[Corpus iuris canonici]

Decretalium

D. Gregorii Papae Noni

Compilatio

(cf. p. [cols.] 1-2)

(part 1)

Augustae Taurinorum

1588

51993a

~~BV
168
1588
fol~~

Canon Law
BV
154
1588
v.2
t.1
folio

# MATERIAE SINGVLARES
## QVÆ IN VARIIS DECRETALIVM
### GLOSSIS ADNOTANTVR.

*Primus numerus columnam, ſecundus numeros in medio paginæ poſitos denotat. Verum quando ſolus primus apparet, in principio ipſius columnæ require.*

A


ABBAS, non conuentus,cōueniri debet. columna. 62. 40
Abbas ad Synodum venire tenetur. 472. 60
Abbatis negligentia per epiſcopum ſuppletur. 473.70
Abbates habentes populum non exemptum tenentur ad ſynodum venire, vel capellanum, qui præeſt populo non exempto mittere. 484.40
Abbas poteſt eſſe laicus cauſa neceſſitatis. 309.40
Abbas ſimpliciter conſtitutus ad agendum, ꝙ ſine capituli licentia tranſigere non poſſit. 503.80
Abbas excommunicatus actiones populares proſequi non poteſt. 606.80
Abbas quæ iura poteſt præſcribere. 970.50
Abbas an poſſit donare. 1293.70
Abbatiſſa poteſt beneficia conferre. 487.40
Abbatiſſa an poſſit habere iuriſdictionem. 487.30
Abbatiſſa nequit abſoluere. 2113.50
Abſentia clericorum variatur varietate temporum. 650.70
Abſentia impedit actus valitudinem. 789.70
Abſentes an ſint ad electiones vocandi. 144.50
Abſentes à quàm remoto loco ſunt vocandi ad electionem. 144.50
Abſolutio excommunicationis data,omiſſo iuramento an teneat. 2092.60
Abſolutio ad cautelam non fit, niſi hoc exprimatur. 78.60
Abſolutio an poſſit fieri per capitulum ſede vacante. 1220.50
Abſolutio criminis triplex. 1751.60
Abſolutio non prodeſt quo ad Deum,ei, qui virū indiſcretum quærit, vt per imperitiam illum abſoluat. 2076.30
Abſolutio per veritatis ſuppreſſionem nulla eſt. 452.60
Abſolutus non eſt qui aliquid de veritate ſupprimit. ibidem
Abſolutus abſolutionis literas cuſtodire debet. 417.70
Abſolutus abſolutionis literas obtineat. 1967.70
Accipere ſemper, & nihil dare, turpe eſt. 1292.30
Accuſat quandoq; quis cuius auctor repellitur. 172[illegible].40
Accuſator quis dicatur,in tex. 2148
Accuſatur vnus à pluribus. 1950
Accuſatio quibus perſonis eſt prohibita. 1749.50
Accuſatio ſuppoſiti partus nunquam clauditur. 2072.80
Accuſatio, vel denuntiatio quandoque permittitur illi,qui à iure excipiendi excluditur. 1053.70
Accuſatio, inquiſitio, & denuntiatio diuerſos habent effectus. 1778.70
Accuſatore abſente non ſemper eſt accuſatus præſens abſoluendus. 1757.30
Accuſatus de crimine, ꝙ teſtis eſſe non poteſt pendente accuſatione. 850.50
Accuſatus an poſſit iterum accuſari. 1751.60
Acta generalia penes actorem cauſæ remanere debent. 787.70
Actione deficiente, officium iudicis imploratur. 262.10
Actio eſt inanis,quæ excluditur inopia debitoris. 1289.80
Actio arbitraria propter locum,cui, & ad quid datur. 433.70
Actiones interrogatoriæ quādo habent locum. 764
Actionis diffinitio. 594.50
Actiones plures an ſimul proponi poſſint. 1464.10
Actionum ceſſiones an teneant. 569.20
Actiones bonæ fidei, & ſtricti iuris differunt. 944.20
Actore non probante, non ſemper reus eſt abſoluendus. 1237.
Actio inepta an,& quando à iudice reijci poſſit. 603.60
Actio generalis quid continere debet. 633.70
Actio ratione alienationis factæ cauſa mutandi iudicij, competit, ſi tria concurrant. 568.20
Actio confeſſoria cui datur. 603.40
Actio negatoria cui datur. 603. 50
Actio an ſit ſecundum canones proponenda. 594.20
Actionis nomen libello exprimere pars non cogitur. 594.20
Actionem ineptam proponenti ſilentium eſt imponendum. 213.30
Actionem realem proponens quid exprimere debet. 633.10
Actiones bonæfidei ſunt 17. 944.20
Actionum cumulus admittitur. 164.50
Adminiſtratio nulla eccleſiaſtica,emi,vel vendi poteſt. 1825.10
Admonitio vindictā præcedere debet.1112.50
Adulterium non committitur ab ignorante. 1646.80
Adulterium ſine dolo non committitur. 1696.20
Aduerbia,& non nomina remunerātur à Deo. 1950.20
Aduocatum ſibi debent partes eligere,475.10
Aduocati error quandiu poteſt reuocari. 1083.60
Aduocati confeſſio an præiudicet clientulo. 1509.60
Aduocatus de aduocatione tenetur decimas ſoluere. 375.50
Ætatem maiorem,vel minorem allegans, quid probare teneatur. 773.50
Æterna promittuntur in lege noua. 17.70
Affectus nullus poteſt ſuperare paternum. 1704.50
Affinitas contrahitur etiam per coitum illicitum.require in arbore affinitatis.
Affinitatis genera. 1684.70
Agens perſonaliter cauſam exprimere debet. 633.60
Albergaria quid. 1483.10
Alienator,qui in eccleſiæ præiudicium alienat; etiam ſi iuraſſet non repetere, quòd alienationem reuocare teneatur. 1242.50
Alienatio quæ de iure non tenet,an ratihabitione confirmetur. 1222.50
Alienatio rei eccleſiaſticę,nno niſi capituli approbatione valet. 1221.40
Alienatio large,& ſtrictè accipitur. 1241.60
Alienatio non eſt,ſi de fratre in ſororem transfertur. 1226.70
Aliquid in genere licet, quod in ſpecie non licet. 449.50
Alius pro alio in cauſa communi poſt litem conteſtatam accipitur,volens agere pro ipſo præſtita cautione de rato. 728.50
Alius non ſemper facit poſitionem. 52.50
Allegans fraudem, fraudem monſtrare tenetur. 1986.20
Ambitio repellit à dignitate. 196.60
Angarię quid. 1565.80
Animæ tria inſunt. 9
Animæ defunctorum quatuor modis ſoluuntur. 1538
Annus quot dies habet. 2151.30
Anniuerſarium quid. 1537.80
Aphæreſis quid. 2148.50
Apocriſarius quis dicitur. 125.40
Apoſtata dicitur tripliciter. 290.70
Apoſtatam illum dicit Innoc.qui ſine cauſa dimittit profeſſionem quam dimittere, non licet. ibid.
Appellare ad Papam omiſſis medijs non ſemper licet. 1074.70
Appellare vnicuique ſi grauetur, licere, iuris communis eſſe. 32.60
Appellare volens ad quem appellabit.1075.20
Appellare timens an pro appellante habeatur. 1096.70
Appellari an poſſit ab executore. 412.30
Appellans appellationi non deferendo, quod appellationi renuntiare videtur. 1044
Appellationem non proſequentis,qualis pœn. 46.10
Appellatio,& ſupplicatio differunt. 555.60
Appellans à ſententia lata ſuper furto an infamis efficiatur, ſi appellationem non proſequatur. 1048.50
Appellans, an poſſit in cauſa appellationis aliā cauſam proponere, quam appellando non expreſſit. 1084.70
Appellans qui ſuccumbit,indiſtinctè expenſas dabit. 736.70
Appellans à certo iudice non tenetur coram illo litigare. 1022.60
Appellans qualiter tenetur appellationem ſuā proſequi. 1047.40
Appellans iniuſtè,in expenſis eſt condemnandus. 825.20
Appellās an debeat cauſas exprimere. 1097.20
Appellans appellationis ſuę poteſt terminum ſtatuere. 1089.50


Appel-

# Materiæ Gloſſarum.


Appellans in duob. inſtruitur. 1094
Appellans cum non debeat appellare ſine probabili cauſa,quam cauſam dicemus probabilem. 1077.30
Appellans multis ex cauſis poteſt impediri in proſecutione appellationis.in textu.1017
Appellans quòd non audiatur, vbi propter delictum ius appellare prohibeat, maximè in correctorijs. 31.70
Appellans re non integra, quòd appellationi non niſi refectis expenſis renuntiare poteſt. 46.30
Appellans ſit cautus in duob. 1094
Appellans à grauamine an debeat exprimere cauſam appellationis. 994.60
Appellatus non debet præuenire diligentiam appellantis. 1101
Appellatio ab articulo ſeparato à principali, puta expenſarum,contumaciæ, principale non impedit.in tex. 1022
Appellatio interpoſita ſuper ſententia delegati per iudicem recuſationis, ad quem deuoluatur. 612.40
Appellatio licet remota ſit in literis, nihilominus omnes quorum intereſt appellare poſſunt. 383.70
Appellatio omnis in iure,& expreſſa, & approbata permiſſa eſt. 1060.50
Appellatio impedire non poteſt ne id fiat, quod edicto perpetuo fieri iubetur. 146.70
Appellatio, & noui operis nuntiatio differunt. 146.60
Apppellatio in ſententia excommunicationis eſt non neceſſaria. 2133.40
Appellatio an poſſit interponi in iudicis abſentia. 1025.30
Appellatio,& citatio peremptoria in aliquibus conueniunt. 1047.70
Appellatio eſt oppreſſorum leuamen. 1015.50
Appellatio quoties interponi poteſt. 1087.60
Appellatio an impediatur per confeſſionem. 1081.80
Appellatio multis in caſibus indulgetur, etiam ſi in reſcripto remouetur. 1060.50
Appellatio non expreſſa cauſa an valeat. 643.10
Appellatio interpoſita omiſſo medio an valeat. 1088.40
appellationis terminus an poſſit per partes præueniri. 1071.10
appellationis proſequendæ tempus datur fauore appellantis. 45.50
appellationis iudex an poſſit altera parte abſente procedere. 277.50
appellationi non renuntiat,qui pro ea arbitros aſſumit. 276.20
appellationis remotio quid hodie operetur. 1073.50
appellationem remouet ſolus princeps. 402.70
appellatione quæ reuocentur. 1008.80
appellatione interpoſita nihil innouandum. 1068.70
arbiter eſſe nequit laicus pro re ſpirituali. 218.70
arbiter incertus eſſe non debet. 583.30
arbitri ſententia ſi ſit iniqua, an illi ſtetur. 906.60
arbitri iuris compelluntur arbitrium ſuſcipere. 431.40
arbitri ſententia non infamat. 575.70
arbitris aliquę cauſæ ſunt interdictæ. 466.60
arbitri an, & quando de in integrum reſtitutione cognoſcere poſſint. 565.80
arbitris ſi cauſa committatur. & ea ſine quibus cauſa commode expediri non poteſt committuntur. 575.40
arbitrium contra ius, & formam compromiſſi non valet. 1105.40
arbitrio arbitratoris ſeu amicabilis compoſitoris ſtandum,etiam iniquo:niſi euidens ſit, & notoria iniquitas. 31.80
arbitra in multis differunt à iudicijs. 575.60
arbitro multa ſunt interdicta. ibid.
arbitrio non ſeruato ad quid agitur. 578.70
arbitrio iniquo ſtandum non eſt. 582
archidiaconus an habeat curam animarum. 131.70.228.40.355.30.
archidiacono an liceat excommunicare. 356
archidiaconus quam habeat iuriſdictionem. 357.30
archidiaconi ſi ſunt plures in aliqua eccleſia, & dirigatur reſcriptum archidiacono illius, de quo eſt intelligendum. 382.30
archidiaconi iuriſdictionem habent à canone. 450.50
archidiacono mortuo,an poſſit futuro præiudicari. 1977.60
archidiaconatus dignitas eſt,licet fori contentioſi, vel pœnitentialis curam non habeat in textu. 228.10
archiepiſcopus eligendo an confirmare videatur. 153.60
archiepiſcopus quòd ius pinguius habet in epiſcopum quam in eorũ ſubditis. 459.40
archiepiſcopus eſt iudex ſuorum ſuffraganeorum, ſed non ſubditorum ſuffraganeis. 1981.60
archiepiſcopus quandoque ſubeſt epiſcopo. 467.50
archiepiſcopi,& legati poſſunt in ſua prouincia remiſſiones facere. 2079.50
argumentum conceſſum intelligitur quod expreſsè non prohibetur. 245.30
argumentum vnde dicatur.in textu. 2148.10
argumentum à cõtrario ſenſu eſt fortiſſimum. 1227.10
arma an poſſint portari per clericos. 1110.20
arma clericorum ſunt lachrimæ. 1437.70
arrogatio,& adoptio differunt. 1668.70
auarus quis dicatur. 107.40
auditorium quid eſt. 743
auferre,& detinere iniuſtè eadem eſſe iura reputant. 726.60
authentica ſcriptura quæ dicitur. 861.30
auctoritas maioris in iuramento ſemper excepta intelligitur. 911.30

B

BAculi epiſcopalis ſignificatio. 318.10
Baptiſmus à quocunque conferatur, ratum eſt, & firmum, modo in eccleſiæ forma. 11.20
Baptiſmi tres ſunt effectus. 1540.30
Baptiſmus non recipitur per amentes, vel dormientes. 1548
Baptiſmus eſt triplex. 1551.60
Baptiſmus ab alijs ſacramentis differt. 1971.10.
Beneficij etiam modici, an ſit mentio facienda. 93.20
Beneficij impetrator multa exprimere debet. ibidem.
Beneficio debet priuari, qui culpa ſua non poteſt ordinari. 132.70
Beneficia plura quandoque licitè obtinentur. 229.50
Beneficium ſimplex an poſſint illegitimi obtinere ex epiſcopi diſpenſatione. 333
Beneficia propter officia conſtituta ſunt. 369.8
Beneficia per epiſcopum, & capitulum de iure ſunt conferenda. 464.60
Beneficia conferri nequeunt per capitulum,ſede vacante. 486.70
Beneficium abiurans poteſt illud repetere. 912.60
Beneficium coniugato conferri nequit. 1128.70.
Beneficium conferens an exerceat liberalitatem,& faciat gratiam. 1151.70
Beneficio euicto an teneatur epiſcopus qui contulit. 1158.10
Beneficiorum incompatibiliũ diſpenſationem ſolus Papa concedere poteſt. 1175.70
Beneficium duplex curatum ſi de facto per aliquem poſſideatur, an valeat primi impetratio,hoc tacito. 1204.40
Beneficia vacare poſſunt ſæpè ſine morte. 1215
Beneficia ſpectantia ad collationem prælati non poſſunt conferri per capitulum ſede vacante. 1220.40
Beneficium ex ſola permutatione non poteſt quis conſequi. 1270.10
Beneficia principis non debent eſſe iniqua. 1560.70
Beneficium principis,an ſit ſemper latiſſimè interpretandum. 1680.60
Beneficium ſeparare propter ſeruitium an ſit ſimoniacum. 1792.70
Beneficiatus ſufficienter, beneficiari non debet. 55.60
Beneficiatus an poſſit ſeruire eccleſiæ per vicarium. 1137
Beneficiatus ſi religionem ingreditur, an eius beneficium conferri poſſit intra probationis annum. 1402.10
Beneficiatus an poſſit aliquem præſentare ad titulum ſui beneficij. 1490.80
Bigamus quinque modis quis dicitur. 344.60
Bigami an poſſint diſpenſatiuè promoueri. 345
Bigami quando non poſſunt ordinari. 348.70
Bigamus non eſt,qui à ſe corruptam duxit vxorem. 349.80
Biſſextus vnde dicitur. 2151.40
Bona fides in non habente titulum non præſumitur. 975.40
Bonafides in quocunque contractu interuenire debet. 499.4
Bona eccleſię pauperum ſunt. 958.50
Bonum facere an quis cogendus ſit. 1111.70
Boni cum malis quandoque temporaliter puniuntur. 1232
Bonus quilibet præſumitur. 1490.30
Boni prætextu malum non eſſe faciendum. 1574.20
Bona aliena quibus ſunt reſtituenda. 1889.20
Bona in hac vita mortali facta valent ad multa. 2070.20
Bullæ apoſtolicæ multipliciter falſantur. 1942

C

CAlor inconſultus calumniæ vitio caret. 1422.10
Calumnia qualiter punitur. 1952.70
Canon quid appelletur. 16.30
Canones ſunt multiplices. 15.70
Canonia quid. 26.10
Canonica portio. 1335.60
Canonica non detrahitur de relictis pauperib. 1342.20
Canonicatum habens diu præbenda carere nõ debet. 1208.30
Canonici quod neque augere,neque diminuere canonicorum ſeu præbendarum numerum poſſint. 22.70.30.60
Canonicorum ſeu præbendarum numerus certus pro loci magnitudine in eccleſijs epiſcopi iudicio ordinetur. 30.60
Canonicorum numerus poteſt minui diminutis fructibus. 30.60
Canonicus ſuſpenſus an eligere poſſit. 105.60
Canonici vocantes non vocandos an poſſint illis non expectatis eligere. 145.20
Canonici ſunt quaſi hæredes quo ad ius eligendi. 580.40
Canonicus regularis, archidiaconus fieri poteſt. 1155
Canonicus regularis an poſſit præfici eccleſiæ ſæculari. 1438.70.


Capella

# TABVLA CAPITVLORVM
## DECRETALIVM.

### A


ABBAS, de ijs, quæ vi met.col. 541
Abbatem.de reſcr. 90
Abbate,de verb. ſignificauit. 2161
Ab eo.de ſequeſt.poſ. 761
Ab excommunicato.de reſcrip. 91
Abolendæ.de ſepul. 1351
Abſolutos.de hære. 1874
Accedens.de proc. 528
Accedens 1.vt lit.non cont. 642
Accedens 2.vt lit.non cont. 645
Accedens.de præben. 1167
Accedens.de conceſ.præb. 1214
Accedens.de conuer.coniu. 1418
Accedens.de accu. 1773
Accedens.de rap. 1920
Accedens.de cri.fal. 1945
Accedens.de pur.can. 2047
Accedentes.de præſcr. 964
Accedentib.de exceſ.præl. 1987
Accedentibus. de priuil. & exceſ. 2018
Accepiſti.de ſpon.duo. 1629
Accepiſti.de frigi. 1689
Accepimus.de ætat.& quali. 310
Accepimus.de pac. 499
Accepimus.de fi.inſtru. 863
Accepimus.de pur.cano. 2051
Accepta.de reſti.ſpo. 701
Accepta.de appel. 1038
Acceſſit.de deſpon.impu. 1612
Accuſaſti.de accu. 1752
Accuſatum.de ſimo. 1787
A crapula.de vi.& ho.cle. 1118
Ad abolendam.de fil.presby. 330
Ad abolendam.de hære. 1859
Ad apoſtolicæ.de deci. 1367
Ad apoſtolicam. de regularibus. 1393
Ad apoſtolicam.de conuer.coniu. 1413
Ad apoſtolicam.de ſimo. 1828
Ad audientiam.1.de reſcrip. 43
Ad audientiam.2.de reſcrip. 78
Ad audientiam.de offi.vica. 366
Ad audientiam.de ijs.quæ vi. 543
Ad audientiam.de præſcrip. 966
Ad audientiam.de appel. 1038
Ad audientiam. de cleri. non reſi. 1144
Ad audientiam. de re. eccle. alie. 1244
Ad audientiam.de deci. 1363
Ad audientiam. de capel. mona. 1466
Ad audientiam. 1. de eccle. ædific. 1561
Ad audientiam. 2.eo.ti. 1562
Ad audientiam.de ſponſa. 1583
Ad audientiam.de ho.vo. 1893
Ad audientiam.de tornea. 1906
Ad audientiam.de cri.fal. 1938
Ad aures.de reſcrip. 41
Ad aures.de temp.ordi. 287
Ad aures,de æta.& qual. 305
Ad aures.de ijs,quæ vi met. 542
Ad aures.de præſcript. 961
Ad aures.de appel. 1037
Ad aures.de reb.eccle.alien. 1243
Ad aures.de ſimo. 1802
Ad aures.de exceſ.prælæ. 1978
Ad aures. de pœnis. 2063
Ad decorem.de inſti. 1191
Ad diſſoluendum. de deſp. impub. 1622
Ad eminentiam.de ſenten. excom. 2095
Ad extirpandas. de fil. presbyter. 328
Ad falſariorum.de cri.falſi. 1944
Ad hæc.de reſcrip. 42
ad hæc.de poſtu.præla. 110
Ad hæc.de fil.presby. 328
ad hæc.de offi.archi. 356
ad hæc.de offi.vica. 367
ad hæc.de do.& contu. 729
ad hæc.1.de appel. 1018
ad hæc.2.de appel. 1028
ad hæc 3.de app. 1034
ad hæc 4.de appel. 1036
ad hæc 5.de appel. 1040
ad hæc de præben. 1154
ad hęc,de teſta. 1310
ad hæc,de deci. 1364
ad hæc.de reli.do. 1455
ad hæc,de conſe.eccle. 1515
ad hæc.de iudæ. 1845
ad hęc.de exceſ.præla. 1977
ad hęc.de priuil.& exceſ. 2005
ad hęc.de ſent.excom. 2088
ad hoc.de auƈto.& vſu pal. 250
ad hoc.vt lit.non conteſt. 639
ad hoc.de ſequeſtra.poſ. 758
ad hoc.de ſolu. 1288
ad honorem. de auƈt. & vſu. pal. 252
ad id.de ſponſa. 1597
ad liberandum.de iudæ. 1853
admonet.de renun. 256
ad noſtram.de conſue. 97
ad noſtram.de proba. 784
ad noſtram 1.de iureiu. 897
ad noſtram 2.de iureiu. 911
ad noſtram 3.eo.ti. 913
ad noſtram.de appel. 1015
ad noſtram.de confir.vti. 1104
ad noſtram.de reb.eccl.alie. 1245
ad noſtram.de emp.& ven. 1258
ad noſtram.de regularib. 1386
ad noſtram.de coniu.ſer. 1659
ad noſtram.de ſimo. 1801
adoleſcens.de ſponſa. 1609
ad petitionem.de accu. 1772
ad probandum.de ſenten.& re iud. 1010
ad præſentiam.de fil.presbyte. 321
ad præſentiam.de appel. 1026
ad quæſtiones.de re.permu. 1269
ad reprimendam. de offi.iudi.ord. 456
ad ſupplicationem.de renun. 263
aduerſus.de immu.eccl. 1568
aduerſario.de excep. 955
ad vltimum.de cauſ.poſſe. & prop. 684
afferte.de præſump. 881
albericus.de teſti.& atteſt. 835
alia quidem.de proc. 516
A memoria.vt lit.pen. 753
a multis.de æta.& quali. 307
a nobis.de ſac.non ite. 320
a nobis.de bigamis. 350
a nobis.de excep. 937
a nobis.de coha.cle.& mulie. 1127
a nobis,de deci. 1370
a nobis.de deſpon.impub. 1616
a nobis.qui ma.accu.poſ. 1721
a nobis.de apoſta. 1879
a nobis.1.de ſent.excom. 2095
A nobis 2.eo.tit. 2102
An ſit deferendum. de appellat. 1045
Antigonus.de pac. 496
antiqua.de priui.& exceſ. 2026
Apoſtolicæ.de excep. 949
Apoſtolicæ,de don. 1300
Apoſtolicæ.de cle. excom. 1967
apoſtolicam. de presbyt.non bapt. 1551
aqua.de conſe.eccle. 1519
archidiaconis.de offi.archid. 355
artem illam.de ſagit. 1909
at ſi clerici.de iudi. 589
atteſtationes. de deſpon. impube. 1617
auaritiæ.de præben. 1152
auƈtoritate.de inſti. 1191
auƈtoritate.de cen. 1515
audiuimus.de reliq. 1555
audiuimus.de ſimo. 1827
audiuimus.de collu.deteg. 1951
audita,de reſti.ſpo. 702
auditis,de eleƈt. 175
auditis.de procu. 525
auditis.de in integ.reſti. 552
auditis.de præſcri. 969


### B


BEneficio. de in integr. reſtit. 566
Bona fides. de depoſito. 1252
Bonę memoriæ.i.de poſt.præl. 115
Bonæ memorię.ii.eo.tit. 117
bonę memoriæ.i.de elec. 158
bonę memorię.ii.de ele. 192
bonę memorię.de appel. 1057
bonę memorię. de confir.vti. 1093
breui ſuſcitatus.de iureiur. 908


### C


CAlumniam.de pœn. 2060
Canonum.de conſtit. 16
Canonica.de ſent.excom. 2134
Capellanus,de ferijs. 672
Capellanum,de ſecun.nup. 1745
Capitulum ſanƈtæ crucis. de reſcrip. 76
Chariſſimus. de conuer. coniug. 1411
Cauſa.de in integ.reſti. 565
Cauſa.de verb ſig. 2150
Cauſam matrimonij.de of.& pot. iud.deleg. 384
Cauſam matrimonij.de prob. 786
Cauſam matrimonij.de te.co. 851
Cauſam quæ.de reſcri. 55
Cauſam quæ.de elec. 133
Cauſam quæ.de offi.deleg. 385
Cauſam quæ i.de iud. 595
Cauſam quæ ij.eo.tit. 605
Cauſam quæ.de do.& contu. 732
cauſam quę j.de teſti.& atteſt. 798
cauſam quę ij.de teſt.& atteſt. 803
cauſam quę.de pręſcrip. 961
cauſam quæ. de ſent.& re iud. 993
cauſam quæ,j.qui fil.ſint leg. 1704
cauſam quæ ij.qui fi.ſint leg. 1707
certificari.de ſepul. 1347
cæterum.de reſcri. 36
cæterùm.de iudi. 593
cæterum.de iura.calum. 661
cæterum.de teſt.cog. 855
cæterum.de dona. 1293
clericus.de iureiur. 933
clericus.i.de vi.& ho.cle. 1111
clericus ii.eo.tit. ibid.
clericus.de fideiuſ. 1283
clerici.de poſtu. 512
clerici.de iud. 595
clerici i.de vi.& ho.cle. 1110
clerici ii.de vita,& hone.cle. 1118
clerici de cle.excom. 1961
clerici.de exceſ. præla. 1978
clericis.de vi.& ho.cle. 1111
clericis.ne cleri.vel monachi. 1575
clericos.de offi.vica. 368
clericos.de coha.cler.& muli. 1122
clericos.de cle.non reſid. 1146
cognoſcentes.de conſtitu. 16
compromiſſum.de arbi. 585
commiſſum.de deci. 1358
commiſſum.de ſponſa. 1593
congregato.de elec. 221
coniugatus. de conuer. coniuga. 1407
conquerente,de fil.presby. 322
conquerente.de offi.iud.ord. 469
conquerente,de reſti. ſpo. 705
conquerente.de cle.peregri. 1097
conquerente.de cleri. non reſiden. 1138
conqueſtus.de fo.compet. 626
conqueſtus.de fer. 673
conqueſtus,qui fil.ſint legi. 1702
conqueſtus.de vſur. 1928
conqueſti.de ſen.excom. 2096
conſanguinei,de ſenten. & re iud. 988
conſenſus.de rebus. eccle.alienan. 1240
conſilium.de plus peti. 682
conſilium.de cele.miſ. 1523
conſilium de obſer.ieiu. 1557
conſiderauimus.de elec. 135
conſtitutus.de reſcrip. 57
conſtitutus.de fil.presbyt. 325
conſtitutus.de tranſac. 504
conſtitutus.de in integ.reſti. 563
conſtitutus.de teſti.& atteſta. 813
conſtitutus.de appel. 1049
conſtitutus.de conceſ.præb. 1211
conſtitutus.de fideiuſſo. 1285
conſtitutus. de conuer. coniuga. 1416
conſtitutus.de reli.do. 1456
conſtitutus.de purg.cano. 2041
conſtitutus.de pœnis. 2061
conſtitutis.de eleƈt. 212
conſtitutis.de procu. 530
conſtitutis. de eo, qui mit. in poſ. 748
conſtitutis.i.de teſti.& atteſt. 837
conſtitutis ii.de teſti.& atteſt. 839
conſtitutis i.de appel. 1030
conſtitutis ii.de appel. 1051
conſtitutis.ne ſede vacan. 1220
conſuetudines.de conſue. 96
conſulere.de ſimo. 1825
conſuluiſti,de conſe.eccl. 1518
conſuluiſti.de celebra.miſſa. 1523
conſuluit.de ſer.non ordi. 335
conſuluit.de offic.deleg. 396
conſuluit i.de appel. 1024
conſuluit ii.de appel. 1027
conſuluit 3.de appel. 1036
conſuluit. de conuer. coniuga. 1411
conſuluit.de iure pa. 1477
conſuluit. qui cleri.vel vo. 1641


Con-

Conſuluit.de Iudæ. 1744
Conſuluit.de vſur. 1929
conſulti.de procu. 535
conſulti.de regularib. 1398
conſultationi.de temp.ord. 296
conſultationi.de ſpon. 1605
conſultationi.de frigi. 1691
conſultationi.de apoſta. 1879
conſultationi.de priuileg. & exceſ. 2036
conſultationib. de offi.deleg. 377
conſultationib.de cle.ægro. 1188
conſultationib. de dona. 1129
conſultationib.de iure patr. 1479
continentia.de cle.percuſ. 1957
continebatur. de ijs, quæ fiunt à prælat. 1221
continebatur,de deſpo.imp. 1613
continebatur. de homi. volunta. 1891
contingit.de tranſa. 503
contingit.de arbi. 576
contingit.de do.& contu. 744
contingit.de fid.inſtru. 864
contingit.1.de ſent.excom. 2116
contingit.2.de ſent.excom. 2126
contracto.de cog.ſpi. 1665
coram dilecto.de elect. 192
coram dilecto.de offi.deleg. 421
coram felicis.de in integ.reſt. 562
crimina.de collu.deteg. 1951
cum ab omni. de vit.& ho. cler. 1114
cumana.de elect. 215
cum ab eccleſiarum. de offic. iudi. ord. 450
cum acceſſiſſent.de conſtit. 21
cum ad monaſterium. de ſtatu monachorum. 1445
cum ad noſtram.de elect. 194
cum ad noſtram.de inſti. 1195
cum ad hoc.de cle.non reſi. 1145
cum ad ſedem.de reſti.ſpo. 721
cum ad quorundam.de exceſ.prælat. 1980
cum adeo.de reſcrip. 54
cum aliquib.de ſent.& re iud. 984
cum à nobis.de arbi. 583
cum à nobis.de teſti. 811
cum Apoſtolus.de cenſi. 1495
cum Apoſtolica.de his quæ fi.à prælat. 1225
cum apud.de ſpon. 1600
cum autem.de iure pat. 1483
cum Bertholdus. de ſent.& re iud. 998
cum bonæ.de æta.& qual. 306
cum bonæ.de proba. 787
cum canonicis.de cenſi. 1514
cum capella.de priui.& exceſ. 2019
cum cauſa.de offi. & pot. iud.dele. 394
cum cauſa.de teſti.& atteſta. 834
cum cauſa.de ſent.& re iud. 985
cum cauſa.de emp.& ven. 1259
cum cauſa.de rap. 1919
cum cauſam. de elec. 169
cum cauſam.de iura.calum. 662
cum cauſam.de proba. 785
cum cauſam.de teſti.& atteſt. 836
cum cauſam.de appel. 1083
cum cauſam.de præben. 1182
cum certum.de ma.& obe. 477
cum ceſſante.de appel. 1078
cum Chriſtus.de hære. 1857
cum clamor.de teſti.& atteſt. 846
cum clericis.de or. ab epiſ. qui renunt.epiſc. 299
cum clerici.de pac. 499
cum clerici.de cenſi. 1499
cum clerici.de verb.ſigni. 2154
Cum conſuetudinis. de conſuetu. 106
Cum contingat.de reſcrip. 66
cum contingat.de æta.& qual. 309
cum contingat.de offi.deleg. 425
cum contingat.de ſo.comp. 622
cum contingat. de iureiu. 926
cum contingat.de deci. 1376
cum contra.de teſti.cog. 857
cum contra. de pig. 1279
cum conſtet.eo.ti. 1282
cum creatura.de cele.miſ. 1538
cum decorem.de fil.presby. 330
cum decorem.de vi.& ho.cle. 1116
cum decorem.de cleri.coniu. 1134
cum deputati. de iudi. 603
cum de tua.de cor.vitia. 340
cum deſideres. de ſenten. excom. 2091
cum dicat. de eccle.ædifi. 1560
cum dilectus.de conſue. 103
cum dilectus.de elec. 182
cum dilectus.de is,quæ vi. 545
cum dilectus.de arbi. 574
cum dilectus. de or.cog. 675
cum dilectus.de cau.poſ. 694
cum dilectus.de fide inſtru. 873
cum dilectus. de cler.non reſiden. 1143
cũ dilectus.de ſucceſ.ab inte. 1338
cum dilectus,de relig.dom. 1460
cum dilectus.de iure patro. 1487
cum dilectus.de accu. 1767
cum dilectus.de calum. 1785
cum dilectus. de purg.can. 2045
cum dilecta.de reſcrip. 63
cum dilecta.de conſi.vti. 1101
cum dilecta.de conceſ.præb. 1216
cum dilecti.de empt.& vend. 1255
cum dilecti.de do.& contu. 737
cum dilecti.de dona. 1295
cum dilecti.de accuſa. 1763
cum dilectis.de pur.can. 2048
cum eccleſia vulterana.de elc. 180
cum eccleſia ſutrina. de cauſ.poſſ. & proprie. 685
cum eccleſia Dei. de immu. ec. 1566
cum eccleſiaſticæ.de excep. 938
cum eſſes.de teſta. 1311
cum eſſent.de ſimo. 1792
cum & plantare.de priuileg. & exceſ. 2002
cum ex eo.de reliq. 1556
cum ex eo.de pœn.& re. 2077
cum ex illo.de tranſla.epi. 239
cum ex officij.de præſcri. 972
cum ex iniuncto.de hær. 1864
cum ex iniuncto. de noui operis nuntiatione. 1997
cum fortius.de calum. 1784
cum gratia.de commo. 1250
cum H.de eo,qui or.fur.ſuſ. 1975
cum haberet.de eo,qui dux. in matri.quam pol.per adul. 1649
cum homines.de deci. 1360
cum I. & A. de ſenten. & re iud. 1007
cum iam dudum.de præben. 1159
cum Ioannes. de fi.inſtru. 874
cum illorum.de ſent.excom. 2110
cum in veteri.de elec. 219
cum in tua.de teſti.& atteſt. 836
cum in tua.de deci. 1377
cum in tua.de ſpon. 1604
cum in tua. qui mat. accuſ. poſſeſ. 1724
cum in cauſa.de iura.calum. 663
cum in iuuentute. de præſump. 892
cum in iuuentute.de purg.c. 2045
cum in magiſtrum.de elec. 214
cum in officijs.de teſta. 1310
cum in iure.de elec. 186
cum in iure.de offi.deleg. 417
cum in eccleſiæ.de ſimo. 1789
cum in eccleſia.de appel. 1040
cum in eccleſijs. de maio. & obe. 484
cum in cunctis.de elec. 129
cum in cunctis.de ijs, quæ fi.à maio.par.ca. 1230
cum in Apoſtolica.de ſponſa. 1595
cum in partib.de verb.ſig. 2153
cum in diœceſi.de vſu. 1932
cum in diſtribuendis.de temp. ord. 291
cum in contemplatione. de regul. iur. 2178
cum inferior.de ma.& obed. 491
cum inſtantia.de cen. 1504
cum infirmitas.de pęni.& re. 2077
cum inhibitio. de cland. deſponſ. 1626
cum inter.de conſue. 99
cum inter.1.de elect. 140
cum inter.2.de elec. 144
cum inter.3.de elec. 152
cum inter P.de renun. 255
cum inter.de excep. 941
cum inter.de ſent.& re iud. 990
cum inter.qui filij ſint legi. 1702
cum inter.de verb.ſign. 2170
cum iuramento.de homici. 1885
cum laici.de iure pat. 1474
cum laicis. de rebus.eccleſ. alie. 1247
cum liberum.de ſepul. 1345
cum locum.de ſpon. 1592
cum M.Ferrarien.de conſti. 24
cum Marthę.de cele.miſ. 1525
cum monaſterium.de elec. 137
cum monaſterium.de confeſ. 761
cum non ab homine.de iud. 596
cum non ab homine. de ſenten.ex commu. 2090
cum non ſit.de deci. 1380
cum non ignores.de pręben. 1155
cum non ignoretis.de offic. lega. 438
cum non liceat.de præſcrip. 965
cum nos. de ijs, quæ fi. à prælat. 1222
cum nobis.de elect. 145
cum noſtris.de conceſ. præbend. 1202
cum nuntius.de teſtibus, & atteſt. 798
cum nuper. de cen. 1514
cum olim.de conſue. 100
cum olim.1.de offi.deleg. 417
cum olim,ij.eo.tit. 419
cum olim.de maio.& obe. 489
cum olim. de arbi. 575
cum olim.de cau.poſ. 695
cum olim. de do.& contu. 740
cum olim.de teſti.& atteſt. 821
cum olim de pręſcrip. 975
cum olim. de ſenten. & re iudic. 988
cum olim.de cleri.coniug. 1132
cum olim.de præben. 1184
cum olim.de rerum permu. 1270
cum olim.de cen. 1507
cum olim. 1. de priuileg. & exceſ. 2011
cum olim. 2.eo.tit. 2014
cum olim.de verb.ſign. 2160
cum omnes.de conſtit. 19
cum oporteat.de accu. 1765
cum ordinem.de reſcrip. 39
cum P.de fide inſtru. 879
Cum P.de accu. 1752
Cum P.de purg.can. 2040
cum parati.de appel. 1027
cum percuſſio.de cle.ægro. 1165
cum poſt petitam.de elec. 211
cum pridem.de pactis. 497
cum pro cauſa.de procu. 524
cum pro cauſa. de ſenten. excom. 2100
cum propter.de iure pat. 1486
cum quidam.de temp.or. 289
cum quidam.de iureiur. 903
cum R.de offi.deleg. 424
cum ſacerdotis.de poſtu. 514
cum ſatis.de offi.archi. 355
cum ſeculum.de iure patro. 1476
cum ſecundum.de temp.ordi. 290
cum ſecundum.de præben. 1156
cum ſecundum. de ſecund. nup. 1748
cum ſicut.de eo, qui mit.in poſſeſ. 750
cum ſicut.de conſecra.eccle. 1518
cum ſis.de auct.& vſu pal. 253
cum ſis.de conuer.coniug. 1406
cum ſis.de conſe.eccl. 1517
cum ſit ars artium. de ætá. & qual. 312
cum ſit generale. de foro compet. 615
cum ſit Romana.de appe. 1016
cum ſit Romana.de ſimonia. 1790
cum ſit nimis.de Iudæ. 1852
cum ſit proprium. de condi. appo. 1632
cum ſimus.de regul. 1391
cum ſint homines.de deci. 1366
cum ſpeciali.de appel. 1079
cum ſuper.de auct.& vſu pal. 250
cum ſuper.de offic.delega. 395
cum ſuper.de cauſa poſ. 689
cum ſuper.de confeſ. 762
cum ſuper.de teſti.cogen. 852
cum ſuper de ſen.& re iud. 997
cum ſuper. de conceſ. præbend. 1207
cum ſuper.de ſepul. 1346
cum tanto.de conſue. 108
cum terra.de elec. 138
cum teneamur.de ap. 1026
cum teneamur.de præb. 1148
cum te.de offi.deleg. 385
cum te.de ſen.& re iu. 1009
cum tempore.de arbi. 573
cum tibi.de teſta. 1314
cum tibi.de verb.ſig. 2154
cum tu.de teſtib.& atteſt. 800
cum tu.de vſuris. 1925
cum venerabilis.de conſue. 102
cum venerabilis.de excep. 942
cum venerab.de relig.domi. 1458
cum venerabilis.de cenſi. 1510
cum veniſſet.de ſacra vnc. 314
cum veniſſet.de cau.poſ. 706
cum veniſſet.de teſti.& atteſt. 807
cum veniſſent.de in inte.reſti. 549
cum veniſſent.de iud. 598
cum veniſſent de eo, qui mit. in poſ. 751
cum veniſſent.de inſtit. 1192
cum vigeſimum.de offi.deleg. 435
cum Vvintonienſis.de elec. 166
cum virum.de regularib. 1389
cum vniuerſorum. de re. permu. 1271
cum voluntate. de ſenten. excom. 2138
cum vobis.de pręſcr. 968
cum vos.de offi.iud.ord. 451
cura paſtoralis.de iure patro. 1475
cura ſuſcepti.de pur.vulg. 2052


Cuſtos

# Capitula Decretalium.


Cuſtos eccleſiæ.de offi.cuſt. 365
Cuſtos ſolicitus.eo.ti. 366

D

DAmnamus. de ſumma trinita. 12
De appellationibus.de ap. 1022
Debitum.de biga. 347
Debitum.de baptiſmo. 1548
Debitores.de iureiur. 897
De bigamis.de biga. 345
De cauſis.de offic.deleg. 372
Decernimus.de iudi. 588
De cætero.de tranſac. 505
De cętero.de teſti.& atteſta. 799
de cætero.de ſen.& re iud. 988
de cætero. de cleri. non reſiden. 1139
de cætero.de ho.volun. 1893
de cætero.de ſen.excom. 2187
decimam partem.de deci. 1356
de confirmationibus. de confir. vti. 1099
de diacono.qui cleri.vel vo.1639
de eo autem.de tem.or. 285
de famulis.de ſer.non ordi. 335
defleat peccator.de reg.iur. 2179
de francia.de ſpon. 1581
de his.de teſta. 1335
de his.de ſepul. 1344
de his.de eccle.ædifi. 1562
de his.de accu. 1751
de hoc.de ſimo. 1790
de homine.de cele.miſ. 1532
de illo.de eo,qui cogno.conſang. vxoris ſuæ. 1670
de illa.de diuor. 1729
de illis de ſpon. 1584
de illis.j.de deſponſa.impu. 1615
de illis.2.de deſpon.impub.1617
de illis.de cond.ap. 1633
de illis.de rap. 1914
de infidelibus. de conſan. & affi. 1681
de infantibus. de ijs, qui fi. oc. 1881
de iure.de iure pa. 1478
de monachis.de præb. 1153
de monialibus. de ſenten. excom. 2113
de multa.de præben. 1174
de muliere.de ſpon. 1585
de muliere. de matri. contrac. 1701
denique.de excep. 936
de peregrinationis.de vo.& vo.redemp. 1427
de presbytero.de cor.vitia. 339
de precarijs.de preca. 1248
de priore.de appel. 1036
de prudentia.de don.inter virum. 1737
de quarta.de præſcrip. 959
de quibus.de bap. 1541
de Quo vult Deo.de iudi. 587
de rectoribus.de cleri.ægro. 1186
de regularibus.de ſimo. 1803
de ſeruorum.de ſer.non ord. 334
de ſimoniacè.de ſimo. 1801
de terris.de deci. 1364
de teſtibus.de teſti.& atteſt. 812
de teſtib.de purg.cano. 2046
Deus qui. de vita, & hone.cle. 1115
Deus qui eccleſiam. de diuor. 1735
Deus qui eccle. de pœni.& re. 2071
De vxore.de ſepul. 1346
De xenodochijs.de re.do. 1454
dilecta in Chriſto.de maio.& obe. 487
dilecta in Chriſto. de exceſ. pręla. 1989
dilectæ in Chriſto.de excep. 950
dilecti filij.de renunt. 271
dilecti filij.de maiorit.& obe.488
dilecti filij.de arbitrir. 572
dilecti filij.de foro compet. 627
dilecti filij.de libel.oblat. 633
dilecti filij.de dilationib. 664
dilecti filij.de exceptionib. 948
dilecti filij.j.de appellat. 1013
dilecti filij.ij.eo.tit. 1059
dilecti filij.iij.eo.tit. 1088
dilecti filij.de decimo. 1360
dilecti filij. de priuileg. & exceſ. 2004
dilecti filij de purgat.vulg. 2053
dilectis filijs.de appellat. 1066
dilecto filio.de ſupplen.neg.præl. 283
dilecto filio.de offi.arch. 359
dilecto filio.de teſtib.& atteſ.831
dilecto filio.de appellat. 1084
dilecto filio.de præb. 1168
dilecto filio.de verb.ſign. 2168
dilectorum.de teſtib.cogen. 858
dilectus filius.j.de reſcript. 70
dilectus filius.ij.eo.tit. 75
Dilectus filius. de temporib. ord. 294
Dilectus filius. de filijs presb.331
Dilectus filius.de offi.legat. 443
dilectus filius g.de ſeru. non ord. 338
dilectus filius.de off.iud.ord.471
dilectus filius.de procur. 529
dilectus filius.vt lite pend. 757
dilectus filius de Sequeſtrat.poſſ. 760
dilectus filius.j.de pręb. 1160
dilectus filius.ij.eo.tit. 1172
dilectus filius.iij.eo.tit. 1181
dilectus filius.de conceſ. præben. 1213
dilectus filius.de capel. monacho. 1463
dilectus filius.de ſponſalib. 1600
dilectus filius.j.de ſimo. 1806
dilectus filius.ij.eo.tit. 1808
dilectus filius.de homicid.volunt. 1894
dilectus filius.de exceſ.pręl. 1988
dilectus filius.de pœnis. 2064
directe.de appel. 1041
diſcretionem.de eo, qui cog.cōſ. vxor. 1672
diuerſis fallacijs. de cler. coniug. 1131
dolentes.de cele.miſ. 1536
dominus.de ſe.nup. 1746
donatio.de dóna.inter vir. & vxo. 1744
dubius in fide.de hær. 1855
dudum.i.de elec. 154
dudum.2.de elect. 223
dudum.de pręſum. 893
dudum.de deci. 1377
dudum.de conuer.coniug. 1420
dudum.de priuil.& exceſ. 2034
duo ſimul.de off.iud.ord. 457
duo pueri.de deſpon.impu. 1619
duob.de ſen.& re iu. 1012
duob.de ſpon.duo. 1628
duob.de ſent.excom. 2140
Dura ſæpè.de cri.fal. 1939

E

EAm te.de æta.& qual. 302
Eam te.de reſcrip. 40
Eam te.de iure pat. 1482
Ea noſcitur.de ijs,quæ fi. à prela. 1224
Ea noſcitur.de ſen. excom. 2089
Ea quæ.de offi.arch. 354
Ea quæ.de ſent.& re iud. 983
Ea quæ.de ſta. mo. 1450
Ea quæ.de cenſi. 1500
Ea quæ.de ſimo. 1795
Ea quæ. de pœnis. 2058
Ea te.de iureiur. 914
Eccleſia S.Mariæ .de conſt. 28
Eccleſia S. Marię 1. vt lit. pend. 755
Eccleſia S.Mariæ.2.eo.tit. 756
Eccleſia veſtra.1.de elec. 213
Eccleſia veſtra.2.de elec. 233
Eccleſia veſtra.de forti. 1948
Eccleſiæ.de immu.eccle. 1570
Eccleſijs.de cenſib. 1498
Edoceri.de reſcrip. 62
Ego N.de iureiu. 895
Eo libentius.de ſer.non ordi.336
Epiſcopus.de præb. 1147
Epiſcopum.de cle.vena. 1955
Epiſcopi.de reb.eccle.alie. 1240
Epiſcopalia. de priuileg. & exceſ. 2001
Eſtote.de reg.iur. 2176
Et ſi Chriſtus.de iureiu. 921
Et ſi membra.de ijs, quæ fi.à præl. 283
Et ſi neceſſe.de do.inter vir.1229
Et ſi vnanimiter.de poſtu.prælat. 122
Et ſi Iudæos.de Iudæ. 1849
Et ſi quæſtiones.de ſimo. 1797
Euidentia.de accu. 1752
Eum pro quo.de fideiuſſo. 1287
Ex adminiſtrationis.de iureiuran. 894
Examinata.de iud. 602
Examinata.de confir.vti. 1105
Exceptionem.de excep. 954
Excōmunicamus.1.de hær. 1867
Excōmunicamus.2.de hær. 1873
Excommunicatis.de offi.leg. 446
Excommunicationi.de rap. 1917
Ex conſcientia.de cri.fal. 1946
Ex cōqueſtione.de reſt.ſpol. 708
Ex diligenti.de ſimo. 1796
Ex epiſtolæ.de proba. 764
Ex frequentib.de inſtit. 1190
Ex geſtis.de cle.non reſi. 1136
Exhibita.de iudi. 606
Exhibita.de re.permu. 1272
Exhibita. de homi. voluntario. 1903
Ex inſinuatione.de reſcrip. 87
Ex inſinuatione.de procur. 519
Ex inſinuatione.de ap. 1056
Ex inſinuatione.de iure pa. 1477
Ex inſinuatione.de ſimo. 1804
Ex literarum.q cler.vel vo. 1640
Ex literarum. de eo, qui duxit in ma.quam pol.per adul. 1649
Ex literarum.de apoſta. 1877
Ex literis.de conſti. 29
Ex literis.de conſue. 96
Ex literis.de off.& pot.iud. deleg. 414
ex literis.de off.ord.iud. 474
Ex literis.de tranſact. 506
Ex literis.de in integ.reſti. 554
Ex literis.de mu.petit. 634
Ex literis.de do.& contu. 730
Ex literis.de proba. 766
Ex literis.de fi.inſtru. 862
Ex literis.de iureiu. 930
Ex literis.de vi.& hone.cler.1120
Ex literis.de pigno. 1278
Ex literis.de conuer.infide. 1425
Ex literis.de iure pa. 1472
Ex literis.1.de ſponſa. 1585
Ex literis. 2.de ſponſa. 1588
Ex literis.de deſpon.impub.1618
Ex literis.de cog.ſpi. 1667
Ex literis.de eo, qui cogno. conſang.vxor.ſuę. 1674
Ex literis.de conſan.& affi. 1677
Ex literis.de frigi. 1691
Ex literis.de matr.contrac. 1700
Ex literis.de diuor. 1728
Ex literis.1.de homi.volun.1895
Ex literis.2.eo.tit. 1896
Ex literis.de fur. 1922
Ex literis.de cler.non.ordi. 1971
Ex literis.de exceſ.præla. 1982
Ex multa.de vo. 1435
Ex multiplici.de deci. 1357
Ex ore.de his,quæ fi.à ma.par.ca. 1232
Ex ore.de priuil.& exceſ. 2020
Ex parte.de conſti. 30
Ex parte.1.de reſcrip. 33
Ex parte.2.de reſcrip. 44
Ex parte.3.de reſcrip. 81
Ex parte.de conſue. 107
Ex parte.de tempo.ordi. 290
Ex parte.de ſcruti.in ordi.fa. 297
Ex parte.1.de cor.vitia. 341
Ex parte.2.de cor.vitia. 342
Ex parte. de offic.vica. 369
Ex parte.1.de of.& po.iud.deleg. 379
Ex parte.2.eo.ti. 380
Ex parte.de offi.iud.ord. 452
Ex parte.de tranſac. 511
Ex parte.de poſtu. 513
Ex parte.de alie.iud.mu. 568
Ex parte.de arbi. 579
Ex parte.de foro compe. 624
Ex parte.de reſti.ſpo. 718
Ex parte.de confeſ. 763
Ex parte.de teſti.& atteſta. 792
Ex parte.de fide inſtru. 877
Ex parte.1.de appel. 1053
Ex parte 2.de appel. 1089
Ex parte.de cle.coniu. 1134
Ex parte.1.de cle.non reſi. 1139
Ex parte.2.de cler.non reſi.1142
Ex parte.de cler.ęgro. 1188
Ex parte.de conceſ.præb. 1210
Ex parte. de ijs, quæ fi. à maiori parte capituli. 1234
Ex parte.de feu. 1274
Ex parte.1.de ſepul. 1345
Ex parte.2.de ſepul. 1349
Ex parte.1.de deci. 1361.2.1368. & 3.eo.ti. 1374
Ex parte.de regularib. 1400
Ex parte.1.de cōuer.coniu. 1410
Ex parte.2. de cōuer.coniu.1414
Ex parte.de capel.mo. 1465
Ex parte.de cenſi. 1506
Ex parte.de cele.miſ. 1524
Ex parte.de obſer.ieiu. 1556
Ex parte.de ſpon. 1587
Ex parte.de accu. 1754
Ex parte.1.de priui.& exceſ.2013
Ex parte.2.de priui.& exceſ.2022
Ex parte.3.de priui.& exceſ.2032
Ex parte.1.de verb.ſig. 2158
Ex parte.2.eo.tit. 2172
Ex parte.3.eo.tit. ibid.
Explicari.de obſer.ieiu. 1558
Expoſuiſti.de corpo.viti. 343
Expoſuiſti.de præb.& dign. 1180
Expoſuit nobis.de dilatiōib. 667
Expoſita.de arbi. 581

ex prę́ſentium.de pigno. 1276
ex publico. de conuer. coniug. 1408
ex quorundam. de alie. iud. mu. 567
ex ratione.de æta.& quali. 300
ex ratione.de appell. 1020
ex reſcripto. de iureiur. 900
ex reſcripto. de loca. & condu. 1261
ex ſpeciali.de Iudæ. 1854
ex ſtudijs.de præſump. 882
ex tenore.de reſcriptis. 53
ex tenore tuarum.de tempo.ordi. 286
ex tenore.de fo.compe. 617
ex tenore.de teſti.& atteſta. 822
ex tenore.de conceſ.præben. 1213
ex tenore.qui fil.ſint legi. 1718
ex tenore.de ſenten.excom. 2087
extirpandæ.de præb. 1177
ex tranſmiſſa.de renun. 255
ex tranſmiſſa. de fil. presbytero. 324
ex tranſmiſſa. de foro competen. 613
ex tranſmiſſa.de reſtit.ſpol. 706
ex tranſmiſſa. de præſcrip. 963
ex tranſmiſſa. de deci. 1369
ex tua.de fi.presbyter. 326
ex tuarum.de auct.& vſu.pal. 252
ex tuarum.de ſorti. 1947
ex tuarum.de pur.can. 2040
ex tuæ.de cle.non reſi. 1141
ex tuæ·de ſimo. 1800

F

FAlſidicus.de cri.fal. 1937
Felicis memoriæ. de torneam. 1906
Filius noſter.de teſta. 1309
Finem litibus.de dolo, & contu. 735
Firmiter.de ſum.tri. & fi.cat. 7
Firmiſſimè.de hære. 1755
Forus.de verb.ſig. 2146
Fraternitatis. de teſti. & atteſta. 801
Fraternitatis.de frigi. 1693
Fraternitatis.de hære. 1856
Fraternitati. de cleri. non reſi. 1137
Fraternitati.de eo, qui cog. conſan.vxor.ſuæ. 1674
Fraternitati.de ſchiſma. 1775
Fraternitati. de cle.excom. 1965
Fraternitatem.de dona. 1292
Fraternitatem.de ſepul. 1342
Fures.de fur. 1920

G

GAudeamus. de conuer.coniug. 1420
Gaudemus.qui fil.ſint legi. 1719
Gaudemus. de diuort. 1732
G.perpetuus.de fid.inſtru. 877
Gemma mulier.de ſpon. 1606
Gratum gerimus.de poſtu. præla. 114
Gratum.de off. & pot.iud. deleg. 386
Grauis.de reſti.ſpol. 709
Grauis.de depoſito. 1251
Grauis. de cenſi. 1502
Graue gerimus. de off. iud. ord. 472
Graue nimis.de præben. 1176
Grauem.de exceſſ. prælato. 1990
Grauem.de pœnis. 2066
Grauem.de ſent.excom. 2136

H

HEnricus.de cle.pug. 1908
His, quæ pro eccleſia. de maio.& obed. 486
His quibus.de elec. 239
His quibus.de off.iud.ord. 473
Humilis.de maio.& obed. 492

I

IAcobus.de ſimo. 1829
Ignarus epiſcopus. de lib.ob. 632
Illa quotidiana.de elect. 196
Illa deuotionis. ne ſede vacan. 1219
Illa præpoſitorum.de accu. 1750
Illud de maio.& obed. 479
Illud.de prę́ſump. 886
Illud.de præſcript. 962
illud.de iure patro. 1472
illud. de cle.excom. 1963
illud.de exceſſi.præla. 1979
illo vos.de pigno. 1276
immunitatem. de immu. eccle. 1571
Imperatorum. de iura. calum. 660
Imputari.de fid.inſtru. 878
in aliquibus.de deci. 1379
in archiepiſcopatu de rap. 1917
in audientia.de ſenten.excommu. 2099
in cauſa.de cau.poſſ.& propr. 697
in cauſis.de elect. 177
in cauſis.de teſti.& atteſta. 800
in cauſis.de ſent.& re iudi. 1001
in ciuitate.de vſu. 1927
indecens eſſe. de natis ex lib. ven. 1660
indecorum eſt. de æta. & qual. 301
indicante.de teſta. 1308
indicatum.de immu.eccle. 1565
indignum.de reg.iur. 2180
in eccleſia.de inſtit. 1189
in eccleſijs.de capel.mona. 1462
in eos.de hæret. 1857
in Geneſi.de elect. 230
inhærentes.de iura.calum. 657
Inhibendum eſt. de coha. cle. & mul. 1121
In his.de priuileg.& exceſ. 2033
in his.de verb.ſig. 2151
iniuſtum.de rer.permu. 1268
In lateranenſi. de præben. & dig. 1179
in literis. de of. & pot.iud. deleg. 376
In literis.de reſt.ſpol. 704
In literis. de teſt.& atteſt. 807
In literis.de rap. 1918
In nomine domini. de teſt. 789
in nonnullis.de Iudæ. 1851
in noſtra.de reſcrip. 80
In noſtra præſentia. de procur. 521
in noſtra.de teſt.& atteſ. 817
In noſtra.de ſepul. 1348
in noſtra.de iniur.& dam.da. 2056
Innotuit. de elect. 148
innotuit.de arbi. 582
innotuit.de maled. 1958
innotuit. de eo. qui ord. fur. ſuſ. 1976
Innouamus.de treug.& pa. 495
Innouamus.de cenſi. 1499
Innouate.de verb.ſig. 2143
In omni negotio.de teſt. 790
In ordinando.de ſimo. 1786
In pertractandis.de iura.cal. 660
in præſentia. de renun. 260
In præſentia.de proba. 771
in præſentia. de ſpon. 1596
In præſentia.de ſen.exc. 2127
in quadam.de cel.miſ. 1533
in quibuſdam.de pęn. 2064
inquirendum.de pecu.cler. 1304
inquiſitionis.de accu. 1768
inquiſitioni.de appel. 1095
inquiſitioni.de ſen.excom. 2125
in ſingulis.de ſta.mo. 1448
inſinuante.de of.deleg. 398
inſinuãte.q cleri.vel vouen. 1644
inſinuatione.de feud. 1273
inſinuatum.de ſimo. 1793
inſtruendi.de ſer.non ordi. 393
inſuper.de teſtib.& atteſt. 792
inſuper.qui ma.ac.poſ. 1722
in tabulis.de ſortile. 1947
in tantum.de ſimo. 1823
in tantùm.de collu.detegen. 1952
intelligentia.de verb.ſig. 2145
intellecto.de iureiu. 931
intelleximus.de æta.& quali. 309
intelleximus.de iud. 594
intelleximus.de ord.cog. 674
intelleximus. de ijs. qui fil. oc. 1881
intelleximus.de adul. 1912
intelleximus. de nou. ope. nunc. 1996
inter alia.de immu.eccl. 1567
Inter alia.de ſen.excom. 2018
inter cætera.de of.iud.ord. 468
inter cętera.de appel. 1014
inter cætera.de præben. 1158
inter cæteras.de reſcr. 37
inter cæteras. de ſenten. & re iud. 986
inter corporalia.de transla. 242
inter dilectos.de fid.inſt. 866
inter dilectos.de dona. 1297
inter dilectos.de exce.præl. 1984
interdicimus.de deci. 1382
interfeciſti.de homi. 1884
inter monaſterium. de ſent. & re iud. 1002
inter opera.de ſpon. 1597
interpoſita.de appel. 1093
inter quatuor.de cler.per. 351
inter quatuor. de maio. & obed. 483
inter quatuor. de cleri. non reſi. 1140
inter quatuor.de reli.do. 1455
inter ſolicitudines. de pur. cano. 2042
Intimaſti. de appel. 1090
intimauit.de teſt.& atteſt. 802
inueſtigandum. de pecu. cler. 1303
Ioannes.de cleri.coniug. 1133
Ioannes. de teſta. 1335
Ioannes.de regularib. 1385
Ioannes.de homi.volun. 1904
Iordane.de eo,qui cog.conſ. 1676
Ioſeph. de ver.ſig. 2145
Irrefragabili.de offi.iurd.ord. 464
irrita erit.de ijs,quę fi.à prę̨l. 1221
is cui.de noui ope.nun. 2000
is qui.de ſolu. 1290
is qui.de ſpon. 1607
ita quorundam.de Iudæ. 1843
item cum. de reſti.ſpo. 704
iudæi.de teſt.& atteſt. 804
iudæis j.de Iudæ. 1842
Iudęi ij.eo.tit. 1842
Iudicis officium. de offi. iud. 476
Iuramentum.de iureiu. 934
Iurauit.de proba. 769
Iurgantium.de ſen.& re iud. 982
Ius dictum.de ver.ſig. 2149
Iuuenis.de ſpon. 1582

L

LAtor prę́ſentium.de pig. 1275
Lator.de ſen.& re iud. 984
Lator.qui filij ſint legi. 1705
Lator præſentium. de ho. volun. 1892
Latores.de cler.excom. 1962
Laudabilem.vt lit.pen. 754
Laudabilem.de conuer.infi. 1423
Laudabilem.de frigi. 1692
Lectæ corã nobis.de renun. 277
Legebatur.de ma.& obe. 478
Licet de vitanda.de elec. 127
Licet in tantum.de transla. epiſc. 248
Licet magiſter. de ſup.neg.præla. 281
Licet. de of. & pote. iud. deleg. 416
Licet.de offi.lega. 442
Licet in corrigendis. de offi. iud. ord. 462
Licet j.de fo.compe. 616
Licet ij.de for.compe. 630
Licet.de ferijs. 671
Licet.de reſti.ſpo. 699
licet cauſam.de proba. 774
licet j.de teſt.& atteſt. 806
licet ij.de teſt.& atteſt. 840
licet iij.de teſt.& atteſt. 842
licet vobis.de prę́b. 1180
licet.de deci. 1362
licet.de regularib. 1395
licet.de voto. 1430
licet.de cenſi. 1494
licet.de bap. 1550
licet.de ſpon. duorum. 1629
licet.de coniug.ſeruorum. 1658
licet.de accu. 1756
licet Heli.de ſimo. 1810
licet.de cri.fal. 1941
licet.de pœn. 2059
licet.de pœnitentijs. 2070
ligneis.de conſe.eccl. 1517
literæ tuæ.de dilationib. 666
literę.de frigi. 1697
literę.de matr.contrac. 1699
literas.de renun. 254
literas.de ſuppl.negl.prę́l. 282
literas de temp.ord. 292
literas.de fil.presby. 329
literas.de iura.calum. 659
literas.de reſt.ſpol. 713
literas.de præſum. 890
literas.de conceſ.præb. 1208
literas.de cele.miſ. 1539
literas. de deſpon impu. 1611
literas.de coniug.lepro. 1655
literas apo.de reſcri. 89
literis.de præſump. 887
literaturam.de voto. 1428

M

MAgnus epiſcopus. de obli. ad ratiocin. 338
Magnæ.de voto. 1431
Maiores.de bap. 1541
Maioribus.de prę́b. 1150
Mancipia.de rer.permu. 1267
Mandatum apò.de reſcrip. 89
Mandato.de procur. 532
Mandato.de ſimo. 1831

Mandata de præſump. 884
Mandamus.de offi.archi. 356
Manifeſta. de pœnit. & remiſſio. 2067
Maritis.de adul. 1911
Martinus de cogna.ſpiritua. 1664
Maſſaria.de elec. 232
Matthæus.de ſimo. 1802
Meminimus.de appe. 1021
Meminimus.qui cle. 1641
Meminimus. de accu. 1755
Michael de fil.presb. 328
Michael.de vſur. 1924
Miniſterium.de offic. archipreſb. 361
Miramur.de ſer. non ordinand. 337
Monachi. de ſtatu monachorum. 1441
Monachi.de ſenten. excommuni. 2081
Monaſteria.de vita, & hone.cleri. 1012
Moniales.de pur.can. 2038
Multa ſunt.ne cle.vel mo. 1572
Multorum.de Iudæ. 1841
Mulier.de conuerſatio. coniug. 1423
Mulieri.de iureiu. 932
Mulieres.de dona. 1736
Mulieres.de ſenten. excommuni. 2084

N

NAm concupiſcentiam. de conſtitu. 18
Nam, & rex. de verbor.ſignifica. 2144
Nam, & ego.de verb.ſign. ibid.
Nauiganti.de vſur. 1936
Nec epiſcopi.de tempo.ordinan. 289
Ne Dei.de ſimo. 1829
Ne innitaris.de conſti. 19
Nemo presbyterorum. de ſimon. 1794
Nemini dubium.de offi.leg. 445
Ne nimia de rel.do. 1461
Ne pro defectu.de elect. 201
Ne pro dilatione.de pœnit. & remiſ. 2079
Ne religioſi.de regularib. 1403
Nicolao.de appel. 1089
Nihil eſt.de elec. 208
Nihil prodeſt.de præſcr. 958
Nihil obſtat.de verbor.ſignificat. 2145
Nimis.de fil.presby. 332
Nimis.de iureiu. 928
Nimis iniqua. de exceſſ. prælat. 1991
Nimis praua.eo.tit. 1992
Niſi cum pridem.de renun. 264
Niſi eſſent.de præb. 1163
Niſi ſpecialis.de aucto. & vſu.pa. 251
Niſi ſpecialis.de offi. leg. 440
Nobis fuit.de iure patro. 1484
Nobis fuit.de ſimo. 1805
Nobilis homo.de pur.can. 2037
Non amplius.de inſti. 1189
Non debet.de teſt.& atteſta. 850
Non debet. de conſang.& affinit. 1684
Non dubium.de ſent. excommu. 2083
Non eſt.de deci. 1368
Non eſt vobis.de regularib. 1385
Non eſt voti.de voto. 1429
Non eſt.de ſpon. 1589
Non iniuſtè.de procu. 534
Non liceat.de cler.non reſi. 1135
Non liceat.de præb. 1147
Non licet.de reb.eccleſ. non alie. 1239
Non magnopere.ne cler. 1574
Non minus.de immu.eccle. 1565
Nonne bene.de præſump. 883
Nonnulli.de reſcr. 72
Non poteſt.de ſenten. & re iudic. 982
Non ſatis.de ſimo. 1788
Non ſine multa.de arb. 570
Non vt apponeres. de baptiſm. 1549
Nos inter.de pur.can. 2039
Nos inſtituta de ſepult. 1340
Nos quidem.de teſta. 1037
Noſtro poſtulaſti. de pœnit.& remiſ. 2079
Noſti quomodo.de elect. 134
Noua.de pœn.& remiſ. 2073
Nouum genus.de deci. 1357
Nouit ille.de offi.leg. 444
Nouit ille.de iudi. 598
Nouit.de appel. 1045
Nouit ille.ne ſede vac. 1217
Nouit. de ijs, quæ fiunt à prælat. 1222
Nouerit.de ſen.excom. 2133
Nouimus.de verborum ſignifica. 2167
Nullus. de elect. 123
Nullus.de ſer.non ord. 335
Nullus.de ſo.comp. 611
Nullus.de præſump. 883
Nullus epiſcopus. de iureiurand. 896
Nullus presbyter.de pig. 1275
Nullus epiſcopus.de paro. 1354
Nullus.de regularib. 1383
Nullus.de iure pat. 1478
Nulli liceat.de reb.eccl. non alie. 1241
Nulli epiſcoporum. de accuſatio. 1751
Nulli Iudæo.de Iudę. 1854
Nulli ſe.de ſen.excom. 2085
Nulla eccle. de conceſſ. præben. 1196
Nunc autem.de re.do. 1453
Nuncios.de deci. 1359
Nuper.de bigamis. 346
Nuper.de teſti.& atteſta. 845
Nuper.de deci. 1381
Nuper.de dona.inter vir.& vxor. 1741
Nuper. de ſenten. excommunica. 2104

O

OBlatæ.de appel. 1070
Odoardus.de ſol. 1289
Officium. de offi.archid. 354
Officium.de offi.archipreſ. 362
Officij.de elect. 195
Officij.de teſta. 1315
Officij. de pœniten.& remiſſio. 2072
Officij.de ſenten. excommunica. 2124
Olim.in tit.de reſcr. 68
Olim.de lit.conteſt. 637
Olim 1.de reſt.ſpol. 710
Olim.2.de reſti.ſpol. 723
Olim.3.eo.tit. 724
Olim.de excep. 946
Olim.de cenſi. 1508
Olim.de accu. 1781
Olim. de iniur. & damno dato. 2055
Olim.de verb.ſign. 2152
Omnis anima.de cenſi. 1493
Omnis res.de reg.iur. 2176
Omnis vtriuſque.de pœ.& remiſ. 2075
Omnes principes.de maio.& obe. 479
Omnes dies.de fer. 669
Omnibus.de cler.vena. 1955
Omnipotens.de accu. 1750
Oſius epiſcopus.de elect. 123

P

PActum. de verborum ſignific. 2149
Pactiones.de pact. 500
Parochiano.de ſepul. 1352
Parochianos.de decimis. 1364
Parochianos.de ſenten. excomm. 2086
Paſtoralis.in tit.de reſcri. 48
Paſtoralis.de ſacram. non iteran. 319
Paſtoralis. de officio deleg. 410
Paſtoralis. de offic. iudic. ordina. 459
Paſtoralis.de cauſa poſſeſſio. 691
Paſtoralis. de officio iudic. ordin. 459
Paſtoralis.de iudi. 602
Paſtoralis.de cau.poſ. 691
Paſtoralis.de fide inſtrumentor. 872
Paſtoralis.de excep. 939
Paſtoralis.de appel. 1060
Paſtoralis. de his quæ fiunt à prælat. 1228
Paſtoralis. de dona. 1296
Paſtoralis.de deci. 1374
Paſtoralis.de iure patr. 1489
Paſtoralis. de priuileg. & exceſ. 2022
Patentibus. de priuileg.& exceſ. 2008
Per inquiſitionem. de elect. 168
Perlatum. de ijs, quę vi metus ve. 538
Perlatum.de iure pat. 1467
Perlatum. qui filij ſint legitimi. 1708
Permittimus. de ſent. excommu. 2141
Pernicioſus. de celebr. miſſarum. 1538
Pernicioſam. de offi.iudic.ordin. 448
Per noſtras. de iure patronatus. 1485
Perpendimus.de ſent. excommu. 2097
Perſonas. de teſtib. & atteſtatio. 804
Perſonas.de appel. 1016
Per tuas.de maio.& obe. 482
Per tuas.de arbi. 577
Per tuas.de proba. 779
Per tuas.de teſti.& atteſt. 842
Per tuas.de appel. 1072
Per tuas.de dona. 1294
Per tuas.de voto. 1438
Per tuas.de cond.appo. 1636
Per tuas.qui filij ſint legi. 1711
Per tuas 1.de ſimo. 1814
Per tuas 2.de ſimo. 1822
Per tuas 3.eo.tit. 1824
Per tuas.de ſen.excom. 2120
Per venerabilem. qui filij ſint legitimi. 1713
Per veſtras. de donat. inter vir. & vxo. 1742
Peruenit de arb. 571
Peruenit 1.de teſt.cog. 853
Peruenit 2.eod.tit. 854
Peruenit 1.de iureiu. 894
Peruenit 2. eo.tit. 895
Peruenit 1.de appel. 1023
Peruenit 2.de app. 1035
Peruenit.de emp.& vend. 1257
Peruenit.de fideiuſ. 1284
Peruenit.de deci. 1359
Peruenit.de cenſi. 1494
Peruenit.de immu.eccl. 1565
Peruenit.de coniu.lepro. 1654
Peruenit.qui fil.ſint leg. 1710
Peruenit.de adult. 1910
Peruenit.de exceſ.præla. 1976
Peruenit.de ſent. excom. 2093
P.& G.de of.dele. 433
Petrus diaconus.de homic.volun. 1897
Petitio.de procu. 527
Petitio.de iureiu. 929
Petitio.de ho.vo. 1904
Petiſtis.de priui.& exceſ. 2023
Piſanis.de reſt.ſpo. 726
Placet.de conuer.coniu. 1412
Placuit.de teſt.& atteſt. 788
Placuit.de præſcr. 957
Placuit.de emp.& ven. 1254
Plerique.de pact. 500
Plerunque.de reſcr. 65
Plerunque.de donat.inter virum, & vxo. 1738
Plures.de vſur. 1922
Porrò.de diuor. 1726
Porrò.de cle.pug. 1907
Porrò.de priui.& exceſ. 2006
Porrò.de ſen.excom. 2085
Porrecta.de confir.vti. 1104
Porrectum.de regularib. 1391
Poſſeſſiones.de reb. eccleſ. alien. 1245
Poſt ceſſionem.de proba. 770
Poſt electionem.de conceſ.præb. 1204
Poſtquam.de elect. 124
Poſt miſerabilem.de vſur. 1930
Poſtremò.de appel. 1039
Poſt tranſlationem.de renun. 271
Poſtulaſti.in tit.de reſcr. 71
Poſtulaſti.de ſo.comp. 623
Poſtulaſti.de regularib. 1400
Poſtulaſti.de iure pat. 1490
Poſtulaſti.de Iudæ. 1850
Poſtulaſti.de hom.vol. 1902
Poſtulaſtis.de conceſſio. præben. 1215
Poſtulaſtis.de voto. 1439
Poſtulaſtis.de cle.excom. 1965
Poſtulationem.de poſtula.prælat. 121
Potuit emphyteuta.de loca. 1264
Precariæ.de preca. 1248
Precarium.de preca. 1248
Prælatorum.de accu. 1782
Præſenti.de Iudæ. 1840
Præſentium.de fil.presby. 322
Præſentium.de teſt. 815
Præſentium.de cler.percu. 1956
Præſentata.de teſtib. & atteſtatio. 844
Presbyter.de ſacra.non iter. 320
Presbyter.de pecu.cle. 1304
Presbyter.de cele.miſ. 1521
Presbyteri.de pœn. 2059
Presbyterum.de cle.ægro. 1186


Presby-

# Capitula Decretalium.


Presbyterum.de hom.vol. 1890
Præterea.de æta.& qual. 303
Præterea.de off.dele. 374
Præterea 1.de tranſa. 509
Præterea 2.eo.tit. 510
Præterea de dilationib. 665
Præterea.de teſt.& atteſt. 810
Præterea.de teſt.cog. 856
Præterea 1.de appe. 1030
Præterea 2.de appe. 1042
Præterea.de præb. 1155
Præterea. de conuerſa. coniuga. 1404
Præterea 1.de iure pat. 1469
Præterea 2.de iure pat. 1482
Præterea.de cenſi. 1498
Præterea 1.de ſpon.& ma. 1582
Præterea 2.de ſponſa. 1590
Præterea.ne præla.vic.ſuas.1832
Præterea.de apoſt. 1876
Præterea.de vſuris. 1927
Preterea.de cler.percuſ. 1956
Procurationes.de cenſi. 1512
Prohibeas.de magi. 1836
Prohibemus.de deci. 1367
Prohibemus.de cenſi. 1497
Pro illorum.de præben.& dignit. 1164
Propter.de loca.& condu. 1263
Propter.de dona. 1302
Propterea. de verborum ſignific. 2146
Propoſitum. de eo qui dux.in matrimo. quam poll. per adulter. 1646
Propoſuiſti.de foro comp. 618
Propoſuiſti.de proba. 767
Propoſuiſti.de confec.eccl. 1516
Propoſuit.de fil.preſb. 323
Propoſuit.de appell. 1031
Propoſuit.de conceſſio.præbend. 1198
Propoſuit. de coniug. ſeruorum. 1657
Propoſuit.de cler.exc. 1966
Prouideas.de off.vic. 367
Prout nobis.de dolo,& contuma. 733
Prudentiam.de off.dele. 387
Prudentiam.de mutu.petit. 636
Prudentes.de dona. 1291
Puberes.de deſpon.impub. 1611
Publicato ſcrutinio.de elect. 236
Pueris.de delict.puerorum. 1953
Pueris.de ſenten. excom. 2143

Q

QVa fronte.de ap. 1032
Qualiter.de pact. 497
Qualiter.de cle. non reſi. 1140
Qualiter 1.de accu. 1762
Qualiter 2.de accu. 1775
Qualiter,& quando.de iud. 604
Qualiter.de elect. 143
Quàm graui.de cri.fal. 1942
Quàm pernicioſum.de vſu. 1930
Quàm ſit graue. de ex.præ. 1981
Quàm ſit laudabile.de Iud. 1846
Quamuis.de æta. & qual. 313
Quamuis.de offic.& pot. iudi.deleg. 375
Quamuis.de ſen. & re iu. 1011
Quamuis.de deci. 1365
Quamuis.de ſen.excom. 2141
Quamuis.de verb.ſig. 2146
Quamuis. de reg.iur. 2179
Quanto.de conſue. 98
Quanto.de tranſla.epiſ. 246
Quanto.de offi.iud.ord. 454
Quanto.de iud. 588
Quantò.de præſum. 885
Quanto.de iureiu. 908
Quanto.de ijs,quæ fi.à pręl. 1223
Quanto.de cenſi. 1503
Quanto.de diuor. 1730
Quanto.de magi. 1836
Quanto.de vſur. 1935
Quanto.de priuil.& exceſ. 2030
Quantæ.de ſen.excom. 2128
Quæcunque.de iure pat. 1467
Quæ in eccleſiarum.de conſt. 21
Quemadmodum.de iureiu. 917
Quæ multotiens,de reg.iu. 2178
Querelam.de elec. 163
Querelam.de procu. 517
Querelam.de iureiu. 901
Querelam.de ſimo. 1794
Querelam.ne præl.vic.ſuas.1834
Querenti.de offi. dele. 400
Querenti.de ver.ſig. 2155
Queris à nobis.de æta. & qualita. 304
Querimoniam.de iu.pa. 1474
Quęſiuit.de ijs, quæ fiunt à maio. par.cap. 1229 ~~1231~~
Quæſiuit.de diuor. 1726
Quæſiuit.de ver.ſig. 2150
Quæſitum.de temp.ord. 296
Quæſitum.de cohabi.cler.& mul. 1121
Quæſitum.de rer.perm. 1258
Quæſitum.de pę.& re. 2070
Quæſtioni.de appel. 1029
Qui alium.de ſimo. 1786
Qui alios.de hære. 1855
Quia circa.de biga. 349
Quia circa.de cõſan.& affi. 1682
Quia circa.de priu.& exceſ. 2024
Quia clerici.de iu.pa. 1470
Quia diligentia.de elect. 127
Quia diuerſitatem.de conceſ.præben. 1200
Quia fruſtra.de vſur. 1932
Quia in cauſis.de procu. 525
Quia indicante.de pręſcr. 963
Quia ingredientib.de teſta. 1306
Quia in inſulis.de regularib. 1385
Quia intentionis.de priuile.& exceſ. 2033
Quia intantum.de præb. 1148
Quia in omnib.de vſur. 1924
Quia monaſterium. de reli.dom. 1454
Quia nonnulli .de reſcr. 93
Quia nõnulli.de cle.nõ reſi. 1136
Quia nõnullis.de magiſtris.1837
Quia nos.de auct.& vſu pal. 253
Quia nos.de appel. 1037
Quia nos.de teſta. 1311
Quia pleriq;. de immu. eccl. 1570
Quia propter.de elec. 202
Quia quæſitum.de off.dele. 370
Quia ſuper his.de Iudę. 1842
Quia V.de iudi. 597
Quia veriſimile.de pręſump. 885
Quicunq;.de eccl.ędifi. 1560
Quicunque.de cond.ap. 1632
Qui cum fure.de fur. 1921
Quidam.de renun. 275
Quidam.de conuer.coniu. 1405
Quidam.de cele.miſ. 1522
Quidam.de apoſta. 1878
Quidam. de ho.volun. 1905
Quidam.de priui.& exceſ. 2035
Quid per nouale.de ver.ſig.2156
Qui ex timore.de re.iu. 2178
Qui furatur.de fur. 1920
Qui in viuorũ.de con.pręb. 1196
Quintauallis.de iureiu. 915
Qui presbyterum.de pęnit. 2067
Qui res.de reb.eccl. alie. 1240
Quiſquis.de elect. 206
Qui ſcandalizauerit. de regu.iur. 2177
Quod ad conſultationem. de ſen.& re iud. 994
Quod autem. de iure pa. 1469
Quod autem. de pęnit.& remiſ. 2068
Quod à prędeceſſore.de ſchiſma. 1874
Quod à te.de cle.coniug. 1129
Quod clericis.de fo.comp. 615
Quod de his.de ſen.excom.2099
Quod Dei timorem. de ſta.mon. 1444
Quod dilectio.de conſan. & affin. 1679
Quod dicitur.de ver. ſig. 2144
Quod in dubijs.de renun. 262
Quod in dubijs.de conſecr. 1516
Quod in dubijs.de pœnis. 2060
Quod in dubijs.de ſen.exc. 2107
Quod in te.de pęn.& remiſ.2074
Quod latenter.de reg. iu. 2178
Quod nobis.de clan.deſpo. 1625
Quod nobis.qui fil.ſint leg. 1709
Quod nonnullis.de priuile.& exceſ. 2029
Quod non eſt licitum. de reg.iur. 2177
Quod olim.de Iudæ. 1848
Quod quidã.de pę.& remiſ. 2069
Quod quibuſdã. de fideiuſ. 1286
Quod ſedem.de offi.iud. or. 458
Quod ſedem.de frig. 1690
Quod ſicut.de elect. 171
Quod ſuper his. de ma.& ob. 484
Quod ſuper his.de ſi.inſtru. 871
Quod ſuper his.de voto. 1434
Quod ſuper.de cõſan.& affi. 1681
Quod translationem. de tempor. ord. 291
Quod trãſlatiõe.de off.leg. 441
Quoniã conſtitutio.de conſt. 31
Quoniam.de fil preſb. 327
Quoniam abbas.de off. dele. 381
Quoniam apoſtolica.de offi.dele. 436
Quoniam in pleriſque.de off.iud. ordi. 463
Quoniam frequenter, vt lite non conteſt. 647
Quoniam in parte.de ferijs. 670
Quoniam contra.de prob. 781
Quoniam aliqua.de teſti. 790
Quoniam omne.de præſcr. 980
Quoniam.de vi.& ho.cle. 1112
Quoniam à nobis.de deci. 1363
Quoniam.de iu.patro. 1468
Quoniam.de ſimo. 1826
Quoniam 1.ne pręl. vic.ſuas.1832
Quoniam 2.eo.tit. 1833
Quoniam eccleſia.de mag. 1835
Quoniam.de vſur. 1923
Quoniam.de priui.& exceſ. 2024
Quoniam.de coniug.lepro. 1655
Quorundam.de teſta. 1306
Quoſdam.de præſum. 884
Quoties.de pac. 496
Quoties.de teſtib.& atteſt. 791
Quoties.de ſimo. 1787
Quoties.de pur.can. 2038

R

RAynutius.de teſta. 1320
Raynaldus.de teſta. 1328
Ratio nulla.de pręb. 1147
Recepimus. de priuileg. & exceſ. 2007
Recolentes.de ſta.mo. 1442
Referente.de præb. 1149
Referente qui fi. ſint leg. 1710
Referente.de deli.pue. 1953
Relatum eſt.de offi.dele. 386
Relatum.de cle.non reſi. 1137
Relatum.de pręb. 1151
Relatum.de conceſ.pręb. 1192
Relatum.1.de teſta. 1312
Relatum.2.e .tit. 1313
Relatum.de ſepul. 1341
Relatum.de iure pa. 1480
Relatum.ne cle.vel mo. 1576
Relatum.qui mat.accu.poſ.1720
Relatum.de ſen.excom. 2117
Relinqui.de cuſto. Eucha. 1554
Repellantur.de accu. 1751
Reprehenſibilis.de appel. 1033
Requiſiſti.de teſta. 1316
Requiſiuit. de ordin.ab epiſcopo qui renun.epiſco. 298
Requiſiuit.de in integ.reſt. 548
Requiſiuit.de ſpon. 1594
Reſponſo.de ſen.excom. 2124
Rex pacificus.in proœ. 2
Rodulphus.de reſcr. 85
Rurſus.qui cler.vo. 1643

S

SAcerdotib.ne cle.vel mo.1573
Sacris.de his quæ vi met. 544
Sacris.de ſepul. 1350
Sacris.de ſen.excom. 2118
Sacro.de ſen.excom. 2129
Sacroſancta.de elect. 218
Salubriter.de vſur. 1933
Sancto concilio.de ſucceſſ. ab inteſta. 1336
Sanctorum.de præſtr. 959
Sancitum.de cenſi. 1492
Sanè dilecto,de renun. 261
Sanè ſuper eo,de temp. ord. 284
Sanè 1.de off.dele. 371
Sanè de off.iud.dele. 378
Sanè.de arb. 569
Sanè.de foro comp. 611
Sanè 1.de cler.coniug. 1128
Sanè 2.de cler.coniu. 1130
Sanè,de regularib. 1388
Sanè,de conuer.coniu. 1407
Sanè,de celeb.miſſ. 1537
Sanè,de exceſ.præla. 1979
Sanè,de priui.& exceſ. 2007
Scientes.de cenſi. 1493
Sciſcitatus.de reſcr. 46
Scribam.de præſump. 885
Scriptum.de elect. 197
Scripta.de fid.inſtr. 862
Scripta.de collu.deteg. 1950
Scripturæ,de vo.& vo.red. 1429
Secundum.ne cle.vel mon. 1576
Secundo requiris.de appel. 1043
Sedes apoſtolica.de reſcr. 52
Sed hoc,de ſucceſ.ab inteſt. 1336
Sed nec,ne cler.vel mon. 1575
Sententia.de ſen. & re iud. 981
Sententiam.ne cle.vel mon.1577
Sæpè contingit.de reſt.ſpo. 725
Sępè contingit.de appel. 1046
Series.de teſt.& atteſt. 809
Si aduerſarius.de eo qui mittit in poſſeſſionem. 753
Si alicuius.de elect. 237
Si aliquis.de hom.vol. 1886
Si aliquando.de ſen.excom. 2123
Si à patre.de iſa.& lan.expo.1882

Si

# Capitula Decretalium.


Si autem.de reſcr. 42
Si autē.de coha.cler.& mul. 1124
Si aduerſus.de hære. 1863
Si archiepiſcopus.de tēp. or. 288
Si bos.de iniur.& dam.da. 2054
Sicut.de reſcr. 32
Sicut.de ſup.negl.præl. 280
Sicut.de tranſac. 501
Sicut.de ſyndi. 537
Sicut.de proba. 765
Sicut.de teſtib.& atteſt. 796
Sicut. de præſump. 881
Sicut 1.de iureiu. 904
Sicut 2.de iureiu. 925
Sicut 3.de iureiu. 927
Sicut.de ſen.& re iud. 996
Sicut.de cohab.cle.& mul. 1123
Sicut 1.de regularib. 1392
Sicut 2.de regularib. 1394
Sicut,ne cler. vel mona. 1577
Sicut.de ſpon. 1598
Sicut.de accuſ. 1779
Sicut 1.de ſimo. 1788
Sicut 2.de ſimo. 1818
Sicut 3.de ſimo. 1825
Sicut.de Iudæ. 1845
Sicut 1. de hære. 1858
Sicut 2.de hære. 1872
Sicut 1.de hom. vol. 1886
Sicut 2.de hom.vol. 1902
Sicut.de exceſ.præla. 1980
Sicut.de priuil.& exceſ. 2002
Sicut.de ſen.exc. 2119
Si cautio.de fid.inſtr. 879
Si celebrat.de cler.excom. 1968
Si clericus.de foro comp. 613
Si concubinæ.de ſen.exc. 2140
Si cōditiones.de cond.apo. 1638
Si conſtiterit.de accu. 1755
Si culpa.de iniur.& dam.da. 2057
Si de terra.de priui.& exceſ. 2005
Si diligenti.de foro comp. 618
Si diligenti.de præſcr. 973
Si dominus.de ſimo. 1786
Si duobus.de appel. 1019
Si eccleſia.de conſe.eccl. 1520
Si egreſſus.de iniur. & dam.dato. 2055
Si epiſcopus.de paro. 1353
Significante.de reſcr. 84
Significante.de appel. 1091
Significante.de pignorib. 1280
Significante.qui matri.accuſ.poſſ. 1723
Significantib.de offi.dele. 430
Significantib.de libe.obla. 633
Significantib.de appe. 1055
Significātib.de oper.no.nū. 2000
Significantib.de pur.vulg. 2052
Significaſti.de elect. 124
Significaſti.de off.arch. 358
Significaſti.de off.& pot.iud.dele. 375
Significaſti.de foro comp. 628
Significaſti.de iure pat. 1478
Significaſti.de eo qui dux.in mat. quam pol.per adul. 1651
Significaſti.de diuor. 1727
Significaſti.1.de hom.vol. 1896
Significaſti.2.eo.tit. 1898
Significaſti.de adul. 1911
Significatum.de pręb. 1152
Significatum.de regularib. 1389
Significauerunt.de Iud. 608
Significauerunt.de teſtib. & atteſtat. 824
Significauit.de reſcr. 86
Significauit.de corp.vitiat. 342
Significauit.de off.iud.ord. 453
Significauit.de teſtib.& atteſ. 832
Significauit.de excep. 952
Significauit.de appel. 1054
Significauit.de paro. 1355
Significauit.de cōuer.cōiu. 1419
Significauit.de cenſi. 1500
Significauit.de eo qui dux. in matri. 1647
Significauit.de donat. inter vir.& vxo. 1737
Significauit.de Iud. 1847
Significauit.de pę.& remiſ. 2067
Significauit.de ſen.excom. 2094
Si hæredes.de teſta. 1309
Si inſtrumenta.de fid.inſtr. 880
Si inter virum. de ſpon. 1607
Si iuſtus.de appe. 1096
Si legitimus.de accuſ. 1749
Si læſerit.de iniur.:& damn. dato. 2054
Si perfodiens.de homic. 1889
Si princeps.de rer.permu. 1267
Si pro debilitate.de off.dele. 372
Si proponente.de reſcr. 92
Si qua mulier.de diuor. 1725
Si qua per adoptionem. de cogn. lega. 1668
Si quando.de reſcr. 38
Si quando.de off.dele. 376
Si quem.de ſen.excom. 2142
Si qui clericorū.de cle.cōiu. 1128
Si qui teſtium.de teſtib .& atteſta. 795
Si quis.de maio.& obe. 478
Si quis 1.de foro comp. 610
Si quis 2.de foro comp. 612
Si quis.de cōfir.vti. vel inut. 1098
Si quis.de vita,& hone.cler. 1111
Si quis.de reb.eccl.non alie. 1242
Si quis.de pecu.cler. 1305
Si quis.de regularib. 1383
Si quis.de bapt. 1540
Si quis.de presb.non bapt. 1551
Si quis.de clan.deſpon. 1624
Si quis.de eo qui dux. in matrim. quam pol.per adul. 1653
Si quis. de eo qui cogno. conſan. vxor.ſuę. 1669
Si quis.de accuſ. 1749
Si quis.de ſimo. 1830
Si quis.de hęre. 1857
Si quis.de hom.vol. 1883
Si quis.de fur. 1921
Si quis.de cle.percu. 1956
Si quis.1.de cle.excom. 1960
Si quis 2.de cle.excom. ibidem
Si quis.de cle.non ord. 1971
Si quis 1.de pur.can. 2037
Si quis 2.de pur.can. 2038
Si quis 1. de iniur. & dam. dato. 2054
Si quis 2.de iniur. 2055
Si quiſquam.de coha.cler. & mu. 1121
Si quorundam.de ſolu. 1288
Si rixati.de iniur. 2054
Si ſacerdos.de offi.ord. 449
Si ſcripturam.de fide inſtru. 861
Si ſeduxerit.de adul. 1909
Si venditori.de emp.& ven. 1260
Si verò.de iureiu. 899
Si verò.de iure pat. 1476
Si verò 1. de ſen.excom. 2081
Si verò 2.eo.tit. 2082
Si verè.de ſen.excom. 2113
Si vir.de cog.ſpiri. 1662
Si vir.de adul. 1910
Solitæ.de maio.& obe. 479
Solicitę.de reſti.ſpol. 700
Solicitudinem.de appel. 1063
Sopitę.de cenſi. 1501
Sponſam.de ſpon. 1586
Statuimus.de ſup.negl. pręl. 279
Statuimus.de maio.& obe. 490
ſtatuimus.de tranſact. 502
ſtatuimus.de regularib. 1402
ſtatuimus.de cuſto. Eucha. 1554
ſtatuimus.de maledi. 1958
ſtuduiſti.de offi.lega. 439
ſua nobis.de off.vic. 368
ſua nobis.de appe. 1087
ſua nobis.de confir.vti. 1107
ſuam ad nos.de pœnis. 2062
ſuam nobis.de ſimo. 1807
ſubdiaconosde remp.ord. 284
ſuborta.de ſen.& re iud. 1005
ſuffraganeis.de elect. 136
ſuggeſtum.de appe. 1025
ſuggeſtum.de deci. 1361
ſuggeſtum.de iure pat. 1480
ſuper inordinata.de præb. 1182
ſuper illa.de ſec.nup 1747
Super literis.de reſcr. 59
ſuper quæſtionum.de off.del. 401
ſuper quodam.de ſta.mo. 1443
ſuper quibuſdam.de ver.ſig. 2165
ſuper ſpoliatione.de or.cog. 680
ſuper ſpecula.ne cle.vel mo. 1578
ſuper ſpecula.de magiſt. 1839
ſuper ſpecula. de priuile. & exceſ. 2032
ſuper eo.de elect. 136
ſuper eo. de bigamis. 344
ſuper eo.de offi.dele. 382
ſuper eo.de tranſa. 507
ſuper eo.de ijs,quæ vi.met. 547
ſuper eo.1.de teſti.& atteſt. 799
ſuper eo.2.de teſti.& atteſta. 805
ſuper eo.de teſti.cog. 853
ſuper eo.1.de appel. 1021
ſuper eo.2.de appe. 1023
ſuper eo.de coha.cle.& mul. 1123
ſuper eo.de paro. 1354
ſuper eo.de regularib. 1387
ſuper eo.de cenſi. 1511
ſuper eo.de cond.appo. 1635
ſupet eo.de cog.ſpi. 1662
ſuper eo. de eo qui cogn. conſan. vxo.ſuę. 1672
ſuper eo.de conſan.& affi. 1679
ſuper eo.de rap. 1915
ſuper eo.de vſur. 1924
ſuper eo.de crim.fal. 1938
ſuper eo 1.de ſen.excom. 2080
ſuper eo 2.de ſen.excom. 2135
ſuper his,de teſt.cog. 857
ſuper his,de accu. 1760
ſuper his,de pœnis. 2062
ſuper hoc,de renun. 258
ſuper hoc , de eo qui dux. in mat. quam pol.per adul. 1648
ſuſcepimus,de ho.vo. 1892
ſuſceptis,de cau.poſ. 683
ſuſcitata.de reſti.in integ. 560
ſuſpicionis.de off.dele. 432


T


TAm literis,de teſtib. 818
Tāta eſt.qui fi.ſint leg. 1706
Tanta eſt,de ſimo. 1788
Tanta eſt.de exceſ.pręl. 1993
Te nobis,de cler.pereg. 352
Tenor.de ſen.& re iud. 986
Te referente.de celeb.miſſ. 1538
Tertio loco.de prob. 768
Tertio loco.de præſump. 888
Teſtimoniū.de teſti.& atteſt. 848
Theodoſins.de ſtatu mona. 1440
Thomas.de corp.vitia. 343
Tranſlato.de conſtit. 18
Tranſmiſſam.de elect. 139
Tranſmiſſę.de iure pat. 1491
Trſnſmiſſę.de eo qui cogno.conſan.vxoris ſuæ. 1671
Tranſmiſſę,qui fil. ſint leg. 1703
Tranſmiſſæ,de ver.ſign. 2174
Treugas,de treuga, & pace. 494
Tua,& infra.de deci. 1370
Tua fraternitas.de cōſe.eccl. 1516
Tua fraternitas, de deſpon.impu. 1609
Tua fraternitas,de ſpō.duo. 1630
Tua fraternitas,de adul. 1913
Tua nos,de cler. pereg. 351
Tua nos 1.de iureiu. 902
Tua nos 2.de iniur. 916
Tua nos,de coha.cle.& mul. 1126
Tua nos,de cle.ęgro. 1187
Tua nos,de eccl.ędifi. 1563
Tua nos,de ſpon. 1602
Tua nos,de cog.ſpi. 1666
Tua nos,de conſan.& affi. 1683
Tua nos,de ſimo. 1820
Tua nos,de ho.vo. 1900
Tua nos,de vſur. 1928
Tua nos,de ſen.excom. 2094
Tua nobis.de teſta. 1326
Tua nobis,de deci. 1371
Tua nobis,de verb.ſign. 2174
Tua nup.de his quę fi.à prę. 1227
Tuam,de æta.& qual. 308
Tuam,de ord.cog. 679
Tuarum,de priui. & exceſ. 2008
Tuas dudum.de ſponſa.duorum. 1630
Tuas dudum.de vſnr. 1931
Tuę diſcretionis.de pœnis. 2061
Tuę fraternitatis, de cleri.peregr. 352
Tuę fraternitatis,vt lit. non conteſta. 644
Tuę fraternitatis, de cle.non reſi. 1142
Tuæ fraternitatis,de præb. 1162
Tuæ fraternitatis, de eo qui cog. conſan.vxo.ſuę. 1676
Tuæ fraternitati.de ſpon. 1601
Tuæ fraternitati.de procu. 523
Tuę fraternitati.de apoſta. 1877
Tuę literę.de cle.p ſal. pro. 1972
Tuæ nobis.de deſpon.imp. 1623
Tuis quæſtionib.de teſti. 830
Tuis quæſtionib.de præb. 1167
Tum ex literis.de in integr.reſtit. 556


V


VAcante.de præb. 1171
Vbi non eſt.de deſpon. impub. 1610
Vel non eſt compos. de tempo. ord. 293
Venerabilis,de iudi. 608
Venerabilis,de dol.& contu. 747
Venerabilis,de teſtib.cogen. 859
Venerabilis,de confir.vti. 1106
Venerabilis,de præb. 1183
Venerabili,de offi.dele. 428
Venerabili.de teſt. & atteſt. 846
Venerabili, de cenſi. 1513
Venerabili,de ſen.excom. 2136
Venerabili,de verb.fig. 2157
Venerabilem,de elect. 187
Venerabilem.de excep. 956
Veniens.de renun. 275
Veniens,de fil.presby. 322
Veniens,de tranſact. 508
Veniens, de teſt.& atteſt. 797
Veniens, 2.de teſt. 828
Veniens.de iureiu. 906
Veniens.de præſcr. 977
Veniens.de regularib. 1398
Veniens.de conuer.coniu. 1416
Veniens.de presb.non bap. 1552
Veniens 1.de ſponſa. 1590


Veniens.

Veniens,2.eo.tit. 1593
Veniens.qui cler. vel vo. 1642
Veniens, de eo qui dux. in matri. quam pol.per adul. 1652
Veniens.de cog.ſpi. 1666
Veniens 1.de eo qui cog. conſan. vxoris ſuę. 1670
Veniens,2.eo.tit. 1675
Veniens,de accu. 1758
Veniens, de ſimo. 1799
Veniens,de ijs qui fil. occi. 1880
Veniens. de eo qui or. fur. ſuſce. 1974
Veniens,de ſen.exc. 2092
Venientes,de iureiu. 910
Venientis.de voto, & vo.redemp. 1428
Vergentis.de hære. 1862
Veritatis,de dolo,& contu. 742
Veritatis.de iureiu. 905
Verum.de foro comp. 614
Verum.de iureiu. 905
Verum.de conuer.coniug. 1405
Verum.de cond.apo. 1634
Veſtra.de coha.cler.& mul. 1124
Veſtra.de loca.& conduc. 1262
Videtur nobis.qui mat. accu.poſ. 1721
Vidua.de regularib. 1384
Vigilanti.de præſcr. 960
Vir qui à ſtipite.de conſan.& affi. 1686
Vir autem.de ſec.nup. 1746
Vltra tertiam.de teſt.& atteſt.849
Vna ſententia.de appe. 1096
Vniuerſitatis. de ſen.exc. 2098
Vno delegatorum.de off.del.435
Volens.de purifi.poſt partū.1559
Volentes.de offi.leg. 445
Vt abbates.de ęta.& qual. 300
Vt archidiaconus.de offic.archid. 355
Vt archipresbyter. de offic.archipresb. 361
Vt bigami.de biga.non ord. 344
Vt clerici.de regularib. 1384
Vt clericorum. de vi. & hon.cler. 1116
Vt commutationes. de rer.perm. 1267
Vt conſultationi.de cler.coniug. 1135
Vt debitus.de appe. 1072
Vt dominicis.de paro. 1354
Vt famæ.de ſent.excom. 2115
Vt filij pſbytero.de fil.presb. 321
Vt in domibus.de immun. eccle. 1564
Vt iuxta.de offi.iud.ord. 471
Vt laici,de vita, & hon.cle. 1109
Vt menſuræ.de emp.& ven. 1255
Vt noſtrum,de offi.arch. 359
Vt noſtrum,de appel. 106
Vt noſtrum.vt eccl.benefi. 1235
Vt nullus. de præben. & dignita. 1146
Vt præteritæ.de elect. 210
Vt primicerius.de offic. primice. 364
Vt priuilegia.de priuile.& exceſ. 2027
Vt quiſque.de vi.& ho.cle. 1110
Vtrum autem.de cog.ſpi. 1661
Vt ſciat ſe.de offi.ſacriſtæ. 364
Vt ſingulæ. de offic. archipresby. 363
Vt ſuper aliqua. de reb.eccl.alie. 1243
Vt vnuſquiſque.de pec.cle. 1304
Vxoratus.de conuer.coniu. 1409


F I N I S.

MATERIÆ

Capella inuito patrono non poteſt fieri collegiata. 1485.50
Capitulum poteſt eccleſiam ſupponere interdicto. 465.60
Capitulnm quædam poteſt ſede vacante. 486.60.
Capitulo contra prælatum agenti debet à iudice actor ad litem dari. 1055.60
Capitulum poteſt conſtitutionem facere. in textu,& gl. 20.10
Cardinales poſſunt compelli ad Papam eligendum. 129
Cardinales vnde dicuntur. 362
Carena quid dicatur. 1629.50
Carnis copula præſumptione violenta probatur. 888.40
Caſtitas maior exigitur in vxore,quam in viro. 349.50
Caſus fortuitus non imputatur ſine culpa. 305.50
Caſus nonnulli in quib.præſcriptio non currit. 965.80
Cathedratici nomine duos ſolidos à qualibet ſuæ diœceſis eccleſia præterquam à monaſterijs epiſcopus petere poteſt. 469.70
Cauſarum merita præſens pars vtraque pandit. 68
Cauſa ceſſante,ceſſat effectus, dupliciter exponi poteſt. 272.70
Cauſæ ſunt triplices. 1950.40
Cauſe cedendi quot,& quales.in num. 264.20
Cauſa criminalis non delegatur. 403.70
Cauſæ continentia, an poſſit aliquando diuidi. 609.40
Cauſa ſi ſimpliciter cõmittitur, quod tam cauſa poſſeſſionis quàm proprietatis commiſſa intelligitur. 759.80
Cauſam quæ contingunt, & quibus poſſit melius inſtrui,inquirenda ſunt. 786.70
Cauſæ ſanguinis an poſſint delegari. 1578.10
Cauſa criminalis an poſſit delegari. 1917.70
Cauſæ vbi communes ſunt maiori, & minori iudici, vt in epiſcopo, & archidiacono maior præfertur,ſi citat. 450.60
Cauſa vnde dicatur.in textu. 2147.10
Cauterium quid dicatur.
Cautela ad cognoſcendum raſuram. 1942.70
Cautio iuratoria quod de nouo à periuro,& ſuſpecto recipiatur. 485.70
Cautio iudicatum ſolui tria continet. 529.40
Cautio ſufficiens quæ dicatur. 706.60
Cautio quid comprehendat. 898.60
Cautio præſtanda per vſumfructuarium quandoque remittitur. 1282.70
Celebratio an impediatur propter crimen. 1532.80
Cenſus cuius rei ſignum eſt. 698.50
Cenſus qualiter imponitur eccleſis. 1497.50
Cenſus an poſſit augeri. 1497.60
Cenſus nouus quis dicitur. 1501.10
Certum quid dicitur. 85
Ceſſante cauſa, &c. qualiter intelligitur. 924.50
Chartophylacium quid dicatur. 765.30
Chriſis quot modis in iure capitur. 125.40
Chriſma vnde dicitur.in textu. 317.70
Chriſtus ſeipſum communicauit. 10.70
Chriſti deitas triplici teſtimonio comprobata eſt. 13.30
Chriſtus vnde dicitur.in textu. 317.70
Chriſtiani vnde dicuntur. ibidem
Chriſtianorum genera duo. 2084
Cibus modicus,& temperatus carni, & animæ vtilis.capitu.legimus.de conſecra. diſtinct.5. 1496.70
Citatio ad hoc vt valeat, oportet quòd iudicis auctoritate, & ad partis inſtantiam fiat. 587.30
Citatio eſt principium ordinis iudiciarij. 28.60.
Citatio qualiter,& vbi debet fieri. 732.10
citatio perpetuat iuriſdictionem. 386.60
citationes per quos fiant. 748.40
citatio quare ſcribenda eſt. 782
citationem fieri per nuntium. 739
citationes extra prouinciam faciendæ nõ ſunt. 741.70
citatus an poſſit mittere procuratorem. 494
citatus poteſt per procuratorem comparere. 518.60
citatus an & quando procuratorem mittere teneatur,licet iuſto impedimento ſit detentus vt venire non poſſit. 739.30
citandus eſt contumax, ſi inuenitur, vt iudicio ſiſtat viſurus teſtes produci, iurare, & recipi,& ſententiam ferri. 732.10
claues eccleſiæ contemnuntur, ſi indulgeutiæ ſuperfluæ conceduntur.in textu. 2078.60
clauſula appellatione remota, quid hodie operatur. 1073.50
clericus cõiugatus coronã portare dẽt. 1111.60
clericus in patrimonialibus cenſetur vt laicus. 1488.10
clericus non tonſuratns an priuilegio clericali gaudeat. 1133.60
clericus non poteſt reconueniri coram iudice laico de crimine etiam ciuiliter. 590.10
clericus pro enormi crimine incorrigibilitate non expectata poteſt degradari. 596.70
clericus qui proximum ſuum occiderit per inſidias iudici ſeculari tradatur, nec immunitate eccleſiæ nec priuilegio clericali gaudeat. 1884
clericus ſiue ſit abſens de licentia epiſcopi, ſiue præter licentiam antequam teſtes contra ipſum lite non conteſtata recipiat, quòd monendus ſit vt redeat. 651
clericus coniugatus an potiatur priuileg.clericali. 1133.60
clericus an poſſit de crimine agere. 1902.70
clericus etiam depoſitus tenetur viuere clericaliter. 1860.10
clericus in tribus caſibus ſtatim poſt depoſitionem curiæ ſeculari relinquitur. 1860.30
clericum percuti mandans, & ante percuſſionem pœnitens, an incidat in canonem. 2085.20
clericus an poſſit in iudicem laicum conſentire,ſi ſuus vult epiſcopus. 629.40
clerici an permittantur ſecum habere mulieres conſanguineas. 1121.50
clerici beneficiati potius vſuarijs quàm vſufructuarijs ſunt comparandi. 1305.50
clericus ſecularis etiam peritus in regula monachali in abbatem nequit eligi. 190.10
clericus operas ſuas locare poteſt. 1808
clericus habens duo beneficia, an poſſit pro vno contra alterum poſtulare. 515.30
clericus per iudicem ſecularem condemnatus de crimine famóſo,an ſit infamis. 590.20
clericus an poſſit coram iudice ſeculari reconueniri. 590
clerici etiam adſtricti eccleſijs ſunt reuocandi. 1146.20
clerici prædiorum poſſeſſor. tributa ſoluunt. 1566.20
clerici neque tacitè neque expreſsè poſſunt ſuo foro renuntiare. 621.80
clerici poſſunt compelli ad teſtificandum contra eccleſiam ſuam. 798.70
clerici conſtituti in minorib. ordinib. iu cauſis criminalib.vel vbi de ſanguinis pœna agitur intereſſe non debent. 513.20
clerici conſtituti in maiorib.ordinib.coram ſeculari iudice cauſas agere ſeu aduocare non debent. 513.30
clerici qui aliquid contra epiſcopum moliuntur,& inſidias parant deponendi ſunt, & curiæ ſeculari tradendi. 860.50
clericorum bona an debeant eſſe immunia. 1566.20
clericorũ appellatione q continentur. 2174.50
clericis qui debent ſuccedere. 2154.50
clericum ob tranſactionem ſuper beneficio factam deponi non debere, Panormi.eſſe:quippe mera ſimonia non ſit:ſed ſimonia ſpecies. 505.10
coadiator datur duplici de cauſa. 429.40
cœmeterium vnde dicitur. 1350.70
cognatio eſt duplex. 1668.70
cohabitatio ſufficiens eſt ad matrimonium probandum. 887.60
collatio beneficiorum ad quos ſpectat. 181.40
collatio præbendæ tenet quandoque contra mandatum Papæ. 1172.80
collecta quid ſit. 1500.10
collegium ſine conſenſu prælati procuratorem conſtituere poteſt. 62.80
colluſio quid eſt. 1499.60
commendare qnid eſt. 1755.50
commiſſio ſi ſit per falſi ſuggeſtionem, & iudex eam ſecutus ſententiam tulit, quod ſententia non teneat ipſo iure. 1203.50
committens furtum in eccleſia, ab eccleſia,defendi non debet. 1571.60
commodatum & precarium differunt. 1250.50
commodatum quid eſt, & vnde dicitur. 1250.50
commodatum in quib.conſiſtit. ibid.60
commmodatarius de quo tenetur. ibid.80
commodum cum incommodo compenſatur. 1775.20
compaternitas acquiritur viro per vxorem, & econtra. 1664.70
compaternitas an contrahatur per catechiſmum. 1665.70
compẽſatio per iudicem nõ admiſſa, an poſtea poſſit opponi. 1006.70
compenſatio in quib.ſit. 1254.30
compenſatio contra depoſitum non admittitur. 1254.
compoſitio eſt multiplex. 8.70
compoſitio in ſpiritualibus interuenire poteſt. 1358.40
compromiſſariorum poteſtas ad eligendum an poſſit reuocari. 179.50
compromiſſarius poteſt eligere extra gremiũ. 183.30
compromiſſarij ad eligendum ſimpliciter dati, non poſſunt vnum de ſe ipſis eligere. 1948.60
compromiſſum finitur per mortem litigatoris alterutrius. 436.50
compromiſſum an ſuper crimine fieri poſſit. 890.50
compromitti in laicum de reb. ſpiritualib. etiã incidenter non poteſt. 577
compromitti in clericum, & laicum ſimul de reb. ſpiritualib. cum ſuperioris auctoritate poſſe. 579
compromitti an poſſit de reb. ſuper quib. ſententia lata eſt, à qua neque appellatum neq; reclamatum eſt. 581.60
compromittentes, quod electum à compromiſſarijs recipere teneantur, ſi dignus ſit, & ſecundum compromiſſi formam electus. 182.20
conatus ſine effectu non nocet. 1609.40
conceptus patre ſenatore, & natus patre functo magiſtratu, ſenatoris filius eſſe cenſetur. 1703.30
conceſſum intelligitur, quod expreſsè non prohibetur. 245.30
conceſſum vni alijs denegari non debet. 658.10
concupiſcentia producit omnia mala. 18.70
concuſſionis crimen committens poteſt in quadruplum puniri. 1570.40
condemnatus eſt, qui iure condemnatus eſt. 1609.50
conditio, Si preces veritate nitantur,quæ tacitè reſcripto ineſt, quòd omnes cenſuras in reſcripto

ſcripto ipſo contentas,quę contra facientib. imponuntur,ſuſpendat. 36.10
conditiones multæ ſunt in iuramentis ſubintel lectæ. 918.30
conditiones in matrimonijs appoſitæ ſunt mul tiplices,& aliquando vitiantur. 1638.20
confeſſio non nocet erranti. 228.30
confeſſioni ſuper crimine aliorum an,& quan-do credatur. 763.10
confeſſio vt alicui præiudicet,quę requirantur. 764.10
confeſſio procuratoris domino præiudicat. 1006.10
confeſſioni non ſemper ſtatur. 1672
confeſſio coniugum an poſſit matrimonio prę iudicare. 1919.70
confeſſio extraiudicialis an præiudicet. 1982. 10
confeſſionem publicans qualiter puniri debet. 1988.40
confeſſionem audire non poteſt qui caret exe-cutione. 2076.20
confiteri an liceat priuilegiatis ſine licentia pro prij ſacerdotis.. ibid.30
confitetur quis tripliciter. 883.40
confirmationis appellatione, ꝙ ſolum confir-matio in forma communi facta veniat argu. text.& glo. 22.40
confirmatio Papæ eſt duplex. 23.30
cõfirmatio in forma communi,nihil noui dat. 1098.70
confirmatio Papæ an impediat ne iudices infe-riores de re cõfirmata cognoſcant. 1099.20
confirmatio comprehendens tenorem inſtru-menti æquipollet originali. 1006.60
confirmatio Papæ ius alterius non tollit. 1108
confirmatio tria operatur. 1201.20
congreg atio quæ dicatur. 123.60
coniugum alter quandoque etiam inuitus co-gitur continere. 652.60
coniugium in collateralibns prohibetur in ſe-cundò gradu lineæ inęqualis de iure diuino excepto auunculo. 716.10
coniuges an ſint ſeparandi lite pendente ſuper matrimonio. 988.10
coniuges poſſunt perpetuam promittere conti tiam 1398.10
coniugalis prohibitio inter quas perſonas fuit in lege diuina. 716.10
coniunctæ perſonæ quæ dicantur. 514.70
connexitatis cauſę ratione ſententia lata pro vno alijs præiudicat. 781
conſanguinitas prę ſumptiuè probata matrimo nium diſſoluit. ibid.
conſanguinitas probata poteſt etiam publica-tis atteſtationib improbari. 837.50
conſanguinitas qualiter probatur. 841.60
conſanguinitas,require in arbore affinitatis.
conſecrationes eccleſiarum quolibet die fie ri poſſunt. 1516.40
conſentire an videatur qui ſe in facto alterius ſubſcribit. 1242.10
conſenſus eſt quadruplex. 370.70
conſilium neminem obligat. 202.20
conſilio reuerętiæ obedientia debetur. 306
conſilium non tenetur ſequi qui illud tantum requirere debet. 576.50
conſilium vendi poteſt. 1838.10
conſpiratio eſt crimen grauiſſimum. 606.70
conſtitutio quid eſt. 4.50
conſtitutio ligat poſt duos menſes à publicatio ne. 17.30
conſtitutio an & quando reſpiciat futura. 17. 30
conſuetudo dat iuriſdictionem. 623
conſuetudo & præſcriptio multipliciter diffe-runt. 109.70
conſuetudo non præiudicat iuri communi niſi multa concurrant. 109.40
conſuetudo attenditur in ſacramẽtis. 1538.70
conſuetudo mala non eſt ſeruanda. 986
conſuetudo bino actu inducitur. 191.70
conſuetudo irrationalis quæ. 109.30
conſuetudo antiqua eſt pro lege ſeruanda. 1721.81
conſuetudo obuians rationi non præiudicat iu ri ſcripto. 765.70
conſuetudo an excuſet à peccato. 85.50
conſuetudo per quam conſanguinei retrahunt res extraneis alienatas. 564.50
conſuetudo vicinorum ſeruetur. 1506.70
conſuetudo dat iuriſdictionem. 573.20
conſuetudo in decimis perſoluendis attendi-tur. 1366.60
conſuetudo per quam interdicti ſententia vio-latur,non valet. 100.50
conſuetudo quæ dicatur ration abilis. 109
conſuetudo quod in omni foro valeat etiam conſcientiæ. 1380.10
conſuetudinem violans, vt transgreſſor legis puniri debet. 97.10
conſuetudine,inſtrumentum authenticum fie-ri,quod alias non erat. 873.60
conſuetudo quandoque habilitat ad contra-hendum matrimonium. 1682.10
conſuetudo an ſit præferenda decretali. 873
contrahentes ſecundo an ſint benedicendi. 1745.60
contractus emphyteuticus inter locationem & venditionem medius eſt. 1264.70
contractus ex conuentione legem accipiunt. 1253.50
contractus ſtricti iuris quare ſic denominẽtur. 944.40
contractus in ſpiritualibus per dolum non vi-tiatur. 1422.60
contractus quandoque claudicat. 1616.40
contractus an poſſit in alienum arbitrium con ferri. 1635.60
contraria allegans non auditur. 1065.60
contumaci poteſt de gratia pœna remitti. 113.70
contumax eſt qui dum parere debet nõ patet. 733.40
contumax non punitur,quando iudex impedi-tur. 748.50
contumax non auditur appellans. 1005
contumacia eſt capite punienda. 306.50
contumacia quot modis committitur. 730.80
contumacia ſola quem ab officio, & beneficio ſuſpendi poſſe. 743
conuentualis eccleſia quæ dicitur. 1484.60
corpore vitiati ſunt duplices. 343.70
corpus multis modis dicitur. 1989.40
corpus liberum æſtimationem non recipit. 2054.20
correctio multis eſt permiſſa, & etiam neceſſa-ria. 2139.60
corrigat ſeipſum alios correcturus. 1452
crapula,ebrietas,ebrius quid ſit. 1117.70
creata ſunt omnia ſimul. 9.30
creditor pignus nullo tempore præſcribit. 656. 40
creditor ſi vtatur fructibus rei pignoratæ exo-neratur quantitas debiti. 1001.50
creditor an debitoris loco præſentare poterit. 1001.60
creditor ſecundus an rurſus pignus oblig. poſ. 1280.40
creditor primus non poteſt ſecundò creditori pignus in plus obligare,quam ei fuerat obli-gatum. ibid.
criminis quantitas, & alia tria ſunt circa pro-motos conſiderada. 286.70
crimina quædam ſunt eccleſiaſtica. 615.60
crimina ſunt punienda. 679.40
crimen ſiue irregularitas cum in modicum ex ceptionis contra clericum ciuiliter opponi-tur, laici, & fœminæ in teſtes recipiuntur. 820.50
criminis emendatio qualiter probatur. 849.20
crimen quod teſti obijcitur, ſi cauſam de qua agitur,contingat,non ſolum repellitur, ſed punitur. 937.60
crimen duplex notorium, & occultum. in text. 1125.20
crimina excepta tria ſunt. 1753.40
crimen tribus modis in iudicium deducitur. in text. 1778.50
crimina impedientia matrimonium contrahen dum. 2067.50
crimina degradatione data. 266.50
crimina depoſiſione digna. 266.50
criminalis cauſa non delegatur. 403.70
criminoſus poſt quatuncunque pœnitentiam poteſt accuſari,& criminaltter puniri in fo-ro contentioſo. 1735.60
criminoſus an ſit ad iudicem delicti remitten-dus. 1915.30
culpæ maiori maior punitio debeur. 1995.60
cupiditas omnium malorum radix. 3. 40.& 18. 70

D

Damnum dediſſe videtur, qui damni occa-ſionem dedit. 796.70
Damnum circa rem quod. 2056.70
Damnum extra rem quod. ibid.
Damnum qui dedit aut iniuriam irrogauit ad hoc vt teneatur,culpam interuenire neceſſe eſt. 2057.50
Damnum per animalia datum qualiter reſtitui tur. 2058.20
Damni dans cauſam, damnum feciſſe videtur. 1893.60
Damnatus pro nulla, vel modica iniuria infa-mis non efficitur.in tex. 1010.10
Damnatus de calumnia infamis eſt. 2060.60
Dare quod non habet, an poteſt aliquis. 280.
Data literarum an ſit ſpectanda. 41.30
Deceptus in quantite rei quod ſupplementum cogere poſſit,etiam ſi deceptio fuerit vltra dimidiam iuſti pretij rei. 1295
Decipi vltra dimidiam iuſti preij, qualiter in-telligatur. 1259.30
Decimæ ad quos pertinent de iure communi. 1376.40
Decimæ an poſſint præſcribi per religioſos po pulum non habentes. 1381.70
Decima an dari poſſit de illicitè acquiſit. 1369.50
Decimæ an in feudum dari poſſunt laicis. 1365. 50
Decimæ à laicis retineri non poſſunt ſine pec-cato. 1365.70
Decimæ an poſſint per Papam remitti. 1370 50
Decimæ an olim, & hodie ſint per monachos ſoluendę. 1362.40
Decimæ an ſint tam per colonum quàm per eius dominum ſoluendę. 1373
Decimę cui eccleſię ſunt dandę. 1359.70
Decimæ & tributa differunt. 1372.50
Decimæ an ex redditib. molendini ad ventum, de illicitè acquiſitis, & alijs quam plurimis debeantur. 1369.40
Decimę minutæ quæ ſuut. 1377.40
Decimę quare olim fuerunt laicis in feudum conceſſæ. 1365.70
Decimæ perſonales dandæ ſunt vbi quis ſacra-menta percipit. 1368
Decimas perſonales parœco ſimoniaco noto-rio parœciani ſoluere non tenentur. 1373. 50
Decimæ prædiales,& perſonales quib. eccleſijs ſoluendæ ſunt. 1355.70
Decimæ præſcriptio realis eſt. 1376.70
Decimæ qua actione peti poſſint. 1372.60
Decimæ an ſint de hæreditate ſoluendæ. 1375. 30

Decimæ an res ſpirituales ſint. 1365.50
Decimæ ſine peccato à laicis poſſideri non poſſunt. ibid.
Decimarum quarta pars, quod ab eccleſijs epiſcopo debeatur. 470.20
decimarum ius non cadit in laicum. 976.10
decimę iuris diuini ſunt.in tex. 1371.10
decimas,& nouales à laicis poſſideri non poſſunt. 1371.60
decimas habens an habeat noualia. 1376.70
decimas poſſidens ſoluere tenetur. 1373.50
decimas præſcribere,quod vna eccleſia in parochia alterius poſſit. 961.40
decretum electionis quid continere debet. 149.60
decretales Gregorij ab omnib. debent recipi. col.2.
decretalis epiſtola quid eſt. 4.50
dedicatum Deo an poſſit ad vſus humanos redire. 1455.40
defectus ſcientiæ promotum deijcit. 313.70
defenſiones quæ dicantur nouæ. 566.70
defenſionib.pluri b.vti licet. 1028.40
deformitas ordinandum impedit. 343.70
degradatus celebrans bene conficit. 1960.70
delegata iuriſdictio multipliciter expirat. 377.
deleg.arbiter eſſe poteſt retēta delegata iuriſd. 890.40
delegatus mortuo mādatore, re integra nō poteſt procedere etiam de partium conſenſu. 808.50
delega.ab ordinario an poſ. ſuam ſententiam exequi. 612.60
delegato mortuo quando ſuccedat ei alius. 381.80
delegatus quandoque cauſam committit appellatione remota. 414.10
delegatus qui non poteſt intereſſe an poſſit cōmittere vices ſuas. 423.10
delegatus committens vices ſuas an poſſit iterum ad ſe reuocare. 429.70
delegatus tertius à duob. conuocatus an venire debeat. 383.80
delegatus poteſt ſubdelegare retenta ſola executione ſententiæ. 405.60
delegatus an poſſit poſt annum abſoluere illum,quem pro contumacia ante litem conteſtatam excommunicauit. 401.50
delegatus qui intereſſe non poteſt, dare ſubdelegatum,quem collegæ tenentur admittere. 205.70.423.30.
delegatus qui intereſſe non poteſt,vices ſuas cōmittere poteſt. 407.60.423.80
delegatus cognoſcens reſcriptum non valere, poteſt illum annullando actorē in expenſis condemare. 95.70
delegatus inferioris an poſſit alij vices ſuas cōmittere. 100060.
delegati iuriſdictio multipliciter expirat. 377
delegatus quandoque cauſam committit appellatione remota. 414.10
delegatus an poſſit cognoſcere ſi poſt ſuam ſententiam victus inquietat victorem. 401
delegatus eſt maior epiſcopo. 375.70
delegatus ſubdelegans quibus perſonis hoc cōmittet. 385.50
delegatus certis ex cauſis recuſatur. ibid.
delegatus non citat perſonaliter. 518.50
delegatus ab alio quam à principe an poſſit ſubdelegare. 407.40
delegati ſententiæ non creditur, niſi commiſſio oſtendatur. 417.30
delegati ab ordinarijs, qui adminiſtrationem non habent,ſed ſolum iudicandi facultatem an de reſtitutione cognoſcere poſſint. 566
delegatorum vnus ſi partem iuriſdictionis conſocio committat, & ab eo appelletur ad quē appellari debebit. 408.04
delegatis tribus datis cum illa clauſula,quod ſi non omnes,ſi tertius non venit,nec ſe excuſat quid fiet. 394.50
delegatis duobus datis cum clauſula, ꝙ ſi ambo,ille qui intereſſe non poteſt, ſuas committere vices poteſt. 407.60
delictum ſuperueniens an rei iudicatæ de iure vel de facto afferat præiudicium. 1913.70
delictum prædeceſſoris an noceat ſucceſſori. 1569.50
delicto datur iuriſdictio. 623.60
delicti auctores qui fuerunt pro delicto vniuerſitatis puniuntur. 1569.40
delicta puerorum an ſint punienda. 1954.40
delinquens an toties puniendus ſit quoties deliquerit. 2059
denuntiatio ſola aliquem malæfidei poſſeſſorem non conſtituet, niſi in ſola petitione hęreditatis. 710.40
denuntiatio matrimonij per quos poteſt fieri. 1622.60
denuntiatio per quos fieri poteſt. 1766.50
de occultis quod neque inquiratur neq; ſuper illis iuretur. 1770.60
deportatus non parens capite punitur. 592.80
depoſitarius tenetur de dolo, ſi doloſē verſatus eſt in depoſito. 1253.10
depoſitum in quibus conſiſtit. 1253.60
depoſitum,& precarium quandoque reuocantur. 1253.70
determinatio an præcedentia,vel ſequentia reſpiciat. 1296.50
deum tentare non licet. 2052.60
diabolus dicitur calumniator. 9.50
diabolus dictus eſt homo. 128.60
diaconi officium eſt dicere Euangelium.1110.70
dicto primo alicuius ſemper ſtandum eſt. 891.40
dies qualiter intelligatur. 362.10
dies quando incipit,& quando finitur. 670.60
dierum diſtinctio nulla habenda eſt in miſericordiæ operibus exercendis. 674.20
dietæ ſunt,& ſingulares & legales. 73.30
differentię inter præſcriptionem,& conſuetudinem multæ aſſignari poſſunt. 109.70
differentia inter leges,& canones. 404
difficultas à periurio excuſat. 907.50
dignitas non moritur. 87.60
dignitas noua an poſſit in eccleſia creari ſine Papa. 101,20
dignitates an ſint vilibus conferendæ. 209.50
dignitas labore quærenda eſt. 212.40
dignitas qualiter accipitur. 1136.60
dignitas perſonę peccatum aggrauat. 1575.40
digniorum, & maiorum appellatione qui veniant. 52.10
dignus nemo poteſt eſſe in vno loco, & in alio indignus. 311.60
digniores ſunt præferendi. 184.20
dignus habitus in vna dignitate,ſi alteri per electionē donetur,an dignus habendus ſit.311.60
dignius attrahit minus dignum. 1516.70
dilapidatio quandoque excuſatur. 1765
diœceſanus requiſitus ſi benedicere abbatem Ciſtercienſem nolit, ꝙ ipſe monachos ſuos benedicere poterit.in ſumm. 279.30
diœceſium diuiſio in libris antiquis probetur. 967.70
diſcordię materia eſt amputanda. 469.50
diſpenſatio an ſit in occultis neceſſaria. 297
diſpenſatio illicitum reddit licitum. 230
diſpenſatio in quibus caſibus eſt epiſcopis permiſſa. 591.50
diſpenſatio an poſſit fieri cum ſimoniaco in ordine. 1824.60
diſpenſatio fit propter multitudinem. 285
diſpenſatio ſine cauſa quo ad Deum non tuta. 1430.20
diſpenſatio propter duo inducitur. 1180.80
diſpenſationem factam cum aliquo, probationem non ſufficere,ꝙ à tali ordinatus ſit, qui cum indignum ſciebat, & qui eum diſpenſare poterat. 1775.50
diſpenſare an poſſit eccleſia ſuper ſecundo conſanguinitatis gradu. 717
diſtributiones quòd pro qualitate perſonæ fieri debeant. 490.50
diuortium quando fit propter maleficium. 1698.
docendi licentia idoneis non eſt deneganda. 1835.60
dolus an vitiet contractum. 1256.50
dolus in ſpiritualibus reſcindit contractum. 1349.50
dolus eſt duplex. 366.60
dolus non præſumitur circa literas,quæ de facili obtinentur. 1945.50
dolus neminem releuat. 1951.70
domeſtici qui dicuntur. 807.50
domiciliū haberi in diuerſis locis poteſt. 76.50
domicilium vbi dicitur haberi. ibid.
domicilium non facit ſola habitatio. 1354.
dominica dies quando incipit. 362.10
dominij quæſtio an poſſit per poſſeſſorem referri. 871
dominus ancillæ ſi tanquam liberam eā in vxorem tradat alicui, qui liber ſit, an eo ipſo ei libertatem dediſſe intelligatur,& an matrimonium valeat. 1660
dominus priuat vaſallum quando felloniam de feudo facit. 2137.70
domum petens ſi ſuccumbat,poteſt poſtea cęmenta,& ligna petere,ſecus in grege. 1989
donatio morte naturali, & non ciuili confirmatur. 416.70
donatio facta aliter quam quod ius dictet, non valet. 992
donatio facta non reuocatur. 1212.50
donationem poteſt perficere,qui illam non potuit inchoare. 1295.30
donatio quinquageſimæ,aut centeſimę an poſſit ab epiſcopo fieri ſine conſenſu capituli. 1301.20
donatio qualiter,& à quib.reuocatur. 1302.50
donatio ob ingratitudinē reuocatur. 1302.60
donatio matris facta filio in trib. caſib. tantum reuocatur. 1302.70
donatio in egritudine facta mortis mentionem faciens, mortis cauſa facta videtur, ſecus ſi ſimpliciter donet. 1344.10
donatio ſub conditione, & donatio ſub modo differunt. 1634.30
donatio coniugum an valeat quando matrimonium non tenet. 1744.10
donatio inter parentes, & liberos prohibetur. 1744.70
donatio inter coniuges quandoq; valet. 1744.40
donata eccleſiæ ab ingrediente, an ipſo recedente ſint reſtituenda. 1130
dos non niſi liberis perſonis conſtitui poteſt. 886.80
dos ad vxorem, & donatio propter nuptias ad maritum redit ſoluto matrimonio.1257.40
dos poteſt repeti conſtante matrimonio. 1738.40
dos eſt reſtituenda ſi vir vergat ad inopiam. 1743.10
dotalis fundus an poſſit alienari. 107.60
dubia quandoque in deteriorem partem interpretantur. 1135.80
dubium excuſat à delicto. 1937.20
duo vbi principaliter mandantur,alterum ſine altero adimplere non ſufficit. 728.10
duo neceſſaria ad matrimonium. 1603.50
duplicitas Deo diſplicet. 1545.20

E

EBrius quis dicitur, & ebrietas quid. 1117.70

Eccleſia conſecratá & non conſecrata eodem priuilegio potiuntur. 1520.60
Eccleſia cuius res eſt alienata, quam actionem habebit. 1243
Eccleſia, fiſcus, & minor, ęquiparantur. 895.10
Eccleſia in caſibus certis iudicat de Iudæis. 1842.70
Eccleſia interdicta an liceat in illa celebrare. 2028.70
Eccleſia nemini debet laqueũ inijcere. 932.60
Eccleſia nondum conſecrata gaudet immunitate. In textu. 1570.40
Eccleſia nulli claudit gremium. 1873.70
Eccleſia vna qualiter dicitur dependere ex altera. 303.20
Eccleſia ſi lædatur in contractu, an teneat contractus. 1246.50
Eccleſia tot habeat miniſtros, quot commodè ſuſtentari poſſunt. 26.60
Eccleſia contra Papæ ſententiam reſtituitur. 557.60
Eccleſia Græcorum de iure, Romanæ eccleſiæ ſubiecta eſt. 1550.60
Eccleſia ſine epiſcopi auctoritate ædificari nõ debet. 2016.80
Eccleſię cathedrales tantum morte prælati viduatæ dicuntur. 139.50
Eccleſias plures nullus de iure tenebit. 229.30
Eccleſia de occultis non iudicat. 718
Eccleſia multa obſeruat, quæ ab Apoſtolis nõ ſunt tradita. 1526.30
Eccleſia vacante, an clerici aliquid de rebus eccleſiæ diſponere poſſint. 1218.70
Eccleſia vbicunque læditur in ijs præſcriptionibus, quæ ad iudiciorum ſtatum ſpectant, reſtituitur. 554.50
Eccleſia vna qualiter ab alia dependere dicatur. 303.20
Eccleſiæ bona alienans auditur contra alienationem ſuam. 1243.20
Eccleſiæ deſeruire per Vicarium, an ſit licitũ. 367.60
Eccleſiæ relictum diuiditur cum epiſcopo: nõ autem epiſcopo relictum cnm eccleſia. 1317.70
Eccleſiæ ſeruit, qui epiſcopo ſeruit. 1143.40
Eccleſiæ vacantis non habentis defenſorem iura alienari non poſſunt, licet ipſa eccleſia vniri vel donari poſſit. 104.30
Eccleſiaſticæ cenſuræ appellatione quid comprehendatur. 2155.70
Oeconomus ob quas cauſas conſtituatur. 451.80.
Edictum de matrimonio eſt prohibitorium. 1667.80
Electio ad quos ſpectat de iure. 283.50
Electio per compromiſſum fieri nequit, niſi omnes conſentiant. 205.20
Electio aliquibus contemptis facta eſt nulla. 193.60
Electio irrita quandoque aliam impedit. 194.30.
Electio quando dicatur fieri per abuſum poteſtatis ſecularis. 206.70
Electio an poſſit per vnum fieri. 114.60
Electio qualiter dicatur fieri à maiori, & ſaniori parte. 231.10
Electio an de doctiori fieri debeat. 1052
Electio an ſit facienda ſemper de meliori. 366 30.
Electio inualida an poſſit per ratihabitionem confirmari. 172.60
Electio habet quædam ſubſtantialia ſine quibus non valet. 204.30
Electio pro poſtulatione quandoque accipitur. 178.70
Electio clandeſtina quæ dicatur. 206.40
Electio habet aliqua precipua, & quæ illa ſint. 214.60
Electio contra iuſtam appellationem, facta, an reconualeſcat ſi appellationi renuncietur. 176.10
Electio conditionalis non valet. 139.30
Electio facta à maiori parte, etiam extra gremium valet. 153.30
Electio vt cõfirmetur maiorem capituli partẽ debet electus habere. 214.50
Electio vel præſentatio illius, qui reperitur fuiſſe in poſſeſſione bona fide valet, & obtinet. 552.60
Electio ſi facienda occurrat, & maior pars eligentium abſit, an minor pars maiore parte vocata, & non veniente, ad maiorem partem ire, vel eligere, illa relicta poſſit. 158.70
Electio iure ordinario competit. 179.70
Electio quæ fit contemptis ijs, qui debent intereſſe, an ipſo iure irrita ſit. 193.60
Electioni ſecundæ locum eſſe vbi prior ipſo iure nulla fuit. 175.60
Electioni vt interſit vocatus, & nõ venit, quod vt adſit, ſi eccleſiæ intereſt, compelli poſſit. 237.40
Electioni nequiens intereſſe, an teneatur procuratorem conſtituere. 158.70
Electionem impugnans, an poſſit in cauſa appellationis proſequi cauſam aliam ab expreſſa. 1052.80
Electiones duæ ad dignitatem eandem maximè in vna perſona valere non poſſunt. 1164
Electiones plures quando concurrant, quæ incontinenti fiunt, quod neutra aliam impediat. 176.50
Electionibus pluribus concurrentibus, an vna impediat aliam. ibidem
Electores an poſſint ab electo diſcedere. 1156
Electus ante confirmationem. quandoque licitè adminiſtrat. 210
Electi vox non auget numerum. 217.30
Electus propter eligentes punitur. 238.30
Electus in archiepiſcopum, & cõfirmatus quid exercere poſſit. 252.10
Electa perſona quod inter eligentes connumeretur, & vocem habeat. 186.70
Eligentes indignum non ſunt quantum ad ſe, priuati. 167.30
Eligentes multa conſiderare oportet. 236.20
Eligẽtes ſepeliri à ſchiſmaticis, quod ab humo extrahendi ſunt. 320.10
Eligendi poteſtas in vno ſolo remanere poteſt. 114.80
Eligendi poteſtas aliquibus conceſſa, an reuocari poſſit. 179.40
Eligendi ius non cadit in laicum. 219
Eligendi ius vbi communiter ad epiſcopum, & capitulum pertinet, huiuſmodi ius nõ deuoluitur de vno ad alium. 1215.60
Eligere poſſunt præſentes, alijs nolentibus venire. 147.50
Eligi in archiepiſcopum non poſſe eum, qui plures dignitates, vel beneficia curata habet ſine diſpenſatione. 223.40
Emens rem litigioſam, qua pœna puniatur. 756.40
Emptione pignoris cauſa facta, non quod ſcriptum eſt, ſed quod ſuggeſtum attenditur. 1258.60
Emptio nulla eſt ſine pretio. 1270.30
Emptionis contractus licet ſit nullus, & eccleſia læſa vltra dimidiam, adhuc reus lucratur fructus perceptos ante litem conteſtatam; nec cõpẽſantur cũ ſorte principali. 1246.70
Emphaſis eſt in verbo. arg. text. 2145.30
Emphyteuſis quod neque locatio, neque venditio ſit. 1264.60
Emphyteuta non ſoluens canonem, an propria auctoritate domini poſſit expelli. 1265 70.
Emphyteutæ, qui non ſoluit, quantum temporis datur, vt moram purgare poſſit. 1265.40
Epiſcopus an iudicem ordinarium dare poſſit. 1833.
Epiſcopus an & quando vni plura beneficia conferre poſſit. 1209.30
Epiſcopus tenetur de facto illius, qui examinat. 357.70
Epiſcopo quot, & qualia requirantur. 313.70
Epiſcopi an valeant diſpenſare cum illegitimis in ſimplici beneficio.
Epiſcopus conferens alicui beneficium quod conferre non poteſt, tenetur ad aliud ſimile conferre ei, cui alterum cõtulerat. 1159.10
Epiſcopus criminoſus ob contumaciam non niſi crimen notorium ſit, eſt epiſcopatu priuandus. 588.20
Epiſcopus criminoſus an epiſcopatui ſine Papæ licentia renunciare poſſit. 265.80
Epiſcopus de quibus criminibus diſpenſare poſſit. 590.80
Epiſcopus delegare poteſt in genere, & ex cauſa, tam inſtitutionem, quam rerum ſuarum adminiſtrationem. 1212.60
Epiſcopus diſpenſat contra canones, qui irregularitatem inducunt. 592.40
Epiſcopus eccleſiæ vacantis ſibi ſubiectæ bona an alienare poſſit. 1218.70
Epiſcopus licet cum ſuo capitulo poſſit facere ſtatuta quantum ad iura ſua, & vbi per id alijs præiudicium non paratur per hæc iura, ſuper alijs non poteſt, niſi hi quorum intereſt conſentiant, vel ad minus ſunt præſentes. 1262.60
Epiſcopus ſuſpenſus an excommunicare, prębendas dare, eligere, & huiuſmodi ſimilia facere poſſit. 104.80
Epiſcopus in ætate non diſpenſat. 183.60
Epiſcopi qua ſcientia inſtructi eſſe debent. 147 80
Epiſcopus tenetur de facto examinatoris. 557 70.
Epiſcopus quantumcunque generaliter eximat eccleſiam, ſemper quatuor intelligitur retinuiſſe. 1297.70
Epiſcopus quę & quibus poteſt mandare. 1519 70.
Epiſcopus cum ſortilegis diſpenſare poteſt. 1947.80
Epiſcopus beneficia propter conſanguinitatem ſolam concedens, ſimoniam committit. 1238.50
Epiſcopus tria principaliter debet habere. 315 70.
Epiſcopus an poſſit dare quinquageſimam ſine conſenſu capituli. 1229
Epiſcopus in ſimplici beneficio ſimoniacè adepto diſpenſat, ſecus in prælatione. 238.60
Epiſcopus de quibus Deo reddet rationem. 269.70
Epiſcopi quædam committere nõ poſſunt perſonis gradus inferioris. 99.50
Epiſcopi in pluribus ſimplicibus diſpenſare poſſunt, dummodo non ſint ſub eodem tecto. 1209.50
Epiſcopi bona ad quem deuoluuntur eo mortuo. 1314.10
Epiſcopi non cognoſcunt de cauſis ſubditorum archidiacono, & alijs. 459.60
Epiſcopi poſſunt condere canones. 477.80
Epiſcopi & ſubditi ſui cauſa coram arbitris eſt tractanda. 466.40
Epiſcopatus eſt ordo. 2039.50
Eſau primatus ſuos recuperare non potuit. 235.
Ethnica quid. 920.60
Ethnos quid. ibidem
Examinatio nimia reprobatur. 2042.40
Examinatus iterum examinatur. 312.40
Examinatus rurſus examinandus eſt, in his præcipuè in quib. animæ periculũ vertitur. 358.10
Exceptio an danda ſit in ſcriptis, & redigenda in actis. 782.50
Exceptio doli vel alia, quæ apud bonos viros opinionem ſugillet, contra parentes vel patronos

tronos non competit. 2044.20
Exceptio rei iudicatæ contra reſcriptum oppo ni poteſt. 71.70
Exceptio peremptoria omiſſa ante ſententiam poſt ſententiam opponi poteſt. 877
Exceptio peremptoria publicatis atteſtationibus obijci poteſt. 735.60
Exceptio peremptoria poteſt obijci, & probari publicatis atteſtationib. 813.50
Exceptio procuratoria eſt triplex. 522.60
Exceptio ſi obijciatur, an ſuper illa ſit pronuntiandum. 675
Exceptio facilius datur quam actio. 918.70
Exceptio de iudice ſuſpecto debet opponi ante alias. 1003.50
Exceptio pluralitatis beneficiorum an poſſit indiſtinctè opponi per eos qui plura beneficia non habent. 939.40
Exceptio in perſona teſtium oppoſita quando debet probari. 936.40
Exceptio, eſt actionis excluſio. 227.40
Exceptio doli an elidatur per replicationem de dolo. 949.30
Exceptio temporalis quæ dicatur. 42.60
Exceptio rei iudicatæ non competit, niſi tria concurrant. 956.50
Exceptio perpetua quæ dicatur. 42.60
Exceptiones dilatorias plures habens, quòd illam de iudice ſuſpecto primò opponere debeat. 1003.20
Exceptiones illę propriè dicũtur, quę in aduerſarium, vel reſcriptum obijciuntur. 782.50
Exceptiones ſunt multiplices. 954.30
Exceptionũ tranſitus eſt permiſſus. 970.70
Exceptionum cumulatio an ſit permiſſa. 1461. 20.
Exceptionis definitio. 626
Exceptionibus pluribus nullus vti prohibetur. 870.70
Excipi poteſt contra criminoſum in vno officio toleratũ etiam ab his, qui eum tolerauerunt, ſi ad maius promoueatur. 312.10
Excludere ſimpliciter, & excludere in perpetuũ an differant. 29.70
Excommunicatio, verbum ſolum requirit. 300.20
Excommunicatio generalis non niſi proferentis ſubditos ligat. 2095.70
Excommunicatio maior quæ ſit. 2142.70
Excommunicatio, & interdictio comparantur. 1040.
Excommunicatio in modum exceptionis probata, an faciat excommunicatum debere vitari. 678.80
Excommunicatio an incurratur per eum qui vi expellit clericum. 713
Excommunicatio etiam iniuſta tenet. 771.60
Excommunicatio an excuſetur per impoſſibilitatem. 852.70
Excommunicatio eſt medicinalis, & tradit Satanæ. 801
Excommunicatio minor vario modo infligitur 2142.80
Excommunicatio non infertur, niſi pro peccato mortali. 2159
Excommunicatio, vel ſtatim ligat, vel ſtatim nulla eſt. 1062.30
Excommunicatio, & abſolutio an extendantur ad alienum parochianum. 2105.70
Excommunicatio, & noui operis nunciatio cõueniunt. 1996.60
Excommunicatio an feratur per hęc verba pręcipio ſub anathemate, vt hoc facias. 1909.50
Excomunicatio trahit ſecum executionem. in text. 1062.10
Excommunicationis ſententia tribus modis dicitur iniuſta. 2130.50
Excommunicationẽ quis potius debet ſuſtinere, quàm cõtrà conſcientiã venire. 1676.20.
Excommunicare valens ex mandato Papæ an poſſit abſoluere. 492
Excommunicatus an ante abſolutionem ſit audiendus. 2122.10
Excommunicatus an poſſit abſolui non præmiſſa ſatisfactione. 2159.50
Excommunicatus qui hoc ignorat, an peccet celebrando. 1968.40
excommunicatus compenſare nequit. 942.60
excõmunicatus eſt membrũ diaboli. 1068.60
excommunicatus abſolui petens, an ſentẽtiam poſtea impugnare poſſit. 2133.20
excommunicatus non compellitur procuratorem conſtituere. 595
excommunicatus poteſt appellare, & literas impetrare. 456.60
excommunicatus non poteſt reconuenire. 595
excommunicatus iniuſtè non committit ſimoniam, ſi pro abſolutione dat pecuniam. 1807 40
excommunicatus ex pluribus cauſis, omnes in abſolutione debet exprimere. 452. 60. & 2101.30
excommunicatus an poſſit de calumnia iurare. 941.70
excommunicatus ſi litteras impetret pro non excommunicatis an valeant. 535.70
excommunicatus an ſtatim, ſit abſoluendus.
excommunicatus minori excommunicatione poteſt eligere, ſed non eligi. 197.10
excommunicatus pro falſa cauſa, habetur pro excommunicato, & tamen abſolutus pro falſa cauſa, non habetur pro abſoluto. 453. 10
excommunicatus celebrans per quem diſpenſari poteſt. 1961.50
excommunicatus an ſit ſemper pro abſolutione remittendus ad ſuum excommunicatorem. 91.70
excommunicatus poſt appellationem probabilem an ſit excommunicatus. 1062.30
excommunicatus, à Papa ſalutatus, an habeatur pro abſoluto. 2123.60
excommunicatus, in iudicio non niſi tanquam reus ſtare poteſt. 594.70
excommunicatus pro crimine, vel manifeſta offenſa, quod ſatisfaciat antequam abſoluatur. 415.50
excommunicato an ſit de bonis eccleſiæ prouidendum. 1062.60
excommunicato participans, incurrit minorem. 2031.40
excommunicato communicans an poſſit illi excommunicationem opponere. 938
excommunicatum depoſitum verberans an incidat in canonem. 2117.60
excommunicati clerici an poſſint à ſuis prælatis abſolui. 1113.40
excommunicatis quandoque communicare permittitur. 2092
excommunicans iniuſtè multipliciter punitur. 2130.80
executor partes iudicis aſſumere non debet. 983.70
executor an poſſit recuſari. 1046.10
executor datus ad prouidendum, quam poteſtatem habet.
executor merus ſententiæ, contra quem de fraude excipitur, non cognoſcit, ſed remittit. 983.50
executor quis dicitur. 403
executor multipliciter poteſt modum excedere. 995.30
executor an debeat parere delegato, ſi ab aliquo leuis opinionis audiuit ſuã iuriſdictionem eſſe reuocatam. 67.40
executores qui dicuntur. 403
executio mera, & mixta quæ dicitur. 412.20
executio ſententiæ petitur vigore ſententiæ cõfirmantis. 424.50
executio ſententiæ facta appellatione pendente, qualiter eſt reuocanda. 911.70
exemplaria, an & quando probent. 861.50
exempti an poſſint per ordinarios puniri. 2010 40
exiſtentia rei in multis caſibus requiritur. 1622.20
exordium litis tripliciter dicitur. 403.50
expenſę electionum à quibus poſſunt repeti. 210.80
expenſę neceſſariæ quæ dicuntur. 211.20
expenſę per quid probantur. 628.30
expenſæ an ſemper ſint ſoluendę per illum qui in probatione defecit. 736
expenſarum petitio locum habet in cauſa criminali, ſiue denuntiationis, vel inquiſitionis, ſiue exceptionis. 740.40
expenſæ an ſint ſemper deducendæ. 898.50
expenſarum ratio habenda eſt in facultatibus ęſtimandis. 1112.70
expenſę an ſint iudicibus præſentandæ. 1114. 50
Exprimens falſum, vel tacens verum in impetratione reſcripti, quòd præſumatur prima fronte hoc feciſſe ex ſimplicitate, & non ex dolo, niſi ſcientia probetur. 60.50

F

FAbrica eccleſiæ cui incumbat. 2171
Facta à maiori parte capituli an videantur facta à toto capitulo. 20.50
factum non dicitur quod momentaneum eſt. 1386.70
factum non dicitur quod legitimè non fit. 2178.80
Factum illicitè reuocandum eſt. 754.10
Factum legitimè non eſt irritandum. 1479. 70
Facti cauſa potius conſideranda quàm factum ipſum. 924.30
Factum verbis potentius. 1059.50
Factũ proprium etiam iniuſtum obſtat alicui. 1207.80
Falſarius qualiter eſt puniendus. 1941.70
Falſitas quid eſt. ibidem
Falſitas ex qualitate chartę deprehenditur. 868 50
Falſitas literarum multipliciter fit. 1941.40
Falſum aptè fabricatur in tenebris. 393.40
Falſi pœnam incurrit, qui ſigilla aperit. 420. 50
Falſum committit, qui literas quas portat aperit. 1224
Falſum ſine dolo non committitur. 1944.20
Falſificantes monetam qua pœna puniantur. 908.50
Fama accuſatoris loco eſt. 448
Fama in matrimonio probando plurimũ operatur. 887.50
Fama, manifeſtum, & notorium diuerſa ſunt. 1125.10
Famam negligens crudelis eſt. 2038
Familiares, & domeſtici qui dicantur. 807. 50
Ferijs quibus renuntiari poteſt, & quibus non 609.80
Ferijs an poſſit renuntiari. ibidem
Feriæ aliæ inrroductę ſunt in honorem Dei, aliæ ob Principis reuerentiam, nonnullæ verò vt homines ſuperſedeãt à cauſis agendis, & iſtę ſolemnes dicuntur. 673.60
Feriatis diebus in honorem Dei, oper. ſeruili intendere permiſſum eſt ob alimentorum neceſſitatem, maximè circa rẽ tempore perituram. 671.70
Feriatis diebus certæ cauſæ tractari ponunt. 674.10
Feudatarius, vſuarius, emphyteota, an poſſint alienare. 21.50
Feudi quæſtio per quos debet tractari. 593. 50

Feudum poteſt præſcribi reſpectu vtilis dominij. 968.10
Fideiuſſor an teneatur ad vſuras. 1285.80
Fidei deſcriptio. 6.10
Fides ſe habet ad omnia tempora. 6.30
Fideis ſupplet vbi ratio deficit. 8.30
Fidem non ſeruanti an ſeruanda non ſit.
Fides pactionis quæ. 1628.30
Figurarum multiplices ſunt ſpecies. 2148.50
Filius naturalis ſecundum leges quatuor modis legitimatur. 1712.30
Filius à patre poteſt exhæredari quatuordecim de cauſis. 916
Filius non eſt in matris poteſtate. 1426.40
Filius cuius conditionem ſequitur. 1426.10
Filius hæres inſtitutus à patre non implens eius voluntatem, non ob id perdit legitimam. 1431.30
Filius (cuius pater ſe cum bonis ſuis, & ipſo filio impubere monaſterio obtulerat) maior factus religionem exiuit, quòd quartam iure naturę debitam ſtatim conſequi debeat naturali patris morte non expectata. 1392.10
Filius grauatus reſtituere, duas quartas retinere poteſt, Falcidiam ſcilicet, & Trebellianicam. 1323.60
Filius rogatus reſtituere, ius ſepulchri hæreditarij habet, & operarum, quas debebant liberti teſtatori, & deſcendentibus, etiam poſt reſtitutionem. 1326.10
Filij non debent parentes caſtigare. 1866
Filij ſunt multiplices. 1707.70
Filij an poſſint litigare ſuper hereditate parentum adhuc viuentium. 1704.40
Filij duorum compatrum an poſſint matrimonio iungi. 1663.60
Filium ſacerdotis non eſſe, qualiter poteſt ſe quis probare. 2047.50
Flium ſe eſſe qualiter quis probabit. 1704.60
Filiatio qualiter probatur. 329.20
Finis ſpectandus eſt. 156.50
Fines territorij licet aliquo caſu præſcribi non poſſint, reſpectu ſcilicet limitationis, & nominis territorij: tamen ipſa proprietas, & ius omne præſcribi poteſt. 963.70
Fœminæ à ciuilibus officijs remotæ ſunt. 572.80
fœmina an poteſt eſſe procuratrix, arbiter, iudex. 1103.10
Fodrum quid. 1483
Foreſta quid ſit. 1296.30
Forma iuramenti teſtium. 802.50
Fornicator, & vinator an ſuſpenſi ſint ipſo iure. 1123.50
Forum ſortitur quis ratione rei de qua agitur vbi res ſita eſt. 611.60
Frater pro fratre teſtificatur. 425
Frater contra fratrem teſtificatur. 890.60
Fratres vterini qui. 2144.60
Fraus legi fit quatuor modis. 2031.60
Fructus dicuntur qui deductis expenſis quæ fiunt gratia quærendorum, colligendorum, & conſeruandorum fructuum, remanent. 710.10
Fructus beneficij vacantis ad tempus per epiſcopum retineri poſſunt. 1239
Fructus computantur in pignore. 1278
Fructus percepti an & quando in quartam cõputentur. 1324.50
Funialis excommunicationis triplex. 495.50
Furor ſuperueniens non tollit dignitatem, nec patriam poteſtatem. 1600.60
Furtum quid dicitur. 225.40
Furti commiſſio dicitur. ibid.
Furtum non cadit in re in corporali, ſed inuaſio. 225.60
Furtum poteſt purgari, re apud furem manente. 273.70
furti condemnatus, eſt infamia notatus. 848.40
Furtiua promotio quæ. 1974.50
Fur emens rem furtiuam à domino, & pro tradita habens, quod pro furtiua poſſidere deſinat & poſſidet pro ſuo. 273.70
Furem indicare an & quando quis teneatur, & quando non. 1921.70


## G


GEneralc verbum an ſit generaliter intelligendum. 1655.60
Generalitas nimia reprobatur. 43.30
Genus pęnæ per ſe non infamat, niſi ſententia præcedat. 2062.30
Gradus conſanguinitatis qualiter noſcuntur. 1687.10
Guidagia quæ dicantur. 2166.60


## H


HAbitus an faciat monachum. 1391.30
Habitus probationis quis. 1402
Habitus profeſſionis quis. 1401.70
Hæredes iuramentum defuncti ſeruare tenentur. 891.30
Hæres de quo intelligitur. 325.20
Hæres eſt & iuris & rei. 824.60
Hæredes defuncti iuramentum ſeruare tenentur. 891.30
Hæredes an ex defuncti maleficio conueniantur. 1352.50
Hæredes quandoque pro delicto defuncti tenentur. 1918.70
Hæres non implens voluntatem defuncti an debeat ſucceſſione priuari. 1310
Hæres an ſemper teneatur ex contractu defuncti. 1352.70
Hæreditatis Raynutij diuiſio. 1319.60
Hereditatis Raynaldi diuiſio. 1327.40
Hæreditatis iacentis bona occupans, non incurrit pœnam l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. 1340.30
Hæreſis purgatur per iuramentum. 1872.20
Hęretici omnes ſunt excommunicati. 1858.20
Hæretici pœna. 1873.50
Hæreticus multis modis dicitur. 1856.10
Hæreticorum filijs etiam catholicis nihil eſt relinquendum. 1862.60
Hæreticus ſponte redire volens, recipi debet, errore abiurato. 1860.60
Is poſſidet, cuius nomine poſſidetur. 326.40
Homagium quid ſit. 1990.50
Homines proni ſunt ad diſſentiendum. 3.60
Homo liber obligari non poteſt. 582.40
Homo liber an poſſit eſſe obſes, & obligatus. 900.70
Homicidium varijs modis committitur. 1889.60
Honores ſperare poſſumus. 195.10
Honores gradatim conferantur. 249
Horæ quare ſunt inſtitutę ſeptenario numero. 1522.10
Hypotheca quid. 1241.50


## I


IGnorantia an ſit tolerabilis. 92.40
Ignorantia an prę ſumatur. 111.70
Ignorantia craſſa an excuſat. 151
Ignorantia probabilis excuſat. 1968.30
Ignorare quod publicè factum eſt, nulli licere. 935.30
Illicitum infringi poteſt ſine ſuperioris auctoritate. 191.50
Illicitum non venire ſub generali pollicitatione ſeu promiſſione etiam iurata. 1886
Illegitimi an poſſint per legatũ diſpenſari. 332
Illiteratus poteſt eſſe iudex. 47.40
Immunitas quib. aufertur. 1884.20
Immunitatem violans an ſit excommunicatus.
Impenſæ neceſſariæ quæ dicuntur. 1374.70
Imperatoris excellentia. 189.50
Imperium non habet par in parem regulariter. 150.60
Imperium ad quos eſt tranſlatum. 189.30
Imperium regium an, & quando iuſtum metum inducat. 1646
Impoſſibile eſt, quod contra bonos mores eſt. 1584.30
Impoſſibilium nulla eſt obligatio. 1505.60
Impoſtulabilis eſt qui interdictũ violat. 113.50
Impotentia iuris, & facti. 424.10
Impuberibus dignitas dari non debet. 301.50
Imputandum non eſt ei, qui non fecit quod facere tenebatur, ſi per eum non ſteterit quo minus faceret. 751
In cauſa criminali etiam ciuiliter mota, licet actor præſumptionem habeat pro ſe, non tamen defertur ei iuramentum, imò locum habet regula, actore non probante. &c. 820
Incendiarij à quo poſſunt abſolui. 1918.60
Incendiarij an ſint omnes ipſo iure excommunicati. 2094.70
Incidens quæſtio ea eſt q̃ factũ principale ſeu cauſæ merita concernit: emergens verò ipſum proceſſum. 675.30
Incorporalia an poſſideantur, vel quaſi poſſideantur. 626.60
Indebitum quibus modis dicatur. 1290.70
Indebitum eſt triplex, ſcilicet iure ciuili tantum, iure naturali tantum, & vtroque. ibid.
Indefinita æquipollet vniuerſali. 429.70
Indictio quid eſt. 867.80
Indictio in reſcriptis, & priuilegijs ponenda. 867.60
Indictio qualiter cognoſcitur. 868.20
Indigena quis dicitur. 107.30
Induciæ quandoque ſunt arctandæ. 373
Induciæ dandæ ei qui aduocatum non habet, vt quærat ſi petat. 666.10
Induciæ deliberatoriæ non ſunt dandæ plenè inſtructis. 665
Induciæ datæ à lege à iudice abbreuiari poſſunt. 373
Indulgentiæ à prelatis conceſſę vltra quam ſit eis permiſſum, an valeant. 2079.10
Infamia quod præcedat inquiſitionem, 859.50
Infamia an compellat aliquem ad purgationẽ. 2049.80
Infamia non tollitur per pęnitentiam. 2052
Infamis an poſſit eſſe iudex. 47.10
Infamis curam monaſterij gerere poteſt. 349.20
Infamis à denuntiatione repellitur. 856.80
Infirmis compatiendum eſt. 1144.50
In fraudem facere videtur, qui non facit quod facere debet. 380
Ingenuus quis dicatur. 2037.20
Ingreſſus monaſterium an ſingatur habere hæredem, cùm rogatus eſt reſtituere priuato, vel cùm priuatus ei ſubſtitutus eſt. 774.10
Inimici à teſtimonio, & multis alijs repelluntur. 1756.70
Initium ſpectandum eſt. 306.70
Iniuriam eccleſiæ poteſt quilibet proſequi. 821.60
Iniuriarum actio infamat. 1009.70
Iniuria fit re & verbis. 2058
Iniuria facta eccleſiæ an poſſit per epiſcopum ſolum remitti. 2117
Iniuriam nobis illatam an poſſumus remittere. 211.80. & 2117. in prin.
In notorijs, in ius vocandus aliquis non eſt. 1018.70
Inquiſitio fieri non debet, niſi fama præcedat. 447.80
Inquiſitio propter infamiã à maleuolis ortam, an facienda ſit. 893.10


Inſti-

Inſtitutio plenius ius tribuit, quàm præſentatio. 443.40
Inſtituere quid. 1191.40
Inſtrumentum ex perſonæ qualitate probatur. 873.70
Inſtrumẽtum vitiatur propter raſurã. 1459.70
Inſtrumentum quantuncunque authenticum poteſt reprobari. 812.40
Inſtrumentum qui perdidit, quid probare teneatur. 2013.20
Inſtrumentum reprobatum dicitur eo ipſo, ꝙ cùm iudici oſtenditur, contrarium iudicat. 1006.60
Inſtrumenti appellatione veniũt teſtes: tamen in termino dato ad productionem inſtrumenti non poſſunt teſtes produci. 854.40
Inſtrumenti perditi fides qualiter reprobatur. 2013.50
Inſtrumenta an vitientur propter raſuram. 1942.50
Inſtrumenta noua induci poſſunt in appellatio nis cauſa. 2017.40
Inſtrumenta ſunt duplicia, publica, & priuata. 862
Inſtrumenta publica perpetua firmitate nituntur ad vtriuſque partis damnum, & commodum. ibidem
Inſtrumentorum editio per quas actiones fieri petitur. 878.30
Intellectus.c.cum in cunctis, & c.quia propter. ext.de elect. 218.10
Intellectus l.& ſi quis.§.funeris. ff.de religio.& ſumpt.fun. 251
Intellectus c.tuam.de æta.& qual. 343.50
Intentio conſtituentis eſt attendenda in dubijs. 527.70
Interdictum violans nec eligi nec poſtulari poteſt. 513.50
Interdictum, vnde vi, vel vti poſſidetis, non datur pro reb.incorporalib.ſeruitutib. & iuriſdictionib.vt quę non poſſideantur, ſed quaſi vti poſſidetis interdictum. 626.60
Interdicta recuperandæ poſſeſſionis. 692.20
Interdictum vnde dicitur. 693.40
Interdictum vnde vi, contra quem dari. 723.10
Interdictum vnde vi, & actio quod metus cauſa differunt. 723.70
Interdicta eccleſia an poſſit ibi celebrari, etiam de licentia epiſcopi. 1040.20
Interdicti ſententiam non ſeruans, tanquam ſuſpenſus, beneficia & dignitates conferre non poteſt. 1994.60
Intereſſe in actionib. arbitrarijs, quod iudicis officio venit. 434
Intereſſe in bonæ fidei actionib. iudicis officio venit, ſecundum tamen actionis naturam. ibidem
Intereſſe qualiter probatur. 547.40
Interlocutoria ſententia in rem iudicatam trãſit. 185.70
Interlocutoria an poſt decendium mutari poſſit. ibidem
Interpretatio eſt quadruplex. 112.70
Interpretatio in meliorem partem facienda eſt. 1296.20
Interpretatio non adhibeatur vbi conditor canonis non adhibuit. 1580
Interpretatio per quem fieri poteſt. 2173.70
Interpretari eius eſt, cuius eſt & condere. 31.70
Inteſtatus quis dicatur. 1336.20
Inueſtitura ſola poſſeſſionem non quærit. 97.30
Inueſtire quid ſit. 1191.40
Ipſo facto multa fiunt. 396.30.& 1120.30
Irregularitas prouenit dupliciter. 592
Irregularitas per quoſdam canones inducitur. ibidem
Irregularitatem religionis ingreſſu non tolli. 1877.70
Irregularem hominẽ ſcandalo reddi. 1895.60
Iudeus contra Chriſtianum ad teſtimonium non admittitur. 806.50
Iudæi potius ſunt vitandi quàm pagani, & quare. 1847.20
Iudæi tenentur ad decimas. 1993
Iudex qualis eſſe debet. 47.40
Iudex corrumpitur ex quatuor. 385.50
Iudex an debeat remoueri, ſi alterius partis vult aduocatus fieri. 832.40
Iudex an poſſit facere gratiam vni parti in alterius præiudicium. 397.60
Iudex an debeat iudicare ſecundum allegata. 448.40
Iudex an teneatur in ſententia cauſam exprimere, quæ ipſum mouit. 996.50
Iudex appellationis an poſſit procedere altera parte abſente. 28.60
Iudex cogit partes ad concordiam. 190.20
Iudex à quo, aliqua poteſt circa appellationẽ. 1701
Iudex cognoſcens de principali, cognoſcere debet de acceſſorio. 1738.20
Iudex eccleſiaſticus inter laicos cognoſcit in multis caſib. 616.80
Iudex & teſtis propter familiaritatem repelluntur. 399
Iudex facilius repellitur, quàm teſtis. 425.10
Iudex in cauſa matrimoniali duo debet habere. 1679
Iudex nihil debet accipere. 1834.60
Iudex officio depoſito an conueniri poſſit. 1569.20
Iudex ordinarius poteſt recuſari. 1080.70
Iudex poteſt ſupplere de iure, ſed non de facto. 116
Iudex quandoque de cauſa cognoſcere poteſt, non tamen ſententiam ferre. 1452.60
Iudex recuſatur ex ſimilitudine cauſæ. 605.40
Iudex recuſatus an alijs poſſit negotium committere. 1080.60
Iudex recuſatus negotium non committit, niſi vtraque pars conſentiat. 1080.70
Iudex an ſtare debeat iuramento pręſtito ſuper eſtimatione damni ratione iniuriæ paſſi. 2055.70
Iudex ad quem vſque gradum conſanguinitatis recuſari poſſit. 1039.40
Iudex ea quæ aduocatus omiſit ſupplere poteſt. 116
Iudex eccleſiaſticus cauſas ciuiles, & criminales, & etiam ſpirituales laico delegare poteſt. 588.60
Iudex eccleſiaſticus, quod etiam contumaciæ cauſa beneficium eccleſiaſticum, ſequeſtrari poſſit. 69.70
Iudex, formæ ordinem ſequi debet. 993.50
Iudex grauamen tollere poteſt, vt appellatus ab appellatione recedere cogatur. 1054.60
Iudex poteſt quem citare per nuntium priuatum, ſine literis, dato ſibi aliquo ſigno. 1055.50
Iudex in cauſa capituli non niſi cõuictum damnat. 1126.70
Iudex inferior, & ſi de priuilegio ſedis apoſtolicæ iudicare non poſſit, tamen de eo cognoſcere poteſt. 183.50
Iudex mandati formam non obſeruans, irritũ eſt ipſo iure quod facit. 709
Iudex non ſecundum conſcientiam, ſed ſecundum allegata iudicare debet. 448.50
Iudex ordinarius pro aſſeſſore nihil capere poteſt: ſed bene delegatus, modò ſine fraude capiat. 1115
Iudex poſſeſſorij nouus, & petitorij iudex eſſe poteſt, & debet. 609.40
Iudex recuſatur ex ſimilitudine cauſæ. 605.40
Iudex vnde dicatur in tex. 2148.20
Iudex ſecundum ſenſum ſuum iudicare tenetur. 2160.70
Iudex ſi impeditur quid iuris. 1434.70
Iudicis examen non poteſt declinari, neque per miſſionem nuntij ad ſuperiorem, neque per literas nondum iudici præſentatas. 1076
Iudici non ſemper eſt obediendum. 412.70
Iudicib.plurib.datis ſi vnus moritur, an alius, vel alij procedere poſſint. 436.20
Iudex an ea quæ ſunt iuriſdictionis poſſit extra prouinciam exercere. 434.50
Iudicis & accuſatoris perſonam gerere vnum non poſſe. 1811.40
Iudicis partes eſſe, in quacunque litis parte voluerit partes interrogare. 876.40
Iudicis partes eſſe, partib. aduocatos miniſtrare, ſi habere non poſſint. 475
Iudicis mandatum non eſt contemnendum. 1700.10
Iudicem contemnens legem offendit. 1969.70
Iudicẽ aliquem eſſe, multa impediunt. 435.50
Iudicib.plurib.datis, an vno abſente alij poſſint procedere. 388.30
Iudicib.plurib.datis cum clauſula, quod ſi non omnes, &c.ſi vnus impeditus fuerit, an poſſit ſubdelegare, & an collegæ teneantur ſub delegatum admittere. 423.20
Iudicium quid ſit. in tex. 20
Iudicium reſtitutorium eſt ſecundum canones valde latum. 677.40
Iudicium eſt triplex. 1717.50
Iudicium per alium coguntur multi ſubire, in tex.& glo. 601.70
Iudicium extraordinarium quod eſt. 781.50
Iudicij inſtantia an pereat triennio. 607.70
Iudicia generalia quæ ſunt, & quid in illis veniat. 688
Iudiciarius ordo in excommunicatione, & ſuſpenſione ſeruandus eſt. 1977.10
Iuramentum voluntarium quid. 934.10
Iuramentum in certis caſibus licitè præſtatur. 126.40
Iuramentum quandoque eſt probatio legitima. 816
Iuramentum de calumnia an ſit præſtandum in criminali cauſa. 658.50
Iuramentum quod etiam ſine interitu ſalutis ætern ę ſeruari poſſit, non ſemper eſt ſeruandum. 927.10
Iuramentum quandoque actori, quandoq; reo defertur. 935
Iuramentum an poſſit deferri actori. 820
Iuramentum à reo exigi poteſt, etiam actore nihil probante quando vertitur in periculum animæ. 1614.60
Iuramentum calumniæ præſtatur in cauſis ſpiritualibus. 659.70
Iuramentum calumniæ an poſſit in eadem cauſa reiterari. 717.50
Iuramentum de calumnia an poſſit delegari. 658.70
Iuramentum triplex. 934.10
Iuramentum de veritate, & de calumnia differunt. 930.50
Iuramentum de veritate non debet prælatus præſtare. 227.60
Iuramentum nõ eſt vinculum iniquitatis. 489.
Iuramentum in actione famoſa non refertur. 934.50
Iuramentum per teſtes eſt præſtandum. 791.60
Iuramentum metu extortum an ſit ſeruandum. 899.70
Iuramentum in cauſa matrimoniali remitti non poteſt. 830.80
Iuramentum de calumnia non excludit iuramen.de veritate. 849.70
Iuramentum calumniæ ab expenſarum condemnatione non excuſat. 2060.60
Iuramentum calumnię de credulitate eſſe. 663
Iuramentum calumniæ an, & quando præſtandum

dum ſit in cauſis criminalibus. 658 50
Iuramentum actui ſuper quo apponitur, nihil addit. 578.70
Iuramentum differendum non eſt ei quem credimus incurſurum periurium. 932.30
Iuramentum de veritate dicenda non de calumnia in ſpiritualibus præſtatur. 227.50
Iuramentum extendendum non eſt. 933.40
Iuramentum etſi in cauſa famoſa regulariter non referatur, refertur tamen ſi accuſator, vel actor veritatem ſciret. 934.50
Iuramentum intelligitur ſecundum materiam ſubiectam, & ſecundum omnes iuris modificationes. 1143.40
Iuramentum metu extortum ipſo iure non tenet. 895.30
Iuramentum non tenet vbi actus ſuper quo ad poſitum eſt corruit. 622.20
Iuramentum teſtis remitti poteſt. 830.70
Iuramenti cauſa, cauſa quis non excipere tenetur, qui tamen agere poteſt. 58.30
Iuramenti declaratio, vel interpretatio, cùm de illo dubitatur, cuius ſit. 929.60
Iuramenta, & promiſſa non extenduntur, niſi ad ea de quib. cogitatum eſt. 913.70
Iuramenta ſecundum iurantis intentionem interpretanda ſunt. 906.80
Iuramenta diuerſa à diuerſis præſtanda.
Iura vigilantib. ſubueniunt. 107.50
A iure communi vbi quid diſcrepat, ſi fieri poteſt, reducendum eſt ad ius commune. 106
Iura vbi ſunt docenda. 1142.60
Iurare per creaturas non licere, ſed per Deum. 922.50
Iurare nolens pro condemnato habendus eſt. 1872.20
Iurans in poſterum concubinam non cognoſcere, ſi eam in vxorem ducat, an periurus efficitur. 914.15
Iurans accipere vnam de filiab. Titij, ſi poſtea vnam illarum cognoſcat, cogendus eſt vt illam accipiat. 1588.30
Iurans ſeruare ſtatuta edita, an teneatur ad edē da. 933.40
Iure diſceptare quid eſt. in tex. 2148.20
Iurgium quid. in tex. 2147.30
Iuri alterius regulariter non derogatur. 1379 40
Iuri ſuo an poſſit quis renuntiare. 619.60
Iuris ſolemnitates an poſſint remitti per partes. 373.20
Iuriſdictio & merum imperium an poſſint delegari. 459.10
Iuriſdictio perpetuatur per citationem. 2172. 70
Iuriſdictio an citatione perpetuetur. 387
Iuriſdictio extenditur quandoque ad ea de quibus cogitatum non eſt. 383.80
Iuriſdictio per compromiſſum non expirat, licet primum compromiſſum per ſecundum expiret. 431 40
Iuriſdictio quæ certo tempore clauditur, ad tempus maius protendi poteſt. 373.40
Iuriſdictio, quæ delegantis morte eſt integra, non expirat tempore, quo delegata non ſit. 466
Iuriſdictionem non exercet minor præſente maiore. 2027
Iuriſdictio vicarij Papæ ad quot milliaria extendatur. 369.50
Iuriſdictio amittitur multis modis. 430.80
Iuriſdictio de perſona ad perſonam prorogatur. 568.50
Ius reuocandi domum quibus perſonis conceditur. 631. 0.669.10
Ius naturale in quibuſdam tolli poteſt per Papam. 1370.60
Iuris ordo peruerteretur ſi reus ſequeretur forum actoris. 609
Ius vnde dicitur. 2149.60
Ius patronatus cur cenſeatur ſpirituale. 589
Ius patronatus transfertur multipliciter. 1476. 60
Ius patronatus an acquiratur ex refectione eccleſiæ. 1468.50
Ius patronatus ſi ſit in contentione, quid faciendum eſt. 1482.30
Ius idem ibi ſtatuatur, vbi eſt eadem ratio. 18
Ius perditur propter multa. 2026.60
Ius ſine iuriſperito conſtare non poteſt. 1356. 70
Ius ſuum nemo perdit ſine culpa. 1732.30
Ius canonicum an deroget ciuili circa teſtamentorum compoſitionem. 1312.30
Ius an quæratur alicui per ſolam nominationem. 1712.50
Ius patriæ poteſtatis epiſcopatu ſolo ſoluitur. 302.50
Ius tempore feriarum, meſſis, & vindemiarum de rebus, quæ tempore vel morte perituræ ſunt, dici poteſt. 674
Iuſtitia quid. 2147.60
Iuſtè poſſidere quid ſit. in textu. 2149.40
Iuuandus vnus non eſt, vt alter lædatur. 41. 70
Iuuenes qui dicantur. 1181.60

## L

LAici de rebus eccleſiæ nihil poſſunt diſponere. 28.10
Laicus in eccleſia collegiata eligere non poteſt. 232.80
Laici ſpiritualia ſine periculo animæ non poſſunt poſſidere. 503.40
Laicus in ſpiritualibus arbiter eſſe nequit. 577
Laicus patronus præſentando indignum, ius eligendi non perdit, niſi in caſibus, in quib. eligens, vel collator perderet. 1490
Laici an poſſint quandoque clericos capere. 1573.60
Laici quòd nullam de reb. eccleſiaſticis adminiſtrationem habere debeant. 1576.50
Laici an, & quando clericos accuſare, & contra eos teſtimonium ferre poſſint. 1753.40
Largus quis dicatur. 107.40
Latinitas falſa vitiat reſcriptum, ſed non teſtamentum. 54.40
Latrones publici poſſunt à quolibet impunè occidi, 1568
Legatus an poſſit de cauſis exemptorum cognoſcere. 442
Legatus poteſt facere reſeruationes. 1488.50
Legatus poteſt facere conſtitutionem. 2173.50
Legatus an & quando eccleſiam abſque præſentatione conferre poſſit. 444.10
Legatus de quibus cognoſcere poteſt. 439.10
Legatus prouinciam egreſſus ad quam deſtinatus erat, an & quando excommunicare, abſoluere, & cauſas in illa prouincia delegare poſſit. 444.70
Legati ſtatuta perpetuò durant. 447.30
Legati definitio. 1307
Legatum rei alienæ an valeat. 1309.40
Legatum ſi fiat adminiſtratori eccleſiæ etiam proprio nomine expreſſo, quod canonicam epiſcopus conſequeretur, quaſi dicatur legatum eccleſiæ. 1318.60
Legatorũ de latere maior poteſtas quam aliorum legatorum. 332.40
Legatus an poſſit confirmare ſententiam delegati. 440.30
Legati ſunt triplices. 446.30
Legatorum de latere poteſtas in abſoluendo. 445.80
Legati de latere qui propriè dicuntur. 446. 60
Legatum ſub modo factum ſtatim petitur cautione de modo adimplendo prętita: ſecus in eo, quod ſub conditione debetur. 1328. 60
Legibus, & non exemplis iudicandum eſt. 109. 60
Lex iuriſdictionis quid comprehendit. 472
Lex diœceſana quid comprehendit. 472.10
Leges diœceſanæ quæ ſint.
Lex abrogata an poſſit allegari. 600.60
L. properandum. 1 reſpon. §. ſin autem reus, ſiue. §. huiuſmodi, & §. vlt. C. de iudi. an correcta ſit per ius canonicum. 607.70
Legis auxilium fruſtrà inuocat, qui in illam peccat. 1031. in prin. 1207.70
Legibus iudicatur canonibus deficientibus. 1996.50
Leges neminem cogunt benè facerè. 2001. 70
Legi ſit fraus de contractu ad contractum, dupliciter. 2031.70
Legitimatus per principem, in ſpiritualibus legitimatus non eſt. 1712.40
Libellus vniuerſalis an poſſit admitti. 469. 60
Libellus an ſit de ſubſtantia iudiciarij ordinis 632.40
Libelli definitio. 632
Libellus an poſſit mutari. 634
Libellus eſt duplex. 631.70
Libellus generalis an ſit admittendus. 722.
Libellus generalis quandoque admittitur. ibid.
Libertatis cauſa ſub quo iudice cognoſci debeat. 334.40
Libertas res eſt ſpiritualis. 337.30
Libertas eſt multum fauorabilis. 1659
Licet quis non debeat admitti ad probandum illud quod probatum non releuat: tamen impertinentium iure ſaluo admittitur. 427. 20
Linea quid, require in arbore affinitatis.
Lis quid in textu. 2147.40
Litis conteſtatio an fiat per confeſſionem aduerſarij. 226.60
Litis conteſtatio quid ſit. 638.40
Litis conteſtatio an debeat fieri ſuper exceptione. 391.70
Litis conteſtatio eſt exordium iudicij. 2172. 60
Litis conteſtatio qualiter fiat.
Litis conteſtatio debet fieri ſuper exceptione. 1095.10
Litis conteſtatio an fiat per reſponſionem conditionalem. 944
Litis conteſtatio ſuper exceptione dilatoria non requiritur, neque libelli oblatio, neque calumniæ iuramentum. 392
Lite conteſtata an poſſit de crimine procedi contra abſentem. 743.60
Lite non conteſtata teſtes recipiuntur nedum vbi agitur de prælati electione, ſed de reſtitutione. 743.60
Lite non conteſtata, quod ad teſtium receptionem procedendum non ſit. vide illius regulæ fallentias. 647.70
Lite non conteſtata fauore libertatis teſtes recipiuntur, & fertur ſententia. 822
Literæ ad beneficia ſine mandato impetrari poſſunt. 75.40
Literæ an poſſint impetrari à poſſidente. 50. 60
Literæ contra laicum à Papa impetratæ an valeant. 625.50
Literæ commendatitiæ quæ dicuntur. 1138.10
Literæ de ſimplici iuſtitia, quòd falſæ non præſumantur. 1945.50
Literæ diuerſæ ſub eadem data, & forma cùm impetrantur, & à diuerſis ad eoſdem iudices præſentantur, vtrique ſuperſedetur, donec ſuperior conſulatur. in ſum. 371.10
Literæ executoriæ in quibus impetrans falsò dixit monitorias præceſſiſſe, non valent. 88. 60

Literę

Literæ per excommunicatum impetratæ an valeant. 391.30
Literæ procuratoriæ, & literæ. de rato, an differant. 1460.70
Literæ primæ an euaneſcant, ſi in ſecundis literis generalis mentio fiat. 731.40
Literæ protectionis Papæ an eximant aliquem à iuriſdictione ſui iudicis. 1038.60
Literæ qualiter probantur de mandato domini impetratæ. 83.60
Literæ ſignatæ non dicuntur vbi nomen deeſt. 868.60
Literæ quæ reuocatæ ſint qualiter cognoſcendæ. 48.60
Literæ ad lites cùm non valeant ſine mandato, quis hoc probabit. 74.60
Literę triplices ex ordine curiæ conceduntur. 88.70
Literis epiſcopi an, & quando credatur tanquã publico inſtrumento. 771.
Literis prælatorũ an in præiudicium aliorum credatur. 485.60
Locus ſi eſt reo ſuſpectus, vbi & à quo eligetur iudex. 425.50
Locus tutus eſt partibus aſſignandus. 425.70
Locorum diſtantia prodeſt quo ad multa. 559.60
Ludo perditum an poſſit repeti. 1118.70
Ludus, & ludi inſpectio prohibentur clericis. 1118.60.
Ludere pecuniam, & ſponſionem facere virtutis cauſa licere. 1906
Ludere licet conuiuij cauſa. 1985.70
Luxuria quomodo plus habeat quàm caſtitas. 350.50
Luxuria omnes ferè maculat. 2051.10

M

MAgiſtri qualitates ſunt multiplices. 403
Magiſter vnde dicitur. 1835.40
Magiſter an pro doctrina poſſit collectam petere. 1837.80
Maiori parti non ſemper ſtatur. 50.10 1230.70
Maiori parti regulariter ſtandum eſt. 1230.70
Maiora cautius ſunt agenda. 1698.70
Maleficium diſtinguunt voluntas, & propoſitum. 1895
Male meritus publica egeſtate laboret, vt exemplo ſit alijs ad maleficia terrenda. 1853.60
Maleficijs hominum non eſt indulgendum. 94.70
Malum faciens aliquando non punitur. 601
Mancipia nouitia quæ dicuntur. 2156.70
Mandatum tria debet continere. 516.60
Mandatum generale ſufficit in ijs quæ incidenter eueniunt, vt in reſtitutionib. arg. tex. iuncta gl. 562.60
Mandatum Papæ à legato interpretari poteſt. 112.70
Mandatum re integra morte alterius, tam mandatoris quàm mandatarij, regulariter ſoluitur. 416.50
Mandato ſpeciali quandoque conſuetudini derogatur. 358.80
Mandatore mortuo per literas ab eodem impetratas antequam moreretur, quod procedi poteſt ſi citatio executa illius mortẽ præceſſerit. 386.30
Mandatum ſpeciale in multis caſibus eſt neceſſarium. 562.60
Manſus quis ſit. 1492.80
Manſus quid. ibid.
Manzer quis. 268.80
Maria quæ vouerat caſtitatem, an licitè potuit contrahere. 1406
Maritus ex vxoris incontinentia dehoneſtatur. 329.80
Maritus accuſat quandoque iure mariti. 1911.50
Maritus an lucretur fructus rei dotalis. 1934.
Maritus ingreſſus religionem de licentia vxoris continentiam non promittentis, an poſſit reuocari. 1409.70
Maritus accuſans vxorem an teneatur ſe inſcribere. 523.80
Matrimonij tria bona. 1715.80
Matrimonium quid ſit. 248.60
Matrimonium an impediatur propter ſcandalum. 1661.70
Matrimonium an ſit ſeparandum propter maleficium. 1695
Matrimonium bona fide palam contractum præſumitur legitimum. 1711.20
Matrimonium clandeſtinum an poſſit accuſari per eos qui præſentes fuerunt, quando contrahebatur. 1626.60
Matrimonium an ſemper poſſit contrahi. 672.70
Matrimonium contractum cõtra interdictum eccleſiæ an ſit dirimendum. 1701.30
Matrimonium cõtractum contra interdictum Papæ, cum clauſula decreti irritantis, an teneat. 1623.10
Matrimonium contractum non conſumatum an Papa poſſit diſſoluere. 1409.30
Matrimonij conſumatio eſt duplex. 1409
Matrimonium dicitur clandeſtinum tripliciter 1626.40
Matrimonium eſt fortius vinculũ quàm ſit iuramentum. 1589
Matrimonium habet ſubſtantiam, & formam. 1603.50
Matrimonium nõ impeditur per homicidium. 1726.10
Matrimonium per quæ verba fuit inſtitutum. 1698.40
Matrimonium propter ſcandalum impeditur. 1604.70
Matrimonium quandoque per verba de futuro contrahitur. 1587.40
Matrimonium ſecundò contractum lite ſuper primo pendente an teneat. 1595.80
Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur. 1581.10
Matrimonij definitio. 1426.20
Matrimonij bona ſunt tria. 1715.80
Matrimonij ius an ſoluatur per contumeliam creatoris. 1735.10
Matrimonio illicito ſeparato an poſſint data repeti. 1740.60
Matrimonio carnali copula conſumato, alter coniugum filium alterius de ſacro fonte ſuſcepit, quod ambo coniuges compatres infantis parentibus efficiantur. 1664.70
Matrimonio priuatus eſt, qui teſticulis caret. 1690.80
Matrimonia priora quandoque reſtaurantur. 1689.80
Matrimonialis cauſa multa habet ſpecialia. 640.60
Medium vbi ſpectandum eſt. 1494.40
Media via eſt eligenda. 365.60
Medicinæ ſumptio celebrationem impedit. 1524.80
Mediocriter boni qui. 1531.60
Mediocriter mali qui. ibidem
Melchiſedech præceſſit legem. 17.60
Mens potius attendi debet, quàm verba. 230.60
Meſſium & vindemiarum tempore, quod quis in iudicio vt compareat compelli non poſſit. 609.70
Metus minor in fœmina attendi debet. 1592.50
Metu facta tenent niſi in ſex caſibus. 541.70
Metus in multis caſibus excuſat. 541.70.546.20
Miniſter ordinarius ſacramenti confirmationis epiſcopus eſt. 99
Minor læſus circa matrimonia, & beneficia an poſſit reſtitui. 719.60
Minor in certis caſibus cenſetur maior. 719.
Minor ſi ſe ab hæreditate abſtinet vocandi ſunt creditores. 476.30
Minori, qui beneficio renunciauit, & alteri collatum eſt, quandoque ſubuenitur. 719.80
Minores ſuis prælatis obedientiam, an & quando obſeruare debent. 288
Miracula per malos fieri poſſunt. 1555.70
Miſſa an poſſit per quemlibet peccatorem celebrari. 1787.50
Miſſa an ſit de ſubſtantia conſecrationis, & collationis ordinum. 173.40
Miſſa triplex natalis Domini quid repreſentat 1523.20
Miſſio in poſſeſſionem an ſtatim ſit facienda propter contumaciam alterius partis. 655
Miſſus in poſſeſſionem cauſa cuſtodię non facit fructus ſuos intra annum. 760.70
Mitius agendum cum religioſis. 7030
Modicum ſiue augeat ſiue diminuat, quod pro non adiecto habeatur. 93.20
Monachatio quatuor rebus præiudicat. 1447.80
Monachus an proprium per Papam habere poſſit. 1447.60
Monachus vagus, eſt ab abbate recolligendus. 1883.50
Monachus factus epiſcopus à regula monachali penitus non abſoluitur. 1119.40
Monachi correctio ad quem ſpectat. 455.40
monachi correctionis, & emendationis locus primus, abbati debetur. ibidem
monacho cauſa poteſt delegari. 2016.40
monachum quis ſe fingit ex duplici cauſa 1383.70
monachum ſe ſimulans vt monialem corrumpat, an ſit ad monachatum compellendus. 2010.10
monachi quo ad aliqua ſunt melioris conditionis, quàm clerici ſeculares. 195
monachi & canonici regulares ſunt inter ſe differentes. 1445.20
monachi ſemper debent flere. 1754.60
monachi eccleſias diuerſimodè poſſunt habere, 1154.
monachi qui profeſſi ſunt paupertatem obedientiã, & caſtitatem, quod proprij nihil habere debent. 1447.50
monachi ſinguli in parochialib. eccleſijs eſſe nõ debent. 1441.60
monachis omnis beneficiorum pluralitas vetita eſt. 229.30
monaſterium ingrediens an poſſit aliquid offerre. 1821.40
monaſterio relictum, ſi ſint plura, cui debetur. 1308.60
monitio trina dicitur canonica. 1034
monomachia quid. 1578.50
mora quandoque purgatur. 1265.40
mora an poſſit purgari. 239.60
mora non purgatur in ſtipulatione pœnali. 2063.40
morboſus quis dicatur. 343
mors rapit bonos, & malos. 1032.70
mox quomodo capitur. 204.30
mulier an iuriſdictionem habere poſſit. 483.30
mulier nubens intra annum lugubrem an infamiam incurrat. 1747.40
mulier nubens intra annum luctus, an perdat donationem ante nuptias. 1748.10
mulier in dote repetenda quibus creditoribus præfertur. 1279.10

Mulier an admittatur in crimine. 820.50
Mulier fideiubens non ſemper iuuatur velleia no. 901.20
Mulier vbi ſubit munera. 1368.50
Mulier quæ iurauit non venire contra alienationem rei dotalis, iuramentum ſeruare debet, in tex. 926.50
Mulier non eſt facta ad Dei imaginem. 487.60
Mulieris bona quandoque ſunt pro marito obligata. 107.60
Mulieri credendum de copula, vbi ex confeſſione copulæ firmatur matrimonium. 1621
Mulieres neque docere neque prędicare debēt. 2073.70
Mulieres quare non recipiāt ordines. 1307.20
Mulieribus multa ſunt interdicta. 2073.70
Multi de quot dicuntur. 1962.50
Multitudo an, & quando à delicto excuſet. 1962.30
Multitudini peccanti an ſit parcendum. ibid.
Munimenta quæ dicuntur. 562.60

N

Naturalium appellatione qui veniunt. 269 & 1714.70
Neceſſitas à periurio excuſat. 901.70
Negatiua eſt triplex. 160.40
Negatiua facti duplex. ibidem
Negatiua iuris. ibidem
Negatiua qualitatis. ibidem
Negatiua an & quando probanda ſit. 161.20
Negatiua prægnans probari poteſt. 259.50
Negatiua quandoque probari poteſt. 540
Negotium quid ſignificat. in tex. 2147.20
Negligentia eius, qui reſcripto ad lites vti noluerit, à quo probanda ſit. 66.40
Nigrum quandoque eſt generalius rubro. 748.70
Nobiles, & diuites cæteris paribus, alijs præferuntur. 1052.40
Nobiles, & literati ſunt pinguioribus beneficijs honorandij. 1238.60
Nobilitas tollitur per monachatum. 2037.60
Nomen & cognomen in literis eſt exprimendum. 94.30
Nomina partitiua in Trinitate quandoque denotant eſſentiam quandoque non. 14.40
Nominis expreſſio non facit ſemper reſcriptū perſonale. 627.60
Nominatio canonica quæ dicatur. 117.50
Nominatio in matrimonio præſumptionem inducit. 886.70
Nominatim interdictus, quis dicitur. 2003.30
Non videtur quod plenè liqueat, niſi poſtquàm renuntiatum fuerit, & concluſum. 825.30
Notorium an ſit ſecundum iuris ordinem decidendum. 1727.10
Notorium non requirit ordinem iudiciarium. 327.70
Notorium quid eſt. 247.50
Notorium tribus modis dicitur crimen. 296.60
Nouitates inducendæ non ſunt. 106.80
Noxia & noxa differunt. 1399.20
Nubere & non nubere vtrunque expedit. 1594 20.
Nullus duas eccleſias intitulatas habere poteſt. 228.80
Nuntio ſeu executori ſine literis an credatur. 389.30
Nuntio, & actis iudicum ſtandum, niſi ex aduerſo validæ probationes offerentur. 172.40
Nutu aliqua fieri poſſunt. 1315

O

Obedientia an ſit ſemper prælatis ſeruanda. 288
Obedientia non eſt contemnenda. 1140.70
Obedientiæ controuerſia ſi ſit, quis conuenietur. 483.70
Oblatio quid. in tex. 2150.10
Obligatio ciuilis quæ. 1291.40
Obligatio naturalis quæ. 1291.50
Obligatio poteſt fieri ſub pœna beneficij. 185.40
Obligatus ratiocinijs, onere depoſito, & ratiōe reddita, ordinari poteſt. prius verò non. 339.50
Obligari quem ſui beneficij pœna. 434.20
Obſcuritas eſt fugienda. 8.40
Occultatio facit præſumi contra aliquos. 1237 60
Odium vnius alteri nocere non debet. 522.40
Odium vnius non grauat alterum. 1720.60
Officium iudicis in bonæ fidei contractibus tantum valet, quantum ſtipulatio in ſtricti iuris contractibus. 475.50
Officium iudicis quando datur. 478
Officium & priſtinum ſtatum accuſatione pendente in cuius nomen inter reos delatum eſt. 1750.70
Officij ratione nonnulla licent, quę aliàs non licerent. 2139
Onus ſentiat qui ſentit lucrum. 1560
Opem & auxilium qui tulit, æquè punitur, atq; qui damnum dedit. 2057.60
Operis noui nuntiatio, qualiter, & quibus fiat. 1998.40
Opinio veritati præfertur. 346.70
Opponere ſe poſſunt omnes, quos negotium tangit, licet nulla de eis habeatur mentio. 383.70.
Oratio generalis an tantum valeat, quantum ſpecialis. 1343
Ordinarius miniſter ſacramenti confirmationis eſt epiſcopus. 99
Ordinarius quod arbiter eſſe poſſit, iuris canonici eſſe, ſecus de iure ciuili. 574.40
Ordinarius recuſatus cauſam perſonæ neutri parti ſuſpectę, committere debet. 612.40
Ordinaria iuriſdictio quòd ſit generalis. 1076.30
Ordinari quomodo quis intelligatur ad titulum ſui patrimonij. 1147.70
Ordinator quod precibus carnalibus moueri non teneatur: ſed ordinandi prouidentiam, & merita attendat, oportet. 308.70
Ordinatus à Papa honoratur, & oneratur. 291.60.
Ordinandus an impedimentum ſuum prodere teneatur. 343.20
Ordinatio verbum, & actum requirit. 300.20
Ordo reſcripti an debeat attendi. 64.40
Ordo ſeruandus prius quàm quis in poſſeſſione mittatur. 745.40
Ordo iuris in notorijs an ſine peccato ſeruari poſſit. 914
Ordo triplex eſt in eccleſia Dei. 11.40
Ordines quo die conferri debent. 293
Oſanna quæ vox ſit, & quid ſignificationis importet. 6.60
Otium eſt fugiendum. 269.30
Orthodoxa vnde dicatur. 14.70

P

Pactio an poſſit interuenire in ſpiritualibus. 1152.70
Pactum in beneficij renuntiatione ſine ſimonia fieri non poteſt. 79
Pactum nudum an producat actionem. 496.60
Pactum contra leges nihil valet. 501.50
Pactum legis commiſſoriæ quomodo fiat. 1281.30
Pactum turpe, & rei turpis. 501.40
Pactum turpe non obligat. 1830.30
Pactum vnde dicatur. in textu. 2149.20
Pacto priuatorum iuri publico non derogatur. 619.50
Pacta legitima cuſtodienda ſunt. 496.40
Pęnitentia an & per quem mutari poſſit. 1435.70
Pęnitentiæ an & quando ſit locus poſt factum. 1474.50
Pœnitentia imponenda parentibus qui filios occiderunt. 1881.70
Pęnitentia ſeptennis debetur pro peccato mortali. 2067.40
Paganus cenſetur qui Papæ non obedit. 1536.60
Pallium ſub qua forma verborum traditur. 252.
Papa an poſſit legitimare in temporalib. 1714.50
Papa contra vetus teſtamentum quandoque diſpenſat. 1199.60
Papa cùm ſcribit de aliquo eligendo ſemper facienda interpretatio ſecundum illius eccleſiæ conſuetudinem. 1211.40
Papa derogare poteſt conſtitutionibus prędeceſſorum ſuorum. 5
Papa eſt maior Imperatore. 599.70
Papa eſt ordinarius omnium. 631
Papa excommunicato communicans, non incurrit in excommunicationem. 2086
Papa an poteſt eſſe iudex in cauſa ſua. 598.50
Papa iuris obſeruantiam velle tollere non præſumitur. 64.70
Papa nullius iuri intendit derogare. 383.60
Papa quare dicitur ſeruus. col. 1. 50
Papa quòd monachus proprium, & ſuper voto continentiæ, an diſpenſare poſſit. 1447.60
Papa, ſi in ſua perſona vellet agere, coram quo agere deberet. 1103.50
Papæ auctoritas an intelligitur excepta in profeſſione. 1115.60
Papę diſpenſatio in multis eſt neceſſaria. 1880.10
Papæ multa ſunt reſeruata. 441.50
Papæ ſola hæreſis opponi poteſt. 128.70
Papæ voluntas etiam dura ſeruanda eſt. 2152 70
Papalis indulgentia nulli derogari debet. 2169.60
Partus ſecundum legem Lombardam, ſequitur deteriorem conditionem. 338.50
Pater & filius poſſunt ſimul eſſe monachi. 331
Pater & mater an poſſint teſtificari in cauſa filij. 805.50
Patrem filium in legitima grauare non poſſe. 1325
Patriarchę quatuor crucem ante ſe vbiquę ferre poſſunt. 754.50
Patronus an poſſit intereſſe electioni in eccleſia collegiata. 1486
Patronus an poſſit præſentare, lite pendente ſuper iure patronatus. 1472.10
Patronus laicus, & patronus clericus differunt in multis. 451.50
Patronus ſi indignum præſentet, quod præſentandi poteſtate priuatus non eſt. ibidem.
Patronus præſentando, quibus verbis vti, & quibus non debet. 1492.10
Paupertas non excuſat à peccato. 1826.60
Paupertatis cauſa quis plures eccleſias habere poteſt. 303.50

# Materiæ Gloſſarum.


Paucorum dicta non infamant. 1771.20
Peccata occulta committentes quatenus ſint remouendi. 304.70
Peccatum dupliciter euitatur. 466.60
Peccatum an aggrauetur ex dignitate delinquentis. 903.50
Peccatum mortale committi, vt ſcādalum euitetur, an debeat. 1999
Peccata latentia an homines irregulares faciāt. 268.50
Peccata occulta an ſint publicis grauiora. 1532.60
Peccata non ſunt celanda. 1794.10
Peccare non eſt aliquid poſſe. 8.70
Peccans alterius conſilio non excuſatur. 10
Pecunia pro ingreſſu monaſterij accepta, cui eſt reſtituenda. 1791.70
Peculatus quid eſt. 1237.30
Pedagia quibus conſtitui poſſunt. 1499.40
Pedagia quæ dicantur. 2166.60
Penſio an facultatibus auctis augeri debeat, & diminutis diminui. 50
Penſio an ſit diminuenda propter ſterilitatem rei emphyteuticariæ. 1266.50
Penſio ſuper beneficio, quòd beneficium non dicatur. 79.10
Penſionis perceptio neque penſionem probat neque dominium. 1001.10
Penſionis ſolutio omiſſa facit quem priuari re ſua. 667.10
Penthateucus quis dicatur. 1356.80
Perangariæ quid. 1565.80
Peregrini quandiu in peregrinatione ſunt, legatorum priuilegio gaudeant. 495.70
Peremptorium propter locorum diſtantiam, vt laboribus & expenſis parcatur, prima vice poni poteſt. 559.60
Periurus ad iuramentum non admittitur. 891.70
Periurus in teſtem non recipitur. 794.40
Periuri ſunt infames. 1285.10
Periurium an literis probetur. 485.60
Periculi cauſa aliqua ſunt facienda. 2079.70
Perſona eſt prius quærenda, quàm ratio. 160.30
Perſona vna an duarum vicem ſuſtinere poſſit. 766.70
Perſonarum ratio an ſit habenda in beneficiorum perceptione. 490.50
Perſonæ duę tantum, propter hominum raritatem, à coniugio, antiquis prohibebantur. 716.10
Perſonalis, & realis conceſſio qualiter diſcerni tur. 1194.50
Perſonaliter exequi debens an poſſit alij committere. 64.20.437.30
Pertinere verbum quod latiſſimè pateat, & extendatur. 867.10
Peruerſio ordinis vnius cauſæ ad aliam, proceſſum non vitiat, cum ordo ille ſubſtantificus non ſit. 64.70
Petentium importunitas, obtinet non concedenda. 38.60
Petitio poteſt eſſe triplex. 502.30
Petitorium, & poſſeſſorium ſimul intentari poſſunt. 690.50
Petrus geminum fecit homicidium. 2052.60
Pignus an ſemper poſſit per debitorem recuperari. 656.60
Pignus quid. 1241.50
Plenitudo pontificalis in officio, pallio confertur. 174.10
Plus petens qualiter punitur. 682.70
Plus petitur quatuor modis. 683
Plura narrans in ſuo libello quorum vnum per ſe ſufficeret, vnum probare ſufficit. 1505.80
Pluralis locutio quod ſuas ſingularitates ſemper non inferat. 2029.20
Pluralitas collegium facit cum ad hoc ſunt in ſtituti, vt corpus faciant. 1484.60
Pluralitati neque maiori parti quandoque non ſtatur.
Pœna calumnioſè trahentium alios ad iudicium. 94.40
Pœnæ ſi ſint diuerſæ, quæ debent imponi. 373.60
Pœnæ iuris canonici ſunt multiplices. 456.20
Pœnæ variæ canonum quæ ſunt. ibidem
Pœnam inferre volens quatuor conſiderare debet. 512.40
Pœna conuentionalis an poſſit peti à religioſis 573.30
Pęna duplici puniri debent iudices remiſſi. 615 40.
Pœna an in totum committitur, ſi ſors ſoluatur pro parte. 2062.70
Pœna iure canonico non committitur niſi pro rata. 2063
Pęna clericorum recipientium eccleſias de manu laicorum. 1469.50
Populus ſequendus non eſt, ſed docendus. 124.10
Poſſeſſor an efficiatur quis per inueſtituram factam cum annulo. 1233.20
Poſſeſſor beneficij tenetur quandoque ſuam canonicam inſtitutionem probare. 520.40
Poſſeſſorio & petitorio ſimul agi poteſt. 684.70
Poſſeſſor in poſſeſſione defendi debet. 457.80
Poſſeſſor lite pendente remoueri non debet de poſſeſſione, neque ab ea ſequeſtrari. 761.10
Poſſeſſor qualiter intelligitur perdere poſſeſſionem. 712.50
Poſſeſſor ſuæ poſſeſſionis titulum dicere tenetur, propter præſumptionem contrariam. 213.10
Poſſeſſor verus an efficiatur per lapſum anni mutus in poſſeſſionem. 746.20
Poſſeſſor verus an efficiatur, qui ex primo decreto in poſſeſſionem mittitur. 745.30
Poſſeſſorij iudicij quot ſunt genera. 691.80
Poſſeſſio ſæpè transfertur ſine apprenſione. 97.50
Poſſeſſio an tribuatur per inueſtituram. 1165.70
Poſſeſſio auferenda non eſt ſine cauſæ cognitione. 483.60
Poſſeſſio ex pluribus cauſis haberi poteſt. 870.40
Poſſeſſio in ſolidum apud duos nequit eſſe 779.20
Poſſeſſio quæritur alicui quandoque qui habet plurimum iuris, & minimum facti. 1203 70
Poſſeſſio ſola non ſufficit in beneficijs. 520.60
Poſſeſſionis & proprietatis cauſa ſub vno & eodem iudice ventilanda & terminanda eſt. 683.70
Poſſideri bona, in poſſeſſionem mitti, & reſtituere poſſeſſionem differunt. 377.60
Poſſe, & velle contraria ſunt. 396.60
Poſſumus quod de iure poſſumus. 268.30
Poſtulatio quandoque præfertur electioni. 116.60
Poſtulatio & non electio de certis perſonis eſt facienda. 122.50
Poſtulandi officium eſt multis interdictum. 512.70
Poſtulare poſſunt, qui dati ſunt ad eligendum. 179.
Poſtulare quid eſt. 515
Potentia eſt multiplex. 46.70
Poteſtas eligendi cùm facta eſt aliquibus, vt eligant de conſilio, vel cum conſilio aliorum, quid facere debeant. 221.50
Poteſtas patria an tollatur per ſacrum ordinē 302.20
Præbenda reſidentiam requirit. 1182.70
Præbendæ & dignitates diuidi non debent. 1150.70
Præbendæ vacanti poteſt honeſtum onus imponi. 1153.
Præbendæ per canonicos non ſunt minuendæ. 22.70
Præbendas plures cum epiſcopi diſpenſatione poteſt quis habere. 229.50
Præbendarum diuiſio an poſſit fieri. 1162.60
Prębendatus in duabus eccleſijs, pro vtriuſque negotijs eſt vocandus. 1148.30
Perceptum de rebus titulo pignoris obligatis, quod in ſortem computandum ſit. 930.70
Prædium ruſticum, & vrbanum. 28.50
Prædicandi officium eſt priuilegiatum. 468.40. & 1445.70
Præfixio ſola termini an poſt ſententiam cauſam ad curiam deferat. 277
Prælatus an debeat eligi vel poſtulari ad aliam prælaturam. 257.40
Prælatus eſt procurator, & non dominus. 148.60
Prelatus habens iuriſdictionem temporalem illam committere debet. 1575.70
Prelatus inſufficiens remouendus eſt. 279.20
Prælatus negligens repellitur. ibid.
Prælatus qualiter & quando procedere debeat ad faciendam inquiſitionem. 1775.40
Prælati inferiores an poſſint excommunicare. 450.50
Prælatus ſine conſenſu capituli, aut è conuerſo, nec conuenit, nec conuenitur. 517
Prælati bona ſunt eccleſiæ obligata, ſi malè adminiſtrauerit. 1279.50
Prælati negligentia eſt periculoſa. 463.70
Prælato infirmo an ſit dandus coadiutor. 1187.60.
Prelati ecceleſiaſtici an poſſint teſtari. 1337.20
Prelati pro criminoſis ſuſtinendis pecuniā exigere non debent, nec etiam correctionis cauſa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere. 2059.50
Premium credentium quod eſt. 7.10
Præoccupatio eſt color rhetoricus. 481.70
Præpoſitus quis dicatur. in tex. 2147.20
Præpoſiti appellatione qui veniant. 300.60
Præſcriptio non habet locum quotieſcunque fit aliquid contra eccleſiaſticam diſciplinā. 100.60
Preſcriptio an currat, eis qui nequeunt agere. 971.60
Præſcriptio annalis interrumpitur per oblationem cautionis. 752.20
Præſcriptio centenaria an ſit probabilis. 968.80
Præſcriptio non currit contra viſitationem, nec ipſius procurationem. 1513.60
Preſcriptio dormit contra eccleſiam, ipſa vacante. 199.40
Præſcriptio interrumpitur naturaliter, & ciuiliter. 962.70.
Preſcriptio longi temporis vitioſo initio impeditur. 981.50
Preſcriptio non interrumpitur per exceptionē ſpoliationis. 677.70
Præſcriptio quòd proteſtatione non interrumpatur. 1509.60
Præſcriptionis interrumptionem allegans, an confiteatur de præſcriptione. 945.40
Præſcriptione laicorum cum mala fide an poſſit Papa præiudicare. 980.70
Preſcriptioni in cenſu locum non eſſe. 1501.20
Præſcriptionem allegans an titulum probare teneatur. 1378.70
Preſcriptionem contra obedientiam non currere iuris eſt certiſſimi. 464


Præſcri-

Præſcriptione completa ſi mala fides ſuperueniat, an res præſcripta reſtitui debeat. 960.50.
Præſcribi limes non poteſt. 1354.70
Præſcribere non omnes poſſunt. 966.50
Præſcribuntur quandoque fines diœceſis. 963.60.
Præſcribens an debeat habere iuſtum titulum. 975.60
Præſcribens debet habere bonam fidem. 974.70.
Præſentato ius quæritur. 443.60
Præſentatio per literas fieri poteſt. 1224.50
Præſens non futurum tempus ſignificari hac demonſtratione, veſtẽ meam, ſeruos meos. 94.60.
Præſentia aliquorum deſiderata, actum in corũ abſentia, an & quando valeat. 384.70
Præſentatio non ſemper pertinet ad patronũ. 1561.70
Præſumptio an ſufficiat ad aliquem condemnandum de hæreſi. 1869.10
Præſumitur contra aliquem ex eo, quod facere conſueuit. 1278.40
Præſumptio eſt triplex. 885.40
Præſumptio ex varijs temporibus ſumitur. 885.60
Præſumptio facti eſt duplex. ibidem, & 1607.70.
Præſumprio hominis quæ. 1607.60
Præſumptio iuris tantum, quæ. 1607.50
Præſumptio iuris, & de iure, quæ. ibid.
Præſumptio naturæ quæ. 1607.60
Præſumptio quandoque ſumitur ex tempore. 1956.60
Præſumptio violenta probationem admittit in contrarium. 1553.60
Præſumptio violenta probat. 888.40
Præſumptio violenta probat. 891.60
Præſumptiones c. tertio loco. extra de præſum. ſingulæ per ſe nõ ſufficiunt ad probandum, ſed iunctæ ſimul ſic. 889.40
Præter ius dicit, etiam ſi iniquè decernat. 170.60.
Præcarium quid ſit. 1247.70
Precarium à duobus poſſidetur. 1249.30
Precarium & commodatum conueniunt & differunt. 1249
Precarium in quibus rebus conſiſtit. 1249.20
Precarium qualiter finitur. 1249.40
Precariæ, precaria, & precarium differũt. 1249.70.
Precium rei per quid probatur. 835.10
Preces ſacras, & myſteria clara, & vernacula voce, epiſcopos, & presbyteros peragere iuſtè. inſtit. 284
Primitiæ tanquam debitæ exiguntur, ſicut & decimæ. 1357
Primogenitum animalium, an ſit pro primitijs dandum. ibid.
Princeps propter inuerecundã petentium importunitatem, quandoque non concedenda concedit. 38.60
Princeps ſolus contra ſententiam reſtituit. 134.70.
Princeps ſolus committit cauſam appellatione remota. 402.70. & 442.30
Princeps vigilat vt ſubditi quieſcant. 1.60
Principis confirmatio æquipollet ſententiæ. 1170.20
Principali conceſſo, an ſit acceſſorium concedendum. 374.50
Prior tempore iure potior habetur. 477.50
Priuatur beneficio clericus nõ reſinens, ſi monitus non redeat, nec iuſtam alleget excuſationem. 1146.50
Prioratus quare non confirmantur religioſis. 1104.60
Priuilegium an ceſſet cauſa ceſſante. 1433.80
Priuilegium an perdatur per præſcriptionem. 2018.70
Priuilegium an vnico actu perdatur. 23.50. & 2018.80
Priuilegium clericale per quid perditur. 2032.60.
Priuilegium & præſcriptio contraria ſunt, ex quo ſimul haberi non poſſunt. 979.40
Priuilegium intelligendum ſecundum concedentis intentionem. 1358.20
Priuilegium multipliciter perditur. 1361.50
Priuilegium Papæ non intelligitur alteri derogare. 1454.30
Priuilegium quo miles teſtari poteſt, vt voluerit, bona nõ tutelas filiorum reſpicit, vt quę patriæ poteſtatis iure fiant non præmio militari. 2034.60
Priuilegium collegio, quod nondum eſt, minimè datur. 94.50
Priuilegium quod vxor habet in dote, habet etiam ſponſa, quæ dotem dedit, ſed non nupſit. 2135.20
Priuilegium ſeu indulgentiã lite pendente impetrata ſuper re litigioſa in alterius partis præiudicium non valet. 804
Priuilegij interpretatio contra quem fieri debet. 2025.70
Priuilegij mentionem faciens, an illud exhibere debeat. 2163.70
Priuilegio renuntiat, qui eo abutitur. 1443.20.
Priuilegio & iure communi, an poſſit quis vti. 939.50
Priuilegia an indigeant interpretatione.
Priuilegia ſunt duplicia. 458.10
Priuilegia ſunt perpetua. 2036.60
Probatio minus ſufficiens recipitur. 1000.70
Proceſſus in criminoſos. 596.70
Proceſſus an poſſit fieri in abſentem, 990.40
Procedendi modus in criminibus. 596.70
Procuratio præſcribi non poteſt. 972.60
Procuratio creſcit, ſi res creſcant. 1504
Procuratio eſt triplex. 1512.70
Procuratio licitè recipitur ab epiſcopo viſitante. 1790.60
Procurator actoris an debeat ſatiſdare. 516.10
Procurator ab vniuerſitate conſtitui poteſt. 525.50
Procurator à quo poteſt conſtitui. ibidem.
Procurator an poſſit interuenire in cauſa ſtatus. 748
Procurator an poſſit alium ſubſtituere. 1084.10
Procurator fines mandati excedens ſciente domino, an & quando illi præiudicet. 419.30
Procurator habens mandatum generale, & ſpeciale, & producit tantum ſpeciale, quod iudicium nullum ſit. 84.10
Procurator in cauſa criminali an poſſit admitti. 1759.
Procurator iurat in animam domini ſi mandatum ſpeciale ad hoc habeat. 660.70
Procurator in caſibus certis mandatum debet habere ſpeciale. 74.40
Procurator poteſt conſtitui ab vniuerſitate. 662.70
Procurator propter ſuſpicionem reuocatur. 82.70
Procurator quis dicitur. 339.10
Procuratoris deſcriptio. 1501.70
Procuratoris factũ an domino noceat. 641.50
Procuratorem cõſtituere neque captiuum, neque obſidem poſſe, ſic ſentias de teſtamento. 528.60
Procuratorem generalem conſtituere tam ad negotia quam ad iudicia vnumquenq; poſſe. 529.70
Procuratorem mittere an teneatur iuſtè impeditus. 739.30
Procuratores plures ſimul dari p̃nt. 534.30
Procuratoribus pluribus conſtitutis, an poſſit vnus ſine altero agere. ibidem.
Procurator mandatum excedens, an præiudicet domino. 419.20
Procurator an poſſit mandatum prorogare. 419.50
Procurator dicitur falſus dupliciter. 82.60
Procurator an poſſit dare procuratorẽ. 84.50
Procurator ſimpliciter conſtitutus poteſt opponere exceptiones domino competentes. 668.70
Procurator rei an præſtet cautionem de rato. 532.
Procurator poteſt dari ad lites præſentes & futuras, in diem, & ſub conditione &c. 534
Prodigus quis dicatur. 107.40
Profeſſio monaſtica qualiter fieri debet. 215.30
Profeſſio an cenſeatur facta ex perſeuerantia annali. 1401.40
Profeſſus dies quis. 1524
Prohæres quis dicitur. 1305.50
Prohibetur aliquid non quod malum ſit, ſed quia inde poteſt malum ſequi. 923.80
Prohibitus vendere, donare & permutare prohibetur. 513.70
Promotus ĩ mortali, an dẽat remoueri. 925.70
Promotus, & promouendus an differant quo ad irregularitatem prouenientem ex actu. 286.70
Pronunciandum ſuper exceptione incidenti. 876.60
Proprietatem perdens in iudicio an poſſit poſt ſententiam ad poſſeſſionem redire. 693.60
Proprietas & poſſeſſio nihil habet commune. 700.60
Proprium habere monachis eſt interdictum. 1441.70
Pro facti ſimilitudine aliquis annumeratur inter eos, de quorum numero non eſt. 347.20
Propter ſcandalum multa contra ius permittũtur. 1663.60
Prorogatio iuriſdictionis quando fieri poſſit. 434.40.
Proteſtatio an proſit. 25.60
Prouideas & prouideri facias differunt. 91.20
Prouiſus, ius in re habet: præſentatus verò ius ad rem, & perſonalem actionem contra epiſcopum. 443.60
Publica vtilitas priuatæ debet præferri. 116.50
Publica honeſtas impedit matrimonium contrahendum & dirimit contractum. 1620.60
Publicatione teſtium facta in eadem inſtantia & iudicio ſuper nouo, articulo, vel exceptione teſtes recipiuntur. 823.50
Publicatio atteſtationum de iuſtitia eſt, non de ſubſtantia. 1008.20
Publicationem teſtamenti, epiſcopi non eſſe. 1309.70
Puer quando dicitur. 1182.40
Pueri qui dicuntur. 1182.50
Purgatio quibus eſt indicenda. 453.50
Purgatio quando indicitur. 1793.60
Purgatio per quot perſonas debet præſtari. 1793.40
Purgatio reprobata fidem non facit. 2041.50
Purgatio ſub quo modo indicenda. 2043.60
Purgatio cum quot manibus fieri debet 2044.30
Purgatorum numerus eſt arbitrarius. 1753.80
Putridæ carnes ferro egent, & cauterio. 1451.70

## Q.

QVARTA, quæ iure naturæ debetur filijs, qui exhæredari non poſſunt, quę & quanta ſit. 1323.60
Quarta qua iure naturæ filijs debetur, quod ſecundum filiorum numerum quandoque maior, quandoque minor eſſe debeat. 1323.70
Quarta duplex an retineri poſſit per filium rogatum hæreditatem reſtituere. 1324.80
Quædam ex generalitate tranſeunt, quę ſpecialiter tranſire non poſſunt. 1471

Quæſtio

Quæſtio feudi per quem terminari debeat. 1273.50

Quæſtio præiudicialis vbi inciderit quod de ea primò cognoſcendum ſit, antequam de principali cognoſcatur. 680.20

Quæſtiones præiudiciales ſunt in quadruplici differentia. 680.30

Quatuor præcipuè in pœnis imponendis conſiſideranda ſunt. 512.40

Qui ſoluendo non eſt, quod alio modo puniatur regulare eſt. 737.40

Qui duas per verba de pręſenti deſponſat, & vltimò deſponſatam carnaliter cognouit, quã harum habebit. 1630.50. & 1631.30

Quod omnes tangit, ab omnib. approbari debet. 288.70

Quod approbo non reprobo. 1233. 70. & 1616.20

R

Rachel quid ſignificat. 1397.30

Radentes nummos qua pœna ſubijciuntur. 908.50

Raptus in propria ſponſa committitur. 1919. 60

Ratihabitio in maleficijs retrotrahitur. 1694. 60

Ratihabitio locum habet in electionibus. 175. 70

Ratio an ſit de omnibus reddenda. 38.60

Ratiocinia quæ ſunt. 339.50

Ratiocinia an impediant aliquem promoueri. ibidem.

Recedere à lite an liceat. 1950.40

Reconuentio ceſſat in multis. 575.20

Reconuentioni locum non eſſe coram arbitro. ibidem

Reconuentio non fit in criminali. ibidem. & 611.40

Reconuentio qualiter fieri debet coram iudice delegato. 635.40

Recuſatio iudicis redigenda eſt in ſcriptis. 782 40

Recuſationi locum non eſſe in notorijs, ſicut nec appellationi. 1031.70

Recuſatio iudicis qualiter debet proponi, & probari. 1043.80

Redhibitoriæ præfixum tempus non currit emptori ignoranti latens fugitiui vitium, ſecus ſi diſſoluta eſſet emptoris ignorantia. 2071. 10

Regium quid. 1483.10

Regulares facilè remouentur ab adminiſtrationibus. 1782.60

Relatio cauſę quando fieri poteſt per iudicem. 1090.70

Relegatus non parens deportatur. 592.70

Relictũ ſub modo ſtatim peti poteſt. 1238.70

Relicta ad pias cauſas executioni demandari p diœceſanum epiſcopum debent. 1326.50

Religionis probatio in veſte monachali debet fieri. 1388.10

Religionem intrante marito an ſufficiat mulierem iuuenem continẽtiam ꝓmittere. 1419. 60

Religioſus ſpoliatus poteſt petere reſtitutionẽ in abſentia ſuperioris. 65.40

Religioſus tranſiens ad ſtrictiorem regulam ſine licentia reuocatur. 310.60

Religioſi an præſcribere poſſunt eccleſias ſibi à laicis conceſſas. 1475.50

Religioſi quod ſibi acquirere non poſſunt. 1504.50

Remittere eſt dare. 1830.60

Remiſſiones ad quid valent. 2068.70

Renuntiatio debet eſſe pura. 142.10

Renuntiatio beneficij facta per vim an teneat. 258.50

Renuntiatio facta ſiue in fauorem, ſiue cauſa permutationis, vbi pecunia interuenerit, operatur ſimplicem vacationem, & poteſt impetrari beneficium tanquam vacans per reſignationem ſimoniacam. 259.20

Renuntiare quandoque quis cogitur obtenta renuntiandi licentia. 275.30

Renuntiatione & concluſione in cauſa facta nulla admittitur exceptio, vel allegatio inſtrumentorum. 783.60

Renuntiatio beneficij an valeat ſine ſuperioris auctoritate. 1233.70

Renuntiatio iuris nondum competentis an valeat. 1358.10

Renuntiatio beneficij facta in manibus laici non tenet. 262.50

Replicationem de dolo non dari contra doli exceptionem regulare. 949.30

Repugnantia allegantes audiendi non ſunt. 2049.30

Rei vendicationem proponens an cauſam exprimere teneatur. 633.40

Res inter alios acta quandoq; alijs præiudicat. 1011.70

Reſcriptum ad beneficia valet, licet patrimonium taceatur. 72.40

Reſcriptum ad hoc vt vitioſum non ſit, non ſolum ea quæ iuris ſunt, narranda ſunt, ſed etiã ea quæ ſunt facti. 1203.60

Reſcriptum ad lites quod anno præſcribatur. 65.80

Reſcriptum ad lites impetratũ ab excommunicato, niſi reus, & non valet. 37.10

Reſcriptum an falſa latinitate vitietur. 44. 40.

Reſcriptum Apoſtolicum propter raſuram in loco non ſuſpecto non cenſetur vitioſum. 1459.70

Reſcriptum cauſæ cognitionem prohibens, ꝙ falſitatis ſuſpicione non careat. in ſumma. 133.10

Reſcriptum contra ius, an ſtatim abijciendum ſit 872.70

Reſcriptum, dignitatis aut nominis ſuppreſſione vitiatur. 39.60

Reſcriptum directum capitulo tanquam epiſcopi vices gerenti, de prouidendo alicui de præbenda ſi capitulum non prouideret, quis tenetur, capitulum an epiſcopus. 40.60

Reſcriptum executorium impetratum ſuper præbenda, & canonicatu nulla facta mentione ſtatuti, vel certi canonicorum numeri, iuramento firmati non valet. 57.70

Reſcriptum impetratum contra homines diœceſis, quod contra homines ciuitatis non extendatur. 86

Reſcriptum impetratum contra religioſos nulla mentione de eorum ordine facta an valeat. 39.50

Reſcriptum non valet per quod incerti dantur iudices, vel futura committuntur negotia. in ſumma. 42.40

Reſcriptum obtentum ad ſecundum beneficiũ nulla facta mentione prioris tanquàm minimi, an valeat. 93.40

Reſcriptum perditur ſeptem modis. 37

Reſcriptum ſecundum, prioris mentionem nõ faciens an valeat. 34.10

Reſcriptum vitiatur multipliciter. 61

Reſcripti forma an ſit ſemper ſequenda. 381.

Reſcripti interpretatio qualiter fieri debet. 2153.

Reſcripti impetrator an teneatur probare omnia eſſe vera propter clauſulam, ſi ita eſt. 70

Reſcripta ad futuras lites non trahuntur. 94. 50

Reſcripta an ſemper valeant. 33.40

Reſcripti ordo an debeat attendi. 64.40

Reſcriptum contra ius commune concedi nõ debet. 73.80

Reſcripta non extenduntur ad ſucceſſores eorum contra quos fuerunt impetrata. 87.40

Reſcripta apoſtolica ad futuras lites non extenduntur. 94.50

Reſcripta & priuilegia annos Domini, diem, & conſulem continere debent. 867.60

Reſcripta ſunt ſtrictè intelligenda. 63.30

Reſcriptorum reuocatio. 33.40

Reſponſum petitioni conformandum. 869.70

Reſponſio ad conſultationem facit ius commune. 326.70

Reſtituere in integrum quid ſit. 548.10

Reſtituitur qui tempore ſpoliationis ſe poſſidere probatur. 722.50

Reſtitutus plenam habet reſtitutionem in priſtinam cauſam. 728.70. & 565.50

Reſtitutio in integrum quo iure competat. 551 70

Reſtitutionem petens duo probare debet. 378. 40

Reſtitutio intra quadriennium peti debet, & an poſt. 504.60.

Reſtitutio minorum, & maiorum diuerſa eſt. 551.70

Reſtitutio an poſſit peti per procuratorẽ. 561

Reſtitutio in integrũ an poſſit examinari per delegatum. 565.50

Reſtitutionem coniugis petens duo probare debet. 706.40

Reſtitutio certis ſpoliatis denegatur. 720.50

Reſtitutio an poſſit fieri ſpoliato, abſente aduerſario. 2169.20

Reus an poſſit iudicio pendente actorem ad alium iudicem trahere. 95.20

Reus ad citationem etiam primam non veniens eſt in expenſis condemnandus. 518

Reus quandoque tenetur exhibere. 864.70

Reo onus probandi incumbit propter inficiationis delictum. 1291.60

Rex de iure ſubeſt imperio. 1716.50

Regis vxor etiam mortuo rege dicitur regina. 626.10

Regis mandatum an excuſet citatum. 1027.70

Rogatus reſtituere loco religioſo, vel eccleſiæ, vel expendere in pias cauſas, an per ingreſſum monaſterij ſubſtitutio euaneſcit. 774. 20

S

Sacerdotis nomine intelliguntur inferiores. 1122.20

Sacerdotes, & clerici qđ ab omni ſeculari exactione immunes eſſe debent. 1566

Sacerdos an ſit cẽſendus qui ſine alijs ordinib. eſt in ſacerdotem ordinatus. 1973.60

Sacramentum triplex in matrimonio carnali copula couſumato deſignatur. 348.40

Sacramenta neceſſaria quæ ſunt. 508.60

Sacramenta voluntaria quæ ſunt. ibidem

Sacramento fit iniuria per iterationem. 1877. 40

Salinaria quæ dicantur. 2166.60

Salomon quatuor reputauit difficilia cognitu. 883.10

Scandalum ſine peccato vitare poſſumus. 267. 60

Schiſma interpretatur. 127.40

Scholaris recedens poteſt in domo vel camera aliũ loco ſui ponere, & ſubſtituere. 871.20

Scholaſtica notitia multum valet. 150.70

Scientia multum inflat. 148

Scientiæ defectus reddit aliquem ineligibilem. 222.70

Scientia magna magnum tẽpus exigit. 558.60

Scientia couẽniens tolleratur in prelato. 1052. 10

Scriniarius quis. 967.60

Scripturæ tabellionis an ſit ſemper credẽdum. 781.70

Scriptura antiquorum librorum fidem facit. 785.50

Scriptura iudicis teſtibus reprobari poteſt. 812.20


Scriptu-

Scriptura iudicis ſi publica eſt, æqualem vim habet cum teſtib. ibid.
Sede vacante an ad capitulum præbendarum collatio deuoluatur. 1220.40
Sede vacante præſentationes quæ ad epiſcopũ pertinebant an ad capitulum deuoluantur. 1220.40
Sententia per literas ſubreptitias an valeat, & vtrum ex ipſis iuriſdictio detur. 79.40
Sententia an ſit in perſonam procuratoris concipienda. 165.10
Sententiæ ordinarij ſemper ſtatur. 417.50
Sententia an poſſit ferri cum procuratore reuocato. 526.40
Sentẽtia an poſſit pro parte tenere, & pro parte non. 1413.20
Sententia an poſſit cõtra abſentẽ ferri. 734.30
Sẽtẽtia certa an poſſit ferri in re dubia. 1583.10
Sententia continens manifeſtam iniquitatem nulla eſt. 986.60
Sententia contra ius canonis non valet, ſed benè contra ius litigatoris. 986.70
Sententia contra leges lata ipſo iure eſt nulla. 982.40
Sententia contra matrimonium non tranſit in rem iudicatam. 985.10
Sententia contra priuilegium Papæ nulla eſt. 1980.40.
Sententia contra res prius iudicatas an valeat. 1004.40
Sentẽtia diffinitiua ex violenta præſumptione quandoque fertur. 882.50
Sententia eſt proferenda ſecundum finem ad quem quis agit. 1811.60
Sententia excommunicati nulla eſt, nec conualeſcere poteſt. 1569
Sententia excommunicationis eſt ipſo iure nulla vbi certum vel notorium eſt de iniuſtitia vel iniquitate ſententiæ excommunicationis. 2121.70
Sententia executioni mandanda niſi ſtatim probetur exceptio.
Sententia incerta rei iudicatæ auctoritatẽ non continet. 449.80
Sententiæ iniuſtæ appellatione quod nulla veniat. 427.10
Sententia interdicta an ſuſpendi poſſit. 1067.70
Sententia inter aliquos lata alijs etiam partib. non præiudicat. 1171
Sententia intra quod tempus eſt executioni mandanda. 400.40
Sententia lata contra matrimonium nunquam in rem iudicatam tranſit, cum poſtmodum eccleſiam fuiſſe deceptã doceatur. 1689.70
Sententia lata ex falſis inſtrumentis contra præſentem tenet mero iure, ſed datur reſtitutio. 946.20
Sententia lata in cauſa matrimoniali tenet, licet in ſcriptis lata non ſit. 835.70
Sententia lata poſt reuocationem mandati, an & quo caſu valeat, & quo non. 521.70
Sententiæ legati, quæ vinculum perfectum iniecerunt, perpetuò durant, ſecus in momentaneum. 395.20
Sententia nulla à principe ratificari poteſt. 1772.60
Sententia nullo temporis tractu in rem iudicatam contra matrimonium tranſit. 556.40
Sententia per literas ſubreptitias lata, an valeat, & vtrum ex ipſis iuriſdictio tenetur. 79.70
Sententia plurium non ſemper tenet. 983.10
Sententia, quæ notoriè nulla eſt, executioni nõ demandetur, & ſi demandetur, exequenti impunè non paretur. 415.70
Sententia reuocatur, quæ contra iuſtè impeditum fertur. 1000.40
Sententia vel tranſactio Papa præſente, quòd omni ſolemnitate munita ſit. 502.70
Sententia venalis nulla eſt. 2051.70
Sententia vt executioni mandetur non obſtante aliqua exceptione, regulare. 561.50
Sententiæ arbitri non niſi metu pœnæ paretur. 1329.10
Sententiam diffinitiuam in contumacem ferre an liceat. 684
Sepeliri in locis religioſis melius eſt, quàm alibi. 1343
Sepulturam eligere qui vult relicta ſua, quod religioſiorem eligere teneatur. 1343.30
Sepultura an poſſit vendi. 1351.50
Sepulturæ officium an vendi debeat, & an non nihil pro ſepultura accipiendũ ſit. 1351.60. & 70
Sepultura denegatur tempore interdicti. 2028.30
Seruus non poteſt eſſe iudex. 47
Serui ordinati an ſint dominis reſtituendi. 334.60
Seruus ſeruum à teſtimonio repellere poteſt. 849.40
Seruus factus ſacerdos an remaneat liber. 1493
Seruitus rei quæ non eſt, conſtitui põt. 94.50
Seruitus an impediatur propter medium. 1557.
Seruitus an acquiratur ex tempore. 1841.50
Sicarij qui dicuntur. 1888.60
Sicut non ſemper eſt ſicutiſſimum, id eſt, non dicit omnimodam ſimilitudinem. 316.10
Sigillis an ſit ſtandum. 872
Simonia an inducatur per preces. 308.70
Simonia an auctoritate Papæ purgetur. 498.50
Simonia an excuſetur propter Papæ auctoritatem. 498.70
Simoniam inducunt conſuetudo & modus. 1238.70
Simonia quandoque excuſatur. 1765.50
Simonia in monachatu commiſſa non vitiat monachatum. 1800.30
Simonia facit quem puniri ſine culpa. 1804.70
Simoniæ, crimine per modum inquiſitionis conuictus, nõ deponitur, ſed remouetur ab adminiſtratione ſiue beneficio. 1809.40
Simonia an intentione inducatur. 1821.60
Simonia quid eſt. 1830.50
Simonia & vſura an inducantur per ſolam voluntatem. 1831.60
Simoniacus habet titulum. 266.40
Simoniaci an poſſint diſpenſari. 274.40
Simoniacus in ordine non poteſt miſſam cantare. 1787.50
Simonia eſt, pro chriſmate pecuniam accipere. 1796
Simonia an poſſit per capitulum diſpenſari. 1804.70
Simoniaci regulares qualiter ſunt puniendi. 1827
Simoniaci vnde dicuntur. 1825.80
Simoniaci, hæretici cenſentur, & eadem pœna puniendi. 1873.70
Simplicitati, & imperitiæ qualiter parcatur. 60
Simpliciter poſitum eſt generaliter intelligendum. 374.48
Simulatio vtilis permittitur. 539.50
Symbolum eſt triplex. 7
Symbolum vnde dicitur. ibid.
Syndicus collegij ſiue vniuerſitatis, quod in animam propriam iurat. 660.60
Socius, dignitate, ætate, & receptionis tempore ſocium præcedit. 156.10
Solemnitates iuris, ꝙ partium conſenſu remitti poſſunt. 373.20
Soluere certo loco qui promiſit, & non ſoluit, quod ad intereſſe teneatur. 627.70
Solutio partium magna incommoda habet. 1279
Spiritualia ſine temporalibus dici eſſe non poſſunt. 1838.60
Spoliatus intẽtans poſſeſſorium, & petitorium non eſt ante omnia reſtituendus. 326
Spoliatus an poſſit poſt annum petere reſtitutionem. 701.40
Spoliationis exceptio an obſtet petenti depoſitum. 678.10
Spoliationis quæſtio, ciuili non præiudicat, niſi in modum exceptionis proponatur, ſed criminali ſemper præiudicat ſiue in modum exceptionis, ſiue in modum actionis proponatur. 677.60
Sponſam etiam per vim oppreſſam non tenetur ſponſus accipere. 919.40
Sponſalia quæ ſunt. 248.70
Sponſalia de futuro per religionis ingreſſum, & per ſecunda ſponſalia de præſenti, ſoluuntur. 1585.20
Sponſalia de futuro an, & quando per carnalẽ copulam ſubſecutam in matrimonium tranſeant. 1606.50
Sponſalia dupliciter diſſoluuntur. 1615.60
Sponſalia contrahentes an ſint ad matrimoniũ compellendi. 1615.70
Sponſalia rumpi propter compaternitatem ſuperueniẽtem ſecundũ Vin. & Tan. 1666.40
Sponſalia an per fratrem cõtrahi poſſint. 1699.60
Statera iuſta in iudicijs vtendum. 1255.20
Stipulatio generalis non valet. 1100.60
Subarrhatio per quid fit. 987.60
Subarrhatio fit multipliciter. 1623.60
Subditi an poſſint inuitis prælatis promoueri. 1801.
Subſtitutio an euaneſcat per ingreſſum monaſterij. 774.10
Subſtitutiones quot & quę ſint. 1321.10
Subtilitas iuris ſiue rigot ſecundum canones ſeruandus non eſt. 730
Succeſſor ſingularis an per reſcriptum impetratum contra anteceſſorem etiam re integra conueniri poſſit. 597.50
Succeſſor in beneficio habet ſicut filius & hæres. [illegible]7.50
Sumptus faciendi ſecundum facultat[illegible] 70.60
Supplicatio ſi intra decem dies fiat, euitatur ſententiæ executio data cautione, aliàs ſecus. 456.50
Suppreſſio dignitatis, vel nominis, vitiat reſcriptum. 39.50
Suſcitare quid ſit. 1322.40
Suſpectus de dilapidatione, an ſit remouendus ab adminiſtratione. 428.70
Suſpectus de dilapidatione à quibus eſt denunciandus. 429.20
Suſpecti ſunt torquendi. 1252.50
Suſpenſio à beneficio quem effectum habet. 167.40
Suſpenſus epiſcopus an poſſit præbendas dare, excommunicare &c. 104.80
Suſpenſus à canone an poſſit eligere. 105.50
Suſpenſus nec eligit nec eligitur. 306.60
Suſpenſus ab officio, & beneficio an poſſit agere. 950.30
Suſpenſus quis dicitur varijs modis. 1127.60
Suſpicionis cauſæ rationabiles nonnullæ. 385.50
Suſpicio triplex eſt. 2038.60
Suum iactare nemo præſumitur. 1291.50

T

Tabellio an æquiualeat duob. 781.60
Tabellionatus officium an poſſit exerceri per clericos. 1577.40
Tacens conſentire præſumitur. 883.60
Taciturnitas non ſemper æquiparatur conſenſui. 883.70
Tanquam, aliquandò potius ſimilitudinem, quàm veritatem notat. 481
Temerarij iuramenti pœna. 909.60
Temporale an pro decimis dari poſſit. 1273.30
Tempus quandoq; inceptum, quandoq; completum requiritur. 130.70

Tempus

Tempus ad prouidendum eccleſijs eſt diuerſum. 239.20
Tempus breue dicitur diuerſimode. 304
Tempus obligationem non inducit, ſed ex tẽpore conſuetudo & præſcriptio, ex quibus ius quæritur cauſantur. 457.70
Tempus contractus reſpiciendum. 834.60
Tempus præfigendum accuſare volenti vltra quod non auditur. 864.10
Tempus receptionis literarũ attendendum, nõ datæ. 1172.50
Tempus receptionis literarum quandoq; conſideratur, quandoque datæ. ibid.
Tempus longum præſumptionem cauſat maximam. 1221.70
Tergiuerſari quid eſt. 1952.60
Terminus ad appellandum qualiter taxandus. 29.60
Teſtamenti definitio. 1306.80
Teſtamentum an poſſit per clericos fieri. 1311 40.
Teſtamenti factio an poſſit committi alterius arbitrio. 1315.10
Teſtatoris voluntas intra quod tempus executioni demandetur. 1307.80
Teſtificari an poſſit, qui de crimine condemnatus appellauit. 851.20
Teſtis an debeat aſſignare cauſam ſui teſtimonij. 826.50. & 996.30
Teſtis an teneatur prodere vitium ſuum. 826. 50.
Teſtis depoſitio ambigua contra quem eſt interpretanda. 773.60
Teſtis plùries contra aliquem recipi poteſt. 801.60
Teſtis prætextu criminis repulſus, non eſt puniendus. 170
Teſtis ſemel examinatus, qui obſcure depoſuit iterum examinari poteſt. 847.20
Teſtis vnicus quandoq; ſufficit ad præſumptionem, & ſemiplenam probationem. 806.70
Teſtes admittuntur contra inſtrumentũ quantumcunque authenticum. 875.70
Teſtes aduerſarij reprobari poſſunt, & tres rebationes fieri. 776.80
Teſtes aliqui non ſunt cogendi venire ad iudicem, in textu & in glo. 795.60
Teſtes interrogati an criminoſi ſint, quod reſpondere teneantur. 937.40
Teſtes an poſſint compelli ad teſtificandum. in textu. 857.30
Teſtes antiquiores ſunt cæteris præferendi. 360.60
Teſtes compelli an poſſint, vbi odioſa proponitur exceptio. 820.60
Teſti vni an ſit credendum. 519.70
Teſtes diſcordes ſunt ad concordiam reducendi. 800.70
Teſtes emendati an poſſint in cauſa criminali admitti. 1816.70
Teſtes etiã publicatis atteſtationibus poſſunt induci, ſi varietur modus agendi. 837.10
Teſtes examinans muta inquirere debet. 827. 30.
Teſtes matrimonio ſeparãdo admittendos eſſe præcipuè, qui probatæ vitæ & opinionis ſint. 807.60
Teſtes in multis caſibus recipi poſſunt lite nõ conteſtata. 647.70
Teſtes iurare debent remoto odio, amore, cõmodo, & amicitia. 791.60
Teſtes lite nõ conteſtata in criminalibus quod non recipientur. 648.50
Teſtes minus idonei an ſint in cauſa inquiſitionis admittendi. 1009.20
Teſtes minus idonei poſſunt in exceptis criminibus admitti. 850.70
Teſtes mortui an poſſint reprobari. 649.40
Teſtes plures in vna dilatione produci poſſũt. 800.10
Teſtes plures quàm duo in multis cauſis requiruntur. 806.60
Teſtes quos accuſator de familia ſua adducit, non valent. 807.40
Teſtes qđ inſtrumento præferantur. 768.70
Teſtes quòd lite non conteſtata contra contumacem poſſunt recipi, cum de matrimonio carnali, vel ſpirituali agitur. Item & ſententia ferri. In ſummario tex. & in text. 649. 10.
Teſtes recepti coram arbitris an fidem faciant coram iudicibus. 844.70
Teſtes recepti coram arbitro, quod valent in iudicio. ibidem
Teſtes ſecreto, & ſinguli examinandi ſunt. 846 50.
Teſtes recipi non niſi aduerſario præſente, vel legitimè citato debent. in tex. & glo. 789.20
Teſtes ſecreto, & ſeparatim ſunt examinandi. 846.50
Teſtes ſinguli in cæci teſtamento ſe ſubſcribere debent. 2017.70
Teſtes ſi contradicant quid iuris. 817.70
Teſtes tam clerici quam laici in cauſa ciuili compellendi ſunt, vbi aliter veritas haberi non poteſt. 858.60
Teſtium auctoritas an præferatur multitudini. 818.70
Teſtium contrarietas eſt concordanda, ſi poſſit. 818.10
Teſtium dignitas eſt conſideranda. 259.60
Teſtium productioni terminum præfigere iudicem ex officio poſſe. 776
Teſtibus publicatis ſuper eodem articulo nulli inducuntur. 769.70
Teſtium receptio non valet niſi aduerſario denuncietur. 834.10
Teſtium reprobationes qualiter fieri debent. 843.50
Teſtimonium ferre eſt dignitas. 848.50
Teſtimonium teſtium pretio corruptorum nõ valet. 788.60
Timor mortis an impediat monachari. 1394.
Titubare quis dicitur. 521.60
Titulus quinque modis dicitur. 229
Titulus quid ſit. ibid.
Titulus varijs modis ſumitur. 363.60
Titulum ſui beneſidij oſtendere aduerſario nemo cogitur. 520.60
Titulus ſola poſſeſſione acquiritur. 1479.70
Tranſactio vel pactum ab initio inualidum, robur, & vigorem per Papæ confirmationem aſſumit. 502.60
Tranſactio an in ſpiritualibus interuenire poſſit. 376.40. & 502.80
Tranſactio an poſſit fieri per prælatũ ſine ſpeciali mandato. 503.80
Tranſactio eccleſiæ an poſſit reſcindi. 504.40
Tranſactio an ſuper re ſacra fieri poſſit. 507. 30.
Tranſactio facta de rebus eccleſiæ per prælatum, ſiue ſuperioris conſenſu ſucceſſorẽ non obligat. in ſumm. 507.10
Tranſactio perſonalis per Papæ confirmationem efficitur realis 508.80
Tranſactio non fit ſuper matrimonio. 511.50
Tranſactioni, & compoſitioni, vt contra matrimonium aliquid ſtatuatur, locum non eſſe. ibid.
Tranſactio non poteſt fieri ſuper certo. 581.60
Trãſactio potius præſumitur perſonalis, quàm realis. 1194.80
Tranſactio non vitiatur, etiam ſi quis vltra dimidiam iuſti pretij decipiatur. 1259.60
Transfert nemo plus iuris, quàm habeat. 1475 80.
Transgreſſor cõſuetudinis æque punitur, ſicut transgreſſor legis. 1380.20
Trebellianica quando & quibus debeatur. 1323.80
Treguæ diffinitio. 494.70
Trinitatis opera ſunt inſeparabilia. 10.40
Trinitatis nomina ſunt triplicia. 13.70
Turpitudinem allegans, an ſit audiendus. 823. 20.
Turpitudinem quando licet allegare. 889
Turpitudinem allegans quandoque auditur. 1214.20
Turpitudinem ſuam allegans non eſt audiendus. 1299.10
Turpes perſonæ ſi ſe opponant matrimonio, quod audiendæ ſint. 1604.50
Tutor incertus dari non debet. 43.60
Tutor etſi ante inuentarij confectionem adminiſtrare non poſſit, tamen ea quæ modicam dilationem patiuntur, gerit. 143.60
Tutor non datur ſub conditione. 125.50
Tutor vnus ſi appellet, & obtineat, an proſit alijs. 1096.50
Tutor præeſt rebus, & moribus. 1835.50

## V

VAlentinianus ſine baptiſmo aquæ, ſaluatus eſt. 1551.70
Variatio laicis permittitur. 1986.60
Varia in appellatione tempora ſtatuuntur. 45. 60.
Vaſallus partem feudi qui vendidit, illa priuatur, non toto feudo. 1274.50
Vaſallus ſi vendit feudum perdit illud. ibid.
Velleiano renuntiari poteſt, ſed non Macedoniano. 619.70
Velum in monialibus duplex, conuerſionis, & conſecrationis. 539.40
Velum eſt duplex. 1384.50
Vendicationem rei proponens an cauſam exprimere teneatur. 633.40
Venditor de euictione non tenetur, niſi lis mota per emptorem ſibi denuntietur. 1260.50
Venditor emptori non tenetur de euictione in tribus caſibus. 1261
Verba cœleſtium myſteriorum, grammaticis regulis non ſubſeruiunt. 44.60
Verba reſcriptorum ſecundum ius commune intelligenda ſunt. 56.70
Verbum idem propriè & impropriè teneri poteſt. 78.50
Verbum malum reuocare ſapientis eſt. 235. 40.
Verba hæc, prout tibi videbitur iuſtum, quid ſignificationis importent. 340.40
Verbum dubium in iudicio an contra reum interpretandum ſit. 773.60
Verba cum effectu ſunt accipienda. 1137.60
Verba ſi ſint ambigua quid iuris. 1586.50
Verbum generale an ſit generaliter intelligendum. 1655.60
Verbum generale, & indefinitè prolatum in priuilgijs, ad futurum extenditur. 2025.60
Veritas opinioni præfertur, niſi in certis caſibus. 347
Veritas an ſit in matrimonio neceſſaria. 1660.
Veritatem celare eſt peccatum mortale. 1782. 70.
Veritas bonę vitę, & iuſtitię, & diſciplinæ. 2177 40.
Vexationem redimere an liceat. 1807.10
Via vna ſi denegetur, alia non concedatur. 524 40.
Via vna conceditur, quod alia denegatur. 562. 80.
Vicaria perpetua eſt beneficium. 367.40
Vices ſuas qui ſimpliciter delegauit, quod iuriſdictionis nihil penes eum remãſerit. 428. 50.
Victor an hoc ipſo, quod victus in expenſis condemnatus non ſit appellare poſſit. 933
Viduarum cauſæ ad quos ſpectant. 430.60
Vigilantibus iura ſubueniunt. 107.50
Viliſſimus habendus eſt, qui dignitate excellit, ſi ignarus ſit. 130.50

Vim vi repellere,an licitum ſit. 1899.50
Vini plus quàm aquæ ponitur in calice. 1539.10.
Violentia fit aut rebus,aut perſonis. 1899.70
Vir an poſſit de licentia vxoris intrare monaſterium. 1411
Vir ingreſſus monaſterium,à muliere fornicaria reuocari non poteſt,nec inde exire.1417.60.
Vir ſine conſenſu vxoris,an votum tranſmarinum poſſit emittere. In textu, & eius glo. 1437.50
Virgines quando ſunt velandæ. 284.60
Virginitas maximum habet priuilegium. 787.10.
Virginitatis priuilegium maximum eſt. ibid.
Virtutem nullus poteſt habere ſine charitate, & qui vnā in actu habet,omnes habet, & qui caret vna,caret omnibus. 270.20
Viſitatio quoties in anno facienda eſt.1511.50
Viſitatores quid facere debeant, & à quo procurabuntur. 1780.10
Vis quid,& quotuplex,& quid metus. 544
Vis turbatiua de quibus dicitur. 778.60
Vita hominum eſt corrigenda. 1589.10
Vitium litigij vnde dicitur. 756.50
Vnio eccleſiarum tribus modis fit. 1217.70
Vnus,dictio æquiuoca.
Vocatus in ius eat ad prætorem. 1020.30
Voluntas coacta eſt voluntas. 141.50
Voluntas an & quando reputetur pro facto. 749.60.
Voluntas ſine effectu non nocet. 1609.40
Votum continentiæ, an deberet de neceſſitate obſeruari à clericis occidentalibus.1132.60
Votum ſolemne. 1644
Votum ſimplex. ibidem
Votum continentiæ omnia alia excedit.1644.60.
Votum continentiæ fit propriè, & impropriè. 1644.50
Vox duplex an poſſit alicui competere in electione. 989.50
Vſucapio pro dote,quando locum habet.1322 70.
Vſuræ ſolutæ an poſſint repeti. 897.50
Vſuræ per fideiuſſorem ſolutę an poſſint repeti à reo. 1284.60
Vſuræ qualiter ſunt abſentibus reſtituendæ. 1926.20

F I N I S.

Vſura non tollitur per periculi ſuſceptionem. 1936.60
Vſura centeſima quæ. 1985.60
Vſurarius an teneatur mittere vſuras ſuis ſumptibus ad eum,qui longè abeſt. 1926.30
Vſurarij ſi totas vſuras reſtituere non poſſint, vt quia ſoluendo non ſint, an aliquando ſoluere teneantur. 1926.50
Vſusfructus definitio. 1282.40
Vſusfructus an poſſit conſtitui,in rebus, quæ conſumuntur. 1283
Vti poſſidetis ſi fuerit intentatum, qualiter ſententia erit proferenda. 778.70
Vxorem qui corrupit antequam eam duceret, quod promoueri non poſſit. 1129.40
Vxoris licentia non ſufficit ad hoc, vt vir eius religionem intrare poſſit. 1411
Vxores peti poſſunt per interdictum de liberis exhibendis. 1589.70

Z

Zelotes quis.

GREGORIVS.] In huius libri principio quinque, vel ſex præcipuè ſunt prænotanda; videlicet, quæ ſit intentio, quæ materia, quæ vtilitas, cui parti philoſophiæ ſupponatur, quis modus agendi, & quis libri titulus. 1 Intentio Dom. Gregorij in hac præſenti compilatione fuit, diuerſas cõſtitutiones, & Decretales epiſtolas prædeceſſorum ſuorum in diuerſa diſperſas volumina, ſeu compilationes, quæ difficultatem ſtudentib. ingerebant, in vnam compilationem (reſecatis ſuperfluis) ad vtilitatem legẽtiũ, ac ſtudentium reducere, prout in eiuſdem Do. Gregorij conſtitutione euidentius declaratur.

1 Titulus huius libri in manuſcriptis vetuſtiſſimis ita habet: Incipit cõpilatio decretalium Dñi Gregorij Papę noni. Et in quibuſdã alijs ita, In nomine S. Trinitatis amẽ. compilatio Decretalium Gregorij noni.

# DECRETALIVM D. GREGORII PAPAE NONI COMPILATIO.

GREGORIVS Epiſcopus, ſeruus [a] ſeruorum Dei. Dilectis filijs [b] Doctoribus, & ſcholaribus vniuerſis Bononiæ † commorantibus [c], Salutem [d], & Apoſtolicam benedictionem.

† In vno manuſcripto Vaticanæ legitur, Pariſijs: in altero, Bononiæ & Pariſijs, ſed vt plurimum oẽs habent, Bononiæ.

Materia in hoc opere ſunt ipſæ conſtitutiones, & Decretales epiſtolæ ſub ſingulis titu. collocatæ. Vtilitas 2 eſt, vt his lectis, & intellectis, ſciamus diſcernere inter æquum, & iniquum, & vnicuique reddere quod ſuum eſt, & in hoc iuſtitia conſiſtit: vt Inſti. de iuſti. & iu. in prin. & 22. q. 2. cum deuotiſſimam. Supponitur Ethicæ. i. morali ſcientiæ, ſicut & alij libri iuris. vnde ẽt dicit Imperator, legibus noſtris hominum mores intendimus corrigere. C. de ſecũ. nup. l. 1. §. nanque. ibi, Ne in his. Modus agẽdi talis eſt. Diuidit. n. opus ſuum in quinque partes. In prima parte tractat de ſumma Trinitate, & fide Catholica, & de conſtitutionibus, de reſcriptis, de iudicibus, & eorum officijs. In ſecunda parte tractat de iudicijs, & cooperantibus ad iudicia. In tertia parte tractat de vita, & honeſtate clericorũ, & de rebus eorum, & eccleſiarum. In quarta de ſponſalibus, & matrimonijs, & impedimentis eorum. In quinta de accuſationibus, & criminibus, & pœnis eorum: & ſic terminat tractatum ſuum, ipſum diuidens in quinque partes, ad ſimilitudinem quinque ſenſuum corporis, quos quilibet qui iudicat habere debet, aliter non eſt idoneus iudex. Sic enim omnis copula coniugalis reſtricta eſt vſque ad quartum gradum, ad ſimilitudinem quatuor humorum, vel elementorum corporis humani: vt j. de conſan. & affi. non debet. §. prohibitio.

2 Quod alij dicunt, cãm finalem, & ponit hic gl. cãm finalem proximam. Cauſa verò finalis remota eſt felicitas & beatitudo, quæ ſequit̃ ex cã proxima: vt in proœ. ff. §. diſcipuli. 2. in ſi. Ioã. Andr. in nouel.

Dicens: Gregorius epiſcopus, Seruus ſeruorum Dei, & c. titulum huius libri ponit. Vnde verſus:

*Pars prior officia parat, Eccleſiæque miniſtros.*
*Altera dat teſtes, & cætera iudiciorum.*
*Tertia de rebus, & vita Presbyterorum.*
*Quarta docet quales ſint nexus coniugiorum.*
*Vltima de vitijs, & pœnis, tractat eorũ.* Vel ſic, & breuius:
*Iudex, iudicium, clerus, ſponſalia, crimen.*

Hi verſus & ſequentia vſque ad ver. ſeruus, nõ ſũt Bernardi, ſed aliorũ additio.

¶ *Gregorius.*] Diuidit in duas partes principales. In prima ponit̃ ſalutatio. In ſecunda exordium. ibi, *Rex pacificus.* Prima ſubdiuiditur, quia primò ponit̃ quis ſcribit. ſcdò quibus ſcribit, ibi, *Dilectis.* tertiò ſalutat, & benedicit. ibi, *Salutem.*

¶ *Gl. ſeq. recit. per modum qõnis. quare ſe vocat Seruum, &c.*

a ¶ *Seruus.*] Sic ẽt Imperator ſeipſum appellat ſeruũ. C. de offi. præfe. præto. Afri. l. 1. circa prin. Vel dic ꝙ dicit ex humilitate: quia qui maior eſt veſtrũ, fiat ſicut miniſter veſter. 9. q. 3. nullus primas. Mat. 20. Luc. 22. & Mar. 10. Vel ſeruus dicit, quia ſicut ꝑ ſeruũ acquirit̃ dño, Inſti. per quas pſo. nob. acqui. circa princi. ita ẽt per D. Papam cuilibet eccleſiæ põt acquiri. j. de cenſi. cum inſtantia. in particula q̃ deciſa eſt de principio. j. vt li. pen. eccleſia. 2. ſic per Imperatorẽ acquirit̃ hominib. in auth. conſti. quæ de digni. libe. à patr. poteſta. §. illud quoq;. coll. 6. & noctes ducit inſomnes, vt ſubiecti ſub oĩ quiete cõſiſtant. in auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffr. in prin. coll. 2. & dicit Imperator: Voluntarios labores appetimus, vt qetẽ alijs ꝑparemus. in auth. vt diui. iuſſio. ſubſcrip. habe. glorioſi. quæſto. in prin. coll. 8. & j. de reſti. ſpo. c. frequens. †

†Lib. 6.

b ¶ *Filijs.*] bene dicit, filijs: quia ſolummodo patriarchas, archiepiſcopos, & epiſcopos fratres appellat, omnes alios filios. j. de cri. fal. quàm graui.

¶ *Gloſſa ſequens recitat per obiectionem, quòd compilatio non ſit generalis, nec omnes liget, ex quo ſolum, &c.*

c ¶ *Bononiæ commorantibus.*] Et ita non in caſtris: qm̃ ſi in caſtris ſtudeant, beneficia ex priuilegio ſibi conceſſa occaſione ſtudij habere non debent. j. de cleri. non reſi. tuæ fraternitatis. 3 Præterea ex quo dicit, Bononiæ, non videtur ꝙ alijs mittantur alibi ſtudentib. & ſic non tenentur recipere hanc compilationem: quia literæ Papæ non extenduntur ad alios, quàm ad eos, quibus mittuntur: vel qui continẽtur in eis. arg. j. de offi. deleg. P. & G. & c. gratum. & c. cum olim. Sed non eſt ita, omnes. n. tenentur ad obſeruationem huius compilationis, ſed propter ſtudiũ, quod eſt Bononiæ cõius, & generalius, præcipuè in vtroque iure, & ibi quaſi de omnibus partibus mundi ſunt ſtudẽtes: ideo potius Bononiæ dirigun tur: & ita oẽs tenentur hanc compilationem obſeruare, q̃ nec poſſet, nec dẽt ſingulor ĩ auribus intimari. 16. diſtin. quod dicitis. & j. de poſtu. plato. ad hæc. Et conſtitutio principis poſt duos menſes à tpe publicationis omnes adſtringit. in auth. vt fact. nouæ con. circa princ. colla. 5. & inf. de ſententia excommunic. nouerit.

3 Concor. tex. in l. generaliter. §. 1. C. de epi. & cle. not. Bar. in l. fina. ff. de colla. plenius in authen. habita. C. ne fil. pro pat.

d ¶ *Salutem.*] per talẽ ſalutationem non tollit̃ excõicatio, ſi aliqui ſcholares, vel magiſtri eſſent excõicati tempore publicationis. j. de ſen. excom. ſi aliquando. vbi de hoc. Ber.

REx pacificus.] Primò ponit exordium, in quo concludit finale intentum iuris generalis. Secundò narrationem, in qua oſtendit finale intentum huius compilationis, ſeu iuris particularis. ibi, *Sanè.* Tertiò cõcluſionem, ibi, *Volentes.* Prima ſubdiuiditur: quia primò ponit finem viatoris, i. hominis, ad quem à Deo diſpoſitus eſt. Secundò cauſam deuiationis ab hoc fine. ibi, *Sed effrænata.* Tertiò vt ad debitum finem viator deducatur, concludit legem neceſſariã, & oſtẽdit tres virtutes, ac proprietates legis. ibi. *Ideoque lex.*

CASVS. Præmiſſa ſalutatione, ſic pone caſum in iſta cõſtitutione: *Rex pacificus*, i. Dñs noſter Ieſus Chriſtus pia ſua miſeratione ab initio mundi diſpoſuit, ſeu præuidit, ſubditos ſuos fore pudicos, pacificos, & modeſtos: ſed ex aduerſo ſurrexit effrænata cupiditas ſui prodiga, pacis æmula, mater litium, magiſtra iurgiorum, q̃ quotidie tot litigia generat, ꝙ niſi iuſtitia reprimeret conatus ipſius ſua virtute, & explicaret multiplices qõnes, abuſus litigatorũ extingueret fœdus humani generis, & concordia exularet, dato ſibi libello repudij, extra mundi terminos. Et ideo contra iſtã cupiditatẽ lex prodita eſt, vt noxius appetitus ipſius reſtringeret̃ ſub regula iuriũ, ꝑ quam humanũ genus informat̃ vt honeſtè viuat, alterũ non lædat, ius ſuum vnicuique tribuat. Scdò in verſu illo, *Sanè*: Ponit Dñs Gregorius cãm huius compilationis, dicens ꝙ per magiſtrum Raymundum capellanum ſuum ad cõem vtilitatem ſtudentium fecit redigi in vnum volumen diuerſas conſtitutiones, & decretales epiſtolas ſuorum ꝑdeceſſorum, q̃ diſperſæ erant ꝑ plura volumina, & diffuſæ: quarum aliqua ꝑꝑ nimiam ſimilitudinem, quædã ꝑꝑ contrarietatem, q̃dam ꝑꝑ ſui prolixitatem, confuſionem inducere videbantur. Quædam ẽt vagabantur extra volumina ſupradicta: de quibus (tanq̃ de incertis) frequenter in iudicijs dubitabat̃. Adijciens inſuper quaſdam conſtitutiones, & decretales epiſtolas ſuas, ꝑ quas q̃dam quæ in prioribus erãt dubia, declarant̃. In fine præcipit Do. Gregorius Papa, vt hac tm̃ compilatione vniuerſi vtant̃ in iudicijs, & in ſcholis, diſtrictẽ prohibens, ne aliquis præſumat aliam facere cõpilationem ſine licentia ſedis Apoſtolicæ ſpãli. Nota formam ſalutationis hic, quam generaliter omnibus facit dñs Papa. Nota ꝙ ſubditi, & eccleſiarum prælati pudicè, honeſtè, ſobriè, & modeſtè viuere debent. No. ꝙ cupiditas eſt mater litium, & magiſtra iurgiorum. Not. ꝙ per iuſtitiã reprimitur conatus cupiditatis. No. ꝙ per iuſtitiam quæſtiones implicitæ terminantur. Not. ꝙ effectus iuſtitiæ eſt remouere lites, & ſic per conſequens tollit cupiditatem. No. ꝙ tria ſunt præcepta iuſtitiæ. No. ꝙ tribus de cauſis iura corriguntur, ſ. propter nimiam ſimilitudinem, contrarietatem, & prolixitatem: & ſic vnum ius corrigit aliud, & reddenda eſt ratio quare corrigitur. No. ꝙ princeps non tantum per ſe poteſt iura ſtatuere, ſed per alium. No. ꝙ communis vtilitas attendi debet, tamẽ ſtudentium diligentius attendenda. No. ꝙ licet par in parem non habeat imperium: tamen ſucceſſor ſtatutum anteceſſoris corrigere poteſt, & declarare: & ſic nota ꝙ per poſteriora priora declarantur. No. quòd iſta compilatio eſt canonica, & in iſto procemio approbata, & ideo in iudicijs fidem facit. No. ꝙ nemo poſt iſtam compilationem decretalium aliã facere præſumat ſine licentia ſedis Apoſtolicæ ſpeciali.

a ¶*Rex.*]Alibi appellatur Imperator.11.q.3.Iulianus.

b ¶*Pacificus.*]Qui vt pacem doceret, venit in mūdum. 23. q.1.niſi bella.regnum tamen eius non eſt de hoc mundo.ea. cauſa.q.3.§.1.& in Euang.Ioan.c.18.Tanc.

¶*Glo. ſequens determinat qualiter Deus rex pacificus aliquid diſponere dicatur.*

REx[a] pacificus[b] pia miſeratione diſpoſuit[c] ſibi ſubditos fore pudicos[d], pacificos[e], & modeſtos[f]. Sed effrænata cupiditas[g] ſui ꝓdiga[h], pacis æmula, mater litiū materia iurgiorum, tot quotidie noua litigia[i] generat, vt niſi iuſtitia[k] conatus eius ſua virtute reprimeret, & quæſtiones ipſius implicitas explicaret, ius humani fœderis litigatorum abuſus extingueret: & dato libello[l] repudij, concordia extra mundi terminos exularet. ¶Ideoque lex proditur[m], vt appetitus noxius ſub iuris regula limitetur[n], per quam genus humanum vt honeſtè[o] viuat, alterum[p] non lædat, ius ſuum[q] vnicuique tribuat, informatur. ¶Sanè[r] diuerſas conſtitutiones[ſ], & decretales epiſtolas prædeceſſorum noſtrorum, in diuerſa diſperſas† volumina, quarum aliquæ propter nimiam ſimilitudinem[t], & quædam propter contrarietatē[u], nonnullæ etiam propter ſui prolixitatem, confuſionem inducere videbantur, aliquæ verò vagabantur[x] extra volumina ſupradicta, † quæ tanquam incertæ frequenter in iudicijs vacillabant: Ad communem, & maximè ſtudentium vtilitatē, per dilectum[y] filiū fratrem Raymundum capellanum, & pœnitentiarium noſtrum, illas in vnū volumen

† ſparſas.

† Facit tex. in l.j.C. de nou. Codi. comp. & l. 2.§. ſi quid autē in tanta.C.de vete.iur.enu.

c ¶*Diſpoſuit.*]ſ.ꝑ prouidentiam, & prædeſtinationem, non neceſſitate: quia vaſis iræ, &c. 23. q. 4. Nabuchodonoſor.& cap. vaſis iræ. de pœ.diſt. 4. c.in domo patris. §.ſic itaque. & in præced. & ſeq.§§.

d ¶*Pudicos.*]i.caſtos. ſic & Imperator ſubditos ſuos caſtitatem 1 ſeruare hortatur. vnde dicit: Caſtitas ſola eſt, quæ cum fiducia potis eſt Deo animas præſentare. 2 in auth. de lenonib. §. ſancimus. coll.3. quæ ſuaderi poteſt, imperari vero nō poteſt.32.q. 1. integritas. Vnde debemus eſſe pudici: quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius. 32. quæſtione 5. capit. nec ſolo.

1 B. Aug. li.4.c.3.cō tra Iulianum Pelagianum.

2 Facit tex. in l. quoniam prætERITæ. cū ibi no.C.d ſecū: nup. Barto. in l. mulier. §. quia ꝓponebatur.ff. ad Turp.

Additio. Et 23.diſt.his igitur. ibi, Non vagi oculis. Hugo de Folleto: Pudicus oculus ianitor eſt cordis, & excludit quicquid indecens nouerit. Impudicus quęrens quod placet per omnia diſcurrit, volentes intrare patitur, nolentes hortatur. Inde oculi prima tela ſunt adulteræ. Ioā. And. in nouel.

e ¶*Pacificos.*] i.pacem cuſtodientes. vnde etiam dicitur: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.23.q.1.noli.& Matth.c.5.Tancred.

f ¶*Modeſtos.*] i.temperatos: quia quilibet debet habere in ſe temperantiam, vt ſciat ſeruare miſericordiam, & rigorē, vel ſimul vtrunque.45.diſt.diſciplina.Ber.

g ¶*Cupiditas.*]Quæ eſt radix omnium malorum.47.diſtin. bonorū.in auth.vt iudi.ſine quoquo ſuffr. §.cogitatio. coll. 2. 3 & hoc idem innuitur.de pœ.diſt.2.§.qa radix omniū. poſt illum.§.ex præmiſſis.Ber.

3 Propter hoc ibi iudicib. præcipitur, ꝙ mundas teneant manus, abſtinentes ab omni acceptione: his contenti q̄ dantur à fiſco. Ioan. And. in nouel.

¶*Gl.ſeq.in fine opponit de contrarietate literæ.*

h ¶*Sui prodiga.*] Quia non ſolum rerum, ſed ēt famæ quis prodigus eſt: vt habetur C.de ijs qui poten.no.l.j.in fi.& infra, de accu.c.prælatorum.aliàs, c.vlt.& talis crudelis eſt, qui famam ſuam negligit.12.q.1.nolo. Et verè: quia omnis ętas ab adoleſcentia prona eſt in malū.12.q.1.omnis ætas. aliàs, c.1.Et omnis creatura ſub vitio eſt.de pœn.diſt.2.c. principium.§.charitas. ver. ſicut ergo.& humana natura quodammodo labitur ad delicta.in auth.de monach.§.ſi quis igitur. colla.1.& procliuus eſt hominum curſus ad voluptatem; & natura eſt imitatrix vitiorum.20.q.3.procliuus. vnde Claudianus: Procliuior vſus, in peiora datur. Sed in eo quod dicit, Prodiga, videtur ſibi contraria litera iſta: quia primò dixit, Cupiditas: quia qui eſt cupidus, non eſt prodigus. Sic intellige, cupiditas refertur ad retentionem temporaliū, prodigalitas ad euacuationē virtutum: quia vnum expellit aliud. 32.q.1.cum renunciatur.Ber.

i ¶*Noua litigia.*]Hoc ideo dicit, quia humana natura prona eſt ad diſſentiendum.j̃.de conceſ.præbē.quia diuerſitatē. & ff.ad Treb.quia poterat.& de conſe. diſt.4. ſicut in ſacramentis.§.item ſi poſſet.& ff.de arbi.item ſi vnus.§.vlt.& ſemper nouas deproperat edere formas.C.de veter.iur.enu.l. 2. §.ſed quia diuinæ.& in procemio ſexti libri. Et natura introductum eſt vt plura ſint negotia quàm vocabula.ff. de ꝓſcri. ver.natura.vnde dicit Imperator, ꝙ natura nouitates quotidie nititur inuenire: vt in auth.quib.mod.natu. effi. leg.§. ſi quis verò.colla.6. 4 Et ideo nouis moribus noua conuenit antidota præparari.j̃.de iu.calū.cæterum. Et varia experimenta morborum, varia nos cogunt remedia inuenire. 50. diſt.vt conſtitueretur. Et quod medicamenta morbis exhibent, hoc iure negotijs.in auth.hæc conſti.quæ innouat cōſtitutionem.in prin.coll.8. Et quæ de nouo emergūt, nouo auxilio indigent.ff.de interrog.act. de ætate.§.ex cauſa.& ff. vt in poſſ.leg.l.planè.& ff.de vent.inſpic.l.1.in princ.& j̃.de offic. deleg.inſinuāte.& j̃.de excep.paſtoralis.j̃. de teſtibus. præſentium.& c.pen.

4 Et eod. col.de cō ſan.& vte. fra.in prin. Senc.lib.6. nat. quęſt. Quotidie aliqd ſubtilius, aliqd elegantius excogitat luxuriæ tutor, vſitata cōtemnēs. Io. And.in nouel.

k ¶*Iuſtitia.*]Quę ab alijs virtutib.augeri, & ad maius apparere deſiderat.in auth.de referendarijs.§.propterea.coll. 2.

l ¶*Libello repudij.*]Quē olim maritus dabat vxori.j̃. de diuor.gaudemus.in fi. & ff.de diuor.l. 2.§.in repudijs.

m ¶*Lex proditur.*]Vt humana coerceatur audacia, & tuta ſit inter improbos innocentia. 4.diſ.factę ſunt autem. nam per leges nemo bene facere cogit̄, ſed malè agere prohibet̄. 23.q. 5. ad fidē. Et expone, proditur.i. de nouo promulgatur: vel.i. aperitur, & manifeſtat̄. Et dicitur lex, quia ligat: vel legitimè agit, obſeruatores remunerādo, trāſgreſſores puniendo.3.diſtin.omnis lex.ff.de iuſti.& iur.l.1. Ioan.And.

n ¶*Limitetur.*]Limes eſt agrorū diſcretio. 5 Vnde verſus:

*Limes erat poſitus, litem vt diſcerneret agris.* infra, de verbor.ſignificat.capit.forus.

5 Concor. text. in §. ſed ſi ab. Inſti. qbus mo.ius pa. pot. ſol. & C. ſi.reg.l. pen. & de eius ſignificato, vide per Bal. in l. 1. ff. de offic. præf. vrb.& in l. 1.& l. empti. ff. de act. emp.

¶ *Gloßa ſeq. declarat quomodo intelligatur verbum, Honeſtè viuere.*

o ¶*Honeſtè viuat, &c.*] Hęc ſunt tria præcepta legis, de q̄bus habes ff.de iuſt.& iu.l.iuſtitia.§.1.& Inſt.co.ti.§.iuris ꝑcepta.& ſic ſunt intelligenda, honeſtè viuere, quātū ad ſe: in his ſ.quæ nobiſcum agimus; q̄ honeſtas circa matrimonium cōſideratur.ff.de rit.nup.l.ſemper.31.diſt. Nicæna.& circa mores.ff.de tu.& cu.da.ab his.l.ſcire.§.pe.& §.vlti.Ber.

p ¶*Alterum non lædat.*]In his ſ.quæ circa alios agimus. vnde illud: Quod tibi non vis fieri, alijs non facias.in prin. decretorum, diſt.j.humanum genus.& j̃. de maioritate & obedientia.cap.dilecti. 6

6 Concor. gl.cū text. Inſti. de iuſti.& iu. §. iuris pręcepta.in ver. alterū non lædere. & ff.eod.l.iuſtitia. ſup eo.verſi.& ff. ꝙ quiſque iur.in prin.

q ¶*Ius ſuū vnicuique tribuat.*] ſiue ſit pœna afficiēdus, ſiue ꝑmio remunerandus.diſt.3.c.fi.& inf.tit.proxi.c.firmiter.§. 1.in fi. Et per hoc dicit̄ ſeruire Deo, ſibi, & proximo.& ſummum bonum in vita eſt, iuſtitiā colere, & ius ſuum vnicuique tribuere.12.q.2.cum deuotiſſimam. Et per hoc quod dicitur, Vnicuique, datur intelligi qualiter debeat ſe habere erga ſuperiorem, parem, & ſubditum.

r ¶*Sane.*]Iſta ſecunda pars, in qua ponitur narratio, ſubdiuiditur: quia primò ponit euentum circa conſtitutiones eccleſiaſticas correctioni ſubmittendas: & ponit materiam, & cauſam impulſiuā huius compilationis. Secundò concludit cauſam finalem: ibi, *Ad communem.* Tertiò cauſam coadiuuatiuam: ibi, *per dilectum.* Quartò formalē: ibi, *reſecatis.* Et hæc diuiſio ſufficit pro ſummario. Abb.Sicu.

ſ ¶*Conſtitutiones.*]Conſtitutio eſt, quam princeps facit ꝓprio motu. Decretalis epiſtola eſt quando reſpondet ad conſultationem.j̃.de ſent.excom.c.ſi concubinæ.

t ¶*Similitudinem.*] Idem dicit Imperator, & eandem cām aſſumit.C.de nouo Co.facien.§.quibus ſpāliter.& de emen. Co.do.Iuſt.§.ſupradictis.

u ¶*Contrarietatem.*] Et ideo compilatio antiqua non fuit legitimè ordinata: quia nulla contrarietas debet eſſe in iure. C.de vete.iur.enucl.l.tanta. §. contrarium. ideo in præſenti compilatione nullum debet contrarium reperiri.

x ¶*Vagabantur.*]Quas videbitis per titulos collocatas: iſtę non erant in antiqua compilatione, & ſunt iſtæ j̃. de ſeruis non ordi.miramur.j̃.de biga.à nobis.& ita de alijs.

y ¶*Per dilectum.*]Et rectè & ordinatè.debent.n.taliter compilari decretales, vt ordo temporum ipſarum ex illarum cōpoſitione, & diſpoſitione clareſcat: primis in primo loco, poſteriorib.in ſecundo ponendis: vt C.de no.Co.fa.in 1.cōſti. in §.quib.ſpāliter.quod quidem ſeruatur in præſenti compilatione: ſed in antiqua non. Et qui eas componunt, non ſolum debent eſſe glorioſi doctrina legum, ſed experientia rerum: vt C.co.ti.conſti.2.quæ eſt de Iuſt.Co.com.vn̄ per ordinationem iſtius cōpilationis ſcietis, quis illorum, quorum tp̄e conſtitutiones, concilia, decretales, edita ſunt, pręceſſit.

a ¶Re-

(reſecatis [a] ſuperfluis)prouidimus redigendas:adijcientes cõſtitutiones noſtras, & decretales epiſtolas, per quas nonnullat†,quæ in prioribus erant dubia,declarantur [b]. ¶ Volentes igitur vt hac tantum compilatione vniuerſi vtantur in iudicijs [c], & in ſcholis: diſtrictius prohibemus, ne quis præſumat aliam facere abſque auctoritate ſedis Apoſtolicæ ſpeciali.

† multa.

## TITVLVS PRIMVS.

### De ſumma Trinitate,& fide Catholica.

¶ Innocentius Tertius in concilio generali. †

† Lateranen.c.1.& c.1.eo. tit. in 4. compilatione.

*¶Tractat de Trinitate,& ipſius operibus: de fide, & articulis fidei.*

a ¶*Reſecatis.*]Po teſt ergo dñs Papa derogare conſtitutiõnibus prædeceſſo rum ſuorum,non obſtante ꝙ par in parem non habet imperium.ff.de arbi.l.nam magiſtratus. & eſt rõ: quia eadem perſona cenſet cum eo, cui ſuccedit,& nemo poteſt ſibi hanc legem imponere, ne liceat ſibi à prima voluntate diſcedere.ff.de lega.3.l.ſi quis, in prin.

b ¶*Declarantur.*]ĵ.de regular.ſtatuimus.quæ exponit illam, cõſulti.

*¶Gl.ſeq. obijcit, ſoluit, opponit, & oppoſitioni reſpondet:demum principali obiectioni dat ſecundam ſolutionem:ultimò format, & ſoluit duas quæſtiones.*

c ¶*In iudicijs.*]Sic ergo videtur ꝙ omnibus decretalib. iſtis vti poſſumus in iudicijs: quia indefinita æquipollet vniuerſali. 1 19. diſt. ſi Romanorum.& ĵ.de priuil.quia circa.& ff. de ſerui. ſi cui. ff.de ſer.vrb.præd.l.ſi ſeruitus.& ita non eſt hic aliqua indulgentia,ſiue diſpenſatio.quod falſum eſt,imo multæ ſunt, 2 & indulgentia non debet trahi ad conſequentiam.7.q.1.petiſti.& Inſti.de iure nat.§.planè. Dicas ꝙ propter vnam decretalem,vel duas,aut plures nec plus, nec minus eſt. & eſt ſimile de conſe.diſt.2.reuera.in princ.vbi dicit quòd omnes illi,qui mãducauerunt de manna illo,quod pluit filijs Iſrael in deſerto,mortui ſunt:& tamen Caleph, & Ioſue non fuerunt mortui in deſerto,imo intrauerunt terram promiſſionis 76.diſt.ieiunium.& ita modicum quid non nocet: nam modica res non inducit ſimoniam. infra de ſimo. & ſi quæſtiones.Arg.contra:quia pro modica re datur actio furti. 14. q.vlt.3.c.vlti.& pro ſex ſolidis tãtum committitur ſimonia. inf. de ſimon.ex tuæ fraternitatis.& pro vna gallina cõmittitur furtum. Inſti.de rerum diui.§.gallinarum. Solu. dic,in talibus affectus,& intentio committentis conſideratur. Vel dicas,quod dicit in ſcholis,refertur ad decretales illas, quæ continent indulgentiam,ſiue diſpenſationem: quia illæ debent legi in ſcholis,vt per doctrinam ſciatur vbi, & quando ſit diſpenſandum.Quæ vero ius commune continent, referuntur ad vtrunque:quia illis vtimur in iudicijs, & in ſcholis.Si verò decretalis aliqua de cætero inueniatur extra compilationem iſtam, quid fiet? Tene quod dicitur inf.de fide inſtr.c.paſtoralis.Hic præcipit Papa vt tantum hac compilatione vniuerſi vtantur. Quid erit ſi aliqui vellent vti, & legere priorem? Dico ꝙ illi eſſent excommunicandi:quia faciunt contra mandatum principis.ĵ.de maio. & obe. ſi quis. & 25.q.1.generali.

1 De hoc dic vt no. infra de elect. vt circa.lib. 6. Io.And.in nouel.

2 Infra de ele. qa diligẽtia. & c. quod ſicut. in fin. & de cõd. præb.conſtitutus. Io. And.in nouel.

3 Cõcor. tex. in l ſi abducta. cum gl. fi. & ibi Cy. & Pe. de Bel.per C. de furt.melius ĩ l. ſed nec. ff. de cond.furt.

*¶Gloſſa ſeq.primò dicit quare hæc rubrica fuerit præmiſſa. Secundò tractat de fide per modum ſummæ, quærens de quatuor,quæ ordinatè proſequitur.*

DE SVMMA † TRINITATE, &c.

† Quare dicat̃,ſumma, & quare Trinitas, vide p Hoſtieñ.in ſum. huius tit. in prin.

QVoniam omne quod nõ eſt ex fide,peccatum eſt. 26. q. 1.§.1.ad Ro.14.& inf.de præſcri. quoniam oẽ.& ordo noſtræ reparationis à fide ſumpſit exordium: ideo de fide Catholica primò eſt agendum. Et quia in fide primò inſtrui debemus,vt ſic ad baptiſmum creduli veniamus. de cõſe.diſ.4.ante baptiſmũ.videndũ eſt ergo quid ſit fides, prout hic accipitur,& quot modis accipiatur fides, & quot ſint ſpecies fidei,& quot articuli,quod præmium credentium,& quæ ſit pęna non credentium. Fides enim multis modis dicitur. Dicitur fides quandoque idem quod ſacramentũ baptiſmi.45.diſt.de Iudæis.& inf.de baptiſ.& eius effectu. debitum.Item dicitur fides caſtitas tori.27.q.2. coniuges. 28. q.j.caue.& inf.de iureiurãn.quemadmodum. & eſt vnum de tribus bonis matrimonij.ead.cauſa,& q .27.q. 2. omne itaque.inf.de condi. appo. c. vlti. Item dicitur fides ſecuritas, ſiue pactum,quæ etiam hoſti ſeruanda eſt.23.q.1.noli.Item dicitur fides quandoque conſcientia.inf.de reſtitu.ſpo.literas.§.nos autem.circa prin.& infra de præſcri.quoniam omne quod non eſt ex fide.i.conſcientia.de pœni. diſt. 3. quærat.§.item illud Ambr.aliàs eſt ver.Item dicit fides credulitas,ſecundum quam credimus id quod non videmus. Fides n.eſt de re non viſa.de pę.diſ.4.in domo.ver.& ſi abiero. vñ ẽt dicitur:Fides non habet meritum, cui humana rõ præbet experimentum.Item dicitur fides promiſſio. Inſti.de rerum di.§.venditæ.& ĵ.de ſpon.duo. c. 1. Item alio modo dicitur fides collectio articulorum,vt hic.& 24.q.j. hæc eſt fides. pꝛtereà & in ſymbolo Athanaſij dicitur: Hæc eſt fides Catholica,quam niſi,&c.Item dicitur fides æquitas in actionib.conſiderata.Inſti.de act.§.actionum aũt quædam ſunt bonæ fidei,quædã ſtricti iuris. Fides vero ſic deſcribit ab Apoſtolo in epiſt ad Hebr.ꝓut hic ſumit: Fides eſt ſubſtantia rerum ſperãdarum, argumentũ nõ apparentium. Et dicit ſubſtantia ſperandarũ rerum: quia ſperare debemus quod dictũ eſt à Prophetis, eſſe futurum. Argumentum nõ apparentium dicit: qa per prophetias iam cõplẽtas debemus habere argumentum, id eſt, probationem nõ apparentem de futuris complendis,ſcilicet de die iudicij,& de fine mũdi. Sed videtur quòd definitio iſta non ſit bona: quia vera definitio conuertibilis debet eſſe cum ſuo definito: ſed hæc non eſt conuertibilis: quia ſpes ſimiliter eſt ſubſtantia ſperandarum rerum.vnde videtur inferendum, quòd fides eſt ſpes, quod eſt falſum.Item hæc definitio videtur loqui tantum de futuris,cum fides ſit tam de præſentibus quàm de præteritis, & futuris,eo quòd habet ſe ad omnia.ad præterita,quia credendum eſt Chriſtum fuiſſe natum & paſſum.ad præſentia,quia credendum eſt quòd ipſe ſit, qui in altari quotidie conficitur.ad futura,quia credere debemus ipſum venturum,& iudicaturum viuos,& mortuos, & ita videtur eſſe inſufficiens iſta definitio.& licet diuerſa tempora comprehendat, vna tantum fides eſſe videtur. 4 Vnde ſatis poteſt dici, ꝙ non eſt vera definitio,ſed quædam notificatio fidei ab Apoſtolo dicta.Poteſt autem magiſtraliter definiri:Fides eſt voluntaria certitudo abſentium infra ſcientiam, & ſupra opinionẽ conſtituta.Scientia enim habet cognitionẽ, fides verò non. Vnde dicit Aug.Fides eſt credere quod non vides. de pœni. diſt.4.in domo.Species autem fidei ſunt duæ. Vna eſt formata,quam habent boni:& eſt alia informis, quam habent mali,& exiſtentes in mortali peccato: & fides eorũ caret forma. Prima eſt virtus, à qua dicuntur fideles quicunque baptizantur.de conſe.diſ.4.ſi qui apud.& talis fides dicitur informata charitate.Vnde ſic poteſt definiri: Fides eſt qualitas,qua quis credit quod diligit. Charitas dignior eſt,penes quam conſiſtit omne meritum:& eſt fons viuus, cui non cõmunicat alienus,ſ.à fide.inf.de regu.licet.in fi.& de pœ.diſt. 1.omnis qui non deligit.§.item vt Chriſtus ait. Vnde dicitur,Fides noſtra eſt virtus,quam charitas comitatur. Vndę dicit Augu.Fides quæ per dilectionem operatur, eſt fundamentum omnium virtutum. 1. q. 1.cum Paulus. & aliàs ita definit:Hæc eſt fides,quæ per dilectionem operatur. de pœ. diſt.2.charitas.§.item dominus,Amen. ver.hæc eſt fides. & non ea quæ dæmonum eſt,qua credunt, & contremiſcunt. De fide informata charitate dicit Abacuch propheta:Iuſtus autem in ſua fide viuit. Fides noſtra eſt eadem in ſubſtantia cum fide antiquorum,vt dictum eſt: quod probat Euangelium,Turbæ aũt quæ præcedebant,& quæ ſequebantur, clamabant dicẽtes,Oſanna 5 filio Dauid. Diſtant tñ in qualitate:quia quod ipſi credebant de futuro, nos credimus de præteritis, ſ.Chriſtum natum & paſſum. 6 Principales aũt articuli fidei noſtræ ſunt ſeptem,ſecundum quod ſeptẽ ſunt dona Spiritus ſancti:quos quilibet Chriſtianus ſcire tenet: clerici explicitè,laici implicitè,& credere ſicut tenet Eccleſia: & ſunt hi: Incarnatio, ſiue natiuitas, baptiſmus, paſſio Chriſti,ſiue mors eius,deſcenſus ad inferos,reſurrectio,aſcẽſus in cœlum,aduentus eius in iudicium. De quibus habes in prima conſtitutione,firmiter. pro quibus Ioan. in Apoc. legitur fleuiſſe,vbi dicitur: Vidi librum ſignatum ſeptem ſigillis formam imprimentibus in cęlo,& in terra,& apud inferos:& nemo fuit dignus aperire librum niſi Leo de tribu Iuda.Et iſti ſeptem articuli patent in his verſibus,

*Naſcitur,abluitur,patitur,deſcendit ad ima:*
*Surrexit,ſcandit,veniet diſcernere cuncta.*

Secundum quoſdam theologos, ſunt duodecim articuli fidei propter duodecim Apoſtolos, qui eadẽ hora inſtinctu

Ad Hebr. cap. 11.

4 De hac dictione,fides, vide meliorem gl. de iure in c. monet.ĩ verſ. neque.22. q.1. & per Leg. ĩ rub. C. de ſum. Trin. & fide Catho.

5 Secundũ Augu. eſt vox obſecrantis, magis affectum ſignificans, q̃ rẽ aliquã exprimẽs.

6 De articulis adhu manitatẽ Chriſti ſpectantibus loquitur. Vide S. Thom. 2. 2. q. 1. artic. 8.q. 2. art. 7.

Spiritus ſancti ſymbolum compoſuerunt. Vnde dicitur ſymbolum à ſyn, quod eſt ſimul, & bolus, quod eſt morſellus: quia vnuſquiſque Apoſtolorum ſuum morſellum, i. partem ſuam appoſuit. Et eſt aliud ſymbolum maius, quod cantatur in Miſſa, in Nicæna ſynodo factum pp Græcos, qui non credebant ꝙ Spiritus ſanctus ꝓcederet ab vtroque. de conſe. diſt. 5. c. vlt. & pen. Eſt & tertiũ ſymbolum Athanaſij: Quicunque vult, quod cãtatur in prima. Iſtud poteſt appellari quartum ſymbolum: & ita ſunt modò quatuor, ſicut quatuor Euangeliſtæ. Præmium verò credentium eſt vita æterna. Pœna verò nõ credentium eſt gehenna perpetua, iuxta illud: Hęc eſt fides Catholica, quã niſi quiſque fideliter, firmiterque crediderit, ſaluus eſſe non poterit: & qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. inf. de bapt. & eius effectu. maiores. 1 Berno.

† Hanc decretalẽ, & ſeq. erudiťiſſimè explicat B. Tho. opuſc. 23. & 24. tom. 17.

1 Concor. tex. in l. inter claras. circa med. C. eo. tit.

CAP. I.

Firmiter [a] † credimus [b], & ſimpliciter [c] confitemur: quòd vnus [d] ſolus eſt verus [e] Deus, æternus [f], immenſus [g], & incommutabilis [h], incomprehenſibilis [i], omnipotens [k], & ineffabilis [l], Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: tres quidẽ perſonæ, ſed vna eſſentia †, ſubſtãtia, ſeu natura ſimplex omninò [m]: Pater à nullo, Filius à Patre ſolo, ac Spiritus ſanctus pariter ab vtroque: abſque initio, ſemper, ac ſine fine: Pater generans, Filius naſcens, & Spiritus ſanctus ꝓcedens, cõſubſtantiales, & coæquales, &

† Similis text. eſt in effectu, in l. nullus hęreticus. C. eo. tit.

*De hac materia habes de conſe. diſt. 3. c. vlt. de conſe. diſ. 5. c. pe. & vlt. 22. diſt. per totum. 23. diſt. qui epiſcopus.*

Firmiter.] Non ſolet ſummari, ſed pro ſummario diuiditur in duas partes principales. Secunda ibi, *Vna verò*. Prima tractat de ſumma Trinitate, & eius operibus, de fide Catholica, & articulis fidei. Secunda pars principalis tractat de ſacramentis.

CASVS. No. ꝙ poſt ſymbolum Apoſtolorum, quod dicitur, Credo in Deum, quatuor concilia condita fuerunt à ſanctis patribus de ſumma Trinitate, & fide Catholica cõtra quoſdam hæreticos: de quibus quatuor concilijs legitur 15. diſt. c. 1. in quibus condemnati ſunt quidam hæretici, qui de fide Catholica & ſumma Trinitate perperam ſentiebant. de hac fide Catholica legitur 23. diſt. c. 2. circa prin. ibi, *& ante omnia*. Eſt & aliud ſymbolum maius, quod cãtatur in Miſſa, in Nicæna ſynodo factum propter Græcos, qui non credebãt quod Spiritus ſanctus procederet ab vtroque; poſtmodum aliud 2 ſymbolum Athanaſij ſecutum eſt, illud. ſ. Quicunque vult. Iſtud autem concilium poſſet appellari quartum ſymbolum, in quo illud quod de fide Catholica, & de ſumma Trinitate in prædictis concilijs, & ſymbolo continetur, confirmatur, & repetitur. Vt ergo melius intelligas caſum, diuide cap. iſtud in quinque partes, ſecundũ ꝙ ſunt ſignatæ. In prima parte dicitur, ꝙ firmiter credere debemus, & ſimpliciter cõfiteri, ꝙ vnus ſolus verus eſt Deus æternus, & immenſus, & incommutabilis, omnipotens, ineffabilis. ſ. Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: tres perſonæ, ſed vna eſſentia, ſimplex omnino: Pater à nullo, Filius à Patre, Spiritus ſanctus ab vtroque procedens, abſque initio, ſemper, & ſine fine: creator omnium viſibilium, & inuiſibilium, ſpiritualiũ, & corporalium: qui ab initio temporis vtranque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem, angelicam & mundanam, & poſtmodùm humanam quaſi cõem, ex corpore & ſpiritu conſtitutam. Diabolus autem & alij dæmones à Deo creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali: homo verò peccauit diaboli ſuggeſtione. In ſecunda parte ſ. hæc ſancta Trinitas, de qua præmiſſum eſt, iuxta ordinatiſſimam diſpoſitionem temporum per Moyſen, & Prophetas, & alios famulos ſuos humano generi doctrinam tribuit ſalutarem: & tandem vnigenitus filius Dei à tota Trinitate cõiter incarnatus ex Maria Virgine, Spiritus ſancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compoſitus, vna perſona in duabus naturis, viam vitæ demonſtrauit: ſecundum diuinitatem impaſſibilis, & immortalis, ſecundum humanitatem paſſibilis, & mortalis: ſubijciendo ſex articulos fidei in perſona ipſius Domini: redditurus in fine ſeculi tam reprobis, quàm electis ſecũdum merita ſua. In tertia parte dicitur, ꝙ eſt vna vniuerſalis eccleſia, extra quam nullus omnino ſaluatur: in qua idem ipſe qui ſacerdos eſt ſacrificium Ieſus Chriſtus, cuius corpus & ſanguis in ſacramento altaris veraciter continentur ſub ſpeciebus panis & vini, tranſmutatis pane in corpus, & vino in ſanguinem poteſtate diuina: vt nos accipiamus de ſuo, qđ accepit de noſtro. & hoc ſacramentum nemo poteſt conficere niſi qui ſacerdos ſit: qui ſecundum claues eccleſiæ ritè fuerit ordinatus, quas Dominus conceſſit Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus. In parte quarta, videlicet, Sacramentum, &c. dicitur, ꝙ baptiſmus, qui eſt ſecundus articulus fidei, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, conſecratur in aqua: & ſi in forma concedatur eccleſiæ, à quocunque conferatur, tam paruulis, quàm adultis, proficit ad ſalutem. & ſi poſt baptiſmum quis in peccatum prolapſus fuerit, per veram poterit pœnitentiam reparari. Vltimò dicit, ꝙ virgines continentes, & etiam coniugati per fidem rectam, & etiam per operationem bonã ad æternam beatitudinem merentur peruenire. Not. iſtam decretalem in examinatione hæretici. Item no. ex hac litera ꝙ ſimpliciter homo debeat fidẽ confiteri. Item not. ꝙ Pater & Filius, & Spiritus ſanctus idem ſunt ſecundum ſubſtantiam. Item no. ꝙ diaboli creati ſunt boni, ſed per liberũ arbitrium facti ſunt mali. Item no. ꝙ Chriſtus deſcendit in anima, reſurrexit in carne, aſcendit in vtroque. Item no. ꝙ vna tantum eccleſia eſt, extra quam nullus poteſt ſaluari. No. ꝙ ſacerdos ritè ordinatus verum conficit corpus Chriſti. No. ꝙ ſacramentum baptiſmi à quocunque collatum proficit ad ſalutem. No. ꝙ ſi aliquis lapſus fuerit in peccatum, poteſt per veram pœnitentiam reparari. Item no. contra hæreticos, quòd coniugati poſſunt ſaluari.

2 Hoc regula potiꝰ dicit, quã ſymbolũ.

a ¶ *Firmiter.*] Hoc ideo dicit, quia ordo fidei noſtræ probari non poteſt: & quia vbi ratio deficit, fides ſupplet. de conſe. diſt. 4. c. nihil eſt aliud. & diſt. vlt. c. vlt. arg. vt quòd ſermo ſonat, affectus ſentiat. i. fides. de conſe. diſt. 2. c. reuera. in fi. quia fides eſt de re non viſa. de pœ. diſt. 4. in domo. in fi.

Fides ſupplet, vbi ratio deficit.

b ¶ *Credimus.*] Hoc iõ dicit: qa dubius in fide, infidelis eſt. j. de hær. c. 1. & arg. 22. q. 1. oẽ quod. in fi. Et eſt ſimile de accuſato, cõtra quẽ nihil eſt probatũ, & ſic remanet dubius qñ ſe non purgat. Et quia fides eſt exordiũ noſtræ reparationis: ideo prius de ea præmittit, quia prius homo debet inſtrui in fide. de conſe. diſt. 4. ante baptiſmum. & c. ante 20.

¶ *Gl. ſeq. dat tria ſimilia, & ſubmittit genus.*

c ¶ *Simpliciter.*] Fides. n. ſimplicibus verbis eſt ꝓponenda. 23. diſt. qui eṗs. & 24. diſ. qñ. Sic & teſtimonium dẽt eſſe purũ. 3. q. 9. pura. & ſimplex dẽt eſſe conſtitutio, ſimiliter & lex. 4. diſt. erit aũt. Sic & quælibet ſcriptura ſi obſcurè loquatur, pro non ſcripta habetur. ff. de ijs, quæ pro non ſcri. hab. l. 1. ſic & teſtimonium obſcurum non valet. j. de prob. in pñtia. & j. de teſt. cum clamor. & ff. de inter. ac. de ætate. §. nihil intereſt. Et generaliter nunquã per extranea verba res eſt proponenda, ſed per vſitata. arg. 37. diſt. relatum. Io. And.

Obſcuritas eſt fugienda.

d ¶ *Vnus.*] hoc dictum fuit ad differentiam plurium planetarum, quos quidam colebant tanquam Deos.

e ¶ *Verus.*] dictus eſt ad differentiam fictorum.

f ¶ *Aeternus.*] hoc ideo dicit, quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tẽpora definire. de pœ. diſt. 1. multiplex. & 26. q. 6 is qui.

g ¶ *Immenſus.*] id eſt, ſine menſura: vnde dicitur, Intra oĩa non incluſus, extra oĩa non excluſus, ſuper oĩa non elatus.

h ¶ *Incommutabilis.*] 22. q. 4. incommutabilis, & tamen dat cuncta moueri. vnde Boeth. 3. de conſola. Stabiliſque manens dat cuncta moueri, &c. ſæpe tamen mutat ſententiam ſuam, vt ibi dicitur, & c. vnuſquiſque. in fi.

Boethius.

i ¶ *Incomprehenſibilis.*] vnde in veteri lege dicitur: Beſtia q̃ montem tetigerit, lapidabitur. & illud: Accedet homo ad cor altũ, & exaltabit Deus ab eo. & illud: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt opera † eius, & inueſtigabiles viæ eius!

† iudicia.

k ¶ *Omnipotens.*] quia omnia poteſt, quæ decent eius potentiam, & quę poſſe eſt aliquid poſſe. vnde peccare non poteſt: quia peccare non eſt aliquid poſſe: vt ait Aug. imo eſt aliqd non poſſe. vt de pœ. diſt. 2. c. vlti. §. charitas.

Peccare, non eſt aliquid poſſe.

l ¶ *Ineffabilis.*] vnde illud, Sapientiam eius quis enarrabit? quaſi dicat, nullus.

¶ *Gl. ſeq. tractat de triplici compoſitione, & dat ſimile in aĩa.*

m ¶ *Simplex omninò.*] no. ꝙ multiplex eſt compoſitio. Eſt enim propriè compoſitio partis ad partes, vt in reb. corporalibus. Item eſt compoſitio proprietatis ad ſubiectum, vt rõnabilitas in aĩa. Itẽ formæ ad ſubſtãtiã, & ſubſtãtiæ ad formã, & nulla iſtarũ cõpoſitionũ cadit in Deũ: & iõ dicit ſimplex oĩno. i. in quolibet ſenſu cõpoſitionis. 3 Et pone quaſi ſimile

3 Nã ſi eſſet quid cõpoſitũ: eſſet dare aliqd prius Deo, ſ. patrem eius, qđ non eſt intelligibile.

coomnipotentes[a], & coæterni[b]: vnum vniuerſorum principium: creator omnium viſibilium, & inuiſibilium, ſpiritualium, & corporalium: qui ſua omnipotenti virtute ſimul[c] ab initio temporis vtrãque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem, angelicam videlicet, & mundanam: ac deinde humanam[d] quaſi communem[e] ex ſpiritu, & corpore conſtitutam. Diabolus[f] enim & alij dæmones[g] à Deo quidem natura creati[h] ſunt boni, ſed ipſi per ſe[i] facti ſunt mali. Homo verò diaboli ſuggeſtione[k] peccauit. ¶ Hæc ſancta Trinitas ſecundum communem eſſentiam indiuidua, & ſecũdum perſonales proprietates diſcreta: primò per Moyſen & ſanctos prophetas, alioſque famulos ſuos iuxta ordinatiſſimam[l] diſpoſitionem tẽporum doctrinã humano generi tribuit ſalutarem. ¶ Et tãdem vnigenitus Dei filius Ieſus Chriſtus à tota[m] Trinitate communiter incarnatus[n], ex Maria ſemper Virgine Spiritus ſancti cooperatione conceptus, verus homo factus ex anima rationali, & humana carne compoſitus, † vna[o] in duabus naturis perſona, viam vitæ manifeſtius demonſtrauit. Qui cum ſecundum diuinitatem ſit immortalis & impaſſibilis[p], idem ipſe ſecundum humanitatem factus eſt paſſibilis, & mortalis. Qui ẽt pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus, & mortuus[q], deſcendit[r] ad inferos, reſurrexit[ſ] à mortuis, & aſcẽdit[t] in cœlum: ſed deſcendit in anima, & reſurrexit in carne: aſcenditque pariter in vtroque: † venturus[u] in fine ſeculi, iudicaturus viuos, & mortuos, & redditurus ſingulis ſecundum opera ſua tam reprobis, quàm electis: qui omnes cum ſuis proprijs reſurgent corporibus, quæ nũc geſtant[x], vt recipiant ſecundum opera ſua ſiue bona fuerint, ſiue mala: illi cum diabolo pœnam perpetuã, & iſti cũ Chriſto gloriam ſempiternã.

¶ *Tractatur hic de ſacramentis Eccleſiaſticis. Abb. Sicu.*

¶ Vna †[y] verò eſt fideliũ vniuerſalis eccleſia, extra[z] quam nullus omninò ſaluatur. In qua idem ipſe ſacerdos eſt ſacrificium[a] Ieſus Chriſtus, † cuius corpus & ſanguis in

ſimile in anima, cuius ſubſtantia ſimplex eſt: & tñ tria reperiunt in anima: Intellectus, qui præconcipit: rõ, quæ diſcernit, & memoria, quæ conſeruat: Intellectus præconcipiens, Patri primò operanti comparatur. Rõ diſcernens comparat Filio, qui eſt ſapientia Patris, diſponens oĩa in cœlo & in terra. Memoria cõſeruans comparat Spiritui ſancto, 1 qui oĩa bona corroborat, & cõfirmat. Sicut iſta tria idem ſunt in ſubſtãtia cum aĩa: ſic & tres perſonę Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus idem ſunt in ſubſtantia.

1 Alij dicunt ꝙ memoria Patri, intelligentia Filio: voluntas ſpiritui ſancto. alij ꝙ intellectus Patri, volũtas Filio, memoria Spiritui ſancto. & de hoc ꝑ Hoſtien. in ſum. eo. ti. §. 1. Ioan. And.

a ¶ *Coomnipotentes.*] vt in ſymbolo Athanaſij, ſed tamen non tres omnipotẽtes, ſed vnus omnipotens.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Coæterni.*] ſed contra videt̃ in dicto ſymbolo, vbi dicit: & tamẽ non tres æterni, ſed vnus æternus. Solu. hic ponunt̃ adiectiuè iſtæ dictiones, ibi aũt ſubſtantiuè. hæc eſt differẽtia, hic deſignant perſonas, ibi eſſentiã, ſed totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales.

c ¶ *Simul.*] vnde Salomon: Qui † manet in æternũ, creauit omnia ſimul. vnde in Gen. In principio creauit Deus cœlũ, & terram: quod ſimul factũ fuit, ſed ſimul dici non potuit.

† viuit.

d ¶ *Humanam.*] Quia prima die angelos creauit, & ſexta die creauit homines.

e ¶ *Quaſi communem.*] id eſt mediam inter angelicam & mundanam, vel communem. i. vtrique cõformẽ: quia in pluribus conformat ſe cum Angelis. ſ. in ratione & diſcretione: & in multis cum inferioribus creaturis: quia ſentimus cum illis, & in pluribus alijs.

f ¶ *Diabolus.*] Dicit̃ criminator, & eſt græcum vocabulum, deriuatur aũt à dia, quod eſt duo: & bolus, quod eſt morſellus. quia duos bolos tm̃ de corpore, & anima quærit facere.

Diabolus dicitur calũniator: nam διάβολη calumniam ſignificat.

g ¶ *Dæmones.*] Dæmon interpretatur ſciens. Et eſt arg. ex hac litera, ꝙ de bono procedat malum: quod eſt falſum, vt hic exponitur: quia Angelus non habuit remedium ſicut homo: quia homo peccauit per ſuggeſtionem, Angelus per ſe ſine alterius ſuggeſtione, vt dicit litera ſequens.

¶ *Gl. ſeq. quærit, arguit negatiuè, ſoluit contrarium, & argumento reſpondet.*

h ¶ *Creati ſunt boni.*] Nunquid eſt idem de homine? Videt̃ ꝙ non, per hoc quod dicit Apoſtolus: Eramus. n. natura filij iræ ſicut & cęteri: à qua nullus liberat̃ niſi per fidem. de cõſe. diſt. 4. c. 2. quod incipit. firmiſſimè. Dicas, ꝙ homo ab initio bonus creatus fuit ſicut & Angeli, & in charitate. vt de pœn. diſt. 2. c. tolle charitatẽ. ver. Adã verò. & c. ſeq. & c. princeps. videt̃ ꝙ homo creatus fuit immortalis. de conſe. diſt. 4. placuit igit̃. verſus fi. diſt. Et auctoritas ꝑdicta ſic debet intelligi, Eramus enim natura filij iræ. i. eramus digni pœna æterna, ſiue debitores iræ. i. pœnæ æternæ. natura. i. inſeparabili vitio. ſ. originali peccato. Originale enim peccatum ita inhęret humano generi ſicut ſi eſſet ei naturale: quia ſicut natura nos non deſerit dum ſumus, ita nec originale peccatum: ſed tamen poſt baptiſmum non nocet. de conſe. diſt. 4. c. 2.

i ¶ *Per ſe.*] id eſt ex proprio defectu.

k ¶ *Diaboli ſuggeſtione.*] & ideo magis puniendus eſt diabolus q̃ ipſe faciens. 86. diſ. tanta. cir. fi. ibi, *Eos verò.* Nec illud excuſat diabolum, ſi homo illud aliàs facturus eſſet. ff. de ſer. cor. l. 1. §. qui igitur. licet videret̃ ꝙ pro ſola tm̃ exhortatione non debeat teneri: non enim qui exhortatur, mandatoris opera fungit̃. ff. de ijs qui no. inf. l. ob hæc verba. in fi. Nec id excuſat hominem, quod conſilio alterius fecit: quia debuit & potuit explorare apud ſemetipſum an expediret ei tale cõſilium. ff. manda. l. 2. in fin. & ſi dubitabat, potuit conſulere peritiores. Quare imputatur alicui. ff. de iur. & fac. ig. l. regula. §. ſed iuris. & ff. de bo. poſ. in bono rũ. in fi. & 37. diſ. §. vlt.

† Similem & fermè ĩ terminis tex. habes C. eo. ti. in l. inter claras. §. oẽs verò. verſi. & qm̃ vnigenitus filius, &c.

¶ *Glo. ſeq. declarat triplicem legem ſub triplici tempore.*

l ¶ *Ordinatiſſimam.*] Hæc fuit diſpoſitio: qa tria fuerunt tpa, tẽpus ante legem, & tempus ſub lege, & tp̃s gratiæ. In tpe ante legem habebant homines ius naturale, quo regebãtur, quod cõſiſtebat in his duobus præceptis contentis his verſibus:

† extremũ Iudicium.

*Qđ tibi vis fieri, mihi fac: qđ non tibi, noli.*
*Sic potes in terris viuere iure poli.*

Verſus.

diſt. 1. in princ. In tpe ſub lege regebantur decalogo Moyſi dato à Deo: & tunc contingebant oĩa in figura, quæ completa fuerunt tpe gratiæ, qñ Dei filius nos docuit ꝑcepta Euangelica, quibus hodie regimur: in quo ſcripturæ fuerunt completæ. & hic eſt ordo, de quo hic dicit.

† Eccleſia vnitas.

m ¶ *A tota Trinitate.*] Hoc ideo dicit, qa inſeparabilia ſunt opera Trinitatis. de cõſe. diſ. 3. c. vlt. in fi. & 28. q. 1. ſic enim neque. circa prin. Nec põt filius à ſe facere quicquã, niſi quod viderit patrem faciẽtem. de conſe. diſt. 5. c. vlt. in fi.

Trinitatis opera ſunt inſeparabilia.

† Euchariſtia.

n ¶ *Incarnatus.*] Hic explicatur primus articulus fidei.

o ¶ *Vna.*] Hoc fuit figuratũ in arca Noe, Ge. 7. vbi fuit redẽptio ſanctorũ ꝑ duas naturas, quo ad opinionẽ, & veritatem. Additio. Per duas naturas. ſ. ligni & aquæ. Habuit etiam incluſio in arca, per quam tunc fuit ſaluatum genus humanum, figurare 2 incluſionem diuinitatis in humanitate, per quam erat ſaluandum. Io. And.

2 Melius dices, vnionẽ cum humanitate.

p ¶ *Impaſſibilis.*] 22. q. 4. ĩcõmutabilis. & hr̃ figura his verſib.

*Nil Iſaac patitur, aries fit victima Chriſto.*
*Nec deitas patitur, cum moriatur homo.*

Verſus.

22. q. 2. c. ſi quælibet. §. Abraham. & c. ſeq.

q ¶ *Mortuus.*] Hic explicatur tertius articulus fidei.

r ¶ *Deſcendit ad inferos.*] Quartus articulus.

ſ ¶ *Reſurrexit à mortuis.*] Quintus articulus.

t ¶ *Aſcendit in cœlum.*] Hic eſt ſextus articulus.

u ¶ *Venturus.*] Septimus articulus.

x ¶ *Geſtãt.*] vñ Apoſtolus: Hoc mortale induet ĩmortalitatẽ.

y ¶ *Vna.*] Hæc eſt ſecunda pars principalis, in qua tractat̃ de ſacramentis. Et primò de ſacrameuto euchariſtiæ, interſerens de ſacramento ordinis. Scđò de ſacramento baptiſmi: ibi, *Sacramentum.* Tertiò de ſacramẽto pœnitentiæ: ibi, *& ſi poſt.* Quartò de ſacramẽto cõiugij: ibi, *non ſolum.* Abb. Sicu.

z ¶ *Extra quam.*] 24. q. 1. quoniam vetus.

a ¶ *Eſt ſacrificium.*] de conſe. diſt. 2. c. nec Moyſes. vñ dicitur:

*Rex ſedet in cœna turba cinctus duodena.*
*Se tenet in manibus, ſe cibat ipſe cibus.*

Verſus.

Dicit Aug. De carne B. Mariæ carnẽ accepit, & eandem carnem ad manducandum dedit ad ſalutem. de cõſe. diſ. 2. acceſſerunt Iudæi. & hoc fuit ſignificatum in perſona Dauid, de quo dicitur: Ferebatur Dauid manibus ſuis: vt ibi dicitur. Ber.

Chriſtus ſeipſum communicauit.

ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini [a] veraciter continentur, tranſſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem poteſtate diuina: vt ad perficiendum myſterium vnitatis, accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. ¶ Et hoc vtique ſacramentum nemo poteſt conficere niſi ſacerdos, qui ritè fuerit ordinatus ſecundum claues [b] Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus. ¶ Sacramentum [c] † verò baptiſmi (quod ad Dei inuocationem, & indiuiduæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, conſecratur in aqua) tam paruulis quàm adultis in forma eccleſiæ à quocunque [d] ritè collatũ proficit ad ſalutem. ¶ Et† ſi poſt ſuſceptionem baptiſmi quiſquã pro lapſus fuerit in peccatum: per veram poteſt ſemper pœnitẽtiam reparari. Nõ ſolum autem virgines, & continentes, verumetiam coniugati [e], per fidem rectã, & operationem bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem peruenire.

¶ Idem in eodem. †

*¶ Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus vera vnione, non collectiua, ſeu ſimilitudinaria ſunt vna eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura: quæ ſubſtantia non eſt generans, nec genita, nec procedens: quia illi actus non attribuuntur ſubſtantiæ, ſed perſonis: nec per hoc in Trinitate cõcluditur quaternitas. Contrarium ſentientes, vt hæretici ſunt cenſendi, niſi ab errore reſipiſcant, & correctioni Apoſtolicæ ſedis ſe ſupponant. Abb. Sicu.*

CAP. II.

Damnamus † ergo, & reprobamus libellum, ſeu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit contra magiſtrũ Petrum Lombardũ de vnitate, ſeu eſſentia Trinitatis, appellans ipſum hæreticum & inſanum, pro eo quòd in ſuis dixit ſententijs †, quoniam quædam ſumma res eſt Pater & Filius, & Spiritus ſanctus, & illa non eſt generans [f], neque genita, neque procedens: vnde aſſerit [g] quòd ille [h] nõ tam Trinitatem, quàm quaternitatem aſtruebat in Deo, videlicet tres perſonas,

†Cap. 2.

†Ca. 2. eo. tit. in 4. cõpilat.

†Lib. 1. ſen ten. diſt. 5.

a ¶ *Panis & vini.*] Hoc ex cauſa ſtatutum fuit, vt in alia forma ſumeretur propter horrorem. vnde dicitur: Niſi quis mãducauerit corpus meum, & biberit ſanguinem meũ, &c. audito hoc verbo ſcandalizati ſunt diſcipuli, & dixerũt: Durus eſt hic ſermo. de conſe. diſt. 2. prima. de hoc ſacramento traditur ꝟ. de celebra. miſ. cum Marthæ.

b ¶ *Claues eccleſiæ.*] Nota hic, ꝙ non poteſt conficere corpus Chriſti, niſi fuerit ordinatus in forma eccleſiæ.

c ¶ *Sacramentum verò baptiſmi.*] Hic eſt ſecundus articulus, qui vltimo ponitur: & hic exprimitur forma baptiſmi, quam ſeruat eccleſia. de conſec. diſt. 4. firmiſſimè. & infra de bapt. & eius effectu. c. maiores.

†Baptiſm⁹.

d ¶ *A quocunque.*] A quocunque ergo baptiſmus conferatur in forma eccleſiæ, ratum eſt: vt 1. q. 1. quod quidam. & de conſe. diſt. 4. à quodam. & c. Romanus. 24. q. 1. c. ſubdiaconus. §. ſed illud.

† Pœnitentia.

Additio. Sed cum ſufficiat contritio, nõne melius eſt abſtinere, quàm ab hæretico recipere? Solu. vt not. 32. diſ. c. præter hoc. in gl. pe. Io. And.

¶ *Glo. ſequens proſequitur triplicem hominum ſtatum.*

e ¶ *Coniugati.*] Not. ꝙ tres ſunt ordines in eccleſia Dei 1 ſ. virgines, continentes, & coniugati. Chriſtus enim plus amat virgines quàm alios: quia ſponte tribuunt quod ſibi non fuerat imperatum; continentes etiam plus Deo placent, quàm coniugati: quia non expedit 2 homini ad regna cœleſtia tendenti, accipere vxorem: vt 33. q. 5. tunc ſaluabitur. & ea ſunt in noſtris officijs gratiora, quæ cum liceret non impendere, tamen cauſa dilectionis impendimus. 28. q. 1. iã nunc.

1 Hoc in genere, nã in cap. cleros. 21. diſ. plures numerantur. adde Ioan. And. in pꝛęfat. lib. 6.
2 Propter onera matrimonij, expedit tamẽ ob fornicationẽ vitandam. vnde non obſtat. 28. q. 1. ſic enĩ. & 32. q. 5. ſi Paulus.

*Damnamus.*] Hęc decretalis diuiditur in duas partes principales. In prima reprobat doctrinam abbatis Ioachim. In ſecunda ibi, *Reprobamus.* damnat illam Almarici. Prima pars facit quinque; quia primò reprobat doctrinam abbatis Ioachim contra Magiſtrum ſententiarum, quam proſequitur, exprimendo motiua, & rationes ipſius. Secũdò ibi, *Nos autem.* approbat ſententiam Magiſtri, quam damnat Ioachim. Tertiò ibi, *Cum ergo.* reſpondet auctoritati, qua principaliter mouebatur Ioachim. Quartò ibi, *Si quis*, damnat tenentes opinionem Ioachim. Quintò ibi, *In nullo*, proteſtatur pro monaſterio, cui præfuit Ioachim.

Casus. Magiſter Petrus Lombardus dixit in ſententijs ſuis, ꝙ quædam ſumma res eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: & illa ſumma res non eſt generans, nec genita, nec procedens; ſed eſt Pater qui generat, Filius qui gignitur, Spiritus ſanctus, qui procedit ab vtroque. contra iſtum magiſtrum Petrum abbas Ioachim compoſuit quendam libellum, in quo appellauit magiſtrum Petrum hęreticum, & inſanum propter hanc ſuam ſententiam, dicens quòd magiſter Petrus nõ tam Trinitatem, quàm quaternitatem aſtruebat in Deo, videlicet iſtas tres perſonas, & illam communẽ eſſentiam quaſi quartam: aſſerens ille Ioachim, ꝙ nulla res eſt, quæ ſit Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, nec eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura. tamen dicebat ꝙ Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus ſunt vna eſſentia, vna ſubſtantia, & vna natura: verumtamen iſtam veritatem non veram, & propriã eſſe dicebat, ſed quaſi collectiuam, & ſimilitudinariam, ſicut multi homines ſunt vnus populus, & multi fideles vna eccleſia: Ad hoc probandum inducebat plures auctoritates. Primò illam de actibus Apoſtolorum: Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna. Secundò inducebat illam auctoritatem Apoſtoli: Et qui plantat, & qui rigat, vnũ ſunt: & omnes vnum corpus ſumus in Chriſto. Tertiò illam de libro Regum: Populus meus, & populus tuus vnum ſunt. Vltimò inducebat auctoritatem Euangelij Ioãnis: Volo Pater, vt ſint vnum in nobis, ſicut nos vnum ſumus. Sñiam iſtius Ioachim damnat & reprobat cõcilium iſtud gñale, & hoc vſq; ad verbũ, *Nõ enim*, &c. Hic incipit rñdere auctoritatib. illius Abbatis, quas inducebat pro ſua ſñia, dicens ꝙ fideles Chriſti non ſunt vnũ, i. q̃dã vna res cõis oĩbus, vt dicebat Ioachim; ſed modo ſunt vnum, i. vna eccleſia pp vnitatem fidei Catholicæ, & tãdẽ vnum regnũ pp vnionem indiſſolubilis charitatis. & ad hoc probãdum inducit conciliũ auctoritatem Ioannis Apoſtoli in epiſtola ſua: Tres ſunt qui dant teſtimonium in cœlo, Pater, Verbũ, & Spiritus ſanctus, & hi tres vnum ſunt: ſtatim ſubiungens: Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis: & hi tres vnũ ſunt. Confitet̃ ergo cõcilium cum magiſtro Petro, ꝙ vna quædam res eſt, q̃ veraciter eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, & q̃libet pſona eſt illa res, & ideo Trinitas tñ, & nõ quaternitas eſt in Deo: quia quælibet trium perſonarum eſt vna res, ſ. ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura diuina, & illa non eſt gñans, nec genita, nec procedens: ſed eſt Pater q gñat, Filius qui gignit, Spiritus ſanctus qui procedit ab vtroque: vt per hoc denotet̃ diſtinctio in perſonis, & vnitas in natura. & licet hic dicat, Alius eſt Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus, nõ tñ aliud: ſed id qđ eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus ſanctus, idem oĩno: ſicut ipſa litera probat ab illo loco, *Licet, &c.* vſque ad verbum illud, *Cum ergo, &c.* Et ibi rñdet auctoritati: Volo Pater vt ſint vnum, &c. dicens ꝙ hoc nomẽ, Vnum, aliter accipit̃ pro perſonis diuinis, & aliter ꝑ fidelibus: ſecundum ꝙ hoc nomen diuerſimodè accipit̃ in auctoritate illa: Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut Pater veſter perfectus eſt perfectione naturę: dicens ꝙ ſi qs ſñiam, vel doctrinã pfati Ioachim ſeruare voluerit, vel defendere, tanq̃ hæreticus cenſeat̃, & ab oĩbus euitet̃. per hoc tñ nullum pіudiciũ Florentino monaſterio gñetur, cuius ipſe Ioachim extitit inſtitutor: q̃a ibi & regularis eſt inſtitutio, & obſeruantia ſalutaris: maximè cũ idẽ Ioachim oĩa ſcripta ſua mandauit Apoſtolicæ ſedi, eius iudicio corrigẽda, dictans epiſtolã, in qua firmiter ſe illam fidem confitet̃ tenere, q̃ Romana eccleſia. In fine reprobat ſñiam, & doctrinam peruerſiſſimã cuiuſdã impij hæretici noĩe Almarici: cuius mentem pater mendacij, i. diabolus ita excæcauit, ꝙ eius doctrina non tam hæretica q̃ inſana ſit cenſenda: No. ꝙ ſine vlla diminutione filius naſcendo ſubſtantiam patris aſſumpſit. No. ꝙ vbi ſimilitudo eſt, põt eſſe diſſimilitudo. Nota vnum gñale, ꝙ delictũ perſonæ in damnũ eccleſiæ non redundat. Nota ꝙ licet pſona reprobet̃, non tñ eius acta: & ſic nota ꝙ reprobato originali, non reprobat̃ qđ ſequit̃ ex eo. Nota ꝙ licet aliquis erret in fide, ſi tñ eſt paratus corrigi, nõ eſt cẽſendus hęreticus.

f ¶ *Non eſt generans.*] Adiectiuè tenetur, i. non generat, licet ſit perſona generans.

g ¶ *Aſſerit.*] ſcilicet Ioachim.

h ¶ *Ille.*] ſcilicet Petrus.

a ¶ *Qui*

& illam communem eſſentiā quaſi quartam, manifeſtè proteſtans, ꝙ nulla res eſt quæ ſit Pater,& Filius,& Spiritus ſanctus,nec eſt eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura: quamuis concedat ꝙ Pater,& Filius,& Spiritus ſanctus ſunt vna eſſentia,vna ſubſtantia,vnaque natura: verum vnitatem huiuſmodi non veram, & propriam, ſed quaſi collectiuam, & ſimilitudinariam eſſe fatetur:quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus,& multi fideles vna eccleſia: iuxtà illud, Multitudinis credentium erat cor vnum,& anima vna. &, Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum illo. Item, Qui plantat [a], & qui rigat [b], vnum ſunt:& omnes vnum corpus [c] ſumus in Chriſto. Rurſus in libro Regum:Populus meus,& populus tuus vnum ſunt. Ad hanc autem ſuam ſententiam adſtruendam illud potiſſimum verbum inducit, quod Chriſtus de fidelibus inquit in Euangelio: Volo pater vt ſint vnum [d] in nobis, ſicut & nos vnum [e] ſumus: vt ſint conſumati in vnum. Non enim [f] (vt ait [g]) fideles Chriſti ſunt vnum,id eſt,quędam vna res, quæ communis ſit omnibus: ſed hoc modo ſunt vnum, id eſt, vna eccleſia,propter Catholicæ fidei vnitatem, & tandem vnum regnum propter vnionem indiſſolubilis charitatis,quemadmodum in canonica Ioannis Apoſtoli epiſtola legitur: Quia tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo:Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus [h]: & hi tres vnum [i] ſunt. Statimque ſubiungitur: Et tres ſunt qui teſtimoniū dant in terra [k], ſpiritus [l], aqua, & ſanguis [m]: & hi tres vnum [n] ſunt: ſicut in quibuſdam codicibus inuenitur.¶ Nos† autem ſacro approbante concilio credimus, & confitemur cum Petro ꝙ vna quædā ſumma res eſt, incomprehenſibilis quidem,& ineffabilis, quæ veraciter eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: tres ſimul perſonæ, ac ſigillatim quælibet earūdem:&† ideo in Deo ſolummodo trinitas eſt, non quaternitas: quia quælibet trium perſonarum eſt illa res, videlicet ſubſtantia,eſſentia, ſeu natura diuina,quę ſola eſt vniuerſorum principium,prę ter quod aliud inueniri non poteſt:& illa res non eſt generans [o], neque genita [p], nec procedens: ſed eſt Pater qui generat: & Filius qui gignitur:& Spiritus ſanctus qui ꝓcedit: vt diſtinctiones ſint in perſonis,& vnitas in natura [q]. Licet igitur alius ſit Pater [r], alius Filius,alius Spiritus ſanctus: non tamen aliud, ſed id quod eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus ſanctus idem omnino:vt ſecundum orthodoxā [s], & Catholicam fidem conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno filium generando, ſuam ſubſtantiam ei [t] dedit: iuxtà quod ipſe teſtatur: Pater quod dedit mihi,maius omnibus eſt. Ac dici non poteſt, ꝙ partem ſubſtantiæ ſuæ illi dederit, & partem ipſe ſibi retinuerit: cum ſubſtantia patris indiuiſibilis ſit, vtpote ſimplex [u] omninò. Sed nec dici poteſt quòd pater in filium tranſtulerit ſuam ſubſtantiam generando,quaſi ſic dederit eam filio, quòd non retinuerit ipſam ſibi: alioquin deſijſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo quòd ſine vlla diminutione filius naſcendo ſubſtantiam patris accepit: & ita Pater, & Filius habent eandem ſubſtantiam: & ſic eadem res eſt Pater, & Filius, necnon & Spiritus ſanctus ab vtroque procedens [x].

¶ Cū ergo veritas [y] ꝓ fideli-

a ¶Qui plantat.]ſ.prædicando.

b ¶Et qui rigat.]Baptizando.in epiſtola ad Corinthios.

c Vnum corpus,&c.]Vnione charitatis,& ſpiritus. de conſecr.diſt.4.quæris à me.

d ¶Vt ſint vnum.]i.eiuſdem voluntatis.

e ¶Nos vnum.]ſcilicet vnione naturæ.

f ¶Non enim.] Hic reſpondet conciliū auctoritatibus Ioachim. ADDITIO. Non eſt verum. Vnde dixit Petr. & Abb. ꝙ reſpondet ibi, Nos autem. ſed veritas eſt ꝙ reſpondet in verſiculo, Cum ergo. & iſta fuit noua 1 gloſſa, & fortè fuit error ſcriptorum. Io. And.

1 Ego in antiquis hāc etiam inueni.

g ¶Ait.] ſ. Ioachim.

¶ *Gl. ſeq. ponit triplex teſtimonium perſonarum Trinitatis.*

h ¶Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus.] Pater dedit teſtimoniū deitatis quando dixit: Hic eſt filius meus dilectus,in quo mihi bene complacui, ipſum audite. Filius dedit teſtimonium deitatis,qn̄ in monte transfiguratus potentiam deitatis, & ſpeciem æternæ beatitudinis oſtendit. Spiritus ſanctus dedit teſtimonium,qn̄ ſuper baptizatū in ſpecie columbæ requieuit, vel qn̄ ad inuocationē nominis Chriſti corda credentium impleuit.

Act. 4. 1.Ioan. 5. 1.Cor.6. 1.Cor. 3.

Chriſti deitas triplici teſtimonio comprobata.

3.Reg. 22. Ioan.17.

i ¶Et hi tres vnum.] i. indifferētes quo ad dādum gratiam. Vel vnū id eſt vnius ſubſtantię, vel eſſentiæ.

k ¶In terra.] ſ.ꝙ Chriſtus fuit homo.j. de celeb.miſ.in quadam.

l ¶Spiritus.] i.humana anima,quam emiſit in paſſione.

m ¶Aqua,& ſanguis.] Quę fluxerunt de latere Chriſti, vt in dec. præd. in quadā. & fuit vera aqua, & nō aquaticus humor, vt quidā hæretici mentiuntur.

1.Ioan.5.

† Vide Melchiorē Canū lib. 12. c.7. de locis Theolo.§. ſecunda præceptio.

n ¶ Et hi tres vnum ſunt.] Nō natura eiuſdem ſubſtantiæ, ſed cooperatione eiuſdem myſterij: quia ſpiritus per adoptionē nos filios Dei fecit,aqua fecit nos filios Dei per ablutionem baptiſmi, ſanguis per redemptionem gratię.

2 Ad intelligentiā huius gl. uide Theologos lib. 1. ſent. diſt. 34. & beatū Thomam.1.par. q. 3. adde glo.& Bar. in l.ſi unus. §.ult. ff. de pac. ubi agunt de nominibus, ſed alio cōſilio.

o ¶Non eſt generans.] i.non gn̄at,ſed eſt perſona generans.

¶ *Glo.ſe.diſtinguit triplicem ſpeciem nominum in diuinis.*

p ¶Neque genita.]No. 2 ad intelligentiam perſonarum in Trinitate,ꝙ nominum quædam ſunt eſſentialia,quædā perſonalia,quædam notionalia. Eſſentialia ſunt, quæ in ſingulari numero dr̄ cōgruè de trib.perſonis ſigillatim, vt Deus bonus, Deus iuſtus,æternus,omnipotens,& ſimilia. In plurali verò numero incongruè dicuntur: iuxtà illud Athanaſij:& nō tres dij,ſed vnus eſt Deus.Perſonalia ſunt,q̄ ſupponunt perſonam,& in ſingulari numero tm̄, vt Pater, & Filius,& Spiritus ſanctus. Notionalia 3 ſunt, quæ notant diſtinctionem in perſonis: vt generans, generata, & procedēs. Iſta notionalia cum veniunt adiectiuè, dicuntur tm̄ de perſonis,& non de eſſentia:ſed qn̄ tenentur ſubſtantiuè,tunc dicuntur tam de eſſentia quàm de perſonis. vnde hæc propoſitio ſimpliciter eſt vera, Pater eſt generans, ſiue hæc dictio,generans, teneatur adiectiuè,ſiue ſubſtantiuè. Si autem dicatur, Subſtantia diuina eſt generans, ſi hæc dictio, generans, teneat adiectiuè,falſa eſt:quia vellet notare diſtinctionem in diuina eſſentia: ſi teneatur ſubſtantiuè,vera eſt: quia tunc eſt ſenſus,ſubſtantia diuina eſt generās, i. perſona quæ generat. Vnde noīa iſta,generans, genita, & procedens, adiuncta nominib.perſonarum,diſtinctionem notant perſonarum: iuncta verò cū nominib.iſtis,ſubſtantia,natura, ſeu eſſentia diuina, tenentur ſubſtantiuè, & notant eſſentiam tantum.

3 Quæ ſic appellant, quia perſonas notificāt aliquādo diſtinctione; qa illas diſtingunt: quandoque relatiua;qa perſonas adinuicem referunt:quandoque proprietates; qa propriè perſonis inſunt. Ioan. And.

† In uno manuſcripto ita: & ideo ī Deo ſolūmodo, trinitas,nō quaternitas reperitur.

q ¶Natura.] Hæc eſt illa ſumma res, quam dixit magiſter Petrus.

¶ *Gl. ſeq ponit quomodo in diuinis diſiunctiua nomina tripliciter iunguntur.*

r ¶ Alius ſit Pater,alius Filius.]Diſiunctiua,ſiue partitiua noīa, vt vnus,aliquis, alius, duo, vel ſimilia, aliqn̄ ſignificant eſſentiā, aliqn̄ non. Noīa partitiua iuncta cum nominibus perſonalibus,& nō eſſentialibus in maſculino,& fœminino gn̄e notant diſtinctionē in pſonis: Pater eſt vnus, filius eſt alius, pater & filius ſunt duo. Iuncta verò noībus eſſentialibus,ita ꝙ eis innitant̄, eſſentiā notāt: vt pater eſt vnus Deus, pater & filius ſunt vna eſſentia. In neutro verò genere tm̄ eſſentiā notant, Pater & Filius ſunt vnum i.vna res; & ideo optimè dicit,alius pater, alius filius, i.alia eſt pſona patris, & alia pſona filij, non tn̄ aliud, imo idem ſunt in ſubſtantia: vt iam patet.

Ioan. 10.

ſ ¶Orthodoxam.]i.rectam.ab orthos,quod eſt rectum,& doxa,quod eſt gloria,quaſi rectè glorioſa.Hoſt.

t ¶Ei dedit.]Vnde Aug.Nihil habet filius quod non naſcēdo à patre acceperit.

u ¶Simplex omnino.]De hoc dicas,vt ſ.c.proxi.

x ¶Procedens.]ſcilicet per inſpirationem.de conſe.diſt.vlt. c.pen.in fi.

y ¶Cum ergo veritas.] dicit reſpondendo auctoritati prædictæ, Volo, &c. & eam exponit quam inducebat pro ſe

Ioachim, & exponit qualiter intelligatur hoc verbum, vnũ, & per hoc etiam alijs auctoritatibus reſpondetur.

a ¶*Orat.*] In Euangelio Ioannis.

b ¶ *Vnum in nobis.*] i. vniti nobis vnione ſpiritus.

c ¶ *Vnum ſumus.*] Hic in alia ſignificatione accipitur hoc nomen vnum, i. vnione ſubſtantiæ, ſeu naturæ, vt infra ſequitur.

d ¶ *In gratia.*] id eſt per gratiam.

e ¶ *Florentino monaſterio.*] No. quòd ſi auctor † reprobat, eius ſcripta ſunt reprobanda. ĩ. de hæret. fraternitatis. immo & ſi bona eſſent, reprobarentur ratione auctoris: quia non licet ei hoc facere. 96. diſtinc. bene quidem. hic verò licet auctor non reprobet, quia confitetur ſe ſeruare fidem Catholicã: tamen ſcripta ſua (q̃a malam habebant ſententiam) reprobantur.

f ¶*Corrigĩda.*] & ideo quia paratus fuit corrigi, & ſe correxit, vt ſequitur, non debet dici hæreticus, licet quandoque erraſſet in fide. 24. q. 1. hæc eſt fides. & q. 3. dixit Apoſtolus.

Ioan. 17.

† Aliter vnũ sũt fideles Chriſti, aliter tres perſonæ diuinæ.

1 De materia huius gl. Alfonſus Caſtrus lib. 1. de iuſta hæret. punit. c. 5. 16. & 17. Petr⁹ Godoffredus in l. dãnato. C. de hæret. & latè lib. 2. cõment. in Direct. inquiſito. Scho. 1.

Matth. 5.

† refutẽt.

bus ſuis orat [a] ad patrem: Volo (inquiens) vt ipſi ſint vnũ [b] † in nobis, ſicut & nos vnum [c] ſumus: hoc nomen, vnum, pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia [d]: pro perſonis verò diuinis, vt attendatᷓ identitatis vnitas in natura, quemadmodum alibi veritas ait: Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt. ac ſi diceret manifeſti⁹: Eſtote perfecti perfectione gratię, ſicut pater veſter cæleſtis perfectus eſt perfectione naturæ: vtraq; videlicet ſuo modo: quia inter creatorem, & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos maior ſit diſſimilitudo notanda. ¶ Si quis igitur ſententiam, vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere, vel approbare præſumpſerit, tanquam hæreticus ab omnibus † euitetur. ¶ In nullo tamen propter hoc Florentino monaſterio [e] (cuius ipſe Ioachim extitit inſtitutor) volumus derogari: quoniam ibi & regularis eſt inſtitutio, & obſeruantia ſalutaris: maximè cum ipſe Ioachim omnia ſcripta ſua nobis aſſignari mãdauerit Apoſtolicæ ſedis iudicio approbanda, ſeu etiam corrigenda [f], dictans epiſtolam, quam propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter confitetur ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet eccleſia, quæ (diſponẽte Domino) cunctorum fidelium mater eſt, & magiſtra. ¶ Reprobamus etiam, & condemnamus peruerſiſſimum dogma impij † Almarici, cuius mentem ſic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non tam hęretica cenſenda ſit, quàm inſana.

## DE CONSTItutionibus.

¶ Hæc rubrica poteſt ad præcedentia, & ſequentia ſic continuari: Tractaturus auctor de iure, p̃miſit de ſumma Trinitate, & fide Catholica, pro ſui operis fundamento: quia vbi fundamentum deficit, nihil ſuperædificari poteſt. 1. q. 1. cum Paulus. Et quia omne ius conſtat ex ſcripto, & non ſcripto, Inſtitu. de iure natura. gen. & ci. §. conſtat. & 1. diſtin. c. conſuetudo. §. cum itaque. ius autem ſcriptum eſt certius, & nobilius: ideo auctor premiſit de iure ſcripto, ſcilicet de conſtitutionibus: & poſtea de iure non ſcripto, ſcilicet de conſuetudine. Abb. Siculus.

¶ De prima parte huius rub. tractatur in 1. diſt. vſque ad 7. incluſiuè. & in 9. diſt. vſque ad 10. incluſiuè. & in 13. & 19. & 20. & 29. & 30. & 38. diſt. per totum. & 1. q. 7. c. requiritis. §. niſi rigor. vſque ad c. & ſi illa, §. breuiter. & 76. diſtin. ieiunium. 2. in fi. De ſecunda parte, videlicet de concilijs tractatur 15. diſt. vſque ad 16. diſtin. excluſiuè. De vtraque parte habetur 16. diſtin.

C*anonum ſtatuta.*] Conſtitutiones canonum ab omnibus ſunt ſeruandæ. Ioan. And. Primò ſtatuit. Secundò confirmando declarat: ibi, *Et nemo.* Abb. Sicu.

Casvs. Præcipit concilium Meldeñ. quòd ſtatuta canonum cuſtodiantur ab omnibus, & in actionibus, vel iudicijs eccleſiaſticis nemo ducatur ſuo ſenſu, ſed iudicet ſecũdum canones, & leges. No. quòd canones ab omnib. debent obſeruari. No. ꝙ in iudicijs nemo ſuo ſenſu debeat duci.

g ¶*Canonum.*] generalium ſcilicet, quia quidam canones ſunt perſonales, quidam locales. 63. diſt. cum longè. infra de electio. nihil. quidam cauſales, quidam temporales, vt 29. diſtinc. ſciendum.

h ¶*Statuta.*] non abrogata vel per contrarium canonem, vel per conſuetudinem: illa enim ſeruanda non ſunt. 26. diſtin. c. 1. & 36. q. 2. c. vlti. Et dic ſtatuta continentia præcepta, vel prohibitiones. aliàs ſi de conſilio loquerentur, non obligarent. 14. q. 1. c. vlti. §. quod præcipitur. 4. diſt. c. denique. §. hæc & ſi legibus.

i ¶*Cuſtodiantur.*] 1. q. 7. ſi quis omne. 19. diſt. ſi Romanorum. & ĩ. eo. c. vlt.

## TITVLVS II.

### De conſtitutionibus.

¶ Ex concilio Meldenſi. †

¶ *Iuris canonici ſtatuta omnes ligant: & eorum ritu tam in pronunciando, quàm in decidendo iudicia ſunt regulanda.*

### CAP. I.

CAnonũ [g] † ſtatuta [h] cuſtodiantur [i] ab omnibus [k]. ¶ Et nemo in actionibus, [l] vel iudicijs [m] eccleſiaſticis ſuo ſenſu, [n] ſed eorum auctoritate ducatur.

¶ Gregorius in regiſtro. †

¶ *Conſtitutio reſpicit futura, & non præterita.*

### CAP. II.

COgnoſcentes, & infrà. ¶ Rẽ, quæ culpa caret [o], in dãnũ vocari non conuenit.

k ¶*Ab omnibus.*] Sic & leges ab omnibus ſunt ſeruandæ. vt C. de legi. & conſtit. l. leges. 1. & C. de iu. & fac. ign. conſtitutiones. Et dic ab omnibus. ſ. ſubditis. Nam Papa, & Imperator legib. nõ 2 cõſtringuntur. ff. de leg. princeps. & 9. q. 3. cuncta. tamen legibus ſe velle viuere profitentur. C. de leg. digna vox. & C. de teſtam. ex imperfecto. & ff. de lega. 3. ex imperfecto. & Inſti. quib. mo. teſt. infir. §. vlt. & 2. q. 7. nos ſi incompetenter.

l ¶*In actionibus.*] ſ. ciuilibus.

m ¶*Vel iudicijs.*] ſ. criminalibus, quia iudicium aliud criminale, aliud ciuile. ĩ. qui fil. ſint legi. per venerabilem. circa fi. §. tria. Nec eſt neceſſe proponere actionem. ĩ. de iudi. dilecti. ſi tamen quis proponit ineptam, ſuccũbit; ſed aptam poteſt poſteà proponere: vt ĩ. de iudic. c. examinata. vbi de hoc. 3

n ¶ *Suo ſenſu.*] ſ. malo, & eſt ſimile. 3. q. 9. pura. & ĩ. eo. ne innitaris. quandoque enim ſuo ſenſu vti debet iudex in iudicando propriè accepto vocabulo. ff. de arbit. qualẽ. & in auth. iuſiu. quod p̃ſ. ab ijs, qui adminiſt. reci. circa prin. coll. 2. & ĩ. de renun. in p̃ñtia. dũ tamen ſecundum leges, & iura pronunciet. in auth. de iudic. §. quia verò. ver. omnis iudex. aliàs eſt §. col. 6. & in auth. de defen. ciui. §. iuſiurandum. coll. 3. & 3. q. 7. iudicet. & 20. diſt. de libellis. & 37. diſt. relatum. & Inſt. de offi. iudi. in princ. & C. de ſent. & interloc. om. iud. l. nemo.

2 Quo ad vim coactiuam, leges tamen ſeruare debent. Sotus lib. 1. de iuſti. & iu. q. 6. art. 7. & Burchard⁹ lib. 15. decre. c. 42.

† Almarici hæreſes refert Directoriũ par. 2. q. 3.

† ca. 12. Burchardus libro 1. c. 61. Iuo. par. 5. c. 171. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

† Quid dicatᷓ canon, notant Doctores in l. priuilegia. C. de ſacro ſan. eccle. gl. c. 1. di. 3.

3 Concor. tex. in l. ſi à te. §. 1. ff. de exce. rei iudi. facit l. ſi ſe non obtulit. ff. de de re iud.

† lib. 7. Epiſtola. 35. ad Fortunatum epiſcopũ Neapolitanũ. & c. 2. eo. ti. in 1. cõpila.

COgnoſcentes.] diuiditur in tres partes. In prima ponitur regula, ex qua ſumitur ratio. In ſecunda ſtatutum: ibi, *Quoties.* In tertia declarando applicat ad facti rationẽ, quæ ſumitur ex regula: ibi, *Ne detrimentum.* Abb. Siculus.

Casvs. Primò ponitur regula g̃nalis, videlicet ꝙ nullus puniri debet ſine culpa. Secundò dicitur ꝙ ſi cõſtitutio aliqua de nouo promulgatur, extenditur ad futura tantum punienda, quæ contra ipſam conſtitutionem committuntur, ita ꝙ præterita diſpendijs non puniat, ne detrimentum ante prohibitionem ſuſtineant ignorantes: quod eos (ſi poſteà deliquerint) dignum eſt ſuſtinere. No regulam: Res quæ culpa caret, in damnum vocari non dẽt. No. ꝙ leges dant formam futuris negotijs. No. ꝙ decretum non ligat ignorantes.

¶ *Glo. ſeq. adiuuat textum, arguit, allegat duos canones, in contrarium alleg. 4. dupliciter ſoluit, & remittit.*

o ¶*Culpa caret.*] Quia quod legitimè factum eſt, pœnã nõ meretur. 4 C. de adult. Gracchus. & peccata ſuos debẽt tenere auctores. C. de pœ. l. ſancimus. & ĩ. de ijs quæ fi. à maio. par. c. q̃ſiuit. & ĩ. de ſen. excõ. Romana. in fi. lib. 6. Et ita eſt hic arg. expreſſum, ꝙ nemo priuatur iure ſuo ſine culpa. 56. diſt. ſatis peruerſum. 16. q. vlt. inuentum. de reſti. ſpo. cõquerente. Arg. contra. 22. diſt. renouantes. & 34. diſ. ſi cuius vxorem. & c. ſeq. & 27. q. 2. multorum. ĩ. de cle. coniu. ſanè. Solu.

4 Ponebat Hoſt. verſum: Qui caruit culpa, careat me iudice pœna. Ioã. And.

prima

prima rub.regulariter vera eſt,contraria caſualia ſunt . Vel dicas ꝙ licet quandoque quis priuetur iure ſuo ſine culpa, non tamen fit illud ſine cauſa.j̃.vt lit.non conteſt.quoniam frequenter.§.ſi verò.& cauſam facilè eſt videre in contrarijs ſignatis . In ſex caſibus priuatur aliquis iure ſuo ſine culpa ſua.Vnde verſus:

*Paupertas,odium,vitium,fauor, ſcelus, & ordo.*
*Perſonas ſpoliant, & loca iure ſuo.* Iſta notantur in d. c. renouantes.& j̃.de priuileg. antiqua.vbi de hoc.

¶Quoties verò nouum quid ſtatuitur,ita ſolet futuris [a] formam imponere,vt diſpẽdijs [b] præterita non commendet [c]: Ne detrimentum ante prohibitionem [d] poſſint ignorantes†incurrere:quod eos poſtmodum dignum eſt vetitos ſuſtinere.

¶ Auguſtinus ſuper illud epiſtolæ ad Hebræos.†

*¶Poteſtas legem condendi, & mutandi eſt penes vicarium Chriſti. Et quod de vna connexorum ſtatuitur, ad aliud connexum extenditur. Ab. Siculus.*

a ¶*Futuris.*] Sic ergo conſtitutio reſpicit tãtum futura,& non præterita:vt j̃.eo.c.vlt. vbi dicemus de hoc.

b ¶*Diſpendijs.*] i.damnis, ſiue retractationibus:vel,id eſt, detrimẽtis, vel grauaminib. j̃. de reſcrip.diſpendioſa. lib.6.Io.And.

c ¶*Non commendet.*] id eſt non puniat, vel id eſt ſubijciat.

†Facit l.cũ de indebito. vbi gl. ff. de ꝓba. & in l. legem.§.cũ quidã. ubi Bart. ff.ad l. Cor. de fica.

†Addi poteſt.c.7.extant verba huius capi. ibi in gloſſa,quę dicitur ordinaria. & c.4. eo.tit. in 1. compilat.

¶*Glo.ſeq.arguit allegans duos canones,& vnum alleg.in contrarium,& ſoluit.*

d ¶*Ante prohibitionem.*] Arg.neminem ligari conſtitutione antequam ad ipſum perueniat:vt 32.q.4.dixit Sara.& 82. diſt.propoſuiſti.Arg.contra 16.diſt.quod dicitis. Sed nõ eſt contra:quia ex quo publicè promulgata eſt,& publicata,omnes tenentur ad ipſius obſeruantiã,& omnes ligat poſt duos menſes à publicationis tempore elapſos.in auth. vt factę nouæ conſti.circa prin.colla.5.j̃. de ſent. excom. nouerit.j̃. ne cleri.vel mon.non magnoperè.& cap.ſuper ſpecula.Nec eſt neceſſe vt ſingulorum auribus inculcetur,vt in d.c. quod dicitis.& inf.de poſtula.præla. ad hæc . Niſi probaret ſe extra prouinciam tunc fuiſſe,vel aliàs impeditum. arg. eſt expreſſum.j̃.qui mat.accuſ.poſ.cum in tua.

T*Ranſlato.*]Quod de vno connexorum ſtatuitur,ad aliud connexum extenditur.h.d.Ioã. And. Primò ponit verba Apoſtoli.Secundò Auguſtini illa exponẽtis:ibi, *Quia enim.* Caſus ſecundum Panor.ſic poni debet, vt conueniat titulo. Fuit quæſitum à Gregorio auctore huius compilationis,an conſtitutio,ſeu lex deberet intelligi in proprijs terminis tãtum,an debeat extendi ad alios caſus. & Papa rñdet ꝙ debet extendi ad connexa,& ſimilia.ad quod probandum inducit auctoritatem Apoſtoli,qui ex tranſlatione ſacerdotij intulit per conſequentiam tranſlationem legis.Abb. Sicu.

¶Vel ſic:Quidam Hebræi,licet facti Chriſtiani, ſeruare volebant legem ad literam,quæ dicebat,præceptum de ſabbato ſeruandum eſſe,& circunciſionem eſſe ſeruandam , q̃ hodie ad literam ſeruari non debent. Hos reprehendit Apoſtolus,dicens ꝙ poſtquam ſacerdotium tranſlatum eſt ad Chriſtianos,neceſſe eſt,vt legis tranſlatio fiat. Auguſtinus ſuper illo loco probat,ꝙ hoc facere non dẽt: quia lex,& ſacerdotium ſimul data fuerunt,& ab eodem,& ſub eadẽ ſponſione, & ideo ſimul ſeruanda ſunt : q̃a qđ de vno connexorũ dicit, de alio debet intelligi.No. tranſlato aliquo transfertur lex, & ſñia,ſeu conditio.No.ꝙ connexorum idem eſt iudicium.

¶*Glo.ſeq.recitetur per obiectionem,& ſolutionem .*

Melchiſedech præceſſit legem.

e ¶*Sacerdotio.*]Supple Leuitico,vt ceſſet obiectio,quę põt fieri de Melchiſedech , qui præceſſit legem per quingentos annos , quod innuitur ex litera ſequenti: quia ſacerdotium ſimul fuit datum cum lege,verum eſt,ſupple Leuiticum.

f ¶*Quia enim.*]Sunt verba Auguſtini exponentis prædicta verba Apoſtoli .

g ¶*Simul.*]Quia in monte Sinai eodem tempore contulit dñs Moyſi legem,& ſacerdotium:poſtquam ergo iã trãslatũ eſt ſacerdotium ad Chriſtianos:ergo & lex transferri debet.

h ¶*Sub eadem ſponſione.*]Quia poſtquam Dominus dedit legem filijs Iſrael,dixit eis:Audi Iſrael mandata mea , & ea conſerua in corde tuo:& ſi feceris,dabo tibi terram fluentẽ lac & mel:& tunc ipſi promiſerunt ſeruare legem , & ſacerdotium:& ideo dicit,Sub eadem ſponſione.Hic attende:q̃a Dominus in veteri teſtamento temporalia promittebat , in nouo verò promittit æterna,vt,Centuplum accipietis, & vitam æternã poſſidebitis, &c.j̃.de celebra. miſſa. cũ Marthę.

Aeterna promittuntur in lege Euangelica.

¶*Glo.ſeq.arguit,& allegat concordantias.*

i ¶*Quod de vno.*] Arg.ꝙ vbi eſt eadem ratio,ibi debet eſſe idem ius,& ꝙ de ſimilibus idem iudicium eſt habendum. 5. diſt.ad eius verò.ver.ſi enim ea.& 4.diſt.denique.ver. vnum quoque.& 16.q.vlt.& hoc diximus.& 1. q. 3. ſi quis obiecerit.& j̃.de transla.inter corporalia.ver.ſicut ergo.& j̃.ti.proxi. inter cæteras. in fin. Et quoties ex vna radice vitium naſcitur,conſequens eſt vt vna lege tollatur.C.de nupt.ſi libertam.& 1. q. 1. ſicut Chriſtus. & 22. q. 2. ſi quis per vetus . Et q̃d dicit, quod de vno dicitur , id eſt , quod de vno conſtitutum eſt:& ſic facit ad titulũ: alias non viſietur facere .

CAP. III.

TRanſlato ſacerdotio , [e] neceſſe eſt vt legis tranſlatio fiat. ¶Quia enim [f] ſimul [g] & ab eodem, & ſub eadem ſponſione [h] vtraque data ſunt:quod de vno [i] dicitur, neceſſe eſt vt de altero intelligatur.

¶Idem ſuper epiſt.ad Romanos.†

*¶ Omne prohibitum à lege,peccatũ eſt,& oẽ illud qđ ſequitur ex eo h.d.*

CAP. IIII.

NAm cõcupiſcentiã [k] neſciebã, [l] &c. ¶Hoc eñ [m] elegit Apoſtolus generale [n], vnde oĩa mala [o] oriũtur [p].Bo-

N*Am concupiſcentiam.*] Cõſtitutio certum quid prohibẽs, omnia prohibet quę ſequuntur ex illo. Ioan. And. Primò ponitur dictum Apoſtoli. Secũdò declaratio : ibi,*Hoc enim.* Abb. Siculus.

†Addi põt c.7.leguntur hęc verba in ea quæ dicit gloſſa ordinaria. & c.7.eo.tit. in 2. compilat.

Casvs ſic ponitur:Legitur in epiſtola Pauli ad Romanos: Peccatum non cognoui niſi per legem.Nam concupiſcentiam neſciebam niſi lex diceret,Non concupiſces. Aug. exponit hæc verba Apoſtoli, ſ.Nam concupiſcentiam neſciebam,dicens.hoc enim elegit Apoſt. generalius, ſ. concupiſcentiæ vitium,vnde omnia mala oriuntur. concludit Aug. Ergo lex illa bona eſt, quæ dum hoc prohibet, omnia mala prohibet. No.ꝙ licet aliquid non noceat , ſi tamen nocere poſſit,prohiberi debet. Item no. oriuntur, id eſt,oriri poſſunt. ſic potes dicere in dictis teſtium . Item not. ꝙ aliquo prohibito,vel conceſſo , omnia concedi , vel prohiberi debent,quæ ex eo ſequuntur. Ad Ro. 7.

¶*Gl.ſeq.inchoat caſum.*

k ¶*Nam concupiſcentiam.* ] Legitur in epiſtola Pauli ad Romanos: Peccatum non cognoui niſi per legem.Nã concupiſcentiam neſciebam niſi lex diceret , non concupiſces. Auguſt.exponit hic verba illa Apoſtoli [nam concupiſcentiam neſciebam]dicens,quia hoc elegit Apoſt.

l ¶*Neſciebam.*]Eſſe peccatum concupiſcere, vel tam graue,ſecundum aliam expoſitionem:Apoſtolus antequam vidiſſet legem,non credebat eſſe peccatum concupiſcere rem alterius,ſed poſtquam inuenit in lege , Nõ concupiſces,credidit eſſe peccatum.

m ¶*Hoc enim.*]Verba ſunt Aug.vſque in fi. Et dic, hoc, ſ. neſcire concupiſcentiam,vel remouendam à ſe:Vel,hoc,id eſt peccatum.ita exponit Auguſtinus . Si intelligas de concupiſcentia carnis tantum,falſum eſſet , cum Apoſtolus haberet concupiſcentiam,& ſtimulum carnis.vnde dixit : Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ,captiuantem me in lege peccati.32.q.5.ſi Paulus. Ad Ro. 7.

n ¶*Generale.*]ſ.vitium concupiſcentiæ , quod eſt generale ad omnia vitia.

¶*Gl.ſeq.arg.alleg.quinque iura.*

o ¶*Vnde omnia mala.*]Arg.ꝙ vno prohibito, omnia prohibentur,quæ ſequuntur ex illo.13.q.5.pœnale. & 4. diſt. denique.& j̃.de fid.inſtr.inter dilectos.ad fi.C.de reb.alie. non alie.l.vlt.& C.de legibus.non dubium.

¶*Glo.ſeq.dupliciter exponit literam.*

p ¶*Oriuntur.*]Id eſt, oriri pñt.& comprehendit gña ſingulorum,& non ſingula generum,i.non eſt aliquod genus mali, quod q̃nque non poſſit oriri ex concupiſcentia. 1 Et ſic intelligitur 47.diſt. bonorũ. vbi dicit ꝙ cupiditas eſt radix omnium malorum. vbi ſimiliter comprehendit gña ſingulorum,& non ſingula generum. & de pœ.diſt. 2. quia radix. Et eodem modo intelligitur illud quod dicit Imperator,ꝙ auaritia eſt mater oĩum malorum.Auth.vt iud.ſine quoquo ſuffra.§.cogitatio.ver.ſi.coll.2.Et ex hoc gñali vitio concupiſcentiæ oĩa mala,i.ſeptem principalia vitia pñt oriri,ſ.Superbia,Ira,Inuidia,Accidia,Auaritia,Gula, Luxuria: & iõ dicit Aug.cum Apoſtolo,ꝙ bona ſit lex , quæ dum hoc, &c. non tñ pp hoc ſingula vitia cuiuslibet generis , vt puta, interficere hominem,periurium,& ſimilia oriuntur ex concupiſcentia.Vel expone ꝙ dicit,oriuntur, i.orta ſunt, præſens pro præterito.ita exponitur.ff.de ver.ſig.verbũ erit. propter concu-

1 Hoc aliàs ebrietati tribuitur 35. diſ. ante oĩa. aliàs ignorantiæ.38. diſt. ignorãtię. aliàs amori pecuniæ. 23. diſ.his igitur.ſed nõ obſtat, vt per Hoſ.& Io. Andr. hic.

concupiſcentiā enim primi parentis omnia mala orta ſunt. ſi enim non concupiuiſſet, non peccauiſſemus. 5. diſtinc. ad eius vero concubitum. in fi. Vnde Greg. Caro nos læta traxit ad culpam, afflicta reduxit ad veniam. & ſic non eſſet neceſſe comprehendere genera ſingulorum, &c.

attendit. No. ꝙ ſi conſuetudo fuit ꝙ omnes canonici æquales haberent præbendas, & eſt immutata, debet ad ſtatum priſtinum reformari.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit, contra ſol. vnam l. allegat. ſecundò quærit, alleg. pro, & ſoluit diſtinguendo inter communionem collegiatorum, & ſingularium, & inter neceſſaria, & voluntaria.*

na eſt ergo lex [a], quæ dū hoc prohibet, oīa mala prohibet.

¶ Hieronymus in parabolis. †

¶ *Conſtitutiones decretorum ſingularibus ſunt opinionibus præferēdæ.*

CAP. V.

NE innitaris [b] prudentiæ tuæ [c]. ¶ Prudentiæ ſuæ [d] innititur, qui ea, quæ ſibi agēda, vel dicenda videntur, patrum decretis [e] præponit [f].

¶ Innocentius iij. Senoñ. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Treceñ.

¶ *Non valet conſtitutio collegij in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa. Vel ſic: Abſque rationabili cauſa nō poteſt maior pars capituli tollere cōſuetudinem, vtilitatem priuatam nutriendo.*

CAP. VI.

CVm † oēs: & infrà. ¶ Ad audientiam noſtrā † peruenit, quòd Treceñ. canonici nouum fecerunt in Treceñ. eccleſia conſtitutum [g], vt eis tam in præſentia, quàm in abſentia redditus ſuos ex integro percepturis: qui in eadē eccleſia poſt illam conſtitutionem fuerunt, vel de cætero fuerint inſtituti, redditus in abſentia nō percipiant, ſed tunc ſolùm cum fuerint reſidentes: cum ſecundum Treceñ. eccleſiæ conſuetudinem omnes in hoc conſueuerunt eſſe pares. ¶ Statuerunt † etiā vt (cum ſingulis præbēdis annexæ ſint vineæ) ipſis ſuas dū vixerint poſſidentibus, vineæ decedentium ad ſucceſſores non tranſeant, ſed prouentus earum inter ſingulos diuidantur. ¶ Cum igitur quod quiſque [h] iuris in alterum ſtatuit, ipſe debeat vti eo: & ſapientis † dicat auctoritas, Patere legem, [i] quam tu ipſe tuleris. mandamus quatenus antiquos canonicos iunioribus, & iuniores in perceptione fructuum tam præbēdarum, quàm vinearum coæquetis [k] antiquis, ſecundum priorem conſuetudinem [l] vſque ad tempus prædictæ conſtitutionis ſeruatam, vel ſecundum rationabilem inſtitutionem in poſterum obſeruandam.

a ¶ *Lex.* ] Id eſt, conſtitutio: vt in prin. decre. lex eſt conſtitutio. diſ. 1. & diſt. 2. c. 1. & ſic facit ad titulum.

† Cap. 3. eadem verba ſunt in gl. ordin. &c. 6. eo tit. in 1. compil.

NE *innitaris.* ] Diuiditur. quia primò ponuntur verba Salomonis: Secundò verba Hieronymi, & Auguſtini exponentium illa: ibi, *Prudentiæ.* Abb. Sicu.

CASVS ſic ponitur. In parabolis Salomonis ponuntur iſta verba: Fili mi habe fiduciam in domino ex toto corde tuo: & ne innitaris prudentiæ tuæ: & ne ſis ſapiens apud temetipſum. Hieronymus exponit verba iſta, ne innitaris prudētię tuæ, dicens illū inniti prudentiæ ſuæ, qui ea quæ ſibi videntur agenda, vel dicenda, præponit ſtatutis ſanctorum patrum, vel etiam legib. No. ꝙ proprium intellectum non debet aliquis præferre decretis ſanctorum patrum.

Prou. 3.

† Ca. 1. eo. tit. in 3. cōpila.

† In multis antiq. ita: ad audientiam apoſtolat⁹ noſtri.

¶ *Glo. ſeq. inchoat caſum.*

b ¶ *Ne innitaris.* ] In parabolis Salomonis ponuntur verba iſta: Fili mi habe fiduciam in domino ex toto corde tuo, ne innitaris prudentiæ tuæ, ne ſis ſapiens apud temetipſum. Hieronymus exponit hic particulam illam, ne innitaris prudentiæ tuæ, &c.

c *Prudentiæ tuæ.* ] Verba ſunt Hieronymi vſque in finem.

d ¶ *Prudentiæ ſuæ.* ] In malo. & eſt ſimile. 8. q. 1. ſciendum. & 3. q. 9. pura. & s̃. eo. tit. canonum.

e ¶ *Decretis.* ] Id eſt, cōſtitutionibus, & ita pertinet ad titulū.

f ¶ *Præponit.* ] Non ergo ſunt poſtponenda decreta, quæ Hieronym. ita commendat: quod etiam fieri non debet. 37. diſt. relatum.

CVm *omnes.* ] Cōiter ſic ſummatur. Conſtitutio canonica, quæ non eſt omnibus cōis, & per quam tollitur eccleſiæ conſuetudo antiqua, non valet. Et duo facit. Nam in prima parte ponit duo ſtatuta ſucceſſiuè facta. In ſecunda parte duplici ratione præallegata ambo ſtatuta caſſari mandat. Scđa ibi: *Cum igitur.* Abb. Sicu. Hæc decre. fuit prima in tertia cōpilatione, & ſequebatur, Simus vnum corpus in Chriſto.

CASVS. Canonici Treceñ. tale fecerunt in eccleſia Trecēſi conſtitutum, ꝙ tam in abſentia quàm in pñtia redditus ſuos perciperent integraliter: qui verò poſt illam cōſtitutionem inſtituerentur, nihil perciperent in abſentia, ſed tunc tm̃ cū fuerint reſidentes: cum tunc conſuetudo eccleſiæ Treceñ. erat ꝙ oēs in hoc eſſent pares. Inſuper cum ſingulæ prębendæ vineas haberent annexas, ſtatuerūt ꝙ ipſi dum viuerent, ſuas vineas poſſiderent, & vineæ ſuccedentium non tranſirent ad ſucceſſores, ſed prouentus earum inter ſingulos diuidantur. Peruenit ad notitiam dñi Papæ. Papa ſcribit archiepō Senonenſi dicens, quod quiſque iuris in alterum ſtatuerit, ipſe debet vti eodem. & ſapientis dicit auctoritas, Patere legem quam ipſe tuleris. Papa mandat ipſi archiepō ꝙ omnes canonicos antiquos & iuniores in perceptione pbendarum & vinearum faciat eſſe pares, ſecundum priorem cōſuetudinem ſeruatam vſque ad tp̄s conſtitutionis pręfatæ, vel ſecundum rōnabilem conſtitutionem in poſterum obſeruādam. No. ꝙ conſtitutio facta in præiudicium abſentium, & futurorum, non valet. No. ꝙ quiſque iuris. &c. No. ꝙ in præbendis percipiendis æqualiter, vel inæqualiter, conſuetudo

g ¶ *Conſtitutum.* ] Sed nōne canonici iſti Treceñ. poterant hæc & alia ſtatuere alijs irrequiſitis, ēt in præiudicium ſucceſſorum, cū iſtud videretur eſſe ius cōe, ꝙ abſentes nihil percipiant. j̃. de cle. nō reſi. inter quatuor. & c. vlt. j̃. de app. peruenit? Imo videtur ꝙ ſic. arg. 10. q. 2. c. ea enim. §. hoc ius porrectum. & ff. de pac. reſcriptū. & 7. q. 1. factus eſt. Sed hoc ideo nō valuit, qa in p̄iudicium aliorū, & malo zelo, & cōtra cōſuetudinē eccleſiæ hoc fecerūt. j̃. eo. tit. ex parte. Et tranſgreſſor conſuetudinis, vt tranſgreſſor legis puniēdus eſt. 11. diſt. in his. Et ſtatutum, ſiue cōſtitutio dēt eſſe iuſta, & honeſta, & cōis omnib. 4. diſt. erit aūt. & quia conſtitutio iſta nō erat gñalis, nec cōis omnibus, ideo nō valuit, &c. Et cum ipſi canonici intelligantur quaſi vnum corpus, & idē collegium, nō debent duplici iure cenſeri. 11. q. 2. cognouimus. & j̃. de deci. c. cum in tua. Et incōueniens aliud ſequeret, ꝙ ſucceſſores minus haberent q̃ prædeceſſores: & ſic non eſſet vera ſucceſſio in ius alterius. ff. de acq. re. do. l. hæreditas. & ff. de acq. poſ. l. cum hæredes. in prin. Iſta conſtitutio nō valuit, quia ſine cōſenſu epi facta fuit. j̃. de conſu. c. cum conſuetudinis. circa fi. arg. contra. ff. de col. l. vlti. vbi fit collatio bonorū natis, ſed non illis, qui ſunt naſcituri. Sed nūquid eſt verum gñaliter, qđ maior pars capituli. facit, totum capitulum facere intelligit? quod videt̃. j̃. de ijs quæ fi. à ma. par. c. cū in cunctis. Dicas ꝙ ſi aliquid eſt cōe pluribus, nō vt collegiatis, ſed vt ſingulis: quod fit à maiori parte illorū, nihil valet, niſi omnes conſentiant. ff. de ſer. ruſt. pd. l. per fundum. niſi rem concedant in naturalem vſum, qđ pōt facere vnus ēt inuitis ſocijs, & contradicentib. Inſti. de re. di. §. religioſum. ver. in cōe vero ſepulchrū. & niſi in caſu. j̃. de iu. patr. c. poſtulaſti. & c. qm̃ in quibuſdam. Si verò ſint plures, vt collegium, diſtingue, ſi aliqua facienda ſunt ex neceſſitate, vt alienationes, electiones, & ſimilia: ſufficit quod maior pars facit. j̃. de ijs quæ fi. à maio. par. c. cum in cunctis. dum tñ alij abſentes vocentur. j̃. de elec. c. ꝙ ſicut. & c. venerabilem. In alijs quæ ex neceſſitate non fiunt, qualia erant iſta, quæ iſti faciebant, nihil poteſt fieri niſi oēs conſentiant, vt hic, & in p̄dicta l. per fundum. & debent conſentire vt collegium, non tanquam ſinguli. arg. j̃. eo. c. cum M. Ferrarieñ. & j̃. de elec. c. in Geneſi.

† Hoc eſt ſecundum canonicorum ſtatutum.

† Catonis ſcilicet in diſtichis moralib. vt hic notat Contius. facit text. in Rub. & l. j. ff. qđ quiſque iuris, &c.

h ¶ *Quod quiſque.* ] ff. ꝙ quiſque. iur. l. 1. & diſt. 1. in princip. decretorum.

i ¶ *Patere legem.* ] Dicit Aug. Talis ſum in ſcriptis aliorum, quales volo eſſe intellectores meorum. 9. diſt. neque quorūlibet. Nec debēt alijs legem imponere, quam ipſi negligunt obſeruare. j̃. de præb. c. pro illorum.

¶ *Gl. ſeq. notat, & remittit.*

k ¶ *Coæquetis.* ] Sic ergo oēs pares debēt eſſe in beneficijs. j̃. eo. c. cū M. de hac materia nota. j̃. de mai. & obe. c. ſtatuimus.

¶ *Glo. ſeq. notat quòd ex conſuetudine, &c.*

l ¶ *Conſuetudinem.* ] No. hic arg. optimū, ꝙ in abſentia pōt qs percipere bñficium ſine peccato, ſi cōſuetudo ſit: ſecus eſt de iure cōi: vt j̃. de cleri. non reſid. c. quia nōnulli. & c. relatum.

*Quæ*

QVæ *in eccleſiarum.*] In prima parte ponitur conſtitutio. In ſecunda eius caſſatio. ſecunda ibi, *Volentes igitur,* Abb. Siculus.

Casvs. Ciues Teruiſini conſtituerunt, ꝙ ſi aliquis ad inopiam vergere ſe probabiliter allegauerit, liberam habeat facultatem alienandi feudum, quod ab eccleſia tenet. Peruenit hoc ad notitiã domini Papæ. Papa ſcribit ſuper hoc epiſcopo Tridentino, volenſque eccleſiarum indemnitati prouidere, decreuit huiuſmodi conſtitutionem, & venditiones feudorum eccleſiaſticorũ factas ſine legitimo clericorũ cõſenſu, vires aliquas nõ habere. No. ꝙ conſtitutio facta in rebus eccleſiæ per laicos, non valet. No. ꝙ feudum non poteſt vendi ſine volũtate dñi à quo tenetur.

†Trecen.

†Ca.2.eo. tit. in 3.cõpilatione.

† Hoc eſt allegando ꝓbauerit, neque enĩ ſufficit dicere, niſi probetur.

a ¶*Conſtituerunt.*] Qđ eis licuit tam iure fori, quàm iure poli. Et vocatur ius ciuile, ꝙ quiſque populus 1 ſibi cõſtituit. Inſti. de iu. nat. §. 1. & diſt. 1. ius ciuile. Sed ex hoc ſtatuto nullum præiudicium eccleſiæ generat, vt hic, & 96. diſt. bene quidẽ. etiamſi in vtilitatẽ eccleſiæ redundaret: ſi auctoritas Papę non interueniret, vt in c. bene quidem. & ĩ. eo. c. eccleſia S. Mariæ. & 10. diſt. c. 1. & ĩ. de ſen. & re iudic. c. cum cauſa.

1 An populus Romanus poſſit hodie condere legẽ, no. Ioã. & Bartol. Brix. 12. diſtin. c. 1. & Azo. C. de leg. & conſtit. l. vlti. Io. And.

† Ca.4.eo. tit. in 3.cõpila.

b ¶*Ad inopiam.*] Si culpa ſua eget, indignum eſt ei ſubueniri. 2 ff. depoſi. l. bona fides. arg. op. ad hoc. 86. diſt. non ſatis. Vel ſi ſuo vitio incidit in egeſtatem. & eſt ſimile. ĩ. de conſue. c. ex parte.

2 Eleemoſyna tamẽ ei dari debet. 42. diſ. quieſcamus.

¶*Glo. ſeq. tractat de alienatione feudi, infeudatione, & datione in dotem. dat ſimile de vſuario, & emphyteuta. In fine recit. per quæſtionem, an vaſallus inuito domino feudo renunciet: tenet quòd non, allegat vnam l. in contrarium.*

c ¶*Alienandi feudum.*] Qui feudum alienat, cadit à iure feudi, & dominus illud alij concedere poteſt. ĩ. de feu. c. 2. & in lib. feu. in tit. de alie. feu. conſti. ſi clientulus. ſed alij in feudũ dare poteſt; vt in dicta conſti. ſi clientulus. & in conſti. Lotharij, imperialis. nec feudum dari poteſt in dotem. ĩ. de dona. inter vir. & vxo. c. nuper. Nec vſuarius poteſt vſum vendere irrequiſito domino: vt Inſti. de vſu & habi. in prin. Nec emphyteuta poteſt vendere meliorationes ſuas domino irrequiſito: quod ſi fecerit, dominus illud poteſt reuocare. C. de iure emphy. l. vlti. ĩ. de loca. c. potuit. ſed facta denũciatione domino, ſi dixerit ſe nolle emere, vel ſi à denunciatione duorum menſium ſpacium ſit elapſum, poteſt vendere cui vult, dummodo non vendat perſonis prohibitis. ĩ. de loca. & condu. c. potuit. quæ decre. Greg. eſt, & in prædicta. l. Renunciare autem feudo vaſallus non poteſt inuito domino: cũ eius fauore introductum ſit, vt vaſallum habeat. arg. C. de act. & obl. l. ſicut in initio. Arg. contra. ff. de ope. lib. l. interdum.

Additio. Dic ꝙ iſta l. interdum, non bene facit pro opin. gl. quia loquitur de operis promiſſis per libertum. facit melius in l. ſoluendo. ff. de neg. geſt. & in l. imperialem. de prohi. feu. alie. per Fride. colla. 10. & ibi Bal.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſt. an conſenſus ſufficiat.*

d ¶*Perſonarum aßenſu.*] Non tamen ſufficeret omniũ conſenſus in hoc caſu: quia alienatio facta de cõſenſu omnium citra formam debitam, nulla eſt. 12. q. 2. ſine exceptione. & 10. q. 2. hoc ius porrectum. & C. de ſac. ſan. eccle. auth. iubemus. in fi. & ĩ. de re. eccleſ. non alie. c. dudum. lib. 6. ſed ſi cõmunis forma ſeruata eſſet, teneret venditio. ĩ. de ijs quæ ſi. à præla. ſine conſenſu cap. cũ nos. ſed ſi læſa eſſet eccleſia, reſtituitur in integrum. ĩ. de in integ. reſt. c. requiſiuit. & ĩ. de emptio. & vendi. c. cum dilecti.

Additio. Hæc gl. non valet in feudo eccleſiaſtico, quod de conſenſu eccle. à qua tenetur, vendi poteſt, nec alienatur, imo idem dominium remanet penes eccleſiam. ĩ. de feud. c. 2. de dona. per tuas. dictum ergo Io. tunc ꝓcederet, quando ageretur de transferendo directo dominio in emptorem. Io. And.

¶ Idem Tridentino † Epiſcopo.

¶ *Conſtitutio laicorum, eccleſiam, ſeu eius bona non adſtringit.*

### CAP. VII.

QVæ † in eccleſiarum: & infrà. ¶ Sanè peruenit ad audientiam noſtram, ꝙ ciues Teruiſini conſtituerunt,[a] vt ſi quis ſe ad inopiam[b] vergere probabiliter allegauerit, † alienãdi feudum[c], quod ab eccleſia, vel alijs tenet, liberam habeat facultatem: & infrà. ¶ Volentes igitur eccleſiarum indemnitati conſulere, conſtitutionem huiuſmodi, & venditiones feudorum eccleſiaſticorum factas ſine legitimo eccleſiaſticarũ perſonarum aſſenſu[d], vires decernimus non habere.

¶ Idem.

¶ *Dignitas ſublata de eccleſia per ſtatutum capituli confirmatum per Papam, vlterius non cenſetur vacare, niſi per contrarium actum ſtatutum fuerit reuocatum.*

### CAP. VIII.

CVm † acceſſiſſent ad Apoſtolicam ſedem Arch. Tulleñ. & G. Tulleñ. capituli procurator, Archid. propoſuit memoratus, quòd cum olim quidam Tulleñ. canonici noſtris aurib. intimaſſent, ꝙ primiceriatus † in Tulleñ. eccleſia tanto tempore vacauiſſet[e], ꝙ ad manus noſtras illius perſonatus eſſet donatio deuoluta: & infrà. ¶ Fuit inſuper ex parte capituli allegatum, quòd de communi aſſenſu canonicorum Tulleñ. fuerit conſtitutum,[f] ne primiceriatus † dignitas eſſet vlterius in eccleſia memorata: inter canonicos ipſos primiceriatus prouentibus, & poſſeſſionibus diſtributis: & infrà. ¶ Propter quod euidenter apparet, quòd primiceriatus ipſe tanto tempore non vacauerit, ſicut nobis fuerat falſa inſinuatione ſuggeſtum: & infrà. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit Tulleñ. canonicos, ne vlterius in Tullenſi eccleſia primiceriatus eſſet officium, cõmuniter ſtatuiſſe, ac ſtatutum ipſum auctoritate ſedis Apoſtolicæ fuiſſe poſtmodum (ſicut dicitur) confirmatum[g], vos illud faciatis in ſuo robo-

†Aliàs: primiceriatus dignitas.

† Primiceriatus quale ſit officiũ, tradit infra hoc li. tit. de offic. primicerij.

CVm *acceßißent.*] Diuiditur in tres partes. In prima parte ponitur allegatio pro primicerio. In ſecunda ꝓ capitulo: ibi, *Fuit,* In tertia diffinitiua commiſſio: ibi, *Quocirca.* Abb. Sicu.

Casvs. Quidam canonici Tulleñ. olim ſignificauerunt domino Papæ, ꝙ primiceriatus Tulleñ. tanto tempore vacauerat, ꝙ ipſius collatio ad dominum Papam fuerat deuoluta: vnde Papa mandauit quibuſdã, vt ſuper hoc inquirerent veritatem, & ſi vacauiſſet tanto tempore ꝙ ſecundũ Lateraũ. concilium ad dominum Papam collatio fuiſſet deuoluta, ipſi perſonam idoneã de perſonatu ipſius inueſtirent. Cum autem ſuper hoc executores procedere vellent, ex parte capituli fuit propoſitum coram ipſis, ꝙ reſcriptum non valebat veritate tacita impetratum: quia de communi conſenſu canonicorũ Tulleñ. fuerat conſtitutum ñe dignitas illa eſſet vlterius in Tulleñ. eccleſia: & ipſa conſtitutio fuerat per ſedem Apoſt. confirmata. propter quod euidenter patet ꝙ primiceriatus tanto tempore non vacauit, ſicut fuit falsè domino Papæ ſuggeſtum: Propter quod negotium delatum eſt ad dominum Papã: coram quo omnia iſta fuerunt propoſita. vnde mandat Papa quibuſdam, vt ſi conſtiterit canonicos Tulleñ. communiter ſtatuiſſe ne primiceriatus eſſet vlterius in eccleſia Tulleñ. & ſtatutum ipſum auctoritate Apoſtolica confirmatum fuiſſe, illud faciant in ſuo robore permanere, niſi poſtmodum dicti canonici contrauenerint, aliquem in primicerium eligendo. No. ꝙ primicerius dicitur habere officium. No. ꝙ qui facit contra priuilegium, amittit vires priuilegij: & ſic nota quòd ius perditur per abuſum. Not. quòd facilius aliquid immutatum reducitur ad priſtinum ſtatum, quàm quòd immutetur.

e ¶*Vacauißet.*] Nulla iuſta cã impediente: aliàs non curreret tempus. ĩ. de conceſ. præb. & eccle. non va. quia diuerſitatem. arg. ad hoc 28. diſt. de Syracuſanæ. & 2. q. 6. anteriorũ. §. ad hoc. Et ſi Papa interdicat aliquib. ne eligãt ſine ſuo mãdato ſpeciali, tempus, ſ. trium menſium ſtatutum à canone eis currit, niſi intra id tempus poſtulauerint licentiam eligendi. ĩ. de elect. c. vlt. Greg.

f ¶*Conſtitutum.*] Ac ipſum ſtatutum per ſedem Apoſt. confirmatum fuerat.

¶*Glo. ſeq. quærit allegans negatiuè, ponit opi. Ioan. & vacillando ſoluit, in fine gl. ponit triplicem effectum confirmationis ex certa ſcientia.*

g ¶*Confirmatum.*] Sed nunquid canonici per ſe poſſunt minuere præbendas, vel dignitates tollere ſine licentia dñi Papæ? Videtur ꝙ non: quia nec augere pñt. ĩ. de conſue. c. cum olim. & de vi. & ho. cle. c. qm̃ vt ait. 22. diſt. c. 1. quia honor eccleſiæ potius dẽt augeri, q̃ minui. ĩ. eo. c. ex parte. vbi eſt expreſſum ꝙ non. & de conſe. diſ. 1. vaſa. ver. in hoc enim. & ĩ. de ver. ſig. c. vlt. & quia tpibus noſtris potius addi reuerentiã cupi-

An canonici poſſint per ſe minuere præbendas & dignitates inconſulto Papa.

cupimus,quàm minui.25.q.1.quę ad perpetuã. & q. 2.quæcunque. Vnde nec eps poteſt omittere quin ſtatuat archipreſbyterum,quaſi ſolus ipſe ſufficiat.j̃.de offi.archipreſ. c. vlt. & melius eſt qualēcunque eligere , q̃ ordinem plenum non eſſe.ff.de decurio.l.generaliter.§.pe.Ad hoc dixit Io.ꝙ ex cã poſſunt minuere : vt j̃. de inſtit.c.1. & c.aucto ritate.& j̃.eo. c. proxi. & de auctoritate epi. 21. diſt. in nouo teſtõ. Et ꝙ pñt vnam dignitatem tollere,vel diminuere,vel mutare præbendas,probatur 16. q. 1. pręcipimus. & j̃. de exceſ.præla. c.ſicut venire.& ff.cõia præd.l.ſi quis duas.§.1. & ff.de neg. geſt.l.cum alicui.j̃.de præb.c.vacante.& 63.diſt.c. quia ſancta.§.verũ.& 67.diſt.quorum vices.& c.cor epi.& in p dicta decretali Honorij.j̃. eod.c.ex parte.vbi dicit:licet non ſint eius redditus diminuti.& ita videt̃ ꝙ potuiſſent,ſi fuiſſent diminuti. Ioã. Sed verius credo , ꝙ non poſſint ſine auctoritate Papæ, ne q̃nque in fraudem hoc facerent,& cãm ſubijcerent, cum nõ eſſet.& hoc idē dicitur de conſenſu epi arg. optimum. j̃. de ver.ſig.c.vlti.Quod ergo inutile fuit, hic confirmauit auctoritas dñi Papæ ex certa ſcientia.arg.16.q.1.c.vlti.ſicut & dat̃ actio ex nudo pacto,ſi iuuetur auctoritate legis , vel principis,ff.de pac.l.legitima.Vel tene,vt dixit Io.ꝙ poſſunt iuſta ex cauſa,aliàs non,arg.j̃.c.proxi. ver. niſi in tm̃.à contrario. Dignitatem tñ non credo ꝙ poſſint creare , vel ſupprimere ſine auctoritate Papæ,vt hic dicit:nec diminuere numerum iuramento firmatum, cui confirmatio ſedis Apoſt. acceſſerit,huiuſmodi clauſula adiecta, ſ.ꝙ ſi ſecus fieret, non valeret.j̃.de præb.c.dilecto.à contrario.Nota ꝙ confirmatio,ſiue conſtitutio dñi Papæ valet vt confirmet infirmum.2.q.1. in primis.& 3.q.6.hoc quippe . Confirmat etiam & ſupplet defectum ſolemnitatis omiſſæ.j̃.de tranſ. c. 1. Item valet vt de beneficio illo,ꝙ ex certa ſcientia confirmatur,poſtea directè an licitè ſit acquiſitum,an non,ſine nouo mandato nõ cognoſcatur. j̃. de confir.vtil. vel inuti.c.2. Si verò ſub hac forma confirmat,ſ.confirmamus ſicut iuſtè poſſides:talis cõfirmatio modicum operatur,vel nihil.j̃.de cõfir. vti. vel inuti.c.1.de qua confirmatione habes j̃.de conceſ. præben. & eccle.non va.c.quia diuerſitatem.

re permanere : niſi poſtea dicti canonici cõtrauenerint[a], aliquem videlicet in primicerium eligendo[b].

¶Idem Clugieñ.Epiſcopo.

*¶ Non obſtante certo canonicorum numero etiam per Papam confirmato , prouidendum eſt receptis vltra numerum de ſuperexcreſcentibus fructibus,maxime ſi voluntarie per canonicos fuerint recepti.*

¶*Glo.ſeq.arguit pro vnico actu,& c.allegans ſex iura, ad contrarium allegans quatuor:demum ponit quatuor opi. Vinc. Io. Tancredi,& aliorum,quarum quælibet diſtinguit.*

Priuilegiũ an vnico actu perdatur.

a ¶*Contrauenerint.*]Videtur ꝙ priuilegium vnico actu perdatur:vt hic.& j̃.c.proxi.& j̃.de præb.c. pro illorum. & 11. q.3.priuilegium.C.de iure dom.impe.l.2.& C.de ijs qui per me.iudi. non app.l.his qui.& C.de pact.inter empt. & vend. l.commiſſoriæ.Argumentum contra , quia delictum perſonæ,&c.16.q.6.ſi epiſcopum.j̃.de arbi.c.cum tempore. j̃. de priuil.c.accedentib.& c.ſi de terra.

Vincen.diſtinguit, aut datur priuilegium ad faciendum, aut ad non faciendum.Si datur ad faciendum,& is qui impetrauit,ſpatio decem annorum non vtitur eo, perdit illud. ff. de nundi.l.1.Si verò datur ad non faciendum,ſi Papa reſeruauit ſibi aliquid iuris in eo,non poteſt tali priuilegio renũciari expreſsè.j̃.de arbi.c.cum tpe.ſed ſi nihil ſibi reſeruauit, puta quia dedit priuilegium de non dandis decimis:tunc nõ perditur niſi legitimo tempore , ſ. ſi quadraginta annorum ſpatio fecerit contra priuilegium,decimas ſoluẽdo.j̃. de priui.c.accedentibus.& c.ſi de terra.& 7.q. 1.quã periculoſum. Sed ibi ſufficit ꝙ ſemel renunciet,ſ.circa beneficia.Si datur ad excipiendum,perpetuum eſt : quia quæ temporalia ſunt ad agendum,perpetua ſunt ad excipiendum.ff.de do. excep. l.purè.§.vlti.quod eſt verum,ſi nemo agat:ſed ſi agat, & non excipitur contra agētem,perditur priuilegium. ff. de procu. l.Põponius.§.ratihabitionis.& ff.de condi.inde.l.ſi is qui. [1]

1 An & qñ priuilegiũ vno ſolo actu , vel pluribus amittatur, vide gl. 1. in l.uolũtariæ. & Cy. poſt Petrũ de Bel.Perti.C. de excu.tut.& p eoſdem in l. falſo. C. q̃ di.reſcr.

Ioannes dixit , ꝙ ſi ille qui impetrauit priuilegium directè obuiat priuilegio,perdit illud vnico actu tantum:vt hic. & j̃.c.proxi.& j̃.de præben.c.pro illorum. ſecus ſi non ſeruat illud:vel ſi non tuetur ſe illo:tunc enim perdit legitimo tempore.j̃.de priuile.c.accedentibus.& c.ſi de terra. Magis enim delinquit qui directè venit contra priuilegium, quàm ille qui non vtitur illo.arg.ad hoc.84.diſtin. quiſquis.& j̃.de ſent.excom.c.contingit.2.

Alij diſtingunt,an priuilegium ſit oneroſum : & tũc vnico actu tollitur: an ſit fauorabile: & tunc non perditur vnico actu .

T.melius videtur dicere,ſi priuilegium datum eſt fauore perſonæ,ſeu perſonarum,quale fuit hic,& in ſimilibus concordantijs , perditur vnico actu . Si datũ eſt fauore eccleſiæ, ſiue intuitu religionis , vt ſunt priuilegia de non ſoluendis decimis,& ſimilibus:non tollitur niſi legitimo tempore , vt dictum eſt. Et hæc opinio Tan. habetur hic verſibus,

*Priuatam legem tollit contrarius actus ,*
*Si perſonalis ſit,ſi patet eſſe realis:*
*Tunc non perdetur , niſi præſcripſiſſe probetur .*

Melius videtur dicendum ꝙ ſicut ſunt diuerſa priuilegia in diuerſis caſib. conceſſa, quodlibet priuilegium locum habeat in ſuo caſu : [2] ſicut vides in præſcriptionibus, quæ diuerſa tempora requirunt. Dic vt j̃.de deci.c.ſuggeſtum.

## C A P. IX.

CVm † M. Ferrarienſis: & infrà.¶Dictus M.pro ſe, ac quatuor ſocijs[c] ſuis propoſuit,quòd Ferrarieñ.canonici

†Ca. 5. eo. ti. in 3.cõpilat.

¶*Gl.ſeq.obijcit,& ſoluit.*

b ¶*Eligendo.* ] Videtur ꝙ talis electio non deberet valere, quia noua dignitas ſine licentia Papæ conſtitui non poteſt. j̃.de conſue.c.cum olim.22.diſt.c.1.Sed hæc electio videtur de nouo eſſe creata,& ſine licentia [3] Papæ:non dicit̃ noua dignitas: ſed ex cõſequentia antiquæ dignitatis poſſunt eam reſumere.arg.ad hoc j̃.de feu.c.2.& j̃. de Iudæ. c. conſuluit. & ff.de noui operis nunciatio. l.1.§.ſi quis ædificium. Ber.

2 Concor. tex. in l. ſi cum actũ. ff. de neg. geſt. & in l.fina. ff.de cal.& l.Papinianus exuli.ff. de mino.

3 Simile de conceſſione præbendæ. c. vlt. lib.6.

C*Vm M.Ferrarienſis.*]Habet materiam prolixam,& ſubtilem:& hoc dicit: Si capitulum contra ſuam conſtitutionem de certo canonicorum numero,aliquos recipit in canonicos, de ſuperexcreſcentibus fructibus eis prouidere tenet̃. Io.And. Diuidit̃ in tres partes.In prima ponitur allegatio pro M.& ſocijs.In ſecunda pro capitulo:ibi, *Verum*. In tertia definitio:ibi,*Mandamus*.Abb.Siculus.

CASVS.Canonici Ferrarieñſes,vt maioribus redditibus abũdarent,ſtatuerunt 14. præbendarũ numerum in eccleſia Ferrarieñ. præter illud quod communi menſæ cõiter deputarunt,contra antiquam conſuetudinem eccleſiæ . poſtmodũ quadam præbenda vacante in ipſa eccleſia, canonici contra conſuetudinem ipſam voluntariè venientes , M. & quatuor ſocios ſuos receperunt , nullis præbendis aſſignatis eiſdem: & quamuis redditus illorum eſſent quamplurimum augmētati,noluerunt tñ eiſdem de ſuperexcreſcentibus redditibus prouidere:& ideo inter dictos quinque , & capitulũ quęſtio ſuper hoc mota fuit coram Ferrarieñ. epo.tandem ad ſedem Apoſt.qõ eſt delata : coram dño Papa omnia iſta fuerunt ex parte illorum quinque propoſita: & ex aduerſo ex parte capituli fuit propoſitum,ꝙ in Ferrarieñ.eccleſia.14. præbendarum numerus fuerat conſtitutus,& à ſede Apoſto.confirmatus : tandem cum vna præbenda in eadem eccleſia vacaret , ad inſtantiam quorundam receperunt duos in eandem præbendam,& poſtmodum ad preces epi dictum M.& quendam alium ſine præiudicio conſtitutionis prædictæ in canonicos receperunt;ita tñ ꝙ ipſi de canonicatu nil reciperent, donec primi duo eſſent præbendas integrè aſſecuti,& redditus qui per eorũ induſtriam excreuerunt , deputauerunt cõi menſæ,quę minus ſufficiens erat:quos quinque canonici ſibi contra prædictam conſtitutionem petebant in beneficiũ aſſignari. Iſtis & alijs allegatis mandat Papa iudici , vt cũ in conſtitutione prædicta & confirmatione Apoſtolica,vel fuerit,vel eſſe debuerit ſicut conſueuit expreſſum,Niſi intãtum excreuerint eccleſiæ facultates , ꝙ pluribus poſſint ſufficere competenter : & ipſi canonici contra conſuetudinem ſuam receperant quatuor ad vacaturas præbendas vltra numerum conſtitutum:faciat ſuperexcreſcentes redditus p̃dictis quinque canonicis aſſignari:ita ꝙ ſi ex eis æquales cum alijs poſſint habere præbendas,quod ſuperfluum fuerit, in cões vſus conuertatur,antiquis canonicis prębendas ſuas percipientibus conſuetas:reuocato in priſtinum ſtatum quicquid ab alterutra partium in præiudicium alterius poſt motam quæſtionem coram epo Ferrarieñ.circa præbendas , vel poſſeſſiones fuerit attentatum.Nota quędam notabilia in hac decretali.Primò,ꝙ proteſtatio non prodeſt illi qui facit cõtrà ipſam proteſtationem.Item vbi certus canonicorum numerus conſtituitur,vel confirmatur,conditio illa,Niſi in tantũ excreſcerent , &c. ſubintelligitur , etiamſi non apponatur. Item lite mota nihil eſt ab alterutra partium innouandum in præiudicium alterius.

¶*Gl.ſeq.reci.per q.an ſine mandato iſte M.&c.*

c ¶*Socijs.* ] Et licet M.haberet mandatum:tamē ſine mandato

dato pro ſocijs abſentibus agere poſſet, cum eſſent conſortes eiuſdem litis: quia agebant vt eis fieret cõicatio de fructibus ſuperexcreſcentibus:tamen cauere debet de rato: 1 vt C.de conſor.eiuſ.lit.l.2.& eſt ſpeciale : aliàs non admittitur ad agendum ſine mandato, niſi eſſet coniuncta perſona. ff. de procu.l. ſed hęc perſonæ.in prin.& inf.tit. proxi. c. nonnulli. Et in alio eſt hic ſpeciale: quia poſt litem conteſtatã dat cautio; quod eſt contra id quod legitur.ff.de procu.l. Pomponius. §. ratihabitionis.Sed illa lex, Pomponius, loquitur qñ p procuratore lis eſt conteſtata.Vinc. Sed non credo q́ iſta ſit talis cã: quia quilibet agere poterat pro ſe, & ſine alijs. & iſte M. habebat mandatum ab alijs, aliàs non fuiſſet admiſſus procurator. Ber.

1 De his cautionib. tractauit hic Bonaguida. id quod colligit ex not. inf. de procu. c. j. & c.accedẽs. &c. mandato. & plenius de his in Spe. de ſatiſda. Io.And.

a ¶ *Eo.* ] id eſt,in tantum.

b ¶ *Quo.* ] i. in quantum.

c ¶ *Conſuetudinem.* ] Hoc non multum noceret, dummodo ex cã hoc facerent : vt dictũ eſt ſ.c. proxi. arg. ff. de decr.ab or.fa. quod ſemel. & in auth. vt deter.ſit nu.cleri.colla.1. ver.non enim,&c.& j. de inſti.c.1.& c.auctoritate.

† ex diuerſo.

d ¶ *Prouidere.* ] Subaudi q́ ille M.cum ſocijs ſuis petebat ex illis fructibus ſuperexcreſcentibus ſibi præbendas aſſignari.

vt eo [a] amplius ſuos redditus augmentarent,quo [b] prouentus eccleſiæ (qui diuidi conſueuerant inter plures) in vſus cederent paucorum, quatuordecim præbendas tantũ, præter id quòd menſæ cõmuniter deputarunt, in eadem eccleſia contra antiquam cõſuetudinem [c] ſtatuerũt. Poſtmodùm verò contra conſtitutionem ipſam voluntariè venientes,dictos quinque in canonicos receperunt, nullis præbendis aſſignatis eiſdem. Et licet eorum redditus non modicum fuerint augmentati, nondum tamen eis voluerunt ex ſuperexcreſcentibus redditibus prouidere [d]. ¶Verum† ex aduerſo fuit propoſitum,quòd quatuordecim prębendarum numero in Ferrarieñ.eccleſia inſtituto,& Apoſtolicæ protectionis præſidio roborato: cum vna in eadem eccleſia præbenda vacaſſet, ad quorundam inſtantiã duos ad eam [e], & poſtmodum ad preces epiſcopi dictum M. & quendam alium [f] ſine præiudicio [g] dictæ conſtitutionis in canonicos receperunt [h]: ita q́ ipſi canonici de canonia nihil [i] perciperent, donec primi duo eſſent prębendas integrè aſſecuti. Cumque per canonicorum induſtriam [k] fuerit procuratum, vt ex poſſeſſionibus,quas eccleſia tempore longo poſſedit, plures eis redditus ſoluerentur: ſuperexcreſcentes communi menſæ, quæ minus ſufficiens fuerat, deputauerunt: quos dicti quinque ſibi poſtmodum petierunt contra capituli conſtitutionem in beneficium aſſignari: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus cum in conſtitutione prædicta,& confirmatione ſedis Apoſtolicæ, vel fuerit, vel eſſe debuerit,ſicut cõſueuit, †expreſſum, niſi in tãtum excreſcerent eccleſiæ facultates,q́ pluribus poſſent ſufficere [l] competenter: & ijdem canonici in derogationem ſuæ conſtitutionis,ad vacaturas [m] pbendas quatuor receperunt

fami.l. 2. lib. 10. Ideo põt dici q́ proteſtatio profuit cũ ipſi pbendas conſuetas integrè percipiunt, &tſi iſti quinque de redditibus excreſcentib. non percipiunt tñ quantum antiqui:ſed tamen preiudicium fit eis quantũ ad cõem menſam.

¶*Gl.ſeq.diſtinguit canoniam à præbenda.*

h ¶ *Receperunt.* ] Vñ eis prouidere debebãt, j.de pręb.c.relatum.& c.dilectus.1.& j.de cõceſ.præb. c. cum ſuper qõne. Et not. q́ aliud eſt canonia,& aliud pbenda. Canonia, eſt ius, quod prouenit ex electione, & receptione in fratrẽ,vt hic. Præbenda eſt, quæ procedit ex inſtitutione, & officio: quia ex quo qs facit officium,dẽt percipere beneficium. Vñ & laicus, vt dicit Vincen. poteſt habere præbendam, & poteſt eſſe pbendarius, ſed non poſſet eſſe canonicus. j.de inſtitu. c.eccleſia. Nota q́ omnis canonicus debet habere præbendam: ſed non conuertitur. ſola enim perceptio ſalarij non facit decurionem. ff. de decur. l. ſola ſalarij. nec quicunque habet canoniam, habet vocem in capitulo, vt puer.j. de æta.& quali.c.ex ratione.ff.de decur.l.ſpurij.

† Facit ad hoc l. qđ ſi nolit.§.qa aſſidua. ff. de ædil. edi.no. Bar. in l. nemo. ff.de rebus dub.

¶*Gl.ſeq.obijcit,& ſoluit.*

i ¶ *Nihil perciperent.* ] Videtur q́ hoc fuerit ſimoniacum.j.de præben.c.dilectus filius.T.Dic q́ ſi intellexiſſent,& actum eſſet inter partes,q́ nihil omnino perciperent,ſimoniacum fuiſſet:ſed intelligebant q́ tñ de præbendis diuiſis nihil perciperent:& hoc patet ex eo,quod dicit j. Antiquis canonicis ſuas præbendas, &c. & canonici nullum pactum cum aliquo fecerunt : ſed ſimpliciter elegerunt illos:ita q́ de præbendis diuiſis nihil perciperent.

¶*Gl.ſeq.recit.per obiect.quæ tripliciter ſoluitur.*

e ¶ *Ad eam.* ] Si hoc eſſet verũ,talis receptio non valebat.j. de præbẽ.maiorib.& c.tuæ.Sed probata non fuit hęc forma: ſed hoc obijcere non poterant: quia fatebant ſe feciſſe contra conſtitutionem Turo.concilij.j.de præbẽ. c. maioribus. quare non eſſent audiendi.de conceſ.præb.& eccle. non va. cum ſuper quæſtione.& ſic repelluntur ſuam turpitudinem allegantes.j.de don.c.inter dilectos. 2 Vel dic ad eam.i.ea vacante elegerunt duos ſimpliciter in canonicos.

2 Concor. l. trãſactione. C. de tranſa.& l. mercalem. C.de cõdi. ob tur.cau.

Additio. Vel dic ſecundum Inn. q́ fortè ambo diuidebãt præbendam : ſed ſimpliciter fuerunt electi in canonicos, & non ad ipſam diuidendam:ſed poſteà inter ſe ordinauerunt de præbenda diuidenda:quod fuit illicitũ: ſed quia iſti actus fuerunt diuiſi,ideo ſecundus non nocuit primo, ad hoc. de rerum permu. ad quæſtiones. dixit tamen plus ſibi placere quod no.de præben.c.dilectus. 2.& c. tuæ. & illud quod ibi no.maxime in decre.dilectus.Io.And.

¶*Gl.ſeq.recitatur per quæſtionem.*

f ¶ *Alium.* ] De quinto non ſit hic mentio:quia forte capitulum confitebatur illum elegiſſe.

¶*Gl.ſeq.notat proteſtationem non prodeſſe. allegat tria iura, in contrarium allegat quinque,& dupliciter ſoluit.*

3 Quod eſt ppiè tũc, qñ proteſtatio & factum ſe ſimul nõ cõpatiuntur: vbi ergo dupliciter itelligi poteſt aliqđ, ſecus. ad. de Alberti num tract. de agnoſ. aſſertio. q. 1 1.nu.9.& Gerſonem trac.de pteſta.conſiderat.3.

g ¶ *Sine præiudicio.* ] Hic ergo non prodeſt proteſtatio : qđ eſt verũ qñ eſt contra ſubſtantiã facti,vel rei ſuper qua fit: vt ſi pteſtatus fuiſſet cum reciperet aliquẽ in canonicũ,vt non hęret prębendam:quæ ſubſtantia eſt negotij: quia qui receptus eſt in canonicũ,non dẽt carere pbenda: vt j.de prębẽ.c. relatum Si verò proteſtet ſic,q́ ea que dicit, nõ dicit animo conteſtandi litẽ:talis bene valet.Io.j.de app. c.ſolicitudinẽ. & j.de cenſi.c.olim cãm.& ff.de condi. inde.quod qs ſciens. Arg. contra j.q́ met.cau. perlatum.& 31. q.2.Lotharius.ff. quib.mo.pig.vel hyp. ſol.l.ſi debitor.§.1.& j.de in integ.reſti.c.cum veniſſent.& j.de elect.c.Cumana.circa finem. Sol. ibi proteſtatio non valet,vbi proteſtans p contrariũ factũ 3 directè obuiat ſuę proteſtationi,vt in dictis decre. c.ſolicitudinem.& c.olim cãm.niſi hoc faceret iuſta de cã: vt in d.c.platũ.Et qñque proteſtatio plus pdeſt q̃ appellatio. C. de ſil.

¶*Gl.ſequens obijcit,& ſoluit.*

k ¶ *Induſtriam.* ] Hęc videbatur bona allegatio : quia ſi per ipſorum induſtriam redditus ſunt augmentati, non debent compelli illos communicare alijs.C.de alluui.l.3.& j.de in integ.reſti.c.requiſiuit.in fi.aliàs,c.1.& ff.de rei ven.l.cæterum.& nemo compellitur ad communionem. ff. de condi. indeb.l.ſi non ſortem.§.ſi centum.ff.pro ſocio.l.qui admittitur.Papa tamen non admiſit illam allegationem.quia præiudicauerunt ſibi,eos recipiendo.Et tot ponendi ſunt in eccleſijs,quot ex earum fructibus poſſunt commode ſuſtentari: vt j.de inſti.c.1.quia bene poterant eis prouidere de communibus redditibus:nec diſtinguitur hic qualiter redditus augmententur:nec refert ex quo augmentati ſunt: vndecunque proceſſerint,vt j.de ver.ſig.c.ſi.

Eccleſia tot habeat miniſtros, quot commodè poſſint ſuſtentari.

Additio. Quòd ſi per induſtriam canonici ſua præbenda augmentetur, ſibi cedit, nec diuidere compellitur: ſecus ſi communitatis prædia,vnius ſolicitudine augmententur : vt hic, ſecundum Hoſt.Io.And.in nouellis.

l ¶ *Poſſent ſufficere.* ] Arg.conditionem ſubintelligendã: vt 22.q.2.beatus.ff.qui ſatiſ.cog.l.vlt.j.de iureiuran.c. quemadmodum.vbi de hoc.& j.de reſcrip.c.2.

¶*Gl.ſeq.ponit opinionem,quam reprobat.*

m ¶ *Ad vacaturas præbendas.* ] Per hoc quod dicit Ad vacaturas,dicunt quidam, vt Papa Inno. IIII. quod hæc decre. continet diſpenſationem,& non ius commune. Sed non eſt verum,imo continet ius cõmune: cũ ex conceſſione vtriuſque partis conſtet illos fuiſſe receptos in fratres,& ad ius canoniæ.Sed hoc non eſt contra ius, quòd aliquis recipiatur in canonicum,& expectet præbendam:ſed nullum percipere beneficium,ſi percipi poſſit,eſt contra ius,inf.de præben. c.dilectus.1.& c.relatum.quia aliud eſt canonia, aliud præbenda:

benda: vt dictum eſt. ſ. eo. c. & ideo Papa mandat eis dari ſuperexcreſcentes redditus.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Vltra numerum.*] Hic poteſt quæri vtrum iſti, qui quotidie recipiuntur vltra numerum, habeant vocē in electione epōrum, vel aliorū platorum? Dico ſtandum eſſe conſuetudini: 1 & ſi nulla ſit conſuetudo, adhuc non credo q̄ debeant vocari ad huiuſmodi tractatus, vel electiones, cum nondū habeant plenū ius, nec etiam poſſeſſionem.

1 Concor. tex. in l. obſeruare. §. antequam. ff. de offic. procon. & in l. itē eorum. §. j. ff. de aqua plu. arcen.

¶ *Glo. ſequens quærit, & dupliciter ſoluit.*

b ¶ *Cum integritate.*] Sed cū canonici iſti voluntariè receperūt quatuor vltra numerū conſtitutū, auctoritate propria contra ſuam cōſtitutionem, quare nō cōpelluntur communicare ſuos redditus illis, vt ſint oēs æquales, cū renunciare videant ſuo priuilegio. ſ. cap. pximo? Pōt rñderi q̄ ipſi hoc non petierūt, vt in litera patet. & condēnatio non debet fieri niſi quatenus petitum eſt: vt ȷ̃. de ordi. cog. c. cum dilectus. Vel dicas q̄ ſi ēt petitum fuiſſet, non debebant condemnari: quia non fuerunt recepti vltra numerum præbendarum, licet vltra canonicorum numerum: vt ſatis apparet in litera ipſa: vt dicitur ſ. eo. c. in notula, per hoc.

vltra numerum [a] cōſtitutum, antiquis canonicis præbendas cum integritate [b] percipientibus conſuetas, ſuperexcreſcentes redditus prædictis canonicis facias aſſignari: ita quòd ſi ex eis pares potuerint cum alijs ſortiri præbendas: quod ſuperfuerit, in communes canonicorum vſus (ſicut prius ſtatuerāt) ſiue aliter, prout melius videbitur, conuertatur: reuocatis in irritum quæcunque ab alterutra partium in præiudicium alterius poſt motam quæſtionem [c] coram epiſcopo Ferrarieñ: circa præbendas [d], vel poſſeſſiones fuerint innouata.

¶ Idem abbati, & conuentui S. Syluestri.

¶ *Statutum generale laicorum ad eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas, vel earum bona in earum præiudicium non extenditur: nec ſpeciale, etiamſi earum commodum, & fauorem concernat. h. d. quo ad intellectum. Abb. Sicu.*

¶ *Gloſſa ſequens notat, & ſignat contrarium.*

c ¶ *Poſt motam quæſtionem.*] 2 No. q̄ quicquid in præiudicium alterius partis lite pendente fit, debet in irritum reuocari. ȷ̃. vt lit. penden. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. ȷ̃. de deſpon. imp. c. ad diſſoluendum. in fi. & C. de rei vendi. l. ſi fundū. 3 & l. certum. 11. q. 1. quia res. Arg. contra. ȷ̃. de reſti. in integr. c. cum veniſſent. in fi.

2 Hanc gl. dicunt eſſe ſin. hic Innoc. & Pano. ad hoc ſ. q̄ reuocātur attenta lite pendente, quādo attētās de perfidia notat.

3 Vide de cler. excōmunic. mino. illud. ſuper glo. ſ. quia. Ioan. An. in no.

d ¶ *Circa præbendas.*] Vt ſi aliqua præbenda de antiquis vacauit lite pendente, & illa forte ſit alij aſſignata: vel ſi aliqs poſſeſſiones illas, quas petebant, ſibi in beneficijs occupauit: totum debet in irritum reuocari.

Eccleſia ſanctæ Mariæ.] Famoſa eſt hæc decre. & cōiter ſic ſummatur: Cauſæ eccleſiarum per conſtitutiones laicorum definiri nō debent. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur duplex definitionis motiuum. In ſecūda definitio: ibi, *quòd à ſenatore.* Abb. Sicu.

Casvs ſic ponitur: Eccleſia S. Mariæ in via lata mouit quęſtionē contra Ioan. de Archeia ſuper quibuſdā poſſeſſionib. coram iudice delegato à Rom. ſenatore, lite pendente, idem Ioan. poſſeſſiones illas tranſtulit in monaſterium S. Syluestri: tandē abſolutus fuit idē Ioan. appellatum fuit ad ſenatorem, coram quo idem Io. dicebat ſe non eſſe conueniendū: quia non poſſidebat illas poſſeſſiones. Demum ſenator Romanus occaſione cuiuſdam ſtatuti, in quo continebatᷣ, q̄ ſi quis rem litigioſam lite pendente transferret in alium, illa poſſeſſio deberet auferri poſſeſſori, & petitori dari: ſpoliauit monaſterium poſſeſſionibus illis, & reſtituit illas eccleſię S. Mariæ, monaſterio non citato, vel confeſſo, vel conuicto. Vnde monaſterium conqueſtum fuit dño Papæ. Papa conſiderans q̄ laicis quantuncunque religioſis ſuper eccleſijs, & perſonis eccleſiaſticis nulla eſt attributa facultas, & ſi ab illis proprio motu quid ſtatutum fuerit, q̄ etiam eccleſiarum vtilitatem reſpiciat, & fauorem, nullius debet eſſe momenti, niſi per Romanam eccleſiā fuerit approbatum: (vnde ſtatutum Baſilij de non alienandis prædijs ruſticis, vel vrbanis, miniſterijs, & ornamentis eccleſiarum, licet in ſe bonū fuerit, illa ratione reprobatum fuit, quia per ſedem Apoſt. non fuit roboratum) ideo q̄ à ſenatore fuerat factū in præiudicium monaſterij non conuenti, non confeſſi, non conuicti, dñs Papa in irritum reuocauit, & eaſdem poſſeſſiones reſtituit monaſterio ſupradicto. No. q̄ laici de rebus eccleſię, vel perſonis eccleſiaſticis nihil diſponere pñt in præiudiciū eccleſiæ. Item q̄ ſententia lata contra abſentem non citatum, nō confeſſum, nō cōuictum, nihil valet. Itē nota, q̄ iudex eccleſiaſticus poteſt retractare ſententiam iniquā iudicis ſecularis.

## CAP. X.

†Cap. 5. in 3. compilatione, titu. de foro cōpe.

Eccleſia † ſanctæ Mariæ: & infrà. ¶ Nos attendentes quòd laicis (etiam religioſis [e]) ſuper eccleſijs, & perſonis eccleſiaſticis [f] nulla ſit attributa facultas, quos obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi; à quibus ſi quid motu proprio ſtatutum fuerit, quod eccleſiarum etiam reſpiciat commodum, & fauorem, nullius firmitatis exiſtit, † niſi ab eccleſia [g] fuerit approbatum. Vnde ſtatutum [h] Baſilij † de non alienandis prædijs ruſticis [i], vel vrbanis, miniſterijs [k], & ornamentis [l] eccleſiarum, illa reprobatum fuit potiſſima ratione, quòd auctoritate nō fuit Romani Pontifi. roboratum. ¶ Quod à ſenatore factū fuerat in præiudicium monaſterij non conuenti [m], nec cōfeſſi [n], vel conuicti, in irritum reuocantes, eaſdem poſſeſſiones reſtituendas ſibi ſententialiter definimus.

e ¶ *Etiam religioſis.*] Sic ergo laici de rebus eccleſiæ nihil diſponere poſſunt, ſiue in temporalibus, ſiue in ſpiritualibus: vt hic, & 96. diſt. bene quidem, vnde hæc decretalis ſumpta fuit. & ȷ̃. de reb. eccle. non alie. c. cūm laicis. quia ius ſpirituale, puta ius eligendi in eccleſia collegiata, ēt ſi ſit patronus, non cadit in laicum. ȷ̃. de elect. c. ſacroſancta. & ca. Maſſana. non obſtante aliqua conſuetudine: vt ibi dicit Gregorius. 4 Nec de re ſpirituali cō promitti poteſt in laicum. ȷ̃. de arbi. contingit. nec iudicare de rebus eccleſiæ poſſunt. ȷ̃. de iudi. cap. decernimus.

† Vide ca. quæ in eccleſiarum. ſup. hoc ti.

† Hic erat præfectus vrbis Ro.

4 Quod dic vt no. de iur. pat. nobis. Ioā. Andr. in no.

¶ *Gl. ſeq. arguit, & remittit.*

f ¶ *Perſonis eccleſiaſticis.*] Arg. q̄ eodem iure cenſeri debent bona clericorum & eccleſiarum: vt ȷ̃. de vi. & hone. cle. c. vlt. vbi de hoc.

¶ *Glo. ſeq. notat, & remittit.*

g ¶ *Ab eccleſia.*] Sic ergo q̄ aliàs eſt infirmum, confirmatio Papæ facit firmum. ȷ̃. de tranſac. c. 1. De hoc dictum fuit. ſ. eo. tit. c. cum acceſſiſſent.

h ¶ *Statutum.*] 96. diſt. c. bene quidem.

i ¶ *Prædijs ruſticis.*] Ruſticum prædium appellatur, qđ eſt ſine aliquo ædificio. Vrbanum prædium, vbi factum eſt ædificium, vt domus: vt ff. communia præd. vrb. & ru. l. 1. & ff. de ſer. ruſt. præ. l. 1. & per totum. & ff. de ſer. vrbano. prædio. per totum.

k ¶ *Miniſterijs.*] i. vaſis, vel inſtrumentis.

l ¶ *Ornamentis.*] vt pallijs, & conſimilibus, quibus ornatur eccleſia.

¶ *Glo. ſeq. exponit, obijcit, & ſoluit.*

m ¶ *Non conuenti.*] Bene dicit, non conuenti: quia conuentio, ſiue citatio eſt principium, ſiue fundamētum ordinis iudiciarij. 5 Primò enim eſt quis citandus: vt ȷ̃. de maio. & obe. c. inter quatuor. & ȷ̃. de proba. c. quoniam cōtra falſam. vbi conſimilia per ordinem ponuntur, citationes, & dilationes, &c. per conuentionem perpetuatur iuriſdictio delegati. ȷ̃. de offi. deleg. c. gratum. Sed videtur q̄ potuit procedere altera parte abſente, cum eſſet iudex appellationis. ȷ̃. de app. c. ſæpè. & c. interpoſita. & 2. q. 6. ei qui appellat. in prin. ibi, appellatore ceſſante. & dicit lex, q̄ quaſi priuilegium eſt illius, qui cognoſcit de appellatione, procedere altera parte abſente. C. de temp. app. l. vlt. §. illud. Sed non eſt ita, ſemper enim quis debet citari, 6 quæcunque ſit cauſa, etiam in cauſa appellationis. ȷ̃. de app. per tuas. imo non valet ſententia, vbi peremptorium edictum non venit ad abſentis notitiam, vel ad eius domicilium. ff. quæ ſen. ſine app. l. 1. §. item cū ex edicto. Et Ioā. de Archeia coram iudice appellationis erat, nec defendebat monaſterium, quia dicebat q̄ non poſſidebat. Additio. Vnde contraria locum habent quando eſt quæſtio inter appellantem, & appellatum. hic verò monaſterium nec erat appellans, nec appellatum, ſecundum Abb. Ioan. Andr.

5 Tex. eſt in l. j. C. de præſcr. lon. temp. & in l. vir bonus ff. iudi. ſol. & C. ne de ſta. defun. l. ſi pater.

6 Niſi fuiſſet terminus aſſignatus qui haberet uicē peremptorij, inf. de app. ſæpe. Io. And. in no.

n ¶ *Nec confeſſi.*] Et hoc verum eſt: quia nemo iudicandus eſt niſi conuictus, vel ſponte confeſſus, 7 qđ ſi fiat, ſententia

7 Facit tex. in l. proinde. ff. ad legē Aquil. & C. de cō feſ. l. fi.

tentia nulla eſt: vt 2.q.1.nos in quemquã. Per decre. quã habes j. vt li.pend.c.eccleſia.intelligas finem iſtius capituli.

E *X literis.*] Pœna priuationis à cõione, quæ propter contumaciam ex conſtitutione infertur, tẽporalis eſt, & non perpetua. Ioã. And. Prima pars ponit ſtatutum, & factum ex quo ſurgit dubitatio. Secũda dubitationem ſoluit, duas rõnes inducens. Secũda ibi, *Quia tamen.* Abb. Sicu. Iſta decre. erat in tit. de iureiuran. in tertia compilatione.

†Ca. 11. in 3. compilatio. titu. de iureiurando.

Casus. Magiſtri artium liberalium Pariſijs cõmorantes, à conſuetudine antiqua in quibuſdã articulis deuiauerant. Vnde ipſi volentes conſuetudinem priſtinam reformare, iuramẽto interpoſito ſtatuerunt, ꝙ ſi quis magiſtrorum ordinationi vniuerſitatis ipſorum duceret reſiſtendum, & tertiò commonitus vniuerſitati eorum parere contemneret, ex tunc conſortio magiſtrorum priuaretur, propter ꝙ magiſter G. ſupradicta communione ipſorũ fuit priuatus, tandem voluit obedire vniuerſitati: ſed vtrum debeat recipi, dubitatur: quidam dicebãt ꝙ ſic debebat remanere priuatus. Alij dicebant ꝙ recipiẽdus erat, ex quo volebat ſatisfacere. Alij dicebant ꝙ nõ poſſet recipi propter iuramentũ abſque licentia Papæ. Vnde Papa conſultus reſpondet, quia conſtitutum non fuit, vt huiuſmodi priuatio in perpetuum duraret, cum tam de iure cõi ꝗ de conſuetudine eccleſiæ extitit, aliàs, & exiſtat, vt qui pp contumaciam aliorum cõione priuatur, cum ſatisfacere voluerit, reſtitui debeat: Mandat dñs Papa, ꝙ dictum magiſtrum obedire volentem admittant in magiſtralibus ad conſortium vniuerſitatis. No. ꝙ qui ſimpliciter à communione aliorum excluditur propter contumaciam, debet recipi cum ſatisfacere voluerit. Item nota ꝙ iuramentum eſt benignè interpretandum.

¶Idem vniuerſis doctoribus Pariſijs commorantibus.

¶ *Pœna ſimpliciter appoſita propter contumaciam, in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua.*

CAP. XI.

E X literis† veſtræ deuotionis accepimus: & infrà. ¶ Licet à vobis fide[a] præſtita fuerit conſtitutum, vt ſi quis magiſtrorum ordinationi vniuerſitatis ipſorũ duceret reſiſtendum: & primo, ſecundo, tertióve[b] commonitus infra triduum[c] vniuerſitati parere contemneret magiſtrorũ, ex tunc beneficio ſocietatis eorum in magiſtralibus priuaretur: & ob hoc magiſter G. fuerit eorum communione priuatus. ¶ Quia tamen conſtitutum non fuit, vt in perpetuum[d] huiuſmodi priuatio perduraret: cum tam iuris canonici[e], quàm noſtri moris exiſtat, vt is qui propter cõtumaciam communione priuatur, cum ſatisfactionem cõgruam exhibuerit, reſtitutionem obtineat: Mãdamus quatenus ſupradictum magiſtrũ remouere, quod ſimpliciter remouere: vt 1.q.1.reperiunt.in ſtatutis veſtris nunc humiliter parere curantem, ad communionis veſtræ conſortium in magiſtralibus admittatis.[f]

a ¶*Fide.*] id eſt, iuramento.

b ¶*Tertióve.*] Hæc eſt enim legitima, & canonica citatio, ſiue admonitio trina. 24.q.3.de illicita.§.de cõuentione. 16.q.7.oẽs decimæ.& 17.q.4. de pſbyterorum. quia vindictam ſemper dẽt præcedere monitio. 12.q.2.indignè.in prin.j.de vi.& hon.cle.c.vlt.& j.de ſen.excõ.contingit.2.& c. ſacro.

c ¶*Intra triduum.*] Nimis breuis fuit terminus, quia nõ poterat deliberare ad plenum, & ideo potuit in promptum incidiſſe periculum. ſimile 2.q.6.anteriorum.primo reſponſo. vbi olim triduum dabatur ad appellandum, vnde dati fuerunt poſteà decem dies, vel ſaltem terminum decem dierum ſtatuiſſent: quia illud tempus modicum appellatur. ff.de conſtitu.pecu.l.promiſſor.§.1. & propter breuem terminum poteſt appellari. j.de dila.c.1.

Terminus ad appellãdũ qualis taxandus.

¶*Gl. ſeq. ponit opi. Inno. pro qua alleg. 5. iura. Alleg. in contrarium, & ſoluit.*

d ¶*In perpetuum.*] Dicit hic Inn. tertius, ꝙ aliud eſt aliquẽ ſimpliciter excludere, & aliud in perpetuum excludere. ſimile 33.q.4.non oportet.2.in gl.fi.& ſimile 1.q.1.ſunt nonnulli.ver.beatus.ibi, nõ dicit.& j.de dona. c.paſtoralis.ſic ff.pro ſo.l.coiri ſocietatem.& l.3.§.1.& in gl. Arg. contra. 50.diſt.c.1.in fi.ibi, nõ ſtatuta, ſed temporaliter dilata credatur. & C. de pœ.l.ſeruus.in fi.ibi, eum qui aliquando, ex quo enim nõ eſt tempus definitum, de quolibet tempore intelligitur. 1.q.1.eos.& ff.de euic.l.ſi rem.§.vlti.& j.de priuile.c. quia circa. vbi verbum ſimpliciter poſitum ad futura tempora trahit, & generaliter intelligitur. Item inuenio ꝙ idem eſt perpetuo remouere, quod ſimpliciter remouere: vt 1.q.1.reperiunt.in fi.& 76.diſt.ſi quis ex epis. 10.q.1. quia ſacerdotes. 27. q. 1. de viduis. Ioan. & j.de coha.cleri.& mulie. c.clericus. Sed circa talia conſideranda eſt natura, ſiue cauſa cuiuſcunque negotij. hic enim punitur pro contumacia, & non pro crimine: & contumacia ſæpe purgatur, vt facile eſt videre in multis.

Excludere ſimpliciter & excludere in perpetuũ, an differant.

e ¶ *Iuris canonici.*] j. de ſenten.excom.c.per tuas.& j.de verb. ſig.c. cum olim.& ca.ex parte. ibi, eſt exemplũ de cõtumacia, & crimine.

¶ *Gl. ſeq. reci. per quæſtionem.*

f ¶*Admittatis.*] Non obſtante illo mandato, ſi quid medio tempore deliquiſſet, poſſet repelli. j.de teſti. cog. c. prætereà. arg. ff. de tranſa.l. cũ Aquiliana. Additio. Vide de iureiu.c. veniens. ſuper gl. 2. Ioan. And. in nouel.

¶Honorius iij. Epiſco. & cantori Cabiloñ.

¶ *Non poſſunt canonici ſine cauſa reſtringere numerum canonicorum, ſeu præbendarum. Abb. Sicu.*

CAP. XII.

E X† parte epiſcopi Eduenſis fuit propoſitũ, quod canonici Edueñ. proprijs cõmodis inhiantes[g] præbendarum numerum ab antiquo in eccleſia Edueñ. ſtatutum (licet non ſint eius diminuti[h] redditus) reſtrinxerunt: & infrà. ¶ Nolentes igitur diuini numinis minui cultum, ſed potius augmentari: Mandamus quatenus antiquum numerum facientes auctoritate noſtra ſeruari: præbendas, quas à tempore vltimi ſtatuti inueneritis vacaſſe in eccleſia memorata (non obſtante aliqua conſtitutione ſuper hoc à canonicis ipſis facta, vel confirmatione[i] † à nobis obtenta) &c.

†Ex hoc c. aperte colligitur, nõ valere ſtatutum per quod cultus diuinus ſine cã diminuitur, etiam ſi in forma cõi per Papã fuerit confirmatum.

E *X parte.*] Non valet ſtatutum per ꝙ diuinus cultus ſine cã diminuitur, etiamſi ſuper hoc interceſſerit in forma cõmuni Papæ confirmatio. Ioan. And. primò narrat factum corrigendum. In ſecunda corrigit. ſecũda ibi, *Nolentes.* Abb. Siculus.

Casus ſic ponitur: Edueñ. canonici, vt maioribus redditibus abundarent, numerum præbendarum in eccleſia Edueñ. ab antiquo ſtatutũ reſtrinxerunt, licet redditus ipſorum non fuerint diminuti: ſignificauit hoc eps Edueñ. domino Papæ, nolens igit Papa cultum diuini numinis diminui, ſed potius augmentari, mãdat quibuſdam vt antiquum numerũ faciant in eccleſia Edueñ. ſeruari: & ſi quas præbendas à tempore vltimi ſtatuti vacaſſe inuenerint, perſonis idoneis illas conferant de conſilio epi, non obſtante aliqua conſtitutione ſuper hoc à canonicis ipſis facta, aut confirmatione à ſede Apoſt. obtenta. Not. quod numerus clericorum per ſolos canonicos non poteſt diminui: nec valet ſtatutum ſuper hoc factum, niſi Papa ex certa ſcientia illud confirmaret.

† Hũc tex. dixit Cardi. Flo. eſſe ſin. ad hoc ꝙ app. confirmationis intelligit de confirmatione in forma communi.

g ¶*Proprijs commodis inhiantes.*] i. cupiditati intendentes. vitium denotat. ſimile ſ.eo.c.cum omnes.& ſ.eod.c.cum M. Ferrarienſis.

¶*Gl. ſeq. infert à contrario, & remittit, in fi. alleg. c. contrariũ.*

h ¶*Diminuti.*] Secus ſi eſſent diminuti: quia tunc videtur ꝙ auctoritate epi poſſunt diminuere numerum. Arg. j. de vita & honeſt.cleri.c.quoniam vt ait. ſicut augmentatis facultatib. plures poſſunt inſtitui, etiam vltra numerum ſtatutum. ſ.eo.c.cum M.arg. j.de cenſ.c.quanto.& 21. diſt. in nouo. & C.de epiſ.& cle.c.in eccleſijs. de hoc dictum eſt ſ.eo.c.cũ acceſſiſſent. dic vt ibi. Arg. contra. j.de ver.ſig.c.vltimo.

¶*Gl. ſeq. reci. per qõnem: de qua confirmatione loquitur litera.*

i ¶*Confirmatione.*] ſub forma communi impetrata: quia talis confirmatio nihil noui tribuit. j.de confir.vti.vel inuti.c. cum dilecta.§. nos igitur. ver. nolentes.& j.de conceſ. præben.c.quia diuerſitatem.in fi.& j.de priuileg.c.ex parte.quia qui confirmat, non donat. infra de fide inſtrumen.cap. inter dilectos.§.cæterum. 1 per tales confirmationes non intelligit Papa iuri alicuius derogare. inf.de offic.ordina. c.licet. §. 1. quia inde non debet naſci iniuria, vnde iura oriuntur. infra de accuſa.c.qualiter & quando. 1.C. vnde vi. l. meminerint. Quando valet confirmatio Papæ, & quando non, dictum eſt. ſup.tit.eod.c. cũ acceſſiſſent.& j.de cõfirma.vti.vel inuti.c.j.& 2. 2 Et obtenta fuit iſta confirmatio tacita veritate de antiquo ſtatuto: & quòd facultates eccleſiæ non eſſent diminutæ.

1 Concor. tex. in l. & quia.cũ gl. in ver. nec ipſa lex. ff. de iur.om. iud.

2 Adde meliorẽ gl. de iure in ca. frater. in ver. audo. ritate. 17. q. 2.

a ¶Per-

a ¶*Perſonis idoneis.*] Hoc ſemper ſubintelligitur.j̃.de elect. c. cauſam quæ. talibus enim beneficia ſunt cõferenda: aliàs puniuntur dantes,& recipientes.j̃.de elec.c.nihil eſt. & j̃. de præben.c.graue.

b ¶*Cum conſilio.*]De hoc traditur j̃.de elec. c. ne pro defectu.& c.cum in veteri.

bis ab eiſdem obtenta)perſonis idoneis [a] cum conſilio [b] epiſcopi conferatis.

¶ Gregorius nonus archipresbytero ſanctæ Mariæ Maioris de vrbe.

¶*Conſtitutio futura reſpicit,& non præterita:niſi in ea de præteritis caueatur.*

CAP. XIII.

QVoniã conſtitutio Apoſtolicę ſedis omnes adſtringit [c], & nihil debet obſcurum, vel ambiguum [d] continere: ¶Declaramus [e] conſtitutionem [f], quam nuper ſuper præferendis [g] in perceptione portionis maioribus, & conſuetis ſeruitijs [h] à minoribus exhibendis, edidimus, non ad præterita, ſed ad futura [i] tantum extendi. Cum leges, & conſtitutiones fururis certum ſit dare formam negotijs,non ad pręterita facta trahi: † niſi nominatim in eis de præteritis caueatur.

Q*Voniam conſtitutio.*]Diuiditur: quia primò ponit cauſam cõſtitutionis declarandę.Secundò declarationem:ibi, *declaramus*. Tertiò declarationis rationem: ibi, *cum leges*. Abb.Sicu.

CASVS. Dñs Gregorius Papa fecerat quãdam cõſtitutionem in eccleſia ſanctæ Mariæ maioris de vrbe, quæ conſtitutio eſt inf. de maio.& obe.quæ incipit,ſtatuimus. in qua dicitur ꝙ presbyteri primum locum obtinent: diaconi ſecũdũ: ſubdiaconi tertium:& ſic de reliquis ordinatim,etiam ſi poſteriùs admittantur: & q maior eſt ordine, in portione percipienda ſit potior,etiam ſi poſteriùs ſit receptus.Super iſta conſtitutione dubitatur vtrum conſtitutio iſta traheret ad præterita, vel ad futura tm̃. Dicit Papa, ꝙ conſtitutio iſta ſedis Apoſt. oẽs adſtringit, & nihil debet obſcurum,& ambiguum cõtinere: & ideo declarat conſtitutionem prædictam, dicens ꝙ conſtitutio iſta non ad præterita, ſed ad futura tantum debet extendi: quia leges,& conſtitutiones dant formam futuris negotijs, & nõ præteritis,niſi nominatim in eis dicatur, de præteritis negotijs.No.ꝙ conſtitutio Papæ generalis eſt,& omnes ligat, cũ ſit iudex omnium.Item no.ꝙ qui ius cõſtituit, debet ipſum declarare.Item conſtitutio debet eſſe aperta,& clara. Item conſtitutio futura tantum reſpicit,niſi aliud caueat ibidem.

† Adde gl. fi.in clem. vt hi qui. in verſi. in poſterum. de æta. & quali.

c ¶*Adſtringit.*] Cum ſit iudex ordinarius omnium Chriſtianorum,& mater omnium eccleſiarum:vt 9.q.3.cuncta p mundum.& ſi ẽt aliquid graue pcipiat,faciendum eſt.19.diſ. in memoriam.& 100.diſt.contra morem.in prin.Et dic,omnes,ſ.de ſua iuriſdictione:quoniã poteſtates diſtinctæ ſunt. 10.diſt.qm̃.& j̃.de app.c.ſi duobus.niſi fortè rõne peccati.j̃. de iud.cap.nouit.arg.quod oẽs dignitates ordinis cuiuſcunque eccleſia Ro.conſtituit.22.diſ. omnes.idem eſt in ſententia Papæ:quia ſicut ipſe iudicat,alij iudicare debent. inf. de re iudic.c.in cauſis.

¶*Glo.ſeq.reci.per q.qualis ſit lex,vel contra.*

d ¶*Ambiguum.*]Lex enim, ſiue conſtitutio debet eſſe honeſta,& iuſta,& nullam obſcuritatem continere debet:& talis vt traditur 4.diſt. erit aũt.ne per obſcuram conſtitutionẽ in laqueum incidamus.nemini.n.debemus laqueum inijcere.27.q.1.de viduis. 2. nec debet nos inducere per legẽ obſcuram,vel dubiam ad id,à quo nos cohibere debet.ar. j̃. de na.ex libe.ventre.c.vnico.& qui me defendere debet,nõ debet me impugnare.ff.ſi ſer.ven.l.altius.

e ¶*Declaramus.*]Bene dicit,Declaramus: quia nullus alius poſſet eam declarare,ſiue interpretari: quia ad eum pertinet interpretatio,ad quem pertinet conſtituere. j̃.de ſent. excõ. c.inter alia.§.vt igitur.& 11.q.1.c.clericum.§.ex his omnib. & C.de leg.l.1.& vlti.& ff.de præto.ſtipu.l.in prætorijs.Et ſi ſuper priuilegia Apoſt.ſedis quæſtio oriatur, non vult Papa de ipſis per alios iudicari.j̃.de iud.c.cum veniſſent.

f ¶*Conſtitutionem.*]Quam habes inf.de maio.& obedien.c. ſtatuimus.

¶*Glo.ſeq.remittit cum ſeq.ad decre.c.ſtatuimus.*

g ¶*Præferendis.*] An plus debeant maiores minoribus percipere,dicemus ſuper illa conſtitutione,ſtatuimus.

h ¶*Conſuctis ſeruitijs.*] Quid debeant minores maioribus, tractatur tam in textu quàm in gl.93. diſ.c. à ſubdiacono. & de hoc etiam dicemus in illa conſtitutione, ſtatuimus.

¶*Glo.ſeq.notat,& duos caſus excipit.*

i ¶*Futura.*] No.ergo conſtitutionem reſpicere futura tantum, & non præterita. ſic s̃.eod.c.cognoſcentes.arg.31.diſtin. ante triennium.aliàs,c.1.& 82.diſ.propoſuiſti.niſi ſit conſtitutio iuris naturalis, quæ etiam reſpicit præterita.inf. de vſu.c. cum tu. Vel niſi dicatur in ipſa conſtitutione quòd ad præterita trahatur. 10. q. 1. ſic quidam.& j̃.de electio.c. cum in cunctis. §.hæc ſanè.& C.de leg. l.leges. 2. & hic in fin. vbi dicitur, niſi de prę teritis, &c.& infrà, de reſcrip.cap.ad audientiam.

Cõſtitutio an & quando reſpiciat futura.

# TITVLVS III.

## De reſcriptis. †

† In quodã manuſcri. Vaticanæ ita: De reſcriptis, & eorũ interpretationibus.

¶Alexander tertius Senoñ. Archiepiſcopo.

¶*Priuilegio generali ſecundum ius commune obtento, obſtat reſcriptũ ſpeciale,etiam de eo mentionem non faciens. h. d. ſecundum intellectum magis communem.*

CAP. I.

SIcut † Romana: & infrà.¶Quæſitũ eſt à nobis ex parte tua, ſi alicuius cauſa delegatis iudicibus, ſublato remedio appellationis, committitur: & literis apoſtolicis altera pars munita (quibus ei generaliter eſt indultum vt libere [k] ſibi liceat appellare) in vocẽ appellationis proruperit: an eius in eadem cauſa debeat appellationi deferri? ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpõdemus, qđ eius in hac parte appellatio nõ debet admitti: poſtquã eſt cauſa iudicibus appellatione remota cõmiſſa:

†Poſt conci. Lateranẽ. ſub Alex. 3. par. 10.c.11.& c.1. eo.tit. in 1. compilat.

DE RESCRIPTIS.

¶*Viſo de conſtitutionibus, quia parum eſt iura condere, niſi ſint miniſtri qui ea exequantur: vt in capitu. commiſſa. de elect. libro 6. & in capitu. vbi periculum.§.præterea. eod. titulo, & lib. ideo poſt rubricam prędictam auctor intendit tractare de miniſtris iuris. Et quia vt plurimum dantur per reſcripta, ideo pręmittit hanc rubricam. Abb.Siculus.*

*De hac materia tractatur 25.q.1.& q.2.per totum.*

S*Icut Romana.*] Primò ponitur deciſum exordiũ. Secundo conſultatio.ibi, *Quæſitum*. Tertiò reſponſio.ibi, *Inquiſitioni*. Quartò reſponſionis ratio.ibi, *Quia*. Abb.Sicu.

CASVM ſic pone,vt omnis tollatur dubitatio.Quidam propter ſuam culpam,quia ſæpè deliquerat in appellando, priuatus fuit beneficio appellationis, vt puniret in eo, in quo peccauit,impetrauit indulgentiã vt ſibi liceret appellare: & ſic reſtitutus fuit iuri cõi,vt poſſet appellare,vt prius. Quidã alias impetrauit literas contra iſtum,qui habebat indulgentiã ſuper aliqua cã appellatione remota, vocatus fuit iſte ad iudicium:confiſus iſte de indulgentia ſua appellauit ad Papam.quærit an tali appellationi ſit deferendum? Rñdet Papa,ꝙ tali appellationi non eſt deferendũ,poſtquam appellatione remota cã iudici eſt commiſſa:quia ſpãle mandatũ derogat gñali. No.ꝙ ſpeciale mandatum derogat generali.

¶*Gl.ſeq.obÿcit quòd indulgentia eſt ſuperflua, ponit opinionẽ, quam reprobat per finem cap.et obiectioni dupliciter reſpõdet.*

k ¶*Vt liberè.*]Iſta indulgentia ſuperflua videtur,ꝙ iure cõi liberum eſt appellare quandocunque aliquis grauatur: aliàs non licet ante ſententiam.j̃.de app.c.vt debitus honor.olim indifferenter,& liberè licebat appellare, niſi appellatio manifeſtè fuiſſet fruſtratoria.2.q.6.ad Romanam.& j̃.de app.c. peruenit.ſed quod de iure communi competit, ſuperfluum eſt precibus impetrare.C.de theſau.l.1.lib.10.& ff.ad municip.l.1.§.Celſus non probat.ergo fuit ſuperflua. Quidam dicunt,ad hoc vt indulgentia iſta valeat,ꝙ licitum eſt huic appellare vbique, vbi ius inhibet appellare,puta propter contumaciam,quia contumax non auditur appellans. 24. q. 3. de illicita.1.§.de conuentione.ibi,quinimmo.& aliquos tales caſus inuenies 2.q.6.c.ei qui appellat. §. ſunt etiam quorum.Sed iſta ſolutio ſtare non poteſt: quia dicitur hic in fine:ſpeciale derogat generali: quia ibi iſta indulgentia conceſſa fuit contra ius commune:quia priuilegium dicĩt quaſi lex priuata. 3. diſt. priuilegia. ſed priuilegium non tollitur

ı Facit tex. ĩ §. audiẽt. in auth. de iud.coll.6. & l.non ſolum. iũcta glo.in ver. reſtituere. ff. de min. & l. intra minores. cum gl. in ver.appellare. eo.ti.

tur per ius commune, niſi de ipſo priuilegio mentio fiat. arg. j̃.eo.tit.cum ordinem, & priuilegium non tollitur per aliud priuilegium, niſi fiat mentio in ſecundo de primo. j̃.de præſcript.c.veniens. ſed ille qui impetrauit cauſam committi ſecundum ius commune, impetrauit appellatione remota: nec fecit mētionem de priuilegio partis aduerſę: & tamen valent ſecundæ literæ: quia ſpeciale derogat generali: & ita ſiue dicas ꝙ literæ ſecundæ fuiſſent priuilegium, ſiue reſcriptũ ſecundum ius commune, nō poteſt ſtare hæc ſolutio. ergo neceſſe eſt dicere, ꝙ iſte qui impetrauit vt generaliter

†Facit tex. in l. cũ de lanionis §. cui fundũ. & §.ſe.ff.d fund.inſtr. & l. ſeruis urbanis. §. ſi alij.ff.de leg.3.

†Poſt concil.Latera. par.2.c.18. & c. 2. eo. tit. in 1. cõ pilat.

Quia ſpeciale [a] mandatum [b] derogat generali. †

¶ Idem Cantuarienſi Archiepiſcopo.

¶ *In reſcripto apoſtolico ſubintelligitur clauſula: Si preces veritate nitantur. Et ſi reſcriptum prohibet cauſæ cognitionem, eſt de falſitate ſuſpectum.*

CAP. II.

EX † parte Conuentreñ. episcopi noſtris eſt auribus intimatum, ꝙ cum de cauſa, quæ inter G. & F. clericos vertitur ſuper præbenda de Noualis †, cognoſcens legitimè eidem F. ſecundum tenorem literarum noſtrarũ, continentium ꝙ ſi conſtaret ipſum F. de periurio eſſe conuictum,

poſſet appellare, impetrauit ſecundum ius commune: vt verum ſit ꝙ ſpeciale derogat generali. Poteſt ergo dici ꝙ perſona iſta impetrans talis erat, quæ propter delictum, & culpam ſuam non poterat appellare: quia fuerat ei interdictum appellare: vnde ius commune ex indulgentia redditur ei. & eſt ſimile, C.de inoffi.teſtam.l.ſi quando. & ſic debet intelligi vt potius res valeat, quàm pereat: vt j̃.de priuileg. c.in his. & j̃. de verb.ſign.c.abbate.ff.de reb.dub.l.quoties.2. Si ergo talis indulgentia emanauerit vt liberè poſſit appellare: nihil aliud videtur principem concedere, niſi vt habeat conſuetam, & legitimam appellandi poteſtatem: vt dicit lex prædicta, ſi quando. & ſic nullũ contrarium. Vel poteſt dici ꝙ ſolum ius commune indulgetur huic ad cautelam: quia ſolet plus timeri, &c. 23.diſt.quanquam. & infra de iureiur. c. & ſi Chriſtus. & j̃.de procur.quia in cauſis. & j̃.de hæred. ca.ſi aduerſus. Et ſi hodie talis indulgentia concederetur, dicerem quòd liceret ei appellare, etiamſi non grauaretur, niſi exprimeretur cauſa indulgentiæ ibi.

a ¶ *Quia ſpeciale.*] j̃.de off.lega.c.ſtuduiſti. & j̃.eo.paſtoralis.

¶ *Glo.ſeq.circa reuocationem, diſtinguit inter reſcripta ad cauſas principales, ad cauſas appellationum, priuilegia, & literas beneficiales. in fi.ſoluit duo contraria de decret.ex tua. & decret.ex parte.*

De reuocatiōe reſcriptorum accurata diſputatio.

b ¶ *Mandatum.*] Circa reuocationem reſcriptorum, ſiue literarum domini Papæ, ita diſtingue: Et primò circa reſcripta, quæ impetrantur de iure communi ad lites cõtentioſas. Si primum reſcriptum ſit generale, & ſecundnm ſpeciale ab aduerſario impetratum: ſecundum valet, non primum: ita tamen ꝙ ſpecificatio generalitatis nondum ſit facta, vt hic, & j̃.eo.c.paſtoralis. ſiue fiat mentio in ſecundo de primo, ſiue non: quia ſpeciale mandatum, &c. Et ſi primum ſit ſpeciale, & ſecundum generale, idem iuris eſt, ſcilicet ꝙ ſpeciale valet. infra eo.cap.abbatem. Si verò primum eſt ſpeciale, & ſecũdum eſt ſpeciale, ſi ſecundum expreſſam facit mentionem de primo, tũc valet ſecundum, & non primum. infra eodem. c.cæterum. & infra, de re iudica.c.inter monaſterium. j̃.de offic.delegat.c.coram. & c.proxi. aliàs ſi non facit mentionem, valeret primum, & non ſecundum, per iura proximè dicta. & hoc intellige in negotijs iam cœptis, citatione iam facta. & de hoc nota. infrà de appel.c.vt debitus. in fin. illius no. & ſi. & in illa not. ſed nunquid. Si verò nec primum, nec ſecundũ eſt iudici præſentatum. & bene potuit præſentari: tunc valet illud quod primò iudici extitit præſentatum ſecuta citatione, & ita alter poteſt præuenire primum impetrantem, licet in ſecundo non fiat mentio de primo. infra de appel.c.vt debitus. hæc eſt opinio Papæ Innoc.tertij. Si verò primus impetrans non potuit ſuas literas iudici præſentare, valebũt vſque ad annum: & in hoc caſu poſſumus adhuc ſeruare illa iura. j̃.eo.c.ſi autem. & c.plerunque. dum tamen hoc fuerit publicè proteſtatus, cum per eum non ſteterit quo minus ſuis literis vteretur. infra de offi.ord.paſtoralis. in fi. & optimè habes, quòd proteſtatio ſit præmittenda neceſſariò vbi currit tempus, niſi proteſtatio præcedat. infra de appel.c.vltimo. & j̃.de elect.cap.vlt. & 16.q.3.c.placuit.§.hæc de præſcriptionibus.ver.is autem. aliàs ſi hoc non fuerit proteſtatus, valent ſecundæ, ſi iudici exhibeantur, & procedat ſaltem ad citationē. ſed ſi exhibuit primas iudici, & citauit, nec potuit poſtea habere copiam iudicis intra annum: idem eſt dicendum ꝙ expectari debet per annum, poſteà verò valent ſecundæ, nec amplius expectari debent iudices primi, ne lites fiant penitus immortales: & quia fit præiudicium ei qui non poſſidet in expectatione. Vel ſatis poſſet dici, quòd illa duo iura capit. ſi autem. & capit. plerumque. trahantur ad illam conſtitutionem, vt debitus. hæc eſt ſententia Papæ ſuper decret. cæterum. j̃.eo. vt finis litib. citius imponatur. j̃.de dolo & contu.c.finem. & c.venerabilis. & C.de iudi. l.properandum. in prin. [1] In literis quæ impetrantur ad appellationem, ſtandũ eſt illis iurib. j̃.de app.c.ſæpè. & c.oblatæ. & j̃.de cõfir.vti. vel inut.c.bonę. & alijs conſtitutionibus promulgatis ſuper appellationib. Super priuilegijs ita dicas: ꝙ ſi ſecundum priuilegium non faciat mentionē de primo, ſemper valet primum, & non ſecundũ, [2] j̃.de præſcript. c.veniens. hoc planum eſt. Si verò reſcriptũ ſecundum ius commune impetratur contra priuilegium, ſiue contra priuilegiatas perſonas, non valet reſcriptum, niſi faciat mentionem de priuilegio: quia tacita veritate obtentum eſt. ita loquitur j̃.eod. tit.c.cum ordinem. Si autem primum reſcriptum ſit impetratum de cõi conſenſu partium: & altera pars alijs iudicibus impetrauit cauſam committi tacito de illo conſenſu, & in ſecundis fiat mentio de primis, non valent ſecundę, imo in expenſis condemnari debet primo impetranti. j̃.eod.tit. c.cęterum. j̃.de re iud.c.inter monaſterium. & j̃.de offi.deleg.c.coram. In beneficijs impetrandis ſi diuerſę literę à diuerſis contra aliquã eccleſiã impetrantur, nec in ſecundis fiat mētio de primis: illę ſolummodo valent, & ille illud beneficium obtinebit, qui primò literas ſuas pręſentauit. j̃.eod.tit. cap.capitulum ſanctę crucis. & infra eod. cap.abbatem. ad hoc facit infra de appel. cap.vt debitus. Alij verò dicunt contrarium. Si verò in ſecundis fiat mentio de primis, ſeruabitur forma literarum ſecundarum. arg.infra eo. cap.cum dilecta. Si verò aliquis literas plures impetrat pro beneficijs pluribus obtinendis in pluribus eccleſijs: & in alijs nō fit mentio de alijs: non valent ſecundę, ſi iam receptus eſt per primas, niſi ſecundæ expreſſam faciant mentionem de ſua receptione: vt j̃.ea. decre.Grego.c.in noſtra. Item ſi impetrauerit primas, & ex eis obtinuit aliquas penſiones, renuntiando beneficio literarum, ſi alias poſtea impetrauerit, hoc tacito, non valent. j̃.eo. ad audientiã.2.illa decr. j̃. de fi.presby.c.ex tua. non contradicit ijs quæ dicta ſunt: quia ibi primæ literæ continebant indulgentiam, vt ille poſſet diſpenſare cũ filijs ſacerdotum: ſecundæ continebant gratiã, ſed de iure: & primæ erant generales, & quod p eas factũ erat, nō reuocatur per ſecũdas: quia veritate tacita impetratę fuerant: quia tacuit ille diſpenſationē factam cum illis filijs presbyterorũ. ſi aũt impetraſſet contra alios, cum quibus nondũ fuerat diſpenſatum, bene valuiſſent literæ illæ. Item illa j̃.de offi.deleg.c.ex parte. non contradicit: quia & ibi vtrunq; fuit ſpeciale reſcriptum, & quia primũ prius fuit ibi præſentatum: & ideo non valuit ſecundum: quia non fecit mentionem de primo: vel quia de beneficijs loquitur, trahitur ad illam. j̃.eo.tit.c.capitulum ſanctæ crucis. quia Papa nō intendit aliquos grauare in receptione duorum: vt j̃.eo.tit.c.mandatũ. & c.literis. & c.abbatē. Super hoc dic prout no. in c.illo. capitulum ſanctæ crucis. Dicebat autē G. ꝙ in literis iuſtitiæ ſola conſideratur pręſentatio: vt in c.vt debitus. de app. j̃.eo.capitulum ſanctæ crucis. ſed in literis beneficiorum conſideranda erat data. j̃.eo.eam te.

[1] Si utrũq; ſit gñale, ualet primo præſentatũ, & ſpecificatũ citatione ſecuta, & ſtare poſſum⁹ illi cõſtitutioni, ut debitus. infra eo.c.paſtoralis. in fin. Io.And.

† Norbale.

[2] Nec eſt uerũ quod dicebat melius: cũ priuilegiũ ſit l. de primo in ſecũdo non debere fieri mentionē: quia illud in legibus communibus, ſecus in priuatis: ut etiã no. Lau. de offic.dele.ex parte. Io Andr. in

EX *parte Conuentren.*] Diuiditur: quia in prima parte ponitur querela. In ſecunda prouiſio. Secunda ibi, *Verum.* Abb.Siculus.

CASVS. Eſt quidam clericus nomine G. qui impetrauit literas ad epiſcopum Conuentreñ. contra quendam alium nomine F. ſuper prębend. de Noualis, ſub hac forma; Quòd ſi conſtaret ipſum F. de periurio eſſe conuictum, & perpetuo illi renunciaſſe præbend. remoueretur ab ea iudex in cauſa procedens, quia ei conſtitit de præmiſſis, ipſum F. eadem præben. priuauit. à qua ſententia dictus F. appellauit: & ad archiepiſcopum Cantuarieñ. literas impetrauit ſub hac forma, vt eidem præbendam, & abſq; cauſæ cognitione præciſè reſtitueret. epiſcopus Conuentreñ. hoc intelligens ſignificauit domino Papę, qualiter in negotio ipſo proceſſerat: ſuper hoc negotio reſcribit Papa eidem Archiepiſcopo, dicens, ꝙ non credit ita pręciſè ſcripſiſſe; & in huiuſmodi literis hæc conditio debet intelligi; Si preces veritate nitantur, etiam ſi non apponatur. Vnde mandat Papa eidem Archiepiſcopo, vt inſpiciat literas Conuentreñ. epiſcopo directas, & ſi inuenerit, quòd ſecundum prædi-

ctum modum eidem ſcripſiſſet: & in literis ipſius F. non fuerit habita mentio priorum literarum, ſententiam epiſcopi Conuentren. debeat cõfirmare, & ipſum F. cum literis, quas impetrauit, ad ſedem Apoſtolicam venire compellat. Bern.

Ex hac decretali nota ꝙ periurium repellit ab obtento beneficio. Item renunciatio priuat aliquem iure ſuo. Nota ꝙ Papa non ſcribit ſine cauſæ cognitione; & ſi ſcribit, literæ ſubreptitiæ ſunt, & debent ad eum remitti. Nota ꝙ in literis apoſtolicis intelligit̃ iſta conditio: Si preces veritate nitantur: etiamſi non apponat̃: & ſic nota ꝙ licet reſcripta ſint ſtricti iuris, quædam tamen in eis tacitè intelligunt̃. Not. ꝙ iuriſdictio delegati prius conſideratur ſecundum precum veritatem, quàm ſecundum formam ſcripturæ: & ſic nota ꝙ ſcriptum potius interpretandum eſt valere ſecũ dum rei veritatẽ, quã ſecundum ordinẽ ſcripturæ. Not. ꝙ iudex, qui vltimò datur, formam literarum debet inſpicere.

† Vide notas huius loci.

† Et iure ciuili niſi hęc clauſula inſerat reſcripto, non ualet reſcriptũ. l. ult. C. de diuer. reſcript.

¶ *Gl. ſeq. quærit. alleg. pro & contra. ponit opinionem, & ſoluit diſtinguendo.*

& perpetuò [a] illi renunciaſſe, prębendę, amoueretur ab ea, eo cognito, & probato præbendam adiudicaſſet† eandẽ: ipſe in vocem appellationis prorupit: & ad te, quòd ei prębendam præciſè, & abſque cauſæ cognitione reſtitueres [b], literas [c] noſtras reportauit: & infrà. ¶ Verum quoniam non credimus ita præciſè ſcripſiſſe, & in huiuſmodi literis intelligenda eſt hęc conditio [d], etiam ſi non apponatur, Si preces† veritate nitãtur: Mandamus quatenus inſpectis literis, quas epiſcopo prædicto direximus, ſi inueneris, quòd ſecundum prædictum modũ ei ſcripſerimus, & in literis, quas præfatus F. reportauit, non fuerit habita mentio priorum literarum: ſententiam præfati epiſcopi confirmes, & ſæpè dictum F. cum literis noſtris, quas tibi detulit, ad præſentiam [e] noſtram venire compellas.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Conditio.*] Not. ergo conditionem ſubintelligendam, etſi nõ apponatur. 22. q. 2. c. beatus. & 27. q. 2. beata Maria. & ff. qui ſatiſd. cog. l. vlt. ȷ. de iureiuran. c. peruenit. 2. & cap. quemadmodum. & ff. de ſeruit. l. ſi cui. ibi, nam quædam. & ff. de cond. inſt. l. cum ſeruus. & ff. de ſolu. l. cum quis. 1. reſponſo. in fin. ibi, tacitè enim. Arg. cõtra. 25. q. 2. c. dicenti. §. vniuerſa. Solu. in reſcriptis ſemper ſubintelligitur hæc conditio, Si preces veritate nitantur: ſi ita eſt, etiãſi non apponatur, vt hic. In iuramẽtis, & alijs huiuſmodi pactionib. ſubaudiuntur generales conditiones, vt puta, ſi Deus voluerit: vt in ca. beatus. & c. beatã Maria. ſi res in eodem ſtatu permanſerit: & ſimilia. 16. q. 1. in parochia. ibi, & ſi Deus voluerit. & 22. q. 2. ne quis arbitretur. & aliæ cõditiones, quæ ipſo iure inſunt. ff. de ſol. l. cum quis. & in decre. c. quemadmodum. & prædictis iuribus cõtraria loquuntur ſecundum leges, ſecus ſecundum canones.

† Poſt Conc. Lateranen. par. 7. c. 9. & c. 3. eo. tit. in 1. compilat.

¶ Idem Vintonien. Epiſcopo.

¶ *Si in ſecundo reſcripto per aduerſarium impetrato, non fiat mentio de primo: valet primum, & non ſecundum: aliàs valet ſecundum. Et ſi primum fuit impetratum communi conſenſu partium, non valet ſecundum impetratum per alteram partem, hoc tacito.*

## CAP. III.

Cæterum † [f] ſi aliquis ſuper aliqua cauſa ab Apoſtolica ſede impetrauerit [g] literas, & aduerſarius [h] eius eãdem cauſam poſtmodum obtinuerit committi alijs, de cõmiſſione priori nõ habita mẽtione: priores [i] iudices ad deciſionẽ cauſæ poſſunt procedere, nec ſecundæ literæ obtinent alicuius roboris firmitatem. ¶ Si verò in ſecundis literis habeatur mentio de cõmiſſione priori, prædicta cauſa à priorum eſt exempta iudicio [k]: cum eædẽ literæ non ſint

e ¶ *Ad præſentiam.*] Hoc ideo mãdat, quia falſæ præſumuntur literæ iſtæ, quæ tantã continent iniquitatẽ. arg. C. de precib. Imper. offer. l. quoties. & l. vniuerſa. Et tales falſarij mitti debẽt ad do. Papã puniendi. 19. diſt. in memoriã, §. j. & de cri. fal. c. ad falſariorum. Bern.

a ¶ *Et perpetuò.*] Sed nunquid iſtorum altero probato, poteſt epiſcopus ipſum remouere, cum alterutrum ſufficiat: p ſe. ȷ. de iureiuran. c. querelam. inf. de fideiuſſ. peruenit. in fi. & 7. q. 1. quàm periculoſum. & ȷ. de reſtitu. ſpol. accepta? Ita videtur per iura prædicta. & 48. diſtin. c. 1. ſed contra videtur. Forma enim commiſſionis exacta diligentia debet obſeruari. ȷ. eo. cum dilecta. in fin. cum epiſcopus non ſua, ſed delegantis auctoritate fungatur. ff. de offi. eius cui man. eſt iu. l. & ſi prætor. & ȷ. de offi. deleg. c. ſanè. Et dicunt quidam ꝙ vtrunque probandum eſt propter copulam 1 per leges illas. ff. de ver. ob. l. ſi quis ita. & Inſti. de hære. inſti. §. penul. Iſtud non credo, ſed diſtinguo: Si coniunctim duo mandãtur, quorum neutrum per ſe ſufficiat; ſed ſi vtrunque probetur, ſufficit ad remotionem: vtrumque probandum eſt. arg. inf. eo. olim ita. ꝙ incipias ibi, à primo. ſ. à vitio falſitatis. argum. inf. eo. c. inter cæteras. ſi talis ſit filius ſacerdotis, & in ſacerdotio genitus: iſta duo ſufficiunt, ſi probentur. ſ. de cõſti. c. cum acceſſiſſent. §. quocirca. Sed ſi alterum per ſe ſufficit ad remotionem alicuius, ſufficit ſi alterum probetur: licet copulatiuè illa duo mandentur: vt hic, & conſimilia. inf. eo. inter cæteras. Si coniunctim mandentur, & coniunctiua ponitur pro diſiunctiua: &, pro, vel. ff. de verb. ſig. l. ſæpe. & l. coniunctionem: & econuerſo diſiunctiua ponitur pro copulatiua. C. de ver. ſig. l. cum quidam. & de conſe. diſt. 2. in calice. circa finem. & illa pluralitas reſoluenda eſt in ſingularitatem. inf. de præben. c. cum iamdudum. & inf. de priuileg. c. vt priuilegia. & inf. de iudi. c. exhibita. & inf. de appel. cap. ſignificauit. vbi de hoc. & ff. de condi. & demon. l. falſa. in fin. & 1. diſtinc. omnes leges. 1. omnis lex. Præterea eadem ratio quæ moueret delegantem, debet mouere delegatum. infra eod. c. ſuper literis. in fine. 2 mirabile eſſet ſi remaneret in eccleſia, ſi probaretur periurus, licet non probaretur renunciatio; vel econuerſo: & certè nunquam fuit intentio domini Papæ vt vtrunque neceſſe ſit probare: dum tamen alterum probetur: & ita certè ſufficit alterum probari, niſi Papa exprimeret hoc expreſsè. † ¶ Sed quòd hic dicit; ita propoſitum fuit: & ita Papa factum ſolummodo reſpexit ſicut fuit ei propoſitum: & hoc innuit illa litera, Eo cognito, & probato: non dixit, His cognitis, & probatis.

1 Ad hoc ut delegatus poſſit eum remouere: ſecus in ordinario: quod ſatis poſſet ſuſtineri ſecundũ Viu. cui tamẽ placet quod infra dicit gl. & idem Phi. Io. And. in no.

2 Facit gl. cum tex. in l. delegare. in uerb. cõteſtatio. & ibi Bar. ff. de noua.

† Forſan parte ſe ad hoc expteſſe adſtringẽte, cui mos gerendus eſt. infra de p ba. c. licet. Io. And. in no.

b ¶ *Reſtitueres.*] Suggerendo forſitan domino Papę, ꝙ & ſine ordine iuris eum ſpoliaſſet.

c ¶ *Literas reportauit.*] nõ facta mentione de appellatione.

Cæterum.] Diuiditur: quia habet tria dicta. quæ ſunt tres regulæ in materia reſcriptorum. ſecundum: ibi, *Si verò.* tertium: ibi, *Verum ſi.* Abb. Siculus.

Casvs. Aliquis impetrauit literas contra aduerſarium ſuum ſuper aliqua cauſa. aduerſarius ille poſtmodum obtinuit cauſam illam alijs iudicibus committi, nulla mentione habita de priori commiſſione. Dicitur hic, ꝙ primæ literæ valent, non ſecundæ. Si verò in ſecundis fiat mentio de primis, tunc ſecundæ valent, & non primæ. Vltimò dicit, quòd ſi de aſſenſu partium cauſa committitur, & pars altera poſtea altera neſciente, tacito de commiſſione priori, cauſam alteri obtinuerit delegari: literæ ſecundæ non valent. & is, qui tali dolo aduerſarium ſuum laborare coegit, in expenſis debet parti alteri condemnari. No. pœnam illius, qui literas falſas impetrauit, ꝙ caret commodo illarum literarum. Not. ꝙ literæ poſteriores debent facere mentionem de prioribus, aliàs priores non reuocantur. Nota, quòd poſt literas impetratas de conſenſu partium, aliæ literę non poſſunt impetrari, niſi de eis faciant mentionem. Not. quòd non refert vtrum fraus committatur in principio, vel proceſſu temporis. Not. quòd ille qui per falſas literas grauat aduerſarium, eſt ſibi in expenſis condemnandus.

f ¶ *Cæterum.*] Primam partem iſtius decr. intelligas ſecundum illam ȷ. de app. vt debitus. vt hmõi valeant literę, quę primò iudicib. pręſentantur. Vel dic in iudicijs iam cœptis locum habere. & ita tenet quod dicit primò. Vel qñ non potuit habere copiam iudicis cum proteſtatione. Et cœptũ intelligo negotium, per ſolam citationem, & non per ſolã pręſentationem, vt no. in decret. vt debitus. in glo. ſed nunquid.

g ¶ *Impetrauerit.*] Et earum auctoritate citatio facta ſit.

h ¶ *Aduerſarius.*] Secus eſt ſi ipſe idem: quia ſi vſus fuerit vtriſque, neutræ valebunt. ȷ. eod. c. ex tenore. & arg. C. de fid. inſtru. l. diuerſę. & infra, de fide inſtrum. cap. imputari.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit, & remittit.*

i ¶ *Priores.*] Cõtra ȷ. de offi. dele. c. 2. Sol. hoc cũ ad alios iudices impetrat̃, illud cum ad eoſdem. Et ibi de hoc dicetur.

¶ *Glo. ſeq. ponit ſeptem caſus, quibus perditur reſcriptum aliàs legitimum.*

k ¶ *Iudicio.*] Sic patet ꝙ reſcriptum legitimum perdit̃ per ſecundum,

ſecundum, faciens mentionem de primo, vt hic. Et per negligentiam impetrantis anno elapſo. j̃. eo. tit. ſi autem. & c. plerumque. Item quandoque perditur per ſolicitudinem præuenientis. j̃. de app. c. vt debitus. j̃. de fo. compet. c. pen. Itē per fraudem illius, qui duo paria literarum obtinuit ad diuerſos iudices, & vtitur vtriſque. j̃. eo. ex tenore. Itē morte delegãtis re integra. j̃. de offi. deleg. c. gratum. & c. relatũ. & c. licet. Item ex noua cauſa emergente. j̃. de offi. deleg. c. inſinuãte. Item perditur ad tempus per excommunicationem. j̃. de offi. deleg. c. prudētiam. §. ſexta. & j̃. de except. c. pia. [lib. 6.]

Reſcriptũ perdiť multipliciter.

† Facit tex. in l. 1. C. ſi contra ius uel uti. public. & ibi Bal. melius in l. 2. cod. cit.

Additio. Reſcriptũ perditur etiam in perpetuum, ſi excommunicatus erat impetrans tēpore impetrationis. j̃. eo. c. j. lib. 6. & tunc eſt exemplum nullitatis. Item per relationem. infrà de offi. deleg. c. licet. Item per recuſationem: quod dic, vt de offic. deleg. c. iudex. lib. 6. Item morte impetrantis, vel eius contra quē impetratum eſt reſcriptum. j̃. eo. c. ſignificauit. quod dic vt ibi. Io. Andr.

† Poſt Cōcil. Lateranen. par. 4. c. 1. & c. 4. eo. tit. in 1. compilat.

a ¶ *De commiſſione.* ] Idem intelligo ſi de cōmiſſione fecerit mentionem, & tacuit ꝙ de communi cōſenſu fuerant impetratæ. j̃. de offic. delegat. c. coram. & infra de re iudi. c. inter monaſterium.

¶ *Glo. ſequens quærit, & ſoluit.*

b ¶ *Laborare.* ] Sed in quo coegit eum laborare: cum per tales literas conueniri non poſſet, vt dictum eſt? Reſpond. laborauit ad iudicem veniendo per ſecũdas literas vocatus, vt ſuum priuilegium allegaret. ff. de iud. l. ſi quis ex aliena. 1 & ff. ſi quis in ius voc. non ierit. l. 2. vel ex quacunque cauſa, quod ſine labore, & expenſis fieri non potuit. Bern.

1 Vide de accuſa. ueniens. ſup pen. gl. Io. Andr.

c ¶ *In expenſis.* ] Et ſic qui malitioſè, vel fraudulenter literas impetrat, puniri debet in expenſis. ſic infra eod. tit. c. vlt. quia nonnulli. in Decret. Gregor. & ibi dicemus de iſtis expenſis & damnis.

I*Nter cæteras.* ] Ex diſiunctiuè narratis in reſcripto ſufficit impetranti alterum probare. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio: ibi, *Huic ergo.* Abb. Siculus. Pars huius decret. eſt infra de re iud. inter cæteras.

Casvs ſic ponitur: Papa mandat aliqua ſub diſiunctione, quorum vnum eſt verum, alterum verò falſum, hoc modo: Si conſtiterit ꝙ talis ſit filius ſacerdotis, & in ſacerdotio genitus, qui proximo in tali eccleſia miniſtrauit, vel ꝙ illicitè occupauit eandem eccleſiam, quod iuſtum fuerit, exequaris: Quæritur, quid iudex facere debeat? Papa reſpondet ꝙ quodcunque iſtorum iudici conſtiterit, eadem Eccleſia ipſum priuet, & idem in ſimilibus eſt ſeruandum. Nota ꝙ ſi aliqua mandantur ſub diſiunctione, vnum ſufficit adimpleri. Nota quòd in ſimilibus ſimile eſt iudicium.

d ¶ *Sub diſiunctione.* ] Secus videtur ſi per copulatiuam. ſuprà eod. ex parte. ibi dictum eſt de hoc.

e ¶ *Occupauit.* ] Fortè intruſit ſemetipſum per manum laicalem, ſcilicet potentiam ſecularem, infra de elect. cap. quiſquis. & 16. q. 7. per laicos.

¶ *Glo. ſeq. arguit quòd in alternatiuis, &c. allegat contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *Iſtorum.* ] Arg. ꝙ ſi aliquis teneret ad alterum duorum ſub alternatione, vel ſub diſiunctione: quodcunque voluerit præſtare, liberatur. Inſtit. de hæred. inſti. §. penult. & C. de cond. inde. l. pen. & ff. de iure do. l. plerumq;. §. penult. & ff. de lega. 2. l. ſi ita. 2. & infra de præben. referente. Arg. cōtra, Inſt. de leg. §. ſi generaliter. Sol. prima rubrica vera eſt, niſi eligēs fuerit in mora. ff. de optione lega. l. mancipiorum. & ff. de lega. 2. l. ſtatuliberum. §. j. & ff. de ſol. l. Stichum. 1. reſpon. ff. de petit. hæreditatis. l. item veniunt. §. idem rectè ait.

g ¶ *Illi.* ] ſcilicet clerico.

¶ *Glo. ſeq. notat de ſimilibus, &c. allegat quatuor concor.*

veritate tacita impetratæ. † ¶ Verum ſi de aſſenſu partium cauſa committitur, & proceſſu temporis, vel etiam continuò, alterutra pars, altera neſciente, cauſam ipſam, tacitò de commiſſione [a] priori, alij iudici obtinuerit delegari: non immeritò is, qui tali dolo, vel fraude, aduerſariũ ſuum laborare [b] coëgit, in expenſis [c] condemnari debet eidem.

¶ Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo.

¶ *Si Papa mandat in reſcripto de duobus inquiri alternatiue ad certum effectum conſequendum: ſufficit alterum probari.*

## CAP. IIII.

INter † cæteras conſultationes tuas, fuit propoſitum coram nobis, quid tenere debeas, cum aliqua ſub diſiunctione [d] mandantur: quorum vnum verum eſt, alterum falſum: vt puta ſi proponatur, ꝙ ſi talis ſit ſacerdotis filius, & in ſacerdotio genitus, qui proximò in tali eccleſia miniſtrauit, vel quòd illicitè eccleſiam occupauit [e] eandem. ¶ Huic ergo quæſtioni taliter reſpōdemus (iudici quodcunque iſtorũ [f] conſtiterit †) illi [g] prælibatam eccleſiam adiudicari debere. Et idem in ſimilibus [h] obſeruandũ eſt.

¶ Idem Rauennati Archiepiſcopo.

¶ *Is ad quem reſcriptum Papæ dirigitur, debet illi parere: vel cauſam rationabilem aſsignare, quare parere non poteſt.*

## CAP. V.

SI † quando aliqua tuæ fraternitati dirigimus, quæ animum tuum exaſperare videntur, turbari [i] non debes: & infrà. ¶ Qualitatem negotij [k], pro quo tibi ſcribitur, diligenter conſiderans, aut mandatum noſtrum reuerenter adimpleas, aut per literas tuas quare adimplere non poſſis, rationabilem [l] cauſam prætendas. ¶ Quia patienter ſuſtinebimus [m], ſi

h ¶ *In ſimilibus.* ] No. ꝙ de ſimilibus ſimile debet eſſe iudicium. C. de legi. l. leges. 1. & ff. de legi. l. non poſſunt. & infra de tranſla. c. inter corporalia. §. ſicut ergo epiſcopum. & infra de elect. dudum. 2.

† In qbuſdam manu ſcrip. antiquiſſimis ita, Conſtiterit eſſe uerum.

S*I quando.* ] Diuiditur: quia primò ponitur dictum. Secundò alternatiuè inſtruit: ibi, *Qualitatem*. Tertiò alteri⁹ partis alternatiuæ ratio deſignatur: ibi, *Quia*. Abb. Sicu. Hoſt. dicit ꝙ litera præſens tria continet, videlicet literã exaſperantem, benignam reſponſionem, & tolerantiam patientem.

† Ca. 5. eo. tit. in 1. cōpilat.

Casvs. Ecce, aliquis habens plura beneficia impetrauit literas contra Archiepiſcopum Raueñ. ſuper obtinendo beneficio in eccleſia Rauen. tacito de beneficijs ſuis. Archieps multũ miratus fuit ꝙ Papa ſcribebat pro habente ſufficiens beneficium, & ſuper hoc ſcripſit Papæ. Reſcribit ſibi Papa dicens: Frater, ſi aliqñ dirigimus tibi ſcripta noſtra, q̃ animũ tuum exaſperare videanť, turbari nō debes, nec moueri, ſed debes conſiderare qualitatem negotij, pro quo ſcribimus diligenter: & aut mandatũ noſtrum reuerenter adimpleas, aut per literas tuas cãm rationabilem oſtēdas, quare illud adimplere non poſſis: quia nos patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris qđ praua nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum. Nota ꝙ ꝑꝑ verborum aſperitatem ſuperioris nō debet inferior moueri. Nota ꝙ mandatum ſuperioris debet adimpleri, vel eſt reddenda rō quare non adimpleť. & ſic no. ꝙ per literas monitorias ius conferť. Nota ꝙ ea, quæ per ſolicitudinē nimiã elicita ſunt, nō valent. Nota ꝙ de oĩb. eſt reddenda rō.

¶ *Si quando.* ] Pone caſum per illam infra eod. cum adeo. & infra de præbend. cum teneamur. & infra eod. ad aures.

i ¶ *Turbari.* ] Quia pater filium quem diligit, corripit. 23. q. 5. nō putes. & 5. q. 5. non oſculať. & 100. diſt. contra morē.

k ¶ *Qualitatem negotij.* ] Qñq; enim per nimiam importunitatem petentium princeps non concedenda cōcedit. C. de peti. bo. ſubla. l. j. lib. 10. & j̃. de pur. can. cum in iuuentute. §. cæterum. & de ſent. excom. ſi aliqñ. j̃. eo. c. vlt. in princ. lib. 6. Et ſic eſt arg. ꝙ ea quæ per ſolicitudinē nimiam elicita ſunt, non valent. 8. q. 1. audacter. §. fecerunt. & 22. q. 4. vnuſquiſq;. in glo. ſaltantium. & ff. qui & à qui. ma. non li. l. ſi priuatus.

Petentium importunitas obtinet quãdoque non concedenda.

¶ *Glo. ſeq. arg. alleg. tria iura in contrarium, & ſoluit.*

l ¶ *Rationabilem.* ] Hic eſt arg. bonum de oĩb. eſſe rōnem reddendã. & valet ad teſtes examinandos, vt cãm ſui dicti reddãt, aliàs valere non videť teſtis dictũ. 2. q. 1. in primis. §. vtrũ teſtimoniũ. & 4. q. 3. c. placuit. §. itē in criminali. 24. q. 3. ſi habes. §. audiſtis fortaſſis. 2 Et quod rōne caret, extirpare neceſſe eſt. 68. diſ. cor epi. & ꝑlatus paratus dēt eſſe reddere rōnem oĩ poſcenti. 36. diſt. c. 2. §. ecce. ad fin. & ff. de reli. & ſum. fu. l. ſi q̃s. §. ſed interdũ. arg. cōtra. 23. q. 4. Nabuchodonoſor. in pri. & c. vaſis ire. §. de Tyrijs. & ff. de legib. l. nō oĩum. Sol. verum eſt ꝙ de oĩbus rō reddi debet ſi pōt, ſed qñq; ꝑ impotentiã aliter contingit, vt in prædicta l. non oĩum. & c. Nabuchodonoſor. Aut quia non intereſt noſtra qualiſcunque ſit ratio illa, vt in prædicto c. Nabuchodonoſor, & §. de Tyrijs.

2 Facit tex. in l. ſola. & in l. cauſam. C. de teſt. & glo. in uer. ſic ſtipuletur. in l. ſtipulatio iſta. §. hoc quoque. ff. de uerbor. oblig. melius in l. 2. ff. ad exhi.

m ¶ *Quia patienter ſuſtinebimus.* ] Arg. ꝙ non tenemur adimplere mandatum prælati, ſi cauſa reddatur. 75. diſtin. quoniam quidem. & infra de præbend. cum teneamur.

a ¶ *Si non feceris.*] Nec immeritò: quia vbi etiam per conſultationem reſcribit imperator, non vult ſuam reſponſionē ſequendam eſſe, ſi quis non rectè reſponſum putauerit. C. de ſent. & interlo. omn. iud. l. nemo. 1 Nam & Vrbanus nulla auctoritate dixit prohibitum eſſe ꝙ vir, & vxor non poſſint ſimul ſuſcipere aliquē de ſacro fonte. 30. q. 4. c. vlt. quod tamē prohibitum erat, de conſecr. diſt. 4. non plures. Sed ideo dicit, non eſt prohibitum, quia expreſsè non inueniebãt ꝙ vir & vxor non ſuſciperēt, ſed implicitè prohibitum erat, per c. non plures. De quo dic vt j̃. de cogna. ſpi. c. vlt. ĩ prin. [lib. 6.] Obediat ergo ſubditus, quãdoque ẽt ſi cauſam non reddat. 19. diſtinct. capit. in memoriam.

1 Hoſt. dicit, ꝙ l. iſta intelligit, cũ ipſe imperator nõ reſpondet ſecundum eius proceres. Ioan. And.

† Capit. 1. eo. tit in 2. compilat.

non feceris [a] qđ praua nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtũ.

¶ Idem fratribus Ciſtercienſibus.

¶ *Ciſtercienſes ſunt priuilegiati, quòd non poſſunt conueniri per reſcriptum Papæ: niſi in eo fiat mentio de eorum ordine.*

CAP. VI.

CVm † ordinem Ciſtercieñ. profeſſi: & infrà. ¶ Si contra vos decimis [b], vel alijs (quæ ordini veſtro ſpecialiter ſedes Apoſtolica indulſit) non facta mentione [c] Ciſtercieñ. ordinis, literæ fuerint à ſede Apoſtolica impetratæ: per eas minimè teneamini reſpondere.

¶ Idem Tornacenſi Epiſcopo.

¶ *Si ſede vacante ſcribitur capitulo, vt vices gerenti epĩ, vt præbēdam alicui conferat: ſi creatur epiſcopus nondum executo mandato, & ad eũ ſpectet collatio præbendarum, illud adimplere tenetur. hoc dicit, ſecundum lecturam communiter approbatam. Abb. Siculus.*

C*Vm ordinem Ciſtercien.*] Per reſcriptũ Papæ, in quo non fit mentio de ordine Ciſtercieñ. religioſi illius ordinis non tenentur reſpondere. h. d. Et primò ponit deciſũ exordium. Secũdò dictum: ibi, *Si contra.* Abb. Siculus.

CASVS. Ciſtercieñ. monachi, vel alij religioſi habēt priuilegia ſuper decimis, vel alijs rebus. Dicitur hic quòd ſi aliquis literas impetrauit contra iſtos religioſos ſuper his, in quibus ſunt priuilegiati, de ipſorum priuilegijs mentione non habita, per tales literas non tenentur eis reſpondere. Nota quod reſcriptum impetratum contra regulares ſuper ijs, quæ ſunt eis conceſſa per priuilegium, non valet, niſi in reſcripto de priuilegio, vel de ordine mentio habeatur.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. quid ſit ſuper re non priuilegiata.*

b ¶ *Super decimis.*] Secus ſi conueniantur ſuper aliqua re, in qua non ſunt priuilegiati. Vnde ſi per tales literas conuenirentur ſuper decimis poſſeſſionum poſt generale conciliũ acquiſitarum, bene valerent literæ: quia in illis iure communi cum alijs cenſentur. j̃. de dec. c. nuper. quia ſuper rebus, in quib. priuilegiati ſunt intelligitur quod hic dicitur, vt patet ex ipſa litera. Præter hoc habent adhuc aliud priuilegium, ſcilicet ꝙ per literas Papæ ad iudicium trahi non poſſunt, niſi de ipſorum ordine fecerint mentionem: & alij quàm plures habent ſimile priuilegium, non eſt tñ in iſto corpore.

¶ *Glo. ſeq. dat ſimile, prorogat, obijcit, & ſoluit,*

c ¶ *Non facta mentione.*] Suppreſſio enim dignitatis, vel nominis vitiat reſcriptum. j̃. eod. ad aures. & j̃. eod. ſedes, ſupra de conſtitut. cum acceſſiſſent. 2 Et quòd de iſtis hic dicitur, idem intelligo de omnibus religioſis: qui habent conſimile priuilegium; vt templarij, & hoſpitalarij, infra de deci. cap. ex parte. Sed nonne priuilegium iſtorum generale eſt ad omnes Ciſtercienſes? ita quidem: ergo per iſtas ſpeciales literas debet eis derogari: quia ſpeciale, &c. s̃. eod. capit. j. & j̃. eod. cap. paſtoralis. & infra de offic. legat. capit. ſtuduiſti. & ff. de regul. iur. l. in toto. ex his videtur quòd ſpeciales literæ derogent priuilegijs generalibus. Sed non eſt verum, quia priuilegium eſt lex priuata, & contra ius commune. 3. diſtin. priuilegia, infra de verbor. ſignific. abbate. 3 Commiſſio iſta de dandis decimis ius commune continet, & priuilegium non tollitur per ius commune, niſi fiat mentio de priuilegio in commiſſione. Et ideo non valent literæ etiam ſpeciales ſecundum ius commune obtentæ contra priuilegium: vt infra de re iud. inter monaſterium. Sed ſi ſunt citati monachi, debent venire priuilegidm ſuum allegaturi. 4 ff. de iud. l. ſi quis ex aliena. aliàs teneret ſententia contra eos lata. infra de appellat. capit. ſi duobus.

2 Facit text. in l. j. ibi Cyn. & Pet. de Bellapertic. C. quando Imper. inter vidu. & pu.

3 Facit text. in l. ſi quando. C. de inoffic. teſt. & in l. qui mutuã. ff. mandat.

4 Vide c. vlt. de præbend.

ADDITIO. Hoc verum ſecundum T. Idem videtur velle Innoc. de hoc. 3. q. 2. ſi epiſcopus. & j̃. de accuſat. capit. veniens. in vlt. glo. Ioan. Andr.

CAP. VII.

EAm te †: & infrà. ¶ Dudum ſiquidem ante tuam promotionem literæ à nobis (ſi bene meminimus) emanarunt, quibus Decano, & eccleſiæ [d] tibi commiſſæ (te adhuc in eodem capitulo exiſtente) mandatum dedimus, & præceptum, vt P. (qui de gente Iudęorum originem duxit, & diuina gratia fidem [e] Chriſti ſuſcepit) in canonicum reciperent †, & præbendam ſibi conferre deberent: & infrà. ¶ Ipſi verò (quia donatio [f] præbendarum ad te ſpectabat) præceptum noſtrum executioni non potuerunt mandare. ¶ Cum itaque præſcriptus P. te ſuper hoc ex parte noſtra requireret, reſpondiſti ꝙ nullum inde mandatum receperas, & ſic eũ à te infecto negotio [g] remiſiſti. ¶ Qđ nullatenus feciſſe deberes [h], ſi

† Capit. 3. eo. tit. in 2. cõpilatione: & videt eſſe pars c. eam te. infra de ætate & qualitate ordi.

† In vno manuſcript. habet, & in fratrem.

E*Am te.*] Si ſede vacante ſcribitur capitulo vt præbendam alicui conferat, epiſcopus de nouo creatus illud adimplere tenetur. Io. Andr. Diuiditur in quinque partes. In prima ponit mandatum. In ſecunda excuſationem capituli: ibi, *Ipſi verò.* Tertiò excuſationem epiſcopi, ibi, *Cum itaque.* In quarto illius excuſationē reprobat: ibi, *Quod nullatenus.* In quinto antipophorizat: ibi, *Pro eo.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam Iudæus de nouo conuerſus ad fidem eccl. Tornaceñ. vacante, impetrauit literas cõtra decanum, & capitulũ eccleſiæ Tornaceñ. vt ipſum reciperent in canonicum, & in fratrem, & præbendam conferrent eidem: ipſe verò literas ſuas pręſentauit decano & capitulo, ipſi reſponderunt quòd ad ipſos nõ pertinebat collatio prębendarum, ſed ad epiſcopum Tornaceñ. ipſe præſentauit literas poſtmodum epiſcopo, requirendo ipſum vt ꝙ Papa mãdauerat, adimpleret. eps rñdit ꝙ nullũ ſuper hoc à dño Papa receperat mandatũ, & ſic infecto negotio redijt ad Papam. modo reſcribit Papa epo Tornaceñ. dicēs ꝙ ſi datam literarũ diligentius attēdiſſet, nullatenus repuliſſet eundē: quia tpe illo, quo literæ datæ fuerunt, ipſe erat de capitulo tñ, quia erat Archidiaconus eiuſdē eccleſiæ, nec erat adhuc in epũ cõſecratus. vnde non poterat allegare quòd non recepiſſet mandatum. In fine dicit, quòd non debuit dedignari ipſum recipere, quia Iudæus erat. Not. ex hac decretali quòd data literarum debet conſiderari. Nota, quod mandatur capitulo, intelligitur mandari cuilibet de capitulo.

d ¶ *Eccleſiæ tibi commiſſæ.*] Scribebatur capitulo vacante eccleſia.

e ¶ *Fidem Chriſti ſuſcepit.*] Hic præſumit Papa ex ſubſequēti honeſta conuerſatione. vt patet in antiqua compilatione. j̃. de præſump. c. ex ſtudijs. ſicut econuerſo ex antecedenti pręſumitur pro ſequenti. j̃. de pręſump. c. mandata. & 2. q. 1. in primis. §. ſi verò de crimine. verſic. ſi vita eius vel opinio talis antea non extitit. in fi. 61. diſt. miramur. in fi. verſi. merito. ff. de ſuſpec. tut. l. 3. §. quæri poteſt. & C. de ſuſce. & arca. l. ſi aliquid. lib. 10.

f ¶ *Quia donatio.*] Bene allegabant, quia nõ habebant poteſtatem conferendi, ſed epiſcopus. Si tamen Papa contuliſſet beneficium alicui, & mandaret vt ipſum recipiant: tunc bene valent literæ, & ipſum recipere debent. Et econuerſo ſi collatio pertinet ad capitulum, nõ debet ſcribi epiſcopo.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per q. an tenetur epiſcopus, &c. & dupliciter ſoluit.*

g ¶ *Infecto negotio.*] Per literas directas capitulo non tenebatur epiſcopus iſtum recipere de neceſſitate: de honeſtate tamen ipſum recipere debebat. Sed de hoc reprehenditur: quia dicebat quòd non receperat inde mandatum, nec etiã per literas iſtas plenè colligitur quòd ei teneatur beneficiũ conferre. Vel dic quòd bene tenetur eum recipere, & conferre præbendam, vt apparet ex forma mandati. j̃. vbi dicit, In canonicum reciperent, & prębendam conferrent. & per alia verba, ſ. mandatum dedimus, & pręceptum. 14. q. 1. c. fi. §. quod pręcipitur. j̃. de ver. ſig. c. in his.

¶ *Gl. ſeq. arg. cui dat ſimile, contra quod alleg. contrarium. Secundò arguit et determinat. Tertiò arguit & allegat contrariũ.*

h ¶ *Deberes.*] Arg. quod quis cum alijs facere debet, ſi facultas ſe obtulerit, ipſe ſolus facere debet, ſicut ſolus poteſt emendare quod cum alijs male fecit. j̃. de iureiu. c. ſicut noſtris. vbi de hoc. & 35. q. 9. quod quis commiſit. Arg. contra. de cle. coniug. diuerſis fallacijs. ibi ſoluitur. Et eſt arg. quòd

cauſa

cauſa alicui delegata ipſum ſequitur, nec tranſit ad ſucceſſores. Sed contrarium verum eſt, ȷ̃. de off. dele. c. quoniam abbas. & ȷ̃. de offi. ordi. c. paſtoralis. §. preterea. 1 Item arg. ꝙ ſi aliquid mandatur capitulo, cuilibet de capitulo ſigillatim intelligitur eſſe mãdatum, qui illud implere poſſit: & ſi tunc illud facere nõ poſſit, illud debet facere cum potuerit. & ita cũ epiſcopus ſit de capitulo tanquam caput, inf. de conceſ. præben. & eccl. non vacan. c. poſt electionem. in parte deciſa. & ȷ̃. de ijs quæ fi. à præla. c. nouit. non poterat dicere quòd non recepiſſet mandatum. arg. contra 12. q. 2. c. epiſcopus. §. qui manumittitur.

1 Concor. tex. cũ gl. in l. eius q in prouincia. in verbo, ignoraſ ſent. & ibi Bar. & Doᶜto. ff. de re. cred. & gl. in verſi. præcipientes. §. ſi vero. in auth. vt nulli iudic.

† Vide in hunc locũ Ioannem Roiam in ſingularib. fidei, ſing. 104.

¶ *Gloſſa ſequens arg. datam attendi. alleg. 2. iura in contrarium allegat 5. & remittit. ſecundo arg. quòd dies edi debet, &c. alleg. 3. iura. in contrarium alleg. 2. & ſoluit.*

†Poſt concil. Lateranenſ. ſub Alexan. 3. par. 41. ca. 8. & ca. 6. eo. ti. in 1. compilat.

a ¶ *Datam literarum.* ] Ad hoc ſemper conſueuit notari hæc decre. ꝙ data literarum ſemper conſideranda eſt: vt ȷ̃. eo. c. conſtitutus. & ȷ̃. de ſen. excom. c. ſi aliquando. Arg. contra ꝙ præſentatio literarum & non data conſiderãda eſt. ȷ̃. eo. c. capitulũ ſanctæ Crucis. & ȷ̃. de cle. nõ reſi. c. qualiter. & ȷ̃. de præben. c. dilectus. 2. & ad idem ȷ̃. de vſu. c. quia fruſtra. & ȷ̃. de appel. c. vt debitus.

datam literarum [a] diligẽtius attendiſſes: cum tẽpore, quo literæ ipſæ datæ fuerunt, de capitulo ipſo eſſes, ſicut qui eras archidiaconus, & canonicus eiuſdem eccleſiæ: nec eſſes adhuc in epiſcopum conſecratus: & infrà. ¶ Pro eo verò, quòd Iudæus [b] † extiterit, ipſum dedignari non debes.

¶ Lucius tertius Linconeñ. Epiſcopo.

¶ *Non valet reſcriptum impetratũ ad beneficia, ſi in eo tacetur dignitas impetrantis.*

## CAP. VIII.

AD † aures noſtras peruenit, quòd plerumque decani, archidiaconi, præcentores, vel alij eccleſiaſtici præditi dignitatibus, ſuper minoribus beneficijs literas [c] impetrantes, nomen ſupprimũt dignitatis ſuæ, & ſimplici nomine ſe appellant, tanquam non habeant aliquem perſonatum: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpõdemus, quòd cum non ſit intentionis [d] noſtræ, vt perſonæ pluribus redditibus abundantes, per literas noſtras pauperes clericos ſuper minoribus beneficijs inquietent, literas in quibus actor ſuæ nomen dignitatis ſupprimit [e], vires [f] nolumus obtinere.

Rationem iſtius contrarietatis dicemus ſuper illa decr. dilectus. 2. Item hic arg. ꝙ edendus ſit dies, 2 & conſul aduerſario. arg. ȷ̃. eo. c. ſi aũt. & c. plerumq;. & C. de contrah. & cõmit. ſtip. l. optimam. Sed contra. ff. de eden. l. j. & 2. & ff. quemad. teſta. ape. l. 2. §. diem aũt. Sol. in editione literarũ dñi Papæ facieñda aduerſario oĩa ponenda ſunt, qm̃ literæ ſunt cões. Arg. ȷ̃. de dila. c. præterea. & ea quæ cõia ſunt, integraliter ſunt edẽda. ȷ̃. de prob. c. qm̃ contra. & literæ tradendæ ſunt ad videndum. ȷ̃. de fi. inſtru. c. ſi ſcripturam authenticam. & c. G. perpetuus vicarius. decret. Greg. & ibi dicemus de editione inſtrumentorum. Ad idem arg. ȷ̃. de offic. deleg. c. cum in iure.

2 Ponẽda ẽt data, authenti. per iudices in citatione, vt hic per Hoſt.

b ¶ *Iudæus.* ] Quoniam de Iudæis conuerſis Eccleſia fundata fuit. 21. diſtin. in nouo. & 32. q. 4. recurrat.

ADDITIO. Et exiſtimandus erat iſte dignus fauore. 23. q. 7. quod autem. & c. quemadmodum. & q. 4. ipſa pietas. ſecũdum Goſ. & Hoſtien. Ioan. And.

AD *Aures.* ] Communis eſt diuiſio. Secunda ibi, *Conſultationi.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam prælati tacito nomine ſuarum dignitatum literas impetrauerant ſuper minoribus beneficijs, ſimplici nomine ſe appellantes: Quæritur, an tales literæ valeant? Reſpondet Papa quòd non eſt ſuæ intentionis, vt per tales literas debeant inquietari tales pauperes clerici, in quibus auctor nomen ſupprimit ſuæ dignitatis. Vnde tales literæ non valent. Ex hac decretali nota ꝙ ad intentionem mandantis recurrendum eſt. Itẽ nota ꝙ qui literas ſuper beneficio impetrat, ſi habeat, dẽt facere mẽtionem de eodem.

3 Melius eſt enim neutrũ iuuare quam alterum lædere. 14. q. 5. denique 2. q. 2. primũ de donationibus Apoſtolic. verſic. qa tamen. ſecũdũ Hoſ. Io. And. in nouel.

c ¶ *Literas impetrantes.* ] Quæ ſine ſpeciali mandato domini impetratę ad lites non valent. ȷ̃. eod. c. nonnulli. §. 1. & ȷ̃. eo. c. ex parte decani. ſecus in hoc caſu.

d ¶ *Intentionis.* ] Hic patet dominum Papam ſic vni concedere beneficium ꝙ alium non lædat, vel grauet, ſaltem grauiter, 3 ſeu enormiter. 25. q. 2. de eccleſiaſticis. & 11. q. 3. ſi quis non obediat. & 9. q. vlti. nunc verò. & ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. merito. & §. ſi quis à principe. & ȷ̃. de offic. ordi. c. licet. & ȷ̃. de conſue. c. cum olim.

e ¶ *Supprimit.* ] Puniri debet qui ſupprimit quod tenetur reuelare. 50. diſt. ex pœnitentibus. ff. de act. emp. & vẽ. l. j. §. j.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & remittit.*

f ¶ *Vires nolumus obtinere.* ] Et ita videtur ꝙ literę iſtę non valeant. Quid ſi obtineant per literas tales? Dic ſuper hoc prout no. ȷ̃. eod. ad audientiam. 2. in gl. quæ incipit, ſed quæritur.

¶ Idem Noruiceñ. Epiſcopo.

¶ *Valet ſecundum reſcriptum impetratum ab aduerſario, licet non faciat mentionem de primo: ſi primus impetrans dolo, vel negligentia non fuit vſus illo.*

## CAP. IX.

SI † autem aliquis auctoritate poſteriorum literarum per aduerſarium in iudicium tractus obiecerit literas ſe priores habere, de quibus in poſterioribus mentio non habeẽt: Si eis dolo [g], vel negligẽtia vti poſtpoſuerit, excuſari [h] non debet. ¶ Si [i] autem, quia delegati iudicis copiam nequiuerit [k] habere: per poſteriores literas non poterit conueniri.

SI *autem.* ] Diuiditur, quia primò ponitur thema & q̃ſtio. Secũdò ſolutio ibi, *Si eis.* & ibi diſtinguit. Secundum membrũ: ibi, *Si autem.* Abb. Sicu.

CASVS. Aliquis impetrauit literas cõtra aduerſarium ſuum ſuper aliqua cauſa, poſtmodum aduerſarius ſuus ſuper eadem cauſa ad alios iudices literas impetrauit, in quibus de prioribus mentio non fiebat: & cœpit conuenire aduerſarium ſuũ, qui priores literas impetrauit: ille coram iudicibus excepit ſe literas priores habere, de quibus in poſterioribus mentio non habetur. quæritur quid iuris ſit? dicit, ꝙ ſi prior impetrans dolo, vel negligentia literis ſuis vſus non fuerit, per poſteriores literas poterit conueniri: ſi verò copiam iudicis delegati habere non potuit, per poſteriores literas non poterit conueniri. Not. ꝙ dolus & negligentia imputantur.

†Ca. 7. eo. tit. in 1. cõpilatione, & poſt cõcil. Latera. ſub Alex. 3. par. 41. c. 9.

¶ Idem.

¶ *Non valent reſcripta, per quę incerti iudices dantur, vel futura negotia committuntur.*

## CAP. X.

AD † hæc ſumus: & infrà. ¶ Significatum eſt nobis quoſdam in prouinciæ

†Ca. 4. eo. tit. in 2. cõpilatione.

Item ſi per me non ſtat, quo minus faciam, ſed per iudicem, mihi non imputatur.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Dolo.* ] Dolus & negligentia pſumitur ſi ſteterit per annum ꝙ non vtitur literis. ȷ̃. eo. c. plerũque. & ȷ̃. eo. c. ex parte, ſi copiam iudicis habere potuit. Sed contradicit lex. C. de diuer. reſcri. l. falſo. quę dicit ꝙ reſcripta perpetua ſunt. Sed non eſt cõtra: quia hoc qđ dicit lex, intelligit ſi aliud reſcriptũ non impetraret cõtra primum, aliàs ſemper valẽt reſcripta viuente mãdatore, & eo mortuo, dũmõ facta ſit citatio.

Reſcripta an ſemper valeant.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Excuſari.* ] i. non poterit excipere pp culpam ſuã, quo minus teneat reſpondere per ſecundas literas. Sed contra videẽt: quia ſi ſecundæ literæ non faciant mentionẽ de primis, valent primæ. ergo poterit excipere: vt ȷ̃. eo. cæterũ præterea q̃ annua ſunt ad agendũ, perpetua ſunt ad excipiẽdũ. ff. de doli exce. l. purè. §. vlt. ergo ſp poterit iſte excipere per primas, ex quo non faciunt mentionẽ ſecundæ de primis. Sol. exceptionum quædã ſunt perpetuæ, q̃dam tpales. 4 Perpetua dicitẽ illa, q̃ perpetuo competit q̃ncunq; actor agit, vt exceptio doli: quia exceptio doli non cõpetit niſi quis agat. ff. de excep. l. exceptio. in fi. & l. exceptiones. 1. tpales ſunt illæ, q̃ non ſp cõpetunt, & euitari pñt, vt in prædicta. l. exceptiones. §. tpales. & talis eſt hæc: quia expirauit anno elapſo. ȷ̃. eo. c. plerũq;. & ȷ̃. de offi. ord. c. paſtoralis. in fi. arg. Præterea iſta modo non hñt locũ, ſed qui primò ſuas literas pñtat iudici, & pcedit intra annũ, ille obtinet. ȷ̃. de ap. vt debitus. De hoc notatũ eſt. ſ. eo. c. j. in fi. & in c. cæterũ. qualiter hoc intelligendũ ſit.

4 Adde de materia exceptionũ, & quæ in illis conſiderentur. text. in l. quoniam. Alex. l. quis indubitati. C. de adul. & l. §. Labe. ff. de flum.

i ¶ *Si autem.* ] Repete, eis vti poſtpoſuerit: qa delegati, &c.

k ¶ *Nequiuerit.* ] Et ita eſt hic arg. ꝙ ſi per me non ſtat, mihi non eſt imputandum. 2. q. 6. anteriorum. §. ad hæc. in auth. vt ſponſa. lar. §. hæc quoque, vnde ſumptus fuit §. hic. & ff. ex quibus cau. maior. l. ſed & ſi. 1. reſpon. Qualiter intelligatur hic iſta impotentia, dicitur ſ. eod. cap. j.

AD *hæc.* ] Diuiditur: quia in prima parte ponitur exceſſus, in ſecunda prouiſio: ibi, *Nos igitur.* Abb. Siculus.

tuæ partibus tales (vt aſſerũt) de cancellaria noſtra literas recepiſſe, per quas eorum omnia negotia [a] vnius iudicis, vel plurium (quos ſibi elegerint [b]) arbitrio committũtur: ſicque fit, vt ſi aliquem pulſare voluerint, examen ordinarij iudicis non requirant, ſed ad vnum iudicem, vel plures delegatos ſibi propitios, & parti aduerſæ ſuſpectos [c], ſuper examinanda q̃ōne recurrãt†: & infra. ¶ Nos igit̃ huic morbo celeri [d] volentes obuiare remedio, mandamus quatenus ſi literas tales in prouincia tua inueneris, eas carere viribus noſtra auctoritate decernas.

† aliàs, Decurrant.

¶ Idem.

*¶ Falſa latinitas vitiat reſcriptum Papæ. h.d. Ioan. Andr. concor. Abb.*

CAP. IX.

AD † audientiam noſtram (te ſignificante) peruenit, quod H. de ſancto Stephano ſuper abſolutione ſua, literas tibi (vt prima facie videbatur) Apoſtolicas præſentauit. ¶ Quibus (quoniam manifeſtum [e] continent in conſtructione peccatum) fidem te nolumus adhibere. †

† Quot & quibus modis reſcripta vitient tradunt doctor. in l. 2. C. de diuer. reſcri.

¶ Clemens tertius.

*¶ Contra ſecundum reſcriptum non poteſt opponi de taciturnitate primi impetrati per appellantem, de ſua appellatione non habita mentione. h.d. Io. And. concor. Abb. Siculus.*

CAP. XII.

ij EX † parte S. perſonæ eccleſiæ de Tarento nobis innotuit, ꝙ cũ capella de Emptoñ. ad prædictam eccleſiam de iure pertineat, O. diaconus, (qui iam dictam capellam detinet) capellanum ipſius eccleſiæ nomine ipſius S. in ea miniſtrantem poſt ap-

† Capit. 8. eo. tit. in 2. cõpilatione.

CASVS. Quidam impetrabant literas à ſede Apoſtolica, per quas omnia negotia ipſorum committebantur arbitrio vnius iudicis. vel plurium, quos ſibi eligere volebãt, vt ſi aliquos conuenire volebant, traherent illos ad iudices ſibi propitios, & parti aduerſæ ſuſpectos, non requirentes iudicium ſui ordinarij. Papa volens huic morbo celeri obuiare remedio, mandat diœce. epiſcopo, vt ſi tales literas inuenerit in ꝓuincia ſua, decernat illas vires aliquas non habere. Alij ponunt caſum, & dicũt quod iudices certi dati erant. & quia omnia negotia illa impetrantiũ committebantur per literas illas, non valebãt. Hic nota ſecũdum primum caſum, ꝙ iudex certus debet eſſe, & ꝙ omnia negotia alicuius vni delegato committi non debent: quia per hoc tollitur iuriſdictio ordinarij: quod eſſe non debet.

*¶ Gl. ſeq. no. generalitatem reprobari: allega. 8. iura, in contrarium alleg. duo, & ſoluit.*

Generalitas nimia, reprobat.

a *¶ Omnia negotia.*] Nimia generalitas hic reprobatur. j̃. de do. & contu. c. ex literis, & j̃. de appel. c. 2. & c. ſignificantibus. & j̃. eod. c. ſedes. & j̃. eod. tit. in decre. Inno. iiij. c. cum in multis. lib. 6. & ff. de iure fiſc. ita fid. in fin. per glo. ſuper verb. rerum. & ff. de eden. l. j. § edere. & ff. de interroga. act. l. de ætate. §. nihil. Argum. contra ff. de rei vend. l. quæ de tota. §. incerta. & ff. communi diui. l. & ſi non omnes. §. ſi incertum. Prima pars vera eſt, & vltima in ſpecialib. caſib. loquitur.

† Capit. 5. eo. tit. in 2. cõpilatione.

*¶ Glo. ſeq. ponit lecturam Vin. & Tan. So. Lau. & Da.*

b *¶ Elegerint.*] Tan. & Vin. ſic exponunt hoc verbum, elegerint, id eſt elegerunt, in curia exiſtentes, vt ſit præteriti tẽporis coniunctiui modi. Quidam tamen voluerunt dicere ꝙ literę iſtæ ad incertos iudices dirigebantur, quos imperator duceret exprimendos, dicentes hic generalem cõmiſſionem cauſarum poſſe fieri, dũmodo iudices certi eſſent. j̃. eo. ſedes. & c. paſtoralis. ſed quia erant incerti, hic literę non valebant. Sed dic ꝙ iudices electi erant certi, & commiſſio generalis erat omnium negotiorum, 1 ꝙ eſſe non debet: quia per eam abſorberetur iuriſdictio ordinarij, quod fieri nõ debet. arg. 11. q. j. peruenit. & 9. q. 3. nunc verò. C. de pre. impe. off. l. 2. & 3. j̃. de offi. leg. c. j. & j̃. de ma. & obed. c. per tuas. Sicut generalis appellatio non admittitur. j̃. de appel. c. 2. ſed ſuper grauamine probabili, & expreſſo eſt appellandum. j̃. de appel. c. vt debitus. & c. cum cauſam. quare literæ tales non valebant. Lau. dixit, & melius, cui conſentio, ꝙ hic iudices erant incerti, quos vellet eligere imperator, quod eſſe non debet: ſicut procurator incertus eſſe non debet. ff. de procu. l. 2. Nec tutor incertus dari debet. ff. de teſtam. tu. l. tutor incertus. & Inſt. de leg. §. tutor. Et arbiter ſimiliter incertus eſſe non debet. j̃. de arbitr. c. innotuit. Et commiſſio generalis fuit oĩum negotiorum, ꝙ eſt contra conſuetudinẽ Romanę curiæ (cuius ſtylus debet attendi. j̃. de cri. fal. quàm graui.) ꝙ omnes cauſæ vni committantur, niſi ſub illa forma, quæ tradit̃. j̃. eo. c. paſtoralis. & illa generalitas reſtringit̃, vt traditur infrà eo. ſedes, & in c. cũ in multis. quæ eſt decr. Inn. iiij. eo. tit. [lib. 6.] tamen vniuerſitas cauſarum bene committitur. ff. de iud. l. cum prætor. & ff. quis & à quo appel. l. j. §. j. Et illa fuit porior cauſa quare literæ non valebant: quia iudices erant incerti (quod litera videtur innuere ꝙ ille eligeret quos vellet) quàm quia commiſſio generalis erat omnium negotiorum. Et ſic intellexit Lau. & Dama. ſicut ex ipſa litera bene colligitur. B. Satis tamen credo ꝙ ſi Papa ex certa ſcientia tales literas concederet, valerent: cum habeat plenitudinem poteſtatis, ſaluo iure recuſationis, infra de offic. delegat. cap. ſuſpicionis.

1 Præſentium & futurorũ, & ꝓpter hoc non valuit ſecundum Hoſt. j̃. ca. vlt. ſup omnib⁹ enim pręſẽtibus impetrare, hoc eſt cõmẽdabile, infra c. diſpendia. li. 6. Io. And.

c *¶ Suſpectos.*] Vnde poſſent recuſari. De recuſatione hẽs, inf. de appel. c. cum ſpeciali. & inf. de offi. dele. c. ſuſpicionis.

d *¶ Celeri.*] 8. diſt. mala conſuetudo, & reſecandæ ſunt putridæ carnes. 24. q. 3. reſecandæ. Vnde verſus:

*Principijs obſta, ſero medicina paratur,*
*Cum mala per longas inualuere moras.* Bern.

AD *audientiam.*] Diuiditur: quia primò ponitur dubitatio. Secundò ſolutio: ibi. *Quibus.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam erat excommunicatus forte ab ordinario. Iſte acceſſit ad curiam domini Papæ, & obtinuit literas ſuper ſua abſolutione. ordinarius cui literæ pręſentatæ fuerũt, inuenit in eis peccatũ in conſtructione. Dubitauit ordinarius vtrum fides iſtis literis eſſet adhibenda. cõſuluit Papam ſuper hoc; & Papa reſpõdet ꝙ talibus literis fidẽ adhibere non dẽt. Debemus hic vnũ intelligere ꝙ in literis domini Papæ non dẽt eſſe vitium latinitatis.

*¶ Gl. ſeq. dat ſimile. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit, ſolu. allegat contrarium.*

e *¶ Manifeſtum.*] Sic patet ꝙ vitium latinitatis vitiat reſcriptum. ſic etiam ſi Papa loquatur vni in plurali, aut ſi patriarchas, vel epiſcopos filios appellauerit, tales literæ falſæ ſunt. j̃. de fal. c. quàm graui. Arg. contra, ꝙ ꝑꝑ malã latinitatem nõ vitientur reſcripta. ff. de ſtatu homi. l. imperator Titus. ibi. n. dicitur ꝙ ꝑꝑ malam latinitatem non vitiantur. & ff. de manu. teſta. l. qui habebat. C. de leg. l. in legat. & j̃. de fid. inſtr. c. ex parte. Solu. vitium ſcribentis in teſtamentis & inſtrumentis non nocet: cum aliàs de veritate, ſeu voluntate teſtatoris conſtet. C. de teſta. l. errore. & l. ambiguitates. Et idem eſſet de voluntate Papæ dicendum, ſi conſtaret de hoc. Sed verius videtur aliud eſſe in teſtamentis; & aliud in literis Papæ. Teſtamentum enim committitur tabellionibus, cuius ſcripturam, ſiue latinum nullus corrigit, vnde falſa latinitas non vitiat teſtamentum, dummodo conſtet per ipſum de intentione teſtantis, vt dicunt prædictæ leges, & propter fauorem teſtamẽtorum: quia nihil eſt quod magis debeatur hominibus, & c. C. de ſacroſan. eccl. l. j. Reſcriptum vero domini Papæ per multas manus trãſit, & magna maturitate decoquitur. 35. q. 9. Apoſtolicæ. in glo. j. infra eod. cum adeo. in prin. & in 1. gl. & ita nullum vitium continere debet. s̃. eo. c. ad hęc. vnde contra illam præſumptionem non eſt admittenda probatio. arg. contra. ff. de offi. præſid. l. illicitas. §. veritas. Lau. notauit ꝙ inſtrumenta, vel priuilegia propter falſum latinum non vitiantnr. arg. de conſe. diſt. 4. c. ſi non ſanctificatur, 2 & c. retulerunt. ff. de manum. teſta. l. qui habebat. De inſtrumentis tabellionum ſatis crederem illud: de priuilegijs Romanæ curię non eſt verum. Bern.

2 Sed ille textus de baptiſmo loquitur, & verba cœleſtium myſteriorum, vt ibidem notatur, non reſtringũtur ſub regulis Donati. c. indignaui. 38. diſt.

EX *parte.*] In prima narrat factam definitionem, appellationem, & ſpoliationem. In ſecunda vnius partis proſecutionem, & alterius negligentiam. ibi, *Quam cum eſſet.* In tertia finalem determinationem: ibi, *Ideoque.* Abb. Siculus.

CASVS. Capella de Emptoñ. ſubeſt eccleſiæ matrici de Tarento. Quidam O. diaconus cœpit cõuenire capellanum ipſius capellæ miniſtrantem in ea, nomine S. rectoris matricis eccleſię. Ipſe O. appellauit ad ſedem Apoſt. & poſt appellationem à ſe factam, ab ipſa capella expulit capellanum. rector matricis eccleſię eſt proſecutus illam appellationem, quam ille O. fecerat, ſed ille O. ſuam appellationem proſequi non curauit. & cum ille O. fuiſſet ad iudicium euocatus, obiecit ſe habere priores literas, de quibus in poſterioribus mentio non fiebat, quas ſuppreſſit vſque ad tertiam citationem, & dolo, vel negligentia eis vti poſtpoſuit, quod ex diuturnitate temporis apparebat, ex eo ꝙ biennium à tempore impetra-

impetrationis erat elapſum,& de appellatione ipſius in ſuis literis mentio non fiebat. Conſultus Papa ſuper hoc mādat quatenus ſi ita eſſe conſtiterit, quicquid factum eſt poſt appellationem ipſius O. debeat in ſtatum priſtinum reuocari, & illam capellaniam reſtituere matrici eccleſię, eundē O. in expenſis condēnando, ſi cōſtiterit ipſum O. appellationem ſuā proſecutum non fuiſſe. No. ꝙ maior eccleſia, ſiue matrix poteſt defendere, & agere pro capellis ſuis. Not. ꝙ ſic aliquis debet deferre ſuæ appellationi, ſicut ſui aduerſarij. Item ex diuturnitate tēporis, vel negligentia probat̄ dolus. Item qui literas impetrat ſuper eo, ſup quo appellauit, de appellatione ſua dēt facere mentionem. Item quicquid fit poſt appellationem ſuam, vel alterius, debet in ſtatū priſtinum reuocari. Itē qui non proſequit̄ appellationem, debet cōdemnari in expenſis alteri parti.

pellationem [a] à ſe [b] factā amouit. ¶Quam cum eſſet S. proſecutus [c], & ad iudices literas impetraſſet, ipſe O. appellationem ſuam proſequi nō curauit. Cumque auctoritate p̄dictorum iudicum in ius eſſet vocatus, dixit ſe literas [d] priores habere, de quibus nulla mentio [e] in poſterioribus habebatur, quas vſque ad tertiā citationem ſuppreſſit: eiſque dolo, vel negligētia vti [f] poſtpoſuit, quod ex diuturnitate temporis videbatur, in quibus nulla mentio de appellatione ab ipſo facta fiebat, cum biennium [g] à tempore appellationis iam fuiſſet elapſum. ¶Ideoque mandamus, quatenus ſi ita eſſe conſtiterit (reuocatis in ſtatum priſtinum omnibus, quę poſt [h] appellationē ipſius O. inueneritis attentata) pręſcriptam capellam† matrici eccleſiæ reſtituere procuretis, prædictum O. (ſi eum appellationem ſuam nō fuiſſe proſecutum cōſtiterit) memorato S. in expenſis [i] neceſſarijs condemnantes.

a ¶*Poſt appellationē.*] Non dicitur hic ſuper quo fuerit appellatū. forte poſſet dici ꝙ ſnīa lata fuit contra O. diaconum, à qua ipſe appellauit, vel ſuper alio articulo: vel forte citra aliquam ſententiam, ſicut olim fiebat.

b *A ſe.*] ſ. O. & ita non detulit ſuæ proprię appellationi, quod eſſe nō debuit, cum & appellationi aduerſarij deferre debuiſſet. j̃. de app. c. an ſit. & c. conſtitutus. & j̃. de elec. c. bonæ. Appellauerat forte ab ordinario, corā quo trahebat capellanum, & ſuper perſonā matricis eccleſię. Raro inuenies alibi (vt credo) ꝙ aliquis non detulit ſuę proprię appellationi; vnde iudex poterat procedere in cauſa, quia videt̄ appellationi renunciaſſe: quia pendente appellatione nihil eſt innouandum. ff. nil inno. app. pen. l. vnica. & j̃. de app. c. an ſit.

c ¶*Proſecutus.*] Literas impetrando ſuper reſtitutione eccleſiæ, qua fuerat ſpoliatus poſt appellationem à ſpoliatore factam, vt in cā procederetur non obſtante appellatione fruſtratoria: ꝙ ex eo apparet, quia dictus O. eam perſequi non curauit noīe Eccleſiæ de Tarento: quia erat matrix eccleſia.

d ¶*Literas.*] Forte ſignificauit Papæ, ꝙ rector matricis eccleſię iniuriabatur ei ſuper illa capella, & ſic obtinuit literas in forma communi, nulla mentione habita de appellatione, quæ etiam literæ non impedirent reſtitutionem. j̃. de reſti. ſpo. c. ex conqueſtione. cum ſuis ſimilibus.

e ¶*Nulla mentio.*] Et ideo non valebant. j̃. de app. c. ſæpè. in fi. arg. ꝙ qui appellat, debet facere mentionē de ſua appellatione, & aduerſarius eodē mō q appellationē pſequit̄, vt hic dicit̄, & j̃. de confir. vtili, vel inuti. c. bonę. in gl. mentio.

f ¶*Negligentia vti.*] Sic ſ̃. eo. c. ſi autē. & j̃. eo. c. plerumq;.

¶*Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

g ¶*Cum biennium.*] Qui enim non proſequitur appellationem intra annum, aut ex iuſta cauſa intra biennium, 1 fingitur non appellaſſe, & rata manet ſententia. j̃. de app. c. cum ſit Romana. & ideo iſte O. audiri non debuit pretextu ſuę appel. Sed videtur ꝙ rector iſte ratione cōſimili audiri non debuit ad proſecutionem appel. cum actor, & reus circa appellationem eodem iure vtantur. j̃. de mutuis pe. c. vlt. & hic dicitur contrarium, ſ. ꝙ ille contra quem appellatum eſt, auditur poſt biennium, & non ille qui appellauit. Qualiter ergo hoc intelligitur? Dicas ꝙ iſte rector auditus fuit non rōne appellationis, ſed potius ratione ſpoliationis, ſuper qua literas impetrauit, nō obſtāte appellatione, vt no. ſ̃. in verb. proſecutus. interdicta enim perpetua ſunt quantum ad rei perſecutionem, non quantum ad pœnā. ff. de vi, & vi ar. l. 1. in prin. & ſi de appellatione nihil dixerit, nihilominus audietur petens reſtitutionem eccleſię. & multò fortius, quia poſt appellationē ſpoliauit aduerſarium, qui debuit deferre ſuę appellationi. Pręterea fauore appellantis dat̄ annus, aut bienniū ad proſequendā appellationem, & nō fauore appellati, vnde appellās ſtatim pōt pſequi appellationē, ſi terminus ei pfixus† eſt, ſed appellatus nō ſtatim. j̃. de app. c. oblatę.

1 Adde ꝙ varia tempora in appellatione ſtatuūtur, de quibus in glo. in verbo, tū ei. in c. pſonas. de appel. & in l. j. & ibi Barto. ff. de libel. dimiſ. & in l. fi. p Bal. C. de tempo. appellation.

† In aliquot antiqs hic habetur dictio, non, in alijs deeſt.

h ¶*Poſt appellationem.*] Et ita quicquid poſt appellationē à ſe, vel ab aduerſario ſuo factum fuerit, debet irritari. j̃. de offic. deleg. c. ſuper quęſtionum. in fi. & j̃. de appellat. bonę. cum ſuis concord. & in hoc illa corrigit iſtam.

† eccleſiā.

¶ Cæleſtinus tertius.

¶*Reſcriptum, quo ſcribitur pluribus cum clauſula, Quòd ſi non omnes, &c. intelligitur tam de impotentia facti, quàm iuris.*

CAP. XIII.

SCiſcitatus† es à nobis petitorio [k] deſtinato, de qua impotentia [l] illud intelligatur (quòd in literis noſtris ſæpè conſueuit apponi) vt ſi duo, vel tres, quibus literæ diriguntur, ipſis exequendis ſi-

† Capit. 9. eo. ti. in 2. compilat.

¶*Gloßa ſequens obijcit, & ſoluit.*

Qualis pęna nō proſequentis appellationem.

i ¶*In expenſis.*] Qui appellationē ſuam nō pſequitur, altero pſequente, cōdemnari debet in expenſis, vt hic, & j̃. de appell. c. Nicolao. & c. reprehenſibilis. vel qui proſequitur ipſam ante tempus ſtatutum. j̃. de app. c. ſępè. Sed non videtur ꝙ iſte O. debuerit in expenſis condemnari, cum appellatus appellationē non fuerit proſecutus intra biennium: cum hoc idem ius ſeruandū ſit appellanti, & appellato: vt dicitur in notula; Qui enim. & non oportebat ipſum proſequi appellationem, quia ipſo iure rata manet ſententia lata contra ipſum O. ſi qua lata fuerit. Pōt dici ꝙ ideo condemnatur: quia prætextu appellationis iudex nō proceſſit; & ille O. poſt appellationē expoliauit capellanum, & ſic intererat rectoris, vt O. condemnaretur ſibi in expenſis etiā poſt biennium, propter dolum, & malitiam ipſius O.

ADDITIO. Item non videtur ꝙ debuerit condemnarì: quia licuit ei renunciare appellationi verbo, & facto. Dic ꝙ hoc fuit, quia appellans conſenſerat appellationi. vel dic ꝙ renunciare potuit in ſui odium, non in ſui fauorem. Nam & verbo renunciare non poterat, re non integra in præiudicium appellati. de hoc j̃. de appellat. cap. cum ceſſante, ſecundum Innoc. & Compoſt. Ioan. Andr.

SCiſcitatus.] Primò ponit̄ conſultatio. ſecundò reſponſio: ibi, *Nos verò*, tertiò quædā determinatio: ibi, *Dummodo.* quartò tacitæ qōnis ſolutio: ibi, *Nec enim.* Abb. Siculus.

CASVS. Aliquādo Papa committit cauſam duob. vel tribus iudicibus, cū illa clauſula; Quod ſi ambo, vel tres in cā procedere non poſſunt, alter eorum in cā procedat: Si omnes intereſſe nequiuerint, duo eorum in cā procedant. Quærebat̄ de qua impotentia intelligebat̄. Reſpondet Papa ꝙ illa impotentia intelligitur tam de iure quàm de facto. De iure, ſi aliquis illorum ſit ſeruus, vel infamis, vel alio conſimili impedimēto detentus, puta ſi eſſet excommunicatus, vel remotus, vel ſuſpectus. De facto, vt ſi aliquis eorum mortuus fuerit, aut ineuitabilì impedimento detentus: & tunc debet cauſam ſuis coniudicibus ſignificare, vt in negotio ſibi commiſſo procedant. Sed ſi aliquis illorum ſolummodo noluerit intereſſe, propter hoc non excuſatur quo minus debeat cū alijs intereſſe: niſi in reſcripto diceretur, ſi omnes ſimul in cauſa procedere non poteritis, aut nolueritis intereſſe. Not. hic ꝙ ſeruus, & infamis non poſſunt eſſe iudices: infamis tamen poteſt eſſe arbiter. Item no. ꝙ iudices non poſſunt procedere ſine coniudice ſuo, ſi ille ſe non excuſat. Item verbū, impoſſibilitatis, non continet verbum voluntatis.

k ¶*Petitorio.*] id eſt nuncio legitimè ordinato. vel dic petitorio, id eſt procuratore.

Deeſt hæc gloſſula in multis antiquis.

¶*Gl. ſeq. ponit quinque ſpecies potētiæ, et de illis ponit verſus.*

l ¶*Impotentia.*] Aliquis dicit̄ aliquid poſſe quinque modis, 2 vnde verſus. *Poſſe quidem rebus dant ius, natura, poteſtas: Officium, meritum, ſextum diuina voluntas.* De potentia iuris habes 22. q. 2. faciat homo. 27. q. 2. Agathoſa. in fi. De potentia naturæ habet̄ j̃. de deſpon. imp. c. puberes. & c. à nobis. De poteſtate officij habes j̃. de conſan. & affi. c. j. in fi. & 21. diſt. c. j. §. inter eos. verſic. Petrum vero. vbi dicit̄ ꝙ Petrus præ omnibus claues regni cœlorum accepit. & 21. diſt. inferior. & j̃. de mai. & obe. c. cū inferior. De potētia meriti legit̄. 3. q. 7. c. j. §. tria. & c. 2. in fi. ibi, Cuius vita, &c. De potētia diuinæ volūtatis habet̄ de pœn. diſt. 2. c. principiū. §. charitas. Sed hæc potentia ad duo tm̄ extenditur, ſ. facti & iuris.

2 Adde text. cū gl. in l. nepos Proculo. ff. de verb. ſig.

mul intereſſe nequiuerint[a], † vnus,aut plures,quibus ſcribitur, nihilominus exequantur. ¶ Nos verò ita ſentimus, ꝙ tam de iure, quàm de facto illa impotentia cenſeatur. de iure,ſi aliquē illorũ ſeruum[b], vel infamem[c], aut alio lĩmo impedimento[d] detentum eſſe conſtiterit. de facto, ſi conſtiterit eum caſu mortis occumbere, aut ineuitabilis neceſſitatis articulo impediri, quo minus valeat intereſſe. ¶ Dummodo is, qui ꝑ neceſſitate pręſens eſſe non poteſt, collegis ſuis canonicè excuſationem ſuam curet (ſi poterit) deſtinare[e]: vt alij coniudices, vel executores nihilominus ad conſumationem[f] iniuncti mandati procedant[g]. ¶ Nec enim ille, qui tantummodo nõ vult intereſſe,hac impoſſibilitatis interpretatione valet aliquatenus excuſari[h]; † niſi fortè ſic in reſcripto habeatur expreſſum; Sì non omnes interfuerint, vel ſimul nequiuerint, aut noluerint intereſſe[i].

† Vide tex. in l.ide Neratius.§. fi. cũ ſua glo. ff. ad legē Aquil. & l. cõfeſſionibus, iuncta gl.ff.de inter.actio.

¶ Innocentius tertius Elieñ. Epiſcopo.

¶ *In quæſtione reuocationis reſcriptorum recurritur ad arbitros,ſi iudices in cognitione ſibi non deferant, nec inuicem concordent.hoc dicit vſque ad §.quoniam.*

CAP. XIIII.

PAſtoralis † officij; & infrà. ¶ Præterea, quæſiuiſti ( quando de reuocatione literarum ambigitur[k])vtrum iudices priores, an poſteriores cognoſcere debeant; & vtrum per ſecundas ſint primæ literæ reuocatæ. ¶ Ad quod tibi reſpõdemus, quòd niſi poſteriores prioribus,vel

†Cap.3.tit. in 3.cõpilatione.

a ¶ *Intereſſe nequiuerint.* ] Quod ſimul intereſſe debeant, habes ĩ.de offic.deleg. c.prudentiam.

b ¶ *Seruum.* ] Quia talis iudex eſſe non poteſt,niſi communi opinione, 1 pro libero ſe gerat & habeat, quo caſu tenet eius ſententia, etiamſi poſt eam latam detegatur eum tempore ſentẽtiæ fuiſſe ſeruum.3.q.7.cap.1.§.veruntamen.& ff.de offi. prætor. l.Barbarius. & C.de teſtam.l.j.

1 Facit lex Barbarius, & ibi doc. ff. de offic. prætor.

† Adde q̃d operet̃ il.a clauſula, ꝙ ſi duo.ꝑ Doct.in c. illa. de electio.Spec. in tit.de lega.§.nunc oſtendendũ,uer.18. ubi dicit̃ꝙ ſupplet iuris poſitiui defectum.

c ¶ *Infamem.* ] Si pendẽte iudicio efficiatur infamis, vel ſuſpectus, poſſet repelli. ĩ. de teſti. cog. ca.præterea.& ĩ.de off.dele.c. inſinuãte. quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. ff. de interrog.act.l.de ætate.§. ex cauſa.Item ſi medio tempore excommunicetur, ſed eo abſoluto reſumit iuriſdictionẽ. ĩ.de offic.deleg.c.prudentiam.§.ſexta. Idem credo, ſi reſtituatur priſtinæ famæ per principem : quia reſumit iuriſdictionem.2.q.3.c.ſi quem. §.notandum.in fi. & C.de curato.fur.l. pen.ſecus ſi lata ſententia detegatur iudicem fuiſſe infamem.3.q.7. c.1.§.tria.ver.veruntamen.& ff.de offic.prætor.l.Barbarius. & C.de teſtam.l.j.ſecus in excommunicatione : quia ſententia publice excommunicati nulla eſt. ĩ. de re iud. c.ad probandum.& ĩ.de. except.c.exceptionem.

Qualis debeat eſſe iudex.

d ¶ *Impedimento* ] Puta quia eſt excommunicatus,vel illiteratus,nec habet conſuetudinem cauſarum : quia peritus debet eſſe iudex, nec debet quærere ab alijs quid eum loqui oporteat.in authent.de iud. in princ.colla.6. & ĩ.de conſan. & affi.c.ex literis.in fi. Tamen ſi illiteratus ſit, & habeat conſuetudinem cauſarum,ſiue peritiam iudicandi, poteſt ei cauſa committi.C.de iud.l.certi iuris.arg. C.de epiſc.& cle.l.parabolani.Et quædam impedimenta ponuntur. 3. q.7. c.j. & 2.Item ſi impedimentum ſit perpetuum, non põt cognoſcere:quod poteſt eſſe multis modis,vt infirmitas,ſurditas,&c.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & remittit.*

e ¶ *Deſtinare.* ] Per literas,vel per certum nuncium literatoriè deſtinatum.64.diſt.c.1.& 2.& pen. & ĩ. de offic.deleg. c.prudentiam.1.reſponſ.ff. de rebus eorum qui ſub tute. vel cur.l.magis. §. illud etiam quæri poteſt. & hæc eſt canonica deſtinatio. Sed nunquid ille qui intereſſe non poteſt, valet alijs delegare vices ſuas? De hoc dicit̃ ĩ.de off.dele.c.coram.

f ¶ *Ad conſumationem.* ] vt ĩ.eod. cap.cum dilecta.

¶ *Gloſſa ſeq.reci.poteſt per quæſtionem.*

g ¶ *Procedant.* ] Quod quidem facere poſſunt, ſi in literis commiſſionis ſit clauſula illa;Quòd ſi non omnes:aliàs non poſſunt procedere.arg.ĩ.de offic.deleg.c. cauſam matrimonij.& eſt expreſſum,ĩ.de offic.deleg. c. vno delegatorum. & eo.tit.c.prudentiam.& ff.de arbi.l.item ſi vnus.§.pe.& l.ſeq.

h ¶ *Excuſari.* ] Imo potius debet puniri.ĩ.de offic.delega.c. prudentiam.§.adijcimus.& hoc caſu alij poſſunt procedere, quamuis non videatur impleta conditio;Quòd ſi non omnes, &c. vt in prædicto c. prudentiam. §. adijcimus. & hoc verum eſt,poſtquam conſtiterit ꝙ non vult intereſſe, & in hoc illa corrigit iſtam.

i ¶ *Intereſſe.* ] Hodie etiamſi non addatur hoc, Si tamen non vult,alij procedent: licet ſit arguendus qui mandatum Apoſtolicum exequi contemnit.

P *Aſtoralis.* ] Diuiditur in duas partes vſque ad §.quoniã. Primò ponitur conſultatio.Secundò reſponſio: ibi, *Ad quod.* Abb. Siculus.

Casvs. Aliquis impetrauit literas contra aduerſarium ſuũ ſuper aliqua cauſa ad aliquos iudices : facta citatione, vel ſaltem præſentatione,altera pars poſt modum obtinuit eandem cauſam alijs iudicibus delegari : & in ſecundis literis non fiebat mentio de primis, opponebatur ꝙ per falſi ſuggeſtionem,& veri ſuppreſſionem erant impetratæ. Dubitabatur vtrum primæ literę per ſecundas ſint reuocatæ,& quęritur vtrum priores iudices, an poſteriores debeant cognoſcere de hac reuocatione? Reſpon. ꝙ ſi priores iudices nolunt deferre poſterioribus, vel poſteriores prioribus, tunc omnes ſimul cognoſcant : & ſi forte omnes ſimul nequiuerint in vnam concordare ſentẽtiam, quamuis plures ſint iudices in vna cõmiſſione quã in alia: huiuſmodi dubitatio per arbitros cõmuniter electos determinetur. Secundò formatus talis q̃ō. Quandoque impetrantur literæ ſub hac forma: Cõqueritur Titius de Petro, & quibuſdam alijs ſuper decimis & rebus alijs. quæritur vtrũ iudex ex tali delegatione habeat iuriſdictionem ſuper perſonis,vel rebus non comprehenſis per clauſulã illam; Quibuſdã alijs, & rebus alijs, antequã perſonæ, vel res in iudicio ſint expreſſę? Antequam ſoluat illã quæſtionẽ, ſubijcit aliam, quæ oritur ex ſecunda, quæ talis eſt : Aliquis de perſonis illis quæ poterant cõueniri per clauſulam illam;Quibuſdam alijs,& reb. alijs,expreſſo proprio nomine impetrauit literas contra primum impetrantem literas generales,deſignando aliquam rem certam, quæ includebatur per illam clauſulam; Et reb.alijs, nullam mentionem de priori commiſſione faciens : quæritur vtrum ſecundæ literæ valeant, cum de primis nullam fecerit mẽtionem, nec perſona, aut res fuerint adhuc in iudicio expreſſæ? Reſpondet Papa ad iſta duo:& primo ad ſecundum,dicens ꝙ cum ſpeciale mandatum deroget generali, iuriſdictio attributa per literas generales,per ſpeciales literas quãtum ad ea quæ in ſecundis literis ſpecialiter ſunt expreſſa, penitus eneruatur, licet de prioribus non faciant mentionem. Vnde quantum ad hanc cauſam ſpecialiter cõmiſſam, ſuperflua relinquitur prima quæſtio : quia non habet poteſtatem. Poſtea rñdet primę quæſtioni,dicens quòd iudex bene habet iuriſdictionem ſuper perſonis,vel rebus exprimendis, ſed illam exercere nõ poteſt antequam perſonę, vel res fuerint expreſſę. No. quòd quando dubitatur de iuriſdictione cuius ſit, omnes debent cognoſcere an ſua interſit. Item vbi eſt par iuriſdictio,maior numerus non præfertur. Item no.ꝙ ſpeciale mandatum derogat generali. No.quòd iudex habet iuriſdictionem, ſed illam exercere non poteſt ante expreſſionem rerum,vel perſonarum.

¶ *Glo. ſeq.obijcit,& reſp.iterum dupliciter obijcit.ponit tres ſolutiones,quas probat.demum ſol.& ſolutioni opponit, vlti. dat finalem ſolu.Finis recitatur per quæſtionem.*

k ¶ *Ambigitur.* ] Sed quæro qualiter poſſit dubitari de reuocatione literarum;aut ſecundæ faciunt mẽtionem de primis,& tunc valent ſecundæ:aut non faciunt, & tunc valent primę.s̃.eo. c. cęterum? Reſpon.neutra pars diſiunctę perpetua eſt.prima tollitur per decre.ĩ. de ſen. & re iudic. c.inter.& de do.& contu.c.ex literis,& de confir. vti. & c. bonę. de app.c.ſępe.& c.oblatæ.ſecunda tollitur per decre.ĩ.eo.c. plerumque. In iudicijs nondum cœptis non habet locũ iſta diſtinctio : illæ enim ſolæ valent quę primo iudici pręſentantur, citatione facta per ipſas. ĩ.de fo. compe. c. propoſuiſti.ĩ.de app. c. vt debitus.& ĩ.eo.c.capitulum ſanctę Crucis. Item qualiter primi iudices poſſunt deferre ſecundis, vel ſecundi primis, cum vel primi tantũ, vel ſecundi tantũ ſint iudices,& ita aut primi aut ſecundi nullam habent iuriſdictionem.s̃.de offic.deleg.c. ex literis. in fi.& s̃. eod.titu.c. cæterum? Item qualiter poſſunt primi, vel ſecundi citare partes,cũ vtrique dubitent,& neſciant an ſint iudices, immo ratione dubitationis neutri debent eſſe iudices, ſicut qñ dubitatur de tutela duorum,neuter eſt tutor.ff.de teſt.tut.l. duo ſunt Titij. Propter hoc gloſſauerunt hic quidam quòd

Cum de reuocatione literarũ dubitat̃,qualiter cognoſcẽdũ quæ ſint reuocatæ.

de

econuersò duxerint deferendum [a], ſimul vtrique cognoſcant;† & ſi forte nequiuerint ſimul in vnam ſententiam cõcordare (quamuis plures [b] ſint ex vna parte quàm ex altera) per arbitros communiter electos à partibus huiuſmodi concertatio ſopiatur [c].

¶ *Per generalem clauſulam poſitam in reſcripto delegatus ante expreſſionem perſonarum, vel rerum, iuriſdictionem habet in habitu, & non in actu. Et ſpeciales literæ derogant literis generalibus ſuper non ſpecificatis in eis, quanquam de illis nullam faciant mentionem. Abb.*

¶ Quoniã autem [d] ſub huiuſmodi forma, videlicet, cauſam, quam talis aduerſus talem, & quoſdam alios, ſuper hoc, & quibuſdam alijs ſe habere proponit, tibi duximus cõmittendam, à nobis multotiens literæ impetrantur, & ſolicitè quæſiuiſti an iudex ex delegatione huiuſmodi, ante perſonarum, vel rerũ expreſſionem, ſuper perſonis, vel rebus exprimendis, habeat poteſtatem: adijciens, vtrum ſi antequam perſonæ, [e] vel res expreſſæ fuerint nominatim, ſuper non expreſſis in commiſſione priori, ſed generaliter comprehenſis, ſpeciales [f] literæ (quæ de priori commiſſione nullam faciant mentionem) ad alios iudices à ſede Apoſtolica emanauerint, eundem vigorem debeant obtinere. ¶ Nos igitur ad hęc duo taliter reſpondemus, ꝙ (cum generali ꝑ ſpeciale [g] † proculdubio derogetur) iuriſdictio per generales literas attributa, per ſpeciales (quantum ad ea, quæ ſpecialiter exprimuntur) penitus eneruatur [h]: licet de prioribus non faciant mentionem. vnde ſu-

de facto poteſt dubitari, non de iure, vt ſi fortè ſecundę literę non exhibeantur. j̃. de offic. delega. c. ex literis. vel quia dubitatur an ſit annus elapſus ab impetratione literarum priorum. j̃. eo. c. plerumque. Sed hęc ſolutio non valet: quia ad queſtionem facti non daret Papa reſponſionem iuris, 1 ff. de ſtatu ho. l. idem erit. Alij dicunt etiam, ꝙ poteſt eſſe dubitatio iuris, ſi data ſit eadem in vtriſque literis. Illa decre. vt debitus. hoc determinat: vt j̃. de fo. compe. c. pe. & vlt. & j̃. eod. c. capitulum ſanctę Crucis. Sed certe ſecundum dictum illorum neutrę reuocant alias: cum neutrę ſint priores alijs; imo ſecũdũ hoc neutri cognoſcunt de tota cauſa: nã ambæ literę dicuntur ſecundę vel primę. ff. de bono. poſ. ſecundũ tab. l. 1. §. ſi quis in duobus. Tertij dicũt quòd ſic dubitari poteſt de reuocatione, vt ſi ſecũdæ faciant mentionem priorum, ſed non expreſſam. j̃. de do. & contu. c. ex literis. & hoc eſt verum, vt patet ex illa decr. ex literis. j̃. de do. & cont. Dici poteſt hanc fuiſſe rationem huius decretalis, cũ diuerſę ſint literę impetratę, iudices citãt partes, & cum pars aduerſa coram eis exhibet ſecũdas literas, ipſi volũt cognoſcere de reuocatione literarum: ſecundum hoc ꝙ cõtingit. j̃. de re iudic. c. inter monaſteriũ. in parte deciſa ab integra. Itẽ ſi ſcđi iudices citent partes, & cũ exhibent coram eis primę literę, ipſi volunt cognoſcere an primę ſint reuocatæ: ſed quia pro eodem negotio partes non ſunt trahẽdæ ad diuerſos iudices, j̃. eo. c. ex tenore. & j̃. eo. c. vlti. ſtatuitur hic vt iudices conueniant ad hoc faciendum, vel vna pars deferat alij: quia & primi de hoc cognoſcere poſſunt, cum corã eis obijciatur talis exceptio, etiam & ſecundi. Et expone qñ de reuocatione ambigitur, id eſt quãdo in dubium deducit de reuocatione literarum. Sed huic ſolutioni obſtare videt j̃. eo. c. cum contingat. ibi enim non conueniunt ad cognoſcendum, ſed executor videt vtraſque literas. Vñ potes adhuc melius dicere, ꝙ bene poteſt iudex dubitare de reuocatione literarum, licet ſecundæ expreſſam faciant mentionẽ priorum, ſcilicet quando obijcitur ſecundas literas impetratas eſſe per falſi ſuggeſtionem, vel veri ſuppreſſionem: 2 vt s̃. eo. c. cæterum. & melius j̃. de offic. deleg. c. coram. & j̃. de re iudic. c. inter monaſterium. in integra. & hoc idem dixit Io. j̃. eo. ſuper illa decr. cum contingat. & certe iſte eſt verior intellectus. Sed hęc dubitatio de reuocatione literarum non habet locum in literis appellationis, & principalis cauſę: quia iudices appellationis de hoc cognoſcere debẽt. j̃. eo. c. dilectus filius. Io. Sed hęc dubitatio locum hodie non habet re integra. j̃. de appel. c. vt debitus.

1 Hæc glo. hoc vult dicere, Papã ſuper facto incerto nõ poſſe certũ dare reſpõſum. c. de muliere. infra de ſponſa. l. vt reſpõſum. C. de tranſactio.

† Vide tex. in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi.

2 Idẽ ſi cõuertas, ꝑ id quod notat inf. eo. c. ex tenore. in fine primæ gl. Io. And.

Additio. Dum gl. dicit, Re integra, melius videretur dicere, Re non integra: ſed quicquid habeat gl. hoc intẽdit, ꝙ ſi apparet quis delegatus, & primo citauit: ille erit iudex, ſiue ſit primus, ſiue ſecundus. Io. And.

*Gl. ſeq. recitet ꝑ q. an ĩ dilatione ſit neceſſarius cõſenſus partiũ.*

a ¶ *Deferendum.*] De conſenſu partium. j̃. de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. intentionis. & §. nos autem. aut coram vtriſque poſſet proponi exceptio, vt dictum eſt in prima notula, & etiam ſine conſenſu partium poſſent ſi vellent, ſed honeſtum eſt quòd de conſenſu partium fiat.

¶ *Glo. ſeq. ponit pro conc. octo caſus, quibus non ſtatur maiori parti. allegat contraria, & ſoluit.*

b ¶ *Plures.*] Hic non ſtatur iudicio maioris partis. j̃. de iure patr. c. quoniam. ſimile eſt in cauſa epiſcopi. 6. q. 4. c. 1. j̃. de re iudic. c. non poteſt. & in iudicibus delegatis à principe: vt videtur C. de appel. l. in offerẽdis. ibi. ita tamẽ ſi diſſentirent. & C. qui bo. ce. poſ. l. vlti. & in re communi. ff. communi diui. l. Sabinus. & j̃. de regu. iur. c. in re communi. lib. 6. & in liberali cauſa. C. de cõmuni ſer. manu. l. 1. §. 1. & Inſtit. de re. diui. §. religioſum. quia ibi fit quod religio, vel natura rei requirit, & dum quis plus iuris habet in re: vt C. de dona. l. ſancimus. §. ne autem. Sed contra. 65. diſtin. c. 1. 2. & 3. vbi de hoc. ff. de re iudic. l. duo ex trib. Sol. verum eſt gñaliter quod iudicio maioris partis ſtandum eſt: ſed quędam ſpecialia hic ſignata ſunt, vbi hęc regula non obtinet. Sed in caſu iſto non ſtatur iudicio maioris partis: quia forte in primis literis ſunt duo iudices, in ſecũdis tres, vel plures. vnde cum illi tres ęqualem habent iuriſdictionẽ cum illis duobus, quia iſti tres loco vnius ſunt, & illi duo ſimiliter loco vnius. ſ. domini Papę, non pręualet ſentẽtia illorum trium: quia non cenſentur plures. Licet ſecus ſit in creditoribus quoniam ſi par debitũ ſit hincinde, ſtatur tamen maiori numero creditorum: vt C. qui bon. cede. poſſunt. l. vltima. Item alia ratione: quia ſi iſti tres iudices iudicarent pro ſe, ſuſpecti 3 eſſent. quia viderentur ingerere operas ſuas. ff. de procurato. l. quæ omnia. §. 1. ſi autem iudicarent contra ſe, viderentur à ſe abdicare iuriſdictionem, & velle à ſe remouere, quod eſſe non debet. j̃. de off. deleg. c. paſtoralis. in prin. & ita debet iri ad arbitros. ſed ſi in primis, & ſecundis eſſent ęquales iudices numero, ſatis poſſet dici ꝙ ſtabitur iudicio maioris partis; quia maior videtur modo iuriſdictio, & poteſtas ab vna parte, quàm ab alia.

† Pro hoc eſt text. in l. ĩ toto. ff. de reg. iur. Barto. in l. Mæuius. ff. de lega. 2. idem in l. 1. in princ. ff. de oper. no. nunc.

3 Tollitur ſuſpicio: q̃a hoc fit iuris auctoritate. 23. q. 5. ſi non licet. verſic. quaſdã. ſecũdum Hoſtien. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Sopiatur.*] Quid ſi arbitri adiudicent iuriſdictionem eis, qui non habent? nihilominus ſnĩa illorũ iudicũ tenebit, quia cũ arbitri ſententiauerint contra ius ſcriptũ, tenet eorũ ſnĩa, niſi fuerit appellatum: 4 vt 2. q. 6. c. ei qui. §. deffinitiua. & hæc eſt ratio: quia per vtraſque literas data fuit iuriſdictio.

4 Concor. text. cũ gl. ĩ auth. decernimus. in uerſi. ſacramenti. & ibi Cin. Pe. de Bel. pert. & Bartol. C. de arbitr.

d ¶ *Quoniam autẽ.*] In hoc §. primò ponitur conſultatio: ſecundò reſponſio, ibi, *Nos igitur.* & ibi reſpondet primò ſecundæ quæſtioni, ex cuius ſolutione infert ad deciſionẽ primæ: quia ſi penitus eneruatur iuriſdictio priorum: ergo habebant iuriſdictionem. Abb. Siculus.

e ¶ *Perſonæ, vel res.*] Qui rem petit, debet rem certam petere. De hac materia dicemus j̃. de libel. ob. c. pen. vbi competentiùs ponitur.

f ¶ *Speciales literæ.*] Impetratæ ab aliquo illorum, qui per clauſulam generalem poterant conueniri, contra primum impetrantem ſuper eadem cauſa. Sed qualiter poteſt ille qui poſſidet, cõtra impetrantem impetrare ſuper eadem re, cum interdictum poſſeſſorium intentare non poſſit, cum ipſe poſſideat. j̃. de iudic. c. examinata? præterea poſſidenti non datur rei vendicatio. Inſt. de act. §. j. & C. de ali. iud. mut. cauſa fact. l. vnica? Dic ꝙ primus impetrans impetrauit, vt ageret petitorio, ſecũdus impetrauit ne inquietaretur ſuper poſſeſſione illius rei, quam poſſidet. nam & aliàs datur actio poſſidẽti, ne inquietetur. ff. ſi ſer. ven. l. ſi quis forte. §. j. & l. ſicuti. §. ſed ſi quærat. De hoc no. j̃. de iud. c. examinata, in gl. ſi ita.

g ¶ *Per ſpeciale.*] Hic patet ꝙ ſi vnum reſcriptum eſt generale, & ſecundum ſpeciale: licet nõ fiat mentio generalis in ſpeciali, præualet ſpeciale: vt s̃. eod. c. j. & j̃. de offi. leg. c. ſtuduiſti, & ff. de reg. iur. l. in toto. Cõtra s̃. eo. c. cum ordinem. vbi ſecundum ſpeciale non derogat generali, quia non facit mentionem illius. Ratio ibi redditur: quia primum eſt priuilegium, ſecundum reſcriptum fuit ius cõe, ſed ius cõe non tollit priuilegium, niſi mẽtionem faciat de illo priuilegio.

h ¶ *Eneruatur.*] Facta citatione per literas ſpeciales antequam per generales.

a ¶ *Super-*

a ¶ *Superflua.*] Hoc caſu, cum generale mandatum reuocatum eſt, quantum ad hanc cauſam ſpecialiter commiſſam, aliàs bona quæſtio eſt, & eam ſtatim ſoluit ibi, Donec iuriſdictio, &c.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an delegare, & citare poſſit. Arg. quòd non. & demum arg. in contrarium, & ſol. demum obijcit quærendo. arguit, & ſoluit.*

perflua [a] relinquitur prima quæſtio, etſi meritò dici poſſit, ꝙ donec iuriſdictio reuocetur, eam ſuper rerum, vel perſonarum articulis exprimendis obtinet delegatus: ſed antequam exprimantur perſonæ, vel res, delegatus nequit iuriſdictionem [b] huiuſmodi exercere.

¶ Idem Senonenſi Archiepiſcopo.

¶ *Per generalem clauſulam, Quidam alij, & res aliæ, multitudo effrænata non includitur: nec perſonæ, nec res maiores expreſſis, ſed pares, vel minores.*

b ¶ *Iuriſdictionem.*] Habet ergo iuriſdictionem, licet non habeat exercitium. & ita videtur ꝙ non poſſit eam alij demādare. eſt enim abſurdum alij demandare iuriſdictionem antequam eam ipſe nanciſcatur. ff. de offi. procon. l. obſeruare. §. vlt. & ſic videtur ſimile ꝙ nō poſſit citare partes ante expreſſionem rerum. 5. q. 2. ca. vlt. ideo enim citātur partes, & dātur induciæ, vt quis deliberet. 3. q. 5. offeratur. ſed in hoc caſu non poteſt deliberare. Arg. contra. j. de appellat. c. ſignificantibus. & Inſtit. de act. § curare. & j. de reſtitut. ſpol. c. cum ad ſedem. vbi petitur hoſpitale cum omnibus pertinentijs ſuis: & poteſt committere, licet nō habeat exercitium: committet enim quod habet. 1 Sed qualiter priores iudices priuantur iuriſdictione, cum Papa non intendat eos priuare? Item nunquid eodem modo per mortem delegātis eſſet reuocata iuriſdictio quantum ad non expreſſas perſonas? arg. ꝙ non. C. de duo. re. l. vlt. Eſt tamen animaduertendum an reuocetur per mortem, an viua voce. ff. de procurat. l. ſi defunctus. & l. ſequenti. Sed verum eſt quòd reuocatur per mortem, quantum ad ea quæ expreſſa non ſunt. j. de offic. delega. c. gratum. & c. licet. & j. eod. c. ſignificauit. 2 Bernard.

1 Idē Hoſ. qui etiā dicit ꝙ facta expreſſione perſonarum & nō rerum citare pōt: ſed citatus nō cogetur reſpondere propter rationem ſuperius ſcriptam. Ioā. And.

2 Concor. tex. cū glo. l ver. ignoraſſet. & ibi Bart. & Doct. in l. eius qui in prouincia. ff. ſi cer. peta. & in authē. vt nulli iudicum liceat, in §. ſi vero. cū ſua gl. coll. 9.

SEdes Apoſtolica.] Diuiditur. Nam primò ponit conſtitutionis cauſam. Secundò ſubmittit conſtitutionē ibi, *Nos igitur.* In qua quatuor facit. Nam primò ſtatuit circa perſonas. Secundò circa multitudinem: ibi, *Sed nec.* Tertiò circa res: ibi, *Nec ſuper.* Quarto circa fraudulentam expreſſionem: ibi, *Si quis verò.* Abb. Siculus.

Casus. Cauſa commiſſa eſt ſub hac forma: Conqueritur Titius de Petro, & quibuſdam alijs ſuper decimis, & rebus alijs. taliter impetrantes deſignabāt, & minora negotia, vt facilius literas impetrarent, per clauſulam generalem cōueniebant digniores perſonas, & ſuper maioribus negotijs: quærebatur vtrum poſſent. Papa volens malitijs hominum obuiare, ſtatuit ꝙ ſi minores & viliores perſonæ in commiſſionibus ſolummodo exprimūtur, maiores & digniores ſub clauſula generali non intelligantur includi, & ſic non poſſunt conueniri: ſed nec per talem generalitatem multitudo effrænata poterit in iudicio conueniri. qui verò de minoribus, & leuioribus negotijs tantum fecerunt mentionem, ſuper maioribus & grauioribus nullatenus audiantur. Poſteà dicit ꝙ ſi aliquis perſonas aliquas expreſſerit in commiſſione, non vt velit eas cōuenire, ſed vt ad pares tranſire valeat, vel minores, quia fraus vel dolus ei patrocinari non debent, tanquam mendax peccator careat penitus impetratis. Debemus notare ꝙ perſonæ expreſſæ in reſcriptis digniores eſſe debent, vel ſaltem æquales, quàm ſint perſonæ in clauſula generali incluſæ. idem intelligitur de rebus ſpecialiter expreſſis, & generaliter exprimendis. Item per reſcriptum plures cauſæ vnius cōmittuntur, ſed non omnes. Item non debet aliquis exprimi principaliter, niſi debeat conueniri. Itē literę per malitiam, vel mendacium obtentæ non valent.

c ¶ *Liberalem.*] Vtpote quæ non claudit gremium redeunti. C. de ſumma Trin. l. vlt. ad fi. & C. de epiſc. & cler. l. ſi quis in hoc, & 23. q. 4. duo iſta. Sed in quo eſt liberalis, ſiue gratiam facit, quia ad hoc tenetur. j. de fo. compet. c. licet in parte deciſa? imo quaſi præceptum Euangelij eſt: ſed vbi neceſſitas, ibi nulla liberalitas. ff. de adimen. leg. l. rem legatam. Totum dici poteſt gratia quicquid ipſe facit: quia vniuerſæ viæ domini miſericordia, & veritas: quia vbi iuſtitia ſeruatur, ibi miſericordia adhibetur. 45. diſt. c. diſciplina.

d ¶ *Et viliores.*] Et non ineleganter, nam, *Ab Ioue principium muſæ, Iouis omnia plena.* Virgil. in Buco. & ratio à capite edenda eſt. ff. de eden. l. argentarius, §. edi autem ratio. quoniam principium potiſſima pars eſt cuiuſcunque rei. ff. de orig. iur. l. j. & is qui maioris dignitatis eſt, debet præponi. 16. diſt. c. placuit. §. propter eorum. & in gl. ibidem. Et vbi legalis paternitas contrahitur, primo interrogatur pater quā filius. ff. de adopt. l. 2.

CAP. XV.

SEdes † Apoſtolica conſueuit exhibere ſe petentibus liberalem [c], ſed quidam eius gratia nequiter abutuntur: & infrà. ¶ Nos igitur volentes eorum malitijs obuiare, decernimus, vt cum in cōmiſſionibus noſtris minores, & viliores [d] perſonę ſolummodo deſignātur, maiores [e], & digniores ſub generali clauſula non intelligantur [f] includi. ¶ Sed nec liceat [g] occaſione generalitatis hmōi, multitudinem [h]

† Ca. 4. eo. tit. in 3. cōpilatione.

¶ *Glo. ſeq. quærit circa duo, & ſecundum dubiū aperit per quatuor exempla. primum per ſex, demum ſoluit.*

e ¶ *Maiores, & digniores.*] Sed quas perſonas dicemus maiores, & digniores? 3 Nā inuenio ꝙ quilibet clericus dicitur habere dignitatem. 4. diſt. deniq; & 1. q. 1. reperiuntur. in fi. Quandoque enim mancipia dicuntur habere dignitatem. ff. de vſufru. ſed & ſi quid. §. ſufficiēter. Qnq; ptātes ſeculares dnr habere dignitatem. 23. q. 5. adminiſtratores. Qnq;.n. decurionatus dicit̄ dignitas. ff. ad leg. Corn. de ſica. l. pe. Item nunquid illam maioritatem cōſiderabimus, de qua dicit̄ 40. diſ. multi. in fi. vel de qua dicit̄ 24. q. j. qui contra eccleſiæ. vel de qua dicitur diſt. 2. lex eſt. vel de qua dicitur 2. q. 7. quærendum. & c. criminationes. vel illam de qua dicitur. ff. de gradi. l. iuriſconſultus. §. parentes. vel de qua dicitur ff. de pact. l. maiorem? Reſpondeo, maiores & digniores vocat hic notabiles perſonas, quæ ſub clauſula generali cōprehendi non poſſunt. ff. de iniur. l. itē apud Labeonem. §. hoc edictū. & tales debent eſſe, quæ citius mouerent animū principis vel ad dandum, vel ad denegādum reſcriptum. Ratione enim maioritatis præſumitur cōtra aliquē. 30. q. 2. Lotharius. ff. quod met. cau. l. nō eſt veriſimile. Item quia circa iudicia defertur dignitati, & perſonæ. j. de offic. deleg. c. ſanè. 2. & c. paſtoralis. eo. tit. c. 2. lib. 6. & 2. q. 8. quiſquis. & 24. q. 1. qui contra eccleſię pacē, & 45. diſ. cum beatus. Videtur ergo ꝙ per generalem clauſulam nō poſſit conueniri ſacerdos, vel clericus, cum ipſe ſit maior quolibet laico. 6. q. 1. beatus. & 96. diſt. duo ſunt. & j. de maio. & obed. ſolitę. ver. fecit Deus, &c. dummodo maior clericus ſpāli vocabulo non ſit deſignatus, vel nominatus. & hoc ēt intuebitur iudex, qui debeant dici maiores, vel minores: & quæ negotia debeant dici maiora, vel minora. non enim certa vel certior dari poſſet doctrina. argum. 23. q. 4. duo iſta. Aliàs enim hoc nomē, Alijs, bene includeret maiores perſonas: nam nomine populi continentur etiam ſenatores. plebis autem appellatione ſine patricijs, & ſenatoribus, cęteri ciues ſignificantur: vt Inſtit. de iur. nat. §. plebiſcitum, nec ſemper hoc nomen, Alijs, facit poſitionem. 56. diſt. Cenomanenſem. arg. ff. de conſti. pecu. l. 1. §. debitum. & illud; Suſpenſi ſunt cum eo duo alij latrones nequam. Io. Et eſt ratio: quia aliter proceditur contra maiores, & aliter contra minores. 45. diſt. cum beatus. & 24. q. j. qui cōtra eccleſię pacem. Similiter de hoc notatur. j. de iureiu. c. cum quidam. in gl. quæ incipit, Sic patet.

3 De hoc & pluribus qōnib. circa materiā decretalis vide in Speculo. titu. de reſcri. præſent. §. fin. add. gloſſā in procem. Inſti. §. cūque. ver. illuſtribus.

f ¶ *Non intelligantur.*] Eo ipſo ꝙ digniores inueniuntur, intelliguntur in fraudem verſari. ff. de iu. fiſ. l. ita fidei. nam ſecundum diſtinctionem rerum nomina ſunt diſtinguenda. 21. diſ. cleros. & C. de codic. l. ſi idem.

g ¶ *Sed nec liceat.*] Prouidet hic Papa ne diuerſæ perſonę litigatorum vexationibus afficiantur. argumen. C. mandati. l. per diuerſas. in princip. & j. eo. c. nonnulli. intendit enim minuere lites. j. de do. & contu. cap. finem. & c. venerabilis.

¶ *Glo. ſequens arguit, obijcit, & ſoluit.*

h ¶ *Multitudinem.*] Argum. occaſionem iuris ad iniquum compendium non trahi. C. de vſucap. pro emptore. l. vlti. argum. 10. q. 3. c. vlti. & j. eo. c. nonnulli. Sed videtur quòd cum generalitate non debet aliqua commiſſio impetrari. argu. ſ. eo. c. ad hęc. Sed ideo non valent literæ illæ, quia certi iudices non erant ibi dati, ſed quos ipſe poſt duceret eligendos. Sed T. aliter intelligit illud c. ad hæc. ſ. eodem, ſed concordat huic dicto Lau. vt ibi dixi, & omnia negotia illis committebantur, quod erat iniquum: ſed generalitas cauſarum aliàs bene poteſt committi. ff. de iudicijs. l. cum prætor.

a ¶ Effræ-

a ¶ *Effrenatam.* ]ff.de teſti.l.3. in prin.& ĩ. de teſti. c. cum cauſam, quę. & effrenatam dicimus vltra 40. vt ibi. & ĩ.de ele.ex.mi.c.latores. Hodie verò iſta generalitas, ſiue multitudo reſtricta eſt vſque ad 4.in quadam decre. Innoc. 4.quę incipit, cum in multis. ĩ.eo.tit.lib.6.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit, & opinionem ponit.*

effrænatam[a] in iudicium euocare. ¶ Nec ſuper maioribus, & grauioribus negotijs audiantur, qui de minoribus, & leuioribus tantũ faciunt mentionem. ¶ Si quis verò aliquas perſonas expreſſerit, non vt velit cum eis in iudicio experiri; ſed vt ad pares tranſire valeat, vel † minores (qa fraus & dolus[b] ei patrocinari non debent) tanquã mendax precator † careat penitus impetratis.

¶ Idem R.cantori, & R. priori de Monte Leproſorum.

¶ *Qui contra vnum ſuper eodem ad diuerſos iudices diuerſa reſcripta impetrat, et eis vtitur: perdit commodum vtriuſque.*

CAP. XVI.

EX † tenore literarũ, quas nobis deſtinaſtis, intelleximus R. ſacerdotem de Collouilla † ad alios iudices ſuper quæſtione † (quæ inter ipſum, & Abbatem de Becco vertitur) literas Apoſtolicas impetraſſe, qui cum partem citaſſent aduerſam, dictus presbyter coram eis noluit litigare; & infrà. ¶ Cumque vos in cauſæ cognitione procedere velletis, abbas coram vobis propoſuit, ꝙ non tenebatur per directas ad vos literas p̃sbytero reſpondere, cum per alias ab alijs iudicibus fuiſſet citatus, quæ auctoritate illarum non fuerant reuocatæ. ¶ Nos igitur attẽdentes fraudẽ presbiteri memorati, duas commiſſiones ſuper eodem negotio[c] impetrantis, quarum altera non faciebat mentionẽ de reliqua; (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, vt ipſe commodo careat[d] vtriuſque.

¶ Idem Mediolanenſi Archiepiſcopo.

¶ *Non valet reſcriptum ad beneficium impetratum, & de beneficio impetrantis non faciens mẽtionem.*

CAP. XVII.

CVm † adeo ſcripta ſedis

b ¶ *Dolus.* ] Sic ĩ. de do. & contu. c.ex literis. 30. q. 1.dictũ eſt. ĩ. eo.c.proxi.& qui fraudem allegat ſiue dolũ, ꝓbare debet.ff.de proba.l.quoties.§. qui dolo. Sed qualiter conſtabit ꝙ noluit cũ perſonis expreſſis in iudicio experiri; ſed vult deſcendere ad minores, vel æquales? hoc ipſo quòd deſcendit primò ad æquales, vel minores, pręſumitur fraus & dolus, & ipſe poteſt excipere qui conuenitur, niſi ſtatim, vel quã cito poſſit, conueniat perſonam expreſſam; vel niſi forſitan copiã illius habere non poſſit, & hoc debet primò proteſtari: aliter credo illum repellendũ. Alij dicunt contrarium.

† Vel deſcẽdere ad minores: ĩ vno manuſcripto.

† In impſ̃ſis, peccator legebare, & malè. Sed ex omnib. manuſcriptis, ꝓcator, repoſuimus, facit infra eo.tit.c.ſuꝑ literis.& l. & fi.C.ſi contra ius vel vtil. publ.

† Capit. 5. eo.tit.in 3. cõpilatione.

† Corbeuilla.

† Cauſa.

EX tenore.] Communis diuiſio. ſecunda ibi, *Nos igitur.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam ſacerdos de Colouilla impetrauit literas ad quoſdam iudices cõtra abbatẽ de Becco. Iudices illi citauerunt abbatẽ, coram quibus dictus preſbyter noluit reſpondere. poſtmodum impetrauit alias literas contra abbatem ad illos iudices, qui in ſuperſcriptione nominantur, de prioribus non habita mẽtione: qui cum citaſſent abbatem, abbas propoſuit coram eis ꝙ per literas illas non tenebatur reſpondere dicto presbytero, quia ꝑ alias literas ad iudicium fuerat euocatus, quæ per poſteriores nõ fuerant reuocatæ: iudices quęſiuerunt à domino Papa quid iuris? ipſe attendens ꝙ fraus & dolus alicui patrocinari non debent, reſpondet ꝙ ſacerdos carere debet commodo vtrarumque literarum, quia fraudulenter ſuper eodem negotio ad diuerſos iudices impetrauit. Nota ꝙ per ſolam citationem perpetuatur reſcriptum, & ꝙ eadẽ cauſa diuerſis iudicibus committi non debet. Item in quo quis peccauerit, in eo punietur.

¶ *Gl.ſeq.in pluralitate reſcriptorum diſtinguit duo membra: in quorum quolibet ſubdiſtinguit. allegat alia duo, quæ in illis iterum ſubdiſtinguendo proſequitur.*

c ¶ *Negotio.* ] Nota ꝙ cum plures literæ impetrantur ſuper eodem negotio: 1 aut impetrantur ab eodem, aut à diuerſis. Si ab eodem, aut ad iudices eoſdem, aut ad diuerſos. Si verò aliquis impetrat duo paria literarum ſuper eodem negotio ad diuerſos iudices in fraudem, cauſa fatigandi aduerſarium ſuum, & non ad cautelam, neutræ valent, vt hic, & ĩ. eo.c.quia nonnulli. ſed ſi ad cautelam, puta quia timebat perdere vnum reſcriptum, vel timebat aliquos mori, valent; ſed poſtquã cœpit agere per alteras, reliquæ non valent; & ſi attentaret, perderet vtraſque, vt dictum eſt. Si verò ad eoſdem iudices, & diſcordant in data: valent primæ, niſi in ſecundis fiat mentio de primis: quia nihil intereſt quæ valent. Si verò eadem eſt forma, & data, & ad eoſdem iudices, eædem ſunt literæ: quia non nocet habere plures literas ad cautelam, ſicut poteſt quis habere plura teſtamenta eiuſdem tenoris.ff. de teſtam.l. vnum teſtamentum. & ff. de ijs, quæ in teſt.delen.l vlt.& ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. l.1. §. ſi quis in duobus. nec eſt inconueniens plures iudices habere ſuper eodem negotio, quia illud habes ĩ. de offic. leg.cum non ignoretis. Si verò ſunt diuerſę, & aduerſę, neutræ valent. C.de fid.inſtru.l.ſcripturę.& ĩ.de fide inſtrum. c. imputari. Si autem literę impetrantur à diuerſis perſonis, ſcilicet ab actore & reo: aut ad eoſdem, aut ad diuerſos. Si ad eoſdem, & concordant in data & forma, eędem ſunt literę, vt dictum eſt. Si data eſt eadem, & forma contraria: ſuperſedeatur vtriſque, donec conſulatur ſuperior. ĩ.de offi.delega.cap.ſanè. & hoc ſi vtraq; pars literas ſuas oſtendat. Si actor tacet per annum, valent literæ rei. ĩ. eo. plerumq;. Si vero impetrarentur ad diuerſos, primæ valent, niſi in ſecũdis fiat mentio de primis: vt ſ̃. eo. c. cęterum. Si verò non apparet quæ ſint primæ vel ſecundę, mutuo ſe impediunt. Sed iſtæ quando impetrantur ad diuerſos, nõ procedent hodie: quia illę ſolæ valent, quæ primò iudicibus prępſentantur. ĩ.de appel.c. vt debitus. & hoc locum habet in his per quas nõdum eſt proceſſum. in alijs autem, ꝑ quas proceſſum eſt, vel pręſentatio facta eſt, ſemper valent primę, niſi ſecundę expreſſam fecerint mentionẽ de primis, de proceſſu, & de lite conteſt. ĩ.de re iudi.c.inter monaſteriũ. & ĩ.de offi. deleg.c. coram. Quandoq; tamen valent ſecundæ, & non primę; & primę ſunt in pendenti quouſq; caſſetur, vel firmetur ſententia, licet in ſecundis non fiat mentio de primis. infra de confirma.vti.vel inuti.c.bonæ. Et generaliter (ſicut credo) vbicunque poſſunt primæ elidi per exceptionem, valent ſecundę, licet non faciant mentionem de primis, & non primæ: quia ſunt veritate tacita impetratę. ſ̃.eod.c.ex parte.

1 De diuerſis, dic, vt iſra eo. diſpendia. lib.6. Ioan. And.

† Cap. 7. eo. tit. ĩ 3. cõpilatione.

¶ *Glo.ſeq.obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Careat.* ] Imo videtur ꝙ etiam cauſam perdere debet, ſicut qui petit ſeruum in vno iudicio, ſi petat eundem in alio, perdit cauſam. C. de aſſer. tol.l. 1.§.vlti. quia vbi iudicium cœpit, ibi debet accipere finem.ff.de iudi.l.vbi. & primis iudicibus fieret iniuria. ff.de arbi.l. litigatores. Tamen cauſam non perdit, 2 ſed ſufficit ꝙ perdit literas, & in expenſis condemnetur. ĩ. eod. tit. quia nonnulli. Sed illud de ſeruo, fauore libertatis dictum eſt. Ber.

2 Iſtam gl. dicit ſing. Pan. hic, ad hoc ꝙ faciẽs citari aliquem coram diuerſis iudicibus non perdit cauſam.

CVm adeo.] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Cum enim.*

CASVS. Quidam clericus P. nomine impetrauit literas à domino Papa, vt prępoſitus, & clerici de Gronzola reciperent ipſum in canonicum, & in fratrem, præpoſitus literas iſtas oſtendit Mediolañ. Archiepiſcopo. Archi. multum miratus fuit, quòd cum ipſe haberet ſufficiens beneficium in eccleſia Modeceñ. mandauit dominus Papa quòd reciperetur in prędicta eccleſia de Gronzola, ſcribens ſuper hoc domino Papę. Scribit Papa Archiepiſcopo dicens, quòd ſi literarum ſeriem attendiſſet, iſte Archiep. non inueniſſet in eis quod ipſius animum offendiſſet: cum in literis illis de præbendis ipſius nulla mentio haberetur: nec dicebat Modeceñ. canonicus: nec etiam clericus nominabatur. & in literis talis erat conditio, Si dignus exiſteret ad eccleſiaſticũ beneficium obtinendum. Et ex his omnibus poterat Archi. intelligere, qualiter literæ illæ fuerant impetratę. ſ. veritate tacita: & ſic non valebant. Nota hic quòd diligenter forma mandati eſt attendenda, & intelligenda ante contradictionem: item in literis pro beneficio obtinẽdo fieri debet ſemper mentio de beneficio alio, ſi quod habet ille qui impetrat, & ſi dignus eſt: & ſi hoc non dicatur, tamen debet ſubintelligi. Item qui non eſt clericus, non reputatur idoneus ad beneficium eccleſiaſticum obtinendum. Item ſi eſt clericus, debet ſe clericum dicere: ſi non eſt clericus, non debet ſe clericum appellare, ſed ſcholarem.

a ¶ *Mo-*

Apoſtolicę moderemur [a]; & infra. Scripſiſti nobis, quòd cum P. clericus in eccleſia Modocenſi ſufficiẽtem [b] ſibi ſit prębendam adeptus, mirabaris quòd pro receptione ipſius in eccleſia de Gronzola, Præpoſito, & fratribus eiuſdem eccleſiæ literas miſeramus; cum ſi literarum noſtrarum ſeriem attendiſſes, nihil inueniſſes in eis, quod debuiſſet tuum animum offendiſſe. ¶ Cum enim in literis nec de præbenda [c] ipſius mẽtio haberetur, nec Modecẽſis canonicus, imo nec clericus [d] diceretur in eis; & in literis ipſis hęc eſſet adiecta conditio, Si dignus exiſteret [e] ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum, intelligere potuiſſes, qualiter literæ ipſæ fuerant impetratæ.

¶ Idem electo decano, & N. canonico Cameracenſi.

¶ *Ordo reſcripti interpretationem recipit à iure communi.*

CAP. XVIII.

CAuſam †, quæ inter Præmõſtratẽ. & Pramoñ. † eccleſias ſuper poſſeſſionib. de Anapia vertitur; & infrà. ¶ Quia in lr̃is aĩaduertimus fuiſſe inſertum, ꝙ ſi alterutra partium citata lĩtimè [f] præſentiam veſtram adire, vel iudicio veſtro parere contemneret, vos præſentis partis probationes recipere [g], & quantum [h] de iure poteritis, in cauſę cognitione, ac deciſione procedere minime tardaretis. ¶ Nos volentes vt clauſula illa [quantum de iure poteritis;] quæ antequã de probationum receptione mẽtio fieret, fuerat inſerẽda [i], clauſulam illã de receptione probationum præcedat [k]: Mandamus quatenus ipſam intelligẽtes ibidem, in cauſa iuxta tenorem literarum procedere non tardetis, prouiſuri vt ſi literarum auctoritate priorũ, in eodem negotio legitimè eſt proceſſum, firmum & ſtabile perſeueret; alioquin ſi occaſione clauſulæ memoratæ aliquid conſtiterit in alterius partis pręiudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum; mandantes, vt in deciſione ipſius negotij (ſicut pręmiſſum eſt) tam ſuper principali, quàm ſuper inci-

† Capit. 8. eo. ti. in 3. cõpilatione.

† Parmac.

a ¶ *Moderemur.*] Et verè cum multa moderatione debent fieri, & concedi. 35. q. 9. apoſtolicę, vt non poſſint reprehendi. quandoque tamen ipſum fallit obliuio. 23. diſt. pręterea. & 30. q. 4. quod autem: vbi oblitus fuit Vrbanus: cum omnium habere memoriam, & in nullo peccare, potius eſt diuinitatis quàm humanitatis. C. de ve. iu. enuc. l. 2. §. ſi quid autem. Et nihil eſt in humana cõditione quod ꝑpetuo ſtare poſſit, C. eo. tit. l. 2. §. ſed quia diuinę. Et teſtamentum in nulla parte ſui ſimiliter debet eſſe vitioſum. C. de edic. diui Hadr. tol. l. vlt. ſic & priuilegium. ĩ. de fide inſtrum. c. inter dilectos. & ĩ. de priui. c. cum olim. in fi.

¶ *Glo. ſeq. recit. per q. quę dicatur ſufficiẽs prębenda.*

b ¶ *Sufficientem.*] Debet enim talis eſſe, quæ ſufficiat ſibi & ſuis. 30. diſt. ſtudeat. in fi. & ꝙ aduenientes poſſit recipere, & iura epiſcopalia perſoluere. ĩ. de præbẽ. c. de monachis. & ĩ. de ſup. neg. præla. c. ſicut. in tali ſufficientia debet haberi ratio nobilitatis. 41. diſt. nõ cogantur. & ſciẽtiæ. ĩ. de præben. de multa. & dignitatis. ff. de var. & extraor. cog. l. j. §. in honorarijs. & ff. de vſufr. l. ſed & ſi quid. §. j.

¶ *Gl. ſeq. quęrit, arguit negatiuè, ſoluit contrarium.*

c ¶ *De pręBenda.*] Sed quid ſi eſſet modica, & inſufficiens, teneturne de illa facere mentionem? Non videtur. arg. à contrario ſenſu. ĩ. de præbend. cum teneamur. Expeditum eſt, ꝙ qualecumque ſit beneficium, debet inde facere mentionem. Si enim dicat ſe nullum eccleſiaſticum beneficium aſſecutum, & impetrat reſcriptum, non valet. ĩ. eod. c. ſi proponente. & ibi dicetur de hoc. 1 Et qui habet plura beneficia, hanc exceptionem opponere non poteſt. ĩ. de except. c. cum eccleſiaſticę. Et licet Papa præciſè ſcribat, exceptiones tamen, & iuſtas excuſationes patienter admittit. ſ. eo. c. ſi quando. & ĩ. de offi. deleg. c. ex parte tua. 2. & ĩ. de præben. c. cum teneamur. nam quandoque ſcribit, Rebus aliter ſe habentibus. argum. 2. q. 6. viduum. verſus fi. ver. rurſus illud.

1 Cõcor. tex. ad hoc in l. ut gradatim. cũ ibi not. ff. de mun. & hon.

d ¶ *Nec clericus.*] Si dicit ſe clericum, cum non ſit, non valent literæ. ĩ. de tranſactio. c. ex literis. & qui non eſt clericus, non reputatur idoneus, vt hic. nec poteſt in clericorũ numero computari. ĩ. de inſtitut. cap. 2.

e ¶ *Si dignus exiſteret.*] Conditio iſta ſine omni expreſſione ſubintelligitur. ĩ. de elect. c. cauſam quæ. ſicut illa, Si preces veritate nitantur. ſ. eod. ex parte. 1. Sic patet quòd qui habet ſufficiens beneficium, ad aliud beneficium reputatur indignus. ĩ. de præbend. c. ſuper. & ĩ. de cler. non reſid. conquerente. cum ipſe beneficio ſecundo ſeruire non poſſit, vt ibi.

C*Auſam quæ.*] Diuiditur, quia in prima parte ponitur partis conqueſtio. In ſecunda reſponſio, & iudicis inſtructio: ibi, *Nos volentes.* Abb. Sicu.

CASVS. Inter eccleſiam Præmonſtratẽ. ex vna parte, & eccleſiam Pramoñ. ex altera, vertebatur controuerſia ſuper quibuſdam poſſeſſionibus. cauſa fuit quibuſdam iudicibus commiſſa in hac forma, Si alterutra partium citata nõ venerit, vel iudicio parere contempſerit, recipiant partis præſentis probationes: & quantum de iure poterunt, in cauſę cognitione, ac deciſione procedant. Orta fuit dubitatio ſuper forma huius reſcripti, ex eo ꝙ dicebatur, Quòd ſi aliqua pars citata fuerit, &c. recipiatis probationes alterius partis, & cauſam terminetis. dicebatur ꝙ etiam lite non conteſtata poterant recipi teſtes, & ſententia ferri propter contumaciam alterius partis. quæſiuerunt iudices à domino Papa quid iuris eſſet. Dicit ꝙ clauſula illa, Quantum de iure poteritis procedere; debet præcedere clauſulam illam de probationum receptione: & ante illã fuerat inſerenda. Vnde mandat Papa vt illam clauſulam intelligant ibidem, vbi ab initio debuerat poni; & in cauſa iſta iuxta tenorem literarum illarum procedant: ita tamen ꝙ ſi aliter auctoritate illarum literarum legitimè in illo negotio eſt proceſſum, ſtabile pſeueret. Si verò occaſione illius clauſulæ quid in præiudiciũ partis alterius eſt præſumptum, illud decernit Papa non valere. Not. ꝙ non ſemper eſt forma ſequenda, ſicut hic, & hoc intellige cũ illa forma ſit cõtra ius commune, vt hic. Itẽ propter formam reſcripti non eſt recedẽdum à iure communi, niſi conſtet Papam aliter voluiſſe. Item ſolum illud reuocatur, quod eſt illegitimè factum. Item ſicut cauſa principalis poteſt committi, ita & incidens.

f ¶ *Citata legitimè.*] Id eſt tertiò. ĩ. de cleric. non reſid. c. ex tuæ.

g ¶ *Recipere.*] Per qđ videbatur ꝙ poſſent recipere teſtes lite nõ conteſtata, quod eſſe non debet, vt ĩ. vt lit. non conteſ. c. quoniam. & per totum titulum: niſi in caſibus contẽtis in cap. quoniã frequenter. & in caſu, quem habes. ĩ. de off. iudi. cap. 2.

h *Et quantũ.*] Hæc clauſula ſemper debet poni in termino peremptorio, & poſt ipſum terminum peremptoriũ. ĩ. de in integ. reſti. c. cum ex literis. & ĩ. de do. & contu. c. cauſa dilecti. quia tunc poſt peremptorium edictum iudex comminari debet ſe proceſſurum. ff. de iudi. l. in peremptorio.

i ¶ *Fuerat inſerenda.*] Sed errore ſcribentis fuit poſtpoſita, ſed error talis non nocet. C. de teſt. l. errore. & l. ambiguitates. vnde dic, inſerenda, id eſt ac ſi inſerta eſſet, intelligenda. videbatur enim ꝙ non reſpiceret pręcedentia. ĩ. de appellat. inquiſitioni. ſed non eſt verum: quia non eſt veriſimile dominum Papam totam iuris obſeruationẽ tot laboribus, ac multis vigilijs excogitatam vnico verbo tollere velle. C. de inoff. teſta. l. ſi quando. & ĩ. de ele. c. eccleſia veſtra. 2. & arg. ĩ. de reſti. ſpo. c. audita. & qui tutorem præcipit confirmari, ſecundum ius intelligitur pręcipere. ff. de cõfir. tut. l. tutores.

k ¶ *Præcedat.*] & ita quandoque clauſula ſequens determinat præcedentia, & qñque præcedens ſequentia, prout iuris ordo reqrit. 32. q. 7. Apoſtolus & ĩ. de appel. c. ſecũdò requiris. ff. de condi. & demon. l. auia. quandoque ſequens clauſula reſpicit terminum proxime poſitum. ĩ. de dona. cap. cum dilecti. in fi. & optimè facit ad hanc materiam. ff. de leg. j. l. ſi ſeruus plurium. in fi. §. vlt. & verè præcedere debet: quia per totum proceſſum negotij de iure debet procedi. C. de app. l. eos. §. j. & præcedentia quandoque repetita intelliguntur. ff. de condi. & demon. l. auia. Item hic eſt arg. quod verba reſcriptorum ſecundum ius commune intelligenda ſunt. ĩ. de offic. deleg. ſuper quæſtionum. §. ſi vero duo. & ĩ. eod. ſuper literis. & C. de inoffi. teſtam. l. ſi quando. Nec ordo ſcripturæ ſpectatur, ſed potius id quod de iure ſumitur. ff. de ſol. l. nec ordo. ſecus in priuilegijs. ĩ. de deci. c. ad audientiam. in fi. & ĩ. de priuil. c. in his.

a ¶*Incidentibus.*] Ipſo iure tam in princip. quam in acceſſorijs, 1 vel incident. vel emergentibus remota eſt appell. ỹ. de appel. c. vt debitus.

1 Adde caſum no. in l. quotiés. C. de iudi. fac. not. in l. & conſequéter. C. de ſent. & interl. om. iud.

b ¶ *Canonicè.*] id eſt ſecundùm iura canonica. de quibus s̃. dictum eſt, de conſtitut. cap. j.

Conſtitutus.] Non valet reſcriptũ executorium impetratum ſuper præbenda, & canonicatu, in quo nulla eſt facta mentio de ſtatuto, vel de certo canonicorum numero iuramento firmato. Ioan. And. Primò ponit impetrationem. Secundò exceptionem cõtra ipſam. Tertiò diſtinctionis commiſſionem. Secunda ibi, *Verum.* Tertia ibi, *Diſcretioni.* Abbas Siculus.

†Ca. 9. eo. tit. in 3. cõpilatione.

Casvs. Quidam clericus P. nomine obtinuit literas à domino Papa ad Decanum, & capitulum Bituricen. vt ipſum reciperent in canonicum, & in fratrem, & præbendam, ſi qua vacaret, vel proximo vacaturam eidem conferrent: ſibi ſuper hoc executoribus deputatis. Sed tamen ex aduerſo Bituricen. capitulo ſe opponente, negotium ad ſedem Apoſt. eſt delatum; coram domino Papa dictus clericus allegauit prędicta. Capitulum econtra reſpondit, ꝙ cum in Bituricen. eccle. certus eſſet numerus canonicorum iuramento firmatus, & per ſedem Apoſt. confirmatus, & de hoc dictus P. in ſuis literis non feciſſet mentionem, patet ꝙ veritate tacita fuerunt impetratæ. Auditis hinc & inde propoſitis, mandat Papa ꝙ ſi legitimè conſtiterit numerum canonicorum (qui nunc eſt in Bituricen. eccleſia) per decanum, & capitulum iuramento firmatum antequam dictus P. literas executorias impetraſſet, quicquid factũ eſt per literas ſuas decernatur irritum, & inane: alioquin ſi qua præbenda vacat in ipſa eccleſia, ſublato appellationis obſtaculo eidem aſſignetur. Nota quòd non valent literæ impetratæ, niſi fiat mentio de certo numero iuramento firmato, & confirmatione Apoſtolica. Item conſiderandum eſt tempus datæ literarum.

†Id eſt, Cæleſtinus prædeceſſor noſter. aliàs, ita: G. Papa præ. noſter.

†proximã.
† Dictio ], cum, deeſt in manuſcrip.

¶*Glo. ſeq. quærit, arguit pro, & contra. & ſoluit. in fine fortificat textum. cui dicto obijcit, & ſoluit.*

... dentibus [a] quæſtionibus, appellatione remota, canonicè [b] procedatis.

¶ Idem Archiepiſcopo Senoñ.

¶ *Non valet impetratio in eccleſia numerata, non facta de numero mentione, ſi per eam frangitur numerus canonicorum, licet non frangatur numerus præbendarum: & proceſſus inde factus eſt nullus. hoc dicit, quoad intellectum. Panor.*

CAP. XIX.

Conſtitutus †apud ſedem Apoſtolicam P. clericus, propoſuit quòd cùm C. p. †n. Decano, & capitulo Bituricenſi dederit in mandatis, vt ipſum reciperent [c] in canonicum, & in fratrem, & præbendam ei conferrent, ſi qua tunc in eorum vacaret eccleſia, vel proximo † vacaturam [d], & ipſi cum † mandatũ eius admittere [e] non curaſſent, eis præcipiendo [f] mandauit, vt quod mandauerat adimplerent: ſibi ſuper hoc executoribus deputatis: & infrà. ¶Verum pars aduerſa †reſpondit: quòd cum in Bituricenſi eccleſia certus eſſet numerus canonicorum inſtitutus, firmatus iureiurando, & per Rom. Pon. confirmatus: & de hoc [g] memoratus P. non feciſſet in ſuis literis mentionem [h], intelligendum erat circumueniſſe prædeceſſorẽ noſtrum, & dictas [i] literas veritate tacita, impetraſſe: & infrà. ¶ Diſcretioni † veſtræ mandamus, quatenus ſi legitimè vobis conſtiterit numerum canonicorum (qui nunc eſt in eadẽ eccleſia) per Decanum, & capitulum eiuſdẽ eccleſiæ iuramento [k] firmatum, antequam prædictus clericus literas executorias impetraſſet [l]: quicquid factum

†altera.

† In quibuſdam vulgatis, Domi nationi, legit. & malè, ex manuſcriptis tamen conſtat, Diſcretioni, legẽdum.

c ¶*Reciperent.*] Hic duo mandantur. Primum vt recipiant illum in canonicum. Secundum, vt aſſignent ei præbẽdam, ſi vacat, vel quàm cito vacauerit. Nunquid ergo ſi non poſſunt aſſignare ei præbendam, tenentur eum recipere in canonicum ſaltem? Argum. quòd ſic. ỹ. de præben. c. dilectus. 1. & ỹ. de dolo & contuma. c. cum dilecti. Argum. contra. ỹ. de offic. deleg. c. cum ſuper abbatia. ff. quod falſo tut. l. 1. §. 1. & l. 2. argum. quaſi à contrario. 2. q. 6. c. ei qui. §. definitiua. verſic. quandoque vnam. & ff. quemad. ſer. amit. l. ſi communem. & ff. de mino. l. etiam. §. 2. & l. tutor. §. 1. argum. pro & contra, inuenies 9. diſtin. ſi ad ſcripturas. Finis autem decre. videtur dicere quòd non: & ſecundum hoc eſt vnum mandatum, & non duo: & hoc ideo dicit, quia iuratum erat de certo numero canonicorum, vnde ratione iuramenti non poterant augere numerum. Duo in veritate mandauit Papa, ſcilicet vt eum reciperent in canonicum, & eo recepto prouideretur ei: & eum recipere, erat contra numerum ſacramento firmatum: quare literæ non valebant. 2 Et certus numerus canonicorum debet ſtatui in eccleſia ſecundũ facultates eccleſiæ. in auth. vt determinatus ſit numerus cleri. coll. 1. ỹ. de vita & hone. cleri. c. quoniam vt ait. Et idem eſt, ſi certus numerus ſtatutus ſit in eccleſia: licet non ſit iuratus, aut per ſedem Apoſtolicam confirmatus: quia non valent literæ, niſi dicatur, Non obſtante certo numero canonicorum. Hic tamen videtur argum. contra in fi. vbi dicit, Si conſtiterit numerum, &c. Sed poteſt dici quòd hic de numero eſt facta mentio, & non de iuramento, nec de confirmatione Papæ.

2 Hoc ſoluit contraria: quaſi dicat, ſi literæ valuiſſent conti nentes diuerſa mandata: tenerentur ad alterum, ſi vtrique pareri nõ poterat. Ioã. And.

d ¶*Vacaturam.*] Quod ſolus Papa poteſt, vt ỹ. de præben. per totum.

e ¶*Admittere.*] Id eſt, perficere.

f ¶*Præcipiendo.*] per executorias.

g ¶ *Et de hoc.*] ſcilicet iuramento, vel confirmatione: vt inf. colligitur, vbi dicit numerum canonicorum, qui nunc eſt in eadem eccleſia, &c. vt notatur in fine illius notabilis, hic duo.

h ¶*Mentionem.*] Hæc allegatio non valet, ſi veniſſent contra numerum illum aliquando propria auctoritate. ỹ. de præben. c. pro illorum. s̃. de conſtitu. c. cum acceſſiſſent.

i ¶*Et dictas literas.*] ſcilicet executorias.

¶*Glo. ſeq. obijcit: ponit opinio. Ioan. & ſoluit. ſecundò quærit & ſoluit. tertiò arg. alleg. contrarium, & ſoluit; in fine dat vnum ſimile.*

k ¶ *Iuramento.*] Sed in omni tali iuramento ſemper intelligitur auctoritas maioris excepta: vt hic innuitur à contrario ſenſu. & ff. ad muni. l. imperatores. in prin. ỹ. de iureiuran. venientes. §. quia vero. in fi. ergo non facerent contra iuramentum, ſi ad mandatũ domini Papæ illum reciperent. Item ſi talis conditio ineſt iuramento, nunquam eſt neceſſaria diſpenſatio in tali iuramẽto: quia ſi diſplicet Papæ, non eſt ligatus tali iuramento. Io. dicebat hanc conditionem in iuramento non eſſe, ſed ideo dicitur auctoritas ſuperioris excepta: quia non præiudicatur ei quin poſſit hoc facere. Verius videtur quòd conditio talis ſubintelligitur in huiuſmodi iuramentis: & hoc ideo, quia ſuper re alterius, vel quaſi iuramentum tale præſtatur, & de re alterius præciſe iurari non poteſt; imo eſſet anceps periurium. ff. de in litem iuran. l. videamus. in princ. & ff. rerum amot. l. Marcellus. & ideo auctoritas domini Papæ in talibus intelligitur excepta tacitè, licet non excipiatur expreſsè. ſimile 22. q. 2. beatus. & ỹ. de iureiuran. c. quemadmodum. circa princip. quare ſi Papa mandat aliquem recipi in canonicum, non obſtante tali iuramento, tunc licitè eum recipiunt, quia ſic apparet quòd Papa iuramentum factum quaſi de re ſua non vult ratum habere, cum adminiſtratio ſola commiſſa eſt capitulo, & non dominium collatum, & hoc iuramentum ſeruare tenentur canonici quantum in ſe eſt, niſi Papa contrarium mandet: & ideo non valuerunt literæ taliter impetratæ, in quibus de iuramento mentio non fiebat. Sed quid ſi iuraſſent ante præſentationem, & poſt datam? Tunc non obſtaret iuramentum, quia data reſpicitur, vt dicitur hic, & s̃. eo. c. eam te. Præterea aliud videtur hic: quòd canonia ſola ſine præbenda augeret numerum canonicorum: quia ſi non augeret numerum, iuramentum non obſtaret, quin poſſent ipſum recipere: & ſimile ſup. de conſti. c. cum M. Ferrarien. Item arg. quòd canonia poteſt eſſe ſine prouentibus. arg. ỹ. de præben. c. relatum. Sed contra. 1. q. 3. ſi quis obiecerit. Sed ibi appellantur res corporales iura, ex quibus res ipſæ corporales percipiuntur. Et ſicut debet fieri mentio de iuramento, vt hic dicit, ſic etiam de pactis, ſi qua in aliquo contractu interueniant, debet fieri mentio, aliàs non valet priuilegium. inf. de deci. capit. ex multiplici.

¶*Glo. ſeq. arguit, & remittit.*

l ¶*Impetraſſet.*] Hic conſideratur tempus datæ. Item non dicit, ante monitorias. Et ſic eſt arg. ꝙ per monitorias ius non acquiritur. aliàs dixiſſet, ante monitorias. De hac materia ſatis habetur inf. de renuncia. c. veniens.

¶*Glo. ſeq. arguit, & remittit.*

a ¶*Irri-*

a ¶*Irritum.*]Et ita ea quę fiunt per literas ſurreptitias, nõ valent, de hoc dicemus ĩ.eo.c.ad audientiam.

b ¶*Præbendam.*]Et in canonicum recipi, iſta ſunt connexa.1.q.3.ſi quis obiecerit.

S*Vper literis.*]Doloſa ſurreptio vitiat reſcriptum in totũ. Si autem proceſſerit ex ſimplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit cauſa conceſſionis. Diuiditur in tres partes. Nam primò recitat caſum, ſuper quo antiquitus erat opinio. Secundò illos per diſtinctionẽ bimembrem ad cõcordiam reducit: ibi, *Nos igitur*. Tertiò dat regularem doctrinam, ibi, *Vt ſic*. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam impetrauit literas à domino Papa per malitiã, alij per ſimplicitatem, ſiue ignorantiam, tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate. quidam dicebant ꝙ tales literæ non valent, cum mendax precator carere debeat impetratis. Alij dicebant, ꝙ & ſi forma literarũ carere debeat: nihilominus tamen iudex ꝓcedere debet ſecundum ius commune. Dominus Papa diſtinguit inter illos, qui per fraudẽ, vel qui per malitiã, & illos qui per ſimplicitatẽ, vel ignorantię literas impetrãt tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate. Illi qui per malitiam, vel fraudem falſitatem exprimunt, & ſuppriment veritatẽ, nullum commodum de huiuſmodi literis conſequanẽ: ita tamen ꝙ poſtquam delegato fides ſuper hoc facta fuerit, de cauſa vlterius nõ cognoſcat. Inter alios, qui literas impetrent expreſſa falſitate, diſtinguitur. nam ſi talis veritas ſit ſuppreſſa, vel falſitas ſuggeſta, (quæ ſi fuiſſet tacita. ſ. falſitas, vel expreſsa, ſ. veritas, Papa ſaltem in forma communi conceſſiſſet literas) delegatus ſecundum ordinem iuris procedat, & non ſecundum formam literarum. Si verò talis falſitas ſit expreſſa, vel veritas occultata (quæ ſi illa fuiſſet tacita, vel expreſſa, Papa nullas literas conceſſiſſet) delegatus non procedat per illas literas, niſi in hoc vt partes cõuocet ad præſentiam ſuã, & de qualitate precum cognoſcat: vt ſic in vtroq; caſu eadem ratio, quæ delegantem moueret, moueat & delegatũ: & vbi delegans ſuas literas denegaret, delegans ſuum officium nullatenus interponat. Not. quòd qui per malitiam & fraudem literas impetrat tacita veritate, & ſuggeſta falſitate, literæ indiſtinctè non valent propter fraudem: & ita dolus, ſeu malitia facit ꝙ nulla diſtinctio hic eſt adhibenda. Item qui fraudem allegat, fraudem probare debet. Item ei qui per ſimplicitatem fecerit, non imputatur. Item ſecundum ꝙ Papa in iudicijs facit, ita & inferiores iudices facere debent.

† Cap. 10. eo. ti. in 3. cõpilatione.

eſt occaſione literarum ipſarum, irritum [a] decernatis; alioquin ei faciatis in eadem eccleſia præbendam [b] (ſi qua vacat) ſublato cuiuſlibet appellationis obſtaculo, aſſignari.

¶Idem A. canonico Pictauen.

¶ *Difficile, & famoſum cap. & eſt clauis totius tituli. Et hoc dicit in ſumma: Exprimens falſum, vel tacens verum in reſcripto, ſi malitioſè, caret prorſus impetratis. Sed ſi per ſimplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinuiſſet uero expreſſo, & ſuppreſſo falſo ſaltem literas in forma communi, delegatus procedit ſeruato iuris ordine, & non ſpeciali forma reſcripti: ſecus ſi nullo modo literas habuiſſet.*

## CAP. XX.

SVper † literis, quæ ab aliquibus ex malitia, & à nõnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate) impetrantur à nobis; diuerſos [c] intelleximus diuerſa ſentire; alijs aſſerentibus eos debere prorſus carere omni commodo [d] literarum, cum mendax precator carere debeat penitus impetratis; alijs verò dicentibus, ꝙ etſi forma carere debeant in literis noſtris expreſſa, nihilominus iuxta rigorem [e] iuris ſit à delegato iudice in negotio procedendum. ¶ Nos igitur inter eos, qui per fraudem, vel malitiam, & illos, qui per ſimplicitatem, [f] vel ignorantiam literas à nobis impetrant, huiuſmodi credimus diſcretionem [g] † adhibendam; vt hi, qui priori modo [h] falſitatem exprimunt, vel ſupprimunt veritatem; in ſuæ peruerſitatis pœnam, nullum ex illis literis commodum conſequantur, ita videlicet ꝙ delegatus (poſtquam ſibi ſuper hoc facta fuerit fides [i]) nullatenus [k] de cauſa cognoſcat. Inter alios autem, qui poſteriori modo [l] literas impetrant, duximus diſtinguendum, quæ falſitas ſuggeſta fuerit, vel q̃ veritas ſit ſuppreſſa. Nam ſi talis expreſſa ſit falſitas [m], vel veritas occultata [n], quæ quãuis fuiſſet tacita, vel expreſſa, nos nihilominus (ſaltem in forma communi [o]) literas dediſſemus †; delegatus non ſequens formam in literis ipſis appoſitam, † ſecundum ordinem iuris in cã ꝓcedat [p].

¶ *Glo. ſeq. ponit quatuor ſimilia.*

c ¶*Diuerſos.*] Nam quot ſunt capita, tot ſententię. de conſe. diſtin. 4. ſicut in ſacramentis. §. item ſi poſſet. variæ enim ſunt hominum voluntates. ff. ad Treb. l. quia poterat. & homines faciles ſunt ad diſſentiẽdum. ff. de arbi. l. item ſi vnus. §. principaliter. & diuerſitatem corporum ſæpè diuerſitas ſequitur animorum. ĩ. de conceſſ. præbend. capitu. quia diuerſitatem.

d ¶*Carere omni commodo literarum.*] 25. q. 2. c. dicenti. §. & ſi legibus.

e ¶*Iuxta rigorem.*] 25. quæſtio. 1. cap. dicenti. §. præſcriptione.

¶ *Gl. ſeq. pro ſimplicitate al. 8. iura. et duo in contrarium, & ſoluit.*

f ¶*Simplicitatem.*] Simplicitati ſubuenitur. de conſecr. diſt. 2. c. 3. & ĩ. de re. permuta. cum vniuerſorum. nec obeſt quod per ſimplicitatem omiſſum eſt: vt ff. de vent. inſpi. l. j. §. vlt. Item imperitiæ parcitur. ff. de probat. l. cum de indebito. §. ſi autem is. ff. de edẽ. l. j. §. vlt. ff. qui ſatiſda. cogan. l. de dic. §. ſi ſeruus. verſic. minori. C. qui admit. ad bono. poſſ. l. quicũque. & ff. ſi quis in ius vocat. non ie. l. 2. §. ſi quis in ius. argum. contra. C. de in ius vocan. l. 2. C. de fal. mo. l. j. Dic vt in prima rubrica: quia ruſticitati parcendum eſt. Contraria caſualia ſunt.

Simplicitati, & imperitiæ, quatenus parcatur.

† Diſtinctionẽ habendam.

ADDITIO. Scilicet in iure naturali, & in falſa moneta, vt dicit Hoſtien. reprobatur etiam ſimplicitas in promouendo. 19. diſtinct. Petrus. & in magiſtro. de tranſac. inter corporalia. de ferijs. Capellanus. Ioan. Andr. in nouella.

g ¶*Diſcretionem.*] Per hanc decr. caſſatæ ſunt omnes ſolutiones, quæ recitabantur 25. q. 2. ca. dicenti. §. præſcriptione. C. ſi contra ius vel vtilitatem publicã. l. reſcriptum. & l. & ſi legibus.

† Vide l. 1. & ibi Bal. C. ſi cõtra ius vel vti. publ.

† ſed

¶ *Glo. ſeq. recit. ꝑ quæſtionem.*

h ¶*Priori modo.*] ſcilicet per fraudem, vel malitiam, & qui hanc fraudem allegat, eam probare tenetur. ff. de probat. l. quoties. §. qui dolo. 1 quia quilibet præſumitur bonus, donec probetur malus. ĩ. de ſeru. ca. vnic. & ĩ. de præſumptio. dudum.

1 Hãc gl. dicũt eſſe ſing. Inno. & Abb. hic ad hoc ꝙ exprimens falſum, vel tacens verum in impetratione reſcripti, præſumitẽ hoc prima frõte feciſſe ex ſimplicitate, & non ex dolo.

i ¶*Facta fuerit fides.*] Simile 25. q. 2. c. dicenti. §. & ſi legib. & §. ſi non cognitio. quia cum dubium ſit, poterit de hoc cognoſcere iudex: quia ratione dubitationis ſit, quod alias non fieret. ff. de lib. cau. l. ordinata. §. fina. & C. eod. tit. l. lite ordinata. & ita qui fraudẽ allegat, eam probare debet, vt dictum eſt.

k ¶*Nullatenus*] Oppoſita exceptione legitima, ſuſpenſa eſt iuriſdictio iudicis circa principalem cauſam: & ſi dubia eſt, de hoc prius cognoſcat: poſtea cognoſcat iudex de fraude, ſiue malitia, de qua excipitur: nec diſtinguitur in hoc caſu, quę falſitas ſit expreſſa, vel veritas occultata, ſed ſufficit ꝙ per malitiã hoc fecerit, & ſic intelligitur lex iſta. 25. q. 2. c. dicenti. §. & ſi legib. Sed qualiter probatur malitia? certè ex perſpicuis indicijs, puta ex qualitate perſonæ, & ex forma reſcripti. Bernar.

l ¶*Poſteriori modo.*] id eſt per ſimplicitatem, vel ignorantiam.

m ¶*Expreſſa ſit falſitas.*] Puta ſi dixerit ſe de poſſeſſione vi eiectum, cum nõ eſſet: nihilominus darẽtur ei alię literę, ex quo petit cauſam committi; vel tacet ſe decanum, & impetrat literas ſuper vſuris, vel ſuper alia re propria, ſup. cod. ad aures.

n ¶*Veritas occultata.*] puta ſi occultauit ꝙ ad arbitros itũ erat, nec cauſa per eos potuit terminari. ĩ. de teſtib. præſentata. argum. C. ſi contra ius vel vtili. l. j.

o ¶*In forma communi.*] Secundum iſtum modum intelliguntur iura illa. 25. q. 2. capit. dicenti. §. præſcriptione. & §. prædicto, & ſi legibus.

p ¶*Procedat.*] Secus ſi per malitiam falſitatẽ expreſſerit, vel veritatẽ occultauerit: & ita aliq̃n receditã forma in reſcripto data, & reditur ad ius cõmune: vt ſ. cod. cauſam quæ.

¶ *Glo.*

*¶ Glo.ſeq.ponit 20.caſus,quibus expreſſio falſi, vel taciturnitas veri vitiat reſcriptum.*

Si verò per huiuſmodi falſitatis expreſſionem, vel ſuppreſſionem etiam veritatis,literæ fuerint impetratę,qua tacita, vel expreſſa nos nullas prorſus literas dediſſemus [a], à delegato non eſt aliquatenus procedendum †; niſi forſitan [b] eatenus, vt partibus ad ſuam præſentiam conuocatis, de precum qualitate [c] cognoſcat, vt ſic in vtroque caſu [d], eadem ratio quæ delegantem moueret, moueat etiam delegatum: & vbi delegans ſuas literas denegaret, delegatus etiam ſuæ cognitionis officiũ nullatenus interponat.

¶Idem abbati,& conuentui Pręmonſtra.

*¶ In cauſa monaſterij conuenitur abbas per reſcriptum, in quo nulla fit mentio de conuentu, nec propter hoc appellari poteſt,niſi abbatis, & conuentus bona eßent diſtincta omnino.*

Reſcriptũ quot modis vitiet, accurrata diſputatio.

a ¶ *Literas dediſſemus.*] Ex hoc patet quòd ſimplicitas,vel ignorantia non prodeſt circa huiuſmodi literas impetrandas, imo ad hoc vt reſcriptum teneat, nihil debet ſupprimi ex ijs, q̃ mouere poſſunt animũ principis ad dandum reſcriptũ, vel ad denegãdum. Et primò quidem ſeries facti eſt exprimenda.j̃.de cohab.cler. & muli. ſuper eo. Item proceſſus cã:j̃.de re iud.inter monaſterium.Item nõ valent literæ, ſi quis tacet ſententiam latã.ar.j̃.de fi. inſtru. inter dilect.C.ſent.reſcin.non poſ.l.vlt.Item ſi tacuit nomen dignitatis ſuæ.s̃.eod. ad aures.Item ſi tacuit aliud beneficiũ ſufficiens. s̃. eod. cum adeo.ſiue etiam minus ſufficiens.j̃.eo. ſi proponente. & j̃.de præb. cum teneamur.Item ſi tacuit vicariam perpetuã.j̃.eo.poſtulaſti.Itẽ ſi tacuit pactum præcedens, ſiue compoſitionem.j̃.de deci.ex multiplici. Item ſi tacuit ſtatutum numerum canonicorum iuramento firmatum.s̃.eod.c.prox.& j̃. de præben.pro illorum. Item ſi tacuit ſtatutum ꝙ dignitas non eſſet vlterius in eccleſia.s̃.de conſtit. cum acceſſiſſent. Item ſi tacuit priuilegium.s̃.eo.cum ordinem.Item ſi tacuit diſpenſationem.j̃.de fil.pre.ex tua.Item ſi tacuit ſe regularem, petendo confirmationem.j̃.de confirm.vti.vel inuti.porrecta. in fi. Item ſi dixit ſe clericum non eſſe,cum eſſet.j̃.de tranſ. ex literis. Item ſi tacuit ꝙ præbenda non vacaret de facto.j̃. de conceſ.præb.cum noſtris.& c.literas. Itẽ ſi tacuit except. j̃.de procu.in noſtra.Item ſi tacuit appellationem à ſe factã. s̃.eo.ex parte.vel factam ab aduerſario. j̃. de confir. vtil.vel inuti.bonæ. Item ſi tacuit ꝙ alius de mandato Papæ fuerit receptus.j̃.eo.mandatum.& duob. c.ſeq. Item ſi dixit ſe habuiſſe monitorias,quod fuit falſum, & executorias impetrauit,non valent.j̃.eo.ex inſinuatione. Et generaliter vbicunque talem veritatem tacuit, vel talem falſitatem expreſſit, qua tacita,vel expreſſa Papa literas non dediſſet,reſcriptum inutile ſit.

† Vide l. mutus. cũ glo.2.ff.de proc. & ff. de petitio. hęr.l.ſi poſſeſſor, & l. ſi quid poſſeſſor.

*¶ Glo.ſequens dupliciter exponit illud, forſitan.*

b ¶ *Niſi forſitan.*] Iſtud,forſitan,non eſt dubitatiuũ.imo affirmatiuè ponitur: quia de hoc ipſo cognoſcere debet, an ſcilicet precesveritate nitantur.ff.de iud. ſi quis ex aliena. & j̃.de appel.cum parati.ſimile forſitan,habes 33.q. 2. admonere.verſic.ſi forte ignoſcat.j̃.de procu.tuæ. Vel ideo dicit, forſitan,quia ſi notoria eſſet exceptio, ſtatim poſſet ceſſare: & in hoc caſu vbi notorium eſt quòd aliquis non eſt iudex meus nec re, nec geſtu, vt ſi citet me,qui eſt vltra mare:non teneor ire. argum.j̃.de accuſa.euidentia. & argum.j̃. de iureiur. ad noſtram. C. de iuriſdictio. omn.iudic.in criminali.& 2.q.3. ſi epiſcopus. vbi de iſta materia notatur per Ioã.

c ¶ *De precum qualitate.*] id eſt, de veritate, vel falſitate precum oppoſita contra impetrantem.

d ¶ *In vtroque caſu.*] Primus eſt,cum tacita veritate, vel falſitate expreſſa per ſimplicitatem Papa literas concedit in forma communi, ac ſi eſſet veritas dicta, vel falſitas tacita. Secundus caſus eſt, cum Papa nullas literas dediſſet tacita falſitate,& expreſſa veritate per ſimplicitatem.

E *Doceri.*] Solet multum allegari. Diuiditur; quia primò ponitur duplex queſtio. Secundò ſolutio: ibi, *Super quo.* Tertiò ratio: ibi, *Cum ex officio.* Quartò exceptio: ibi, *niſi.* Et hic no.vnum(quod neſcio alibi)quòd inter abbatem,& cõuentum bona monaſterij poſſunt eſſe diuerſa,vt aliqua pertineant ad menſam abbatis, aliqua ad menſam conuentus. Abb.Siculus.

Casvs. Aliquis impetrauit literas Apoſtolicas appellatione remota contra abbatem quendam, nulla facta mentione de ipſius conuentu; quærebatur vtrum abbas tenebatur reſpondere per literas illas ſuper cauſa quæ communiter pertinet ad abbatem & monachos: & ſi abbas appellauerit ne compellatur reſpondere ſuper cauſa illa,vtrum valeat appellatio. Reſpondetur, quòd per appellationem abbas ſe tueri non poteſt quo minus auctoritate huiuſmodi literarum reſpondere teneatur, niſi alia cauſa rationabili iuuetur: quia abbas ex officio ſuo negotia ſui cõuentus tenetur procurare, niſi fortè abbatis,& cõuentus negotia eſſent omnino diſcreta. No. quòd prælatus officiũ ſuum adimplere tenetur, & non valet appellatio contra vtilitatem eccleſiæ interpoſita. Not. quòd per literas contra abbatem tantũ impetratas ſuper cauſa conuentus, poteſt abbas conueniri. Itẽ qui cauſam habet cum monaſterio, abbatem conueniat, & non monachos. No. quòd prælatus officium ſuum adimplere tenetur,& negotia ſuæ congregationis procurare. Not. quòd ſi res abbatis, & conuentus ſint diuerſæ, non abbas, ſed conuentus poterit conueniri.

## CAP. XXI.

E Doceri † poſtulaſtis à nobis, vtrum per literas aduerſus abbates (nulla mentione habita de ſuis conuentibus) impetratas, teneantur abbates ipſi ſuper cauſis, quæ ad conuentus pertinent, & eoſdem, de ipſis querelantibus reſpondere; ac licet inhibita ſit appellatio, per appellationis obiectum poſſint (ne reſpondeant) ſe tueri. ¶ Super quo duximus reſpondendum,quòd (niſi alia cauſa rationabilis ſuffragetur)per appellationem ſe tueri non poſſunt,quominus debeant [e] auctoritate literarum huiuſmodi legitimè reſpondere. ¶Cũ

† Cap. 11. eod. tit. in 3. compilatione.

*¶Gl.ſeq.facit quatuor. Primò conſulit prælatum conueniendum duplici de cauſa,& dat ſimile. Secundò dicit prælatum ſine capitulo,vel econtra non agere,vel defendere.diſtinguit triplicem ſpeciem cauſarum,quædam ſpectant ad prælatum,quædam ad capitulum,quædam communiter ad vtrunque. Tertiò recitatur per quæſtionem,an ſubſequens conſenſus, &c. Quartò quærit,& ſoluit.*

Abbas nõ conuentus conueniri debet, & quare.

e ¶ *Debeant.*] Diſcretè agit qui abbatem conuenit: nam ſi conuentus conueniretur,ſtatim prelatum nominaret in iudicio,& ſic inducias obtineret.j̃.vt lit.non conte. quoniam frequenter.§.quòd ſi ſuper.& C.vbi in rem act.l.2.quia ſine licentia abbatis nec agere nec reſpondere poteſt conuẽtus, quin retractetur ſententia.j̃.de iudi.cauſam.16.q.1. monachi.& q.3.ſi ſacerdotes.ſicut nec filius quamdiu eſt in poteſtate patris.C.de an.excep.l.1.in fi.16.q. 3. ſi ſacerdotes. & ideo abbas primo conueniendus eſt. Dico tamen,quòd nullum collegium conuenit, vel conuenitur ſine auctoritate prælati, & econuerſo prelatus ſine auctoritate capituli nec conuenit,nec conuenitur, ſed per ſyndicum, actorem, vel procuratorem ab ipſo prælato de conſenſu capituli conſtitutum;& hoc cum negotium principaliter tangit prelatum. inf.de procu.c.1.& ſi negotium principaliter tangit capitulum,ab ipſo capitulo conſtituatur de auctoritate prelati.infra de iudi.cauſam quę.C.de epiſ.& cle.omnes. §. hoc nihilominus.& hic,& 12.diſt.non decet.in princ.Et hęc locum habent quando negotia capituli & prelati ſunt diſcreta, vt dicit in fi.Si verò ſunt cõmunia,prelatus de conſenſu [1] capituli conſtituit ſyndicum. Vnde vacante ſede nihil eſt innouandum.j̃.ne ſede vac.c.1.2.& 3.nec tunc currit preſcriptio contra eccleſiam.inf.de preſcrip.c.1.& c.de quarta. Et ſi forte capitulum agit, non ſufficit ſubſequens conſenſus prelati,ſicut nec ſufficit ſubſequens auctoritas tutoris. ff. de auct.tut.obligari.§.vlti.& Inſti.eo.tit.§.tutor. Sed hoc non credo.ſufficit enim ſi poſteà accedat conſenſus prelati, vel econuerſo.j̃.de dona.paſtoralis.in fi.& j̃.de ijs quę fi.à prel. ſi.conſen.ca.cum nos. Et dicit lex, quę confirmat prędicta, ꝙ qui non poteſt alienare, non poteſt rem in iudicium deducere.ff.de iu.delib.ait prętor. Sed quid ſi lis oriatur inter collegium,& prelatum? Adeatur ſuperior,& ille dabit collegio curatorem ad litem ipſam, cuius officium ceſſabit lite finita.Inſtitu.de aucto.tuto.in fin.& ff. de tu. l. 3.§.ſi pupillus.in fi.

1 Vide Io. Andr. in c. olim cãm. de reſt.ſpolia.

Additio. Licet non negetur hoc fieri poſſe, tamen ſine tali curatore capitulũ velut habens legitimam adminiſtrationem

tionem agere, defendere, & procuratorem conſtituere poterit; vt de cauſ. poſ. cum eccleſia. & c. cum olim. de inſtit. cum veniſſent. ibi, ad petitionem Eboracẽ. eccleſiæ, &c. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

ptione caſſatur quicquid fit per eas. Item ſecundæ literę nõ valent, niſi de primis fecerint mentionem. Item quę primo fieri mandantur, primò expedienda ſunt ſecundum formã mandati. Item forma mandati diligentiſſimè ſeruanda eſt. Item proceſſus contra formam mandati, friuolus eſt.

a ¶ *Teneantur.* ] & quidem tenentur, licet nõ fiat mentio in reſcripto. nomine enim prę lati eccleſia intelligitur: & prelati monaſteriũ. ff. de annu. leg. l. annua. §. 1. & ff. de conditio. & demon. filiofamilias. Et eccleſia eſt in epõ, & econuerſo. 7. q. j. ſcire debes. & ff. de reb. dub. ciuibus. nõ tamen nomine prelati ſemper intelligitur eccleſia. ĩ. de teſtamen. requiſiſti. & 12. q. 2. illud. & q. 3. pontifices.

b ¶ *Omnino diſcreta.* ] Bene dicit, diſcreta: qa ſi ſunt diſcreta omnino, non tenetur reſpondere niſi de parte ſua: quia reſcripta non extendũtur ad res, vel ad perſonas in eis non cõprehenſas: [2] quoniam ſtrictè intelligẽda ſunt. arg. ſ. eo. ſedes. & ĩ. de of. del. cũ olim abbas. §. quia vero. & melius ca. P. & G. Et licet ſint omnino diſcreta, tamen nec prelatus ſine conſenſu capituli, nec capitulum ſine conſenſu prelati hoc facere poſſunt, vt dictum eſt in prima notula.

2 Add̃ tex. in l. fi. & in l. p̃ſcriptione. C. ſi cõtra ius vel vtil. pub.

ex officio ſuo teneantur [a] congregationum ſuarum negotia procurare: Niſi forte abbatis, & conuentus negotia eſſent omnino diſcreta [b].

¶Idem Archiepiſcopo & magiſtro V. canonico Magdeburgeñ.

¶ *Proceſſus factus per literas ſurreptitias irritatur, ſed factus contra formam reſcripti irritus nunciatur.*

CAP. XXII.

† Cap. 12. eo. tit. in 3. collectio.

† Heriaſen.

CVm † dilecta in Chriſto filia R. cuſtos Heſieñ. † eccleſię, ac procurator G. monialis, ſuper electionibus in eadem eccleſia celebratis, litigauerint aliquandiu coram nobis: & infrà. ¶Deprehendimus literas ad abbatem de Remech. & ſuos coniudices impetratas [c], fuiſſe per ſubreptionem † obtentas, cum in eis illius articuli, videlicet, de ſubtractorum reſignatione, fuerit præter conſcientiam noſtram [d] cognitio demandata, qui in prioribus literis ad ſcholaſticum Hildeſeñ. & coniudices ſuos obtentis, inſertus fuerat: de quibus in ſecundis literis mentio non fiebat [e]: & ideo quòd ipſarum literarum occaſione dignoſcitur attentatum, duximus irritandum. ¶Dictum in ſuper ſcholaſticum, & coniudices ſuos inuenimus minus prouidè proceſſiſſe; cũ enim in literis noſtris eiſdem principaliter mandaretur, vt ad prędictam eccleſiam perſonaliter [f] accedentes, perſonæ idoneę adminiſtrationem cõmitterẽt abbatiæ, cui ad opus eius fieret hincinde reſignatio ſubtractorum, ipſi formã mandati Apoſtolici tranſponentes [g], illo capitulo † pręterm iſſo, de alijs articulis [h] inordinatè plurimum cognouerant: propter quod proceſſum ipſorum contra noſtri formam reſcripti, ac iuris ordinem [i] attentatum, irri-

† Id eſt, tacendo verũ, vel exprimendo falſum.

† Alias, articulo.

c ¶ *Impetratas.* ] quæ falſæ erant: vt infra de exceſ. prelator. inter dilectos. §. præterea.

d ¶ *Noſtram.* ] & cancellarij, vel alterius q debebat requiri. ĩ. de crim. fal. licet.

e ¶ *Mentio non fiebat.* ] & ideo ſecundæ literæ non valuerunt. ſupra eo. cæterum. nec quod per eas factum eſt: vt infrà.

f ¶ *Perſonaliter.* ] No. caſum nouum: cũ mãdatur alicui vt perſonaliter negotium exequatur, poteſt alij committere vices ſuas, ſi partes cõſentiãt: niſi in duobus caſibus. In cauſa inquiſitionis. Item cũ Papa prouideri mandat eccleſiæ alicui de prelatis, & alijs miniſtris. ĩ. de off. dele. quoniam Apoſtolica. §. is autem. Et eſt ſimile qđ dicit lex, ſi promiſiſti mihi per te facturum nauem, vel aliquid cõſimile: per alium, me non conſentiẽte facere nõ potes propter induſtriam tuam, quam elegi. ff. de ſol. inter artifices.

Perſonaliter exeq debens, an poſſit alij cõmittere.

C *Vm dilecta.* ] Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima ſuccinctè tangit quęſtionem. In ſecunda irritat proceſſum ſecundorum iudicum: ibi, *Deprehendimus*. In tertia irritum decernit proceſſum primorum iudicum: ibi, *Dictum*. In quarta committit cauſam, & mandat reſtitui ſpoliatos: ibi, *Ideoque*. Abb. Sicu. De facto huius decre. loquitur infra de re iud. ad probandum.

CASVS. Vacante monaſterio Heſieñ. duæ electiones ibidem fuerunt celebratę: vna de cuſtode illius monaſterij, & alia de G. moniali ipſius monaſterij, ſuper iſtis electionibus cauſa fuit commiſſa primo Hildeſeñ. ſcholaſtico, & cõiudicibus ſuis, ſub hac forma, vt perſonaliter ad monaſteriũ accedentes perſonę idoneę committerent adminiſtrationẽ abbatię, cui fieret reſtitutio quorundam ſubtractorum ab vtraque parte. Iudices iſti contra formam mandati, proceſſerũt. poſtmodum cauſa fuit commiſſa abbati Remecheñ. & coniudicibus ſuis per ſurreptionem: quia in literis præter conſcientiam domini Papę fuit articulus inſertus de reſignatione ſubtractorum, qui in literis prioribus continebatur, & iſti iudices cœperunt procedere in cauſa, tandem negotium ad ſed. Apoſt. eſt delatum. Papa ſciens de proceſſibus iudicum prędictorum, inuenit literas iudicum ſecundorum per ſurreptionem obtentas: quia articulus de reſignatione ſubtractorum præter conſcientiam domini Papę inſertus in ſecundis literis fuerat, qui in prioribus poſitus erat, de quibus in ſecundis literis mentio non fiebat: & ideo Papa caſſauit quicquid factũ fuit occaſione literarũ ſecundarũ. pręterea primi iudices proceſſerunt contra formã mandati, qui cum deberent accedere ad locum, & perſonæ idoneę adminiſtrationem committere abbatię, cui fieret reſignatio ſubtractorum hinc inde: ipſi hoc capitulo prętermiſſo, de alijs inordinatè cognouerunt: propter quod dominus Papa proceſſum eorum denunciauit irritum, & inanem: quia contra formam mandati & iuris ordinẽ proceſſerunt. Mandat ergo dominus Papa tertijs iudicibus, quòd primò iſti iudices reſtituant quaſdam moniales, quę ſpoliatę fuerunt, & poſtea mandati forma diligenter obſeruata, in negotio ipſo preuia ratione procedant. Nota quòd literæ per ſurreptionem obtentę non valent: & oppoſita exce-

¶ *Glo. ſeq. notat ordinem ſcripturę ſeruandum, alleg. ſex iura, & tria in contrarium, & ſoluit diſtinguendo. Demũ obijcit quærendo, & ſoluit.*

g ¶ *Tranſponentes.* ) No. in reſcriptis ordinẽ ſcripturæ ſeruãdum, vt hic, & 43. diſt. ſit rector. in fi. & 3. q. 6. in grauibus. & 2. q. 1. in primis. ff. de vſufruct. quoties. Et ordo verborum oſtendit ordinem proceſſuum. de conſe. diſt. 2. in Chriſto pater. ver. uos autem. in glo. cur gradum. & ff. ad Treb. hæredes. in fi. Arg. contra. ĩ. eo. cãm quę. & arg. ĩ. eo. inter cęteras. arg. C. de appe. l. 1. Sol. vbi aliquid principaliter mandatur, illud tanquam principale, & primo tractandum eſt: cætera verò ſecundariò, tanq̃ acceſſoria ſubſequẽter ſunt expedienda: ſicut hic. Vbi verò plura principaliter cõmittunt̃, nõ refert quod illorum primò tractet̃, niſi forſan vnũ de natura ſui p̃cedat: vt ĩ decr. ĩ. eo. cauſam. & arg. ĩ. de cau. poſ. & propr. paſtoralis. & C. de rei vend. ordinarij. Et ideo caſſatus, i. caſſus, & irritus nunciatur hic proceſſus iudicũ, quia articulũ principaliter commiſſum omiſerunt, de alijs inordinatè plurimum cognoſcendo: vt dicitur in litera. & idem penitus habes. ĩ. de offi. dele. venerabili. Sed quare non confirmauit quod legitimè factum fuit. ĩ. de pręben. dilectus. j. in fi. & ĩ. de arb. cum tempore. & ĩ. de priui. cum olim. ij. §. fin.? Reſpon. quia non ſeruauerunt formam ſibi datam: & quia cum principale ſit caſſatũ, acceſſoria etiam caſſata intelliguntur. ĩ. de fid. inſtr. inter dilectos. verſus fi. & 2. q. 6. poſt appellationem. §. ſi quis ex pluribus. Bernar.

h ¶ *De alijs articulis.* ] Scilicet, de electione, & pertinentijs ſuis.

i ¶ *Iuris ordinem.* ] Iuris ordo exigit, vt primo de ſpoliatione cognoſcatur, quàm de proprietate. vt 3. q. 1. c. 1. & 2. & quaſi per totum. & 2. q. 2. per totum. & C. de rei vendi. ordinarij. & C. de interdict. incerti iuris non eſt. & ff. de iudi. ſi de vi & poſſeſſione. & ĩ. de reſtitutio. ſpoliato. ex conquæſtione. & quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt. ĩ. de ordin. cognitio. ſuper ſpoliatione. Et quia iſti iudices hunc ordinem non ſeruauerunt, Papa illorum proceſſum irritauit, i. irritum eſſe oſtẽdit. ĩ. vt lit. non conteſta. accedens. 1. & præcipuè quia illa fuit forma mandati: & ita eſt de ſubſtantia [1] iuris ordinarij ordo iſte: & ſic in duobus peccauerunt, quia contra formam ſibi datam, & contra ordinem iudiciarium,

1 Vide qđ notat̃ 2. q. 1. in ſumma, & qđ dicitur infra de appe. ex rõne ſuper 1. gl. de off. del. prudentiã. ſuper fi. 2. gl. Io. An.

rium,ſic j.de confir.vti.vel inuti.examinata. Sed hic videtur loqui de alio ordine, quem non ſeruauerunt iudices in alijs articulis: vt ipſa litera dicit: & quia cōtra mandati formam fecerunt,& ordinem iuris in alijs articulis non ſeruauerunt, Papa proceſſum illorum denunciauit irritum & inanem: & ſic in duobus peccauerunt,non ſeruando formam reſcripti, nec etiã ſeruando ordinem iuris in alijs articulis,forte dimittendo conteſtationem litis: & ſic duobus modis poteſt intelligi quod dicit, Iuris ordinem.

¶ *Gl.ſeq.rec.per obiect.*

a ¶ *Irritum.*] & ſupra dixit,Irritandum: quia ibi ipſo iure nō erat irritus proceſſus, ſed irritandus propter literas ſurreptitias. ſ.eo.ſuper literis.hic ipſo iure ꝓceſſus nullus:& ideo dicit, irritum duabus de cauſis:quia contra formam,& contra iuris ordem: vt 2.q.6. c.& qui app. §.diffinitiua. verſi. item ſnīæ citra ſolitum ordinē,& c.& j. d cōfir. vti.vel inut.examinata.

† Cap.15. eo.tit.in 3. compilatione.

¶ *Glo.ſeq.obijcit,& dupliciter ſoluit.*

b ¶ *Reſtitutis.*] Sed qualiter pōt monacha petere reſtitutionē? Dico,quia non habebant abbatiſſam, 1 & illæ ſpoliatæ erãt. arg. ff.de iud.ſi lōgius.§.ſi filiusfamilias. vel quia petit reſtitui non tanquam monacha, ſed quaſi de corpore: ſicut ſi collegium non habeat vnde ſoluat creditori: ſoluēt ſinguli non quaſi ſinguli, ſed quaſi de corpore: & petit monachus partem,vbi res monaſterij diuiditur.18.q.2.in nullo. & etiam vbi recedit à collegio.27.q.j. ſi qs rapuerit. & vbi monachus percutitur. j. de ſen. excom.parochianos. Sed ibi non datur actio iniuriarum monacho,ſed monaſterio: & intentabit eã ſyndicus monaſterij:ſicut dominus agit pro iniuria ſerui.Inſtit.de iniur.§.ſi ſeruus.

1 Hāc gl. dicit eſſe ſing. Abb. hic ad hoc ꝙ religioſus ſpoliatus poteſt petere reſtitutionē in abſentia ſui ſuperioris.

tum a decernimus & inanem. ¶ Ideoque mandamus quatenus G. & quibuſdam alijs ſororibus eccleſiæ (ſicut iuſtum fuerit) reſtitutis b, & forma mandati noſtri exacta diligentia obſeruata, in negotio ipſo ratione præuia procedatis.

¶ Idem.

¶ *Valet ſecundum reſcriptum,licet de primo non faciat mentionem,quo vti noluit impetrans intra annum.*

CAP. XXIII.

Plerumque † contingit, quòd aliqui (noſtris literis impetratis) illis vti multo tempore poſtponentes, tunc demū eas exhibent,cum aliarum auctoritate, ab eis, contra quos primitus literas impetrarunt, cœperint conueniri, dicentes poſteriores literas non valere: vtpote non facientes de prioribus mentionem. ¶ Cum igitur non ſit malitijs c hominum indulgendum: ſtatuimus, vt ſi quis noſtras literas impetrans, infra annum d poſtquam copiam iudicum habuerit,ex malitia, vel negligentia e poſtpoſuerit vti eis, auctoritate poſteriorum literarum valeat conueniri, licet in ipſis nulla de prioribus mentio habeatur.

¶ Idem Rotho. Archiepiſcopo.

¶ *Si à delegato aliquid mandatur ordinario, debet humiliter exequi.*

P *Lerumque contingit.*] Diuiditur, quia primò tangit impetrantium malitiam. Secundò adhibet medicinam competentem.ibi.*Cum igitur*.Abb. Siculus.

Casus. Quidã impetrabant literas contra aduerſarios ſuos, ſed eis non vtebantur:poſtea aduerſarij eorum impetrauerūt alias literas ſuper eadem cauſa ad alios iudices: & tūc primo primi impetrantes exhibebant ſuas literas,cum per ſecundas conueniebantur,dicentes ſecundas literas non valere, vtpote non facientes de prioribus mentionem. Quærebatur quid iuris? Papa dicit,cum malitijs hominum nō ſit indulgendū, ſtatuimus ꝙ ſi quis literas impetrauerit, & eis per malitiam, vel negligētiam non fuit vſus intra annum poſtquam habuit copiam iudicum,auctoritate ſecundarum poterit conueniri, licet de prioribus nullam fecerit mentionem. Not. ꝙ malitijs hominum non eſt indulgendum. Item per lapſum temporis probatur malitia, vel negligentia. Item non currit ei tempus,qui copiam iudicis habere non poteſt.

c ¶ *Malitijs.*] ſupra eod.ſedes.infra qui ma.accu.poſ.ſignificante.& ff.de rei vend.in fundo.

¶ *Glo.ſeq.dat primo ſex concord.ad id quod dicitur de ſpatio annali,demum quærit,ponit quatuor opiniones,& primam approbat: vltimò ponit ius nouum,& remittit.*

d ¶ *Infra annum.*] Not.hic annalem præſcriptionē. j.vt lit. non conteſt.quoniam frequenter.2.reſpon.& j.de offic.ord. paſtoralis.§.j. j.de offi.deleg.quærenti.& 11.q.3. rurſus. & c. quicunque.& 20.q.2. puella. Sed quæritur quando incipiat currere iſte annus? Tunc cum incipit habere copiam agendi, cum primò habeat copiam iudicum.ff.de diuer.& temp.præſcri.l.1.& 2.q.6.biduum.& ff.de ſerui.ruſt.præd. Attilicinus. & ſi tūc negligens fuerit,imputatī ei, ex quo habuit tp̄s proſequendi ſuum ius: & huiuſmodi negligentia latæ culpæ comparatur. arg. C.ſi tu.non ge. l.j. & 2. 23. q. 1. dominus noſter. Dicunt quidam ꝙ incipit currere à tempore præſentationis literarum factæ iudici. j. de appel. ſuper eod. 2. 2 Alij dicunt ꝙ à tempore,quo cōpoſuit ſarcinulas ſuas, & potuit aduocatum quærere.ff. ex quib. cau. ma. l. ab hoſtib.§.ſed quod ſimpliciter. Quarti dicunt, & malè, ꝙ à tēpore datæ.ſ.eo.tit. eam te.& c. conſtitutus. quod primum dicitur verū eſt, vt dicit litera iſta. Hodie verò iſta locum nō habent: ſed potior eſt conditio occupantis,licet ſecundæ literæ non faciant mentionem de primis. j.de appel.vt debitus honor. & j.eo. capitulum ſanctæ crucis. De hoc tamen dictum eſt ſatis.ſ.eo.tit.c.j.qualiter intelligatur hoc c. & illud.ſ.eo.ſi autem.

2 Dic vt in glo.in ver. modicum. in l. promiſit. §. j. ff. de conſtit. pec.& in l. non enim. in gl.reſtituit. ff. ex quib. cau. ma.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

e ¶ *Vel negligentia.*] Sed quis probabit hãc negligētiam? Reſpon. trāſcurſus anni probat hoc, 3 nec alia interpellatio eſt facienda. j. de lo.& condu. potuit. niſi ille vellet oſtēdere cōtrariū: ſicut dicit de anno appellationis. j.de app.cū ſit Romana. in prin. Tn̄ iſta non operantur aliquid hodie:quia ille obtinet, qui primò literas ſuas exhibet iudici: vt dictum eſt,niſi primus copiam iudicis habere non potuerit antequàm ſecūdus literas ſuas præſentaſſet: quia tunc excuſatur: & hoc verum eſt ſi hoc fuit publicè proteſtatus,quia iudicis copiam habere non potuit: & ita præmiſſa iſta proteſtatione, ſecundus non poterit eum præuenire.infra de appellat. ſi iuſtus metus.

3 Placet Cōpoſtellano,quod ſequitur in glo.

*Sed ſi alius delegatus per alias literas poſt executionem mandat contrarium,vel ſi ante executionem innotuerit ordinario, inter delegatum qui mandauit, & alium, contentionem eſſe de iuriſdictione, faciat ſibi vtrarumque literarum copiam exhiberi: non vt iuriſdictionaliter cognoſcat, ſed vt ſe informet an per ſecundas reuocentur primæ. & ſi primæ reuocentur, exequatur ſecundum mandatum. Si autem non reuocentur, vel de hoc dubitet, non exequatur ſecundum mandatum,donec contentio de iuriſdictione terminetur. Abb. Siculus.*

CAP. XXIIII.

Cum † contingat:& infrà. Prɇtereà cum quidam ſuper aliquo litigantes, ad diuerſos iudices literas impetrant, quorum quidam obtenti à parte altera tibi mandant, vt partem aduerſam denuncies excommunicationis ſententiæ ſubiacere; alijs iudicibus poſtmodum tibi iniungentibus, vt eandem denuncies abſolutam:quęris an vtriſque, an neutris, vel alterutris ſaltem obedire debeas in hac parte. Super quo tuæ prudentiæ reſpondentes, credimus diſtinguendum, an cum primum mandatum recepiſſe dignoſceris, tibi forſan innotuerit inter illos, & alios ſuper iuriſdictione diſcordiã ſuſcitatam, an ſuper hoc

† Capit. 1. eo.tit.in 4. compilatione.

C *Vm contingat.*] Quotidie practicatur iſta decret. in executionibus gratiarum ,cum executores diuerſorum mandãt contraria capitulo, ſeu ordinario loci: raro autem practicatī in terminis proprijs,ſ.in executionibus cauſarum. & hoc dicit. Inſtruitur ordinarius quid facere debeat cum à diuerſis delegatis recipit mandata contraria. Primò ponitur quæſtio. Secundò diſtinguens reſponſio: ibi, *Super quo*. Tertio duplex inſtructio: ibi, *Cæterum*. Abb. Siculus. Pars huius decre. eſt de æta.& qualit.& de offic.delegat.cum contingat.

Casus. Quidam impetrauit literas ad iudices contra aduerſarios ſuos.pars altera impetrat cauſam eandem alijs iudicibus committi: quidam obtenti à parte altera mandant alicui vt partem aduerſam denunciet excommunicatam. Alij iudices poſtmodum mandant eidem vt eandem denunciet abſolutã: quæritur quid ſuper hoc ſit faciendum. Papa dicit hic eſſe diſtinguendum, cum primum recipit mandatum ille cui hoc mandatur, videat an ſibi innotuerit inter illos qui primo mandant,& alios,ſuper iuriſdictione diſcordiam ſuſcitatam, an nihil oīno ſciuit: & ſi nihil intellexit,cum primum mandatū recipit,illud exequat;ſi poſtea ab alijs contrariū demandet:tūc petere debet copiã vtriuſq; reſcripti: & ſi euidēter appareat ita, ꝙ nō ſit dubitandū aliquatenus ꝙ literæ illorum,à quibus recepit ſecundū mandatum,reuocēt primas:tunc mã-

nihil omnino ſciuiſti [a]. Et quidem ſi ſuper contentione huiuſmodi nihil tibi penitus innoteſcat; cum primum mandatum recipere te contingat, illud debes humiliter executioni mandare [b]. † Sed ſi poſteà contrarium tibi ab alijs demandatur: tunc literarũ [c] ad vtroſque à ſede Apoſtolica obtentarum copia poſtulata, (quas tibi auctoritate præſentiũ diſtrictè præcipimus [d] exhiberi) ſi ex ipſarum tenore deprehenderis euidenter (ita quòd non ſit aliquatenus hæſitandum [e]) quòd literæ, quæ ad illos, à quibus ſecundum mandatum receperis, impetratæ noſcuntur, expreſsè reuocent literas aliorum: tu illud intrepidus exequaris, quod tibi ſecundo loco [f] mandatur. Si verò ex literarum inſpectione manifeſtè tibi conſtet, quòd literæ obtentæ ad illos, qui primum dedere mandatum, per alias minime reuocantur: ſecundũ mandatum nullatenus exequaris. Quod ſi ſuper hoc tibi meritò fuerit dubitandum: ad exequendum ſecundum mandatum te procedere non oportet: donec iuxta cuiuſdam noſtræ conſtitutionis [g] tenorem inter eos huiuſmodi concertatio † ſopiatur. Et idipſum [h] facere debes, ſi primo mandato recepto, & nondum executioni mandato, tibi forſan innotuerit quòd inter ſe ſuper iuriſdictione demandata cœperint diſceptare. ¶ Cæterũ in his omnibus puram, & prouidam te conuenit intentionem habere: ne vel ad declinandum mandatum dubitare te dicas, vbi dubitandum non eſt: vel etiam ad exequẽdum te aſſeras eſſe certum, vbi certus eſſe non debes. Licet autem ex his certa tibi detur doctrina qualiter in his te debeas habere, nulla tamen tibi attribuitur poteſtas, vt inter delegatos, aut partes de iuiſdictione debeas iudicare [i] †.

† Contentio.

¶ Idem magiſtro G. & P. de Firmiſca.

¶ *Quando in reſcripto plura narrantur diuerſos effectus operantia, non ſufficit impetranti alterum ſolum probare ad vtrumque effectum conſequendum.*

CAP. XXV.

OLim † ex literis ſancti Nicaſij Rhemeñ. Sar-

† Capit. 2. eo.tit.in 4. compilatione.

datum illud adimpleat quod ſecundo loco mandatur. Si verò conſtet ꝙ literæ illorum qui dederunt primum mandatũ, non reuocentur per literas aliorum, illud nullatenus exequatur donec inter illos concertatio ſopiat̃. & illud idem facere debet ſi primo mãdato recepto, & nondũ executioni mãdato ei innotuit ꝙ inter eos ſup iuriſdictione hmôi concertatio eſſet oborta. in iſtis omnib. mãdatis diſcretus debet eſſe qui ea recipit, ne dicat ſe dubitare, vbi dubitãdum non eſt. nec dicat ſe certũ, vbi certus non eſt. In fine dicit ꝙ licet certa in his detur doctrina qualiter in his ꝓcedendum eſt, nulla tamen poteſtas dat̃ huic executori vt inter delegatos, aut partes iudicare debeat de iuriſdictione. Not. ꝙ in hac decretali ſtatuitur, propter contraria mandata quę frequenter occurrunt. No. ꝙ per contentionẽ iuriſdictionis res fit dubia, vt executor hic nõ procedat.

† Quod ſi nõ fecerit, poterit cõpelli ad exequendum. infra de offi. deleg. paſtoralis.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arguit negatiue, & dupliciter ſoluit.*

a ¶ *Nibil omnino ſciuiſti.*] Nec per famam, vel alio modo. ĩ. de ſenten. excom. cum deſideres. §. ſecundæ quæſtioni. hoc enim dicimur ſcire, quod ab alijs audiuimus. 22. q. 5. hoc videtur. Sed quid ſi audiuit ab aliquo leuis opinionis: nunquid hoc ſufficit vt non debeat parere mandato iudicis? Videtur ꝙ non. infra de ſpon. cum in tua. & 11. q. 3. in cunctis. & infra de teſt. licet. ſed videtur ꝙ ſic, quia in dubijs potius obediendum eſt, vt 23. q. j. quid culpatur. in fi. & ĩ. de præſcript. cum ex officij. 1 Et illa eſt ratio quare executio ſententiæ differri non debet: niſi incontinenti probetur exceptio. ĩ. de teſti. veniens. 2. & ĩ. de reſt. ſpol. literas. Dico ꝙ non ſufficit: alioquin retardaret executionem ſententiæ, qui diceret ſe habere priores literas, quæ reuocatæ non eſſent, vel qui poſteriores literas diceret ſe habere, quæ reuocarẽt primas. & ſic ſequeretur ꝙ nullus iudex poſſet excommunicare, vel abſoluere, vel ferre ſententiam, ſi diceret aliquis ante prolationem ſententiæ cauſam illam alijs eſſe commiſſam, & ſic daretur occaſio figmentis, quod eſſe non debet. 32. q. j. dixit dominus. Inſtit. vi bon. rap. §. ſed nedum talia. & C. vnde vi. ſi quis in tantam. ff. ad Car. l. j. §. ſi quis non. ff. de liti. l. j. imo probabilem cauſam debet habere ille qui recipit mandatum de diuerſitate literarum, antequam credat. 23. q. 4. quàm magnum. & ĩ. de cle. excom. mi. illud. ff. quod falſo tuto. l. 2. in fi. Vel dic quòd qualiſcumque notificatio ſufficit in ſecundo caſu, vt iudex non debeat dici dubius. 1. q. 4. c. turbatur. verſi. ſi quis vobis dixerit hoc idolis, &c. ĩ. de ſpon. præterea. 2. ff. de pet. hær. item veniunt. §. à quo denunciatũ. & ff. de adm. tut. quidã decedens. §. ex quo. 2 & hoc videt̃ innuere litera iſta, Nihil oĩno ſciuiſti.

1 Adde tex. ĩ l. quoties. ff. de reb. dub. & in l. cũ de nouo. ĩ gl. 1. C. de legib.

2 Et ex quo non liquet arbitro de cã, non cogitur pronunciare, cum aliter cogeretur. ff. de arbit. l. Põponius. § vlt. & ff. de re iu. ſi vni. ſecundum Vinc. Io. Andr.

b ¶ *Executioni mandare.*] quod & fecit, ſcilicet quia denunciauit partem illam excommunicatam.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

c ¶ *Tunc literarum.*] Sed qualiter poteſt illud perpendi ex ſola inſpectione literarum? Nam licet ſecundæ expreſſam faciant mentionem priorum iudicum, & rerum contentarum in prioribus literis: per hoc non conſtat primas literas eſſe reuocatas: cum poſſint eſſe impetratæ per falſi ſuggeſtionẽ: & ita non reuocant primas. ĩ. de offi. deleg. coram. & ĩ. eo. ex parte. circa princ. & ĩ. de re iud. inter monaſterium. & arg. s̃. eo. cæterum. ĩ. de do. & contu. ex literis. Ad hoc ergo vt executori nullatenus ſit dubitandum, oportet vt diſcat per aſſertionem partium: quia cauſarum merita partium aſſertione panduntur. C. ſi ꝑ vim, vel alio modo. l. vlt. ĩ. de reſt. in integ. tum ex literis. & ſic videtur quòd aliquam poſſit exercere iuriſdictionem inter partes: quod falſum eſt, vt dicit in fin. aliàs non poterit ſcire vtrum ſecundæ reuocent primas. Et hoc verum eſt, vt dicit Io. ꝙ nunquàm ex ſola inſpectione poterit ſcire, niſi aliquid intelligat de hoc ex partium aſſertione: ſed per hoc nullam habet iuriſdictionẽ inter partes. Sed hoc verum eſt, ſi ille qui habet priores literas, aliquid non obijciat contra ſecundas: aliàs iudex prę ſumeret primas eſſe reuocatas: ex quo in ſecundis fit mẽtio expreſſa de primis. s̃. eo. cæterum. Si autem aliquid obijcit, ſtatim executor debet ſuperſedere: 3 quia per negationẽ res fit dubia. C. qui. ad li. procla. non li. l. 3. Et in hoc caſu intelligit quod legitur. ĩ. eo. paſtoralis. vt ibi dicitur, ſcilicet ꝙ tunc dubium eſt de reuocatione literarum, quando fit mentio expreſſa & iudicum & rerum: ſed ab aduerſario obijcitur literas impetratas eſſe per falſi ſuggeſtionem: per decretal. prædictas. Item licet executor dubitet an debeat abſoluere vel condemnare, tamen ſecundum regulam Arriani pronior erit ad abſoluendum quàm ad condemnandum. Regulam illam habes ff. de actio. & obligatio. Arrianus. & infra de probatio. ex literis, hoc ideo dicit, quia non conſtat an ille iudex habeat iuriſdictionem: per hoc tamen non iudicat de iuriſdictione, quorum ſit iuriſdictio, ſed tantum dicit ſe debere exequi mandatum, vel non debere. ĩ. eod. ex parte.

3 Vide de hoc tex. in l. iure noſtro. §. fi. & ibi Bart. ff. de teſt. tut.

† Adde cõcord. in l. q procuratorem. in gl. j. ff. de procur. & in l. à diuo Pio. & ibi Bar. & doct. ff. de re iud.

¶ *Gl. ſeq. quærit & ſoluit.*

d ¶ *Præcipimus.*] Sed quid ſi non exhibentur ſecundæ? Non exequetur ſecundum mandatum, ſi ad terminum præfixum non exhibeãtur: vt infra de except. paſtoralis. nam literæ quæ non apparent, non ſunt. ff. de contrahen. emptio. in l. & l. Rutilia Polla. de conſecrat. diſtinctio. 1. ſolemnitates. in fi. non poteſt tamen cogere aduerſarium ad exhibendum: quia non habet iuriſdictionem inter partes, vt dicitur in fi. Nec etiam tenetur obedire mandato, niſi videat reſcriptum. infra de offi. deleg. cum in iure.

Additio. Dicit quòd non habet iuriſdictionem, ſed terminus cum cauſæ cognitione datur. 3. q. 3. c. inducię. §. ſpatiũ, Sed ſecundum Inn. illud locum habet in termino qui datur pro teſtibus, & ad inſtructionem cauſæ; ſecus in alijs. Io. And.

e ¶ *Hæſitandum.*] Videtur quòd executor non debeat petere copiam reſcripti, niſi vbi recipit contraria mandata: ſed non eſt verum: vt dictum eſt in proxima notula.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

f ¶ *Secundo loco.*] Sed quare reuocat̃ qđ legitimè factum eſt per primas literas: cõtra id quod legit̃. ĩ. de reſt. ſp. audita. ĩ. c. cauſam quæ? Sed per iſtum executorem nihil reuocatur: ſed denunciant̃ illi abſoluti, qui primò fuerant excõmunicati.

g ¶ *Conſtitutionis.*] ſupra eod. c. paſtoralis.

h ¶ *Et idipſum.*] ita vt non exequaris mandatum. & iſte §. reſpicit proximum infra.

i ¶ *Iudicare.*] hic fallit illa regula. ff. de iud. de qua re.

OLim ex literis.] Diuiditur primò, ponitur conſultatio. Secundò reſponſio: ibi, *Nos igitur.* Vel ſecundum Hoſt. diuiditur

uiditur in tres partes. Nam primò ponit relationem prioru͂ iudicum. Secundò ibi, *Nos igitur.* commiſſionem factam ſecundis iudicibus. Tertiò ibi, *Verum.* dubitationem emergentem. Abb. Siculus.

CASVS. P. clericus ſancti Remigij detinebat parochiam de Salice, quam R. de Cliuo dicebat ſe canonicè adeptum fuiſſe. vnde idem R. impetrauit cauſam ſuper hoc committi quibuſdam abbatibus. ipſi abbates partes ad ſuam preſentiam primò, ſecundò, & tertiò citauerunt: & quia dictus P. per ſe vel per alium coram eis comparere noluit, excómunicauerunt eundem, facientes fructus illius parochiæ ſequeſtrari: poſtmodum idem P. accedens ad eos promiſit iuri parere, & ſic fuit abſolutus: & literas abſolutionis eidem conceſſerunt, aſſignantes locum & diem in quo faceret, quod promiſit: ipſe vero locum & die͂ de literis radens, in loco raſuræ ſcripſit quòd ſequeſtrati fructus reſtituerentur eidem. & hoc idem P. confeſſus fuit coram duobus iudicibus: tertio ſe excuſante, iudices ipſi hæc omnia ſignificauerūt dn̄o Papæ: & ipſe mandauit iudicibus præſentibus, vt ſi eſſet ita, ipſi P. ſuper ipſa parochia perpetuum ſilentiu͂ imponerent, & præfato R. præfatam parochia͂ reſtituerent cum fructibus ſequeſtratis. ſed prædictus R. probauit bene falſitatem prædictam. vnde petebat parochiam illam ſibi aſſignari: Iudices illi dubitauerunt ſuper clauſula illa [ſi eſſet ita] vtrū ad omnia prædicta deberet referri, an ta͂tum ad vitium falſitatis. Conſuluerunt dominum Papam, & ipſe reſpondet, ꝙ clauſula illa ad oīa debet ſuperiora referri, ad hoc vt ipſi Roberto eccleſia conferatur: quia licet propter illam falſitatem eſſet priuandus eccleſia ſupradicta præfatus P. qui falſitatem huiuſmodi perpetrauit: tamen propter hoc non eſt illa eccleſia aduerſario conferenda, niſi prius ſuper alijs fuerit facta plena fides. Not. propter contumaciam poteſt quis excommunicari: licet agatur actione reali, ordinarium tamen eſt iudicium in poſſeſſionem mitti. Item clauſula [ſi eſt ita] omnia præcedentia reſpicit. Item qui falſat literas iudicis, debet priuari eo, ſuper quo litigatur, propter hoc tamen non acquiritur ius alteri parti.

a ¶ *Per interpoſitam perſonam.*] Quod poteſt fieri. infra de præbend. accedens.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q.: An poterit fieri ſequeſtratio, &c.*

b ¶ *Sequeſtrari.*] Quod de iure fieri non debuit: niſi cauſa ſubeſſet. j. de ſequeſtra. ad hoc. & duob. cap. ſeq. vbi de hoc: in quibus duobus dicitur: ꝙ quando fructus diſſipantur, debet fieri ſequeſtratio. C. de prohibita ſequeſtra. l. vnica. De hoc not. 2. q. 6. quoties. 2. Sed in caſu iſto, ſcilicet propter contumacia͂, bene fit ſequeſtratio, vt mitius agatur cum reo. j. de do. & contum. ex literis. 1 ſed in caſu iſto non dicitur proprie ſequeſtratio, prout traditur. infra de ſequeſtrat. per totum. quia ibi non fit ſequeſtratio propter contumaciam.

† Sarginē.

† Adde, ꝙ ſi iſta clauſula deſit i͂ aliquo reſcripto, illud præſumitur eſſe falſum, Arch. & doc. in c. cordi. de appel. lib. 6.

1 Concor. tex. in l. Arrianus. ff. de act. & obl. & in l. fauorabiliores. ff. de reg. iur.

gieñ. † & Vallis regiæ abbatum fuit noſtris auribus intimatum, ꝙ cum ad eos ſemel, & iterum, à nobis literæ proceſſiſſent ſuper eo ꝙ P. clericus ſancti Remigij, parochia͂ de Salice (quam R. de Cliuo per interpoſitam perſonam [a] ſibi collata͂ fuiſſe propoſuit) detinebat: ipſi partes ſecundò, & tertiò citauerunt, & dictum P. quia citatus pluries comparere noluit per ſe, vel per reſponſalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerunt fructus ipſius parochiæ ſequeſtrari [b]. Cumque poſtmodùm idem P. accedens ad eos ſe iuri promiſerit pariturum, ac obtinuerit ſe abſolui: ipſi abſolutionis literas concede͂tes, diem ei aſſignauerunt, & locum, quibus corā eis quod promiſerat adimpleret: qui diem, & locum ex literis illis radens, in loco raſuræ ſcripſit quòd ipſi ei ſequeſtratos fructus aſſignari mandabant: qđ coram duobus eorum ta͂dem (tertio ſui abſentiam excuſante per literas) eſt confeſſus. ¶ Nos igitur, cum tantæ temeritatis exceſſus falſitatis ſcrupulo non careret, vobis dedimus in mandatis, vt (ſi eſſet ita †) ipſi præſumptori ſuper dicta parochia perpetuum ſilentium imponentes, pręfato R. de Cliuo aſſignaretis eandem cum fructibus ſequeſtratis. ¶ Verum, ſicut vos per veſtras nobis literas intimaſtis, cum dictus R. raſuram præfatam corā vobis per teſtes idoneos probauiſſet, & ob hoc poſtulaſſet ſibi dictam eccleſiam aſſignari, vos † vtrū clauſula illa [ſi eſſet ita] de omnibus ſuperioribus, an de articulo tantum raſuræ deberet intelligi, dubitaſtis. Nos igitur reſpondemus, quod clauſula illa ad oīa [c] debet ſuperiora referri, ad hoc vt ipſi R. præfata eccleſia conferatur: quia licet vitium falſitatis ad imponendum ei perpetuum ſilentium ſuper eccleſia ipſa ſufficiat, qui falſitatem huiuſmodi perpetrauit, nō tn̄ propter hoc eadem eccleſia eſt aduerſario aſſignanda, niſi ſuper alijs facta fuerit plena fides.

¶ Idem Epiſcopo Imoleñ.

¶ *Non valet reſcriptum ſuper reſtitutione beneficij impetratū, quod de cauſa excomunicationis, & amotionis impetrantis non faciat mentionem.*

CAP. XXVI.

Dilectus † filius abbas ſancti Stephani Bonoñ. nobis per ſuas literas intimauit, ꝙ cum ipſe (cui viſitationis officium in ciuitate, ac diœce. Bono. commiſimus) B. & A. presbyteros ab eccleſijs ſuis (ꝓ eorum graues, & manifeſtos exceſſus) duxerit amoue͂dos, ijdem ſuper reſtitutione ſua noſtras ad te in communi forma literas impetrarunt, de amotionis ſuæ cauſa [d],

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit, item argum. allegat duo iura. & quatuor alleg. in contrarium.*

c ¶ *Ad omnia.*] videtur ꝙ per hanc clauſulam; [ſi eſt ita] vel per hanc; [ſi præmiſſa vera ſunt] teneatur impetrator probare omnia præmiſſa eſſe vera, licet aliquod ex præmiſſis ſufficeret 2 ad propoſitum probandum. ſimile. ſ. eod. ex parte Conuentrenſis. ff. de excu. tuto. qui teſtō. nam niſi quis plene probet ſuā intentionem, ſuccumbit. C. de rei vend. l. vit. fines enim mandati diligenter ſunt obſeruandi. ſ. eo. cum dilecta. & imputet ſibi qui plura narrauit, quorum vnū ſufficeret per ſe. Arg. cōtra quod ſufficit vnum probare. ff. de cond. & demonſt. falſa. in fin. & ff. de cond. inſtit. l. 2. §. vlt. ff. de manumiſ. teſtam. l. ſi ita. j. de præb. cum iamdudum. Dic vt dixi ſ. eod. ex parte. Item arg. eſt hic, ꝙ ſequens clauſula reſpicit omnia præmiſſa. j. de app. ſecundo requiris. & c. inquiſitioni. & ca. antep. argu. contra j. de do. cum dilecti. vbi nō reſpicit omnia ſuperiora clauſula illa, De foreſta, ſed tm̄ proximam donationem, & inferiorem. 3. q. 5. conſtituimus. in fin. & in glo. quia infames. & de conſe. diſtinct. 2. cum omne. in princip. & in glo. quod quàm ſit. Sed melius eſt quòd ad omnia referatur. & ſic facit pro alia parte. ff. de in rem ver. ſi pro parte. §. penultimo.

Dilectus.] Diuiditur: quia in prima ponitur facti narratio. In ſecunda iudicum inſtructio: ibi, *Nos igitur.* Abb. Siculus.

CASVS. Abbas ſancti Stephani Bonoñ. datus fuit viſitator à ſede Apoſtolica, in ciuitate ac diœceſi Bonoñ. Abbas iſte. B. & A. presbyteros propter ſuos exceſſus manifeſtos remouit ab eccleſijs ſuis, & excommunicauit: & ijdem presbyteri literas impetrauerunt à ſede Apoſtolica, in forma communi ſuper reſtitutione eorum, de cauſa remotionis ſuæ, & excommunicatione, qua tenebantur adſtricti, nullam facientes mentionem. Opponebatur eis coram epiſcopo Imoleñ. negotij executore, quòd literæ iſtæ non valent, eo quòd non faciebant mentionem de cauſa ſuarum remotionum, nec de excommunicatione eorundem. conſultus Papa reſpondet dicens, Quòd ſi eſt ita, literæ non valent tanquam per ſurreptionem obtentæ: & quòd epiſcopus iſte decernat eas viribus carere. Nota quòd excommunicatus non poteſt impetrare literas ad agendum: quia iſti presbyteri ſimpliciter impetrauerunt, tanquam eſſent ſpoliati, ad petendam reſtitutionem, vnde dicitur in forma communi.

¶ *Glo. ſeq. notat cauſam exprimendam.*

d ¶ *Cauſa.*] No. quòd non ſufficit narrare ſeriem facti in literis Papæ, niſi cauſa facti adijciatur. arg. 23. q. vlt. occidit. j. de teſti. cum cauſam. & cauſa facti potius quærenda eſt quàm ipſum factum. 15. q. 1. c. 1. in fi. & ff. de fur. verum. & j. de accu. cum dilectus. C. de adopt. l. 3. & etiam modus 3 facti. C. de tranſact. vt reſponſum.

2 Hoc verum ſi adſtringit ſe ad vtrūq. infra de ꝓbat. licet. Io. Andr.

† Vos de clauſula ſi la, ſi ita eſt.

† Capit. 3. eo. tit. in 4. compilatione.

3 Hoc verum ſecundum Inno. quādo modus cauſā dandi vel denegādi præberet, & ſi eſſet actū in modum inquiſitionis: aliter ſi alio modo. de accuſ. qualiter. 2. de ſimo. licet. Io. Andr.

& excõicationis a †, qua tenẽtur adſtricti, nullam facientes penitus mentionem. ¶ Nos igitur fraternitati tuæ mandamus, quatenus (ſi eſt ita) literas ipſas tãquam per veri ſuppreſſionem obtentas, viribus carere b decernas.

¶ Idem Epiſcopo Veratiſameñ.

*¶ Per literas iuſtitiæ non tenetur epiſcopus prouidere habenti perpetuam vicariam, vel ſufficiens patrimonium. Nec valent literæ gratiæ ad beneficium obtinendum. in quibus impetrans tacuit perpetuam vicariam. hoc dicit, comprehendendo vtrumque intellectum.*

CAP. XXVII.

POſtulaſti † per ſedẽ Apoſtolicam edoceri, vtrũ alicuius eccleſiæ perpetuo vicario, de prouentibus vicariæ, bonisque paternis habẽti vnde valeat commodè ſuſtentari, tenearis per illam formam communem [cum ſecundũ c Apoſtolum] in eccleſiaſtico beneficio prouidere. ¶ Ad quod ſic duximus reſpondendum, quòd cum per formam prædictam neceſſitatibus pauperum clericorum (qui nullum ſunt eccleſiaſticum beneficium d aſſecuti) ſedes Apoſtolica duxerit ſuccurrendũ, perpetuus vicarius (niſi de vicaria fecerit mentionem) cõmodum reportare non debet de huiuſmodi literis, vtpote veritate tacita, impetratis. ¶ Non enim beneficio carere debet dici, cui competenter e de perpetuæ vicariæ prouentibus f eſt prouiſum. Et pro habente beneficij ſufficiẽtis ſubſidium, ex certa ſcientia ſuper obtinẽdo alio beneficio, de leui non ſcribimus, quin faciamus de primo in noſtris † literis mentionem.

¶ Idem in concilio generali.

*¶ Per literas Apoſtolicas de hac cõſtitutione mentionem non facientes non poteſt quis trahi vltra duas dietas extra ſuam diœceſim, niſi de conſenſu partiũ literæ fuerint impetratæ. hoc dicit, vſque ad §. ſunt & alij.*

CAP. XXVIII.

NOnnulli † grã ſedis Apo

*¶ Glo. ſeq. primò notat reſcriptum impetratum ab excommunicato non valere: & reddit triplicem cauſam. Secundò ſignat contrarium, & ſoluit. in fine remittit.*

a ¶ *Excommunicationis.*] Hic habes ꝙ ſi excommunicatus impetrat literas, vel reſcriptum tacens de ſua excõicatione, ꝙ non valent literæ, tum quia tacuit proceſſum iudicis. j. de re iud. inter. tum quia tacuit vitium ſuum, tum ẽt quia ingeſſit ſe cõioni hominum, pp quod puniendus eſt. j. de cle. ex. mi. illud. §. illud aũt. & 11. q. 3. placuit. vnde incõueniens eſſet ꝙ ex eodẽ facto cõſequeretur pœnam, & cõmodum. ff. de neg. geſt. l. ſiue. in fin. & in gl. fin. 16. q. j. legi. in gl. deteriores. Contra j. de except. ſignificauerunt. & c. venerabilem. vbi dicitur ꝙ excõicati non repelluntur à proſecutione appellationis: ſed iſti presbyteri erant rei: ergo non debent repelli. De hoc dicemus j. de excep. venerabilem. & c. ſignificauerunt. Sed pro nũc dic breuiter ꝙ iſti non erant rei, ſed actores, q petierunt reſtitui, nec appellauerãt. in quo caſu loquuntur contraria. Et ſic eſt arg. ꝙ qõ ſpoliationis non ſit priuilegiata. An autem literæ ab excommunicato impetratæ valeant eo abſoluto? 1 dic ſuper hoc prout not. j. de except. pia. [lib. 6.] in glo. quæ incipit, ſed mirum.

† Sẽtentia in aliquot antiquis.

† Capit. 4. ec. ti. in 4. cõpilatione.

† Caſus eſt de hoc in terminis i c. 1. de reſcript. li. 6.

*¶ Glo. ſeq. not. ſpecialiter cauſam excommunicationis exprimendam. in fi. dicit hic non probari quòd non valeat reſcriptum ab excommunicato impetratum.*

b *Viribus carere.*] vt ſ. eod. cum dilecta. Et ſic videt̃ ꝙ ſi aliquid factum ſit per literas ſurreptitias, illud debeat reuocari. De hac materia plenius dicetur j. eo. c. ad audientiam. Et dic carere, ſi conſtiterit de iſtis exceptionibus, ſcilicet ꝙ non fecerint mentionem de cauſa ſuę remotionis, & excõicationis, qua tenebantur adſtricti. Et merito de cauſa excõicationis tenebantur facere mentionem: quia qui petit abſolui ab excõmunicatione, tenetur exprimere cauſam excõicationis ſuæ: aliàs non valent literæ impetratæ ſuper abſolutione: vel ſi aliam cauſam exprimeret, quàm illam pro qua fuit excõicatus. j. de offi. ord. ex parte. & j. de fi. inſtr. quod ſuper his. In illa decr. ex parte. notatur de hoc in gl. quæ incipit, ex eo. & j. de ſent. excom. cum pro cauſa. in glo. quæ incipit, Iſtud tanquam. Et in hoc caſu non valent literæ impetratæ ab excõicato, tacito de cauſa excõicationis: ſecus ſi aliquis impetrat literas ad agendum contra aduerſarium, tacens de ſua excõicatione: quia tunc valent literæ eo abſoluto. j. de excep. pia. [lib. 6.] vbi de hoc in gl. quæ incipit, ſed mirum. Alia etiã de cauſa non valuerunt hmõi literæ: quia non fecerunt mentionem ꝙ per ſententiam ſpoliati fuiſſent propter ſuos exceſſus, à qua non fuit appellatum. C. ſent. reſcind. non poſſ. impetrata. 2 & ita duabus de cauſis non valuerunt literæ iſtorum presbyterorum. Olim conſueuit decret. iſta allegari ad probandum, quòd literæ impetratæ ab excommunicato ad agendum non valebant, ſed hoc non probatur per hanc decretal. quæ non loquitur in tali caſu. Bernar.

2 Et ſic ẽt contra literas opponi poterat exceptio rei iudicatæ de lite conteſt. c. j. li. 6. veniet ẽt in modum peremptoriæ, vt ibi Io. Andr.

P*Oſtulaſti.*] Diuiditur, quia primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio ibi, *Ad quod.* Tertiò ratio: ibi, *Non enim.* Abb. Siculus.

C a s v s. Quidam erat perpetuus vicarius in quadam eccleſia, habens inſuper bona paterna, de quibus poterat commodè ſuſtentari. iſte vicarius impetrauit contra epiſcopum, qui ipſum ordinauit ſecundum illam formam communem [cum ſecundum Apoſtolum] quæſiuit iſte epiſcopus à Papa, vtrum teneretur ei ſecundum illam formam in beneficio eccleſiaſtico prouidere. Reſpondet, ꝙ per illam formam [cũ ſecundum Apoſtolum] ſedes Apoſtolica conſueuit pauperibus clericis, qui nullum beneficium habent, prouidere: & ideo perpetuus vicarius talium literarum cõmodo carebit: niſi de vicaria ſua fecerit mentionem: vtpote veritate tacita impetratarum. non enim dicit̃ carere beneficio, cui de vicariæ perpetuæ prouentibus eſt prouiſum: & pro habente beneficium cõpetens ex certa ſcientia ſuper obtinendo alio beneficio Papa nõ ſcribit de leui, quin de ipſo faciat mentionẽ. No. ꝙ perpetuus vicarius, beneficiatus reputat̃. Item ſemper eſt faciẽda mentio de priori bñficio, aliter nõ valent literę, vt hic dicit̃:

c ¶ *Cum ſecundũ Apoſtolum.*] quã habes j. de præbẽ. cum ſecundum.

d ¶ *Beneficium.*] Nomine beneficij, intelligitur vicaria, ſiue præbenda, ſiue aliud beneficium. 1. q. 3. ex multis. in princip. & infra de verbor. ſign. tua nos.

Nomine bñficij qd intelligat̃.

† Lateranẽſi. c. 37. de literis non impetrandis, &c.

e ¶ *Copetenter.*] Iſtud, Competenter, intelligas ſecundum modum illius decre. de monachis. j. de prebend. de hoc dictum fuit. ſ. eod. cum adeo. dic vt ibi.

† Capit. 5. eo. tit. in 4. cõpilatione.

*¶ Glo. ſeq. ar. quòd de patrimonio, &c. alleg. in contrarium, & primò argumento reſpondet, demum quærit, ſoluit, & remittit.*

f ¶ *Prouentibus.*] De duobus quærebatur, ſcilicet de paterna hæreditate, & de beneficio vicariæ: ſed de beneficio tantum reſpondet: ergo licet non faciat mentionem de paterna hæreditate, tenent literæ, quia vnum negando, alterum confitetur. infra de præſumpt. nonne. Sed videtur quòd talis indignè petit beneficium eccleſiaſticum. 16. q. 1. quoniam quicquid. & 12. q. 1. illi autem. in glo. fina. & iudicium ſibi manducat, & bibit. 1. q. 2. clericos. & c. ſeq. Item quia ordinatus eſt ad certum titulum, qui ad titulum ſui patrimonij eſt ordinatus. infra de præbend. tuis. Sed non eſt verum quòd de hæreditate principaliter quæreretur, ſed de vicaria, hoc addito quòd habeat bona paterna ſimiliter. Sed quid ſi modicum habet beneficium: nunquid tenetur facere mentionem de illo? Tenetur quidem. infra eodem, ſi proponente. vbi dicetur de hoc.

A d d i t i o. Et eſt expreſſum j. de præb. ſi motu proprio. 2. reſpon. lib. 6. Dixit etiam hic Inn. dato ꝙ impetrans, beneficio, quod tacuit renunciare velit, non conualeſcent literæ, cum inſpiciendum ſit tempus datæ. ſ. eod. eam te. contrarium notaſſe videtur j. eo. in noſtra. & ibi dicam. Ioan. Andr.

N*Onnulli.*] Iſtud principium vſque ad §. *Sunt & alij:* diuiditur in tres partes. Nam primò ponit abuſum impetrantium iudices remotos. Secundò prouidet: ibi, *Cum autem.* Tertiò excipit: ibi, *Niſi.* Abb. Siculus.

C a s v s. Quidam abutebantur gratia ſedis Apoſto. literas impetrantes ad iudices remotos, vt ſic reus fatigatus laboribus, & expenſis, liti cederet, vel ſaltem vexationem ſuam redimeret; & quia per iudiciũ iniuria fieri non debet, ſtatuit concilium generale, ne quis vltra duas dietas extra ſuam diœceſim per literas Apoſtolicas trahi poſſit, niſi de aſſenſu partium fuerint impetratæ, vel niſi de hac conſtitutione fecerint mentionem. In ſecunda parte dicitur, quòd alij erant qui nouum genus mercimonij circa literas Apoſtolicas exercebant, vt finitas lites ſuſcitarent, vel nouas fingerent quæſtiones. fingũt enim cauſas, & ſuper illis impetrant literas ſine mandato dominorum, & illas exponunt venales: quandoque reo, ne ab actore fatigetur: quandoque

actori,

actori, vt indebitè reum moleſtet. Sed quia lites potius ſunt reſtringendæ, quàm ampliandæ, ſtatuit concilium generale, vt ſi quis ſuper aliqua quæſtione de cætero literas impetrauerit ſine ſpeciali mandato domini, literæ illæ non valeant, & illæ de iure tanquam falſarius puniatur, niſi forte ſit de illis perſonis, à quib. nõ exigit impetrator mandatum. Not. ꝙ in iure nulli eſt facienda iniuria in ſuo iure. Item vltra duas dietas extra ſuam diœceſim per literas Apoſtolicas nullus trahi poteſt. Item literæ ſine mandato non valẽt impetratæ.

ſtolicæ abutẽtes [a], literas eius ad remotos [b] iudices impetrare nituntur, vt reus fatigatus laboribus, & expenſis, liti cedere, vel importunitatẽ actoris redimere compellatur. ¶ Cum autem per iudiciũ iniurijs aditus patere non debeat, (quas iuris [c] obſeruantia interdicit) ſtatuimus, ne quis vltra duas dietas [d] extra ſuam diœceſim per literas Apoſtolicas ad iudicium trahi poſſit [e]. ¶ Niſi de aſſenſu partium fuerint impetratæ, vel expreſſam de hac conſtitutione fecerint mentionem [f].

¶ *Non valent literæ ad lites impetratæ ſine ſpeciali mandato domini, niſi impetrentur per coniunctam perſonam. hoc dicit.*

¶ Sũt & alij, qui ſe ad nouum

a ¶ *Abutentes.*] id eſt, malo modo vtentes. ſic ĩ.eo. quia nonnulli. & infra eod. ſedes.

b ¶ *Ad remotos.*] No. ꝙ dicitur remotus, qui eſt vltra duas dietas extra diœceſim. & facit ad hoc ĩ. de elect. cum inter vniuerſas. & cap. nihil eſt. 1

1 Concor. text. in l.1. C. de dila. cũ ibi not. & in l.j. C. de pœn. & ĩ gl. in ver. quem locum. in ca. nullus. de temp. ord. lib. 6.

c ¶ *Iuris obſeruantia.*] Quia non debent inde naſci iniuriæ, vnde iura oriuntur. ĩ. de accuſ. qualiter & quando. 1. C. vnde vi. meminerint. ſimile, ſuprà in prima conſtitutione Gregorij.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arguit pro vulgaribus, & ſic ſoluit. ſecundo quærit, ſoluit, contra ſolutionem obijcit, & reſpondet.*

d ¶ *Vltra duas dietas.*] Nunquid hoc intelligitur de vulgaribus dietis, quæ habentur ſecundum conſuetudinem regionis, aut de legalibus ſecundum ꝙ viginti milliaria computãtur pro dieta. ff. de verb. ſig. l. 3. & ff. ſi quis cau. l. vicena? Videtur ꝙ de vulgaribus, quia nomina ex cõi vſu intelligenda ſunt. ĩ. de ſpon. ex literis. 1. non enim ex opinionibus ſingulorum, ſed ex communi vſu nomina exaudiri debent. ff. de ſupellect. l. Labeo. & conſuetudo eſt optima legũ interpres. ĩ. de conſuetud. cum dilectus. & ff. de leg. ſi de interpretatione. & plus ſtatur vſui q̃ ſignificationi vocis. ff. de leg. 3. nõ aliter. immo vſui ſtaĩ contra naturã vocis. ff. de leg. 3. vxori. in prin. De hac materia multa argumenta notantur 12. diſt. illud. Et dicas ꝙ de vulgarib. dietis iſtud eſt intelligendum, quia lex debet conuenire cõſuetudini regionis. 4. diſt. erit autem lex. Sed pone ꝙ aliquis impetraret literas vltra duas dietas, non facta conſtitutionis iſtius mentione, ſed iudices citant ad locum vltra duas dietas non remotum à ſua diœceſi ipſum reũ, nunquid ire tenetur? Credo ꝙ ſic; per hoc quod dicit; vltra duas dietas non trahatur, & eſt expreſſum. ĩ. de except. olim. ſed expenſis actoris debent iudices ad locum ire: aliàs fieret fraus conſtitutioni huic. ar. ad hoc. ff. de eden. prętor ait. in fi. Sed videtur ꝙ non valent literæ: quia ſunt impetratæ tacita veritate tali, quam ſi dixiſſet, literas non habuiſſet. ſ. eo. ſuper literis. ergo non debent valere: quia eadem æquitas quæ mouet delegantem, mouere debet delegatum: vt dicit illa decr. ſuper literis. in fin. Sed eadem ratione videtur ꝙ valeãt: quia ſi dixiſſet ꝙ non traheret ille aduerſarium vltra duas dietas, literas habuiſſet: ergo debent valere, & bene valent, vt dictũ eſt: quia iſte purgat vitiũ, & remouet exceptionẽ, quæ poſſet opponi quare non valent: q̃a literæ non ſunt nullę ipſo iure, ſed per exceptionem annullantur. ar. ĩ. de vſuris. quia fruſtra.

Nomine dietæ qd, & qualis dieta intelligatur.

e ¶ *Trahi poſſit.*] Non dicit quòd literæ non valeant, ſed ne trahatur per eas vltra duas dietas.

¶ *Glo. ſeq. recitetur pro ſolutione contrarij.*

f ¶ *Fecerint mentionem.*] Vt ſi ita dicatur, non obſtante tali conſtitutione: & ſic patet ex hoc loco, ꝙ reſcriptum debet facere mentionem de conſtitutione 2 ad hoc, vt ei præiudicet. arg. ĩ. de æta. & qualit. cam te. ſic debet etiam facere mentionem de priuilegio. ſ. eo. cum ordinem. Nec habet locum illa regula: Speciale derogat generali, licet non faciat mentionem de illo. ſ. eo. c. j. & c. paſtoralis. ſed hic reſcriptum ſpeciale non derogat generali conſtitutioni: & illa eſt cã: quia conſtitutio illa continet ius cõe, ſed ius cõe non tollitur per reſcriptum, cum reſcriptum concedi debeat ſecundũ ius cõe, & non cõtra. 25. q. 2. reſcripta. & ideo neceſſe eſt vt ſemper reſcriptum impetratum vltra duas dietas faciat mentionem de hac conſtitutione: quia Papa ignorat locorum diſtantiam.

2 Communiter non exprimiĩ nomen cõſtitutionis: ſed dĩ, non obſtãte cõſtitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Io. And.

¶ *Sunt & alij.*] Iſte §. in tres partes diuiditur. In prima parte ponit abuſum impetrantium. In ſecunda prohibet: ibi, *Cum autem*. In tertia excipit: ibi, *Niſi*. Abb. Siculus.

genus mercimonij [g] conuertentes, vel vt ſopitas poſſint ſuſcitare [h] querelas, vel nouas immittere quæſtiones, fingũt cauſas, ſuper q̃bus à ſede Apoſtolica literas impetrant, abſque dominorũ mãdato: quas vel reo (ne propter eas laborum, vel expenſarum diſpendio moleſtetur) aut actori (vt per ipſas aduerſarium indebita moleſtatione fatiget) venales exponunt. ¶ Cum autem lites reſtringendę [i] ſint potius quàm laxandæ: hac generali conſtitutione ſancimus, vt ſi aliquis ſuper aliqua quæſtione de cætero ſine ſpeciali mãdato [k] domini literas Apoſtolicas impetrare preſumpſerit, & literæ illæ nõ valeant, & ipſe tãquam falſarius puniatur:

g ¶ *Mercimonij.*] ſimile ĩ. eo. q̃a nõnulli. vbi aliqui tradunt literas alijs eiuſdem nominis.

h *Suſcitare.*] Per reſcriptũ principis lites ſopitæ ſuſcitari nõ debent. C. de tranſ. l. cãs, vel lites. imo tales à limine iudiciorũ debent expelli, q̃ volũt lites ſopitas ſuſcitare. C. ſen. reſc. nõ poſ. l. vlt. & ſ. e. dilect⁹.

i ¶ *Lites reſtringẽdæ.*] Sic de pœ. diſt. j. pœnę. ff. de lib. & poſth. cũ quidam. ff. ſi cert. pet. quidã. & ſic videĩ ꝙ in reſcriptis verba potius ſint reſtringenda q̃ amplianda. ĩ. de off. deleg. cum olim Abb. in fi. & c. P. & G. niſi indulgeãt beneficia. ĩ. de do. cum dilecti. in fi. & ĩ. de verbor. ſignific. olim tibi.

¶ *Gl. ſeq. no. ꝙ generalis procurator non impetrat. inducit quinq; ſimilia, ſecundò obijcit ad hoc & ſoluit; tertiò quærit. arg. pro, & ſoluit. quartò quærit quis probet. argu. ꝙ impetrãs: ponit opi. Io. diſtinguentẽ in forma verborũ, qualitatẽ cauſæ. In fi. ponit quid de literis gratioſis, & obſeruãtia curiæ.*

k ¶ *Sine ſpeciali mandato.*] Sic ergo generalis procurator non ſufficit ad impetrandũ literas. qđ eſt bene notabile. ſicut requiriĩ ſpecialis ꝓcurator in tranſactione. C. de trãſ. tranſactionis placitũ. & ĩ. de arbi. ꝑ tuas. in prin. Et in integ. reſt. petenda. ff. de mi. illud. §. ſi talis. & ĩ. de reſt. in integr. corã. Et in delatione iuramẽti: quia procurator non debet deferre iuramentũ alteri parti. ff. de iureiu. iuſiurandũ. §. procurator. Sic ꝑ procuratorẽ generalem nõ põt fieri acceptilatio, niſi habeat ſpeciale mandatũ. ff. de accept. l. 3. Sed nonne ratihabitio dñi ſufficit ad hoc vt literæ valeant, ſeu valere incipiant, q̃ prius non valebant? qđ videĩ. ff. de iud. l. licet verum. & ratihabitio retrotrahiĩ. ff. de pig. ſi fundus. §. j. & ĩ. de clan. deſpon. ꝙ nobis. in gl. fi. & ĩ. de ele. ꝙ ſicut. circa prin. ver. ꝙ ſi eos. in fi. Itẽ literæ, q̃ primò non valent, poſtea conualeſcunt. ĩ. de fo. cõp. licet. j. in gl. iuſtitiæ complementũ. & c. ex tenore. in fi. ibi, dũmodo. Ad hoc rñdeo, ꝙ licet procuratio q̃ nulla eſt, poſſit ratificari, non tñ valent literæ iſtæ aduerſario contradicente. ĩ. eo. ex parte. ꝑꝑ rõnem, quæ in litera ipſa redditĩ: quia lites 3 reſtringẽdę ſunt. &c. Sed nunq̃d literæ iſtæ ſunt nullæ ipſo iure? Videĩ ꝙ ſic: quia tanq̃ falſarius puniĩ, & ſic iſtæ literæ ſũt falsæ: ſicut ſnĩa venalis nulla eſt. 2. q. 6. c. ei q. §. venales. & ĩ. de vi. & hon. cle. cũ ab oĩ. in fi. Dico ꝙ per exceptionem ſunt annullandæ: in vtroq; caſu iſtius capituli ſi reus nihil obijceret, valerent. Sed quis debet ꝓbare ꝙ ſine mãdato ſunt impetratæ: an ille q̃ excipit ꝙ nõ ſunt impetratæ ꝑ procuratorẽ, an dñs q̃ vtiĩ illis? videĩ ꝙ dñs, q̃ vtitur illis literis, & exhibet eas, debeat ꝓbare mandatũ: quia executor non teneĩ obedire mãdato iudicis, niſi primo ꝓbeĩ mandatum. ĩ. de offi. dele. cũ in iure. ſ. eo. cũ contingat. qualiter .n. poſſit reus ꝓbare ꝙ nõ eſſent impetratæ ꝑ procuratorem, cũ ſit pura negatiua, & negantis factum ꝑ rerum naturã nulla eſt ꝓbatio. ĩ. de ele. bonæ. 1. §. porro. & 6. q. 5. c. accuſator qđ aſſeuerat? Præterea licet aliq̃s oſtendat inſtrumenta eccleſiæ, non tñ ei crediĩ, niſi caueat de rato. ĩ. de offi. dele. corã. in prin. Et generaliter tradiĩ ꝙ quoties de mandato dubitaĩ, vel ꝓcurator debet ꝓbare mandatũ, vel cauere de rato. C. de proc. l. j. Præterea nonne iubeĩ cum authentico exhiberi libellus porrectus Papæ. 81. diſt. Maximianus. in gl. ꝓſpecto. arg. 7. q. 1. ꝑſentiũ. ſed ad q̃d, niſi ad hoc vt ſciãt, ſ. ꝑ quem fuerit impetratũ: nam fortè per excõicatum ſunt impetratæ, q̃ non valent. ar. ĩ. de ꝓb. poſt ceſſionẽ. ſ. eo. dilectus. de hoc dic vt in decr. pia. de exce. li. 6. Nec obſtat ſi dicat ꝙ inſtrm̃ apparet non vitiatũ, ergo ſtãdũ eſt ei donec cõtrariũ ꝓbeĩ. C. de edi. diui Had. tol. l. vlt. circa prin. ibi, ex quacũq;. hic. n. nõ impugnaĩ ſcriptura q̃n vera ſit bul-

3 Propter quarum odiũ in hoc caſu ſpãle eſt contra regulam, ſicut & in alijs caſibus qui not. de pact. ca. 2. de reg. iur. ratihabitionem. li. 6. Io. And.

la,& verus ſit actor, ſed tantum de mandato impetrantis dubitat̄. Ad hoc dicit Io. ꝙ ſi ita contineatur in reſcripto, & cōqueſtus eſt talis procurator de tali: tunc non eſt neceſſe probare mandatum: quia per literas illas ſatis apparet de mandato, ex quo Papa appellat eum procuratorem: quia conſtat quòd vidit mandatum.

¶ Niſi fortè de illis perſonis extiterit, à quibus non debet exigi [a] de iure mandatum.

¶ Honorius iij. Cantuarieñ. Archiepiſcopo, & coniudicibus ſuis.

¶ *Si occaſione duorum reſcriptorũ vnius ſcilicet in cauſa principali, alterius in cauſa appellationis contenditur: non iudex ſuper principali, ſed deputatus ſuper appellatione, cognoſcere debet de validitate appellationis.*

CAP. XXIX.

ij DIlectus filius I. Sarracenus clericus expoſuit corā nobis, ꝙ cum Iordanus clericus Dumelieñ. † ipſum ſuper eccleſia ſancti Nicolai Dumelieñ. † coram vobis auctoritate literarum noſtrarũ traxiſſet in cauſam: ex parte ipſius I. fuit excipiendo propoſitum, ꝙ auctoritate ipſarũ literarum non poterat conueniri, eo ꝙ vltra duas dietas à diœceſi (vbi prædicta eccleſia erat) contra ſtatuta concilij generalis [b] (de quo in eiſdem literis non fiebat mentio) diſtabatis †. Et quia huiuſmodi exceptionem admittere denegantes, procedebatis in cauſa (pro eo ꝙ idem I. in Ropheñ. & Elieñ. diœceſibus beneficia obtinet, quaſi ex hoc ibi domicilium [c] intelligeretur habere) ipſe ad noſtram audientiam appellauit: & infrà. Cumque idem I. appellationem interpoſitā proſecutus, ad Eboraceñ. archiepiſcopum, & eius collegas, ſuper præmiſſis literas impetraſſet: vos in cauſa ipſa nihilominus procedentes, eiſdē iudicibus ne in commiſſo ſibi procedant negotio, inhibetis [d]. ¶ Quocirca mandamus quatenus (ſi eſt ita) cauſæ ſuperſedeatis eidem, cum non vos, ſed dicti iudices [e] cognoſcere habeant, ad quos iuriſdictio debeat pertinere.

† Duneliensis.

† Duneliensis.

† In nōnullis manuscript. legitur, Citabatis.

Sed ſi cōtinetur in literis, Significauit nobis talis, vel cōqueſtus eſt nobis, cum ille nō fuerit in curia, ſed alius q dicit ſe fuiſſe procuratorem legitimè conſtitutum: tunc tenet̄ probare mandatum: quia plerique fingunt ſe eſſe alios, & ſub noīe aliorum literas impetrant: & niſi doceat de mandato, non debet audiri, vt hic dicit. In cauſa appellationis dicebat ipſe Ioannes, ꝙ non tenetur probare mādatum: quia non eſt credendũ ꝙ aliquis negligat ius ſuum in proſequendo appellationem, q aliàs diligens eſt. arg. C. qui & aduer. quos. l. j. Si aūt per ſimplicem querelā ſint literæ impetratæ, neceſſe eſt ſemper probare mandatum. Conſtitutio iſta non bene ſeruabatur, nec admittebant iudices talē exceptionem: ſed certe bene debet admitti: qa non valent literæ niſi ſint impetratę per procuratorem. & hoc probatur in decre. Greg. ĩ. eo. tit. ex parte. vbi dicemus. Secus credo in literis ſuper beneficijs obtinendis: quia ibi non exigitur mandatũ, cum ſuper nulla lite impetrentur, ſed de gratia tantum concedantur: ſed reſcripta ad lites iam ortas, & non futuras impetrantur. ĩ. eo. tit. c. vlt. Curia Romana non conſueuit hanc exceptionem de mandato admittere, nec nos admittere debemus, & ſi propter hoc appellaret̄, non darentur literæ ſuper tali appellatione †.

† aliàs, exceptione.

ADDITIO. Dixit Goffr. ꝙ talis exceptio, ſ. [non habes mandatum:] bene admitteretur in audientia contra impetrātem. Sed poſt impetrationem iam factam contra vtentem reſcripto, non admitteretur exceptio. Nec obſtat decret. ex parte. ĩ. eo. quæ loquitur in eo qui nō vult habere ratum factum impetrantis ſecundum eum: vel ſecundum Vin. & Petr. de Samp. cōtra impetrare volentem admittetur exceptio: & habebit etiam impetrare volens probare mandatum: poſt impetrationem etiam contra vtentem admittetur exceptio, ſed habebit excipiens probare reſcriptum impetratum ſine mandato. & quomodo hæc probari poſſint, dixi ſ̃. ea. gl. Dixit Compoſt. ꝙ curia non compellit procuratorem impetrantem probare mandatum ad petitionem procuratoris contradictoris: niſi prius ille ſuum mandatum oſtendat. Ioan. Andr.

a ¶ *Non debet exigi.* ] Quæ ſint illæ perſonæ, habes. ff. de procurat. ſed & hæ.

ij D*ilectus filius.* Cum agitur actione reali, computatio dietarum fit à ſine diœ. loci vbi ſita eſt res. Et de meritis appellationis non iudex cauſæ principalis, ſed cui commiſſa eſt appellatio, cognoſcere debet. ita communiter ſummant doctor. Sed profecto pars prima ſummarij nullo modo probatur in tex. nec puto eam veram in ſe. nam in tex. ſolum definitur quis cognoſcere debeat de meritis appellationis. Et venit hoc ad limitandum. c. paſtoralis. ſ̃. eod. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur querela appellantis. In ſecunda prouidetur ibi, *Quocirca.* Abb. Siculus.

CASVS. Iordanus clericus Dumelieñ. impetrauit literas contra Io. Sarraceñ. ſuper eccleſia S. Nicolai Dumelieñ. dictus Ioan. ad iudicium euocatus excipiendo propoſuit, ꝙ auctoritate illarum literarum non poterat conueniri, ex eo ꝙ vltra duas dietas à diœceſi vbi ſita erat eccleſia prædicta, trahebatur contra concilium generale, de quo in literis mentio non fiebat, ipſi iudices hanc exceptionem noluerunt admittere, pro eo ꝙ idem Io. in Ropheñ. & Elieñ. diœceſibus obtinet beneficia: quaſi ex hoc domicilia haberet ibidem. quare dictus Io. ſedē Apoſtolicā appellauit. appellationis cauſa fuit commiſſa archiepō Eboraceñ. & eius coniudicibus: ſed primi iudices nihilominus in negotio procedētes, inhibebant iudicibus appellationis, ne in negotio ſibi commiſſo procederent. Vnde mandat Papa primis iudicibus, ꝙ ſi ita eſt, in ipſo negotio non procedant: qa non ipſi, ſed iudices appellationis cognoſcere debent, ad quos iuriſdictio debeat pertinere. No. ꝙ inter iudices datos in principali cauſa, & iudices datos in cauſa appellationis, non reuocatur in dubium quorum ſit iuriſdictio. Iudices enim appellationis cognoſcere debent an ſit legitimè appellatum: quia nemo cognoſcere habet de appellatione ab eodem ad ſuperiorem interpoſita, vt hic patet: ſed ſuperior ad quem appellatur.

¶ Idē Epō, & archidiacono Legioñ.

¶ *Si plures impetrant in eadem eccleſia, ſtatur datæ, vt primus impetrans præferatur, & ſolus admittatur. Ita communiter ſummant doct. Et procedit iſtud ſummarium ſecundum opinionem communem, quæ hodie inualuit propter iura noua.*

CAP. XXX.

CApitulum † ſanctæ crucis Cameraceñ. exhibi-

† Dictio, capitulũ, hic capit̄ pro collegio. ſimile ca. ad hoc. cap. inter alia. & ca. quod in dubijs. de ſent. excō.

b ¶ *Cōcilij generalis.* ] ſupra cap. proximo.

¶ *Glo. ſeq. notat quòd habere eccleſiam, vel præbendam, &c. tractans vbi dicatur quis habere domicilium.*

c ¶ *Domicilium.* ] Ex hoc videtur ꝙ licet aliquis habeat prębendam, vel eccleſiam [1] alibi, ꝙ propterea non habeat ibi domicilium. Nam ſola poſſeſſio domus, quæ in ciuitate alia comparatur, non facit domicilium. ff. ad munic. libertus. §. ſola domus. veruntamen bene pōt quis habere domicilium in pluribus locis: dummodo ſe in vtroq; æqualiter collocaſſe videat̄. ff. ad muni. l. aſſumptio. §. iuris prudentib. & ĩ. de fo. comp. ex parte B. aliàs dicit̄ habere domicilium, vbi maiorē partem rerum ſuarum poſſidet, & aſſiduè conuerſatur: & ibi debet reſpōdere. C. vbi ſen. vel cla. l. ſenatores. Vel etiam vbi vendit, emit, contrahit, & feſtos dies celebrat. ff. ad municip. eius. §. j. ratione verò rei, de qua agitur, poteſt conueniri. ĩ. de fo. comp. ſanè. C. vbi in rem act. l. fi. & ex hoc forum ſortitur. ĩ. de fo. comp. c. vlt. vbi numerantur plura, ex quibus ſortitur quis forum. Et ſic patet ꝙ dietæ iſtæ ſemper ſunt computandæ reſpectu diœceſis, vbi eſt res, de qua quis conuenitur. ĩ. de fo. comp. ex parte B. licet intra illas habeat beneficium, vel quandoque inueniatur, vt hic dicitur. Sed in perſonali actione ſecus: quia poteſt conueniri vbicunque habet domiciliũ.

1 Vide Io. And. infra de priui. c. ex ore. in gloſſa ſup verbo: itē rōne poſſeſſionis.

d ¶ *Inhibetis.* ] Et malè: quia poſtquàm cā appellationis eſt cōmiſſa ex certa ſcientia, iuriſdictio priorum iudicũ eſt ſuſpēſa. ĩ. de offi. deleg. paſtoralis. §. præterea. Sed iudex appellationis pōt inhibere iudici à quo appellatum eſt, ne in eadem cā procedat: vt ĩ. de offi. ordi. Romana. §. nec pro eo. ver. ſimiliter. & §. à quib. lib. 6. [& ĩ. de appel. Romana. §. ſi aūt. lib. 6.]

e ¶ *Sed dicti iudices.* ] Nā iudices appellationis debēt cognoſcere an ſit legitimè appellatum: & ſi legitima eſt appellatio, ipſi cognoſcant, aliàs remittant partes ad priores iudices, in expenſis condemnando appellantem. ĩ. de app. vt debitus. & c. cum ſpeciali. Et ita qñ iudices ad appellationem dati ſunt, ſemper debēt cognoſcere de huiuſmodi iuriſdictione: nec cōuenire cum priorib. ſicut quādoque vidi fieri. Illud enim habet locum quando diuerſi iudices contendunt ſe habere iuriſdictionem principaliter. ſupra eod. paſtoralis. Bern.

C*Apitulum.* Diuidit̄. Nam in prima ponitur facti narratio perplexitatem conquerentis continens. In ſecunda definitionis

finitionis cōmiſſio illā tollēs. Secūa: ibi, *Quocirca*. Abb. Sicu.

Casvs. Callimachus clericus impetrauit literas monitorias contra capitulum ſanctæ crucis Cameraceñ. ſuper obtinendo beneficio in eadem eccleſia: & deinde præceptorias obtinuit contra eoſdē. B. clericus cōtra capitulum idē ſuper cōſimili beneficio in eadē eccleſia ſibi conferendo, ad archidiaconum Tornaceñ. & ad eius collegas literas executorias impetrauit: qui monuerūt capitulū ſanctę crucis, vt dictum B. reciperent in canonicū & in fratrem: à quibus iudicibus capitulū appellauit: ſed iudices nō obſtante appellatione tulerunt ſententiam ſuſpenſionis in eoſdem: poſtmodū dictus Callimachus literas executorias ſuper executione mandati pro ipſo facti ad alios iudices impetrauit: qui tulerunt ſententias ſuſpenſionis & excommunicationis in eoſdem. capitulum ſanctæ crucis factum iſtud ſignificauit domino Papæ. Papa mandat epiſcopo & archi. Legioneñ. vt illum in canonicum recipiant, & beneficium aſſignent ei, qui prius mandatum apoſtolicum prædicto capitulo reportauit, relaxantes ſentētias prædictas iuxta formam eccleſiæ, ſuper præbendali beneficio alteri ſilentium imponendo. Not. qui primo mandatum Apoſtolicum repræſentat ſuper beneficio, debet beneficium obtinere: ſicut ſeruatur in literis ſuper controuerſijs impetratis.

† In multis manuſcri. ita: In eos ſuſpenſionis ſententias protulerunt.

¶ *Gl. ſe. ſignat cōtraria, et ſoluit: et opi. ponit ſolutioni cōtrariā.*

a ¶ *Prius.*] Et ita qui præuenit 1 alium, ille obtinet. j. de appellat. vt debitus. ibi, prius quàm. in gl. & j. eo. abbatem. & ſimile. ff. de procur. pluribus. & j. de procur. non iniuſtè. vbi potior eſt conditio occupantis. & ſimile, ff. de verb. obl. ſi Titius. Sed videtur ꝙ ille pro quo fuit prius lata ſententia, deberet obtinere: non ille qui primo præſentauit reſcriptum, ſicut ſi quis à pluribus conueniatur ex noxa eiuſdem ſerui, non ei qui primo egit: ſed ei qui ad ſententiam prius peruenit, debet dari. ff. de noxal. ſi quis à multis. ſic etiam in actione de pec. ff. de pec. ſi verò adhuc. Fortè idem poſſet dici hic. ille enim obtinuiſſet, qui prius receptus fuiſſet. arg. j. de præbend. dilectus 2. ſed hic neuter ad ſententiam venit. Hic poſſunt aſſignari multa contraria. j. de offic. delega. ex parte. 1. & eo. tit. cæterum. & multa conſimilia. Sed iura illa hodie correcta ſunt, per id quod habes j. de appel. vt debitus. & per id quod dicit hic. De hac materia dicas vt dixi ſ. eo. c. j. Sed illa decret. ex parte. j. de offi. dele. loquitur in alio caſu, cum iam literæ ſunt primo præſentatæ ante præſentationem ſecundarum. & ita concordat cum iſta. Alij dicunt, & fortè bene, ꝙ primæ literæ valent, & non ſecundæ: quia de primis non faciunt mentionem, ſi primus impetrans non fuit negligens in proſequendo ius ſuum, & hoc conſtat, licet prius præſententur ſecundæ: dum tamen non recipiatur ſecundus ante præſentationem priorum: & ita ceſſant contraria. ſed ſi primus non proſequatur ius ſuum dolo, vel negligentia cum proſequi poſſit, valebunt ſecundæ, licet de primis nō faciant mentionem. ſecus in reſcriptis ad lites obtentis, vbi per ſolicitudinem præſentantis perditur primum reſcriptum, licet ſecundum de primo non faciat mentionem. j. de appel. vt debitus. ibi enim remanet ius ſaluum vtrique impetranti.

1 Si intelligas in impetrando, planū eſt: ſi in præſētando, falſum eſt: niſi quando gratiæ ſūt ęquales: & neſcit quis ſit primus. j. eo. c. penult. lib. 6. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per obiectionem & ſoluit.*

b ¶ *Conſimili.*] Ergo non ſuper eodē beneficio, ſed diuerſis: aliàs nō diceret, conſimili: qa ſi conſimile, ergo aliud, & non idem vterq; iſtorum impetrauerat, vt ei prouideret in beneficio ꝑbendali: ſed non ſup vno, ſed ita ſimpliciter: qa nihil eſt idē, cui ſimile eſt. arg. ff. ſi menſor fal. mo. dixe. l. j. §. hæc actio.

¶ *Glo. ſequens obijcit, & remittit.*

c ¶ *Non habita mentione.*] Per hoc videbatur ꝙ literæ non valebant. ſ. eo. cæterum. & j. de offi. deleg. ex parte j. Sed primæ ibi iam fuerant præſentatæ ante præſentationem ſecundarum: & ſic non contradicit: ſed concordat huic not. Et etiam non obſtat cap. cæterum.

¶ *Glo. ſequens arguit, & remittit.*

ta nobis petitione monſtrauit, quòd Callimacho clerico ſuper præbendali beneficio in eorum eccleſia obtinendo, literas noſtras ad eos prius [a] monitorias, & demum præceptorias impetrante, B. clericus contra eos ſuper conſimili [b] beneficio in eadem ſibi eccleſia conferendo, ad I. Archiepiſc. Tornac. & eius collegas, de prædictis literis non habita mentione [c], executorias à nobis literas impetrauit: qui poſt appellationē [d] ad nos interpoſitam, in eos ſuſpēſionis [e], & † excōicationis ſnīas protulerūt: ac dictus C. ſuper executione mādati pro eo facti, ad alios obtinuit ſcripta noſtra, qui tulerunt ſuſpēſionis, & excommunicationis ſentētias in eoſdem. ¶ Quocirca mandamus, quatenus eo recepto in canonicum, & in fratrem, aſſignatoque ſibi beneficio præbendali: qui ad eos prius mandatum Apoſtolicum reportauit, præfatas ſententias [f] iuxta formam eccleſiæ relaxetis [g]: alteri ſuper præbendali beneficio in eadem eccleſia ſilentium imponentes.

¶ Idem Bituriceñ. Archiepiſcopo Apoſtolicę ſedis legato.

¶ *Si habens literas Papæ ad beneficium, eis propter annuam penſionem renunciat, non valent literæ beneficiales per eum, hoc tacito, impetratæ.*

CAP. XXXI.

ij AD audiētiam noſtram peruenit, quòd quidā clerici obtentis à ſede Apoſtolica literis ſuper prouiſione ſua in aliquibus eccleſijs tibi ſubiectis, recipientes ab eis annuas penſiones [h],

d ¶ *Poſt appellationem.*] Vnde videt ꝙ ſententia poſtea lata nō tenuit. j. de ſent. excom. per tuas. Sed cōtra dicit j. vbi dicit, Sētentias præfatas relaxetis: ſed ibi dicit ratio quare tenuit ſententia. Vel intellige ꝙ ex iuſta cā appellatum eſt: quia forte literas alterius receperant, vel aliā iuſtam cauſam allegauerunt: & ſic non tenuit ſnīa. Vel dicas vt in vltima notula.

¶ *Gl. ſeq. alleg. quinque cōcor. obijcit, & ſoluit.*

e ¶ *Suſpenſionis.*] Arg. ꝙ ſuſpēſus pōt amplius ſuſpendi: ſicut excōicatus poteſt excōicari. 3. q. 4. Engeltrudā. & 11. q. 3. excellentiſſimus. 12. q. 2. de viro. & j. de Iud. & Sarra. ita quorundā. in fi. vbi de hoc.

f ¶ *Sententias.*] ſcilicet excōicationis & ſuſpēſionis latas, ꝓx. cap.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & tripliciter ſoluit.*

g ¶ *Relaxetis.*] Ex hoc patet ꝙ ſententia ſuſpenſionis poſt appellationē lata tenuerit. Sed videtur ꝙ appellatio tenuit, ex eo ꝙ ei tantum qui literas primò præſentauit prouidere deberet, & non illi qui ſecundo præſentauit literas ſuas, contra quem fuit appellatum. Dicas ꝙ ideo tenuit ſententia nō obſtante appellatione, quia nondum prouiderat alicui illorum, & in literis continebat, Si alium ad mādatum noſtrum non recepiſtis. hæc. n. clauſula [niſi de mandato noſtro eadē eccleſia in receptione alterius fuerit grauata] erat in vtriſq; literis inſerta, vt patet in integra. ſed ipſi non receperant adhuc, vnde non tenuit appellatio, cum nondum competeret eis exceptio. Vel dicas, ſi vis, prædictas ſententias relaxetis, ad cautelam quantum ad illam ſentētiam, quæ lata fuit poſt appellationem, quæ legitima fuit quantum ad aliam latam pro Callimacho, vbi appellatio non præceſſit, tenet propriè illud verbum, Relaxetis. Et ſic propriè & impropriè ſimul illud tenet. ſimile 28. diſt. presbyterū. 63. diſt. in ſynodo. Quid ſi præſentatione per aliquem illorum facta ipſi capitulo, alij iudices poſt app. excōicauerunt? Videtur ꝙ teneat appellatio, quia ex quo alius præuenerat, ius habebat. Vnde ſi capitulum appellauit contra ſecundo præſentantem, bene videt tenere appellatio: quia ei debent prouidere, qui primo præſentauit, vt hic dicit; & ideo abſolutio ad cautelam fieri debet. Sed non credo: quia quoties aliqui abſoluunt ad cautelam, illud exprimit. j. de app. ad pręſentiam. j. de teſt. veniens. in fi. vnde prima rō verior videt. Vel intelligitur tm̄ de ſententijs illorum, à quibus non eſt appellatum, & ita planum eſt.

ij AD *audientiam.*] Diuiditur, quia in prima ponitur facti narratio. In ſecunda prouiſio: ibi, *Fraternitati.* Abb.

Casvs. Quidā impetrauit literas à ſede Apoſtolica, vt prouideatur ei in eccleſijs alicuius diœceſis ſubiectis. tandem recipit annuas penſiones, ſeu alia beneficia, & deſtitit ab eorum impetitione: & renunciauit beneficio literarum. poſtea impetrauit alias literas ſuper ſua prouiſione, non faciēs mentionem de alijs, vel de penſione, vel renunciatione. ſignificatum fuit hoc domino Papæ. mandat Papa archiepiſcopo Bituriceñ. contra illos qui poſt tales literas prius vēditas, alias impetrant non facientes mentionem de alijs, ac etiam impetrabunt de cætero, ꝙ decernat eos carere omni commodo literarum: nec permittat eccleſias per tales literas vexari, reuocando in irritum quicquid illarum auctoritate inuenitur factum eſſe. Not. ꝙ tenetur facere quis mentionem de literis, quibus renunciauit: ſed illud contingit, quia vendidit illas. & ita quaſi beneficiati reputantur quantum ad impetrandum: quia gratiam ſibi conceſſam vendere non debebant.

h ¶ *Penſiones.*] huiuſmodi penſiones quæ in fraudem fiunt

de prouentibus eccleſiarum, prohibitæ ſunt in concilio generali. infra de præbend. extirpandæ. in fi. & infrà de colluſione. audiuimus.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arg. pro vacillando, ſoluit contrarium.*

ſeu † alia beneficia, ab eorum impetitione deſiſtunt, renunciantes [a] beneficio literarum: & infrà. ¶ Fraternitati tuę mãdamus, quatenus eos qui poſt literas taliter venditas †, alias (de illis mentione non habita [b]) impetrabunt de cætero, vel hactenus impetrarunt: carere decernas commodo earundem, & eccleſias non permittas earum occaſione vexari: reuocando in irritum [c] ſi quid earum prætextu inueneris eſſe factum.

a *Renunciantes.*] Sed nunquid continet ſimoniam huiuſmodi renunciatio? Videtur ꝙ ſic, cum ex literis habet ius ad petendum beneficium ſpirituale: & in talibus omnis pactio, & conuentio ceſſare debeat. j̃. de pact. ca. vlt. & 1. q. 2. quam pio. Poſſet dici ꝙ non eſt ſimonia: quia ea quæ p̃cipiuntur à iure, licitè deducuntur in pactum etiam in ſpiritualib. j̃. de electione. ſignificauit. in prin. & in gl. 2. & 18. q. 2. Eleutherius. in prin. & in gl. 1. & iſtud eſt de iure ꝙ renunciet literis, ſi vult habere beneficium: ſed ſi habet etiam beneficium, poſſet deduci in pactum ꝙ ei renunciaret ſi vellet aliquod aliud beneficium obtinere: quia vtrunque habere ſimul non poteſt. j̃. de præb. cum non ignores. Et ſecundum hoc expone, venditas, id eſt cum tali pacto renũciatas. Vel poteſt dici ꝙ ſimonia fuit: quod hic non negatur. Vel dic ꝙ non fuit ſimonia propter hoc commiſſa, quod eſt æquius: cum nullum ius ſpirituale habuerit per literas illas. Bern.

† Ergo pẽſio ſup̃ beneficio, nõ videt̃ poſſe dici beneficiũ. cũ ſicut diuerſa hic ponantur. ad de ca. quãuis. de præben. lib. 6.

† Contrius hic, Vẽdicatas, legẽdum monuit, ſed in oĩbus manuſcr. Venditas, inuenio, id eſt tali pacto renunciatas.

b ¶ *Mentione non habita.*] Et ideo non valent. j̃. eod. capit. prox. & ſupra eod. tit. ad aures. & c. cum adeo.

¶ *Gl. ſeq. primò quærit de reuocatione proceſſus facti per reſcriptum ſurreptitium. ſecundò alleg. pro, inducens tria cap. & rationem quam fortificat: ſoluit etiam obſtaculum, & inducit tria ſimilia: tertiò alleg. 4. in contrarium. quartò ponit opi. Io. quintò ſoluit diſtinct. inter reſcripta ad lites, & ad beneficia.*

c ¶ *In irritum.*] Sed quæritur an generaliter ſit verum, ꝙ quicquid fit per literas tales ſurreptitias, debeat reuocari? Hoc manifeſtè probatur in capitulo iſto, & eſt ſimile s̃. eod. cum dilecta. & c. cõſtitutus. & hoc ideo, quia per literas tales iuriſdictio non videtur dari. j̃. de offic. vica. ſua nobis. & 35. q. 9. veniam. in princ. ibi, ſurreptum huic ſedi. & c. ſententiã. & reuocatur etiam quod fit altera parte abſente: vt infra de re iud. cum olim. §. poſt hæc. & ff. de iud. l. ſi prætor. §. Marcellus. Nec obſtat ſi dicas ꝙ poſt ſententiam nõ admittatur exceptio. 3. q. 6. c. 2. §. exceptio. & j̃. de re iud. inter. [1] Sed illud nõ habet locum in exceptionibus, in quibus agitur de falſo, j̃. de procur. in noſtra. in fi. & j̃. de prob. licet. §. poſt hæc. cum enim per tales literas non receperint iuriſdictionem, quicquid per eas factum eſt, non tenet. & eſt ſim. quia replicatio omiſſa ante ſententiam ex cauſa probabili, poſt ſententiam proponitur. ff. qñ ac. de pecu. annalis eſt. d. l. quæſitum. multò fortius exceptio. ad idem facit infra de re iudi. ad probandum. arg. j̃. de deſpon. impu. ad diſſoluẽdum. in fi. ſed illa decr. aliter intelligitur. Et cõtra videtur ꝙ per tales literas detur iuriſdictio, licet poſſint elidi per exceptionem: vt s̃. eod. nonnulli. dictum eſt. arg. ff. de bo. poſſ. ſecũdum tabulas. l. pe. §. teſtamento. vnde non poteſt dici retro iudicium nullũ fuiſſe: vnde ſi aliquis ſciuit ſibi competere exceptionem, & non excipit, ſibi imputet. ſi neſciuit, prætextu exceptionis poſt repertæ, ſententia non retractetur. j̃. de re iud. inter. & c. ſuborta. Item libertas per falſos codicillos data non reuocatur. ff. de manu. teſtam. cum ex falſis. & legata præſtantur, licet teſtamentum ſit falſum. [2] ff. de hæredit. inſtit. l. vlt. Circa iſtam materiam dicebat Io. ꝙ ſententia lata per tales literas tenet, niſi releuetur per appellationem, vel ſupplicationem; ſed retractanda eſt per in integrum reſtit. Vel ſi vis dicere ꝙ per tales literas nulla datur iuriſdictio, non eſt neceſſaria reſtitutio: quia ipſo iure nulla eſt ſententia. j̃. de off. vic. ſua nobis. Tu dicas ꝙ tales literæ non ſunt irritæ ipſo iure, ſed poſſunt annullari per exceptionem, vnde ſi à principio hmõi exceptio proponatur, Si aliquid fiat cõtra, totum reuocatur: & ſic loquitur s̃. eo. conſtitutus. & c. cum dilecta. Si aũt per conſenſum partium tacitũ, vel expreſſum procedatur, & detur ſententia, tenet quidem & valet, cum ſit lata à iudice ſuo: nec cõtrã ius conſtitutionis: vt 2. q. 6. c. ci qui. §. definitiua. & j̃. de re iud. cum inter vos. niſi fuerit appellatum, vel ſupplicatũ. 35. q. 9. veniam. & c. ſentẽtiam. & C. de prec. Impe. offe. auth. quæ ſupplicatio. Et in cã appellationis, vel ſupplicationis poteſt opponere de ſurreptione. & ſi oſtẽdit ſe ignoraſſe, bene audit̃, & poterit hoc probare p̃ iuramentũ, q̃a hoc aliter de facili p̃bare nõ poſſet. j̃. de teſti. p̃ſentiũ. & j̃. de exce. paſtoralis: & hoc intelligo hic, ſi eis ignorãtib. de prioribus literis receperũt iſtos p̃ literas ſecundas. arg. ad hoc. j̃. de præb. dilecto. Vel põt dici ꝙ aliud ſit in bñficijs: [3] q̃a bñficiũ nõ põt poſſideri niſi canonicè habeat̃: j̃. de inſti. ex frequentib. ſed iſti p̃ fraudem obtinuerũt, & ideo iniuſtè. & ſi primã eccleſiã habuiſſent quo ad titulũ, ſecundã habere nõ poterãt, niſi diſpẽſatiuè. j̃. de elec. dudũ. decr. Gregor. & ideo neceſſaria fuit ſcientia Papæ in impetratione literarum talium. j̃. cap. prox. quia Papa pro aliquo beneficiato non ſcribit ex certa ſcientia, quin faciat mentionem de primo beneficio. s̃. eod. poſtulaſti. in alijs bene tenent ea quæ fiunt per tales literas: ex quo tacitè vel expreſsè approbantur literæ. infra de offic. deleg. ex parte ſecunda, nec eo prætextu poſſet appellari.

1 Vide tex. cum gl. in l. perẽptorias. C. ſen. reſcin. non poſ. & in l. officiũ. ff. de rei vẽd.

2 Ideſt, ex falſo rumore confectum.

3 Hanc gl. dicũt eſſe ſing. Inno. in c. ad aures. ſupra eo. & Abbas hic.

† Vide l. j. §. ſed & ſi quis. ff. de carb. ed. & ff. de liber. cau. l. ordinata.

¶ Gregorius nonus, Archiepiſc. Mediolanenſis.

¶ *Receptus per literas Apoſtolicas, licet præbendam expectet, per alias literas hoc ſupprimentes, in alia eccleſia recipi non debet. hoc dicit, inhærendo verbis literæ.*

## CAP. XXXII.

IN noſtra propoſuiſti præſentia, ꝙ nonnulli clerici à ſede Apoſtolica plures literas (non tamen alias de alijs mentionẽ [d] facientes) impetrant fraudulenter, vt in pluribus eccleſijs admittantur: ſicque aliquando in alijs recepti, licet nondum in eis eccleſiaſticum beneficium [e] ſint aſſecuti, alias eccleſias ſuper receptione ſua nihilominus impetunt, & moleſtant †: & infrà. ¶ Mandamus quatenus eos clericos, eccleſijs in quibus recepti ſunt, faciens eſſe contentos, non permittas

IN *noſtra.*] Decre. iſta intelligi poteſt duob. modis. Primò de ijs qui ſimul impetrant binas literas: & hoc amicatur principio. Alio modo de ijs qui iam recepti per primas, impetrant ſecundas literas: & hoc amicatur fini. Et ſecundum intellectum quem tenet hic Ioan. Cal. & dñs Flor. poteſt ſic ſummari: Suppreſſio iuris ad rem, vitiat reſcriptũ beneficiale. h. d. In hac decr. primò ponitur facti narratio, ex qua reſultat quæſtio. Secundò: ibi; *Mandamus*, ponitur mandatum. Tertiò: ibi, *Niſi de receptione*, ponitur exceptio. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam impetrant plures literas vt in plurib. eccleſijs admittantur, non facientes de alijs, in alijs literis mẽtionem: & ſic quaſi recepti in eccleſijs, quamuis nondum habeant beneficium, alias tñ eccleſias ſuper receptione ſua ſiue prouiſione impetunt, & moleſtant. Iſta propoſita fuerunt in præſentia dñi Papæ: vnde mandat Archiepiſcopo Mediolañ. vt faciat iſtos eſſe contentos eccleſijs, in quib. taliter ſunt recepti, nec permittat ab eis alias occaſione huiuſmodi literarum moleſtari: niſi de receptione ſua faciant mentionem. No. ꝙ receptus in canonicum & in fratrem, licet adhuc non ſit beneficium aſſecutus, reputatur beneficiatus, ita ꝙ de hoc tenetur facere mentionem.

¶ *Gloſſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Mentionem.*] Et ideo videt̃ ꝙ ſecundæ valere nõ debeãt. s̃. c. proxi. & s̃. eo. cæterum & c. ex parte. 2. & j̃. de offi. dele. ex parte. 2. ſed in pendenti eſt quæ valeant, ſi ante pręſentationẽ primarum, ſecundæ fuerint impetratę: tunc enim valebunt q̃ prius fuerint præſentatę: vt s̃. eo. tit. c. capitulũ. & j̃. de appel. vt debitus. poſtq̃ verò receptus eſſet per primas, nõ valerent ſecundæ: vt j̃. ſequitur. Præterea quia Papa non intendit ei prouidere in plurib. beneficijs, niſi in ſęcundis literis mentio fiat de primis. j̃. eod. c. ſi proponente. etiamſi modicum eſſet beneficium primum. j̃. de præbend. cum teneamur. Sed quid dices ſi primæ literæ annullatæ ſint per exceptionẽ, nunquid valent ſecundæ, licet de primis non faciant mentionem? Dico ꝙ valent ſecundæ ſi nondum eſſent p̃ſentatæ: quia potius ad cautelam impetratæ videntur: vt ſi non poſſet beneficium conſequi p̃ primas, vteretur ſecundis, ſicut conſueuit dici in reſcriptis. s̃. eo. ex tenore. & verba cum effectu intelliguntur. j̃. de cleric. non reſiden. relatum. vnde cum nihil obtinuerit per primas, valent ſecundę, quia hęc fuit intentio Papæ, vt p̃ literas ſuas beneficiũ cõſequeret̃: & hoc ſatis innuit̃ ex eo ꝙ dicit; Eos facias eſſe cõtẽtos eccleſijs, in quibus recepti ſunt.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

e ¶ *Beneficium ſint aſſecuti.*] Si enim nondum ſit eccleſiaſticum

alias ab eis occaſione literarũ huiuſmodi moleſtari : ¶Niſi de receptione forte ſua expreſſam fecerint mẽtionem.

¶Idem Epiſcopo Siluanectẽñ. & abbati † Caroliloci.

† In multis antiqs ita: & abbati Compendien.

*¶Non valet reſcriptum, quod procurator reuocatus, & de hoc certificatus; extra iudicium impetrauit: ſecus tamen ſi in iudicio, dummodo reuocatio ad notitiam aduerſarij, vel iudicis non peruenerit. hoc dicit, ſecũdum lecturam magis communem.*

CAP. XXXIII.

iij EX parte decani, & capituli Laudunẽſis fuit propoſitum, ꝙ cum ipſi auctoritate Apoſtolicæ indulgẽtiæ [a] in nobilem virum I. excõmunicationis ſentẽtiam protuliſſent: procuratoribus partiũ propter hoc ad ſedẽ Apoſtolicam accedentibus, & lite ſuper diuerſis articulis [b] conteſtata [c], nos cauſam vobis cõmiſimus terminandã: hoc adiecto, vt non obſtarent literæ præter aſſenſum partium [d] impetratæ. Dictus autem nobilis citatus, propoſuit, ꝙ per illas literas procedendum non erat: ex eo ꝙ V. qui eaſdem literas impetrauerat, falſus extiterat procurator [e], cũ ipſe ante impetrationem literarũ ipſarum, propter ſuſpicionem [f], quam contra eundem conceperat, mãdatum ſibi traditum reuocaſſet. Eis igitur proponentibus ex aduerſo, quòd ad nos, vel ad ipſos huiuſmodi reuocatio non peruenit, vos quòd deberetis per literas ipſas procedere, per quandam interlocutoriã protuliſtis: & infrà. Petente itaque procuratore ipſorum, vt inſpiceretis prædictam indulgentiam, procurator ipſius nobilis ex aduerſo reſpondit, ꝙ non erat per iam dictas literas procedendum, exhibens alias quaſdam poſterius impetratas, inter alia continẽtes, vt ſi de partium voluntate procederet, cauſam terminaretis eãdem: alioquin ipſam ſufficienter inſtructam remitteretis ad ſedis Apoſtolicæ examen, cum indulgentia memorata. Quas

ſticum beneficium aſſecuti, quare non valent literæ iſtæ ſecũdæ, quia qui beneficium eccleſiaſticum non eſt conſecutus, poteſt pro beneficio literas impetrare. ſ. eod. cum adeo. & j. ſi proponente? Reſpondeo, licet beneficium nondum ſit aſſecutus: tamen ius canoniæ, per ꝙ in breui beneficium eſt habiturus, ex domini Papæ mandato eſt conſecutus: & pro beneficiato iam reputatur: vnde de hoc in ſuis literis tenebatur facere mẽtionẽ, ſi iam erat receptus.

iij EX *parte decani.* ] Sic ſummatur ſecundum intellectũ ſatis notabilẽ: Quicquid procurator reuocatus, & de hoc certificat' in iudicio facit in fauorẽ domini, nõ tenet, licet reuocatio ad notitiam iudicis, vel aduerſarij non peruenerit: ſecus ſi illud tendit ad cõmodum aduerſarij. hoc dicit. In prima ponitur facti narratio. In ſecunda iudicum inſtructio: ibi, *Quia verò.* Abb. Siculus.

CASVS. Canonici Lauduneñ. habebant priuilegium à Romano Põtifice, vt poſſent excommunicare omnes ſibi iniurias inferentes, vel ſua bona detinentes: ratione cuius quidã I. nobilis ab ipſis fuit excõmunicatus: ſed appellauit ad Papam. Procuratores vtriuſque partis miſſi ſunt ad Papam. Dum ibi eſſent, & examinaretur negotium, iſte. Io. habuit ſuum procuratorem ſuſpectum, quia forte erat amicus canonicorum, vel canonici aliquid ei promiſerant: vel habebat filium, cui canonici promiſerant dare aliquam capellam, vel beneficium. reuocauit igitur ſuum procuratorem, & miſit ad eum ſuas literas reuocatorias, ille procurator ſuus celauit huiuſmodi literas, & non manifeſtauit neq; iudici, ſ. Papæ, nec parti aduerſæ, ſ. procuratori iſtorum canonicorum. Ambo procuratores conſiderantes ꝙ negotium non poſſet commodè diſcuti in curia Romana, quia difficile fuiſſet illuc conuocare teſtes, vel propter nimios calores in vrbe Romana exiſtentes, voluerunt impetrare, & de facto impetrauerunt literas ad vnum epiſcopum, & vnum abbatem in Picardia. Erat autem reuocatus (vt diximus) procurator iſtius Ioan. Præſentauit literas iudicibus, quib. committebatur cauſa, iudices citauerunt partes, ſ. canonicos, & iſtum Ioan. Excepit Ioan. ꝙ virtute iſtarum literarum non poterat conueniri, cum eſſent impetratæ à ſuo procuratore reuocato. Et dixit: Ego credo procuratori meo per ſuum iuramentum ſi fuerit reuocatus, an non. Reſponderunt ad hoc canonici, ꝙ illa reuocatio nõ peruenerat ad notitiam eorum, vel ſaltem eorum procuratoris, nec etiam ad notitiam iudicis. ſ. Papæ: ratione cuius non valebat. Iudices interlocuti ſunt ꝙ hoc non obſtante procederent. ille Ioan. non appellauit à ſententia, ſed videns hoc, obſtupuit, & dixit: Poſtquam reuocatio facta per me non tenuit: ergo prouidebo mihi. Ecce quid fecit: obtentis dilationib. ad faciendũ negotium ſuum, dixit ſuo procuratori, quẽ iam reuocauerat: oportet te ire Romam celeriter, & impetrabis mihi literas alias directas ad iſtos iudices. Benedixit procurator, fiat, iuit, obtinuit, & redijt, & apportauit literas facientes mentionem de primis, per quas inter alia mandabatur vt iſti duo iudices epiſcopus, & abbas examinarent proceſſum vſque ad ſententiam excluſiue. & pro ſententia definitiua remitterent ad Rom. Pont. Fuerunt præſentatæ iudicibus iſtæ literæ, vt procederent ſecundum eas, & non ſecundũ priores. Pars canonicorum ſe oppoſuit contra huiuſmodi literas, & dicebat ꝙ non valebant: quia erant impetratæ à procuratore reuocato, quod ipſemet Ioan. iam in iudicio cõfeſſus erat, & etiam extra iudicium erant impetratæ: quia iudicium (vt patet ſupra) erat in Picardia coram illis duobus, & fuerunt impetratæ in curia Rom. & ſic extra iudicium. Dicebat iſte Ioan. vos noluiſtis admittere reuocationem quo ad alias literas, ſed bene quo ad iſtas: ego nihil cognoſco ĩ hoc. Dicunt ei, in primis reuocatio nõ fuit nobis nota, bene autem in ſecundis, quia tu ipſe cõfeſſus es in iudicio te reuocaſſe tuum procuratorem. Super hoc cõſultus Papa dicit ꝙ iudices procedant ſecundum priores, & non ſecũdum poſteriores impetratas per procuratorem iſtius Ioan. iam reuocatum. Iſte eſt caſus ad longum clarus, & facilis, qui optimè declarat iſtam decretalẽ, quę alias propter nimiã intricationem plena difficultatis erat. Panormit. Not. ꝙ reuocatio procuratoris dati ad lites peruenire debet ad iudicem, & aduerſariũ, aliter nõ tenet reuocatio: & valent ea, quæ cũ tali procuratore facta ſunt in iudicio. Itẽ reuocatio ꝓcuratoris dati ad impetrãdum, ſiue ad negotia, debet peruenire ad ipſum procuratorem tantũ. Item non valent literæ impetratę ſine ſpeciali mandato domini, hoc eſt verum, niſi fuerit de illis perſonis, à quib. de iure non exigitur mandatum.

a ¶*Indulgentiæ.* ] Forte conceſſum fuerat capitulo Lauduneñ. vt ſi quis in eorum manifeſtam offenſam incideret, ꝙ illum poſſent excommunicare. ſimilem indulgẽtiam habes j. de verb. ſign. ex parte. 1 vbi conceſſum erat canonicis Carnoteñ. quòd nemini licitum eſſet abſoluere excommunicatos pro eccleſia Carnotenſi, niſi ſatisfactione præmiſſa pro emenda.

1 Et ibi plene tradit Ioannes An. quando ſit locus tali indulgentię. vide etiam eundẽ Ioã. And. in c. ex parte. ĩfra de priuil.

b ¶*Articulis.* ] Qui fuerint alij articuli, non habemus.

c ¶*Conteſtata.* ] Per procuratores datos ad totam litem.

d ¶*Præter aſſenſum partium.* ] Hoc ſolo non valebant literæ poſterius impetratæ præter conſenſum partium, etiamſi mandatum procuratoris non fuerit reuocatum. ſ. eo. cæterũ. hoc tamen nõ fuit allegatum; vel intellige de alijs literis ad alios iudices prius impetratis: & ita planum eſt.

*¶Glo. ſeq. ponit duas ſpecies falſi procuratoris.*

e ¶*Procurator.* ] Not. ꝙ quandoque dicitur falſus procurator, qui nunquam fuit, & talis nec dominum obligat, nec ſoluentem ſibi talis procurator liberat, niſi dominus ratum habeat. arg. j. de offi. deleg. cum olim. 1. & c. coram. ff. de iudi. licet. & ff. de condi. cau. da. ſi procuratori falſo. Dicitur etiam falſus procurator qui fuit, & non eſt: vt hic. & iſte liberat ſoluentem ſibi pro domino ignorante, ſed dominum non obligat. ff. ſi cer. pet. l. eius qui in prouincia. & ff. de ſol. ſi quis ſeruo. De exceptione autem procuratoria notabitur j. de procurato. in noſtra præſentia.

*¶Glo. ſeq. diſtinguit in reuocatione procuratoris, an fiat ante litem conteſtatam, vel poſt, & an procurator conſentiat, vel reſiſtat: & ex hoc obijcit, & ſoluit.*

f ¶*Propter ſuſpicionem.* ] Sic j. de procu. in noſtra. Propter ſuſpicionem poteſt procurator non ſolum ante, ſed etiã poſt litem conteſtatam remoueri. ff. de procur. itẽ ſi ſuſpectus. puta ſi affinitate aliqua aduerſario coniungatur. ff. eo. aut affinitate. aut ſi familiaris fiat aduerſario. j. de offi. deleg. inſinuante. & quoties noua cauſa ſuperuenit. ff. eo. ſi poſt datũ. & hoc poſt litem conteſt. ſed cauſa cognita. ff. eo. poſt litem. & l. quę omnia. & hoc verũ eſt, ſi procurator contradicat, ſecus ſi conſentiat: quia tunc ſine cauſę cognitione remouetur. j. de procu. audi-

Procurator ꝓpter ſuſpicionẽ reuocatur.

literas ipſi ex eo non valere di cebant [a]: quia per eũdem V. & poſt reuocationem manda ti fuerant impetratæ: ¶ Quia verò iuxta generalis ſtatuta † concilij, Apoſtolicæ literæ (quas ſine ſpeciali [b] mandato domini quis impetrat) valere non debẽt, niſi ſit de illis perſonis [c], † à quibus non eſt exigendum de iure mandatum: mandamus quatenus ſi reuocatio [d] mãdati ad procuratorem peruenit, (cum minus valere debeant literæ, quæ impetrantur ab illo, à quo mandatum [e] dominus reuocauit) in negotio † iuxta priorũ continentiam literarum, non obſtantibus poſterioribus, procedatis.

¶ Idem decano, & magiſtro G. canonico Leodienſi.

¶ *Reſcriptum impetratum contra hominem alicuius diœceſis, non extenditur ad hominem eiuſdem nominis, alterius diœceſis.*

C A P. XXXIIII.

SIgnificante V. nos noueritis accepiſſe, quòd cum R. contra V. Remenſis diœceſis ſuper quibuſdam pannis, & alijs † ad iudices literas impetraſſet, idem V. excipiendo

cu. auditis. & ante lit. conteſt. nulla cauſa interueniẽte. ff. eo. ante litem. Quare ergo non reuocatur quicquid factum fuit per talem procuratorem? Ratio ſatis eſt in euidenti: quia huiuſmodi reuocatio non peruenit ad aduerſarium, vel ad iudicem, vt ex aduerſo proponebatur: vt j̃. ſequitur. & ideo quicquid cum ipſo factum eſt, valet quouſque reuocatio ſit nota aduerſario, vel iudici. j̃. de procu. mandato. 1 nec ille probauit ꝙ reuocatio mandati ad aduerſarium, vel iudicem perueniſſet: & ideo rectè interlocuti ſunt iudices ſe debere per huiuſmodi literas procedere, & ille nobilis ſuper hoc acquieuit interlocutioni, oſtendendo alias literas impetratas per eundem procuratorem, quæ non valent, ſi reuocatio ad ipſum ꝓcuratorẽ peruenit. Ad hoc enim vt reuocatio teneat, neceſſe eſt vt ad aduerſarium, vel ad iudicem perueniat. j̃. de procu. mandato. & ibi dicemus de hoc, & hoc in iudicio, ſecus extra iudicium: vbi ſufficit ꝙ reuocatio perueniat ad procuratorẽ. & poſtea non valet quod facit in præiudiciũ domini, ſed bene valet quod facit antequam reuocatio ad eũ perueniat. vt j̃. colligitur. verſi. ſi reuocatio, &c. ff. mandati. ſi mandaſſem.

1 Concor. text. in l. ſi ꝓcurator. cũ ibi not. ff. de procu. & l. ſed & ſi mãdaſſem. & l. ſi præcedente. ff. mandati.

† Concilij Lateranẽ. ſub Innocentio 3. c. 37.

† Vide l. ſolutum. §. fi. cum l. ſeq. ff. de pig. act. & in l. filiusfa. ff. de dona.

¶ *Glo. ſeq. alleg. v. concor. & duo contraria. Item obijcit, & ſoluit.*

a ¶ *Non valere dicebant.*] Et merito, quia ipſe nobilis hanc allegationem contra aduerſarios allegabat, ergo contra ſe illam recipere tenebatur. 19. diſt. ſi Romanorum. §. 1. & in gl. ſuffragari. & 4. q. 3. c. fin. ad fin. ſi quis teſtibus. & 9. diſt. neque quorumlibet. & 3. q. 8. c. 1. §. cuius in agendo, & j̃. de cenſib. cum olim. arg. contra. 37. diſt. ſi quid veri. & diſt. 10. lege. Et ita ex propria confeſſione probat ſecundas literas non valere: cui confeſſioni ſtandũ videt̃: ſed non eſt verũ, niſi reuocatio mandati ad procuratorem peruenerit: vt j̃. ſequitur. & ff. man. ſi mandaſſem. arg. ꝙ non ſufficit reuocare mãdatum, niſi reuocatio perueniat ad procuratorem: vt patet hic, & in l. prædic. ſi mandaſſem. & ita poteſt habere ratas literas antequam reuocatio perueniat ad procuratorem, licet cõfiteatur ſe reuocaſſe mandatum, non tamen cõfitetur reuocationem perueniſſe ad procuratorem, vnde debet illud probare: vt j̃. dicit. Et ita patet ꝙ primæ etiam non debeant valere, ſi probetur ꝙ reuocatio ad procuratorem perueniſſet: & tamen dicitur j̃. ꝙ valent. Sed hoc ideo eſt: quia reuocatio non peruenit ad iudicem, vel ad aduerſarium. j̃. de procu. mandato. & dicitur de hoc s̃. eod. in iſto c. & aliud eſt in iudicio, & aliud extra, vt dictum eſt s̃. eo. nonnulli. §. ſunt & alij.

¶ *Glo. ſequens notat, quærit, & remittit, quæſtionis dubiũ aperit, ſol. ponit opinio. Io. item Vincen. & obſeruantiam curiæ.*

b ¶ *Sine ſpeciali.*] id eſt, expreſſo, ſecundum Vin. Et ita patet hic ꝙ non valent literæ ſine ſpeciali mandato, licet conſtitutio illa: s̃. eo. nonnulli. malè obſeruetur, vt dictũ fuit ibi: & ſic confirmatur hic tenor illius conſtitutionis. Sed qualiter probabit quis literas impetratas de mandato domini? De hoc dictum eſt in illa conſtitutione, nonnulli. Si quis conſtituat aliquem procuratorem ſuum ad impetrandum, ſufficit oſtendere ꝙ ſibi dedit mandatum ad impetrandũ. ſed adhuc non videtur ſufficere, quia per hoc non conſtat ꝙ ille impetrauerit. nã alius potuit eas impetrare, & ſic non ſufficit oſtẽdere tale mandatum, quia illud non probat impetrationem, quia non probat hoc eſſe quod ab hoc contingit abeſſe. j̃. de trãſla. inter corporalia. & C. vnde cognati. l. non hoc. & ſic videtur adhuc ꝙ neceſſe ſit probare ꝙ ille procurator tales literas impetrauit, qđ erit difficile ꝓbare: qđ ergo erit? Dico ꝙ neceſſe eſt ꝙ oſtendat, ſiue ꝓbet mãdatũ, & ꝙ probet ſe ab illo recepiſſe literas, cui mandauit, ſiue ab alio pro ipſo, & conſulo ꝙ tam de mandato, quàm de receptione literarũ ab illo procuratore fiat publicũ inſtrumentum, ad faciendum fidem in iudicio ſi ei obijciatur. Et hoc credo verum tã in cauſa appellationis, quàm in literis, quæ impetrantur per ſimplicem querelam, licet Ioan. dixerit ꝙ non eſt ita in cauſa appellationis: quia ita bene poſſunt lites finitæ per ſententiam ſuſcitari per tales literas impetratas ſine mandato, vt per alias: acquieſceret enim forte ſententiæ ſi literas non haberet, & ſic generaliter intelligo conſtitutionem, Hæc decre. & illa s̃. eo. nonnulli. de iure ſic intelliguntur. tamen ſatis credo ſufficere iuramentum impetrantis cum vno teſte, ad faciendum fidem ſuper impetratione literarum, ex quo conſtat de mandato. j̃. de procu. ex inſinuatione. Vinc. dixit quòd generalis ꝓcurator ſufficit ad hoc: 2 quod eſt contra iſtam literam & contra legem. ff. de offi. eius cui mãd. eſt iur. l. 1. ſed ipſe exponit, ſpeciali, id eſt expreſſo: qđ non videtur verũ: quia in generali ꝓcuratione nihil de impetratione exprimitur: & hoc dicit per legem quæ potius contradicit. ff. de procura. procurator totorum. Sed ſi haberet generalem procurationem ad lites & liberam adminiſtrationem, ſatis credo quòd poſſit literas impetrare, vt ff. de procu. procurator cui. j̃. de procura. petitio. ſed ſi haberet mandatum generale ad negotia tantum, non credo ꝙ poſſit literas impetrare ad lites, quia (vt hic dicitur) ſpeciale mandatum exigitur in hoc caſu. argum. l. prædictæ, procurator totorum. Curia tamen non ſeruat hoc quod hic, & in cõcilio dicitur, nec daret literas propter hoc appellanti.

† in vno antiquo ita: In negotio iſto.

2 Adde cõtra opinio. Vincẽ. pro gl. ꝙ ſi procurator habet generale, & ſpeciale mandatum, & producat ſpeciale tãtum, iudiciũ eſt nullum. tex. eſt in l. falſus. & ibi Bal. C. de fur.

† Hæc duo verba: & alijs: deſunt in antiquis.

c ¶ *Perſonis.*] Puta liberi, parentes, fratres, affines, & liberti: ff. de procurato. ſed & hæ pſonæ. quia & agere poſſunt pro talibus coniunctis perſonis, dum tamen contraria voluntas non appareat. ff. de procura. Pomponius. §. vltimo.

¶ *Gloſſa ſeq. quærit, ſoluit, ponit opi. Innocen.*

d ¶ *Si reuocatio.*] Sed quis probabit reuocationem 3 perueniſſe ad procuratorem? In caſu iſto capitulum Laudun. debet probare hoc, aliàs regulare eſt ꝙ actor ſemper debet probare mandatum, vt dixi s̃. eod. c. nonnulli. Papa tamen cõtrariũ dicit, ꝙ reus debet probare ꝙ non ſint impetratæ per procuratorem, quia non eſt præſumendum ꝙ ſuam pecuniam iactet, & ita propter præſumptionẽ trãsfertur probatio in reũ.

3 Adde ſimilem eſſe text. in l. 1. §. 1. ff. de except. rei iud. & in l. gñaliter. §. ſub co[...]tione. ff. qs & à quo.

¶ *Gloſſa ſeq. notat, quærit, arguit negatiuè, ſoluit contrarium.*

e ¶ *Mandatum dominus reuocauit.*] Et ita idem eſt ſi mandatum fuerit reuocatum, ac ſi non habuiſſet mandatum, imo plus, quia contra voluntatem domini: quare literæ non valent. Et ita patet hic ex litera ſequenti quòd ratihabitio in tali caſu locum non habet aduerſario contradicente. Item ſi procurator mandauit hanc impetrationem alij, nunquid valebunt literæ impetratæ per illum? Videtur quòd non, quia procurator ante lit. conteſt. alium procuratorem dare nõ poteſt. C. de procu. neque tutores. & l. nulla dubitatio. Tu dicas quòd bene valent literæ illæ impetratæ per illum, cui procurator mandauit. Et quod dicitur, procurator ante litem conteſtatam non poteſt alium procuratorem conſtituere, iſtud verum eſt ad agendum: ſed ad negotia procurator datus alij demandare poteſt. ff. man. ſi procuratorem. §. 1. & ff. de nego. geſt. ſi quis mandato. & talis procurator bene committitur in curia, & cõſueuit dici in procuratione, 4 Do tibi poteſtatẽ, vt alium poſſis (ſi neceſſe fuerit) conſtituere procuratorẽ. Additio. Et tunc ſubſtituens reuocare non poteſt ſubſtitutum, qui ſuſcepit mandatum, niſi habeat reuocandi poteſtatem. de proc. is quis. lib. 6. Ioan. And.

4 Et hoc hodie obſeruat communis vſus.

S*Ignificante.*] Diuiditur: quia primò ponitur appellãtis narratio. Secũdò appellationis commiſſio: ibi, *Ideoque.* Abb.

Casus. Quidam nomine R. impetrauit literas contra V. ſub hac forma, Cõqueritur R. de V. Remeñ. diœce. ſuper quibuſdam pannis. V. citatus coram iudicibus excipiendo propoſuit, quòd cum non eſſet Remeñ. diœce. ſed Leodieñ. per huiuſmodi literas nõ poterat conueniri, cum de diœc. Leodieñ. nullam fecerint mentionem, & quia iudex hanc exceptionem admittere denegauit, V. ad ſed. Apo. appellauit. Vnde Papa mandat ꝙ ſi ita eſt, reuocetur in irritum quicquid fuit poſt appellationem attentatum. Nota quòd ſignificatio vnius nominis non extenditur ad aliud. Item error nominis vitiat reſcriptum, & idem in ſequenti cap.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit per ſex rationes, & ſoluit.*

a ¶ *Non*

proposuit, ꝙ cum idem nõ de Remenſi [a], ſed de Leodieñ. diœceſi exiſteret, per huiuſmodi literas (cum de diœceſi Leodieñ. nõ facerent † aliquã mentionem) conueniri de iure non poterat, nec debebat. Et quia exceptionem huiuſmodi admittere denegarunt, noſtram audientiam appellauit. † ¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, & cętera.

¶ Idẽ priori ſancti Laudinenſis, & ſuccentori Rothomageñ.

*¶ Per reſcriptum impetratum contra homines diœceſis, non poſſunt cõueniri homines ciuitatis.*

CAP. XXXV.

Rodulphus clericus rector eccleſiæ ſancti Chriſtophori de ciuitate Sagienſi, ſua nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cum magiſter R. eum per quaſdam literas contra epiſcopũ Sagieñ. & quoſdam alios Sagieñ. diœceſis [b], ſuper redditibus, & reb⁹ alijs impetratas à nobis, coram iudicibus ſuper eadem eccleſia, per generalem clauſulam [quidam alij] conueniſſet; idẽ rector propoſuit excipiendo, quòd cum eſſet de ciuitate Sagienſi, & ſub eadem clauſula nullus de ciuitate ipſa intelligitur incluſus, conueniri non poterat per eandem. Et quia dicti iudices exceptionem huiuſmodi recuſarunt admittere, noſtram audientiam appellauit. ¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocetis in irritum, & cętera.

¶ Idem Abbati ſancti Iacobi.

*¶ Si conueniendus per clauſulã, moriatur re integra, ſucceſſor conueniri non poteſt.*

CAP. XXXVI.

Significauit nobis comitiſſa Namuteñ. quòd cum mortuo comite fratre ſuo, ipſa in eius ſucceſſerit comitatu, G. & B. per quaſdam literas Apoſtolicas contra Tulleñ. epiſcopum, & quoſdam alios clericos, & laicos impetratas, eam coram iudicibus (ad quos obtentæ fuerant) ſuper quadam ſumma pecuniæ, quam eidem fratri ſuo mutuaſſe dicebant, per illam generalem clauſulã [quidam alij] (quia in prædicto comitatu ſucceſſerat) cõ-

a *Non de Remenſi.* ] Sed videtur ꝙ hoc ſibi obeſſe non debuit: quia ſi hoc dixiſſet, nihilominus literas habuiſſet. ſ. eod. ſuper literis. quia ex quo de corpore conſtat, extrinſeca non nocent, licet omnia non exprimantur, ĩ. de conſan. & affi. tua nos. & ff. de rei vend. ſi in rem. in fi. Et certũ dicitur ſiue proprio nomine, ſiue demonſtratione quæ vicẽ proprij nominis obtinet, deſignetur, aut etiã digito oſtendatur. ff. ſi cert. pet. certum eſt. ff. de rei vẽd. ſi in rem. in fi. Sed iſte perſonaliter oſtenditur, ergo videtur ꝙ ſit per literas tales audiendus. 1 Prætereà nõ debet ei talis error obeſſe, cum cõſtet de errore. C. de iur. & fact. igno. error facti. Prætereà falſa cauſa nõ perimit legatum, ſiue falſa demonſtratio. C. de fal. cau. adic. l. 2. ff. de cond. & demon. falſa demõſtratio. & ĩ. de conuer. coniug. ex parte. 2. nec mendaciũ obligãtis impedit obligationẽ. ĩ. de conuer. coniug. veniẽs. Sed iſta nõ proſunt: qa ratio illius decre. ſuper literis. non habet locum vbique. Nunquid ſi Titius appellet ſe Seium in literis, valebunt literæ? qa ſi hoc dixiſſet Papę, nihilominus literas habuiſſet; non prodeſt eis talis ignorantia, ſiue error, imo nocet: quia literæ nõ valebũt, vt hic dicit, & quia non cadit in iuriſdictionẽ iſtius delegati: quia Papa non intendit dare iuriſdictionem, niſi in hominem Remeñ. diœce. & prætereà inconueniẽs videretur ſi tales literæ hic deberent valere huic: quia ſic viderẽtur incertæ, quia V. alius diœc. Remeñ. per illas literas poſſet conueniri: & ita vna clauſula quæ certa, & determinata videretur, poſſet trahi ad plures perſonas: quod eſſe nõ debet, quia generalitas in huiuſmodi literis reprobatur. ſ. eod. ad hæc. & qa reſcripta ſtricti iuris ſunt. ĩ. de offi. deleg. P. & G. & reſtringendæ ſunt lites potius quàm laxandæ. ſ. eod. nonnulli. & ratio illius decre. ſuper literis. tunc habet locum, quãdo ex quo dictum eſt, vel tacitum, Papa citius mouetur ad dandum, vel denegandum reſcriptum. ĩ. eo. ex inſinuatione. & c. ſi proponente. & ſ. eo. cum adeo. Sed hic non eſt ita.

† faceret.

1 Maxime, qa in principio cauſæ fauendum eſt actori. ff. de iudic. ſi qs intẽtione. Ioã. And.

† Vide l. à procedente. & ibi Bart. C. de dila.

Additio. Vnde decre. illa loquitur in exceptione, qua opponitur non valere reſcriptum, hic autem non excipit ꝙ non valeat reſcriptum, quod ſi faceret, ſuccumberet, ſed excipit ſe per illud reſcriptum conueniri nõ poſſe: quia de eo nõ facit mentionem. Ioan. And.

R*odulphus.* ] Diuiditur vt prox. decre. Secunda: ibi, *Ideoque.* Ab. Sic.

Casus. Magiſter R. impetrauit literas à ſede Apoſt. in hac forma: Conqueritur R. ꝙ epiſcopus Sagieñ. & quidã alij Sagieñ. diœce. ſuper redditibus, & rebus alijs iniuriãtur eidem. Iudices per clauſulam generalem, [& quidam alij,] Rodul. clericum rectorem eccleſiæ S. Chriſtophori ſuper eccleſia ipſa citauerunt. idem Rodul. excipiendo propoſuit coram eis, quòd cum ipſe Rodul. eſſet de ciuitate Sagieñ. & ſub illa clauſula [& quidam alij diœceſis Sagieñ. ] nullus de ciuitate Sagieñ. intelligatur includi, per clauſulam illã non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionem huius admittere noluerunt, ad ſedem Apo. appellauit. Papa mandat vt ſi ita eſt, in irritum reuocetur quicquid poſt appellationem inuenerint eſſe factum. Nota quòd ciuitas appellatione diœceſis non continetur.

*¶ Gloſ. ſeq. notat, & inſtruit, medium recitetur per q. quid ſi dicatur epiſcopus Sagien. & quidam alij. arg. ſolos Ciuitatenſes includi. ſoluit contrarium; & idem ſi diceretur, Quidam alij ſubditi ipſius, &c.*

b ¶ *Sagien. diœceſis.* ] Per hoc patet expreſsè, quòd aliud eſt dicere, Et alios comprehẽdit clericus diœceſanus, & alios clericus Ciuitatenſis. ĩ. de verbo. ſign. cum clerici Placentini. & ita dicẽdo: quidã Boñ. diœceſis null⁹ ciuis poterit conueniri. & ideo in clauſula illa, [& quidam alij] debet poni & dici ſic: Et quidam alij ciuitatis, & diœceſis Bono. & ſic tam de ciuitate quàm de diœceſi per illam clauſulam poterunt conueniri: quia ciuitas & diœceſis diuerſa ſunt, 2 licet ſub vna iuriſdictione, ſiue vno epiſcopo. ĩ. de cen. venerabili. & eſt ſimile, quia licet epiſcopus ſit in eccleſia, & eccleſia in epiſcopo, vt 7. q. 1. ſcire. tamen quandoq; nomine epiſcopi non deſignatur eccleſia, licet ipſe ſit caput eccleſiæ. ĩ. de teſti. requiſiſti. Si dixiſſet Sagi. epiſcopus, Et quidam alij: tũc per illam clauſulam, [quidam alij ] videtur ꝙ tantum illi de ciuitate conueniri debeant: quia determinatio præcedens, ſ. Sagieñ. intelligitur repetita. & eſt ſenſus, quidam alij Sagieñ. vt 32. q. 7. Apoſtolus, & ff. de verb. oblig. Titia. §. 1. imo & diœcœ. poſſunt conueniri. ĩ. eod. ſignificauit. quia clauſula illa vaga eſt & generalis, ſed non extra diœceſim. vt ſ. eo. paſtoralis. §. 1. Si dicas, Et quidã alij Sagieñ. diœc. modo clauſula illa, [quidam alij] reſtringitur per determinationem ſequẽtem ad illos de diœceſi tantum, alioquin non eſſet differentia inter iſta nomina Boñ. & diœceſanus, ſed conſtat ꝙ diuerſa ſunt, & diuerſa ſignificant, non enim ſunt ſynonima. vnde bona fuit appellatio rectoris qui erat de ciuitate. Si ſic diceretur, Epiſcopus Sagieñ. & quidam alij iuriſdictionis ipſius, vel quidam alij ſubditi ipſius, tũc per clauſulam illam [quidam alij,] poſſent conueniri tam de ciuitate quã de diœceſi: quia talis clauſula generalis ad omnes interius, & exterius extenditur. Item ex alia cauſa non poterat conueniri per literas illas: quia minora negotia ibi exprimebantur, vnde per generalem clauſulam ſuper maioribus non poterat conueniri. ſ. eo. ſedes. ſed hanc exceptionem non oppoſuit B. Sed pone ꝙ non oppoſuiſſet illam exceptionem, nec illam de maiori negotio, & ſic iudex proceſſiſſet ad ſententiam condemnationis, nunquid valuiſſet ſententia? Videtur ꝙ ſic: quia huiuſmodi exceptiones dilatoriæ videntur. Sed contra credo: quia per hanc clauſulam: [& quoſdam alios Sagieñ. diœce.] datur iuriſdictio tantum in diœceſanos, & non de ciuitate, & per hanc clauſulam in rebus alijs non datur iuriſdictio ſuper maioribus negotijs. ſ. eod. ſedes. vnde talis ſententia non tenet deficiente iuriſdictione. Nec etiam credo poſſe prorogari iuriſdictionem in primo caſu, vt ĩ. de offic. deleg. P. & G. nec in alio, quia conſenſus priuatorum eum iudicem non facit, qui nulli præeſt iuriſdictioni. C. de iuriſ. om. iudi. l. priuatorum.

2 63. diſt. ego Ludouicus. & infra de ſent. excõ. ſi ciuitas. libr. 6. tamẽ qui eſt de diœceſi, de ciuitate intelligitur. l. q ex vico. ff. ad municipalẽ. l. formã. §. ſi vero. ff. de cẽſib.

S*ignificauit nobis.* ] Diuiditur vt proxima præcedens. ſecũda: ibi, *Ideoque.* Abb. Siculus.

Casus. B. & G. laici impetrauerunt literas à ſede Apoſt. ſub hac forma: Conqueſti ſunt nobis B. & G. ꝙ epiſcopus Tulleñ. & quidã alij clerici & laici ſuper tali re, & rebus alijs, eiſdem iniuriantur. iudices per clauſulam generalem [& quidam alij ] citauerunt comitiſſam Namutenſem pro eo quòd ipſa ſucceſſerat fratri ſuo in comitatu, cui quãdam ſummam pecuniæ dicti B. & G. mutuauerunt, & ſic eam tanquam heredem con-

dem conueniebant. Ipſa verò per procuratorem ſuum fecit excipi coram ipſis iudicibus, ꝙ cum adhuc frater ipſius mulieris viueret quando eædem literæ fuerunt impetratæ, nec per lIteras frater eius fuit ad iudicium euocatus dum viueret, per literas illas non potuit conueniri: & quia iudices hãc exceptionem admittere noluerunt, ad ſedem Apoſto. appellauit. Papa mandat quòd ſi ita eſt, totũ quod poſt appellationem factũ eſt, in irritum reuocetur. Nota quòd ſucceſſores debitorũ, qui per clauſulam generalem poſſunt conueniri, eis defunctis re integra conueniri non poſſunt, ſed facta citatione hæredes illorum per tales literas poterunt conueniri: & ita per citationem reſcriptum extenditur ad hæredes, licet reſcripta ſtricti iuris cenſeantur.

¶ *Gloß. ſeq. not. reſcripta re integra, &c. dat duo ſimilia, & rationẽ ſubdit, alleg. tria iura in contrarium, & ſoluit. Secundò argu. quòd data, &c. ſignat contrarium, & remittit. Tertiò obijcit de decre. dilecti. & dupliciter ſoluit.*

uenerunt: excipiente itaque procuratore ſuo, quòd cũ adhuc frater eiuſdem mulieris viueret [a], quando eædem literæ impetratę fuerunt, nec per ipſas dum viueret [b] fuerat ad iudicium euocatus, earum auctoritate non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionem non admittebant ipſius, noſtram audientiam appellauit: & infrà. ¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, & cętera.

¶ Idem Abbati ſancti Victoris.

¶ *Non valent literæ executoriæ, in quibus impetrans falſò dixit monitorias præceſſiße.*

## CAP. XXXVII.

EX inſinuatione epiſcopi Ambiañ. accepimus, ꝙ I. clericus ſuper eius prouiſione, ad ipſum præceptorias, & poſtmodum ad vos † executorias contra eum literas impetrauit: & infrà. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi nullæ monitoriæ ſuper hoc præceſſerint, executorijs ſuperſedeatis eiſdem, dummodo eædem executoriæ de monitorijs [c] fecerint mentionẽ, alioquin in executionis negotio, iuxtà directum ad vos pro ipſo mandatum, ratione præuia procedatis.

† Loquitur abbati ſancti Victoris, ſubaudi, & collegio, aliàs non ſubaudiretur in plurali. capit. quam graui. infra de crimine falſi.

a ¶ *Viueret.* ] Iſte comes dum viuebat, poterat per literas illas conueniri, ſed eo mortuo ſucceſſor eius non poteſt. Et ſic patet expreſsè per decretalem iſtam, quòd reſcripta ſaltẽ re integra, non extenduntur ad ſucceſſores illorum, contra quos fuerant impetrata, vel qui per ea poterant conueniri. & ita morte illius, contra quem impetratur, finitur mandatum, ſicut & morte mandantis. j. de offic. delega. relatum. & c. gratum. & cap. licet, & j. de offic. delega. cap. vlt. & ſic eodem modo finitur morte impetrantis, ita quòd non tranſit ad ſucceſſores, ſaltem re integra: & hoc ideo contingit, quia reſcripta perſonalia ſunt, nec ad perſonas, vel ad res alias, quàm quæ continentur ibi, extenduntur. j. de offi. deleg. cum olim. & cap. P. & G. & hoc probatur hic manifeſtè. argum. contra. j. de iud. quia V. j. de alienat. mut. iudi. cap. 1. & 2. & j. de conceſ. præben. propoſuit. Sed verum eſt quòd re integra finiuntur huiuſmodi reſcripta, vt hic dicitur. Et eſt hic argu. quòd data literarum eſt conſideranda. s. eod. eam te. & cap. conſtitutus. contra. j. de præben. dilectus. 2. vbi de hoc. & in c. eam te. Item ſignatur contra. j. de fo. compe. dilecti filij. ibi: conuenitur ſucceſſor per literas impetratas contra prædeceſſorem. Sed hic conueniebatur ſucceſſor, & anteceſſor per clauſulam generalem, & ideo re integra finitur hic tale mandatum, ſed ibi, ſ. in contrario literæ impetratæ ſpecialiter fuerunt contra prædeceſſorem, & finguntur vna perſona anteceſſor & ſucceſſor: quia contra dignitatem impetratæ intelliguntur, quæ non moritur. j. de offic. deleg. quoniam abbas. Sed ſi dictum fuiſſet cõtra epiſcopum Tull. & comitem Namuteñ. tunc comitiſſa poterit conueniri: quia contra comitatum literæ impetrantur, & ſic poterat conueniri quicunque ſuccederet in comitatu illo: ſicut in cap. dilecti. Vel dic quòd in cap. dilecti. prædeceſſor fuit citatus. & ſic planũ eſt, & nullum contrarium. ſed non colligitur ex c. dilecti. quòd anteceſſor fuerit citatus.

Reſcripta non extenduntur ad ſucceſſores eorũ, cõtra quos fuerunt impetrata.

¶ *Gloß. ſeq. arguit à contrario, & illud approbat.*

b ¶ *Dum viueret.* ] Et ſic videtur quòd ſi citatus fuiſſet frater illius comitiſſæ, perpetuatum fuiſſet reſcriptum contra ſucceſſores illius, contra quem impetratur, & eadem ratione & impetrantis: ſicut perpetuatur per citationem quantum ad mortem delegantis, vt poſt deceſſum valeat delegantis: vt in prædictis decre. de offi. deleg. gratum. & licet. arg. j. de app. vt debitus. s. eod. cap. capitulum ſanctæ crucis. 1 nam video ꝙ alia quæ non tranſeunt ad ſucceſſores, poſt conuentionem tranſeunt. arg. j. de dona. capit. vlti. à contrario ſenſu. ar. C. de reuo. dona. l. 1. & vlti. in fin. & in querela inofficioſi teſtamenti. C. de inoffic. teſta. ſi pater. & l. ſi quis filium. & melius. ff. de inoffic. teſta. poſthumus. §. vlti. & C. de noua. ſi delegatio. & iudicio cœpto negotium tranſit ad hæredes. C. de iureiuran. Authen. principales. Satis credo quòd ſi ille fuiſſet ad iudicium euocatus, perpetuatæ eſſent literæ, vt ſucceſſores impetrantis poſſent agere poſteà per illas, & contra reum, & ſucceſſores ipſius, vt hic innuit ſatis expreſsè cum dicit: Nec per literas ipſas fuit ad iudicium euocatus: & poſteà dicit, ſi ita eſt, vnde illa clauſula reſpicit omnia ſupradicta, ſ. ꝙ eo viuente fuerunt impetratæ, nec fuit ad iudicium euocatus. & eſt ſimile s. eod. olim. vbi clauſula iſta [ſi ita eſt,] reſpicit omnia ſuperiora.

1 Concor. tex. in l. quæ principi. & l. ſequẽ. & ibi Bart. ff. de lega. 2. & in l. annua. §. 2. ff. de anau. lega.

ADDITIO. Dixerunt hic Innocen. & Compoſt. ꝙ per clauſulam generalem poterit conueniri nomine eccleſiæ, is qui factus eſt prælatus poſt impetrationem: quia non dicitur proprie conueniri perſona prælati, ſed eccleſia. Ioannes Andreas in nouel.

¶ Idem Nouieñ. Epiſcopo.

¶ *Ceßantibus clauſulis in dubio Papa non intendit grauare eundem collatorem ſuper prouiſione duorũ: ideo ſecundum impetrans repellitur, ſiue primus expectet, ſiue ſit iam gratiã conſecutus. hoc dicit ſecundum intellectum gloß.*

EX *inſinuatione.* ] Diuiditur in duas partes. nam primò ponitur partis deciſa querela. ſecundò prouiſio: ibi *Quocirca.* Abb. Siculus.

CASVS: Quidam clericus nomine Io. impetrauit literas præceptorias ſuper prouiſione ipſius ad epiſcopum Ambianeñ. & poſt modum ad iudices iſtos literas executorias impetrauit contra epiſcopum ſupradictum, in quibus cum de monitorijs fiat mentio, epiſcopus propoſuit coram iudicibus, quòd ſuper hoc nullas monitorias receperat: & conſuetudo eſt eccleſiæ vel curiæ Romanæ, quòd præceptoriæ non dentur niſi monitoriæ præceſſerint. Vnde per eas veritate tacita impetratas prouidere non tenebatur eidem. conſultus Papa reſpondet, quòd ſi ſuper hoc nullæ monitoriæ præceſſerunt, ſuperſedeant executorijs, dummodo executoriæ de monitorijs fecerint mentionem: alioquin procedant per executorias iuxta traditam ſibi formam. Not. quòd ſi reſcriptum faciat mentionem alterius reſcripti, primum reſcriptum exhibendum eſt. Item ex hac decretali colligitur conſuetudo Romã. Eccle. in beneficijs conferendis, vt primo dentur monitoriæ, poſtmodum præceptoriæ, vltimò executoriæ: & tunc debet fieri mentio de monitorijs, & præceptorijs. Aliquando tamen dat Papa monitorias literas, & executorias ſimul.

¶ *Gloßa ſequens reddit cauſam textus. ponit ſtylum curiæ, & arguit.*

c ¶ *De monitorijs.* ] Sic patet quòd executoriæ non valent facientes mentionem de monitorijs, vbi monitoriæ non præceſſerint: quia veritate tacita ſunt obtentæ, & falſitate expreſſa, vt facilius literas executorias obtineret, tanquam ſi tacuiſſet veritatem exprimendo, executorias non habuiſſet: vt ſupra eodem, ſuper literis. Item ſi tacuiſſet alium de mandato Papæ fuiſſe receptum, non valuiſſet reſcriptum, infra eodem, mandatum. & cap. abbatem. quæ enim ſint exprimenda in beneficijs impetrandis, dicetur infra eodem capit. ſi proponente. Quandoque tamen executoriæ prima vice conceduntur. ſupra eodem cap. capitulum ſanctæ crucis. ſed illud de ſpeciali gratia. Sed ordo & conſuetudo curiæ eſt, 2 quòd primò monitoriæ, ſecundò præceptoriæ, vltimò executoriæ conceduntur. ſupra eodem, conſtitutus. Et eſt hic argumentum, quòd ſi quis in aliquo inſtrumento faciat mentionem alterius inſtrumenti, non creditur ei niſi exhibeat primum. C. de eden. Authen. ſi quis. & infra de fide inſtrumen. cap. 1. & infra de offic. delega. cum in iure.

2 Olim fuit, ſed hodie non eſt niſi quãdoque in literis quæ ſcribuntur ſuper receptione monialiũ. Io. And.

*Manda-*

M*Andatum Apoſtolicum.* ] Non intendit Papa eundem collatorem grauare de duobus, vbi pro ſecundo ſcribit cum clauſula, [ſi pro alio non eſt reſcriptum, qui huiuſmodi gratiam proſequatur. ] etiam primo tempore datæ, vel præſentationis ſecũdi gratiam aſſecuto. In prima ponit dictum. In ſecunda eius rationem: ibi, *Cum ſuper.* Abb. Siculus.

C a s v s. Papa mandauit epiſcopo Nouiẽſi vt magiſtrum Silue. faceret recipi in canonicum & in fratrem eccleſiæ ſuæ, ſi pro alio ibidem non ſcripſerit, qui huiuſmodi gratiã conſequatur: ſed epiſcopus iam alium ad mandatum Papæ receperat, qui beneficium in eadem eccleſia obtinuerat: dubitauit epiſcopus, vtrum teneretur proſequi mandatũ Papæ, ex eo quòd dicebatur in mandato, [ſi pro alio non ſcripſerimus, qui huiuſmodi gratiam proſequatur,] cum nullus proſequeretur hanc gratiam, ſed iam eſſet proſecuta. Cõſultus Papa dicit, quòd ex quo alium iam recepit ad mandatum ſuũ, mandatum illud proſequi non debet: quia non eſt intentio Papæ grauare eccleſias ſuper receptione duorum. Nota ꝗ Papa per ſuas literas non intendit aliquos grauare ſuper plurium receptione, niſi in literis hoc dicatur.

## C A P. XXXVIII.

MAndatum [a] Apoſtolicum ad te directum, vt magiſtrum S. faceres in canonicum recipi, & in fratrẽ Nouieñ. eccleſiæ, ſi pro alio ibidem non ſcripſimus, qui huiuſmodi gratiam proſequať, alio iam beneficium per noſtras literas obtinente, proſequi non teneris: ¶ Cum ſuper receptione duorum [b], grauandi eccleſiam antedictam, non fuerit intentio [c] mandatoris.

¶Idem.

*¶Eccleſia, in qua Papa primus dedit monitorias, & ſecundus executorias, per primum, non per ſecũdum, intelligitur grauata.*

## C A P. XXXIX.

LIteris Apoſtolicis ad vos directis, vt G. clericum reciperetis in canonicum, & in fratrem, niſi pro alio fuiſſet per nos eccleſia veſtra grauata, mandatum noſtrum vos exequi volumus, & mandamus. ¶Non obſtante, quòd T. ſubdiaconum per noſtras literas executorias recepiſtis, qui à bonæ memoriæ H. prædeceſſore noſtro monitorias [d] impetrauit: ¶ Cum factum prædeceſſoris [e] noſtri potius, quàm noſtrum fuerimus proſecuti. †

C a s v s. Honorius tertius mandauit quibuſdam canonicis per literas monitorias, vt T. ſubdiaconum reciperent in canonicum, & in fratrem. demum mortuus eſt dominus Honorius: præterea dominus Gregor. ix. ſucceſſor Honorij, mãdauit per literas executorias eiſdem canonicis, vt dictũ ſubdiaconum reciperẽt in canonicum, & ſic fuit receptus. poſteà verò idem Gregor. mandauit eiſdem, vt G. clericum reciperent in canonicum, niſi pro aliquo per ipſum eorum eccleſia eſſet grauata: Dicebant canonici, ꝗ non tenebantur ipſum recipere, cum alium ad mandatũ Gregor. eiuſdem recepiſſent. Mandat Gregor. Papa, vt illum G. clericum recipiant non obſtante ꝗ T. ſubdiaconum per literas executorias ipſius Grego. recepiſſent, cũ factum Honorij potius quàm ſuum fuerit proſecutus. Nota quòd ſucceſſor factum ſui anteceſſoris debet ſemper in effectum ducere, ſaltem de honeſtate. † executi.

¶Idem.

*¶ Diœceſanus cui ſcribitur, vt in diœceſi ſua vbi pro alio ſcriptum nõ eſt, prouideat, vel faciat prouideri, nõ poteſt id exequi circa beneficium ſpectãs ad collationem alterius iam pro alio grauati.*

## C A P. XL.

ABbatem, qui mandatum Apoſtolicũ iã recepit [f],

*¶Gloſſa ſeq. arguit, & remittit.*

d *¶Monitorias.* ] Arg. quòd per monitorias ius acquiritur: quod non eſt verum: nec etiam per præceptorias, vel etiam executorias: ſed officium iudicis imploret vt recipiatur. de hoc not. ĵ. de renun. cap. veniens. in not. quę incipit, argu. quòd per literas.

*¶Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.*

a *¶Mandatum.* ] Videtur fatua hæc quæſtio, cum diceretur in literis: Si pro alio non ſcripſimus, qui huiuſmodi gratiam proſequatur. Dubiũ potuit eſſe ex eo quod dicit: Qui huiuſmodi gratiam proſequatur, quia iam receperant aliũ de mandato Papæ, & ſic nõ proſequebatur: imo iam proſecutus erat illam gratiam, ex quo credebat ex verbo illo, Proſequatur, ꝗ non competeret ei exceptio, cum iam eſſet receptus: multo fortius competebat (vt hic patet) 1 & competit hęc exceptio recepto mandato, ſi poſteà pro alio mandetur, licet primus adhuc non ſit receptus. ĵ. eo. abbatem. & ſ. eod. capitulum ſanctæ crucis. ſecus ſi eſſet repulſus.

1 Et ſic p̄ſens trahitur ad p̄teritum. ff. de ver. ſig. verbũ erit. Io. And.

*¶Glo. ſeq. ponit duas opiniones, & primam approbat.*

b *Super receptione duorum.* ] Et ita habes hic. & ĵ. cap. proxi. & c. abbatem. ꝗ Papa non intendit aliquos grauare ſuper receptione duorum: quare ſi ſcribit pro aliquo recipiendo in aliqua eccleſia: licet clauſula illa, Si pro alio nõ ſcripſimus, non ſit ibi, tamẽ ſubintelligitur ſicut illa, Si perſona idonea eſt. ĵ. de elect. cauſam quæ. & ſicut illa, Si preces veritate nitãtur. ſ. eod. cap. 2. quia non eſt intentio Papæ grauare aliquos in receptione plurium: vt dicit hic. Alij dicunt in contrariũ: quòd in fauorem eccleſiæ ponitur illa clauſula, Si pro alio non ſcripſimus: quia ſi non apponatur, nihilominus tenẽtur eum recipere, pro quo ſecundo mandatur. Sed iſta litera (vt mihi videtur) contradicit, & Papa conſueuit illam exceptionem remouere dicendo, Nõ obſtante ſi pro alio, vel alijs ſcripſimus, ſicut dicit, Non obſtante certo canonicorum numero iuramento firmato, vel quacunque alia firmitate vallato. & ſecundũ illos fruſtra apponitur, Nõ obſtãte ſi pro alio, &c.

*¶Glo. ſeq. arguit.*

c *¶Non fuerit intentio.* ] Arg. ꝗ Papa p̄ ſuas literas non vult alicui graue præiudicium inferre. ſic ĵ. de offi. deleg. ſuper eo. & ĵ. de offic. or. licet. & ĵ. de auctor. & vſu pal. ex tuarum. & 9. q. 3. nunc verò. & ff. ne quid in loc. pu. l. 2. §. ſi quis à principe. & §. meritò. & ĵ. de conſue. cum olim. in ſi. Item intentio mãdantis conſideranda eſt. ĵ. de præben. cum cauſam. & c. vlt. & infra de procur. petit. 2 & eadem ratio quæ mouet delegantem, mouerę debet delegatum. ſupra eod. ſuper literis.

2 Vid' tex. in l. talis ſcriptura. ff. de leg. 1.

L*Iteris Apoſtolicis.* ] Diuiditur, quia primò ponitur mandatum ꝗ exequi iubet. Secundò tollit exceptionem: ibi, *Non obſtante.* Tertiò exprimit cauſam: ibi, *Cum factũ.* Abb.

*¶Glo. ſeq. primò arguit: ſecunda pars recitetur per quæſtionem, Quid ſi ad mandatum legati, &c.*

e *¶Cum factum prædeceſſoris.* ] Nota argu. quòd ſucceſſor tenetur adimplere factum prædeceſſoris ſui. 12. quæſt. 5. quia Ioannes. & 16. quæſt. 6. illud. Sic & mandatum ſeu præceptũ factum prædeceſſori, ſucceſſor tenetur adimplere. 18. quæſt. 2. dudum. Sic etiam patet ex hac decret. quòd ſi aliquis ſit receptus ad mãdatum legati, vel prædeceſſoris, per hoc non ſit præiudicium ſucceſſori, nec intelligitur eccleſia grauata in eo caſu. & ſicut clauſula illa, Si ad mãdatum Papę 3 aliũ non recepiſtis, habet tantum locum in eo qui mandat, nec habet exceptionem ſi ad mandatũ prædeceſſoris, vel legati alium recepit, ſic etiam in legato ipſius mandantis videtur contrariũ: quia auctoritate Papæ qui delegauit factũ eſt, & qui per aliũ facit, per ſeipſum facere videtur. ff. de admini. tut. ita autem. §. geſſiſſe. & infra de ſenten. excom. mulieres. Si hoc ſit factũ de ſpeciali mandato, locum haberet exceptio, ſed de generali non videtur.

3 Hoc non credò. puto enim aliud ſi dicat Ad mãdatum Papæ, quàm ſi dicatur Ad mandatũ noſtrũ. ad hoc infra eod. ſi gratioſè. lib. 6. Ioã. And.

A*Bbatem.* ] Commodè non poteſt iſta decret. diuidi, cũ vnico conſtructu contineatur. poteſt tamen quo ad intellectum ſic diuidi: quia primò ponit thema, ex quo reſultat citata quæſtio: & ibi: *cogi.* ponitur eius ſolutio. Ben. Capra.

C a s v s. Dominus Papa mandauit abbati ſancti Proculi, vt S. clerico in aliqua eccleſia ſui monaſterij prouideret. Poſteà mandauit epiſcopo Bononieñ. per literas generales, vt cuidam alij clerico faceret prouideri in ſua diœceſi, vbi pro alio ſcriptum non eſſet. epiſcopus compellebat abbatem, vt illum clericum in aliqua eccleſia faceret recipi. Abbas dicebat quòd iam receperat mãdatum pro alio: Vnde epiſcopus per literas generales ipſum ad prouiſionem illius non poterat compellere. Papa reſpondet quòd abbas ad hoc cogi non debet, nec pôteſt illum epiſcopus aggrauare ſuper conferendis beneficijs, vel eccleſijs, etiamſi epiſcopus habeat facultatem clerico per eaſdem literas prouidẽdi. Not. ꝗ qui primo præſentauit literas ſuas, ei prouideri debet, nec poteſt compelli vt alij prouideat per alias literas: vt patet hic.

f *¶Iam recepit.* ] Vide quòd dicit, Qui mãdatũ Apoſtolicũ iam recepit, non dicit, Qui iam prouiderit. & ſic patet quòd qui primo ſuum mãdatum præſentat, ille debet beneficium obtinere: vt ſ. eod. capitulum ſanctæ crucis. & ĵ. de appellatio. vt debitus. & ſic tenebatur abbas iſte prouidere S. clerico, dum

co,dum tamen alij de mandato eiuſdem non prouiderit,nec epiſcopus per literas illas generales poteſt cogere abbatem, vt dicit,ſuper eccleſijs,vel beneficijs conferendis. Iſta tria capitula ſuperius proxima idem videntur dicere : tñ differunt.

a ¶*Per literas generales.*] Hic habes ꝙ generale mandatum ſecundo impetratum, nō derogat ſpeciali primo impetrato, de hac materia dictū eſt s̃.eod. cap.1. 1

†In antiqs ita, Per literas gñales ad diœceſanū obtentas. & remouēda planè videtur omnino dictio, &, vt ſeries docet.

¶*Gloßa ſequens recitetur per quæſtionem, An executor datus per formam iſtam, Facias prouideri, &c.*

b ¶*Faceret prouideri.*] Per hanc formam non poteſt facere prouideri in aliqua prælatura. j̃. de præb.c.vlti. niſi hoc ſpecialiter exprimatur in literis: vt hic dicitur in fi.huius cap. Per iſtā formā, Facias ꝓuideri, executor cui hoc ius mandatur, poteſt ſolūmodo excommunicare contradicentes ſibi:ſed non poteſt eū inſtituere, vel in poſſeſſionem mittere. Cōtrarium tamen videtur j̃. de præben.pro illorum.ſed non cōtradicit. & intellige prout ibi notatur. Sed per formam iſtam, Mādamus tibi ꝙ prouideas tali in aliqua eccleſiarum tuarum, poteſt illum ponere in poſſeſſionem,inueſtire,ac excommunicare contradictores, niſi rationabile aliquid oſtendatur,ſecundum ꝙ dicitur hic in fi. Poteſtatem habeat prouidendi. & ita vtraq; formarum iſtarum exprimit in cap.iſto,abbatem.& de hoc not.j̃.de conceſ. præben.cum noſtris.& j̃. de præben.cap.vlti.

1 Add̃ tex. & ibi Bar. in l.1.§. 1. ff. de nou. op.nun. & ĩ l.3.§.trãs fugas. & ibi Ang.ff. de ſica.

† Lateranen.ſub Innocen. iij. cap.47.

vt S. clerico in aliqua eccleſiarū ſui monaſterij prouideret, † & ꝑ literas generales [a] ad diœceſanum epiſcopū obtentas, vt in diœceſi ſua (vbi pro alio ſcriptum nō eſſet) faceret prouideri [b], cogi iuris ratio non permittit, nec ſuper conferendis eccleſijs, aut beneficijs aggrauari, etiam ſi facultatē habeat diœceſanus, per eaſdē literas prouidēdi. [c]

¶Idem.

¶*Per reſcriptum directum excommunicatori vt abſoluat excommunicatum, ſi contra concilium eum excommunicauit, datis executoribus, qui eo non parente exequantur, non excommunicatori, ſed executoribus cognitio demandatur.*

CAP. XLI.

AB excommunicato, qui contra ſtatuta † concilij [d] generalis aſſerit ſe ligatū, literis ad excommunicatorē [e] obtentis, vt (ſi eſt ita) ſine difficultate [f] abſoluat eundem, & † alijs deputatis iudicib⁹, qui (eo non parente) mandatum Apoſtolicum exequantur [g]. ¶Nō excommunicatori (qui de facto ſuo [h] certus eſſe debet, licet in hoc deferatur eidem) ſed illis cognitio [i] demandatur.

¶Idem.

¶*Si impetrans reſcriptum ad beneficium, dixit ſe non beneficiatum: cum tamen haberet beneficium, licet exiguum, non valet reſcriptum.*

CAP. XLII.

SI proponente aliquo nondum ſe beneficium eccleſiaſticum aſſecutū, ſuper prouiſione ipſius (licet minus cō-

c ¶*Prouidendi.*] Cum dicitur in literis: Auctoritate noſtra prouideas in aliqua eccleſia tuæ diœceſis. etiam ſi curam habeat animarum. Bernard.

AB *excommunicato.*] Diuiſio, quia primò ponitur factum, ex quo reſultat quæſtio; ſecundò ibi. *Non excommunicatori.* ponitur ſolutio. tertiò in ſolutione inſeritur ratio: ibi, *Qui de facto.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam prælatus excommunicauit quendā ſubditum ſuum contra formam concilij generalis, (quod eſt j̃. de ſenten.excom. ſacro.) ſcilicet nulla monitione præmiſſa. Iſte conqueſtus fuit domino Papæ: vnde mandat illi excommunicatori, ꝙ ſi ita eſt, ipſum ſine difficultate abſoluat: alioquin mandat alijs, vt ipſum abſoluant, ſi excommunicator ipſum non duxerit abſoluēdum. Super verbis iſtis, Si eſt ita, orta eſt dubitatio, vtrum cognitio iſta pertineat excommunicatori, an alijs quibus hoc mādatur. dicitur hic ꝙ iſta cognitio non demandatur excommunicatori, qui de facto ſuo certus eſſe debet, licet deferatur eidem, ſed alijs mādatur. Nota qui contra concilium excommunicatur, ſine difficultate debet abſolui. Item nemo debet proprium factum ignorare.

d ¶*Concilij generalis.*] j̃.de ſenten.excommu.ſacro.

¶*Gloßa ſequens obijcit, & reſpondet. quærit & ſol.arg. & remittit, & iudicem inſtruit.*

e ¶*Ad excommunicatorem.*] Sed quare remittitur ad ipſum, cum iam inique proceſſerit cōtra ipſum, & ideo ſuſpectus eſt ei? Ad hoc dicas ꝙ hæc eſt forma & conſuetudo eccleſiæ, ꝙ ſi aliquis conqueritur ſe excommunicatum iniuſtè fuiſſe, ſiue contra debitam formam concilij generalis, ſi periculum nō eſt in mora, remittitur abſoluendus ad ſuum excommunicatorem. j̃.de ſent.excom. ſacro. 2 & in hoc deferē ipſi excommunicatori, vt factum ſuum ipſe corrigat, qui veritatē ignorare in proprio facto non debet: vt hic dicit, & j̃. de offic.ordi.ad reprimendam. & forte ad verecundiam ſuam, vt ſuum proprium factum corrigat, & emendet, quod quidem poteſt. j̃.de accuſatio.qualiter & quando.& j̃.de ele.noſti. & 35.q.9. quod quis. Sed potius parcitur ei ex eo, ꝙ ipſemet abſoluet: maius eſſet ei opprobrium ſi alius factum ſuum corrigeret: nec debet etiam expectare vt ab alijs corrigatur. in authē. de nupt.in fin.coll.4.& ideo dicit, licet in hoc deferatur eidem. Et quia per ſimplicem querimoniam retulit hoc ad ſuperiorem, & non per appellationem: remittitur ad excommunicatorem. ſi enim appellaſſet, non remitteretur ad excommunicatorem. j̃. de ſent.excom.per tuas. niſi vellet ſuperior ei facere gratiam: 3 vt in d.c.per tuas.& hoc in ordinario, ſecus in delegato, quando ab ipſo appellatur, tunc non remittitur ad delegatum. Sed quid de cauſa principali: nunquid ipſe idem poteſt cognoſcere de hoc? Ita quidē ex quo non appellauit. debuit enim appellare, & ſic eſſet exemptus in totum. argu. j̃. de appellat. ad hæc.& c. propoſuit. Et ita ſuſpenſus, vel excōmunicatus minori excommunicatione poteſt abſoluere excommunicatum. j̃. de ſent. excom.ſacro. & ſuſpenſus ſuſpēſum. j̃. de ſen. excom. duobus. vbi de hoc. Si verò iudex iſte certus eſt ꝙ iuſtè proceſſit, non abſoluet illum: quia delegatus cū de hoc conſtiterit, remitteret illum ad ſuū excommunicatorē, vt eius mandato pareat. Quid de principali quęſtione? dic vt in vltima notula dicitur.

2 Vid̃ Bal. in l. ſi is q. C.ſi pē.appel.mor.inter. verſic. anathematis. & Spe. in titul. de ſenten. ꝑ la.§. vt artem. verſi. illud autē ſcias.

3 Quod poteſt, cū nō remittat eum ad iudicē à quo appellauit, vt eum iudicet, ſed vt eum reſtituat: vt not. 2.q. 1.notū.Io. And.

† & alijs ſibi iudicibus deputatis.

f ¶*Sine difficultate.*] Iuramenti, vel alicuius mandati, aut cautionis.

¶*Gloßa ſequens reci.per quæſtionem.*

g ¶*Exequantur.*] Iſti non poſſunt abſoluere illum niſi poſt terminum elapſum aſſignatum ipſi excommunicatori, aliàs non teneret abſolutio. ſic infra de appel.vt debitus.

¶*Gloßa ſequens diſtinguit inter ignorantiam facti proprij, & alieni. & probabilem & non probabilem. remittit & arguit.*

h ¶*De facto ſuo certus eſſe.*] Et ſic videtur ꝙ nō licet alicui factum proprium ignorare.& hoc verū eſt, niſi habuerit probabilem cauſam ignorantiæ. 34. quæſt. 2. in lectum.arg. 1.q. 1.ſi quis à ſimoniacis. aliàs ignorantia proprij facti non excuſat: quia non eſt veriſimile quòd quis ignoret vires patrimonij ſui. C. de reſcin. ven. quiſquis. & hic. Sed in facto alieno tolerabilis eſt error, vel ignorantia. ff. pro ſuo.l.vlt.& hoc verum eſt ſi probabilis eſt, ſed craſſa & ſupina ignorantia in facto alieno non excuſat. 16.diſt.quod dicitis.& 12.q.2. qui & humanis.& j̃.de poſtu.præla.c.1.in talibus non requiritur ꝙ ſit nimis diligens, & curioſus, nec nimis negligens. ff. de iur. & fact.igno, nec ſupina. De hac materia, no. 1.q.4.c. turbatur.§.notandum. arg. eſt hic, ꝙ in notorijs nullæ ſunt partes iudicis, niſi quantum ad ſententiam.

ADDITIO. Præcedit tamen citatio, vel requiſitio: vt hic vides. Ioan. And.

¶*Glo.ſeq.reci.per q.ſ.quod ſit officiū legatorū, quib.ſcribitur.*

i ¶*Cognitio.*] Tamen antequam cognoſcant vtrum iuſtè, vel iniuſtè ſit excommunicatus, debet abſolui ſi hoc petierit, 4 præſtita cautione, & iuramento quòd parebit mandatis eccleſiæ. j̃.de offi.deleg.cum contingat.& poſtea iſti delegati cognoſcent vtrum fuerit excommunicatus contra ſtatuta concilij generalis: & ſi inuenerint quòd iuſtè fuerit excommunicatus, aut ſeruata fuerit forma concilij, remittent illum ad ſuum excommunicatorem, vt eius mandato pareat ſuper cauſa, pro qua fuerit excommunicatus. j̃.de off.deleg.prudentiam. ver. fin. Et hoc quod diximus debet ſtatim abſolui antequam cognoſcatur, verum eſt niſi aduerſarius obijciat ꝙ non debet ſtatim abſolui, quia fuerit excommunicatus pro manifeſta offenſa, 5 vel quia non paret rei iudicatæ. ff. de rei ven.qui reſtituere.& j̃.de offi.deleg. quærenti. quo probato, non abſoluetur niſi ſatisfaciat. j̃.de verb.ſign.ex parte.& cap. ſeq.& j̃.de ſen.excom.ſolet.in decre. noua.[lib.6.] Si verò inuenerint ꝙ iniuſtè fuerit excommunicatus: tunc delegati iſti cognoſcent de cauſa illa, pro qua fuerit excommunicatus.

4 Hoc intellige ſecundū decre.ꝑ tuas. de ſen. excom. Ioan. And.

5 Vel manifeſta cōtumacia. infra de ſentē. excom. venerabilibus.§.ſec⁹. libr.6. Ioā. And.

SI *proponente.*] Hodie dicendum eſt vt clarius habetur in c.ſi motu proprio.de præben.lib.6.vbi indiſtinctè deciditur, ꝙ qualecumque beneficium habeat impetrans, niſi de illo faciat mentionem, non valet impetratio ſecundi. Et diuiditur iſta decre. in duas partes. in prima ponitur quæſtio: in ſecunda ſolutio: ibi, *Illud.* Abbas.

CASVS. Aliquis habebat modicum beneficiū, de quo cō-

modè

modè non poterat ſuſtentari, & impetrauit literas ſuper beneficio obtinendo, proponens ſe nondum beneficium aſſecutum, nullam faciendo mẽtionem de beneficio, licet modico quod habebat. Papa conſultus dicit ꝙ literæ illæ non valent: quia fraudulenter ſunt obtẽtæ. Not. quantuncunque modicum ſit beneficiũ, ſemper de ipſo eſt mentio facienda, ſi aliud beneficium voluerit impetrare.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, probans ſex modis non curandum de modico, & reſpondet per quatuor rationes. demum quærit, ſoluit, alleg. duo iura in contrarium.*

a ¶ *Minus competens.*] Sed videt ꝙ hoc obeſſe non debeat: quia huiuſmodi modica non nocent. modica enim res non inducit ſimoniã. j. de ſimo. & ſi quæſtiones. & 1. q. 1. iudices. & modicum damnum de facili toleratur. 12. q. 2. bonæ rei. 1 & modica poteſt epiſcopus alienare. 12. q. 2. terrulas. nec pro modico reſtitutio datur. ff. de in integr. reſti. ſcio. & pro modico nec plus nec minus. de cõſe. diſt. 2. re vera, nec pro modico datur actio de dolo. ff. de dolo. ſi oleum. in fi. Sed cõtrarium videtur, quia fraudulenter tacuiſſe videtur, vt citius literas impetret, & quæ in fraudem fiunt, imputantur. ſ. eod. ſuper literis. Præterea iſte recipiendo modicum beneficiũ ſibi præiudicauit: vnde quęrat ſibi victum ex artificio ſuo. 91. diſt. clericus victum. quia ex quo ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. 32. q. 5. horrendus. & vnuſquiſque in ea vocatione maneat, in qua vocatus eſt. 70. diſtin. ſanctorum. exemplo Apoſtoli faciat dicẽtis: Ad omnia quæ mihi opus erant miniſtrauerunt manus iſtæ. 21. quæſt. 1. cap. 1. imo non eſt aliquis inſtituendus, niſi tantum ſibi aſſignetur quòd ſibi prouidere, & epiſcopalia iura perſoluere poſſit. j. de præbend. de monachis. Planum eſt enim quòd tenetur inde facere mentionem, aliàs non valerẽt literæ, & ſic ſoluitur hic quæſtio illa quæ ponebatur j. de præbend. cum teneamur. Sed aduerte quod dicit in principio, Si aliquo proponente ſe nullum beneficium eccleſiaſticum aſſecutum: ſi ita quis modicum habens beneficium ſignificet Papę, ſine dubio mentitur, & ideo nullum commodum debet habere de literis. ſ. eod. ſuper literis. quia in fraudem tacet modicum beneficium. Sed ſi aliquis diceret ita domino Papæ: Supplicat ſanctitati veſtræ talis pauper clericus, vt in tali eccleſia beneficium ei conferre dignemini, nunquid valent tales literæ, quia tacuit de modico beneficio, & tamen verum dixit, quia pauper eſt in veritate? Iſta forma non videtur contradicere huic decre. quia non dicit ſe habere, vel non habere beneficium. Dici poteſt adhuc quòd non valent, quia ſemper videtur tacere in fraudem beneficium, licet modicum, vt citius literas obtineat, ſimpliciter ſe pauperem clericum appellando: quia per hoc intelligit Papa quòd nullum habeat beneficium. † Quidam dicunt quòd bene valent: quia non dicit ſe nullum, ſed pauper beneficium habere. j. de præbend. dilectus filius G. & bene dicunt, quòd non eſt neceſſe, quòd de modico teneatur facere mentionem. ſ. eod. poſtulaſti.

1 Et infra de donat. Apoſtolicæ. de hoc ſupra in prooemio in gloſſ. & multa alia exempla, quibus nõ curam⁹ de modico, colligit Archi. de prębẽdis, cap. nõ poteſt. ĩ prin. lib. 6. adde l. ſi in fin. ff. de vent. inſpicien. & l. ſi quis cõduxerit, & l. habitato- res. ff. loca ti.

† Ab hoc loco vſq; in finem in antiqs exẽplarib⁹ ita habet poſt verbũ, beneficium: arg. cõtra ſupra eod. poſtulaſti. & infra de præben. dilectus filius G.

¶ *Gloſſa ſequens ponit nouem conditiones ſubintellectas in literis beneficialibus, & ponit verſus.*

b ¶ *De hoc mentionem.*] Nota ergo quòd qui habet modicũ beneficium, nihilominus tenetur inde facere mentionem, & multæ conditiones aliæ ſubintelliguntur, ſine quibus literæ non valent, ſi eſt clericus. j. de tranſa. ex literis. Item ſi nõ habeat aliud beneficium. ſ. eod. cum adeo. Item ſi vult reſidere in eccleſia. j. de cler. non reſi. relatum. Item ſi eſt dignus. ſ. eo. cum adeo. & j. de elect. cauſam quæ. Itẽ ſi eccleſia tot poteſt ſufficere. j. de inſti. cap. 1. & cap. auctoritate. & de vi. & hone. cleri. quoniam. & ſ. de cleri. conſtit. cum M. Ferrarien. Item ſi de terra illa eſt oriundus. 71. diſtin. hortamur. & C. de epiſ. & cleri. in eccleſijs. & j. de cleri. peregri. te nobis. Si habet perpetuam vicariam, quæ ſufficiat ſibi. ſ. eod. poſtulaſti. Item ſi ad mandatum Papæ alius ſit receptus. ſ. eo. tribus proximis cap. Vel ſi quam aliam iuſtam habeat excuſationem. ſ. cod. ſi quando. vnde potes notare verſus.

petens [a] obtinentis) reſcriptũ Apoſtolicum de hoc mentionem [b] non faciens, impetretur: ¶ Illud veluti fraudulenter obtentum dicimus non valere.

¶ Idem Epiſcopo Pariſienſi.

¶ *Abutentes reſcripto Apoſtolico in caſibus hic enumeratis, priuatur commodo reſcripti, et condemnãtur in ſumptib. & damnis aduerſario.*

CAP. XLIII.

Quia nõnulli diuerſis modis literis Apoſtolicis abutuntur, ſtatuimus, vt quicumque obtentas ſub nomine [c] ſuo literas, alijs eiuſdem nominis [d] tradunt, qui quos volunt fatigant indebitè per eaſdem, & qui eas tali modo recipiunt, quique illos, contra quos nihil habent quæſtionis [e], faciunt in iudicium euocari, aut literas ipſas ad futuras trahunt cõtrouerſias [f], quę nondum fuerant tempore impetrationis exortę, ſeu quemquã ſuper vno negotio [g], vel etiã malitioſè ſuper pluribus perſonalib⁹ actionibus [h], quæ ſub vno iudice poſsẽt tractari

*Clericus indigena, dignus, pauper reſidensq;.*
*Redditus, vt pateant, ſcriptis ſunt iſta neceſſe.*

Quia nonnulli diuerſis.] Septem ſpecies fraudis ponuntur in hac decre. quarum tres committuntur in impetrando, & quatuor in abutendo. pœna verò communis eſt omnibus, videlicet priuatur commodo literarum, & condemnatur in expenſis, & hoc ſufficit ꝓ ſummario, & diuiſione ſecundum Ioan. And.

Prima gloſ ſa ponit facti ſpeciẽ.

c ¶ *Sub nomine ſuo.*] Sex vitia in hoc capitulo reprehenduntur. Primò reprehenduntur illi qui literas ſuo nomine impetratas alijs eiuſdem nominis tradunt, & qui eas tali modo recipiunt. Item & illi qui trahũt ad iudiciũ illos, contra quos nil habent quæſtionis. Et qui literas ad futura extendũt negotia, quæ nondum erant tempore impetrati reſcripti exorta. Item qui ſuper vno negotio trahunt reum ad diuerſos iudices, vel etiam trahunt reum ſuper pluribus perſonalibus actionibus coram diuerſis delegatis, quæ ſub vno iudice commodius tractarentur. 2 Item & reus qui eodem tempore trahit actorem ad diuerſa loca, vel indeterminatè ad villam, quæ habet commune nomen cum pluribus villis. omnes iſtę perſonę, quæ malitiam iſtam exercent, carere debent commodo literarum, & in expenſis ſunt puniendæ. & hoc dicit decre.

2 Text. eſt in l. 1. C. ſi contra ius vel vtili. publi. & ibi Bal. idẽ in l. 1. C. quando li. princ. dat. & in c. diſpẽdia. eo. titu. lib. 6.

d ¶ *Eiuſdem nominis.*] Tali malitiæ obuiandum eſt, & poteſt de facili obuiari, vt proprium nomen cum cognomine in literis apponatur, & huiuſmodi generalitas nominis remoueatur, ita quòd de perſona contenta in literis conſtet. ff. ſi cert. pet. certum. Et tam iſti qui literas tradunt, quàm qui modo tali recipiunt, eodem reatu criminis inuoluuntur. ſimile j. de reſtit. ſpol. ſæpe contingit. & j. de alie. iu. mu. cauſa fact. c. 1. & 2. & j. de iud. quia V.

Nomen & cognomẽ ĩ literis eſt exprimendum.

e ¶ *Quæſtionis.*] Et iſti quidem rectè puniuntur, qui calumnioſè trahunt alios ad iudicium: quia debent expelli, & in expenſis condemnari. j. de pœ. calumnian. & ff. de iud. eum quem temere. j. de do. & contu. cap. actor. in decr. noua. Innoc. iiij. [lib. 6.]

Pœna calumnioſè trahẽtium alios ad iudicium.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, ſecundò coadiuuat textum per ſex rationes.*

f ¶ *Ad futuras trahunt controuerſias.*] Sed videtur quòd hoc quidem fieri poſſit: quia rei quæ nondum eſt, poteſt conſtitui ſeruitus. ff. de ſer. vrb. præd. ſi ſeruitus. §. futuro ædificio. & ff. ſi ſer. ven. l. vlt. ff. de ſer. ruſt. præd. Labeo. Sed contra, res quæ nondum eſt, accuſari non poteſt. j. de deſp. impube. ad diſſoluendum. & id de quo agendum eſt, primò in rerum natura debet eſſe. ff. de iu. codi. quidam referunt. §. 1. & collegio quod nondum eſt, non datur priuilegium. j. de eccle. ędi. ad audientiam. 2. & prædio quod nondum eſt, &c. ff. communia præd. l. 1. nec poteſt dici verum quod numquam fuit. de pœn. diſtin. 2. in fin. præterea decretum ipſo iure nullum eſt, quod eſt datum de ea re, quæ adhuc in controuerſia non eſt. ff. quod cuiuſque vniuer. no. Item eorum. §. ſi decuriones. Ergo rectè dicit, quòd reſcripta ad futura negotia non trahuntur. 3 quod verum eſt per iura prædicta in contrarium ſignata. & arg. bonum. ff. de aur. & arg. leg. l. ſi ita.

Reſcripta ad futuras lites nõ trahuntur.

Additio. Hac demonſtratione, veſtem meam, argẽtum meum, ſeruos meos, præſens non futurum tempus oſtenditur. Ioan. And.

3 Text. eſt in l. 2. & ibi Bal. & in l. falſo. in glo. 1. & ibi Cyn. & Pet. C. de diuerſis reſcrip. idem in l. 1. C. quãdo lib. prin. da.

g ¶ *Super vno negotio.*] Hoc planum eſt: quia debet commodo carere vtriuſque reſcripti. ſ. eod. ex tenore. & in expenſis puniri: vt hic in fin. dicit. imo videtur quòd debeat cauſam perdere, ſicut ille qui petit ſeruum in diuerſis iudicijs, perdit cauſam. C. de aſſer. tol. l. 1. §. vlt. quia vbi cœpit iudicium, ibi debet finiri. j. de fo. compe. c. propoſuiſti. & ff. de iud. l. vbi.

h ¶ *Perſonalibus actionibus.*] Et in hoc obuiãdum eſt eorũ malitijs: quia malitijs hominum non eſt indulgendum. ſ. eo. ſedes. ff. de rei ven. in fundo. Et malitia ſatis apparet, ſi illum quẽ pro talibus actionibus cõmodius põt trahere corã vno, trahit illum ad diuerſos iudices: quia quaſi vnum negotium eſt, & perinde habetur ac ſi ſuper eodem negotio traheret illum ad diuerſos iudices: imò videtur quòd omnes illas perſonales

ſonales actiones poſſit proponere in eodem libello.C. de anna. excep. l. vlti. ſed etiam proceſſus per tales literas habitus non valet:vt in decre.Inno.iiij.c.diſpendia.eo.tit.[lib.6.] ſecus in realibus:vt not.in d.cap.diſpendia.

¶*Gloſ.ſeq.arguit contrarium,& ſoluit.*

cōmodius, per varias literas [a] coram diuerſis iudicibus trahūt:vt laboribus fatigatus, & ſumptibus, vel compellatur componere, vel cedere iuri ſuo, aut reus actorem eodem tempore ad diuerſa loca [b], vel indeterminatè [c] ad villam, quæ commune cum pluribus eiuſdem prouinciæ villis habet vocabulum, citari procurat: vt dum non comparuerit, excommunicetur quaſi contumax, & ſic eum à ſua intentione repellat: earundem literarum commodo careāt †, & aduerſarijs in moderatis expēſis, ac damnis [d], quæ propter hoc eos pertuliſſe conſtiterit, condemnentur.

## TITVLVS IIII.

### De conſuetudine.

¶Gregorius in regiſtro. †

¶*Conſuetudo inferens grauamen eccleſiis, debet iudicis officio tolli. h.d. ſecūdum intellectū magis ſingularē.*

a ¶*Per varias literas.*] Secus ſi coram ordinario:quia ſi pro vna perſonali actione conueniatur coram delegato,pro alia pſonali poterit conueniri corā ordinario,vt videtur.Alij cōtrariū dicunt. Sed ſi corā plurib⁹ ordinarijs qs trahat, idē credo qđ in delegatis.Et idem videt ſi corā delegato & ordinario trahatur: qa eadem cauſa videtur.

¶*Glo.ſeq.arguit contrarium,& ſoluit.*

b ¶*Ad diuerſa loca.*] Per hoc qđ dicit,ad diuerſa loca, videt ꝙ poſſit reus trahere actorē ad vnū locū certū & determinatū,qđ videt hic innui,& ꝙ poſſit,habes ſ. eod. paſtoralis.2. reſpon.& ĵ. de offi.deleg. prudentiā.§.vlt. Sed cōtra.C.de ſen.& interlo. omn.iu.Auth. & conſequēter.vbi dicit ꝙ reus actorē ad iudicē alium trahere nō dēt,ſed corā eodē: niſi tunc demū lite finita. Reſpō.ꝙ reus bene pōt trahere actorē ad iudicē alium pendēte priori iudicio,vt dicūt iura prædicta:& hic idē innuit dū dicit, Ad loca diuerſa, 1 quaſi ad vnū non prohiberet,ſed actor habet exceptionē, ne reconueniat à reo corā alio iudice, niſi lite finita. & niſi admittatur talis exceptio,tenebit appellatio,ſi interponat per Auth.prædictā. & ita per exceptionem ſuſpēduntur literæ rei vſque ad litem finitam:& ſi non excipiatur, bene pōt procedere cōtra illū actorem. Dic ſuper hoc vt dicit illa decre.Inno.iiij.ĵ.eod.tit.diſpendia. [lib.6.] & ĵ. de mu.pe.c.2.

c ¶*Vel indeterminatè.*] Quod eſſe non dēt:quia certus locus prouidendus eſt,aliàs intelligeretur de illo loco,vbi iudicare cōſueuit.ff.de iudi.ſi locus.ff. de arbi. ſi cum dies.§.ſi arbiter. arg.C.quo.& qn iud.ſen.pro.de.l. ſi vt proponis. generalitas enim parit obſcuritatē.ff. de iur.fiſ.l.ita fidei,quia deliberare non poteſt.ĵ.de appellat.ſignificantibus.& nimia generalitas reprobatur.ĵ.de do.& contu.ex literis. & perinde eſt ac ſi nullum locum ſtatuiſſet.argu.ff.de inter.action.de ętate.§.nihil, & vagari nō licet cum alterius damno.ff.de iniur.l.prętor edixit, & in tali caſu teneret appellatio, ſicut ibi, & ĵ. de app.ſignificantibus.& ĵ.de li.ob.c.vlt. & vbi in aliquo loco nominis eiuſdem haberet habitationem, & non in alijs: tunc debet intelligi de illo loco,vbi quandoque habitat.

¶*Gloßa ſequens alleg.tres concor. quærit obijciendo.ponit opi. ſoluit, ſolutioni opponit, & reſpondet.*

d ¶*Expenſis ac damnis.*] Et meritò debet iſtorum malitia puniri in expenſis & damnis alteri parti.ſ. eod.c. cæterum. & ĵ.de do.& contum.ex literis.ĵ. de appellatio. vt debitus. Sed quis puniet eos,cum iſti non habeant iuriſdictionem,& non poſſunt illos punire?Ordinarius nō poteſt illos punire: quia in hoc nullam habet iuriſdictionem.Quidam dicunt ꝙ ordinarius illos punire debet. Mihi videtur quòd iſti ijdem iudices pœnam iſtam debent imponere ſuper expēſis & damnis, & in hoc ſaltem habent iuriſdictionem,vt de precum veritate cognoſcant,& pœnam imponant:vt hic videtur. & eodem modo intelligitur.ſ.eo.cæterum.vbi eſt arg. ꝙ ſecundi iudices debent hanc pœnam imponere.ad hoc eſt op.arg.ſ.eo. ſuper literis.in fi.& ĵ.de appellat.vt debitus. 2 & ſi hoc non fecerint iudices,dummodo petitum fuerit ab eis, de ſua ſubſtātia,illud detrimentum reſtituere compelluntur.C.de iud.ſancimus.& poterunt iſti iudices cōueniri coram ordinario, vel delegato condictione ex illa l. ſancimus. Sed ꝙ iſti iudices quibus huiuſmodi literæ diriguntur, nō poſſint, videtur per decre.prædictam,ex literis.ĵ.de do. & contu. vbi primi iudices condemnant,& non ſecundi. Sed illud ideo fuit,quia coram primis iudicibus obijciebatur,de ſecundis literis ab altera parte impetratis,nō faciētibus expreſſam de prioribus mētionem.vnde primi iudices conſuluerunt Papā, quid iuris eſſet,& rndet prout patet in litera, ſcilicet ꝙ ipſi primi iudices cōdēnēt partē alterā in expenſis propter dolū ſuū; aliàs ſecundi deberent imponere pœnā illam, ſi corā ipſis fuiſſet exceptū de primis, & remittere partes ad primos, vt ſic illi iudices pœnam iſtā imponant, corā quibus excipitur: vel quia in literis ſecundis continetur,quòd primi hoc faciant: aliàs ſecundi debent condemnare:quia ſi diceretur quòd iſti iudices,quibus literę huiuſmodi dirigūtur, hoc facere non poſſent, per hoc lites ex litibus orirentur:quia pro eiſdem expenſis oporteret eos iterū litigare: vnde tutius eſt & meli⁹ ꝙ hoc faciāt,vt per hoc malitijs iſtorum per pœnā huiuſmodi obuietur.

† Adde generaliter de actibus qui infirmēt reſcriptum,l. 1. & ibi Doctores. C. ſi contra ius vel vti. publi.

†Lib.1.epiſtola. 64. ad Felicē epiſcopū Meſſanenſem. & c. 1.eo.tit.in 1.compilatione.

1 Alios intellect⁹ huius decretalis vide hic p Doctores.

2 Et patet hoc in cōcilio Viennen.tit. abbates. & quod hic vocat dāna,ibi vocat intereſſe. Io. Andreas.

CAP. I.

Conſuetudines [e], q̄ eccleſijs grauamen inducere dignoſcuntur, noſtra nos decet conſideratione remittere.

¶Inno. † iij. Archiepiſcopo & capitu. Lugdun̄.

¶*Ex conſuetudine poteſt introduci actus, ſiue ſolemnitas, per quam ſine apprehenſione reali transfertur poſſeſſio rei abſentis.h.d.& eſt caſus ſingularis ſecundum Abb. Siculum.*

CAP. II.

EX † literis: & infrà. Si verò quis poſſeſſiones aliquas, clauſtris, vel alijs religioſis [f] locis in bona valetudine, vel vltima voluntate, pro ſuorum vult † remedio peccatorum conferre, hanc conferendi formam eſſe proponitis,ꝙ in huiuſmodi donationibus modicum terrę conſueuit in manu accipere, vel in extremitate pallij †, quod

DE CONSVETVDINE.

¶*Continuatur. Quia viſum eſt ſupra de iure ſcripto,quod conſiſtit in conſtitutionibus, & in reſcriptis:meritò ſubijcitur de iure non ſcripto,quod conſiſtit in conſuetudinibus. Abbas Siculus.*

C*onſuetudines.*] Conſuetudo inferens grauamen eccleſijs, vel eis oneroſa, non tenet.h.d. ſecundum communem intellectum. Et non diuiditur.Abb.Siculus.

e ¶*Conſuetudines.*] Hoc capitulum intelligitur de oneroſa conſuetudine,& quæ multum lædit:& eſt radicitus extirpanda.8.diſtin.mala.& 12.q.2.bonæ rei.& 12.diſtin.omnia.nam conſuetudo debet eſſe rationabilis,& non contra vtilitatē eccleſię.ĵ.de ijs quæ fiūt à maior.par.cap.cum in cunctis.& ĵ.de re iudi,cum cauſa.& ĵ.eod.ad audientiam.& ĵ.eod. cum venerabilis.Quando autem conſuetudo præualeat iuri,& quando non,dicetur ĵ.eod.cap.vlt.

E*X literis.*] Valet conſuetudo, per quam eccleſia acquirit dominium,& poſſeſſionem rei ſine ſolēnitate legali.Ioā. And. Diuiditur in duas partes.nam in prima ponitur cōſuetudo.In ſecunda.ibi, *Diſcretioni*, reſponſio,ſiue mandatum.

C A S V S. Talis erat conſuetudo in Dacia, ꝙ ſi aliquis in ſanitate, ſeu in vltima voluntate vellet pro remedio peccatorum ſuorum cōferre locis religioſis aliquas poſſeſſiones, accipiebat modicum terræ in extremitate pallij, quod pallium manu prælati ſuſtinetur, & ponitur ſuper altare ſub teſtimonio videntium.huiuſmodi donatio vulgariter dicitur, ſcotatio. Quidam malitioſè nitebātur huiuſmodi donationes infringere,pro eo ꝙ ſolemnitas teſtimoniorum [aliàs,teſtamētorum] in huiuſmodi vltimis voluntatibus non ſeruabatur. Significatum fuit hoc domino Papæ:vnde mandat ꝙ huiuſmodi donationes, quæ prætextu conſuetudinis talis conferuntur locis religioſis,vel etiam ſunt collatæ; faciant inuiolabiliter obſeruari:quia huiuſmodi ſignum,quod ſcotatio dicitur,non eſt ſolum argumentum donationis factæ, ſed etiā traditæ poſſeſſionis. Not. conſuetudinem ſeruandam eſſe in donationibus in vltima volūtate factis locis religioſis. Item not.quòd poſſeſſio trāsfertur per alium actum,quàm per traditionem ipſius rei tranſlatæ.

f ¶*Religioſis.*] In ijs enim,quæ religioſis locis relinquunt, non requiritur ſolemnitas teſtamentorū. ĵ. de teſta. cū eſſes. & c.ſeq.ſecundum canonicā ęquitatem, & fauorē religionis. A D D I T I O. Vnde etiam legatum factum eccleſiæ creſcit per inficiationē.Inſt.de pœna temerè lit.circa prin. Io.And.

a ¶*Et*

†Honorius iij. archidiaco. & capitulo Laudun.

† Cap. 1. eo.ti. in 3. cōpilatione.

† velit

†In quibuſdam recētiorib⁹ ita, ſed malè, iudicio meo: Vel in extremitate pallij manu pręlati eccleſiæ &c.

Continuatio.

De qua cōſuetudine ſit hoc caput accipiendum.

manu prælati eccleſiæ ſuſtinetur: aut ſuper altare ponendũ ſub teſtimonio videntium, & audientium ſub dicta forma, quæ ſcotatio vulgariter appellatur: & infrà [a]. ¶Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus donationes eorum, quæ ſub obtentu conſuetudinis [b] clauſtris, eccleſijs, vel quibuslibet locis religioſis piè conferuntur, vel etiam ſunt collata, faciatis irreuocabiliter obſeruari: cum huiuſmodi ſignum [c], quod ſcotatio dicitur, non tam factæ donationis, quàm traditæ poſſeſſionis ſit euidẽs argumentum.

¶Idem Epiſcopo Pictauienſi †.

† Pariſien.

*¶Non valet conſuetudo vt in cauſis eccleſiaſticis dictum populi pro ſententia teneatur.*

CAP. III.

AD † noſtram audiẽtiã noueris perueniſſe, quòd in tua diœceſi etiam in cauſis eccleſiaſticis conſuetudo minus rationabilis habeat, quòd cũ aliqua cauſa tractatur ibidem, & allegationibus, & querelis vtriuſque partis auditis, à præſentibus literatis, & illiteratis, ſapientibus & inſipiẽtibus [d], quid iuris ſit quæratur [e]: & quod illi dictauerint, vel aliquis eorum, præſentium conſilio requiſito, pro ſententia teneatur. ¶Nos igitur attendentes quòd conſuetudo, quæ canonicis [f] obuiat inſtitutis, nullius debet eſſe momenti †, cum ſententia à non ſuo iudice [g] lata nullam obtineat firmitatem: vt in cauſis eccleſiaſticis ſubiectorum tuorum, poſtquam tibi de meritis earum conſtiterit, ſententiam proferre valeas, ſicut ordo poſtulat rationis, auctoritate tibi præſentium, (præmiſſa conſuetudine non obſtante) concedimus † facultatem.

† Cap. 2. e. tit. in 3. cõpilatione.

† Text. eſt in l. 2. in gl. magna, & ibi Cy. C. q̃ ſit lon. conſue. & in l. nemo alieno. in gl. temporalis. ff. de reg. iur.

† Aliàs ita: Cõcedim* liberam facultatem.

¶Idem L. vicario noſtro apud Conſtantinopolim conſtituto.

*¶Conſuetudo non poteſt operari, vt clericus non epiſcopus poſſit exercere ea, quæ ſunt reſeruata ordini epiſcopali. & eſt caſus notabilis. Abb. Siculus.*

CAP. IIII.

QVanto † de benignitate: & infrà. ¶Peruenit ad audientiã noſtram, quòd quidã ſimplices ſacerdotes apud Conſtantinopolim ea ſacramenta præſumunt fidelibus exhibere, quæ ab Apoſtolorũ tempore fuerunt ſolis Põtifi-

† Cap. 3. in 3. collectio. eod. titu.

---

† Hæc non eſt gloſſa Bernardi, nec habetur in vetuſtis codicibus.

a ¶*Et infrà.*] Sub † iſto, infra, continetur, quòd quidam cauilloſi dicebant quòd huiuſmodi donatio non valebat: quia ſolemnitas teſtamenti non obſeruabatur, eo quòd ſecundum leges teſtamentum debet fieri ſeptem, aut quinque teſtibus adhibitis, aliàs non valet: vt infra de teſta. cum eſſes. & capit. relatum. ſuper hoc Papa reſpondet, Diſcretioni veſtræ. &c.

b ¶*Cõſuetudinis.*] Prædictæ, quæ laudabilis eſt, vnde eſt ſeruanda. infra de ſimo. ad apoſtolicam. ex quo æquè puniri debet tranſgreſſor laudabilis conſuetudinis, ſicut tranſgreſſor legis. 11. diſtinct. in his. huiuſmodi donatio valeret, etiam ſi conſuetudo ſuper hoc non eſſet.

*¶Gloſ. ſeq. ponit quatuor ſimilia. ſecundo ponit v. modos, quibus poſſeſſio rei ſine ipſius apprehenſione transfertur, & ponit de his verſus.*

c ¶*Signum.*] Sic annulus ſignum eſt inueſtituræ. infra de ijs quæ fi. à maior. par. ca. ex ore. Et inueſtitura eſt ſignũ traditæ poſſeſſionis. 1 infra de don. per tuas. Item annulus eſt ſignũ matrimonij, j̃. de præſumpt. illud. & 30. q. 5. fœminæ. 2 Sic etiam reſtitutio inſtrumentorum eſt ſignum renuntiationis, infra de renun. ſanè. & infra de pact. cum pridem. & C. quæ res pig. oblig. poſſ. l. 2. & melius. ff. de pact. l. Labeo. ſecus eſt ſi reſtituat pignus. ff. eo. tit. l. poſtquam. Sic etiam res non apprehenditur, & tamen poſſeſſio transfertur: vt per claues. ff. de contrahend. empt. clauibus. Item per inſtrumentum fit donatio. C. de dona. l. 1. Viſu etiam transfertur poſſeſſio. ff. de acquiren. poſſeſſ. quod meo. §. ſi venditorem. Item ſi rem meam penes te depoſitam tibi vendidi. Inſtit. de rer. diuiſ. §. interdum. Item cum quis etiam rem ſuam vult poſſidere nomine alterius. ff. de rei vend. quędam. Nec etiam ſemper in acquirenda poſſeſſione neceſſarius eſt actus corporalis: vnde ſufficit affectus aliquo actu interueniente. ff. de acqui. poſſ. l. 1. §. antepe. & hic; licet lex dicat quòd poſſeſſio acquiritur corpore, & animo, non altero tantum. C. eod. titu. licet. ita quòd rei apprehenſio per ſe, vel per alterum ſit neceſſaria. ff. de acqui. poſſ. quemadmodum. & l. qui vniuerſas. Hoc tamen ſcias, quòd licet eccleſia non apprehendat poſſeſſionem rei ſibi collatæ, dominium tamen nihilominus adipiſcitur: quod non eſt in priuato. C. de rei ven. ſeruum. C. de ſacroſanct. eccleſ. vt inter diuinum.

1 Vide Ioãnem And. in c. tranſmiſſam. de electione.

2 Vide l. ſi cõcubina. & ibidem gloſſam. ff. de concubi.

Vnde verſus:

*Viſu, ſiue rei mutuatæ venditione,*
*Clauibus, & chartis, mea ſi conduco ſcienter:*
*Quamuis non aliter detur poſſeſſio, tranſit.*

AD *noſtram audientiam.*] Non valet conſuetudo, vt ſententia à non ſuo iudice lata teneat. Ioan. And. Communis diuiſio, ſecunda ibi, *Nos igitur.* Abb. Siculus.

CASVS. In diœce. Picta. talis erat cõſuetudo etiam in cauſis eccleſiaſticis, quòd cum aliqua cauſa tractabatur ibidem, auditis allegationibus vtriuſque partis, ab ijs qui præſentes erant ſapientibus & inſipientibus, quæritur quid iuris, & quod illi, vel aliquis eorum dictauerit de conſilio præſentium, pro ſententia habeatur. Peruenit hoc ad notitiam Papæ. ſcribit Papa epiſcopo Picta. dicens quòd talis conſuetudo obuiat canonicis inſtitutis, & ideo nullius debet eſſe momenti: quia ſententia à non ſuo iudice lata non tenet. Vnde mandat eidem epiſcopo, vt in cauſis ſubditorum ſuorum, poſtquam ſibi de meritis ipſarum conſtiterit, ſententiã proferat, ſicut poſtulat ratio iuris, præmiſſa conſuetudine nõ obſtãte. Not. quòd conſuetudo contra canones introducta, & non rationabilis non valet. Item ſententia à non ſuo iudice lata non tenet.

d ¶*Inſipientibus.*] id eſt, minus ſapientibus. Nec iſtud eſt inconueniens, quia quandoque reuelatur minori, quod maior neſcit. C. de offic. rect. prouin. l. potiores. & 95. diſtinct. eſto ſubiectus. in fin. & 24. quæſtio. 3. ſi habes. Bernar.

*¶Glo. ſeq. recitetur per obiectionem.*

e ¶*Quæritur.*] Non prohibetur hic quin à pluribus requiratur: q̃a facilius inuenitᷓ quod à pluribus, & ſapientibus quęritur. 20. diſtin. de quibus. C. de fideicom. l. vltim. ad fi. quoniam illiterati quandoque habent cauſarum peritiam. C. de iu. certi iuris. & in Authen. de iud. §. quia verò. coll. 6. ſed hoc ſolum reprobatur hic quòd eorum reſponſum pro ſententia teneatur, cum aliàs ſententia à non ſuo iudice lata ſit nulla. C. ſi à non compe. iu. l. vlt. & infra de iu. capit. at ſi clerici.

f ¶*Canonicis.*] Et ſic non valet conſuetudo contra canonicam conſtitutionem. infra de offi. archi. cum ſatis. infra de re iudi. cum cauſa. & quę grauamen inducit. ſupra eod. cap. 1. Arg. contra j̃. de cau. poſſ. cum eccleſia Sutrina. & ff. de adminiſt. tuto. ſine hærede. §. pen. Iſta contrarietas expeditur. j̃. c. penult. & vlti.

*¶Glo. ſeq. alleg. v. concord. ponit duos caſus exceptos, & ſecundum moderatur.*

g ¶*Iudice.*] Sic 2. quæſt. 1. in primis. j̃. de iud. at ſi clerici. j̃. de paro. nullus. & C. ſi à non compe. iudic. l. 2. & 3. Et hoc verum eſt, niſi in cauſa reconuentionis: vt 3. quæſt. 8. cap. accuſatores. §. cuius in agendo. Vel niſi ex certa ſcientia aliquis conſentiat in iudicem non ſuum. ff. de iuriſd. omn. iudi. ſi per errorem. & ff. de iudi. l. 2. vel niſi vocatus venire contemnat. infra de appel. ſi duobus. Sed hoc non habet locum in clericis, qui non poſſunt in alium iudicem conſentire ſine licentia ſui pręlati, vel iudicis. j̃. de fo. compe. ſi diligenti. & c. ſignificaſti. 3 vbi de hoc dicetur.

3 Facit tex. in auth. caſſa. & ibi Bald. C. de ſacroſ. eccleſ. & in Auth. ſtatuimus. C. de epiſc. & cler. & in §. clericus. de pa. tenen. colla. 3.

QVanto.] Non valet conſuetudo permittens presbyteris vt chriſmẽt. Et ſunt duæ partes. In prima ponitur præſumptuoſa conſuetudo. In ſecunda ipſius reprobatio. ibi, *Diſcretioni.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam ſacerdotes apud Conſtantinopolim conferebant ſacramentum confirmationis, chriſmando in fronte baptizatos: quod à tempore Apoſtolorum ſoli epiſcopi cõferebant per manus impoſitionem, ſed ipſi ad ſuam excuſationem ſolam conſuetudinem allegabant. Vnde mandat Papa vicario ſuo apud Conſtantinopolim conſtituto, vt omnibus presbyteris ſuis diſtrictè prohibeat, ne de cætero talia ſacramenta conferre præſumant: quia licet non ſint à fidelibus contemnenda, tamen tutius eſt ea dimittere ſine periculo ex neceſſitate, quæ legem non habet, quàm ea recipere ab ijs qui conferre non poſſunt: quia vmbra quædam oſtenditur in opere, veritas autem in effectu non ſubeſt. Not. quòd conſuetudo non excuſat aliquem in delictis. Item nihil confertur à ſacerdotibus ſi chriſmant in

fronte baptizatos.& ita pro non dato habetur,quod datur ab illo qui dare non poteſt de iure.Bernar.

¶*Gloſſ.ſeq.alleg.tres concor.ſecundò ſignat ſucceſſiuè duo contraria,& ſoluit.tertiò quærit,alle.ponit opin.& ſoluit.*

Ordinari⁹ miniſter ſacramenti cõfirmationis epiſcopus eſt, cõcil. Tridẽ. ſeſſio.7.de confirmatione. cano.3.

a ¶*Reſeruata.*] De conſecr.diſt.5.manus.& c.de his.68.diſt. quamuis cor epiſcopi. arg.contra.45.diſt. peruenit. vbi presbyteri chriſmabant in fronte. ſed illud ad tẽpus Gre. conceſſit propter ſcandalũ de ſpeciali indulgẽtia; & iſti ſacerdotes nihil conferebãt,vt dicit in fi. quia hoc ex delegatione Papæ non faciebant, & ideo pro nõ dato habetur, q̃ ab illo donatur qui de iure do nare nõ poteſt.ȷ̃.de iure patronatus. quod autem conſulis.in fi. & 1. q.7. Daibertũ. & C. de leg.non dubiũ.arg.contra.ȷ̃.de ſac.non ite.paſtoralis. Sed ibi collatũ fuit ſacramẽtum ab eo qui potuit, ſed mandatur ſolummodo ſuppleri quod fuerat prætermiſſum. Sed nunquid Papa poſſet hoc delegare ſacerdotibus? Videtur quòd ſic, per illud capitulum, peruenit. aliàs Greg. decepiſſet eos. Sed ſi Papa prohiberet ſacerdotem chriſmare, poſt prohibitionem ſuam nihil conferret, ſi poſteà chriſmaret. Epiſcopi verò,licet ipſi poſſint chriſmare, non poſſunt alijs inferioribus demandare, qui hoc ex officio facere non poſſunt; ſed alij epiſcopi,vel archiepiſcopi,poſſunt hoc facere in diœce.alterius epiſcopi de ipſius licentia. Epiſcopi enim ea quæ ſunt iuriſdictionis, vt puta iudicare, excommunicare, & ſimilia, committere poſſunt alijs etiam non habentibus iuriſdictionem: ea verò quæ ſunt ordinis epiſcopalis & auctoritatis, non poſſunt demandare, aut etiam delegare alijs qui ſunt inferioris gradus.ȷ̃. de conſecrat.eccle.vel alt.aqua.argu. huius decre. videtur quòd Papa non poſſit hoc delegare ſimplici ſacerdoti:ſed Papa nõ ſubijcitur legibus.ff.de legibus.l.princeps.9.q.3.cuncta,vnde poteſt committere ſimplici ſacerdoti,vt in d.c.peruenit.

†Facit tex. in l. vnica. ff.de offic. conſul. & in l.non ſolum. §. fin. ff.de excu. tuto.

†Subſit.

cibus reſeruata [a], vt eſt ſacramẽtum Cõfirmationis, quod chriſmando renatos, ſoli debent epiſcopi per manus impoſitionem conferre: ad excuſandas [b] excuſationes in peccatis, ſolam conſuetudinem [c] prætendentes:& infra. ¶Diſc. tuę mãdamus,quatenus omnibus presbyteris diſtrictè prohibeas, ne talia de cætero ſua temeritate præſumant,quę licet non ſint à fidelibus contẽnenda: tutius tamen eſt ea ſine periculo ex neceſſitate [d] (quæ legẽ non habet †) omittere [e], quàm vt ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate (quæ lege damnatur) non ſine graui periculo inaniter conferantur: cũ vmbra quædã oſtendatur in opere, veritas autem nõ ſubeat † in effectu.

¶Idem decano, & capitulo Cenomanenſi.

¶*Non valet conſuetudo, per quam interdicti ſententia violatur.*

CAP. V.

CVm † inter vos ex vna parte, & canonicos ſancti Petri de curia ex altera,ſuper eo quòd dicti canonici generale interdictum [f], ab epiſcopo veſtro,vel à vobis in ciuitate Cenomanen̄. poſitum non ſeruabant,quæſtio verteretur †: & infrà. ¶Procurator verò ipſorũ propoſuit, quòd ipſa eccleſia ſancti Petri à ſui fundatione libera extitit, & exẽpta: & de conſuetudine [g], in generali etiam interdicto licitum erat eis,pulſatis campanis,alta voce (interdictis & excommunicatis excluſis) diuina officia celebrare. ¶Nos igitur cognito, quòd ex tali conſuetudine,ſi qua foret, diſrumperetur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ,ipſam de conſenſu fratrum noſtrorum duximus irritandam.

† Cap.4.e. tit.in 3. cõpilatione.

b ¶*Ad excuſandas.*] 16.q.1.c.prædicator.

c ¶*Conſuetudinem.*] Et malè. vnde dixit Martinus Zamorenſis,

*Compoſito lacte fœtenti quæſo cibate: Qui putas excluſum crimen per temporis vſum.* & hoc verum eſt vbi conſuetudo non eſt præſcriptibilis.ȷ̃.de ſimo.cap.non ſatis.& ȷ̃.de eo qui dux.in ma. quã pol.per adult.c. cũ haberet. 32.q.7.flagitia.& non debet eſſe melior conditio furis propter furti continuationem.ff.de fur.l.inficiando.§.infans.

¶*Glo.ſeq.recitetur per quæſtionem.*

d ¶*Ex neceſſitate.*] In hoc fuit neceſſitas: quia cum ciuitas Conſtantinopolitana capta eſſet à Venetis, & alijs Latinis, pauci epiſcopi & presbyteri Latini erant ibi qui hoc facerent: & ideo iſti ſacerdotes hoc faciebant, & Græci non chriſmabant in fronte, & in multis alijs diſcordabant à Romana eccleſia,à cuius obedientia ſe ſubtraxerant.infra de ma io.& obe.cap.inter quatuor. & infra de bap. & eius effectu.c. licet Græcos.

¶*Glo.ſeq.recitatur per obiectionem.*

e ¶*Omittere.*] Sic enim de corpore Chriſti fieri debet. 24. quæſt.1.cœpit. ſed in baptiſmo, quod eſt ianua omnium ſacramentorum,ſecus eſt,melius eſt enim ab hæretico 1 illud recipere,quàm ſine illo decedere,dum tamen in forma eccleſiæ cõferatur.24.quæſt.1.ſi quem forte. & ȷ̃.de ſum.Trini.& fi.Catho.cap.1.in fin.

1 Ab hæreticis enim ĩ forma eccleſiæ conferri poteſt. concil.Tridẽt. ſeſſio.7.de baptiſmo, canone 4.

CVm inter.] Diuiditur in tres partes,in prima ponitur querela.In ſecunda exceptio:ibi,*Procura tor.*In tertia ſententia:ibi, *Nos igitur.*

Casvs. Canonici ſancti Petri de curia habent ex priuilegio vt tempore interdicti poſſint celebrare diuina.occaſione huius priuilegij tempore interdicti poſiti in ciuitate Cenomañ. celebrabant diuina pulſatis campanis, & alta voce, ac ſi nullum eſſet interdictum. Vnde orta eſt contentio inter ipſos,& canonicos Cenomañ. ſed canonici S. Petri allegabant quòd eccleſia ſua erat libera & exempta, & tempore generalis interdicti de conſuetudine celebrabant diuina pulſatis cãpanis, interdictis & excommunicatis excluſis. Papa conſiderans quòd ex tali conſuetudine,ſi qua foret, frangeretur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ: decernit illam conſuetudinem de cætero non ſeruandam. Not. conſuetudinem non valere, quæ eſt contra ſtatutum & diſciplinam eccleſiæ.

† vertebatur.

f ¶*Interdictũ.*] Quod dicatur generale interdictum, habetur de verbo.ſignifi.capit.cum in partibus.

¶*Glo.ſeq.dat duas concord. inducit duo ſimilia. item exquiſitè duo alia ſubiungit.alleg.5.iura in cõtrariũ,& ſoluit.*

¶ Idem Epiſcopo Helienſi.

¶*In attribuendis officijs nouæ dignitati,ſeruatur conſuetudo vicinarum ciuitatum:quæ ſi diuerſa fuerit, ſeruabitur magis rationabilis, & alijs non præiudicans.*

CAP. VI.

CVm † olim Londonenſis epiſcopus noſtris auribus intimaſſet, quòd in ſua ec

† Cap.5.e. tit.in 3. cõpilatione.

g ¶*De conſuetudine.*] Not.quòd nec præſcriptio,nec cõſuetudo 2 prodeſt in hoc caſu, vt hic dicit. & eſt ſimile infra de elect.cap.cum cauſam.& infra eod.cum venerabilis.nec contra obedientiam:vt 18.quæſt.2.abbatibus.& ȷ̃.de præſcrip.capit.cum non liceat. nec contra procurationem, quæ ratione viſitationis debetur.infra de præſcrip.capit.cum ex officij.ſicut nec valet tranſactio in hoc caſu, & in huiuſmodi ſpiritualibus.ȷ̃.de tranſact.cap.præterea.nec permutatio rei ſpiritualis poteſt fieri cum temporali.infra de re.permu.cap. exhibita.Argu.contra.ȷ̃.de priuil.cap.cum olim.2.& infra de capel. mona.cap.dilectus.& ȷ̃.de cen.cap.ſopitæ.& infrà de præſcr. cap.de quarta.& cap.auditis,non ſunt contraria.ibi non preſcribitur contra obedientiam, niſi tãto tempore fuiſſent ſub dominio Papæ, vel alterius eccleſiæ:& tunc non dicitur præſcribere,ſed potius præſcribi:& præterea illa, de quarta.& illa,auditis,nihil dicunt de obedientia, ſed in alijs articulis, & caſibus loquuntur. Et ſic patet quòd vbicunque fit aliquid contra eccleſiaſticam diſciplinam, ſiue neruum eccleſiæ,non habet locum præſcriptio.

2 Innuit q̃ aliud ſit pſcriptio,aliud ſit cõſuetudo. de hoc infra, ca.vlt. Ioã. And.

Præſcriptio nõ habet locũ, quotieſcũque fit aliquid cõtra eccleſiaſticam diſciplinam.

CVm olim.] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur conſultatio.In ſecunda:ibi, *Quocirca.*reſponſio.

Casvs. Epiſcopus London̄. petijt à domino Papa licentiam vt poſſet in terra ſua conſtituere præcentorem, Papa ſibi petitam licentiam conceſſit,dummodo in conferendis ſibi redditibus nulli faceret præiudicium, ita quòd præcentor ille in ſeſſionibus, proceſſionibus, & alijs, illam haberet dignitatem in illa eccleſia London̄. q̃ habent alij præcentores in alijs eccleſijs Anglicanis, & ſic epiſcopus conſtituit præcentorem. præcentor ille taliter inſtitutus occaſione literarum domini Papæ, quædam in præiudicium aliarum dignitatum nitebatur vſurpare, aliqui perſonatum habentes in eccleſia London̄. conqueſti ſunt domino Papæ: Papa mandat epiſcopo Helien̄. quatenus quia ſecundum diuerſas conſuetudines locorum præcentores alij diuerſas habent dignitates in eccleſijs Anglicanis, faciat illum præcentorem contentum eſſe illa dignitate, quam

poteſt

poteſt habere ſine præiudicio aliorum, ſaluis rationabilibus, & approbatis conſuetudinibus eccleſiæ London. Not. quòd noua dignitas ſine licentia domini Papæ conſtitui non debet. Item in dignitatibus diuerſa poteſt eſſe conſuetudo in eadem prouincia. Item in præiudicium aliarum dignitatum noua dignitas cōſtitui non debet. Item cōſuetudines approbatæ ipſius eccleſiæ nihilominus remanent in ſua firmitate.

cleſia propoſuerat ſtatuere[a] præcentorem, nos eius precibus inclinati, ei licentiam cōceſſimus[b] præcētorem huiuſmoni ordinādi: dummodo in cōferēdis ſibi redditibus nulli inferretur præiudicium[c], ſtatuentes vt præcentor taliter inſtitutus, in ſeſſionibus[d], proceſſionibus, & alijs illam haberet in London. eccleſia dignitatem, quam habent alij præcentores in alijs eccleſijs Anglicanis: & infrà. ¶Quocirca mandamus, quatenus ſi ſecundum diuerſas conſuetudines locorum, diuerſas habere noueris prẹcentores in Anglicanis[e] eccleſijs dignitates, iā dictum præcentorem, illam[f] habere facias in London. eccleſia dignitatem, eaque manere contentum, quam (rationabilibus, & approbatis conſuetudinibus eccleſiæ ſaluis) ſine[g] præiudicio alieno poterit obtinere.

¶Idem conuentui † Corbieſ. monaſterij.

† Aliàs ita: Idem conuentui, & Corbienſi mōaſterio.

*¶Non poteſt induci ex conſuetudine, vt quis poſſit dimittere dignitatē ſine ſuperioris licentia, vel vt poſſit electus adminiſtrare non habita confirmatione à ſuperiore.*

a ¶*Statuere.* ] Et ſic oneroſam dignitatem poteſt epiſcopus remouere de eccleſia ſua cū ſuis canonicis, dum tamen confirmatio Papę accedat. s̄. de conſtit. c. cum acceſſiſſent.

¶*Glo. ſeq. in princ. & in fi. tractat, an noua dignitas creari poſſit ſine Papæ licentia, &c. in medio ſignat contraria, & ſoluit.*

b ¶*Conceſſimus.* ] Per hoc videtur ꝙ noua dignitas in eccleſia cōſtitui non poteſt ſine licētia Papæ. 22. diſt. c. 1. & C. de offic. præf. præto. Afri. l. quas gratias. §. optamus ergo vt omnes iudices ſecundum volūtatem & timorem Dei, & noſtram electionem, & ordinationem, &c. & hoc ideo: quia ſi vna dignitas conſtituitur, oportet ꝙ alia minuatur. arg. 99. diſt. cap. nullus. & c. 2. Sed hoc non eſt verum. argu. j̄. de eccle. ædi. c. ad audiētiam. 2. & 12. q. 2. bonæ rei. & ff. de ope. publi. l. opus. 1 Item datur priuilegium dignitati, ſed non eſt contra illud. j̄. de eccle. ædi. cap. ad audientiam. 2. & s̄. de reſcri. cap. vlti. ſicut nec ſeruitus datur prædio quod nondum eſt. ff. communia prædi. l. 1. arg. cōtra. ff. de ſer. ruſti. præ. l. Labeo. & ff. de ſer. vrb. præ. l. ſi ſeruitus. §. futuro. Sed nō procedunt iſta: quia non datur priuilegium dignitati, quæ nondum eſt, ſed dat Papa auctoritatem conſtituendi dignitatem eccleſiæ London. Inno. 4. dixit in apparatu ſuo quòd epiſcopus cum capitulo ſuo poteſt nouam dignitatem conſtituere. contrarium credo.

1 Priuatus etiam ſine pricipis auctoritate facit nouū opus: niſi id fiat ad æmulationem alterius ciuitatis, vel ſeditiōis materiam præbeat. Ioan. Andr.

c ¶*Præiudicium.* ] Intelligas enorme: quia pro modico non dimitteret. arg. 12. q. 2. bonæ rei. & j̄. de dona. c. Apoſtolicæ. ſed melius vt ſonat litera: quia illæ concordantiæ intelliguntur de rebus epiſcopalibus, & hic ipſe epiſcopus modicū damnum poteſt pati vt aliquid conferat dignitati. alij non cōpelluntur dare de ſuo, niſi iuſta cauſa interueniret conſtituendi illam dignitatem.

d ¶*In ſeſſionibus.* ] Hoc ideo dicit: quia ſecundum dignitatem ſuam honorandus eſt aliquis in ſede. j̄. de ma. & obe. ſtatuimus. 17. diſt. cap. vlt. & in ſubſcriptionib. ff. de albo ſcri. l. 1. & vlti. vt in ſententijs ferendis. ff. de decu. l. ſpurij. & in alijs ſuffragijs. arg. 25. diſt. perlectis.

Additio. Vbi ceſſantibus priuilegijs in ſententijs ferēdis, potior eſt illius cauſa, qui eodem tempore pluribus ſuffragijs in decurionatu decoratur. Ioan. And.

e ¶*In Anglicanis eccleſiis.* ] Hoc eſt cum eadem conſuetudo in alijs erat eccleſijs Anglicanis, illa ſeruaretur. argu. j̄. de elect. cap. cum eccleſia. Si vero diuerſæ eſſent conſuetudines, conſuetudo metropolitanæ eccleſiæ ſeruanda eſt. 12. diſt. de his. Vel quod verius eſt, quod melius ſeruari poſſet ſine præiudicio aliorum, vt dicit in fin. arg. 12. diſt. nouit.

f ¶*Illā.* ] Sed videt̄ ꝙ minorē, ex quo ita indiſtinctè dicit ar. ff. de leg. 3. l. nūmis. j̄. de cenſi. c. ex parte. imo videtur de mediocri. ff. de ædil. edict. l. ſciendum. § illud. & l. præcedēti. in fi.

¶*Gloſſa ſequens elicit tria argumenta. ad primum inducit tria iura, ad ſecundum quinque; ad tertium, tria.*

g ¶*Sine præiudicio alieno.* ] Argu. quòd licet priuilegij verba generaliter loquantur, non tamen ſunt interpretanda in præiudicium aliorum. j̄. de tranſlatio. c. licet. in fin. & j̄. de offi. ordi. c. licet. & j̄. de auct. & vſu pal. ca. ex tuarū. Item argu. quòd in dubio reccurritur ad conſuetudinem vicinarum eccleſiarū 2 j̄. de cog. ſpi. c. ſuper eo. & j̄. de cēſi. c. ſuper eo. vbi de hoc dicit̄ expreſſe. ff. de fun. inſtr. l. cū de lanionis. §. aſinam molēdinariā. in fi. ff. de reg. iur. l. ſemper in ſtipulationibus. & 17. diſt. nouit. Item arg. ꝙ in obſcuris ſemper interpretatio ita debet fieri vt nulli ſit captioſa. ff. de regul. iur. l. quoties. & j̄. eo. c. cum dilectus. arg. 4. diſt. erit autem lex.

2 Vide gl. in c. cōſuetudo. . diſtin. 1.

CAP. VII.

Cvm † venerabilis frater noſter epiſcopus Hoſtiēſis, & L. ſanctæ crucis presbyter Cardinalis in partibus Alemaniæ legationis officio fungerentur, inuenerunt abbatem de monaſterio Hermioñ. quod ad Romanam eccleſiā noſcitur pertinere nullo mediante, ad monaſterium Corbieñ. quod eſt etiam Romanæ eccleſiæ ſpeciale, propria temeritate migraſſe[h], licentia illud deſerendi, vel cōfirmatione à nobis, vel ab ipſis, qui vices noſtras in illis partibus tunc gerebant, nec habita, nec petita: & infra. ¶Poſtmodum autem nuncij eius, ad defenſionē ipſius, generalem illius terræ conſuetudinem[i] allegarunt. Cum igitur hæc non tam cōſuetudo[k], quā corruptela meritò ſit cenſenda, quæ profecto ſacris eſt canonibus inimica, ipſā mādamus de cætero non ſeruari. †

† Cap. 6. e. tit. in 3. cōpilatione.

† Vide l. ré non nouā. iuncta glo. C. de iudi. & ibi Pet. de bella. Cyn. Bart. & Bald. & in l. 2. C. q̄ ſit lōga cō ſuet.

¶Idem decano Salesberieſ. A. archidiac. & magiſtro P. Penetel. canonico Pariſienſi.

*¶De cōſuetudine poteſt induci, quòd vna eccleſia de gremio alterius teneatur ſibi prælatum eligere. Et conſuetudo eſt optima legum interpres.*

Cvm *venerabilis.* ] Non valet conſuetudo, per quam prælatus ſine ſuperioris licētia pōt dimittere prælaturam, etiam ſi vellet tranſire ad aliam dignitatem. h. d. Ioan. And. Diuiditur, quia in prima ponitur temeraria tranſlatio. In ſecunda tranſlati excuſatio: ibi: *Poſtmodum.* in tertia excuſationis reprobatio, ibi: *Cum igitur.*

Casvs. Epiſcopus Hoſtieñ. & L. ſanctæ crucis presbyter Cardinalis erāt legati in Alemania. inuenerunt iſti quòd quidā abbas monaſterij, quod ad Rom. eccle. pertinet, nullo medio, tranſiuerat ad monaſteriū Corbieñ. quod eſt ſimiliter ſedi Apoſtolicæ ſpeciale, ſine licentia Papæ, vel eius legati, nec petita nec habita confirmatione: abbas in ſui defenſione allegabat generalem conſuetudinem illius terræ. conſultus Papa reſpondet, quòd talis conſuetudo inimica canonibus, corruptela potius dici debet: & ideo Papa mandat eandem de cætero non ſeruari. Not. conſuetudo contra canones obtenta non valet. Item nullus ſine licentia ſui prælati debet eccleſiam ſuam dimittere, vel aliam accipere.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

h ¶*Migraſſe.* ] Sicut abbas ſubiectus epiſcopo non debet ſine licentia epiſcopi renunciare. 18. q. 2. abbas. nec etiam alij clerici: vt j̄. de renun. c. admonet. ſic abbas ſubiectus tantum Papæ renunciare non poteſt ſine ipſius licentia, etiam ſi ſit inſufficiens. j̄. de renun. c. vlt. Greg. Sed videt̄ ꝙ eſſet vtraque priuandus. 7. q. 1. ſi quis epiſcopus. & j̄. de transla. c. quanto. Vtrum toleratus fuerit, vel repulſus ab vtraq;, hic non dicit, 3 ſed forte propter illam conſuetudinem fuit toleratus. ſimile j̄. de elect. ca. quod ſicut. §. ſuper eo.

3 Et cōſuetudo quatenus excuſſet, tradit gloſſa in c. deniq. ver. conſuetudine diſ. 4.

i ¶*Conſuetudinem.* ] Quæ forte fuit, ꝙ ſtatim cum ſint electi, ſine aliqua confirmatione adminiſtrant, renūciant, & trāſeunt ad alias dignitates ſine licentia Papæ, quod eſſe non debet. j̄. de elect. qualiter. & j̄. de renun. c. vlt. ex generali tamen diſpenſatione prælati, qui ſubſunt tantum domino Papę nullo medio, ſtatim poſtquam ſunt in concordia electi, adminiſtrant qui ſunt valde remoti. j̄. de elect. c. nihil eſt. Ratio quare hoc fiat redditur, ſcilicet ne eccleſia interim patiatur tam in temporalibus quàm in ſpiritualib. læſionem.

k ¶*Conſuetudo.* ] aliàs tamen conſuetudo attenditur in electionibus. arg. 12. diſt. nos conſuetudinē. & j̄. de cle. cōiug. c. cum olim. & j̄. de cau. poſ. & propriet. cū eccleſia. & 24. q. 1. pudenda. & ff. de dec. l. non tantum.

*Cum dilectus.*] Diuiditur in duas partes principales. Prima narrat duplicem quæſtionem electionis cum partium allegationibus. Secunda ibi, *Quia nobis.* vnam definit, & alteram definiendam committit. Abb. Sic.

## CAP. VIII.

Cum † dilectus fili⁹ Guil. Andreñ. eccleſiæ monachus, qui pro clerico eiuſdem eccleſiæ ſe gerebat, & G. procurator monaſterij Karoſeñ. ſuper iure eligendi abbatem in Andreñ. monaſterio, & eiuſdem electione in † noſtra præſentia inuicem litigarent, idem Gu. electionem ſuam à fratribus Andreñ. eccleſiæ cōcorditer celebratam, auctoritate Apoſtolica petijt confirmari, aſſerens tam de iure [a] cōmuni, quàm priuilegio ſpeciali, eis ab Alexandro Papa conceſſo, & à nobis poſtmodum confirmato, liberam eligendi [b] auctoritatem, ad eoſdem fratres tantummodo pertinere: & infrà. Dictus verò procurator propoſuit ex aduerſo, quòd cum olim ad petitionē patronorum eccleſiæ † à Morieñ. epiſcopo fuerit conſtitutum [c], quòd ſi præfatus locus diuino munere adeo pullularet, vt Prior, aut Abbas conſtitueretur ibidē, electio [d] eius penes fratres eiuſdem loci, & capitulum Karoſeñ. pēderet, & huiuſmodi obtentu ſtatuti ſic fuerit longè retroactis temporibus obſeruatum, vt monaſterio Andreñ. vacante, Andreñ. fratres in Karoſeñ. capitulo, aliquem de gremio monaſterij Karoſeñ. ſibi eligerēt in abbatem, electio prædicti G. tam cōtra ſtatuti tenorem, quàm etiam contra conſuetudinem approbatam (quæ optima eſt legum interpres [e]) minus canonicè attentata, meritò caſſari debebat: & infrà.

¶ Quia nobis conſtitit electionem ipſam à ſuſpenſis [f], & de

† Cap. 7. e. tit. in 3. cōpilatione.

† Vide omnino notas huius capitis.

† alias, à Morineñ.

Casus. Vacāte monaſterio Andreñ. electus fuit q̄dā monachus eiuſdem monaſterij Guil. nomine in abbatem: monachi Karoſeñ. monaſterij huic electioni ſe opponētes dicebant electionem abbatis Andreñ. cœnobij de ſuo monaſterio faciendam, propter quod quæſtio tam ſuper electione prædicta, quàm ſuper iure eligendi abbatē delata eſt ad Sed. Apoſ. In præſentia Papæ opponebat dictus dominus G. monach⁹, quòd tam de iure communi quàm de priuilegio ſpeciali ad capitulum Andreñ. monaſterij pertinebat electio. vnde petebat electionem de ſe factam confirmari. procurator monaſterij Karoſeñ. propoſuit ex aduerſo, quòd olim ad petitionem patronorū monaſterij Andreñ. fuit diœc. à epiſcopo conſtitutum, vt ſi locus ipſe in tantum creſceret vt abbas conſtitueretur ibidem, electio ipſius abbatis penes fratres eiuſdem loci, & capitulum Karoſeñ. penderet: & obtentu huius ſtatuti ſic fuit longis temporibus obſeruatum, ita quòd monaſterio Andreñ. vacante, monachi eiuſdem loci de gremio Karoſeñ. monaſterij ſibi eligebant aliquem in abbatem. vnde cum electio ipſa fuerit contra prædictum ſtatutum, & conſuetudinem (quæ eſt optima legum interpres) celebrata, meritò caſſari debebat, & mandari fratribus Andreñ. vt de cætero ſibi eligāt abbatem de monaſterio Karoſeñ. Inſuper allegauit, quòd electio ipſa facta erat de ſuſpenſo, & à ſuſpenſis: & ideo electio nō tenebat. dominus Papa auditis hinc inde propoſitis, quia ei conſtitit quòd electio facta fuit de ſuſpenſis, eam caſſauit iuſtitia exigente, id eſt, caſſam & irritam nunciauit, veruntamen quia prædictum ſtatutum ita poſſet intelligi, quòd per illud non derogetur iuri communi, nec priuilegio, hoc modo, vt electio pertineat ad capitulum Andreñ. & confirmatio ad capitulum Karoſeñ. mandat Papa quibuſdam, quòd ſi monachi Karoſeñ. talem conſuetudinem probauerint, per quam iuri communi præiudicetur: vt monachi Andreñ. elegerint ſibi abbatem de monaſterio Karoſeñ. ſecundum illam conſuetudinem debeant iudicare electionem monaſterij Andreñ. de cætero faciēdam: quòd ſi talem conſuetudinē non probauerint, adiudicent monachis Andreñ. ius eligendi abbatem, vt liberam habeant poteſtatem vel de gremio ſui monaſterij, vel aliunde eligendi ſibi abbatem, præſentando ipſum Karoſeñ. capitulo, vt ſi fuerit canonica electio per capitulum Karoſeñ. confirmetur. Not. quòd electio facta de ſuſpenſo non valet. Item conſuetudo interpretatur legem, ſiue ſtatutum epiſcopi, vt per ipſam cōſuetudinem declaretur ſtatutum, quod poterat dubium eſſe. Item quandiu ius commune ſeruari poteſt, non debet recedi ab ipſo. Item conſuetudo præſcripta præiudicat iuri communi, vt de eccleſia aliena tātum eligant, quod eſt contra ius commune. Item per ſtatutum prædictum præiudicatur epiſcopo diœceſano, & non capitulo Andreñ. ceſſante conſuetudine: quia epiſcopus de iure communi ipſam electionem deberet confirmare.

¶ *Cum dilectus.*] Cum ageret Guil. iſte ſuper iure eligendi abbatem, habebat mandatum à capitulo, & vacante eccleſia: ſed quantum ad petendam confirmationem electionis ſuæ, agebat ex perſona ſua iure ſuo ſibi acquiſito per electionem. ſic infra de in integ. reſtitutio. cap. 2. in no. & ſic videtur, vbi de hoc B.

a ¶ *De iure.*] 18. quæſtio. 2. abbatem. & infra eod. capitulo abbatem. & capitulo quam ſit. & 16. quæſtione vltima infra de cauſ. poſſeſ. & propriet. capitu. cum eccleſia.

b ¶ *Eligendi.*] Lex dicit quòd monachi debent iurare eligere abbatem, quem ſciunt fide rectum, vita caſtum, & qui monaſterio valeat vtiliter prouidere. in authen. de ſan. epiſ. §. iubemus igitur abbatem. coll. 9. quod hodie non ſeruatur, ſed ſecundum formam illius conſtitutionis. j. de elec. quia propter. eligere debet, ſi ſecundum illam nolunt eligere.

¶ *Glo. ſeq. quærendo tractat, an clericis inuitis poſſit epiſcopus ſtatuere quòd eligant aliunde. ponit ſolutionem, qnam in fine determinat.*

c ¶ *Conſtitutū.*] Licet epiſcopus poſſit ſubijcere vnam eccleſiam alteri, vt infra de exceſ. prælat. capit. ſicut vnire. non tamen credo quòd poſſit ſtatuere q̄ vna eccleſia eligat de alia clericis inuitis: q̄a hoc eſſet contra ius cōmune, 1 vt 17. quæſt. vltim. capit. vlti. & 18. quæſtio. 2. abbatem. & infra de iur. pat. capitu. nobis. quia pacto priuatorum ius publicū nō tollitur, infra de fo. cōpe. capitu. ſi diligenter. infra de teſtamen. capit. requiſiſti. Nec aliquis ius publicum remittere poteſt aliquibus cautionibus, nec mutare antiquitus formam conſtitutam. ff. de adminiſt. tuto. l. quidam decedens. & ideo Papa poſteà interpretatur ſtatutum. tamen ius iſtud præſcribi poteſt, vt quis teneatur eligere de certo loco: vt hic patet, & infra de verb. ſignifi. l. abbate. & ſic patet quòd minus iuſtus titulus dat cauſam præſcribēdi: vt infra de emp. & vend. capit. peruenit. ff. pro emp. l. quod vulgo. ff. pro leg. l. pro legato. & l. vltim. & vere videtur iniuſtus, quia epiſcopus nō poteſt tollere ius vnius eccleſiæ, & dare alteri. infra de re. eccle. non alienan. capit. 1. 2 Sed ex tali titulo potuit bona ſide monaſterium Karoſeñ. præſcribere, vt alij monachi eligerent de monaſterio Karoſen. & epiſcopus ſolummodo conceſſit monaſterio Karoſeñ. quod ſuum erat. ſ. confirmationē electionis, & ita ceſſante præſcriptione ſolam confirmationem habent, vt probatur per interpretationem Papæ, vt infra patet. ſatis tamē credo quòd in ipſa fundatione poſſit epiſcopus cum capitulo conſtituere de voluntate patroni, quòd illa eccleſia eſſet alteri ſubiecta, & quòd clerici inſtituēdi ſemper eligerent ſibi prælatum de maiori eccleſia. & quod dicit ſupra, quòd epiſcopus nō poteſt facere quòd vna eccleſia eligat ſibi prælatum de eccleſia alia, hoc intellige quando eccleſiæ ſunt iam inſtitutæ, & dotatæ, & ab inuicem diſtinctæ, & ſeparatæ: quia illud eſſet contra ius commune. j. de exceſ. præla. cap. ad hæc.

d ¶ *Electio.*] Hic ſumitur electio æquiuocè 3 pro confirmatione, & pro electione: vt infra patet. & hoc verum eſt ſi conſuetudo non probetur. ſed ſi probetur, propriè tenetur.

e ¶ *Interpres.*] ff. de leg. & conſt. prin. l. ſi de interpretatione. & infra de ſepul. c. certificari. & tacito conſenſu per deſuetudinem lex abrogatur. ff. de leg. l. de quibus. in fin.

¶ *Glo. ſeq. primò ponit quatuor, quæ non poteſt ſuſpenſus. ſecundò quærit, ponit duas opiniones. quæſtionem declarat, & ſecundam opin. approbat.*

f ¶ *A ſuſpenſis.*] Suſpenſus enim non poteſt eligere, nec eligi, vt hic, & j. de elect. c. cum inter R. ſeniorem. & j. de æta. & qua. cap. cum bonæ. & j. de cle. excom. mi. c. poſtulaſti. nec poſtulari pōt qui non ſeruauit interdictum. j. titu. proxi. cap. 1. in fin. nec beneficia conferre. j. de conceſ. præbend. cap. quia diuerſitatem. Sed nonne iudicare, & præbendas dare eſt iuriſdictionis? vtique. infra de elect. cap. noſti. & cap. excommunicare. j. de elect. c. transmiſſam. Nunquid ſuſpēſus poteſt huiuſmodi iuriſdictionem exercere? Dicunt quidam q̄ epiſcopus ſuſpenſus poteſt excōmunicare, & præbendas dare: & reſpōdent

1 Et eſt ſimile, quia iura eccleſiæ vacātis non habentis defenſorē, alienari non poſſunt, ipſa tamen eccleſia vniri vel donari pōt de reb. eccle. non alien. dudū. libr. 6. clemen. eod. titu. ſi vna eccleſia. & facit quod dicetur infra de tranſl. c. ſi. ſuper glo. pen. Ioan. And.

2 Concor. text. cū ibi no. in cap. cōſtitutus de reli. d[...] mi.

3 Adde de æquiuocatione iſti⁹ dictionis ī l. 2. cū glo. ff. de op. leg. melior de iure in cap. cum illis, in verſi. electio. de præb. li. 6.

dent illi decre. quia diuerſitatem, quòd ille epiſcopus erat ab officio ſuſpenſus, & iuriſdictione. Sed dicunt quòd canonicus ſuſpenſus eligere non poteſt: quia cum ſit ſuſpenſus, nihil officij 1 retinet: ſecus eſt in prælato. Sed contra iſtos eſt 24. quæſtio. 1. audiuimus. Alij dicunt, & melius quòd epiſcopus ſuſpenſus non poteſt excommunicare, nec interdicere, nec dare præbendas. infrà de exceſ. præla. capit. vltim. argumen. quamuis hoc potuerit poſt confirmationem, licet adhuc nõ ſit conſecratus. Ratio illa videt: quia plus aufert ei ſuſpenſio quàm contulerit cõſecratio, vt dici conſueuit, plus tollit negatio quàm ponit affirmatio: nam electus & cõfirmatus multa poteſt ex ijs quæ pertinent ad officium epiſcopale, quæ perdit per ſuſpenſionem: quia cõſecratio non multum addit. infra de transl. capit. inter corporalia. Et eſt ſimile ſicut maritus poſt matrimonium cõſummatũ, non poteſt intrare religionem, ſed ante poteſt. infra de cõuer. coniug. cap. ex publico, ſic epiſcopus nõ confirmatus poteſt aliqua, quę tamen non poteſt conſecratus. Sic vides in alio ſimili, epiſcopus in archiepiſcopum electus, nõ poteſt ante receptionẽ pallij tanquam archiepiſcopus clericos ordinare, ſed tamen poteſt antequam ſit electus in archiepiſcopum: quia hoc non facit vt epiſcopus, ſed vt archiepiſcopus. infra de elec. quòd ſicut. §. præterea. Præterea beneficium concedere, & etiam habere poſſe, competit ratione ordinis, & eſt eius acceſſorium. 1. quæſtio. 3. ſi quis obiecerit. & cui interdicitur vnum, & reliquum. 81. diſtinct. ſi quis ſacerdotum. & cap. eos qui. Præterea de hac ſuſpenſione fuit obiectum, & probatum ex eo, quod dicit, Quia nobis conſtitit. &c. & licet obiectum à partibus non fuerit, iudex tamen qui debet electionem confirmare, ex officio ſuo debet inquirere de huiuſmodi. infra de elect. capit. nihil eſt. Et hæc quæ dicuntur hic de his ſuſpenſis, intelliguntur de ſuſpenſis ab homine, & etiam à canone. Si verò aliquis eſſet ſuſpenſus à canone: puta participando cum excommunicatis, ille talis bene poteſt eligere, & alia facere quæ ſunt iuriſdictionis, ſed eligi ſcienter non poteſt. hæc probantur infra de cleri. excommuni. miniſtran. capit. ſi celebrat. quia mitius agitur cum lege quàm cũm miniſtro legis. ff. de arbi. l. Celſus. Satis poteſt dici quòd ſuſpenſus poſſet excommunicare: quia poteſt abſoluere excommunicatum. ſupra de reſcri. cap. ab excommunicato. infra de ſenten. excommu. ſacro. & capit. duobus. & qui poteſt abſoluere, poteſt ligare, & econtra: cum nõ ſit priuatus à communione fidelium. quare nõ poſſet priuare aliũ? & hoc dico de eo, qui non eſt ſuſpenſus à iuriſdictione, vt ſuſpenſus à canone ſola participatione. Io. & Lau. hoc concedunt, quòd ſuſpenſus ab officio tantum, poteſt excommunicare, & præbendas dare: & intelligunt illam decre. quia diuerſitatem. cum erat ſuſpenſus ab officio, & iuriſdictione. Ego autem non credo quod ſuſpenſus ab homine poſſit dare præbendas, vt hic dicitur; licet Lau. & Ioan. concedant ꝙ poſſit excommunicare, & præbendas dare. argumen. contra poſſet induci prædi. decre. ſi celebrat. quæ tamen intelligitur de excommunicatione minori: melior enim eſt opinio ſecunda, quia ſicut excommunicatus alium excommunicare non poteſt, 24. quæſtio. 1. audiuimus. ita eadem ratione nec ſuſpenſus ab homine alium poteſt ſuſpendere. ĵ. de exceſ. præla. cap. vlt. Bern.

ADDITIO. Et hoc propter miſturam officij, & iuriſdictionis, id eſt quam habet ſpiritualis iuriſdictio ad officium, id eſt ordinem, & ipſius executionem. Ioannes Andreas in nouel.

1 Quaſi velit iudicare qđ eligere competit ratione officij, non ratione beneficij.

Suſpẽſus à canone an poſſit eligere.

ſuſpenſo etiam celebratam, eam iuſtitia caſſauimus [a] exigente. Cæterum cum ſupradictum ſtatutum ita ſanè poſſet intelligi, quòd per illud nec iuri communi [b], nec priuilegio derogetur, vt videlicet ad ſæpe dictos fratres electio ſpectet abbatis, & ad Karoſeñ. capitulum confirmatio: Mandamus quatenus ſi ex parte Karoſeñ. cœnobij talis fuerit conſuetudo probata, quæ iuri communi præiudicet [c], in hac parte vos ſecundum illam decernatis electionem Andreñ. abbatis de cætero faciendam: Alioquin Andreñ. monachis ius eligendi abbatem adiudicare curetis: vt ſic de cætero liberam habeant facultatem, vel de gremio eccleſiæ ſuæ, vel etiam aliunde, per electionem canonicam eligendi perſonam idoneam in abbatem præſentandam Karoſeñ. capitulo, vt ab eo (ſi fuerit canonica) confirmetur.

¶Hono. iiij. Pariſieñ. capitulo.

*¶ Capitulum ſine epiſcopo ſtatuta, ſeu conſuetudines nouas facere, vel antiquas immutare non poteſt.*

## CAP. IX.

CVm cõſuetudinis [d], vſuſque longæui non ſit leuis auctoritas, & plerunque diſcordiam pariãt nouitates: Auctoritate vobis præſentiũ inhibemus, ne abſque epiſcopi veſtri conſenſu [e] immutetis eccleſiæ veſtræ conſtitutiones, & conſuetudines approbatas, vel nouas [f] etiam inducatis: Si quas forte feciſtis, irritas decernentes.

¶Idem maiori, & Burgeñ. de Rupella.

*¶Non valet conſuetudo, per quam quis inducitur ad peccandum, vel bona propria diſſipandum.*

a ¶*Caſſauimus.*] i. caſſam nunciauimus. ĵ. vt lit. non conteſt. cap. accedens.

b ¶*Iuri communi.*] ſimilem interpretationem habes infrà de fid. inſtrumen. inter dilectos. verſicu. cæterum. vbi enim aliquid à iure communi diſcrepare videtur, reducendum eſt ad ius commune, ſi poteſt fieri, ne pereat, quia promptum eſt leges legibus concordare. C. de inoffi. doti. l. vnica. & Auguſtinus concordat euangeliſtas. de pœn. diſtinctio. 1. periculosè, & etiam teſtes debent ad concordiam reduci, ne de periurio notentur. infra de teſti. capit. cum tu. Sic enim facienda eſt interpretatio, vt nulli ſit oneroſa, & ſecundum ius. ſupra titul. proxi. cap. cauſam quæ. & infra de priuile. capit. ex ore. & ſupra eod. capit. cum olim. Item ſecundum quòd minus eſt captioſa. ff. de regul. iur. l. quoties. in fin. titu. & hoc ita verum eſt, quòd ad ius commune reducatur, ſi verba illa patiuntur, vt hoc verſu, Electio eius penes fratres eiuſdem loci & capitulum Karoſeñ. &c. Nam à verbis priuilegij non eſt recedendum, vbi certa ſunt. infra de priuile. cap. porro. & infrà de decimis. capit. ad audientiam. vbi enim verba non ſunt ambigua, non eſt locus interpretationi. ff. de leg. 3. ille aut ille. ſed vbi ſunt dubia, neceſſaria eſt interpretatio. 2

Vbi quidã iure cõmuni diſcrepat ſi fieri poteſt reducẽdum eſt ad ius cõmune.

c ¶*Præiudicet.*] Præſcripta videlicet, quoniam alia nõ prodeſt, infra de cau. poſſeſ. capit. cum eccleſia. Quæ conſuetudo iuri præiudicet, & quæ non, dicetur infra eod. capit. vlt. & 18. diſtinct. capit. fruſtrà.

2 Text. eſt in l. 2. C. đ nox. act. & in l. omnes populi. & ibi Bart. ff. de iuſti. & iu.

CVm conſuetudinis.] Text. eſt notabilis, & multum allegabilis, in quo primò ponitur duplex ratio determinandi. Secundò ibi, *Auctoritate.* ponitur determinatio, quæ primò prouidet circa futura. Secundò ibi, *Si quas.* circa præterita. CASVS. Canonici Pariſieñ. irrequiſito epiſcopo ſuo, & ſine ſuo conſenſu quaſdam conſuetudines eccleſię ſuę immutauerunt, & quaſdam fecerunt de nouo, propter quod dicit Papa quòd auctoritas conſuetudinis non eſt leuis, & nouitates quandoque diſcordiam inducunt. Vnde præcipit quòd ſine conſenſu epiſcopi canonici conſuetudines non immutent eccleſiæ, nec nouas inducant, quod ſi fecerint, decernit illas irritas, & inanes. Not. quòd omnia facienda ſunt in eccleſia de conſenſu epiſcopi & canonicorum: niſi conſuetudo ſit in contrarium.

d ¶ *Cum conſuetudinis.*] C. quæ ſit longa conſuetudo. l. 2. & infra eod. capit. vltimo & ibi exponitur. & 11. diſtin. conſuetudinis.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

e ¶*Conſenſu.*] Bene dicit, conſenſu, quia ſine ipſius conſenſu obtento hoc facere non poſſunt. Sed videtur quòd non teneantur habere conſenſum, dummodo conſilium & tractatum cum eo habeant. arg. de arb. cap. cum olim. Sed hoc nõ eſt verum, quia illud obtinet ex forma arbitrij, imo epiſcopus & canonici vnum corpus, & vnum collegium ſunt, ita ꝙ ipſe caput, & ipſi canonici membra. infra de ijs quæ fi. à prælа. cap. nouit. & eſt expreſſum quòd ſi aliquibus mandetur, vt cum 3 conſilio aliquorum aliquid faciant, eorum conſilium expectare tenentur, nec ſufficit quòd tantum requiratur. ĵ. de elect. cap. cum in veteri lege.

3 De hac qſtione late Arbertinus tract. de agnoſcen. aſſertio. q. 26.

f ¶*Vel nouas.*] Nouitates enim ſine cauſa inducendæ non ſunt: quia lex dixit quòd in rebus nouis cõſtituendis euidens debet

debet eſſe vtilitas.ff.de legi.& conſtit.princip.l. in rebus. argumen.ſupra de conſtit.cap. cognoſcentes. & reprehenduntur qui nouitates inducunt.11.diſt inct.quis neſciat.

EX parte.] Diuiditur in duas partes. Primò recitat duas conſuetudines irrationabiles,quas ſecundò reprobat ibi, Tenore. Abbas Siculus.

CASVS. In quadam terra ſeruabantur duæ conſuetudines. Prima erat,quòd ſi aliquis deueniret ad inopiã quocunque caſu, ſiue aliquo modo amitteret bona ſua, poſſet alienare bona vxoris ſuæ pro voluntate ſua. Alia fuit, quòd ſi vxor alicuius fidem violaret coniugij, & ipſe tam propter hoc dimitteret,accipiebat ipſa dimidiam partem bonorum viri ſui, cum potius eſſet priuanda omnibus bonis mariti, ac etiam dotem ſuam perdere deberet; mandat Papa quod de cætero tales conſuetudines nõ ſeruent. Not. quòd turpes conſuetudines non debent obſeruari.

†Adde pro interpretatione horũ verb.ꝓ ſue voluntatis libito, text. cũ ibi not. in l.Labeo ait.§. 1.de act.& Bar. in extraua. ad reprimendum.

## CAP. X.

EX parte veſtra fuit propoſitum, quòd cũ in patria veſtra ſeruatæ ſint hactenus duæ conſuetudines abuſiuæ, quòd ſi indigena [a], vel extraneus, prodigalitatis vitio [b], vel incuria [c], ſeu quocunque caſu alio diſſipauerit, vel amiſerit bona ſua,bona vxoris ſuę tam mobilia, quàm immobilia, pro ſuæ voluntatis libito †alienat [d]: & infrà.¶Et quòd ſi vir ducat vxorem, quæ fide coniugij violata committat adulterium, nihilominus ipſa medietatem omnium bonorum, quæ fuerit vir adeptus, impudenter exigit,& improbè apprehendit, quæ potius priuanda eſſet omnibus viri bonis [e]: & infrà. ¶Tenore præſentium declaramus, vos non teneri ad huiuſmodi conſuetudines obſeruandas [f].

a ¶*Indigena.*] i. indegenitus.

¶*Gloßa ſequens inſtruit quis ſit prodigus, &c. & ponit verſus.*

b ¶*Prodigalitatis vitio.*] Quod ſe eſſe virtutem ſæpè mentitur.41.diſt. ſæpè. Prodigus eſt, qui dat danda, & non danda. Auarus qui tenet tenenda, & non tenenda. Largus medium tenet inter vtrunque. Vnde verſus:

*Prodigus eſt, animi vitio retinenda profundens.*
*Qui retinet cupidè, & æs depoſcit, auarus.*
*Largus, qui ſumptum facit ex ratione libanter.* 1

1 Hoſtienſis inter parcum & largum ita diſtiguit; parcus eſt cui plus placent retenta: largus vero, cui plus placent data, vide Ciceronem lib. 2. de offic.

Sed non videtur quòd huic ſit ſubueniendum: quia culpa ſua,& vitio incidit in egeſtatem.ff.quod met.cau.l. ſi mulier. 86.diſtin.non ſatis. Et dignum eſt vt malè meriti egeſtate laborent.ff.depoſi.l. bona fides.taliter enim non fuerat ſubueniendum huic ratione præmiſſa, & cum alterius læſione, ſed eleemoſynam dare poſſumus,ne pereat.86.diſtin.paſce fame morientem,&c.

c ¶*Incuria.*] id eſt, negligentia, & ideo ei non eſt ſubueniendum, quia vigilantibus, & non negligentibus iura ſubueniunt.infra de rerum permuta.capit. cum vniuerſorum.& infra de donat.inter dilectos.ff. ad Velleia.l.2.§. verba, quia ſtultis non conſueuit ſubueniri, ſed errantibus.ff. de iuris & facti ignorantia. l. penultima. §. ſi quis ius. & C. ſi minor ſe maiorem dixerit. l. ſi is.& vtilius eſurienti panis tollitur, quàm ſi ſecurus de cibo iuſtitiam negligat.5.quæſtione,quinta.non omnis.& 23.quæſtio.quarta. nimium ſunt inquieti.& ideo talis conſuetudo meritò reprobatur.

d ¶*Alienat.*] Quod de iure fieri non debet. ff. de fundo do.l.fundus. & l.lex Iulia. nec etiam propter delictum mariti bona mulieris ſunt diſtrahenda. C. ne vxor pro mar.l.1. 2. & 3. C. ad legem Iuliam de vi pri.l.1.& infra de pign.capit. ex literis. In caſu tamen quandoque diſtrahuntur bona mulieris pro viro: vt in cauſa primipilari bona mulieris pro marito obnoxia ſunt fiſco, ſi omnia bona mariti exhauſta ſunt. C. in quib. cau. pigno.ta.contrah.l. ſatis. Nec valet alienatio fundi dotalis, etiam ſi mulier conſentiat. C. ad Velleia. Auth. ſiue à me. & in Auth. vt immobilia ante nup. do.§.ſi propriè.coll.5. Sed ſi iurauerit non contrauenire, tenet venditio.infra de iureiur. capit. cum contingat. ſi ſine vi & dolo præſtitum ſit iuramentum ſponte. Conſtante etiam matrimonio in tali caſu cum incipit vergere ad inopiam,mulier poteſt repetere dotem.C.de iure dot.l.in rebus.& l.vbi.

e ¶*Bonis.*] Et etiam dotem ſuam propter adulterium perdere debet.C.de iur.do.l. ſi dotem. & C. ad leg. Iul. de adult.l. libertatem.& infra de do.inter virum & vxorem.cap.plerunque vbi de hoc.

f *Obſeruandas.*] Iuri contrarias,vt dictum eſt.Per primam conſuetudinem inuitabantur viri ad diſſipandum bona ſua, per alteram mulieres proniores erant ad committendũ adulterium.argum.ff.de pact.dota.l.conuenire.talis compenſatio non eſt admittenda.

¶Gregorius nonus.

¶*Conſuetudo non derogat iuri naturali, ſeu diuino, cuius transgreßio peccatum inducit: nec poſitiuo, niſi ſit rationabilis, & præſcripta.*

## CAP. XI.

CVm † tanto ſint grauiora peccata, quanto diutius [g] infœlicem animam detinent alligatam, nemo ſanæ mentis intelligit naturali iuri [h] (cuius tranſgreſſio periculũ ſalutis inducit) quacunque conſuetudine (quæ dicenda eſt verius in hac parte corruptela) poſſe aliquatenus derogari. Licet etiam longeuæ conſuetudinis non ſit vilis [i] auctoritas: non tamen eſt vſq; adeo valitura, vt vel iuri

CVm tanto.] habet materiam amplam, & multum ſubtilẽ. Et habet duo dicta.ſecundum ibi,*licet.*& quælibet pars poteſt ſubdiuidi. Abbas Siculus.

CASVS. In prima parte dicitur quòd quanto amplius qs in peccato pſeuerat, tanto grauius peccat. Vnde cõtra ius naturale nulla conſuetudo excuſat:quia trãſgreſſio iuris naturalis inducit periculum ſalutis. Secundo dicitur ꝙ conſuetudo lõggua nõ eſt vilis, tamen non valet vt præiudicet iuri communi, ſiue poſitiuo, niſi illa cõſuetudo ſit rationabilis, & præſcripta:quia tunc prçiudicat iuri communi in loco, vbi conſuetudo ſeruatur. Not. contra ius naturale nulla conſuetudo valet.Item cõtra ius poſitiuum præualet conſuetudo rationabilis,& præſcripta.

† Ad intelligentiã vide B.Thomam. 1. 1. q. 7. art. 2. & Dominicum Sotũ lib.1.de iuſti. & iure. q.7.art.2.

g ¶*Diutius.*] Infra de ſim.c. cum in eccleſiæ. & infra de eo qui.du.in matri.quam polluit.ca.cum haberet.

¶*Gloß.ſeq. recitetur per quæſtionem de quo iure naturali loquitur,litera, & reſpondet quòd de illo, quod conſiſtit in præceptis,&c.*

h ¶*Naturali iuri.*] Quod immobile perſeuerat.5.diſt.§.ſed cum ius naturale. 25. q. 1. ſunt quidam 2. Et hoc verum eſt quantum ad præcepta, vel prohibitiones quæ moralia ſunt, & non mutantur: vt, Nõ occides,non furtũ facies,honora patrem,&c.6.diſt. nõ eſt.§.his itaque.& naturalia quidẽ iura immutabilia ſunt,ciuilia vero mutabilia.Inſtit. de iu.nat.§. ſed naturalia.j.de conſan.& affi.c.non debet.& idèo nulla cõſuetudo præualet contra ius naturale, etiam ſi omnes homines de mundo contra facerẽt.32.q.7.flagitia.cuius ignorantia nec minẽ excuſat.1.q.4.turbatur.§.notãdũ.& ibi nihil intereſt in vitio decipere,vel decipi.16.q.1.ſi cupis.& de ignorantia dicitur quòd qui ignorat,ignorabitur.37.diſtin.ideo.§. vt itaque. De ignorantia iuris naturalis & ciuilis tractatur in ſumma.1.q.4.§.notandum. & ibi recurrendum eſt.

2 Concor. text. in l. ſi id quod.ff. de condic. inde.

¶*Gloß. ſeq. quærit obijciendo pro inſolubili. ponit primo opin. quam reprobat. ſecundò ſecundam, quam etiam reprobat, tertiò ſoluit.*

i ¶*Vilis auctoritas.*] Sed quæritur de qua conſuetudine hic intellexit Grego.? Si dicis de bona cõſuetudine,illam nulla ratio ſiue ius vincit,imo æquiparat ei.11.diſt.in his.ſi de mala,de illa non poteſt dici quòd non ſit vilis. Super hoc dicũt quidam quòd principium iſtius §.debet intelligi de bona cõſuetudine, & finis de mala:& ita diuerſimodè intelligunt:ſed hæc non fuit intentio legis, vnde §.iſte ſumit.C. quæ ſit lõg. conſuet.l.2.& ideo ineptè dicunt. Alij pro maiori parte exponunt literam iſtam,non tamen eſt adeo valitura,vt iuri poſitiuo debeat præiudicium generare,ſupplent generaliter,non præiudicat iuri, ſed in eo loco præiudicat iuri, vbi conſuetudo ſeruatur. & iſte intellectus planus & facilis eſt. ſed de hoc nulla dubitatio eſt,quòd conſuetudo vnius loci iuri poſitiuo generaliter præiudicet omnib' locis. Et ideo ſic debet intelligi lex illa quã habes 11.diſt. conſuetudinis.quãuis particularis conſuetudo non eſt vilis,non tamen præiudicat iuri poſitiuo,niſi fuerit rationabilis, & legitimè ſit præſcripta. & hæc expoſitio reprobat duas primas opiniones, quas facit hic Gregor. in fin. & ſic intellige 11. diſtinctio. conſuetudinis.

¶*Glo.ſeq.quærit, & ſoluit, & ſolutionis ponit quatuor exempla. finis recitetur per aliam q.quam ſoluit.alleg.9.iura.*

a ¶*Rationa-*

poſitiuo debeat præiudicium generare, niſi fuerit rationabilis [a], & legitimè [b] ſit præſcripta.

## TITVLVS V.

### De poſtulatione prælatorum.

¶Inno.iij. decano, & capitulo Senonenſi.

a ¶*Rationabilis.*] Et quam conſuetudinem dices rationabilem? Illam dico rationabilem, quã non improbant iura.j̃.de cauſa poſſ.ca.cũ eccleſia. & j̃.eo.c. cum dilectus.& j̃.de verb. ſig.c. abbate. vt ſi quandoque admittãtur aliqui ad electionem ad quos non pertinet de iure communi, & de alio collegio,iſta conſuetudo nõ improbatur à iure, vt dicũt iura prædicta, & illa eſt rationabilis, ꝙ tantum capitulum eligat canonicos ſibi, & alios inferiores prælatos irrequiſito epiſcopo.j̃. de elect.cap. cum eccleſia Vulterana. vel epiſcopus ſolus hoc faciat.j̃.de ijs quę fi.à pręla.ſine cõſen.cap. ea noſcitur.licet de iure vnũ corpus ſint.j̃.de ijs quę fi.à præla. ſine conſenſu ca. nouit. & de iure communi deberet fieri ab omnibus communiter ab epiſcopo & canonicis: vt quandoque fit.j̃.de conceſ.præb.poſtulaſtis. Et illam dicerem rationabilem, quòd abſentes non vocentur ad electionem,vt in multis locis contingit,vt in Tuſcia,& in multis eccleſijs. & huiuſmodi conſuetudines legitimè præſcribuntur,vt patet per prædicta exempla. Illam dico generaliter rationabilem,quæ non obuiat canonicis inſtitutis. Irrationabilis eſt quæ improbatur à iure, qualis eſt illa j̃.de inſti.c. ex frequentibus.s̃.eo.c. cum venerabilis.& s̃.cap. prox.& onerofa cõſuetudo,vt s̃.eo.c.1.& s̃.eo.c.cũ inter vos. & j̃.de re iud.c. cum cauſa.& generaliter vbi aliquid fit contra neruum eccleſiaſticæ diſciplinæ,ſiue libertatẽ.j̃. de elect. c.cum terra.& c.ſacroſan.& c.Meſſana. [1]

1 Add. textum in Authen.caſſa. C.de ſacro ſanct.eccl. & in l. de quibus. & ibi Bartol. ff.de leg.

*¶Glo. ſeq. primò ponit 9. quæ requiruntur, vt conſuetudo iuri præiudicet,& ab hoc recedere videtur in fin.glo.ſecundò quærit glo. quæ ſit differentia,& c.& primò ponit vnam differentiam, contra quam alleg. & remittit. Secundò ponit aliam quam approbat.Tertiò ponit duas alias.*

Quot requirantur ad hoc vt cõſuetudo iuri cõmuni præiudicet.

b *Legitimè ſit præſcripta.*] Spatio 40. annorum.j̃. de cauſa poſ.cum eccleſia.& j̃.de præſcrip.cap.auditis.de hoc poteſtis habere multa iura.ea enim ſolum locum habent in rebus eccleſiaſticis.16.quæſt.3. cap. placuit.§. quas actiones. Ad hoc vt ergo conſuetudo iuri communi pręiudicet,requiritur primo quòd rationabilis ſit,& quòd ſit præſcripta:vt hic,& cap. cum eccleſia. Item quòd ex certa ſcientia, & nõ per errorem ſit inducta.ff.de leg.quod non ratione.& ſciente illo qui poteſt ius condere.ff.de leg.l. de quibus. in fin. Et quòd ſit tale ius quod poſſit præſcribi. Nam quædam ſunt quæ non poſſunt præſcribi,ſaltem à laicis.j̃. de præſcrip.cap.cauſam quæ. & c.cum ex officij.& c.cum non liceat.Et quòd nõ ſit contra ius naturale.33.quæſt.7. flagitia. vel ſaltem quòd ſit obtenta in contradictorio iudicio. ff. de leg.l. cum de conſuetudine. & j̃.de verbo.ſign.cap. abbate. Item requiritur quòd ſis vſus illa conſuetudine ſiue vicibus illis quibus vſus es eo animo vt intendas, ſiue credas te ius habere,& vt in poſterum id facias.ff.de itin.actuq; pri.l.1.§. Iulianus rectè ait. & l.vlt.aliàs non prodeſt,vt ibi dicitur:& ſic ſolæ vices non inducunt cõſuetudinem:quia non exemplis, ſed legibus iudicandum eſt. C.de ſen.& interlo.om.iu.l.nemo.ſed ſecundum conſuetudinem talem bene iudicaretur,vt dictum eſt.ff.de leg.l.nam imperator.Item requiritur quòd maior pars populi vſa ſit ea cõſuetudine ad hoc vt ſecundum illam iudicetur: quia ſicut minor pars populi non poſſet inducere legem:ita nec conſuetudinem. Item & illa conſuetudo præiudicat iuri, cuius nõ extat memoria hominum.3.quæſt.6.hæc quippe.& j̃.de verbo. ſignifi.cap.ſuper quibuſdam.§.1.& ff. de aqua quoti. & æſti.l. hoc iure.§.ductus aquæ. & ff. de aqua plu. arcen.in ſumma.§. idem Labeo.& ff.de prob.l.ſi arbiter. & ſic videtur quòd difficile ſit probare cõſuetudinem,& præſcriptionem. Sed quam differentiam facis inter conſuetudinem, & præſcriptionem? Illa poteſt aſſignari (vt quidam dicunt) quòd vbi conſuetudo pretenditur,admitti poſſet probatio in contrariũ,vt probetur indebitum fuiſſe, quod conſueuit percipi.arg. à cõtrario.C.de agri.& cenſi.l.litibus.lib.11.ſed vbi præſcriptio eſt, non admittitur probatio in contrarium ad probandũ indebitum fuiſſe.arg.à contrario.j̃.de præſcri.c.ſi diligẽti.vbi dicitur quòd bona fides,& iuſtus titulus requiruntur. & ibi dicitur quando exigitur titulus,& quando non.C.de pig. act.l. nec creditores. Item qui petit aliquid ſibi deberi, vel fieri ex conſuetudine, debet allegare cauſam petendi:& tunc ſufficit probare ſolum tempus, licet non probet cauſam: & tunc nõ admittitur probatio in contrarium: & ſecundum hoc non videtur differentia inter cõſuetudinem, & præſcriptionẽ: quia in præſcriptione quandoque probatur titulus. ita dicunt quidam, quare ſolum tempus non eſt cauſa inducendæ obligationis, ſicut nec tollendæ. ff. de actio. & oblig.l.obligationum.§.placet.& hęc opinio magis placet,ſecundum Io.alij dicunt quòd ſola conſuetudo ſufficit etiam ſine cauſa.argu.j̃.de cauſa poſſeſ. c. cum eccleſia. vbi de hoc. vbi verò aliqs eſt in poſſeſſione percipiẽdi aliquid, & ei quæſtio mouetur: tuendus eſt in poſſeſſione quouſque probetur contrarium, ſ. indebitum: quia poſſidet ratione conſuetudinis. 16. quæſtio.4. volumus. niſi vi, precario,ſeu clam poſſideat;tunc qui dedit, ſua auctoritate poteſt reuocare.vt 10.quæſtio.3. quia cognouimus.infra de inſtitu. cum veniſſent. Item in alio poteſt eſſe differentia inter conſuetudinem, & præſcriptionem: quia conſuetudo quandoque debet [2] eſſe obtenta contradictorio iudicio populi,præſcriptio verò non. Item quia in conſuetudine requiritur quòd maior pars populi vtatur illa,vt dictum eſt, in præſcriptionibus non requiritur. Sic ergo intellige quòd conſuetudinis non eſt vilis auctoritas: tamen non vincit ius poſitiuum illa particularis conſuetudo in eo loco, vbi eſt conſuetudo; niſi fuerit rationabilis, & legitimè ſit præſcripta, tunc bene vincit ius, & ei præiudicat concurrentibus prædictis in ea præſcriptione. ſed ſecundum hanc decret. ſatis ſufficere videtur ſi conſuetudo ſolummodo ſit rationabilis,& præſcripta. Bern.

Cõſuetudinis, & pſcriptionis quæ differentia.

2 De qua cõſuetudine hoc fit accipiẽdũ tradit Cõpoſtellan⁹ ſupra c. 1. quem hic refert Ioã. Andr.

*¶Impoſtulabilis eſt qui violat interdictũ.h.d. quò ad tit.habet enim multa alia dicta,quæ non faciunt ad tit.*

CAP. I.

† Cap. 1. eo. titu. in 3. cõpilat.

Ad † hæc in beato Petro: & infrà. ¶Cumque de facili non poſſetis in vnũ locũ,& ꝓpoſitũ cõuenire,ſed ad nos fuiſſet ab aliq̃b⁹ appel-

### DE POSTVLATIONE PRAELATORVM.

*¶Viſo de iure ſcripto, & non ſcripto, quia parum eſt iura condere niſi ſint miniſtri qui eadem iura tueantur, vt in l.2.ff. de ori.iur.§.poſt originem.& in cap.vbi periculum.§. præterea. de elect.libr.6.ideo de ipſis miniſtris, & eorum aſſumptione meritò erit videndum. Et quoniam aſſumuntur altero ex tribus modis,ſ.per poſtulationem,electionem, & translationem: ideo de omnibus iſtis tribus infra ſubijcit, & quia poſtulatio innititur gratiæ, præmittit titulum de poſtu. prælatorum. Quid autem ſit poſtulatio, vide per gloſſ.cap. vnico.eod.titu.libr.6. Abb.Siculus.*

*De hac materia habes 61.diſt.Oſius,& c.nullus inuitus.& c. epiſcopus.63.diſt.in.literas.71.diſtin.fraternitatem.cum multis ſimilibus.*

Ad hæc.] Diuiditur in ſex partes. Nam in prima ponitur iniuſta poſtulatio.In ſecunda:ibi, *Poſtulationem.* poſtulantium petitio.In tertia:ibi, *verum.* petitionis impugnatio.In quarta:ibi, *Quod nec.*excuſationum reiectio.In quinta:ibi, *Nos igitur.*poſtulationis caſſatio.In ſexta:ibi, *Licet.*gratioſa eligendi, vel poſtulandi permiſſio.Abbas Siculus.

Casvs. Eccleſia Senoñ. vacante, canonici Senoñ. licet ab initio in diſcordia fuiſſent, tandem conuenientes in vnũ, epiſcopum Altiſſiodo. in ſuum archiepiſcopum poſtularunt:poſtmodum per magiſtrum R. præcentorem ſuum petierunt à domino Papa, vt poſtulationem ſuam admitteret, & eidem epiſcopo daret licentiam tranſeundi ad eccleſiam Senoneñ. ſed dominus Papa antequam dictus magiſter ad ipſum accederet,intellexit pro certo, quòd epiſcopus interdicti ſententiam, quam dominus Papa protulerat in terrã Regis Franciæ:non ſeruauerat, quod idẽ magiſter non negauit in præſentia dñi Papæ requiſitus,allegans ꝙ ſñiam ipſam ſeruare non tenebatur: eo ꝙ nõ peruenerat ad notitiã ipſius epi per literas Papæ, nec per literas legati, qui ſñiam publicauit, nec per alicuius executoris mandatũ. inſuper allegauit quòd dictus rex in Altiſſiodo. diœc. terram propriam non habebat: vnde interdictum non extendebatur ad Altiſſiodo.diœc. ſuper hoc ſcribit Papa Senoneñ.capitulo, dicẽs quòd prima

allegatio non ſufficit, nec proficit ad excuſationem epiſcopi Altiſſiodo. eo quòd Cardinalis ſententiā interdicti publicè promulgauit, multis pręſentib. & ſententia illa à multis in regno Franciæ publicè ſeruabatur; & quando aliqua conſtitutio publicè promulgatur, non eſt neceſſe quòd ſingulorum auribus intimetur, ſed ſufficit ad hoc quòd quilibet eam ſeruare teneatur, quòd eſt publice promulgata. & quòd ita ſit, probatur per concilium Sardiceñ. cuius verba hic ponuntur. Ad aliam allegationem reſpondet quòd non valet: quia dictus rex in Altiſſiodoreñ. diœce. terram propriam non dicitur habere: quia ipſe mandauit terrā regis Franciæ ſubijci interdicto, & Cardinalis interpretatus fuit mādatum Papæ, & ſentētiam interdicti pmulgauit in terram illam, quæ regi tūc temporis adhærebat: & terra illa Altiſſiodo. adhærebat tunc ipſi regi. præterea ex alia cauſa excuſari non potuit, ex eo quod nouit Metropolitanam eccleſiā ſuam ſeruare ſententiam interdicti, & ipſe eam ſeruare debebat. Dominus Papa his pręmiſſis, qui ſecūdū Apoſtolum omnem inobedientiam debet punire, conſiderans inobedientiam ipſius epiſcopi, prædictam poſtulationem repulit, vt indignam, non propter poſtulantem eccleſiam, ſed propter poſtulatā perſonā: cū obedientia non prodeſſet humilibus, ſi contemptus contumacibus non obeſſet. In fine dicit, quòd cum hominem poſtulaſſent indignum, poteſtatem amiſerunt eligendi: de gratia tamen concedit eiſdem vt de perſona idonea eccleſiæ Senoneñ. debeant prouidere. Nota ea quæ publicè fiunt, nulli licet ignorare. Item quod Metropolitana eccleſia ſeruat, ſuffraganei debent obſeruare. Item omnis contumacia eſt punienda. Item qui non ſeruauerit interdictum, ineligibilis efficitur. Ber.

latum[a]: tandem conuenientes in vnum, Altiſſiodoreñ. epiſcopum in archiepiſcopū poſtulaſtis. ¶Poſtulationem veſtram per magiſtrum R. præcentorem veſtrum, & per abbatem ſancti Petri exponentes, & petentes, vt faciendæ trāſlationi pium præberemus aſſenſum. ¶Verum quoniam antequam idem magiſter ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſet, nobis quaſi pro certo conſtabat, quòd idem epiſcopus interdicti ſententiam non ſeruaſſet, quod etiam idem magiſter non negauit[b], in fratrū noſtrorum præſentia requiſitus à nobis, in ipſius epiſcopi excuſationem allegās[c], quòd ſententiam latam ſeruare nullatenus tenebatur, quæ ad eius notitiam, nec per literas noſtras, nec per Cardinalem tunc Apoſtolicæ ſedis legatum, qui eandem ſententiam promulgarat, nec per deputati ad hoc executoris mandatum, vel literas perueniſſet: & infrà. Quod nec ſufficit, imo nec proficit ad excuſationem prædicti epiſcopi, cum Cardinalis idem ſententiam interdicti præſentibus multis ſolemniter, ac publicè promulgauerit[d]: & eadem interdicti ſententia in regno Francorum iam à multis publicè cœperit obſeruari, nec ſit neceſſarium cum cōſtitutio ſolemniter editur[e], aut publicè promulgatur, ipſius notitiam † ſingulorum auribus per ſpeciale mādatum, vel literas inculcare: ſed id ſolum ſufficit, vt ad eius obſeruantiam teneatur, qui nouerit eam ſolemniter editam, aut publicè promulgatam: cum & contra quoſdam, qui Sardiceñ. concilium non ſeruabant, tamquam illud nō habuerint, aut perceperint, canonica[f] tradat auctoritas, quod eis non facile facultas credendi tribuitur: cum idem penes illos in ſuis regionibus actum fuerit, & receptum. Nec valet quòd in Altiſſiodoreñ. diœceſi dictus rex terram propriam[g] dicitur non habere, cum nos terram totam regis ipſius ſubijci mandauerimus interdicto, & Cardinalis noſtrū interpretatus[h] mandatum, in terram illam ſententiam promulgauerit, quæ regi tunc temporis adhærebat: & infrà. ¶Sed inde liquidò conſtat ſępe dictū epiſcopi

a ¶*Appellatum.*] Quæ appellatio non tenet, niſi cauſa iuſta fuerit allegata. ĵ. de elect. c. cum nobis. in princip. & ĵ. de appel. cap. vt debitus.

¶*Glo. ſeq. arg. alleg. quatuor iura, alleg. duas leges in contrarium, & remittit.*

b ¶*Non negauit.*] Per hoc videtur quòd confeſſio 1 procuratoris domino præiudicet. ĵ. de capel. monac. cap. dilectus. & de re iud. cap. ſuborta. ſicut & confeſſio aduocati. ĵ. de cenſi. cap. cum olim. & ĵ. de appellatio. cap. cum cauſam. contra. ff. de interroga. actio. l. ſi ſine. §. ſi defenſor. aliàs eſt lex, ille §. ſi defenſor. & ff. de confeſ. l. certum. §. penulti. quando confeſſio procuratoris, ſiue factum præiudicet ipſi domino, dicitur ĵ. de cauſa poſſeſ. cum olim. & ĵ. vt lite non conteſt. c. 1. vbi ponitur hæc materia.

1 Forte inſurgens ex taciturnitate: quod videt velle Innocē. quod expeditū eſt de confe. c. 2. libr. 6. Ioan. And.

ADDITIO. Petrus dicebat quòd iſte non fuit procurator poſtulati, ſed poſtulantium. Ioan. And.

¶*Glo. ſeq. obijcit per tres rationes, & ſoluit.*

c ¶*Allegans.*] Hæc allegatio bona videtur: quia quilibet præſumitur ignorans, niſi probetur ſciens. ff. de proba. l. verius. & decretum non ligat ignorantes. ff. de decre. ab or. fa. l. vlti. & 82. diſtin. propoſuiſti. circa fin. & argum. ſupra de conſtitu. cognoſcentes. imo non ſufficit denunciare procuratori. ff. de petitio. hære. l. item veniunt. §. petitam. Sed non eſt ita: quia cum publicè ſententia illa fuerit promulgata: eā ignorare non poteſt, neque debet, & præſumitur eam ſcire. 12. quæſt. 2. qui & humanis. & 16. diſtin. quod dicitis. argu. ff. de inſtitut. ac. ſed & ſi pupillus. §. proſcribere. & argum. infra de præſump. c ap. quanto. Vbi enim allegatur ignorantia circa ea, quæ plerique ſciunt, & quæ publicè fiunt, nōn creditur ei niſi hoc probetur. ĵ. de elect. cap. innotuit. verſicu. nec probare cogimus, &c. ĵ. qui ma. acc. poſ. cum in tua. & ĵ. de ſent. excom. ſi vero. 34. quæſt. 2. in lectum. 2 Sed vbi circa ignota allegatur ignorantia, nō cogitur probare ignorantiam. ff. de adminiſt. tuto. l. hoc autem.

2 Concor. text. cū gl. 1. in l. regula. ff. de iu. & fac. ign. & l. ſed ad des. §. 1. cū gl. ff. loca.

¶*Glo. ſeq. allegat 4. concor. ex quib. in fi. concludit. in medio ſoluit vnā legem contrariam.*

† Ad intelligentiā vide B. Thomā 1. 2. q. 90. art. 4. Sotum lib. 1. de iuſt. & iure. q. 1. art. 5. Alfonsū Caſtrum libr. 1. de poteſtate legis pœnalis c. 1. & Fernādum Vaſquium lib. 1. controuerſia. illuſtr. cap. 44.

d ¶*Publicè promulgauerit.*] Sufficit edicta proponi in publico, & ſi ad citatum non perueniant. argu. de do. & cōtu. cauſam quæ. arg. ff. de dam. infect. l. 4. §. toties. & C. de ann. except. vt perfectius. & C. de iudi. l. properandum. §. & ſi quidem. Nec obſtat ff. quæ ſen. ſi. appel. reſcin. l. 1. §. item cum ex edicto. quia ibi edictum non fuit ſolemniter propoſitum: & ideo non excuſatur, niſi probaret cōtrarium, vt dixi in glo. præced. hæc allegatio. imo videtur ſufficere ꝙ per ſolam famam ad ipſum peruenerit. ĵ. de ſen. excō. c. cum deſideres. §. ſecundæ quæſtioni. Et ſi dubitaretur, quia ſolummodo per famam intellexit: in tali dubio debuit potius ſeruare ſententiam interdicti, quàm eccleſiaſtica ſacramenta poſteà pertractare. ĵ. de cle. excom. mini. illud.

e ¶*Solemniter editur.*] Vt expreſsè legitur in Auth. vt fac. no. conſti. circa prin. coll. 5. vbi dicitur quòd poſt duos menſes nullus habet excuſationem, ſi vellet ignorantiam allegare, niſi vt dicitur in illa glo. hæc allegatio.

f ¶*Canonica.*] 16. diſtin. quod dicitis.

g ¶*Terram propriam.*] Bona fuit interpretatio Cardinalis: quia cum dicimus, ſeruum ſuum, vel ipſius, domino damus actionem: & cum dicimus, in alterius locum, de domino intelligendum eſt. ff. de reli. & ſum. fu. l. 2. §. in locum. hic tamen largè fit interpretatio ad omnes terras, quæ tunc regi adhærebant præſtando auxilium. & eſt ſimile ff. de verbor. ſignificatio. l. liberorum. ſicut excommunicatio extenditur ad illos qui præſtant auxilium excommunicato. infra de ſenten. excommu. cap. nuper. & cap. ſi concubinæ. vel quia terra illa erat de iuriſdictione ipſius, licet proprietas regis non eſſet: & ideo regnum totum propter contumaciam ſuam fuit ſuppoſitum interdicto. ĵ. de offic. deleg. cap. ſanè. & ĵ. de ſpon. c. non eſt nobis. & ĵ. de iudi. cap. nouit.

¶*Gloſſa ſeq. alleg. 3. iura in contrarium. ſolu. diſtinguendo quadruplicem interpretationem.*

h ¶*Interpretatus.*] Not. quòd legatus interpretatur mandatum domini Papæ. 1. arg. contra. ĵ. de ſen. excō. c. inter aliam. & 11. quæſt. 1. cap. ſicut. §. ex his omnibus. & C. de leg. l. vlt. & ĵ. de iudi. c. cum veniſſent. de hoc ibi ſol. Vnde nota ꝙ quædam interpretatio eſt generalis, & neceſſaria, & redigenda in ſcriptis, vt principis, vt dicunt iura hic ſignata in cōtrarium. Alia eſt generalis & neceſſaria, ſed non eſt in ſcriptis redigenda, vt conſuetudines. ff. de leg. l. ſi de interpretatione, ſupra

3 Similis & gl. in §. ex his: 11. q. 1. Specu. in tit. de leg. §. ſupereſt. verſi. delegatus. quoque. & in §. nūc oſtēdendū. verſi. 37.

ſupra tit.prox.c.cum dilectus.& hic ſimiliter. Alia non eſt generalis,ſed neceſſaria, & in ſcriptis redigēda: vt iudicis.ff.de leg.l.non poſſunt.arg. l.nam vt ait. Quod poſſit iudex interpretari ſententiam ſuam,eſt arg.ff.de iud.l.Paulus.vbi poteſt ſupplere quę deſunt ſententiæ,ſic & interpretari ſicut prætor poteſt.ff.de præt.ſtip.l. in prætorijs. Et alia eſt quæ nec generalis, nec neceſſaria, nec redigenda in ſcriptis, vt magiſtrorum. C. de profeſ. vrb.Conſtantino.l.vnica, lib.12. Interpretatio principis ius facit quoad omnes.ſ.de conſtit.c.fin.

a ¶ *Metropolitanam.*] 12.diſt. de his.

b ¶ *Inobedientiam.* ] 23.q.6.c.1.

c ¶ *Vlciſci.*] Imo potius deberet parcere, cui ſanctitas ignoſcēdi gloriam dereliquit. C. de epiſc.& cler.l.ſi quis in hoc genus. vnde dictum fuit de Cæſare,

*Qui vincis ſemper, vt victis parcere poſſis.*
*Parcere proſtratis ſcit nobilis ira leonis.*

Additio. Ad hoc 45. diſt.diſciplina. & alibi. Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos: & alibi; Sicut bellanti & reſiſtenti.& cap.23.q.j. noli.in fine.Hoſt.Seneca li.de virtutibus: Honeſtū & magnum vindictæ genus,ignoſcere. Ioan.Andr.

d ¶ *Obedientia.* ] 2.q. 5.quanto.

e ¶ *Contemptus.*] Nā facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi.23.q.4.eſt iniuſta. & j.de vi.& hone.cler.ca. vt clericorum. 1

ſcopum ſufficienter excuſari non poſſe, quòd ſuam metropolitanam [a] eccleſiam generalis interdicti ſententiam & recepiſſe nouerat, & ſeruare: & infrà. ¶ Nos igitur qui ſecundum Apoſtolum prompti ſumus inobedientiam [b] omnem vlciſci [c], eiuſdem epiſcopi Altiſſiodorenſis inobedientiam attendentes, ne nil obedientia [d] prodeſſe videretur humilibus,ſi cōtemptus [e] contumacibus non obeſſet: cum iuxtà canonicas [f] ſanctiones quædam ſint culpæ, in quibus culpa eſt relaxare vindictam, poſtulationem huiuſmodi, non propter poſtulantem eccleſiam, ſed propter poſtulatam perſonam [g] repulimus vt indignam. ¶ Licet autem ex eo, quòd hominem,qui veſtro nō conueniebat propoſito, poſtulaſtis [h], cum vos interdicti ſentētiam ſeruaretis, & ipſe eam cōtemneret obſeruare: permiſſa vobis facile abuſi fueritis poteſtate: ac ideo vos ea non immeritò priuare [i] poſſemus [k], de ſolita † tamen benignitate concedimus [l], vt vobis per poſtulationem, ſeu electionem canonicam de perſona congrua conſulatis.

† In aliquot manuſcriptis ita: de ſolita tamē benignitate ſedis Apoſtolicæ cōcedimus, &c.

f ¶ *Canonicas ſanctiones.*] 28.diſt.quia ſunt culpæ. & quia maleficia impunita remanere nō debent. j. de ſent.excom.c. vt famæ.& ff.ad legem Aquil.l.ita vulneratus. & ff.de ſolu.l. Stichum.§.tametſi.

1 Concor. text. in l.ſi cum dies. §. ſi arbiter.ff.de arbitr.& in l. 1. §. ibidē. ff. ad exhi.

g ¶ *Perſonam.*] Et hoc ideo: quia vitium fuit materiæ, & non artificis.ff.ad leg.Aquil.l.ſi ſeruus.§.ſi calicem. Et ita habes hic,ꝙ qui non ſeruat interdictum,ineligibilis eſt,nec poteſt poſtulari.Et poſſet dici, qui eſt irregularis, & ſuſpenſus, ideo nec eligere debet,nec excommunicare, nec beneficium conferre poteſt: quia claues eccleſiæ contemnit. j.de exceſ. præ.cap.vlt.vbi eſt hoc expreſſum.

h ¶ *Poſtulaſtis.*] Poſtulo 2 te primo ſi conſentire licebit. Conſentire nego,niſi te bene poſtulo primo. Forſitan indignus & turpi crimine læſus. Sic aliter poſſem primo poſt iure carere.Si minus eſt dignus: tunc me poſcente tuetur.

2 Hæc nō eſt gloſſa Bernardi, nec habetur in antiquis exemplaribus.

i ¶ *Priuare.*] Ergo fuit conſtitutum in Concil.Lateran̄.j. de elect.c.cum in cunctis. vt qui ſcieter indignum elegerint, eligendi ea vice poteſtate nouerint ſe priuatos.& ad poſtulationem extenditur,vt hic, & j.de ele.cap.bonæ memoriæ.in fi.& hoc ideo eſt: quia per poſtulationem peruenitur ad electionem.arg.ſ.de conſtitut. c.nam concupiſcentiam. & ff.de ſpon.l.oratio. ſecus tamen eſt cum poſtulatur illegitimus vt diſpenſetur cum eo,vel legitimetur.56.diſtin. Cenomanenſem.& infra de elect.c.innotuit.

k ¶ *Poſſemus.*] id eſt, priuati eſſetis.

l ¶ *Concedimus.* ] per 3 officium iudicis,& de gratia,non de rigore.contumaci enim & delinquenti poteſt iudex remittere pœnam de gratia: vt j.de offi.deleg.c.conſuluit. vbi dicit: Niſi per gratiam ei benignitas iudicantis ſubueniret. & j.de offi.leg.c.niſi ſpecialis dilectio.bene dicit, Cōcedimus: quia quod non poterat de iure communi,cōcedit eis per pri-

3 Hæc non eſt gloſſa Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

uilegium,vt patet in capitulo ſequenti.

Gratum.] Continuat hoc cap.ad præcedens: tractat enim de illa materia. Diuiditur in duas partes. nam in prima ponitur narratio duplicis poſtulationis,& alterius admiſſio, ac alterius derogatio. ſecundo ponitur Papalis approbatio, ibi, *Nos igitur.* Abbas.

¶ *Idem Hoſtienſi Epiſcop. Apoſtol. ſedis legato.*

¶ *Qui poſtulationem caſſatam vitio perſonæ innouat, eſt eligendi, & poſtulandi poteſtate priuatus.*

CAP. II.

Gratum † gerimus, & infrà. ¶ Accepimus ex literis tuis, quòd canonicis Senonen̄. quorum poſtulatio noſtra fuit auctoritate caſſata [m], licet caſſationis literas ſuppreſſiſſent in fraudem, vt canonicè ad electionem procederent, mandauiſti, & infrà. ¶ Cumque plures eorum, poſtulationem caſſatam [n] à nobis innouare denuo niterentur [o], quidam verò epiſcopum Cameracen̄. in archiepiſcopum poſtularent, tu intelligens eos, qui caſſationem noſtram quodammodo reuocare volebant, eligendi priuilegium amiſiſſe, quia conceſſa ſibi ex Apoſtolicæ ſedis benignitate abuterentur temerè poteſtate, ac ideo ad alios licet pauciores [p] numero, quantum tamen ad hoc pertinet conſilio ſaniores, eligendi, vel poſtulandi deuolutam eſſe licentiam,prædictum Cameracen̄. ad eorum inſtantiā in paſtorem auctoritate fre-

† Ca.2.eo. tit.in 3 cōpilat.

Casus. Canonici Senonen̄. receptis literis caſſationis poſtulationis prædictę,fraudulenter ſumpſerunt literas ipſas.legatus tamen Apoſtol. ſed. qui ſuper hoc mandatum Apoſtolicum receperat, mādauit canonicis prædictis, vt ad electionem procederent canonice celebrandam. quidam canonici Senon̄.poſtulationem caſſatam à domino Papa iterum innouarunt. quidam alij canonici, licet eſſent numero pauciores,poſtulauerunt epiſcopum Cameracen̄. Cardinalis intelligēs ꝙ illi qui poſtulationem caſſatā innouarunt, eſſent eligēdi ſeu poſtulandi poteſtate priuati, & ideo ad alios (licet pauciores numero eſſent) poſtulandi auctoritas eſt deuoluta,poſtulationē factam de epiſcopo Cameracen̄. penitus admiſit. & Papa prædictum epiſcopū Cameracenſ. à vinculo abſoluit, quo tenebatur eccleſię Cameracen̄. & confirmauit factū legati. Nota,qui perſonam indignam eligit,vel poſtulat, amittit poteſtatē eligendi, & poteſtas ad alios licet pauciores numero tunc deuoluitur.

m ¶ *Caſſata.*] ſupra. capitulo prox.

n ¶ *Caſſatam.*] id eſt non admiſſam.

o ¶ *Niterentur.*] Poſtulando eundem Altiſſiodo. & male: quia ex quo alicuius electio, vel poſtulatio caſſatur vitio perſonæ,non eſt aſſumendus ad eandem.j.de electio.c.ſuper eo.

¶ *Glo.ſeq.quærit,arg.ponit opi.Io.demum ſoluit, & allegat.in controrium reſpondet.*

p ¶ *Pauciores.*] Hic patet,ꝙ ſi maior pars delinquit in electione eligendo, vel poſtulando indignum, electio deuoluitur ad alios,licet numero pauciores.j.de elect.c.bonæ 2.& c. cum in cunctis.& c.cum Vintonien̄.Sed quid ſi omnes delinquunt præter vnū,nunquid ille vnus poterit eligere? Videtur ꝙ ſic: quia vniuerſitas remanet in vno,ſiue ius vniuerſitatis.ff.quod cuiuſque vniuerſi.ſicut municipij. in fi.& 65. diſt. ſi forte. Et dicit,lex hominibus coactis,ſic accipere debemus vt ſiue vnus ſolus vim fecerit, ſiue etiam hominibus coactis. quantum enim ad verba nō refert an ſolus vim faciat,an hominibus coadunatis: quia adhuc non deficiunt verba. ff. vi bon. rapt.l. ait prætor. §. homines. ſic ſiue vnus ſolus ſit,ſiue plures,ille poteſt eligere. Io.dicit 4 ꝙ vnus ſolus non poteſt eligere,& in eo ſolo non poteſt ius illud retineri,arg.inducit ad hoc j.de elect.cap.j.& 10.q.3.vnio.& ff.de verb.ſign. l.Neratius.quia cum duo ſiue tres faciant collegium,qui debent ſibi eligere prælatum, non poteſt hoc eſſe in vno, cum iam deſinat eſſe collegium,ſicut grex deſinit eſſe ſi vnum tantum animal remanſit de grege.ff.de lega.j. l.ſi grege.& ad hoc inducit etiam 65.diſt.ſi forte. quin ſi vnus ſolus epiſcopus remanet in prouincia,debet ipſe alios conuocare ad conſecrandum electum: vt j.de elect.c.bonæ.2. Tu dicas ꝙ vnus ſolus poteſt eligere, & ius eligēdi remanet in vno ſolo per iura primo inducta.Et iura quæ inducit Io.non cōtradicunt. Primo illud

4 Et Goff. hic q reddit tres, ōnes, quas colligas ꝑ ſequentia. Puto tamē ꝙ iſte vnus poſſit à ſuperiore petere,vt eccleſiæ prouideat. Io. Andr.

tus Apoſtolica prouidiſti [a]. ¶ Nos igitur à ſolicitudine Cameraceñ. eccleſiæ ipſum reddidimus abſolutum: quod à te de mãdato noſtro factum eſt, auctoritate Apoſtolica confirmantes.

¶ Idem † clericis Raueñ. eccleſiæ.

†Aliàs, ita: Idem clericis Rauen.

¶ *Poſtulatio, per quam priuata, vel minor vtilitas communi, vel maiori præfertur, vel quæ fit à minori quam à tertia parte collegij, admitti non debet.*

CAP. III.

† Capit. 3. eo. tit. in 3. compilatione.

BOnæ † memoriæ Guil. archiepiſcopo veſtro viam vniuerſæ carnis ingreſſo, quidam veſtrum ſanctæ Praxedis presbyterum Cardinalem; quidam verò Imoleñ. epiſcopum poſtulauerunt: & infra. ¶ Nos igitur auditis quæ de facto; & de iure fuerant allegata, plenius etiam pro vtralibet partium curauimus allegare [b]: conſiderauimus † verò quòd eiuſdem Cardinalis præſentia vtilior ſit nõ ſolum Romanæ, ſed etiam eccleſiæ generali [c] tam apud Apoſtolicam ſedem, quàm apud eccleſiam Rauennatem; vnde non immeritò præferentes ſpeciali vtilitati cõmunem [d], & minori maiorem, prædictum Cardinalem poſtulationi veſtræ non duximus concedendum. ¶ Attendentes autem ex altera parte, quòd prædictus epiſcopus à minori quàm tertia parte fuerit poſtulatus: & quòd Apoſtolica ſedes poſtulationes huiuſmodi non conſueuerit in tãta diuiſione [e] ac contradictione recipere: cum etiam quando aliquis ab alijs vnanimiter poſtulatur, ad admittendam poſtulationẽ eorum, non tam ex

†Aliàs, ita: conſiderãtes igitur.

illud c. ſi forte. non contradicit, quia ipſe ſolus nõ poteſt aliquem conſecrare, imo ad minus debent eſſe tres, & eſt de ſubſtantia conſecrationis, ita ꝙ alias non eſſet conſecratus. 66. diſt. porro. vbi forma conſecrationis traditur, ſed ad illa ſola, quæ ſolus facere poteſt, non vocabit alios. Et illa decret. bonæ, non contradicit, quia cum prima electio non eſſet nulla ipſo iure, imo ille H. qui ſolus eligit, ſecundò eam poterat cõfirmare: vt j. de elect. c. quod ſicut. non debuit procedere ad ſecundam, niſi prima caſſata: quod ſi feciſſet, debebat poſteà ſolus eligere, vt videtur propter culpam illorum. Sed in caſu illo dicit Ioã. ꝙ non deuoluitur poteſtas eligẽdi ad contemptum: ſed tunc qñ eligunt indignum; ſatis poteſt dici, ꝙ propter talem contemptũ non deuoluitur ius eligẽdi ad contemptum: quia non tantum peccant illi qui contemnunt, quantum illi qui eligunt indignum: [1] & ſufficit ꝙ caſſetur electio: quia non eſt nulla, in quo caſu tantum priuati ſunt. j. tit. prox. c. cum in cunctis. Sed debẽt tũc priuari per ſententiam ſicut qñ peccatur in forma. j. tit. prox. c. quia propter. & in c. bonæ. Alia iura quæ dicunt ꝙ deſinit eſſe collegium, non contradicunt, quia licet collegium deſinit eſſe collegium omnibus mortuis, pręter vnum: nihilominus ius collegij, ſiue vniuerſitatis remanet in illo, per l. ſicut municipij. §. vlt. & hoc dicunt Laurentius, Vincentius, & Tancredus.

1 Adde, ꝙ eligens indignum videtur ſciẽter tacere. ff. de confir. tut. ſi patronus. per Bart.

a ¶ *Prouidiſti.*] De noſtro ſpeciali mandato, aliàs non poſſet illum transferre. j. de officio lega. c. niſi ſpecialis. & c. qđ tranſlationem. & ideo bene dicit, Prouidiſti. nõ enim debuit dicere, Cõfirmamus. quia nihil eſt quod confirmaret, cũ per poſtulationẽ nullum ius acquiritur. j. eo. c. pen. Sed dẽt dicere ſuperior, Poſtulationem admittimus, vel poſtulationẽ veſtram non duximus admittendam. j. eo. c. prox. & s. eo. c. prox.

B*Onæ memoriæ.*] Diuiditur in tres partes. In prima ponit duas diſcordes poſtulationes. In ſecunda: ibi, *Nos igitur.* vtranque repellit, cauſam exprimens. In tertia: ibi, *Mandantes.* monet nouam prouiſionem fieri. Abb. Siculus.

Conſuetudo eſt in eccleſia Rauennaten. ꝙ mortuo archiepiſcopo ſignificant hoc Papæ, ſed de ipſius mandato eligũt, aliter ſine mandato eius eligere non eſt moris.

CASVS. Vacante eccleſia Raueñ. canonici illius eccleſiæ epiſcopum Imoleñ. poſtularunt. quidam verò poſtulauerunt S. Praxedis presbyterum Cardinalem. poſtulationes iſtæ delatę ſunt ad ſedem Apoſtolicam, Papa auditis allegationibus hincinde tam de iure quàm de facto, etiam allegauit plenius pro vtraque parte, conſiderans ꝙ præſentia Cardinalis eſſet vtilior non ſolum eccleſiæ Romanæ, verum etiam tam generali eccleſiæ quàm Rauennaten. ideo Papa volens præferre communem vtilitatem priuatæ, & maiorem minori, poſtulationem Cardinalis non admiſit: ex alia parte conſiderans ꝙ epiſcopus Imoleñ. à minori quàm à tertia parte fuit poſtulatus, & huiuſmodi poſtulationes in diſcordiã factas Romana Eccleſia admittere non conſueuit: quia quando etiã in concordia fiunt, non tam ex iure quàm ex gratia moueatur, poſtulationem Imolen. epiſcopi non admiſit, mandans capitulo Rauennaten. vt in perſonam idoneam conuenire procurent. Nota ꝙ iudex poteſt ſupplere de iure & de facto, quod aduocati omittunt. Item communis vtilitas præferri debet priuatæ. Item poſtulatio & iuri & gratiæ innititur.

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem, an iudex de facto ſupplere debeat, & ponit duas opiniones, & primã approbat, reſpondens ad legem contrariam.*

b ¶ *Curauimus allegare.*] Sic ergo patet ꝙ iudex poteſt ſupplere quæ aduocatus omiſit, ſicut Papa hic ſupplet, & C. vt q̃ deſunt aduoca. iudex ſup. l. vnica. & de iure debet ſupplere, & non de facto: niſi tale ſit factum, quod iam ſit ei notum vt iudici, prout dicit dominus Azo. Alij etiam dicunt ſicut Placent. ꝙ etiam de facto, & inducunt ad hoc ff. de pet. hær. l. vlt. Sed primũ verius eſt, ꝙ de tali facto ſupplere tantum debet, quod eſt ei notum tanquam iudici. [2] arg. C. de app. l. vlt. in fin. 1. reſpon. & eſt arg. Inſti. de act. §. ſi minus. ff. de ædil. edict. l. bouem. §. aliquando. Et debet ſupplere vt iudex ſedendo, & non ſtãdo, ne aduocati officium ſumat. C. de poſtulan. l. quiſquis. inducendo legem, vel decretum, vel decretalẽ. Inuenio ꝙ quandoque iudex ſupplet altera parte abſente. C. de temp. appellatio. l. 2. §. vltimo. & C. de appella. l. vlt. in prin. Sed vtraque parte præſente ſupplere non debet: niſi in caſu, propter publicam vtilitatem, repellendo militẽ à procuratione, etiam tacente altera parte. ff. de procuratori. l. filiusfamilias. §. veterani. & C. de procu. l. militem. Et lex quã inducit Placent. ff. de petitione hæredita. l. vltima. non obſtat: quia potius cõſulitur illi iudicis officio, quàm iure ordinario. Et eſt ſimile ei quod dixi de milite. Nam iudex ex officio ſuo ſi ſcit aliquem excommunicatum publicè, ipſum debet repellere ab agendo, etiam ſi ab aduerſario non excipiatur. j. de exceptionibus. c. exceptionem. & ſic officio iudicis conſulitur aduerſario: ſicut in l. de petitione hæreditatis. l. vltima. & hic Papa ſupplet ex officio ſuo, & j. de electio. c. cũ nobis olim. vbi de hoc dicitur: quare in hoc caſu officium iudicis locum habet.

2 Vt quod ſcriptũ eſt in atteſtationibus, vel alijs actis, ſecundum Inno. ſupra eod. tit. c. j. allegat de cor. vitia. cap. j. forte propter id qđ ibi dicam ſuper verbo, ſcandalo. non de eo quod ẽ ibi notũ ut Deo, vel vt homini. de offic. ord. ſi ſacerdos. Io. Andr.

c ¶ *Generali.*] Arg. ꝙ Papa & Cardinales curam & ſolicitudinem gerant pro ſtatu eccleſiæ generalis: & Imperator vt ſubiecti quietè viuant, noctes ducit inſomnes. in Authent. vt iud. ſine quoquo ſuffrag. in princ. coll. 2. & idem dicit, Voluntarios labores appetimus, vt quietem alijs pręparemus. in Authent. vt diuinæ iuſſi. ſubſcriptionem habeant glorioſiſſimi quæſtoris. in princ. collat. 8. j. de reſtit. ſpoliat. c. frequens. & de except. c. vltimo.

¶ *Glo. ſeq. alleg. 4. concor. & ſoluit quatuor iura contraria.*

d ¶ *Communem.*] Et ita publica vtilitas præfertur priuatæ. 7. q. 1. ſcias. & ff. pro ſocio. l. actiones. §. Labeo. & C. de cadu. tollen. l. vnica. §. penult. & in Authen. de reſtit. & ea quæ parit. §. ea enim quæ communiter. col. 4. & hoc verum eſt: cum in communi vtilitate priuata includitur, ſicut fit in prælatura: aliàs quilibet debet propriam vtilitatem præferre communi. arg. 19. q. 2. duæ ſunt, inquit. & 33. q. 5. ſi non licet. arg. C. de ſerui. l. præſes. & ff. de arbit. l. licet autem.

Publica vtilitas priuatæ debet ꝓferri.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

e ¶ *In tanta diuiſione.*] Ad hoc enim vt poſtulatio præiudicet electioni, requiritur vt numerus poſtulantium ſit duplo maior numero eligentium. j. de elect. c. ſcriptum eſt. de hoc tamen dicas ſecundum quod nota. j. tit. prox. ca. ſcriptum. in glo. quæ incipit, Hic dicit Papa. Videtur tamen ꝙ minima pars eligentium deberet præferri multis poſtulantibus: quia poſtulantes ſoli gratiæ innituntur, vt hic. Sed eligentes iure communi iuuantur, ſimiliter & electus, ſed hoc non eſt verũ. nam patronus laicus in præſentando ſoli gratiæ innititur. 6. q. 2. ſi quis epiſcoporum. & tamen iniuria fit præſentato ſi nõ admittatur. 17. q. 7. decernimus. & j. de iure patr. c. paſtoralis. gratia ergo fit poſtulato ſi admittatur: iniuria, ſi repellatur. ff. de aqua quoti. & æſti. d. l. j. §. pen. vnde non ſolum poſtulato, ſed poſtulantibus fit iniuria, ſi poſtulatus eſt idoneus, & repellitur. ff. qui ſatiſda. cogan. l. ſi verò. in ſi. Alia ratio poteſt melior aſſignari, quàm huiuſmodi videatur, licet eligentes

nitantur

nitantur iuri,& poſtulantes gratiæ, non debent præferre electores ex quo ſunt minima pars capituli: quia nunquàm tenet electio niſi fiat à maiori parte capituli. j. de electi.c.eccleſia veſtra. & c. Cumana. ita tamen ꝙ maior pars non peccet: vt ex hoc ipſo iure priuetur: quia tunc valet electio minoris partis capituli. ſuprà capit. prox.

iuſtitia, quàm ex gratia [a] moueatur †, poſtulationē ipſius non duximus admittendam. ¶ Mandantes quatenus cum his, qui vocem [b] in electione habere noſcuntur, per electionem, poſtulationem, ſeu nominationem [c] canonicam in perſonam idoneam conueni re curetis.

†Aliàs: moueamur.

¶ Idē præpoſito, & capitulo † Strigo.

†Aliàs: canonico.

*¶ Archiepiſcopus in archiepiſcopum poſtulatur. Et ex quo poſtulatio præſentata eſt Papæ, non poßunt poſtulantes ab ea recedere: ſed debet ſuperioris iudicium expectari. hoc dicit, quo ad titulum.*

CAP. IIII.

ij Bonæ † memoriæ Gul. archiepiſcopo veſtro viam vniuerſæ carnis ingreſſo, cum in Colocen̄. archiepiſcopum poſtulandum à nobis contuliſſetis [d] vnanimiter vota veſtra, ſuffraganei Strigon̄. eccleſiæ; Quinque eccleſien̄. epiſcopus † videlicet, & quidā alij, poſtulationi veſtræ ſe opponere curauerunt, aſſerentes quòd eis contemptis [e], qui ius habebant eligēdi vobiſcum, poſtulatio eadem fuerat attētata, licet veſtri nuncij proponerent ex aduerſo, quòd ſuper præficiendo vobis Pontifice, † de gratia [f] multotiens ſuffraganeorum fuerat

† Capit. 4. eo. tit. in 3. compilatione.

† Vox, epiſcop⁹, deeſt in multis antiqs.

† Aliàs, paſto.e.

*¶ Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem quo iure petatur poſtulationis admiſſio.*

a ¶ *Gratia.*] Hoc ideo dixit: quia p huiuſmodi poſtulationem, ſeu gratiam, ius non acquiritur poſtulato. j. eo. ti. c. penult. & ideo q̄a gratia eſt, non compellitur prælatus concedere poſtulatum. 63. diſt. literas. in Authen. de ſanct. epiſ. §. nullus. colla. 9. ſi tamē iuſta cauſa exigit, debet compelli per ſuperiorem, vt illum concedat. j. de iu. pat. c. nullus. Item indirectè quodammodo compellit illum cōcedere, ſi eſt idoneus: quia tenetur ei prouidere in conſimili beneficio. j. de iu. pat. c. paſtoralis. 1 Item idem ſuperior iſtum poteſt concedere, vel repellere: quia non tenetur ei facere gratiam, niſi velit: quia nemo inuitus de ſuo cogitur facere beneficiū. 10. q. 2. precariæ. 2 non igitur quicquid iudicis poteſtati permittitur, iuris neceſſitati ſubijcitur. ff. de iud. l. non quicquid. arg. j. de offi. deleg. c. conſuluit. Sic ergo patet ꝙ in huiuſmodi poſtulationibus implorandum eſt officium iudicis, & non iuris actione agendum eſt: vt s. eo. c. ad hæc. verſi. ſi. & j. de in integ. reſtit. per totum. & Inſt. de offi. iud. per totum. Iudicis enim officium proponitur pro actione, cum deficit actio. j. de offic. iud. c. iudicis officium, ſed non propriè imploratur iudicis officium in caſu iſto, ſed potius gratiam debent implorare à ſuperiore. Bernard.

1 In præſentato, nō in poſtulato loquit̄, & dic vt ibi, & vide quod dicitur de re iudic. cum Berthold⁹. ſuper 3. gl. Io. Andr.

2 Concor. text. in l. 2. ff. de cōdi. & demō. l. ſi patroni, §. ſed nec illud. ff. ad Treb.

b ¶ *Qui vocem.*] Hoc ideo dicit, quia forte erant aliqui eligendi poteſtate priuati. j. de elect. c. cum Vintonien̄. vel quia oēs ſunt vocandi qui ius habent eligendi. j. de ele. c. q̄d ſicut. Additio. Vel propter ſuffraganeos eccleſiæ Rauennatis, qui debent de conſuetudine intereſſe. Io. Andr.

c ¶ *Nominationem.*] Nominatio canonica poteſt dici, quādo omnes concordant in aliquo ineligibili aſſumendo, & vadunt ad eum à quo petendus eſt conſenſus, & requirunt eius conſenſum, vt cum ipſo diſpenſet. Et hæc poteſt dici nominatio canonica, quæ non poteſt dici poſtulatio propriè: quia poſtulatio ſolemniter debet fieri: quia talis nominatio ſatis ſimilis eſt poſtulationi; imo quaſi idem eſt, vnde dicit poſtulationem, ſeu 3 nominationem.

3 Adde quod iſta gl. communiter allegatur pro iſta dictione, ſeu, ꝙ non ſit vera diſiunctiua. vide de ea per Bart. in l. j. ff. de auro & arg. leg. & Cy. poſt Pe. de Bel. Perti. in l. cum quidam. ff. de verb. ſign.

Additio. Habes de hac nominatione 16. q. vlt. contra ſanctorum. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. verſic. nomina. Io. Andr.

ij Bonæ memoriæ.] Diuiditur hęc decre. in ſex partes. In prima ponitur poſtulationis admittendæ petitio. contra eā exceptio & replicatio. In ſecūda Apoſtolica trimembris prouiſio: ibi, *Nuncijs.* vſque ad §. cæterum. In tertia temeraria, & iniuſta poſtulatio, & eius repulſio, prouiſionis faciēdæ monitio, & eiuſdem comminatoria retentio vſque ibi, *Verum.* In quarta ſuffraganeorum ad concordiam reuocatio, canonicorum diſſenſio, duplicis poſtulationis iniuſta innouatio, vſque ibi, *Nec obſtabat.* In quinta ponitur tacitæ obiectionis reſponſio. vſque ibi, *Intelleximus.* In ſexta ponitur diffinitiua prouiſio, archiepiſcopalis trāſlatio, ac pallij vtendi prouiſio. Abb. Siculus.

Casus. Eccleſia Strigon̄. vacante, canonici Strigo. poſtularunt archiepiſcopum Colocen̄. quidam ſuffraganei Strigo. eccleſiæ ſcilicet Quinque eccle. epiſcopus, & quidam alij epiſcopi huic poſtulationi ſe oppoſuerunt, dicentes ꝙ eis contemptis, & excluſis, qui ius in electione habebant, huiuſmodi poſtulatio fuit facta, propter quod nuncij vtriuſque partis ad Sedem Apoſtolicam acceſſerunt, ſed nuncij capituli econtra reſponderunt, ꝙ ſuffraganei de gratia ſolummodo fuerāt requiſiti, ſed ipſi ſuum conſilium denegauerunt, & alia etiam nuncij proponebant contra ipſam poſtulationem: & quia de his non conſtitit domino Papæ, ita ſuper hoc duxit reſpondendum: Si ſuffraganei perſiſtere voluerint in contradictione ſua, & canonici Strigon̄. voluerint inſtare poſtulationi ſuæ, vtraque pars procuratores idoneos ad Sedem Apoſtolicam debeat deſtinare. Si verò ſuffraganei voluerint deſiſtere à ſua contradictione, & canonici volūt in ſuo propoſito permanere, mittant perſonas idoneas, quæ dominum Papam reddāt certiorē ſuper negotio poſtulationis. Si autem ſuffraganei in contradictione perſiſtere voluerint, & canonici diffidant de iure ſuo: tunc aliam perſonā ſibi prouideant in paſtorem canonicè. Iſtud fuit primum mādatum, ſed antequàm illud mandatū ad capitulum perueniret, quidam canonici temerè recedentes à poſtulatione quam dn̄o Papæ præſentauerant, alijs perſiſtentibus in ſua poſtulatione, prædictum Quinque Eccleſiarū epiſcopum poſtulauerunt, ſuā poſtulationem dn̄o Papæ præſentantes, ſed dn̄s Papa eam non admiſit, cum facta fuiſſet in maiori contradictione quàm prima, & contra formam prædicti mandati, mandans capitulo vt perſonam idoneam ſibi prouideant in paſtorem requiſito aſſenſu ſuffraganeorum, ſi de conſuetudine antiqua eſſet requirendus: alioquin Papa prouideret eccleſiæ de paſtore. Iſtud fuit ſecundum mandatum: quod cum ad capitulum perueniſſet, canonici innitentes mandato priori, ſuffraganeos ad concordiam reuocauerunt, præter ep̄m Quinque Eccl. quo facto receperunt ſecūdum mandatum, & illi qui Colocen̄. archiep̄m poſtularunt, eandem poſtulationem innouarunt, reuerſis ad eos quibuſdam qui dictum ep̄m poſtularunt: illi volentes ꝓcedere iuxta tenorem ſecundi mandati, ad capitulum ceteros conuocauerunt, & illi noluerunt conuenire cū illis. illi credentes penes ſe remanſiſſe poteſtatem eligendi, dictum ep̄m poſtularunt, ꝓp quod vtraq; pars ad Sed. Apoſt. acceſſit. auditis allegationibus hincinde, ſcribit Papa ſuper hoc, capitulo Strigon̄. dicens ꝙ non nocet diſcordia illorum, qui prædictū ep̄m poſtularunt, quia primo in poſtulatione Colocen̄. oēs conſenſerunt, & conſenſum ſuum proprijs ſubſcriptionibus roboratum ad Sed. Apoſt. tranſmiſerunt: vnde non potuerūt poſtea ſuum conſenſum mutare. ſi enim poſtquàm poſtulatio præſentatur dn̄o Papę, poſſent ab ea recedere, poſtulantes ſibi frequenter illuderent, & ipſius iudicium ab illorum arbitrio pēdere videretur. & ideo licet Papa neutram poſtulationem admittere teneretur: tn̄ quia oēs licet diuerſis tp̄ibus cōuenerint in Colocen̄. poſtulationem ipſius admiſit, abſoluens ipſum à vinculo quo tenetur eccleſiæ Colocen̄. & dat ei licentiam tranſeundi ad Strigon̄. eccleſiam, ſibi poſtmodū pallium tranſmiſſurus. Nota poſtquàm poſtulatio præſentata eſt ſuperiori, non poſſunt ab ea recedere poſtulantes, nec mutare conſenſum, ſicut nec poſt electionem. Item ſi cōtempti volunt poſteà conſentire, bene valet poſtulatio, ſiue electio, dummodo in forma, vel in perſona non ſit vitium.

d ¶ *Contulißetis.*] ipſum poſtulando.

e ¶ *Eis contemptis.*] Et ideo caſſanda erat electio, ſi verū dicebant. j. de cauſa poſſ. c. cum eccleſia. & 63. diſt. obeuntib. & j. de elect. c. quòd ſicut. & c. venerabilem. & c. bonæ. 2.

*¶ Glo. ſeq. circa vocatos de gratia tria dicit, & dat conſilium.*

f ¶ *De gratia.*] Si hoc eſſet ꝙ de gratia vocati eſſent, nec ius, nec aliquod commodum ſibi acquiſitum fuiſſet. j. de verbo. ſign. c. abbate. & 10. q. 3. quia cognouimus. & C. de ſerui. l. 1. & ff. de aqua quot. & æſti. l. j. reſpon. 1. vnde ipſe qui dedit, poteſt reuocare, 4 & illos vlterius non admittere: vt 10. q. 3. quia cognouimus. & C. de agri. & cenſib. l. litibus. lib. 11. ff. de aqua quot. & æſti. l. j. §. Ariſto. & §. Trebatius. Nec tali datur reſtitutio: quia non dicitur ſpoliatus, cum non poſſederit: ſicut ille qui ſub conditione poſſidet. j. de reſtitut. ſpol. c. olim cauſam. Conſulo tamen alicui facīeti gratiam, vt hoc proteſtetur, nec præſumat ſibi ius creare in poſterum: vt 7. q. 1. Pontifices. & infra de iure patronat. c. ex literis. & capitulo conſultationis. argum. infra tit. prox. cap. Cumana. Præterea qui non

4 De inſt. cum ueniſ ſent. Ioan. Andr.

qui non eſt de collegio, & dicit ſe debere intereſſe electioni; debet exprimere quo iure debeat intereſſe. ĩ. de elect. cap. conſtitutis. Vnde iſti ſatis videbantur excludendi.

a ¶ *Certiores.*] De modo poſtulandi & de perſona poſtulata an ſit idonea, dicitur infra de electio. nihil eſt. vbi dicitur ꝙ de idoneitate perſonæ ſit quærendum.

¶ *Glo. ſequen. arguit ad duo de diffidentia, & vtrumque declarat diſtinguendo.*

b ¶ *Diffidere.*] Arg. ꝙ ſi prælatus diffidat de iure ſuo, debet dimittere rem quã tenet. ĩ. de ſimo. p tuas. in fi. 54. diſt. c. generalis. in fin. quia bonam fidem agnoſcere debet. ff. mandati. Quintus Mutius. 1. rñ. Sed hoc verum eſt ſi de iure proprio diffidat, quod tm̃ ſuam tangit perſonam: ſed ſi diffidit de iure eccleſię, conſtituat alium defenſorẽ nomine eccleſiæ. Arg. ff. de neg. geſt. at qui natura. §. cum me abſente. 1 Et not. ꝙ diffidẽtia iuris permittit variare vbi non eſt ius alteri acquiſitum: vt hic, & ĩ. c. proxi. & ĩ. de electio. ꝙ ſicut. niſi pręſentatio iam facta eſſet ſuperiori, vt ĩ. eod. c. & ĩ. de elect. ꝙ ſicut. ſed hic poterat variare de licẽtia Papæ: alias non, cũ poſtulatio iã eſſet præſentata, vt ĩ. ſequitur, vel niſi iam publicatio ſcrutinij fuerat facta. ĩ. de electi. publicato. Si verò ius eſt alteri acquiſitũ, licet diffidant, variare non poſſunt in eius præiudicium. ĩ. de elect. cum inter canonicos. in fin. qa nemo põt mutare cõſilium ſuum in alterius præiudiciũ. ff. de reg. iur. l. nemo.

† Aliàs, & vos, &c.

1 Adde tex. in c. dudũ. §. j. de elect. & in l. 2. & ibi Bald. C. de ſerui. & aqua.

¶ *Gl. ſe. ſoluit cõtrariũ.*

c ¶ *Temerè.*] Ideo dicit temerè, quia alij appellauerant, & perſeuerauerant in propoſito ſuo, nec poterant variare ẽt ſi alij nõ appellaſſent: cum iam poſtulationem ſuam cõiter factã pręſentauerant dño Papæ approbãdam, vel improbandam. & ideo temerè faciebant: alias poſſent variare, vt videtur: cum per huiuſmodi poſtulationem nullum ius ſit alicui acquiſitũ. ĩ. c. prox. niſi iã publicato ſcrutinio vellẽt etiam mutare ſuam poſtulationem: quia nec tunc variare poſſunt. ĩ. de ele. publicato. vt dixi in prima notula: nec eſt contra. 63. diſt. quanto. qm̃ ibi elegerant indignum, vel ibi non erant duæ partes capituli ad faciendam electionem.

† Aliàs ita: literæ noſtræ ſecundæ perueniſſent.

† Aliàs ita: Poſt hæc mãdato noſtro ſecundo recepto. &c.

d ¶ *Contra formam mandati.*] Et ideo nõ valuit. ſ̃. de reſcr.

requiſitus aſſenſus, ſed ipſi vobis conſilium denegauerunt. ¶ Nũcijs igitur in noſtra præſentia conſtitutis, & proponẽtibus aduerſarijs quędam alia contra poſtulationis veſtræ proceſſum, quia nobis de propoſitis non conſtabat, ita duximus prouidendum, vt ſi ſuffraganeis perſiſtentibus in cõtradictione ſua, vos † poſtulationi veſtræ velletis inſtare, per procuratores idoneos ad ſedem Apoſtolicam veniretis. Si autem illi à contradictione ſua ceſſarent, & vos inſtaretis propoſito veſtro, ad præſentiam noſtram mitteretis perſonas idoneas, quæ ſuper his, quæ opportuna forẽt, nos redderent certiores [a]. Quòd ſi cõtradicentibus epiſcopis memoratis, vos contingeret de iure veſtro diffidere [b], aliam perſonam idoneã prouideretis vobis canonicè in paſtorem. ¶ Cæterùm quidam veſtrum à poſtulatione veſtra, quàm nobis præſentaueratis communiter, temerè [c] recedentes, alijs perſiſtentibus in eadem: prædictũ Quinque eccleſieñ. epiſcopum in archiepiſcopũ poſtulauerũt: & infrà. Nos igitur poſtulationem ipſam, quam inuenimus in multa diſcordia, nõ ſolum ſuffraganeorum, verum etiã canonicorum Strigoneñ. eccleſiæ, ac contra formam mandati [d] noſtri temerè celebratam, non duximus admittendam: ſed vobis dedimus in mandatis, vt ad prouidẽdum vobis paſtorem idoneum per electionem canonicam, vel poſtulationem concordẽ (requiſito ſuffraganeorum aſſenſu, ſi eſſet de antiqua, & approbata conſuetudine [e] requirendus) procedere curaretis: alioquin [f] nos ipſi prouideremus eccleſiæ viduatæ [g]. ¶ Verumtamẽ antequam [h] ad vos literæ † noſtræ perueniſſent, innitentes mãdato priori, ſuffraganeos, præter Quinque eccleſieñ. ad concordiam reuocaſtis: & infra. ¶ Poſt † hęc mandato noſtro recepto, hi qui in Coloceñ. conuenerãt, ab eius poſtulatione recedere noluerũt, ſed innouauerũt eandem, reuerſis ad eos quibuſdam canonicis †, qui in partem alteram declinarant: & infrà. ¶ Cæteri verò qui Quinque eccleſieñ. epiſcopũ poſtularant, conuenientes in vnum, cæteros canonicos ad capitulum conuocarunt, ad poſtulationem concordem, vel electionem canonicam iuxtà mãdatum Apoſtolicum procedere cupientes: ſed illis nolentibus conuenire, intelligentes [i] penes ſe tantum remanſiſſe facultatem liberã eligendi, quia reliqui ius ſuũ proſequi negligebant, prædictum Quinque eccleſieñ. denuò poſtularunt: & infra. ¶ Nec obſtabat † eorum diſcordia, qui alium poſtularunt: cum prius in poſtulatione archiepiſcopi ſupradicti conueniſſetis pariter vniuerſi, & conſenſum veſtrum annotatum literis, & ſubſcriptionibus proprijs [k] roboratum, petijſſetis à nobis per communes nuncios confirmari: noſque veſtram recepiſſemus poſtulationem diiudicandam, ſi ſuffraganei forſitan in cõtradictione perſiſterent, vel, ſi cõſentirẽt, aut etiam cederent, approbandam. Si enim poſtquam poſtulatio ſubſcriptionibus poſtulantium roboratur, & præſentatur Romano Pontifici approbãda, poſſent ab ea recedere poſtulantes, nobis frequenter illuderent [l], & iudicium noſtrum ex eorũ pendere arbitrio videretur, & infrà. Intelleximus itaque, quòd & ſi neutra eſſet poſtulatio approbanda [m], iuxta tenorem tamen † poſterioris reſcripti, ad nos de cætero Strigoñ. eccleſiæ prouiſio pertineret. Quia verò nõ plenam de perſonis illius regni notitiam habebamus, ideoque nõ poteramus ſalua conſcientia eidem eccleſiæ in alia perſona, † quæ de regno Hungariæ originẽ duceret congruè ꝓuidere, nec vellemus ei pficere

cum dilecta. ff. man. l. diligẽter. & ĩ. de elect. cũ in veteri lege.

e ¶ *Conſuetudine.*] Idem eſſet ac ſi eſſent in quaſi poſſeſſione eligendi. ĩ. de iu. pat. c. conſultationib. & ĩ. de cã poſ. c. cũ eccleſia. & ĩ. vt lit. pend. c. 1. 2. 3. & 4. vel ideo dicit hoc: qa ex quo nõ ſunt de capitulo, debet apparere an habeãt ius eligendi, & dicere quo iure ſunt admittendi. ĩ. de elect. c. conſtitutis.

f ¶ *Alioquin.*] Id eſt, ſi non prouiderent intra terminum præfixũ.

g ¶ *Viduatæ.*] Si canonici negligunt ſibi eligere epm̃ infra tres mẽſes, ſeu monachi abbatem: transfertur poteſtas eligendi ad proximum ſuperiorem. ĩ. de ele. c. ne pro defectu. in alijs inferioribus prælaturis, ſiue beneficijs infra ſex menſes. infrà de conceſſ. præben. nulla.

† Aliàs ita: Quibuſdã canonicorũ ex his, qui, &c.

¶ *Gl. ſe. obijcit, et ſoluit.*

h ¶ *Antequã.*] Si nõdũ receperant ſecundas literas, nõ debuit çaſſari qđ legitimè factum erat. ĩ. de reſt. ſpol. audita. & ff. mand. l. ſi mãdaſſem. & ſ̃. de reſcr. ex parte decani. Quare ergo dicit in fi. & ſi neutra eſſet poſtulatio admittẽda? Sol. forte hoc ideo dicit, qa vtraque poſtulatio in diſcordia facta fuit, & poſtulationes factæ in diſcordia nõ cõſueuerũt admitti. ſ̃. c. ꝓxi. Iſta rõ non valet: qa prima facta dicit̃ in cõcordia, licet diuerſiſ tpibus cõſentirẽt, vt dicit, in fi. & illa litera ſic dẽt exponi: Etſi neutra earũ approbanda eſſet poſtulatio, i. quamuis neutrã approbare teneremur, quia cũ gratia innitantur poſtulationes potius q̃ iure, non tenebat̃ facere gratiam niſi vellet, vt ſ̃. eod. c. proxi. vel dato ꝙ neutra eſſet facta in concordia, neutra eſſet approbanda.

† Docebat, in manuſcript.

i ¶ *Intelligentes.*] Et malè, quia illi nõ negligebant ius ſuum, ſed inſiſtebant ſuæ poſtulationi, vt illam facerent concordem iuxta primum mandatũ Papæ.

k ¶ *Proprijs.*] Quare variare non poterant. ĩ. de elect. publicato.

† Dictio, tamen, deeſt in antiqs.

l ¶ *Illuderent.*] Qđ eſſe nõ dẽt. ĩ. de off. dele. l. licet. cũ hoc ludibriũ eſſet, vt C. de bo. q̃ lib. l. vlt. §. vbi. & 16. diſtin. nullus. & eſt ſimile 6. q. 3. denique Suffred⁹. C. de rela. l. j. Et ſi dixerit ſe velle referre, vlteri⁹ ſe intromittere nõ dẽt. ĩ. de app. ĩtimaſti. ſic & in poſtulatione pſentata ſuperiori, qa quantũ ad ſe illã approbauerunt præſentationem. ĩ. de ele. cũ inter canonicos. in fi.

† In quibuſdã vulgatis hic inſerit̃ dictio, niſi, quæ nec in antiquis, nec in veteri compilatione habet̃, ſed videto notas huius loci.

m ¶ *Approbãda.*] De iuris rigore, cũ eſſet in diſcordia facta.

a ¶ *Alie-*

a ¶ *Alienum.*] 71. diſt. hortamur. C. de epiſc. & cler. in eccleſijs. & ff. de tuto. & cur. da. ab his. l. diuus. nec obſt. j. de cleric. perc. c. vlt. nec obſtat. j. de inſt. ad decorem. quia illi erant oēs extranei, & qua ratione illi Veneti iuſtituebantur, eadem ratione & alij: dummodo aliud impedimentum non obſtet.

b ¶ *Honeſtius.*] Nam de minori ad maius aliquis eſt promouendus. 93. diſt. legimus. in fi. & ff. de mu. & hō. vt gradatim. & ſic potius de pari ad parem, quàm de maiori ad minorem. j. de tranſlat. capit. vlt.

¶ *Gl. ſeq. arg. & ſignat contrarium.*

c ¶ *Diuerſis.*] Arg. ꝙ ſi oēs canonici ſucceſſiuè conueniant in aliquem, ꝙ ex tali conſenſu ius illi acquiritur. j. de elect. c. ꝙ ſicut. ff. de ſer. ruſt. præd. l. per fundum. Sed contra videt̃. 2. q. 6. c. ei qui. §. nominationes. ſub illo. §. eſt q̃nque. & j. de elec. c. qa pp. in fi. & c. in geneſi. A d d i t i o. Et 63. diſt. c. j. & c. auditis. vbi de hoc dixit Abb. primum verum, q̃n ab initio facta eſt electio à maiori parte. c. quod ſicut. de elect. ſecus ſi ab initio à minori ſit facta, vt in c. auditis, ad l. per fundum. reſpon. vt no. de conſt. c. cum omnes. in j. glo. Io. Andr.

¶ *Gl. ſe. obijcit, et ſoluit. ſecundò quærit, et ſoluit.*

*† Vt.*

alienũ [a], quamuis honeſtius [b] videretur, ſi † ſuffraganeus ad metropolim ſuam accederet, quàm archiepiſcopus ad metropolim transferretur, partem tamen eligimus potiorē. Et eundem archiepiſcopum, in quem omnes, quorum conſenſus in electione, vel poſtulatione paſtoris requiritur, licet diuerſis [c] temporibus conuenerant, à vinculo, quo tenebatur Coloceñ. eccleſiæ, abſoluentes, ad metropolim Strigoñ. transferimus; & ei licentiam tribuimus transeundi: † pallium [d] ei ad nomen, & vſum eiuſdem eccleſiæ transmiſſuri.

*†De pallio vide in ſynodo octaua, can. 27. & Iucnem par. 5. cap. 325.*

¶ Idem cap. Strigoneñ.

¶ *Poſtulatio, contra quam agitur de contempto, poteſt ſine præiudicio alicuius reijci: poteſt tamen de ſpeciali gratia admitti. hoc dicit.*

### CAP. V.

POſtulationem, † quam celebraſtis: & infrà. ¶ Licet ergo per poſtulationem huiuſmodi nullum [e] ius ſit alicui

*† Capit. 5. eo. tit. in 3. compilatio.*

d ¶ *Pallium.*] Sed quare debet ei mittere pallium? nonne habet ipſe ſuum, quod perſonam ſequitur, & cum ea ſepelietur. j. de vſu pallij. ad hoc? Reſpon. pallium datur perſonæ, ſed contemplatione loci. vnde nō vtitur illo extra eccleſiam ſuam, ſiue prouinciam. j. de vſu pal. c. cum ſuper. & c. ex tuorum. & ꝙ pallium reſpiciat locũ, patet in archiepiſcopo, qui renunciat loco archiepiſcopali, qui perdit vſum pallij. j. de renunc. ad ſupplicationem. Sed nunquid ſucceſſor iſtius qui transfertur ad eccleſiam, eo ipſo ꝙ cōfirmatur, vtetur pallio, quod ibi inuenietur? Non ſine licentia ſpeciali dñi Papæ: & iniuriam faceret ei ſi denegaret priuilegium, quod prædeceſſor eius habuit. ff. de aqua quotid. & æſti. l. j. §. penult. Bern.

POſtulationem.] Poſtulatio dependet à gratia. Et poteſt diuidi in duas partes, quia in prima ponitur deciſa facti narratio. in ſecunda: ibi, *Licet.* Prouiſio. Abbas.

C a s v s. Dicit Papa quòd per huiuſmodi poſtulationem nullum ius acquiritur poſtulato: & ideo ſine præiudicio alicuius poterat prædictam poſtulationem repellere, tamen de gratia mandauit, quòd partes mittant procuratores ſuos ad ipſum: vt vtraque parte præſente quod iuſtũ fuerit decernat̃.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

e ¶ *Nullum.*] Et ideo poſſunt ab ea recedere poſtulantes, niſi iam ſit præſentata ſuperiori. ſ. ca. prox. vel niſi publicatio ſcrutinij iam ſit facta, tunc non poſſunt ab ea recedere. j. de elect. c. publicato. Et licet nō poſſint à poſtulatione recedere: nullum tamen ius adhuc acquiſitum eſt poſtulato, quo poſſit petere iure actionis confirmationem, ſed totum dependet ab arbitrio ſuperioris. & licet gratiam ſolam debeat petere: tamen iniuriam ei facere videtur ſi non admittitur, per l. j. ff. de aqua quotid. & æſti. l. j. §. penul. & non acquiritur per nominationem ius nominato. j. de elect. quòd ſicut. in princ. vnde non poſſunt ab ea recedere, vt ibi dicitur. Sed nunquid patronus poteſt alium præſentare, primo præſentato nondum admiſſo per epiſcopum? Non debet illud facere: tamen ſi ſecundum præſentauerit, & admittatur, ſecundus obtinebit cum diſtinctione decretalium, quas habes j. de iure patron. c. cum autem. & cap. paſtoralis.

f ¶ *Idoneos.*] Qui ſciant & poſſint reddere rationem. 17. diſtinct. multis. & j. de procurat. c. j.

g ¶ *Præſente.*] Quia cauſarum merita partium aſſertione panduntur. C. ſi per vim vel alio modo. l. 2. & j. de reſtitut. in integr. cap. tum ex literis.

ETſi vnanimiter.] Diuiditur quoad mentem. nam primò recitat factum. Secundò caſſat electionem, & rationem ſubmittit.

acquiſitum, ideoque ſine præiudicio alicuius, poſtulationem potuiſſemus repellere memoratam: vt tamen vobis de ſpeciali gratia cōſulamus, ita duximus prouidendum, quòd per procuratores idoneos [f] ad omnia ſufficienter inſtructos, noſtro vos conſpectui præſentetis, quatenus vtraque parte præſente [g], qđ iuſtum fuerit, decernamus.

¶ Hono. † iij. capitulo Calaritano.

¶ *Epiſcopus non eſt eligendus ad aliam dignitatem, ſed poſtulandus.*

### CAP. VI.

ETſi vnanimiter vota veſtra concurrerint, ad Sutriñ. epiſcopum in eccleſię veſtræ archiepiſcopum eligendum, cum ſuæ alligatus eccleſiæ, liberum † non habeat ſine noſtra permiſſione [h] volatũ, electionem de ipſo factam, tanquam contra canones † minus licitè attentatam, de fratrũ noſtrorũ cōſilio duximus irritãdam, cũ eligi nullo iure potuerit, ſed potius poſtulari.

C a s v s. Canonici Calaritani cōcorditer elegerunt in archiepiſcopum ſuum, epiſcopum Sutrinum, petentes ipſum concedi à domino Papa, Papa reſpōdet: Quamuis concorditer ſit electus, cum ipſe alligatus ſuæ eccleſiæ ſine permiſſione domini Papæ eccleſiam ipſam dimittere nō poſſit, electionem ipſam irritauit, quia nullo modo debuit eligi, ſed tantum poſtulari. Not. ꝙ epiſcopi ſemꝑ ſunt poſtulandi, & non eligendi, quando ad aliam eccleſiam petuntur. totũ in litera patet: quia nō poſſunt conſentire ſine licentia dñi Papæ.

¶ *Glo. ſeq. rationem reddit. Secundò ponit alios quatuor poſtulãdos, ſcilicet patientes defectum ordinis, ætatis, natalĩu, & laicos. de alienigenis tenet contrarium. finis recitetur per q. an valeat poſtulatio de non eligibili.*

*† aliàs, Innocent. iij.*

*† In quib. antiq. ita: liberum nō habeat ad aliam ſine, &c.*

*† Adde ꝙ cōtrauenire canoni eſt peccatum, vt notatur in ca. 2. & in c. illud. de maio. & ibed.*

h ¶ *Permiſſione.*] Sic j. de renunc. niſi cum pridem. in fi. & j. de tranſlat. c. inter corporalia. verſi. ſicut autem. & ideo ſine licentia Papæ tranſire non debet: quia eſt alteri matrimonialiter alligatus: vt hic dicit. & in illa decre. inter corporalia. & tale vinculum diſſolui nō poteſt, niſi auctoritate diuina, id eſt auctoritate illius, quem conſtat eſſe vicarium I e s v C h r i s t i, vt in d. c. inter corporalia. Et ita patet, ꝙ cum non poſſit conſentire, non pōt eligi: ſed tñ debet poſtulari à Papa. ſ. eo. bonæ memoriæ. in prin. vt hic dicit. Idem dicendum eſt de quolibet, qui eſt in minoribus ordinibus conſtitutus, & qui non ſit ætatis legitimæ. j. de ele. c. dudum. 1. & j. de æta. & qual. c. præterea. quia hmōi perſonæ inhabiles ſunt ad eligendum: quia cum non habeant ea, ꝑ [1] quæ eligunt̃, meritò eligi non poſſunt. ſimile j. de ele. excō. ſi celebrat. & ideo poſtulari debēt, ab eo qui poteſtatē habet diſpenſandi cum illis. Idem eſt dicendum de illis, qui aliàs non ſunt idonei, vt illi qui non ſunt legitimè nati. j. de ele. innotuit. in fi. Sed idem videt̃ de quocunq; clerico, qui promoueri debet ad aliam eccleſiam, & pręcipuè de alio ep̃atu: quia ex toto conſentire non pōt, nec eccleſiam dimittere ſine licētia ſui epi: vt 7. q. 1. eos. & c. ſi quis presbyter. & j. de renun. c. admonet. & ſic oēs poſtulandi ſunt, & pauci eligendi. Dico, ꝙ illi qui idonei & legitimi ſunt ad eligendũ, debent eligi, & poſſunt ad quamcunq; eccleſiam ſiue in ſua, ſiue in aliena. j. de ele. c. cum inter canonicos. ibi, electus fuit de aliena eccleſia. Et idem credo ſeruandum in poſtulatione: & ſi poſtulatio facta ſit in concordia, vel à duabus partibus, idem credo: & ſi à longe maiori, & præſentata ſuperiori, vel ẽt publicatio ſcrutinij facta ſit, non poſſunt ab ea recedere poſtulãtes. ſ. eo. bonę memorię. 2. & j. de ele. c. publicato. licet nullum ius ſit acquiſitum poſtulato, vt ex hoc poſſit agere, ſed pōt petere gratiã à ſuperiori. & quamuis oēs clerici adſtricti ſint ne poſſint dimittere eccleſias ſine conſenſu ep̃orum ſuorum, nihilominus eligi poſſunt: quia non eſt tanta coniunctio inter eos, & eorũ eccleſias: ſicut inter ep̃m & eccleſiam, cui eſt matrimonialiter alligatus. j. de teſta. c. requiſiti. ſed illud vinculum non eſt in alijs inferioribus prælatis. Et idem videt̃ de abbatibus, qui tñ ſubſunt dño Papæ, quod de epis, ſ. ꝙ ſine licētia Papæ, vel ipſius legati recedere non poſſunt. ſ. de conſue. c. cum venerabilis. Dic tñ ꝙ tales abbates ẽt exempti ſunt eligendi. c. ſi abbatem.

*1 Hæc quę in gl. ponũtur, poſſũt his verſib⁹ adnotari: Poſtulo Pōtifices, non ſacros atque minores: exemptos, laicos, male natos, religioſos.*

batem.de elect.in 6. Et laicus eodem modo eſt poſtulandus. De hac materia dicĩt 61.diſt. ca.Oſius.§.ſed aliud eſt. Et no. ꝙ ſicut poſtulandus non debet eligi, ita & eligendus non debet poſtulari: quia non conſentiunt poſtulantes in illum, vt in ſponſum per poſtulationem. Vel ſatis põt dici, ꝙ valeat talis poſtulatio, quia forte dubitatĩ vtrum ſit eligendus, vel poſtulandus, & ita conſentiunt in illum, ac ſi eligeret. Et ſi dicũt: Eligim⁹, & poſtulamus ſecundum qđ de iure melius põt, bene valet quod agĩt, ſiue ſit eligẽdus, ſiue poſtulandus: aliàs non valet ſi eligendus ſimpliciter poſtularetur: quia quamuis eligibilis ſit, non eligĩt, ſed poſtulatur. Põt dici, ꝙ potuit, noluit: & quod voluit, non potuit adimplere: quia vóx, illud non ſignificat. ff. de reb.dub. in ambiguo. & nullum ius eſt acquiſitum poſtulato, & ſuperior poteſt illum admittere, vel repellere. 1

† Codices antiqui hic variant: nã quidam, Pius. alij, Alexãder, habent.

1 Vide c.1. eo.tit. li.6.

DE ELECTIONE, &c.

¶ *Quia poſtulatio eſt præambula electioni: fit enim vt per eam ſublato impedimento efficiatur quis habilis ad eligẽdum: merito poſt rubricam præcedentem ſubijcitur iſta de electione. Vel ſic. Suprà viſum eſt de vno modo per quem prouideretur eccleſiæ ꝑ viam gratiæ: nunc ſubijcit alium modum, per quem prouideretur per viam iuris: quia poſtulatio innititur gratiæ, & electio iuri. Et quia in tractatu electionis poteſt dubitari de poteſtate electi: ideo ne auctor haberet materiam ponendi rubricam ſpecialem, ſubiecit etiam de electi poteſtate. Abb.Siculus.*

*De hac materia tractatur 60.61. & 62. & 63. & 69.diſtinct. & 1.q.6. & 8.quæſt.1. & quæſt.3.per totum.*

† Concilium Sardicẽſe, can.2. Burchardus li. 1.decre. c. 19. Iuo parte.5. c.73. & ca.2.eo. tit. in 1. cõpilat.

## TITVLVS VI.

## De electione, & electi poteſtate.

¶ Lucius † Papa.

¶ *Eccleſiæ collegiatæ non debet prouideri de prælato per collationem, ſeu prouiſionem, ſed per electionem canonicam fiendam per ipſum collegium. hoc dicit. Abb.*

### CAPVT I.

NVllus † in eccleſia vbi duo [a], vel tres fuerint in congregatione [b], niſi eorũ electione canonica, presbyter eligatur: & infrà. ¶ Si verò aliter [c] quis eccleſiam adeptus fuerit, eo quòd per cupiditatem, illam acquiſierit, atque contra canonicæ regulæ diſciplinã egerit, expellatur.

¶ Ex Concilio Sardicẽſ. †

¶ *Electus ad clamorem populi non debet per ſuperiorem confirmari.*

### CAP. II.

OSius epiſcopus dixit: Si quis ita temerarius extiterit, vt talem excuſationẽ afferens, aſſeueret, quòd literas populi [d] acceperit: cum manifeſtum ſit potuiſſe plures eorum, qui ſynceram [e] fidem nõ habent, præmio, & mercede corrumpi [f], vt clamarent in eccleſia, & ipſum petere viderẽtur: omnino fraudes has damnãdas eſſe arbitror, ita vt nec laicam in fine cõmunionem (niſi de hoc pœnituerit [g]) talis accipiat: Si verò omnibus placet, ſtatuite: Synodus reſpondit, Placet.

¶ Gregorius iij. †

¶ *Electio canonica confirmanda eſt, debet tamen ſuperior ante confirmationem inquirere de conuerſatione, & vita electi, vbi fuit conuerſatus.*

† aliàs Gregor. ix. & malè Gregorius li.8. epiſt.18.regiſtri. & c. 11.eo.ti.in 1. compil.

### CAP. III.

POſtquàm: & infrà. Confirmationem petentium deſideria, (ſi nihil eſt quod electum impediat) impleãtur [h]: ¶ Cuius vita, vel actus, quia melius poſſunt vbi eſt conuerſatus [i], cognoſci, inquirantur ibidem.

¶ Paſchalis Panormitano Archiepõ.

¶ *Electo in Archiepiſcopum, ſedes Apoſtolica pallium non tradet, niſi prius præſtet fidelitatis, & obedientiæ iuramentum.*

† Cap. 11. eo.tit.in 1. collect.

### CAP. IIII.

SIgnificaſti † reges, & regni maiores, admiratione

† Cap.12. eo.tit.in 1. compilat.

NVllus.] Congregatio eccleſiarum, ſeu collegium eccleſiaſticum debet ſibi prælatum eligere, & aliter adeptus eccleſiam, expellendus eſt. hoc dicit, ſecundum omnes. Primò prohibet. & ſecundò contrafactum vitiat, ibi, *Si verò*. Abb.

CASVS. Dicitur in c.iſto, quòd vbicunque ſunt duo, vel tres, in eccleſia tanquàm collegium, ad ipſum collegium pertinet electio: aliter verò electio non valet. Nota hic quòd de iure communi ad collegium pertinet electio prælati.

a ¶ *Duo.*] Nota, ꝙ duo faciunt congregationem, vt hic: tres collegium. vt ff.de verbo.ſign. l.Neratius. retinetur tamen in vno ius collegij. ff.quod cuiuſ.vniuer.l.ſicut.§.vlt. Et decem homines faciunt populum. 10.q.3. vnio. 2 & plures quàm 10. aut 15. turbam. ff.vi bono.raptorum.prætor ait.§.j. Et quatuor, vel quinque porci, vel decem oues faciunt gregem. ff. de abigeis.oues. Et quod dicit duo faciunt congregationem, hoc intelligo vbi mortuo prælato plures remanẽt in congregatione, ad minus duo, 3 vt hic dicitur, duo vel tres, per id quod ſequitur in litera: Niſi eorum electione: ergo non minus. & ita patet, ꝙ vbi tantum eſt ſacerdos, & clericus, ibi nõ dicitur congregatio, ſiue collegium. Bernard.

2 Vide l. imperator. ff. vi bon. rapt.

3 Vide Barto. in l.prætor. ff. vi bono, rapt.

b ¶ *In cõngregatione.*] Tunc enim conuentus eſt electio. j. de iure patron.c.nobis. & 16.q.vlt. cõgregatio. ſecus ſi eſſent ibi plures non tanquam collegium: tunc enim ſolius patroni eſt electio. j.de iure patron.c.poſtulaſti.

c ¶ *Aliter.*] Quàm per canonicam electionem.

OSius eps.] Popul⁹ nõ dẽt epm, vel aliũ ꝑlatũ eligere. h.d. Primò ponĩt narratio. Scđò approbatio: ibi, *Synod⁹*. Ab.

CASVS. Oſius eps in concilio generali Sardicẽſ. dixit, ſi qs literas populi accepit, per quas populus ipſum petat in ſuum prælatum, quia præſumptio eſt contra ipſum ꝙ populũ præmio corruperit, & mercede, dixit ꝙ fraudes damnarent, ita ꝙ laicam cõionem in fine non accipiat niſi pœnituerit: & ſynodus ſnĩam ipſius approbauit. No. ꝙ laici ab electione ſunt repellendi.

d ¶ *Populi.*] No. ꝙ ad clamorẽ populi nullus eſt eligendus: quia ſępè aut gratia hoc faciunt, aut pretium inde recipiunt: vt 8.q.1. ſi ergo. quia populus ſequẽdus non eſt: ſed docendus. 62.diſt.docẽdus. & 61. diſt.miramur. Et vanæ voces populi non ſunt audiendæ. C.de pœ.decurionũ filij. & argu.ad hoc ff. de app. ſi cõſtat.

e ¶ *Synceram.*] Charitate informatam.

¶ *Gl.ſeq.alle.concor. & vnũ contrariũ, et ſoluit.*

f ¶ *Corrumpi.*] No. hic dubia in deteriorẽ partem 4 interpretari. j. de cleri.non reſi. c.j.ar. contra. j.de reg.iu. eſtote. Hoc ideo fit: qa frequentius laici hoc faciunt, & iura ad ea quæ frequentius eueniunt adaptanĩ. 28.diſt.de Syracuſanę. & 63.diſt.noſſe. & ff.de lega. & ſenatuſconſult.l.nam ad ea.

4 De hoc vide B.Th. 2. 2.q.60. art.4.

g ¶ *Pœnituerit.*] Quia venia non daĩ niſi contrito, & correcto. 24.q. 2.legatur. & quomodo gaudebis te fuiſſe correctum, niſi doleas te fuiſſe peruerſum? 23. quæſt.7.quemadmodum. & 50.diſtinct. pœnitentes.

POſtquam.] Diuiditur: quia primò ponit vnum dictum. Secundò aliud: ibi, *Cuius*. Abbas.

CASVS. Dicĩt in capitulo iſto, ꝙ qñ confirmatio electionis petiĩ à ſuo ſuperiori, ſuperior inquirere debet de vita, & moribus electi in loco in quo cõuerſatur: vt ſi dignus inueniaĩ, & electio ſit canonica, ſine dilatione debeat confirmari.

h ¶ *Impleantur.*] 65.diſtin.de perſona. & j. de electio.cum inter vniuerſas.c.nihil eſt. & §.vltimo.

i ¶ *Conuerſatus.*] No. ꝙ ibi facienda eſt inquiſitio vbi quis conuerſatur: quia notus eſt ibi. ſimi. 22.diſtin.illud.arg. j.de præſumpt.quoſdam. & 24.q.1.pudenda. & 47.diſt. de Petro. & j.eod.ſcriptum eſt. & qui aliquem purgant, debent notam habere ipſius conuerſationem, 5 infra de purga.cano.cum P.manconella. & cap.cum dilectus. aliàs non poſſet de ipſius vita conſtare. Bernard.

5 Directorium inquiſit.3.par.in 3.modo ꝓceſſum terminandi.

SIgnificaſti.] Pertinet iſtud cap.ad ſecundam partem rubricæ. Primò ponit admirationem, quam confundit. Secundò duplex admirandi motiuum, cui reſpondet. Tertiò concludit. ſecunda ibi, *Aiunt omne.* Tertia: ibi, *Cum igitur.* Abb.Siculus.

CASVS. Dominus Papa per nuncios ſuos miſit pallium Archiepiſcopo Panormitano tali conditione, ſi ipſe ſacramentum præſtaret ſecundum formam, quam illi Papa tranſmiſerat per apocriſiarios ſuos, hoc eſt nũcios, vel ſecretarios: propter quod mirati ſunt reges & maiores regni ꝙ Papa hoc iuramentum exegit: dicentes ꝙ non eſt iurandum auctoritate Euangelij, Nolite iurare omnino, quod amplius eſt, à malo eſt. nec ab Apoſtolis nec in concilijs inuenitur ꝙ ſit iurandum. Archiepiſcopus ſignificauit hoc domino Papæ, & ipſe reſcribit ei dicens: Mirentur iſti principes ſuper hoc dominum IESVM CHRISTVM, qui eandem cõditionem appoſuit dum dixit: Simon Petre, ſi diligis me, paſce oues meas. argumentum Papæ eſt ex facto domini. ſi ergo qui conſcientias hominum nouit, hac conditione vſus fuit; multo

fortius

permotos, quòd pallium tibi ab apocriſiarijs† [a] noſtris, tali conditione [b] oblatum [c] fuerit: ſi ſacramentum, quod à nobis ſcriptum detulerant, exhiberes: & infrà. Mirentur in hac cauſa dominum noſtrũ IESVM CHRISTVM, qui cũ ouium ſuarum curam Petro committeret, conditionẽ poſuit dicens: Si diligis me, paſce oues meas [d]. Si conſcientiarum factor, & cognitor ſecretorum cõditione hac vſus eſt, nec ſemel tantum, ſed & ſecundò, & vſque ad contriſtationem: qua nos ſolicitudine oportet tantam eccleſiæ prælationem imponere fratribus, quorum conſcientias non videmus? Aiunt omne iuſiurandum in Euangelio à Domino eſſe † prohibitũ, nec ab Apoſtolis poſt Dominum, nec in concilijs inueniri poſſe ſtatutum [e]. Quid eſt ergo quod Dominus ſubſequenter ait: Quod amplius [f] eſt, à malo eſt? hoc enim [g] amplius vt exigamus, malum [h] nos illo permittente [i] compellit. [k] Nonne malum eſt ab eccleſiæ vnitate, & à ſedis Apoſtolicę obedientia reſilire, & contra canonum ſtatuta prorumpere? quod multi etiam poſt ſacramentum præſtitum præſumpſerunt: & infrà. Hoc nimirum malo [l], ac neceſſitate cõpellimur iuramentum pro fide [m] †, pro obedientia [n], pro vnitate [o] requirere. Aiunt [p] in concilijs ſtatutum non inueniri [q]: quaſi Romanæ eccleſiæ legem concilia vlla præfixerint: cum omnia concilia per Romanæ eccleſiæ auctoritatem [r], & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romani † Pontificis patenter excipiatur auctoritas [ſ]: & infrà. ¶ Cum igitur à Sede Apoſtolica veſtræ inſignia dignitatis exigitis, quæ à beati Petri tantum corpore aſſumũtur [t], iuſtum eſt [u], vt vos quoque ſedi Apoſtolicæ ſubiectionis debitæ ſigna ſoluatis, quæ vos cum beato Petro tanquam membra de membro habere, & catholici capitis vnitatem ſeruare declarent.

¶ Alex.iij.Pet.presbytero Cardin. Apoſtolicæ ſedis legato. †

*¶ Si ſchiſmaticus ad vnionem eccleſiæ reuerſus eligitur in epiſcopum, electio non tenet, ſed ex diſpenſatione poteſt confirmari.*

fortius & Papa poteſt apponere hanc conditionem, qui hominum conſcientias non nouit. poſteà reſpondet auctoritati Euãgelij, Nolite iurare, &c. quod amplius eſt, &c. dicit ꝙ incredulitas eorum qui nolunt credere, niſi iuretur, facit vt hoc malum, ideſt, iuramentum exigatur dño permittẽte. multi etiam poſt iuramentum præſtitum ab vnitate eccleſiæ, & ab obedientia ſedis Apoſt. receſſerũt: quod malum eſt, & propter hoc malum, iuramentum pro fide, pro obedientia, ꝓ vnitate debet præſtari. Dicunt enim ꝙ in concilio non inuenitur ꝙ ſit iurandum: ſed hoc non obſtat, ꝙ Romana eccleſia præſtat auctoritatem concilijs, & per eius auctoritatẽ robur accipiunt, & in cõcilijs ſemper excipitur eius auctoritas. In fine dicit, Iuſtum eſt, vt qui à ſede Apoſt. exigitis veſtrę inſignia dignitatis, illi debitæ ſubiectionis ſigna perſoluatis, quæ inſignia ſubiectionis exhibita declarant vos ſeruare Catholici capitis vnitatẽ. Nota ꝙ in ſpiritualibus honeſtæ conditiones poſſunt apponi. Itẽ qui petit ſibi ab alio iuſtitiã exhiberi, ei non debet illud ꝙ iuſtum eſt denegare.

† Apocriſiarius diceretur reſponſalis ab ἀποκρίνομαι qđ eſt reſpõdeo. Iuſtinian⁹ nouella 25. & vide notas huius capitis.

Ioan. 21.

† Hic fuit error Valdenſiũ. Eymericus in Directorio par. 2. q. 14. & q. 17.

a ¶ *Apocriſiarijs.*] Apocriſiarij dicuntur nuncij dñi Papæ, quaſi ſecretarij. nam criſis quandoque dicitur ſecretum, quandoque aurum, quandoque iudicium: Verſus,

*Aurum, iudicium, ſecretum dat tibi criſis.*

*¶ Glo. ſeq. ſignat contrarium, & tripliciter ſoluit.*

b ¶ *Conditione.*] Signat contra. 1. q. 2. quam pio. Sol. Conditio iſta non eſt reprobanda, nec ſimoniam inducit. j. de pact. c. pactiones. ſed oſtendit pallium non aliter eſſe tradendum. Sicut hæc adiectio, Si ſatisdederis, cum præſes prouinciæ tutorem facit, non habet cõditionem, ſed commonet tutelam non aliter cõmittendam. ff. de tute. l. muto. §. j. quia tutor ſub cõditione dari non põt. quia actus legitimi conditionẽ non recipiunt. ff. de reg. iur. actus. j. eo. in electionib. [lib. 6.] licet poſſet inſtitui ſub conditione à teſtatore. Inſti. quib. mod. tu. fi. §. ſed & ſi. Et tacitæ conditiones non faciunt legatũ conditionale. ff. de cond. & demon. cõditiones. Vel refert à quo apponat̃ conditio: quia ſi à ſuperiore, non eſt ſimonia. Vel põt dici, & melius ꝙ ius cõe eſt, quod hic exigit̃. 18. q. 2. Eleutherius. & hoc onus annexum eſt dignitati. j. de præb. ſignificatum. & 18. diſt. diaconi. Et nota ꝙ ſuperior põt apponere conditionem ante ſubditi confirmationem. 23. diſt. quanquam. & 28. diſt. de Syracuſanæ. ſed inferior non põteſt niſi poſt electionem. 8. q. 3. Artaldus. & vbi onus rei exprimitur, non eſt ſimoniacum. j. de præb. c. ſignificatum. Et præterea conditiones quæ ipſo iure inſunt, bene apponuntur, & exprimuntur ſine aliquo vitio: de quibus traditur, j. de iureiuran. c. quemadmodum. & ſupra de reſcript. cap. 2.

*¶ Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

1 Nec ex tali petitione põt notari ambitio: vt no. in prælle. ca. priſca. quia iure ſuo vtunt̃, & ad hoc tenentur. Io. Andr.

c ¶ *Oblatũ.*] Sic j. de ſimo. & ſi qõnes. Sed quare Papa offert ei pallium, cũ palliũ non ſit dandum niſi fortiter poſtulãti. vt 100. diſt. priſca. ſicuti & in literis dimiſſorijs epi. 72. diſt. eps. ſicut nec Apoſtoli dari debent niſi petantur inſtanter. 2. q. 6. poſt appellationem. & j. de app. cordi. lib. 6. & qui præeſt, parciſſime debet commeatum dare. ff. de re mili. l. officium. §. paternus. Sed hic & in illa, & ſi quæſtiones; dicendum eſt ꝙ nuncij ipſius prius inſtanter petierant: 1 vt patet in fi. capit. & Papa eis per nuncios ſuos pallium deſtinauit. Vel voluit eis gratiam facere ſine aliqua poſtulatione, ſicut videtur ſupra de poſtulat. prælat. cap. bonæ. 2. in fin.

d ¶ *Paſce oues meas.*] Per hæc verba elegit eũ Deus in prælatum. & per hæc facit ad titulum.

e ¶ *Statutum.*] Supple contrarium.

f ¶ *Amplius.*] id eſt, iuramentum.

g ¶ *Enim.*] id eſt, qa. & venit expoſitiuè. ſupra de conſtitutio. tranſlato.

h ¶ *Malum.*] Id eſt, incredulitas ſiue malitia: vt poſtea ſequitur. ſic etiam exponitur malum pro incredulitate. 22. q. 1. capit. 2.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 89. art. 1. & Sotũ lib. 8. de iuſti. & iu. q. 1. ar. 2. vbi licitũ eſſe iurare verè oſtendunt.

i ¶ *Illo permittente.*] id eſt. CHRISTO.

k ¶ *Compellit.*] Compellit nos, vt exigamus hoc amplius, id eſt, iuramentum.

l ¶ *Malo.*] 22. q. 1. ita ergo. in fi. 2. q. 5. ſi quis presbyter. & infra de iureiur. & ſi Chriſtus.

† In aliquot antiq. ita: Romanæ eccleſiæ.

m ¶ *Pro fide.*] Retinenda, quam ſuſcepit, ſuſpectus eſt in fide. de conſecratio. diſtinct. 2. ego Berengarius. & infra de hære. ad abolendam. & capit. excommunicamus. & 1. quæſt. 7. quotiens.

n ¶ *Pro obedientia.*] Exhibenda. 25. diſtin. quamquàm. & j. de iureiuran. nullus.

*¶ Glo. ſeq. ponit ſex caſus, quibus licitè iuratur, & ponit verſus.*

† In concilio Lateranen. tit. de elec. & electi poteſt. cap. 2.

o ¶ *Pro vnitate.*] ſcilicet ſeruanda: vt ſchiſmatici, qui ſcindunt ſe ab vnitate eccleſiæ: aliàs pro veritate, ſcilicet habenda ſeu inquirenda. 14. q. 2. quamquam. pro pace iuratur. 22. quæſtio. 1. omne quod. infra de iud. cap. nouit. pro fama. 2. quæſt. 5. presbyter ſi à plebe. & capit. ſi mala. & infra de purg. cap. per totum titulum. & infra de cohab. cleric. & mulie. tua. in fi. pro damno dato iuratur. 2. quæſt. 1. in primis. & C. vnde vi. ſi quando. in iſtis ſex caſibus licitè iuratur. Vnde verſus,

*Pax, & fama, fides, reuerentia, cautio damni,*
*Defectus veri, ſibi poſcunt magna caueri.* Bernard.

ADDITIO. Idẽ no. j. de iureiur. nullus. 2. q. 5. c. 1. & alios verſus de hoc habes. 1. q. 7. quotiens. 1. in pen. glo. Io. Andr.

p ¶ *Aiunt in concilijs.*] ſecunda oppoſitio.

q ¶ *Non inueniri.*] vt iuretur.

r ¶ *Auctoritatem.*] 18. diſtinct. per totum.

ſ ¶ *Excipiatur auctoritas.*] 3. quæſtio. 6. dudum. & in capitulo peregrina. & in iuramento auctoritas Papæ ſemper intelligitur excepta. ſupra de reſcript. capitulo conſtitutus. & infra de iureiurando. venientes. & ff. ad municipalem. l. imperatores.

*¶ Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

t ¶ *Corpore aſſumuntur.*] Sed qualiter aſſumitur de corpore beati Petri? Sic intelligitur, quòd de corpore beati Petri, &c. pallium benedicitur & conſecratur à Papa ſuper altare beati Petri, & ibi ponitur, & ille qui debet vti pallio, recipit ipſum de altari, ſi eſt præſens: vel alius pro ipſo, ſi eſt abſens, & ſic aſſumitur de corpore beati Petri.

Palliũ cur de corporẽ B. Petri aſſumi dicatur.

*¶ Gloſſa ſequen. arguit, & allegat. duo contraria.*

u ¶ *Iuſtum eſt.*] Argument. quòd fruſtra petit debitum qui quod debet non impedit. infra de municipal. petitioni. capitulo 1. & 2. C. de ſentent. & inter. omn. iudic. cum Papinianus. & 3. quæſtione 8. capitulo accuſatores. §. cuius in agendo 95. diſtinct. eſto ſubiectus. Argument. contra. C. depoſit. l. pen. & infra depo. cap. 2.

Quia

Q*Via diligentia.*] Diuiditur: quia in prima ponitur quæſtio iuris: in ſecunda reſponſio: ibi, *Duximus*. quæ tria facit. Primò confirmari gratioſe permittit, ſi tria concurrant. Secundò de conſecratione prouidet: ibi, *Mandantes*. Tertiò proteſtatur: ibi, *Salua*. Abb. Siculus.

Casus. Quidã ſchiſmaticus reuerſus ad catholicã vnitatem, electus fuit i epm Aquilegieñ. eccleſiæ, quæ tunc ſchiſmatica erat. quidã Cardi. Apoſt. ſed. quæſiuit an ipſius electionẽ debeat cõfirmare? Rñdet Papa q ſi à ſchiſmatico nullũ ordinẽ receperit, & ipſius electio facta fuit ſecundũ formã canonum, dũmodo nihil aliud ſit quod impediat, permittit Papa diſpẽſatiuè ipſius electionem confirmari: mandans vt ipſum faciat à catholicis epis ſuffraganeis Aquilegieñ. eccleſiæ cõſecrari, ſalua debita iuſtitia & reuerentia eiuſdẽ eccleſiæ. Not. q qui ſcindit ſe ab vnitate eccleſiæ, de iure cõi non poteſt promoueri. Itẽ licet prælatus eccleſiæ ſchiſmaticus ſit, eccleſiæ tñ non præiudicat cũ redierit ad vnitatẽ.

† Schiſmatici redeũtes ad ecc. abiurant. Turrecremata de eccl. li.4. par. 1. ca. 15. & de iure ciuili ſuſpenduntur. tex. eſt, & ibi Bal. c.1. de pace iuramento firmanda. † Eam, in antiquis.

† In concilio Lateranenſi ti. de electione ſummi Põti. cap.1.

a ¶ *Schiſmate.*] Octauiani, qui cõtra Alexandrũ erat: & Aquilegieñ. Patriarcha tunc ſchiſmaticus erat. Vnde dicit, Facias eũ cõſecrari à ſuffraganeis, ſalua, &c. Schiſma 1 enim interpretatũ diuiſio, ſiue ſciſſura, & eſt græcum nomen. Vnde ſciſſura in vnitate eccleſiæ eſſe nõ poteſt: & qui ſchiſmatici ſunt ab eo qui eſt vnum, ſe diuidunt, quare ſpiritum ſanctum non habent. 24.q.1. ſchiſma. inde eſt q veſtis domini, quæ vnitatem ſignificabat, remanſit indiuiſa. Io.cap.19. 16.q.vlt. ſicut domini veſtimentum.

† Cap. 15. eo. tit. in 1. compil. 1 B. Tho. ſec.2.q.39 Turrecremata in sũ. de eccl. li. 4. par. 1. c. 1.

## CAP. V.

Q Via diligentia tua requiſiuit, an electionem electi, qui abiurato ſchiſmate [a], † ad vnitatem eccleſiæ redijt, debeas confirmare: Duximus reſpondendum, quòd ſi à ſchiſmatico nullum ordinem ſuſceperit [b], & eius electio ſecundum formam canonum fuerit celebrata, eum † (dummodo alia non impediant) diſpenſatiuè permittimus cõfirmari. ¶ Mandantes vt eum facias à catholicis epiſcopis ſuffraganeis Aquilegieñ. eccleſiæ in epiſcopum ordinari. ¶ Salua debita iuſtitia [c], & reuerentia [d] eiuſdem eccleſiæ, cum ad catholicam redierit vnitatem.

¶ Idem in concilio Lateraň. †

¶ *Electus in Romanum Pontificem à duabus partibus Cardinalium, nulla exceptione obſtante, eſt Papa. Electus autem à minori numero, gerens ſe pro Papa, incidit vnà cum ſibi adhærentibus in pœnas hic contentas.*

L*Icet.*] Continet tres partes. In prima ponitur conſtitutionis cauſa. In ſecunda conſtitutio. In tertia quædam proteſtatio. Secũda ibi, *Statuimus*. Tertia ibi, *Ex hoc*. Abb. Sicul.

Casus. In ordinatione Ro. Pont. eccleſia ſæpe paſſa eſt ſciſſuram pp multorum ambitionem ad malũ. tandem in poſterum ſtatuit Alexander in concil. Lateraň. q ſi in ordinatione Roma. Pon. plena omniũ Cardinaliũ non potuit eſſe concordia, & duæ partes concordauerint, & tertia noluerit cõcordare duabus, vel aliũ nominare præſumpſerit: ille qui à duabus partibus electus fuerit, ſine omni exceptione Romanus Pontifex habeatur. Si quis verò de tertia parte cõfiſus, ipſam vſurpare præſumpſerit, excõmunicationi ſubiaceat, ita etiam vt viaticum ſibi denegetur in fine, niſi reſipuerit. Præterea ſi à paucioribus quàm duabus partibus aliquis fuerit electus, niſi maior concordia interuenit: nullatenus aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubiaceat: ex eo tamen quod de ordinatione Roma. Pont. ſtatuitur, nullum præiudicium fiat canonicis inſtitutis, & alijs eccleſijs, in quibus ſententia maioris, & ſanioris partis debet præualere: qa quod in eis in dubium venerit, per ſuum ſuperiorem poterit diffiniri: ſed in Rom. eccleſia ſpeciale quid ſtatuitur: quia ibi nullus ſuperior reperitur. Not. q ad cautelam futurorũ multa ſtatuuntur, & futuris caſibus obuiandum eſt. Item not. quòd electio Papæ à duabus partibus facta, tertia diſcordante, rata debet eſſe.

## CAP. VI.

L Icet † de vitanda diſcordia in electione Romani Pontificis, manifeſta ſatis à prædeceſſoribus noſtris conſtituta [e] manauerint: quia tamen ſæpè poſt illa, per improbæ ambitionis audaciam grauem paſſa eſt eccleſia ſciſſuram: nos etiam ad malum hoc euitandum [f], de conſilio fratrum noſtrorum, & ſacri approbatione concilij aliquid decreuimus adiungendum. ¶ Statuimus ergo, vt ſi forte (inimico homine [g] ſuperſeminãte zizania [h]) inter Cardinales, de ſubſtituendo ſummo Pontifice non poterit eſſe plena concordia, & duabus partibus cõcordantibus, pars tertia concordare noluerit, aut ſibi alium præſumpſerit nominare, ille abſque vlla exceptione [i] ab vniuerſali eccleſia Romanus Pontifex habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit, & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confiſus (quia de ratione eſſe non poteſt) ſibi nomẽ epiſcopi vſurpauerit, tam ipſe, quàm ij, qui eum receperint, excommunicationi ſubiaceant, & totius ſacri ordinis priuatione multentur: ita vt viatici etiam eis (niſi tantũ in vltimis) cõmunio denegetur: & ſi non reſipuerint, cum Dathan, & Abiron (quos [k] terra viuos abſorbuit) accipiant portionem. Præterea ſi à paucioribus, quàm à duabus partibus [l], aliquis electus fuerit ad Apoſtolatus officium: niſi maior concordia interceſſerit,

¶ *Glo. ſeq. in fine ſoluit contrarium.*

b ¶ *Suſceperit.*] Quia ſi ordinem ſuſcepiſſet, careret effectu, & repelleretur à dignitate: niſi probaret ſe cum ordinaretur, ordinatorem neſciuiſſe damnatum. infra de ſchiſma. cap. 1. & 9.q.1. ordinationes. ſic & qui ordinatur à ſimoniaco. 1. q.1. ſi quis à ſimoniacis. & cum talibus quandoque diſpenſatur: vt hic & j. de ſchiſ. c.2. & c. ſi quis à ſimoniacis. ſed ſi ſciuiſſet, non diſpenſaretur: vt ibi dicitur in c. ſi quis. & ſic ſchiſmatici non promouentur ſine diſpẽſatione, vt hic dicit, aliàs eſſet contra. 12. diſt. nos conſuetudinem.

c ¶ *Iuſtitia.*] Quia per talem conſecrationem non fit præiudicium Aquilegieñ. eccleſiæ in poſterum. s. de ſum. Trini. in ne. cap.1. & c. damnamus. circa finem.

¶ *Gl. ſeq. elicit duo arg. ad primum alleg. quatuor concor. & ſex ad ſecundum: ad quod ſignat duo contraria, & ſoluit.*

d ¶ *Reuerentia.*] Quia epiſcopus conſecratus nihilominus debebit facere obedientiam Patriarchæ, cum redierit ad catholicam vnitatem. Et eſt arg. q proteſtatio neceſſaria eſt in huiuſmodi, ſic. 7.q.1. Pontifices. & 24. diſt. presbyteri. & 9.q. 3. ſaluo. & huiuſmodi proteſtatio ſemper neceſſaria eſt: vt j. de iure patron. ex literis. Item eſt arg. q excommunicati, vel ſuſpenſi omnia iura recuperant poſt abſolutionem. 15.q.6. nos ſanctorum. & c. iuratos. & 3.q.4. beatus. & 4.q.1. cap.1. & 32.q.5. præceptum. in fin. & 6.q.1. illi qui. Arg. contra. 2.q.3. c. Enthemium. §. hinc colligitur. & 3.q.4. conſanguineorum. in ff. Sol. Prima pars vera eſt, & etiam famæ reſtituitur, ſi infamia canonica tantum ſit irrogata. argum. 6.q.1. illi qui.

e ¶ *Conſtituta.*] 2 79. diſt. ſi quis Papa. & 23. diſtinct. in nomine domini.

2 Vide c. vbi periculum. de electio. lib.6.

¶ *Glo. ſeq. arg. & ſignat contrarium.*

f ¶ *Euitandum.*] Argum. ad cautelam futurorum aliquid faciendum. 23. diſt. in nomine domini. & 1.q.7. conuenientibus. & j. de ſer. non ord. cap.1. & ff. ſi ſer. ven. harum. & l. legi. Argum. contra. ff. de vſu. l.j.

g ¶ *Inimico homine.*] id eſt diabolo. Et diabolus dictus eſt homo ab euentu: quia deuicit hominem, ſicut imperator dictus eſt Africanus ab euentu: quia deuicit Africam. 3

3 Vide in authen. de hær. & fal. collat. 1. in prin. & in procœ. Inſt. per glo.

Additio. Vel inimico, id eſt, vitioſo. de pœni. diſtin.2. princeps. vel homine, id eſt, hominis. vnde 1. Petri vlti. Sobrij eſtote & vigilate: quia aduerſarius veſter, &c. ſecundum Hoſtien. Ioan. Andr.

h ¶ *Zizania.*] Sillaba antepenult. longa. Vnde verſus,

*Neue ſuperueniens zizania ſeminet hoſtis,*
*Frontibus imprimitur vnctio ſacra Dei.*

i ¶ *Exceptione.*] Et ſic nulla exceptio poteſt opponi ſibi, niſi de hæreſi. 40. diſtinct. 4 ſi Papa. aliàs enim quantumcunque preciſè etiam ipſe Papa ſcribat, legitima exceptio eſt admittenda. j. de offic. deleg. ex parte. 2. & s. de reſcript. ſi quando. & arg. c. cum adeo. eo. tit. & j. de præbend. cum teneamur. Et eſt ſpeciale in Papa, vt nulla exceptio admittatur.

4 Difficilis eſt intellectus c. ſi Papa. de quo vide quæ ibi citabo.

k ¶ *Quos.*] 7.q.1. denique.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arg. pro. ſoluit contrarium.*

l ¶ *A duabus partibus.*] Nunquid ille qui eligit, computabitur inter duas partes? Videtur q ſic. j. eod. tit. cũ in iure. & ff. qđ cuiuſq; vniuer. l. planè. dic q non, vt no. j. eo. cũ in iure. & j. de

& j. de ſortileg. c. 3. inf. eod. Cumana. tamen quod dicitur in hac decre. de duabus partibus, hodie aliquando ſeruant Cardinales, aliquando non.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

Cardinales poſuũt cõpelli ad Papam eligendũ, ut eſt hodie tex. in cap. vbi periculum. §. præterea. de elec. lib. 6.

a ¶ *Nullatenus.*] Quid ergo fiet, ſi nullo modo duæ partes conſentiant? Tũc brachium ſeculare ſe interponere debet. argu. 17. diſtin. nec licuit. & 23. q. 5. de Liguribus. ita vt Cardinales includantur in aliquo loco, de quo exire non valeant, donec conſenſerint. ita dicitur factũ fuiſſe in electione Honorij III. apud Peruſium. & idem fuit factum poſt mortẽ Grego. IX. tamen de iure id faciendum non eſt.

† Interuenerit.

b ¶ *Maioris.*] In alijs enim electionibus valet quod fit à maiori parte capituli, dum tamen ſeruetur vna de formis illis. j. eo. quia propter.

†Ca. 3. cõcilij Lateranen.

¶ *Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

c ¶ *Speciale.*] Sed non videtur ſpeciale: quia in alijs obtinet quod hic dicitur de duabus partibus, quia non obtinet quod fit ab ordine decurionum, niſi duæ partes cõſentiant. ff. de decre. ab ordi. fac. l. 3. & ff. quod cuiuſque vniuerſi. l. planè. Non contradicunt illa iura: quia non dicitur quòd duæ partes debeant conſentire, ſed quòd debeant eſſe præſentes: & ita eſt ſpeciale. 1 vel eſt ſpeciale habito reſpectu ad alias electiones inferiorum prælatorum: & hoc innuit litera ſequens.

† Cap. 16. eo. tit. in 1. compila.

1 Hęc ſecũda ſolutio eſt verior.

d ¶ *Recurſus.*] Et ideo dum eligitur confirmatur, & ſtatim habet plenam & liberam adminiſtrationem. 23. diſt. in nomine Domini.

C*Vm in cunctis.*] Diuiditur iſtud princip. vſque ad §. cum verò. in tres partes. Nam primò ponitur vna ratio ſtatuendi. Secundò alia: ibi, *Ea propter.* Tertiò ſtatutum: ibi, *Pręſenti.* Abb. Sicu.

C a s v s. Quia aliqui eligebantur in epiſcopos, qui non erant ſcientia, moribus, & ætate idonei, ſtatuit conciliũ Lateraneñ. quales debeant eſſe qui in epiſcopum eligunt, oſtẽdens hoc per locum à minori, dicens, quòd in cunctis ſacris ordinibus & miniſterijs, requiruntur tria præcipue, ſcilicet ætatis maturitas, grauitas morum, & literarum ſcientia. ergo multo fortius in epiſcopo hæc ſunt requirenda: quià cũ epiſcopus ad curam animarum ſit poſitus aliorum, in ſeipſo debet oſtendere qualiter alij ſe debeant habere. ne igitur qđ pro neceſſitate temporis quandoque factum eſt, trahatur à poſteris in exemplum, ſtatuit concilium Lateraneñ. vt nullus de cætero eligatur in epiſcopum, niſi trigeſimum ſuæ ætatis annum peregerit, & de legitimo ſit matrimonio natus, & qui vita & ſcientia laudabilis demonſtretur: & cum electus fuerit, & habuerit confirmationem, & poſſeſſionem eccleſiaſticorum bonorum; tranſacto tempore de conſecrandis epiſcopis à canonibus definito; ille ad quem ſpectat collatio beneficiorum ipſius, liberam habeat conferendi poteſtatem. Secundò dicitur, quòd inferiora miniſteria, puta decanatum, archidiaconatum, & talia, quę curam animarum habent annexam nullus recipiat, niſi qui vigeſimumquintũ annum ſuæ ætatis attigerit, & ſcientia, & moribus laudabilis demonſtretur. Cum autem aliquis de prædictis aſſumptus fuerit, & monitus ad ordinem debitum promotus non fuerit, ſtatuto tempore definito à canonibus, ab illo remoueatur officio, & alij conferatur qui velit, & poſſit ea adimplere. & ſi ſuper hoc appellauerit, nullatenus audiatur: & hoc ſtatutum non de promouendis ſolum, ſed & de promotis præcipitur obſeruari. Tertiò dicitur, quòd clerici qui contra formam iſtam quemquam elegerint, eligendi poteſtate priuatos, à beneficijs eccleſiaſticis nouerint ſe ſuſpenſos per triennium, & epiſcopus qui contra hoc fecerit, aut fieri conſenſerit, conferendi prædicta officia poteſtatem amittat: & per capitulum, aut per metropolitanum, ſi capitulum negligens fuerit, ordinentur. Not. quòd tria requiruntur circa eos, qui ad ſacros promouentur, ſcilicet ætatis maturitas, morum grauitas, & literarum ſciẽtia. Item requiritur quòd de legitimo matrimonio ſit natus. Itẽ quicquid hic dicitur, notabile eſt.

nullatenus [a] aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubiaceat, ſi humiliter noluerit abſtinere.

¶ Ex hoc tamen nullum canonicis conſtitutionibus, & alijs eccleſijs pręiudicium generetur: in quibus debet maioris, [b] & ſanioris partis ſententia præualere: quia quod in eis in dubium venerit †, ſuperioris poterit iudicio diffiniri. In Romana verò eccleſia ſpeciale [c] aliquid conſtituitur: quia non poterit ad ſuperiorem recurſus [d] haberi.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Electio ad epiſcopatum fieri debet de digno ſcientia, moribus, & ætate, & quod habeat 30. annum completum, & ſit de legitimo matrimonio natus. hoc dicit vſque ad §. cum verò.*

C A P. VII.

CVm† in cunctis ſacris ordinibus, & eccleſiaſticis miniſterijs ſint ætatis maturitas [e], grauitas morum [f], & literarum ſcientia [g], inquirenda: multo [h] fortiùs in epiſcopo hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum poſitus, in ſeipſo debet oſtendere qualiter alios in domo Dei † oporteat conuerſari. ¶ Ea propter, ne quod de quibuſdam pro neceſſitate temporis factum eſt trahatur à poſteris in exemplum: præſenti decreto ſtatuimus, vt nullus in epiſcopum eligatur, niſi qui iam †trigeſimũ annum ætatis exegerit [i], & de legitimo matrimonio [k] ſit natus, qui etiam vita, & ſcientia commendabilis demonſtretur.

†Domini

¶ *Beneficia electi in epiſcopum vacant per confirmationem, adeptionẽ poſſeſſionis, & conſecrationem ſecutam, vel poſtquam præfixum tempus ad petendam conſecrationem lapſum fuerit. hoc dicit vſque ad §. inferiora. Abb. Sicu.*

¶ Cum verò electus fuerit, & confirmationem [l] electionis acceperit, & eccleſiaſti-

e ¶ *Aetatis maturitas.*] Hæc tria, ſcilicet ætas, grauitas morum, & literarum ſcientia, in perſona electi debent inquiri. infra eodem, cum nobis olim. argumen. 78. diſtinctio. presbyter. 38. diſtinctio. quæ ipſis. & alia etiã, ſcilicet quòd ſit de legitimo matrimonio natus. infra eodem, capitu. & quod ſit in ſacris ordinibus. infra eodem capitu. dudum. & infra de ætate & qualita. cap. præterea.

In perſona eius q eligit quot, & quales qualitates deſiderentur.

† Vide Burchardũ li. 2. decretorum. c. 9.

f ¶ *Grauitas morum.*] Quia incõpoſitio corporis inæqualitatẽ indicat mentis. 41. diſtinc. in fi. diſtinc. vbi de Catilina dicitur.

g ¶ *Literarum ſcientia.*] Propter defectum enim ſcientiæ repellitur quis ab epiſcopatu, etiam iam promotus. infra de æta. & quali. c. vlt. vbi legitur de quodam epiſcopo, qui nunquam audiuit grammaticam. inf. eo. congregato. 2

2 Adde 38. diſ. omnes. & infra de renũ. c. niſi cũ pridẽ. §. pro defectu.

¶ *Gl. ſeq. inſtruit quomodo argumentum à minori ſumitur affirmando, & à maiori negando.*

h ¶ *Multo fortiùs.*] Quia viliſſimus computandus eſt, qui præcellit dignitate, niſi præcellat alios ſcientia, & ſanctitate. 1. q. 1. viliſſimus. & 1. q. 7. conuenientibus. & in authen. de ſanct. epiſ. §. damus. colla. 9. Item argumentum eſt à minori, & ſumitur ſecundum hanc regulam affirmãdo: Si id de quo minus videtur ineſſe, ineſt: & id de quo magis. 38. diſtinct. ſi in laicis. & 3. q. 3. de iudicijs. & 59. diſtinc. ſi officia. & 34. q. 2. cum per bellicam. & 13. q. 2. non æſtimemus. Item argumentum à maiori ſumitur hic negando ſecundum hanc regulam: Si id de quo magis videtur ineſſe, non ineſt: nec id, de quo minus. Si Paulus videtur fortior Euſtochio, ſed non eſt, ergo nec ipſe. 32. q. 5. ſi Paulus. 8. q. 1. ſi ergo. & 6. q. 1. imitare. & 40. diſt. quælibet.

¶ *Gl. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit, demum ponit de materia diſtinctionem bimembrem.*

i ¶ *Exegerit.*] Sed videtur ꝙ ſufficiat ſi iam inchoauerit. ff. de mu. & ho. ad rempublicam. ſed aliud in ſecularibus dignitatibus, vt ibi, & aliud in ſpiritualibus. Et poteſt dici ꝙ eſt ſpeciale in epiſcopo. Vnde in alijs inferioribus dignitatibus ſufficit attingere annum legitimũ: vt j. dicit ibi, Niſi qui iã 25. annum attigerit. ſed ille qui eligitur in epiſcopum, debet eſſe 30. annorum. in auth. de ſanc. epiſ. §. clericos. coll. 9. & 67. diſt. quicumque. 3 Vel diſtingue: quandoque fauor tantum vertitur in cauſa, vt in vſucapione: & tunc ſufficit incipere diem. ff. de diuer. & temp. pręſcr. in vſucapione. quãdoque odium tantum: vt in præſcriptione 30. annorum, & tunc oportet impleri. ff. de act. & obli. in omnib. quandoque vtrumque: & tunc tempus de momento in momentum computatur. ff. de mino. l. 3. §. minorem. & 78. diſt. c. ſubdiaconus.

3 Concor. tex. in l. nõ putabã. ff. de cõdi. & demon. & C. quando dies legat. l. his verbis.

k ¶ *Matrimonio.*] Et iſtud eſt quartum, quod requiritur in epiſcopo, & in quolibet alio, qui promouetur ad honorem. j. de filijs presbyte. c. vt filij. vel ad regimen animarum. j. de filijs presbyt. c. pe. & vlt.

l ¶ *Confirmationem.*] Bene dicit, Cõfirmationem: quia ante

confirmationem nihil debet attingere in adminiſtratione, alioquin repelleretur.j̃.eo.qualiter.& c.nihil eſt. & j̃.de præ ben.cum iamdudum.

a ¶ *Adminiſtrationem.* ] Nam aliquando contingit ꝙ ſtatim non nanciſcitur poſſeſſionē.92.diſt. ſi qui epiſcopi.& c. p̄ce. & tunc non debet conferri.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per quæſtionem intra quod tempus, &c.*

b ¶ *Tempore.*] Quod videtur eſſe ſex menſiū, quia intra tres mēſes à die vacationis dēt eligi.59.diſt. poſtquā. & s̃.eo.tit. ne pro defectu. & infra alios tres menſes debet conſecrari.100.diſt. quoniā quidem. 1 Sed verius eſt ꝙ illud tempus eſt tantum trium menſiū poſt confirmationem, vt ex eodem capitulo colligitur, quod etiam eſt expreſſum 75. diſt. §.2.& c.2.in fi.niſi neceſſitas eum impedierit petere conſecrationem: quia tunc non curreret ei tempus: vt in dictis cap.quoniam quidem.& 75.diſtin.c. 1. aliàs obtinet quod hic dicitur, vt 16. q. 1. ne pro cuiuslibet.quia cum ſit in mora petendi cōſecrationem, mora ſibi debet imputari, & debet etiam ab illa dignitate repelli: vt in d.c. quoniam quidem.

1 De iſtis temporib⁹ ad eligendum, electionē prę ſentandū, &c. vide gloſsā magiſtralē in cap. ſi electio, eo.ti. lib.6.

† Vide concilium Carthaginēſe cap. 16. & Burcardū in lib. 2. decretorum. c.10.& 11. & 12.

† Aliàs, & decanus in p̄sbyterū. &c.

¶ *Gl.ſeq.ſignat contrarium, & remittit.*

c ¶ *De conſecrandis.* ] Arg contra.inf.de conceſ.præben. poſt electionem. in prin. vbi ſoluitur.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per duas quæſtiones, ſcilicet quæ ſit ratio quare expectatur conſecratio, & quid ſi intra tempus fuerit conſecratus.*

d ¶ *Ad quem ſpectant.*] Ante enim conſecrationem non dicitur pleno iure habere eccleſiam, cum adhuc tempore conſecrationis poſſit excipi contra ipſum.infra de accuſa. ſuper his.meritò debet expectari vſque ad tempus conſecrationis: poſtea vero poſſunt conferri beneficia, quæ habuerat, & cū fuerit negligens & in mora, vt dictum eſt. & ſic ante conſecrationem non dicitur eccleſiam habere: quia habere eſt cū effectu habere.ff.de verborum ſignifi.nomen filiarum. §.habere. tamen dicitur maritus eccleſiæ, vt ſine licentia Papæ eam dimittere non poſſit.j̃.de transla. inter corporalia. Sed ſi ante tempus prædictum conſecrationem recipit, ſtatim poſſunt conferri beneficia priora, quia plenè dicitur tranſlatus. 21.quæſtio.2.ſi quis iam tranſlatus. & 16. quæſtione 1. ne pro cuiuslibet.nec poteſt repelli à conſecratione, niſi per accuſationem directam: vt inf.de accu. ſuper his. & c. qualiter & quando. In alijs dignitatibus inferioribus ſecus eſt: quia qui habet curam animarum, ſi eligatur ad conſimilem, habita confirmatione, & adminiſtratione, ipſo iure vacat prima, vt infra eod. dudum.2.& inf.de præben.de multa. ſi primum beneficium non habeat curam animarum, ſed ſecundum, tunc primum ipſo iure vacat, ſed non de facto, ſi ſemper retineat primum.inf.de conceſ.præben. litera. & capitu. cum noſtris.

¶ *Glo.ſeq.not.quòd archidiaconus habeat curam: ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Archidiaconatum.*] Sic videtur quòd archidiaconus habeat curam animarum, ſed non principaliter.arg. 16. q. 7.c. nullus 1.arg.j̃.de offic.archi.cum ſatis.vbi de hoc.Et eſt verum, quòd archidiaconus, qui habet inquirere, & viſitare parochiam ſuam, curam habeat animarum: vnde ſi recipiat aliam prælationem curam animarum habentem, ipſo iure vacat archidiaconatus: vt eſt expreſſum j̃. eod. cap. dudum 2. & inf.de præben. de multa.& poteſt excommunicare & ſuſpendere.inf.de eo qui fur.or.rece.c.1. & etiam alij prælati, vt ibi dicitur.Sed videtur contra 16.q.2.viſis.24.q.3. corripiantur.vbi dicitur, quòd anathema, eſt mucro epiſcopi. Archidiaconi, vel alij prę lati, non poſſunt excō municare cum ſolemnitate illa, de qua traditur.11. quęſtio. 3. debent.& c.cum aliquis. vt capitula illa intelligantur, & loquātur de illa ſolemnitate.

corum bonorum adminiſtrationem [a] habuerit: decurſo tempore [b] de conſecrandis [c] epiſcopis à canonibus diffinito, is ad quem ſpectant [d] beneficia, quæ habebat, de illis diſponēdi liberam habeat facultatem.

¶ *In dignitatibus, & officijs, citra epiſcopatum, ac curatis beneficijs debet aſſumendus 25. annum attigiſſe, & aliàs eſſe idoneus ſcientia, & moribus, & ſi non eſt in ordine requiſito, debet ſe facere promoueri in proximis temporibus; aliàs monitus non parens priuatur beneficio, non obſtante appellatione, niſi ex cauſa legitima excuſetur. hoc dicit vſque ad §. clerici. Abbas Siculus.*

¶ Inferiora etiam miniſteria, vt puta decanatum, archidiaconatum [e], & alia, quæ curam animarum habent annexam, nullus omninò ſuſcipiat, ſed nec parochialis eccleſiæ regimen, niſi qui iam† vigeſimumquintum annum ætatis attigerit [f], & ſcientia, & moribus commendandus exiſtat. Cum autem aſſumptus fuerit, ſi archidiaconus in diaconum, & decanus, † & reliqui, admoniti non fuerint præfixo à canonibus [g] tempore in presbyteros ordinati: & ab illo remoueantur [h] officio, & alijs conferatur, qui & velint, & poſſint [i] illud conuenienter implere. Nec proſit eis appellationis refugiū, † ſi fortè in cōſtitutionis iſtius tranſgreſſionem, per appellationē voluerint ſe tueri. Hoc ſanè non ſolum de promouēdis [k], ſed etiam de his, qui iam promoti [l] ſunt, ſi canones [m] non obſiſtant†, præcipimus obſeruari.

¶ *Eligentes indignum contra formā huius cap. priuati ſunt pro prima vice poteſtate eligendi: & idem in collatore: & defectum capituli ſupplet epiſcopus, & econuerſo: & ſi capitulum negligit, fit deuolutio ad metropolitanum. hoc dicit vſque ad finem.*

¶ Clerici ſanè, ſi contra formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi tunc [n] poteſtate priuatos [o], & ab eccleſiaſticis beneficijs [p] triennio nouerint ſe ſuſpēſos. Dignū eſt enim, vt quos Dei timor à malo non reuocat, eccleſiaſticæ ſaltē coërceat [q] ſeueritas diſci

¶ *Glo.ſeq.obijcit, & ſoluit.*

f ¶ *Attigerit.*] Diſpēſatiuè tamen poteſt, licet ſit in minori ætate.inf.de æta.& qualit. præterea, vt quidam dicunt.de hoc dicetur.infra eod. cum dilectus. Sed contra 78.diſtinc. ſi triginta.& c.presbyter. 2 vbi dicitur, ꝙ ante 30. annum presbyter ordinari nō debet: & hic dicit quòd ſtatim deberet poſt 25. annum: quia tales prælati debent eſſe presbyteri.21. quæſtio. 2. ſicut. argum. infra. de æta.& quali. præterea. Satis poteſt dici, quòd hodie ſtatur huic cap. ſecundum quod no.in c.illo, ſi triginta.

† Vide l. 1. §. quæſitū. cū ibi not. ff. de app. gl. in c. nō ſolum. de app. lib. 6.

† Concor. tex. in l. priuilegia. C. de ſacroſ. ecc. & c. 1. de conſti. 2 Et ſi dubitet de ętate, probabit actor: vt ibi no. vide qđ dicitur inf. de proba. in præſentia. ſuper 3. gl. Ioan. And.

g ¶ *A canonibus.*] Hic fit mentio de illis canonibus.75.diſt. quaſi per totum. & infra de tempo.ord.c.1.2. & 3. & quia poſt confirmationem debent ordinari in proximis quatuor temporibus, vel ſaltem vſque ad ſex menſes: nec credo quòd loquatur de illis canonibus.77.diſt.quicunque.ibi poſt diaconatum ſtatur per quinquennium ad ſacerdotium recipiendum: quia non credo tantum expectandum.

¶ *Gl.ſeq.ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Remoueantur.*] Signatur contra hoc 74.diſtinctio.conſuluit. Solu.cum iſte ſuſceperit alterum connexorum, tenetur ad reliquum: ſecus in alijs clericis, qui per ſubtractionem beneficiorum ſunt compellendi ad ordines, quando neceſſitas, vel vtilitas ſubeſt. infra de ætate & qualita. capitulo, quæris.

i ¶ *Velint, & poſſint.* ] Aliàs ſola voluntas non ſufficit, vbi eſt opus facto.j̃.de eo qui mit.in poſ.conſtitutis.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per obiectionem.*

k ¶ *Promouendis.*] Habes hic ꝙ conſtitutio trahitur ad prę terita, de hoc dictum eſt s̃.de conſti.cap.vlt. Et hæc eſt ratio quare trahitur ad præterita: quia ſine aliqua conſtitutione ad hoc tenentur per alia iura 3 antiqua.

3 Eadē ratio eſt in vſuris. inf. de vſur. cū tu.

l ¶ *Promoti.*] i.electi, & confirmati, ſed non ſunt ordinati.

m ¶ *Si canones non obſiſtant.*] Contra inf.de æta.& quali.vt abbates. Sic ſolue. Hoc intelligitur de tali, qui ſine culpa ſua factus eſt talis, quòd ordinem recipere non poteſt ſecundum canones. Vnde propter hoc non debet remoueri, licet ordinem non poſſit recipere: quia non eſt addenda afflictis afflictio.j̃.de cleri.ęgro.ex parte.& 7.q.1.cum percuſſio. Et illud intelligitur de tali, qui culpa ſua factus eſt irregularis, & ideo remouetur.

n ¶ *Tunc.*] i.illa vice tantum.j̃.eo.cum Vinton.

o ¶ *Priuatos.*] Ipſo iure.j̃.eo.innotuit.

p ¶ *Beneficijs.* ] Non officijs. quis enim officiaret tunc eccleſiam?

q ¶ *Coerceat.*] Simile 62.diſt.docēdus.& 82.diſt. plurimos. in fi.& C.de emenda.propin.l. vna. & belli peſtis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei præcepta non reuocant.23.q.4.ſi quos. in fi.

a ¶ *Fece-*

a ¶*Fecerit.*]Cum ad eum pertinet collatio beneficiorum.
b ¶*Conferendis.*] Ea vice cum ad epm pertinet collatio beneficij, vel confirmando primum ſucceſſorem, & hoc cum ad alios pertinet collatio. & inſuper à perceptione proprij beneficij ſuſpendatur.j.eo.tit.cap.nihil eſt.

c ¶*Capitulum.*]Et ita habes quòd minor ſupplet negligentiam maioris, & econuerſo.j. de conceſ.præben. nulla.& c. quia diuerſitatem. & 9. q. 3. cum ſimus.65.diſt.c.vlti.89. diſt. c. 2. & maior negligentiã minoris, ſed illud eſt ordinarium: vt in cap. cum ſimus.

† Concor. tex. in l.capitaliũ. §. famoſos. ff.de pœ. † Videto hic no.noſtras.

plinæ†. ¶ Epiſcopus autem ſi contra hæc fecerit [a], aut conſenſerit fieri:in conferendis [b] prædictis officijs †, & beneficijs poteſtatem amittat, & per capitulum [c], aut per metropolitanum (ſi capitulum concordare nequiuerit)ordinentur.

C*Auſam quæ.*] Cõmunis eſt diuiſio. ſecunda ibi, *Si ſorores.* Abb.Sicu.

CASVS. Vacante monaſterio ſanctæ Margaretæ, moniales eiuſdẽ monaſterij contulerũt poteſtatem eligẽdi abbatiſſam in epiſcopũ Bonon. promittentes eam recipere in abbatiſſam, quã epiſcopus eis duxerit prouidendam. Moniales poſtmodum re non integra, voluntatem ſuam mutare volebant: mandat Papa quatenus ſi hoc verum eſt, illam quam epiſcopus eis prouiderit, in ſuam faciant recipi abbatiſſam, ſi idonea fuerit. No. ꝙ poteſtas eligendi bene poteſt perſonis idoneis conferri. Item per hanc decretalem videtur ꝙ poteſtas taliter data non poteſt reuocari.

¶Idem Reuennati Archiepiſcopo.

¶ *Compromittentes ſuper electione tenentur recipere electum à compromiſſario, ſi eſt idoneus.*

CAP. VIII.

CAuſam, † quæ inter moniales ſanctæ Margaretæ:& infrà.¶Si ſorores in epiſcopum electionem contulerint [d], promittentes [e] quòd illam, quam† eis prouideret [f], reciperent: ipſam quam prouiderit, facias ab eis (ſi tamẽ [g]

†Poſt concil.Laterã. ſub Alexã. 3.par. 40. c.1.& c.17. eo.tit.in 1. compila. † Aliàs ita, quã eps eis &c.

d ¶*Contulerint.*]Illud quidem rectè poteſt fieri, & eſt vna de formis concilij generalis.j.eo.quia propter.& eſt ſimile. ff.quod cuiuſque vni.item eorum. §. ſi decuriones. & etiam extra collegium poteſt compromitti,quia eps nõ eſt de collegio,licet ſit caput.j.de teſta.requiſiſti.arg.ver.non eſt tanta communio inter epiſcopum,& monaſterium.
e ¶*Promittentes.*]Simile.j.de renun. poſt tranſlationem.
¶*Gl.ſeq.quærit,& remittit.*
f ¶*Prouideret.*] Quid dices, nunquid poſſunt reuocare talem collationem factam epiſcopo antequam ipſe prouiderit? Non videtur.j.eo.in cauſis. vbi dicitur de hoc.
¶*Glo.ſeq.argum.alleg.11.iura.& 6. alleg. in contrarium, & ſoluit.*
g ¶*Si tamen exiſtat idonea.*] Argum.eſt hic quòd cum aliquid generaliter committitur arbitrio alicuius, non valet, niſi legitimè factum ſit. infra de iureiuran. Quintauallis. & c.veniens.ff.de ritu nuptia.quamquam. ff. pro ſocio. vnde ſi Neruæ.& in Authen.de hæredi.& fal.§.is igitur. coll.1. & ff. ne quid in loco publicô. l. 2. §.ſi quis à principe.ff.de oper. liber.ſi libertus.C.de inofficio.teſtamen.ſi quando. infra de offic.delega.ex parte.& 16.quæſtio.1.& temporis.& c. poſtquam.Argum.contra.22.q.vlti.cap.vlti.& 2.q.6. c. à iudicibus.§.arbitrarij.& inf.de iureiuran.ſi vero.ff.de iureiuran. ſi quis.& ff.de damno infec. qui bona.§.cum inter.& 23. quæſtio.4.diſplicet tibi. in princip. Solu. ſi arbiter eſt compromiſſarius,eius arbitrio ſtandum eſt ſiue æquum,ſiue iniquũ ſit.ff.de arbi.diem.§.ſtari.niſi contra ius ſcriptum,vel contra formam compromiſſi ſit latum:quia tunc non tenet.2.quæſtio.6.ei qui.§.diffinitiua.& inf.de confir.vtil.vel inuti. examinata.& ff.de arbi.ſi cum dies. §. compromiſſo. & C. quæ ſent.ſine appel. re.l. 1. Si verò tanquam vir bonus arbitrari debet,tunc non valet dictum ſuum,niſi ſit æquum : vt in dictis c.veniens.& Quintauallis. & ff. pro ſocio. ſi ſocietatem. & l.ſequenti.vt hic.
¶ *Glo.ſequens quærit. alleg. pro quadrupliciter,ſed dupliciter ſoluit.*
h ¶*Recipi.*]Sed quid ſi elegerit malam, nunquid aliam epiſcopus poterit eligere,vel etiam ſi electa noluerit conſentire? Argumen.quòd ſic infra eodem.cum terra . & qui optauit acetum,poteſt iterum optare vinum.ff.de opti.legat.l. 2. & reproba electio nulla eſt. 7. quæſtio. 1. factus eſt. & ff. de pigno.actio.l.eleganter.§.qui reprobos.ff.ad Velleia.quamuis.§.ſi cum venerit. Item qui iurauit aliter quàm ei delatum eſt,iterum iurare debet.ff. de iureiurando. qui per ſalutem. In caſu iſto non poterit amplius eligere, quia functus eſt officio ſuo.infra de offic.delega.in literis.& ff.de re iudi. Paulus.quia ſemel functus eſt officio ſuo,ſiue bene, ſiue malè:vt ibi. ſupra eodem. capitu. proxi. & infra eod.innotuit.& cap.in cauſis. Ber.

exiſtat idonea†)in ſuam recipi [h] abbatiſſam.

† Nam dantes alicui poteſtatẽ uidetur intellexiſſe de idoneo. facit l. ſi ꝑ curator. ff. de condi. indeb.

¶Idem Vigoren.†Epiſcopo.

¶ *Electus ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter adminiſtrare non poteſt.*

CAP. IX.

NOſti† quomodo Lincon. electus concedendi [i] honores, vel præbendas, aut aliàs diſponendi de rebus eccleſiæ (cum ſua non ſit electio confirmata [k])non habeat facultatem [l]: & infrà. ¶ Mandamus igitur, quatenus ei auctoritate noſtra præcipias, vt conceſſionem, ſi quam fecit de prædictis [m], ſtudeat reuocare [n].

¶Idem.

¶*Electio facta poſt appellationem, & prima non caſſata, & contra priuilegia eccleſiæ, caſſanda eſt.*

N*Oſti quomodo.*] Diuiditur, quia primò ponit ius, ex quo infert mandatum: ibi, *Mandamus*.Abb.Siculus.

CASVS. Quidam electus fuit in epiſcopum Licon. iſte ſic electus antequam haberet cõfirmationẽ, cœpit adminiſtrare ac conferre præbendas, & dignitates:querebatur à domino Papa, vtrum ſic electus ante ſuam confirmationem conferre poſſit præbendas. Reſpondet Papa, ꝙ cum iſtius electio confirmata non fuerit,prædicta facere non poteſt.Vnde mandat epiſcopo Vigoren. vt ei præcipiat quòd ſi quam fecit conceſſionem de prædictis,eam ſtudeat reuocare. No. ꝙ nullus electus ante ſuam cõfirmationem poteſt aliquid adminiſtrare:quod ſi fecerit,hoc ipſo repellatur. Item not. ꝙ contra factum ſuum poteſt quis venire.

† Exonien. †Poſt concil.Laterã. ſub Alexã. 3. par. 40. c.1.& c.18. eo.tit.in 1. compila.

¶*Gl.ſeq.recitetur per obiectionem.*
i ¶*Concedendi.*]Quod ſi faceret,deberet repelli.j.eod.qualiter.& j.de præben.cum iamdudum.in fi.niſi in caſu.j.eod. nihil eſt. §. vlti. & illud diſpenſatiuè fit, ne interim eccleſia patiatur detrimentum in temporalibus,vel ſpiritualibus: vt ibi dicitur.ſed hic Papa voluit parcere huic electo:quia poterat ipſum repellere.
k ¶*Confirmata.*]Per confirmationem acquirit electus plenam adminiſtrationem, & vinculum coniugale contractum eſt.j.de transla.inter corporalia.
l ¶*Facultatem.*]imo priuari deberet.j.eo.qualiter.
m ¶*Prædictis.*]Iſta decre.continet gratiam in eo, quòd nõ fuit punitus;continet ius in eo, quod dicit,quòd non habet facultatem diſponendi ante confirmationem.
¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit. ſecundo arg.quòd contra factum ſuum,& c.alleg.quatuor iura pro,& quatuor contra,& ſoluit diſtinguendo.*
n ¶*Reuocare.*] Sed quid eſt quod dicit, quòd ſtudeat reuocare? quia talis traditio nulla eſt: quia pro non dato habetur,quod ab illo donatur, qui de iure donare non poteſt. infra de iure patrona. quod autem. in fine. ſed talis reuocatio potius erat de facto quàm de iure, ſicut donatio de facto tantum fuit,ne ex tali facto crederet ius habere, & ne credatur hoc ſibi licere.Item argumen.quòd aliquis poteſt contra factum ſuum venire.12.quæſtio.1.certè.55. diſtinc.pœnitentes.35.quæſtio. 9.quod quis commiſit.C.de euict.ſi tibi liberam.Argum.contra.17.quæſtio.4. ſunt qui opes. 18. q.2.Eleutherius.ff.de ſerui.ruſti.prædio.per fundum.inf. de cleri.coniu.diuerſis.Solu.in ſententijs interlocutorijs iudex poteſt mutare,vel reuocare ſuam interlocutoriam. ff. de re iudic.quod iuſſit.j.de appel.c. cum ceſſante. Circa negotia diſtingue,ſi ex mutatione nulli fit præiudicium, licitum eſt mutare : vbi ex mutatione alteri fit præiudicium, adhuc re integra licitum eſt mutare.ff.de iuriſdict.omn.iudic.ſi conuenerit.re non integra,non poteſt.ff.de reg.iur.l. nemo. niſi fauor aliud inducat.C.de li.cau.interrogatam. Et eſt ſimile in reuocatione ſententiæ ſpiritualis, vel corporalis matrimonij,vbi decipitur eccleſia.35.q.9.ſententiam.& melius.c. loci.§.his ita reſpondetur.& j.de re iudi.lator.& cap. conſanguinei.Et ideo hic poteſt contrauenire : quia adminiſtratio eſt ei interdicta, & ſic replicaret de adminiſtratione, ſi ei obijciatur quòd contra factum ſuum venire non poſſit. ff. de iureiu.l.iuſiurandum.1.reſp.& l.ſeq.Ber.

C*Onſiderauimus.*] Diuiditur: nam præmittit cauſam caſſationum. Secundò vtramque electionem caſſat: ibi, *Quapropter.* Tertiò mandat eccleſię prouideri: ibi, *Vobis autem.* Abb.

C a s v s. Vacante quadam eccleſia, quidam canonici appellauerunt, ꝙ alij nõ procederent ad electionem ſine illis, & contra priuilegia eccleſiæ ſuæ. illi non obſtante illa appellatione, elegerunt Io. Frontinũ, appellantes ſtatim, ne alij contra ſuam electionem aliquid attentarent. illi videntes ꝙ non detulerant ſuæ appellationi, & contra tenorem priuilegiorum eccleſiæ ſuæ, ad electionem proceſſerant, quendam alium B. nomine elegerunt. Delata eſt ſuper iſtis electionibus cauſa ad dominum Papam. auditis allegationibus partium, Papa cõſiderans quòd electio Io. Frontini facta fuit poſt appellationem, & contra priuilegia eccleſię, videns etiam ꝙ electio B. poſt illam talem qualẽ non caſſatam, & poſt appellationem, per quã omnia ad ſuum ſtatum debent reduci, facta fuit, vtramque caſſauit, & contulit canonicis vt aliam perſonam idoneam ſibi eligant in rectorem, ita tamen ꝙ vtrique prædictorum non minus fama ipſorum integra conſeruetur, & ꝙ in alijs eccleſijs poſſint promoueri, & liceat eis in alterum ipſorum conſentire, præterquam in iſta ordinatione. No. ꝙ non debet fieri ſecunda electio, prima non caſſata. Item quę fiunt poſt appellationẽ, debent in ſtatum primum reuocari. Item licet caſſetur electio alicuius propter modum electionis, non præiudicatur electo quin poſſit iterum eligi.

† Cap. 22. eo. tit. in 1. compil.

† Hæc duo verba: Ad nos, in multis antiqs deſunt.

† Aliàs; nõdum.

C A P. X.

C*Onſiderauimus* † quòd electio Ioannis Frontinĩ, poſt appellationem [a] ad nos † interpoſitam, & contra tenorem priuilegiorum [b] eccleſiæ veſtræ fuerit celebrata: Perpendimus etiam quòd electio B. poſt illam qualemcumque electionẽ non † caſſatam: necnon & poſt appellationem [c] (per quam ad ſuũ ſtatum omnia debent reduci) facta fuit: & infrà. Quapropter vtriuſque electionẽ omnino caſſamus, & vobis in aliam perſonam idoneam, & honeſtam conueniendi, liberam tribuimus facultatem: ita quòd vtrique prædictorũ fama [d] ſua non minus integrè conſeruetur, & quòd in alijs eccleſijs poſſint (ſi Deus dederit) promoueri. Vobis autem liceat, præter iſtam eccleſiæ veſtrę ordinationẽ [e], in eorum alterum conuenire.

¶ Idem.

¶ *Metropolitanus confirmatus, licet nondum receperit pallium, poteſt ſuum ſuffraganeum conſecrari facere.*

a ¶ *Poſt appellationem.*] Appellare ne fiat electio, nõ valet: ſed ne fiat niſi canonica, tunc bene valet. ȷ̃. eo. cum nobis. & intellige ꝙ allegata fuit aliqua probabilis cauſa: quia ſiue appelletur in iudicio, vel extra, appellationis cauſa exprimenda eſt: vt in decr. Inno. IIII. cordi nobis. tit. de appel. 1

1 lib. 6.

b ¶ *Priuilegiorum.*] Quæ eſſent iſta priuilegia, non habemus H.

¶ *Gl. ſeq. ſignat duo iura in contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Appellationem.*] ȷ̃. eod. bonæ. 1. & ȷ̃. de app. conſtitutis. Contra in illis tenuit electio ſecundo loco facta, & poſt alterius partis appellationem. In illa, conſtitutis, tenuit electio ſecunda: quia prima ipſo iure nulla fuit: hic verò prima non fuit nulla, ſed annullanda. In decre. illa, bonę. 1. non tenuit tribus de cauſis, vt ibi, dicitur. De hac materia dicitur ȷ̃. eod. auditis.

¶ *Gl. ſeq. arg. alleg. in contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Fama.*] Arg. infamiam non comitari depoſitum. ff. de re mili. qui cum vno. §. non omnis. & §. exauctoratus. Arg. contra. ff. de his qui no. infami. l. 2. §. ignominię. Sol. eſt ȷ̃. eodẽ, ſuper eo. quia non fuit caſſata vitio perſonæ.

e ¶ *Ordinationem.*] Dicunt quidam 2 præter iſtam quæ nunc caſſata eſt, ꝙ iterum poſſunt alterum eligere, ſi volunt. ȷ̃. eo. ſuper eo. ſed hoc non credo: quia propter ſcandalum noluit Papa ꝙ in illa vacatione aliquis eorum promoueret, hodie tamen alia debet eſſe forma in electionibus faciendis. inf. eo. quia propter.

2 Tancred° ſcilicet & Vincẽtius: & bene dicunt quoad iuris ordinẽ, talis caſus hodie occurreret.

S*Vffraganeis.*] Iſta decre. facit ad ſecundam partem rubricæ. & h. d. Metropolitanus confirmatus, & conſecratus non poteſt pallio non recepto ſuffraganeum ſuum conſecrare, ſed pôt mandare alijs ſuffraganeis vt illũ cõſecrent. Abb. Sicu. Incipe conſtructum: ibi, *Licitum eſt ſuffraganeis, &c.*

C a s v s. Quidam electus eſt, & confirmatus fuit in archiepiſcopum: quæritur vtrum ſuffraganei ſui poſſint ad mandatum ipſius aliquem ſuffraganeum ſuum electum in epiſcopum conſecrare, cum adhuc pallium non receperit, in quo confertur plenitudo officij pontificalis? Reſpondet, dicens ꝙ ſuffraganei ſui bene poſſunt, & debẽt ad mãdatũ ipſius metropolitani electum illum in epiſcopum cõſecrare, licet pallium non receperit. Nota quòd tale mandatum de iuriſdictione fit, nõ de miniſterio conſecrationis. Not. quòd per confirmationẽ cõceduntur ea, quę ſunt iuriſdictionis.

C A P. XI.

S*Vffraganeis* † alicuius Metropolitani, ad mandatũ ipſius poſt confirmationem electionis ſuæ, etiam ſi pallium [f] non receperit, licitum eſt electum, qui ad eius iuriſdictionem pertinet, conſecrare.

† Ca. 1. eo. tit. in 3. cõpilatio.

¶ Clemens tertius. †

† Aliàs, Alexander III.

¶ *Is cuius electio fuit caßata non vitio perſonæ, ſed electionis modo, iterum eligi poteſt: ſecus ſi vitio perſonæ.*

¶ *Gl. ſeq. obijcit, opinionem ponit, quam primò improbat, ſecundò defendit, in fine remittit. Io. And.*

f ¶ *Pallium.*] Sed contra videtur: quia propter pallium nondũ receptum conſecratio epiſcoporum diff[illegible]tur. 100. diſtinc. quoniam. vbi de hoc, quia ante pallium receptũ non poteſt conſecrare virgines, ordines celebrare, vel epiſcopos conſecrare. ȷ̃. eo. quod ſicut. ad idem facit ȷ̃. eod. tranſmiſſam. propter hoc dicunt quidã ꝙ hæc non eſt decret. ſed fuit quædam prouiſio. tamen poteſt tolerari, & videtur ſubeſſe quædam ęquitas: vt cum nondũ ſit in mora petendi pallium, hoc habeat locum: quod nõ videt̃: quia in traditione pallij plenitudo confert̃ pontificalis officij. ȷ̃. de vſu pallij. niſi ſpãlis. Vñ & cum per ſe hoc facere nõ poſſit, neque auctoritatẽ alij faciendi præſtare pôt: & eſt opt. ar. ȷ̃. de conſecra. eccl. vel alta. aqua. & ar. ff. ad ſenatuſconſul. Mace. filiũ hẽo. Dic ergo hic vt dixi ȷ̃. de trãſ. cũ ex illo. Ber.

C A P. XII.

S*Vper* † *eo* verò, quod quærere voluiſti, ſi alicuius electione caſſata, idem ad alterius eccleſiæ regimen electus fuerit, an eius electio debeat confirmari: hoc tuam volumus diſcretionem tenere, quòd ſi prior electio non vitio perſonæ [g], ſed modo electionis caſſatur, promotionem eius fieri in eadẽ etiam

† Ca. [illegible] eo. tit. in [illegible]. cõpilatio.

S*Vper eo.*] Iſta decre. quotidie allegatur: in qua primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio: ibi, *Hoc tuam.* In quo duo facit. nam primò reſpondendo diſtinguit. Secundò excipit: ibi, *Niſi.* Abb. Sicu.

C a s v s. Aliquis electus fuit in aliquam prælaturã, caſſata eſt eius electio, idem electus fuit poſtmodum ad regimen alterius eccleſiæ: quæritur an electio eius debeat confirmari. Reſpõdet Papa ꝙ ſi prior electio non fuit caſſata vitio perſonæ, ſed propter modum electionis: illa caſſatio promotionem eius in eadem eccleſia, & in alia non poterit impedire, niſi forte aliquid ſimoniacæ prauitatis interceſſit. Not. ꝙ cũ caſſatur electio propter modum electionis, nil imputat̃ electo, nec in alicuius notam infamiæ incidit. & ſic poterit eligi iterum: ſed ſecus eſt ſi propter vitium perſonæ caſſatur.

¶ *Gl. ſeq. exemplificat. arg. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

g ¶ *Non vitio perſonæ.*] Puta propter aliquam irregularitatem, quia erat illegitimus, vel propter crimẽ, quod ei fuit obiectum, & probatum: quod ſi eſſet probatum, non poteſt eligi nec in illa, nec in alia eccleſia, cum ſit ineligibilis. Et poteſt hic colligi arg. ꝙ crimen in modũ exceptionis probatum, præiudicet ei in electione alia. ſed hoc eſſet pœnam imponere ordinariam: quod fieri non debet. ȷ̃. de ordi. cog. cum dilectus. in fi. & ȷ̃. de excep. denique. ff. de his qui no. infa. l. Lucius. Dicas ꝙ ſi per hoc grauata fuit, & eſt ipſius opinio, poteſt & debet repelli. ȷ̃. de teſt. teſtimonium. cap. Gregorij eſt. vbi caſus iſte ponitur. & arg. 2. q. 5. presbyter. & c. ſi mala fama. & 81. diſt. tantis. & ȷ̃. de accuſa. omnipotens, vel repellitur in alia electione, cum crimẽ obiectum probatum in modum exceptionis electionem, de qua agitur, contingebat. ȷ̃. de except. denique. & ȷ̃. de confeſ. c. 2. ſed ſi modo electionis caſſetur electio: tunc non impeditur in alia electione: vt hic dicit. & s. eo. conſiderauimus.

¶ Glo.

¶*Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.*

a ¶*Simoniacæ.*]1.q.1.c.1.Arg.contra inf.de ſimo. de regularibus.& 1.q.5.c.1.quod hic dicitur, ius eſt cōmune, quod ibi dicitur,diſpenſatio. Ber.

ecclesia, (Niſi fortè ſimoniacæ [a] prauitatis aliquid interceſſiſſe † conſtiterit) non debeat impedire.

¶Cæleſtinus tertius.

¶*Non profeſſus poteſt poſtulari in abbatem, ſi ex aliqua bona cauſa fiat talis poſtulatio:hoc dicit ſecundùm lecturam,quæ eſt magis ſingularis.*

CAP. XIII.

CVm † monaſterium de Pellicia in tuo ſitum epiſcopatu ad eam diſſolutionem deuenerit (ſicut tuarum literarum inſinuatio patefecit) quòd fratres eiuſdem domus obſeruantiam religionis,& ordinem abiecerunt [b]: & infrà.In quendam,qui cum fratribus ſuis in eremo [c] eſt laudabiliter conuerſatus, boni teſtimonij virum vnanimiter conſenſerunt, eum in abbatem totis deſiderijs poſtulantes [d]: Tu verò poſtulationi eorum præbuiſti aſſenſum, & poſtulaſti eandem ordinationem à Sede Apoſtolica cōfirmari: Nos† autem ipſam,ſicut facta eſt,canonicè confirmamus. [e]

¶Idem.

¶*Electio debet eſſe in libertate eligentium, nec valet contraria conſuetudo.*

C*Vm monaſterium.* ] Monachus vnius monaſterij poteſt eligi in abbatem alterius monaſterij.h.d. ſecundum lectu. communiorem, ſecundum quam parum vtilitatis affert hæc decre. cum præſertim hodie ſit clarius prouiſum in cle.j. de electione. Et diuiditur; quia primò ponitur petitio. Secundò confirmatio:ibi, *Nos autem*.Abb. Sicu.

†Vide gloſſam in l. vna. verbo, cōtra hāc. ff. ad l. Iuliā. de ambitu. gloſſam.& Barto.in l.Barbarius. ff. de offi.præto.

† Ca. 5.tit. 1.in 2. cōpilatio.

CASVS. Monaſterium de Pellicia ad tantam diſſolutionem deuenerat, ꝙ fratres eiuſdem loci obſeruantiam religionis, & ordinē penitus abiecerant: tandem vt eorum monaſterium poſſent in ſtatum priſtinum reformare, cōuenerūt vnanimiter in quendā fratrem de eremo, q laudabiliter fuerat cōuerſatus cum fratrib. ſuis, ipſum in abbatem totis deſiderijs à ſuo epiſcopo poſtulantes:qui eorum petitioni præbuit aſſenſum, petens eandem poſtulationē à Sede Apoſt. confirmari. & Papa electionem illam, ſeu poſtulationem canonicè cōfirmauit.

† In multis antiqs ita: Nos autē ipſam canonicè cōfirmamus. Sed uide notas huius loci.

b ¶*Abiecerunt.*]Vnde deberent expelli. ꝭ. ne cle. vel mon. relatum.Ber.

¶ *Gl. ſeq. obijcit, quòd eremita,&c. & ſoluit.*

c ¶*In eremo.*]Et ita videtur quòd erat monachus, licet dicatur, In eremo,aliàs non poſſet eligi,ſed poſtulari. inf. eo. cum cauſam.& c.cum in magiſtrum. & c. officij. & eiuſdem religionis, vel maioris 1 debet eſſe, quia non eſt licitum deſcendere,ſed aſcendere. 2 ꝭ.de transla.licet.& 93.diſtin. legimus.in fi.iuxta illud: Et ambulabunt de virtute in virtutem,&c.de pœn.diſtinc.2.dum ſanctam eccleſiam.Sed ſi intelligas quòd iſte fuit eremita, tunc abbas eſſe non poteſt: quia eremita proprium habet.arg.19.q.3.c.perlatum.§.ecōtra Paulus.ſed monachus proprium habere non poteſt.ꝭ. de ſta.monac.cum ad monaſterium.in fine. Credo ꝙ iſte fuit de eremo:quod ſic appellatur,& eſt in Tuſcia: & ſunt alibi monachi,cui ſubſunt Camandulenſes, & illi de S. Damiano,qui eſt iuxta pontem ferreum.

1 Dic hodie prout in concilio Viēnen. c. cum rationi.eo. tit.

2 Facit tex. in l. fi. §.1. C.de cura. fur.

¶*Gl.ſeq.querit obijciendo, & tripliciter ſoluit.*

d ¶*Poſtulantes.*]Sed quare dicit,Poſtulantes:nonne poterat eligi? Dicas ꝙ primum monaſterium de Pellicia erat alterius ordinis,vel ille monachus erat in minoribus ordinibus,& ideo debuit poſtulari: vt dictum eſt ſ̃.de poſtu.pl.c.vlti.vnde dicit in fine, Sicut canonicè facta eſt.vñ videt ꝙ cōpetentius poneretur in tit.præcedenti.Sed licet dicat̃, Poſtulantes,non tñ credo ꝙ fuerit ſimplex poſtulatio,ſed electio: & hoc ſatis innuit̃ ex eo qđ dicit, Eādē ordinationem poſtulaſti à Sede Apoſt.confirmari,& ex eo quod Papa dicit, Nos eam confirmamus.ſi enim fuiſſet ſimplex poſtulatio, Papa non dixiſſet,Confirmamus, ſed dixiſſet,Ipſam admittimus, vel non approbamus.ſ̃.tit.proxi.bonæ.1.& c. bonæ. 2. & ſic bene ponitur hic.

¶*Glo.ſequens quærit, & dupliciter ſoluit, & ſecundum improbat.*

e ¶*Confirmamus.*]Sed nunquid ſufficit in hac diſpenſatione conſenſus ſolius epiſcopi? Ita,ſed ad cautelam confirmatur. Iſte enim dubitabat an poſſet hoc facere, & ideo Papa reſpondendo confirmat factum ipſius:aliàs ipſe Papa dixiſſet, Et nos poſtulationem admittimus. ſed ipſe ſolum cōfirmat factum epiſcopi. Vel ideo, quia forſitan ſuberat dominio Papæ nullo medio. argum. ad hoc 58. diſtin.cap.1.& 2.Sed iſta litera videtur contradicere ibi, Tu verò poſtulationi,&c.dic vt ſupra dictum eſt.

† Ca. 6.eo. tit.in 2. cōpilatio.

ADDITIO. Dicebat P. quòd forte poſtulabatur ab epiſcopo vt abbate: quod eſſe poteſt, de iudi.cauſam.Io.And.

CAP. XIIII.

CVm†terra [f], quæ funiculus [g] hæreditatis Domini cenſebatur: & infra. Sicut ex quarundam literarum tenore accepimus, quidam in electionibus prauæ conſuetudinis [h] morbus irrepſit: vt cū alicuius prelati electio debet celebrari, conuentus, ad quē pertinere dignoſcitur, duas perſonas nominet latēter auribus Patriarchæ, vel principis exprimendas, vt ſic alterius eligendæ, vel totius electionis penitus irritandæ, idē Patriarcha, vel princeps plenariam habeat facultatem. ¶Quia igitur hoc redundat in grauamen, † & perniciem eccleſiaſticæ libertatis, præſcriptam conſuetudinis prauitatē, ſancimus penitus abolendam†: Statuentes vt forma electionis canonicæ in omnibus conuentualibus [i] eccleſijs obſeruetur; videlicet vt cum debet eccleſiæ conſuli paſtoris regimine deſtitutæ, electores in vnum locum (in quo [k] fuerit electio celebranda) conueniant, & inuocata Spiritus ſancti gratia perſonā nominēt. Quod ſi in perſona fuerit, vel in electionis modo peccatū, tamdiu in electione

C*Vm terra.* ] Non valet conſuetudo, per quam collegium ad alterius volūtatem tenetur ſibi eligere p̄latum.hoc dicit. Et diuiditur. Primò ponitur deciſum exordiū. Secundò narratio: ibi, *Sicut.* Tertiò prouiſio: ibi, *Quia igitur*. Et ibi tria facit. primò cauſam reddens damnat conſuetudinem. ſecundò ſtatuit, & ſtatutum declarat: ibi, *Statuentes*.tertiò permittit, & permiſſionem determinat:ibi, *Quo facto*. Abbas Sicu.

† In antiqs ita:In grauem perniciem.

† Concor. auth. caſſa & irrita.C. de ſac.ſan. eccle.

CASVS. In terra Hieroſolymitana talis conſuetudo in electionibus ſeruabatur, cum electio alicuius prælati deberet celebrari, cōuentus illius eccleſiæ duas perſonas latenter nominabat auribus Patriarchæ, vel principis: vt ſic eſſet in poteſtate Patriarchæ, vel principis alterum præficere, vel vtrunque repellere. quia ergò talis cōſuetudo redūdabat in perniciē eccleſiaſticæ libertatis, præcepit Papa illam conſuetudinem penitus aboleri, ſtatuens vt in omnibus conuentualibus eccleſijs, forma electionis canonicæ obſeruetur, vt electores conueniant in vnum locum, vbi debeat electio celebrari, & inuocata Spiritus ſancti gratia, perſonam idoneam ſibi eligant in prælatum.& ſi in perſona, quam intendunt eligere, eſſet peccatum, vel ſi modum canonicum non ſeruarunt, tamdiu delíberent,& in perſona & in modo, quouſque perſonam idoneam inueniant, & modus canonicus conſeruetur, & vacanti eccleſiæ conſulatur: quo facto, perſona electa præſentetur Patriarchæ, vel principi, vt ſuum præſtet aſſenſum, ſed propter hoc non debet electio impediri. Nota, quòd ius eligendi in collegiata eccleſia pertinet ad ipſum collegium. Item laici non debent intereſſe, nec vocem habere in electione prælati. Item conſuetudo contra eccleſiaſticam libertatem extirpanda eſt, & mala conſuetudo eſt reſecanda.

f ¶*Terra.*]Scilicet Hieroſolymitana.

g ¶*Funiculus.*]Id eſt,portio.

h ¶ *Conſuetudinis.* ] Nota conſuetudinem contra libertatem eccleſiæ non valere.de hoc dicitur ſupra de conſue.c. 1. & vltimo.

i ¶*Conuentualibus.*]Ideò dicit, Conuentualibus: quia vbi eſt vnicus ſacerdos, patronus debet eligere.ꝭ.de iu. patr.nobis.& 16.q.vlt.decernimus.

k ¶*In quo.*]Scilicet in eccleſia, cui præeſſe debet in capitulo ſecundum conſuetudinem loci illius, ſi commodè fieri poteſt:aliàs vbi melius obtulerit ſe facultas. 23. diſt. in nomine Domini. 3

3 12.q. 2. præceptū. & inf.eod. quod ſicut.

¶*Glo.ſeq.obijcit,ponit quatuor ſolutiones,& approbat vlti.*

a ¶*Diligentiam.*]Hic ſumitur arg. ꝙ eligentes poſſunt aliũ eligere prima electione non probata per ſuperiorẽ. Sed contra ſ̃.eo.cum in cunctis.& ĩ.eo.innotuit.& ſ̃. eo. conſiderauimus.ĩ.de conceſ.præb.c.poſt electionem. Quod hic dicitur,ſic poteſt intelligi Diligẽtiam inquiſitionis apponant,&c. non alium eligẽdo ſtatim, ſed quærendo aliquem idoneum,quem eligãt alio reprobato. & hoc intelligitur poſt reprobationem alterius, vel cum ſub ea conditione eligunt,Si primus non obtinuerit. argu. 85.diſt. archidiaconũ Florentinum. Et ſecũda electio expirabit prima obtinente, ſicut fit in ſubſtitutione. C. de impub. & alijs ſubſti.poſt aditam.arg. ad hoc,61.diſt.ſtudij. Et loquitur de ignorantibus vitium electi, & diligentiam 1 adhibentibus, aliàs priuarẽtur ipſo iure poteſtate eligendi.ſ̃.eo.cum in cũctis.& ſ̃.eo.innotuit.& ita ſcripſit hic Lau. Hodie verò non valet electio per vota conditionalia: vt in decret. Inno.IIII.ĩ.eod. quæ incipit, In electionib. [lib.6.] Sed videtur ex ipſa litera ꝙ alius ſit intellectus. Et litera ſic exponitur, ꝙ in pſona ſcilicet eligenda, de qua inter electores fit mentio ad eligendum,& noĩata ante electionem factam; vel in electionis modo,quia forte non interſunt oẽs,qui debent intereſſe;vel non ſeruatur forma ſecundũ antiqua, vel ſecundum noua iura in eccleſijs cathedralibus, & abbatijs, quam habes ĩ.eod.quia propter.tãdiu in electione facta, ſeu facienda,ſiue in tractatu electionis:& ſic tãdiu deliberent & inquirant de perſona idonea quouſque ipſam inueniant. & tunc demum ipſam eligant,& ſic ſatis planè ſonat etiam litera.Hodie verò videretur ſeruanda forma etiam in conuentualibus eccleſijs omnibus,quæ traditur ĩ.eod.quia pp.licet videatur loqui de cathedralibus ex verbis illis, eccleſiæ viduatæ:quia illæ ſolæ dicuntur viduatæ:quia ibi dicit vinculũ coniugale contractuũ:in alijs inferiorib.nõ ita; ſed tñ hodie extẽdit ad oẽs:licet impropriè dicant viduatæ: tñ quo ad multa viduatæ dñr,ex quo prælatũ non hñt,q poſſit negotia illorum procurare.& ꝙ ſit litera exponenda ſic, patet ex eo qđ dicit,Perſonã noĩet:quia p noĩationem non fiet electio.

†Aliàs,cõgrua.

†Ca.7, eo. tit.in 1.cõpilatio.

1 Nam ſi nihil de contingẽtibus omiſerunt, latens uitium electi non imputabitur eis. arg.l.1.§.ſi intelligat, ff.de redhi. & l. quæritur,§.ſi.

diligentiam [a] inquiſitionis apponant,donec vacanti eccleſiæ de perſona idonea†valeãt prouidere: Quo facto, non prohibemus quin regis, ſeu patriarchæ, qui pro tempore fuerit,requiratur aſſenſus:ſed propter hoc ipſam electionẽ nolumus impediri.

¶Idem.

¶*Per confirmationem electionis nõ transfertur poteſtas exercendi ea quæ ſunt ordinis, illa enim transferuntur per conſecrationem. Abbas.*

CAP. XV.

TRanſmiſſam: † & infrà. Quæſiuiſti quid faciendum ſit tibi ſuper eo, quòd clerici tuæ diœceſis cum pro ſuis exceſſibus ſuſpenſionis, vel interdicti, vel excommunicationis ſententia percelluntur, parui pendentes eam dimittunt eccleſias, & tranſferunt ſe ad mercimonia [b] laicorum: nonnulli quoque ipſorum (habitu clericali poſtpoſito [c]) veſtes induunt laicales, & ſicut laici mercatores ſe turpibus quæſtibus implicantes, conſimilium ſibi laicorum manus aſſociant, & correctionem eccleſiaſticam per contemptum eludunt, dicentes quòd poteſtatem non habeas eos (niſi tibi ſpecialiter Apoſtolica ſedes indulſerit) corrigendi: & infrà. Reſpondemus igitur, quòd ex quo electionis tuæ confirmationẽ accepiſti, de talibus [d], & conſimilibus (præter ea, quæ maioris inquiſitionis diſcuſſionem exigunt, & miniſterium conſecrationis deſiderant) quod iuſtum eſt, & eccleſiaſticæ conuenit vtilitati, ſtatuendi habeas liberam facultatem.

¶Inno. III. de Cella ſancti Petri, & Mutineñ.†abbatibus.

¶*Qui electioni de ſe factæ renunciat, appellare nequit ad impediendam electionem alterius. Et electio quæ eſt à ſuſpenſis celebrata, non tenet.*

CAP. XVI.

j CVm † inter R. ſeniorẽ, & R. iuniorem ſuper abbatia Scaphuſeñ. quæſtio verteretur, & infrà: Bonæ memoriæ Cel. præd. noſter

†Ca. 1.eo. t[illegible].in 3.cõpilat.

b ¶*Mercimonia.*]Quod non licet, 2 ante clericatum bene licebat.88.diſt.fornicari.& 31.diſt.lex continentiæ.

2 Concor. tex. ĩ auth. ut ij qui ob §. quandoque. colla. 6.

c ¶*Poſtpoſito.*]Vnde ipſo facto priuilegiũ clericale perdere debent,nec ab eccleſia debent defendi. ĩ. de vita & hone. cle.cap.vlti.quia indignum eſt illis ab eccleſia ſubueniri,per quos conſtat ſcandalũ in eccleſia generari: ĩ. ne cleri.vel mona.c. ſacerdotibus. & hoc eſt verum poſt admonitionem: vt ĩ. de vi. & ho.cleri. cap. vlti. & ĩ. de ſen. excõ. in audientia. & in parte deciſa præmittitur de admonitione.

ADDITIO. Et ſic eſt intelligendũ quod hic dixerat Inn. eos qui tales percutiunt, excommunicatos non eſſe, quod reprehendebat Abb. Io.And.

¶*Gl.ſeq.exprimit quædam, quæ ſunt ordinis, & quædam quæ ſunt iuriſdictionis.*

d ¶*De talibus.*]ſ.pertinentibus ad iuriſdictionem, puta ſicut eſt iudicare, excommunicare,corrigere,iuramẽta recipere à vaſallis, 3 confirmare, inueſtire, beneficia conferre, & conſimilia,quæ conſiſtunt in iuriſdictione. ſ̃.eo.noſti.inf.de tranſla.ca. 1. hæc omnia in confirmatione conſequitur electus: ea verò quæ ſunt ordinis, ſicut clericos ordinare,chriſma conficere, depoſitio clericorum,benedicere virgines, & eccleſias & altaria cõſecrare,& ſimilia conferuntur in conſecratione epiſcopali. ĩ.eo.ꝙ ſicut.§.præterea.& 68.diſt. quamuis cor epiſcopis. & arg.ĩ.de tranſla.inter corporalia. quia ante conſecrationem quaſi vidua dicitur eccleſia propter huiuſmodi: vt ibi dicit. & ſic iure cõi poterat illos clericos corrigere,ac punire.Ber.

† Nutrien.

3 Quo ad hoc, & id quod infra dicitur de collatione beneficiorũ,uide qđ dicam inf. de foro cõpe. uerum. ſuper glo. Io.And.

TRanſmiſſam.]Pertinet iſta decre.ad ſecundam partem rubricæ,ſ. de electi poteſtate.& h. d. Electus confirmatus non conſecratus,poteſt exercere quæ ſunt iuriſdictionis, nõ autẽ ea quę ſunt ordinis epiſcopalis.Ioã.And. Et diuiditur: quia in prima ponitur conſultatio,in ſecunda reſpõſio: ibi, *Reſpondemus*. Abb.Siculus.

CASVS. Quidam clerici pro exceſſibus ſuis excommunicabantur,interdicebantur,& etiam ſuſpendebantur à quodã epo electo,& confirmato:ipſi ſententiam eius contemnentes transferebant ſe ad cõmercia laicorum, dicentes ꝙ ipſe electus eos non poterat excõicare,vel ſuſpendere, vel interdicere,cum nondum eſſet in epm conſecratus, niſi ſpecialiter eſſet ei à Sede Apoſt. hoc indultum. conſultus Papa rñdet,ꝙ ex quo confirmationem electionis accepit,de talib.& conſimilibus liberam habeat ptãtem, ſ.excõicandi,ſuſpẽdendi,vel interdicendi, pter illa,quæ conſecrationis miniſteriũ deſiderant:vnde iuriſdictionem ſuam in ipſos libere poterit exercere.No.ꝙ electus,& confirmatus eſt adeptus omnia illa quæ conſiſtunt in iuriſdictione; ſed in conſecratione cõſequitur omnia,quæ pertinent ad epiſcopalem dignitatem.

CVm inter.]Primò narrat factum; ſecundò definit articulum,de quo conſtabat:ibi,*Nos attendentes*. tertiò: ibi, *Sanè*.illud de quo non conſtabat, definiendum committit. Abbas Siculus. Hæc decret. fuit prima in tertia compilatione in titu.

CASVS.Vacante abbatia Scaphuſeñ.electus fuit in abbatem R.ſenior,cui electioni monachi quidam ſe opponere curauerunt,ſ. R.iunior,& quidam alij:ſuper hoc fuit cã commiſſa diuerſis iudicib.demum cã ad Sedem Apoſt. eſt delata.cũ dictus R. ſenior cum inſtãtia ſnĩam poſtulaſſet, Celeſtinus Papa ipſum R.ad componendum coegit inuitum,& ſic abbatiæ renuncians,de manu Celeſtini cuſtodiam, & prioratũ eiuſdem monaſterij recepit dum viueret poſſidendos, & idẽ R.tali ordinationi conſenſit,& ſic domum reuerſus cõpoſitionem illam aduerſarij ſui noluerunt habere ratã,& ſic obtinere non potuit quæ ſibi per Celeſtinum conceſſa fuerũt: imo aduerſarij ipſius,in eum manus iniecerunt temerè violentas,& euadens manus illorum ad Sedem Apoſt. appellauit.legatus quidã,qui erat in partibus illis, pp illos alioſque exceſſus ſuſpẽdit monachos,ac monaſteriũ interdixit:ipſi tñ non obſtante ſnĩa ipſius,diuina promptius q̃ ante celebrabant,& poſt appellationẽ ab ipſo R.ſeniore ad Sedẽ Apoſt. interpoſitã,dictũ R. iuniorẽ in abbatẽ elegerunt, cui eps illius diœceſis munus bñdictionis contulit. & ſic interdũ R. ſenior & R.iunior pro cã iſta ad Sedẽ Apoſt.acceſſerũt.corã Innocentio petebat dictus R.ſenior electionẽ factã de R.iuniore caſſari:vtpote factã poſt ipſam appellationẽ ab ipſo ſeniore ad Se. Apo.ĩterpoſitã:& electionẽ primò de ipſo factã cõfirmari,cũ monachi cõpoſitionẽ,q̃ Celeſtinus fecerat, noluerũt approbare.Papa dicebat electionẽ factã de R. iuniori nõ tenere,qa facta fuerat à ſuſpẽſis,& de ſuſpẽſa pſona.domi

nus

prædictum R. ſeniorem ſentẽtiam cum inſtantia poſtulantem, ad componendum coëgit [a] inuitum: & ſic abbatiæ renuntians, de manu eius cuſtodiam, & prioratum recepit, ab eo dum viueret [b] poſſidendos. Cui ordinationi licet conſentiret inuitus [c], domum tamen reuerſus (aduerſarijs compoſitionem ipſam nolentibus obſeruare) non potuit quæ conceſſa ſunt obtinere: & infrà. ¶ Nos attendentes quòd ex conſenſu cõpoſitionis receptæ ius [d] (ſi quod ſibi competierat) R. ſenior amiſiſſet, ac per hoc ne monachi ad electionem procederent, de iure minimè appellare potuiſſet, cum niſi quorum intereſt audiri non ſoleant appellantes: appellationem illam dicimus legitimam non fuiſſe: vnde per eã electio non potuit impediri. ¶ Sanè quamuis præpoſitus, & capitulum [e] Conſtantieñ. de interdicto, quod Cardinalis poſuerat, in ſuis literis inſeruerint: quia tamen per id quod R. iuniori diœceſanus epiſcopus [f] munus benedictionis impendit [g], ei videtur, quod præmiſimus [h] obuiare: vnde vel ſcriptura facto, vel factum ſcripturæ præiudicat [i], nec probatum fuit (licet obiectum) quod ab interdictis electio fuerit celebrata, ipſam non potuimus irritare: & infrà. ¶ Ideoque cauſam ipſam vobis duximus committendam, vt ſi conſtiterit quòd electio fuerit facta à ſuſpenſis [k], ea omnino caſſata [l], ipſi monaſterio (poſt ſatisfactionem condignam, ſuſpenſionis & interdicti ſententia relaxata) de perſona idonea conſulatur [m].

¶ Idem capitulo Penneñ. †

† Pentioñ.

*¶ Si electus non habet ſufficientem ſcientiam, vel ante confirmationem adminiſtrat, eius electio caſſari debet.*

nus Papa his, & alijs allegatis, conſiderans ꝙ ex conſenſu cõpoſitionis receptæ ab ipſo ſeniore, ius quod ſibi ex illa electione competebat amiſiſſet, & ideo appellare non poterat ne monachi ad electionem procederent: quia non ſolent audiri appellantes niſi quorum intereſt, decreuit Papa appellationem illam legitimam non fuiſſe. vnde non potuit impediri electio per eam: præterea præpoſitus & capitulum Conſtantiẽ. ſignificauerunt per literas ſuas domino Papæ de interdicto poſito allegato; & eps̃ ſignificauit ꝙ eidem munus benedictionis impendit. Iſta duo vñr cõtraria. qa vel ſcriptura capituli cõtradicit facto epi, vel factum epi obuiat ſcripturæ capituli. præterea probatũ nõ fuit quòd R. iunior electus fuerit ab interdictis, & ideo Papa non potuit electionẽ irritare. Vnde Papa cõmittit cauſam quibuſdam abbatibus, vt ſi conſtiterit ꝙ à ſuſpenſis electio facta fuerit, ea caſſata omnino, & condigna ſatisfactione recepta, & ſententia ſuſpenſionis, & interdicti relaxata, monaſterio de perſona idonea conſulatur. No. ꝙ per compoſitionem renunciat qs ſuo iuri. Item qui ſemel renunciat ſuo iuri, poſtea non põt redire ad illud. Item non auditur appellans, niſi cuius intereſt. Item hic habes ꝙ vna præſumptio aliam non elidit. Itẽ electio de ſuſpenſis, & à ſuſpenſis facta non tenet.

a ¶ *Coegit.*] Quia ius eiuſdem forſitan magis vacillabat quã alterius partis: nec poterat ſine magnis ſumptibus finem imponere liti. imo certè ipſe idem ſi dubitaret, vel diffideret de iure ſuo, debebat renũciare liti. ſup. de poſt. bonæ. & j̃. de ſimo. per tuas. nec dolum facit qui rem deſerit, vt litem effugiat. ff. de alie. iudi. mu. cauſa fa. item ſi. §. 1.

1 Et fecit hoc forte Papa pro bono pacis. 50. diſ. ſtatuendũ. ſecundum Viu. & Go. Io. And.

b ¶ *Dum viueret.*] Licet enim prioratus non ſint monachis confirmandi. inf. de confirma. vti. vel inuti. porrecta. ſi tamẽ electi canonicè fuerint: non ſunt remouendi ſine cauſa. j̃. de ſtatu mona. monachi. & de hoc no. in illa decre. porrecta.

c ¶ *Inuitus.*] Et ſic factus eſt volens, quia coacta voluntas, eſt voluntas. 15. q. 1. meritò. 23. q. 4. diſplicet.

Additio. Imo, prout in integra continetur, ipſum R. ſeniorem verberauerunt: 2 propter quod fuerunt interdicti à quodam Cardinali, vt in litera continetur: ipſe verò R. nihilominus appellauit ne eligerent, & tamen elegerunt aduerſarium ſuum, ſcilicet R. iuniorem, qui fuit ab epiſcopo loci benedictus, ideo appellatio eius non tenuit: quia renunciauerat iuri ſuo.

2 In integra non dicitur, verberauerũt, ſed qđ in eũ manus iniecerunt violentas.

*¶ Gl. ſeq. obijcit. ponit opinionem, quam reprobat, & ſoluit: & ad duas decre. contrarias reſpondet.*

d ¶ *Ex conſenſu compoſitionis receptæ ius.*] Sed nonne eo ipſo quod alij non ſeruabant compoſitionem, poterat redire iſte ad ius ſuum priſtinũ? 3 Ita videtur. j̃. de pac. cum pridem. & j̃. de renun. ſanè. & j̃. de iureiuran. c. 3. & ff. de condictio. cau. da. cauſa non ſe. ſi quis accepto tulerit. Et ſi filius impugnat teſtamentum patris, in quo mater eſt inſtituta hæres, reſtituitur matri actio de dote, quæ confuſa erat per aditionem hæreditatis. C. de inofficioſo teſtam. ſi maritus. Et ſi mulier iuuetur Velleiano, reſtituitur actio creditori in antiquum debitorem. ff. ad Velleianum, ſi mulieri. 1. Prætereà ſimplici pacto non tollitur actio prima. C. de tranſactionib. ſiue. nec debet ei fides ſeruari, qui contra pacta verſatur, niſi cum actio eſt odioſa. C. de tranſac. cum mota. & niſi in criminibus. C. ad Turpilianum. l. quamuis. Sic ergo videtur quòd ſua intererat appellare: vt 2. q. 6. non ſolent. Vel ſi actio ſublata fuit, ſaltem danda fuit actio de dolo. C. de dolo. cum proponas. Poteſt dici quòd actum fuit inter partes, vt ſi altera pars reſiliret à pacto, ſoluta pœna ei ſtaretur. ff. de tranſactionibus. ei qui fidem. Sed hoc non credo, nec hic colligitur. Vnde dicas quòd vbi compoſitio intercedit, & purè renunciat aliquis iuri ſuo: poſteà non auditur, 4 vt hic, & infra de renunciatio. in præſentia. & 7. quæſtio. 1. quàm periculoſum. & remittentibus actiones ſuas non eſt dãdus regreſſus ad eas. ff. de ędil. edi. quæritur. §. ſi venditor. Et not. quòd qui renunciat ſpirituali iuri, ſiue beneficio, purè, & ſine aliquo pacto debet renũciare, aliàs ſimoniacum eſſet: quia non habet ibi locum renunciatio ſub modo, vel ſub conditione: & inde eſt quòd non poteſt redire ad primum ius. ſed in tranſactione, vel in pacto ſecus eſt: cum ibi admittatur talis cõtractus: Do vt des, facio vt facias, vel facio vt des, quod locum non habet in ſpirituali beneficio. j̃. de tranſactio. ſuper eo. Si dicas, quare nõ fuit iſte R. auditus ſuper priori beneficio, ſicut ibi. inf. de pactis. cum pridem. & inf. de renũ. ſanè? Reſpõdeo, quoniam iſte non habebat actionem ad agendum, & nemo ſine actione experitur. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. videamus. tum quia purè renunciauit, vt dictum eſt: tum quia recipiendo cuſtodiam, & prioratum etiam iuri ſuo in totum renunciauit: & quia ipſe iudicis officium non implorauit, ſicut in illis cap. cum pridem. & capitu. ſanè. propter quod auditi fuerunt, & reſtituti ad agendum.

3 Concor. tex. in l. ſi diuerſa. C. de tranſac. & in l. cũ precib. C. de præſcri. 30. vel 40. ann.

4 Concor. l. nihil. ff. de inoffic. teſta. & l. prætor. ff. de vac. & excuſ. mune.

e ¶ *Præpoſitus, & capitulum.*] Quibus forte negotium commiſſum fuerat, quorum literis bene creditur. 19. quæſtione 3. ſtatuimus. & 73. diſtinct. in nomine Patris, & Filij. in fine.

f ¶ *Epiſcopus munus.*] Hic concurrunt duę præſumptiones, 5 ſcilicet factum epiſcopi, & ſcriptura præpoſiti & capituli, & factum legati. facto epiſcopi creditur. j̃. de re iudicata. ſicut. & j̃. de renun. in præſentia. & 2. q. 7. hoc etiam placuit. Vnde non eſt veriſimile quod etiam ſuſpenſum, & à ſuſpenſis electum benediceret, vel confirmaret. In cõtrarium præſumitur ex literis præpoſiti & capituli, quibus etiam creditur per iura prædicta: & ita circa idem factum quandoque habentur variæ præſumptiones. 57. diſ. ſi quis in ægritudine. & ff. de in integ. reſti. diuus. & arg. inf. de præſum. literas. ibi tamen vna præponderat alteri: hic neutra. & ideo Papa mandat inquiri de illo interdicto.

5 Adde, ꝙ duę p̃ſumptiones faciunt vnã probationem integram. l. fin. cum no. C. de edi. di. Hadri. tollen.

g ¶ *Impendit.*] Quare præſumitur quòd electio illius fuit canonica.

h ¶ *Præmiſimus.*] De ſuſpenſione, & interdicto à Cardinali poſitis.

i ¶ *Præiudicat.*] Sed quia neſcimus vtrum iſtorum alteri præiudicet; ideo abſoluimus reum: quia in rebus dubijs promptiores debemus eſſe ad abſoluendum, quàm ad condemnandum. infra de probatio. ex literis. & infra de fi. inſtr. inter dilectos. 6 in fi. hic ſecus factum fuit.

Additio. Quia nondum erat renunciatum in cauſa, vel ne per ſurreptionem. & cap. ſecundum Vincen. & Abb. & ſecundum hoc ceſſat quod opponitur, quòd debuit confirmare, ex quo non poterat infirmare. Io. And.

6 Concor. tex. in l. Arrianus. ff. de actio. & obl. & in l. reſpiciendum. ff. de pœn.

k ¶ *A ſuſpenſis.*] ſupra de conſue. cum dilectus. vbi de hoc ſatis dictum eſt.

l ¶ *Caſſata.*] id eſt caſſa nunciata, quia ſuſpenſi eligere non poſſunt.

m ¶ *Conſulatur.*] Intellige, quòd per capitulũ fiat electio, ex

quo, non dicit, per quos. ſi enim Papa voluiſſet monaſterio per alios prouideri, illud mandaſſet: ſicut fieri conſueuit. Vnde mandat illos primò abſolui à ſententijs ſuſpenſionis, vt poſteà eligere poſſint: & ſic ſunt reſtituti ad eligendũ, aliàs eſſet ſecus. & R. ſeniori reſtituti fuerunt cuſtodia, & prioratus: vt continetur in integra.

†Ca. 2. eo. tit. in 3. cõpilatione.

Q *Valiter.*] Primò ponit deciſum exordium. Secundò factum ibi, *Verum.* Tertiò electionis caſſatio: ibi, *Poſtquam.* Abb. Siculus.

Casvs. Eccleſia Pennen. vacante, canonici quendam in ſuum epiſcopum elegerũt, ille electus confirmatione nondum habita, cœpit adminiſtrare. electio iſta fuit præſentata domino Papæ, vt eam cõfirmaret. Papa examinato electionis proceſſu, percepit quòd prędictus electus adminiſtrauit non habita confirmatione, recipiẽdo à clericis, & laicis iuramenta fidelitatis, non attendens quòd nemo debet ſibi honorem aſſumere, ſed qui vocatur à Domino tanquã Aaron. Vnde Papa electionem de ipſo factã penitus caſſauit. No. ꝙ nullus debet adminiſtrare ante confirmationem. Item caſſato principali, & omnia acceſſoria caſſata intelliguntur. Item propter defectum ſcientiæ repellitur quis à dignitate.

† Adde ꝙ ambitiosè petens dignitatẽ ſecularẽ, vel eccleſiaſticam punit in 100. aureis, & eſt ſ famis. tex. eſt in l. j. ff. ad l. Iul. de amb. & in l. 2. & ibi Barto. ff. de int. act.

## CAP. XVII.

QValiter† poſt obitum: & infrà. ¶ Verum quoniam electus à vobis, ante cõfirmationem adminiſtrationi [a] epiſcopatus ſe irreuerenter immiſcuit, recipiẽdo tam à clericis, quàm à laicis iuramenta, non attendens quòd ſecundum Apoſtolum, nemo debet ſibi honorem aſſumere†, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron: præcipuè quia nec donum ſcientię Pontifici conueniens [b] fuerat aſſecutus: Poſtquam nobis præſentaſtis eundem, ſufficienti examinatione præmiſſa, electionem de ipſo factam duximus irritandam, quicquid ex ea [c], & ob eam factum eſt, denunciantes penitus non tenere.

¶Idem Capitulo Capuano.

*¶ Si vocantur ad electionẽ non vocandi, valet electio facta eis non expectatis. hoc dicit ſecundum lecturã communem.*

*¶ Glo. ſeq. allegat duas concor. & duo contraria, & ſoluit. demum ponit opi. Lau. tamen conſulit non teneri.*

a ¶ *Adminiſtrationi.*] Sic inf. de præben. cum iam dudum. & j. eo. bonæ memoriæ. Sed contra j. eo. quòd. ſicut & ca. nihil eſt. §. vlt. hoc ius commune, illud diſpenſatio, vt ibi patet: ita tamen, ꝙ de rebus temporalibus nihil penitus alienent. Et ideo illud introductum fuit: quia ſi nimia ſubtilitate circa hoc vteremur, ſubtilitas in perniciem eccleſiæ verteretur. C. ad Treb. l. pe. & dixit hic Lau. ꝙ ſi electus ante cõfirmationem aliquid diſpoſuit de rebus eccleſiæ vt ſaluæ eſſent, quia erant perituræ, & hoc non fecit tanquam prælatus, ſed tanquam ſimplex canonicus, nõ videtur ob hoc adminiſtraſſe, & ei non debet nocere. ff. de acquiren. hæredita. ꝑ hærede. & C. de tu. qui non ſatiſde. tutor. & l. in dubiũ. 1 Cautius tamen faciet, ſi abſtineat, ſi eſt aliquis alius qui hoc facere poſſit: quia etiam qui minimam particulam de hæreditate attigerit, adminiſtraſſe videtur. ff. de acquir. hæredi. ſi ſeruum. §. ſi quis ſuus. propter hoc caſſata eſt hæc electio, & quia non erat conuenientis ſcientiæ.

1 Et tutor ante inuentarium adminiſtrare nõ poteſt, tamẽ tunc id gerit qđ nec modicam dilationem expectat. ff. de admini. tut. tutor ꝗ repertorium. j. reſpon. & §. 1. ſecundũ Hoſt. Ioan. And.

b ¶ *Conueniens.*] Bene dicit, conueniens, quia ſufficit quòd ſit conuenientis ſcientiæ, licet non ſit eminentis. j. eo. cum nobis olim.

*¶ Gl. ſeq. allegat tres concor. & duo contraria ſoluit.*

c ¶ *Quicquid ex ea.*] C. de legi. non dubium. 12. q. 2. alienationes. 20. diſt. c. vlti. Arg. contra 3. q. 7. c. in famis. §. tria. & §. verum. & infra de iure patrona. conſultationibus. Hoc intelligitur cum credebatur ius habere patronatus: Secus ibi.

ij C *Vm inter vniuerſas.*] Qui vocant ad electionẽ canonicum non vocandum, illum expectare tenentur, niſi ꝑ Papam abſoluantur, & periculum ſit in mora. hoc dicit ſecundum lecturam glo. Primò deciſè ponit ſupplicationem capituli, quam iuſtificat. Secundò cauſam reddens, illam admittit, & capitulum inſtruit: ibi, *Quia verò.* Abb. Sicu.

Casvs. Archiepiſcopus Capuanus apud Panormum diem clauſit extremum: Decanus Capuanus, & quidam alij cum ipſo archiepiſcopo apud Panormum manentes intimauerunt capitulo Capuañ. de morte ſui paſtoris, mandantes capitulo quòd ſine ipſis ad electionem non procederent. capitulum hoc intellecto miſit ſuum nuncium ad decanum, & alios qui erant Panormi. 12. dierum eis terminum aſſignantes, infra quem poſt literarum receptionem iter arriperent redeundi. hoc totum ſignificauit capitulum Capuañ. domino Papæ. & ſuper hoc Papa ſcribit capitulo Capuano dicẽs: Quamuis eccleſiaſtica conſtitutio non exigat, vt canonici tam remoti ad electionẽ paſtoris vocentur, & illi præcipuè, qui mortem paſtoris antè quàm capitulum præſciuerũt, quia tamen mora periculoſa eſt in electionibus, & ſæpè damnoſa, ſcribit Papa capitulo Capuano, vt inuocata Spiritus ſancti gratia, perſonam idoneam ꝑ electionem canonicã ſibi prouideant in paſtorem, trãſmittentes ad Sedem Apoſtolicã nuncios, quibus vice regia petant aſſenſum: & gratiam confirmationis Apoſtolicæ requirant. No. quòd illi canonici, ꝗ ſunt multum remoti, & ꝗ ſciũt mortem ſui prelati, nõ debent vocari ad electionem: quia & ipſi venire tenentur ad eccleſiam ſuam ordinandam. Item no. ꝙ mora in electionibus eſt dãnoſa. Item not. quòd aliquis exercet duplex officium.

†Ca. 3. eo. tit. in 3. cõpilatione.

## CAP. XVIII.

ij CVm † inter vniuerſas metropoles: & infrà. ¶ Intelleximus autem per I. & F. canonicos veſtros, & per literas, quas ad ſedem Apoſtolicam detulerunt, quòd ad decanum [d], & alios canonicos veſtros Panormi manentes, (cum ex eorum parte fuiſſet vobis per literas intimatum, vt ſic tractaretis ſuper electione ſubſtituendi paſtorem, quòd nullum deberetis in eorum abſentia nominare [e]) quendam ſocium veſtrũ cum literis deſtinatis, duodecim dierum [f] terminum aſſignantes, infra quem poſt receptionem literarum veſtrarum iter arriperent redeũdi. Quamuis eccleſiaſtica cõſuetudo non exigat, vt ad electionem paſtoris canonici tã remoti [g] vocentur, & illi pręcipuè, qui longè antè quàm vos, metropolitani veſtri obitum præſentialiter cognouerunt [h], quorum aliqui poſt

d ¶ *Ad decanum.*] No. quòd abſente decano poteſt electio fieri, licet ſit honorabilior pars capituli. j. de conceſ. pręben. poſt electionem.

e ¶ *Nominare.*] Et male mandauerunt, vt ſequitur: quia eos expectare non tenentur. vt infra dicit: quia periculoſa eſt mora.

f ¶ *Dierum.*] 20. miliaribus pro dieta computatis. ff. de ver. ſig. l. 3. & ff. ſi quis cautioni. l. 1. & s. de reſcrip. nonnulli. vbi de hoc ſatis dictum eſt.

*¶ Gl. ſequens arguit ad quæſtionem, De quàm remoto, &c.*

g ¶ *Remoti.*] A quàm remoto loco abſentes vocandi ſint, colligitur ex tribus, quia vocantur à tam remoto loco, quantum eſt à Mediolano vſque ad Genuam. 63. diſt. quanto. ſed non debent vocari à tam remoto loco, quantum eſt à Capua vſque ad 2 Palermum: vt hic dicit. & quia vocãdi ſunt vbi ſine periculo vocari poſſunt. j. eod. quod ſicut. §. ſi autẽ. Sed videtur quòd omnes, qui ſunt in eadem prouincia, ſint vocandi: cum illi præſentes dicantur. 3 C. de præſcri. lon. temp. l. vlt. & j. eodem. coram. aliàs non valet quod faciunt præſentes. j. eo. quod ſicut. & c. bonæ memoriæ. 2. Quod omnes de prouincia ſint vocandi, habes j. eod. in Geneſi. In huiuſmodi vocationibus pro electionibus faciendis, credo ꝙ ſtandum ſit potius conſuetudini: vt dicitur in illa decre. in Geneſi. quæ dicit, quòd de toto regno Franciæ vocantur ad electiones de conſuetudine generali. In alijs negotijs eccleſiæ ſufficit quod facit maior pars præſentium. 10. q. 2. hoc ius. dummodo maior pars, ſiue duæ, ſiue tres ſint præſentes. ff. quod cuiuſque vni. planè. & l. nulli. nec vocantur abſentes in talibus: vt ibi, hoc ius. Ber.

A quàm remotis locis vocari poſſint abſentes ad electionẽ.

2 Panormum.

3 Quoad ꝑſcri. longi temporis. Io. And.

*¶ Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem, An ſcientes eccleſiam vacare, &c.*

h ¶ *Cognouerunt.*] Vnde vocari non debuerunt: quia ſi ſciuit, certiorari non debuit. ff. de actionibus empti & vendi. l. 1. in fine. vnde ſtatim debebant venire ad tractandum de cõmuni vtilitate. C. de decur. curiales. 2. lib. 10. 4 Item nec ille eſt expectandus, qui procurat ne ad eum citatio veniat, quia latitat. arg. ff. de euict. ſi dictum. §. ſi præſente. & j. vt lite non conteſt. quoniam frequenter. §. 1. credo tamen ꝙ vocandi ſunt: dummodo ſint in tali loco, vnde ſint vocandi: licet ſciant eccleſiam vacare.

4 Curiales extra terminos propriæ ciuitatis venire per iudices prouinciarum nõ cogunť, niſi publica neceſſitas exigat. Io. And.

¶Glo.

eius deceſſum, ad Capuanam eccleſiã ſunt reuerſi [a]: Quia verò † mora longior eſt in electionibus valde ſuſpecta, imo ſæpè damnoſa †; mandamus quatenus inuocata Spiritus ſancti gratia, perſonam idoneam per electionem canonicam concorditer aſſumatis [b] ad regimen Capuanæ eccleſiæ, conſequenter ad audientiam noſtram nũcios idoneos tranſmiſſuri, per quos à nobis vice regia [c] poſtuletis aſſenſum, & Apoſtolicæ confirmationis gratiam requiratis.

† tamen

† Vide l.fi. §.fin.ff. ad leg. Rho.đ iac. & in l. quod te.ff. ſi cer. pet.

¶ Idem Archi. & capitulo Capuano.

¶ *Non debet inſpici an poſt appellationem, ſed an contra fuerit electio celebrata. Et penes vocantes, quibus competit vocandi poteſtas, remanet ius eligendi, ſi vocati venire contemnunt. Et ad officium confirmatoris ſpectat examinare electũ, etiam nemine opponente. Et niſi electus doceatur legitimæ ætatis, & literaturæ, habetur pro non legitimè electo.*

## CAP. XIX.

Cvm † nobis olim de obitu: & infrà. ¶ Cum autem conſtaret interpoſitam fuiſſe appellationem, ne fieret electio, niſi canonica, videri poterat quòd poſt eam medio tempore nihil debuit innouari [d]: vnde talis electio iudicanda erat irrita, & inanis, vtpote poſt appellationem canonicè interpoſitam, attentata. Sed contra, cum appellatum fuiſſet, non vt nulla [e] electio fieret, ſed vt fieret canonica: ſi factum electionis canonicè fuerit ſubſecutum: non vtique contra formam appellationis huiuſmodi, ſed magis ſecundum eam videbatur eſſe proceſſum: & † ideo licet poſt appellationem, non tamen contra eandem fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda: & infrà. Item cum poſt appellationem emiſſam archidiaconus cum ſuis fautoribus chorum exijſſet, & vos illos, vt intereſſent electioni faciẽdæ vobiſcum, curaſſetis ſolicitè reuocare [f], (quoniam ad

† Ca.4.eo. tit. in 3.cõ pilatione.

† In aliquot vetuſtis ita: Et ideo licet poſt appellationẽ, nõ tamen cõtra, fuit eadẽ electio celebrata.

---

¶ *Gl.ſeq:alleg.concor.& ſignat contrarium.*

a ¶ *Reuerſi.*] Sicut quidam ſunt reuerſi, ſic alij poterunt redire. 23.q.4.diſplicet.circa princi. Argum.contra. ff.de arbi. ſi cum dies.§.pen.

Additio. Arbiter aſſidet loco, quo vna pars poteſt honeſtè venire, alia non. Io.And.

¶ *Glo.ſeq.quærit, alleg. pro et contra. ponit opi. Ioan. & ſoluit diſtinguendo.*

b ¶ *Aßumatis.*] Alijs abſentibus, & tamẽ miſerant pro illis, vt ad faciendam electionem cum eis venirent. Sed pone quòd nõ habuiſſent iſti mandatum à Papa ad eligendum: nunquid poterant iſti eligere ante terminũ præfixum illis abſentibus quos vocauerant? Videtur quòd ſic. arg. huius c. quia non tenebantur vocare illos: vnde poſſunt mutare voluntatem ſine aliorum præiudicio. ff. de reg.iu.nemo.à contrario ſenſu, cum eorum non interſit.ff.de condi.ob cauſam da. ſi pecuniam. & ff. locati.l. penult. & j.de depo.c. 2.§.2.& ff.depoſiti.l.1. §.pen. & inf. de preca. c.fina.& j.de inſti.cum veniſſet. Præterea hoc faciebant de gratia. ergo poſſunt illam reuocare quandocũque volunt, ſuprà de poſtula. bonæ memoriæ. quia ius non videtur acquiſitum. 1 j.de verbo.ſig.abbate.& 10.q.3.quia cognouimus. Sed contra videtur: quia ex quo admiſerunt illos vocando ad electionem, iam non poſſunt reuocare. j.eo. cum Vintonienſis. & j.de his quæ fi.à præla.c.vlt.vbi de hoc.& ff.de ſer.ruſt. prædio.per fundum. Ex eo quòd nolunt procedere ad electionem ſine illis, confitentur ſe hoc non poſſe facere eis excluſis. j.de offi.deleg.cum ſuper. & res de facili ad ſuam naturã reuertitur.ff.de pac.ſi vnus.§.ꝙ ſi non totum. Præterea gratia conceſſa ſemel, intempeſtiuè reuocari non poteſt. inf. de commo.c.vnico.& ff.de commo.in commodato.§.ſicut. cũ non decipi, ſed adiuuari beneficijs nos oporteat: vt in proximis iuribus. In caſu iſto dixit Ioan. ꝙ bene poſſunt eligere, cum eos vocare non tenerentur. Mihi videtur, quòd ex quo illos vocauerunt, tenerentur illos expectare vſque ad terminum ſtatutum: & hoc dico, dummodo ex tali expectatione præiudicium eccleſiæ non contingat, vel damnum, aut periculum. Si verò mora periculum induceret, non obſtante tũc illa vocatione poſſunt eligere: & hoc videtur ſonare litera iſtius c.ibi, quia vero mora, &c. Et quod iſti proceſſerunt in capitulo pręſenti, hoc fuit, quia Papa eis mandauit, & quia periculnm timebatur, vel imminebat ex mora.

1 Sicut in precario, inf.de preca. precarium. Item ſi diceres eſſe mãdatum. Inſtit. manda. §. recte ſecũdum Compo. Io.An.

c ¶ *Regia.*] Sic j.de foro compe.licet. ſed ex tali aſſenſu adminiſtrare non poſſet, quia non conſentit in eum tanquam Papa, ſed tanquam rex. ſic inf.eod.quòd ſicut. §. præterea. & 23.q.4.ſi eccleſia.in fi.& ff.de adoptio.ſi pater.§.qui duos. Et ſic duplex cõſenſus exigit. ſ.eo. cũ terra.& j.eo. ſacroſancta.

Cvm nobis olim.] Diuiditur. Primò ponitur allegatio contra electum. Secundò: ibi, *Sed contra.* allegatio pro electo. Tertiò: ibi. *His igitur*, ipſius examinatio. Quartò: ibi, *Nos* procurationis commiſſio. Abb.Sicu.

Casvs. Recepto à capitulo Capuano mandato prædicto, canonici conuenerunt in capitulo ad tractandum de electione paſtoris: archidiaconus cum quibuſdam ſuis ſocijs appellauit, ne fieret electio niſi canonica ſecundum tenorem mãdati Apoſtolici, & ſtatim receſſit. Alij qui remãſerunt in capitulo, archidiaconum, & alios ad capitulum reuocauerunt, vt ſecundum tenorem mandati Apoſtolici procederent ad electionem, & cum nollent redire, credentes poteſtatem eligendi ad ſe deuolutam fuiſſe, quendam ſubdiaconum domini Papæ in archiepiſcopum elegerunt. cum iſta eſſent ad Papam delata, Papa auditis allegationibus vtriuſque partis, ſuper hoc ſcripſit capitulo Capuano, dicens: Cum autem conſtat appellationẽ fuiſſe interpoſitam ne fieret electio niſi canonica, videri poterat quòd medio tempore nihil potuit, nec debuit innouari: & ideo talis electio erat iudicanda penitus irrita, & inanis poſt appellationem legitimè factam. Sed contra hoc ſic poterat reſponderi, cum appellatum fuiſſet nõ vt nulla fieret electio, ſed vt fieret canonica, ſi canonica electio fuit poſtmodum ſubſecuta, nihil contra formam appellationis, ſed potius ſecundum ipſam proceſſum fuiſſe: & ideo non erat electio aliquatenus irritanda. Præterea cum poſt appellationem archidiaconus cum ſuis fautoribus receſſiſſet, & alij eũ reuocaſſent, ipſi autem noluerunt accedere, alienos ab electione ſe feciſſe videntur, propter quod contra electionem nihil poſſe opponere videbatur. His igitur & alijs allegatis, quamuis contra perſonam electi nihil obiectum fuiſſet: quia tamen (vt dicit Apoſtolus) Nemini manum cito imponas: diligenter debet inquiri quę circa perſonam electi ſunt requirenda: vnde de literatura eius præcepit dominus Papa inquirere: & licet non eminentis ſcientiæ, verum ſufficientis eſt inuentus, ſicut didicit ab his qui eum cognouerunt, de ætate tamen veritatem non potuit ſcire, an ſcilicet annũ 30. attigiſſet. Vnde volens perſonæ, & eccleſiæ pariter prouidere, & rationes ac canones obſeruare, præfatum ſubdiaconum conceſſit in procuratorem eccleſiæ Capuanæ, committens eidem liberam adminiſtrationem tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus. Nota quòd ſi talis appellatio interponatur ne fieret electio niſi canonica, electio canonica non impeditur. Item qui vocati ad electionem nolunt venire, eligendi poteſtatem amittũt, & ad alios deuoluitur. Item ſuperior habet ex officio quòd debet inquirere de impedimento electi, & de omnibus per quæ electus, & electio reprobentur, licet contra electum, & formam electionis nihil objciatur. Item qui non impleuit triceſimum annum, non poteſt eligi in epiſcopum, ſed dari procurator.

d ¶ *Innouari.*] Hoc allegando dicit, quia non extenditur appellatio, niſi ad ea quæ illegitimè fiunt, & illa ſola caſſat: argum.inf.de reſtitutio.ſpolia.audita.& ſupra de reſcri. cauſam. ſecus eſt in denunciatione noui operis.inf.de no.oper. nunc.c.1.& 2.

e ¶ *Nulla electio fieret.*] Talis enim appellatio non valet, ne id fiat quod edicto perpetuo cauetur. 25. q. 1. quæ ad perpetuam.ff.de appellatio.recipien.vel non.l.vlt. quoniam publicæ vtilitatis intereſt, vt fiat electio.ff. de no.ope.nunc. de pupillo.§.ſi quis riuos.& j.de his, quæ fiunt à maio. par. c.ex ore.in fi.ſ.eo.cum inter R.

¶ *Glo.ſeq. quærit, alleg. pro & contra. ponit opinionem Ioan. & ſoluit.*

f ¶ *Reuocare.*] Nunquid eo ipſo quòd admoniti nolunt redire, qui præſentes ſunt poſſunt eligere? Videtur ꝙ ſic. argu. hic.& j.eo.quòd ſicut.§.ſi autem.& arg.ſup.de poſtula.bonæ memoriæ.& inf.de teſtib.in nomine Domini.65.diſ. ſi forte.inf.de offic.delega.cum ſuper. maxime cum mora in talibus

bus ſit ſuſpecta.ſ.eo.c.proxi.& arg.ff.de adminiſt. tuto. tutor qui.§.1.& ibi vnus tutor alium non expectat.& ĩ. vt lit. non conteſt.quoniam frequenter .§.1.arg.C.de diui.tute.l.1. in fi.econtra videtur quòd teneantur expectare vſque ad finem trium menſium.arg.2.q.6.c.ei qui.§.appellatore.ĩ.de officio deleg.conſuluit.& 16. q.3.placuit. ſæpe vocãdi enim ſunt ad electionem. 63. diſtinct. plebs.& reus abſens debet expectari vſque ad finem triennij. C. de iudi.properandum. §. huiuſmodi autem ſciẽtia.arg.ff.de excuſ. tut. non tantum. & ff. de verbo.obli.inſulam.& ita expectabunt vſque ad finem, quouſque eligere poſſint. Dicit Io. ꝙ præſentes procedere poſſunt circa finẽ triũ menſium non præcipiti feſtinatione, ſed moratoria cunctatione.argum.ff.de admini.tut. tutor qui.§.1.& inf. de offic. deleg.conſuluit. Hoc non credo, imo dico quòd ſi maior & ſanior pars vult procedere ad electionem, poteſt: 1 vt prouideant eccleſiæ viduatæ.ſ. ca. proxi. ſi vocauerint alios præſentes, vel abſentes, ſtatuto eis termino competenti, intra quem conueniẽter poſſint venire: & ſi nõ venerint, & aſſignauerint iuſtã cauſam quare nõ veniant, alij poſſunt poſtea ad electionem procedere, quia vel debet venire, vel iuſtã de cã impeditus, cõſtituere aliquem de collegio procuratorem, cui vices ſuas committat.ĩ.eod.quia propter.& eſt ratio: quia mora in talibus eſt periculoſa valde.ſup.eod.cap.proxi. & ĩ.vt lit. non conteſt.quoniam.§.1. & præterea quod à maiori parte capituli fit, debet valere, niſi minor aliquid oſtenderit rationabile. ĩ. de ijs quæ fiunt à maio. par. cap. cum in cunctis. & ſic etiam obſeruatur, & hoc idem dicitur hic.

1. Timo.c. 5.

1 Adde cõcord. in l. nulli.C.de decu.li.10.

electionem faciendam accedere noluerunt) alienos [a] ſe feciſſe videtur: propter quod electioni à vobis iuxtà formam mandati Apoſtolici cõcorditer celebratæ, de iure non poſſe contradicere videbantur: & infrà. ¶ His igitur, & alijs allegatis, quanquam contra perſonam illius, quem elegiſtis, nihil dictum fuerit, vel obiectum: quia tamen iuxtà verbum Apoſtoli dicentis: Nemini citò manum [b] imponas: debemus attendere diligenter ad ea, quæ circa perſonam inquirenda fuerant: duximus ex officio [c] noſtro (ſicut decuit) procedendum: & infrà. Illius quoque literaturæ [d], licet non eminentis, tamen conuenientis electus exiſtit: vt pro defectu ſcientiæ (ſicut plenius intelleximus ab his, qui eum melius cognouerunt) ab electione non deberet excludi. De legitima tamen ætate ſcire plenè non potuimus veritatem: quia cum à multis cuius ætatis exiſteret, curauerimus indagare, à nemine vnquam audiuimus, quòd annum ætatis triceſimũ attigiſſet: & infrà. ¶Nos eccleſię pariter, & perſonæ prouidere volentes, & tam rationes [e], quàm canones [f] obſeruare: quia propoſitum veſtrum prouidum intelleximus: & ideo propter vrgentem neceſſitatem, † & euidentem vtilitatem eccleſiæ Capuanæ (quam in hac parte potius approbamus) volumus ipſum firmiter perdurare: præfatum ſubdiaconum noſtrum vobis in procuratorem [g] concedimus, liberam [h] adminiſtrationem ei tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus committentes.

¶Idem Cantuarenſi Archiepiſcopo.

¶ *Illegitimus poteſt poſtulari, non autem eligi: & electores niſi probauerint illum ignoranter elegiſſe, incidunt in pœnas Lateranen. concilij.*

CAP. XX.

INnotuit † nobis, quòd Vigorienſi eccleſia deſtituta paſtore, Prior & conuentus eiuſdem, magiſtrum M. archidiaconum Eboraceñ. in epiſcopum elegerunt: cuius confirmationem vſque in aduentum ipſius (qui abſens elige-

a ¶*Alienos.*] Ex quo nolunt venire vocati, poteſt procedi ſine illis: vt dictum eſt.arg.inf.de offi.iudi.delega.c.prudentiam.§.adijcimus.

b ¶ *Manum.*] 78. diſtinct. quid eſt manus citò. & 24. diſtinctio.§.1.

¶*Glo.ſeq.arguit de facto ſuppleri, &c. & remittit, ponens hic ſpecialitatis cauſam: & dat ſimile.*

Iudex etiã de facto ſupplere poteſt.

c ¶*Ex officio.*] Nota hic arg.ꝙ iudex poteſt ſupplere etiam de facto: quia Papa ſupplet hic de facto. Quando in cauſis iudex debeat ſupplere, & qualiter, dictum eſt ſup.de poſtu.præla.bonæ memoriæ.1.ſed in iſto caſu illud teneas, quia & ſi nihil obijciatur electo: ille qui confirmat electionem, debet inquirere de modo electionis, an ſit canonicè facta, de perſona etiam electi, an ſit idonea.ĩ.eo.venerabilem.& 28. diſtinct.priuſquam.vbi de hoc.aliàs ſi confirmaret indignum, ipſe puniretur, & promotus debet repelli.inf.eod.titu. nihil eſt.& de omnibus talibus debet ex officio ſuo inquirere, cũ ſua interſit, ne puniatur.

Qui confirmat electionẽ, de electo & modo eligendi inqrere dẽt.

Item & in alio caſu ex officio ſuo iudex ſupplet etiam de facto.ĩ.de excep.exceptionem.in fi.& c.pia.eo.tit. [ lib. 6. ] quos prohibet prætor, in totum prohibet, etiam ſi non opponatur.ff.de poſtu.quos prohibet.& in alio caſu.ff. de peti. hære.l.vlt.ſecundum opinionem Pla.

Additio videtur hæc, non gloſſa Bernardi.

d ¶*Literaturæ.*] In prælato requiritur non ſolum literatura, ſed etiam quòd ſit ſolicitus, & prudens in temporalibus. 39.diſtin.Petrus.Quę ſcientia exigatur in epiſcopo, habetur 23.diſt.qui epiſcopus.& 38.diſ.quæ ipſis.& c.omnes pſallẽtes. tamen conueniens ſcientia toleratur in ipſo, vt hic dicit.& arg.ad hoc.ff.de ædil.edic.ſciendum.§.illud.& l.ſi quid venditor.§.venditor.& eminens ſcientia bene eſt deſideranda in prælato, & competens toleranda: quia multa ſcientia inflat: ſed eius imperfectum ſupplet perfectio charitatis. ĩ. de renun.niſi cum pridem.§. pro defectu. ADDITIO. Facit illud actuũ. 26. dum Feſtus ad Paulum ait: Inſanis Paule, multæ te litterę ad inſaniam conuertunt.

e ¶*Rationes.*] Ideo dicit, Rationes: quia voluit ſeruare vrgentem neceſſitatem, & euidẽtem vtilitatem eccleſiæ Capuanæ.

† Vide tex in l. 1.ff.de no. operis nun.& l.iubemus nullam.cum l. ſequ. C.de ſacroſanc. eccl.

f ¶*Canones.*] Ideo dicit, Canones: quia nõ potuit ſibi conſtare de ætate 30.annorũ, quæ debet eſſe in quolibet epiſcopo ordinãdo. ſ. eo.tit. cum in cunctis. ſed videtur quòd electio valere non debet, vt puta facta de homine non plenæ ætatis. in d.c. cum in cunctis. Solue, nihil fuit obiectum electo, vt dicit.ſ. nec iudex dẽt cognoſcere niſi de his, quę in iudicio deducunt. Vel dic quòd hęc decre.nõ continet ius in eo qđ iſte confirmatur, ſed eſt quædam prouiſio: quod patet ex eo qđ dicit: Nos eccleſiæ pariter, & perſonæ prouidere volentes, &c.

Hęc gloſſula & ſequens vſque ad verbũ, Procuratorẽ; nõ ſunt Bernardi, nec habetur in veteribus libris.

†Ca. 5. eo. tit.in 3.cõpilat.

¶*Glo.ſeq.quærit, & ſoluit.ponit opi. Inno.*

g ¶*Procuratorem concedimus.*] Nunquid per talia verba confirmat electionem? Credo quòd ſic. ſuſpendit tamen conſecrationem vſque ad legitimam ætatem.Inno.Papa IIII. dicit ꝙ non: & cum fuerit in ætate legitima, debet eligi in archiepiſcopum, & Papa diſpenſat cum ipſo: quia cum non eſſet ætatis legitimæ, Papa ipſum conceſſit in procuratorem eccleſiæ Capuanæ, ac ſi eſſet ſimpliciter poſtulatus: aliàs electionem ipſius denunciaſſet irritam & inanem, & canonici eſſent eligendi poteſtate ea vice priuati.ſ.eo.tit.cum in cunctis.& ĩ.eod.c.proxi. ſi ſcienter eum elegiſſent.

h ¶*Liberam.*] Per illud verbum non datur ei poteſtas malè adminiſtrandi.21.q.1.relatio. 2 arg.C. de inoffic. teſta. ſi quando.& ĩ.eo.eccleſia veſtra.ad fi. Et licet prælatus procurator dicatur.12.q.1.§.vlti. & cap.vlti. ĩ. de donatio. fraternitatem, tamen donare poteſt, ſi conſuetudo eſt. infrà de donatio. cæterum. & ff. de donatio. filiusfamilias, conſiderata conſuetudine loci, & quantitate doni, vt in capitulo prædicto, cæterum.& ff.quod vi aut clam.l.prohibere.§.non tantum.

2 Concor. tex. in l. 1. & ibi Bart. ff. de offic. proconſ.& in l. filius. ff. de don.

INnotuit.] Illegitimus eligi nõ poteſt, licet poſtulari poſſit. Et ſi eligatur, electio eſt nulla ipſo iure. Et diuiditur: quia primò ponitur factum & electio de inhabili. Secundò allegatio pro diſpenſatione: ibi, *Quamuis.* Tertiò electionis caſſatio: ibi, *Habito ergo.* Abb. Sicu.

CASVS. Eccleſia Vigorieñ.deſtituta paſtore, canonici eiuſdem eccleſiæ concorditer magiſtrum M.archi. Eboraceñ.in ſuum epiſcopum elegerunt: tandem petierunt electionem confirmari ab archiepiſcopo Cantuarieñ.metropolitano ipſorum: ſed quia electus ille abſens erat, electionem illam diſtulit confirmare: qui tandem veniens ſecretè fuit, & ſponte confeſſus quòd de legitimo matrimonio non fuerat procreatus. poſtmodum capitulum à ſede Apoſt. petijt eandem confirmari electionem. quidam autem ſuffraganei ſignificauerunt domino Papæ, quòd fuit filius cuiuſdam militis ex

quadam

quadam ingenua,& non coniugata ſuſceptus,& idem magiſter idipſum eſt confeſſus: ſuper hoc ſcribit Papa archiepiſcopo Cantuarieñ. quòd licet canon Lateraneñ. concilij ab Alexandro editus, non legitimè genitos adeo proſequatur, quòd electionem talium cauit nullam eſſe: tamen non potuit legem imponere ſucceſſori, vt cum talibus diſpenſare nõ poſſit, cum par in parem non habeat imperiũ, nec poteſtatem. multa enim in hoc caſu diſpenſationem inducere videbantur, morum honeſtas, literarũ ſciẽtia, & fama perſonæ multipliciter approbatæ à quibuſdam etiam de fratrib. domini Papæ, qui eum in ſcholis cognouerant, & electio cõcorditer facta, & humilis cõfeſſio cõfitentis. Habito igitur diligenti tractatu ſuper hoc, Papa intelligens quòd capitulum Vigorieñ. eundem magiſtrum non poſtulauerat, ſed improuide eum elegerat, electionem prædictam canonis prædicti auctoritate caſſatam, denunciauit irritam & inanem, parcendo capitulo Vigorieñ. quod ei non imponit pœnam expreſſam in canone ſupradicto, ſcilicet quòd non compellit eos ꝓbare ignorantiam quã allegant. poſt caſſationem electionis prædictæ ſupplicatum fuit hoc domino Papæ, vt diſpẽſaret cum eo: ſed quia talis ſupplicatio nomine capituli non fiebat, eam non admiſit, cum nuncij capituli ad hoc non fuerunt deputati, decernens irritum & inane quicquid ante receptionem præſentium ſuper ordinatione Vigorieñ. eccleſiæ fuerit attentatũ. & ſi Vigorieñ. capitulum dictum magiſtrum duxerit poſtulandum, poſtulationem ſuam procuret præſentare. Nota ꝙ illegitimè geniti eligi non poſſunt, ſed tantum poſtulari, & electio irrita eſt ipſo iure, & eligentes ſcienter ſua poteſtate eligendi priuati ſunt. Item nota ꝙ nuncius miſſus ad vnam rem petendam, aliam petere non poteſt.

*† matri*

*† furtum*

*† Concilij Lateraneſ. cap. 3.*

gebatur & inſcius) diſtuliſti [a]: qui tandem ſpontanea tibi, & ſecreta confeſſione monſtrauit, quòd conſcientia eius aliquantiſper ex natalibus eſſet læſa: & infrà. Cuius electionem capitulum petijt per ſedem Apoſtolicam confirmari, præſentato nobis electionis decreto [b], ſubſcriptionibus eligentiũ roborato. Quidam autem ſuffraganeorum tuorum, aſſeruerunt eum fuiſſe filium cuiuſdam militis, & ab eo ex quadam ingenua [c], & non coniugata [d] ſuſceptũ. Idem quoque magiſter adiecit, quòd nunquam pater eius habuerat vxorem, ſed matris† eius virginitatis florem præripuit quaſi furtim †: & infrà. ¶ Quamuis autem canon Lateraneñ. † concilij [e] ab Alexãdro prædeceſſore noſtro editus, non legitimè genitos adeo perſequatur, quòd electionem talium innuit nullam eſſe [f], nobis tamen per eum adempta non fuit diſpenſandi facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio: qui ſucceſſoribus ſuis, nullum potuit in hac parte præiudicium generare, pari poſt eum, imo eadem poteſtate functuris, cum non habeat imperium par in parem [g]: & infrà. ¶ Multa enim in hoc caſu diſpenſationem inducere videbãtur, literarum ſcientia, morum honeſtas, vitæ virtus, & fama perſonæ, multipliciter à quibuſdam etiam ex fratribus noſtris (qui eum in ſcholis [h] cognouerant) approbatæ †: faciebant etiam hæc ad id non modicum, concors capituli Vigorieñ. electio, petitio populi, aſſenſus principis, votum tuum, ſuffraganeorum ſuffragia, & humilis deuotio confitentis, qui ſponte, ac humiliter ſuum maluit confiteri reatum [i], quàm læſa conſcientia thronum conſcendere paſtoralem. ¶ Habito ergo ſuper hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigorieñ. capitulum, eundem magiſtrum non humiliter poſtulaſſe, ſed improuidè potius elegiſſe (cũ ad obtinendum diſpenſationis beneficium procedendũ fuiſſet, non per electionem inhibitam, ſed per poſtulationem permiſſam [k]) electionẽ ipſam prædicti canonis auctoritate caſſatam, denunciamus irritam, & inanem: parcentes non modicùm Vigorieñ. capitulo, quòd eis nec pœnam infligimus expreſſam in ca-

*† approbata.*

a ¶ *Diſtuliſti.*] Et meritò, quia nec eius electionem confirmare poterat, niſi primò ipſe conſentiret electioni ſuæ. inf. eod. c. proxi. & inf. de transla. licet. & quia debet examinari. inf. eod. nihil.

¶ *Glo. ſeq. tractat quid contineat decretum, & an ſit de ſubſtantia.*

*Decretum electionis quid continere debet.*

b ¶ *Decreto.*] Decretum debet continere totam ſeriem, & formam electionis, nomina eligentium, & eorum conſenſum, & ſubſcriptiones cuiuslibet, in hunc modum, Ego talis canonicus talis eccleſiæ huic electioni interfui, & cõſenſi, & propria manu ſubſcripſi. ſi ſcit ſcribere, alioquin alius pro ipſo & nomine illius & de ipſius mandato ſubſcribere debet. inf. de ſen. & re iudica. cum inter vos. Et nomen electi debet continere, & ad quam dignitatem eſt electus, & quòd ſcriptura illa fuit facta per publicam manum, vel per duos idoneos viros. inf. de proba. quoniam contra falſam. & ſigillum capituli apponatur: & hodie etiam debet continere inquiſitionem, & voluntates ſingulorum: & publicationes, & collationem, & electionem, ita quòd per tale decretum appareat formam ſeruatam fuiſſe. Et illud decretum ſecũdum quoſdam non eſt de ſubſtantia electionis, hodie vero, ita 1 eſt de ſubſtantia, ꝙ ſi nõ fiat publicatio voluntatũ, & inquiſitio, & collatio, & electio ſubſequenter incontinenti, caſſat electio. ĩ. eod. Cumana eccleſia. & cap. cum poſt petitam.

*1 Et licet forma ſit de ſubſtantia: non ſequitur ꝙ litera teſtimonialis ſit de ſubſtantia. Io. And.*

c ¶ *Ingenua.*] Ingenuus eſt is, ꝗ ſtatim vt naſcitur liber eſt. Inſti. de inge. in prin.

¶ *Gl. ſeq. quærit, arguit negatiuè: ſed contrarium ſoluit.*

d ¶ *Coniugata.*] Si n. fuiſſet coniugata, filius eſſet ſpurius, nec poſſet legitimari per matrimonium ſeques. ĩ. qui filij ſint legit. tãta. 2 Quid ſi contraxiſſet poſteà cum ea: nũquid ipſe poſſet eligi tanquam de legitimo matrimonio natus? Non videtur: quia non fuit de legitimo matrimonio natus. ſupra eod. cum in cunctis. Nec prodeſt quòd res deueniat ad eum caſum, &c. tẽpus enim natiuitatis videtur cõſiderari debere, ſicut tẽpus electionis. inf. eodẽ. dudum. & argum. 30. q. 5. qualis. vt ibi in virginitate deſponſata, & hoc ita poteſt dici. Dico quòd bene poteſt eligi: quia matrimoniũ ſequens 3 omnia præcedentia purgat, & ille tanquam legitimus eſt habendus. inf. qui filij ſint legit. tanta. idem dicitur in cap. qualis. quia verba ſunt intelligenda cum effectu. inf. de cler. non reſi. relatum.

*2 Concor. tex. in l. generaliter. §. pe. ff. de decu.*

*3 Adde tex. in l. 1. & ibi Bart. C. ſi nup. ex reſ. per. & in c. debitum. de big. in gl.*

e ¶ *Lateranen. concilij.*] ſup. eo. cum in cunctis.

¶ *Gl. ſequens recitetur per q. an. c. cum in cunctis, &c. argum. quòd ſic. ponit opi. Tan. quę diſtinguit, quam in altero membro reprobat, & literæ contrariæ reſpondet.*

f ¶ *Nullã eſſe.*] Sic ergo patet ex eo quod dicit, innuit, nullam eſſe, & ex eo quòd dicit inferius, electionem ipſam prædicti canonis auctoritate caſſatam, quòd canon ille ſup. eod. cum in cunctis, eſt canon latæ ſententiæ. & inf. eodem cum Vvintonienſis, dicit Tan. quòd talis electio eſt nulla, & in hoc eſt canon latę ſententię: ſed quantum ad aliam pœnam, quæ imponitur eligentibus, non eſt latæ ſententiæ, ſed ferẽdæ: & ad hoc inducit. infra eod. quiſquis. & c. quia propter. Sed hoc non dico: imo quo ad omnia canon eſt latæ ſententiæ. 4 Sed huic contradicitur quod dicit inferius, Nec pœnam infligimus, &c. i. nolumus eſſe inflictam, quia parcimus eis; & hoc eſt quod præmiſit, Parcentes non modicum, &c. Et illa duo cap. quia propter. & c. quiſquis. in alio caſu loquuntur: vt ibi dicemus. Ber.

*4 Hoc probatur, inf. eo. ſi compromiſſarius. §. porro. in fi. lib. 6.*

g ¶ *In parem.*] Sic 21. diſt. inferior. & ff. de arbi. nam magiſtratus. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempeſtiuum. niſi ſe ſubijciat ei: vt ff. de iur. om. iu. eſt receptum. & 2. q. 7. nos ſi incompetenter. niſi ratione legationis. 93. diſt. præcipimus. vel delegationis. inf. de offi. deleg. ſanè 2.

*Par in parem quando habeat imperium.*

h ¶ *In ſcholis.*] Multum enim operatur notitia ſcholaſtica, ſicut & militaris. ff. de caſtren. pecu. miles filiusfamil. & l. ſi forte. in fi.

i ¶ *Reatum.*] i. defectum, ſiue impedimentum: quia etſi non ſit nota delicti, eſt tamen nota defectus impedientis promouendum. ĩ. de pur. can. accedens.

k ¶ *Permiſſam.*] Et ſic patet quòd illegitimus poteſt poſtulari de hoc dictum eſt ſup. de poſtu. c. vlti. ſed non aliàs indignus, puta ſuſpenſus: vel qui ſuſpenſionem non ſeruauit. ſupra de poſtu. c. 1.

ADDITIO. Ibi ex culpa factus eſt irregularis: hic ſine culpa.

culpa.61.diſt.naſci.& ibi indignus propter crimen, hic propter defectum.Io.And.

Ignorãtia craſſa.

a ¶[*Ignorantiam.*]Ignorantia craſſa, & ſupina non excuſat. j.de eo qui renun.epi.c.1.vnde probare debebant iſti ignorantiam,quam allegabant,vt hic dicitur. 82.diſt. propoſuiſti. 1 craſſa fuit iſtorum ignorantia: quia improuidè ipſum elegerunt, non requirentes de eius perſona ab his,per quos certificari potuerunt.37.diſt.§.vlti.& j.de regul.iur.c.pe.& ff. de iur. & fac. igno. l. regula.& ideo debebant probare diligentiam adhibitam: & ſic probarent ignorantiam. hanc ignorantiam poterant probare per iuramentum. j.de teſt. præſentium. & j.de excep. paſtoralis.arg.bo.j.de ſcru. c. vnico.

1 Concor. l. cũ de indebito. gl. ĩ ver.ignoranti.ff. de prob. Bar. & gl.in l.ſi cui. §. 1.ff. de accu. in glo.in ver. doceat.

none ſupradicto,nec probare cogimus ignorantiam [a], quã allegant. Et quamuis poſt caſſationẽ huiuſmodi nobis fuerit ſupplicatum, vt dignaremur cum eo miſericorditer diſpenſare, ſupplicationem huiuſmodi, quæ nomine capituli non fiebat, (cum non ad poſtulandam diſpenſationem,ſed ad petendam [b] confirmationẽ ipſius fuerint nuncij deſtinati) ad præſens non duximus admittendam: decernentes irritum, & inane, quicquid ſuper ordinatione ipſius epiſcopatus, ante ſuſceptionem [c] literarum noſtrarum fuerit attẽtatum. Quòd ſi Vigorieñ. capitulum eundem magiſtrum,propter prerogatiuam meritorum ipſius, duxerit poſtulandum, poſtulationem apud Sedem Apoſtolicam præſentare [d] procuret.

¶Idem Genueñ. Archiepiſcopo, & †Placentino,& Bobieñ.Epiſcopis.

¶*Non poßunt electores in præiudicium electi compromittere: ſed ſi conſenſerit electioni ſuæ, vel conſentire velit,non obſtante laudo in contrarium lato, eſt confirmandus, ſi aliud canonicum ſibi non obſiſtat, licet non ſit de gremio illius eccleſiæ, quantumcunque ob cauſam à maiori parte fuerit appellatum. & in hoc vltimo eſt iſte textus multum notabilis.*

b ¶[*Ad petendam.*] Aliàs ſi fuiſſent miſſi ad eligendum ſimpliciter, bñ potuiſſent poſtulaſſe. j.eo.in cauſis.

¶*Gl.ſeq.dicit hic ſolui quæſtionem, in qua alle. pro & contra.*

c ¶ *Suſceptionem.*] Per hoc videtur ſolui quæſtio dominicalis, qua quæritur, ſi epiſcopo depoſito canonici eligunt alium antequã recipiant literas Papę, quibus reſtituitur depoſitus.arg. eſt hic pro reſtituto. 8. q.vlt.cap. vlti. C.de man. princi. l.vna.j.de præben. inter cætera. argumen. contra.7.q. 1. eos qui. ff.de decu.l.2. infra de renuncia.ex tranſmiſſa.& C.de nup. neque.

† In aliquot antiqs ita:Placentino,& Papiẽ. epiſcopis.

d ¶[*Præſentare.*]Sic patet ꝙ metropolitanus non poteſt cũ illegitimo diſpenſare,ex quo illum ſibi præcipit præſentari. Arg.contra.j.de corpo.vitia.cum de tua.Ber.

iij CVm inter canonicos.]Electus à maiori parte capituli, ſi eſt idoneus,& conſenſerit,vel conſentire velit (ẽt ſi non ſit de gremio eccleſiæ)refutari non poteſt. Diuiditur. Nam primò factum,& partium allegationes ponit. Secundò:ibi,*Diſcretioni.*diffiniendum committit.Abb.Sicu.

CASVS. Vacante eccleſia Saoñ.canonici conuenerant ad electionem ſimul celebrandam, & ſinguli requiſiti communi conſenſu præpoſitum Haſteñ.elegerunt: excepto S. ſubdiacono,qui prius appellauit, ne dictum præpoſitum eligãt morbo epileptico laborantem, pro quo alia vice tanquam inhabilis recuſatus fuerat,nec ad aliam eccleſiam debet fieri tranſitus donec reperiatur idoneus in eccleſia Saoñ.poſtmodum archipresbyter pro parte ſua, & dictus S.pro ſe ſup quæſtione iſta in Mediolañ. archiepiſcopum compromiſerunt:archiepiſcopus,& magiſtrum G.Modiceñ. canonicum eis dedit in epiſcopum,& etiam confirmauit. demum ſuper his cauſa eſt ad Sedem Apoſt.delata.hæc & alia in pręſentia domini Papæ fuerunt allegata.mandat Papa quibuſdam,qa conſtat electionem de præpoſito prædicto à maiori & ſaniori parte capituli celebratam fuiſſe,publicatam, & etiam ſubſcriptam,vt electionem ipſam debeant confirmare,dummodo dictus præpoſitus electioni de ſe factæ conſenſerit: cum per mutuum conſenſum eligentium, & electi quaſi coniugale vinculum ſit contractum: niſi ſufficienter ſit oſtenſum eum præpoſitum morbo epileptico laborare, ſuper quo appellatum extitit contra ipſum,non obſtante appellatione,ſi qua ex alijs cauſis ſuperius memoratis fuerit interpoſita, quæ friuolæ ſunt,non obſtante eo quod poſt talem electionem ab archiepiſcopo dicitur factum: quamuis à partibus compromiſſum fuerit in eundem,cum electores ab electione non potuerint reſilire: & idem eſt ac ſi non compromiſerint.& ſi dictus præpoſitus nondum electioni factæ conſenſerit,dum tamen velit cõſentire, electionem illius debeant confirmare,dummodo morbo non laboret obiecto. No. ꝙ electio bene poteſt fieri de aliena eccleſia nõ obſtãte appellatione, ſi propter hoc interponatur. Item nota quòd vnus ſolus auditur cõtra factum aliorum iuſtam cauſam allegans. Item per conſenſum eligentium & electi, quaſi coniugale vinculum eſt contractum. Item electores poſt factam electionem variare non poſſunt; & idẽ eſt publicato ſcrutinio ante electionẽ.

† Ca.6.eo. tit.in 3. cõpilatio.

## CAP. XXI.

iij CVm † inter canonicos Saoneñ.ſuper electione Pontificis quæſtio verteretur, ad Sedem Apoſtolicã S.ſubdiaconus Saoneñ. & I. procurator capituli [e] acceſſerunt:& infrà. Propoſuit autem procurator prædictus, quòd ſinguli requiſiti communi aſſenſu in Haſteñ. præpoſitum (excepto prædicto ſubdiacono) conuenerunt; quo in ſua duritia permanente, aliorum conſenſus redactus fuit in ſcriptum publicum conſequenter. Cæterum pro parte altera fuit propoſitum ex aduerſo, quòd † cum ſeptẽ eſſent canonici Saoñ. in capitulum ſe receperunt de futura electione Pontificis tractaturi: ſed archidiacono, archipresbytero, & præpoſito dictum Haſteñ. præpoſitum nominantibus, fuit à præfato S.obuiatum,aſſerente ipſum morbo epileptico [f] laborare, pro quo alia vice tanquam inhabilis fuerat recuſatus [g], nec ad aliam [h] ec-

¶ *Glo. ſequens not. ibi eſſe capitulum, vbi eſt maior pars.&c.*

e ¶[*Capituli.*] Not. ꝙ licet diſſenſio ſit inter canonicos, & quidam agant contra alios: ibi dicitur eſſe capitulum, vbi eſt maior pars: & poſſunt cõſtituere ꝓcuratorem, & ille dicetur capituli procurator:& in conſtituendo talem procuratorẽ nõ requiruntur ſinguli de capitulo, ſed tantum illi,q ſunt maior pars: aliàs cõmitteretur falſum ſi ſingulorum nomina ibi ponerentur, alijs ignorantibus.inf. de his quæ ſi. à præla. ſine conſenſu capituli.quanto.& iſte procurator habebit expenſas de capitulo.

Ibĩ eſt capitulũ vbi eſt maior pars canonicorum.

† In aliquot vetuſtis ita: qđ cum eſſent canonici ſeptẽ Saonen. qui ſe in capitulo receperunt, de futura, &c.

f ¶[*Epileptico.*]De quibus habes 33.diſt.maritum.& c. clerici.& c.communiter diffinimus.

ADDITIO. Et ibi plenè no.in glo. magna. & 7. q. 2.in ſum.de epilepticis,& dæmoniacis,& his qui aliter vexantur, an promoueri poſſint,vel iam promoti miniſtrare debeant. Ioan.Andr.

¶*Gl.ſeq.recitetur per contrarium de decre.cum dilectus.*

g ¶[*Recuſatus.*] Per hoc videtur quòd crimen in modum exceptionis probatum in vno iudicio,pręiudicet in alio. argum.ſup.eo.ſuper eo.& 2.quæſtio.1.prohibentur.licet enim crimen in modum exceptionis probatum non infamet. inf. de ordi.cog.cum dilectus. in fin. tamen grauat eius opinionem.vnde inhoneſtum eſt admittere talem. ff. de decu. eos. & C.de adulter.& ſi libidinem.In cauſa vero criminali bene repelleretur teſtis à teſtimonio,ſi in alio iudicio eſſet repulſus, 2 probato eius crimine in modũ exceptionis, de quo grauata eſt eius opinio.infrà de teſti.teſtimonium. Sed adhuc probandum eſt ipſum morbo epileptico laborare: quia non conſtabat illum ſic fuiſſe repulſum per illam allegationem.ſed ſi de hoc conſtaret, non deberet amplius eligi. arg. ſup.de poſtu.gratum.vbi caſſatur electio illius, ſeu poſtulatio ſecundò facta, quæ primò caſſata fuit propter vitium perſonæ:vt ſup.eo.ſuper eo.

2 Adde ẽt ſi adhuc pendet cã de falſo. l. 3. §. lege Iulia. ff.de teſt.Bar.in l.Barbari*. ff. de offic. præto.

¶*Gl.ſeq.quærit,ponit opi.Lau.ſecundo Vincen. & Ioan.tertiò Tancredi,quam approbat,& contrarijs reſpondet.*

h ¶ *Aliam.*] Hic ſumitur argum. quòd non eſt electio facienda de aliena eccleſia quamdiu reperitur idoneus in eadem. Sed pone quòd maior pars capituli & ſanior eligat de alia eccleſia,& minor de eccleſia ſua:quæ illarum præualet? In hac quæſtione dicit Lau. quòd ſi duæ partes capituli eligunt de aliena eccleſia,tenet electio, quia duæ partes vicem totius capituli obtinent.ſup. eod.licet de vitanda.& j. eod. ſcriptum eſt in Apocalypſi. vbi poſtulatio facta à dua-

Maiore parte capituli eligente de aliena eccleſia, & minore de eadem, vtra electio pręualeat.

bus

bus partibus præfertur electioni factæ à minori parte: quia ſi duæ partes capituli non ſunt in eccleſia, non videtur capitulum eſſe. ff. de decre. ab or. fac. l. 3. & ff. quod cuiuſque vniuer. planc. ſed ſi non eſſent duæ partes, licet eſſet maior pars, & eligant de aliena eccleſia, non valet electio, ſi minor pars eligat de ſua eccleſia. & ſic intelligit illa iura. 61. diſt. obitum. & cap. nullus inuitus. 85. diſt. Florentinum. Vincē. & Ioan. dixerunt quòd ſemper præualet electio de propria eccleſia à minori parte facta, etiam à duobus. 1 argumē. prædictorum decretorum. & 63. diſ. literas. & C. de epiſco. & cleri. in eccleſijs. & inf. de cle. peregr. cap. vlt. & 7. q. 1. denique. & quod dicitur hic, eſt allegatio: ſed ideo hic obtinuit electio de aliena eccleſia, quia minor pars vnum elegit. ſed obſtat. inf. eod. in cauſis. & illud dicunt propter formam mandati, vt præualeret poſtulatio de aliena eccleſia electioni de ꝓpria. Tan. dixit (& melius, vt mihi videtur) quòd electio facta à maiori & ſaniori parte capituli præualet vndecunque, ſiue de ſua eccleſia eligant, ſiue de alia, dummodo aliud canonicum non obſiſtat: & hoc ſatis bene colligitur in hac decre. quia Papa rationem illam, quam hic allegabat S. ſubdiaconus, friuolam reputauit, & inhæret illi ſoli de morbo epileptico, vt inf. dicit, Non obſtante appellatione, ſi qua ex alijs ſuperius memoratis cauſis, cum eas friuolas, &c. & ſup. eod. licet. in fi. & optimè facit. inf. eod. quia propter. vbi dicit, Is eligatʼ in quē maior & ſanior pars, &c. non diſtinguendo de quacunque eccleſia. & cap. in Geneſi. & c. Eccleſia veſtra. vbi dicitur, quòd electio debet fieri à maiori parte capituli. Quid reſpondebis illis capitulis. 61. diſt. nullus. & c. obitum. & illi cap. Florentinum? Dicas quòd verum eſt quòd ita deberet fieri, & honeſtum eſſet, & de iure eſt. ſi tamen maior pars aliter facit, valet: quia in hoc renunciauit iuri ſuo, quod in fauorem ipſorum fuerat introductum. 2 Nam & optimus eligendus eſt, & melior. 63. diſt. metropolitano. & 25. diſt. c. vnum. §. nunc autem. 8. quæſt. 1. licet ergo, & tamen toleratur dummodo ſit ſufficiens. ſupra eodem. cum nobis olim. & inf. eodem. cum dilecti. vbi multi meliores erant in eccleſia, & ſufficit ne malus exiſtat. 16. q. vlt. monaſterium.

1 Secus dixerunt de vno: quia ille ſe non poteſt eligere aliunde. eccleſia non: ex quo oēs cōſenſerūt in alium: ſed ſi ſubtiliter aduertiſſent, idē eſſet de duobus. Ioan. And.

¶ Vide tex. in c. cōtingit. & ibi Innoc. hoc tit. Spec. in tit. de arbi. §. reſtat. ver. itē de ſententia. & ver. ſed nequid clericus.

2 Ad idem eſt tex. in l. quæro. §. ſi vēditor. ff. de ædil. edi. & in l. Herennius. ff. de euic.

3 Ac ſi dicat gl. ſi eo dē iure haberet eligere & cōfirmare: tunc cōfirmaret eligendo. ponit Innoc. exemplum quando qs ex conceſſione vel priuilegio habet vtrūque, per iura alleg. in prin. gl. Io. And.

*¶ Gloſſa ſeq. obijcit, & ſoluit. Item arguit negatiuè, & ſoluit contrarium.*

a ¶ *Confirmauit.*] Sed nonne eoipſo quòd elegit, cōfirmaſſe videtur, vt 63. diſt. in ſynodo. & ff. de aucto. tut. l. 1? ſed nō eſt verum. inf. de fide inſtrum. inter dilectos. ver. cæterum. & ſup. eod. cum inter vniuerſas. in fi. quoniam tanquam arbiter elegit, & tanquam archiepiſcopus 3 confirmauit. arg. ff. quando appel. ſit. l. 1. §. ſolent. ſic. inf. eod. quòd ſicut. §. præterea. ȷ̃. de conceſ. præben. poſtulaſti. Sed nunquid poteſt irritare propriam electionem ſi tempore conſecrationis, vel cōfirmationis probetur ei crimen in modum exceptionis? Argum. ꝙ non: quia cum ipſam electionem teneatur defendere, eam non debet impugnare. argu. ȷ̃. de nat. ex li. ven. c. vni. & ȷ̃. de cleri. coniuga. diuerſis fallacijs. argum. ff. de condic. indebi. frater à fratre. & ff. ſi ſerui. ven. altius. Sed non eſt ita: quia tanquam alius confirmat, & tanquam alius eligit. argu. 3. q. 7. c. infames. ver. item ſi contra patrem pupilli. & de hoc dixi plura. argumen. ſupra eod. cum inter vniuerſas.

cleſiam debere fieri tranſitū, donec reperiretur idoneus in eccleſia Saonen̄. & infrà. Poſt hæc archipresbyter pro parte altera de rato (vt dicebat) literis præmunitus, ipſe verò S. pro parte ſua, in Mediolan̄. archiepiſcopum compromittere curauerunt, † qui magiſtrum G. Modicen̄. canonicum eis dedit in epiſcopum, & etiam confirmauit [a]: & infrà. ¶ Diſ. veſtræ mandamus, quatenus cum conſtet electionem de præpoſito memorato, à maiori, & ſaniori parte capituli celebratā fuiſſe, publicatam etiam, & ſubſcriptam [b], ſi dictus præpoſitus eidem electioni conſenſerit, vt per mutuum conſenſum eligentium, & electi, quaſi coniugale [c] vinculum ſpiritualiter ſit contractum: niſi ſufficienter ſit oſtenſum, eundem morbo epileptico laborare (ſuper quo contra ipſum dicitur appellatum) vos non obſtante appellationis obiectu, ſi qua ex alijs [d] cauſis ſuperius memoratis proponitur interpoſita, (cum eas friuolas reputemus) electionem confirmetis ipſius, non obſtante quod poſt talem electionem, à præfato archiepiſcopo proponitur eſſe factū, etiam ſi à partibus in eum fuerit compromiſſum, cum electores à tali electione ſic reſilire [e] nequiuerint. Quòd ſi electores illius non compromiſerint [f] in archiepiſcopū memoratum, etiam ſi dictus præpoſitus nondum electioni de ſe factæ conſenſerit, eo tamen conſentire volente [g] (dummodo à morbo ſit immunis obiecto) vos electionem ipſius nihilominus confirmetis.

¶ Idem Prænestino Epiſcopo Apoſt. ſedis legato.

*¶ Electus à maiori, & ſaniori parte capituli, ſi eſt & erat idoneus tempore electionis, confirmabitur. ſi autem erat indignus in ordinibus, ſciētia, vel ætate, & fuit ſcienter electus: electus à minori parte ſi eſt dignus, confirmabitur.*

## CAP. XXII.

DVdum † ad audientiā noſtram quęſtione perlata,

† Ca. 7. eo. tit. in 3. cōpilatione.

*¶ Glo. ſeq. arguit, & illud reprobat.*

b ¶ *Et ſubſcriptam.*] Argu. colligitur hic à contrario, quòd ante ſubſcriptionem poſſent recedere electores ab electione. argum. inf. de cenſi. olim. & 1. q. 7. ſaluberrimum. & 64. diſtinc. quanto. Sed non eſt verum: quia poſtquam electus eſt aliquis, non poſſunt electores mutare propoſitum ſuum, dūmodo ipſe electus velit conſentire, vt inf. dicitur; imo etiā ante electionem factam, facta publicatione ſcrutinij variare nequeunt electores. inf. eod. publicato. argum. inf. eo. in cauſis. & ff. de ſer. ruſt. præd. per fundum. & ff. de regu. iur. nemo. imo ſi nollent illum eligere, in quem maior & ſanior pars cōſenſit, deberent per ſuperiorem compelli. inf. eod. publicato. quia illum tenentur eligere, ex quo iam ſic proceſſum eſt. infra eodem. quia propter.

*¶ Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Quaſi coniugale.*] Sed in veritate cōtractum non eſt vinculū coniugale per conſenſum eligentium, & electi ante confirmationem. inf. titu. proxi. inter corporalia. verſicu. vnde cum non ſit, &c. & inf. vt lit. non conteſta. quoniam. §. ſi vero. in princip. Et ideo dicit, quaſi. quia poſſet renunciare ſine licentia, ante confirmationem Papæ. argum. prædictæ decre. inter corporalia. vt ibi no. ver. ſicut autem.

d ¶ *Ex alijs cauſis.*] Scilicet quia erat de alia eccleſia, & in eadem erant idonei.

*¶ Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Reſilire.*] Contra. ſupra de poſtul. bonæ. Sed aliud eſt in poſtulatione, & aliud in electione, per quam ius acquiritur. 8. q. 2. dilectiſſimi. Et per poſtulationem ius non acquiritur. ſup. de poſtu. c. pen. imo poteſt dici quòd idem eſt, vt ſi poſtulatio ſit publicè facta in ſcrutinio, vel ſuperiori præſentata, non poſſint ab ea recedere. ſup. de poſtu. bonæ. vt dixi. ſ̃. de poſtu. c. vlt. & pen.

4 Sed hoc ideo dicit, ꝗa non poſſunt ab ea recedere, & quia vinculū illud initiatum eſt, & ideo quaſi contractum infra tit. proxi. c. vlt.

ADDITIO. Dicit Innoc. quòd etiam in electionibus, quæ de canonicis fiunt, poſt alias publicatas non licet variare. 2. q. 7. nominationes. C. de appel. qui ad ciuilia. Ioan. Andr. in nouel.

f ¶ *Non compromiſerint.*] Maximè ſupple, quia idem eſt ac ſi compromiſiſſent: vt dicitur ſupra. quia ſiue compromiſerint, ſiue non, poſſunt mutare conſenſum ſuum, vt dictum eſt.

g ¶ *Volente.*] Vt voluntas impleatur, neceſſe eſt: quia vbi eſt opus facto, voluntas non ſufficit. ȷ̃. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. conſtitutis. & ȷ̃. de biga. nuper. 5

5 Concor. tex. in l. 2. §. fin. ff. ꝙ quiſque iu. & l. 1. §. quidam Pōp. ff. de do.

DVdum.] Prima pars ponit commiſſionem prius factam. Secunda: ibi, *Ipſi verò.* ponit iudicium proceſſum. Tertia: ibi, *Cumque.* ponit vnius partis comparitionem, & alterius contumaciam. Quarta: ibi, *Geſtis.* examinat proceſſum non plenè remiſſum, ob quam cauſam ſub certa forma diffiniendum committit. Abb. Sicu.

CASVS. Vacante præpoſitura Colocen̄. eccleſiæ xiiij. de canonicis elegerunt præpoſitum ſanctorum Apoſtolorum: ſed xxiiij. præpoſitum ſancti Georgij elegerunt. ſuper iſtis electionibus fuit cauſa commiſſa quibuſdam iudicibus ſub iſta forma, Vt ſi de partium procederet voluntate, cauſam terminarent eandem: alioquin eam ſufficienter inſtructam remittant ad Sedem Apoſt. Iudices verò citauerunt partes ad

ad præſentiam ſuam: lite conteſtata receperunt teſtes: examinauerunt eligentium conſcientias, & audierunt allegationes vtriuſque partis: tandem præpoſitus ſancti Georgij dixit quòd nolebat ſtare eorum ſententiæ: vnde iudices proceſſum cauſæ ad Sedem Apoſt. deſtinauerunt, partibus terminum ſtatuẽdo, quo deberent in præſentia domini Papæ comparere, & termino conſtituto, nuncius præpoſiti ſanctorum Apoſtolorum acceſſit ad præſentiam domini Papę. ꝓpoſitus ſancti Georgij non iuit, nec pro ſe miſit alium reſponſalem. dominus Papa diligẽter inſpexit acta iudicum, & inuenit ꝙ pro præpoſito ſanctorum Apoſtolorum faciebat auctoritas, ſed pro præpoſito ſancti Georgij numerus, cũ primus à xiiij. ſecũdus verò à xxiiij. fuiſſet electus. contra præpoſitũ ſancti Georgij fuit ꝓpoſitum quòd patiebatur in ordinib. ſcientia, & ætate defectum: ſed quia allegationes ipſius, quas coram iudicibus allegauit, domino Papæ præſentatæ non fuerunt, non potuit intelligere qd reſponderet ad obiecta: & ſic non fuit cauſa ſufficienter inſtructa remiſſa, & ideo ad diffinitiuam ſententiã procedere non potuit. cómittit ergo cauſam ſub hac forma, Vt ſi notorium eſſet, vel cõſtaret per ea quæ iam dicta erant, quòd præpoſitus ſancti Georgij electionis tempore pateretur defectum in ordinibus, vel in ſcientia, vel ætate, imponerent ei ſilentium ſuper iſta præpoſitura, nõ obſtante ipſius abſentia corporali, & præpoſito ſanctorum Apoſtolorum præpoſituram adiudicarent: alioquin cum quaſi à duabus partibus ſit electus, & propter hoc appareat quòd bono zelo ipſum elegerint, impedimentis ceſſantibus, ipſius præpoſiti ſancti Georgij electionem confirmẽt, alterius electione caſſata. Nota quòd numerus qui multum excedit, præfertur auctoritati. Item cauſa non dicitur ſufficienter inſtructa, niſi allegationes vtriuſque partis iudices audiuerint. Item tempus electionis debet inſpici, an tunc debeat electus reputari idoneus. Item ad hoc quòd valeat electio, tria ſunt conſideranda in electo, ſcilicet ordo, ſcientia, & etiam tempus, & quartum additur, vt ſit legitimus.

†Coloniẽ. in omnib. manuſcriptis. & nõ nullis impreſſis.

†Quoniam ita mandauit Papa, ꝙ ſi altera partiũ nollet ꝙ ipſi iudices cauſam terminarent, cauſam inſtructã remitterent ad ipſum, aliàs non fuiſſet eis licitum recuſare.

†Hæc verba, pro ſe, deſunt in antiquis.

quòd vacãte præpoſitura Colocẽ. †eccleſiæ, in duo ſe vota eligentium diuiſiſſent: cauſam iudicibus duximus committendam: & infrà. ¶ Ipſi verò, partes ad ſuam præſentiam conuocarunt, receperunt teſtes, examinauerunt eligentium conſcientias [a], audiuerunt allegationes vtrinque. Et quoniam præpoſitus ſancti Georgij eorũ ſententiæ ſe aſſeruit nolle ſtare, proceſſum ad Sedem Apoſtolicam deſtinauerunt: † & infrà. ¶ Cumque nuncij præpoſiti ſanctorum Apoſtolorũ ſtatuto termino ad præſentiam noſtram acceſſiſſent, prępoſitus ſancti Georgij nec venit, nec pro ſe †miſit idoneum reſponſalem: & infrà. ¶ Geſtis igitur iudicum diligenter inſpectis, inuenimus quòd pro præpoſito ſanctorum Apoſtolorum auctoritas, pro præpoſito verò ſancti Georgij numerus [b] eligentium faciebat, cum primus à quatuordecim tum perſonis, tum canonicis, qui alios dignitate [c], ætate, & tempore [d] † præcedebant, ſecundus verò à vigintiquatuor fuiſſet electus: & infrà. ¶ Cum autem allegationes pro eodem præpoſito ſancti Georgij coram iudicibus ipſis propoſitæ, nobis non fuerint præſentatæ [e], propter quod non potuimus ſcire [f] per nos, quid obiecerit, vel quid reſponderit ad obiecta, ſicque cauſa remiſſa non fuit ſufficienter inſtructa, ad diffinitiuam ſententiam non duximus procedendum [g], ſed deciſionem cauſæ ipſius iudicibus commiſimus ſub hac forma; Vt ſi vel notorium eſſet, †vel per ea, quæ iam dicta erant, conſtaret, quòd præpoſitus ſancti Georgij electionis tempore [h] pateretur, vel in ordinibus [i], vel in ſcientia, vel in ætate defectum, qui eum iuxta canonum ſanctiones † impediret ad huiuſmodi officium promoueri, ei (non obſtante ipſius abſentia corporali [k]) ſilentium imponentes, præpoſito ſanctorum Apoſtolorum

†Iſte text. cotidie ad hoc allegatur ꝙ ſocii dignitate, ætate & receptionis tpe ſociũ præcedit. concor. gl. in ver. contra maiores. ca. lex. 2. diſt.

†Vide tex. in l. 1. cum gl. ibidem. C. qui & aduerſ. quos.

†Canonicas ſanctiones.

a ¶ *Conſcientias.* ] Not. conſcientias eligentium examinandas, ſicut conſcientiam accuſatoris. 2. quæſtione 7. ſi qui ſunt.

b ¶ *Numerus.* ] Ex eo quod hic dicit in fine, colligitur quòd numerus præfertur auctoritati. infra de appella. conſtitutis. non enim præferenda eſt dignitas, niſi cum numerus eſt par, vel in modicum excedit. ff. de pactis. maiorem. & infra eodem. eccleſia veſtra. vbi numerus non profuit. infra de teſtib. in noſtra. & de hoc dicemus in illa decret. eccleſia veſtra.

c ¶ *Dignitate.* ] Ecce in quibus conſiſtit auctoritas. 23. diſtinc. cap. 1.

d ¶ *Et tempore.* ] Quia ante ordinati fuerunt, vel inſtituti in eccleſia. j. de maio. & obed. c. 1.

e ¶ *Præſentatæ.* ] Et ſic non remiſerunt cauſam ſufficienter inſtructam: & ideo malè fecerunt: quia cauſam inſtructam remittere debuerunt: vt C. de appel. ne cauſas. j. de app. conſtitutis. C. de rela. l. 1. & 2.

f ¶ *Scire.* ] Sic ſ. eo. ſignificaſti.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Procedendum.* ] Proceditur tamen contra contumacem in cauſa appellationis. j. de appel. ſæpè. & C. de tempo. app. l. vlti. §. illud. Sed hæc non fuit cauſa appellationis.

¶ *Gl. ſeq. no. tempus electionis. & c. alleg. 3. iura, in contrarium alleg. duo, & ſoluit. Demum ponit Brocar. de initio ſpectando. alleg. pro initio 6. cc. & 11. ll. pro fine tria cap. & 6. leges, demum ſoluit.*

h ¶ *Electionis tempore.* ] Iſta tria præcipuè requiruntur in epiſcopo. ſup. eo. cum in cunctis. Et no. quòd in huiuſmodi electionibus tempus electionis ſpectatur, an ſint tunc idonei. inf. de æta. & quali. cum bonę. & inf. de ele. exc. mi. poſtulaſti. arg. inf. eo. auditis. Argu. contra. ſ. de poſtul. bonę. 1. j. eod. quòd ſicut. §. ſi autem. Sol. tẽpus electionis dẽt ſpectari, & ſi tunc non tenuit electio ipſo iure, non poteſt tractu temporis conualeſcere: vt in primis concord. & 16. q. 3. c. placuit. §. poteſt. verſi. quæ enim ab initio. &c. ſi verò ab initio non erat nulla ipſo iure, ſed per exceptionem poterat caſſari: tunc tractu temporis poteſt rata haberi: & ſic loquuntur contraria. 1 Item argu. eſt hic, initium ſpectãdum. 1. q. 1. principatus. & 16. q. 3. ſi ſacerdotes. & 55. diſt. pręcepta. & inf. de probatio. poſt ceſſionem. & ff. de origi. iur. l. 1. ff. de regu. iur. quod ab initio. ff. de mino. denique. §. 1. ff. de publi. iudi. is qui. ff. de iuriſd. omn. iudic. cum quædam. & j. de foro compe. propoſuiſti. & ſ. de reſcrip. eam te. ff. mand. ſi procuratorem. 1. reſpon. ff. ad Maced. ſi tamen. & ff. de pœ. l. 1. & C. de teſta. l. 1. & ff. de vac. mu. l. 2. §. qui ad munera. & ff. de pecu. licet. §. ſi filius. in fi. Arg. contra, ſcilicet finem ſpectandũ. j. de teſt. cog. c. præterea. j. de deſp. impub. acceſſit. & c. literas. ff. de ritu nup. ſi quis. ff. de iure fiſci. non intelligitur. §. ſi quis palam. ff. de iudi. cum furioſus. ff. de ſta. homi. liber homo. Inſti. de inge. §. ſufficit. & pro vtraque parte. ff. communia prædio. receptum eſt. 2 Solu. verum eſt initium fore ſpectandum in contractibus, vel quaſi, & in delictis, vel quaſi. 3 in omni enim negotio, ex quo actio oriri poteſt: & in decretis, & conſtitutionibus niſi propter fauorem aliud contingat, ſicut in matrimonio, vel libertate: vt patet per concordan. proximè poſitas. Illud quod dicitur finem ſpectandum, habet locum cum quæritur, an id dedit, vel non dedit: ſeu quando dediſſe videtur: vel quãdo poſſidet, vel reſtituit: ſiue cum capere potuit. in Authen. de nup. §. quia verò hactenus. coll. 4. & ff. de ali. & ci. leg. l. Mela. inſpicitur enim tempus, quo capax eſt. ff. de iu. fiſ. non intelligitur. §. ſi quis palã. Et ſi ago contra te, & non competit mihi ius: ſi tempore ſententiæ competit, ſequitur condemnatio. ff. de pecu. quæſitũ. ff. de rei vend. ſinautem. §. 1. ff. depoſ. l. 1. §. non ſolum.

1 Adde in quibus ſit ſpectandũ initium, uide ff. de acqui. re. do. l. qui bona. & Bar. in l. ſi vſusfructus. ff. de ſtip. ſeruo.

2 Alia iura circa idem & circa mediũ ſpectandũ, & non ſpectãdum uide inf. de cẽſi. c. 3. in glo. 2. Io. And. in nouel.

3 Adde text. & ibi Bar. in l. qđ ait. §. quod ait. ff. de adult.

i ¶ *In ordinibus.* ] Talis electio nulla eſt, & deuoluitur poteſtas eligendi ad alios, licet pauciores, vt hic patet expreſſè. & hoc intellige quando ex certa ſcientia eligitur: alias non eſſent priuati, ſi probarent ignorãtiam, & ita iſta tria, & quodlibet illorum reddunt electionem nullam, vt hic patet.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Corporali.* ] Sic inf. de re iudi. cum olim. & bene poteſt procedi contra abſentem in iſto caſu, etiam lit. non conteſt. j. vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. §. porro. Arg. contra. j. de dolo & contum. c. cum olim. vbi expectatur per annum. Sed illud in eo qui appellauit: illud quod dixi, quòd poteſt procedi contra abſentem, legitimè eo citato, intelligas: vt j. de appel. c. per tuas.

a ¶ *Im-*

a ¶[*Impedimentis.*] Propoſitis contra ipſum in ætate, in ordinibus, in ſcientia, & in literatura.

B*Onæ memoriæ.*] Qui per impreſſionem laicorum aliquem poſtularunt, ipſo iure ſunt priuati poteſtate eligẽdi. hoc dicit, ſecundum intellectũ qui multũ placet Inn. hæc tñ lectura non multum cõuenit huic literæ, ſed allegationi contentæ in antiqua. Item legitur ſecundum eundem Inn. alio modo. ſecundum quem hoc dicit: Qui poſt, & contra appellationem legitimã aliquem poſtularunt, ipſo facto ſunt priuati poteſtate eligendi: & ad alios licet pauciores poteſtas deuoluit. hæc etiam lectura non multum congruit literæ: ſed magis elicitur ex antiqua. Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima ponitur factum, & ſub certa forma facti commiſſio. In ſecunda: ibi, *Licet autem*. proceſſus factus iuxta dictã formam. In tertia: ibi, *Contra legati.* oppoſitio cõtra proceſſum legati, & reſponſio. In quarta: ibi, *Nos igitur*. motus principis, & confirmatio proceſſus. Abbas.

præpoſiturã adiudicárent eãdem: alioquin (cum in eũ non ſolum plures, ſed duæ penè partes cõnuenerint, & impedimentis [a] ceſſantibus appareat, quòd eum bono zelo elegerint) præpoſiti ſanctorum Apoſtolorum electione caſſata, electionem confirmarent ipſius, & ei facerent tanquam præpoſito reſponderi.

¶ Idem canonicis Maguntinenſibus.

¶*Recipientes poſtulatum ad eccleſiam tanquam inſtitutum, vel adminiſtrationem, ante admiſſionem poſtulationis à ſuperiore factam, priuati ſunt poteſtate eligendi, & ad alios licet pauciores deuoluitur poteſtas eligẽdi: et ſi omnes priuati ſunt, deuoluitur ad Papam in eccleſiis cathedralibus. h.d. ſecundum principaliorem intellectum, qui magis congruit literæ.*

C*asvs.* Vacante eccleſia Maguntina, præpoſitus S. Petri Maguntini, & quidam alij, qui tunc erant abſentes, nec ad eandem eccleſiam accedere poterant, mandauerunt capitulo Maguntino, vt ſine ipſis non procederent ad electionẽ paſtoris, & ne ſecus facerent, appellauerunt, capitulum Maguntiñ. non obſtante appellatione, poſtulauit epiſcopum Vormacieñ. appellans ne præpoſitus & alij contra ſuam appellationem attentarent. & licentia Papæ nec petita, nec habita tranſiuit dictus Vormacieñ. epiſcopus ad eccleſiã Maguntiñ. & canonici auctoritate propria receperunt eundem: quo facto præpoſitus, & alij qui tunc erant abſentes, videntes quòd capitulum appellationi de ipſis factæ non detulerat, & dictum Vormacieñ. epiſcopum ſine licentia Papæ receperat, illi qui cum præpoſito erant, licet pauciores numero, intelligentes ius eligendi propter aliorum delictum ad ipſos deuolutum fuiſſe, dictum præpoſitum in archiepiſcopum elegerunt. iſtud negotium per partes delatum ad Sedẽ Apoſt. fuit. Auditis, quę partes proponere voluerũt: quia de allegatis à partibus domino Papæ plenè non conſtitit, mandauit epiſcopo Præneſtino, vt ſi dictus Vormacieñ. epiſcopus recepiſſet eccleſiam Maguntiñ. quo ad temporalia, vel ſpiritualia, vel miniſtraret in ea, poſtulationem de ipſo factam irritam nunciaret: de gratia concedens eidem eccleſiã Vormacieñ. cum de iure eſſet vtraque priuandus. quod ſi parere contemneret, priuaretur vtraque. poſtmodum verò inquireret, vel requireret de ipſius præpoſiti electione veritatem: & ſi conſtaret ei de vi, quam ipſe præpoſitus, & ſui metuebant, electionem confirmaret ipſius, non obſtãte ꝙ poſt appellationem fuiſſet electus: quia alij qui appellationi non detulerant ipſius, contra appel. ipſam opponere non valebant: cum fruſtra imploret legis auxilium, qui committit in legem. Prætereà nõn poterat ei opponi ꝙ eſſet à pauciorib. electus: quia cum ipſi appellationem interpoſitam contempſiſſent. & præter licentiam Papæ recepiſſent dictum Vormacieñ. epm, ſe reddiderunt indignos. Si vero non recepiſſet, quo ad temporalia, vel ſpiritualia eccleſiam Maguntiñ. tunc legatus requireret tam de electione, quàm de poſtulatione, & inquiſitionem ad Sedem Apoſt. deſtinaret. legatus verò licet oĩa eſſent notoria, quæ contra Vormacieñ. epm opponebantur, ad maiorem tamen cautelam multos teſtes ex parte præpoſiti inductos recepit. Vnde ipſe ſecundũ mandatum Papæ poſtulationem de epo Vormacieñ. factam penitus caſſauit, & electionem præpoſiti confirmauit, & ipſum cõſecrauit. quo facto nuncij vtriuſque partis ad Sedẽ Apoſ. acceſſerunt. ex parte Vormacieñ. epi proponebatur contra factum legati, ꝙ eo non citato & ſuis ſequacibus proceſſiſſet. Rñdit Papa, ꝙ exceſſus notorius examinatione non indiget: quia factum iſtud notorium erat, & omnia præſumuntur legitimè facta, quæ facta ſunt à legato: nec poſſent probare ꝙ citati non fuerunt: quia negantis factũ nulla eſt probatio ſecũdum rerum naturam: quia & ſi qlibet de ſe diceret quod non fuit citatus, ſinguli eſſent in ſuis teſtimonijs ſingulares: & ſicut ad ipſum legatũ ſecurè nuncium tranſmiſerunt, ita potuerũt procuratorẽ idoneum deſtinare. Dñs Papa auditis quæcunq; partes proponere voluerunt, quamuis propter auctoritatem iudiciariam præſamãtur quæ à legato facta ſunt, eſſe legitimè acta: plus tamen illam rationẽ aduertit, ꝙ aduerſarij ipſius præpoſiti ex tribus cauſis præmiſſis in tantum ſe reddiderũt indignos, ꝙ contra ipſum præpoſitum non deberent audiri: & ideo qđ factum eſt de ipſo præpoſito, per eos non poteſt impediri: imo & ſi electores ꝑpoſiti ſimiliter deliquiſſent, & ſe reddidiſſent indignos, ad Papã fuiſſet eligendi poteſtas deuoluta: quare potuiſſet prædictum prępoſitum pręficere eidem eccleſiæ in paſtorem. Super his igitur habito tractatu diligenti caſſationẽ poſtulationis de Vormacieñ. epo factæ ratã habuit Papa, & electionem præpoſiti confirmauit. No. ꝙ eps qui ſine licentia Papæ tranſit ad aliam eccleſiam, hoc ipſo dẽt eam perdere, & ẽt propriam. Item canonici qui ſine licentia Papæ ipſum recipiunt, priuati ſunt ptãte eligẽdi, & ptãs ad alios deuoluitur, licet ſint numero pauciores. Item qui non defert appellationi aduerſarij ſui, contra ipſam appellationem nõ debet opponere: quia fruſtra implorat legis auxiliũ, qui cõmittit in legem. Item quæ à iudice fiunt, præſumuntur legitime acta, quamdiu contrarium non oſtendatur. Item negatiua directè probari non põt. Item teſtes ſingulares non valent. Item ſicut mittit quis nuncium, ita poteſt mittere procuratorem: & ſic ꝑ nuncium non excuſatur quo minus contumax iudicetur. Itẽ cùm omnes canonici in electione delinquũt, ad ſuperiorem deuoluitur eligendi poteſtas. Item electio ſiue poſtulatio quæ nulla eſt, non impedit electionem ſecundam.

CAP. XXIII.

B*Onæ* † memorię Maguntiñ. archiepiſcopo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, & quibuſdam petentibus Vormacieñ. epiſcopum, quibuſdam verò archiepiſcopũ veſtrum tunc præpoſitum ſancti Petri Maguntiñ. ſibi eligentibus in paſtorem: Præneſtino epiſcopo à Sede Apoſtolica legato dedimus in mandatis, vt ſi eundem epiſcopum, quo ad temporalia, vel ſpiritualia recepiſſe conſtaret [b] eccleſiã Maguntiñ. vel miniſtraſſe in temporalibus, aut ſpiritualibus in eadem: poſtulationẽ factam de ipſo nunciaret [c] irritam: & infrà. Deinde inquireret de ipſius electione archiepiſcopi veritatem: & ſi ei de vi [d], quã ipſe, & ſui metuebãt [e],

† Ca.8.eo. tit. in 3.cõpilatio.

b ¶[*Conſtaret.*] Nam ſi hoc eſſet, de iure communi debuit perdere primam & ſecundam. 12. q. 1. epiſcopus. & c. ſi quis epiſcopus. & ĵ. de transla. quanto.

c ¶[*Nunciaret.*] ſimile ſup. eo. qualiter. & ĵ. de præben. cap. cum iam dudum.

d ¶[*De vi.*] i. violenta impreſſione inferenda. ſic inf. eo. cum Vintonieñ. vt notatur in caſu, ſed ibi fuit illata.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, an vocatus ad electionem qui iuſtè timet venire, teneatur committere, & olim tenuit quòd ſic. In additione diſtinguit inter impedimentum propriũ, & commune.*

e ¶[*Metuebant.*] Si citati non poterant venire ad eccleſiam cathedralem, debebant conſtituere procuratores, qui vice fungerentur illorum. infra eodem. quia propter. & ſic videtur quòd non valuiſſet eorum appellatio, quo minus alij procedere potuiſſent. Non credo quòd hodie valeret talis appellatio, quia ex quo maior pars citat minorem, ſi iuſta cauſa impediti venire non poſſunt, conſtituere debent procuratorem. infra eodem titulo, quia propter. aliàs credo quòd electio maioris partis præſentis valeret per eandem conſtitutionem, quia propter. Si autem maior pars canonicorum iuſta de cauſa eſſet abſens, nec poſſet venire ad eccleſiam, in qua debet electio celebrari, & ſint in loco in quo debent ad electionem vocari, ſatis credo quòd minor pars debet ire ad maiorem ſi poteſt, & econuerſo. aliàs ad locum communem conueniant omnes, vel cõſtituant procuratores,

res,

conſtaret [a], (eo non obſtante, quòd poſt appellationem ad nos interpoſitam fuerat in ipſius electione proceſſum, cum alij, qui appellationi ad nos interpoſitæ, ne ſine ipſo, ac ſocijs eius haberent in electione proceſſum, non duxerint deferendum, vti contra ipſum hac exceptione [b] non poſſent: quia fruſtra legis auxilium inuocat, qui committit in legem: †vnde nec ab eis poſſe obijci videbatur, quòd idem eſſet à paucioribus ſecū dum eorum aſſertionem electus, cum ipſi appellationem ad nos legitimè interpoſitam contemnentes, & præter licētiam [c] noſtrā recipientes epiſcopum memoratum, reddiderint ſe indignos,) electionem archiepiſcopi confirmaret [d]: & infrà. ¶ Licet autem eſſent notoria, quæ contra dictum Vormacieñ. epiſcopū, & eius fautores fuerant obiecta, prædictus tamen legatus ad maiorem cautelam, multos teſtes recepit [e] ex ipſius archiepiſcopi parte productos: vnde ipſe iuxta mandati noſtri tenorem procedens, poſtulationē factam de Vormacieñ. caſſauit [f]: & electionem archiepiſcopi memorati (quamuis à pauciſſimis [g] celebratam) curauit auctoritate Apoſtolica confirmare, ipſumque ordinauit in presbyterum: & tandem in archiepiſcopum conſecrauit: & infrà. ¶ Contra legati verò proceſſum hoc facere videbatur, quòd nō citatis Vormacieñ. epiſcopo, & eius fautoribus, proceſſiſſet. Porro exceſſus notorius [h] examinatione non indiget, † & pro his, quæ à iudice ſunt acta, præſumitur, [i] quòd omnia ritè fuerint celebrata, quamuis [k] & quòd citati non fuerint, non poſſet de facili comprobari: quia negantis factum [l], per rerum [m] naturam nulla eſt directa† ꝓbatio: cum etſi quilibet de ſe poſſet aſſerere, quòd ad eum citatio minimè perueniſſet, ſinguli tamen veſtrum eſſent ī ſuo teſtimonio ſingulares [n]. Ad ipſum quoque legatum

res, ſi ire non poſſunt. j̄. co. quia. 23. diſt. in nomine Domini. ver. ſi. vbi dicitur ꝙ ſi electio Papæ in vrbe Romana fieri nō poteſt, exeant ad locum idoneum. ſed in caſu huius decre. aliud erat impedimentum, in quo abſentes non debebant ire, nec dare procuratores. timebat enim vim ſibi fieri in electione. i. violentā impreſſionem, & ſic non habuiſſent liberam poteſtatem eligendi, nec eorum procuratores, & ideo tenuit eorum appellatio propter iuſtum metum impreſſionis. & ita ſolus talis timor ſufficit, licet impreſſio ſecuta nō ſit. 1 vnde de hoc mandauit Papa inquiri. arg. opp. ff. locati. habitatores. §. vlti. & l. item queritur. §. exercitus. aliàs autē non debebant ire, vel ſi aliud iuſtum impedimentum habebant, cōſtituere procuratores; aliàs procedere debēt ad electionem, ex quo vocati erant per illam conſtitutionem, quia propter. In ſpirituali verò ſicut in carnali matrimonio debet eſſe liber cōſenſus: aliàs nullus eſſet conſenſus. j̄. de ſponſa. c. cum locum. Maguntini fauebant Philippo, per cuius potentiam Vormacieñ. epiſcopus fuit poſtulatus, & intruſus. ꝓpoſitus iſte fauebat Ottoni, qui electi erant in diſcordia; vnde timebant ipſe, & ſui ꝙ non poſſent liberum habere conſenſum in electione: vnde appellauerunt ex illa cauſa, quæ iuſta fuit: vnde in locum ſecurum vtrique parti conuenire debebant. Bernar.

1 Tex. eſt in l. ſed & ſi mi. in gl. 1. ff. ad l. Aqu. & in l. 1. in gl. fi. C. vnde vi & Inſti. de inter. § recuperādæ. in gloſ. in verſi. lapides.

† Concor. tex. in l. auxiliū. ff. de minor. & in l. fi. §. ſin vero poſtquā. C. de iure deliberandi.

a ¶ *Conſtaret.*] Aliàs non valuiſſet appellatio: vel poſſet ſuppleri: maximè ſi vocati non fuiſſent.

AddITIO. Hoc verum quo ad caſſandam poſtulationem, ſed non quo ad confirmandam electionem. j̄. eo. bonę. Io. And. in nouella.

b ¶ *Exceptione.*] j̄. de appel. c. an ſit deferendum. & c. conſtitutis. & j̄. de vſu. quia fruſtra. ff. de mino. auxilium. & 17. q. 4. frater noſter. 12. q. 2. de viro.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

c ¶ *Licentiam.*] Vnde priuandi ſunt poteſtate eligendi illa vice. inf. de transla. quanto. quæ poteſt aſſignari contra id: quia hic ipſo iure fuerunt priuati poteſtate eligendi, vnde tenuit electio poſtea facta. ſed ibi dicit Papa, ſuſpendimus. ibi, ſoluitur.

d ¶ *Confirmaret.*] Quod ſi eccleſia Magunti. tali modo non recepiſſet: tunc legatus de vtraque inquireret: & cauſam inſtructam ad Sedem Apoſt. remitteret.

e ¶ *Recepit.*] Et ita quandoque probatur, & examinatˉ quod notorium eſt. arg. 24. q. 1. pudenda. in fi. & 11. q. 3. eorum qui accuſantur. quoniam licet aliquid manifeſtum ſit, eius tamē interpretatio non eſt negligenda. ff. de ven. inſpi. l. 1. §. nihil. quamuis nihil tam indubitatum eſt, quin recipiat quandam ſolicitam dubitationem. in auth. de tabellio. circa medium conſtitutionis. colla. 6. & ita potius recipiuntur hic teſtes ad cautelam, quàm de iuris neceſſitate. Vel quia ex ſuperabundanti aliquid probatur. ff. de manumiſ. cauſam. in prin. quia ſi tranſiuit, non potuit non eſſe notorium. j̄. de transla. cap. quanto. vel forſan quia non erat notorium.

Notorium quādoque probatur & examinatur.

f ¶ *Caſſauit.*] i. reprobauit, vel irritam nunciauit: vt patet. ſ̄. quia conſtitit ei ꝙ adminiſtrauit, & cepit eccleſiam præter auctoritatem Apoſt. Sedis.

g ¶ *A pauciſſimis.*] Sic ſ̄. de poſtu. gratum.

h ¶ *Notorius.*] vt 2. quæſtio. 1. de manifeſta. & inf. de accuſ. euidentia.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per contrarium de decre. quoniam contra.*

i ¶ *Præſumitur.*] Sic j̄. de renun. in præſentia. & inf. de re iudi. ſicut. inf. de proba. poſt ceſſionem. & 2. q. 6. hoc etiam placuit. ff. de publ. quantę. Sed hodie non præſumitur pro iudicis proceſſu in præiudicium alterius, niſi quatenus conſtiterit legitimis documentis. j̄. de proba. quoniā contra.

k ¶ *Quamuis.*] id eſt, quia. Sic ponitur. j̄. de iureiuran. quemadmodum. verſ. quamuis interdum, &c.

l ¶ *Negantis factum.*] Sic inf. de renun. ſuper hoc. & j̄. de prob. quoniam contra falſam. 6. q. vlti. actor.

¶ *Gl. ſeq. primò dupliciter exponit tex. Secundò diſtinguit triplicem negatiuam. & in prima dupliciter ſubdiſtinguit.*

m ¶ *Per rerum naturam.*] i. ſecundum curſum cauſarū. C. de reb. credi. in bonæ. vel per rerum naturam, id eſt, ſecundum naturalem probationem, id eſt, ꝑ cauſam rerum, quoniā ea quæ non ſunt, non probantur per aliquā cauſam. Eius enim qđ non eſt, nulla eſt cauſa. Non enim rō prius quàm perſona quęrenda eſt. ff. de iur. cod. q. dam referunt. §. 1. ſed ea quæ ſunt, probantˉ. Vel dic, per rerum. i. cauſarum naturam, i. conſuetudinem. Conſuetudo enim eſt altera natura. q. d. ſecundum ſolitum curſum cauſarum negatiua non poteſt probari. De hac negatiua no. ꝙ tribus modis dicitur. Eſt enim negatiua facti, iuris, & qualitatis. Negatiua facti duplex eſt, pura & ſimplex, quæ nō habet determinationem loci, vel tpis, vel alterius rei. Et hæc negatiua pura, & ſimplex probari non poteſt directè, vel indirectè, vt ſi aliquis dicat ſe nunquam fuiſſe citatum: vel ſi quis dicat ſe non contraxiſſe cum Berta: & de tali negatiua loquitur hic, & 6. q. vlti. c. accuſator quod aſſeuerat. vñ onus probandi transfertur ad aduerſarium. & hoc ideo, quia negationum non ſunt cauſæ, vt dixi. 2 Si autem adijciatur tp̄s, vel locus, vel aliquid conſimile, tunc poteſt probari indirectè: vt j̄. de teſti. ex tenore. & c. ſeries. & C. de contrah. & cōmit. ſtipu. l. optimam. vt ſi exhibeatˉ inſtrumentum. in quo ſtipulatio contineatur facta tali die, & loco, vt in prædictis iuribus. Non ob. quod dicitur. j̄. de prob. tertio. & j̄. de teſti. tā literis. in fi. quia ibi non probatur directè, vel indirectè, ſed præſumptiuè. Item negatiua facti ꝓbatur, cum habeat in ſe implicitam affirmatiuam, vt ſi dicatur: Ego non ſponte renūciaui. q. d. coactus renūciaui. & hoc dēt probari ab eo, ꝗ hoc negat. j̄. de renun. ſuper hoc. Item negatiua iuris bene probatur, vt ſi negas emancipationem rectè factam: hoc ipſum ꝓbare debes. ff. de prob. ab ea parte. §. 1. quia qui negat aliquid iuſtè factum, dicit illud iniuſtè factum; vnde illud probare debet. Negatiua qualitatis dicitur illa: Iſte non eſt idoneus: hic negatur qualitas. &, Hic nō eſt legitimus, iſte non eſt diligens, non eſt ſoluendo. hoc poteſt, & debet probari ab eo, qui hoc dicit, quia quilibet præſumitur idoneus, niſi probetˉ contrarium. j̄. de præſumpt. c. dudum. & j̄. de ſeru. in or. fa. c. vno. & ff. de leg. 2. cum quidam. & l. cū pater. §. rogo. & C. de inoff. teſt. omnimodo. arg. contra. C. de proba. ex perſona.

Qualiter ſit intelligendū, negatiuā directe probari non poſſe: & quotuplex ſit negatiua.

† Vide l. ſi verò. §. qui pro rei. cū gl. in verſi. euidentiſſime. ff. qui ſatiſd. cog. & in l. ea quidē. C. de accu.

† Dictio, directa, deeſt in antiquis.

2 Adde de modo probandi negatiuā, & per quem debeat ꝓbari, in l. 2. & ibi Cy. C. de iure emp. & in l. in contractib. §. 1. & ibi Bart. C. de non numer. pecu. & vide plene ꝑ Franciſcū Herculanū in tractatu de ꝓbatione negatiuæ.

¶ *Gl. ſeq. decla. tex. per locum à diuiſione. quærit argu. pro. ſoluit contrarium. iterum quærit & ſoluit. tertiò quærit, alleg. negatiuè, & ſoluit.*

n ¶ *Singulares.*] Et ſic eſſet inſufficiens teſtimonium illorum. j̄. eo. c. cum dilectus. & j̄. de accu. c. cum dilectus. in fi. 3 Si aūt vnus iuraret de facto alterius, ſubiret anceps periuriū:

3 Concor. tex. in l. ob carmen. §. fi. ff. de teſta. & in c. 1. de contro. īueſti. & ibi Bal. col. 10.

quod

quod eſſe nõ debet.ff.de in li.iuran. videamus. ff.rerum amo. l.Marcellus.niſi forte ſic iuraret, Ego iuro ꝙ ille non fuit citatus,quòd ego ſciam.ſimile j̃.de pur.can.quotiens.in fin.ſic 8.q.3.Artaldus.in Auth.de hære.& fal.§.ſi verò abſunt.colla. 1.aliàs eſt ſub §. ſancimus. vbi dicitur quòd teſtes iurent ꝙ non ſint conſcij alicuius malignitatis factæ ab hærede, hoc eſt dicere quod ipſi ſciant. Sic patet quòd nullus poteſt probare ſe non fuiſſe citatum, ſed illi incumbit probatio, qui dicit aliqnem fuiſſe citatum, non ei qui negat. legatus enim eos citauit: quod apparet ex eo,ꝙ ad legatum nũcium deſtinarunt,& ex eo ꝙ dicit, omnia præſumuntur legitimè acta. aliàs ei incumbit probatio, qui dicit aduerſarium fuiſſe citatum,non ei qui negat. Sed nonne capitulum erat excuſatum,ſi quilibet de capitulo iuret ſe nõ fuiſſe citatum? Videtur ꝙ ſic.Negatiua enim probatur per iuramentum ipſius negantis.ff.de iureiu.l.3.§.quacunque.& j̃.de teſtib.cap. præſentium. lib.6.& licet ſit probatum de capitulo, non tamen ſinguli probant de ſe: ſed talis probatio non releuaret capitulum.Sed qualiter probabit capitulum citatum? Dico ꝙ per hoc, ꝙ literæ citationis diriguntur prælato, & aliquibus maioribus de capitulo.arg.s̃.de poſtulat.ad hoc. 44. diſt. comeſſationes.in fi.& j̃.de ſimo.veniens.Inſtit.de iure nat.§. ſenatus.& ff.de condit. & demonſtra.municipibus. argum.j̃. de procurat.capitulo vltimo.Vel ſi non habetur illorum copia, ſufficit legi literas publicè in capitulo, ſiue in clauſtro præſentibus,qui inueniuntur.infra de do.& contum. capitulo,cauſam quæ.& capitulo vltimo, & infra de cler.non reſid. capitulo,ex tuæ. & interrogandi ſunt vicini, ſiue parochiani ſi volunt defendere. ff.ex quibus cau.mai. ergo.& ff.de liber. agno.l.j.ff.de dam.infe.l.4.§.prætor. Sed ſi literæ præſententur prælato,& aliquibus de maioribus,vel ſoli prælato,& ipſe occultauerit literas,nec præſentauerit eas capitulo, & non vadat,vel mittat ad iudicem, & ſic iudex reputans capitulum contumax, totum capitulum ſuſpendat, vel excommunicet, nunquid illi qui nihil ſciuerunt, ſunt excommunicati? Videtur quòd non: nam propter contumaciam procuratoris dominus non punitur.ff.ſi quis ius di.non ob.l.1.§.ſi procurator.& infra, vt lite non conteſt.capitulo j.in fin.vbi innuitur à contrario ſenſu, quòd propter contumaciam procuratoris dominus excommunicari non poteſt,ſi dominus ignorauerit. Sed hoc tutius videtur, quòd capitulum petat abſolutionem, quia præſumptio non modica eſt contra ipſum capitulum: niſi capitulum doceret ſe neſciuiſſe: ſed non de facili poſſet hoc probare.argum.quòd poſſet.infra de probat. tertio.& capitulo vltimo,argum.quòd capitulum ſit excommunicatũ.arg.j̃.de ſent.excom. c.Romana. §. vlt. Bernard.

Negatiua probatur ꝑ iuramentũ negantis.

(ſi voluiſſent) ſecurè [a] potuiſſent procuratorẽ idoneum deſtinare,ſicut nuncium [b] deſtinarant: & infrà. ¶ Nos igitur etſi propter auctoritatẽ iudiciariam præſumamus pro his, quæ acta ſunt à legato: illi tamen plus innitimur rationi, ꝙ aduerſarij archiepiſcopi, ex tribus cauſis [c] prædictis,ſe vſq; adeo reddiderũt indignos, ꝙ contra eũ non debebant audiri: vnde quod de ipſo factum fuerat, non poterat impediri per eos: quin etiã ſi electores eiuſdẽ partis pariter deliquiſſent, vt ſe reddidiſſent indignos,ad nos [d] deuoluta fuiſſet

*¶ Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

a *¶ Securè.*] Alioquin ſi non potuiſſet ire ſecurus, poterat legitimè appellare ab eo, niſi ſecurum locum eidem prouidiſſet. infra de app. cap.ex parte. & infra vt lit.non conteſt.c. accedens. ſed hoc fuit falſum, vt hic dicit. & ſi hoc eſſet, tamen potuit mittere procuratorem: ſicut miſit nuncium. infra de appellat. capit.conſtitutis. & hic. Sed nunquid tenetur quis mittere procuratorem quando ipſe ire non poteſt, puta quia ſibi locus eſt ſuſpectus,vel aliàs impeditus? Non credo,quia nemo compellitur mittere procuratorem,præcipuè in magnis cauſis,vt erat iſta: vt infra de procurat.querelam. vbi de hoc, ſed mittere debet, qui proponat exceptionem,aliàs teneret excommunicatio pro contumacia.infra de appellat.capit.ſi duobus.

*¶ Gloſſa ſequens notat,& ſignat contrarium.*

b *¶ Nuncium.*] No.ſimplicem nuncium nõ audiri. 1 arg. de procur.alia quidem.& j̃.de do.& contu.c.cum dilecti.arg. contra.Inſtit.per quas perſonas nobis acquir.§.j.& ff.depoſiti.l.j.§.ſi te rogauero. & j̃.de offic.deleg.c.prudentiam.

1 Adde q̃ debent cõcurrere, vt eis credatur per l.quis decurio. C. de fal.

ADDITIO. ſecundum Io.Prima pars vera quo ad agendum, vel defendendum. Secunda quo ad excuſandum vel denunciandum.Hoſt. j̃.de procurat.capit.querelam. & adde quod not.de appellat.capit.cum parati. Ioan.Andr.

*¶ Glo.ſeq.princ. & fin.exponit dupliciter quod dicit de tribus cauſis, item miſcet duo contraria, & ſoluit opin. interſerens quòd hoc capit.contineat gratiam: quod reprobat.*

c *¶ Cauſis.*] ſcilicet quia non detulerũt appellationi,& quia indignum ſine licentia Papæ receperunt, & quia citati non venerunt, & etiam quia idem epiſcopus ſine licentia Papæ tranſiuit.Contra s̃.eod.conſiderauimus.contra j̃.eod.c.auditis.vbi vtraque caſſatur,quia factæ fuerunt electiones poſt appellationem, & prima non caſſata, facta fuit ſecunda. idem debuit hic fieri, quia vtraque poſt appellationem facta fuit.Præterea & econtra opponitur, eo ipſo ꝙ primi poſtulauerunt poſt appellationem ſine alijs, non fuerunt ipſi priuati poteſtate eligendi, quia alij potuerant cõſentire, & renunciare appellationi.s̃.de poſtula.bonæ.2.& in prædictis decret.conſiderauimus.& capit.auditis.ergo ſecunda electio debuit hic etiam caſſari, cum prima poſtulatio non fuerit nulla ipſo iure.Solut.per talem poſtulationem factã poſt appellationem,nullum ius fuit acquiſitum, vel gratia, quam petere poſſet, & poſtulantes poterant reſilire à tali poſtulatione,cum nondum eſſet præſentata ſuperiori. s̃.de poſtulat. bonæ. & ſic habebant adhuc poteſtatem eligendi: & poterant cum alijs eligere, ſi voluiſſent: ſed poſteà cum receperunt eum ſine licentia Papæ in contemptum ipſius, cum nõ poſſent: tunc primò amiſerunt poteſtatem eligendi, & magis deliquerunt,quàm ſi indignum ſcienter eligerent, & plus eſt ipſo facto delinquere quàm verbo, & plus eſt contemnere legem viuam, quàm mortuam: 2 vt patet in integra, & ſic penes illos remanſit ius eligendi, quamuis eſſent numero pauciſſimi. ſupra de poſtulat. gratum. & appellationem non poſſunt opponere, cum ipſi contra appellationem deliquerint, & contumaces fuerint: & ita ex tribus cauſis prædictis ſe fecerunt indignos. Sed ex vna præcipuè amiſerunt poteſtatem eligendi,recipiendo illum ſine licentia Papæ: aliàs ſi non recepiſſent illum, non amiſiſſent poteſtatem eligendi, vt patet in integra. Quidam dicere voluerunt, quòd hæc decr.continet gratiã: ſed forſan hoc dicunt qui intelligunt hãc decr. quòd hæc electio facta fuiſſet antequam Maguntini recepiſſent Vormacieñ. vel adminiſtraſſet. & ſi hoc fuiſſet (qđ non eſt verum) gratiam contineret. Vel dic ex tribus. Præſumptione, ſcilicet quia virum paſtorali dignitate præditum contra formam canonicam non ſolum eligere, ſed etiam recipere præſumpſerunt: Contemptu,quia poſtquam procurator eorum noſtras literas reportauit, quibus mandabatur ꝙ ſi Vormacieñ. epiſcopus in temporalibus,& ſpiritualibus miniſtraſſet, ipſius caſſaretur electio, ipſi poſtmodum quaſi electo ſuo, ſicut ex eorum literis apparet, quibus cum electum ſuum nominant,temerè paruerunt: Et blaſphemia, quia legatum noſtrum quantum in eis fuit infamantes, eum fuiſſe corruptum pecunia ſunt mentiti. hæc litera eſt in regiſtro. & ſic ex tribus cauſis reddiderunt ſe indignos, vnde non debent audiri.s̃.eo.conſiderauimus. vt ſequitur in glo.

2 Text.eſt in l.ſi pupilli.§.j.ff.de edendo.& in l. prætor.inprin.

*¶ Glo.ſeq.reci.per opin.Lau.& contrariam Tan. quam approbat.In additione diſtinguit inter eccleſias cathedrales,& alias. Item an propter negligentiam,an ex delicto priuentur. In fi.ponit opin. contrariam.*

d *¶ Ad nos.*] Dixit Laud.ꝙ cum ſimul omnes delinquunt eligendo indignum: tunc tantum transfertur poteſtas eligẽdi ad ſuperiorem. 3 Si verò ſecundi poſt electionem priorum ſimiliter eligant indignum, reuertitur poteſtas eligendi ad priores: & facit pro eo quod dicit in litera: Pariter: & j̃. eod.cum Vintonieñ.Sed Tan.dicit non eſſe verum,imo ſiue ſimul,ſiue ſeparatim deliquerunt, transfertur poteſtas eligendi ad ſuperiorem,ſicut hic dicit. Et illud aduerbium, Pariter,non notat identitatem temporis ad peccandum 4, quòd exigatur vt ſimul delinquant,ſed vitij ſimilitudinem. Et illa decret.cum Vintonieñ.non facit pro eo,quia ibi tantum vna pars peccauerat,eligendo indignum hominem illegitimè natum,propter quod ius eligendi ad alios fuit deuolutum: & illi licet quodammodo deliquerunt, eligendo per impreſſionem, non amiſerunt ius eligendi: & tunc primi & ſecundi ſimul poſteà debent eligere, vt ibi dicitur. Sed vbi vtraque pars peccat eligendo indignum in electione epiſcoporum, & eorum ſuperiorum, ſiue eodem tempore, ſiue diuerſis peccent, ſemper transfertur eligendi poteſtas ad dominum Papam, vt hæc litera dicit. ſic,infra de conceſſio. præbend. quia diuerſitatem. & non reuertitur ad primos, ſicut dixit Laudeñ. & eodem modo intellige ſupra eodem.

3 No.Bar. in l. cũ qui dã.2. ff. de leg.2.& habetur in c. dudũ. hoc titu.

4 Ad idẽ eſt tex.in l. ſi fundus. §.ſi duo pariter. ff. de pign.& l.ſi is cui. ff.de don. cauſa mor.

hac vice [a] ordinatio eccleſiæ Maguntineñ. quare dictum archiepiſcopum ſine iuris iniuria potuiſſemus eidem eccleſiæ præficere in paſtorem. Super his ergo habito diligẽti tractatu, caſſationem poſtulationis factæ de Vormacieñ. epiſcopo ratam habemus: electionem memorati † archiepiſcopi confirmantes [b].

¶ Idem clericis ſanctæ Agathæ.

*¶ Sufficit electo ad obtinendum, docere eligentem fuiße in quaſi poßeſſione tempore electionis, licet non probet quòd proprietas iuris eligendi ad illum pertinet.*

C A P. XXIIII.

QVerelam †, quam G. tituli S. Vitalis presbiter Cardinalis per œconomũ eccleſiæ veſtræ, cuius idem Cardinalis eſt gubernator, contra P. presbyterum eccleſiæ ſancti Saluatoris, ſuper eccleſia ipſa propoſuit, C. † Papa prædeceſſor noſter nobis in minori officio conſtitutis, audiendam commiſit [c]. ¶ Petebat igitur œconomus, præfatum P. ab eccleſia ſancti Saluatoris (quam in præiudiciũ veſtræ eccleſiæ, ac iniuriam Cardinalis prædicti occupare præſumpſerat) remoueri: cum ipſa eccleſia pertineat ad eccleſiam ſanctæ Agathæ pleno iure: petens [d] penſionẽ ſexdecim denariorũ Papieñ. debitam eccleſiæ ſanctæ Agathæ, pro eadem eccleſia de Thermis, ſibi reſtitui, de nouo ſubtractam. Prædictus verò P. reſpondebat, quòd ipſe nullã iniuriam irrogauerat Cardinali: nec in pręiudicium eccleſiæ veſtrę receperat dictam eccleſiam, cum hęc ad illam nullo iure pertineat, nec aliquam ſibi debeat reddere penſionem; ſed ipſe per electionem populi, ad quem de antiqua

† Vox, memorati, deeſt in antiquis.

† Capit. 9. eo. tit in 3. compilat. & pro intellectu vide Matthæum de Afflictis deciſ. 395.

† Celeſtinus.

ti. cum in cunctis. §. clerici. quod debet intelligi ſecundum iſtam, vt ad Papam eligendi poteſtas transferatur: ſecus eſt cum clerici ſunt negligentes in eligendo, quia tunc deuoluitur eligendi poteſtas ad proximum ſuperiorem. j̃. eod. ne pro defectu. In electionibus verò inferiorum prælatorum, cum eligitur, vel confirmatur indignus, ſeruari debet quod dicitur. ſ. eod. cum in cunctis. §. vlt. & j̃. eod. nihil. Sed in caſu negligentiæ ſeruatᷣ qd̃ dicitur j̃. de conceſ. pręben. nulla, exceptis abbatijs, vbi dantur tres menſes tantum, vt dicit decre. illa, ne pro defectu. Et ꝙ c. cum in cunctis, debeat ſic intelligi, ex eo patet, ꝙ Papa in c. cum in cunctis. §. clerici, non dicit ad quem deuoluatur eligẽdi poteſtas: vnde debet intelligi ꝙ ad ipſum debet deuolui, cum in inferioribus dignitatibus dixit ad quos deuoluatur poteſtas eligendi cum eligitur, vel confirmatur indignus, vt eo. c. §. vlt. vt quod de minoribus conceſſit, de maioribus prohibuiſſe videatur. Alij dicunt, ꝙ ad proximum ſuperiorẽ deuoluitur poteſtas eligendi, & hic nõ erat ſuperior, niſi Papa. & idem dicunt in caſu negligentiæ, vt dicit. cap. ne pro defectu. Bernard.

A D D I T I O. Primum dictũ approbatur. j̃. eo. quamquam. lib. 6. vbi ſatis de hoc in glo. vt plenè ſcias. Ioan. Andr.

1 Hæ duæ gloſſulæ in verbo: Hac vice, & in verbo: Cõfirmantes, non ſunt Bernardi, ſed aliorũ additiones.

a ¶ *Hac vice*] Hoc 1 ideo dicit: quia qui malè eligunt, non puniuntur niſi ſemel tantum. j̃. eod. tit. cap. auditis.

b ¶ *Confirmantes.*] 1 In no. dicit quòd debuit dicere, Duximus confirmandam, ſcilicet quondam: ſecundum quod in penult. glo. ibi notatur.

Q*verelam.*] Primò ponitur facti narratio. Secundò cauſæ diffinitio: ibi, *Nos igitur.* Prima pars facit tria. Primò narrat cauſæ commiſſionem. Secundò duplicem actoris petitionem. Tertiò rei reſponſionem. Secunda duo facit. Nam primò diffinit primum articulum cũ expreſſione cauſæ, & quadam determinatione. Secundò diffinit ſecundum articulum cum eadem determinatione. Abbas.

C A S V S. Populus eccleſiæ ſancti Saluatoris cum eſſet in quaſi poſſeſſione præſentãdi rectorem in ipſa eccleſia, P. preſbyterum elegit in rectorem eccleſiæ S. Saluatoris, & per Cardi. ſanctæ Suſannæ in ipſa fuit inſtitutus. G. tituli S. Vitalis presbyter Card. per œconomũ eccleſiæ ſanctæ Agathæ, cuius Cardinalis ipſe eſt gubernator, mouit qõnem contra dictum presbyterum ſuper eccleſia S. Saluatoris. Cauſa iſta fuit commiſſa dño Innocentio per Celeſtinum dum erat Cardi. corã quo petebat œconomus S. Agathę dictum P. presbyterum ab eccleſia S. Saluatoris remoueri, quam occupauerat in præiudicium eccleſiæ S. Agathæ, & in iniuriam Card. cum ipſa eccleſia pertineat ad eccleſiam S. Agathæ pleno iure. inſuper petebat pẽſionem xvj. denariorum Papieñ. eccleſiæ ſanctæ Agathæ debitam pro eccleſia S. Saluatoris ſibi reſtitui de nouo ſubtractam. Ex aduerſo reſpondet P. presbyter prædictus, ꝙ ipſe nullam iniuriam fecit Cardi. nec in præiudicium eccleſiæ S. Agathæ receperat eccleſiam ſancti Saluatoris, cum eccleſia S. Saluatoris nullo iure pertineat ad eccleſiam ſanctæ Agathæ, nec ſibi debet reddere aliquam penſionem: cum per electionem populi (ad quem pertinet de antiqua conſuetudine) per Cardinalem ſanctæ Suſannæ (ad quam ipſa pertinet eccleſia) fuerat inſtitutus. lite conteſtata & receptis probationibus hincinde, mortuo Celeſtino ſucceſſit ei Innocentius. ipſe rationibus vtriuſque inſpectis abſoluit ipſum presbyterum ab impetitione œconomi ſanctæ Agathæ ſuper electione, & inſtitutionę facta de eccleſia S. Saluatoris, imponendo ſilentium ſuper his œconomo ſanctę Agathæ, quia cõſtitit ꝙ populus S. Saluatoris erat in quaſi poſſeſſione præſentandi clericum, quando ipſum presbyterum elegit ad illam, & ꝙ eccleſia ipſa ſpectat ad titulum S. Suſannæ in ſpiritualibus pleno iure, ſalua quæſtione ſuper iure patronatus inter eccleſiam S. Agathæ, & populum S. Saluatoris. Item quia conſtitit ꝙ penſio xvj. denariorum Papieñ. monetæ fuit ſoluta eccleſiæ ſanctæ Agathæ annuatim pro eccleſia S. Saluatoris in Thermis per multa tempora, ſed de nouo ſubtracta: reſtituit eccleſiam S. Agathæ, in eundem ſtatum percipiendi prædictam penſionem ab eccleſia ſancti Saluatoris in Thermis, & condemnauit prædictum presbyterũ ad ſolutionem penſionis prædictæ ſubtractæ, ſalua quæſtione proprietatis inter ipſas eccleſias. Not. quòd per ſolam præſentationem factam ab eo, qui eſt in quieta poſſeſſione præſentandi, licet dominus non ſit, acquiritur ius in eccleſia, ita quòd poſtea non remoueretur ſi ius præſentandi alij adiudicaretur. Item ſententia lata ſuper poſſeſſione non præiudicat proprietati. Item ſpoliatus reſtitui debet ante quæſtionem proprietatis.

*¶ Gloßa ſequens arguit ad quæſtionem dominicalem alleg. duo contraria & ſoluit.*

c ¶ *Commiſit.*] Argum. ad quæſtionem dominicalem, quòd ſi ille à quo appellatur, efficitur eiuſdem iuriſdictionis, cuius eſt ille, ad quem appellatur, quòd nihilominus poteſt de cauſa cognoſcere. ff. de iud. ſi is qui Romæ. argum. contra. ff. de iudic. iudicium. & l. mortuo. & l. Iulianus. Tamen honeſtius eſt quod cauſam deleget, imo videtur quòd teneatur cauſam illam delegare. ff. de iuriſd. omn. iudic. l. prætor.

*¶ Gloßa ſequens arg. & allegat 5. iura, ſecundo op. de contrarietate petitionis, & ſoluit.*

Duæ actiones ſimul pponi poſſunt in eodẽ libello.

d ¶ *Petens.*] Et ita patet quòd duæ actiones ſimul proponi poſſunt in eodem libello. infra de capitulo mo. capit. dilectus. & infra de cau. poſſeſſ. cum eccleſia. & capitulo ſequenti. & ff. famil. erciſcun. hæredes. §. de pluribus. ff. de actio. empt. & vend. l. non eſt nouum. & l. ſequen. Sed videtur quòd iſte œconomus non fuiſſet audiendus: quia videbatur contrarius in ſua petitione. petebat enim illum Petrum remoueri ab eccleſia, ab eodem petens penſionem ſibi reſtitui: iſta duo contraria videntur, quòd remoueatur, & penſionem ſoluat. ſi enim condemnaretur vt remoueretur de eccleſia, qualiter condemnaretur ad penſionem præſtandam? Sic enim condemnaretur qui non eſt prælatus. vnde ſententia illa non præiudicat eccleſiæ; ſed contraria petens non auditur. infra de appellat. ſollicitudinem. & 23. q. 7. quòd autem. 74. diſt. geſta. C. de mune. pat. profeſſio tua. lib. 10. & j̃. de iud. examinata. Dico ꝙ illa non obſtant: licet enim petatur remoueri, interim tamen tanquam legitimus adminiſtrator eſt habendus. 8. q. 4. nonne. & accuſato reo poteſt ſolui quod debetur ei. ff. de ſol. reo. & econuerſo à reo accuſato poteſt peti quod debet. ff. eodem. ſed nec illud. & ſi tibi legatus ſit vſuſfructus, tributa præſtare debes. ff. de vſufruct. relicto. & l. ſi pendentes. §. vltimo, & quia iſte ſic agebat, &c. ff. ad Macedonian. l. 3. & infra de offic. delegat. coram. & ſi remoueretur, nihilominus condemnaretur ad ſolutionem penſionis nomine eccleſiæ: & teneret talis condemnatio: nam ſicut condemnatur ſuo nomine, ita poſſet condemnari nomine eccleſiæ. argumen. 16. quæſtione 4. volumus. & infra vt lite penden. quaſi per totum.

A D D I T I O. Vel dic quòd licet remoueatur, condemnari poteſt ad penſionem ſubtractam. 10. quæſt. 2. §. hoc ius. & §. qui rem. Ioan. Andr.

a ¶ *Con-*

a ¶ *Conſuetudine.*] Quæ prouenit ex iure patronatus, quæ dat ius eligendi. infra de cau.poſ.cap.cum eccleſia.& infra de his quæ fiunt à prælat.ſine conſen.cap.c.ca noſcitur.

¶ *Gl.ſeq.no.ꝙ in perſonam procuratoris,&c.inducit 4.iura & rationem:alleg.contrariū,& ſoluit ſubdens circa prin.tres opi. demū dat tutū conſiliū.*

conſuetudine [a] † pertinet electio †, à Cardinali ſanctæ Suſannæ (cui eadem eccleſia tāquam capella ſuo titulo in ſpiritualibus eſt ſubiecta) canonicè fuerat inſtitutus:& infrà. ¶ Nos igitur rationibus vtriuſque partis auditis, dictū P. ab impetitione œconomi [b] veſtri ſuper electione, ac inſtitutione de ſe facta in eccleſia ſancti Saluatoris abſoluimus, & ſuper his prefato œconomo ſilentium duximus imponendum: cum nobis conſtiterit, quòd populus in quaſi poſſeſſione præſentandi clericū exiſtebat, quando ipſum presbyterum ad illam elegit: & eccleſia eadem ſpectat ad titulū ſanctæ Suſannæ in ſpiritualibus pleno iure, ſalua quæſtione ſuper iure [c] patronatus inter eccleſiam veſtram, & populum ſæpedictæ eccleſiæ ſancti Saluatoris. ¶ Quia verò fuit liquidè comprobatum, ꝙ pēſio ſexdecim denariorū Papienſis monetę, fuerit clericis eccleſiæ veſtrę, ꝓ eccleſia Saluatoris de Thermis †, annuatim per multa tēpora [d] ꝑſoluta, ſed de nouo ſubtracta: nos in eundem ſtatum [e] percipiēdi huiuſmodi de eccleſia ſancti Saluatoris de Thermis, eccleſiam veſtram decernimus reducendã: & ad ſolutionem penſionis ſubtractæ condemnamus presbyterum antedictū, ſalua quęſtione proprietatis īter eccleſias memoratas.

† Vide tex. in l.2.&ibi Bar.C.quæ ſit lon.conſuetu.& in authē. hoc ius porrectum.C.de ſacroſ. eccl.glo.in l. rem nō nouam. C.de iud.

† Dictio, Electio, deeſt in antiquis codicibus.

¶ Idem.

¶ *Eligētes ſcienter indignū, priuati ſunt poteſtate eligendi, in electione quæ primò occurrit facienda.*

CAP. XXV.

CVm † Vintonieñ. eccleſia paſtore vacaret, archidiaconus cum ſuis fautoribus Salubrieñ. decanum, Prior verò,& complices eius præcentorem Lincoñ. in epiſcopum elegerunt: & infrà. Licèt igitur omnes in communi de faciēda electione tractauerint [f]: quia tamen nequiuerunt eſſe concordes [g], infecto negotio, ad nos habuere recurſum: & hi quidem, qui præcentorem elegerant, aſſerebant quòd illi, qui decanum elegerant, eligendi erant poteſtate priuati, pro illa maximè cauſa, ꝙ hominem non legitimè natum ſcienter [h] eligere præſumpſerunt: vnde ſecundum Lateraň. † concilium, & eligendi hac vice perdiderant po-

† Cap.10. eo.tit.in 3. compilat.

† Conciliū Lateraň. ſub Innocentio iij. capit.25.

b ¶ *Oeconomi veſtri.*] Concipiēda ſunt ergo verba ſn̄iæ in pſonā ꝓcuratoris, vel ſyndici, nō principalis pſonę. j. de cenſi.c.olim. & j.de capel. mo.dilect⁹.C.de ſent.& interlo.l.j. ff.de neg.ge.liberto. §.vlt. Si .n.dn̄s deberet condemnari, quare ergo procurator caueret de iudicato ſoluēdo? Arg.cōtra. j.de ꝓb.licet.ſed ibi cōdemnat̄ cōe Fauētiæ in pſonam procuratoris, qa in eo dat̄ actio iudicati, ff.de re iud.ſi ſe nō obtulit. & ideo neceſſario dn̄s, ſ.cōe Fauentię, condēnat̄. Vel dicas in ſpiritualib. cauſis in pſonā dn̄i debet fieri cōdemnatio, in cauſis matrimonialibus, 1 & criminalib. j.de proc.tuæ fraternitatis.ar.C.de iureiur. l.vlt. Sed dn̄s M. dixit, ꝙ tūc procurator eſt condemnandus, qn̄ dn̄s nunq̃ cōparuit in iudicio: qa dn̄s litis factus eſt, alioquin dn̄s condemnabit̄,& non ꝓcurator.C.de ſent.& interl.om.iud.l.j.qa tunc nō fuit procurator dn̄s litis, qn̄ poſt litē cōteſt. dat̄ procurator.& ar.ad hoc. ff.de his qui no.in fam.furti. §.ſi quis dn̄s. Io.B.& T.dn̄t ꝙ ſiue ab initio, ſiue ex poſtfacto ꝓcurator interuenit, in perſonā procuratoris formāda eſt ſn̄ia. C.de ꝓc. nihil arbitramur.& ff.de neg.geſt.liberto.§.vlt.& ff.de procu. qui proprio.in princip.& l.licet in popularib.in fi. Vt aūt nō incidas in aliqd̄ periculū, vel dubiū, formare debes ſn̄iam in perſonā vtriuſq;, ſ.dn̄i & ꝓcuratoris ſui, ſic: Talē procuratorē talis,& ipſum dn̄m cōdēno, vel abſoluo, 2 & ita ſaluabis vtrāq; opinionē:& ita ſeruat̄.ar.j.de fi.inſtr.c.inter dilect.ī fi.

1 Conſulit Hoſt.in his ſic pronunciari: Pronuncio Titium maritū Seiæ, & Tit.procuratorem eius nomine ad matrimonium dequo agebatur condemno, ꝓcipiēdo ut dictus Titius deinceps ei adhæreat ut uxori:& tā in lecto q̃ extra, maritali affectione pertractet. infra de ſpō. ex parte. & cap. ueniens. Ioā. Andr.

† In quibuſdam antiquis ita: In terminis.

2 Concor. text.in l.in ſumma. §. ſi. de re iudic.& in l. ſi. ff.de exceptio. rei iud.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Super iure.*] Sed nōne petitoriū & poſſeſſorium deducta ſunt in iudiciū? quarè ergo nō fit condēnatio ſuper iure patronatus? ita videt̄ in verbis illis vbi rn̄ſum fuit: Cum hæc capella ad illā nullo iure ptineat,&c.ſimile j.de cau.poſ.cū eccleſia.& c.ſe.& c.cū dilectus. Sed hoc hodie ideo eſt: qa populus nō fuit in iudicio,& ea q̃ ſunt inter pſbyterū facta,& Cardinalē S.Vitalis nō piudicant populo: qa res inter alios,&c. j.de fi.inſtr.inter dilectos.ff.de re iud.ſæpè.& j.de re iud.c.cū ſup controuerſia.& c.pen.& eſt notabile qd̄ hic dicit̄: vt ſi electus impugnet̄ ꝙ ſit electus à non dn̄o, ſufficit ei ꝓbare ꝙ eligens erat in quaſi poſſeſſione eligendi: licet alter obtineat poſtmodum in petitorio. j.de iure patr. conſultationib. & c. cum propter diſcordias. vnde inſtitutus ad præſentationem populi non perdet eccleſiam. ſed ſi altera eccleſia euincat poſteà ius patronatus, debet ab ea iterum præſentari: vt per hoc ſit in quaſi poſſeſſione iuris ſui, ſcilicet patronatus. infrà de iure patronat.ſi verò.& capit.cum propter diſcordias.

d ¶ *Tempora.*] Infra de cenſib.capit.peruenit.contra.ſed illud in petitorio: hoc in poſſeſſorio.

¶ *Gl.ſeq.alleg.legem in contrarium, quam dupliciter ſoluit.*

An lite pēdente conductor, pēſionem ſoluere teneatur.

e ¶ *Statum.*] Et de iure, quia conductor lite pendēte, debet ſoluere penſionem. 16.q.4. volumus. & j.vt lit.pend.quaſi ꝑ totum.& C.locati.ſi quis conductionis.Arg.cōtra. C.de agri. & cenſi.litib.lib.11.vbi dicitur, ꝙ lite pendente colonus denegat domino penſionem, niſi diutius eam ſoluiſſet. Sed ibi dominus agebat petitorio,& non poſſeſſorio. vel ibi nolebat colonus reſtituere penſionem, quia dicebat ꝙ ille non erat dominus, qui ab initio dederat ei rem,& tūc ſequeſtratio fit, 3 niſi longo tēpore ſoluiſſet: vt ibi dicitur,& eſt ſpāle.

3 Concor. text. cum not. in l.1. C. de ꝓhi. ſeq. & in l. imperatores. §.ſi. & ibi Bart. ff. de app.

C*Vm Vinton.*] Diuidit̄ principaliter in tres partes, qa in prima ponit vota eligentiū diuiſa, & allegationes vnius partis. In ſecunda, ibi: *Illi verò*. ponit allegationes alterius partis. In tertia: ibi, *Nos igitur*. ponit ſententiam. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante 4 eccleſia Vintoñ. archid. cū ſuis ſequacibus elegit Salubrieñ. decanū, illegitimè natum ſcienter: prior & complices ſui elegerunt præcentorē Lincoñ. pro iſtis duabus electionibus partes iuerunt ad curiam. Papa auditis ꝓbationibus vtriuſq; electionis, inuenit vtranq; electionē contra formam electionis attentatam. Prima electio archidiaconi de Salubrieñ. decano per inordinatā præſumptionem facta fuit, de hoīe .ſ.illegitimè nato; ſecunda de præcentore Lincoñ. per violētam impreſſionem. Vnde Papa habito fratrū conſilio vtranq; caſſauit. poſteà verò aliquot diebus elapſis, pars illa quæ præcentorem elegerat, ad dn̄m Papā accedēs quoddā exhibuit inſtrumētum ſignatum cum ſigillo conuentus, in quo continebatur, quòd Vintonieñ. conuentus vices ſuas commiſerat priori, & quibuſdem fratribus ſuper electione facienda in præſentia domini Papæ; vnde petebat prior & ſui licētiam eligendi. Papa illud inſtrumētum fecit exhiberi alteri parti: quod ab omnibus extitit approbatum. Papa quęſiuit ab illo priore,& ſuis ſocijs, vtrum vellent admittere alios ad electionem celebrandam,& ipſi reſponderunt ꝙ ſaluis exceptionib. quas contra illos habebant, admittere volebant: & ſic proteſtatione præmiſſa, omnes ſimul in cōi fuerunt ad tractandum de electione: ſed non potuerunt concordare de alia perſona eligenda cōiter: & ſic infecto negotio habuerunt recurſum ad Papā: & illi qui præcentorem elegerant, dicebant illos qui Salubrieñ. decanum elegerant, iure eligendi ipſo iure priuatos: quia hominem illegitimè natum ſcienter elegerant, vnde ſecundū concilium Lateraň. eligendi poteſtatem perdiderant: & beneficijs eccleſiaſticis per triennium carere debebant: petentes à Papa vt ſuper hoc interloqui dignaret̄. Alij verò ad hoc reſpondebant, ꝙ ille decanus Salubrieñ. per Apoſt.ſed. legitimari promeruit. dn̄s Papa ſuper hoc conſiderans, ꝙ prior & ſui poſt primā electionē ſuam admiſerāt alios ad celebrandam ſecūdam,& Lateraň. concilium vna vice tm̄ punit hm̄oi præſumptores, interloquendo pronunciauit illos eſſe admittendos: quia electio quam modo facere volebant, non iam ſecunda erat, ſed potius tertia concurrebat. Bernardus.

4 Hic caſus Bernardi gloſſatoris eſt, & in antiqs codicibus reperitur.

Nota. ꝙ qui ſcienter indignum eligit, amittit poteſtatem eligendi, & deuoluit̄ ad illos qui nō peccauerūt. Itē per hoc probat̄ ꝙ ille canon, cum in cunctis, eſt canon latæ ſn̄iæ. Itē illi qui amiſerunt poteſtatem eligēdi, poſſunt admitti ad electionem ab illis, ad quos eligendi poteſtas fuerat deuoluta.

f ¶ *Tractauerint.*] Poſt illas duas caſſatas.

g ¶ *Concordes.*] De perſona aſſumenda, concordes tamen erant de electione facienda: vt poſteà ſequitur.

h ¶ *Scienter.*] Quoniam ſi ignoranter, tunc non ſunt priuati; vt ſupra eodem. innotuit.

testatem, & per triennium eccleſiaſticis beneficijs carere debebant. ¶ Illi verò taliter reſpondebant, quòd licet is, quem elegerant fuiſſet minus legitimè natus, per gratiam tamen Apoſtolicæ ſedis legitimari promeruit [a]: & hoc aſſerebāt ſe legitimè probaturos. ¶ Nos igitur attendentes ꝙ † iſti [b] poſt primam electionē, admiſerant [c] illos [d] ad celebrandā ſecundā: & quòd decretum memorati concilij decreuit, huiuſmodi præſumptores vna vice dumtaxat eligendi poteſtate priuatos †: quoniam electio, quam coram nobis celebrare [e] volebant, non iam ſecunda, ſed tertia cōcurrebat [f], ad eligendum illos cenſuimus admittendos [g].

† In codice Barbatiæ ita; qđ iſti qui elegerunt præcentorem, poſt primam &c.

† Vide l. 2. cum not. p Bart. ff. de excuſ. mu. & in l. 2. & l. ſerui. ff. de opti. lega. Cyn. & Pet. in 7. q. C. de contrah. empt.

¶ Idem Abbati Ciſtercieñ. R. & P. monachis Fontis † Frigidi.

† Aliàs, mōtis.

*¶ Eligens ſcienter indignum in epiſcopum, eſt ob hoc ſuſpenſus à beneficijs eccleſiæ per triennium, nec poteſt interim ad dignitatem illius eligi, vel aßumi.*

CAP. XXVI.

† Cap. 11. eo. tit. in 3. compilat.

PEr † inquiſitionem, quam de mādato noſtro feciſtis ſuper ſtatu epiſcopatus [h], & epiſcopi Tholoſani, perſpicaciter intelleximus, quòd Maſcaron cancellarius iuratus aſſeruit ſe ſciuiſſe pro certo, R. olim Tholoſanū epiſcopū, &

a ¶ *Promeruit.*] Hæc fuiſſet bona allegatio, ſi eam probaſſent, [ſi ſuper epiſcopatu fuerat ſpecialiter diſpenſatum. j. de conceſ. præben. cum dilectus.]

b ¶ *Iſti.*] Scilicet prior, & complices eius, qui non peccauerunt eligendo præcentorem.

¶ *Gl. ſe. obijcit, et ſoluit.*

c ¶ *Admiſerant.*] No. ꝙ ſemel approbatū eſt, reprobare nō poſſunt. ff. de neg. geſt. l. Pomponius. ff. de adul. l. ſi vxor. & 8. q. 2. dilectiſſimi. ſ. eo. cū inter canonicos. & 32. q. 5. horrendus. & ſic illos admittēdo ſibi præiudicauerunt, & ius ſuum amiſerūt, quo poterāt illos repellere ea vice, & ſic proteſtatio ſua nō profuit, contrarium faciendo. ſic. ſ. de conſtit. cum M. Ferrar. Præterea quare eos admiſerunt cū eſſent ſuſpenſi ipſo facto auctoritate concilij Lateraū. ſ. eo. tit. c. cū in cunctis. cum ſi elegiſſent, eorū electio debuit caſſari. ſ. de conſuet. cū dilectus. & j. de cle. exc. mini. poſtulaſti? Dicas, ꝙ illi qui eligunt indignum, priuati ſunt quantū ad alios qui non peccauerunt: ſed quātum ad ſe non eſt poteſtas eligēdi ligata, quin bñ poſſint eligere, ſi ab alijs admittanī: ſicut poteſtas celebrandi in clerico peregrino non eſt ligata quantū ad ſe: ſed quantum ad alios, quia celebraret ſi permitteret. j. de cleric. peregr. tuæ. ſic in monacho, qui publice celebrare non pōt, tñ non eſt ſuſpēſus: quia ſi inuitareī à populo, & permittereī ab epo, poſſet celebrare. 16. q. j. c. adijcimus. §. ecce in hoc. Et licet iſti ſint ſuſpenſi à beneficio, non impediuntur eligere: quia talis ſuſpenſio non repellit eos ab electione: nec etiam à diuinis officijs. vnde omnia negotia tam ſpiritualia quàm temporalia poſſunt exercere, & tpe talis ſuſpenſionis deberent etiam officiare: quia in pœnam talis ſuſpenſio introducta eſt, tñ modicā ſuſtentationē debent tunc habere, ne ex toto egeant. ADDITIO. Sed ſi tales ſuſpenſi à beneficio, haberent patrimonium, vel aliud vnde viuere poſſent, tunc ex beneficio nihil habere deberent. Ioan. Andr.

Suſpenſio à beneficio quem effectū habet.

d ¶ *Illos.*] Scilicet qui elegerant decanū non legitimè natū.

e ¶ *Celebrare.*] Cum haberent mandatum à capitulo: vt dixi in caſu, ſecundnm quod patet in integra, aliàs non poſſent eligere. ſupra eod. tit. cap. innotuit.

¶ *Gl. ſeq. quærit, & dupliciter ſoluit, contra primam ſolutionem quam approbat, obijcit, & reſpondet.*

f ¶ *Tertia concurrebat.*] Sed quo reſpectu dicitur tertia? Poteſt dici ꝙ prima electio fuit illa decani non legitimè nati: ſecunda fuit præcentoris, quæ non impediebatur per primā, cum illi qui elegerant decanum, eſſent eligendi poteſtate priuati: ita ꝙ non poterant obijcere aliquid contra ſecundam, in quo tm̄ puniuntur, quia in prima quæ facienda occurrit poſt illam, in qua delinquunt, priuati ſunt tm̄ poteſtate eligēdi, & non in tertia; ſed ſecunda fuit hic caſſata, & ita ius eligendi deuolutum fuit ad omnes, vn. de modo tertia concurrebat facienda: à qua illi non repellebantur: imo admittebantur auctoritate prædicti canonis, & iſte videtur bonus intellectus. Et ſic ex duabus cauſis iſti, qui primo peccauerunt debebant admitti, ex eo ꝙ iſta tertia concurrebat, vt dictum eſt, & ex eo ꝙ alij admiſerant illos ad tractandum de electione; ex eo enim ſolo admitterentur ad ſecundam, in qua non deberent admitti: quia poſtquàm res iam non eſt integra, nō poſſunt illos repellere. j. eo. in cauſis. & res de facili ad ſuam naturam reuertitur. ff. de pact. l. ſi vnus. §. quod ſi non vt totum, & ff. de iuſt. & iure, l. pen. & etiam ſi non admiſiſſent illos, debebant nihilominus admitti: & ſic vtroque caſu debent admitti. Et hoc ſatis colligitur ex litera. ſed obuiat huic intellectui litera iſta. Iſti poſt primam admiſerant illos ad celebrandum ſecundam. Sed hoc exponit in fi. alij volunt dicere: Prima dicií electio præcentoris, quæ fuit caſſata: Secūda electio appellaí tractatus, in quo fuerunt admiſſi, & pro vna electione reputaí, quia ſi non admiſiſſent illos, poterant ſoli procedere ad electionem: & pro iſtis facit optime quod dicitur in litera: Iſti poſt primam admiſerant illos ad celebrandum ſecundam, & econtra; & ita intellexit T. & bene concordāt literæ; & dicebat T. ꝙ electio decani, & electio præcentoris reputabantur pro vna electione: quia ſimul factæ fuerunt, vt dicebat: ſed hoc eſt falſum: imo in diuerſis temporib. factæ fuerunt: vt patet in integra. 1 ſecundum ꝙ dicitur in caſu: & electio decani appellaí prima, & electio præcentoris fuit ſecūda, & hæc quæ modo imminet facienda, dicií tertia reſpectu illarum: & qđ dicií, Iſti poſt primā: id eſt, poſt ſecundam, quę dicií prima reſpectu iſtius, quæ imminet facienda; & quia illa nulla fuit, & qđ nullum eſt, nec primum, nec ſecundum dici pōt: etiam verum eſt ꝙ poſt primam de decano, quę in veritate fuit, admiſerūt illos: ſed nō ad ſecundam factam de præcentore: & qđ dicit: Ad celebrandam ſecundā, ſcilicet reſpectu ſuæ quæ caſſata fuit: & qđ dicit: Tertia concurrebat, eſt verè tertia reſpectu duarū, quæ caſſatæ fuerunt: & ſic prior intellectus potior videtur.

1 Hoc non patet in antiqua cōpilatione, nā ibi etiā eſt truncatus textus, pōt tamen patere in integra, quā vidit Bernardus.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium de decret. cum ſuper. & ſoluit.*

g ¶ *Admittendos.*] Arg. contra. j. de off. dele. c. cum ſup abbatia. vbi iudex q priuatus erat iuriſdictione, non potuit poſtea aſſociari ad iudicandū. Alia rō eſt in iudicibus, vbi .n. nō pōt vnus procedere cū alio q iuriſdictionem nō hēt, nec pōt is q habet iuriſdictionē, ei dare iuriſdictionē, vel eum ſibi aſſociare, 2 qn iam ex toto deſijt eſſe iudex: & ſi hoc faceret, à non ſuo iudice dicereī factum: & ideo quicqd ſimul faciunt, nō tenet: confitendo p conſequens ſe nō poſſe ꝓcedere ſolū: & ita ille qui habebat iuriſdictionem, perdit illā: vt dicit illa decr. cum ſuper. In eligentib. ſecus eſt: quia licet illi qui poſſunt eligere admittāt illos q priuati 3 erant per culpā ſuam, nō perdunt ipſi ius eligendi: qa poſſunt renunciare iuri ſuo. nec illi ſunt priuati perpetuo, ſed vna vice tantum. vnde poſſunt parcere illis ſi volunt, ſed in iudicibus non eſt ita. Bern.

2 Concor. no. in l. nemo poteſt. ff. de leg. j. & in c. qđ ſedē. in gl. 1. de offic. ordin.

3 Et ſic erant clerici alias vocem habētes vel habere volentes. ſecus ſi admitterēt laicos: vt ius habentes. infra. c. maſſana. ſecundū Inno. & Cōpo. Ioan. Andr.

PEr *inquiſitionem.*] Primò ponit confeſſionē præpoſiti, ex qua infert. Scđò ipſius indignā promotionē: ibi, *Cum igitur.* Tertiò mandat ipſum amoueri: ibi, *Quocirca.* Abb. Sicul.

CASVS. cum eccleſia Tholoſana infamata fuiſſet ſup quibuſdam exceſſib. mandauit Papa quibuſdam vt inquirereī ſuper hoc veritatem tam in capite quàm in membris. inquiſitores ad Tholoſañ. eccleſiam accedentes acceperunt iuramenta canonicorum, & in illa inquiſitione quidam Maſcaron cācellarius iuratus aſſeruit ſe ſciuiſſe pro certo Ro. olim Tholoſañ. epiſcopum & amicos ipſius antequam ipſe Robertus eligeretur habuiſſe colloquium cum quibuſdā canonicis nominatim expreſſis, ac eos precibus ſolicitaſſe vt ipſum R. in epm eligerent, & vidit, & audiuit qñ eps ipſe confeſſus fuit in præſentia quorundam canonicorum pręſtitiſſe iuramentū quibuſdam canonicis, qui ſuæ primæ electioni fuerant aduerſati, credens pro certo ꝙ iuramentum illud præſtitum fuit, vt eligeretur ex pacto. Item dixit idē Maſcaron, ꝙ ipſemet poſt electionē R. caſſatam domum epalem nomine ipſius R. detinebat, & recipiebat redditus epales, quos expendebat in negotijs ipſius R. Iudices dubitauerunt qualiter dictus Maſcaron puniri deberet. Papa ſuper hoc conſultus reſpondet: Cum ergo dictus Maſcaron dictum R. ſimoniacū ſcienter elegerit in epm ſicut ipſe ſuo iuramēto aſſeruit, & ſic beneficijs eccleſiaſticis ſe reddidit indignū, in ꝑpoſitum Tholoſañ. poſt eligi nō potuit. Vnde mādat Papa inquiſitoribus ipſis, vt ipſum ab officio ꝑpoſituræ amouētes, virum idoneū faciant aſſumi ad ipſam. No. q ſcienter indignum eligit, indignus efficií beneficijs eccleſiaſticis, ita quòd interim de iure non poteſt eligi.

h ¶ *Epiſcopatus.*] Cum agií de ſtatu eccleſiæ, recipiunī teſtes tā contra ꝑlatum, q̄ contra oēs de eccleſia. j. de accu. qualiter & qñ. etiā lite non cōteſtata, ſi per contumaciā ſe abſentāt. j. vt lit. non conteſt. c. qm̄ frequēter. §. ſunt & alij. Sed cōſpiratores cōtra illum, cōtra quē conſpirauerūt, admittēdi nō ſunt, ſed ſuper ſtatu eccleſiæ admittunī. j. de re iud. cum I. & A.

a ¶ *Amicos.*]

amicos [a] ipſius, ante ſuam electionem habuiſſe colloquium [b] cũ quibuſdã canonicis nominatim expreſſis, eoſque ſolicitaſſe [c] precibus, vt ipſum eligerent in epiſcopũ: ſeque vidiſſe pariter, & audiuiſſe quãdo prædictus epiſcopus recognouit [d] in quorundam canonicorum præſentia, ſe canonicis illis, qui aduerſati fuerant ſuæ primæ electioni iuraſſe, credens pro certo quòd iuramentum illud illicitum fuit, & pręſtitum, vt idem R. eligeret̃ ex pacto: & quòd ipſemet † poſt electionem ipſius caſſatam, domum epiſcopalẽ eius nomine detinebat [e], recipiens quoſdam redditus, & prouentus, quos de ipſius conſcientia, & conſenſu, in eiuſdem negotijs expendebat. ¶ Cum igitur talem [f] ſcienter [g] in epiſcopum eligendo (ſicut ipſe ſuo iuramento firmauit) eccleſiaſticis beneficijs reddiderit ſe indignum [h], graue gerimus, & moleſtum, quòd Tholoſañ. præpoſito in epiſcopum Conuennarũ electo, idem Maſcaron in præpoſitũ dicitur ſubſtitutus. ¶ Quocirca mandamus, quatenus eundem ab officio præpoſituræ penitus amouentes, faciatis virum idoneum ad officiũ illud aſſumi.

¶ Idem] priori ſancti Frigidiani G. & G. † canonicis Lucanenſibus.

*¶ Si non profeſſus eligitur ad regimen eccleſiæ regularis, caſſatur electio, conſuetudine in contrarium non obſtante.*

CAP. XXVII.

CVm † cauſam, quæ inter Bonum presbyterum, & Brunum canonicũ ſancti Petri Lucaneñ. vertitur, ſuper eo quòd dictus presbyter Bonus, à maiori parte canonicorum eiuſdem eccleſiæ (prædicto B. & quodam alio contradicẽtibus) in priorem (ſicut dicitur) eſt electus, olim vobis duximus committendam: & infrà. Quamuis autem multi priores continuè † vnus poſt alium, in ipſa eccleſia per [i] multa & longa tempora fuerint non profeſſi: quia tamen præfatus presbyter B. non eſt profeſſus obſeruantiam regularẽ, dubitatis † [k] (& meritò) nobis procedere inconſultis. Quia igitur non debemus attendere ſolummodo quid factum ſit, ſed potius quid ſit faciendum: Conſultationi veſtræ taliter reſpõdemus: quòd cum ſecundum legem diuinam, non ſit in boue arandũ, & aſino [l]: nec quiſquam debeat veſtẽ induere de lana, linoque contextam: irritetis [m] electionem prædictam, & cõpellatis præfatum presbyterum, alioſque clericos nõ profeſſos, vt vel beati Auguſtini regulam in eadem eccleſia conſtitutam profiteantur, & ſeruent; aut ipſam eccleſiam omninò dimittant.

¶ Idem I. tit. ſancti Stephani in Celio monte presbytero Cardinali Apoſtolicæ ſedis legato.

*¶ Nominatio, vel appellatio eius, cuius non intereſt, electionem nõ impedit: ſed ſi vocandus contemnitur, eo proſequente contemptum, caſſatur electio etiam confirmata: & poteſt proſequi niſi conſenſerit electioni: quod poteſt etiam ex poſt facto, hoc dicit vſque ad §. ſuper eo.*

a ¶ *Amicos.*] Secus ſi inimici fuiſſent. j. de ſimon. ſicut.
b ¶ *Colloquium.*] Hoc ſufficeret ad ipſius remotionem. 40. diſt. multi. Et deſiderantibus epiſcopatus eſt auferendus. 8. q. 1. in ſcripturis.
c ¶ *Solicitaſſe.*] Et hoc idem nocere debuit. 1. q. 6. ſicut is qui. & C. de epiſc. & cl. ſi quendam. & hoc ipſo ſuſpectus eſt ꝙ ſe ingerit. ff. de proc. quæ omnia. Et preces huiuſmodi importunæ inducere videntur ſimoniam. 1. q. 1. ſunt nonnulli. & c. ordinationes.
d ¶ *Recognouit.*] Talis recognitio, ſiue confeſſio, licet fieret extra ius præiudicat confitenti, maxime ſi publicè fiat. arg. de exceſ. præla. quàm ſit graue. & arg. 22. q. 5. hoc videtur. & recognitio debiti præſcriptionem interrumpit. C. de præſcript. 30. an. cum notiſſimi. §. ſed & ſi quis debitori. & in alio caſu. 3. q. 6. c. teſtes. §. ſed ſi debitum ſcriptum ſit.

† Scilicet Maſcaron, de quo paulo ante facta eſt mentio.

e ¶ *Detinebat.*] Et malè. dilapidabat enim. Argum. ꝙ ſicut non ſuo, ita nec alieno nomine hoc facere debuit. 46. diſtin. ſicut non ſuo.
f ¶ *Talem.*] ſ. ſimonia cum 1 & ambitioſũ: vt patet ex ipſa litera.

1 Quia ante electionẽ iurauit. 8. q. 3. c. 1. quia quoſdã canonicos precibus ſolicitauit: & qa pactum fecit, ſecundum Goff. Io. Andr.

g ¶ *Scienter.*] Quia audiuit ab ipſo, & ſciuit de ſolutione: vt dictum eſt.
Additio. Et illud dicimus ſcire, quod ab ab alijs audiuimus: vt dicitur 22. q. 5. hoc videtur: vt dictum eſt.
*¶ Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, an accuſatus priuetur præteritis. ponit opi. Inn. & decret. quam allega. reſpondet. Secundò fortificat textum. Tertiò obijcit, & ſoluit. Quartò notat, dans duo ſimilia.*

† Alias ita: G. & G. B. & S. canõ. &c.

h ¶ *Se indignum.*] Ad minus per triennium. ſ. eo. cum in cunctis. ſ. c. proxi. Immo perpetuo pręteritis beneficijs priuari debet: vt dixit Inn. iiij. ſi criminaliter contra eum ageretur: & inducit ad hoc j. de confeſ. cum ſuper. Sed ille plus peccauit quàm iſte, vnde nõ probat cum dicit de iſto, & ideo propter huiuſmodi ſuſpenſionem promoueri non debuit ad honores. ſ. de conſuet. cum dilectus. & j. de æta. & qualit. cum bonæ. quia vilibus perſonis non ſunt concedendi honores. j. de exceſ. prælat. inter dilectos. & C. de digni. neque famoſis. lib. 12. & C. de infam. l. vna. lib. 10. & 81. diſt. tantis Daniel. j. de accuſ. omnipotens, j. de teſtib. teſtimonium. C. de procur. reum. ff. de mune. & hon. reus. §. eum cõtra quem. Et ideo iſte Maſcaron tanquam indignus debet remoueri: quia fuit conſcius ſimoniæ, & ſimoniacum ſcienter elegit: & ideo beneficijs eccleſiaſticis ſe reddidit indignum: vt hic dicit. 2 Sed quare punitus fuit iſte Maſcaron? Nam teſtis fuit, & ideo cõtra. j. de ord. cogni. cum dilectus. in fi. & j. de excep. deniq;. ff. qui po. in pig. ha. Claudius. & j. de fide inſtr. inter dilectos. j. de re iud. cum ſuper cõtrouerſia. & C. res inter alios acta. per totum. Solutio. res iſta nõ fuit acta inter alios: imo inquiſitio facta fuit tam in capite quàm in membris, vt dixi, & contra eum & alios: vnde ſi confeſſus fuit contra ſe in iure, ei præiudicare debuit. & confeſſus in iure pro iudicato habetur. j. de confeſſis. c. cum ſuper. Si aliquis inducatur teſtis in cauſa alterius, & in modum exceptionis probetur crimen, teſtis non punitur, niſi quia à teſtimonio repellitur, nec infamiã incurrit, & ſic loquunt̃ cõtraria proximè ſignata. Et nota, ꝑ hanc decr. ꝙ ſuſpenſus à beneficio eligi non poteſt ad beneficium, vel dignitatem, dum manet in ſuſpenſione, ſicut nec ſuſpenſus ab officio: vt ſ. de conſue. c. cum dilectus. & qui non ſeruauit interdictum. ſ. de poſtula. c. ad hæc. & j. de exceſſibus prælat. c. vlt.

2 Concor. gl. magna de renunc. poſt trãſlatiónẽ. & in c. de regulari. in gl. j. de ſimon.

† Cap. 12. eo. tit. in 3. compilat.

CVm cauſam.] Cõis diuiſio. Secunda: ibi, *Quia igitur.*

† Vide tex. in l. ex facto. §. rerum. cum no. ff. de hęre. inſtit. & ĩ l. j. §. quotidiana. ff. de aqua quot. & æſti.

Casvs. Quidã prioratus in eccleſia S. Petri Lucaneñ. vacauit, maior pars canonicorũ in priorem elegit presbyterum Bonũ. quidã alij contra dicebant dicentes, ꝙ talis electio non valebat, eo ꝙ dictus pſbyter Bonus nõ erat ꝓfeſſus ordinẽ regularẽ. cã fuit cõmiſſa iudicib. coram qbus allegabat̃, ꝙ cũ dictus presbyter Bonus non fuiſſet profeſſus ordinẽ regularẽ, eligi nõ potuit in priorẽ. In contrarium ꝓponebat̃ ꝙ multi priores cõtinuè vnus poſt aliũ fuerant in eccleſia ipſa per multa & longa tpa, q non fuerant profeſſi. Dubitauerunt iudices, an talis cõſuetudo excuſaret quominus talis electio valeret. conſultus Papa rñdet, ꝙ non debemus ſolũmodo attẽdere quid ſit factum, ſed qd ſit faciendũ, & ſecundũ legem diuinam non eſt arandũ in boue & aſino, nec aliquis dẽt induere veſtẽ de lana & lino contextã. Vñ mandat Papa, vt ipſã electionẽ debeãt irritare, & ꝑdictũ pſbyterũ & alios cõpellant, vt B. Bñdicti regulã in eadẽ eccleſia cõſtituta ꝓfiteant̃ & ſeruẽt, aut eccleſiã ipſam oĩno dimittãt. No. ꝙ nõ dẽt cõſiderari qd factũ ſit, ſed qd faciendũ, qa in hoc cõſuetudo nõ excuſat. Itẽ oẽs q in vno eodẽq; officio deſeruiunt, eiuſdẽ profeſſionis debẽt eſſe.

† Dubitaſtis.

Deut. 22.

i ¶ *Per multa & longa tempora.*] Conſuetudo in hoc nõ iuuat. ſ. de conſue. ad noſtrã. & c. cũ inter vos. qa non quid ſit factũ, ſed faciendũ conſiderandũ eſt. de offi. pſi. ſed licet. & ff. de iuſt. & iur. l. pe. 3 & 93. diſt. legimus. & negligẽtia epi hoc accidit. j. de teſtam. quia ingredientib. & diſpar profeſſio in eccleſia eſſe non debet. 16. q. 1. presbyteros. & quæſt. 7. in nona.
k ¶ *Dubitatis.*] Simile ſ. de reſcript. c. cum contingat.
l ¶ *Aſino.*] id eſt, homines diuerſæ profeſſionis in vno officio non ſociabis. ſic exponitur 16. q. 7. in nona actione.
Additio. Vñ verſ. *Nemo boues aſinis curuo cõiungat aratro.*
*Nec geſtet veſtẽ lino lana quoque textam.*
m ¶ *Irritetis.*] Et meritò: qa cõtra ius cõe facta eſt. 18. q. 2. abbatẽ. & c. q̃ ſit. & contra iſtud ius cõe non præſcribitur vllo tempore, vt hic dicit. 4 quamuis per multa & longa tempora &c. & ſimilem caſum habes j. eod. tit. c. cum in magiſtrum.

3 Prætori' dicit etiã cũ iniquè decernit: relatione facta non ad id quod prætor fecit, ſed ad id, qđ eũ facere oportebat. Ioã. Andr.

4 Concor. text. cũ gl. in ver. ceſſabit. in l. auxiliũ. ff. de minori.

QVòd ſicut.] Diuiditur hæc decret.principaliter in tres partes. Secunda: ibi in §.*Super eo.* Tertia: ibi in ver. *Quòd autem.* Hæc prima pars primò ponit tria, quæ obijciebantur contra formam electionis,& pertinet ad primam partem rubricæ. Potes colligere modum ponendi caſum literalem. Ná facta electione de quodam promouendo in epm̄ in eccleſia Armachana, ſecuta illius confirmatione & conſecratione, inſtabant aliqui, vt iſte archieps̄ deberet deijci. ad cuius deiectionē allegabant tria contra perſonam. Papa auditis allegationibus vtriuſque partis decreuit,& mandauit vt in litera continetur. Abb. Sic.

† Cap.13. eo.tit.in 3. compilat.

CASVS. Vacante eccleſia Armachana quidam abbas electus fuit in archiepm̄ eccleſiæ Armachanæ, & poſtmodū cōfirmatus & cōſecratus. Quidam eps̄, & abbas quidam opponebant ſe huic electioni. Legatus Apoſtolicę ſedis coram quo prædicti ſe opponebant, inquiſiuit de modo electionis, & de pſona electi, quia multa proponebantur tam contra perſonam electi, quàm contra formam electionis: & inquiſitione facta inuenit plura tam contra perſonam electi, quàm cōtra formam electionis. Dubitauit Cardinalis quid ſibi eſſet faciendum, conſuluit Papam: & ipſe reſpondit ad illa, quæ contra electionem proponebãtur. Primo quidem electio dicebatur facta de tribus, ſed illa videtur potius nominatio quàm electio. vnde nil iuris acquiſitum fuit nominatis.& ideo licitè potuit procedi ad electionem celebrandam in eccleſia Armachana. Secundum fuit, appellatio à rege interpoſita:& Papa dicit ꝙ appellatio illa electionem non potuit impedire: quia nihil attentatum fuit in præiudicium regis: qa non nominatio, ſed electio ſolemnis debet principi præſentari, vt ſuum præſtet aſſenſum tanquam patronus, licet qn̄q; per vſurpationem in contrariū fiat. Tertium fuit, quia dicti eps̄,& abbas contēpti fuerunt, vt dicebant: dicit Papa, ſi electioni intereſſe debuerūt, & ipſi non contēpti, ſed vocati fuerunt, dummodo ſine periculo potuerint vocari, ſiue nequiuerunt ſiue noluerunt ad electionē venire celebrandã, ipſorum abſentia electionē non potuit impedire. Si verò non fuerunt vocati, ſed cōtempti, caſſari debet electio, niſi poſtea pro bono pacis voluerint conſentire. Super eo verò ꝙ in die conſecrationis ſuæ antequam Miſſa finiretur, acolythum ordinauit: pro tanto exceſſu caſtigetur: quia ſolus Romanus Pontifex qui conſecratur ante hymnum angêlicum,& poſtmodū Miſſam incipit,& perficit conſecratus in die ſuæ conſecrationis poteſt ordines celebrare. Alij verò qui inter epiſtolam,& Euangelium conſecrantur: quia ipſi conſecrati concelebrãt principaliter celebranti, non debent tunc ordines celebrare, ne diuidatur myſterium vnitatis. Pręterea non licet archiepiſcopo ſine pallio conuocare concilium, cōficere chriſma, dedicare baſilicas, ordinare clericos,& epiſcopos conſecrare, & ideo multum præſumit qui antequàm impetret pallium, prædicta facere præſumit, cum non tanquam epiſcopus, ſed tanquam archieps̄ ea facere videatur. Super eo vero ꝙ tabulã argenteam alienauit, dummodo eccleſiam reddat indemnē, æquanimiter poterit præteriri, cum hoc proceſſerit de cleri, & populi voluntate. Not. ꝙ per nominationem nullum ius acquiritur nominato. Item appellatio per laicum patronum interpoſita, ne fiat electio in eccleſia collegiata, non valet. Itē ſi quis contemptus ſit in electione, niſi conſentire voluerit, caſſari debet electio. Alia verò quæ contra perſonam proponebantur, diſpenſatiuè intelliguntur.

¶ *Gloßa ſequens diſtinguit duplicem nominationem.*

a ¶ *Iuris.*] Ex tali ſimplici nominatione nullum ius acquiritur nominato: vt 2.q.6.cap.ei qui.verſi.nominationes. ſed ex illa nominatione, quæ fit in ſcrutinio, ipſo publicato, ius acquiritur nominato in ſcrutinio.j̃.eod.publicato.

## CAP. XXVIII.

QVòd † ſicut ex literis tuis: & infrà. ¶ Verum cum ex prima electione, quæ facta eſt de tribus, dicenda videtur potius nominatio, nihil iuris [a] acquiſitum fuerit nominatis, licitè procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam: præſertim in eccleſia Armachana: cum iuxta cōſtitutiones [b] canonicas, ſi fieri poteſt, in cathedrali eccleſia electio debeat celebrari. Nec appellatio interpoſita electionem illam potuit impedire [c], cum in ea nihil attentatum fuerit in præiudicium regiæ dignitatis: quia non ſimplex nominatio, ſed ſolemnis electio debet principi præſentari, vt poſtulationi præſtet aſſenſum: etſi ſecus aliquando per vſurpationē aliqui faciãt abuſiuè. Si autem Miridieñ. † epiſcopus,& abbas Mellifontis, q̧ intereſſe debuerant, nō contempti fuerunt, ſed ad electionem vocati (ſi tamen ſine periculo [d] potuerint conuocari) ſiue nequiuerint [e], ſiuè noluerint [f] ad electionem celebrandam accedere, ipſorum abſentia non potuit electionem impedire: & infrà. Quòd ſi eos vocatos [g] non fuiſſe cōſtiterit, ſed contemptos, infirmanda erit penitus electio taliter celebrata, niſi poſteà propter bonum pacis curauerint conſentire [h].

† Miridinẽſis. † Mondin. † Vintun.

¶ *Epiſcopus dum celebratur Miſſa conſecrationis ſuæ, vel archiepiſcopus ante receptum pallium, ordines conferre non debet. hoc dicit vſque ad verſic. Quòd autem.*

b ¶ *Conſtitutiones.*] 23.diſt. in nomine domini. & j̃.de appellat.qua fronte. & etiam cauſæ ſpirituales in eccleſia ſunt tractandæ. 2.q.2.præceptum. & 23.quæſt.8. conuenior.verſi. ſed etiam in conſiſtorio.

c ¶ *Impedire.*] Et meritò: quia laici non debent intereſſe electioni.s̃.eo.cum terra. imo ius eligendi nō cadit in laicum in collegiata eccleſia, etiã ſi eſſet patronus. j̃.eo. ſacroſancta. non obſtãte aliqua conſuetudine.j̃.eo. c. Maſſana. ſed electio facta præſentari debet patrono, vt ſuū præſtet aſſenſum.s̃.eo.cum terra.& c.cum inter vniuerſas.& j̃.eod.tit.c.ſacroſancta.

d ¶ *Sine periculo.*] Et ſic patet ꝙ ſi periculū eſt etiam in vocando, ſiue in mora, 1 alij ad electionem procedere debent, eis non vocatis.s̃.eo. c.cū inter vniuerſas.arg.j̃.de ſentent. excommunic. ſacro.

1 Adde text.cū gl. in l. item quęritur.§. ſi gēma. in ver. periculum. ff. locat. & in l. opus. in gl. 2.eo.tit.

¶ *Gloßa ſequens ſignat contrarium.*

e ¶ *Nequiuerint.*] Ar. contra. s̃.eo. bonæ.ver. ſi conſtaret de vi, &c.

f ¶ *Noluerint.*] Si noluerint, alienos ſe feciſſe videntur. ſupra eod.cap.cum nobis olim.& infra eod.eccleſia veſtra,

¶ *Gloßa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit.*

g *Vocatos.*] Præſumitur quis non vocatus, niſi hoc probetur: vt hic patet.& 4.quæſtione 5. quiſquis. 82.diſtinct.propoſuiſti. Argum.contra.ſupra eod.bonæ.verſic.fin.quia nuncio creditur an aliquis ſit vocatus. ff. de reb. eo. qui ſub tut. vel cur. magis. §. illud. infra de appellat. cum parati. Dico quòd ſi quis negat ſe fuiſſe vocatum, aduerſario incumbit probatio, vt hic innuitur.& infra de probatio.quoniam contra.de hoc dictum eſt ſupra eod.bonæ.

ADDITIO. Dicit Goffredus, Puto nuncio & actis iudicum ſtandum, niſi validæ probationes offerrentur ex aduerſo.allegat infra de teſtibus.cum à nobis. Quid de nuncio dixerint hic Ioan. & Vincent. ſcripſi in Spec. de cita. §. ſequitur.ſuper verſic.ſed nunquid. Ioan. Andr.

¶ *Ex hac dißoluta gl.ſeq. format tres oppoſitiones, & duas quæſtiones. Opponitur quòd contemptus ratiſicare non poteſt, quia quod non valet.&c. Secundò, quòd non poteſt, quia ſuo nomine non eſt geſtum, quod in ſpiritualibus.&c. ponit opi.Ioan. quam reprobat. Tertiò quòd cogitur habere ratum, cum ſit vtiliter geſtum. ſoluit quòd remittere non tenetur.&c. Quartò quęritur, an inſtante contempto eligens reſilire poßit, allegat pro et contra. Quintò, an cōtempto mortuo requiratur conſenſus ſubſtitutorum. ponit ſolutionem Vincent.*

h ¶ *Conſentire.*] Sic patet ꝙ electio quæ non valet, per ratihabitionem poteſt confirmari. 16.q.1.quoniam quicquid. & j̃.de his quæ fi.à prela.ſine conſen.cap.cū nos.& cum in Apoſtolica.j̃.de don.c.paſtoralis.& j̃.de iure patr.cura.& j̃.de trãſac.contingit. Sed cōtra.j̃.eo.auditis.& j̃.de iure pat.illud.& 16.q.3.c.placuit.§.pōt.verſ.quod ab initio. ff.de re.iu. qđ ab initio. Sed nonne abſentes cogi debent ratam habere electionē, cum in hoc negotium eccleſiæ vtiliter geſtū ſit. ff.de neg. geſt. l.Pompon. cum abſentes id facere tenerentur. ff. de ri. nupt.l.ſi filius? ſed dic ꝙ iniuria facta eſt abſentibus,& illam non tenetur remittere ſine ſatisfactione. 23.q.4. ſi illic. 90.diſtinct.ſi quis contriſtatus. Item ſi cogerentur conſentire præſentibus, iam non haberent liberum arbitrium, & ſic inuitis daretur eps̄: quod eſſe non debet. 61.diſtin.nullus. Item patet hic ꝙ circa ſpiritualia poſſum habere ratum quod meo nomine non eſt geſtum. 9.q.3. Lugduñ. & j̃.de iure patro.cura. & 2.q.1.in primis. & 3.q.6. hoc quippe. Sed nunquid in hoc caſu poſſent primi electores reſilire, cum abſentes nolunt cōſentire? Quod videtur, cum diffidant de iure ſuo.s̃.de poſtul. bonæ. 63.diſtinct.quanto. Sed contra videtur, s̃.eo.cum inter canonicos. in fin. & 8.q.2. dilectiſſimi. ff.de ſeruit.ruſti.prædi. per fundum. ff.de opt. leg. ſi tibi. §. vnius. ff. de negotijs geſt.

Electio inualida an poſſit ꝑ ratihabitionem confirmari.

geſt.ſi ego.Item poteſt dici, vt Io.dicit, ꝙ ſi præſentes eligūt & ſpem ſuæ electionis ponunt in abſentib. ſperantes ipſos ratum habituros, quia tunc demum per ratihabitionem poteſt confirmari factum præſentium.ſed ſi ſtatim preſentes per ſuā electionem intendant ius dare electo : tunc non poteſt ratificari ipſorum electio: vt 6. q. 2. Lugdun̄. ff. de ſol.ſi quis offerenti. qđ non credo, imo qualitercunque eligant, poſſent abſentes ratam habere electionem, dum tamen non ſit nulla ipſo iure, j̄.ca.prox.Item pone ꝙ illi qui contēpti ſunt, mortui ſint: nūquid ſubſtitutorum cōſenſus exigitur? Vincent. dicit 1 ꝙ non, niſi eſſent prælati qui alijs ſuccedūt in onere, ac honore.j̄.de offi.deleg.quoniam abbas. & j̄.de of.or.paſtoralis.in canonico ſecus. arg. j̄. de teſtib. requiſiſti. in fin.§.j.

Solus Romanus Pō. in die conſecrationis ſuæ valet ordines celebrare.

1 Idē Phi. Gof.Inno. Hoſt.Cōp. & Abb.Itē ſecundum Inn. & Hoſti.& Compoſt. ſi lite pendēte ſuper cōtemptu morit̄ contēptus, vel trāsfertur ad aliā eccleſiam, perit actio. C. ſi reus, vel act. mor. fu. l. fi. Io.And.

¶ Super eo autē, quòd in die conſecrationis ſuę, antequam miſſarum ſolemnia finirētur, acolythum ordinauit, pro tali exceſſu eum corripias, & caſtiges: cum ſolus Romanus Pōtifex (qui ante hymnum angelicum conſecratur, & poſtmodum ipſe miſſarum ſolemnia incipit, & perficit cōſecratus) in die conſecrationis ſuæ valeat ordines celebrare. Cæteri verò, qui inter epiſtolam, & euangeliū conſecrantur, quia conſecrati concelebrant principaliter celebrāti, ne diuidatur [a] myſterium vnitatis †, nō debent tunc ordines celebrare. Præterea cum non liceat archiepiſcopo ſine pallio [b] cōuocare concilium, conficere chriſma, dedicare baſilicas, ordinare clericos, & epiſcopos conſecrare, multum profectò præſumit, qui antequam impetret pallium, clericos ordinare feſtinat: cum id non tanquam [c] ſimplex epiſcopus, ſed tanquam archiepiſcopus facere videatur.

† In vno manuſcripto Vaticanæ: Veritatis.

¶ Svper *eo.*] Iſte §.diuidit in tres partes: qa ponit alia tria, quæ obijciebant contra perſonam promoti, comprehenſo §.fin. partes ſatis patent in litera.

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem, an miſſa ſit de ſubſtantia conſecrationis, & an vnus poſſit conſecrare, & alter miſſam dicere. In fine ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Diuidatur.*] Sed qualiter diuidatur, exemplum habes 23.diſtinct.quorundam.ita epiſcopus qui conſecratur, concelebrat, id eſt, ſimul celebrat ſuo conſecratori, qui principaliter celebrat, & ideo tunc non debet dimittere officium illud, quod ipſe inceperit cum conſecratore ſuo, & alios ordinare: quia ſic diuideretur myſterium illius miſſæ, in qua conſecratur: quod fieri non debet: & toti miſſæ debet intereſſe. Et ita videtur eſſe de ſubſtantia conſecrationis ipſa miſſa, hac ratione: quia conſecrationes epiſcoporum, & eccleſiarum, & confectio chriſmatis debet fieri cum miſſa. infra de cele.miſ.te referente.& de conſecrat. diſtinct.1.omnes baſilicæ. & vno contextu ſine aliquo interuallo: & ille qui conſecrat, debet miſſam celebrare, & ita officium illud totum continuum debet fieri ſine interpoſitione, vel mutatione aliqua perſonarum niſi magna neceſſitas caſualiter superueniret.7.quæſt.1. nihil. & capit.illud. quia ſic ordinauit eccleſia Romana, & obſeruat. & idem fit & obſeruatur in collatione ſacrorum ordinum. Et hac conſideratione videtur quòd miſſa ſit de ſubſtantia conſecrationis. contrarium tamen conſueuit dici, & verum eſt ꝙ miſſa non eſt de ſubſtantia conſecrationis: quia diuerſa ſunt conſecratio, & miſſa: ſed propter virtutem & reuerentiam ſacramentorum, & ordinū ſtatuit eccleſia ꝙ quando talia celebrantur, ſemper cum miſſa celebrentur. Contrarium eſt not.77.diſtin.in veteri. Tamē ſi huiuſmodi ſolemnitates non ſeruarentur, nihilominus valerent conſecrationes, & ordinum collationes clericorum: ſed qui contra facerent, punirentur ordinantes, & ordinati: quia contra ordinationem eccleſiæ, & contra illud quod eccleſia ſeruat, fecerunt. Sed ꝙ illi qui faciunt cōtra ordinationem eccleſiæ puniantur, habetis de tempo.ord.ſanè.& c.literas.& c.vel non eſt compos. & duobus c.ibidem ſequētibus. omnes enim tenentur ſeruare quod eccleſia Romana obſeruat.infra de ſacra vnct.capit.vnico. in fin.& quæ omiſſa ſunt in præmiſſis, debent ſuppleri: vt in princip.capit.de ſacra vnctio.& in tit.ſequen.capit.1.& capit.presbyteri.Hugon.dixit quòd ſi vnus cōſecrat, & alter miſſam dicat, conſecratus erit: ſed fieri non debet. De hac materia no.75.diſtinct.ordinationes epiſcoporum. De hoc quòd dixit Hugon.quæſitum fuit à me Bernardo Parmen.canonico Bonon. capellano domini Papæ in conſecratione domini Octauiani Bonon̄. epiſcopi, vtrum archiepiſcopus poſſet conſecrare, & alius miſsā cantare? Reſponſum fuit ꝙ illud fieri non debebat, cum illud eſſet contra ordinationem eccleſiæ: vt s̄.dicitur, & nunquam audiui nec legi, ꝙ hoc aliqn̄ factum fuerit: & hac de cā ponitur hic hæc additio. Bernar. Sed finita illa miſſa ſi aliam poſtea celebraret, bene poſſet ordines celebrare ſi neceſſitas eſſet. 2 vnde dicit, tunc, quaſi dicat, finita illa miſſa poſſet, prius pallio recepto: quia myſterium diuidi non debet. 23. diſt.quorundam.Arg.contra 7.q.1. nihil.& c.illud. Sed illud ex neceſſitate, quæ legem non habet.s̄.de cōſuet.quanto.de conſec. diſt.1.ſolemnitates. 3

Miſſa an ſit de ſubſtantia conſecrationis.

Bernardus decretaliū gloſſator quis fuerit.

2 Sed cum præſentes ſint alij epiſcopi, non apparet, qualis neceſſitas poſſit occurrere, nec eo die poſſint ſacri ordines conferri. c.j.& 3. de tempo. ord. vt hic ait Hoſt.& Io. Andr.

3 Concor. tex. in l.aliquando. ff. de offi. pro cō. & in l. nō ſolum. cum vulg. ff. de excutor.

b ¶ *Sine pallio.*] Quia in pallio plenitudo Pōtificalis officij confertur.j̄.de vſu pal.niſi. & ideo ante pallium talia facere non poteſt. Alij tamen dicunt ꝙ poteſt alij demandare.s̄.eo.ſuffraganeis.quia cōſecrare eſt ordinis epiſcopalis: ſed epiſcopalia ante pallium acceptū exercere non pōt, vnde alijs inferioris ordinis hoc demandare non valet. arg.op.j̄.de conſec. eccl.vel alta. aqua. Et ar. s̄.eod. tranſmiſſam, ſed ſuffraganei ſui ad mandatum ipſius poſſunt alium ſuum ſuffraganeum conſecrare. s̄.eo. cap.ſuffraganeis.

c ¶ *Tanquam.*] Et ita quædam facit quis tanquam alius, vt 23.q.4.ſi eccleſia. in fin.& ff.de adopt. ſi pater. §.qui duos.& l.ſi conſul. & j̄.qui fil. ſint legiti. per venerabilem. vbi de hoc: quia nullius eccleſiæ erat epiſcopus, tanquam archiep̄s non poterat: quia nondum recepit pallium.

¶ *Iſte ver. non ſummatur, tum propter diuerſitatem lecturarum, tum quia non facit ad titulum. Abbas.*

¶ Quod autem tabulam argēteam dicitur vēdidiſſe, dummodo eccleſiam Armachanam reddat indemnem, æquanimiter poteris præterire [d], cum id de cleri, & populi proceſſerit voluntate.

¶ Idem Tolet. † epiſcopo & Sagon̄. † & de Arden̄. Abbatibus.

† Dolen.
† Dolon.
† Sanigneo
† Sanguineo.

¶ *Electio per minorem partem capituli facta non tenet, nec per ſubſequentem conſenſum ratificari poteſt. hoc dicit, ſecundum communem intellectum.*

¶ *Gloſſa ſequens notat per reſtitutionem purgari pœnam, allegat 5.cc.& 5.ll.primæ legis cauſam exprimens. ad cōtrarium alleg.3.ll.& primam exprimit. item obijcit. dat ſolutionem Io. cui reſpondet, ponit opin. demum ſoluit.*

d ¶ *Præterire.*] Et ita hic purgatur pœna criminis per reſtitutionem, infra de reb.eccl. non alie. ſi quis presbyterorum. 35.quæſt.9.quòd quis commiſit.& 12.quæſt.2. ſi quis qualibet.ſimile.infra de loca.& conduct.propter.& capi.potuit. 4 ſicut ſi aliquis ante accuſationem recedit ab inceſtuoſa coniunctione, ſine pœna eſt.ff.de adult.ſi adulterium. §.ijdem imperatores. ſic ff.quòd met.cau. l.ſi cum exceptione. §. ſatis. & C.de his qui.vt indig.l.alia.ff.de inoffic.teſtam.l.Papinianus. §.meminiſſe.ff.de alien.iud.mu. cau.fac. ex hoc edicto. §.penult.Argum.contra.ff.vi bon.rapt.non prodeſt.vbi non prodeſt raptori rem reſtituere ad euitandam pœnam. ff. de furt. qui ea mente. & ff.depoſi.l.j. §.ſi rem depoſitam. Sed obijcitur, iſte eſt ſuſpectus, & ſatiſdatio non mutat maleuolum animum tutoris. Inſtitut.de ſuſpect.tutor.in fi. Sed iſte non erat ſuſpectus aliàs, & excuſatur propter mandatum cleri & populi. 12.quæſt.2.de rebus.Ioan. Sed ibi maior præſtitit auctoritatem, hic fuit iſte maior qui deliquit, imo ipſe facere non debuit, quod alios facere ipſum prohibere oportuit. 19.quæſtio.1.nemo. & capit.in canonibus. & ff.ſi ſer.vend.altius.ff. de condictio.indebiti.frater à fratre. Dicunt quidam, quòd hic poteſt in caſu iſto, & conſimili pœna purgari quòd non remoueatur ab eccleſia, nec deponatur. Contrarium dico, quòd licet reddat eccleſiam indemnem, propterea non euadit pœnam depoſitionis, ſed euadit ſolummodo pœnam excommunicationis: vt 12. quæſtione 2. monemus. & capit. diaconi. & capitulo, ſtatuimus. Et hoc etiam dico per iura proximè dicta. hoc probatur per decret. Gregor. infra de ſolut.ſi quorundam. vbi dicitur, Qui obligat eccleſiam, ſuſpenſus eſt ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium ipſo iure. Et ita intelligitur capitulum illud, ſi quis presbyterorum. quia per reſtitutionem ſolummodo euadit pœnam excommunicationis. Et quòd hic dicit, diſpenſatio fuit, & gratia.& hoc innuunt illa verba: Æquanimiter poteris præterire.& ita fuit ſolummodo quædam tolerantia. Huic adminiculum præſtitit quod dicit: Cleri & populi aſſenſu. capitulum illud, quod quis commiſit, loquitur ſimiliter de miſericordia, de eo qui toleratur in officio ſuo: vt ex litera ipſius capituli patet. ad hoc præſtat bonum argument. ff. depoſiti. l. 1. §. ſi rem.

4 Concor. tex.in l.magnam. C. de cōtrah. & com.ſtipu. cū glo. fi.& ibi Cy. & Petr. de Bel. Perri. facit. C.de ver. ſign. l. ſancimus, in glo. expurgari.

A *Vditis.*] Prima pars diffinitionis cauſam ponit. Secunda diffinit: ibi, *Nos igitur*. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante eccleſia Baioceñ. canonici Baioceñ. ad electionem conuenientes, pars vna elegit Guil. archidia. alia pars elegit R. ſubdiaconum. Electiones iſtæ delatæ ſunt ad dñm Papam. Ipſe Papa examinatis nuncijs vtriuſque electionis, inuenit vtrāq; contra formā iuris attentatā hoc modo: Cum.n. canonici in capitulo conueniſſent, & volūtates ſingulorū inquiſitæ fuiſſent, decanus cū pauciorib. conuenit in R. ſubdiaconum non ipſum eligēdo, ſed nominando: cantor cū pluribus nominauit Guil. archid. tandem ſolus cātor nominauit magiſtrū R. de Algedijs, appellans ne decanus qui primā vocem in electione habebat, ad electionē procederet ſine conſenſu totius capituli, vel maioris partis. Decanus nō obſtante appellatione illa, non habito cōſenſu maioris partis capituli, ſed lōge minoris, dictum Guil. archidia. elegit, ſtatim appellans ne quis contra electionem aliquid attētaret. decanus tñ allegabat ꝙ electioni ſuæ plures conſenſerunt, ſed hæc allegatio non valebat, quia electio quæ fuit irrita ipſo iure, per ſubſequentem conſenſum non poterat eſſe rata. Poſt electionem cantor, & alij qui remanſerunt in capitulo, poſt illam electionem decani nondum caſſatam, & poſt appel. ad ſedem Apoſtolicam interpoſitam recedentes à nominatione dicti Guil. archidiaco. dictum ſubdiaconum elegerunt. dominus Papa vtranque electionem vt contra formam canonicam attentatam, vt dictum eſt, caſſauit. Not. ꝙ ſecunda electio attentari non debet prima non caſſata, quod intellige cum prima electio non eſt nulla ratione electi. Nota, quòd electio quæ nulla eſt, ex poſt facto non conualeſcit. Item quod fit poſt legitimam appellationem, non valet.

† Cap. 14. eo. tit. in 3. compilat.

† Ait Innocentius ita fuiſſe in regiſtro: Vnā de R. archidiacono, & alteram de magiſtro R. ſubdiacono.

† Aldegijs.
† Allegijs.

## CAP. XXIX.

A Vditis, † & intellectis meritis cauſę de duabus electionibus celebratis in eccleſia Baioceñ. vnam † de G. archidiacono: & alteram de R. ſubdiacono [a], inuenimus vtramque contra formam canonicam attentatam. Cum enim inquiſitis volūtatibus ſingulorum decanus cum paucioribus in ipſum R. [b] & cantor cum pluribus in dictū G. archidiaconum [c] conueniſſent [d]: ſolo cantore poſtmodum quendam alium, videlicet magiſtrū R. de Algedijs † nominante, ad noſtram fuit audientiam appellatum [e], ne decanus, qui primam in electione vocem habebat, ad electionem procederet ſine conſenſu totius capituli, vel maioris, & ſanioris partis ipſius. Ipſe verò decanus non habito conſenſu maioris partis capituli, ſed longè minoris, ſubitò in electionem prorupit [f], appellans ne quis contra ipſam aliquid attentaret: quamuis aſſeueret, quòd electioni [g] factæ plures alij conſenſerunt: cum tamen ex poſt facto [h] nequiuerit conualeſcere, quod ab initio non valebat: quoniam electio quæ fuerat irrita ipſo iure, per ſubſequentem conſenſum, maximè [i] appellatione pendente, non poterat eſſe rata. Eis ergo ad propria recedentibus †, cantor, & alij qui remanſerant in capitulo, poſt illam electionem nondum caſſatam [k], & appellationem ad nos interpoſitam, à nominatione † dicti archidiaconi recedentes, de nouo præfatum ſubdiaconum eligere præſumpſerunt. ¶ Nos igitur electionem vtranque duximus irritandam [l].

a ¶ *R. ſubdiacono.*] Magiſtro R. olim.

b ¶ *Ipſum R.*] Non erat in antiqua.

c ¶ *Archidiaconū.*] Olim verbum iſtud Dictum, non erat hic. Bern.

d ¶ *Conueniſſent.*] Nominando, non eligendo.

ADDITIO. Et per tales nominationes non impeditur electio. ſupra capitulo prox. Ioan. Andr.

e ¶ *Appellatum.*] A cantore, & ſuis.

f ¶ *Prorupit.*] Eligendo G. archidiaconum, & recedendo à nominatione R. ſubdiaconi.

g ¶ *Electioni.*] Factæ à decano.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit, ſoluit, & remittit.*

h *Ex poſtfacto.*] Hic videtur ꝙ electio, quæ nulla eſt ipſo iure, impediat ſecundam, & quia dicit, Electio quæ fuit irrita ipſo iure, &c. quia vtraque hic caſſatur: vnde contradicit. ſ. eo. bonæ. & ſ. de appel. conſtitutis. & j. eo. congregato. in quibus ſecunda tenet: quia prima fuit nulla ipſo iure. Sed dicas, ꝙ electio illa non erat nulla ipſo iure, imo poterat rata haberi, nec erat euidens ipſam nō tenere. Et verba iſta, ſcilicet, Irrita ipſo iure: non tenentur propriè: vnde expone, Irrita ipſo iure, id eſt, irritanda de iure, & hæc expoſitio probatur per fi. c. vbi dicit, Vtranq; electionem duximus irritandam, & ſic nulla contrarietas: & loquiť in eodem caſu hęc decr. cū illa. ſ. eo. conſiderauimus. Et non innuiť hic ꝙ ratihabitio non poſſit habere locum in electionibus, q̃a bene habet locū: vt ſ. eo. ꝙ ſicut. & c. licet. 63. diſt. quanto. j. de iure patr. cura. & ſ. de poſtulat. bonæ. ſed hic non poteſt habere locum ratihabitio, quandiu appellatio pendet. Et ei non renunciatur in totum: quia contraria ſunt cōſentire, & nolle recedere ab appellatione. ſimile. j. de app. ſolicitudinem. vnde dixit, Maximè appellatione pendente: quaſi dicat, ſi voluit renunciare appellationi & conſentire, poteſt conualeſcere: & maximè, pro, tantum, ponitur: & quòd dicit, Ex poſtfacto, &c. allegatio fuit partis aduerſę, nec ponunt illa verba, Ex poſtfacto. & hoc videtur per fi. vbi dicebatur: Nos igitur his, & alijs auditis quæ corā nobis allegata fuerūt. vel dic prout diciť in vltima notula in fi.

i ¶ *Maximè.*] Propriè ponitur: quia idē eſſet citra appellationem. 1 & in antiqua non erat hoc aduerbium.

1 Vnus intellect⁹ eſt .i. ſi appellatio non penderet: quaſi dicat, ꝙ electio cōtra iuſtā appellationē facta, nō cōualeſcit, licet appellationi renuncietur: vt dixi ſupra gl. ꝓx. Alius intellectus eſt, id eſt, ſi appellatū nō fuiſſet. Io. And.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.*

k ¶ *Caſſatam.*] De facto intellige, cum nulla fuerit: quia quod nō eſt, caſſari non poteſt. ſic j. de re. eccl. alie. vel non. ſi quis presbyterorum. Item ꝙ dicit in fi. irritandam. contradicit literę ſuperiori, vbi dicit ꝙ electio fuerit irrita ipſo iure, ergo nō poterat irritari, ſi nulla eſt. Dic ꝙ verbū iſtud, Irritandam, quātum ad primam electionē, ponitur impropriè, id eſt, irritam: quantum ad ſecūdam, poniť propriè. ſimile 28. diſt. presbyterum. quia ſecunda non erat nulla, ſed per exceptionē fuit caſſata: & ſi decanus, & ſui cōſenſiſſent electioni ſcdę, cōfirmata fuiſſet: vt diciť, in fi. vlt. notulæ.

† In codice Barbatiæ: Redeūtibus, ſcilicet ad domum propriam.

† Ait Innocentius in regiſtro ita haberi: A nominatione dicti G. archidiaconi recedentes, de nouo magiſtrū R. ſubdiaconum cum eſſet ſubdiaconus, eligere præſumpſerunt.

¶ *Gloſſa ſequens diſt. quòd duæ electiones aut fiunt vno contextu, aut ex interuallo. ſecundo caſu, aut prima eſt annullanda, aut nulla: & ſi nulla, aut iſtud eſt euidens, aut dubium: & ponit quòd etiam nulla impediat ſecundam, inducens ſex ſimilia. Ponit opin. diſtinguentem nullitatem iuris, vel exceptionis, vel tantum actionis. Quærit demum de ratione diuerſitatis, quæ eſt ſolutio contrarij. & diſtinguit an primi qui fecerunt electionem nullam, ſint etiam priuati poteſtate eligendi, nec ne. In fi. quærit. argum. pro & contra, & ſoluit.*

l ¶ *Irritandam.*] Not. ꝙ vbi plures electiones concurrunt, quæ fiunt incontinenti, neutra impedit aliam, vel præualet alij, quæ prior fit, ſed præualet illa quæ maiorib. iuuatur meritis, & plurimorum approbatur aſſenſu. 63. diſt. c. vlt. j. eod. eccleſia. ſ. eod. dudum. ſi vero ex interuallo fiat ſecunda, tunc habet locum diſt. aut prima eſt aliqua, licet poſſet elidi per exceptionem, aut nulla ipſo iure. Si enim euidens eſt, primam non tenere ipſo iure: puta cum eligitur, qui eſt eligibilis. ſ. eod. cum Vintoñ. infra de appella. conſtitutis. & j. eod. venerabilem. & infra eod. tit. congregato. vbi tenet ſecunda à paucioribus facta, tunc prima non præſtat impedimentum ſecundæ. Sed ſi dubium eſt an teneat prima, quia aliqua cauſa allegatur quare poſſet tenere, tunc prima præſtat impedimentum ſecundæ, nec debet fieri ſecunda, prima non caſſata. ſupra eodem, conſiderauimus. Sed hic videtur contra ex eo, quòd dixit ſupra, Cum tamen ex poſt facto, &c. ꝙ electio, quæ nulla eſt ipſo iure, impediat ſecundā. prima. n. à paucioribus, & poſt appellation. facta fuit, vnde videbať nulla. Et ſic perditur dominium per id, quod nullum eſt. infra de renuncia. quòd in dubijs. 2 Sicut vides quòd ab accuſatione, quæ nulla eſt, non poteſt quis diſcedere, niſi iudicis auctoritate. ff. ad Turpil. l. j. §. accuſationem. ſic ſecundum teſtamentum factum ſub conditione, quę nunquam erit, dum tamen eſſe poſſit, rumpit primum. ff. de iniu. rup. teſta. cum in ſecundo. in fi. & primum matrimonium ꝙ nullum eſt, impedit ſecundum. j. de ſpon. ad audientiam. ſic manumiſſio, quæ nulla eſt, præſtat impedimentum vſucapiendi. ff. de vſucap. pro donato. l. qui pro donato. ſic accuſatio, quæ nulla eſt, impedit ſequens matrimonium. infra de deſpon. impube. ad diſſoluendum. in fin. In ſtipulatione aliud eſt: quia ſi prima ſtipulatio non valet, quæ poteſt elidi per exceptionem, tenet ſecunda. ff. de verborum obligatio. ſi dari ſtipuler. Quidam tamen diſtinguunt, quòd electio quandoque nulla eſt iure actionis,

2 Concor. Bart. in l. ſi quis vi. §. differētia. ff. de acq. poſſ.

& non

& non iure exceptionis: quoniam ex ea non poteſt peti confirmatio: vt hic, & ſupra eod. conſiderauimus. vbi prima non tenet: & tamen impedit ſecundam: & hæc quandoque eſt nulla iure exceptionis, & actionis: vt illa quæ facta eſt ab excommunicatis: ſiue de perſona indigna: quia ex ea non poteſt excipi, vt alia impediatur. j. de appella. conſtitutis. & ſimile s. eod. bonæ. Sicut aliquis quandoque cõſequitur ſumptus per retentionem: quos non poſſet conſequi per actionem. ff. de condi. indebi. ſi in area. in fin. Inſtit. de re. di. §. certe. argu. ff. de cõpen. etiam. Sed quæ eſt ratio quare in caſu huius decr. electio quæ eſt ipſo iure irrita, impedit ſecundam, ita quòd nõ valet: & in cõtrarijs. j. eod. ſcriptum. & j. eod. congregato. & s. eod. cum in cunctis. & cap. bonæ. & c. cũ Vitonn. & j. de appellatio. conſtitutis. electio quæ eſt ipſo iure irrita, nõ præſtat impedimentum ſecundæ? Ratio eſt hæc: licet enim in caſu huius decre. prima electio ſit nulla: eligentes tamen non ſunt ipſo iure eligẽdi poteſtate priuati: nec electio propter hoc deuoluitur ad alios: & ideo cantor & ſui non debebant eligere ſine decano, & ſuis ſocijs: & quia elegerunt decano, & ſuis ſocijs non vocatis poſt appel. prima non caſſata, & ex interuallo: caſſatur vtraque electio: & vtraque pars peccauit in forma, ſiue in modo eligendi; ſed in contrarijs electio eſt ipſo iure nulla, & eligentes ſunt ipſo iure eligendi poteſtate priuati, & ius eligendi deuoluitur ad alios etiam pauciores. s. de poſtu. gratum. & s. eod. bonæ. & ideo tenet electio, cum ſit facta ab illis, penes quos ius deuoluitur eligendi. & iſta duo cõcurrere debent, ad hoc vt teneat ſecunda electio: plus enim peccauerunt eligendo indignum, quàm peccando in forma, & ideò plus puniuntur. Et eſt ſimile: quia qui peccant hodie contra formam illam. j. eod. quia propter, non ſunt priuati eligendi poteſtate, ſed priuandi: ſed qui peccãt eligendo indignum, ſunt ipſo iure priuati. 1 ſi verò vtraque pars peccat in forma, vtraque caſſatur: vt s. eod. conſiderauimus, & hic & in conſimilibus: ſed ſi vtraque pars peccat in materia, transfertur eligendi poteſtas ad ſuperiorem. s. eod. bonæ. in fin. hodie verò ſeruari debet forma illius decre. j. eo. quia propter. Sed ſi cantor & ſui vocaſſent decanum, & ſuos ad electionem, & illi etiam noluiſſent venire: tunc nunquid eorum valuiſſet electio? Videtur quòd ſic. s. eod. cum nobis olim. & cap. quod ſicut. §. ſi autem. Arg. contra. s. eod. conſiderauimus. Credo quòd ſi decanus & ſui, qui contempti fuerunt in ſecunda electione à cantore, & ſuis, conſenſiſſent electioni cantoris, valuiſſet ſecunda. s. eo. quod ſicut. cum nullum ius acquiſitum fuiſſet electo per primam electionem, quæ nulla erat ipſo iure: vt dicitur ſupra. vnde ab ea poterat recedi ſine iniuria alicuius.

† Cap. 15. eodem tit. in 3. compilatio.

† Iſte text. reputat ſingu. per Pan. hic in ſuo effectu.

Electio ipſo iure irrita, non præſtat impedimentum ſecundæ.

† In antiquis, quali bet.

1 Adde Roman. poſt Bar. in l. cũ quidam. 2. ff. de leg. 2.

¶ Idem Grandiſſylux, & Bellæperticæ abbatibus.

*¶ Poteſtas data compromiſſarijs ad eligendum prælatum, re non integra reuocari non poteſt: & deſinit res eſſe integra poſtquam compromiſſarij cœperunt habere tractatum.*

C A P. XXX.

IN † cauſis: & infrà. ¶ Cum capitulum Tholoſañ. eccleſiæ ad tractandum de electione epiſcopi cõueniſſent, duos elegerunt, vt quinque de eodem capitulo eligerent electores †, qui præſtito [a] iuramento de ſubſtituendi Pontificis electione tractarent: & à ſingulis de capitulo ſtatutum eſt, & cõceſſum, vt ille, quem illi concorditer, vel tres ex illis eligerent, ab eis (ſi perſona eſſet idonea [b]) pro epiſcopo ſine cõtradictione aliqua † haberetur: & infrà. Poſtmodum verò cum à prædictis duobus quinque electores electi fuiſſent, & ad tractandum de electione ſeceſſiſſent in partem, & nõ poſſent omnes in vnam pariter cõcordare perſonam, tres ex eis cõuenerunt in epiſcopum Conuennarũ: & dein de electionem [c], quam de poſtulando epiſcopo fecerant, capitulo publicarunt: ac reliqui duo ſubſequenter tertia die cum paucis de capitulo, reliquis abſentibus, elegerũt archidiaconũ Agẽnenſem †: & infrà. ¶ Nuncij verò prędicti archidiaconi ecõtrario reſponderunt, quòd cum prædicti quinq; electores ſeorſum de electione tractantes inter ſe diſſiderent, ita quòd contentioſæ voces eorum, à fratribus, qui remanſerant in capitulo auditæ fuiſſent, capitulũ ipſos propter huiuſmodi contentiones ſuſpectos habẽtes, ad eos duos de canonicis deſtinarunt, per quos inhibuerunt eis ex parte noſtra, ne vlterius in facto procederent: & ita poteſtatem [d] eligendi, quã eis commiſerant, reuocarunt: mandantes eis vt redirent ad capitulum, & pariter cum alijs fratribus de electione tractarent: & huiuſmodi reuocationi duo ex ipſis electoribus adhibentes conſenſum, reliquis tribus non contradicentibus, ad ipſum capitulũ ſunt reuerſi: ſed alij tres vſque ad fores capituli ſubſecuti, ab eis poſtmodum diſceſſerunt. Capitulum verò cũ tota die illa ipſorum præſentiam expectaſſent, ſubſequenti die campanam [e] pulſari fecerunt (ſicut moris eſt) ad capitulum congregãdum †: & prædictis tribus cum paucis complicibus ſuis ſeſe contumaciter ab

† Aliàs, Argen.

† Facit ad hoc lex ſi. C. de prædi. dec. lib. 10.

IN *cauſis.*] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponit poſtulati petitionem. In ſecunda ibi, *Nuncij verò:* ponit electi allegationem. in tertia: Ibi, *Quia verò:* partim negotium diffinit, & partim diffiniendum committit. Abbas Siculus.

C a s v s. Eccleſię Tholoſañ. vacante, capitulũ ad tractandũ de electione in ſimul cõuenerunt, & duos de capitulo elegerunt, vt quinque de eod. capitulo eligerent electores, qui pręſtito iuramento tractarent de electione paſtoris. & ſtatutum fuit à capitulo, vt ille quem illi quinque eligerent, vel tres ex illis, dummodo perſona eſſet idonea, pro epiſcopo haberetur. poſtmodum cum illi duo, quinque electores elegiſſent, & illi ad tractãdum de electione ſeceſſiſſent in partem, & non poſſent omnes concordare in vnam perſonam, tres ex illis poſtulauerunt epiſcopum Conuennarum: reliqui duo tertia die cum paucis de capitulo, reliquis abſentibus, archidiaconũ Agẽneñ. elegerũt. Demum cauſa ſuper iſtis electionibus ad ſedem Apoſt. eſt delata: in præſentia domini Papæ omnia iſta ex parte illorũ qui poſtulauerant epiſcopum Conuennarũ, propoſita fuerunt: econtrario nuncij prædicti archidiac. reſponderunt, quòd cũ prędicti quinque de electione tractarent, & inter ſe diſcordaſſent, ita quòd contẽtioſæ voces eorum à fratribus qui remanſerant in capitulo, auditę fuerũt à capitulo, capitulum per duos de canonicis prohibuit ne vlterius in negotio ipſo procederent, reuocãdo ſibi traditam poteſtatem, mandantes eiſdem vt ad capitulũ redirent, ad tractandum de electione cum alijs: quorum duo ad capitulum ſunt reuerſi: ſubſequenti die capitulum (vt moris eſt) fecit pulſari campanã ad capitulum congregandum. & cum prædicti tres cum quibuſdam alijs ad capitulum non veniſſent, prior cum maiori parte capituli, prædictum archidiaconum elegit. Auditis his & alijs, Papa ſuper hoc ſcribit quibuſdam abbatib. in hũc modum: Quia poſtulatio facta de epiſcopo Conuennarum, facta fuit per illos, in quos totum capitulum eligendi trãſtulerat poteſtatem, propter quod de conſenſu totius capituli intelligitur eſſe facta: cum res non eſſet integra, ex eo quòd electores in tractatu proceſſerant, poteſtatem illam capitulũ non potuit reuocare: & ideo electionem ipſius Archidia. caſſauit. Vnde mandat Papa cuidam epiſcopo, & duobus abbatib. quatenus ſi perſonam illius epiſcopi inueniant vtilem, & neceſſariam ad regimen eccleſiæ Tholoſanæ, & idoneam ad hæreticorum perfidiam extirpandam, ei tribuant licentiam tranſeundi ad eccleſiam Tholoſa. Not. quòd re non integra poteſtas alij conceſſa non poteſt reuocari. Item quod fit per illos, quibus totum capitulum contulit poteſtatem, per ipſum capitulum intelligitur eſſe factum. Item qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur.

a ¶ *Præſtito.*] Secundũ quod lex dicit in Auth. de ſanc. epiſc. §. iubemus igitur abbatem. coll. 9.

b ¶ *Idonea.*] Hæc clauſula ſemper intelligitur, etſi non apponatur ſupra eodem. cauſam quæ. & ſupra de reſcrip. cum adeo.

c ¶ *Electionem.*] Not. mirabilem ſignificationem huius termini, Electio: hoc fuit dicere, Suã poſtulationẽ capitulo publicauerunt. arg. j. de renun. poſt translationem.

Electio pro poſtulatione quandoque accipitur.

d ¶ *Poteſtatem.*] Hic confeſſus fuit de intentione aduerſarij, & ſic fundauit intentionem aduerſarij.

e ¶ *Campanam.*] de offic. cuſto. capitu. 1. & 2. diſtinct. 1. ius militare.

¶ *Glo.*

ſentantibus, Prior cum maiori, & ſaniori parte capituli elegit in epiſcopum archidiaconum ſupradictum: & infrà. ¶ Quia verò poſtulatio [a] de epiſcopo Conuennarum, quę præceſſerat, facta erat per eos, in quos totum capitulum eligendi tranſtulerat poteſtatem, propter quod vnanimiter de conſenſu totius capituli intelligitur eſſe facta, quam (cum res non eſſet integra [b], quia in tractatu iam proceſſerant electores) capitulum minimè potuit reuocare: electionem ipſius archidiaconi decernimus irritandam. Quocirca mandamus, quatenus ſi perſonã ipſius epiſcopi † vtilem, & neceſſariam inueneritis ad regimen eccleſiæ Tholoſanę: & idoneam tam ſcientia literarum, quàm ſuæ conuerſationis exemplo, ad hæreticorum perfidiam [c] de Tholoſan. diœceſi extirpãdam †, quę ibi per negligentiam præſulum miſerabiliter, & damnabiliter hactenus pullulauit, tranſeundi ad eccleſiam Tholoſanam propter vrgentem neceſſitatem, & eorundem † vtilitatem, ei licentiam tribuatis [d].

† vox, Epiſcopi, deeſt in nonnullis antiquis.

†Præcipua epiſcoporũ cura in extirpãdis hæreticis verſari debet, nam hoc eis incumbit iure diuino. Albertinus tra. de agn. aſſertio. q. 11. circa finem. pulchre concilium Tholoſanũ. capit. 2.

†Alias, euidentem.

¶Idem epiſcopo Florentino.

*¶De conſuetudine poteſt canonicorum electio ad ſolum capitulum pertinere. h.d. & ſolet quotidie allegari.*

CAP. XXXI.

CVm † eccleſia Vulterana debito canonicorum

† Cap. 16. eo. tit. in 3. cõpilatione.

*¶Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, an datus ad eligendum poſtulet. arg. quòd ſic per hoc cap. inducens 7. alia iura. ad contrarium inducit ſex: ſoluit, & contrarijs reſpondet.*

a ¶*Poſtulatio.* ] Hic habes quòd qui dati erant ad eligendũ, poſſunt poſtulare, & de alia eccleſia. ſic j. de renun. cum poſt translationem. Ex quo enim capitulum nihil excipit in illa poteſtate, omnia intelligũtur conceſſa, per quæ peruenit ad illud, & quicquid ipſi poſſent facere. argumen. s. de conſt. ex literis. & j. de priuil. quia circa. ff. de procu. ad legatum. & l. ad rem mobilem. Et argum. ad hoc. ff. iudi. ſol. iam tamẽ. §. in hac. & ff. man. l. vlti. in fi. Arg. contra. s. eod. innotuit. in fi. ff. de proc. mandato. & C. de trãſa. tranſactionis. in fin. & ff. de mino. illud. §. ſi talis. & ff. de procu. Pomponius. & ff. de iureiu. iuſiurandum. §. procurator. Solu. Prima rubrica vera: q̃a talia præparatoria etiam coniuncta ſunt principali negotio: quia per poſtulationem venimus ad electionem, vel adeius effectũ. ff. de ſponſa. oratio. Contraria caſualia ſunt.

Additio. Et loquuntur in his, quæ requirunt ſpeciale mandatum. j. de procura. qui ad agendum. in fin. libro 6. Ioan. And.

*¶Glo. ſeq. recitetur per q. an poteſtas compromiſſariorum poſſit reuocari; & primò probat quòd poſſit re integra, inducens 4. Secundo quòd non poſſit, inducẽs quinque. Tertiò, quòd etiam re non integra reuocari poſſit, inducens duo. Quartò, quòd re non integra non poſſit. Quintò ponit opi. quam approbat. Sextò opi. quam non approbat.*

Eligẽdi poteſtas aliquibus cõceſſa an reuocari poſſit.

Compromiſſariorũ poteſtas ad eligendũ an poſſit reuocari.

b ¶*Cum res non eſſet integra.* ] Ergo ſi res eſſet integra, poſſent reuocare: vt hic arguitur, ad inſtar mandati, quòd re integra reuocari poteſt. Inſtitut. mand. §. rectè. cum nihil interſit mandatarij. ff. de condict. ob cau. da. l. ſi pretium. & l. ſi pecuniam. & l. dedi. in princip. & in ſocietate. ff. pro ſoc. verum. §. vlt. & in depoſito. ff. depoſi. l. 1. §. penul. & j. de depoſito. bona fides. In contrarium videtur quòd re integra non poſſit reuocari talis poteſtas, niſi placeret vtrique parti. ſic fit in venditione. C. de actio. & obliga. ſicut in initio. cum gratia vtriuſque talis actus factus ſit, vt ibi, nam ex quo ſemel conſenſerunt & contulerunt ius in ipſos, & illi receperunt, & etiam iurauerunt, mutare non poſſunt, nec reuocare: vt infra de offic. deleg. ſuper quæſtionum. §. porro. & quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. 32. quęſtio. 5. horrendus. & 8. quęſtio. 2. dilectiſſimi. & s. eod. cum inter canonicos. verſic. fin. 1 præterea hic fuit quædam conceſſio, ſiue donatio iuris, ſed perfecta donatio non reuocatur. C. de dona. ſiue. C. de trãſa. quamuis. & C. de reuo. dona. ſi donationẽ. & C. de dona. quæ ſub modo. l. perfecta. & dicit Dominus: Non auferam à te q̃ tibi dedi. 22. quæſt. 2. cap. ſi qualibet. §. non enim. & remittentibus actiones ſuas non eſt amplius regreſſus ad eas. ff. de ędi. edic. l. quæritur. §. ſi venditor. & commodatum ante vſum cõpletum non reuocatur. j. de commo. cap. vnico. & ff. eod. titu. in commodato. §. ſicut. Et ſic non videtur per iſta iura quòd reuocatio poſſet fieri eis inuitis, cum gratia vtrorumque hoc ſit factum, & interſit iſtorum non reuocari ius illud ab eis, cum modo poſſent eligere quem volunt, poſteà verò non. In contrarium videtur quòd etiam re non integra poſſunt reuocare vſque ad litem conteſtatam: quia vſque ad li. conteſta. poſſunt reuocare mandatum procuratorium. ff. de proc. ante litem. & etiam pòſt ſi ſuſpectus ſit. ff. eod. titu. poſt litem. & l. item ſi ſuſpectus. & l. quæ omnia. ſed iſti iam ſuſpecti videbãtur, cũ eſſent in clamoribus, & diſcordia: vt j. de proc. ex inſinuatione. & in cap. noſtra. & cap. mandato. & iudicium ſoluitur vetante eo, qui iudicare 2 iuſſit. ff. de iud. iudicium. ff. de arbitr. ſed ſi in ſeruum. in fin. Contra probo quòd re non integra non poſſint reuocari, j. de iud. cap. 1. & ff. de iuriſd. om. iudi. ſi conuenerit. & hic in fin. Quid ergo dicemus? Satis probabiliter poſſet dici, quòd talis poteſtas data reuocari nõ poſſit, ſiue res ſit integra, ſiue non. & hic ſupple, maximè: quia non eſt hoc purum mandatum, imo ceſſio iuris, ſiue donatio, vt dictum eſt. Et Io. huic opinioni conſentire videtur: & ad hoc optimè facit s. eod. cauſam quæ. Alij dicunt quòd re integra poſsũt reuocare, vt hic innuitur à contrario ſenſu. Et arg. optimum: quia non dicitur durare talis poteſtas, niſi cui permiſſa durat. ff. quod cuiuſque vniuerſi. itẽ eorum. §. 1. in fin.

1 Vide tex. ĩ l. ſi vxor. §. fin. ff. de adult. & in l. quod ſi nolit. §. in factum. ff. de ędi. edi.

2 Hoc verum eſt in ordinario cõmittente etiã re non integra: in delegato ſecus. infra de offic. de leg. quamuis. libr. 6. Sed eligere competit ordinario iure. ſupra eod. c. 1. ergo et re non integra peterit reuocari. Io. And.

c ¶*Perfidiam.* ] Hoc ideo, quia ſi eſſet remiſſus & negligens ad hæreticos extirpandos, debet remoueri. infra de hæretic. excommunicamus. 1. in fin.

d ¶*Tribuatis.* ] Ex hac decretali bene colligitur quòd ius acquiritur poſtulato poſt publicationem poſtulationis. in hoc ſcilicet acquiritur, quòd poſtulantes ab ea recedere non poſſunt, ſicut nec ab electione poſt publicationem ſcrutinij. infrà eod. publicato. & idem credo publicata poſtulatione, vt dixi s. de poſtulatio. capitu. vlti. & penulti. Sed contrarium poteſt aſſignari. s. de poſtulatio. bonæ. vbi videtur quòd poſtulantes poſſunt recedere à poſtulatione, antequam ſit præſentata ſuperiori. Sed hic non poterant recedere: quia promiſerant illum habere pro epiſcopo, quem illi eligerent in epiſcopum: & ita non poterant venire contra promiſſionem ſuam.

Additio. Vnde quòd non tenuit hic electio, non fuit propter poſtulationis publicationem, ſed propter defectum poteſtatis in compromiſſarios iam translatæ, ſecundum Cõpoſt. qui hoc not. ſupra tit. 1. cap. fin. Vnde dicebat Innocen. hic quòd obſtabat hæc fides præſtita in compromiſſo. & quia non ipſi, ſed compromiſſarij poſtulabant. Dicebat etiam q̃ propriam poſtulationem reuocare non poſſet, niſi conſentirent omnes, vel maior pars. ff. ad munic. quod maior. Dicit Hoſt. quòd forte requirentur duæ partes: nam aliter non eſt plena concordia. argumen. ſupra eod. licet. cum concor. Ioannes Andreas.

C*Vm eccleſia Vulterana.* ] Primò ponitur conſultatio. Secũdò reſponſio: ibi, *Mandamus*. Abb. Siculus.

Casvs. Eccleſia Vulterana canonicorum obſequio longo tẽpore fuerat deſtituta. Vnde Vulteranus epiſcopus quoſdã elegit & inſtituit in eadem, ſed canonici eos recipere noluerunt, dicentes quòd electio talis fuerat in eorum præiudicium attentata. propter quod epiſcopus contra canonicos literas apoſtolicas ad Floren. epiſcopum impetrauit, corã quo petebat epiſcopus, vt canonicos prohiberet ab iniuria quam faciebant eidem ſuper electione dictorum canonicorum. Secundò petebat vt canonici ipſum epiſcopum iure electionis liberè vti de cætero paterentur. Florentinus epiſcopus litẽ ſuper dictis articulis conteſtata, & receptis probationib. vtriuſque partis, dubitans qualiter ſuper prædictis deberet procedere, conſuluit dominum Papam, cauſam inſtructam remittendo ad ipſum, & ipſe Papa eidem reſpondet, vt ſuper hoc primo articulo, in quo petebat epiſcopus vt canonicos prohiberet ab iniuria, quam faciebãt eidem ſuper electione prędictorum canonicorum, abſoluat canonicos Vulteranos ab impetitione epiſcopi: quia non videtur iniuriam facere qui vtitur ſuo iure: cum per teſtes longè melius ſit probatum, q̃ canonici illo iure ſunt vſi antè quàm epiſcopus Vulteranus. In ſecundo articulo, quo idem epiſcopus petebat, vt canonici paterentur epiſcopum liberè vti de cætero iure electionis, abſoluat ſimiliter canonicos ſæpe dictos, cum ſit notorium, quòd in Tuſcia conſuetudo generalis ſeruatur, vt canonici in cathedralib. eccleſijs ſolummodo irrequiſito epiſcopo eligendi canonicos habeant poteſtatem. Not. quòd non facit alicui iniuriam qui vtitur iure ſuo. Not. quòd in eccleſijs cathedralibus circa electiones cõſuetudo ſeruatur, cum de iure cõi pertineant ſimul ad capitulum, & epiſcopũ illius eccleſię.

¶ Glo.

*¶Gloſſ.ſeq. obijcit, & ſoluit.*

a ¶*Longo.*] Per hoc videbatur quòd epiſcopus poſſet ſupplere negligentiam canonicorum, etiam ſi aliàs eligere non poſſet.infra de conceſ.præben.nulla.& ſupra eo. cum in cunctis. in fi. Sed hic non poterat taliter ſupplere,quia non erãt diſtinctæ præbendæ. j̄. de conceſ. præbend.ex parte. & ſi diſtinctæ eſſent,adhuc non poſſet: cum ipſe ſimiliter negligens fuiſſet,vnde poteſtas translata erat ad ſuperiorem, nec morã poterant purgare.j̄. de ſupplen.neglig. præl.licet. & duobus.cap.ſeq. ex eo.quòd dicit, lõgo tempore.

*¶Glo.ſeq. obijcit,alleg. contra obiec. & ſoluit: contra ſolutionem alleg.tria iura,quibus reſpondet.*

b ¶*Poſtulauit.*] Et videtur quòd bene poſtulauerit: quia ſolus epiſcopus debet dare præbendas.argum.21.diſt. in nouo.& 16.quæſtio. 7.nullus.arg.21.diſtin. §.1.quia Moyſes ex pręcepto domini Aaron in ſummum pontificẽ, & filios eius in minores ſacerdotes elegit,vt ibi dicitur, & videtur expreſſum in Auth. vt deter.ſit nu.cler.coll.1. in princ. Arg.contra.j̄. de his quæ fiunt à præla.ſine conſen. capit.in 6. cap. primis. quia huiuſmodi eccleſiaſtica debent facere de conſenſu capituli:vt ibi dicitur. & cum quibus eſt in miniſterio,cũ his diſponat.93.diſtinctione. diaconi. præterea ex eo, quod dicit in fine; Si cõſuetudo eſt quòd canonici eligant irrequiſito epiſcopo, patet quòd de iure communi ſimul debeant eligere, ſicut & alia negotia ſimul facere debent, cum epiſcopus ſit caput capituli,& canonici membra.infra de his quæ fiunt à præla.ſine conſen.cap.nouit.& c.quanto.& quòd ſimul eligere debeant, habes j̄.de conceſ.præben.poſtulaſtis. Dico,quòd de iure communi ſimul ad epiſcopum & capitulum pertinet collatio beneficiorum, per iura proximè dicta. j̄. de iure patrona. nobis. & hic in fin. ſatis patet ita eſſe, ſed conſuetudo in pluribus eccleſijs derogat huic iuri: vt hic in fin.huius decr.& infra de cauſa poſ.cum eccleſia. & j̄. de verbo.ſignifi.abbate.& ſupra de conſue.cum dilectus.& 24.quęſtio.1.pudenda.& j̄.de his quæ fiũ.à pręla.ſine conſen.cap.eanoſcitur.& conſuetudo reddit aliquem inhabilem ad eligendum.j̄.de cle.coniu.cum olim.& 12.diſtinct.nos conſuetudinem.& ff.de decur.non tantum.Arg.contra.ſ.eod.titul. cum terra. & capit.cum cauſam. & ſ.de conſue.cum venerabilis.& cap.cum inter.Sed illa conſuetudo non eſt rationabilis:imo eſt contra decus eccleſiæ, & ideo non eſt præſcriptibilis.ſ. de conſue.capit.vlt.

†Aliàs,ita, ab impetitione ipſi epiſcopi.

Collatio beneficiorũ ad quos ſpectet.

c ¶*Iniuriam.*] Simile ff.de iniur.iniuriarum.§.1.& ff.de pet. hære.illud.1.reſpon. in fin.& j̄. de app.bonæ. & 14.quæſt.1. quod debetur.& quæſt.5.non ſane.quia & ſi noceat 1 alij ita, vt auferat ei conſueta commoda,dum tamen non faciat animo nocendi, non dicitur facere iniuriam. ff. de aqua plu.arcen.ſi in meo.& ff.de damn.infec. Proculus.& 15.quæſt.1.illud.ff.de ſer.verba.prædio.cum eo.& 23.q.2.capit.vlt.ſecus ſi faceret animo nocendi.ff.de regu.iur.domum.ff. de dam.infect.qui vias.ff.ſi ſer.ven.ſicut.§.Ariſto.

1 Secus in prædio ruſtico,quod nõ licet mihi ita rigare quòd noceat vicino prędio. ff. de aqua plu.arcẽ.l.1.ſecundũ Vincẽ. Io. And.

d ¶*Melius.*] Et ideo prævalere debet.j̄.de proba.licet. ſed ſi æqualiter probatum ſit, communiter conferat: cum de iure communi hoc ſit faciendum: vt dictum eſt in notula,& videtur.quia res ad ſuum ſtatum ſic reuertitur.argumen. ſupra de conſue.cum dilectus.& ff.de pac.ſi vnus.§.quòd ſi non vt totum. alias eſſet ſententiandum pro poſſeſſore. j̄. de proba. ex literis.j̄.de fide inſtr.inter dilectos.in fi.& Inſtitu. de interdi. §.commodum. niſi in tribus caſibus.j̄.de proba.c.ex literis.

obſequio longo [a] fuiſſet tempore deſtituta, Vulteranus epiſcopus volẽs miniſtrorum defectum in eadem eccleſia reſtaurare,canonicos quoſdã elegit, & inſtituit in eadem: quos canonici recipere noluerunt,aſſerentes quòd talis electio fuerat in eorum præiudicium attẽtata: & infrà. ¶Mandamus,quatenus ſuper primo articulo petitionis epiſcopi, in quo poſtulauit [b] à te vt canonicos ab iniuria, quam ei ſuper electione canonicorũ Vulterañ. eccleſiæ inferunt, prohiberes, ab † impetitione ipſius dictos canonicos abſoluere non poſtponas: quia non videtur iniuriam [c] facere, qui vtitur iure ſuo; cum per teſtes longè melius [d] ſit probatum, quòd canonici ſupradicti, hoc iure vſi fuerint antè quàm epiſcopus memoratus. In ſecundo quoque articulo [e], quo idem petebat epiſcopus, vt dicti canonici ipſum iure electionis vti liberè paterentur, abſoluere ſtudeas canonicos ſæpe dictos; maximè ſi ſit notoriũ [f], quòd in Tuſcia generalis conſuetudo ſeruetur, vt in cathedralibus eccleſijs ſolum capitulũ, irrequiſito epiſcopo, eligendi canonicos habeat facultatẽ.

¶Idem Abbati ſancti † Victoris,& decano Pariſiẽſi, & magiſtro R. Decortoñ. canonico Morineñ.

*¶Compromittentes tenentur recipere electum à compromiſſarijs, ſi ſit dignus, niſi contra formam compromiſſi eum appareat electum.*

CAP. XXXII.

CVm † dilectus filius archidiaconus Morineñ. nobis † intimaſſet: & infrà. ¶Eccleſia Moriñ.epiſcopi ſolatio deſtituta, canonici eiuſdem de paſtoris ſubſtitutione tractantes, in tres canonicos Morineñ. poteſtatem eligendi epiſcopum vnanimiter cõtulerunt: promittentes vt illum reciperent in paſtorem,

e ¶*Articulo.*] Eadem videtur petitio cum prima.Sed dic ꝙ prima erat ne repellerent canonicos ab epiſcopo inſtitutos. ſecunda erat,vt in poſterum non impedirent eum eligere; ꝙ licet obtineret in primo,non obtineret propter hoc in ſecundo.arg.ſ.eo.querelam.ſed in ſecundo articulo agebatur petitorio,vt patet ex ipſa litera.

f ¶*Notorium.*] id eſt, manifeſtum rei euidentia,vel alijs duobus modis: 2 de quibus tribus modis habes j̄. de coha. cleri. & muli.c. vlt. & ff.de legi. ſi de interpretatione.

2 Adde meliorem gl. de iure in l. ciues. in gloſ.pe.C. de appell.

C*Vm dilectus filius.*] Tres habet partes. In prima ponitur allegatio pro electo. In ſecunda:ibi, *Verum*.allegatio contra electum. In tertia: ibi, *Nos vero*. diffinitionis cõmiſſio.Abbas Siculus.

†Aliàs,ita: Abbati ſãcti Victoris Pariſiẽ. & magiſtro R. de Torto canõico Morinen.

† Cap.17. eo.tit.in 3. cõpilatione.

† Hæc duo verba: Nobis intimaſſet, deſunt in antiquis multis.

CASVS. Eccleſia Morineñ. deſtituta paſtore,archidia. eiuſdem eccleſiæ electus fuit in paſtorem: ſuper iſta electione iam confirmata, orta fuit poſtmodum controuerſia inter epiſcopum electũ, & eius ſequaces, & quoſdam alios canonicos eiuſdẽ eccleſiæ.tandem delata eſt quæſtio ad ſedem Apoſto. ex parte electi fuit propoſitum coram Papa, quòd cum eccleſia ipſa vacaret, canonici eiuſdem eccleſiæ in tres canonicos Morineñ. poteſtatem eligendi epiſcopum contulerunt,promittentes vt illum reciperent in rectorem,quẽ de gremio eccleſiæ ducerent eligendum, qui examinatis voluntatibus ſingulorum archidiaco. eiuſdem eccleſiæ elegerunt. Metropolitanus electionem examinans,ac perſonam electi,& de ętate ipſius,& de defectu cuius fuerat ab aliquibus dubitatum veritatem inquirens, pronunciauit ipſum in ætate non ſuſtinere defectum,& electionem ipſius confirmauit. Vnde petebatur imponi ſilentiũ parti aduerſæ,quæ ſe huic electioni opponebat malitioſè. Verum quidam B. nomine propoſuit ex aduerſo ſub pœna beneficij ſui ſe obligans, quòd ſupradictis tribus ſub hac forma data fuit poteſtas eligendi,vt examinatis ſingulorum voluntatibus illum in quem omnes,vel maior, & ſanior pars capituli de gremio eccleſiæ conſentiret,eligere teneretur: ſed ipſi electores poteſtatem ſibi traditam non ſeruãtes,dictum archidia.quem pauci de capitulo nominarant,eligere pręſumpſerunt. Vnde canonici Moriñ.poſtmodum mirabantur qualiter archidiaconus fuerat electus, cum plures eſſent in eccleſia digniores.vnde cœperunt ferè publicè profiteri, quòd ipſum archi.nullatenus nominarant,& reputãtes ſe in hac parte deluſos,ſic talem ſurreptionem domino Papæ retulerunt: petẽs dictus B.dictum archi. remoueri ab eccleſia Morineñ. dominus Papa his auditis, quia res erat pernicioſa exemplo, ſi per ſurreptionis aſtutiam quis aſcenderet ad apicem dignitatis,ita duxit prouidendum, vt contradictores præſtent iuramentum quòd malitioſe non proponant huiuſmodi quęſtionem: & prædicti tres electores iuramento adſtringantur dicere veritatem, quot ex canonicis examinationis tẽpore in dictum archid.conuenerũt.& ſi tres, vel duo illorum dixerint, quòd maior pars canonicorum cõſenſerit in dictum archid. contradictorib.ſilentium imponatur, cum illorum probatio inſufficiens eſſet, eo quòd eſſent in ſuis teſtimonijs ſingulares. Si verò dixerint quòd à pauciorib. prædictus fuerit nominatus,tunc ſi fuerit ſufficienter probatum, quòd illum de gremio eccleſiæ ſecundum formam ſibi datam eligere tenentur, in quem omnes vel maior & ſanior pars capituli conſentirent,electio ipſius caſſetur: alioqui quod de arch. factũ ſit, ratum habeatur, & contradictores compeſcãtur ab ipſius moleſtatione,& iudices prędictum B.priuent pręben.Morineñ. eccleſiæ,

eccleſiæ, qui ſe ad hanc pœnam ſi in probatione deficeret, obligauit, non obſtante, quòd ſuper ætatis defectu obiectũ fuit contra ipſum, cum idem B. non multum inſtiterit huic obiectioni, & ſuper hoc à Metropolitano iudicatũ fuit, cuius ſententia in rem tranſiuit iudicatam, à qua intra decendium nõ fuerat appellatum. Nota, ea quæ per ſurreptionem fiunt, caſſari debent. Item nota, quòd iuramentum debet exigi ꝙ exceptiones malitioſè non opponantur, vbi eſt præſumptio cõtra obijcientes. Itẽ propter defectum probationis teſtes recipiunt, qui vel de facto ſuo recipi non deberẽt. Item teſtes ſingulares nõ valent. Item aliquis poteſt ſe obligare ad pœnam beneficij ſui. Item interlocutoria ſententia, à qua infra x. dies non appellatur, tranſit in rem iudicatam ſicut diffinitiua.

Compromiſſari⁹ poteſt eligere extra gremium.

a ¶*De gremio.*] Sed ſi hoc in illa translatione poteſtatis nõ fuiſſet expreſſum, poterant eligere vndecunque vellẽt. ſupra eo. in cauſis. Quid iuris ſit ſuper hoc, dictum eſt ſupra eo. cum inter canonicos.

b ¶*Examinatis.*] Ad hoc non tenebãtur, ſecundũ hanc formã. nec fuerunt iſta nota redacta in ſcriptis.

¶*Glo. ſeq. primò probat iudicem qui in ætate non diſpenſat, de illa iudicare poſſe. Secundo quærit an epiſcopi in ea diſpenſent. arg. quòd nõ. ponit opin. contrariam. ſoluit negatiuè.*

c ¶*In ætate.*] Poteſt enim minor iudex examinare de ætate, an ſit dign⁹ venia ætatis, & docere poterit ſuper hoc principem. C. de his qui ve. æta. impe. l. 2. non tamen in ætate diſpenſare poteſt. C. eod. tit. l. 3. 1 ſed bene potuit iudicare ipſum non pati defectum: & ſi minor fuiſſet, debuit caſſare electionem. ſupra eod. dudum. ſed diſpenſare non poteſt, niſi ſolus Papa. Sed nunquid epiſcopi poſſunt diſpenſare vt minor promoueatur ad honores? Videtur quòd non, per id quod habes ſ̃. eod. cum in cunctis. §. inferiora. & ȷ̃. de æta. & quali. eam te. ibi, pręcipit Papa, quòd nullus promoueatur, niſi ſit ætatis legitimæ. ȷ̃. eod. nihil eſt. vbi punitur grauiter qui hoc facit. Et ſic huiuſmodi diſpenſatio illis prohibetur. Dicunt quidam, quòd epiſcopi poſſunt diſpenſare in ætate. argu. ad hoc. ȷ̃. de æta. & quali. præterea. & cap. indecorum. Credo quòd non poſſunt diſpenſare in hoc contra concilium, licet de facto hoc faciant quandoque. Et eſt ſimile: quia cum illegitimo diſpenſare non poſſunt, vt promoueatur ad honores. ȷ̃. de fi. presby. cap. vltim. & pen. vbi dicitur quòd cum illegitimè natis ſolus Papa diſpenſat: quòd illi prohibeantur ab honoribus, dicitur in concilio Picta. ȷ̃. de fili. presby. cap. 1. Qua enim ratione epiſcopi non poſſunt contra illud concilium diſpenſare: eadem ratione dico quòd non poſſunt diſpenſare contra concilium Lateranẽ. & contra concilium generale. ȷ̃. eo. nihil. vbi puniuntur qui hoc faciunt, quod eſt magis 2 celebre concilium: in quo prohibetur ne minores ad dignitates promoueantur. ſ̃. eod. cum in cunctis. in princip. §. inferiora. & ideo ſtabimus illis concilijs, & legibus prædictis, ex quo non inuenio cõceſſum per canones quòd minores iudices poſſint dare veniam ætatis. infra de nou. oper. nuncia. intelleximus, vbi enim iura canonica non contradicunt legibus, immo concordant, illis ſtabo.

1 Sic inferior iudex cognoſcit de priuilegio ſedis Apoſtolicę: licet de illo non iudicet. infra de fi. inſtru. accepimus. ſecundũ Io. & Vinc.

2 De concilio Lateranẽ. ſub Innocẽtio iij. loquitur, in quo cõuenerũt prælati tã Græci quã Latini, & ideo vocat magis celebre.

quem de gremio [a] ipſius eccleſiæ ducerent eligendum: qui examinatis [b] volũtatibus ſingulorum, archidiaconum eiuſdem eccleſiæ in epiſcopũ elegerunt. Metropolitanus quoque tam electionem, & electi perſonam examinans, quam etiam ſuper ipſius ætate (de cuius defectu fuerat ab aliquibus dubitatum) inquirens ſolicitè veritatẽ, per ſententiam declarando electum ipſum minimè ſuſtinere in ætate [c] defectum, electionem factã de ipſo ſolemniter cõfirmauit: & infrà. ¶Verũ B. qui contra electum venerat memoratum, propoſuit ex aduerſo, quòd cum ſupradictis tribus ſub hac forma fuerat eligendi conceſſa poteſtas, vt capitulum eum recipere teneretur, quẽ illi tres ab omnibus, vel maiori, & ſaniori parte de gremio ipſius eccleſiæ nominatum eligerẽt in paſtorem, electores ipſi terminos [d] poteſtatis ſibi traditæ non ſeruantes, prædictum archidiaconũ eligere pręſumpſerunt, quem pauci de capitulo nominarant: vnde canonici Moriñ. poſtmodum admirantes, qualiter archidiaconus electus fuerat memoratus, cum plures eſſent in eadem eccleſia digniores [e], cœperũt ferè omnes publicè profiteri, quòd nullatenus archidiaconũ nominarant: & reputantes ſe in hac parte deluſos, quod ſuper hoc factum fuerat, noſtro curauerũt Apoſtolatui reſerare, & infrà. ¶Nos verò attendẽtes †, quia res pernicioſa eſſet exemplo, ſi per ſurreptionis [f] aſtutiam quis aſcenderet ad apicem dignitatis, ita duximus prouidendum, vt præſtito à contradictoribus iuramẽto [g], quòd ipſi malitioſè contra pręfatum electum nõ moueant quæſtionem huiuſmodi, prædicti tres electores iuramenti vinculo adſtringantur dicere veritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in præfatum archidiaconum conuenerunt. Et ſi tres [h] ſimul, aut duo ſaltem ex ipſis † iurati, dixerint, maiorem canonicorum partem, in ipſum archidiaconum conueniſſe, vos contradictoribus ſilentium imponatis, cum contra hoc eorũ eſſet probatio [i] inſufficiens: eo quod ſinguli eſſent in ſuis teſtimonijs ſingulares †. Si verò per eorum depoſitiones conſtiterit ſæpe dictum archidiaconum exti-

Additio. Hodie diſpenſant epiſcopi in ætate in caſu, de æta. & quali. cap. vno. libr. 6. per quam decido quædam hic notata per modernos, quorum aliqua colligas ex ibi notatis. Dicebat Ioan. And. hic circa minores dignitates epiſcopum dare veniam ætatis.

d ¶*Terminos.*] Si hoc verum fuiſſet, nihil valuiſſet eorum electio. ſ̃. de reſcrip. cum dilecta. & ff. mandati. diligenter.

e ¶*Digniores.*] Quibus dignior locus debetur. 8. quæſt. 1. illud. & 63. diſtin. metropolitano. 61. diſtin. miramur. ad fin. 3 Et is gradus cæteros antecedit, quem labor prolixior, vel ſtipendia meliora fecerint anteire. C. de offic. magi. off. l. nemo.

f ¶*Surreptionis.*] Sic ȷ̃. de re iud. cum olim.

¶*Gloß. ſeq. not. quòd in ſpiritualibus excipiens, &c.*

g ¶*Iuramento.*] Sic ergo in cauſa ſpirituali præſtat excipiens iuramentum calumniæ, ſiue quòd malitioſè hoc non proponit. ſic ȷ̃. de teſti. conſtitutis. & cap. præſentium. & infra de reſtit. ſpol. literas. & infra de excep. paſtoralis. licet directè agens non præſtet huiuſmodi iuramentum: vt ȷ̃. de iura. calum. literas. Et hoc fuit ratione pſumptionis. præſumitur enim quòd malitioſè excipiant, ex quo tot præſumptiones ſunt pro electo: quia ſecundum leges præſtatur iuramẽtum quandoque in exceptionib⁹, licet à principio præſtetur ſuper tota lite. in Auth. de teſti. §. ſi verò. coll. 7. ȷ̃. de teſtibus. vltra tertiam. Vel dic quòd licet cauſa ſit ſuper re ſpirituali, quòd etiam directè agens præſtabit iuramentum calumniæ: vt ſi agatur ad reſtitutionem rei ſpiritualis. ȷ̃. de reſtit. ſpo. literas. quia ſic non agitur ſpiritualirer: Item ſi agatur ſpiritualiter, iuramentum de veritate dicenda præſtatur. ȷ̃. eod. dudum. & ȷ̃. de iureiuran. ex literis. Sed ibi in cauſa eccleſiaſtica iuratur de veritate dicenda.

¶*Glo. ſeq. quærit opponendo, & dupliciter ſoluit.*

h ¶*Et ſi tres.*] Iſtis enim credit̃ quaſi duobus teſtibus. Sed nunquid fuerunt iſti teſtes in propria cauſa, vel quaſi? Non, ſed ſuper eo, quod factum eſt coram ipſis de facto alieno. argu. C. de fideicommiſ. l. vlt. & Inſtitutio. de teſta. ordinan. §. legatarijs. nam iudici creditur de his, quæ coram ipſo aguntur. 18. diſtin. de concilijs. arg. multo fortius iſtis, qui toti negotio interfuerunt. argum. C. de adulte. in l. adulterij. C. ad legẽ Corneliam. de ſica. l. fin. Sed non eſt verum quòd iudicibus credatur, niſi quatenus &c. ȷ̃. de probatio. quoniam contra. Vnde melius videtur quòd licet iſti ſuſpecti eſſent, & de facto ſuo quodam modo dicant, admittitur eorum teſtimoniũ in defectum probationis. argum. C. de hære. l. vlt. in fin. & 4. q. 3. item in criminali. verſ. item ſecundum. 2. reſpon.

¶*Glo. ſeq. quærit etiam opponendo, & ſoluit.*

i ¶*Probatio.*] Sed videtur quòd iſti canonici debuerunt audiri ad hoc probandum, quia talis negatiua, *Nos non conſenſimus*. poteſt probari. ȷ̃. de probatio. tertio. & negatiua indirectè probari poteſt. ȷ̃. de teſtibus. ex tenore. 4 De hac materia dictum eſt ſ̃. eod. bonæ. Sed hic ideo non ſunt admiſſi ad probandum, quia examinatio illa facta fuit ſecretè, & ſigillatim. vnde quilibet eorum eſſet ſingularis, quia non poſſet dicere niſi de ſe. ſic ȷ̃. de accuſatio. cum dilecti. in fine: quia ſingularis teſtis

3 Concor. l. ſenatores. ff. de ſenato. & l. maiorẽ. ff. de pact. & l. nec honor. C. de epi. & cle.

† Dictio, attendentes. deeſt in antiquis.

† Vide tex. in l. cũ falſo. C. de iur. & fac. igno. & in l. ob. crimen. aliàs eſt, ob carmen. ff. de teſti.

† Et de teſtium ſingularitate multiplici vide Crauettam tracta. de antiq. tempo. par. 4. ad de B. Tho. 2. 2. q. 70. art. 2.

4 Concor. l. 1. §. hoc interdictũ. cum glo. 1. & ibi Bart. ff. de itine. act. priu. & in l. errore. cum gl. interceſſiſ ſe. C. de erro. aduo.

ris teſtis non probat; ſed ſi publicè facta fuiſſet illa examinatio ſiue nominatio, tunc probari poſſet ſaltem indirectè: vt j̃. de probatio. cap. 3.

a ¶*Tunc.*] Audiatis quid vtraque pars propoſuerit ad probandum formam, ſecundum quam eligendi poteſtas tribus dicitur commiſſa fuiſſe, ſiue cōceſſa, & ſi, &c. Hæc litera eſt in antiqua decretali. Ber.

¶*Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

b ¶*Oſtenſum.*] Qualiter compelluntur canonici probare formam traditam illis electoribus, & non archidiaconis? Hoc poteſt eſſe duabus de cauſis. Quarum prima eſt prǽſumptio, quæ multum faciebat pro eo, videlicet, quòd iam erat electus, & confirmatus. Secunda eſt: quia ad hoc ſe obligauit ille, ſicut patet, in fine decretalis: vbi dicit quòd ad hanc pœnam ſe obligauit.

† Ad idem eſt text. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. cum not. ff. de verbo. obl.

c ¶*Caſſetis.*] id eſt, nullam pronuncietis.

¶*Glo. ſeq. ponit in prin. & fi. quæ pœna olim, & quæ hodie. In medio ad notabile inducit tria ſimilia, & ſignat contrarium.*

d ¶*Obligauit.*] Alioquin ſi ſe non obligaſſet, pœna eſſet in arbitrio iudicis, cum certa pœna hic ſtatuta nō ſit. ff. de iure deli. l. 1. j̃. de accu. ſuper his. & j̃. de offi. deleg. de cauſis. Sic habes hic quòd aliquis obligat ſe ſub pœna beneficij ſui. j̃. de cri. falſ. cap. vltim. Item obligatur aliquis ſub pœna ordinis, vel anathematis. 1. quæſtio. 7. quoties cordis. & de conſec. diſtin. 2. ego Berēgarius. Item & ſub alia pœna pecuniaria. 23. diſtin. quamquam. & 25. quæſt. 2. quæcunque & j̃. de arbit. dilecti. argum. contra quòd ſub pœna beneficij nō poſſit aliquis obligari. C. quæ res pig. ob. poſ. ſpem eorum præmiorum. Hodie verò certa pœna ſtatuta eſt contra illos, qui ſe opponunt contra electos, ſiue impugnant electionem. j̃. eod. c. 1. in concilio Lugdun̄. Innoc. iiij. [lib. 6.]

Obligatio poteſt fieri ſub pœna beneficij.

tiſſe à paucioribus nominatū; tunc [a] ſi fuerit ſufficienter oſtenſum [b], quòd illum de gremio eccleſiæ ſecundum formam ſibi traditam debebant eligere, in quē omnes, vel maior, & ſanior pars capituli conueniret, vos electionē ipſius archidiaconi omninò caſſetis [c]: alioquin quod de ipſo factum eſt, ratum habentes, contradictores ab eius impetitione per cenſuram eccleſiaſticam compeſcatis: præfatum B. præbenda Morin̄. eccleſiæ ſpoliantes, qui ſe ad hanc pœnam (ſi forſan in probationē deficeret) obligauit [d] †. Non obſtante, quòd ſuper ætatis defectu obiectum eſt contra illum, cum idem canonicus huic obiectioni non multum inſtiterit, & ſuper hoc à metropolitano fuerit iudicatū [e], cuius ſentētia in rem tranſijt iudicatam, cum infra decendium [f] nō fuerit legitima prouocatione ſuſpenſa.

¶ Idem Epiſcopo Baiocen̄.

¶*Si ex ſeptem compromiſſariis, tres eligunt quartum, & ille conſentit, & eſt idoneus: cōfirmabitur electio.*

## CAP. XXXIII.

CVm † in iure peritus exiſtas: & infrà. ¶Primus † tuæ conſultationis articulus continebat, quòd cuiuſdam eccleſiæ decano defuncto, eiuſdem loci capitulum ſub hac forma in ſeptem ex ipſis canonicis compromiſit: vt illum, quem ex ſe [g] †, vel alijs de gremio ipſius eccleſię omnes pariter, vel maior eorum pars nominaret, idem capitulum reciperet in decanum. Vnde cum vnus ex illis ſeptē à tribus ipſorum: & alius, qui non erat de numero eorundem, à tribus alijs in decanū fuerint nominati, requiſiſti vter eorum aſſumi debeat in decanum. ¶Super quo taliter reſpondemus, quòd is, qui de numero ſeptem à tribus eorum dignoſcitur nominatus, iuxtà compromiſſi tenorem, debet in decanum aſſumi †, dummodo electioni de ſe factæ conſentiat [h], & aliquod canonicum non obſiſtat.

† Cap. 18. eod. tit. in 3. cōpilat.

† Aliàs: primus ſiquidem.

† Vide l. planè. cum gl. in verſi. poteſt. ff. quod cuiuſ. vni.

†Hunc tex. dicunt fin. Ioan. And. in regula, in toto. de regul. iur. & Panor. hic, ad hoc quòd electus cōſentiendo electioni de ſe factæ à media parte eligentiū auget numerum, & electionē perficit. adde Paulū Caſtren. conſ. 130. libr. 2.

¶*Glo. ſeq. quærit & ſoluit, ſolutioni obijcit, & reſpondet.*

e ¶*Iudicatum.*] Sed nunquid obſtabat alijs hæc ſentētia volentibus agere contra ęlectum? Sicut videmus circa crimina, & populares actiones. j̃. de accuſa. de his. & 23. q. 4. ſi illic. & ff. de procur. non cogendum. §. qui ita. ff. de popu. actio. l. 3. nec enim de delicto vnius hominis ſæpe eſt quærendū. ff. nau. cau. ſtab. l. licet. Videtur tamen quòd illis ſolum, qui pręſentes fuerint, debeat pręiudicari. 2. q. 5. habet hoc. & c. Mennam. j̃. de accu. veniens. ſicut eſt in ciuilibus actionibus. j̃. de fide inſtrumen. inter dilectos. ibi: res inter alios acta, &c. Ad hoc dicas, quòd abſolutio in popularibus actionibus præiudicat omnibus etiam abſentibus, niſi duobus caſibus: Vnus eſt, ſi quis ſuam iniuriam proſequitur, & probet ſe ignoraſſe accuſationem ab alio inſtitutam. ff. de accuſat. ſi cui. §. 1. Secundus, cum vult docere de colluſione prioris accuſatoris. ff. de præuari. l. 4. ff. de iureiu. l. eum qui. §. in popularibus.

¶*Glo. ſeq. notat quòd interlocutoria, &c. & remittit.*

f ¶*Infra decendium.*] Per hoc patet quòd interlocutoria ſententia tranſit in rem iudicatam, ſicut & diffinitiua. j̃. de teſti. ſignificauerunt. non tamen quo ad hoc tranſit in rem etiam iudicatam, quin iudex etiam poſt decem dies poſſit reuocare. 1 j̃. de appel. cum ceſſante. ff. de re iud. quod iuſſit. de hoc dicetur ſuper illa conſtitutione, cum ceſſante. j̃. de appell.

1 Nec quo ad hoc qn releuet̄ p̄ appellatione interpoſitam à definitiua, ſi parat p̄iudiciū negotio principali: vt hic, aliter non. infra de appella. cap. vlt. lib. 6. Ioan. And. in nouell.

CVm in iure peritus.] Hoc cap. legit̄ varijs modis: ſed inhærendo verbis literæ ſummatur vt in rubro. Vel aliter ſecundum intellectum intrinſecum: Si ęlectio fit ex forma cōpromiſſi: electus conſentiendo electioni de ſe factæ à media parte eligentium, auget numerum, & electionem perficit. Et eſt caſus ſingularis ſecūdum iſtum intellectum. In prima ponitur deciſum exordium, notans quærentem. In ſecunda conſultatio ex compromiſſo ſuper duplici electione facta. In tertia conſultationis reſponſio, cum duplici determinatione. Secunda: ibi, *Primus tuæ conſultationis.* Tertia: ibi, *Super quo.* Abbas Siculus.

CASVS. Defuncto decano cuiuſdam eccleſiæ, capitulum eiuſdem eccleſiæ compromiſit in vij. canonicos eiuſdē eccleſię ſub hac forma, vt illum quē ex ſe, vel alijs de gremio ipſius eccleſiæ omnes ipſi ſeptem, vel maior pars eligerent, capitulum ipſum reciperet in decanum: tandem vnus ex illis ſeptem electus fuit à tribus ipſorū, & alius qui non erat de numero illorum ſeptē, à tribus alijs electus fuit in decanum: conſultus Papa quis eorum eſſet potior? Reſpondet quòd ille qui de numero ſeptem à tribus illorum eſt electus, ſecundum formam compromiſſi debet in decanum aſſumi, dummodo electioni de ſe factæ voluerit conſentire: & aliquod canonicum non obſiſtat. Ex hac decretali conſueuit dici quòd p̄ſona electa auget numerum eligentium. cōtrarium tamen verum eſt, quòd perſona electi non computatur in numero eligentium. quod probatur j̃. eo. Cumana eccleſia. Item forma mādati eſt ſequenda.

¶*Glo. ſeq. ponit opi. dicentium, quòd compromiſſarij &c. quam reprobat. Secunda pars recitetur per q. Quid ſi vnus ſolus eſſet compromiſſarius; & ſoluit negatiuè, ponit opinionem cōtrariā, quam improbat.*

g ¶*Ex ſe vel alijs.*] Dicunt quidam quòd licet hoc non fuiſſet expreſſum: de iure tamen vnum de ſe eligere poterant: vt arg. 8. quæſt. 1. in ſcripturis. ver. ecce mitte me, &c. ff. de tut. & cur. da. ab his. l. vbi abſunt. Sed hoc non credo: quia à ſeipſo videtur electus; & hic tenuit electio propter formam compromiſſi, vt dicit in fine, Iuxta compromiſſi tenorem, &c. ſic j̃. de ſorti. c. vlt. vbi de hoc & hoc qđ dico optimè p̄bat tex. ff. de contrah. emp. & ven. licet. & l. ſi in emptione. in fin. Sed ſi vni tantum collata eſt poteſtas, non poſſet ſe eligere. j̃. de iu. pat. per noſtras. j̃. de inſt. cum ad noſtram. & ff. de tut. & cura. da. l. prætor. & 24. q. 1. dicimus. & q̄a nemo debet oriri à ſeipſo. 8. quęſt. 1. in ſcripturis. Dicunt quidam quòd ſi iuraſſet eligere meliorem, & ipſe eſſet melior: tunc poſſet eligere ſe: ſed tamen inconueniens eſſet, & inhoneſtum quòd ſe eligeret: ſic ambitioſus videretur, & ideo repellendus per illud cap. in ſcripturis. potius debet renunciare tali poteſtati, & fatuus eſſet qui ſic iuraret, ſi credit ſe meliorem vt ſe eligat. Vel dic q̄ tūc ipſe intelligitur exceptus: quia in generali ſermone perſona loquens non comprehenditur. C. de ſol. inquiſitio. ff. de cond. & dem. l. qui hæredi. §. vlt. 2

An is cui data eſt poteſtas eligendi poſſit eligere ſeipſum.

2 De hoc dicetur infra cap. petitio. de iureiur.

¶*Glo. ſeq. quærit & diſt. ſoluit. demum dicit capi. correctum.*

h ¶*Conſentiat.*] Quia ſi vult conſentire, tunc perſona ſua cōputatur inter eligentes, argum. ff. quod cuiuſque vniuerſitatis. l. planè. arg. ff. de adop. l. ſi conſul. & ſic quatuor intelliguntur: & ita maior pars capituli. Quid ſi conſenſit in alium? Reſpondeo, ſi conſenſus talis facit cum alijs maiorem partem, in ſe non poteſt poſtea conſentire, nec mutare conſilium in alterius præiudicium. ff. de reg. iur. l. nemo. Si verò conſenſit in talem, in quem minor pars conſenſit: tunc poteſt mutare. quia talis conſenſus illi non prodeſt. Hodie non connumeratur

ratur perſona electa inter eligentes. ꝫ.eod. Cumana. & c. quia propter. nec dicerem valere talem electionem ſi modo fieret, quia eſt electus à minori parte capituli.

¶Idem duci Caringiæ †.

† Zerangiç. † Laringiç.

*¶Electio Imperatoris ſpectat ad principes Germanos, tres prælatos, & quatuor laicos, & electio facta per eorum maiorem partem, cæteris non contemptis tenet. Et ad Papam pertinet electum examinare, approbare, & inungere, conſecrare, & coronare, ſi eſt dignus: vel reijcere, ſi eſt indignus, vt quia ſacrilegus, excõmunicatus, tyrannus, fatuus, & hæreticus, paganus, periurus, vel eccleſiæ perſecutor. Et electoribus nolentibus eligere, Papa ſupplet. Et data paritate vocum eligentium, nec accedente maiori concordia, Papa poteſt gratificare cui vult. hoc dicit not. iſte text.*

## CAP. XXXIIII.

VEnerabilem †: & infrà. ¶Inter cætera quidam principes, hac præcipuè obiectione ſunt vſi, dicentes, quòd Apoſtolicæ ſedis legatus, aut electoris geſſit, aut cognitoris [a] perſonam. Si electoris, in meſſem [b] alienam miſerat ſalcem ſuam, & electioni ſe ingerens, principum derogauerat dignitati. Si cognitoris, abſente altera [c] partium videtur perperam proceſſiſſe, cum citata non fuerit, & ideo non debuit contumax iudicari †: & infrà. ¶ Verum illis principibus ius, & poteſtatem eligẽdi regem, in imperatorem poſtmodum promouendum, recognoſcimus (vt debemus) ad quos de iure, ac antiqua conſuetudine noſcitur pertinere: præſertim cum ad eos ius, & poteſtas huiuſmodi ab Apoſtolica ſede peruenerit, quæ Romanum imperium in perſonam magnifici Ca-

VEnerabilem. ] Electus in imperatorem à maiori parte illorum, ad quos ſpectat electio ſi fuerit idoneus, per Papam confirmabitur: vel potius approbabitur. Ioã. And. Diuidit. nã in prima ponit reprehẽſionem legati. In ſecunda: ibi, *Verum.* captãdo beneuolentiam principum, ipſorum ius & poteſtatẽ declarat. In tertia: ibi, *Obiectioni.* reſpõdet ad id quod obijciebatur contra legatum. In quarta: ibi, *Eos igitur.* monet principes vt adhęreant Ottoni, & recedant à Philippo. & ꝙ hoc facere dẽant, ꝓbat quatuor rationibus. In q̄nta: ibi, *Nobilitatem.* hoc ſpecialiter mandat duci in ſupraſcriptione nominato. Abb. Sic.

† Cap. 19. eo. tit. in 3. cõpilarione.

CASVS. Vt melius litera intelligatur, pręnotandum eſt, quòd Fridericus imperator habuit duos filios, Henricum, & Philippum. Mortuo Friderico ſucceſſit ei Henricus eius filius in imperio. Hoc facto, Hẽricus imperator procurauit ꝙ principes Alemaniæ eligerent regem in imperatorem promouendum poſt mortẽ ipſius Henrici, Fridericum filius iſtius Henrici imperatoris. Et ſic fuit electus Philippus frater Henrici, & alij principes iurauerunt dicto Friderico fidelitatem tanquam regi: qui Fridericus poſtmodum promotus in imperatorem fuit depoſitus per Inno. iiij. in concilio Lugdun̄. poſtmodum verò mortuo Henrico imperatore fratre Philippi, ac patre dicti Friderici, principes in diſcordia elegerunt. Quidam elegerunt Ottonem, quidam verò dictum Philippum fratrem Henrici. Cum ergo electiones iſtę in diſcordia factę fuiſſent, Papa miſit quendam legatum in Alemaniam, vt alteram electionem prædictarum, quam canonicam inueniret, confirmaret. Legatus verò diligenti examinatione præmiſſa in dictis electionib. electionem Ottonis confirmauit, electione alterius reprobata. propter quod principes illi, qui Philippum elegerunt, conquerebant̄ de facto legati, & miſerunt nuncios ſuos cum litteris ſuis ad Papam: & inter cętera principes hac obiectione vſi ſunt, dicentes: Legatus iſte aut electoris, aut cognitoris geſſit perſonam, &c.

1 Hic tamẽ caſus non eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis exẽplaribus.

¶Hunc caſum proſequitur Bernardus 1 in modum ſequentem: Si electoris, falcem miſit in meſſem alienam: quod facere non debuit: ſi cognitoris, abſente altera parte perperã proceſſit, cum citata non fuerit, & ideo non debuit contumax reputari: ſcribit Papa ſup hoc negotio duci Caringiæ, dicens quòd bene confitetur, & recognoſcit ius eligendi regem, in imperatorem poſtea promouendũ ad principes pertinere, & de iure & antiqua conſuetudine: quia ſedes Apoſt. tranſtulit imperium Romanum nuper à Græcis, in perſona magnifici Caroli ad Theutonicos: ſed principes bene recognoſcunt, quòd poteſtas examinandi perſonam electam ſpectat ad Papam, qui eum inungit, conſecrat, & coronat: quia illud regulariter verum eſt, quòd ad eum pertinet examinatio perſonæ, ad quẽ manus impoſitio ſpectat. nunquid enim ſi principes in diſcordia perſonam eligerent indignam, deberet Papa illum confirmare, aut coronare? abſit hoc omninò. His præmiſſis Papa reſpondet obiectioni principum, dicens quòd legatus approbando & reprobando, nec electoris geſſit perſonam: quia nec aliquem fecit eligi, nec elegit. nec cognitoris: quia quantum ad eligentes neutrius electionem confirmauit, nec etiam infirmauit, ſed exercuit denunciatoris officium: quia perſonam Philippi reputauit indignã, perſonam verò Ottonis denunciauit idoneam ad imperium obtinendum, non tam propter ſtudia eligẽtium, quàm propter merita electorum, quamuis maior pars illorum, ad quos pertinet electio, conſenſerit in Ottonem: ex eo quòd electores Philip. alijs abſentibus, & contemptis ipſum eligere præſumpſerunt, patet eos perperam proceſſiſſe. Verũ quia in electionibus plus nocet contẽptus vnius, q̃ multorum contradictio in præſenti: His ergo præmiſſis reputauit Papa Ottonẽ idoneũ, & Philippum indignũ ad imperiũ obtinendũ. cum enim vota principũ in electione diuiduntur, poſt admonitionẽ, & expectationẽ, pōt Papa alteri parti fauere, maximè poſtquã ab ipſo inũctio, & coronatio poſtulatur: & hoc probat̄ iure & exẽplo. Iure, hoc modo: Nunquid ſi principes admoniti & expectati non potuerũt, vel noluerunt eligere aliquem, ſedes Apoſt. carebit defenſore? quaſi dicat, nõ. exẽplo, hoc modo: Sciunt enim principes, quòd cum Lotharius, & Corradus in diſcordia fuiſſent electi, Papa Lothariũ coronauit, & imperiũ obtinuit coronatus, dicto Corrado tũc ad eius gratiam redeũte. Poſteà monet principes vt à Philippo reprobato recedãt, & Ottoni adhærẽãt, niſi tunc demũ, qn̄ cõtra perſonã, vel factum ipſius aliquid obiectũ fuerit & probatũ. His dictis oſtendit multa, per quę electio Philippi nõ teneret, licet Philippus eſſet ab omnibus electus cõcorditer. hoc modo: impedimenta Philippi ſunt notoria, excõicatio publica, periuriũ manifeſtũ, & perſecutio diuulgata, q̃ ipſe & eius anteceſſores in Romanã eccleſiam & alias eccleſias exercuerunt. Nam ipſe à prædeceſſore noſtro excõicationis vinculo fuit innodatus, quod poſtmodũ recognouit dñ per eius nunciũ abſolutionis beneficiũ poſtulauit. Vnde patet ꝙ fuit excõicatus electus. Ipſe verò contra propriũ iuramẽtũ regnũ ſibi vſurpare præſumpſit, cũ ſuper illo iuramẽto ſedẽ Apoſt. primo conſulere debuiſſet; nec prodeſt ad ſuã excuſationẽ, ſi dicat ꝙ iuramentũ illud fuiſſet illicitum: quia nihilominus ſedẽ Apoſt. prius ſuper eo requirere debuit, antequã cõtra ipſum propria temeritate veniret, & hoc probat exẽplo Gabaonitarũ, qui cũ à filijs Iſrael per fraudẽ ſurripuerunt iuramẽtum, ipſi tñ filij Iſrael cognita fraude cõtra illud venire noluerunt, niſi prius conſulęrent dñm, vtrum dictũ iuramentum ſit licitũ, aut illicitũ: & vtrum ſeruandũ ſit, aut nõ ſeruandũ. nullus ſanæ mẽtis ignorat ad iudiciũ Papæ pertinere. Prætereà ſi Philippus imperiũ obtineret, poteſtas principũ deperiret in electione, & imperiũ obtinẽdi de cætero cæteris fiducia tolleret̄. ſi enim Philippus ſuccederet Henrico fratri ſuo, ſicut Henricus ſucceſſit Friderico patri ſuo, videretur imperiũ nõ per electionẽ, ſed potius per ſucceſſionẽ procedere, & in præiudiciũ principũ redundaret, ſi nõ niſi de domo Philippi ducis Sueuiæ videretur aliquis aſſumendus. Vltimo monet Papa iſtũ ducẽ, vti omnino à Philippo recedat, nõ obſtante iuramẽto ſi qđ ei fecit rõne regni: quia eo reprobato huiuſmodi iuramẽtũ obſeruari non dẽt. Not. ꝙ hic multa notabilia eliciuntur. Primum eſt, ꝙ ius eligẽdi regẽ, in imperatorẽ promouendũ de iure cõi, pertinet ad principes. Itẽ ad eũ pertinet examinatio, ad quẽ pertinet cõfirmatio. Itẽ ad officiũ illius qui confirmat electũ, ẽt ſi nihil ei obijciat̄, pertinet inquirere an ſit idoneus. Itẽ quandoq; reprobat̄ electio potius pp̄ perſonam electi indignam, q̃ propter eligẽtes. Itẽ in electionib. plus nocet cõtemptus vnius, q̃ ſi multi præſentes contradicant. Itẽ iudex poteſt alteri parti fauere. Item publice excõmunicatus repellitur ab electione. Item periuriũ manifeſtum repellit aliquem à dignitate. Item perſecutores eccleſiarum ab eccleſiaſtico honore debẽt repelli, vt puniantur in quo peccauerunt. Item cum dubitatur an iuramẽtum ſit licitum, vel illicitum, recurrendum eſt ad ſedem Apoſtolicam. Item in honoribus non debet ſemper ſucceſſio attendi. Item in fine not. ꝙ ſublato principali, acceſſorium nõ tenet.

† Vide l. ꝑperãdum. §. ſinautẽ. C. de iud. & ibi Pet. & Cy. in l. conſentaneum. per Bar. C. quo modo & quãdo iud.

a ¶*Cognitoris.*] In reprobando Philippum, & approbando Ottonem.

b ¶*Meſſem.*] 6.q.3.cap.1. & ꝫ. de parochi. cap. nullus. Ber.

c ¶*Abſente altera.* ] Quod non debuit fieri, infra de teſtibus. in

bus.in nomine Domini.& 5.quæſtio.9.quaſi per totum.

a ¶*Caroli.*] Cui etiam ius patriciatus, ſiue dignitas collata eſt.63.diſtin.Hadrianus.

¶*Gloßa ſequens ponit hiſtoriam.*

b ¶*Tranſtulit.*] Legitur in Chronicis, ꝙ cum eccleſia Romana opprimeretur ab Aſtulpho rege Lõbardorum, petijt auxilium à Cõſtantino, & à Leone filio eius imperatoribus Conſtantinopolitanis:& cũ nollent patrocinari eccleſiæ Romanæ, Stephanus Papa ſecundus natione Romanus tranſtulit imperium ad Carolum magnum, qui fuit filius Pipini, quem Zacharias prædeceſſor eius ſubſtituerat Ludouico regi Francorum, quem depoſuerat, de quo legitur 15.queſt.6.alius. Et tranſlatio illa facta eſt anno Domini ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſexto. qui Carolus coronatus eſt à Leone Papa iij. elapſis poſt hoc quindecim annis.

Imperium quãdo fuerit tranſlatum.

¶*Glo.ſeq.recitetur per obiectionem.*

c ¶*In Germanos.*] Sic ergo regnum mundi tranſlatum eſt ad Theutonicos, nam ipſi habent regnum Romanæ eccleſiæ. de conſecra.diſtinctio.5.in die. Et ſic patet quòd imperiũ nõ eſt apud Græcos, licet largo noĩe appellet̃ Imperator.j̃. de maio. & obe.ſolitæ. ſicut & rex Schacorum dicitur rex, quoniã extra eccleſiam non eſt imperium.24.quæſt.1. capit.ſchiſma.§.ſed nec illud.eſt autem Imperator ille ſuper omnes reges.7.queſtio.1.in apibus. & omnes nationes ſunt ſub eo. 11.quæſt. 1.§.ſed ſi quis. in verſi. volumus. 1 Ipſe enim eſt princeps mundi & dominus. ff. ad legem Rho. de iac. deprecatio. Et etiam Iudæi ſub eo ſunt.C.de Iude.l.Iudæi. & omnes prouinciæ.63.diſtinct.Hadrianus.& oĩa ſunt in poteſtate imperatoris.8. diſtin. quo iure. & 23.q.8.conuenior.C. de quadrien.præſcrip.bene à Zenone.

1 Add̃ op. gl.cũ text. in l.qui leuandæ. ff. ad legem Rhod. de iac.

† In codice Barbatiæ, ita: ac cõſuetudine antiqua obtinent, &c.

roli[a] à Græcis tranſtulit[b] in Germanos[c]. Sed & principes recognoſcere debent, & vtique recognoſcunt, ſicut ijdem in noſtra recognouere præſentia, quòd ius, & auctoritas examinandi perſonam electam in regem, & promouendam ad imperium, ad nos ſpectat, qui eum inungimus, conſecramus, & coronamus. Eſt enim regulariter, & generaliter obſeruatum, vt ad eum examinatio[d] perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manus ſpectat. Nunquid enim ſi principes nõ ſolum in diſcordia, ſed etiam in concordia ſacrilegum[e] quemcunque, vel excommunicatum, in regem, tyrannum, vel fatuum, hæreticum eligerent, aut paganum, nos, inungere, conſecrare, ac coronare hominem huiuſmodi deberemus? abſit omninò. ¶Obiectioni ergo principum reſpondẽtes aſſerimus, quòd legatus noſter approbãdo regem, & reprobando ducem, nec electoris geſſit perſonã, vtpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec cognitoris, cum neutrius electionem, quo ad factum eligentium[f], confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam. Exercuit autem denũciatoris officium: quia perſonam ducis eiuſdem indignam, & perſonam regis denunciauit idoneam quo ad imperium obtinendum: non tam propter ſtudia eligentium, quàm propter merita electorum: quamuis[g] plures ex illis, qui eligẽdi regem, in imperatorem promouendum de iure ac † de conſuetudine obtinent poteſtatem, conſenſiſſe perhibeantur in ipſum regem: & ex eo quòd fautores ducis, abſentibus alijs, & contemptis, ipſum eligere præſumpſerũt, pateat eos perperam proceſſiſſe: cum electioni plus contemptus vnius, quàm contradictio[h] multorum obſiſtat: & infrà. ¶Nos † vtique nõ ducem, ſed reliquum reputamus, & nominamus regem, iuſtitia exigente: & infrà.

† In codice Barbatiæ, ita: Nos itaq; nõ Philippũ Ducẽ, ſed ipſum O. reputamus. &c.

¶Quòd autem, cũ in electione vota principum diuiduntur, poſt admonitionẽ, & expectationem alteri partiũ fauere[i] poſſimus, maximè poſtquam à nobis vnctio, cõſecratio, & coronatio poſtulantur: iure patet, pariter & exemplo. Nunquid enim ſi principes admoniti, & expectati, vel non potuerunt, vel noluerũt in vnum propoſitum † cõuenire, ſedes Apoſtolica aduocato, & defenſore carebit[k]: eorumq́; culpa ipſi redundabit in pœnam? Sciunt autem principes, quòd cum Lotharius[l], & Corradus in diſcordia fuiſſent electi: Romanus Pontifex Lotharium coronauit, & imperium obtinuit coronatus: eodem Corrado tunc demum ad eius gratiam redeunte. ¶Eos igitur duximus commonendos[m], vt à præfato duce, iuſto quidem à nobis iudicio reprobato, recedant, & præfato regi non abnuant adhærere: niſi † tunc demum contra perſonam, vel factum legitimum, quid ab eis obiectum fuerit, & oſtenſum: & infrà.

† In aliquot vetuſtis legit̃: propoſitũ. aliàs, ita: vel nõ potuerũt, vel noluerunt cõuenire. ſed qualitercunque legas, idẽ manet ſenſus.

† In quibuſdam vetuſtis ita: niſi tũc demũ, cum cõtra perſonam, &c.

¶Sunt enim notoria impedimenta ducis, ſcilicet excõmunicatio publica[n], periurium[o] manifeſtum, & perſe-

d ¶*Examinatio.*] 77.diſtin.qui eſt.

¶*Glo.ſeq.recitetur per obiectionem.*

e ¶*Sacrilegum.*] Not.quòd ſacrilegium impedit promouendum. nam & familia ſacrilegi repellitur à ſacramentis eccleſiæ.17.quæſtio.4.miror.& ab alijs legitimis actibus.3. quæſt. 4.nulli.

Additio. Et ſacrilegium inter magna crimina connumeratur.16.q.3.quod autem.

f ¶*Eligentium.*] Quia de meritis ſiue ſtudijs eligentium nõ cognouit, ſed de qualitate electorum pronunciauit.

g ¶*Quamuis.*] id eſt, quia, vel proprie tenetur. & quod dicit s̃.non tam propter ſtudia eligentium,&c. id eſt, non propter ſtudium eligentium, ſed propter merita electorũ, perſonam ducis denunciauit indignam, & perſonam regis idoneã. ſic s̃.de poſtu.c.1.verſi.fin.vnde bene ſequitur, quamuis plures, &c.& ſic non geſſit cognitoris perſonam: quia retulit ſe tantum ad merita electorum, non ad ſtudia eligentium, quãuis poterunt ſe referre: vt j̃.ſequitur. vel poſſunt verba teneri propriè: &, quamuis, ponitur pro, quia, vt prædixi. ſed ſuperior litera, ſcilicet, Cũ neutrius electio, &c. videtur contraria.

h ¶*Contradictio.*] infra eod. bonæ.

¶*Gloß. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

i ¶*Fauere.*] Si fauet, ergo non debet eſſe iudex.11.q.3. quatuor. & c. ſeq. Sed dic ꝙ in dubio poteſt fauere cui vult.ff.de lega.2.ſi quis ſeruum.§. ſi inter duos. ff.de bon. auct.iud.poſ. in venditione.§. vlti.ff. ad Syl. ſi quis in graui. §.ſi cum omnes. Vel poteſt cogere partes ad cõcordiam. Inſti.de ſatiſ. tut.ſin autem.& j̃.de offi.delega.c.ſuſpicionis. §.ab ipſo. & s̃.eod.cum inter R. tunc demum debet fauere, cum merita electorum, & eligentium paria ſunt.argu.j̃. de iure patronat. quoniam in quibuſdam. & 68. diſt. ſi forte. vel cũ poteſtas eligendi deuoluta eſt ad ipſum. s̃. eo. bonæ.circa fin.

k ¶*Carebit.*] Aduocatus eccleſiæ non poteſt eſſe patronus eccleſiæ, ſed comparatur tutori, qui datur pupillo vt eũ defendat à vexationibus aliorum, & appellatur honorarius, vel notitiæ gratia datus, vt alios cõtutores inſtruat. ff. de ſol. quod ſi forte. §.ſunt quidam. nec cõputatur talis tutela in numero trium tutelarum, ſed ex cauſa honoris tãtum.ff. de rit.nup. ſi qs tutor.§.quid ergo.

¶*Glo. ſeq. arguit, allegat l. & duo iura in contrarium.*

l ¶*Lotharius.*] Hoc eſt exemplum, de quo præmiſit, ſcilicet iure patet pariter & exẽplo, & ita ab exemplo principum eſt argumentandum. Inſtit.de iure natu.§.ſed & quod principi.arg.contra.C. de ſenten.& interlo. om.iud.nemo.& s̃.eod. cum in cunctis.

m ¶*Commonendos.*] ſcilicet per nuncios ſuos.

n ¶*Publica.*] Not. quòd excommunicatio debet eſſe publica, ad hoc vt aliquis repellatur à proſecutione iuris ſui. 2 infra de except.exceptionem. & capit. pia. [libr.6.] cum ſuis concordan. vnde quicquid interim facit quouſque ad ipſum perueniat excommunicatio, tenet & valet. infra de cleri.excommu.mini. Apoſtolicæ. & ſuprà de re iudica. ad probandum.

2 Facit tex. cũ not. in l. placet. C. de ſacr. eccle.& in l.exceptiones.1.cum glo.fi.ff.de excep.

o ¶*Periurium.*] Quandoque periurium non repellit.j̃.de iureiu.ſicut noſtris. Sed intellige ibi periurium, id eſt, temerarium iuramentum. Periuri enim non ſolùm non debent promoueri ad honores, imo ſi promoti ſunt, debent repelli.j̃.de iureiu.querelam. 3 Infames enim ſunt: vt ibi not.j̃. de fideiuſ.peruenit. in fine.

3 Concor. text. in l. quotiẽs. in verſi.priuatos. C. de dig.lib.12. & l. teſtiũ. §.lege Iulia.in gloſ. impuberes ff. de teſtibus.

a ¶*Progeni-*

a ¶*Progenitores.*] In filijs enim paterni criminis exempla metuuntur.6.quæſt.1.cap.quæro.§. verum.& in l. illa, ſi quis cum militibus. Vnde illud: Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri.
b ¶*Innodatus.*] Propter inuaſionem & deuaſtationem patrimonij B.Petri dum in Tuſcia moraretur.

c ¶*Poſtulauit.*] Not. hic eo ipſo quòd quis petit abſolui, per conſequens ſe confitetur excommunicatum.
ADDITIO. Niſi ad cautelam fiat: quia bonarum mentium, &c. 4.diſt. ad eius vero concubitum.
d ¶*Electus.*] Vnde ipſo iure nulla fuit electio.infra de app. conſtitutis.&.ſ.eo. cum inter R.&.ſ.de conſuc.cũ dilectus.
e ¶*Iuramentũ.*] Quod fecerat Friderico 1 regi Siciliæ nepoti ſuo tãquam imperatori futuro: dum adhuc Henricus imperator frater, eius dicti pueri pater, viueret.
¶*Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.*
f ¶*Illicitum.*] Quoniã fuit de ſucceſſione viuẽtis. C.de pac.l.pactũ. tamen hic voluntas acceſſit viuentis. vnde videtur tenere. C. eo.l. vlti.ſed illa loquitur in hæreditaria ſucceſſione, quæ in imperio locum habere nõ poteſt, nec etiam in beneficijs eccleſiaſticis locum habet.ʝ.de conceſ. præbẽ. nulla.ʝ. de deci.ad hoc. & ʝ.de iure patr. conſuluit.Bernar.
¶*Glo. ſeq. recitetur per obiectio.§.vlti.&c.*
g ¶*Venire.*] tali modo ſicut fieret, ſcilicet vſurpando regnum.nã aliàs cum fuerit illicitũ, propria auctoritate potuit venire contra, non obediendo illi tanquam regi, aut imperatori. 22. q.4. c. ſi quis præuẽtus. §.ecce.Ber. 2 Nec expectari debuit ſuperioris auctoritas.ff. de condi. inſti.quę ſub conditione.§.vlt.quia quod neceſſario deſtruendum eſt, non eſt neceſſaria ſuperioris auctoritas in deſtructione illius.ff. de leg.3. fideicommiſſa.§. ſi quis illicitè. 3 Sed ſi eſſet dubium an valeret, tunc adiri debet ſuperior: aliàs autem ſemper ſeruandum eſt iuramentum, dummodo ſine interitu ſalutis æternæ ſeruari poſſit.ʝ.de iureiur.ſi vero.ſi ſponte ſit præſtitum, & ſine dolo.ʝ.de iureiuran.cum contingat.Ber.
h ¶*Gabaonitæ.*] Hanc hiſtoriam habes 22.q.4.c.inter cætera.§.ſed cum his. & cap.innocens.
i ¶*Ex ſucceſſione.*] Tres ſucceſſiones continuę videntur ius ſucceſſionis inducere, imo duæ: quia binus actus inducit conſuetudinem.argum.25.quæſtio.2. ita nos.& C. de epiſcopali audien.nemo.
k ¶*De domo.*] Imo de alia tribu eligi debet. 8.q.1.Moyſes.
¶*Glo. ſeq. tex. fortificat. ſecundo arguit. alleg.4.iura.*
l ¶*Obſeruari.*] Etiam ſi ei iam coronato iuraſſet poſt reprobationem legitimam, ei non teneretur in aliquo ratione iuramenti. 15. quæſtio. 6. alius.& infra de tranſla.quanto.circa fin. Item argumen. quòd deſtructo principali, & acceſſorium. ſupra eod. qualiter. C. de vſur. l. eos.& C. depo. ſi depoſita pecunia.& ff.de rei vend.l.& ex diuerſo.& de nou.ope. nunc.l.2.

†Aliàs, deeſt vox, ſedem.

1 Iſte fuit ille qui poſtea depoſitus fuit p Inno.infra de re iudi. ad Apoſtolicæ. lib.6. Io.And. in no.

Ioſue.9.

Illicitũ infringi põt ſine ſuperioris auctoritate.

2 Concor. tex.in l.illicitas. §.1. ff. de offic. præſi.

3 Valet legatum columnæ ex ædificio, ex quo illud dirui neceſſe é. Ioan.And.

cutio diuulgata, quam progenitores [a] eius, & ipſe præſumpſerunt in Apoſtolicam ſedem †, & alias eccleſias exercere. Fuit quoque à præd.noſtro excommunicationis vinculo innodatus [b]; quod poſtmodum recognouit, dum per nuncium ſuum abſolutionis beneficium poſtulauit [c]. Vnde patet quòd ipſe fuit excõmunicatus electus [d]: & infrà. ¶Idem etiam contra propriũ iuramentum [e], ſuper quo nec conſilium à ſede Apoſtolica requiſiuit, ambitionis vitio regnum ſibi vſurpare præſumpſit: cum ſuper illo iuramento prius Romana eccleſia cõſuli debuiſſet. Nec valet ad plenam excuſationem ipſius, ſi iuramentum illud dicatur illicitum [f], cum nihilominus ſuper eo nos prius conſulere debuiſſet, quàm contra ipſum propria temeritate venire [g]: illo pręſertim exemplo, quòd cum Gabaonitę [h] à filijs Iſrael per fraudem ſurripuerint iuramentum, ipſi tamen cognita fraude contra illud venire temerè noluerunt. Vtrum verò dictum iuramentum ſit licitum, vel illicitum, & ideo ſeruandum, an non ſeruandum extiterit, nemo ſanæ mentis ignorat ad noſtrum iudicium pertinere: & infrà. ¶Inſuper ſi prędictus dux imperiũ obtineret, libertas principũ in electione periret, & imperiũ obtinendi de cætero cęteris fiducia tolleretur: nã ſi prout olim frater dicti ducis patri eorũ, ſic dux ipſe fratri ſuo ſuccederet, videretur imperium non ex electione, ſed ex ſucceſſione [i] deberi: & in pręiudicium principũ redũdaret, ſi nõ niſi de domo [k] ducis prędicti videretur aliquis ad imperiũ aſſumendus, & infrà. ¶Nobilitatẽ ergo tuam monẽtes, per Apoſtolica ſcripta mãdamus, quatenus à præfato duce recedas omninò, non obſtante iuramento, ſi quod ei ratione regni feciſti, cum (eo quantum ad obtinendum imperium reprobato) iuramentum huiuſmodi non debeat obſeruari [l].

¶Idem.

¶*Abſentes ad electionem de prouincia ſunt vocandi: & confirmatur electio maioris, & ſanioris partis.*

CAP. XXXV.

Corã † dilecto filio tituli ſanctę Pudẽtianæ † preſbytero Cardinali: & infrà. ¶Si verò vtriuſque partis fuerit caſſata electio, vos (fratribus omnibus, qui fuerunt in prouincia [m] cõuocatis) quod maiori, & ſaniori parti eorum ſuper prædictis videritis complacere, per cenſuram eccleſiaſticam faciatis firmiter obſeruari.

¶Idem Parmeñ.Epiſcopo, & eius cõiudicibus.

¶*Caſſatur electio partis maioris facta contempta minori parte, etiam ſi eſt vnus ſolus, non tamen ius eligendi deuoluitur ad minorem. h.d. ſecundum intellectum communem.*

CAP. XXXVI.

ij Bonæ † memoriæ S. Cremoneñ.epiſcopo in extremis agente, cum de cõua-

Coram.] In prima ponitur deciſa narratio. In ſecunda prouiſio: ibi, *Si vero.* Et pone caſum quòd celebratis duabus electionibus in diſcordia, Papa commiſit illas decidẽdas prout de iure fuerit.& ſi contingeret vtrũq; caſſari, Papa mandauit electionẽ celebrari de nouo ꝓut habetur in littera. Abbas Siculus.
CASVS. In quadam eccleſia duæ electiones fuerunt celebratę, cauſa ſuper his electionibus fuit delata ad ſedẽ Apoſt. ſed quia non potuit conſtare domino Papæ de meritis illarũ electionum, mãdat quibuſdam vt ſi electio vtriuſque partis caſſata fuerit, vocatis fratrib⁹ qui ſunt in prouincia, quod maiori & ſaniori parti illorum placuerit, faciant per cenſurã eccleſiaſticam firmiter obſeruari. Nota quòd vbi electio debet celebrari, ibi omnes canonici de eccleſia, q. ſunt in prouincia, ſunt vocãdi. Item qui ſunt in ꝓuincia dicunť pſentes. Item inuiolabiliter obſeruari dẽt qđ ſit à maiori, & ſaniori parte.
¶*Glo. ſeq. not. illos & ſolos vocandos, &c. remittit & determinat.*
m ¶*In prouincia.*] Hic videť expreſſum, ꝙ omnes illi & ſoli qui ſunt in prouincia, vocandi ſunt ad electionem, & per hoc videtur ſic intelligendum, ſi ſunt in prouincia.ʝ. eo. qa pp. De hac materia not. 7. q. 1.factus eſt. & qđ dicit, In prouincia, ſic eſt intelligendum, ſi ſunt in prouincia ita ꝓpinqui ꝙ cõmode ſint vocandi: quia ſi prouincia eſſet multum lata & lõga, non debent vocari: quia periculum eſt in mora, ſ.eo.cum inter vniuerſas. & eodem modo ſi eſſet extra prouinciam, & propinquis tunc vocandus eſſet.ʝ.eod. c.proxim. vbi fuit vocatus qui extra prouinciã erat. Regium enim & Cremona diuerſarum ſunt prouinciarum. Et ita nec dico vocandos omnes de prouincia, niſi qui cõmodè poſſunt vocari, niſi conſuetudo ſit ꝙ omnes vocentur.ʝ.eod.in Geneſi. nec dico ꝙ tantum de prouincia ſunt vocãdi per capitulum ſequens: In talibus enim vocationibus potius ſtatur conſuetudini, vt abſentes vocentur iuxta conſuetudinem vniuſcuiuſque eccleſiæ: & hæc conſuetudo erat: quòd omnes de prouincia vocarentur: vt eſt ʝ.eod.in Geneſi.Bernar.
ADDITIO. Et licet quidam (vt Pet.de Sam.qui hoc not. ʝ.eod. Cumana. & Aegi.) dixerint non valere cõſuetudinem quòd abſentes non vocentur, licet valeat de quàm remoto loco vocentur: tu dic contra vt dixi.ʝ. de præb.cum in eccleſijs.lib.6.in gl.pen.Ioan.And.
ij Bonæ memoriæ.] In prima ponitur deciſa facti narratio. In ſecunda diffinitio: ibi, *Conſtituto.* In qua duo facit, primò caſſat electionem ſecundam, exprimens quare. ſecundò:

† Ca.1.eo. tit.in 4. cõpilatione.
† Hic ppetram in omnibus legitur Prudẽtianæ, cum nullus vnquam fuerit talis titulus. & vide notas huius loci.

Abſentes à quàm remoto loco ſunt vocandi ad electionem.

† Ca.2.eo. tit.in 4. cõpilatione.

cundo: ibi, *Electionem*. caſſat etiam primam: exprimens quare, & ponens antipophoram. Abb. Sicu.

CASVS. Epiſcopò Cremoñ. in extremis agente cum deſperaretur de vita ipſius, capitulum ipſius eccleſiæ citauit quendam canonicum ſuum in ciuitate Regio in ſtudio cōmorantem, vt ad certum terminum veniret pro electione futuri paſtoris facienda: dicto canonico non veniente ad terminū ſibi præfixum, elapſo termino, & ep̄o viā vniuerſæ carnis ingreſſo, antequā corpus ſepulturæ traderetur, abſente prædicto canonico capitulum contulit poteſtatem eligendi quibuſdam canonicis eccleſiæ ſuæ, & ipſi canonici poſt mortē ep̄i, & ante ſepulturam cœperūt tractare de electione paſtoris, & quidem ex illis maior pars conuenerunt in archipreſbyterum ipſius eccleſiæ, & alij in archidia. ſuum. eo vero ſepulto minor pars conſenſit maiori, & ſic dictus archipresbyter poſt ſepulturā ab oīb. eſt electus, cui electioni dictus archid. & capitulū conſenſerunt. poſtmodū vero ſuperuenit dictus canonicus, aſſerens ſe fuiſſe contemptum, pp quod (vt dicebat) electio non valebat. Vnde credens poteſtatem eligendi ad ſe eſſe deuolutam, prædictum archid. elegit. Vnde pp electiones iſtas dictus canonicus ꝓ ſe, & quidam alius H. noīe pro archid. ad Sedem Apoſt. acceſſerunt. Papa verò de meritis iſtarum electionum cognito, electionem archi. celebratam poſt electionem archipreſbyteri non caſſatam caſſauit: quia non debuit H. canonicus procedere ad electionem ſecundam ante caſſationem prioris, in pęnam interdicens dicto H. canonico vocem contradictionis, in primo conſenſu capitulo perdurante, & ſimiliter electionem archipreſbyteri iuſtitia exigente caſſauit, tū quia corpore dicti ep̄i nondum tradito ſepulturæ habuerūt de iſta electione tractatum contra canonicas ſanctiones: tū quia dictus H. canonicus contemptus fuit, licet vnus ſolus fuerit: quia in talibus plus nocet cōtemptus vnius, quā multorum contradictio in præſenti. nec valuit prædicta citatio: quia cum mortem ep̄i præuenit, non potuit arcere citatum. No. ꝙ ſecunda electio non eſt facienda, prima non caſſata. Item vnius ſolus contemptus poteſt caſſare electionem. Itē ep̄o defuncto nondum ſepulto non debet fieri electio. Item citatio non legitimè facta non tenet.

...leſcentia ipſius deſperaretur, Cremoñ. capitulum H. canonicum ſuum Regij diſciplinis ſcholaſticis inſiſtentem, ad certum terminum in vigilia Pentecoſtes, pro futuri electione Pontificis citari fecerunt: & infrà. ¶ Conſtituto† autem dicto H. pro ſua electione, & dilecto filio noſtro I. pro electione archipreſbyteri coram nobis: electionem ab ipſo H. poſt electionem archipreſbyteri non caſſatam, licet de viro multæ literaturæ, honeſtæ vitæ, & claræ famæ, non tamen ſine multa temeritate præſumptam, cum† de priori noſtrum deberet expectare [a] iudicium, antequam procederet ad ſecundam, duximus irritandam: in pœnam interdicentes eidem contradictionis vocem, in primo conſenſu capitulo permanente. ¶ Electionem autem archipreſbyteri (quamuis laudabile teſtimonium perhibeatur de ipſo) iuſtitia exigente caſſauimus: tum quia corpore dicti epiſcopi nondum tradito ſepulturæ, habuerunt de ipſa electione tractatum [b] cōtra canonicas ſanctiones: tum quia inuentus eſt H. fuiſſe contemptus, licet vnus ſolus extiterit: cum plus in talibus conſueuerit cōtemptus vnius obeſſe, quàm multorum [c] contradictio in præſenti. Nec prædicta [d] debet dici citatio valuiſſe, quia cum epiſcopi mortem præuenerint, temeraria nimis extitit: & ideo non potuit arcere† citatum.

† In manuſcriptis, ita: conſtituto aūt dilecto filio H. pro ſua, & dilecto filio N. pro electione, &c.

† Aliàs, ita: cū de priori electione.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſol. & in additione partim ſolutionem corrigit.*

a ¶ *Expectare.*] Sed nonne electio, quæ fit contemptis illis qui debent intereſſe, ipſo iure eſt irrita, vt ſup. eo. ꝙ ſicut. & c. venerabilem. & j̄. de arbi. cum olim. & 63. diſt. obeuntibus. ergo ea non obſtante poteſt attentari ſecunda electio. j̄. de app. conſtitutis. cum n. à iure ſit reprobatą talis electio, non eſt neceſſe iudicem adire pro ea caſſanda. ff. de condi. inſti. l. quæ ſub conditione. §. vlti. Præterea cum vniuerſitas delinquit in eligendo, electio debet deuolui ad eum qui non deliquit. s̄. eo. bonæ. & s̄. de poſtu. bonæ. Dico ꝙ electio archipreſbyteri non fuit nulla ipſo iure, ſed potius annullāda, & ideo debuit expectari caſſatio ſuperioris antequā proceſſus fieret ad ſecundam. vnde & ſi vnus habuiſſet ius eligēdi, deliquit in hoc ꝙ voluit ſimul eſſe actor, & iudex 1 præmiſſę electionis. j̄. de conceſ. p̄b. poſt electionem. in parte deciſa. & licet illi deliquerunt in eligeudo, non tñ illud ius deuoluit ad vnum. & hoc ſecundum Io. qui dicit ꝙ vnus non conſtituit vniuerſitatem, & inducit in arg. hoc ca. & 65. diſt. ſi forte. & ff. de leg. 1. ſi grege. licet ius vniuerſitatis dicat̄ ſtare in vno. ff. qđ cuiuſq; vniuer. ſicut. in ſi, per quam l. nos dicimus contra: & ſi iſte non elegiſſet, poterat poſt caſſationem eligere ſi hoc poſtulaſſet: & hoc innuit litera iſta cū dicit ibi, noſtrum debuit expectare iudicium anteq̄ procederetur ad ſecundum. Et ſi electio prima nulla fuiſſet ipſo iure: quia electus eſſet indignus. tūc ipſe ſolus potuiſſet. s̄. eo. bonæ. & s̄. de poſtu. gratū. & j̄. eo. ſcriptum eſt. ſed hæc nō fuit nulla, imo ipſe poterat eā confirmare ſi cōſenſiſſet. s̄. c. ꝙ ſicut. Io. dixit ꝙ non deuoluitur ius eligendi ad alios: niſi qñ eligit̄ perſona ineligibilis. j̄. eo. ſcriptū. in fi. & s̄. de poſtu. gratū. & s̄. eod. bonæ memoriæ. Sed dic qñ electio non eſt nulla ipſo iure, videlicet vbi aliqs eſt contēptus: tunc nō ipſo iure, ſed ꝑ ſnīam ius eligendi dēt deuolui ad alios, vel ſi non ſeruat̄ forma illius cōſtitutionis. s̄. eo. qa pp. tunc ſimiliter ſunt priuandi per ſnīam: vt j̄. eo. qa pp. &c. Cumana. An ius vniuerſitatis remaneat in vno. dictum fuit s̄. de poſtul. gratum. & ibi recurrendum eſt. Qñque tñ electio eſt irrita ipſo iure, & tñ impedit ſecundā. s̄. eod. auditis. nec tunc eligendi ius deuoluit̄ ad alios. Vnde ſecunda electio ibi non tenuit, vt ibi notat̄ in fi. vltimæ notulę: quia eligentes non ſunt ipſo iure priuati. Et qđ dixi, 2 ꝙ vbi aliquis eſt contēptus non ipſo iure, ſed ꝑ ſnīam ius eligendi dēt ad contēptū deuolui: intelligo per ſnīam Papæ tm̄. ar. iſtius literæ ibi, cū de priori noſtrū deberet expectare iudiciū anteq̄ ꝓcederet ad ſcđam. Vbi n. certa pœna ſtatuta eſt, alia non eſt imponenda, 3 niſi ꝑ eum qui hēt poteſtatis plenitudinē: qđ ſatis innuit hæc litera. ſufficit enim vt caſſet̄ electio, vbi quis proſequit̄ contēptū ſuū. Ber.

1 Cū tamē nemo ſibi ius dicere debeat. C. ne quis in ſua cauſa. l. vna vnde vi. ſi qs in tantam. ff. qđ met. cā. extat edictum. & de vi priua. l. creditores inf. de conceſſione præb. poſt electionē. ad fi. quod me. cau. c. vlt. 1. q. 1. in primis. 10. q. 6. placuit.

† arctare

2 Hoc qđ ſequit̄ fuit additio, in qua gloſſator caute correxit quod dixerat. Ioan. And.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per obiectionem, & ſolutionem.*

b ¶ *Tractatum.*] Not. ꝙ caſſatur electio, de qua eſt habitus tractatus ante ſepulturam mortui. 79. diſtin. nullus 2. Sed pp hoc ſolum non fuiſſet caſſata; ſed aſſumit hic Papa quaſi nō cauſam vt cauſam, ſed contemptus fuit cauſa caſſationis. nā mortuo viro ſoluta eſt vxor à lege matrimonij: vt j̄. de ſecū. nup. c. vlt. & pen. & 7. q. 1. ſicut alterius vxor. Ber.

3 Tex. eſt ī l. ſine cauſa ff. đ car. edic. & in l. 1. in fi. ff. ad municipalem.

c ¶ *Multorum.*] s̄. eo. ꝙ ſicut. & c. venerabilem.

¶ *Glo. ſeq. arguit, & remittit.*

d ¶ *Nec prædicta.*] Rñſio tacitæ q̄ōnis. Diceret aliquis dn̄o Papæ: ille H. fuit citatus, & ille reſpondit: citatio non fuit legitima. Et ſic eſt arg. ꝙ ſi aliquis citet̄ non legitimè, ſi aliqd fiat contra abſentem, non valet. 4 Generale enim eſt ꝙ ad citationem, quæ reprobat̄ à iure, non tenetur venire citatus etiam vt alleget priuilegium. de hoc no. per Io. 3. q. 2. ſi epiſcopus. & j̄. de do. & contu. dilectus. vbi de hoc.

4 Text. eſt in l. vir bonus. ff. iudi. ſol. & in l. ſi patet. C. ne de ſtat. defunctorum.

¶Idem.

¶ *Non monachus in prælatum regularem eligi non poteſt.*

## CAP. XXXVII.

CVm † ad noſtram notitiam perueniſſet, quod H. qui ſe pro abbate Lexonieñ. † gerebat, non fuit ante monachus [e] quàm electus: nos

†Ca. 3. eo. tit. in 4. cōpilatione.

† Lexonié.
† Leconié.

CVm ad noſtram.] Primò ponit factum. Secundo illud caſſat. ibi, Nos. Abb.

CASVS. Quidam ſimul factus fuit monachus & abbas, cum prius debuerit eſſe monachus quā abbas. peruenit hoc ad notitiam dn̄i Papæ, Papa videns ꝙ cōtra regulares traditiones fuerit attentatum, electionem de facto factā caſſauit: qa nullus dēt monachari ſpem hn̄s vel promiſſionem ꝙ fiat abbas. No. ꝙ ſola ſpes vel ꝓmiſſio ſimoniā inducit: & ideo ille q̄ ſic monachatur vel eligit̄ de iure eſt repellendus. Itē nota ꝙ quis prius debet monachari quam in abbatem aſſumi.

¶ *Gl. ſeq. alle. duas concor. ſignat vnum contrarium, & ſol. ponit dictum cui ſignat contrarium.*

e ¶ *Monachus.*] Hic habes expreſsè, ꝙ clericus ſecularis nō poteſt eligi in abbatem. ad idem facit. ſup. eo. cum cauſam. & j̄. eo. cum in magiſtrum. ar. contra. 16. q. 1. preſbyteros. Sed non eſt contra; qa illi p̄ſbyteri erāt monachi, & ita poterāt

eligi in abbates,& ibi ſoluitur contrarium. Et ſunt monachi melioris conditionis quàm clerici: quia clerici eos eligunt ad ſua officia. 58. diſt. c. 1. & 2. & 18. q. 1. c. 1. vbi eſt hoc expreſſum, ſed ipſi non eligunt clericos ad ſuas dignitates. arg. contra. 28. q. 1. omnes. & 2. q. 7. ſicut ſacerdotes.

ADDITIO. Et hoc ideo: quia quilibet monachus clericus eſt, ſed non conuertitur: propterea qlibet monachus in clericali officio videtur inſtructus, ſed clericus ſecularis non in monachali.

attendentes quòd contra regulares traditiones illud † fuerat attentatum: cum nullam ſpem[a], vel promiſſionem habens, vt abbas fiat, debeat monachari: electionem de ipſo factam curauimus irritare[b].

† In codice Barbatiæ, ita: Iſtud fuerit attẽtatum.

a ¶ *Nullam ſpem.* ] principalẽ. 8. q. 1. ſunt in eccleſia. ſed ſecundario licitum eſt alicui ſperare honores eccleſiaſticos. 61. diſtin. quid proderit. & 59. diſtin. ſi officia. 74. diſ. conſuluit. & verba iſta habes 16. q. 7. per laicos.

b ¶ *Irritare.* ] Id eſt irritam nunciare. j. eod. c. proxi.

¶ Idem magiſtro C. presbytero Cardinali Sedis Apoſtolicæ legato.

¶ *In abbatem eligi non poteſt, niſi inſtructus in regula monachali.*

CAP. XXXVIII.

† Ca. 4. eo. tit. in 4. cõpilatio.

Officij † tui: & infrà. Sanè nobis tuis literis intimaſti, quod cum monaſterium quoddam poſitum in medio nationis peruerſæ, paſtore careret, monachi de electione abbatis tractantes, cum non poſſent ſui ordinis idoneam inuenire perſonam, in quendam virum nobilem oculos direxerunt, per quem poterant melius defenſari: & patrem adierunt ipſius humiliter poſtulantes, quòd filium ſuum induceret, vt habitum ſuſciperet monachalem: nullam patri de ipſius promotione fiduciam tribuentes: & pater ad hoc induxit filium prouidum, & diſcretum: qui effectus † monachus, fuit † in abbatem electus: cuius electio extitit per rectorem Meſſañ. Apoſtolicæ Sedis legatum, qui omnibus prædictis interfuit, confirmata. Cum autem idem ſit paratus purgare, ſe quòd nulla fuit ad hoc ambitione inductus: poſtulas edoceri, vtrum dictus legatus electionem confirmare, vel diſpenſare † potuit, vel quod factum eſt ſtare poſſit: & vtrum electione caſſata, iterum valeat eligi in abbatem? ¶ Nos autem conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cum ex his, quæ incontinenti[c] ſub ſecuta ſunt, oſtendatur quòd talis taliter non poſſit eligi in abbatem, maximè pro eo, ꝙ antequàm eſſet diſcipulus, voluit eſſe magiſter: electionem illam irritam eſſe decreuimus, † & inanem. Verũ poſtquam fuerit in regula competenter[d] inſtructus, (ſi vrgens neceſſitas, & euidens vtilitas ipſius monaſterij poſtulauerit) purgatione recepta, poterit in abbatem aſſumi, ne monaſterium opprimatur incurſibus malignorum.

† Aliàs, qui effect⁹ fuit monachus in abbatẽ 20.

† Hic in qbuſdã vulgatis habetur dictio, ſtatim, quę deeſt tum in manuſcriptis, tũ in alijs emendationibus.

† Aliàs, infirmare.

† Decernimus.

¶ Idem.

¶ *Electio aliàs canonica confirmatur, licet quidam eligentium eſſent minori excommunicatione ligati.*

CAP. XXXIX.

† Ca. 5. eo. tit. in 4. cõpilatio.

Illa † quotidiana inſtantia: & infrà. ¶ Quia pro certo didicimus electionem ca-

OFficij tui. ] Communis diuiſio. Secũda: ibi, *Nos autem.* Abb. Sicu.

CASVS. Vacante quodam monaſterio poſito in medio nationis peruerſæ, monachi cũ non poſſent ſui ordinis perſonam idoneã inuenire, per quã monaſterium poſſet gubernari, in quendã nobilem & diſcretũ oculos extenderunt ꝑ quẽ poterant melius defenſari. Vnde acceſſerunt ad patrem ipſius humiliter poſtulantes ab ipſo, vt filium ſuum induceret, quatenus habitum ſuſciperet monachalem, nullam ſpẽ patri dantes de ipſius promotione. & pater ad hoc filium ſuũ induxit: qui monachus factus ſtatim in abbatem eſt electus: cuius electio confirmata fuit per rectorem Meſſanum legatũ Apoſtolicæ ſedis. mortuo illo rectore qui confirmauit ſuam electionẽ, ſucceſſit ſibi quidam alius legatus Apoſto. Sedis, qui dubitauit an talis electio valuerit, cum dictus paratus ſit ſe purgare, ꝙ ad hoc fuit nulla ambitione inductus, petens à Papa vtrum dictus electionem potuit confirmare, vel diſpenſare cũ ipſo, & ſi electio illa ſit caſſanda, an iterum poſſit eligi in abbatem? Reſpondet Papa ꝙ ex his quæ incõtinenti ſunt acta, oſtenditur ꝙ talis taliter eligi non potuit in abbatẽ: & ideo Papa electionem illam decreuit irritam & inanem, qa prius voluit eſſe magiſter quàm diſcipulus: ſed poſtquã fuerit in regula competenter inſtructus, ſi neceſſitas & vtilitas monaſterij poſtulauerit, poterit in abbatem aſſumi, ne monaſterium opprimatur incurſibus malignorum: prius tñ ab ipſo purgatione recepta. No. ꝙ ex his quæ incontinenti fiunt, ꝑſumitur contra aliquem. Item prius debet eſſe quis diſcipulus, quàm magiſter: vt in præcedenti capitulo dicebatur.

¶ *Glo. ſeq. coadiuuat textum. alle. 4. iura. ſecundò obijcit & ſoluit. tertiò quærit, arguit pro, & ſoluit contra. quartò quærit obijciendo, & ſoluit.*

c ¶ *Incontinenti.* ] Præſumitur aliquid ex eo quod incontinenti eſt ſubſecutum. 31. q. 1. ſi quis. & 50. diſt. ſi qua fœmina. quæ enim incontinenti fiunt, ineſſe videntur. ff. ſi cer. pe. lecta eſt. 1 quia ex hoc præſumitur ꝙ turpiter, & ex conuẽtione ſit electus, quod eſſe non debet. 1. q. 2. quàm pio. Sed ſi hæc rõ eſt quare clericus non poſſit eligi in abbatem: quia non eſt inſtructus in regula monachali: ſic eadem rõne monachus non debet eligi in epm, vel prelatum alicuius eccleſiæ ſecularis, cum ipſe non nouerit regulas clericorũ vt poſſit præfici eccleſijs, 16. q. 1. ſic viue. & c. ſi clericatus. qđ eſſet verum ſi omnino ignoraret. Sed bene eliguntur monachi & regulares ad ſeculares prælationes, ꝑꝑ officium prædicandi, qđ priuilegiatum eſt. j. de ſta. regu. ꝙ Dei timorem. & j. de vo. & vo. redemp. per tuas. & 18. q. 1. ſtatutũ. & 58. diſt. c. 1. & 2. Sed quid ſi peritus eſſet ſecularis clericus in regulam monachorum, poſſetne tunc eligi in abbatem? Videtur ꝙ ſic: qa ratio conſtitutionis in eo ceſſat. 61. diſt. c. ſtatuimus. §. his omnib. ſicut monachus peritus in regula clericali poteſt eligi in epm per prædictia capitula. Sed non eſt ita: quia & ſi ſcit regulam, non tamen eſt expertus in ea. Nam graue eſt inexpertos diuinis obſequijs applicare. 19. q. 3. monaſterijs. 2 Sed quare non potuit iſte poſtulari in abbatem, cum laicus neſciens regulas clericales poſſit etiam in epiſcopum poſtulari. 61. diſtinct. Oſius. poſtea per tres menſes diſcere poteſt regulas clericales, in Auth. de ſan. epiſ. §. damus. col. 9. Item eremita poſtulatur in abbatem. ſup. eod. cum monaſterium? Dic quòd non fuit eremita, ſed de monaſterio quod erat in eremo. Et eadẽ eſt ratio: quia ſi laicus eſt peritus, non eſt neceſſaria in eo probatio habitus clericalis. Sed omnia iſta non proſunt, quia quantumcunque ſit laicus peritus in regula monachali, & expertus & probatus in ea, nunquam poteſt eligi, vel poſtulari in abbatem, propter rationem quæ hic reddit: & quia eiuſdem profeſſionis debent eſſe qui eligunt, & qui eligunt, ne quaſi in boue & aſino videretur arari: quia quaſi ſimul, & ſemel eſſet laicus, & abbas: & quia præſumptio ambitionis maxima eſt: quia aliàs non fieret forſitan monachus, & ambitio bene repellit quemlibet à dignitatibus. 8. q. 1. in ſcripturis. 3 quia non ambitione, ſed labore ad augmentum honoris vnumquenque conuenit peruenire. C. de re mili. contra publicam vtilitatem. lib. 12. & ambitus notari ſolet. 61. diſt. miramur. in fi.

1 Pacta incontinenti facta ſtipulationi ineſſe dicuntur. Io. An.

2 Sicut Dominus uoluit beatũ Petrum in ſeipſo experiri fragilitatẽ humanam, vt diſceret alijs miſereri. 50. diſt. conſiderãdum. ſecundum B. Io. And.

3 Concor. tex. in l. fi. ff. ad le. Iuli. de amb. niſi tamen ĩ Papa. no. Io. And. in c. cum pridem. de pactis.

d ¶ *Competenter.* ] Per tres menſes. argumen. infra de æta. & quali. præterea. & in Auth. de ſan. epiſcop. §. damus.

ADDITIO. Vel aliàs competenter, id eſt, per annum, ſecundum quoſdam, & inducunt pro ſe 78. diſt in ctio. monachus nouitius.

ADDITIO. Alia concor. Io. Tan. & Compoſt. Sed Hoſtien. dicit quòd per annum. inf. de reg. ſtatuimus. potius crederem hoc arbitrarium, ſecundum diuerſas conditiones perſonarum. Io. And.

ILla quotidiana. ] In prima ponitur electionis deciſa narratio. In ſecunda ipſius confirmatio: ibi, *Quia pro certo.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam electus fuit in epiſcopum, vel in alium prælatum. In hac electione quidam interfuerunt qui per ſolam participationem inciderant in minorem excommunicationem, dubitatur an propter hoc electio vitiaretur. Conſultus Papa reſpondet, quòd pro certo inuenit electionem illam

illam canonicam fuiſſe, & ideo eam confirmauit. Veruntamen ſi quis defectus fuit in ea propter hoc quòd illi excommunicati minori excommunicatione interfuerunt, Papa ſupplet hoc de plenitudine poteſtatis. No. quòd excommunicatus minori excommunicatione poteſt eligere: quia non eſt ſeparatus niſi à ſacramentis.

...nonicam [a] extitiſſe, ipſam auctoritate Apoſtolica duximus confirmandam: ſupplentes [b] de plenitudine poteſtatis, ſi quis † in ea ex eo fuiſſet defectus, quòd quidam interfuerũt electioni eiuſdem, qui ex ſola participatione, in ſimplicis [c] excommunicationis laqueũ inciderunt.

†Aliàs, ita: Si qs in eo ex ea fuiſſet defectus. in codice Barbatię ita: Si quis in ea vel ex ea fuiſſet defectus.

¶ Idem magiſtro Maximo notario noſtro.

*¶ Si poſtulatio cum electione concurrit: & numerus poſtulantium eſt duplo maior, & poſtulatus eſt idoneus: poſtulatio admittitur, reiecta electione. Si verò indignus, & hoc maior pars poſtulantium ignorauerit: poſtulatio & electio reprobantur. Si verò ſciebant, & electus eſt idoneus, confirmatur electio: & idẽ ſi numerus poſtulantium non eſt duplo maior. hoc dicit intelligendo ſecundum quod cõtinet ius commune.*

C A P. XL.

†Ca. 6. eo. tit. in 4. cõpilatio.

Apoc. 4.

SCriptum † eſt in Apocalypſi Ioannis, quòd in medio, & in circuitu ſedis, erant quatuor animalia: & infrà. ¶ Sanè ad hanc eccleſiam, ſcilicet Conſtantinopolitanam, duo animalia ſunt vocata, vtinam plena oculis, & alas habentia ſenas; videlicet Eradieñ. Archiepiſcopus, & plebanus ſancti Pauli de Venetijs, ſicut per procuratores tam poſtulantium archiepiſcopum, quàm eligẽtium plebanum fuit propoſitum coram nobis: & infrà. ¶ Verum quia de his, quæ per aſſertionem partium in iudicium deducta fuerant, nobis non potuit fieri plena fides: quamuis ſuper his, quæ de numero dicta ſunt poſtulantium, per quoddam inſtrumentum publicum, nec non per confeſſionem procuratoris aduerſæ partis in iudicio factam, ſed poſteà reuocatam [d], pars altera [e] aſſereret ſuam intentionem eſſe fundatã, cauſam diſcretioni tuæ duximus committendã: ¶ Per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus ſuper his, & alijs inquiras diligentiſſimè veritatem, de meritis electi [f], & poſtulati apud Venetias, vbi [g] nati fuerunt, & diutius cõuer-

*¶ Gloſſa ſequens diſtinguit electionem actiuã & paſſiuam, & reddit cauſam vtriuſque. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Canonicam.*] Not. quòd licet aliqui ſunt excommunicati minori excõmunicatione, tñ eligere poſſunt, & talis electio dicitur canonica, vt hic habes. ſed talis ſcienter eligi non poteſt, pro eo quòd eligitur ad ea, à quib. eſt ipſe remotus. ĵ. de excep. à nobis. & hoc eſt hodie expreſſum. infra de cler. excommunica. mi. ſi celebrat. nec incurrit irregularitatem ſi celebrat, peccant tamen tales celebrando: vt ibi dicit. ſed criminoſi à ꝓſecutione ſui iuris non repelluntur, niſi ſint excommunicati maiori excommunicatione, & ita iſti poſſunt vti iure ſuo in eligendo, & in alijs negotijs eccleſiæ temporalibus, & ſpiritualibus. Arg. contra. ſup. eod. cum inter R. & ſ. de conſuetu. cum dilectus. vbi dicitur, quòd ſuſpenſi nec eligere, nec eligi poſſunt. Soluit hic, & in cap. ſi celebrat. intelligitur de ſuſpenſione canonis, contraria de ſuſpenſione iudicis, & mitius agitur cum lege, quàm cum miniſtro legis. ff. de arbitr. l. Celſus.

A D D I T I O. Vnde ver. *Supplicium leuius dat ius, quàm iura miniſtrans.*

b ¶ *Supplentes.*] Hæc ſuppletio 1 ex ſuperabundanti non ex neceſſitate hic fit, ex eo quod obiectum fuit de tali excõmunicatione, quæ repellit ab electione per decre. prædict. ſi celebrat.

1 Nũ autẽ hęc ſuppletio fuerit neceſſaria, ſubtiliter inueſtigat hic Hoſt.

c ¶ *Simplicis excommunicationis.*] Hic poteſt ſumi argum. quòd vtile non vitiatur per inutile. ĵ. eo. c. proxi. in fin. verſi. niſi forſan, &c.

S*Criptum.*] Habet materiam ſubtilem & difficilem, in tantum quòd glo. & aliqui dixerunt extra eam hoc cap. continere potius quandam prouiſionem Papalem quàm ius cõmune. iſte tamen intellectus communiter non tenetur: quia ſecundum eum hæc decretalis eſſet hic ſuperflua, contra id quod habetur in proœmio ſuprà. Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima ponit exordium deciſum. In ſecunda: ibi, *Sanè.* narrat factum electionis & poſtulationis. In tertia: ibi, *Verum quia*, ponit commiſſionis cauſam. In quarta: ibi, *Per Apoſtolica,* ponit commiſſionis formam. Et hæc vltima pars ſubdiuiditur: quia primò ponit proceſſum quem faciet delegatus partibus inuitis. Secundò: ibi, *Et ſi partes.* ponit diffinitionem quam faciet ſi partes conſentiant, quatuor caſus declarando. Secundus eſt: ibi, *Quòd ſi.* Tertius: ibi, *Si verò.* Quartus: ibi, *Niſi.* Abb. Sicu.

C A S V S. Vacante Conſtantinopolitana eccleſia duo vocati ſunt ad eam: pars vna poſtulauit archiepiſcopum Eradieñ. alia verò elegit plebanum ſancti Pauli de Venetijs. procuratores vtriuſque partis ad Sedem Apoſtolicam propter hoc acceſſerunt, hæc & alia in præſentia domini Papæ proponentes. ex parte poſtulantium archiepiſcopum proponebatur, quòd duæ partes & amplius poſtulauerant archiepiſcopum. Ad hoc probandum inducebatur quoddam publicum inſtrumentum computatis vij. præpoſitis, & prælatis conuentualium eccleſiarum, qui de communi conſenſu ad electionem fuerunt vocati, & procurator partis aduerſæ illud idem fuit confeſſus in iudicio, ſed eius confeſſio extitit reuocata. Vnde pars poſtulantium proponebat ſuã intentionem probatam. Quia de his quę partes in iudicium deduxerant, non potuit fieri domino Papæ plena fides: mandat Papa cuidã notario ſuo, vt ſuper his inquirat diligentiſſime veritatem de meritis electi, & poſtulati apud Venetias, vbi vterque natus fuit, & diutius conuerſatus, & de ſtudijs eligentium, & poſtulantium, & de omnibus quæ cauſam poſſunt inſtruere, apud Cõſtantinopolim, vbi electio & poſtulatio factæ fuerunt: & ſi partes concordauerint, procedat hoc modo: vt ſi conſtiterit quòd de communi conſenſu Patriarchę admitterentur vij. præpoſiti, ſiue per ſe, ſiue per alios, & duo alij ex parte vniuerſitatis ꝓ omnibus prælatis conuentualium eccleſiarum, & tunc temporis tot eſſent ꝑlati quot erant eccleſię conuentuales, ita quòd cum ſeptem præpoſitis & nouem canonicis facerent duplo maiorem numerum quàm xvj. electores plebani: tunc poſtulationem admittat, niſi poſtulatus indignus repertus fuerit: & electione plebani caſſata abſoluat illum ab eccleſia Eradieñ. & det ſibi licentiam tranſeundi ad eccleſiam Conſtantinopolitanam. Si verò omnes prædicti non fecerint duplo maiorem numerum, ſiue dignus ſiue indignus fuerit poſtulatus, eo repulſo electionem plebani confirmet, niſi & ipſe plebanus repertus fuerit indignus. Si vero numerus poſtulantium fuerit duplo maior quàm eligentium, & perſona poſtulata fuerit indigna, & electio & poſtulatio reprobetur: niſi forſitan omnes, vel maior pars poſtulantium ex certa ſcientia indignum poſtulaſſent, & illa vice poſtulandi, ſeu eligendi eſſent poteſtate priuati, & in hoc caſu electionem plebani confirmet, ſi eam de perſona idonea conſtiterit celebratam. Nota quòd inquirendum eſt de conuerſatione electi apud illos, cum quibus fuit conuerſatus. Nota quòd qui ſcienter eligit indignum, ea vice poſtulandi, vel eligendi poteſtate priuatur. Qui vero ignoranter eligit, vel poſtulat indignum: non punitur. Item ſi maior pars ignorat vitium minoris partis, non imputatur maiori parti quæ hoc ignorauit. Hæc decret. continet ius in fine, alia verò præcedentia ex communi concordantia partium & prouiſione Papæ dicta ſunt.

d ¶ *Reuocatam.*] Sine aliquo interuallo, ſicut teſtis qui poteſt corrigere dictum ſuum incontinenti. infra de teſtibus cogen. præterea. 2 An factum procuratoris præiudicet domino, dicitur infra de lite non conteſta. capitulo 1. & capitu. accedens. & infra de cau. poſſeſ. cum olim. & infra de cenſi. olim.

2 Concor. text. in l. ſi poſtulauerit. & ibi Bar. §. 1. ff. de adul. & l. repeti. ff. de quæſt.

e ¶ *Altera.*] Scilicet poſtulantium archiepiſcopum.

f ¶ *Electi & poſtulati.*] Sic ſupra eodem, venerabilem. Sed ibi ad ſtudia eligentium non retulit ſe legatus, quamuis potuerit.

g ¶ *Vbi nati.*] Quia ibi melius poteſt inquiri. ſupra eodem. poſtquam. & infra de præſumptio. quoſdam. & 23. diſtinc. illud.

ſati. De ſtudijs autem eligentium, & poſtulantium, & omnibus generaliter, quæ cauſam poſſunt inſtruere, apud Conſtantinopolim, vbi huiuſmodi poſtulatio, & electio celebratæ fuerunt. ¶ Et ſi partes conſenſerint[a], procedas hoc modo: vt ſi conſtiterit de mutuo[b] conueniſſe cōſenſu, quòd ad electionem Patriarchæ ſeptem admitterentur præpoſiti ſiue per ſeipſos, ſiue per alios[c]; & duo[d] alij ex parte vniuerſitatis pro cæteris conuentualium eccleſiarum prælatis, totque tunc temporis[e] conuentuales eccleſias habuiſſe prælatos, ꝙ cum ſeptem præpoſitis, & nouem canonicis, quos quidem canonicos conſtat in poſtulatione præfati archiepiſcopi conueniſſe, duplo maiorem facerent numerū, quàm ſexdecim electores plebani, tu vice noſtra poſtulationē admittas: niſi probatum fuerit poſtulato aliquid obuiare de canonicis inſtitutis, † quod promotionem ipſius debeat impedire: ac (plebani electione caſſata) ipſum archiepiſcopum abſoluas à vinculo, quo Eradieñ. eccleſiæ tenetur: cōcedendo ipſum Cōſtantinopolitanæ eccleſiæ in paſtorem. ¶ Quod ſi ad faciendum duplo maiorem[f] numerum, ſimul omnes prædicti minimè ſufficerent: †ſiue dignus, ſiue indignus fuerit poſtulatus, tu poſtulatione repulſa, electionem plebani auctoritate noſtra cōfirmes[g]; dummodo nihil obſiſtat eidem, quod ipſum tanto præſulatu reddat indignum. ¶ Si verò numerus poſtulantium inuētus fuerit duplo maior[h], quemadmodum prędictū eſt, & perſona poſtulata[i] reperta fuerit indigna, tu tam poſtulationem, quàm electionem nō differas reprobare: Niſi forſan omnes, aut maior pars poſtulantium, præſumptione[k] damnabili poſtulauerint ſciē ter indignū †, vt hac vice meritò debeant eligendi, ſeu poſtulādi poteſtate priuari[l]. Et hoc quoque caſu electionem

a ¶ *Conſenſerint.* ] Scilicet vt notarius iſte diffiniat ſecundum quod inferius cōtinetur, & in iſto cōſenſu neceſſarius eſt conſenſus electi & poſtulati, aliàs non poſſunt partes recedere à iure. ſup. eo. cum inter canonicos.

b ¶ *De mutuo.* ] Hoc ideo dicit: quia pars eligentium hoc negabat; ideo Papa mandat inquiri, cum de iure communi intereſſe debuerit. ǰ. de cau. poſ. cum eccleſia. Ber.

c ¶ *Per alios.* ] Qualiter quis per alium hoc facere poſſit, habes ǰ. eodem. quia propter. §. illud. 1

1 Sed ibi de iure cō muni, hic de mutuo conſenſu.

d ¶ *Duo.* ] Iſti duo habebant vocem ꝓ duodecim prælatis, ſingulariter pro quolibet.

Additio. Hoc intelligit Inno. qñ oēs vt ſinguli ſingulariter habebant vocē: aliud ſi vniuerſitas prælatorum vnicam vocē habuiſſet. Dicebat ergo Compoſtel. quòd tot voces habebant iſti, quot committētes. nemo enim plus, &c. de regu. iur. nemo plus. Ioan.

¶ *Glo. ſeq. exponit literam: expoſitioni ſignat contrarium, & contrario acquieſcit.*

e ¶ *Temporis.* ] Hoc ideo dicit; quia ſi tunc aliqua cōuentualis eccleſia vacaſſet, pro ea nullus potuiſſet admitti ſede vacante; quia tunc non eſt qui iura illius tueatur, vel eis poſſit vti. infrà ne ſede vacan. capitu. 1. & 2. & infra de præſcriptio. de quarta. tunc enim dormit ius eccleſiæ, ita quòd non currit præſcriptio. ǰ. de præſcript. auditis. & c. 1. & cap. de quarta. nec ad capitulum ius illud deuoluitur. ǰ. ne ſede vacan. c. 2. argum. contra. ǰ. de maio. & obed. his quæ. & cap. cum olim. quibus forte ſtaretur in caſu iſto: quia diuerſi ſunt iſti caſus à præcedentibus.

† Quæ habes inf. eo. tit. c. nihil eſt.

Præſcriptio dormit cōtra eccleſiā ipſa vacāte.

Electio ſēper poſtulationi pręponderat.

f ¶ *Maiorem.* ] Hic habes quòd electio ſemper præualet poſtulationi, ſecundum illos, qui dicunt quòd hæc eſt iuris diffinitio, niſi duæ partes ſint in poſtulatione.

De hac materia dictum eſt ſupra. de poſtula. bonæ memoriæ. 1. & ideo ſtatur hic iudicio duarum partium, quia quod duæ partes faciunt, totum capitulum facere videtur. vt ff. quod cuiuſque vniuer. planè. & ſecundum hanc decre. intelligit quod dicit decre. ſupra de poſtu. bonæ memoriæ. quòd poſtulatio in diſcordia non conſueuit admitti. hoc intellige prout dicitur in not. ſequenti. Item not. hic quòd cum in electione longe maior numerus eſt ex vna parte quàm ex alia, non habetur reſpectus ad meritum perſonæ, dum tamen ſit conueniens ille qui eſt electus à maiori parte: nec ad zelum eligentium. argumen. ſupra eodem, dudum. & infra de app. conſtitutus. ſed ſi numerus in modicum excedat, tunc recurritur ad merita & ad zelum, & præferōtur numero. arg. ǰ. de teſti. in noſtra. & eſt expreſſum. ǰ. eod. eccleſia. vbi de hoc.

¶ *Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit recitando opinionem quā approbat.*

g ¶ *Confirmes.* ] Hic dicit Papa electionem à minori parte capituli factam confirmari, & tamen pars alia non eſt eligendi poteſtate priuata, quia non poſtulauerat indignam perſonam, & de iure licitè poterant poſtulare ſicut & eligere: & ita poſtulando non peccant: ergo ius eligendi non fuit deuolutum ad pauciores: quod tūc demum locum habet, cum maior pars ſcienter poſtulat, vel eligit indignū, vt in fi. decr. dicitur. Et ideo contra. inf. eod. Cumana. & in c. eccleſia. & c. in Geneſi. in quibus dicitur quòd electio non valet niſi ſit facta à maiori parte capituli: & hic confirmatur facta cum longe minori parte. Propter hæc & alia quę hic dñr, dicunt quidam quòd hæc decret. ius commune non continet, ſed fuit quædam prouiſio de conſenſu partium: & hoc videtur per verba illa ſuperius: Si partes conſenſerint, hoc modo ꝓcedas: & ex eo ꝙ Papa admittit hic poſtulationem in diſcordia factam: cum per eam nullum ius acquiritur poſtulato. ſ. de poſtu. c. pen. & quia non conſueuit admittere tales poſtulationes in tanta diſcordia. ſ. de poſtu. bonæ memoriæ. Et ita in his duobus continet gratiam, quod ſatis poteſt concedi. Et ita videtur ꝙ vtraque pars renunciet iuri ſuo: & quod dicit: De conſenſu partium taliter procedatur, vt ſupra dicit in verbis præmiſſis, Si partes cōſenſerint, &c. aliàs ſi contradicerēt, non taliter proceſſiſſent, ſed facta inquiſitione ſuper his de quibus præmittit, cauſam inſtructam remiſiſſent ad Papam. hoc probatur ſup. eod. bonæ memoriæ. in parte deciſa. Sed vbi duæ partes poſtulant aliquem, licet ius non acquiratur poſtulato vt agere poſſit: tamē poteſt petere gratiam: & iniuria fit ei ſi non fiat illi gratia. arg. ff. de aqua quotidia. & æſti. l. 1. §. permittitur. de hoc no. ſ. de poſtul. gratum. & c. pen. & vlti. Et idem crederem ſi maior pars poſtulat, ꝙ gratiam deberet habere. Et quod dicit de duabus partibus, non credo neceſſarium, ſed quædam prouiſio fuit hic, vt dictū eſt, quia ſiue maior pars, & ſanior, ſiue duæ partes, ſiue omnes, totum dependet à ſuperiore. ſed quod in fine dicitur, ius eſt.

† ſuffecerint.

† Vide l. 1. §. poſtulaſti. ff. de poſtul.

¶ *Gl. ſeq. arg. à contrario ſoluit, & determinat.*

h ¶ *Maior.* ] & ita videtur à contrario, ꝙ ſi maior pars capituli ſciuiſſet illum eſſe indignum, alij nō punirentur ꝓpter hoc, & ita eſt hic arg. ꝙ vtile non vitiatur per inutile. ſic ſup. c. proxi. Et eſt notabile illud, ꝙ culpa & dolus minoris partis non nocet, nec ea quæ fiunt à minori parte irritantur pp hoc, & iſti ſoli priuati eſſent ipſo iure eligendi in proxima electione, ſi alij non elegiſſent. ſ. eo. cum in cunctis. & hic. & alij admitterentur, dum tamen probarent ignorantiam. ſup. eo. innotuit. Et ſi maior pars ignoraſſet illum indignū, vtraque pars debet reprobari à contrario: vt dicitur ſup. & quod dicitur hic, ꝙ electio facta à maiori parte confirmet, quādo maior pars poſtulantium ſcienter eligit indignum, intelligitur quando vno contextu fiunt poſtulatio & electio, ſeu electiones, vt hic contingit: ſecus ſi ex interuallo. tunc n. illi ſoli qui ſcienter poſtulant, vel eligunt indignum, ſunt eligēdi ſeu poſtulandi poteſtate priuati: & illi qui ignoranter poſtulauerunt, ſeu elegerunt indignum, debent ab alijs ad electionem admitti, aliàs deberet electio caſſari propter contēptum, vt dicitur ſupra in eadem notula.

Vtile per inutile nō vitiatur.

i ¶ *Poſtulata.* ] Id eſt ignoranter.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

k ¶ *Præſumptione.* ] i. ex certa ſciētia. ſ. eo. innotuit. Sed qualiter potuit eſſe dignus iſte poſtulatus archiepiſcopatu, & indignus Patriarchatu? 2 & qui iudicatus fuit dignus à Papa, vel à ſuo Patriarcha quando confirmauit eum, quare denuo inquiri iubet de moribus ſuis, contra illud 17. q. 4. c. ſi quis ſuadente. §. qui autem. & C. de cri. fal. l. 2. & ǰ. de æta. & qualita. accepimus? Dico ꝙ licet quis reputetur dignus ad vnam dignitatem, propterea non eſt dignus ad maiorem, licet enim diſpenſetur cum aliquo in minori dignitate, non tamen diſpenſatur ad maiorem. 12. diſt. nos conſuetudinem.

2 Nō enim poteſt quis eſſe in vno loco ſanctus, & in alio peccator. 1. q. 1. ſicut Chriſtus. Ioan. And. in nouel.

¶ *Glo. ſeq. recit. per contrarium, & dupliciter ſoluit.*

l ¶ *Priuari.* ] Illud referas ad factum, cum ſint ipſo iure priuati.

confirmes [a], ſi eam de perſona idonea conſtiterit celebratam.

¶Idem in concilio generali. †

*¶Si illi, ad quos ſpectat electio, negligunt eligere prælatum cathedralis, vel regularis eccleſiæ infra tres menſes, proximus ſuperior eccleſiam ordinabit: quod ſi infra tres alios menſes non fecerit, canonicè punietur.*

CAP. XLI.

NE pro defectu paſtoris † gregem dominicum lupus rapax inuadat: aut in facultatibus ſuis eccleſia vidua ta graue diſpendium patiatur: volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & eccleſiarum indemnitatibus prouidere: ¶ Statuimus, vt vltra tres menſes cathedralis [b], vel regularis [c] eccleſia prælato non vacet. Infra quos (iuſto impedimento [d] ceſſante) ſi electio celebrata non fuerit: qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice [e]. Ac ipſa eligendi poteſtas ad eum, qui proximo præeſſe dignoſcitur, deuoluatur [f]. ¶ Is verò, ad quem fuerit deuoluta poteſtas, Deũ præ oculis habens, non differat vltra tres menſes cum conſilio [g] capituli ſui, & aliorum virorum prudentium, viduatam † eccleſiam de perſona idonea ipſius [h] quidem eccleſiæ, vel alterius, ſi digna non reperiatur in illa, canonicè ordinare: ſi canonicam voluerit effugere vltionem.

¶Idem in eodem. †

*¶Per aliquam de tribus formis hic contentis, ſcilicet ſcrutinij, compromiſſi, & inſpirationis, procedi debet ad electionem in eccleſiis cathedralibus: aliter electio celebrata non valet: & contra facientes priuandi ſunt ea vice poteſtate eligendi. h. d. vſque ad §. illud.*

CAP. XLII.

QVia propter diuerſas electionũ formas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniunt, & magna pericula

---

1 Adde qđ no. Bar. in l. cum quidã. 2. ff. de leg. 2.

uati. ſ. eo. cum in cunctis. 1 illi ſcilicet qui ſcienter hoc fecerunt: Vel dic, id eſt nunciati priuati.

ADDITIO. Per quod not. Hoſt. ꝙ licet duæ electiones fiant vno contextu, & maior pars eligat indignum, & minor dignum, nunquam obtinebit minor, niſi maior ſcienter deliquerit. Dicit tamen præſumi contra maiorem, niſi probet ignorantiam: remittit ſ. eo. innotuit. hoc dictum eſt pro opinione mea contra ſuam opinionẽ Hoſti. de qua dicam j. eod. congregato. Ioan. Andr.

† In concilio generali Lateran. ſub Innocẽtio iij. c. 23. & c. 8. eo. tit. in 4. compila.

a ¶[Confirmes.] Cum ſit facta à maiori parte illorum, qui habebant jus eligendi.

† Vide Alfonſum Caſtrũ lib. 3. c. 2. de iuſta hæret. punitione.

NE *pro defectu.*] Primò ponit̃ conſtitutionis cauſa. Secundò ibi, *Statuimus.* conſtitutio. ꝗ conſtitutio quatuor facit. Nã primò ſtatuit tempus electioni. Secundò priuat negligentes: ibi, *Intra quos.* Tertiò ad ſuperiorem deuoluit: ibi, *Ac ipſa.* Quartò punit ſuperiorẽ ſi negligit: ibi, *Is verò.* Abb.

CASVS. Quia propter defectum paſtoris eccleſia viduata tam in temporalibus quàm in ſpiritualibus frequenter ſuſtinet læſionem: ideo cõcilium volens periculis animarum, & eccleſiarum indemnitatibus prouidere, ſtatuit, vt eccleſia cathedralis, vel regularis vltra tres menſes non vacet, ita quòd ſi impedimento iuſto ceſſante, electio celebrata non fuerit, electores eligendi poteſtate careant ea vice: & poteſtas ad proximum ſuperiorem transferatur, & ille ad quẽ fuerit deuoluta poteſtas, intra alios tres menſes de conſilio capituli, & religioſorum de perſona idonea ipſius eccleſiam viduatã, vel ſi ibi idoneus non reperit̃, de alia, non differat ordinare, ſi ipſe canonicam voluerit effugere vltionem. Not. ꝙ eccleſia cathedralis, vel regularis non debet vacare vltra tres menſes. Item illi qui non poteſt agere, non currit præſcriptio. No. ꝙ per negligentiam quis amittit ius eligendi. Item regularis eccleſia quantum ad tempus eligendi æquiparatur eccleſiæ cathedrali. Item no. ꝙ quamdiu reperitur in eccleſia idonea perſona, non debet eligi de aliena.

b ¶[*Cathedralis.*] Quantum ad hoc nihil additur, quia idem erat ſecundum antiqua iura. 50. diſt. poſtquam. & 63. diſtinc. obeuntibus. & alij tres dantur ad conſecrationem petendam 100. diſt. quoniam quidem.

Canon Lateran. cõcilij qualiter ſit intelligendus.

c ¶[*Regularis.*] Et ſic patet ex hac conſtitutione ꝙ canon Lateran. concilij. j. de conceſ. præb. nulla. hodie non extenditur ad regulares prælaturas, quia ęquiparantur epiſcopatus, & prælaturæ regulares. ſimile 16. q. vlt. ſi quis deinceps.

d ¶[*Impedimento.*] Et ita non currit præſcriptio contra canonicos, ſi iuſta cã interueniente non eligant. 28. diſt. de Syracuſanæ. & 61. diſt. bene nouit. & j. de conceſ. pb. quia diuerſitatem. C. de inoff. teſta. l. cõtra maiores. ff. qui. ex cau. maio. l. quod quidam. & l. ſeq. & l. ait ptor. Sed ſi Papa interdiceret electionem, non minus currit eis tempus. niſi petant licentiam eligendi infra tempus ſtatutum. j. eo. c. vlt. Sed nũquid eſt hic neceſſaria proteſtatio ꝙ nõ poſſint eligere infra tres menſes? quod videtur. j. de oſſ. ordi. paſtoralis. in fi. & inf. de appel. ſi iuſtus metus. Non credo ꝙ neceſſaria ſit in caſu iſto proteſtatio: quia debent petere licentiam, & ſi non petant, ſunt in mora: vt ibi dicit.

e ¶[*Ea vice.*] id eſt, in prima electione: quæ ſi caſſaretur, vel ſi nollet venire, vel ſi eligeretur indignus, ſtatim recuperarent ius ſuum. ſ. eo. cum Vintonienſ.

f ¶[*Deuoluatur.*] Olim non deuoluebatur ad proximum ſuperiorem. j. de conceſ. præb. dilectus. ſed ad Papam in epiſcopatibus. & ſic reducitur ad ius commune aliarum dignitatũ: vt ſicut ibi poſt ſex menſes, ita hic poſt tres deuoluatur ad proximum ſuperiorem. j. de conceſ. præben. c. nulla.

*¶Gloſſa iſta quærit, arguit, pro & contra: & dupliciter ſoluit.*

g ¶[*Conſilio.*] Sed nunquid tenetur ſemper habere conſiliũ capituli ſui, vt aliàs nõ valeat electio niſi habito conſilio capituli & aſſenſu? Videt̃ ꝙ ſine illis eligere nõ poſſit, ſicut nec alia negotia debet facere ſine illis. j. de his quæ fi. à præla. ſine conſenſu capituli. nouit. & cap. quanto. & quaſi per totum. arg. j. eod. cum in veteri. vbi caſſatur electio, q̃a nõ fuit expectatum reſpõſum eorum, de quorũ cõſilio debuit fieri electio: vt 63. diſt. obeuntibus. & 15. q. 7. epiſcopus nullius. Sed cõtra, ſufficit enim petere cõſilium. j. de arbit. cum olim. & ex cõſilio nemo obligatur. 14. q. 1. c. quiſquis. §. quod præcipitur. Credo ꝙ hoc facere debuit cõſentiẽte capitulo, vel maiori parte. aliàs nõ credo ꝙ ſolus hoc facere poſſit per iura prædicta. Vel dic ꝙ ſufficit tm̃ requirere cõſiliũ capituli in iſto caſu, & de honeſtate, cũ ad ipſum ſolum deuoluat̃ electio, & nõ ad capitulũ: cõſiliũ verò aliorũ non inducit neceſſitatẽ, ſed de honeſtate requirit̃.

† Vide l. q cœtu. cum gl. ff. de vi pub. & in l. malũ. §. vidua. ff. de ver. ſig.

† In eodem cõcilio Lateran. ſub Inno. iij. c. 24. & c. 9. eo. tit. in 4. compila.

*¶ Gloſſa ſeq. ſucceſſiuè ponit tres obiectiones, & ſolutiones ipſarum.*

h ¶[*Ipſius.*] Scilicet vacantis. Hic præcipitur vt de eadem eccleſia eligat. Sed nonne ad metropolitanum deuoluitur idem ius quod habuit capitulum: ſed capitulum potuit eligere vndecunque vellet. ſ. eo. cum inter canonicos. & c. cũ nobis. & c. in cauſis. ergo & metropolitanus? Dico ꝙ primò debet inquirere perſonas eccleſiæ vacãtis, & eligere de gremio ipſius eccleſiæ. & illud debuit fieri per illa iura. 61. diſt. c. obitum. & c. nullus. & 18. q. 2. quàm ſit. ſed ſi hoc non fecerit, nihilominus valebit electio. 2 nam multa fieri non debent, facta tamen manent. 27. q. 1. nuptiarum. & 27. diſt. ſi vir. 3 & nuſquam inuenies ꝙ pp hoc caſſetur electio. De hac materia tractatur ſ. c. cum inter canonicos. Sed quare dicitur hic ꝙ metropolitanus eligat de eadem eccleſia, cum ipſi perdiderint ius eligendi? Reſponde, ipſi perdiderunt ius eligendi actiuè, id eſt, quia ipſi non pñt eligere: ſed non paſſiuè, quia bene poſſunt eligi, & ſatis puniuntur in hoc: & non debent propter hoc dupliciter puniri: quia pœnę reſtringendę ſunt. de pœ. diſt. 1. §. pœnæ. Hic habes ꝙ qui eligere non poſſunt, eligi poſſunt. Sed contra aliqui poſſunt eligere, ſed non eligi. j. de cle. excom. mi. ſi celebrat. hic priuat negligentia eos poteſtate eligendi, ibi non. Et ibi ideo non poſſunt eligi: q̃a non habent id propter quod eliguntur: hic bene habent executionem ſacramentorum.

2 Hoſt. contra, niſi canonici ratum haberent: quia limitata eſt forma: qđ ſatis videt̃ in ſcholijs. ſed cõtrariũ ſeruat̃. Et Comp. tenet dictũ gl. dicens, ꝙ ſic Papa reſpondit. Io. And. in nouel.

3 Concor. l. non dubium. C. de leg. & l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iu.

QVia *propter.*] Hæc decretalis eſt multum famoſa, & principalis in titulo. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit̃ur conſtitutionis cauſa. In ſecunda conſtitutio: ibi. *Statuimus.* & hæc ſecunda pars ſubdiuiditur in tres partes. Nam tria ponit principaliter ſtatuta. ſecũda pars: ibi. *Illud.* tertia: ibi, *Electiones.* Et iterum illa ſecunda. *Statuimus,* ſubdiuidit̃ in quinque partes. Nam primò ponit formã ſcrutinij in electionibus celebrandis. Secũdò compromiſſi. Tertiò caſſat electiones aliter factas. Quartò excipit, in qua exceptione includit formã diuinę ĩſpirationis. Quintò eligẽtes cõtra formas ſupradictas mãdat priuari. ſcđa: ibi. *Vel ſaltẽ* tertia: ibi, *Aliter.* quarta: ibi, *Niſi.* quinta: ibi, *Qui verò.* Ab

CASVS. Quidam malitioſè, & fraudulenter nitebãtur diuerſas formas electionum inuenire, propter quod pericula

multa & impedimenta proueniebant eccleſijs viduatis, & ideo ad hæc pericula euitanda ſtatuit conciliũ generale tres formas circa electiones cathedralium & regularium eccleſiarum. Prima forma eſt hæc, vt vocatis omnibus, qui volũt, debent, & poſſunt commodè intereſſe, eligantur tres de capitulo fide digni, qui ſigillatim & ſecreto vota omnium diligenter inquirant, & in ſcriptis redigant: quo facto incontinenti antequam ad alia diuertant, vota illa publicent in cõi, in præſentia capituli: & ſi plures electi ſunt, fiat hinc & inde collatio numeri ad numerum: meriti ad meritũ: zeli ad zelum: & ſic collatione habita non obſtante appellatione alicuius, is eligatur in quem omnes, vel maior pars & ſanior conſentit. Secunda forma eſt, vt eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium prouideant eccleſiæ viduatæ de paſtore. Aliter verò quàm dictum eſt, duobus modis prædictis, electio facta non valeat. Tertia verò forma eſt, ſi quaſi per inſpirationem diuinam, communiter ab omnibus abſque vitio electio fuerit celebrata. Qui vero contra prædictas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice poteſtate priuentur. Poſtmodum dicitur q nullus in electionis negotio procuratorem conſtituat, niſi ſit abſens in eo loco vnde debeat aduocari: & ſi iuſto ſit impedimento detentus vt veniri non poſſit, ſuper hoc ſi opus fuerit fidem faciat iuramento, & tunc ſi voluerit committat alicui de capitulo vices ſuas. Et in fine reprobat Papa clandeſtinas electiones, ſtatuens vt quam cito electio facta fuerit, ſolenniter publicetur. No. hic tres formas canonicè eligendi. Item q vbi ſunt plures in electione vocem habentes, debet fieri collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, zeli ad zelum. Item appellatio ne fiat electio ſecundum formam canonicam non valet. Item abſens in loco de quo debet vocari, poteſt conſtituere procuratorem in electione. Item clandeſtinæ electiones in iure ſunt reprobatæ. Item quicquid hic dicitur, pro notabili habeatur.

imminent eccleſijs [a] viduatis. ¶ Statuimus vt cum electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus, q debent [b], & volunt [c], & poſſunt commodè [d] intereſſe, aſſumantur tres de collegio [e] fide digni, qui ſecretè [f], & ſigillatim† vota† cunctorum diligenter exquirant, & in ſcriptis redacta [g] mox [h] publicent [i] in communi: nullo prorſus appellationis obſtaculo interiecto: vt is collatione [k] habita† eligatur, in quẽ omnes, vel maior, & † ſanior [l] pars capituli conſentit. ¶ Vel ſaltem eligẽdi poteſtas aliquibus viris [m] idoneis

† Singulatim.

†Voces.

† Adhibita.

†Vel.

*¶Gl. ſeq. quærit, arg. negatiuè, ponit opi. ad illam partem, & ſoluit contrarium. finis recitetur per aliam quæſtionem.*

An conſtitutio cõcilij Lateranẽſis extẽdat ad omnes dignitates.

a ¶*Eccleſijs viduatis.*] Per hoc videtur q loquitur tantum de electionibus prælatorum, i. epõrum, non canonicorũ. Sed nunquid extendemus iſtam cõſtitutionem ad omnes dignitates etiam ad non cathedrales, & ad plebanatus, & ad alias dignitates quæ prælatos habent in eccleſijs collegiatis? Nõ videtur; cum eccleſiæ propter illas dignitates non dicantur viduatæ, cum habeant epm. Satis poteſt dici q non extenditur ad alias dignitates, ſed tantum ad epatus, & regulares prælaturas, vt s̃. eo. ne pro defectu. tamen de facto bene extendit ad alias dignitates, & de iure etiam bene poteſt intelligi conſtitutio iſta de illis prælatis, qui habent iuriſdictionem generalem in eccleſijs collegiatis: quia tales prælati, ſponſi quodammodo appellantur. 21. q. 2. ſicut in vnaquaque. Sed non debet intelligi de dignitatibus, ſeu perſonatibus in eccleſijs cathedralibus: quia in vacatione illarum dignitatum non dicitur eccleſia viduata, cum habeat epiſcopum qui ſolus eſt ibi maritus. Ber.

b ¶ *Qui debent.*] Hoc ideo dicit: quia omnes qui habent ius in electione, ſunt vocandi. s̃. eo. quòd ſicut. Et qui ſunt in quieta poſſeſſione eligendi, ſimul ſunt vocãdi. s̃. eo. quòd ſicut. c. coram. & c. bonæ. & de conſuet u. ſi quæ eſt. j̃. de cau. poſ. cum eccleſia.

Aliquo nolente accedere ad electionẽ, reliqui eligant.

c ¶*Et volunt.*] Bene dicit, Qui volunt, quia ſi quis non vult intereſſe electioni, alij pcedere poſſunt ſine illo, poſtquam conſtiterit. ſup. eo. q ſicut. & c. cum nobis. & arg. j̃. eo. eccleſia veſtra. vbi de hoc dicitur. & ſic omnes vocandi ſunt qui commodè poſſunt vocari. Qui ſunt vocandi, dictum eſt ſup. eo. coram. & j̃. eo. in Geneſi.

d ¶*Commodè.*] Hoc ideo dicit: quia ſi commodè, & ſine periculo vocari non poſſunt, non ſunt vocandi. ſup. eod. quod ſicut. §. 1.

*¶Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

e ¶*De collegio.*] Per hoc videtur dari occaſio diſcordiæ, qa facilius poſſent ipſi concordare in vnam perſonam quã aſſumant in prælatum, quàm in iſtos tres: & ſi diſcordant canonici in eligendo iſtos tres, æquè inquiretur de meritis, & zelo eligentium, ſicut in electione epi. Dico q in iſtis inquiſitionibus non requiritur illa examinatio, quia ipſi non eligunt, ſed inquirunt vota fratrũ: & hoc poteſt fieri per quoſlibet de capitulo, dum tamen ſint viri digni, & cã inquiſitionis ſecretè fiat: quia quidam forte timore vel fauore timent aliquem nominare in publico, quem nominant in ſecreto, & liberè nominãt quẽ volunt. Libera enim debet eſſe voluntas in eligendo. 18. q. 2. dilectiſſimi. & s̃. eod. bonæ. & j̃. cap. proxi. ſicut in matrimonio carnali. j̃. de ſpon. cum locum. & præterea per hoc obuiatur malitijs quorundam, qui ſtatim eligebant, & appellabant ne alij eligerent. ſup. eod. conſiderauimus. per iſtam conſtitutionem malitijs, & cauillationibus talium obuiatur.

f ¶*Secretè.*] Sicut teſtes in ſecreto deponere debent, vt liberius dicant veritatẽ, aliàs non valet dictum teſtis. j̃. de teſti. venerabili. & C. de teſtam. nullum. & j̃. de accuſa. inquiſitionis. §. tertiæ. aliàs non valet, niſi fiat ſecretè.

g ¶*Redacta.*] Per ipſos ſcrutatores, vel per tabellionem, & quod dicit, ſecreto, capitulum tantum excluditur, & nõ perſonæ neceſſariæ.

h ¶*Mox.*] 2 id eſt, incontinenti nullo actu contrario intermedio poſt vota quæſita: & vno contextu: ſicut teſtamentum. ff. de teſtam. hæredes palam. in fi. optimè ponit ſenſum iſtius dictionis, mox. j̃. eo. cum poſt petitam. vbi caſſatur electio, quia ſtatim poſt collationem celebrata non fuit. arg. j̃. de teſt. co. præterea. quãdoque mox aliter accipitur, i. ſtatim, cum quodam temperamento 10. dierum. ff. de conſti. pecu. promiſſor. & mox, qñque dicitur ad annũ. 20. q. 2. ſi in qualibet. & c. puella. cum quodam temperamẽto, ſiue ſpatio. ff. de ſol. qđ dicimus. ff. ad leg. Fal. l. 1. §. ſi ita. Item qñque cum primũ potuit. ff. ad Tertul. l. 2. in §. itẽ cõfeſtim. & illico, i. vſq; ad triduũ. C. de iudi. cum ſpãlis. & C. de erro. aduoca. l. vlti.

i ¶*Publicent.*] Poſt quam publicationem variare nequeũt electores. j̃. eo. publicato. & ideo locum non hẽt appellatio, imo compellendi ſunt ad electionem. vt j̃. eo. publicato.

k ¶*Collatione.*] Scilicet numeri ad numerum: vt ſciatur in quem maior pars conſentit: & zeli ad zelum, & meriti ad meritum, & numeri ad numerum debet fieri collatio. hæc enim eſt forma electionis quando duo electi ſunt, aliàs quando vnus, & ſi non eſt neceſſe, & ſic tria conferuntur, numerus ad numerum, meritum ad meritum, & zelus ad zelum. j̃. eod. in Geneſi. & cap. eccleſia veſtra. & ibi de hoc tractatur. & ſupra eodem. venerabilem.

*¶Gl. ſeq. reci. per q. ſcilicet quæ ſint ſubſtantialia huius formæ, & nunquid vocatio abſentium, numerus trium ſcrutatorum, & eſſe de collegio, ſint de ſubſtantia.*

Quæ ſint de ſubſtantia electionis.

l ¶*Sanior.*] Dic vt j̃. eo. eccleſia veſtra, Circa formam iſtam quædam ita ſunt exacta diligentia obſeruanda, vt ſi contra factum fuerit, electio aliqñ eſt irrita. j̃. eod. eccleſia veſtra. & c. in Geneſi. aliqñ eſt irritanda. j̃. eo. cum poſt petitam. & c. Cumana. in vtroque tñ caſu non valet, vt hic dicitur. in ver. aliter, &c. Iſta quidem ſunt de ſubſtantia electionis ſiue formæ: vt ſecreto & ſigillatim inquiſitio fiat, & publicatio in cõmuni, collatio & cõis electio incontinenti nullo actu cõtrario intermiſſo, vnum poſt aliud faciendo. & hæc probant j̃. eo. cum poſt petitam. & c. Cumana. in fi. & c. in Geneſi. & vota in ſcriptis redacta, vt appareat per ſcripturam de cõſenſu cuiuslibet, vt ſi vellet mutare, ei ſcriptũ obuiet. j. q. 7. ſaluberrimum. & 27. q. 1. oẽs fœminæ. & 20. q. 1. vidua. Et q quilibet ſit vocandus, qui commodè vocari poſſit, non credo eſſe de ſubſtantia electionis, vt propterea caſſetur electio: dummodo contemptus poſtea conſentiat electioni factæ. s̃. eo. q ſicut. Quòd tres tantum debeant eſſe inquiſitores, non credo eſſe de ſubſtantia: dummodo tot ſint inquiſitores q fraus fieri non poſſit. arg. s̃. eo. cum dilecti. quia qui plus facit, non videtur facere contra. ff. de ſer. vrb. præd. ſi arborem. & ſuperflua non vitiant, neceſſaria verò prætermiſſa diminuunt contractum. C. de teſt. l. teſtamentum. & ff. de ſup. leg. l. legata. in prin. & l. Labeo. Nec credo eſſe de ſubſtantia quòd ſint de eodem collegio: quia in electionibus conſilium religioſorũ virorum inquiri debet. 63. diſ. obeuntibus. & s̃. c. proxi. dummodo non ſint laici. j̃. eo. Maſſana. & c. ſacroſancta.

*¶Gl. ſeq. recitetur per duas quæſtiones.*

m ¶ *Viris.*] Et iſti poſſunt eſſe alij à capitulo, dummodo viri

1 Per hoc dixit Hoſt. q ſi epiſcopus vel alius de collegio, cuius vultus eſſet terribilis, aſſumeret iter hos ſcrutatores, appellari poſſet hic cã adiecta, maxime ſi intẽderet, etiam alijs inuitis aliquem promouere: ſi de hoc ſe iactaſſet. Io. And. in nouel.

2 Vide tex. in l. j. & ibi Bar. ff. iudi. ſol.

viri religioſi, nec ipſi exprimuntur de capitulo: quia bene poſſunt poteſtatem ſuam dare alijs.ſup.eod. cauſam quæ. & licet dicatur, aliquibus, vni tamen cõmitti poteſt, vt in prædicta decre. cauſam quæ. quia non eſt illud de forma. imo melius poteſt expediri per vnum quàm per plures, ſcilicet duos, quia tunc res fere ſine exitu eſt. ff. de arbi. item ſi vnus. §. vltimo.

Additio. Argu. contra.inf. de offi. delega. prudentiam. vide capitu. ſi compromiſſarius.eo.tit.lib.6.

† in codice Barbariæ ita: quaſi per inſpirationem Sancti ſpiritus abſq; vitio, &c.

¶ *Glo.ſeq.quærit, arg. ſoluit. ponit opinionem contrariam, quam reprobat.*

a ¶*Vice omnium.*] Sed nunquid maior pars poſſet ſequi iſtam formam alijs contradicẽtibus? Videtur ꝙ ſic: quia quod maior pars facit, totum capitulũ facere videtur, & firmitatẽ debet ſortiri, niſi rationabilis cauſa 1 à paucioribus oſtendatur. inf. de ijs quæ fi. à maio. par. cap. cum in cunctis. Satis videtur æquum, & ſic vitatur diſcordia: & facilius cõſulitur eccleſiȩ iſto modo quàm per ſcrutinium. Sed litera iſta

1 Sed rationabile eſt ꝙ quis nõ priuetᷓ voce ſua: vt ſequitur in glo. & ſic hoc c. concordat. cũ gl.Io.And.

committatur, qui vice [a] omnium, eccleſiæ viduatæ prouideant de paſtore. ¶ Aliter electio facta non valeat: niſi fortè cõmuniter eſſet ab omnibus, quaſi† per inſpirationẽ abſque vitio celebrata. ¶ Qui verò contra præſcriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice poteſtate priuentur. [b]

¶ *Interdicit procuratorem in electionis negotio conſtitui, niſi concurrant hic contenta vſque ad §. electiones. Abb. Sicu.*

¶ Illud autem penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem conſtituat, niſi ſit abſens in eo loco [c], de quo debeat aduocari, iuſtoque impedimento detẽtus venire [d] non poſſit: ſuper quo, ſi opus fuerit, fidem faciat iuramento: & tunc ſi voluerit, vni committat de

cõtradicit: vbi dicit, Vice omnium, & quod dicit, Aliter electio facta non valet. & alia poteſt ratio eſſe: quia cum quilibet habet vocem in electione, non debet priuari iure ſuo, nec aliquis debet cõpelli ius ſuum dare alij. C. de contrahẽ. empt. inuitum. & l. in vendendis. ſicut & emptio voluntaria eſt. ff. fami. erci. ſi pignori. §. vlti. Alij dicunt ꝙ maior pars bene poteſt poteſtatem eligendi committere, minori parte cõtradicente: quod mihi non videtur: quia non ſeruatur forma ſecunda, cum & illa debet ſeruari, ſicut & aliæ duæ.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium, & remittit.*

b ¶*Priuentur.*] Per ſententiam, non ipſo iure. inf. eodem. Cumana. in fine. vnde ſignatur contra. ſupra eodem. cum in cunctis. vbi ipſo iure priuati ſunt. hoc dic vt dixi. inf. eo. Cumana. in fine.

c ¶*In eo loco.*] De hoc dixit ſup. eo. coram.

¶ *Glo.ſeq.obijcit, & ſoluit. Secundò ar. ad opi. & remittit. Tertia pars recitetur per duas quæſtiones, an canonicus procurator abſentis habeat duas voces, & an conſtituens habeat neceſſe iurare. In fine quærit, ar. pro, & ſoluit.*

d ¶*Venire.*] Si venire non poteſt, quare citatur? Non videtur citandus. vnde alij eligere poſſunt. ſed hoc non eſt verum: quia citandi ſunt ſemper abſentes, ex quo poſſunt commodè citari, ſiue venire poſſint ſiue non: & quia hoc ipſum dubium poſſet eſſe præſentibus. ſupra eodem. quòd ſicut. Et intelligo illum venire non poſſe, qui propter timorem non poteſt venire ad locum. ſup. eodem. bonæ memoriæ. Sed in caſu illius cap. bonæ. non tenetur committere vices ſuas: vt not. ibi in glo. quæ incipit, ſi citati. Vel propter infirmitatem. 5. quæſtio. 3. ſi ægrotans. Vel ſi vocetur ad maius tribunal. ff. de re iudic. contra pupillum. & ideo cum iuſta cauſa ſit impeditus, iure ſuo priuari ſine culpa ſua non debet: vt lite non conteſta. quoniam frequenter. §. 2. vnde quod per ſe nõ poteſt, per alium exequatur. ff. de procu. l. 1. ſicut in iudice. ĩ. de offic. deleg. ſi pro debilitate. & cap. paſtoralis. in fin. Et eſt arg. opti. contra illos qui dicunt quòd ſi plures iudices ſunt cum illa clauſula, Quòd ſi nõ omnes, &c. quòd ille qui non poteſt intereſſe, licet committere poſſit vices ſuas, ſocij non tenentur ipſum admittere: quia extat conditio: quod falſum eſt. hic non poteſt intereſſe, & tamen alij tenentur procuratorem illius admittere. De illa materia dicitur infra de officio delega. coram. Et iſte procurator cum ſit de capitulo, habebit duplicem vocem. 2 infra eodem. congregatio. & argum. infra de re iudic. cum olim. argum. ſupra eodem. ſcriptum. Nec credo quòd multum expediat quòd iſte qui da-

Quis dicatᷓ non poſſe venire ad electionẽ.

2 Non tamẽ poteſt duos eligere niſi in caſu, infra eo. c. pen. lib. 6. in 3. gl. Io. And. in no.

procuratorem debeat iuramentum præſtare: ſed ideo dicit, Si opus eſt, fidem faciat iuramẽto. quòd ſi præſentes nolent ei credere ſuper impedimento quo detinetur, nec aliter admittere velint procuratorem, qui non haberet veriſimilem præſumptionem, tunc debet iurare quòd impeditus venire non poſſit: & tunc tenentur illum admittere. Sed quid ſi nullus vellet de capitulo recipere vicem ſuam, nũquid poſſet alij committere qui non eſſet de collegio? Videtur quòd ſic, quia per hãc literam conſtat quòd ipſe debet intereſſe ꝑ ſe, vel per alium, & ita ſi nullus vult recipere vicem ſuam, poteſt alicui viro religioſo clerico committere vicem ſuam, aliàs non valet electio, ſi eligerent: & hoc non credo eſſe contra ſubſtantiã, ſi alium admittant qui non ſit de collegio: quia & viri religioſi vocandi ſunt ad electionem, & de eorum conſilio eſt faciẽda: ita quòd non valet aliàs electio. 64. diſtinctio. obeuntibus. Tamen non credo quòd hodie canonici ad hoc teneantur niſi velint.

ipſo collegio vicem ſuam.

¶ *Præcipit electiones ſolemniter publicari, & clandeſtinas reprobari. hoc dicit vſque ad finem. Abbas Siculus.*

¶ Electiones quoque clandeſtinas [e] reprobamus, ſtatuentes vt quàm citò electio fuerit celebrata, ſolemniter publicetur.

¶ Idem in eodem.

¶ *Conſentiens electioni de ſe factæ per abuſum poteſtatis ſecularis, efficitur ineligibilis ad dignitatem, & electio eſt nulla. Eligentes autem à beneficijs per triennium ſuſpenduntur, & tunc ſunt priuati poteſtate eligendi.*

CAP. XLIII.

QVisquis† electioni de ſe factæ per ſecularis poteſtatis abuſum [f] conſentire præſumpſerit, contra canonicam libertatem [g]: & electionis commodo careat, &

† Conciliũ Lateranẽ. ſub Innoc. III. c. 25. & in 4. compilatione c. 10. eo. ti.

Et illud cap. obeuntibus. non tenet niſi quo ad honeſtatem, canonici tamen tenentur recipere illum, cui commiſerit vices ſuas auctoritate huius canonis. argumen. contra. ſup. de reſcrip. cum contingat. & infra de appellatio. cum ſpeciali. Vel ſi nolint recipere, poteſt exprimere ſuam voluntatẽ per literas ſuas, & voluntas illa cum alijs publicetur: & ſic extra capitulum non committat.

Additio. Iſta opinio eſt hodie reprobata per c. ſi quis iuſto. §. fi. eo. tit. lib. 6.

e ¶*Clandeſtinas.*] Illa electio dicitur clandeſtina, quæ fit ſingulariter, & occultè per occulta conuenticula. 79. diſtinctio. capit. 2. 3 & quandiu publicatio facta non eſt, dicitur clandeſtina: vt hic in fine. & quàm cito facta eſt, debet publicari, aliàs non valet, vt dictum eſt, & infra vt eccle. bene. vt noſtrum.

3 Concor. tex. in l. 1. §. mittant. ff. de vent. inſpic. & in l. vxores. ff. de repu.

QVisquis.] Sunt duæ partes. In prima punit electum conſentientem. In ſecunda punit eligentes, & electionem vitiat: ibi, *Quia verò*. Abb.

Casvs. Frequenter eligebantur multi per impreſſionẽ ſiue per abuſum ſecularis poteſtatis, vel alterius poteſtatis, & electi conſentiebant: quod erat contra eccleſiæ libertatem. Ne de cætero talia fierent, ſtatuit concilium generale, quòd ſi quis electioni taliter de ſe factæ conſenſerit contra canonicam libertatem, careat commodo electionis, & fiat ineligibilis, & ſine diſpenſatione ad aliquam eligi non poſſit dignitatem: hæc eſt pœna illius qui conſentit. Secundò imponit pœnam electoribus, dicens quòd qui electionem aliter celebrare præſumpſerit quàm dicit Papa, ea irrita eſt ipſo iure, & ab officijs & beneficijs per triennium ſuſpendatur, & ſint tunc poteſtate eligendi priuati. Nota quòd in electionibus debet eſſe liber conſenſus eligentium: ſi verò coactus, non valet, imo irrita eſt electio, & contra eccleſiaſticã libertatem. Item electores qui taliter eligunt, de iure illa vice poteſtatem eligendi amittunt, & ipſe electus cõſentiens, fit ineligibilis.

f ¶*Abuſum.*] Vt laicus princeps, vel poteſtas interſit electionibus, & talis non eſt vſus, ſed abuſus: vt ſup. eo. cum terra. & c. ꝙ ſicut. & contra eccleſiaſticam libertatem, vt ibi dicitur: & hoc intellige cum clerici ſponte laicos admittunt. Secus ſi per vim vel impreſſionem eligerent: quia tunc non puniuntur. ſup. eo. cum Vintonieñ. Ber.

Electio qñ dicatur fieri per abuſum poteſtatis ſecularis.

g ¶*Libertatem.*] Quia ſi admitterentur laici, ſiue huiuſmodi poteſtates aſſumerent ſibi ius in poſterum, ſic periret libertas eccleſiæ: quia in electionib. liberum dẽt eſſe arbitriũ

cuiuſlibet.8.quæſtio.2.dilectiſſimi.ſicut in matrimonio carnali.inf.de ſponſa.cum locum. & ideo talis electio nulla eſt quæ fit contra libertatem eccleſiæ.inf. eod. ſacro ſancta.& c. Maſſana.& ſup.eod.cum terra,& ita laici omnino excludendi ſunt in collegiatis eccleſijs.

ineligibilis fiat[a], nec abſque diſpenſatione ad aliquam valeat† eligi dignitatem. ¶ Qui verò electionem huiuſmodi, quam ipſo iure irritam[b] eſſe cenſemus, præſumpſerint celebrare, ab officijs, & beneficijs penitus ſuſpendantur[c] per triennium, eligendi tũc[d] poteſtate priuati[e].

† poſſit.

¶Idem in eodem. †

¶*Si prælatus per negligentiam confirmauit indignum electum ad regimen animarum, perdit poteſtatem confirmandi primum ſucceſſorem, & à perceptione proprij beneficij ſuſpenditur, & promotus deijcitur. Si verò per malitiam hoc fecit, grauius punitur. Electi verò immediatè ſubiecti Papę, per ſe, aut per perſonas inſtructas debent adire Papam, & petere confirmationem. Et ſi ſint electi in concordia, & valde remoti, videlicet vltra Italiam conſtituti, interim adminiſtrant, ita tamen quòd nil alienent: benedicuntur autem, & conſecrantur prout conſueuerunt.*

¶*Glo.ſeq.re citetur per q.an ipſo iure, &c. arg. pro & contra, & ſoluit. in fin. quęrit an diſpenſet epiſcopus, et ſoluit quòd ſic.*

a ¶ *Fiat.* ] Per hoc ꝙ dicit, fiat (quod futuri temporis eſt) videtur ꝙ non ipſo iure, ſed ꝑ ſententiam debet ſuſpendi. & facit ad hoc ĩ.de iure patro. prætere a. 1 Videtur tamen ꝙ ipſo iure, per id qđ ſequitur, Non abſque diſpenſatione &c. Et eſt verum quòd ipſo iure fit ineligibilis. & ad hoc facit 16.q. 7. ſi quis deinceps. & ſ. eo. ne pro defectu.ver.careant ea vice.ſed ibi ſuſpenſio durat quouſq; dignitatē taliter adeptam dimiſerit: & qui ſic ſuſpenſus eſt, ſicut per ſuum factum ſuſpēditur, ita per actum cōtrarium reſtituitur. 15. q.6. nos ſanctorum. & 71.diſt. ſi quis presbyter.& cap. ſi quis amodo, Sed nunquid epiſcopus poteſt diſpenſare cum talibus? Credo quòd ſic.ex eo enim quòd conditor canonis hic non reſeruauit ſibi diſpenſationem, alijs conceſſiſſe videtur.inf. de ſenten.excommu.nuper.& inf.de præben.de multa. in fi. & c.graue.in fine, & hoc minus eſt adulterio, in quo poteſt epiſcopus diſpenſare. infra de iudi.at ſi clerici.

† In eodē cōcilio Lateranē.ſub Inno. III. c. 26, & c. 11. eo. tit. in 4. compilatione. 1 Adde ad hãc gl. no. & theoricã gl. ſimi. in regula, In pœnis. de reg.iur. lib.6. & in c.ſi diligēti. de foro compe.

b ¶*Irritam.* ] Sic ſupra eodem.cum in cunctis. vbi electio ipſo iure irrita eſt, quæ fit de perſona indigna.

¶*Gl.ſeq.recitetur per quæſtionem an per ſententiam, &c.arg. pro & contra.ponit opi.& ſoluit quòd per ſententiam.*

c ¶*Suſpendantur.*] Per ſententiam.ſic, infrà eodem. Cumana.in fi.ſic intelligitur ſupra eodem. quia propter. Contrà ſupra eod.cum in cunctis.vbi ipſo iure beneficijs eccleſiaſticis ſunt priuati. quidam dicunt quòd ſtandum eſt huic, & non illi; & in alio etiam corrigitur ille canon ibi, Eligendi poteſtate priuatos, per capitu.proxi. quia propter. diuerſitas iſtius verbi, quantum ad electionem, habetur infrà eodem. Cumana.in fi.Sed quod dicit, Ab officijs & beneficijs priuētur, hoc eſt verum quòd per ſententiam priuandi ſunt: & illud capitu.cum in cunctis.non corrigitur, vnde ipſo iure priuati ſunt beneficijs per triennium. Et ratio diuerſitatis hæc eſt, hic priuantur officijs & beneficijs, & ſic in duobus puniuntur, quia plus peccant; & ibi priuati ſunt beneficijs tantum: quia minus peccant ibi quàm hic: vt ſic quædam compenſatio ſit hinc inde. Vel verius diuerſi ſunt iſti caſus, & in diuerſo caſu loquuntur, & ideo diuerſæ pœnæ. hic maior pœna imponitur quàm ibi, quia plus offendit qui contra eccleſiaſticam libertatem aliquid fecit; ſed ibi eligitur perſona indigna.

¶*Glo.ſeq.ponit duas lecturas, & primam reprobat.*

d ¶*Tunc.*] id eſt, ea vice.ſic ſupra eod.cum in cunctis. Sed ſi in illo triennio, quo ſuſpenſi ſunt, iterum vacaret, videtur per illam expoſitionem quòd canonici poſſent eligere: & ita ſuſpenſi eligerent: ſed hoc eſſe non poteſt. ſupra eodem. cum inter R.& ideo iſtud, tunc, reſpicit totum triennium.& hoc intellige quando omnes delinqunnt: ſed ſi aliqui non deliquiſſent, ipſi eligerent.ſup.eod.ſcriptum eſt.in fi. & cap. cum in cunctis. Ber.

¶*Gl.ſeq.ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶*Priuati.*] ſupra eodem.cap. proxi.contra: vbi priuantur per ſententiam.Idem eſt: quia plus peccant iſti quàm illi (vt dictum eſt) & ideo hic ipſo iure, ibi non: & in diuerſo caſu loquuntur.

N*ihil eſt.* ] Diuiditur tota decre.in duas partes. Primò ponitur conſtitutionis cauſa. In ſecunda conſtitutio. ibi, *Volentes igitur.* aliàs: ibi, *Irrefragabili.* Conſtitutio verò habet tres partes. Prima prouidet circa confirmationes eorum, qui eliguntur ad curam animarum. Secunda: ibi, *Epiſcopi.* prouidet circa promouendos ad dignitates, & ordines ſacros. Tertia: ibi, *Cæterum.* circa confirmationem & priuilegiũ exemptorum. Adhuc prima & vltima poſſent ſubdiuidi, quod per te videas. Panormitan. poſt Ioann. Andr.

## CAP. XLIIII.

NIhil† eſt quod eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum. ¶ Volentes igitur huic morbo neceſſariam adhibere medelam, irrefragabili conſtitutione ſancimus, quatenus cũ quiſquam ad regimen animarum fuerit electus, is ad quē pertinet ipſius confirmatio, diligenter examinet[f] & electionis proceſſum, & perſonam electi: vt cum omnia ritè concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quod ſi ſecus fuerit incautè præſumptum, non ſolum deijciendus eſt indignè[g] promotus†, verũ etiam indignè promouens puniendus. Ipſum quoque decernimus hac animaduerſione puniri, vt cũ de ipſius conſtiterit negligentia, maximè

† Vide concil.Tridēt. ſeſſio.6. de reformatione c. 1. & ſeſſio.7. de reformat.c.3.& ſeſſio. 23. de reformatio.c.1. Adde Alfonſum Caſtrum li. 3. de iuſta hęreticorum punit. c. 5.

C A S V S. Quidam non idonei tam ſcientia quàm ætate, aut inhoneſtate vitę, eligebantur ad regimen animarum: propter quod eccleſijs multa pericula imminebant, volens concilium generale huic morbo congruam adhibere medelam, ſtatuit vt cum aliquis fuerit ad regimen animarum electus, ille ad quem pertinet confirmatio, diligenter examinet electionis proceſſum, & perſonam electam: & ſi electio fuerit canonica, & perſona idonea, electionem confirmet.& ſi in contrarium fecerit, repellatur electus, & confirmator puniatur hoc modo, vt ſi conſtiterit, quòd per negligentiam promouerit hominem inſufficientis ſcientiæ, vel inhoneſtæ vitæ, vel illegitimæ ætatis, poteſtatem confirmandi ſucceſſorem ipſius amittat, & à perceptione proprij beneficij ſuſpendatur quouſque fuerit reſtitutus. Si verò hoc per malitiam fecerit, grauius puniatur. Secundò dicit, quòd epiſcopi tales ad ſacros ordines promoueant, qui commiſſum ſibi officium valeant exercere dignè, ſi voluerint effugere canonicam vltionem. Tertiò dicit quòd illi qui nullo mediante pertinent ad Romanum Pontifi. ad ipſum perſonaliter præſententur, aut nuncios tranſmittant idoneos, per quos diligenter inquiratur de electionibus, & electis, & ſic poſtmodum confirmentur ſi nullum obſtiterit impedimentum. ita tamen quòd ſi aliqui ſint valde remoti vltra Italiam, & electi ſint in concordia, diſpenſatiuè interim adminiſtrent, ne eccleſiæ ex mora aliquod damnum incurrant: ſed de rebus eccleſiæ nihil alienent: munus benedictionis ſiue conſecrationis recipiant ſicut conſueuerunt. Nota diligenter quòd tria ſunt neceſſaria illi, qui ad regimen eligitur animarum, ſcilicet vitæ honeſtas, ſcientia, & ætas legitima, & quartum, quòd ſit legitimè natus: & pœna hæc ſtatuta eſt illis, qui promouent indignos ad aliquas eccleſias gubernandas. Nota, quòd quando quis indignus promouetur, non ſolum promotus, ſed promouens venit puniendus. Item plus punitur delinquens ex certa ſcientia, quàm ex ignorantia. Item quis poteſt petere confirmationem per interpoſitam perſonam. Item nota vnum ſpeciale, quòd illi qui ſunt vltra Italiam, poſſunt ante confirmationem adminiſtrare ſi electio eorum fuerit facta in concordia, & ſint ſine medio ſubiecti Romanæ eccleſiæ. Item qui eſt vltra Italiam, cenſetur eſſe remotus. Item in conſecratione recipienda, ſeruanda eſt conſuetudo.

† Vide l. ſi conſtat. & ibi Bart. ff. de appe.& in c. cũ ſuper.in glo. 1. infra de cau.poſ.& proprie.

f ¶ *Examinet.* ] Ad illum enim pertinet examinatio, ad quem pertinet confirmatio, & ex officio ſuo debet examinare perſonam electi, & formam electionis, etiamſi non obijciatur aliquid electo. ſupra eodem. cum nobis olim.& capitulo, venerabilem. verſi. eſt enim generaliter. &c. 78.diſtinctio.quid eſt cito.& inf.de hæred.cum ex iniuncto. quia eius intereſt ne puniatur ſi promoueret indignum, vt inf.eod.ſequitur.

g ¶*Indignè.*] ſic 71.diſt.c.tantis.

a ¶*Scien-*

a ¶*Scientiæ.*]Quæ impedit promouendum.j.eo.congregatio.& deijcit iam promotum.j.de æta.& quali.c. vlti.

b ¶*Aetatis.*]s.eo.cum in cunctis. Et ita expreſsè patet hic, ꝙ epiſcopi in ætate diſpenſare non poſſunt. de hoc dixi ſup. eo.cum dilectus.in gl.ſed nunquid.cum puniantur ſi hoc fecerint:aliàs non deberent puniri: quia quod legitimè factū eſt, pœnam non meretur. C. ad leg. Iuli. de adulte. Gracchus.

c ¶*Poteſtate.*]Ipſo iure.s.eod. titu. ne quòd defectu.& cap. cum in cunctis. in fi.

¶ *Glo. ſeq. præmittit quinque ſpecies pœnarum, ſignat cōtrarium, & ſoluit.*

† Alias: dignum.

Pœnæ variæ promouentium indignos, & indignorū promotorum.

d ¶*Suſpendatur.*]Variæ pœnæ ſtatuuntur à canonibus circa illos, qui illicitè promouēt indignos, & illos qui illicitè promouentur. Quandoque priuantur poteſtate cōferendi illum ordinem, quem illicitè contulerunt: vt 1.q.1.ſi qui epiſcopi.& j.de tempo. ordi. literas.36.diſt.is qui eccleſiaſticis. & ordinatus remouetur à clero.50. diſt. ex pœnitentibus. Quandoque ſuſpenditur à celebratione Miſſæ per annum.55.diſt. nullus. Quādoque deponitur.64.diſt.c. vlti. vbi epiſcopus ordinatus præter ſcientiā archiepiſcopi, deponit. 51.diſt.c.1.& hic ſtatuitur pœna contra illos qui promouēt indignos, qui debent ſuſpendi (vt hic dicit) per ſententiam à ſuperiore, cum hoc ad ipſum peruenerit. Huic aſſignatur contra.inf.de præben.graue.ibi enim non punitur qui promouet indignos, niſi poſt primam & ſecundam correctionem,& hoc ſtatim ſine aliqua admonitione. Item hic ordinati ſiue promoti remouentur,ibi non. Dicas ꝙ in alio caſu hic:& in alio ibi:hic loquitur de his qui promouentur ad dignitates, & ad regimen animarum: vt dicit in princip. & quia plus peccant,plus puniuntur ſine aliqua admonitione: quia & portæ dignitatis perſonis vilibus patere non debent. j.de exceſ.præla.inter dilectos.& j.de iureiurā. querelam.& C.de infa.l.vnica.lib.10.& C.de digni.neque famoſis. libro 12.Ibi loquitur de beneficijs ſimplicibus, vbi non requirit tanta maturitas, & ideo habet ibi locum correctio: quia in promotione illorum non eſt tale periculum. vnde illi non remouentur;ſed iſti ſic:& ita contra non eſt: quia diuerſitas contradictionem impedit,ſicut dicitur,diuerſum tempus impedit contradictionem.

† Vide l. ſeruos. C. ad leg. Iul. de vi pu.& in l.nemo de inceps. ad finē. C. de epi. audiē.

† Aliàs, ita: ſuper electionis ꝓceſſu.

Dignitates nō ſunt vilibus cōferendæ.

ſi hominem inſufficientis ſciētiæ [a], vel inhoneſtæ vitæ, vel ætatis [b] illegitimæ approbauerit, non ſolum confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate [c], verum etiā (ne aliquo caſu pœnam effugiat) à perceptione proprij beneficij ſuſpendatur, [d] quouſque (ſi æquum † fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si verò conuictus fuerit in hoc per malitiam exceſſiſſe, grauiori [e] ſubiaceat vltioni. † ¶ Epiſcopi quoque tales ad ſacros ordines, & eccleſiaſticas dignitates promouere ꝓcurent, qui commiſſum ſibi officium dignè valeant adimplere, ſi & ipſi canonicam [f] cupiunt effugere vltionem. ¶ Cęterum qui ad Romanū [g] pertinent immediatè Pontificem, ad percipiendam ſui confirmationem officij, eius ſe conſpectui (ſi commodè fieri poteſt) perſonaliter repræſentent, aut perſonas tranſmittant idoneas, per quas diligens inquiſitio ſuper † electionibus, & electis poſſit haberi: vt ſic demum per ipſius circunſpectionem cōſilij, ſui plenitudinem officij aſſequātur, cum eis nihil obſtiterit de canonicis inſtitutis: ita ꝙ interim valde remoti, videlicet vltra Italiam [h] conſtituti, ſi electi fuerint in concordia, diſpenſatiuè propter neceſſitates eccleſiarum, & vtilitates, in ſpiritualibus, & temporalibus adminiſtrent [i]: ſic tamen, vt de rebus eccleſiaſticis nihil penitus alienent. Munus verò benedictionis, ſeu conſecrationis recipiant, ſicut hactenus recipere conſueuerunt.

e ¶*Grauiori.*]Ad arbitrium iudicis,cum hoc non determinetur.inf.de offic.deleg.de cauſis.§.fi.j.de accu. ſuper his. & magis punienda eſt malitia quàm negligentia. infra de fal. ad falſariorum.

f ¶*Canonicam.*]s.eo.cum in cunctis.in fi.

g ¶*Ad Romanum.*]Siue ſint abbates.s. de conſue. cum venerabilis.ſiue epiſcopi.

¶*Glo.ſeq.recitetur per q.quid de vicinis,licet extra Italiam.*

h ¶*Vltra Italiam.*] 1 Licet fines Italiæ nō vbique diſtent à Roma æqualiter,tamen omnes dicuntur remoti,qui vltra duas dietas extra diœceſim ſuam diſtant.s.de reſcri.nonnulli.Sed iſtud verum eſt quo ad iudicia. Sed quantum ad hunc caſum,qui diſtant per duas & dimidiam, vel tres aut parum plus,nō credo quòd debeant habere illud beneficium: quia modica diſtantia eſt,tamen conſuetudini ſtetur. Et ita aliquid ſtatuitur propter diſtantiam, quod aliàs non fieret. ſic 63.diſtinc.cum longe.& inf.de dolo & contu. cum olim.

1 Adde vbi ſit Italia,& de eius finibus.gl.1. in l. 1.ff.de off.pręfec. vrb.& in l. notionē.§. 1.ff.de ver. ſig.

¶*Glo.ſeq.præmittit duos caſus ſpeciales.Secundò quęrit de illo qui diſtat à metropolitano.arg.pro & contra. Tertiò quęrit quid de geſtis per ipſum ſi caſſetur electio.arg.pro, ſoluit contrarium.Quartò quęrit quid de acquiſitis per intruſum. argu. pro,& contrarium ſoluit.*

i ¶*Adminiſtrent.*] In duobus caſibus ex ſola electione habetur ius adminiſtrandi, in his videlicet qui ſubſunt nullo medio Romano Pontifici: vt hic.& in Romano Pontifice.23.diſtinc. in nomine Domini. Sed quid, ſi ſuffraganeus eſt valde remotus à ſuo metropolitano, nunquid eodē modo pōt adminiſtrare? Videtur ꝙ ſic, cum eadem cā ſubſit, ergo videtur ꝙ idem ius. s. de conſti. tranſlato. & c.nam concupiſcentiā. & j. de tranſla. inter corporalia.& j.de confirm.vti.vel inuti.cum dilecta.& ſi nimia ſubtilitate vtamur, res eccleſiarū depereunt. C. de ver. ſig. cum quidā. circa finē.& C. ad Trebel.l. pe. Sed cōtra videtur, quia cum illud ēt diſpenſatiue 2 ſit dictum, talis diſpenſatio ad ſimilia non protenditur.j.de re iud.in cauſis.& 56. diſt. Cœnomanenſis.nec excuſat hic rerum periculum.j.de maio.& obe. illud.Sed pone ꝙ talis prælatus tempore cōfirmationis ſuæ reperitur minus idoneus, & ſic repellitur,nunquid ea quæ medio tpe fecit,ſunt caſſanda? Videt̄ ꝙ ſic.j.de hære.fraternitatis.& 12. q.2.alienationes.& 14.diſ.c.vlt.& ſi principale caſſat̄, & oīa quæ ſecuta ſunt ex eo,vel ob id.C.de legi.non dubium.& j. de fi.inſtr.inter dilectos.Sed contrariū verum eſt in hoc caſu:quia fuit in quieta adminiſtratione, & in quaſi poſſeſſione prælationis de licentia Papæ,& pro prælato habitus eſt. vnde oīa quæ fecit medio tpe, rata ſunt q̄ poterat facere. 3 ar.j.de iu.pat.ex literis.& c.conſultationibus.& s.eo.querelam.3.q.7.c.infamis.§.verum. & ff.de procu. ſi procuratorē. in fi.& C.de teſta. l. 1. quæ facere poterat,ideo dixi: quia de rebus eccleſiæ alienare non poſſet:quia illud ei prohibet: vt hic dicit.ſed circa ſpiritualia valet quicquid fecit, & ēt in tēporalibus bene adminiſtrando,emendo, recipiendo ad vtilitatem eccleſiæ,non dando.arg.ff.ſi cer.pe.eius qui in prouincia.& 1.q. 1. ſi quis à ſimoniacis. & hoc confirmat litera hic in fi.Sed ſi qs intruſus acquirat eccleſiæ, nunqd & illud caſſabit cum ipſo? Videt̄ ꝙ ſic per iura prius dicta, & qa cōmodū cū incommodo dēt cōpenſari.ff.de neg.geſt.ſi negotia.Credo ꝙ non caſſabunt niſi ea quæ perperam facta ſunt in piudiciū eccleſiæ,ſed vtilia remanebunt penes eccleſiā: quia cum in fauorē eccleſiæ talia caſſentur, in læſionē eius nō debent retorqueri.C.de legib.quod fauore.& ff.de mino.ſi iudex.

Electus, ante cōfirmationē quādoque licitè adminiſtrat.

2 Scilicet contra iura quæ nolunt ante cōfirmationem adminiſtrari. & hoc ſoluit contraria, vt infra de re iu.quæ à iure. cū cō cord.lib.6. Io. And.in nouel.

3 Adde op. glo.in l.iuiurandum qđ ex conuētione.§. pupillus.in ver.nō cōpetit. ff.de iureiu.& l. qui neque. ff.de rebus eorum qui ſub tut. vel cura.

¶ Honorius III. capitulo Conſtantinopolitano.

¶*Expenſæ neceſſariæ, quas facit capitulum pro electione prælati, de bonis prælaturæ debent fieri, vel reddi.*

CAP. XLV.

VT præteritæ: & infrà. ¶Præſentium auctoritate ſtatuimus, vt expēſæ neceſſariæ [k] quas capitulū Con-

VT *præteritę.*]Primò ponit dictum, quod ſecundò determinat:ibi,*Dummodo.*Abb.Sicu.

CASVS. Statuit Papa in capitulo iſto vt expenſę neceſſariæ quæ fiunt vacante eccleſia per capitulum pro negotio electionis, de bonis epiſcopatus, ſiue Patriarchatus integraliter reſtituantur, dummodo canonici non occupent bona epiſcopatus poſt deceſſum prælati.hoc eſt quod dicit. No.ꝙ de bonis vacantis eccleſiæ expenſæ quæ fiunt ad vtilitatem ſucceſſoris,ſolui debent, dummodo canonici non occupauerint bona epiſcopi decedentis.

¶*Gl.ſeq.reci.per triplicem q.ſ. quid de expenſis in electionibus inferiorum prælatorum. Secunda,quales expenſæ debeantur, & dicit quòd neceſſariæ moderatæ, & quæ probabiliter expedire credebantur. Tertia,quid ſi duo ſint electi, ponit opinionē, & ſoluit.*

Expēſæ factæ ꝓ electione à quibus poſſint repeti.

k ¶*Expenſę neceſſariæ.*] Sic patet ꝙ ſi capitulum facit expenſas

penſas vacante eccleſia pro negotio electionis promouẽdę, aut etiam pro electione epiſcopi confirmanda, vel aliàs, totum poſſunt repetere ab epiſcopo. idem intelligo pro electione alterius prælati: quia hinc inde eadẽ ratio, & idẽ ius. C. ad leg. Fal. l. vlti. C. de inoffi. dona. precibus. C. de lib. præte. l. 1. & iſtæ expenſæ neceſſariæ debent eſſe & moderatæ, quas fecerunt occaſione iſtius electionis, vt hic dicit. & inf. de dolo & contuma. cum dilecti. & j̃. de eo qui mit. in poſſ. cum veniſſent. in fine. nec debent excedere probabilem modum. ff. de damno infect. inter quas. §. vlti. cum l. ſeq. nec delicatæ: quia nec delicatus debitor, nec oneroſus creditor eſt audiendus. ff. de pigno. actio. ſi ſeruos. Et dicuntur expenſæ neceſſariæ, ſine quibus negotium expediri non poteſt, vel ſine quibus res efficiatur deterior. ff. de impen. in rebus do. fa. l. 1. 2. 3. & 4. & ff. de verborum ſignifica. impenſæ. & ſufficit ſi credat expedire, licet non expediat. ff. de bono. auctor. iudi. poſſid. prætor. §. 2. Et cum ipſi canonici vtilitatem Patriarchæ procurauerint, dignum eſt vt ſuum ſtipendium conſequantur. 12. quæſtio. 4. quicunque. quia illud de ſuo facere non tenebantur: quia nemo cogitur inuitus de ſuo facere beneficium. 10. queſtio. 2. precariæ. 1 & vtiliter negotium ſuum geſtum eſt. ff. de nego. geſt. Pomponius. in fine. cum l. ſequen. ſed an vltrò. Sed quid ſi duo in diſcordia electi eſſent? Dicunt quidam quòd tunc non repetent expenſas. Idem credo dicẽdum quòd de vno, dummodo maior pars capituli certet pro electo, & obtineat: quia idem eſt ac ſi totum capitulum: quare eodem modo non ſolueret illi confirmatus expenſas, non video. eadem ratio eſt hic.

† Aliàs: & reddantur.

Expẽſe neceſſariæ q̃ dicantur.

1 Concor. tex. in l. fi. C. de neg. geſt. & in l. filius. §. inuitus. ff. de procur.

*¶ Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, quid ſi pro ſuis negotijs iuiſſent.*

a ¶ *Pro electionis negotio.*] Illas autem tãtum ſoluent, quas propter hoc fecerunt. j̃. de eo qui mit. in poſ. cum veniſſent. in fin. & inf. de procu. cum pro cauſa. & propter hoc negotiũ iuerunt. aliàs ſi pro ſuis negotijs iuiſſent, vel miſiſſent, licet tractaſſent prædictum negotium, non haberent expenſas. j̃. de procu. cum pro cauſa. niſi quatenus plus expendiſſent ꝓpter longiorem moram. ff. fami. erciſ. ex parte. in princ. ff. de neg. geſt. ſi communes.

b ¶ *Occupent.*] Tunc enim qui ius ſibi dicunt in rebus occupatis, debent cadere à iure ſuo. ff. quod me. cauſa. extat edictum. & ff. ad leg. Iuli. de vi priu. creditores. & 16. quæſtio. 6. placuit. imo tenentur bona decedentis conſeruare futuro ſucceſſori. 12. quæſtio. 2. hæc huius placiti. & capit. cum non liceat. inf. de offic. ordin. cum vos. ſed ſi occupent bona, tunc ſufficit quod habent.

Cum poſt.] Primò narrat factum electionis, quam ſecundò caſſat, ibi: *Quia tandem*. Abb. Sicu.

Caſus. Archiepiſcopus Lugdun. poſtulauit licentiam cedendi, & obtinuit. poſt renunciationem ipſius, canonici Lugduneñ. præmiſſo ſcrutino, publicatione & collatione ſecuta; præpoſitum ſuum concorditer elegerunt in archiepiſcopum. electio præſentata fuit domino Papæ. examinato electionis proceſſu, inuenit Papa quòd poſt publicationem conſenſuum, & electionis tractatum, electio non fuit ſtatim facta, ſed aliquandiu protracta, & conſenſus electi prius fuit requiſitus quàm electus, & ideo Papa electionem caſſauit, iuſtitia exigente, ſolũmodo propter inordinatum proceſſum: quia non fuit forma obſeruata. Not. quòd incontinenti electio facienda eſt poſt publicationem conſenſuum, & collationem factam: aliàs caſſatur electio. Item eligendus non debet requiri ante electionem, ne tanquam ambitioſus repellatur. Item forma ſeruari debet in electione.

ſtantinopolitanum, vel eius nuncij, vacante ſede, pro electionis [a] negotio fecerint, de bonis Patriarchatus fiant totaliter, vel † reddantur: ¶ Dũmodo ipſi bona decedentis Patriarchæ non occupent [b], vel vſurpent.

¶ Idem electo Lugdunenſi.

*¶ Electio poſt collationem ex interuallo celebrata, non valet. hoc dicit ſecundum opinionem magis communem.*

CAP. XLVI.

Cum poſt petitam [c] inſtanter, & demum obtentam, quondam Lugduñ. archiepiſcopi ceſſionem, vota canonicorum Lugduñ. in te tunc ipſorum præpoſitum concorditer conueniſſent: ¶ Quia tandem examinato (ſicut decuit) proceſſu electionis tuæ, inuenimus eam poſt publicationem conſenſuum, & collationis tractatum, aliquandiu fuiſſe protractam [d], aſſenſumque tuum priuſquàm electus fueris, requiſitum [e], electionem eandem † (ex ipſius dumtaxat inordinato [f] proceſſu †,) iuſtitia caſſauimus exigente.

¶ Idem † Eboraceñ. priori, & magiſtro Guidoni de Canopo.

*¶ Monachus vnius monaſterij alterius factus abbas, in electione abbatis prioris monaſterij vocem non habeat, etiam ſi tale ius ab abbate, & monachis prioris monaſterij ſibi fuit reſeruatum.*

CAP. XLVII.

Conſtitutis in præſentia noſtra procuratoribus ſancti Taurini Eboraceñ. † & ſancti Leofredi de cruce abbatum: & infrà. ¶ Cum autem procuratores ipſorum abbatum iuſſi eſſent expri-

*¶ Glo. ſeq. ponit quatuor ſimilia circa inſtantiam.*

c ¶ *Petitam inſtanter.*] Peti debet inſtanter antequam admittatur, ſicut & pallium. 100. diſtinct. priſca. ſicut & libelli dimiſſorij. 2. quæſtio. 6. poſt appellationem. infra de appel. cordi. [lib. 6.] & ff. de libel. dimiſſo. l. vni. 2 Item ſponſa non debet ſtatim tradi, vt charior ſit dilata 27. quæſtio. 2. inſtitutum. Itẽ remiſſio peccatorum. de pœ. diſtinc. 2. importuna. & ea obtenta neceſſe habet cedere. infra de renuncia. quidam.

2 Concor. tex. ĩ l. omnino. ff. de ſponſ. & in l. imperatores. §. 3. & ibi Bar. ff. ad muni.

† Aliàs: tuã.

† Vide tex. in auth. de hær. & fal. §. inordinatum. colla. 1. & 7. q. 1. nihil.

† In aliquot antiqs ita: Idẽ Ebroiceñ. priori, & magiſtro G. de Canabull.

† Ebroiceñ.

*¶ Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Protractam.*] Sed videtur quòd per talẽ prorogationẽ non debet caſſari, quia non omne quod differendi cauſa fit, adnumerandum eſt moræ. ff. de vſur. ſciẽdum. & quod differtur non aufertur. 32. quæſt. 2. ancillam. imo maturiori conſilio perficitur. de pœn. diſtinct. 7. cap. 1. ideo non debent differre, quia amplius deliberare non poſſunt, cum etiam mutare nequeãt vota ſua. inf. eodem. publicato. Et ideo incontinenti electio fieri deberet, antequam ad alia diuertant: vno enim contextu totum fieri debet. ſup. eod. quia propter. & ff. de teſta. hæredes palam. in fi. 3

3 De hac dicitur ſupra eo. auditis.

*¶ Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

e ¶ *Requiſitum.*] Sed nunquid ſola requiſitio ſufficeret ad caſſationem? Non videtur: quia in fraudem poſſet ab aliquo æmulo procurari. ſimile infra de ſimo. ſicut. & ideo non videtur impedire ſola requiſitio: ſed ſi conſentiat, tunc ſufficit ad caſſandum propter ambitionem. & ſimile ſup. eod. officij. & c. cum ad noſtram. & 1. q. 6. ſicut is. & C. de epiſ. & cle. ſi quemquam. & non ambitione, ſed labore ad dignitatem cõuenit peruenire. C. de re milita. contra publicam. lib. 12. & ita vtrunque iſtorum reddit formam inutilem; hic requiſitus conſentit. & iſta fuit cauſa quare caſſata fuit electio. ſi verò diſſentiat, non eſt eligendus.

f ¶ *Inordinato.*] Quia ex his quæ inordinatè fuerunt facta, non poteſt aliquid ordinabiliter agi. inf. de accuſatio. qualiter & quando. ſic ſup. de reſcrip. cum dilecta. Et qualiter forma ſeruari debeat, dictum eſt ſup. eo. quia propter.

Conſtitutis.] Primò ponit petitionem actoris. Secundò expreſſionem cauſæ. Tertiò ſententiam contra actores propter cauſam ineptam. Secunda: ibi, *Cum autem*. Tertia: ibi, *Nos autem*. Abb. Sicu.

Caſus. Vacante monaſterio Fiſcanenſi, electus fuit quidam in abbatem. huic electioni ſe opponebant quidam abbates: propter quod procuratores ipſorum, & ipſius electi ad dominum Papam habuerunt recurſum. procuratores abbatum petebant electionem illam caſſari, dicentes, abbates prædictos debere electioni intereſſe abbatis Fiſcañ. & fuiſſe contemptos. ex parte aduerſa fuit petitum, vt illi procuratores exprimerent quo iure abbates deberent electioni Fiſcaneñ. intereſſe, & iuſſi fuerunt exprimere ius: & reſponderunt, cum olim aſſumpti fuerunt in abbates ſuorum monaſteriorum, conceſſum fuit eis ab abbate & conuentu monaſterij Fiſcaneñ. vt haberent vocem in capitulo eorundem. Papa rationem illam friuolam reputans, ſuper hoc impoſuit perpetuum ſilentium abbatibus ſupradictis. Nota quòd monachus translatus non habet vocem in capitulo, à quo translatus eſt. Not. quòd quicunque vult ſe opponere electioni qui non ſit de capitulo, quo iure ſe opponat, debet dicere, cum ius commune pro ſe non habeat: & ſi ſit laicus, debet dicere quo iure: quia forte patronus. Item nota, quòd regulariter ad illos de capitulo ſolum pertinet electio prælati.

¶ Glo.

mere, quo iure [a] ipſi abbates deberent electioni abbatis Fiſcañ. † monaſterij intereſſe: reſponderunt, quòd olim cū aſſumerentur in ſuorum monaſteriorum abbates, fuit ſpecialiter indultum eis ab abbate, & conuentu monaſterij Fiſcaneñ. vt haberent vocem in capitulo [b] eorūdem. ¶ Nos autem rationem huiuſmodi friuolam reputantes, ſuper hoc perpetuum ſilentium imponimus † abbatibus ſupradictis.

† Fuſcan.

† Impoſuimus.

¶ Idem Rothomagenſi capitulo.

*¶ Electio debet fieri verbo, & de illo in quem conſenſerit maior pars capituli, & non reſpectu aliarum partium.*

CAP. XLVIII.

ECcleſia veſtra deſtituta paſtore, & votis veſtris (cum de futura prælati haberetis ſucceſſione tractatum) in diuerſa diuiſiſt†, quidam in Thomam, quidam in cancellarium, & quidam ſingulares in ſingulares perſonas eiuſdē eccleſiæ conſenſiſtis. ¶ Verum cum ſuper his in noſtra, & noſtrorum fratrum præſentia multa fuiſſent hincinde propoſita, inuenimus quòd illi, qui ſua in Thomam deſideria dirigebant [c], licet maiorem partem facerent, partiū comparatione minorum †, nō tamen ad maiorem partem capituli peruenerunt. Conſiderauimus nihilominus, ꝙ poſt publicationem conſenſuum, & collationis tractatum, ad electionem nullus habitus eſt proceſſus [d], quamuis deportationis ſolemnitas, etiam poſt appellationem [e] legitimam, fuerit ſubſecuta, quam pro electione nec deceret, nec etiam expediret haberi. ¶ Vnde quod factum eſt de T. prædicto, caſſauimus [f], petitione conſentientium in cancellarium nō admiſſa [g].

† Vt ſi uerbi gratia cum xij. canonici eſſent, quinque nominauerunt Thomam, quatuor cācellariū, & tres alij alios tres.

† Adde gl. in l. nulli. & l. planè. ff. quod cuiuſque vni. facit. l. quod maior. ff. ad munic.

¶ Gregorius nonus.

*¶ Non profeſſus in abbatem eligi non poteſt.*

CAP. XLIX.

CVm in magiſtrū aſſumi non debeat, qui formā

*¶ Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

a ¶ *Quo iure.*] Iſti abbates petebant electionem Fiſcañ. abbatis caſſari, in qua dicebant ſe fuiſſe contemptos: & ſic cum dicerent ſe fuiſſe in quaſi poſſeſſione eligendi, videtur ꝙ iniquè ſit actum cum illis: quia poſſeſſor non tenetur dicere titulum ſuę poſſeſſionis. C. de peti. hære. cogi. & 2. q. 5. §. 1. non eſt ita, quia iſti tempore petitionis ſuæ expulſi erāt de poſſeſſione iuris, qđ ſe habere credebant, 1 quia quandoque forte habuerunt vocem in capitulo Fiſcaneñ. Et ideo quia eis contemptis facta erat electio, petebant illam caſſari. ſic inf. de cau. poſ. cū eccleſia. cum enim peterent illam caſſari, & ad eos de iure communi non pertineret electio, meritò debebant exprimere quo iure hoc petebant, quia ſine actione, vel cauſa nemo experitur. C. de edicto diui Hadriani tollendo. l. fi. ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. vltimo. & ff. de adminiſtr. tuto. quoties. §. item ſi temporali. quia ineptā actionem, ſiue cauſam expoſuerunt, imponit eis ſilentium. infra de iudic. examinata. quia in diuerſis monaſterijs non poteſt quis eſſe monachus: ergo nec vocem habere. inf. de relig. domi. cap. vlti. in fi. Sed ſi allegaſſent ſolummodo conſuetudinem nomine eccleſiarum ſuarū, & probauiſſent ſe in quaſi poſſeſſione fuiſſe, tunc caſſata fuiſſet electio. inf. de cau. poſſeſ. cum eccleſia. ſed nomine ſuo non poterant allegare conſuetudinem. Et ſic no. quòd qui non eſt de collegio, ſi electionem petit caſſari, debet aſſignare cauſam ſuæ petitionis, & idoneam, aliàs repellitur, vt hic habes. Item idem eſt ſi ante electionem dicat ſe debere intereſſe, & ab illis de collegio hoc negatur, proteſtatione præmiſſa, vt ſi docuerit de iure ſuo, valeat vox eius: poſſunt procedere omnes ad electionem, & in hoc caſu neceſſe eſt docere de iure ſuo: & ſola poſſeſſio in hoc caſu non prodeſt. infra eodem. Cumana. hic enim agitur confeſſoria & negatoria. De hoc dicitur infra de cauſa poſſeſ. cum eccleſia.

1 Solue melius vt per Inn. ꝙ poſſeſſor teneatur dicere titulū ſuę poſ. ꝓpter præſum. cōtrariam: ut C. de ꝓba. l. ſiue. & c. vnic. vt eccle. benef.

b ¶ *Vocem in capitulo.*] Iſti abbates erant monachi monaſterij Fiſcaneñ. qñ aſſumpti fuerunt in abbates, & tunc conuentus reſeruauit illis confraternitatem, & ꝙ haberent vocem in capitulo Fiſcaneñ. & ita hoc prætextu ſe credebant debere vocari ad electionem abbatis. ſic cōſueuerunt facere multi monachi, 2 vt quaſi ſint de collegio vtriuſque monaſterij, vt ſic poſſint eligi ſi conueniat, vt de collegio eodem fiat electio. Iſtud hodie reprobatur. nullus enim poteſt eſſe monachus in pluribus monaſterijs; nec abbas poteſt præeſſe diuerſis monaſterijs. infra de religio. domi. ne nimia. §. fina. & ideo cauſa allegata ab iſtis abbatibus nulla fuit, ſi aptam cauſam etiam poſtquam cauſa illa fuit repulſa, allegaſſent, bene debuiſſent audiri per prædictam decret. examinata. & infra de donatio. inter dilectos. & ff. de exceptio. rei iudic. & an eadem. & infra de cauſ. poſſeſ. cum eccleſia. & infra de iudic. examinata.

2 Experieris ꝙ ſæpiſſime monachi vocati ad alia loca, te cōſulent ſuper hoc caſu. Io. And.

E*Ccleſia veſtra.*] Caſus huius decre. notus eſt, & quotidie allegatur. Primò ponitur propoſitio negotij. Secundò ipſius examinatio: ibi, *Verum.* Tertiò ſententia: ibi, *Vnde.* Abbas Siculus.

CASVS. Eccleſia Rothomageñ. vacante, canonici ad electionem congregati, præmiſſo ſcrutinio ſecundum formam concilij, quidam conſenſerunt in Thomam, quidam in cancellarium, & quidam alij ſingulares in ſingulares perſonas eiuſdem eccleſiæ conſenſerunt. electiones iſtæ delatæ ſunt ad Papam; Papa verò auditis quæ ſuper his, & alijs in præſentia ſua, & fratrum ſuorū propoſita fuerunt: inuenit quòd illi qui conſenſerant in Thomam, maiorem partem faciebant reſpectu aliorum, qui in alios conſenſerunt, ſed ad maiorem partem totius capituli non perueniebant; prӕterea conſiderauit Papa, quòd poſt publicationem cōſenſuū, & collationis tractatum nulla ſubſecuta fuit electio, ſed deportatio ad ſedem facta poſt appellationē legitimā. ſed talis deportatio pro electione haberi non debet. vnde quicquid factū fuit de Thoma, Papa caſſauit, id eſt, caſſum & irritum nunciauit, petitione cancellarij non admiſſa. No. quòd nō tenet electio niſi ſit facta à maiori parte totius capituli: vt hic ꝓbatur expreſsè. Item publicatio, & collatio & maximè electio ſūt de forma electionis, ſiue de ſubſtantia, ita quòd ſi aliquod eorū defecerit, non tenet electio. Item quando electio coelecti irritatur, non tamen propter hoc alteri coelecto ius acquiritur.

*¶ Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

c ¶ *Dirigebant.*] Conſentiendo in ipſum, & nominādo ipſum. Sed videtur quòd ſufficiebat, ex quo Thomas habebat maiorem partem quàm aliquis aliorum. arg. ff. de ver. ſig. maiore. vbi dicit̃ quis poſſediſſe maiore parte anni, & tamen non poſſedit niſi duobus menſibus. Illud verū eſt, ꝙ maiorem partem totius capituli debet habere electus, ad hoc vt ſua electio confirmetur, etiam per antiqua iura. ĵ. de his quæ fiunt à maio. par. cap. cum in cunctis. & 56. diſtin. Apoſtolica. & ſ̃. eo. c. quia propter.

Vt electio confirmet̃, maiorē capituli partem debet electus habere.

*¶ Glo. ſeq. reci. per obiectionem, quòd ipſo facto poſſeſſio apprehenditur, & appellatur.*

d ¶ *Proceſſus.*] Et ideo non valuit, etiam ſi maior pars capituli conſenſiſſet in illum. ĵ. eo. in Geneſi. Et ita quod præcipuum eſt, hic deficit, ſ. electio. & talis deportatio non obtinet vicem electionis, & ita per alium actum fieri non poteſt electio, licet poſſeſſio tradita videatur, quamuis poſſeſſio nō apprehendatur. arg. ſ̃. de conſue. ex literis. & ff. de acq. poſſeſ. quod meo. §. ſi per venditorem. ſicut appellat quis ipſo facto inf. de appel. dilecti. & c. vt noſtrum. Iſta enim principalia & præcipua neceſſaria ſunt, ſine quibus electio non valet; collatio, publicatio, inquiſitio, & incontinenti electio, & ſcriptura. ſupra eodem. quia propter. & infra eodem. Cumana. & cap. in Geneſi.

Electio habet aliqua præcipua, & quæ illa ſint.

e ¶ *Appellationem.*] quæ locum non habet publicato ſcrutinio, cum mutare nequeant voluntatem. ĵ. eo. publicato. & ſ̃. eod. quia propter.

f ¶ *Caſſauimus.*] id eſt caſſum & irritum oſtendimus. ſic inf. eod. in Geneſi.

g ¶ *Non admiſſa.*] ex eadem cauſa, quia non fuit electus, & quia minorem partem habebat quàm Thomas.

C*Vm in magiſtrum.*] Primò recitat factum. Secundò prouidet: ibi. *Mandamus.* Abb. Sicu.

CASVS. In quibuſdam eccleſijs regularibus quidam eligebantur in abbates, qui non erant profeſſi ordinem regularem. hoc intelligens Papa ſcribit diœceſano epiſcopo dicens, ꝙ in magiſtrum aſſumi non debet qui nondum fuit diſcipulus: nec dēt præſici qui non nouit ſubeſſe: vnde mandat vt quoſcunque tales inuenerit qui profeſſi non fuerint, ab huiuſmodi remoueat abbatijs. Not. ꝙ prius quis eſſe dēt diſci-

diſcipulus quàm magiſter. Item monachus non profeſſus nõ debet eligi in abbatem: & ſi electus fuerit, debet ab eccleſia remoueri.

a ¶*Diſcipuli.* ] Et meritò, quia primò debet quis eſſe diſcipulus quàm magiſter. 59. diſt. ordinatos. & 61. diſt. miſerum. 16. q. 1. ſi clericatus.

diſcipuli [a] non aſſumpſit: nec ſit præficiendus [b], qui ſubeſſe non nouit: Nos intellecto per te, quòd in quibuſdam regularibus domibus, iure tibi diœceſano ſubiectis, ſunt quidam in abbates, non profeſſi ordinem regularem, aſſumpti: ¶ Mandamus quatenus cum tales abbates eſſe non debeant, qui per profeſſionem [c], monachi, & † regulares canonici non fuerint, ad amotionem [d] eorum, quos tales inueneris, (ſublato appellationis impedimento) procedas.

† Aliàs: vel regulares.

¶Idem Cumaneñ. capitulo.

¶ *Electio facta à non maiori parte capituli, & omiſſa collatione non valet.*

CAP. L.

CVmana eccleſia paſtoris ſolatio deſtituta, & congregatis die ad celebrandam electionem præfixa, qui præſentes [e] erant de Cumanis canonicis, ac tribus abbatibus [f], qui vocem in electione habere noſcuntur, capellani & clerici ciuitatis electioni ſe debere intereſſe dicentes, ſub huiuſmodi proteſtatione [g] admiſſi fuerunt, ꝙ vox eorum, qui non deberent intereſſe de iure, vel conſuetudine [h], non valeret. Tandem præmiſſo iuxtà formam concilij † generalis ſcrutinio, ſeptem de canonicis, vnus abbatum, vndecim capellani, & nouem clerici in eiuſdem eccleſiæ archipresbyterum conuenerunt: nouem canonicis, vno de abbatibus, vno capellano, & vndecim clericis in ipſius eccleſiæ archidiaconum dirigentibus vota ſua: & infrà. ¶Cum decem & octo fuerint canonici, tres abbates, viginti clerici, & quatuordecim capellani: neutram electionem cõperimus ad maiorem [i] partem totius capituli perueniſſe: nec probatum fuerat quòd clerici admitti debuerint, nec quòd capellani admiſſi fuerint de conſuetudine, vel de iure. Nam & ſi capellani duabus † electionibus epiſcoporum

† Lateranẽſis ſub Innocentio iij. c. 24.

† In multis impreſſis deeſt vox, duab. quã habent manuſcripti, & agnoſcit gloſſa hic.

ADDITIO. Et qui remum tenere non didicit, ſecũdum locum in tabernaculo non aſſumat. 40. diſ. ante omnia. & multo tempore diſce quæ poſtmodum doceas. 16. q. 1. ſic viue & diſcere debes à peritiori. 37. diſt. relatum. ſecundũ Gof. Io. And.

b ¶*Præficiendus.* ] Simile ĩ. de æta. & quali. indecorum. qui enim ſub tutela debet eſſe, ſub ſe aliũ habere non debet. C. de leg. tu. l. vlti. & qui ſub alio eſt, alium ſub ſe habere nõ debet. ff. de adul. ſic eueniet. & ff. ad Maced. filium habeo. & 1. q. 1. eſtote.

Profeſſio monaſt. ca qualiter fieri debeat.

c ¶*Profeſſionem.* ] Profeſſio enim ſola monachum facit, & non habitus. & ĩ. de regu. porrectum. & c. ad Apoſtolicã. & huiuſmodi profeſſionem in ſcriptis facere debent: vt 20. q. 1. vidua. 27. q. 1. omnes fœminę. vt ſi reclamare voluerint, obuiet eis propria profeſſio per ſcripturam facta. 1. q. 7. ſaluberrimum. argu. C. de non nume. pecu. generaliter. & 2. q. 1. legum. & ĩ. de proba. per tuas.

d ¶*Ad amotionem.* ] Quia in vno eodemque officio diſpar non debet eſſe profeſſio. 16. q. 7. in noua. & conſuetudo non prodeſt in hoc. ſ. eo. cum cauſam quæ. in qua idem dicitur. & ĩ. de teſta. quia ingredientibus. & in hoc caſu idem iudicium eſt habendum de monachis & canonicis regularibus, quia non differunt, niſi quia deſeruiunt regulæ laxiori. ĩ. de ſta. reg. quòd Dei timorem. 1

1 Adde ꝓ hoc Ioan. And. in c. auaritię, infra de præben. tex. 1. q. 1. nullus. 3.

C*Vmana eccleſia.* ] Prima pars narrat factum electionum. Secunda. ibi, *Cum* xviij. ipſas electiones irritat, exprimens cauſam quare: & electores punit. Abb. Sicu.

CASVS. Vacante eccleſia Cumana ſtatuta die ad celebrãdum electionem, canonici & tres abbates qui vocem in electione habere dicuntur, cœperunt de electione tractare. capellani & clerici ciuitatis eiuſdem dicebant ſe debere electioni intereſſe, & ꝙ ſine ipſis electio fieri non deberet. tandem ne propter huiuſmodi contradictionem differretur electio, capellani & clerici admiſſi fuerunt ſub hmõi proteſtatione, ita ꝙ vox eorum qui non deberent intereſſe de iure, vel de conſuetudine, non valeret, & ſic præmiſſo ſcrutinio, ſeptem canonici, & vnus abbas, 11. capellani, & 9. clerici in archipresbyterum eiuſdem eccleſiæ conuenerunt. 9. canonici, vnus abbas, vnus capellanus, & nouem clerici in archidiaconum eiuſdem eccleſiæ conſenſerunt: & publicato ſcrutinio, à parte ſua extitit electus vterq;. electiones iſtę ad Sedẽ Apoſ. ſunt delatę. dñs Papa meritis auditis vtriuſque electionis, & auditis alijs quæ partes proponere curauerunt, inuenit ꝙ 18. ſunt canonici, & 14. capellani, 20. clerici. & tres abbates, ſed neutra electio peruenit ad maiorem partem totius capituli, quia non fuit probatũ ꝙ clerici admitti debuerint, nec ꝙ capellani admiſſi fuiſſent de iure vel cõſuetudine, qa & ſi capellani interfuiſſent vtrique electioni epõrũ, & ſcrutatores dederint voluntatẽ, non tñ vota illorũ inquiſita fuerunt, nec aliquos elegerunt. Sed dato ꝙ vota illorũ inquiſita fuiſſent, vel aliquos elegiſſent, per hoc tñ nõ fuit probatũ ꝙ illud eis cõpeteret de iure, vel cõſuetudine ꝑſcripta: & iõ dñs Papa electiones prædictas factas etiã contra formam concilij generalis, quia collatio in cõi fuit omiſſa, q̃ ſtatim poſt publicationem ſcrutinij fieri debuiſſet, caſſauit, & electores hac vice ptãte eligendi priuauit. No. ꝙ in electionibus faciẽdis valet proteſtatio, licet contra proteſtationẽ fieri videat̃. Item non valet electio niſi ſit facta à maiori parte totius capitu. Item hic probat̃, ꝙ perſona electi non computatur in numero eligentium, nec auget numerum: quia ſi archid. fuiſſet computatus, obtinuiſſet ſi forma ſeruata fuiſſet: & litera hoc probat vbi dicit: Neutrã electionẽ inuenimus ad maiorẽ partem capituli perueniſſe. Item cõſuetudo in hoc nõ prodeſt niſi ſit ſcripta. Itẽ qui peccant in forma cõcilij, per ſñiam priuãdi ſunt poteſtate eligendi. hic fuit omiſſa collatio, & ſic fuit peccatum in forma.

¶ *Gl. ſeq. arg. & remittit.*

e ¶*Præſentes.* ] Per hoc videt̃ ꝙ abſentes non debeant vocari ad electionem. arg. 7. q. 1. factus. & 10. q. 2. hoc ius porrectũ. ſup hac vocatione ſtat̃ conſuetudini, vt dixi ſ. eo. coram.

f ¶*Abbatibus.* ] de q̃bus conſtat per ſpãle priuilegium vel ꝑ conſuetudinẽ. ſ. de conſue. cum dilectus. & ſ. eo. ꝙ ſicut. ſed de clericis & capellanis in dubiũ reuocabat̃, & ideo ſub ꝓteſtatione admiſſi fuerunt. Et ideo q de capitulo nõ ſunt, & dicunt ſe intereſſe debere in electione, debent dicere quo iure hoc dicant. ſ. eo. conſtitutus. hic allegabatur conſuetudo.

Qui non ſunt de capitulo qualiter ad electionẽ admitti poſſint.

¶*Glo. ſeq. arguit. pro conteſtatione alle. 10. iura, in contrarium alle. 4. & ſol.*

g ¶ *Proteſtatione.* ] Cui conſenſerunt clerici & capellani, aliàs non ꝑiudicaret eis proteſtatio. ſic ergo proteſtatio valet. ſic ĩ. quod me. cã. perlatum. & 31. q. 2. Lotharius. & ff. qui. mo. pig. vel hyp. ſol. ſi debitor, §. 1. & 7. q. 1. Pontifices. & 34. diſt. presbyteri. 28. diſt. diaconi. & ĩ. de off. ord. paſtoralis. & ĩ. de app. c. vlt. & 16. q. 3. placuit. §. põt. ver. is aũt. & ff. de neg. geſt. Neſennius. In contrarium videt̃ ꝙ proteſtatio iſta non debeat prodeſſe. ſ. de conſti. cum M. Ferrarieñ. & ĩ. de appel. ſolicitudinem. & ĩ. de cenſi. olim cãm. & ff. de condi. inde. qd̃ quis ſciens. Sed valuit hic proteſtatio, vt patet in fin. aliàs ſi proteſtatio non præceſſiſſet, bene habuiſſent vocem in electione, cum eſſent in quaſi poſſeſſione. ĩ. de cau. poſ. cum eccleſia. & c. cum olim. & ĩ. de iur. patro. conſultationibus. & ſ. eo. querelam. & ẽt ſi non eſſent in quaſi poſſeſſione, valuiſſet eorum vox, ex quo ſponte admiſerunt illos. ſ. eod. ſcriptum. Et ideo quia hic negabatur ab initio illos debere intereſſe, nec admittebant illos ſine proteſtatione, 2 & totũ ius eorum in iudicium deductum fuit, vox illorum non valuit, nec profuit ꝙ interfuerunt duabus electionibus: quia præſcriptionem legitimam non probauerunt. Et ſimile ĩ. de cauſa poſ. cum eccleſia. vbi totum ius capellanorum deductũ fuit in iudicium, culpa tamen illorum, & poſt factam electionẽ, ſed iſti inuiti hoc fecerunt compulſi ab aduerſarijs qui negabant illos ius habere. & eſt multum notabile hoc.

2 Hanc gl. dicit hic abbas eſſe ſin. ad hoc ꝙ vbicunque proteſtatio venit ad detrahẽdum iuri aduerſarij, nõ nocet aduerſario, niſi expreſſe ꝓteſtationi cõſentiat.

h ¶*Conſuetudine.* ] Clerici & capellani, & etiam abbates de iure communi in electione eſſe non debent, cum ad capitulum tantum ſpectet electio, 16. q. vlt. congregatio. & 18. q. 2. abbatem. & ſup. eo. c. 1. & ĩ. de iure pat. à nobis. ſed de conſuetudine poſſunt. ĩ. de cau. poſ. cum eccleſia.

¶ *Gloſ. ſequ. computando probat, quòd vox electi non auget numerum.*

i ¶*Ad maiorem partem.* ] Sic ſ. eod. eccleſia veſtra. & ĩ. cod. in

in Geneſi. quia cum clerici & capellani nihil probauerint, vox eorum nulla fuit:& ſic remanſerunt ſeptem canonici ex vna parte, & vnus abbas: & ita octo: ex alia parte, nouem canonici,& vnus abbas,& ita decem: quia totum capitulum cum abbatibus qui ius habebant, viginti vnus erant, quia canonici erant 18. & ſic nulla electio peruenit ad maiorem partem illorum, qui vocem habebant, & ſic caſſatur vtraque electio. Vel ſi vis intelligere maiorẽ partem reſpectu capituli tantum, adhuc idẽ eſt. Sic patet, quòd cõſenſus electi non computatur inter eligentes: quia ſi ſic computaretur, vna pars fuiſſet maior etiam quo ad totum capitulum, ſcilicet pars archidiaconi, quæ habuit nouem, & ipſe fuit decimus, & ſic erat maior pars capituli:& tamẽ non valuit electio ſua. Quòd perſona electi non auget numerum eligentium, euidenter probatur per conſtitutionẽ illam ſupra eod. quia propter. quia antequã quis eligatur, oportet quòd in ſcrutinio maior pars capituli conſentiat in aliquem: vt ibi dicitur.& ſup. eod. eccleſia veſtra. vt hic.& ĩ. eo. in Geneſi.& ita cum nondũ ſit electus, nec ẽt ſciant in quem conſenſerit maior pars, non põt augere numerũ. Sic ergo patet ex illa conſtitutione, quia pp.& c. eccleſias. ꝙ perſona electi non dẽt computari inter eligentes. & quod dicit ſup.eo.cum in iure. obtinet ex forma compromiſſi: vt ibi dixi,& hoc dicitur in litera. nec hoc credo, ꝙ talis electio valeret hodie,& ita eſt de forma electionis, quòd maior & ſanior pars totius capituli conſentiat in aliquem in ipſo ſcrutinio.

† Aliàs ita: Sed & ſi inquiſita fuiſſent eorũ vota.

† Diffiniuimus.

Electi vos non auget numerum.

interfuerint, & ſcrutatores dederint voluntatum, non [a] tamen inquiſita vota ſua fuiſſe, vel eos aliquos elegiſſe probatur: ſed † & ſi inquiſita fuiſſent vota, vel ipſi aliquos elegiſſent, per hoc tamen nõ conſtitit id eis de iure [b] competere, vel ex conſuetudine iam [c] præſcripta. Vnde nos electiones ipſas præſumptas etiam contra [d] formam concilij generalis, cum collatio in communi omiſſa fuerit, quæ poſt publicationem ſcrutinij fieri debuiſſet, de fratrũ noſtrorum cõſilio ſententialiter duximus † irritandas, electores hac vice eligendi poteſtate priuantes [e].

¶ Idem abbati Cluniaceñ.

¶ *Per compoſitionem factam cum prælato, & capitulo, non poteſt ius eligendi competere laico, etiam patrono in eccleſia collegiata.*

a ¶ *Non tamen inquiſita.* ] Et ita non ſufficit dare inquiſitores niſi vota eorum inquirantur. ſed alterum per ſe ſufficeret, ſcilicet inquiſitio votorum. ſ. eod. quia propter. opus eſt hic facto,& ideo nõ ſufficit alterum. ĩ. de eo qui mit. in poſſeſ. conſtitutis.

b ¶ *De iure competere.* ] Quod dicit de iure, vel ex conſuetudine, vel, ponitur pro id eſt, quia de conſuetudine præſcripta debent intereſſe, ſed non de iure communi. Vel propriè poteſt iſtud teneri, vel id eſt, ex priuilegio ſibi conceſſo à Papa. ſimile inf. de his quæ fi. à præla. ea noſcitur.

c ¶ *Iam præſcripta.* ] Sic patet quòd ſola poſſeſſio non dat nec creat ius, niſi ſit præſcripta. ĩ. de cauſa poſ. cum eccleſia. & ſic conſuetudo non valet niſi ſit præſcripta & rationabilis. ſ. de conſue. cũ dilectus.& c. vlti. Sic & poſſeſſio ſola non facit aliquem decurionem. ff. de decur. Herennius.& ſic poſſeſſio non facit aliquem clericum ſine canonica inſtitutione. ĩ. de præben. dilecto.& ĩ. de inſti. ex frequentibus. arg. C. de lib. cau. non idcirco.& ff. de decur. Herennius.

d ¶ *Contra formam.* ] Et ſic patet quòd forma quæ traditur ſup. eod. quia propter. ſit de ſubſtantia electionis quo ad quędam, quæ ibi ponuntur: vt ibi diximus,& eſt verum ſecundũ quod hic dicit. Ex quo enim forma iſta attentatur, diligenter ſeruanda eſt, ita quòd qui contra facit, punitur: vt hic dicit. Inquiſitio, publicatio, collatio ſunt de ſubſtantia: vt ſi omittantur, caſſatur electio, & incontinenti debet fieri electio: aliàs ſi protrahatur, non valet. ſup. eodem. cum poſt petitam. ſic & electiones caſſatæ fuerunt duplici de cauſa, quia neutra facta fuit à maiori parte capituli, & quia forma ſeruata non fuit.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, ponit opinionem quam reprobat, demum ſoluit.*

e ¶ *Priuantes.* ] Et ita qui facit contra formam illam, ſupra eod. quia propter. priuari debet per ſententiam, & non ipſo iure: vt dicit illa conſtitutio. ver. qui verò contra. &c. Vnde ſignatur contra. ſup. eo. cum in cunctis.& c. innotuit. vel qui contra iſtam formam &c. vbi ſunt ipſo iure priuati. Vnde quidam dicunt quòd illa conſtitutio, quia propter. corrigit illum canonem, cum in cunctis, in hoc, ꝙ illi hodie nõ ſunt priuati ipſo iure, ſed priuandi per ſententiam, prout hic factum fuit,& dicitur in illa conſtitutione, quia propter. Iſtud non credo, imo vtraq; conſtitutio locum ſuũ obtinet, & in ſuo caſu loquitur, Illa decre. cũ in cunctis, loquitur cũ quis ex certa ſcientia eligit indignam perſonam. vnde ipſo iure ſunt priuati poteſtate eligendi, ſupra eodem, ſcriptum eſt. in fine. & beneficijs eccleſiaſticis per triennium. vnde dico ꝙ ſi forma iſtius cõſtitutionis, quia propter, per omnia ſeruaretur: & venirent contra illam conſtitutionem, cum in cunctis, nihilominus eſſent priuati ſecundum tenorẽ illius canonis. inf. eod. congregato. Aliud eſt peccare contra formã illius capituli, cum in cunctis:& aliud contra illam conſtitutionem, quia propter. quia plus peccant eligendo indignas perſonas, quàm faciendo contra formam iſtius conſtitutionis, quia propter. ibi enim non peccant in perſonam aliquam, & ideo maior pœna in vno quã in alio:& ipſo iure in vno, & per ſententiam in alio, & ſic vtraque conſtitutio remanet in ſuo ſtatu: quia diuerſæ formæ ſunt.

† Vox, Romana, deeſt in pluribus manuſcriptis.

† In omnibus manuſcriptis ita: in noſtris ſanè propoſuiſti p̃ſentia.

Intellect' c. cũ in cũctis. & c. 1. q̃a ꝑpter, ſup. eo. it.

† Varonnia.

† Garenna.

† Vide l. nõ dubiũ. cũ no. C. de legib. & 25. q. 2. imperiali.

## CAP. LI.

SAcroſancta Romana † eccleſia: & infrà. ¶ Sanè † propoſuiſti in noſtra præſentia, quòd ſuper ordinatione Prioris monaſterij ſancti Pancratij ad Cluniaceñ. eccleſiam pertinentis cum comite de Varenna † patrono ipſius, quidem prædeceſſor tuus de conſenſu capituli ſui, compoſitionem quandam iniuit iuri [f] contrariam †, & eccleſiæ ipſi damnoſam; videlicet vt in optione ſit ipſius comitis, aſſumere ad prioratum dicti monaſterij (Cluniaceñ. & de Charitate Prioribus duntaxat exceptis) vnum de duobus melioribus totius Cluniaceñ. ordinis, quos abbas duxerit nominandos: & infrà. ¶ Attendentes itaque quòd ius eligendi in colle-

S *Acroſancta.* ] Primò narrat iniuſtam compoſitionem, quam ſecundò reuocat: ibi, *Attendentes*. Abb. Sicu.

C a s v s. Quidam comes de Varenna patronus monaſterij ſancti Pancratij pertinentis ad monaſterium Cluniaceñ. cõtendebat cum abbate Cluniaceñ. ſuper ordinatione Prioris ipſius monaſterij ſancti Pancratij: tãdem dictus comes cum abbate Cluniaceñ. de conſenſu capituli ſui fecit quandã cõpoſitionem, vt videlicet eſſet in arbitrio ipſius comitis recipere ad prioratum dicti monaſterij vnum de duobus melioribus totius ordinis Cluniaceñ. quos abbas duceret nominãdos. exceptis priorib. Cluniaceñ.& de Charitate. abbas Cluniaceñ. ſucceſſor illius qui fecit compoſitionem iſtam, videns illam compoſitionem monaſterio damnoſam, acceſſit ad dominum Papam oſtendendo compoſitionem ſibi in p̃iudicium ſui monaſterij factam. Papa conſiderans ꝙ ius eligendi non cadit in laicum in eccleſia collegiata, & ideo illud erat pernicioſum exemplo,& redundabat in diſpendium eccleſiaſticæ libertatis, ſtatuit vt abbas Cluniaceñ. dictum prioratum poſſit liberè ordinare, non obſtante ipſa compoſitione iuri contraria, denunciando poſtmodum ordinationem factam patrono, vt ſi voluerit, ſuum præſtet aſſenſum. No. ꝙ compoſitio in ſpiritualibus cum laico facta cõtra eccleſiaſticã libertatẽ,& iuri contraria non tenet, ẽt ſi facta ſit à toto capitulo. Item ius eligendi non cadit in laicum in eccleſia collegiata, etiam patronum. Item electio à toto collegio facta præſentari debet patrono, vt aſſentiat.

¶ *Glo. ſeq. fortificat tex. per ſimilia.*

f ¶ *Iuri contrariam.* ] Et ideo non tenuit. ſimile ſ. eo. cũ terra. vbi nominabantur duæ perſonæ auribus principis, vel Patriarchæ. ſi. ĩ. de tranſactio. de cætero. cum ſit facta de re ſpirituali cùm laico, quã ipſe obtinere non põt. ſic ĩ. de præſcrip. cãm quæ.& 16. q. 7. c. 1. ſicut nec pactio pro ſpiritualib. adipiſcendis valet. ĩ. de pac. pactiones.& c. cum clerici. ad hoc facit ĩ. de collu. audiuimus.& ſpiritualia iudicio laicorum diſponi non debent. ĩ. de iudi. decernimus. nec laicus in ſpiritualibus arbiter eſſe poteſt. ĩ. de arbi. contingit. ideoque huiuſmodi compoſitio fuit iuri contraria. Item damnoſa fuit ipſi monaſterio,& iõ improbanda. ĩ. de in integ. reſti. requiſiuit.& ſi de iure fuit, ex quo damnoſa fuit, debet reuocari, ſaltem per in integ. reſti. vt dicit prædicta decre. requiſiuit.

Arbiter eſſe nequit laicus pro re ſpirituali.

¶ *Glo.*

¶*Gl.ſeq.alleg.contra conſuetudinem Bononien. ſignat contrarium,quod dupliciter ſoluit,& remittit. Io.And.*

a ¶*In laicum.*]Sic patet ex hac decr e.& ex illa.j̃.co.c. Maſſana.quod ius eligendi non cadit in laicos, et iam patronos in eccleſia collegiata. Et ita hic tollitur conſuetudo Bononienſium, qui eligunt capellanos in capella, qui etiam non ſunt patroni, ſed parochiani: & qui patroni ſunt, eligunt cum clericis prælatum in collegiata eccleſia. Arg. contra.inf. de iure patronatus. nobis. vbi innuitur quòd patronus habet vocem eligendi in eccleſia collegiata. Sic enim corrigitur 1 illa decret. & omnia alia iura quæ idem dicere videntur: & ſic ſtabimus huic, vt T.dicebat. Sed electio facta debet præſentari patrono, (vt hic dicit) vt ſuum preſtet aſſenſum. ſic ſup.eodem. cum terra. & cap.quod ſicut. Vel intelligas illam decret.nobis.cum eccleſiaſtica pſona obtinet ius patronatus.& ſic non contradicit:licet generaliter loquatur, non diſtinguendo inter laicum patronū, & clericum. Dic vt ibi notatur.

Eligendi ius non cadit in laicum.

†redundare.

†Aliàs ita: Denunciādā ordinatione facta patrono, vt ſuū,&c.

1 Per hanc poſteriorē quæ fuit Gregoriana. inf. de conſti. c.j. lib.6.Ioan. And.

b ¶*Libertatis.*] Quæ enim in præiudicium libertatis eccleſiaſticæ tentantur, firmitatem ſortiri non debent. s̃. de conſti. quę in eccleſiarum.& s̃.eo.cum terra,& 69.diſt.bene quidem.& s̃.eod.quiſquis. vbi laici prohibentur ab huiuſmodi electionibus.

†receptionem.

giata eccleſia non cadit in laicum [a], & ideo id eſſet pernitioſum exemplo,& redundaret † in diſpendium eccleſiaſticæ libertatis [b]; volumus vt dictum Prioratum liberè poſſis (non obſtante compoſitione ipſa) ſicut alios Prioratus tibi ſubditos ordinare: denunciādo † ordinationem factam patrono, vt ſuum ſi voluerit honeſtum impertiatur aſſenſum.

¶Idem decano, & capitulo S. Ioannis,& S.Stephani Biſuntinenſi.

¶*Si per Papam mandatur habentibus eligere quòd eligant cum conſilio aliquorum, alioquin conſiliarij prouideant: eligentes debent conſilium requirere in tractatu electionis, & congruo tempore expectare reſponſum: aliàs electio non tenet.*

## CAP. LII.

CVm in veteri lege: & infrà. ¶Porrò iam dudum vobis dedimus in mandatis, vt infrà quadraginta dies poſt ſuſceptionem †literarum noſtrarum cum conſilio ſancti Benigni, & Moriſmundi abbatum, & fratris G. de ordine Prædicatorum, eligeretis perſonam idoneam canonicè in paſtorem: alioquin dicti conſiliarij vobis de archiepiſcopo prouiderent. Verum die ad eligendum præfixa, in ſex ex vobis poteſtatem eligendi dediſtis, vſque ad conſumptionem cuiuſdam candelæ, quæ ibidem accenſa extitit, duraturam. Tandem cū electores huiuſmodi conueniſſent in prædictum abbatem ſancti Benigni, & ſuper hoc ſociorum [c] eius conſilium requiſiſſent: proponente vno ex illis, quòd deliberato conſilio reſponderent: & differentibus eis feſtinanter dare reſponſum, præfati electores (cum candela ipſa deficeret) non expectato ipſorum [d] conſilio, dictum abbatem in Biſuntiñ. archiepiſcopum elegerunt: & infrà. ¶ Relato ergo ad Apoſtolicam ſedem negotio: archiepiſcopo Vienneñ. & abbati de Firmitate iniunximus, vt ſi conſtaret ab eiſdem electoribus de electione tractatum fuiſſe habitum, & in tractatu [e] electionis prædictorum conſilium requiſitum, electionem ipſius abbatis (ſi perſona eſſet idonea) confirmarent. Quòd ſi in tractatu electionis non fuiſſet illorum conſilium requiſitum, licet poſteà requiſitum [f] fuerit nō

CVm in veteri.]Primò ponit electionis formam. Secundò cauſæ commiſſionem,& deciſam iudicum relationem: ibi, *Relato ergo.* Tertiò cauſæ diffinitionem:ibi, *Cum autem.* Abb.Sicu.

Casvs. Vacante Biſuntina eccleſia, mandauit Papa capitulo Biſuntino.vt infra xl.dies poſt receptionem literarum, perſonam idoneam ſibi eligerent in paſtorem cum conſilio T.Benigni,& Moriſmundi abbatum,& fratris G.de ordine fratrum Prædicatorū: alioquin dicti conſiliarij prouiderent eccleſiæ Biſuntinæ de paſtore. Recepto mandato, die ad eligendum præfixa, canonici poteſtatem eligendi archiepiſcopum in ſex ex canonicis ſuis contulerunt vſque ad conſumptionem cuiuſdam candelæ duraturam, quæ extitit corā eis accenſa: tandem electores cœperunt tractare de electione paſtoris,& conuenerunt in prædictum abbatem S. Benigni: & cum ſuper hoc conſilium ſociorum requiſiſſent, vnus eorum reſpondit ꝙ habito inter ſe conſilio rñderent: cumque illi differrent dare reſponſum,& candela deficeret, electores ipſi non expectato reſponſo ipſorum, dictum abbatem in Biſuntinum archiepiſcopum elegerunt, ꝓceſſus huius electionis ad Sedem Apoſ.eſt delatus. Sed quia de huiuſmodi proceſſu non conſtitit dño Papæ, archiepo Vienneñ. & abbati de Firmitate iniunxit, vt ſi cōſtaret ꝙ electores prædicti ſup electione tractatum habuiſſent,& in tractatu electionis reqſitum fuiſſet conſilium prædictorum, electionem ipſius abbatis, ſi perſona eſſet idonea, confirmarent: & ſi in tractatu electionis non fuiſſet aliorum cōſilium requiſitum: quamuis poſtea requiſitum fuerit tempore non competenti, nec etiam fuit expectatum reſponſum ipſorum: vel ſi idem abbas non eſſet idoneus, quod de ipſo factum erat, caſſaretur. Inquiſitores ipſi ſecundum mandatum domini Papæ procedentes, inquiſitionē ſuam dño Papæ remiſerunt. Papa ſuper hoc reſcribit quibuſdam dicens: Cum nō fuerit compertum tpe competenti requiſitum conſilium de perſona prædicti abbatis,& qñ fuit requiſitum, reſponſum non fuit expectatum niſi modico tpe, & cum non debeat alijs obeſſe ꝙ electores intantum ſe arctarent: electionem ipſius abbatis non propter vitium perſonę, ſed propter vitium electionis caſſauit. Nota ꝙ forma mandati diligenter eſt obſeruanda, & quia iſti non ſeruauerunt formam datam ſibi, caſſatum fuit factum illorum. Not.cū dicitur, De conſilio talium procedas, quàm cito incipis de hoc tractare, debes requirere ipſorum conſiliū, nec expectare quamdiu iā fixiſti animum tuum. Item negligentia, ſiue factum vnius alijs de iure non debet obeſſe.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

c ¶ *Sociorum.*] Et ſic requiſierunt cōſilium duorum tantum: vnde non videntur ſeruare mandatum: quod quidem exacta diligentia eſt obſeruandum. s̃. de reſcrip.cum dilecta. j̃. de offi.deleg. venerabilis. Sed licet non requirerent conſiliū tertij, quē eligere volebant, non dicuntur feciſſe contra formā mādati, nec pręter formā: quia ipſum eligendo, illo conſentiente, conſiliū ipſius requirūt, & obtinent.arg.s̃.eod. cū in iure. & ff. quod cuiuſque vniuer. planè.

d ¶*Ipſorum.*]ſcilicet duorum, & non illius qui electus fuit, quia ille non debuit requiri, cum hoc ipſo caſſaretur: vt ſup. eod.cum poſt petitam.

¶*Gloſ.ſeq.not. & dat ſimile, quærit, & ſolutioni obijcit, & reſpondet.*

e ¶*In tractatu.*]Hic patet ꝙ tractatus debet haberi ante electionem,& collationem adinuicem: aliàs qūo eligerent niſi primo de aliquo eligendo tractarent.s̃.co.cum terra.& s̃.eo. quia propter.& j̃.de arbi.cum olim? ſicut in carnali matrimonio tractatus pręcedere debet: & ideo ſi iſti non fuerunt requiſiti in tractatu electionis, caſſatur electio. Sed quid ſi conſiliarij diſcordarent ab iſtis electoribus, nunquid valebit electio ipſo iure? Certè ex ipſa litera ſatis innuitur, quòd ſi requiratur ipſorum conſilium in ipſo tractatu competenti tempore antequam conueniant in aliquem, & cōferant adinuicem de perſona eligenda, ſiue concordent, ſiue diſcordent, ꝙ valeat eorum electio: quia per hanc formam non imponitur neceſſitas vt conſilium eorum ſequi teneant, aliàs non viderentur habere poteſtatem eligendi, cum talis poteſtas penderet ab illorum arbitrio. ad hoc facit opt.arg. j̃. de arbi.cum olim.& ex conſilio nemo ad id obligat. 2 14. q. 1.quibus.arg.4.diſt.denique.in fi.ar. Sed circa fi. vbi dicitur ꝙ nec expectatum fuit eorum reſponſum, videtur contradicere huic dicto. Sed dic ꝙ non contradicit: quia reſponſum eorum ſemper eſt expectādum, aliàs deluſorium videretur, tale conſilium petere. 3

Additio. Et quid operetur ſic petere conſilium, ex quo ſequi non tenentur, notatur in dicta decret. cum olim. Ioan. Andr.

2 Vnde ut dicit Compoſt.nō excuſarentur per hoc eligentes indignum ꝙ hoc fecerint de illorum conſilio ff. mādā. idēque. §.ſi quis.facit de reg. iur. nullus ex cōſilio. lib. 6. ubi ſcripſi. in fi.qōnis de præpoſitionibus, cū, &, de, Io. And.

3 Concor. tex. in l.quidam decedens.§. Pōponius. ff. de adul. & l.1.§. ſi plures. ff. de exerci.act.

¶*Gl.ſeq.dat ſimile, cui ſignat contrarium.*

f ¶*Requiſitum.*] Et ideo pro non requiſitis habentur: ſicut

ſerò

ſerò appellat, qui tempore competenti non prouocat. 2. q. 6. biduum. ver. ſiquidem. Et eſt ſimile quod dicit lex: ſi promiſiſti facere inſulam infra certum tempus, & tantum tempus tranſierit, ꝙ ammodo infra tempus ſtatutum fieri non poſſet, licet totum tempus non tranſierit, poſſum agere contra te: quia perinde eſt ac ſi totum tẽpus tranſierit. ff. de ver. oblig. ſi ita ſtipulatus eſſem. & l. cum ſtipulatus. & l. hoc iure. Arg. contra. ff. eo. inſulam. Et illud dicitur tempus competens, quo deliberare congruè poterant. ̃j. de offic. deleg. conſuluit. Et tardè fuerunt requiſiti, ſicut econuerſò, tempeſtiua citatio nõ tenet. ſup. eo. bonę memoriæ. ar.

† Aliàs, ita: De pſona idonea ab batis prædicti.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit. Secũda pars recitetur per quæſtionem, quid ſi cum aſſenſu, &c.*

† Vide tex. in l. 2. §. ſed ſi quis. ff. ſi quis cau.

a ¶ *Expectatum.* ] Et ſic videtur ꝙ non ſufficit conſilium tantũ petere, ſed expectandum eſt conſiliariorum reſponſum, & ſine ipſorum conſilio & reſponſo non valet electio. Sed contra. ̃j. de arbit. c. cum olim. vbi conſilium tantum requirit, ſed aſſenſus non exigitur, & illud generale eſt, & obtinet ratione arbitrij, & ſufficit licẽtiam petere, licet non obtineatur. ̃j. de reg. & tranſ. ad relig. licet. 1 Item tutor conſilium matris poteſt omittere, licet teſtator hoc mandauerit. ff. de admini. tut. quidam. §. Papinianus. Et prætor nõnunquam à voluntate patris receſſit. ff. vbi pup. edu. debeat. l. j. & ita videtur quòd ſufficiat requirere conſilium tantum, & non reſponſum attẽdere. Hic non valet quod faciunt, niſi eorum conſilium habitum ſit in tractatu electionis: vt 63. diſt. obeuntibus. & 15. q. 7. epiſcopus nullius. & 12. q. 2. ſine exceptione. ̃s. eo. ne pro defectu. vbi de hoc. Sed ſi mandatum fuiſſet ꝙ cum eorum conſilio & aſſenſu obtento: tunc non valeret electio niſi ſequerẽtur voluntatem conſiliariorum. & talis poteſtas non eſt libera; quia non poſſunt eligere quem volunt, & tunc nõ aſtringuntur ad aliquam formam, ſed omnibus præſentibus requirunt electores, ſiue canonici, conſilium conſiliariorum, & ſecundum eorum conſilium & reſponſum eligant omnes, vel vnus vice omnium de ipſorum mandato. Sic fuit factum in electione Perman. nepotis domini Papæ, vbi talis forma data fuit capitulo: Si capitulum Biſuntiñ. voluiſſet in caſu iſto eligere per formam ſcrutinij, tunc ante ſcrutinium communiter omnibus præſentibus tractare debebant de electione cum conſiliarijs, & requirere eos, & audire conſilium eorum, & poſtea procedere ad ſcrutinium, & eligere quem vellent; & etiam poſt ſcrutinium requirant conſilium illorum, & poſtmodũ eligant ſeruata forma ſcrutinij. Bernar.

1 Concor. tex. in l in ſacris. & ī l. hac lege. de. proxi. ſac. ſcri. libro 12.

Cum poteſtas eligendi facta eſt aliquib. ut eligant de cõſilio, vel cũ cõſilio aliorũ, qd facere debeant.

¶ *Glo. ſeq. arguit, allegat tria iura.*

b ¶ *Alijs imputari.* ] Imputent ſibi, quia in tantum ſe arctauerunt. Et eſt arg. quòd negligentia vnius alij obeſſe nõ debet. Iniquum eſt enim aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoffic. teſtamen. ſi quis. & pœna ſuos debet tenere auctores. infra de his quæ fiunt à maio. par. cap. quæſiuit. & C. de pœnis. l. ſancimus.

¶ *Gl. ſeq. inducit ſimile.*

c ¶ *Arctarant.* ] Sic iudex, cuius iuriſdictio expirat in termino, non debet ita ſe arctare, ſed ea hora procedat, qua poſſit perficere quod incumbit ante noctis tenebras, &c. inf. de officio delegat. conſuluit. & ff. de ferijs, pridie. & l. more Romano.

competẽti tempore, nec etiã expectatum [a] reſponſum ipſorum, aut non eſſet idoneus idem abbas: quod de ipſo factum erat, tanquam inualidum irritarent: & infrà. ¶ Cũ autem compertum non fuerit competenti tempore requiſitum conſilium de † perſona prædicti abbatis: & quãdo extitit requiſitum, nõ fuit expectatum reſponſum, niſi modico tempore, nec debeat alijs [b] imputari, quòd in tantum illi ſibi tempus arctarant [c], † electionem abbatis ipſius, non perſonæ, ſed electionis vitio, duximus irritandam.

¶ Idem Epiſcopo Siluanecteñ.

¶ *Si maior pars capituli ſcienter eligit indignum, valet electio de digno à minori parte, etiam ex eodem ſcrutinio facta. hoc dicit ſecundum veriorem intellectum, & intrinſecum.*

CAP. LIII.

Congregato Niuerñ. capitulo ad electionẽ futuri paſtoris, tredecim in decanum, & octodecim (computato procuratore [d] cuiuſdam abſentis) in cantorem ipſius eccleſiæ conuenerunt: qui cum plures in eum, & pauciores in alium ſua deſideria direxiſſent, à parte ſua electus [e] extitit in paſtorem eccleſiæ Niuerñ. Poſtmodum [f] credente parte decani, quòd alij plurimum deliquiſſent, eligendo perſonam ſcientiæ literalis expertem, propter qđ illis ſecundum ſtatuta Lateraneñ. [g] † concilij ipſo iure eligendi poteſtate priuatis, poteſtas eligendi ad eos extitit deuoluta, decanum ipſum, qui in eum ſua vota dixerant, in ſuum epiſcopum elegerunt, ad Sedem Apoſtolicam appellantes: & infrà. Reliquis petentibus, vt irritare decani electionem attentatam à paucioribus, & poſt aliam non caſſatam, ac confirmare reliquam veluti canonicè celebratam à pluribus de perſona idonea, dignaremur. ¶ Nos igitur mandamus, quatenus ſi dictus cantor defectũ in literatura [h] non patitur, & aliàs eſt idoneus ad regimen paſtorale, ipſius electionem procures auctoritate noſtra (infirmata reliqua) confirma-

Congregato. ] Electus à maiori parte capituli, ſi eſt idoneus confirmatur, aliàs confirmatur electio facta à minori parte de digno. hoc dicit, & hæc ſummatio eſt multum generalis. Primò ponitur duplex electio, & ſuper vtraque partium allegationes. Secũdo: ibi, *Nos igitur.* diffinitionis commiſſio. Abbas.

Casvs. Eccleſia Niuernenſi vacante capitulum eiuſdẽ die præfixa, ad celebrandam electionem cõuenerunt, præmiſſo ſcrutinio ſecundum formam concilij generalis, octodecim (computato quodã procuratore abſentis) conuenerunt in cãtorem eiuſdem eccleſiæ. xiij. verò in decanũ eiuſdem eccleſiæ conſenſerunt. illi qui cantorem in ſcrutinio nominauerãt, videntes ꝙ eſſent numero plures, quàm illi qui in decanum conuenerant, ipſum cantorem in paſtorem elegerũt. Poſtmodum pars decani videns ꝙ alij plurimum deliquiſſent eligendo perſonam ſcientiæ literarum expertem, ꝓp quod illi erant ipſo iure eligẽdi poteſtate priuati ſecundum ſtatuta Lateraň. concilij, & ad eos poteſtas eligendi deuoluta: decanum in ſuum epm elegit, ad Sedem Apoſt. appellans. & ſic negotiũ iſtud ad Sedẽ Apoſt. eſt delatum. Petebat pars decani electionem ipſius confirmari, reliqua infirmata, cum facta eſſet de perſona indigna. Pars altera petebat electionem cantoris à maiori parte capituli canonicè factam, reliqua infirmata, confirmari. Mandat Papa epo Siluanecteñ. vt ſi dictus cantor defectum in literatura non patitur, & aliàs eſt idoneus, ipſius electio confirmetur, reliqua infirmata: alioquin cantoris electione irrita nunciata, decanum ipſum, ſi aliàs idoneus eſt, pręficiat in paſtorem eccleſiæ Niuerneñ. No. ꝙ ſi aliquis defectum in literatura patitur, electio de ipſo facta non valet, & ad alios licet pauciores numero deuoluitur poteſtas eligendi. Itẽ nota ꝙ neſcientia promouendum impedit, & promotũ deijcit.

† Lateran. concil. ſub Innocẽtio iij. c. 26.

d ¶ *Procuratore.* ] ̃s. eo. quia propter. c. ſcriptum. & ff. de admi. tut. ita autem. §. geſſiſſe.

e ¶ *Electus.* ] Seruata forma ſcrutinij in vtraque electione.

f ¶ *Poſtmodum.* ] Antequam diuerterent ad alium actum: ne ſit contra. ̃s. eo. cum poſt petitam.

Additio. Poterant etiam ex interuallo facere, repetito tamen inter eos ſcrutinio, & tractatu, vt dixi in tex. ſuper ver. elegerunt. Io. And.

g ¶ *Lateranen.* ] concilij. ̃s. eo. cum in cunctis.

h ¶ *In literatura.* ] Et ita defectus ſcientiæ facit aliquẽ ineligibilem. ̃s. eo. cum in cunctis. & non ſolum impedit promouendum, ſed deijcit iam promotum. ̃j. de æta. & quali. c. vlti. & defectus ſcientiæ inducit renũciationem. ̃j. de renuncia. niſi cum pridem. §. pro defectu. & quia ſi non ſit eminentis ſcientiæ, ſaltem ſit ſufficientis. ̃s. eo. cum nobis olim. & non ſolum debet habere ſcientiam ſacrarum literarum, ſed etiã ſecularium negotiorum. 36. diſt. §. 1. & c. qui eccleſiaſticis. ut ſit paratus omni poſcenti reddere rationem. ea. diſt. §. ecce: ad fi. quia cum ipſe debeat alios docere, non debet tunc diſcere. in Auth. de ſan. epiſ. §. damus. colla. 6. & nos qui epiſcopi ſumus, aliorum doctrina non indigemus. 1. q. 7. capitulo, conuenientibus.

Sciẽtiæ defectus reddit aliquẽ ineligibilem.

Epiſcopi qua ſcientia inſtructi eſſe debeant.

¶ Glo.

¶*Gl. ſeq. reci. per q. quare hæc electio eſt irrita. & reliqua confirmanda. & arg. contra opinionem.*

a ¶ *Irrita.* ] Ipſo iure. ſ. eo. cum in cunctis. cum indignam perſonam elegerint: vnde eligendi poteſtas remanſit penes alios, quamuis numero pauciores, cum primi eligendo talem, reddiderint ſe indignos. ſ. de poſtul. c. 2. vnde confirmatĩ hic electio à minori parte celebrata, non obſtante priori electione: & ita electio, quæ nulla eſt, non præſtat impedimentum ſecundę. ſimile ſup. eo. ſcriptum eſt. in fin. & de hoc dictum eſt ſup. eod. auditis. & per hanc decret. expreſsè reprobatur dictum illorum, qui dicunt ꝙ canon ille, cū in cunctis. non eſt hodie latæ ſententię, ſed ferendæ: vt dixi ſupra eo. Cumana. in fi.

Intellectus c. cū in cūctis. ſupra hoc titulo.

†inſtitutis.

re. Alioquin (ipſius cantoris electione irrita [a] nunciata) prænominatum decanum (ſi nihil ei de canonicis obſtiterit ſtatutis †) eadem auctoritate præficias eccleſiæ memoraræ.

¶Idem Siluanecteñ. Epiſcopo, & Ioã. de monte mirabili archidiaco. & ſuccentori Pariſienſi.

¶*Habens plures dignitates, vel plura beneficia curata, ſine diſpenſatione Papæ ineligibilis eſt. hoc dicit quo ad titulum.*

## CAP. LIIII.

ij DVdum eccleſia Rothomagenſi paſtoris ſolatio deſtituta, contra electionem, quæ in eadem eccleſia fuerat celebrata [b], A. archidiaconus, & quidam alij eiuſdem eccleſiæ canonici ad Sedem Apoſtolicā acceſſerunt. Dicto verò archidiacono pro ſe, ac parte ſua, & G. archi. procuratore illorum [c], qui electionem celebrauerant, in noſtra præſentia conſtitutis: inter alia, quæ contra [d] electum obiecta fuerant, archidiaconus propoſuit memoratus, quòd idem electus poſt generale † concilium archidiaconatū Ambiañ. adeptus, ipſum cum pluribus parochialibus eccleſijs, quas † ante idem concilium obtinuerat, retinere præſumpſit, eoque dimiſſo retinuit eccleſias memoratas. Vnde cum in eodem [e] cõcilio ſit ſtatutum, vt quicunque receperit aliquod beneficium curam animarum habens annexam, ſi prius tale beneficium obtinebat, eo ſit ipſo iure priuatus: & ſi fortè illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur: prædictus electus contra huiuſmodi veniens ſtatuta, tranſgreſſionis

DVdum. ] Diuiditur principaliter in tres pertes. In prima ponuntur narrationes partium coram Papa. In ſecunda: ibi, *Nos igitur*. commiſſio & proceſſus iudicum. In tertia: ibi, *Licet autem.* proceſſus Papæ. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante Rothomag. eccleſia, canonici conuenerunt ad celebrandū electionem. decanus ipſius eccleſiæ electus fuit in paſtorem. contra iſtam electionem ſe opponebat. A. arch. ipſius eccleſiæ, & quidã alij canonici. dicto arch. pro ſe & pro parte ſua, & G. archi. procuratore eorum qui electionem celebrauerant, in pñtia Papæ, conſtitutis, inter alia quæ contra electū obiecta fuerunt, propoſuit archi. prædictus, ꝙ idem electus poſt concilium gñale adeptus fuerat archidiaconatum Ambiañ. & ipſum cum pluribus parochialibus eccleſijs, quas ipſe habuerat ante ipſum concilium retinere p̄ſumpſit, & dimiſſo illo archidiaconatu eccleſias ipſas retinuit. Sed in cõcilio illo dicĩ: Quicunque receperit beneficium habens curam aĩarum annexam, ſi prius tale beneficium obtinebat, ipſo iure ſit iſto beneficio priuatus: & ſi illud retinere contenderit, ẽt alio ſpolietur. Sed idem electus contra prædictū cõcilium veniens, notam cupiditatis incurrit, quã in alijs debuit reprobare: & retinendo beneficia q̃ non ſpectabant ad ipſum, rem contrectauit alienam, & ſic furtum commiſit quodammodo, vel rapinam. Prætereà in ſuæ ſalutis periculum, & multarum animarum diſpendium illas eccleſias retinebat, cum earum cura nullatenus ad eum pertineret, cū illis eſſet ipſo iure priuatus, & ſic per ipſum parochiani dãnabiliter ſunt decepti. Ex aduerſo rñdebat procurator alterius partis, ꝙ etſi dictus electus plura beneficia obtinebat, p conceſſionem tñ Rothomageñ. archiep̄i dño Papæ exhibitam, excuſabat eundem. dñs Papa excuſationem illam friuolã reputauit, mandans quibuſdam, vt ſi conſtaret ꝙ idem electus poſt receptum arch. per dictum curam animarum habentẽ, p̄fatas eccleſias electionis tpe tenuiſſet, nec oſtenderet ſecū ſuper hoc per Sedem Apoſt. diſpenſatum fuiſſe, electionem caſſarent ipſius, & eccleſiæ de perſona idonea prouiderent. Partibus igitur in iudicum pñtia conſtitutis, & præſtito iuramento de veritate dicenda, & factis poſitionibus & reſpõſionib. hinc & inde, tandem idẽ decanus electus, ex quibuſdam grauaminibus ad Sedem Apoſt. appellauit. iudices non obſtante appellatione caſſauerunt electionem eiuſdem decani, & eidem eccleſiæ de Cænomañ. ep̄o prouiderunt: poſtmodum verò cã ad Sedem Apoſto. eſt delata. Papa examinato proceſſu iudicum prædictorum, licet poſitiones & rñſiones *factæ* fuiſſent ſuper quibuſdam articulis coram p̄dictis iudicibus: quia tñ Papa non inuenit litem conteſtatã fuiſſe, quia per poſitiones & rñſiones non fit conteſtatio litis, ſed p petitionem in iure propoſitam, & rñſionem ſecutam conteſt. lit. fit, proceſſum eorundem iudicum denunciauit irritū & inanem. poſt iſta oĩa archi. ex cã præmiſſa petijt electionẽ irritari. electus p̄dictus rñdit ꝙ electio eius non erat irritanda, ſed potius confirmanda. lite coram Papa legitimè conteſtata & p̄ſtito à partibus iuramento de veritate dicenda, electus ipſe confeſſus fuit electionis tpe ſe beneficia tenuiſſe prædicta: ſed excuſabat ſe dicendo ꝙ non credebat dictum archidiaconatum curam aĩarū habere, ſed tñ ipſe confeſſus fuit in iure, ꝙ archid. Ambianeñ. de cõſuetudine ſuſpendit, excõicat, & abſoluit p̄ſbyteros, & priores, & parochiales eccleſias interdicit, viſitat, inquirit, & procurationes recipit, ex hoc patet ꝙ curam aĩarū hẽt annexam: & ſi etiã non haberet curã aĩarum, perſonatus tñ extitit. ſed idem eſt iudicium de perſonatibus, & beneficijs curam habentibus. Item indulgentiã, quam ſuper hoc ſe dicebat habere, Papa friuolam reputauit, quia fuit impetrata veritate tacita, & falſitate ſuggeſta, qua tacita, vel expreſſa, ſ. veritate, cã nullatenus habuiſſet: expreſſit enim ꝙ p̄dictas eccleſias canonicè fuit aſſecutus antequam archidiaconatum habuiſſet, cum nullus poſſit parochiales eccleſias plures habere, niſi vna pẽdeat ab altera, vel niſi vnam intitulatam, & aliam commẽdatam haberet, vnde cum ipſe vtranque intitulatam habuit, illas canonicè non potuit obtinere. Item dixit ꝙ redditus ſui perſonatus erant tenues & exiles, ſuppreſſit ẽt ꝙ plures parochiales eccleſias cum alijs beneficijs in diuerſis eccleſijs obtineret, & non fuit intentio Papæ ſecum in tot beneficijs diſpenſare, nec de nouo ſibi aliquid concedere. Ad vltimū cū non reſtaret niſi ſñia proferenda, renunciauit iuri, ſi qđ competebat, & liti ſpontanea voluntate ceſſit, & Papa eius renũciationem admiſit. Ex hac decretali plura notabilia colligũtur. Primò ꝙ qui habet curam aĩarum, vel perſonatū, ſi recipit conſimile beneficium ipſo iure vacat primum. Item qui retinet beneficia cum cura aĩarum, vel plures perſonatus, ineligibilis efficitur dum illa retinet. Item ſolus Papa ſuper hoc poteſt diſpẽſare, vt quis habeat plura beneficia, vel perſonatus. Item tpe electionis ſpectandum eſt an quis ſit idoneus. Item per petitionem in iure propoſitam, & rñſionem ſecutam fit litis conteſtatio, & non per poſitiones & reſponſiones. Item vbi litis conteſtatio non proceſſit, nullus eſt proceſſus, nec iuramentum in cã illa factum; ſed iterum litis conteſtatio facienda eſt, & iterum iurandum eſt. Item confeſſio in iure facta præiudicat. Item ſi quis prælatus excommunicaĩ, abſoluit, inquirit, & viſitat, ex hoc curam habet animarum. Item beneficia cum cura animarum, & perſonatus æquiparantur. Item indulgentia impetrata veritate tacita, vel falſitate ſuggeſta non valet.

† Hoc eſt generale concilium Lateranẽ. ſub Innoc. III. vbi ca. 29. cauet, ne vllus habeat duo beneficia cum cura annexa.

† Aliàs, ita: Quas idẽ ante concilium obtinuerat.

b ¶ *Celebrata.* ] De decano eiuſdem eccleſiæ, qui primò fuerat archidiaconus Ambianenſis.

c ¶ *Illorum.* ] No. ꝙ eligentes poſſunt petere confirmationẽ ſuæ electionis. 1 ſed hoc intelligo de conſenſu electi eſſe faciendum, aliàs non. ſ. eo. innotuit.

1 Adde no. per Bar. in l. ſi quis. C. de decur. libro 10. & gl. vlt. in c. examinata. infra, de confir. vtili, vel inutili.

d ¶ *Contra electum.* ] Not. ꝙ qui opponit in formã electionis, & non probauerit quod opponit, condemnari debet alteri parti in expenſis. Qui verò deficit à probatione eius qđ obijcit in perſonam, à beneficijs eccleſiaſticis per triennium nouerit ſe ſuſpenſum: ad quæ ſi intra id tempus ſe ingeſſerit, ipſo iure illis perpetuo eſt priuatus, nullam ſpem de miſericordia habiturus, niſi probauerit euidẽter, ꝙ probabilis & ſufficiens cã ipſum à calũnia excuſauerit, vt hæc ſtatuunĩ in decre. Inno. IIII. eo. tit. c. 1. quæ incipit: ſtatuimus.

e ¶ *In eodem concilio.* ] ĩ. de præbend. de multa. cuius verba hic inferius ponuntur.

a ¶ *Cupi-*

notam, nec non cupiditatis [a] vitium (quod in alijs reprobare [b] debuerat) ex pluralitate beneficiorum incurrit. Et retinendo beneficia, quæ non ſpectabant ad ipſum, (cum poſt receptionem alterius priora beneficia vacauerint ipſo iure [c]) rem contrectauit per conſequẽs alienam [d], & ſic furtum [e] commiſit quodãmodo, vel rapinam. In ſuæ quoque ſalutis, & multarum animarum diſpendium prædictas parochiales eccleſias retinebat †: cum earũ cura, qua iam priuatus fuerat ipſo iure, ad cũ nullatenus pertineret: & ſic per ipſum eædem animæ damnabiliter ſunt deceptæ [f]. ¶Verũ procurator eorum, qui elegerant ipſum, & ſi pluralitatem beneficiorum huiuſmodi corã nobis profiteretur † in iure, per conceſſionem [g] tamẽ Rhotomag. archiepiſcopi nobis exhibitam, eundem electũ niſus † eſt multipliciter excuſare. ¶Nos igitur, dictam excuſationem, vtpote friuolã nullatenus admittentes †, vobis dedimus in mandatis, vt ſi cõſtaret, quòd idem poſt receptum archidiaconatum prędictum curam animarum habẽtem, præfatas parochiales eccleſias electionis tempore [h] retineret, nec oſtenderet ſecum per ſedem Apoſtolicã [i] ſuper hoc diſpenſatũ, electionem illius auctoritate Apoſtolica caſſaretis: & infrà. ¶Partibus ergo propter hoc in veſtra præſentia conſtitutis, præſtito quoque † iuramento de veritate dicenda, & factis poſitionibus, & reſponſionibus hincinde, tandem eodem decano [k], prætextu quorundam grauaminum, ad noſtram audientiam appellante, vos electionem huiuſmodi irritantes, eidem eccleſiæ de Cenomañ. epiſcopo prouidiſtis: & infrà. ¶Licet autem poſitiones, & reſponſiones ſuper pluribus articulis factæ fuerint coram vobis, quia tamen conteſtationem litis non inuenimus eſſe factam (cum non per poſitiones, & reſponſiones ad eas factas †, ſed per petitionem in iure propoſitam, & reſponſionem [l] factam, conteſtatio litis fiat †) eundem proceſſum de fra-

Decretum cõcilij Lateranẽſis, cuius hic fit mentio integrũ inuenies infra libr. 3. titul. 5. de præbendis & dignitat. c. 28.

a ¶*Cupiditatis vitium.*] infra de cler. non reſi. quia nonnulli. ĩ. de præben. cum iam dudum. & cap. quia in tantum. vnde contra Lateranẽ. concilium, & concilium generale beneficia huiuſmodi retinebat.

¶*Gloſſa ſeq. alleg. 3. concor. inducit quatuor ſimilia.*

b ¶*Reprobare.*] Sic patet quòd non debes facere id, à quo alios debueras prohibere. ĩ. de natis ex lib. ven. capit. vnico. & ff. de cond. indeb. frater à fratre. & ff. ſi ſer. ven. altius. & qđ quis debet exigere ab alijs, multo fortius à ſeipſo. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. videamus. & ff. de fideiuſ. tutor datus. nec poteſt eſſe hortator viduitatis, qui cõiugia frequentauerit. 26. diſtin. vna tantum. nec poteſt de medio eccleſiæ malum auferre, qui in ſimile delictum corruerit. 25. diſtinct. primum. Et quod aduerſus alium præſtare debuit tutor pupillo ſuo, id aduerſus ſe pręſtare debuit. ff. de adminiſtra. tuto. quoties. §. 2. & 42. diſtinct. §. 1. in princ.

† detinebat.

Quales eſſe debeãt partes eorũ qui præſunt.

† confiteretur.

c ¶*Iure.*] ĩ. de præb. §. de multa.

d ¶*Alienam.*] Sic ff. de procu. l. Põponius. & C. vnde vi. l. vlt.

† Aliàs, viſus.

¶*Gloſſa ſequens dicit quis ſit furtum, opponit quod hic non cadit furtum, & ſoluit.*

† Vide l. liberto §. finali. ff. de neg. geſt.

e ¶*Furtum.*] Simile 7. q. 1. non furem. Furtum committit qui rẽ alienam inuito domino contrectat. Inſt. de oblig. quæ ex deli. naſcuntur. §. furtum autem. Et dicitur furtum contrectatio rei alienæ fraudulosa: vt Inſtitu. eod. titu. in princi. vt iſte qui rem alienam ſcienter tenebat, & ideo non excuſatur. Si enim quis rem contrectauerit alienam, credens eſſe ſuam, nõ committit rapinam, vel furtum. Inſtit. vi bono. rapto. §. quia tamen. Item nec excuſat hoc etiam ſi credat dominum permiſſurum, cum exigatur expreſſa diſpenſatio Apoſtolicæ ſedis: vt infra ſequitur. & infra de præben. de multa. Sed in furto excuſatur ſi credat dominum permiſſurum. Inſti. de oblig. quæ ex quaſi delic. naſ. §. placuit. Sed quod dicit, furtum vel rapinam, hoc non eſt verum, quia furtum non committitur in re immobili. Inſtit. de vſucap. §. quia autem. nec de re incorporali, qualis erat hic. ff. de acq. rerum do. ſeruus. §. incorporales. Sed hic iſta verba impropriè dicuntur; & iſte potius dicitur inuaſor. ſic exponitur 7. quæſtio. 1. non furem & latronem, id eſt, inuaſorem. Et hoc etiam exponit, cum dicit, quodammodo.

Furtũ quid dicatur.

In re incorporali non cadit furtũ, ſed inuaſio.

¶*Gloſſa ſequens cauſam reddit, arguit, & ſoluit.*

f ¶*Deceptæ.* Quia cum deſierit eſſe prælatus ipſorum, nihil poteſtatis habebat in eis: vnde non poterat illas ſoluere, vel ligare. ĩ. de pœnit. & remiſ. omnis vtriuſque. & de pœ. diſt. 9. placuit. Sed nunquid valebit illis talis abſolutio illius talis prælati, ſiue pœnitentia per illum impoſita? Non videt̃, quia nullam poteſtatem habet ligandi, vel ſoluendi, ſicut non valet ſententia à non ſuo iudice lata. infra de iudi. at ſi clericis. & ſi ſic, peribant. In iſto caſu non credo quòd perirent, non quia ille hoc poſſet, ſed propter fidem quam habebant de ſacramento, cum crederent illum adhuc eſſe ſuum prælatum, & ita in ſola fide 1 ſaluãtur. ĩ. de bap. & eius effec. debitum. & ĩ. de presby. non bap. Apoſtolicam. & de conſecra. diſtinct. 4. baptiſmi vicem.

1 Sano modo hoc accipias.

g ¶*Per conceſſionem.*] Ante concilium generale. ĩ. de præb. de multa. poterant epiſcopi de talibus diſpenſare, per illud decretum. 70. diſtinct. ſanctorum. ſed poſtea non, & ideo non profuit huic conceſſio facta poſt illud concilium. Ber.

¶*Gloſa ſequens notat tempus electionis ſpectandum, & dat duo ſimilia. demùm quærit, arguit pro & contra, & ſoluit, & remittit.*

h ¶*Electionis tempore.*] Not. tempus electionis ſpectãdum. ſupra eod. dudum. vbi de hoc. & ita ſi tunc nõ habuiſſet, non imputaretur ei, cum iam purgatus eſſet per reſtitutionem. Sic & qui in crimine detinetur, repellitur à teſtimonio, ſed ſi iam emendatus eſt, admittit̃. ĩ. de teſt. teſtimonium. cum diſtinctione illius capituli. & ita repellitur vt indignus, quia non erat capax tunc. ff. de iure fiſci. non intelligitur. §. ſi quis palam. Sic etiam conſideratur tẽpus contractus, an eccleſia decepta fuerit, vel læſa vltra dimidium iuſti pretij. infra de empt. & vend. cum dilecti. & ff. de euict. ex mille. §. 1. C. de reſcin. vend. ſi voluntate. Sed ſi medio tempore dimitteret illas parochiales eccleſias, nunquid prodeſſet ei vt ſic reputaretur dignus? Videtur quòd ſic: quia ſi tempore litis conteſtatę non competit mihi ius contra te, quia tunc non poſſides, & tempore ſententiæ tu poſſideas, ſequitur condemnatio. ff. de rei vend. ſi autem. §. 1. ff. de peti. hæredi. ſi quo tempore. & ff. de pecul. quæſitum. reſpon. 1. & ff. depoſiti. l. 1. §. non ſolum. & meritò, cum res peruenit ad eum, à quo potuit efficax habere principium. infra de conuer. coniug. placet. Sed contra: ipſo ſui principio inhabilis erat, quia intus ortus occidit. 1. quæſt. 1. quibuſdam. & talis contractus non ſumpſit initium ab origine æquitatis. 16. quæſtio. 3. ſi ſacerdotes. Verum eſt quòd non prodeſſet dimittere huiuſmodi beneficia, vt per hoc confirmaretur electio ſua. De hac materia quando conſiderandum eſt principium, vel finis. not. ſ. eod. cap. dudum.

† Aliàs, pręſtitoque.

† Aliàs, & præſtito.

† Dictio, factas, deeſt in omnib' antiqs exẽplaribus.

† Vide l. defenſor. §. q interrogatus. ff. de iter. actio. & in l. 1. C. de diuer. reſcr.

i ¶*Per ſedem Apoſtolicam ſuper hoc diſpenſatum.*] infra de præbend. de multa. Et ſic euacuatur opinio Ioannis, qui notauit ibi, quòd epiſcopi adhuc poſſunt in talibus diſpenſare.

k ¶*Eodem decano.*] ſcilicet electo, qui decanus erat eiuſdem eccleſiæ, poſt dimiſſum archidiaconatum Ambiañ.

¶*Gloſ. ſeq. quærit an per confeſſionem fiat conteſtatio. arguit contra, & ſoluit pro, diſtinguendo tamen.*

l ¶*Reſponſionem.*] Sed pone ꝙ reus confiteatur quod petitur ab actore, nunquid per confeſſionem fit litis conteſtatio? Videtur quòd non: quia dicit lex, Per narrationem propoſitam, & contradictionem obiectam fit litis conteſtatio. C. de iudi. rem non nouam. §. patroni. & alibi dicitur: lis conteſtata videtur cum iudex per narrationem cauſam audire cœperit. C. de lit. cõteſt. l. vni. & ita quod dixit ſimpliciter, per narrationem, determinatur per illam l. rem non nouam, quæ eſt poſterior: & ita videtur quòd fiat conteſtatio litis tantum per contradictionem, & nõ per confeſſionem. Dicas ꝙ ſi libellus datus eſt aduerſario, & propoſita narratione actoris aduerſario, ipſe confiteatur animo conteſtandi litem, tunc lis eſt cõteſtata, & ex tali confeſſione damnatur. ff. de cõfeſ. Iulianus. & ita ſententia diffinitiua fertur contra reum. Sed ſi non ſit datus libellus, & reus confiteatur in iudicio, tunc non dicitur fieri litis conteſtatio, nec fertur ſententia diffinitiua, ſed iudex præcipit reo vt ſoluat ad certum tempus. ff. de iudi. ſi debitori. & tale præceptum non appellatur ſententia, ſed

ſimpliciter dicitur præceptum, & ita ſeruatur. Eſt ergo verum quòd oblato libello aduerſario, & poſtea propoſita petitione actoris in iudicio, ſiue reus neget, ſiue confiteatur litẽ conteſtando, litis conteſtatio eſt facta. 1 Et hoc ſatis habetur per hoc quod dicit, quòd per narrationem & reſponſionẽ conteſtatio litis fiat, non diſtinguendo, confitendo, vel negando, & etiam ipſa ſignificatio verbi hoc probat ſatis. Conteſtari, id eſt ſimul teſtari. & ita reus qui confitetur, cũ actore ſimul teſtatur ſuper re petita. Bernard.

1 Concor. tex. in l. 1. §. præterea. ff. de iti. actu. priua. & in l. 1. & ibi Petr. de Belaperti. & Cyn. C. de alien. iu. mu. caui. fac.

Litis cõteſtatio qualiter fiat.

a ¶*Irritum duximus.*] Sic patet manifeſtè q̃ litis conteſtatio eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij, & nihil valet ſententia, vel teſtis receptio, illa omiſſa, infra vt lit. non conteſt. cap. accedens. & c. ad hoc. & hic. & ita per poſitiones & reſponſiones ad eas, non fit litis conteſtatio. infra de lit. conteſt. cap. vnico. & C. de iudi. rem non nouam.

b ¶*Irritari.*] Hic agebatur contra electũ, vt eius electio caſſaretur ex cauſa prædicta. ſimile j. de iudi. exhibita. & eadem cauſa poſſent ipſi ijdem excipere cõtra electum, ſi peteret electionem ſuam confirmari. j. de excep. dilecti. & ſic ex eadem cauſa competit actio, & exceptio, diuerſo tamen iudicio, quod non contingit in alijs iudicijs, cũ exceptio ſit actionis excluſio. ff. de except. l. 2. & idem eſt effectus quocunque modo procedatur. Ber.

†Vide cõcilium Tridẽt. ſeſſio. 24. de reformatione. cap. 3.

c ¶*Electo reſpondente.*] Hic ergo patet qualiter litis conteſtatio fiat, quia per petitionem in libello petitam, & reſponſionem directè factam ad ipſum, vt hic patet, ſicut etiam traditur. C. de lit. conteſt. l. vnica. & j. de lit. conteſta. c. vni. C. de iudi. rem non nouam. §. patroni.

¶*Glo. ſeq. not. quærit, arg. contra. Iterum quærit, & ſoluit. allegat. in fine ius nouum.*

d ¶*De veritate dicenda.*] Not. ergo ius nouum, licet ratio eſſet antiqua, & ſic etiam obſeruatur, q̃ in cauſis ſpiritualibus iuramentum de veritate dicenda tantum præſtatur, & non de calumnia. j. de iu. calum. literas. Sed nunquid huiuſmodi iuramentum debet exigi à prælato qñ litigatur per ſyndicũ nomine collegij in cauſis ſpiritualibus? Non videtur: quia illud iuramẽtũ debet præſtare ſyndicus, qui videtur dñs litis factus per conteſtationem, ſicut præſtat iuramentũ de calumnia. j. de iura. calum. in pertractandis. & c. ſeq. & c. cum in cauſa. & idem dico in hoc iuramento quod in iuramento de calũnia, vt qui illud præſtare non vult, actor cadat ab actione inſtituta, & reus pro cõfeſſo habeatur. j. de iur. calum. cum in cauſa. & C. eod. titu. l. vlt. §. q̃ ſi actor. Iuramentum illud de veritate dicenda quidam exigunt à prælato, licet præſtitum ſit à ſyndico, & in ſpiritualibus & in ciuilibus cauſis, vt prælatus dicat inde veritatem de cauſa illa. ſed quo iure hoc faciant, nõ vidi ius ſuper hoc, ſed ex quadã ęquitate hoc dicunt, quæ poſſet continere quandoque iniquitatem, quia poſſet corrumpi prælatus. Sed nunquid crederetur confeſſioni prælati, vt per talem confeſſionẽ condemnaretur eccleſia? & ſi iam fundaſſet eccleſia intentionẽ ſuam, nunquid præualeret confeſſio prælati contra eccleſiam facta? Certè nõ. arg. opti. 25. q. 2. poſtea quam: quia factũ prælati non debet eccleſiæ ſic imputari. 16. q. 5. ſi epiſcopum. & j. de excep. cum venerabilis. Qui tale iuramentum exigunt: dicunt q̃ confeſſio prælati ſola non præiudicaret eccleſiæ, ſed cum alijs adminiculis præiudicaret, vt ſi altera pars ſemiplenè probaſſet, ita q̃ non ſufficeret ad condemnandum, tunc confeſſio prælati complet probationem. Sed non credo q̃ deberet talis exigi confeſſio: niſi forſan cũ prælatus deberet reſpondere de eo quod ipſe fecit, ſicut ſeruus quandoque interrogatur de facto ſuo. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item ſerui neque. & C. de quæſtio. interrogari. nec tunc diceret q̃ confeſſio illa præiudicet eccleſiæ: quia delictũ perſonæ, &c. niſi id feciſſet de mandato capituli, vel ratum poſtmodùm habuiſſet. & hoc probat decre. illa, præſentiũ. quæ hic inferius allegatur, licet conſuetudo ſe habeat in contrariũ. Hodie verò habemus quandam decretalem ſuper hoc, quæ dicit q̃ pl̃atus nomine ſuo, & in animam capituli, vel maioris partis præſtat hoc iuramẽtum de veritate dicenda, & ſic debet rñdere veritatem quam ipſe ſcit, & intelligit per eos, in quorũ animas iurauit, & incipit: Præſentium tibi auctoritate: & mittiẽ cuidam archiepiſcopo. 2 Et ita confeſſio ſolius prælati non præiudicat eccleſiæ, & ita nõ debet exigi. Ber.

An cũ prælati teſtificantur, debeant præſtare iuramẽtum de veritate dicenda.

2 Hanc decretalẽ habes modò ſub titulo de teſtibus lib. 6.

e ¶*Confiteretur.*] & iõ pro conuicto debet haberi, cum ſua excuſatio non valeret, quia cõfeſſos in iure pro iudicatis haberi placet. C. de confeſ. l. vnica. & j. de confeſ. cum ſuper. & c. ex parte. tamen ſi quis probat ſe erraſſe, nõ nocet cõfeſſio. c. vlt. & C. de iur. & fact. igno. error facti. De hac materia tractatur plenè j. de confeſſ. cap. vlt. & j. de iudi. c. at ſi clerici.

Confeſſio non nocet erranti.

trum noſtrorum conſilio irritum[a] duximus nunciandum. Tandem archidiaconus electionem ex præmiſſa cauſa petijt irritari[b], electo[c] reſpondente prædicto, quòd nõ erat eius electio irritanda. Lite verò corã nobis legitimè conteſtata, præſtitoq́; de veritate[d] dicenda à partibus iuramẽto, idem electus etſi cõfiteretur[e] ſe dicta beneficia electionis tẽpore tenuiſſe: tamen excuſare ſe ſuper hoc nihilominus nitebatur, quia videlicet dictum archidiaconatũ nõ credebat curam animarum habere. Sed cum in iure confeſſus fuerit, quòd archidiaconus Ambiañ. de conſuetudine ſuſpendit[f], excõmunicat, & abſoluit presbyteros, & priores, & parochiales eccleſias ĩterdicit; necnõ archidiaconus viſitat †, & inquirit, quæ viderit inquirenda, & procurationes ratione viſitationis recipit, euidenter apparet, quòd curã habeat animarũ annexã: quã ſi etiam non haberet, negare non poteſt, quin pſonatus exiſtat: cũ idẽ de perſonatibus[g], quod & de beneficijs curam animarum habẽtibus iudiciũ ſit habẽdum[h]. Inſuper indulgentiam, quam ſuper hoc aſſerit ſe habere, inualidã reputauimus, cùm in ea falſitatẽ ſuggeſſerit, & ſuppreſſerit veritatem, qua tacita, vel expreſſa[i] ipſam nullatenus habuiſſet[k]. Suggeſſit enim quòd prædictas parochiales eccleſias antequã fuiſſet in archidiaconũ aſſumptus, canonicè fuerat aſſecutus, cum nullus potuerit plures parochiales eccleſias obtinere, niſi vna penderet[l] ex altera; vel vnam intitulatam[m], & alterã † cõmẽdatam

† aliam.

¶*Gloſſa ſequens arguit à contrario, allegat tria iura. & arg. fortificat per vnam decre. ſecundò contra allegat quatuor iura, tertiò ſoluit.*

f ¶*Suſpendit.*] Innuit quòd ſecus ſit de iure communi. q. d. Archidiaconus ea, quæ ſequuntur facere non debuerat de iure communi, ſed de conſuetudine. j. de off. arch. ad hoc. j. de exceſ. prælat. ad hæc. Item q̃ non de iure communi hoc faciant, eſt arg. 16. quæſt. 7. nullus omnino. imo videtur de iure communi quòd conſuetudo nõ proſit, j. de offi. Arch. cum ſatis. imo cõtrarium videtur quòd de iure communi hæc ſpectent ad archidiaconum. 25. diſt. perlectis. 63. diſtin. ſi in plebibus. j. de offi. archidia. cap. ad hæc. & cap. vt noſtrũ. Quid eſt ergo tenendum de iure communi? Videtur quòd hæc pertineant ad archidiaconum per iura proxima. Sed conſuetudo ſeruatur in talibus. 3 De hac materia dicetur infra de offic. archid. ad hæc. & eo ipſo quòd archidiaconus, vel alius prælatus hoc exercet, intelligere poteſt quòd curam habet animarum annexam.

Archidiaconus an habeat curam animarum.

3 Concor. tex. in l. ob ſeruare. §. antequã. ff. de offi. procõ. & l. itẽ eorũ. §. 1. ff. quod cu iuſ. vniuer.

g ¶*Idem de perſonatibus.*] j. de præben. de multa. §. vlti. & eſt argum. quòd de ſimilibus idem debet eſſe iudiciũ. j. de tranſla. cap. inter corporalia. & s. de reſcrip. inter cætera. in fi. Similis enim æquitatis ratio ſimilia iura ſuadere videtur. C. ad l. Fal. l. vlti. ff. ad legem Aquil. illud. & C. de conſt. pecu. l. vlt. & j. de confir. vti. vel inutil. cum dilecta. & s. de conſtit. nam cõcupiſcentiam. & quoties ex vna radice vitium naſcitur, conſequens eſt vt eadem lege tollatur. C. de nup. ſi libertam.

h ¶*Habendum.*] Poteſt hic dici prout diciẽ 17. q. 4. vxor felicis. verſi. ſic eſt ad ſingula, &c.

i ¶*Expreſſa.*] s. de reſcrip. ſuper literis. multa exempla potes habere. s. de reſcrip. cum adeo. & cap. conſtitutus. j. de off. deleg. coram. infra de re iudi. inter monaſterium. & ſic idem iuris eſt in indulgentijs, ſiue confirmationibus ſicut in reſcriptis, vt hic patet. & in priuilegijs. j. de deci. ex multiplici, vt non valeant veritate tacita impetrata. Ad hoc vt confirmatio valeat, neceſſe eſt quòd Papa ex certa ſcientia confirmet omnia beneficia, aliàs non valet, vt hic patet. & infra de conſan. & affi. capit. quia circa. infra de conceſ. præbend. quia diuerſitatem.

k ¶*Habuiſſet.*] Vt ipſe dicebat.

l ¶*Penderet.*] De hoc not. j. de æta. & quali. cam te.

¶*Gloſſa ſequens ponit quinque modos, quibus dicitur titulus, ſecundò ponit regulam, & quinque caſus exceptos. tertiò quærit, & ſoluit.*

m ¶*Intitulatam.*] Not ergo quòd nullus poteſt habere duas

eccleſias

eccleſias intitulatas. Vt hoc melius intelligas, videas primò quid ſit titulus. Titulus quandoque dicitur ſignum, vt 16. q. 6. conſuetudo. Et dicitur titulus omnis cauſa acquirendi dominij, vt titulus pro emptore, pro donato, pro hærede, pro ſuo, pro dote, pro legato, pro derelicto. 1 vnde dicitur quòd in præſcriptionibus eccleſiaſticis bona fides, & iuſtus titulus exiguntur. infra de præſcrip. ſi diligēti. & qui aliquem talem habet titulū, habet cauſam præſcribendi. Item dicitur titulus ipſa eccleſia, vt titulus S. Petri: vnde ſinguli tātum clerici per ſingulos tātum titulos ſunt ponendi, i. eccleſias. 80. diſtin. epiſcopi. vnde in ordinationibus quando vocantur clerici, dicitur, Talis ad titulum 2 talis plebis. Itē titulus dicitur clericatus, vel canonicatus in aliqua eccleſia: vnde dicitur intitulari. i. inclericari, vel canonicari. Et dicitur titulus quilibet ordo eccleſiaſticus, & quælibet dignitas, vel prælatio. vnde dicitur quis intitulari in aliqua eccleſia. i. ordinari, vel præfici. 70. diſtinct. ſanctorum. Eſt ergo regulariter verum, quòd nulli clerico de iure communi licet habere duas eccleſias, vel quo ad titulum clericatus, vel quo ad titulum canonicatus, vel ordinationis, vel prælationis, vel dignitatis, vt 70. diſtinct. ſanctorum. & hic, vbi dicit quòd nullus poteſt habere plures parochiales eccleſias, vel dignitates, cum idem iudicium de huiuſmodi ſit habendum, vt hic dicit, & infra de præben. de multa. & 13. quæſtio. 1. capit. 1. & 80. diſt. epiſcopi. & 7. quæſtio. 1. in apibus. & 21. quæſtio. 1. clericus ab inſtanti. nā habere plures eccleſias, eſt genus negotiationis: vt in prædicto cap. clericus ab inſtanti. quia eis ſeruire nō poteſt. j. de præben. quia in tantum. & j. de cle. non reſi. quia nonnulli. & qui ad vtrunque feſtinat, neutrū bene peragit. 16. q. 1. presbyteros. Item ſicut vxore viuēte, nullus aliam poteſt habere, 3 ſic nec clericus ſecundam eccleſiam poteſt habere. 7. quæſt. 1. ſicut alterius. & ſic accipitur titulus in decr. prædictæ: & in decretis prædictis. Iſta quidem ſunt regulariter vera. Tamen in caſibus 4 poteſt quis habere plures eccleſias. Primò, vbi vna pendet ab altera: vt hic: & infra de æta. & quali. eam te. & j. de præb. extirpandæ. §. 1. Item ſi habet vnam intitulatam, & aliam commendatam: vt hic. & 21. q. 1. qui plures. Item propter paupertatem eccleſiarum. 10. q. 3. vnio. & j. de æta. & quali. eam te. Item olim propter penuriam clericorum. 21. q. 1. capit. 1. in fin. Item per diſpenſatiouem domini Papæ. infra de præben. de multa. & hodie in talibus epiſcopi diſpenſare non poſſunt, vt etiam dicit illa decret. de multa. ſed in illa quam quis habet commendatam, non dicitur prælatus eſſe. Vnde verſus:

*Paupertas, pendens, defectus, gratia, ſeruans:*
*Eccleſias retinere duas dat quodlibet horum.*

Hæc vera ſunt in prælaturis, & dignitatibus. Quid dicemus de alijs clericis, nunquid poſſunt eſſe clerici in pluribus eccleſijs, & ibi habere præbendas? de iure communi poteſt dici quòd in pluribus eccleſijs, intitulari non poſſunt: niſi eſſent tenues in ſubſtantia, vt dictum eſt de prælaturis; ſed per diſpenſationem epiſcoporum bene poſſunt. quia epiſcopi diſpenſatio cum talibus clericis non eſt prohibita, imo tacitè videtur conceſſa per contrariam conſuetudinem, quam ſcit Papa & tolerat: ſic & ipſo facto derogatum eſt illi decret. 70. diſtin. ſanctorum. Sed in diuerſis epiſcopatibus neceſſaria eſt vtriuſque epiſcopi diſpenſatio. Sed hic videtur permitti ꝙ clerici poſſint habere titulum in pluribus eccleſijs: quia non prohibet hic niſi de parochialibus, & ſic per contrarium ſenſum permittit clericis habere plures canonias. Sed credo ꝙ ſi primum beneficium ſit ſufficiens, quòd ſecundum nō poſſit habere, niſi diſpenſatiuè.

a ¶*Perſonatus.* ] id eſt, decanatus, ſuper quo impetrauit indulgentiam, vt ipſum cum prædictis parochialibus eccleſijs retineret. Vel fortè loquitur de archidiaconatu: vt illas retineret cū archidiaconatu. j. de conſan. & affi. quia circa.

1 Pro ſoluto, & pro tranſacto. & de his omnib' ponit Hoſtiē. ſpeciales rubricellas in ſumma ſua de præſcrip. ſuper prima parte rubricæ quę tractat de vſucapio. Ioan. And.

2 Vnde dicebat Abbas ꝙ ſicut titulus deſignat nomen libri, ſic beneficium intitulatū nomen, vel cognomē, vel denominationē clerici. Io. And.

3 Text. eſt in l. Arethuſæ. & ſequen. cum vulga. ff. de ſta. homi.

4 Hi caſus no. 21. q. 1. in ſumma. & Hoſt. ponit hic verſus: Dependens, tenuis, rarus, vel gratia Papæ, Vtilitas vrgēs, vel cōmendatio iuſta: Diuerſos titulos pmittūt iure teneri. Io. And.

haberet. vnde cum idē vtranque illarum intitulatam haberet: ipſas nequiuit canonicè habuiſſe. Item ſuggerens, quòd redditus perſonatus [a] ſui erant tenues, & exiles, ſuppreſſit quòd alios redditus in pluribus eccleſijs noſcitur obtinere. Suppreſſit etiam, quod plures parochiales eccleſias, cum pluribus alijs beneficijs in diuerſis eccleſijs obtineret: cum intentionis noſtræ non fuerit ſecum in tot beneficijs (præſertim habentibus curam animarum) diſpenſare: nec intentionis noſtræ fuerit aliquid ei de nouo concedere, ſed vt per indulgentiam poſſet habita licitè, retinere [b]: & infrà. ¶Tandem cum non reſtaret, niſi proferenda ſententia, idem tam iuri (ſi quod [c] ei competere videbatur) quàm liti ceſſit † ſpontanea volūtate, cuius ceſſionem duximus admittendam.

¶Idem.

¶*Irrita eſt electio, quam collatio non præceſſit, vel quæ facta non eſt à maiori parte capituli, vel quæ non fuit communis.*

CAP. LV.

IN Geneſi legitur: & infrà.

¶*Gloſſ. ſequens notat, & dat ſimile.*

b ¶*Retinere.* ] Not. quòd qui habet plura beneficia, quorum alterum per ſe ſufficeret, non poteſt ſine mortali peccato retinere aliud: ſed diſpenſatio reddit licitum quod erat 5 illicitum; ſicut vides ſimile, conſuetudo facit quod in abſentia licitè poſſit beneficiū percipi. ſupra de conſtit. cum omnes.

c ¶*Si quod.* ] i. quia nō videbatur competere, ideo ceſſit ſpontanea voluntate. ſic infrà de ſimo. per tuas. quaſi malè conſcius ſibi ceſſit.

IN *Geneſi.* ] Sunt duæ partes. Prima ponit tres caſſationis cauſas. Secūda caſſat: ibi, *Nos his.* prima cauſa vſque ibi, *Nec plenè.* Secunda vſq; ibi, *Nec etiam.* & ab inde tertia. Abb. Et aduerte quia totum legitur ſuſpēſiuè vſque ad finem.

CASVS. Vacāte quadam eccleſia cathedrali, cum canonici ſtatuta die ad celebrandam electionem conueniſſent, quidam canonicus G. nomine fuit admiſſus cum proteſtatione. quidam canonicus H. nomine, cum eſſet in regno Franciæ, non fuit ad electionem vocatus, cum de conſuetudine vocari debuit. Præmiſſo ſcrutinio ſecūdum formam concilij generalis, quidam conſenſerūt in G. Quidam verò in alias perſonas ſingulares, ita quòd in ipſo ſcrutinio plures nunciati, & electi fuerunt. publicato ſcrutinio illi qui in eundem G. in ſcrutinio ſingulariter conſenſerunt, eundem G. ſingulariter elegerunt. demum cauſa ſuper iſtis electionib. ad ſedē Apoſt. eſt delata. examinatis iſtis electionibus, Papa ſuper his ita proceſſit. dicit Papa, in concilio generali cauetur vt is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel maior, & ſanior pars cōſenſerit. ſed in G. maior pars totius capituli non cōſenſit, quamuis habuit maiorē partem comparatione minorum, nec fuit plenè collatio facta numeri ad numerum, quia in collatione tractatum non extitit nec diſcuſſum, vtrum prædicti duo G. & H. vocem in electione habuerant, nec fuit collatio zeli ad zelum, nec meriti ad meritum: prætereà electio non fuit communiter celebrata: quia licet in dictum Guli. ſinguli ſingulariter conſenſiſſent; non tamen publicato ſcrutinio debuit ſubſequi ſingularis electio, ſed communis: ne idem repeti videretur, vt tot eſſent electiones, quot eſſent numero electores, quod eſt abſurdum, quia ex ſingularibus conſenſibus electio non apparet vniuerſalis, nec communis, quamuis quilibet ſingularis veritatem exprimat ſuæ partis. & hoc probatur per quoddam ſimile: Ex ſingularibus propoſitionibus, licet ſint veræ, non apparet vniuerſalis propoſitio, niſi per ſignum vniuerſale exprimatur. Præterea prædicti duo non debebant ſic excludi, quia G. erat in poſſeſſione canonicatus, vel quaſi, habendo ſtallum in choro, & locum in capitulo legendo, & cantando, & in tractatu electionum tanquam canonicus ſit vocatus, quamuis fuerit cum proteſtatione admiſſus. Alius verò erat in tali loco, de quo debuit vocari, cum de toto regno Franciæ vocentur abſentes de conſuetudine eccleſiæ Gallicanæ. His igitur plenius examinatis Papa electionem præmiſſam contra formam concilij generalis in pluribus attentatam decreuit irritam, & inanem. Not. quædam ſunt de forma electionis, quæ ſi omittantur, vel aliquid ex iſtis, non valet electio. Primum eſt, quòd maior & ſanior pars totius capituli debet eſſe in electione, aliter non valet electio. Item collatio neceſſaria eſt numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritum. Item communis debet eſſe electio, ſiue vniuerſalis, id eſt, omnes qui in ſcrutinio conſenſerunt, publicato eodem, omnes vna voce debent ipſum eligere, vel vnus de mandato aliorum. Item omnes qui requiſiti fuerunt in ſcrutinio, debent eſſe in collatione. Item abſentes vocandi ſunt in loco, vnde conſueuerunt vocari. ſed iſtud vltimum non eſt de forma: quia ſi abſens poſteà vellet conſentire, non caſſatur electio propter ea, ſed potius confirmatur.

5 Intellige regulariter, & ī his quæ ſunt iuris poſitiui.

† Collige ex hoc optimam practicam cedendi liti &c. ſimil. eſt ī l. poſt quam liti. C. de pac. Bart. in l. q. Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli.

a ¶*Concilio.*] ſ.eod.tit.c.quia propter.
b ¶*Collatione.*] Quæ ſi non fiat, non tenet electio.ſ.eod. Cumana.in fin.
c ¶*Partium comparatione.*] Sic ſ.eod.eccleſia veſtra. & cap. Cumana.
d ¶*Ad zelum.*] Sic patet quòd in electionibus hodie conſideratur zelus, & mèrita electorum conſiderantur, & dignitas eligentium, vt ex omnibus iſtis maior & ſanior pars cenſeatur. ĩ. eod. eccleſia veſtra. & ita non ſemper ſtãdum eſt numerõ: vt infra eo.eccleſia.in fin. & infra de teſti. in noſtra. Illa enim maior pars, & ſanior cenſetur, quæ eſt iuſtior, & maiori ratione nititur, & æquitate.40. diſt. multi. in fin. & ff. de pact. maiorem.

†In concilio Laterānenſi ſub Innocentio.iij.cap.24.

Electio qualiter dicatur fieri à maiori & saniori parte.

e ¶*Communiter.*] In communi enim & publicè debet electio celebrari, & non ſingulariter, vel clandeſtine.ſupra eo. quia propter.in fin. & hic eſt expreſſum qualiter fieri debeat.
f ¶*Repeti.*] Sic videtur idem repeti, quia in ſcrutinio publicato qlibet per ſe conſentit ſingulariter, & ſolus: ſi poſtea publicato ſcrutinio quilibet per ſe eligeret, vel ſi quilibet p ſe ſeparatim eligeret, idem repeti videretur. quod eſſe non debet, vt ſequitur, vel tot eſſent electiones, &c.

¶ *Gloſſa ſequens inducit duo ſimilia de teſtibus ſingularibus, & de actione communi pluribus. Signat contrarium de l.per fundum.cum ſimilib.& de decre.bonæ.*

†Vide l. q habebat. ff. de lega.3. & l. ſi pluribus. & ibi Bar. ff. de lega.1.

g ¶*Nec ex ſingularibus.*] Conſenſu eligentium, omnes ſimul ad inuicem conuenire debent, & ſimul exprimi per vnũ, vel plures, 1 ſimul omnes. ſupra eod. quia propter. & ſupra eod.bonæ memoriæ. vbi nõ creditur teſtibus qui ſunt in ſuis teſtimonijs ſingulares. & capit.cum dilectus.& infra de accu. cum dilecti. Nec voces eorum tanquam plurium admittuntur, quos diuerſitas temporum ſimul interfuiſſe prohibuit.3. quæſtio.9.nihilominus.ſimul enim teſtes in vnum concordare debẽt, ſicut etiam electores in vnum: cum ius eligendi commune ſit omnibus, per ſingulos diuidi non debet: ſicut cum vna actio communis eſt omnibus & pluribus, non debet diuidi per ſingulos, ſed tota ſimul in iudicium venit, vel venire debet.ff.de iuriſd.omn.iudi. ſi idem.§. ſi vna actio.& argu. ad hoc.ff.de ſer.ruſtic.prædio. ſi vnus ex ſocijs. Argum. contra.ff.de ſer.ruſtic.præd.per fundum.vbi ius commune eundi per fundum communem pluribus, poteſt mihi ſeparatim cõcedi: & cum omnes ceſſerint, ius habeo eundi: vt ff.com. prædi.receptum.& l.ſi quis duas.§. item ſi duo. & ff. de aqua plu. arcen. ſi autem. 2 & diuerſis temporibus poſſunt aliqui conſentire electioni.ſ. de poſtul.bonæ.in fi. & ſ.eo.c.quod ſicut.

1 Imo per vnum tantum, & per verba ſingularis numeri. infra eo.cum ab vno. de re iud.c.pen. libr.6.Ioã. And.

2 Si plures ſunt de mini illius loci, per quẽ aqua ducitur: voluntas omniũ requiritur: vltimam tamen prætor tuetur. Io.And.

¶*Gloſſ.ſeq.reci.per ob.& ſolutionem, & remiſſionem.*
h ¶*Nec præmiſſi duo.*] de quibus nihil diſcuſſum fuit. Et ita nec Papa debuit aliquid dicere de eis, cum de qua re cognouit iudex, de ea tantum debeat iudicare. infra de cauſa poſſeſ. cum ſuper.& ff.de iud. de qua re.Sed ipſe hoc ſupplet ex officio ſuo. Quando iudex ſupplere debeat, dictũ eſt ſ. de poſtu. bonæ. & hoc præcipuè debet inquirere an forma ſit ſeruata, & an perſona ſit digna, etiam ſi nihil dicatur. De hoc dixi ſ. eo.cum nobis.& cap.venerabilem.

¶Cum in concilio [a] † caueatur, vt is collatione [b] habita eligatur, in quem omnes, vel maior, & ſanior pars capituli conſentit: & in G. maior pars totius capituli non conſenſerit: quamquam maiorem partem habuit partium [c] comparatione minorum: ¶Nec plenè numeri ad numerum: quia vtrũ G.& H.de quibus aduerſarij referunt quæſtionem, in electione vocem habuerint, tractatum non extitit, nec diſcuſſum: nec zeli ad zelũ [d], nec meriti ad meritum collatio facta fuerit: ¶Nec etiam electio communiter [e] celebrata, quoniam licet in eundem G. ſingulariter ſinguli cõſenſiſſent, non tamẽ debuit ſubſequi ſingularis electio, ſed cõmunis, ne vel idẽ repeti [f] videretur, vel ex hoc ſequeretur abſurditas, vt tot eſſent electiones, quot eſſent numero eligẽtes. Nec ex ſingularibus [g], vel particularibus conſenſibus appareret vniuerſalis electio, vel cõmunis, licet quilibet ſingularis veritatem exprimat ſuæ partis: quemadmodum ex ſingularibus propoſitionibus (licet veris) vniuerſalis propoſitio non apparet †, niſi per ſignum vniuerſale forſitan exprimatur. Nec præmiſſi duo [h] canonici poterãt ſic excludi, cũ primus [i] exiſteret in canonicat⁹ poſſeſſione [k], vel quaſi, † habẽdo ſtallum in choro, locum in capitulo, legendo, & cantando vt canonicus, & ad tractatus, ac electiones dignitatum, & perſonatuũ, quæ occurrerunt pro tempore faciẽdę, tanquam canonicus ſit vocatus: quanquam hac vice fuerit cum proteſtatione admiſſus: ſecundus verò eſſet in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocãdus: cum de toto regno Franciæ vocentur abſentes de conſuetudine [l] eccleſię Gallicanæ. ¶Nos his plenius intellectis, de cõſilio fratrum noſtrorum præmiſſam electionem, vtpote contra formam [m] concilij attentatam, decernimus irritam [n], & inanem.

¶Idem Capitulo Maſſano.

¶*Non valet electio Pontificis per laicos, & canonicos facta, etiam ſi hoc habeat conſuetudo.h.d. & quotidie ſolet allegari.*

CAP. LVI.

Maſſana † eccleſia † paſtore vacante: & infrà. ¶Edicto perpetuo prohibemus, ne per laicos [o] cũ canonicis, Põtificis electio pręſumatur. Quæ † ſi fortè præſumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem, non obſtante cõtraria conſuetudine, quæ dici debet potius corruptela quàm conſuetudo.

i ¶*Primus.*] ſ. Guil.
¶*Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit.*
k ¶*Poſſeſſione vel quaſi.*] vnde ab electione excludi non debuit, ſed vocari.ĩ.de cauſa poſſeſ.cum eccleſia.& poteſt eligere, & valet talis electio etiam ſi ius in veritate non haberet: dũmodo poſſideat qetè, quia credat habere ius, vt ſupra eod. querelam. & infra de cau.poſſeſ. cum olim. & infra de iure pat. conſultationibus. Si tamen ab initio antequam fiat electio, negatum fuerit illos habere ius ĩ electione, & admittantnr ſub proteſtatione vt vox eorum valeat, ſi de iure debeat valere, nec valebit vox eorum, niſi conſtiterit eos ius habere: vnde talis poſſeſſio nõ prodeſt.ſ.eo. Cumana. vnde contradicit ei qd hic dicit. Non eſt contra, quia nõ fuit hic diſcuſſum an dẽat intereſſe vel non. & ita remanſit adhuc in ſua quaſi poſſeſſione.& ita proteſtatio hic non fuit neceſſaria ratione præmiſſa. Præterea aliud eſt hic, quia ius commune pro ſe habebat, quia canonicus erat: ille verò non. Bernar.

†Vide ter. in l. certũ. C. de rei vendi.

¶ *Gloſſa ſequens argu. & opin.ponit, quam reprobat.*
l ¶*De conſuetudine.*] Sic videtur quòd in talibus potius ſtandum ſit conſuetudini quàm alicui iuri. Quidam dicunt quòd omnes de prouincia vocãdi ſunt, & ſoli ad electionem. argumen. illius decre. ſupra eod. coram. quia communis debet eſſe electio, vt ibi no.de hoc verius credo vt conſuetudini ſtetur, vt ibi dixi.

† Aliàs, Meſſana.
† Vide concil. Bracarenſe.c.1. & Burchardum lib.1. decr.c.10.
† Quòd ſi

m ¶*Formam.*] Argu. ꝙ forma mandati exacta diligentia eſt obſeruanda.ſ.de reſcri.cum dilecta.ĩ.de offic.dele.venerabilis.& qui contra facit, nihil feciſſe putatur, vt ibi.& ſ.eo.quia propter.& c.Cumana. Per hoc & per illud quod dicitur in c. illo, Cumana.& cap.cum in veteri. & ĩ. de offi.deleg.c.venerabilis.patet qualiter illa conſtitutio, Quia propter, ſit intelligenda.& per hoc quod habebis ĩ.eo. eccleſia.
n ¶*Irritam.*] ſic intellige ſ.eo.eccleſia veſtra. Ber.
Maſſana eccleſia.] Hæc decr.tria facit.Primò prohibet. Secundò decretum ponit.Tertiò damnat contrariam conſuetudinem. ſecunda: ibi. *Quæ ſi.* tertia: ibi, *Non obſtante.* Abbas Siculus.
CASVS. In eccleſia Maſſana conſuetudo inoleuit, quòd eadem eccleſia vacante, quidam laici cum canonicis eiuſdem eccleſiæ admittebantur ad electionem paſtoris: ſignificatum fuit hoc domino Papæ.ipſe attendens talem conſuetudinem eſſe contra canonicas ſanctiones, edicto perpetuo prohibet, ne per laicos cum canonicis fiat electio pontificalis: & ſi forte facta fuerit, nullam obtineat firmitatem, non obſtante cõtraria conſuetudine, quæ dici debet potius corruptela quàm conſuetudo. Not.quòd laici ad electionẽ non debent aliquo modo admitti.
¶*Gloſſ.ſeq.fortificat tex.ſecundò argu.ad pro. vtile vitiari per inutile.alle.5.iura ad hanc partem, & 5.ad contrarium.*
o ¶*Per laicos.*] quia ius eligendi in collegiata eccleſia non cadit in laicum.ſupra eod.ſacroſancta.huiuſmodi enim merè ſpiritualia à laicis poſſideri non poſſunt. 16. quæſtio. 7. capit.1.& ĩ.de præſcrip.cauſam quę.cum de eccleſiaſticis dignitatibus

Laicis non datur eligendi poteſtas.

tatibus nulla ſit eis attributa diſponendi facultas. 16. quæſtio.7.laicis.quos obſequendi manet neceſſitas,non auctoritas imperandi, vt ea.cauſa & quæſtio.cap.non placuit. & 69. diſtinctio.bene quidem.quod ſi attentare voluerit,tamquam ſacrilegus iudicetur,vt ea.cauſa.& ea. quæſtio. ſi quis principum. & per laicos nullus eccleſiam teneat. vt ead.quæſtio.per laicos. & talis electio nulla eſt, ſupra eodem,quiſquis.imo ſunt excommunicandi, vt ead.quæſtio. ſi quis deinceps.& duobus capit.ſeq. Item hic habes quòd vtile vitiatur per inutile. ſic infra de offic. deleg. cum ſuper abbatia. ff. de arbi. Pædius. & 9.diſtin. ſi ad ſcripturas. & 3. quæſtio. 9. pura & ſimplex.8.quæſtio.1. ſciendum. argumen.contra. ſupra eod. illa. & infra de cleri. excommu. mi. ſi celebrat. & infra de præben.dilectus. & 12. quæſtio. 2. ſi quos. & 22.quæſtio.4.inter cætera.

†Vid l. omnes iudices. cũ no. C. de decu.libr.10. in glo.1. & in auth. vt nulli iudi. §. 1.in glo. magna.colla.9.

*¶Gloſſa ſequens exprimit quare non valeat conſuetudo.*

a ¶*Conſuetudine.* ] cũ talis conſuetudo ſit cõtra eccleſiaſticam libertatem ſupra eod. ſacroſancta.& capit. cum terra.& ſupra eo.quiſquis. & infra de re iudi. cum cauſa. & nulla temporis lõginquitate defenditur,ſupra de conſuet. cum inter. & cap. cum venerabilis.& cap.ad audientiam.& ſ.eod.cauſam quæ.& 1. quæſt.3. ſi quis præbendas.& quia non eſt rationabilis,non poteſt præſcribi. ſ.de conſuc.cap. vltimo.

ij ¶Eccleſia veſtra. ] Non ſufficit ad validitatem electionis quòd ſit facta a maiori parte capituli, ſed requiritur ꝙ illa pars ſit ſanior. hoc dicit. Et eſt caſus notabil. & ſemper menti tenendus. Diuiditur. Nam primò ponitur duplex electio. ſecundò allegatio pro vno electorum. ibi, *Tandem.* Tertiò pro alio: ibi, *Pars verò*. Quartò diffinitio: ibi, *Nos ergo.* Abb.

CASVS. Vacante eccleſia Cathalañ.canonici conuenientes in vnum, terminum ſtatuerunt ad electionem celebrandam abſente G. concanonico ſuo, qui noluit intereſſe cum eis.adueniente termino G. prædicto abſente, & eo non vocato præmiſſo ſcrutinio ſecundum formam concilij. 14. ex canonicis elegerunt B. magiſtrum Cardinalem canonicum ſuum.17.elegerunt R.canonicum Remeñ. poſtmodum verò ſuperuenit dictus G. & electioni dicti R. conſenſit. pro iſtis duabus electionib. procuratores vtriuſque partis ad ſedem apoſto.acceſſerunt.ex parte dicti R.pro electione ipſius allegabatur quòd cum in quatuor excederent,aliam G.præfato computato, maior & ſanior pars reputari debet. & vbi eſt maior numerus, ibi maior zelus reputatur: allegabatur etiam quòd dictus G. fuerat ab eis contemptus, & quòd poſtea conſenſerat prædictus G.in prædictum R.Ex aduerſo reſpondebatur quòd dictus R. in ætate patiebatur defectum, nec erat ſufficientis ſcientiæ ad eccleſiam ſupradictam: ſuus autem electus erat eminentis ſcientiæ,ætatis maturæ,& electores ipſius præcellebant alios meritis & auctoritate:& ideo meliorem zelum eos conſtabat habere. Præterea ex parte G. dicebatur quòd conſenſus prædicti G. (quem pars R. dicebat eſſe contemptum, aſſerente parte G. potius ab eo capitulum contemptum fuiſſe) cum non fuerit præſtitus in ſcrutinio, & licet poſt electionem acceſſerit, nihil adijcere poterat.allegabatur etiam ex parte R.quòd pars G.peccauerat contra formam cõcilij generalis, quo cauetur quòd omnibus præſentibus,&c. Sed G. non fuit præſens: ergo, & cap.Sed contra hoc dicebat pars G. ꝙ concilium,quod dicit

mitatem: Non obſtante contraria conſuetudine [a], quę dici debet potius corruptela †.

¶Idem capitulo Cathalañ.

*¶Non ſufficit ad confirmationẽ electionis quòd ſit facta à maiori parte capituli,niſi etiã illa pars ſit ſanior.*

CAP. LVII.

ij Eccleſia veſtra deſtituta paſtore, conuenietes in vnum (abſente G.qui tũc noluit intereſſe [b]) ad celebrandam electionem terminũ ſtatuiſtis. Veniente verò termino, & dicto G. (cum abſens exiſteret) nõ vocato [c]: præmiſſo iuxta formam concilij † generalis ſcrutinio, quatuordecim magiſtrum G. presbyterum Cardinalem concanonicum † veſtrum, & ſeptemdecim R. Remeñ. canonicũ elegerunt, præfato G. poſtmodũ electioni eiuſdem R. ſuũ præbente conſenſum. ¶Tandem procuratoribus vtriuſque partis in noſtra præſentia conſtitutis,allegabatur pro electione dicti R.quòd cum in iiij.excederet,aliam,computato G. prædicto, maiorem capituli partẽ habebat, & per hoc debebat pars ſua ſanior reputari: cũ vbi maior numerus eſt, zelus melior præſumatur †. Pars verò altera electionẽ eãdem multipliciter impugnabat,proponens prænominatũ R.in ætate [d] pati defectũ: nec eſſe ſufficientis [e] ſcietiæ ad eccleſiam ſupradictam:cum ætatis maturæ,& eminentis ſcientiæ præfatus Cardinalis exiſtat, & cum electores Cardinalis alios meritis, & auctoritate præcellerent, habito præſertim reſpectu ad perſonam electam, meliorẽ zelum eos habuiſſe conſtabat. Dicebatur [f] præterea, quòd cõſenſus dicti G. (quem pars eiuſdem R.confitebatur fuiſſe contemptum, aſſerente parte reliqua capitulum potius contemptum ab ipſo fuiſſe) cum non fuerit conſenſus præſtitus in ſcrutinio, ſed poſt electionem acceſſerit,adijcerę [g]

† Concilij Lateranẽ. ſub Innocentio iij. cap.24.

† In Antiquis:canonicum, inuenio.

electionem non valere, quando contra formam peccatur, non debet referri ad contemptum, nec ad alia quæ non ſunt de forma:vnde quod dicitur in concilio, quòd electio aliter facta non valeat,ea tantum reſpicit quæ contra formam concilij attentantur, & non alia, quæ ibi continentur: quale eſt illud quòd pręſentibus omnibus qui volunt, debent,& poſſunt commode intereſſe, electio ſit facienda. ne alia iura quæ ſuper hoc ſtatuta ſunt, vnico verbo tollantur. nec enim eſt credendum, quod dominus Papa qui iura tuetur, illud quod eſt aliàs excogitatum multis vigilijs & inuentum, vnico verbo ſubuertere voluiſſet. Papa auditis hinc & inde propoſitis, cum ex concil. Lateraneñ. (infra de his quæ fiunt à maiori par. ca.) capitulo 1.in ordinationibus eccleſiarum maior & ſanior pars capituli exigatur, & in generali concilio caueatur, vt is in quem maior & ſanior pars capituli cõſenſerit, eligatur: electionem dicti R. quòd maior pars capituli nõ cõſenſerit in eundem, caſſauit, & electionem G. Cardinalis confirmauit.Nota quòd non ſemper ſtatur maiori numero: niſi numerus maior ſit ſanior. Item auctoritas præfertur numero.

† Vide tex. in l. ita ſtipulatus. §. credẽdum eſt. ff. de verbo.obl.

b ¶*Intereſſe.*] ſi noluit intereſſe: ſic videtur iuri ſuo renunciaſſe,vnde ſine ipſo alij procedere potuerunt.ſupra eo.quòd ſicut.& de offic.deleg.prudentiam.§.adijcimus.ſ.eo. quia propter. & ſ. eod. cum nobis.nec ipſius abſentia electionem habuit retardare.C.de decur.nominationum. Vel dic,ſi noluit intereſſe ad terminum ſtatuendum, in quo debeat electio fieri, non renunciauit propter hoc quo minus vellet intereſſe electioni.

Qui noluit ĩtereſſe electioni, an iuri ſuo renunciaſſe credatur.

*¶Gloſſa ſequens quærit, & dupliciter ſoluit.*

c ¶*Vocato.*] Sed nunquid debuit iterum vocari? Nõ credo: quia dicendo ſe nolle intereſſe,per conſequens dixit quòd vlterius non vocaretur. ſic de offi. deleg.c.cum ſuper. 1 & aliquo negato,omnia negantur,quæ ſequuntur ex illo.ſupra de conſtitu.nam concupiſcentiam.& qui ſcit, certiorari non debuit.ff.de act.emp.& vend.l.1.in fin.ſupra eo.cap. cum inter. & ſcienti prætor non ſubuenit,ſed ignorãti.ff. quòd cum fal. l.2.in fin.ipſe enim decipit. ſcienti enim & volenti nõ fit iniuria, ſiue dolus. C. de tranſac.l. cum donationis. Vel dic ꝙ debebat vocari vt ad terminum ſtatutum veniret ad electionem celebrandam:& quia non fuit vocatus, contemptus videtur.vnde caſſari debebant electiones,niſi poſteà conſenſiſſet, ſi proſecutus fuiſſet contemptum.ſupra eodem,quòd ſicut. quia licet tunc noluerit intereſſe, non tamen renunciauit propter hoc quo minus vellet intereſſe, vt dicitur in fine primæ notulæ.

1 Ad hoc ĩfra de do. & cõtu.eũ qui.li.6. & vide quod ibi dicã ſuper glo.videbat. & infra de ꝓcur. auditis. in glo. maximè. Io.And.

d ¶*In ætate.*] Si hoc eſſet verum, electio nulla fuiſſet.ſ.eod. cap.cum in cunctis.

e ¶*Sufficientis.* ] & ex hoc electio redditur nulla. vnde electio alterius partis, etiam longe minoris, valet: vt ſupra eodem,congregato. & capitulo, cum in cunctis. aliàs ſi eſſet ſufficientis ſcientiæ, licet non eminentis, toleraretur. ſupra eodem capitulo, cum nobis. de hoc dicitur ſupra eod.cap.congregato.

f ¶*Dicebatur.*] à parte electorum Cardinalis.

*¶Glo.ſequens quærit,arg.negatiuè & affirmatiuè, & ſoluit negatiuè,iterum quærit,& ſoluit.*

g ¶*Adijcere.* ] Iſte dixit ſe nolle intereſſe, vt dictum eſt in princip. nunquid conſenſus iſtius poſt electionem præſtitus

computandus eſt, dato quòd pars ſua eſſet æqualis alteri dignitate, & electus ſit idoneus? Videtur quòd non: quia ſemel renunciauit iuri ſuo, ergo vlterius ad id redire non poteſt. Eſau 1 enim primatus ſuos poſtmodum recipere non potuit, quia ſemel ceſſit: vt 7. quæſtio. 1. quam periculoſum. & remittentibus actiones ſuas nõ eſt amplius dãdus regreſſus ad eas. ff. de ædil. edic. l. quæritur. §. venditor. & 23. quæſtio. 4. ſi illic. & dicit lex, qui ſemel noluit petere bonorum poſſeſſionẽ, perdit ius eius. vbi enim noluit, cœpit ius eius pertinere ad alios. ff. de ſuc. edi. l. 1. §. tutor. & quando ſemel potuit, noluit: & quando voluit adimplere, non potuit. infrà. de offic. deleg. c. cum ſuper. & præcipuè cum res iam non eſſet integra. ſuprà eod. in cauſis. & ſic ad ius ſuũ amplius redire non poteſt: ex quo remiſit ius ſuum alijs, non poteſt vlterius ſe intromittere: ſicut iudex qui refert cauſam ad ſuperiores. infrà de offi. deleg. c. licet. etſi tãtum dicat ſe velle referre, non poteſt ſe vlterius intromittere. j. de appella. c. intimaſti. Sed contra videtur ꝙ adhuc valeat eius conſenſus: quia licitum eſt ei pœnitere. arg. 2. quæſt. 6. c. ei qui. §. ſi quis libellos. ne iuſtæ pœnitudinis humanitas auferatur. & iudex poteſt mutare ſuam interlocutoriam non obſtante appellatione. j. de appel. cum ceſſante. & ff. de re iud. l. quod iuſſit. & magnæ ſapientiæ eſt hominem reuocare quod malè locutus eſt. 22. q. 4. magnæ. Non credo ꝙ vox ſua ſit computanda, cũ non fuerit in ſcrutinio, ex quo dixit ſe nolle intereſſe, & ſe abſentauit quouſque electio fuit celebrata, licet vocari debuerit, vt dicitur in fin. ſecundæ notulæ. & quia conſenſit electioni R. non poteſt proſequi contemptum. Si verò ante electionem factam & ſcrutinium reuerſus fuiſſet, bene admitteretur, quia res integra eſt. ſimile ff. de mino. l. Scæuola. Si verò facto ſcrutinio, & ante electionem reuertatur, iterum debet fieri ſcrutinium ſi vellet contradicere, & proſequi contemptum, ſi erat in loco vnde vocari debebat: aliàs non. Item quid ſi aliquis erat abſens in loco, de quo non debebat vocari, & tandem poſt factam electionem ſiue ſcrutinium, quaſi caſu ſuperuenit, nunquid ſi conſentiat alteri electioni, valebit conſenſus talis, vt per talem conſenſum præualeat electio? Non credo quòd talis conſenſus debeat computari, quia nec electionem poſſet impugnare, eo quòd non fuit vocatus tempore electionis faciendæ; publicato ſcrutinio, dico ſpectandum quis habuerit maiorem partem: ſicut conſideratur an fuerit tunc electus idoneus. ſupra eod. capit. dudum. aliàs poſſet contingere, vt qui tẽpore electionis haberet ius, poſteà perderet illud per alios ſuperuenientes qui vocandi non erant, & hoc per conſtitutionem, quia propter.

1 Hæc hiſtoria de Eſau altiorem habet cõtemplationem, vt docent Theologi explicantes c. 25. in Geneſi.

Verbũ malum reuocare, ſapiẽtis eſt.

a ¶ *Valebat.* ] Et ſi etiam verè contempus fuiſſet, electionem impugnare non poſſet tamquam contemptus, ex quo conſenſit electioni: & numerum eligentium non auget.

b ¶ *Denique.* ] Allegatio pro magiſtro.

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per quæſt. an vocatio abſentium ſit de ſubſtantia.*

c ¶ *Sicut eſt iſtud.* ] Non credo quòd iſtud ſit de forma electionis, vt ſi aliqui non vocentur qui vocandi ſunt, nec propter hoc caſſabitur electio: dummodo ipſi poſteà conſentiant, ſupra eodem capitulo, quod ſicut. & ſupra de poſtu. capitu. bonæ. in fine. Quæ ſunt illa quæ ſunt de ſubſtantia, dicitur ſuprà eodem capitulo, quia propter. quæ non ſunt de ſubſtantia, collige ſuprà eod. capit. Cumana. in fin. & capit. in Geneſi.

d ¶ *Vigilijs.* ] Quia noctes ducit inſomnes, vt ſubiecti quietè viuant, in Auth. vt iud. ſine quo. ſuffra. in prin. colla. 2. & dicit Imperator, Voluntarios labores appetimus, vt quietem alijs præparemus. in Authen. vt diuinæ iuſſio. ſubſcri. ha. glo. quæſto. in princi. colla. 8. & infrà. de reſtitu. ſpolia. capitu. frequens. [lib. 6.]

nĩl valebat [a]: & infrà. Denique [b] ſtatutum generalis concilij, quod electionem decernit inualidam, cũ contra eiuſdem concilij formam in electione peccatur, nõ debet ad contemptum, & ad alia, quæ non ſunt de forma referri. vnde quod ibi dicitur, quòd aliter electio celebrata non valeat, ea reſpicit tantum, quæ attentantur contra formam concilij memorati: nõ autem alia, quæ ponuntur ibidem, ſicut eſt iſtud [c], quòd præſentibus omnibus qui debent, volunt, & poſſunt commodè intereſſe, haberi debeat in electione proceſſus, ne cætera quæ ſuper hoc alibi ſtatuta noſcuntur, vno verbo videantur euerti. Neque enim credendum eſt Romanum Pontificẽ (qui iura tuetur) quod aliàs excogitatum eſt multis vigilijs [d], & inuentum †, vno verbo [e] ſubuertere voluiſſe.

¶ Nos ergo quę hinc inde fuere propoſita plenius intellectis (cum ex Lateranẽ. [f] concilio, in ordinationibus eccleſiarum maior, & ſanior pars capituli exigatur, & ſtatutum generalis concilij contineat inter cætera, vt is eligatur, in quem omnes, vel maior, & ſanior pars conſentit) electionẽ dicti R. non perſonæ, ſed potius electionis vitio, (cum maior & ſanior pars non conſenſerit [g] in eundem) de fratrum noſtrorum conſilio duximus ſententialiter irritandam.

† Vide tex. in §. quorum. Inſti. in proœmio. & in Auth. ut iudi. ſi. quo. ſuffr.

¶ Idem.

¶ *Publicato ſcrutinio non poſſunt electores variare, ſed compelli debẽt ad collationem & electionem.*

## CAP. LVIII.

PVblicato ſcrutinio [h], variare [i] nequeũt electores: Cũ

e ¶ *Verbo.* ] C. de inof. teſtamen. l. ſi quando. arg. ſ. de reſcrip. c. cauſam, quæ inter P.

f ¶ *Ex Lateranenſi concilio.* ] j. de his quæ fi. à maiori parte cap. cũ in cunctis.

¶ *Glo. ſeq. tria proſequitur, quæ in electionibus attenduntur. demum format vnam principalem, & duas uel quatuor incidentes quæſtiones, & illas ſoluit.*

g ¶ *Non conſenſerit.* ] Ex hac decreta. patet, quòd non ſemper ſtandum eſt numero in electionibus. Et ideo not. ꝙ plura conſideranda ſunt in electione, auctoritas, zelus, & numerus. Auctoritas conſideratur in dignitatibus, & meritis vitæ. Zelus conſiſtit in animo: vt ſine carnali amore eligant, ſed ſecũdum meritum vitæ perſonæ ſunt eligendæ. 8. quæſtio. 1. ſi ergo. & j. vt eccleſia. benef. c. vt noſtrum. De numero patet. Dicas quòd ſecundum iſta tria debet fieri collatio zeli ad zelum, meriti ad meritũ, numeri ad numerum, habito reſpectu ad dignitatem: vt hic, & ſ. eod. in Geneſi. Si enim ex vna parte ſit dignitas, & zelus melior tam reſpectu eligentium quàm electi, & ex alia parte maior numerus, præualebit dignitas cum zelo ipſi numero, vt hic habes. arg. j. de teſti. cap. in præſentia. quia hic erat maior numerus, ab vna parte: nec tamen ſtatur numero: & hoc intelligo dummodo numerus non excedat multum; aliàs ſtaretur numero, dum tamen electus eſſet ſufficiẽs. ſ. eo. c. dudũ. 1. & j. de appella. conſtitutus. 2 ſed hic maior & ſanior pars cenſetur: licet numerus ſit maior ex alia parte. nam illa pars dicitur maior & ſanior, quæ maiori zelo, & maiori pietate mouetur. 40. diſt. multi. in fi. & 9. diſt. ſana quippe. & arg. 8. q. 1. ſi ergo. & ff. de pac. l. maiorem. Si verò ex vtraque parte merітum par ſit, ſtandum eſt numero, licet ex alia parte ſit auctoritas. argu. C. qui bo. ce. poſ. l. vlti. §. 2. & ſic zelus & numerus præferuntur auctoritati in hoc caſu. Sed quid ſi eſſet par zelus in meritis eligentis, numerus & auctoritas hinc inde? Recurrendum eſt tunc ad meritum electi. 63. diſt. ſi forte. & cap. vlt. vbi de hoc. Sed ſi omnia ſint hinc inde æqualia, neutra electio valebit de iure, qa neutra facta eſt à maiori parte cap. ſ. eod. c. Cumana. & c. eccleſia veſtra. & c. in Geneſi. & ſic vtraq; eſt caſſanda. In caſu iſto non crederem illos priuandos, quia non videntur facere contra formam ita directè, vnde iterum eligant. arg. 79. diſt. ſi duo. Si iterum taliter eligant: tunc priuentur iure eligendi: ſuperior 3 tamen poteſt facere gratiam cui vult. arg. j. de paro. c. 2. & ff. ad Syl. l. ſi quis in graui. §. ſi cũ omnes. & ff. de religio. & ſumpti. funerum. l. vlt. in princ. & ſ. eod. cap. venerabilem.

2 Concor. tex. in l. qđ maior. ff. ad munic. & l. nominationum. C. de decurio. lib. 10.

3 Papa ſcilicet: quia non poſſet hoc inferior, cõtra formã concilij. ſupra eo. qa propter. quod intellige ꝑ viam cõfirmationis, ſed per uiã ꝓuiſionis ſi ad eum deuoluta eſſet, bene poſſet alterum præficere, ſupra eod. bonæ. in fin. & ſi alter canoniſta, alter Theolog⁹, quem præferat, dicã de conſan. & affi. c. 1. ſuper uer. diſcretos. Ioã. And.

PVblicato ſcrutinio. ] Breue eſt. Primò ponit dictum. ſecundò rationem, vel potius aliud dictum. ibi, *Cum ſit.* tertiò aliud dictum: ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. Vacante aliqua eccleſia, canonici procedunt ad electionem per formam ſcrutinij: in ipſo ſcrutinio quilibet conſentit ſecũdum ꝙ ſibi placet, publicato ſcrutinio ipſi volunt variare & eligere alium: quærebatur vtrum poſſint? Reſpondetur quòd non, cum fieri debeat collatio, & electio ſit facienda: & ſi hoc facere noluerint, per ſuperiorem compellantur. Nota ex iſto capitulo ex quo quis ſemel conſenſerit, ſuum propoſitum variare non poteſt.

h ¶ *Scrutinio.* ] Quid ſit ſcrutiniũ, habes ſ. eod. quia propter.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit. finis iterum obijcit, & ſoluit.*

i ¶ *Variare.* ] Sed quare non poſſunt variare, cum tamen

nondum

nondum ſit electus, imo neceſſaria eſt ſubſequenter electio, aliàs non valeret electio, ſupra eod. capit. in Geneſi. & capit. eccleſia veſtra. & ita videtur quòd poſſunt variare, cum non videatur adhuc ius acquiſitum? Ideo non poſſunt variare quia iam res non eſt integra. ſupra eod. capit. in cauſis, & cap. eccleſia veſtra. & nemo poteſt mutare conſiliũ in alterius præiudiciũ. ff. de regul. iur. l. nemo. & talis mutatio poſſet eſſe damnoſa eccleſiæ, quia ſic protraheretur electio, & mora eſt periculoſa. ſupra eod. capit. cum inter vniuerſas. & infra vt lit. nõ conteſt. capit. quoniam frequẽter. §. porro. & ſic per huiuſmodi publicationem electio iam initiata quodammodo videtur, ſicut per citationẽ negotium eſt quaſi cœptum. infra de offic. dele. cap. gratum. & infra de fo. compe. capit. propoſuiſti. Et eſt ſimile, ſi quis mihi ceſſerit ſeruitutem, ipſe quidem poſtea mutare non poteſt, licet ex toto mihi ius non ſit acquiſitum: niſi cum omnes ceſſerint. ff. de ſer. ruſtic. prædio. l. per fundum. & ita hic: licet per talem conſenſum & publicationem non ſit ius acquiſitũ plenum, variare non poſſunt, imo per ſuperiorem eligere compelluntur: vt hic dicit. Sed contra infra de transla. capit. licet. ibi dicitur, quòd in electione initiatur ſpirituale matrimonium, & per hoc videtur quòd antea poſſit mutari voluntas; ſed ibi verè initiatur in electione: ſed hic pro tanto videt̃ initiari, quia variare nequeũt electores ratione prædicta.

Publicato ſcrutinio cur variare nequeant electores.

ſit faciẽda collatio, & electio celebranda. ¶Ad quod per ſuperiorem, ſi oportuerit, compellantur [a].

¶Idem.

*¶Caßata electione propter ſimoniam, etiam ſine culpa electi, non diſpenſat epiſcopus ea vice cum caßato: ſecus ſi electus liberè reſignauit. hoc dicit ſecundum intellectum glo. 2. in fine.*

CAPIT. LIX.

SI alicuius electionem propter ſimoniam, eo ignorante, ac ratum [b] non habente cõmiſſam, contigerit reprobari: cum eo, ſuper prælatione, ad quam taliter fuerat electus, illa vice [c] non poteſt epiſcopus diſpenſare: ¶Quamuis circa eum, qui ignoranter recipit ſimplex beneficium per ſimoniacam prauitatem, poſt liberam reſignationem epiſcopi diſpenſatio toleretur †.

† Vide l. nihil. §. ſicut filius. ff. de inof. teſta.

¶Idem.

*¶Electoribus impeditis, currit tempus ſi poſſunt impedimentum tollere.*

*¶Gloßa ſequens primò fortificat textum. ſecunda pars recitetur per quæſtionem. finis per contrarium, & ſolutionem.*

a ¶*Compellantur.* ] Quia ex quo quaſi cœptum negotium eſt, per conſenſum præſtitum in ſcrutinio, neceſſe eſt conſummare. & eſt ſimile: qui enim mãdatũ ſuſcepit, neceſſe hẽt cõſummare. ff. commo. l. in cõmodato. §. ſicut. & ff. manda. l. ſi quis alicui. §. qui mandatum. adiuuari enim beneficijs, non decipi nos oportet. vt in d. l. in commodato. §. ſicut. in fi. & ĩ. de commo. c. vnico. & quod ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt. 32. q. 5. horrendus. ĩ. de deſponſa. impub. c. de illis. ff. de neg. geſt. l. Pomponius. & quæ ſimpliciter promittũtur, ſine conditione ſoluantur. 32. q. vlt. c. vlt. & quę non cœpit, deliberet: quæ ingreſſa eſt, perſeueret. 27. queſtio. 1. nuptiarum. ideoque meritò ſunt compellendi perficere quod cœperunt. Idem credo in poſtulatione, vt poſtquam fuerit publicatum ſcrutinium, ab ea recedere non poſſunt: imo tenentur illam porrigere ſuperiori: licet per poſtulationem ius non ſit poſtulato acquiſitum, ratione prædicta, & de hoc dictum eſt ſuprà. de poſtula. capit. vlti. & penulti. & in hoc caſu valet electio, licet non fiat incontinenti: quia fraus & dolus eorum non debet obeſſe nominato, 1 & ita non contradicunt ſuprà eod. capitu. quia propter. & cap. cum poſt petitam.

Publicato ſcrutinio, cur electores cõpelli poſſint ad electionẽ, & collationem.

1 Concor. text. in l. ſi in fraudẽ. C. de leg. & in l. 1. & l. ex dolo. ff. de dolo.

SI *alicuius.* ] Inhærendo verbis literæ ſumma ſic: Caſſata electione prælati propter ſimoniam ſine vitio electi commiſſam, non diſpenſat epiſcopus ea vice cum caſſato ſuper illa prælatione. ſecus in ſimplici beneficio, ſuper quo diſpenſat, ſi liberè reſignauit. hoc dicit. & habet duo dicta: ſecundum: ibi, *Quamuis*. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis eſt in prælatum alicuius eccleſiæ electus per ſimoniam, eo tamen ignorante, nec ratum habente: talis electio propterea reprobata eſt. quæritur vtrum epiſcopus cum illo poterit diſpenſare, vt iterum ad eandem prælaturam eligatur? Reſpondetur quòd epiſcopus illa vice cum illo diſpenſare non poteſt; ſed cum illo qui ignoranter ſimplex beneficium per ſimoniam eſt adeptus, poſt liberam reſignationem poteſt epiſcopus diſpenſare. Nota quòd in ſimonia ratihabitio retrotrahitur à contrario. Item mitius & lenius agitur cum ſponte renunciante, quàm cum illo qui ſententiam expectauit.

b ¶*Ratum non habente.* ] Aliàs ſi poſteà conſentiret, idem eſſet ac ſi ab initio procuraſſet infrà, de ſimon. cap. ſicut. Sic enim ratihabitio in maleficijs retrotrahitur, & mandato comparatur. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. quoties. & infrà de reſtitutio. ſpolia. capitu. cum ad ſedem. in fin. & 2. quæſtio. 1. notum. in fin. nec refert vtrum ante, vel poſt dederit, vel promiſerit. 1. quæſtio. 1. eos. in fin. Accipere enim eſt quandocunque accipere, vt ibi: & 1. quæſtio. 3. ſi quis obiecerit. in fin. & capitu. ſi quis. & ſic quod meo nomine geſtum non eſt, ratum habere poſſum. ff. de nego. geſt. l. ſi pupilli. §. item quæritur. & 9. quæſtio. 2. Lugdunenſis. & ita habes quòd ignorantia excuſat ipſum vt poſſit cum eo poſteà diſpẽſari. 1. quęſtio. 5. præſentium. infrà. de renuncia. capitu. poſt tranſlationem. & ita habes infrà. de ſimonia. capitu. ex inſinuatione. vbi capitulum diſpenſat.

*¶Glo. ſeq. in prin. dat ſimile, & ſoluit contrarium ꝙ ſine culpa, &c. ſecundò ſignat contrarium de c. præſentium. & tripliciter ſoluit; tertiò ſignat contrarium de decre. nobis, & remittit. quartò format vnum quare, & dupliciter ſoluit.*

c ¶*Illa vice.* ] Vt ſic per factum illorum puniatur illa vice: ſicut illi qui delinquunt in forma electionis, vel eligendo indignum, priuantur iure eligendi ea vice, & punitur electus, quia eius electio non valet, & caſſatur: vel in perſona electi puniuntur electores in electione illa vice tantum. ſupra. eod. capitu. cum in cunctis. & capitu. quia propter. & cap. Cumana. Et ſic aliquis punitur ſine culpa, cauſa tamen ſubeſt propter proximitatem vitij: quod purgabitur per intermediam perſonam. ſimile infrà. de fil. presbyte. capitu. ex tranſmiſſa. & quia ex his quæ incontinenti fiunt, præſumptio naſcitur, ſuprà eod. capit. officij. & quæ incontinenti fiunt, ineſſe videntur. ff. ſi cert. peta. l. lecta eſt. & ex vicinitate conſortium trahitur. de pœn. diſtinct. 1. ſed & continuo. & etiam commodum. Inſtit. de re. diui. §. inſula. Sed huic quod dicit, illa vice non poteſt epiſcopus diſpenſare, manifeſtè contradicit. 1. quæſtio. 5. capitu. præſentium. quod loquitur in eodem caſu, in prælatione, ſcilicet, & tamen dicit quòd epiſcopus poſt renunciationem poteſt iterum ad curam regiminis illum aſſumere. Poteſt dici, quòd ibi mitius & benignius agitur, quia vltroneus ſupplicauit vt deponeretur, & cum talibus mitius agitur quàm cum conuictis. 50. diſtin. presbyterum. ſed iſte ſententiam expectauit, vnde notorium eſt quòd tali modo fuit electus. ĩ. de coha. cle. & muli. capitu. vlti. ſed in capitu. præſentium, non fuit notorium, & ideo ſtatim ibi diſpenſatur, & non hic. & ideo hic plus punitur. vel forſan ſtandum eſt hodie huic propter rationes ſuperius dictas. Vel dic quòd diuerſi ſunt caſus: & ideo non contradicit. Illud c. præſentium, loquitur de ipſo qui inuitus ordinem ſuſcepit per ſimoniam ab alio commiſſam eo ignorante: & non de dignitate. capitu. iſtud loquitur de eo qui eligitur ad dignitatem per ſimoniam eo ignorante, cuius electio per ſententiam fuit reprobata. vnde epiſcopus non poteſt ſtatim cum eo diſpenſare 2 ad eandem dignitatem: ſed in capitu. præſentium, poteſt diſpenſare epiſcopus vt eligatur ad curam regiminis, ad quam non fuerat electus: & ſic eſt diuerſitas, non contrarietas. argu. contra. ĩ. de ſimo. capit. nobis. vbi cum tali non poteſt epiſcopus diſpenſare. ſol. vt ibi. Sed quare ſecus in beneficio ſimplici, in quo ſtatim epiſcopus poteſt diſpẽſare poſt liberam reſignationem, q̃ in prælatione, vt dicit in fine? Quia circa maiora cautius eſt agendum: quia ibi non das, ſed accipis. 42. diſt. quieſcamus. & de tanta re ſegnius nõ eſt agendum. 7. q. 2. c. vlt. & integritas præſidentium, ſalus eſt ſubditorum. 61. diſt. miramur. circa prin. & dicit lex: Vbi maius periculum intendit̃, magis eſt conſulendum. ff. de Carbo. edic. l. j. §. 2. vnde primum locũ in empta eccleſia habere non debet, ſcilicet adminiſtrationem: ſed ſimplex beneficium poteſt. 1. q. 5. quicunque. in fi. & facilius diſpenſat̃ in beneficio, q̃ in adminiſtratione, vel in ordine. Alia ratio eſt, hic ſponte renunciauit, ibi per ſententiam reprobatur electio. forte idẽ dici poſſet, quòd epiſcopus poſſet cum iſto electo diſpenſare ſi ſtatim ante motam quæſtionem renunciaret ſponte, audito quòd taliter eſſet electus, & in hoc non prohibetur hic prout dicitur: & ĩ. de renun. c. poſt translationem. in glo. quæ incipit: quia ergo. ad fi. 3

2 Niſi euidens vtilitas eccleſię hoc requirat, ſecundũ Hoſtien. & ſic poteſt ſolui contrariũ de ca. præſentiũ. Hoſt. Ioã. Andr.

3 Sed argumentũ cõtra, infra de ſimo. c. nobis f...

## CAP. LX.

His, quibus interdicitur, vt abſque ſuperioris licẽtia eligere non præſumant, tempus ſtatutum [a] à canone currit [b], ex quo in mora fuerint licentiam huiuſmodi poſtulandi †.

His quibus.] Breue eſt,& ideo non diuiditur Abbas Siculus.

Casvs. Dum vacat aliqua eccle. Papa vel eius legatus interdicit canonicis, vt abſque eius licentia eligere non præſumant:quærebatur vtrum tempus ſtatutum à canone, ſcilicet trium,vel ſex menſium currat illis? & reſpondetur quòd bene currit ex quo in mora ſunt poſtulandi licentiam eligẽdi. No. ꝙ hic currit tempus ei qui non poteſt agere, ſed hoc eſt propter negligentiam: quia intra tempus debent petere licentiam. Item mora nocet, nec poteſt hic purgari, & hoc ſufficit de electione.

† Vide tex. in l. eũ qui ita.§.fin.cũ gl. magna. & ibi Bart. ff. de verb. obli.

† In quibuſdã antiqs ita: De traſlatione epiſcopi, vel electi.

a *Tempus ſtatutum à canone.*] Duob' modis intelligitur hoc, ſcilicet quia in eccleſijs cathedralibus & regularibus dantur tres mẽſes. ſupra eod. ne pro defectu.in minoribus dignitatibus, ſiue beneficijs dantur ſex menſes.j.de conceſ.præbend. capit. nulla.

† Ca.1.eo. tit. in 3.cõpilatione.

¶ *Gloſſ.ſeq. obijcit, & ſoluit. ſolutioni obijcit, & reſpondet. In fine ponit duos intellectus capituli.*

b ¶*Currit.*] Sed mirũ videt dicere litera iſta, ꝙ tps currit illis qui agere non poſſunt,vnde contraria plura ſignantur. j. de conceſ.præbend.quia diuerſitatem.& j.ne ſe. vac.per totum.& infra de præſcrip.cap.placuit.& cap.de quarta.Item tempore ſchiſmatis non currit,infra de præſcri. cap. cum nobis olim.Item filiofa.non currit tempus, ſed iſti loco filijfa.habentur.quia ſunt in poteſtate ſuperioris,vnde nõ debet eis currere præſcriptio.C. de an. excep.l.1.§. vltim. C. de bo.mater.l.1.in fin.Ratio poteſt eſſe: quia licet interdicta ſit eis electio,non debent ipſi propterea ius ſuum negligere; & prouiſionem eccleſiæ, ſed diligentes debent eſſe, & petere licentiam infra tempus, quia negligentibus iura non ſubueniunt.ff.ex qui.cau.maio.l. non enim.& negligentiæ ignoſci non debet.ff.de eden.l.veluti.in princip.nec ſtultis ſolet ſuccurri, 1 ſed errantibus.ff.de iu. & fact.igno.l.regula.§. ſi quis ius.in fin. & ei etiam qui valetudine impeditur, tempus currit,ſi non mandauerit per alium actionem mouendam. ff. de diuer.& tempo.præſcrip.l.1.§. planè. & ei qui appellare non poteſt iuſta de cauſa,currit tempus appellationis,niſi hoc coram publicis perſonis fuerit proteſtatus, aliter negligentia obeſſet ei,non obſtante illa clauſula.infra de appel.cap.ſi iuſtus metus.ſimile.infra de offic.ord. paſtoralis. Et ita in mora ſunt,quę debet eis obeſſe.nam mora nocet.ff.de vſur.l.mora. & non poteſt purgari in iſto caſu.infra de ſup.neg.prȩlat. capit.licet.& capit.ſequen.Contra,mora poteſt purgari:quia ſi promitto tibi Stichum, & offero tibi illum poſt moram, purgatur mora. ff. de verbor. oblig.l.interdum. §. vltim. ff. ſi quis cau.& ſi poſt tres. Item ſi ego fui in mora agendi tecũ,& interim mortua ſunt animalia mihi ſubtracta,mihi mora non nocet.ff. de vi & vi arma.l. pe. Sed verum eſt quòd in hoc caſu nocet mora,nec poteſt purgari,cum ius non habeãt eligendi:quia tranſlatum eſt ad ſuperiorem. vnde ſi eligerẽt, nulla eſſet talis electio:ſicut nulla eſt ſententia illius,qui amiſit iuriſdictionem.infra de off.dele.cap.cum ſuper. 2 Loquitur cap. iſtud cum de conſuetudine alicuius loci eligere non poſſunt, niſi primò licentia impetrata à ſuperiore. argumen. ſupra eo.cap.cum inter vniuerſas. Vel intellige cum ſuperior qui habet poteſtatem, interdicit ne ſine ipſius ſpeciali mandato ad electionem procedant, ſicut ſępè facit Papa, vel eius legatus.

1 Cõcor.l. ſeruus. ff. qđ vi aut clam. & l. Seruius. & ſupra de conſue. c. pen. & de præb. cum qui.lib.6.

2 Concor. tex.in §.ita que. & ibi Bal.i prin. cõſtit. ſeorum. & in rub.& nig. C. ſi à non cõpe. iudi.

# TITVLVS VII.

## De translatione epiſcopi †.

¶Inno. iij. Antiocheno Patriarchæ.

¶*Patriarcha, qui confirmatum in archiepiſcopum transfert ad ſedem epiſcopalem,ab epiſcoporum confirmatione ſuſpenditur.Io.And.*

## CAP. I.

Cvm † ex illo generali priuilegio [c],quod beato Petro,&per eum eccleſiæ Romanæ Dominus noſter indulſit, canonica poſtmodum manauerint inſtituta [d] continentia maiores eccleſiæ cauſas ad ſedem Apoſtolicam † perferẽdas: ac per hoc tranſlationes [e] epiſcoporum, & ſedium mutationes [f], ad ſummum Apoſtolicæ ſedis antiſtitem de iure pertineant [g]: nec ſuper his quicquam, præter eius aſſenſum, debeat immutari: Miramur quòd L. Apamen †. electum in Tripolitanam eccleſiam tranſtuliſti: & nouo quodam mutationis genere paruificaſti maiorem, & magnum quodammodo minoraſti, epiſcopare archiepiſcopum,imo potius dearchiepiſcopare præſumens. ¶Licet enim dictus L. nondũ fuiſſet in archiepiſcopum conſecratus, confirmationis tamen munus receperat, & archiepiſcopalia (quantum ei licuit) miniſtrarat: ſicut nobis ipſius relatione innotuit, qui ſe Valieñ. epiſcopum aſſeruit

† Anacletus Papa epiſtola 1. pulchre Melchior Canus lib. 6.cap.4.de locis theo.

† Apanien. in manuſcriptis.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

¶*Viſo de quibuſdam modis, quibus prouidetur eccleſiis, reſtat videre de translatione epiſcoporum, per quam eis etiam prouidetur. De materia rubricæ habetur. 7. q. 1. per totum. De hac materia tractatur.7. diſt. & 21. q.2.per totum.*

Cvm ex illo.] Cõtinet quatuor partes. Prima ꝓbat tranſlationes epiſcoporum ſoli Papæ competere. Secunda narrat reprehenſibile factum patriarchæ:ibi, *Miramur.* Tertia:ibi,*Licet.*reſpõdet tacitæ quæſtioni. Quarta: ibi, *Ne igitur.* pœnam imponit. Ioan. And.

Casvs. Antiochenus patriarcha quẽdam L. nomine electũ in Apameñ. archiepiſcopũ, & confirmatum, auctoritate propria ſine licentia dñi Papæ tranſtulit in Tripolitanam eccleſiã:peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ. vnde ſcribit Papa ipſi patriarchę dicens,ꝙ ex illo generali priuilegio quod Dominus cõceſſit beato Petro dũ dixit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædifi. &c. per eum eccleſiæ Ro.eſt indultum.vnde poſtmodum conſtituta emanarunt cõtinentia maiores eccleſiæ cauſas ad ſedem Apoſt. referendas. vnde translationes epiſcoporum & ſedium mutationes ad ſedem Apoſt.de iure pertinere noſcũtur, nec aliquid ſuper his mutari debet præter licentiam ſedis Apo.& ideo multum miratur Papa,quare patriarcha dictum L. electum de maiori eccleſia tranſtulit ad minorem, ipſum dearchiepiſcopare præſumens:quamuis enim nondum fuiſſet in archiepiſcopũ conſecratus, confirmatus tamen erat, & archiepiſcopalia miniſtrauerat quantum ſibi licuerat:quia ipſe aſſeruit domino Papæ ſe confirmaſſe Valieñ. electum. Ne ergo audacia perpetrandi ſimilia cæteris tribuatur,dominus Papa ſuſpendit illũ patriarcham à confirmatione epiſcoporum. Not.illa quæ ſibi ſedes Apoſtolica reſeruauit, ab alijs non debent attentari. Item confirmatus in archiepiſcopum poteſt bene ſuos ſuffraganeos cõfirmare. Item meritò debet quis puniri,in quo ipſe peccauit.

¶*Gloſa ſequens ponit differentiam inter imperium, & Papatum.*

c ¶*Priuilegio.*] quo videlicet prætulit eam cunctis eccleſijs. 21.diſt.in nouo.& ca.quamuis. & in hoc differt à papatu imperium, quia Imperator habet ſuam iuriſdictionem à populo. Inſtit.de iure nat.§. ſed & quod principi.& C.de vete.iur. enucle.l.1.§.cum enim.in Auth.quo.opor.epi.coll.4.vbi dicitur quòd ab eodem principio ſunt. ſed Romana eccleſia voce Domini tantum 3 prælata eſt:vt hic,& 21.diſtin.capit. quamuis.

3 Et ita credere oportet, Anacletus Papa epiſtola omnibus epiſcopis miſſa. c. 3. Burchardus libr. 1. decreti. capit.2.

d ¶*Inſtituta continentia.*] Quia quæſtio religionis, & fidei ad Petrum tantum referenda eſt. 12. diſtin. præceptis. & 24. quæſt.1.quoties.& 16.q.1.c.frater noſter.& 23.q.vlti.capitu. conuenior.

e ¶*Translationes.*] Et depoſitiones. 3. q.6.c.quamuis.& c. dudum.& infrà.c.proxi.& 7.q.1.c.mutationes.

f ¶*Mutationes.*] 3.q.1.temporis qualitas.

¶*Glo.ſeq.ponit uerſus de caſibus reſeruatis.*

g ¶*Pertineant.*] Quæ ſint illa, quæ ad ſolum Papam pertineant,his verſibus comprehende:

*Reſtituit Papa ſolus,deponit & ipſe:*
*Diuidit,ac vnit:eximit,atque probat:*
*Articulos ſoluit,ſynodumque facit generalem.*
*Transfert & mutat:appellat nullus ab illo.*

De ſin-

De ſingulis iſtis habebis concor. j̃. de exceſ. prælato. c.ſicut vnire.& j̃.de off.deleg.c.quod tranſlationem. in gl.hæc ſunt.

¶ *Gloſſa ſequens ponit opinio.quæ ſoluit contrarium : contra quam text. coadiuuans ſignat contrarium : ponit duas opiniones,quarum primam repetit,deinde ſoluit.*

confirmaſſe [a]. ¶ Ne igitur perpetrandi ſimilia, cæteris [b] audacia tribuatur, te ab epiſcoporum confirmatione duximus ſuſpendendum. †

¶ Idẽ decano, & capit. Andegauenſi.

a ¶ *Confirmaſſe.* ] Secundum quoſdam factum narrat, quia ante pallium receptum non poteſt confirmare: quia in pallio plenitudo põtificalis officij confertur. j̃.de vſu pal. ca.niſi ſpecialis. arg.s̃.de elec. c.quod ſicut.circa.ſi.ar. contra.s̃.de elect.c.ſuffraganeis. Dicunt quidam quòd illa nõ tenet. Alij dicunt quòd confirmare poteſt, & omnia alia facere, quæ ſunt iuriſdictionis, vt hic.& s̃.de elect. c.tranſmiſſam. & c.noſti. quia in confirmatione cõſequitur omnia, quæ ſunt iuriſdictionis, & confirmare iuriſdictionis eſt: quia eo confirmato poteſt conferre beneficia.s̃.de elect.c.noſti.ergo eadem ratione confirmare; quia capitulum vacante ſede confirmat. j̃.de maio.& obed. c.cum olim. & c.is qui. arg. vel comprouinciales epiſcopi.64.diſt.quia per ambitiones. arg.j̃.de hære. c. ad abolendam. §.& quoniam. & argum. j̃.de conceſſio. præbend.c.nulla.multo fortius electus confirmatus. ſed videtur, quòd tunc ad Papam ſpectet confirmatio.100. diſt.quoniam. & j̃.de conceſſ.præben. quia diuerſitatem. illud eſt verum ꝙ electus in archiepiſcopum confirmatus, omnia quæ ſunt iuriſdictionis poteſt,& non quæ ſunt ordinis. vnde licet poſſit confirmare electos, illos tamen conſecrare non poteſt ante pallium acceptum.s̃.de elect.c.quòd ſicut. j̃.de conſecr. eccl.vel alta.aqua.& illam decre.ſuffraganeis.quidam volunt intelligere, quando non eſt in mora: & illam, quòd ſicut. quando eſt in mora petendi pallium. Alij dicunt ꝙ illa decr. ſuffraganeis.non tenet. Et tu dicas, & credo verius, quòd decret. illa ſuffraganeis.teneat, & ꝙ electus in archiepiſcopum confirmatus poteſt confirmare ſuffraganeos ſuos, vt hic innuitur: 1 & poteſt mandare ſuffraganeis ſuis vt electum debeant conſecrare, licet ipſe hoc facere non poſſit. Video enim quòd ipſe non poteſt clericum ordinare,& tamen poteſt mandare alicui epiſcopo vt ordinet. hoc idem faciunt abbates exempti de clericis ſuis, quia faciunt illos ordinari per epiſcopos, quos ipſi non ordinant ſine licentia eorum prælatorum: multo fortius electus talis poteſt mandare hoc ſuffraganeis. & hæc eſt ratio, quia per hanc demandationem nihil committit, cum ipſi epiſcopi ex ordine,& conſecratione, quam habent, facere poſſunt, nec deeſt illis niſi ꝙ conſecrandus non eſt de ſua iuriſdictione: nec ſequitur: Hoc facere non poteſt, ergo non poteſt alijs mandare. inſtantiam habes in abbatibus exemptis,& in electis confirmatis, argum.7.q.j. cap.Pontifices.

† Vide l.1. C. ad leg. Iul. repet. & Inſtitut. de except. §. hodie.

Electus in archiepiſcopum,& confirmatus, quid exercere poſſit.

1 Concor. text. in l. ſi quis. cum no. p Bart. C. de decur.lib.10. & c. indẽnitatib.§.ſi verò. de elect. lib. 6.

¶ *Gloſſa ſequens arguit duo.*

b ¶ *Cæteris audacia.* ] Sic.j̃.eod. cap.quanto. argum. quòd pœna vnius eſt metus alterius.2.q.7. cap.quapropter. & j̃.de ſta.re.c.ea quæ. Item punitur quis in eo in quo deliquit. j̃.de tempo.ord.c.literas.& j̃.eod.cap.quanto.

INter corporalia. ] Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur exordium. In ſecunda facti narratio: ibi, *Sane.*& ibi debet incipere caſus in terminis. Et prima ſubdiuiditur in tres. Prima probat coniugium ſpirituale diſſolui non poſſe niſi per Papam. Secunda: ibi, *Sicut autem.* probat vinculum ſpiritualis coniugij eſſe inter electum confirmatum, licet conſecratus non ſit,& eius eccleſiam. Tertia: ibi, *Sed neque.* Soluit cuiuſdam canonis contrarietatem. Io. And.

CASVS. Sumitur in illo verſu, *Sane quoniam archiepiſcopus Turon. &c.* Sic ergo pone caſum. Eboracen̄. eccleſia ſubeſt Rothomagen̄.eccleſiæ,& eccleſia Andegauenſis ſubeſt Turon̄.archiepiſco. Eboracen̄. electus & confirmatus poſtulatus fuit ad eccleſiam Andegauen̄.quem Turon̄. archiepiſc. traſtulit propria auctoritate ad eccleſiam Andegauen̄. & ipſum in epiſcopum conſecrauit, & abſoluit eum Rothomagen. archiepiſcopus ab eccleſia Ebora. hæc omnia facta fuerunt ſine licentia domini Papæ. Papa hoc audiens mandauit archiepiſcopo Bituricenſi, vt ſi res taliter ſe haberet, ſuſpenderet archiepiſcopum à confirmatione, & conſecratione epiſcoporum, & ſuſpenderet epiſcopum illum ab executione officij Pontificalis. ſuper quo archiepiſcopus veritatem inquirens, mandatum Apoſtolicum adimpleuit, licet ijdem archiepiſcopi tanquam maiores, plus exceſſerant in præmiſſis: epiſcopus verò præfatus errorem illorum ſecutus minus deliquerit, Papa intellecta illorum confeſſione ſpontanea, pepercit eiſdem: quia non ex malitia, ſed ex ſimplicitate peccauerunt. & epiſcopus iſte qui minus peccauerat, plus tamen fuerat punitus, miſericordiam poſtulans, non iudicium: Papa intelligens ꝙ munus conſecrationis ſibi impenſum, nec prioris eccleſiæ, nec ſecundæ ipſum fecerit epiſcopum, cum ad primã non fuerit cõſecratus, ad ſecundam vero primo vinculo perdurante non potuerit conſecrari, abſoluit eum à ſuſpenſione prædicta, & à vinculo quo tenebatur priori eccleſiæ, dans ei licentiam tranſeundi ad eccleſiam Andegauen̄. capitulo in priori conſenſu adhuc durante. hoc eſt factum quod contingit.

¶ *Electos in epiſcopos, & confirmatos transferre poteſt ſolus Papa.*

CAP. II.

INter † corporalia, & ſpiritualia eam cognouimus eſſe † differentiam, quòd corporalia facilius [c] deſtruuntur

† Capit. 2. eo.tit.in 3. compil.

† Dictio, eſſe, in manu ſcriptis nõ eſt in textu, ſed expoſitio erat, quæ in textum irrepſit.

occaſione huius negotij præmittuntur præcedentia, per quæ probatur, ꝙ archiepiſcopi non potuerunt quod facere præſumpſerunt. Dicit ergo Papa, ꝙ inter corporalia & ſpiritualia illa eſt differentia, corporalia enim facilius deſtruuntur quàm conſtruantur: ſpiritualia vero facilius conſtruuntur quàm deſtruantur: quia epiſcopus ſolus honorem dare poteſt, ſed ſolus auferre nõ poteſt. Item epiſcopi à metropolitanis ſuis conſecrantur, ſed damnari nõ poſſunt niſi à Papa. Item probat ſecundo, ꝙ Archiepiſcopi non poterant illi epiſcopo dare licentiam tranſeundi ad aliã eccleſiam: hoc modo ſpirituale vinculum dignius eſt quàm carnale: ſed Dominus diſſolutionem carnalis matrimonij ſuo tantum iudicio reſeruauit diſſoluendum, quod eſt inter virum & vxorem. ergo multo fortius reſeruauit diſſolutionem matrimonij ſpiritualis, quod eſt inter epiſcopum & eccleſiam. poſteà reſpondet tacitæ quæſtioni: Diceret aliquis domino Papæ, multum frequenter transferuntur epiſcopi de vna eccleſia ad aliam,& deponuntur,& renunciant: & ipſe reſpondet: Iſtud non fit humano iudicio, imo poteſtate diuina,& auctoritate Romani Pontifi.qui eſt Vicarius IESV CHRISTI. & ideo illa tria, ſcilicet tranſlatio, depoſitio, ceſſio, ſiue renuntiatio ſoli Romano Pontifi.ſunt reſeruata. Tertiò probat reſpondendo tacitæ quæſtioni, ꝙ idem eſt in electo confirmato, quod dictum eſt de epiſcopo conſecrato: ſicut enim epiſcopus conſecratus ſine licentia Romani Pontifi. eccleſiam ſuam relinquere non poteſt, ſic & electus confirmatus, quia poſt electionem & confirmationem inter perſonas eligentium & electi ſpirituale coniugiũ eſt contractum; cui coniugio epiſcopalis dignitas nil addit: quia aliquis bene poteſt eſſe epiſcopus, & nullius eccleſiæ epiſcopus erit: ſicut contingit in illo, qui renunciat loco,& non dignitati. vnde cum idem ſit vinculum epiſcopi ad eccleſiam, & electi maximè confirmati, idem iuris obtinet in vtroque. Sicut ergo tranſlatio epiſcoporum, depoſitio, & ceſſio; ſic & electorum poſt confirmationem ſoli ſunt Romano Pontifi. reſeruata: quamuis vſque ad tempora iſta qđ tantum fuerat de epiſcopis, non fuerat expreſſum de electis; propter ſimilitudinem tamen, vel potius identitatem nulli poterat videri dubium. & de ſimilibus idem debet eſſe iudicium. Vltimò reſpondet tacitæ quæſtioni, quæ poſſet fieri per canonem, vbi cauetur de electione, vt ſi vltra ſex menſes eccleſiam retinuerit viduatam, nec ibi nec alibi donum conſecrationis accipiat, imo cedat iudicio ſui metropolitani: per quod decretum videbatur quòd archiepiſcopi prædicti bene feciſſent. Reſpondet Papa, quòd non obſtat decretum illud: quòd aliter intelligentibus quàm dixerimus, decretum ſuffragari non poteſt: quia eccleſia non intelligitur viduata, quia ſponſum non habeat, ſed quia quædam ſunt quæ non poteſt facere, cum nondum ſit conſecratus. & quòd ſequitur à canone, Iudicio metropolitani cedat, illud fuit ſtatutum ad pœnam, vnde non debet trahi ad gratiam; vt ſicut deijcitur propter ſuam negligentiam à metropolitano, ita poſſit ab eodem ad aliam eccleſiam transferri, quia & illud auctoritate canonis dicitur fieri, qui per canonem illud conceſſit archiepiſcopis. Vnde quod dixit de ceſſione, poterat dicere de tranſlatione, ſi fieri hoc voluiſſet: quia intelligitur prohibitum quod non eſt aliquo iure expreſſum. Not.ꝙ idem eſt iudicium de electo & confirmato ſicut de epiſcopo conſecrato. Item de ſimilibus, ſimile eſt iudicium. Item eccleſia illa dicitur viduata, quæ inutilem habet epiſcopum. Item pœna non debet trahi ad gratiam. Item quod non eſt expreſſum, aliquando intelligitur prohibitum.

¶ *Gloſſa ſequens ponit duo exempla.*

c ¶ *Facilius.* ] Hoc eſt generale, nam & peculium facilius

reuocatur

1 Conſtituitur peculium verbo & re: adimitur verbo tātū. Io. Andr.

reuocatur quàm conſtituatur. ff. de pecu. l. non ſtatim. 1 & poſſeſſio facilius amittitur (quia ſolo animo) quàm acquiratur: quia ibi neceſſarius eſt actus corporalis. ff. de acquir. poſſeſſ. l. poſſideri. §. in amittenda.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.*

quàm conſtruantur, ſpiritualia [a] verò facilius conſtruuntur quàm deſtruantur [b]. Vnde iuxta canonicas ſanctiones, epiſcopus ſolus [c] honorem dare poteſt, ſolus auferre nō poteſt. Epiſcopi quoque à metropolitanis [d] ſuis munus conſecrationis accipiunt, qui tamē non poſſunt niſi per Romanū Pontificem [e] condemnari. Cum ergo fortius [f] ſit ſpirituale vinculum quàm carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus ſpirituale coniugium, quod eſt inter epiſcopum, & eccleſiam ſuo tantum iudicio reſeruauerit diſſoluendum, qui diſſolutionem † etiam carnalis coniugij, quod eſt inter virum & fœminam, ſuo tantum iudicio reſeruauit, præcipiens, vt quos Deus coniunxit, homo non ſeparet [g]. Non enim [h] humana, ſed potius diuina [i] poteſtate coniugium ſpirituale diſſoluitur, cum per tranſlationem, depoſitionem, aut ceſſionem auctoritate Romani Pontificis (quem conſtat eſſe Vicarium [k] IESV CHRISTI) epiſcopus ab eccleſia remouetur: & ideo tria hæc, quæ præmiſimus, non tam cōſtitutione canonica, quàm inſtitutione diuina ſoli ſunt Romano Pontifici reſeruata †. ¶ Sicut enim epiſcopus conſecratus ſine licentia Romani Pontificis ſuam non debet eccleſiam derelinquere, ſic & electus confirmatus [l]: cum non debeat in dubiū reuocari, quin poſt electionem & confirmationem canonicam, inter perſonas eligentium, & electi, cōiugium ſit ſpirituale contractum: cui [m] profectò epiſcopalis dignitas nihil addit [n]: cum quis epiſcopali præditus dignitate, nullius [o] tamen eccleſiæ poſſit eſſe epiſcopus: quemadmodum de illo contingit, qui oneri Pontificali renunciat, non honori [p]. Vnde cum non ſit maius vinculum epiſcopi ad eccleſiā †, quàm electi, maximè cum fuerit cōfirmatus †, imo idem penitus, & non aliud, idem iuris [q] obtinet in vtroque. Sicut ergo epiſcoporum tranſlatio, depoſitio, & ceſſio: ſic & electorum [r] poſt [ſ] confirmationem (ſpiritualis ratione coniugij) ſoli eſt Romano Pontifici reſeruata. licet vſque ad tempora iſta, quod cautum fuerat de epiſcopis, expreſſum non fuerat de electis: propter expreſſam tamen ſimilitudinem [t], vel identitatem potius, nemini poterat videri dubiū ſubtiliter intuenti: cum de ſimilibus idem iudicium ſit habendum. ¶ Sed neque [u] illud, quod in canone legitur de electo, vt ſi vltra ſex menſes [x] per ſuam negligentiam retinuerit eccleſiam viduatam, nec ibi, nec alibi donum conſecrationis accipiat, imo metropolitani ſui cedat iudicio, aliter intelligentibus poterat ſuffragari: cum non intelligatur eccleſia viduata, quaſi ſpōſum nō habeat, ſed quia ſponſus eius nondum ſit conſecratus, adhuc quo ad quædam [y] quaſi viri maneat ſolatio deſtituta: ſicut iuxtà communem modum † loquendi, † illa dicitur eccleſia viduata, quæ licet epiſcopum habeat, inutilem [z] tamen perhibetur habere. Nec quod de ceſſione ſubſequitur, & ſtatutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam [a]: vt ſicut metropolitani iudicio electus deijcitur, ita etiam ad aliam eccleſiam poſſit transferri: præſertim cum nec ſine auctoritate [b] Romani Pontificis fiat ceſſio, vel deiectio memorata: qui vt

a ¶ *Spiritualia.*] Tamen ſpiritualia niſi legaliter conſeruetur, de facili deſtruunt. 40. diſ. c. ſicut. ſed illud intelligas quo ad deſtructionem virtutum, quod fit per peccatum. vnde dicit, qui peccat in vno factus eſt omnium reus. j. de reg. iu. defleat. & quod dicit hic, referas ad ſacramenta † huiuſmodi, ſcilicet ordinationes, conſecrationes, & depoſitiones, & conſimilia, &c.

Aliâs, ſacra.

b ¶ *Deſtruantur.*] Vnde lex dicit quod difficilior eſt diſſolutio matrimonij quàm coniunctio. C. de repu. conſenſu. in princip.

c ¶ *Solus.*] 15. q. 7. c. vl.

d ¶ *A metropolitanis.*] 64. diſt. c. 1. 2. & 3.

e ¶ *Rom. Pont.*] vt 3. q. 6. c. quamuis dudum. & ſupra cap. proximo.

† Vide Dominicū Sotum in 4. ſent. diſtin. 27. quæſt. 1. art. 4.

Matt. c. 19.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obiec. & ſolutionem.*

f ¶ *Fortius.*] i. dignius, quàm carnale in veritate fortius eſt, quia diſſolui non pōt, et ſi interueniat cōſenſus Papæ, & ipſorum coniugum, imo manent coniuges ſeparatim, ſ. pp fornicationē. 32. q. 7. c. j. & 2. & j. de iureiu. cap. tua nos. & durat vſque ad mortem. 7. q. 1. ſicut alterius. j. de ſepul. c. de vxore. niſi in caſu ante carnalem copulam. j. de conuer. coniu. c. ex publico. ſpirituale vero coniugium in multis diſſoluitur caſibus, tranſlatione, renunciatione, & depoſitione auctoritate Papæ: vt ſ. c. proxi. & ideo minus eſt forte, ſed dignius.

† Vide ca. quamuis. de ele. lib. 6. & ca. vt debitus. infra de app. cap. ad fin.

g ¶ *Non ſeparet.*] 33. q. 2. an quod in ſubditis. & c. quos Deus.

h ¶ *Non enim.*] Reſponſio tacitæ quęſtionis. Diceret aliquis, quotidie diſſoluuntur, & ipſe rndet: non enim, &c.

i ¶ *Diuina.*] Et ſic quod fit auctoritate Papæ, dicitur fieri auctoritate Dei: & eſt verum, ſi iuſta cauſa hoc faciat. 23. q. 1. quodcunque. & q. 3. c. ſi quis non recto iudicio.

k ¶ *Vicarium.*] & tamen ſucceſſorem piſcatoris. 24. quæſt. j. quoniam vetus. & epiſcopus dicitur etiam vicarius CHRISTI. 33. q. 5. c. mulierem. & 2 ſucceſſores ſunt epiſcopi aliorum Apoſtolorum. 68. diſt. c. quorum vices.

2 Anacletus Papa in epiſto. oībus epis miſſa. c. 18. refert Burchard. lib. j. decretorum. c. 2.

l ¶ *Confirmatus.*] Ergo ante confirmationem poteſt: quod verum eſt. adhuc tamen habet tenue ius, cum poſſet repelli per exceptionem. j. de accuſat. ſuper his.

m ¶ *Cui.*] Scilicet coniugio ſpirituali.

n ¶ *Nihil addit.*] Conſummatur tamen in conſecratione illud matrimonium. infra eodem capitulo, licet.

o ¶ *Nullius.*] Ergo non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe. C. de probat. l. neque natales. & C. vnde cognati. l. non hoc. & infra de reſtit. ſpol. capit. cum ad ſedem. in fi. argum. infra de teſti. c. cum tu. & 38. diſt. c. quæ in ipſis.

p ¶ *Non honori.*] j. de ordin. ab epiſcopo qui renunc. epi. c. 1.

q ¶ *Idem iuris.*] Quia de ſimilibus ſimile debet eſſe iudicium. ſ. de elect. c. dudum. ſimilis enim æquitatis ratio ſi ſimilia iura ſuadere debet. C. ad leg. Fal. l. vlt. j. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta.

† Aliâs ita: quo ad eccleſiam.

† Vide tex. in prima conſt. C. & in l. Stich°. & l. Pamphilus. ff. de manu. teſtament.

r ¶ *Sic & electorum.*] Quod dictum erat de epis, prorogatur ad electos confirmatos: ſicut quod dicitur de vxore, prorogat ad ſponſam. ff. de iure dot. l. ſi ſpōſa. ff. de fun. dota. l. lex Iulia. C. de bo. quæ liber. non ſine. in fin. j. de iureiur. c. quemadmodū. arg. C. qui pot. in pign. hab. l. vlt. in fine.

ſ ¶ *Poſt.*] Ergo ante confirmationem pōt.

¶ *Gl. ſeq. arg. in contrarium alleg. duo iura.*

t ¶ *Similitudinem.*] Argum. quod de ſimilibus, ſimile debet eſſe iudiciū. argum. contra. 28. q. 1. ſic enim. verſi. perinde. & 27. q. 1. nuptiarum. circa medium.

u ¶ *Neque illud.*] Hic reſpondet tacitæ qōni, quæ poſſet fieri per ca. 100. diſt. quoniam quidem. quia ibi dicitur quod eccleſia quæ habet electum confirmatum, appellatur vidua, & ille cedit iudicio metropolitani; & hic dicit quod non poteſt ſine licētia Papæ. Papa rñdet huic obiectioni, quia nō videt vidua niſi quo ad qdā. Item nec obſtat illud quod de ceſſione ſubſequitur: quia illud ſtatutū fuit ad pœnam, &c.

† vſum.

† De hoc cōi vſu loquendi vide l. librorum. §. quod tamen Caſſius. ff. de leg. 3. & l. cum de lanionis. §. aſinam molēdinariā. ff. de fund. inſtr. legato.

x ¶ *Sex menſes.*] Melius diceret ſi vltra quinque: quia de quinque menſibus dicitur in canone illo, cuius ſententia hic ponitur.

y ¶ *Ad quædam.*] illa, ſcilicet quæ miniſterium cōſecrationis deſiderant. ſupra de electione. c. tranſmiſſam.

z ¶ *Inutilem.*] In alijs etiam mortuus reputatur. probat etiam de pœnit. diſtin. 1. c. facilius. §. hoc idem probatur. & c. ſcindite. & qui inhabilis eſt ad agendum, nullus dicitur. ff. quod cuiuſq; vniuer. l. j. §. penult. & ff. qui ſatiſdat. cogan. l. 4. & vlt. & ff. ad Velleia. l. quamuis. §. ſi conuenerit.

a ¶ *Ad gratiam.*] Arg. ff. de exce. rei iu. l. euidenter. pœna n. non debet tribuere alicui immunitatem. ff. de interdict. & releg. relegatorum. §. vlt. & l. ſeq. nec econuerſo gratia debet trahi ad pœnam. C. de legi. quod fauore. & quod prouiſum eſt ad concordiam, trahi non debet ad noxam. 45. diſtinct. licet.

b ¶ *Auctoritate Romani Pontificis.*] ſcilicet generali.

2 ¶ Super-

hæc poſſent, ex illo canone metropolitanis indulſit. Vnde ſi circa tranſlationem idẽ fieri voluiſſet, quod de ceſſione dixerat, & de tranſlatione poterat expreſſiſſe: & quod non eſt ſanctorum patrũ decreto ſancitum, ſuperſtitioſis [a] non eſt adinuentionibus præſumendum: præſertim cũ nonnunquã intelligatur prohibitum, quod non inuenitur [b] conceſſum. ¶ Sanè quoniam Turoñ. archiepiſcopus, electum Abriceñ. per metropolitanum ſuum confirmatũ, in eccleſiam veſtram præter auctoritatem ſedis Apoſtolicæ transferre præſumpſit, & in epiſcopum conſecrare, quẽ Rothomagenſis archiepiſcopus citra mandatum noſtrum abſoluit, & ei licentiam tribuit tranſeundi: prædictos archiepiſcopos à conſecratione, & confirmatione pontificum; epiſcopum verò ab executione Pontificalis officij Bituricenſis archiepiſcopus iuxta mandati noſtri tenorem ſuſpendit. Et quamuis ijdem archiepiſtopi tanquam [c] maiores plus exceſſerint in præmiſſis †, præfatus verò epiſcopus minus (vtpote illorum tanquam maiorum errorem ſecutus) non tamen intellecta eorum confeſſione ſpontanea, & ſupplicatione deuota, veniam errori dedimus, quia nõ ex malignitate, ſed ex ſimplicitate [d] peccauerunt †. Et quoniam præfatus epiſcopus, qui minus peccauerat, ſeuerius fuerat caſtigatus, reatum ſuum recognoſcẽs humiliter, & deuote, ac miſericordiam poſtulans, & iudicium non requirens: Nos intuentes, quòd licet ſibi munus conſecrationis impenſum, nec prioris eccleſiæ ipſum Pontificem fecerit, nec ſecundæ: cum ad primam non fuerit conſecratus, & ad ſecundam (priori vinculo perdurante) [e] non potuerit [f] canonicè conſecrari, adhuc coniugaliter alteri alligatus, ei tam à vinculo prioris eccleſiæ, quàm à pœna ſuſpẽſionis penitus abſoluto, de benignitate ſedis Apoſtolicæ duximus concedendum, vt priori conſenſu hactenus perdurante, Andegaueñ. eccleſiam ſtudeat gubernare.

¶ Idem Epiſcopo, & Petro ſcholaſtico Maguntineñ.

¶ *Epiſcopus, qui propria auctoritate de ſua eccleſia ſe transfert ad aliam, carebit vtraque.*

CAP. III.

QVanto † perſonam Hildeſemen. epiſcopi: & infra. Ipſe verò relicta [g] Hildeſemeñ. eccleſia ad Herbipoleñ. eccleſiam auctoritate ſe propria tranſtulit. ¶ Non attendens quòd veritas in Euãgelio proteſtatur: Quos Deus coniunxit [h], homo non ſeparet. Poteſtatem transferendi Pontifices, ita ſibi retinuit Dominus & magiſter, quòd ſoli beato Petro vicario ſuo, & per ipſum ſucceſſoribus ſuis, ſpeciali priuilegio tribuit, † & conceſſit: ſicut teſtatur antiquitas [i], cui decreta patrum ſanxerunt reuerentiam [k] exhibendam, & euidenter aſſerunt ſacrorum canonum ſanctiones. Non enim homo, ſed Deus ſeparat, quos Romanus Pontifex (qui non

† Capit. 1. eo. tit. in 3. compilat.

Matth. 19.

† Præbuit.

a ¶ *Superſtitioſis.*] 2.q.5.conſuluiſti. & quod Apoſtolus nõ definit, nec nos definire debemus. 31.q.1. quòd ſi dormierit.

¶ *Glo. ſeq. arg. allegat 8. iura, in contrarium alleg. 7. & vnam ſolut. interſerit. In fine ſoluit diſtinguendo.*

b ¶ *Non inuenitur.*] Arg. quod non eſt conceſſum intelligit̃ prohibitum. ff. de colleg. illi. l. j. in prin. ff. de do. filius. & 18.q.2. hoc tãtum. & 9.q.3. conqueſtus, 32. diſt. de illo clerico. & 55. diſt. ſi euangelica. ff. quod cuiuſq; vni. nulli. ff. de poſtulan. l. j. §. ait prætor. regula iſta locum habet in iudicijs ſtricti iuris: quia quicquid adſtringendæ obligationis cã dictum eſt, niſi id verbis exprimatur, omiſſum intelligitur. ff. de verb. obliga. quicquid. & in arbitris id locum habet. j̃. de arb. cum dilectus. ff. de arbi. ſi cum dies. §. plenũ. & l. quid tñ. in fi. & in princ. j̃. de deci. ad audientiã. & j̃. eod. licet. & j̃. de priuileg. ſi de terra. ſecus eſt in iudicijs bonæ fidei. Hic ſumitur contrariũ arg. omnia conceſſa intelliguntur, quæ non ſunt expreſsè prohibita, & habet locum in iudicijs bonæ fidei, prout ſequitur, quia ibi omnia intelliguntur venire in iudicium, niſi expreſsè prohibeantur. j̃. de cauſa poſſeſſ. c. cum eccleſia. & ff. de iud. l. ſolemus. ff. depoſ. Lucius. ſecus in beneficijs, quæ latiſſimè ſunt interpretanda. j̃. de verb. ſignifi. olim. & j̃. de dona. cum dilectus. in fi. & ſecus in abſolutionib. j̃. de ſent. excõm. nuper. Arg. contra, ꝙ illa, ſcilicet intelliguntur conceſſa, quæ expreſsè non inueniuntur prohibita. 30.q.3. illud. & q.4. qui ſpiritualem. & 16.q.j. ſunt nõnulli. & ff. de procurat. mutus. §. 1. & 5. diſt. ad eius. & ff. de teſtam. l. j. & 28.q.1. iam nunc. in verbo illo, Et hoc non vetat Dominus. ſuper hoc conſueuit dici: vbi conſtitutio promulgata fuit affirmatiuè, intelligitur conceſſum, niſi reperiatur prohibitum. patet exẽplum 31.q.1. Deus maſculum. & c. ſeq. ꝙ ſi dormierit. Si verò negatiuè fuerit expreſsè promulgata, ſemper intelligitur prohibitum, maximè vbi fuerat eadem rõ, niſi inueniat̃ conceſſum. exemplũ patet 23.q.5. ſi non licet. nam cuncta 1 licerent, niſi iura vetarẽt.

Cõceſſum intelligitur qđ expreſsè non ꝓhibetur.

† Vide l. in presbyteris. C. de epiſ. & cler. & ff. de pecu. l. moris. §. ille fere.

† Vide l. 1. §. fi. ff. de liber. cau. & no. in l. plagij. C. ad l. Fla. de plagia.

1 Hoc dictum uerũ eſt in his q̃ non ſunt ſuo genere mala, nã quę ſuo genere mala ſunt, ut mẽtiri, ẽt ſi à iure nõ uetarẽtur, ad huc tamen nullo pacto licerent.

c ¶ *Tamquam maiores.*] 40. diſt. homo Chriſtianus. & ff. de re milit. omne. §. qui manus. iuxta illud, Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe Crimen habet, quanto maior qui peccat habetur.

d ¶ *Ex ſimplicitate.*] Simplicitati enim parcendum eſt. 86. diſt. tanta nequitia. & j̃. de rer. permut. cum vniuerſorum. 2 vbi plures concordantiæ ſunt ad hoc.

2 Concor. l. j. ff. de do. & ff. de ſuſpec. tut. l. tutor.

e ¶ *Perdurante.*] ideſt ſi adhuc durant in ſuo conſenſu. ſimile. 63. diſt. quanto. & s̃. de elect. c. bonæ memoriæ. Cremoneñ. & quod hic dicit, de gratia ſolummodo dicitur, quia ille debuit vtraque priuari: ſed quia ex ſimplicitate hoc contingit, pepercit illi. ſimile j̃. de re. permut. c. cum vniuerſorum. & capitulum quòd ipſum recepit, priuari debuit ea vice eligendi poteſtate, ſi Papa eum repuliſſet, vel cum eo non diſpenſaſſet. infra eod. capit. proximo.

¶ *Gl. ſeq. alleg. quatuor concor. & vnum contrarium.*

f ¶ *Non potuerit.*] Et ita quod voluit non potuit, & quod potuit noluit. j̃. de off. deleg. c. cũ ſuper. & C. ſi quis ſibi vel alteri. l. multum. & C. de iure do. l. ſi genero. & ff. de hær. inſtituẽ. l. quoties. Arg. contrà. C. de inſtitut. ſub condi. fac. l. ſi teſtamẽtum.

QVanto.] Primò narrat factum, ſecũdò aggrauat: ibi, *Non attendens.* Tertiò punit: ibi, *Ne autem.* Io. And. CASVS. Epiſcopus Hildeſemeñ. à ſede Apoſt. indulgentiam obtinuit ſub hac forma, vt ſi ad maiorem dignitatẽ forſitan vocaretur, eã ſibi liceret aſſumere, dummodo ei nihil obſiſteret de canonicis inſtitutis. ipſe de hac indulgẽtia confiſus vocatus ad Herbipoleñ. eccleſiã, ad eam propria temeritate tranſiuit, non attendens quòd in Euangelio dicitur: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. poteſtatem transferendi Põtifices Dominus ſibi reſeruauit, ita ꝙ ſoli beato Petro vicario ſuo, & ſucceſſoribus ſuis ſuo priuilegio præbuit, & conceſſit. non enim homo, ſed Deus ſeparat quos Roman. Pont. (q vicem veri Dei gerit in terris) auctoritate diuina diſſoluit. ne ergo facti peruerſitas tranſeat præſumptoribus in exẽplum, quod non poteſt non eſſe notorium, præcepit illi epiſcopo vt adminiſtrationẽ illius eccleſiæ penitus derelinquat. & quia canonici vota ſua prorſus illicite contulerunt in epiſcopum, vt in eo puniãtur, in quo peccauerũt, ipſos eligendi poteſtate hac vice ſuſpenſos denunciat. quia verò Hildeſemeñ. eccleſiam improbè dereliquit, præcipit ei Papa ne vlterius ad ipſam reuertatur, & careat propria: nec illis præſideat quos per ſuperbiã ſpreuit, nec illis, quos per auaritiã concupiuit.

g ¶ *Relicta.*] Hoc cap. & capit. ſequens. & illud. capit. infra de maior. & obed. cap. humilis. & de cleric. excommu. mini. c. illud. de eadem materia loquuntur.

h ¶ *Coniunxit.*] 33. quæſt. 2. cap. quos Deus. & cap. an quod. & 30. quæſt. 1. cap. ad limina.

i ¶ *Antiquitas.*] Sic 25. quæſt. j. contra ſtatuta. & 9.q.3. ca. conqueſtus. & antiquitas veneranda eſt. 2. quæſtione 6. capitulo anteriorum. §. illud. & ff. de iure immunit. l. ſemper. mos enim retinendus eſt fideliſſimæ vetuſtatis. C. de teſtament. l. teſtamenta.

k ¶ *Reuerentiam.*] tanquam iuri ſcripto. 9. diſtinctione eccleſiaſticarum. & capitulo Catholica. & infra de cauſa poſſeſ. capitulo cum eccleſia.

a ¶ *Puri*

puri hominis [a], ſed veri Dei vicem [b] gerit in terris eccleſiarum neceſſitate, vel vtilitate penſata, non humana, ſed diuina potius auctoritate diſſoluit: & infrà. ¶ Ne autem facti peruerſitas tranſeat præſumptoribus in exemplum [c] †, (quod quidem, ſi verum eſt, non poteſt non eſſe notorium [d]) ſibi præcipimus, vt adminiſtrationem Herbipoleñ. eccleſiæ penitus derelinquat: & infrà. ¶ Cæterum quoniam Herbipoleñ. eccleſiæ canonici, vota ſua in ipſum prorſus illicitè [e] contulerunt, volentes (ſicut dignum eſt) vt in eo puniantur, in quo peccauerunt [f], eligendi eos hac vice ſuſpendimus [g] poteſtate: & infrà. ¶ Quia verò Hildeſemeñ. eccleſiam, cui fuerat alligatus, vnde ſecundum Apoſtolum ſolutionem quærere non debebat [h], nimis improbè dereliquit: ne ad ipſam redeat vlterius, diſtrictius prohibemus: cum ſecundum † traditiones canonicas [i], qui ad maiorem [k] ſe plebem tranſtulerit, à cathedra repelli debeat aliena, & carere propria: vt nec illis præſideat, quos per ſuperbiam ſpreuit: nec illis, quos per auaritiam concupiuit.

¶ Idem Brambur.† Epiſcopo & ſcholaſtico Maguntineñ.

*¶ Solus Papa transfert epiſcopos: & indulgentia per eum ſuper tali translatione conceſſa, ad literam ſeruanda eſt.*

CAP. IIII.

LIcet † in tantum [l]: & infrà. ¶ Sicut legitimi matrimonij vinculum, quod eſt inter virum & vxorem, homo diſſoluere nequit, Domino dicente in Euangelio: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet: ſic & ſpirituale fœdus coniugij, quod eſt inter epiſcopum, & eccleſiam, quod in electione initiatum †, ratum in confirmatione, & in conſecratione intelligitur conſummatum, ſine illius auctoritate ſolui non poteſt, qui ſucceſſor eſt Petri, & vicarius IESV CHRISTI. ¶ Hoc autem C. quondam Hildiſemeñ. epiſcopus non attendens, ad Herbipoleñ. eccleſiam propria temeritate tranſiuit: & infrà. ¶ Nec † illa prædeceſſoris noſtri indulgentia, præſumptionem excuſat ipſius, ſed ambitionem accuſat, cum in ea ſit expreſſum,

a ¶ *Puri hominis.*] veri tamen hominis, qui etiam aliquid eſt ſecundum quod homo. infra de hæretic. capitulo cum Chriſtus. & eſt verus Deus & verus homo. ſupra de ſumma Trinit. & fide Cath. capitulo 1.

b ¶ *Veri Dei vicem.*] Vnde 1 dicitur habere cæleſte arbitrium. C. de ſumma Trini. l.j. in fin. & ideo etiam naturam rerum immutat, ſubſtantialia vnius rei applicando alij. argumen. C. communia de leg. l. 2. & de nullo poteſt aliquid facere. C. de rei vxo. act. l. vnica. in princip. & de conſecrat. diſtinct. 2. re uera. & ſententiam, quę nulla eſt, facit aliquā. 3. quæſt. 6. hæc quippe. quia in his quæ vult, ei eſt pro ratione voluntas. Inſtitut. de iure natura. §. ſed quod principi. nec eſt qui ei dicat, cur ita facis? de pœn. diſtinct. 3. §. ex perſona. aliàs eſt capitulo, quamuis. ipſe enim poteſt ſupra ius diſpenſare. infra de conceſſio. præben. capitulo, propoſuit. Idem de iniuſtitia poteſt facere iuſtitiam, corrigendo iura, & mutando. infra de appella. capitulo, vt debitus. & infra de conſanguin. & affinita. capitulo, non debet. & plenitudinem obtinet poteſtatis. 2. quæſtione 6. capitulo, decreto.

1 Tota hęc gl. vix aliquid explicat ꝓprijs verbis: qđ ſi bene intelligatur, uera aſtruit, nam de nihilo aliquid facere eſtius nouū cōdere: & de iniuſtitia iuſtitiam intellige per cōſtitutionē iuris: & immutare ſubſtātiam rerum accipi debet in his q̄ ſunt iuris poſitiui. & ita loquuntur iura quæ citantur.

†Facit tex. in l. capitalium. §. pe. ff. de pœn. & in l. ſi qs in ſuo. C. đ in off. teſt.

c ¶ *Exemplum.*] quia facilitas veniæ præbet incentiuum. &c. 23. quæſtione 4. eſt iniuſta. & ſi ea quæ malè vſurpantur omittimus, exceſſus viam alijs aperimus. 35. quæſtione 9. loci. & 93. diſt. peruenit. & C. de indi. vi. l. 2. in fin. propagatur enim vitium, niſi per coerctionem diſciplinæ ſubſequatur correctio, 21. quæſt. 2. cap. placuit. in fin.

† Leo Papa primus epiſt. 82. c. 8. adde cōcilium Sardicenſe. c. ubi cauetur ne quis de uno epiſcopatu ad aliū tranſferatur.

d ¶ *Notorium.*] Notorium eſt quod tranſiuit, 2 ſed quod ſine licentia tranſiuit, non eſt notorium. ſimile infra de cleric. excommunic. min. capit. illud.

2 Text. eſt in l. hæredes palam. ff. de teſta. & in l. ciues. in glo. pen. C. de appellat.

e ¶ *Illicitè.*] Ipſum recipiendo ſine licentia Papæ. ſic ſupra titulo proximo, bonæ. 1. non poſtulando.

ADDITIO. Dupliciter poteſt intelligi, id eſt non peccauerunt in eo quòd poſtularunt, ſed quòd recipiunt. vel peccarunt, quia non poſtulauerunt, ſed elegerunt. primum placet Hoſtien. per decreta. ſequen. ſecundum Goffred. Ioannes Andreas.

f ¶ *In quo peccauerunt.*] Sic ſupra capitulo proxi. j. de tempor. ordin. capit. literas. & infra de offic. delega. capitulo, cum olim.

¶ *Glo. ſeq. alleg. concor. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Suſpendimus.*] Per ſententiam, & ſic non ipſo iure. ſic s. de elect. cap. Cumana. in fi. Sic argum. contra. s. tit. proxi. bonæ. vbi videtur quòd ipſo iure ſunt priuati. & ideo expone, ſuſpendimus. id eſt, ſuſpenſos denunciamus.

h ¶ *Debebat.*] Sua auctoritate, imo in ea vocatione, in qua vocatus erat, debuit ſecundum Apoſtolum permanere: vt 21. quæſt. 1. clericus.

i ¶ *Canonicas.*] 7. q. 1. ſi quis epiſcopus.

k ¶ *Maiorem.*] Maximè, quia idem ſi ad parem, vel minorem. Bernard.

LIcet in tantum.] Primò ponit dictum. Secundò recitat factum. Tertiò reſpondet cuidam obiectioni, Secunda: ibi, *Hoc autem*. Tertia: ibi, *Nec illa*.

CASVS. De prædicto negotio adhuc ſcribit Papa in capitulo iſto: ſicut vinculum matrimonij quod eſt inter virum & vxorem, homo diſſoluere nequit, de quo dicitur in Euangelio: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet; ſic vinculum iſtud, quod eſt inter epiſcopum & eccleſiam, ſine illius auctoritate diſſolui non debet, qui eſt vicarius IESV CHRISTI. hoc nō conſiderauit Hildeſemeñ. epiſcopus qui propria authoritate ad Herbipoleñ. eccleſiam tranſiuit. & illa indulgentia quam ſuper hoc ſe habere proponit, nō excuſat præſumptionem illius, in qua dicitur, quòd ſi ad maiorē dignitatem vocaretur, eam ſibi liceret aſſumere, dummodo nihil obſtaret de canonicis inſtitutis. Vnde licet videretur aliquibus, ꝙ ſi ad maiorem dignitatē vocaretur, eam liceret ſibi aſſumere: ad parem tamen ſibi tranſire non licuit: cum in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius ſoleat diſpenſari. Prætereà poſtulatio ſicut electio examinari debet diligenter: quod quidem in eadem indulgentia reſeruabatur dum dixit: Dummodo nihil obſtaret de canonicis inſtitutis. vnde antequàm poſtulatio per Papam examinata fuiſſet, debuit nulla ratione trāſire in proximo. No. quòd epiſcopus ſine licentia Papæ ad aliam eccleſiam tranſire non debet. quod ſi fecerit, perdere debet vtranque. Item canonici qui ipſum auctoritate propria recipiunt, ea vice eligendi poteſtate ſunt priuati. Item punitur quis in eo in quo peccauit. Item nota in c. licet. ſimilitudinem inter matrimonium ſpirituale & carnale. Item facilius diſpenſatur cum aliquo vt ad maiorem tranſeat dignitatem, quàm ad parem vel minorem: propter maiorem vtilitatem. Item & poſtulatio & perſona poſtulata debet examinari.

† Bronburgen.
† Bambengen.

† Capit. 4. eo. tit. in 3. compilat.

Matth. 19.

† Aliàs, In electione nunciatur ratū, & ca. ſed melius, ut hic.

† In codice Barbatiæ: ita Nec illa prædeceſſoris noſtri indulgētia, quā impetraſſe ſe refert, ꝑſumptionē &c.

l ¶ *Licet in tantum.*] Secundum quod verba iſta ſonare videntur, colligitur quòd quis poſſit habere principium matrimonij ſine medio, & ſine fine. Sed contradicit Ambroſius 3 dicens quòd ſacramētum matrimonij aut plenum eſt, aut nullum: quia matrimonium res eſt indiuidua, & ſimplex, ſicut & carnale matrimonium, quod eſt coniunctio maris & fœminæ indiuiduam vitæ retinens conſuetudinem. j. de præſumpt. cap. illud. & 27. quæſt. 2. §. j. & Inſtit. de pa. po. §. 2. Reſpond. iſta verba poſſunt referri ad ſolemnitatem potius quā ad ſubſtantiam matrimonij. Vel dicas ꝙ pro tanto dicitur initiatum: quia poſt electionem ab ea non poſſunt recedere electores. ſupra de elect. capit. cum inter canonicos. imo hodie etiam ante electionem, publicato tamen ſcrutinio variare non poſſunt. ſupra de elect. c. publicato. & poſteà per conſenſum electi, perficitur: & in confirmatione ſit ratum, ita ꝙ amplius per ſe renunciare non poteſt. ſupra eodem. capitulo, inter corporalia. & in conſecratione conſummatum intelligitur, & hoc tantum quo ad illa quæ miniſterium conſecrationis deſiderant. ſupra de elect. capit. tranſmiſſam. ſed quo ad vinculum coniugale conſecratio nihil operatur. ſupra eod. capitulo inter corporalia. ſic & in carnali matrimonio iſta poſſunt conſiderari per ſponſalia, quę ſunt futurarum nuptiarum promiſſio. 30. quæſt. 5. noſtrates. 4 Quodam modo videtur initiari: quia per illa ad matrimonium peruenitur. ff. de ſponſ. l. oratio. per conſenſum animorum contrahitur & efficitur

3 Dicit Hoſti. ꝙ Ambro. loqtur de matrimonio contracto, qđ ſine dubio aut ſtatim tenet, aut non tenet. Io. Andr.

4 Concor. text. ī l. oratio. & in l. oino. ff. de ſpon.

efficitur ratum, ita quòd nunquàm poſtea ſeparantur, niſi ante carnalem copulam cauſa religionis. infra de conuer. coniu. capitulo, ex publico. per coniunctionem corporum conſummatur. infra de diuor. capitulo, quanto.

quòd ſi ad maiorem [a] vocaretur forſitan dignitatem, eam ſibi liceret aſſumere, dum tamen nihil ei de ſtatutis canonicis obuiaret. Vnde licet forſitàn aliquibus videatur [b], vt indulgentiæ occaſione ipſius ad dignitatem poſſit tranſire maiorem, ad parem [c] tamen ipſi tranſire non licuit: cum in maiori dignitate, propter maiorem vtilitatem facilius ſoleat diſpenſari. Prætereà cum poſtulatio, ſicut & electio, examinari ſoleat diligenter, & tenor illius indulgentiæ non ſolum videatur poſtulationis examinationem, ſed perſonæ etiam reſeruare, ſubiungens [dummodo nihil de canonicis obuiet inſtitutis] antequam per eum poſtulatio [d] examinata fuiſſet, cui fuerat facienda: nulla ratione debuerat tranſiſſe.

## TITVLVS VIII.

## De auctoritate, & vſu pallij.

¶ Clemens tertius.

*¶ Infra quamlibet eccleſiam prouinciæ ſuæ archiepiſcopus pallio vti poteſt, ſed extra non poteſt.*

a ¶ *Maiorem.* ] Quia gradatim conferuntur honores. ff. de mun. & hon. l. vt gradatim. & qui promouentur, de minori ad maius promoueri debent. 93. diſt. c. legimus. in fi.

b ¶ *Videatur.* ] Si alicui videri poſſit, ſed nulli poteſt videri: ergo nec huic. ſic 8. q. 1. Moyſes. & arg. 35. q. 5. ad ſedem. verſi. hic ergo euigilent. & aciem mẽtis ſi poſſunt intendãt. q. d. non poſſunt. & 24. q. 3. ſi habes. ver. ſi inuenirẽtur idonei, &c. Sed Aug. dicit ſe neſcire: & licet forſitan hoc videatur aliquibus ꝙ poſſit tranſire: non tamen eſt verum, cum perſona prius ſit examinanda, ſicut poſtulatio, prout ſequitur.

ADDITIO. Tamẽ verum eſt ꝙ poterit ſine licentia Papæ tranſire. & in hoc bene videtur iſtis, ſecundum Hoſti. Ioan. Andr.

*¶ Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.*

c ¶ *Ad parem.* ] Sed nonne conceſſo quod maius eſt, videtur concedi quod minus eſt. j̃. de deci. c. ex parte, 16. q. 2. viſis. j̃. de dol. c. paſtoralis 1? Sed dic ꝙ minus eſt trãſire ad maiorem quàm ad parem, vel minorem: quia minus eſt contra ius commune. vnde magis eſt diſpenſabile tranſire ad maiorem quàm ad parem vel minorem, propter maiorem vtilitatem, vt hic dicit.

1 Idẽ quãdoque trãſire põt ad parem, vel ad minorẽ, prohibitus à maiori. ď reſcr. ſedes Ioan. And.

*¶ Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit. Secundò quærit opponendo, & dupliciter ſoluit.*

d ¶ *Poſtulatio.* ] Sed quare hæc verba priuilegij ſiue indulgentiæ non interpretatur Papa largiſſimẽ: vt j̃. de verb. ſign. c. olim? Reſpond. ꝙ forma verborum hoc non patitur, ſic j̃. de priuileg. c. ſi de terra. & ſ̃. de conſuetud. cum dilectus. Item quia per talem indulgentiam noluit ſubuertere conſuetam examinationem poſtulationis. arg. C. de inoffi. teſta. l. ſi quando. & ſ̃. de elect. c. eccleſia veſtra. Sed quæro quam vtilitatem conſecutus fuit iſte per illam indulgentiam, ſiue per iſtam interpretationem, quam hic facit Papa, cum potius interpretatio fieri debeat vt res valeat, quàm vt pereat. j̃. de verb. ſign. c. abbate. §. ſi vnus eligitur. & ff. de re. du. l. quoties. & j̃. de priuilegijs, capi. in his. arg. opt. & quod hic dicitur, ſine priuilegio tali hoc fieri nõ potuiſſet, & priuilegium aliquid adijcere debet iuri communi. ff. ad munic. l. j. ff. de leg. 1. ſi quando. potius enim adiuuari beneficio nos oportet, quàm decipi. j̃. de commo. c. vnico. ff. commo. l. in commodato. §. ſicut. in fin. Reſpond. ideo attenuat vires huiuſmodi priuilegij, quia per ambitionem obtentum fuit: vt 1. q. 1. principatus. & C. de ſenatuſc. l. vnica. ex eo enim ꝙ aliquid cõtra ius obtinetur, præſumitur ambitioſè obtentum. ff. ad mu. l. j. in prin. Vel dic ꝙ ſuper examinatione non dabatur ei aliqua indulgentia, prout patet ex verbis iſtius indulgentiæ: verſi. dum tamen ei nihil obſtaret, &c. & j̃. vbi dicit, Et tenor illi9, &c. ſed in hoc valebat ei indulgentia, vt ſi vocaretur ad maiorem dignitatem, poterat conſentire, vt per mutuum conſenſum illius, & poſtulantium initiatum eſſet ſpirituale coniugium: quod non eſſet, ſi indulgentiam non haberet: quia conſentire non poſſet. ſupra eodem. capit. inter corporalia. ad fi. ſi enim ſeruaſſet indulgentiam, & vocatus fuiſſet ad maiorem dignitatem, tũc ad illam potuiſſet tranſire, nulla alia licentia petita: qui enim non ſeruat priuilegium, perdit illud. ſupra de conſt. cap. cum acceſſiſſent. cum ſuis concor. 2 & priuilegium ſiue indulgẽtia ita eſt ſeruanda ſecundum quod in ea continetur. infra de priuileg. cap. porro. ſed iſte voluit ampliare indulgentiam tranſeundo ad parẽ, & ſine examinatione, & ideo non profuit ei, nec etiã, ad minorem * ſine examinatione, vt patet ex tenore indulgentiæ. Ber.

2 Concor. l. hæredes. C. ad Velle. & l. j. cũ gl. fi. C. de pri. dot. & l. ſordidorum. C. de excu. mun. lib. 10.

### CAP. I.

CVm † ſuper aliqua re: & infrà. ¶ Quæſiuiſti; quomodo intelligatᷣ, quod in forma traditionis pallij cõtinetur; videlicet [tradimus tibi pallium †, vt eo infra eccleſiam [e] tuam vtaris.] Quòd ita intelligitur, videlicet infrà quamlibet [f] eccleſiam prouinciæ tibi commiſſæ. Si verò te ſacris indutum veſtibus eccleſiam proceſſionaliter, vel alio modo exire contigerit: tunc pallio [g] minimè † vti debes.

† Capit. 1. eo. tit. in 2. compilat.

* Aliàs, maiorem.

† Palliũ in toto hoc titulo ſumitur ꝑ quodã archiepiſcoporũ ornamẽto crucib9 nigris intexto, velut ſtola ſacerdotalis, qđ ſuper alia ornamenta defertᷣ, humeros velut corona pectuſque circundans, & ante dependens, de quo vide Pano. in c. antiqua. de priuile. ſed melius per Innocẽtiũ iij. lib. j. myſteriorum miſſę. c. 63. vbi copioſe de eius materia, forma & myſtica ſignificatione.

¶ Celeſtinus tertius.

*¶ Archiepiſcopus alteri archiepiſcopo, pallium ſuum accommodare non poteſt.*

### CAP. II.

AD † hoc, quia quæſitum eſt à nobis ex parte tua, vtrum liceat tibi pallium tuũ, metropolitano alij commodare: & infrà. ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpõdemus, quòd non videtur eſſe conueniens, vt pallium tuum alicui commodes [h] †: cum pallium perſonam non tranſeat, ſed quiſ-

### DE AVCTORITATE ET VSV PALLII.

*¶ Viſum eſt ſuprà de poſtulatis, electis, et trãſlatis: ſed quia per hos modos aſſumptos vti pallio decet, ſi eccleſiis, ad quas aſſumuntur, dignitas pallij debeatur: ideo ſubijcitur hæc rub. Io. And. De hac materia tractatur 100. diſt. per totum. 25. q. 2. in Galliarum.*

CVm ſuper.] Sunt duæ partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda rñſio. Secunda: ibi, *Quòd ita.* Io. Andr.

CASVS. In traditione pallij forma hæc ſeruatᷣ: Tradimus tibi pallium vt vtaris eo infra eccleſiam tuam. Quæſitum fuit à domino Papa, qualiter hoc verbũ, [infra eccleſiam tuã,] ſit intelligendum? Reſpondet ꝙ ita debet intelligi, infra eccleſiam tuam, id eſt infra quamlibet eccleſiam prouinciæ tuæ. Si verò in proceſſione, vel aliquo alio modo exiuerit eccleſiam, tunc vti pallio non poteſt.

† Alias, nullo modo.

† Capit. 2. eo. tit. in 2. compilat.

e ¶ *Eccleſiam.* ] Verba iſta habes 100. diſtinctione, capitulo, pallium.

*¶ Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶ *Quamlibet.* ] Signatur contra. infra de verbor. ſignific. capit. cum clerici. Sol. ibi Placentina eccleſia ſtricte accipitur pro cathedrali tantum: hic largè pro qualibet eccleſia ſuæ prouinciæ. ratio poteſt eſſe, quia per hanc interpretationem nulli fit præiudicium, ſed per illam poſſet præiudicari vaſallis eccleſiæ, & cito poſſent incurrere periurium.

†Facit tex. in l. perſonale. ff. ſol. matr.

g ¶ *Pallio.* ] per quod ſignificatur plenitudo pontificalis officij. 3 infra eodem. capitulo, cum ſis. & infra eodem. capitulo, niſi. & eo vtẽdum eſt tantum inter Miſſarum ſolemnia. 100. diſt. contra morem. & certis diebus. infra eodem. c. ad honorem. qui continentur in priuilegio ſuo. infra eodem titulo. capitulo fin.

3 Et quid palliũ deſignet, vide hic Io. Andr. & alios.

AD *hoc.* ] Sunt duæ partes. Secunda: ibi, *Inquiſitioni.* Ioannes Andreas.

CASVS. Quæſitum fuit à Papa, vtrum Archiepiſcopus poſſit pallium ſuum alij archiepiſcopo accommodare? Papa dicit quòd non: cum perſonam pallium non tranſeat: ſed cum pallio archiepiſcopus ſepelitur.

h ¶ *Commodes.* ] & ita quia pallium perſonale eſt, alijs commodari non poteſt; imo nec in alia prouincia poteſt vti eo, ſine licentia illius cuius eſt parochia, etiam ſi priuilegium habeat. infra eodem, capitulo, ex tuarum. ea enim quæ inhærent perſonis, cum perſonis extinguũtur. argum. infra de offic. delegat. capitulo, quoniam abbas, & c. P. & G. ff. de regul. iur. l. priuilegia. Inſtitut. de iure natur. §. ſed quod principi. & 7. q. j. petiſti.

¶ Glo.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.*

a ¶ *Sepeliri.*] De conſecrat.diſt.1. nemo clericus. contra. hoc ſpeciale eſt de veſtimentis ſacerdotalibus, ſpiritualibus, & de pallio,& ſic non obſtat.ff.de relig.& ſumpt.fune.l.ſi qs. §.funeris.vbi ornamenta & annuli prohibentur cum cadaueribus poni, vel ſepeliri, ne forte propterea effodiantur.& c.nemo. loquitur de laico, qui non debet inuolui veſtibus ſacris, ſecus de clericis.

Intellectus l.ſi quis. §. funeris. ff. de religioſ. & ſumpt. fune.

NIſi *ſpeciali.*] Facit ad primam partem rubricæ,& prima deciſa factum narrat.Secunda factum aggrauat : ibi, *Sanè.* Tertia concludit : ibi, *Tu ergo.* Quarta comminatur : ibi, *Quoniam.* Io.And.

† Capit.1. eo.tit.in 3. compil.

† Troianē. † Troiacē.

CASVS. Troianus epus poſtulatus fuit ad Panormitan. eccleſiā: legatus Papæ qui erat in partibus illis, dedit ei licentiam tranſeundi ſine auctoritate domini Papæ: ille ſtatim ſe appellauit archiepiſcopum antequam pallium recepiſſet: peruenit hoc ad notitiam Papæ:ſuper hoc ſcribit illi Cardinali dicens, ꝙ & ſi poſtulatio illius archiepiſcopi per Papam eſſet approbata: non tamen ſe debuit archiepiſcopum appellare antequam pallium recepiſſet,in quo confert plenitudo officij pontificalis : Poſteà mandat illi Card. vt ſic quod factum eſt, ſtudeat palliare,vt in confuſionem ſed.Apoſt. non redundet, quia potius illum Papa eligit confundi, quàm velit lædi ſedis Apoſt.dignitatem. No.ꝙ legatus Card. non poteſt dare licentiam epiſcopis tranſeundi ad alias eccleſias. Item in pallio complectur auctoritas,& poteſtas archiepiſcopalis dignitatis.Item ꝙ Romanus Pontifex, potius ſedis Apoſtolicæ dignitatem, quàm priuatam alicuius auctoritatem tueri debet.

† Adde cōcilium Lateranē.ſub Innocētio iij. cap.5.

que cum eo debeat (ſicut tua nouit diſcretio) ſepeliri [a].

¶ Innocentius iij. C.presbytero Cardinali Apoſtolicæ ſedis legato.

¶ *Per pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomen archiepiſcopale.*

## CAP. III.

NIſi † ſpecialis dilectio illa: & infrà. ¶ Sanè ſi poſtulatio Troiani † epiſcopi ad Panormitanam eccleſiā fuiſſet per nos etiam approbata, non tamen deberet ſe archiepiſcopum appellare priuſquam à nobis pallium ſuſcepiſſet, in quo Pontificalis officij plenitudo † cum archiepiſcopalis nominis [b] appellatione confertur. ¶ Tu ergo quod factum eſt, ſic ſtudeas palliare [c], vt id in confuſionem tuam, & ſedis Apoſtolicæ opprobrium non redundet. ¶ Quoniam ſi oporteat vt nos, vel tu, ex hoc negotio confundamur, eligemus [d] potius te confundi, quàm lædamus ſedis Apoſtolicæ dignitatem.

¶ Idem.

¶ *Romanus pontifex ſemper, & vbique vtitur pallio, alij in eccleſiis ſuis, & certis diebus tantum.*

## CAP. IIII.

AD † honorem [e] Dei: & infrà. ¶ Sanè ſolus Romanus Pontifex in Miſſarum ſolemnijs †, pallio ſemper vtitur, & vbique : quoniam aſſumptus eſt in plenitudinem eccleſiaſticæ poteſtatis, quæ per palliū ſignificatur. ¶ Alij autē eo nec ſemper, nec vbique, ſed in eccleſia ſua [f], in qua iuriſdictionem eccleſiaſticam acceperunt, certis debent vti diebus. ¶ Quoniam vocati ſunt in partem ſolicitudinis [g], non † in plenitudinem poteſtatis.

¶ Idem Compoſtellano Archiepō.

¶ *Archiepiſcopus extra ſuam prouinciam pallio vti non poteſt, etiam ſi hoc habeat conſuetudo.*

## CAP. V.

EX † tuarum tenore literarum accepimus, quòd cum fuerit in conceſſione pallij tibi dictum, [vt ipſo infrà [h] eccleſiam tuam vtaris †:] & tibi pro eccleſiæ tuæ negotijs frequēter extra tuam prouinciam commoranti, verecundum ſit abſque pallio [i] mini-

b ¶ *Nominis.*] Et ita licet conſecratus ſit in epiſcopum, non eſt appellādus archiepiſcopus, ante pallij receptionem.

c ¶ *Palliare.*] Palliare debet quis quod malefecit, & reuocare congruenter ſi poteſt, ne vileſcat eius auctoritas.ĵ.de accuſat.c.qualiter & quando.& infra de appellat. c.cum ceſſante.ff.de regu.iur.l.quod iuſſit.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium.*

d ¶ *Elegimus.*] Potius tenemur nos magis diligere,quàm alium.nam quiſque regulam diligendi proximum à ſemetipſo 1 accipit.23.q.5.ſi non licet.& agris tuis ſitientib.alij irrigandi non ſunt.C.de ſer.l.præſes.64.diſt.quia per ambitiones.& C.vt nemo priuatus.l. 2.& quilibet ſibi primò faciat eleemoſynam,deinde proximo.de pœn.diſt.3. ſanè cauendū. vnde etiam mihi poſſum conſulere, cum damno alterius. ff. ad leg.Aquil.l.ſi quis fumo.in fin.Argum.contra.22.q.2. primum.& 11.quæſt.3. ſi quis verò.

1 Quæ Bernardus in hac gl. cōmemorat, non colliguntur ex textu, nam Papa non de ſe velut ſedis Apoſtolicæ gubernatore, & de tuenda ſedis Apoſtolicæ dignitate loquitur.

AD *honorem.*] Duo ſunt dicta.Secundum.ibi, *Alij.*Et diuerſitatis cauſam reddit.ibi, *Quoniam.* Io.Andr.

CASVS. Quæſitum fuit à Papa quando & vbi archiepiſcopus ſuo pallio vtatur,& quando, & vbi alij archiepiſcopi eodem pallio vti debeant.Papa reſpondet,ꝙ Rom.Pont.ſolum inter Miſſarum ſolemnia ſemper vtitur,& vbicunque pallio quia aſſumptus eſt in eccleſiaſticæ poteſtatis plenitudinem. Alij verò, ſcilicet archiepiſcopi nec ſemper nec vbique, ſed ſolum in eccleſia ſua,in qua acceperunt iuriſdictionem, certis diebus debent vti, quia vocati ſunt in partem ſolicitudinis,& non in plenitudinem poteſtatis.

¶ *Gloſſa ſeq.ponit formam traditionis pallij.*

e ¶ *Ad honorem.*] Sub hac forma verborum traditur pallium: Ad honorem Dei omnipotentis & beatæ MARIÆ VIRGINIS, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, & domini Papæ Greg.& eccleſiæ Romanæ, & eccleſiæ talis tibi commiſſæ, tradimus tibi pallium de corpore beati Petri ſumptum: in plenitudinem pontificalis dignitatis, vt vtaris eo infra eccleſiam tuam certis diebus, qui exprimuntur in priuilegijs eccleſiæ tuæ conceſſis à Roma.eccl. ĵ.eod. c.vlt.& hi ſunt, natiuitas Domini,feſtiuitates ſancti Ioannis, & S.Stephani,in Circuncisione,in Epiphania, in ramis Palmarū,in cœna Domini, in ſabbato Sancto,tribus dieb. Reſurrectionis, Pentecoſtes, in feſtiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ, & omniū Apoſtolorum, tribus feſtiuitatibus beatæ MARIÆ, in cōmemoratione omniū Sanctorum, in Dedicatione eccleſiarum, in principalibus feſtiuitatibus eccleſiæ tuę,in ordinationibus clericorum, & in conſecrationibus epiſcoporum, in die anniuerſarij ſuæ cōſecrationis. & argu. ad hoc. ĵ.de fer.c.vlt.& de conſecr.diſtinct.3. cap. pronunciandum.

Forma tradendi pallium archiepiſcopis.

† Capit. 2. eo.tit.in 3. compil.

† Solemnitatibus.

† Alias ita: & non in plenitudinem &c.

† Capit.3. eo.tit.in 3. compil.

† Alias,vtereris.

¶ *Gloſſa ſequens exponit literam, dat duo ſimilia, & ſignat contrarium.*

f ¶ *In eccleſia ſua.*] Id eſt infra quamlibet eccleſiam ſuæ prouinciæ. ſ.eod.tit. cap.j. ſed extra eccleſiam in proceſſione vti non debet. ſupra eodem titulo. capitulo j. & ſic miles poſt finitam militiam, cum cingulo non ibit. C. de proxi.ſac.ſcri.l.vlt.lib.12. proconſul. non vtitur inſignijs ſuis,priuſquam intret prouinciam.ff.de off.procon.l.j. ſimile eſt de vſufructuario, qui ſcenica veſte non poteſt vti, niſi in ſcena.ff.de vſufruct.ſed & ſi quid. §.2.argū.contra.infra vt lite penden. capit.à memoria.

Quibuſdiebus archiepiſcopi pallio vti poſſint.

g ¶ *Solicitudinis.*] 2.quæſt.6. qui ſe.

EX *tuarum.*] ſunt duæ partes.In prima gratiæ petitio, petentis motiuum continens.In ſecunda petitionis limitata exauditio,motiuum reprobans, Secunda: ibi, *Licet.*

CASVS. Archiepiſcopo Compoſtellano in datione ſui pallij dictum fuit : Accipe pallium & vtaris eo infra eccleſiā tuam.ipſe archiepiſcopus pro negotijs eccleſiæ ſuæ frequenter exibat prouinciam ſuam,vnde reputabat ſibi ad verecundiam quòd pallio non vteretur,cum alij archiepiſcopi de Hiſpania vltra prouinciam ſuam de conſuetudine generali ſuo pallio vterentur : quare petebat à Papa quòd extra prouinciam ſuam poſſet eo vti.Ad quod Papa reſpondet, quòd illa conſuetudo eſt potius dicenda corruptela, & de ſpeciali gratia eidem concedit,vt ſi alia neceſſitate fuerit impeditus, ita vt ad eccleſiam ſibi ſubiectam accedere non poſſit pro conſecrandis ſuffraganeis ſuis,vel clericis ordinandis,& ad eccleſiam alienam neceſſe habeat declinare, vtendi pallio habeat facultatem in iam dictis caſibus,dummodo ad quem eccleſia pertinet, id permittat. Not. licet Papa alicui priuilegium concedat, non tamen ipſe Papa vult quòd ille cui conceſſit, eo in præiudicium alterius vtatur.

h ¶ *Infra eccleſiam.*] Id eſt infra quamlibet eccleſiam prouinciæ tuæ,ſupra eodem capitulo j.

i ¶ *Pallio.*] Rationabili tamen cauſa poteſt vti vbique. 36.diſt. c.qui eccleſiaſticis. §. ecce. ſimiliter videtur ꝙ infula 2 poſſit vti vbique.21.diſt.c.cleros;& clericos,videtur quòd vbique.infra eod.cum ſis.

2 Fortè,mitra: in his enim non deſignatur plenitudo officij, ſicut in pallio.Io.Andr.

a ¶ *Con-*

a ¶ *Conſuetudo.*] Et mala: & eſt ratio, quia ſicut pallium fortiter poſtulanti datur, vt 100.diſt.c.priſca. ita datum fortiter cuſtoditur: & ſi transferat ſe ad aliam ſedem, nō tamen cum eo pallium transfertur.ſ.de poſtu.c.bonæ. ij.in fin. vnde pro parte eſt beneficium perſonale, quia cum perſona ſepelitur. ſ.eo.cap. ad hoc. & pro parte locale, quia non transfertur cum perſona ad alium archiepiſcopatum, ſed remanet ibi. ſupra de poſtulat.c. bonæ. 2. in fine.

Archiepiſcopo trāſlato, non trāsfertur pallium.

¶ *Gl.ſeq.obijcit.*

b ¶ *Corruptela.*] Sed videtur ꝙ non ſit corruptela, & ꝙ ſit tolerandum. ff.de offi.procon. l.j. vbi proconſul vtitur ſuis inſignijs vbiq; poſtquam egreditur vrbem.

† Vide l. omnes iudices. cum glo.j.C.de decur. lib. 10.& in auth. vt nulli iu.§.j. ī gl. magna.col lat.9.

¶ *Gl.ſeq. reddit rationē.*

c ¶ *Indulgemus.*] Hoc ideo dicit: quia non eſt licitum alicui celebrare, vel prædicare in alia prouincia, niſi ad hoc fuerit inuitatus. 7.q.1. epiſcopi vel presbyteri. & 9.q. 2. nullus primas. & 6.quæſt.3. ſcriptum eſt.

d ¶ *Propter hoc.*] ſcilicet pro eccleſijs conſecrandis, & clericis ordinandis.

1 Concor. l.vbicunq;. cum gl. & ibi Bart. ff. de fideiu. & in l.ſi du bitetur. §. ita demū. eod. tit.

e ¶ *Permittat.*] Not. ꝙ Papa licet alicui det priuilegium, non vult tamen ꝙ vtatur eo in præiudicium alicuius. ſic ĵ.de offi.ord. cap.licet. & infra de tranſlat. capit. licet 1.

† Capit. 1. eo tit.in 4. compil.

† Pontificalis officij.

† Pōtificis.

f ¶ *Pallio.*] tuo ſcilicet, & non illius, ad cuius prouinciam declinas: cum ſit perſonale.ſ.eo. c.ad hoc.

† Videto hic notas noſtras in hoc caput.

g ¶ *Caſibus.*] Duobus præmiſſis, non alijs. qđ enim in quibuſdā permittitur, in alijs prohibetur, arg.ff.de iud.l.cū prætor.

C*Vm ſis.*] In prima deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Vbicunque.*

CASVS. Quæſitum fuit à Papa quando & quibus diebus archiepiſcopus vti debeat pallio? Reſpondet, ꝙ vbicunque fuerit archiepiſcopus infra ſuam prouinciam in celebrationibus Miſſarum, ſolemnibus diebus pallio ſuo vti poteſt.

2 Dicebat Hoſti. hoc verbū generale, Vbicunque, ad quatuor reſtringēdū, ad prouinciā, ad eccleſiam, ad Miſſarū ſolēnia, & ad certos dies: & ſic videtur, ꝙ ſi ſub papilione, vel in caſtris, in aliqua priuata domo, extra eccleſiā, ſecundum c. de conſec. diſt. 1. concedimus, quamuis infra ſuā prouinciā, archiepiſcopus celebret, pallio nō vtetur. Io.

ſtrare: (cum conſuetudo [a] ſit in Hiſpania generalis, quòd archiepiſcopi extra ſuas prouincias, pallio indifferenter vtantur) vt extra tuam prouinciam vti pallio valeas, indulgeri tibi à ſede Apoſtolica poſtulaſti. ¶ Licet autem talis conſuetudo dicenda ſit potius corruptela [b] †: nos tamen de ſpeciali gratia indulgemus [c] tibi, vt ſi neceſſitate aliqua præpeditus, ad eccleſiam tibi ſubiectam accedere fortè nequiueris, pro conſecrādis ſuffraganeis tuis, vel clericis ordinandis, & ad eccleſiam alienam propter hoc [d] te contigerit declinare: dummodo is, ad quem eccleſia pertinet, id permittat [e], vtendi pallio [f] in iam dictis caſibus [g], liberam habeas facultatem.

¶ Idem.

¶ *In qualibet eccleſia ſuæ prouinciæ, permiſſis diebus, archiepiſcopus Miſſam celebrans, vti poteſt pallio.*

CAP. VI.

CVm † ſis: & infrà. ¶ Vbicunque [h] fueris in Miſſarum celebrationibus conſtitutus, diebus ſolemnibus vſum pallij (per quod plenitudo pontificij † deſignatur) poteris liberius exercere.

¶ Honorius iij. Archiepiſcopo Tri.

¶ *Sine pallio, & ſandaliis, poteſt archiepiſcopus celebrare.*

CAP. VII.

QVia nos: & infrà. ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd tam in tua, quàm in aliena [i] diœceſi, potes ſine pallio, & ſandalijs † celebrare: qui vtique in tua diœceſi non debes ſemper celebrare cum pallio, ſed diebus illis dumtaxat, qui in eccleſiæ tuæ priuilegijs [k] ſunt expreſſi. Sicque ſoluta eſt quarta [l] quæſtio, qua quæſiuiſti, an tibi ſit licitum pro defunctis cū pallio celebrare.

¶ *Glo.ſeq.obijcit & dupliciter ſoluit.*

h ¶ *Vbicunque.*] Hic videtur ex eo quod dicit, Vbicunque, ꝙ etiam extra prouinciam archiepiſcopus pallio poſſit vti, ſicut proconſul.ff.de offi.proconſ.l.1.Sed contra.ſ.eo.c.j. & c. ex tuarum. ſed ꝙ dicit, Vbicunque, reſtringe, 2 id eſt infra quamlibet eccleſiam tuæ prouinciæ.ſ.ca.j.vel, Vbicunque, ſi habeat priuilegium ad hoc. & ille ad cuius prouinciam vel diœceſim tranſit, id permittat. ſupra eodem. ex tuarum. & ſic planum eſt.

Q*Via nos.*] In 1.deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio, ibi, *Inquiſitioni.*

CASVS. Quidam archiepiſcopus quæſiuit à Papa vtrum tam in ſua diœceſi quàm in aliena, poſſit celebrare abſque pallio & ſandalijs? Reſpondet Papa quòd poteſt, non tamen ſemper in ſua diœc. debet celebrare cum pallio, ſed certis diebus, qui ſunt in ſuo priuilegio expreſſi. & per hoc ſoluitur alia quæſtio, qua quæſiuit, vtrum pro defunctis cum pallio debet celebrare.

i ¶ *In aliena.*] De licentia diœceſani epiſcopi, aliàs non: quia non debet ponere manum in meſſem alienam: vt 6.q.3. ſcriptum eſt. & 9.q.2. nullus primas. priuatim tamen poſſet ſine licentia. ĵ. de cler. peregri. tuæ. diœceſanus debet illum inuitare. 7.quæſt.1. epiſcopi vel presbyteri.

k ¶ *Priuilegijs.*] Qui præciſè ſint dies illi, ne ſcimus, 3 niſi ſint illi qui enumerati ſunt ſupra eo. ad honorem. & ĵ.de fer. conqueſtus.

3 Sed hos paulo antea numerauit gl. in c. ad honorem. hoc titulo.

l ¶ *Quarta.*] Satis ſoluta eſt per hanc reſponſionem, quia recipere debet priuilegiū ſuum: & ſi ibi continetur quòd poſſit celebrare cum pallio pro defunctis, ita obſeruet ſecundum quod ibi continetur. ſimile ĵ.de priuile. ſi de terra.

ADDITIO. Et melius in cap. porro.

## TITVLVS IX.

### De renunciatione.

Alexander iij. Londoñ. Epiſcopo.

¶ *Non datur licentia cedendi epiſcopo qui propter ſenectutem vult cedere, ſi neceſſarius, vel vtilis ſit eccleſiæ ſuæ.*

CAP. I.

LIteras † tuas: & infrà. ¶ Si tuam aut † ſenectutem [m], aut inſufficientiam [n] fortè conſiderans, te tanquam emeritum † poſtulas relaxari: ſcito nos credere, quòd tutius ſit hoc tempore, ſi commiſſa tibi eccleſia ſub vmbra tui nominis gubernetur, quàm ſi alteri nouæ [o] incognitæque perſonæ gubernanda in tanto diſcrimine committatur: maximè quia in te vigor deuotionis & fidei, etiam corpore ſeneſcente, non deficit, ſed vergente deorſum conditione corporea, feruor ſpiritus in ſublimiora conſcendit, & infrà. ¶ Monemus te igitur, vt ſuper hoc diebus iſtis nulla te facias importunitate moleſtum, quia indecens omninò probatur, prius ſoluere

DE RENVNCIATIONE.

¶ *Quia ea quæ poſtulatione, electione, vel tranſlatione acquiruntur, plerunque renunciatione perduntur:* 4 *ideo ponitur hæc rubr.*

*De hac materia tractatur 7.q.1. & q.2. & 17.q.1. & 21.quæſt.2.*

† Capit. 2. eo tit. in 1. compil.

† Alias ita: Si tuam autem.

4 Text. eſt in l. quæro. §. ſi venditor. ff. de ę d l. edi. & in l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact.

L*Iteras.*] In prima ponitur deciſa ſupplicatio. In ſecūda: ibi, *Si tuam,* ipſius repulſio. In tertia: ibi, *Monemus.* concluſio. Ioan.

† Ita legitur in omnibus manuſcriptis fide dignis & vox, Immeritū, perperam inſerta fuit.

CASVS. Epiſcopus Londoneñ. ſæpè petijt licentiam cedendi à domino Papa. reſcribit ei Papa dicens, ꝙ quamuis ipſe conſiderans ſenectutem ſuam, aut inſufficientiam ſuam petat renunciandi licentiā, ſciat ꝙ Papa credit, ꝙ tutius ſit ei illā eccleſiā ſub vmbra ſui noīs gubernari, q̃ alicui nouæ, incognitæq; perſonæ in tāto diſcrimine cōmitti: quia in ipſo vigor deuotionis & fidei, ēt corpore ſeneſcente non deficit, ſed vergente deorſum conditione corporali feruor ſpūs ad ſublimiora conſcendit. monet ergo illū vt ſuper hoc dieb. iſtis nulla importunitate faciat ſe moleſtū, quia indecēs eſt prius ſoluere militiæ cingulum, quā cedat victoribus aduerſitas pliorum. No. ꝙ non ſtatim danda eſt cedēdi licentia, licet quis dicat ſe ſenem, & inſufficientem, maximè cū bene adminiſtrauerit. Itē indecēs eſt prius militiæ ſoluere cingulū: &c.

¶ *Glo.ſeq.textum determinat, & remittit.*

m ¶ *Senectutem.*] Non enim quælibet ſenectus 5 facit, vt quis poſſit petere ceſſionem, ſed ea ſola quę hominem reddit prorſus ineptum. ĵ.eo.niſi. §.debilitas. pp quas cauſas poſſit quis renunciare, tradit.ĵ.eo.niſi. & ĵ.eod. poſt tranſlationem.

5 Senes.n. viuidi gubernationi ſunt aptiſſimi. B. Hieronymus ī epiſtola ad Nepotianū. Archidiaconus ī cap. tanta diſt. 86.

¶ *Glo.ſeq.textum fortificat.*

n ¶ *Inſufficientiā.*] Hæc eſt iuſta cā ad renūciādū, qa defectus ſciētię nō ſolū impedit pmouēdū.ſ.de ele.cōgregato. imo deijcit, iā pmotū.ĵ.de ęta.& qual.c.vl.& de hoc hēbis.ĵ.e.niſi.

o ¶ *Nouæ.*] Sic enim iudex potius debet cauſam differre, quàm

re, quàm ea nouo iudici delegare. ff. de va.mu.prætor. §. vlt. argum. 19.q.3. monaſterijs.

¶ *Gloſsa ſequens dat ſimilia.*

a ¶ *Militiæ.* ] Simile 7. q. j. ſciſcitaris, non enim ſolui debent milites, niſi completis ſtipendijs. C. de ijs qui non imple.ſtipen. l.2.lib.10.& nil creditur eſſe actum, &c. C. de ijs quib. vt indig. l.pe. in fi. & fruſtra velociter currit, qui prius quàm ad metas perueniat, deficit. 1 de pœn. diſtin.3. in caſum. arg. 7.q.1. nihil. & magis delinquit q̃ inceptam cauſam dimittit, quam qui nũquam ad cauſam venit. in Authen. de litigio. §. omnem. collat. 8. & qui ponit principium, totum ſupplere debet vſq; ad fin. de conſecrat. diſt. 1. nullus epiſcopus. 2

Additio. Et cordi nobis eſt omnia cœpta ad finem perducere. Et alibi dicit Tullius, quòd nihil eſt in humano genere difficilius quàm inuenire ꝑfectionem. C. de emen. Iuſti. Co. l. vnica. in prin. & Deus opus imperfectum non nouit. infra de bapt. maiores. ver. ſed adhuc. ſecũdum Hoſt. Ioan. Andr.

† Aliàs, ita: abbati, & Priori de Attigit.

† Capit. 3. eo. tit. in 1. compilat.

† Alias ſpeciali.

1 Hieronymus ad Lucinum: Cœpiſſe, multorum eſt: ad culmen peruniſſe, paucorũ. Io. And.

† In codice Barbatię ita: de conſenſu maioris & ſanioris partis capituli, &c.

2 Concor. text. in l. quàuis. & ibi Bart. ff. de furtis.

militiæ [a] cingulum, quàm cedat victori aduerſitas præliorum.

¶ Idem † abbati Doleſi. & priori de Attig.

¶ *Qui abiurat beneficium, licitè põt illud (ſi denuo eligatur) obtinere.*

CAP. II.

CVm † inter P. Gaufridi, & quoſdam alios canonicos ſancti. I. ſuper ſpirituali † beneficio, ſcilicet ſtallo in choro, & loco in capitulo, quæſtio fuiſſet diutius agitata: & infrà. ¶ Ideoque vobis mandamus, quatenus ſi præfatum P. inueneritis de conſenſu † maioris partis capituli fuiſſe de prædicto beneficio auctoritate Apoſtolica inueſtitum, eum faciatis beneficium ipſum pacificè poſſidere: non enim videtur nobis impedimentum afferre iuramentum [b], quod de eodem non petendo vlterius proponitur præſtitiſſe, ſi conſenſus maioris [c], & ſanioris partis canonicorum eccleſiæ interceſſit [d].

¶ Idem epiſcopo Verulano.

¶ *Qui renunciauit beneficio ſuo, illud repetere non poteſt.*

CAP. III.

EX † transmiſſa relatione abbatis [e] ſancti N. de Ceparano, noſtris eſt auribus in-

CVm inter P.] Casvs. Iſte P. impetrauit literas, & ſubiecit ſe miſericordiæ capituli, renunciando & abiurãdo literas, & maior pars eum recepit, minor contradixit, ſecundum Hoſt. prima pars deciſè narrat factum. Secunda ibi, *Ideoque:* dat iudicium. Ioannes Andreas.

† Capit. 4. eo. tit. in 1. compil.

Casvs. Iſte P. Gaufridi abiurauit beneficium ſuum: Poſtea obtinuit literas à domino Papa, vt in eadem eccleſia reciperetur, & ſic auctoritate literarum domini Papæ à maiori parte capituli fuit receptus. Quidam canonici contradicebant eidem, opponendo ſibi iuramentum, & ideo contra iuramentum non erat recipiendus. cum ſuper hoc fuiſſet quæſtio diutius agitata, mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi prędictum P. inuenerint de conſenſu maioris partis capituli fuiſſe de prædicto beneficio auctoritate Apoſtolica inueſtitum, cum faciant beneficij poſſeſſione pacifica gaudere, non obſtante iuramento, quod de non repetendo vlterius eodem beneficio proponitur præſtitiſſe, in quo conſenſus maioris, & ſanioris partis capituli interceſſit. No. quòd iuramentum nõ extenditur ad ea, de quibus, vel ſuper quibus non eſt iuramẽtum faciendum. Item ius ſemel amiſſum, non renaſcitur. Item ſententia maioris & ſanioris partis debet præualere.

b ¶ *Iuramentum.*] Iſte P. abiurauit 3 beneficium ſuum, quòd de cætero ipſum non repeteret, ſed non iurauit quòd non reciperet, ſi iterum eligeretur. infra quod met.cau. ad audientiam. iuramentum 4 non extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum in iuramento, & quæ tunc non extant. ĩ. de iureiuran. clericus. ſicut nec reſcripta extenduntur ad lites, quæ non extabant tempore impetrati reſcripti. ſupra de reſcript. capitulo vltimo, & tranſactio non extenditur ad ea, de quibus non fuit dictum, vel cogitatum. C. de tranſact. ſi de certa. & C. de iudi. licet. vnde non obſtat in alijs. & ſic iſti P. non obſtat iuramentum, cum non agat ex prima ſua receptione, ſed ex nouo iure poſt iuramentum præſtitum acquiſito de conſenſu maioris, & ſanioris partis capituli, quia alia eſt modo cauſa petendi. ff. de exceptio. rei iud. & an eadem. ff. de inſtit. act. l. habebat. & infra de cauſa poſſ. c. vlt.

3 Melius dicitur eiurauit, hoc eſt renunciauit.

4 Alberic⁹ tract. de ſtatutis li. j. q. 25. Decius in rubr. C. qui admit. & in l. ĩam biguis. §. quoties. ff. de reg. iur.

c ¶ *Maioris & ſanioris.*] Et ſic ſtãdũ eſt maiori parti. 65. di ſt. ſanè. & 19. diſt. in canonicis. & ff. ad munic. quod maior. Quid iuris ſit ſeruandum de hoc, no. ſ. de ele. c. eccleſia veſtra. in fi.

d ¶ *Interceſſit.*] ſupple poſt ſuam renunciationem. Iſte P. poſt ſuam renunciationem obtinuit literas à Papa, vt reciperet in eccleſia illa. ſic iſte ĩueſtitus fuit de beneficio illo auctoritate Papæ, & de conſenſu maioris partis, & ſic pars minor non poteſt obijcere iuramentum.

timatum, quòd P. Rubeus clericus dum † infirmitate † laboraret apud monaſterium ſancti Saluatoris, ſibi petijt habitum monaſticum indulgeri: qui recuperata poſtmodum ſanitate, ad monaſterium illud gratia complendi votum [f] acceſſit: & ibidem moram aliquãtulam faciens, ea, quæ prædictæ eccleſiæ ſancti N. contulerat, ſibi fecit reſtitui: nunc autem mutato animo laborat, vt reſtituatur in eccleſia ſupradicta. ¶ Verum quoniam iam dicta eccleſia ab eo ſoluta dignoſcitur, ex quo ea, quæ ſibi contulerat, ad petitionem ſuam reſignauit [g], eidem: Mandamus, quatenus (ſi res ita ſe habet) prædictum abbatem, & ſocios eius ad receptionem P. nulla ratione compellas inuitos: nec à populo † Ceparano compelli permittas: hortari tamen eos poteris, vt illum nõ tanquam vnum de eccleſia, ſed quaſi de nouo recipiant in ſocium, & in fratrem.

¶ Idem Epiſcopo Tornacenſi.

¶ *Beneficiatus ſine licentia prælati ſui beneficio renunciare non poteſt.*

CAP. IIII.

ADmonet: & infrà. ¶ Vni-

† Aliàs ita: dum olim infirmitate nimia laboraret.

† Iuxta illud: Dum ſero lãguorem, ſero religionis amorem: Expers languoris, nõ ſum memor huius amoris.

EX *transmiſſa.*] Prima pars ponit querelam. Secunda prouidet: ibi, *Verum quoniã.* Ioan. Andr.

Casvs. P. Rubeus ſancti Nicolai clericus de Ceparano infirmitate laborans, apud ſancti Saluatoris monaſteriũ petijt ſibi habitum monaſticum indulgeri: tandem ſanitate recuperatã tranſiuit ad monaſterium prædictum gratia complendi votum ſuũ, & aliqua mora facta in monaſterio, fecit ſibi reſtitui illa quæ contulerat eccleſiæ ſancti Nicolai: poſtmodum nihilominus iſte P. volebat vt reſtitueretur in eccleſia prędicta, voluntate mutata: ſed abbas de Ceparano & quidã clerici eũ recipere nolebant: vnde ſignificauit hoc domino Papæ idẽ abbas. Super hoc ſcribit Papa epiſcopo Verulano, quòd dicta eccleſia ab eo ſoluta eſt, ex quo ea quæ ſibi contulit, ad petitionem eius reſtituit. mandat Papa quatenus ſi res ita ſe habet, prædictum abbatem, & ſocios eius ad receptionem illius P. nulla ratione compellat, nec compelli permittat, tamen rogare poterit illos vt illum recipiant, non tamen tamquàm vnum de eccleſia, ſed quaſi de nouo recipiant eum in ſocium, & in fratrem. Nota quòd ſuo iure quis tacitè renunciat. Item non poteſt quis redire ad illud, cui renunciauit. Item actio ſemel extincta non reuiuiſcit.

† Vox, populo, deeſt in omnib⁹ manuſcriptis, ſed erat expoſitio marginalis, quæ irrepſit in textum. in antiquis enim ita habebãt, Ceparano, id eſt, à populo Ceparano.

e ¶ *Abbatis.* id eſt, prælati, quia eccleſia ſecularis eſt, & non regularis: & eſt nomen dignitatis. & iſte P. Rubeus erat ibi canonicus.

¶ *Gloſsa ſequens ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

f ¶ *Votum.*] Non quòd emiſiſſet votum, ſed quòd emittere proponebat. infra de reg. conſulti. Argument. contra. infra de reg. ſuper eo. Non eſt contra. ibi habitus fuit ad profeſſionem, hic ad probationem tantum. vel hic nullum habitum ſuſcepit. & ſi ſuſcepiſſet, non obſtat: nam habitus ſolus ſine profeſſione non facit monachum. infra de reg. porrectum. & infra qui cleric. vel vouen. capitulo, conſuluit.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & tripliciter ſoluit, & remittit.*

g ¶ *Reſignauit.*] Sed qualiter bona illa ſibi reſtituta fuerunt? ex quo enim ſemel fuerunt acquiſita eccleſiæ, non debent ei amplius reſtitui. 12.q.2. nulli. 17.q.4. ſunt qui opes. Reſpond. iure poli, non iure fori. 17.q.4. quicunque. arg. ĩ. de don. inter vir. & vxor. mulieres. & in Auth. de mona. §. ſi verò. collat. 1. vel de facto fuit hoc, potius quàm de iure, ſi tranſiuerunt in proprietatem eccleſiæ. Vel forſan ſub conditione contulerat illa bona, ſi ibi perpetuo remanere deberet. De hac materia notatur ĩ. de cleric. coniuga. c. quod ad te.

ADmonet.] Primò ponit prohibitionem. Secundò ipſius tranſgreſſionem puniri præcipit: ibi, *Quòd ſi quis.* Ioannes Andreas.

Casvs. Epiſcopus Torñ. ſignificauit domino Papæ, ꝙ quidam

quidam intrabant eccleſias ſuæ diœce: quæ pertinebant ad ſuam iuriſdictionem,& detinebant & dimittebãt eas abſque ſuo aſſenſu, & propria auctoritate. Papa mandat ſibi vt ipſe prohibeat omnibus perſonis ſui epiſcopatus, vt nullus auctoritate ſua audeat intrare eccleſiam, vel eam dimittere ſine auctoritate ſui ſuperioris: & qui contra hoc fecerit, meritò punietur.

a ¶*Intrare.*] 16. q. 7. nullus omnino. j̃. de iure patro. cura paſtoralis. aliàs niſi talia beneficia dimiſerint, ſunt excommunicandi vſq; ad debitam ſatisfactionem. j̃. de inſti. ex frequentibus.

¶*Glo. ſeq. allegat duas conc. tractat quid de inferioribus prælatis. exponit quod dicit finis c. de canonica vltione, dicit quid ſi prælatus ratificet, & quid de tranſitu ad religionem. demum ar. pro opi. Vincen. quã reprobat.*

b ¶*Inconſulto dimittere.*] vt 7. q. 1. epiſcopus de loco. j̃. de priui. cum & plantare. §. in eccleſijs. idem eſt in clericis aliorum prælatorum, vt abbatum & conſimilium, ſine quorum conſenſu eccleſias non debent dimittere. 63. diſtinction. cap. 1. & 2. & 53. diſt. cap. 1. quod ſi fecerint, poſſunt reuocari, & niſi admoniti redierint, ſunt excommunicandi. 7. q. 1. ſi quis verò. & c. ſeq. & hæc eſt canonica vltio, vt dicit hic in fi. & ſi prælatus ſuus tranſitum ratum habere noluerit, poteſt illa eccleſia ordinari per illum, ad quem ſpectat. j̃. eo. quod in dubijs. & hic in fin. ad religionem tamen tranſire pòſſunt. 19. q. 2. duæ ſunt. & etiam regulares petita licentia, quamuis non obtenta. j̃. de regula. licet. Item arg. eſt ex hac litera, quòd vnus prælatus non poſſit ad aliam prælaturam eligi in alia eccleſia, vel etiam canonicus: ſed tantũ poſtulari: quoniam prælatus ille, vel clericus non habet facultatem recedendi ab eccleſia ſua ſine licentia epiſcopi ſui: Vnde eius cõſenſus illegitimus eſt, quod concedebat Vinc. 1 & ſi epiſcopus malitioſè eum non vult concedere, cogendus eſt per ſuperiorem. arg. j̃. de iure patro. nullus. & ſecundum eum habet locum electio tantum in clericis eiuſdem eccleſiæ: nos hoc non dicimus, imo clericus alterius eccleſiæ bene poteſt eligi ad aliam eccleſiam, dummodo aliàs ſit idoneus, & in eodem epiſcopatu, & in alio: & tenet electio. s̃. de ele. cum inter canonicos. vbi de hoc. imploranda eſt tamen licentia ſui epiſcopi, & ſi denegaret eam, compelleretur per ſuperiorẽ, ſi malitioſè hoc faceret, per decr. nullus. j̃. de iur. pat.

Prælatus an debeat, eligi vel poſtulari ad aliã prælaturam.

1 In antiquo apparatu: ſed in apparatu huius compilationis dixit hic contrariũ. Io. And.

...uerſis perſonis tui epiſcopatus ſub diſtrictione ꝓhibeas, ne eccleſias tua diœceſis ad ordinationem tuam pertinentes, abſq; aſſenſu tuo intrare [a] audeant, aut detinere, aut te dimittere incõſultò [b]. ¶Quòd ſi quis contra prohibitionem tuam venire præſumpſerit, in eum canonicam exerceas vltionem.

¶Clemens tertius.

¶ *Contra petentem beneficium admittitur ſpontaneæ abiurationis exceptio, etiã cauſa renunciationis non adiecta: contra quam actor replicare poterit, quòd non ſponte renunciauit: & qui melius probauerit, obtinebit.*

S*Vper hoc.*] Communis diuiſio: ſecunda: ibi, *Sic tuæ.* & habet varias lecturas. Ioan. And.

CASVS. Quidam 2 petebat beneficium ſuũ de quo fuerat canonicè inſtitutus, obijciebatur ei in modum exceptionis, ꝙ non poterat repetere ipſum, q̃uis ad ipſum pertinuerit, qa dum quietè poſſidebat illud, ſponte abiurauerat: replicabat actor ꝙ non ſponte renunciauerat, & hoc vterq; probare volebat. Primò quæritur an exceptio ſpontaneæ abiurationis obiecta, nulla cauſa reſignationis aſſignata, ſit admittenda. & dato ꝙ ſit admittenda, quæritur an teſtes actoris, qui dicunt ꝙ non ſponte renunciauit, poſt ſint admittendi, an teſtes rei qui dicunt ꝙ ſponte forte renunciauit? Reſpondet Papa ꝙ non eſt veriſimile, ꝙ aliquis renunciet beneficio ſuo ſponte multis laboribus acquiſito ſine magna cauſa, tamen teſtes ſuper ſpontanea renuntiatione ſunt recipiendi: nec eſt ſuperuacuum, ſi iudex inquirat cauſam renũciationis ſi voluerit, aliàs non tenetur. & ſi inuenerit illam probabilem, id eſt, nõ vi vel metu, &c. admittet eam, & imponetur ſilẽtium actori; niſi ipſe replicando probauerit ꝙ ſponte non renunciauit. in fine reſpondet quaſi tacitæ quæſtioni, & quomodo poteſt hoc eſſe, cum illa ſit negatiua, ſ. ꝙ ſponte non renunciauit? & ipſe rñdet ꝙ licet videatur negatiua, tñ talis negatiua hẽt in ſe implicitã affirmatiuã, ſ. ꝙ coactus renũciauit, & ideo ſuper illa aſſertione implicita, ꝓbationes actoris ſunt admitendæ, & ſnĩa proferenda pro eo, qui melius probauerit. Bernar.

2 Hic caſus Bernardi eſt, & in uetuſtis codicibus reperitur.

Nota ꝙ non eſt veriſimile, quòd aliquis renunciet ſponte iuri ſuo, cum contra talem præſumptionem admittatur probatio. Item licitum eſt vnicuique ſuo iuri renunciare. Item negatiua habens in ſe affirmatiuam, probatur. Item dignitas & teſtium opinio, de iure eſt conſideranda.

CAP. V.

SVper † hoc, quod ſciſcitaris †, vtrũ eccleſiaſtica beneficia repoſcentibus [c] obiecta ſpontaneæ abiurationis exceptio, ſine cauſæ [d] cognitione ſit admittenda; & an actoris, ꝙ ſponte non renunciauit, an rei de ſpontanea renunciatione debeãt probationes admitti? ¶ Sic tuæ experientiæ reſpondemus, ꝙ nulla ratio hoc veriſimile [e] reddit, vt quiſquam beneficium multis fortè expẽſis, & laboribus acquiſitum, quo ſuſtentari debet, facilè ſine magna cauſa ſua ſponte reſignet: ideoque ſuperuacuum eſſe nõ credimus, cauſam reſignationis [f] dili-

† Cap. 3. e. tit. in 2. cõpilatione.
† Aliàs ita Super hoc qđ ſciſcitaris à nobis: & vide notas huius capitis.

c ¶*Repoſcentibus.*] id eſt, petentibus.

d ¶*Sine cauſæ.*] ideſt, ſine adiectione iuſtæ cauſæ renunciationis.

e ¶*Veriſimile.*] Contra iſtam præſumptionem bene admittitur probatio in contrariũ: vt j̃. dicitur in reſponſione. j̃. de præſumptio. quia veriſimile.

¶*Glo. ſeq. primò dicit valere renunciationem ſine cauſa. Secundò ad textum ſignat contrarium, ponit opi. & ſolutionem.*

f ¶*Reſignationis.*] Licet non ſit allegata ab ipſo reo, forte ideo renunciauit, quia habebat plura beneficia. j̃. de præben. c. referente, vel quia ſimoniacè fuerat adeptus illud 3 j̃. de præſumpt. non eſt veriſimile. maximè dico, quia idem eſſet ſi nullam cauſam allegaſſet; & hic non dicitur ꝙ reus cauſam allegauit, ſed iudex hic quæſiuit: quia ſufficit allegare ſpontaneam renunciationem ſine aliqua cauſa, nec tenetur etiã allegare cauſam, nec iudex tenetur inquirere cauſam, & hic notat cum dicit infra, ideoq; ſuperuacuũ eſſe, &c. q. d. ſi vult poteſt inquirere, aliàs nõ tenetur: quia ſufficit quòd ſpõte renunciauit. j̃. cap. proxi. Quidam ſignant, contra. j̃. de reſti. ſpol. ſolicitè. ibi non recipiuntur teſtes illius, qui allegabat ſpontaneam abiurationem ante reſtitutionem, & hic recipiuntur ante & poſt reſtitutionem. Ita ſoluebant quidã, hic non allegabatur quòd ſpoliatus renunciauerit: ſi hoc feciſſet, non admitterentur probationes contra eũ: vt ibi. ſed vbi ceſſit non ſpoliatus, licet præſumatur pro eo ꝙ inuitus hoc fecerit, auditur tamen aduerſarius volens probare ſpõtaneam abiurationem, quę probata ſi iterum actor vult replicare ꝙ non ſponte, bene auditur. Ad hoc vt nullum ſit contrarium, ita dicas ꝙ hic & illa ſolicitè. in diuerſis caſibus loquũtur. nec ſe tangunt. qui enim per metũ vel per vim renũciat beneficio, vel iuri ſuo, tenet quidem renũciatio, quia hoc voluit licet coactus, & ſic perditur dominium ex toto: quia coacta voluntas, volũtas eſt. 15. q. 1. merito. & ff. quod met. cau. ſi mulier. §. ſi metu. & l. metum autẽ. §. ſed quod prætor. & ſic habet locum in hoc caſu actio quod metus cauſa, quæ appellatur actio prætoria. ff. eo. tit. & ſi mulier. §. ſi metu. & in hoc caſu loquitur hæc dec. nec talis propriè dicitur ſpoliatus. vnde non põt petere reſtitutionẽ, cum nõ fuerit ſpoliatus: imo tradidit dominium licet per metũ, vt dictũ eſt: ſed datur illi actio prætoria quod metus cauſa; & hic agebat actione in rẽ, ſimpliciter petendo eccleſiã ſuam: ſed opponebatur ſibi ſpõtanea abiuratio: quando res petita tradita eſt per metũ: agitur actione in rem, & in perſonam, & ſi promiſſio tantũ per metum facta eſt, & agitur vt res tradatur, habet exceptionem quod met. cauſa. ff. quod met. cau. metum. §. ſed ꝙ prętor. ſed ſpoliatus remanet dominus, vel quaſi & perdit ſolam poſſeſſionem: & in hoc caſu habet locum actio vnde vi, ſiue interdictum poſſeſſorium, & in hoc caſu loquitur illa decre. ſolicitè. & ibi renunciauit ſpoliatus. & ſecundum hæc nulla exceptio poteſt opponi, quæ tangat dominium eius, qui petit reſtitui: quia quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt. j̃. de ordi. cogn. ſuper ſpoliatione. nec põt referri ſpoliato quęſtio proprietatis, ꝙ non habebat ius, vel ꝙ nõ ſit canonicè inſtitutus. j̃. de reſt. ſpol. item cum quis. & c. in literis. & c. ex conqueſtione. & ideo in caſu. c. ſolicitè. nõ auditur qui ei refert quęſtionem, qui ſponte renunciauit ſiue abiurauit, quia illa duo ſimul ſtare non poſſunt, ꝙ vnus petat reſtitui, & aduerſarius agat de proprietate, hoc eſſet contra ordinem iuris. C. de rei vendicatio. ordinarij. ſed hic petebat eccleſiam agendo reali actione ſimpliciter: vnde aduerſarius poteſt obijcere exceptionem peremptoriam, & docere de iure ſuo, & actor poteſt

3 Secundũ Abb. & Tãcr. Et idẽ Innoc. qui dat etiam exemplum de omni læſione conſcientię: & de volente religionẽ ingredi. Io. And.

Renunciatio beneficij facta ꝑ vim, an teneat.

replicare. & ſic vterque debet docere de ſua intentione ſecundum ꝙ hic fit, vt dicit in fi. & in fi. apparebit quis melius probauerit: & ita plana eſt, quæ conſueuit difficilis reputari.

genter inquiri †: quam ſi fortè probabilem, id eſt, non vi[a], nec metu[b], nec oppreſſione,[c] nec interuentu pecuniæ[d], nec promiſſione[e] † extortam iudex inuenerit, maximè ſi non interuenerit iuramentum, qđ vix fieri de voluntate propria creditur, quod ferè ſemper à malo[f] eſt (niſi replicatio canonica[g] fuerit oppoſita[h]) admittere[i] non poſtponat. Porro licet negantis[k] factum, per rerum naturam nulla ſit probatio †, eius tamen qui ſpontaneam renunciationem negat[l] (cũ implicitè, & quodam modo replicando inficietur[m] ſuper aſſertione ſua, habito ad dignitatem[n], & opinionem reſpectu) probationes credimus admittendas.

a ¶ *Non vi.* ] Sed ſponte.

b ¶ *Metu.* ] Et tamen metus continet in ſe vim, & ideo ſuperfluè dicitur, non vi. ff. quod metus cauſa. l. 2.

† Vide l. ſi mulier. ff. re. amot. & l. ſed & ſi quis §. nec diſtinguimus. ff. de vſufru.

c ¶ *Oppreßione.* ] C. quod met. cauſ. per impreſſionem.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. à contrario, & illud argumẽtum reprobat.*

† Facit qđ habetur. ff. de calum. l. 1. & 2.

d ¶ *Pecuniæ.* ] Quæ ꝓ expenſis etiam in talibus non debet dari. ĩ. de pact. cum pridem. & ĩ. de rer. permu. ad quæſtiones. ex eo ꝙ dicit nõ interuentu pecuniæ, videtur à cõtrario ſenſu: quia ſi interuentu pecuniæ renunciaſſet, ꝙ talis renunciatio non tenuiſſet, & ſic reſtitueretur ei eccleſia: ſed hoc falſum eſt, quia licet renunciatio non teneat, tamen priuari dẽt iſte, quia ſimoniam commiſit pecuniam recipiendo pro re ſpirituali, & ideo poteſt ſuppleri, maximè; ſi reſtitueretur in caſu iſto, de gratia ſola hoc fieret.

† Vide l. poſt rem. cum gl. ff. de tranſ. & l. j. ff. quæ ſen. ſi. app. reſcin.

e ¶ *Promiſſione.* ] In caſu iſto bene reſtitueretur propter dolum aduerſarij. ſimile. ĩ. eod. ſanè.

f *Malo.* ] ſcilicet non credentis. 22. q. 1. ita ergo. & ĩ. de iureiur. & ſi Chriſtus.

g ¶ *Canonica.* ] ſcilicet, vt actor neget ſe ſpõte renunciaſſe.

h ¶ *Oppoſita.* ] Et probata, ſupple, vt ſequitur in §. porro.

i ¶ *Admittere.* ] Cum effectu, maximè ſi probabit reus iuſtã cauſam recuſationis, obtinebit: niſi actor per replicationẽ repellat exceptionem, & hoc eſt quod ſequitur: niſi replicatio. &c.

k *Negantis.* ] De hac negatiua dictum eſt ſupra de electio. bonæ. dic vt ibi.

l *Negat.* ] Eſt enim quoddam factum prægnans, quod includit in ſe affirmatiuam 1, quia hæc propoſitio: an ſponte renunciauit: includit in ſe hanc affirmatiuam: coactus renunciauit: & hanc probat actor in ſua replicatione. ſimile C. de codici. nec codicillos. & ĩ. de ſuc. ab inteſta. cum dilectus. & 3. q. 9. indicas.

1 Concor. tex. i l. ſuccurritur. ff. ex qb. cau. maio.

m ¶ *Inficietur.* ] id eſt, neget ſpontaneam renunciationem.

¶ *Gloſ. ſeq. notat, & dat ſimile. Secundò arg. pro & contra. remittit. & opin. ponit, quæ dat aliam lecturam.*

n ¶ *Ad dignitatem.* ] ſcilicet teſtium: & ſic non ſemper ſtatur numero teſtium, imo conſiderari debet dignitas teſtium, & alia de quibus habes. 4. q. 3. ſi teſtes. cum duobus c. ſeq. & ĩ. de teſti. in noſtra. ſic & in electionibus. ſ. de elect. eccleſia veſtra. vbi de hoc. & ſic obtinebit qui melius probabit de ſua intentione. Sed qualiter pronunciabit hic iudex? nunquid debet pronunciare quòd ſponte renunciauit, vel quòd non ſponte renunciauit? Videtur ꝙ ſic: quia ſuper his inducunt teſtes: ſed hoc non videtur, imo videtur ꝙ iudex pronũciare debeat ſuper principali quæſtione, q̃ eſt de renũciatione eccleſiæ. De hac materia an debeat iudex pronunciare ſuper incidenti, vel non, dicetur. ĩ. de ord. cogni. intelleximus. Alij intelligunt hanc literam habito reſpectu ad dignitatem, ſ. partium: quia ſi ille qui dicit ꝙ metu renunciauit, eſſet homo præclaræ dignitatis & opinionis, præſumptio eſſet cõtra illum qui dicit ꝙ non ſponte renunciauit. ff. quod met. cauſ. non eſt. & ideo magis apertæ probationes requiruntur ab ipſo: vt in l. illa dicitur. & nihilominus habendus eſt reſpectus ad dignitatem & opinionem teſtium, vt dictum eſt. Si enim ille qui obiicit ꝙ ſponte renunciauit, habeat meliores teſtes, ei ſtabitur, non obſtante dignitate alterius. arg. illius decr. quia veriſimile. ĩ. de præſump. & hoc verſ. nulla ratio. &c. 2 & tamen recipiuntur probationes quòd ſponte renunciauit. In caſu iſto poſſet dici iure nouo, ꝙ exceptio hæc abiurationis ſponte factæ, per iuramentum litis conteſta. impediant ſuper principali quæſtione, cum negotium per iuramentum ſit finitum. ĩ. de lit. conteſt. cap. vnico. & ĩ. de celeb. miſſ. cũ Marthæ. vel hic reus de plano confitebatur quòd beneficiũ illud quod petebat actor, ad ipſum actorẽ pertinuit, ſed Spõte illud renunciauerat, & ſic non fuit alia conteſtatio neceſſaria hic. Bernardus.

Teſtium dignitas eſt conſiderãda.

2 Concor. tex. in l. teſtium. cum gloſſ. ff. de teſt. & in l. ad teſtium. §. conditionẽ ff. de teſta. ꝓ Bar.

¶ Idem.

¶ *Qui ſponte renunciauit electioni de ſe factæ, ſuper ipſa vlterius audiri non debet.*

CAP. VI.

IN † præſentia noſtra: & infrà. ¶ Licet igitur iudex nõ ſemper ad vnam ſpeciem[o] ꝓbationis applicet mẽtem ſuã, ſed ex confeſſionibus, depoſitionibus, allegationibus, & alijs, quæ in eius præſentia proponuntur, formet animi ſui motum: & tanta ſit iudicialis auctoritas, vt ſemper pro ipſo præſumi[p] debeat, donec contra ipſum aliquid legitimè cõprobetur: quare ſi tu coram Dulmeñ. epiſcopo, & eius coniudicibus nihil penitus probauiſſes, ſtandum[q] tamen

In *præſentia.* ] Primò ponit generalem cauſam cõfirmationis ſententiæ. Secundò ſpecialem: ibi, *Quia tamen.* Ioan. Andr.

† Cap. 4. e. tit. in 2. cõpilat.

CASVS. Duo 3 electi fuerunt ad quãdam abbatiam, ſcilicet N. & quidam alius. cauſa cõmiſſa fuit quibuſdã iudicibus: vel per ordinarium tractabatur cauſa: fuit lata ſententia contra ipſum. R. & alteri fuit adiudicata abbatia. & ipſe R. appellauit. cauſa appellationis commiſſa fuit epiſcopo Dulmeñ. & eius cõiudici: coram quibus dicebat R. ſententiam non valere, quia in ſententia non exprimebatur quare contra ipſum lata fuiſſet, & propterea pars aduerſa probare debebat ſententiam iuſtam fuiſſe. In cõtrarium reſpondebatur, quòd iſta non ſunt neceſſaria, præſumendum enim erat pro ſententia iudicis: demum cauſa iſta delata eſt ad dominum Papam. Papa vero auditis hincinde propoſitis, dicit ꝙ iudex non ſemper debet animum ſuum applicare ad vnam ſpeciem probationis, ſed omnia debet conſiderare quæ fiunt in eius præſentia, & ex his informare debet motum animi ſui, & formare ſententiam, & pro ſententia ſemper præſumitur donec in contrarium aliquid oſtendatur, propter iudicis auctoritatem. ſed ſi nihil probatum fuiſſet coram epiſcopo Dulmeñ. & ſuo coniudice, ſtandum eſt ſententiæ, niſi iſte R. eam oſtenderet irritandam; tum quia conſtitit domino Papæ per literas quorundam epiſcoporum & per confeſſionem ipſius R. de ipſius renunciatione ſpontanea, impoſuit ei ſilentium ſuper dicta abbatia. & intellige quòd renunciatio facta fuit ante electionem aduerſarij ipſius R. ad hoc vt renunciatio aliquid operetur. ſimile ſ. de elec. cum inter R. ĩ. de his quæ fi. à ma. par. cap. cum ex ore. arg. ĩ. de arb. ex parte. & hoc ſecundum vnum caſum: ſecus ſecundum alium, puta ipſe ſe oppoſuit, nulla alia electione facta. Bernardus.

3 Hic caſus Bern. eſt, & in vetuſtis exẽplaribus, reperitur.

Not. quòd iudex non debet ſe applicare ad vnam ſpeciem probationis. Item ſemper præſumitur pro ſententia donec in contrarium oſtendatur. Item literis epiſcoporum creditur in præiudicium alterius. Item ex confeſſione quis condemnatur. Item periculoſum eſt quòd aliquis renunciet ſuo iuri.

o ¶ *Ad vnam ſpeciem.* ] Sic ff. de teſti. ob carmen. §. vlt. & 4. q. 3. ſi teſtes. §. in criminali. & ĩ. de re iudi. cauſam.

p ¶ *Præſumi.* ] Sic ĩ. de re iud. ſicut. & c. cum inter vos. & ff. de reg. iur. res iudicata.

¶ *Gloſ. ſeq. arg. contra Ioannem, & reſpondet legi quã inducit.*

q ¶ *Standum.* ] Hic eſt arg. contra. Io. qui dicebat quòd in cauſa appellationis victor neceſſe habebat probare ſententiã rectè latam fuiſſe, & hoc per Auth. de ijs qui ingre. ad app. §. illud. coll. 5. vbi dicitur quòd victores non aliter potientur ſententijs quàm ſi eas rectè latas monſtrauerint. Sed dicendum eſt quòd ſemper ſtatur ſñiæ: niſi probetur ꝙ iniuſta ſit. C. de app. qui ad ciuilia. & C. vt cauſæ poſt pubertatẽ adſit tutor. l. vnica. arg. detegere enim debet iniquitatem ſentẽtiæ. ff. ſi penden. appel. 1. §. 1. 4 & docere debet ſe iuſtè appellaſſe. ĩ. de appella. cum in eccleſia. Quid ergo reſpõdebis Auth.? Dicas ꝙ hoc ipſo quòd non reprobatur, probat eam iuſtam. C. qui mil. non poſ. ſuper ſeruis. lib. 12. Si verò quis diceret ſententiam iniuſtam ratione proceſſus, quia diceret litem nõ fuiſſe conteſtatam, vel ordo iudiciarius non fuit ſeruatus in alijs: tunc neceſſe habet docere ſentẽtiam iuſtam per ipſum proceſ-

4 Loquitur cum damnatus erat aliquis de crimine cũ bonis & appellauerat: quo mortuo hæres ꝓꝓ bona đtegere dẽt iniquitatẽ ſententiæ. Io. Andr.

proceſſum.j̃.de proba.quoniam contra.dic vt ibi not. in fin. vlt. not.

a ¶ *Literas.*] Quibus ſtandum eſt quandoq; , j̃. de proba. poſt ceſſionem. & 9. q.3. curæ. 1

1 Concor. l. instrumẽta.& l. probationes. C. de proba. & l. ſi quis ĩ hoc genus.C.d' epi. & cle.

b ¶ *Confeſſionem.*] Et hoc ſolum ſufficit, quia confeſſos in iure pro cõuictis haberi placet.C.de cõfeſſ. l. j. & j̃. de confeſſ. cum ſuper.& c.vlt.

*Sane dilecto.*] In prima ponitur ſubdiaconi querela. In ſecunda prouiſio: ibi, *Quia verò.* Io. Andr.

Casus. Dominus Papa mandauit cuidã legato Apoſt. ſedis, q̃ H. ſubdiaconum in Pictauieñ. eccleſia canonicum inſtituere procuraret, qui mandatis Papæ obtemperans ipſum inſtituit canonicũ in eadem. ſed cũ canonici ipſum ſuper ipſo beneficio moleſtarent, de conſilio quorundã canonicorum illius eccleſiæ, miſericordię capituli ſe ſubiecit, eis literas ſuas reſignando, ſed ipſum poſteà recipere non curabant. Vñ mandat eis Papa cũ ipſe apud eos debuerit gratiam obtinere, apud quos diſpẽdium digno ſcitur ſuſtinere: mandat capitulo quatenus ipſum H. recipiant in canonicum & in fratrem, eo non obſtante quòd eis literas ſuas reddidit. Not. quòd qui reſtituit inſtrumenta iuris ſui, renunciare videtur iuri, quod ſibi ex literis competebat. Item vnde gratiã quis meretur, damnum ſuſtinere non debet. Item deceptis & non decipientibus meritò ſubuenitur.

† Aliàs ità: nos de cõſilio fratrũ noſtrorum ſuper eadẽ abbatia, ei ſilentium, &c.

† Cap.j.in 2. compilatione. ti. de maioritate & ob. ex quo percipitur clariſſima huius tex.intelligẽtia, cum ibi integrum factum & deciſio narretur.

c ¶ *Inſtituit.*] Et canonicos ſuſpendit: vt patet in integra.

d ¶ *Ductus conſilio.*] Dato forte in fraudem,& ſui lucri cauſa. vnde erant in dolo.ff.de dolo.quod ſi cum ſcires. & ex cõſilio fraudulento obligabantur.ff.de reg.iur. conſilij nõ fraudulenti. vnde habuit contra illos actionem de dolo, tamen apud ſe debuit explorare, an ei expediret tale conſilium. ff. mand. l.2. in fi. quia non tenebatur ſequi tale conſilium. 14. q.1. c.quiſquis.§.quod præcipitur. vnde videtur quòd non teneantur, ſed tenentur, ſi hoc conſtaret: & ſi vellet allegare hoc, illud deberet probare.ff.de proba.quotiens.§.qui dolo. ſed hic præſumitur dolus, vnde ipſum recipere compelluntur.

¶ *Gloſ. ſeq. per vnum cap. & per iiij. ſimilia probat quòd tradendo literas videtur renunciaſſe, alle. contrarium, & ibi remittit.*

e ¶ *Reddens.*] Et ſic tradendo literas renunciauit iuri ſuo. ſic. j̃. de pac. cum pridem. & donatis & traditis inſtrumentis mancipiorum, mancipia ipſa donata intelliguntur.C.de do. l.1. & qui chirographum legauit,& actiones quæ continentur ibi legauit 2 ff. de leg.3.qui chirographum. & qui obligauit inſtrumenta agrorum ſuorum, de agris ipſis cogitaſſe intelligitur.C.quæ res pigno. oblig. poſ.l.2. etſi reſtitui tibi cautionem pignoris, ius pignoris remiſiſſe videor. C. de remiſ. pign. creditricem. & ff. de pact. l. 2. ſecus eſt ſi reſtituo tibi pignus: quia nihilominus poſſum petere debitum.ff. de pact. l.3. ratio diuerſitatis eſt, quia in altero vtilitas, in altero non. Ar. contra. j̃.eo. veniens. Sol. vt ibi.

2 Ratio huius not. infrà de offi. deleg. coram.in fin. 1. glo. Io. And.

¶ *Gloſſ. ſeq. alleg. vnam concor. & coadiunat textum. Secundò obijcit, & dupliciter ſoluit.*

f ¶ *Suſtinere.*] j̃. de fideiuſ. peruenit. & ſic reddebant mala pro bonis,& hæc quidem malorum ſunt, vnde eis nocet. 23. quæſt. 4. ſex ſunt differentiæ. & exhibitio ſuæ reuerentiæ, ſiue honor impenſus non debet ei eſſe damnoſus. ff. de fur. l. ſi ſeruus communis.§.quod vero.& ff. quemadmo. teſta. aper. ſed ſi quis. & ideo quia fuit deceptus promiſſionibus, ei ſubuenitur: ſuprà eod. ſuper hoc. nam deceptis, & non decipientibus iura ſubueniunt.ff. ad Velleia. l.2.§.1. &

ſententiæ fuerat, niſi aduerſarius eam oſtenderet irritandam. ¶ Quia tamen præter iſta conſtitit de ipſius renunciatione ſpontanea per quaſdam epiſcoporum literas [a], & confeſſionem [b] ipſius, nos † ei ſuper eadem abbatia ſilentiũ duximus imponendum.

¶Celeſtinus iij.

*¶ Qui renunciauit literis beneficialibus, non ideo inſtitutioni iam factæ renunciare videtur.*

CAP. VII.

Sane † dilecto filio noſtro I. presbytero Cardinali tũc Apoſtolicæ ſedis legato nos meminimus iniunxiſſe, vt H. ſubdiaconum canonicum in Pictauieñ. eccleſia inſtituere procuraret: qui mandatis noſtris obtemperans, ibidem inſtituit [c] in canonicum ſubdiaconum memoratum: & infrà. ¶Poſtmodũ idem H. quorundam veſtrum ductus cõſilio [d], literas ſuas vobis reddens [e], veſtræ miſericordiæ ſe ſubiecit: & infrà. ¶Quia † verò vnde miſericordiam debuit impetrare, inde cogitur diſpendium ſuſtinere [f]: Mandamus, quatenus hoc non obſtante, ipſum in fratrem, & canonicum admittatis. [g]

¶Inno. iij. Nidroſieñ. Archiepiſcopo.

*¶ Renunciatio beneficij facta in manibus laici non tenet, renuncians tamen eſt beneficio ſpoliandus.*

CAP. VIII.

Quod † in dubijs: & infrà. ¶ Hi prætereà, qui beneficiũ eccleſiaſticũ ſibi collatum ſponte in manum laicã [h] reſignantes, illud denuo à laico ſuſceperunt, eodẽ ſunt beneficio ſpoliandi †, licet reſignatio taliũ facta laico nullam obtineat firmitatem.

¶Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo.

*¶ Papa concedit licentiam cedendi epiſcopo, qui ſine mortis periculo in eccleſia ſua morari non poteſt.*

j̃. de rer. permut. cum vniuerſorum.& infrà de donat. inter dilectos. & C. ſi mi. ſe maio. dixe. l. 2. Sed qualiter iſte auditur cum nullum ius habeat: & nemo ſine actione experitur.ff.de neg. geſt. ſi pupilli.§.vlt. Verum eſt quòd nullum ius habet, ſed quia iſte implorauit officium iudicis, admittitur contra eos qui eum taliter deceperunt. qa cum deficit actio, officium iudicis eſt implorandum. j̃. de offic. iudic. cap.iudicis officiũ. &ff.de mi.in cauſę.ſim. habes j̃.de pact. cũ pridem. & ibi officium iudicis implorauit, aliàs non audiretur.arg.s̃.de ele.cum inter R. ſeniorem. Sed poteſt dici q̃ per reſtitutionem huiuſmodi literarum non renunciauit inſtitutioni, quam habuit à legato auctoritate ſedis Apoſtolicæ: quia non renunciauit facto legati per talem reſtitutionẽ ſubiiciendo ſe eorum miſericordiæ: & ita de iure fuit auditus.

Deficiẽte actione officium iudicis imploratur.

† In codice Barbatiæ ita: Quia vero indecẽs ẽ, vt vnde miſericordiã deberet impetrare inde cogeretur diſpẽdiũ ſuſtinere, mandam', &c.

† Cap. 1. eo. tit.in 3. compilat.

g ¶ *Admittatis.*] Datis executoribus ſuper hoc: vt patet in integra. Ber.

*Quod in dubijs.*] Propter breuitatem non diuiditur. Et pars huius habetur infrà de conſec. eccl. vel alta.& de pœn. & rem. quod in dubijs. Io. Andr.

† Vide l. q̃ro.§. ſi venditor. ff. de ædil.edict. & l. Herennius. ff. de euic.

Casus. Quidam renunciauit beneficio ſuo in manu laici, & illud poſtea recepit ab ipſo. quæritur an talis renuntiatio valeat? Reſpon. quòd talis reſignatio nulla eſt: verumtamẽ ſpoliari debet illo beneficio. Not. illud quod non tenet inducere priuationem beneficij. Item ſpiritualia à laico recipienda non ſunt, nec ſibi renuncianda.

¶ *Glo. ſeq. rec. per q. an renunciatio valeat. arg. quòd non ſolu. quòd valet quo ad eum, alleg. vnam l. in contrarium: ſecunda per q. an ſit ſuſpenſus &c. arg. quòd ſic. alleg. in contrariũ, & illud ſoluit, ponit opi. Io. & contrariã quã approbat.*

h ¶ *In manum laicam reſignantes.*] Non videtur q̃ talis renuntiatio teneat, niſi fiat in manus eius, à quo beneficium recepit.6.q.3.denique. 18. q.2.abbas. & in Auth. de defen. ciui.§.q̃ interim.coll.3.& ff.de ori. iur. l. 2. §. & cum placuiſſet. & arg. 17. q.2.Gonſaldus. & optimum arg.C.de defen. ciui. l.vlt. & s̃. eod. admonet. & hoc in fin. Sol. verum eſt q̃ quantum ad eccleſias, vel quantum ad ſuperiorem talis renunciatio non tenet, quoniam eccleſia, vel ſuperior poteſt illum repetere ſi vult. 7. q. 1. non oportet. & etiam ſuperior. 33. q. 5. mulier. Sed ipſe non poteſt eã repetere, & ita quo ad ſe tenet pactum: quia etſi inutilis ſit talis renunciatio, tñ habet in ſe tacitum pactum ne repetat, ſicut acceptilatio inutilis.ff.de pact.ſi vnus.§. pen.& ff.de acceptila. ſi acceptolatum. & 7. quæſt. 1. cos. Ar. contra. ff. de accept. an inutilis. in prin. & quia poſtea recepit de manu laici, ſupenſus eſt.16. q.vlt.ſi quis deinceps. & c. ſeq. immo plus dicit concilium generale 3 : qui conſentit electioni de ſe factæ per ſecularis poteſtatis abuſum, ineligibilis efficitur.s̃.de electio. quiſquis. Ar. contra de iure pat.pręterea.ſed expone verbũ illud: communione priuetur: ſcilicet fidelium: cum iam ſit priuatus cõione ſacramentorum, recipiendo eccleſiam de manu laici. Io.hic dicebat q̃ clericus q ſe recepit beneficiũ de manu laici, ſuſpenſus erat ipſo iure, per c. ſi quis deinceps. quod ſatis poſſet dici. ſed decr. prædicta, præterea.contradicit: vt dictum eſt. & c.quiſquis.conciliũ generale aliam pœnã imponit: qa efficitur ineligibilis: & ideo melius videt dicendũ q̃ illa iura 16. q. 7. ſi quis deinceps. & c. ſeq. quæ dicunt q̃ clerici qui faciunt hoc, ſunt ſuſpenſi, & laici ſunt excommunicati qui clericos inſtituunt, non tenent in hoc vt ipſo iure pœnam imponant; ſed hodie laici ſunt excommunicandi, & clerici q recipiũt beneficia, ſuſpẽdendi, & ineligibiles fiunt 2 iura illa. j̃.de iur.patr. pręterea.& s̃. de elect. quiſquis. Ber.

3 Lateranenſe ſub Innocẽtio iij.cap.25.

*AD ſupplicationem.* ] Prima recitat admiſsionem renúciationis, & eius cauſam. Secunda: ibi, *Ne verò.* cauſam mandati, & ipſum mandatum. Tertia: ibi, *Cui.* conceſſionē illi factam, & ipſius moderationem. Io. And.

CASVS. Archiepiſcopus Raguſinus petijt licentiam cedēdi à domino Papa: q̄a ſecure ibi non poterat commorari, & ipſe obtenta licentia ceſſit. archiepiſcopus Eboraceñ. de conſenſu regis Angliæ conceſſit eidē quoddam beneficium in quadam eccleſia in epiſcopatu Carleoli. Papa mandat archiepiſcopo Eboraceñ. ne in vituperium ordinis clericalis mendicare cogatur, quatenus beneficiū illud ad ſuſtentationē conſeruet ipſius, ita vt ſine vſu pallij in epiſcopatu illo officium epiſcopale valeat exercere, eidē archiepiſcopo tamquàm metropolitano obedientiam & reuerētiam impenſurus. Not. ꝙ cum quis timet interfici in eccleſia ſua, poteſt petere ceſſionem. Item not. ꝙ ſuperior clericis prouidere tenetur, ne in opprobrium ordinis clericalis mendicēt, & ſic per hoc videtur neceſſitas vnius tangere omnes. Item not. caſum quòd archiepiſcopus qui ſubeſt archiepiſcopo, non vtitur pallio. Ber.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōpilatione. Et ad intelligentiam huius c. vide B. Thomam. 2. 2. q. 185. artic. 5.

† Vide tex. in l. ſi putator. ff. ad legem Aqui. & l. ſi vt certo. § cō modatum. ff. commo.

## CAP. IX.

AD † ſupplicationem Raguſieñ. archiepiſcopi, eum à cura, qua tenebatur eccleſiæ Raguſieñ. duximus abſoluendum, eo ꝙ ibi non poterat ſecurè morari [a]: & ſi acceſſum haberet ad illam, mortis ſibi periculū imminebat †: & infrà. ¶ Ne verò idem in vituperium miniſterij noſtri, defectū [b] in rebus temporalibus patiatur: mandamus quatenus beneficium, quod de liberalitate regia, ac conceſſione tua, in epiſcopatu Carleoli, & eccleſia de Malebron eſt illi collatum, ad ſuſtentationem [c] cōſerues ipſius. ¶ Cui conceſſimus, vt in ipſo epiſcopatu abſque vſu pallij [d], officium epiſcopale valeat exercere, tibi tamquam metropolitano reuerentiam, & obedientiā impenſurus.

¶ Idem Archiepiſcopo Calaritano. †

† Epiſcopo Arelaten.

*¶ Ponit ſex cauſas ex quibus epiſcopi poſſunt petere, & Papa conſueuit concedere cedendi licentiam: quæ ſex cauſæ his verſibus cōprehendi poſsūt:*

*Debilis, ignarus, malè conſcius, irregularis:*
*Quem mala plebs odit, dans ſcandala, cedere poſſit.*

## CAP. X.

NIſi † cum pridē: & infrà. ¶ Si in huiuſmodi ceſſio-

† Cap. 4. e. tit. in 2. cōpilatione. Et ad intelligētia huius c. vide B. Thomā. 2. 2. q. 185 art. 4.

a ¶ *Morari.* ] Forſitan propter intemperiem aëris 74. diſt. quorundam. vel quia habebat capitales inimicos. ſ. de elect. bonæ.

b ¶ *Defectum.* ] Sim. 93. diſt. diaconi. ver. mendicat infelix, &c.

c ¶ *Ad ſuſtentationem.* ] Huic prouidendum eſt in beneficio, quē non crimen, ſed cauſa neceſſitatis abducit. 7. q. 1. quàmuis triſte. ſed malè meritus publicè egeſtate laborare debet. ff. depoſit. bona fides. & meritò huic prouidendum eſt, quia depoſito ſubuenitur in neceſſarijs. 50. diſtinct. ſtudeat. erit autem iſte tamquàm plebanus eccleſiæ huiuſmodi. ¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium.*

d ¶ *Vſu pallij.* ] Arg. contra. C. quemad. ciuilia mune. indi. l. 3. lib. 10. quoniam maioribus honoribus functos, non licet deſcendere ad minores: vt dicit lex prædicta. & argu. ad idem. 93. diſtin. legimus. in fin. & ſuprà de tranſla. licet. & capit. 1.

N*iſi cum pridem.* ] Sunt quatuor principales partes. Prima reprobat has duas cauſas cedendi, ſ. zelum melioris vitæ, & humilitatem. Secunda ibi, *Intueri.* ponit ſex cauſas ex quibus epiſcopi poſſunt petere licentiam cedendi. Tertia: ibi, *Verum.* reprobat alias cauſas cedēdi, vt otiū, laborē, inſpirationem, & his ſimiles: probans id auctoritatibus, & reſpondens ad id quod opponi poſſet. Quarta concluditur: ibi. *Monemus.* Item ſecunda ſubdiuiditur in ſex, quæ facile patent. Io. And.

CASVS. Calaritanus archiepiſcopus ſæpe petijt licentiā renunciandi à domino Papa: ſuper hoc Papa reſcribit eidē dicens, quòd ſi propter huiuſmodi ceſſionem promittit ſibi fructum melioris vitæ, ſcire debet ꝙ ipſe non eſt ſanctior quàm fuerit Hieremias: & ideo non debet deſerere officium prædicationis, cum & ipſe Hieremias prædicando receperit verbum Dei, licet renunciauerit prædicandi officium. ſi n. propter humilitatem vult cedere, eo ipſo videtur in ſuperbiā ſe erigere, ꝙ in propoſito reſignandi ſe exhibet pertinacem: quia tunc veram obedientiam oſtendet, cum per ipſam locū regiminis non dimittet.

INTVERI TE ITAQVE. In §. iſto ponuntur cauſæ propter quas poteſt quis petere cedendi licentiam: primo cōſcientia criminis, debilitas corporis, defectus ſcientiæ, malitia plebis, graue ſcandalum, & irregularitas perſonæ. Sed in his omnibus diligens eſt adhibenda cautela. Propter cōſciētiam criminis, poteſt quis petere licentiam renunciandi: ſed non propter conſcientiam cuiuſlibet criminis, ſed illius propter quod executio officij, etiam poſt peractam pęnitentiam impeditur. quòd ſi pro quolibet crimine quis cederet, pauci, vel nulli remanerent.

ALIA VERO. Debilitas corporis eſt cauſa cedendi, quæ procedit vel ex infirmitate, vel ex ſenectute, per quam impotens redditur ad exequendum officium paſtorale. non enim pro qualibet debilitate corporali debet quis deſerere officiū ſuum. & hoc oſtendit exemplo Apoſtoli.

PRO DEFECTV. Pro defectu ſciētię poteſt quis petere ceſſionem. ſcientia enim circa adminiſtrationē ſpiritualiū & corporaliū, eſt valde neceſſaria: & ideo pro vtriuſque ſciētię defectu, vel ignorantia licitè renunciatur. Vnde dicit Dominus: Tu ſcientiam repuliſti, & ego repellam te. & licet eminens ſcientia deſideranda ſit in prælato, competens tamē toleratur: quia multa ſciētia (vt dicit Apoſtol⁹) inflat: imperfectum cuius charitas ſupplet.

PROPTER MALITIAM. Propter malitiā plebis aliq̄ñ cedere debet prælatus, videlicet quando plebs adeo mala exiſtit, vt proficere nequeat apud ipſam, & quanto prælatus magis laborat, tanto deterior fit. Vnde dixit Dominus per prophetam: Linguam tuam adhærere faciam palato tuo. Et Apoſtoli dixerunt Iudæis: Ecce conuertimur ad gentes, quia verbi Dei vos feciſtis indignos. Non tamen propter quamlibet culpam ſubditorum, paſtor dimittere debet gregem ſuum, ne mercenario comparetur, qui dimittit oues & fugit: ſed tunc demum debet fugere, cum oues conuertuntur in lupos: & tamen tales ſunt aliquando tolerandi: quia ſanguinem elicit qui nimis emungit.

PRO GRAVI. Pro ſcandalo licitum eſt epiſcopo petere licentiam cedendi, cum aliter ſcandalum ſedari non poteſt: ne plus corporalem honorem videatur affectare, quàm ſalutem æternam. Sed inter ſcandalum & ſcandalum eſt diſtinguendum: ſicut Dominus diſtinxit, dum dixit Apoſtolis: Sinite illos, quia cæci ſunt & duces cæcorum. & alibi dixit: Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola in collo eius, & demergatur in profundum maris.

PERSONAE VERO. Propter irregularitatem debet petere ceſſionem: vt ſi ſit bigamus, vel maritus viduæ. vnde dixit Apoſtolus: Oportet epiſcopum eſſe vnius vxoris virum: non tamen propter quamlibet irregularitatem, dari debet licentia cedendi ei qui bene adminiſtrauerit: vt ſi non ſit natus de legitimo matrimonio: quia licet non debuerit tacuiſſe impedimentum, ſi occultum eſt factum, poteſt cū eo miſericorditer diſpenſari: hoc adhibito moderamine, vt inter naturales & ſpurios diſtinguatur, nothos & manzeres.

VERVM. Si verò propter alias cauſas petat aliquis ceſſionem, non eſt audiendus, cum talis poſtulatio non videatur diſereta: quia pp laboris anguſtias, vel perſecutiones, nō debet quis dimittere ſponſam ſuam, cui per manum ſe fide media copulauit: quoniam, Beati ſunt qui perſecutionem patiuntur propter inſtitiam. Sed diceret aliquis: ſpiritus vbi vult ſpirat, & neſcitis vnde veniat, aut quo vadat: & qui ſpiritu Dei ducitur, non eſt ſub lege, & ideo ſi cedendi licentia ei denegetur, tamen cedet, ſed poteſt ei reſponderi quomodo ſpiritu Dei agitur, qui contra veritatem aliquid agit? imo contra ſpiritum Dei agit qui contra veritatem aliquid attentat.

PORRO. Sed ſi dicat quòd forſan alia cauſa latens eſt, propter quam cedendi licentia diuinitus inſpiratur: poteſt ei reſponderi: Et tu quomodo ſcis quòd talis inſpiratio ſit diuina? & ſubijcit exemplum de Beato Martino, oſtendens illius exemplo quòd renunciare non debeat.

QVIPPE. Dicit Papa in §. iſto. quantumcunque: quis virtu-

Cauſæ cedẽdi quot, & quales.

virtutibus fulgeat, charitatem autem non habeat, nihil habere videtur. Sed nulla eſt maior charitas quàm vt ponat animam ſuam pro ſubditis ſuis, vel pro amicis ſuis, dummodo poſſit proficere ipſis: etſi non omnibus, tamen multis. Vnde ab eorum regimine propter laborem ſe excuſare non debet, exemplo Apoſtoli: qa etſi non ſemper laborẽ ſequatur effectus, nihilominus labor meritorius eſt apud Deum, iuxta illud: Reddet De' mercedem laborũ ſanctorum ſuorum.

ne frugem tibi melioris vitæ promittis [a], ſcire te debes non eſſe ſanctificato [b] in vtero ſanctiorem: & ideo non oportet te p̃dicationis iã ſuſceptæ deſerere miniſterium [c]: cum [d] ille, cuius [e] fieri baiulus recuſabat, tandem pr̨edicandũ receperit verbum Dei. ¶ Quòd ſi forſan humilitatis cauſa de culmine qųeris pontificali deſcẽdere, eo ipſo humilitatis videris erigere † malè verticem, ꝙ te nimis in reſignandi propoſito exhibes pertinacem: quia tunc in te veram humilitatem cuſtodies, cum & per eam locũ ſublimem fugies, & p obedientiam non dimittes. ¶ Intueri te itaq; volumus, ꝙ hæc ſunt illa, per qųe cedendi epiſcopus licentiam poteſt poſtulare: conſcientia criminis: debilitas corporis: defectus ſciẽtiæ: malitia plebis: graue ſcandalum: irregularitaſq; perſonæ: ſed in his omnibus eſt obſeruãda cautela. ¶ Propter cõſcientiam enim criminis, cedẽdi poteſt licentia poſtulari, & forſitan [f] non cuiuſlibet, ſed dũtaxat [g] illius, propter quod ipſius officij executio, poſt peractam pœnitentiam impeditur: cum ſi omnes, quos arguit conſcientia cuiuſlibet culp̨e [h] cederent, pauci [i], vel nulli in illo miniſterio remanerent: & infrà. ¶ Alia verò cauſa eſt debilitas corporis †, quæ vel ex infirmitate, vel ex ſenectute † procedit: nec tamen omnis, ſed illa ſolummodo, per quam impotens [k] redditur ad exequendum officium paſtorale: nam ſi pro qualibet corporali debilitate, ſuſceptæ ſeruitutis officium poſſet deſeri, fruſtrà ſe fateretur Apoſtolus in ſuis infirmitatibus gloriari: cum interdũ non plus hortetur ſenilis debilitas aliquem cedere, quàm moralis maturitas (q̃ in ſenibus eſſe ſolet) ipſum in ſuo ſuadet officio permanere: pro talibus.n. de ſe dicit Ap̃ls: cum infirmor, tũc fortior ſũ †: qa nonnunquã corporis infirmitas [l] fortitudinẽ cordis augmẽtat. ¶ Pro defectu quoque ſcientįe plerũq; [m] põt quis petere ceſſionẽ: qa cũ ipſa circa

† corporalis.

† Adde qs dicatur ſenex, no. in l. ſi pater. §. in arrogationib'. ff. de ado. & l. inuiti. ff. de teſti.

2. Cor. 12

† Addunt in vno veteri hæc duo verba & potens.

Nec pvtes. dicit Papa in §. iſto, ꝙ non debet credere, ꝙ ideo Martha malam partem elegerit, qųe circa plurima in actiua vita multũ laborabat, quia Maria optimã partẽ, contemplatiuã vitã videlicet, elegit, q̃ non auferetur ab ea: quia licet cõtemplatiua vita ſit magis ſecura, actiua eſt magis fructuoſa. Vnde lippitudo Liæ, pp ſobolis fœcunditatem p̃fertur pulchritudini Rachaelis: & præterea ſimul põt quis eſſe actiuus & cõtemplatiuus, exẽplo Moyſi, qui qñque aſcendebat in mõtem vbi gloriam Dñi cum maiore cerneret libertate; quandoque deſcendebat in caſtra, vt populo prædicaret. propter hoc inducit illum dominus Papa ne cedat. Monet ergo ipſum vt laborem regiminis non recuſet. veruntamen quia in poſtulando cedendi licentiam inſtitit, dominus Papa reliquit illum conſcientįe ſuæ: vt ſi propter aliquam cauſam vtilem & honeſtam, diſtinctis ſibi cauſis prædictis, in ſuo propoſito perſeueret, de licẽtia ſua cedat, alioquin cedendi licentiam nouerit ſibi interdictam: quia licet habeat pennas quibus in ſolitudinẽ auolare deſideret: tñ ſibi ligatæ ſunt nexibus præceptorum. Per hanc decretalem nota cauſas, per quas poteſt quis petere licentiam renunciandi. Not. ꝙ in omnibus factis diſcretio eſt adhibenda. Item quædam ſunt crimina, quæ etiam poſt p̨enitentiam peractam impediunt: vt ſimonia in ordine, & homicidium. Item ſcientia inflat, charitas ædificat. Item diſtinguit inter irregularitatem propter conſcientiam ſæui criminis, & aliam. Item communis vtilitas præfertur priuatæ, ſi in communi includitur priuata. Item licet laborem non ſequatur effectus, eſt tamen labor remunerandus. Item temporalia & ſpiritualia poſſunt ſimul exerceri ſine peccato. Item in iudicio voluntario relinquitur quis conſcientiæ ſuæ, non in contentioſo.

Hiere. 1.

† In quibuſdam vulgaris legitur: eligere, ſed mendosè.

1 Dicendo a a a, Dñe puer ſum ego: & neſcio loqui. Io. And.

2 Abb. hic formauit quandam diſtinctionem ad inſtruẽdum an prælatus teneat cedere, diſtinguens an electio ſit canonica ratione perſonæ & formæ, an canonica ex perſona tãtum, vel ex forma tm̃, cuius diſtinctionis materiam, vide plenius tactã, ſupra de electio. quod ſicut in fi. Io. And.

a ¶ *Promittis.*] Quaſi cedens quòd cedendo placeas Deo.

b ¶ *Sanctificato.*] ſcilicet Hieremia.

c ¶ *Miniſterium.*] Quod priuilegiatum eſt. ĩ. de ſta. mon. ꝙ Dei timorem.

d ¶ *Cum ille.*] ſ. Hieremias, qui prædicationis recuſabat 1 officium, & tamen poſtea recepit. 8. q. 1. in ſcripturis.

e ¶ *Cuius.*] ſcilicet verbi Dei.

f ¶ *Forſitan.*] Iſtud forſitan non videtur poni dubitatiuè, ſed affirmatiuè. ſim. 33. q. 2. admonere. & ĩ. de procu. tuæ. & de pœn. diſtin. 1. quamobrem. & ff. de rei vend. item ſi. §. 1. & verba ſequentia hoc innuunt. & ſ̃. de reſcri. ſuper literis. ver. niſi forſitan.

¶ *Gl. ſeq. arguit & opponit. ponit ſolutionem conſonam. ar. ponit contrariam Io. & Tan. cui obijcit, & ſoluit partim approbando. Item quærit & ſoluit.*

g ¶ *Sed dumtaxat.* 2 ] Ex iſto loco colligitur ꝙ pro nullo crimine poteſt ep̃s renunciare ſine licentia Papæ, quantumcunque graui. Super hoc dicunt quidam, ꝙ nullus criminoſus, nullus irregularis poteſt renunciare ſine licentia Papæ. arg. ĩ. cap. proxi. ver. vnde quidam. & 6. q. 3. denique. & ff. de admi. tut. l. tutores. §. qui ſe etiam ſi talis ſit qui titulum non habeat, vt ſimoniacus, & intruſus: in morte tamen propter neceſſitatem poſſent renunciare. arg. illius c. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. Tan. & Io. dicunt ꝙ ſimoniacus & intruſus non habent titulum, ſed fures & inuaſores ſunt 1. q. 1. ordinationes. & 9. q. 1. ordinationes. & ideo quãto plus rem tenent, tãto plus peccant. & fur ſemper eſt in mora. ff. de con. fur. ſi pro fure. §. pen. arg. quia non remittitur peccatũ, &c. 14. q. 6. ſi res aliena. vñ dicunt ꝙ renunciare poſſunt ſine licẽtia Papæ, quia ipſi ad hoc tenẽtur canonis auctoritate. 1. q. 1. ſi quis neq;. In alijs qui titulum habent, ſecus eſt, ibi neceſſaria eſt licentia Papæ, vt hic dicit, ar. ĩ. c. proxi. §. rurſus. & ſeq. Sed litera iſta contradicit, ſ. non cuiuſlibet, ſed illius duntaxat, cuius executio poſt peractam pœnitẽtiam impeditur. ſed hæc duo crimina talia ſunt, & ſic videtur ꝙ hic ſit petenda licentia: quia licet titulum non habeat ſimoniacus, tamen videtur habere titulum, cum per electionẽ habuerit eccleſiam: quo ad communem opinionem habet titulum, cum occulta fuerit ſimonia. vnde ſaltem propter hoc tenetur licentiam petere. & cauſa poteſt ſubeſſe: quia ſi bene adminiſtrauerit, Papa de facili diſpenſabit cum eod. argu. infrà. eo. cap. §. perſonæ verò. Satis poſſet hic dici quòd intruſus omnino debet cedere: quia nec quantum ad opinionem, nec quantum ad veritatem, titulum habet. Quæ ergo ſunt crimina, quæ poſt peractam p̨enitentiam impediunt executionem ordinis? Dic quòd ſimonia eſt vnum de illis. 1. quæſtio. 1. erga ſimoniacos. infrà. de ſimo. tanta. Item homicidium. infrà. de temp. ord. cap. vltim. & 50. diſtinctio. miror. & de his duobus criminibus habemus expreſsè infrà. de accuſ. inquiſitionis. in princip. Item ſecundum Io. omne peccatum quod ipſo iure irrogat infamiam. 3. qųeſtione. 7. infames. §. porro. quia licet culpa per pœnitentiam tollatur, infamia tamen non aboletur. 2. quæſtione 3. cap. Euphemium. §. hinc colligitur. de hoc not. ĩ. de tempor. or. & qua. or. ex tenore 3 in iſtis enim criminibus, quæ poſt pœnitentiam impediunt executionem ordinis: aut beneficij retentionem, debet epiſcopus petere licentiam cedendi: quia pœnitere non poteſt niſi renunciet. In alijs verò criminibus, de quibus poteſt pœnitere remanendo in officio ſuo, non tenetur petere ceſſionem. arg. illius decre. ĩ. de tempor. ord. cap. vlt.

3 Cõcor. l. 1. & vlt. C. de ſen. paſ. cũ ibi no. & l. j. §. de qua. ff. de poſtu.

h ¶ *Culpæ.*] Hoc eſt contra illos qui dicunt omne crimen inducere irregularitatem.

i ¶ *Pauci.*] quia res penè contra naturam eſt, quòd quis ſit ſine peccato. 25. diſtin. §. nunc autem. & 81. diſt. Apoſtolus. in fin. ſim. infrà de præben. cap. penul.

k ¶ *Impotens.*] talis enim morbus dicitur ſonticus: quia cuique rei agendæ impedimento eſt. ff. de re iud. quæſitum. & ff. de verb. ſig. l. morbus.

l ¶ *Infirmitas.*] Quia feruor ſpiritus ad ſublimiora conſcendit, ſupra eod. literas.

m ¶ *Plerumque.*] niſi eſſet talis ſcientia, quam citò addiſcere poteſt: ad quod ſemper tenetur epiſcopus. 38. diſt. c. vlt. vnde dicit Iuriſconſultus. ſi vnum pedẽ tenerẽ in ſepulchro,

adhuc addiſcere vellem.ff. de fideicom. lib. apud Iulianum. 24. q.3.ſi habes.

a ¶*Spiritualium.*] 38. diſt. per totum.

b ¶*Temporalium.*] 86. diſt. fratrem noſtrum.& 39.diſtin. Petrus 36. diſt.§.1.& meritò neceſſaria eſt ſcientia ſpiritualium, & temporalium: quia in his alios docere dēt eps,& ideo aliorum doctrina indigere non dēt.1.q.7. conuenientibus & in Auth. de ſan. epiſc.§.damus. coll.9.

c ¶*Scientiam repuliſti.*] 38. diſtin. omnes pſallentes.

d ¶*Toleranda.*] ſ. de elect. cum nobis olim. & j.de præb.venerabilis.

e ¶*Plebis.*] Simile 7. q. 1. cap. aduerſitas. §. hoc tunc ſeruandum. & cap. vlt.

f ¶*Culpa.*] ſubditorū, ſcilicet.

g ¶*Fugit.*] 23. q. 4. tres perſonas.

h ¶*Vtiliter.*] Quādoque enim dormire dēt ſeueritas diſciplinę.23 q. 4. ne amiſſo.& cap. non poteſt. & 12. q. 3. quando.

i ¶*Elicit.*] vt 4. diſt. deniq;. & alibi, noli eſſe nimis iuſtus, quia iuſtus quandoq; in iuſtitia ſua perit.2. q. 7. c.plerunque. §. de his. & de pęni. diſt. 1. ſerpens.

Additio. Vnde verſus. *Qui nimis emungit, ſolet extorquere cruorem:*
*Et violenta facit correctio deteriorem,*
*Sed moderata ſatis correctio gignit amorem.*

K ¶*Eſca.*] j. de noui oper.nunc. cum ex iniuncto.

¶*Glo. ſeq. circa ſcandalum diſtinguit triplicem veritatem, & in vltima ſubdiſtin.*

l ¶*Diſtinguendum.*] Prout Greg. diſtinguit ſup Ezechielē homil. 7. vtrū ſcandalum ſine peccato vitare poſſumus an nō 1? nā inquantū poſſumus, ſine peccato ſcādala vitare debemus, alioquin vtilius ſcādalum naſci pmittitur, q̄ veritas relinquatur.j.de reg.iur. qui ſcandalizauerit. veritas enim bonæ vitæ, vel iuſtitiæ nunquā deſerenda eſt, veritas diſciplinæ quandoque. tunc autem debet deſeri veritas diſciplinæ, quando multitudo peccantium eſt in cauſa,non tamen volunt defendere malum quod faciunt. argu. 44. diſt. comeſſationes. vbi de hoc & 50. diſt. vt conſtitueretur. & j. de cler. excom. mi. latores. Si vero defendere volunt malum quod faciunt, & excuſare illud quaſi ex auctoritate, tunc multitudini parcendum non eſt pp ſcandalum.de pœn.diſt.6.c.1.in fin.arg.82.diſt.plurimos.& 7.q. 1. cap. aduerſitas.§.cum autem.ver. ferrum quippe.

Additio. De hoc dicitur.j.de temp. ord. cap. ſanè. in tertia notula. 2

m ¶*Hoc verbo.*] ſcilicet non omne quod in os intrat, ſed quod ex ore procedit, coinquinat hominem. tunc dixerūt Apoſtoli: ſcis quia Phariſæi quorum religio eſt in cibis diſcernendis, audito hoc verbo,&c.vſque ibi: vt 11.q.3. inter verba.

n ¶*Sinite.*] Quaſi dicat non eſt curandum de ſcandalo eorum.

o ¶*Regulariter.*] Aliàs cū irregularis ſit, regulariter miniſtrare non poteſt. Ex his eñ quę inordinatè ſunt acta,non poteſt aliquid ordinabiliter fieri.j.de accuſa.qualiter & quādo.ſed dic regulariter, id eſt,laudabiliter & vtiliter.

p ¶*Non potuerit.*] i. non debuerit de iure tempore ſuæ examinationis.& ſic eſt argu. q illud dicimur poſſe,qd̄ de iure poſſumus. 22. q. 2. faciat. & arg.ſ. de reſc.ſciſcitatus.ſed debuit cōfiteri ſaltem in ſecreto.ſ. de elect. innotuit.

q ¶*Culpa.*] Quia non manifeſtauit impedimentum tempore ſuæ promotionis. vnde imponi debet ſibi pœnitentia, cum diſpenſat cum eo: vt ſequens litera dicit.tñ ſi culpa talis & cauſa, ſ. irregularitas, diſpenſatur cùm ipſo propter vtilitatē ipſius eccleſiæ.

¶*Gloſ. ſeq. arguit & allegat contrarium.*

r ¶*Latet.*] argu. pro opinione illorum, qui dicunt,q peccata latētia faciunt homines irregulares. 50. diſt. ſacerdos. & c. ſacerdotes. à contrario ſenſu. & c. de his verò.arg.33 diſtin. habuiſſe. & ar. contra 32. q. 5. Chriſtiana.vbi dicit: latentia peccata non habēt vindictam.

Additio. In foro ſeculari non habēt vindictam,ſed in foro animæ habent.

ſ ¶*Et cauſa.*] Si 3 ipſa irregularitas occulta eſt,diſpenſatur cum ipſo propter vtilitatē ipſius eccleſiæ.

t ¶*Zelotes.*] i. zelans & vlciſcens peccata,vel exactor caſtitatis. 1.q.3.Saluator.§.econtra. & 34. q.2.§.j.

u ¶*Patet.*] A contrario ſenſu.

x ¶*Mãzeres.*] ſicut legit in hiſtorijs,in rubrica, quib' nō eſt fas eccleſiā Dei introire.Mãzer ,pprie dr̄ de ſcorto nat'. Spurius de cōcubina.Not' de adulterio nat'. ſic dr̄ nota febris q̄ affligit

ſpiritualium[a] adminiſtrationē ſit potiſſimū neceſſaria, & circa curam temporalium[b] opportuna†: præſul, qui cōmiſſam ſibi debet eccleſiam regere in vtriſq;, ſalubriter ei renunciat,ſi ſcientiam (in qua ipſam regat) ignorat. Tu enim (inquit Dominus) ſcientiam repuliſti[c], & ego repellam te ne ſacerdotio fungaris mihi: quanquàm & ſi deſiderāda ſit eminens ſcientia in paſtore, in eo tamen ſit competens toleranda[d]: quia ſecundū Apoſtolum, Scientia inflat†, charitas autem ædificat: & ideo imperfectum ſcientiæ, poteſt ſupplere perfectio charitatis. ¶Propter malitiam autem plebis[e], cogitur interdum prælatus ab ipſius regimine declinare: quando plebs adeò duræ ceruicis exiſtit, vt pficere nequeat apud ipſam: ſed propter eius duritiam, quo magis ſatagit, eo magis iuſto iudicio deficere permittatur: dicēte Domino p prophetā: Linguā tuā adhærere faciam palato tuo: quia domus exaſperans eſt. & Apoſtoli leguntur dixiſſe Iudæis: Ecce conuertimur ad gētes, quia verbi Dei vos indignos feciſtis. ¶Non aūt † pro qualibet culpa[f] paſtor debet gregem deſerere, ne mercenario cōparetur, qui videt lupū venientem, & dimittit oues, & fugit[g]: ſed de ſuperioris licētia, tunc demum pōt, nō tā timidè fugere, quàm prouidè declinare, cum oues conuertuntur in lupos: & qui debuerant humiliter obedire, iam irreuocabiliter contradicunt: cum etſi tales ſint grauiter p crimine puniendi, ſunt tamen pro tempore vtiliter[h] tolerandi: quia ſanguinem elicit,[i] q nimis emungit. Pro graui quoque ſcandalo euitando (cum aliter ſedari non poteſt) licet epiſcopo petere ceſſionem: nec plus temporalem honorem q̄ æternam videatur affecta re ſalutem: memor illius quod dicit Apoſtolus: Si eſca[k] ſcandalizauerit fratrem meum, non manducabo carnem in ęternum. ¶Sed inter ſcandalum & ſcandalum eſt ſubtiliter diſtinguendum[l]: ſicut Dominus ipſe diſtinxit, cui cum dixiſſent Apoſtoli: Scis quia Phariſæi audito hoc verbo[m] ſcandalizantur? reſpondit: ſinite[n] illos, cęci ſunt & duces cęcorū. Alibi verò dixit, Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. ¶Perſonæ verò irregularitas, vt ſi fortè ſit bigamus, vel viduæ maritus, eſt cauſa, propter quam petere poteſt licentiam aliquis reſignandi, atteſtante Apoſtolo: q dicit, Oportet epm eſſe vnius vxoris virū: non tamen pp quamlibet irregularitatē perſonæ, debet ei, qui regulariter[o] miniſtrauit, cedendi licentia indulgeri: vt pote ſi de legitimo matrimonio non ſit natus: quia licet irregularitatem huiuſmodi non potuerit[p] ſubticere; ſi tamen & culpa[q] latet[r], & cauſa[ſ] cum eo, qui laudabiliter ſuum impleuit officium (iniuncta ſibi pœnitentia competenti) poteſt non minus vtiliter, quàm miſericorditer diſpēſari. Ego ſum, inquit Deus, zelotes[t], viſitans† peccata patrum in filios, vſq; in tertiā, & quartā generationē, in his q oderūt me, id eſt, in illis, qui cōtra me paternum odiū imitantur. vñ patet[u]†, quod illis, q paterna vitia nō ſequūtur proprię poſſūt in talibus ſuffragari virtutes illo diſcretionis adhibito moderamine, vt inter nothos, † & manzeres[x], naturales, & ſpurios diſtinguatur: & infrà. ¶Verum ſi propter alias cauſas ceſſionem affectes, non eſt in hoc tibi poſtulanti fauēdum: cum huiuſmodi poſtulatio videatur non eſſe diſcreta, quoniam ( vt id tanquam no-

† Vid̄ tex. in Authē. de iudi. §. 1. coll. 9. & l. ſi quis ſ prohibē ter. ff. d̄ edendo.

Oſee. 4.

1. Cor. 7.

† Vide l. ſed Iulianus. §. qd̄ dicit.ff. ad Mac. & l. ex plurib. ff. de reg. iur.

Ezech. 5.

Act. 13.

† Alias tamen.

Ioan. 10.

1 Si verò dubitetur, an ſit peccatum: vī ſcādalū vitandum. ar. 14.diſt. c.fin. 1.q. vlt. & ſi illa.23. q.1. quod culpatur.nam ſi dubitat de peccato, & certum ſit de ſcandalo, dicemus cū Auguſtino: Tene certū, & dimitte incertum. de pę. diſt. 7.§.j. ad fi. Io. And.

2 Cōcor. tex. il. aut facta §. ſi. ff.de pecu.

1. Cor. 8.

Matt. 15.

Matth. 18.

1. Tim. 3.

Exod.c.10

† Alias, vindicans.

Mãzer qſ dicat Spurius. Not'.

† Vide B. Tom. 2. 2. q.108. art. 4.& Alfonſum Caſtrū lib.1.c.10. de iuſta hęret. punit.

† Pro intelligentia huius textus & gloſſę quaten' agunt de filijs illegitimis, vide to Cardinalem Paleotum in libro d̄ nothis & ſpurijs filijs. Naturales.

3 Hęc gloſſula nō eſt Bernardi. nec habet in vetuſtis codicibus.

affligit ſicut quartana,& tamen non eſt vera quartana.ſic nothus quia videtur verus filius, ſed non eſt. Et omnes tales illegitimi ab honoribus repelluntur,vt ſ.de elect.cum in cunctis.& ſ.de elect.innotuit.& ỹ.de fil.presbyt.c.j.& vlt. Naturalis dicitur,natus de concubina,quę tenetur in domo quaſi loco vxoris vnica & talis in bonis patris ab inteſtato ſuccedit in duas vncias paternæ ſubſtantiæ, ſi alij filij non extent, nec coniunx legitima.C.de nat.li.Auth. licet patri. & in bonis maternis ſuccedit cũ legitimis filijs. C.de ſenatuſc.Orfi.ſi qua.§. vlt. ADDITIO. Vnde de talibus reperiuntur iſti verſus:

*Mazeribus ſcortũ,ſed mœcha nothis deditortũ.*
*Vt ſeges à ſpica, ſpurius ſic eſt ab amica.*
*Sunt naturales, qui nobis ſunt ſpeciales.*

† In vno veteri Vaticanæ ita: cui defungendo,manum tuam &c. fide media copulaſti.

Matth. 5.

a ¶ *Omittamus.*] Et tamen ſtatim ſubiungit de illo, &c. & eſt color rhetoricus, qui dicitur præoccupatio.ſimile 8. q. 1. Moyſes. in fine.

Otiũ multa & magna parit incommoda.

b ¶ *Otioſitas.*] iuxta illud: Otia ſi tollas, periere cupidinis arcus.& alibi:Quæritur Egiſtus quare ſit fact' adulter? In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat. Et dicit Hierony.ad Monachum: Semper facito aliquid boni operis, vt te diabolus inueniat occupatum.de conſe. diſt. 5. numquam.

c ¶ *Sponſam.*] ſupra de tranſla. inter corporalia.& ff. ſol.mat. ſi cum dotem. §. ſi maritus. & expone ſponſam,id eſt, eccleſiam militantem. ¶ *Glo.ſeq.ponit triplicem lect.*

d *Defigendo manum.*] Verba ſunt Salomonis in parabolis loquentis de fideiuſſore, qui obligauit ſe apud extraneũ, id eſt apud creditorem, eſt extraneus, i. alius à fideiuſſore, & reo principali,ſic epiſcopus defigendo manum,id eſt, per manualem obedientiam obligauit ſe pro ouibus ſuis apud extraneum, id eſt creditorẽ, id eſt apud Deum qui ſibi credidit gregẽ ſuũ, mediante ſuo metropolitano, cui obedientiã fecit manualẽ. eps enim tenetur reddere rõnẽ Deo pro animab' ſibi cõmiſſis, ſi malè cuſtodierit oues ſuas.ỹ. de reg.iur. c.pen.Et expone apud extraneũ,id eſt apud alium:quia Deus eſt alius ab homine in eo ꝙ Deus, quia Deus eſt creator, & homo eſt creatura. Vel dic quòd Deus extraneus eſt à quocunque Chriſtiano: & tamen quilibet Chriſtianus eſt eius filius: filius enim dicitur eſſe in poteſtate patris quouſque eſt emancipatus: eo emancipato dicitur extraneus ſicut quilibet alius, & tamen eſt eius filius. 1 ita Deus emancipauit hominem, cum dedit ei liberum arbitrium faciendi quodlibet bonum, vel malum, & ita dictus eſt extraneus.

Philip. 1.

Eps de quibus Deo reddet rationem.
Ioan. 3.
1. Cor. 3.

1 Concor. tex. in l. qn etiã. in fin.

tiſſimum omittamus [a], quòd otioſitas [b], & voluptas arma ſunt hoſtis antiqui ad miſeras animas captiuandas) propter laboris anguſtias, aut perſecutionis incurſus non debes deſerere ſponſam [c] tuam, cui † defigendo [d] manum apud extraneum te fide media copulaſti: ſciens quòd beati ſunt illi, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniã cum probati fuerint, accipiẽt coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. ¶ Sed dices: Spiritus vbi vult ſpirat [e], & neſcis vñ veniat, aut quò vadat: & ideo nõ eſt, qui poſſit vias [f] illius ſpiritus perſcrutari; qui verò ſpiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege [g]: quoniam vbi ſpiritus Dei, ibi libertas. quare ſi cedendi tibi licentia data ab homine nõ fuerit, nihilominus tamen cedes: quia data eſt tibi libertas cedendi à Deo. Certè deſipis, ſi ſic ſapis, nam quomodo ſpiritu Dei agitur, qui contra ſpiritum Dei agit? Si enim vera ſunt, quæ præmiſimus, (imo quia indubitanter [h] ſunt vera) proculdubio contra ſpiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipſe eſt ſpiritus veritatis. ¶ Porrò ſi dicas, quòd forſan alia eſt cauſa latens, propter quam cedendi voluntas tibi cælitus inſpiratur; & nos ſiquidem reſpondemus, tu quomodo ſcis quòd talis inſpiratio ſit cæleſtis? nonne recolis quid ille glorioſus Põtifex [i] dixerit, cum cœpiſſet viribus corporis repentè deſtitui? Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua? illius [k] exemplum ſecutus, qui dixit: Cupio diſſolui, & eſſe cum CHRISTO, manere autem in carne neceſſarium eſt propter vos, & infrà. ¶ Quippe ſi quantocunque † virtutum flore [l] refulgeas, & in te non habeas charitatem, nihil [m] te comprobaris habere: Nulla ſiquidem maior poterit eſſe charitas, quàm vt animam ſuã ponat quis pro amicis ſuis. Cum autem propter hanc te deceat animam tuam pro ſubditis tuis ponere, nulla occaſione (dummodo proficere illis poſſis, etſi non omnibus, tamen multis [n]) ab eorum regimine te cõuenit excuſare: quoniam ſi laboris cauſam prætendis, exemplum te Apoſtoli ſubleuabit, qui ſua det tibi laborem huiuſmodi non refugere, dum ſe aſſerit pro communi ſalute plus [o] cæteris laboraſſe; quia licet nõ ſemper ſequatur laborem effectus [p], nihilominus tamen ipſe labor eſt meritorius apud Deum, iuxta quod legitur, Reddet Deus mercedem laborum ſanctorum ſuorum: & infrà. ¶ Nec putes quòd ideo Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima ſatagebat, quia Maria [q] optimã partem elegit, quæ non auferetur ab ea: quoniam licet illa [r] ſit magis ſecura [ſ], iſta [t] tamen eſt magis fructifera: & licet illa ſit magis ſuauis, hæc tamen magis vtilis: cum in fœcunditate ſobolis lippitudo Liæ [u], Rachelis pulchritudini ſit prælata: quamuis ſimul in vnum & contemplatiuus eſſe valeas, & actiuus: legiſlatoris [x] exẽplo, qui nunc aſcendebat in montem, vt ibi gloriam Domini cum maiori cerneret libertate: nunc verò deſcendebat in caſtra, vt cum vtilitate maiori neceſſitatibus populi prouideret †. quapropter [y] facilius indulgetur vt aſcendat monachus ad præſulatum [z], quàm præſul

e ¶ *Spiritus vbi vult, ſpirat.*] Vnde 2 de eo dicitur: Tu ſpiras vbi vis: tua munera diuidis vt vis. Scis cui des quod vis, quantum vis, tempore quo vis.

f *Vias.*] quia non ſunt in homine viæ eius. 47. diſtin. cap. ſicut.§.neceſſe eſt. in fine.

ff. de ritu nupt. & in l. ſi duob'. C. de bon. poſ. cõtra tabul.

2 Hęc gloſſula nõ eſt Bernardi.

† quantũque.

g ¶ *Sub lege.*] 19. q. 2. duæ ſunt.& ỹ.de reg.iu. licet.

h ¶ *Indubitanter.*] Quia nefas eſt dicere, ꝙ ſcriptura mentiatur. 23.q.5.quid ergo.

i ¶ *Pontifex.*] Beatus Martinus.

K ¶ *Illius.*] ſcilicet beati Pauli Apoſtoli.

l ¶ *Flore.*] id eſt operibus virtutum: quia virtutem nullus poteſt habere ſine charitate: quoniã qui habet vnã virtutem in actu, habet omnes: & qui caret vna, caret omnibus. 24. quæſtio. 1. vbi ſana. 32. q. 1. cum renunciatur. de pœn. diſt. 2. ſi enim inquit ỹ. de reg. iur. defleat peccator.

Sap. 10.

1. Cor. 15.

m ¶ *Nihil.*] iuxtà illud Apoſtoli: Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autẽ non habeam, nihil 3 mihi prodeſt. de conſe. diſt. 4. ſolet. & de pœn. diſtin. 3. ſi quis autem. ad fin. diſt.

Ioan. 15.

3 Quo ad vitam æternam: prodeſt enim quo ad minus ſupplicium: vt ibi. Io. An.

n ¶ *Multis.*] vt 7. q. 1. ibi.

o ¶ *Plus.*] 23. q. 4. qs non.

p ¶ *Effectus.*] iuxtà illud: Non eſt in medico ſemper releuetur vt æger. & quandoque eſt vitium materiæ, non artificis. ỹ. de lo. & cõducto. ꝓpter. ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus. §. ſi calicem. & 43. diſt. Epheſijs. nec euentus mortalitatis medico, qui diligens fuit, imputari debet. ff. de offic. præſid. illicitas. §. ſicuti. & ſufficit diligentiam adhibere quã poteſt. 47. diſt. cap. vlt. & ſi negotium non habeat effectum, ſufficit ſi ſit vtiliter cœptũ. ff. de neg. geſt. ſed an vltrò. §. 1. licet ſecus ſit in negotijs pupilli. ff. eo. tit. l. ſi pupilli. in princ. & l. litis.

Luc. 10.

Gene. 29.

q ¶ *Maria.*] de qua dicitur: Maria vile forum: vas ſeptem dæmoniorum: Plorans immodicè ſit apoſtola de meretrice.

† Vide l. in emptione. cum gl. in uer. referi. ff. de ædil. edict. l. iuſtiſſime. in gl. eo tit.

r ¶ *Illa.*] ſcilicet vita contemplatiua.

ſ ¶ *Secura.*] ergo potius ampiectenda: nam tenere certum, & dimittere incertum debemus. de pœn. diſt. 7. cap. vltim. ff. de ritu nuptia. adoptiuus. §. 1. ſed vtraque eſt certa.

t ¶ *Iſta.*] ſcilicet actiua vita.

u ¶ *Liæ.*] Lia lippa erat oculis: quæ quatuor filios genuit ex Iacob, ſed Rachel duos tñ, ſcilicet Ioſeph & Beniamin.

Luc. 10.

x ¶ *Legiſlatoris.*] ſcilicet Moyſi. 36. diſt. ſi quis vult.

y ¶ *Quapropter.*] id eſt propter quam cauſam.

z ¶ *Ad præſulatum.*] 18. q. 1. c. vnico. & 8. q. 3. c. 3.

a ¶ *Diuertenti.* ] id eſt, accedenti.
b ¶ *De licentia.* ] qui petit licentiam & obtinet, compelli debet vt cedat. j. eod. quidam.

POſt *tranſlationem.* ] Sunt tres partes, prima ponit poſtulationem, & poſtulantium petitionem. Secũda: ibi, *Verum.* canonem poſtulationi & pétitioni contrariũ, quem interpretatur ponẽdo caſus quibus canon obſiſtit, & quibus non. Tertia: ibi, *Cum ergo.* committit poſtulationẽ certis caſibus admittendã, & in alijs repellendam. Ioann. And.

† ſi ſibi apud, &c.

CASVS. Vacante eccleſia Fauentiñ. canonici cõtulerũt liberam poteſtatẽ eligẽdi in I. eorũ canonicũ. Ipſe verò poſtulauit Io. canonicũ S. Fridiani olim epũm Sarnateñ. præpoſitus & capitulũ Fauentiñ. poſtulationẽ illã petierũt approbari à dño Papa: ſed huic poſtulationi videbat̃ obſtare capitulũ Cõſtãtinopolitani concilij, in quo dicitur: vt quicunq; de põtificali dignitate ad monaſticã vitã, & pęnitentiæ locum deſcendit, ad pontificatum vlterius non reſurgat. vñ contra illud conciliũ, quod eſt vnum de quatuor concilijs quę ſeruat eccleſia ſicut quatuor euangelia, non videbatur eadem poſtulatio admittenda, verũ tñ in quibuſdam caſibus non obſtante illo concilio, is qui monaſticam vitam elegit, poteſt iterum ad epiſcopatum aſſumi. Primo ſi propter perſecutionẽ vel propter corporis infirmitatem, ad monaſticã vitã deſcẽderit, de ſuperioris licentia, his ceſſantibus ad epãlem poterit reſurgere dignitatẽ. Itẽ ſi qs pp cupiditatẽ parentũ, eo ignorante, fuerit epiſcopatũ adeptus, & hoc comperto ad monaſterium de licentia ſuperioris tranſiuit, quamuis ad illum redire non poſſit, ad alium tñ licitè poterit reaſſumi. in iſtis caſibus nihil dicitur attentari contra concilium prædictum, quod loquitur in eo caſu, cum aliquis dimittit epiſcopatũ propter aliquod crimen, & ad monaſticam vitam pęnitentię cauſa deſcendit: alijs opinionibus reiectis, quæ in litera ponuntur. Quia non conſtitit Papæ propter quã cauſam prædictus I. ceſſerit epiſcopatui: mandat Papa Rauennati electo, q̃ ſi conſtiteri ei, q̃ propter aliquam de præmiſſis cauſis, vel conſimilibus prędictus I. renunciauit epiſcopatui, dummodo neceſſitas vel vtilitas id expoſcat, det ei licentiam trãſeundi ad eccleſiam Fauent. maxime ſi verum eſt quod aſſerit, q̃ ille loco tantũ ceſſerit, & non dignitati, vel ordini: quia tunc præſumendũ eſt, q̃ nõ propter aliquod crimen à ſe commiſſum, cauſa pœnitentiæ tranſiuit ad vitam regularem: alioquin cum durum eſſet nimis cõtra tam ſolemne concilium huius poſtulationem admittere, iniungat capitulo Faueñ. vt de alia perſona idonea ſibi prouideãt in paſtorem. Nota hic quatuor caſus, in quibus ille qui renunciauit epãtui, tranſiens ad monaſticã vitam, poteſt iterum in epiſcopum reaſſumi. Itẽ nota q̃ ius & poteſtas eligendi epiſcopum, in vnum tantũ poteſt transferri. Item eligi poteſt poſtulandus ad hoc vt poſtuletur. Item nota regulam, quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus. Item neceſſitas & vtilitas pariſicantur. Item prælatus contra ius ſcriptum petitionem admittere non debet.

† Capit. 5. eo. tit. in 3. compil.

† Vide l. item. §. 1. C. quod cuiuſq; vn. & in Authen. de quęſt. §. 1. coll. 7.

¶ *Glo. ſeq. notat quòd datus vt eligat, &c.*

ad monachatum deſcẽdat, & infrà. ¶ Monemus itaq; vt laborẽ paſtoralis regiminis nõ recuſes, ne fortaſſis ad pedes ſuos cum Maria ſperneret te recipere, qui † ſibi apud te diuertenti [a] ſpreuiſſes cũ Martha ſolicita miniſtrare: & infrà. ¶ Quia verò in poſtulãdo cedendi licentiã inſtitiſti, tibi te duximus relinquendum, vt diſtinctis cauſis, pp quas cedere oporteat: ſi propter aliquã cauſam vtilẽ, & honeſtã in huiuſmodi propoſito pſeueres, de licẽtia [b] noſtra cedas; alioquin cedendi licentiã auctoritate Apoſtolica tibi ſcias eſſe penitus interdictã; quoniã etſi pennas habeas, quibus ſatagas in ſolitudinẽ aduolare, ita tamẽ aſtrictę ſunt nexibus præceptorũ, vt liberum non habeas abſq; noſtra permiſſione volatum.

¶ Idem Epiſcopo Fauentiñ. in Archiepiſcopum Raueñ. electo.

¶ *Epiſcopus qui propter crimen renunciauit epiſcopatui, & ad religionem tranſiuit, ad epiſcopatum reaſſumi non poteſt. Secus ſi renunciauit propter perſecutionem, infirmitatẽ, defectum ſcientiæ, ſimoniam ipſo ignorante commiſſam, vel aliam ſimilem cauſam.*

CAP. XI.

POſt † translationem tuam ad eccleſiam Rauẽnateñ. cum præpoſitus & canonici Fauentiñ. in I. eorum concanonicum liberam [c] eligendi auctoritatem vnanimiter contuliſſent †, ipſe I. ſancti Fridiani Lucañ. canonicũ olim epiſcopum Sarnateñ. † in Fauentiñ. epiſcopum poſtulandum [d] elegit. Porrò à ſancti Fridiani priore [e] ſuper hoc requiſito, & obtento cõſenſu †, præpoſitus & alij poſtulationem eandem approbari à nobis humiliter petierunt. Verum poſtulationi huiuſmodi videbatur concilij Conſtantinopolitani [f] capitulum obuiare, in quo ſtatutum eſt, vt quicunque de pontificali dignitate ad monachorũ vitã, & pœnitentiæ locum deſcenderit, nequaquã vlterius ad pontificatum reſurgat. vnde contra dictum cõcilium (cum ſit vnum ex quatuor [g] principalibus, quæ ſicut quatuor euangelia eccleſia catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum † poſtulatio admittenda. ¶ Cæterum ſpeciales quidam caſus inueniuntur, in quibus (prædicto concilio non obſtante) is qui vitam monachalem elegit, rurſum licitè poteſt ad epiſcopatum aſſumi: ſi enim quiſquam perſecutionis rabie ſæuiente, vel prępediente inualitudine corporis, cum proficere nequeat in regimine paſtorali, de ſuperioris auctoritate ad monaſticã vitam deſcendat: perſecutionis, vel ęgritudinis impedimento ceſſante [h], ad epiſcopalẽ poterit reſurgere dignitatem. ¶ Itẽ ſi quis pp literaturę defectũ (ne tanquam cęcus

† Sartuñ.

† Concor. l. ob æs. C. de act. & oblig.

† Aliàs: eadem.

c ¶ *Liberam.* ] Et ideo potuit eligere vndecunque. Et no. quòd qui poteſt eligere, poteſt poſtulare. s. de ele. in cauſis. 1 ſed econtrario. arg. ff. de ritu nup. generali. hic expreſſe habetur q̃ vni poteſt committi poteſtas eligendi. ſimi. s. de elect. cauſam quæ.

1 Vbi de hoc, vel fac vim in eo quod dicit: liberã, ſecundum Hoſt. Ioan. Andr.

¶ *Gloſſa ſeq. reci. per q. quare iſte poſtulatus fuit. duas cauſas reddit, & primam reprobat.*

d ¶ *Poſtulandum elegit.* ] Simpliciter eligi nõ potuerat, quia erat de alia eccleſia. 63. diſt. literas. & 71. diſt. fraternitatem. ſed in poſtulãdum eligi poteſt. 63. diſt. Valẽtinianus. quia epiſcopus fuerat, ideo non eligi, ſed poſtulari dẽt. & hæc fuit cauſa quare fuit poſtulatus, & non illa, quia de alia eccleſia, vt dixit Ioã. de hoc dicitur s. de elec. cum inter canonicos.

¶ *Gloſſ. ſequens rec. per q. an ſolus prior &c.*

e ¶ *A priore.* ] & à capitulo: qa ſolus prior non poſſet perſonam alienare. arg. 12. q. 2. ſine exceptione. & 19. q. 3. ſtatuimus. cũ maior ſit alienatio perſonæ quàm rerum. 12. q. 1. præcipimus. ſi autẽ nollet dare ipſum, cõpelli debet per ſuperiorem. j. de iure patron. nullus. niſi iuſtam habeant cauſam non dandi: tunc compelli nõ debent. 63. diſt. literas. & 71. diſtin. c. 1. & 2.

f ¶ *Concilij Conſtantinopolitani.* ] 7. q. 1. hoc nequaquam.

g ¶ *Ex quatuor.* ] Et ſunt hæc, ſcilicet Nicęnum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum primum, & Chalcedonenſe. 15. diſtin. ſicut.

¶ *Gloß. ſeq. ponit Brocar. alleg. 6. iura pro, & duo contra. & tripliciter ſol.*

h ¶ *Ceſſante.* ] Arg. eſt hic q̃ ceſſante cauſa ceſſat effectus, vt 1. q. 7. quod pro remedio. & 1. q. 1. quod pro neceſſitate. & 55. diſtinct. priſcis. & 61. diſtinct. capit. ſtatuimus. §. his omnibus. & cap. neophytus. infrà de appell. cum ceſſante. 2 argum. contra. 32. quæſtio. j. dixit dominus. 19. quæſt. 2. duæ ſunt. Sol. ſi per cauſam fiat diſpenſatio, vel aliquid conſimile: ceſſante cauſa, ceſſat quod factum eſt ex cauſa: vt in primis cap. ſi verò ius commune ſtatuitur ex cauſa, licet cauſa ceſſet, tamen remanet ius, quod ſtatutum fuit ex illa cauſa. ff. de poſtul. l. 1. §. ſexum. vt in contrarijs: vel ſic, licet cauſa impulſiua ceſſet, remanet ius, quod ex ea ſtatutum eſt. contra 32. quæſtio. 1. dixit dominus. Si finalis eſt cauſa, quandiu durat cauſa, durat quod ex ea cauſa ſtatutum eſt, vel quod ex illa cauſa fit, ea verò ceſſante ceſſat cõſtitutum ex illa cauſa. contra 32. quæſtion. 7. capit. ſi. vel ceſſat quod ex ea cauſa conſtitutũ eſt, quando in conſtitutione dictum eſt, quòd cauſa ceſſante ceſſet conſtitutio, vt in primis concordantijs.

2 Concor. tex. in l. ſi pater. C. d hære. inſt. & in l. generaliter. C. de epiſc. & clet.

¶ Ceco.

cæco [a] ducatum præbeat † ) locum regiminis auctoritate Apoſtolica deſerendo [b], ad otium ſe contulerit monachale, ac per exercitium lectionis, ſcientiæ repererit margaritam, proculdubio poterit denuò vocatus à Domino, cathedram reaſcendere paſtoralem. ¶Rurſus, ſi quis per cupiditatem parentum [c] (eo tamen penitus ignorante) fuerit epiſcopatum adeptus, & hoc comperto epiſcopatum ipſum de licentia ſuperiores dimittens [d], obſeruantiam elegerit regularem: & ſi ad epiſcopatum eundem redire poſtmodum nequeat [e], iuxtà canonicas ſanctiones, ad alium tamen poterit licitè reaſſumi. ¶Quanquam autem in his, & conſimilibus caſibus is, qui epiſcopatu dimiſſo monaſticam vitam elegit, reſurgere valeat ad officium paſtorale, nihil tamen in his contra præſcriptum † intelligitur concilium attentari: quod in eo loquitur [f] caſu, cum propter aliquod crimen epiſcopatum quis deſerens, ad vitam monaſticam, pœnitentiæ cauſa deſcendit. Vnde quidã in eo caſu loqui dixerunt capitulum ſupradictum, cũ quis pro crimine, de quo conuictus fuerat, vel confeſſus, ab epiſcopali dignitate depoſitus, in monaſterio extitit ad pœnitentiam agendam incluſus: vel cum aliquis propter graue crimen, pro quo epiſcopatum retinens pœnitentiam dignè agere non valebat [g], cedendi obtenta licentia vitam monachalẽ elegit. Alijs aſſerentibus ſic intelligendũ eſſe capitulum antedictum, vt per ſe reſurgere nequeat, ideſt, repetere quaſi debitũ, quod tali modo dimiſit [h], quamquam eligi poſſit, præſertim ſi locum tantum [i], & non ordinem [k] reſignauit.

¶Cum ergo nobis conſtare nequiuerit, ob quam cauſam prædictus I. epiſcopatui olim ceſſerit, mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd propter aliquam ex præmiſſis cauſis [l], ſeu conſimilibus, idem I. epiſcopatui ceſſerit memorato, tu auctoritate noſtra (dummodo neceſſitas, vel vtilitas id expoſcat) licentiam ei tribuas aſcendendi ad regimen eccleſiæ Fauentiñ. maximè ſi veritate ſubnititur, quòd dictus I. loco tantummodo ceſſerit memorato, & non ordini [m], vel etiam dignitati †. tunc enim eſſet vehementiſſimè præſumendum, quòd nõ propter crimen aliquod ab ipſo commiſſum, ſed cauſa pœnitentiæ ad vitam migrauerit regularem: præſertim cũ Apoſtolica ſedes poſt ceſſionem multò minus, quã antea, permiſiſſet eidem tali crimine irretito, in põtificali ordine miniſtrare: alioquin [n] (cum durum [o] nimis extiterit, contra tam ſolemne concilium huiuſmodi poſtulationẽ admittere) præpoſito & canonicis memoratis iniungas, vt aliam perſonam ſibi idoneã eligant in paſtorem.

¶Idem in concilio generali †.

¶*Qui petijt cedendi licentiã, ex quo illam obtinuit, cedere compellitur.*

a ¶*Cæco.*] vnde verſus.

*Si cæcus cæcum conatur ducere ſecum.*
*In foueam ductor primus cadit, inde ſecutor.*

b ¶*Deſerendo.*] ſ.cap.prox.§.pro defectu.

c ¶*Parentum.*] data pecunia, vel promiſſa. 1.q.5.quæcunq;. & cap.præſentium.

d ¶*Dimittens.*] ſtatim cum illud ſciuit primo petita & obtenta licentia à dño Papa, vt hic dicit: & ſic non poteſt renũciare ſine licentia Papæ 1 quamuis ſimoniacus; aliàs ratihabitio retrò ſibi præiudicat. ĩ. de ſimon. ſicut. vel ĩfra breue tpſ. 1.q.1. cõſtat. & ĩ. de regul. c. 2. quod in maleficijs verũ eſt. ff. de vi, & vi arm. l.1.§. quoties. 34. quæſtio. 2. ſi virgo. C. de tranſact. quamuis. & C. quomodo & quãdo iud. ab eo. ¶*Glo.ſeq. reci. per q. an diſpenſari poſſit cum ſimoniaco & ſimoniace promoto. alleg. 5. iura, ꝙ non, & quatuor in contrarium, ponit opin. Vin. & demum aliorum qui diſtingunt ſimoniacũ in ordine & in beneficia, & ſimoniacum & ſimoniacè promotum, & ſpõte cedẽtem, & litigantẽ.*

e ¶*Nequeat.*] Quia erga ſimoniacos nulla miſericordia eſt adhibenda. 1.q.1. erga ſimoniacos. & 7.q.1. præſentiũ. & ſ. de elec. ſup eo. 1.q.1. qđ quidã. & ĩ. de ſimo. nobis fuit. Sed cõtra videtur quòd poſſit cũ ſimoniacis diſpenſari: vt 1.q.5. quicunque. & c. præſentium. & ĩ. de ſimo. de ſimoniacè. & ſ. de electio. ſi alicuius. Solu. Vin. dicit ꝙ talis de iure non poteſt eligi, ſiue poſtulari, ſed diſpenſatiuè debet poſtulari. Alij dicunt ꝙ ſi cõmiſſa fuit ſimonia, in ordine, nullus poteſt cum eo diſpẽſare: vt 1. q.1. erga. & c. quod quidam. nec etiam dominus Papa, vt dicunt: qa characterem habet vitioſum, cui renunciare non poteſt: & ideo nõ purgatur vitium iſtud: vt 14.q. 6. ſi res aliena. Sed hoc non credo: imo poteſt Papa bene diſpenſare cum ſimoniacis qui characterem habent vitioſum, qui ſcienter ſimoniam commiſerunt. infra de ſimo. cap. pen. ſed inferiores prælati non poſſunt diſpenſare cum ſciente, ſed Papa: hoc ideo quia bene purgatur vitium furti, re furtiua apud furem remanente de voluntate domini. ff. de vſuc. ſi fur. in princip. 2 & 1. quæſtio. 1. quod cuidam. verſicu. ſi forte militiæ characterem, &c. idem in violento detentore. ff. de preca. certe. §. Iulianus. 3 Sed cum ſimonia commiſſa eſt ignorante illo cui acquiſitum eſt beneficium, vel qui ordinem vel dignitatem adeptus eſt ignoranter, poſſunt epiſcopi diſpenſare poſt liberam reſignationem. Sed in hoc diſtingue, ſi beneficium etiam ſimplex eo modo eſt adeptus, ſtatim poſt reſignationem poteſt reſumi ad illud diſpenſatiuè: vt ſupra de elect. ſi alicuius. in fin. & capitulum etiam tunc diſpenſat, vt infra de ſimo. ex inſinuatione. In illo qui dignitatem ſic eſt adeptus, diſtingue ſi ſponte reſignet, petens humiliter reſignationem admitti, ſtatim poteſt epiſcopus diſpenſare cum illo, & ad eandem prælaturam. argumen. 1. quæſtio. 5. præſentium. vbi diſpenſatur in dignitate aſſumenda cum eo, qui ſpõte renunciauit ordini ignoranter recepto. 4 & argumen. illius capit. quicunque. circa princip. tamen illud loquitur de diſpenſatione Papæ. Et argumen. illius decre. ſi alicuius. à contrario ſenſu. Si verò de hoc contendit in iudicio, & electio ſua reprobata fuerit, quia ſimoniacè fuit facta, licet eo ignorante, tunc epiſcopus illa vice & in ſua vacatione cum eo non poterit diſpenſare, ſed poſtea ſic. ſupra de elect. ſi alicuius. in princ. & ita teneas circa huiuſmodi diſpenſationem ſimoniacorum.

f ¶*Loquitur.*] Hæc interpretatio tenenda eſt ſuper cap. illo. 7. quæſtio. 1. hoc nequaquam excluſis opinionibus ibi notatis.

g ¶*Non valebat.*] 1. quæſtio. 1. ſi quis neq;. ex hoc colligo, quòd ſimoniacus ſine licentia domini Papæ renunciare non poteſt. de hoc not. ſupra capit. proxi. §. 1.

h ¶*Dimiſit.*] 7. quæſt. 1. quàm pericoloſum.

i ¶*Locum tantum.*] infra de ord. ab epiſcopo qui renuncia. epi. c. vnico.

k ¶*Ordinem.*] id eſt, ordinis executionem: quia characteri nemo poſſet renunciare.

l ¶*Ex præmiſſis cauſis.*] quatuor, de quibus dictum eſt ſupra in litera, ſcilicet, propter populi perſecutionẽ, vel corporis infirmitatem, defectum ſcientiæ, vel propter ſimoniam ab alijs eo ignorãte commiſſam. cum quis renunciat propter aliquam cauſam talem, non prohibetur iterum poſtulari ad dignitatem epiſcopalem, vt hic dicit.

¶*Gloßa ſequens duo quærit, & ſoluit.*

m ¶*Ordini.*] i. ordinis executioni. ſed quid ſi renunciaſſet ordini, adhuc poteſt reaſſumi de licentia Papæ. nunquid reconſecrabitur? Non: quia characterem retinuit. 1. quæſtio. 1. quod quidam. verſicu. ſi forte militiæ. 32. quæſtio. 7. licitè. & ideo ſola executio ſibi deeſt, quam reaſſumit de licentia Papæ.

n ¶*Alioquin.*] i. ſi non renunciauit ex aliqua de prædictis cauſis, quæ fiunt ſine peccato, ſed ex alia propter peccatum. ADDITIO. Vel, id eſt, niſi epiſcopus probauerit prædicta, vel aliàs tibi de illis conſtiterit, ſecundum Innocen. Ioannes Andreas.

¶*Glo.ſeq.reci.per quæſtionem.*

o ¶*Durum.*] non tamen impoſſibile, quia bene diſpenſat dominus Papa contra a quatuor cõcilia, & contra Apoſtolum, dumtamen nihil ſtatuat contra fidem. 25. quæſt. 1. ſunt quidam. argum. 34. diſtin. lector. 82. diſtin. presbyter. quod autem legitur 15. diſt. ſicut. de articulis fidei intelligitur.

† Vide tex. in l. 2. cum gl. in verſi. venit. & ibi Bart. ff. de decurio.

1 Dicit Hoſtien. ꝙ ſtatim cum hoc ſciuit: vocare debet pſonas idoneas quibus reuelet quòd tale quid cõperit: & ꝓteſtetur ꝙ inuitus epiſcopatũ tenet cui ſine Papæ licẽtia cedere nõ põt: & corã illis, tunc faciat procuratorẽ quẽ in illorum præſentia mittit ad curiam, & ſic non aliter putat illum tutũ. alleg. de appel. c. ſi. Io. And.

† Intellect' tituli Concilij Cõſtãtinopolitani iubẽtis, ne qui ex epiſcopo monachus fact' eſt, vlteri' epiſcopus fiat.

2 Si fur emit à domino rem furtiuã & habuit ꝓ tradita, deſinit pro furtiua poſſidere, & poſſidet ꝓ ſuo. Ioan. And.

3 Vide de ſimo. tãta. ſuper gl. 2. Ioan. And.

4 Concor. l. mater. §. fin. ff. de inoffi. teſt. & l. ſi cum te. ff. de pact.

† Vide l. iubemus. cũ gl. in verſi. ꝓmiſſa. C. de ſacroſ. eccle.

† Lateranẽſi cap. 28. & c. 1. eo. tit. in 4. cõpilatione.

a Intelligas hanc gloſ. in his quæ pertinẽt ad ius poſitiuum humanũ.

Quidam

QVidam cedendi.] Prima pars ponit factum. Secunda corrigit, cauſam reddens: ibi, *Sed cum*. Io. And.

C A S V S. Quidam impetrant cedendi licentiam, & ea obtenta licentia cedere nolunt. dicit Papa, quòd compellendi ſunt vt cedant. Not. quòd ſi quis licentiam cedendi à Papa obtinuerit, compellendus eſt vt cedat: Item quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. Item quod primò fuit voluntarium, poſteà fit neceſſarium.

## CAP. XII.

QVidam cedendi[a] licentiam cum inſtantia poſtulantes, ea obtenta, cedere prætermittunt. ¶Sed cum in poſtulatione huiuſmodi, aut eccleſiarum commoda, quibus præſunt, aut † ſalutem videantur propriam attendiſſe, (quorum neutrum ſuaſionibus aliquorum quærentium quæ ſua ſunt, ſeu etiam leuitate qualibet † nolumus impediri) eos ad cedendum decernimus compellendos[b].

¶Honorius tertius maioris eccleſię decano, & magiſtro R. cantori † ſancti Dionyſij Leodienſis.

¶*Non renunciauit iuri ſuo, qui gratiæ aduerſarij ſe ſubmittit.*

## CAP. XIII.

VEniens ad Apoſtolicam ſedẽ I. ſubdiaconus propoſuit, quòd cum bonæ memoriæ I. Papa præd. noſter abbati de Emẽco, & maioris eccleſiæ, ac ſancti Pauli cantoribus Treueren. ſuis dederit literis in mandatis, vt ſi nihil canonicum obuiaret, præbendam in eccleſia ſancti Florentini † in Confluentia, quam Iacobus decanus ipſius eccleſiæ reſignauit, ſublato appellationis obſtaculo aſſignarent eidem: & infrà. ¶Cumque iudices Apoſtolicum vellent adimplere mandatum, quidam ſe oppoſuerunt canonici eccleſiæ memoratæ, dicentes ſubdiaconum antedictum renunciaſſe iuri, quod ſibi ex ipſis literis competebat. Dicto igitur ſubdiacono hoc negante[c], iam dicti canonici ad hoc probandum, teſtes aliquos produxerunt: per quos cum videretur probatum, ipſum ſe gratiæ capituli commiſiſſe[d]: duo iudices[e] prædictorum ſententialiter decreuerunt; eundem non poſſe vti literis ſupradictis, pro eo quòd idem aduerſarij ſe gratiæ commiſiſſet, per quod viſus eſt renunciaſſe[f] iuri ſibi ex ipſis literis competenti †. A qua ſententia idem appellans, in † vigiliam Epiphaniæ terminum ſuę appellationis prę-

a ¶ *Cedendi cum inſtantia.*] Ex eo quod cum inſtantia perſeuerando petunt, preſumitur contra eos magis. de pœni. diſtin. 1. diuortium. & C. ad Vell. ſi mulier. in fin. ſic etiam pallium cum inſtantia peti debet. 100. diſtin. priſca. & ff. de quæſtionibus. l. 1. §. diuus.

† Aliàs: aut ad ſalutẽ, &c.

† Vid. l. ſed & ſi. §. 1. ff. ad leg. Aqui. & l. 1. §. ſciendũ. ff. de ædil. edi.

† Aliàs, canonico.

¶ *Gloß. ſequens obijcit & ſoluit.*

b ¶*Cõpellendos.*] Not. quòd aliquis cogitur renunciare obtenta licentia renunciandi, tamen ſecundum leges re integra recuperabũtur bona q̃b. ceſſit. ff. de ceſſi ijs q. ſed hoc ideo eſt, ne illudatur Papa: 1 ſicut ſi poſtulario præſentatur Papæ, non poteſt poſteà recedere ab ea, ſupra de poſtula. bonæ. ratio quare compellantur, redditur in litera. In huiuſmodi cõpulſione conſiderat Papa commodum eccleſiæ, vel propriam ſalutem petentis, quorum neutrum vult impediri, & ideo compellitur.

1 Vel alterũ ſuperiori, cũ text. de Papa nihil exprimat. Ioan. And.

VEniens.] Prima pars ponit appellationem impetrantis, & eius cauſam. Secunda, ipſius proſecutionem, & auditoris dati ſententiam. Tertia, ipſius ſententiæ confirmationem. Secunda: ibi, *Ad quem*. Tertia: ibi, *Nos igitur*. Ioan. And.

C A S V S. Ioannes ſubdiaconus impetrauit literas ad quoſdam iudices vt ei præbendam vacãtem in eccleſia ſancti Florentini in Confluentia aſſignarent. & cum ipſi vellent mãdatum Apoſtolicum adimplere, quidam canonici illius eccleſiæ ſe oppoſuerunt dicentes, quòd ipſe renunciauerat iuri quod ſibi ex ipſis literis cõpetebat: ſed ipſe ſubdiaconus hoc negauit. canonici teſtes induxerunt ad hoc probandum, per quos videbatur probatum quòd ipſe gratiæ capituli ſe commiſiſſet. duo iudicum ſententiauerunt eũdem ſubdiaconum non poſſe vti literis ſupradictis, pro eo quòd gratiæ capituli ſe commiſit, quare iuri ſuo renunciare viſus fuit: à qua ſententia ille appellauit, ſuæ appellationi vigiliam Epiphaniæ terminum præfigens. ille acceſſit ad terminum: ſed aduerſarius poſt terminum per duos menſes & amplius expectatus non venit; tandem nuncius aduerſarij cum literis ad contradicendum, & ad impetrandum tantum comparuit coram auditore dicto Io. conceſſo. ſed cum ſufficiens ad cauſam tractandam non eſſet, idem auditor ſententiam iudicum prædictorum caſſauit iuſtitia exigente. Not. quòd licet quis committat ſe gratiæ aduerſarij non renunciando literis impetratis contra ipſum, non intelligitur propter hoc renunciaſſe iuri quod ſibi ex literis competebat. Item cum aliquis ſtatuit terminum ſuæ appellationi, vtraque pars appellationis cauſam proſequi debet per ſufficientem procuratorem ad totam cauſam, cum peremptoriè ad hæc citata intelligatur. Item non ſtatim poſt terminum peremptorium debet iudex procedere.

2 Et ſic dicenti incũbit probatio. ff. de probatio. l. ei qui dicit. Ioan. And.

c ¶*Negante.*] & ſic per negationem facta fuit res dubia. 2 C. qui. ad lib. procla. non licet. l. 3. & ſic per narrationem, & reſponſionem litis conteſtatio facta fuit. j. de lit. conteſt. cap. vnico. & s. de elec. dudum. 3

3 Concor. l. 1. §. pręterea. ff. de iti. act. priuat. & l. 1. & ibi Pet. de Bel. Pertic. & Cy. C. de alie. iudi. mu. cauſa fac.

† Florini.

† Florent.

¶*Gloß. ſequens fortiſicat textum, & dat ſimile, obijcit & ſoluit. in fin. alleg. pro ſimili. cap. ſane. & ponit diſsolutiones, & ipſius duas lecturas.*

d ¶*Commiſiſſe.*] Et ſic commiſit ſe gratiæ capituli tantum: ſed in veritate non erat probatum quòd per hoc literis renunciaſſet. quare ipſorum ſententia retractatur: quia & ſi verum eſſet quòd ſe eorum gratiæ commiſiſſet, non videtur renunciaſſe literis: niſi expreſsè literas ipſas reſtituiſſet. ſupra eo. ſanè. & j. de pac. cum pridem. & ſi commiſit ſe illorum gratiæ, & ipſi nullam gratiam faciebant, poterat vti iure ſuo. Et eſt ſimile, licet eamus ad arbitros in cauſa appellationis, propterea non renuncio appellationi, imo poſtea poſſum ꝓſequi appellationem, nec mihi currit tempus interim. C. de tempo. appel. Auth. ſi tamẽ. nec inde debet damnum ſuſtinere, vnde meruit gratiã reportare, s. eod. ſanè. & j. de fideiuſ. per uenit. & j. de pact. cum pridem. Sed contra videtur quòd tacitè videtur renunciaſſe literis ſuis. j. de offi. deleg. gratum. & j. de teſti. cum veniſſẽt. & j. de ijs quæ fi. à maio. par. cap. ex ordine. & j. de præben. pro illorum. & C. de iure dot. l. 2. ff. de lege commiſ. poſt diem. & nihil refert an alterum ex æquipollentibus 4 quis faciat. ff. de re iud. in ſumma. & ff. de arb. quid tamen. §. prima. & j. de verb. ſig. in his. Dic quòd per hoc non renunciauit per prima iura, & quia caſſata fuit illa ſententia. ſimile videtur s. eod. ſanè. ſed ibi plus fecit tradendo literas aduerſarijs, quare iuri ſuo renunciauit: hic non tradidit literas, licet commiſerit ſe gratiæ aduerſarij. Vnde ibi auditus fuit potius iudicis officio quàm iure actionis: hic verò ipſo iure: vel ibi auditus fuit de iure, vt dicitur ibi in fine vltimæ notulæ.

† Vide tex. in l. ſi quis in conſcribẽdo. cum ibi not. C. de pact.

† Dictio, in, deeſt in antiquis.

4 Iſta non ſunt æquipollẽtia renũciare & ſubmittere ſe gratiæ: vt ſupra dixit gl. & facit ĩfra de teſtit. cum veniſſent. Ioan. And.

e ¶*Duo iudices.*] Et propter hoc ſolum etiam debuit caſſari ſententia, cum non appareat ꝙ tertius ſe excuſaſſet, vel commiſiſſet eis vices ſuas. j. de offic. deleg. cauſam matrimonij. & ff. de re iudi. duo ex tribus. ſed ſi ſe excuſauit, bene potuerunt procedere. j. de offi. deleg. prudentiam. quod intellige ſi, clauſula illa [quòd ſi non omnes, &c.] erat in literis: ſed ex alia cauſa fuit caſſata ſententia: & mandatur iudicibus iſtis vt præbendam illam faciant conferri, vt dicitur in integra in fin.

¶*Glo. ſeq. arg. & arg. determinat.*

f ¶*Renunciaſſe iuri.*] Argu. quòd per literas executorias acquiratur ius alicui impetranti, aliàs non poſſet renunciari iuri ex ipſis literis competenti, ſi non acquireretur ius, quia ei quod non eſt, etiam renunciari non poteſt. Dicas quòd per literas monitorias præceptorias ſiue executorias nullum ius acquiritur, per quod eccleſia ſiue clerici contra quos impetrantur literæ, obligati ſint impetranti, nec aliquod ius habet in eccleſia ante receptionem, ſed officium executorum implorare poteſt vt mandatum Apoſtolicum exequantur: & ipſi mandatum tenentur adimplere. & huic officio bene poſſet renunciare reſtituendo literas, & renunciando literis impetratis, & etiam impetrandis: quo facto executores vlterius nõ procedent: & ſic nec officium iudicis, nec aliud per literas illas implorare poterat. huic officio non fuit renunciatum, ſupra eod. ſanè. cum iam executor fuerit proſecutus officium ſuum, ſed literas tantum reſtituit, quarum auctoritate fuerat reſtitutus.

reſtitutus. & inde non obfuit renunciatio literarum, & ideo de iure fuit auditus, vt not. in fin. vlti. notulæ. Ber.

a ¶*Præfixit.* ] Quod quidem bene potuit, & iudex idem facere poteſt, & debet. ĩ. de appel. oblatæ. &c. ſæpè contingit. 1 & terminum præfixit, vt tunc eſſet in curia, vt ſequitur. quandoque ſtatuitur ad iter arripiendum, & tunc ſufficit arripere iter in termino. infra de appel. peruenit. & in iſtis caſibus literæ ante terminos impetratæ non valent, vt dicit illa dec. oblatæ. & capit. ſæpè. terminus verò datus à lege eſt annus, vel ex iuſta cauſa biennium. infra de app. cum ſit Romana. & talis terminus bene poteſt præueniri, vt in cap. oblatæ.

1 Et c. conſuluit in fi. gl. vlt. dic ꝙ q. iſta beneficialis erat: & hodie in ea tene quod habes infra de elect. cap. 1. libr. 6. nec eſt vera diſtin. glo. ꝙ ſola termini præfixio etiam poſt ſnĩam deferat cauſam ad curiam: vt dicetur in c. interpoſita. §. 1. de app. Ioan. And.

¶*Gloß. ſeq. ſignat contrarium, & dat duas ſolutiones.*

b ¶*Minus ſufficiens.* ] Sed non videtur quòd iſtæ fuerit cõtumax ex quo miſit nunciũ ad impetrandũ, & contradicẽdũ, cũ ipſe non appellauerit: ſed ille Io. contra quẽ lata ſnĩa fuit: & iõ non debuit ſententia contra ipſum ferri, licet forſitan poſſet in expenſis condemnari. vnde contra. infra de appel. Nicolao. vbi condemnatur appellans in expenſis, quia non fuerit proſecutus, niſi quo ad impetrandum. & ibi non fuit proceſſum ſuper principali. Poteſt dici quòd in illa decre. Nicolao. hoc non fuit petitum. Ille Nicolaus tantum petijt alteram partem in expenſis condemnari; quia non miſerat ſufficientem procuratorem: hic verò petijt, vt procederetur ad ſententiam infirmandam. Vel melius, hic fuit lis conteſtata, & ſententia diſſinitiua lata. & ideo cum ſtatutus eſſet terminus ad proſequendam appellationem, & altera pars non fuerit ſufficienter proſecuta ad ſentẽtiam defendendam, contumax debet reputari: ſiue ſit pars appellata, ſiue appellans: quia iudex appellationis altera parte abſente debet procedere ad caſſandam, vel confirmandam ſententiam. C. de tempo. appel. l. vlti. §. illud. 2. quæſtio. 6. capit. ei qui. §. appellatore. & infra de appel. per tuas. vbi de hoc eſt expreſſum: quia non miſit nuncium ſufficientem, ſibi imputet: nec poteſt dici, quòd citata non fuerit: quia terminus conſtitutus ad appellationem proſequendam ab appellante vel iudice, vicem obtinet peremptorij, vt eo elapſo perinde procedatur ac ſi peremptorie ſit citatus. infra de appella. ſæpe contingit. Et not. quòd hic appellatus tenetur mittere nuncium ſufficientem ad appellationem proſequendam, ſi terminus ſit præfixus à iudice, vel ab appellante 2, & appellans eodem modo, aliàs finietur cauſa altero proſequente legitimè: & hoc eſt cum lis eſt conteſtata, & appellatur à diſſinitiua ſententia, ſiue poſt litem conteſtatam, vt hic habes: aliàs in expenſis punitur: vt dicit illa decre. Nicolao: quia ibi non fuit lis conteſtata, & appellatum fuit à grauamine. Vnde non poterat procedi ad ſententiam altera parte abſente. vnde punitur tantum in expenſis, quia non venit ſufficienter inſtructus. Si verò appellatio ante litem conteſtatam à iudice recepta non fuit, nec ab aduerſario approbata: tunc ſufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum, & contradicendum. infra de appellatio. interpoſita. §. primo. ſaluo eo quod dicitur infra de appellatio. cordi. ſed cum appellatur à ſententia diſſinitiua, non refert vtrum appellatio approbetur ab aduerſario vel iudice, ſaluo eo quod dicetur extra de appella. cordi. ſed conſideratur vtrum terminus ſit præfixus à iudice, vel ab appellante, & tunc vtranque pars tenetur mittere ſufficientem procuratorem ad totam cauſam: vt hic patet: aliàs procederetur contra abſentem tamquam contumacem, vt hic patet, & infra de appella. interpoſita.

2 Concor. text. in l. ꝑcipim⁹. cũ not. C. de app. & l. 1. §. ab eodẽ. cum gl. magna, & ibi Bart. ff. qui & à quibus.

fixit[a]. ¶Ad quẽ † cum veniſſet, P. de Colle medio, capellanum noſtrum ſuper hoc ſibi conceſſimus auditorem. Sed cum eius aduerſarius non acceſſerit, per duos menſes, & amplius expectatus, nec vllus compareret pro eo ſufficiens reſponſalis: tandem quidam literas habens ad contradicẽdum, & impetrandum, coram eodem comparuit: qui cum ad tractandum cauſam minus ſufficiens[b] crederetur, idem auditor ſententiam prædictorum iudicum ſententialiter (iuſtitia exigente) caſſauit. Nos igitur ratam, & firmam habemus capellam ſententiã memorati.

†Aliàs, Ad quam.

¶Idem Archiepiſcopo Treuereñ.

¶*Si prælatus ab obedientia ſubditos abſoluit, non propter hoc prælaturæ renunciat.*

CAP. XIIII.

Lectæ coram nobis fraternitatis tuæ literæ continebant, quòd abbas ſancti Petri Tulleñ. tibi humiliter eſt confeſſus, quòd cum adeo graui ægritudine laboraret, quòd de vita deſperaretur[c] ipſius: ad cuiuſdam æmuli ſui conſilium[d], de quo ipſe (cum non crederet eum æmulum) confidebat, monachos ſuos ab obedientia, in qua ſibi tenebantur, abſoluit, vocato diœceſano epiſcopo, vt abbatiam in eius manibus reſignaret: quod † tamen vſus conſilio ſaniori non fecit[e]: & eidem abbati poſtmodum reſtituto ſanitati, vniuerſi, & ſinguli de conuentu obedientiam, & reuerentiam requiſiti ab eo in capitulo promiſerunt[f] †: & infrà. ¶Nos autem ex tali facto, eundem abbatem ſuo reſignaſſe regimini non videmus.

† qui.

† Vide l. quãuis. ff. de in ius voc. & l. ſi pœnitue-rit. ff. de diuor.

Lectæ coram. ] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Nos autem.* Ioan. And.

Casvs. Quidam abbas adeo graui ægritudine laborabat, quòd de vita deſperabatur ipſius. ad conſilium cuiuſdam æmuli ſui, quẽ æmulum non credebat, abſoluit monachos ab obedientia ſua, & epiſcopum ſuum vocauit vt in manibus ſuis renunciaret: non tamen renũciauit, poſtmodum recuperata ſanitate monachi obedientiam & reuerentiã fecerunt eidem. dubitauit abbas, an ex tali facto renunciaſſe intelligatur abbatiæ? Reſpondit Papa ꝙ non. Not. quòd non intelligitur quis renunciare regimini ſuo, licet abſoluat ſubditos ab obedientia ſua: quia illa non eſt forma renunciandi.

c ¶*Deſperaretur.* ] Sic infra de regula. & tranſeunti. ſicut tenor.

d ¶*Conſilium.* ] de quo tenebatur ille æmulus actione de dolo, ſi fraus interceſſit. ff. de reg. iur. conſilij. 3 & contra illum poteſt agi de dolo quanti eius interfuit id factum non eſſe. ff. de dolo. arbitrio. §. dolo. & hoc verum eſt ſi fuiſſet ſoluendo. ſed hoc non eſſet, ſi vera renunciatio fuiſſet. vnde in eo caſu debet reſtitui ad priſtinum ius. ff. de dolo. & elegenter. §. pen. & ff. de eo per quem factum erit. l. vlt. hic iſta ceſſant: quia non fuit hic renunciatio cum effectu.

3 Vide de ſenten. ex cõ. nuper. ſuper gl. 2. Ioan. And.

¶*Gloßa ſequens fortificat text. per ſimile obijcit de tacita renunciatione per vnum capitul. id coadiuuans per quinque ſimilia, & ſoluit.*

e ¶*Non fecit.* ] Et ideo voluntas talis non obfuit, quia non proceſſit ad factum, ſimile: voluntas non ſufficit vbi opus eſt facto. infra de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſeru. capit. 1. & argumen. infra de re iudi. cum aliquibus. 4 Sed contrarium videtur quòd tacite videtur iuri ſuo renunciaſſe. ſupra de ijs quæ fi. a maio. par. capit. ex ore. vbi ipſo facto videtur renunciaſſe, ſicut ipſo facto Deum negamus. 11. quæſtio. 3. exiſtimant. ipſo facto mentimur. 22. quæſtio. 5. cauete. & ipſo facto appellamus. infra de appel. dilecti, & capit. vt noſtrum. & eo ipſo quòd quis ſalutat prælatum, conſentit in illum, quem non poteſt reprobare. 63. diſtinct. cum Hadrianus. nec eſt opus ſcripto qui obedientiam ſuam ipſo voluntarij aduentus probat officio. infra de maio. & obed. legebatur. contrarium tamen verum eſt, quòd propter hoc non renunciauit.

4 Concor. text. in l. ꝑtor ait. ff. de no. op. nunciat. & ibi Bart.

¶*Gloſſa ſequens arg. Ioan. Andr.*

f ¶*Promiſerunt.* ] Et ſic videtur reaſſumpſiſſe obedientiam, à qua illos abſoluerat, tali modo non poterat, cum eſſet prælatus eorum, ſine licentia epiſcopi ſui. 18. quæſtio. 2. abbas. & capitul. proxi. & ſupra eod. admonet cum ſit de ſubſtantia regulæ ipſa obedientia. infra de maio. & obedien. cum in eccleſijs. item argumen. quòd re integra licitum eſt pœnitere. ſupra de elect. in cauſis. & ff. de iuriſdict. omn. iudi. ſi conuenerit.

¶Gregorius nonus Agatheñ. & Vticeñ. epiſcopis.

¶*Abbas exemptus ſine licentia Papæ renunciare non poteſt.*

CAP. XV.

Dilecti filij conuentus monaſterij ſancti G. † immediatè ad Romanam pertinentis eccleſiam, intimauerunt, quòd abbas eorum ſen-

† VV.

Dilecti filij. ] In prima parte ponitur conuentus petitio. In ſecunda: ibi, *Cum igitur.* ipſius repulſio, & negotij cõmiſſio. Ioan. And.

Casvs. Quidam abbas ad Romanam eccleſiam nullo medio pertinens, & ſentiens ſe inſufficientem, renunciauit in

tiens ſe inſufficientem [a] oneri regiminis abbatiæ, ceſſit in manibus [b] eorundem: ipſi quoque † G. monachum ſancti Victoris elegerunt canonicè in abbatem; & infrà. ¶ Cum igitur dictus abbas cedere [c] ſine licentia noſtra nequiuerit: nos tã electionem [d] quàm ceſſionem prædictas decernentes irritas & inanes: mandamus, quatenus abbatem ipſum loco ſuo reſtitui faciatis: quo integrè reſtituto, vice noſtra recipiatis ceſſionem ipſius.

† In multis antiqs ita: ipſique G. monachũ ſancti Victoris ſibi elegerunt, &c.

# TITVLVS X.

## De ſupplenda negligentia prælatorum.

¶ Alexander tertius Ciſtercienſibus.

*¶ Si diœceſanus requiſitus benedicere nolit Ciſtercienſem abbatem, ipſe monachos ſuos benedicere poterit.*

### CAP. I.

STatuimus † præterea, vt ſi epiſcopus tertiò cum humilitate ac deuotione (ſicut conuenit) requiſitus, ſubſtitutos [e] abbates veſtros benedicere [f] fortè renuerit, eiſdem abbatibus liceat proprios monachos benedicere, & alia [g] quæ ad officium huiuſmodi pertinent exercere, donec ipſi epiſcopi ſuam duritiam recogitẽt †, & abbates benedicere non recuſent.

† Cap. 1. e. tit. in 2. cõpilatione.

† Vide l. libertorum. §. 1. ff. de his qui no. infam. & l. chorus. §. fi. ff. de lega. 3.

¶ Clemen. tertius.

*¶ Regulares in ſuos vſus conuertere non poßunt eccleſias, in quibus ius obtinent patronatus, & ſi infrà tempus Lateran. concilij quando vacant non præſentent rectores ad eas, ſuperior ordinabit eaſdem.*

### CAP. II.

SIcut † nobis tua fraternitas intimauit, monachi quidam, & canonici regulares, eccleſias quæ ad præſentationem eorum pertinent, in tuo epiſcopatu habentes, proprijs vſibus deputare nituntur [h]: nec volunt ad eas cum vacauerint, vocare perſonas: quin potius occaſione cõceſſionis [i] quorundam epiſcoporum, vicarios in eis pro ſua inſtituunt, & deſtituunt [k] voluntate: admiſſos ita pẽſioni-

† Cap. 2. e. tit. in 1. cõpilatione.

uit in manibus monachorum regimini abbatiæ ſine licentia Papæ, & monachi alium elegerunt. peruenit hoc ad Papam. cum ergo dictus abbas ſine licentia Papæ renunciare nequiuerit abbatiæ, ipſe tam renunciationem quàm electionem denunciauit irritas & inanes: mandans quibuſdam quatenus abbatem ipſum faciãt reſtitui loco ſuo, quo reſtituto recipiant vice Papæ renunciationem ipſius. Not. quòd reſignatio fieri debet in manu ſui prælati, aliter non valet. Item abbas immediatè ſubiectus Romanæ eccleſiæ non poteſt cedere ſine licentia Papæ.

a ¶ *Inſufficiẽtem.*] propter inſufficientiam debet remoueri. 18. q. 2. ſi quis abbas. Item propter negligẽtiam prælatus repellitur. 1. q. 1. c. ſi q̃ epiſcopi. §. ecce cũ. & iudex ſimiliter. C. de off. præfec. orientis. l. 3. & ſic bene debet admitti renunciatio, ſi fiat debito modo propter inſufficientiam. ſ. eod. titu. niſi. §. pro defectu. in fi. & cap. poſt translationem. §. item. & Papa hic admittit illam propter negligẽtiam. j. de offi. cuſto. c. 1. & magiſter propter inſufficientiam debet remoueri à docendo. C. de prof. & me. l. 2. lib. 10.

b ¶ *In manibus.*] quia ad quem pertinet confirmatio, ad ipſum pertinere debet reſignatio. 1 18. quæſtio. 2. abbas. & ideo talis renunciatio non tenuit. argum. ſupra eod. quod in dubijs. ſed quantum ad ſe bene tenuit: 2 quia non poſſet repetere. de hoc dictum fuit ſ. eod. quod in dubijs. tamen compellitur poſtea cedere, ſed hoc cõtingit propter inſufficientiam.

1 Vide qđ not. in cle. eod. titu. c. vnico ĩ gl. 1. Io. And.

2 Vnde dicebat Gof. ꝙ ſuperiore habente ratã ceſſionẽ, & præbente licẽtiam eligẽdi, poterat electio fieri. Io. A.

c ¶ *Cedere.*] Nec ad aliam abbatiam ſe transferre. ſ. de conſue. cap. cum venerabilis.

¶ *Glo. ſeq. infert, dat ſimile, & arguit.*

d ¶ *Electionem.*] Si nõ tenuit renũciatio, nõ tenuit electio. ſic ſi aliquis nõ eſt legitimè deſtitutus, alius in locũ illius nõ fuit legitimè inſtitutus. 3. q. 6. hæc quippe. & infra de accu. ad petitionem. ſim. 81. diſt. tantis Daniel. & 7. q. 1. præſentium. Item argum. quòd ſi principale non tenet, nec id quod ex eo ſecutum eſt. infra de fid. inſtrum. inter dilectos. & C. de leg. non dubium. Bernar.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA, &c.

*¶ Viſo de modis, quibus Prælati aßumuntur: quia ſæpe in prælaturis negligenter res aguntur. 40. diſtin. ante omnia. & quod negligitur ſupplendum, & quod omittitur, inſtaurandum eſt: ideo, &c. Ioan. And.*

*De hac materia tractatur. 84. & 86. diſt. & 2. q. 7. negligere.*

S*Tatuimus.*] CASVS. Ciſtercienſes aliquãdo remouent abbates de monaſterijs ſuis, vel moriuntur, & alios in locum eorum ſubſtituunt: epiſcopi diœceſani nolunt benedicere ſubſtitutos abbates. ſtatuit Papa hic quòd ſi epiſcopus tertiò requiſitus eos benedicere renuerit, liceat ipſis abbatibus proprios monachos benedicere, & alia exercere quæ ad officium pertinent, donec epiſcopi illos benedicant. Not. negligentiam prælatorum puniendam circa officium ſuum. Item not. quòd quis dat quod non habet.

e ¶ *Subſtitutos.*] Et confirmatos, quia ante nihil facere, vel diſponere poſſunt. ſ. de ele. noſtr.

¶ *Glo. ſeq. arguit, allegat 5. iura in contrarium allegat. 6.*

f ¶ *Benedicere.*] Argum. quòd aliquis poteſt dare quod non habet. C. de teſta. manu. cum conſtitutio. verſic. fin. arg. C. de iure emphy. l. vlt. argu. ad hoc. ſ. de elec. ſuffraganeis. & ff. de acquir. re. do. non eſt nouum. & ff. de vſufruc. quod noſtrum non eſt. Argu. contra. j. de iure patro. quod autem. in fin. j. de don. inter virũ. & vxo. nuper. & ff. de reg. iur. nemo. & ff. de acquir. rer. domi. traditio. & 1. q. 7. Daibertum. & ff. de off. proconſul. obſeruare. in fin.

¶ *Glo. ſeq. exemplificat, obijcit & ſoluit, & dat ſimile.*

g ¶ *Alia.*] Scilicet vt conferant lectoratum in proprio monaſterio. j. de æta. & quali. cũ contingat. & argu. 69. diſtin. capit. 1. ſi tamen presbyteri ſint, vt ibi, cum & illa impoſitio manus non ſit niſi quædam benedictio: vt 1. quæſtio. 1. manus. Sed qualiter poſſunt hoc facere ante ſuam benedictionem? Dic quòd in odium epiſcoporũ 3 dominus Papa hoc cõcedit per ipſam conſtitutionem, ne propterea in ſpiritualibus, vel alijs patiantur monaſteria detrimentum propter negligentiam epiſcoporum. Similem indulgentiam habes ſupra de elect. nihil eſt, §. vltimo.

3 Inobedĩetium & non curantium adimplere, qđ ipſis incũbit.

S*Icut nobis.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Nolentes.* Ioan. Andr.

CASVS. Quidam regulares habent eccleſias ad eorum præſentationem pertinentes, quas vſibus proprijs appropriare nituntur: nolunt ad eas, cum vacant, alios præſentare, ſed inſtituunt pro ſua voluntate, & ita grauant eos pẽſionibus, quòd nec eccleſijs competenter in paupertate deſeruire, nec epiſcopo in epiſcopalibus reſpondere, nec hoſpitalitatem ſeruare valent. Significatum fuit hoc domino Papę: nolens igitur Papa vt antiquus ſtatus eccleſiæ propter hoc ſubuertatur, mãdat quatenus niſi exemptæ ſint eccleſiæ ſupradictæ à iuriſdictione epiſcopi, exceſſus illos ſtudeat rationabiliter emendare, & niſi infra tempus concilij laterañ. ſtatutum, prędicti monachi præſentauerint ei perſonas ad vacantes eccleſias, ex tunc liceat ſibi appellatione remota in eis ordinare rectores: ita tamen ꝙ per hoc nullum patronis in poſterum præiudicium generetur. Not. quòd exempti à diœceſano puniri non poſſunt. Item nota conceſſionem eccleſiarum ab epiſcopis factam ſine iuris ſolemnitate, non valere. Item propter negligentiam amittit quis ius præſentandi illa vice, ſine præiudicio in futurum.

h ¶ *Nituntur.*] Quod facere non poſſunt: nam ad priuatum commodum trahi non debent, quæ ad communem vtilitatẽ præfixa ſunt. 25. q. 1. quæ ad perpetuum. & j. de offi. archipresby. vt ſingulæ. & argum. ff. pro ſo. actione. §. labeo. & j. de præben. nulla ratio.

i ¶ *Conceſſionis.*] Conceſſio epiſcopi ſine conſenſu capituli vel maioris partis, non ſufficit vt poſſit transferre eccleſiam, vel fructus ipſius ad regulares. j. de don. paſtoralis. & j. de ijs quæ fiunt à præla. ſine conſenſu cap. cum nos.

k ¶ *Deſtituunt.*] In eccleſijs, quæ ad eos pleno iure non ſpectant, inſtituere, vel deſtituere non poſſunt presbyteros: ſed illos debent epiſcopis præſentare, vt ipſi epiſcopi de cura plebis reſpon-

bis reſpondeant, & monachis de rebus tẽporalibus exhibeant rationem. ȷ̃. de præben. in Lateran. concil. & ȷ̃. de priuil. cum & plantare. §. in eccleſijs. & c. ſane. & c. ſtatuendum. ſed ſi pleno iure ad eos pertineat: tũc poſſunt inſtituere & deſtituere. 16. q. 2. c. 1. & ȷ̃. de præſcri. cum olim. & ȷ̃. de priuileg. quoniã per confeſſionem.

a ¶*Penſionibus.*] nouis: quod nõ licet. ȷ̃. de cenſib. prohibemus.

b ¶*In paupertate.*] magna, 1 quòd non poſſunt honeſtè Deo ſeruire: quia cũ ad vtrumque feſtinant, neutrum bene peragunt. 16. q. 1. presbyteros. & C. de aſſeſſo. l. nemo.

c ¶*In epiſcopalibus.*] ſcilicet in procurationibus. 10. quæſt. 3. caue dum. & cap. relatũ. & in cathedratico: vt ea. cã quæſt. 3. illud. ſi epiſcopus donet eccleſiã monachis, cathedraticum ibi debet habere. ȷ̃. de don. paſtoralis. & tantũ debent ſacerdotes monachorum habere, vnde iura epiſcopalia ſoluere valeant, & hoſpitalitatem ſeruare, & vitã ſuam honeſtè habere, vt hic dicit, & ȷ̃. de præben. de monachis.

ADDITIO. Et habet locum etiam in exẽptis: vt eod. tit. c. 1. libr. 6. Ioan. And.

d ¶*Hoſpitalitatem.*] Tenentur enim clerici ad illam hoſpitalitatẽ, quæ continet officium pietatis. 42. diſtin. §. 1. non ad illam quæ fit ex debito ſeruitutis. C. de epiſ. & cle. l. 1. ȷ̃. de immu. ec. cap. 1.

e ¶*Tua.*] quia tunc nihil habet epiſcopus. ȷ̃. de priuil. cum & plantare. §. in eccleſijs. & ȷ̃. de præſcr. cap. olim. & ȷ̃. de priuile. quoniam.

f ¶*Prædictos exceſſus.*] Ergo ſi exempti ſunt, epiſcopus illorum exceſſus punire non poterit. arg. 16. q. 1. frater noſter. aliter inutile eſſet illorum priuilegiũ, quia priuilegia ita ſunt ſeruanda, ſecundum quòd continetur in illis. ȷ̃. de priuile. porro. Quid iuris ſit de hac materia, tractatur ȷ̃. de priuile. c. tuarum. & c. cum & plantare. & 6. q. 3. cap. placuit.

g ¶*Lateran. concilio.*] ȷ̃. de conceſ. præben. nulla.

h ¶*In poſterum.*] Per iſtam enim ordinationem non fit eis præiudicium in alia proxima præſentatione: niſi hac vice tantum. argum. ſ̃. de elec. cum in cunctis. & nulla admonitio eſt hic neceſſaria: quia tempus ipſos admonet. ȷ̃. de loca. & condu. cap. vlti. & C. de iure emphy. l. vlti. 2 & C. de contrahen. & commit. ſtipu. magnam.

*Licet.*] Prima pars deciſè narrat factum. Secunda dat iudices ſub certa forma, per quam ius ſuum Papa tuetur: ibi, *Ne igitur.* Ioan. And.

CASVS. Magiſter Ho. & Rogerius diutius litigarunt coram Papa ſuper archidiaconatu Richemundiæ: quia dicebatur quòd collatio archidiaconatus infra tempus concilij facta non fuerat. ne igitur Papa ius ſuum negligere videatur, mandat quibuſdam, quatenus ſi conſtiterit, Archidiaconatũ Richemundiæ vacaſſe per annum, tempore ſemeſtri quo vel ad archiepiſcopum, vel ad capitulum donatio pertinebat, cõputato non à tempore vacationis, ſed à notitia: cum ex tunc ad Papam fuerat illius donatio deuoluta: vtrique ſuper eo ſilentium imponatur. Not. tempus ſex menſium currere à tempore notitiæ, non à vacationis. Item tempus non currit ignoranti. Item poſt tempus illud elapſum non poſſunt eligere qui fuerant negligentes.

† Vide tex. cum gl. in l. ſocietatem. ff. pro ſoc. & Bal. in l. acceptã. C. de vſu.

1 Hæc gloſſula nõ eſt Bernardi nec habetur in antiquis libris.

† inſolentiam.

† violẽtiã.

† Concilij Lateranẽ. ſub Alexãdro iij. c. 8.

† ſtatutum

† Cap. 3. e. tit. in 4. cõpilatione.

2 Et vide hãc & ſeq. in prę. c. vl. ſuper vlt. gloſſ. Ioan. And.

bus[a] onerantes, quòd nec eccleſijs competenter poſſunt in paupertate[b] nimia deſeruire †: nec epiſcopo in epiſcopalibus[c] reſpondere: neque hoſpitalitatem[d] (ſicut conuenit) tranſeũtibus impertiri. ¶Nolentes autẽ, vt ſtatus eccleſiæ debitus, & antiquus, per inſolertiam † alicuius ſubuertatur: mandamus, quatenus (niſi à iuriſdictione tua[e] exemptæ ſint eccleſiæ ſupradictæ) prædictos[f] exceſſus ſtudeas rationabiliter emendare. Et niſi prædictæ perſonæ infra tempus in Lateranẽ. † concilio[g] conſtitutum †, ad vacantes eccleſias tibi perſonas idoneas præſentauerint: ex tunc tibi liceat (appellatione remota) in eiſdem ordinare rectores, qui eis præeſſe nouerint, & prodeſſe: ita tamẽ quòd ex hoc nullum patronis præiudicium in poſterum[h] generetur.

¶Innocentius tertius.

*¶Supplet ſuperior inferioris negligentiam in beneficijs conferendis, ſi tempus Lateran. concilij lapſum ſit: & collatio per inferiorem poſtea facta non valet.*

CAP. III.

Licet † magiſter[i] H. & R. procurator R. de ſancto Cadimundo, ſuper archidiaconatu Richemundię diutius litigauerint corã nobis: & infrà. ¶Ne igitur ius noſtrũ negligere videamur[k], qui alios in ſua iuſtitia cõfouemus: mãdamus, quatenus ſi vobis conſtiterit archidiaconatum Richemundiæ vacaſſe per annum (tempore ſemeſtri, quo vel ad archiepiſcopum, vel ad capitulũ donatio pertinebat, non à vacatione, ſed à notitia[l] computato) cum pro eo, quòd Eboracẽ. archiepiſcopus alium ſuperiorem non habet, ex tunc fuerat ad nos donatio deuoluta, vtrique ſuper eo ſilentium imponatis[m].

¶Idem magiſtro P. de Caſtro nouo, & R. monacho fontis frigidi Apoſto. ſedis legato.

*¶Si is ad quem ſpectat beneficij collatio, lapſo tempore Lateran. concilij conferat, non valet collatio, niſi de miſericordia toleretur.*

CAP. IIII.

Literas † veſtræ diſcretionis † accepimus, quòd cũ in quibuſdam eccleſijs legationi veſtræ ſubiectis, quędam beneficia, & dignitates tanto tempore vacauiſſent, quòd tã prælati, quàm capitula ſecundum tenorem Lateranẽ. concilij †, eſſent iure inſtituendi priuati: poſtquàm aduentus veſter innotuit, in beneficijs illis perſonas minus idoneas inſtituere præſumpſerunt: & infrà. ¶Diſcretioni veſtræ mãdamus, quatenus ſi beneficia, vel dignitates noueritis perſonis idoneis aſſignatas: eas † de patientia[n] permittatis ab ipſis pacificè poſſideri: alioquin perſonas amouẽtes prorſus ab ipſis, eas de perſonis idoneis auctoritate noſtra ſuffulti, non differatis quantocyus † ordinare.

¶Idem Epiſcopo Samo. †

*¶Is ad quem primo loco ſpectabat collatio beneficij, lapſo tempore Lateranen. concilij conferre nõ poterit.*

i ¶*Licet magiſter.*] De archidia. iſto habes infra de conceſ. præbẽ. poſt electionem.

*¶Glo. ſeq. arg. alle. duo iura, & remittit.*

k ¶*Videamur.*] Argu. quòd ordinata charitas à ſe incipit. de pœn. diſtin. 3. ſanè. argum. 23. quæſtio. 5. ſi non licet. & ſupra de vſu pal. niſi. vbi de hoc. 3

*¶Glo. ſeq. alleg. vnam concor. ſignat contraria, & ſoluit.*

l ¶*A notitia.*] Sic ergo patet quòd tempus iſtud currit à tempore ſcientiæ tantum. infra de conceſ. præben. quia diuerſitatem. in fin. Argu. tamen eſt quòd currit ab eo tempore, quo ſcire potuit: vt ff. quis ordo in bo. poſ. ſer. l. vltim. argumen. contra. ff. de peti. hæredi. item veniunt. §. petitã. Quod prius dictum eſt, valet.

*¶Gloſſa ſequens improbat opi. & ſoluit contrarium.*

m ¶*Imponatis.*] Hic euacuatur opinio illorum qui dicunt, quòd mora in electionibus poſſit purgari, 4 quæ conſueuit notari infra de conceſ. præben. nulla. nam hic fuit nulla electio, quia fuit facta poſt ſex menſes. infra eod. dilecto. & cap. ſequens nõ obſtat: quia illud fuit tolerantia, & ſic planum eſt quod dicitur per totum titulũ iſtum.

*Literas.*] Communis diuiſio. Secunda ibi, *Diſcretioni.* Ioannes Andreas.

3 Concor. l. pręſes. C. de ſeruit. & aqua & l. pupillũ. & ibi Bar. ff. de excu. tuto.

† Cap. 2. e. tit. in 4. cõpilatione.

† deuotionis.

† Lateran. concil. ſub Alexan. iij. cap. 8.

† eaſdem.

4 Cõcor. l. mora. cum gl. magna. ff. de vſur. do. in l. qđ te. & in l. vinum. ff. ſi cer. pet.

† Aliàs. quã tocitius.

† Zamorẽ.

CASVS. In quibuſdam eccleſijs quædam beneficia & dignitates tanto tempore vacauerant, quòd donatio illorum ſecundum Lateran. concil. ad ſedem Apoſtolicam fuerat deuoluta: illi ad quos collatio pertinebat, intelligentes legatos Apoſto. ſedis ad partes illas accedere, inſtituerunt in beneficijs illis perſonas minus idoneas, legati inuenerunt illa beneficia taliter collata. dubitauerunt an deberent illos inſtitutos remouere: mandat illis Papa, quatenus ſi beneficia & dignitates perſonis idoneis ſunt collata, permittant illos de patientia pacificè poſſidere, alioquin remoueant, & de perſonis idoneis illa non differant ordinare. Not. ꝙ collatio quæ non tenet, de patientia ſuperioris tenet, aliàs non valeret.

n ¶*Patientia.*] Ita de iure talis ordinatio non valebat. ſ̃. cap. proxi. & ȷ̃. c. proxi. nam multa per patientiam tolerantur, quæ ſi in iudicium venirent, caſſarentur. infra de præb. cum iamdudum. & ſic not. quòd ſola patientia dat hoc ius talibus inſtitutis, non ex illa inſtitutione extunc: ſed exnunc ex tali patientia. ſic ff. de offi. procon. obſeruare. in fin. ſim. 2. quæſt. 1. in primis. Bernard.

*Dilecto.*

D*ilecto.*] Prima pars deciſè narrat factum. Secunda: ibi, *Quia nobis.* definit, Tertia ſub conditione confirmationem committit: ibi, *Mandamus.*

C a s v s. Vacante Salamantina eccleſia decanus cum quibuſdam ſequacibus ſuis, quendam P. nomine mercatorem elegit appellans ne contra ſuā electionem aliquid attentaretur: archiepiſcopus, ad quem (vt dicebatur) electio cantoris fuerat deuoluta, alium G. nomine in cantorem elegit, propter huiuſmodi electiones ꝓcuratores vtriuſq; partis ad Romanam eccleſiam acceſſerunt: quia conſtitit Papæ ꝙ electio à decano, & eius ſequacibus facta, poſt elapſum ſex menſium ſpatium extitit celebrata, infra quod epiſcopus, & capitulū cōmuniter eligere debuerunt: electionem de dicto P. factam, decreuit irritam & inanē, & appellationem à decano interpoſitam, factū archiepiſcopi, ad quem erat eligēdi auctoritas deuoluta, non potuiſſe aliquatenus impedire; vnde mandat quatenus electionē de prædicto G. debeat confirmare, niſi ei aliquod canonicum obuiaret. Not. ꝙ propter negligentiam amittit quis ius eligendi. Item mora in talibus non purgatur.

† In multis antiquis, Marcelli habetur.

† Aliàs: ſubmoto.

¶ *Gloſſa ſequens reci. per quæſt. quis eligat ad præbendam, vel beneficia eccleſiæ collegiate: & dicit quòd prælatus & capitulum, niſi habeat aliud conſuetudo, cui ſtatur. Signat contrarium, & ſoluit.*

† Londonen.

† Bonoñ.

a ¶[*Communiter.*] De iure communi electio ſpectat ſimul ad capitulum & epiſcopum: vt poteſt hic colligi. & j̃. de conceſ. præben. poſtulaſtis. & j̃. de ijs quæ fi. à prælat. ſine cōſenſu capituli. ea noſcitur. & ideo cum omnes ſimul ſunt negligentes. transfertur eligendi poteſtas ad ſuperiorem, vt hic & cap. poſtulaſtis. & ſicut alia tractare debent communiter. j̃. de ijs quæ fi. à præla. ſine conſenſu capituli. per totum. ita & electio debet fieri communiter: niſi cōſuetudo repugnet. s̃. de elect. cum eccleſia Vulterana. in fin. vbi de hoc. & ita ſi capitulum per ſe confert beneficia, vel quandoq; epiſcopus per ſe, illud tantum fit de conſuetudine ſingulari, vt c. ea noſcitur. ſicut vides quòd in quibuſdam locis eligit capitulum, & in quibuſdam locis eligit epiſcopus, vnde ſoli conſuetudini aſcribendum eſt, & talis conſuetudo rationabilis eſt, & ideo poteſt præſcribi. 1 de tali potes intelligere, & de conſimilibus. s̃. de conſue. c. vlti. in fin. Huic quod dixi, contradicere videtur. 16. quæſt. 7. nullus omnino. Sed illud intelligas ſecundū ea quæ dicta ſunt. & hanc conſuetudinē approbat concilium Lateranẽ. j̃. de conceſ. præben. nulla. vbi habetur ꝙ quandoque ad capitulum ſpectat collatio præbendarum, dignitatum, & cura animarum, quandoque ad epiſcopum: & tunc vnus ſupplet negligentiam alterius, vt ibi dicitur. & illud nō poteſt intelligi niſi de conſuetudine: de iure cōmuni non.

1 concor. l. fi. cū not. ff. de re. diui. Bald. in præludijs feu. c. 1. de feud. col. 10.

b ¶[*Irritam.*] & ſic patet quòd mora in talibus purgari non poteſt, quia talis electio nulla eſt, vt hic dicit. de hoc dictum eſt s̃. eod. titul. licet.

CAP. V.

D*Ilecto filio P. tituli ſancti Marcellini † presbytero Cardi. S. & R. procuratoribus P. & G. apud ſedem Apoſtolicam conſtitutis, auditore conceſſo: & infrà. ¶ Quia nobis cōſtitit à Salamantino decano, & eius ſequacibus, poſt elapſum ſex menſium ſpatium, infrà quod epiſcopus, & capitulum (prout cōmuniter [a] ſpectabat ad eos) procedere ad electionem cantoris neglexerant, electionem ſupradicti P. minus canonicè celebratam, eandē decernimus irritā [b] & inanē: & appellationē à decano, & ſuis fautoribus interpoſitam, factū archiepiſcopi (ad quē iam erat eligendi auctoritas deuoluta) nequiuiſſe aliquatenus impedire: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus niſi dicto G. aliquod canonicū obuiet, electionem de ipſo factam, ſublato † appellationis obſtaculo confirmetis.

## TITVLVS XI.

### De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶ Alexander tertius Batoñ. † Epiſcopo.

¶ *Diebus Dominicis, vel ſabbato Pentecoſtes ſacri ordines ab alio quàm à Papa conferri non debent.*

CAP. I.

S*Vbdiaconos † autē, nulli niſi Romano [c] Pontifici liceat in diebus Dominicis ordinare. ¶ Quāuis conſecrandi Deo dicatas virgines [d], & minores ordines his diebus habeant licentiam celebrandi. ¶ Sabbato quidem Pentecoſtes, non liceat alicui ſacros ordines celebrare, cum in ſequenti ſeptimana (recepta Spi. ſancti gratia) celebrentur.

† poſt concil. Lateranẽ. ſub Alexan. in par. 26. c. 23. & c. 1. eo. titu. in 1. compilatio.

¶ Idem Epiſcopo Herfordenſi.

¶ *Non valet conſuetudo quòd extra ſtatuta tempore ſacri ordines conferantur.*

CAP. II.

S*Anè † ſuper eo, quod moris eſſe dixiſti in eccleſijs quibuſdam Scotiæ, & Valliæ †, in dedicationibus eccleſiarum, vel altarium extra ieiunia quatuor temporū [e], clericos ad ſacros [f] ordines promouere. Significamus quòd

† Poſt concil. Lateranẽ. ſub Alex. iij. par. 26. c. 24. & c. 2. eo. tit. in 1. compilatione.

† In vno vetuſtiſſimo manuſcripto. Galliæ. in alio. Gavvliæ.

DE TEMPORIBVS ORDINATIOnum, & qualitate ordinandorum.

¶ *Viſo de promotione prælatarum, tractandum eſt de ordinatione clericorum. & quia certis temporibus, & cum ſcrutinio debet fieri, ideo, &c. Io. And.*

*De hac materia tractatur 21. & 24. & 25. & 50. & 51. diſtin. & in multis alijs. & 9. quæſtio. 1. & quæſtio. 2. & 15. quæſtio. 8. per totum.*

S*Vbdiaconos.* Sūt tria dicta. ſecundum: ibi, *Quamuis.* tertium: ibi, *Sabbato.* Ioan. And.

C a s v s. Hic duo dicuntur. Primum eſt, ꝙ non licet alicui niſi Rom. Pont. aliquē diebus Dñicis in ſubdiaconū ordinare, quamuis Deo dicatis virginibus velū conſecratoriū imponendi, & minores ordines cōferendi, diebus Dñicis habeant poteſtatem. Secundū eſt, ꝙ non licet alicui in vigilia Pentecoſtes ſacros ordines celebrare: quia in ſequenti ſeptimana, recepto Spiritus ſancti flamine celebrantur. Not. virgines poſſunt cōſecrari diebus dominicis, & minores ordines conferri.

¶ *Glo. ſeq. ad contrariū. alle. 8. iura, & ſoluit.*

c ¶[*Romano.*] Et ita patet ꝙ ab alijs attentari non poſſunt, quę ſibi tm̃ Ro. eccle. reſeruauit. ſimile s̃. de transla. inter corporalia. & c. 1. & ſupra de ele. quòd ſicut. §. ſuper eo. Et eſt arg. ꝙ conſuetudo Ro. eccle. ad conſequentia trahi nō dēt ab alijs. 2 arg. contr. 12. diſt. c. 1. & 2. & de conſe. diſt. 1. baſilicas. C. de ædifi. priua. cum dubitabatur. & quod Romæ fit 3, ſpectandum eſt. ff. de off. præ. ſed licet. & ſecundum quòd Papa facit, & nos facere debemus. j̃. de re iud. in cauſis. & eadē ratio quæ mouet ipſum, mouere debet alios iudices. s̃. de reſcri. ſuper literis. arg. optimum Inſtit. de ſat. tu. §. vlt. in fin. Solutio: quæ Romana ecc. ſeruat, & docet alios obſeruare, ad illa ſeruanda tenentur ſubditi eius: quę verò in ſignum priuilegij ſibi tantum ſeruauit, nullus alius ſine ſua ſpeciali licentia attentare debet. quæ ſint illa dicitur infra de off. leg. cap. 1. quod translationem.

2 Concor. l. obſeruare. §. antequā. ff. de off. procō. & l. idēq;. ff. mand.

3 ibi dicitur ſpectādum non quod fit, ſed quod fieri debet. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶[*Virgines.*] 20. q. 1. deuotis. contra, vbi dicitur ꝙ non niſi in die Epiphaniarū, in albis paſcalibus, & natalibus Apoſtolorum virgines ſunt velandæ. adde ibi, & hoc quod dicitur hic; & hoc quod ibi: & ita alterum per alterum ſuppletur.

S*Anè.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Significamus.* Ioannes Andreas.

C a s v s. Conſuetudo erat in quibuſdam eccleſijs Scotiæ & Valliæ, quòd in dedicationibus eccleſiarum vel altarium extra quatuor tempora clerici ad ſacros ordines promouebantur. Reſpondet Papa quòd illa conſuetudo eſt eccleſiaſticæ inſtitutioni inimica, & ideo improbanda. & ſi multitudo & antiqua conſuetudo non eſſet, taliter ordinati non deberent in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. ſed in Romana eccl. ſic ordinati deponerentur, & ordinatores auctoritate ordinandi priuarentur. Not. quòd multitudo inducit diſpenſationem. Vnde verſus.

*Ob populum multum, crimen pertranſit inultum.*

Not. quòd multitudo & conſuetudo antiqua excuſat.

e ¶[*Quatuor temporum.*] ſupple, & extra ſabbatum Sāctum, & in ſabbato hebdomadæ mediæ Quadrageſimę. j̃. capite proximo. quia tunc licet.

f ¶[*Ad ſacros.*] ad minores poteſt diebus dominicis, & alijs diebus

diebus ſolemnibus.ſ.c.proxi.tamen ſi ſecus fiat,characterem recipiunt.infra eodem conſultationi.

¶*Gloſſa ſequens arg.alleg.4. iura. demum argu.determinat,& triplicem veritatem diſtinguit.*

Diſpenſatio fit propter multitudinem.

consuetudo illa (vtpote inſtitutioni eccleſiaſticæ inimica) eſt penitus improbāda; & niſi multitudo,[a] & antiqua [b] cōſuetudo terræ eſſet, taliter ordinati non deberent permitti in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Nam apud nos ſic ordinati deponerentur [c]: & ordinantes priuarentur auctoritate ordinandi.

¶Idem eidem.

¶*Minores ordines conferri poſſunt diebus feſtis. Sacri verò conferri debent in quatuor temporibus, vel ſabbato ſancto, vel ſabbato de paſſione.*

C A P. III.

DE † eo autem, quod quæſiuiſti, an liceat extra ieiunia quatuor temporum aliquos in oſtiarios †, lectores, exorciſtas, vel acolytos, aut etiam ſubdiaconos promouere: Taliter reſpōdemus, quod licitum eſt epiſcopis dominicis, & alijs feſtiuis diebus, vnū aut duos [d] ad minores [e] ordines promouere. Sed ad ſubdiaconatum, niſi in quatuor

a ¶*Multitudo.*] argumen. quòd multitudo diſpenſationem inducit. 50. diſtinct. vt cōſtitueretur. & 1. queſtio. 7. quoties 2. & 44. diſtinct. capit. comeſſationes. & 24. quæſt. 4. non poteſt. verſus.

*Ob populū multum crimen pertrāſit inultum.*

In multitudine tamen illis non parcitur, quos magis cauſam delicti eſſe conſtiterit. ſ. de clerì. excom. mini. latores. & ita propter ſcandalū aliquid omittitur impunitum, cum aliàs nō eſſet omittēdum. quod fieri poteſt ſi veritas nō offenditur, quæ triplex eſt, ſcilicet iuſtitiæ. infra de reg. iur. qui ſcandalizauerit. veritas doctrinæ, ſiue diſciplinæ. 11. quæſtio. 3. quando ergo. veritas bonæ vitæ. 22. quæſt. 2. primū. in princip. & 32. quæſt. 5. ita ne. hæc nunquam dimittenda eſt propter ſcandalum. 11. quęſtio. 3. inter verba. ſed veritas iuſtitiæ, & veritas doctrinæ, ſiue diſciplinę quandoque omittitur propter ſcādalum, puta quando multitudo eſt in cauſa, vt hic di citur. de hoc dicitur ſupra de renun. niſi cum pridem. §. pro graui quoque. Veritas iuſtitiæ ad iudicem, doctrinæ ſiue diſciplinæ ad prælatū, bonæ vitæ ad quemlibet pertinet. Vnde verſus.

Veritas triplex declaratur.

†Poſt concil. Lateran. ſub Alexan. iij. par. 16. ca. 25. & cap. 3. eod. tit. in 1. compilatione.

† Vt intelligas hęc nomina miniſtrorum eccleſiæ, vide Magiſtum ſent. libr. 4. diſt. 14. adde cōcil. Tridēt. ſeſſio. 23. de refor. cap. 2. & vide notas huius capitis.

*Eſt verum vitæ doctrinæ iuſtitiæque.*
*Primum ſemper habe, duo propter ſcandala linque.*

¶*Gloſſa ſequens arg.alleg. 2. iura, & tria alleg. in contrarium, & dupliciter ſoluit. Ioan. And.*

b ¶*Antiqua.*] Argum. quòd conſuetudo excuſat in delictis. arg. 32. quæſtio. 4. obijciuntur. & 4. diſtin. denique argumen. contra infra de ſimo. non ſatis. & infra de eo qui duxit in ma tri. quam polluit per adulterium cum haberet. ſupra de conſuetud. cap. vlt. 1. reſpon. Sol. conſuetudo, ſiue multitudo excuſat à pœna temporali 1, quæ propter ſcandalum imponi non poteſt; ſed à pœna æterna non excuſat, imo amplius accuſat: vt dicunt contraria, & non minus ardebunt qui cū mul tis ardebunt. 2. quæſtio. 1. multi. in fin. Vel dic quòd conſuetudo excuſat in ijs, quæ ſunt contra ius poſitiuum, dum tamen ſit rationabilis & præſcripta. ſupra de conſue. capit. vlt. in fin. 2 In his verò quę ſunt contra ius naturale, nullo mo do, nec vlla conſuetudo excuſat, vt ibidem primo reſponſo.

1 Concor. l. aut facta §. fin. ff. de pœ.

2 Concor. l. 1. & ibi Bald. C. de cōfeſ. & in authen. ingreſſi. cum not. C. de ſacroſ. eccle.

c ¶*Deponerentur.*] ab executione, & ſuſpenſi haberentur. cū tamen recepiſſent characterem, vt ſ. eo. cap. penul.

DE *eo.*] Communis diuiſio Secunda: ibi, *Taliter reſpondemus.* Ioan. Andr.

C A S V S. Quæſitum fuit à Papa, an liceat extra ieiunia quatuor temporum promouere aliquos in oſtiarios, & ad alios minores ordines, aut in ſubdiaconos? Reſpondet Papa quòd licitum eſt epiſcopis, dominicis & alijs diebus feſtiuis, vnū, vel duos promouere ad minores ordines; ſed ad ſubdiaconatum non licet, niſi in quatuor temporibus, aut ſabbato ſancto, aut in ſabbato de paſſione, preterquam Romano Pontifici. Not. quo tempore debent ſacri ordines conferri, ſcilicet in quatuor temporibus, in ſabbato ſancto, & in ſabbato ante dominicam de Paſſione.

¶*Gloſſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

d ¶*Aut duos.*] nunquid plures? vtique dummodo non videatur generalis ordinatio.

¶*Glo. ſeq. reci. per q. an omnes minores, &c. ſoluit.*

e ¶*Ad minores.*] Et ſic videtur quòd omnes minores ordines poſſit aliquis ſimul recipere ex eo quod dicit, poteſt promouere vnum ad minores: quia indeterminatè dixit ad minores, de omnibus poteſt intelligi. 19. diſt. ſi Romanorum. in fin. de priui. quia circa quod ſatis poteſt concedi, & de facto obtinet: vt hic: & in fra de eo qui. fur. or. re. cum H. niſi conſuetudo repugnet quæ ſcandalum generaret. Conſuetudo enim ea quæ li cita ſunt reddit illicita. infra de cleri. coniuga. cum olim. & infra de co. ſpi. ſuper eo. 3

An omnes minores ordines poſſit quis ſimul recipere.

temporibus, aut ſabbato [f] ſancto, vel in ſabbato ante dominicam de paſſione, nulli epiſcoporum, præterquam Romano pontifici licet aliquos ordinare.

¶Idem.

¶*Criminoſus occultus moneri poteſt ne promoueatur ad ordines, ſed prohiberi non debet.*

C A P. IIII.

EX † tenore tuarum literarum accepimus, quòd N. clericus adeo [g] deliquit, quòd ſi peccatum eius eſſet publicum, degradaretur † ab ordine, quem ſuſcepit, & amplius non poſſet ad ſuperiores ordines promoueri. ¶Verum quoniam peccatum ipſius fore occultū dixiſti, mandamus, quatenus pœnitentiā ei cōdignam imponas, & ſuadeas, vt parte pœnitētię peracta, ordine ſuſcepto vtatur [h]: quo contentus exiſtens, ad ſuperiores amplius non aſcendat. Veruntamen quia pecca-

f ¶*Sabbato.*] Vt 75. diſtin. ordinationes 2. non ergo die dominica. infra eod. literas. Etiam continuato ieiunio, vt quidam dicebant.

3 Concor. l. rem non nouam. cū gl. C. de iudi. & ibi Pet. & Cy. & in Authen. hoc ius porrectum. C. de ſac. ſan. ec cleſ.

EX *tenore.*] Communis diuiſio. Secunda, ibi. *Verum.* Ioannes Andreas.

C A S V S. Quidā clericus N. nomine volebat promoueri ad maiores ordines: tamen in tantum deliquerat, quòd ſi peccatum eius publicum eſſet, degradaretur ab ordine quē ſuſcepit, nec poſſet ad ſuperiores promoueri. quæſitum fuit à Papa quid obſeruari deberet, quia peccatū iſtius occultum eſt? mandat Papa quatenus ei pœni tentiam cōdignam imponat, & ei ſuadeat vt parte pœnitentiæ peracta, ordine ſuſcepto vtatur: ſed ad ſuperiores non aſcendat: verumtamen quia peccatum occultum eſt, ſi promoueri voluerit, eum pro hibere non debet. Not. quòd occulta peccata vindictam 4 non habent. & licet epiſcopus peccatum occultum noue rit per confeſſionem, non poteſt prohibere illum ab ordinibus.

† poſt con cil. Lateran. ſub Alex. iij. par. 50. c. 3. & c. 5. eo. tit. in 1. compilatione.

† Aliàs ita: à iā ſuſcepto ordine degradaretur.

4 In foro exteriori: nā quo ad Deum non relinquuntur impunita.

g ¶*Adeo deliquit.*] puta periurium, vel adulterium commiſit: vt infra eod. tit. cap. vlt.

¶*Gloſſ. ſeq. alleg. 4. concor. & in contrarium tria iura. ponit opin. quam reprobat, demum ponit opi. H. & Tan. qui dixerunt 4. conſideranda.*

h ¶*Vtatur.*] Not. ergo quòd dicit hic quòd criminoſus acta pœnitentia poteſt promoueri, & in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. argumen. ad hoc 34. diſtinct. fraternitatis. 50. diſtin. quia tua. & capit. domino. & capit. ponderet. & in pluribus alijs. argumen. contra. 25. diſtinct. primum. & 1. quæſtio. 7. ſi quis omnem. & 48. diſtinct. quoniam. Sol. quidam dixerunt quòd ſi promotus non eſt: nullo modo debet promoueri, per capit. proximè dicta. hęc fuit rigida opinio, quia res penè con tra naturam eſt, vt aliquis ſit ſine peccato. 25. diſtinct. capit. vnum. §. nunc autem. Vnde videtur idem dicendum circa promotos & promouendos, facilius tamen impeditur promouendus quam deijciatur iam promotus. 15. quæſtio. 1. §. vltim. Circa promotos Anto. & Tan. diſtingunt quòd quatuor conſideranda ſunt. Primum, ſ. quantitas criminis, vtrum videlicet ſit enorme, vel mediocre. & in hoc conſideratur quantitas criminis. Secundum eſt. ſ. qualitas criminis, vtrum ſit occultum, vel manifeſtum. Tertium eſt modus publicationis, an ſit videlicet publicum per operis euidentiam, vel per iudicis ſententiam, vel per ſpontaneam confeſſionem in iudicio. Iſtis tribus modis notorium fit crimen. infra de coha. cle. & mu. capit. vltim. Quartum eſt ſatisfactio pœnitentis, videlicet an egerit veram pœnitentiam, vel ſimulatam. ſi crimen eſt enorme, & manifeſtum, & ſimul concurrant quan titas & qualitas criminis, deponitur, nec vnquam reſtituitur poſt quantamcunque pœnitentiam. 50. diſtinct. minor. ſi verò enorme & occultum, in eo caſu mouēdus eſt vt abſtineat,

Circa promotos, & promouendos criminoſos quot & qualia conſiderari debeāt.

& non

& non cogendus: quia ſolum Deum habet vltorem: quia latentia peccata vindictam non habent. 32. quæſtio. 5. Chriſtiana. & acta pœnitentia poterit officio ſuo vti: & ad maiores ordines aſcendere: vt hic, & infra de ſimo. ex tuæ. præter reos homicidij. infra eod. quæſitum eſt. vbi exemplificantur crimina talia. Si verò mediocre fuerit, & occultum acta pœnitentia, vel parte eius poterit remanere ĩ officio ſuo, & ad maiores ordines promoueri fortius quã in alio caſu. 50. diſtinc. de his verò. Si mediocre & manifeſtũ, ſi conuictus eſt in iudicio, vel timore probationum confeſſus: in eo caſu deponitur. 81. diſt. ſi quis clericus. Si verò publicum eſt per operis euidentiam, vel ſpontaneam confeſſionem: tunc acta pœnitentia poterit cum eo miſericorditer agi ſecundum quod viſum fuerit epiſcopo, quandoque plus, vel minus. 15. quæſtio. vlt. ſi quis presbyter. 50. diſtinct. presbyterum. & hoc totum intelligas, cum veram pœnitentiam egerit, & non ſimulatam: quia ſi ſimulatam, non reſtitueretur. 50. diſt. vt conſtitueretur.

† adde qñ dicat peccatum occultum, & quãdo manifeſtũ in l. cum fratré. p Bal. C. de his q. bus vt indignis.

† Poſt concil. Lateran. ſub Alex. iij. par. 26. c. 22. & c. 1. eo. tit. in prima cõpilatione.

tum occultum [a] eſt †: ſi promoueri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere [b].

¶ Lucius tertius Archiepiſcopo Turoñ.

*¶ Religioſus contra prohibitionem prælati ſui ordinari non debet.*

CAP. V.

AD † aures noſtras peruenit, quòd religioſi quidam ad ſuperiores deſiderant ordines promoueri, ſed prælati [c] eorum deſiderijs contradicunt. ¶ Tuæ igitur quæſtioni taliter reſpond. quòd honeſtius, & tutius eſt ſubiectis debitam præpoſitis obedientiam [d] impendendo, in inferiori miniſterio deſeruire, quàm cum præpoſitorum ſcãdalo [e] graduum appetere dignitatem. ¶ Nec eſt in hac parte ſubiectorum deſiderium confouendum: quoniam eſſe [f] poteſt, quòd prælati eorum commiſſa ſecreta nouerint, ex quibus conſtat eis, quòd ſalua conſcientia nequeunt ſublimari, quia non in ſublimitate graduum, ſed in amplitudine † charitatis acquiritur regnum Dei [g].

a ¶ *Occultum.* ] & ſic probatione ceſſante, vindictæ ratio conquieſcit. 32. quæſtio. 5. Chriſtiana. & ſecretorum Deus iudex & cognitor eſt. 32. diſtinct. erubeſcant. & 2. quæſtio. 5. conſuluiſti. & ſolum Deum habent vltorem. C. de iureiu. iuriſiurandi.

*¶ Gloßa ſequens ſignat contrarium, & tripliciter ſoluit. Ioannes Andreas.*

b ¶ *Prohibere.* ] etiam ſi in crimine teneantur, prohibendi non ſunt, ſed commonendi. infra eod. cap. vltim. argumen. contra. infra capit. proxi. Sol. hic loquitur de ſeculari, ibi de regulari qui propriam voluntatem non habet. 12. quæſtio. 1. non dicatis. & capit. nolo. Vel illud propter ſcandalum prælatorum: hic nullum ſcandalum. Vel melius, illud eſt cum quis petens ordines, habet ius petendi ratione tituli quem habet, vel dignitatis; illud cum ius petendi non habet: & ideo prælatus ſuus qui nouit ſecreta ſua, poteſt eum repellere. argumen. j. de ſpon præterea 2.

AD *aures.* ] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Tuæ.* Ioannes Andreas.

CASVS. Quidam religioſi volunt ad ordines promoueri: prælati eorum nolunt promoueri: quæritur quid iuris ſit? Reſpondet Papa, quòd tutius eſt eis miniſtrare in inferioribus ordinibus, ſuis prælatis obedientiam impendendo, quam cum ſcandalo ſuorum prælatorũ ad ordines ſuperiores promoueri. nec ſunt in hoc audiendi, quia poteſt eſſe quòd prælati eorum aliqua ſua ſecreta cõmiſſa nouerint, propter quæ ſalua conſcientia nequeant promoueri, quia non in ſublimitate graduum, ſed in amplitudine charitatis acquiritur regnum Dei. Not. quòd regulares contra voluntatem ſuorum prælatorum promoueri non debent. Item nihil cum ſcandalo eſt faciendum.

c ¶ *Prælati.* ] id eſt, abbates vel priores regulares, largè ſumpto vocabulo. infra, de verborum ſignificatione. quamuis.

*¶ Glo. ſeq. alleg. 5. conc. & in contrarium quinque iura, & ſoluit, diſtinguens excommunicationem à præcepto, & in præcepto diſtinguit an ſpectet ad eius officium, vel nõ. Et primo caſu ſubdiuidit an ſit iuſtum, vel iniuſtum, vel dubitetur.*

d ¶ *Obedientiam.* ] Et ita patet quòd minores ſuis prælatis obedientiam ſeruare debent. argum. 100. diſtinc. contra morem. & 19. diſtinct. in memoriam. & 8. quæſtio. 1. ſciendum. ff. de re mi. l. 3. §. in bello. 11. quæſt. 3. abſit. argu. contra, quia non eſt ſemper obediendum. 12. diſtin. non liceat. 15. q. 6. iuratos. 11. quæſt. 3. non ſemper. C. de decur. omnes. libr. 10. in fin. & j. eo. dilectus. Sol. ſi prælatus 1 excommunicet, ſiue iuſta ſit ſententia, ſiue iniuſta, obediendum eſt ſententiæ. 11. q. 3. ſententia Paſtoris. & cap. ſi epiſcopus forte. niſi in duobus caſibus. j. de ſen. excom. per tuas. Item præcepto prælati, ſi nõ pertinet ad officiũ ſuũ quòd præcipit, non eſt obediendum. ff. de reg. iu. factum à iudice. arg. 7. quæſt. 1. quia frater. Si verò pertinet ad officium ſuum, obediendum eſt, vt hic; & in ſimilibus, quando non decipitur in præcepto. Si verò præcipiat quod omnino eſt malum: nõ faciat contra conſcientiam, licet iuſtũ videatur prælato. j. de reſtit. ſpol. literas. ſeruato qđ dicitur j. de ſent. excõ. inquiſitioni. ſi verò præcipiat quod malum eſt, non obediẽdum eſt ei. 11. quæſt. 3. qui reſiſtit. & c. ſi dominus. & c. Iulianus. & c. nõ ſemper. Si verò dubium ſit præceptum: propter bonũ obedientiæ excuſatur à peccato, licet in veritate ſit malum. 23. q. 1. quid culpatur 2.

1 Intelligecum Hoſt. non præciſus. ſi enim talis eſſet, vt hęretic⁹ ſchiſmaticus rebellis & excõmunicat⁹: tunc nõ debet ei ſubditus in aliquo obedire. infra de offi. or. qđ ſedem. de exceſſ. prælato. tanta. Ioan. And.

† Aliàs, plenitudine.

¶ Idem.

*¶ Metropolitanus ab omnibus ſuffraganeis conſecratur. Suffraganeus verò à tribus, metropolitano iubente.*

CAP. VI.

SI † archiepiſcopus obierit, & alter fuerit ordinandus [h]: omnes epiſcopi eiuſdem prouinciæ, ad ſedem metropolitanam [i] conueniant, vt ab omnibus [k] ordinetur [l]. ¶ Reliqui verò comprouinciales epiſcopi (ſi neceſſe fue-

† Ad intelligentiã vide Anacletum Papã epiſtola 2. Burchardum lib. 1. decr. c. 28. Iuonem par. 5. cap. 139. adde Gratianũ diſt. 64. c. 4. & diſtinctio. 66. c. 1. & vide primũ canonẽ Apoſtolorũ & c. 9. in 1. cõpilatione tit. de electione.

*¶ Glo. ſeq. alleg. 5. iura. & tria in contrarium. ſoluit, & remittit.*

e ¶ *Scandalo.* ] argu. nihil cum ſcandalo faciendũm eſſe. arg. 54. diſtin. generalis. in fin. & 51. diſt. c. 1. 11. diſt. illa. 28. q. 1. vxor. & capit. iam nunc. arg. contra. j. de reg. iu. qui ſcandalizauerit. 11. q. 3. inter verba. & s. de renun. niſi cum pridem. §. pro graui quoque. Solu. pro vitando ſcandalo, ſæpe ceſſat rigor eccleſiaſticæ ſententiæ, ſed malum perpetrari non debet. argum. 11. quæſt. 3. quid ergo. de hoc dictum eſt s. co. ſanè. & in cap. niſi cum pridem. §. pro graui. s. de renunt.

f ¶ *Eſſe poteſt.* ] Not. aliquid eſſe faciendum, vel omittendũ, ad cautelam eorũ quæ fieri non poſſunt. 32. q. 1. dixit Dñs. ff. de neg. geſt. diuortio. 1. rñ. in fi. ff. de ijs qui deic. vel effu. ſi verò. §. prætor 2. ff. de dam. infe. qui bona. §. ſi quis ſtipulatus.

2 Concor. l. 3. cũ glo. §. in bello. ff. de re mili.

g ¶ *Regnum Dei.* ] quia apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. ſicut excellentiam. & ille maior dicitur in regno Dei, qui eſt iuſtior. 40. diſtin. non loca. & ca. multi. in fine.

S*I archiepiſcopus.* ] Ponit duo dicta. ſecundum. ibi, *Reliqui verò.* Ioan. And.

CASVS. Quando archiepiſcopus debet conſecrari, omnes ſuffraganei conueniant ad ſedem metropolitanam, vt ab omnibus conſecretur. epiſcopi verò comprouinciales, ſi neceſſe fuerit, iuſſu archiepiſcopi à tribus epiſcopis poſſunt conſecrari alijs conſentientibus. ſed melius eſt ſi archiepiſcopus cum alijs omnibus pontificem conſecrauerit. Not. quod oẽs tangit, ab omnibus approbari debet. Item licet quis aliquid poſſit per alium gerere: melius tamen eſt ſi per ſeipſum gerat.

h ¶ *Ordinandus.* ] id eſt, conſecrandus: niſi forte haberẽt ius in electione. 93. diſtin. miratus valde. & tunc dic ordinandus, ideſt, eligendus: quia de conſuetudine vocandi ſunt.

i ¶ *Metropolitanam.* 63. diſt. metropolitano. & 51. diſt. c. vlt.

k ¶ *Ab omnibus.* ] Not. quod omnes tangit, ab omnibus cõprobari debet: quia in concedendo hauſtum aquæ omnes debent venire, ad quos ius aquæ ſpectat. ff. de aqua plu. arcen. in concedendo. & C. de aucto. præſtan. l. vlt. & C. de communi agro deſer. quicunque. in fi. lib. 11. & 8. q. 1. licet ergo. & ff. de adop. nã diuus. Dicas quòd in tali caſu omnes vocandi ſunt, & debent adeſſe ſi fieri poteſt: & tunc ſufficit ꝙ maior pars conſentiat. ff. ad muni. quòd maior. & quòd omnes ſuffraganei debeant ipſum ordinare, legitur 64. diſtinct. quia per ambitiones. & hoc quod dixi quòd maior pars ſufficit, locum habet in collegijs, ſecus in priuatis, vt dictum eſt ſupra de cõſtitut. cum omnes.

l ¶ *Ordinetur.* ] id eſt 3. eligatur, cum habent ius in electione, vt

ne, vt dictum eſt: aliàs expone, ordinetur, id eſt, conſecretur.

a ¶[*Melius eſt.*] & ſic videtur, quòd licet poſſit aliquid fieri per alium, & perinde habeatur ac ſi per ſe. ff. quòd cuiuſque vniuerſi. item eorum. §. 1. ff. de admi. tuto. ita tamen. §. geſſiſſe. melius tamen res expeditur per ſe, quam per alium. arg. 2. q. 7. accuſatio.

1 Hęc gloſſula, & illa finalis in verbo, elegerit, non ſunt Bernardi, nec habent in antiquis exẽplarib.

† Conciliũ Arelaten. 2. c. 5. Burchardus li. 1. cap. 27. Iuo. par. 5. c. 138. & in 1. compilatione ti. de elec. c. 4. & concordat concilium Nicænũ c. 4. quod videas omnino.

b ¶[*Elegerit.*] Cum 1 non habeat ius in electione, vt dictum eſt, aliàs expone elegerit, ideſt, electum approbauerit.

N*Ec epiſcopi.*] Ponit duo dicta. Secundum: ibi, *Quòd ſi.* Ioã. And.

C A S V S. Quærebatur in concilio, vtrum epiſcopi poſſent conſecrare ſuffraganeum ſuum: reſpondetur, ꝙ epiſcopi ſine permiſſu archiepiſcopi non præſumant epiſcopum cõſecrare, nec archiepiſcopus aliquem conſecrare p̃ſumat ſine duobus vel tribus epiſcopis, ita vt alij comprouinciales epiſcopi per ſuas literas cõſentiant: quòd ſi inter illos diſcordia fuerit, archiepiſcopus maiori numero conſentiat. No. ſtandum eſſe maiori parti.

c ¶[*Permiſſu.*] Ita ꝙ ipſe ſit præſens, vel alius, cui commiſerit vices ſuas. ĩ. de off. ordi. quod ſedem. ſic iudex iuſta de cauſa pôt committere alijs vices ſuas. ĩ. de offi. deleg. paſtoralis. 1. reſpon. ſic & prædicationis officium poteſt ordinarius alij cõmittere, cum id per ſeipſum complere non poſſit. ĩ. de offic. ordi. inter cætera. ſim. ff. de procu. l. 1.

¶*Gl. ſeq. ſoluit contrarium.*

rit) cæteris conſentientibus, à tribus iuſſu archiepiſcopi poterunt ordinari: ſed melius [a] eſt, ſi ipſe cum omnibus eum qui dignus eſt, elegerit [b], & cuncti pariter pontificẽ conſecrauerint.

¶ Ex concilio Arelateñ. †

¶ *Dicit idem quod in præcedenti.*

CAP. VII.

NEc epiſcopi ſine metropolitani p̃miſſu [c], nec metropolitanus ſine tribus [d], vel duobus epiſcopis comprouincialibus præſumat epiſcopum ordinare [e]; ita vt alij epiſcopi cõprouinciales admoneantur epiſtolis, vt ſe ſuo reſponſo ſignificent conſenſiſſe [f]. ¶ Quòd ſi inter partes aliqua dubitatio fuerit, maiori [g] numero metropolitanus conſentiat.

¶ Vrbanus tertius Archiepiſcopo Piſano.

¶ *Ordinatus extra tempora ſuſpenditur, donec diſpenſetur cum eo, & ordinans punitur.*

CAP. VIII.

CVm quidam: & infrà. ¶ Epiſcopum qui die, quo non debuit, ordines celebrauit, canonica [h] diſciplina corrigere: & ordinatos à ſuſceptis ordinibus tamdiu reddere debes expertes, donec apud nos [i] reſtitutionis gratiam conſequantur.

d ¶[*Sine tribus.*] Incluſiuè. & ſic non eſt contra. 64. diſt. com prouinciales. Quidam intelligebant olim literam ſicut ſonat, & malè, quia ſic videretur ꝙ archiepiſcopus minorẽ auctoritatem quam eps̃ haberet, cum hoc poſſit fieri à tribus ep̃is iuſſu archiep̃i: vt s̃. c. proxi. & ideo additum fuit in litera, vel duobus. quod non erat in antiqua compilatione: & quod dicit, tribus, eſt de ſubſtantia conſecrationis, aliàs non eſſet conſecratus ſi eſſent pauciores. 66. diſt. c. porro. vbi traditur forma conſecrationis ab Apoſtolis.

e ¶[*Ordinare.*] i. conſecrare.

f ¶[*Conſenſiße.*] 64. diſt. c. 1. 2. 3. & 4.

g ¶[*Maiori.*] Quando maiori numero ſit ſtandum, vel non. ſup. de elec. eccleſia veſtra. 2.

C*Vm quidam.*] Primò ponit ordinantem, ſecundò ordinatum. pars huius de iureiu. cum quidam. Abb. Sicu.

C A S V S. Quidam eps̃ contulit ſacros ordines extra iiij. tempora, die quo non debuit. dicitur ꝙ eps̃ puniri debet canonica diſciplina, ſ. vt priuetur poteſtate conferendi ordines, quos illicitè contulit. & ordinatis interdicatur executio ordinum ſuſceptorum, donec apud Sedem Apoſtolicam reſtitutionis gratiam conſequantur. Not. ꝙ quis debet puniri in eo, in quo deliquit. Item no. ꝙ ab homine non poteſt reſtitui per eundem.

h ¶[*Canonica.*] Vt priuetur poteſtate conferendi ordines, quos illicitè contulit. ſup. eo. ſanè. & inf. eo. c. literas. aliàs ſi pœna ſtatuta non eſſet, pro arbitrio ſuperioris puniretur. ĩ. de offi. deleg. c. de cauſis.

i ¶[*Apud nos.*] Et ſic talis diſpẽnſatio ſoli Papæ reſeruatur. inf. eo. c. literas. quia ex eo qund dicit, apud nos, alijs abſtulit poteſtatem. argumentum inf. de præb. de multa. in fi. vbi dicitur per Sedem Apoſtolicã, & ita non per alios: argumentum. inf. de ſent. excommu. nuper. & inf. de præbẽ. c. graue. in fi. & inf. eo. c. dilectus. in fi. & ſic habes vnum caſum, in quo epiſcopi, vel archiepiſcópi diſpenſare non poſſunt: tamen dic vt infra eo. conſultationi.

¶ Celeſtinus tertius Hidroñ. † Archiepiſcopo.

† Aliàs I. Dioteneſi.

¶ *Græci à Latinis ordinari non debent, nec contra, ſi in ritu ordinandi ſunt diuerſi.*

CAP. IX.

CVm † ſecundum regulas eccleſiaſticas: & infrà. ¶ Quia verò (ſicut dicitur) in partibus Calabriæ Latini à Græcis, & Græci à Latinis ſecundum alterutrius inſtitutionis obſeruantiam ordinantur: nolumus decætero commixtiones, & conſuetudines rituum in ordinibus obſeruari.

¶ Innoc. iij. abbati, & conuen. Cariloci. †

¶ *Si monachus vnius ordinis, in ſecundo ordine ad quem tranſiuit recipit ſacerdotium, ad primum ordinem rediens in eo liberè miniſtrabit.*

CAP. X.

EX † parte veſtra noſtro fuit Apoſtolatui reſeratum, quòd quidam monachus veſter, ſe ad nigros [k] monachos transferens, & habitum eorum aſſumens, ad ſacerdotij ordinem in ipſo habitu eſt promotus: vnde quia dubitaſtis, vtrum in aſſumpto taliter ordine miniſtrare debeat: Mandamus, quatenus (niſi canonicum aliud † obuiet) ipſum monachum officium ſacerdotis liberè [l] exequi permittatis.

C*Vm ſecundum.*] C A S V S. Clerici 2 latini in partib. Calabriæ ordinabãtur à græcis ep̃is ſecũdum inſtitutionem græcorum extra quatuor tp̃a ordines conferẽdo, & econuersò græci à latinis, & ita permixtim ſe ordinabant adinuicem. Et hic prohibet ꝙ latini de cætero ritum illorum non ſeruent, ſed in quatuor tẽporibus ordines conferant, non obſtante conſuetudine antiquitus obtenta: cum ſit potius contra eccleſiaſticã inſtitutionem. s̃. eo. ſanè. Arg. contra. ĩ. eo. quod translationẽ. vbi toleratur talis mos. ſed hodie talis mos reprobatur, vt de cætero talis commixtio eſſe nõ debeat, ſed vnus ſit epiſcopus, qui omnibus præſit. ĩ. de offi. ordina. quoniam in pleriſque. Bernardus. No. ꝙ certis temporibus ſunt ordines conferẽdi. Item nota quòd in collatione ordinum non eſt ſequendus proximorum ritus.

† Ca. 1. eo. tit. in 2. cõpilatione, vbi ĩtegra narratio facti huic fragmẽto magnam lucẽ affert.

2 Hic caſus Bernardi eſt & in antiquis codicibus reperitur.

† Aliàs. Rari loci.

† Ca. 2. eo. tit. in 3. cõpilat.

† Aliàs aliquid.

E*X parte.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Mandamus.*

C A S V S. Quidam monachus Caroli loci tranſtulit ſe ad nigros monachos, & habitum illorum aſſumens, in presbyterum eſt promotus. dubitabant iſti monachi, vtrum in ordine ſic ſuſcepto debeat miniſtrare. Mandat eis Papa quatenus monachum illum permittant officium ſacerdotis exequi liberè, niſi aliud canonicum obſtiterit. No. quòd ordo ſacer in apoſtaſia, irregularitatem non inducit. Bernar.

¶*Gl. ſeq. quærit, & ſoluit.*

k ¶[*Ad nigros.*] Sed quæ fuit dubitatio huiuſmodi quæſtionis? ideo dubitauit, quia monachus iſte fuit apoſtata, vnde non debuit admitti ad legitimos actus: vt 3. q. 4. beatus. & ita videtur ꝙ abbas non poſſit diſpenſare cum eo: quia tempore quo recepit ordines, ſuſpenſus erat. arg. ĩ. de æta. & qualit. cum bonæ. & inf. de cle. excom. mi. poſtulaſtis. Arg. contra. s̃. de elec. cum inter R. Vel dic quòd non eſt apoſtata, niſi qui ad ſeculum redit. ĩ. de apoſta. c. 1. & 50. diſt. c. vlti. 3 quandoque dicuntur apoſtatæ retro abeuntes. 26. q. vlti. non obſeruetis. Item is apoſtata dicitur, qui recedit à fide. 2. quæſt. 7. non poteſt.

3 Per quod capitulum dicit hic Innoc. illum apoſtatã, q ſine cã dimittit profeſſionem, quã dimittere nõ licet: ſed coronam dimittere licet. de cle. cõiu. Ioannes. ergo paret quòd non eſt de ſubſtantia ordinis. Io. And.

l ¶[*Liberè.*] Si monaſterium ad quod tranſiuit, fuit maioris religionis, tunc non peccauit. ĩ. de re. licet. & tunc de iure cõi poteſt in ordine ſuſcepto liberè miniſtrare, & hic ita videtur fuiſſe. ſi verò minoris, tunc peccauit mortaliter. & tũc cum eo eſt diſpenſandum, & aliter non debet miniſtrare.

A D D I T I O. Eo ſaluo ꝙ ſi relicto monachatu, ordinem quis aſſumat, non poterit ſecum diſpenſari, niſi per Papam. ĩ. de apoſtatis. c. vlti. ſecundum Goff. Ioan. And.

QVod translationem.] In prima parte decisa consultatio. In secunda: ibi, *Consultationi*. quæ distinguit & secundum membrū proſequitur: ibi, *Si verò*. Ioā. And. Pars huius, infra de off. deleg. quod translationem. Io. And.

CASVS. Quidam clerici Græci existentes in diœceſibus latinorum ab epiſcopis Græcis extra iiij. tempora ordinabātur: poſtmodum à Latinis epiſcopis celebrare ꝓhibebantur. quæſitum fuit à Papa quid de talibus ſit agendum? Reſpondet Papa quòd cū clericus græcus, epiſcopo latino ſubiectus, à græco pontifice ordinatur, interdicenda eſt ei executio ordinis ſic ſuſcepti, tamquam ab alieno epiſcopo ordinato: niſi de mandato vel licentia ſui epiſcopi illud fiat. Sed ſi de licentia ſui epiſcopi id factum ſit: licet culpandus ſit epiſcopus, qui clericos ſuos à græco epiſcopo facit ordinari: quamdiu tamen ab eccleſia talis mos toleratur, impediri non debet executio ordinū taliter ſuſceptorum. Nota quòd ordinatus à non epiſcopo ſuo, ordinis executionem nō habet. Item not. quòd ratione conſuetudinis toleratur quis in executione ordinis, quem malè accepit.

† Ca. 3. eo. tit. in 5. cō pilat.

a ¶ *Ordinatur.*] Extra quatuor tempora, ſicut eſt in antiqua compilatione, & ſic bene facit ad titulum.

b ¶ *Vel licentia.*] 9. q. 2. Lugdunenſis. 71. diſ. c. 1. 2. & 3.

† Ca. 4. eo. tit. in 3. cō pilat.

c ¶ *Toleratur.*] Hæc fuit comparatiua permiſſio, vt hic innuitur. arg. inf. de præben. cum iamdudum. forte propter ſcandalum, & multitudinem talis conſuetudo toleratur. argum. ſupra eodem ſanè. & 23. quæſtio. 4. non poteſt. 1 mos iſte hodie non toleratur. infra de officio ordina. quoniam in pleriſque. & ſup. eod. cum ſecundum.

1 Concor. l. 1. §. fin. ff. de aqua plu. arc. & l. idéque. ff. mand. 3

¶ Idem C. presbytero Cardi. Apoſt. ſedis legato.

¶ *Si Græcus epiſcopo Latino ſubiectus ordinatur ſine Latini licentia à Græco, interdicitur ſibi executio. Si verò de licentia, tunc toleratur.*

## CAP. XI.

QVòd † translationē pōtificis: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cum clericus Græcus epiſcopo Latino ſubiectus, à Græco pontifice ordinatur[a], niſi de mandato, vel licentia ſui epiſcopi fiat, interdicenda eſt ei ordinis executio ſic ſuſcepti, tamquam ab alieno pontifice, ſine mandato, vel licentia ſui epiſcopi ordinato. ¶ Si verò de mandato, vel licentia[b] ſui præſulis, à Græco pontifice, ſecundum morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus ſit epiſcopus Latinus, qui clericos ſuos à Græco facit antiſtite ordinari: quamdiu tamē talis mos ab eccleſia toleratur[c], impediri non debet ab executione ordinum taliter ſuſceptorum.

¶ Idem Mutiñ. Epiſcopo.

¶ *Ordinatus à Papa, ſine licentia Papæ ad ſuperiores ordines non promouetur.*

## CAP. XII.

CVm † in diſtribuendis: & infrà. Meminimus à nobis fuiſſe ſuppliciter † poſtulatum, & clementer indultū[d], vt quia præfatus A. eccleſiæ Romanæ ſubdiaconus erat, mandaremus ipſum per Bononienſem epiſcopum promoueri.

CVm in diſtribuendis.] CASVS. Si aliquis ordinatus fuerit in ſubdiaconū à Domino Papa, ab alio ad ſuperiores ordines ſine licentia Papæ ordinari non debet. Not. ꝙ ordinati à Papa ab alio ſine eius mandato ordinari non debent. No. quòd collatio ordinis poteſt delegari.

¶ *Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit. arg. contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Indultum.*] Sed nonne epiſcopus talem iudicat. infra de maio. & obe. per tuas. præterea videtur quòd potius ſit onus quàm honor? Dic quòd licet ſit onus in hoc, in multis tamē eſt honor: quia non poteſt niſi pluribus teſtibus conuinci. 2. quæſtio. 4. præſul. & c. nullam. Item non poteſt cogi ab epiſcopo recipere ordines. arg. de conſecra. diſtinc. 2. c. vlt. Item quia maior honor ei debetur quam alijs. ſ. de maio. & obed. per tuas. & ff. de albo ſcri. l. vlt. Sed iſte poteſt iudicari ab epiſcopo ſuo: vt dicit illa decre. per tuas. vnde. contra. 9. q. 2. nullus. primas. vbi dicitur: qui non poteſt ordinare, non poteſt iudicare, & econuerſò: Illud ordinarium & regulare, hoc ſpeciale eſt propter excellentiam ſuperioris, qui manum impoſuit. arg. c. illius. de conſe. diſt. 2. c. vlti.

LIteras veſtras.] Primò narrat factum quod ſecundo improbat, improbationis cauſam inſerens: ibi, *In quo*. tertio punit contrafacientes: ibi, *Præfatum itaque*.

CASVS. Quidam canonicus Bonon. A. nomine eccleſiæ Rom. ſubdiaconus, electus fuit in epiſcopum Imoleñ. epiſcopus Bonon. recepto mandato præcedentis capituli, ordinauit ipſum die ſabbati in diaconum: & die dominico continuato ieiunio in presbyterum: peruenit hoc ad notitiam domini Papæ, vnde mandauit inquiri veritatem ſuper hoc per epiſcopum Mutiñ. & magiſtrum H. ſubdiaconum ſuum. ipſi factum ſecundū quod eſt dictum, ſignificauerunt domino Papæ: & ipſe reſcribit eis dicens, quòd ipſe recepit literas ſuas ſuper inordinata ordinatione Imoleñ. electi: in qua ordinatione quantum ordinator & ordinatus deliquerint, euidenter intelligit ꝙ prudenter attendit: quod probat hoc modo. Si enim non licuit Bononieñ. epiſcopo vtrumque ordinem illi conferre eodem die: eadem ratione nō licuit ei vnum ordinem cōferre vno die, & alium alio die continuato ieiunio: cum propter continuationem ieiunij, fictione canonica, ſiue mane diei dominicæ trahatur ad ſabbatum, ſiue veſpera ſabbati ad diē dominicam referatur: illa duo ad eundem diem pertinere dicuntur. Si enim dicatur quòd mane diei Dominicæ ad vnam diē, & veſpera ſabbati ad diem aliam referantur. non eſſet continuatio ieiunij neceſſaria: quia ſabbato ante cœnam, & dominica ante prandiū ieiuni intelliguntur. ideoque Papa Bonoñ. epiſcopum, vt puniatur in quo peccauit, ſuſpendit à collatione ordinum, diaconij, ſcilicet & presbyterij, alterum verò ab executione ſacerdotalis officij ſuſpendit, donec de ipſis aliter duxerit diſponendum. Not. quòd nullus duos ſacros ordines recipere debet: nec aliquis illos conferre eodem die. qui contra fecerit, punitur, prout hic dicitur. No. hic regulam, quòd quis debet puniri in eo, in quo deliquit.

† humiliter. Ordinatus à Papa honoratur & oneratur.

¶ Idem eidem, & magiſtro H. ſubdiacono noſtro.

¶ *Duo ſacri ordines non poſſunt conferri eidem, vno die, vel duobus, continuato ieiunio.*

## CAP. XIII.

LIteras † veſtras recepimus ſuper inordinata ordinatione Imolenſis electi, quem Bononieñ. epiſcopus præcedenti ſabbato in diaconum, & ſequenti die dominico (cōtinuato ieiunio) in presbyterum ordinauit: In quo, quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinē eodem die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione, vnum ordinem vno die[e], & alium † altero (ieiunio continuato) conferri †: cum propter continuationem[f] ieiunij fictione[g] canonica, ſiue mane diei dominicæ trahatur ad ſabbatum, ſiue veſpera ſabbati ad diem dominicam referatur, profectò mane cum veſpera, ſeu veſpera cum mane, ad eundem diem pertinere[h] dicetur †.

† Ca. 5. eo. tit. in 3. cō pilat.

† Aliâs ita: & alium in alio.

† Vide l. 1. cum gl. in ver. ſeparatim. ff. de vſufr. ac. & Inſtitu. de leg. §. ſi eadem. in gl.

† Vide l. Titius. & ibi per Bar. ff. de libe. & poſthu. & in l. hæc verba. in fi. ff. de verb. ſigni.

e ¶ *Vno die.*] Hoc ergo ſolum reprehenditur hic, quòd ordinem vnum vno die, & alterum altero die contulit eidem epiſcopus: vnde collige, quòd ſi die ſabbati non potuit perficere ordinationem, ſequenti die dominico continuato ieiunio poteſt eam quam incepit perficere, & vno die intelliguntur ordines collati fictione iuris, & ſic loquitur c. 75. diſt. quòd à patribus.

¶ *Gl. ſeq. dat ſimile, & allegat contrarium.*

f ¶ *Continuationem.*] Continuatio de duobus facit vnum, & coniungit illa. argumen. 16. quæſtio. 3. capitu. placuit. §. poteſt. verſicu. hinc. de præſcriptio. & 7. quæſtio. 1. illud. & capitu. nihil. 2 ſicut cum biſſextus occurrit, duo dies pro vno computantur. inf. de verb. ſignifi. quæſiuit. & ff. de mino. denique. §. minorem. Sed argum. contra. ff. de ſta. lib. cum hæres. §. Stichus.

2 Concor. text in l. illud. §. fi. ff. ad l. Aqui.

g ¶ *Fictione.*] Imo & ſine fictione aliqua bene veſpera, & mane ad vnam diem naturalem referuntur, iuxta illud: Et factum eſt veſpere & mane dies vnus.

¶ *Gloſſa ſequens recitatur per quæſtionem, qua die ſint ordines conferendi. ſol. ponit opinio. Hug. tractat demum de ſabbato Paſchali, & ponit opinionem Vincentij, quam non approbat.*

h ¶ *Pertinere.*] Teneas incunctanter, ꝙ omnes ordines die

ſabbati

ſabbati conferri debent.ſ.eo.c.1.2.& 3.& 75.diſt. c.vlt.præter epiſcopalem 1 dignitatem, quæ die dominico tantum cõfertur.75.diſt.c.1.& præter minores ordines, qui poſſunt conferri diebus dominicis,& alijs ſolemnibus.ſ.eod.c. 2. & 3.& ſubdiaconatus ordo poteſt conferri die dominico à ſolo Papa:vt ſ. eo.de eo. licet ergo die dñica cõtinuato ieiunio conferantur, ſabbato tamen conferri intelligũtur, & ideo continuatio ieiunij neceſſaria eſt. H. verò dicit,omnes ordines die dominica conferendos, & non die ſabbati: & idẽ dicit de baptiſmo.de conſe.diſtinc. 4.venerabilis.& c.ſeq.arg.75.diſt.quòd à patribus.ver.ſed poſt diem ſabbati eiuſdem noctis, quæ luceſcit in prima ſabbati exordia conſecrandi eligãtur: in quibus, ijs qui conſecrandi ſunt ieiunis, & à ieiunantibus ſacra benedictio cõferatur. quod eiuſdem obſeruãtiæ erit, ſi mane ipſo die dominico cõtinuato ſabbati ieiunio ordinatio celebretur, à quo tempore præcedẽtis noctis initia non recedunt.& ſecundũ opinionem eius non videtur quare ſit continuatio ieiunij neceſſaria, vt vna dies fingat ſabbatum, & dominica: nam ſicut ordo epiſcopalis poteſt conferri die dominica ſequenti, & non exigitur continuatio ieiunij, ne fingatur dies ſabbati trahi ad dñicã;ita ſi quis ordinet mane die dñica, poſſet hoc facere ſine continuatione ieiunij. No. tamen ꝙ in ſabbato magno paſchali non celebratur ordo:quia nec Miſſa cantatur.de conſec.diſt.3.ſabbato. Dicũt quidam ꝙ illi ordines,qui celebrantur die dominica,trahũtur ad ſabbatum:& ideo fit ordinatio die ſabbati, quoniam ſabbatum ſignificat requiem,& qui ordinatur, tranſit ad requiem clericalem: requieſcit enim à laboribus ſecularibus. Vinc. dicebat ſpeciale de ſabbato Paſchali, vt Miſſa trahat ad dñicam ſeq.& ordines ad ſabbatum.ſed hodie non fit hoc in illo ſabbato,vt ſ.eod.de eo.vbi dicitur ꝙ in ſabbato ſancto ordines conferuntur, imo ita celebratur tũc Miſſa ſicut in alijs ſabbatis ordinationum,& ita ſeruatur de facto. 2

1 Dicũt ꝙ quidã ꝙ ratio quare alij ordines in Sabbato conferunt, & epãlis i dominica, eſt:quia ſicut vigilia ſeruit feſto: ita promoti, ad ſacros epiſcopo. de conſe.diſt. 1. epſ ſacrificans. & c.ſeq. Ioã. And.

†Ordinans ſcilicet & ordinatus.

¶ Nam ſi quantum [a] ad hunc neceſſitatis articulum pertinet, mane ad vnum diem, & veſpera referatur ad alium, cur eſſet continuatio ieiunij neceſſaria, cum & ſabbato ante cœnam,& dominica ante prandium, intelligantur † eſſe ieiuni?¶ Prefatum itaque Bonoñ.epiſcopum (vt puniatur in quo deliquit [b])a collatione ordinum, diaconij ſcilicet & presbyterij: alterum verò ab executione officij ſacerdotalis tamdiu volumus manere ſuſpenſos, donec de illis aliter diſponamus.

¶ Honorius iij. Epiſcopo,& archidiacono Legio.

¶ *Ordinans puerum xiij. annorum in diaconum, ſuſpenditur à collatione ordinum: & ordinatus ab ipſius executione vſque ad ætatem legitimam.*

## CAP. XIIII.

VEl non eſt compos ſui epiſcopus Cõuentreñ. vel nimis videtur à ſe ſcientiam repuliſſe [c], qui M. puerum latorem præſentium adhuc tredecim annorum contra ſacrorum canonum inſtituta [d], inordinatè in diaconum dicitur ordinaſſe, in ludibrium ordinis clericalis: & infrà. ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi rem inueneritis ita eſſe, prædictũ epiſcopum à collatione ordinum ſuſpendentes [e], ipſum vt eidem M. quem ab executione officij diaconi † vſque ad ætatem [f] legitimam in iniuriam [g] ſuſpendimus ordinãtis, prouideat in eccleſiaſtico beneficio competenti [h], per cenſuram eccleſiaſticam cõpellatis.

a ¶ *Nam ſi quantum.*] Reſponſio tacitæ quæſtionis. diceret aliquis duo dies ſunt,& ita non vno die duos ordines contulit,& reſpondet.

2 Et bene celebrant ordines,ſupra e. c. 3.

¶ *Gl.ſeq.recitatur per obiectionem,& ſolutionem.*

b ¶ *Deliquit.*] Imo in pluribus puniuit eum quàm deliquit: quia non peccauit diaconatum conferendo,& tamẽ fuit punitus in eo:& ideo plus punitur ordinator,quàm ordinatus: quia debuit eſſe prudentior: 3 & quia maior.arg.ſ.de tranſla.inter corporalia.& vt alij à ſimilibus arceantur. & eſt ſimile.inf.c.proxi.

3 Cõcor.l. moris. §. iſte ferè.& l.aut facta. ff.de pœn. no.in l.presbyteris. C. de epiſ. aud.

VEl non eſt.] Primò narrat factum, quod ſecundò puniri præcipit:ibi.*Diſcretioni*.Io.And.

Casvs. Eps Conuentreñ. quendam puerum M. noĩe xiij. annos habentem inordinatè, & ſine certo titulo in diaconũ ordinauit in ludibrium ordinis clericalis:puer ille hoc ſignificauit dño Papæ,& ꝙ non prouiderat eidem. Vnde mandat quibuſdam, quatenus ſi res taliter ſe habet, prædictum epm ſuſpendant à collatione ordinum,& compellant eundem vt eidem M. prouideat in eccleſiaſtico beneficio competenti, ſuſpendentes eundem M.ab executione ordinis diaconatus, donec ad ætatem legitimam peruenerit, in iniuriam ordinãtis. No.ꝙ aliquis punitur odio alterius. Item qui ordinat aliquos ante legitimam ætatem,punitur prout hic dicitur. Itẽ qui ordinat aliquẽ ad ſacros ordines, tenetur ei prouidere.

Nota ex hoc textu ꝙ ꝑ opera alicuius cognoſcit diſcretio mẽtis eiuſdẽ.

c ¶ *Repuliſſe.*] Vnde poſſet ei dici:& ego repellam te,ne ſacerdotio fungaris mihi. 38. diſt. omnes pſallentes. in fi.& ſ. de renun.niſi cum pridem.§.pro defectu.

d ¶ *Inſtituta.*] quæ dicunt ꝙ ante xx.annum nullus debet in ſubdiaconum promoueri.28.diſt.de his.77. diſt.in ſingulis. & c.quicunque.& cap. ſubdiaconus.ergo multò minus in diaconum quis ante xxv. annum ordinari nõ debet. 77. diſt.placuit.& c.in ſingulis.& c. quicunque.

e ¶ *Suſpendentes.*] vt puniatur in quo peccauit.12.q.2.qui & humanis.& c. de viro.& 16. q.1.reuertimini.& ſup. c.ꝑxi.literas. 4 & punitur hic in collatione omnium ordinũ: quia in hoc tantũ deliquit.

f ¶ *Aetatem.*] & ita licet non ſit in ætate legitima, nihilominus recipit ordines: ſed executio ſuſpẽdit vſque ad legitimam ætatem.ſimile.j. de æta. & qual.ex rõne.vbi ſuſpẽditur adminiſtratio talibus cõceſſa vſque ad legitimam ętatem. ſic & tps non impedit ordinis collationẽ. j.eo. conſultationi.& ſ.eod. ſanè.& c.cum quidam.

4 Concor. tex. in l. ſi fugitiui.cũ glo.in ver. amputato. ff.de ſeruis fugi.

†Aliàs:diaconatus.

¶ Idem Letoñ.† & Cala.ab.

† Leon. & Salabrien. abbat.
† Leon. & Salesbriẽ. abbatibus.

¶ *Epiſcopus conferens eidem vna die plures ſacros ordines, etiam ſi de mandato metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi poteſtate ſuſpenditur.*

## CAP. XV.

DIlectus † filius G. Humilieñ.† canonicus, noſtro dudũ Apoſtolatui reſerauit, ꝙ Humilieñ.† eccleſia ſuo viduata paſtore, canonici ipſũ

¶ *Gl.ſeq.alleg.duas concor.obijcit, & ſoluit.demum quærit, & remittit.*

† Ca. r.eo. tit.in 4. cõpilat.
† Omnes fere manu ſcripti habent ita.
† VV.Imolicen.
† Ymiliceẽ.
† Ymilicẽ.

g ¶ *Iniuriam.*] Simile 71.diſt.c.1.& 16. q.7. decernimus.ſed pp factum prælati iſte non debuit in executione puniri.iniquum eſt enim aliquem alterius odio prægrauari.C.de inoff. teſta. ſi quis in ſuo.& peccata ſuos debent tenere auctores.inf. de ijs quæ fi.à maio.parte c.quæſiuit.& C.de pœ.l.ſancimus.& non debet alteri per alterum iniqua conditio afferri.ff.de regu.iu.non debet.ff.quod vi aut clam.ne in poteſtate.ſed hoc fuit quia ætas repugnat. 5 Sed nunquid tenetur ad continentiam iſte,qui infra annum diſcretionis ſuſcepit ordines ſacros? De hoc notatur de cle.per ſal.pro. cap. vnico.

5 Quaſi dicat, nõ eſt ſolũ odiũ ordinãtis, ſed defectus ordinati. Ioan. And.

h ¶ *Competenti.*] ſ.perſonæ qualitate inſpecta. arg. 41. diſt. non cogantur.ff.de iu.dot. cum poſt diuortium. §. gener. & l.quæro.ff.de admi.tut.cum plures.§.cum tutor. & ff.de vſufru.ſed & ſi quid.§.1.Et ſcientia conſideratur. j. de præbẽ.de multa.ad hoc enim tenetur ſi titulum non habet. j.de præb. cum ſecundum Apoſtolum.

DIlectus filius.] Prima pars ponit reprehenſibilem ordinationem. Secunda punit ordinantem: ibi, *Cum ergo*. Ioan. And.

Casvs. Eccleſia Humilienſi vacante, canonici Humilieñ.G.eorum canonicum in minoribus ordinibus conſtitutum, in epm elegerunt. archieps Caſſaleñ. metropolitanus eorum mandauit epo Treceñ.vt ipſum vno & eodem die ad tres ſacros ordines promoueret:quod non auſu proprio,ſed de mandato archiepi nõ diſtulit adimplere: quod totum dictus G. dño Papæ reſerauit. Super his dñs Papa inquiſiuit veritatem:& quia conſtitit ei, ipſum epm Treceñ. in pluribus deliquiſſe, tũ quia confeſſus fuit ſine mandato archiepi hoc feciſſe,tum quia & ſi de mandato archiepi conſtaret, ei obtemperare non debuit in hac parte, cũ huiuſmodi diſpenſatio illi à canone non ſit permiſſa: & quia ſæpe reatum periurij variauit,prius iurando ꝙ archiepiſcopus id pręceperat, & poſtea fuit in iure confeſſus ꝙ archieps id non mandauerat, ipſum tamdiu ab ordinandi poteſtate ſuſpendit, donec ſuam meruerit gratiam obtinere. No.hic arg.ꝙ epiſcopi diſpenſare non poſſunt niſi in caſibus à iure permiſſis.Item in iniuſto mandato,prælato non eſt obediendum. Item auctoritas ſuperioris non excuſat. Item qui in iure varius eſt in dicto ſuo,ſiue contrarius,periurus reputatur.

¶ *Gl. ſeq. ſoluit contrarium.*

a ¶ *Elegerunt.*] In poſtulandum, ſ. quia ſi ſimpliciter electus fuiſſet, non valuiſſet electio. ſimile. ſupra de renuncia. poſt translationem.

b ¶ *Tres ſacros.*] Quod nullo modo debet fieri, ſed vnus vel do vno die debet conferri. ſ. eod. literas. & ideo punitur, vt in fi.

¶ *Gl. ſeq. arg. alleg. duo iura, & vnum in contrarium, & remittit.*

c ¶ *Permiſſa.*] Arg. op. q episcopi diſpenſare non poſſunt niſi in caſibus ſibi conceſſis à iure, quod quidā concedunt. & facit pro eis. j. de fil. pſby. c. vlti. & pen. Arg. contra. j. de ſent. excom. nuper. in qua opinione ſunt Lau. Io. Vinc. & T. de hoc traditur. j. de iud. at ſi clerici. De hac materia no. 50. diſ. miror. & 1. q. 7. c. requiritis. §. niſi rigor. imo prohibita. ſup. eo. literas. inf. de eo qui fur. ord. re. cap. vlt. & ita colligitur argumē. prædictum. Vel dic, q non licet epiſcopo diſpenſare in ijs, q pertinent ad generale ſtatum eccleſiæ: vt hic, & ſup. eo. ſane. & ſ. eo. literas. In criminibus diſpenſare poſſunt, niſi ſit expreſſè prohibitū.

¶ *Gl. ſeq. alle. 5. concor. & tria contraria, demum arg. & determinat.*

d ¶ *Obtemperare.*] hic habes, q auctoritas ſuperioris non excuſat. 11. q. 2. quicunque. & c. de rebus. & 11. q. 3. ſi dominus. & 16. q. 1. in canonibus. & q. 7. decimas. 1 Arg. contra. 63. diſt. Salonitanæ. 14. q. 5. dixit Dominus. & 28. diſt. diaconi. Item eſt arg. q præceptum iniuſtum prælati non eſt adimplendum. 11. q. 3. Iulianus. ſi certum ſit q eſt iniuſtum. ſecus ſi dubitaretur. 23. quæſtio. 1. quid culpatur. in fi. & ff. de reg. iur. ad ea.

e ¶ *Periurij.*] Vnde poſſet priuari eccleſia, & deponi. inf. de iureiu. querelam. & j. eo. tit. c. vlt. cum in iudicio ſit confeſſus, & confeſſus pro conuicto habetur. j. de confeſ. cum ſuper. & C. eo. tit. l. vnica. ſed ei pepercit.

f ¶ *Variauit.*] Vnde non erat ei credendum, infra vt eccle. benefi. vt noſtrum. & j. de præſump. literas. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item in criminali. verſiculo, qui falsò, 2 vel variè. ſic j. de pœn. ſuper his.

g ¶ *Noſtram.*] Et ſic ſolus Papa ſuper hoc diſpenſat. de hoc dixi. ſ. eo. cum quidam. & melius. j. c. proxi.

---

vnanimiter elegerunt [a]: qui cum eſſet citra ſacros ordines conſtitutus, archiepiſcopus Caſſaleñ. † metropolitanus eorum, epiſcopo Treceñ. mādauit, vt eum vno & eodem die ad tres [b] ſacros ordines promoueret: quod ille (non auſu proprio, ſed † ipſius archiepiſcopi mandato) perfecit. ¶ Cum ergo nobis conſtiterit ſupradictum epiſcopum in pluribus deliquiſſe, tum quia ſine mandato archiepiſcopi (vt ipſe confeſſus extitit †) ad huiuſmodi ordinationem inordinatè proceſſit: tum quia ſi de mandato archiepiſcopi conſtaret, cum illi huiuſmodi diſpenſatio à canone minimè ſit permiſſa [c], ipſi obtemperare [d] non debuit in hac parte; tum etiam quia reatum periurij [e] ſæpius variauit [f], iurādo prius quòd archiepiſcopus id præceperat, & poſteà quòd illud non mandauerat in iudicio confitendo: ipſum tamdiu ab ordinandi ſuſpendimus poteſtate, donec noſtram [g] meruerit gratiam obtinere.

¶ Greg. ix. Archiepiſcopo Baranenſi.

¶ *Ordinatus ad ſacros extra tempora ſtatuta, ordinem recipit, & poſt pœnitentiam cum eo diſpenſat epiſcopus.*

## CAP. XVI.

Conſultationi tuæ taliter reſpōdemus, quòd eos, qui extra tempora ſtatuta ſacros ordines receperunt, characterem [h] non eſt dubium recepiſſe, quos pro tranſgreſſione huiuſmodi (primò eis pœnitentia impoſita competenti [i]) ſuſtinere poteris [k] in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.

¶ Idem.

¶ *Occultus crimінoſus, præter homicidam, poſt pœnitentiam in ſuſceptis miniſtrat, & ad ſuperiores aſcendit: ante pœnitentiam monetur, vt etiam in ſuſceptis non miniſtret.*

## CAP. XVII.

Quæſitum eſt de ſacerdotibus, vel alijs clericis, qui per† reatum adulterij, periurij, homicidij, vel falſi teſtimonij, bonum conſcientiæ rectæ perdiderunt: & infrà. Reſpondemus, quòd ſi propoſita crimina, ordine iudiciario comprobata [l], vel aliàs notoria [m] non fuerint, nō debent hi (præter reos homicidij [n] †) poſt † pœnitentiam in iam ſuſceptis, vel ſuſcipiendis ordinibus impediri: qui ſi non pœnituerint [o], monendi [p] ſunt, & ſub interminatione diuini iudicij obteſtandi,

---

priuantur poteſtate ordinandi. ſ. eo. ſanè. Sic & baptiſmus à quocūque conferatur in forma eccleſiæ, tenet licet à Iudæo vel Pagano, quamuis ab eo recipi non debeat. ſ. de ſum. tri. ca. 1. in fi. & de conſe. diſt. 4. à quodam. & c. Romanus.

i ¶ *Competenti.*] Primo eis ſuſpenſis ab executione ordinū. ſ. eo. cum quidam. & c. vel non eſt. ad arbitriū iudicis pœna imponit, ex quo nō eſt determinatum. j. de off. dele. de cauſis. & ff. de iure deli. l. 1. §. ait prætor.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, ſoluit: ſolutioni opponit. reſpondet, & oppoſitioni acquieſcit.*

k ¶ *Poteris.*] Et ita videtur, q epi pñt cum talib. diſpenſare, ex eo qd dicit, poteris ſuſtinere. Vñ ſignat cōtra. ſ. eo. cū quidam. & c. literas. vbi dicit: donec apud nos. & ſ. c. proxi. in fi. Dicas, q pñt auctoritate iſtius cap. ſibi conceſſa: aliàs non videtur iure ordinario p iura pdicta. & c. literas. Sed videt q ſuo iure hoc facere pñt: qa hic Papa rñdet ad conſultationem. ſed quia conſultatio in hoc ſolo fuit, vtrū tales reciperent characterē: quod ſequit, addit Papa præter conſultationē. Vel dic q bene pōt eps cū talibus diſpēſare, cum hic reſpondeat de iure. arg. ſ. eo. cum quidam. in prin. & arg. ſ. de elec. qd ſicut. §. ſuper eo. & cōtraria intelligunt, cū Papa ex certa ſciā ſibi reſeruat diſpenſationē illorum, vt magis alij terreantur, & ipſi puniantur.

---

**Conſultationi.**] Casvs. Aliqui ordines ſacros receperunt extra tempora conſtituta: quæritur vtrum characterem receperunt? Rñ. Papa q ſic. quibus pro trāſgreſſione huiuſmodi pœnitentia cōpetens eſt imponenda, & poſtmodum ſuſtineri poterunt in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Not. q ordo tenet quocunque tempore confertur, licet conferri non debeat, niſi certis diebus.

¶ *Glo. ſeq. arg. quòd tempus, &c. dat ſimile de ætate, & baptiſmo.*

h ¶ *Characterem.*] & ita quocunque tpe ordines conferunt, character imprimitur: quia tps non eſt de ſubſtātia ordinis, ſic nec ætas impedit characterem. ſ. eo. vel nō eſt compos. tñ quia tranſgreſſor eſt canonis, qui recipit ordines extra tēpus debitum, punit, vt hic: quia ei interdicitur executio ordinis ſic ſuſcepti. ſ. eo. cū quidam. & qui conferunt, puniunt: quia

**Quæſitum eſt.**] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Reſpondemus.* Ioan. And.

Casvs. Sacerdotes & alij clerici committunt quãque adulterium, periurium, homicidium, & falſum teſtimoniū: quærit an permitti debeant in ſuſceptis ordinibus miniſtrare? Rñ. Papa q ſi crimina prædicta ordine iudiciario probata, vel aliàs notoria non fuerunt, non debent prædicti præter reos homicidij, in ſuſceptis vel in ſuſcipiendis ordinibus impediri poſt pœnitentiā peractā. Si verò non pœnituerint, monēdi ſunt ſub obteſtatione diuini iudicij, vt in periculum ſuæ damnationis in ſuſceptis ordinib. non miniſtrent. No. omnes criminoſos, præter reos homicidij & occultos, poſt peractam pœnitentiam in ſuſceptis ordinibus poſſe miniſtrare.

l ¶ *Comprobata.*] Per teſtes, vel confeſſionē in iure factam.

m ¶ *Notoria.*] Notorium tribus modis dicitur crimen, per ſententiam, per confeſſionem in iure factam, & per rei euidētiam. j. de coha. cle. & mulie. c. vlti.

n ¶ *Homicidij.*] Sic patet q homicida quantūcunque occultus, & poſt peractam pœnitentiam adminiſtrare non pōt: ſic j. de accuſa. inquiſitionis. 1. rñ. Vnde Dñs dixit Dauid Prophetæ poſt pñiam: Non ædificabis mihi templum: quia vir ſanguinis es. 1. q. 7. ſi quis oēm. & de conſe. diſt. 1. c. 1. de hoc dictum eſt. ſ. eo. ex tenore. iſti verò ante actam pœnitentiam miniſtrare non debent, vt hic videt à contrario ſenſu: imo poſſunt parte pœnitentiæ peracta. ſup. eod. ex tenore.

o ¶ *Non pœnituerint.*] i. ſi verè nondū pœnitentiā egerint, & ideo videt q non ſint permittēdi in ſuis ordinib. miniſtrare.

p ¶ *Monendi.*] ſed non compellendi, cum ſint occulta peccata ipſorum. ſup. eo. ex tenore. ſed permittendi ſunt arbitrio ſuo. ſim. j. de iureiu. mulieri.

¶ *Glo.*

---

†Calcen.

†In codice Barbatiæ, ita: ſed ipſius archiepi (vt ipſe confeſſus extitit) mādato perfecit.

† Vide tex. cū gl. in l. non intelligitur. §. tacitè. in gl. in ver. manifeſtiſſimis. ff. de iure fiſ.

Epis in quibus liceat diſpēſare.

1 Cōcor. l. furti. §. & iuſſu ff. de his qui no. infa. & l. iu ſſit. ff. de ac qui. poſ.

2 Cōcor. l. ſed & ſi pupilli. §. conditio. in gl. ne fuerit. ff. de inſtito. & ff. de neg. geſt. l. Pōponius. ſcribit. in g. reprobatio.

† Aliàs propter.

An epiſcopi poſſint diſpenſare cū ordinatis extra tēpora ſtatuta.

† Vide glo. in §. homicidium. in Authen. de pace iu. firma. colla. 10.

† Aliàs ita: poſt pœnitentiā inīū ctam.

Notorium crimē quot modis dicitur.

vt in teſtimonium ſuæ damnationis[a], in ſuſceptis etiam ordinibus non miniſtrent[b].

# TITVLVS XII.

## De ſcrutinio in ordine † faciendo.

¶ Innocentius tertius.

*¶ Epiſcopus interrogatus in ſcrutinio epiſcopi ordinandi, poteſt reſpondere illum dignum, ſi non nouit illum indignum.*

### CAP. I.

Ex† parte tua fuit propoſitum: & infrà. ¶ Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd cum aliquem in diaconum, vel presbyterum promouemus: prior diaconorum, qui nobis aſſiſtit, dicit: Poſtulat Sancta Mater Eccleſia hunc diaconum, vel ſubdiaconum ad onus presbyteratus, vel diaconatus aſſumi: & nobis interrogantibus, ſi eum cognouerit eſſe dignū, idem reſpondet, quòd quantum humana fragilitas noſſe ſinit, & ſcit[c], & teſtificatur illum ad huiuſmodi onus officij eſſe dignum. Vnde in tali reſponſione aliquem peccare non credimus, dummodo contra conſcientiam[d] non loquatur †: quia non ſimpliciter illum aſſerit eſſe dignum, ſed in quantum humana fragilitas noſſe ſinit: cum illum, quem indignum eſſe non nouit, dignum debeat æſtimare[e]. Huiuſmodi ergo reſponſione ſecurè vti poteris, niſi fortè de indignitate tibi conſtiterit conſecrandi. ¶ Si autem illum indignum eſſe cognoſcis, metropolitano (priuſquam ad huiuſmodi ſcrutinium veniatur) ſecretò ſtudeas nunciare, vel† intimare, quamuis nos interrogationem huiuſmodi, non in conſecratione Pontificis, ſed in ordinatione diaconi, vel presbyteri faciamus.

# TITVLVS XIII.

## De ordinatis ab epiſcopo, qui renunciauit †epiſcopatui.

¶ Alexander III. Toletano Archiepiſcopo.

*¶ Epiſcopus qui renunciauit loco tantum, inuitatus conferre poteſt ordines ſicut prius. Si verò & dignitati, cum ordinato per eum ad minores, vel ignoranter ad ſacros ordines diſpenſat epiſcopus ſuus; cum ordinato verò ſcienter ad ſacros non diſpenſat.*

### CAP. I.

Requiſiuit† à nobis tua fraternitas, vtrū clerici, qui poſt renūciationē† factam à prædeceſſore tuo

---

*¶ Glo. ſeq. recitetur per q. an in occultis ſit diſpenſatio neceſſaria. alleg. pro & contra.*

a ¶ *Damnationis.*] Simile. j. de ſimo. Matthæus. in fi. & veræ damnationis, niſi cum eis ſuus epiſcopus poſt peractam pœnitentiam duxerit diſpenſandum, quod quidem poteſt. j. de iudi. at ſi clerici. & valde neceſſaria eſt diſpēſatio in occultis, non propter depoſitionem vitādam, quia propter occulta peccata nō punitur quis, quæ vindictam non habent. 32. q. 5. Chriſtiana. 1 ſed vt licitè ſuum officiū exequatur, quod aliter non poteſt. 33. diſtinc. habuiſſe. quia de eo, ſuper quo diſpenſatum eſt, poſtea accuſari nō poteſt. j. de fil. presbyt. ex tua. & j. de ſchiſma. fraternitati. alioq̄ poſſet etiam poſt peractā pœnitentiam accuſari. 33. q. 2. admonere. 15. q. 5. presbyter. Arg. cōtra de pœ. diſt. 4. diuina clementia. & 23. q. 4. ſi illic. & 1. q. 4. iā itaque. ſed verū eſt quòd accuſari etiam poſſet. Alanus.

1 Cōcor. l. cū fratrē. cum no. p Bald. C. de ijs quib. vt indig.

† Aliàs ita: in ordinib. faciendo.

† Cap. 1. de ſcrutinio faciēdo, in 3. compila.

b ¶ *Non miniſtrent.*] Si non pœnituerint. ergo ſi pœnituerint, poſſunt adminiſtrare ſine periculo damnationis. & ſic videtur cōtra Ala. qui dicit, quòd licitè non miniſtrant etiam poſt pœnitentiā ſine diſpenſatione: vt dixi in proxima notula: ſaltem valet diſpenſatio quantum ad accuſationem, aliàs ſufficit pœnitentia in occultis: vt hic patet. B.

DE SCRVTINIO in ordine faciendo.

*¶ Dicto de ordinandis: quia ordinandi examinandi ſunt: ideo, &c.*

† Vide tex. in l. pſen. ti. cū no. C. de ijs q ad eccleſiam cōfugiunt.

*De hac materia tractatur 24. diſt. per totum. & 23. qui epiſcopus. 51. diſt. qui in aliquo.*

Ex *parte.*] Sunt duæ partes. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Fraternitati.* In qua primò eccleſiæ Romanæ morem inducit. ſecundò reſpondet, reſponſum moderatur, & moderatum declarat. Io. And.

Casvs. Cum aliquis eṗs debet conſecrari, metropolitanus conuocat alios ſuffraganeos ad faciendam conſecrationem: eṗi præſentant conſecrandum archieṗo dicentes: Reuerende pater, poſtulat mater Eccleſia hunc electum in eṗm conſecrari; & ipſe illos interrogat, ſi ſciunt illum eſſe dignū: eṗs quidam in hmōi rn̄ſione ne hominem offenderet, Deum exiſtimat offendiſſe, qn̄que præter, qn̄que contra conſcientiam rn̄dendo, cū electi conuerſatio eſt illi minus bene cognita, vel penitus ignota: quæſiuit qualiter in hmōi interrogationibus ſalua conſcientia debeat rn̄dere? Rn̄det Papa: cū nos aliquē promouemus in diaconum vel presbyterū, prior diacōorū dicit: poſtulat Sancta mater Eccleſia hunc diaconum ad onus presbyteratus, vel hunc ſubdiaconū ad onus diaconatus aſſumi. & Papa interrogat: Scis illū eſſe dignum? & ipſe rn̄det, ſcio & teſtificor illum eſſe dignū ad hoc onus quantum humana fragilitas noſſe ſinit. Vn̄ in tali rn̄ſione nō credit Papa aliquē peccare, dummodo contra conſcientiam nō loquatur, quia non ſimpliciter dicit illū eſſe dignum, ſed inquantum humana fragilitas permittit: quia quem indignum non nouit, dignum debet æſtimare. Hac ergo rn̄ſione ſecurè poterit vti, niſi forte ſibi conſtet ꝙ ſit indignus. Si verò ſciat illum indignum, ſignificet hoc metropolitano anteq̄ veniant ad ſcrutiniū. Sed Papa hanc interrogationem non facit in conſecratione eṗi, ſed in ordinatione pſbyteri, vel diaconi. Nota ꝙ qui facit contra conſcientiam, peccat mortaliter. Item quilibet pręſumi debet dignus, qui neſcitur indignus. Item hic ſcientia pro credulitate accipitur.

*¶ Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

† In omnibus manuſcr. deſunt hęc duo verba: vel intimare.

c ¶ *Et ſcit, & teſtificatur.*] Mirabilis eſt rn̄ſio iſta: potius enim dicere deberet ſe nullam habere ſcientiā de eius dignitate, vel indignitate? Rn̄deo, ex eo ꝙ videt illum electum à bonis 2, quandā videtur habere notitiam de dignitate ipſius, & de tali reſpondet, quia audiuit ab alijs. 22. q. 5. hoc videtur.

2 Quia prophetari videntur illū futurū bonū. 93. diſt. c. legimus. ver. noli. vbi de hoc.

† In nōnullis antiqs: ita: reſignauit eṗatū. & in multis habetur ita hic titulus: De ordinatis ab epiſcopo, qui renunciauit epiſcopatui, vel excommunicato.

d ¶ *Contra conſcientiam.*] Quia tunc ædificaret ad gehennam. j. de reſt. ſpo. literas. j. de præſcri. qm̄ omne. 28. q. 1. c. omnes. §. ex his.

*¶ Gl. ſeq. ponens brocardum, alle. pro. tria iura, in contrarium alleg. 5. & ſoluit.*

e ¶ *Aeſtimare.*] Nota quemlibet p̄ſumi dignum, niſi probet̄ indignus. & de quolibet p̄ſumendum eſt bonū, niſi probet̄ contrariū. j. de præſump. dudum. ff. de manumiſ. teſtam. ſeruos. & ff. de leg. 2. cū pater. §. rogo. Sed contra videt̄: quia pręſumitur non idoneus, niſi probetur idoneus. C. de ijs qui ve. æta. impe. l. 2. & C. de proba. ea perſona. ff. de magi. conue. l. j. §. ſi magiſtratus. & in dubio præſumitur quis excōicatus. j. de ſen. excom. cum deſideres. §. ſecundæ quæſtioni. & præſumitur potius fornicatio quàm matrimonium. 30. q. 5. aliter. Sol. hoc generale eſt, vt vbi periculum animę vertitur, pręſumatur in deteriorē partem. j. de ſponſa. iuuenis. & 68. diſt. presbyteri. ſed licet videatur deterior, tamen melior & tutior eſt. ſimile de conſe. diſt. 4. paruulos. aliàs circa iudicia potius præſumitur iuſtum, vel bonum, quam econuerſo. 86. diſt. ſi quid. 11. q. 3. in cunctis. 22. q. 4. innocens. ff. de proba. ab ea parte.

† Poſt conci. Lateranē. ſub Ale. iij. par. 6. c. 18. & c. vnico. eod. tit. in 1. cōpil.

† Reſignationem, in vno, ī alijs vt in textu.

DE ORDINATIS AB EPISCOPO, &c.

*¶ In tractatu ordinandorum qui præcedit, & ſequitur, interponitur hęc rubricella de ordinatis ab epiſcopo, &c. Gof. Io. And.*

*De hac materia tractatur. 9. q. 1. per totum. & 1. q. 1. ventū. & q. 7. Daibertum. & ſupra de tempo. ordi. ver. quid iuris de ordinatis ab epiſcopo. & ver. vtrum ordinatio.*

Requiſiuit.] Sunt duę partes. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda: ibi, *Reſpondemus.* reſponſio diſtinguens. Io. And.

Casvs. Archiepiſcopus Toletanus renunciauit archiepiſcopatui. poſt illam renūciationem quoſdam

clericos ordinauit.ſucceſſor illius quæſiuit, vtrum illi in ordinibus ipſis debeant remanere? Reſpondet Papa diſtinguẽdo, vtrum ille renunciauit loco tantum, an loco ſimul & dignitati. In primo caſu cum loco tantum renunciauit, poteſt ordines cõferre, ſicut ante inuitatus ab epiſcopo aliquo. In ſecundo caſu cum ſimul renunciauit loco & dignitati, diſtinguitur vtrum contulit ſacros, an minores. Si enim aliquis ordines minores à tali recipit, & in illis poterit miniſtrare, & ad maiores promoueri: quia huiuſmodi ordines quandoque à non epiſcopis conferuntur. Si verò ſcienter à tali ſacros ordines quis recipit, executionẽ officij non habebit: quia eam non habebat. Si verò ignoranter, eps cum tali poterit diſpenſare: niſi craſſa & ſupina fuerit ignorantia. Not. quòd minores ordines poſſunt conferri à nõ epiſcopis. Item qui non habet executionem ordinis, eam dare nõ poteſt. Item ignorantia craſſa, & ſupina nõ inducit diſpenſationem.

†In codice Barbatiæ ita: vtrum ſacros ordines, &c.

a ¶*Vſque.*] excluſiuè: vt probant ſequentia. ſic ponitur. ff. de ijs qui no. infa. ait prætor. quãdoque ponitur incluſiuè. 93. diſt. à ſubdiacono. ff. de ſena. l. vlti. §. ſenatores.

†Vide l. in debiti. C. de condi. indeb. & l. ſed & ſi qs §. ſi. ff. ſi qs cau.

b ¶*A non epiſcopis.*] id eſt, abbatibus. 69. diſtinc. quoniã videmus. & ĩ. tit. proxi. cum contingat.

ordines receperunt, in ipſis debeant remanere: & infrà. ¶ Reſpondemus igitur diſtinguendo, vtrum renunciauerit loco tãtum, an loco ſimul, & dignitati: nam in primo caſu ordines (ſicut anteà) rogatus ab epiſcopo aliquo poterit de ratione conferre: In ſecundo verò caſu diſtinguendum putamus, vtrum ſacros† contulerit, an minores. Si enim à tali ordines vſque [a] ad ſubdiaconatum aliquis acceperit: quia & huiuſmodi ordines à non epiſcopis [b] quandoque conferuntur, & in illis deſeruire poterit, & ad maiores (ſi idoneus fuerit) promoueri. ¶ Sanè ſi ab eodem ſacros ordines ſcienter quis receperit, quia indignum ſe fecit, executionem [c] officij non habebit: vbi autem non ſcienter, † poterit (niſi craſſa [d], & ſupina fuerit ignorantia [e]) diſcretus Pontifex diſpenſare.

¶ Gregorius nonus.

¶*Breue eſt.*

CAP. II.

CVm clericis, qui ab excommunicato [f] epiſcopo ignoranter ordines receperunt, per ſuos poterit epiſcopos [g] diſpenſari.

c ¶*Executionem.*] Ergo ſuſpenſus eſt qui à ſuſpenſo recipit ordines. 1. q. 1. ſtatuimus. & reſignatio non abſtulit illi ordinem, ſed executionem.

d ¶*Craſſa.*] Tunc dicitur craſſa & ſupina ignorantia, quando aliquid publice fit, vel coram populo. & hęc non excuſat: vt ff. de ver. ſig. lata culpa 1.

¶*Gl. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

1 Cõcor. l. ſcientiã. §. pen. ff. ad leg. Aqui. & Inſti. vi bono. rapt. §. quia tamen. text. cum gl. & not. in l. 1. ff. de leg.

e ¶*Ignorantia.*] Simile ĩ. de cleri. exc. mi. c. pen. & ita ſi probabilis fuerit ignorantia, cum eo poterit per epiſcopum diſpenſari. ĩ. c. proxi. Sed contra probabilis facti ignorantia quemlibet ignorantem excuſat ex toto. ff. de iur. & fac. igno. error. & l. regula. ergo ſecundum hoc nulla diſpenſatio eſt neceſſaria? Reſpon. in culpa fuit recipiendo ordines ab epo non ſuo. 9. q. 2. Lugdunenſis. & ideo neceſſaria eſt diſpenſatio. Vel melius dicas, quòd licet probabilis ſit ignorantia, neceſſaria tamen eſt diſpenſatio: quia cum in talibus ordinator non haberet executionem ſui officij, eam alij conferre non potuit. vt 1. q. 1. ſtatuimus. quia quod non habet, dare non poteſt. 1. q. 7. Daibertum. & pro non dato habet, quod ab illo datur qui de iure dare non poteſt. ĩ. de iu. patro. quod autem. in fi. ergo neceſſaria eſt diſpenſatio ad hoc vt habeat executionem ordinis.

CVm clericis.] CASVS. Quæritur quid ſit faciendum de clericis, qui ignoranter ordinantur ab excommunicato? Et reſpondetur ꝙ poteſt per ſuos epiſcopos cum talibus diſpenſari. No. ꝙ epiſcopus diſpenſare poteſt cum ignoranter ordinatis ab excommunicato.

¶*Gl. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit. Item quærit, arg. affirmatiuè, ſoluit negatiuè.*

f ¶*Excommunicato.*] Sic patet ꝙ excommuuicatus confert ordinem, licet ſit extra eccleſiam, & hæretici etiam conferũt ordinem. 9. q. 1. ab excommunicatis. & c. ordinationes. Sed contra ea. cauſa. q. 1. c. 1. vbi dicitur quòd nullo modo dicitur conſecratio quæ ab excommunicatis eſt celebrata. Dic ꝙ ibi non fuit ſeruata forma eccleſiæ. Vel dicas: non dicitur conſecratio, verum eſt quantum ad executionem: quia quod non habent, dare non poſſunt: vt 1. q. 1. perfectionem, & c. ventũ eſt. & c. j. & de conſe. diſ. 4. qũo. Sed nũquid poteſt alios excõicare? Videtur ꝙ ſic: quia confert ordines: qđ plus eſt, vt videtur: ergo poteſt alium excommunicare. ſed non eſt ita. cum enim ſit extra eccleſiam, alium eijcere extra eccleſiam nõ poteſt. 24. qõ. 1. audiuimus. ſecus in ordine: quia licet ſit extra eccleſiam, characterẽ tamen retinet, & illũ poteſt conferre, ſi eccleſiæ forma ſeruetur. ADDITIO. Item ordinatio requirit verbum & actum, ĩ. de ſacra. nõ iteran. c. ſi. excommunicatio verò verbum tantum. Hoſt. & facit ad no. de conſec. eccle. vel alta. c. aqua. Io. An.

¶*Gl. ſeq. recitetur per contrarium.*

g ¶*Epiſcopos.*] Et ſic epi diſpenſant hic. ſic. 9. q. 1. ab excommunicatis. & c. ordinationes. qa ignorantia eos excuſat. ſi verò ſciẽter ordines recepiſſent, non diſpenſaretur cũ eis: vt cap. ordinationes. ſic ſup. eod. c. proxi. in fine.

# TITVLVS XIIII.

## De ætate, & qualitate, † & ordine præficiendorum.

† Aliàs ita: De ætate & qualitate ordinandorum, & ordine, &c.

¶ Ex concilio Pictaueñ.

¶*Non ſummatur.*

CAP. I.

VT† abbates [h], decani, & præpoſiti [i], qui presbyteri nõ ſũt, presbyteri fiant [k]: qui archidiaconatus tenent, diaconi: qui verò archipresbyteratus, presbyteri: aut amittant [l] † honorem †. ¶ Quòd ſi aliqua iuſta cauſa prohibente, presbyteri, aut diaconi eſſe non potuerint, prælationes amittant.

† Ca. 1. eo. tit. in 1. cõpilat. Hoc ca. eſt difficile, qđ in fine operis declarat, vbi uideto notas noſtras.

† dimittãt. † honores.

¶ Alex. iij. Cantua. Archiepiſcopo.

¶ *Eccleſia diſpenſatiuè minori conceſſa, non per laicos, ſed per clericos regi debet, donec ille perueniat ad ætatem.*

CAP. II.

EX† ratione: & infrà. ¶ Accepimus quòd Conuẽ-

† Ca. 3. eo. tit. in 1. cõpilat. Et poſt cõcil. Lateranẽ. ſub Alex. iij. par. 25. c. 1.

DE ÆTATE, & qualitate, &c.

¶ *Dicto de ordinandis, dicendum eſt de præficiendis. Et quia in præficiendis conſideratur ętas, & qualitas, & ordo: ideo &c. Ioan. And.*

VT *abbates.*] Decret. iſta facit ad titulum de ordin. præficiendorum. & concordan. infra eodem quæris. vel ad titu. de qualitate pręficiendorum. Ioan. And.

CASVS. Dicitur hic abbates, decani, prępoſiti fiant presbyteri, archidiaconi fiant diaconi. Secundò dicitur quòd ſi aliqua cauſa non potuerint promoueri, dimittant prælaturas. Ex hac decretali no. quòd ſi ex aliqua iuſta cauſa prælatus ad ſacros ordines promoueri non poteſt, pręlaturam debet amittere.

h ¶*Vt abbates.*] ſupple, ſtatuimus.

i ¶*Præpoſiti.*] Dignitas eſt per ſe, quamuis ſit nomen generale ad omnes, qui habent prælationem. infra de verbo. ſignifica. quamuis.

k ¶*Fiant.*] Sic ſup. de elec. cum in cunctis.

¶*Gl. ſeq. alleg. quatuor iura in contrarium, & ſoluit.*

l ¶*Amittant.*] ſ. de electio. cum in cunctis. §. hic fanè. contra. ĩ. de cle. ęgro. c. 1. cõtra. ff. de ſta. ho. qui furere. contra. ff. de poſtu. l. 1. §. caſum. contra. hoc intellige quando per culpam ſuam ad talem ſtatum peruenit, ꝙ promoueri non põt: cõtraria vero quando ſine culpa, & tunc non debet addi afflictis afflictio. ĩ. de cle. ægro. c. 1. & c. pen.

EX *ratione.*] Sunt duæ partes. Prima ponit reprehenſibile factum epiſcopi. Secunda illud corrigit: ibi, *Vnde quoniam.* quæ duo facit. Primò prouidet circa præterita. Secundò circa futura, cum pœnæ comminatione, & decreti appoſitione: ibi, *Eidem.* Et facit ad primam partem rubricæ de ætate præficiendorum. Io. And.

CASVS. Eps Conuentreñ. conceſſit eccleſias in archidiaconatu R. Ciitreñ. pueris infra decennium cõſtitutis, q̃ non

per

per clericos,ſed per laicos diſponuntur.Mandat Papa Cantua. archiepiſcopo, quatenus epiſcopum illum corrigat ſuper his,& cuſtodiam illarum eccleſiarum cõmittat perſonis idoneis,donec pueri ad congruam ætatem peruenerint, laicis inde amotis,& ꝙ de cætera talia non præſumant.Idẽ præcipit Papa in ſequenti capitulo.No.quòd regimen eccleſiarũ perſonis idoneis ſcientia & ętate tantum committi debet, & non pueris.

Puer quando dicitur.

a ¶*Pueris.*] Puer dicitur à ſeptẽnio vſque ad 14.annum.ĩ.de reg. ad noſtram.& 20. q. 1. c.1.& 22.q.5.pueri. & 1.q.1. pueri. & capitu. eſtote.ſ. de tempo. or. vel non eſt compos. & puer dicitur quantum ad beneficium obtinẽdum, cui ſeruire non poteſt.ĩ. de præb. ſup.

b ¶ *In archidiaconatu.*]Arg.quòd inſtituere non pertinet ad archidiaconum.16.q.7. nullus omnino. contra.ĩ.de præb.referente.ſuper hoc ſtatur cõſuetudini.

c ¶*Eccleſias.*] i.prælaturas eccleſiarũ: quod fieri non debet.inf.eo. c.1.& 2. quia pueri ad hoc non reputant̃ idonei.inf.de præben. ſuper inordinata.beneficia enim ſimplicia in tali ætate conſtitutis licitè conferuntur.77. diſt.in ſingulis.& rõne ordinis debent habere titulum.70.diſt.c.1.& ita ratione ordinis, & tituli beneficium poſſunt habere. de hoc tamen dicas prout dicitur in capitu. ſuper in ordinata.

† In quibuſdã impreſſis legitur: omnibus, ſed in manuſcr. omnino.

†Ca. 4. eo. tit.in 1.cõpilatione. & poſt cõcil.par.25. c.2.

1 Etiã ſub tali conditione,vt ſit prǽlatus cũ fuerit in ętate. ff. de hær. inſtit. hæreditas ex die. ff. de regu.iu. actus. ſecũdum.Vinc. Io.And.

treñ. epiſcopus, pueris [a], qui ſunt infrà decennium conſtituti, in archidiaconatu [b] R. archidiaconi Ciſtreñ. eccleſias [c] plures conceſſit, quæ nõ per clericos, ſed per laicos diſponuntur. ¶ Vnde quoniam non debet hoc aliquatenus tolerari: Mandamus,quatenus prædictum epiſcopum ſuper his corripias, & clericis idoneis adminiſtrationes, & cuſtodiam præſcriptarum eccleſiarum,donec prędicti pueri [d] ad congruam [e] veniant ætatem [f] (laicis amotis) committas. ¶ Eidem epiſcopo prohibens, ne de cætero eccleſias,niſi perſonis, quæ ætatem,& ſcientiam habeant,regendas concedat. Quòd ſi ſecus egerit, ei debitam pœnam infligens,inſtitutionem, & conceſſionem ipſius, omninò † viribus carere decernas.

¶ Idem Cantua. Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

¶*Regimen eccleſiæ minori xiiij. annis committi non debet.*

CAP. III.

INdecorum † eſt, vt hi debeant eccleſias regere, qui non nouerunt gubernare ſeipſos [g] †; cum ad eccleſiarum regimen tales perſonæ ſint admittendæ,quæ diſcretione præemineant, & morum fulgeant honeſtate. ¶ Nolentes itaque ſuſtinere, vt paruulis eccleſiæ regimen committatur†:Mandamus,quatenus nemini infra [h] annum quartumdecimum conſtituto, perſonatum cuiuslibet eccleſiæ cõcedere præſumatis. ¶ Sciturí pro certo, quòd ſi contrarie† pſumpſeritis: quod inde feceritis, irritabimus, & inobedientiam veſtram grauiter puniemus.

¶Idem.

¶ *Ad regimen eccleſiarum non debet inſtitui indignus ſcientia, moribus,vel ętate.& qui habet duas eccleſias, alteram dimittere cogitur, niſi cauſa ſubſit.*

CAP. IIII.

EAm † te decet:& infrà.Arctius inhibemus, ne perſonas,quæ in eccleſijs tui epiſcopatus ad curam animarum fuerint ordinandæ,in ipſis inſtituas, nec aliqua occaſione, vel etiam literarum [i] noſtrarum obtentu inſtitui patiaris, quæ ſcientia,

ſias qui ſeipſos regere non nouerunt, cum diſcreti,& literati ad regimen eccleſiarum debeant promoueri. Secundò dicitur,ꝙ ammodo minorib. xiiij.annis regimen eccleſię non committatur:& ſi ſecus fuerit,irritabitur,& eps puniet̃.Hęc decretalis non continet ius commune.ſ.de elec.cum in cunctis. Not. qui ſeipſum regere neſcit, alijs præfici non debet.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per q. an ſacer ordo, &c. alleg. 5. leges pro,& 6. in contrarium,per quas tenebat Lau. quòd non ponit opi. contrariam, quam probat duabus rationibus per locum à minori,& hanc approbat.*

g ¶*Qui ſeipſos.*] Qui enim in prælatum eligitur,& ſi minor ſit nõ debet eſſe ſub patris poteſtate.argum. ff. ad Treb. nã quod ad ius. & ff.de adulte. ſic eueniet.& C.de legi.tut.l. vlt.Inſti.de excu.tuto. §.minores.& ff. ad Macedo.filiũ habeo. Arg. contra.ff.de adop. per adoptionem. & ff. de ijs q ſunt ſui,vel alien. iur.l. filiusfamilias. & ff.de mune. & hono. l. 2.& ff.de iudi.cum prętor.in fi. vbi dicitur nihil intereſſe, an iudices in poteſtate, an ſui iuris ſint, & presbyter dicitur in poteſtate patris eſſe. C. de epiſc. & cle.Auth.presbyteros. Inſti.qui. mod. ius pa. po.ſol.§.filiusfamilias. licet adipiſcatur honores, remanet tamen in poteſtate patris. p iſta iura videt̃ ꝙ ſacer ordo non liberet à patria poteſtate. Lau. & alij dicunt ꝙ quilibet ſacer ordo liberat à patria poteſtate,quoniam liberat à Dominica,quæ maior eſt.de epali ordine habes.54.diſt.ſi ſeruus ſciente. de ſacerdotio ead. diſt. ex antiquis.& c.frequens. de diacono dicitur ꝙ pręſtãdo vicarium liberatur.eod.c.ex antiquis. ſubdiaconus eodem iure vtitur cum diacono.ĩ.de ſer.non or.miramur.& nulla dignitas ſecularis ſimilis eſt ſacerdotio.Arg.96.diſt.duo ſunt. ĩ.de ma.& obe.ſolitæ. & dignitas patriciatus ſoluit ius patriæ poteſtatis:ergo multo fortius ſacerdotium, & quilibet ſacer ordo.arg.ĩ.de ſenten.excom.cum voluntate.§.vlt.hoc credo verius.

†Vide l.omnes. C. de his qui ve. æta. impe. & in l.fi.C. de iur. om. iu.

† Adde qs dicat paruulus, vide in l.fi.§.vbi autẽ. C. de iure delib. & per glo. 22.q.5.paruuli.

Poteſtas patria an tollatur p ſacrum ordinem.

†Contrariã in vno.

†Ca. 5.eo. tit.in 1.cõpilat.

d ¶*Prędicti pueri.*]Impuberibus dignitas dari nõ debet 1. ff.de iure immu.l.2. §. impuberes. & 1. quæſtio. 2. pueri. & capitu. eſtote.

¶*Gl.ſeq.quærit,& arg.negatiuè.*

e ¶*Ad congruam.*] Idem dicit lex in eo, qui ſe obligat pro filio ſuo decurione:quia tenetur quouſque perueniat ad ętatem congruam.ff.ad munic.Lucius.§.imperatores. Sed pone ꝙ eps aliquem minorem facit archidiaconum: habebit ne iſte vocem in capitulo ſicut ſi eſſet legitimæ ætatis? Arg. quòd non:quia minores 25.ann.decuriones facti, licet decurionum ſportulas recipiant, non tamen interim ſuffragiũ ferre poſſunt.ff.de decurionibus.ſpurij.§. minores. ſicut nec minor factus miles debet ſapientum iura tractare: vt C. de teſtamen.mili.l.vlti.

¶*Gl.ſeq.primò ſoluit contrarium. ſecundò quærit, arg. affirmatiuè, ſoluit contrarium, ſolutioni obijcit, & obiect. reſpondet.*

f ¶*Aetatem.*]diſpenſatiuè tolerantur iſti pueri, aliàs non deberent.ſ.de elec.cum in cunctis.& ĩ.eo. eam te. Sed nunquid talis rector poteſt omnia facere tanquam maior? Videtur ꝙ ſic.ff.de re iudi.quidam conſulebant.quod tamen non eſt verum.ĩ.c.proxi.& C.de teſta.mili.l.vlti. Sed nonne iſte ex quo toleratur per diſpenſationem, videtur veniam ætatis impetraſſe: vt C.de ijs qui ve.æta.impe.l.eos?ſed non eſt ita: quia licet quis veniam ætatis impetret, non tamen poteſt alienare ſine decreto, nec habet liberam adminiſtrationem vſque ad ætatem 25.ann.vt in prædi.l.eos.

INdecorum.] Prima pars ponit exordium & cauſam mandati.Secunda mandatum. Tertia comminationem irritationis & pœnæ.Secunda:ibi, *Nolentes.*& tertia: ibi, *Sciturí.* Et facit ad rubricam de ætate.Io.And.

CASVS. Primò dicitur ꝙ indecorum eſt,vt regant eccle-

¶*Glo.ſeq.arg.à contrario,quod reprobat.*

h ¶*Infra xiiij.annum.*] Ex eo quod prohibet infra xiiij.annum,videtur concedere ꝙ poſt xiiij. annum ſtatim concedat:quia quod de vno prohibetur, de alio conceditur. argu. 25.diſtin.qualis.ſed non eſt ita:quia licet prohibeatur infra xiiij.annũ,non tñ cõcedit.in xv. vel xvj.imo infra xxv. annũ prohibetur.ſ.de elec.cum in cunctis.§.inferiora.& ĩ.c.proxi.

EAm te.]Facit ad partem rubricæ de æta.& quali. Et ſunt duæ partes.Secunda:ibi,*Sed etiam.*

CASVS. Prohibet Papa ne aliquis inſtituatur in eccleſijs curam aĩarum hñtibus,aliqua occaſione vel ẽt obtentu literarũ Apoſtolicæ ſedis,qui ſcia,moribus,& ætate,concilij non congruat inſtitutis. Scḋò dicit ꝙ ſi aliquis hẽt plures eccleſias,quarũ vna non depẽdeat ab altera,dimittat vnã quã voluerit,niſi ita ſint tenues in ſubſtantia,ꝙ proprios p̃latos nõ poſſint cõgrue ſuſtẽtare.Not.ꝙ q ad curã aĩarum eligit,tria præcipue dẽt habere,ſniam literarũ,ætatẽ lẽtimam,& mores. Itẽ nullus põt habere plures eccleſias,quarum vna ſufficiat.

¶ *Gloßa ſeq.recitetur per obiect. ſecundò argumen. & determinat.*

i ¶*Literarum.*] Supple per ætatis taciturnitatem impetratarum:ſi enim ex certa ſciẽtia ſcriberet Papa pro minori, eius

mandato eſſet obediendum: quia ſacrilegij inſtar obtinet, dubitare an is ſit dignus, quem princeps eligit. 17. q.3.§.qui autem.& C.de cri.ſacri.l.2. Præterea contra ius,& contra publicam vtilitatem eſt tale reſcriptum, & ideo non valet. C. de preci.impe.of.reſcripta.arg.ſ.de reſcri. ex parte.& j.de teſti. cauſam quæ. Item eſt hic arg. quòd non eſt obediendum ſemper mandato domini Papæ.arg.ſ.de reſcrip. ſi quãdo. & c. cũ adeo. & inf.de hæret. ad abolendam. in fi. ſed non dicitur mandatũ quando ignoranter mãdat.

moribus, & ætate, concilij [a] † non congruant inſtitutis. ¶ Sed etiam habentes plures eccleſias, quæ ex vna non pendeant [b], tibi liceat appellatione poſtpoſita cogere ad vnam ipſarum, quam maluerint, dimittendam [c]: niſi ita fuerint tenues [d] in ſubſtantia, quòd proprios ſacerdotes non poſſint conuenienter alere †.

¶ Idem.

*¶ Is qui nondum eſt in ſacris, ſi aliàs eſt idoneus, ad regimen parochialis eccleſiæ diſpenſatiuè poteſt aſſumi.*

CAP. V.

PRæterea † licet ad regimẽ parochialis eccleſiæ non debeat aliquis, niſi ſubdiaconus [e] ſit ad minus, admitti. ¶ Diſpenſatiuè tamen in minoribus ordinibus conſtituti conſueuerunt aſſumi. ¶ Dum tamen tales ſint, quòd † infrà breue [f] tempus † poſſint in presbyteros ordinari.

¶ Idem.

*¶ Propter neceſſitatem, & vtilitatem eccleſię, compelluntur clerici ipſius recipere ordines ſuis beneficijs non annexos.*

† Concilij Lateranẽ.ſub Alex.iij ti. de electione Romani Pontificis. c.3.

a ¶ *Concilij.*] Lateranẽſ.ſup. de elect. cum in cunctis.§.inferiora. ¶ *Gl.ſeq.quærit, & ſoluit.*

† In antiqs legitur, habere. Eccleſia vna, qualiter dicitur dependere ex altera.

b ¶ *Pendeant.*] Qualiter dicitur vna eccleſia pendere ex altera, poteſt dici ſecundum qđ legitur j.de reli. dom. quia monaſterium. ar. ff.arbo.fur.cæ.ſi gemina. & ſi aliqua parochialis eccleſia ſubſit alij, licet prælatus maioris eccleſiæ duas eccleſias habere dicatur, tamen alius presbyter erit in ſubiecta. Item ſi eccleſia parochialis in fundo ſuo aliam conſtituat, nihil impedit vicarium in ea inſtitui,& prælatum maioris eccleſiæ prælatum eſſe vtriuſque: non tamen per ſe ſeruiet vtrique: nam diſpenſatione epiſcopi, vnus prelatus diuerſis præeſt eccleſijs in habendo vnam commendatam, & aliam intitulatam.70.diſt.ſanctorum.Lau.hoc tamen intellige ſecundum determinationem illarum decret. ſupra de elect. dudum, & infra de præben.de multa. Item in caſu quem habes. inf. de præbend. extirpandæ. §. qui verò. poteſt quis habere plures eccleſias.

† Ca.6.eo. tit. in 1.cõpilat.

† qui infra.

† Adde qđ dicatur tps breue. l. ſi qua. ff. de arbi. & l.ſi longius. ff. de iudic.

c ¶ *Dimittendam.*] j.de præb.referente. & hoc ſecundum illam decre.de multa.intelligi debet.

ADDITIO. Credo hoc poſſe locum habere quando neſcitur quæ fuerit ſibi primo collata, vel fuit hic gratia. Vincen. Vel loquitur de collatis ante concilium Lateranẽ.vt dixi in prædi.c.referente. Io.And.

1 Eccleſias plures in qbus caſib. habere liceat.

2 Inno.dicebat vnã intitulatã & plures commẽdatas, ſed dic hodie vt ĩfra de ele. nemo deinceps lib. 6.10. And.

d ¶ *Tenues.*] In 1 caſu iſto permittit Papa propter paupertatem habere plures eccleſias.10.q.3.vnio.Item propter raritatem clericorum.21.q.1.c.1. in fi. Item intitulatam vnã, & aliam commendatam 2. 21.q.1.qui plures.ſup.de elec. dudum.vbi de hoc.

ADDITIO. Vnde verſus:

*Paupertas, pendens, defectus, gratia ſeruans,*
*Eccleſias retinere duas, dat quodlibet horum.*

PRæterea.] Prima pars ponit rigorem. Secunda diſpenſationem. Tertia diſpenſationis terminationem. Secunda: ibi, *Diſpenſatiuè.* Tertia: ibi, *Dum tamen.* Io.And.

CASVS. Dicitur in hac decre.quòd nullus debet ad regimen animarum admitti, niſi ad minus ſit ſubdiaconus: tamen diſpenſatiuè in minoribus ordinibus cõſtituti poſſunt admitti, dummodo tales ſint qui infra breue tempus poſſint in presbyteros ordinari. Not.quòd non poteſt eligi ad curã animarum in minoribus ordinibus conſtitutus: diſpenſatiuè tamen poteſt poſtulari.

e ¶ *Subdiaconus.*] qui hodie poteſt eligi in epiſcopum.j.eo. à multis.& eodem priuilegio gaudet quo diaconus j. de ſer. non or. miramur.

¶ *Gl.ſeq.recit.per q.& ſol.ſecundò arguit, quærit, & remittit.*

f ¶ *Breue tempus.*] Quandoque breue tempus dicitur quatuor menſium.C.de vſur.rei iudi.cos.ff.de iudic. ſi debitori. quandoque decem dierum.ff.de conſti.pecu. promiſſor.§.1. quandoque duorum menſium.C.de ſecun.nup.l.2.quandoque xxx.dierum.ff.de iti.actuque pri. l.1.§. 1. ſed hic appellatur breue tempus, annus. in anno enim & dimidio poteſt aliquis promoueri ad ſacerdotium. 77. diſt. monachus verò nouitius. & hic dimittimus dimidium annũ propter minores ordines. Vinc. Item arg. qꝫ parum eſt vtrum aliquid fiat in præſenti, an in breui tempore. ff.ſi cer.pet.lecta eſt. ff. de in integ.reſti.diuus. ff.vt in poſ. leg.l. ſi is à quo. ſic ergo patet qꝫ epiſcopi poſſunt diſpẽſare cum eo, qui eſt in minoribus ordinibus. nunquid cum eo qui eſt in minori ætate? Dicunt quidam qꝫ ſic. arg. huius cap. De hoc not. ſup. de elect. cum dilectus. argu. qꝫ poſſit.ſup. eodem, indecorum.

Tẽpus breue dicitur diuerſimode.

CAP. VI.

QVæris à nobis, quid agẽdum ſit de clericis tuæ iuriſdictioni commiſſis, qui cum beneficijs eccleſiaſticis multis † abundent, à te commoniti nolunt ad maiores † ordines ꝓmoueri, ſe tale † quid ſecretò commiſiſſe dicentes, quod eos ſalua conſcientia ordinari non ſinit [g]. ¶ Cum igitur ſuper hoc caſu videantur ſacri canones diſcordare: cum quidam dicant eos minimè compellendos [h]: alij verò contrarium [i] aſſeuerant †: omnis contrarietatis vinculum præſenti pagina enodamus †: ¶ Statuentes vt ſi prædicti clerici perceptione maiorum ordinum propter occulta ſua peccata, ſe indignos eſſe fatentur [k], inferiores in eccleſia, quorum ſit vita probabilis, præferantur eiſdem: Et niſi fortè illi, qui ordinari pro iam dicta cauſa recuſant, in alijs eccleſiæ ſeruitijs valde vtiles fuerint, auferantur eis beneficia, & alijs canonicè conferantur. ¶ Quòd ſi pro ſola voluntate renuerint

† multũ, in omnib. manuſcriptis.

† Aliàs, ſacros.

† Vt verbi gratia homicidium, vel ſimoniam in ordine.

† aſſeuerẽt

† Vide l.vnicam. C. de inoffic. do. & in Authẽ. de exhibẽ. & intro. re.§. fi. cum nota.coll.5.

QVæris à nobis.] Cõmunis diuiſio. Secunda: ibi, *Cum igitur.* quæ duo facit. Primò ponit contrarietatem canonum, quos ſecundo diſtinguendo concordat: ibi, *Statuentes.* & ſecundum membrũ diſtinctionis proſequitur: ibi, *Quòd ſi.* Ioan. And.

CASVS. Clerici beneficijs eccleſiaſticis abundantes, moniti à prælato ſuo vt ad maiores ordines promoueantur, nolunt promoueri, dicentes ſecreto ſe tale quid commiſiſſe quod eos ſalua conſcientia ordinari non ſinit: quæritur quid de talibus ſit agendum? Reſpondet Papa quòd in caſu iſto videntur canones diſcordare, cum quidam dicant eos non compellendos, alij verò contrarium aſſeuerant. hanc contrarietatẽ volens amputare, ſtatuit vt ſi clerici ſe dicant indignos propter occulta ſua peccata perceptione maiorum ordinũ, inferiores clerici de eccleſia probabilis vitæ & opinionis ꝑferantur eiſdem, & beneficia ſibi auferantur, & alijs conferantur: niſi forte qui ordinari recuſant, in alijs ſeruitijs eccleſię fuerint vtiles. Si ſola verò voluntate ordinari recuſant,& vtilitas eccleſiæ vel neceſſitas ſua ferit, ſi idonei fuerint, compellendi ſunt ad maiores ordines recipiendos per amiſſionem locorum,& beneficiorum ſubtractionem. Not. quòd clerici qui nolunt promoueri ſi propter occulta peccata hoc faciunt, ab eccleſia remoueri poſſunt: ſi ſola voluntate, compelluntur per amiſſionem beneficiorum ſuorum. Item vtilitas & neceſſitas parificantur.

g ¶ *Non ſinit.*] Simile de temp.or.c.vlt.& j.c.proxi.& j. de ſimo. ex tua.& c.Matthæus.& 1.q.1.ſacerdotes.

h ¶ *Compellendos.*] 74.diſtinc.honoratus.& cap. conſuluit. & cap.1. & 2.

i ¶ *Contrarium.*] 74.diſt.ſi qui clerici.& c. placuit. 23. q. 4. diſplicet.& 1.q.6.ſicut.arg.8.q.1.in ſcripturis.

¶ *Gl.ſeq.diſtinguit, ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Fatentur.*] Aut ipſi commiſerunt iſta peccata occulta ante ſuam promotionem, aut poſt. ſi ante, remouendi ſunt: quia tempore ſuæ examinationis hoc non fuerunt confeſſi. 24.diſt.c.vlti.& 50.diſt.ex pœnitentibus.& 81.diſtinc.ſi qui ſunt.& c.ſeq.ſed ſi poſtea commiſerunt illa peccata, fecerũt ſe indignos: vnde ſunt expellendi, ex quo ſua culpa ſe fecerunt indignos.arg.ſup.eod. cap. 1. ſi tamen vtilitas eccleſiæ fuerit quòd non remoueantur: quia in alijs negotijs eccleſię ſunt valde neceſſarij & vtiles, tolerantur in ea: & ita ſecundũ hoc diſpenſatur cum eis propter vtilitatem, maxime cũ peccata ſunt occulta. Sed contra videtur de tempo.or. ex tenore.&

Committẽtes peccata occulta quatenus ſint remouendi.

re.& c.vlti.vbi criminoſi tolerantur,quia peccata ſunt occulta:& hic priuantur. Sed illi volunt & petunt promoueri acta pœnitentia,& iſti fatentur ſe indignos,& nolunt promoueri.ſi vellent promoueri acta pœnitentia admitterentur,præter reos homicidij: vt dicitur in contrario.

Additio. Vnde dicebat Boa. q iſti nõ priuantur beneficijs ꝓpter crimen, ſed propter id quod renuunt ordinari, licet illi hoc faciant ex conſcientia criminis.Io. And.

a ¶*Vtilitas.*] Ergo ꝓpter vtilitatem eccleſiæ compellitur quis recipere ordines,& ꝓpter neceſſitatem,aliàs eſt etiam puniendus ꝑ ſubtractionem beneficiorum: vt ſequitur.ſimile ſup.de elect. cum in cunctis. §. inferiora & 74.diſtin.conſuluit. vbi eodem modo compelluntur, vt ſic indirectè de nolentibus fiant volentes.

ordinari, & ſuaſerit vtilitas [a] eccleſiæ,aut neceſſitas, ipſos (dummodo idonei ſint) ad maiores ordines recipiẽdos: per amiſſionem locorum, & beneficiorum ſubtractionẽ, appellatione ceſſante, compellas.

¶Clemens iij. R. Coloñ. canonico.†

†cantori.

¶*Euentus mortalitatis infirmi,non impedit promoueri eius medicum peritum,ſolicitum, & traditiones artis obſeruantem.*

## CAP. VII.

AD†aures noſtras te ſignificante peruenit,quòd† cum in arte phyſica eruditus ſis,pluribus iuxtà ipſius artis traditionem exhibuiſti cum diligentia [b] medicinam: licet pluries in contrarium ſucceſſerit,& quibus putabas adhibere medelã, medicinis perceptis, mortis periculum incurrerunt. ¶ Verum quia ad ſacros ordines deſideras promoueri,ſuper† eo nos conſulere voluiſti. ¶ Tibi breuiter reſpondemus, quòd ſi ſuper præmiſſis conſcientia [c] tua te remordeat [d], ad maiores ordines de noſtro cõſilio [e] non aſcendas.

† Ca.2.eo. tit.in 2.cõ pila.

† In antiqs exemplaribus ita: qđ ĩ arte phyſica eruditus,plurib. iuxta ipſiꝰ artis traditiones,&c.

† Aliàs ita, ſup eo qđ nos conſulere voluiſti,tibi breuiter reſpõdemus, q ſi ſuper ꝓmiſſis conſcientia te remordet, &c.

*Ad aures.*] Communis diuiſio.Secunda:ibi, *Tibi breuiter*.Et melius fuiſſet hęc decre. poſita in rubri. de temp.or.& quali. ordi. Io.And.

Casus. Quidam canonicus Coloñ.eruditus in phyſica,cum pluribus ſecundum artem ſuam medicinam cum diligentia exhibuiſſet, pluribus in cõtrarium ſucceſſit, cum medicinis perceptis mortis periculum incurreret. Iſte volebat promoueri ad ſacros ordines, conſuluit dominũ Papam. Papa ſuper hoc reſpondit q ſi ſuper ꝓmiſſis conſcientia ipſum remordeat, ad maiores ordines de ſuo conſilio non aſcendat. Nota quòd contra conſcientiam nullus debet promoueri.

b ¶*Cum diligentia.*] Et ideo non videtur imputandum, ſi adhibuit diligentiam,quam potuit.50.diſt. hi qui arborem. & c.ſæpe.& ideo ſi præter culpam ſuam caſus fortuitus contingit,ei non imputatur.inf.de commo. c. vni.& inf.de homi.c.vlti.& ff.commo.in rebus.& ff. de offic. præſi. illicitas. caſus enim fortuiti præuideri non poſſunt: vt in prædictis proximis concordantijs: & abſit vt nobis imputetur quod præter voluntatem noſtram contingit. 23. q.5.de occidentis. Verſus:

*Non eſt in medico ſemper releuetur vt æger.*

c ¶*Conſcientia.*] 33.diſt.habuiſſe.Qui enim facit contra cõſcientiam,ædificat ad gehennam.ĵ.de reſti.ſpo.literas.& infra de præſcri.quoniam omne.28.q.1.omnes deinceps. §.ex his.ĵ.de ſent.excom.inquiſitioni.

d ¶*Remordeat.*]vt ſi forte imperitè medicinam dediſſet infirmis,aliàs euentus mortalitatis non eſt imputandus ei: vt ff.de offi.præſi.illicitas.§.ſicuti.& ff.ad leg. Aqui. qua actione.§.vlti.ff.de var.& extraor.cog. medicus. Vel ſi negligens fuerit:quia diſſoluta negligentia propè dolum eſt.ff.manda. ſi fideiuſſor.1.reſponſo.

Additio. An medicus teneatur infirmum pauperem, vel diuitem nolentem ſoluere,vel nolentem ſumere medicinam curare gratis,not.83.diſt.c.1.& in Spe.de ſala. §. fina. in 1.colum. Et quomodo pœnam Giezi euadat medicus, qui pro danda ſanitate pretium recipit.not.1.quæſtio.1.qui ſtudent. Et quomodo medicus à ſano ſalarium recipit, vbi non liceret ab infirmo,dicam de poſtula. c.1.in glo.notandum.Ioan.And.

¶ Cæleſtinus tertius.

¶*Qui ſteterit per annum in ſuſpenſione,priuatur beneficio, quod prius habebat, & quod interim acquiſiuit.*

## CAP. VIII.

CVm † bonæ memoriæ Clemens Papa pręd.noſter I.Buccarum, & quoſdam alios Barañ. clericos vocauiſſet, vt ad præſentiam ipſius accederent,H. archidiacono ſuo,quem grauiter lęſerant [f], reſponſuri: quia venire iuxtà mandatum Apoſtolicum contempſerunt, in eos fecit ſententiam ſuſpenſionis promulgari:in qua triennio† permanentes, quidam ex ipſis ſuſpenſi [g], aliud beneficium eccleſiaſticum ſunt adepti. Et quia vtrum beneficia ſic recepta poſſint rationabiliter retinere,nos conſulere voluiſti: Reſpondemus, quòd non licet eis illa, quæ habuerunt beneficia, vel quæ poſtmodum [h] ſunt adepti, aliquatenus retinere. Vnde Barañ.archiepiſcopo dedimus in mandatis,vt eos pro tanta pertinacia, & contemptu Apoſtolico†, beneficijs quæ habent, non differat ſpoliare [i].

† Ca. 5.eo. tit. in 2.cõ pila.

†Factũ narrat, q a idẽ ſi per annum.Ioan. And.

† Vide l.1. ff. ſi qs ius di.non obte.& ff. de poſtul. l.1. 30.diſtin.ſi quis extra.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Subdiaconus in epiſcopum eligi poteſt.*

e ¶*Conſilio.*] Hoc eſt conſilium reuerentiæ, cui obediendũ eſt.6.diſt.teſtamentum.& 14.q.1.quiſquis.& ĵ.de ſimo. Mathæus.in fi.ſecus in conſilio perfectionis. 14. q. 1.quiſquis. quale eſt illud:Si vis perfectus eſſe, vade & vẽde omnia quæ habes, & da pauperibus. Et de tali conſilio poteſt intelligi quod dicitur in capit. quiſquis. in verbo illo, ſi conſilio vti volueris.

C*Vm bonæ.*] Sũt duæ partes, cõſultatio, & reſponſio. ſecunda: ibi, *Reſpondemus*. Et facit ad partem rubricæ de qualitate præficiendorum.Io.Andr.

Casus. Clemens Papa vocauit quoſdã clericos Barañ. ad præſentiam ſuam, vt ſatiſfacerent archidiacono ſuo,quem grauiter læſerant:quia ipſi venire contempſerunt, fecit in eos ſuſpenſionis ſententiam promulgari: in qua triennio permanentes,quidam ex illis ſuſpenſi aliqua beneficia eccleſiaſtica ſunt adepti. Quæſitum fuit à Papa vtrum beneficia ſic recepta poſſint licitè retinere? Et ipſe reſpondet, quòd non licet eis quę habuerãt, vel quæ poſtmodum ſunt adepti, aliquatenus retinere. Vnde mãdauit archiep̃o Barañ. vt eos pro tanta contumacia, & contemptu Apoſtolico, beneficijs quæ habent non differat ſpoliare. Not.quòd ſuſpenſi ab homine beneficia eccleſiaſtica adipiſci nõ poſſunt. Item qui per triennium ſteterit ſuſpenſus pertinaciter, debet ſuis beneficijs ſpoliari.

f ¶*Læſerant.*] miles qui præpoſito manus intulit,capite punitur.& omnis contumacia aduerſus præſidem, vel ducem capite punitur.ff.de re miſi.omne delictum. §. 1.& 2. & qui reſiſtit caſtigare volenti.ff.eo.tit.milites. §. irruens. & iuxta diuinum oraculum contumacia parentis morte luitur. 86. diſt.non ſatis.ver.cæterum.in fi.

Additio. Et quod hic dicit,læſerant, intellige in rebus:quia ſi in perſona, ipſo iure fuiſſent excommunicati.

g ¶*Suſpenſi.*] Suſpenſi eligere non poſſunt: nec etiam eligi.9.quæſtio.1.nos in hominem.& ſupra de conſuet.cum dilectus.ſup.de elect.cum inter R.& c.per inquiſitionem. & ĵ. de appel.conſtitutis. nec beneficia eis tempore ſuſpenſionis conferri poſſunt,vel literas pro beneficio obtinendo impetrare,vt hic;& interim beneficia eccleſiaſtica ſunt deneganda [1] .ĵ.de appel.paſtoralis.

1 Si ſunt in mora petẽdi abſolutionem,aliter ſecus. ſup.de ele. c.vlti. 2.q. 5.ſuper cã. ſecundum Tancre. & Vinc. Ioã. And.

h ¶*Poſtmodum ſunt adepti.*] Talia beneficia tenere non poſſunt,etiam ſi poſtea fuerint abſoluti: quia tunc tempore obtenti beneficij inhabiles erant,& indigni: quia in talibus principium conſiderandum eſt.ſupra de elect.dudum ad audientiam.& 1.quæſtio.1.principatus.16.qõ. 3.ſi ſacerdotes. Et eſt arg.quòd tempus impetrati reſcripti, conſiderandum eſt:puniendi ergo ſunt, qui ſuſpenſi ſpiritualia præſumunt tractare, in tantum quòd epiſcopus cum talibus diſpenſare non poteſt.11.q.3.ſi quis epiſcopus.& ĵ.de ſent. excommu. cum illorum.

i ¶*Spoliare.*]ex quo per annum,& vltra qui ſtat in excommunicatione,priuari debet beneficio ſuo. 11. quæſt. 3.rurſus.& excommunicatus qui tractat ſpiritualia, deponi debet.inf.de dolo & contu. veritatis. Idem videtur in ſuſpenſo,vt hic.Ber.

*A mul-*

A *Multis.*] Primò ponit quæſtionem. Secundò alleg. pro & contra: ibi, *Si quidem.* Tertiò diffinit, vel ſoluit: ibi, *Nos volentes.* Io. And.

Casvs. Dubitabatur à multis, an ſubdiaconus poſſit in epiſcopum eligi per decretum Vrbani Papæ primi, qui decreuit ꝙ nullus in epiſcopum eligatur, niſi fuerit in ſacris ordinibus conſtitutus: ſacros appellans diaconatũ, & presbyteratum, referendo ſe ad ſtatum primitiuę eccleſię, in quo ſubdiaconatꝰ ſacer minimè dicebatur. poſtea oſtendit per decretum Vrbani ſecundi, ꝙ hodię ordo ſubdiaconatus inter ſacros ordines reputatur, ſacros appellans presbyteratum, diaconatum, & ſubdiaconatũ. & hoc idem oſtendit per plura decreta dicens, vt ſubdiaconus in presbyterum liberè poſſit eligi, ſicut diaconus, vel ſacerdos. Nota ꝙ hodie ſubdiaconus eodẽ gaudet priuilegio cum diacono.

†Hoc c. vſque ad illa verba: in quibus. habes in Panormia. lib. 3. tit. de ele. item. Pont. c. 5.

† ſpectatæ

## CAP. IX.

A Multis† multotiens, an ſubdiaconus in epiſcopum eligi valeat, hæſitatur. ¶ Si quidem Vrbanus Papa primus decreuit, vt nullus [a] in epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus religioſè viuens inuentus fuerit, eligatur: Sacros (inquit) ordines diaconatum dicimus, & presbyteratum: hos ſiquidem ſolos [b] primitiua eccleſia legitur habuiſſe. Subdiaconos verò (quia etiam ipſi miniſtrant altaribus) opportunitate exigente concedimus in epiſcopos eligi, ſi tamen præclaræ †ſcientiæ, ac religionis exiſtãt. quod ipſum non ſine Romani Pontificis, vel metropolitani [c] licentia fieri permittimus. ¶In quibus [d] verbis innuitur, ꝙ Vrbanus ad ſtatum primitiuæ eccleſiæ ſe referens (in quo ſubdiaconatus ordo ſacer minimè dicebatur) inſtituit, vt de ſubdiacono (niſi vtilitatis cauſa, & tunc etiam niſi de permiſſione metropolitani, vel Romani Pontificis) non poſſet electio celebrari. ¶ Verùm [e] cum hodie ſubdiaconatus inter ſacros ordines computetur, ſicut Vrbanus Papa ſecundus, ſub his verbis expreſſit †: Erubeſcant [f] impij, & intelligant iudicio Spiritus ſancti, eos qui in ſacris ordinibus presbyteratu, diaconatu, ſubdiaconatu, ſunt poſiti, ſi caſtè non vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. Et iterum †: Nemo [g] ad ſacrum ordinem permittatur accedere, niſi aut virgo, aut probatæ caſtitatis exiſtat: & qui vſque ad ſubdiaconatum vnicam, & virginem habuerit vxorem. Et ad ſimilitudinem diaconi, & presbyteri, ſubdiaconus debet continentiam obſeruare [h]: ſicut eſt in ſexta [i] ſynodo † conſtitutum: vt ſi quis eorum qui ad clerum accedunt, nuptiali iure mulieri [k] voluerit copulari, hoc ante ſubdiaconatus ordinem faciat. Et beatus Gregorius †ſtatuiſſe legitur, vt nullum [l] facere ſubdiaconũ præſumant epiſcopi, niſi qui ſe caſtè victurum promiſerit †. ¶Nos volentes ſuper hoc articulo diſceptationis materiã amputare: Statuimus, vt ſubdiaconus in epiſcopum valeat liberè [m] eligi, ſicut diaconus, vel ſacerdos.

† Refertur etiã in Panormia li. 3. tit. de cõtinen. clerico. c. 103.

† Panormia ibidẽ. c. 104.

†Cap. 6. & Panormia. ibidem. c. 101.

†Lib. 1. epiſtola. 42. ad Petrum ſubdiaconum Siciliæ.

† Vide l. 1. cũ no. per Barto. §. & placuiſſet. cum ff. de orig. iu.

a ¶*Nullus.*] Ponit tenorem illius decre. 60. diſt. nullus in epiſcopum. vſque ibi, in quibus verbis.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

b ¶*Solos.*] ſupple ſacros: quia ſubdiaconatus bene fuit in primitiua eccleſia, ſed non reputabatur ſacer. 21. diſtinc. in fi. §. 1. & 25. diſt. c. 1.

c ¶*Metropolitani.*] ſic olim diſpenſabat metropolitanus, cum inelegibili circa epiſcopatum, ſed cum illegitimo diſpenſare nõ poteſt. ſup. de elect. innotuit. nec in ætate. C. de ijs qui ve. æta. impe. l. 2. & 3. ſed cum ijs, qui patiuntur defectum in ordine, ſatis videtur ꝙ poteſt adhuc archiepiſcopus diſpenſare in archiepiſcoptu: ſicut olim poterat. arg. 60. diſt. nullus in epiſcopum. & in alijs dignitatibus inferioribus bene poteſt. ſ. eo. præterea 1.

1 Cõcor. l. iu. gen. §. adeo. C. de pac. & l. legitũ. & l. ad rem mobilẽ. ff. de procura.

d ¶ *In quibus.*] Verba ſunt Innocen. interpretantis capitulum Vrbani, qui locutus fuit ſecundum antiqua tempora.

e ¶*Verum cùm hodie.*] Nunc incipit allegare, quòd ſubdiaconus eligi poſſit.

f ¶*Erubeſcant.*] 32. diſt. erubeſcant.

g ¶*Nemo.*] 32. diſt. nemo.

h ¶*Obſeruare.*] Ex quo oneratur, dignum eſt vt honoretur. 16. q. 6. de lapſis.

i ¶*Sexta ſynodo.*] 32. diſt. ſi quis eorum.

k ¶*Mulieri.*] 28. diſt. vt nullum.

l ¶*Nullum.*] 28. diſt. vt nullus. & 31. diſt. ante triennium.

m ¶ *Liberè.*] Et ita quòd fuit prius diſpenſatio, hodie eſt ius commune. ſic inf. de offic. leg. quòd translationem. & ad ſubdiaconatum extenditur quod de ſuperioribus dictũ erat. ſimile ſup. de transla. inter corporalia. & ſupra de conſuetu. cum venerabilis. & eodem priuilegio gaudet ſubdiaconus, quo & diaconus. inf. de ſer. non ordi. miramur.

¶Idem tituli ſanctæ Crucis presbytero Cardinali.

¶*Irregularis, & in minoribus poteſt diſpenſatiuè in abbatem inſtitui.*

T *Vam.*] Prima pars. ponit exordium. Secunda mandatũ: ibi: *Mandamus.* & facit ad duas partes rubricæ, ſcilicet de qualitate & ordine. Io. And.

Casvs. Monaſterio ſancti Quirici vacante, Cardinalis quidam volens ipſum de perſona idonea ordinare, cum ſuper hoc diligentiam adhibuiſſet, nec poſſet perſonã idoneam inuenire, per quam poſſet ſtatus monaſterij in melius reformari: tandem inuenit quendam monachum diſcretum & vtilem monaſterio, qui aliàs de iure non poterat eligi in abbatem. pro quo quidam laici apud Cardinalem intercedebant. conſuluit Papã, quid ſuper hoc eſſet agendum. Papa commendant diligentiam Cardinalis, mandans eidem, quatenus ſi non poteſt eidem monaſterio de perſona magis idonea prouidere, monachum illum, quem ſibi commendauit, per quem ſtatus monaſterij creditur reformandus, ibi præficiat in abbatem, nullum habens reſpectum ad petitionem illicitam laicorũ, ſed ex officio ſuo tantum ad hoc procedat, ita tamen quòd ad ſacros ordines non aſcẽdat, cũ neceſſitate inſtante poſſit in abbatẽ aſſumi in minoribus ordinibus conſtitutus: & laici ipſi non ſint illi aliqua conſanguinitate, vel affinitate coniuncti, vt propter hoc contra ipſum aliqua ſuſpicio poſſit oriri. Ex hac decre. no. quòd licet preces ſint illicitæ, tamen ſi non habeatur reſpectus ad illas, nõ committitur ſimonia. Nota quòd ex neceſſitate diſpenſat cum aliquo, vt in abbatem aſſumat, & in minorib. ordinib. miniſtret. Itẽ officiũ abbatis in admi niſtratione conſiſtit.

## CAP. X.

T Vam † in Domino diligentiam commendantes, quam ſuper monaſterio ſancti Quirici reformando dignoſceris adhibere: ¶Mandamus, quatenus ſi non potes eidem monaſterio de perſona idonea melius prouidere, tu monachum illum, quem literis tuis de honeſtate, ac induſtria commendaſti, per quem ſtatus eiuſdem loci creditur reformandus, † nullum prorſus [n] habens reſpectum ad petitionem illicitam, quã quidam laici faciebant, ſed ex tuæ dumtaxat prouiſionis officio, inſtituas in abbatem: ita videlicet, quòd ad ſacros

† In antiqs ita: Tuã in domino diligentiã cõmendãtes, quã ſuper monaſterio S. Quiriaci dignoſceris adhibere, &c.

† Aliàs: informãdus.

¶*Glo. ſeq. circa preces an ſimoniam inducant, diſtinguit inter proprias & alienas. in primo caſu ponit opinionem Hugonis & contrariam. In ſecundo ſubdiſtinguit an ſint ſpirituales, an carnales: & tunc arg. pro indigno, aut pro digno. & tunc aut habetur reſpectus ad illas, aut non.*

n ¶*Nullum prorſus.*] Non enim preces carnales debet reſpicere qui eſt ordinator, ſed tantum merita & prouidentiã ordinãdi. 1. q. 1. quibuſdã. & 8. q. 1. Moyſes. & c. ſi ergo. a Et ideo no. quòd cum quis eligitur vel ordinatur: aut ſuis precibus interuenientibus, aut alienis. Si ſuis, dicunt quidam, & Hugo cum eis, quòd quantumcunque ſit idoneus, ſimonia committitur. arg. 8. q. 1. in ſcripturis. & 1. q. 7. ſi quis omnẽ. & 1. q. 1. ordinationes. & inf. de iure patro. per noſtras. Iſtud credo ſi eſt indignus, ſecundum quod dicit T. ſed ſi dignus eſt, poteſt etiam preces porrigere ſuperiori cum indiget: quia tunc non præſumitur ambitioſus, ſed potius propter neceſſitatem 2: aliàs poteſt dici quòd ſimonia eſſet. arg. 1. q. 1. c. filium.

a Simonia an inducat p preces.

2 Dixit Hoſtiẽ. ꝙ non reprobaret ſi prælatus cõſanguineũ egentẽ non indignũ præferret magis idoneo nõ egẽti, ĩ ſimplici beneficio, cũ & talibus prouidere teneatur. 86. di. non ſatis. de coh. cle. c. 1. de teſta. relatum. §. licet. Ioan. And.

ordines non aſcendat [a], cum inſtante [b] neceſſitatis articulo poſſit in abbatem aſſumi, etiam in minoribus ordinibus conſtitutus: ¶Et laici memorati non ſint conſanguinitate, vel affinitate coniuncti monacho memorato, vt ex ipſorum petitione debeat contra eum aliqua ſiniſtra ſuſpicio suboriri.

¶Idem Rothomageñ. Archiepiſcopo.

¶*Abbas ſi eſt presbyter, & eſt benedictus, conferre poteſt ordinem clericalem.*

C A P. XI.

CVm † contingat interdum, quòd laici ad monaſteria conuolantes, à ſuis abbatibus tonſurentur: requiſiſti, an clericatus ordo in tonſura huiuſmodi conferatur. ¶Super quo tibi taliter reſpõdemus, quòd cum in ſeptima ſynodo [c] ſit ſtatutum, vt lectores per manus impoſitionem licentia ſit vnicuique abbati [d] in proprio monaſterio ſolummodo faciendi, dummodo ipſis ab epiſcopo, (ſecundum morem pręficiendorum abbatum) manus impoſitio facta noſcatur, & conſtet eum exiſtere ſacerdotem: per primam tonſuram, iuxtà formã eccleſiæ datam, à talibus clericalis ordo [e] confertur.

† Ca. 1. eo. tit. in 4. cõpilat.

Infamis curam monaſterij gerere poteſt.

¶Idem.

¶*Si canonicus regularis factus monachus, iuſta de cauſa ad canoniam reuerſus, ibi poſteà præficiatur, licitè tenere poterit prꝑlaturam.*

C A P. XII.

INtelleximus †, quòd cum in monaſterio tuo fuiſſes laudabiliter conuerſatus, ad monaſterium ſancti Innocentij talis ordinis acceſſiſti: vbi cum aliquandiu in ipſo ordine permanſiſſes, demum ad cor reuerſus, de metropolitani & aliorum conſilio, ad primam domum redire curaſti: in qua tandem ſub regularis obſeruantiæ diſciplina taliter Deo, & hominibus placuiſti, quod per tuorum exigentiam meritorum, fratres tui præfecerunt te vnanimiter in abbatem. ¶Ne igitur occaſione morę, quam in præſcripto monaſterio contraxiſti † (quaſi † conſcientia tua te remordeat) in ſuſceptæ adminiſtrationis cura tepeſcas, attendens quòd cautum eſt in canone [f], ne quis canonicus regularis, niſi fortè (quod abſit) publicè lapſus ſit, efficiatur monachus: & ſi factus fuerit, ad canonicatus ordinem reuertatur, vltimus in choro manendo, cucullam ad memoriam delaturus. ¶Diſc. † tuæ mandamus, quatenus circa curam [g] tibi commiſſam, ſolicitudinem exercere ſtudeas indefeſſam, & taliter ſequentia bona cõtinuare prioribus, quòd dignum à Deo poſſis meritum expectare.

†Ca. 2. tit. de qualitate ordinã. in 4. compilat.

† Vide l. mora. cum gl. mag. ff. de vſur.

† Aliàs ita: cum conſciẽtia tua te remordeat.

†In codice Barbatiæ ita: Diſcretioni tuæ taliter reſpõdemus, quòd circa, &c.

¶Idem.

¶*Ordinatus ad ſacros ſine titulo, ab ordinatore iuſtè petit beneficium.*

C A P. XIII.

ACcepimus †, te noſtris auribus intimante, ꝙ quidam clerici, qui ad ſacros ordines ſine titulo ſunt promoti, te ad eccleſiam Bracharẽ. ſuper beneficijs obtinen-

†Ca. 3. tit. de qualitate ordinã. in 4. compilat.

c.filium.§.non ita quorundam. Et arg. j. de ſimo. tua. Si preces quis pro ſe porrigat vt in prælatum eligatur, ambitioſæ ſunt & illicitæ. 1.q.1. nullus itaque. Si vero precibus alienis promouetur: aut preces ſunt ſpirituales, aut carnales. Si ſunt carnales, & fiunt pro indigno, ſimonia committitur. 1. q. 1. de ordinationibus. qa ſuccedunt tales preces loco pretij. 1.q.1. ſunt nõnulli. Si pro digno, dũmodo ſuperior non habeat reſpectũ ad preces, ſed ad meritum, licitè poſſunt admitti, vt hic, & 1.q.1. quibuſdam. Si verò ſunt ſpirituales admitti pñt, nec inducunt ſimoniam. 1. q.1. latorem.

a ¶*Non aſcendat.*] Forte erat irregularis, & ſic poteſt quis eſſe abbas in minoribus ordinibus propter neceſſitatem: aliàs non valeret. nam & diaconus poteſt eſſe abbas. 50. diſt. accedens. arg. Imo & infamis curam monaſterij gerere poteſt: vt ibi. Infamis enim à ciuilib. muneribus nõ excluditur. C. de ijs q non imple. ſtipẽ. ſa. ſo. ſunt. l. 1. lib. 10. nomẽ abbatis potius eſt ſolicitudinis quàm ordinis, vel honoris. 18. q. 2. hoc tantum. Arg. contra. s. eo. c. 1. & laicus poteſt eſſe abbas cauſa neceſſitatis. 93. diſtin. à ſubdiacono. & 16. q. 1. generaliter. argu. tamen hoc quod dicitur hic, diſpenſatiuè intelligitur: quia abbas debet eſſe ſacerdos: aliàs remouetur. s. eo. c. 1. Ber.

b ¶ *Cum inſtante.*] Hic 1 reſpondet tacitæ obiectioni, quæ poſſet ei fieri. Diceret enim aliquis: quomodo erit iſte abbas, cum non poſſit ad ordines promoueri, nec ſacerdos fieri? Reſpondet: Cum, id eſt, quia, &c.

1 Hęc gloſſula nõ eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

C*Vm contingat.*] Cõmunis diuiſio: Secunda. ibi, *Super quo.* Et principale dictum non facit ad titulum, ſed inquantum loquitur de pręficiendo. Ioan. And.

Cᴀsᴠs. Laici aliquando tranſeunt ad monaſteria, & ibi à ſuis abbatibus tonſurantur. quęſitum fuit à Papa an clericalis ordo in tonſura huiuſmodi conferatur? Et ipſe reſpon. ꝙ cum in ſeptima ſynodo ſit ſtatutum, vt liceat abbatibus in proprio monaſterio ſolummodo facere lectores per manus impoſitionem, dummodo & ipſis abbatibus ab epiſcopo manus impoſitio facta noſcatur, & ſacerdotes exiſtant, per primam tonſuram in forma eccleſię datam clericalis ordo confertur. No. quòd abbates poſſunt conferre ordines: vt hic dicitur.

c ¶*Synodo.*] 69. diſt. quoniam videmus.

¶*Glo. ſeq. recitetur per duas quæſtiones, an pſalmiſtatus ſit ordo, & an per presbyterum conferri poſſit. In prima ponit opinionem, quam reprobat.*

Abbas quales ordines conferre poſſit.

d ¶*Abbati.*] hoc idem poteſt electus in abbatem & confirmatus, ſi eps eum differat benedicere: vt s. de ſup. negli. pla. ſtatuimus. talis ordo appellatur pſalmiſtatus: tamen vbi agit de ſingulis ordinibus, nihil agitur. de hoc 93. diſt. illud. vnde quidam dixerunt non eſſe ordinem, ſed eorum opinio corrigitur hic in fin. vbi dicit ꝙ per primam tonſuram clericalis ordo confertur. & etiam presbytero hoc licet. 23. diſt. pſalmiſta. vbi de hoc in ſumma. Hugut.

e ¶ *Ordo confertur.*] Sed 2 nunquid qui tales percutiunt, incidunt in canonem latæ ſententiæ? Dic ꝙ ſic, qa clerici ſunt. vt hic, & quicũque clericum percutit, excommunicatus eſt: vt j. de ſentẽ. excom. non dubium.

2 Hęc gloſſula nõ eſt Bernardi, nec habetur in antiquis codicibus.

I*Ntelleximus.*] Primò narrat factum, ex quo ſecundò dubium elicit: ibi, *Ne igitur.* cui tertiò reſpondet: ibi, *Diſcretioni.* Et facit ad eam partem tit. de qualitate perficiendorum. Io. And.

Cᴀsᴠs. Quidam monachus ſine licẽtia ſui abbatis, leuitatis cauſa tranſiuit ad monaſterium ſancti Vincẽtij, & cum ibi in ordine illo aliquandiu permanſiſſet, de conſilio quorundam redijt ad domum priorem, & ibi meritis exigentib. electus fuit in abbatem. Quia in ſecundo monaſterio morã fecerat, dubitabat miniſtrare in officio abbatiæ, conſiderans quod legĩt in canone, ne quis canonicus regularis efficiatur monachus: niſi forte (quod abſit) publicè lapſus fuerit: & ſi factus fuerit, ad canonicatus ordinem reuertatur, vltimus in choro manendo. Conſuluit Papam ſuper hoc, mandat ei Papa quatenus circa curam ſibi commiſſam ſolicitudinem adhibeat diligentem, ſequentia bona continuãdo prioribus. Not. quòd canonicus regularis factus monachus, poteſt præfici in abbatem.

f ¶*In canone.*] 19. q. 3. mandamus.

¶*Gl. ſeq. ſignat contrarium, & quadrupliciter ſoluit.*

g ¶*Curam.*] Hic videtur ꝙ ſi aliquis tranſit ad ſtrictiorem religionem ſine licentia prioris, vel abbatis, quòd reuocandus ſit ad priorem eccleſiam. Sed videtur obſtare. inf. de reg. licet. Sed poteſt intelligi quod hic dicitur quando ex leuitatis cauſa tranſit: prout intelligi conſueuit ille canon. 19. q. 3. mandamus. Vel dicatur ꝙ iſte fuerat tãtum in habitu ꝓbationis. Vel iſte locus quem intrauerat, fuerat laxioris religionis quam prior. Vel dic, quòd ſi aliquis petita licentia, licet non obtenta, tranſit ad ſtrictiorem regulam, quòd tunc non poteſt reuerti ad priorem locum. 3 & ſic loquitur illa decre. licet. ſed ſi nullo modò petit licentiam, tunc redire cogetur, prout hic fecit.

3 Cõcor. l. 1. §. fin. per Doc. ff. de exercit. & ff de inſtit. ſed & ſi. §. conditio.

A*Ccepimus.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Licet.* Et facit ad ſecundam partem rubricę de qualitate præficiendorum. Io. And.

Cᴀsᴠs. Epiſcopus Zamoreñ. quoſdam clericos promouit

uit ad ſacros ordines ſine certo titulo. clerici iſti impetrauerunt literas ſuper ſua prouiſione contra epiſcopum Zamoreñ. ad quoſdam executores. epiſcopus quando citabatur ab eis, exceptiones proponebat contra ipſos clericos: ſed ipſi eas admittere nolebant. vnde petijt ſibi ſuper hoc prouideri: vnde Papa reſcribit ei dicens: licet in ordinationibus clericorũ tam ipſe quam anteceſſores ipſius eam diligentiã debuerint adhibere, vt minus idoneos non ordinarent: vnde ſecundũ hoc cõtra illos exceptionem opponere nõ poſſent: niſi forte poſt promotionem reddiderint ſe indignos: tamen Papa ex abundanti quando ſcribit pro talibus, facit apponi in literis ſuis, [ſi ordinatus pro quo ſcribit, ſit eccleſiaſtico beneficio non indignus.] Vnde Papa ſine aliqua examinatione poſſet illum cõpellere ad prouiſionẽ illorum, quos ipſe vel anteceſſores ſui ad ordines promouerint: cũ illos ad beneficiũ obtinendũ debeat idoneos reputare, quos ad ordines recepit. Vnde non debet grauiter ſuſtinere ſi illos facit ꝑ alios examinari, quos non credit ſine examinatione ordinatos fuiſſe antequam ipſum compellat ad prouiſionem illorum. Mãdat Papa eidem, quatenus prouideat illis, ꝓ quibus literas ſuas recipit in forma communi, in maiori eccleſia, vel in alijs diœceſis Bracareñ. & exceptiones quas contra ipſos duxerit proponendas, præcipit audiendas. Not. arg. ꝙ ſemel examinatus amplius examinari non debet, niſi de ijs quæ poſteà contingunt. Item qui dignus reputatur ad ordinem, dignus reputari debet ad beneficium. Item ſemel examinatus, iterum examinatur. Item per formam communem poterit executor prouidere in maiori eccleſia. Item quantumcunque abſolutè ſcribatur, exceptiones legitimæ ſunt admittendæ.

a ¶ *Exceptionem.* ] Not. quòd qui ordinauit aliquem poſtea non poteſt ei irregularitatem aliquam, vel crimen aliquod obijcere, niſi ex cauſa ſuperueniente 1: ſic nec elector contra electum. 8. q. 2. dilectiſſimi. & eſt ſimile. 4. diſtin. in iſtis. & 4. q. 3. ſi quis teſtibus. & inf. de conceſ. præbend. cum ſuper quæſtione. in fi. ſic 28. diſtinc. diaconi. & inf. de cle. coniuga. diuerſis fallacijs.

1 Tex. eſt in l. ſi vxor §. fin. ff. de adult. & ff. ſolu. mat. l. cũ mulier.

¶ *Gl. ſeq. alleg. vnam concor. & duo contraria. alleg. etiam duo iura ſimilia per caſum conuerſum. demum quærit, ponit opin. Io. & contrarium ſoluit.*

b ¶ *Reputare.* ] Not. ꝙ qui reputatur dignus in vna dignitate, ſi poſtea eligitur ad alteram, etiam tunc dignus debet reputari. ſic 74. diſt. geſta. Arg. contra 12. diſt. nos conſuetudinem. & ſ. de elec. ſcriptum eſt. Econtra verò, qui reputatus eſt indignus in vno officio, debet indignus haberi in alio. ff. de ſuſpec. tut. l. 3. §. quæri poteſt, vbi dicitur quòd ſi aliquis malè ſe habuit in tutela, & deinde detur curator, tamquam ſuſpectus remoueri debet. C. de ſuſ. & archa. l. ſi aliquid. libro 10. Item quid dices ſi aliquid irregularis vel criminoſus toleratus eſt in officio ſacerdotali: nunquid ſi talis eligitur ad dignitatem poteſt excipi contra eum ab illis, qui eũm tolerauerunt in officio ſacerdotali? Videtur quòd non: quia qui eum reputauerunt dignum ad ordinem, & ad beneficiũ reputabunt eum dignum. arg. j. de ſen. excom. in præſentia. & ff. de li. cauſa. qui ſciens. ſicut nec vir accuſare poteſt mores vxoris, quos prius probauit. 2 ff. de adulte. ſi vxor. in fi. hoc concedat Io. ſed ex officio ſuo poteſt inquirere de talibus.

2 Sed bene improbat ſequentes matrimonium. de iureiu. quemadmodũ. Io. And.

dis infeſtant: & infrà. ¶ Licet igitur in ordinationibus clericorum, illam tu, ac prædeceſſores tui diligentiam debueritis adhibere, vt minus idonei non ordinarentur à vobis, ac ideo poſt promotionẽ eorum exceptionem [a] non potueris prætendere contra illos: niſi fortè poſtquam promoti fuerint, reddiderint ſe indignos: ex ſuperabundanti tamen, quando ſcribere pro talibus nos oportet, facimus in literis noſtris apponi: vt ſi ordinatus, ꝓ quo ſcribimus, idoneus habeatur, & eccleſiaſtico beneficio non indignus, ei ab ordinatore, vel ſucceſſore ipſius competens beneficium tribuatur: cum & ſi tecum de iure agere vellemus, te poſſemus meritò ad prouiſionem eorum compellere, quos à te, vel prædeceſſoribus tuis ordinatos fuiſſe conſtaret: eo præſertim quòd ad obtinendum eccleſiaſticum beneficium eos debes indoneos reputare [b], quos ad ordines ſuſcepiſti. Vnde grauiter ſuſtinere non debes, ſed nobis potius deuotè inclinare teneris, ſi illos examinari [c] per alios facimus, quos ſine examinatione non credimus ordinatos, ante quàm ad prouiſionem eorum compellere te velimus. ¶ Mandamus igitur, quatenus eis, pro quibus te contigerit recipere noſtra mandata in forma communi [d], in maiori eccleſia [e], vel alijs eccleſijs diœceſis Bracareñ. prouidere non tardes †. Exceptiones [f] autem, ſi quas contra tales propoſueris, præcipimus audiendas.

† Vide l. ſi cui fund°. ff. de fund. inſtruct. & l. illi cũ illo. ff. de vſufru. leg.

¶ Idem in concilio generali. †

† Lateranẽſi. c. 27.

¶ *Minus idoneus in ſacerdotẽ promoueri, vel ad regimen animarum aſſumi non debet.*

CAP. XIIII.

Cvm † ſit ars artium [g] regimen animarum, diſtrictè præcipimus, vt epiſcopi promouendos in ſacerdotes diligenter inſtruant, & informent, vel per ſeipſos,

† Ca. 4. tit. de qual. or di. in 4. cõpilat.

2. q. 7. quærendum. ff. de poſtul. quos prohibet. & ff. de peti. hære. l. vlt. & ff. de adult. l. 1. §. ſi publico. & j. de except. exceptionem. & ꝙ ſuperior debeat de his inquirere, habes expreſſe. ſ. de elec. nihil eſt. & in cap. venerabilem. Tamen quod dicit Io. ꝙ iſti qui tolerauerunt in ſacerdotio ipſum, non poſſunt iſti poſtea obijcere: non credo: quia licet toleraſſent eum in tali officio, propterea nõ debent tolerare eũ in maiori. nunquid ſi eligatur in epiſcopũ, vel in maiorem prælatũ, non poſſunt ei obijcere aliquid? imo poſſunt: quia licet ſit dignus in minori, non tamen in maiori debet idoneus reputari. 12. diſt. nos conſuetudinẽ. Et arg. ſ. de elect. ſcriptum eſt. accuſare ipſum poſſunt per c. prædictũ, nulli. Sed ſi promoueatur ad dignitatem, credo quòd poſſunt contra illum excipere.

¶ *Gl. ſeq. literam exponit, & notat aliquem ſæpius examinari. alle. 3. iura, & duo in contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Examinari.* ] Intelligo tamen ꝙ in eo caſu permittatur epiſcopo examinatio, ſiue exceptio quando non ꝑ ſe examinauit epiſcopus, ſed per archidiaconũ. de off. arch. ad hoc. ſic patet ꝙ aliquis ſæpe examinatur. inf. de præb. cum ſecundum Apoſtolum. & 2. q. 5. Mennam. & 2. q. 1. notum. Arg. contra. j. de offi. leg. licet. & ff. nau. cau. ſta. l. licet. Sed videtur ꝙ tantummodo debeant examinari de ijs, quæ poſtea contigerunt. arg. ſ. eo. c. 1. imo bene debent examinari, ne indigni promoueantur, & negligẽtia prioris examinatoris non debet impedire quo minus quæratur an dignus ſit: & ad hoc tenetur ſuperior. ſ. de ele. nihil eſt. & c. venerabilẽ.

Examinat° iterum examinatur.

d ¶ *In forma communi.* ] infra de præbend. cum ſecundum Apoſtolum.

¶ *Glo. ſeq. not. quærit, & ſoluit.*

e *In maiori eccleſia.* ] No. ꝙ per formam cõem, qua mandat alicui vt prouideat alicui in aliqua eccleſiarum ciuitatis, vel diœceſis, põt prouideri in eccleſia cathedrali: vt bene patet hic, & j. de præb. pro illorum. & c. cum ſecundũ Apoſtolum. ſed per formam illã non poſſet prouideri in aliqua plã latura. j. de præb. c. vlt. quia ad platuras non extendit intentio mandatoris. Sed quid ſi dicatur tm̃: prouideas tali in aliqua eccleſia diœc. Bonoñ. nunquid poteſt prouidere in aliqua eccleſia ciuitatis? Vel ſi dicat: in aliqua eccleſia ciuitatis Bonoñ. nunquid in eccleſia diœceſis? Dicas ꝙ nõ: quia per clauſulã illam [in aliqua eccleſia diœc. Bonoñ.] non comprehenduntur eccleſiæ ciuitatis, vel econuerſo. ſ. de reſcri. Rodulphus.

f ¶ *Exceptiones.* ] Quantumcunque Papa præciſè ſcribat, exceptiones legitimæ admittendæ ſunt. j. de offi. dele. ex parte 1. niſi dicatur ꝙ nullæ debeant admitti, quod nunquam de facili dicit: vt ibidem. ſed ſi enumerentur non obſtante tali, & talibus exceptionibus tunc illæ non ſunt admittendæ. arg. ff. ſi quis cau. ſed & ſi. §. quæſitum.

C*Vm ſit ars artium.* ] Pertinet ad titulũ de qualitate, & diuiſio per ſe patet. Secunda: ibi, *Quoniam.*

Casvs. Præcipit Papa vt epi diligenter inſtruant, & informent illos, quos promouent ad ſacerdotiũ per ſe, vel ꝑ alios viros idoneos ſuper diuinis officijs, & eccleſiaſticis ſacramẽtis: ꝙ ſi de cætero rudes, & ignaros ꝓmouerint & ordinatores & ordinati grauiter punientur: quoniam melius eſt paucos bonos quam multos malos habere miniſtros. Hoc vltimum verbum notandum eſt.

g ¶ *Ars artium.* ] Bene dicit: quia animæ ſunt pretioſiores omni-

omnibus alijs rebus, & corporibus. 12. quæſtio. 1. præcipimus. & 24. quæſt. 3. ſi habes. & inf. de pœni. & remiſ. cum infirmitas. in fi.

a ¶*Per alios.*] Per clericos ſuos de latere ſuo miſſos. 24. diſtinctione quando.

vel per alios [a] idoneos viros ſuper diuinis officijs, & eccleſiaſticis ſacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare.

¶ Quoniam ſi de cætero rudes, & ignaros ordinare præſumpſerint, (quod quidem facilè poterit deprehendi [b]) & ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus ſubiacere. Sãctius† enim eſt (maximè in ordinatione ſacerdotũ) paucos bonos, quàm multos malos [c] habere miniſtros: q̃a ſi cæcus cæcum† ducit, ambo in foueam dilabuntur†.

¶Honorius III. capitulo Bremeñ.†

¶*Defectus ſcientiæ deijcit iam promotum.*

C A P. XV.

QVamuis multa propoſita fuerint contra epiſcopum Calinenſem, † quia tamen confeſſus [d] eſt coram nobis ſe numquam de grammatica didiciſſe, nec etiam legiſſe Donatum [e], & per euidentiam facti vſque adeo de illiteratura, & inſufficientia ſua conſtat, quòd contra Deũ eſſet, & canonicas ſanctiones, tantum in epiſcopo tolerare defectum [f], ipſum à pontificalis officij executione, & ab adminiſtratione Calineñ. eccleſiæ penitus duximus amouendum.

b ¶*Deprehendi.*] Not. quòd eo ipſo quòd ordinatus apparet indignus, & ordinans ſimiliter: vt 81. diſtinc. tantis Daniel. in fine. nec enim poteſt ignorare prælatus vitium ſubditi. ſ. de re iudi. quamuis. argum. ſup. de elec. innotuit. C. de reſcin. vendi. quiſquis. & ff. loca. ſed addes. §. 1. 1 & ff. de ędil. edic. l. 1. §. cã. ſed hoc eſt verum cum eos examinat per ſe. ſecus ſi per alios 24. diſtinct. quando. & infra de offic. archid. capitu. ad hæc.

† Satius.
† Sanius.
1 Si locaui vaſa vitioſa & vinũ effluxerit teneor: nec me excuſat ignorãtia. Iõ. An.
† Math. 15.
† Vide l. q̃ duos. cum gloſ. ff. de vulg. & pupil. ſubſti.
† Aliàs Biruien.

c ¶*Malos.*] Simile 23. diſtinct. tales. & dicit lex, melius eſt pauca idoneè effundere, quàm multis inutilibus homines prægrauari. C. de veter. iur. enu. tanta. §. contrariũ. & melius eſt pauca agere cautè, quàm multis periculosè intereſſe. in Authen. de tabel. circa medium conſti. coll. 4. Et eſt argum. contra illos, qui multa inutilia allegant. de conſec. diſtinc. 5. non mediocriter. & 24. quæſt. 1. odi & proieci 2 . quia multitudo onerosa nihil habet honeſti. in Authen. de referenda. ad fi. coll. 2.

† Aliàs Cataniten.

2 Cõcor. l. 1. §. pen. ff. q̃ cuiuſq; vni. & l. eleg. ãter. §. ſeruum. ff. de do.

QVamuis.] Facit ad rub. de qualitate: & non diuiditur.

C A S V S. Quidã electus fuit in epiſcopum Calineñ. & conſecratus. poſtmodum coram Papa multa fuerunt propoſita contra ipſum, vt tanquam indignus amoueretur. ipſe tamen fuit confeſſus corã Papa q; nunquam audiuit grãmaticã, nec etiam legit Donatum: & quia per euidentiam facti conſtitit adeo de ipſius illiteratura, q; contra Deum eſſet tantum in ep̃o ſuſtinere defectum, ipſum remouit ab executione pontificalis officij, & ab adminiſtratione eccleſiæ Calineñ. No. q; propter defectum ſcientiæ remouetur quis ab epiſcopatu: multo fortius debet repelli ab obtinendo.

3 Ouid. lib. 1. de triſtibus. Quod minimè nouit, nemo docere poteſt. Ioan. And.

d ¶*Confeſſus.*] Et ideo pro conuicto debet haberi. ĩ. de confeſ. cum ſuper. & c. vlti. & C. de confeſ. l. vnica.

e ¶*Donatum.*] Et ideo grammaticam populo exponere nõ valebat 3 : vnde in hoc reprehendi non potuit ſicut ille. 86. diſt. cum multa. vbi reprehenditur qui grammaticam populo exponebat.

Quot & qualia ĩ epiſcopo requirantur.

f ¶*Defectum.*] Tria enim præcipuè requiruntur in ep̃o, literarum ſcientia, ætatis maturitas, & grauitas morum: adde & quartum, q; ſit de legitimo matrimonio natus. ſ. de ele. cũ in cunctis. & ſ. eo. eam te. Defectus ſcientiæ ſufficit ad cedendum. ſ. de renun. niſi cum pridem. §. pro defectu. competens tñ ſcientia in ep̃o toleratur. ſ. de elec. cum nobis olim. & c. prædicto, niſi cum pridem. §. pro defectu. Ignominioſum n. eſt ep̃o, cum ipſe deberet alios docere, ſi tũc quærat ab alijs edoceri. in Auth. de ſan. epiſ. §. damus. coll. 9. & prima. q. 7. cõuenientibus. & 1. q. 1. viliſſimus. & qui doctior eſt & ſanctior eligendus eſt. 8. q. 1. licet ergo. & talis debet eligi cuius comparatione cæteri, grex dicantur. 25. diſt. c. vnum orarium. §. nomine autem criminis.

D E S A C R A V N C T I O N E.

¶*Quia ex ordinandis, & præficiendis aliqui inunguntur, viſo de illis, de ſacra vnctione videndum. Ioan. And.*

*De hac materia tractatur. 96. diſt. & 95. per totam.*

*De ſecunda parte rubricæ tractatur. 64. & 65. diſt. per totum.*

## TITVLVS XV.

## De ſacra vnctione.

¶ Innocentius tertius.

¶*Eccleſia Græcorum in ordinationibus, & conſecrationibus ſeruare debet vnctiones, quas ſeruat eccleſia Romana; Epiſcopus autem cum conſecratur inungitur chriſmate in capite, & manibus: quod ſi fuerit prætermiſſum, per tres epiſcopos eſt ſupplendum.*

C A P. I.

CVm† veniſſet ad Apoſtolicã Sedem Bracarenſis† epiſcopus, qui in conſecratione ſua ſacram non acceperat vnctionem, quoniam apud vos [g] non conſueuerunt Pontifices, cum conſecrãtur, inungi: Nos quod illi defuerat, mandauimus in ipſo suppleri [h]: facientes caput eius, & manus per Albañ. epiſcopum (aſſiſtentibus [i] ei duobus epiſcopis, ſecundum morem eccleſiaſticum) ſacro chriſmate deliniri: & infrà. ¶Scire te volumus, duas eſſe ſpecies vnctionis: exteriorem, quæ materialis eſt, & viſibilis: & interiorẽ, quæ ſpiritualis eſt, & inuiſibilis. Exteriori viſibiliter inũgitur corpus, interiori inuiſibiliter inũgitur cor [k].

CVm veniſſet.] Diuiditur in duas partes principales. In prima inſtruit eccleſiam Græcorum circa materiam vnctionum. Secunda reſpõdet ad q̃õnem principalem. Secunda: ibi, *Licet*. Et prima poteſt ſubdiuidi in tres principales. Secunda: ibi, *Scire*. Tertia: ibi, *Monemus*. Et in hac prima parte dicit ſe feciſſe per tres ep̃os ſuppleri quod huic epiſcopo deerat. Io. And. C A S V S. Quidam 4 ep̃s Græcus ad Apoſtolicã ſedẽ accedens 5 , cõfeſſus fuit dño Papę, q; in cõſecratione ſua ſacrã non acceperat vnctionem, vñ Papa q̃d illi defuerat, in eo fecit ſuppleri. ſcribit ergo Papa ſup hoc Conſtãtinopo. Patriarchæ, oſtendens q; duæ ſunt ſpecies vnctionis: exterior, & interior. Exteriore inungĩt corpus, interiore cor. & vngĩt quis oleo & chriſmate, oſtendens quare de vno, & quare de alio. Et quare ep̃s inungĩt in capite, & princeps in humero: & quilibet fidelis inungĩt in ſcapulis & pectore oleo ſancto ante baptiſmũ, & poſt baptiſmum inungĩt chriſmate in vertice & fronte; & oſtendit quid ſignificant iſta, & à quibus debent conferri. Dicit ẽt q; conſecratur altare & calix, exemplo beati Silueſtri, & auctoritate Dñi, q̃ p̃cepit Moyſi vt faceret oleũ vnctionis de quo vngerẽt tabernaculum. Dicit ẽt q; ſacramentum vnctionis, aliud figurat in nouo teſtõ q̃ in veteri. vnde non iudaizat eccleſia vnctionis celebrans ſacramenta: ſicut quidã mentiunĩ qui diuinas nõ intelligũt ſcripturas. in fine dicit, q; Romanus Pontifex non vtĩ baculo paſtorali: tum pp hiſtoriam, tum pp myſticã rõnẽ. iſte tñ Patriarcha poterit vti baculo ad ſimilitudinẽ aliorũ pontificũ. Ber. No. q; per ſacramentũ collatum infundĩt gratia. Item no. ſeriem decretalis de conſecratione ep̃orũ, & regũ, & ſacerdotũ, qualiter conſecranĩ & inungunĩ: q̃uo & in quibus mẽbris, & de qua vnctione q̃libet eorũ inungatur, & de ſignificatione vnctionũ. Itẽ no. q; ſumm⁹ ſacerdos dicĩt ep̃s.

† Cap. vnico. eo. ti. in 3. compil.
† Bramenben.
† Latrabẽ.
† Bramurben.
† Bratulen. Sed fortaſſis legẽdũ: Brandiribaren. agit n. hic de quodã. epiſcopo Græco. vt notat Contius: Bracarẽſis autẽ ep̃s in Hiſpania eſt.
4 Hic caſus Bernardi eſt, & in antiquis codicib. reperitur.
5 Forte in legatione Patriarchę Conſtantinopo. quærentis an poſſet vti baculo paſtorali: cũ Romanus Põtifex nõ vtatur, vt patet in fi. Io. And.

g ¶ *Apud vos.*] i. apud Græcos. ſcribit enim Patriarchæ Conſtantino.

h ¶*Suppleri.*] Vt 1. q. 1. c. Spiritus ſanctus. §. ecce q̃n ab hæreticis. ergo cautè ſupplendum eſt quod incautè prætermiſſum fuerat. ĩ. tit. proxi. c. 1. & vlt. vnde non dicitur actũ cum aliquid ſupereſt ad agendum. C. ad Sylla. in fi. & 7. q. 1. nihil.

i ¶*Aſſiſtentibus ei duobus.*] Quia in conſecratione epiſcoporum ad minus tres epiſcopi debent eſſe. 66. diſt. c. porro. & ſ. de tempo. or. ſi archiepiſcopus.

k ¶*Inungitur cor.*] Imo anima, ſed hoc ideo dicit, quia anima ſedem habet in corde principaliter 6 : vel potius quia non fructificat vnctio in anima, niſi ex corde & voluntate procedat. Vincen.

6 Concor. tex. cũ gl. in l. ſi quis Titio. ff. de leg. 2.

a ¶Infir-

¶De prima Iacobus Apoſtolus ait: Infirmatur [a] quis in vobis, inducat presbyteros eccleſiæ,& orent ſuper eum, vngentes eum cum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſaluabit infirmũ. De ſecunda Ioannes Apoſtolus ait: Vos vnctionem [b], quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis: & non neceſſe habetis, vt aliquis doceat vos, ſed ſicut vnctio eius docet vos de omnibus†. Vnctio viſibilis & exterior, ſignũ eſt interioris, & inuiſibilis vnctionis: Vnctio verò inuiſibilis,& interior, non ſolum eſt ſignum, ſed etiam ſacramentum [c]: quia ſi dignè ſumitur, vel agit [d], vel auget [e] abſque dubio quod deſignat. ¶ Ad exhibendum autem exteriorem,& viſibilem vnctionem, benedicitur oleum, quod dicitur catechumenorum, vel infirmorum:& cõficitur chriſma, quod ex oleo fit, & balſamo, myſtica [f] ratione. Per oleum enim nitor conſcientiæ deſignatur: iuxtà quod legitur [g]: Prudentes virgines acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus. Per balſamum odor famæ exprimitur: propter quod dicitur [h], Sicut balſamũ aromatizans, odorem dedi. Hoc ergo chriſmate vngi debet epiſcopus, non tam in corpore, quam in corde: vt & interius nitorem conſcientiæ, quantũ ad Deũ, & exterius habeat odorem famæ, quo ad proximum [i]. De nitore conſcientiæ dicit Apoſtolus: Gloria noſtra hęc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ: nam omnis gloria filię regis ab intus [k]. De odore famæ idem Apoſtolus ait: Chriſti bonus odor [l] ſumus in omni loco, & alijs ſumus odor vitæ [m] in vitam, alijs odor mortis [n] in mortem. Debet enim epiſcopus bonum habere teſtimonium, & ab ijs, qui ſunt intus,& ab ijs, qui ſunt foris [o], vt cortina [p] cortinam trahat: & qui audit, dicat, veni. Hoc vnguento caput, & manus epiſcopi conſecrantur. Per caput enim mens intelligitur, iuxta illud [q]: Vnge caput tuum, & faciem tuam laua. Per manus opera intelliguntur†, iuxtà illud, Manus meę diſtillauerunt myrrham. Manus igitur vngitur† oleo pietatis, vt epiſcopus operetur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei. Caput autem vngitur balſamo charitatis, vt epiſcopus diligat Deum ex toto corde,& ex tota mente, & ex tota anima, & proximum ſuum ſicut ſeipſum [r]. Caput inungitur propter auctoritatem, & dignitatem: & manus propter miniſterium,& officium. Caput inungitur, vt oſtendatur illius [ſ] repræſentare perſonam, de quo dicitur per Prophetam: Sicut vnguentum in capite eius, &c. caput enim viri [t], Chriſtus: caput Chriſti, Deus, qui de ſe dicit, Spiritus Domini ſuper me, eo qđ vnxit me, euangelizare† pauperibus miſit me. ¶ Manus epiſcopi inunguntur, vt oſtẽdatur accipere poteſtatẽ benedicendi, & conſecrandi. Vnde cum eas conſecrator inungit, Cõſecrare [u] (inquit) & ſanctificare digneris Domine manus iſtas, per iſtam vnctionem & per noſtram benedictionem, vt quæcunque conſecrauerint, conſecrentur,& quæcunque benedixerint, benedicantur in nomine Domini.

*¶Tractat de vnctione regum, & de differentijs in vnctione inter reges, & pontifices. Pan.*

¶ Vnde in veteri teſtamento non ſolum vngebatur ſacerdos, ſed etiam rex,& propheta: ſicut in libro Regum Dominus præcepit Heliæ, Vade & reuertere in domum† tuã per deſertum in Damaſcum, cumque perueneris illuc, vnges Hazael regem ſuper Syriam:& Iehu filium Namſi† vnges regem ſuper Iſrael; Eliſeum autem filium Saphat, qui eſt de Abel-Meula vnges prophetam pro te. Sed vbi [x] †Ieſus Nazarenus (quem vnxit [y] Deus Spiritu ſancto, ſicut in actibus Apoſtolorum legitur) vnctus eſt oleo pietatis† præ conſortibus ſuis, qui ſecundum Apoſtolum eſt caput Eccleſiæ, quæ eſt corpus ipſius, principis vnctio à capite ad brachium eſt tranſlata: vt princeps extunc [z] non vngatur in capite, ſed in brachio, ſiue humero, vel in armo, in quibus principatus congruè deſignatur, iuxtà illud quod legitur, Factus eſt principatus ſuper humerum eius,&c. Ad quod etiam ſignificandum Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant inuitati. In capite verò pontificis ſacramentalis eſt delibutio† conſeruata, quia perſonam [a] capitis in pontificali officio repræſentat. Refert autem inter pontificis, & principis vnctionem; quia caput pontificis chriſmate conſecratur, brachium verò principis oleo delinitur, vt oſtendatur quanta ſit differentia [b] inter auctoritatem pontificis,& principis poteſtatem,

¶Tractat

a ¶*Infirmatur.*] 95. diſtin. c. presbyteros. §. ſed iſtud.
b ¶*Vnctionem.*] i. vnctio. figura eſt antiptoſis, cum caſus ponitur pro caſu. ſim. 25. diſt. c. vlti. & 65. diſt. cap. 1. ver. omnis ſanctificatio, id eſt, omnem ſanctificatum. & infra de iudi. c. 1. ver. quem, id eſt, qui.
c ¶*Sacramentum.*] ſimile de conſe. diſt. 4. c. 1. & ĵ. de celebr. miſſa. cum Marthæ. §. ex eo. in fi.
d ¶*Agit.*] Scilicet ſalutem.
e ¶*Auget.*] Iuxtà illud: Super ægros manus imponent,& bene habebunt. & verè auget ſicut confirmatio. ĵ. eo. c. ver. quia per eã Spiritus ſanctus ad augmentum datur,& robur,&c.
f ¶*Myſtica ratione.*] prout ſtatim ſequitur.
g ¶*Legitur.*] In Euangelio ſancti Matthæi.
h ¶*Dicitur.*] in lib. Sapientiæ.
i ¶*Quo ad proximum.*] Iſta duo neceſſaria ſũt. 12. quæſtio. 1. nolo. & 11. queſt. non ſunt audiendi.
k ¶*Ab intus.*] procedit, ſupple, vnctio.
l ¶*Bonus odor.*] id eſt exemplum & imitatio Apoſtolorum: quoniã Apoſtoli per prędicationem & famam inuitabant homines ad ſalutem. verba iſta habes. 23. q. 4. Nabuchonoſor.& dicitur bonus odor prædicatio bonorum, quam quidam ex charitate ſuſcipiunt:& inde iſti in anima viuunt: vnde dicit, Alijs ſumus odor vitę in vitam, ſcilicet æternam. Alij vilipendunt & cõtemnunt prædicationem bonorum, & iſti de tali cõtemptu mortem incurrunt animæ: vnde dicitur, Alijs ſumus odor mortis in mortem, ſ. æternam. & ita ex eodẽ bono odore alij ſaluantur, & alij pereunt.
m ¶*Vitæ.*] Id eſt dilectionis, & bonę opinionis ducentis eos in vitam, ſcilicet æternam.
n ¶*Mortis.*] Id eſt inuidiæ,& malæ opinionis, ducentis eos in mortem, ſcilicet æternam.
o ¶*Foris.*] Simile. 8. q. 1. licet ergo. & 63. diſ. plebs Diotrenſis.& c. noſſe.& c. vota ciuiũ. & c. vlti. & de conſec. diſt. 1. iubemus.
p ¶ *Vt cortina cortinam trahat.*] Id eſt, vt fidelis trahat infidelẽ. 28. q. 1. iam nunc.
q ¶*Iuxta illud.*] Euangelij. vel dic iuxta illud in cãticis cãticorũ.
r ¶*Sicut ſeipſum.*] Id eſt ad id qđ ſeipſum. hoc aduerbium ſicut, non eſt ſicutiſſimum: quia ordinata charitas prius debet incipere à ſeipſo. 23. q. 5. ſi non licet. vnde primo debet quis facere eleemoſynam ſibi, deinde proximo. de pœ. diſt. 3. ſane cauendum. C. de ſerui. præſes.
ſ ¶*Illius.*] ſ. Chriſti.
t ¶ *Caput enim viri.*] 33. q. 5. cum caput.
u ¶*Conſecrare inquit.*] Hæc benedictio dicit ab epiſcopo dum conſecrat manus presbyterorum: & ſic communis eſt hæc benedictio epiſcoporũ & presbyterorum. 16. q. 1. c. generaliter. §. ecce.
x ¶*Vbi.*] i. poſtquam.
y ¶*Vnxit.*] Myſtica fuit & inuiſibilis vnctio Chriſti: qa nec in regem, nec in ſacerdotem fuit vnctus: vt 2. q. 7. c. teſtes. §. his ita reſpondetur.
z ¶*Extunc.*] i. ex tempore Chriſti.
a ¶*Perſonam capitis.*] id eſt, Chriſti, qui eſt caput eccleſiæ.
b ¶*Differentia.*] quod oſten-

Iac. 5.
1. Io. 2.
† In multis impreſſis adduntur hæc duo verba: ita faciatis. Sed malè, nec ſunt in manuſcriptis.
Mat. 25.
Eccle. 24.
2. Cor. 2.
1. ad Ti. 3.
Matth. 6.
† deſignatur
Can. 5.
† vngũtur.

Pſal. 32.
1. Cor. 11.
Luc. 4.
Sicut non ſemper eſt ſicutiſſimũ i. non dicit oĩmodam ſimilitudinem.
† Aliàs ita: ad euangelizandum.
3. Reg. c. 19.
1 Scilicet ea vnctione qua alij reges, vel ſacerdotes viſibiliter vngebant. & ita videtur loqui Gratianus hic citat.
tibi: viam, habetur.
† Aliàs, Nauſi.
† Aliàs ita: Sed vbi Ieſus venit Nazarenus &c.
Act. 10. Ephe. 1. Col. 1.
† Dictio, pietatis, deeſt in antiquis.
Eſai. 9.
1. Reg. 9.
† In vno ſolo manuſc. erat: delinitio: ſed recentibus literis, in cæteris, delibutio.

oſtenditur. 96. diſtinc. duo ſunt. & j. de maiori. & obed. ſolitæ.

Apoc. 1. 1. Pet. 2.

a ¶ *In fronte.* ] Vt de conſe. diſt. 5. de his. & c. nouiſſimè. & c. manus. in quibus habetur ſignificatio iſtarum vnctionum.

† Vox, Petrus, eſt in omnib. manuſcriptis.

b ¶ *In pectore.* ] de cōſec. diſt. 4. deinde. & c. presbyteri.

c ¶ *Reddere rationem.* ] vt 36. diſtinc. cap. qui eccleſiaſticis. §. ecce. ad fi.

d ¶ *Simplex ſacerdos.* ] de conſec. diſtin. 4. presbyteri.

e ¶ *Hanc.* ] ſ. 1 confirmationem in fronte ſoli epiſcopi conferunt. ſup. de conſuetu. quāto. vbi de hoc. arg. contra. 95. diſtinc. peruenit. vbi presbyteri chriſmabant in fronte. Solu. illud conceſſit Greg. diſpenſatiuè ad tempus propter ſcandalum, vt ibi expreſsè patet: aliàs ſacerdos nihil conferret: vt in c. quanto.

1 Vide concilium Triden. ſeſſio. 7. de cōfir. can. 3.

Heb. 10. Abac. 1.

Iac. 1.

f ¶ *Summus ſacerdos.* ] id eſt epiſcopus. 2. q. 7. accuſatio.

g ¶ *Vicarij.* ] 68. diſt. quorum vices.

Gal. 5.

h ¶ *In qua.* ] Simplex relatio eſt hic ſicut ibi, mulier ſaluauit, q̄ damnauit. quoniā alia fuit columba, quæ detulit ramum oliuę in arca Noe, & alia quæ deſcendit ſuper Chriſtum dum baptizaret.

i ¶ *In cataclyſmo.* ] Id 2 eſt, in generali diluuio, ſiue tempore diluuij.

k ¶ *Reuertens.* ] 2 ad arcam Noe.

2 Hæ duæ gloſſulæ non ſunt Bernardi, nec ſunt in antiq. libris.

l ¶ *Aliud quidem.* ] Et ſic colligitur hic quòd alium ordinem habuit in ſubſtantia olim Leuita, & alium hodie: aliàs videretur etiam eccleſia iudaizare in idētitate.

Eccle. 2.

Rom. 10.

m ¶ *Paſtorali.* ] de cōſe. diſt. 1. nullus epiſcopus. & 45. diſt. diſciplina. Ber.

Mat. 10. & Mar. 8.

n ¶ *Propter hiſtoriā.* ] Martialis vnus de diſcipulis Petri, quē poſuit Dominus inter diſcipulos cū dixit: Niſi efficiamini ſicut paruulus iſte, non intrabitis in regnum cœlorum, &c. quem poſtea Petrus cum alio, ſcilicet Matthæo ad prædicandum miſit in Germaniam, qui cum iret, mortuus eſt, & redijt collega ad Petrum, & Petrus ait: Accipe baculum, & tangens eum dic vt in nomine Domini ſurgat & prædicet. & iuit. xl. die à tempore mortis tetigit eū, & reſurrexit & prædicauit, & ita Petrus remouit à ſe baculum, & dedit ſubditis. Deſignatur 3 autem per baculum ea, quæ his verſibus comprehenduntur.

† Hoc tradit B. Auguſtin⁹ tractatu 33. ſuper Ioannem.

† Vide B. Auguſtinū tractatu 113. ſuper Ioannem.

*In baculi forma præſul datur hæc tibi norma.*

*Attrahe per primū, medio rege, punge per imum.*

*Attrahe peccantes: rege iuſtos: punge vagantes:*

*Attrahe, ſuſtenta, ſtimula, vaga, morbida, lenta.* Vincentius.

o ¶ *Myſticam rationem.* ] quia baculus habet in ſummitate recuruationem, quaſi ad trahendum: quod non eſt neceſſarium Romano Pontifici: quia nullus ab illo diuertere poteſt finaliter: 4 qa eccleſia non poteſt eſſe nulla. 24. q. 1. pudenda. in fi. Vel quia per baculū deſignatur coerctio ſiue caſtigatio, ideo alij pontifices recipiunt à ſuis ſuperioribus baculos: quia ab homine 5 poteſtatē recipiunt. Romanus Pontifex non vtitur baculo: quia poteſtatem à ſolo Deo recipit.

DE

3 Vide pro intelligentia huius gloſſæ innocētium lib. 1. myſteriorum Miſſæ. cap. 62.

† Eps enim ordinarius miniſter eſt hui⁹ ſacramenti. Cōcilium Triden. ſeſſio. 7. de confirmat. can. 3.

Act. 8. Matt. 4. Mar. 1. Luc. 3.

4 Puto gloſſam reipexiſſe ad illud Euāgelij: Et erit vn⁹ paſtor & vnū ouile.

5 Et Recuruatio deſignat eum qui non bene rexerit, ab eo qui dedit baculum recuruādum, id eſt, remouendū: qđ in Romano Pontifice locū nō habet. Ioā. And.

† Vide notas huius capitis.

¶ *Tractat de Chriſtianorum omnium vnctione.*

¶ Quia verò Chriſtus fecit nos in ſanguine ſuo Deo noſtro regnum & ſacerdotes, (propter quod Petrus† Apoſtolus ait: Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium) idcirco in nouo teſtamento nō ſolum reges & ſacerdotes vnguntur, ſed etiā omnes Chriſtiani: bis ante baptiſmum, ſcilicet oleo benedicto: primum in pectore, deinde inter ſcapulas: & bis poſt baptiſmum, ſcilicet chriſmate ſancto: primum in vertice, demum in fronte [a]. In pectore [b] namque baptizandus inungitur, vt per Sancti Spiritus donum abijciat errorem & ignorantiam, & ſuſcipiat fidem rectam: quia iuſtus ex fide viuit. Inter ſcapulas, vt per Spiritus Sancti gratiam excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationem exerceat: quia fides ſine operibus mortua eſt: vt per fidei ſacramentum, ſit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium ſit fortitudo laborum. In ſcapulis, quatenus fides per dilectionem, ſecundum Apoſtolum, operetur. In vertice verò baptizatus inungitur, vt ſit paratus omni petenti de fide reddere [c] rationem: quia per caput intelligitur mens: iuxtà quod legitur: Oculi ſapientis in capite eius, cuius ſuperior pars eſt ratio, & inferior eſt ſenſualitas. vnde bene per verticem, quæ eſt ſuperior pars capitis, intelligitur ratio, quę eſt ſuperior pars mentis. In fronte vngitur baptizatus, vt liberè cōfiteatur quod credit: quia corde creditur ad iuſtitiam, ore verò fit confeſſio ad ſalutem: memor eius quod Dominus ait: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, &c. Ante baptiſmum ergo vngitur oleo benedicto, & poſt baptiſmum chriſmate ſancto: quia chriſma ſoli competit Chriſtiano. Chriſtus † enim à chriſmate dicitur, vel potius à Chriſto dicitur chriſma: non ſecundum nominis formam, ſed ſecundum fidei rationem. A Chriſto † verò Chriſtiani dicūtur, tanquam vncti deriuentur ab vncto: vt omnes concurrant in odorem illius vnguenti, cuius nomē, oleum eſt effuſum.

¶ *Tractat de vnctione chriſmatis poſt baptiſmum, quæ dicitur confirmatio.*

¶ Per frontis chriſmationem, manus impoſitio deſignatur: quæ alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam Spiritus Sanctus ad augmentum datur, & robur: vnde cum cæteras vnctiones ſimplex [d] ſacerdos, vel presbyter valeat exhibere, hanc [e] non niſi ſummus ſacerdos, [f] id eſt epiſcopus† debet conferre: quia de ſolis Apoſtolis legitur (quorum vicarij [g] ſunt epiſcopi) quòd per manus impoſitionē Spiritum Sanctum dabant: quemadmodum actuū Apoſtolorum lectio manifeſtat. Cum audiſſent (inquit) Apoſtoli qui erant Hieroſolymis, quia recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Ioannem: qui cum veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt acciperent Spiritum Sanctum, nōdum enim in quemquam illorum venerat, ſed baptizati tantum erant in nomine Domini Ieſu: tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum Sanctum. cuius aduentus per vnctionis miniſterium deſignatur; quia columba, in qua [h] Spiritus Sanctus ſuper Chriſtum in baptiſmo deſcendit, ad veſperum in cataclyſmo† [i] reuertens, [k] ramum retulit virentis oliuæ; cuius vtique ſacramentum Dauid Propheta prænoſcens, exhilarandam faciem in oleo prædicauit.

¶ *Tractat de conſecratione altaris. Abbas.*

¶ Vngitur præterea ſecundum eccleſiaſticum morem, cum conſecratur altare, cum dedicatur templum, cum benedicitur calix, non ſolum ex mandato legis diuinæ, verum etiam exemplo beati Silueſtri, qui cum conſecrabat altare, illud chriſmate perungebat; præcepit enim Dominus Moyſi, vt faceret oleum vnctionis, de quo vngeret teſtimonij tabernaculum, & arcam teſtamenti, menſamque cum vaſis. ¶ Verum vnctionis ſacramentum aliud † quidem [l] efficit, & figurat, tam in nouo, quàm in veteri teſtamento. vnde non iudaizat eccleſia, cum vnctionis celebrat ſacramentum, ſicut antiqui mentiuntur, qui neque ſcripturas, neque Dei nouere virtutem. ¶ Monemus igitur, vt illum in ordinandis presbyteris, & conſecrandis epiſcopis morem ſerues, & facias obſeruari, quem Apoſtolica Sedes obſeruat, & infrà. ¶ Licet † Romanus Pontifex non vtatur baculo † paſtorali [m], tum propter hiſtoriam [n], tum propter myſticam [o] rationem, tu tamen ad ſimilitudinem aliorum pontificum poteris eo vti.

Gen. 8. Pſal. 108.

Exod. 30.

† In codice Barbatiæ ita: aliud quidem efficit, & aliud figurat, tā &c.

† Et licet.

† Vide notas huius capitis vbi cām trado.

TITV-

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS.

¶*Dicto de ſacramento vnctionis: quia ſunt quædam ſacramenta, quæ non iterantur, ne per iteratione͂ fiat iniuria ſacramento prius collato: ideo, &c. Qualiter autem dicatur iniuria fieri ſacramento, vide gl. de apoſt. c.2. de conſec. diſtinc.4. oſtenditur. Vel quia in ſacramentis quæ iterantur, ſi vnctio, fiat in eis, iteratur vnctio, aliàs non: ideo, &c.*

*De hac materia habetur. 68. diſt. eccleſiis. §. quod ergo. cum ſeq. 1. q. 7. ſoluberrimum. in fi. de conſec. diſt. 4. quibus, &c. Io. And.*

†In quibuſdam codicibus magis vetuſtis ita: de ſacramentis iterandis vel no͂. vnus ſolus, ita: De ſacramentis iterandis, vel non iterandis.

## TITVLVS XVI.

## De ſacramentis † non iterandis.

¶Innocentius tertius.

¶ *In ordinato in ſubdiaconum ſine manuum impoſitione, & confirmato non chriſmatis, ſed olei vnctione, non fiet iteratio, ſed ſupplebitur prætermiſſum.*

### CAP. I.

PAſtoralis †: & ĵ. ¶Præterea nos conſulere voluiſti, an permitti [a] debeat miniſtrare, qui ſine impoſitione [b] manuum fuerit ad ordinem † ſubdiaconatus † aſſumptus: ¶ Et † ſi confirmationis ſacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chriſmate, ſed oleo delinitus. ¶ Ad quod breuiter duximus reſpondendum, quòd in talibus non eſt aliquid iterandum [c], ſed cautè ſupplendum [d], quod incautè fuerat prætermiſſum.

†Ca. 1. eo. tit. in 3. co͂pilat.

PAſtoralis.] Duæ ſunt partes. Secunda ibi, *Ad quod*. Et prima ſubdiuiditur. Secu͂da: ibi, *Et ſi*. Ioan. And.

† Ordinationem.

† In duob⁹ vetuſtioribus legi͂: diaconatus.

† Hæc eſt alia quæſtio.

CASVS. Quida͂ fuit promotus ad ordinem ſubdiaconatus ſine manus impoſitione; quæſitum fuit an permitti debeat miniſtrare in tali ordine. Item quida͂ fuit per errore͂ vnctus oleo, cum deberet inu͂gi Chriſmate: quęri͂ vtrum ſacramentu͂ co͂firmationis debeat in eo iterari? Reſpondet Papa quòd in talibus non eſt aliquid iterandum, ſed ſupplendum quod incautè fuerat prætermiſſum. Nota, quòd non dicitur iterari quod prius factum non fuit. Item quæ omittuntur in ordinibus conferendis, ſuppleri debent.

†Aliàs ita: archiepiſcopo Lugdun. &c.

¶*Gl. ſeq. recitetur per obiectiones, & ſolutiones.*

a ¶*Permitti.*] Ad hoc non videtur reſpo͂dere: ſed dic quòd antequam ſuppleantur iſta, miniſtrare non debet. 52. diſtin. ſolicitudo. & ſatis videtur reſpondere ex eo quod dicit litera, ſuppleri: quia non dicitur actum, cum aliquid ſupereſt ad agendum. 7. quæſtio. 1. illud. & cap. nihil. & C. ad Syllania. l, penul. in fi.

¶*Gl. ſeq. ſignat. contrarium, & ſoluit.*

b ¶*Impoſitione.*] quam ſolus epiſcopus facere poteſt diaconibus. 23. diſt. diaconus. Sed contra. 23. diſ. ſubdiaconus. vbi dicitur quòd ſubdiaconus non recepit manus impoſitionem. ſed illud capitu. loquitur de impoſitione manus conſecratoria, quæ non datur ſubdiacono, ſed hæc impoſitio manus eſt quædam benedictio. ſic accipitur 69. diſtinc. quoniam. & 1. q. 1. manus.

c ¶*Iterandum.*] Et ſacramentum non debet iterari, ne ſacramento fiat iniuria. de conſec. diſtinc. 4. oſtenditur. & 1. q. 1. quòd quidam.

d ¶*Supplendum.*] Sic s̃. c. proxi. circa princ. & 1. q. 1. c. Spiritusſanctus. §. ecce. & ĵ. eo. presbyter.

A Nobis.] Sunt dūę partes: quarum quælibet ſubdiuidi poteſt in tres. Secunda: ibi, *Nos autem*.

CASVS. Quædam corpora defunctorum ſepulta ſunt à ſchiſmaticis tempore cuiuſda͂ ſchiſmatici vvaldemarij: quæritur vtrum debeant exhumari. Item quidam presbyteri degradati, celebrauerunt cum indumentis ſacerdotalibus, ſuper altaribus: quæritur vtrum altaria debeant reconſecrari, & veſtes benedici? Reſpon. Papa quòd corpora defunctoru͂ prædictorum non ſunt exhumanda, nec veſtes benedicendę, nec altaria ſupradicta reconſecranda. Not. quòd vtile per inutile non vitiatur. Item no. quòd propter defectum perſonæ ornamenta eccleſiaſtica non polluuntur.

e ¶*Exhumandos.*] Propter hoc corpora exhumari non debent: quia illis non nocet talis ſepultura, dummodo aliàs boni fuerint. 1 infra de ſepul. ſacris. & 13. quæſt. 2. animæ defunctorum.

1 Vnde dicunt Inno. & Hoſt. q̃ ſi tales fuiſſent in culpa, vt quia elegiſſent à talib. ſepeliri, grauiter peccaſſent. & ex huma͂di eſſent. arg. 88. diſt. ca. fi. & 90. diſtin. c. fina. Io. And.

¶Hon. iij. Archiepiſcopo Londoñ. † & eius ſuffraganeis.

¶ *Prohibet ſepultos à ſchiſmaticis exhumari, veſtimenta cum quibus celebrarunt iterum benedici, & altaria, in quibus celebrarunt iterum conſecrari.*

### CAP. II.

A Nobis humiliter quæſiuiſtis, quid fieri debeat de mortuorum corporibus, qui tempore ſchiſmatici, & reprobi VValdemarij à ſchiſmaticis ſunt ſepulti †: & de indumentis ſacerdotalibus, cum quibus: necnon de altaribus, in quibus degradati presbyteri celebraru͂t. ¶ Nos autem inquiſitioni veſtræ breuiter reſpondemus, quod no͂ credimus ob hoc dumtaxat ſepultos huiuſmodi exhuma͂dos [e]: aut debere indumenta talia iterum benedici [f]: vel reconſecrari altaria [g] ſupradicta.

†In codice Barbatiæ poſt verbu͂ ſepulti, habentur hęc verba: vtru͂ debea͂t exhumari.

¶Greg. ix. Archiepiſcopo Londoñ. †

¶*Si in ordinatione presbyteri, vel diaconi, manus impoſitio fuerit prætermiſſa, ſtatutis temporibus ſupplebitur.*

### CAP. III.

PResbyter, & diaconus cu͂ ordinantur [h], manus impoſitionem [i] tactu corporali (ritu ab Apoſtolis [k] introducto) recipiunt. Quod ſi omiſſum fuerit, non eſt aliquatenus iterandum, ſed ſtatuto tempore ad huiuſmodi ordines conferendos debet cautè ſuppleri quòd per errorem extitit prętermiſſum: nec debet propterea aliq̃d iterari; ſuſpenſio manuum tunc debet fieri, cum oratio ſuper caput effunditur ordinandi.

†Aliàs Lugdun.

¶ *Gl. ſeq. recit. per q. & ſolutionem.*

f ¶*Benedici.*] Indume͂ta propterea iterum benedici non debent: ex quo ſemel conſecrata ſunt. Et hæc fuit dubitatio: quia veſtimentis eccleſiæ, alij quàm ſacrati homines vti non debent. de conſec. diſtinctione 1. capitu. veſtimenta. ſed veſtimenta propterea non polluuntur.

g ¶*Altaria.*] Iterum propter hoc reconſecrari non debeut, de conſecra. diſtinct. 1. ſi motum. & c. eccleſijs. quia propter hoc non ſunt execrata, ſicut nec eccleſia, licet polluatur ſanguine. de conſecra. diſtinctio. 1. eccleſijs.

PResbyter.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd quando presbyter & diaconus ordina͂tur, recipiunt p tactu͂ corporalem manus impoſitionem, ritu introducto ab Apoſtolis. q̃d ſi fuerit omiſſum, ſtatuto tempore ad huiuſmodi ordines conferendos debet cautè ſuppleri quòd per errorem extitit prętermiſſum: nec debet propterea aliq̃d iterari; ſuſpenſio manuum tunc debet fieri, cum oratio ſuper caput effunditur ordinandi. No. quòd presbyter & diaconus per manus impoſitionem debent ordinari. Item not. quòd ordinatio ſacerdotis & diaconi introducta eſt exemplo Apoſtolorum. Item nota quòd licet in conferendo ſacramento ſit defectus, non tamen reiteratur quod legitimè factum eſt: ſed ſuppletur defectus. Item nota quòd ſuppletio ordinis non debet fieri niſi in diebus conſtitutis ad ordines faciendos: & ſic nota quòd idem eſt in parte quod in toto. Item nota quòd duo imperfecta faciunt vnum perfectum.

h ¶ *Ordinantur.*] Manus presbyteri & diaconi chriſmatis liquore perungi non debent: vt 23. diſtinctione præterea.

¶*Gl. ſeq. ponit differentiam in manus impoſitione presbyterali & diaconali.*

i ¶ *Impoſitionem.*] Sacerdotibus & diaconibus manus imponitur. 23. diſtinctio. quorumdam. & eorum conſecratio ſimilis eſt. 16. quæſtio. 1. capit. generaliter. §. ecce euidenter. ſed differentia eſt: quia epiſcopus & omnes presbyteri qui ibi ſunt, ſuper caput ipſius presbyteri ordinandi, manus imponunt. 23. diſtinctio. presbyter cum ordinatur. diacono verò ſolus epiſcopus manus ſuper caput illius ponit: vt diſtin. ea. cap. diaconus.

k ¶ *Ab Apoſtolis.*] Apoſtoli enim cum de præcepto Spiritusſancti Paulum & Barnabam mitterent ad Euangelium prædicandum gentibus, manus eis impoſuerunt: & ideo ritu introducto ab Apoſtolis, presbyteris, & diaconis manus imponitur: vt dicitur 75. diſtinctione quòd die dominico. ſimiliter ordinatio epiſcoporum ſiue conſecratio, ab Apoſtolis, ſcilicet Petro, Iacobo, & Ioanne introducta eſt dantibus formam ſucceſſoribus. 66. diſtinctio. porro.

a ¶ *Sup-*

a ¶[*Supplendum.*] ſ̄. eod. paſtoralis.

b ¶[*Suſpenſio.*] Quando epiſcopus incipit orationem ad benedicendum ſacerdotem, tunc presbyteri omnes qui primo tangebant caput, debent eleuare manus, ita quòd non tāgant caput ordinandi: quod ex ipſo facto melius patet qualiter debeat fieri, quàm aliquo iure exprimatur. ſic infra de dona. apoſtolicę. quædā enim ſunt quæ melius poſſunt intellectu percipi, quàm locutione exprimi. ff. de ſolu. ratum. ff. rem ratam haberi. quo enim. §. Iulianus.

† Vide l. q teſtamēto. ff. de excu. tuto.

† Aliàs, impoſitio: ſed in plurib⁹ & vetuſtioribus ſuſpēſio, quod videt hic agnoſcere gloſſa.

tempore ad huiuſmodi ordines conferendos, cautè ſupplendum [a], quod per errorem extitit prætermiſſum †. Suſpenſio [b] † autem manuum debet fieri, cum oratio ſuper caput effunditur ordinandi.

## TITVLVS XVII.

## De † filijs presbyterorum ordinandis, vel non.

DE FILIIS presbyterorum, &c.

¶*Vidimus de ordinandis, qui ex varijs cauſis impediuntur, inter quos eſt vitium originis: ideo, &c.*

*De iſta materia habetur 56. diſt. per totum. & repetitur in 6.*

† In vno vetuſtiſſimo ita: De filijs presbyterorū non ordinādis nec in paternis eccleſijs tolerādis. In alio ita: De filijs p̄ſbyterorū & alijs illegitime natis ordinādis, vel nō.

¶ Ex concilio Picta.

¶*Illegitimus non ordinatur, niſi vt religioſus fiat: nec tunc præficitur, ideſt, ad prælaturam nō habilitatur.*

### CAP. I.

VT † filij [c] presbyterorum, & cæteri ex fornicatione [d] nati, ad ſacros ordines † non promoueātur: Niſi aut monachi fiāt, vel in cōgregatione canonica regulariter viuentes †: prelationem [e] verò nullatenus habeant. ¶Sed neque ſerui [f], niſi à dominis ſuis libertate donentur.

VT *filij.*] Due ſunt partes. Secunda ibi, *Sed neque.* non faciens ad titulū. Prima pars duas prohibitiones ponit, & à prima vnū caſum excipit: ibi, *Niſi.* Ioannes Andreas.

† Cap. 1. e. tit. in 1. cō pilatione.

CASVS. Primò dicitur quòd filij presbyterorū non promoueantur ad ſacros ordines, niſi fuerint monachi, vel in canonica congregatione regulari laudabiliter conuerſati. Secūdò dicitur quòd prælatias nullatenus habere poſſunt. Tertiò dicitur quod ſerui non ſunt ordinandi, niſi à dominis ſuis prius donentur plenaria libertate. Ex hac decretali no. quod ingreſſus monaſterij, tollit irregularitatem prouenientem ex alterius delicto. Item filij presbyterorum prælatias habere nō poſſunt. Itē ſerui ordinari non debent, niſi fuerint manumiſſi.

† gradus.

† viuant.

† Poſt concil. Laterā. ſub Alexā. 3. part. 19. c. 3. & c. 2. eo. tit. in 1. cōpilatione.

¶Alexand. iij. Lincoñ. electo.

¶*Illegitimus filius ſacerdotis, qui hoc tacito per reſcriptum apoſtolicū paternam eccleſiam impetrauit, remouetur ab illa,*

### CAP. II.

AD † præſentiam noſtram accedens R. presbyter, tacito [g] quòd eſſet filius ſacerdotis, impetrauit à nobis, vt in eccleſia, in qua pater eius miniſtrauit, exiſteret capellanus. Ideoque mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd memoratus R. ſit in ſacerdotio genitus, & quòd pater † in eadem eccleſia miniſtrauit [h]: non obſtantibus [i] prædictis literis noſtris, ipſū amoueas ab eadem.

c ¶[*Vt filij.*] ſupple, ſtatuimus.

d ¶[*Ex fornicatione.*] ſimi. ſ̄. de elect. cum in cunctis. ı̄. de ſer. non ordinan. conſuluit. & 35. quæſtio. 3. de inceſtis.

e ¶[*Prælationem.*] Sic ı̄. eo. c. vltimo. ſine diſpēſatione ſedis Apoſtolicæ: vt ibi.

f ¶[*Neque ſerui.*] infra de ſeruis non ordinan. conſuluit.

AD *præſentiam noſtram.*] Prima narrat ſubreptitiam impetrationem, circa quam ſecunda dat iudicem: ibi, *Ideoque.* CASVS. R. presbyter acceſſit ad Papam tacito quòd eſſe filius ſacerdotis: impetrauit vt capellanus exiſteret in eccleſia, in qua pater ſuus miniſtrauit. ſignificatum fuit domino Papæ quòd cum eſſet in ſacerdotio genitus, veritate tacita, literas impetrauit. Vnde mandat Lincoñ. epiſcopo, quatenus ſi conſtiterit ei quod dictus R. presbyter ſit in ſacerdotio genitus, & ꝙ pater eius in eadem eccleſia miniſtrauit, remoueat illum ab illa eccleſia, non obſtantibus literis prædictis. Not. ꝙ literæ, veritate tacita impetratæ, non valent.

g ¶[*Tacito.*] & ideo non valuerunt literæ. ſ̄. de reſcrip. ſuper literis. 1 & 25. q. 2. & ſi legibus.

1 Maximè beneficiales de hoc eo. titu. ad audientiā. 2. Io. And.

h ¶[*Miniſtrauit.*] Nullo medio: qa ſi media perſona interueniſſet, ſecus eſſet. ı̄. eod. cap. ex tranſmiſſa. & cap. ad extirpandas. ex tunc enim ſi fuiſſet legitimus, licitè poſſet ibi miniſtrare: aliàs non infra eodem cap. fina.

i ¶[*Non obſtantibus.*] Quia impetratæ ſunt tacita veritate eo. ſimile ſupra de ætate. & qual. cam te. ſecus ſi ex certa ſciētia illum recipi mādaſſet. Et ſic eſt argum. quòd non eſt ſemper obediendum literis, ſiue mandato Papæ. argumen. ſupra de reſcri. ſi quando. & c. prædicto. cam te.

† Conciliū Tridēt. ſeſſio. 25. in decreto d' reformatiōe. c. 15. idem ſanciuit.

ADDITIO. Itē eſt argum. hic quòd literæ impetratæ tacita veritate non conferunt iuriſdictionem.

¶ Idem.

¶*Non poteſt filius ſacerdotis eccleſiæ paternæ præeſſe. hoc dicit cū ſeq.*

### CAP. III.

PRæſentium † auctoritate iubemus, vt filios ſacerdotum in eccleſiis paternis [k] miniſtrare, vel eas qualibet occaſione obtinere nullatenus patiaris [l]: ſed ipſos ab eccleſijs, in quibus patres eorum miniſtraſſe noſcuntur, ſtudeas penitus amouere.

† Poſt concil. Laterā. ſub Alexā. 3. part. 19. c. 4. & c. 3. eo. titu. in 1. compilatione. Cōcilium Trident. ꝓximè citatum. Cōcilium Lateran. ſub Innoc. 3. cap. 31.

PRæſentiū.] CASVS. Prohibet hic Papa, ne filij ſacerdotum debeant miniſtrare in eccleſijs paternis, vel eas aliqua occaſione detinere, ſed inde penitus amoueantur. Not. filiū in paterna eccleſia non poſſe miniſtrare.

k ¶[*Paternis.*] Idem iuris eſt de alijs. ı̄. eod. capit. vltim. vnde ſupple, maximè.

l ¶[*Patiaris.*] Niſi habeant illas per diſpenſationem Apoſtolicæ ſedis. ı̄. eod. cap. ex tua. & cap. pe. & vlti. Et idem eſt ſi fuit perpetuus vicarius. infra eod. conſtitutus. aliàs expellantur, & alijs idoneis conferantur. infra eod. capit. vlt. De hac materia dicetur. ı̄. eod. cap. vlt.

¶Idem Vigoreñ. Epiſcopo.

¶*Idem dicit.*

### CAP. IIII.

COnquerente † nobis M. clerico [m]: & infrà. ¶Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi publicum eſt, & notorium [n], patrem R. clerici habuiſſe in prædicta † eccleſia perſonatum, filium eius ibidē miniſtrare, aut eiuſdem eccleſiæ perſonarum habere nullatenus patiaris: & ſi iam inſtitutus eſt ibi, eum inde non differas amouere [o].

† Poſt concil. Laterā. ſub Alexā. 3. part. 19. c. 1. & c. 4. eo. ti. in 1. cōpilatio. Cōcilium Toletanū 9. cap. 10.

† Præſcripta in omnibus manuſcriptis.

¶Idem Londoñ. Epiſcopo.

¶*Epiſcopus qui ſcienter contulit filio ſacerdotis paternam eccleſiam, exinde eum remouere non poteſt.*

### CAP. V.

VEniens † ad præſentiam noſtram N. clericus nobis propoſuit, quòd cum

COnquerente.] CASVS. Mortuo presbytero eccleſiæ ſanctæ Mariæ, M. clericus fuit præſentatus ad eam à patrono. R. filius dicti presbyteri impediebat eius inſtitutionem, vnde dictus M. cōqueſtus fuit Papæ. mandat Papa ſi publicum eſt, & notorium, patrem dicti R. habuiſſe perſonatum in dicta eccleſia, filius eius nullo modo inſtituatur ibid. & ſi inſtitutus eſt, remoueatur. Not. quòd filius portat iniquitatem patris: quod verum eſt temporaliter, non autem æternaliter.

† Poſt concil. Laterā. ſub Alexā. iij. par. 19. c. 1. & c. 6. eo. tit. in 1. compilatio.

m ¶[*M. clerico.*] Qui præſentatus erat à patrono eccleſiæ. & iſte R. moleſtabat eū ſuper illa eccleſia, in qua pater eius nullo medio miniſtrauerat.

n ¶[*Notorium.*] Qualiter dicatur aliquid notorium eſſe, habes infra de coha. clerico. & mulier. capit. vltim. quia ſi ibi miniſtrauit, non poteſt eſſe notorium. ſupra de transla. prælato. quanto.

o ¶[*Amouere.*] Cum non oſtendat diſpenſationem Apoſtolicæ ſedis: vt dictum eſt ſ̄. c. proxi. & idem hic dicas.

VEniens.] Sunt duæ partes. Prima ponit querelam clerici. Secunda: ibi, *Ideoque.* prouidet diſtinguendo. Secundum membrum: ibi, *Verum.* Ioan. And.

illum ad capellam ſancti L. quam ei conceſſiſti, in presbyterum ordinaſſes, ipſum ea poſteà ſpoliaſti, eo quòd pater eius in prædicta † eccleſia miniſtrauit [a]. ¶Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi tibi innotuerit [b] quando eam ſibi dediſti, quòd pater eius presbyter in dicta eccleſia miniſtraſſet, ipſam ei reſtituas [c], & in pace dimittas, amoto alio, ſi quem inſtituiſti forſitan in eadem. ¶Verum ſi hoc ignorans feciſti †, ex quo ad eccleſiam ipſam eum in presbyterum ordinaſti [d], eam ſibi reſtituas, donec in alia eccleſia ſibi prouideas, vnde honeſtè valeat ſuſtẽtari.

† Præſcripta, legitur in omnibus antiquis.

† Vide l. 2. ff. de iur. & fa. igno. & l. ſi res obligata. ff. de lega. 1.

¶Idem Oxoñ. Epiſco.

*¶Gratiam continet: & hoc dicit. Ex quo filius ſacerdotis eſt ordinatus, non debet carere beneficio. Ioannes Andreas.*

### CAP. VI.

PRopoſuit † nobis R. lator prę́ſentium, quòd cum ad eccleſiam de Saleb. † à domino fundi fuerit præſentatus, tu curam animarum noluiſti ſibi committere, pro eo quòd eſſet filius ſacerdotis. ¶Cæterum, quia indignum eſt, vt ipſe poſtquam eſt in ſubdiaconum ordinatus, omninò debeat eccleſiaſtici beneficij prouiſione carere [e]. Mandamus quatenus aliquem honeſtum presbyterum cum aſſenſu [f] eiuſdem clerici inuenire ſtudeas, qui eccleſiæ ſeruiat ſupradictæ, ita quòd præfatus R. medietatem omnium beneficiorum prædictæ eccleſiæ, eidem in ſuo ordine ſeruiendo, pacificè debeat obtinere. non enim ſolus [g] presbyter miſſarum ſolemnia, vel alia diuina officia poteſt ſine miniſtri ſuffragio celebrare.

† Poſt concil. Laterã. ſub Alexã. iij. part. 19. c. 6. & c. 7. eo. tit. in 1. cõpilatione.

† Salab. † Salebi. † Sabel.

¶Idem Archiepiſcopo Cantuarieñ.

*¶Filius præeſſe poteſt eccleſiæ, cui pater præfuit mediatè.*

### CAP. VII.

EX † trãſmiſſa cõqueſtione G. clerici percepimus, quòd ad abbatis de Caſtris p̃ſentationẽ, ĩ quodã beneficio eccleſiæ de † N. eũ in prę́ſenti recipere diſtuliſti, eo ꝙ pater eius in p̃fata eccleſia miniſtra-

† Poſt concil. Laterã. ſub Alexã. iij. par. 9. c. 8. & c. 1. eo. tit. in 1. cõpilatio.

† Vide Antoniũ Auguſti. in notis collectionis veteris loco proximè citato.

CASVS. Epiſcopus London̄. ordinauit N. clericum in presbyterum, ad capellam ſancti Laurentij, quam conceſſit eidem poſtmodum verò ipſum ſpoliauit eadem, pro eo quòd pater eius in ipſa eccleſia miniſtrauit. Sacerdos ille ſignificauit hoc, domino Papæ. vnde mandat Papa eidem, epiſcopo, quatenus ſi conſtitit ei quando eccleſiam ei conceſſit, quòd pater eius presbyter in ipſa eccleſia miniſtraſſet, ipſam ſibi reſtituat, & in pace dimittat, amoto alio ſiquem in ea inſtituit. Sed ſi hoc ignorauit: ex quo eum ad ipſam ordinauit, eam ſibi reſtituat donec in alia eccleſia ſibi prouideat, vnde honeſtè valeat ſuſtentari. Not. in omnibus decretalibus iſtis, quòd filius non debet ſuccedere patri in eccleſijs paternis. Item qui ſcienter ordinat indignum, cõpellitur ei prouidere.

a ¶*Miniſtrauit.*] maximè. infra eo. cap. vlt. ex quo non eſt legitimus.

*¶Gloſſa ſequens quærit, & dupliciter ſoluit, iterum quærit, & alleg. pro & contra.*

b ¶*Innotuerit.*] Sed qualiter potuit ei innoteſcere? Reſpon. ſi ipſe fuit ei confeſſus quando ipſum examinauit. 22. quæſtio. 5. hoc videtur. Vel dicas innotuit, quoquo modo. ff. de admin. tuto. quidam decedens. §. vlt. & ſi epiſcopus hęc ſciebat, non tenebatur ei dicere: quia qui ſciuit certiorari non debuit. ff. de act. empt. & ven. l. 1. in fin. Sed quis probabit innotuiſſe epiſcopo? Ille qui dicit & allegat ſcientiam, debet probare. ff. de proba. verius. & 82. diſtin. propoſuiſti. ſed præſumptio eſt contra epiſcopum quod ipſe ſciuerit, qui eum examinauit, vel fecit examinari. 24. diſtin. quando epiſcopus. & præſumitur quòd nihil omiſerit de cõtingentibus. 11. q. 3. abſit. & ſ. de ætate & quali. accepimus. vnde videtur quòd ipſe debeat probare ſe ignoraſſe. ſimile, innotuit, ponitur ſ. de reſcrip. cum contingat 1.

1 Concor. l. verius. cũ gloſſ. ff. de probat. & ff. de adm. tuto. l. hoc autem.

*¶Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.*

c ¶*Reſtituas.*] Quia quod benignè contulit, fraudis cõſilio nõ debuit reuocare. ff. de ædil. edic. ad res donatas. Vin. & de pœ. diſtin. 1. quantumlibet. ſimile 22. quæſtio. 2. non enim. & 16. q. 2. viſis. Sed nonne poteſt epiſcopus cõtra factum ſuum venire ſi eſt illicitum? Ita videtur. 35. q. 9. quod quis commiſit. & ſ. de elect. noſti. & j. de re. eccleſi. non alie. ſi quis presbyterorum. & C. de euict. ſi tibi liberã. ſed hoc præcipit in odiũ epiſcopi, qui talem ſcienter eligit. ſimile j. de cler. coniug. diuerſis fallacijs. & in hoc facit Papa gratiam huic ſacerdoti, vt ille epiſcopus de cætero tales non promoueat, & cum ignorauerit ipſum fuiſſe talem, toleratur in eadem eccleſia de gratia, ſcilicet quouſque prouideatur ei in alia eccleſia, & ſic in primo caſu propter culpam epiſcopi diſpenſat cum eo Papa, in alio caſu toleratur ad tempus.

*¶Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit. Secundo quærit, & ſoluit: contra ſoluit, allegat & reſpondet.*

d ¶*Ordinaſti.*] Argum. contra 50. diſtin. ex pœnitentibus. & 81. diſtin. ſi qui ſine. Contra hoc ſit ex diſpenſatione: vt dixit. Nunquid interim eſt prælatus? Ita: & habebit omnia. ff. de bo. poſ. l. 2. Sed contra videtur quòd non ſit prælatus. prælatura enim ad tempus dari non poteſt. 55. diſt. præcepta. ſicut nec hæreditas temporalis. ff. de adopti. ſi tibi. & ff. de hæred. inſti. hæreditas. ff. de regul. iur. actus legitimi. ſicut nec libertas. ff. de manumiſ. teſt. libertas. ff. de pœ. quæſitũ. §. 2. ſed hoc intelligitur fieri de mandato domini Papæ: aliàs non eſſet prælatus.

PRopoſuit.] Primò ponitur clerici ſupplicatio. Secundò gratioſa prouiſio. ibi, *Cæterum*. Abb.

CASVS. R. clericus à patrono præſentatus fuit ad eccleſiã de Salabera. 2 epiſcopus diœce. noluit ei curam animarum committere, pro eo quòd eſſet filius ſacerdotis. acceſſit ad Papam dicens quòd eſſet in ſubdiaconum ordinatus. reſcribit Papa epiſcopo dicens, quòd indignum eſt vt careat beneficio eccleſiaſtico, qui in ſubdiaconum eſt ordinatus: vnde mandat quatenus aliquem honeſtum presbyterũ cum aſſenſu illius clerici debeat inuenire, qui eccleſiæ ipſi deſeruiat, ita quòd præfatus R. habeat medietatem omnium beneficiorum ipſius eccleſiæ, quoniã ſolus presbyter miſſarum ſolemnia, vel alia officia ſine clerico non poteſt celebrare. Not. quòd in ſacris ordinib. conſtitutus non debet carere beneficio. Item ſacerdos ſolus ſine clerico non debet eſſe.

2 Aliàs, Sabal.

*¶Gloſſa ſequẽs arguit, allegat 4. iura.*

e ¶*Carere.*] & ita eſt hic arg. quòd qui habet ordinem, debeat habere beneficium. 70. diſt. cap. 1. & 2. & infra de præb. epiſcopus. & 1. quæſtio. 3. ſi quis obiecerit.

*¶Gloſſa ſequens obijcit, dat ſolutio. P. ſecundam per ſupplectionem. tertiam Vin. & Lauren. demum vacillat quis iſtorum ſit prælatus.*

f ¶*Cum aſſenſu eiuſdem.*] Sed quare requirĩt aſſenſus illius, & non patroni: contra illud 63. diſt. principali. & c. ſeq. P. dicit ꝙ patronus eligit ſolum prælatũ, & iſte ſubdiaconus erit prælatus, & ideo conſenſus eius exigebatur. j. de iure pat. poſtulaſti. vel ſupple: & patroni conſenſu principaliter. Vel dicas melius quòd ſacerdos erit prælatus, vt dicebant Lau. & Vin. & ſubdiaconus toleratur ex diſpenſatione; & ideo conſenſus patroni debet requiri principaliter, & patronus præſentabit presbyterum de aſſenſu clerici: & iſti æqualiter 3 habebunt bona eccleſiæ. Et hoc quod dicitur de iſto R. potius credo dictum ex diſpenſatione, quàm de iure: quia ex eo ꝙ dicit, (indignum eſt vt ipſe, &c.) ſacerdos debet habere de iure adminiſtrationem: & ſecundum hoc ſatis videtur ꝙ clericus ſit prælatus ex diſpenſatione Papæ: vt dicit P. & ſacerdos erit ſeruitor eccleſiæ, quod innuit litera (qui eccleſiæ ſeruiat, &c.) quod ſatis videtur. ſed ex litera potius colligĩt quòd presbyter ſit prælatus, quam clericus, ex eo quòd dicit, ſolus presbyter, & ex eo quòd dicit ſine miniſtri ſuffragio. Et argumen. quòd clerici poſſunt habere præbendas diſtinctas, & diuiſas.

3 Dicebat Phi. in Italia hoc ſeruari in multis capellis, quæ habent plures clericos, nec tamẽ aliquis iſtorum habet ſuper alios prælaturã, vnum autem prælatum habebit eccleſia, & nõ plures. 7. q. 1. in apibus, 15. q. 1. cap. 1. 12. q. 2. ſicut. Ioan. And.

*¶Glo. ſeq. arguit. allegat. 5. iura.*

g ¶*Solus.*] Arg. quòd eccleſia dedicari non debet, niſi tantũ aſſignetur eidem, quod duobus ſufficiat. argu. 7. q. 1. illud. & 81. diſtin. in omnibus. de conſec. diſtin. 1. hoc quoque ſtatutum. & c. nemo. & 1. q. 2. placuit.

EX *tranſmiſſa.*] Primò ponit querelam. Secundò prouidet, & ſoluit obſtaculum. ſecunda pars: ibi, *Ideoque*. Ioannes Andreas.

CASVS. Abbas de caſtris præſentauit Guli. clericum archiepiſcopo Cantua. ad eccleſiam de N. ſed archiepiſcopus eum recipere noluit, eo quòd pater eius in ipſa eccleſia

ſa eccleſia miniſtrauit. ipſe ad Papam accedens ſignificauit ei qualiter fuerat repulſus: addens quòd pater eius in ipſa eccleſia miniſtrauerat, media interueniente perſona: mandat Papa eidem Cantuar. archiepiſcopo, quatenus ſi ita eſt, prædictum G. ad eccleſiam prædictam admittat, non ideo minus obſeruato Apoſtolici reſcripti decreto, quod in eccleſia Dei ſucceſſionem hæreditariam deteſtatur. Nota quòd in eccleſia non habet locum ſucceſſio. Item nota quòd media perſona tollit vitium ſucceſſionis.

¶ *Gloſſa ſequens notat nomen hæredis, &c. alleg. 2. iura: in contrarium alleg. 4. & ſoluit.*

a ¶ *Media.* ] Nota ꝙ nomen hæredis proximum ſignificat, non vlteriorem: ſed non ſemper: 1 ſed in quibuſdam ſpeciebus. ff. de verbo. ſignifi. ſciendū. C. de pœ. l. honor. argumen. contra. C. de hære. inſtitu. l. vlt. vbi dicitur quod hæres hęredis, teſtatoris eſt hæres. & C. de lega. in annalibus. ff. de verbor. ſignific. hæredis. ff. de libe. & poſthum. l. 1. Solut. regulare eſt vt per multas ſucceſſiones accipiatur nomen hæredis: vt in prædicta l. ſciendum. & contraria ſpecialia ſunt: & ſi iſte Gu. fuit legitimus, nulla diſpenſatio eſt neceſſaria, ex quo media intercesſit perſona: vt dicitur hic in fin. & hic non dicitur quòd non fuerit legitimus. Ber.

1 Concor. l. hæredis. ff. de verb. ſign. & l. fi. C. de ſepul. viola. & glo. in l. 1. in princ. ff. de pe. hę re.

† Cap. 9 e. tit. in 1. cō pilatione. & poſt cō cil. Late rā. ſub Ale xā. iij part. 19. cap. 9.

† Aliàs. de Corbana.

† In multis antiqs ita: quatenus ſi cōſtiterit, quòd prædictus clericus, &c.

uit: quo defuncto media [a] interceſſit perſona, cui prædictum beneficium eſt collatum. ¶ Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, prænominatum G. ad præfatum beneficium admittere non poſtponas, non ideo minus obſeruato [b] Apoſtolici reſcripti decreto, quòd ſucceſſionem [c] in eccleſia Dei hæreditariam deteſtatur.

¶ Idem Vigoreñ. Epiſcopo.

¶ *Filius præeſſe poteſt eccleſiæ, in qua pater ſine titulo miniſtrauit.*

CAP. VIII.

Conſtitutus † in præſentia noſtra G. clericus, ſupplici nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cum capellam de Stortoñ. † canonicè fuiſſet adeptus, & eam pluribus annis pacificè poſſediſſet, R. miles ipſum ea, ſine iudicio ſpoliauit [d]. Cumque memoratus clericus exinde apud te depoſuiſſet querelam, obiectum fuit ei, quòd pater ſuus in capella miniſtrauit eadem: & infrà. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus † ſi tibi conſtiterit, quòd idem clericus à capel-

b ¶ *Obſeruato.* ] id eſt, nō propter hoc minus obſeruatur decretum illud, quo prohibetur filios ſuccedere in paternis eccleſijs: vt s̄. eo. pręſentium. & in eccleſia ſucceſſio eſſe non debet. 8. quæſtio. 1. Apoſtolica.

c ¶ *Succeſſionem.* ] Not. quòd hæreditaria ſucceſſio in filijs, & etiam in hominibus eiuſdem in loci conſideratur. infra de iure patro. conſuluit. & infra de inſtit. ad decorem. & infra de decimis. ad hæc.

C*onſtitutus.* ] Prima ponit quæſtionem. Secunda prouiſionem: ibi, *Fraternitati.*

CASVS. Quidam clericus G. nomine, quandam capellā canonicè fuerat adeptus, vt dicebat: & eam pluribus annis poſſedit quietè, tandem R. miles ipſum ſpoliauit eadem, propter quod clericus apud ordinarium depoſuit quæſtionem. obiectum fuit ei, quòd pater eius in capella miniſtrauit eadem: propter quod capellam non potuit rehabere. ipſe conqueſtus eſt domino Papæ, dicens quòd pater eius nec perſona nec vicarius perpetuus fuit in ipſa capella, aliquando tamen ſtetit ibi, ſed nullum ius habebat in ea. Mādat Papa epiſcopo Vigoreñ. quatenus ſi conſtiterit ei, quòd dictus clericus à prædicta capella fuerit per potentiam laicalem eiectus. & quòd pater eius non fuerit perſona, vel perpetuus vicarius in ipſa: licet quandoque miniſtraſſet ibidem nomine prædicti Gul. faciat eam ſibi reſtitui cum fructibus inde perceptis. Not. quòd ſpoliatus reſtitui debet cum fructibus perceptis à tempore ſpoliationis. Item perpetuus vicarius ius dicitur habere in eccleſia, vnde eius filius ſuccedere non poteſt.

d ¶ *Spoliauit.* ] quod de iure fieri non potuit. 16. quæſtio. 7. laici. & c. cōtra ſanctorum. nec etiam in hominibus clericorum laici habent poteſtatem. 23. quæſtio. 8. ſcire. & 12. quæſtio. 2. eccleſiarum.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.*

e ¶ *Eiectus* ] Sed cum iſte fuerit ſpoliatus, debet reſtitui ſimpliciter antequam cognoſcatur de iure ſuo. j. de reſtitut. ſpo. in literis. & cap. item cum quis. & cap. ex conqueſtione. Sed hoc ideo fit, quod mandat Papa inquiri, quia non agebat ipſe poſſeſſorio, ſed petitorio & poſſeſſorio: quod patet ex ipſa litera in principio: quia dixit ſe canonicè inſtitutum, & fuiſſe poſtmodum ſpoliatum, & ideo de vtroque mandat inquiri: ſic infra de reſtitut. ſpoliat. accepta. aliàs ſi ſimpliciter petijſſet reſtitutionem, reſtitutus fuiſſet ſine cauſæ principalis cognitione.

¶ *Gloſſa ſequens ponit duo dicta, ad ſecundum ſignat contrarium, & remittit.*

f ¶ *Perpetuus vicarius.* ] Nota quòd licet pater temporalis vicarius fuit ibi, non videtur impedimētum præſtare filio: quia cū pater nullum habuit titulum, vel ius in re, ceſſat ius ſucceſſionis. Itē ſi pater fuerit prælatus, poteſt ibi eſſe canonicus filius de legitimo matrimonio natus infra eodem ad hæc contrarium videtur dicere infra eodem ad abolendam. & ibi de hoc dicetur.

g ¶ *Nomine.* ] Si pater miniſtrauit ibi nomine filij, patet quòd filius erat prælatus: qa is etiam poſſidet, cuius nomine poſſidetur. ff. de acquiren. poſſeſſ. quod meo. Inſti. de interdi. §. poſſidere. j. de reſtitu. ſpol. cum veniſſet. infra de præſcrip. ſi diligenti.

† Poſt concil. Laterā. ſub Alexā. iij. par. 19. c. 10. & c. 11. eo. tit. in 1. compilatione.

† Aliàs, bonæ.

† Aliàs, habuiſſe.

la fuerit prædicta per potentiam laicalem eiectus [e], & quòd pater eius præfatæ capellæ perſona, ſeu perpetuus [f] vicarius non fuerit (licet in eadem nomine [g] eiuſdem G. quandoque miniſtrauerit) ipſam ſibi cum redditibus perceptis [h], reſtituere non omittas.

¶ Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo.

¶ *Si is, cui conceſſum eſt à Papa, vt poſſit diſpenſare cum filijs ſacerdotum circa eccleſias paternas immediatè tenendas, cum aliquo diſpenſat: ille per literas iuſtitiæ poſtea contra eum impetratas remoueri non poterit.*

CAP. IX.

Ex † tua nobis parte eſt propoſitum, quòd cum olim ad tuam conſultationē [i] ſuper filijs ſacerdotum, tales à nobis literas recepiſſes, vt eos poſſes in eccleſijs, quas patres eorum nullo mediāte poſſederant, ſuſtinere, quos probatæ vitæ, & ſanæ † conuerſationis cognoſceres, vel quos lōgo tempore illas tenuiſſe † conſtaret: quidam ad iudices literas impetrauerunt, vt ſi cōſtaret eos eſſe filios ſacerdotū, vel clericorū, qui in proxi-

h ¶ *Perceptis.* ] vel etiam qui percipi potuerunt. infra de reſti. ſpol. grauis. vbi de hoc.

E*x tua.* ] In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Super quo.* Ioan. And.

CASVS. Archiepiſcopus Eboraceñ obtinuit indulgentiam à domino Papa, vt poſſet diſpenſare cum filijs ſacerdotum, vt remanere poſſent in eccleſijs, quas patres eorum nullo medio habuerunt, dummodo eſſent bonæ vitæ & opinionis, vel longo tempore eccleſias tenuiſſent. Archiepiſcopus diſpenſauit cum aliquibus talium. Poſt iſtam diſpēſationem, quidam ad iudices impetrauerunt literas à Papa, vt ſi conſtaret prædictos eſſe filios ſacerdotum, vel clericorum qui proximo ante illos eccleſias tenuerunt, imponerent illis ſilentium. & eccleſias illas ipſis impetrantibus aſſignent, tacita veritate de præmiſſa diſpenſatione. Archiepiſcopus conſuluit dominum Papam, vtrum per literas illas diſpenſatio ſua debeat reuocari. Reſpondet Papa, quòd ſi per priores literas cum aliquibus diſpenſauit, diſpenſationem illam non vult per poſteriores literas irritari. In fine prohibet Papa clericos laicæ donationis intuitu in eccleſijs, ſine auctoritate epiſcopi ſui inſtitui, & inſtitutos præcipit remoueri. Abbas Nota quòd diſpenſatio ſemel conceſſa reuocatur. Item literæ veritate tacita impetratæ non valent. Item nullus debet inſtitui in eccleſijs ſine auctoritate epiſcopi.

i ¶ *Conſultationem.* ] Impropriè ponitur: quia cum reſpondetur conſultationi, ius commune oſtenditur per reſponſionem argum. infra de vo. & vo. redem. ex multa. & ideo expone conſultationem, id eſt ſupplicationem, quia indulgentiā continet hæc decre. & hoc patet ex eo, quòd dicit infra diſpenſaſti.

1 Vide notata. infra eo. tit. c. 1. primo reſponſo. in fin. lib. 6.

ſpenſaſti. 1 & diſpenſationem. & probatur hoc ĵ. eod. c. pen. & vlt. nam Papa tantum cum talibus diſpenſat, vt ibi dicitur.

a ¶ *Eos.* ] ſcilicet cum quibus fuerat diſpenſatum.

b ¶ *Ipſis.* ] impetrantibus.

c ¶ *Nequeant.* ] Hoc ideo dicit, quia de gratia ipſi obtinuerunt literas pro iſtis eccleſijs obtinendis. Et ex hoc patet, quòd eccleſias licitè retinere non poterat per ſolam conceſſionem epiſcoporum, ex quo Papa mandat eos remoueri: & eſt verum. infra eod. capit. vlt.

mo ante eos [a] eccleſias tenuerunt, ſuper his imponatur eis appellatione ceſſante ſilentium, & eccleſias iſtas ipſis [b] aſſignent, quamuis in eis ſe oſtendere nequeant [c] per epiſcopos inſtitutos. ¶ Super quo tibi taliter reſpondemus, quòd ſi per priores literas cũ aliquibus clericis diſpenſaſti, diſpenſationem tuam poſteriorum literarum intuitu, nolumus irritari [d]. Alios verò clericos laicę donationis [e] intuitu, in eccleſijs ſine auctoritate pontificis ſui inſtitui, aut inſtitutos remanere auctoritate Apoſtolica prohibemus.

¶ *Gloſſa ſequens notat diſpenſationem ſemel factam, &c.*

d ¶ *Irritari.* ] Ergo diſpenſatio ſemel facta non eſt reuocanda amplius: ſicut nec iniuriæ remiſſio. 23. quæſtio. 4. ſi illic. 2 imo beneficium decens eſt eſſe mãſurum. in Authen. conſtitu. quæ de dign. ſi. li. à pa. §. illud quoq;. coll. 6. Deus enim dona ſua multiplicat. de pœ. diſtinct. 1. quantumlibet. & infra de ſchiſma. fraternitati.

2 Concor. l. ſed ſi vnus. §. ſi. lio. ff. de in iur. & in l. 1. eod. titu.

¶ Idem Cantua. Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

¶ *Si manifeſtum eſt, quòd filius in eccleſia immediatè ſucceſſit patri, ſine aliqua teſtium receptione, ab illa remouebitur.*

e ¶ *Donationis.* ] 1. quęſtio. 7. ſi quis omnem. in fin. imo ſuſpendi debent clerici & communione priuari, qui eccleſias recipiunt de manibus laicorum, & laici ſunt excommunicandi. infra de iure patron. præterea. cum ipſi tale ius poſſidere non poſſunt. ſupra de elect. ſacroſancta. & cap. Maſſana. niſi in capella vbi patronus habet tantum ius præſentandi. infra de iure patr. c. à nobis. & ca. quod autem. & cap. cum autem. & ca. paſtoralis. & non ius conferendi. infra eod. cap. vlti.

Pœna clericorũ recipientiũ eccleſias de manib⁹ laicorum.

† Cap. 11. eo. tit. in 1. cõpilatione.

† Aliàs ita: patres eorum.

## CAP. X.

Q Voniam † eſt ſacris canonibus prohibitũ: & infrà. ¶ Præcipimus, quatenus ſi manifeſtum, & publicũ fuerit patres † in eccleſijs perſonatus geſſiſſe, filios ab eiſdem (ſi etiam eas adepti ſunt) penitus excludatis [f]: nec ad earum gubernationẽ vlterius [g] aſſumantur. Nolumus enim vt cauſa in iudicium deducatur, vel teſtes etiam admittãtur, ſi hoc manifeſtum [h] exiſtat.

¶ Idem Cantua. Archiepiſcopo.

¶ *Filius etiam legitimus, remouetur ab eccleſia, in qua immediatè ſucceſſit patri vicario, vel rectori.*

Q *Voniam.* ] Prima recitat factum. ſecunda prouidet: ibi, *Nolumus.*

C a s v s. Mandat Papa Cantua. archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis, quatenus ſi publicum fuerit, patres perſonatum in eccleſijs habuiſſe, filios eorum ab eccleſijs illis excludant, nec ad eas vlterius aſſumantur: & ſi hoc publicum eſt, nec cauſa in iudicio deducatur, nec teſtes admittantur. Nota quòd in notorijs ordo iuris non requiritur.

f ¶ *Excludatis.* ] ſ. eo. præſentium. & ĵ. eo. c. vlt.

g ¶ *Vlterius.* ] Et ita loquitur de illegitimis, & ſic nec in paternis, nec in alijs inſtitui debent: vt ĵ. eod. cap. vltimo.

¶ *Glo. ſeq. notat quòd in manifeſtis, &c. alleg. 4. concord. in contrarium alleg. 4. iura.*

h ¶ *Manifeſtum.* ] Et ita habes quòd in manifeſtis, & notorijs ordo iudiciarius non eſt obſeruandus. 2. quæſtio. 1. de manifeſta. & cap. quæ Lotharius. infra de appel. cum ſit Romana. in fine. & C. de accuſ. ea quidem. Argum. contra. 2. quæſtio. 1. Deus omnipotens. & ĵ. de diuor. porro. & ſ. de electio. bonæ memoriæ.

A *D extirpandas.* ] Primò ponitur deciſa conſultatio. Secũdò reſponſio, Secunda: ibi, *Fraternitati.*

C a s v s. Dicitur hic quòd filij presbyterorum qui eccleſias tenent, in quibus patres eorum nulla perſona media miniſtrarunt tanquam perſonæ, vel vicarij perpetui, remoueantur ab illis. Nota quòd filij presbyterorum non poſſunt ſuccedere patribus in eccleſijs, in quibus patres eorum perſonæ, vel vicarij fuerunt perpetui. Item media perſona purgat vitium ſucceſſionis.

## CAP. XI.

A D † extirpandas ſucceſſiones: & infrà. ¶ Fraternitati tuę mãdamus, quatenus ſi qui filij presbyterorũ [i] prouinciæ tuæ teneant eccleſias, in quibus patres eorum tanquam perſonæ, vel vicarij [k] nulla perſona media [l] miniſtrarunt: eos (ſiue geniti ſunt in ſacerdotio, ſiue non) ab eiſdem eccleſijs non differas amouere [m].

¶ Clemens iij. Caſſel. † Archiepiſcopo.

¶ *Filius epiſcopi legitimè natus pro moueri poteſt ad ordines, & in paterna eccleſia beneficiari.*

¶ *Gloſſa ſequens reci. per quæſt. an prohibitio filiorum, &c.*

† Cap. 1. e. tit. in 2. cõpilatione. Hæc gloſſa eſt ſingularis, & obſeruatione digna.

i ¶ *Filij presbyterorum.* ] vel etiam nepotes, vel inferiorum quilibet, quorum eſt ius ſuccedendi. argum. Inſtitu. de hær. qual. & dif. §. ſui. In collateralibus non prohibetur. argumen. infra de offic. deleg. ex parte. & quilibet repellitur qui quaſi iure ſucceſſionis eccleſiam ſibi vendicare intendit: quia ibi non habet locum ſucceſſio. ſupra eod. ex transmiſſa. in fin. & 8. quæſtio. 1. apoſtolica.

† Caſan. † Caſſien. epiſcopo. † Caſſelleñ.

k ¶ *Vicarij.* ] perpetui. ſimile ſupra eod. conſtitutis.

l ¶ *Nulla perſona media.* ſ. eo. ex tranſmiſſa.

m ¶ *Amouere.* ] etiam. ſi ſint de legitimo matrimonio nati: ne videatur locum habere ſucceſſio. 8. quæſtio. 1. apoſtolica. ſecus ſi media perſona interceſſiſſet: quia de iure communi, ibi, & alibi poſſent prę fici, cum ſint legitimè nati.

† Cap. 3. e. tit. in 2. cõpilat.

## CAP. XII.

A D † hęc, ex parte tua noſtris auribus eſt relatũ: & infrà. Quod à nobis fraternitas tua requiſiuit, an à pontificibus generati valeant ad ſacros ordines promoueri, ſi ſcientia fuerint, & morum honeſtate probabiles. Sciat fraternitas tua, quòd ſi ex legitimo [n] ſint matrimonio procreati, nec aliud canonicum obuiat, licitè poſſunt ad ſacros ordines aſcendere: & in eiſdem eccleſijs, in quibus præſunt, vel præfuerunt genitores eorum, beneficium obtinere [o].

A *D hæc.* ] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Sciat.* Abbas. Siculus.

C A S V S. Quæſitum fuit à Papa, vtrum filij epiſcoporum poſſint ad ſacros ordines promoueri, ſi aliàs digni ſint? Reſpon. Papa: ſi de legitimo matrimonio ſunt geniti, nec aliud impediat, poſſunt ad ſacros ordines licitè promoueri, & in eiſdem eccleſijs, in quibus præſunt patres eorum, beneficium obtinere. Not. ꝙ pater & filius legitimus ſimul poſſunt eſſe in eadem eccleſia. Item nota hanc decre. generaliter pro omnibus filijs clericorum, de legitimo matrimonio genitis, ꝙ poſſunt ad ſacros ordines promoueri, & eccleſiaſtica beneficia habere, nõ ſolũ in eccleſijs alijs, ſed ẽt in paternis, patribus eorum viuis, vel mortuis.

¶ Idem.

¶ *Non poteſt filius eſſe vicarius illius eccleſiæ, in qua pater proximus fuit rector.*

## CAP. XIII.

M Ichael † p̃sbyter de Sancto Germano trãſmiſſa nobis conqueſtione monſtra-

† Cap. 4. e. tit. in 2. cõpilat.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium.*

n ¶ *Legitimo.* ] ĵ. eod. ad abolendam. argu. contra ſecundum vnam lect. ſed illud maximè, quod eſt ibi, tenetur cõparatiuè: aliàs illegitimus filius ſimul cum patre in eadem eccleſia eſſe non debet. ĵ. eod. cum decorem.

o ¶ *Obtinere.* ] & ita poteſt filius legitimus in paterna eccleſia ſimul cum patre beneficium obtinere. argum. ĵ. eod. cum decorem. à contrario ſenſu in verbo, illegitimus. ſed in paterno beneficio, ſiue dignitate ſuccedere non debet. 8. q. 1. apoſtolica. & ſ. eo. conſtitutus. & ſ. eo. cap. proxi. Ber.

M *Ichael.* ] Diuiditur. In prima facti narratio. In ſecunda cauſæ commiſſio: ibi, *Fraternitati.* Abb. Sicu.

C a s v s. Michael presbyter propoſuit coram Papa, ꝙ eccleſiã ſancti Io. canonicè fuit adeptus. Sed M. filius Antonij presbyteri,

presbyteri, qui proximò ante habuit perſonatum ipſius eccleſiæ, aſſerit ad ſe pertinere vicariam eiuſdem eccleſiæ. mandat Papa quatenus ſi conſtiterit dictum M. filium fuiſſe ipſius Antonij, qui proximo ante habuit perſonatum illius eccleſiæ, ſuper vicaria ipſius ei ſilentium perpetuum imponatur.

Not. quòd filius ſacerdotis patri ſuccedere non poteſt tanquam perſona, vel tamquam vicarius in eccleſia permanere.

† Coroneb. † Toron.

¶ *Glo.ſeq.quærit, & ſoluit: ex ſolutione infert aliam quæſtionem quam ſoluit. iterum ex ſolutione, obijcit, & reſpondet.*

uit, quòd cum eccleſiam ſancti I. de Corona † tuæ diœceſis canonicè ſit adeptus, M. filius Antonij, qui proximò ante, ipſius eccleſiæ habuit perſonatum, ad ſe vicariam ipſius aſſerit pertinere: & infrà, ¶ Fraternitati tuæ mãdamus, quatenus ſi conſtiterit [a] tibi ipſum M. fuiſſe filium Antonij, qui eiuſdem eccleſiæ habuit proximò [b] perſonatum, ei ſuper eadem vicaria perpetuum ſilentium imponere non poſtponas.

¶ Idem.

¶ *Illegitimè genitus, etiã de vxore, ſine diſpenſatione ad ordines, vel beneficia promoueri non poteſt.*

C A P. XIIII.

LIteras †: & infrà. ¶ Intelleximus quòd H. in ſacerdotio genitus, de vxore legitima [c] natus & conceptus, affectauit à pueritia miniſtrare Domino in officio clericali. ¶ Verum licet à filijs [d] paterna incontinentia modis omnibus propellenda noſcatur: ſi tamen aliter † dignus inuentus fuerit, permittimus ipſum ordinari [e] in clericum, & ad eccleſiaſticum beneficium (vnde commodè ſuſtentari valeat) promoueri.

Probandæ filiationis, & illegitimitatis varij modi.

a ¶ *Conſtiterit.* ] ſed quomodo poterit hoc conſtare, ſi ipſe negauerit ſe filium fuiſſe illius? 1 Reſpon. ſi natus fuit ex illa, quam tenebat ſecum publicè in domo pro concubina: præſumitur enim filius illius, ſicut aliquis præſumitur filius, quia natus eſt in matrimonio: quia pater eſt is, quem nuptię demonſtrant. ff. de in ius voc. quia mater. Et ita præſumptiuè talem dicimus filium, quem talis cohabitatio filium demonſtrat: quia fuit in poſſeſſione filiationis. C. de ſuis & leg. l. 3. Sed ſi non fuit natus de tali, qualiter probabit? Reſpon. ex eo quòd ille vocabat illum filiũ, & ille appellabat eum patrem, & communiter habebatur & nominabatur filius. infra de proba. per tuas. & ex dilectione ſola diſcernitur quis, cuius filius ap probet. infra de præſum. afferte. Sed videtur quòd talis nominatio non probet illum filium: quia cõtrariam admittit probationem. C. de prob. non nudis. C. de teſt. neq; profeſſio. ff. de inoff. teſt. ſi inſtituta. §. 1. Bene ſtatur nominationi per illã decre. per tuas. in fin. niſi expreſsè contrarium probaretur: vt dicunt illa vltima iura.

1 Vide l. ſi mater. C. ne de ſtatu defunct. & l. ſi cum pater. C. ſi aduer. rem iudica.

† Cap. 5. e. tit. in 2. cõpilatione.

† in manuſcriptis vetuſtiorib^9, aliàs.

b ¶ *Proximo.* ] s̃. eod. ad extirpandas.

L*Iteras.* ] In prima ponitur ſupplicatio: In ſecunda ſupplicationis admiſſio: ibi *Verum.* Abb.

C A S V S. Quidam vir & eius vxor communi conſenſu, promiſerunt caſtitatem ſe ſeruaturos: qua promiſſa in facie eccleſiæ, vir promotus fuit poſtmodum vſque ad ſacerdotium, Tandem in ſacerdotio conſtitutus habuit acceſſum ad vxorem, & ex ea filiũ genuit H. nomine. iſte H. deſiderauit à pueritia miniſtrare Domino in officio clericali: dicit Papa, licet à filijs paterna incontinẽtia ſit propellẽda: ſi dignus eſt aliàs, permittitur eum in clericum ordinari; & ad eccleſiaſticũ beneficium promoueri, vnde valeat ſuſtentari. Not. quòd natus de vxore legitima habetur pro nõ legitimo. & hoc ideo; quia natus eſt poſt continentiam communi volũtate promiſſam, & ita de illicito coitu dici poteſt.

c ¶ *Legitima.* ] ducta ante ſacros ordines ſuſceptos, qua poſteà vti non licuit. 31. diſt. ante triennium. 32. diſt. placuit. qa promiſſa continentia, ſiue caſtitate, poſteà fuit promotus: vnde poſtea vti vxore non licuit. 77. diſt. epiſcopus benedictionem. & 32. diſt. ſeriatim. j̃. de cler. coniu. ſanè. & infra de conuer. coniu. coniugatus. & ideo de iure nõ potuit promoueri.

d ¶ *Licet à filijs.* ] hic vult dicere, licet à filijs, &c. id eſt, licet filij ſint repellendi propter paternam incontinẽtiam, 2 tamen ſi aliàs boni, &c.

2 Quaſi p illã dehoneſtentur.

¶ *Glo.ſeq.quærit, arg. pro & contra, & ſoluit.*

e ¶ *Ordinari.* ] Sed nunquid per hoc non diſpenſatur tãtum cum eo in minoribus ordinibus? Arg. ꝙ ſic. quia promiſſio in genere mediocritatem reſpicit. ff. de auro, & arg. leg. l. qui lancem. & ff. de leg. 1. legato. & C. communia de leg. l. vlt. §. ſed ſi quis. & ff. de leg. 1. apud Iulianum. §. ſcio. & C. de don. ſi quis argẽtum. §. ſimili quoque. à ſimili diſpẽſatio in genere reſpicere debet tantum minoritatem. arg. ff. de leg. 3. nũmis. argum. contra. s̃. de tranſla. cap. vlt. & ff. de conſt. princi. beneficiũ. & j̃. de verb. ſign. olim. infra de dona. cum dilectus. in fin. & opt. argu. infra de ſimo. cap. vlt. Sed tutius eſt tantum intelligere de minoribus: quia ſic Papa ſenſiſſe videtur, & nos ita ſentire debemus. argu. s̃. de reſcr. ſuper literis. in fin. & j̃. de præben. cap. vlt.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Illegitimus, in eccleſia paterna præbendari non debet.*

C A P. XV.

CVm decorem Domus Dei: & infrà. ¶ Filijs canonicorum præbendas in eiſdem eccleſijs conferri non ſinatis, quarum ſunt canonici patres eorum. ¶ Cum indecorum ſit, vt in altaris officio illegitimus [f] filius impudico patri miniſtret, in quo vnigenitus Dei filius ęterno patri pro ſalute humani generis victimatur [g].

¶ Idem in concilio generali †.

¶ *Si illegitimus maximè filius ſpurius inſtituitur in eccleſia, in qua inſtitutus eſt pater, inſtitutio non valet, & inſtituens à ſuis beneficijs ſuſpendatur.*

C A P. XVI.

AD † abolẽdam peſſimã, (quæ in pluribus inoleuit eccleſijs) corruptelam, ſimiter inhibemus, ne canonicorum filij [h], maximè [i] ſpurij, canonici fiant in ſecularibus [k] eccleſiijs, in quibus inſtituti ſunt patres eorum: Et ſi fuerit contra præſumptum, decernimus non

C*Vm decorem.* ] Primò ponit vnum dictum. Secundò cauſam reddit: ibi, *Cum indecorum.* Pars huius decr. j̃. de vita & hone. cleri. cũ decorem. Abb. Sic.

† Cap. 31.

C A S V S. Filij canonicorũ de illegitimo matrimonio nati, non debent canonici fieri, vel præbendas habere in eccleſijs, in quibus patres eorum ſunt inſtituti: quia indecorum eſt, vt nõ legitimus filius, impudico patri in altaris officio miniſtret. Not. ꝙ illegitimus filius nõ debet miniſtrare patri in officio altaris.

† Concordat cõcil. Triden. ſeſſio. 25. de reformatione c. 15. & habetur c. 1. eo. tit. in 4. cõpilat.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium de decre. proxima.*

f ¶ *Illegitimus.* ] Sed legitimi bene poſſunt eſſe in eccleſijs in quibus præſunt patres eorum. ſupra eod. ad hæc. 3 Sed contra. infra eod. cap. proxi. vbi legitimi prohiberi videntur, ſecundũ vnam lecturam illius aduerbij, maxime. & ei ſtandum eſt.

3 Facit ad hoc l. aſsũptum §. 1. & l. libertus. §. patris. ff. ad munic.

g ¶ *Victimatur.* ] s̃. de ſumma trini. c. 1. §. vna verò.

A*D abolendam.* ] Primò ponit inhibitionis cauſam impulſiuam: ſecundò inhibet: tertiò decernit: quartò contra facientes puniri mandat. partes patent,

C A S V S. In pluribus eccleſijs quædam inoleuit corruptela, quòd filij canonicorum fiebant canonici in eccleſijs ſecularibus, in quibus patres eorum erant inſtituti canonici. præcipit concilium quòd canonicorum filij, & maximè ſpurij non fiant canonici in eccleſijs ſecularibus. in quibus patres eorum ſunt inſtituti: & ſi contra factum fuerit, non valeat eorum inſtitutio: & qui tales canonicare præſumpſerit, à beneficijs ſuis ſuſpendatur. Not. quòd q canonicant indignos, ſuſpendi debent à beneficijs ſuis: & inſtituti remoueantur.

h ¶ *Filij.* ] ſcilicet, illegitimi.

¶ *Glo.ſeq.cum ſequenti proſequitur duas lecturas illius aduerbij, maximè.*

i ¶ *Maximè ſpurij.* ] Si iſtud aduerbium, maximè, ponitur pro tantũ, tunc legitimi poſſunt inſtitui: vt ſupra eod. a. l. hæc. Si intelligas propriè: tunc nec legitimi ſunt inſtituendi in eccleſijs, in quibus ſunt inſtituti patres eorum, multominus & ſpurij: quod ſatis videtur: & ita corrigitur. ſupra eo. ad hæc. de ſpurijs nulla dubitatio erat, cum illi eſſent prohibiti per multa alia iura: vt ſupra eod. capit. 1. & infra de ſer. non ord. conſuluit. & ff. de pœ. ſanctio legum. ſed dic vt in ſequenti notula dicitur. Bernar.

k ¶ *In ſecularibus.* ] Et hoc ideo dicit, quia in regularibus

Pater & filius poſſũt ſimul eſſe monachi.

bene poſſunt ſimul eſſe monachi, vel regulares canonici pater & filius: quia tales perſonæ irregulares non prohibentur intrare religionem.s̃.eod.cap.1.& 56.diſtin.vt filij.& ita in ſecularibus prohibentur tantum ex hoc verbo. Sed ex eo quod dicit inferius: qui verò tales, vt dictum eſt canonicare præſumpſerint, à ſuis beneficijs ſuſpendantur: videtur quòd loquatur tantum de ſpurijs; quia cũ illis epiſcopi diſpenſare non poſſunt: vt j̃.eod.cap.vlt.pro legitimis non ita puniretur: & ita loquitur tantum de ſpurijs; & ſecundum hoc, hæc dictio, maximè, ponitur pro tantum 1, id eſt, illegitimi tantum prohibentur, & non legitimi, licet gloſſula præcedens cõtrarium videatur dicere, ſed verius credo quòd de omnibus filijs intelligatur, aliàs nihil adderet iſta cõſtitutio, niſi hoc ſolum quòd tãtum pœnam imponit hic ordinatorib. ſed cõtrarium eſt verũ: quia ponitur, pro tantum, ſed à propria verbi ſignificatione non eſt recedendum, ſi res aliter ſalua eſſe poteſt.ff.de lega.3.non aliter. & infra de dec. ad audiẽtiã. & ſupra de trãsla. inter corporalia. & in re dubia meli' eſt verbis edicti ſeruire. ff. de exer.l.1.§. ſi is qui. & iõ iſtud, maximè, tenetur proprie, & poteſt intelligi reſpectu eorum qui non ſunt ſpurij, ſed aliàs illegitimi: vt ſunt naturales,& ſic idem dicit q̃ s̃.eo.cum decorẽ. & addit: quia pœna hic ſtatuitur contra ordinatores. & ſic non tollitur. s̃.eo.ad hæc.

† Innocentius iij. legitur ĩ aliquot vetuſtis.

1 Idẽ Raymũ. ĩ ſum. Gof. in ſum. circa prin. dicit, quòd canoniam non poſſunt habere, vt hic, ſed beneficiũ bene: vt in c. ad hæc. Ioan. And.

† In multis antiquis legit. G. Remen.

valere [a]. ¶Qui verò tales (vt dictum eſt) canonicare præſumpſerint, à ſuis beneficijs ſuſpendantur.

¶Honorius † tertius.

*¶Alius quàm Papa non diſpenſat, vt filius in eccleſia paterna immediatè ſuccedat.*

CAP. XVII.

DIlectus filius G. præpoſitus ſanctæ Mariæ trãſmiſſa nobis petitione mõſtrauit, quòd cum Virgilius presbyter quandam eccleſiam curã animarum habentem, quam nullo medio [b] habuit pater eius, obtineat, ipſum monuit vt reſignaret eandem: ſed idẽ aſſerens quòd H. † Remeñ. archiepiſcopus, tunc Apoſtolicæ ſedis legatus diſpenſauit cum eo, id efficere contradicit. ¶Quocirca mandamus, quatenus non obſtante [c] diſpenſatione aliqua, quę à ſede Apoſtolica non manauerit, quod canonicum [d] fuerit (appellatione poſtpoſita) ſtatuatis.

*¶Glo.ſeq.arguit & reſpondet.*

Epiſcopi an valeant diſpenſare cum illegitimis in ſimplici beneficio.

a ¶*Non valere.* ] argumen. quòd epiſcopi non poſſunt diſpenſare cum illegitimis in ſimplici beneficio, & ex eo quod hic dicitur: decernimus non valere: & quòd pœna imponitur ordinatoribus talium perſonarum, eſt argumen. infra eodem capitulo vltimo vbi remouentur illegitimè promoti ſine diſpenſatione Papæ: hoc ius commune ſtatuitur, ſed diſpenſatio non prohibetur in alijs eccleſijs, in quibus patres non ſunt inſtituti: & ita bene poſſunt epiſcopi diſpenſare cum illegitimis in ſimplici beneficio in alijs eccleſijs non paternis, ſed in paternis non poſſunt. eo enim ipſo quod prohibetur concilium de paternis tantum, datur intelligi quòd de alijs concedat.argumen. infra eod.cap.fin.& s̃.eod.ad hæc.& cap.cum decorem. De hoc dic vt j̃.eod.cap.vlt.in notula.ſic ergo. Ber.

D*ilectus filius.* ] In prima facti narratio. In ſecunda ibi, *Quocirca.* cauſæ commiſſio.Ioan. And.

CASVS. Virgilius presbyter habebat quandam eccleſiam curam animarum habentem, quam nullo medio habuit pater eius. præpoſitus ſanctæ Mariæ ipſum monuit vt eccleſiam ipſam dimitteret: ipſe verò dicebat quòd Remenſis archiepiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus cum eo diſpenſauerat. & ideo eam dimittere nolebat. præpoſitus ſignificauit hoc domino Papæ: mandauit Papa quatenus non obſtante aliqua diſpenſatione, quæ à ſede Apoſto. non manauit, ſtatuat quod canonicũ fuerit, appellatione remota ipſum ab eccleſia remouendo. Not. quòd ſolus Papa cum filijs ſacerdotum poteſt diſpenſare, vt præſint in eccleſijs, in quibus patres eorum habuerunt perſonatum, ſiue curam animarum nullo medio.

b ¶*Nullo medio.* ] quare meritò debet expelli. s̃. eod. Michael.& c.ad extirpandas.& c.ex tua.& c.præſentium.& c.conquerente. etiam ſi legitimus fuiſſet.

*¶Glo.ſeq.notat legatum,&c.ſignat contrarium, & ſoluit: dat lecturam, à qua poſtmodum recedit.*

c ¶*Non obſtante.* ] ſic patet expreſſè, quòd legatus domini Papæ, non poteſt cum talibus diſpenſare, licet habeat generalem legationem. Sed videtur contra. infra de offic.leg. quòd translationem. vbi legatus exercet ea quæ tantum ſunt ſedi Apoſtolicæ reſeruata, ſ.excõicatos propter violentas manus in clericos illatas, abſoluere: ſed illud iam introductum eſt ex cõſuetudine, ex certa ſciẽtia Papæ, & ita perinde eſt, ac ſi Papa ſpecialiter committeret: & ita per generalem legationem non transferũtur ea, quæ ſpecialiter tribuuntur.ff.de offi. eius cui man. eſt iur. l. 1. & infra de offic.leg.quòd translationem. & ff. de pig. l. obligatione. vel forſitã iſte legatus erat tantum legatus in prouincia ſua: & iſti legati qui non mittuntur de latere domini Papæ, vt infra de offic. leg. cum non ignoretis.non habent tam largam legationem, ſicut illi qui mittuntur à latere domini Papæ: vt infra eo. de offic.lega.cap. excõmunicatis. vnde ſatis poſſet dici, quòd Cardinales legati, qui quaſi pars corporis domini Papæ intelliguntur, vt 6.quæſtio.1.cap.ſi quis ex militibus. poſſunt cum talibus diſpenſare: ſed alij non poſſunt vltra id quod ſpecialiter in eorum priuilegio continetur: & quòd illi habeant maiorem auctoritatem & poteſtatem, patet: quia præſentibus legatis miſſis de latere domini Papæ, iſti non debent tunc ſuæ legationis officium exercere.infra de offic.leg.cap. volentes. & optimè facit ad hoc.93.diſtin.cap.vlt.& 94.diſtin.c.1. imo nec illi poſſunt diſpenſare contra concilium Lateraneñ. infra de præben. capit. dilectus. & hic, & cap.proxi. & capit.ad extirpandas.

Cum illegitimis an poſſit per legatos diſpenſari.

Legatorũ de latere maior poteſtas quã aliorum legatorum.

¶Greg.ix.Turoneñ.Archiepiſcopo.

*¶Illegitimus abſque diſpenſatione Papę, ad dignitatem, vel perſonatum, vel beneficium curatum promoueri non poteſt.*

CAP. XVIII.

NImis in tua prouincia eccleſiæ deformatur honeſtas, ex eo quòd filij ſacerdotum, & alij non legitimè nati, ad dignitates, & perſonatus, & alia beneficia curam animarum habentia, ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ [e] promouentur. ¶Quocirca mandamus, quatenus prædictis perſonis à perſonatibus, & dignitatibus, & huiuſmodi beneficijs prorſus amotis, ea perſonis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipſorum de iure noueris pertinere. Et ne id de cætero pręſumatur, diſtrictius inhibemus.

*¶Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

d ¶*Canonicum.* ] ſed quid erit canonicum? Reſpõdeo vt ab eccleſia expellatur: vt j̃.cap.proxi.filius enim patri in eccleſia ſuccedere non debet 2 s̃.eod.cap.præſentium. & c. conquerente.& cap.ad extirpandas. & in pluribus cap.ſeq. poſt illud cap.præſentium.& 8.q.1.apoſtolica.

2 Niſi cum eo ex cauſa neceſſaria fuerit diſpẽſatũ.

N*Imis.* ] Primò ponit abuſum prouinciæ, quem ſecundò circa præterita corrigi iubet: & in futurum prohibet: ibi, *Quocirca*.Ioan.And.

CASVS. In prouincia Turoñ. filij ſacerdotum, & alij non legitimè nati promouebantur ad dignitates & perſonatus, & ad alia beneficia curam animarum habentia, ſine diſpenſatione Apoſtolicæ ſedis: vnde mandat Papa archiepiſcopo Turoneñ. quatenus prædictos omnes remoueat à dignitatibus, perſonatibus, & huiuſmodi beneficijs curam animarum habentibus: & illa perſonis idoneis conferri faciat per illos, ad quos collatio ipſorum noſcitur pertinere, præcipiens ne id de cætero attentare præſumant. Not. quòd ſolus Papa poteſt diſpenſare cum filijs ſacerdotum, vt ad dignitates, & curam animarum poſſint promoueri.

*¶Glo.ſeq.not.ſecundò quærit, argum. quòd ſic.alleg.2.in contrarium, quibus reſpondet.tertiò iterum quærit.arg.pro & contra, & ſoluit.*

e *Sedis Apoſtolicæ.* ] Sic ergo patet apertè per decretalẽ iſtã, quid iuris de filijs presbyterorum, & alijs illegitimè natis: quia non poſſunt ad dignitates, vel beneficia curam animarum habentia promoueri, niſi per diſpenſationem ſedis apoſtolicæ: ſic ſupra eodem capit.ex tua. &c.proxi. arg. ſupra c.ad abolendã.& ſi promoti ſint, debent expelli.Sed nunquid epiſcopi poſſunt diſpenſare cum talibus illegitimè natis in

ſimplici

ſimplici beneficio, & vt promoueantur ad ſacros ordines ſine aliqua prælatione? Videtur quòd ſic: eo enim ipſo quòd prohibet tantum illos à dignitatibus, & cura animarum, intelligitur permittere de alijs inferiorib. beneficijs: quia quod de vno prohibetur, de alio permittitur. 25. diſtinct. qualis. & j. de ijs quæ fiu. à præla. ſine cõſen. cap. cùm apoſtolica. in fi. præterea non inuenitur eis prohibitum, ergo intelligitur permiſſum eis. j. de re. permu. capit. ad quæſtiones. & 30. q. 4. qui ſpiritualem. 1 ſed videtur prohibitum. s. eod. c. 1. & cap. ad abolendam. & j. de ſer. non ord. conſuluit. Sed poteſt dici, ꝙ ibi ius commune ſtatuitur, ſed diſpenſatio non prohibetur. Sed contra hoc videtur expreſſum. s. eod. cap. literas. vbi diſpenſat Papa cum tali ad clericatum. ibi, Papa diſpenſauit. per hoc tamẽ alijs non prohibetur: quia hoc ab ipſo fuit petitum. & ſic patet ꝙ illegitimè nati, de iure communi promoueri nõ poſſunt ad aliquem ordinem. Sed ſi in monaſterijs, vel regularibus eccleſijs miniſtrauerint, nunquid poſtea poſſunt promoueri ad ordines, vel ad dignitates de iure communi, vel per diſpenſationem? Videtur quòd ſic de iure communi. s. eod. cap. 1. & 56. diſt. c. 1. quia ingreſſus religionis omnem tollit irregularitatem. in Authen. de mona. in prin. col. 1. Sed contra videtur quòd non tollatur irregularitas per ingreſſum religionis. j. de apoſta. cap. ex literarum. & j. de pœnis. in quibuſdam. Poteſt dici quòd poſtquã intrauerint religionem, poſſunt promoueri ad ordines ſine aliqua diſpenſatione: ad honores verò promoueri non debent ſine diſpenſatione, prout hîc dicitur. & arg. s. eod. cap. 1. verſi. prælationem verò, &c. & ita habes hîc caſum, in quo epiſcõpis aufertur diſpenſandi poteſtas.

1 Concor. l. ſicut. §. 1. ff. ad legẽ Aquil. & ff. ad Mace. l. ſed Iulianus. ĩ fi.

† Cuius cõcilij Toletani ſit nõdum intellexi, idem tamẽ Burchard⁹ lib. 2. c. 28. & 29. & Iuo. par. 6. cap. 129. & 130 & in 1. cõpilat. e. tit. c. 1. quibus locis eſt integrum decretũ. con cor. canon Apoſtolorum. 81. & Gelaſi⁹ Papa 1. epiſtola quadã epiſcopis per Lucaniã. & c. 16.

† Aliàs, Inſtituendi

† Infamari

† Burchardus libr. 2. decr. cap. 31. Iuo par. 6. cap. 132. Gratianus diſt. 54. c. 6. Panormia li. 3. tit. de ſeruis nõ ord. c. 1. & poſt concil. Lateraneñ. ſub Ale. iij. par. 50. ca. 56. & c. 1. eod. tit. in 1. compila. vbi integrũ decretum, & variam inſcriptionẽ inuenies.

## TITVLVS XVIII.

### De ſeruis non ordinandis, & eorum manumiſſione.

¶Ex concilio Toletano †.

*¶Seruus ante plenam manumiſſionem ordinari non debet.*

CAP. I.

INſtruendi †: & infrà. ¶Forte dicet aliquis: Clericus fieri non permittitur, niſi ante clericatum ingenuitatis [a] dignitate potiatur. Reuera verum dicit: Et ideo quod infirmari †, vel vituperari poteſt, præcaueri [b] debet.

¶Ex eodem †.

*¶Seruus ſine licentia domini ordinatus, deponitur, & domino reſtituitur.*

CAP. II.

DE ſeruorum ordinatione: & infrà. Statutum eſt, vt nullus epiſcoporum deinceps ad ſacros [c] ordines eos promouere præſumat: niſi prius à dominis libertatem fuerint conſecuti. ¶Et ſi quilibet ſeruus fugiẽs [d] dominum ſuum, qualibet calliditate, vel fraude, ad gradus peruenerit eccleſiaſticos, decretum eſt, vt deponatur [e], & eius dominus eum recipiat.

¶Ex eodem.

*¶Seruus ab eccleſia manumiſſus ordinari poteſt, & quod acquirit, poſt ſuum obitum, erit eccleſiæ manumittentis: quam ſi accuſat vel contra eam teſtificatur, libertate, & ordine priuetur.*

DE SERVIS NON ORDINANDIS, &c.

*¶Viſo de impedimento originis, videndum eſt de impedimento conditionis perſonæ.*

*De hac materia habetur 60. diſt. per totum. Ad hoc. 12. q. 2. liberti vſque ad ca. aurum. Io. And.*

I*Nſtruendi.*] Primò ponit dictum. Secundò eius approbationem. Tertiò ex eo dat inſtructionẽ. Secunda: ibi, *Reuera.* Tertia: ibi, *Et ideo.* Ioannes Andreas.

CASVS. Dicitur quòd non debet ordinari ſeruus niſi primò fuerit abſolutè manumiſſus: quia quod vituperari poterit, præcauendum eſt. hoc habes. 54. diſtinct. per totum. Nota verbum illud: quod infirmari, vel vituperari poteſt, præcaueri debet.

*¶Gloſſa ſequens recitatur per obiectionem.*

a *¶Ingenuitatis.*] Impropriè tenetur illud verbum, quia ingenuus eſt, qui ſtatim cum naſcitur liber eſt. Inſtitu. de inge. in princip. vnde dic ingenuitatis, id eſt, libertatis plenæ: quia qui ad clericatum promouetur, prius plenam libertatem conſequi debet nullo à domino retento obſequio temporali, alioquin promoueri ad clericatum non debet. 54. diſtinct. quicunque.

*¶Gloſſa ſequens notat futura præcauenda. alleg. tria iura in contrarium.*

b *¶Præcaueri.*] Not. quòd futura ſunt pręcauenda. 23. diſtin. in nomine Domini. & 63. diſtinct. cum Hadrianus. & 1. q. 7. conuenientibus. circa princ. & exempla præſentia nos cauere præmonent in futurum. 72. diſt. plurimos. in fi. & maior triſtitia eſt de talibus cum reuocantur, quam naſcatur gratia de accitis, id eſt, vocatis. 51. diſt. præterea. & c. deſignata. & eccleſia pro talibus infamatur. j. titu. proxi. capit. vnico. & ſic ad cautelam futurorũ aliquid fit. 28. diſt. de Syracuſanæ. & præuidere qs debet, quod contingere poteſt. ff. loca. §. 1. arg. contra quòd non imputatur alicui ſi nõ diuinauit. ff. ad leg. Aquil. l. ſi putator. in fi. & ff. mand. l. ſi fideiuſſor. §. ſi cum debitor, & j. vt eccle. bene. vt noſtrum.

DE *ſeruorum.*] Duo facit cõcilium. Primò ponit ſtatutum. Secundò cõtra factum irritat: ibi, *Et ſi.* Io. And.

CASVS. Statuit concilium Toletan. vt nullus presbyterorum decætero promoueat ſeruos ad ſacros ordines, nec etiam ad minores, niſi prius à dominis libertatem fuerint conſecuti: & ſi aliquis ſeruus fugiat dominum ſuum, & fraudulenter ad gradus eccleſiaſticos ꝓmotus fuerit, deponatur, & dñs eius eũ recipiat. No. ꝙ ſerui promoueri nõ dẽnt ſine licẽtia dñorum ſuorum. Itẽ ꝙ qui ordinatur ſine manumiſſione ignorãte domino, vel contradicente, deponendus eſt. Item licet aliquis fuerit in poſſeſſione libertatis, eam amittit.

c *¶Ad ſacros.*] Idem intelligas de inferioribus. 54. diſt. c. 1. & c. quicunque. & c. ſi quis obligatus. & s. cap. proxi.

*¶Glo. ſeq. recitatur per quæſtionem coram quo iudice.*

d *¶Fugiens.*] Iſte fugiens ſi de ſtatu ſuo certare voluerit, ad priorem iudicem à quo fugit, remitti debet, vt ibi cauſa ſtatus agatur. C. vbi cauſa ſtatus agi de. l. 1. ſi verò eſt in poſſeſſione libertatis, ſub illo iudice vbi eſt, conuenietur. C. eo. l. 3. Hoc autem debes intelligere, quòd hæc quæſtio ſi dubitetur an ſit fugitiuus, vel non, tractabitur & finietur antequam inchoetur cauſa ſtatus. ff. de li. cauſa. l. liberis. §. ſunt & aliæ. & l. igitur. §. poteſt. ſi verò non eſt fugitiuus, & vult proclamare in libertatẽ, ſequitur forũ dñi. C. vbi cauſa ſtatus agi de. l. 4.

Libertatis cauſa ſub quo iudice cognoſci debeat.

*¶Glo. ſeq. diſtinguit, aut ſeruus ordinatur, aut monachatur primo caſu, aut id fit ſciente domino, aut ignorãte: & cum ſcit, aut contradicit, aut tacet: cum ignorat, aut ordinator vel præſentator ſcit, aut nõ: & cum neſcit, aut ordinatus eſt ad minores, aut ad ſacros citra presbyteratum. aut ad presbyteratum. Io. And.*

e *¶Deponatur.*] Quid iuris ſit de ſeruis ordinatis, no. ꝙ ſi ordinatur ſeruus domino ſciente & contradicẽte, ſeruus remanet & reſtituitur domino: etiam ſi ſacerdos ſit factus, vt quidam dicunt: vt 54. diſt. ex antiquis. Alij contradicunt, vt Io. & Tanc. Si verò ſciente & non contradicente domino, tunc ſtatim liber eſt: 2 vt 54. diſt. ſi ſeruus ſciente. Si autem domino ignorante ordinetur, ſed epiſcopo vel præſentatore ſciente ꝙ ſit ſeruus: tũc ille efficitur liber, & epiſcopus vel pręſentator tenetur dare domino duos ſeruos æquè bonos. 54. diſt. ſi ſeruus abſente. Si non habeat vnde ſoluat, reſtituetur domino: vt ſtatim diſtinguitur. Si verò domino ignorante, & epiſcopo & præſentatore fuit ordinatus, ſi conſtitutus eſt in minoribus ordinibus, deponitur, & remanet ſeruus. 54. diſtinct. ex antiquis. & cap. frequens. Diaconus verò det vicarium pro ſe: aut ſi non habet, ipſe reddatur. 54. diſtinc. ex antiquis. Eodem priuilegio ſubdiaconus gaudet. j. eo. miramur. ar. ad id. ſupra de æta. & qual. capit. à multis. Si verò eſt ſacerdos, ſtatim liber eſt, ſed amiſſione peculij ſui mulctatur: vt in capit. illo, ex antiquis. Vel ſi non habet peculium, ſeruiat domino in diuinis officijs. 54. diſtinct. frequens. Si verò quis monachus factus eſt, vſque ad triennium tantum poteſt cum repetere, vltra verò remanet monachus & liber. 54. diſtinct. ſeruus ſciente. 3

2 Nõ diſtinguẽdo, ad quem ordinem fuerit ordinatus ſecundum Gof. licet Pet. hic cõtra. Io. An.

3 Concor. tex. in Authẽ. de mona. in prin. & §. 1. colla 1.

DE *famulis.*] Tria ſunt dicta. Secūdum ibi, *Quicquid.* Tertium ibi. *Quibus.* Ioan. And.

Casus. Statuit concilium Toletanum, quòd eccleſia poſſit conſtituere presbyteros & diaconos per parochias de ſeruis ſuis, ita tamen quòd primo accipiant libertatem, & quicquid illi poſtmodū acquiſierint, vel eis datū fuerit, ad extraneas perſonas non tranſmittāt: ſed omnia poſt obitū ſuum ad ius eccleſiæ à qua manumiſſi ſunt debeāt pertinere. Quibus accuſandi, vel teſtificādi aduerſus eccleſiam omnis aditus præcludatur, ſicut & cæteris libertis: ad quod ſi aſpirauerint, & libertatem amittant, & honorem ordinis, quem non dignitate naturæ, ſed temporis neceſſitate meruerunt. Not. quòd liberti dominum ſuum accuſare non poſſunt, vel contra ipſum teſtificari ſine venia.

† Ex concilio Toletano. 4. c. 73. & c. 4. eo. tit. in 1. cōpilatione.

## CAP. III.

DE † famulis eccleſiæ conſtituere presbyteros, & diaconos per parochias liceat, ita tamen vt anteà manumiſſi, ſtatum recipiant libertatis. ¶Quicquid autem talibus extiterit debitum, aut quolibet modo collatum: eis in perſonas extraneas tranſmittere nō licebit [a]: ſed omnia ad ius eccleſiæ, à qua manumiſſi sūt, poſt eorum obitum debeant pertinere. ¶Quibus (ſicut cæteris eccleſiæ libertis) accuſandi, vel teſtificandi aduerſus eccleſiam [b], aditus pręcludatur: ad quod ſi aſpirauerint, non ſolum libertatis beneficio careant, ſed etiam honoris gradu, quem non dignitate naturæ, ſed neceſſitate temporis meruerunt [c].

¶ Ex concilio apud Alichi. †

¶ *Dominus in ſeruo quem manumittit, poteſt ſpirituales operas retinere.*

## CAP. IIII.

NVllus †: & infra. ¶Si quis de ſeruis ſuis quemquā donauerit libertati, & ipſum in presbyterum fecerit ordinari, ille autem poſteà in ſuperbiam elatus, domino ſuo canonicas [d] horas pſallere noluerit; accuſatus [e] apud epiſcopum, qui ordinauerit eū, degradetur [f].

¶Alexan. iij. Archiepiſcopo Turonenſi.

¶*Spurij, vel ſerui, ordinari non debent.*

## CAP. V.

COnſuluit †: & infrà. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd neque ſpurios [g], neque ſeruos [h] ordinare debes: & ſi memor es, in cōſecratione tibi dictum fuit, vide † ne quemlibet ſeruilis cōditionis ad ordines promouere præſumas.

¶Inno. iij. Varieñ. † Epiſcopo.

¶ *Manumiſsus ab eccleſia vt fiat clericus, & ipſi eccleſię perpetuo ſeruiat in diuinis, ad aliam eccleſiam ſe transferre non poteſt: ſecus ſi purè fuerit manumiſſus. Vel ſic: ſecus ſi fuerit manumiſsus vt ſeruiat. Ioan. Andr.*

## CAP. VI.

EO † libentius: & infrà. ¶Adiecisti aliā quæſtionē, an illorū filij, qui eccleſiæ ſeruili conditione tenētur, traditi à parentibus militiæ clericali, cum ſuorum cōniuentia

¶*Gloſſa ſequens ſignat contrarium de duobus canonibus, & ſol. Item ſignat contrarium de l. & quadrupliciter ſoluit.*

a ¶*Non licebit.*] 12. quæſtio. 3. capit. 1. & 2. Contra. hoc loquitur de libertis eccleſiæ hac conditione manumiſſ. illud intelligit de ijs, qui ingenui ſunt. Item contra Inſtitut. de ſucceſ. liber. § ſed noſtra. Hic de reb. acquiſitis occaſione eccleſiæ, ibi de alijs. Vel hoc de manumiſſis ab eccleſia, vt quicquid acquirant, eccleſijs intelligantur acquirere: illud à priuatis. Vel iſti non habebant conſanguineos, illi ſic. 12. q. 2. epiſcopus qui filios. & ratio eſt 12. quæſtio. 3. pontifices. & infra de teſt. cap. cum in officijs. hoc eſt de ijs, quæ intuitu eccleſiæ data ſunt, & pro remedio animarum defunctorum: vt ibi dicitur, & in cap. pontifices. Illud verius credo quòd hac conditione iſti manumiſſi fuerūt. Si verò ſimpliciter libertati ſunt donati: tunc liberum eſt eis facere quod volunt. ĵ. eod. capit. eo. libentius.

† Alheū. † Alhein. † Archi.

† Cap. 3. e. tit. in 1. cōpilatione. Burchard' libr. 2. cap. 234. Iuo par. 6. c. 30. vbi habes integrū decretum.

b ¶*Eccleſiam.*] id eſt, prælatum: quia ei præcipuè tenentur, cum ſit caput. ĵ. de verb. ſig. c. cum clerici. ſecus eſt de alijs ſingularibus perſonis. 12. q. 2. qui manumittitur, & c. octaua diſcuſſio. & c. epiſcopus qui mancipium. ſed contra eccleſiā teſtificari nòn pōt, cum ſit patrona: niſi ipſius edicti venia impetrata. C. de in ius voc. l. 2. & c. prædi. qui manumittitur. aliàs in ſeruitutem rediguntur: vt dicit hic, & c. qui manumittitur.

c ¶*Meruerunt.*] id eſt, acceperūt. vel intellige proprie: qa ipſi libertatē meritis ſuis acceperunt. 12. q. 2. ſi quos de ſeruis.

NVllus.] Casus. Si aliquis ſeruum ſuum donauerit libertate, & eum fecerit in presbyterum ordinari, & ille poſtea in ſuperbia elatus domino ſuo noluerit canonicas horas celebrare, accuſetur ad epiſcopum ſuum & degradetur. Not. in manumiſſo operas ſpirituales poſſe retineri. Nota aliquē[1] per ingratitudinem ad priſtinum ſtatum reducendum.

1 Præſertim ſi hoc fiat de auctoritate epiſcopi ſecundū Philip. qui hoc dicit: quia quidā dicebat ipſius cōſenſum neceſſariū. Tāc. hoc nō credit. Ioan. And.

¶*Glo. ſeq. arg. alleg. contrarium, & ſoluit.*

d ¶*Canonicas.*] argumen. quòd Dominus poſſet recipere operas ſpirituales in eo quem manumittit ad clericatū arg. contra. 54. diſt. quicunq;. illud intelligitur de obſequio temporali, quod retinetur in eo qui manumittitur non ad ordines: ſed vt laicus remaneat, & iſtud de obſequio ſpirituali: qđ non prohibetur, imo licitum eſt 54. diſt. frequēs. in fi.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

e ¶*Accuſatus.*] Sed qualiter contra iſtum agitur? ciuiliter, an criminaliter? Si criminaliter, & Dominus non probet: qualiter punietur Dominus? Poteſt dici ꝙ accuſatus non punitur proprie, quia Dominus non accuſat, ſed potius agit, vt in ſeruitutem redigatur. arg. C. de eden. l. qui accuſare. vel ſi vis vt propriè teneatur, accuſator punietur pro motu iudicis ſi defecerit in probando: & obligabit ſe ad extra ordinariam pœnam. infra de accu. capit. ſuper his.

¶*Gloß. ſeq. ſignat contrarium, circa quod ponit ſex opin. & tertiam approbat.*

f ¶*Degradetur.*] 54. diſtinc. ex antiquis. & c. frequens. contra: vbi dicitur quòd ſacerdos factus remanet liber. ſuper hoc varij varia dixerunt. quidam dicunt ꝙ iſtud corrigitur per illa. vel dic quòd illa cōtinent ius commune: hęc ſpecialia ſunt in odium illorum, qui promoti ſunt vt ſeruiant in diuinis officijs. argumen. infra eod. capit. eo libentius. Melendus dixit, quòd hoc Dominus dixit in pacto vt rediġeretur in ſeruitutē, niſi miniſtraret dominis ſuis diuina. B. dicit, quòd intelligit de ſeruo prælati. Vel poſſet dici, vt quidam dicunt, quòd libertas eſt res ſpiritualis: & ideo poteſt venire in commutatione cum alia re ſpirituali: infra de re. permu. ad q̄ſtiones. Hug. dicit quòd hoc cap. nō tenet: verior videtur opin. Melendi, qui dicit quòd eo pacto, vel conditione liber factus fuit, & ordinatus, vt ſeruiret dominis ſuis in diuinis, aliàs in ſeruitutem redigatur. & facit pro hoc ĵ. eod. cap. eo libentius. & eſt argum. quòd ſi domino ignorante ſeruus ſacerdos factus fuerit, debet reddi Domino, vt ſeruiat ei in diuinis. 54. diſt. frequens. ergo multo fortius debet ei ſeruire, vbi eo pacto promotus eſt, vt dixi: quia maior contumacia præſumitur illius. & ſic propter contumaciam, & quia fidem promiſſam non ſeruat, deponitur & redditur Domino, & nullo priuilegio clericali gaudebit vlterius, quo ad Dominum.

† Cap. 5. e. tit. in 1. cōpilatione. & conciliū Lateranē. ſub Alexā. iij. par. 26. cap. 19.

† Hæc admonitio fortaſſis in veterib' cęremoniarū pontificiarum libris extabat: hodie non extat.

† Varinen.

† Cap. 1. e. tit. in 2. cōpilatione.

COnſuluit.] Casus. Dicitur in hoc canone quòd epiſcopus non ordinet ſeruos, vel ſpurios: qm̄ in conſecratione cuilibet epiſcopo dicitur: vide ne quemlibet ſeruilis conditionis præſumas ad ordines promouere. Not. quòd ſeruus, vel ſpurius ordinari non debet.

g ¶*Spurios.*] ſpurius eſt cui pater eſt vulgus, 2 & ſic nō poteſt oſtendere patrem: vel ſi oſtendit verecundum, oſtendit quem habere non licet. ff. de ſta. homi. l. vulgo. & iſti illegitimè nati promoueri non debēt. ſupra de fil. presby. capitulo 1. & vltimo.

2 Concor. l. fin. & ibi Bart. ff. de his quibus vt indig. & in Authen. quib. mod. na. eff. ſui. §. n. co. l. 1.

h ¶*Seruos.*] 54. diſtin. cap. 1. & s̃. eod. titu. per totum.

EO *libentius.*] Sunt duæ partes. Secunda, ibi, *In quo.* Ioannes Andreas.

Casus. Aliquis ſeruus eccleſiæ filium ſuum obtulit ipſi eccleſiæ: à qua libertatē fuit aſſecutus: vt in ipſa eccleſia dn̄o debeat deſeruire in ordine clericali: quæritur vtrum poſt aliquod tempus poſſit eccleſiam illam dimittere, & ad aliam ſe transferre? Papa hic diſtinguit vtrū eo tenore fuerint manumiſſi, & oblati ordini clericali, vt in ea dum vixerint debeant deſeruire in diuinis officijs, & tunc ad aliam eccleſiam ſe ttansferre non poſſunt. vel vtrum abſolutè fuerunt manumiſſi:

miſſi: & tunc poſſunt licitè ad aliam ſe transferre. Not. quòd quando libertas datur ſub conditione, vel tenore: tunc ille compellitur conditionem ſeruare.

a ¶*Dominorum.*] 54. diſt. c. 1. 2. & 3.

¶*Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

b ¶*Eo tenore.*] ar. cõtra. 1. q. 2. quàm pio. & ſ. eo. c. inſtruendi. & j. de pac. c. vlt. eo intuitu vel modo. non enim fuit conditio, ſed modus ad quem ſeruandũ tenetur. ſ. eo. c. inſtruẽdi. & j. de pact. c. fi. arg. ꝙ non fuit conditio. ff. de tute. l. muto. §. ſub cõditione. & j. de pręben. c. ſignificatum. ff. de ma. te. l. libertas. §. hæc ſcriptura. vel aliter ſicut ſponſalia poſſunt contrahi ſub cõditione, vt quis fidem Chriſtianam recipiat. 28. q. 1. non oportet. vel vt corrigat vitam. j. de ſpon. c. inter opera. Item poteſt aliquẽ manumittere vt ordinẽ recipiat, vt hic, & j. de cond. appo. cap. 2. libertas enim res ſpiritualis eſt: & ideo poteſt venire in commutationem cum alio ſpirituali: vt hic, & ſ. eo. c. nullus. & j. de re. permu. c. ad quæſtiones.

† In codice Barbatiæ ita: vt ĩ eadem eccleſia, cuius ſunt, debeant deſeruire &c.

† In oĩbus manuſcriptis legit: oblata in vno ſolo, obligari, ſed 1. & g. ibidem velut ſup abundantia erant notata.

† Vide l. manumiſſiones. ff. de iuſt. & iur. & l. liberũ. ff. de ado.

† Aliàs cautum.

Libertas res eſt ſpiritualis.

† Aliàs quomodo.

dominorum [a], vt† in eadem eccleſia debeant deſeruire, aſſequentes propterea libertatẽ, poſt tempus ea relicta poſſint ad aliam ſe transferre? In quo credimus diſtinguẽdum, vtrũ eo tenore [b] fuerint manumiſſi, & obligati † ordini clericali, quòd manumittenti eccleſiæ dum vixerint, deberent impendere [c] famulatum in obſequijs diuinorum: & tunc trãſferendi ſe ad aliam, eſt eis licẽtia deneganda: vel manumiſſi extiterint abſolutè †: ſicque libertatem habeant ad aliam [d] tranſeundi.

¶Idem.

¶*Ius quod eſt de ſeruo facto diacono, et de ſubdiacono debet intelligi.*

CAP. VII.

MIramur non modicum, cum certum † ſit in conſtitutionibus antiquorum [e], quando† ſerui in gradus eccleſiaſticos ordinati, debeant in ſeruitutem, vel non debeant reuocari, & infrà. ¶De ſubdiaconali ordine, quia de eo non fit mentio [f] in patrum ſtatutis expreſsè videtur nobis, ꝙ & is cum diaconali gradu, priuilegio gaudet eodem. Nam licet ſacer ordo nõ reputaretur † in eccleſia primitiua: tñ à cõſtitutione Gregorij, [g] atq; Vrbani [h] ſm moderna tẽpora, ſacer gradus eſſe minimè dubitat̃.

c ¶*Impendere.*] Imo ſi non impendunt, rediguntur in ſeruitutem. 12. q. 2. diaconi. & c. octaua diſcuſſio. & illud exaudias ſecundũ hoc, & ſecundum diſtinctionem iſtius intelligas. ſ. eo. cap. nullus. vt ibi dictum eſt.

d ¶*Ad aliam.*] De licentia tamen epiſcopi, aliàs non eſſet quæſtio. Ex quo enim intitulati ſunt in aliqua eccleſia, debent in ea perpetuo permanere. 70. diſt. ſanctorum. 21. q. j. cap. 1. ſ. de renun. admonet. & j. de pact. cap. vlt.

MIramur.] Primò deciſè narrat factum. ſecundò diffinit, & ſoluit. Io. And.

CASVS. Aliquando ſerui ordinantur ſine licentia dominorum ſuorum: quæſitum fuit à Papa qualiter iſti ſic ordinati debeant in ſeruitutem, vel non debeant reuocari? Papa miratur de hac quæſtione? cum certum ſit in canonibus, quomodo debeant vel non debeant in ſeruitutem reuocari. verumtamen de ordine ſubdiaconali, cum de eo nulla fiat mentio in decretis, dicit ꝙ ille ordo eodem priuilegio gaudet cum diaconali: quia licet olim non reputaretur ſacer in eccleſia primitiua: tamen à tempore Gregorij, & Vrbani ſecundum moderna tempora, ſacer reputatur. Not. quòd ſub diaconatus, & diaconatus ſimili priuilegio gaudent.

e ¶*Antiquorũ.*] 54. diſt. ex antiquis. c. frequẽs. & c. quis aũt.

¶*Glo. ſeq. recitetur per obiectionem decre. ex antiquis.*

f ¶*Mentio.*] Vt patet in prædictis canonibus. 54. diſtinct. ex antiquis. vbi nulla fit mentio de ſubdiacono expreſsè, ſed de presbytero & diacono fit mentio expreſsè de ſubdiacono & inferioribus officijs fit mentio non expreſsè, ſed generaliter: fit de ſubdiacono mentio in c. ex antiquis. ver. reliqua verò officia. Illa clauſula reſpicit omnes poſt diaconum: quia ſecundum antiqua iura, ſubdiaconalis ordo nõ erat ſacer, & ideo communi iure cenſebatur cum inferioribus ordinibus in primitiua eccleſia. 60. diſt. nullus in epiſcopum. & c. præced. in quibus ad honores prouehi prohibentur omnes inferiores poſt diaconum: & ideo olim ſubdiaconus ſi promotus fuerat domino ſuo ignorante, reuocabatur in ſeruitutem; hodie verò cum diacono eodem priuilegio gaudet: vt ſi quis ignorante domino ſubdiaconus fiat, vicarium pro ſe præſtet: aut ſi non habet, ipſe reddatur: hic cauetur de diacono, & idem iuris eſt de ſubdiacono per hanc decretalem.

g ¶*Gregorij.*] Conſtitutionem Gregorij habes 31. diſt. ante triennium. & 28. diſt. nullum.

h ¶*Vrbani.*] ſecundi ſcilicet: vt 32. diſt. erubeſcant. & illa iura. 61. diſt. hodie correcta ſunt: quia bene poteſt ſubdiaconus hodie eligi in epiſcopum. ſ. de æta. & qual. c. à multis.

† Et ſecundum hoc ſunt exponẽdæ gloſſæ, & dicta doctorum antiquorũ dicentiũ, ſubdiaconatum nõ fuiſſe ſacrũ ordinem, i. nõ reputabat̃ ſacer. gloſſa ſup. de æta. & qua. c. à multis. & infra de bigamis. c. 2. verbo, ſacros.

¶ Gregorius ix. Archiepo Neapolit.

¶*Natus ex patre ſeruo, & libera matre liber eſt, et licitè promouetur.*

CAP. VIII.

DIlectus filius G. diaconus propoſuit, quòd I. miles ea occaſione, ꝙ patrem ipſius hominem ſuum eſſe proponit (licet mater [i] ſua, cuius debet imitari conditionem †, libera eſſe noſcatur) ne promoueat in presbyterum, impedire pręſumit. Quocirca mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit de præmiſsis, eundem militem ab huiuſmodi impedimento ceſſare † compeſcas.

† Vide l. idem Pomponius. §. idem ſcribit. ff. de rei uẽd. & I. ſtit. de inge. §. 1.

† Verbum ceſſare, deeſt in uetuſtioribus codicibus.

## TITVLVS XIX.

## De obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non.

¶Ex Concilio Carthag. †

¶*Obligatus ratiocinis, depoſito onere & reddita ratione, ordinari poteſt, prius verò non.*

CAP. I.

MAgn9 Epiſcopus Auguſt. dixit procura-

† Conciliũ Carthaginenſe primum c. 8. refert Burchardus li. 2. decreti. c. 36. Iuo par. 6. cap. 137. & in 1. compil. eo. tit. ca. unico. Gratianus diſ. 54. c. 3. ubi falſo tribuit concilio Magũtinenſi. & eſt difficilis textus, ſed uide q̃ dixi in nothis huius capitis.

DIlectus.] primò ponit querelam. Secundo ſuper ea dat iudicem. Secunda: ibi, *Quocirca.* Io. Andr.

CASVS. Ioannes miles impediebat G. diaconum ne ordinaretur in presbyterum, ea occaſione, quia dicebat patrem ipſius diaconi hominem ſuum eſſe, quamuis mater ipſius libera eſſet. vñ ille diaconus hoc propoſuit coram Papa, vnde mandat Papa archiepiſcopo Neapolitano quatenus ſi pdicta vera ſunt, ipſum militẽ compeſcat ab huiuſmodi impedimento. Not. quòd filius ſequitur cõditionem liberæ matris.

¶*Glo. ſeq. obijcit per locum à diuiſione, & ſol. dupliciter.*

i ¶*Mater ſua.*] Si iſte natus eſt de legitimo matrimonio contradicit illud decre. 32. q. 4. liberi dicti ſunt. vbi dicitur quòd natus de legitimo matrimonio deteriorem partem ſequitur ſemper: & hic dicicitur, partus ſequit̃ matrem. Si autem dicis ꝙ non fuit natus de matrimonio: tunc ſequitur conditionem etiam matris: vt ibi. & hic videtur idẽ. ſed ſecundum hoc nõ poteſt ſtare quod hic dicit: quia ſi iſte non eſt natus de matrimonio legitimo, promoueri non põt ad ſacros ordines. ſ. de fil. presby. cap. 1. & hic dicit ꝙ in presbyterum ordinetur. Dico ergo ꝙ iſte erat natus de legitimo matrimonio, & tñ ſequitur conditionem liberæ matris. C. de rei vend. l. partum. & ff. de lib. cau. placuit. & etiam ancillæ ſi ibi non eſt matrimonium: vt ff. de ſta. homi. l. lex naturæ. & c. illud intelligitur ſecundum Lombardam conſuetudinem, quæ adhuc obſeruatur in multis regionibus, vt partus ſequatur deteriorem conditionem natus de matrimonio legitimo. Sed lex Romana aliud tenet, vt partus ſequatur conditionem matris natus de legitimo matrimonio, vt dicunt leges prædictæ. Vel c. illud, liberi poteſt reduci ad ll. prædi. vt dicas ibi: deteriorem partem ſequatur, id eſt, debiliorem, ſ. fœmineam. nam ſexus fœmineus debilis eſt: & iõ iſte cum ſit natus liber de libera matre, poteſt promoueri nõ obſtante contradictione militis. præterea cum iſte iam eſſet diaconus, poterat in libertate remanere dato vicario, & ſic dominus ipſum impedire non poterat. 54. diſt. ex antiquis.

Partus ſecũdum legem Lombardam ſequitur deteriorem conditionem.

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA, ORDINANDIS. &c.

¶*Viſo de obnoxijs conditione ſeruili, videndum eſt de obligatis ad ratiocinia, ſecundum Gof. Et ſecundum eum ratiocinia redditiones ſunt rationum, & ſunt rationũ redditiones, quibus eſt quis obligatus ex adminiſtratione reipublicę.*

*De hac materia habetur 51. & 53. & 56. diſt. per totum. & ſuprà de temp. ord. ver. an obligati. Io. And.*

MAgnus epiſcopus.] Sũt tres partes, quæſtio & quæſtionis rñſio, & reſponſionis approbatio. Secunda: ibi, *Gratus.* Tertia: ibi, *Vniuerſi.* Io. Andr.

CASVS. Eps Auguſtẽ. quæſiuit in concilio, vtrum procuratores, actores, executores pupillorũ, ſeu curatores debeãt ordinari. Gratus eps rñ. ꝙ poſt officia ſua depoſita, & redditã rationem ſui officij poſſunt ordinari, dũmodo alias

aliàs digni inuenti fuerint, ſed non antequam liberati ſint ab officijs ſuis: quia eccleſia infamatur, cum poſtea conueniuntur ſuper officijs ſuis, omnes dixerunt, Rectè rñdit Sanctitas veſtra, & ita eſt noſtra ſententia, Not. ꝙ ordinandi liberi debent eſſe non ſolùm à ſeruitute, ſed etiam ab officijs ſecularibus.

¶ *Iſtæ primæ duæ gloſ. ſeq. exponunt quid ſit procurator, actor, & executor.*

a ¶*Procuratores.*] Procurator dicitur, qui mãdato domini aliena negotia in iudicio adminiſtrat. ff. de procu. l. 1. alius dr̃ procurator ad negocia datus. ff. man. l. ſi remunerandi. §. 1. & ſpecialis titulus eſt iſte ad negotia, quia iſte ad cauſas, ille ad negotia actor cõſtituitur à corpore, vel vniuerſitate. ff. quod cuiuſque vniuer. l. 1. & debet cõſtitui etiam cum decreto: & ad lites præſentes, non ad futuras. ff. eo. l. item eorum. §. ſed ſi ita.

b ¶*Executores.*] Qui mandata iudicum exequuntur, ſicut ſunt huiuſmodi officiales, dũ tamen ſæua præcepta non exercuerint: quia illi promoueri nõ poſſunt. 51. diſt. aliquantos. ita ꝙ irregularitatem non contraxerũt.

c ¶*Curatores.*] Meliꝰ dixiſſet, tutores ꝑ hoc quod ſequitur, pupillorum: tutor enim datur pupillo intra xiiij. ann. curator poſt xiiij. vſq; ad xv.

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit: aut retinet officium, aut deponit. Primo caſu, aut obligatus eſt ſeculari perſonæ, aut eccleſiaſticæ, cum deponit: aut ratiocinia ſunt publica, aut priuata: & ſi priuata, aut mouetur quæſtio, aut non. & ſi mouetur, aut de dolo, aut de culpa.*

d ¶*Ratiocinia.*] Ratiocinijs obligatus alicuius ſecularis ꝑſonæ, niſi fuerit miſerabilis cui obligatus eſt, & ſi in officio ſuo voluerit 1 remanere, promoueri non debet. arg. 21. q. 3. c. 1. & 2. j̃. ne cleri. vel mona. c. 1. & 2. & c. ſed nec procurationes. Si verò eccleſiaſticæ pſonę, vel miſerabili fuerit obligatus, etiam in officio ſuo perſeuerans poterit promoueri, ſi aliud non obſiſtat. argu. 86. diſt. peruenit. arg. 16. q. 7. in noua. 89. diſt. indicatum. Si verò adminiſtrationem depoſuerit cuiuſcunque negotia geſſit, ſi ex ea obligatione remaneat obligatus, ſi publica ſint ratiocinia, promoueri non dẽt ante redditam rationem. C. de epiſc. & cler. l. officiales. Si verò priuata, aut in ipſa promotione mouetur ſibi quæſtio, aut non. ſi mouetur, aut prius mota eſt: diſtinguitur: aut cõuenitur de dolo, vel de culpa tantum. ſi de dolo vel perfidia, non debet ante finem litis promoueri. arg. 81. diſt. tãtis Daniel. & 23. diſt. illud. & C. de proc. l. reum. & in hoc caſu põt intelligi hoc cap. & tamen debet taxari infrà quod tempus decidatur cauſa arg. j̃. de clande. deſpon. c. cum inhibitio. & j̃. qui fi. ſint legi. c. lator. & 5. q. 1. quidam. C. de inge. manu. l. diffamari. ff. de accu. l. cum Titia. Si de culpa tantum conuenitur, promoueri poteſt non obſtante reclamatione creditoris, cum lis ſuo marte currere poſſit vt prius, & etiã ſub eodem iudice. ff. de iuriſd. omn. iud. l. cum quædam. & j̃. de fo. compe. c. propoſuiſti. Si verò nec lis ſibi mouetur, nec mota eſt, non obſtante obligatione promouetur, niſi manifeſtũ ſit ipſum de dolo teneri. tunc enim epiſcopus ipſum ex officio ſuo repellere poteſt, ſicut quemlibet criminoſum. 6. q. 1. infames. Ala.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

† Aliàs, numerari, ꝓmoueri.

† Aliàs ita: ideoq; iſta eſt noſtra, aliàs ita: ideoq; iſta eſt veſtra ſententia. ſed ex manuſcriptis reſtituimꝰ.

† Salernitano Archiepiſcopo.

† Cap. 1. e. tit. in 1. cõpilat. habes ẽt poſt concilium Later. ſub Alex. iij. par. 26. c. 6 & quatenꝰ ad duellũ ſpectat vide quę nouiſſime diffiniuit cõciliũ Tridẽ. ſeſ. 25. de reformat. c. 19. adde B. Thomã, & ibi Caietanũ. 2. 2. q. 9. 5. art. 8. ad 3. ar. & pleniſſimè per Fernandũ Vaſquiũ lib. 1. cõtrouerſiarũ illuſt. c. 12. & c. 49.

1 Supple, vel neceſſe hẽt. ſi n. ad gerendam adminiſtrationẽ perpetuo eſt adſtrictus: & ab ordinibus perpetuo repellitur. ſic loquitur. 53. diſt. legẽ. & 54. diſt. quicunq;. Io. An.

tores [a], actores, executores [b] ſeu curatores [c], pupillorum ſi debeant ordinari. ¶ Gratus epiſcopus dixit, Si poſt depoſita onera, & reddita ratiocinia, [d] actus vitæ ipſorum fuerint comprobati in omnibus, debent cum laude Dei (ſi poſtulati fuerint) honore munerari †; ſi enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum fuerint ordinati, eccleſia infamatur. [e] ¶ Vniuerſi dixerunt, Rectè ſtatuit Sãctitas ? veſtra, ideoque † ita eſt noſtra [f] ſentẽtia.

## TITVLVS XX. De corpore vitiatis ordinandis, vel non.

¶ Alexander tertius †.

¶ *Presbyter, qui in duello digiti partem amiſit, ex diſpenſatione ſui epiſcopi, poteſt in ſuo ordine miniſtrare.*

### CAP. I.

DE † pſbytero Cãpanię, qui duellum ſponte obtulit, & oblatũ ſuſcepit [g], & in eo partem digiti amiſit: Reſpõdemus, quòd cum ipſe nõ perdiderit tantum de digito, quin ſine ſcandalo poſſit ſolẽniter celebrare, ſatis poſt peractam pœnitentiam, cum eo miſericorditer agere, & permittere ipſum in ſuo ordine miniſtrare [h], licet eius exceſſus grauis admodũ extitiſſet.

¶ Idem Ciſtercieñ. electo.

¶ *Habẽs in oculo maculam, quę non inducit magnam deformitatem, etiã ad epiſcopatum poterit promoueri.*

### CAP. II.

CVm † de tua electione quæſtio mota fuiſſet: & infrà. ¶ Tibi quòd in oculo maculam habeas, & filius canonici [i] fueris, eſt obiectum. ¶ Vnde Cantuarieñ. archiepiſcopo dedimus in mandatis, vt pro eo quòd canonici filius diceris, in promotione tua ex multa diſpenſatione procedat. ¶ De † macula verò, archiepiſcopo prædicto mandauimus, vt cum conſilio [k] ſuffraganeorum ſuorum, quod exinde ſibi viſum fuerit [l], exequatur †: in quo tibi ex maxima diſpenſatione curauimus prouidere.

¶ Clemens iij. Varieñ. Epiſcopo.

¶ *Sectus in cunabulis, licitè promouetur.*

e ¶*Infamatur.*] Quid ſi prohibente creditore fuerit promotus ad clericatum? Reſpon. non deponetur propter hoc, ſed bona ſua cedent ei in ſolutum: quæ ſi non ſufficiant, epiſcopus ei tenetur, qui abſtulit ei occaſionẽ negotiandi. 88. diſt. fornicari. & expone infamatur, id eſt, inde puniatur.

ADDITIO. Vel dicas ꝙ non teneatur vltra id quod facere poteſt epiſcopus. j̃. de ſolu. Odoardus.

f ¶*Noſtra.*] Nã omnia noſtra facimus, q-bus auctoritatem impertimur. C. de veter. iur. enucl. l. j. §. ſed neque. arg. j̃. de ſent. excom. c. mulieres. Ber.

DE CORPORE vitiatis ordin. &c.

¶ *Viſo de impedimento obligationis ad ratiocinia, de impedimento corporis videndum eſt. Io. Andr.*

*De hac materia habetur 55. diſt. per totum. & 49. diſt. per totum.*

DE presbytero.] Ponit factum, de quo reſpõdet illud aggrauãs: ibi, *Reſpondemus*. Io. And.

CASVS. Quidã preſbyter obtulit duellum cuidã aduerſario ſuo, & oblatum ab eo ſuſcepit. presbyter in illo duello partem digiti amiſit: quęrebant vtrũ poſſit celebrare in ordine ſacerdotis? Reſpondet Papa ꝙ cũ ipſe non amiſerit tãtum de digito, quin bene poſſit ſine ſcandalo celebrare, vnde poſt peractam pœnitentiam, ſatis poterit cũ eo miſericorditer diſpenſare, vt in ordine ſuo miniſtret. Nota caſum, in quo epiſcopus poteſt diſpenſare.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

g ¶*Suſcepit.*] 51. diſt. ſi quis poſt acceptum. cõtra. Sol. qui duellum ſuſcepit, licet impunè poſſit occidere, non tamen habet affectum, vel propoſitum occidendi, ſed ius ſuum defendendi, ideo non repellitur ab officio ſuo. vel quod hic dicitur, eſt diſpenſatio, per illud verbum, miſericorditer: 2 ita tamen quòd homicidium, vel membrorum truncatio nõ fuerit ſubſecuta: quia tunc diſpenſare non poſſet. j̃. de cleri. pug. in duel. cap. 1. ſed de rigore iuris tales deponendi ſunt, vt ibi.

¶ *Glo. ſeq. ſignat & contrarium, ſoluit.*

h ¶*Miniſtrare.*] j̃. de cleri. ægro. c. presbyterum. contra. hic nõ fuit debilitas, vel deformitas: ibi fuit. ſic j̃. eod. c. vlt.

CVm de tua.] Primò ponit duos obiectus contra electum, ſecundò: ibi, *Vnde*. circa vtrumq; prouidet, ſecunda: ibi, *De macula*. Io. Andr.

CASVS. Quidam electus fuit in epiſcopum, opponebatur ſibi ꝙ habebat maculam in oculo, & ꝙ non erat legitimus. mandat Papa ꝙ diſpenſetur cum eo in vtroque. Not. quòd enorme damnum corporis impedit promouendum.

i *Canonici.*] De concubinatu, & ideo contra ius commune. s̃. de ele. c. cum in cunctis. vnde ſequitur ex multa diſpenſatione.

k ¶*Cum conſilio.*] Ergo iſti ſuffraganei delegati cenſentur. arg. 50. diſt. ſtudeat. ſine quorum conſilio ſuper macula illa nihil diſponere debet: aliàs non valeret. s̃. de elect. cap. cum in veteri.

¶ *Glo. ſeq. quęrit. & ſoluit.*

l ¶*Viſum fuerit.*] ita quòd idoneum ſit & iuſtum, quod eis videbi-

† Cap. 2. e. tit. in 1. cõpil. & poſt concilium Later. ſub Alex. iij. par. 40. c. 3

† Aliàs ita: De macula vero in oculo.

† Quid importẽt hęc verba prout tibi videbitur iuſtũ, vide in l. q̃dam. ff. de leg. 2. & l. fideicõmiſſa. §. ſi ſit. ff. de le. 3,

2 Concor. l. imperiale. C. de nup. & l. fi. C. de don. inter vir. & vxor.

videbitur.ſ.de electio.cap. cauſam.& ff. locat. ſi in lege. & ff. de oper. liber. ſi libertus. Item pone quòd habeat vnum oculum maiorem alio: nunquid remouebitur propter hoc? videtur ꝙ non.ff.de ædil. edict. qui clauum.§.1. & hic non determinat quid facere debeant, vnde arbitrio iſtorum relinquitur.j.de offic. iudi. deleg. c. de cauſis.& ff. de iur. delib.l. 1.§. 1.

† Cap.2. e. tit.in 1.cōpilatione.

## CAP. III.

j EX † parte Bartholomæi monachi petitoriū fuit noſtro apoſtolatui præſentatum, quòd cum ipſe in cunabulis ſectus fuerit, poſtmodū ſub regula, & abbate deuotè Deo militans, in diaconatus ordinem eſt promotus: & infrà. ¶Sanè cum ſecundum ſtatuta Nicæni[a] † concilij, illi ad clericatus ordinem prohibeātur accedere, & ſi etiam in clero fuerint, ceſſare debeāt, qui ſeipſos ſani abſciderint,[b] vel affectauerint, vt ab alijs abſcindantur †; non credimus ei impedimentum afferre, quominus poſſit prouehi, qui in cunabulis ſectus fuit: quia non videtur hoc eo tempore affectaſſe, quo iudicium[c] animi non habebat: præſertim cum in canonibus† Apoſtolorum[d] ſit manifeſtè ſancitum, quòd eunuchus, ſi per inſidias hominum factus, vel ita natus ſit: aut etiam in perſecutione ſint ei amputata virilia, & dignus eſt, poſſit in epiſcopum promoueri.

¶Idem Rauenna. Archiepiſcopo.

*¶Sacerdos qui ſine cauſa virilia ſibi fecit abſcindi, credens inde mereri, de diſpenſatione epiſcopi, ſuum officium præter altaris miniſterium, poterit exercere.*

† Conciliū Nicænum cap. 1. Iuo par.6. cap. 374.

† Facit l. ſed eſt qſitum.§.j.cū no.ff.de li. & poſt. & l.ſpadoné. ff.de ver.ſi.

† Cano.21. eiſdem ferè verbis, quibus vtitur hic Papa.

EX *parte.*] Primò ponitur monachi petitio. Secundò: ibi, *Sanè.* reſponſio, arguēdo à prohibitis. Secundò à permiſſis: ibi, *præſertim.* Io. And.

CASVS. Quidā monachus Barth.nomine in cunabulis ſect' fuit, poſtmodū fuit ordinatus in diaconum: quærit an poſſit vlterius ad maiores ordines ꝓmoueri? Rñdet Papa ꝙ Nicænum concilium prohibet illos ad ordines promoueri, & ſi ꝓmoti ſunt, debēt deijci qui ſeipſos abſciderunt, vel affectauerūt, vt ab alijs abſcinderentur, dum tñ ſani erant: ſed qui in cunabulis ſecti ſunt, bene poſſunt promoueri, quia cum iudicium animi nō habeant, affectare nō poſſunt vt ab alijs abſcindantur. Et in canonibus Apoſtolorum legitur, ꝙ ſi quis per inſidias eunuchus factus ſit, vel ita natus, vel in perſecutione ei virilia amputata ſunt, ſi aliàs dignus eſt, poteſt fieri eps. Not. ꝙ non pōt promoueri qui ſe abſcidit. Item qui nolens, vel ignoranter abſcinditur, promoueri pōt.

a ¶*Nicęni concilij.*] 55. diſt. ſi quis per ægritudinem. & c. ſi quis à medicis.

*¶Glo. ſeq. reci. per quæſtionem, quæ eſt ratio quare ſe abſcindentes, &c. Io. And.*

b ¶*Abſciderint.*] ex indignatione, ſcilicet nulla cauſa ſuperueniente. 33. diſt. maritum. quia ſi ex cauſa ſuperueniente hoc fecit, puta timore lepræ, non imputatur. j.eod.cap. ex parte.& ideo iſti ordinari prohibētur, qui ſani ſe abſcindūt, quia quaſi homicidæ ſuiipſius iudicantur, & Dei conditioni inimici. 55. diſtin. ſi quis abſciderit. & quia præſumitur, ꝙ omne turpe in alium faceret, qui hoc in ſe ipſo auſus eſt attētare.ff.de ædil.edict. l.cum autem.§. excipitur. ſed quare aliquis inijcit ſibi manus, cum membrorum ſuorum nemo ſit dominus? ff. ad leg. Aqui. liber homo. religione enim, & non ferro quærenda eſt caſtitas, 23. q. 5. tunc ſaluabitur. ad fi. arg. j. cap. proxi. & quod dicit, affectauerint, vt ab alijs, & c. intelligas cum effectu: quia cogitationis pœnam nemo meretur. de pœn. diſt. 1. cogitationis.

c ¶*Iudicium.*] quia ætas illa neſcit quid videat. C. de fal. mone.l.1.& 3.q.7.infamis.§.tria.

d ¶*Apoſtolorum.*] 55. diſtin. eunuchus.

S*Ignificauit.*] In prima factum. in ſecunda conditionale mandatum. ſecunda: ibi, *Quocirca.*

CASVS. Quidam presbyter credens ſe obſequium præſtare Deo, fecit ſibi amputari virilia: dicitur quòd ſi dignus eſt aliàs, diſpenſari poteſt, vt in officio ſacerdotis, præter officiū miſſæ, miniſtret. Nota qui ſe abſcidit, promoueri nō poteſt.

e ¶*Obſequium.*] Sed in hoc diſplicuit: quia non ferro, ſed religione quærenda eſt caſtitas. 33. q. 5. tunc ſaluabitur. in fi. & ſ. cap. proxi.

f ¶*Virilia.*] Talem appellat lex morboſum.ff.de ædil. edic. l. ſin autem.arg. 55. diſtin. ſi quis abſciderit. & etiam homicida reputatur. 55. diſt. quàm partem.

*¶Gloſ. ſeq. reci. per q. quod ſit ſacerdotale officium.*

g *Officium.*] ſicut baptizare, pęnitentiam dare, & alia officia, præter officium miſſæ, & alia ſimilia, quæ ſolis ſacerdotibus ſunt conceſſa. 16. q.1. adijcimus. de conſec. diſt. 4. conſtat.

*¶Gloſ. ſeq. reci. per quæſtionem.*

h ¶*Noſtra.*] Et ita diſpenſatio eſt: quia deponi debet, qui iniuſto errore ſuperatus ſeipſum abſciderit. 55. diſ. ſi quis abſciderit. & c. qui partem. 33. diſtin. maritum. non enim licet alicui ſæuire in corpus ſuum, cum nemo ſit dominus membrorū ſuorū.ff.ad l. Aquil. l. liber homo. 1. rñ. & ſic in hoc caſu poteſt diſpenſare epiſcopus, cum dicat auctoritate ſua: quod credo etiam ſine auctoritate domini Papę in alijs admiſſa.

## CAP. IIII.

SIgnificauit † nobis R. archipresbyter ſancti Stephani, ꝙ B. presbyter (credens ſe obſequium[e] pręſtare Deo) fecit ſibi virilia[f] amputari: & infrà. ¶Quocirca mandamus, quatenus ſi iam dictum presbyterum aliàs Deo † dignum inueneris, ei ſacerdotale officiū[g], abſq; altaris miniſterio, auctoritate noſtra[h] fretus & tua, ꝓut videris expedire, cōcedas.

¶Innocentius tertius.

*¶Sacerdos, qui ex iuſta cauſa fecit ſibi virilia abſcindi, poteſt vt prius ſacerdotale officium exercere.*

† Idem ſanciuit Inno. infra epiſtola ad Felicem Nucerianum epiſcopum c. 1. refert Burchard' lib.2.c.14. concordat concilium Nicænum. c.1.ſed hic additur diſpenſatio.

†Vox, DEO, deeſt in antiquis.

## CAP. V.

ij EX † parte M. presbyteri fuit propoſitū, quòd cū ſibi ſentiret lepræ[i] periculum imminere, de cōſilio medici, virilia fecit ſibi abſcindi, vt poſſet à tam graui † infirmitatis[k] vitio liberari: & infrà. ¶Quoniā igitur canones ſanctorum patrum, hunc[l] à ſacri altaris miniſtratione non prohibent; Mandamus, quatenus ſi eſt ita, & memoratus M. eſt aliàs idoneus, vt ſui miniſterij officium exequatur[m], liberā ei tribuas facultatem.

¶Idem Militeñ. † Epiſcopo.

*¶Mutilatus manu, ſi promotus fuerit in abbatē, ab abbatia deponitur.*

† Cap.1. e. tit. in 3. cōpilatione.

† Aliàs, à tam grauis infirmitatis vitio.

† Milicen.
† Militen.

ij EX *parte M.*] In prima, querela presbyteri. in ſecunda, prouiſio: ibi, *Quoniā.*

CASVS. Quidā presbyter ſentiens ſibi lepræ periculum imminere, fecit ſibi pręcidi virilia. quæritur an poſſit in officio ſuo miniſtrare? Reſpondet Papa quòd ſi ita eſt, & alias idoneus eſt, exequendi officium ſuum liberam habeat poteſtatem. Not. quòd ſi aliquis abſciderit ſeipſum iuſta de cauſa, nō efficitur irregularis, nec eius promotio, vel officium impeditur.

i ¶ *Lepræ.*] quæ expellit hominem à cohabitatione aliorum. 33. quæſt. 2. hoc ipſum. j. de eccl. ædi. cap. cum dicat Apoſtolus. & j. de cler. ægro. cap. tua nos.

*¶ Gloſ. ſeq. notat à contrario. rationem reddit, ſignat contrarium, & ſoluit.*

k ¶ *Infirmitatis.*] Secus ſi ex indignatione. 55. diſtinct. ſi quis abſciderit. cap. qui partem. & c.hi qui ſe. vel obtentu religionis. ſ. cap. proxi. Et eſt ratio: quia eunuchos voluntarios diligit Deus, & non ex neceſſitate factos. 33. q.5. tunc ſaluabitur. 55.diſt. ſi quis per ægritudinem. quia nemo eſt dominus membrorum ſuorum.ff. ad l. Aquil. l. liber homo. & ff. de pecu. l. depoſui. §. Stichum. arg. contra. ff. de pecu.l.ſed & damnum.§.ſi ipſe. hoc tantum ei liceret, quòd dominus ſerui propter hoc damnum nihil de peculio ſerui deducit. Vinc.

l ¶ *Hunc.*] ſcilicet qui à dominis, vel à medicis, vel à barbaris ſectus fuerit. 55. diſt. ſi quis à medicis.

m ¶*Exequatur.*] Et ad ſuperiores promoueatur ordines. 55.diſt. ſi quis à medicis & de iure communi ſine aliqua diſpenſatione, per iura prædicta.

E*Xpoſuiſti.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Nos igitur.* Io. And.

CASVS. Quidam promotus fuit in abbatem, qui carebat altera manu. conſultus Papa reſpondet quòd cum ipſe pro tanto defectu non poſſit ad ſacros ordines promoueri, ſi ipſe hoc tacuerit in ſua promotione, ab officio abbatiæ debet perpetuo remoueri. Not. quòd abbas ad ſacros ordines promoueri debet.

*¶ Gloſ. ſeq. reci. per q. quid ſi amiſiſſet digitos, quid ſi dentem.*

¶ *Manu.*]

a ¶*Manu.*] Idem eſſet ſi amiſiſſet digitos, propter quos impediretur ad frangendũ Euchariſtiam. ĩ. de cle. ægro. c. preſbyterum. & ff. de ædil. edict. l. idem Offilius. Secus ſi nõ impediretur per amiſſionem digiti. ſ. eo. cap. 1. ſed propter carẽtiam dentis non impeditur, nec dicitur morboſus. ff. de ædil. edi. l. cui dens. 1

1 Adde qs dicat morboſus. l. 1. §. 1. gloſ. morbi. ff. de ædilit. edict. & l. quæſitum. §. 1. ff. de re iudi.

b ¶*Enormi.*] ſecus ſi pro minori. ſ. eod. cap. 1. & 2.

c ¶*Defectu.*] id eſt, irregularitate.

d ¶*Promoueri.*] Quia abbas debet eſſe ſacerdos: vt ſ. de ætat. & qualitate. c. 1.

† Ca. 1. eo. tit. in 3. cõpilatione.

¶*Gloſ. ſeq. alleg. 3. concor. quærit, & quæſtionis dubium aperit. ponit opi. Io. & ſol. contrarijs reſpondendo.*

e ¶*Tacuerit.*] Ordinandus enim impedimentũ ſuũ tenetur prodere. 50. diſt. ex pœnitentibus. & 56. diſtin. quia ſimpliciter. & 54. diſt. ſi ſeruus. Sed quare iſte remouet ab abbatia? ſi dicis propter irregularitatem, cõtradicit ſ. de æta. & quali. c. tuam. & 16. q. 1. legi. & 50. diſt. accedẽs. arg. Dixit Io. ꝙ potius remouetur propter ſcãdalum, quàm propter irregularitatem, quod non credo; imo irregularitas ſufficit ad remotionem, & quia hoc tacuit fraudulẽter, & abbates de iure debẽt ad ordines promoueri. aliàs ſi culpa ſua impediuntur, repelluntur. ſ. de æta. & quali. c. 1. & c. illud; accedens. non dicit ꝙ ille ſit abbas, ſed ſolicitudinẽ in monaſterio debet habere, puta ſyndicus vel cellarius, potius ad laborẽ quàm ad honorem. Decre. illa, tuam. quæ videtur contraria, loquitur de diſpenſatione propter neceſſitatem. Quod abbas talis debeat eſſe ſacerdos eſt arg. ſ. de elect. ne pro defectu. ibi æquiparatur regularis, & cathedralis eccleſia. vnde videtur ꝙ ſit nomen honoris, & nihilominus oneris, & laboris. vnde dicit Grego. Omne enim quod hic eminet plus afficitur mœroribus, quàm honoribus gaudet. 23. diſt. nerui.

† Engoliſmen.

† Engoliſma.

Intellect° c. tuam. de de ætat. & qualit.

CAP. VI.

EXpoſuiſti † nobis, ꝙ prædeceſſor tuus H. in abbatem promouit, neſciens quòd ipſe eſſet manu [a] altera mutilatus: & infrà. ¶Nos igitur fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd cum pro tam enormi [b] defectu [c], ad ſacros non poſſit ordines ꝓmoueri [d], & in promotione ſua id tacuerit [e] fraudulenter, ab abbatiæ officio eſt non immeritò amouendus.

¶Honorius tertius Epiſcopo Engoliſmeñ. †

¶*Carens vngula pollicis, dummodo ſit fortis in pollice, licitè ad ſacerdotium promouetur.*

CAP. VII.

THomas monachus propoſuit, quòd cum in annis puerilibus eſſet conſtitutus, quedã barra ferrea ſuper dextræ ſuæ pollicem, fortuito caſu cadens, vngulam auulſit ab eo. ¶Quocirca mandamus, quatenus ſi ad frangendũ Euchariſtiam ſit in pollice ipſo potens, & aliud canonicũ non obſiſtat, propter deformitatẽ [f] huiuſmodi, non dimittas, quin eum ad ordinem promoueas ſacerdotis.

THomas.] Primò ponit monachi caſum. Secundò conditionale mandatum: ibi, *Quocirca.* Io. And.

CASVS. Thomas monachus dum eſſet in annis puerilibus conſtitutus, quædam barra ferrea caſu fortuito cecidit ſuper pollicem dextræ manus ipſius, ita ꝙ vngulam auulſit ab eo. dubitabatur vtrum poſſit ad ſacerdotium promoueri? Rñdet Papa, ꝙ ſi potens eſt in ipſo pollice ad frangendum Euchariſtiam, & aliud canonicum non obſiſtat: propter talem deformitatem non debet impediri, quominus poſſit ad ſacerdotium promoueri. Not. quòd parua deformitas non impedit promotionem.

f ¶*Deformitatem.*] Modica enim deformitas non impedit: qualis hic fuit ſ. eo. c. 1. ſi enim magna eſſet deformitas, vt totũ digitum, vel pollicem perdidiſſet, non promoueretur. ĩ. de cle. ægro. cap. presbyterum. De huiuſmodi deformitatibus no. ad intelligentiam huiuſmodi tituli, quòd quidam ſunt corpore vitiati ſponte, quidam caſu. ſi ſponte, diſtinguo, aut nulla iuſta cauſa interueniente, & tunc ordinandus repellitur, & iam ordinatus deijcitur. 55. diſt. qui partem. & cap. ſi quis à medicis. & 33. diſt. maritum. Aut iuſta cauſa interueniente: tunc non prohibetur ab ordine, puta timore lepræ, vel aliqua conſimili cauſa. ſ. eod. cap. ex parte. 2. niſi generet deformitatem: quia tunc in omni caſu repellitur. ar. 55. diſt. lator. &c. ſi euangelica. & ſ. c. proxi. Si caſu in magnis membris, ſiue corpulentia, ſiue dignitate repellitur, & deiicitur, ſi deformitatem generet. 55. diſt. ſi euangelica. in paruis verò membris non impeditur, ſi deformitas modica ſit, & ſine culpa ſua, vt hic 2 ſi verò culpa ſua in talem modicam deformitatem incidit, de miſericordia etiam toleratur. ſ. eo. cap. 1.

2 Facit l. ſi mora. cum gl. ff. ſolut. matri. & l. quaactiõe. §. fin. ff. ad l. Aquil.

## TITVLVS XXI. De bigamis non ordinandis.

¶Ex concilio Aurelianenſi. †

¶*Breue eſt.*

CAP. I.

VT bigami [g], penitẽtes [h], vel repudiatarum mariti, ad ſacerdotium nõ aſcendant [i].

¶Lucius iij. Spal. † Archiepiſcopo.

¶*Cum bigamo qui ordinatus eſt ad ſacros, non diſpenſatur: & ordinator priuabitur poteſtate ordinandi, niſi cum eo fuerit diſpenſatum.*

CAP. II.

SVper † eo, quod tua fraternitas de bigamis [k] requiſiuit: Reſpondemus quòd ordinatores eorum, poteſtate, & officio [l] ordinandi, & ordinati ſi ad ſacros ordines fuerint promoti, eis ideo ſunt priuandi, quia in bigamis [m] contra Apoſtolum † diſpenſare [n]

DE BIGAMIS NON ORDIN.

¶*Quia inter cæteras irregularitates bigamia non modica reputatur, ideo, &c. Io. Andr.*

*De hac materia habetur 26. diſt. & 34. c. ſi quis de laicis. §. quid ergo. vſq; ad fin. diſt. & 77. diſt. c. quicumque. & 28. q. vlt. per totũ. & repetitur in 6. Ant. de But.*

† Concilio Aurelianẽ ſi. 3. cap. 6. idẽ conciliũ Arelatenſe. 3. c. 3. quib' locis eadem eſt ſententia, ſed diuerſis verbis conſcripta: referunt Burchardus. lib. 2. c. 33. Iuo par. 6. c. 14. & c. 2. eo. tit. in 1. compil. concordat concil. Trident. ſeſ. 23. in decr. de reformat. c. 18.

VT bigami.] CASVS. Bigami, & ſolenniter pœnitentes, & mariti repudiatarum, ad ſacerdotium promoueri non poſſunt, vt hic dicitur. Not. ꝙ bigamia, & ſolemnis pœnitentia impediunt promotionem.

g ¶*Vt bigami.*] ſupple, ſtatuimus, ꝓpter iſtud verbum bigami, & repudiatarum mariti, ſolum facit ad titulum.

h ¶*Pœnitentes.*] Solenniter. 50. diſt. c. ex penitentibus. 61. diſtin. non promoueantur.

i ¶*Non aſcendant.*] Propter defectum ſacramenti. ĩ. eod. ca. debitum. vbi de hoc ſacramento traditur.

† Spaletẽ. † Valent. † Spaléntin. † Spoletẽ.

† Cap. 3. e. tit. in 1. cõpilat.

† 1. ad Tim. 23.

SVper eo.] Primo recitatur conſultatio. Secundo datur reſponſio: ibi, *Reſpondemus.* Io. Andr.

CASVS. Quidam bigami promoti fuerunt ad ſacros ordines, quærebatur an debent in ſuis ordinibus miniſtrare? Reſpondit Papa, quòd ordinatores eorum priuandi ſunt poteſtate ordinandi, & ordinati ad ſacros ordines non debent in ipſis ordinibus remanere: quia contra Apoſtolum cum bigamis diſpenſare non licet, tamen cum ordinatoribus diſpenſari poteſt, vt poteſtate ordinandi non priuentur. Not. ꝙ epiſcopus cum bigamis diſpenſare non poteſt.

k ¶*Bigamis.*] ſcilicet ordinatis.

l ¶*Et officio ordinandi.*] i. priuandi ſunt poteſtate & officio conferendi ſimiles ordines. ſic. ſ. de temp. ord. cap. literas. & cap. dilectus.

¶*Glo. ſeq. ponit quinque modos, quibus quis dicitur bigamus.*

m ¶*In bigamis.*] Verè, vel interpretatiuè. vnde dicitur bigamus qui caſtitatem promiſſam violat. 27. quæſt. 1. quotquot. Item qui contraxit cum vidua, vel corrupta. 33. diſt. maritum. & ĩ. eo. cap. debitum. & cap. à nobis. Item qui vnã de facto, & alteram de iure habuit diuerſis temporibus. ĩ. eo. cap. nuper. Item qui ſcienter cognouit vxorem adulteram. 34. diſt. ſi cuius. & cap. ſi laici. iſti omnes bigami reputãtur interpretatiuè quantum ad legem promotionis. Quidam verò propter defectum ſacramenti, vt mariti viduarum, & corruptarum, & qui ſcienter cognouit vxorem adulteram. Alij verò non propter defectum ſacramenti, ſed propter affectũ intentionis cum opere ſubſecuto: vt cap. nuper. & capit. à nobis. Item ille verè dicitur bigamus, qui diuerſis temporibus ſucceſſiuè habuit vxores duas. 26. diſtinct. deinde. & cap. acutius. & iſti non promouentur propter ſacramẽti defectum, de quo dicetur. ĩ. eo. c. debitum.

Bigamus quot modis quis dicatur. adde Sotum inferius citatum.

¶*Gloſ. ſeq. ſignat contrarium decre. lector. ponit 4. opinones. demum ſoluit.*

n ¶*Diſpenſare.*] Sed contra 34. diſt. lector. ibi diſpenſatur vt

1 Cum bigamis an poſſit diſpenſari, anceps q̄ſtio, d' qua eleganter Sotus li. 4. ſen. di. 27. q. 3. art. 3. vbi hæc omnia illuſtrat.

2 Expone, id eſt, non reputabatur, vt paulo poſt dīcam.

tur vt bigamus ſubdiaconus fiat, ſed ibi oſtēdit M. ꝙ liceat 1 Papæ aut alijs epiſcopis, ſ. diſpenſare cum bigamo vſque ad ſubdiaconatum, & non ſupra: quod non eſt contra Apoſtolum per hoc c. Prohibitio Apoſtoli eſt de diacono, presbytero, & epiſcopo, & non de alijs: quia ſubdiaconatus non erat adhuc ſacer ordo. R. dixit ꝙ Marcell' Papa retulit ſe ad ſtatum primitiuæ eccleſię, in quo ſubdiaconatus nō erat 2 ſacer ordo. 60. diſt. nullus. Quidam dicebant ꝙ epiſcopi olim poterant diſpenſare cū bigamis in ordinibus maioribus hac rōne, quia epiſcopi diſpenſant cū criminoſis. ʒ. de iud. at ſi clerici. & tamen Apoſtolus prohibuit criminoſum ordinari. 25. diſt. §. nunc autem. nec tamen dicuntur facere contra Apoſtolum; & ſic eadem ratione cum bigamo. quorum opi. reprobatur. ʒ. eo. nuper. & c. à nobis. H. dixit quòd epiſcopi diſpenſare nō poterant cum bigamo, vel viduarum

nō licet, vt debeāt ad ſacros [a] ordines promoueri: vel in eis, ſi promoti fuerint, remanere. In ordinatore [b] autem poteſt diſpenſatio adhiberi, vt ordinandi poteſtate, & officio nō priuetur.

¶ Celeſtinus tertius.

† Cap. 2. e. tit. in 2. cō pil.

*¶ Bigamus vxore viuente, vel mortua, non ordinatur.*

CAP. III.

DE † bigamis presbyteris, & viduarum maritis, idē ſancimus omninò, vt nec viuentibus vxoribus, nec defunctis [c], ad diuinorum debeant celebrationem admitti: maximè cum à doctrina ſit Apoſtoli, & inſtitutionibus eccleſiæ alienum.

marito. arg. 50. diſt. non confidat. cuius opi. confirmatur per illa c. nuper. & à nobis. Io. voluit dicere ꝙ Papa non poſſet. Quod dicit R. & H. veriſſimum videtur: quia licet diſpenſetur cū criminoſis, non tñ ſequitur ꝙ cū bigamo, & illa eſt ratio, quia criminoſus poſt peractam penitentiā reſtitutus videtur in priſtinum ſtatum, & incipit eſſe quod non fuit. 50. diſt. ferrū. & c. ponderet. & c. dño ſancto. Et ideo cum talibus diſpēſatur. ſed bigamus non prohibetur promoueri ꝓp crimen, ſed propter ſacramenti defectum. ʒ. eo. debitū. & 26. diſt. acutius. quia carnē ſuam diuiſit in plures, ab vnitate recedendo. ſed illud ſacramentum amplius reſtitui non poteſt, per aliquam ſatisfactionem, cum non ſit crimen. & hoc conſiderauit Apoſtolus cū dixit, nō bigamū. & aliud conſiderauit cum dixit, non criminoſum: quia in criminoſo conſiderauit indignitatem perſonæ, propter crimen, etiam quo purgato non prohibuit diſpenſationem. Sed ille defectus ſacramenti non poteſt purgari, nec 3 baptiſmus tollit illam irregularitatē. 26. diſt. acutius. propter quod videtur quòd Papa non poſſit diſpenſare cum bigamo propter eādem rationem: quia propter diſpenſationem Papæ non reſtituitur ſacramentum vnitatis, cum nec poſſet. nam cum Deus cætera poſſit, virginem tamen poſt ruinam ſuſcitare non poteſt. 32. q. 5. ſi Paulus. & idem dicit Imperator. C. de rapt. vir. l. vnica. circa prin. item diſpenſare non pōt cum monacho vt proprium habeat, vel continentiam abiiciat. ʒ. de ſtatu mona. c. cum ad monaſterium. multo minus videtur diſpenſare poſſe cum bigamo. Vnde opi. R. bona eſt: & licet ipſe H. dubitet, videtur tamen conſentire, ne videatur diminui potentia Papæ, ꝙ poſſit diſpenſare cū bigamo. Tamen hoc quod dicitur, bigamus in quocumq; ordine ordinetur, recipit ordinē. arg. 50. diſt. quicumque pœnitens. per quod cap. videtur ꝙ cum bigamo diſpenſare poſſit. Sed illud tantum intelligitur de minoribus ordinibus.

3 Vide Sotum. lib. 4. ſent. diſt. 27. q. 3. ar. 2.

a ¶ *Sacros.*] Diaconatum, & presbyteratum, qui duo tantū ſacri fuerunt, 4 ſecundum antiqua tempora. 60. diſt. nullus. hodie idem eſt de ſubdiaconatū. ſ. de æta. & quali. c. à multis. & ſ. de ſer. non ordi. c. miramur. vbi dicitur ꝙ eodē priuilegio gaudet cum diacono.

4 Sano modo hoc accipe, i. hi reputabantur ſacri, nā ſubdiaconatus etiā fuit in primitiua eccleſia, ſed non reputabatur ſacer. ita gl. ſupra d' æta. & qual. c. à multis ver. ſolos.

b ¶ *In ordinatore.*] Cū quo pōt diſpenſari. per hoc patet ꝙ nō cum bigamo ordinato, vt remaneat in ordine, vel vt promoueatur: quia quod de vno conceditur, de altero denegatur. 25. diſt. qualis. & ʒ. de præſum. cap. nonne.

D*E bigamis presbyteris.*] De facto poſt bigamiam ordinatis.

Caſus. De presbyteris bigamis, & viduarum maritis idē iuris eſt quantum ad promotionem: quia contra Apoſtolū ordinari non debent. No. quòd bigamus eſt ipſo iure ſuſpēſus à diuinis officijs.

c ¶ *Nec defunctis.*] Et ita illud impedimentum non poteſt purgari per mortem vxoris: quia non matrimonij vinculū, ſed irregularitas contracta ex carnis diuiſione eſt impedimēto, & illa non tollitur per mortem, vel pœnitentiam. 26. diſtinct. vna. & cap. acutius. nec per baptiſmum: vt in cap. prædicto.

¶ Innoc. tertius Ratiſpa. † Epiſcopo.

† Rotomagen.

*¶ Qui mortua vxore promotus ad ſacros, cum ſecunda de facto contraxit, & cognouit, bigamiæ pęnam incurrit, licet non ſit bigamus.*

CAP. IIII.

NVper † à nobis: & infrà. ¶ Tertius [d] articulus videbatur habere non modicū quæſtionis: quoniam cum in matrimonijs contrahendis [e], non iuris effectus [f], ſed animi deſtinatio attendatur: vnde illum comitatur infamia, qui duas ſimul habet vxores [g]: qđ partim ad factum [h] conuenit retorqueri: ſicut in canone legitur, de presbytero, qui nō legalibus nuptijs [i] detinetur: eadem cenſura tales [k] videntur [l] inter bigamos reputādi:

N*Vper à nobis.*] Primò ad caſum propoſitum allegat pro vna parte. Secūdò pro contraria. Tertiò ſolu. Secunda: ibi. [ *Licet.*] Tertia ibi: [ *Nos autem.*] Io. And.

Caſus. Quidam dū erant in laicali ordine conſtituti, contraxerūt matrimoniū. poſtmodum mortuis vxoribus facti ſunt clerici, promoti ſunt ad ſacros ordines. demum contraxerunt ſecunda matrimonia. quæritur vtrū cum talibus clericis q taliter contraxerunt, poſſit diſpenſari vt in ordinibus ſuis remaneant, vel ad ſuperiores poſſint ꝓmoueri? & primò oſtendit ꝙ tales bigami ſint iudicandi. in matrimonijs. ſ. n. contrahendis non attenditur iuris affectus, ſed animi deſtinatio. Vnde qui duas habet ſimul vxores, infamia notatur: quod partim ad factum cōuenit retorqueri: ſicut legitur de presbytero, qui cōtraxit matrimonium: qui propter hoc nō legalibus nuptijs dicit̄ detineri: quod ad factum refertur, nō ad ius: eadem ratione tales de quibus eſt quæſitum, debent inter bigamos reputari. In contrarium videtur ꝙ non ſint bigami reputandi: cum opinioni ſit veritas præferenda. ſi dicamus iſtos bigamos, ſecundum hoc ſequitur, quòd ille qui nullam habuit vxorem, eſſet bigamus reputandus: vt ſi quis, de facto contraheret cum diuerſis, cum quibus de iure non poſſet contrahere. Reſpondit Papa ꝙ cum huiuſmodi clericis tanquam cum bigamis diſpenſari non poteſt, licet in veritate bigami non exiſtant, non propter ſacramenti defectū, ſed propter affectum intentionis cum opere ſubſecuto: quia quantum in ipſis fuit, ſecunda matrimonia contraxerūt. No. ꝙ infamis dicitur, qui ſimul duas habet vxores. Item not. ꝙ opinioni veritas præfertur. Item reputatur bigamus qui bigamus non eſt quo ad promotionem. Item voluntas ſine effectu punitur: quia proceſſit ad effectum.

† Cap. 1. e. tit. in 3. cō pil. Et de intellectu huius. c. vide Dominicum Sotū in 4. ſen. diſt. 27. q. 3 art. 3.

d ¶ *Tertius.*] Alij duo ſoluuntur. ʒ. de ſen. excom. c. nuper.

e ¶ *Matrimonijs contrahendis.*] illicitis, & prohibitis.

*¶ Glo. ſeq. alleg. concor. quibus quandoque plus affectus conſideratur, quandoque plus factum.*

f ¶ *Iuris effectus.*] vt C. de adult. l. eum qui. vbi ſunt hæc verba. ſi enim aliquis contrahat nuptias, cum ea, cum qua non poteſt de iure contrahere, infamis eſt, licet nuptiæ non habeant effectum. ff. de iis qui notan. infa. l. quid ergo. §. 3. quādoq; magis cōſideratur effectus, quàm affectus, vel quàm factum ipſum. de pen. diſt. 1. §. hæc autem verba. 5 quia verba ipſa ſunt cum effectu accipienda. ʒ. de cler. non reſi. c. relatum. ff. de condi. & demon. 1. & ʒ. de ſpon. c. vlt. Quandoq; magis conſideratur factum quàm ius. ʒ. de conceſ. præb. c. literas. & c. cū noſtris. quandoque cōſideratur potius iuris effectus. ff. de condi. inſti. l. mulieri. §. 1. ʒ. de ſponſa. c. iuuenis.

5 Vide l. eum qui. §. ſi mulier. cum vulg. ff. de iniur. & l. quamuis. ff. de in ius voc.

g ¶ *Duas ſimul habet vxores.*] C. de adult. l. eum qui.

h ¶ *Ad factum.*] Quaſi diceret, de facto contraxit cum ſecūda, quia de iure non potuit. Duas enim vxores ſimul habere non licuit, niſi cui ex reuelatione diuina conceſſum fuit. ʒ. de diuor. cap. gaudemus.

i ¶ *Non legalibus nuptijs.*] 28. diſt. presbyterum.

K ¶ *Tales.*] Clerici ſcilicet, de quibus primò quæſitum eſt.

*¶ Gl. ſeq. alle. 7. concor. & ſex contraria, & ſoluit.*

l ¶ *Videntur inter bigamos.*] Hic collige ꝙ opinio præfertur veritati. ſimile ʒ. de ſpon. c. iuuenis. & 3. q. 7. infamis. §. tria. ver. veruntamen ſi ſeruus. C. de teſta. l. 1. & 22. q. 2. homines. ff. ad Mace. l. 3. ʒ. de offi. dele. c. coram. ʒ. de iure pa. c. conſultationibus. & ſ. de elect. c. querelam. Sed contra. 8. diſt. veritate. 81. diſt. quicunq; & ʒ. qui fil. ſint legi. c. per tuas. C. plus

plus va. quod agi.l.1.2.& 3. Sol. verum eſt quòd veritas præfertur opinioni. 1 alia caſualia ſunt: vt ſcilicet opinioni potius ſtetur quàm veritati, vel in fauorem contrahentium, & odium decipientium. ff. ad Maced. l.3. vel in fauorem prolis. ĵ. qui fil. ſint legi. c. cum inter I. vel fauorem teſtamentorū. C. de teſta. l.1. vel ſententiam. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. verſ. verum tamen ſi ſeruus.

1 Vide l. doli. §. 1. ff. de ſeru. cor. & l. idem ſi. in gloſ. Sempronius. & l. ſi pupilli. §. Titii. in gl. Sempronii. ff. de neg. ge.

ADDITIO. Vnde verſus.

*Teſtamēta, fauor, odiū, ſententia, proles:*
*Ex iſtis cauſis præfertur opinio veris.*

Licet obuiet ex aduerſo, ꝙ opinioni ſit veritas præferenda: & quòd iuxta præmiſſa, ꝗ nullam vxorem habuit, foret bigamus reputãdus: quod cõtingeret, ſi quis de facto contraheret cum diuerſis, quibus de iure non poſſet matrimonialiter copulari. ¶ Nos autē in hac quæſtione taliter reſpõdemus, quòd cum huiuſcemodi clericis, qui quantum in ipſis [a] fuit, ſecundas mulieres ſibi matrimonialiter coniunxerunt, tãquam † cum bigamis [b] nõ liceat diſpenſari [c], licet in veritate bigami non exiſtant: non propter ſacramēti defectum [d], ſed propter affectū † intentionis cum opere ſubſecuto.

¶ Idem Meteū. Epiſcopo.

*¶ Qui contraxit cum virgine, licet prius ab alio fuerit deſponſata, bigamus non cenſetur.*

## CAP. V.

DEbitum † paſtoralis officij: & infrà. ¶ Fraternitati tuę duximus reſpondendum, quòd cum duo ſint in coniugio [e], videlicet conſenſus animorum, & cõmixtio † corporum: quorum alterum [f] ſignificat charitatem [g], quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deū, & iuſtam animã: ad quod pertinet illud quod dicit Apoſtolus: Qui adhæret Deo vnus ſpiritus eſt cum eo: reliquū [h] verò deſignat conformitatē, [i] quæ conſiſtit in carne, inter Chriſtum, & eccleſiã, ad q̄d pertinet illud, quod Euangeliſta teſtatur: VERBVM CARO FACTVM EST, & habitauit in nobis: profectò coniugium † illud, quod non eſt cõmixtione corporum cõſumatum, non pertinet ad illud cõiugium deſignandum, quod inter Chriſtum, & eccleſiam per incarnationis myſterium eſt contractum: iuxtà quod Paulus exponens illud, quod dixerat protoplaſtus [k]: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro [l] de carne mea: & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna [m]: ſtatim ſubiungit: hoc autem dico magnum ſacramentum [n] in Chriſto, & eccleſia. ¶ Cum ergo propter ſacramenti defectum, inhibitū

a ¶ *Quantum in ipſis fuit.* ] In maleficijs. n. voluntas, non exitus ſpectatur. arg. 49. diſt. c. vlt. & ff. ad leg. Cornel. de ſicarijs. l. Diuus. C. de ſer. cor. l. ſi quis ſeruo.

b ¶ *Tanquam cum bigamis.* ] Not. arg. propter ſimilitudinem facti aliquem numerari inter eos, de quorum numero ipſe non eſt. 27. q. 1. quotquot. & 50. diſt. ſi ille. ff. man. l. vlt. in fi.

† Hoc, tãquam, non eſt expreſſiuum veritatis, ſed ſimilitudinariū, iuxtà illud: Ex iſtis tãquã ad latronē &c.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Diſpenſari.* ] Arg. contra. ĵ. de cle. coniu. cap. ſanè. Illa loquitur de eo qui nunquam habuit vxorem, ſed in ſacro ordine contraxit, & ideo cum tali diſpenſari poteſt. hic loqui videtur de eo qui primo in laicali habitu cõtraxit, & poſtea factus ſacerdos iterum contraxit: vnde bigamus reputatur quantum ad effectum, licet in veritate non ſit: & ſic punitur propter affectum tantum cum opere ſubſecuto, & non propter defectum ſacramenti. Defectus enim ſacramenti vnitatis non eſt in iſto: quia in veritate carnem ſuam non diuiſit in plures.

† Vide l. ſi in emptionem. ff. de mi. & l. ſi equo. ff. de leg. 1.

† Cap. j. e. tit. in 3. cõpil. reliqua huius. c. habes infra c. 4. de bapti. & eius effectu ait Contius.

d ¶ *Sacramenti defectum.* ] de quo ĵ. eod. debitum.

DEbitum. ] Primò ponit rationes; vltimò reſpondet ibi: [*Vnde is.* ] Pars huius habetur. de bap. c. debitum.

CASVS. Mulier aliqua contraxit matrimonium cum aliquo, & ab eo fuit traducta. tandem ea incognita mortuus eſt: quidam alius contraxit cum illa: quæ poſtmodum mortua eſt. quæſitum fuit, an vir iſte poſſit ad ſacerdotium promoueri? & videbatur ꝙ non: quia fuit maritus viduæ, & tales promoueri non poſſunt. Reſpondet Papa, quòd duo ſunt in coniugio carnali copula conſumato, ſcilicet conſenſus animorum, & commixtio corporum: coniunctio animorū ſignificat charitatem. quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deum & iuſtam animam. Vnde dicit Apoſtolus: Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum illo. commixtio corporum, ſignificat conformitatem diuinæ, & humanæ naturæ, quæ conſiſtit in carne inter Chriſtum, & eccleſiam. Vnde dicit Euangeliū, VERBVM CARO FACTVM EST. ſed illud coniugium, quod non eſt carnali copula conſumatum, non pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum & eccleſiam eſt contractum per incarnationis myſterium: ſecundum quod Apoſtolus exponens verba illa primi parētis: hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: ſtatim ſubiunxit: hoc autem dico magnum ſacramentum in Chriſto, & eccleſia. His præmiſſis dicit Papa, quòd propter ſacramenti defectum inhibitum eſt ne bigamus, aut viduæ maritus, poſſit ad ſacros ordines promoueri: quia nec illa eſt vna vnius, nec iſte eſt vnus vnius. ſic ergo patet, ꝙ vbi inter coniuges deficit commixtio corporum, ibi nõ deeſt ſignaculum huius ſacramenti: vnde ſoluo tibi quæſtionem propoſitam: ille qui mulierem ab alio viro ductam, ſed non cognitam, duxit vxorem, propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad ſacerdotium promoueri: quia nec ille nec illa diuiſit carnē ſuam in plures. Not. quòd defectus ſacramenti eſt cauſa, quare bigamus, vel maritus viduę corruptæ ad ſacros ordines nõ poſſit promoueri: & ita non crimen, ſed irregularitas hoc facit.

† cõiūctio.

e ¶ *In coniugio.* ] ſcilicet, carnali copula cõſummato.

f ¶ *Alterum.* ] ſcilicet, conſenſus animorum.

1. Cor. 6.

g ¶ *Charitatem.* ] i. dilectionem, & coniunctionem.

h ¶ *Reliquū.* ] id eſt, commixtio corporū.

i ¶ *Conformitatem.* ] ideſt, coniunctionem, & vnitatem.

Ioan. 1.

K ¶ *Protoplaſtus.* ] id eſt, Adam primò plaſmatus.

l ¶ *Caro.* ] 35. q. 10. fraternitatis. & ĵ. de diuor. cap. gaudemus.

† Vide Magiſtrū ſententiarum, & ibi Doctores lib. 4. diſt. 17.

m ¶ *In carne vna.* ] id eſt, in carnali operatione ad vnam carnē procreandam.

¶ *Gloſ. ſeq. tractat de triplici ſignificato matrimonij. Secundò quærit de tertio, in quo conſtat. ponit opi. quam reprobat, & ſoluit.*

Gen. 2.

n ¶ *Sacramentū.* ] Triplex ſacramētum 2 deſignat in matrimonio, carnali copula cõſummato. Primū eſt vnio fidelis animæ ad Deū per dilectionem, & charitatem, & hæc deſignatur per coniunctionē animorum in ipſa prima deſponſatione, dum alter per mutuum conſenſum cõſentit in alterum: & de hoc ſacramento fit mentio ibi: alterum ſignat charitatem quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deum & iuſtam animam. Secundum eſt vnio humanæ naturæ ad Deū, quæ facta eſt in vtero virginali per incarnationē verbi DEI, & hoc deſignatur per carnalem commixtionem viri & vxoris, & de hoc ibi fit mentio; reliquum verò deſignat conformitatem, quæ conſiſtit in carne inter CHRISTVM, & ſanctam eccleſiam. Primum eſt vnio voluntatis. Secundum eſt naturæ conformitas: vt 26. diſtinct. acutius. de cõſec. diſtinct. 2. in CHRISTO pater. vbi habes de conformitate naturæ diuinæ, & humanæ. & non intelligas quòd ipſe actus corporalis deſignet hoc ſacramentum, ſed propter actum conſummatum, ſacramentum deſignatur. Tertium ſacramentum eſt vnitas eccleſiæ ex omnibus gentibus collecta, & vni viro CHRISTO ſubiecta. hoc ſacramentum deſignatur per illum coniugatum, vnicum tantum matrimonium ſeruauit. ſed vbi ſecundum matrimonium contrahitur, hoc tertium ſacramentum non habet locum: quia recedit ab illa vnitate, quæ primò ſignabatur per vnicum matrimonium 3; quia in ſecundo matrimonio diuidit carnem ſuam in plures, vnde vnitatem ammodo ſignare non poteſt, CHRISTVS enim ſignat vnitatem ex omnibus gentibus CHRISTO ſubiectam: vt d. cap. acutius. ſed ex quo eccleſia CHRISTO ſe coniunxit, ab eo numquam diceſſit, nec ipſe ab ea. ergo bigamus talem vnitatem ſignare non poteſt, & ideo promoueri non poteſt propter defectum iſtius tertij ſacramenti. Duo prima ſacramenta hic exprimuntur, vt dictum eſt, ſed hoc tertium non expreſſit in litera, niſi loquendo de ipſo non imponendo aliqua verba, per quæ illud ſignificet: niſi forſitan per illa verba, nec illa eſt vnica vnici, nec ille vnus vnius. per hoc tantum notatur receſſus ab vnitate, & melius ĵ. vbi dicitur: nec illa nec ipſe diuiſit carnem ſuam in plures, & ſic in vnitate remanſit vterque, & ibi: vbi

Epheſ. 5.

2 Glo. hæc fortaſſis ꝓprietatis vocū ignara accipit ſacramentum ꝓ myſterio, more Græcorum, vt docet concilium Colonien. de ſacramen. nouæ legis, in princ. & ita accepta nil falſi continet.

3 *Myſteriū tamen incarnationis bene poteſt in ſecundo matrimonio ſignificari.*

deficit

ſit, ne bigamus, aut maritus viduæ [a] præſumat ad ſacros ordines promoueri: quoniam nec illa eſt vnica vnici, nec iſte vnus vnius: profectò vbi deficit inter huiuſmodi coniuges commixtio corporum, non deeſt huiuſmodi ſignaculum ſacramenti. ¶ Vnde is, qui mulierem ab alio viro ductam, ſed minimè cognitam [b] duxit vxorem: quia nec illa, nec ipſe carnẽ ſuam diuiſit [c] in plures: propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad ſacerdotium promoueri.

¶ Idem Lugd. Archiepiſcopo Apoſtolicæ ſedis legato.

¶ *Qui plures habuit concubinas, ex eo bigamus non eſt.*

CAP. VI.

Quia † circa minima †: & infrà. ¶ Sanè poſtulaſti per ſedem Apoſtolicam edoceri, ſi presbyteri plures † concubinas habẽtes, bigami [d] cẽſeãtur. ¶ Ad quod duximus reſpondendum, quòd cum irregularitatem non incurrerint bigamiæ, cum eis, tamquam ſimplici fornicatione notatis, quo ad executionem ſacerdotalis officij poteris diſpenſare.

deficit inter huiuſmodi coniuges commixtio carnalis, non deeſt ſignaculum huiuſmodi ſacramenti, ſcilicet vnitatis. Vel per illa verba, hoc autem dico magnum ſacramentũ inter CHRISTVM & eccleſiam. ſed de iſto tertio ſacramento legitur 26. diſt. acutius. Sed in quo cõſiſtit ſignatio illius tertij ſacramenti? Quidam dicunt quòd in ipſo cõiugio: ſed hoc eſt falſum: quia mortua vxore coniugium deſinit, & ſic nulla eſſet ſignatio. Item matrimonium non conſummatum nõ ſignat hoc ſacramẽtũ: vt hic in fi. Eſt ergo dicendum, ꝙ in eo, qui matrimoniũ vnicum ſeruauit, clerico facto & ordine ſuſcepto, eſt ſignatio iſtius tertij ſacramẽti; nec eſt neceſſe quòd talis clericus ſit, vel fuerit coniugatus: quia (auctoritas Apoſtoli, oportet ordinandum eſſe vnius vxoris virũ) intelligitur per negationem, ſic, vnius vxoris virum. ideſt, non plurium: imo qui nũquam habuit vxorem, liberius promouetur: quia ab vnitate non receſſit, ſed in vnitate ꝑmanſit.

a ¶ *Viduæ.*] ideſt, corruptæ: quia licet fuiſſet vidua, dummodo non corrupta, non prohibetur: vt hic dicit.

¶ *Glo. ſeq. quærit, ponit duas opi. & ſecundam approbat.*

b ¶ *Cognitam.*] Sic patet ꝙ vxor ordinandi, ad hoc vt ille poſſit ꝓmoueri, virgo debuit eſſe. ј. eod. cap. vlt. Sed quare exigitur maior caſtitas in vxore, quàm in viro? Reſpon. quia maritus corruptæ, ſi cum ea vna caro efficiatur, promoueri non poteſt. 34. diſt. præcipimus. curandum. ſi cuius. ſi quis. & c. ſi laici. ſed ille qui habuit concubinam poſt vxorem, vel ante, promoueri poteſt. vt 34. diſt. fraternitatis. H. dixit ꝙ vir ſignat eccleſiam, quæ in parte receſſit à CHRISTO adulterando, recedendo à fide, & ſi in parte virgo fuit, & ideo non deeſt ſignatio ſacramenti in viro, quamuis non ſit virgo. vxor verò ſignat CHRISTVM, qui numquam eccleſiam diuiſit: quoniam ipſe eſt fons viuus, cui non communicat alienus. ј. de reg. c. licet. in fi. & de pœ. diſt. 1. §. item vt CHRISTVS. alij dicunt (& videtur melius) ꝙ vir ſignat CHRISTVM, qui primo copulauit ſibi ſynagogam, & poſtea copulauit ſibi eccleſiam de gentibus, ſcilicet militantem, in qua ſunt boni & mali, & ideo non nocet ſi vir non fuerit virgo. Vxor verò ſignat eccleſiam triumphantem, in qua non eſt macula neq; ruga, quæ ſemper virgo permanſit ſaltem mente. Vnde Apoſtolus: Deſpondi enim vos vni viro, &c. 27. q. 1. nuptiarum. & ideo exigitur ꝙ vxor carnem ſuam nõ diuiſerit in plures. quod ſi fecerit, deeſt in coniuge ſignatio tertij ſacramenti vnitatis, & ita illud tertium ſacramentum exigitur tã ex parte viri, quàm ex parte vxoris. Vnde epiſcopus vnius vxoris, ſignat vnitatem ex omnibus gentibus vni viro, id eſt, CHRISTO ſubiectam. 26. diſt. acutius.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. alle. pro, ponit opi. contrariam, quam reprobat.*

c ¶ *Diuiſit.*] Sic 34. diſt. Valentino. per quod ſoluebatur hæc quæſtio. ſic ergo conſideramus potius rationem & cauſam quare hæc fiant, quàm factum ipſum: & ita is qui duxit vxorem à ſe primo corruptam poteſt promoueri: quia ratio & cauſa non inuenitur in eo, quare non diuiſit carnem ſuam in plures. Dicunt quidam quòd talis promoueri non debet: quia verum eſt quòd eſt maritus corruptæ. argu. op. pro eis 30. q. 5. qualis. & H. in hac opinione fuit. ſufficit ꝙ ita ſcriptum eſt. ff. qui & à quib. manu. li. non fi. l. proſpexit. & 6. q. 3. ſcriptũ eſt in lege. quod non credo: eadem ratione & iſte de quo quæſitum fuit, nõ poſſet promoueri: quia verum eſt ꝙ fuit maritus viduæ & corruptę, quare intelligo quod dicit c. qualis qñ ab alio corrupta eſt, & capitula plura, quæ ad idem poſsẽt induci. 77. diſt. quicunq; & 34. diſt. c. curandum. & c. præcipimus.

Qvia circa.] Diuiditur: qa primò ponitur conſultatio, ſecundò rñſio. Secunda: ibi, *Ad quod*. Et pars huius habetur ј. de priui. cap. quia circa. Io. And.

CASVS. Presbyteri habentes plures concubinas, quæritur, vtrũ bigami ſint cenſendi? Rñdet ꝙ propter hoc non incurrunt irregularitatem bigamiæ. vnde cum talibus, tamq̃ cum fornicarijs, poterit epiſcopus diſpenſare, vt ſuum officiũ exequantur. No. ꝙ plures habens concubinas, irregularitatem non incurrit. Not. mirabile ꝙ cum eo qui peccat diſpenſatur, & cum illo qui nón peccat, non diſpenſatur.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit. ſecũdò no. ꝙ luxuria, & c. ſignat contrarium & remittit.*

d ¶ *Bigami.*] ſ. eo. nuper. arg. cõtra. ſed ibi loquitur qñ vtraq; fuit ſolẽniter ducta tamquã vxor, hic verò non. & ibi prima fuit vxor: ſecũda verò eſſe non potuit. No. mirabile ꝙ plus habet hic luxuria q̃ caſtitas. arg. 34. diſt. fraternitatis. Sed contradicit in Auth. de reſti. & ea quæ parit. in fin. coll. 4. & ſtulti nõ debent eſſe melioris conditionis quàm periti. 16. q. 1. legi epiſtolam. & ff. q̃d vi aut clam. l. ſeruus. & ff. de furt. l. itaque fullo. §. 1. ratio huius redditur ſ. cap. proxi.

Margin notes: † Cap. vnico. eo. tit. in 4. cõpil. † Aliàs matrimonia. † In vno vetuſtiſſimo exemplari, ita, plures ſucceſſiue. — De materia huius gloſſæ conſule Theologos libr. 4. ſent. diſ. 26. & ſeq. — † ad Timoth. c. 3. — † In multis Alex. iij. ſed falſa ẽ inſcriptio, nam cum hæc compilatio facta eſt, nõdum erat Alex. iiij creatus Papa.

¶ Idem.

¶ *Subdiaconus qui cum vidua contraxit, & eam cognouit, bigamiæ pœnam incurrit, licet bigamus non ſit.*

CAP. VII.

A Nobis fuit: & infrà. ¶ Ille autem, qui in ſubdiaconatus ordine ꝯſtitutꝰ, de facto tantum, (quia de iure non potuit) duxit viduam [e] in vxorem, profectò bigamus nõ exiſtit, ſed nec viduæ poteſt in veritate dici maritus: cum inter ipſum, & illam non fuerit vinculum maritale cõtractum: cum eo tamen contra doctrinam Apoſtoli, † tamquam cum marito viduæ diſpenſare non licet: non propter ſacramenti defectum, ſed propter affectum intentionis cum opere [f] ſubſecuto.

## TITVLVS XXII.

## De clericis peregrinis.

¶ Alexand. † iij. Cenomañ. Epiſcopo.

¶ *Vltramarini, & valdè remoti ordinationem ſuam probare debent per quinque epiſcoporum ſigilla.*

A Nobis fuit.] CASVS. Quidã ſubdiaconus quandã viduã de facto duxit in vxorem: quia de iure non potuit, quæritur vtrũ bigamus reputetẽ quo ad legem promotionis? Rñdet Papa ꝙ in veritate non eſt bigamus, nec maritus viduę: cũ inter ipſos non fuerit matrimoniũ: verũtamen cum eo, tamq̃ cum marito viduæ non poterit diſpenſari, non ꝑꝑ ſacramẽti defectum, ſed propter affectum intẽtionis cũ opere ſubſecuto. Ex hac decre. no. bigamus reputatur quo ad promotionem, qui bigamus non eſt.

e ¶ *Viduam.*] Quia cũ eſſet in ſacro ordine conſtitutus, cum ea matrimonium contrahere non potuit. 28. diſt. c. presbyterũ. & ſ. eo. c. nuper tñ licet non fuerit matrimoniũ: quia tñ quantũ in ipſo fuit, cũ ipſa vidua contraxit, cũ eo diſpenſari non pót, contra doctrinã Apoſto. ſ. eo. c. ſuper eo. non ꝑꝑ ſacramenti defectũ, ſed propter voluntatẽ quã habuit contrahendi cum vidua, non cõtentus ſuis terminis, cum proceſſit ad actum licet, non habuiſſet effectum. ſic ſ. eo. c. nuper. & eſt hic & ibi argumentũ expreſſum, ꝙ voluntas nõ cõtenta ſuis terminis punitur: & ea quę ibi etiã dicta ſunt hic poſſent repeti, cũ ſimilis cã ſit quare hoc fiat. cã dicta eſt ſ. eo. c. debitũ.

f ¶ *Cũ opere.*] ſ. carnali. arg. ſ. e. debitũ. & 34. diſt. Valẽtino.

DE CLERICIS PEREGRINIS.

¶ *Quia inter eos, qui ab ordinibus prohibentur, arcentur & peregrini, ideo, &c. De hac materia habetur 98. et 71. et 72. diſt. per totum. & 7. q. 1. in multis capitulis.*

*Tua nos.*]

CAP. I.

TVa† nos duxit fraternitas cõſulendos, quid ſit agẽdum de clericis, qui in remotis regionibus ordinati, literas eorum oſtendunt, à quibus ſibi proponunt manus impoſitas: & vtrum epiſcoporũ ſigilla ſint, quæ repręſentãt, incertum exiſtit. † ¶Tuæ igitur cõſultationi reſpõdemus, tutius eſſe, vt in his ſtatuta patrum veterum obſeruentur, quàm nouum aliquid ſtatuatur. Statutum [a] autem eſt de transmarinis, vt ad minus quinq; [b] epiſcoporum ſuper ordinatione ſua teſtimonio muniantur, qđ in alijs (ſi † ſimiliter ſunt incogniti [c]) credimus obſeruandum; ita tñ vt in ſuſpenſione [d] aliquanto tempore habeantur, in quo plenius de actibꝰ [e] inſtruantur ipſorum. ¶Sed & de inferioribus ordinibus inquiri oportet: quia poſſet contingere, vt aliquibus prętermiſſis, ſaltum feciſſent. His autem peractis, ſi digni inuenti fuerint, circa eos poterit diſpenſari [f].

¶Inno. iij. Conſtantinopolitano Patriarchæ.

*¶Clericus peregrinus qui iurat ſe ordinatum: niſi aliter probet, in illo ordine non ſuſcipietur, nec ad ſuperiores promouebitur.*

CAP. II.

INter† quatuor: & infrà. ¶Cõſuluit nos iterum tua fraternitas, vtrũ † clericos ad te ſine ſuorũ ordinatorum literis [g] venientes, & offerẽtes iuramentũ ꝙ ſint in quouis eccleſiaſticorum ordinũ conſtituti, debeas ad ſuperiores ordines promouere. ¶Inquiſitioni tuæ taliter reſpõdemus, ꝙ niſi de ipſorũ ordinatione canonica, per idonea tibi cõſtiterit argumenta [h], eos nec in illis ſuſcipere [i], nec ad maiores debes ordines promouere: pręſertim antequam conuerſatio eorum fuerit approbata.

¶Idem patriarchæ Hieroſolymitano.

*¶Peregrinus de cuius ordinatione non conſtat, non permittitur celebrare in publico, ſed in occulto ſic.*

CAP. III.

TVæ† fraternitatis: & infrà. ¶Vtrũ † clericos, qui ad partes Hieroſolymitanas ſine cõmendatitijs [k] literis veniunt, permittere debeas celebrare diuina: & infrà. Reſpõdemus, ꝙ niſi legitimè tibi cõſtiterit, ſiue per literas, ſiue ꝑ teſtes [l], de illorum ordinatione canonica [m], q̄ penitus ſunt ignoti, nõ debes ipſos permittere in† tuis plebibus celebrare. ¶Sed ſi forſitan eorum aliqui ſecretò [n] ex deuotione celebrare voluerint, poteris ſuſtinere.

¶Honorius tertius Regiñ. Epiſcopo.

*¶Inferiores pręlati, ſine diœceſanorum conſenſu, in eccleſiis ſuis peregrinos non poſſunt inſtituere.*

CAP. IIII.

TE nobis proponente didicimus, quod quidam prælati eccleſiarum tuæ iuriſdictionis, in eccleſiis ſibi com

TVa nos.] Sunt duæ partes, conſultatio, & reſponſio. Secunda, ibi, *Tuæ igitur*. Io. And.

CASVS. Clerici quandoq; ſe transferunt ad remotas partes, & dicũt ſe ordinatos, nec oſtendũt literas eorum, à quib. ſe ordinatos dicunt: quæritur quid de talibus ſit agendũ? Reſpondit Papa ꝙ tutius eſt in his ſtatuta patrũ ſequi, q̄ nouum aliud ſtatuatur. De transmarinis ſtatutũ eſt, vt ad minus quinq; epõrum teſtimonio ſuper ordinatione ſua muniãtur, quod de alijs incognitis ſimiliter eſt ſeruandum, ita vt aliquanto tempore habeantur in ſuſpenſo. in quo de ipſorũ actibus inſtruantur illi, cũ quibus morantur; & inquirendũ eſt etiam de inferioribus ordinibus, qa poſſet eſſe ꝙ aliquid prætermiſiſſent. His conſideratis poterũt admitti ad diuina, ſi aliàs digni inuẽti fuerint. Nota ꝙ nõ ſtatim credendũ eſt alicui ſuper ordinatione ſua. No. ꝙ inquirendũ eſt de cõuerſatione alicuius, ab illis, cũ quib. moratur.

† Cap. vnico. eo. tit. in 1. cõpil. & habetur integrum poſt concilium Late. ſub Alex. iiij. par. 26 c. 20.

† Add qualiter & qñ credendũ ſit ſigillo. ĩ l. Lucius. & ibi Bar. ff. de fi l. inſtr. & in l. ad teſtiũ. ff. de teſta.

† Aliàs ita. qui, ſimiliter. &c. aliàs ita: ſi ſimiliter ſunt in eo incogniti.

a ¶*Statutum.*] 98. diſtin. per totum.

b ¶*Quinque.*] Ideo enim quinq; exigunt: quia dubitari conſueuit de ſigillo vnius epi ſi enim de illo conſtaret, id ſolum ſufficeret. j. de proba. c. poſt ceſſionem. vel per teſtes. j. eo. c. tuæ. 1

1 Cõcor. l. ſi procuratoré. ff. de procur. & l. ne ſatiſdatio. ff. rem ra. ha.

c ¶*Incogniti.*] Ex quo enim incogniti ſunt, explorandũ eſt cuius ſidei & innocentiæ ſint, 42. diſt. quieſcamus. ff. nau. caup. ſta. l. vltima. §. ſeruorum.

† Cap. 1. e. tit. in 3. cõpil.

† In pluribus antiqs poſt illud, infra, ſtatim ſequitur: vtrum clericos, &c.

d ¶*In ſuſpenſione.*] qđ hic dicit, intellige de ijs, qui in eccleſijs recipi poſtulant tamquam clerici. cęterum ſi tanquã viatores vellent celebrare ſecretò, permittẽdi ſunt. j. eo. c. tuæ. & arg. de conſe. diſt. 2. non prohibeat. & 7. q. 1. epi.

e ¶*Actibus.*] nam per actus ſequentes præſumitur de pręteritis, & econuerſo. 34. q. 2. cum per bellicã. & 6. q. 1. qui crimen. ff. de re milit. l. non omnes. §. à barbaris. & 2. q. 1. in primis. 50. diſt. ſi quis diaconus. & 77. diſt. quicunque.

f ¶*Poterit diſpenſari.*] id eſt, ex benignitate recipi poterũt.

ADDITIO. Vel ſecundum Inno. hoc dicit: quia ſi clericus ſit ignotus, & literæ ignotæ: non eſt ſine diſpenſatione epi admittendus. j. c. fi. vel ſecundum Hoſtien. diſpenſari ad literam eſt, ſi in aliquo egent diſpenſatione. de ordi. ab epiſ. c. 1. & 2. Io. And.

INter quatuor.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Inquiſitioni*. Io. And. Pars huius ſecundum Io. And. habetur j. de maio. & obe. c. inter quatuor. de cltri. non reſi. inter quatuor. & de reli. do. inter quatuor.

CASVS. Clerici aliquando transferunt ſe ad partes Conſtantinopolitanas, accedũt ad Patriarchã ſine literis ſuorum ordinatorũ, tñ offerũt iuramentũ ꝙ ſunt in certis ordinibus cõſtituti, & petũt ad ſuperiores ordines promoueri: quęritur quid iuris ſit? Rñ. ꝙ niſi primò cõſtiterit patriarchæ per idonea argumenta, de ipſorũ ordinatione canonica, nõ dẽt illos ſuſcipere in illis ordinibꝰ: nec ad ſuperiores promouere antequã eorũ cõuerſatio fuerit approbata. No. ꝙ iuramentum ignoti nõ admittiĩ ſuper ſua ordinatione: ſed hoc ideo, ne illi quibus celebrant, decipiantur.

g ¶*Literis.*] quas habere debet ſemper. 71. diſt. c. primatus. ſuprà. eo. c. proximo.

*¶Glo. ſeq. recitetur per quæſtiones, quę vocat hic argumenta.*

h ¶*Argumenta.*] non dicit per teſtes vel inſtrumenta ſed per argumenta eſſe probandũ: qa per argumenta, ſiue per indicia probaĩ æquè ſicut per teſtes. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. ver. nullus homicidarum. & 32. q. 1. dixit dñs. 27. q. 1. nec aliqua. & C. de rei vend. l. indicia. & j. de præſump. c. literis. Vel idonea argumenta vocat ſigilla epõrum. 98. diſt. tranſmarinos. vt ſ. c. ꝓxi. vel ſigillũ epi ſufficit ſi notũ ſit. 71. diſt. extraneo. & C. de epi. & cler. l. ſi qua ꝑ calumniã. in ſi. Sed ſi ꝑdiderit inſtrumentũ, probet amiſſionẽ, & tenorẽ ipſius, & ꝙ ſine vitio fuerit. j. de priuil. c. cum olim. in fi. vel per teſtes. j. c. proximo.

Nomine argumẽti qđ in hoc intelligatur.

† Cap. 1. e. tit. in 3. cõpil.

† In vno manuſcripto hæc verba præmittuntur, conſuluit inſuper tua fraternitas vtrum, &c.

i ¶*Suſcipere.*] niſi vt hoſpites. 7. q. 1. epi vel presbyteri. & de cõſecra. diſt. 2. nõ ꝓhibeat. & 42. diſt. quieſcamus.

TVæ fraternitatis.] Cõis diuiſio. Secũda: ibi, *Reſpondemus*. Ioan. And.

† In antiqs deeſt dictio, in.

CASVS. Clerici aliquãdo accedũt ad partes Hiero. ſine cõmendatitijs literis ſuorum epõrum: quæſiuit patriarcha an permittere debeat illos celebrare diuina? Reſpõdet Papa, ꝙ niſi conſtiterit ei ſiue per literas, ſiue per teſtes, de canonica ordinatione ipſorum qui ignoti ſunt, nõ permittat illos ſuis plebibus celebrare. ſed ſi ſecreto voluerint celebrare, permittantur. Nota ꝙ alicui licet in ſecręto, quod non licet in publico. & hoc eſt ne decipiatur populus.

k ¶*Commendatitijs.*] vel etiam dimiſſorijs. 71. diſt. c. pen. & 19. q. 1. duæ ſunt.

l ¶*Per teſtes.*] vel per alia legitima arg. ſ. c. proxi. arg. de præſump. c. literas. & de conuerſatione ipſius primò debet conſtare. ſuprà. c. proxi.

m ¶*Canonica.* 2 ] id eſt, ſecundum ordinem eccleſiæ facta. ſ. de ſum. trinit. c. firmiter. in fi.

2 Hæc gloſula nõ eſt Bern. nec habetur in antiquis libris.

n ¶*Secreto.*] quia tunc nullum periculum ſit alicui niſi ſibi. ſed ſi publicè celebraret populo, tunc periculũ eſſet vt ſi non eſſet ſacerdos, populum deciperet. 42. diſt. quieſcamus. & j. de celeb. miſ. de homine.

TE nobis.] Communis diuiſio. & ſecunda pars eſt ibi, *Attẽdentes*. Ioan. And.

CASVS. Quidã ꝑlati eccleſiarũ de iuriſdictione epi Regin. ſine cõſcientia ipſius epi, clericos de alienis epatibus inſtituebant in eccleſijs ſibi cõmiſſis: q̃ſiuit eps à Papa quid iuris eſſet de illis clericis? Reſpondit Papa, ꝙ illud eis non liceat, cũ ſit contrarium honeſtati, & contra inſtitutiones ſanctorum patrum: & ideo poteſt inde eos remouere, niſi ex diſpenſatione eos duxerit dimittendos. No. clericos inſtituendos in

eccleſijs

eccleſijs de eodē loco, vel de eadē diœceſi, & non extraneos. a ¶ *Inſtitutionibus.*] 71. diſ. c. 1. & 2. per totā diſ. & 52. diſ. p totū. & C. de epi. & cle. in eccleſijs. ſic de aliena eccleſia non eſt aſſumendus ꝓlatus, dū reperit̄ idoneus in eadē. 61. diſ. nullus. ¶ *Gl. ſeq. arguit ad duo, & de ſecundo remittit.*

b ¶ *Ex diſpenſatione.*] Not. arg. ꝙ nullus pōt eligi de aliena diœce. ſed tm̄ debet poſtulari: quia inſtituti abſq; ſcientia epi, remouentur, niſi cum eis voluerit diſpenſare: & ſic ꝑ ſolam diſpenſationem de alijs epatibus inſtituunt̄. & eſt hic bonū arg. pro opinione illorum qui dicunt ꝙ ſemper præualet electio de gremio eccleſiæ, alij electioni factæ de alia, etiam ſi ſit facta à minori parte. de hoc dixi ſ̄. de electio. cum inter canonicos.

† Aliàs, ſcientia, hoc eſt ſine licētia, aut facultate.

† Vide l. vulgò. ff. de ſta. ho. & l. ſi cum dies. §. cōpromiſſo. ff. de arbi.

miſſis, ſine conſcientia † tua, clericos de alienis epiſcopatibus inſtituere non verentur. Attendentes igitur id eis nulla ratione licere, cum ſit honeſtati contrarium†, & à ſanctorum patrum inſtitutionibus [a] alienum: & infrà. ¶ Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, ꝙ tibi licet eos exinde remouere: niſi aliquos ex diſpenſatione [b], in eiſdem eccleſijs duxeris dimittendos.

## TITVLVS XXIII.

## De officio archidiaconi.

¶ Ex libro Romani ordinis. †

¶ *Ponit quę ſpectant ad officium archidiaconi.*

### CAP. I.

VT † archidiaconus poſt epiſcopum ſciat ſe vicariū [c] eſſe eius in omnibus, & omnem curam in clero (tam in vrbe [d] poſitorum, quàm eorum, qui per parochias habitare noſcuntur) ad ſe pertinere, ſiue de eorum conuerſatione, ſiue honore, † & reſtauratione eccleſiarum, ſiue doctrina eccleſiaſticorū, vel cæterarum rerum ſtudio: & delinquentium rationem coram Deo redditurus eſt. ¶ Et † vt de tertio [e] in tertium annum, ſi epiſcopus non poteſt, parochiam vniuerſam circumeat: & cuncta, quæ emendatione indigent, ad vicē ſui epiſcopi corrigat, [f] & emēdet.

† Videto notas in hunc locū in fine operis adiectas.

DE OFFICIO archidiaconi.

¶ *Explicito tractatu ordinandorum, de dignitatum officijs eſt uidendū: & quia archidiaconus poſt epiſcopum maior eſt, ideo, &c. Io. And.*

*De hac materia habetur 25. diſt. perlectis. 74. diſt. honoratus. 94. diſt. c. ſi. Ant. de But.*

† Ca. 2. eo. tit. in 1. cōpila. Facit concilium Aurelianē ſe. 4. c. 26.

VT *archidiaconus.*] Dicit hoc c. & ſeq. quę ad officiū archidiaconi pertinere noſcant̄: & quia tota hæc decre. cadit ſub vno conſtructu, ideo cōmodè diuidi non pōt. Ant. de Bu. CASVS. Dicitur hic ꝙ archid. eſt vicarius epi in omnibus quæ ad eū pertinent, ſimiliter & cauſæ clericorum & in vrbe & extra vrbem ad ipſum pertinent: & cōuerſatio corū: & onus & reſtauratio eccleſiarū & doctrina eccleſiaſticorū: & correctio exceſſuū. Item de triennio in trienniū cum eps fuerit impeditus, dēt totā viſitare diœceſim, & ad vicē ſui epi corrigere corrigenda. No. ꝙ archi. eſt vicarius epi, & poteſt corrigere. Vn̄ infertur ꝙ hēt coerctionem, quod verum eſt de conſuetudine præſcripta.

† onere.

† Qualiter hodie viſitent archidiaconi, tradit concilium Triden. ſeſſio. 24. in decreto de refor. c. 3.

c ¶ *Vicarium.*] & ita hēt cognitionē, & iuriſdictionē, ex quo vicarius eſt. C. de off. vica. l. 2. & ĵ. de offi. vica. c. pen. & 25. diſtin. perlectis. arg. in Auth. de defen. ciui. circa prin. colla. 3. ¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *In vrbe.*] ar. cōtra 25. diſ. ꝑlectis. Sol. licet q̄dā pertineant ad officiū archi. primicerij, & theſaurarij, vt ibi dicit̄, tm̄ prædinator eſt in cunctis, & loco epi, & tamq̄ vicarius eius. ¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *De tertio.*] Eps verò ſingulis annis debet uiſitare parochiam ſuam. 10. q. 1. epm̄ decernimus. placuit. niſi dimittat hoc ne pp eius acceſſum grauentur eccleſiæ; tunc mittat archidiaconum. vel quia eps ire non poteſt, 1 vt hic dicitur. Item contra ĵ. eo. mandamus. vbi dicitur ꝙ archidiaconus debet viſitare ſingulis annis, aut etiam pluries, ſi expedit. ibi loquitur de viſitatione ſuę propriæ parochiæ, hic quando viſitat vniuerſam parochiam ad mandatum epiſcopi.

1 Facit ad hoc ff. de admi. tut. l. ita autem. §. geſſiſſe. cū ſeq. & alijs vulg.

f ¶ *Corrigat.*] Sic ergo archidiaconus hēt coerctionē, ex quo hēt iuriſdictionē, quia iuriſdictio ſine coerctione nulla eſſet: vt ĵ. de off. dele. ex literis. & ff. de off. eius cui mād. eſt iur. l. vlt. Quid de iure cōi pertineat ad archidiaconum habes ĵ. eo. ad hæc. & c. vt noſtrum. & c. proxi. ſecus de conſuetudine. ĵ. c. vlt. de hoc.

OFficium.] CASVS. Dicit̄ hic ꝙ ad officium archidiaconi pertinet legere Euāgeliū qn̄ voluerit, vel ꝓcipere alicui diacono qd̄ legat: & qn̄ eps dēt Miſſam celebrare, ꝓcipere dēt ſacerdotibus, vt induant ſe veſtib. ſacris, vt epo miniſtrent. Item in matrice eccleſia nullus dēt legere rn̄ſorium aut epiſtolam, aut lectionē cātare, donec primò ab ipſo auſcultet̄: dēt ēt ordinare acolythos, qs eorū dēt deferre candelabrū, & quis thuribulū. Not. ꝙ ad officiū archi. pertinet Euangelium legere, & officia eccleſię ordinare, & illos qui legere vel cantare debent, in matrice eccleſia auſcultare.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ *Non ſummatur, ſed ponit quædam quæ ſpectant ad officium archidiaconi.*

† Cuius cōcilij Toletani ſit, nōdū inueni.

### CAP. II.

OFficium † vero archidiaconi eſt Euangelium quando voluerit legere, vel alicui de diaconis præcipere; & quando epiſcopus Miſſam canit, ad iuſſionem illius induant ſe Leuitæ veſtimentis ſacris, qualiter cum Pontifice ad Miſſam procedant †: & infrà. ¶ Omne eccleſiaſticum officium prouidendo, lectiones, aut reſponſoria in matrice eccleſia dare debet, & auſcultare, intantum, vt nullus Euangelium, aut Epiſtolam, reſponſoria, vel quamlibet in eccleſia lectionem legat, vel cantet, donec auſcultetur [g] ab ipſo. ¶ Acolythos † quoque ipſe ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulū deferre, quiſue minorū in eccleſia aliqua officia agere debeat.

† Ca. 3. eo. tit. in 1. cōpilat.

† Vt verbi gratia, bini, honeſtè, & demiſſo vultu.

g ¶ *Auſcultetur.*] Videtur hoc potius ſpectare ad officiū magiſtri ſcholarum, ſed potius ex cōſuetudine ſit hoc, ſicut & multa alia q̄ conſiderant̄ & attendunt̄ in hmōi officijs, potius q̄ ius cōe. ĵ. de exceſ. præla. ad hæc. & ĵ. eo. c. vlt. Bernardus. ADDITIO. Vel loquit̄ cum eps eſt pn̄s, & mādat hoc per archidiaconum expediri. ſecundū Vincenti. Io. And.

† Quis ordo ſit acolythorū in eccleſia, tradit Magiſter ſent. lib. 4. diſt. 24. §. quarto loco.

¶ Greg. iij. † archid. Salonitano. †

¶ *Cuſtodia vaſorum eccleſię ſpectat ad archidiaconum.*

† Gregorius Epiſto la 10. li. 1. regiſtri. & c. 1. eo. tit. in 1. compila.

† Salernitano. in non nullis manuſcriptis.

### CAP. III.

EA [h] quæ contra: & infrà. ¶ Scire verò te volumus, quod à te diſtrictè quæſituri ſumus, quia vel propriæ eccleſiæ, vel ea, quæ de diuerſis eccleſijs cimelia [i] ſunt collecta, non ſub omni ſolicitudine, & fide ſeruantur. Quòd ſi quid ex eis, vel negligentia [k], vel cuiuſquam fraude deperijt †: tu hoc reatu [l] adſtringeris, qui per ar-

EA *quæ contra.*] CASVS. Archidiaconus habuit cuſtodiā vaſorū, & aliorū ornamētorū eccleſiæ archieps Salonitanus ſignificauit dn̄o Papę, ꝙ archi. negligens erat circa ꝑdicta cuſtodienda. Super hoc ſcribit Papa archi. dicens ꝙ diſtrictè inquirat ab ipſo de vaſis eccleſiæ. quæ illic collecta ſunt, qualiter cuſtodiuntur: ſi aliquid ex negligētia, vel fraude ipſius perierit, ipſe in hoc punietur, & tenebit̄ ad reſtitutionem ipſorum, cum ipſe ad hoc ex officio teneatur. Nota in prælato negligentiam, & fraudem comparari.

† Aliàs, deperiet.

h ¶ *Ea quæ.*] De iſto archidiacono habetur 74. diſt. geſta. & c. honoratus. & c. vbi iſta dedicisti.

i ¶ *Cimelia.*] Per hoc intellige oīa vaſa eccleſiæ. arg. 12. q. 2. apoſtolicos. 2 & cuſtodia horū potius ꝑtinet ad cuſtodē ſiue theſaurariū, ſed vt dixi in ꝓx. c. cōſuetudo attēdit̄; vbi nō eſt theſaurarius, hoc forte ꝑtinet ad archidiaconū, vt hic videt̄. ¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

2 Hinc cimeliarcha dicitur cuſtos vaſorū, & aliarum rerum eccleſiæ, qualis eſt ſacriſta & theſaurarius, & cimeliarchiū locus vbi reponit̄ theſaurus. l. vl. §. ſin autem. C. de bo. aucto. iu. poſ. adde notas huius capitis.

k ¶ *Negligentia.*] Prælatus n. non ſolū tenet̄ de dolo, ſed de culpa lata, & leui ad inſtar tutoris. C. de peri. tu. vel cur. ſi res pupilli. & C. arbi. tu. quicquid. ſed ēt de negligētia, vt hic patet: cum ēt pp negligentiam remoueat̄. ĵ. de offi. cuſto. c. 1. & 1. q. 1. c. ſi qui epi. §. ecce cum honoris. & 81. diſt. dictum. & arg. 18. q. 2. ſi quis abbas. ſic ēt iudex pp negligentiam remouetur. C. de offi. præfect. præ. ori. ſi quos. & ff. de cuſt. & exhib. re. carceri. & l. non eſt. quod pōt intelligi, cum negligentia craſſa eſt. arg. 1. q. 1. quicquid. & ff. de ver. ſig. magna. & arg. ſ̄. de ordi. ab epi. qui re. epiſco. c. 1. in ſi.

l ¶ *Reatu.*] Arg. quòd negligentia prælati mortale peccatū eſt. 81. diſt. dictum. ĵ. de reg. iu. c. pen.

a ¶ *Cuſtodiæ.*] Ad ipſum etiam pertinet cura & ſolicitudo totius eccleſiæ. 25. diſt. perlectis. & ī. eo. ad hæc.

CVm ſatis.] Prima ponit cauſam deciſiuam, & expreſſam. Secunda mandatum, ibi, *Mandamus*. Io. And.

Casus. Archidiaconus Elieñ. ſine licentia epiſcopi ſui committebat curã animarum, dicens hoc ex conſuetudine ſibi licere, epiſcopus conqueſtus fuit Papæ de hoc; dicit Papa quòd obtẽtu alicuius conſuetudinis non debet facere cõtra inſtitutiones ſanctorum patrum. Vnde præcipit ei quòd nulli committat curam animarum ſine licentia & mandato ſui epiſcopi. Not. quòd ad epiſcopum pertinet committere curam animarũ, non obſtante conſuetudine, quæ præſcripta non ſit.

†Ca. 1. eo. tit. in 1. cõpilat. poſt concil. Lateran. ſub. Alexã. iij. par. 26. ca. 2.

†Conciliũ, & manuſcrip. inſtitutiones.

¶ *Glo. ſeq. recit. quòd archidiaconus habeat curam animarum: alle. duo iura quòd non, & duo quòd ſic. ponit opi. Hug. & opi. contrariã, & ſoluit.*

Archidiaconus an habeat curam animarum.

b ¶ *Conſuetudinis.*] Vtrum archidiaconus habeat curam animarum, vel non, iura videntur diuerſo modo loqui; de iure communi non habet curam animarum. 16. quæſt. 7. nullus omnino. & hic non poteſt etiam de iure communi excommunicare. inf. cap. proxi. Arg. contra. inf. de eo qui fur. or. rece. c. 1. cum ſuis concor. & ſup. eo. c. 1. Hug. dicit quòd archidiac. de iure communi non habet curam animarum, niſi ſibi ſpecialiter ab epiſcopo demandetur: nec alij poteſt committere, per c. prædictũ, nullus. & per hoc cap. & omnia illa iura quæ videntur contrarium innuere, intelligit ex delegatione epiſcopi. ſic & illud. c. 63. diſt. ſi in plebibus. Alij dicunt contrarium, ſcilicet quòd habet curam animarum, & iuriſdictionem: & ex eo ꝙ epiſcopus eum inſtituit, ſiue quia per collegium eligitur, & per epiſcopum confirmatur generalem adminiſtrationem cum iuriſdictione adipiſcitur. & facit ad hoc ī. de præb. referente. & ī. de eo qui fur. or. rece. c. 1. cum ſuis concor. & inf. eo. mandamus. Quæ autem ſunt illa quæ de iure communi pertinent ad archidiaconum, collige per ca. ī. eo. ad hæc. & c. vt noſtrum. Alia verò potius habent archidiaconi de conſuetudine quàm de iure communi: quia viſitant & corrigũt de conſuetudine. ī. eo. c. vlti. & ſ. de elect. dudum. & ſic de conſuetudine omnia alia iura conſimilia intelliguntur. infra de exceſ. præla. ad hæc. & quod dicit hic, obtentu conſuetudinis, intellige non præſcriptæ. ī. c. proxi. quòd archidiaconus non poteſt excommunicare, intellige, quòd non excommunicabat de cõſuetudine: & ſic retulit ſe ad ius commune. ſic ergo iura quæ loquuntur diuerſimodè de iuriſdictione archidiaconi, intelligenda ſunt ſecundum diuerſas conſuetudines diuerſorum locorum. ſic ſ. de conſue. cum olim.

†Ca. 5. eo. tit. in 1. cõpil. & habetur poſt cõcilium Lateran. ſub Alexã. iij. par. 36. ca. 4.

c ¶ *Conſtitutiones.*] 16. q. 7. nullus omnino. & q. 1. cunctis fidelibus. & ſic de iure communi ad officium archidiaconi non pertinet committere curam animarum. hoc iam patet per notulam præcedentem.

ARchidiaconis.] Casus. Archidiaconi de iure cõi nõ pñt in aliquos ſñiam promulgare, niſi auctoritate epõrum, ſecus tñ eſt de cõſuetudine. Not. ꝙ archidiaconi de iure communi nõ poſſunt excõmunicare, niſi auctoritate epiſcoporũ.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per contrarium de decre. dudum. ſoluit, & opinionem ponit.*

chidiaconatus ordinem cuſtodiæ [a] eiuſdem eccleſiæ arctius deputaris.

¶ Alex. iij. Elieñ. Archidiacono.

¶ *Archidiaconatus ſine mandato epiſcopi non committit curam animarum, id eſt, non habet inſtitutionem auctorizabilem.*

CAP. IIII.

CVm † ſatis ſit abſurdum: & infrà. ¶ Quoniam igitur obtentu alicuius conſuetudinis [b], non debes contra ſanctorum patrum conſtitutiones † [c] venire, & quod ad tuum non ſpectat officiũ vendicare. ¶ Mandamus, vt nemini ſine licentia, & mandato epiſcopi curam præſumas cõmittere animarum.

¶ Idem Vigor. Epiſcopo.

¶ *Archidiaconus de iure communi non poteſt excommunicare. Ant. de Butr.*

CAP. V.

ARchidiaconis † non videtur de eccleſiaſtica inſtitutione licere (niſi auctoritas epiſcoporũ acceſſerit) in aliquos ſententiam promulgare [d].

d ¶ *Promulgare.*] hoc verum eſt de eccleſiaſtica inſtitutione, id eſt, de iure communi vt hic dicit. 16. q. 2. viſis. & qõ. 7. nullus. & 24. q. 3. corripiantur. ſecus de conſuetudine: vt ſ. de elect. dudum 2. prout dictum eſt in c. proxi. Dicunt tamen quidam ꝙ eo ipſo quod eligitur ab vniuerſitate, habet iuriſdictionem in ſubditos, & poteſt excommunicare. arg. 93. diſt. legimus. & de officio iud. ord. cum ab eccleſiarum. & quod hic dicitur in fi. [ non videtur licere ] verum eſt quo ad verba canonis ex antiqua inſtitutione eccleſiaſti ca. argu. 16. q. 1. cunctis fidelibus. ſed quo ad iura decretalium ſecus. ſed credo verius quod dicitur ſupra eod. capit. proxi.

Archidiaconus an poſſit excõmunicare.

† Habetur poſt cõcil. Latera. ſub Alexan. iij. par. 2. c. 11. & vide cõcil. Tridẽt. citat. ſupra 1.

¶ Idem Epiſcopo Conuentreñ. & Abbati Ceſtreñ.

¶ *Archidiaconus ſemel in anno (niſi neceſſitas exigat plus) viſitat ſuam prouinciam, id eſt, parochias. hoc dicit.*

CAP. VI.

MAndamus † quatenus prohibeatis Ceſtreñ. Archidiacono, ne ad eccleſias ſui archidiaconatus viſitandas [e], niſi ſemel in anno accedat. Niſi fortè talis cauſa emerſerit, propter quam ipſum oporteat præfatas eccleſias ſæpius [f] viſitare.

MAndamus.] In prima dictum, à quo excipit. ibi, *Niſi*. Ant. de But.

Casus. Dicitur hic quòd ſemel tantum in anno debet archidiaconus viſitare, niſi neceſſitas exigat ꝙ pluries viſitet. Not. quòd archidiaconus nõ debet pluries in anno viſitare, niſi ex cauſa rationabili.

¶ *Gl. ſeq. arguit, & remittit.*

e ¶ *Viſitandas.*] hoc enim pertinet ad curã animarum. ſup. de electio. dudũ. 2. & ſic eſt argum. quòd archidiaconus habet curã animarum, & quòd poſſit alij committere, ſed intellige hic loqui de conſuetudine, vt dixi ſupra eodem, cum ſatis.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, ſoluit & remittit.*

¶ Innocentius tertius.

¶ *Dicit primò quod ſit officium archidiaconi: & in quo per illud releuetur epiſcopus. Et ſecundò dicit decanos rurales per epiſcopum, & archidiaconum eligendos, & amouendos, ſi illorum vices communiter gerant.*

CAP. VII.

AD † hæc nos dicimus †: & infrà. ¶ Sanè cõſuluit nos tuæ fraternitatis deuotio, quid ad officiũ archidiaconi debeat pertinere: & in quibus per ipſum cura epiſcopalis ſolicitudinis debeat releuari: & nos, prout poſſumus, reſpõdemus, quòd archidiaconus (ſe-

†Ca. 1. eo. tit. in 4. cõpil.

† In omnibus antiquis legitur: ad hæc nos Dominus.

f ¶ *Sæpius viſitare.*] & ita ſufficit ſemel tantũ in anno viſitare, ex eo quod prohibet pluries viſitare, niſi noua cauſa emerſerit. Sed contra. ī. de cenſi. cum venerabilis. vbi videtur ꝙ poſſunt propter aliquam neceſſitatem bis in anno viſitare, & procurationem habere: intellige illud cum determinatione iſtius prout ibi dicitur, ſi eſt opus; 1 quia non ſolum bis in anno, ſed etiam pluries in anno, ſi cauſa ſubſit poteſt prælatus viſitare. 18. q. 2. viſitandi. & c. non ſemel. Si verò alia de cauſa pro ſuis neceſſitatibus accedat ad eccleſias, proprijs ſumptibus procuretur. C. de ſtat. & imag. l. vlti. de hoc dic vt ī. de cenſi. cum venerabilis.

1 Vel illud intellige ex conuentione vel ex conſuetudine ſpeciali. infra de cenſib. quanto. Io. And.

AD hæc.] Diuiditur in duas partes principales. Secunda: ibi, *Subſequenter*. Et quælibet ſubdiuiditur in conſultationem, & reſponſionem. Ant. de But.

Casus. Quæſitum fuit à Papa quid pertineat ad officiũ archidiaconi: & in quibus per ipſum cura epiſcopalis ſolicitudinis releuetur? Reſpõ. Papa ſecundum ſtatuta Iſidori, qđ imperat ſubdiaconibus, & leuitis, & ſolicitudo parochiarum & ordinatio earundem pertinet ad ipſum: audire debet iurgia ſingulorũ: archipresbyteri rurales, qui decani vocantur, ſubiacere debent eidem. Item ſecundum conſtitutionem Romani ordinis, maior poſt epiſcopum & eius vicarius reperitur. Item in epiſtola beati Clementis Papæ, oculus epiſcopi nominatur, & loco ipſius per epiſcopatum corrigit corrigenda, & emendanda emendat, niſi adeo ardua fuerint negotia, quod abſque maioris ſui præſentia nequeant terminari. Item in quadam conſtitutione Innocen. continetur, quòd ad ipſum pertinet inſtitutio corporalis tam in beneficijs quàm in dignitatibus: & examinatio clericorum qui ad ordines promouentur, ad ipſum pertinet, & ipſe debet eos epiſcopo præſentare. Quæſitum fuit inſuper vtrum decani rurales, qui pro tpe inſtituũtur, debeant ad mandatũ epiſcopi,

epiſcopi, vel archidiaconi vel etiam vtriuſque inſtitui, vel deſtitui ſi fuerint amouendi. Ad hoc reſpōdet Papa, quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari: & ipſi decani cō mune officium vtriuſque exercent, & ideo communiter eligendi ſunt, vel etiam amouendi. Nota in quibus de iure cō muni conſiſtit officiū archidiaconi. Item nota quòd imperat ſubdiaconibus, & leuitis. Item ſolicitudo & ordinatio parochiarum pertinet ad ipſum. Itē audire debet cauſas ſingulorum. Item decani rurales ſubſunt ei. Itē maior eſt poſt epm, & eius vicarius reperit. Item dicitur oculus epiſcopi, & loco ipſius corrigit exceſſus ſubditorum. Item inſtitutio corporalis in beneficijs & dignitatibus ad ipſum pertinet. Item examinatio clericorū, qui ad ordines promouentur, ad ipſum pertinet, & eos debet epiſcopo præſentare. Item no. quod omnes tangit ab omnibus approbari debet.

† Non tamen iudicant archidiaconi cauſas matrimonij, & criminum. Conciliū Trid. ſeſſio. 24. decreto de reformatio. ca. 20. §. ad hæc. nec cās concubinat° idē Cōcilium ſeſſio. 25. decreto de reformatio. ca. 12.

† Concor. Cōcil. Triden. ſeſſio. 24. in decreto de reformat. ca. 14. vbi habes quales creari debeant archidiacoꝰni. Archidiaconus quā habeat iuriſdictionem.

a ¶ *Beati Iſidori.* ] vt 25. diſt. perlectis.

¶ *Gl. ſeq. arg. ponit opi. Ioan. quàm determinat.*

b ¶ *Iurgia.* ] & ſic eſt ar. quòd archidiaconus habeat iuriſdictionē, per c. perlectis. & arg. 63. diſt. ſi in plebibus. & inf. de pœ. licet. dixit Io. quòd habet ordinariam iuriſdictionem de iure communi, & verum eſt in omnibus quæ continentur in hoc c. & inf. eod. vt noſtrum. & ita per conſequens coerctionem, licet non poſſit cognoſcere niſi de modicis cauſis per hoc ꝙ dicit, iurgia: quia talis iuriſdictio ſine coerctione nulla eſſet, vt dixi ſupra eod. cap. 1. In alijs autem, quæ hic non enumerantur, ſtabimus conſuetudini præſcriptæ: vt dictum eſt ſup. eo. cum ſatis.

cundum ſtatuta beati [a] Iſidori) imperat Subdiaconibus, & Leuitis: parochiarum ſolicitudo, & earum ordinatio, ad ipſum pertinet: & audire debet iurgia † [b] ſingulorum. ¶ Archipresbyteri autem, qui à pluribus decani nuncupantur, eius iuriſdictioni ſe nouerint ſubiacere. Secundum verò Romani [c] ordinis conſtitutionem, maior poſt epiſcopum, & ipſius epiſcopi vicarius reperitur: omnem ſolicitudinem, & curam, tam in clericis, quàm in eccleſijs eorum (prout melius ſecundum Deum poterit) impendendo: cum ſuper his ſit redditurus rationē in diſtricti examinis iudicio. ¶ Item in epiſtola beati Clementis [d] Papæ prædeceſ. noſtri, oculus† epiſcopi archidiaconus appellatur: vt loco epiſcopi per epiſcopatum proſpiciens, quæ corrigenda viderit, corrigat, & emendet: niſi adeo fuerint ardua negotia, quòd abſque maioris ſui præſentia nequeant terminari. ¶ In quadam verò noſtra conſtitutione [e] iam alia vice nos meminimus expreſſiſſe, quòd inſtitutio corporalis, tam ſuper beneficijs, quàm etiam dignitatibus, ad ipſum debeat pertinere: examinatio etiam clericorum, ſi fuerint ad ſacros ordines promouendi: & hoc idem in collationibus beneficiorū credimus obſeruādum: vt qui beneficijs eccleſiaſticis præficiendi fuerint, à ſuo prius examinentur [f] archidiacono, & per ipſum poſtmodum epiſcopo præſententur. ¶ Subſequenter poſteà quæſiuiſti, vtrum decani rurales, qui pro tempore ſtatuuntur, ad mandatum tuum ſolum, vel archidiaconi, vel etiam vtriuſque inſtitui debeant, vel deſtitui, ſi fuerint amouendi. Ad hoc breuiter reſpondemus, quòd cum ab omnibus, quod omnes tangit [g], approbari debeat, & cū commune eorum decanus officium exerceat, communiter [h] eſt eligendus, vel etiam amouendus.

† Ca. 2. eo. tit. in 4. cō pilat.

c ¶ *Romani ordinis.* ] s. eo. c. 1.

d ¶ *Beati Clementis.* ] 93. diſt. diaconi. 1. & in epiſtola Euariſti. ea. diſt. diaconi. 2.

e ¶ *Noſtra conſtitutione.* ] Credo quòd ſit illa. inf. eo. vt noſtrum. quæ debuit præcedere iſtam in ordine, ſecundum ordinationem illarum decretalium. vnde per hoc videt quòd loquatur de alia conſtitutione. ſed forſitan non ſeruatur ille ordo: niſi in ordinatione decretalium diuerſorum auctorum, ſecundum ꝙ patet etiam in alijs locis.

¶ *Gloſſa ſequens obijcit & ſoluit. ſecundò argum. & illud determinat.*

f ¶ *Examinentur archidiacono.* ] ſ. eo. vt noſtrum. ſed alibi dicitur quòd iſtud eſt officium ſacerdotum. 24. diſtinc. quando. hoc verum eſt de iure, ſed illud vbi epiſcopus eligit ſpecialiter ſacerdotes ad hoc: vel ſi non eſt ibi archidiaconus, vt in multis eccleſijs. videtur ergo quòd epiſcopus non ſit puniendus ſi promouet indignum, ſed potius archidiaconus qui examinat & repræſentat epiſcopo. arg. 54. diſtinc. ſi ſeruus. ſed non eſt ita, quia epiſcopus tenetur de facto illius, qui examinat, cum de mandato illius illud fiat: ſicut exercitor nauis de facto magiſtri tenetur. ff. de exerci. l. 1. §. magiſtrum. niſi forte examinator talis fuiſſet, vt non ſit veriſimile ipſum mentiri. argumen. infra de pignorib. ſignificante. ſecundum hoc ſi talis ordinatur ſine titulo, epiſcopo ignorante, examinator qui præſentauit eum, tenebitur ei prouidere. 1 ſed ſi ille non ſit ſoluendo, habebit regreſſum contra epiſcopum: & hoc ideo, quia adhuc reſeruatum eſt epiſcopo ius examinandi 2 illum. argumen. ſupra de ætate & qualita. accepimus. & in ſubſidium ne ille ordinatus in opprobriū clericorum mendicet. ſupra de renuncia. ad ſupplicationem. 93. diſtin. diaconi.

1 Facit cō no. Bar. in l. mediterraneæ. C. de anno. & tri.

2 Examinatus n. examinatur in his præcipuè, in quibus vertit periculum animæ. de proba. cau ſam. Ioan. And.

g ¶ *Tangit.* ] C. de aucto. præſtan. l. vlti. & ff. de aqua plu. arcen. in concedendo. & ff. de adop. nam ita diuus. & ſupra de tempo. ordin. & archiepiſcopus. vbi de hoc.

h ¶ *Communiter.* ] ſecundum conſuetudinē loci.

¶ Idem.

¶ *Archidiaconus non dat commēdatitias ad ordines.*

## CAP. VIII.

Significaſti †: & infrà. ¶ Interdicas archidiacono tuo, ne ſine conſcientia tua, & auctoritate [i], literas [k] ſuas promouendis concedat: Et eis etiam diſtrictè prohibeas, ne ad ordines audeant conuolare. ¶ Qui ſi contra prohibitionem tuam venire præſumpſerint, executionem † eis ordinum ſuſceptorum totaliter interdicas.

¶ Idem.

¶ *Archidiaconus examinat, & præſentat ordinandos, & ponit prælatos in ſede.*

Significaſti. ] Sunt tria dicta, quæ patent. Io. And.

Casus. Archidia. ſine conſcientia epiſcopi ſui, & auctoritate literas ſuas promouendis non concedat, & ordinandi per literas archidiaconi promoueri non debent: quod ſi fecerint, epiſcopus interdicat eis executionem ordinum taliter ſuſceptorum. Nota quòd archidiac. non poteſt dare literas commendatitias promouendis.

i ¶ *Auctoritate.* ] hoc ideo dicit quia ſine auctoritate & conſcientia ſui epiſcopi nullus debet promoueri ad ordines, & alius epiſcopus talem ordinare nō debet: quod ſi factum fuerit talis ordinatio rata non eſt quo ad ſuum epiſcopum, qui eis interdicit executionem. 9. quæſtio. 2. capitu. primo, & capitulo ſequentibus. infra de paro. nullus. & interdicenda eſt talibus executio ordinis ſic ſuſcepti. ſupra de tempo. ordin. quòd tranſlationem. epiſcopus tamen poteſt cum talibus diſpenſare, & recipere eos in illis ordinibus. 9. quæſtio. 2. Lugdunenſis.

† In magis vetuſtis ita executionem eis ordinum taliter ſuſceptorum interdicas.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſol. reliquum recitetur per q. in abſente epiſcopo, &c.*

k ¶ *Literas.* ] Et ita patet quòd archidiaco. non poteſt dare literas commendatitias ad ordines ſuſcipiendos, ſed ſolus epiſcopus. 71. diſtinctione extraneo. & de conſecratio. diſtinctio. 5. non oportet. 68. diſtinctio. quamuis. argumen. tamen contra quòd hoc poſſit. ſupra capitu. proxi. verſicu. in quadam. ad fin. non contradicit: quia licet illos examinet, & præſentet illos ſuo epiſcopo, non tamen poteſt illos alij epiſcopo præſentare. hoc intellige cum epiſcopus eſt præſens. Si verò epiſcopus abſens eſſet extra parochiam ſuam, & neceſſitas vel vtilitas ordinandorum immineret, tunc poſſet illos præſentare alijs epiſcopis, per quos ordinentur: quia abſente epiſcopo ſupplet vices illius. argumen. ſupra eodem, capitulo primo, & capitulo ad hęc. ſic & archipresbyter. infra eodem, capitulo primo, vel vacante eccleſia. infra de maioritate & obedientia, cum olim. & hoc intelligo ſi archidiaconus habet hoc de conſuetudine, alias non, niſi haberet ſpeciale mandatum ab epiſcopo. 3

3 Infero ꝙ ſpāle mandatum poteſt derogare conſuetudini. l. diuturna. & l. cū de cōſuetudine. ff. de legib.

VT noſtrum.] Casvs. De iure communi ad archidiaconum pertinet repræſentare ordinandos epiſcopo, & illos examinare, ponere abbates, & abbatiſſas in ſede. Not. quòd de iure communi præſentatio ordinandorum, & corū examinatio & abbatum, & abbatiſſarum inſtallatio pertinet ad archid.

a ¶ *Vt noſtrum.*] Hæc eſt pars illius infra ut eccleſiaſt. beneficia. vt noſtrum. & j. de appel. vt noſtrum.

† Ca. 3. eo. tit. in 4. cō pilat.

b ¶ *De iure communi.*] ex eo quod hic dicitur, & s. eod. ad hæc. collige quę pertineant ad archi. de iure communi. de hoc dictum eſt ſup. eo. cum ſatis. & c. ſeq.

† In vetuſtioribus, præſentare.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

c ¶ *Examinare.*] Vt s. eo. ad hæc. in fi. argum. contra. 24. diſtin. quando. ſed ſolutum eſt in c. ad hæc.

DIlecto filio.] In prima generalis cauſæ commiſſio. In ſecūda, ibi, *Coram.* actoris petitio. In tertia: ibi, *Ideoque*. Secunda determinata commiſſio. Io. And.

Casvs. Archidia. Senoñ. cōquerebatur, ꝙ abbas & conuentus monaſterij ſancti Petri Senoñ. denegabat ſibi exhibere annuam procurationem, & alia quædam ratione ſui archidiaconatus ad ipſum ſpectantia. cauſa ad ipſius archidiaconi petitionem, commiſſa fuit abbati ſancti Criſpini, & quibuſdā alijs, corā quibus petijt idē archidiaconus vt abbas, & monachi ſibi obedirent in ijs, quæ pertinent ad iuriſdictionem, correctionem, & viſitationem, ſpectantes ad ius archid. cum monaſterium ipſum ſit ſitum infra terminos ſui archidiaconatus, videlicet vt coram ſe reſpondeant conquerentibus de ipſis, & citati venirent ad præſentiam ſuam: & eius mandata honeſta audituri, ſalua regula ſua, & abbatis ſui diſciplina. petijt inſuper ne decætero facerent aliquos de Senoñ. bailliuia, eo prætermiſſo coram officiali archiepiſcopi Senoñ. conueniri, dicens quòd primo cō ueniri debent ſub ipſo, quàm coram officiali archiepiſcopi, exceptis ſpecialibus cauſis ipſius archiepiſcopi, & hominū, & familiæ ſuæ: lite verò ſuper prædictis conteſtata, iudices de conſenſu vtriuſque partis remiſerunt cauſam ad Sedem Apoſt. Sed quia Papa neſciebat conſuetudinem, qua vtitur archid. Senoñ. in alijs abbatijs. Senoñ. ordinis præfati monaſterij, non potuit proferre ſententiam: vnde commiſit cauſam iudicibus præſentibus, mandans eiſdem quatenus ſuper his veritatem inquirant per canonicos Senoñ. qui de huiuſmodi conſuetudine debent habere notitiam pleniorem: & niſi conſtiterit eis prædictum archid. vel eius anteceſſores de conſuetudine pacifica ſic obtenta, iuriſdictionem aliquam in ipſo monaſterio, vel in huiuſmodi abbatijs hactenus habuiſſe, pręfatum monaſterium abſoluant ab impetitione archid. ſibi ſuper hoc perpetuum ſilentium imponendo. Si verò per eoſdem canonicos conſtiterit de præmiſſis, eandem iuriſdictionem adiudicent archidiacono, quam in monaſterio, vel in alijs abbatijs conſtiterit habuiſſe, ſuper alijs ſilentium imponentes eidem. Nota quòd iuriſdictio archidia. ex conſuetudine in multis conſiſtit, vt hic patet: de iure communi conſiſtit in ijs quæ dicuntur, ſupra eodem. ad hæc. & cap. vt noſtrum. Item veritas ſemper eſt inquirenda per illos, de quibus magis veriſimile eſt quòd eam debeant ſcire. Item recurrendum eſt ad conſuetudinem aliarum eccleſiarum. Item conſuetudo debet obſeruari in vna eccleſia quæ obſeruatur in alijs eiuſdem ordinis. Ber.

†Eſt autem procuratio, neceſſariorum ſumptuum exhibitio, q̄ debetur p̄latis diœceſim, ſeu ſub dictos viſitātibus.

† Idem

## CAP. IX.

VT† noſtrum[a]: & infrà. ¶ Nec fuit ſuffi cienter probatum, quòd cancellarius ex officio ſuo exerceat ſpiritualia memorata: cum ea potius de iure[b] communi ad archidiaconi ſpectent officiū, repræſentare† videlicet ordinandos epiſcopo, & illos examinare[c], ponere abbates, & abbatiſſas in ſede.

¶ Hono. iij. abbati Ariminen. Trecen. diœceſis, & archidia. & decano ſancti Steph. Trecen.

¶ *Archidiaconi in monaſterijs iuriſdictionem non habent, niſi quantum tribuit eis generalis, vel ſpecialis conſuetudo.*

## CAP. X.

DIlecto filio: & infrà. ¶ Ad petitionem archidiaconi Senoñ. cōquerentis, quòd abbas, & conuentus monaſterij ſancti Petri Senoñ. procurationem† annuam, & quædam alia, ratione ſui archidiaconatus, ad ipſum ſpectantia, exhiberi ſibi contra iuſtitiam denegabant: abbati ſancti Criſpini, & collegis eius dedimus in mandatis, vt audirent cauſam, & ſine debito terminarent. ¶ Coram quibus petijt prædictus archidiaconus, vt cum† monaſterium infra metas ſui archidiaconatus ſit ſitum[d], abbas & monachi ſibi obedirent in his, quæ pertinent ad iuriſdictionem, correctionem, & viſitationē: ad ius (vt dicebat) archidiaconale ſpectantes; videlicet vt coram ſe conquerentibus reſponderent: citati etiam venirent ad eius præſentiam: & eius mandata[e] honeſta, † & ſancta ſecundum Deum de correctione exceſſuum, & alijs, quæ archidiaconi[f] ſolent, & poſſunt rationabiliter iniungere, audituri, & (ſalua[g] ſua regula, & abbatis ſui debita obedientia) ſeruaturi. ¶ Petijt inſuper ne decætero facerent aliquos de Senoñ.† bailliuia, eo prætermiſſo, coram officiali Senoñ. archiepiſcopi conueniri: aſſerens illos prius debere conueniri ſub ipſo[h], quàm coram officiali prædicto: ſpecialibus ipſius archiepiſcopi, & hominum, ac familiæ ſuæ cauſis dumtaxat exceptis[i]: & infrà. ¶ Ideoque diſc. veſtræ mandamus, quatenus per maiores eccleſiæ[k] Senoñ. canonicos, qui habere debent de huiuſmodi conſuetudine notitiā pleniorem, ſuper his ſolicitè veritatē inquiratis: & niſi vobis conſtiterit præfatum archidiaconū, vel prædeceſſores ipſius, de pacifica[l] ſic obtenta conſuetudine, iuriſdictionem ali

d ¶ *Sit ſitum.*] Per hoc forte credebat archidiaconus intentionem ſuam fundatam eſſe, quaſi de iure communi. 16. q. 7. omnes baſilicæ. & 18. q. 2. monaſteria. ſed hoc eſt ius epiſcoporum.

e ¶ *Et eius mandata.*] Iſta pertinent ad correctionem: ſed ea quæ præcedunt, ad iuriſdictionem.

† Quid in viſitatione pſtare debeant prælati, tradit concilium Triden. ſeſſio. 24. de reformatione. c. 3.

f ¶ *Quæ archidiaconi ſolent.*] Et ita videbatur in hoc reſpicere cōſuetudinem. infra de exceſ. prælato. ad hæc. & ſupra de conſuetu. cum olim. quæ tribuit iuriſdictionem. arg. infra de offic. ordin. duo ſimul. & C. de emancipa. l. vlti. quæ in his pręcipuè conſiderantur: vt dixi ſupra eod. cum ſatis.

† Archiepiſcopi.

g ¶ *Salua ſua regula.*] Correctio enim monachorum, primo loco pertinet ad abbatem. j. de offic. ordi. quanto. & inf. de ſtatu mon. in ſingulis.

h ¶ *Sub ipſo.*] Per hoc multum præiudicabatur archiepiſcopo, ſi hoc eſſet verum; ſed forſan conſuetudo eſt illius archidiaconi.

i ¶ *Exceptis.*] Lite verò cōteſtata ſuper præmiſſis, de conſenſu vtriuſque partis cauſam remiſerant 1 iudices ad Apoſtolicam Sedē: quia Papa neſciebat conſuetudinem, qua vtitur archid. Senoñ. in abbatijs Senoñ. diœc. præfati monaſterij ſententiam proferre non potuit, vnde cauſam committit ſicut ſequitur. hoc eſt in antiqua decre.

1 Per conſultationē putat Hoſ. ꝙ per appellationē ideo quia cā non fuit ad eos remiſſa, ſed alijs commiſſa. Ioā. And.

k ¶ *Maiores eccleſiæ Senon. canonicos.*] Nota ergo quòd teſtes illi requirēdi ſunt ad teſtimonium, de quibus magis eſt veriſimile, quòd veritatem ſciant: & illi ſunt potius præferēdi. ſic 35. quæſtio. 6. conſanguineos. & infra qui ma. ac. poſ. videtur. & ab antiquioribus, vt ibi dicitur. ad quorum dicta recurrendum eſt in antiquis factis. ff. de leg. 3. ſi chorus. §. 1. & 20. diſtinct. de quibus. ab illis enim requirenda eſt veritas, quibus lux veritatis potius aſſiſtit. 4. quæſt. 3. ſi teſtes. 2 ſic ergo canonici præferentur hic, quia melius veritatem ſcire debent, qui forte cum ipſo archidiacono prædictis quandoque interfuerunt. Sic & illa quæ in capitulo fiunt, per canonicos melius probantur. infra de teſtib. veniens. & quæ domi geruntur, facilius probantur per domeſticos, quàm per alios. C. de rep. conſenſu. §. ſeruis. & C. de quæſtionibus. interrogari.

Teſtes antiquiores ſunt cæteris præferēdis.

2 Concor. tex. in l. p̄ſbyteri. C. de epiſc. & cle. ibi Bal.

l ¶ *Pacifica.*] Nota quòd conſuetudo ſiue poſſeſſio debet eſſe pacifica, non violenta, ad hoc vt præſcriptio locum habeat, & ſine interruptione. infra de præſcrip. ſanctorum. & cap. illud. & 16. quæſtio. 4. volumus. & C. de præſcrip. 30. vel 40. annorum. ſi quis. & l. vltima. & ita patet quòd iuriſdictio, ſiue officium archidiaconorum, potius colligitur ex conſuetudine, quàm ex iure communi: quia huiuſmodi viſitatio, & correctio potius ex conſuetudine habentur. argumen. ſupra de electio. dudum 2. Dic ergo ſuper hoc vt dixi. eodem cum ſatis.

a ¶ *Abba-*

quam in ipſo monaſterio, vel in huiuſmodi abbatijs [a] hactenus habuiſſe: præfatum monaſterium ab eius impetitione penitus abſoluatis, perpetuũ ſuper hoc ipſi archidiacono ſilentium imponentes. ¶ Si verò de præmiſſis conſtiterit per eoſdem, eandem iuriſdictionem dumtaxat adiudicantes eidem, in monaſterio ſupradicto, quam ipſum, vel prę deceſſores ſuos in monaſterio ipſo, vel in eiſdem abbatijs habuiſſe conſtiterit, ſuper alijs perpetuum ei ſilentium imponatis.

## TITVLVS XXIIII.

## De officio archipresbyteri.

¶ Ex concilio Toletano.

¶ *Archipresbyter ciuitatis ſubeſt archidiacono, & principaliter præeſt presbyteris, & presbyteralibus officijs.*

CAP. I.

VT † archipresbyter [b] ſciat ſe ſub eſſe [c] archidiacono [1], & eius præceptis ſicut ſui epiſcopi obedire: & quòd ſpecialiter ad eius pertinet miniſterium †, ſuper omnes presbyteros in ordine presbyterali † poſitos curam agere animarum: † & aſſiduè in eccleſia ſtare: & in epiſcopi ſui abſentia ad vicẽ eius miſſarum ſolemnia celebret, & collectam [d] dicat, aut cui ipſe iniunxerit [e].

¶ Leo Papa.

¶ *Ad idem.*

CAP. II.

MIniſterium † archipresbyteri in eo conſtituitur, vt diligenti cura prouideat miniſterium ſacerdotum Cardinalium [f], qui ſolemne debent agere officiũ in communicatione corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, à ſacroſancto die Dominico [g] incipiendo, per omnes horas canonicas indeclinabiliter [h] perſeuerent: vt opus Dei dignè, & ſanctè perficiatur ab eo, cui committitur: & infrà. ¶ Prouideat etiã archipresbyter vitam ſacerdotum Cardinalium †: & præceptis ſui obtemperando epiſcopi, ne aliquando cedant [i], aut ſcurrilitate [k] torpeant: & infrà. ¶ Si epiſcopus defuerit (exceptis his quæ prohibita [l] ſunt) archipresbyter prouideat cuncta, quæ in ſacerdotum miniſterio perfici debeant; fontes benedicere, pœnitentem infirmum (conſulto epiſcopo [m]) reconciliare: pœnitentiam cunctis [n] alijs ſacerdotibus iniungere. ¶ In præcipuis feſtiuitatibus, aut ipſe celebrationem Miſſæ ſolemniter impleat, aut ad ſui iuſſionem [o] cui committitur, peragat veneranter.

¶ Idem.

¶ *Declarat quod ſit officium archipresbyteri Ciuitatenſis. Ant. de Bu.*

CAP. III.

OFficium † archipresbyteri de vrbe conſtat, quãdo ibi præſul defuerit, vice eius officium inchoare: benedictiones [p] presbyterales in eccleſia dare: Miſſam quando voluerit, cantare: vel cui de ſacerdotibus iuſſerit. Quando verò epiſcopus Miſſam canit, debet præcipere ſacerdotibus, vt induant ſe veſtibus ſacris, & qualiter ad Miſſam procedant. ¶ Debet enim præcipere cuſtodi eccleſiæ, vt in ſacrario Euchariſtia Chriſti propter infirmos [q] non deſit: debet infirmis prouidere, & prouidendo præcipere ſacerdotibus, ne forte ſine confeſſione, [r] vel con-

a ¶ *Abbatijs.* ] arg. ꝙ ad conſuetudinem aliarum eccleſiarũ, ſiue iuriſdictionem recurrendum eſt, ſi dubitetur quid aliqua eccleſia facere debeat. ĩ. de cenſi. eccleſijs. & c. ſopitę. & c. ſuper eo. & 100. diſtin. contra morem. 1 niſi diuerſa eſſet conſuetudo vniuſcuiuſque eccleſiæ. arg. ſup. de conſue. cum olim. & ita ſi archidiaconus probaret cõſuetudinem huiuſmodi in alijs monaſterijs ſui archidiaconatus, obtineret in iſto: quia nõ debent diuerſo iure cenſeri. 12. q. 2. cognouimus. & ĩ. de deci. cum in tua.

1 Concor. gl. in l. cunctos populos. C. de ſum. tri. & fi. ca.

DE OFFICIO archipresbyteri.

¶ *Quia poſt archidiaconum archipresbyter facit gradum: ideo, &c.*

*De materia iſta habetur 25. diſtinc. perlectis. ver. Archipresbyter.*

VT *archipresbyter.* ] Hæc prima tria ca. non ſummantur, nec diuiduntur pp multiplicitatem dictorum. Io. And.

CASVS. Dicit hic ꝙ archipresbyter debet ſubeſſe archidiacono, & ei ſicut epõ obedire, & aliorum presbyterorum curam agere debet, & in abſentia epiſcopi Miſſam dẽt cantare, aut ille cui ipſe iniunxerit. Not. ꝙ archipresbyter ſubeſt archid. Itẽ curam aliorũ presbyterorum agere debet. Item vice epiſcopi Miſſam celebrat. Bernar.

† Burchardus lib. 3. c. 50. Iuo par. 6. cap. 20. & c. 1. eo. tit. in 1. compil. uide notas huius cap.

b ¶ *Vt archipresbyter.* ] ſupple, ſtatuimus.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Subeſſe.* ] Sic videtur quòd qui maior eſt in ordine, ſubſit minori. vnde contra. inf. de ma. & obe. ſtatuimus. & c. 1. Sed dicas ꝙ archidiaconus præeſt archipresbytero quo ad dignitatem, non quo ad ordinem. 2. q. 7. puto. & c. quæritur. C. de offic. vi. l. 1. & ſic non contradicunt, 35. q. 5. eſt ordo naturalis. ſic & in Angelis, & in ptãte, & in ordine differt alter ab altero. 89. diſtinc. ad hoc.

† Officium in manuſc. † Vox, presbyterali, deeſt in antiquis. † Vox, animarũ, deeſt in antiquis, & in locis initio c. citatis.

† Ca. 2. eo. tit. in 1. cõpil. & vide concil. Trident. infra citatum.

d ¶ *Collectam.* ] i. Miſsã matutinalem, ſeu ferialem. ſimile 69. diſt. quoniã videmus.

e ¶ *Iniunxerit.* ] ſic 25. diſt. perlectis. ad fi. vnde ſumptum fuit hoc cap. de verbo ad verbum.

MIniſterium. ] CASVS. Dicitur hic ꝙ archipresbyter debet habere curam & ſolicitudinem de omnibus ſacerdotibus, vt epiſcopi ſui mandatis obediant. in abſentia autẽ epiſcopi debet omnia officia epiſcopi ſupplere, exceptis ijs quæ ei ſunt prohibita. Nota miniſtros eccleſiæ ſibi adinuicem ſuffragari debere.

f ¶ *Cardinalium.* ] id eſt, principalium. ſimile 7. q. 1. paſtoralis, & dicuntur cardinales à cardine: quia ſicut in cardine regitur oſtium, ita per iſtos debet in eccleſia regi officium: vñ etiam dicti ſunt cardinales: quia per eos regitur vniuerſalis eccleſia. ſimile 24. diſ. presbyter. & 71. diſ. fraternitatem. ibi exponitur cardinalis, ideſt proprius. & 21. q. 1. relatio.

g ¶ *A ſacroſancto die Dominico.* ] i. à veſpere ſabbati, quoniam tunc incipit dies ſecundum canonicam computationem, 2 ſiue quo ad officium. inf. de fe. quoniam. & 75. diſtin. quod à patribus.

2 Qualiter accipiatur dies, vide in l. aut facta. §. tempus. & ibi Bart. ff. de pœ. & in l. hęc verba. ff. de verb. ſign.

ADDITIO. Et ſic tunc debent ſeptimanas incipere: quod quidam non obſeruant. Io. And.

† Sacerdotes Cardinales hoc loco, nõ vrbis tantum Romę, ſed aliarum ẽt ciuitatum, primos ſacerdotes interpretamur, quib. tituli, hoc eſt parochiæ dantur.

h ¶ *Indeclinabiliter.* ] i. horis ſtatutis, & iuſto impedimẽto ceſſante. ĩ. de cele. Miſ. presbyter. & verens illã ſententiam, Maledictus qui negligenter facit opera Dei.

i ¶ *Cedant.* ] i. ceſſent quãdo officium ſuum facere debent.

k ¶ *Scurrilitate.* ] i. ruſticitate viuendi, ſicut ſcurra facit.

l ¶ *Prohibita.* ] de quibus habes 68. diſtinct. quamuis. ſed ad ea facienda debent vicinos epiſcopos inuitare cũ cautela, & ſtudio. 7. q. 1. pontifices.

m ¶ *Conſulto epiſcopo, reconciliare.* ] ergo eo inconſulto non debet, niſi eo abſente maxima neceſſitas cogat. 26. q. 6. c. vlti. & loquitur de ſolemni pœnitẽte, qui publicum crimen commiſit, quod vniuerſam commouet vrbem, vt ibi dicitur. in quo etiam caſu quilibet ſacerdos poſſet eum reconciliare: arg. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & etiã laicus. 3 de conſec. diſ. 4. ſanctum eſt baptiſma.

† Ca. 3. eo. tit. in 1. cõpil. Conciliũ Tridẽt. ſeſſio. 5. de reformatione c. 5. ſalubriter additi, vt archipresbyteri & alij curã animarum habentes populo p̃dicent Dei verbum.

3 Sed laic⁹ non poteſt abſoluere ſacramẽtaliter, vt notaui inf. de offi. iud. ordi. c. paſtoralis. ſuper gloſſa in verbo, præterquam in mortis articulo.

n ¶ *Cunctis.* ] archipresbyter poſt epiſcopũ, curã debet habere animarum in eccleſia cathedrali.

o ¶ *Iuſſionem.* ] ſic s̃. c. proxi. & 25. diſt. perlectis.

OFficium. ] CASVS. In hoc cap. ponuntur multa, quæ ſpectãt ad officium archipresbyteri, quæ expreſsè patent in litera. Not. ex hoc capitu. multa, quæ pertinent ad officium archipresbyteri.

p ¶ *Benedictiones.* ] in matutinis quãdo debent legi lectiones.

q ¶ *Infirmos.* ] de conſecr. diſt. 2. in tribus. contra, vbi ſubaudiendum eſt, niſi ad opus infirmorum, vt hic. de conſec. diſt. 2. presbyter Euchariſtiam.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

r ¶ *Sine confeſſione.* ] ſi culpa, vel negligentia presbyteri mo-

riatur infirmus ſine confeſſione, eius erit animæ illius. 26. q.6.ſi presbyter.& c.cognouimus.

¶*Gl.ſeq.arg.ſignat contrarium,& ſoluit.*

a ¶*A foris veniant.*]i.extra ciuitatem, tñ q ſint de diœceſi. Et arg.ꝙ quilibet de ẽpatu põt ſacramenta recipere in maiori eccleſia: qđ verum eſt.arg.50. diſt.in capite.Arg. contra de pœn. diſt.6.placuit.& inf.de paro.nullus.non cõtra dicunt.eps non dẽt recipere parochianũ alterius epi: hic nullum parochianum alterius recipit: quia oẽs poſſunt recurrere ad archipresbyterum maioris eccleſiæ, vt hic dicit. Bernar.

†In nõnullis manuſcriptis ita confeſſiones verò peccatorum, qui à foris venerint, &c.

V*T ſingulæ.*] CASVS: Hoc cap. loquitur de ruralibus archipresbyteris,& diuiditur in duas partes. Primò dicitur ꝙ ſingulæ plebes habeant ſingulos archipresbyteros, qui non ſolum laicos corrigant, ſed etiã capellanos ſub ipſis cõſtitutos. Secundo dicit ꝙ non putet eps non egere plebẽ archipresbytero, quaſi ipſe ſolus ſit ad oĩa ſufficiẽs: qa & ſi valde idoneus ſit, decet tñ vt ſua onera partiatur:& ſicut matrici eccleſiæ p̃eſt eps, ita plebibus archipresbyter: vt eccleſia in nullo titubans videatur: cuncta tñ epo referre debet, & nihil contra eius præceptũ ordinare p̃ſumat. Not. ꝙ ſolus eps eſt ordinarius in ſua diœceſi. Itẽ, onera & officia eccleſiaſtica ſunt partiẽda.

†prouiſionem.

†Hic putarem Ioannem nonũ ſiue decimum ſcribendum.is enim ſynodum Rauẽnæ celebrauit: Leo.n. antiquior fuit.

†Ca.4. eo. tit.in 1. cõpilat.

b ¶*Vt ſingulæ.*] Hoc capitulum loquitur de archipresbytero rurali, pręcedens de archipresbytero Ciuitatẽſi. Alan.

†& †obtẽdat. †plebes. †eas.

¶*Glo.ſeq.ponit 5. modos, quibus dicitur titulus,& remittit.*

†In multis manuſcri. deeſt vox, eccleſiæ. †præſunt

†doctrinã

c ¶*Titulos.*] Titulus appellatur eccleſia.70. diſt.c.2.& 80.diſt. epiſcopi. & hic etiã dicitur titulus canon. 50.diſt.ſi quis diaconus. Item dicitur titulus, tractatus. ff. de poſtu.l.1.arg.26.q.5.nec mirum.verſi. ſi. his duobus titulis. Item dicitur actio titulus.C.fa.erci.non eſt ambiguum. Itẽ dicitur titulus dignitas.vnde Ouidius.

*Gratulor Oecaliam titulis accedere noſtris:* De hoc dictum eſt ſup.de elec.dudum 2.

¶*Glo.ſeq.arg.& alleg.3.iura in contrarium.*

d ¶*Renunciet.*] arg.ꝙ ſolus epiſcopus ſit iudex ordinarius in ſua diœce.11.q.1.de perſona. 80.diſt.non debere.arg.contra.10.q.3.c.1.&c.nullus.& 2.q.1.nemo.1.reſponſo.

e ¶*Valeat.*]quia ipſe ſufficere omnibus non poteſt: & ideo per alios hoc facere debet.ar.contra.j̃.de offi. ordi.inter cætera.nec ipſemet eam ſibi aſſumere debet: quia & prætor ſe tutorem dare non põt.ff.de tuto.& cu.prætor. ſic prælatus à ſeipſo p̃laturam accipere non põt.j̃.de inſti.c.vlt.& j̃. de iu. patr. per tuas.& j̃.de bap.& eius ef. debitum. quia differentia debet eſſe inter dantem,& accipientem, vt ibi dicitur.

f ¶*Sua onera.*] debet enim ſua onera partiri cum alijs. j̃. de præſump.mandata.vbi de hoc.

firmatione corporis, & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti moriantur: confeſſiones†peccatorum eorum, qui à foris[a] veniunt, recipere cũ omnibus ſacerdotibus, & exinde per prouiſionem pontificis magnam debet illis adhibere curam. ¶ Ad Chriſtianos quoque faciendos, & baptizandos infantes,& ad ſuccurrendum, omnia à ſacerdotibus per iuſſionem† illius fiant.

¶Idem†ex ſynodo† Rauennæ habita.

¶*Archipresbyter ruralis,presbyterorum & laicorum plebaniæ ſuæ curam gerit: contra decretum tamen epiſcopi nihil ordinare poteſt.*

CAP. IIII.

VT† ſingulæ[b] plebes archipresbyterũ habeãt, propter aſſiduam erga populum Dei curam, qui non ſolum imperiti vulgi ſolicitudinem gerant, verumetiam presbyterorum, qui per minores titulos[c] habitant, vitam iugi circumſpectione cuſtodiant: & qua vnuſquiſque induſtria diuinum opus exerceat,†epiſcopo ſuo renunciet[d]. ¶Nec contendat † epiſcopus non egere plebem†archipresbytero,quaſi ipſe eam† gubernare valeat[e]: quia etſi valde idoneus ſit, decet tamen vt ſua onera[f] partiatur: & ſicut ipſe matrici eccleſiæ† præeſt: ita archipresbyteri[g] præſint†plebibus, vt in nullo titubet eccleſiaſtica ſolicitudo: cuncta tamen referant[h] ad epiſcopum, nec aliquid contra eius decretum †ordinare præſumant.

g ¶*Ita archipresbyteri.*] iſtud,ita, non notat omnimodam ſimilitudinem,quia aliter præeſt epiſcopus, quàm archipresbyteri præſint.

h ¶*Referant.*] præter minora, quæ ipſi archipresbyteri determinare poſſunt, 1 cum habeant ordinariam iuriſdictionem.j̃.de off.ordi.cum ab eccleſiarum.& j̃.de conſan.& aff.ex literis.

1 Aliàs iſta litera eſſet ſibi contraria ſecũdũ Hoſt. Vnde dicebat Inoc.ꝙ terminabit minora ſecundũ ordinationes epiſcoporum. Io.And.

## TITVLVS XXV.

## De officio primicerij.

¶Idem†ex libro Romani ordinis.

¶*Ponit ea,quæ ſpectant ad officium primicerij. Ant.de But.*

CAP. I.

VT†primicerius[i] ſciat ſe eſſe ſub archidiacono, ſicut & archipresbyter: & ad eius curam ſpecialiter pertinere,vt præſit in docendo diaconis[k], vel reliquis gradibus eccleſiaſticis in ordine poſitis: vt ipſe[l] diſciplinæ, & cuſtodiæ inſiſtat, ſicut pro animabus eorum coram Deo rationem eſt redditurus: & vt ipſe diaconibus donet[m]† lectiones,quę ad nocturna officia clericorum pertinent:& de ſingulis ſtudium habeat,vt in quacunque re capacẽ ſenſum habuerit†, abſq; vlla vacet negligentia, aut à quo ipſe iuſſerit inſtruantur.†

†Item

DE OFFICIO primicerij.

¶ *Viſum eſt de officio archipresbyteri. Sed quia in choro primicerius eſt primus, abſente archipresbytero, ideo ponit de eo. Ant.de But.*

†Cap. vnico.eo.titu. in 1. cõpil. Iuo par. 6. c.20. Gratianus cap. plectis.15. diſt. Panormia lib. 3. c.41.& vide notas huius capitis.

*Et accipitur hic primicerius pro cantore. de offi.primicerij, ſacriſtæ,& cuſtodis, & quid ad quodlibet ſpectet, vel ad officium cuiuſque ordinis, tractatur. 21.diſt. cleros. 25.diſt.perlectis. 93.diſt.per totum. ſup. in rub.de offi.archi.ver. quod ſit officium cuiuſlibet, & ſeq. & ſuprà in proxi.rub.*

V*T primicerius.*] In hoc c. dicitur ꝙ primicerius ſubeſt archidiacono:pertinet tñ ad ei᷒ curã p̃eſſe diaconib. & alijs minorib. & dẽt dare lectorib.lectiones & cãtorib. rñſoria, ita ꝙ oẽs inſtruere dẽt & caſtigare. No.ex hoc c. multa q̃ pertinent ad officium primicerij.

†In omnibus manuſcriptis ita: donet lectiones ad nocturna officia.

†Aliàs, habens.

†Inſtituantur.

i ¶ *Vt primicerius.*] ſupple,ſtatuimus.

¶*Gl.ſeq.ſign.u contrariũ, et tripliciter ſoluit.*

k ¶*Diaconis.*]ſ̃.de off. arch.officiũ.cõtra c.iſta loquunt̃ ſecũdũ diuerſas cõſuetudines diuerſarũ eccleſiarũ,vel primicerius hoc facit ad mãdatũ archidiaconi, vel tamq̃ vicarius eius, & ita prælatus q ſubeſt epo,poteſt alij demandare vices ſuas, & merito: quia ordinarij iudices ſunt. Lau.

†Ca. 1.eo. tit.in 1. cõpilat. Iuo par.6.c.20.

## TITVLVS XXVI.

## De officio ſacriſtæ.

¶Ex concilio Toletano.

CAP. I.

VT † ſciat[n] ſe ſacriſta ſubiectum archidiacono, & ad eius curam pertinere cuſtodiam ſacrorum vaſorum[o], veſti-

l *Vt ipſe.*]ſ.archidiacon᷒: vel ipſe,ſ.primiceri᷒,qđ eſt melius.

¶*Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.*

m ¶ *Donet lectiones.*]ſed hoc videtur pertinere ad officium archidiaconi.ſ̃. de offi.archid. officium. diuerſa conſuetudo diuerſarum eccleſiarum impedit contradictionem, quæ circa huiuſmodi officia conſideratur potius. Ber.

DE OFFICIO SACRISTÆ.

¶ *Viſo de officio primicerij, videndum eſt de officio ſacriſtæ, id eſt, theſaurarij.*

*De hac materia habetur 25.diſt.perlectis.in fi. Ant. de But.*

V*T ſciat.*] CASVS. Dicitur in hoc capitulo,ꝙ ſacriſta ſubeſt archidiacono,& cuſtodia vaſorum, & veſtimentorum ſpectat ad ipſum, & cura totius theſauri,& luminaria,& incenſum. Not. ex hoc cap.multa quæ pertinent ad officium ſacriſtæ.

n ¶ *Vt ſciat.*]ſupple,ſtatuimus.

¶*Glo.ſeq.ſoluit contrarium.*

o ¶*Vaſorum.*]ſecundo poſt. archid. & ſic non eſt contra. ſ̃. de offi.archid.ea quæ.

a ¶ *Lumi-*

a ¶*Luminaria.*] lampadum.vt differat ab eo, qđ ſequitur. ¶*Glo.ſeq.obijcit,& ſoluit.*

b ¶*Siue in cera.*] quia in his illuminatur eccleſia: & ſecundum hoc etiam videtur pertinere ad officium cuſtodis. j̃.tit. proxi.& cap.proxi.ſed hoc referas ad diuerſam conſuetudinem, vt ſæpius dictum eſt. Bernar.

mentorum eccleſiaſticorum, ſeu totius theſauri eccleſiaſtici:necnon quę ad luminaria [a] pertinent, ſiue in cera [b] [ſiue †in oleo.]

† In nõnullis deſunt hęc verba: ſiue in oleo.

# TITVLVS XXVII.

## De officio cuſtodis.

¶Ex libro Romani ordinis.

¶ *Ponit quæ ſpectant ad officium cuſtodis.hoc dicit.*

### CAP. I.

Vſtos†eccleſiæ, cui ea,quæ eccleſiæ competunt,cuſtodiēda cõmittuntur,oportet vt ſui archidiaconi iuſſioni in cunctis obediat: in canonicis horis ſigna tintinabulorum [c] pulſando, ipſo archidiacono iubente ab eo pulſentur:pallia,vel linteamina altaris, ſeu cuncta vtenſilia [d] eccleſiæ indeſinenter cuſtodiat: lampades, & lanternas in accendendo, ſeu extinguendo peruigil exiſtat: ne † aut ſupra modum [e] lucendo oleum depereat,aut minus lucendo obſcurior ſit eccleſia: ſed omnia cum diſcretione [f] †agantur, quæ noſcitur omnium virtutum eſſe mater. ¶ Si verò is minus idoneus [g] ad hoc peragendum extiterit, ab archidiacono coerceatur,vt ſe emendet [h]. Si autem indomitus permanſerit,archidiaconus epiſcopo denunciãdo [i] prouideat, vt indecente eiecto,aptus domui Dei conſtituatur miniſter, vt omnia in laudem Dei fiant.

† Ca.1.eo. tit. in 1.cõpilat.

† In codice Barbatiæ ita: vt ne contra modum lucendo oleũ eccleſiæ depereat. in alio ita: ne vt ſupra modũ lucẽdo oleum, &c.

† In vno ita: cum diſcretione in eccleſia agantur.

DE OFFICIO cuſtodiş.

¶ *Quia cuſtos eſt quaſi miniſter ſacriſtę, ideo ſubſequenter ponit de eo.Ant.de But.*

Vſtos.] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ cuſtos eccleſiæ debet obedire archidiacono, & ad ei9 mandatum canonicas horas pulſare, & ornamenta altaris, & cuncta vtenſilia eccleſiæ cuſtodire:& circa lampades & lanternas in accendendo, & extinguendo peruigil eſſe dēt, ne nimis ardendo oleũ depereat, nec minus incendẽdo obſcurior fiat eccleſia. Si aũt cuſtos circa hoc negligens fuerit, per archidiaconum corrigi debet. No.ꝙ diſcretio eſt mater oĩum virtutum. Item ineptus miniſter ab eccleſia eijci debet.

c ¶*Tintinabulorum.*] s̃.de elec.in cauſis.& j̃. c.proxi.& 1.diſt.ius militare.

¶*Gl.ſeq.ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶*Vtenſilia.*]s̃.de offic.archi.ca quæ.cõtra.ſol. ſupple, ſub archidiacono & ſacriſta. vel diuerſa eſt conſuetudo.

¶ *Gl.ſeq.arg.alleg.6.iura, ponens tres verſus.*

e ¶*Modum.*] ſic 24.q.1.manet.ar.ꝙ ita exceditur modus in eo qđ eſt amplius, ſicut in eo quod eſt minus.51.diſ. qui in aliquo. 45. diſt. diſciplina. 41. diſt. qſquis.& ff.de pœ.reſpiciendũ.C.de cuſt.reo.ſi qs. in fi.& j̃.de vi.& ho.cle.clericus.& ſic media via tenenda eſt, vñ verſus:

*Cum media ſemper gaudebam ludere forma.*
*Maior enim medijs gratia rebus ineſt.* & illud.
*Inter vtrumque vola:medio tutiſſimus ibis.*

f ¶*Cum diſcretione.*] Diſcretio enim mater eſt omnium virtutum.1.q.5.præſentium.

Diſcretio omniũ virtutum mater.

g ¶*Minus idoneus.*] Sic ergo remouetur ab officio ſuo, minus idoneus:ſic magiſter minus idoneus remouetur: qui primum moribus, deinde ſcientia & facundia alios præcellere debet.C.de profeſ.& med.l.2.lib.10.& iudex & prælatus remouentur pp negligentiam.s̃.de offi.archid. eam quæ. 1

h ¶*Emendet.*] arg.ꝙ per denunciationẽ offenſa proxima veniam meretur.35.diſt.eps.C.de epiſc.aud.nemo.& ſic quodlibet peccatum non inducit depoſitionem.5.q.4.in loco.

i ¶*Denunciando.*] arg.ꝙ per denunciationem aliquis remouendus ſit.arg.2.q.7.quapropter.j̃.de iureiu.querelam. j̃. de fideiuſ.peruenit. 1 ſed non loquuntur in denunciatione.& arg.ad hoc 24.q.3.ecce.ver.vndecunque.

1 Concor. Authẽ. ad hæc. & ibi Bar. C. de vſu.& in l. diuus.ff.de cuſto. reo.

CVſtos.] CASVS. Primò dicitur ꝙ cuſtos debet eſſe ſolicitus de ornamentis eccleſię,luminarijs, & incenſo,& de pane,& vino ad ſacrificium: & de pulſatione campanarũ, & de eleemoſynis,& decimis,& oblationibus colligendis,& cum conſenſu archidiaconi diuidendis. Secundo dicitur, ꝙ in his tribus conſiſtit ſancta mater eccleſia, archidiacono, archipreſbytero,& cuſtode: idcirco debent eſſe boni,& concordes. Nota ex hac decr.multa quę pertinent ad officiũ cuſtodis. Item nota ꝙ eccleſia conſiſtit in tribus columnis,ſ. archidiacono,archipreſbytero,& cuſtode.

¶ Ex concilio Toletano.

¶*Ad idem.*

### CAP. II.

CVſtos † ſolicitus debet eſſe de omni ornamento eccleſiæ,& luminarijs,ſiue incenſo:necnõ panem, & vinum omni tempore præparatum ad miſſam habere debet: & per ſingulas horas canonicas ſignum ex conſenſu archidiaconi ſonare: & omnes oblationes, ſeu eleemoſynas, ſeu decimas(cum eiuſdem tamen conſenſu abſente [k] epiſcopo) inter fratres diuidat. ¶ In his tribus [l] eccleſiæ columnis(vt ſancta ſanxit ſynodus) conſiſtere debet alma mater eccleſia: vt ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores, & ſanctiores [m] eſſe viderint,vt nulla negligentia in ſancta Dei eccleſia videatur.¶Hi tres, archidiaconus, archipreſbyter, cuſtos, ſimul iuncti vero † animo prouidè peragant,& perfectè, & non ſit inuidia neque zelus [n] inter illos.

†Ca. 2.eo. tit. in 1.cõpilat.

† Aliàs, vno.

k ¶*Abſente epiſcopo.*] Arg. ꝙ res canonicorũ per epm diſpenſari debent.12.q.2. Vulterañæ. & per ipſum debet conſtitui œconomus. C.de epiſ.& cle. oẽs. §. hoc nihilominus. & 9. q.3.cum ſimus.

l ¶*His tribus.*] q enumarantur inferius. archid.archipr.& cuſtos.

¶*Gl.ſeq.not.alleg.6.iura.ad contrarium alleg. 7.& ſoluit.*

m ¶*Sanctiores.*] & ita videtur ꝙ ſemper melior,& iuſtior ſit eligẽdus. 2 8.q.1. licet. & c.ſi ergo.63.diſt.metropolitano. & 25. diſt. c. vnum orarium.§.nunc autẽ.1.q. 1. viliſſimus. in Auth.de monach. §. ordinatione.coll.1.ar. 16.q. 7. monaſterium. & s̃.de elec. cum nobis olim.& s̃.de renun.niſi cum pridem.§. pro defectu.& j̃. de præbend. c.pen.61.diſt.Cathinẽſis.& 85.diſt.Florentinum.arg.ff.de leg.2.cũ pater.§.rogo.Sol. melior,iuſtior,& ſanctior debet eligi: tamen ſi alius eligatur, licet nõ ſit melior,ſufficit ꝙ ſit ſufficiens:quia conueniens ſcientia ſufficit in prælato.s̃.de renun. niſi cum pridem.§.pro defectu.& s̃.de electio. cum nobis olim.

2 An dignior ſit ſẽper eligendus,Couarruuias ĩ regula, peccatũ. par. 2.§.7. Fernãdus Vaſquius li. 1. c.28. controuerſ. illuſtrium.

n ¶*Neque zelus.*] i.odium:quia eſt & bonus zelus,& malus zelus,de malo hic intelligitur: ſicut eſt bonus dolus, & malus dolus.ff.de dolo.l.1.§.non fuit.

# TITVLVS XXVIII.

## De officio vicarij.

¶Alexand.iij.Epiſcopo Noruiceñ. & G.archid.

¶ *Vicarius ſi beneficium curatum poſteà ſit adeptus, Vicaria priuabitur.*

### CAP. I.

AD † audientiam noſtram peruenit, quòd G. presbyter monachos de Rameſeia petendo Vicariam

† Ca.2.eo. tit.in 1.cõpil. & poſt conci. Lateranẽ.ſub Alexã. iij. par. 30. c. 5.

DE OFFICIO VICARII.

¶ *Viſo de ijs,qui ſeruiunt eccleſiæ nomine proprio, videndum de ijs qui ſeruiunt nomine alieno:ideo, &c. Et communiter in iſto tit.tractatur de vicario,qui ſeruit in diuinis:quamuis in c. pen.tractetur de vicario iuriſdictionis.Et de hoc ſecundo in ſexto, & de primo,rub.in clem.*

*De hac materia tractatur 16.q.7.in noua.93.diſt.c.fin. 94. diſt.c.1.*

AD audientiam.] Prima narrat factum.ſecunda prouidet:ibi, *Quia igitur.* Ant.de But.

CASVS. Quidam presbyter Gul. nomine moleſtabat monachos de Rameſeia, petendo ab eis vicariam eccleſiæ de Burnel,à qua receſſerat. vigeſimis annis elapſis, & in diuerſis eccleſijs perſonatus poſtea fuerat adeptus. conqueſti ſunt monachi domino

eccleſiæ de Burnel, à qua viginti annis retroceſſit, in diuerſis [a] poſteà eccleſijs perſonatum adeptus, fatigare præſumit. ¶ Quia† igitur non eſt canonicum, vt qui curam animarum in diuerſis habet eccleſijs, vicarius in alienis exiſtat: Mãdamus, quatenus, ſi eſt ita, prædictum presbyterum à petitione ſupradictæ vicariæ, deſiſtere compellatis.

¶ Idem Elieñ. Epiſcopo.

¶ *Plures vicarias quis habere non poteſt.*

CAP. II.

PRouideas† attentius, ne in epiſcopatu tuo patiaris aliquem vicarias habere plures [b]. ¶ Quia cum vicarij teneantur perſonis, & eccleſijs deſeruire, alienum eſt ab ordine iuris, vt vicariam quis habeat præter vnam.

¶ Idem Vintonieñ. Epiſcopo.

¶ *Perpetuus vicarius per epiſcopũ inſtitutus, per rectorem remoueri, vel portione ſua fraudari non poteſt.*

CAP. III.

AD† hæc, ſi perſona alicuius eccleſiæ, vicario, quem in eadem eccleſia inſtituit, de aſſenſu, & auctoritate diœceſani epiſcopi [c], certam aſſignauerit portionem: is, qui perſona illa defuncta, in perſonatum illius ſubſtituitur, non poteſt eundem ab eccleſia remouere [d], vel aſſignatam ſibi minuere [e] portionem: Niſi aliquid committat, propter quod per iudicem in vicaria ſit, vel beneficio condemnandus.

¶ Idem Noruicenſi Epiſcopo.

¶ *Vicarius non poteſt ſubſtituere vicarium.*

CAP. IIII.

CLericos† in presbyteratu, vel alijs inferioribus ordinibus conſtitutos, in vicarijs eccleſiarum, quas adepti ſunt, alios ſibi ſubſtituere non permittas, cùm id ſatis ſit abſonum, & abſurdum.

Innoc. iij. abbati ſancti Euge. & plebano ſancti Petri.

¶ *Vicarius Papæ, in vrbe iuriſdictionem habet, non extra vrbem.*

CAP. V.

SVa† nobis†: & infrà. ¶ Nos igitur vicarij literas æſtimãtes per ſurreptionem ob-

Papæ. Reſpond. Papa, non eſt canonicum, vt qui curam habet animarũ in diuerſis eccleſijs, vicarius fiat in alienis. Vnde mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, prędictus presbyter cõpellatur deſiſtere à petitione vicariæ prædictæ. Nota ꝙ qui recipit curam animarum in alia eccleſia, vicariæ renunciare intelligitur. arg. colligitur hic, quòd ſi nõ recepiſſet curam in alijs eccleſijs, quòd adhuc poſſet petere vicariam, quamuis xx. anni elapſi eſſent.

a ¶ *In diuerſis.* ] quod eſſe non debuit, cum pluribus ſeruire non poſſit: quia dum ad vtrumque feſtinat, neutrum bene peragit. 16. q. 1. presbyteros. & C. de aſſeſ. nemo. & eo ipſo ꝙ permiſit ſe intitulari in ſecũda, vel poſtquam translatus eſt ad eam, perdit ius quod habuit in vicaria. j. de conceſ. præben. literas. 21. q. 2. ſi quis iam translatus. & ꝗ beneficiatus eſt in vna eccleſia, non eſt idoneus ad aliam. inf. de præbend. ſuper inordinata. imo non ſolum vicariã petere non poterat, ſed vtrumque beneficium perdere debet, ſi vtrũque retinere contendit, ſecundum moderna iura. inf. de præben. de multa. qui enim habet vicariã perpetuã, beneficiatus intelligitur. ſup. de reſcrip. poſtulaſti. & qui curam animarum, vel prælationem, & conſimilem recipit, prima ipſo iure vacat. inf. de prębẽ. de multa. & idem eſt ſi quis babet perpetuam vicariam, ſicut ſi haberet eccleſiam intitulatam. inf. eo. c. vlt. & ſ. de fil. presbyt. conſtitutus.

† Conciliũ Triden. ſeſſio. 5. in decreto de reformatio. c. 4. & ſeſſio. 24. de reformat. c. 17.

† Ca. 3. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateranẽ. parte 39. c. 6.

† Ca. 4. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateranẽ. ſub Alexã. iij. par. 39. c. 2.

PRouideas. ] Primò ponit dictum. Secundò ipſius rationẽ: ibi, *Quia*. Ant. de But.

CASVS. Præcipit Papa quòd nullus habeat plures vicarias: quia vicarij tenentur deſeruire eccleſijs, & perſonis eccleſiarum: & ideo alienum eſt ab ordine iuris, vt aliquis habeat vicariam præter vnam. No. quòd ſicut nullus poteſt habere plures eccleſias, ita nec plures vicarias, vtrumque enim contra ius eſt.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

b ¶ *Plures.* ] Ex eo quod dicit, plures, videtur quòd poſſit habere vnam vicariam: ſed hoc videtur falſum: quia quilibet in propria perſona, & non per vicarium debet in eccleſia deſeruire. j. de cle. non reſ. quia nonnulli. & c. ſeq. & ſup. de elect. cum in cunctis. & melius in iure nouo. inf. de præb. extirpandæ. §. qui verò. Et hoc eſt verum, niſi in caſibus, qui ponuntur in dicta decre. extirpandæ. §. qui verò. ſ. cum parochialis eccleſia ſit annexa dignitati, vel præbendæ maioris eccleſiæ, vt ibi: aliàs hodie vicarij conſtitui non poſſunt. & talis vicarius debet eſſe ſacerdos, cum habeat curam animarum. inf. eo. c. vlt. & idem eſſe perpetuus, vt in prædicto §. qui verò. & canonicè inſtitutus cum certa portione per epiſcopum. j. c. proxi.

AD hæc. ] Primò ponit duplex dictum. Secundò excipit, licet impropriè. ibi, *Niſi*.

CASVS. Prælatus eccleſiæ de auctoritate & aſſenſu epiſcopi inſtituit vicarium in eccleſia ſua, & eidem inſtituit certam portionem. deceſſit prælatus iſte, alter ſubſtitutus eſt illi: quæritur vtrum poſſit illum vicarium remouere, vel portionem aſſignatam diminuere? Et reſpon. quòd neutrum facere poteſt, niſi aliquid committat propter quod per iudicẽ ſit in vicaria vel beneficio condemnandus. No. quòd vicarius perpetuus æquiparatur prælato, vt eo viuente non poſſit à vicaria expelli, licet titulum nõ habeat: niſi propter culpam ſuam, ſicut nec prælatus.

¶ *Gloſ. ſequen. ponit opin. quam reprobat.*

c ¶ *Epiſcopi.* ] Quidã 1 ſupplent, & patroni, ſi non ſit collegiata eccleſia, quoniam patroni conſenſus deſideratur vbicunque ius perpetuum percipiendi aliquid confertur alicui. arg. 16. q. 7. decernimus. & q. 5. ſi qs epiſcoporum. C. de au cto. præſtã. l. vlt. & 63. diſtinc. principali. hoc non credo quòd conſenſus patroni ſit reqrendus, cum patronus tantummodo debeat præſentare vacante eccleſia, vt dicunt iura prædicta: ſed eccleſia non intelligitur vacare in inſtitutione vicarij: & hoc videtur hic innui.

1 Alanus ſ. & Innocẽtius.

¶ *Glo. ſeq. recit. opponendo quòd ſolus prælatus, &c. Io.*

d ¶ *Remouere.* ] ergo habet ius in re, verum eſt, quòd habet ius vicariæ, ſed non dicitur habere eccleſiam quoad titulum. ſolus enim prælatus habet eã intitulatam: tamen expelli non poteſt, ac ſi haberet eam intitulatam ſine iuſta cauſa; & tunc per iudicem, & non per prælatum ipſius eccleſiæ: vt hic in fine dicit.

† Ca. 5. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. par. 39. c. 3.

e ¶ *Minuere.* ] cum ſit perpetuò conſtituta. ar. infra de cenſi. prohibemus.

† Ca. 1. eo. tit. in 3. cõpilat.

† Tua nobis.

¶ *Glo. ſeq. ponit duas lecturas circa ſecundam opponit, & ſoluit.*

CLericos. ] Sic pone caſum. 2 Prælati eccleſiarũ, in quibus habent curam animarum vel aliam dignitatem, in propria perſona deſeruire debent eccleſiæ, & non ſubſtituere ſibi vicarios: quia hoc eſt contra rationem. & iſte caſus probatur inf. de præben. extirpandæ. §. qui verò. & ſic ordinabis literam. Non permittas clericos, i. prælatos in presbyteratu, vel alios in inferioribus ordinibus conſtitutos, ſubſtituere alios in vicarijs eccleſiarum, quas. ſ. eccleſias adepti ſunt tamquam prælati. & quòd ita accipiatur hoc nomẽ, clericos, probatur. appellatione enim clericorum omnes ſuperiores continentur. in Auth. de ſanct. epiſco. §. presbyterorũ. coll. 9. & 11. q. 1. de perſona. ſecundum alium caſum, qui poni conſueuit: expone, clericos, id eſt vicarios ſubſtitutos, alios ſcilicet vicarios in vicarijs, quas adepti ſunt: quaſi dicat vicarius non poteſt alium vicarium ſibi conſtituere. ſed iſte caſus non eſt bonus: quia per hoc innuitur, quòd licitum ſit conſtituere vicarium, quod non eſt verum, vt dictum eſt, ſecundum ius nouum, niſi tu velis reſtringere hanc decret. ad caſum illius §. qui verò. ſed in nullo caſu licet vicario alium ſibi vicarium ſubſtituere. Ber. No. ꝙ vicarius non poteſt vicarium ſibi ſubſtituere. Abb.

2 Hic caſus Bernardi eſt & in antiquis libri, reperitur.

SVa nobis. ] Ponit dictũ, & ipſius rationem: ibi, *Quoniam*. quam fortificat: ibi, *Præſertim*. Ex quibus infert: ibi, *Mandamus*. Ant. de But.

CASVS. Clerici cuiuſdam plebis epiſcopi Vulterani, iurauerunt ſibi eligere prælatum ad voluntatem laicorum, & ſic elegerunt ſibi prælatum, & electionẽ ſuam epiſcopo præſentauerunt: epiſcopus caſſauit illam electionem, & excommunicauit laicos illos, qui clericos compulerant, & ipſos ẽt clericos pro iſto & alijs exceſſibus excommunicauit, & impetrauit

tentas † : Quoniam iuriſdictio vicarij [a] †, quem Romanus Pontifex in vrbe reliquit, non extenditur [b] extra illam, niſi ei ſpecialiter ſit conceſſum: Præſertim cum ipſe moratur in ſua prouincia ſpeciali, videlicet inter Capuanam prouinciam, & Piſanam; Mandamus quatenus quicquid occaſione literarum illarum actum eſt, in irritum [c] reuocetis.

¶Hono.† iij.Vigor.Epiſcopo.

*¶ Compelluntur vicarij ordinarij ecclesiis deſeruire per ſubtractionem prouentuum, & vicariarum.*

CAP. VI.

EX parte tua fuit propoſitum coram nobis: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus perpetuos [d] vicarios, vt in eccleſijs, in quibus vicarias obtinent, reſideant, & ſe in presbyteros (vt eorum† cura exigit) faciant promoueri, per ſubtractionem [e] prouētuum, vel ipſarum vicariarum, cōmpellas.

petrauit literas ad archiepiſcopum Piſanum, & ſuos coniudices, vt eos tāquam excommunicatos faceret euitari vſque ad debitam ſatisfactionem: poſt hoc pars aduerſa literas impetrauit ab epiſcopo Portueñ. vicario domini Papę, ad epiſcopum Lucanum, & ſuos coniudices, qui auctoritate illarum laicos, & clericos abſoluerũt, excommunicantes epiſcopũ Vulteranũ: epiſcopus Vulteran' ſignificauit hoc totum domino Papæ: prius tamen ex abundanti appellauit, licet ſententia illa non teneret. ſuper hoc ſcribit Papa iudicibus dicens literas vicarij per ſurreptionem obtētas, quia iuriſdictio vicarij, quē Romanus Pont. reliquit in vrbe, non extenditur extra vrbem, niſi ei ſpecialiter ſit cō ceſſum: præcipuè cum ipſe moratur in ſua prouincia ſpeciali: videlicet inter Capuanā prouinciam, & Piſanam. Vnde mandat quatenus quicquid occaſione illarum literarum factum eſt, denuncietur irritum, & inane. Nota quòd literæ per ſurreptionem obtētæ, non conferunt iuriſdictionem: vt hic patet. Item vicarius, vel legatus cauſas alterius prouincię, vel iuriſdictionis committere non poteſt.

† Vide l. fi. cũ ibi no. C. ſi à non comp. iud.

† Et de vicariorũ iuriſdictione de quibus hoc loco, vide quales creari debeant, Conci. Triden. ſeſſio. 24. de refor. c. 16.

† Innocen.

† earum.

d ¶ *Vicarij.* ] Vicarius omnia poteſt quę pertinent ad iuriſdictionem illius, cuius vices gerit. C. de offic. eius qui vi. alt. gę. l. 1. 93. diſt. c. vlt. & 94. diſt. c. 1. quædam tamen ſunt quæ ſine ſpeciali mandato attentare non debet j. de offi. lega. quòd tranſlationem.

Iuriſdictio vicarij Papæ ad quot miliaria extendatur.

b ¶ *Non extenditur.* ] niſi forte infrà centeſimum miliare, ad inſtar præfecti vrbis. ff. de offi. præf. vr. l. 1. §. in initio. & ff. de offi. procon. ſi in alia. §. vlt.

c ¶ *Irritum.* ] Not. quod factum eſt per ſurreptionem, non valet tamquam à non ſuo iudice. 11. q. 1. c. pen. & C. ſi à non compe. iu. l. vlti. & retractari poteſt altera parte abſente. inf. de re iudic. cum olim. & præcipuè in decretali iſta. hæ enim literæ nullam conferebant iuriſdictionem: quia iuriſdictio vicarij non extenditur extra vrbem: vt hic dicit. ergo ſi concedat literas extra, eſt nulla iuriſdictio. ff. de iu. omn. iudic. l. vlt. C. qui pro ſua iuriſdic. l. vnic. & ita quicquid factum eſt hic per literas vicarij, ipſo iure non tenuit. De hac materia dictum eſt s. de reſcri. ad audientiam 2.

EX parte.] In prima facti deciſa narratio. In ſecunda: ibi, *Mandamus.* mandatum. Ant. de But.

CASVS. Vicarij perpetui tenentur facere reſidentiam in eccleſijs, in quibus obtinent vicarias: & cum habeant curam animarum, debent eſſe in ordine ſacerdotis: quod ſi facere noluerint, compelli debent per ſubtractionem prouentuum ipſarum vicariarum. No. ꝙ perpetuus vicarius debet eſſe ſacerdos, & in vicaria reſidere.

Vicarius perpetuus quis dicatur.

d ¶ *Perpetuos vicarios.* ] Perpetuus vicarius dicitur, qui canonicè à perſona eccleſiæ, & auctoritate epiſcopi eſt inſtitutus, & certam debet percipere portionem. s. eod. tit. ad hæc. & inf. de præben. extirpandæ. §. qui verò. nec poteſt quis habere plures vicarias, cum habeat curam animarum tanquam vicarius, & debet reſidere in loco, vt hic dicit. ſicut nec poteſt habere plures eccleſias. infra de cle. non reſid. quia nonnulli. & c. ſequen. & infra de præben. de multa. In quibus caſibus poſſit quis conſtituere vicarium, dicitur in prædicta decret. extirpandæ. §. qui vero. beneficia enim eccleſiarum, propter officia diuina conſtituta fuerunt. 1 12. quæſtio. 2. conceſſio. 16. quæſtio. 1. generaliter. & 1. quæſtio. 2. c. vlt. arg. C. de mili. teſta. l. penul. & 21. q. 3. cap. Cyprianus.

1 Vnde ſecũdũ Apoſtolũ. 2. ad Theſſal. 3. Qui non laborat, non manducet.

e ¶ *Per ſubtractionem.* ] Et ſic etiam compelluntur alij clerici, quando neceſſitas, vel vtilitas, vt ordinentur, expoſcit. s. de æta. & quali. quæris. nec habet locum diſtinctio, quę conſueuit notari 84. diſtinct. in princip. maximè vbi quis recipit beneficium, animarum curam habens annexā ſibi, indiſtinctè debet promoueri, vel priuari illo officio. ſup. de electio. cum in cunctis. & ſupra de ętate, & qualita. c. 1. 60. diſtinc. per totum.

# TITVLVS XXIX.

## De officio, & poteſtate iudicis delegati.

¶Alexand. iij. Londoñ. Epiſcopo.

*¶ Delegatus Papæ poteſtatem habet non ſolum in partes, ſed etiam in alios, qui ſuam iuriſdictionem impediunt.*

CAP. I.

QVia† quę ſitū eſt, quid faciendũ ſit de poteſtatibus, q̃ † cum præcipimus alicui iuſtitiam exhiberi, minis, aut terroribus conquerentes ſilere compellunt [f], & ſic mandatum noſtrum eluditur †: Sic tibi reſpondemus, quòd ſicut agentes, & conſentientes pari pœna [g] (ſcripturæ teſtimonio) puniuntur: ſic tam eos, qui trahuntur in cauſam, quàm principales eorũ fautores, (ſi eos

DE OFFICIO, & poteſtate iudicis delegati.

*¶ Viſum eſt ſupra de ijs, qui gerunt uices alienas in diuinis officijs, & in iuriſdictione voluntaria: reſtabat videre de ijs qui gerunt vices alienas in iudicijs, & in iuriſdictione contentioſa. Verùm quia delegatus Papæ eſt maior quolibet ordinario. infra eo. titu. ſanè. 2. & de offic. leg. ſtuduiſti. ideo ponitur hæc rub. ante rubricas ſequentes, ſecũdum Io. And.*

*De cuius materia non habetur ita ſpecificè in decretis, ſed in aliquibus capit. & præcipuè in capitu. quia ſunt. 28. diſtinctio. & reperitur in 6. & in clem. Benedic. Capra. Habetur etiam 28. diſtinc. quia ſunt 74. diſtinc. quorundam. 94. diſtinc. c. 1. & 2. 25. q. 2. igitur.*

† Ca. 2. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. par. 7. c. 2.

† qui.

† eliditur.

Rom. 1.

QVia quæſitum.] Cōmunis diuiſio ponitur in hac decre. Secunda: ibi, *Sic tibi.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidam impetrant literas contra aduerſarios ſuos: & cum ipſi eos faciunt ad iudicium vocari, Poteſtates & alij potentes minis, & terroribus compellunt cōquerentes ſilere: & ſic mandatum domini Papę eluditur: quæritur quid iudex facere debeat? Reſpondet Papa ꝙ ſicut agentes & conſentientes pari pœna puniri debent: ſic eodem modo, tam illi qui trahuntur in cām, quàm principales fautores eorum, ſi iuſtitiam impediunt per cenſuram eccleſiaſticam ſunt coercendi. Nota quòd iuriſdictio iudicis extenditur ad omnes illos, qui iuriſdictionem illius impediunt: licet de illis in literis non ſiat mentio.

f ¶ *Compellunt.* ] Vnde iactura cauſæ affici debent, qui patrocinium potentiorum aduocant. C. ne liceat poten. l. 1. & j. de ali. iudic. mu. c. 2. & iudex propter prohibitionem illorum non dimittat ſuam iuſtitiam exercere. j. de iudic. decernimus. in fi. argum. 11. q. 3. quatuor. c. iniuſtum. & C. quod metus cauſa. l. vlti.

*¶ Glo. ſeq. alleg. duas concordantias, & duo contraria, & ſoluit diſtinguendo quadruplicem conſenſum.*

g ¶ *Pari pœna.* ] Sic patet ꝙ facientes & conſentientes pari pœna conſtringuntur. ſic 2. quæſtio. 1. notum. 86. diſtinc. facientes. argumen. contra. quòd magis puniuntur conſentientes, quàm agentes. 24. q. 3. qui aliorum. & 11. q. 3. qui conſentit. Ad hoc no. ꝙ quadruplex eſt conſenſus, ſ. negligentię, cōſilij, cooperationis, & auctoritatis, ſeu defenſionis. In primo caſu, ſ. negligentiæ, minus peccat conſentiens quàm faciens, niſi forte negligentia nimis craſſa fuerit, vt in prælato: vt 1. q. 1. quicquid inuiſibilis. & 83. diſt. conſentire. & c. nihil. In ſecundo caſu, ſ. conſilij, minus punitur: plus tamē quàm negligens. argum. 86. diſtinc. tanta. In tertio caſu, cooperationis, æqualiter peccant facientes & conſentientes, & ſecundum hoc intelliguntur omnes auctoritates, quæ dicunt, ꝙ equali-

æqualiter puniuntur. In quarto caſu auctoritatis, ſiue defenſionis, magis peccant conſentiens defendendo, & auctoritatem præſtando, quàm faciens, & magis puniendus eſt. 24. q. 3. qui aliorum. & 11. q. 3. qui conſentit.

ADDITIO. Vnde verſus.

*Conſenſus ſpernit, ſuadet, iuuat, atque tuetur.*
*Hic minus, hicque minus luit, hic æqualiter, hic plus:*
*Cõſentiens, operans, defendens, non reprehendens.*

† Eboracẽ.

a ¶ *Impedire.*] Vide qualiter iuriſdictio extenditur ad illos, de quibus in reſcripto mẽtio non habetur; 1 ſic excommunicatio extẽditur ad illos, in quos lata non fuit. j. de ſen. excom. nuper. & c. ſi concubinæ. & hoc contingit quia impedit ipſam iuriſdictionem. & iudex omnia poteſt, quæ ad ipſam iuriſdictionẽ pertinẽt, & ſine quibus cauſa expediri non poteſt. j. eo. præterea. & c. ſignificaſti. & c. prudentiam. in fi. cap. ſuſpicionis. 1. reſp. & j. de teſti. tam literis.

†Cā. 3. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. par. 7. c. 3.

1 Concor. §. oportet. cum gl. iuriſdictione & ibi Bal. in Authẽ. de def. ciu. colla. 2. & Bar. in l. 1. §. cum igitur. ff. de vi & vi arma.

j *Sanè ſi à nobis.*] Diuiditur: quia primò ponitur ſtatutum.

manifeſtè cognoueris iuſtitiam impedire [a]) diſtrictione eccleſiaſtica poteris coercere.

¶Idem Bonoñ. † Epiſcopo.

¶ *Cum diuerſæ literæ ſub eadem data, & forma cõtraria impetrantur, & præſentantur à diuerſis ad eoſdẽ iudices: ſuperſedetur vtriſque donec conſulatur Papa.*

CAP. II.

j SAnè † ſi à nobis ſuper aliqua cauſa literæ impetrantur, & aliæ poſteà (non facta mentione priorum literarum [b]) literæ opponuntur; ſi iudicibus innotuerit [c], donec Romanum Pontificem conſulant, & ſuam exinde cognoſcant plenius voluntatẽ, executioni ſuperſedeant vtrarumque: Ne pro varietate literarum, cauſarum fines valeant impediri.

¶Idem Epiſcopo Londoneñ.

¶ *Delegatus Papæ impeditus, ſubdelegare poteſt cauſam, quæ ſine ipſo commodè terminari poteſt.*

CAP. III.

SI † pro debilitate, vel pro qualibet alia graui cauſa, † vel neceſſitate, tractandis cauſis, quę tibi à Sede Apoſtolica committuntur, intereſſe non poteris, liberum [d] tibi ſit perſonis diſcretis [e], & idoneis vices tuas committere: Ita tamen quòd ſi res tanti eſt, te conſulere [f] debeant: Niſi fortè cauſæ [g] ita graues [h] ſint, quòd ſine præſentia tua non poſſint commodè terminari.

¶Idem V. † Carnoteñ. electo.

¶ *Si cauſa committitur infra certũ diem decidenda: niſi partes prorogent, per lapſum diei expirat iuriſdictio.*

CAP. IIII.

DE † cauſis, quæ infrà certum [i] terminũ deciden-

Secundo: ibi, *Ne pro varietate.* eius ratio. Bened. Capra.

CASVS. Aliquis impetrauit literas ſuper aliqua cā contra aduerſarium ſuum ad aliquos iudices, ille aduerſarius alias literas impetrauit ad eoſdem iudices in alia forma: dubitabant iudices quid facere deberent? Reſpondet Papa, quòd iudices ſuperſedere debent executioni vtrarumque literarũ, donec Romanum Pontificem conſulant, ne propter verietates literarum cā valeat retardari. No. quòd ignorantia iudicum circa formam diuerſarum literarum, facit executionem iuriſdictionis ſuſpendi, quouſque conſulatur ſuperior ſuper hoc. Not. quòd pro varietate literarum, fines cauſarum non debent impediri.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit dupliciter, & ſecundum reprobat.*

b ¶ *Priorum literarum.*] contra ſ. de reſcri. cæterum. vbi valent primæ literæ, ſi ſecundæ non faciant mentionem de primis: ſed illud intellige quando ad diuerſos iudices primæ, & ſecundæ literæ impetrantur: hic quando ad eoſdem iudices primæ, & ſecundæ literæ impetrantur, & forma diuerſa eſt. vnde videtur dicere, quòd ſuperſedere debent, donec conſulant ſuperiorem qualiter debeant ſe habere in cā ipſa, ſecundum quas literas procedant, ne pro tali varietate negotium ex toto impediatur, ſi vellent ſequi vtranque formam: ſed ſecundum hoc videtur negotium impediri. non impeditur 2 finaliter, ſed ad tempus, vel quouſque Papa reſcribat ſuper illo. Sed hodie non videtur habere locum quod hic dicit: quia procedere debent per formam primo ſibi datam, ex quo ſecundæ literæ non faciunt mentionem de primis. j. de appel. vt debitus. & ſ. de reſcr. c. capitulum ſanctæ crucis. & quia tacita veritate impetratæ ſunt, cum non fecerint mentionem de prima forma. Alij volunt intelligere hoc cap. vt concordet cum illo, cæterum. & dicunt quòd procedendum eſt per primas, & ſuperſedere debent executioni ſecundarum, donec conſulant Papam ſuper pœna imponenda illi impetranti tacita veritate. ſed hæc litera, vtrarumque. contradicit eis. & eſt prius dictum verius per decre. vt debitus. ſed ſuper expenſis poteſt puniri. ſ. de reſcri. cæterum. in fi. De hac materia dixi ſ. de reſcrip. c. 1.

2 Secundũ Laurẽtiũ, & Vincentium, Ioan. And.

c ¶ *Innotuerit.*] ſ. quod non reuocent primas. B.

S*I pro debilitate.*] Diuiditur in tres partes, primò ponit dictum. Secundò: ibi, *Ita tamen.* ipſius determinationem. Tertiò generalem exceptionem: ibi, *Niſi forte.* Abb. Sicu.

CASVS. Aliquis eſt delegatus à Papa ſuper aliqua cā. Iudex impeditus non poterat in cā procedere: quærebatur vtrum poſſit alij committere vices ſuas? Rñdet Papa, quòd ſi pro debilitate, vel alia iuſta cā impeditus fuerit, bene põt vices ſuas committere perſonis idoneis, & diſcretis, ita quòd ſi cā eſſet dubia, iudicem ipſum conſulant. & ſi forte cā eſſet ita grauis, quòd ſine ipſius pñtia terminari non poſſet: tunc non committat. No. quòd delegatus Papæ poteſt committere aliquam cauſam ſibi commiſſam, iuſta de cā impeditus. Item no. quòd delegatus graues cās committere non debet.

†Ca. 4. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt cõcil. Lateranen. par. 7. c. 5.

†Vox, cauſa, deeſt in antiqs.

d ¶ *Liberum.*] etiam partibus inuitis, cum ptãs ſit taliter à lege cõceſſa. C. de iud. à iudice. & j. eo. qm̃ apoſtolica. niſi in caſu eiuſdem decre. §. is autem. & j. eod. paſtoralis. in prin. & cõpellere ẽt poteſt renuentẽ: niſi malitioſè exonerare ſe vellet, vt ibi dicit. & ſic ſemper iuſta cauſa debet ſubeſſe, quãdo cauſam cõmittit: vt hic habes.

† G.

e ¶ *Perſonis diſcretis.*] j. de conſan. & affi. ex literis. & j. de præben. ſuper inordinata.

f ¶ *Te conſulere.*] tanquam virum diſcretũ, & non tanquam iudicem: ſi vices ſuas in toto commiſit, vt j. eo. ſuper quęſtionem. §. porro. 3 aliàs ſi cum eo poſtea vellet iudicare, non valeret. j. eo. cũ ſuper.

† Ca. 5. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. par. 7. c. 6.

3 Cõcor. l. non valet. cum no. per Bart. C. ad l. Flau. de pla. & de offi. deleg. ſuper quęſtionũ. cũ gl. ſimpliciter. lib. 6.

g ¶ *Cauſæ.*] puta inquiſitio exceſſuum, prouiſio eccleſiæ. ar. j. eod. quoniam apoſtolica. §. 2. ſecundum formam illius §. alioquin bene poſſet committere magis perito.

h ¶ *Graues.*] ſic enim grauia negotia debet quis per ſe tractare, & non per procuratorem, C. de procura. l. vlt. nec tamẽ poteſt cogi conſtituere procuratorem. inf. de procur. querelam. Bernar.

D*E cauſis.*] Diuiditur in duas partes principales, ſicut ſunt duo dicta primum vt in rubro. ſecundum verò hoc intẽdit: Vbi certa pœna per ius ſtatuta non eſt, delegatus imponit arbitrariam. Secunda: ibi, *Illis etiam.*

CASVS. Aliqua cā commiſſa fuit decidenda infra certum tempus, puta infra duos menſes: quærebatur vtrum iudex termino ſibi præfixo elapſo, poſſet vlterius de cā illa ſe intromittere, ſi infra tempus præfixum non fuerit terminata? Reſpondet Papa, quòd niſi dies ab Apoſtolico præfixus, de communi conſenſu partium infra tempus ſtatutum in literis fuerit prorogatus, eo tranſacto mandatum apoſtolicum expirauit. Secundo quærebatur: Ecce iudex delegatus citat partes vt veniant ad præſentiam ſuam, nolunt venire, vel ſtare iudicio ſuo: quæritur qualiter puniri debeant? Reſpondet Papa, ſi tale negotium fuerit, quòd certa pęna in canonibus exprimatur, illam imponat: alioquin puniat eos ſecũdum arbitrium ſuum, conſiderata qualitate delicti, & etiam cauſæ. No. quòd iuriſdictio delegati poteſt ad maius tempus de conſenſu partium prorogari. Item delegatus pœnam ſtatutam in iure imponere poteſt, & non aliam. Item ſi nulla pœna ſtatuta eſt ſuper negotio, de quo iudex cognoſcit, pœnam cõtumacibus imponat ſecundum arbitrium ſuum.

¶ *Gl. ſeq. primo dicit, quando currat. ſecundo quærit. arg. pro & contra: & ſoluit.*

i ¶ *Certum terminum.*] tempus id currit poſtquam literæ iudicibus præſentantur. inf. de appel. ſuper eo. 2. Quid ſi infra xx. dies cauſa committatur terminanda: nunquid inducię xx. dierum dandæ ſunt 3. q. 3. offeratur? Videtur quòd ſic: quia beneficium iuris nemini eſt auferendum. 28. diſtinc. de his. in fi. ff. de re iudic. l. 4. §. ſi quis ex teſtamento. & reſtitutio quæ infra quadriennium determinari debet, reo dilationem petente prorogatur vltra quadriennium, & tunc prodeſt tam reo quàm actori. C. de temp. in integ. reſti. petendæ. ſed contradicit in fi. quia tempus prorogari non poteſt niſi de conſenſu

dæ committuntur, hoc tuam volumus cognitionem tenere;quòd niſi dies præfixus,de communi conſenſu partium [a] prorogetur [b], eo tranſacto [c] mandatum expirat.

¶*Vbi certa pœna per ius ſtatuta non eſt, delegatus imponit arbitrariam. hoc dicit.*

¶Illis etiam, qui pro cauſis tibi commiſſis, ad citationem tuam venire [d], aut tuo ſuper his parere iudicio neglexerint: ſi tale fuerit † negotium, quod certa [e] exinde pœna in canonibus exprimatur, eandem infligas [f]: alioquin ipſos pro delicti qualitate & cauſę, ſecundum tuum arbitrium [g] punire procures.

† ſit.

¶Idem Archiepiſcopo Senoneñ.

¶*Per ſimplicem commiſſionem cauſæ,poteſt delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere, quæ ſpectant ad cauſam.*

ſenſu partium. Sol.propter temporis anguſtiam puto arctandas inducias,& non ampliandas: interdum enim licet iudici arctare tempus à lege ſtatutum.ff.de re iudic. l. 2. & infra de re iudi.quod ad conſultationem.nam & cauſa criminalis infra biennium terminanda eſt. C. de iudic. properandum. in princ.& C.vt infra certum tempus.crim.quæſtio ter.l. vltim. quandoq; tamen infra quinquaginta dies.C.vt omnes tam ciui.quàm mi. iudi.l.1.

¶*Gloſſa ſequens arg.al leg.2.iura.& 6.alleg.in contrarium, ſoluit diſtinguendo.*

Iuris ſolénitates an poſſint remitti per partes.

a ¶*Conſenſu partium.*] arg. quòd de conſenſu partium ſolemnitates iuris poſſunt remitti. arg.inf. de reſti.ſpol.licet.& ff.de fer.l. 1.arg. contra, infra de fer. c. vlt.& 3.q.5. accuſatoribus.23.diſtin.quorundam.C.de li.cauſa.nec ſi volens. C. de arbitr. Authent. decernimus. C.de iura.cal. l. vlti.§. ſed quia. Solu.illæ ſolemnitates iuris, quæ ſunt introductæ in fauorem partium, poſſunt omitti de conſenſu partium.vt ff.de fer. l. 1.& infra de teſtib. tuis.& ℣.de reſti. ſpol. licet. ſed illis ſolemnitatibus,quæ ſunt introductæ propter reuerentiam dierũ 1, partes renunciare non poſſunt.infra de fer.c.vlti.& illis quę pro communi vtilitate ſiue publica: vt in præallega. §.ſed quia.& cæteris quę ſunt de ſubſtantia iudiciorum, vt eſt libelli oblatio, & litis conteſtatio, & quòd ſententia feratur in ſcriptis.

1 Aliàs, Dei.

b ¶*Prorogetur.*]& ita patet quòd iuriſdictio,quæ certo tẽpore finitur,poteſt prorogari ad maius tempus. De prorogatione iuriſdictionis dicetur inf.eo.P.& G. Et ſi compromiſſum fiat ad certum tempus, finitur compromiſſum, niſi de conſenſu partium prorogetur.℣.de arbi.diem proferre.

c ¶*Eo tranſacto.*]poſſet 2 quæri in c. iſto. Pone quòd iudex vltima die iuriſdictionis ſuæ tulit ſententiam,quis mandabit ipſam executioni,nunquid idem.ipſe iudex? Dico ꝙ ſic:quoniam poteſtas cognoſcendi expirauit, non poteſtas exequendi.arg.℣.eo.ex literis.

2 Hęc gloſſula nõ eſt Bernardi, nec habetur in antiquis libris.

d ¶*Venire.*] Dum tamen citatio teneat, aliàs non tenetur. ſupra de electio.bonæ memoriæ. & infra de fer. capitu. vltimo. Bernar.

¶*Gl.ſeq.quærit,& tripliciter ſoluit.*

e ¶*Certa.*] ſic eſt in vſurarijs. infra de vſur. quia in omnibus. & ſi illi perſeuerauerint, excommunicentur. infra de vſu. præterea. ſed certa pœna ſtatuta eſt: quia ſi eſt contumax,ſi talis eſt res,debet mitti in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ: ſi non eſt talis, excommunicetur. infra vt lit. non conteſta.tuæ.& capitu. quoniam. Quid ſi diuerſæ ſunt pœnæ?Minor imponatur.de pœni.diſtinctio. 1. pœnæ. 50. diſtinct.ſi quis voluntate. & cap. ſi qua fœmina. vel locus erit gratificationi. infra de iure patrona. cum autem aduocatus. vel illam,quæ magis timetur,vt in capit.quoniam frequenter. in fine.

¶*Gl.ſeq.diſtinguit inter delegatum,& ordinarium.*

f ¶*Eandem infligas.*]cum ſit delegatus: quo caſu diſpenſare non potes,ſed iure communi procedere: cum fines mandati exacta diligentia ſint ſeruandi.ſupra de reſcrip.cum dilecta. ſecus in ordinario, qui diſpenſare poteſt.inf.de iudic. at ſi clerici.

g ¶*Arbitrium.*] Argumen.ff.de iure delibe.l. 1. §. 1. qualitate delicti & cauſæ & perſonæ inſpecta. infra de homi. ſicut dignum.

P*Rætereà.*] Ponit caſum, ipſius reſponſionem, & reſponſionis rationem. Secunda: ibi, *Hoc tibi.* Tertia:ibi,*Quia*.Abb.

CAP. V.

PRætereà † ſuper hoc,quod nos conſulere voluiſti, vtrum liceat iudici delegato non ordinario cogere contumacem, vt veniat,aut damnare ſi non veniat: ¶ Hoc tibi auctoritate præſentium innoteſcat, quòd poſtquàm ei cauſa licet ſimpliciter [h] delegatur, ſatis poteſt noſtra auctoritate partes compellere: & etiam contumaces ſeueritate eccleſiaſtica coercere [i]: etiam ſi literæ commiſſionis id non cõtineant, aut † partes mandatum [k] noſtrum non habeant, vt accedant. Quia ex eo, [l] ꝙ cauſa ſibi committitur, ſuper omnibus, quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur, plenariam recipit poteſtatem.

† Ca. 6.eo. tit.in 1. cõpil. & poſt conci. Latera.p ar.7 c.7.

† In codice Barbatiæ ita: aut mandatum partes non habeãt Apoſtolicũ, vt accedant.

¶Idem Vintonieñ. Epiſcopo.

¶*Si cauſa pluribus etiam ſimpliciter eſt commiſſa,quilibet ſubdelegare poteſt.h.d. & quotidie allegatur.*

CASVS. Alicui delegato cauſa commiſſa fuit ſimpliciter ſub hac forma: Cauſam, quæ vertitur inter tales,tibi committimus terminandam, quod iuſtum fuerit exequaris: iudex iſte quia in reſcripto non continebatur quòd poſſet punire contumacem, vel quòd poſſet citare partes: quæſiuit vtrum poſſet contumacem cogere vt veniat, aut vt poſſit eum punire ſi non veniat? Reſpondet Papa ꝙ poſtquam cauſa iudici eſt commiſſa, licet tamen ſimpliciter,poteſt partes compellere vt veniant, & punire contumaces eccleſiaſtica ſeueritate, quamuis in literis non contineatur: aut partes mandatum non habeant vt adinuicem accedant: quia ex quo cauſa ſibi committitur, ſuper omnibus quę ad cauſam pertinent, plenariam recipit poteſtatem. Nota quòd delegatus poteſt punire contumaces. Item ex quo cauſa cõmittitur alicui, omnia commiſſa intelliguntur, ſine quibus cauſa competere nõ poteſt. & ſic extenditur iuriſdictio ad omnia acceſſoria.

h ¶*Simpliciter.*] ſine aliqua forma expreſſa: quia ſi certa forma eſſet data,illa eſſet ſeruanda. ſupra de reſcrip.cum dilecta.ſed cum ſimpliciter mandat, quod iuſtum fuerit exequaris.ſupra de fil. presbyt.cap.penult. tunc habet locum quod hic dicit, quòd omnia poteſt ſine quibus cauſa expediri non poteſt.infra eod.prudentiam.in fi.& cap.ſuſpicionis. Et ſic eſt argum. quòd verbum ſimpliciter poſitum, generaliter intelligitur.19.diſtin. ſi Romanorum. & inf. de priuileg.quia circa.

Verbũ ſimpliciter poſitũ,eſt generaliter intelligendum.

i ¶*Coercere.*]ſecundum tenorem illius decre.inf.vt lit.non conteſta. tuæ. ſi lis eſt conteſtata, ſecundum tenorem illius decre.inf.de dol.& contu.prout.

k ¶*Mandatum.*]ſecundum quòd habetur inf.de reſti. ſpol. conquerente.

¶*Glo.ſeq.arg.alleg.6.iura,quòd principali conceſſo,&c.In contrarium allega.8.& ſoluit. Secundò arg. quòd aliquo prohibito &c.alleg.2.iura.& in contrarium vnam l.quam ſoluit.Tertiò arg.in connexis. &c. alleg. 5.iura. & 4.in contrarium, & ſoluit.Io.And.in nouel.*

l ¶*Ex eo quòd cauſa.*] argumen. quòd conceſſo principali conceditur acceſſorium. 8. diſtinct.quo iure.& 16. quæſt. 1.ſi monachus.& ff.de iur.omn.iudic.l.2.& ff.de re iudi.quidam.C.vbi, & apud quos.l.vltim.& infra de in integrum reſtitutio. cauſa. argument. contra. 20. quæſtio. 3.conſtituit. ff.depo.l.1.§.quæ depoſitis.& inf.de teſt.ad hoc.ff.de vſufru. item ſi fundi.§.ſed ſi inſula.2.quæſt.6.quiſquis.& C.de epiſc. audi.Authen.ſi liberi.& C.de lib.præ.vel exhę.Auth.ex cauſa.& C.de leg.ſeruis.Solu.prima pars vera eſt.& c.conſtituit. non eſt contra: quia ibi intentio principalis fuit circa res, alia non tangunt contrarium. Item eſt argum. quòd aliquo prohibito, prohibetur omne id, per quod peruenitur ad illud.ff.de ſpon.oratio.℣.de procur.tuæ. verumtamen licet aliqua ſint annexa,& alicui conceſſa,licet vnum adimatur,non tamen aliud,imo nec illud.ff.de libe.& poſthu.ſi ita. §.regula.ſed illud eſt ſpeciale fauore libertatis. Item arg. quòd idẽ iuris eſt in vtroque connexorum.ſup.de conſti. translato. & 1.q.3.ſi quis obiecerit.& 8.diſtinc.quo iure.& ℣. de appella. vna.ff.de appel.ſi quis.& §.ſi quis.& §.ſe.arg.contra. ℣. de eo qui dux.in ma.quam pol.per adul.propoſitum.C.de fide inſtrum.l.2.& ℣.de deſpon.impu.de illis.& 2.q.5. interrogatũ. Solu.idem iuris eſt in vtroque connexornm,vbi alterum ſine altero eſſe non contingit:vt hic. & vbi eadem ratio eſt in vtroque caſu:vt ſup.de conſti.translato.ſecus vbi diuerſa eſt ratio,vt patet per contraria.

*Quam-*

Q*Vamuis.*] Casvs. Cauſſa commiſſa fuit ſub hac forma: cauſam, quæ inter tales vertitur vobis committimus terminandam, faciatis quòd rectè, &c. nulla alia clauſula adiecta, quæ aliquando adijcitur, hæc ſcilicet, quòd ſi ambo non poteritis, &c. quęrebatur ſiue dubitabatur, ſi alter non poſſet intereſſe, vtrum poſſet committere vices ſuas? Reſpõdet Papa, ſi duobus cã committitur, licet in literis non apponatur: [ſi ambo intereſſe non poteritis, alter nihilominus exequatur.] bene poteſt alter cõmittere vices ſuas ſiue cõiudici ſuo, ſiue alij. Nota quòd iudex delegatus ſemper committere vices ſuas poteſt, qualiſcũque forma ſit: niſi ei prohibeatur.

† Ca. 7. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. par. 7. c. 8.

† Nõ tamẽ poteſt aliũ ſibi aſſociare iuriſdictioné non habẽtem. inf. eod. cũ ſuper.

¶ *Gl. ſeq. ſoluit quæſtionem, quæ fuerit dubitatio.*

a ¶ *Duobus.*] hæc fuit dubitatio: quia cauſa commiſſa fuit duobus ſub hac forma: mandamus vt procedatis in cauſa: quod iuſtum fuerit faciẽtes, nulla clauſula adiecta, quòd ſi ambo nõ poteritis, &c. credebat quòd ſi vnus non poſſet intereſſe, ꝙ non poſſet committere. ideo quæſiuit epiſcopus Vintoñ. an poſſet committere vices ſuas; & dicit quòd bene poteſt, quia clauſula illa nihil facit quantum ad poteſtatem cõmittendi, cum habeat illam à lege. inf. eodẽ. paſtoralis. 1. reſponſo. & c. quoniam. & C. de iudic. à iudice.

† Ca. 9. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. par. 7. c. 11.

† Aliàs ita: eã auctoritate ſibi cõmiſſa. aliàs ita: cauſam auctoritate Apoſtolica ſibi cõmiſsã. ſed plura & vetuſtiora exẽplaria ita: cauſam auctoritate ſibi cõmiſsam.

CAP. VI.

QVamuis† ſimus: & infrà. ¶ Si verò duobus[a] cauſa committitur, etiam ſi non apponatur, vt vnus ſine altero procedat in ea: nihilominus vnus ex ipſis, ſiue ſuo conjudici, ſiue alij vices ſuas poteſt† cõmittere in hac parte.

¶ Idem Noruicen. Epiſcopo.

¶ *Delegatus Papæ exequitur ſententiã ſuã, quã exequi non poteſt, aut non vult is, cui eam commiſerat exequendam.*

CAP. VII.

SIgnificaſti† nobis: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi iudex ordinarius[b] ad mandatum iudicis delegati à nobis, aut non vult[c], aut non poteſt (alijs reſiſtentibus[d]) ſententiam ab eo latam effectui mancipare: delegatus iudex eam † auctoritate noſtra ſibi commiſſam, poteſt executioni mandare: & ſi qui ſibi reſtiterint[e], eos ſententia eccleſiaſtica coercere.

¶ Idem.

¶ *Si ordinarius ſcit eum non canonicè inſtitutum, quem delegatus Papæ mandat in poſſeſſionem induci, non reſiſtet violenter, ſed precibus inſtabit, vt differat donec Papa conſulatur.*

S*Ignificaſti.*] Primò ponitur deciſa conſultatio. Secundò reſponſio: ibi, *Conſultationi.* Abb. Sicu.

Casvs. Dubitabat iudex iſte an delegatus poſſet ſententiam ſuam mandare executioni, ſi ordinarius ad mandatum ſuum eam exequi nollet, aut non poſſet. Reſpon. Papa conſultus, ſi iudex ordinarius ad mandatum delegati à Papa, aut non vult, aut non poteſt, alijs reſiſtentibus ſententiam à delegato latam executioni mandare, delegatus nihilominus ſententiam ab eo latam poteſt executioni mandare, & punire reſiſtentes. Not. quòd ex iſta decre. videtur innui ꝙ executio ſententiæ ſpectęt primo loco ad ordinarium. Item nota quòd delegatus Papæ poteſt punire omnes impedientes officium ſuum, tam in cognoſcendo quàm in exequendo: & ſuam ſententiam poteſt exequi, & mandare alij vt eam exequatur.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per q. Io. And.*

b ¶ *Ordinarius.*] Dubitatio fuit: quia iſte credebat, ꝙ delegatus iudex non poſſet ſuam ſententiam mandare executioni. arg. 2. q. 6. quiſquis 2. & ff. de re iudic. à diuo Pio. ſed poteſt, vt hic patet.

c ¶ *Non vult.*] ſi non vult, poteſt compelli à delegato, qui maior eſt illo etiam ep̃o quantum ad cauſam illam. ĩ. eo. ſanè. & ĩ. eo. paſtoralis. 1. reſpon. etiam ſi ſciat eam iniuſtam. ĩ. eo. paſtoralis. §. quia verò. dum tamen faciat ei fidem de iuriſdictione ſua. ĩ. eo. cum in iure. & C. de mand. prin. l. vnica.

d ¶ *Reſiſtentibus.*] quos poteſt excommunicare, cum habet coerctionem, aliàs talis executio deluſoria videretur. ĩ. eod. ex literis. & arg. ff. de offi. eius cui manda. eſt iuriſd. l. vlt. in fi. & ſup. eod. c. 1.

e ¶ *Reſtiterint.*] & ſic videntur fieri de ſua iuriſdictione p̃ſtando impedimentum: vnde illos poteſt excommunicare. ſ. eo. quia quæſitum. & ĩ. de teſti. tam literis.

S*I quando.*] Primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio: ibi, *Ordinarius.* Abb. Sicu.

Casvs. Aliquis clericus impetrauit literas ad aliquem delegatum contra prælatum eccleſiæ, ſuper ipſa eccleſia: prælatus coram iudice tractus eſt in cauſam. tandem per compoſitionem vel alio modo, clericus ille eccleſiam obtinuit coram illo iudice: & certum eſt ꝙ clericus nec canonicam inſtitutionẽ, nec poſſeſſionem in ipſa eccleſia habuit corporalem: delegatus mãdat alicui vt illum clericum mittat in poſſeſſionem ipſius eccleſię: quæritur vtrum epiſcopus debeat reſiſtere mãdato huiuſmodi delegati? Reſpondet Papa ꝙ ordinarius non debet violenter reſiſtere delegato, ſed apud ipſum debet inſtare, vt differat illum mittere in poſſeſſionem, donec Papæ ſuper hoc negotio veritas innoteſcat. No. ꝙ ordinarius non debet violenter reſiſtere delegato, nec impedire officium ſuum.

CAP. VIII.

SI † quando clerici coram iudice delegato, prælatos eccleſiarum ſuper eccleſijs, quas tenent, in cauſam traxerint, & coram eodem iudice tranſactione,[f] † vel alio modo eccleſias obtinuerint, in quibus certum ſit eos inſtitutionem[g] canonicam nullatenus habuiſſe, nec poſſeſſionem etiam corporalem: Ordinarius iudex non debet iudicis delegati mandato[h] reſiſtere[i] violenter†, ſed apud ipſum inſtare, vt differat eos in poſſeſſionem mittere, donec nobis rei veritas innoteſcat.

† Ca. 10. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. par. 7. c. 12.

† per tranſactionem.

† Facit ad hoc tex. in l. nec magiſtratib. ff. de iniur.

¶ Idem Brixien. Epiſcopo.

¶ *Poſt diffinitiuam executioni mandatam, expirat delegati iuriſdictio.*

CAP. IX.

IN literis†: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ex quo iudex delegatus per ſe, vel per alium, ſententiam executioni mandauit, vel mandari pręcepit[k], eius auctoritas, & iuriſdictio ceſſat: Quia ſemel eſt officio ſuo functus[l].

¶ *Gl. ſeq. recitetur per obiectionem.*

f ¶ *Tranſactione.*] tranſactio in ſpiritualibus interuenire nõ poteſt propriè ſumpto vocabulo. ĩ. de tranſac. ſuper eo. amicabilis autẽ compoſitio poſſet. inf. de tranſact. ſtatuimus. arg. ad hoc. ĩ. de pręb. niſi. & inf. de rer. permu. c. fin. Vnde expone tranſactione, i. amicabili compoſitione.

Tranſactio in ſpiritualibus non habet locum.

† Poſt concil. Lateranen. ſub Alex. iij. c. 16.

g ¶ *Inſtitutionem.*] vnde titulum non habent, vel cauſam poſſidendi. titulus enim non acquiritur per tranſactionem in ſpiritualibus, ſed canonica inſtitutione. ĩ. de inſti. ex frequentibus. & ff. de decu. Herennius Modeſtinus. 1

1 Vbi dicitur quod ſola perceptio ſalarij non facit decurionem.

h ¶ *Mandato.*] De mittendo in poſſeſſionem illum tranſigentem.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

i ¶ *Reſiſtere.*] ſed precibus inſtet, aliàs appellet ſi non admittat preces, & tenebit appellatio. ĩ. eo. ſuper eo. ar. ĩ. de re iud. cum ſuper controuerſia.

I*N literis.*] Diuiditur: quia primò ponitur deciſa conſultatio. ſecundo reſponſio: ibi, *Conſultationi.* tertiò redditur ratio: ibi, *Quia.* Bened. Capra.

Casvs. Iudex delegatus tulit ſententiam ſuper aliqua cauſa ſibi commiſſa: quærebatur vſque ad quod tempus iudex iſte delegatus ſe interponere poſſet vt ſtetur ſententiæ ſuæ? Reſpondet Papa, ꝙ ex quo per ſe, vel per alium ſñiam mandauit executioni, expirat iuriſdictio illa: quia ſemel eſt officio ſuo functus. Not. ꝙ delegatus Papæ & per ſe & per alium poteſt exequi ſententiam ſuam. Item no. ꝙ qui ſemel officio functus eſt, deinceps non habet iuriſdictionẽ: quod verum eſt cum ſententiam mandauerit executioni, vel mandari præcepit cum effectu.

k ¶ *Præcepit.*] cum effectu, ſ. nã ſi mandauit, & non eſt paritum, ipſemet poſtea exequatur: vt ſ. eo. ſignificaſti. verba n. cum effectu ſunt accipienda. ĩ. de cle. non reſi. relatum. & de pœn. diſt. 1. hæc autem verba. & ff. quod quiſque iur. l. 1. hæc autem verba. & ĩ. de ſpon. c. vlt. hæc poteſt facere vſque ad annum à die latæ ſententiæ. ĩ. eo. tit. quærenti.

¶ *Gl. ſeq. alle. duas concor. & ponit 10. alios caſus, quibus expirat iuriſdictio delegati.*

l ¶ *Officio ſuo functus.*] Sic ff. de re iudic. iudex. & ĩ. eodem. c. vene-

1 Vel qui ſimpliciter cũ alio vel alijs datus eſt. inf. eo. vno delegatorũ. Io. And.

c.venerabilis. Et ita expirat delegati iuriſdictio, ſententia lata,& executioni mandata: vt hic. Item finitur mortuo iudice, cui proprio nomine ſcribitur. 1 ȷ̃. eo. quoniam abbas. à contrario ſenſu. Item per mortem illius, contra quem literæ impetrantur re integra. ſ̃. de reſcri. ſignificauit. Item reuocato mandato. ff. de iudic. iudicium ſoluitur. & per ſecundas literas, quæ expreſſam faciunt mẽtionem de primis. ſup. de reſcrip. cęterũ. Item ſi iudex remittit cauſam ſuperiori. inf. de offi. leg. licet Tranẽ. Item elapſo termino commiſſionis. ſ̃. eo. de cauſis. Item ſi re integra moriatur delegans. inf. eo. gratum. & c. licet. Item per legitimam recuſationem. ȷ̃. de fo. compet. licet. & ȷ̃. de appel. ſecundo requiris. Item per appellationem legitimã. ȷ̃. de app. vt debitus. Itẽ per delationem appellationis. arg. ȷ̃. de app. ſæpè. & c. interpoſita.

†Ca. 15. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt conci. Latera. par. 7. c. 17.

C*Onſultationibus*.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Super quo*. Abb. Siculus.

¶ Idem abbati ſancti Albini.

¶ *Reo abſente nõ per cõtumaciam, delegatus datus etiam ad diem, non reſtituet actorem, licet poſſeſſionem, & deiectionem probare volentem.*

CAP. X.

COnſultationibus†: & infrà. Quæſitum eſt, vtrũ ſi aliquis eccleſia, vel poſſeſſione qualibet ſe aſſeuerans abſque iudicio, & cauſa rationabili ſpoliatum, & à nobis ad iudices literas obtinuerit, vt infrà certum tempus reſtituatur ſibi poſſeſſio, ſi cõſtiterit iudici eum eſſe taliter ſpoliatum, poſſeſſio debeat ei reſtitui: cum is, qui tenet eccleſiam, vel poſſeſſionem, quam ipſe requirit, antequam [a] de literis ipſis aliqua mẽtio fieret, ſtudiorum, vel peregrinationis, vel alia huiuſmodi cauſa ſe abſentauerit, nec infrà tempus præfixum†, iudici poſſit ſuam pręſentiam exhibere. Super quo reſpondemus, quòd nec poteſt, nec debet reſtitutionẽ [b] habere, quamuis paratus ſit coram iudice delegato, teſtibus idoneis, poſſeſſionem [c], & deiectionem ſuam probare: niſi is [d] qui poſſidet, ſe per contumaciam abſentaſſet.

†pręmiſſũ, in vno non multũ vetuſto.

¶ Idem Carnotẽ. Epiſc.

¶ *Delegatus Papę in cauſa ſibi commiſſa, iuriſdictionem habet ſuper ordinarium, & quęcunque maiorem.*

CAP. XI.

ij SAne † quia nos: & infrà. ¶ Tuæ quæſtioni duximus reſpondendũ, quòd iu-

†Ca. 16. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt Concil. Lateran. par. 7. c. 20.

CASVS. Aliquis fuit ſpoliatus eccleſia ſua, ſeu alia poſſeſſione ſine iudicio eccleſię, & abſque rationabili cauſa. acceſſit ad Papam, & cõqueſtus fuit ei, quòd taliter fuerat ſpoliatus, & obtinuit literas ad iudices ſub hac forma, vt infra certum tempus reſtituatur ſibi poſſeſſio, ſi conſtiterit iudicibus eum taliter fuiſſe ſpoliatum: ille qui ipſum ſpoliauit. abſens erat antequam aliqua mentio fieret de literis illis, cauſa peregrinationis, vel cauſa ſtudiorum, vel alia conſimili, nec infra tempus comprehenſum in literis poterat ſe iudici præſentare: quærebatur vtrum poſſeſſio debeat illi reſtitui, cum paratus ſit ſuam poſſeſſionem, & ſpoliationem probare? Reſpondet Papa, ꝙ nec poteſt, nec debet habere reſtitutionem, quamuis paratus ſit probare coram delegato poſſeſſionem, & deiectionem: verumtamen ſi ille qui poſſidet lite conteſtata ſe contumaciter abſentaſſet, tunc debet ei poſſeſſio ablata reſtitui, ſi probauerit ſe poſſediſſe, & ſpoliatũ fuiſſe. No. ꝙ ſpoliatus ad hoc vt reſtituatur, duo debet probare. ſ. poſſeſſionem, & deiectionem. Item contra abſentem cauſa peregrinationis, vel ſtudij, vel alia conſimili, non eſt procedendum diffinitiuè: nec contumax reputatur.

a ¶ *Antequam.*] Aliàs ſi fraudulenter receſſiſſet, ſecus eſſet. inf. de appel. ſuggeſtum. vel poſt citationem. inf. de eo qui mit. in poſ. cauſa. rei ſer. cap. vlti. ſed ibi ſuppletur, maxime, & hic eodem modo.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per q. alleg, 3. ll. quòd non. & 3. ad contrarium, & ſoluit diſtinguendo tres ſpecies poſſeſſionum.*

b ¶ *Reſtitutionem.*] Sic videtur, ꝙ ſi quis ſit abſens iuſta de cauſa, & non animo fraudandi, nõ debet fieri miſſio in poſſeſſionem bonorum ipſius. ff. qui. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. quid ſit latitare. arg. ff. de iudi. l. non videtur. ff. de pecu. eo tempore. reſpon. 1. Arg. contra. C. de reſti. mi. ignorare. & ff. de priui. credi. l. vlti. & ff. quib. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. ſi fundum. quia in iſtis contradicitur, ꝙ etiam iuſta de cauſa abſens ſi non defenditur, fit miſſio in poſſeſſionẽ. Sol. aliud eſt bona alicuius poſſideri, & aliud in poſſeſſionem mitti, & aliud reſtituere poſſeſſionem: quia ſi aliquis vocatus latitat cã fraudandi creditores, ſi non defendatur boni viri arbitratũ, 2 bona eius poſſideri iubenter, & etiam venduntur. ff. ex quib. cau. in poſ. ea. Fulcinius. circa prin. & §. quid ſit latitare. & C. de bon. auct. iu. poſ. cum proponas. & ſecundum ꝙ dicitur in Auth. ibi poſita. & qui iurat. ſi autem vocatus non latitat, vt fraudet creditores, ſed abſens eſt ex quacunque cã probabili vel non probabili, neceſſaria, vel non neceſſaria, ſi non defendatur, mittuntur creditores in bonorum poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ, nec ea vendere poſſunt, nec poſſident. ff. quib. ex cau. ma. in integ. reſti. item ait. §. hic autem. & ff. de acqui. poſ. poſſideri. §. vlti. & ȷ̃. vt li. non conteſt. quoniam. in fi. & hoc in perſonali actione. Sed ſi quis abſens ſit, contra quem agatur actione reali, citari debet ad domum, & interrogandi ſunt amici, an ipſum defendere velint. ff. ex quib. cau. ma. l. ergo. & ſi nõ ſit qui eum defendat, fit miſſio in poſſeſſionem petitam, cauſa rei ſeruandæ. ȷ̃. vt li. non conteſt. quoniam. §. in alijs. & ſic intelligitur contrarium illud. §. ſi fundum. Aliud eſt poſſeſſionẽ reſtituere, vt hic dicit: quia tũc eſt poſſeſſor quouſque euincatur proprietas, & habet commodum poſſeſſionis, & hoc denegatur in caſu præſenti, quia ſi daretur reſtitutio, quaſi diffinitiuè ꝓcederetur cõtra abſentem lite non conteſtata, quod eſſe nõ debet. ȷ̃. vt lite non conteſta. per totum. & idem eſt ſeruandum in hac cauſa, ſicut eſſet ſi tractaretur cauſa proprietatis. ȷ̃. vt lite non conteſta. c. 2. Quid ergo faciet iſte ſpoliatus? fiet denunciatio ad domum legitima: & ſi non ſit q̃ eum defendat, mittat in poſſeſſionem cã rei ſeruandæ. reo poſtea veniente, iuſta probata cã abſentiæ reſtituitur in integrum, vel ad appellandum. & hęc miſſio non prohibetur hic: ſed reſtitutio tantum. de reſtitutione abſentis dicitur 2. q. 6. c. biduum. §. ſi aduerſus abſentem. & etiam ſine iuſta cauſa reſtituitur ei poſſeſſio quandocunque infra annum: prout dicitur in decre. quoniam §. in alijs.

Poſſideri bona, in poſſeſſionem mitti, & reſtituere poſſeſſioné differunt.

2 Gloſſa eſt ſimilis in l. cũ propo-nas. C. de bon. aucto. iud. poſſid. tex. in l. ſi finita. §. nõ autẽ. ff. de dam. infecto.

c ¶ *Poſſeſſionem & deiectionem.*] Nota quòd hæc duo tenetur probare qui petit reſtitui, ſcilicet ſe poſſediſſe, & ſpoliatum fuiſſe. ȷ̃. de reſti. ſpo. olim cauſam. & ȷ̃. qui filij ſint legi. cauſam quę. & idem eſt ſi aliquis ſpoliauit, vel mandauit, vel ratam habuit ſpoliationem. ȷ̃. de reſti. ſpo. cum ad ſedem. ad fi. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. deieciſſe.

d ¶ *Niſi is.*] Per hanc literam videtur quòd ſi iſte contumaciter fuiſſet abſens, quòd eſſet reſtitutio facienda: quod non eſt verum, niſi poſt litem conteſtatam: quia tunc ſi eſſet contumax, reciperentur teſtes, & reſtitueretur, ſi probaſſet ſuam poſſeſſionem, & ſpoliationem: & ſic intellige verſiculum vltimum aliàs teſtes ante litem conteſtatam propter contumaciam non ſunt recipiendi in cauſa reſtitutionis. ȷ̃. vt lit. non conteſta. c. 2. & ſic mutat caſum. 3 ſimilis mutatio eſt de cã poſſeſ. c. penul. quia ſ̃. dixit de eo qui erat abſens probabili cauſa, & antequam ſciret literas contra ſe impetratas: & hic loquitur cum lite conteſtata, contumax inuenitur. & in eo caſu (ſi liquet de cauſa) reſtituitur poſſeſſio. inf. de dolo & contuma. prout. vel mittitur tantum in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ propter contumaciam lite non conteſtata. inf. vt lite non conteſtata, quoniam. §. in alijs. vel poteſt intelligi ſecundum opinionem illorum, qui dicebant quòd lite non conteſtata poſſunt recipi teſtes contra contumacem, & ſententia ferri. hæc fuit opinio Hugo. & ſic propriè tenetur illud. niſi. Ber.

3 Intendit gl. quòd ſit mutatio in qualitate perſonæ ipſius rei, & ĩ ſtatu cauſæ. Io. An.

ij S*Anè.*] Primò ponitur deciſa conſultatio. Secundò reſpõſio. ibi, *Tuæ.* In qua tria facit. Primò præmittit reſponſionis cauſam. Secundò: ibi, *Ideoque.* reſpondet. Tertiò: ibi, *Ita quòd.* reſponſum declarat. Bened. Capra.

CASVS. Aliquis clericus, vel laicus cauſam habet cum epiſcopo. cauſa ipſa commiſſa fuit alicui iudici delegato cõtra epiſcopum, qui delegato, non ſubeſt aliàs: quæritur qualiter delegatus epiſcopum punire debeat, ad aliquid faciendum, vel dandum cum rebellis fuerit ipſi delegato? Reſpondet Papa quòd iudex delegatus ab ipſo, vices ipſius gerit, & ideo maior & ſuperior eſt illis, quorum cauſam ſuſcipit terminandam. Vnde ſi epiſcopus vel alia perſona, quę non ſit de iuriſdictione ordinaria iudicis delegati, in cauſa quæ ſibi à Sede Apoſtolica delegatur, rebellis, & contumax fuerit, iudex delegatus poteſt ipſum epiſcopum interdicere, vel ſuſpendere, ita quòd ſecundum qualitatem negotij temperatè procedens epiſcopo interdicat ingreſſum eccleſiæ, vel ſacerdotale officium, vel terram ipſius epiſcopi interdicto ſupponat.

ponat. Nota quòd delegatus vices gerit delegantis. Item maior eſt illis, quorum cauſam ſuſcipit terminandam. Itē contra maiores partes ab initio temperatè delegatus procedere debet. Item terra poteſt interdici pro delicto domini.

dex à nobis delegatus, vices [a] noſtras gerit, vnde in cauſa illa ſuperior eſt, & maior illis, quorum cauſam ſuſcepit terminandam [b] †. ¶Ideoque ſi epiſcopus [c], vel alia perſona [d], quæ non ſit de iuriſdictione [e] illius, in cauſa quam ei delegamus, rebellis, aut contumax fuerit; ſecundum qualitatem facti poterit, vel interdicti, vel ſuſpenſionis ſententia, à iudice delegato compelli [f]: ¶Ita quòd iudex ſecundum negotij qualitatē temperatè procedens, epiſcopo vel ingreſſum eccleſiæ, vel ſacerdotale officium [g] interdicat: aut etiam terram illius, quæ ad iuriſdictionem ſuam pertinet, ſpecialiter [h] interdicto ſupponat.

¶Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Conuentreñ.

*¶Si primus impetrauit primam dignitatem in eccleſia vacaturam, ſecundus impetrauit certam dignitatem ipſius eccleſiæ cum vacaret, & illa poſtmodum vacat: debetur primo, & non ſecundo. h.d. & eſt notabilis diuiſio.*

CAP. XII.

j EX† parte N. nobis innotuit, quòd cum ad te,

a ¶*Vices noſtras.*] No. quòd delegatus vicem gerit delegantis. 93. diſtinc. cap. vlti. & 94. diſtinc. cap. 1. & ff. de offic. eius cui manda. eſt iuriſdic. & ſi prętor.

¶ *Glo. ſeq. arg. quòd Papa, &c.*

b ¶ *Terminandam.*] arg. 21. diſt. c. inferior. & cap. denique. Item maior eſt ordinario quantum ad cauſam illam. inf. de offi. ordin. paſtoralis. Item arg. ꝙ Papa poteſt ligari ab illo, cui peccata ſua confitetur. 2. q. 5. mandaſtis.

†Facit tex. in l. generaliter. cũ no. ff. de fideiuſ. & ff. de ſol. l. ſi duo.

c ¶ *Si epiſcopus.*] cuius cauſa commiſſa eſt delegato: & ita eſt de iuriſdictione delegati, quantum ad illam cauſam.

d ¶*Perſona.*] cuius cã non eſt delegato commiſſa: tamen ſi iuriſdictionem delegati impediat, delegatus poteſt illum punire, vt hic dicitur, & ſup. eod. cap. 1.

e ¶ *De iuriſdictione.*] quia ex tali delegatione fit de ſua iuriſdictione, cuius cauſa eſt delegato commiſſa.

¶ *Gl. ſeq. no. in pęnis, &c. & ſignat contrarium.*

†Ca. 17. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt conci. Latera. par. 7. c. 21.

f ¶*Compelli.*] cum habeat iuriſdictionem in illum: aliàs nulla eſſet delegatio talis. j̃. eod. ex literis. & ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſdic. l. vlt. in fi. & eſt notabile: quia defertur maioribus, in pœnis inferendis propter dignitatē. contra habes j̃. de ſta. re. ea quæ. 1. reſponſo.

ADDITIO. Sed quod verum eſt, ab initio eſt deferendum.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

g ¶*Officium.*] Quando ſic ſpecialia interdicuntur, alia non interdicta poteſt exercere. ſup. de cor. viti. c. ſignificauit. ſecus ſi eſſet ſimpliciter ab officio ſuſpenſus. Ber.

h ¶*Specialiter.*] Hoc fit cum epiſcopus ſuo nomine conuenitur. & eſt arg. quòd alius pro delicto alterius punitur. Itē arg. pro delicto vnius totam terram ſupponi interdicto. ſup. de poſtu. ad hæc. & j̃. de ſpon. non eſt vobis.

j EX *parte.*] Diuiditur, quia primò ponitur partis cõqueſtio. Secundò prouiſio: ibi, *Quoniam igitur.* Abb.

CASVS. Quidam clericus N. nomine impetrauit literas ad epiſcopum Conuentreñ. vt archidiaconatum, quem in eccleſia ipſius primo vacare contingeret, aſſignaret eidem: literis iſtis præſentatis, quidam alius R. nomine literas alias ad Eboraceñ. archiepiſcopum impetrauit ſub hac forma: vt ſi auunculus eius archidiaconatum quem habebat in eccleſia Conuentreñ. omnino dimittere vellet, ipſum aſſignaret eidem, nulla de prioribus literis habita mentione: epiſcopus Conuentreñ. hoc intellecto ſignificauit negotium domino Papæ per eundem N. ſuper negotio iſto ſcribit Papa archiepiſcopo, & epiſcopo prædictis dicens, quòd ſi memor fuiſſet pro dicto. N. ſcripſiſſe, pro aduerſario ſuo nullas literas direxiſſet. Vnde mandat eiſdem, quatenus præfato. N. archidiaconatum ipſius eccleſiæ, ſi vacet, aſſignent, non obſtantibus literis poſterius impetratis. Nota quòd ſi literæ ſuper beneficio impetrentur & præſententur, literæ poſterius impetratæ ſuper conſimili beneficio in eadem eccleſia, non facientes de prioribus mentionem, non valent.

i ¶ *Omnino.*] id eſt ſine aliqua pactione, conditione, vel modo.

¶*Glo. ſeq. obijcit, obiectioni ſignat contrarium, & ſolu. obiect. ſecundo quæritur. arg. pro, & ſol.*

frater Conuentreñ. noſtras literas impetrauerit, vt ei archidiaconatum, quem in eccleſia tua primò vacare contingeret, aſſignares: R. [aduerſarius† eius] alias ad te, frater Eboraceñ. literas † impetrauit, nulla de prioribus habita mētione: vt ſi auunculus ſuus archidiaconatum, quem habebat in eccleſia eadem, vellet omninò [i] dimittere [k], ipſum ei faceres aſſignari. ¶Quoniam igitur, ſi memores fuiſſemus, nos pro prædicto N. literas direxiſſe, pro aduerſario nullatenus ſcripſiſſemus: Mandamus quatenus præfato N. archidiaconatum ipſius eccleſiæ (ſi vacat) non obſtantibus [l] poſterioribus literis, aſſignetis.

¶Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo.

*¶Vbi contraria uoluntas Papę non apparet, delegatus iuris formam ſeruare debet, & rationabiles exceptiones admittere. Io. And.*

CAP. XIII.

ij EX † parte tua: & infrà. ¶ Quæſtioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi quando iudici delegato expediat, formam ſibi ſtatutam ſer

k ¶*Dimittere.*] Videtur quòd talis renunciatio ſimoniaca fuerit, quia qui remittit, dat. 8. quæſtio. 3. talia. & infra de teſtibus. veniens. & ff. de calum. quinetiam. & ff. quæ in fraud. cred. in fraudem. 1 Arg. contra. ff. quæ in frau. cred. ſi pignus. Reſpon. hæc dictio, omnino, ſoluit contra id eſt ſine aliqua conditione. Item pone quòd ſimpliciter renunciet: ſed in animo habet vt ei detur, aliàs non renunciaturus, videtur quòd ſimonia committitur: ſola enim voluntate committitur: ſicut vſura, quæ ſola voluntate committitur. infra de vſur. conſuluit. & 1. q. 1. qui ſtudet. ſed ſecus in ſimoniacis, quia ꝓhibita: ſecus in prohibitis, quia ſimoniaca. Prohibita, quia ſimoniaca, ſunt illa quæ in veteri teſtamento nouoque ſimoniaca erãt in ſui natura: vt vendere ſacramenta, vt prædicto cap. qui ſtudet. & capitu. ſicut eunuchus. Simoniaca, quia prohibita ſunt illa quæ per conſtitutionem eccleſiæ facta ſunt ſimoniaca: quale eſt hoc, & ẽt paſtum dare poſt receptionem in canonicũ, & in iſtis non ſufficit ſola voluntas, nec in alijs, dum tamen ſit contenta ſuis terminis. Quod de vſuris dicitur, non promouet: quia vſuræ in vtroque teſtamento prohibitæ ſunt. Vincentius.

1 Facere videt in fraudem q nõ facit quod facere debet, vel nõ vtitur ſeruitutibus. Io. And.

† Hęc duo verba: aduerſarius ei⁹, deſunt in antiqs.

† Vox, literas, etiam deeſt in antiquis.

†Ca. 18. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt Concil. Lateran. par. 42. c. 1.

¶*Glo. ſeq. contrarium ſoluit, & remittit.*

l ¶*Non obſtantibus.*] Arg. contra. ſup. de reſcrip. c. 1. ibi: ſpeciale derogat generali. ſed hic primæ videntur generales, & ſecundæ ſpeciales: quæ de vno ſpeciali beneficio faciunt mētionem, & tamen nõ valent hic ſecundæ. Sed hic veritate inſpecta ſpeciales ſunt tam primæ quàm ſecundæ, 2 ideſt, quia primæ tantum ad vnum beneficium reſtringuntur; ſed hodie in literis pro beneficijs obtinendis illæ ſolæ præualent, quæ primò præſentantur. s̃. de reſcrip. capit. capitulum ſanctæ crucis. & ſecundum hoc concordat cum illa: quia primæ primò fuerunt præſentatæ, & epiſcopo loci hoc mandabatur. j̃. de appel. vt debitus. De hac materia dictum fuit s̃. de reſcri. c. 1. dic vt ibi.

2 Idē Inn. & Hoſ. vel poteſt dici ꝙ vtrũque fuit priuilegium ſecũdum Iaco. de Aret. & ſic reprobatur opi. M. vt dixi inf. de excep. Ioan. And.

ij EX *parte tua.*] Si ſimpliciter ſcribitur delegato certa forma expreſſa, debet nihilominus exceptiones rationabiles admittere, quamquam de eis nihil dicatur in reſcripto. h.d. Et diuiditur. nam primò ponitur deciſa qõ. Secundò ſolutio: ibi, *Quæſtioni.* Tertiò exceptio: ibi, *Niſi.* Quartò quædam proteſtatio: ibi, *Quòd nec.* Abb.

CASVS. Dominus Papa committit cauſãm aliquam ſub certa forma: quærebatur vtrum ille ſequi ita debeat formam ſibi datam, quòd exceptiones legitimas non admittat? Reſpondet Papa, quòd licet delegatus ſequi debeat formam ſibi datam, tamen exceptiones rationabiles admittere debet, & ſecundum æquitatem in cauſa procedere: niſi exprimatur in literis, quòd nullæ debeant exceptiones admitti, quod non credit nec ipſum, nec anteceſſores ipſius expreſſiſſe. Nota qualiſcunque forma detur delegato, exceptiones legitimas recipere debet, quia illud non eſt contra formam. Item in iudicijs ſeruanda eſt æquitas.

¶*Glo.*

*¶Glo.ſeq.arg.alleg.vnam concor.& vnum contrarium.& ſoluit.in fi.iterum arguit.*

a ¶*Rationabiles.*] Arg. ꝙ magis eſt procedendum ſecūdum iuris ordinem,quā ſecundum formam reſcripti: ſic ſup.de reſcri.cauſam quæ inter.Sed contra ſ. de reſcrip. cum dilecta.Sol.ſemper ſequenda eſt forma reſcripti, ſi non contradicat iuri:ſi verò contradicat, ſecus eſt. ſ. de ętate & quali.eam te.& hoc verum eſt niſi Papa ex certa ſcientia contrarium mandet, tunc eſt ei obediendum.etſi durum ſit mandatū.100. diſt.contra morem. & 19.diſt. in memoriam. & ille qui recipit legitimas exceptiones, ſecundum ius facere intelligitur:ad quod etiā tenetur. ſup.de æta. & qualit. accepimus. in fin. 1 Item argum.ꝙ ſi compromiſiſti in aliquem vt ſtares mandato ſuo, intelligendum eſt de honeſto. inf. de iureiu.veniens. & cap. quintauallis.

†Vox, vnquam, non eſt in antiquis.

†Ca.19.eo. tit.in 1. cō pil. & poſt Concil.Lateran. par. 46.c.4.

1 Pet.dicit diſtinguendū an fiat contra formā,& tunc non valet: an ꝑter formā:& tunc valet alle. quod not. de re iudicām. in 1. gl. & intellige vt ibi dicam. Io. And.

¶ *Glo.ſeq.recitetur per contrarium.*

uare,debet tamen rationabiles[a] exceptiones admittere, & in cauſa iuxtà iuris æquitatem procedere: Niſi exprimatur in literis noſtris, quòd nullæ[b] debeant exceptiones admitti: Quod nec nos, nec anteceſſores noſtros credimus[c] vnquam†expreſſiſſe.

¶Idem abbati, & conuentui maioris monaſterij.

*¶Delegatio facta dignitati non expreſſo nomine proprio,tranſit ad ſucceſſorem.*

CAP. XIIII.

QVoniam † abbas Leiceſtriæ,qui ſuſcepto màndato noſtro, partibus diem ad agendum præfixit[d],abbatem Vinceſtriæ de nouo ſubſtitutum[e] iudici præmortuo, illi mādato noſtro porrecto: quia ſub expreſſis nominibus locorum,& non perſonarum commiſſio emanauit, ſibi ſocium in cauſæ cognitione adiunxit: Nos ſententiam illorum (ſicut eſt iuſta[f]) ratam, & firmā habemus.

¶Idem.

*¶Si quæſtionem de iure præſentandi Papa delegat appellatione remota,& ſub ea forma, vt delegatus ad præſentationem eius,ad quem viderit pertincre,ordinet eccleſiam: per hoc non debet inſtituere, ſed pronunciare:& is ad quem pertinet, inſtituet:& ſi iuri ſuo detrahitur, licitè appellat.*

CAP. XV.

SVper †eo verò,quod ſubiūgere voluiſti,ſi de præſen-

b ¶*Nullæ.*]ſupple, & conſtet intentionem Papæ talē fuiſſe & voluntatem:aliàs enim non obſtante tali generalitate, rationabiles exceptiones recipi debent.arg.inf.de reſti. ſpo. audita.argu.ff.de pigno.oblatione.C.quæ res pig.ob. poſ. l. 1.& ff.de pecul.l.qui peculij.Sed cum ſpecialiter numerantur,& dicit non obſtante tali generalitate,vel tali exceptione, illas non recipiet iudex.argum. ff. ſi quis cau.ſed & ſi. §. quæſitum.

*¶Glo.ſeq.alleg.3.canones in contrarium,& ſol.iterum alleg. in contrarium vnam l.*

c ¶*Credimus vnquam.*]arg.contra.2.q.7. lator.& 21. q. 2. placuit.contra.27.q.1.ſi homo eſſes.Sol.in contrarijs notū erat Papæ factum ipſum: & quia illa talia ſunt, vbi locum non habet exceptio,vel excuſatio.Item argum.contra.C.de decur. exemplo.lib.10.

Additio. Sed ibi ſimiliter cauſa fuit notoria.

QVoniam abbas.] Diuiditur: quia prima pars narrat factum:ſecunda illud approbat:ibi,*Nos.* & pone caſum literalem,vt in gl.Abb.

2Hic caſus Bernardi eſt,& in vetuſtis codicib.habeť.

Casus. Cauſa 2 fuit commiſſa duobus abbatibus, ſ. abbati Leiceſtriæ,& abbati Vinceſtrię,non expreſſis ꝓprijs nominibus, & ambo citauerunt partes, abbate Vinceſtriæ tandem mortuo,& altero ſubſtituto, abbas Leiceſtriæ proceſſit poſtea cum abbate Vinceſtriæ ſubſtituto, & tulerunt ſententiam,& dominus Papa confirmauit illam. Vel poteſt poni caſus,ꝙ abbas Leiceſtriæ ſolus citauit mortuo coniudice ſuo:quia ſub illa forma,ꝙ ſi ambo non poteritis,&c.& poſtea altero ſubſtituto cū eo proceſſit, quod bene potuit. & hoc potius concordat literæ:vt patet in prin.Ber.No.per hanc decre.ꝙ quando cauſa committitur dignitati non expreſſo nomine prælati, eo mortuo ſucceſſor in eadem cauſa procedere debet.Abb.

d ¶*Præfixit.*] Et etiam ſolus potuit præfigere altero mortuo,ſi continebat in literis,quòd ſi ambo non poteritis, &c. quia tunc extitit conditio, nec propterea expirauit mandatum quantum ad illum defunctum,ſed ſtatim altero ſubſtituto,& confirmato ambo procedere debent: quia temporale fuit impedimentum.C.de cur.fur.l.pen.

*¶Glo.ſeq.primò inducit rationem, & vnam l.ſecundo obijcit dupliciter, ſcilicet quòd ſine nominis expreſſione iuriſdictio expiret per mortem. Secundò quòd expreſſione non obſtante tranſeat ad ſucceſſorem,& ſoluit. Tertiò quærit,arg.negatiuè, & affirmatiuè,& ſoluit diſtinguendo.*

Mortuo de legato,quā do ſuccedat ei aliꝰ.

e ¶*Subſtitutum.*] Ecce quòd ſucceſſor poteſt cognoſcere vnde potuit cognoſcere prædeceſſor etiā delegatus, & hoc verum eſt quando proprium nomen in literis nō ſit expreſſum:quia pro vna perſona intelliguntur: quia dignitas non moritur.ſed ſi proprium nomen in literis fuerit expreſſum, quia tunc commiſſio facta fuit perſonæ, ſucceſſor non cognoſcet:& hæc eſt ratio,quia(vt dixi)dignitas nunquam perit,indiuidua verò quotidie pereunt.ff.de lega. 1. l. 4.ſi quis in fundi. Sed videtur ꝙ idem ſit,& ſi non exprimatur proprium nomen: quia hoc nomen abbas talis loci, loco proprij nominis eſt. ff. de libe.& poſth.nominatim.argum.ſed non eſt proprium nomen, ſed ſingulare, vt phœnix, & appellatiuum ſimiliter; & ſi electus ſit loco præmortui,idē eſt, quia idem debet cognoſcere vt prædeceſſor. ff. de iudi.mortuo iudice.in Auth.vt nulli iudic.§. & hoc iubemus.coll.9. Sed videtur ꝙ etiam ſi expreſſum non ſit nomen dignitatis, ꝙ ſucceſſor adhuc cognoſcere poſſit. arg. ff. de condi. & demon.l.filiæ.§.Titia. & ff.de lib.& poſthu. l. placet.& l.ſeq. & argu. ff.de ann.leg. l. ann. §. 1. ſed illud teſtator voluit. Sed pone ꝙ plures archidiaconi ſunt in aliqua eccleſia, 3 ſicut ſunt in eccleſia Pariſieñ. & Papa mandat archidiacono Pariſieñ. ſine additione proprij nominis, vel cognominis, ita ꝙ non apparet de quo ſenſerit,cum plures ſint archidiaconi, quis ergo erit iudex? Videtur quòd nullus, quia ſi duo dati ſunt tutores eiuſdem nominis,nec apparet de quo ſenſerit teſtator, neuter erit tutor.ff.de teſtamen.tutel.duo ſunt Titij. & ſi teſtator dicat,exhæredo filium meum,cum plures habeat,nomine proprio non expreſſo,nullus eſt exhæredatus.ff.de libe.& poſthu.l.nominatim. & ſi non apparet quis hæres inſtitutus ſit, 4 inſtitutio non valet.ff.de hæredi.inſtitu.l.in tempus. §.quotiens.& ff.de reb.dub.ſi ita fuerit.§.item ſi ex pluribus. & ff.de manu.teſta.cum ex pluribus. Sed videť ꝙ ille ſit iudex,quem impetrator elegerit, ſicut ſi inter duos dubitetur de eodem legato cui potius dare debeat,hęres eligere debet cui ſoluat.ff.de lega.2.ſi quis ſeruum.§. ſi inter duos. & ſi qs intentione ambigua vſus eſt, quod ei vtilius eſt, debet accipere.ff.de iudi.ſi quis intentione.& ff.de iudi.ſolemus.& C. de condi.indeb.ſi quis ſeruum. hoc vidi de facto. Hic ſatis patet,ꝙ ille quem elegerit actor,erit iudex:quia de illo ſenſit cum impetrauit literas.ff.de verborum oblig.inter ſtipulantem. Sed ſi communi conſenſu partium partes concordaſſent,& conſenſiſſent,non diſtinguēdo de quo, quid erit, cum modo dicat actor de vno, & reus de altero, nec poteſt conſtare de quo intellexerunt quia non concordant? Hic dicere poſſum,ꝙ ille ſit iudex,cui primò ſunt literæ præſentatæ.ſup.de reſcrip.cap.capitulum ſanctæ crucis.& inf. de appellatio.vt debitus.ſed ſi eſſet ſimul præſentatio facta, tunc qui dignior eſt. ſed ſi eſſent æqualiter digni, forte dirimatur.ff.de iudi.ſed cum ambo.& 26.q.2.ſors non eſt.

†C.20.eo. tit.in 1. cō pil. & poſt conci. Later.par.47. c. 3.

3 Videtur ꝙ hoc eſſe non poſſit. 7. qō. 1. in apibus. in fi. ibi ſingularis archidiaconi, &c. Ioan. And.

4Vt ſi teſtator plures habet amicos eiuſdē nominis & nomē ſolū exprimit, nec apparet de quo ſēſerit hoc vlt.§. quotiens. Ioā. And.

f ¶*Sicut eſt iuſta.*] Hæc verba cum ponuntur in confirmationibus,conditionaliter intelliguntur. ſ. de confir.vti. vel inuti.examinata.& ſ.de conceſ.præben.quia diuerſitatem.ſecus ſi ponantur in priuilegio: quia priuilegium eſt lex priuata.3.diſt.priuilegia.& priuilegium ſemper debet aliquid ponere.inf.de verbo. ſignifi. abbate. & ſ. de priuileg. in his. & ſic ponuntur in ſententijs,quas Papa ex certa ſcientia cōfirmat:vt hic.

SVper eo.]Hæc decretalis habet caſum notabilem, & multum allegatur. Communis eſt diuiſio.Secunda:ibi, *Hoc tuam*.Abb.

Casus. Quæſtio vertitur inter aliquos ſuper præſentatione rectoris in aliqua eccleſia: cōmittitur cauſa ſuper hoc alicui ſub hac forma, vt ſi conſtiterit ius de quo agitur, ad alterutram partem pertinere, ad præſentationem illius iudex ordinet eccleſiam appellatione remota. Primò quæritur,vtrum liceat iudici delegato,ignorante epiſcopo, archidiacono, vel archipresbytero, ad quem pertinet inſtitutio præſentatum ſibi clericum in poſſeſſionē eccleſiæ mittere: & ſi

& ſi aliquis illorum ad quem pertinet inſtitutio, appellauerit, vtrum ſit eorum appellationibus deferendum? Papa cõſultus reſpondet: ꝙ licet quæſtionem committat de præſentatione appellat. re. non tamen eſt eius intentionis facere ꝓiudicium diœceſano epo, archid. vel archipresbytero: vnde clericus inſtituendus præſentari dẽt illi, ad quem de iure pertinet inſtitutio, & ſi contra factum fuerit, eorũ appellatio valebit: qa appellatio ſolummodo inhibita eſt inter quos cã vertitur, & non prædictis. No. ꝙ forma reſcripti non eſt ſemper ſeruanda, vt hic patet: ſed hoc fit, quia ꝑ hoc fieret præiudicium illi, ad quem pertinet inſtitutio, nec nocet illi qui obtinuit. Item licet cauſa commiſſa ſit inter aliquos, alij tamen quos negotiũ tangit, admittũtur ad defenſionem ſuam. Item appellat. remota intelligitur illis, inter quos committit, & nõ alijs. Item res inter alios acta, alijs non nocet.

† alteram.

tatione presbyteri inter aliquos [a] quæſtione ſuborta, cauſam contigerit delegari alicui ſub hac forma: vt ſi conſtiterit ius, [b] de quo agitur, ad partem alterutram† pertinere, ad præſentationem eiuſdem de perſona idonea ordinet [c] eccleſiam appellatione remota, an liceat [d] delegato iudici, inſcio diœceſano epiſcopo, vel archidiacono, vel archipresbytero reclamante, præſentatũ ſibi clericum in poſſeſſionem eccleſiæ mittere: & an ſi archipresbyter [e], vel archidiaconus [f], vel epiſcopus, ad quem inſtitutio pertinet, appellauerit †, eorum ſit appellationibus deferendum. ¶Hoc tuam volumus diſcretionem tenere, quòd licet quæſtionẽ, quæ de præſentatione vertitur, appellatione remota committamus alicui terminandam: non tamen eſt noſtræ intẽtionis [g], diœceſano epiſcopo, archidiacono, vel archipresbytero, præiudiciũ generare: ideoque præſentandus eſt illi, qui inſtituendus fuerit †, & tenebit [h] eorum appellatio, ſi videntes iuri ſuo detrahi duxerint ap-

† appellauerint.

† eſt.

a ¶*Inter aliquos.*] qui ſe dicunt patronos.

b ¶*Ius.*] ſ. præſentationem, vt dixi ſ.

¶*Gl. ſeq. ponit quæ fuerit dubitatio.*

c ¶*Ordinet eccleſiam.*] Hæc verba ambiguitatem continere videntur: vnde iudex credebat ꝙ ipſe inſtituere poſſet clericũ præſentandum, quod non eſt verum: vnde ſic expone, ordinet, id eſt pronunciet ordinandam eccleſiam, ad præſentationem illius, qui probauit iuſpatronatus ad ſe pertinere: tamen ſi epiſcopus, archidiaconus, vel archipresbyter cõſentiret delegato, valeret eius inſtitutio.

d ¶*An liceat.*] Prima quæſtio.

e ¶*An ſi archipresbyter.*] Secunda quæſtio.

¶*Gloſſa ſeq. argum. & duos caſus exprimit, ex quibus illud procedit.*

f ¶*Archidiaconus.*] Arg. ꝙ archidiaconus, vel etiam archipresbyter poteſt committere curam animarum, ſed hoc eſt quando ab epiſcopo eſt eis ſpecialiter conceſſum. ſ. de offic. archid. cum ſatis. vel cum aliàs hoc obtinent de conſuetudine. arg. ſ. de elect. dudum 2. & ſ. de offi. archi. dilecto. & ȷ̃. de exceſ. præla. ad hæc.

¶*Glo. ſeq. elicit duo argumenta.*

g ¶*Intentionis.*] Arg. priuilegia, reſcripta, & alia conſimilia ad ea tantum extendi, de quibus cogitatum eſt. ff. de pac. tres fratres. ff. de tranſa. cum Aquiliana. & ita intentio mandantis conſideranda eſt. ȷ̃. de reſti. ſpo. audita. & ȷ̃. de præbẽ. cum cauſam. & c. vlt. Item arg. ꝙ iuri nullius intendit Papa derogare. 22. q. 2. primum. ȷ̃. de offi. ordi. licet. & ȷ̃. de deci. ex multiplici. & ſ. de reſcri. ad aures.

Papa nullius iuri intẽdit derogare.

h ¶*Tenebit.*] Et ita debet differri executio ſententiæ, ſi per eam alicui præiudicium generatur. ȷ̃. de re iudic. cum ſuper controuerſia. & verum eſt, niſi præſumptio ſit in contrarium ꝙ malitioſè appelletur, ſicut contingit in reſtitutione. ȷ̃. de in integ. reſti. ſuſpicata.

¶*Glo. ſeq. notat tria. & de vltimo remittit.*

i ¶*Sed partibus inter quas.*] Et ita licet appellatio ſit remota in literis, nihilominus poſſunt appellare omnes, quorum intereſt. 2. q. 6. non ſolent. Item no. ꝙ oẽs poſſunt ſe opponere, quos negotiũ tangit, licet de illis non fiat mentio, & ſunt admittendi, 1 alias non teneret appellatio interpoſita per eos. Item arg. ꝙ iuriſdictio extenditur ad eos, de quibus non eſt cogitatũ. de hoc dixi ſ. eo. quia quæſitum. Item arg. ꝙ res inter alios acta non nocet alijs. ȷ̃. de re iudic. quamuis. vbi de hoc tractatur, & competentius ibi ponitur, quàm hic.

1 Dicit Hoſtiẽ. ꝙ hæc ſunt bona argumẽta, ꝙ quis in audientia curiæ admittat ad contradicendũ. Io. And.

pellandum; quia non† illis †, ſed partibus, [i] inter quas cauſa commiſſa eſt, appellationis remedium eſt ſublatum.

† Scilicet epiſcopo, archidiacono, aut archipresbytero.

† Aliàs, illi.

¶Idem.

¶ *Si cauſa ſimpliciter eſt delegata duobus, ſententia vnius non tenet.*

## CAP. XVI.

j *Cauſam matrimonij.*] In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Diſcretioni.* Abb.

CASVS. Quædam cã matrimonialis vertebatur inter I. mulierem, & B. virum illius. Illa fuit cõmiſſa duobus epis, corã quibus mulier petijt reſtitui ſibi virum ſuũ, qa ſpoliauerat ipſam: qui cum de ſpoliatione cõſtitiſſet eiſdem mandauerunt viro, vt eam reſtitueret. vir adeo flagellis & cruciatibus ipſam afflixit, ꝙ inuita coacta confeſſa fuit parentelam eſſe inter ipſam & virum ſuũ: propter quod alter de prædictis epis, tulit ſñiam diuortij inter ipſos. Super hoc delata fuit q̃ſtio ad Papã: vnde mãdat Papa quibuſdã, ꝙ ſi inuenerint ꝙ dictus B. vxorem ſuam dimiſerit ad iudicium alterius iudicum prædictorum, monitione ꝑmiſſa compellant eũdem, vt ipſam recipiat, & maritali affectu pertractet: quia cum cã duobus committitur, ſñia vnius non tenet. Si verò aliqui apparuerint poſtquam ab ipſo recepta fuerit, qui velint & poſſint ipſorum matrimonium accuſare, cauſam audiant, & fine canonico decidant eandem. Not. ꝙ confeſſio per metum extorta nõ præiudicat. Item confeſſio contra matrimonium facta non tenet. Item cum plures ſunt iudices altero abſente, nec ſe excuſante, nec committente vices ſuas, ſententia alterius, vel aliorum non valet. Item reſtitutio prius fieri debet quã principalis quæſtio agitetur.

j CAuſam † matrimonij, quę inter I. mulierem, & Blanchacium agitari dignoſcitur, Furolienenſi, † & Vapicenẽſi epiſcopis nos meminimus commiſiſſe: quibus eam viro reſtitui mandantibus, vir mulierem cruciatibus, & flagellis adeo affecit, quòd inuita [k], & coacta inter ſe, & virum ſuum confeſſa [l] eſt parentelam, ſicque factum eſt, quòd ad iudicium [m] vnius eorum, dimiſit eandem: & infrà. ¶ Diſ. veſtræ mandamus, quatenus ſi inueneritis, quòd præfatus B. dictam I. ad iudicium ſolummodo [n] alterius prædictorum à ſe ſeparaſſet † (quia cum cauſa duobus committitur, ſententia vnius [o] nõ tenet) ipſum vt eandem mu-

† Ca. 11. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt Conci. Lateran. par. 50, c. 26.

† Aliàs ita: Toronilienſ. & Napicien.

† Aliàs: Toroiulien.

† Vide l. falſus. §. ſed ſi is. ff. de fur. gl. & doct. in Authẽ. de fideiuſ. §. 1.

k ¶*Inuita.*] Et ideo talis confeſſio præiudicare non debet. 31. q. 2. Lotharius. & 15. q. 6. c. 1. & ſi ẽt ſponte id confiteretur, ꝑp vnius confeſſionem, vel etiam amborum, matrimonium ſeparari non debet: quia ſæpe adinuicem colluderent. ȷ̃. de eo qui cog. cõſan. vxo. ſuæ. ſuper eo. & 35. q. 6. §. vlt. ſed ſi ambo confiteantur, & fama publica conſentit, tunc pñt ſeparari. 35. q. 6. ſi duo. quidam tñ aliter intelligunt illum canonẽ.

l ¶*Confeſſa eſt.*] coram 2 vno iudice tantum, cum talis cõfeſſio hodie non teneret.

2 Hæ duæ gloſſulę nec ſunt Bernardi, nec habentur in uetuſtis codicibus.

m ¶*Ad iudicium vnius.*] Et malè, 2. quia non erat ibi poſita illa clauſula, [ꝙ ſi non omnes, &c.] vel alter ſe literatoriẽ non excuſauit.

¶*Glo. ſeq. ponit brocar. ad primam partem alleg. 9. iura, ad ſecundam 4. & ſoluit.*

n ¶*Solummodo.*] Arg. ꝙ vbi aliquorum pñtia deſiderat, qđ in eorum abſentia agitur, non tenet: vt 63. diſt. obeuntib. & ſ. de ele. cum in veteri. & C. de teſt. ſi vnus. & 66. diſt. porro. & 68. diſt. cor epi. & ff. de tranſac. cum hi. §. ſi prætor. & ff. de re iudi. duo ex tribus. & C. de aduo. fiſc. l. vlt. ff. & de iure fiſc. ſi fiſcus. Arg. contra 63. diſt. c. 1. & 2. & C. de poſtulan. velamento. & 15. q. 7. felix. Sol. duobus modis deſideratur pñtia alicuius: quãtum ad neceſſitatem, & ſic vera eſt prima rubrica, vt hic, & ſ. de elec. ꝙ ſicut. & c. venerabilem. Item quantũ ad honeſtatem, vel vtilitatem, & talis abſentia non vitiat qđ actum eſt, vt in contrarijs. & 32. q. 2. honorantur.

3 Vide l. 1. §. ſi plures. ff. de exercit. & gl. & Barto. in l. vnic. ff. de officio cõſul.

o ¶*Vnius.*] Quid iuris ſit qñ iudices ordinarij, vel delegati, vel arbitri ferunt diuerſas ſñias, dicitur ȷ̃. de re iudi. c. vlti. & ibi dicetur de hoc. 3 Si verò ſunt duo iudices, & alter ſine altero procedat, non tenet ſñia, vt hic; ſiue etiam plures, & aliquo abſente pronunciant. ff. de re iudi. duo ex tribus.

¶Glo.

lierem ſicut vxorem ſuã benignè recipiat [a], & maritali affectione † pertractet, monitione præmiſſa cogatis. ¶ Si qui tñ apparuerint, qui (poſtquam ab eo recepta fuerit) matrimonium ipſorum velint, & legitimè poſſint impetere, cauſam audiatis, & fine canonico terminetis.

† affectu.

¶ Idem Oxoneñ. & Vinto. Epiſcopis, & abbati Herfor.

¶ *Delegatus qui eſt dominus impetrantis, recuſari poteſt.*

CAP. XVII.

ij CAuſam †, quę inter F. & R. de natiuitate Agathę vertitur, vobis fratres epiſcopi, & Londoñ. epiſcopo cõmiſimus terminandam. ¶ Verum quoniã idem F. præfatum Lõdoneñ. epiſcopum habebat ſuſpectum, pro eo ꝙ dominus [b] eſt prædicti R. ipſum amouendũ, & te, fili abbas, loco ipſiꝰ † duximus ſubrogandum.

† illius.

¶ Idem.

¶ *A ſubdelegato delegati Papæ, qui ſubdelegauit non in totum, non ad Papam, ſed ad ipſum delegatum appellari debet.*

CAP. XVIII.

CVm † te conſulente: & infrà. ¶ Si ſuper cauſa, quę tibi ex noſtra delegatione cõmittitur à perſonis [c] eccleſiaſticis, vni, vel pluribus, quibus (vt parcas laboribus partium & expenſis) cognitionẽ ipſius cauſæ, & teſtiũ examinationẽ (ſententia tibi reſeruata) committis, appellatio fuerit interpoſita: huiuſmodi appellationis intuitu, cãm ipſam indiffinitam relinquere non teneris.

¶ Lucius † iij. Cantuarieñ. Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

† Innocentius.

¶ *Morte delegantis non expirat iuriſdictio delegati c oram quo lis erat conteſtata.*

CAP. XIX.

REllatũ † eſt: & infrà. ¶ Nos itaq; cõſultationi veſtræ reſpondemus, ꝙ ſi lis fuerit ante prædeceſſoris noſtri obitum conteſtata [d], mandatũ morte mandatoris nullatenus expirauit. Si verò ante litis conteſtationẽ deceſſit, non eſt à iudicibus, quos delegauerat, ex delegatione huiuſmodi, procedendum.

¶ Vrbanus iij.

¶ *Si delegatus citauit ante mortem delegantis, perpetuata eſt eius iuriſdictio. Et appellationi renunciat, qui coram iudice, à quo appellauit, litem proſequitur.*

CAP. XX.

GRatũ † gerimus: & infrà. ¶ Sanè conſuluit nos deuotio veſtra, an ante obitum delegantis propoſito citationis edicto, lite verò poſt mortem conteſtata, nihilominus debeat in cauſa procedere delegatus: Et vtrũ is intelligatur appellationi renunciaſſe, qui ea interpoſita, ad producendos teſtes inducias poſtulauit, & demũ productioni, & allegationi renuncians, atteſtationes petiit ſolemniter publicari. ¶ Nos aũt inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, ꝙ cum in caſu priori citatione facta, negotium ſit quaſi cœptum, & præcipue ſi delegatus non ſit certus de obitu delegantis, vnde legitimè poteſt in cauſa procedere. In ſecunda quæſtione reſpondet: Si vera ſunt præmiſſa, appellationi renũciaſſe videtur.

¶ *Gloſ. ſeq. alleg. concor. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Recipiat.* ] Sic j. de reſt. ſpol. ex conqueſtione. arg. contra. j. de ord. cog. intelleximus. Hic & in illa, ex cõqueſtione. poſſeſſorio agitur: & ideo cũ cauſa ſpoliationis ſit priuilegiata, illa ſemper primo eſt tractanda, & cõuentus ſuper ſpoliatione recõuenire ſpoliatũ nõ pót, niſi de alia ſpoliatiõe. j. de or. cog. ſuper ſpoliatione. facta verò reſtitutione poſteà cognoſcat de proprietate, ſ. de cã matrimonij. Illa, intelleximus. loqtur de petitorio: ſed ſi incontinenti iſte vellet probare con ſanguinitatẽ, maxime in gradu indiſpenſabili, reſtitutio differt, ſecundum tenorem illius decre. j. de reſtitu. ſpoliato. literas. aliàs ſemper facienda eſt reſtitutio.

† Cap. 4. ti. qui fil. ſint legit. in 1. cõpil. vbi integrũ factum narrat. adde c. 3. infra d dol. & cõt.

ij CAuſam quæ.] Cõmunis diuiſio. ſecunda ibi, *Verum*. Abb. Sic. Pars huius j. de do. & cõtu. cãm quę. & j. q fil. ſint legi. cãm q̃ j. & 2. CASVS. Inter F. & R. de Ardenna, qõ vertebat ſup natiuitate Agathæ matris dicti R. cã ſuper hoc commiſſa fuit epĩs Veroneñ. Mutineñ. & Londoneñ. ad petitionẽ ipſius R. ſed qa dictus Londoñ. epſ dñs erat dicti R. præf. F. habebat eũ ſuſpectũ, vnde Papa ad petitionẽ ipſius F. amouit ipſum, & loco ipſius ſubrogauit abbatẽ Herfordẽſem. No. cũ iudex eſt dñs impetrantis, pót legitimè recuſari.

† Cap. j. e. tit. in 2. cõpilatione.

¶ *Glo. ſequens ponit ſex caſus recuſandi iudicem.*

b ¶ *Dominus.* ] Arg. eſt hic euidẽs, ꝙ rõnabilis eſt cã ſuſpicionis, ſi iudex eſt dñs aduerſarij. arg. 3. q. 5. accuſatores. & 11. q. 3. quatuor. & j. eo. inſinuante. & idẽ eſſet ſi iudex eſſet vaſallus impetrantis. ar. 22. q. 5. de forma. Itẽ ſi ſit ſuffraganeus impetrantis. j. vt lit. nõ cõteſt. accedẽs. Itẽ ſi eſſet cõſanguineus, 1 vel aduocatus extitit in eadẽ cã ꝓ ipſo j. de app. poſtremo. idẽ videt ſi hẽt cõſimilẽ cãm. j. de iud. cauſam q̃ inter. arg. op. ad hoc. j. de teſti. perſonas. De cã ſuſpicionis tractabitur j. eo. ſuſpicionis. & j. de app. cum ſpeciali.

1 Vel hæres inſtitutus in toto, vel in parte. ff. de iudic. l. Iulianus. 2.

ADDITIO. Vnde verſus.

*Quatuor iſta: timor, odium, dilectio, ſenſus:*
*Sæpè ſolent hominum rectos peruertere ſenſus.*

CVm te.] Si delegatus Papę cõmittit cãm non in totũ, & à ſubdelegato appellat ad Papã, per hoc nõ impedit ꝓceſſus delegati Papę. h. d. cõis diuiſio. Secũda: ibi, *Si ſuper*. Abb. CASVS. Quæritur ſi delegatus à principe ſubdelegauerit vices ſuas alteri, ſi appellatur à ſubdelegato, vtrũ delegatus debeat dimittere cãm indiſcuſſam? Et rñdet ꝙ non: ſed poteſt procedere, ſ. ſi aliquid ſibi de iuriſdictione retinuit. Not. ꝙ ab auditore non pót appellari. quod verũ eſt ſecundum diſt. illius dec. ſuper quæſtionem. j. eo. §. 3.

¶ *Glo. ſeq. arguit & remittit.*

c ¶ *A perſonis eccleſiaſticis.* ] i. ab audientia perſonarũ, quibus cã cõmiſſa eſt. Et eſt arg. ꝙ delegatus cãm cõmiſſam ſibi ſubdelegare dẽt perſonis eccleſiaſticis, & non laicis, cũ laici de talibus cauſis eccleſiaſticis iudicare non debeant. j. de iud. decernimus. & decret. iſtã habes infra eodem. ſuper quæſtionũ. circa principium. & ibi exponitur.

ADDITIO. Sed hodie eſt prouiſum in c. ſtatutum. in §. in nullo. de reſcrip. lib. 6. vbi dicitur ꝙ illis perſonis debet committere delegatus Papæ, quibus committit ipſe Papa, & quæ ſunt illæ perſonæ, habetur ibi in princ.

REllatum.] Per litis conteſta. perpetuatur iuriſdictio. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda: ibi, *Nos itaq;*. reſponſio.

CASVS. Hæc decre. correcta eſt: quæritur ſi mortuo mandatore, poſſit procedi per literas ab eodẽ impetratas ante mortẽ eius? & reſpon. ꝙ ſi lis eſt conteſtata, pót procedi, aliàs non: hodie pót, ſi ante citantur. j. de off. lega. c. vlti. No. quòd morte mandatoris re exiſtente integra, expirat mandatum. Item per litis conteſtationem perpetuatur iuriſdictio.

† Cap. 22 eo. tit. in 1. cõpilat. & poſt cõcil. Later. par. 7. cap. 22. vbi habes decr. integrum.

d ¶ *Cõteſtata.* ] Quod dicit hic, ſecundum leges locum habet, ꝙ ſi ante litem cõteſtatam moriatur mandator 2 expirat mandatum, vt hic dicitur: quia lis nõ dicitur cœpta niſi ꝑ litis conteſtationem, in Auth. de litig. §. omnẽ. coll. 8. ff. rem ra. ha. amplius. ſecundum canones non conſideratur tñ litis conteſtatio: ſed ſufficit ſola citatio añ mortẽ mandatoris ad perpetuandum reſcriptum: vnde citatione præmiſſa nõ finitur mãdatum per mortẽ mandantis 3. j. cap. proxim. & cap. licet. ſed ſi citatio non præcedat mortem, ſtatim expirat mandatum. j. de offic. legat. cap. vltimo. §. 1. & ff. de iuriſ. omnium iudi. & quia. qualiter fiat conteſtatio litis, habetur j. de lit. conteſt. capitulo vnico. Item ſicut per libelli oblationem perpetuatur actio. C. quando lib. princ. da. lit. conteſt. facit. l. 1. & 2. quæſtio. 6. anteriorum. & ſicut res litigioſa efficitur per libelli oblationem: vt in Auth. de litigio. in prin. coll. 8. & C. de lit. Auth. litigioſa. eodem modo perpetuatur iuriſdictio delegati per ſolam citationem, vt dicunt iura prædicta.

† Cap. 23. e. tit. in 1. cõpila. & poſt cõcil. Later. par. 48. c. 3.

2 Vide tradita in l. & quia. ff. de iuriſ. omn. iud.

3 Et rõ eſt quia citatio ſecundũ Bar. eſt ſnĩa not. in l. in ſacris. C. de proxi. ſac. ſcri. li. 12. & C. de epiſ. & cler. l. omnes. & l. cũ clericus poſt principium.

GRatum.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Nos autem*. Et quæ libet pars ſubdiuiditur: vt patet in textu. Abb. Siculus.

CASVS. Quædam cauſa fuit cõmiſſa iudici delegato, ipſe ſtatim citauit partes, lis verò conteſtata fuit poſt mortem delegantis: quærebatur vtrũ poſſit poſtea in cã procedere delegatus? Secundò ponitur alia quæſtio: ecce aliquis appellauit à iudice, poſtmodũ petijt terminũ ad producendũ teſtes, & atteſtationes receptas petijt poſtmodum publicari: quæritur an per hoc appellationi renunciaſſe intelligatur? Ad primam quæſtionem reſpondet Papa, quòd citatione facta negotium eſt quaſi cœptum, & præcipue ſi delegatus non ſit certus de obitu delegantis, vnde legitimè poteſt in cauſa procedere. In ſecunda quæſtione reſpondet: Si vera ſunt præmiſſa, appellationi renũciaſſe videtur. No. ꝙ per ſolã cita

tionem perpetuatur iuriſdictio delegati. Item tacitè per contrariū factum renunciat quis iuri ſuo, ſiue appellationi.

¶*Gloſ. ſeq. declarat quare dicat, quaſi.*

a ¶*Quaſi cœptum.*] Ideo dicit, quaſi cęptum: quia quantum ad perpetuandā iuriſdictionē cœptū eſt negotiū, ſed quantū ad lit. conteſt. non eſt cœptū: vnde legitimas exceptiones pōt opponere: vnde ſucceſſor impetrantis poterit cōuenire reum mortuo impetrante. ar. ſ. de reſcr. ſignificauit. vbi de hoc. & arg. ff. de inoff. teſt. poſthumus. §. vlt. C. quādo nona. ſi delegatio. ff. de iur. om. iud. & quæ ibi expone, agi cœperit, ꝓ citationē, ad hoc vt faciat ad propſitum. & ĵ. eo. licet. ĵ. de off. lega. cap. vlt.

¶*Gloſ. ſeq. ſignat contrarium.*

b ¶*Maximè.*] Hic bene dicit: quia idē ſi eſſet certus præmiſſa citatione: quia pōt procedere ēt ſi eſſet certus de morte delegantis; & ſi negotium non eſſet quaſi cœptum, non procederet, & ideo pōt procedere cū nondum ſit certus, & negotiū ſit quaſi cœptū. Ar. contra. Inſti. mandati. §. rectè. ibi innuitur ꝙ ſi ignorans poſt mortem citauit, licet poſteà ſciat de morte, procedere pōt. ff. de acq. poſ. fundi venditor. §. 1. & ff. ſi cer. pet. l. eius qui in prouincia, 1 & in eadem l. contrarium dicitur.

Additio. Aliud in iudicio. ſi enim procurator haberet actionem mandati, officium videretur ei damnoſum.

c ¶*Receſſum.*] Not. præſumptionē iuris, ꝙ iuri ſuo renunciare præſumitur qui iuri ſuo cōtrarium facit. ĵ. de teſt. cum veniſſet. 2 quæ loquitur de hoc eodē negotio. & eſt eiuſdē Vrbani. & ĵ. de appel. ſolicitudinem. & ĵ. de his quæ fi. à ma. par. c. ex ore. vbi de hoc multa arg. inuenies. & ĵ. de vi. & hon. cler. c. vlt. & C. de iur. do. impe. l. 2. & ff. de mino. ſi filius. ff. de inof. teſta. ſi exhæredatus. & l. ſi proponas. §. 1. & 73. diſt. cum Hadrianus.

PRudentiam.] Diuiditur iſtud princ. in duas quæſtiones. Secundo ſimul illas ſoluit, ponendo rationē decidendi. Secunda: ibi, *In hoc caſu.* Abbas.

Casvs. In prima parte ponitur talis quæſtio: ecce cauſa cōmittitur tribus iudicibus cū illa clauſula, [ ꝙ ſi oēs intereſſe nequiuerint, duo nihilominus in cā procedant ] duo illorum citāt reū, quæritur vtrū ille teneatur venire. poſt iſtā quæſtionem ſtatim facit aliā quæſtionē. Tres iudices citant reū, in termino conſtituto, comparuit corā duobus tertio abſente, nec ſe excuſante, vel cōmittente vices ſuas: quæritur vtrum duo pręſentes poſſint in cauſa procedere, & eā per ſententiā diffinire. Ad primā queſtionē non rndet Papa directè, ſed rndendo ad ſecundā intelligitur prima ſoluta: dicit Papa ꝙ cū aliquis non oſtenderit legitimè ſe cū alijs intereſſe non poſſe, vel alias de hoc conſtare canonicè non poterit, alij in cauſæ cognitione procedere nō debent. quod ſi fecerint, nō valebit: quia integrū eſt iudiciū quōd plurimorū ſententijs cōfirmatur, & Papa libentius cōmittit cauſam duobus q̄ vni, & tribus q̄ duobus: quia & ſi contra facerent, formā reſcripti non ſeruarent. per hoc intelligitur quæſtio prima ſoluta: quia ſi tres citant partes, & duo illorum tertio abſente procedere non poſſunt: ergo & ſi duo tantum citant, reus ad ipſorū citationem venire non tenetur.

d ¶*Prudentiam.*] Per 3 hanc decre. not. cautelā. ſi quis eſt excōicatus, & ab excōicatore abſolui nō pōt, vel non vult, faciat literas impetrari ſuper aliquo negotio cōtra aliū ſuū aduerſariū ad amicos iudices, & ſic poterit ab eis abſolui, vt h. d.

e ¶*Quinto loco.*] Primā quæſtionē habes ĵ. de mu. peti. cap. prudentiā. ſecundā & tertiam ĵ. de appel. ſecundo requiris. quartam habes ĵ. de tranſact. cap. præterea 2.

¶*Gloſ. ſeq. tractat q. tex. arguens primò ad negatiuam. Secundò ad affirmatiuam. Tertiò ponit diſtinctionem Io. quam approbat. in fin. format duas quæſtiones, quas ſoluit.*

f ¶*Teneatur.*] Ad hanc queſtionē non videtur Papa rndere, ſed videtur ꝙ nō teneatur venire. ſ. eod. cauſam matrimonij. & ĵ. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſeruan. cum ſicut. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinita. ver. itē ſi plures. & ff. de re iudi. duo ex tribus. & ff. de arbi. ſi in tres. & l. ſeq. præterea ſi veniret, illi duo non poſſent procedere: & ideo non eſſet contumax, ſi nō veniret: ff. de iud. non videtur. & ff. de pecu. eo tempore. & ff. de arb. ſi cū dies. §. ſi arbiter. præterea non videtur eſſe in mora, qui ſe poteſt tueri per exceptionē. ff. ſi cer. pet. lecta eſt. ff. de vſu. ſciendum. & ĵ. vt lit. non cōteſt. qm̄ frequenter. §. ſi verò aliter. ad fin. & ff. iud. ſol. vir bonus. Cōtra videtur, ꝙ teneatur venire, qm̄ quilibet illorū eſt iudex inſolidū, cū ſit res indiuiſibilis. 24. q. 1. loquitur. ĵ. de iure pat. c. 1. & ff. de bo. lib. ſi libertus. in fine. & ff. de ſer. viæ. & C. de reli. ſi ſepulchrū. & ff. de reli. vel quod. & ad ff. ad leg. Fal. l. 1. §. ſi vſusfructus. Itē vnus ſolus conſul procedere pōt altero abſente. ff. de off. conſul. l. vnica. arg. C. de aucto. præſt. l. vlt. §. ſancimus. & ff. de exercito. l. 1. §. ſi plures. tñ ille §. pro vtraq; parte facit. & eſt arg. bo. ff. de fideic. lib. ſi legatario. §. 1. & quilibet tenet ſaltē venire allegaturus priuilegiū ſuum. ĵ. de app. cū parati. ff. de iudi. ſi qs ex aliena. & ff. ſi quis in ius vo. non ierit. l. 2. 1. rñ. Ad hoc diſtinxit Io. & bñ, vtrū iudices ſint ordinarij, vel delegati. ſi 4 iudices ſunt ordinarij, vno abſente reliqui poſſunt procedere. per iura quæ ad hoc ſunt inducta, cum quilibet per ſe inſolidum habeat iuriſdōnem. in delegatis, vel arbitris ſecus eſt: quia vno abſente reliqui nihil poſſunt facere, nec tenet quod fit ab eis. ſ. eo. cām matrimonij. & ĵ. eo. vno delegatorū. & ĵ. eo. c. proxi. & ff. de re iudi. duo ex tribus licet enim quilibet eorū habeat iuriſdictionē inſolidum, eā per ſe non pōt exercere: quia loco vnius intelliguntur, ſicut ſi plures furātur vnā trabem, ita ꝙ nullus eā furatur, & tñ quilibet tenetur. ff. ad leg. Aqu. l. ita vulneratus. in fi. ſimile. ſ. de reſcri. paſtoralis. in fi. & ſic patet ꝙ iſte, de quo queritur, ad talē citationē non tenetur venire: & ſi dicis ꝙ Papa nō rndet ad queſtionē, imo bñ rndet, quia reſpondet ad ſecundā, quæ eſt, vtrū duo præſentes abſente tertio, & ſe nullo modo excuſante pro cedere poſſint, ꝙ non debent procedere, & ſi proceſſerint, ꝙ nihil putabuntur egiſſe. bene rndet ad primā qōnem, quia ſecunda ſoluta intelligitur prima ſoluta, quia ſi nihil facere poſſunt, ſequitur ꝙ non tenet venire, & ſic quaſi ſuperflua relinquitur quæſtio prima. ſ. de reſcrip. paſtoralis. ſic ĵ. de iur. pat. poſtulaſti. vbi per ſolutionem vltimæ quæſtionis, ſoluuntur præcedentes, & ſæpè ſic inuenies. Et ſic dico quòd quando duo citant tantum, & hoc conſtat, citatus non tenetur venire 5: in quo caſu loquitur hæc decre. quia hic ponitur pro quæſtione quòd tātum duo citant, & eſt quæſtio iuris: & ego reſpondeo quod non tenetur. Sed ſi tu ponas quòd tres ſunt dati iudices contra te, & duo citent te per literas ſuas, vel nun cium, & nulla fit mentio de tertio, hic non es certus de facto, imo potes dubitare an tertius ſe excuſauerit, vel commiſerit vices ſuas illis, & ideo licet minus cautè faciant, quia non faciunt mentionem de tertio in literis ſuis: Tutius eſt ire & videre an habeāt auctoritatem à conſocio, & ſi habent, bñ pñt procedere: ſi verò non habeāt delegationē, vel excuſationē à ſuo conſocio, nō pñt procedere: vt ĵ. c. prox. & potes agere cōtra illos ad intereſſe, eo ꝙ te calumnioſè citauerunt, nec in hoc pñt prætendere, errorē, cū in hoc ſint certi, & ꝙ teneantur ad intereſſe, patet de ſent. excō. ſacro. Sed pone ꝙ duo ꝓcedāt contra iſtū abſentē citatum, & tertius poſtmodū habeat ratū quod illi fecerint, nunquid valet ſnīa ſicut valet in electione ſ. de ele. ꝙ ſicut? Dico ꝙ non valet ſnīa talis per ratihabitionē tertij, cū ab initio nulla fuerit, 6 vnde poſtea ratificari non pōt. ff. de reg. iur. quod ab initio, in fi. Item quid ſi partes conſentiant vt duo procedant: nunquid valeret talis proceſſus tertio nō veniente, nec ſe excuſante? Non credo ꝙ partes poſſint illis dare illam iuriſdictionem. C. de iur. omn. iud. l. priuatorū conſenſus. & infra eo. P. & G.

g ¶*Sententię calculo.*] i. 7 finali, vel diffinitiua ſnīa. vnde calcu-

---

ptum [a]: & maximè [b] ſi delegatus non ſit certus de obitu delegantis, poteſt & dēt in cā procedi: tenebitq; quod iuſtitia fuerit præuia diffinitum.

¶In ſecundo verò caſu, videt ab appellatione receſſum [c], ſi ſecundum ea, quæ præmiſſa ſunt, eum qui appellauerit, conſtiterit proceſiſſe.

¶Celeſtinus iij.

¶*Si cauſa committitur tribus delegatis cum clauſula, quòd ſi non omnes, &c. priuſquam appareat de impotentia tertij, duo procedere non poſſunt. Et ſi procedunt, nihil agunt. h. d. vſque ad §. adijcimus.*

CAP. XXI.

PRudentiam [d] † tuam: & infrà. ¶Quinto loco [e] ſupplicas informari, vtrum cum tribus cauſa committitur, & ita ꝙ ſi omnes intereſſe nequiuerint, duo eam nihilominus exequantur: ſi reus à duobus tantum fuerit conuocatus, venire neceſſariò teneatur. [f] Et ſi citatus à pluribus corā duobus comparuerit, tertiò nec veniente per ſe, vel † per literas (vt ſolet fieri) excuſante, an duo præſentes in cauſa poſſint procedere, & eam ſententiæ calculo [g] terminare? ¶ In hoc caſu taliter reſpondemus, quòd cum aliquis delegatorum iudicū,

---

† Cap. 3. e. tit. in 2. cō pil. alia loca in quib. ſunt cætera fragmēta huius capitis indicat hic gl.

1 Vide de cle. excō. miniſt. Apoſtolicæ. ſuper gl. & quod ſeq tur de prębēd. dudū. ad fi. lib. 6. Io. And.

2 Cōcor. l. profectitia. §. 1. C. de iur. do. & in l. originem. C. de murile. lib. 11.

3 Hęc gloſſula nō eſt Bern. nec reperit in antiquis libris.

† nec, in quodā vetuſtiſſimo.

4 Si iudices ſint ordinarii, vno abſēte, reliqui procedunt. ſecus in delegatis.

5 Hoc tenet Innoc. Alii dicūt ꝙ duo pñt procedere in his quæ nō capiūt dilationē. ar. ff. de admi. tut. tutor quī repertoriū. quod non placet Vin. Io. And.

6 Cōcor. l. 2. & ibi Bar. C. cō. vtr. iud. & l. ſi mater. §. interdictū. ff. de excep. rei iud.

7 Hæc nō eſt gl. Ber. licet in aliquot antiquis inueniatur, ſed in margine ita, vt aperte non eſſe glo. cognoſcatur.

calculus multipliciter ſumitur: vt patet in his verſibus,

*Calculus eſt ratio numerus, ſententia, carbo.*
*Calculus eſt pondus, minimus lapis, enſis acutus.*
*Libro Papiæ ſi vis exempla require.*

¶*Glo. ſeq. quærit & ſoluit: iterum quærit & ſoluit.*

a ¶*Per certum nuncium.*] qui ſit certæ & approbatę fidei. 97. diſtin. nobiliſſimus. Sed cui dēt fieri fides ꝙ ſit certus nuncius? Dico ꝙ iudicibus conſocijs. arg. ff. rem ra. hab. nec ſatiſdatio. & fides facienda eſt iudici, cū ſecundum ea quæ corā eo probantur, debeat iudicare. ſ. de renun. in præſentia. & 3. q. 7. iudicet. & partibus ēt de hac delegatione, vel excuſatione dēt fieri fides: quia per hoc conſtat an habeant iuriſdictionē, de qua facere fidē debēt. j. eo. cum in iure. Sed nūqd iſti nūcio, vel excuſatori credit ſine literis? Nō credo, quantumcunq; honeſtus ſit vel fidelis. j. de proba. quoniā cōtra falſam. & vni teſti non creditur quantumcunque honeſtus ſit. 4. quæſtio. 3. cap. ſi teſtes. verſi. vnius teſtimonio. & iō ſequit, literatoriè deſtinatū: & ita potius credit literis, q̄ nūcio: hęc. n. eſt idonea probatio, quę fit p literas. ff. de pign. cōtrahitur. 18. diſt. placuit. & quod dicit, literatoriè deſtinatum, reſpicit vtrumque diuiſim, vel eſt expoſitiuum.

† Facit ad hoc tex. cū gl. in l. magiſtros. C. de profeſ. & me. li. x.

† cognitiones.

Nūcio ſeu executori ſine literis an credat.

per certum [a] nuncium, vel excuſatorē literatoriè deſtinatū nō oſtenderit [b] ſe intereſſe nō poſſe: vel aliàs de eodē canonicè [c] conſtare non poterit, reſidui procedere ad cauſæ cognitionem non debent †: ꝙ ſi proceſſerint, nihil [d] reputabuntur egiſſe.

¶Illa quippe [e] fuit antiqua Apoſtolicæ ſedis prouiſio, vt huiuſmodi cauſarum recognitiones † duobus [f] quàm vni, tribus quàm duobus libentius delegaret: cum (ſicut canones atteſtantur) integrum ſit iudiciū quod plurimorū [g] ſententijs confirmatur. Mandati ſiquidem excedere fines probaretur, ſi quis citra formam [h] reſcripti accepti præſumeret iudicare.

Additio. Sed nuncio iurato creditur. j. de app. cum parati. vbi de hoc.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit per locum à diuiſione, & ſoluit.*

b ¶*Non oſtenderit.*] Videtur ꝙ non debeat eos certificare: qa ipſi certi ſunt: ſi nō intereſt, hoc cōtingit vel quia nō pōt, vel quia non vult, ſed in vtroq; caſu procedere debēt: vt hic dicitur. §. adijcimus. ergo cū certi ſint, certificari nō debent: vt ff. de act. emp. & ven. l. j. in fi. Rñ. licet ſciant, hoc eis denūciandū eſt: ſemper. n. dēt cōſtare de hoc antequā procedant, quia poſſet eſſe ꝙ bene vult intereſſe, nec per eū ſtat, ſed per partes, q̄ ipſum ducere debēt ſuis expenſis: qa cū ſuis expēſis venire nō tenetur, vt bene colligitur j. de vi. & hone. cleri. cū ab omni ſpecie. De hoc ibi notat. & eſt ſimile ſi mulier ſciat libellū accuſationis eſſe porrectū, rectè tñ nubet, dū ei nondū eſt denunciatū. ff. de adul. denunciaſſe. circa prin. argu. ff. qñ dies leg. cedat huiuſmodi legatum.

c ¶*Canonicè.*] puta per teſtes: vt probetur abſens longè, vt haberi non poſſit, vel infirmus arg. ſ. de cler. peregri. tuæ.

d ¶*Nihil egiſſe.*] Per hoc noueris eſſe ſolutā primo loco propoſitā quęſtionē. hæc ſolutio includit in ſe illius ſolutionem: vt dictum eſt in prima notula. ſic. j. de fri. & male. & impo. coe. fraternitatis. & ſ. eo. ſuper eo.

e ¶*Illa quippe.*] Interpoſitio eſt, ob hoc qa fecerat mētionē de plurib. iudicibus, qa nihil facit ad quæſtionem, & ille verſiculus, mandati ſi quidē, &c. cōtinuatur pręcedēti ſolutioni, & illa clauſula, illa quippe &c. competentius poneretur poſt illam clauſulam, mandati ſi quidem, & ſic eſſet tota continua & planior, vel ſatis poteſt legi tota continua.

f ¶*Duobus quàm vni.*] Secus eſt in arbitris: qa pp naturalē hominū facilitatē ad diſſentiendū, melius compromittitur in vnum q̄ in duos, quia res ferè ſine exitu eſt. ff. de arbi. item ſi vnus. §. principaliter. & j. de arb. innotuit tñ ſi compromittitur in duos, tenet compromiſſum, & prætor cogere dēt illos, vt ſi diſſentiant, tertiam eligant perſonam, cuius auctoritati ſtetur: vt dicit §. principaliter. & j. eo. ſuſpicionis. §. 1.

g ¶*Plurimorū.*] Qđ. n. à pluribus quērit ſapiētibus, facilius inuenit. 20 diſ. de qbus. & p ampliores hoīes pfectiſſima veritas reuelat. C. de fideic. l. vlt. ad fi. & 64. diſt. extra conſcientiā.

h ¶*Citra formā.*] Verſiculus iſte pbat ꝙ duo tñ pcedere nō debēt, & citatio eſt de proceſſu. j. eo. paſtoralis. §. j. & j. de probatio. qñ cōtra falſam. & ſi procedāt, nihil egiſſe reputabūtur. ergo ſi citāt nihil faciunt. quia de toto ad partē negando valet argumētū: & ſic per hoc probātur quæ dicta ſunt in prima notula, & ſic forma reſcripti ſeruāda eſt. ſ. de reſcri. cū dilecta. & qa oībus iuriſdictio demandatur, ab oībus debet citari.

Adiicimus. Primò decidit vnum caſum. Secundò aliū conſimilem: ibi, *Idem quoq;*. Abbas Siculus.

¶*Clauſula, ſi non omnes poteritis, ſub impotentia includit noluntatem quo ad purificandam iuriſdictionem coniudicū. Idem in duobus datis cū clauſula, quòd ſi ambo. hoc dicit vſque ad §. ſexta.*

¶Adiicimus etiam, ꝙ vbi fuerit in cōmiſſione appoſitū, vt ſi oēs intereſſe nequiuerint, duo † eā nihilominus exequātur: ſi aliqs ex ipſis cū poſſit [i], noluerit [k] intereſſe, duo nihilominus in cauſa procedāt [l]: licet ille tertius grauiſſimè ſit arguendus [m], pro eo ꝙ mandatū Apoſtolicū exequi ſubterfugiat, aut contemnat.

¶Idem quoq; per omnia dicimus obſeruandum in † cauſa, quæ committitur duobus, eo appoſito, vt ſi ambo, intereſſe nequiuerint, alter nihilominus exequatur.

Casus. Vbi in cōmiſſione apponitur: ſi oēs intereſſe nequiuerint, duo nihilominus exequantur. Si aliquis illorū cum poſſit, noluerit intereſſe, alij nihilominus procedere poſſunt, quāuis ille ſit de hoc arguēdus, ꝙ mādatum Apoſtolicū exequi cōtēnit. & idē dicēdū eſt per oīa qñ ſcribitur duobus cū illa clauſula, ꝙ ſi ambo &c.

i ¶*Cū poſſit.*] Et hoc abſq; periculo 1 rei familiaris: quia tunc nō tenetur negligere ſua. ff. de iud. ſi longius. 1. reſpon.

k ¶*Noluerit.*] Hoc eſt quod additur ei qđ ſupra dixi, ſi oēs intereſſe nequiuerint. & ibi potes hoc verbū ſupplere, vel intereſſe nequerint, aut noluerint, &c.

† in quibuſdā manuſcr. ita: duo veſtrū nihilomin⁹. &c.

1 Graui in fra đ don. ad Apoſt. verſi. vnde cū graue. cū cōcor. aliàs vix ceſſaret excuſatio, cū vix inueniatur aliquis quinō ſit circa ſingularia negotia aliquantulū occupat⁹, ſecundum Hoſt. Ioā. Andr.

† Aliàs de

l ¶*Procedant.*] Poſtquā cōſtiterit ꝙ intereſſe nō vult, vt ſ. dixi in alio caſu, qñ intereſſe nō poſſunt. ſ. de reſcrip. ſciſcitatus.

¶ *Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit.*

m ¶*Arguendus.*] Imo & puniendus, p eo ꝙ mandatū Apoſtolicū exequi non vult: vt ſ. de reſcrip. ſciſcitatus. ſed quis arguet eū aut puniet? Cōiudices? non, quia par in parē nō hēt imperiū. ſ. de elec. innotuit. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempeſtiuum. ordinarius? nō, quia delegatus maior eſt eo quantū ad illā cauſam. arg. ſ. eo. ſane 2. & j. de off. ord. paſtoralis. §. 5. ſuperior ergo eū puniet, cuius mandatū exequi non curat. C. de temp. appel. l. vlt. §. illud. Et coniudices debent ſuperiori denunciare negligentiam ipſius. argu. j. de præben. graue. ad fi. 2. q. 7. ca pp. ſufficit ſola redargutio, cū per hoc non præiudicetur partibus, quia alij procedere poſſunt.

Sexta. Supra viſum eſt de his, quæ opponuntur in perſonā iudicis: nunc ſubiicit de his, quæ opponuntur in perſonā actoris. Et h. d. vſq; ad §. ſi verò. primò ponit principalē quęſtionē, quā ſecundò ſoluit: ibi, *Hanc dubitationem*. Abb. Sicul.

Casus. Petrus impetrauit cauſam cōmitti cōtra Martinū iudicibus ſuper aliqua quæſtione: pendente iſta commiſſione Martinus fecit citare Petrum prędictum pro alia cauſa coram ordinario, vel corā delegato: quia Petrus iuri nō parebat, fuit excommunicatus ab ordinario, vel delegato: dū ſic eſſet excōicatus, cœpit conuenire Martinū coram ſuis iudicibus delegatis: Martinus reus obiecit Petro actori, quòd in iudicio ſtare non poteſt, cum ſit excommunicatus: quæritur ſi reus nō velit ſtatim probare ipſum excommunicatum, aut non poſſit, vtrum actor audiri debeat donec reus probauerit ipſum excommunicatum? Ad hoc reſpondet Papa, ꝙ ſi reus ſtatim, vel infra terminum competentem non probauerit quod obiecit, actor poſtmodum audiatur: verumtamen ſi conſtiterit, vel per confeſſionem actoris, vel alio legitimo modo actorem excommunicatum eſſe, tunc ab ipſis iudicibus delegatis ſecundum formam eccleſiæ debet abſolui: tamen ſi ab ordinario, vel delegato propter aliam iuſtā cauſam fuerit excommunicatus, ad ſuum excommunicatorem debet remitti abſoluendus: & ſi ille malitioſè ipſum nō abſoluerit, iudex delegatus ipſum abſoluat: dummodo non ſit tale genus excommunicationis, cuius abſolutio ſedi Apoſtolicæ reſeruatur: quia ex quo principale ſibi committitur, & acceſſorium commiſſum intelligitur. ex ſolutione prędictę quæſtionis oritur alia quæ talis eſt: Iſte actor excommunicatus abſolutus eſt præſtito iuramento quòd ſtabit mandatis eccleſiæ: quæritur coram quibus debeat ſtare iuri de cauſa illa, pro qua fuit excommunicatus, an coram ſuo excommunicatore, an coram iſtis delegatis? Reſp. quòd coram ſuis excōicatoribus dēt iuri parere, pro cauſa illa pro qua fuit excōicatus ab eis, niſi cauſa illa ſpecialiter alijs iudicibus fuerit delegata.

Sed ſi excõicatores in cauſa illa malitioſè procedere diſtulerint, tunc delegati iſti in cauſa illa procedere poterunt, & ſuã iuriſdictionē tanquàm in acceſſorio exercebunt. Nota plura notabilia in hac decre. Primo cũ plures ſunt iudices cũ clauſula illa, ꝙ ſi non oẽs, &c. duo ſine alijs procedere non pn̄t, niſi primo cõſtet legitimè ꝙ tertius intereſſe non põt. Item forma mãdati diligenter eſt ſeruanda. Itẽ delegatus ſi intereſſe non vult cũ alijs, alij procedere pn̄t, cum de volũtate ipſius conſtiterit. Item exceptio excõicationis repellit agentē. Item ordinarius, vel delegatus per negligẽtiam, vel malitiã amittit iuriſdictionē. Item delegatus eandem hẽt iuriſdictionem in acceſſorio, quam in principali. Item cã reconuetionis, acceſſoria cēſetur propter malitiã priorum iudicum.

*¶Si reus coram delegato obijcit excõicationem actori, quã non probat infra tempus debitũ, auditur actor. ſi verò probat, delegatus abſoluet actorem, ſi excõicatus eſt propter cauſam ſibi commiſſam: ſi propter aliã: ad excommunicatorem ſuum illum remittet: quid ſi non volet eum abſoluere, delegatus Papæ eum abſoluet, niſi ſit de caſibus Papæ reſeruatis. hoc dicit.*

¶Sexta nobis ꝓpoſita ex parte tua quæſtio continebat, ꝙ cum aliquibus iudicibus cauſa committitur, & quandoque contingit, ꝙ reus actori obiicit, ꝙ ſtare non poteſt in iudicio, vtpote vinculo excõicationis [a] adſtrictus: ſi reus non velit ſtatim [b] eum probare excõicatũ, ſiue non poſſit: an actor nihilominus audiri debeat, donec [c] ſuper eo quod obiicitur, rei veritas fuerit pateſacta? Hanc dubitationem taliter remouemus, † ꝙ† ſi ille, qui tale quid obiicit, ſtatim, vel infrà terminum [d] competentē [e] non probauerit legitimè quod intendit, actor permitti dēt, vt ſine offendiculo quolibet audiatur. ¶Cæterũ, ſi vel ex confeſſione [f] actoris, vel alio † quolibet modo [g] legitimè conſtiterit, actorem eſſe vinculo excõmunicationis [h] adſtrictũ, à iudicibus delegatis, ſecundum formam [i] eccleſiæ, valet abſolui: ita vt ſi propter aliã [k] iuſtã cauſam, & euidentem, ab ordinario iudice, vel delegato excõicatus fuerit, ad excommunicatorem [l] debet abſoluendus remitti: qui † ſi malitiam adhibuerit, delegati iudices id ritu † eccleſiaſtico liberè exequantur: dũmodo non ſit tale genus excõicationis illius, cuius abſolutio ſedi Apoſt. reſeruet [m]. Explorati [n] q.dẽ iuris

a ¶*Vinculo excommunicationis.*] Sed videt ꝙ ſi excõicatus impetret reſcriptum tacito de ſua excõicatione, ꝙ valeat poſtquã fuerit abſolutus. arg. C. de p̄ci. impe. off. l. vniuerſis. Item arg. ꝙ per abſolutionē quis in priſtinum ſtatum reducatur. arg. 4. q. 1. c. 1. & 2. quia cum ſit pęna, non dēt extendi, ſed potius reſtringi. j̃. de his quæ fi. à ma. par. c. quæſiuit. & de pœ. diſt. 1. c. pœnæ. 1 Sed cõtra. s̃. de æta. & qual. c. cũ bonæ. & s̃. de reſcri. c. dilectus. & j̃. de appell. c. paſtoralis. verum eſt ꝙ literæ ab excõicato impetratæ hoc tacito, non valent ad agendũ, vel ad beneficiũ obtinendũ, vt dicunt contraria: ſed ad ſui defenſionē obtentę, puta quia appellauit, tunc bene valent literæ: licet non faciant mentionē de excõicatione. j̃. de excep. c. cũ inter. c. dilecte. & c. ſignificauerunt. & c. vlt. & quod h. d. ſcilicet abſoluant eũ, & poſtmodum procedant, locũ hẽt qñ poſt literas impetratas fuerit excõicatus ab homine, vel à iure: & ideo eo abſoluto valent literæ. quod patet ex eo quod dicit, non põt ſtare in iudicio: nec dicit ꝙ literæ non valent, ſed dic ſuper hoc ſecundũ quod notatur. j̃. de excep. c. pia. in gl. quæ incipit. ſed mirum. verſus finem.

† Amouemus.

1 Concor. tex. in l. nõ dubiũ. cũ concor. ff. de pœnis.

b ¶*Statim.*] ideſt 2 infra octo dies. j̃. de excep. c. pia.

2 Hęc gloſſula, & illa ſuper verbo terminum, non ſunt Ber.

c ¶*Donec.*] Hic fuit dubitatio, vtrũ eſſet procedendũ ſuper principali non obſtante exceptione oppoſita, donec de ipſa excõicatione conſtaret, vt ſimul ſuper principali & exceptione procederetur, quod non dēt eſſe, imo ſuperſedendũ eſt ſuper principali quæſtione donec termino competenti probetur exceptio. j̃. de iud. c. exhibita.

d ¶*Terminũ.*] Et 3 ita non pluries. j̃. de appel. c. ſecundo requiris. & c. cum ſpeciali.

3 Non cogitur pars probare niſi qui probationem expoſcit, iuret de calumnia. Io. And.

e ¶*Competentē.*] Hodie terminus iſte non eſt ad arbitrium iudicis, ſed infra octo dies exceptio excõicationis ꝓbari dēt, die in quo proponitur non cõputato. ꝙ ſi probata non fuerit, iudex in cauſa procedat: reum in expenſis actori, quas propter hoc feciſſe docuerit, condemnando, taxatione præmiſſa, & vltra duas vices hæc exceptio non proponatur, ſeruato tenore decre. & qui excõicationem opponit, ſpeciē ipſius & nomen excõicatoris exprimere debet: vt in decr. Inn. iiij. in qua omnia hæc ſtatuuntur, & incipit, pia conſideratione. j̃. de exce. [lib. 6.]

*¶Glo. ſeq. reci. per q. an in executionibus conteſtanda ſit lis. & arg. quod ſic. in contrariũ alleg. vnum c. ponit quorundã obſeruantiã, quã in antiqua gloſ. reprobat, in additione approbat.*

Litis conteſtatio an debeat fieri ſuper exceptione.

f ¶*Ex confeſſione.*] Ex loco iſto ſatis colligitur, ꝙ ſuper exceptione dēt lis conteſtari inter partes, & iurari etiam de calumnia in ciuilibus, ſed non in ſpiritualibus, ſed de veritate dicenda: quia exceptiones debent dari in ſcriptis. j̃. de prob. c. quoniam contra. ſicut ẽt datur libellus. j̃. de lib. obla. c. ignarus ẽps. & ad exceptionē dēt ille cõtra quẽ ꝓponit rñdere, vt hic dicit, & ſic lis conteſtatur. ſi negauerit actor exceptionē, tunc iurabitur de calumnia. j̃. de fideiuſ. c. conſtitutus. & eſt op. arg. C. de iur. calum. l. j. 4 & ſi poſtea per confeſſionem nõ conſtiterit de exceptione, probabit illam per teſtes, vel alio modo, quo poterit; vt per inſtrumenta: aliàs proceſſus non valeret lite nõ cõteſtata. j̃. vt lite nõ cõteſt. per totũ. ar. cõtra. j̃. de iud. cap. 2. & ſuper hac exceptiõe, vel alia conſimili vbi crimina opponuntur, teſtes cõpelli non debent. j̃. de teſti. cogen. dilectorũ. quidã tñ non obſeruãt hoc in exceptionibus, & malè, ſicut credo: qa ordo iuris vbiq; eſt ſeruandus, cũ proceditur iure ordinario. & hoc probatur j̃. de appel. c. interpoſita. §. vlt. tñ iura illa quę dicunt, ꝙ lite nõ conteſt. nõ tenet proceſſus, loquuntur in negotijs principalibus. vnde ſatis põt dici, ꝙ nihilominus valet proceſſus in exceptionibus dilatorijs, & emergentibus, licet lis non fuerit in his cõteſtata, 5 & nullo iure cauetur ꝙ in his ꝓceſſus non teneat, conteſtatione omiſſa, iuxta illam regulam, Multa fieri non debent. & c. j̃. de reg. capit. ad Apoſtolicam. Ber.

4 Hanc gl. dicit hic Ab. ſing. ad hoc ꝙ in exceptionibus dilatorijs non eſt neceſſaria lit. conteſt. & libelli oblatio, & iuramentum de calumnia.

† Aliàs ita: quod ſi ille qui taliter tale quid obiicit.

† aliquo.

† Scilicet excõicator.

† Aliàs de ritu.

5 Concor. tex. cũ gl. in l. ſi quis locuples, ff. de man. teſta.

g ¶*Quolibet modo.*] puta teſtibus vel inſtrumento. j̃. de teſt. c. veniens. & j̃. vt lit. non conteſt. c. quoniam frequenter.

h ¶*Excomunicationis.*] maioris ſcilicet, quia minor non repellit ab agendo, nec à conſortio fidelium. j̃. de except. c. à nobis. nec ab electione. j̃. de cle. excommu. mi. c. ſi celebrat.

i ¶*Formam.*] quæ duplex eſt j̃. de verb. ſign. c. ex parte.

*¶Gloſ. ſeq. not. & arg. alleg. v. iura. in contrarium alleg. tria. ſoluit & bene, ſed in additione ab illa ſolutione recedit.*

k ¶*Aliam iuſtam cauſam.*] ſecus eſſet ſi propter cãdem cauſam, quæ nunc delegatur. quoniã non teneret iuriſdictio, ſi ſe excõicatum ſuppreſſit; vel ſi expreſſit, à delegatis iſtis abſolueretur, nec remitteretur ad primos; imo tacita veritate de alia cõmiſſione, non valerent literæ, vel de proceſſu ordinarij. arg. j̃. de appel. c. vt debitus. Lau. ſed hic non dicebatur actor excõicatus ante impetrationē literarũ: quod patet ex ipſa litera, & notatur in gloſ. quæ incipit, ſic videtur. Hoc quod dicitur in iſta notula, olim ſeruabatur. hodie verò literæ impetratæ ab excõicato bene valent, & eo abſoluto proceditur per eas. j̃. de excep. cap. pia. [lib. 6.]

l ¶*Ad excommunicatorem.*] quia iſti delegati aliàs non habent poteſtatem illũ abſoluendi, niſi primo illũ excõicatorē requirãt, quod ſi nõ fecerit, primus ordinarius, vel delegatus, tunc illum abſoluere poſſunt, præſtito iuramento prius, ꝙ ſtabit mandatis eccleſiæ ſuper eo, pro quo prius fuit excõicatus: aliàs ſi ſtatim illum abſoluerent, non credo ipſum eſſe abſolutum. 11. q. 1. c. pen. & C. ſi à non compe. iud. l. vlt. & ff. de reg. iur. l. factum à iudice. quia ſub conditione hoc mandatur: & ita ante conditionem exiſtentem etiam abſoluere ipſum non poſſunt. 6

m ¶*Reſeruetur.*] 18. q. 4. ſi quis ſuadente. j̃. de ſent. excom. tua nos.

n ¶*Explorati.*] q. d. hoc non videtur eis commiſſum, & Papa rñdet quòd cõmiſſum intelligitur tanquã acceſſorium, & eſt rñſio tacitæ quæſtionis: & ſic abſolutio eſt acceſſorium, quia ſine illa, cã principalis procedere non põt, quia non audit niſi abſoluat actor. s̃. eo. c. præterea. ff. de iuriſ. om. iud. l. 2.

ADDITIO. Et expone, explorati, id eſt, diſcutiendo declarati, enucleati, manifeſti, & clari.

SI VERO. Continuatur iſte §. ad præcedentē hoc ordine. s̃. fuit dictum ꝙ ſi excõitor non vult abſoluere actorē ad requiſitionem delegati, ꝙ ipſe delegatus poterit abſoluere ne impediatur cognitio cauſæ ſibi commiſſæ; ſed quia excommunicatus abſoluitur præſtita cautione, de parendo iuri in

illa

exiſtit, vt délegatis iudicibus, quibus principale committitur, & acceſſoriū cōmittatur.

¶*Abſolutus à delegato ſuper cauſa, pro qua fuerat excommunicatus, coram excommunicatore parebit, ſeu reſpondebit ſuper illa cauſa, niſi ſit alteri delegata: & ſi excommunicator malitioſè diſtulerit, delegatus qui abſoluit, cognoſcet. h. d.*

¶Si verò ab his fuerit, præſtito iuramento, ꝙ ſtabit mandato eccleſię, abſolutus: Rurſus interrogas, an coram eiſdem delegatis†, vel ordinario, à quo excōicatus extitit, teneatur ſuper eadem cauſa, ꝓ qua excommunicatus fuerat, reſpondere, & quorum debeat iudicio, vel mandato ſtare?

¶In quo caſu taliter reſpondemus, ꝙ corā ipſis excōicatoribus [a], ſuper illa cauſa, pro qua fuerat excōicatus, ſtare dēt, & eorum ſeruare mandatū; niſi ſpecialiter fuerit illud negotium alijs iudicibus† à ſede Apoſtolica delegatū. Quòd ſi excōicatores malitioſè diſtulerint [b]: tunc delegati eandē iuriſdictionē, quā in principali [c], & in acceſſorio [d] exercebunt.

† Qui paulo ante abſoluerunt eum.

† Vox, iudicib. deeſt in omnib⁹ manuſcri. & in vno ita: niſi ſpecialiter illud fuerit, in alio vetuſtiſſimo ita: niſi ſpecialiter fuerit iſtud negotiū, &c.

¶Innocentius tertius Rhegiñ. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Cephaduleñ. †

† Cephaluden.

¶*Si cauſa ſimpliciter delegatur tribus, duo ſine ſubdelegatione tertij ꝓcedere non poßunt, Quod ſi fecerint, ab eis poterit appellari. Idem ſi ſunt dati cum clauſula, quod ſi nō omnes. nō enim valet proceßus duorum tertio inconſulto. h. d. comprehendendo vtrunque intellectum.*

CAP. XXII.

CVm † cauſa, quæ vertitur inter Montis Regalis, & Roſañ. archiepōs, ſuper quibuſdā decimis, Panormitano, & Capuano archiepīs, & tibi, frater Rhegineñ. cōmiſſa fuiſſet à nobis, ſine debito terminanda, prædictus archiepiſcopus Montis Regalis (ſicut accepimus) ad primā Panormitani, & Capuani archiepiſcoporū citationē acceſſit, in quorū præſentia excipiendo propoſuit, ꝙ pro duabus cauſis eorū non deberet ſtare iudicio; tum quia ipſa cauſa tribus fuerat iudicibus delegata, & idē † ab illis [e] duobus tantū (te frater Rhegiñ. inconſulto, nec vices tuas ſuper hoc committente) ad iudiciū fuerat euocatus; tum quia ante ipſorum citationem, & notitiam literarū, pro eadē cauſa

† Cap. 1. e. tit. in 3. cōpilat.

† ipſe.

illa cauſa, pro qua fuit excōicatus: dubitatur corā quo iudice iſte deberet parere iuri in illa cā, ex quo iſte delegatus iſtū excōicatū abſoluit; & rñdetur vt patet in litera. Et primò ponitur quæſtio incidens. ſecundò ſolutio: ibi, *In quo*.

a ¶*Excommunicatoribus.*] Niſi ab ipſis fuiſſet legitimè appellatū, vel niſi aliam legitimā exceptionem opponere poſſet cōtra illos. j. eo. inſinuante.

b ¶*Diſtulerint.*] ſ. procedere in cā illa, pro qua ille fuit excōicat⁹. Et ſic videt̄ ꝙ actor & reus eodē tpe poſſunt litigare corā diuerſis iudicibus. & ſic eſt contra. C. de ſen. & interlocu. om. iud. in Auth. & cōſequenter. de hoc dixi. ſ. de reſcrip. c. vlt. hodie ſtandū eſt decre. Inno. iiij. de reſcrip. q̄ incipit, diſpēdia litiū. [lib. 6.]

c ¶*In principali.*] Sic econuerſo idē iuris in acceſſorio, & in principali. ff. de accep. & per iuſiurandū. §. & ſi fideiuſſori.

¶*Gl. ſeq. quærit, & ſoluit, notat, et dat ſimile.*

d ¶*Acceſſorio.*] Acceſſoriū vocat cām illā, pro qua fuit excōicatus actor hmōi cauſæ, & ſic rñdebit reo in hac cā ſub iudicibus. delegatis, quos ipſe impetrauit ſi reus voluerit ipſum recōuenire. j. de mu. peti. c. 1. & 2. & ſi pro cā alterius tertij, ab iſto reo fuit excōicatus, qd erit? nihilominus abſoluent eū pſtito iuramēto, ꝙ ſtabit mandatis eccleſiæ, & procedent in negotio ſibi cōmiſſo principali: ſed in alio procedere non poſſent, ēt ſi ille reus, & ille actor cōſentirent: quia iuriſdictio iſtorum prorogari ad iſtū tertium non poſſet, cū de illo in literis mentio non fiat, cum talis iuriſdictio ſit delegata. j. eo. P. & G. in fin. & not. ꝙ iſti excommunicatores per negligentiā perdunt ſuā iuriſdictionē, tam circa abſolutionem quàm ſuper principali negotio. ſic. j. de fo. cōp. c. licet. & c. ſeq. 1 & ita delegatus ſupplet negligentiā alterius delegātis, vel ordinarij, ſicut ordinarius ſupplet deſidiā delegati. j. de off. ord. c. ſignificauit.

1 Concor. §. ſi vero in Auth. de q̄ſto. coll. 5. & in authen. vt differ. iu. §. ſi tñ. col. 9.

C*Vm cauſa.*] Diuiditur hæc decre. in duas partes. nā primò recitat factū ſuper quo, & pro quo fuerat appellatum. Secundò committit appellationis cauſam: ibi. *Fraternitati*. Abb. Siculus.

CASVS. Inter archiepōs Montis Regalis, & Roſan. vertebatur queſtio ſuper quibuſdam decimis: cā ſuper his fuerat cōmiſſa archiepīs Capuano, & Panormitano, & epō Rhegin. duo iudices, ſ. archiepi, citauerunt archiepm Montis Regalis ad certū terminū, ipſe cōparuit in termino corā archiepīs duobus, tertio, ſ. Rhegin. abſente, in quorū præſentia propoſuit excipiendo, ꝙ duabus de cauſis, eorū nō debebat ſtare iudicio: quia cum cā tribus cōmiſſa fuiſſet, & ipſe à duobus fuerat tm̄ ad iudiciū euocatus, tertio nec cōmittente vices ſuas, nec ſe excuſante, corā duobus rñdere non debebat. Item ante ipſorum citationē, & notitiā literarū illarum, pro cauſa illa, nunciū ſuum ad ſedē Apoſt. deſtinauerat, allegando ſuper hoc quandā decre. Alex. ſed archiepi has exceptiones admittere noluerunt, pronūciantes vt corā eis rñderet, propter qd̄ ad ſedē Apoſt. appellauit: iudices illi nō obſtāte appellatione illius, aduerſarium induxerūt in poſſeſſionē illarum decimarū. Mandat Papa quibuſdam. quatenus ſi conſtiterit dictos archiepiſcopos exceptiōes prędictas nullatenus admiſiſſe, decimas ipſas, q̄bus archiepiſcopus Mōtis Regalis aſſerit ſe ſpoliatū poſtquā nuncius ſuus ad Apoſt. ſedē acceſſerit, faciant ei reſtitui cū fructibus inde perceptis, nō obſtante eo, quod per dictos archiepōs, ſiue ꝑ laicalē potentiā factū fuit: poſteà verò audiāt ſi quid fuerit q̄ōnis. No. q̄cquid fit poſt legitimam appellationem, dēt reuocari. Itē cū legitima proponitur exceptio, vt hic fuit, & iudex eam non admittit. & pp hoc appellatur, in cā appellationis nō eſt neceſſe probare ꝙ exceptio propoſita vera fuiſſet, ſed hoc ſolū ꝓbare dēt ꝙ non fuit admiſſus; hodie ad hoc vt illud ſufficiat, dēt appellās in exceptionē ꝓpoſita adijcere, ꝙ paratus eſt illā probare. j. de appellationibus. c. interpoſita.

¶*Glo. ſeq. ſignat cōtrariū, & ſol. ſecundò quærit, arg. pro & contra: demū obijcit, & ſoluit.*

e ¶*Ab illis.*] Vnde nō tenebat corā eis rñdere nec ēt venire tenebat, ſi certū erat ꝙ à duobus tm̄ fuerat vocatus. de hoc dictū eſt ſ. e. c. ꝓx. niſi velit q̄s venire ſuū priuilegiū allegaturus: ne de facto ſaltē vexet̄, ſecūdū ꝙ hic cōtingit, q̄a nō obſtante, tali exceptione, iſti duo proceſſerunt de facto ſolūmodo, quia de iure nō potuerunt. Sed contra videt̄ j. de appellat. c. ſi duobus. 2 vbi tenet ſnīa excōicationis ab eo lata qui iudex non erat, propter contumaciam illius, qui appellauerat ad Papam, q̄a citatus corā metropolitano non comparuit. Sed hoc ideo eſt, q̄a ille qui excōicauit, credebat ſe iudicē propter appellationem ad ipſum factā, ignorans ꝙ alter ad ſedē Apoſt. appellaſſet: vnde tenuit ſnīa, quia ille debuit ei ſignificare ꝙ appellauerat ad Papā; & per illā probo ꝙ iſte citatus tm̄ à duobus ire non tenetur, cū illi ſciant 3 ſe ſine tertio procedere non poſſe: & ſi procedant nihil valet. ſic in decre. ſi duobus. ſi ille ſciuiſſet ꝙ ad Papā appellaſſet, & eo nō obſtāte ipſum excōicaſſet, nō valuiſſet, vt ibi colligit̄ euidenter. Sed ponamus ꝙ tres ſunt iudices ſub illa forma, ꝙ ſi non oēs &c. Tertius malitioſè non venit, nec ſe excuſat, vel nō cōmittit, & ſic alij non pñt procedere, quid fiet de illa cā? Arg. ꝙ pñt duo procedere. 65. diſt. ſi forte ad inſtar electionis: vt ſ. de ele. ꝙ ſicut. In contrariū videt̄ ꝙ non pñt, quia primò conſtare dēt eis de impotentia, vel volūtate tertij. ſ. e. c. prox. & ſ. de reſcr. ſciſcitatus. vel pōt eſſe ꝙ hēt iuſtā cām abſentiæ qd aūt ſi poſtea probaret ſe non potuiſſe venire iuſta de cā? Caſſabit̄ qd̄ factū eſt ad inſtar rei abſentis. j. de re iud. cū Bertholdus. Itē qualiter pñt duo citare tertiū, cū ſit par illis, & par in parem non hēt imperiū. ſ. de ele. innotuit. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tēpeſtiuū. ſi enim teneret̄ ad eorū citationē venire, ergo ſi nō venerit, poſſent eū excōicare, qd̄ nō eſt verū. Ad hoc dicas ꝙ citare non pñt eū vt veniat, ſed admonere pñt vt veniat & rogare: & ſi non veniret vſq; ad tertiā 4 monitionē, vel rogationē, nec aliquid reſcripſerit: vel ſi dixerit ſe velle intereſſe, & non venerit: tunc pñt alij procedere, q̄a p̄ſumitur nolle venire, vel non poſſe intereſſe, 5 & talis prȩſumptio habebitur ꝓ rñſione illius, ſ. ꝙ non velit, vel nō poſſit venire. ar. 3. q. 9. decernim⁹. & ff. de re iud. l. cōtumacia. & op. arg. 65. diſt. ſi forte. & ſic ſtatim remanet iuriſdictio apud alios. ſ. eo. c. ꝓx. & j. cap. proxi. nec obſtat ſi dicat ſe tunc non potuiſſe venire, q̄a potuit alij cōmittere vices ſuas, vel ſe excuſare. j. eo. paſtoralis. §. vlt. nec eſt inconueniens, ꝙ vnus delegatus ſuppleat negligentiam alterius delegati. vt ſ. cap. proxim. §. ſexta. ſic etiam ordinarius ſupplet deſidiam delegati. j. de offi. or. cap. ſigni-

2 Ibi vnus ordinari⁹, hic plures delegati: vel melius, vt ſequitur Hoſt. Io. And.

3 Si ergo adiungeretur delegatus per nouum reſcriptū, teneret proceſſus primi delegati hoc ignorantis, ex decr. ſi duobus. Ioan. And.

4 Idē hic Hoſt. ſed Tā. & Philip. vident̄ tenere cōtrariū loquendo in ſingulari, ſic, ſ. ꝙ ſi non veniat termino ſtatuto.

5 Concor. l. ea. cū gl. ſi. C. ſi mā. ita fue. ali. & Auth. ſi oēs. ſi vt le ab hære. abſti.

nunciũ [a] ſuũ ad Apoſtolicã ſedẽ tranſmiſerat, in quo decretalẽ † Alexandri Papæ præd. noſtri ſibi affirmabat apertius ſuffragari. At ijdem archiepiſcopi exceptiones ipſius nolentes admittere, cõtra eũ vt reſponderet, interlocutoriam ſententiã protulerunt [b]: pp quod ad ſedẽ Apoſt. appellauit: & infrà. ¶Fraternitati veſtræ mãdamus, quatenus ſi vobis cõſtiterit [c], prędictos archiepos, exceptiones prædictas nullatenus admiſiſſe [d]: nõ obſtante eo, ꝙ per ipſos factũ eſt, decimas ipſas, quibus prædictus Montis Regalis archieps, ſe poſtquã nuncius ſuus propter hoc ad ſedẽ Apoſt. acceſſerat, aſſerit ſpoliatũ [e], præcipuè cũ eaſdem tã ſibi, q̃ eccleſię ſuæ, à ſede Apoſtolica aſſerat cõfirmatas, ſiue p laicalem potentiã, ſiue per eoſdẽ iudices factũ ſit, cũ fructib⁹ [f] inde p ceptis reſtitui faciatis †: audiẽtes poſtmodũ quantũ de iure poteritis, qcquid fuerit qõnis.

¶Idem conuentui de Conchis.

*¶Si duo ſunt delegati cum clauſula quòd ſi ambo, &c. vno recuſato, alter ſolus procedere poteſt. nec tenet proceſſus, ſi cum recuſato procedat.*

CAP. XXIII.

CVm † ſuper abbatia monaſterij veſtri †, inter vos, & S. quõdã abbatẽ veſtrũ, fuiſſet q̃ſtio agitata, demũ ſuper ea ad Leſioñ. † epm, & abbatẽ de Becco noſtræ fuerãt † literę deſtinatæ: & infrà. ¶Quamuis ſolus abbas antequã appellaretur ab eo, iuxtà formã [g] literarũ nõſtrarũ procedere potuiſſet: quia tñ pro eo, ꝙ cũ ipſo epo interlocutus eſt, appellationem [h] prius ab eodẽ epo interpoſitã non tenuiſſe de iure ſine ipſo, cũ † poſſet & nollet negotio intereſſe, per cõſequentiã † confeſſus eſt [i], ſe nõ poſſe mandatũ Apoſtolicũ adimplere: nec ſuæ intentionis extitit, vt ſine coniudice ſuo aliquid diffiniret: & cũ eo qui iam iudex eſſe deſierat, [k] aliquid ſuper prædicto negotio ritè diſponere non valebat, voluntate, ac poteſtate ſibi mutuo aduerſantibus [l], cũ noluerit qđ potuerit, & quod voluerit adimplere nequiuerit †: qđ à duobus factũ fuerat †, effectũ nõ potuit de iure obtinere.

¶Idem Archiepiſcopo Toletano.

*¶Si iuriſdictio delegati expirat in termino peremptorio, quẽ partibus aſſignauit, poſt congruam horã peremptorij, iudex non expectabit contumacem: Si non expirat, poteſt expectare in diem alteram. & iterum citare ſi vult.*

CAP. XXIIII.

COnſuluit † nos tua fraternitas, vtrum cum ad recipiendos teſtes, depoſitio-

ſignificauit. Itẽ talis iudex qui negligit iuſtitiã facere, facit litẽ ſuã. 23. q. 2. dñs. & pp negligentiã iudex remouetur. C. de off. pręf. orien. l. ſi quos. ſic & prælatus. 1. q. 1. c. ſi qui epiſcopi. §. ecce cum honoris. meritò ergo cum conſtet de negligentia tertij, duo procedere poſſunt.

a ¶*Nunciũ.*] ĩ. de appel. meminim⁹. & c. ad hæc ſicut ar. cõtra. 2. q. 6. c. non ſolent. §. eius vero. hodie hæc allegatio locũ non hẽt. ĩ. de appellationibus. c. vt debitus. in fine.

† Hanc habes inf. a đ app. c. ad hęc ſicut.

b ¶*Protulerunt.*] & malè ex certa ſcientia, quia appellauit. vnde nõ valuit quod poſtea fecerunt.

c ¶*Conſtiterit.*] Et in abſentia partis aduerſę contumacis põt conſtare lite non conteſt. ĩ. de app. interpoſita. §. vlt. & hic eſt caſus, in quo poteſt procedi lite non conteſt. vt patet p decre. prædictam. *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

1 Cõcor. l. 1. §. 1. & ibi B. ff. quis & à quo app. Doc. in authẽ. ad hęc C. de iud.

d ¶*Admiſiße.*] Et ita videt, ꝙ in cauſa appellationis, ſufficit oſtendere ſe appellaſſe ex cã probabili. 1 eſt tñ neceſſe 2 ꝙ probet cauſam appellationis verã fuiſſe ſimile ĩ. de app. c. dilecto. vnde ſignatur cõtrariũ. ĩ. de app. c. interpoſita. vbi appellans dẽt probare cãm appellationis fuiſſe verã. & ĩ. de teſti. c. ex parte Adæ. de hoc dicetur ĩ. de app. c. interpoſita. Qñ debeat probari veram fuiſſe, vel ſufficiat oſtendere ſe appellaſſe ex cã probabili, dic vt in c. ex parte Adæ.

2 Aliàs nec eſt neceſſe. ita ĩ manuſcriptis. & aliis antiquis etiã impreſsis.

† Vide l. quẽadmodũ. cũ glo. C. de agri. & cẽſit. li. 11.

† Cap. 2. e. ti. in 3. cõpil.

† Aliàs ita: monaſterii veſtri de Conchis.

e ¶*Spoliatũ.*] ab illis duobus iudicibus, qui mandauerant eum ſpoliari.

f ¶*Cũ fructibus inde perceptis.*] Vel qui percipi potuerunt. ĩ. de reſt. ſpol. c. grauis. & 12. q. 2. non liceat.

3 Hic cas⁹ Ber. eſt, & in antiquis codicibus habetur.

CVm ſuper abbatia.] Prima pars deciſè narrat factum. Secunda diffinit: ibi, *Quamuis.* Abb.

4 Dicit ẽt Inn. in quadã additione poſuiſſe caſum, ſed ſatiſcõ ſtat caſus gl. Io. An.

CASVS. ita 3 colligitur ex integra. 4 Cauſa vertebatur inter conuentũ de Cõchis, & S. quondã abbatẽ ipſorũ ſup ipſa abbatia, qua dicebat ſe fuiſſe ſpoliatũ iniuſtè; poſt multas & varias cõmiſſiones obtinuit iſte S. cãm cõmitti epo Leſioñ. & abbati de Becco ſiue vallis Riccheriæ ſub hac forma, vt alter ſolus altero nolente intereſſe, aut ẽt nõ valente, mandatũ Apoſtolicũ adimpleret, partibus in pſentia iudicũ cõſtitutis, pars R. qui dicebat intruſus, in pręiudiciũ iſtius S. pdictum epm recuſauit tribus de cauſis. tũ qa idem eps cãm habebat cũ monaſterio ſuo ſuper quadã eccleſia ſua, tũ ẽt quia ipſum R. redeuntẽ à Romana curia, nõ admiſit ad oſculũ pacis, & quia dicto R. dixerat ꝙ ſi poſſet, nocere ei in cã illa, & hoc probare volebat corã dicto abbate cõiudice, vel corã arbitris electis à partibus, epo admittere hoc nolente añ ingreſſum cauſę, fuit ab ipſo epo poſtmodũ appellatũ: ſed ipſi duo nihilhominus. interloquentes appellationẽ non tenuiſſe, dictũ S. decreuerunt reſtituendũ, prędicto R. ſuper habbatia perpetuũ ſilentiũ imponentes, prius appellatione interpoſita ab ipſo abbate, ne cũ eo procederet. vnde cã demũ peruenit ad Papã. dicitur hic ꝙ talis ſnĩa nulla fuit, quia licet abbas anteq̃ appellaretur ab eo, ſolus procedere potuiſſet, qa tñ interlocutus eſt cũ epo, qui iam legitimè recuſatus eſt, appellationem pp hoc interpoſitã non tenuiſſe: per conſequentiã confeſſus eſt ſe non poſſe in cauſa procedere, nec erat ſuæ intentionis, vt ſolus aliquid diffiniret, & iõ cũ eo qui iam iudex deſierat eſſe, diſponere aliquid non valebat, poteſtate ac volũtate mutuo ſibi aduerſantibus, quod à duobus factũ eſt de iure nõ valet. Bern. Not. ꝙ ſi iudex excuſationẽ legitimã nõ admittit, deſinit eſſe iudex appellatione pp hoc interpoſita. Itẽ tacitè ipſo facto amittit quis iuriſdõnẽ, & ipſo facto aliquis confitetur. Item vtile vitiatur per inutile. Item iudex nihil facere dẽt contra ptãtem ſuæ iuriſdõnis.

† Lexiuiẽ.
† fuerunt.

g ¶*Iuxta formam.*] q̃ fuit, vt alter ſolus in cã procederet, altero non valente, aut nolente intereſſe 5, vt dictũ eſt in caſu.

5 Hanc gl. dicunt Doctores hic eſſe ſingularẽ in effectu ſuo.

h ¶*Appellationẽ.*] qa nõ admiſit recuſationes propoſitas contra ipſum, & poteſt dici ꝙ ipſo facto interlocut⁹ fuit reſtituendo cũ ipſo epo: vt dictũ eſt ſ. & imponẽdo ſilentiũ aduerſario poſt illã appellationẽ, quia in integra non inuenitur, ꝙ verbo ſuper hoc interlocuti fuiſſent.

† dum.
† conſequens.

*¶Glo. ſeq. ponit quinque ſimilia, & arguit.*

i ¶*Confeſsus eſt.*] Ipſo n. facto confeſſus eſt: ſicut ipſo facto negamus Chriſtũ. 11. q. 3. ęſtimant. & ipſo facto mentimur. 22. q. 5. cauete ipſo facto appellamus. ĩ. de app. c. vt noſtrũ. & c. dilecti. ipſo facto habemus ratũ. ff. de inof. teſt. l. ſi proponas. & l. vlt. ff. rẽ rat. hab. l. 3 §. falſus. & ipſo facto renunciat qs iuri ſuo: vt ſ. 20. tit. gratum. & ĩ. de his quæ fiunt à ma. par. c. ex ore. vbi plura arg. inuenies de hoc. Item arg. ꝙ qui vnum dicit, vel facit, plura facit, vel dicit. ff. de arbit. l. Celſus. §. 1. & 11. q. 3. æſtimant. & c. ſeq. arg. ĩ. de do. & contu. c. cum dilecti. & ff. quod met. cau. l. 1.

†Vide tex. cũ gloſſ. in ver. negotio geſto. in fi. in l. ſi cũ tuã pecuniã. C. đ cõtrah. & cõmit. ſtipula.
† fuit.

† Cap. 4. e. tit. in 3. cõpil.

k ¶*Deſierat.*] pp recuſationes pdictas, & appellationes.

*¶Gl. ſeq. no. poſſe. & à velle, &c. alle. 5. iura in contrariũ. alle. primo 4. iura, demum 5. demum decre. cum Vinton. & ibi remittit. Item l. 1. ff. quod cum fal. tu. quam dupliciter ſoluit. alle. poſtmodum duas concor. In fin. arg. quod vtile, &c.*

l ¶*Mutuo aduerſantib.*] No. † ꝙ poſſe & velle cõtraria ſunt, vt hic: nec valet qđ valere põt, quia illud non vult, nec valet illud qđ vult, qa illud nõ põt, valere. C. ſi qs alte. vel ſibi. multũ intereſt. C. de iur. do. l. ſi gño. ſic ſ. de trãſla. inter corporalia. verſus fin. ff. de mil. teſt. l. ſi. miles. ff. de re. du. l. in ambiguo. ff. de hęr. inſt. l. quotiẽs. ar. cõtra. ĩ. de pben. c. inter cętera. & c. dilect⁹. 2. & potius interpretãda eſt res vt valeat q̃ vt pereat. ĩ. de ver. ſig. c. abbate. ĩ. de priu. c. in his. Itẽ ar. cõtra. 12. q. 3. ſi quos ff. de cõtrah. empt. l. qui tabernas. ff. de lib. cã. l. j. & l. nõ ſolũ. §. j. & facit ad hoc Inſtit. de adop. §. vlt. ar. cõtra. ſ. de ele. c. cũ Vinton. ſed ibi ſoluit. Itẽ ar. contra. ff. ꝙ cũ fal. tuto. l. 1. §. j. vbi dr ꝙ licet verus tutor auctoritatem pſtet cũ falſo tuto. tñ tenet qđ factũ eſt. Sed illud iõ eſt, qa licet plures ſint tutores, tñ ſolus põt adminiſtrare. C. de auct. pſtan. l. vlt. Vel cũ verus tutor ſcit ſe 6 ſolũ eſſe tutorẽ. ſimile huic eſt ff. de arb. l. parui. in fi. & ĩ. de ſen. & re iudi. ad probandũ. Io. Itẽ arg. ꝙ vtile vitiatur per inutile. ĩ. e. c. ſuper quæſtionũ. §. ſi verò. vbi de hoc.

† Aliàs poſſe & nolle, ſed male, vt ſeries textus indicat.

6 Et ſic nõ cõtradicebat voluntas ptãti; vel hic verus iudex & falſus tulerũt ſentẽtiã, ibi ſeparatim auctoritatẽ præſtarunt verus tutor & falſus: Dicit Hoſt. ꝙ ibi erratur in facto, hic vero in iure. ff. đ iur. & fac. ign. l. regula. Io. Andr.

COnſuluit.] Cõis diuiſio. Secũda: ibi, *Nos aũt.* quę ſubdiuiditur. Nã primò diſtinguit, & diſtinctionem proſequitur, Secunda ibi, *Ne verò.* determinat congruam horam iudicij. Tertia: ibi, *Porro.* inſtruit iudicem. Abb.

CASVS. Iudex peremptoriè citat partes ad teſtes recipiendos, vel ad publicandas atteſtationes eorum, vel ſententiam

profe-

nes [a] publicandas eorum, vel ſententiā proferendā, peremptoriè citas † partes, & earum altera ſe abſentat cōtumaciter die data: an circa vltimā ſaltem partem diei tibi ſit in negotio procedendum: vel in diē expectandū potius ſub ſequētem: & ſi expectaueris, vtrum contumax iterum ſit citandus [b], cum non fuerit die partibus aſſignata ꝓceſſum? ¶ Nos autē credimus diſtinguendum, vtrū iuriſdictio duret poſt terminū perēptoriū, an expiret in illo. Si durat, in diem alterā, æquitate [c] ſuadēte, poteris expectare: nec erit pars cōtumax perēptorio claꝑſo citāda, niſi gratiā [d] fecerit ei benignitas iudicantis. ¶ Si aūt expiret: niſi partes cū id † nouerint, ſe tibi præſentauerint ea hora, qua congruè poſſis procedere ad exequendū id, propter quod eis legitimè terminum [e] perēptorium aſſignaſti, extunc [f] exequi poteris quod intendis: ne fruſtrà iudicialis inſtantia [g] euaneſcat. ¶ Ne verò iudiciū eccleſiaſticū exerceat̄ in tenebris: qa iuxtà teſtimoniū veritatis, Qui malè agit [h] odit lucē [i]: licet ēt ſecundū conſuetudinē, & cōſtitutiones legitimas, more Romano, dies à medietate noctis incipiat [k], † & in medio † noctis deſinat ſubſequēti (vnde quod in duabus dimidiatis noctibus agitur perinde ſanxit habendū legalis auctoritas [l], ac ſi qualibet parte lucis agatur.) Nos tñ eam ꝓcedendi horā congruā intelligimus, ex qua poſſis ante noctis tenebras [m] perficere quod incūbit. ¶ Porro diſcretus iudex in aſſignatione perēptorij [n], non dēt iuriſdictionem ſuam (niſi neceſſitas exigat) adeo coarctare [o].

¶ Idem abbati de Bordellia, & priori ſancti Sepulchri.

*¶ Ex noua cauſa remouetur delegatus, etiam poſt litem conteſtatam, et alius ſubrogatur.*

CAP. XXV.

INſinuante † R. rectore ſancti Saldati, ad audientiā noſtrā peruenit, quòd cum cauſam, quę ſuper iure parochiali inter ipſum & T. vertebatur,

proferendā. ſed ſi pars altera cōtumaciter ſe abſentat in termino cōſtituto: quæritur an ſaltem circa vltimā partē diei iudex in negotio ſibi cōmiſſo procedere debeat, vel expectare in ſequentē diē. Itē ſi expectauerit, q̄ritur vtrū cōtumax iterū ſit citādus, qa nō fuit ꝓceſſum in termino conſtituto? Papa ſuper hac quæſtione diſtinguit, vtrum iuriſdictio delegati duret poſt terminū peremptoriū, aut expiret in illo: ſi duret, in diē ſequentē ęqtate ſuadente dēt expectare, nec cōtumax amplius eſt citādus niſi iudex ei gratiā facere voluerit. Si verò expiret in termino dato, tunc ſi partes hoc ſciuerint, & nō p̄ſentauerint ſe corā iudice, ea hora qua poſſit cōgrue perficere qđ incumbit, extūc procedat ad faciendū id, ꝑ quod terminū aſſignauit, ne inſtantia iudicij euaneſcat: iudiciū verò in tenebris exerceri nō dēt, quia qui male agit odit lucē. licet.n. ſecūdum leges more Romano dies à medietate noctis incipiat, & in medio ſequētis noctis deſinat (vñ qcquid ſit in duabus dimidiatis noctibus, perinde habet̄ ac ſi fieret in die) tñ Papa illā horā congruā intelligit, ex quā poſſit ante noctis tenebras ꝑficere quod incumbit. In fine dicit, ꝙ diſcretus iudex non dēt in aſſignando peremptorio, iuriſdictionem ſuam taliter coarctare, niſi magna neceſſitas id expoſcat. Not. ꝙ per principium capituli poſt litē conteſt. in his quę occurrunt, dēt terminus perēptorius aſſignari. Item in ſequentē diem dēt iudex expectare. Item iudex pōt facere gratiā poſt terminum peremptoriū, alium aſſignando.

a ¶ *Depoſitiones.*] id eſt, dicta ipſorum teſtium.

b ¶ *Citandus.*] Videbatur ꝙ peremptorium fuiſſet circū ductū, vt iterū eſſet citādus. ff. de iud. l. & poſt peremptorium.

c ¶ *Aequitate.*] Et quidē æquū eſt & honeſtū in diē alterum expectare, nec ſtatim dēt dici contumax. potuit quidē habere iuſtā cauſam abſentiæ, & ſic reuocabitur ſnīa. j̄. de re iud. c. cū Bertholdus. nec prætor feſtinare dēt ad decernendum, vt iubeat poſſidere. ff. de dam. infect. l. ſi finita. §. forte. non tñ eſt neceſſariū, niſi velit in diē alterum expectare.

*¶ Gl. ſeq. primò ponit vnum, quod iudex poteſt, cui ſignat contrarium: & aliud quod non poteſt. demum obijcit, & obiectioni ſignat contrarium. quod dupliciter ſoluit.*

d ¶ *Gratiā fecerit.*] Ecce quanta poteſtas datur iudici circa iudicia vt poſſit parcere cōtumaci in p̄iudiciū alteri⁹. C. qūo & qñ iu. l. 1. ff. de arbi. l. ſi cū dies. §. ſi quis ex litigatoribus. nō. n. qcquid 1 iudicis poteſtati permittitur, id iuris neceſſitati ſubiicitur. ff. de iud. l. nō. n. qcquid. & eſt cōtra id 3. q. 9. c. vlt. Itē licet iudex poſſit parcere inferendo ſnīam termino conſtituto, non tñ pōt ei parcere in expenſis & ſumptibus: alioquin ipſe de ſuo reſtituet expenſas. C. de iudi. ſancimus. Sed videtur ꝙ de iure mero teneatur expectare vſq; in diē ſequētē. ff. de verb. obl. l. qui hoc anno. 2 vel ꝙ ſaltem in ſuprema hora diei poſſit iudicare. 2. q. 6. biduū. & hoc ideo, quia iudex matutino, veſpere, & mane, & meridie iudicare pōt in Auth. de iud. §. ſedebunt. col. 6. Sed contra videtur. ff. de ori. iur. l. 2. §. & quia. vbi dicit, ꝙ incongruū eſt ꝙ iudices veſpere ſedeant, ſtatur potius authentico. Vel dicas ꝙ nō eſt cōtra, qa ibi dicit̄ ꝙ incongruū erat magiſtratib. hora veſpertina in publico eſſe, & iō inuenti fuerūt quinq; viri q eorū vice illa hora fungerent̄: & ſic potius cōcordat, & ſic vſq; ad ſupremā horā ante noctis tenebras iudex procedere pōt, vt hic in fine dicit. honeſtū tñ eſſet iterū ipſum citare ad ſuperandā malitiā ei⁹. ſimile j̄. de do. & cōtu. c. ꝓut. arg. ff. de iud. l. & poſt edictū.

*¶ Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Terminum peremptoriū.*] Niſi terminus peremptorius ſit ſtatutus ad ſnīam audiendā, non valet ſnīa in abſentia partis alterius. ff. quę ſen. ſine ap. reſcin. l. 1. §. itē cū ex edicto. arg. cōtra. C. qūo, & qñ iud. l. 2. ſed lex iſta cōtra. loqtur, cū iudex partes in præſentia ſua monuit, vt certo termino cōparerent ad ſnīam audiendā: & tunc ſi qua pars non veniat, reuera cōtumax eſt, & ſnīa tenet, licet perēptoriè per edictū nō fuerit monita: alia lex loquitur cū abſens citat̄ per edictum in abſentia.

f ¶ *Extunc exequi.*] imo videt̄ ꝙ in vltima die, qua futurus priuatus, vel priuandus eſt, iudicare non poſſit. ff. de fer. l. pridie. ff. de iuriſd. om. iud. l. eum qui. Arg. contra. ff. de pœ. l. vlt. ſed hic vltima die ſuę iuriſdictionis tenet̄ iudicare: vt hic patet.

g ¶ *Inſtantia.*] id eſt, poteſtas.

h ¶ *Qui malè agit.*] Vnde Horatius.

*Vt iugulent homines ſurgunt de nocte latrones.*

i ¶ *Odit lucē.*] Sic 18. q. 2. pnicioſam. vñ p̄ſumitur cōtra illū, q occultè cōfert bñficia. j̄. vt eccl. benefi. c. vt noſtrū. 19. diſt. Anaſtaſius. & 81. diſt. c. clericūs. ff. de ritu nup. palā. & melius. l. vlt. ff. de adm. tut. l. nō exiſtimo. Et tenebrę aptæ ſunt ad fabricādū falſum. ff. de ven. inſp. l. 1. §. tria luminaria. tñ tranſactio pōt fieri de nocte. C. de trāſact. l. non minorem. & teſtamentum. ff. de teſt. l. ad teſtamentum. §. vlt.

k ¶ *Incipiat.*] quātū ad cōtractus, qui pñt fieri qualibet hora.

l ¶ *Auctoritas.*] ff. de fer. l. more Romano.

*¶ Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit ponit opinionem contrariam.*

m ¶ *Tenebras.*] Quid ſi iudex proceſſit in tenebris ad lumen candelæ, vel ad cōteſtationē litis, vel ſnīam protulit, nunqd valet qđ agitur? Credo ꝙ valeat proceſſus, licet procedi non debuerit, dūmodo aliud nō impediat, & p̄cipuè ſi iudex honeſtus ſit, cū hic nō dicatur ꝙ ſi proceſſum fuerit, nō valeat, qa multa fieri nō debēt, facta tñ valent. 3 Alij forte contra.

n ¶ *Peremptorij.*] ff. de iud. l. nonnunquàm. j̄. de in integ. reſtit. tum ex literis.

o ¶ *Coarctare.*] j̄. de appel. c. irreprehenſibilis. & 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. ff. de excu. tuto. l. non tantum.

IN *ſinuante.*] In prima parte ponitur actoris gratioſa petitio. In ſecunda ſub duplici conditione ipſius exauditio. ſecunda: ibi, *Quocirca.* Abb.

CASVS. R. rector eccleſię S. Saldati, habebat qōnem cum quodā alio Tho. noīe rectore alterius eccleſię, ſuper iure parochiali: cā fuit cōmiſſa epo Vigorieñ. & officiali ipſius, & cuidā alteri ad petitionē rectoris S. Saldati ſub hac forma, ꝙ ſi nō oēs, tu frater epe cū altero illorū procedas. Iudices ꝓceſſerūt in cā, lite conteſt. tractu tpis ante diffinitiuā ſnīam dictus eps præfatum R. in ſuū familiarē aſſumpſit, vñ cum tā eps q̄ officialis ipſius, quos dictus R. impetrauerat, poſtmodū familiaris eorū eſſet effectus, ab aduerſa parte meritò pq̄ſſent recuſari, cām ipſam aliis iudicib. petijt cōmitti. Quibus mandat Papa, quatenus ſup his veritatē inquirāt, & ſi ita inuenerint, ꝓcedāt in cā iuxta cōtinentiā priorū literarum, niſi pars aduerſa corā primis iudicib. litigare cōſenſerit, poſtquā dict⁹ R. familiaris ipſorū factus fuit: alioqn partes ad examē priorum iudicū reuertant̄. No. ꝙ ex noua cauſa lite conteſt. pōt iudex recuſari. Item ſi cōſentio in illum, quē poſſum legitimè recuſare, illum poſtea non poſſum recuſare.

† iuriſdictione delegata, nō ordinaria, vt habeat locum ſequēs diſtinctio, quia ordinaria iuriſdictio perpetua eſt, vt not. infra eod. quærenti.

† Alliàs, maximè cum id.

1 Et alibi dicit̄. Omnib. magiſtratibus conceſſū eſt, non dicit. iniunctum, vel indictū iuriſdōnem ſuā, & c. ff. ſi quis in ius voc. nō ierit. l. 1. in prin. Ioan. Andr.

2 Illud in obligatione, hic ſecus ꝑ iudicis contemptū. ff. de arbit. l. Celſus. Io. And.

Ioan. iij.

† Vide l. more Romano. ff. d fer. Bar. in l. aut facta §. tempus. ff. de pœ. & l. hæc verba in fi. ff. de verb. ſign. & de diuiſione diei adde Macrob. li. 1. Satur. c. 3. & Gellium lib. 3. c. 2. Alciatum & Io. Brachæum in l. 2. ff. de ver. ſig. & Nauarrum in manuali de oratio. & hor. cano. c. 3.

† medietate.

† Cap. 4. e. tit. in 3. cōpil.

3 Concor. l. 1. §. biduum. ff. qnā appel. ſit. & l. non dubiū. C. de legi.

Vigorieñ.epo,& cõiudicibus ſuis à nobis obtinuerit delegari,poſtmodũ(licet fuerit in eadẽ quęſtione ꝓceſſum) tractu tp̄is ante diffinitiuæ ſñiæ calculũ, idem ep̄s dictũ R. in familiarẽ [a] admiſit, ſine quo [b] alij coniudices † (ſecundum q in noſtris literis mandabať) in cauſa procedere non valebant, & alter ipſorum coniudicũ † officialis [c] eſt epi ſupra dicti: propter quod aduerſæ parti poterat ſuſpectus haberi: vnde cũ tam ep̄us,quàm officialis p̄dictus (vtpote quos idem R. in iudices poſtularat †, & ipſe familiaris eorũ poſtmodum [d] eſt effectus) ab aduerſa parte poſſent meritò [e] recuſari deciſionẽ ipſius cauſæ veſtræ petijt diſcretioni cõmitti. ¶Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita (niſi poſtq̃ familiaris eius eſt effectus, litigare cõſenſerit [f] corã illo) in cauſa ſecundũ priorũ † cõtinentiã literarũ (ratione pręuia) procedatis: alioquin [g] partes ad priorũ iudicũm reuertantur [h] examen.

¶Idem priori ſancti Fridiani.

*¶Delegatus Papæ ſñiam ſuam exequi poteſt vſque ad integrum annũ. hoc dicit, & eſt caſus ſingularis.*

CAP. XXVI.

QVerenti † quid per cẽſurã eccleſiaſticã: & infrà. [i] ¶Si verò delegatus à nobis excõicet illũ,qui rei iudicatæ parere cõtẽnit: licet aliquibus videatur q ſuo ſit functus officio [k], vt vlterius nõ habeat ex delegata ſibi iuriſdictione proceſſum: alij aũt dicant q iuriſdictio eius duret, donec ſñiæ pareatur [l], vt interim abſoluere poſſit parere volentẽ? ¶Nos tñ per æquitatis [m] ſemitã incedẽtes, præſentiũ auctoritate ſtatuimus, vt delegat9 à nobis, nõ ſolũ vſq; ad quadrimeſtre [n] tp̄s, qđ ad ſoluendũ debitũ à lege reo cõceditur, ſed vſq; ad integrũ [o] annum, iuriſdictionem ſibi cõmiſſam, ad exequendum ſententiam valeat exercere:

*¶Gloſ. ſeq. ponit paritatem, & imparitatem inter iudicem & teſtem.*

a ¶*Familiarem.*] Familiaritas 1 repellit iudicem ſicut & teſtẽ.j.de teſt. c.in literis. Nam familiaritatis affectio veritatẽ impedire ſolet.3.q.5.accuſatores imo tota familia recuſatur pp dñm.C.ſiquacunq; prædi. po. l. vnica. ſed modica familiaritas non nocet. ff. de verb. ſign.l. latæ. §. amicos. & eſt ſimile.j. de app. cap.ex inſinuatione.& vtlit.nõ cõteſ. accedẽs. & ſ. de reſcrip. cap. ad hæc.& ff.de ꝓcu. l. aut affinitate. hic tñ aduertas, quòd minor cauſa repellit iudicem quàm teſtem: quia quęlibet conſanguinitas repellit iudicem.j.de appel. cap.poſtremò. ſed non teſtem: qa frater teſtatur pro fratre.j.de præſum.cap.literas. 2 proptereà non inuenitur prohibitum: quia edictum de teſtibus prohibitoriũ eſt. ff. de teſti. l.1.& hoc ideo,qa facilius inueniunt plures iudices,q̃ vnus teſtis.

b ¶*Sine quo.*] quia mãdabať,q ſi non oẽs, tu frater epe cũ altero ipſorũ in cã procedas: tũc.n. alij non poſſunt procedere ſine ipſo, vel ſuo ſubdelegato.j. eo.cap. quoniam. §. 1.

c ¶*Officialis.*] Et ita timeri pôt ne trahat in partẽ epi,& ſic in partẽ R.arg.j.de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.c. cum ſicut. & j.vt lit.non conteſt.cap.accedens. 2.

d ¶*Poſtmodum.*] Sic patet q exceptio dilatoria poteſt proponi poſt litẽ conteſt. ſi de nouo incipiat cõpetere. ſic ff. de arb.l.non diſtinguemus.§.cum quidam.& ff.de inter.act.l.de ætate.§.ex cauſa.& j.de in integ.reſt.c.vlt.

e ¶*Merito.*] Hæc cauſa mouit iſtum R. vt cauſam faceret alijs committi,ne pars aduerſa propter huiuſmodi ſuſpicionem recuſaret illos iudices,& impetraret cauſam alijs committi, coram quibus opportuiſſet ipſum R. poſtmodum litigare. & ita eſt arg. q qs dẽt prouidere ea quæ p̃nt facere cõtra ipſum,ſicut pro ipſo,arg. 11.q. 1. de pſona. ver. ne obijciatur,&c.ff. loca.l. ſi quis domum. §. 1.& j. de procu. c. 1.

f ¶*Conſenſerit.*] ſ. pars aduerſa; nam ipſe R. cogitur litigare coram eis,cum in eos ſemel cõſenſerit,& ipſos impetrauerit.j.eo.cap. ſuper quæſtionum.& 3.q.3.offeratur.& 4.q. 3. c.ſi teſtes.§.venturis.videtur tñ q ipſe R. eos poſſit recuſare propter nouã cauſam,ſicut eius aduerſarius: abſurdum.n.eſſet iudiciũ in vnã partẽ declinare,& non in alterã.ff.de arbi. l.ſi cũ dies.§.ſi arbiter.in fi.arg.ff.quod quiſq; iuris.l.1.& meritò poterant recuſari pp familiaritatem.ff.de auct.tu.l.quod dicimus. in fi.& C.de his qui ad eccl. confu.l.vlt.§.ſicubi,& 3.q.5. conſtituimus.

g ¶*Alioquin.*] id eſt,ſi conſenſerit litigare corã illo, poſtquam ſciuit illum effectũ fuiſſe familiarem.ſ.eo.c.gratum.& j.de teſti.c.cũ veniſſet.ſ.de ele.c.cũ inter canonicos. & ff. de iur.om.iud.l.eſt receptũ.& ſi nõ conſenſerit,dũmodo cõſentire velit,non valent iſtæ literæ,vt ſ.eo.c. cum inter. Ber.

h ¶*Reuertantur.*] Hoc iuſtũ eſt,vt reuertatur ad eũ,quẽ iniuſtè dimiſit.j.de appell.cũ in eccleſia.& in expenſis aduerſario condemnabitur inſuper.j.de appel.c. vt debitus. & ſ. de reſcrip. cap. cæterum. 3

QV*erenti.*] Diuiditur,quia in propoſita quæſtione,primò ponitur prima opinio vſq; ibi, *alij.* Secunda vſq; ibi, *Nos tamen.* vbi ponit ſolutionẽ,ſcilicet interſerendo quartam opinionem: ibi, *non ſolum.* Abb.

CASVS. Iudex delegatus à Papa tulit ſñiam diffinitiuã,& quia condẽnatus nõ parebat ſñiæ, ipſum excõicauit: quærebatur vſq; ad quod tẽpus iudex poſſet ipſum excõicatum parere volentẽ abſoluere: quidã dicebãt q cũ functus ſit officio ſuo,vlterius non pôt ipſum abſoluere. Alij dicebãt q iuriſdictio illius durat quouſq; pareatur ſñiæ, vt ſemper poſſit illũ abſoluere volentẽ. Papa nec primã ſñiam nec ſecundã ſequiť,ſed ſtatuit q iudex delegat9 ab ipſo,nõ ſolũ vſq; ad quatuor menſes, qui dantur cõdẽnatis ad ſoluẽdũ debitũ, ſed ẽt vſque ad annũ iuriſdictionẽ ſuã poterit exercere: ſicut ſeruať in illo, q añ litẽ conteſtatã contumax inueniť. No.q delег. à Papa vſq; ad annum pôt exequi ſñiam ſuam,& nõ vltra. Item in pecuniarijs cauſis dãtur quatuor menſes cõdẽnatis ad ſoluendum debitum.

i ¶*Et infra.*] Per hoc infra cõtinetur pars iſtius j.in tit.de ver. ſig. c.q̃renti.& ibi dicit,qđ cõtinetur p cenſurã eccleſiaſticam.

k ¶*Officio.*] ſ.eo.c.in literis.ff. de re iud. l. iudex.& j.de iura.ca. at ſi clerici. in fine.

l ¶*Pareať.*] cũ effectu ſ.eo.c.in literis.& j. de cleri.non reſi.c. relatũ.

m ¶*Per equitatis ſemitã.*] Placet ergo media via dño Papę.arg.ff. de acq.rer.dom.l. adeo, §. cũ quis: Vnde verſus:

*Cũ 4 media ſemper gaudebã ludere forma:*
*Maior enim medijs gratia rebus ineſt.* & illud: *Medium tenuere beati.*

*¶Gl. ſeq. diſtinguit perſonales,reales,& criminales actiones, in primo membro ſignat contrarium,& ſoluit.*

n ¶*Quadrimeſtre tẽpus.*] In perſonali actione danť quatuor menſes reo ad ſoluendũ,C.de vſus rei iu.l.2.& 3. & ſi minus tempus daretur,ſuppletur à lege. ff.de re iud.l.4.§.ſi quis.Ar. contra.j.de re iud. quod ad conſultationem. & ff. de re iud. l.2.vbi dicitur quòd tempus illud poteſt arctari, & elongari à iudice. Sed illud intelligitur fieri cum cauſę cognitione,& iuſta de cauſa: aliàs non debet arctari, & in illa, quod ad conſultationem,ſponte recepit terminum breuiorem. In reali verò actione ſtatim ſi dixerit reus ſe uelle parere ſñiæ: aliàs poſt x. dies ſi non fuerit appellatũ,debet ſententia mandari executioni. Arg.inſtit.de offic.iud.§.1. 5 Et in criminali ſtatim mandanda eſt executioni.arg.pœ.diſtin. 1. deflcant. aliàs incipit, Adam.C.de pœ.l.cum rei. ſed hoc eſt verum generaliter,niſi in caſibus,qui notantur. 11.q.3. cum apud. Et tempus illud quadrimeſtre datur à die latæ ſententiæ ſi non eſt appellatum, vel ſi eſt appellatum à die cõfirmationis ſententiæ.C.de vſur. rei iudic.l.2.& confeſſus habet hic tempus à die confeſſionis. ff.de confeſ.l.certum.§.vlt.ſed ſi confeſſus fuerit de crimine,non ſtatim mandabitur ſententia executioni,donec pronuncietur crimen contra ipſum, ſed in vinculis teneri debet.ff.de cuſto.& exhib.re.l.ſi confeſſus.& 2.q. 1. nos in quemquam.

ADDITIO. Et iſta ſupradicta clarè habentur per hos Verſus:

*In perſonali poſt menſes quatuor: in re*
*Protinus eſt omnis ſententia perficienda.*
*Sic in criminibus: ſed caſus excipe quinque:*
*Confeſſus, prægnans, iratus, & inſula, ſeruus.*

Horum declarationem habes 11. q. 3. c.cum apud in gloſſa.

*¶Gloſ. ſeq. obijcit,& ſoluit. Secundò quærit,arg. pro & contra, & ſoluit.*

o ¶*Ad integrum annum.*] Sed quare non pôt exequi ſententiam ſuam poſt annũ, cum iudex ſemper teneatur ſententiã tueri.ff.ne vis fiat ei qui in poſ. mit. l.1.nam iudex quantum ad futurum tempus proſpicit partibus. ff.ſi ſer.ven.l.egi.& l. harum. ſed illa lex loquitur de ordinarijs, ne vis fiat ei, &c. aliæ duæ leges loquuntur in ſeruitutibus, quæ debentur in futurum

1 Qui dicantur familiares & domeſtici copioſe dixi lib.3.annot.in Directorium Scho. 125.

† iudices.

† iudicum.

† poſtulauit.

2 Et canonicus,p canonico. ſupra de offic.arch.c. vlt. qui tñ à iudicio recuſatur. infra eo.c. cum R. Io. And.

† priorem.

3 Et ita notatur q ex noua cã ſuperueniente iudex pôt recuſari.Facit ad hoc l. j ff. de ven. inſpi.& c.de vet. iur. enuc.l. 2. §. & quod.

† Cap.c.e. tit.in 3. cõpilat.

4 Aptius & huic ꝓpoſito illud Horatij: Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines, Quos vltra citraq; nequit conſiſtere rectũ.

5 Fit autẽ tunc executio in re, ſi reſtitui poſſit: aliàs cauebit cõdẽnatus de reſtituẽda infra certũ tẽpus, re vel æſtimatiõe ut ibi. Non ob.ff.đ vſu. l.in fideicõmiſſi. & ff. quod met. cau. item ſi cũ exceptiõe. §. q ſi homo.qa in prima l. agebať actione ex teſtamẽto, in ſecunda actione qđ met. cau. q̃ perſonales ſunt ſecundũ Inn. & Hoſt.Ioan. And.

in futurũ:ſed hic loquitur de delegato, cuius iuriſdictio non eſt perpetua,ſed infra certas metas temporis finitur, ſecundũ quod hic dicit.Sed pone quòd poſt ſententiam victus inquietat victorem, nunquid prior delegatus debet adhuc cognoſcere? Videtur per hanc decre.quòd ſic:cum iuriſdictio duret vſque ad annum, quia non videtur poſſeſſionem adeptus, qui eam ſtatim amiſit.ff. de acq. poſ.l. non videtur. arg. ff.de her.vel ac.ven.l.2. §.perueniſſe. & §.illud. quia cum effectu perueniſſe dicitur, vt ibi: ſed cõtra videtur, quia functus eſt officio ſuo. ſ. e. c.in literis.& ff.de re iudi.l.iudex. & quia iſtud ad ordinarium ſpectat. j. de app.c. cum teneamur.Item quia hic noua iniuria eſt, & ideo noua interpellatione opus eſt.ff. de excep.rei iud.l. ſi mater.§. 2. poteſt dici quòd licet ſit noua iniuria,tamen ſequela eſt præcedentis facti, vnde ad ipsũ ſpectat.argum.ff.de inſti.l. cuicumque.§.penul.aliter deluſoria viderẽtur edicta iudicum.ff.ne quid in lo.publ.l.vlt.& j.de ma.cõt.contra interdic. eccle.c.1. & ſatis videtur quòd ſaltem vſque ad annum poſſit compeſcere contradictores,& qui non patiuntur illum quietè poſſidere,excommunicando illos etiam generaliter, ſed non aſſumẽdo aliquam cognitionem vlterius. Ad iudicem enim delegatum ſpectant quæ accidunt ante ſententiam, ſed poſt ſententiam nullam cognitionem aſſumere debet,cum iam nõ habeat niſi meram executionem: vnde nõ valet ſi cognoſcere vellet vt iudex.C.de execu. rei iudi.l. ſi vt proponis. ea verò quæ accidunt poſt ſententiam, ſpectant ad ordinarium,quia non agitur ex prima cauſa, ſed ex noua.

†Aliàs, ante litẽ conteſtatam.

†Cap.6.e.tit.in 3. cõpilat.

† In aliquot vetuſtis ita:cõſtitutioni Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri nullatenus, &c.

ſicut obſeruatur in illo,qui ante litis [a] † conteſtationem cõtumax inuenitur.

¶Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

*¶Delegatus Papæ poteſt principiũ, medium, & finem cauſæ coiunctim, & diuiſim ſubdelegare.hoc dicit vſque ad §. verum.*

CAP. XXVII.

SVper † quæſtionum articulis,de quibus nos conſulere voluiſti, taliter reſpondemus: quòd per conſtitutionẽ noſtram [b] cõſultationi [c] † Alexandri papæ nullatenus derogatur [d], ſed illa per iſtã exponitur:imo in iſta verius,quę in illa fuerant prætermiſſa, ſuppleantur.Ipſe namque reſpondit: quòd ſi ſuper cauſa, quæ alicui ex Apoſtolica delegatione committitur, à perſonis eccleſiaſticis, vna, vel pluribus, quibus delegatus (vt pareat laboribus partium & expenſis) cauſæ cognitionem ipſius, & teſtium examinationes, ſententia ſibi reſeruata committit [e], appellatio † fuerit interpoſita [f], huiuſmodi appellationis intuitu, cauſam indiffinitam relinquere non tenetur. ¶Nos autem ſtatuimus, quòd licet is. cui cauſa committitur remota appellatione non poſſit [g] eam alijs ſine prouocationis [h] obſtaculo delegare: ſi tamen delegatus à nobis, vel iudex quicunque [i], non tam

† In cã appellatiõis multa ſalubriter cauit concil. Tridẽt. ſeſſio. 13. de refor. cap. 1.& ſeſſio. 24. de refor. capit. 10. & cap. 20. & alijs locis.

*¶Glo. ſeq. reci. per q. an excommunicatum pro contumacia iudex poſt annum abſoluat. primo & tertio arg. quòd non. ſecundò quòd ſic. vltimò ſoluit.*

a ¶*Ante litis conteſtationem.*] Videtur ꝙ ſi iudex delegatus ante lit.conteſta.excommunicet aliquem pro contumacia,ꝙ poſt annum ipſum abſoluere non poſſit.Sed contra.j.de offi.iud.or. paſtoralis. vbi ſucceſſor in honore, & onere abſoluit.Item iudex cœpit exercere iuriſdictionẽ ſuam,vnde perpetuata eſt j.eo.licet. & ſ.eo. gratum. & ita poſt annũ poteſt abſoluere,& quandocunque: quia eccleſia nulli claudit gremium ſuum.C.de ſum.trin.l.vlt.Argu.contra ꝙ poſt annum abſoluere non poſſit.11.q.3.rurſus.& c.quicunque.Sol. dico ꝙ poſt annum poteſt illum abſoluere quandocunque, & procedere in cauſa,quandocunque ille fuerit abſolutus. & quod dicit hic,ꝙ poſt annum non poteſt illum abſoluere,intelligitur de eo qui excommunicatus fuit poſt diffinitiuam ſententiam,cui non parebat,vnde fuit excommunicatus iſte: & talis poſt annum abſolui nõ poteſt ab eodem, quia iuriſdictio expirauit in totum, & quo ad executionem omnino: ſed vbi quis excommunicatur ante litis conte. vel poſt litis conteſt. ante ſententiam diffinitiuam ſemper poteſt abſolui, quia iuriſdictio durat vſque ad ſententiam latam,& executioni mãdatam,& infra annum poſt ſententiam: 1 & iſta litera ſic intelligitur,ſi aliquis contumax eſt,qui conuenitur actione reali,actor debet mitti in poſſeſſionem rei petitæ cauſa rei ſeruãdę:& ſi contumax venerit infra annum à tempore interlocutoriæ latæ,recuperat poſſeſſionem: poſt annum non recuperat poſſeſſionem, ſed auditur de proprietate eodẽ modo delegatus vſque ad annum ſuam ſententiam executioni mandare poteſt.poſtea verò non poteſt: & in hoc attenditur iſta ſimilitudo.

1 Concor. no. in §. ſi non præcepta.in glo. pręcipientem.in Authẽ. vt nulli iud.coll. 9.glo. in l. ſi vt propo po.C.quõ. & quan. iud.

SVper quæſtionum.] Diuiditur iſtud principium vſque ad §. *Verum.* Primò ponit tenorem conſtitutionum,quæ contrariæ videbantur,vſque ad §.*Intentionis.*& ibi declarat intentionem ſuam vſque ad §.*Verum.*Abb.Sic.

CASVS. Caſus huius decre. colligitur ex vltimo.§.eius ergo:&c.hoc modo: Quidam impetrauit cauſam cõmitti à domino Papa cuidam iudici delegato, delegatus iſte reſeruata ſibi diffinitiua ſententia, commiſit audientiam cauſæ quibuſdam reo abſente & ignorãte. Iſti ſubdelegati citauerunt reũ, ipſe comparuit coram eis, & quia ipſi dati erant ſine cõſenſu ipſius,appellauit ad ſedem Apoſt. occaſione cuiuſdam decre. Inn.in qua dicitur: Licet delegatus cauſam ſibi commiſſam ap.re. non poſſit alij cõmittere ſine prouocationis obſtaculo, tamẽ ſi dele. Papæ vel alius iudex quicunque,ad aliquem certum articulũ aliquẽ deputauerit auditorem,ab illo nõ poterit appellari, dummodo de partium detur aſſenſu. Colligebatur à contrario ſenſu:ergo ſi non ſit de aſſenſu partium, poteſt appellari. Vnde appellauit iſte, quia illi non erant dati de ipſius aſſenſu, cuius tenor ponitur in §. nos igitur vſque ad §.intentionis. Ex parte aduerſa dicebatur,quòd talis appellatio non valebat per decr.Alex.in qua dicitur,quòd ſi delegatus à Papa committit alicui audientiam cauſæ ſibi commiſſę, vt teſtiũ examinationem,ſibi diffinitiua ſententia reſeruata, & ab illo appellari contingat, delegatus prætextu huius appellationis cauſam indiſſinitam relinquere non tenetur, cuius tenorem ponit in principio ca.ver.quòd ſi ſuper. vſq; ad §. nos igitur. Iſtæ decr.videbantur contrariæ.Dubitatio iſtius contrarietatis delata eſt ad Cantuarieñ.archiepiſcopum, vnde ipſe ſuper hoc duas quæſtiones fecit domino Papæ.Prima eſt, vtrũ per decre.Inn.derogatum ſit decre.Alex. Secunda fuit,vtrum appellationi illius qui appellauerat occaſione conſtitutionis Inn.ſit deferendum.Super his duobus articulis reſpondet Papa,& primo ad primum dicens,quòd per conſtitutionẽ.Inn. non derogatur decre. Alex. imo in conſtitutione Inno. ſupplent quæ in decre.Alex.fuerant prætermiſſa. Et ſubijcit ſtatim tenorem illius vſque ad §. nos autem. & ibi ponit verba conſtitutionis Inno.dicens, quòd licet is cui cauſa committitur ap.re. non poſſit eam alij ſine prouocationis obſtaculo delegare, tamen ſi aliquem articulum deputauerit alicui audiendum,ab illo nõ poterit appellari, dummodo de partium detur, vel recipiatur aſſenſu. Sed ſi delegatus ipſe committit exordium litis,vel finem cauſæ,vel totum negotium,ab illo, tanquam à iudice poterit prouocari. Poſteà vero in §. intentionis.declarat Inno.intentionem,quam habuit in conſtitutione illa,licet is cui.dicens ꝙ delegatus ab ipſo poteſt committere principium & finem & medium cauſæ ſibi commiſſæ, coniunctim vel diuiſim ſecundũ quòd ei viſum fuerit expedire,vt iudicialis auctoritas valeat liberius expediri,nõ obſtante quod dicitur in lege, ſ. quòd iudex debet cognoſcere per ſeipſum in principio,in medio, & in fine: quia ipſe delegatus antequam ferat ſententiam, videre debet omnia quæ acta ſunt diligenter.& hoc vſque ad §. verum.

b ¶*Noſtram.*] quæ j. ſequitur, & incipit,licet cui,&c.protenditur vſque ad §. intentionis.

c ¶*Conſultationi.*] quæ eſt ſupra eod.cap. cum te conſulente.& iſta ponitur ſtatim,ſ.ibi,ſi ſuper cauſa,&c. vſque ibi,nos autem ſtatuimus.

d ¶*Derogatur.*] imo corrigit qui interpretatur.ff.ad Ter.l. 1.§. qui operas.

e ¶*Committit.*] lit. conteſt. vt probatur. infra §.porrò. ver. vnde ſi forſan.

f ¶*Interpoſita.*]ad Papam,ſcilicet.

*¶Glo.ſeq.ſignat contrarium, & remittit.*

g ¶*Non poſſit.*] argum.contra.j.de eo.tit.proxi.in fin.Sol. vt ibi,j.eo.cap.cum R.ad fi.

h ¶*Prouocationis.*]hoc ideo dicit, quoniã nullus poteſt cõmittere cauſam appellatione remota,niſi princeps: quia priuilegium eſt principis.ff.à quib.app.non licet.l.1.in fi.

i ¶*Quicunque.*] ergo ſi ordinarius delegat aliquem articulum cauſæ alicui,ab eo appellari non poteſt,niſi modum excedat. prout ſequitur in litera.

Additio. Nec etiam recuſari poteſt pro eo ꝙ ſit ſuſpectus. quod verum eſt, ſi de conſenſu partium datus ſit. ff. de appel. l. ex conſenſu.

cognitorem, quàm executorem [a] ad † aliquem certum articulum quempiã deputauerit: ab eo, (niſi modum [b] excedat) non liceat appellàri, dummodo [c] de partium deputetur, vel recipiatur [d] aſſenſu. ¶Quòd ſi delegatus à nobis, vel litis [e] exordium, vel cauſæ finem [f], nedum totum † negotium ei duxerit committendum: ab ipſo tanquam à iudice licitè prouocetur [g]: cum & lis ante iudicem debeat conteſtari, & cauſa per iudicem [h] diffiniri. ¶Intentionis igitur noſtræ fuit (ſicut ex tenore cõſtitutionis præmiſſæ poteſt liquidò deprehendi) quod, vt iudicialis auctoritas liberius valeat exerceri, delegatus à nobis licitè poſſit, & principium & finem, & mediũ cauſæ ſibi commiſſæ, non ſolum coniunctim, ſed etiam diuiſim [i] alij [k] delegare †: nõ obſtante quod dicitur, quòd iudex debet cognoſcere per ſeipſum in principio [l], in medio, & in fine: cum antequam ferat ſentẽtiam, vniuerſa quæ acta ſunt in iudicio, inueſtigare [m] debeat diligenter.

*¶A ſubdelegato cum iuriſdictione appellari poteſt: ſecus ſi ſine iuriſdictione, niſi modum excedat: tũc enim poteſt recuſari, niſi datus ſit de partium conſenſu. Abbas.*

¶Verum cum totam cauſam committit alicui, vel principiũ, aut finem ipſius: ab eo [n], tamquam à iudice poteſt licitè prouocari. Cum autem alicui medium † tantum committit, ab ipſo tamquam ab auditore prouocari non poteſt: niſi mandati fines excedat †, vel meritò [o] ſit ſuſpectus; vnde ne valeat recuſari, prouidè ſtatuimus [p], vt de partium detur, vel recipiatur aſſenſu [q].

*¶A ſubdelegato non in totum appellatur ad ſubdelegantem, non autem ad primum delegantem: ſecus ſi in totum. h. d. vſque ad §. quem verò.*

Executor quis dicatur, & quales ei⁹ partes.

a ¶*Executorem.* ] Executor dicitur propriè qui rem iudicatam ducit ad effectum. C. de exeç. rei iud. l. executore. & talis executor partes iudicis ſibi vendicare non debet: quia non habet aliquam cognitionem. C. eo. tit. l. ſi vt proponis. Hic autem impropriè dicitur executor, qui aliquem certum articulum examinat, & de eo cognoſcit, & ideo præmiſit, non tam cognitorem quam executorẽ, puta de aliqua exceptione, vtrum teſtis ſit admittendus. vel de aliquo cõſimili, ita quòd nullam iuriſdictionem habeat, ſed tantum exequatur mandatum, & faciat quod iniunctum eſt, & ſi quid dubij fuerit, debet referre delegato, & à tali non appellatur, niſi modum excedat, vt hic dicitur. Et poſſet forſitan dici, ꝙ talis auditor habet iuriſdictionem & coerctionem. argumen. infra eodem cap. ex literis. & tamen non poteſt ab eo appellari, niſi modum excedat. Hodie verò nullus poteſt appellare ipſo iure, niſi ipſe grauetur qualiſcunque ſit iudex, & in quocunque articulo poteſt appellari ab eo cui commiſſa eſt iuriſdictio cum cognitione, ſi aliquam partem grauauerit. ĩ. de appel. vt debitus. & ideo nihil operatur quod dicit, appellatione remota.

†In quibuſdam manuſcriptis ita: ad diſcutiendũ aliquem, &c.

† Aliàs, aut totú. àliàs, necdũ to.

† Vide tex. in l. à iudice. C. de iu. & glo. in l. ſæpè audiui. ff. de offi. præſi.

b ¶*Modum excedat.* ] quod ſi fecerit, appellatur ad delegatum, non ad delegantem. ĩ. eo. §. porro.

c ¶*Dummodo.* ] ſupple, nec poteſt recuſari, dummodo, &c. quod patet in §. verum. vbi Papa oſtendit qualiter cõſtitutio ſua ſit intelligenda.

d ¶*Recipiatur aſſenſu.* ] hoc videtur obuiare decre. Alexan. à contrario ſenſu.

*¶Glo. ſeq. recitetur per q. quid ſit litis exordium.*

Exordium litis tripliciter dicitur.

e ¶*Litis exordium.* ] exordium litis poteſt appellari quo ad perpetuandum reſcriptum, citatio. ſupra eodem gratum. & infra eodem licet. & infra de offic. leg. cap. vltim. & infra de for. compe. propoſuiſti. & C. de præſcrip. xxx. vel xl. ann. ſicut in rem. vel quo ad faciendam rem litigioſam oblatio libelli reo inſinuata. C. de liti. Auth. litigioſa. propriè vero exordiũ litis, eſt litis conteſt. tunc enim præſtatur ſacramentum de calumnia. infra de iura. calum. cum cauſam. quod debet fieri in exordio litis. C. de iura. calum. l. cum iudices. & ex tũc, id eſt, poſt lit. conteſt. tenetur de fructibus etiam bonæ fidei poſſeſſor. C. de rei vendi. l. certum.

f ¶*Cauſæ finem.* ] id eſt, cognitionem cum calculo ſententiæ, quæ imponit finem cauſæ. ff. de arbi. l. diem autem. ff. de re iudi. l. 1.

g ¶*Prouocetur.* ] ſi grauatur: aliàs hodie ante ſententiam non appellatur. infra de appel. capit. vt debitus. & capit. interpoſita.

h ¶*Per iudicem.* ] Ex hoc probat quòd is cui committitur litis conteſtatio, & cauſæ deciſio, iudex eſt, & ab eo poteſt appellari.

i ¶*Diuiſim.* ] id eſt, vnam partem vni, & aliam alij.

*¶Glo. ſeq. per q. re. an iudex appellationis deleget.*

k ¶*Alij delegare.* ] niſi cauſa ſit criminalis, quæ non delegatur 1 argumen. 9. quæſtio. 3. ſaluo. vbi dicitur, in conſpectu omnium, &c. licet à principe poſſit delegari. 23. quęſtio. 4. illud. & ff. de teſti. l. 3. §. item diuus. vel niſi ſit iudex appellationis, qui ſecundum leges nihil poteſt delegare. C. de iud. Authen. ad hæc. ſecundum canones ſecus eſt. de quo autem hic ſit mentio, cui derogatur per hanc decre. ſaltem quòd delegatus quicunque ſit, cauſæ principalis ſine appellatione poteſt committere vices ſuas, ſecundum tenorem huius decretalis.

1 Addẽ quę cauſæ & articuli poſſunt delegari per l. 1. & ibi Bart. ff. qui & à quib.

*¶Glo. ſeq. differentiam ponit inter leges, & canones.*

l ¶*In principio.* ] Iſtud obtinet ſecundum leges, vt iudex coram eo in principio faciat litem conteſtari, & per ſe ferat ſentẽtiam: media verò committat conſiliarijs ſuis, ſed ſemel etiam audiat negotium in medio. in Authẽ. vt defun. ſeu func. eorum. §. illud. & §. ſeq. coll. 5. in Authen. de exhi. reis. §. ſi verò. colla. 5. & C. de iud. Auth. ad hæc. ſecundum canones aliter, vt hic dicitur. Item ſecundum leges tantum ſuis conſiliarijs committit iudex examinationem, vt in dicta Authen. ad hæc. & in Auth. de iudi. §. ſi qs autem. coll. 6. ſecũdum canones cõmittit cuicunque vult. infra eod. cap. paſtoralis.

† media

m ¶*Inueſtigare.* ] Hoc non habet locum quando committit finem.

† Vide tex. in Authẽ. qua in prouincia. cũ not. C. vbi de cri. agi opor.

Verum. Continuatur iſte. §. ad præcedentia nam ſupra dixit Papa, quòd per ſuam conſtitutionem non intendebat derogare conſtitutioni Alexãdri: quia principalis intẽtio ſua fuit, prout habetur in ver. intentionis. Sed quia poſſet dubitari, an & quando poſſet appellari à ſubdelegato, ſubijcit iſtum. §.

Casus. In præcedenti. §. dixit, quòd iudex delegatus poteſt committere principium, medium, & finem, & cõiunctim & diuiſim: ſed non dixerat, quòd poſſet appellari. vnde in §. iſto dicit quòd ſi totam cauſam committit alicui, vel principium, vel finem, ab eo tamquam à iudice licitè prouocatur. cum autem medium cauſæ committit, ab ipſo tamquam à iudice appellari non licet, nec poteſt, niſi mandati fines excedat, vel meritò ſit ſuſpectus: & ideo bene ſtatuit in conſtitutione ſua, licet is cui, &c. quòd talis auditor detur de partium voluntate, ne valeat poſtea recuſari, & hoc vſque ad §. porro.

n ¶*Ab eo.* ] cui principium, vel finem committit ſecundum quod determinatur. ĩ. §. proxi. quandoque ad Papam, quãdoque ad ipſum delegatum poteſt appellari.

o ¶*Vel meritò.* ] ſupple, vel recuſari, niſi meritò, &c.

p ¶*Statuimus.* ] Non ſtatuit, ſed conſulendo dixit, dummodo de partium deputetur aſſenſu, ne poſſit recuſari. Ber.

*¶Glo. ſeq. ponit dictum, cui ſignat duo contraria ſucceſſiuè, & ſoluit. demum arg. & quæſtionem ſoluit.*

q ¶*Aſſenſu.* ] Et ideo poſteà recuſari nõ poteſt. ſemel enim iudex electus recuſari non poteſt. ſ. eo. inſinuante. & 3. q. 3. offeratur. & 32. quæſt. 5. horrendus. 2 appellare tamen poſſum ab eo, non tamen eum recuſare. ff. de ap. ex conſenſu. ff. qui ſatiſ. cog. arbitro. licet ſit contrarium. argumen. ĩ. de re iu. cauſam quæ. non eſt cõtrarium: quia ibi fuit appellatum: & quod dicit ibi in confirmatione ſententiæ, quòd de communi conſenſu fuit cauſa commiſſa, illa non fuit cauſa quare ſententia fuit confirmata, ſed quia appellans non probauit, quòd ſententia fuiſſet iniqua. Item contra. 2. quęſtio. 6. à iudicib. ſed illud loquitur de arbitris compromiſſarijs, 3 à quibus nõ appellatur. C. de arb. l. 1. Item argumen. quòd aſſeſſor qui participat examinationi cauſæ, & ſimilibus. ff. de offi. aſſeſ. l. 1. de conſenſu partium eſt eligendus. argumen. hic. & 2. quæſtio. 6. placuit. & 11. quæſt. 1. cap. 3. ſed ſi partes non conueniant, eligat iudex non ſuſpectum. argum. ĩ. de app. cum ſpeciali. & ĩ. c. prox. in fi. & illum recipiant partes et inuitæ, quia iudicium in inuitum redditur. ff. de verb. obl. inter ſtipulantẽ. §. 1. verſi. non forſan. & precedentibus verbis. §. ſi verò. & §. quem verò.

2 Concor. l. ſi vxor. ff. de adul. & l. quod ſi nolit. §. in factũ ff. de ędi. edi.

3 Quia voluntate nõ iuris neceſſitate adeũtur, infra eo. c. ab arbitris. libr. 6. lo. And.

POR-

¶Porrò [a] cum delegatus à nobis iuriſdictionem ſuam in alium transfert [b] totam, ſi fuerit appellandum, non ad eũ [c], ſed ad nos appellari debebit. Cum autem ſibi aliquid de iuriſdictione reſeruat: ſi cauſa [d] ſit ei appellatione remota cõmiſſa, non ad nos, ſed ad eum poterit de iure appellari. Vnde ſi forſan appellaretur [e] ab eo, cui medium † cauſæ committitur: ſiue cognitor, aut executor dicatur, vel (quod melius eſt) auditor [f], pro eo quòd vel mandati fines excedat, vel meritò [g] ſit ſuſpectus: nihilominus tamen delegatus à nobis, iuxtà conſultationem [h] præmiſſam, cauſam poterit diffinire, vt parcatur laboribus partiũ, & expenſis.

† Aliàs ita: cui media cāæ cōmittit. aliàs ita: cui media cauſæ cõmittuntur.

¶*Auditor datus ſine partium conſenſu recuſari poteſt vt ſuſpectus, nõ tamen ſine cauſa. Abbas.*

¶Quem verò delegatus à nobis deputauerit auditorẽ, neutra partium poterit recuſare, niſi coram eo [i] iuſtam recuſationis cauſam oſtendat †.

† Facit ad hoc.l.apertiſſimi. & l.cum ſpecialis. C. de iu.

¶*Si vnus ex duobus delegatis principis cum clauſula app. re. ſubdelegat alteri acceptanti, non poteſt acceptans ſubdelegare, nec app.re.procedere: quod tamen ante acceptationẽ poterat: & ſi ab iſto fuerit appellandum, appellabitur ad Papam: etiam ſi fuerit ſubdelegatus non in totum. h. d. ſecũdum veriorem intellectum.*

¶Si vero duo ſunt à principe delegati, & vnus cõmittit vi-

PORRO. Continuatur ad pręcedentia. Supra viſum eſt an & quando à ſubdelegato poſſit appellari: nunc ſubijcit ad quem ſit app. Abb. Sic.

CASVS. Dictum eſt in §.verum. quòd quando iudex committit totam cauſam, vel principium vel finem ipſius, ab ipſo poteſt appellari, cũ vero cõmittit mediũ, appellari non poteſt niſi mandati fines excedat. In §.iſto oſtẽdit ad quem ſit appellandum. & primò quando committit totam cauſam, debet appellari ad Papam, & non ad delegatum: quia committendo totam cauſam deſinit eſſe iudex. Si verò aliquid ſibi de iuriſdictione, reſeruat, tũc ad delegatum, & non ad delegantem debet appellari: quia tunc remanet iudex. Si verò committit medium cauſæ alicui, puta teſtium examinationem, vel alium articulum, & ab illo appelletur ad Papam, eo quòd mandati fines excedit, vel ſit ſuſpectus, delegatus non obſtante tali appellatione vt parcat laboribus partium & expenſis, cauſam indiffinitam ſecundum decre. Alex. relinquere non tenetur. & ſic intelligitur decre. Alexã. quando committitur medium cauſæ: & ſic apparet quod Inno. ſuppleuit de Principio, fine, & toto negotio, & hoc vſque ad §.quem verò.

a ¶*Porro* ] §.iſte reſpicit. §.nos. & proxi. & §.verum.

¶*Gloſſa ſequens primò recitatur per quæſt. & ſol. ſecundò obijcit & ſoluit. tertiò quærit & ſoluit. ponit opinionem ſolutioni contrariam cui reſpondet.*

b ¶*Transfert.* ] Non tamen iudicis dandi licẽtiam committere poteſt: licet illud ſit de iuriſdictione. ff. de iuriſdict. omn. iudic. l.3. in fin. nec poteſt committere remota appellatione. & hoc ideo quia illam non habet ex commiſſione, ſed à lege. C. de iudi. l. à iudice. & j. eod. cap. paſtoralis. 1. reſpon. & cap. quoniam. vnde in alium eam transferre nequit: & ſic hoc ſaltem non transfert in alium; quia ſi hoc poſſet ſubdelegatus, poſſet alium delegare, quod eſſe non poteſt. j. de appell. cum cauſam. præterea qualiter poteſt abdicare à ſe iuriſdictionẽ, ſaltem ſine licentia eius, à quo habet eam: vt ff. de offi. procõ. l. ſolent. 1. reſpon. cum teneatur exequi mandatum ipſius, ẽt ſi ſit per quam durum. 19. diſtin. in memoriam. & 100. diſtin. contra morem. Licet enim iudex committat totam cauſam alicui, nihilominus retinet iuriſdictionem, licet alius habeat exercitium illius cauſæ. ff. de offic. eius cui man. eſt iuriſd. l. 1. §. vlti. ff. de iuriſdict. omn. iud. l. more. & l. & quia. & reuocare poteſt quando vult. ff. de iudi. l. iudicium ſoluitur? Dicas ꝙ leges illæ omnes, quæ dicunt quòd non poteſt abdicare à ſe iuriſdictionem, & proximè ad hoc inductæ, intelliguntur de iudicibus ordinarijs, niſi renuncient in totum, & illi poſſunt quandocunque reuocare, etiam ſi totam cauſam committãt: ſed in delegato ſecus eſt, cum proprium nihil habeat, ſed eius qui mandauit. ff. de offi eius cui man. eſt iuriſd. l. quæcunque. §. qui mandatam. & ideo nihil reſeruat ſi totam iuriſdictionẽ committit. Sed nunquid delegatus poteſt committere totam cauſam retenta ſibi executione ſententiæ? ſatis videtur quòd poſſit: quia illud eſt de iuriſdictione ſua, ſed tunc ad eum appellari non poſſet. quia nihil habet iuriſdictionis quantum ad cognitionem cauſæ, 1 ſed ſolam executionem: vnde vlterius partes iudicis aſſumere non poteſt. C. de exec. rei iu. l. ſi vt proponis. T. dixit quòd non poteſt, quia ſententiando deſinit eſſe iudex, ſed illa non videtur ratio quia ille non ſententiat, & quantum ad executionem durat iuriſdictio. infra eod. cap. paſtoralis. & ſecundum dictum T. delegatus non poſſet exequi ſententiam ſuam, quod falſum eſt. ſ. eod. cap. ſignificaſti. Bernar.

1 Hoc verum qñ mera executio cõmittitur, vbi ex vi commiſſiõis nõ habeĩ cauſæ cognitio, aliud vbi retinetur: vt hic, vbi ex vi retẽtionis, & ex vi appellationis factę, & ex vi huius interpretationis, recuperaĩ iuriſdictio, argumẽ. ff. ad Turp. l. 1. in fin. & infra de appel. cap. vt debitus. ſecundũ Ho. Ioan. And.

ADDITIO. Vide cap. ſi delegatus. eod. tit. lib. 6.

¶*Glo. ſeq. ſignat ſucceſſiuè duo contraria, & ſoluit.*

c ¶*Ad eum.* ] Lex indiſtinctè dicit, quòd ſi delegatus committit alij cauſam, ad eum eſt appellãdum. C. qui pro ſua iuriſd. l. vnica. & illa intelligitur ſecundum iſtam, quãdo non committit totum, vel aliter ſecundum leges. Item aliud contrarium videtur. ff. quis & à quo app. l. 1. in fin. vbi dicitur ꝙ ſi iudex delegatus delegat alij cauſam, ſi ab illo vltimo appelletur, non appellabitur ad ipſum, qui eum dedit, ſed ad iudicem illius, qui dedit illum, à quo appellatur: & ita contradicit huic quod dicit, non ad eũ, ſed ad nos: & intelligas illam ſecundum iſtam, vt dictum eſt de alia, quia ibi totũm commiſit: & ita concordat huic, quando totum commiſit. C. qui pro ſua iuriſdi. l. vnica. vel aliter ſecundum leges, & aliter ſecundum canones.

¶*Gloß. ſeq. ponit duas opiniones, & primã approbat.*

d ¶*Si cauſa ſit ei.* ] maximè: quia idem eſſet ſi non ſit remota: quia vtroque caſu appellatur ad eum, & non ad Papam, & quia ipſo iure hodie remota eſt ante ſententiam. infra de app. cap. vt debitus. Alij contradicunt quòd ſi non eſt remota appellatio in literis, appellatur ad Papam omiſſo delegato ipſius: ſic poteſt appellari ad Papam ab alijs iudicibus quolibet medio omiſſo. quod prius dixi, verius credo. arg. ſ. eo. cap. in prin. verſic. quòd ſi ſuper. & cap. cum te conſulente, &c.

e ¶*Appellaretur.* ] ad Papam.

f ¶*Auditor.* ] talis potius dicitur habere notionem, quàm iuriſdictionem. ff. de re iud. l. prætor ait. in prin. & dic notionem, id eſt, cognitionem, & iuriſdictionem. ff. de verbor. ſign. l. notionem.

g ¶*Meritò.* ] ſupple, vel recuſetur pro eo quòd meritò, &c.

h ¶*Conſultationem præmiſſam.* ] ſcilicet Alexandri, quæ ponitur in princip. ver. quod ſi ſuper cauſa: & hic interpretatur in quo caſu illa intelligatur.

QVEM VERO. Continuatur potius ad §.verum. quàm ad §. præcedentem. nam ibi fuit dictum quòd ad hoc vt non poſſit recuſari ſubdelegatus, ſeu auditor, deputandus eſt cũ partium conſenſu. ſed ne crederet aliquis quòd de neceſſitate eſſet requirendus partium conſenſus, ſubijcit Papa iſtũ §. Abb. Siculus.

CASVS. In proxi. §. ver. pro eo quòd mandati fines excedat, vel meritò ſit ſuſpectus. & in illo. §. verum. dixit, niſi mandati fines excedat, vel merito ſit ſuſpectus. Vnde ne valeat recuſari, proinde ſtatuimus vt de partium detur, vel recipiatur aſſenſu: per hoc videbatur quòd ſimpliciter poſſet recuſari, niſi datus eſſet de aſſenſu partium, ſed hoc non eſt verum. & ideo dicit: Si delega. aliquem deputauerit auditorem etiam ſine aſſenſu partium neutra partium poterit recuſare, niſi coram delegato iuſtam recuſationis cauſam oſtendat.

¶*Gloß. ſeq. tangit coram quo cauſa ſuſpicionis tractari debet.*

i ¶*Coram eo.* ] id eſt, coram delegató à Papa: & ideo in iſto caſu cauſa ſuſpicionis non probatur corã arbitris, cũ aliàs generale ſit, quòd cauſa ſuſpicionis probari debet coram arbitris. j. de app. ſecundo requiris. & cap. cum ſpeciali. idem credo ſi ordinarius delegat cauſam.

SI VERO. Continuatur iſte §. ad §. porro. nã ibi proſecutus fuit auctor quando appellatur ab vno delegato, hic quando fuerunt duo delegati: & vnus commiſit alteri vices ſuas. Diuiditur, quia primò ponit vnũ dictum Secundò. ibi, *Quia.* illius rationem aſſignat. Tertiò: ibi, *Vnde.* ponit quandam illationem. Abb.

CASVS. dictum eſt ſ. in §. nos autem. quòd delegatus à Papa cui cauſa commiſſa eſt ap. re. poteſt committere alij vices ſuas, & poteſt cognoſcere. In §. iſto oſtendit quòd iſtud non eſt generaliter verum hoc modo: duo ſunt à principe delegati ap. re. vnus committit alteri vices ſuas. Iſte qui recipit iuriſdictionem à ſocio ſuo, delegatus eſt à Papa app. re. non tamẽ poteſt alij committere vices ſuas, nec procedere ap. re. quamuis dicatur in literis, ꝙ alter in cauſa procedat ſine reliquo ap. re. ſi non poſſunt ambo pariter intereſſe: & redditur ratio:

quia

quia quod poteſt ex iuriſdictione ſibi à principe delegata, nõ poteſt cum iuriſdictione à condelegato cõmiſſa. vnde in hoc caſu ſi appelletur, ab iſto ad Papam eſt appellandum non ad delegatũ, propter rationem ſuperius aſſignatam in §. porro. quia totam iuriſdictionem conſocius ſibi commiſit.

ces ſuas [a] alteri, ille nec poteſt [b], ‹ nec † debet › appellatione remota procedere, nec cauſam alij delegare [c] †: quãuis in commiſſione facta duobus contineatur expreſſim, vt appellatione remota alter poſſit procedere ſine reliquo, ſi non poſſunt [d] ambo pariter intereſſe. ¶Quia quod poteſt ex ſola iuriſdictione ſibi † à principe delegata, non poteſt cum iuriſdictione ſibi à condelegato commiſſa. Vnde ſi ab eo fuerit appellatum †, licet aliquibus [e] viſum fuerit, quòd ad condelegatum valeat appellari: nobis tamen videtur, quòd ad primum [f] dumtaxat appellandum eſt delegantem, propter rationem ſuperius [g] aſſignatam.

*¶Si delegatus Papæ ſubdelegat non in totum, pars à ſubdelegato non poterit appellare, ex eo quòd datus ſit ſine ſuo conſenſu, poteſt tamen recuſari in oſtendendo cauſam iuſtam coram delegato: & tunc delegatus diffiniet: à quo etiam ſi noluerit recuſationem admittere, appellatur ad Papam, hoc dicit.*

† Hæc duo verba: nec debet, deſunt in antiquis.

† Vide tex. in l. à iudice. C. de iudic.

1 Concor. text. in l. fi. ff. de vi. trit, & oleo legato.

† ſua.

† appellandum melius.

a ¶*Vices ſuas.*] ſimpliciter committens vices ſuas, totum commiſiſſe videtur. j̃. de iu. patr. capit. ex literis. & infra de do. cap. paſtoralis. 1 & arg. opt. ff. de tut. l. 3. in fin. & C. de excu. tut. l. 2. & op. arg. j̃. eod. capit. venerabilis. vbi eſt hoc expreſſum, qa functus eſt officio ſuo vices ſuas committendo, vt ibi dicit.

b ¶*Nec poteſt ap. re. procedere.*] hodie non habet locum hoc quod dicit, non poteſt appellatione remota procedere: quia ipſo iure appellatio remota eſt. j̃. de ap. cap. vt debitus. & ita propter hoc non vitiatur iuriſdictio iſtius qui recipit commiſſionem à ſocio: quia & ſi vitiatur ſua iuriſdictio per alterius commiſſionem, releuatur ipſo iure, vt ab illo non appelletur niſi grauetur, per illam decre. vt debitus.

Additio. Alij contradicunt, quòd ſi non eſt remota appellatio in literis, appelletur ad Papam omiſſo delegato ipſius, ſicut poteſt appellari ad Papam ab alijs iudicibus. quolibet medio omiſſo. quod prius dixi, verius credo. argumen. ſupra eod. in princip. ver. quòd ſi ſuper, &c. & cap. cum te.

*¶Glo. ſeq. ponit dictum, cui ſignat contrarium, & ſoluit. ponit ſecundum, alleg. duo iura contra. in contrarium alleg. 5. ponit 3. alleg. vnum capitulum in cõtrarium, alleg. duo iura, & alia duo ad ſimilia per conuerſum.*

c ¶*Delegare.*] hoc enim nõ poteſt cum ſit delegatus ab alio quam à principe. infra de app. cum cauſam quæ. ff. de off. procon. l. legatus. & C. de iud. l. à iudice. niſi delegatus ſit ad vniuerſitatem cauſarum. ff. de iud. l. cum prætor. §. 1. ff. quis & à quo app. l. 1. §. 1. arg. contra. j̃. de re iud. cap. cum Bertholdus. ſed illa non tenet in hoc per decre. prædictam. infra de app. cap. cum cauſam. quæ. Item hic habes quòd minus dignum trahit ad ſe magis dignum. argumen. ſupra de temp. ord. cap. literas. 2 & ſupra eod. cap. cum ſuper. arg. contra. j̃. de conſecra. eccl. vel alta. cap. quòd in dubijs. & j̃. de cele. miſ. cap. cum Marthæ. §. præterea poteſt dici. & C. de pet. hære. hæreditas. & 13. q. 2. non aſſumemus. & ff. de ſolu. l. ſi alieni. & C. de app. l. præcipimus. §. vlt. Item habes quòd cũ res tranſit de vna perſona ad aliam, non tranſit cum ſuo priuilegio, vel ſua cauſa, vel honore, vel onere. ſic 12. quæſtio. 2. qui manumittitur. Argum. contra. 16. quæſtio. 1. ſi quis laicus. & j̃. de pig. cap. ex literis ſic quandoque aliquod ius inefficax eſt apud vnum, & ſi ille mandet illud ius alij, efficax eſt apud illum. s̃. de elec. c. ſuffraganeis. ff. de noua. l. doli mali.

2 Vbi Dominica trahiť ad ſabbatum, ſed illud facit neceſſitas & cõtinuatio ieiunij, poſſet etiã dici quòd quo ad ordines ſabbatum dignius eſt quam Dominica. Io. And.

*¶¶Glo. ſeq. ponit vnam paritatem, circa quam quærit & remittit. ſecundò quęrit, & ſoluit. tertiò quærit. alleg. pro. ſoluit, ponit opi. ſolutioni contrariam. quarto quærit. alleg. pro & contra, ponit opi. quam reprobat tenens contrarium. Io. And.*

Delegatus qui intereſſe non poteſt, vices ſuas committere poteſt.

d ¶*Si non poßunt ambo.*] Hic patet ex iſto §. quòd quãdo dicitur in commiſſione [quod ſi ambo in cauſa procedere non poteſtis, alter nihilominus procedat.] quòd ille qui non poteſt intereſſe, poteſt committere vices ſuas. ſiue ergo apponatur clauſula illa, ꝙ ſi ambo, vel, ꝙ ſi non omnes, &c. ſiue non apponatur, iudex poteſt ſemper committere vices ſuas, cum habeat illud à lege. j̃. cap. proxi. & j̃. de app. cum cauſam quæ. & C. de iud. l. à iudice. Hic conſueuit illud quæri, vtrum cõiudices teneantur, admittere ſubdelegatum à cõiudice ſuo, qui intereſſe non poteſt? 3 Et videtur ꝙ non: quia iam extat cõditio. j̃. eo. c. coram. & ibi iſtam quæſtionẽ explicabimus. Sed illud quæriť, an inuitis partibus iudex poſſit cauſam alij delegare? Vtique, cum hoc habeat à lege, vt dicunt iura prædicta, & j̃. eo. quoniã. 1. reſpon. & ita nulli facit iniuriam qui vtitur iure ſuo. s̃. de elect. cũ eccleſia Vulterana. Sed quæritur vtrũ delegatus poſt ꝗ̃ commiſit vices ſuas in totum, an poſſit poſtea reuocare? Videtur ꝙ ſic. nam iudicium ſoluitur vetante eo, qui iudicare iuſſit. ff. de iud. l. iudicium. dicas, quòd ſi ille cui commiſit, ſuſcepit ſubdelegationem, & ea vti cœperit, poſtea eam reuocare non poteſt. infra eo. venerabili. ſi verò nõ vult ſuſcipere, tũc poſſet nihilominus poſtea ꝓcedere: alioquin poterit eam bene re integra reuocare: quia verba intelligenda ſunt cum effectu. infra de cleri. non reſi. relatum. ff. quod quiſque iu. l. 1. §. hæc autem verba. & ita notauerunt in hac decr. Innoc. iiij. & Gof. s̃. eod. §. porro. in verbo illo, totam, & idẽ dicit Innoc. Papa infra eod. cap. venerabili. ſed ſola commiſſio nõ ſufficit etiam ſi ſubdelegatus eam receperit: niſi ſequatur citatio quominus eam reuocare poſſit, & ita ſentẽtiauit Inno. vt not. in decr. venerabili. quod patet ex eo quòd mortuo delegato re integra ſubdelegatus poſtea procedere non poteſt. infra eod. licet. & eadem rõne mortuo ſubdelegato re integra delegatus reſumit iuriſdictionem, hac ratione, quia iuriſdictio delegati re integra exiſtente apud ſubdelegatum non eſt plene tranſlata, nec delegatus plenè dicitur functus officio ſuo, niſi citatione ſecuta per ſubdelegatum: vt patet in decre. venerabili. T. dicit quòd ſi ſubdelegatus recipit ſubdelegationem, poſtea reuocari non poteſt. & idem dixit B. ſed poſtea mutauit: vt s̃. dicitur. Ordinarius quandocunque poteſt reuocare iuriſdictionem: in quo caſu intelligitur illa lex, iudicium. 4 & ff. de off. procon. l. ſolent. §. 1. ſed ſi partem iuriſdictionis delegatus ſibi retinuit, poteſt reuocare. ſupra eod. §. porro. & per l. prædictam, iudicium ſoluitur. Sed pone quòd vnus delegatorum committit conſocio partem iuriſdictionis, ſi ille grauauerit partem, ad quem appellabitur? ad condelegatum? non: quia par eſt illi, & à pari ad parem non appellatur. ff. de app. l. 1. & 2. quæſtio. 6. anteriorum. §. illo videlicet. infra de app. dilecti. 2. nec conſocius à quo appellatum eſt, poſſet cognoſcere, imo ſi hoc vellet, hoc ipſo perderet iuriſdictionem. ſupra eod. cum ſuper. Argumen. contra. ff. quando app. ſit l. 1. §. ſed & ſi præſes. & §. præcedenti. ibi appellatur ab ordine & præſide ad ipſum præſidem tantum. argumen. 17. diſtin. multis. ibi enim appellatur à metropolitano ad concilium, in quo ipſe habet intereſſe: & ita in hoc caſu appellabitur ab iſto ad eum, & condelegatum. Quidam dicunt quòd bene valet appellatio ad ipſum, & condelegatum, & idem eſt ſi vnus committit alij à ſuo iudice: quia ſi tũc appellatur ab illis, appellari debet ad ipſum & condelegatum. argum. huius. §. per contrarium ſenſum. Credo quòd in nullo iſtorum caſuum taliter ſit appellandum. Si enim vnus vellet confirmare illud qđ fecit, & alter caſſaret, nihil eſſet. Dic ergo quòd ad ſuperiorẽ in talibus eſt appellãdũ. s̃. eo. §. porro. & qđ dicit s̃. nõ ad nos, ſed ad eum eſt appellandum. intelligendum eſt quando vnus ſolus eſt iudex, vel ſi plures eſſent, omnes committunt alij, vel vni ſoli, retenta ſibi parte iuriſdictionis vices ſuas: aliàs qualitercunque permiſceas, ſemper eſt appellandum ad Papam, 5 quicquid alij dicant: & hoc idem dicit Lau. propter rationes præmiſſas; & idem ſequeretur quòd vnus ſolus poſſet procedere: quod non eſt verum, præcipuè quando cauſa committitur ſimpliciter ſine clauſula illa, quòd ſi ambo, &c. ſed dicunt, ſi eſſet in literis illa clauſula, quòd ſi ambo: vel, quòd ſi non omnes, &c. tũc poteſt procedere delegatus: quia reſeruauit ſibi aliquid de iuriſdictione: quia tunc extat cõditio: quia ille à quo fuit appellatum, nõ debet cognoſcere de appel. ſed hoc non credo: quia non intendit Papa delegare iſtis cauſam principalem, & appellationis. Ber.

3 De hac materia vide Bart. in l. Paulus. ff. de re iudi.

4 Intellectus l. iudicium. ff. de iud.

Delegatorum vnus ſi partẽ iuriſdictionis conſocio committit, & ab eo appelletur, ad quẽ appellari debebit.

5 Idem ſi duo ſint delegati, & vnus deleget totum, & alter eidẽm, vel alteri partẽ ſecundum Io. allega. C. de app. l. præcipimus. in fin. Ioan. And.

e ¶*Aliquibus.*] ſcilicet Alexandro in antiqua compilatione. de appel. nos. 6 in eminenti.

6 Et habetur in 1. cõpilat. c. 36. nec poniť in hac Gregorij compilatione, cum hic ei derogeť.

f ¶*Ad primum.*] quia in totum commiſit: ergo à contrario ſi reſeruauit ſibi iuriſdictionem, ad ipſum delegatum debuit appellari, & hoc poteſt reſpicere quod ſequiť: eius ergo, &c.

g ¶*Superius.*] s̃. eod. ca. §. porro. in prin.

Additio. Quia. ſ. nihil remanſit de iuriſdictione penes ſubdelegantem vices ſuas, ſimpliciter: & ideo ad ipſum appellari non poteſt.

Eius ergo, Iſte. §. decidit quæſtionẽ principaliter propoſitam. Et ſic decidit tres caſus. Secundus: ibi, *Qui etiam*: Tertius. ibi, *Quòd ſi*. Abb. Sic.

Casus.

Casvs. Hic reſpondet ſecundæ quæſtioni. ex his quæ dicta ſunt, concludit Papa dicẽs, quòd appellatio illius qui appellauit ad Papam occaſione conſtitutionis Innoc. pro eo ꝙ ſubdelegati iſti dati non fuerant de conſenſu illius, non valuit, nec debuit impedire quominus procederent auditores: niſi primo coram ipſo delegato iuſtã cauſam recuſationis oſtẽderet: & ſi tamquam ſuſpecti fuiſſent merito recuſati, delegatus Papæ nihilominus debuit in cauſa procedere, ac eã terminare. Sed ſi delegatus iuſtam cauſam recuſationis nollet admittere allegatam contra ſubdelegatos, ſed compellebat illum audire coram ſuſpectis, à tali grauamine licitè potuit appellare: & qcquid factum eſt poſt illam appellationem, debet in irritum reuocari. Hanc concluſionem ſumit ex tribus. §. proximis. §. porro. in princ. vbi dicit, quòd ſi appelletur ab eo, cui mediũ cauſæ, &c. & §. ſi vero. vbi idem dicit à contrario ſenſu. verſi. nobis tamen videtur quòd ad delegantem. ergò à contrario ſenſu ſi non cõmiſiſſet vices in totũ, appellandum eſſet ad condelegantem. & ex §. quem vero. vbi dicit: ſi delegatus, &c. Not. ꝙ iudex delegatus de conſenſu partium datus recuſari non poteſt, niſi forte ex noua cauſa. ſupra eod. inſinuante. Itẽ cum delegatus aliquid ſibi de iuriſdictione reſeruat, ad ipſum eſt appellandum; quando totum committit, ad Papam eſt appellandum. Item recuſatio ſubdelegati probari debet coram delegato. Item quicquid fit poſt appellationem legitimam, reuocandum eſt.

¶Eius ergo [a] appellatio, de quo tua fraternitas nobis ſcripſit, ſi noſtræ conſtitutionis occaſione, ad noſtram audientiam appellauit, pro eo quòd delegatus à nobis, reſeruata ſibi diffinitiua ſententia, audientiam cauſæ commiſit [b] quibuſdam, qui de partium † aſſenſu nec dati ſunt, nec recepti [c]: niſi contra eos iuſtam recuſationis cauſam oſtenderit, vel paratus fuerit oſtendere coram iudice delegato, non debuit impedire quominus procederent auditores. ¶Qui etiam ſi tamquam ſuſpecti fuiſſent meritò recuſati: delegatus tamen à nobis nihilominus potuiſſet ſublato appellationis diffugio cauſam iudicialiter expedire. Quòd ſi iuſtam recuſationis cauſam noluit admittere delegatus, ſed coram ſuſpectis eum litigare † cogebat; à tali grauamine [d] licitè potuit † ad noſtram audientiam appellare: quodque † poſt appellationem huiuſmodi eſt præſumptum, iudicari debet irritum, & inane.

† ipſius

† audire. in antiquis.

† poterit.

† quia qđ poſt, &c. aliàs: qđquid poſt &c.

a ¶*Eius ergo.* ] concludit ex præmiſſis tribus §. porro. §. quẽ verò. & §. ſi vero. & eſt argumen. à toto in quantitate. ſic infra capit. proxi. §. 1. & 9. quæſtio. 3. cum ſimus. & hic reſpondet ſecundo articulo quæſtionum.

b ¶*Commiſit.* ] lite coram ſe prius conteſtata. & idem eſt ante litis conteſta.

c ¶*Recepti.* ] nec poterant recuſari, niſi, &c.

d ¶*A tali grauamine.* ] & reuera à grauamine: quia periculoſum eſt ſub iudice litigare ſuſpecto 3. quæſt. 5. quòd ſuſpecti. & ĩ. de app. cum ſpeciali. 1 vnde quicquid fit poſt appellationem legitimam, debet in irritum reuocari. ſupra eod. cap. cum cauſam. & hic in fin.

1 Concor. text. in l. apertiſſimi. C. de iud.

P*Aſtoralis.* ] Hæc prima pars diuidi põt in tres partes. Nam in prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda: ibi, *Conſultationi.* ponitur reſponſio. In tertia: ibi, *Delegatus.* quędam inſtructio. Bened. Capra.

Casvs. Aliquis eſt delegatus à principe, & ipſe committit alicui vices ſuas, ille non vult ſuſcipere ſubdelegationẽ: quęſiuit epiſcopus Helieñ. vtrum illum poſſit compellere? Reſpondet Papa: à lege conceſſum eſt delegato à principe, quòd ipſe poſſit cauſam ſibi commiſſam committere alicui, dummodo malitiosè hoc non faciat: & ideo poteſt compellere illum vt ſuſcipiat, quia talis iuriſdictio nulla videretur, ſi coerctionem aliquam non haberet: tamen iudex debet diligenter videre: vt ſi perſonis ſuperioribus ex cauſa negotium duxerit committendum, in compulſione dignitati deferat & perſonæ. Item quærebatur, vtrum delegatus poſſit cõmittere alicui vt citet partes? Reſpondet Papa, cum totum negotiũ cõmittere poſſit, vt dictum eſt ſ. citationis officium committere poteſt, & punire contemptorem.

e ¶*Paſtoralis.* ] delegatus à Papa cauſam ſibi cõmiſſam alij committere voluit, ille noluit eam recipere: quæritur vtrum delegatus poſſit eum compellere.

¶Idem Epiſcopo Helieñ.

¶*Delegatus Papæ niſi malitioſe ſe exoneret, ſubdelegatum compellit ad ſuſcipiendam ſubdelegationem: in coactione tamen deferet ſuæ dignitati & perſonæ. h. d. vſque ad §. item cum totum.*

CAP. XXVIII.

PAſtoralis † [e] officij: & infrà. ¶Conſult. † tuæ duximus reſpondendum, quòd cum delegato à principe iuriſdictio dandi iudicem ſit à lege conceſſa [f] (dummodo ipſe exonerare [g] ſeipſum malitiosè non quærat) poteſt cõpellere renitentem [h]: eo quòd iuriſdictio illa nullius videretur eſſe momenti, ſi coerctionem [i] aliquam non haberet. Delegatus tamen debet ſolicitè prouidere, vt ſi perſonis ſuperioribus [k] (exigente neceſſitate) negotium duxerit delegandum: in coactionibus inferendis dignitati deferat; & perſonæ †.

† Cap. 7. e. tit. in 3. cõpilatione.

† Aliàs ita: Cõſultationi tuæ taliter duximus, &c.

¶*Delegatus Papæ ſicut poteſt committere totam cauſam, ita poteſt citationem; & punire contemnentem acceptare. Abb.*

¶Item cum totum negotium alij poſſit committere delegatus, ſicut ſuperius eſt expreſſum: citationis [l] officium poteſt cuilibet ( diſcretio-

f ¶*Conceßa.* ] C. de iud. l. à iudice. & infra de appella. capit. cum cauſam quæ. & ĩ. eo. capit. quoniam.

¶*Glo. ſeq. recitetur per q. an non impeditus ſubdeleget. argum. negatiuè. ſol. contrarium. ſecundò quærit. arg. pro & contra, & ſoluit.*

g ¶*Exonerare.* ] non videtur ꝙ iudex poſſit committere cauſam, niſi cum iuſta cauſa impeditus intereſſe non poteſt. ſupra eo. cap. ſi pro debilitate. & ſ. de reſcr. c. ſciſcitatus. C. de pedaneis iu. l. 2. ff. de iud. l. vlt. arg. ĩ. de teſti. cap. in nomine domini. quod non eſt verum: immo cum de iuris beneficio hoc habeat, poteſt committere vices ſuas. ff. de off. eius cui man. eſt iuriſd. l. 1. & ſ. c. proxi. & ĩ. eo. quoniam. Sed nũquid ſtatim credẽdum eſt iudici, cum ſcribit ſe non poſſe intereſſe? Nõ videtur, niſi de hoc conſtet, vt ſ. eo. prudentiam. 1. reſpon. ſi enim crederetur paſſim cuilibet iudici, quilibet ſe poſſet malitiosè exonerare cum vellet. argum. ff. de va. mu. l. 1. & l. prætor. argu. contra. ĩ. de re iu. c. cum ſuper. in parte deciſa. Sol. 2 non eſt prẹſumendum quòd iudex malitiosè cauſam committat. dubia enim in meliorẽ partem debemus interpretari. ĩ. de reg. iu. c. eſtote. & ff. de reg. iu. l. ſemper in dubijs. & de quolibet præſumendum eſt bonum, niſi contrarium appareat: vt ſ. de ſeru. c. vnico. ĩ. de præſum. dudum. & ſi quis dicat hoc factum in fraudẽ, illud debet probare. ff. de probatio. quotiens. §. qui dolum.

† Vide l. capitaliũ. & ibi Bart. ff. đ pœn. fa. quod nor. in l. 1. ff. eod.

2 B. Thom. & Caietanus 2. 2. q. 60. artic. 4.

h ¶*Renitentem.* ] Sic patet quòd aliquis compellendus eſt inuitus ſuſcipere iudicium etiam homo alterius fori. C. qui pro ſua iuriſd. l. vnica. circa fin. ff. de muneri. & honori. munerum. §. iudicandi neceſſitas. niſi aduocatus qui non poteſt cogi alibi quam in ſuo foro ſuſcipere iudicium. C. de aduo. diuer. iud. ſancimus. in fi. & hoc in delegatis à principe. ſed ordinarius non poteſt cogere hominem alterius fori. ff. de iur. om. iu. l. vlt. ff. de tut. & cur. da. ab his. l. 1. & 2. & ĩ. de off. or. paſtoralis. ſed nemo poteſt cogi vt arbitrium ſuſcipiat. ff. de arbi. l. 3. §. 1. ſed poſtquam ſuſcepit, debet compelli: vt in d. §.

i ¶*Si coerctionem.* ] Iuriſdictio ſine coerctione nulla eſt. ff. de off. eius cui man. eſt iuriſ. l. vlt. & ĩ. cap. proxi. verumtamen verbum, coercendi, maiorem continet animaduerſionem. ff. de offic. procon. meminiſſe. in fin. imo qui delegat, præcipit. C. qui pro ſua iuriſd. l. vnica. in prin. & præceptum neceſſitatem habet. 14. q. 1. quod debetur. & inuitus quis delegatur. argu. ff. de mu. & ho. munerum. §. iudicãdi. C. de aduo. diuer. iu. ſancimus. in fin.

k ¶*Superioribus.* ] puta in dignitate cõſtitutis. ſ. eo. ſanè. 50. diſtin. contumaces. 45. diſt. cum beatus. & ĩ. de mai. & obe. per tuas. & 2. q. 8. quiſquis.

Addititio. Et hodie delegatus Papæ non poteſt ſubdelegare, niſi illis perſonis, quibus Papa delegat, de quibus in c. ſtatutum. in prin. de reſcr. lib. 6. Abb.

l ¶*Citationis officium.* ] arg. à toto in quantitate. argu. ſ. eod. c. proxi. §. eius ergo. & 9. q. 3. cum ſimus. 3 in princ.

3 Concor. text. in l. ſi de tota. ff. de rei ven.

¶*Diſcre-*

a ¶*Diſcretione.*] quæ eſt mater omnium virtutum.s̃. de offi. cuſto.cap.1.& 1.quæſt.5.præſentium.

b ¶*Punire.*] s̃.§.proxi.& s̃.eo.ſanè.

PRAETEREA. Primò ponitur conſultatio.ſecundò: ibi, *Nos autem*.reſponſio.Abbas.

CASVS. In §.iſto ponit̃ talis quæſtio. Cauſa cōmiſſa eſt alicui appel.remota. iudex tulit ſententiam diffinitiuā, appellatum fuit ab illa ſententia: cauſa appellationis commiſſa eſt: primi iudices mandauerunt alicui, vt ſententiam ab ipſis latam mādaret executioni. Iudices appellationis mandant prioribus iudicibus quatenus nec per ſe, nec per aliū ſententiam illam mādent executioni: quæritur quid iuris ſit? Reſpondet Papa, quòd cum ex certa ſcientia appellationis cauſam committit alijs cognoſcendam, appellationem illam recipit, & reuocat priorum iuriſdictionem, vt interim illorum iuriſdictio ſuſpendatur quouſque de cauſa appellationis plenius cognoſcatur.

ne [a] præuia) demandare, ac punire [b] meritò cōtemptorē.

¶*Si Papa ſcienter commiſit appellationem interpoſitam à ſuo delegato dato cum clauſula, appellatione remota, iuriſdictio primi delegati eſt interim ſuſpenſa quo ad executionē. hoc dicit ſecundum verum intellectum.*

¶Præterea poſtulaſti, ſi cum à ſententia lata auctoritate literarum noſtrarum, in quibus appellatio eſt inhibita, fuerit appellatum, & literæ poſt appellationem ad iudices alios emanauerint: an ad mādatum poſteriorum iudicum executio ſententiæ à prioribus delegata, debeat retardari, vt priores iudices ipſam neque per ſe, neque per alios exequantur. ¶Nos autem inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd cum appellationis cauſam, ex certa ſcientia [c] iudicibus alijs committimus cognoſcendam, appellationem videmur recipere, ac iuriſdictionem priorum iudicum reuocare †: vt interim executio ſententiæ ſuſpendatur, donec appellationis merita, plenius ſint diſcuſſa [d]: & infrà.

† Vide tex. in l.1. cum ibi not. ff. ad Turp.

c ¶*Ex certa ſcientia.*] certam intelligo ſi in literis appellationis fit mentio de proceſſu cauſæ, & de appellatione interpoſita, & de exceptione propoſita: & hoc eſt verum quando appellatur à grauamine ante ſententiam. infra de appel. vt debitus. ſed ſi appellatur à diffinitiua ſententia, ibi non eſt neceſſe dicere: niſi appello ab iniqua ſententia à tali iudice lata. & de tali appellatione hic fit mentio. ff. de appel. ſed & ſi apud.

¶*Gloßa ſequens quærit, duas opiniones ponit, & ſecundam approbat.*

d ¶*Diſcußa.*] Sed pone quòd iudices appellationis pronunciauerunt male appellatum, & ſic confirmauerunt ſententiā latam, quæro quis mandabit ſententiam executioni, vtrum primi iudices, vel ſecundi? Quidam dicunt quòd primi argumen. ſumentes ex illa litera: interim executio ſententiæ ſuſpendatur. ſed videtur quòd eorum iuriſdictio ſit reuocata, ex eo quòd dicit: iuriſdictionem priorum iudicum videmur reuocare. argumen. C. de epiſ.aud. in Authen. ſi quis litigantium. & ideo melius videtur quòd ſecundi iudices debeant eam mandare executioni, vt dicit T.& quòd ſecundi hoc facere debeant, videtur: quia ſi iudices appellationis confirmarent ſententiam vltima die anni à tempore appellationis, patet quòd primi iudices non poſſunt eam mandare executioni, cum iuriſdictio ſua quo ad omnia expirauerit. ſupra eod. quærenti, ſed illud eſt verum vbi non eſt appellatum, ſicut vidimus 1 quòd iudices appellationis ante diffinitiuam ſententiam, ſi pronuncient appellationem legitimam, procedūt poſtea in principali. infra de appel. vt debitus. & cap. cum in eccleſia. & etiam idem eſt in diffinitiua quandoque. C. de re. cre. generaliter. §.& ſi iudex. ſic dicendum eſt quòd illi qui cōfirmant diffinitiuam ſententiam, debēt facere quod supereſt ad faciendum: ſed ſiue primi, ſiue ſecundi hoc faciant, non refert quantum ad effectum ſententiæ. Si primus iudex fuit ordinarius, ſatis poteſt dici quòd exequetur ipſe ſuam ſententiam, cum ſua iuriſdictio ſit perpetua. ſed videtur quòd ſecundus iudex debeat potius eam exequi, quia ex ſecunda ſententia agitur per actionem in factum, & non ex prima: vt no. infra eod. coram. & ff. de his qui not. infam. l. furti. & ideo iudex appellationis eam debet exequi, non primus.

1 Iſtud qđ ſequit̃ potius cōcludit contrarium eius ad quod inducit̃, quia ſi ꝓcedūt, vbi pronūciant legitimam appellationē, & vbi illegitimā remittunt: ergo ſi cōfirmāt ſententiam. & ſic pronunciāt appellationē iniuſtam, remittere debēt executionē. Ioā. And.

ADDITIO. Et ideo potius ſecundus quàm primus debet exequi. arg. à toto in quantitate.

QVIA VERO. Primo ponitur conſultatio. ſecundo: ibi, *Attendentes*. reſponſio. Abb.

CASVS. Delegatus à Papa tulit ſententiam difinitiuam, à qua non eſt appellatum. mandat iudici ordinario vt ſententiam illam exequatur: ordinarius ſcit ſententiam illam iniuſtam: quæritur vtrum debeat illam executioni mandare, vel non? Reſpondet Papa quòd per talem demandationem non cognitio, ſed tantum executio demandatur. & ordinarius tenetur obſequi delegato. vnde tenetur ſententiam illam executioni mādare, etiam ſi ſciat illam iniuſtam, niſi apud illum efficere poſſit vt ab illo mandato eum abſoluat.

bus alijs committimus cognoſcendam, appellationem videmur recipere, ac iuriſdictionem priorum iudicum reuocare †: vt interim executio ſententiæ ſuſpendatur, donec appellationis merita, plenius ſint diſcuſſa [d]: & infrà.

¶*Ordinarius ad mandatum delegati exequitur ſententiam, etiam ſi ſciat eam iniuſtam. Abbas.*

¶Quia verò ſæpè contingit, quòd executio ſententiæ ordinario demandatur: quæſiuiſti an ſi ipſam iniuſtam eſſe cognouerit, debeat eam executioni mandare: an ſit ei potius ſubſiſtendum? Attendentes itaque quòd non cognitio, ſed executio tantum demandatur eidem: reſpondemus quòd cū ordinarius teneatur obſequi delegato, & ſi ſciat [e] ſententiā illam iniuſtam, exequi ni-

¶*Gloßa ſequens diſtinguit inter merum executorem, & mixtum, dicens quid ſit vterque & an coram eis excipiatur, vel ab eis appelletur. Et in mero ſubdiuiditur inter ſententiam iniuſtam, & nullam. Finis reci. per obiectionem de iniuſto præcepto, cui non eſt parendum. &c.*

Executio mera quæ dicatur.

e ¶*Et ſi ſciat.*] Ad intelligentiam eius quod hic dicitur no. quòd eſt executio mera, & eſt executio mixta. Mera executio dicitur quando partibus præſentibus 2 cognitum eſt de cauſa ab aliquo, & ille mādat alicui quòd ſententiam ſuam exequatur. C. de exe. rei iud. executorem. talis executor non debet audire exceptiones, & de tali executione hic loquit̃. & C. de exe. rei iud. ſi vt proponis. & infra de re iu. decætero. & ff. de iud. ſi prętor. 1. reſpon. vbi ſententiatum fuit contra abſentem. & expone ſi ſciat illam ſententiam latam iniuſtam, i. cōtra ius litigatoris latam, quia ſuper hoc nullam habet cognitionem: ideo dicit: & ſi non cognitio, ſed executio, &c. vnde illam debet tātum ſimpliciter mandare executioni: ſecus ſi ſciat illam nullam, vt ſi eſſet lata auctoritate falſarum literarū. infra de fal. ſuper eo: vnde iudex delegatus non habuit iuriſdictionem, vel per falſa inſtrumenta, vel per dolum aduerſarij: & ſi iſta obijciantur coram executore iſto, ſuperſedere debet executioni, dummodo malitioſè vel calumnioſè huiuſmodi non proponantur: & tunc refert negotium ſuperiori. infra de re iud. decæterò. & ſupra eod. quando. & C. ſi ex fal. inſt. iudicati. & ff. de iud. ſi prætor. §. Marcellus. ſi executor talis eſſet ordinarius & deputatus executionibus ſententiarum, debet admittere talem exceptionem: vt dicit l. ſi prætor. §. Marcellus. Calumnioſè ideo dixi, quia ſi hoc eſſet: non deberet differri executio. C. ad l. Cor. de fal. l. 2. vbi crimen falſi obijciebatur cauſa morandæ ſolutionis, & ideo executio non differtur, cum ſalua ſit ei poſtea quæſtio falſi, vt ibi. Mixta dicitur executio, quæ habet cognitionem annexam: vt cum Papa mandat alicui reſtitui rem ſuam, vel mandat alicui dari beneficium, coram tali executore admittuntur legitimæ exceptiones quantumcunque abſolutè ſcribat. ſupra eodem ex parte. 2. & 25. quæſtio. 2. & ſi non cognitio. & ſupra de reſcr. ſi quando. & capit. cum adeo. & ſupra de æta. & qua. accepimus. Et not. quòd à mero executore non appellatur, niſi excedat modum executionis. C. quor. ap. non re. ab executione. & infra de re iud. q; ad conſultationem. in fin. & 2. quæſtio. 6. ſub illo. cap. ei qui. §. ſunt etiam quorum. ver. ab executore. & ſupra cap. proxi. §. verum. & §. ſeq. ſed ille non dicitur proprie executor, ſed auditor, vt ibi dicitur. ſed à mixto executore bene appellatur, ſi non admittat legitimam exceptionem, vel aliàs partes grauauerit. infra de app. dilecto. & cap. vt debitus. ſupra de ætat. & qua. capit. accepimus. Item not. quòd non ſemper obediendū eſt iudici, ſi euidenter iniquum eſt mandatum ipſius, ſiue contra ius 23. quæſtio. 1. quid culpatur. & 11. quæſtio. 3. non ſemper. & duobus cap. ſeq. 50. diſtin. ſi quis præpoſtera. ſecus ſi aliàs fuerit iniuſtum. 23. quæſt. 5. lex æterna. & capit. cum miniſter. licet non ſit obediendum iniquo præcepto iudicis, vt dicunt iura hic proxi. ſignata. hoc præceptum iam non dicitur iniquum, imo iuſtum eſt, i. de rigore iuris inductū, & ideo eſt exequendum: nam ex quo ſententia lata eſt, licet iniuſta, & contra ius litigatoris, à qua non eſt appellatum, elapſo decennio

2 Vel altera contumaciter abſente, ſeruato tamē in omnibꝰ iudiciario ordine: ſecundū Hoſtien. Ioan. And.

Executio mixta.

A mero executore non appellatur, ſecus à mixto.

cennio de iuris rigore mandanda eſt executioni.arg. C. vt li. pen.l.vltima.ſpontanea.n.appellationis omiſſio turpitudinẽ purgat,quæ ſententiæ inerat. argumẽ.ff.de condi.ob tur. cauſam.l.ſi ob turpem. vel ſi appellauit ſecundò, & ſuccubuit. & hoc etiam de rigore iuris introductum eſt: nec litẽ debet refricare ſententia lata, vt aliquis ſit litium finis.j.de do.& contu.finem.& c.venerabilis. ſi per iniuriam iudicis ſit damnatus, cõqueratur de ipſo.j.de emp.& vẽdi.ſi venditori.C. de euic.l. emptor fundi. ff. de euic. ſi per imprudentiam.& Inſti.de ob. quæ ex quaſi delicto.in princ.

¶*Glo.ſeq. arguit contra Hugonem.*

a ¶*Tenetur eandem.*] Arg. 1 contra Hug.& eius ſequaces,qui dicũt quòd iudex non debet ferre ſententiam ſecundum allegata, ſi habeat conſcientiam læſam in contrarium, ſed debet cauſam alij delegare. ſed ſi non poſſet alij delegare,cum ſit ſubdelegatus à delegato, quid fiet ſecundum eum?trepidauerunt timore vbi non erat timor.pronunciet ergo ĩ nomine domini ſecundum allegata, & deponat conſcientiam læſam.3.quæſt.7. iudicet.& iudex qui cõtra conſcientiã aliquid facit in grauamen partis, punitur: vt in decr. Inno.quarti. infra de ſen.& re iudi.cum æterni.[lib.6.]

1 De quæſtione huius gloſſæ late B.Th. & Caietanus 2.2.q.67.art.2.& Couarruuias libr.1.c.1.varia.reſolut.adde textum vbi gloſ.& Bar.in l.illicitas. §. veritas. ff. de off.præſid.

hilominus tenetur[a] eandem: niſi apud eum efficere poſſit, vt ab hoc onere ipſum abſoluat:& infrà.

¶*Delegatus qui impeditur die ſtatuta procedere, partem hoc procurantem puniet: & quantum ad diem illam cauſam committet appellatione remota in odium procurantis,niſi partes negotium prorogent. Abbas Siculus.*

¶Cum autem ſæpè cõtingat, ad diem,quem iudex delegatus à nobis, partibus aſſignauit: earum altera procurante, vt negotium prorogetur, iudicem ipſum à rege[b], vel archiepiſcopo euocari:Nos peruerſorum volentes malignitatibus obuiare, decernimus, vt ſi delegato conſtiterit hoc fuiſſe alicuius partis malitia procuratum, ipſam puniat[c] animaduerſione condigna: & (ne aliquod lucrum ex huiuſmodi fraude reportet)perſonæ neutri[d] parti ſuſpectæ, quantum ad diem illum committat ipſum negotium audiẽdum: quæ in ipſo,appellatione[e] remota procedat:niſi forte partes conſenſerint negotium prorogari.

¶Idem abbati ſancti Hilarij, & magiſtro † G.cano. Teruiſino.

¶*Subdelegatus à delegato Papæ iuriſdictionem habente poteſt coercere impedientem. h. d. comprehendendo vtrunque intellectum.*

CAP. XXIX.

EX † literis patriarchę Grãdeñ.& infrà. ¶Mãdamus quatenus niſi vobis conſtiterit,quòd literæ, quæ ſecundo loco ad archipresbyterum Paduanum impetratæ dicuntur, de prioribus literis ad primicerium Grandeñ. & plebanũ ſanctæ Sophiæ obtentis, expreſſam[f] fecerint mentionẽ: vt per ſecundas primæ appareãt reuocatæ:cum primos iudices auctoritate, literarũ noſtrarum iuriſdictionem non ſit dubium habuiſſe:quam potuerunt poſtmodum patriarchæ, quo ad executionem ſententiæ demãdare: ex qua coerctionem etiã idem patriarcha re-

† Et magiſtro. G. con.Faſen. Teruiſien.

† Cap.8.e. tit.in 3. cõpilatio.

CVM AVTEM. Communis diuiſio.ſecunda ibi,*Nos*.Abbas Siculus.

CASVS. Iudex delegatus ſtatuit terminũ partibus, in quo deberent ſe præſentare coram ipſo ad procedendum in cauſa, pars altera procurauit iudicem ipſum euocari à rege, vel archiepiſcopo in termino illo,vt negotium prorogetur. Papa volens obuiare malitijs peruerſorum, ſtatuit vt ſi conſtiterit hoc procuratum fuiſſe malitioſè ab aliqua partium,iudex illum puniat debita pœna. Et ne aliquod lucrum de malitia ſua reportet,iudex committat negotium perſonę neutri parti ſuſpectæ,quantum ad diem illum:quę in negotio ipſo procedat appellat.rem.niſi partes conſenſerint terminum prorogari.In quolibet §.eſt proprium not. Not.quòd dele.à principe habet à lege facultatem dandi iudicem. Item deleg. poteſt compellere quemlibet ad ſuſcipiendum ſubdelegationẽ, niſi malitioſè ſe exoneret.Item deleg.poteſt iniungere cuilibet vt citet partes. Item poteſt ſumi regula, Qui poteſt totũ facere,multo fortius & eius partem.Not.quòd certa ſcientia principis æquiualet reuocationi.Item no.mirabile,quòd ordinarius ſententiam delegati etiam non iuſtam tenetur exequi.Item not.caſum vnum, in quo delegatus poteſt committere cauſam alij appellat.re.alium caſum habuiſtis.ſ.c. proxi. quando ſcilicet media committit.

¶*Glo.ſeq.obijcit,& ſoluit.*

b ¶*A rege.*] ſimile 18.diſt.ſi epiſcopus. per hoc patet ꝙ hæc clauſula,[ſi nõ omnes,&c.]nõ ſpectat ad tẽporales impotentias, quia ſecundum hoc iudex qui quandoque nõ poſſet intereſſe,nõ poſſet alij committere vices ſuas: ſed videtur quòd iudex iſte potius teneatur obedire mandato Papæ, quam archiepiſcopo, vel regi, vt 11.quæſt.3. qui reſiſtit.ff. de re iudi. contra pupillum.ſed cum vtrique poſſit obedire diuerſis temporibus,vel etiam eodem vtrique obedire tenetur. ff. de ope. li. duorum libertus. imo propter propria commoda poteſt deſerere iudicium.ff.de iudi.l. ſi longius.

¶*Glo.ſeq.recitetur per q.quam quadrupliciter ſoluit.*

c ¶*Puniat.*] forte ad intereſſe: vel poteſt ei imponere mulctã,id eſt,pœnam pecuniariã.C.de ſpor.l. 2.vel ad arbitrium iudicis,ex quo pœna ſtatuta certa ſuper hoc non eſt.ſ.eod. de cauſis.in fin.vel excommunicet illum, quia impedit iuriſdictionem iudicis:vt ſ.eo.cap.1.& cap.præterea.

d ¶*Neutri parti ſuſpectæ.*]Hoc ſemper eſt faciendum.infra de appel.cum ſpeciali.

¶*Glo.ſeq.obijcit,& dupliciter ſoluit.*

e ¶*Appellatione remota.*] contra.ſupra capit. proxi.§.ſi vero.& §. nos autẽ.& ff.à qui.app.non licet. l. 1. in fin. Dic ꝙ ſpeciale eſt hic vt iudex delegatus poſſit cõmittere cauſam remota appellatione, in odium illius qui procurauit abſentiam iudicis:ſed hodie locum hoc non habet, quia appellatio ipſo iure remota eſt: vnde nullus poteſt appellare ab aliquo iudice, niſi grauetur. infra de app.vt debitus. Vel dic quòd non committit appellatione remota, ſed auctoritate huius decre.ſubdelegatus procedit app. re. & ſtatutũ fuit hoc in caſu iſto, ꝙ ſubdelegatus procedit app. re. in odium illius qui procurauit abſentiam delegati.ita nõ eſt contra,quod ſatis patet per hanc decret. & eodem modo intelligit. infra eodem cũ R. vbi dicitur quòd delegatus cauſam committit appellatione re. ſed illud fit ex ꝑcepto Papę,non per commiſſionem delegati: quia delegatus nihil committit vbi iudex electus procedit appellatione re. auctoritate illius decre.cum R.ſecundum tenorem primarum literarum. Ber.

Delegatus quãdoque cauſam cõmittit appellatione remota.

EX *literis.*] Primò ponitur deciſa facti narratio. Secundò cauſæ commiſſio:ibi,*Mandamus*.quæ diſtinguit,& ſecundum membrum proſequitur:ibi,*Si verò*.Abbas.

CASVS. Inter 2 A. presbyterum,& canonicos ſanctæ Iuſtinæ controuerſia vertebatur ſuper canonicatu ſanctæ Iuſtinæ. Primo fuit cauſa commiſſa ad petitionem canonicorum ſanctæ Iuſtinæ primicerio Grandeñ. & plebano ſanctæ Sophiæ,ſuper eo quòd idem presbyter ſe clericum ipſius eccleſiæ aſſerebat.Secundo ad petitionem A.presbyteri impetratæ fuerunt aliæ literæ archipresbytero Paduano, in quibus de prioribus,vt dicebatur, mentio non fiebat. tãdem archipresbyter Paduanus quia clerici ſanctæ Iuſtinæ non recipiebant illum presbyterum in ſocium,& in fratrem,illos excommunicatos fecit publice denunciari:poſtea primicerius & plebanus mandauerunt patriarchę Grandeñ.vt dictos clericos denunciaret non eſſe excommunicatos, cum in ſecundis literis de prioribus mentio non fiebat. ſed cum patriarcha exequi vellet mandatum ſibi iniunctum, archidiaconus Caſtellanus ipſum impediuit: vnde patriarcha archidiaconum illum ſuppoſuit eccleſiaſtico interdicto:propter hoc fuit orta inter ipſos controuerſia, & ſic quæſtio delata eſt ad Papam. ſed qa non potuit Papæ de facto ipſo plene conſtare, mandat quibuſdam iudicibus, vt ſuper literis ipſis veritatem inquirant: & ſi conſtiterit euidenter quòd ſecundæ literæ non reuocent primas,ſententiam latam in archidiaconum caſtellanum,vſque ad debitam ſatisfactionem faciant obſeruari.ſi autẽ conſtiterit euidenter quòd ſecundæ literę expreſsè reuocent primas, ſententiam patriarchæ denuncient irritam, & inanem, cum nullam receperit à primis iudicibus, qui iam reuocati fuerant,iuriſdictionem.Bernardus.Not.quòd in ſecundis literis debet fieri expreſsè mentio priorum. Item not.ꝙ executor habet iuriſdictionem ſiue coerctionem.Item ſententia lata ab eo qui non habet iuriſdictionem,nulla eſt.

2 Hic caſus Bernardi eſt,& in antiqs codicibus reperitur.

f ¶*Expreßam fecerint mentionem.*]Puta quia non continẽt ſeriẽ rei,ſiue facti.j.de coha.cle. & mu. ſuper eo. & ff. de app.

ſi expreſ-

1 Tunc nõ valet ſententia contra ius lata, quãdo error exprimit. Io. And.

ſi expreſſim. 1 & ȷ̃.de re iudi. inter monaſterium. Vel quia ſimpliciter fecit mentionem de eccleſia illa, tacito de alijs literis.ȷ̃.de dolo & contu.cap.2.

¶*Glo.ſeq.notat ſubdelegatum coercere,inducit tria ſimilia,ponit opi.cui obijcit,& ſoluit.Ioan. And.*

a ¶*Si ſubdelegatus.* ] ſcilicet patriarcha. Hic euidẽter apparet quòd iudex ſubdelegatus, & etiam merus executor, qualis erat patriarcha, habent coercionem. infra de re iudi.cum Bertholdus. ver. alioquin. & ſupra capit. proxi. 1. reſpon. & etiam iudex delegatus ab epiſcopo. 11. quæſtio. 1. peruenit. Imo & ſubdelegat⁹ ſecundum leges habet iuriſdictionem, ſcilicet modicam coercionẽ. C. de ſpor. l. 2. & ff. de offic. eius cui man. eſt iur.l.vltim.& C. de defen.ciui. defenſores. & ff. ſi quis ius dicenti nõ obtempe.l.1.imo & arbiter habet coercionem. ff. de arbi. non ex omnibus. & ff. de iudi. l. 2. in fin. Dicunt tamen quidam quòd delegatus ab ordinario non habent aliquam coercionem. 2. quæſtio.6. quiſquis. & ff.de re iud.à diuo Pio.& infra de fo.compe.ſi quis contra clericum. niſi lis ſit conteſtata coram ipſo.in Authen. de liti. §.omnem.coll. 8. & ſic non poteſt mittere in poſſeſ. ff. de iur. omn. iud.iubere.ſed ꝙ poſſit in poſ.mittere, dicit l.ff.de off.ei⁹ cui man.eſt iur.cognitio.§.vlt. ſed illa l.iubere. loquitur de poſſeſſione, quæ ius tribuit: illa. cognitio. de alia poſſeſſione loquitur, quæ ius non tribuit, quæ ſit cauſa cuſtodiæ.

† Aliàs: eiuſque literas,&c.

†Vide tex. in l. ſi quis id quod. ff. de iur. omn. iudi.

ceperat: cum huiuſmodi demandata iuriſdictio deluſoria videretur, ſi ſubdelegatus [a] huiuſmodi coercionem aliquam non haberet: interdicti ſententiam ab eodem patriarcha in Caſtellañ. archidiaconum promulgatam, pro eo quòd eiuſdem patriarchę executionem impediens, eius † literas, quibus mandatum prædictorum iudicum nunciabat, legi in publicum non permiſit †: tandiu faciatis inuiolabiliter obſeruari, donec eidem patriarchæ de iniurijs irrogatis ſufficienter fuerit ſatisfactum [b]. ¶Si verò conſtiterit primas literas per ſecũdas legitimè reuocatas: cum appareat primos iudices iuriſdictionem nullam penitus habuiſſe: & ita conſtet per conſequentiam, patriarcham ipſum non recepiſſe iuriſdictionem, vel coercionem aliquam ab eiſdem, prædictam interdicti ſententiam denuntietis [c] irritam, & inanem [d].

¶Idem Epiſcopo Pictauieñ.

¶*Iuriſdictio delegati re integra morte mandantis expirat.*

2 Add tex tũ cũ gloſſa in c. ex tenore. & c.porro.infra de ſen. excom.

3 Vnde ſecundũ eũ loquit in ægroto: vel loquitur in eo q non poteſt ſtatim ſatisfacere. ff. de iud. ſi ſe nõ obtulerit. §. ait pretor. Ioã. And.

4 Ex quo eſt notoriũ: ſecus ſi dubium vel non ſit veritas patefacta: & ſic ſoluitur contrarium quod glo. ſignat pro ſimili. ſupra eo.ſi quando.& ſupra eod. c. proxi.§. quia verò. ſecundum Hoſt. Ioã. And.

¶*Glo.ſeq. diſtinguit inter excommunicatum pro offenſa dubia, & manifeſta, cui ſignat contrarium.ponit opi.& ſoluit.*

b ¶*Satisfactum.* ] Hoc obtinet vbi quis excommunicatur pro crimine ſiue pro manifeſta offenſa, vt prius ſatisfaciat quam abſoluatur. 2 infra de verbo.ſign.ex parte. ſi vero pro contumacia, vel occulto delicto, ſtatim debet abſolui præſtito iuramento, quòd ſtabit mandato eccleſiæ, vt ibi dicitur. Sed contradicit infra de appella. qua frõte.§. ſane. ſed illa nõ contradicit, imo concordat: ibi excommunicatus fuit pro cõtumacia, vel alia cauſa, quæ nõ fuit manifeſta, vt dicit T. Sed obſtat quod ibi dicitur, vel qualibet alia cauſa. Lau. dicit quòd ideo ſtatim recepta cautione abſoluitur, ne in excommunicatione decedat. 3 Sed dic cum T. quòd non contradicit, & quòd dicit: pro qualibet alia cauſa, quæ non ſit manifeſta: quia ſi cauſa illa non eſt manifeſta, ſtatim debet abſolui ante ſatisfactionem, nec tenetur ſatisfacere, nec debet compelli, niſi primò conſtet de illa iniuria, vel offenſa.

c ¶*Denuncietis irritam.* ] Ex hoc patet quòd ſententia quæ nulla eſt, non eſt executioni mandanda, imo exequenti impune non paretur. argum. ſupra eod. ſi quando. imo & violenter reſiſti poteſt ei, vt hic, ſicut reſiſti poteſt 4 officiali venienti ad accipiendum bona alicuius: niſi prius ab imperatore forma fuerit data. C. de iur. fiſ. prohibitum eſt, lib. 10. licet ita ſit, non tamen patriarcha iſte tenetur iniuriarum, cum hoc ignoraret, quia putabat ſententiam aliquam fuiſſe, argumen. ff. vi bon. rap. l. 2. §. ſi publicanus. argum. infra de ſenten. excommu. ſacro.

¶*Glo.ſeq.arguit,& reprobat.*

d ¶*Et inanem.* ] Vt puta latam à iudice non ſuo. Et poteſt notari arg. ꝙ patriarcha, ſiue archiepiſcopus non eſt iudex ordinarius in prouincia. arg. 9. q. 3. conqueſtus. ſed hic nõ procedebat patriarcha ordinaria poteſtate, imo delegata tãtum, & ſic non colligitur illud arg. hic.

L*icet vndique.* ] Clauſula illa [quòd ſi non omnes duo, & c.] purificatur in vno inuicem alterius habente, etiã duobus impeditis. h. d. Communis diuiſio, ſecunda: ibi, *Inquiſitioni.* Abb. Siculus.

## CAP. XXX.

LIcet † vndique: & infrà. ¶Cum igitur duxeris requirendum, ſi cauſam tribus iudicibus delegamus, apponi in literis noſtris illam clauſulam facientes: § Quòd ſi non omnes [e] his exequendis poteritis intereſſe, duo veſtrum nihilominus eam † exequantur § & vnus poſtquam commiſerit cuidam ex alijs vices ſuas, de medio ſit ſublatus, tertius vt ſuſpectus [f] meritò recuſetur: an collega ſuperſtes ſuo nomine, ac defuncti, poſſit negotium diffinire? ¶Inquiſitioni tuæ taliter reſpõdemus, quòd ſi iuriſdictione à ſuo ſibi collega delegata, eo viuente vti non cœperit [g]: quia mandatum huiuſmodi re integra [h], morte mandatoris expirauit: non habet ſolus officium iudicandi. Si verò ante mortem illius iuriſdictione vti cœperit taliter demandata, vices ſuas, & illius poterit adimplere.

¶Idem Epiſcopo Baioceñ.

¶*Non creditur quis delegatus, niſi delegationem probet.*

Casvs. Cauſa commiſſa eſt tribus iudicibus à domino Papa ſub hac forma: quòd ſi non omnes, &c. vnus commiſit cuidam de ſocijs ſuis vices ſuas, & tãdem mortuus eſt: tertius tanquam ſuſpectus fuerat recuſatus. quæritur an ſuperſtes nomine ſuo & defuncti poſſit negotium diffinire? Reſpondetur quòd ſi iudex iſte non cœpit vti iuriſdictione ſibi à conſocio delegata eo viuente, iuriſdictio expirauit per mortem mãdatoris re integra: ſi vero ante mortem illius cœpit vti iuriſdictione ſibi commiſſa, vices ſuas & illius poterit adimplere. Not. quòd re integra morte mandatoris finitur mandatum. Item per ſolam citationem perpetuatur iuriſdictio delegati.

† Cap. 9. e. tit. in 3. cõpila.

† ea

e ¶*Omnes.* ] ſ. e. 5 prudentiam.

f ¶*Suſpectus.* ] Vt 5 ſupra eod. cauſam quæ. & ſ. eod. inſinuante.

5 Hæ duæ gloſſulæ non ſunt Bernardi.

g ¶*Vti non cœperit.* ] ſaltem per citationem. ſupra eod. gratum. infra de offic. leg. cap. vlt. ff. de iud. ſi quis poſtea. ff. de polli. l. 1. ff. de nego. geſt. nam & Seruius. §. ſi viuo.

¶*Gloſſa ſequens ponit dictum, cui ſignat contraria, & ponit caſum exceptum: demum quærit. argum. pro & contra, & ſoluit. Iterum ſubdit tres quæſtiones, & ſoluit, & vltimæ ſolutioni ſignat contrarium.*

h ¶*Re integra.* ] Et ita ſoluitur mandatum re integra morte alterius, tam mandatoris quam mandatarij, & idem eſt ſi reuocetur expreſsè re integra. Inſtit. man. §. rectè. & §. ſeq. ſoluitur etiam morte litigatoris re integra. ſupra de reſcrip. ſignificauit. argumen. ff. qui ſatiſd. cogan. ſi deceſſerit. argu. contra. ff. fami. erciſc. ſi vni. §. Neratius. Item argu. contra quòd non ſoluatur morte litigatoris. ȷ̃. de iud. quia V. & ff. de fideicom. lib. l. cum quaſi. Quod autem, dicitur morte mandatoris finiri mandatum: 6 illud verum eſt niſi ſit tale mãdatum quod poſt mortem neceſſe ſit adimpleri. ff. man. ſi vero non remunerandi. §. vlti. Sed pone quòd plures cauſæ committãtur per vnum reſcriptum, citatio ſit in vna cauſa, & non in alia, nunquid perpetuatur iuriſdictio ſuper alijs? Argu. quòd non 2. q. 3. cap. ſi quem. §. notandum. ver. abolitio. & 2. quæſt. 6. ei qui. §. diffinitiua. & §. quandoque. arg. ff. de appel. cum in vna. & ff. de neg. geſt. nam & Seruius. §. ſi viuo. ff. de mino. etiam. §. ex cauſa. argu. contra, quòd quantum ad omnes ſit perpetuata iuriſdictio. C. de duo. reis. l. vlt. verum eſt quòd nõ eſt perpetuata iuriſdictio niſi in cauſa illa, pro qua citatio facta eſt, vnde mortuo mandatore expirat iuriſdictio quantum ad alias. Sed quid ſi moriatur ante declarationem rerum facta citatione? Argum. quòd non poteſt procedere. ſupra de reſcri. paſtoralis. in fin. quia plures cauſæ intelliguntur, licet contra vnum tantum. argu. ȷ̃. titu. proxi. nouit. Item quid ſi delegans non moritur, ſed deponitur? non procedet. Quid ſi excommunicatur? tunc procedet delegatus: quia morte naturali confirmatur donatio, & non ciuili. ff. de dona. inter vir. & vxo. cum hic ſtatus. §. ſi donator & ȷ̃. de celeb. miſ. cum Marthæ. §. cæterum. arg. contra in decret. Innocent. quarti, de offi. vicarij. Romana [lib. 6.]

6 Adde p hoc no. in l. eius qui in prouincia. in glo. ignoraſſet. & ibi Bart. ff. ſi cer. pet.

Cum in

CVm in iure peritus.] Non tenetur quis parere mandatis aſſerentis ſe delegatum: niſi mādatum probet. Communis diuiſio.ſecunda:ibi, *Super quo*. Abb.Siculus.

CASVS. Aliquis delegatus mandat alicui ſic: Auctoritate qua fungor tibi iniungo, vt Titium denuncies excommunicatum. Iſte cui hoc mādatur, de iuriſdictione illius dubitat, nec ſuper hoc fidem facit eidem: quæritur an teneatur exequi mandatū illius? Reſpondet, niſi de mādato Apoſtolico fiat fides, nō tenetur exequi quod mandatur. Not. quòd niſi delegatus oſtendat iuriſdictionem ſuam, non eſt ei credendum, ſi dicat ſe delegatum.

† Cap. 10. eo.tit.in 5. cōpilat. & eſt pars decretalis: cū in iure. quā habes ſupra titu. de electio.

† Aliàs ita: tibi iniungo. &c.

† Vide l. quicunque. ff. de pub. & no. in l. ſciēdum. ff. de verb. obl.

¶ *Glo. ſeq. not. ſententiā delegati ſine commiſſione non probare, dat ſimile. dicit ſecus in ordinario, inſtruit partem. inſtruit etiam abſolutum.*

a ¶ *Super mandato.* ] Sed hoc valde notabile eſt, 1 ꝙ licet exhibeatur ſententia delegati, ei tamen non creditur, nec præſumitur pro ſententia, niſi oſtēdatur commiſſio: nec creditur iudici ſi ſe delegatum dicat. argum. j. de teſt. cum à nobis. & idem dicit lex in arbitro. quia non ſtatur verbo eius, ſi dicit iuramentum à partibus interpoſitum. C. de arbit. l. 4. §. ſinautem. C. de man. princ. l. vnica. 2 Caueat ergo quicunque impetrat à principe cauſam cōmitti alicui, vel delegari, vt ſi ſentētia lata fuerit pro eo à delegato, ita bene cuſtodiat commiſſionem ſicut ipſam ſententiam: lapſu enim temporis ſi conueniretur, & oſtenderet ſententiam ſine commiſſione, non valeret ei, niſi probaret de cōmiſſione. Sententiæ vero ordinarij ſemper ſtatur, & pro ea præſumitur: quia ibi conſtat de iuriſdictione. j. de rē iudic. ſicut. & 2. q. 6. hoc etiam. Lau. Si tñ publicatū fuiſſet reſcriptū in iudicio, videtur ꝙ ſufficiat, ſi de hoc cōſtat: licet poſtea ſit amiſſum. j. de priuil. cum olim. C. de teſta. publicati. & j. de fide inſtru. c. fi. item ſi ſententia redacta eſt in publicam chartā, videtur ꝙ ſufficiat. j. de teſti. ſignificauit. & in Auth. vt fratrū filij. §. 1. coll. 9. licet ſit arg. contra. j. de re iud. cum inter vos. Item ſufficit ſi habet ſubſcriptionem teſtium. 16. q. 3. c. dilecto. §. poteſt. Sed videt̄ ꝙ hodie ſufficiat ſolus tabellio ad imponendam fidem ſñīæ. j. de proba. qm̄ contra falſam. Vt nulla ſit dubitatio, ita debet fieri, quod auctoritate iudicis reſcriptum domini Papę ſolemniter in publicam formā redactum inſeratur in ipſa ſñīa iudicis auctoritate, & alia inſtrumenta procuratoria: quia idem iuris eſt de illis, vt ſi oſtēderetur ſententia lata in perſonam procuratoris, vel ſyndici: vel in contrarium, ſi non conſtaret de mandato procuratorio, ſentētia non valeret, nec ſtaret̄ ei & ſi negaretur illum fuiſſe procuratorem: ſed poſtquam in ipſa ſententia inſeruntur huiuſmodi inſtrumenta, & reſcriptum, iudicis auctoritate, ſtabitur poſtea ſententiæ, etiam ſi originalia reſcripta non appareant. C. de teſta. publicati. Item caueat in ſentētia excommunicationis, vt qui abſolutus eſt, cuſtodiat inſtrumentum, ſiue literas abſolutionis, per quas tutus exiſtat ſi ei obijceretur excommunicatio: aliàs poſſet ei periculum generari: vt ſ. de elect. venerabilem. & j. de cleri. excom. mini. propoſuit. arg. opt. ꝙ ita ſit faciendum. Bernar.

1 Delegati ſentētiæ non creditur niſi cōmiſſio oſtēdatur.

† Cap. 11. eo. titu. in 3. compilat.

† eorum

2 Idem in officialib. Cæſarienſibus volētibus capere alicuius bona tanquam fiſcalia, quibus non creditur ſine literis. C. de iu. fiſ. l. prohibitū. lib. 10. ſecundū Goffr. Ioan. And.

CAP. XXXI.

CVm † in iure peritus: & infrà. ¶ Præterea quæſiuiſti, cum tibi ab aliquo ſub hac forma mandatur: Auctoritate qua fungor, † iniungo, vt talē denunciēs excommunicationis ſententiæ ſubiacere: ac tibi ſuper mandato [a] Apoſtolico hæſitanti, ab aliquo non ſit facta fides †: an mandatum huiuſmodi exequi tenearis. ¶ Super quo tibi huiuſmodi damus reſponſum: quòd niſi de mādato ſedis Apoſtolicæ certus extiteris, exequi non cogeris quod mandatur.

¶ Idem Pariſien. & Trecen. Epiſcopis, & abbati ſanctæ Genouefæ.

¶ *Per procuratorem non habentem mandatum, de re ad rem, iuriſdictio prorogari non poteſt.*

CAP. XXXII.

CVm † olim abbas, & conuentus Vergiliaceñ. ſua nobis conqueſtione monſtraſſent, quòd comes Altiſſiodoreñ. quoddam ſtagnum, molendinum, & domum, in terra eorum conſtruere nitebatur, in ipſorum † præiudicium & grauamen: epiſcopo & theſaurario Niuerneñ. commiſimus cauſam ipſam. Per quorum literas accepimus, quòd lite ſuper petitionibus eccleſiæ conteſtata, receptis vtrinque teſtibus, & atteſtationibus publicatis, cum ſuper dictis teſtium inter partes fuiſſet poſtmodum diſputatum: Tandem pars comitis propoſuit, quòd de damnis in nemoribus, & rebus alijs datis, ſuper quibus teſtes deponere videbantur, cognoſcere non debebant, cum in reſcripto [b] noſtro nulla † de damnis mentio haberetur: & infrà. Iudices autē interlocuti ſunt †, quòd ſuper damnis datis à comite, ad eos cognitio pertinebat. Quo audito comes ad appellationis beneficium conuolauit. Vnde ipſum iudices euocatum, & nec per ſe, nec per reſponſalem idoneum comparentem, excommunicationis vinculo adſtrinxerūt: & infrà. ¶ Quia verò ſuper damnis datis antequam [c] lis fuerit conteſtata, nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat, cum in reſcripto nulla de illis mentio haberetur, nec ad ipſos potuerit iuriſdictio prorogari: cum procurator [d] ad illa ſolummodo intelligatur conſtitutus, quæ in commiſſionis literis inueniuntur expreſſa †: & † poſtquam comes publicatis atteſtationibus intellexit, ſuper his fuiſſe

CVm olim abbas.] Excommunicatio lata poſt appellationem legitimam eſt nulla. h. d. ſecundum literam. Diuiditur in duas partes principales. ſecunda: ibi, *Quia vero*. Et prima pars ſex facit. Nam primo ponit cauſæ commiſſionem. Secūdò: ibi, *Per quorum*. proceſſum. Tertio: ibi, *Tandem pars comitis*. exceptionem. Quartò: ibi, *Iudices*. iudicum interlocutionē. Quintò: ibi, *Quo audito*. comitis appellationem. Sextò: ibi, *Vnde*. ipſius excommunicationem. Abbas.

CASVS. Comes Altiſſiodoreñ. quoddā ſtagnum, & molēdinum, & domum volebat conſtruere in præiudicium & grauamen monachorum Virgiliaceñ. monachi cauſam ſup hoc epiſcopo & theſaurario Niuerneñ. obtinuere committi, lite cōteſta. ſuper petitionibus monachorum, receptis vtriuſque partis teſtibus & publicatis, & cum ſuper illis fuiſſet à partibus diſputatum, comes propoſuit, quòd ſuper damnis in nemoribus & rebus alijs datis, ſuper quibus teſtes depoſuerunt, cognoſcere nō debebant iudices: cum de his in reſcripto nulla mentio haberetur. iudices interlocuti fuerunt, quòd ſuper damnis datis à comite ad eos iuriſdictio pertinebat: quo audito comes ſtatim ad ſedem Apoſtolicam appellauit. ſed iudices non obſtāte appellatione euocauerūt ipſum: & quia non venit, nec miſit, excommunicauerunt eūdem, & per literas ſuas negotium domino Papæ intimauerunt. ſuper hoc reſcribit Papa quibuſdam iudicibus dicens, quòd ſuper damnis datis ante litem conteſta. cognitio ad dictos iudices non pertinebat, cum de damnis in reſcripto nulla mentio haberetur, nec procurator potuit ſuper his ad iudices prorogare iuriſdictionem, cum ad illa ſolummodo conſtitutus intelligatur, quæ in reſcripto continentur, & quàm cito comes intellexit ſuper damnis fuiſſe depoſitum, ſtatim contradixit: vnde Papa pronūciauit iudices illos perperam proceſſiſſe, & ſæpedictum comitem, qui propter hoc appellauit, excommunicationis ſententia nō fuiſſe ligatum. No. quòd prorogatio iuriſdictionis fieri non poteſt per procuratorem domino ignorante. Item procurator datus ad cauſam certam, ad aliam non poteſt extendere ſuum officium. Item fines mandati diligenter ſeruādi ſunt. Item ſi dominus non contradicat facto procuratoris excedentis fines mandati, ratum habere intelligitur. Item ſententia excommunicationis lata poſt legitimam appellationem nulla eſt.

† Aliàs, ita, nulla de damnis datis, &c.

† fuerunt

† Vide tex. in l. 2. & ibi Bart. in fi. ff. ſi cert. pet.

† Dictio, &, deeſt in plurib⁹ manuſcriptis.

b ¶ *In reſcripto.* ] Et ideo non valuit quod factum eſt, ſi formam mandati tranſgreſſi ſunt. ſ. de reſcri. cum dilecta.

c ¶ *Antequam.* ] Maxime, 3 quia nec poſt litem conteſtatam: quia dominus non habuit ratum factum procuratoris, imo poſtquam ſciuit, ſtatim contradixit.

3 Hæc gloſſula nō eſt Bernardi nec habetur in antiquis codicibus.

¶ *Gloſſa ſequens reci. per quæſt. an per procuratorem fiat prorogatio.*

d ¶ *Cum procurator.* ] qui ſimpliciter cōſtitutus fuit ad cauſam prædictis iudicibus delegatā. Et not. quòd licet per principales perſonas poſſet fieri prorogatio iuriſdictionis ff. de iudi. l. 3. §. ſed & ſi iudex. & l. de qua re §. 1. per procuratorem tamen fieri non pōt, cum de hoc nō fuerit cogitatū quā-

do conſtitutus fuit procurator.argumen.ff. de auro, & argen. lega.ſi ita.ff.de tranſact.cum Aquiliana.ff.de contrahen.emp. Rutilia Polla.& C.de tranſact.tranſactionis.ſim.ff. de iureiu. l.iuſiurandum.§.procurator.& 22.quęſt.2.ne quis arbitretur. Qualiter fiet prorogatio,dicetur.infra eod.P. & G. prætextu enim vnius articuli nō debent ſuper alio probationes admitti. C. ꝗ leg. perſo.l. vlt. & ff. de iureiu.ſi duo patroni.§. Iulianus.circa fin. & alia dicta non valent, cū iurent ſuper alio articulo. infra de teſti. de teſtibus.

¶*Glo. ſeq.reci. per q.an taciturnitas domini ſibi noceat, cum ſcit procuratorem exceſſiſſe mādatum,ſecunda pars reci.per quæſt. an prorogatio temporis iuriſdictionis fiat per procuratorem. Finis recitatur per obiectionem.*

depoſitum, protinus [a] contradixit: Nos eoſdē iudices pronunciauimus minus iuſtè interlocutos fuiſſe:ac ſæpedictū comitem, qui ob hoc ad appellationis beneficium conuolauit, excommunicationis ſententia nō fuiſſe ligatum [b].

¶Idem Senoń. Archiepiſcopo.

¶*Qui acta cauſæ relationis iudicū delegatorum,ſigilla violādo aperuit, non auditur poſtmodum contra illa.*

CAP. XXXIII.

CVm olim [c] magiſter S.& B.archidiaconatū,& pręposituram adinuicem commutaſſent: & infrà. ¶Verū dictus B. delegatis noſtris non deferens,imo verius deleganti [d],ſigilla violauit [e] illorum †, & ſcripta quæ nobis fuerant præſentanda,non erubuit aperire. Qui poſtmodum in noſtra præſencia conſtitutus, aduerſario præſente, in excuſationem ſuam propoſuit,quòd iudices perperam proceſſerant † contra ipſum, cum † acta in ſcriptis minus fideliter redegiſſent:vnde timens ne literas portaret Vriæ [f], illorum ſcripta aperuit, & quòd ſuſpicatus fuerat, adinuenit. ¶Sanè ſi quod expediret melius notauiſſet: vel non recepiſſet ſcripta ſuſpecta, vel recepta nobis fideliter pręſentaſſet,& oſtendiſſet cauſam ſuſpicionis propoſitæ coram nobis. Prætereà cum non conquereretur de iudice, quem ei proprio motu [g] † conceſſimus:ſed de illo potius, quem ipſe duxerat eligendum, & iudices ſuas nobis per eum literas deſtinaſſent,de ipſo pariter conquerentes, verbis ipſius fidem non duximus adhibendam.

¶Sed vt in eo ſaltem puniretur,in quo peccauerat [h], contra acta iudicum, quæ temerè violarat †, ipſum † (ſicut nec debuimus) noluimus exaudire:ne videretur [i] dolus ſuus ei patrocinium attuliſſe.

¶Idem Abbati, & capellano ſanctæ Mariæ Bononienſis.

¶*Delegatus non tenetur admittere collegam ſibi adiunctum per literas ſurreptitias,nec ipſius ſubdelegatū, hoc dicit ſecundum vnum intellectum.vel ſic:Delegatus ſubdelegatū collegæ impediti non tenetur admittere,ſi in reſcripto eſt clauſula,quòd ſi ambo, &c. hoc dicit ſecundum alium intellectum.*

a ¶*Protinus contradixit.*] Ex hoc videtur ꝙ ſi procurator fines mandati excedit domino ſciente, quòd præiudicet domino niſi ſtatim contradicat, 1 argum. 54.diſtin.ſi ſeruus ſciente. argum. infra de his quæ fiu. à prælat. ſine conſen.cap.c.2.ff. quod cum eo qui in alie. po. l.vltim.ff.de inſtitu.ſed & ſi.in princ.ff. ad Macedo. ſi filius 2. C. de nup.ſi vt proponis. & ſi iudex ſcientibus partibus exceſſit fines etiam mandati, eis præiudicat. argumen. C. communia vtriuſque iudic. l. 2. aliàs non præiudicat factum procuratoris domino ignoranti.C. de procu.ſi procurator.ff. de procu. ſi ignorantis. Item no. quòd licet procurator non poſſit prorogare cauſam de re ad rem, tamen videtur quòd poſſet prorogare de tempore ad tempus: quia qui dat procuratorem vt confeſtim agat, intelligendum eſt permittere procuratori, & poſtea litem peragere. ff. de procu.qui procuratorem. Item procurator mandatum prorogare poteſt ad id quod eſt prope mandatum. ſupra de elec. in cauſis. & ſupra de renun.poſt translationem.& ff.iud.ſol.iam tamen.§.vlt.& prorogat ad ea quæ ſunt præparatoria mandato. ff. de procu. ad rem mobilem.& l.ad legatum.& acceſſorium ipſius,ſiue ſequelam.ff. de inſtito.l.cuicūque.§.ſi ei quem.in fi.Prorogatio de re ad rem, inuito reo non valet deficiente iuriſdictione:quia imperator inuito reo non poteſt extendere reſcriptum ad alias res, quas in reſcripto non expreſſit,vt in cap.iſto contingit:ſed per reconuentionem bene extenditur ad res alias inuito actore, de quib.nulla mentio habita eſt in reſcripto, ſi actor perſiſtere velit in ſua petitione.s̄.eod. prudentiam. in fin. & eſt ratio.j̄. de mu.pet.cap.1. Bernar.

† Adde ꝙ talis incurrit pœnam falſi. gloſſ. & ibi Bal. in 10. col. de pa.Conſtan. in gl. in ver. ſigillo.

†Proceſſerunt.

† Aliàs, & acta.

2.Reg.11.

1 Hoſt. cōtra quo ad hunc caſum, cum nullum eſſet iudiciū ipſo iure. ff.de iud. licet. quod puto propter iuriſdictionis defectū.ſit ergo vera gl. in proceſſu habito per procuratorem vltra formam mandati corā ordinario, vel delegato, in eo ꝙ iudex erat. Ioan.And.

b ¶*Ligatum.*] quia non habebant iuriſdictionem ſuper damnis.ſic ſupra eodem ex literis. Vnde poſſet agere contra iudices ad intereſſe, qui eum iniuſte excommunicauerunt.infra de ſenten.excommu.ſacro.& hic error eos excuſare non poteſt.

C*Vm olim magiſter.*] Prima pars deciſè ponit factum principale. Secunda: ibi, *Verum.*narrat culpam illius B.Tertia: ibi, *Qui poſtmodum.* ponit ipſius confeſſionem & excuſationem.Quarta:ibi,*Sane.*excuſationis reprobationem.Quinta:ibi,*Sed vt.*culpæ punitionem. Abb.Sicu.

CASVS. M.archidiaconus,& B.præpoſitus adinuicem permutauerunt dignitates ſuas: occaſione huiuſmodi permutationis orta fuit quæſtio inter ipſos, cauſa ſuper hoc commiſſa fuit quibuſdam iudicibus,tandem cum proceſſiſſent in cauſa,ad ſedem Apoſtol. tranſmiſerunt acta ipſius cauſæ per dictum B.qui non erubuit aperire literas iudicum,quas domino Papæ debuit fideliter præſentare. Ipſe in præſentia Papæ ſe excuſabat dicens,quòd iudices perperam proceſſerunt contra ipſum. Vnde timens ne literas portaret Vriæ, ſcripta illorum aperuit, & quod ſuſpicatus fuerat,adinuenit. Super hoc dicit Papa, ſi iſte B.conſideraſſet quod melius expediret, vel non recepiſſet ſcripta ſuſpecta, vel ea recepta ſibi fideliter præſentaſſet, & oſtendiſſet coram ipſo cauſam ſuſpicionis:præterea non conquerebatur de iudice quem Papa ei conceſſit, ſed de illo quem ipſe duxerat eligendum, & iudices conquerebantur de ipſo:vnde Papa verbis illius fidem noluit adhibere,ſed vt puniatur in quo peccauerat, Papa contra acta iudicū quæ violauerat, ipſum noluit exaudire,ne de dolo ſuo commodum reportaret. Not.quòd literas iudicū nullus debet aperire iudicibus ignorantibus. Item punitur quis in eo,in quo peccauit. Item dolus ſuus nemini prodeſt.

† Hęc clauſula: motu ꝑprio. ꝗd opereť,tradit Felyn' c. nōnulli. de reſcr.& latè Gabrielius in com. cōcl. tit. de clauſul.cōcl.2.

† Violauit. †In vno vetuſtiſſimo ita: ipſum ſicut nec debuimus, nec voluimus exaudire.

c ¶*Cum olim.*] Hæc decre.& illam quam habes.j̄.de rerum permuta. cum olim. loquuntur de eadem materia.

d ¶*Deleganti.*] Cuius vicem gerebant.s̄. eod. ſanc. iniuria enim iudicum, ad eum pertinet cuius legatione fungūtur.2.quæſtio.7. accuſatio.in fin.& 3.q.1.nulli.imo ipſos tamquam delegantem honorare debent partes.93.diſt.cap.vlt.& 94.diſt.cap.1.

e ¶*Sigilla violauit.*] & ideo eſt puniendus tāquam falſarius, & ob hoc ſolum priuari debuit beneficio. s̄. de reſcrip. olim. & j̄.de fal.ad audientiam.

¶*Glo.ſeq.recitat hiſtoriam,*

f ¶*Vriæ.*] Tāgit illud quod legitur in lib. Regum. cū Vrias rogatus à rege Dauid nollet accedere ad Berſabee vxorem ſuam,quam Dauid rex cognouerat,timens ne concepiſſet ex eo, ſicut & fecerat, quod cum ipſe facere nollet, rex remiſit Vriam ad Ioab principem militiæ cum literis continētibus, vt poneret eum inter fortiſſimos hoſtes, vt occideretur ab eis,quod & factum eſt. ſed iſte ſtultus fuit, quia recepit literas illas,ſi habebat eas ſuſpectas: quia primo debuit eas videre diligenter,& ſi quid ineſſet iniquum, debuit contradicere relationi iudicum,ſi contra veritatē referebant: iudices enim debent oſtendere partibus relationem quam faciunt ſuperiori.2.quæſtio.6.biduum.in fin.& C.de rela.l.1.& 2. aliàs poſſet appellare, vt ibi: & quotiens iudex ſe relaturum pollicetur, illico litigatoribus acta ædere tenetur. infra de appella. intimaſti.

Libr. 2. Reg. cap. 11.

¶*Glo. ſeq.no.& alleg.tria iura in contrarium.*

g ¶*Proprio motu.*] Sic ergo videtur, quòd iudex, maximè quem princeps concedit,poſſit recuſari.Arg.contra.j̄. de appel.nouit.& ff.de offi.præfe. præto. l. 1. credit enim princeps non aliter fore iudicaturum, quam ipſe eſſet iudicaturus, vt ibi dicitur.Arg.contra.Inſti.de ſatiſ.tut.in prin.

h ¶*Peccauerat.*] Sic ſupra de tranſla.cap. quantò. & cap.inter corporalia.& j̄. de iure patro.paſtoralis.in fi.& s̄. de temp. ord. literas.

i ¶*Ne videretur dolus.*]Quia fraus & dolus nemini debent patrocinari.ſupra de reſcrip. ſedes Apoſtolica. infra de teſta. cap.officij.

*Coram*

ideo cauet de rato: quia poteſt contingere, quòd illi de plebe non habebunt ratum, vnde eis res iudicata nõ obeſſet. C. qui. res iudi. non nocet. l. 1. & ideo ille H. cauit de rato ſub fideiuſſoria cautione. Vel poteſt dici, quòd ideo cauit de rato, quia de mandato dubitabatur: quia tunc habet locum cautio rati: vt C. de procu. l. 1. Sed videt̃ quòd cautio iſta fragilis ſit: q̃a ex ea non poteſt agi ad intereſſe: cum res talis ſit quæ nõ poteſt æſtimari: vnde non videtur admittenda propter fragilitatem ipſius. ff. ad Treb. l. qui ita. §. 1. & ĩ. vt lit. non conteſt. accedens 2. ſed agi poteſt ad impenſas factas in lite. ff. rem ra. ha. ſi ſine. §. cum autem procurator. & hoc magis expedit reo, vt dicit Io. quòd ei caueatur de rato quã probetur mandatum, quia per hoc cõſequit̃ ſumptus: vt hic dicit. ſed credo quòd in tali caſu cum res talis ſit quæ æſtimari nõ poſſit, tutius eſſet reo ſi illi probet mãdatum, quia dominus poſtea contra ſententiam venire non poteſt. ſed forte ex iſta cautione poſſet agi contra fideiuſſores ad intereſſe, ſi dominus rem ratam non habuerit. & ęſtimabitur inquantum læſa ſit eccleſia, quòd non ſtatur ſententiæ, ne quotidie litiget, argu. ĩ. de arb. per tuas. vbi agitur ad intereſſe in conſimili cauſa. Item ex hoc videtur, quòd quãdo dubitatur de mandato ſimpliciter, ſimiliter ſit cauendum de rato, etiam ſi ille diceret ſe, velle probare mandatum, & hoc videtur per legem. C. de procu. l. 1. & quòd per fideiuſſoriam cautionem, & non nudam. ff. de procur. ſeruum quoque. §. ait prætor. Sed videtur quòd iſte ſine cautione debuit audiri ex eo quòd habet inſtrumenta eccleſiæ. argum. ff. de leg. 3. l. qui chirographum. Reſpon. iſta non erãt talia inſtrumenta, ſed inſtrumenta cauſæ, per quæ intendebant probare de iure eccleſiæ, & illa lex loquitur de inſtrumento cautionis legato, & hoc conſtabat. vnde eo ipſo quòd legatur inſtrumentum, intelligitur eſſe legatum illud, quod continetur in inſtrumento: aliàs inutile eſſet legatum: aliàs inſtrumentum alterius non prodeſt: cum verba inſtrumenti non adiuuent recitantem. C. de proba. ad probationem. qualiter ſit intelligendum quod dicitur in literis, de rato, dicitur. infra de relig. do. cum dilectus. in 1. gloſſ.

De rato habendo, quando ſit cauẽdum.

C*Oram dilecto.*] Sunt quinque partes. In prima petitio & allegatio appellati. In ſecunda: ibi, *Nuncius.* petitio & reſponſio appellantis. In tertia: ibi, *Sed econtra.* replicatio appellati. In quarta: ibi, *Idem igitur.* pronunciatio auditoris. In quinta: ibi, *Nos ergo.* pronunciationis confirmatio. Abb. Sic.

Casvs. Archipresbyter de Paſtino cœpit ædificare in parochia S. Mariæ de porta Rauennateñ. eccleſiam ad honorem ſanctæ Agathæ, poſt app. à rectore ſanctæ Mariæ interpoſitam, ſed ipſe nihilominus eccleſiam conſtruxit. Vnde rector ſanctæ Mariæ, impetrauit ſuper hoc cauſam committi abbati S. Stephani, & Priori ſancti Ioãnis in monte, qui poſtmodum tulerunt ſententiam pro eccleſia ſanctæ Mariæ, ſed capellanus ſanctæ Agathæ ſententiam illam noluit obſeruare: vnde ſuper eadem cauſa, ſiue confirmatione, ſecundæ literę impetratæ fuerunt ad epiſcopum Ferrarien. ad petitionem eccleſiæ S. Mariæ: cunque ſuper cauſa ipſa lite cõteſt. & teſtibus receptis per annum & amplius diſceptatum fuiſſet, pars eccleſiæ ſanctæ Agathæ, de his omnibus mentione non habita, fecit adiungi epiſcopo Ferrarieñ. magiſtrum L. Bonoñ. canonicum ſub hac forma, quòd ſi ambo intereſſe non poſſent, tu frater epiſcope in cauſa procedas. magiſter L. commiſit alij vices ſuas, ſed epiſcopus ipſum admittere noluit, ſed ſolus in cauſa procedens ſententiam à primis iudicibus latam confirmauit: & cum dictus capellanus ſententiam illam contemneret obſeruare, partes ad ſedem Apo. habuere recurſum: ſed q̃a nuncius ſanctæ Agathe non habebat literas de rato, cauit per fideiuſſores, quòd dominus ratum haberet, offerens petitionẽ, in qua petebat Ferrarieñ. epiſcopi ſententiam caſſari. Nũcius vero ſanctæ Mariæ coram auditore vtrique parti conceſſo omnia prædicta propoſuit, petens ſententiã Ferrarieñ. epiſcopi confirmari: pars aduerſa ſanctæ Agathæ propoſuit ex aduerſo, quòd cum dictus magiſter vices ſuas alij commiſiſſet: epiſcopus ſubdelegatum admittere noluit, ſed poſt app. ſolus in cauſa proceſſit, vnde petebat ſentẽtiam epiſcopi infirmari. Reſponſum fuit econtra, ꝙ ſolus epiſcopus procedere potuit, quia in literis ſecundis cõtinebatur, ꝙ ſi ambo intereſſe non poſſent, epiſcopus ſolus procederet: quæ clauſula (vt allegabatur) locum non habet ſi per ſe vel per alium intereſſe non poſſet: quia id raro contingeret: vnde petijt ſentẽtiam epiſcopi confirmari. His & alijs intellectis Cardinalis ſententiam Ferrarieñ. epiſcopi confirmauit, parti alteri perpetuum ſilentium imponẽs: & dominus Papa ſententiã eius auctoritate apoſtolica confirmauit. Not. quando quis non habet mandatum, ſi eſt coniuncta perſona, admittitur ad agendum, ſi caueat de rato: ſed cautio rati tunc regulariter præſtatur, cum de mandato dubitatur. Item literæ veritate tacita impetratæ, non valent: & ideo hic non valuerũt literæ illius magiſtri, quia non faciebant mentionem de litis conteſt. & de teſtibus iam receptis, & ſic pars ſanctæ Agathæ conſenſerat in epiſcopum.

† Cap. 1. tit. de parochijs, & alijs parochianis, in 3. cõpilat.

† Infero ꝙ cleric⁹ cõparens pro altero, ſi nõ probat plene de mandato: tenetur de rato. concor. Auth. generaliter. C. de epiſcop. & cler.

† In codice Barbatiæ ita: conſtitutus proponere curauiſti.

† In antiq̃s ita: Alexander prędeceſſor noſter.

## CAP. XXXIIII.

COram † dilecto filio M. diacono Cardinali (quẽ tibi, & H. nuncio, & clerico ſãctæ Agathæ aduerſario tuo, qui cum inſtrumẽtis eiuſdem eccleſiæ, ſed abſque literis [a] de ratihabitione, ad Apoſtolicam ſedem acceſſerat, ſed de rato cauerat, ſub fideiuſſoria cautione †, conceſſimus auditorem) proponere † curauiſti: quòd cum quidam in parochia ſanctæ Mariæ, in honorẽ beatæ Agathę eccleſiam conſtruxiſſet, Alexander † Papa præde. noſter cauſam ſuper hoc abbati S. Stephani, & Priori ſancti Victoris commiſit terminandam: qui pro eccleſia S. Mariæ diffinitiuã ſentẽtiam protulerunt. ¶Verum capellanus ſanctę Agathę, ſentẽtię parere contẽpſit. Cumq; ſuper eadem cauſa corã Ferrariẽſi epiſcopo, per annũ diſceptatũ fuiſſet, pars eccleſiæ ſanctæ Agathæ horum veritate ſuppreſſa [b], magiſtrum L. Bonoñ. canonicum obtinuit eidem epiſcopo in cauſæ deciſione [c] adiungi: qui cum cauſæ intereſſe non poſſet, prædictus epiſcopus, cui per ſequẽntes literas mandabatur, vt ſi ambo intereſſe non poſſent mãdatis Apoſtolicis exequendis, ea ipſe nihilominus adimpleret: ſententiam [d] prædictam confirmauit: & infrà. Nuncius verò eccleſiæ ſanctæ Agathæ inter alia propoſuit, ꝙ cum dictus magiſter L. vices ſuas alij delegaſſet, epiſcopus admittere noluit [e] ſubdelegatum: ſed poſt appellationẽ ad

*¶Glo. ſeq. obijcit quòd admitti non debuerit: & ſoluit dupliciter. ſecundo obijcit de fragilitate cautionis: quod etiam dupliciter ſoluit, tertio arguit. quarto obijcit, quòd etiam ſine cautione debuerit admitti, & ſoluit.*

a ¶*Abſque literis.*] Et ideo audiri non debuit. ĩ. de procu. c. 1. niſi cauiſſet de rato. Sed qualiter admittitur iſte H. ad agendum 1 contra ſententiam, cum non haberet mandatum? Ad hoc dici poteſt, quòd ideo admiſſus fuit, quia erat coniuncta perſona, quia clericus illius eccleſiæ, & canonicus plebis de Paſtino, cui ſubeſt eccleſia ſanctæ Agathæ; & coniuncta perſona, licet admittatur ad agendum, cauere tamẽ debet de rato. ff. de procura. ſed & hæ perſonæ. & l. Pomponius. in fin. &

1 Licet enim eſſet originalis reus, ĩ cauſa tamẽ appellationis erat actor: & per hoc ſecundum Pe. & Abb. & Egi. dicimus ꝙ præſtitit cautionẽ de rato, q aliàs debuiſſet cauere de iudicato ſoluendo. prima placet. Io. And.

b ¶*Suppreſſa.*] Et ideo literæ non valuerunt, cum conſenſerint in Ferrarieñ. litem conteſtando, & producendo teſtes coram eo. ſic ĩ. de re iudi. inter monaſterium.

c ¶*Deciſione.*] id eſt, cognitione, ſicut eſt in antiqua, & bene. & hoc probatur per hoc quod dicitur: horum veritate ſuppreſſa. ſi de huiuſmodi. proceſſu mentionem feciſſet: tunc bene diceret, deciſionem. & tunc non poſſet epiſcopus procedere ſine adiuncto, vel ſubdelegato ipſius: vt dicitur in illa glo. magna. ſic. ſ̃. co. inſinuante. & ĩ. de iudi. c. pen.

d ¶*Sententiam.*] latam per abbatem ſancti Stephani, & priorem ſancti Victoris.

*¶Glo ſeq. obijcit, opinio. ponit & ſoluit.*

e ¶*Admittere noluit.*] Sed videtur ꝙ Ferrarienſis malè fecerit: quia illum ſubdelegatũ nõ admiſit: quia delegatus à principe poteſt alij cauſam delegare, cum id ſit ei à lege conceſſum. C. de iudi. à iudice. & ſ̃. co. paſtoralis. in prin. & infra cod. quoniam apoſtolica. & infra de appel. cum cauſam quæ. ſic ergo male fecit Ferrarieñ. contra iura prædicta: quia debuit ipſum ſubdelegatum recipere: ſed contra hoc quod dixit facit: quia ſententia Ferrarieñ. poſtea confirmatur. Dicunt quidã, quòd ideo noluit ipſum admittere: quia ſub hac forma ſcriptum fuerat, quòd ſi ambo, &c. tu frater epiſcope ſolus procedas: quia tunc extat conditio: vt videt̃ hic circa fi. ſecũdũ hoc videt̃, ꝙ aliquis non poſſit cõmittere vices ſuas, qñ clauſula illa apponit̃, ꝙ ſi non oẽs, &c. ſi ipſe non poſſit intereſſe. Dicas ergo ꝙ Ferrarieñ. ideo iſtũ ſubdelegatum non admiſit, quia

literæ impetratæ fuerunt tacita veritate, nulla facta mentione de proceſſu coram Ferrar. coram quo lis fuit conteſtata, & teſtes producti, vt patet in integra. infra de re iud. inter monaſterium: vnde non valebant, & ita nec ſubdelegatum nec delegatum admittere tenebatur, & ſolus epiſcopus iuriſdictionē habebat: & hæc fuit cauſa quare ſententia ipſius confirmabatur: vnde non valuit appellatio propter hoc facta, vt hic dicit.

¶ *Gloßa ſequens quærit. argumen. pro & contra, opin. ponit & diſtinguendo ſol.*

Delegatus qui non poteſt intereſſe, an poſſit committere vices ſuas.

a ¶ *Quod non intelligitur.* ] Pone quòd plures ſint iudices dati cum illa clauſula, quòd ſi non omnes, &c. quæro an ille, qui non poteſt intereſſe, poſſit committere vices ſuas, & an ſocij teneantur illius ſubdelegatum admittere? Quòd poſſit committere planum eſt, quia hoc habet à lege cōceſſum. C. de iud. à iudice. & infra eod. quoniam. & ſupra eod. paſtoralis. & ĵ. de appel. cum cauſam quæ. etiam ſi intereſſe non poteſt. ſ. eod. ſuper quæſtionum. §. ſi vero. & ſupra eod. ſi pro debilitate. & ca. paſtoralis. §. vlt. imo aliàs committere nō debet, niſi quando eſt impeditus. ſupra eod. paſtoralis. in prin. & in cap. ſi pro debilitate. Sic patet per iura iſta quòd delegatus poteſt committere vices, & quando etiam impeditus eſt, ergo alij tenentur admittere ſubdelegatum ipſius, aliàs talis commiſſio deluſoria eſſet, & ſic fierent ludibrio leges, quod eſſe non debet. C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi autem. & cum effectu verba ſunt intelligenda. infra de cle. non reſi. relatum. & ff. quod quiſque iu. l. 1. §. hæc autem verba. præterea optimè hoc probatur. ſupra de elec. quia propter. §. illud. vbi habes ꝙ ille qui non poteſt intereſſe, poteſt alij committere vices ſuas, & illi tenentur recipere illum, aliàs non valeret electio: & quod per nos facere non poſſumus, per alios facere debemus. ff. de procu. l. 1. & ff. de admin. tuto. ita tamen. §. geſſiſſe. Sed contra videtur expreſſè per hanc allegationem: quia ſecundum eam confirmata fuit ſententia. Præterea non tenentur illum recipere ad mandatum illius, quia par eſt illis, & par in parem non habet imperium. ſupra de elect. innotuit. ff. ad Treb. ille à quo. §. tempeſtiuū. nec illud videtur ſequi, quòd ſi ille poteſt committere, quòd alij ipſum admittere teneantur, quia ex alieno facto nullus obligatur. ff. de ver. ob. ſtipulatio iſta. argumen. Dicunt quidam quòd licet ille qui nō poteſt intereſſe, poſſit committere, vices ſuas alij, coniudices nō tenentur eum admittere niſi velint, quia iam extat conditio, & ſic remanſit iuriſdictio penes illos: vnde ipſi procedere poſſunt ſoli, ſi volunt: & ceſſante impotentia poterit poſtea cum ipſis procedere. argumen. C. de cur. fur. cum alijs. vbi curator tempore furoris adminiſtrat, ceſſante furore ceſſat: ſic delegatus iſte cum intereſſe non poteſt, non committit vices ſuas. Sed hoc non credo, imo dico quòd ille qui intereſſe non poteſt per impotentiam facti temporalis, 1 poteſt committere vices ſuas, & conſocij tenentur admittere illum ſubdelegatum: & allegatio quæ hic ponitur, non continet ius. Et circa huiuſmodi ſubdelegationes ita diſtingue: aliud eſt cum ab initio delegantur plures iudices cum illa clauſula, quòd ſi non omnes, &c. & nullus poſtea adiungitur: & aliud cum ab initio delegatus eſt vnus vel plures, & poſtea alius adiungitur cum illa clauſula, quòd ſi ambo. vel quòd ſi non omnes, &c. In primo caſu delegatus poteſt alium ſubdelegare, & conſocij tenentur illum admittere. In ſecundo caſu refert an res ſit integra, vel non: Si res ſit integra, idem eſt ac ſi ab initio omnes dati eſſent, & adiunctus poteſt committere vices ſuas, & alij tenentur ipſum admittere in cauſæ cognitione. Si verò res non èſt integra, quia iam proceſſum erat ad litis conte. & horum veritate ſuppreſſa aliquis eſt adiunctus, huiuſmodi adiunctus, vel ſubdelegatus ipſius non eſt admittendus, tamquam per veri ſuppreſſionem adiunctus, ſiue obtentus: ſicut contingit in præſenti negotio. & hoc bene colligitur ex hac decre. & hoc probatur in Authen. de exhi. re. §. illud. vnde ſumpta fuit Authen. offeratur. vbi idem dicitur quòd poſt lit. conteſt. alius petitus adiungi non poteſt, nec primus refutari, & ideo ſententia Ferra. epiſcopi confirmata fuit. Et quod dicit hic, quòd non intelligitur vt ſi per ſe, vel per alios, &c. non eſt verum: quia clauſula illa, quòd ſi non omnes, &c. poteſt locum habere in multis caſib. de iure, & de facto, in quibus caſibus duo, vel alius procedere poſſunt: puta 2 de iure, vt ſi eſt excommunicatus. infra de re iud. ad probandum. vel ſuſpectus excuſatus. ſupra eodem cum ſuper. & capit. licet. vel infamis, vel ſeruus: vt ſupra de reſcr. ſciſcitatus. de facto intereſſe non poteſt, puta ſi mortuus fuit, vel aliàs perpetuo impedimento detentus, puta ſi furioſus: vt in prædict. decre. ſciſcitatus, & in talibus caſibus locum habet clauſula illa, quòd ſi non omnes, &c. Sed quando impeditus eſt temporali impotētia, bene poteſt committere vices ſuas, & conſocij tenentur admittere ſubdelegatum. ſed in caſu iſtius decre. admitti non debuit rationib. præmiſſis. Ergo ſic debet intelligi clauſula illa, quòd ſi non omnes, &c. puta ſi non poteſt intereſſe de iure, vel de facto, vt dixi, tunc non poteſt committere, cum nullam habeat iuriſdictionem, alias bene habet iuriſdictionem quamuis impediatur ad tempus: & ideo tunc poteſt committere, & cum effectu. & quod dicit, impeditus ad tempus, non intelligas quòd omnino ſit impeditus, vt nullo modo tunc poſſit intereſſe: ſed ſi vellet omnia alia dimittere, bene poſſet intereſſe: ſed non vult contemnere ſua, tunc propter cauſam illam nec tenetur. ff. de iud. l. ſi longius. Bernar.

† poſſet

† Vide. l. iura. cum. l. ſeq. C. de poſtu. & l. nam ad ea. ff. de legi.

1 Secus ergo ſi ꝑ perpetuā cauſam impediatur: & ſic tenet Gof. & facit īfra de vo. quòd ſuper his. & quod ibi dixi. Reſtat ergo vt reſpōdeatur ad decre. ſupra eo. ſi pro debilitate, & c. quāuis. dic ſecundum eum primā loqui in vnico delegato, vel plurib⁹ datis ſine clauſula. ſecundam in eo qui ex voluntate committit non per impotētiam: ſecundum Gof. Ioan. And.

† Cap. 2. e. tit. in 4. cōpilatio.

† Hæc verba: ex vna parte. deſunt in antiquis.

2 De iure diſtīgui poteſt, vt aiūt antiqui, inter impotentiam iuris, & facti, vt primo caſu non ſubdeleget, ſecūdo ſic, vt ſi ſit mortu⁹.

nos interpoſitam, ſolus in cauſæ cognitione proceſſit: & infrà. ¶ Sed fuit econtra reſponſum, quod Ferrarieñ. epiſcopus ſolus procedere potuit, cum in vltimæ commiſſionis literis fuiſſet inſertum, quòd ſi ambo intereſſe nō poſſent, prædictus epiſcopus nihilominus exequi procuraret: quod nō intelligitur [a], vt ſi per ſe, vel per alios intereſſe nō poſſent: † quia id raro, † vel numquam contingeret: ſed ſi non poſſet perſonaliter intereſſe. ¶ Idem igitur Cardinalis latam ab eodem Ferrarieñ. epiſcopo ſententiam confirmauit [b], & aduerſæ parti ſuper hoc perpetuum ſilentium duxit imponendum. Nos ergo quod ab eo factum eſt, auctoritate Apoſtolica confirmamus.

¶ Idem præpoſito ſancti Dominici ſubdiacono noſtro.

¶ *Locus ad quem reus ſecurè accedere non poteſt, & canonicus in cauſa concanonici delegatus, recuſari poterit.*

CAP. XXXV.

Cum † R. canonicus Ianueñ. cauſam, quæ inter ipſum { ex † vna parte, } ac P. [c] ciuem Ianueñ. vertitur, tibi obtinuerit delegari: & idem ciuis propter multas, & graues inimicitias ciuitatis ſuæ, in tua nequeat præſentia comparere. ¶ Mandamus quatenus ſupradicto R. huiuſmodi optionem relinquas: vt (exceptis canonicis. Ianueñ.

b ¶ *Sententiam confirmauit.* ] Ex hac ſecunda ſententia datur actio in factum, quæ hic confirmatur, & non ex prima, vt ff. de his qui no. infa. furti. argu. ff. ad Trebel. ſi quis priorem. hac tamen confirmata, confirmatur & prima.

C*Vm R. canonicus.* ] Si reus ad locum iudicis delegati ire non poteſt, debet remoueri, & dari ſibi iudex in alio loco. h. d. Et primò ponit prouiſionis & mandati cauſam. ſecundò mandatum: ibi, *Mandamus*. Abb. Sic.

Casvs. Quædam cauſa vertebatur inter iſtum R. canonicum Ianueñ. & P. ciuem Ianueñ. ad petitionem ipſius R. fuit cauſa commiſſa præpoſito ſancti Dominici: qui cum partem citaſſet aduerſam, pars citata in eius præſentia fecit proponi, quòd propter graues inimicitias ciuitatis ſuæ, in eius præſentia non poterat comparere. dictus R. ſignificauit domino Papæ. Vnde mandat Papa dicto præpoſito, quatenus præfato R. relinquat hanc optionem vt in ciuitate Ianueñ. vel diœceſi eligat aliquem virum diſcretum, exceptis canonicis Ianueñ. qui cum ſint eius ſocij, merito eſſent parti aduerſæ ſuſpecti, coram quo quæſtio terminetur, & dictus præpoſitus præcipiat ei, vt eandem cauſam ſecundum continentiā priorum literarum fine debito terminare procuret. Not. quòd canonicus datus iudex pro ſuo cōcanonico poteſt legitimè recuſari. Item not. arg. ꝙ ad voluntatem impetrantis iudex delegatus debet committere cauſam, quando ad eum partes ſecurè non poſſunt accedere.

¶ *Glo. ſeq. quęrit obijciendo, & tripliciter ſoluit.*

c ¶ *P. ciuem.* ] Sed quomodo committit Papa hic cauſam contra laicum? Intelligo quòd cauſa ſpectabat ad forum eccleſiæ, puta cauſa vſurarum, vel decimarum, vel ipſe laicus noluit excipere, vel eſt conſuetudo ibi, quòd laici conueniantur per literas Papæ.

¶ *Gloßa ſequens ponit differentiam inter iudicem, & teſtem, & eius cauſam quam conuertit. ponit etiam paritatem. in fin. quęrit & ſoluit.*

¶ Cum

Frater pro fratre teſtificatur.

a ¶*Cum ſint eius ſocij.*] Hic habes quòd canonicus non poteſt eſſe iudex concanonici ſui, propter familiaritatem, quæ veritatem aliquando impedire ſolet. 3. quæſt. 5. accuſatores. teſtis enim poteſt eſſe canonicus pro canonico, cum etiã frater pro fratre poſſit teſtificari. infra de præſum. literas. cũ edictum de teſtibus ſit prohibitorium. ff. de teſt. l. 1. ea ratione, quia facilius habentur iudices quàm teſtes. Vnde facilius repellitur iudex quã teſtis. iudex enim recuſatur pro modica cauſa, vt ſi eſſet oriũdus de terra impetrantis. ↄ. vt lit. non conte. accedens 2. & arg. ↄ. de app. ex inſinuatione. Item ſi iudex eſt ſuffraganeus eius. infra vt lit. non cõteſt. accedens 2. Item conſanguinitas, ↄ. de appel. poſtremo. ſed in teſte ſecus. 4. quæſtio. 3. cap. ſi teſtes. §. lex Iulia. Quandoque tamen aliquis poteſt eſſe iudex qui non poteſt eſſe teſtis: vt pater in cauſa filij. 3. quæſtio. 7. §. tria. circa fin. Et criminoſi poſſunt eſſe iudices, ſed non teſtes. 3. quæſtio. 7. cap. infames. §. vlt. Item iudex recuſatur, vel alius ei adiungitur, ſi habet cõſimilem cauſam. ↄ. de iud. cauſam quæ. ſic & teſtis repellitur qui habet conſimilem cauſam. ↄ. de teſti. perſonas. Sed ſi canonicus daretur iudex contra alium canonicum, quid dices? Non poterit recuſari ex hac cauſa, quia par affectionis cauſa omnem ſuſpicionem remouet. ff. de ri. nup. non ſolum. §. denuo.

Iudex facilius repellitur quam teſtis.

† In codice Barbatiæ ita: prouidi & diſcreti.

† In omnibus antiquis ita: ad te. & initium capitis idicat, ita omnino eſſe legendum.

† Cap. 3. e. tit. in 4. cõpilatione.

quos, cum ſint [a] eius ſocij, meritò habet pars aduerſa ſuſpectos) in ciuitate, vel diœceſi Ianueñ. in qua ſunt multi viri prouidi †, iudicem eligat [b], coram quo quæſtio terminetur: cui auctoritate noſtra diſtrictè præcipias, vt eandem cauſam iuxtà reſcripti à te † obtenti tenorem appellatione remota fine debito terminare procuret.

¶ Idem Rothomageñ. Archiepiſcopo.

¶*Si mandatur iudici delegato, vt illum abſoluat, qui dicit ſe iniuſtè excommunicatum, ante probationem illum abſoluere debet. Si autem dicat excommunicationem nullã: probationem nullitatis ante pronunciationem admittet.*

## CAP. XXXVI.

CVm † contingat interdũ quòd laici: & infrà. ¶Inſuper requiſiti ſumus, cũ quis conqueritur, in ſe à ſuo epiſcopo poſt appellationem ad nos legitimè interpoſitam: vel aliàs iniuſtè excõmunicationis ſentẽtiam promulgatam: & nos iudicibus damus in mãdatis, vt ſi eſt ita, iuxtà formã eccleſiæ abſolutionis beneficium illi impendant: vel eandem ſententiam denuncient eſſe nullam: ac epiſcopus paratus ſit probare, ſe in illum, antequam vocem appellationis emitteret, vel aliàs iuſtè huiuſmodi ſententiam protuliſſe: an probationibus nõ admiſſis liceat iudicibus excommunicatum abſoluere, vel denunciare † ſentẽtiam eſſe nullam †. ¶ Ad quod taliter reſpondemus, quòd cum quis conqueritur ſe poſt appellationem ad nos legitimè interpoſitam, excommunicatione fuiſſe innodatũ, ſemper vtriuſque † partis [c] probationes sũt admittendæ, antequàm ad decernẽdum ſuper hoc aliquid procedatur: per quas denique apparebit, an abſolutione indigeat, conquerens, vel denũciandus ſit potius nõ ligatus. ¶In eo verò caſu, cum excõ-

Addit io. Iſtam cauſam recuſandi cum multis alijs comprehende his verſibus.

*Subiectus, dominus, & commenſalis, amicus,*
*Incola, canonicus, ac attingens, inimicus.*
*Si cauſam ſimilem delegatus tueatur.*
*Vel ſi patronus fuit olim, tunc moueatur.*

¶*Gloſſa ſequens ſignat contrarium ad id quod actor eligit. ſoluit tripliciter. ſecundo arg. & id reprobat, & reſpondet. in fin. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶*Iudicem eligat.*] nota ex hac litera, quòd quando reus ad iudicem ire non poteſt ſecure, quòd actor poteſt & debet eligere iudicem in loco non ſuſpecto, & non aduerſarius. Contra habes: quia reus eligit iudices. 11. quæſtio. 1. iudices. & 15. quæſtio. 7. ſi autem. & 3. quæſt. 6. peregrina. & 4. quæſt. 5. quiſquis. & 2. quæſt. 6. placuit. Idem videtur cum ordinarius recuſatur, quòd reus eligat. ↄ. de app. cum ſpeciali. Contrariũ dicit lex, quòd iudex petitus dari non debet niſi ob reuerentiam petiti iudicis. ff. de iud. obſeruandum. Decretales prædictæ loquuntur in cauſa criminali, & præterea non ſtatur hodie illis. 1 Quod dicit quòd iſte eligat, intelligo ſi altera pars cum eo noluerit concordare, vel cum altera pars eſt abſens. Vel dic quòd de ſpeciali gratia dabat ei Papa hanc elect. cũ de conſenſu vtriuſque eſſet eligendus: vt ſ. e. co. ſuper queſtionum. 2 Item arg. quòd ſi iudex non poteſt de cã cognoſcere, põt alij committere vices ſuas. Sed contrarium eſt verum. ↄ. de appel. ſecundo requiris. §. tertio. & hic nõ loquitur de iudice ſuſpecto, ſed quia reus non poteſt ire ad iudicem. vnde iudex tenetur locum prouidere ſecurum. ↄ. de app. ex parte. & 33. q. 2. ſiue. vel committere cauſam in loco non ſuſpecto, vt hic: vel potius procedit iudex iſte auctoritate illius reſcripti. Et eſt hic arg. quòd iudex incertus dari poſſit: contra. ſ. de reſcri. ad hæc. ſed hoc de gratia fuit: vt dictum eſt.

1 Imo ſtatur, ſi loquatur in cauſa criminali epiſcopi, presbyteri, vel diaconi: vt in pñcit. c. ſi autem. 15. q. 7. Io. And.
2 Vel hic petit ille P. dicens, conueniat me in ciuitate Ianueñ ſi, & eligat ſibi iudicẽ quem vult non ſuſpectum, ſecũdum Hoſt. Io. And.

CVm contingat.] Communis diuiſio. ſecunda: ibi, *Ad quod.* quæ ſubdiſtinguitur in effectu in duo membra principalia. Primum eſt quando quis conqueritur ſe excommunicatum poſt appellationem legitimam. Secundum eſt quando quis conqueritur ſe iniuſtè excommunicatum. & iſtud membrum ſubdiuiditur: quia primò loquitur quando excommunicatus volebat probare ſe iniuſtè excommunicatum antequam abſolueretur. Secundò loquitur quando excommunicator volebat probare ſe iuſtè excommunicaſſe antequam excõmunicatus abſolueretur, licet peteret ſe abſolui. Primum membrũ principale eſt in ver. *Ad quod.* Secundum membrum eſt in ver. *In eo.* & ſecundum membrũ ſecundi membri eſt in ver. *Verum.* Io. de Imo.

Casvs. Aliquis conqueritur domino Papæ, quòd poſt appellationem legitimam fuit excõicatus ab epiſcopo ſuo, vel aliàs iniuſtè excõicauit eundem. vnde mãdat Papa iudicibus, quòd ſi eſt ita, abſoluatis eundem iuxta formam eccleſiæ, vel ſentẽtiam denũcietis nullam: epiſcopus paratus eſt probare ſe illum excõmunicaſſe ante appellationem eius, vel ſententiã iuſtam eſſe: quæritur vtrum liceat iudicibus illum abſoluere, vel denunciare ſententiã nullam eſſe, non admiſſis probationibus epiſcopi? Reſpondet Papa quòd cum aliquis conqueritur ſe poſt appel. legitimam excommunicatũ, probationes vtriuſque partis ſunt admmittendæ antequam abſoluatur, per quas probationes apparebit, vtrum abſolui debeat, vel denunciari potius non ligatus. ſed cum quis dicit ſe iniuſte excommunicatum fuiſſe, antequam fuerit abſolutus, vix eſt eius probatio admittenda, niſi tunc tantum quando dicit intolerabilem errorem in ſentẽtia fuiſſe expreſſum, & ad hoc probãdum debet admitti antequam abſoluatur. ſed ſi ſimpliciter dicat ſe excommunicatum iniuſte, & epiſcopus dicit quòd iuſte excommunicauit eundem, & ſuper hoc poſtulat probationes admitti, non eſt epiſcopus audiendus, antequam fuerit abſolutus: quia & ſi conſtaret ipſum iuſte excõmunicatum fuiſſe, nihilominus debet abſolui. Vnde in hoc caſu ſtatim iuxta formam eccleſiæ debet abſolui, & poſtea probationes vtriuſque partis ſunt admittendæ: vt appareat vtrum iuſte, vel iniuſte fuerat excommunicatus. Not. quòd in duobus caſib. non tenet excommunicatio, vt ſi poſt appellationem legitimam ſentẽtia excommunicationis lata ſit, vel ſi intolerabilis error in ſententia ſit expreſſus, in quibus caſibus ante abſolutionem debet admitti ad probandum, in alijs debet ſtatim abſolui. Item non debet quis admitti ad probãdum, quo probato non prodeſt.

† Hic eſt, Huiuſmodi, in qbuſdam manuſcri.
† Hunc textum dicit Ab. eſſe ſing. hic ad hoc quòd appellatio, iniuſtæ ſententiæ, veniat nulla.
† vtriuslibet.

¶*Glo. ſeq. obijcit quod probatio ſuperflua eſt, & ſoluit.*

c ¶*Vtriuſque partis.*] Et 3 ſi teſtes epiſcopi dicerent excommunicationem præceſſiſſe appellationem, teſtes autem alterius dicerent appellationem præceſſiſſe, ſententiare debet iudex, quòd & ante ſententiam, & poſt fuit appellatum. ↄ. de teſti. cum tu. & ita videtur ſuperfluũ, quia ſemper iudicatur pro appellante: quia ſi teſtes epi dicerent quòd tãtum poſt ſniam appellaſſet, illis non crederetur, quia probarent negatiuã: quod eſſe non debet. ſ. de elec. bonæ memoriæ. & ↄ. de cau. poſſeſſ. cum eccleſia. Dico quòd probationes epiſcopi audiri debent, ſi vult probare ſe illum excõicaſſe antequã vocẽ appellationis emitteret: ſecundũ quod ponitur in quæſtione, in principio: vel etiam ſi vellet probare appellationem iniuſtam: quia illa non impediret excõicationem ſequentem. ↄ. de app. vt debitus. vbi dicit quòd qui appellat, rationabilẽ cauſam dẽt proponere: & ſi probata fuerit iniuſta appellatio, remittetur ad epm. ↄ. de app. vt debitus. & c. cum in eccleſia. Nec eſt verum quod dicitur,

3 Iſtam gl. dicunt. Inno. & Abbas eſſe ſin. in ſuo effectu.

dicitur, quòd ſemper pronunciabitur pro appellante: quia poteſt eſſe quòd epiſcopus melius pro bet, & per plures & meliores teſtes, quibus ſtabitur. 1 infra de proba. licet. infra de teſt. in noſtra præſentia. Et poteſt dici quòd illa decre. cum tu. loquitur cum teſtes vtriuſque partis erant æquales, vt ſic fiat interpretatio pro vtriſque partib⁹, ne de periurij reatu notentur.

1 Vel per reſponſiones ad poſitiones, vel ad interrogationes apparebit ſemel tantum appellatũ. de fi. inſtru. cũ Ioannes. ver. verũ. Ioã. Andr.

2 Hęc gloſſula nõ eſt Bernardi.

a ¶*Vix vel numquã.* ] ſ. in caſu ſequenti tantum. ſimile. infra de ſenten. excom. per tuas.

b ¶*Intolerabilem errorem.*] 12. quæſtio. 2. 2 qua diuinis. 9. quæſtio. 3. epiſcopus. de hære. ſi quis.

¶*Gloßa ſequens not. quem non debere admitti, &c.*

c ¶*Nihilominus.*] Nota quòd non debet quis admitti ad probandum illud, quod probatum non prodeſt. C. de probat. ad probationem. & infra de ſimo. capit. per tuas. in fin. ver. quoniã. & ſi probata, &c. & valet ad exceptiones opponendas, quas quidam admittunt indifferẽter. & in fin. pronunciant ſecundum illas, ſi de iure valent, aliàs nõ prodeſt illa probatio. Illud fieri nõ debet. Primò cum proponũtur, debet prouidere iudex an ſint admittendæ, vel non. ſi ſunt admittẽdæ, tunc demum audiat probationes ſuper illis: qui aliter faciunt non bene faciunt: quia ſi quis bene probaret exceptionem ſuã, & non admitteretur, poteſt eſſe cauſa appellandi: 3 quia audiendo probationes ſuper illa, iudex videtur eam admittere cum effectu: & ideo illud non eſt faciendum, niſi iudex ſub illa proteſtatione illum ad probandum admittat, vt ſi de iure debeant valere, quòd valeant, aliàs non. s. de elect. c. Cumana.

3 Non video ꝙ ſit effectus appellatiõis. Pone exẽplum: excepi actorẽ ab agendo repellendum, quia excõmunicatus minori: iudex admiſit exceptionẽ, & ego probaui, ea ꝓbata non repellit actorem, dicẽt ne grauari? certe non. & ſi conqueratur, quare admiſit me ad probandum? reſpõdebit quare me ingeſſi: & compenſabitur culpa culpæ. & certum eſt, quòd iudex appellatiõis per hoc illum actorẽ non repellet. Itẽ reuocat iudex ſuã iniuſtam interlocutoriã. de hoc de app. cũ ceſſante. Ioan. And.

¶*Glo. ſeq. quærit obijciendo, & ſoluit.*

d ¶*Probationibus.*] Sed cum iſte iam ſit abſolutus, quare audiuntur probationes ſuper hoc? dico, quòd duplici de cauſa poteſt fieri, quia ſi probabit quòd iniuſtè fuit excommunicatus, non iniungitur ei aliquid per iuramentum, & ideo præceptum differtur quouſque conſtet vtrum iuſtè, vel iniuſtè ſit excommunicatus. j. de off. or. ad reprimendam. Si iuſtè fuit excommunicatus, tunc præcipiet ei per iuramẽtum, ꝙ ſuper eo pro quo fuit excommunicatus ſatisfaciat: vt in dicta decre. ad reprimendam. Item ſi probaret quòd admonitione legitima non præmiſſa ipſum excommunicaſſet, excommunicator per menſem erit priuatus ingreſſu eccleſiæ. j. de ſen. excom. ſacro. Item ſi iniuſtè excommunicatus fuerit, excommunicator tenetur illi ad intereſſe: vt d. cap. ſacro, & in tantum tempus abſtineat quantum viſum fuerit ſuperiori. 2. q. 1. nemo. & 24. q. 3. de illicita. Et econuerſo, ſi ſententia iuſta probata fuerit, excõicatus tenebitur ad intereſſe excommunicatori, vt in decr. ſacro. niſi vtrunque probabilis error excuſet, vt ibi, & ita patet quare admittantur probationes poſt abſolutionem.

A d d i t i o. Pone ꝙ excommunicatus pro contumacia petat abſolui à iudice, offerendo cautionem de ſtando iuri: nunquid abſente aduerſario & non vocato poteſt abſolui? Videtur ꝙ ſic. s. de reſcrip. olim. Præterea vbi lex non diſtinguit, etiam nec nos diſtinguere debemus. 2. quæſtio. 5. conſuluiſti. & j. de transla. inter corporalia & j. de decim. ad audientiam. j. de maio. & obe. ca. ſolitæ. nec ſibi præiudicium fieri videt: qa ſi eſſet præſens, & appellaret, vel interdiceret, nihil ei prodeſſet: vt in hoc. c. cum contingat. Sed cõtra dici poteſt. j. de ſen. excom. venerabili. j. de eo qui mit. in poſſ. c. 1. & c. cũ veniſſent. 11. quæſtio. 3. excommunicatos. vbi dicit: excommunicatos à ſacerdotib. nullus recipiat ante vtriuſque partis examinationem iuſtam, dic vt ibi.

A d d i t i o. Et ſic ſeruatur hodie in articulis & interlocutorijs: quia ad lites abbreuiandas admittuntur ſaluo iure impertinentium, & non admittendorum. Ioan. And.

municatum quis ſe aſſerit iniuſtè, vix, vel nunquam [a] eſt eius (antequam abſolutus fuerit) probatio admittenda: niſi tunc tantum cum aſſerit, in excommunicationis ſententia intolerabilem errorem [b] fuiſſe patenter expreſſum: ad quod probandum admittitur, antequam abſolutionis gratiam conſequatur. ¶Verum ſi proponat ſe ſimpliciter excommunicatũ iniuſtè, ac epiſcopus ad probandum quòd iuſtè ipſum excommunicauit, ſuas poſtulet probationes admitti, non eſt ante abſolutionem ipſius aliquatenus audiendus: cum & ſi pro certo conſtaret, rationabiliter in illum excommunicationis ſententiam promulgatam, nihilominus [c] eſſet ei abſolutio impendenda humiliter poſtulãti: & ideo in hoc caſu illũ credimus iuxtà formam eccleſiæ protinus abſoluendum: vt ſic demũ probationibus [d] vtriuſque partis admiſſis, vtrum iuſtè {vel † iniuſtè} ligatus fuerit, decernatur.

† Hæc duo verba, vel iniuſtè, deſunt in vetuſtiorib⁹.

¶ Honorius tertius Meſſañ. & Regineñ. Archiepiſcopis.

¶*Si ſubdelegatus delegati Papæ iuriſdictione vti cœperit, à delegato remoueri non poteſt: & ſi fecerit contra mandatum, ſiue exceſſerit formam reſcripti, proceßus eſt nullus.*

C A P. XXXVII.

Venerabili fratri noſtro archiepiſcopo Cuſenti. dedimus in mandatis, vt Cephaludeñ. epiſcopum reſtitui † faceret ad epiſcopatum, & ad alia, quibus fuerat ſpoliatus [e]: quo reſtituto plenariè [f], & corporalem ac pacificam poſſeſſionem adepto, ſi epiſcopus meritò eſſet de dilapidatione ſuſpectus [g], virum prouidũ, & honeſtum

† Vide l. videamus. §. in Fauiana. ff. de vſu. & l. cũ prætor. ff. de ver. ſig.

Venerabili fratri.] Primò ponit formam delegationis. Secundò ſubdelegationis delegati: ibi, *Porro.* Tertiò reuocat proceſſus ſubdelegatorum cauſam exprimens: ibi, *Quorum.* Abbas Siculus.

C a s v s. Fridericus quondam imperator ſpoliauerat Cephaludeñ. epiſcopũ eccleſia, & alijs bonis ſuis: Papa rogauit eum vt dictum epiſcopum reſtitueret: quod idem promiſit ſe facturũ, ſed nõ adimpleuit promiſſum. Vnde Papa mandat archiepiſcopo Cuſentineñ. quatenus prædictum epiſcopum faceret reſtitui ad epiſcopatum, & alia quibus fuerat ſpoliatus: quo reſtituto plenarie, & corporalem poſſeſſionem & pacificam adepto, ſi epiſcopus ipſe de dilapidatione ſuſpectus eſſet, virum prouidũ coadiutorẽ prouideret eidem, ſine cuius cõſilio nihil diſponeret de his, quæ pertinent ad temporalem adminiſtrationem, quouſque Papa de ipſo aliter duceret prouidendum veritate comperta: & interim vtrique illorum interdiceret omne genus alienationis. Sed archiepiſcopus infirmitate corporis grauatus, commiſit vices ſuas abbati ſancti Spiritus de Panormo, qui cum deberet epiſcopum faceret reſtitui, cœpit inquirere, vtrum epiſcopus eſſet de dilapidatione ſuſpectus, contra formam mandati eo non reſtituto: poſtmodum archiepiſcopus cum iam eſſet officio ſuo functus, cõmittendo in integrum vices ſuas, idem negotium commiſit theſaurario Cuſentineñ. tandem proceſſus illorum iudicum domino Papæ fuerunt exhibiti, quos dominus Papa iuſtitia exigẽte caſſauit, i. caſſos & irritos nunciauit: quia abbas contra formam mandati proceſſit ad inquirendum de dilapidatione, non reſtituto epiſcopatu: & quia archiepiſcopus poſtea theſaurario negotium non potuit delegare. & ideo quicquid fecit, nullius fuit momenti. Not. quòd ſpoliatus reſtituendus eſt antequam aliquid ſibi obijciatur. Item forma mandati ſeruanda eſt, alioquin nihil agitur. Item ſuſpectus de dilapidatione non ſtatim remouetur, ſed datur ei coadiutor, & omnis alienatio prohibetur eis interim. Item committens vices ſuas, poſtea reuocare non poteſt, nec alij committere. qui contra facit, nihil agit.

e ¶*Fuerat ſpoliatus.*] per Fridericum 4 imperatorem.

f ¶*Reſtituto plenariè.*] Hoc ideo dicit: quia ſpoliati ad omnia iura ſua tam corporalia quàm incorporalia debent reſtitui, antequam aliquid ſibi obijciatur, vel antequam inquiſitio fiat contra ipſos: vt 2. quæſtio. 2. per totum. & cap. nullus. vbi dicitur quòd omnia iura ſunt reſtituenda. 3. quæſtio. 3. per totum. & infra de reſtit. ſpol. in literis. & cap. item cum quis. & ca. ex conqueſtione. & cap. Piſanis. vnde dicit, plenariè.

4 Hoc patet ex regeſto ipſi⁹ Honorij, cuius fragmentũ refert Contius hic initio huius capitis, quem videto.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

g ¶*Suſpectus.*] Sed videtur quòd iſti non ſit dandus coadiutor, ex quo erat de dilapidatione ſuſpectus: imo potius deberet deſtitui. 3. quæſtio. 2. quia ea. C. de ſuſpect. tut. quem. & dolo facere videbatur, petendo reſtitutionem, cum deſtitui debeat propter hoc. ff. de do. exce. dolo. Dic quòd hoc olim obtinebat ſecundum antiqua iura, quòd accuſatus, ſeu denunciatus ſuſpectus de dilapidatione remouebatur pendente lite ab adminiſtratione: vt 3. quæſtio. 2. quia ea. vbi de hoc. & C. de ſuſpec. tuto. eum quem. hodie verò ſecus: quia non remouetur ab adminiſtratione, niſi primo probetur ſuſpectus de dilapidatione malè adminiſtrando, & hoc probato præſumitur quòd de cætero malè adminiſtrabit. ff. de admin. tut. ſi cui. §. hiſdem. & ff. de ſuſpec. tuto. l. tutor. §. quæri poteſt.

ri poteſt.& C.de ſuſc.& arc.ſi aliquid.lib.10.Et ita accuſatus, ſiue denunciatus de dilapidatione,& probatus ſuſpectus ſecũdum iura noſtra,remouetur ab adminiſtratione:vt hic,& infra,de ſimon. licet Heli. Et etiã iudex ſine accuſatore põteſt aliquem remouere, ſi apertiſſimis argumentis liqueat eum eſſe ſuſpectum.ff. de ſuſpec.tut.l.3.§.præterea. Nec admittendus eſt ſi vellet ſatiſdare: quia ſatiſdatio non immutat maleuolũ animum tutoris.Inſti.de ſuſpec.tuto.§.nouiſſimè. & ff. de ſuſpec.tut.quia ſatiſdatio. Et qui eccleſiã ſuã pro alienis debitis agrauat, ſiue obligat,ipſo iure ſuſpenſus eſt ab adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium. infra de ſolu. ſi quorundam. Ad hanc autem denũciationem quilibet videtur admittendus.in Auth.de non alie. aut permu. §. hic nobis. in fin. coll. 2.& C.de ſuſpect.tut.pietatis. probabilius tamen videtur, quòd hi tãtum admittantur, quorum intereſt: vt 16.quæſtio. 7.filijs vel nepotibus.& 2.quæſt.7. quapropter. vel ſaltem ſoli clerici admittantur. 11. quæſtio.2.nõ liceat. Ad denunciandum admittere quemlibet de illa parochia, quia eorum intereſt vt eccleſia non perueniat ad malũ ſtatum.argumen.16.quæſtio. 1. quoniam quidquid.& 12.quæſtio.2. aurum habet.

† Coadiutores,quãdo dandi ſint, & qualiter ꝑmittãtur, tradit conci. Tridẽt. ſeſſio. 21. de refor.c. 6.& ſeſſio. 25. de refor. cap.7.

† Verbum: adiũgere, deeſt in antiquis.

Suſpectus de dilapidatione à quibus eſt denunciãdus.

†Vide tex. in l.1.cum not. C. de appel.

prouideret coadiutorem [a] † eidem adiungere †, ſine cuius conſilio [b] nihil eorum faceret, quæ ad adminiſtrationem pertinent temporalem: quoadusque veritate comperta, duceremus aliter prouidẽdum,interim omne alienationis [c] genus eorum vtrique autoritate noſtra diſtrictius interdicens. ¶Porro idem archiepiſcopus corporis infirmitate grauatus, commiſit in huiuſmodi negotio vices ſuas, primo abbati ſancti ſpiritus de Panormo, ac demum theſaurario Cuſentiñ. Quorum proceſſus nobis exhibitos, de fratrum noſtrorũ conſilio caſſauimus [d] iuſtitia exigente: quia videlicet abbas contra mandati [e] noſtri tenorem †, ad inquirendum vtrum de dilapidatione ſuſpectus eſſet epiſcopus,eo nõ reſtituto,proceſſit: & archiepiſcopus ipſe (cum iam ſuo functus eſſet officio: dicto abbati committendo in integrũ vices ſuas [f]) huiuſmodi negotiũ dicto theſaurario non potuit demãdare [g].

Coadiutor datur duplici de cauſa.

1 Datur curator habenti tutorem propter tutoris infirmitatem, vel ſeniũ. Ioã. Andr.

a ¶*Coadiutorem.* ] Et ita hic datur coadiutor propter ſuſpicionem dilapidationis. alibi datur propter infirmitatem, ſeu ſenectutem.7.q.1.ſcripſit. & c.quamuis.argu.ff. de tute.ſolet. 1 & j̃. de cleri.ægro.cap.penul.& vlti.

¶*Glo.ſeq.ponit dictum,cui ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶*Conſilio.* ] Hic intelligo, & conſenſu: aliàs non valeret multum talis coadiutor.arg. ad idem.s̃.de elect. cum in veteri.& ca.ne pro defectu.Argu.contra.j̃.de arbi:cum olim. Sed illud videtur dictum propter formam arbitrij.

c ¶*Omne alienationis genus.* ] Quid contineatur per hoc quod dicit, omne genus alienationis, habes. infra de reb.eccle.non alie.c.nulli.& C.de reb.alie.non alie.ſancimus. Largiſſime ſumitur hic hoc verbum,alienationis: alibi ſtrictè ſumitur pro eo tantum contractu, quo dominium transfertur. C.de fun.dota.l.1.

d ¶*Caßauimus.* ] id eſt,caſſos,& irritos denunciauimus.s̃.de reſcri. cum dilecta.

e ¶*Mandati* ]& meritò:quia fines mandati diligenter ſeruãdi ſunt.ff.man.diligenter.& C. de procu. ſi procurator. & ſupra de reſcrip. cum dilecta. vbi quaſi idem quod hic dicitur. vbi de hoc.

¶*Glo.ſeq.ſoluit quæſtionem.*

Delegatus cõmittens vices ſuas, an poſſit iterum ad ſe reuocare.

f ¶*Vices ſuas.* ] Hic ſoluitur quòd dubitabatur, an delegatus ſimpliciter committens vices ſuas poſſit eas reuocare? & patet quòd non, poſtquam ille vti cœperit ſua iuriſdictione, vt hic patet.& vt not.ſupra eod. ſuper quæſtionum. in notula,patet,&c.quia committendo vices ſuas ſimpliciter, omnia commiſit quæ poterat ſuper illo negotio.ſic.s̃.eod.ſuper quæſtionum.§.ſi vero.ſic qui cauſam ſimpliciter committit, omnia videtur committere quę ad cauſam pertinere noſcuntur. s̃.eod.præterea. & infra eod. ſuſpicionis. & eſt argu.quòd indefinita æquipollet vniuerſali.ff.de ſerui.vrb.prædio.ſi ſeruitus.& ff.de tutel.l.3.§.vlti.& j̃. de priuile.quia circa.& j̃.de iure patro.ex literis.

g ¶*Non potuit demandare.* ] cum abbas iam proceſſiſſet in negotio:antea verò potuit reuocare. Bernardus.

S*Ignificantibus.* ] Hic eſt caſus ſatis notabilis:Primò appellãs narrat factum. Secundò Papa dat iudices:ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Iuliana vidua impetrauit literas contra M. mulierem,& I.filium eius ſub hac forma:Significauit nobis Iuliana vidua & pauper, ꝗ M. mulier, & I. filius eius ſuper terris & rebus alijs iniuriantur eidem: Iudices citauerũt dictam M. & I. filium eius: ipſi in præſentia iudicum conſtituti excipiendo propoſuerũt, quòd litteræ illæ impetratæ fuerunt ſuggeſto mendacio: quia dicta Iuliana nobilis eſt & diues, & ipſa mentita eſt ſe pauperem, quare per eaſdem literas non poterant conueniri,niſi requiſito prius domino ſub cuius iuriſdictione conſiſtunt, coram quo parati erãt de iuſtitia reſpondere.Vnde iudices interloquendo pronunciauerunt ſe non debere procedere per eaſdem literas: poſtea partes compromiſerunt in quoſdam arbitros ſub hac forma, quòd ſi infra certũ terminum in compromiſſo appoſitum, cauſam non determinarent, ad examen eorundem iudicum redirent: arbitri infra tempus ſtatutum cauſam non determinauerunt: Iudices per formam compromiſſi iuriſdictionem reſumpſerunt, & cum vellent in cauſa procedere, dicta M. & I. filius eius,ſentientes ſe prægrauari,ad ſedem Apoſtolicam appellauerunt. vnde mandat Papa quatenus ſi ita eſt, reuocetur in irritum quicquid per dictos iudices factum fuit. Nota quòd cum iudex pronunciat ſe non habere iuriſdictionem, ſiue ſe non poſſe procedere, ſtatim amittit iuriſdictionem, etiam ſi iuſtè pronunciet: vnde in cauſa illa vlterius non procedet ex primo reſcripto. Item compromiſſum infra certum tempus poteſt fieri. Item quicquid fit poſt legitimam appellationem, non tenet.

¶Gregorius ix.S. præcentori,& magiſtro N.canon.Ambiañ.

¶*Si delegatus pronunciauerit ſe iuriſdictionem non habere, ipſam etiã de conſenſu partium non reaßumit.*

CAP. XXXVIII.

SIgnificantibus M.muliere, & I.nato eius, nos noueritis accepiſſe, quòd cum nobilis mulier Iuliana vidua, mentiens ſe pauperem † cõtra eos ſuper terris, & rebus alijs ad iudices, noſtras literas impetraſſet, ijdem coram eis excipiendo proponere curauerũt, quòd cum literæ dictæ ſuggeſto mendacio impetratæ fuiſſent,cũ prædicta Iuliana (quæ nobilis eſt & diues) pauperem [h] ſe dixiſſet in eis, coram ipſis (niſi requiſito prius domino, ſub cuius iuriſdictione ipſi conſiſtunt, & coram quo parati erant eidem exhibere iuſtitiæ complementum) non debebant de iure per tales literas conueniri: vnde dicti iudices interloquendo pronunciarũt,ſe per eaſdẽ literas procedere [i] non debere: & infrà.

† Facit ad hoc l. ſi qs ad declinãdam. §. ſinautem. C. de epiſ. & cler. & l. illicitas. §.fin.ff. de offi.preſid.

¶ *Gloſſa ſequens ponit dictum cui ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶*Pauperem ſe dixißet.* ] Et ſi pauper eſſet, adhuc debet coram ſuo iudice agere,& ſequi forum rei: quia cauſa viduarum 2 non ſpectat principaliter ad eccleſiam niſi quo ad protectionem, & defenſionem. infra de verbor. ſignific. ſuper quibuſdam.87. diſtinct.cap. 1. & 2.Imo ad iudicium regis, ſiue domini illius loci cauſa viduarum, pupillorum & orphanorum ſpectare videtur. 23.quæſtio.5.regum.& quæſt. 3.ab imperatorib. & C. quando imper.inter pup.l. vnica. ſecundario ad eccleſiam ſpectat. 23. quæſtio. 5. adminiſtratores. vel ſi iudex ſecularis negligens eſſet infra de fo. comp.ex tenore.argumen.contra.infra de foro compe. ex parte B. Sed loquitur ibi in poſſeſſorio, in quo caſu poteſt implorare iudicium eccleſiæ.

2 Adde ꝙ dicatur vidua, & an ſit perſona miſerabilis Guidonem Papæ dec.566.

¶*Glo.ſequens reci. per quæſt. an bene pronunciauerint iudices: & dicit quòd non, quo ad vnam executionem, quo ad aliam diſtinguit.*

i ¶*Procedere non debere.* ]Non videtur quòd bene pronunciauerint quantum ad ſecundam exceptionem, ſed ſuperſedere debuerunt quouſque procederetur coram iudice ſeculari. Et ſi ille fuiſſet negligens in iuſtitia exhibenda, ipſi poſtea procedere potuiſſent.infra de fo.compe.ex tranſmiſſa.& cap.licet.& cap.ex tenore. Et ita ſic pronunciando amiſerunt 3 iuriſdictionẽ: quia iudex ſiue bene ſiue malè pronũciando, functus eſt officio ſuo.ff. de re iu.iudex. Sic etiã ipſo

3 Contra. infra de ꝑben. dilectus.3.Sol. ibi procedũt auctoritate ſecũdi reſcripti, vel ibi male fuit pronunciatũ: hic bene, ſecundum Hoſt. vel ibi forte fuerat appellatũ ab illa pronunciatione. Ioan. Andr.

facto ſine pronũciatione amittit quis iuriſdictionem, alium ſibi aſſociando, qui iuriſdictionem non habet. ſupra eod. cum ſuper. Et ſi referat negotium ad ſuperiorem. j̃. de offic. leg. licet. vel ſi dicat tãtum ſe referre velle negotium. j̃. de app. intimaſti. & C. de rela. l. 1. Et ideo non potuerunt illam poſtmodum reſumere: quia ſiue bene, ſiue malè functi ſunt officio ſuo. s̃. e. in literis. ff. de re iudi. l. iudex. etiam de conſenſu partiũ, quia ex quo expirauit iuriſdictio, partes non poterant eis dare iuriſdictionem: qa conſenſus priuatorum, iudicem non facit eum q nulli præeſt iudicio. C. de iur. omn. iud. priuatorum. vnde vlterius non poterant ſe intromittere: vnde caſſatur quicquid fecerunt, tanquam à non ſuo iudice factũ, vt dicit in fi. Sed in eo quòd dicit ſe pauperem, cum eſſet diues & nobilis, in fraudem vt citius haberet literas, videtur quòd bene pronunciaſſent, ne de fraude commodum reportaret. arg. s̃. de reſcri. ſuper literis. & c. ſedes. ſi conſtiterit eis quòd dolo, ſiue fraude dixit ſe pauperem, bene pronunciarũt, ſecus ſi per ſimplicitatem, vt in decre. prædi. ſuper literis. quia tunc ſiue ſit pauper, ſiue diues, debet requiri prius dominus ſecularis: vt dixi in princ. notulæ.

¶Demum fuit à partibus in quoſdam tãquam in arbitros taliter compromiſſum, quòd ſi infrà terminum [a] in compromiſſo expreſſum, cauſam non deciderent, partes ad eorundem iudicum redirent examen. Verum arbitris cauſam infrà terminum negligentibus [b] terminare, dicti iudices iuriſdictionem per formã cõpromiſſi [c] huiuſmodi reſumpſerunt: à quibus ijdem ſe ſentientes grauari, quòd ſuper his, ſuper quibus ab eis fuerant abſoluti, litigare compellebant eoſdem, ad noſtram audientiam appellarunt. Ideoque mandamus, quatenus, ſi eſt ita, reuocetis in irritum, & cætera.

a ¶*Si infra terminum.*] Quod fieri poteſt. ff. de arb. ſi cum dies. in prin. ſicut & iuriſdictio ad terminum committitur. ſupra cod. de cauſis. & etiam infra terminum poſſet quis redire ad iudicem, 1 ſi vellet. ff. de arb. ſed ſi in ſeruum. in fin. ſed pœna committeretur.

1 Nõ expirat iuriſdictio per cõpromiſſũ, licet expiret primũ cõpromiſſum per ſecũdum. & de hoc q̃ ſit diuerſitatis ratio, no. in Spe. de arbi. §. finit. in fin. & dicã de arb. i nnotuit. ſup. 1. gloſ. Ioan. Andr.

b ¶*Negligentibus.*] Poterant compelli ad procedendum ex quo erant negligẽtes. ff. de arbi. l. 3. §. 1. imo & ſi partes finito termino, vellent iterum in eos compromittere, compellendi ſunt ſuſcipere arbitrium, ex quo fuerunt in mora. ff. de arb. ſi cum dies. reſpon. 1.

¶*Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

c ¶*Per formam compromiſſi.*] Si pęna fuiſſet appoſita in iſto compromiſſo, nunquid mulier iſta, quæ noluit redire ad iudices, poſſet conueniri ad pœnam? Credo quòd non: quia per huiuſmodi compromiſſum partes non poterant eis dare iuriſdictionem, cum priuatorum conſenſus eum iudicem non faciat, qui nulli præeſt iuriſdictioni: vt dictum eſt in gloſſ. non videtur. & ideo cum principale non teneat, nec pœna ſuper hoc adiecta: vt infra de preca. cap. 2. in gloſſ. quæ incipit, promiſſa. & infra de cenſi. grauis. in glo. quæ incipit, hæc fideiuſſio. 2 Si autem iſti iudices eſſent ordinarij aliàs, & ex certa ſcientia compromiſiſſent ſubijcere ſe eorum iuriſdictioni: tunc poſſet peti pœna, ſi nollent ſe ſubijcere ipſorum iuriſdictioni. Ber.

2 Concor. tex. in l. pacta quæ cõtra. ff. de pa.

S*Vſpicionis cauſa.*] Vt ſunt duo dicta, duę ſunt partes. ſecunda: ibi, *Ab ipſo quoque.*

CASVS. Reus coram iudice conſtitutus, aſſignauit iuſtam cauſam ſuſpicionis contra iudicem dicens, quòd paratus erat arbitros eligere ſuper hac ſuſpicione cognoſcẽda, electi ſunt arbitri à partib. quæritur vtrum iudex debeat ipſis arbitris terminum aſſignare, infra quem ſuſpicionis cauſam debeant terminare? Reſpondet Papa, quòd iudex qui propter hoc forſitan prouocatus obeſſet, non debet ad hoc terminum aſſignare: ſed arbitri potius coram quibus probatio eſt facienda, omnia facere debent, quæ ad hunc articulum pertinere noſcuntur. Iſtud hodie correctũ eſt: quia iudex hoc facere debet per decre. Innó. iiij. quæ incipit, Legitima ſuſpicionis cauſa.

AB IPSO. Dicitur in §. iſto quòd ſi arbitri diſcordes fuerint, iudex compellere debet ipſos vt in vnam ſentẽtiam conueniant, vel tertium aduocent, cum quo ipſi duo, vel alter eorum in vnam ſententiam conueniant, ne huius occaſione principale negotium prorogetur: & hoc quidem facere debet iudex, quia ſicut iuriſdictio eſt commiſſa eis, ſic & omnia alia ſine quibus iuriſdictio explicari non poteſt. Nota illa omnia pertinere ad iuriſdictionem iudicis, ſine quibus principalis quæſtio non poteſt exerceri, & ſi ſint acceſſoria ad cauſam principalem. Item nota, quòd ſuſpenſa iuriſdictione iudicis, nihilominus ſuam exercet iuriſdictionem, quod eſt mirabile. Sed hoc ideo eſt, vt per hoc ſua iuriſdictio declaretur, ſed in omnibus alijs nihil facere poteſt quandiu pronunciatum ſit ſuper cauſa ſuſpicionis.

¶Idem.

*¶Arbitri electi ad cauſam recuſationis, aſſignant partibus terminum ad probandum cauſam ſuſpicionis, & iudex recuſatus compellit arbitros ad cauſam finiendam.*

CAP. XXXIX.

SVſpicionis † cauſa [d] contra iudicem aſſignata, non ipſe (qui forſan [e] prouocatus obeſſet) ſed arbitri potius, coram quibus probatio eſt facienda, & ad quos omnia [f], quæ ad hunc articulum faciunt, pertinere noſcuntur,

† Ad intellectum huius capitis cauſæ recuſatiõis ſũt cognoſcẽdæ, quas refert Hoſtiẽ. ĩ ſum. tit. de recuſatio. §. q̃ ſunt iuſtæ cauſæ. Ioã. And. in c. legitima. de app. lib. 6. & Panor. in ca. cũ ſpeciali. infra, de app. ex q̃bus intelliges q̃ cauſæ ſint ſufficiẽtes ad recuſandũ iudicem.

d ¶*Suſpicionis cauſa.*] Quæ debet eſſe rationabilis ad recuſandum, talis quæ ſi eſſet probata, deberet legitima reputari. infra de appel. cum ſpeciali. ſic & in appellatione: vt in decre. cũ ſpeciali. & capit. vt debitus. & ſi eſt dubia, arbitri hoc diffiniant.

e ¶*Forſan.*] quia non debet iudex propter ea moueri: quia non facit ei iniuriam, cum vtatur iure ſuo. ſupra de elec. cum eccleſia Vulterana. ff. de iniu. iniuriarũ. §. 1. & hoc eſt ei à iure conceſſum: vt hic, & j̃. de app. ſecundò requiris. §. 1. & cap. cum ſpeciali. Sed refert ſe ad id quod contingere ſolet, licet non debeant moueri tamen indignantur pro maiori parte. & ideo quod forſitan prouocatus eſt contra illum, non debet terminum ad hoc cognoſcendum aſſignare, ne ſibi obeſſet in arctando ipſum: & licet ſit prouocatus, non tamen propterea poterunt ipſum declinare quaſi offenſum, cum habeat iuriſdictionem ceſſante probatione ſuſpicionis. ff. apud eum à quo appellatur. l. vnica.

*¶Gloſſa ſequens dat ſimile. quærit & ſoluit. Iterum quærit, argumen. negatiuè, ſoluit contrarium. no. demum hic ſpeciale, tractans, qualis ſit iuriſdictio arbitrorum. in fine notat tria tempora.*

f ¶*Ad quos omnia.*] Sicut enim iudici omnia commiſſa intelliguntur quæ ad cauſam ipſam pertinent. ſupra eod. pręterea. & hic. § ſeq. ff. de iuriſd. omn. iud. cui iuriſdictio. ſic & his arbitris: & habent iuriſdictionem & coerctionem, & poſſunt compellere teſtes, & impedientes punire: vt patet hic expreſſè, & poteſt appellari ab eis. Sed ad quem appellabitur? Ad papam appellabitur. Sed quid dices ſi iſti qui eliguntur arbitri à partib. nolunt ſuſcipere arbitrium, quid erit, ſunt ne compellendi? Videtur quòd non: quia nemo compellitur arbitrium ſuſcipere. ff. de arbitr. l. 3. §. 1. 3 quia hæc res libera eſt, vt ibi dicitur. Dico quòd tenentur accipere tale arbitrium: imo in virtute obedientiæ diſtricto præcepto à domino Papa iniuncto tenentur infra de appel. cum ſpeciali. & ſi huic præcepto non obediant, ſunt compellendi. Si iudex ordinarius recuſatur, ordinarius compellat illos: ſi delegatus de quo hic loquitur, eos compellat, non obſtãte eo quod recuſatus eſt, aliàs iudicium non procederet. Item hic eſt aliud ſpeciale: quia conſenſus priuatorum eum facit iudicem, qui nulli præeſt iudicio; nec iſti veri arbitri dicuntur, niſi pro tanto, quia eliguntur ſicut arbitri, alij eliguntur de conſenſu partium: & hic patet quòd alij arbitri nullam coerctionem habent, ſed tantum metu pœnæ eorum ſententiæ ſtatur. C. de arb. l. 1. vel per homologationem, id eſt, confirmationem, vel approbationem, vel taciturnitatem decem dierum. C. de arbi. cum antea. & iſti iudices ſunt, licet arbitri appellentur. ſic 11. quæſtio. 1. peruenit. & ff. qui ſatiſ. cog. l. arbitrio. & ff. quod met. cau. ſi cum exceptione. §. hæc autem actio. 4 C. de ſen. ex bre. re. l. 1. & ff. de proba. ſi arbiter. Et iuriſdictio iſtorum quaſi ordinaria eſt per electionem, ſicut quando exercitus ſibi eligit imperatorem. 13. diſtinct. legimus. & conſtitutio confirmat talem iuriſdictionem. infra de appella. cum ſpeciali. ſicut. & lex mandata confirmat talem iuriſdictionem. ff. de iur. om. iud. & quia. Et ex eo quòd dicit: omnia quæ ad hunc articulum, &c. iudex recuſatus nil poterat facere circa articulum recuſationis, & ſic non poterat præfigere terminum arbitris ad finiendam cauſam recuſationis: ſed ante iſtam decre. iudex recuſatus præfigebat terminum arbitris ad finiendam cauſam ſuſpicionis: ſed hodie iudex recuſatus debet ſtatuere terminum arbitris, ſecundum quòd olim fiebat ante iſtam decre.

3 Ibi loquitur de cõpromiſſo volũtario, hic de neceſſario ſine quo nõ poteſt expediri iuriſdictio delegati. Io. And.

4 In hac lege & duabus ſeq. arbiter ponitur pro iudice. Ioan. And.

decre. ј. de app. legitima. [lib. 6.] & in hoc ſolo corrigitur hæc decr. per illam, alijs non mutatis. Ber.

a ¶ *Terminum.* ] ſ. ad probationem faciendam poſſunt arbitri terminum partibus aſſignare, & omnia alia quæ pertinent ad hanc ſuſpicionem probandam arbitri facere debent, & nõ iudices. Et per hanc decre. non videtur prohiberi iudici quin poſſit præfigere terminũ cõpetẽtem arbitris, infra quẽ cauſam ſuſpicionis debeant terminare: ſicut olim ſiebat. Contra tamen dici conſueuit, & hodie redactum eſt ad ius cõe: vt ј. de appel. legitima in concilio Lugd. [lib. 6.]

b ¶ *Vt conueniant.* ] ſ. 1 arbitri. ff. de arb l. itẽ ſi vnus. §. principaliter.

c ¶ *Aduocent.* ] ſcilicet 1 arbitri, & non partes. contra. ſ. de reſcri. c. paſtoralis. & verũ eſt ꝙ primi duo eligi debent à partibus, ſed tertius ab arbitris, vt hic.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit, quærit & ſoluit.*

d ¶ *Sunt cogendi.* ] Simile dicit lex in veris arbitris. ff. de arb. item ſi vnus. §. principaliter. ne res ſine exitu eſſet. Sed videtur ꝙ iſte iudex ſuper principali non poſſit ſe intromittere, cũ ſua iuriſdictio interim ſit ſuſpenſa. ſic. ſ. c. paſtoralis. §. præterea. & pendente dilatione iudicis officium conquieſcit. 2 C. de dila. ſiue pars. & ј. de app. ſignificante. arg. ſ. de reſcri. paſtoralis. in fi. Sed hoc permittitur iudici in pœnam illorũ, qui nolunt concordare, & ne culpa eorũ contingat negotiũ prorogari, & ita malitia eorũ coercenda eſt: aliàs ſe iudex intromittere nõ põt circa principale, cũ ſit iuriſdictio ſuſpenſa, vt dixi. Sed qđ erit ſi arbitri nõ conueniãt ſimul malitioſè, vt negotiũ ipſum prorogetur? Idẽ credo ꝙ iudex poſſit eos compellere vt procedant, ne diutius contingat negotiũ differri, aliàs contineret iniquitatem iſta conſtitutio; quia per hoc daretur cauſa malitijs hominũ, quibus eſt potius obuiandũ. ſ. de reſcrip. ſedes Apoſtolica. & ff. de rei vendi. in fundo.

poſſunt ad hoc terminũ [a] aſſignare. ¶ Ab ipſo quoque iudice (cui ſicut iuriſdictio, ſic & cætera, ſine quibus explicari cauſa non põt, intelliguntur eſſe commiſſa) ijdem vt conueniant [b] (ſi diſcordes fuerint) in vnam ſententiam, vel tertiũ concorditer aduocẽt [c] †, cum quo duo, vel alter eorũ id faciat, ſunt cogendi [d]: ne huiuſmodi occaſione, principale negotium plus debito prorogetur.

¶ Idem abbati ſanctæ Genoueſæ.

¶ *Delegata iuriſdictio ad perſonas non expreſſas in reſcripto, etiam de ipſarum conſenſu prorogari non poteſt.*

CAP. XL.

P† & G. per literas Apoſtolicas conquerẽtibus coram te de epiſcopo Londoñ. † ꝙ conceſſum ab eis mutuum promiſſo loco, & termino [e] nõ perſoluit: pendente iudicio I, laicus, qui in quantitate quadam eiſdem mercatoribus tenebatur, in ſe tuam iuriſdictionem [f] (ſicut aſſerit) voluit prorogare [g] †: vt ſi infrà terminũ conſtitutum prædictam non ſolueret quantitatem, excommunicationis† & interdicti ſententias in perſonam, & terrã eius promulgares [h]: Quas huiuſmodi occaſione à te latas decernimus non valere: cũ & ſi aliàs iuriſdictioni præeſſe [i] dicaris, quia in dictum I. nullã iuriſdictionem habebas, iuriſdictionis prorogatio [k] nulla noſcitur extitiſſe: cũ huiuſmodi delegata iuriſdictio ad alias perſonas nequeat prorogari.

P & G. Hoc ca. eſt multum famoſum cõtinens materiã prorogationis ſatis difficilẽ, & prolixam, & cõis in eo eſt diuiſio. Secunda: ibi, *Quas*. Abb. Siculus.

CASVS. P. & G. mercatores literas Apoſtolicas impetrauerũt ad abbatem ſanctæ Genoueſæ, contra epiſcopũ Londoñ. mercatores iſti corã abbate iſto conquerebantur de epiſcopo Londoñ. ꝙ quandam ſummã pecuniæ, quã ipſi epiſcopo mutuauerunt, promiſerat illis reſtituere certo loco, & termino, ſed ipſe dictam pecuniam non perſoluit: pendente iudicio coram abbate, I. laicus, qui nõ erat de iuriſdictione abbatis, in quadã ſumma pecuniæ dictis mercatoribus tenebat, ipſe voluit prorogare iuriſdictionem delegatam ipſius abbatis, & terram ſuã ſupponere interdicto: quod & factum eſt: quia in termino pecuniã non perſoluit: reuocatũ fuit in dubiũ, an tales ſententiæ tenerent? Dicit Papa ꝙ ſententię iſtę non tenent: quia & ſi aliàs abbas iuriſdictioni præeſſe dicat, iuriſdictionis prorogatio nulla fuit, cum in dictum I. nullã abbas iuriſdictionem habebat & iuriſdictio delegata ad alias perſonas, quàm quæ in reſcripto continentur, prorogari non poteſt. Not. abbates iuriſdictioni præeſſe. Item iuriſdictio delegata ad perſonas, de quibus in reſcripto non fit mentio, prorogari non poteſt. Item ſententia illius qui iuriſdictionẽ non habet, nulla eſt.

e ¶ *Loco & termino.* ] Hoc ideo dicit: qa ſi promittis pecuniam mutuatam mihi ſoluere certo loco & termino, & non ſoluis eo loco, teneris mihi in quantum mea intererat mihi ſolutam fuiſſe in eo loco: & ideo per officium iudicis condemnaberis ad intereſſe, quia abſtuliſti mihi vtilitatem loci. Idẽ eſt ſi ego peto in alio loco quàm conueni: qa auſero tibi vtilitatẽ loci: vnde & ibi in hoc teneor. ј. de plus pe. c. vnico. hæc enim actio vtriuſq; vtilitatem continet actoris & rei. ff. de eo qđ cer. lo. l. 2. & C. e. tit. l. vnica. Et dicit hæc actio certi- cõdictio, ſed appellatur arbitraria pp locũ: quia per officiũ iudicis petitur hoc intereſſe: cum. n. petitur principale debitũ principali actione, puta ex teſtamento, vel certi condictione, tunc dẽt implorare iudicis officiũ, vt habeat rationem vtilitatis actoris, vel rei in cõdẽnatione facienda. ff. de eo quod cert. lo. l. 2. 1. rñ. & §. 1. & l. ſi hæres. & l. aut ſi mutua. & l. in bonæ. Sed in bonę fidei contractu ſi promiſiſti mihi ſoluere certo loco, intereſſe venit tũc iure actionis, & eſt in obligatione intereſſe.

f ¶ *Iuriſdictionem.* ] ſ. delegatam, ſecus de ordinaria.

g ¶ *Voluit prorogare.* ] ſed nõ potuit, vt in fine dicit, ſed prorogauit de facto.

h ¶ *Promulgares.* ] Sic ergo volebat ſe obligare ſub pœna excõicationis, quod quidẽ põt. de conſec. diſt. 2. ego Berengarius. Item ſub pęna beneficij ſui. 3 ſ. de elec. cum dilectus. & ј. de falſ. c. vlt. ſed deficit iuriſdictio.

i ¶ *Iuriſdictioni præeſſe.* ] Vnde videtur ꝙ potuit in eum conſentire, & illũ conſtituere ſibi iudicem. ff. de iud. l. 1. & 2. ff. de iuriſd. omn. iudic. l. ſi conuenerit. ſed hic prorogare volebat delegatam iuriſdictionem in ſe, quod eſſe non poteſt, vt hic dicit, & non ordinariam.

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit triplicem prorogationem, temporis, rei, & perſonæ. demum quærit, arg. pro & contra, & ſoluit. in fi. ſubdit de prorogatione clericorum.*

k ¶ *Prorogatio nulla.* ] Not. ergo qñ poſſit fieri prorogatio iuriſdictionis. ſit enim prorogatio de tpe ad tempus: vt ſi Papa mandat cãm terminari infra certũ tempus, illo elapſo expirat iuriſdictio: niſi partes infra tpſ de cõi 4 conſenſu prorogarint tpſ. ſ. eo. de cauſis. & hoc faciendũ eſt de conſenſu iudicis. ff. de iud. l. 2. §. ſed ſi iudex. & ita triplex conſenſus requiritur. ſic arbitrium 5 prorogatur. ff. de arb. diem proferre. & l. arbiter ex cõpromiſſo. & ſi arbiter fuit in mora, compellit iterũ finito tpe arbitriũ ſuſcipere. ff. de arb. ſi cũ dies. 1. reſp. Item de re ad rẽ, puta datus eſt ſuper vna re tm, ſuper alia re ſi cõſentiãt oẽs, ſ. partes & iudex, põt iuriſdõ ꝓrogari. ff. de iud. de qua re. §. 1. & ſ. e. cũ olim. 1. Itẽ de perſona ad perſonã fit prorogatio. ј. de alie. iur. mu. cã fa. c. 1. & tunc prorogatur iuriſdictio altera parte inuita. Itẽ prorogat iuriſdictio iudicis ad eos q non ſunt de ſua iuriſdõne, de conſenſu ipſorũ. C. de iur. omn. iud. l. 1. & hæc prorogatio in alienũ iudicẽ ex certa ſcientia, & nõ per errorẽ fieri dẽt. ff. de iur. om. iud. ſi per errorẽ. & ff. de iud. l. 1. & 2. in prin. & hoc intellige qñ ille in quem partes prorogant, iuriſdõnem habeat ordinariã, aliàs non: qa cõſenſus priuatorũ eũ iudicẽ nõ facit, ꝙ nulli præeſt iudicio. C. de iur. om. iud. priuatorũ. Ordinariã iuriſdõnem ideo dixi: quia in delegatũ non põt prorogatio fieri, nec iuriſdictio delegati põt extendi ad alias perſonas quæ in reſcripto non cõtinentur, vbi dicit expreſsè: & ſic ſola ordinaria iuriſdõ põt prorogari ad eos, qui ſibi ſubiecti non ſunt: & hoc ſatis põt intelligi ex eo quod dicit lex: priuatorũ conſenſus eũ iudicẽ nõ facit, qui nulli præeſt iuriſdõni, i. iudicio: ſed delegatus nulli iudicio, ſiue iuriſdõni pręeſt, & ideo in eũ nulla põt fieri prorogatio; ſolæ. n. illæ perſonæ, quæ in reſcripto continẽtur, iuriſdõnem delegatis pñt prorogare ad res alias tm. Sed pone ꝙ partes prorogẽt iuriſdõnẽ delegati ad res alias, quàm quę in reſcripto continẽantur, cuiuſmodi erit illa iuriſdictio, eritne delegata, vel ordinaria? Videtur ꝙ ſit ordinaria: quia habetur à l. ff. 6 de iur. omn. iud. & quia. econuerſo, videtur quòd ſit delegata: quia ſortitur naturam prioris iuriſdictionis: vt ſicut non appellatur à prima, nec ab iſta. ff. de arb. l. labeo. & C. de iu. cum ſpeciali. imo videtur quòd eadem ſit cũ priori, ſicut idem eſt præcariũ cum priori quando precarium prorogatur. 7 ff. de præca. ſed ſi manente. arg. ff. de off. pro. conſ. meminiſſe. & eſt verum ꝙ talis iuriſdidictio delegata eſt: prima enim iuriſdictio extenditur ad res alias per conſenſum

† Vide tex. in l. item ſi vnus. ff. de arbit.

1 Hæ duæ gloſſulę nõ vident Bernardi, nec habentur ĩ antiquis codicibus.

2 Præter ea q̃ hic ſcribit Innoc. Io. And. & alii, videto Specu. tit. de recuſatione. §. vl. vbi pleniſſime.

† Ad intellectũ vide Lanfrancũ tract. de arbit. §. prorogatio.

† Laudun.

† Vide l. 3. ff. de eo qđ cert. lo. & l. vnicã. & ibi Bar. C. de ſen. quę pro eo qđ intereſt.

† In manu ſcrip. melius ita: excõicationis in pſonã, & interdicti in terram, ſnĩas promulgares.

3 Hoc verum ſuperiore ratũ habente, ne ſit cõtra ſupra de renunc. admonet. ſecundum Hoſt. Ioan. And.

4 Vide Specul. tit. de arb. §. excipitur verſ. item nunquid.

5 Adde Lanfrancũ tract. de arbit. §. prorogatio. vbi plene de materia prorogationis.

6 Si dicas per viã cõfirmatiõis vel approbationis, non obſtabit ei, qđ tenet glo. Io. Andr.

7 Idẽ in locatione, & cõpromiſſo prorogatis. ff. loca. itẽ quęrit. §. qui completo. & ff. de arb. l. nõ ex oĩbus. §. vlt. ſecundũ Goffr. Io. Andr.

ſenſum partium. Itẽ illud ſcias, ꝙ clerici non poſſunt in ſe prorogare iuriſdictionem in iudicem ſecularem, quantumcũ que conſentiãt, nec etiam alterius iudicis eccleſiaſtici, niſi de licentia ſui epĩ. j. de fo. compe. ſignificaſti. & c. ſi diligenti.

C*Vm viceſimum annum.*] Continet tres partes, vt ſunt tria dicta, quę patent in textu.

¶ Idem.

¶*Maior xx. annis poteſt à quocunque dari delegatus. Idem in maiori xviij. dũmodo interueniat conſenſus partium. Minor vero xviij. non poteſt dari niſi à principe.*

CAP. XLI.

CVm viceſimũ annũ peregeris[a] †, dari potuiſti in ętate huiuſmodi delegat⁹. ¶Cæterũ conſtituto infrà ætatem eandẽ[b], (niſi partes ſciẽter conſentirent in eum, qui annum decimumoctauũ tranſcendiſſet) facta delegatio ab alio, quàm à principe, non teneret.

¶Idem.

¶*Poteſtas plurium delegatorum, vel arbitrorum ſimpliciter datorũ, expirat per mortem vnius.*

CAP. XLII.

VNo † delegatorum[c], vel arbitrorum (ſicut propo nis) rebus humanis exempto, eorũ officium expirauit: ¶Niſi aliud in delegatione, aut cõ promiſſo fuiſſet expreſſum.

¶Idem.

¶*Delegatus Papæ ſubdelegare poteſt, licet datus ſit ex officio, vel de*

CASVS. Quidã xx. annũ habens quæſiuit à Papa, vtrũ poſſet dari delegatus in cã? Rñdet Papa, ex quo xx. annũ peregit, bñ potuit dari dele. in tali ætate. Sed ſi eſſet infra xx. annũ, non tenet delegatio ab alio quàm à principe facta, niſi partes ſcienter conſentiant in illũ, qui annũ xviij. tranſcẽdiſſet. No. ꝙ xx. annus dẽt eſſe completus in eo qui datur iudex ab alio quàm à principe.

¶*Glo. ſeq. alle. 5. conc. ſignat vnum contrariũ, & ſoluit.*

a ¶*Peregeris.*] Et ſic videtur ꝙ non ſufficit annus incœptus. ſic. ſ. de ele. cũ in cunctis. & j. de regu. ad noſtram. & c. ſignificatum. & xx. q. 1. c. 1. & c. illud. Arg. contra. ff. de mu. & ho. ad rẽpublicã. vbi annus incœptus pro comple to habetur. ſed illud lo quitur de his qui rem publicã adminiſtrant, & de decurionibus qui fauoris cã admittunt poſt incœptum xxv. annum ſimile. ſ. de ele. cũ in cunctis. §. inferiora. ſed hic loquit de iudice delegato, qui dari põt poſt xx. annũ, vbi tantus fauor nõ conſiderat: & quia qui in minori ætate eſt, minoris diſcretionis eſſe præſumitur: vnde annus xx. debet eſſe completus.

¶*Gl. ſeq. ponit triplex impedimentũ iudicũ, ſ. à natura, à lege, & à moribus. de primo quo ad impuberem. arg. à contrario. & illud determinat. Finis arg. obijciendo, & dupliciter ſoluit.*

b ¶*Aetatẽ eandẽ.*] Not. ergo ꝙ quidã ſunt qui impediuntur vt iudices eſſe nõ poſſint, natura, vt ſurdus, & mutus, perpetuo furioſus, & impubes: quia hmõi perſonæ iudicio, i. diſcretione carẽt. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & ff. de iu. cũ prætor. §. non aũt. Itẽ lege impedit, qui à ſenatu remotus eſt pp infamiam. Itẽ moribus, vt fœminæ, & ſerui: non quia nõ hñt diſcretionẽ, ſed quia ciuilibus nõ funguntur officijs, vt in d. §. nõ aũt. Ex eo ꝙ dicit ꝙ impubes iudex eſſe nõ põt, videt à cõtrario, ꝙ ſtatim poſtquã eſt pubes, poſſit eſſe iudex, quod tñ non eſt verũ indiſtinctẽ. Tñ † dicas ꝙ adultus ordinarius, & delegatus à principe cõſtitui põt: qa princeps, qui eũ cõſtituit, oĩa ab eo facta, valere decreuit. ff. de re. iu. quidã conſulebãt. vnde ſumpta eſt hæc decr. Si verò adultus maior xx. annis delegat⁹ ſit ab alio q̃ à principe, tenet delegatio: vt hic in prin. ſi verò ſit minor xx. annis, nõ tenet delegatio, niſi partibus cõſentientibus in eũ, q ſit maior xviij. vt hic in fi. & ff. de arb. cũ lege. niſi eſſet datus à principe. minor verò xviij. annis ab alio q̃ à principe dari nõ põt iudex, ẽt conſentientibus partibus, vt hic innuit. ſed lex illa, quidã conſulebãt. videt dicere ꝙ ex cõſenſu partiũ minor xviij. annis dari poſſit delegatus: ſed dic ibi minor dũmodo non ſit minor xviij. annis. arbiter. n. minor xx. annis 1 eſſe non põt. ff. de arb. cũ lege. Preterea conſentientibus partibus, vt videtur, iuriſdõ datur in xviij. anno, vt dicit l. quidã. arbitriũ verò nõ, niſi in xx. an. ff. de arb. cũ lege. ſed cũ iuriſdictio maior & dignior ſit q̃ arbitrium, videtur ꝙ maior ætas eſſet requirenda. & infamis arbiter eſſe poteſt 3. queſt. 7. cap. infames. §. tria, & §. cognitores. ff. de arb. pedius. ſed infamis iudex eſſe non poteſt. ead. cauſa & quæſt. 7. infames. & ſuprà. de reſcrip. ſciſcitatus. quæ eſt ergo ratio diuerſitatis? Ratio poteſt eſſe duplex: quia iuriſdictio datur à principe, ſiue à magiſtratibus, arbitrium vero à priuatis. vel ideo, quia multa remedia ſunt in iudicio, puta, ſupplicatio, appellatio, recuſatio. in arbitrio verò ſola pœnę ſolutio: ideo ætas maior requiritur, ne partes in promptum incidant periculum propter ignorantiam arbitrorum: vnde arbitri iurare non debent, ne propter ignorantiam in periurium incidant: in Auth. de iud. §. quia verò. coll. 6.

† Vide l. j. ff. de min. & l. filiusfa. & l. cũ prætor. ff. de iudi.

†Hunc textũ intellige cũ facta eſt delegatio noĩatis perſonis, ſecus ſi dignitati, iuxta c. q̃m ab bas. ſupra eod.

Iudicem aliquẽ eſſe multa impediũt.

† aliàs, vnde.

1 Ab ipſo principio: nec enim ſufficit ꝙ pendente cõpromiſſo factus ſit maior. de hoc ĩ Spe. d' arb. §. 2. ver. quid ſi pendente. Io. And.

*partium conſenſu, vel cum clauſula præelectionis, videlicet, quòd ſi non omnes, tu cum alio exequaris, & c. hoc dicit vſque ad §. is autem.*

CAP. XLIII.

QVoniam Apoſtolica ſedes intendit prouidere negotijs[d], & non perſonis, quibus eadem committuntur, ſi iudex tertius, licet ex officio noſtro, vel de aſſenſu partium pro communi à nobis datus eiſdem, alij delegauerit vices ſuas (cum delegato à principe id concedatur à iure †) delegatio valebit ipſius. ¶Idem quoque dicendum eſt, cum mãdatur[e] epiſcopo vt cum altero ſuorum coniudicum mandatũ Apoſtolicum exequatur: & tunc ſine ſubdelegato ab ipſo epiſcopo, reliqui duo procedere non valebunt.

¶*Is, cui committitur negotium, vt perſonaliter exequatur, poteſt ſi partes conſentiunt, alteri ſubdelegare. Fallit in caſibus hic expreſſis. h. d. vſque ad §. cęterum.*

V*No delegatorum.*] Breue eſt. Prima pars ponit dictum. Secunda exceptionẽ à dicto: ibi, *Niſi.* Abb. Sic.

CASVS. Si plures iudices dati ſunt ſimpliciter, ſine clauſula illa: ꝙ ſi non oẽs, &c. vno mortuo, vel recuſato, aliorum officiũ expirauit. & idẽ eſt in arbitris. Not. ꝙ arbitrium non tranſit ad ſucceſſorem. No. ꝙ mortuo delegato finitur iuriſdõ.

¶*Gl. ſeq. reci. poteſt repetendo 4. q. quę patent ſecundum ordinem.*

c ¶*Delegatorũ.*] No. ꝙ ſi plures ſunt iudices delegati, & clauſula illa, ꝙ ſi non oẽs, &c. non fuit appoſita, vno mor tuo, alter procedere in cauſa. non põt: quia cũ alter ſine altero procedere non poſſit, ꝑ mor tẽ vnius finitur iuriſdictio alterius. Idẽ eſſet ſi alter efficiatur infamis. ſ. de reſcrip. ſciſcitatus. Item ſi remoueatur vt ſuſpectus. ſ. eod. licet. qa neuter illorũ iudex erat inſolidũ, vt iudicare poſſet: qa loco vnius tñ ſunt, & oẽs quidem iudicare iuſſi ſunt. ff. de re. iu. duo ex trib. tñ vnus põt committere vices ſuas alteri. ſ. eo. quis. & ſi eo viuente, alter cœpit vti iuriſdictione ſibi cõmiſſa, ſolus poterit poſtea procedere. ſ. eo. licet. aliàs non, vt hic dicit. Idẽ enim eſt in arbitris: vt vno mortuo eorum officiũ expirauit, cũ in eos cõpromiſſum eſt, vt oẽs iudicent. ff. de arb. item ſi vnus. §. itẽ ſi plures. & l. ſi in tres. & l. ſicuti. & hic. & hoc verum eſt niſi in compromiſſo expreſsè ſit actũ, vt ſi alter intereſſe non poſſit, alter arbitrium poſſit proferre. ff. de arb. non diſtinguemus. §. cum in plures. & j. de teſta. Raynaldus in princ. ſicut ſeruatur q̃que in delegatis iudicibus vbi ponitur clauſula illa, ꝙ ſi nõ oẽs, &c. & hoc eſt qđ ſequitur in fine, niſi aliud in delegatione, aut compromiſſo ſit expreſſum. & ſic idem in arbitrio quod in iudicio quantũ ad hoc ſeruatur. & eodẽ modo cõpromiſſum finitur per mortem litigatoris alterutrius, niſi in cõpromiſſo fiat mentio hæredis vtriuſq; litigatoris. ff. de arbit. diem proferre. §. j. & l. ſed ſi interpellatur. §. ſi ab altera. & l. ſi cõpromiſſum. & j. de arbit. cap. vlti. ſed ſecus eſt in iudicio: quia ibi non finitur iuriſdictio re non integra. de hoc dictum fuit ſ. de reſcrip. ſignificauit. arg. ad idem. j. de iu. quia V.

Q*Voniam.*] Iſtud principium diuiditur in duas partes principales. Secunda: ibi, *Idem quoque.* Abb. Siculus.

CASVS. Tres iudices dati ſunt ſup aliqua cã, tertius datus fuit ex officio Papæ, vel de aſſenſu partiũ: querit an ille poſſit alij committere vices ſuas? rñdet ꝙ ſic, cũ ſit ei à iure conceſſum. ¶Idem quoq; Idem dicitur in hoc §. ꝙ cum mandatur epo ſub hac forma: Tu frater epe cum altero iudicum mandatũ Apoſtolicum exequaris, eps bene poteſt alteri committere vices ſuas, ſine quo alij procedere non poſſunt.

d *Negotijs.*] Simile dicit lex. reb. n. & nõ verbis legẽ imponimus. C. cõia de leg. l. 2. in fi. & hoc iõ dicit, ne credat aliquis Papã ita elegiſſe illũ, vel partes in eũ taliter cõſenſiſſe, ꝙ abſtulerit ei poteſtatẽ delegandi vices ſuas, cũ ei viſum fuerit expedire, niſi Papa hoc expſsè vetaret, cũ hẽat hoc à lege. C. de iud. à iudice. & ſ. e. paſtoralis. & ita licet cõiter à partib. ſit electus, nihilomin⁹ eis inuitis poterit cõmittere vices ſuas, vt hic manifeſte colligit: de hoc dictũ fuit. ſ. e. ſuper qõnũ: & hæc fuit dubitatio: aliàs nõ prouideret Papa negotijs ſuis, ſed pſonis. Ber.

e ¶ *Cum mandatur epo.*] Sic ergo ſoluta eſt queſtio, quã querebatur

† Vide l. à iudice. & ibi Pet. de Bella pert. & Cy. C. d' iud. & Bar. in l. & qa ff. de iuriſ. om. iud.

Compromiſſum finitur per mortem litigatoris alterutri⁹.

rebatur olim, an epſ poſſet cōmittere vices ſuas, cū ſic ſcribebat: Tu frater epe cū eorū altero, &c. & ita pōt cōmittere, & alij non pñt procedere ſine ipſo, vel ſubdelegato ipſius, vnde ſi moreretur epſ antequā cōmittat 1 vices ſuas, expirat aliorū officiū quouſq; alter ſubſtituat: 2 ſ. eo. quoniam. quia ſine ipſo alij nullo modo poterunt procedere. ſ. c. proxi.

1 Vel poſtꝙ cōmiſit, ſi ſubdelegatus eo viuente vti nō cępit. ſ. eo. licet. Io. And.

2 Hoc ſi ꝓpriū nomē nō erat expreſſum, aliàs expiraret in totum vt ibi ſecundum. Hoſt. Io. Andr.

IS AVTEM. Primò ponitur dictum. ſecundò exceptio: ibi, *Præterquam*. Tertiò exceptionis rō: ibi, *Cum in his*. Abb. Siculus.

CASVS. Mandat Papa ſub hac forma alicui: Mandamus tibi, vt perſonaliter tale negotium exequaris: quæritur vtrum iudex poſſit alij cōmittere vices? Et rñdet ꝙ bene pōt, dum modo partes cōſentiāt: niſi in tribus caſibus, in quibus cōmittere non pōt, ēt volentibus partibus: primus eſt cum Papa mandat fieri inquiſitionē, vel mandat prouideri eccleſijs de prelatis, vel alijs miniſtris, quia in his caſib. Papa eligit fidem, & induſtriā eorum, quibus negotia committit.

¶Is autē, cui iniungitur, vt perſonaliter [a] negotiū exequatur, pōt (dummodo partes conſentiant [b]) hoc alijs delegare: Præterquam ſi inquiſitionē [c] fieri, vel eccleſijs de prælatis, vel alijs miniſtris ꝓuideri mādaremus †: cum in his omnibus † caſibus induſtriā, & fidē perſonæ, cui talia committimus, eligere videamur.

† mandamus.

† mandemus.

† Dictio, oib. deeſt in manuſc.

¶*Is cui committitur nudum miniſterium exequendum, non poteſt vices ſuas alteri committere. fallit in legato ſedis Apoſtolicæ. Et eſt tex. notabilis, & multum allegatur Abb. Siculus.*

¶Cæterum † (ſalua legatorū ſedis Apoſtolicæ auctoritate) nulli cui commiſſum [d] fuerit prædicare crucem: excommunicare: vel abſoluere aliquos: diſpenſare cū irregularibus [e]: vel iniungere pœnitentias, liceat hæc de cætero alijs demādare: quia non ſibi iuriſdictio, ſed certū miniſterium potius committitur in hac parte.

† Vide notas noſtras in hunc §.

a ¶*Vt perſonaliter.*] Sic patet ꝙ ſi iniungitur alicui vt perſonaliter aliquid faciat, non pōt id per aliū facere, niſi de cōſenſu illius, ſeu illorū quorū eſt negotium illud, quia eorū intereſt. 3 Pōt ēt de ipſorum conſenſu cōmittere alij iſtud exequendum, aliàs non pōt. ff. de ſol. inter artifices. Et ſi teſtator iuſſerit aliquē ſuis manibus domū conſtruere, vel pingere per aliū id facere non pōt: quia hoc in perſonam illius concluſiſſe videtur. C. de ca. tol. l. j. §. ſin vero talis. Sic econuerſo, quod qs in perſona ſua facere prohibet, id per ſubiectā perſonā exercere non dēt. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 2. §. 1. quod noīe meo facere non debeo, nec noīe alieno. 46. diſt. ſicut nō ſuo. & 23. q. vlt. his à quibus. & hoc ideo ne alia via contingat, qđ fieri prohibetur. ff. de tut. & cu. ſcire. 4 §. ſi mater. & ff. de cond. inſti. quæ ſub conditione. §. ſi quis. & ff. de bon. lib. queritur. & j. de proc. tu.x. & C. ſi mancipium ita ven. l. vltim. In caſibus n. ſequentibus non pōt iudex cōmittere vices ſuas, ēt conſentientibus illis, quorum negotiū cōmittitur: in cauſa inquiſitionis: & cū debent ordinare eccleſiā de prælato, vel de alijs inferioribus miniſtris: quia in his Papa eligit induſtriā illorū; & quia in iſtis maius periculū vertitur iō nō vult Papa ea per alios fieri: qa circa maiora cautius eſt agēdū. 42. diſ. quieſcamus, 7. q. 2. c. vlt. & ff. de carb. edi. l. j. §. 2. & 61. diſt. miramur.

3 Concor. l. qui hære di. ff. de cō di. & dem. & l. fi. ff. de verb. obl.

4 Hanc & tres ſequētes vide in decr. tu.x. ſuper gloſ. pen. Io. A.

b ¶*Conſentiant.*] aliàs non poſſunt.

¶*Gloſ. ſeq. ponit opin. & approbat contrarium.*

c ¶*Inquiſitionem.*] Hoc intelligunt quidā cum Papa cōmittit inquiſitionē, vel prouiſionē de prelatis, aut alijs miniſtris ex officio ſuo: vbi non ſunt partes, tunc nō pōt delegatus cōmittere vices ſuas, ſi mandatur vt perſonaliter interſit: ſecus vbi ſunt partes, quia partes poſſunt renunciare iuri ſuo. Ego credo ꝙ ſiue iſta fiant ꝑ partes, ſiue ex officio, ꝙ nō poſſit alij delegare ille cui hoc mandatur vt perſonaliter interſit: quia Papa conſiderat in his caſibus publicā vtilitatē, ne crimina remaneant impunita, 5 & vt potius prouideatur eccleſijs quàm perſonis, vt dicitur in princip. de alijs negotijs. & ideo eligit induſtriam illorū, quibus hoc mandat, vt hic dicit. Ber.

5 Concor. l. ſi longius §. j. ff. de iu di. & ff. de pę. l. ſi operis. cum vulg.

CÆTERVM. Ecce cōmiſſum eſt alicui, prædicare crucem, excōicare, vel abſoluere aliquos, diſpēſare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias: quæritur an liceat illi committere alij hoc officiū ſuum? Rñdet ꝙ nulli licet hoc cōmittere: quia iuriſdictio non eſt ei cōmiſſa, ſed potius certum miniſteriū. Not. ꝙ dñs Papa prouidere intendit negotijs tractandis & terminandis, non iudicibus, quibus eadem committuntur. Not. ꝙ rebus & non verbis lex eſt imponenda. Not. ꝙ iudex delegatus à Papa licet cōiter à partibus ſit electus, nihilominus etiam eis inuitis pōt alijs committere vices ſuas. Item ſi cauſa committitur pluribus, inter quos aliquis ſit epſ, adiecta clauſula, ꝙ ſi non oēs, &c. tu frater epe cum altero eorum mandatū Apoſtolicum exequaris: epſ pōt cōmittere alij vices ſuas: & alij ſine epo, vel delegato ab ipſo procedere non poſſunt. Itē ſi iniungitur alicui vt negotiū perſonaliter exequatur, pōt de conſenſu partium alijs delegare vices ſuas, niſi in duobus caſibus, ſ. cū perſonaliter inquiſitio mādatur, aut de prę lato eccleſiæ prouideri. Item qñ eligitur induſtria perſonæ ad aliquid faciendū, non pōt illud per aliū adimplere. Item ſi committitur alicui ꝙ prædicet crucem, excōicet aliquos, vel abſoluat, diſpenſet cum irregularibus, iniungat pœnitētias, non pōt hoc officium alijs demandare, niſi à ſede Apoſtol. fuerit delegatus. Item ar. ꝙ epi auctoritate propria cum irregularibus non poſſint diſpenſare, cū hoc ex commiſſione ſummi Pontificis concedatur.

## TITVLVS XXX.

### De officio legati.

¶Alexander iij. vniuerſis ſuffraganeis Cantuarieñ. eccleſiæ.

¶*Legatus Papæ etiam per ſimplicē querelam adiri poteſt.*

CAP. I.

CVm † non ignoretis Cātuar. archiepiſcopū vobis non ſolum metropolitico, ſed etiā legationis iure præeſſe: & infrà. ¶Sanè licet idem archieps metropolitico † iure, audire non debeat cauſas de epiſcopatibus veſtris, niſi per

† Cap. 1. e. tit. in 1. cōpil. & poſt concil. Later. ſub Alex. iij. par. 44. c. 3. & par. 50. & 66.

† metropolitico.

¶*Glo. ſeq. reci. per q. an iſti miniſtri poſſint coercere. tenet quòd ſic. huic ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶*Commiſſum.*] Iſti enim, quibus hæc quæ ſequuntur expedienda cōmittuntur, meri executores ſunt ad certos articulos expediēdos, & nullā habent iuriſdictionem, vt dicit in fi. ideoq; vices ſuas alij committere non pñt: coerctionem tñ videntur habere, vt ſaltē excōicare poſſint 6 impedientes eos exercere ſuum miniſterium ſibi iniunctū: alioquin deluſoria & ſine exitu eſſet talis commiſſio. ſ. eo. ex literis. quod ſatis credo. arg. illius. c. ex literis. Contradicere tñ videtur litera, quæ dicit, non ſibi iuriſdictio, &c. Sed dic, non ſibi iuriſdictio, verum eſt quantū ad hoc vt committere poſſint; vel quia nullam habet iuriſdictionem inter aliquas partes, ſed tantum officium.

6 Dicas hoc verum ſi in literis apponatur hæc clauſula, vel ſimiles contradictores, &c. Si vero talis clauſula nō apponitur, ptās excōicandi conceſſa nō videtur: qa non ſibi iuriſdō, &c. vt dicit in fin.

¶*Gloſ. ſeq. arg. reſpondet, & remittit.*

e ¶*Cum irregularibus.*] Arg. ꝙ epi auctoritate propria cum irregularibus diſpenſare non poſſunt, ex eo ꝙ hoc ex cōmiſſione conceditur; & verū eſt ꝙ epi cum quibuſdam irregularibus diſpenſare non pñt. ſ. de fil. presb. c. ſi. an epi poſſint diſpēſare vbicunq; nō prohibenē, dicet. j. de iud. at ſi clerici.

DE OFFICIO LEGATI.

¶*Quia officium legati in quibuſdam ſimile eſt officio delegati, cum vterque gerat vices ſuperioris, ideo poſt rubricam pręcedētem ſubijcit iſtam. Abbas.*

*De hac materia habetur 94. & 97. diſt. per totum. 63. diſt. quanto. 2. q. 5. quanto, & c. fi. 1. diſt. ius gentium. 11. q. 1. peruenit. 2. q. 1. in primis, 21. diſt. in nouo. 3. q. 6. hoc quippe. 25. q. 1. ſatagendum.*

C*Vm non ignoretis.*] Primò ponit cām in gñe, ex qua ſecundò poſtea cōcludit: ibi, *Sanè*. Abb.

CASVS. Archieps Cantuar. eſt delegatus in ꝓuincia ſua. quidam tñ ſuffraganei ſui dicebant, quod cauſas ſubditorum ſuorum audire non poterat, nec debebat, niſi cū per appellationē deferuntur ad eum: & ſic non permittebāt clericos ire ad archiepiſcopū per ſimplicē querimoniam: Archieps ſignificauit hoc dño Papæ: ſuper hoc ſcribit Papa ſuffraganeis Cantuar. dicens, ꝙ ipſi ignorare nō debent archiepiſcopum ſuum ſibi præeſſe iure metropol. & iure legationis: & licet archiepiſcopus iure metropolit. non debeat audire cauſas de epiſcopatibus ipſorum, niſi per appellationem deferantur ad ipſum: tamen iure legationis, vniuerſas cauſas quæ per appella. vel querimoniam ad ſuam audientiam perferuntur. audire poteſt & debet, ſicut qui vices Papæ gerit in prouincia ſua. Not. quòd archiepiſcopus non poteſt audire cauſas de epiſcopatibus ſuffraganeorum ſuorum, niſi per appellationem.

a ¶*Per*

a ¶*Per appellationem.* ] Sunt tñ alij caſus, quibus archiepiſcopus põt iudicare de ſubditis ſuffraganeorum : qui notantur j. tit.proxi. paſtoralis.

¶*Gloſ. ſeq. quærit, & ſoluit. Iterum quærit & ſoluit. De abſolutionibus & indulgentijs remittit.*

appellationem [a] deferãtur ad eum : legationis [b] tamen obtẽtu, vniuerſas [c], † quæ per appellationem, vel querimoniã perueniunt ad ſuam audientiam, audire poteſt, & debet : ſicut qui in prouincia ſua vices noſtras gerere ꝓprobatur.

¶ Celeſtinus tertius.

¶*De cauſa ſpecialiter delegata à Papa, legatus ſe intromittere nõ poteſt.*

CAP. II.

STuduiſti † [à nobis †] quęrere, vtrũ de cauſa, quã alicui delegamus, alius qui ſit generalis in prouincia legatus, ante cognitionẽ, [d] vel poſteà cognoſcere valeat : vel commiſſionis noſtræ proceſſum, quẽ iudici delegato trãſmittimus, taliter impedire. ¶Reſpondemus, ꝙ cum mandatum [e] ſpeciale deroget generali, legatus, cõmiſſionem alij factã ſpecialiter, impedire nõ poteſt [f] : & ſi ſecundum formã mandati noſtri ſententia iam † fuerit promulgata, non poterit ipſe legatus (niſi ſuper hoc mandatum [g] ſpeciale receperit) eam quomodolibet irritare : ipſam tamẽ (ſi rationabiliter lata fuerit) confirmare [h] valebit, & executioni mandare.

† In multis manuſ. additur iterũ vox, cauſas.

† Hæc duo verba : à nobis. deſunt. in antiquis.

† Dictio, iã, deeſt in manuſcr.

¶Innoc. iij. tit. ſancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali ſedis Apoſtol. legato.

¶*Legatus etiam de latere, ex generali legatione non poteſt transferre epiſcopos, vel vnam eccleſiam cathedralem alteri ſubijcere, et alteri concedere ius primitiæ : vel duos epiſcopatus vnire, vel vnum diuidere excommunicatos tamen propter manuum iniectionem in clericos abſoluere poteſt. h. d. cum cap. ſeq.*

CAP. III.

NIſi † ſpecialis [i] illa dilectio, quam ad perſonam tuam habuimus, & habemus, iuſtum motum animi noſtri temperaret, pœna docente [k] cognoſceres, quantum exceſſeris †, qui ſpretis canonicis ſanctionibus [l], & conſue-

† Cap. 3. e. tit. in 3. cõpilat.

† Vide tex. in §. itẽ lex. Iulia de vi publ. inſtit. de publ. iudic.

b ¶ *Legationis tamen obtentu.* ] Ex hoc loco patet quam poteſtatẽ habeat legatus : quia de omnibus cauſis tã per appellationẽ quàm per querimoniam 1 põt cognoſcere. Sed nunquid poſſet deponere epm ? Et dicendum ꝙ non : cum hoc Papa ſibi ſpecialiter reſeruauerit. ſ. de transla. c. 1. & 2. imo legatus miſſus de latere Papæ, puta Cardinalis, hoc facere non poſſet, niſi expreſsè cõtineretur in legatione ſua. j. c. 1. & 2. illa enim quæ ſpecialiter ſibi reſeruauit Papa, mandata iuriſdictione generali non transferũtur. ff. de of. eius cui man. eſt iuriſ. l. j. §. vlt. multa. n. ſunt quæ in generali mandato non intelliguntur, niſi exprimantur. ff. de procura. Pomponius. in prin. & l. pceden. in fi. & ff. de min. illud §. ſi talis. ff. de iureiu. iuſiurandũ. §. procurator. Sed presbyterũ poſſet deponere adiunctis ſibi alijs epis. 15. q. 7. felix. & c. ſi autem. An poſſit abſoluere illos, qui in canonem inciderũt, habes j. eo. excõicatis. Item ſi quis appellaret ad Papã poſſetne illũ compellere corã ſe litigare ? non : arg. j. de appel. ſi duobus. quia quolibet omiſſo ad eũ põt appellari. 2. q. 6. ideo. An indulgentiam poſſit facere, dicitur j. eo. c. vlt.

1 Legatus an poſſit adiri p ſimplicẽ querelam notaẽ 2. q. 6. c. 3. & 9. q. 3. c. cõqueſtus. & 25. q. 2. c. 3. ad de Spec. ti. de legato.

† Cap. 1. e. tit. in 2. cõpil.

¶*Gloſ. ſeq. infert ex verbo generali, ſignat contrarium de duobus iuribus, & ſoluit.*

c ¶*Vniuerſas.* ] Et ita põt audire cauſas, quę mouentur contra exẽptos ſui archiepatus. Sed cõtra ſ. de ſup. negli. præla. ſicut. Item arg. contra. 25. q. 2. ſeruatis. vbi dicit ꝙ priuilegia perpetua ſunt. Sed hoc videtur derogare illis priuilegijs. Dicas ꝙ iſti legati per ſuam legationẽ nõ pñt punire exemptos, vel audire cauſas, quæ mouentur contra eos, niſi velint rñdere ſub eis, & hoc de his quæ in eorũ priuilegijs continentur. & tota ſua poteſtas conſideranda eſt ex forma priuilegij. Alij verò legati Cardinales, vel etiã alij qui mittũtur de latere dñi Papæ, habent maiorem iuriſdictionẽ tam contra exemptos q̃ contra oẽs alios, ſaluis his tm̃ quę ſedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſeruantur. ſed iſte eps Cantuar. & conſimiles non habent talem poteſtatem. Arg. j. eo. c. excommunicatis.

ADDITIO. Hoc intellige ſecundũ illã decr. j. de app. vt debitus. vt no. in gl. ſed nunquid. & de fo. cõp. c. propoſuiſti.

STuduiſti. ] Cõmunis diuiſio. Secunda : ibi, *Reſpondemus.*

CASVS. Legatus dñi Papæ generalis eſt in aliqua prouincia dñs Papa cõmittit ſpecialiter aliquam cauſam alicui delegato : quæritur vtrum legatus iſte poſſit impedire proceſſum hmõi delegati, vel cognoſcere de cauſa illa ante cognitionẽ ipſius delegati, vel poſteà. Rñdet Papa, ꝙ cũ mandatũ ſpeciale derogat generali, legatus commiſſionẽ alij factã ſpecialiter impedire non põt. & ſi delegatus ſecundum formam mandati ſñiam tulerit legatus non poterit eã aliquatenus irritare : tamen ſi rationabiliter lata erit, eam poterit confirmare, & executioni mandare. Not. ꝙ legatus generalis poteſtatem non hẽt de cauſa alij ſpecialiter delegata, quia ſpeciale mandatum derogat generali.

d ¶*Ante cognitionem.* ] hoc intellige ſecundũ illam decret. vt debitus. j. de app. vt no. in glo. ſed nunquid. j. de appel. propoſuiſti.

¶*Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & remittit.*

e ¶*Mandatum.* ] Simile ſ. de reſcri. c. 1. & c. paſtoralis. Quid iuris ſit ſuper iſtis mandatis, dictũ eſt ſ. de reſcri. c. 1. & de offi. deleg. ex parte. contra. & illud ſoluitur. ſ. de reſcr. c. 1.

f ¶*Non poteſt.* ] Non. n. expirat iuriſdictio minoris iudicis in præſentia maioris. 11. q. 1. peruenit. & 95. diſt. ecce. C. de do. in hac ſacratiſſima imo ſpecialis delegatus quantum ad cãm illã. maiorẽ generali delegato hẽt poteſtatem. arg. 93. diſt. præcipimus. ar. j. de of. or. paſtoralis. vel ſaltem par eſt ei.

g ¶*Mãdatũ ſpeciale.* ] qa par in parẽ nõ hẽt poteſtatẽ, nec reuocare põt ſñiam alterius. C. ſi aduerſus rẽ iudi. aduerſus ſñiam. 2 & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempeſtiuũ. & ff. de arbit. nã & magiſtratus. & ſ. de ele. innotuit.

2 Contra illius ſententiam qui vice principis iudicauit, non pſes, vel prętor, ſed ſolus princeps reſtituit. Io. A.

¶*Glo. ſeq. quęrit opponendo. ponit opin. Ala. & ſoluit. Ad hanc literam dupliciter reſpondet : & ſecundum reprobat. In fi. quærit. arg. negatiuè, & ſoluit.*

h ¶ *Confirmare valebit.* ] Sed qualiter confirmabit iſtã ſñiam niſi de ea cognoſcat, an ſit iuſta, vel iniuſta ? Sed de illa cognoſcere non põt, niſi ſpecialiter ei cõmittatur, vt ſuperius dicit : ergo illã confirmare non põt. Dicunt quidã, & Ala. & Goff. ꝙ de ea cognoſcet : & ſi eam inuenerit iuſtam, confirmabit eam : ſi vero iniuſtam, remittet illam ad ſuperiorem. ſimile C. vbi ſena. vel cla. l. vlti. Verius eſſe credo ꝙ nullam habeat ſuper hac ſententia cognitionem, nec debeat ſuper hoc ſe intromittere, tamen ad mandatum illius qui tulit ſententiam, poſſet illam mandare executioni : aliàs nullo modo ſe intromittat : & quod dicit : cõfirmare valebit, refert ſe potius ad factum, quàm ad ius : quia talis confirmatio nihil operatur : vel in communi forma poſſet confirmare, quæ parum valet : ſed nec ſic poteſt, cum ſit quantum ad hoc inferior. Sed nunquid legatus tenetur ei obedire, vt ipſam ſententiam mandet executioni ? non videtur : 3 quia cum ſit generalis legatus, & ab eodem datus, maior eſt illo, cui cauſa delegata eſt, & ille ei ſubeſt in alijs : ſatis crederem quòd deberet illam mandare executioni : quia quantum ad iſtam cauſam maior videtur ipſo legato, vt ſuperius dixi. & debet ſuper hoc ſupplicare, nec ipſum compellere, vt ipſam ſententiam exequatur : quia forſitan per alium non ita bene poteſt executioni mandari.

3 Secũdũ Ala. & Phi. hoc dictũ placuit Vicen. ſi legatꝰ aliàs nõ eſt ibi ordinarius : tũc n. rõne illius ordinariæ eũ cogere poſſet. Io. An.

NIſi ſpecialis. ] Continet vnum dictum, & non diuiditur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam Cardinalis Apoſtol. ſedis legatus auctoritate propria tranſtulit Troianum epiſcopum ad Panormitanam eccleſiam contra canonica inſtituta : dominus Papa hoc intelligens, ſcribit eidem dicens, quòd niſi eſſet ſpecialis dilectio, quam habet ad perſonam illius, pęna docente cognoſceret quantum ipſe deliquit contra cõſtitutiones canonicas, & conſuetudinem generalem in tranſlatione Troiani epiſcopi. Not. quòd iudex propter amicitiam poteſt alicui remittere pœnam. Item legatus non poteſt transferre epiſcopum ad alium epiſcopatum.

i ¶*Specialis illa dilectio.* ] Not. quòd iudex ratione amicitiæ poteſt remittere pœnam 4. 50. diſtinct. clerico. & 35. quæſtion. 9 veniam. licet pretio non poſſit eam remittere infrà de ſimon. nemo. & prima quæſtio. prima. nullus. argu.

k ¶*Pęna docente.* ] quia qui ſtultus eſt in culpa, ſapiens ſit in pœna. 38. diſtinct. qui ea ſimilile 27. quæſtio. 1. ſi homo eſſes.

l ¶ *Sanctionibus.* ] 69. diſtinct. cap. vltim. 7. quæſtio. prima. mutationes. ſuprà de tranſlat. inter corporalia. & capitulo primo.

4 Hoc verũ de pęna, quã poſſet imburſare : vel cum ex arbitrio ſuo pẽdet ſine graui detrimento aduerſarij. ad hoc ſupra tit. 1. cõſuluit ſecundum Hoſt. Io. A.

a ¶*Tranſ-*

a ¶*Transferre.* ] Hæc enim generali mandato non transferuntur: quia ſunt meri imperij, & ſpecialiter ſedi Apoſtolicæ reſeruata. ff. de offic. eius cui man. eſt iur. l. 1. & ſuprà de tranſla. cap. 1. & cap. licet. &c. inter corporalia. & ʒ. capit. proxim.

Q*Vod tranſlationẽ.* ] Casvs. Cardinalis, de quo dicitur in capitulo præcedẽti, legatus in regno Siciliæ, auctoritate propria ſubiecit Panormitanam eccleſiã Meſſañ. cõceſſo ſibi priuilegio primatiæ, credens hoc ſibi licere ex officio legationis, ex eo ꝙ ex eodem officio pōt abſoluere illos, qui violẽtas manus mittunt in clericos: quod de ſpeciali conceſſione ſępe indulgebatur legatis. Papa hoc audiens ſcribit eidẽ legato dicens, ꝙ licet generalis legatio in regno Siciliæ ſit ei cõmiſſa, tñ ad ea non debuit manus extendere, quæ in ſignũ priuilegij generalis ſoli Romano Pontifici ſunt reſeruata: licet. n. ex officio legationis legati poſſint abſoluere illos, qui violentas manus mittunt in clericos, non debent propterea æſtimare ꝙ poſſint Panormitanã eccleſiam ſubijcere Meſſanenſi, velꝙ ex eadem poſſint duos epatus vnire, vel vnum diuidere ſine licentia ſpeciali. Not. ꝙ nullus legatus ex generali legatione pōt ad illa manus extendere, quæ ſoli ſunt Romano Pont. reſeruata, excepta illorum abſolutione, qui manus violentas in clericos iniecerunt.

tudine generali, motu proprio præſumpſiſti, Troianum epm de Troiana eccleſia ad Panormitanam de facto trãsferre. [a]

¶Idem eidem.

¶*Summatum fuit ſupra in cap. præcedenti.*

CAP. IIII.

QVod † tranſlationem: & infrà. Licet in regno Siciliæ generalis ſit tibi commiſſa legatio, ad ea tamen ſine ſpeciali mandato noſtro, non debuiſti manus extendere, quæ in ſignum priuilegij ſingularis, ſunt tantum ſummo Pontifici reſeruata. [b] ¶ Et ſi quædam ex his, quę de ſpeciali cõceſſione, ſæpè fuere legatis indulta (vt illorum videlicet abſolutio, qui propter ſacrilegas manuum iniectiones in clericos, incidunt in canonẽ promulgatæ ſententiæ) videantur ex ipſo legationis officio iam licere legatis: An exiſtimas, quia vices noſtras tanquam legato tibi commiſimus exequẽdas, ꝙ Panormitanam eccleſiam poſſes ſubijcere Meſſanenſi, vt illam præficeres iſti, cõceſſo ſibi priuilegio primatiæ? An putas ex eadem cauſa tibi licere duos epiſcopatus vnire, vel vnum diuidere ſine licentia ſpeciali †?

¶Idem Bonoñ. †. Epiſcopo, & M. capellano ſubdiacono noſtro.

¶*Ex quo legatus retulit cauſam Papæ illius deſinit eſſe iudex.*

CAP. V.

LIcet † Tranenſes † canonici ab initio diſſenſiſſent, tandem vnanimiter conſenſerunt, G. fratrem Caſſinenſis abbatis † in archiepiſcopũ eligentes: cuius electionem Portueñ. epiſcopus tunc legatus examinari præcepit: & infrà. Nuncius præfati abbatis nobis literas præſentauit, grauẽ contra iam dictum legatum querimoniam continentes, ꝙ poſtquam electionem examinauerat, & eam ad noſtræ deliberationis examen tranſtulerat [c], nuncijs iam directis, electionẽ eandẽ malitioſè nimis examinare [d] præſumpſit: & infrà. ¶ De conſilio fratrum noſtrorum examinatio-

¶*Gloſ. ſeq. ponit 18. caſus reſeruatos. Finis addit decimum nonum, & coadiuuat per quędam iura quòd iſta tranſire non debeant. demum querit. arg. pro & contra. ponit opi. Io. & ſoluit.*

b ¶*Reſeruata.* ] Quædam [1] ſunt, quę ſedes Apoſtolica ſibi ſpecialiter reſeruauit: vt eſt qõ fidei. 24. q. 1. quotiens. & ʒ. de bap. & eius effe. maiores. Item maiores eccleſię cauſas, tranſlationes epõrum, ſediũ mutationes. 7. q. 1. mutationes. ś. de trãſact. c. j. Itẽ depoſitiones epõrum, ceſſiones corundẽ: & trãſlationes electorũ. ś. de tranſla. inter corporalia. Itẽ congregatio concilij generalis. 17. diſt. c. 1. depoſitio & reſtitutio epõrũ, & ſumma negotia eccleſię. 2. q. 6. ideo. Itẽ exemptio epõrũ. 16. q. 1. frater noſter. Itẽ quędã vota ſolus Papa cõmutat. ʒ. de voto & vo. red. ex multa. Itẽ ſolus Papa diſpenſat in maioribus criminibus, & cũ filijs presbyterorũ, & cęteris illegitimè natis, vt promoueantur ad dignitates. ʒ. de iudi. at ſi clerici. & ś. de fi. presby. c. vlt. Itẽ ad ipſum ſolũ omiſſis medijs appellatur. 2. q. 6. c. 3. & 4. ar. 2. q. 7. metropolitanũ. Et eſt arg. expreſſum ꝙ appellatio omiſſo medio nõ tenet. ʒ. de appel. dilecti 3. Item ſubdiaconos facere pōt diebus Dominicis. ś. de temp. ord. c. 1. & c. de eo. Itẽ primã vacantẽ dare non pōt legatus. ʒ. de preb. dilectus 1. Itẽ non pōt abſoluere excõicatos à delegato. ś. eo. ſtuduiſti. multo minus excõicatos à Papa. Iſta omnia, quæ ſibi ſpecialiter ſedes Apoſt. reſeruauit, in generali demandatione nõ transferunt, niſi ſpecialiter de his contineatur ibidem: vt h. d. Iſta. n. ſunt quaſi meri imperij. ff. de iuriſ. omn. iud. imperiũ. & ideo generali cõmiſſione non transferunt. ff. de off. eius cui mand. eſt iuriſd. l. 1. & eſt ſimile, quia licet paterfa. liberã concedat filio adminiſtrationẽ, non pōt tñ alienare. ff. de his quæ in frau. cred. ſi pater. ff. de pact. cõtra iuris ciuilis. §. vlt. Itẽ nec pōt donare. ff. de don. filiusfamilias. & in generali permiſſione ea nõ veniunt, q̃ ſpecialiter quis non cõcederet. ff. de pec. qui peculij. Itẽ maiora nõ cõmittunt ſine ſpeciali mandato. ff. de ꝓcu. Pōponius. & l. mãdato. Sic eodẽ modo prætor miſſionẽ in poſſeſſionẽ ex ſecundo decreto ſibi ſpecialiter reſeruat. ff. de dam. infec. dies cautionũ. §. 1. ff. de iuriſd. om. iud. iubere cauere. Quæ aũt ſibi ſpecialiter non reſeruat, alijs indulgere videt. ʒ. de ſent. excom. nuper arg. Sed nunquid legatus talis miſſus à latere Papę pōt iudicare de exemptis, q̃ ſubſunt tm̃ dño Papę? Arꝙ nõ. 17. diſt. huic. Arg. ꝙ pōt. 16. q. 1. frater noſter. Io. dicit ꝙ non poteſt, & melius facit ſi abſtineat. argu. inducit ff. de offi. procõ. nec quicquàm. Ego credo ꝙ poteſt cognoſcere de cauſis, q̃ cõtra ipſos mouẽtur, nõ obſtantibus priuilegijs ſuis: quia per priuilegia illa eximunt ſolũ à iuriſdictione epiſcoporũ, in quorũ territorio cõmorant; ſed à iuriſdõne ipſius Papæ, vel legatorũ nõ eximũtur. & ita ẽt videmus de facto ſeruari: & q̃a Papa corũ iudicia ſibi ſpecialiter tm̃ nõ reſeruauit: excõicatos qui in canonẽ incidũt, abſoluere pñt legati ex officio legationis: vt hic. & ʒ. de ſent. excom. ad eminentiã. & ʒ. eo. cap. penul. Item ſolus princeps pōt cõmittere cauſam appellatione remota. ff. à quib. app. non licet. l. 1. in fi. & ś. tit. ꝓx. ſuper qõnũ. §. nos aũt. Additio. Vnde verſus.

*Reſtituit Papa ſolus, deponit & ipſe.*
*Articulos ſoluit: ſynodumque facit generalem.*
*Transfert & mutat: appellat nullus ab ipſo.*
*Diuidit, ac vnit, eximit atque probat.*

L*Icet.* ] Primò recitat factum electionis, & proceſſum legati. Secũdò ſup proceſſu diffinit: ibi, *De conſilio.* Abb. Sic. Casvs. Vacãte Traneñ. eccleſia canonici vnanimiter elegerunt in archiepm G. fratrẽ Caſſinen. abbatis. Eps Portuẽ. in partib. illis legatus, examinari fecit electionẽ ipſius, & examinationẽ illã per nuncios ſuos ad ſedem Apoſt. tranſmiſit: quo facto legatus electionẽ eandẽ iterũ examinari præcepit: pp quod abbas prædictus conqueſtus fuit dño Papæ, ꝙ poſtq̃ electionẽ examinauerat, & eã ad Papã direxerat, malitioſè electionẽ eandẽ examinare præſumpſit: dñs Papa de conſilio fratrũ examinationẽ ſecundã tanquàm à nõ ſuo iudice factam, poſtquã negotiũ ad Papã direxerat, denunciauit irritã & inanem. No. ꝙ ſicut ſnĩa à non ſuo iudice lata non tenet, ſic nec examinatio. No. ꝙ iudex amittit iuriſdictionẽ poſtq̃ remiſit negotiũ ad ſuũ ſuperiorẽ: & ſi qd poſteà fecerit, nihil valet.

¶ *Gloſ. ſequens obijcit, & ſoluit.*

c ¶*Tranſtulerat.* ] In hoc. n. deliquit: q̃a tranſlato negotio ad Papã, cognoſcere quis non poſſet: vt 2. q. 1. nomẽ præsbyteri. & 3. q. 6. multũ ſtupeo. nã eo ipſo ꝙ iudex dicit ſe velle referre negotiũ ad ſuperiorẽ, non pōt ammodo cognoſcere. C. de rela. l. 1. & C. de appel. ex illo. & illico [2] relationis exẽplum litigatoribus edere tenetur. ʒ. de app. intimaſti. quod intelligitur ſi partes approbauerunt relationẽ: ſed ſi conſentirent vt iterum cognoſceret, ante factam relationem poſſet procedere. C. de rela. l. 2. & 3.

d ¶*Examinare.* ] Videtur tamen quòd poſſet examinare negotium, non vt pronunciaret, ſed vt cauſam magis inſtructam remitteret ad Papam. ʒ. de appellat. conſtitutus. & 2. quæſtio. 1. nomen. & ʒ. de ſtatu reg. ea quæ. verſic. hæc eadem. quod non credo, ex quo enim ſemel examinauerat, & examinationẽ direxerat ad ſuperiorem, iam iudex eſſe deſierat: [3] vt ʒ. ſequitur. & eſt ſimile ś. de poſtu. præla. bonæ. & quia de facto vnius ſepæ quærendum non eſt. ff. nau. cau. ſta. licet. in fin.

a ¶*A non*

---

Margin notes:

† Cap. 2. e. tit. in 3. cõpil. & pro intellectu. eorum quę in fine diſſerũtur de vnione v. ð Cõcil. Tri. ſeſſio. 14. ð refor. c. 1. & alijs locis.

1 Extãt Romę in bibliotheca Vaticana ĩ 2. li. regeſti Gregorij vij. fol. 109. 27. priuilegia Põtificis Romani, quorum plurima hic refert glo ſa in notis huius loci retulimus.

Legatꝰ an poſſit ð cauſis exẽptorũ cognoſcere.

† Facit tex. & Bar. in l. 1. ff. de itin. actuque. priu. & l. Pomponiꝰ. ff. de proc.
† Batonen.
† Porẽtin.

† Cap. 3. e. tit. in 3. cõpilat.

† Troian.
† Aliàs; ab batẽ, & tũc dic G. fratrem Caſſinenſem ab batem.

2 A tẽpore, quò iudex ſe promiſit cõſultaturũ, vel relaturum, nil aliud ꝓcedit, niſi vt referat. Io. And.
3 Hoc ſoluit contraria ad decretalem, conſtitutꝰ, dic vt ibi notat. Io. Andr. Inſtitutio plenius ius tribuit quã præſentatio.

nem ſecundā, tamquam à non ſuo iudice [a] factam, poſtquam negotium ad noſtrum fuerat tranſlatū examen, cenſuimus irritam, & inanem.

¶Idem ſancti † P. & ſancti Leonis ab batibus, & R. archi. Tulleñ.

†Sancti Apri & Sancti Leonis abbatibus, & magiſtro R. Archidiac. Tullenen.

*¶Legatus de latere confert beneficium vacans, licet illud ſpectet ad præſentationem alicuius clerici. h. d. & eſt caſus notabilis.*

CAP. VI.

DIlectus † filius R. Methenſis canonicus intimauit, ꝙ cum Præneſtinus epiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus eccleſiam ſancti Trudonis contuliſſet eidem: Metheñ. archidiaconus, ad quem illius eccleſiæ præſentatio pertinebat, aſſerens quòd eodem inconſulto [b] conferri non potuit à legato, canonicum ipſum ſuper eadem eccleſia moleſtare præſumit. ¶Cum igitur plus iuris [c] habeat in cōceſſione [d] p̄latus, quàm in præſentatione patronus †, nec præiudicetur prælato [e], † ſi quando per Apoſtol. ſedis legatum, eo inconſulto eccleſia concedatur: Mādamus quatenus dictū archidiaconū, vt ab eius ſuper hoc moleſtatione deſiſtat, appellatione remota cogatis.

† Cap. 4. e. tit. in 3. cōpil.

† Vide l. ſi cōem. ff. quēadmodū ſeruit. amitt.

† Aliàs, prælato, vel patrono, ſi &c.

a ¶*A non ſuo iudice.* ] C. ſi à non cōpe. iu. l. vlt. & ſ. de conſuetu. ad audientiam. & j. de iud. at ſi clerici. & ſ. de offic. deleg. cum ſuper & 11. q. 1. cap. penult.

D*Ilectus filius.* ] Cōis diuiſio. Secūda: ibi, *Cū igitur.* Abb.

Casvs. Eps Preneſtinus Apoſt. ſedis legatus conceſſit eccleſiā S. Trudonis R. canonico Metheñ. archid. Metheñ. moleſtabat ipſum ſuper dicta eccleſia, nec permittebat ipſū pacifica poſſeſſione gaudere, dicēs ꝙ eo incōſulto, ad quē preſentatio illius eccleſiæ pertinebat, eccleſiā illā ei conferre nō potuit. Dictus R. ſignificauit hoc dño Papę: ſuper hoc ſcribit Papa quibuſdā dicēs ꝙ plus iuris hēt in cōceſſione p̄latus, quàm in preſentatione patronus: nec præiudicatur patrono ſi qñ per legatū Apoſt. ſedis eo in conſulto eccleſia concedatur. Vñ mandat Papa quatenus dictū archidiaconū cōpellant deſiſtere ab inquietatione dicti R. ſuper ipſa eccleſia. Nota regulā ꝙ plus iuris hēt in cōceſſione prelatus, quàm in preſentatione patronus. Not. ex hac regula ꝙ ex præſentatione acquiritur ius p̄ſentato. Not. ꝙ legatus pōt eccleſiā cōferre incōſulto patrono.

b ¶*Inconſulto.* ] ſic j. de iure patro. cum dilectus. ſed illud de laico intelligitur.

*¶Gloſ. ſeq. exponit literam, & ponit opi. Io. & Lau. quam reprobat.*

c ¶*Plus iuris.* ] Hoc ita intellige, plus iuris, ideſt plenius eſt ius inſtitutionis, ſiue conceſſionis prælati, quàm ius præſentationis patroni. vnde ex ſola præſentatione laici patroni non cōſequitur quis plenū ius. j. de iure patro. paſtoralis. & c. quod aūt. & c. cū aūt. quia pōt patronus mutare volūtatem ſuam antequàm eps cōfirmet preſentatū, & aliū præſentare: vt dicunt iura prædicta. & ita non hēt plenū ius; ſed ex ſola inſtitutione, ſeu conceſſione prælati quandoq; plenum ius acquiritur inſtituto per p̄latum, ceſſante preſentatione patroni: & infra quatuor mēſes tunc eps pōt inſtituere, & ille hēt plenum ius. j. de iure patr. cū pp. & c. quoniam. Ecōuerſo nunquàm per ſolā præſentationē patroni laici ius plenum conſequitur: niſi accedat cōfirmatio prælati. Laici patroni, ideo dixi: quia ſi collegiū vel eccleſiaſtica perſona aliquem idoneū præſentat, ius ei acquiritur plenū, vt poſſit petere confirmationem tamquàm ſi eſſet electus: quia poſtea variare non poſſunt. j. de iure patron. cum autem. & cap. paſtoralis. Io. dixit & L. ꝙ per præſentationē ius non acquiritur [1] preſentato. Sed eſt falſum: imo ius acquiritur præſentato in tātum, vt ſi præſentatur à collegio, vel à perſona eccleſiaſtica quòd poſtea variare non poſſunt: vt dictum eſt: & ſi à laico patrono præſentetur, ius acquiritur in tantum, quòd ſi non mutet voluntatem, poteſt petere confirmationem ab epiſcopo. j. de ſent. & re iudi. cum Bertholdus, & ſi epiſcopus non admittat, ille poteſt agere ad intereſſe contra epiſcopum, ſi poſtea alius præſentetur, & admittatur ab epiſcopo. j. de iure patro. paſtoralis. & ita ſemper ius acquiritur præſentato per factum patroni: quia poteſt petere confirmationem. & ſic eſt intelligendum quod dicit, plus iuris: vterq; habet ius, ſed alter plus: quia plus confertur per prælatum, quàm per patronum.

1 Credo ꝙ intellexerunt de iure in re, nō ad rem: vñ dicebat Innoc. ꝙ prouiſus hēt ius in re: præſentatus verò hēt ius ad rē, & pſonalē actionē contra epm. Io. And.

*¶Gloſ. ſeq. opponit, & ponit opinionem Io. & ſoluit diſtinguendo.*

d ¶*In conceſſione.* ] Sed certe hæc ratio nō videtur ſufficiēs: quia ſecundum hoc epiſcopus poſſet dare eccleſiam irrequiſito patrono: quod eſſe non debet. 16. quæſtio. 7. decernimus. Ad hoc dixit Ioan. ꝙ hæc decret. continet gratiam ſpecialem: quia legatus non poteſt concedere præbendas, vel eccleſias in præiudicium aliorum. j. de appellat. cap. 1. & j. de præbend. dilectus 2. Sicut illud continet gratiam quod legatus facit. j. de conceſ. præb. conſtitutus. quia ſolus princeps poteſt aliquē priuare re ſua. 9. q. 3. cuncta. & cap. per principalem. C. de quadri. præſcri. bene à Zenone. Hic conſueuit diſtingui, vtrum iuſpatronatus pertinet alicui iure patrimonij ſui: & tunc legatus nō poteſt conferre eccleſiam eo inuito: cum ei in hoc nō ſubſit: [2] qa tamq̄ laicus præſentat. j. de iur. patr. cum dilectus. arg. 16. q. 7. decernimus. Si verò pertinet patronatus ius alicui ratione eccleſiæ, tunc legatus poteſt conferre eccleſiam etiam inuito illo prælato, ſiue patrono, ad quem ratione eccleſię pertinet ius patronatus: ſiue inuito collegio, ad quod pertinet illud: quia ſubſunt legato, & ita loquitur quod dicit hic, ꝙ archidiaconus iſte ratione archidiaconatus præſentabat. Vnde legatus iſte poterat ei p̄iudicare. & eo inconſulto eccleſiā conferre: ſicut pōt conferre beneficiū vacans in eccleſia inuitis canonicis, & irrequiſitis. Et hoc intellige de legato miſſo à latere domini Papę. Alij verò legati, ſicut Eboraceñ. & Cantuarieñ. & conſimiles, qui habent ex priuilegio, hoc non poſſunt [ j. eo. c. officij. lib. 6. ] Vnde tenet appellatio ſi hoc facere vellent. j. de appel. cap. 1. Et quod dixit Io. non eſt verum ſimpliciter de quolibet legato.

† Cap. 5. e. tit. in 3. cōpil.

2 Dicit hic & in decr. cum dilectus. Hoſt. ſe vidiſſe & legiſſe literam Papalē directā prælatis Anglię, in qua continebatur, ꝙ qñ Papa ſcribit pro aliquo beneficiādo, nō eſt ſuæ intētionis ꝙ ei conferatū eccleſia in qua laicus obtinet iuspatronatus. contrariū tñ huius arguendo dicebat Vincē. j. de p̄b. dilectus, in fi. Io. And.

e ¶*Nec præiudicetur prælato.* ] vel patrono clerico, ſ. tenere diſpenſationem. & verum eſt inſequenti vacatione.

¶Idem illuſtri regi Francorum.

*¶Legatus in pluribus locis, poteſt in quolibet dictorum locorum iuriſdictionem ſuam exercere: ita quòd facta vnius loci poteſt in alio explicare. hoc dicit. Panor.*

CAP. VII.

NOuit † ille, qui nihil ignorat: & infrà. ¶Ex parte tua querimoniam accepimus, ꝙ cum tibi legatus eſſet certa ratione ſuſpectus, extra fines regni Francorum in terrā tuā, interdicti ſententiam promulgauit: & infrà. ¶Tuæ magnificentiæ reſpondemus, quòd & ſi fines regni Frācorum exierat, nondum tamen fuerat terminos [f] ſuæ legationis egreſſus: cum non ſolum in regno Francorum, ſed in Vienneñ. Lugduñ. & Biſuntiñ. prouincijs iniunctā ſibi à nobis legationis ſolicitudinem ſuſcepiſſet.

N*Ouit ille.* ] Legatus in quacunque parte legationis exiſtat, iuriſdictionem ſuam exercere poteſt. Ioan. Andr. Prima pars ponit regis querelam, cui reſpondet. Secunda: ibi, *Tuæ.* De materia huius text. habetur in cap. 1. de poſtu. prælat. & in cap. nouit. j. de appel. Abbas.

Casvs. Dominus Papa mandauit cuidam legato in Francia legationis officium exercenti, quatenus in terrā regis Frāciæ promulgaret ſententiam interdicti, quod legatus non diſtulit adimplere: ſuper hoc ſcripſit rex Franciæ dño Papæ dicens, ꝙ legatus cum eſſet certa ratione ſuſpectus eidem, fines regni Francorum exiens, in terram regis ſententiam interdicti protulit: vnde dicebat ſententiam non valere. Papa ſuper hoc ſcribit eidem dicens, quòd etſi legatus fines regni Francorū exierat quando ſententiam promulgauit, non tamē terminos ſuæ legationis egreſſus fuerat, quia non ſolum in regno Franciæ, ſed etiam in Vieñ. Lugdun. & Biſuntina prouincijs legationis officium exercebat. Not. ꝙ legatus exiens terminos ſuæ legationis, officium legationis exercere non poteſt. idem intellige de alijs iudicibus. Item legatus ad plures prouincias in vna exiſtens, de alia iudicare poteſt.

*¶Gloſ. ſequens notat, obijcit, & ſoluit, & opi. ponit ſubdens duo quæ poteſt extra diœceſim. in fin. quærit, & ſoluit.*

f ¶*Terminos.* ] Ex hoc videtur ꝙ ſi legatus exiuit prouinciam, ad quam deſtinatus eſt, quodammodo nec excommunicare, nec abſoluere, nec cauſas delegare poſſit in illa prouincia. & idem de alijs iudicibus ordinarijs videtur. ff. de offic. præſid. l. 3. & ff. de iuriſd. omn. iud. l. vlt. Videtur tamen ꝙ poſſit abſoluere aliquos dum eſt extra prouinciam, quia ea quæ ſpectant ad voluntariam [3] iuriſdictionem, exequitur extra prouinciam. ff. de offic. procon. l. 2. Ad hoc dicas, quòd nullus iudex poteſt excommunicare, vel abſoluere extra ſuā

3 Voluntaria iuriſdō appellatū, q̄ exercetū in volentem, ad differētiam contentioſæ, q̄ redditur in inuitum.

prouin-

prouinciam, nam excommunicatio fit cum cauſæ cognitione.2.q.1.nemo. ſed ea quæ cauſæ cognitionem deſiderant. debent fieri iudice ſedente pro tribunali. 2. q. 3.cap. ſi quem §.ſi quis.3.q.3.c.induciæ.§. à iudice. ſed in aliena diœceſi nõ põt ſedere pro tribunali: nec aliquid diſponere.9. q. 2. epm. Itẽ nec abſoluere põt: qa ſi poſſet abſoluere,ꝑ conſequens & excõicare.21.diſt.denique arg. ff.de re iud.l.2. & ꝙ tñ in ſua diœceſi habeat iuriſdictionem,eſt arg. 11.q.1. ſi quiſquam. & 92.diſt.ſi quis eṕs. 1 & j̃.eod.c.pen.s̃. de reſcr. paſtoralis.in fi.arg.ff.de bon. auct. iu. poſ. cum vnus. §.pen. Dicunt q-dam ꝙ poſſit extra ſuã diœceſim excõicare.ar. 11.q.3. ſi eṕs. forte ſicut Paulus excõicauit Corinthium abſentẽ. 9.q.3.§.vlt. Hoc tñ cõcedo ꝙ extra prouinciam exiſtens, poſſit delegare cauſas in prouincia.ff. de offic. præfect. vrb.l.vlt.maximè ſi hẽt cauſam neceſſariam ab ſentiæ.ff.de offi.procõ. aliqñ. Talis. n. delegatio fit ſine cauſę cognitione: licet q delegat, imperet. arg.s̃.tit.prox. paſtoralis: Sed ſi ille nollet eam recipere,non poſſet excõicare.arg.j̃.tit.proxi. paſtoralis. Itẽ extra diœceſim põt conferre beneficia.j̃.de conceſ. pręb. poſt electionem. in parte deciſa. j̃.de appel.qua fronte. 2 Io. Item põt quæri, ſi excõicauit aliquem dũ erat in prouincia,vtrum poſſit eum abſoluere poſtquàm egreſſus eſt prouinciã? Dicendũ eſt ꝙ non,quia exeũdo prouinciam priuatus eſt dignitate.ff.de offi.pręſi.l.3.& ſtatim expirat iuriſdictio.j̃.eo.cap.vlt.

† Facit Authen. multo magis. C.de ſacroſan. eccle. & l.2. C.de teſta. tut.

1 Forte nõ probat ad quod inducitur,niſi ꝑ hunc modũ, quia iubet pendẽte cognitione de iniuſta excõicatione excõicatum vitari: nec valet ꝙ de Paulo ſequitur,quia aliud eſt epiſcopũ infr. diœceſim ſuã excõicare abſentem, & aliud eſt abſentẽ hoc facere: cũ extra territoriũ, &c. de conſt.c. 2.lib.6. Io. Andr.

2 Concor. tex. in l. 2. ff. de offic. procon. & leg.

¶Gregorius ix. patriarchæ Hieroſolymitano.

¶*Præſente legato de latere minor legatus executionem officij ſui dimittere debet.*

CAP. VIII.

VOlentes: & infrà. ¶Fraternitati tuæ legationis officium,in prouincia tua duximus cõmittendum:ita tamẽ ꝙ ſi legatũ ad partes illas de latere noſtro [a] contigerit deſtinari,executionem ipſius officij, quamdiu legatus ipſe ibi fuerit, pro ſedis Apoſtolicę reuerentia omninò dimittas. †

¶Idem.

¶*Legatus non de latere, ſed ratione perſonę,extra prouinciam ſibi decretam abſoluere nequit excommunicatos pro iniectione manuum in clericos,nec etiam in prouincia, ſi tales excommunicati aliunde veniant. Legatus verò ratione dignitatis nullos tales abſoluit. h. d. ſecundum communem intellectnm.*

VOlentes.] CASVS. Dñs Papa officium legationis commiſit patriarchæ Hieroſolymitano in prouincia ſua; ita tamen ꝙ ſi legatus de latere dñi Papę ad partes illas acceſſerit,officium legationis quàmdiu ibi fuerit legatus Papæ omnino dimittat. Not.ꝙ iuriſdictio minoris iudicis impeditur, præſente maiore. Not.ꝙ licet duplicetur iuriſdictio, tñ maiorem effectum hẽt ſecunda quàm prima. Not. ꝙ vbi æqualis eſt iuriſdictio,ſecunda derogat primę.

a ¶*De latere noſtro.*] cum legatus de latere dñi Papę ſit maior,eo præſente,non exerceat minor officium ſuum, ſed deferat illi tamquã maiori.21. diſt. denique.& j̃.de priui. antiqua.§.dominicæ.& ff.de offi.proconſ.l.vlt.& maior poteſtas ad obediendũ præponitur minori.8.diſt.quæ contra mores. in fi.& 11.q.3. qui reſiſtit. & interim ſuſpenſum eſt officium eius: eo verò recedente reſumit illud: arg. contra 95. diſt. ecce. & 11.q. 1.peruenit. & C.de donatio. in hac.

EXcommunicatis.] Primò ponit vnũ dictũ. Secundò aliud: ibi, *Et qui*. Tertiò excipit ab vtroque: ibi. *Niſi*. Abb.

CASVS. In capitulo iſto fit mentio de duplici genere legatorum. Primò dicit ꝙ legati illi,quibus rõne perſonæ ad tẽpus legationis officium iniungitur,extra prouinciã ſibi commiſſam,vel etiam exiſtentes in prouincia ſua nõ poſſunt abſoluere excõicatos propter iniectionẽ manuum violẽtam, ſi iſti iniectores manuũ ad ipſum legatum aliunde accedant.Secundò dicit ꝙ illi legati,qui habent officium legationis,prętextu eccleſiarum ſuarum, quàmuis exiſtant in prouincia ſua, excommunicatos prædictos etiam ſubditos non poſſunt abſoluere: niſi & iſtis & illis à ſede Apoſtol. de ſpeciali gratia amplius concedatur; & iſti legati non mittuntur de latere Papæ. Not. quòd legatus ex priuilegio non habet iuriſdictionem ex ipſa legatione, niſi in ſua prouincia, & circa illos de prouincia ſua.

Poteſtas legatorum de latere in abſoluendo.

¶*Gloſſa ſequens arguit à contrario.*

b ¶*Mittuntur.*] ergo à contrario ſenſu, ſi miſſus ſit à latere domini Papæ, poteſt abſoluere omnes ſiue de ſua legatione, ſiue non: quod verum eſt, & in eundo & redeundo, ſecundum quoſdam: ex officio enim legationis licet legatis de latere domini Papæ miſſis, excommunicatos pro violenta manuum iniectione in eccleſiaſticas perſonas abſoluere. ſuprà eod. quòd tranſlationem. & j̃. de ſentent. excommu. ad eminentiam. Tales enim legati poſtquàm egrediuntur vrbem, quouſque in vrbem reuertantur, beneficium abſolutionis impendunt: & ita obſeruant de facto: & hoc introductum eſt in fauorem animarum, vt periculum moræ vitetur. 3 Arg. j̃. de ſent. excom. ſacro. & ſic proconſul vbique inſignia procõſularia habet, licet poteſtatem ſuam, egreſſus vrbem, non exerceat, niſi in ea prouincia, quæ ei decreta eſt. ff. de offic. proconſ.l.prima & habent iuriſdictionem, licet non contentioſam. ff. eo.l. 2. Ber.

3 Concor. l. quod te. ff. ſi cert. pet.& l. fi. §. fi.ff.ad l. Rhodiam.

CAP. IX.

EXcommunicatis pro iniectione manuũ violenta, eccleſiæ Romanæ legati, qui de ipſius latere non mittuntur [b],extra prouinciam ſibi cõmiſſam [c], vel ibidem, ſi huiuſmodi manuũ iniectores illuc contingat aliunde accedere: Et q eccleſiarũ ſuarũ prætextu legationis ſibi vendicant dignitatem,etiam ſubditis (quãuis in prouincia ſua exiſtẽtes) beneficium abſolutionis impertiri nõ poſſunt: Niſi de ſpeciali gratia illis, & iſtis amplius à ſede Apoſtolica concedatur.

¶Idem

¶*Durant legati ſtatuta etiam legatione finita, finitur tamen ſui delegati iuriſdictio. ſi citatio non pręceſſit.*

¶ *Gloſ. ſeq. tractat de triplici genere legatorũ. Secundò quærit.arguit. pro & contra. ſoluit. In fin. ſubdit ius nouum.*

c ¶ *Commiſſam.*] Per hoc quod dicit hic,patet quòd maior eſt poteſtas legatorum, qui de latere domini Papæ mittuntur, quàm aliorum: iſti enim de quibus præmittit, non poſſunt abſoluere excommunicatos propter ſacrilegam manuum iniectionem in eccleſiaſticas perſonas: vel aliunde venientes: vel extra ſuam prouinciam exiſtentes: quia nulla poteſtas eſt eis conceſſa extra illam prouinciam. argum. ff. de iuriſd. omn. iud. l. vlt. & ff. de offic. pręſi.l.3. niſi eis amplius concedatur, vt dicit in fine: ſed illos de ſua prouincia abſoluere poſſunt, 4 dum ſunt in prouincia, arg. à contrario ſenſu. De duplici genere legatorum fit mentio, & primo de his quibus ad tempus committitur officium legationis ratione perſonæ,& non dignitatis: vt s̃. eod.tit.cap.proxim. & j̃. de accuſa. cum dilecti: & infra de præſum. mandata. Secundò de his, qui ratione dignitatis habent huiuſmodi legationis officium in ſua prouincia. ſupra.eod. cap. 1.& j̃.de appel. cap. 1. iſti non mittuntur de latere Papæ: vnde minor eſt poteſtas eorum, & iſti non poſſunt abſoluere excommunicatos etiam ſubditos, niſi ſpecialiter eis concedatur, vt dicit hic in fin. Illi verò qui mittuntur de latere domini Papæ, quia & ipſi pars corporis eius eſſe intelliguntur: vt 1.quæſtio. 1. in cap. ſi quis cum militibus. C. ad l. Iul. maie. quiſquis. ex officio legationis omnia poſſunt, niſi illa quæ ſpecialiter ſibi ſedes Apoſtolica reſeruauit. ſupra eod.ꝙ tranſlationem. Sed quos dicemus de latere domini Papæ miſſos? an Cardinales tantum, an alios etiam exiſtentes in curia: vt puta capellanos, archiepiſcopos, eṕs,pro ſuis negotijs in curia exiſtentes? Sed videtur quòd propriè dicantur de latere Papæ, Cardinales, quia ad latus eius ſemper aſſiſtunt: ſed idem videtur de capellanis, & alijs curialibus, quia & ipſi aſſiſtunt ei, licet non in ſecretis conſilijs. Satis poſſet dici, quòd illi dicuntur miſſi de latere Papæ, quos inuenit exiſtentes in curia ſua, etiam ſi non ſint Cardinales,& illos tranſmittit ſpecialiter ad alienam prouinciam, concedendo eis generalem legationem. Item qui poteſt ex officio ſuo abſoluere, poteſt committere vices ſuas alij, cum viderit expedire. j̃. tit. proxim. cap. vlt. Propriè dicuntur miſſi de latere domini Papæ Cardinales tantum. argum. j̃.de ſent. excom. ad eminentiam. quia ipſi pars corporis domini Papæ dicuntur, vt dictum eſt s̃. & ideo iſtorum poteſtas latior eſt quàm aliorum: quia & de ſua & aliena 5 prouincia abſoluere poſſunt in eundo, & redeundo: alij verò abſoluere non poſſunt aliunde venientes: niſi amplius illis ſit conceſſum, vt dicit in fin. Ad hoc not. quòd eccleſiæ Romanæ legati quantumcunque plenam habeant legationem, non poſſunt ex officio legationis conferre beneficia, niſi ſpecialiter eis fuerit conceſſum: vel niſi ſint legati Cardinales, qui ampliori debent prærogatiua gaudere. hoc totum ſtatuitur in decr.Inno.iiij.quæ incipit,officij noſtri debitum. Ber.

4 Not. Io. 94.diſt.c.2 ꝙ capiens legatũ ab eo põt abſolui:quod intelligas, ſaluo eo quod habes de pœ. felicis,lib. 6.& eo. ti. ſi quis ſuadẽte, ĩ cle. & de hoc in Spe. tit. 1. §. nunc dicamus. verſic. ſed quęritur vtrum. Ioã. Andr.

Legati de latere proprie qui dicantur.

5 Quid ſi ſibi reſiſtat læſus? vide in Spec. e. tit. §. nunc dicamus verſ. quid ſi lęſus. Io. Andr.

Nemi-

N*Emini dubium.*] Habet duo dicta multum notabilia. Secundum: ibi, *Secus autem*. Abb.

CASVS. Primò dicitur quòd legati Apoſtolicæ ſedis poſſunt edere ſtatuta in prouincia ſibi commiſſa, & durant perpetuo, licet poſtmodum prouinciam exeant. Secundò dicit ꝙ ſi legatus committit cauſam alicui, iuriſdictio illius expirat, niſi antequàm exeat prouinciam citatio præceſſit. Not. quòd licet legatorum iuriſdictio ſit temporalis, tamen ſtatuta ipſorum ſunt perpetua: & ſic nota, ꝙ ſublato principali non deſtruitur acceſſoriũ. Item ex hoc nota, ꝙ cã ſublata non remouetur effectus. Item nota quòd iuriſdictio legati non durat, niſi eo in prouincia exiſtente aliquis cœperit ea vti. & ſic nota ꝙ non tantum morte naturali finitur mandatum, ſed etiam ciuili.

¶ *Gloſ. ſeq. fortificat textum. ſecundò quærit, arg. negatiuè, contrariũ ſoluit.*

## CAP. X.

NEmini dubium eſſe volumus, quin legatorum ſedis Apoſtolicæ ſtatuta[a], edita in prouincia ſibi commiſſa, durent tamquam perpetua, licet eandem poſtmodum ſint egreſſi. ¶Secus autem † ſi cauſas duxerint aliquibus delegãdas †: cum iuriſdictio iſtorum expiret[b], ſi ante illorum diſceſſum, horum citatio[c] non præceſſit.

† Lanen.

† Vide l. vnicam. C. qui ꝑ ſua iuriſ. & l. 3. C. de offic. prætor.

# TITVLVS XXXI.

## De offic. iudicis ordinarij.

¶Ex ſynodo Ioannis Papæ.

¶*Epiſcopi in ſuis diœceſibus poſſunt crimina inquirere, & punire: & cum opus fuerit, inuocare brachium ſeculare.*

a ¶*Statuta.*] ſic patet quòd ſtatuta, quæ faciunt legati in prouincia ſibi conceſſa, perpetuo ſunt ſeruanda: & ſi lata ſunt ſub anathemate, qui contra faciunt, ſunt excommunicati. 1 infrà de loc. & conduct. cap. ex reſcriptis. nam epiſcopi qui ſunt minoris auctoritatis, ſtatuta in ſua diœceſi facere poſſunt. ȷ̃. de maior. & obe. ſi quis venerit. Item de remiſſionibus, quas faciunt locis religioſis, ſiue pontibus, quid dices? nunquid & illæ ſunt perpetuæ? videtur quòd non: quia præſes prouinciæ non poteſt interdicere alicui vltra tempus ſuum, vti arte ſua. ff. de pœn. l. vltim. ff. de poſtu. puto. §. vltim. ſed verum eſt quòd valent perpetuò ſicut ſtatuta. licet enim adminiſtratio ſit temporalis, illud quod factum eſt per eum, perpetuum 2 eſt. vnde qui facit contra, incidit in pœnam, ſi aliqua pœna appoſita eſt. & præfectus prætorio ad tempus, & in perpetuum poteſt prohibere alicui ne vtatur aduocatione. ff. de offic. præfec. vrb. l. 1. §. vlt.

b ¶*Expiret.*] & ita patet quòd recedendo à prouincia ſua expirat iuriſdictio, ſicut per mortem expirat. s̃. de offic. deleg. licet. & cap. gratum. quia pro mortuo quantum ad hoc reputatur. Multis modis dicitur iuriſdictio expirare, vt not. s̃. de offic. deleg. in literis.

c ¶ *Citatio non præceſſit.*] ergo ſi citatio præceſſit, valebit commiſſio poſt receſſum. ſic per citationem perpetuatur iuriſdictio. ſic s̃. de offic. deleg. gratum. & cap. licet. & ȷ̃. de for. compe. propoſuiſti. ſic ȷ̃. de appell. vt debitus. & ſic s̃. de reſcri. capitulum ſanctæ crucis. in quibus dicitur quòd ſola citatione ſiue conuentione 3 præuenitur iuriſdictio aliorum.

1 Abſoluẽtur ĩſi per ordinarios ſuos, ſi ſtatutũ abſolutionem maiori nõ reſeruat. ȷ̃. de inſtit. ex frequẽtibus. Io. Andr.

2 Non ſi intelligas ad eſſentiã legis vel ſtatuti pertinere vt ꝑpetua ſint, nã hoc in poteſtate principis poſitũ eſt. Geminianus cõſ. 93 late Gomez. in prœmiore gl. cancellariæ. q. 2 vt plurimũ tñ lex perpetua eſſe ſolet.

3 Dicit Hoſtie. ꝙ hęc iura probant ꝙ ordinaria iuriſdõ põt præuenire delegatã, & ordinariam: delegata verò non putat ꝙ præueniẽ re poſſit ordinariã, & remittit ad app. vt debitus. de reſeruatione et legati, an duret poſt ipſum receſſum tractat hic H. quæ eſt expeditũ ȷ̃. eo. pſenti. lib. 6. Io. Andr.

# DE OFFICIO IVDICIS ORDINARII.

¶ *Viſum eſt de officio ordinarij ſpecialis, vt eſt legatus: nunc ſubijcitur in genere de officio cuiuſlibet ordinarij. Abbas.*

*De hac materia tractatur 3. q. 7. & 9. q. 3. 10. q. 1. & q. 2. & q. 3. 18. q. 2. per totum. & 30. q. vlt. incerta. vſque ad fin. q. 3. q. 5. quia ſuſpecti.*

P*Erniciosam.*] Primò ponit deciſum exordium. Secundò diſpoſitionem: ibi. *Habeant igitur*.

CASVS. Statuit Ioannes Papa in ſynodo iſta, quòd epiſcopi ſingularum ciuitatum habeant poteſtatem inquirendi crimina, & punire criminoſos ſecũdum quod canones dicunt ſine impedimento alicuius: & ſi opus fuerit, inuocent brachium ſeculare, ita tamen quod per hoc nullum præiudicium fiat epiſcopis, vt hoc ipſo ius ſibi acquirant. No. quòd vbi eccleſia per ſe non ſufficit, inuocare debet auxilium ſeculare.

d ¶*Inquirere.*] tunc ſcilicet cum frequens & clamoſa fama eſt contra ſubditum, quæ obtinet vicem accuſatoris. ȷ̃. de accu. qualiter & quando. & ȷ̃. de ſimo. licet Heli. & tunc poſſunt teſtes introducere contra illos. 11. q. 3. præcipue. etiam lite non conteſt. ȷ̃. vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. §. ſunt & alij.

## CAP. I.

PErnicioſã †: & infrà. ¶Habeant igitur epiſcopi ſingularum vrbiũ in ſuis diœceſibus liberam poteſtatẽ, adulteria, & ſcelera inquirere[d], vlciſci, & iudicare[e] † ſecundum quòd canones[f] cenſent, abſque impedimento alicuius. ¶ Et cum opus fuerit publicum[g] conuocent auxilium: non ad pręiudicãdum[h], ſed potius ad ea, quę Deo ſunt placita, proſequendum.

e ¶*Iudicare.*] vndecunque illi ſint: præſes enim prouincię purgare debet prouinciam ſuã malis hominibus, nec diſtinguitur vndecunque ſint. ff. de offi. præſi. præſes prouinciæ. & 6. quæſt. 3. placuit. & C. vbi de cri. agi opor. Auth. qua in prouincia. *

† Cap. 1. e. tit. in 1. cõpilat. vide concil. Trident. ſeſſ. 24. de refor. c. 8.

¶*Gloſ. ſeq. dicit de quibus criminibus inquirant epiſcopi. ſecundo ar. quòd iudex ſecundũ allegata, &c. allegat 9. iura. & 4. alle. in contrarium. ponit 2. opi. & ſecundam approbat.*

† Vide l. imperiũ. cum not. ff. de iuriſ. omn. iud.

f ¶*Secundum quod canones cenſent.*] Dicũt canones quòd epiſcopi cauſas ſynodales inquirere debent: & teſtes maturiores in parochia conſtituere, vt cauſam ſynodalem ad epiſcopum deferant. 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo. ad epiſcopos enim pertinet inquirere de huiuſmodi criminibus eccleſiaſticis, de adulterijs, de conſanguinitate inter virum & vxorem. vt 35. quæſt. 6. epiſcopus in ſynodo. & cap. ab iſto die. & duobus cap. ſeq. Item de hæreſi. ȷ̃. de hæreti. excommunicamus. §. adijcimus. Item crimen vſurarum, ſacrilegij, ſimoniæ, & ſimilia proprie ſpectant ad eccleſiaſticum iudicem: & de his principalibus inquirere debent epiſcopi, & punire, & etiam de quocunque mortali peccato. ȷ̃. de iudi. nouit. Item ex eo quod dicit hic, inquirere, vlciſci, & punire ſecundum quòd canones cenſent, eſt argu. quòd iudex debet iudicare ſecundum allegata, & ſecundum canones & leges, & non ſecundum conſcientiam: 4 vt expreſsè dicitur 11. q. 3. ſummopere. 3. q. 7. iudicet. & 6. q. 2. ſi tantum. & cap. placuit. & ȷ̃. eod. c. proxi. & C. de iud. rem non nouam. & in Auth. de iud. §. quia verò. colla. 6. & in Auth. de defen. ciui. §. iuſiurandum. coll. 3. & ff. de offic. præſi. illicitas. §. 1. Arg. contra. ſ. quòd poteſt iudicare ſecundum quod putat. ff. quis & à quo appel. ſi. l. appellari. & ff. de arbitr. qualem. & 11. q. 3. tunc vera eſt. & arg. 8. diſt. qui contempta veritate. In hoc caſu quando iudex aliud habet in conſcientia, & aliter conſtat per probationes legitimas, dicunt quidam ꝙ debet alij cauſam delegare. ff. de iuriſd. omn. iud. prætor. Alij dicũt & melius, quòd licet iudex aliud habeat in conſcientia ſua quàm conſtet per allegata, debet iudicare ſecundum quòd facta eſt fides ſibi in iudicio per iura primo dicta: & non debet ſequi conſcientiam: quia ſcit illa tamquàm iudex, ſed tanquàm Deus. ȷ̃. cap. proxi. & 6. quæſtio. 2. ſi tantum. & cap. placuit. nec peccat, nec dicitur facere contra conſcientiam. 5 & ita nec in condemnando, nec in abſoluendo ſequatur conſcientiam. Et quòd ita ſit procedendum patet, nam Dominus omnia ſciebat, & tamen nullum voluit condemnare, niſi probationibus conuinceretur. 2. quæſtio. 1. Deus omnipotens. Aduerte tamen quòd qui contra conſciẽtiam iudicat, punitur ſecundum tenorem conſtitutionis Innoc. iiij. ȷ̃. de re iud. cum æterni. [lib. 6.]

g ¶*Publicum conuocent auxilium.*] ſcilicet iudicium ſeculare. ſic 23. quæſt. 5. principes. & 96. diſtinct. cum ad verum ventum eſt. vtraque poteſtas per alteram adiuuatur, vt ibi dicitur. & ȷ̃. eod. quoniam. & poſſet compelli, ad hoc ȷ̃. de maledic. cap. 2.

¶*Gloſ. ſeq. arg. ſignat contrarium, & remittit.*

h ¶*Præiudicandum.*] quia per hoc non acquiritur ius in præiudiciũ eccleſiæ, vt ſua auctoritate poſſet impoſterũ attentare, niſi de mãdato eccleſiæ: imo tenet auxiliũ præſtare eccleſiæ, & poſſet compelli ad hoc. 23. q. 5. adminiſtratores. & ȷ̃. de maledi. c. 2. & eſt argu. quòd proteſtatio neceſſaria eſt, quando aliqui aduocantur ad ea, in quibus ius non habent. 7. q. prima Pontifices. & 24. diſtin. presbyteri.

* Quid inquirere debeat eps, & qualiter interrogare de delictis late Burchardus li. 1. decr. c. 91. 92. & ſeq.

4 Adde cõmunẽ ſententiã eſſe, iudicandũ eſſe ſecundũ allegata, & nõ ſecundũ quæ iudex vt priuata ꝑſona nouit. de quo articulo pleniſſimè B. Tho. & Caietanus. 2. 2. q. 67. art. 2. & Couarruias li. 1. c. 1. varia. reſolu. adde Doctores in l. ex reſcripto. ff. de muner. & honor. & gloſſam in c. paſtoralis. verbo: teneaſ. s̃. de offi. deleg.

5 Supple, & contra iuſtitiam. Io. Andr.

ADDITIO.

Additio. Arg. contra. ſ. de elect. cum Vinton. ibi ſol.

S*I ſacerdos.*] Diuidi poteſt in duas partes principales, ſicut ſunt duo dicta. ſecundum: ibi. *Sed ſi ille*. Prima ſubdiuiditur. Primò ponitur thema, ex quo quæſtio. Secundò deciſio: ibi, *Non debet*. Tertiò ratio: ibi, *Sicut dixit*. Ant. de Butr.

Casus. Sacerdos ſcit aliquem pro certo reum alicuius criminis, vel ipſe criminoſus ei confeſſus fuit, dicitur quòd ſi ille admonitus noluerit ſatisfacere, ſacerdos non debet eum arguere nominatim, niſi ordine iudiciario crimen fuerit ei probatum, ſed ei genere admoneat illum, exemplo Domini qui dixit: Vnus veſtrũ me traditurus eſt. Sed ſi ille qui damnum ſuſtinuit, petat iuſtitiam, ſacerdos poteſt excommunicare illum, qui damnum dedit hoc modo: excommunico qui cunque fecit tale factum: ſed nomine proprio non debet eum excommunicare, quamuis ei confeſſus fuerit: quia non vt iudex ſcit, ſed vt Deus, & debet illum admonere, ne ingerat ſe communioni ipſius ſacerdotis: quia nec Chriſtus Iudam remouit. Not. quòd iudex non debet iudicare ſecundum conſcientiam ſed ſecundum ea quæ probantur. Item in genere aliquis poteſt excommunicari.

† Cap. 6. e. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. par. 50. c. 55.

Matth. 20. Marc. 14. Lucæ, 22. Ioan. 13.

† actorem, in antiquis

† Pro intelligẽtia huius ca. vide B. Thomã 3. par. q. 80 ar. 6. & pleniſſime Sotũ in 4. ſenten. diſtin. 22. q. 2. artic. 6.

¶ Eugenius Papa.

*¶ Ordinarius, qui ſcit non vt iudex vel homo, ſed vt Deus ſubditum eſſe criminis reum, indeterminatè poterit, ſed non nominatim eum arguere, vel punire.*

CAP. II.

SI † ſacerdos ſciat ꝑ certo [a] aliquem eſſe reum alicuius criminis: vel ſi confeſſus fuerit, & emendare noluerit: niſi iudiciario ordine quis probare poſſit: Non debet eum arguere nominatim [b], ſed indeterminatè: Sicut dixit Chriſtus: Vnus veſtrum me traditurus eſt. Sed ſi ille, cui damnum illatum eſt, petierit iuſtitiam, poteſt excõmunicare auctorem † damni, licet etiam ei confeſſus [c] ſit: ſed tamen non nominatim [d] poteſt eum remouere [e] à communione, licet ſciat eum eſſe reum: quia † non vt iudex ſcit, ſed vt Deus: ſed debet eũ admonere [f], ne ſe ingerat: quia nec Chriſtus Iudam à communione remouit.

a ¶ *Pro certo.*] quia forte vidit eum delinquentem, vel quia ipſe idem ei confeſſus fuit. 22. q. 5. hoc videtur.

¶ *Glo. ſeq. ponit Broc. inducit quatuor iura pro, & quatuor contra, & ſol.*

b ¶ *Nominatim.*] arg. eſt hic quòd aliquid licet in genere, quod in ſpecie non licet. ſim. 8. quæſt. 1. quid autem. ff. de quæſt. l. 1. §. ad quæſtionẽ. arg. ſ. de offic. delega. quoniam abbas. ff. de pœn. l. moris. §. ſunt autem. ad ſi. ar. contra. 24. diſt. quando. ff. ſi quis cauti. ſed & ſi quis. §. quæſitum. & j. de appella. inter cæterea. & C. de iure do. impe. l. 1. [1] Sol. quod licitum eſt in genere, licet in ſpecie, & econuerſo: niſi deſcenſus ad ſpecialia, vel generalitas occaſionem mali inducat, vt patet per exempla in 1. rub. & C. quæ res pig. ob. poſſ. l. 1. & ff. de pign. l. obligatione. ſed ſingula exempla tam de prima regula, quam ſecunda ſuum caſum obtinent, vt patet in quacunque concordantia.

1 Creditor habẽs omnia bona debitoris obligata, non impetrat illorũ dominiũ: ſecus ſi certas res habet obligatas. Io. An.

c ¶ *Confeſſus.*] licet enim confeſſus ſit in pœnitentia, nunquã tamen excommunicabit eum, ipſum exprimẽdo: quia ſic proderet peccatorem. quod eſſe non debet. de pœn. diſt. 6. placuit. & j. de pœn. & remiſ. omnis vtriuſque.

d ¶ *Nominatim.*] ideſt proprio nomine expreſſo non debet eum arguere, vel excommunicare, ſed in genere ſic dicendo: Quicunque fecit tale factum, ſit excommunicatus, & perinde habetur ac ſi proprio nomine expreſſo eſſet excommunicatus quantum ad Deum, ſed quantum ad eccleſiam non: quia non vitabitur ab eccleſia. & eſt ſimile 11. q. 3. excellentiſſimus. & Inſtit. de exhæ. lib. §. maſculos. & §. nominatim. & ff. de lib. & poſthum. nominatim.

¶ *Glo. ſeq. quærit. allegat pro, & contra, & ſoluit.*

e ¶ *Remouere à communione.*] Simile 6. quæſt. 2. ſit tantum. & c. placuit. Sed quid ſi epiſcopus dicat, excommunico vnum [2] de illis, qui tale factum fecerunt? Videtur quòd nullus ſit excommunicatus: quia cum ex pluribus ſeruis eiuſdem nois vnus liber eſſe iuſſus eſt, neuter liber erit. ff. de manumiſ. teſta. cum ex pluribus. de teſta. tutel. duo ſunt Titij. & nominatim quis eſt excommunicandus. 24. q. 2. ſane. arg. contra quòd vterque ſit excommunicatus. ff. de adimen. le. l. 3. §. ſi duobus, [3] & ff. de rebus dub. qui duos. Sol. Sed verum eſt quòd neuter eſt excommunicatus: quia ſententia incerta eſt, & ideo rei iudicatæ auctoritatem non continet, ſicut ſententia, quæ certam quantitatem non continet, nulla eſt. C. de ſenten. quæ ſine cer. quan. l. pen. & vlti.

2 Nõ dicit illum, ſed vnũ ex illis. Io. An.

3 Adde qđ hęc l. ſi duo bus. facit ꝓ opi. glo. nõ pro cõtario adꝙ inducit.

f ¶ *Admonere.*] in ſecreto, ne ingerat ſe communioni ſuæ. ſimile. j. de ſent. excom. cum non ab homine. 1. reſpon. ſed publicè non debet eum remouere: ſicut nec Chriſtus Iudam remouit; imo ei Euchariſtiam dedit. de conſec. diſt. 2. cum omne. & c. ſi illud. & cum alijs ad prædicandum miſit. 1. q. 1. ſicut Chriſtus.

¶ Alexander tertius Florentinus, Epiſcopo.

*¶ Si ordinarius ſubiectus epiſcopo profert in ſibi ſubiectum iuſtam cenſuram eccleſiaſticam, epiſcopus illam ſeruare debet, & illam ſine ſatisfactione & conſcientia proferentis relaxare non debet.*

CAP. III.

CVm † ab eccleſiarum prælatis eccleſiaſtica [g] ſententia, in malefactores aliquos promulgatur, rata debet, & firma conſiſtere: & vſq; ad condignam ſatisfactionem inuiolabiliter obſeruari. ¶ Quapropter mandamus, quatenus ſi quando plebanus ſancti P. † in clericos, vel laicos parochianos ſuos, interdicti, vel excommunicationis ſententiam rationabiliter [h] tulerit, ipſam facias inuiolabiliter obſeruari, & eã ſine congrua ſatisfactione, & abſque eiuſdem plebani conſcientia non relaxes [i].

C*Vm ab eccleſiarũ.*] Primò ponit exordium, ex quo ſecundò infert mandatum: ibi, *Quapropter*. Abb.

Casus. Plebanus ſancti Pancratij aliquãdo excõmunicabat aliquos ꝓ exceſſibus ſuis: epiſcopus Florentinus abſoluebat eoſdem irrequiſito dicto plebano: peruenit hoc ad dominum Papam: Papa ſuper hoc ſcribit epiſcopo Florentino dicens, ꝙ ſi prælati proferunt ſententiam eccleſiaſticã in aliquos malefactores, illa debet firma & rata conſiſtere, & obſeruari vſque ad debitam ſatisfactionem. Vnde mãdat Papa epiſcopo Florent. quatenus ſi prædictus plebanus ſententiam excommunicationis, vel interdicti profert in clericos, vel laicos parochianos ſuos, ipſam faciat inuiolabiliter obſeruari, nec eam relaxet ſine conſcientia dicti plebani. Not. ꝙ plebani habẽt iuriſdictionem excommunicandi. Item epiſcopus debet ſeruare ſententias ſubditorum ſuorum.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõpilat. & poſt cõcil. Lateranẽ. par. 31. c. 7.

† Pãcratij.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an prælati inferiores epiſcopo, &c. arg. ponit opi. & ſoluit.*

g ¶ *Eccleſiaſtica ſententia.*] ſic ergo prælati iſti poſſunt excõmunicare. 16. q. 1. alia cauſa eſt. & ſic ſunt iudices ordinarij. ar. j. de exceſ. prælator. ad hæc. & habent curam animarum. ſ. de elec. cum in cunctis. §. inferiora. ſic & abbas poteſt excommunicare, & habet iuriſdictionẽ. j. de ſimo. ſicut. ſ. de off. dele. Pet. & Guil. & j. de fo. comp. ſignificaſti. & hoc omnes concedunt, niſi conſuetudo faceret contra tales, ſed anathematizare non poſſunt, vt dicunt quidam. 16. q. 2. viſis. & 24. q. 3. corripiantur. Et tu dicas ꝙ non poſſunt anathematizare. ſiue excommunicare, cum illa etiã ſolemnitate, de qua traditur 11. q. 3. debent. & de illa excommunicatione intelliguntur prædicta capitula. 16. q. 2. viſis. & 24. q. 3. corripiantur. & quod hoc facere poſſunt iſti inferiores prælati, habes j. de eo qui fur. or. c. 1. & quia hoc non eſt ordinis, ſed potius iuriſdictionis. ſ. de elect. transmiſſam. & illud generaliter traditur, ꝙ quilibet prælatus collegiatæ eccleſiæ, licet ſubſiſtit epiſcopo, eſt tamen iudex ordinarius in plebe ſua, & habet iuriſdictionem cognoſcendi & excommunicandi, vt hic dicit. & in Authen. de defen. ciui. §. 2. colla. 3. & 15. q. 4. c. 1. & j. de iudi. decernimus. arg. C. de iuriſd. om. iud. l. vlt. & illum dico prælatum hoc facere poſſe, & talem iuriſdictionem habere qui eſt electus à collegio, ſiue vniuerſitate. ſ. de elect. c. 1. & 93. diſt. legimus. & idem intelligo ſi præficiatur [4] collegio, vel vniuerſitati ab eo qui habet adminiſtrationem cum iuriſdictione, puta epiſcopo.

4 Ait Inno. ꝙ Archidiaconi habẽt iuriſdictionẽ à canone, ẽtſi nõ eligantur ab vniuerſitate vel nõ cõfirmentur ab epo. c. j. & cap. ad hęc ſupra de offic. archid.

h ¶ *Rationabiliter.*] quod ſemper pſumitur, donec probetur contrariũ. arg. ſ. de renun. in pſentia. & j. de re iudi. ſicut & ſeruanda eſt ſubditis, ſiue ſit iuſta, ſiue non. 11. q. 3. ſnĩa paſtoris.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

i ¶ *Non relaxes.*] Sed pone ꝙ epiſcopus relaxet talem ſententiam plebano irrequiſito, nec aliqua ſatisfactione præmiſſa, nunquid tenet abſolutio? Vtique, cum ſit ſuperior [5] & ordinarius ſuæ diœceſis. 11. q. 1. de pſona. ſed malè facit; imo & ſi ſubditus cõqueratur epiſcopo, debet illum remittere ad ſuum excommunicatorem abſoluendum. j. eo. ad reprimendam.

5 Dicit Vincent. ꝙ cũ cauſæ ſunt cões maiori iudici, ꝓfertur maior, ſi citat. l. iudicium ff. de iud. c. quæ cõtra. diſt. 8. ſec⁹ vbi non habẽt cauſas cões: ſecũdũ fateor, de quo infra eo. paſtoralis. de primo dic vt iura eo. quanto. Io. And.

dam. ſecũdum tenorem illius decretalis, niſi periculum eſſet in mora. ỹ. de ſent. excom. ſacro. & tunc recepto primo iuramento ſecundum formã eccleſiæ, vt traditur in decret. ſacro.

CVm vos.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Fraternitati.* Abbas Siculus.

Casvs. Patroni eccleſiarum Cantuarien. prouinciæ pſentabant ad vacãtes eccleſias pſonas minus idoneas: ꝓpter quod ordinatio eccleſiarum differebatur: vel etiã inter præſentatores, & prælatos alia diſcordia emergebat: quæſitũ fuit à Papa qd ſuper hoc eſſet iſtis prælatis faciendum? mãdat Papa, quatenus ſi aliquando in vacantibus eccleſijs, in quibus eccleſiaſtica pſona præſentationem nõ habet, vel quia minus idonei præſentantur, vel alia de cauſa non poſſint pſonas idoneas ordinare, ponant in eccleſijs œconomos, q debeant pcipere fructus, & eos expẽdere in vtilitatem eccleſiarum, vel cõſeruare quouſq; perſonæ idoneæ fuerint inſtitutæ. Nota ꝙ minus idoneus non eſt in eccleſia recipiẽdus. Nota ꝙ ſi quæſtio eſt ſuper eccleſia vacante, ordinarius ex officio ſuo in ea pficiet œconomum.

† Cap. 5. e. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. par. 1. c. 21.

† emergit.

† ceſſante.

¶Idem Cantuarienſi Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

*¶Si ordinatio vacantis eccleſiæ etiã patronatæ ex iuſta cauſa differtur, eſt ibi per epiſcopum œconomus ponendus.*

CAP. IIII.

CVm† vos plerumq; oporteat ordinationem eccleſiarum differre, pro eo quòd quandoq; perſonæ[a] vobis minus idoneæ[b] præſentãtur: alia inter vos, & preſentatores, alia de cauſa radix diſſenſionis emerſerit†: & infrà. ¶Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi quãdo in vacantibus eccleſijs, in quibus eccleſiaſtica perſona præſentationem non habet, vel quia perſonæ minus idoneæ præſentantur, vel alia de cauſa[c] de iure perſonas nõ poteritis in eis inſtituere: appellatione remota † ponatis œconomos[d], qui debeant fructus percipere: & eos, aut in eccleſiarum vtilitatem expendere, aut futuris[e] perſonis fideliter reſeruare.

Nota ꝙ bona vacantis eccleſiæ ſucceſſori ſunt ſeruanda.

a ¶*Perſonæ.*] Hoc ideo dicit, quia perſona eccleſiaſtica facilius cogitur, puta per ſuſpenſionem, vel ſubtractionem beneficij. 74. diſt. conſuluit. vt ſic fiant concordes.

*¶Glo. ſeq. reci. per q. an patronus, &c. ſoluit quòd non, rationem inducens quam fortificat. In fine ponit contrariam opinio. quam reprobat.*

Patronus laic° & patronus clericus differũt in multis.

b ¶*Minus idoneæ.*] Sic patet ꝙ patronus laicus licet præſentet indignum, non eſt priuatus, nec priuãdus poteſtate præſentandi; ſed in collegio ſeu eccleſiaſtica perſona aliud eſt: quia ſi collegium eligat, vel præſentet indignum, eſt ipſo iure priuatus, ſ. de elec. c. cum in cunctis. Idem credo de clerico patrono, ꝙ nõ parcit ei ſi præſentet indignũ, imo priuatus eſt eodẽ modo, vel ſaltem priuãdus eſt, ſicut vides in alio articulo, clericus patronus variare non poteſt, laicus poteſt antequã præſentatus ſit confirmatus. ỹ. de iurepat. cum autem. & hæc poteſt eſſe ratio quare laico patrono dantur tm̃ quatuor menſes à tempore vacationis. ỹ. de iure patr. cum pp collegio verò, ſiue clericis dantur ſex menſes per illam conſtitutionẽ. ỹ. de conceſ. præb. nulla. quia laicus non priuatur poteſtate pſentandi, licet indignum pręſentet. clerici verò ſic. 1 vnde hic fit quædam cõpenſatio hincinde: quia laici grauãtur in tpe, & releuantur in alio, quia non puniuntur; & quia clerici puniuntur eligendo, vel præſentando indignum, releuantur in maiori tpe: & quia clerici magis debent eſſe diſcreti, & ſcire iura: ideo puniuntur ſi peccẽt in electionibus, ſeu pręſentationibus; & clerici patroni eodem iure vtuntur in præſentando quãtum ad pœnam, ſi delinquant, ſicut clerici eligendo. arg. præd. c. cum autem. Quidã tamen dicunt, ꝙ ad ſuperiorem deuoluitur prouiſio eccleſiæ, cum laicus patronus præſentat indignum, in Auth. de ſan. epi. §. ſi quis oratorij domum. coll. 9. tamen iure noſtro non cauetur hoc expreſsè: & ideo ſtandum eſt canoni, & non legi. Ber.

1 Concor. l. cum quidam. cum not. p Bar. ff. de leg. 2.

c ¶*Cauſa.*] puta, ſcandalum magnum. arg. ỹ. de iure patr. c. 1. & 2. ſed pro modico ſcandalo non dimittit epiſcopus eccleſiã ordinare. ỹ. de iure patr. quoniam. vel quia de iure patronatus vertitur quæſtio inter epiſcopos, & præſentatores.

Oeconom° ob quas cauſas conſtituatur.

d ¶*Oeconomos.*] Hic conſtituitur œconomus ad conſeruandum non ad agendum. 75. diſt. qm̃. quandoq; etiam ad agendũ cõſtituitur. C. de epi. & cler. omnis. §. nihilominus. & ỹ. de iura. calum. imperatorum. & ỹ. de capel. mona. dilectus. & c. conſtitutus. & hoc intellige cum de iurepatronatus quæſtio eſt inter patronos & epiſcopum, vel quando patroni non concordant de præſentanda perſona, vel malũ præſentant: tunc debet epiſcopus ſtatim ponere œconomum, qui conſeruet bona eccleſiæ. Si quæſtio eſt de iure patronatus inter patronos, vſque ad quatuor menſes expectabit epiſcopus, illis elapſis ordinabit eccleſiam, ſaluo iure in poſterum illi qui obtinebit. ỹ. de iurepatro. quoniam in quibuſdam. & c. cum propter diſcordiam. Et ex hac litera notare debes, ꝙ patronus. ſe intromittere nõ debet de rebus eccleſię, niſi quo ad defenſionẽ. 16. q. 7. decernimus. & c. filius. Sed epiſcopus, vel alius prælatus, ad quem pertinet inſtitutio, debet habere cuſtodiam illius eccleſiæ vacantis.

e ¶*Futuris perſonis.*] Nota bona eccleſiæ cõſeruanda in tẽpore ſucceſſoris. 12. q. 2. hoc huius placiti. & c. charitatem. & 75. diſt. quoniã quidã. & 10. q. 2. ſi quis epiſcopus. niſi ſint talia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt. C. de ad mini. tutor. l. lex quę tutores. in fi. & ff. de peti. hæred. diuus. in fi. 1. rñ. & 10. q. 2. ſi quis eps.

¶ Idem Cantuarien. Archiepiſcopo.

*¶Si conſtat ordinario quòd abſolutus à Papa ſuppreſſit veram cauſam quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad Papam. Si verò ſibi non conſtat, eſt tamen ſibi vrgens ſuſpicio contra eum, debet cogere eum ſe purgare.*

CAP. V.

† Cap. 7. e. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. par. 31. c. 1.

EX † parte tua, & infrà. Quia nos conſulere voluiſti, vtrum illorum abſolutio teneat, qui (occultatis exceſſibus, pro quibus excommunicati fuerant) abſolutionis beneficium per ſedem Apoſtolicam meruerunt, ſuæ excommunicationis cauſam aliã prætendentes: Taliter reſpondemus, ꝙ ſi ita tibi conſtiterit, debes eos eccleſiaſtica cenſura compellere cum literis tuis rei veritatem continentibus ad Sedem Apoſtolicam redire[f]. ¶Si † verò id tibi non conſtiterit, & eos ſuſpectos habueris, quòd confeſſi non fuerint veritatem: ipſos compellere

†Senſus horum verborũ talis eſt: Si ſuſpecti ſunt ꝙ non dixerit Papæ veritatem, compellẽdi ſũt ad purgandam eã ſuſpitionem, vt inde colligatur eos verum dixiſſe.

EX parte.] Communis diuiſio. ſecũda: ibi, *Taliter reſpondemus.* in qua ſubdiſtinguit. & ſecundum membrum: ibi. *Si verò.* Abbas.

Casvs. Quidam ſubditi Cantuarienſi archiepiſcopo excommunicati fuerunt iuſta de cauſa: iſti excommunicati acceſſerunt ad Papam ſupprimentes cauſas, pro quibus fuerant excommunicati, & alia prætendentes, abſolutionis beneficium meruerunt: quæritur an ſint habendi pro abſolutis? Reſpondet Papa ꝙ ſi conſtiterit ita eſſe, compellendi ſunt ad Apoſtolicam ſedem redire cum literis rei veritatem continentibus: & ſi de hoc non conſtiterit, & ſuſpecti fuerint, ꝙ domino Papæ veritatem confeſſi non fuerint, compellendi ſunt purgationem pręſtare, ꝙ veritatem confeſſi fuerunt in abſolutione ſua impetranda. Nota ꝙ excommunicatus in abſolutione obtinenda, debet exprimere cauſam pro qua fuit excommunicatus: aliàs non eſt habendus pro abſoluto.

*¶Glo. ſeq. arguit, ponit opinionem, quam reprobat, demum quærit, & dupliciter ſoluit, & ſolutioni ſignat contrarium.*

f ¶*Redire.*] Ex eo ꝙ iſti cõpelluntur redire ad curiam, patet ꝙ non ſunt abſoluti: quia talis abſolutio per ſuppreſſionẽ veritatis obtenta, non prodeſt. ỹ. de ſent. excõ. cum pro cauſa. & c. officij. in fi. & literæ ſuper hoc impetratæ non tenent. Quidam dicunt ꝙ ſi pro pluribus criminibus vna tm̃ ſententia aliquis ſit excõicatus, dum tamen aliquod eorũ expreſſerit in abſolutione, abſolutus eſt, ſi de alijs poſteà conteratur. arg. de cõſec. diſt. 4. tunc valere. qđ non credo 2 verũ, niſi de illo qđ expreſſerit. Sed illa abſolutio nõ prodeſt, cũ adhuc ſit ligatus pro alio crimine, & ẽt extra eccleſiam, ỹ. de ſent. exc. cum pro cauſa. ſed tũc demum valebit abſolutio, cũ ab alia excõicatione fuerit abſolutus: ſicut ſi quis de vno peccato pœnitentiã agat, & non de alio, talis pœnitentia non pdeſt, quo ad vitam æternã, niſi cum alterius criminis pœnitentiã egerit. de pœn. diſt. 4. §. vlti. in fin. Sed ſi pluribus ſententijs ligatus eſt, oportet vt à qualibet abſoluatur, & vltima cõfirmabit omnes præcedentes: quia tunc incipient valere. arg. ff. ad Treb. l. 1. §. ſed & quotiens. ſicut dicitur de pœn. diſt. 3. §. vlt. in fi. ỹ. de pœn. & re. quod quidam. & ff. de ſer. ruſtic. præ. per fundum. Et tot ſunt neceſſariæ abſolutiones, quot fuerunt excommunicationes. Sic. ff. de no. ope. nunc. de pupillo. §. ſi in plurib. & 2. q. 3. c. ſi quem. §. ſi præuaricator. ver. ſi plura crimina. Et talis ſemper eſt vitãdus, quouſq; ſit abſolutus ab omnibus: vel ſi eſſet excõicatus à plurib. & omnes excom-

2 Idẽ Lau. Tanc. Vin. & Goffr. ad c. tunc valere. reſpõde ꝙ ibi ſola fictio baptizati impediebat remiſſionẽ peccatorũ qua ceſſante & adueniente charitate fit remiſſio: ſed in excõicatione tollẽda, non ſufficit contritio: ex quo ergo à pĩcipio non fuit abſolutus, nunq̃ cõtritio illum abſoluet: ſicut nec ſatisfactio. de ſent. excõ. cũ deſideres. in fin. nec iuramẽtum. de paredo. e. tit. quod in dubijs. Io. And.

debes exinde coram te, quòd veritatem confeſſi fuerint, purgationem [a] præſtare.

¶ Celeſtinus tertius.

¶ *Si ex deſidia, vel malitia delegati Papę quis perſeuerat in peccato, ordinarius loci poteſt ſupplere, non obſtante quòd cauſa fuerit delegato commiſſa. hoc dicit, & eſt caſus notabilis, & ſingularis.*

CAP. VI.

SIgnificauit † nobis tua fraternitas, quòd quidam de parochianis tuis, cum pro illicita † cõſanguinitatis, & affinitatis copula, excõmunicatione notantur [b], ad iudices remotiores ab Apoſtolica ſede literas impetrant: per quas cum ab excõmunicatione fuerint abſoluti: quia dicti delegati, ad locũ vbi teſtes produci valeant non accedunt, nec aliquos pro eorum receptione [c] tranſmittunt, in prænominata nefariæ coniunctionis copula remanent, & cauſa debitum non ſortitur effectum [d]: & infrà. ¶ Cum itaq; pro malitia, vel deſidia [e] iudicis delegati, non debeat quis ad remanendum in copula coniunctionis iniquæ ſuffragium inuenire: tale damus tuæ fraternitati reſponſum, quòd quotiens ea, quę prędiximus, in tua diœceſi euenire contigerit, licitè potes taliter abſolutos, in priſtinam excommunicationis ſententiam reuocare [f], ipſoſque tamdiu eadẽ ſententia tenere ligatos, donec cauſa in receptione [g] teſtium, & in aliis legitimum incipiat habere progreſſum.

¶ Innocentius tertius Auſitano † Archiepiſcopo.

¶ *Ordinarius ſupplet negligentiam abbatis, non reuocantis monachum vagabundum.*

CAP. VII.

QVanto † deuotio religioſorum, & j̃. Ad audientiam noſtram noueris perueniſſe, ꝙ monachi, canonici, & aliis regulares tuę ꝓuinciæ, cũ

excommunicatores cõmitterent vices ſuas vni, & ille abſoluatur ab omnibus, vna ſententia, expreſſa cuiuslibet excõmunicationis cauſa, abſolutus erit: & idem erit ac ſi ſingulariter abſolueretur à qualibet. Et eſt ſimile de acceptilatione, quæ capit plures obligationes. ff. de accepti. ſi pluribus. Sed Inno. non videtur velle ſoluere hãc quæſtionem. j̃. de ſent. excõ. officij. Sed quæritur quare abſolutus pro falſa cauſa non habet pro abſoluto: ſicut pro falſa cauſa excõicatus habetur pro excõmunicato, ſaltem quo ad eccleſiam: vt 11. q. 3. c. 1. & 2. Reſpond. vtrobiq; conſulitur animæ: quia excõicatio etſi ſit iniuſta, nõ eſt cõtemnenda, ne ex ipſo contẽptu ligetur. 11. q. 3. c. ſi is qui. §. cũ ergo. in fin. & excõicatio eſt medicina animæ. j̃. de ſent. exc. cum medicinalis. [lib. 6.] ſi non contemnatur. 24. q. 3. notandum. & potius ei obeſt qui iniuſtè excõmunicat, quã excõicato ſi non contemnit. 11. q. 3. illud. Alia ratio poteſt aſſignari, quare non proſit abſolutio ex falſa cauſa: quia excõmunicatus fuit ꝑ certa cauſa: & omnis res per quaſcunq; cauſas naſcitur, per eaſdem debet diſſolui. j̃. de regul. iur. omnis res. ſed de illa cauſa nulla eſt facta mentio: & ita illa remanet, ergo & eius effectus: & ſic remanet excõmunicatio prima. Præterea durante priore cauſa ex alia cauſa, ex qua excõicatus non fuit, abſolui nõ potuit: quia ab illo quod nil fuit, abſolui non potuit, & ſic talis abſolutio nulla: ab illa verò non intendebat 1 illum abſoluere, & ab alia nõ potuit abſolui. ar. s̃. de transla. inter corporalia. & s̃. de offi. deleg. cum ſuper. & ff. de hære. inſtit. quotiens. arg. contra. ꝙ abſolutio ex falſa cauſa teneat. j̃. de cõſan. & affi. quia circa.

† Cap. 2. e. tit. in 2. cõpilat.

† Quatenꝰ in hoc dãnãtur illicitæ copulæ conſanguinitatis & affinitatis, vide cõcil. Tridẽ. ſeſſio. 24. ĩ decreto đ reformatione mr̃imonij ꝑ multa capita.

1 Nec intẽdere poterat. arg. ff. de cõtrah. empt. in l. inſpicit. ergo intẽtio abſoluẽtis ſicut baptizantis. de conſe. diſt. 4. ſolet. Io. And.

a ¶ *Purgationem.*] Et ita quos epiſcopus habet ſuſpectos, poteſt compellere ad purgationẽ preſtandam, vt hic dicit: dummodo publica laborent infamia. j̃. de purga. canoni. nos inter alios. & ſi ſint infamati apud bonos, & graues. j̃. de pur. can. cũ in iuuentute. & non ſit orta ab inimicis. 11. q. 3. in cunctis.

S*Ignificauit.*] Propter periculum animę ſupplet ordinarius deſidiam, vel malitiam delegati. Communis diuiſio. Secũda: ibi, *Cum itaque.*

CASVS. Duobus modis poteſt poni caſus. Primò ſic: Aliqui contraxerunt matrimonium: publica fama erat ꝙ erant conſanguinei, vel affines, & ſcandalum hoc denunciatum fuit epiſcopo, ſiue accuſatum matrimonium. Vnde eps̃ vocauit illos: ipſi fuerunt contumaces, nõ venerunt, propter quod eps̃ illos excõicauit. ipſi appellauerunt, aut etiam per ſimplicem querelam ſignificauerunt dño Papæ, ꝙ ipſi non erant conſanguinei, vel affines, & ſic literas ſuper hoc obtinuerunt ad iudices delegatos. iudices abſoluerunt illos. & c. prout ſequitur. & cum iſti fuerunt abſoluti, iudices delegati nõ accedunt ad locum, vbi teſtes ad probandã conſanguinitatem, vel affinitatẽ debent produci, nec aliquos pro receptione teſtiũ illuc tranſmittunt, & ſic illi remanẽt in copula iniqua: & cauſa vlterius non procedit: quærebatur quid iuris eſſet? Rñ. Papa ꝙ dolus & fraus nõ debent illis patrocinari, & pro malitia vel deſidia iudicis delegati, non debet quis remanere in copula coniunctionis iniquæ: & ideo quotiens ea quæ dicta ſunt, contigerit euenire, licitè poteſt ordinarius taliter abſolutos in priſtinã excõicationis ſententiam reuocare, & tandiu eos taliter retinere ligatos, quouſq; cauſa in teſtiũ receptione, & in alijs cauſis legitimum incipiat habere progreſſum. Not. ꝙ qui illicitè ſunt coniuncti, excõicandi ſunt, vt abinuicem diſcedant. Item ordinarius ſupplet malitiã, ſeu deſidiam iudicis delegati. Secundò ponitur caſus. Iſti cõtraxerunt matrimonium, accuſatum fuit matrimonium ſuper conſanguinitate, aut affinitate, tandẽ lata fuit ſententia diuortij; ſed qa abinuicem nõ recedebant, fuerunt excõicati. Tandem ſignificauerunt dño Papæ, ꝙ ſententia lata eſt per falſos teſtes, & hoc probare volebant. Vnde Papa cauſam cõmiſit ſuper hoc: iudices abſoluerunt illos, & c. prout ſequitur in alio caſu, & iſte caſus bonus eſt: qa ſententia lata cõtra matrimonium non tranſit in rem iudicatam, quin poſſit reuocari veritate reuelata quandocunque.

b ¶ *Notantur.*] Quia noluerunt parere ſentẽtiæ diuortij latæ ꝓpter conſanguinitatem, vel affinitatem, ſed ſic excõicati impetrarunt literas ſuper reuocatione ſententiæ, quæ non tranſit in rẽ iudicatam. j̃. de re iudic. lator. & c. conſanguinei. hoc ſecũdum vnum caſum. ſed gloſſæ intelligũtur ante ſentẽtiam cum fuit appellatum: Secũdum aliam caſum fuerunt excõmunicati ante ſententiam.

† Auxitan.

c ¶ *Pro eorum receptione.*] Hoc intelligendũ eſt qñ teſtes ad iudicẽ venire non poſſunt: qa ſunt valetudinarij, vel alio impedimento detenti: vel ẽt ſunt in honore conſtituti. j̃. de teſti. cap. ſi qui teſtium. q. aliàs compellendi ſunt venire. C. de teſti. ſi quando. dummodo non per longum iter. ff. de teſtib. l. 3. §. vltim.

† Cap. 1. e. tit. in 3. cõpilat. & de materia huius c. adde plenè ĩ cõcilio. Vinnen. qđ refert in clemen. de ſtatu monac. ca. ne in agro. §. quia verò. vbi hæc etiam prohibenť. facit text. in l. Deo nobis. C. đ epiſ. et cle.

d ¶ *Effectum.*] Vnde poſtulaſti quid ſit faciendum.

e ¶ *Deſidia iudicis delegati.*] Et ita iudex ordinarius ſupplet deſidiam delegati, ſicut delegatus ſupplet ordinarij. s̃. de offic. deleg. prudentiam. §. ſexta. & j̃. de foro compe. licet. & c. ex tenore. ſed quod dicitur hic, ſcilicet quod recidunt in iuriſdictionem ordinariam, ex eo contingit, quòd non proſequuntur appellationem ſuam, & ne propter hoc remaneant in inceſtuoſa coniunctione.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit dupliciter.*

f ¶ *Reuocare.*] poſt admonitionem ipſis delegatis factam, vt procedant, & ipſis coniugatis vt cauſam ſuam proſequantur: & ſi poſtea malitioſè verſantur ne procedant, tunc reducat illos ordinarius in priſtinam excommunicationis ſententiam. arg. s̃. de offic. deleg. prudentiam. §. ſexta. Sed quantum expectabit? certè modicum tempus dabitur, infra quod poſſit cõponere ſarcinulas, & ſe parare ad cauſam. ff. ex quib. cau. maio. in integ. reſtit. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. Vel hoc intellige ad arbitrium boni viri, ideſt iudicis. ff. de verb. oblig. continuus. §. cum ita.

g ¶ *In receptione.*] per procuratorem, ſcilicet cum ſint illi excommunicati. argu. j̃. de iudi. intelleximus. vel etiam per ſeipſos poſſunt cauſam incipere, quia quodammodo rei ſunt, 2 & reus benę poteſt ſtare in iudicio excommunicatus. j̃. de except. ſignificauerunt, & cap. vltim. & proſequi appellationem ſuam vt ibi: ſed poſtquam incœperunt habere delegati legitimum progreſſum, vt hic dicit, poterunt abſolui. eſt ſimile j̃. de verb. ſignif. ex parte. vbi non abſoluitur, niſi quis primò ſatisfaciat; ſed hic non ſtatim abſoluitur propter maximam ſuſpicionem: aliàs regulare eſt quòd quilibet primò abſoluatur. j̃. de ſenten. excom. per tuas.

2 Dicit Hoſtien. hunc eſſe caſum ſpecialẽ, ĩ quo excõicatus agit: quando, ſ. ſemel abſolutus in eodẽ crimine & in eadem contumacia perſeuerat, vt hic, & infra de app: qõ. hoc autẽ fit in pęnam ipſorum, & ſic non obſtãt contraria. Ioan. And.

Q*Vanto deuotio.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi. *Mandamus*. Abbas.

CASVS. Quidam monachi, canonici, & alij regulares, cum debeant in clauſtro diuinis obſequijs vigilare, de redditibus eccleſiarum, quarum curam gerunt, congregant pecuniam, & poſtea per curias principum diſcurrere non verentur. Factum iſtorum peruenit ad notitiam domini Papæ. vnde mandat Papa archiepiſcopo diœceſ. ipſorum, quatenus moneat

prælatos prædictorum regularium, vt ipſi corrigant illos, qui clauſtrum proprium (& hoc negligenter) dimiſerint: tunc archiepiſcopus moneat illos vt proprium ſi quod habent reſignent in manibus prælatorum ſuorum, & vitam regularem obſeruent: quod ſi non fecerint, compellat eos ad hoc per ſuſpenſionem officij appel.rem. Nota ꝙ correctio regularium primò pertinet ad prælatos ipſorũ: & ſi prælati ſunt negligẽtes, tunc epiſcopi eos corrigant ſecundum ꝙ hic dicitur.

a ¶ *In clauſtro.*] 16.q.1. ſi cupis. & ſine quo viuere non poteſt. 16.q.1. placuit.

b ¶ *Principum.*] Et ſi ibi in aliqua adminiſtratione caperentur, indignum eſt eis ab eccleſia ſubueniri, per quos conſtat ſcandalũ in eccleſia generari. ĩ. ne clerici vel monachi. c. ſacerdotibus.

c ¶ *Inueneris.*] per inquiſitionem. ĩ. de ſimo. de regularibus. vel euidentia rei. ĩ. de cohab. cler. & mulie. c. vlti. & c. veſtra.

d ¶ *Proprium.*] Quod niſi in morte reſignauerit, in ſignum perditionis in ſterquilinio cum eo ſubterretur. ĩ. de ſta. reg. monachi. & c. cum ad monaſterium.

† Ait Innocentius loco horum verborũ q̃ ſunt in textu, nempe: abbatis cõſilium, hæc alia eſſe d̄bere, videlicet: ſecũdũ arbitrij tui cõſiliũ: ita vt ad archiepiſcopũ, cui ſcribit Papa, pertineat cõuertere illa bona ĩ vtilitatẽ domus cæterum in antiqua compila. abbatis, erat vt hic, quod etiam habẽt omnes manuſcripti.

e ¶ *Abbatis.*] 18.q.2. abbates.

deberent potius in clauſtro[a] iuxtà regularia conſtituta diuinis obſequiis vigilare, de obedientiis & redditibus, quorum curam geſſerunt, pecunia congregata, clauſtrum abhorrentes, per curias principum[b], & potentum, diſcurrere non verentur, & infrà. ¶ Mandamus, quatenus quoſcunq; tales inueneris[c], niſi ad commonitionem tuam reſipuerint, vt proprium[d] in manibus prælatorum ſuorum, ſine difficultate reſignent, conuertendum in vtilitatem domus, ſecundum abbatis[e] † conſilium, & regularem vitam obſeruent, ſi prælati[f] eorum poſt tuam commonitionem id exequi negligenter omiſerint: per ſuſpenſionem officii,[g] & beneficii, appellatione remota compellas.

¶ Idem Rothomagen. Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

¶ *Ab vno epiſcopo excommunicatus, ab alijs eſt vitandus. Et archiepiſcopus per querelam aditus non abſoluet, niſi primò remittat.*

¶ *Glo. ſequens not. allegat duo iura, ponit opinionem Hugo. quam reprobat.*

f ¶ *Si prælati.*] Sic patet ꝙ coerctio, & correctio monachi primo loco ſpectat ad abbatem, ĩ. de app. reprehenſibilis. in fi. & 24.q.3. corripiantur. Hug. dicit ꝙ ſi agatur in figura iudicij, ſolus epiſcopus cognoſcere debet de eius cauſa: ſecus ſi agatur ſecundum regulam clauſtralem. 11.q.1. de perſona. C. de pat. pot. l.3. & C. de emen. propin. l. vnica. Sed probabilius videtur dicendum ꝙ prælatus eccleſiæ collegiatæ habet iuriſdictionem: vt 16.q.5.c.1. vt dictum eſt. s̃. eo. cum eccleſiarum. & ꝙ abbas, ſiue prior poſſit excommunicare monachos ſuos, eſt expreſſum. ĩ. de ma. & obe. cum in eccleſijs. & ĩ. de ſimo. ſicut.

1 In omnibus his potiſſimè conſideranda eſt conſuetudo cuiuſcunq; eccleſiæ, quæ dat iuriſdictionem. 9.q.3. conqueſtus. C. de eman. l.1. & vlti. hodie reuocatio talium pertinet primo loco præſidentibus capitulis abbatum, & priorum. ĩ. de reg. c. vlt. & ibi adijcitur pœna ſcilicet excommunicationis.

1 Concor. not. in l. ad legatũ. ff. de procur.

g ¶ *Officij.*] ſic s̃. de æta. & quali. quæris. & 74. diſt. conſuluit.

AD *reprimendam.*] Duo facit. Primò pręmittit generale exordium, ex quo poſteà infert ſpeciale mandatum: ibi, *Ideoque.* Abb. Siculus.

CASVS. Epiſcopus Lexonien. in quoſdam ſubditos ſuos tulerat ſententias excommunicationis, aut ſuſpenſionis. Archiepiſcopus Rothomag. & alij ſuffraganei eius, non ſeruabãt ſententias illas: peruenit hoc ad Papam, vnde ſcribit archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis dicens, ꝙ propter malitiam peruerſorum, pœnæ certæ ſtatutæ ſunt, & ideo ſicut volunt ſuas ſententias latas in ſubditos ab alijs obſeruari, ita debent ipſi ſeruare ſententias aliorum. quare mandat eis, quatenus ſententias quas Lexonien. epiſcopus canonicè tulit in ſuos ſubditos, obſeruent, & faciant à ſuis ſubditis obſeruari. Tandem loquitur archiepiſcopo dicens, ꝙ ſententia excommunicationis nõ ſuſpenditur per appellationem, & ideo ſi quis excommunicatus ab epiſcopo Lexonien. eidem archiepiſcopo conqueſtus fuerit de iniuſta excõmunicatione, remittat illum ad epiſcopum abſoluendum, ſecundum formam eccleſiæ: & ſi ille eum abſoluere noluerit, archiepiſcopus eũ abſoluat, recepta prius iuratoria cautione: & præcipiat ei ex debito iuramenti, quòd ſatisfaciant eidem epiſcopo ſuper eo, pro quo fuit excommunicatus, niſi conſtiterit ꝙ iniuſte fuit excommunicatus: quod ſi non fecerit, in eandem ſententiam reducat eundem. Not. ꝙ ſententiam epiſcopi alij epiſcopi ſeruare tenentur. Item quòd tibi vis fieri, alteri facere debes. Item ſententia excommunicationis non ſuſpenditur per appellationem. Item ſi aliquis conqueritur archiepiſcopo de iniuſta excommunicatione, non debet eũ ſtatim abſoluere, niſi excõicator hoc noluerit adimplere.

CAP. VIII.

AD † reprimendam malitiam[h] peruerſorum, pœnæ certæ ſunt in canonibus[i] conſtitutæ: quas ſicut latas à vobis interdum in ſubditos, vultis inuiolabiliter obſeruari: ita latas ab aliis[k] debetis inuiolabiliter obſeruare: Ideoque mandamus, quatenus ſententias, quas Lexon. epiſcopus duxerit in ſubditos ſuos canonicè promulgandas: & vos ipſi[l] ſeruetis, & à veſtris ſubditis faciatis inuiolabiliter obſeruari. ¶ Tu verò, frater archiepiſcope (cum excommunicationis ſentẽtia, per appellationis non ſuſpendatur[m] obiectum) ſi quis excõmunicatus ab epiſcopo, de iniuſta tibi fuerit excommunicatione cõqueſtus[n], ad ipſum (ei quaſi coepiſcopo deferẽs) abſoluendum, ſecundum eccleſiæ formam remittas: qui ſi noluerit ipſum abſoluere, tu (recepta iuratoria cautione) abſolu

† Cap.2.e. tit. in 3. cõpilatione.

h ¶ *Malitiam.*] Simile diſt.4. factæ ſunt. nã p leges nemo bene facere cogitur, ſed malè agere prohibetur. 23.q.5. ad fidem. vt boni inter malos viuãt quietè. 25.q.5. nõ fruſtra 2 hoc ſolũ bene agitur, vt vita hominũ corrigatur. 23.q.5. prodeſt.

2 Concor. text. in l. ſi cui. §. 1. ff. de accuſa. & in Auth. vt iudi. ſine quoque ſuf. §. conſiderauim⁹. cum gl. illicito. col. 2.

¶ *Glo. ſeq. ponit decem ſpecies pœnarum.*

i ¶ *In canonibus.*] Variæ ſunt pœnę in canonibus conſtitutę. Quædam inducunt degradationem, & curiæ ſeculari traditionem. ĩ. de fal. ad falſariorum. Quædã degradationem, & detruſionem in monaſterium: vt 50. diſt. ſi epiſcopus. Quędam depoſitionem tantummodo 3. 50. diſt. ſi quis viduã. Quædam ſuſpẽſionem ſolummodo 4. 2.q.5. ſi mala fama. & c. preſbyter. & 32. diſt. nullus. & c. presbyter. Quædã excommunicationem. 17.q.4. ſi quis ſuadente. Quędam priuationem officij, & beneficij perpetuo. 81. diſt. ſi quis ammodo. Quędam officij ad tempus. 82. diſt. preſbyter. ſimile 21.q.2. placuit. Quædam 5 priuationem officij tantum ad tp̃s. 27. diſt. presbyterum. Quædam priuationem beneficij tantum 7.q.1. ſi quis de ordine. & s̃. de elect. in cunctis. Quædam priuationem tñ cõionis. 35. diſt. an oĩa. 55. diſt. nullus. & alias pœnas habes. 68. diſt. ſicut. & 18. diſt. placuit.

3 Vt in homicida, poſtmodũ ꝓmoto.

4 Vt in p̃ſbytero infamato, donec ſe purget: & in concubinario. Ioann. Andr.

5 Pro intelligẽtia huius gloſſæ vide Inno. & Felynũ in c. qualiter. de accuſat. qui methodice referũt omnia genera pœnarum.

k ¶ *Ab aliis.*] 2.q.6. qui ſe ſcit.

l ¶ *Vos ipſi.*] 11.q.6. curæ.

m ¶ *Suſpendatur.*] Hoc ideo dicit: quia ſententia illa ſecum trahit executionem. ĩ. de appellat. paſtoralis. §. 1. hinc eſt quòd poſt x. dies non tranſit in rem iudicatam, quia quandocunq; poteſt peti abſolutio: vnde ſi taceat quis per x. dies, non intelligitur acquieuiſſe ſententiæ. Vnde concedo quòd poſt x. dies, vel quandocunq; poſſit appellari à ſententia excommunicationis ad metropolitanum, quantum ad hoc quòd metropolitanus poteſt ipſum abſoluere, pręſtita cautione, quòd parebit mandato, ſuper eo, pro quo fuit excommunicatus coram excommunicatore 6. Sed hoc non videtur: quia ex quo non appellauit infra x. dies, poſtea non poteſt appellare, vnde per appellationem non transfert querelam ad metropolitanum, ſed per ſimplicem querelam poſſet conqueri etiam poſt x. dies.

6 Facit ad hoc tex. in l. inter claras. C. de ſum. trinit. & fid. cath.

¶ *Glo. ſeq. ponit dictum, ſignat contrarium & ſoluit.*

n ¶ *Conqueſtus.*] Sicut poteſt conqueri de iniuſta excommunicatione: ſi poteſt appellare qui eſt iniuſtè excõmunicatus, & proſequi appellationem, & literas impetrare ſuper hoc. ĩ. de excep. cum inter. & c. vltim. ſed propter hoc excommunicatio non ſuſpenditur, ſed cauſa ad ſuperiorem transfertur, ſi infra decem dies appellet, & ſi conueniatur ſuper alia re, poteſt ſe defendere: vt dicit decreta. prædicta. Et not. quòd dicit, conqueſtus: quia ſi quis appellat excommunicatus, non debet remitti ad excommunicatorem, niſi velit ei facere gratiam. ĩ. de ſent. excom. per tuas. Sed contra videtur: quia ipſo facto videtur appellaſſe, eo quòd iuit ad metropolitanum. ĩ. de appel. dilecti. & cap. vt noſtrum. Sol. iter arreptum non habetur pro appellatione poſt ſententiam: imo viua voce eſt ſtatim appellandum: poſtmodũ verò in ſcriptis. 2.q.6. poſt appellationẽ. §. forma. in fi. ff. de app. l. 2. Sed ante ſñiam videtur appellare, qui ad curiam ſuper hoc proficiſcitur, vt dicunt contraria: ſed illa

non

tionis munus ei poteris exhibere; ita tamen, quòd niſi legitimè tibi conſtiterit, eum contra iuſtitiam excõmunicatum fuiſſe[a], ex debito ſibi iuramenti † præcipias, vt ſuper eo, de quo fuerit excommunicatione notatus †, eidem epiſcopo ſatisfaciat competenter. Quod ſi facere contempſerit, eum in excõmunicationis ſentẽtiam, appellatione remota reducere non omittas.

¶Idem Turonenſi † Archiepiſcopo.

¶*De cauſis ſubditorum archiepiſcoporum, & epiſcoporum ſuorum, patriarcha non cognoſcit, niſi per appellationem legitimam, aut vigore conſuetudinis, ſeu priuilegij.*

CAP. IX.

DVo † ſimul: & infrà. ¶Cõſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cum ſit in canonibus[b] diffinitum, Primates, vel patriarchas[c] nihil iuris præ cæteris habere, niſi quantum ſacri canones concedunt, vel † priſca illis conſuetudo[d] contulit ab antiquo: ita vt ſecundum Nicænas[e] † regulas, ſua priuilegia[f] ſeruẽtur eccleſiis: præterquam ſi Apoſtolica ſedes aliquam eccleſiam[g], vel rectorem ipſius, quolibet ſpeciali priuilegio[h] decreuerit honorare; quamdiu clerici tui coram te voluerint[i] ſtare iuri, compelli nõ debent iudicium patriarchæ[k] ſubire: niſi cauſa per appellationem ad eius[l] audientiam perferatur: aut ei aliquid ſuper hoc à ſede Apoſtolica ſit indultum.

¶Idem Turonenſi Archiepiſcopo.

¶*Archiepiſcopus impeditus poteſt conſecrationem ſui ſuffraganei alteri committere, & conſecrandus tenetur ab illo commiſſario munus conſecrationis recipere.*

CAP. X.

QVod † ſedem Apoſtolicam. & infrà. ¶Nos ſiquidem conſuluiſti, vtrũ ſi aliqua infirmitate, vel alia iuſta cauſa detentus, aliquem ſuffraganeorum tuorum conſecrare nõ poſſes, alicui coepiſcoporũ tuorum vices tuas cõmittere[m] licitũ tibi eſſet: & infrà. ¶Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd in tali articulo conſtituto, & tuas vices (vt dictum eſt) tibi committere licet, & conſecrandus, munus debet ab eo conſecrationis acciperet †, cui eas duxeris committendas: dummodo catholicus habeatur: & impedimen-

non habent locum iudicio cœpto: quia qui appellat, cauſam rationabilem coram iudice exprimere debet, & propter illam appellare. ȷ̃. de appellat. dilecto. in fin. & c. dilectus. & c. vt dilectus. in fin. hodie quicunque appellat in iudicio vel extra, ab interlocutoria, vel grauamine in ſcriptis appellet: & cauſam appellationis exprimat ȷ̃. de appella. cap. cordi. [lib. 6.]

¶*Gl. ſeq. notat duo præſumi pro ſententia.*

a ¶*Fuiſſe.*] Hoc ideo dicit: quia ſemper præſumitur pro ſententia iudicis ordinarij. ȷ̃. de probationibus. poſt ceſſionem. ȷ̃. de re iudic. ſicut. & ſupra de renunciatio. in præſentia. ſed ſi obijciatur cõtra ſententiam ratione proceſſus, oportet ꝙ probetur proceſſus, ad hoc vt ſtetur ſententiæ. ȷ̃. de proba. quoniam cõtra. 1 & ita ſtabitur ſententiæ, & præſumitur pro ea, niſi infringatur ratione proceſſus. Hinc etiam patet, ꝙ non præcipitur aliquid abſolutè, † niſi primò conſtet an iuſtè, vel iniuſtè fuerit excommunicatus. ȷ̃. de reſt. ſpo. literas. in fi. & ȷ̃. de ſent. excom. ſacro. & hoc cõſtabit partium aſſertione. & recipiētur probationes ab vtraque parte. ſ. de off. deleg. cum contingat. Abſolutio fieri debet ſecundum diſtinctionẽ decre. ȷ̃. de verbo. ſig. ex parte. Item ꝑ tales probationes cõſtabit, an alter alteri teneatur ad intereſſe, ſecundum ꝙ traditur infra de ſentē. excõ. ſacro. prout notatur ſ. de offi. deleg. cum contingat. Ber.

† Aliàs, iuramento.

† Aliàs, nodatus, nam innodatus qđ habent impreſſi, in nullo manuſcripto reperi.

† Tirenſi.

1 Per quã decret. dixit hic. Io. & male ꝙ non præſumitur pro ſententia. Io. And.

† Aliqs abſolui. legẽdum videt.

† Cap. 3 e. ti. in 3. cõpil. & vide notas hui' capitis.

† &

† Has habes in de concil. Nicæno ca. 6. & 7.

DVo ſimul.] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi. *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Patriarcha Hieroſolymitanus compellebat clericos Turo. archiepiſcopi reſpondere coram ipſo, conquerentibus de epiſcopis, cum ipſi parati eſſent reſpondere coram archiepiſcopo Turoñ. ordinario ſuo: ſuper hoc conqueſtus fuit Turoñ. archiepiſcopus domino Papæ, & ipſe reſpondet eidem dicens, ꝙ in canonibus diffinitum eſt ꝙ primates, vel patriarchæ nihil iuris præ cæteris debent habere, niſi quantum canones illis permittunt, & conſuetudo illis contulit ab antiquo: niſi ſuper hoc Apoſt. ſedes aliquem illorum priuilegio ſpeciali duxerit honorandum: & ideo quandiu clerici Turoñ. corã ipſo voluerint ſtare iuri, coram patriarcha reſpondere non debent, niſi cauſa per appellationem deferatur ad ipſum, aut aliquid à ſede Apoſt. ſit indultum. Not. ꝙ patriarcha, vel primas id ſolum poteſt habere in ſubditos archiepiſcoporum ſuorũ, quod eſt in canonibus diffinitum: & idem intellige de archiepiſcopo in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum: vel niſi quantum conſuetudo illis contulit ab antiquo. Item not. ꝙ conſuetudo dat iuriſdictionem. Item actor forum rei debet ſequi.

b ¶*Canonibus.*] 9. q. 3. conqueſtus. 18. q. 2. c. 1. & vlt.

c ¶*Patriarchas.*] Diuerſitas eſt in nomine, dignitas eſt eadem. 99. diſt. §. 1. & c. 1. & 2.

¶*Glo ſeq. ar. diuturnitatem temporis, & c. alleg. 4. iura. & 3. in contrarium. & ſoluit.*

d ¶*Conſuetudo.*] rationabilis, & præſcripta, 2 alias conſuetudo non prodeſt. ſ. de conſue. c. vlti. Et eſt arg. temporis diuturnitatem, & ſolutionem, & obligationem inducere in futurũ. arg. 16. q. 2. ſtatuendum. & ȷ̃. de cenſi. ex parte. & c. olim cauſam. & C. de agri. & cenſi. litibus. lib. 11. ar. contra. ȷ̃. de excom. præla. cum ad quorundam. & 10. q. 3. quia cognouimus. & ȷ̃. de cen. peruenit. So. qui eſt in poſſeſſione alicuius rei, in ea defendi debet. vt lit. pen. quaſi per totum. arg. ſ. de elect. querelam. in fi. & ȷ̃. de cau. poſ. cum eccleſia. & ff. ſi ſer. ven. l. harum. & ff. de aqua quoti. & æſti. l. penult. & eſt defendendus, niſi liqueat eum vi vel clam vel precario poſſidere. & ſic intelliguntur contraria. de hoc dixi ſ. de conſue. c. vlt.

2 Et quę dicatur longa cõſuetudo, tradit glo. in l. de quibus. ff. de legi. & in Rub. C. quæ ſit longa conſ.

e ¶*Nicænas.*] 65. diſt. mos antiquus. & c. ſeq.

f ¶*Priuilegia.*] Priuilegia eccleſiarum perpetuo ſunt ſeruãda. 25. q. 2. c. 1. & 2. & 3. Sed perſonalia priuilegia cum perſonis extinguntur. 7. q. 1. petiſti. & ff. de cen. ætatem. in fin. & & ȷ̃. de præſump. mandata. & ſ. de offi. delegati. volentes.

g ¶*Eccleſiam.*] Sic 9. q. 3. conqueſtus.

h ¶*Speciali priuilegio.*] Arg. quòd dominus Papa poteſt detrahere vni eccleſiæ, & alij conferre: quod quidem nullus dubitat 3 16. q. 1. frater noſter. 9. q. 3. nũc vero. & cap. per principalem.

† Cap. 4. e. tit. in 3. cõpilatio.

i ¶*Voluerint.*] maximè: & ſi nollent, compelli debent ab archiepiſcopo, niſi ipſe conſentiret. ȷ̃. de foro compe. ſignificaſti.

3 De epõ verò dubitatur: & de eo reli. do. cõſtitutus. Io. And.

k ¶*Patriarchæ.*] Hieroſolymitani. Bern.

l ¶*Ad eius.*] à grauamine, vel à ſententia. ȷ̃. de appel. cum eccleſia.

QVod ſedem.] Communis diuiſio. ſecunda: ibi, *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Archiepiſcopus ꝑpter infirmitatẽ, vel aliam iuſtã cauſam non poteſt conſecrare ſuffraganeum ſuum: quæſitum fuit à Papa vtrum poſſit ſuper hoc alicui committere vices ſuas? Reſpondet Papa ꝙ archiepiſcopus taliter impeditus, poteſt alicui epiſcopo vices committere, & conſecrandus debet ab illo munus conſecrationis accipere, dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex ſubtractione gratiæ ſedis Apoſtolicæ non obſiſtat. Not. ꝙ munus conſecrandi poteſt delegari. Item ſuffraganei delegationem factam à ſuo archiepiſcopo tenentur ſuſcipere. Item electus tenetur ſuſcipere conſecrationem à quo metropolitanus voluerit.

† Vide. l. vnicam. C. ꝗ pro. ſua iuriſdictio.

¶*Glo. ſequens repetens textum, addit quomodo archiepiſcopus cogere poteſt eum cui committit, & ad quid tenetur conſecratus: diſtinguit demum inter ea, quæ ſunt iuriſdictionis, & ordinis, & cauſam reddit. In fin. dicit merum imperium ſecundum canones delegari.*

m ¶*Committere.*] Certum eſt enim ꝙ archiepiſcopus poteſt mandare vices ſuas, & ille tenetur recipere, & poteſt illum cõpellere. ȷ̃. c. proxi. & iuſſu archiepiſcopi, ſuffraganei illum conſecrare debent. ſ. de tempo. ordi. ſi archiepiſcopus. aliàs ſine ſui præſentia, epiſcopus non debet conſecrare. 65. diſt. non debet. & c. epiſcopus non eſt. & epiſcopus ſic conſecratus debet viſitare archiepiſcopum infra duos menſes, & ſi non poſſit impeditus iuſta de cauſa, hoc ei ſignificetur. 65. diſt. ſi quis in metropolitana. Item & ordinandus tenetur recipere conſecrationem ab eo, cui mandauerit; licet in hoc grauetur, ꝙ iudex ſuperior hoc facit iure ſuo: ſuffraganei verò ad mandatũ illius. ſic. ſ. de oſ. deleg. ſuper quæſtionum. §. ſi verò duo. Archiepiſcopus poteſt cõmittere ea quæ ſunt iuriſdictionis etiam illis qui eam non habent. ȷ̃. c. proxi. ſed ea quę ſunt ordinis, vel conſecrationis cõmittere non poteſt his qui eam non habent, puta illis qui non ſunt epiſcopi, vel archiepiſcopi, vel maiores. ȷ̃. de conſecrat. eccleſiæ vel alt. aqua. Nec etiam talia dicuntur cõmitti, ſed cum mãdat archiepiſcopus ſuffraganeis vt hoc faciant,

ciant,ſola auctoritas eis deeſt, & nihil committit eis archiepiſcopus,niſi quia dat auctoritatem propter prælationem quam habet ſuper illis.& hoc patet ex eo ꝙ quandoq; epiſcopi inuitantur ad hæc facienda ab illis qui ea facere non poſſunt: vt puta capitulum quandoq; inuitat alium epiſcopum ad conſecrādum eccleſiam, vel altare, vel ad clericos ordinandos.7.q.1.pontifices. Itē ſatis poteſt dici ſecundū canones, ꝙ ea quæ ſunt meri imperij poſſunt delegari, vt depoſitio. 24.q.4.illud.& 2.q.7.ſicut. licet ſecundū leges non poſſunt,niſi cum delegans non poſſunt adeſſe. ff. de off. eius cui manda. eſt iuriſdictio.l.1.

tum ei ex ſubtractione gratię [a] Apoſtolicæ ſedis non obſiſtat.

¶Idem Epiſcopo Helien.

*¶Archiepiſcopus cauſam ad ſe per appellationem delatam,ſubditis ſuffraganei committere poteſt, non tamen ad ipſam ſuſcipiendam compellere poteſt. h.d. vſq; ad §. pręterea.*

CAP. XI

PAſtoralis † officii: & infrà. ¶Ex parte tua fuit inſuper quæſitum †: vtrū ſi aliqua cauſa fuerit ad archiepiſcopū per appellationem delata, poſſit eandem iure ordinariæ poteſtatis, ſuffraganei ſui ſubdito delegare, vel animaduertere in eundem †, ſi cauſam renuerit ſuſcipere delēgatam? ¶Ad quod reſpondemus, quòd archiepiſcopus, ipſum ad ſuſcipiēdam delegationem huiuſmodi,compellere nequit inuitum [b]: cum in eum (exceptis [c] quibuſdam articulis) nullam habeat poteſtatem [d]: licet epiſcopus ſuus eidē ſit metropolitana† lege ſubiectus: & infrà.

*¶Mortuo delegato Papę qui excommunicauit reum,vel actorem in poſſeſionem induxit: ſi eius ſucceſſor in delegatione ſuccedit, abſoluere & reſtituere poſſeſſionem poterit: aliàs ſolus Papa reſtituet & abſoluet,pręterquam in mortis articulo: ne tamen currat annalis pręſcriptio,reus coram ordinario, vel publicis perſonis de ſtando iuri cautionem pręſtabit.hoc dicit.*

† Capit.5. eo.tit.in 3. compilat.

† requiſitū.

a ¶*Gratię.*] id eſt ſi non ſit excommunicatus, vel ſuſpenſus, vel ſchiſmaticus. talis non poteſt ordinare,vel ordinari: vt ſ̃.de ele.quia diligentia. ſ̃. de ætat. & qualit.cum bonæ. & ĩ. de ſchiſma. quod à prædeceſſore. & ſ̃. de epiſcopo qui renun. epi.c. vlt. & hæreticus nō ſit.9.quæſt.1.cap.1. & 2. huiuſmodi enim perſonæ non conferunt executionem. Bernar.

† Ratio eſt q̃a iudicare ē publicum ius l. munerum. §.iudicādi. ff. de mun. & hon. & l.vnica. C. qui pro ſua iuriſdi.

P*Aſtoralis.*] Iſtud principium vſque ad §. *Præterea.* diuiditur in duas partes: quia in prima ponitur conſulatio. in ſecunda reſponſio: ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. Aliquis appellauit ab epiſcopo ad archiepiſcopū: quæritur vtrum archiepiſcopus cauſam iſtam ſibi delatā per appellationem poſſit committere alicui ſubdito ſui ſuffraganei iure metropolitico, & ſi nollet cauſam ſuſcipere, vtrum poſſit ipſum ad ſuſcipiendam delegationem cōpellere Reſp. quòd Archiepiſcopus ipſum ad ſuſcipiendam delegationem compellere non poteſt inuitum: quia in eum nullam habet poteſtatem, niſi in quibuſdamcertis articulis: quamuis epiſcopus ſuus eidem ſit metropolitico iure ſubiectus.

¶*Glo. ſeq. quęrit, ponit opi. Hug.& ſequitur. demum opin. Io.quam approbat.*

b ¶*Inuitum.*] Not.ꝙ pinguius ius habet archiepiſcopus in epiſcopis,quam in eorum ſubditis,vt hic patet.& ſ̃.eo.tit.quāto.ar. Sed nunquid idē iuris eſt in epiſcopo circa ſubditos ſuorum ſubditorum? Certè non: quia epiſcopus eis præponeretur ſi voluerit per ſe cognoſcere de cauſis ſubditorum,cum ſit iudex ordinarius omnium de ſua dioeceſi.11.q.1.de perſona.& arg.ad hoc.ff.de iud.iudicium.& 11.q.3.qui reſiſtit. & 8.diſtin. quæ contra mores. in fin. & 2.q.1.nomen. ſed archiepiſcopus non eſt iudex ordinarius totius prouinciæ, niſi epiſcoporum tantum,niſi in caſibus inferius notatis,vt dicit in fin.& ita non eſt ſimile hoc,ſecundum Hug.& T. & Vin. Io.dixit ꝙ ſi tales prælati ſubditi epiſcoporū,vel ex electione; vel ex longa conſuetudine habent ordinariam iuriſdictionem, epiſcopus non poteſt cognoſcere de de cauſis ſubditorum talium pręlatorū, niſi per appellationem deferantur 1 ad eum: vt ĩ.de exceſ.prælat.c.2.& ĩ.de fo.compe.cum contingat. & ĩ.eo. irrefragabili. §.1.arg.ad hoc.18.q.2.cognouimus. & ĩ.de app.dilecti. gradatīm enim debet procedere in cauſa: vt 2.q.6.c. anteriorum.§. illo proculdubio.& ĩ.de ſta.reg. in ſingulis. niſi in principe.2. q.6.arguta.& c.ideo.& ĩ.de appel.ſi duobus. Verius credo qđ dicit Io.ꝙ epiſcopi non poſſunt cognoſcere de cauſis ſubditorum prælatorum ſuorum, eis inuitis: ſic.n.poſſet eos priuare omni ſua iuriſdictione, quod non eſt verum: quia nimis eſſet iniquum.ĩ.de exceſ.præla.ad hæc.imo debet ſententias ſeruare ſubditorum ſuorum.ſ̃.eo.cum ab eccleſiarum. vbi notatur de iuriſdictione epõrum.nam ſi ſua vnicuiq; iuriſdictio nō ſeruatur,eccleſiaſticus ordo confunditur.11.q.1.peruenit.& tamen epiſcopus nihilominus eſt iudex ordinarius dioeceſis ſuæ, quo ad multa alia,quæ patent per ſe; epiſcopus tamen poſſet bene compellere ſubditos ſubditorum ſuorum, ſuſcipere delegationem ſibi ab ipſo factam: ſecus in archiepiſcopo vt hic.

1 Dixit Hoſti.ꝙ ſecundum hanc opi.ſequeretur,ꝙ de archipresbytero ſub iecto archidiacono, non poſſet ad ep̃n appellari,ꝑ rõnem quę ſequitur in gl.Io.And.

¶*Glo. ſeq. reci. per q.an archiepiſcopus ſit ordinarius prouinnicię. ponit primo duas opi. vlt.Tan.quę dicit eum non ordinarium niſi in certis caſibus: & enumerat 12.*

c ¶*Exceptis quibuſdam articulis.*] Eſt tamen iudex ordinarius totius prouinciæ, quia eius gerit ſolicitudinem.9.q.3.cap.1.& 2.nec ideo ſequitur quòd cuiuslibet de prouincia. Vel poteſt dici quòd habet iuriſdictionem ſuper quemlibet, ſed impeditam & ligatam: ex quo non habet niſi in quibuſdam articulis.arg.ſ̃.de reſcrip.cap.paſtoralis.§.vlti.in fin. & ſ̃.de cleri. pereg.tuæ.& hoc ſecūdum Lan. T. dicit ꝙ non eſt iudex ordinarius, niſi in caſibus ſpecialibus. Primò cum deuiat in diuinis officijs 2 à conſuetudine metropolitanæ eccleſiæ.12.diſt.de his. Item ſi deliquit in eius dioeceſi: vt 6. q. 3. placuit. in hoc caſu efficitur aliq̃s de iuriſdictione cuiuslibet alterius. Item ſi habet prædiū in dioeceſi ſua: vt ĩ.de fo.cōp. c.vlt.& iſte caſus pertinet ēt ad quemcunque alium. Item ſi cauſa deferatur ad eū per appellationē.ſ̃. de off.le.c.1. & ſ̃.eo.duo. & 11.q.1. peruenit. Itē cum abſolutus ab archiepiſcopo non vult parere epiſcopo.ſ̃.eod. ad reprimendam. Item ſi criminalis eſt cauſa inter ep̃m,& clericum ſuum; tunc illa cauſa debet deduci ad ſynodum, in qua præeſt archiepiſcopus.6.q.2.c.1. Item ſi clericus habet ciuilem cauſam contra epiſcopum ſuum.11.q.1. ſi clericus.& ſi epiſcopus contra clericum, coram arbitris terminetur: vt in c.clericus. Item in alio caſu.ĩ.eod.irrefragabili.ſed ibi dicitur ꝙ tamquam delegatus à Papa.Item quando epiſcopus negligens eſt in eo, quod ipſe facere debet.9.q.3.cum ſimus.ĩ.de ſent.excom.per tuas.& ĩ.de app.qua fronte. Itē mortuo ep̃o, & ſi eccleſia idoneos clericos non habet.12.q.2.non liceat.Item cum euidens eſt, ſentētiam epiſcopi eſſe iniuſtam. ĩ.de app.ſolicitudinem.Item cum viſitat prouinciam.ĩ.de præſcrip.cum ex officio. & ĩ.de cen.ſopitæ. & c.cum nuper.

2 Quod eſt verum,niſi cōtraria cōſuetudo & rōtionabilis obuiet ex aduerſo 12. diſt. illud breuiter. vel ſecundū Hoſtiē. ab illa generalitate excipe caſum hūc de diuinis. ff. de leg: non eſt nouum. & l. ſeq.Io.An.

† metropolitica.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

d ¶*Nullam habeat poteſtatem.*] Si nullam habet iuriſdictionem, vel poteſtatem in eum, ergo talis delegatio non videtur valere: & ſic ſententia eius nulla.arg. C. qui pro ſua iuriſd.l.vnica? Reſpon.licet in clericum illum, cui committit cauſam,nō habeat poteſtatem,tamen in cauſa, quæ ad eum per appellationem delata eſt, habet poteſtatem: & ita cauſam, ad ſuam iuriſdictionem pertinentem delegat, & ille bene recipit iuriſdictionem,ſi vult illam recipere: ſed ſi non vult illam recipere,poteſt partes compellere vt conſentiant in aliquem, vel aliquos; & poteſt mandare epiſcopo, vt compellat illum recipere commiſſionem: quod facere poteſt, licet ſit appellatum ab eo.arg.ĩ.de fo.compe.ſi quis contra clericum. & ſ̃. de offic. deleg.ſuſpicionis.§.vlt. & ĩ.de appel. cum ſpeciali.

PRAETEREA. Diuiditur: quia in prima ponitur conſulatio, in ſecunda reſponſio: ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. Cauſa commiſſa eſt alicui per ſedem Apoſtolicam, delegatus citauit reum, non venit, contumax fuit: propter contumaciam ſuam manifeſtam fuit excōmunicatus, vel iudex actorem duxit in poſſeſſionē rei petitæ cauſa rei ſeruandæ.Tandem mortuus eſt delegatus,reus vult abſolui, vel recuperare poſſeſſionem amiſſam præſtita cautione quòd iuri parebit: quæritur an liceat alicui ordinario ipſum abſoluere,vel poſſeſſionem ſibi reſtituere infra annum, ſufficienti cautione recepta ſine ſpeciali mandato Apoſt.ſedis? Reſpondet ꝙ cum delegatus quantum ad illam cauſam maior ſit ordinario, ſine ſpeciali mandato domini Papæ excommunicatus ab huiuſmodi delegato, beneficium abſolutionis per alium non poterit obtinere, præterquam in mortis articulo, niſi talis fuerit ille delegatus,cui alius ſuccedat in onere,& honore: nec poſſeſſionem amiſſam poterit recuperare per alium, q̃ per ſedem Apoſtolicam.In fine dat Papa tale conſilium,ne actor poſt annum efficiatur verus poſſeſſor, reus coram ordinario, vel ſi ordinarium habere non poteſt, coram publicis, & honeſtis perſonis, offerat & præſtet cautionem, quòd iuri parebit, interrumpendo per hoc præſcriptionem annalem: vt ſic poſt annum recuperare poſſit poſſeſſionem amiſſam. Nota quòd archiepiſcopus non habet iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum

ſuorum

¶Prætereà poſtulaſti, an alicui [a] † liceat ſine ſpeciali mandato Apoſtolicæ ſedis (delegato, qui reum propter contumaciam manifeſtam, excommunicationis vinculo innodauit: vel petitorem cauſa rei ſeruandæ in poſſeſſionem petitorum induxit, rebus humanis exempto) eidem volenti iuri parere, abſolutionis beneficiũ impertiri, & poſſeſſionem reſtituere infrà annum, ſufficienti recepta primitus cautione †. Ad quod dicimus, quòd cum delegatus quantum ad illud, ſit maior [b] ordinario, ſine mandato [c] ſummi Pontificis excommunicatus ab huiuſmodi delegato, nõ poteſt per alium (præterquam in mortis [d] † articulo) abſolutionis gratiã obtinere: niſi forſan delegatus talis extiterit, cui alius ſuccedat [e] in onere, & honore. Nec per alium quàm per ſummum Põtificẽ [f] recuperare poterit poſſeſſionem amiſſam. ¶Verumtamen ne alius poſt annum verus efficiatur poſſeſſor [g], corã ordinario: vel ſi eius copiam habere nequiuerit, coram publicis [h] & honeſtis perſonis (vt quaſi præſcriptionẽ interrumpat annalem [i]:) offerre, ac prę ſtare [k] quòd iuri parebit, poterit cautionem: vt ſic poſt annum recuperare poſſeſſionem per ſedem Apoſtolicam mereatur.

¶Idem Archiepiſcopo Senonen.

*¶Papa per reſcriptum quo mandat ordinario, vt ſubditos ſuos corrigat, non facit ex hoc ipſum delegatum, ideo ab eo poterit appellari ad proximum ſuperiorem, ſicut ſi Papa nullum mandatum feciſset. h.d.*

CAP. XII.

LIcet † in corrigendis exceſſibus [iuxta † canonicas ſanctiones] appellationis ſit diffugium intercluſum [l], & ideo Pariſieñ. epiſcopus à no-

ſuorum, niſi in certis articulis. Item delegatus Papæ maior eſt ordinario, quantum ad cauſam illam, quę eſt ei commiſſa. Item ordinarius non poteſt ſe intromittere de his, quæ fiunt à delegato Papæ. Item ſi aliquis non poteſt habere copiam iudicis, illud proteſtetur coram ordinario: vel coram publicis perſonis, ſi ordinarius haberi non poteſt, quod per eum non ſtat quominus faciat quod facere intendebat: & ſic poſtea non currit ei tempus quouſq; copiam iudicis habere poterit.

a ¶*Alicui.*] ſcilicet ordinario.

b ¶*Maior.*] ſ. de offi. deleg. ſanè.

c ¶*Sine mandato*] C. ſi aduerſus rem iudi. aduerſus. ff. de mino. minor magiſtratus. & 21. diſt. inferior.

d ¶*Pręterquã in mortis articulo.*] Quo caſu de quolibet genere excommunicationis, & à quolibet etiam laico poteſt abſolui. arg. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & ĩ. de ſententia excommunicationis. quod de eis. arg. ad hoc, de conſecratione, diſtin. 4. ſanctum eſt baptiſma. Sed nunquid, in obſidione poſitum, vel transfretare volentem, licet abſoluere. 1 Vincent. dixit quod ſic: quia iam imminet periculum mortis. Sed hic vidẽdum eſt an immineat naufragium, vel periculum mortis; non enim intrando mare ſemper imminet naufragium: quod ſi eſſet, nullus transfretaret: ſed cum ſunt in naufragio in periculo mortis, tunc ſatis poteſt dici quod liceat; vel ſi intret bellum campeſtre contra Sarracenos, vel alias iuſtum, & manifeſtũ appareat periculum mortis, liceat abſoluere etiam laico. arg. prædict. cap. ſanctum eſt. Quidam dicunt contrarium, quòd nunquam licet laico abſoluere à tali excommunicatione, quia poteſt ei ſuccurri poſt mortem, cum conſtet per aliquem de cõfeſſione per euidentia ſigna. ĩ. de ſenten. excom. cum à nobis. Sed hoc non poſſet ita locum habere in naufragio, ſi omnes ſubmergerentur, quia tunc commune eſt periculum omnium de naue. Vel dic quòd laico poteſt quis confiteri in neceſſitate, ſed laicus non poteſt iſtum abſoluere, vel ligare, quia non habet claues eccleſiæ. ſ. de ſumma trinit. & fid. cath. c. 1. §. vna.

e ¶*Succedat.*] ſupra de offic. deleg. quoniam abbas. & infra de immu. eccle. aduerſus. quia cum in locum, & eius ius ſuccedat, partibus eius fungi debet. ff. de iudi. mortuo iudice. ff. de eden. quædam. §. nil intereſt.

f ¶*Pontificem.*] vel per eius delegatum ſpecialiter ad illam cauſam deſtinatum. ĩ. de eo, qui mit. in poſſ. cum ſicut.

*¶Glo. ſeq. not. ſecundum decretum. alleg. vnam concord. alleg. iura in contrarium, & remittit.*

g ¶*Poſseſsor.*] Ex hoc videtur, ꝙ quis ſit verus poſſeſſor poſt annum, & non ante. ff. de acquirenda poſſeſ. l. 3. §. vlt. Item videtur ꝙ ad hoc vt aliquis dicatur verus poſſeſſor, nõ ſit neceſſarium ſecundum decretum. ĩ. vt lite non conteſtata. quoniam frequenter. §. in alijs. arg. contra. ĩ. de eo qui mittitur in poſſeſ. cauſa rei ſeruan. c. 1. & ff. de acquir. poſſeſ. l. 3. §. vlti. in fine. & ff. de damno infect. ſi finita. §. ſi quis autem. §. ſeq. & §. Iulianus. quæ concordantiæ loquuntur in actione perſonali. & de hoc dicitur infra de dolo, & contumacia. contingit.

h ¶*Publicis.*] C. de an. excep. vt perfectius. & 15. q. 3. c. placuit. §. is autem. & C. de epi. audi. l. ſancimus. & ĩ. de app. c. vlt.

*¶Glo. ſeq. quęrit, & ſoluit.*

i ¶*Annalem.*] Sed vſq; ad quod tempus poterit poſteà petere rẽ ſibi reſtitui, ſiue recipere poſſeſſionem? Dic quòd vſq; ad xl. annos, ſecundum iura canonica; vel ſecundum leges vſque ad xxx. ann. quia ſola litis conteſta. perpetuat actiones vſq; ad xl. ann. vt C. de præſcrip. xxx. ann. cum notiſſimi. & 16. q. 3. c. placuit. §. poteſt. Sed nunquid ſecundum iura canonica poterit talis præſcribere, ex quo habet iam, vel debet habere conſcientiam rei alienæ? ſecũdum iura ciuilia talis bene vſucapit, licet ſciat rem alienam. ff. de noxa. ac. & generaliter. Credo tamen, ꝙ ſi aliter non habeat cõſcientiam læſam, niſi ꝙ res fuit deducta in iudicium, cum habeat titulum. i. auctoritatem iudicis, bene pręſcribit. ex hoc. n. ꝙ res fuit deducta in iudicium per ipſum, cũ petendo, prę ſumitur habere bonã fidem; & præcipuè, qa quando fuit ei tradita poſſeſſio, debuit iurare de calumnia 2, quia aliter non datur poſſeſſio, etiam cauſa rei ſeruãdæ, niſi negotio ſummatim examinato. ĩ. vt lit. non cont. quoniam frequenter. §. quod ſi. & ita bene poteſt pręſcribere. De hac materia tractatur ĩ. de præſcrip. quoniã omne. & ſicut interrumpitur annalis pręſcriptio in poſſeſſione, vt poſt annum recuperet poſſeſſionem, ſic & in excommunicatione: vt ſi non poteſt inuenire ſuum excõmunicatorem infra annũ, poſt annum nõ perdet cauſam. 11. q. 3. rurſus.

*¶Glo. ſeq. dat tria ſimilia in principio, & vnũ in fine, medium tractat quid ſi ille nolit recipere.*

k ¶*Ac pręſtare.*] Ecce conſilium iuris, & vtile. ſimile conſilium 3 dat tibi lex. ff. de rei vendi. is qui deſtinauerit. ſic & in ſtipulatione. illa quanti eà res, cõmodius eſt certam ſummam adijcere, quia difficile eſt probare quanti ea res eſt. ff. de præto. ſtip. l. vltim. ſimile conſilium. ĩ. de appel. cap. vlti. Et not. quòd dicit offerre ac præſtare, quia oblatio ſola non ſufficit, niſi factum ſequatur. ĩ. de eo qui mi. in poſ. cauſa rei ſeruandæ. c. 1. 4 & hoc intellige ſi illi volunt recipere, aliàs non noceret. ĩ. de eo qui mi. in poſ. cauſa rei. ſer. c. 2. ſicut non ſufficit offerre pecuniam ad interrumpendum curſum vſurarum, niſi deponatur in æde ſacra. C. de vſu. acceptam.

LIcet in corrigendis.] Diuiditur, quia in primo ponit formã reſcrip. quam ſecundò declarat, ibi: *Quia tamen.* Abbas. CASVS. Epiſcopus Pariſieñ. recepto mãdato à domino Papa, vt tam circa regulares quam ſeculares clericos ſuæ iuriſdictionis qui multa & grauia committere dicebantur, inquirat & corrigat appellatione remota quæ viderit corrigẽda, & ſtatuat ad reformationem eorum quod iuſtum fuerit, & honeſtum. Occaſione huius mandati dicebat epiſcopus Pariſieñ. ꝙ nullus ſubditus ſuus à correctione ſua ad metropo. poterat appellare, cum in mandato ſuo appellationis remedium ſit inhibitum. Archiepiſcopus Senoñ. metropolitanus eius ſignificauit hoc domino Papæ, & ipſe reſcribit ei dicens, ꝙ licet in corrigendis exceſſibus appellationis remedium ſit inhibitum, non tamen fuit intentionis Papæ, nec ipſe debuit iuriſdictioni archiepiſcopi per mandatum huiuſmodi derogare. Vnde ſi aliquis caſus emerſerit in inquiſitionibus faciendis à dicto epiſcopo, non tã quam delegato, ſed tamquam ordinario, in quo licitũ ſit appellare, non vuult Papa derogare auctoritati ipſius archiep̃i occaſione dicti mandati, quominus licitum ſit cuilibet, ad ipſum archiep̃m tamquã ad metropolitanum liberè appellare. Not. ꝙ à correctione nõ eſt appellandũ, niſi modus excedatur. Item nõ intendit Papa alicui per ſuũ mandatum pręiudicium generare

*¶Glo. ſeq. ſoluit contrarium.*

l ¶*Intercluſum.*] ĩ. de app. ad noſtram. & c. reprehenſibilis. in fin. & c. cum ſpeciali. in fin. nec obſtat. ĩ. de pur. can. c. nos inter alia. quia non loquitur de correctione, ſed de expurgatione. & hæc vera ſunt, niſi corrigens modum excedat. 2. q. 6. c. ei qui. §. ab executore. ſub illo §. ſunt quorum. ĩ. de ſen. excom. vniuerſitatis. & hoc intellige de notorijs exceſſibus, in quibus non admittitur appellatio. ĩ. de appel. cum ſit Romana. in fin. Ber.

*¶Glo. ſeq. reci. per q. quare clerici non profeſſi &c.*

† Hic in omnibus ferè impreſſis habetur dictio, ordinario, q̃ deeſt in antiquiorib. exẽplarib. in recẽtiorib. ex margine irrepſit in textũ: ex gloſſa tñ conſtat, nullo pacto fuiſſe à Raymundo poſitam in textu, aliàs fruſtra explicaſſet Bernard.

† Infero ergo ꝙ habet ea quæ sũt meri & mixti ĩperij, per l. iubere cauere. ff. de iuriſ. om. iudic.

† Quia in mortis articulo nulla eſt criminũ aut caſuum reſeruatio, & iõ oẽs ſacerdotes, quoslibet pœnitentes, à quibuſuis peccatis, cẽſuris abſoluere poſſunt. cõcil. Triden. ſeſſio. 14. c. 7. de caſuum reſeruatione.

1 Caue ne decipiaris ex opinionibus relatis in hac gloſſa, quatenus agit de abſolutione etiã per laicos iniũgẽda, & vide in hoc articulo Domini cũ Sotum lib. 4. ſent. diſt. 8. q. 4. artic. 1. vbi plenè: laicus. n. nullo caſu poteſt abſoluere ſacramẽtaliter.

2 Et ſi deieret nõ præſcribet, c. vlti. de præſcrip. ſecũdum Hoſt.

† Capit. 6. eo. tit. in 3. compil.

† Hæc verba: iuxta canonicas ſanctiones deſunt ĩ antiquis exẽplaribus.

3 Scilicet, vt qui vult rẽ petere, ſi poteſt intentet poſſeſſorium. Io. And.

4 Concor. l. 2. §. ſi. ff. qđ cuiuſq; vni. & l. 1. §. idem Põponius. ff. de dona.

1 Et ideo quia genus iſtud mixtum eſt, in quantũ religioni participãt, dicuntur clerici : inquãtum laicis, dicũtur ſeculares, de ſum.trin.c.1.ſup ver. cõem. ſecundũ Ho. Ioã.And.

a ¶ *Seculares.*] Clerici ideo dicuntur ſeculares, quia ad modum etiam laicorum, 1 qui verè ſeculares dicuntur, poſſunt proprium habere, & inde facere pro ſua voluntate, ſecundum quod habes ĵ. de teſta. quaſi per totum.

b ¶ *Nec eſſe debuit.*] Ne inde naſcantur iniuriæ vnde iura naſcuntur. C. vnde vi. meminerint.& ĵ.de accuſ.qualiter, & quãdo. & ŝ. de conſu. cũ olim. & ĵ.de cenſ.cum olim. Item per hoc non intendebat alij præiudicare, ſimile ŝ. de vſu pallij.ex tuarũ.& ĵ.de maio.& obed.c.cum inferior. & ſic videtur ꝙ ſemper ſit recurrẽdum ad intentionem ſcribẽtis.ſic ĵ.de præb.c. vlti. & antepe.& ŝ.de of.deleg.ſuper eo.& ff.ne qd in loc. pub.l.2.§.ſi quis à principe.& C.de emã. lib.l.nec auus.

† In omnibus antiqs ita: ꝙ multa & grauia cõmittere proponuntur.

c ¶ *Tamquam delegato.*] Si enim tamquam delegatus cognoſceret, vel inquireret, ad dominum Papam tãtum deberet appellari.ŝ. de of. deleg.ſuper quæſtionũ. §.porro. 2

2 Concor. text. quem Bart. dicit ſingu. in l.1. C.qui ꝑ ſua iuriſdictione.

¶ *Glo. ſeq. ponit quatuor exempla.*

d ¶ *Appellare* ] puta quia volebat inquirere ſuper quo non præceſſerat infamatio.ĵ.de accuſa. cum oporteat.vel quia admittit teſtes cõſpiratores.ĵ. de re iudi. cũ I.& A.& ĵ. de ſimo. licet Heli.& c.per tuas. vel ſi non citat illum contra quem inquiritur.ĵ.de accuſa.qualiter & quando.§.debet. vel in aliquo excederet formam inquiſitionis.ĵ.c. proxi. circa princip. ĵ. de accuſatio. inquiſitionis.

†derogari.

† Cap.7.& c.1.eo. tit. in 4. compilatione

e ¶ *Mandati.*] quo non delegatum conſtituit, ſed vt ordinarium inſtruxit: quia per tale mandatũ non poſſet procedere vt delegatus, cum ex eo non habeat delegatam iuriſdictionem.ĵ. eo.tit.graue.vbi ſimile fuit mandatum.

f ¶ *Appellari valeat.*] Et ita poteſt appellari in inquiſitione ſicut in correctione à grauamine, ſcilicet cum modus exceditur.ĵ.de ſentent.excom.vniuerſitatis.ĵ.de appel.de priore. & c. proxi. circa princip.

IRrefragabili.] Hæc decret. vſque ad §. *Cæterum.* habet duo dicta.ſecundum : ibi, *Exceſſus.* Abbas.

CASVS. In principio ſtatuit concilium, quòd prælati eccleſiarum prudenter, ac diligenter intendant circa correctionem,& reformationem ſubditorum ſuorum, & præcipuè clericorum,ne ſanguis eorum de prælatorum manibus requiratur; vt autem liberius correctionis officium valeant exercere, decernit ꝙ nulla conſuetudo, vel appellatio ipſorũ officium valeat impedire, niſi modus canonicus in talibus excedatur ; tamen exceſſus canonicorum cathedralis eccleſiæ,qui conſueuerint corrigi per capitulum, ad commonitionem epiſcopi infra certum terminum præfigendum ab ipſo, per ipſum capitulum corrigantur in illis, in quibus talis fuit conſuetudo : & ſi capitulum negligens fuerit,epiſcopus extunc Deum habens præ oculis ipſos corrigat, appellatione remota.

Prælati negligẽtia ẽ periculoſa

g ¶ *Ne ſanguis eorum.*] Durum verbum eſt iſtud pro prælatis negligentibus ſubditos corrigere.ſimile ĵ.de reg.c.vlti.& ĵ. de ſtat.re.cum ad monaſterium.§.vlti, & ĵ.de accuſ.qualiter & quando.§.pen. Nec admittitur paſtoris excuſatio ſi lupus oues comedit, & paſtor neſcit.ĵ.de re iud.quamuis.Et eo ipſo quòd prælatus tacet, conſentit.43.diſtin. ſit rector. & ex eo permittitur ſecuritas delinquendi.83.diſt.error.Et facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi.23.q.4.eſt iniuſta. Ne ergo ſubditorum ſanguis de prælatorum manibus requiratur, ſequantur Paulum dicentem, Mundæ ſunt manus meæ à ſanguine omnium veſtrum.43. diſt. Epheſijs.

Act, c. 20.

h ¶ *Nulla conſuetudo.*] Quia non præſcribitur contra epiſcopum in talibus.ĵ.de præſcri.cum ex officij. & contra obedientiam ſimiliter non currit præſcriptio.ĵ.de præſcrip.cum non liceat. tamen in præiudicium archidiaconi iuriſdictionem exercere non debet.ĵ.de exceſ. prælat.c.2. niſi ille eſſet negligens: vt hic dicit de capitulo: tunc enim poſſet.

bis receperit in mandatis, vt tã circa viros religioſos, quàm etiam clericos ſeculares [a] ſuæ iuriſdictioni ſubiectos, qui † multa & grauia crimina committere proponũtur, inquirat, & corrigat appellatione remota, quæ viderit corrigenda: ſtatuens ad reformationem eorũ, quod regulare fuerit, & honeſtum. ¶Quia tamen intentionis noſtræ nec fuit, nec eſſe debuit[b], iuriſdictioni tuæ per mãdatũ huiuſmodi derogare, pręſentium auctoritate duximus declarandum, quòd ſi in inquiſitionibus ab eodem epiſcopo, non tamquam delegato[c], ſed tamquam ordinario faciendis, aliquis caſus emerſerit, in quo licitum ſit ad ſedem metropolitanam appellare[d], prædicti occaſione mandati[e], auctoritati tuæ, quo minus ad te tamquam ad metropolitanum appellari[f] valeat, nolumus aliquatenus derogare †.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Prælati ſubditos corrigunt, & reformant appellatione remota, vel conſuetudine non obſtante. Si tamen capitulum conſueuit corrigere exceſſus canonicorum, ſi infra terminum ab epiſcopo præfigendum non facit, ipſe epiſcopus hoc faciet. hoc dicit vſque ad §. cæterum.*

## CAP. XIII.

IRrefragabili conſtitutione ſancimus, vt eccleſiarũ prælati, ad corrigendum ſubditorum exceſſus, maximè clericorum, & reformãdos mores prudenter ac diligẽter intendãt, † ne ſanguis eorum[g], de ſuis manibus requiratur. ¶Vt autem correctionis, & reformationis officium libere valeant exercere, decernimus vt executionẽ ipſorum, nulla conſuetudo[h], vel appellatio[i] valeat impedire: niſi formam in talibus exceſſerint obſeruandam. ¶Exceſſus tamen canonicorum cathedralis eccleſiæ, qui conſueuerũt corrigi per capitulum[k], per ipſum in illis eccleſiis (quæ talem hactenus conſuetudinẽ habuerunt ) ad commonitio-

† Qua aũt ratione ꝑlati ſubditorũ exceſſus corrigere debeant, pręſcripſit cõcil. Tridẽt. ſeſſio. 13. de refor.ca.1.

i ¶*Vel appellatio.*] qa à correctione non appellatur.ĵ.de app.reprehenſibilis.in fin.& c. cũ ſpeciali.in fin.& cap.ad noſtram. niſi modum excedat, vt hic dicit.de hoc dictum eſt ŝ. cap. proxi.

¶*Glo.ſeq. ſoluit obiec. decre.& de perſona.Secundò quærit, an quilibet canonicus ſit iudex. ar. negatiuè. & ſoluit. Tertiò obÿcit cõtra deuolutionẽ iudicandi per tres rationes, quas repetit contra deuolutionem eligendi. ponit opi. Ioan. & ſol. Fi.reci.per quæſt. an epiſcopus poſt terminum requirat capitulum in corrigendo.*

k ¶*Per capitulũ.*] vel per decanum, vel per alium prælatum de capitulo ſi cõſuetudo eſt. arg.ĵ.de app.dilectis.de iure communi de cauſa criminali cognoſcere debet epiſcopus, 3 ꝙ ſolus ordinarius eſt. 11.q.1.de perſona.& hoc quod dicit hic de conſuetudine eſt: vnde dicit, cõſueuerũt. Sed nunquid in illo caſu quilibet de capitulo erit iudex canonici illius, contra quem inquiritur ? Non videtur, cum quilibet eorum ſit par ei, vel forte minor illo. Dicas ꝙ non : ſed quilibet eſt coniudex, 4 ſicut eſt in pluribus delegatis.ŝ.de off.deleg. vno delegatorum.ſicut eſt in electionibus.ŝ.de elec.quia propter. Sed quomodo deuoluitur poteſtas iudicandi de capitulo ad epiſcopum, cum epiſcopus ſit de ipſo capitulo tamquam caput.ĵ. de hic quæ fiunt à præla.ſine conſen.c.c.nouit.& c.ſeq.& ĵ.de verb.ſig.cum clerici ? Præterea cum epiſcopus ſit de capitulo tamquam caput, vt dictum eſt, ſi omnes negligentes ſunt, ergo ad ipſum epiſcopum non deuoluitur poteſtas, imo ad metropolitanum; ſi non omnes ſint negligentes : ergo apud illos tantum remanebit illa poteſtas, ſicut in paucis remanet ius eligendi propter vitium aliorum.ŝ.de elect.bonæ.& c.congregato.Præterea ſi deuoluitur poteſtas ad epiſcopum, ergo videtur ꝙ ille ſolus poſſit cognoſcere de cauſis criminalibus aliorum, quod eſt cõtra illud. 15.q.7.epiſcopus nullius.& 86.diſt. ſi quid vero.& ĵ.de accuſ. qualiter & quando. Eadem eſt quæſtio qualiter deuoluatur electio à capitulo ad epiſcopum. Ioan.dicebat ꝙ vbicunq; eſt epiſcopus de capitulo, & ipſe cum alijs eſt negligens, deuoluitur ius eligendi vel corrigendi ad metropolitanum : quandoq; nõ eſt de capitulo, & tunc deuoluitur poteſtas de capitulo ad epiſcopum.ĵ.de conceſ.præb.poſtulaſtis. Ego dico, ꝙ epiſcopus ſemper eſt in capitulo tamquam caput, & alij tamquam membra. Et dico ꝙ de iure communi ius eligendi ſimul pertinet ad capitulum, & epiſcopum.de hoc dixi ŝ.de ele.cum eccleſia Vulterana. niſi conſuetudo ſit in contrarium ; videlicet, ꝙ ſolus epiſcopus quandoq; confert beneficia.quandoq; capitulum in eccleſia ſua, & ſecundum hoc transfertur ius eligendi de vno ad alium. Si verò ius cõmune in eccleſia ſeruatur : tunc transfertur ius illorum ad archiepiſcopum, & ſic intelliguntur omnia iura, quæ faciunt mentionem de tali translatione. Nec videtur rationem habere quod dicit Ioan. ꝙ epiſcopus quãdoq; de tali capitulo ſit, quandoq; non : quandoq; tamen epiſcopus intereſt electionibus non tamquam epiſcopus, ſed tamquam canonicus : & eſt ſpecialis conſuetudo in quibuſdam eccleſijs, in quibus epiſcopus retinet ius canoniæ, & præter redditus ſuos percipit aliquid de capitulo : & tunc eſt in electionibus tamquam canonicus ; & ſic intelligitur illa decre.poſtulaſtis, & tunc

3 Idẽ ſanciuit Concil.Tridẽt. ſeſſio. 14. de reform. cap. 20.

4 Dicit hic Inno.ꝙ de nullo canonico dici põt ꝙ ſit iudex vel cõiudex, cũ penes capitulum non penes ſingulos ſit iuriſdictio : ſed de eis dici poſsũt verba reſonantia factũ, ſicut is canonicus cõiudicat : ſicut electio eſt penes capitulum, & nõ ſingulos:& tamen ſinguli coeligunt.Ioan. And.

nem, vel † iuſſionem epiſcopi corrigãtur infrà terminũ competentem ab eo † pręfigẽdum, alioquin ex tunc ep̃s Deum habens præoculis, ipſos vt animarum cura requirit, per cenſuram eccleſiaſticam corrigere non poſtponat.

¶ *Si canonici ſine manifeſta & rationabili cauſa (maximè in contemptum epiſcopi) ceſſant à diuinis, epiſcopus ceſſionem non ſeruabit, & metropolitanus vice Papæ cognoſcet. hoc dicit.*

¶ Cæterum ſi canonici abſque manifeſta, & rationabili cauſa (maximè in contemptum epiſcopi) ceſſauerint [a] à diuinis: epiſcopus ſi voluerit nihilominus celebret in eccleſia cathedrali: & metropolitanus ad querelam ipſius, tamquam ſuper hoc delegatus [b] à nobis, taliter eos per cenſuram eccleſiaſticam cognita veritate caſtiget, quòd metu pœnæ [c] talia decætero non præſumant.

¶ *Prælatus in impoſitione pœnæ cauere debet à quæſtu pecuniæ, & ab omni alio grauamine. hoc dicit vſq; ad finem.*

¶ Prouideant itaque diligenter eccleſiarum prælati, vt hoc ſalutare ſtatutum, ad queſtũ † pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertant: ſed illud ſtudioſè, ac fideliter exequantur, ſi canonicã velint effugere vltionem: quoniam ſuper his ſedes Apoſtolica auctore Domino attentiſſimè vigilabit.

¶ Idem in eodem †.

¶ *Cum in ciuitate, vel diœceſi ſunt populi diuerſarum linguarum, epiſcopus debet prouidere eis per viros idoneos, qui ſecundum varietatem linguarum officia eis celebrent, & ſacramenta miniſtrent. Et ſi vrgens eſt neceſſitas, conſtituet ſibi vicarium pontificem illius linguæ, non tamen propter hoc eadem diœceſis debet habere duos epiſcopos.*

tunc ſimiliter transfertur poteſtas ad ipſum epiſcopũ, niſi malitiam adhibeat, vt dicit ibi. Hoc eſt verum circa collationem beneficiorum, ſed cum epiſcopus eſt negligens in correctione ſubditorum, non deuoluitur ius corrigẽdi, vel puniendi ad capitulum, ſed potius ad archiepiſcopum. 9. q. 3. cum ſimus. quia iuriſdictio talis principaliter ſpectat ad epiſcopum, licet de conſilio eorum, & in eorum p̄ſentia debeat hoc facere 1. 15. q. 7. epiſcopus nullius. & 86. diſt. ſi quid vero. Sed cum ius corrigendi pertinet ad capitulũ in eccleſia cathedrali de conſuetudine, vt hic dicit: cum ipſi de capitulo ſunt negligentes, ius trãsfertur ad epiſcopum: vt hic habes expreſsè, & epiſcopus poſtea nihilominus de conſilio eorundem debet corrigere: quia licet p̄diderint ius corrigendi. non perdiderunt ius commune, quo debent cũ epiſcopo in talibus intereſſe. ſimile ſ. de elec. ne pro defectu. quia licet perdant per negligentiam ius eligendi actiuè, non tamen perdunt paſſiuè. ſ. de elec. ne pro defectu. & ſi oẽs in cauſa correctionis ſunt, tunc non procederet epiſcopus cum eis. Bernard.

† &

† Aliàs, epiſcopo.

1 Niſi contra hoc p̄. ſcripſerit. de conſue. c. 1. li. 6. Io And.

CAETERVM. Iſte §. loquitur de ceſſatione à diuinis, pro qua vide c. ſi canonici. & c. quamuis. eo. tit. lib. 6. Abbas.

CASVS. In §. iſto dicitur ꝙ ſi canonici abſque manifeſta & rationabili cauſa, in contemptum epiſcopi ceſſauerint à diuinis, epiſcopus nihilominus celebret in eccleſia cathedrali. & metropolitanus tamquam delegatus à Papa ſuper hoc ad querelam epiſcopi cognita veritate eos taliter corrigat, ꝙ metu pœnæ talia de cætero non præſumant. In fine dicit ꝙ prælati eccleſiarum hoc ſtatutum ad quæſtum pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertant, ſed diligenter obſeruent ſi canonicam voluerint effugere vltionem. Not. ꝙ prælatus tenetur corrigere ſubditos, aliàs imputabitur ei. Item à correctione non appellatur, niſi modus excedatur. Item conſuetudo dat iuriſdictionem in exceſſibus corrigendis. Item hic eſt caſus, in quo metropolitanus eſt iudex ſubditorum ſuffraganeorum, ſed non iure metropolitico, ſed auctoritate huius conſtitutionis.

¶ *Glo. ſeq. not. alleg. vnam concor. ſig. contrarium vnum, & obijcit, & ſoluit.*

a ¶ *Ceſſauerint à diuinis.* ] Videtur ꝙ ſoli canonici poſſunt ſubijcere eccleſiam interdicto cum ſub eſt cauſa, cum etiam ſolus decanus hoc poſſit. j. de appell. dilectis. & ſic eſt contra. j. de his quæ fi. à ma. par. cap. quæſiuit. vbi dicitur ꝙ requiritur conſenſus epiſcopi, & canonicorum. Item videtur ꝙ capitulũ non poſſit ſuſpendere eccleſiam; quia ſic ſeipſos ſupponerent interdicto: quod eſſe non poteſt, ꝙ quis ſuſpendat ſeipſum: quia in proprio facto iudices eſſe non poſſunt, nec poſſunt ſibi dicere legem, nec ſibi poſſunt imperare. 21. diſt. nunc autem. & ff. de arbit. l. pen. quod concedit Io. Sed contra credo, ſi capitulum de conſuetudine hoc habet, bene poteſt eccleſiam ſupponere interdicto: nec dicuntur ſeipſos ſuſpendere, vel interdicere, ſed eccleſiam interdicunt, vt diuinum officium non fiat in eccleſia propter delictum alicuius, ſeu aliquorum, & in alia eccleſia ipſi celebrent: quia ſeipſos non interdicunt, nec epiſcopus eadem ratione poſſet interdicere eccleſiam ſuam cathedralem: quia interdiceret ſeipſum; ſed poteſt ſicut hoc ſæpè contingit de facto. ſæpè enim propter factum ciuium interdicit eccleſiam, & epiſcopus ceſſat ibi à diuinis, ſed in alijs eccleſijs non ceſſat.

¶ *Glo. ſeq. primò reci. per q. qualis ſit iuriſdictio. Secundò quęrit, obijcit & ſol. & ponit opi. Ioan. quam reprobat. Tertiò obijcit decre. ſi clericus & ſoluit, & circa hoc interſerit incidentem quęſtionem, quam ſoluit.*

b ¶ *Super hoc delegatus.* ] Sic j. de hæret. ad abolendam. in fi. Et dic delegatus datus: non enim poſſet dici illa iuriſdictio delegata, cum non expirat morte delegantis re integra, nec etiam expirat tempore: eſt ergo ordinaria, vel quaſi auctoritate huius canonis archiepiſcopo conceſſa à ſede Apoſtolica. ſimi. ſ. de transla. inter corporalia. ver. qui vt hoc poſſent ex canone, &c. & eſt ſpecialis caſus, in quo metropolitanus habet iuriſdictionẽ in ſubditos ſuorum ſuffraganorũ. Sed quare epiſcopus non corrigit exceſſus iſtorũ in caſu iſto ſicut in alijs, vt ſ. dicitur? Ratio reddi poteſt, quia cum iſte exceſſus ſit in perſona epiſcopi commiſſus 2, ſiue in odium ſuum, ei facta eſt iniuria, & nemo iniuriã propriam vindicare debet auctoritate p̄pria. 23. q. 4. inter querelas. & q. 5. de occidendis. & iudex de facto ſuo eſſe non debet. 4. q. 4. ca. 1. Io. aſſignauit aliam rationem, ſ. ꝙ epiſcopus ſolus non poſſit punire aliquos, ſed cum canonicis eccleſiæ. 15. q. 7. epiſcopus nullius. & 86. diſt. ſi quid verò. & ſic ſequeretur ꝙ ipſi canonici eſſent rei, & iudices. & hæc non videtur ratio ſufficiẽs: quia ſi canonici aliàs excederent omnes, epiſcopus bene poteſt per ſe corrigere & punire illos, & ſibi imputẽt: quia per delictum ſuum priuati ſunt illo iure tunc. ſimile j. de verb. ſig. abbate. in fi. ſi epiſcopus ſolus non poſſet corrigere illos, cum omnes excedunt, iam viderentur habere priuilegium delinquendi, & ſic remanerent in delicto ſuo: quod abſurdum eſſet. Sed quare non tractatur cauſa iſta coram arbitris, cum canon dicat, ꝙ ſi epiſcopus habeat cauſam cum clerico ſuo, coram arbitris debet tractari. 11. q. 1. ſi clericus aduerſus. ſed illud cap. loquitur de ciuilibus cauſis. Sed in caſu illius c. ſi clericus nollet eligere communiter arbitros, quis compellet ipſum? epiſcopus non, quia non eſt iudex in cauſa ſua: archiepiſcopus non, quia non habet iuriſdictionem in eum, niſi in certis caſibus. ſ. eo. paſtoralis. & iſte non eſt de illis: quid erit? Credo ꝙ licet cauſa ſit epiſcopi, ipſe epiſcopus poteſt illum compellere vt arbitros eligat cum eo. j. de app. ſecundo requiris. §. 1. & c. cum ſpeciali. & ſ. de offi. dele. ſuſpicionis. §. 1. ſed in caſu iſtius capituli ideo non eliguntur arbitri, quia ſic placuit Papæ, vt dicit Ioan. imo ratio alia melior poteſt aſſignari: hic enim in iniuriam & contemptum epiſcopi ſuſpenditur eccleſia, & ſic eſt cauſa criminalis; quia hic agit epiſcopus de iniuria ſibi irrogata: & de cauſa criminali arbitri cognoſcere non poſſunt, nec de liberali, vel matrimoniali. j. de in inte. reſt. cauſa. §. vlt. ff. de arbi. non diſtinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali.

† De hoc tractatur j. de pœnis. c. licet. vbi videas.

2 Tex. dicit maximè in contemptũ epiſcopi: vnde dicit Innoc. ꝙ ſic placuerit. Papæ: & ſufficit ſic ſcriptũ eſſe potuit eſſe, motiuũ: quia cauſa capituli ardua, vñ inſurgeret p̄plexitas, et ꝙ propter arduitatẽ requirẽdũ eſſet conſilium capituli p̄p ſuſpicionem conſilij nõ deberet. Item ſecũdum. Ho. vt auferatur ſcandalum. de p̄ſcript. c. 1. Io. And.

† Cap. 9. & c. 1. eo. tit. in 4. compilatione.

c ¶ *Metu pœnę.* ] Sic enim ferro abſcindenda ſunt vulnera, quę fomentorum non ſentiunt diſciplinam. 92. diſt. plurimos. in fin. & 16. q. 1. in canonibus. & ſ. de cle. cum in cunctis. §. vlt. & vt alij etiam pœnam ſimilem pertimeſcant, & terreantur. ff. de pœ. capitalium. §. famoſos. & 2. q. 7. qua propter. & j. de ſta. re. ea quæ. §. 1. iuxta illud Horatij in epiſtolis.

*Oderunt peccare boni virtutis amore.*
*Oderunt peccare mali formidine pœnę.*

QVoniam. ] Sunt duo dicta principalia. Secundum: ibi, *Prohibemus.* Abbas.

CASVS. In multis partibus infra vnam diœceſim, vel ciuitatem permixti ſunt populi diuerſarum linguarum, qui ſub vna fide varios habent ritus & mores: ſtatuit concilium, quòd epiſcopi huiuſmodi ciuitatum, eligant viros idoneos, qui ſecundum diuerſitatem linguarum, diuina illis officia celebrẽt, & eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo & exemplo; præterea prohibet concilium ꝙ vna ciuitas non habeat plures epiſcopos, tamquam vnum corpus habens plura capita quaſi monſtrum. Sed ſi neceſſitas propter cauſas prædictas poſtulauerit, epiſcopus loci catholicum præſulem na-

tionibus

tionibus illis conformem cõſtituat ſibi vicarium, qui ſit ei per omnia obediens & ſubiectus: & ſi aliquis aliter ſe ingerat, nouerit ſe excommunicatum: & ſi non reſipuerit, ab omni eccleſiaſtico miniſterio deponatur, adhibito (ſi neceſſe fuerit) auxilio brachij ſecularis. Nota quòd vnaquæq; ciuitas vnum tantum debet habere Pontificem. Item eccleſiam inuocare poteſt & debet auxilium ſeculare, ſi neceſſe fuerit.

† Ad intelligẽtiã huius ca. vide quæ copioſè ſcribit Ludouicus Gomez in Regula cãcellarię de idiomate. vbi plurima tradit de linguarum ſimilitudine & diuerſitate huc ſpectãtia.

CAP. XIIII.

QVoniam † in pleriſq; partibus infrà eandem ciuitatem, atq; diœceſim, permixti ſunt populi diuerſarum linguarum habentes ſub vna fide varios ritus, & mores: diſtrictè præcipimus, vt pontifices huiuſmodi ciuitatum, ſiue diœceſum, prouideãt[a] viros idoneos, qui ſecundum diuerſitates rituum, & linguarum, diuina illis officia celebrent, & eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter, & exemplo. ¶ Prohibemus autem omninò, ne vna eademq; ciuitas, ſiue diœceſis, diuerſos pontifices habeat, tanquam vnum corpus diuerſa † capita quaſi monſtrum[b] ¶ Sed ſi propter prædictas † cauſas vrgens neceſſitas[c] poſtulauerit, pontifex loci catholicum præſulem nationibus illis conformem, prouida deliberatione conſtituat ſibi vicarium[d] in prædictis, qui ei per omnia ſit obediens, & ſubiectus. Vnde ſiquis aliter ſe ingeſſerit, excõmunicationis ſe nouerit mucrone percuſſum[e]; & ſi nec ſic reſipuerit, ab omni miniſterio eccleſiaſtico deponẽdum: adhibito (ſi neceſſe fuerit) brachio ſeculari[f] ad tantam inſolentiam † repellendam.

¶ Idem in eodem †.

*¶ Epiſcopi qui per ſe non poßunt, tenentur aßumere idoneos, qui ſuppleant ſuo loco, quo ad prædicationes, viſitationes, & confeßionum auditiones: & vt poßint epiſcopi reperire tales, pręcipit in eccleſiis cathedralibus, & collegiatis tales inſtitui.*

a ¶ *Prouideant.* ] ſuis expenſis. j. c. proximo.

b ¶ *Monſtrum.* ] ff. de ſtatu ho. non ſunt liberi. ſim. C. de poſth. hære. inſti. quod certatũ. in fin. & ff. de verb. ſig. quæret aliquis. quia vnus tantum debet eſſe imperator. & ſinguli epiſcopi p ſingulas diœceſes. 7. q. 1. in apibus.

c ¶ *Neceßitas.* ] Diſpenſatiuè dictum eſt hoc propter neceſſitatem, vt hæc litera probat. & 7. q. 1. non autẽ. ſ. de renun. ad ſupplicationem, & iſte pontifex ſubiectus eſt diœceſano ratione officij [1] quod exercet in eius diœceſi tanquam vicarius, vt ſequens litera dicit: ſecus in illa decre. ad ſupplicationem.

† Aliàs ita: diuerſa habẽs capita quaſi, &c.

1 Dicit Innoc. cuius ratione debeat ſubeſſe diœceſano: ſecus ſi aliàs vocatur ad ſupplendũ defectum ſuũ 7. quæſt. 1. pontifices. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arg. & ſoluit.*

d ¶ *Vicarium.* ] Et tamen habebit iſte vicarius ordinariam [2] iuriſdictionem, ſiue poteſtatem. ſ. de offi. archid. ad hoc. & 25. diſt. perlectis. vbi archidiaconus eſt vicarius epiſcopi, & tamẽ iuriſdictio ſua ordinaria, eſt perpetua. ſic videtur ꝙ aliquis qui nõ eſt archiepiſcopus, poteſt habere ſuffraganeum. ſic etiam archiepiſcopus quandoq; eſt ſubditus epiſcopo. ſ. de renuncia. ad ſupplicationem. Sed à quo conſecrabitur iſte epiſcopus? Reſpondeo, à ſuo epiſcopo non à metropolitano, cum ei non ſubſit. ſ. eod. paſtoralis. adiunctis ſibi duobus vicinis epiſcopis, quia aliter conſecrari non debet. 66. diſt. porro. & ſ. de tempo. ord. ſi archiepiſcopus. & c. nec epiſcopi. & illi tenentur venire ad auocationem illius: quia ſibi inuicem mutuum conſilium & auxilium exhibere tenentur. j. de treuga. & pace. c. 1. & 11. q. 3. curæ.

† præſcriptas.

2 Dicit Hoſtien. inter illos q ſunt ſuę linguæ. Ioan. And.

† inſolentiam.

† Cap. 10. & c. 3. eo. tit. in 4. cõpilatione.

e ¶ *Mucrone percuſſum.* ] Et ita eſt canon latæ ſententiæ: ſicut ille 17. q. 4. ſi quis ſuadente. ſicut & ille. ſ. de elect. cum in cunctis. & c. quiſquis. vbi ipſo iure ſunt ſuſpenſi.

f ¶ *Brachio ſeculari.* ] Sic ſ. eo. c. 1. & 17. diſt. nec licuit. & 23. q. 5. principes. alias autem niſi clericus ſit incorrigibilis, non eſt implorandum brachium ſeculare. [3] & etiam depoſitum nõ poteſt laicus punire, niſi ſit incorrigibilis. j. de iudi. cum nõ ab homine. & 81. diſt. dictum. niſi in crimine falſi. j. de cri. fal. ad falſariorum. & ita vbicunq; deficit eccleſiaſtica poteſtas, recurrendum eſt ad auxilium ſeculare. 11. q. 1. petimus. & 23. q. 5. de liguribus. & ſic vna poteſtas per aliam iuuatur. 96. diſt. cum ad verum. & c. ventum eſt. 1. q. 1. Bernardus.

3 Concor. tex. in l. mileſ. cũ glo. & ibi Bar. ff. de re iu.

CAP. XV.

INter cætera, quæ ad ſalutem ſpectant populi Chriſtiani, pabulum verbi Dei permaximè ſibi noſcitur eſſe neceſſarium: quia ſicut corpus materiali, ſic anima ſpirituali cibo nutritur: eo quòd non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. ¶ Vnde † cum ſæpè cõtingat, quòd epiſcopi propter occupationes multiplices, vel inualitudines corporales, aut hoſtiles incurſus, ſeu occaſiones alias (ne dicamus defectũ ſcientiæ, quod in eis reprobandum eſt omninò, nec de cętero tolerandum) per ſeipſos[g] non ſufficiũt miniſtrare populo verbum Dei, maximè per amplas diœceſes, & effuſas: generali conſtitutione ſancimus, vt epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ prædicationis[h] officium ſalubriter exequendum aſſumant, potentes in opere, & ſermone: qui plebes ſibi commiſſas vice ipſorum (cum per ſe iidem nequiuerint) ſolicitè viſitantes, eas verbo ædificent, & exemplo: quibus ipſi cum indiguerint, congruè neceſſaria[i] ſubminiſtrent †: ne pro neceſſariorum defectu, compellãtur deſiſtere ab incœpto. ¶ Vnde pręcipimus tam in cathedralibus, quàm in aliis conuentualibus eccleſiis, viros idoneos ordinari, quos epiſcopi poſſint coadiutores, & cooperatores habere, non ſolum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis iniungẽdis, ac cæteris, quæ

Matt. 4. Luc. 4. Deut. 8.

† Idem roborauit cõcil. Tridẽt. ſeſſio. 5. c. 2. ſub Rub. decretũ de reform. & ſeſſio 2. de reforma. c. 4. concordat cõcil. Cartha. 4. c. 20. & cõcil. Rhemen. c. 4.

INter cętera.] In prima exordium. In ſecunda conſtitutio: ibi, *Vnde* in tertia pœna: ibi, *Si quis autem*. Abb. Siculus.

CASVS. Inter alia, quæ pertinent ad ſalutem populi Chriſtiani, prædicator verbi Dei quamplurimum eſt neceſſarius: quia ſicut corpus materiali cibo nutritur: ita & anima ſpirituali cibo reficitur. ſed epiſcopi quandoq; propter multas occaſiones, & multas cauſas non ſufficiunt miniſtrare populo verbum Dei: vnde ſtatuit concilium, quòd epiſcopi aſſumant viros idoneos ad officiũ prædicationis, qui plebes ſibi commiſſas eorum vice inſtruant & ædificent verbo, & exẽplo, quibus ea quæ neceſſe fuerint, miniſtrentur: ne propter neceſſitatem ab officio prædicationis deſiſtant. Vnde præcipit concilium ꝙ tam in cathedralibus eccleſijs, quàm in alijs conuentualibus viros idoneos debeant ordinare, quos habeant coadiutores tam in officio prædicationis quã in audiendis confeſſionibus, & alijs quæ ad ſalutem pertinent animarum. qui autẽ hoc adimplere neglexerit, diſtrictæ ſubiaceat vltioni. Not. quòd epiſcopi debent habere coadiutores, non ſolum in officio prædicationis, ſed in audiendis confeſſionibus, & pęnitentijs iniungendis.

g ¶ *Per ſeipſos non ſufficiunt.* ] Et ideo cum alijs onera ſua partiri debent. j. de præſump. mandata. & ſ. de offi. archipreſ. vt ſingulæ.

h ¶ *Prędicationis officium.* ] quod priuilegiatum eſt. j. de ſta. re. ꝙ Dei timorem. nec tamẽ poteſt aliquis prædicare niſi mittatur [4] auctoritate epiſcoporum, vel Apoſtolicæ ſedis. j. de her. excõmunicamus. §. quia verò.

ADDITIO. Contrariũ ſignauerunt quidam huic. ſ. de off. dele. c. vlti. ſed non eſt contra: quia ibi loquitur in delegato, qui officium prędicationis ſibi iniunctum committere non poteſt: hic loquitur in ordinario, cuius officium latius patet.

† Adde de hoc, & qđ ſalariũ habere debet p Doct. in l. iuriſperitos. ff. de excu. tu. & in cle. cum ab omni đ vit. & hon. cle.

4 Conciliũ Lateranẽ. ſub Leone x. ſeſſ. 11. in in prin. & Concil. Triden. ꝓximè citatum.

i ¶ *Neceßaria ſubminiſtrent.* ] ſicut legatus principis cum mittitur in prouinciam, de rebus fiſci, vel imperatoris viuere debet. in Auth. vt nulli iudi. §. nulli col. 9. & in Auth. de man. prin. §. illud tamen. coll. 3. licet ſecus faciant legati domini Papæ. j. de præſcrip. accedentes. & j. de cenſibus. cum inſtantia. & c. procuratores.

COnquerente.] In prima parte petitio, & conteſtatio. In ſecunda ſententia: ibi, *Nos autem*. Abbas.

CASVS. Procurator monaſterij ſancti benedicti monti Subaſij conquerebatur ꝙ epiſcopus de Aſſiſio diœceſanus ipſius, non cõtentus iuribus epiſcopalibus in eccleſijs, & capellis ipſius monaſterij, quæ debet habere, à quibuſdam eccleſijs exigebat procurationes, quæ ad eas præſtandas nõ ſufficiebant: Vnde petebat procurator ipſius monaſterij, ꝙ epiſcopus ſpecificaret illa quæ competebant eidẽ in eiſdem eccleſijs ratione iuris epiſcopalis, quibuſdam verò ſpecificatis lis fuit legitimè conteſtata. Dominus Papa viſis & intellectis probationib. & rationibus vtriuſq; partis, decreuit ꝙ epiſcopus habeat canonicam obedientiam, ſubiectionem, & reuerẽtiam, & alia quæ in litera enume-

enumerantur, in eccleſijs, ſeu capellis diœceſis ipſius ad monaſterium ipſum ſpectantibus: ita quòd cum ad eccleſias illas viſitandas acceſſerit, non plus requirat ab illis eccleſijs, nomine procurationis, niſi quantum ei poterunt exhibere, penſatis facultatibus earundem, ne amplius aggrauentur in procurationibus quàm cæteræ capellæ eiuſdem diœce. & iſtis iuribus in p̄dictis eccleſijs epiſcopus ſit contentus, nec amplius exigat, p̄ter moderatum auxilium, quod iuxta formam Lateraň. concilij duxerit poſtulandum, ſi manifeſta & rationabilis cauſa extiterit. Not. ꝙ generalitas ſpecificanda eſt. Item procuratio quę debetur ratione viſitationis, ſecūdum facultates eccleſiæ debet dari. Itē non amplius debet exigi ab vna eccleſia, quam exigatur ab alijs, in ꝓcurationib. faciendis, eodem iure quantum ad hoc eccleſiæ cenſeri debent.

*¶ Glo. ſeq. recitat per q. ad quid valet ſpecificatio. Secundò obijcit, quòd ſine ſpecificatione procedat petiti. & ſoluit.*

a ¶ *Specificares.*] Per talem ſpecificationem præcluditur via in poſterum litigandi, & lites diminuūtur: quod debet facere iudex. C. de iud. l. properandū. ff. ſi cer. pet. quidam. ꞉j. de do. & contu. finem. & capit. venerabilis. vt ſciat quid debeat præſtare reus & actor, ac recipere ſi obtineat, ne poſt ſententiā alia contentio oriatur. arg. ꞉j. de verb. ſign. cum olim. & melius c. cum inter vos. Et iudex debet materiam diſcordiæ amputare. in Auth. de man. prin. §. demum. & §. ſi tibi quoq;. coll. 3. imo & iudex primo loco ſi poteſt partes ad concordiam reuocabit. 90. diſt. ſtudendum. & 5. q. 2. ſi primates. & 23. q. vlt. c. ſi quis membrorum. & ꞉j. de tranſact. c. vlt. & ff. de noui oper. nun. l. 1. §. cū poteſt. Sed videtur ꝙ ſufficeret dixiſſe: peto iura epiſcopalia in capellis, quia vniuerſalis petitio eſt illa, & in talibus non requiritur ſpecificatio, ſicut: peto rationē adminiſtrationis. ꞉j. reſt. ſpo. cum ad ſedē. & ꞉j. de don. inter dilectos. & ꞉j. de reli. dom. conſtitutus. 1 Satis poſſet admitti talis libellus, cū proponatur pro vniuerſitate, nec cōpellitur quis ſpecificare, niſi quis velit ad cautelam: cū certum ſit quæ ſint iura epiſcopalia, ſed valet etiam actori, vt ſententia magis ſit certa. Imo per hanc decret. credo ꝙ ſpecificanda ſunt iura ep̄alia: & ſi non ſpecificentur in libello, intelligitur de his quæ hic enumerantur per dn̄m Papam, & de his non poterit quæſtio referri, cū ſint expreſſa in iure. In alijs aūt ſingularibus iudicijs ſpecificatio fieri debet. ꞉j. de lib. obla. c. pen. & vlti. vbi de hoc.

b ¶ *Canonicam.*] Hic bene ſpecificantur iura epiſcopalia, & eſt vtile quòd in ſententia apponatur, ne aliqua poſtea dubitatio oriatur. arg. ꞉j. de verb. ſignifi. cum inter.

c ¶ *Iuriſdictionem.*] Nam iudex ordinarius eſt epiſcopus in ſua diœceſi, tam monachorum, q̄ aliorū. 11. q. 1. de perſona.

d ¶ *Pœnitentias.*] publicas, & aliorum maiorum criminum. ꞉j. de exceſ. præla. accedentibus.

e ¶ *Duos ſolidos.*] Duos ſolidos petere poteſt epiſcopus à qualibet eccleſia ſuæ diœceſis nomine cathedratici, præterquam à monaſterijs. 10. q. 3. inter cætera. Et appellatur cathedraticum quia pro honore cathedræ datur. 10. q. 3. placuit. quandoq; appellatur ſynodaticum, quia in ſynodo datur. ꞉j. de cenſi. olim. & iſti duo ſolidi dabuntur ſecundum æſtimationem illius monetæ, quę antiquitus, & ab initio ſolui conſueuit; niſi circa ſolutionem minoris monetæ, quæ modo eſt in vſu, ſit præſcriptum. vt in prædicta decre. olim. ſiue ſit maior moneta in vſu, ſiue ſit minor. ꞉j. de cen. cum canonicis. & cap. prædicto, olim.

† In vno manuſcripto ita: quorum qbuſdam autē iurib. ſpecificatis hīc īde fuit ſuper p̄miſſis lis legitimè conteſtata. In alio ita: quorum qbuſdnm ſpecificatis lis fuit ſic legitimè cōteſtata.

1 Addę de hoc in l. Titia. & ibi Bart. ff. de leg. 2. & in l. rei appellatione. ff. de ver. ſig.

ad ſalutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, diſtrictæ ſubiaceat vltioni.

¶ Honorius tertius Epiſcopo Aſſiſiñ.

*¶ Epiſcopus in eccleſiis diœceſis ſuæ debet eſſe contentus iuribus epiſcopalibus: & quæ ſint iura epiſcopalia declarat.*

## CAP. XVI.

Conquerente œconomo monaſterij S. Benedicti mōtis Subaſij nobis innotuit, ꝙ tu iuribus epiſcopalibus nō contentus, quæ in eccleſijs, ſeu capellis eiuſdem monaſterij debes habere, à quibuſdam earum procurationem exigis: quas ad dandam procurationem minimè ſufficere proponebat: petens vt ſpecificares [a] quæ tibi ratione iuris epiſcopalis competerent in eiſdem: quorum † quibuſdam ſpecificatis, lis fuit legitimè cōteſtata. ¶ Nos autem inſpectis probationibus, & quæ ab vtraque parte fuere propoſita intellectis; Decreuimus, vt in eccleſiis, ſeu capellis tuæ diœceſis ad monaſteriū ipſum ſpectantibus, habeas canonicam [b] obedientiam, ſubiectionem & reuerentiam, inſtitutionē & deſtitutionem, correctionem & reformationem, ac cenſuram eccleſiaſticam, iuriſdictionē [c] quoq; cauſarum omnium, ad forum eccleſiaſticum de iure ſpectantium, † pœnitētias [d], & ſacrorum omnium, quæ ab epiſcopo ſunt recipiēda, collationem; ſynodū, & ſynodatici †, ſeu cathedratici nomine duos ſolidos [e], quartam decimationum [f], & mortuariorum [g], viſitationem quoq; annuam [h]: ita ꝙ cum ad eas viſitādas [i] acceſſeris, non amplius procurationis nomine requiras ab eis, niſi quantum (penſatis facultatibus [k] earundem) moderatè poterūt exhibere, ne † plus cæteris [l] capellis eiuſdem diœceſis in procurationibus onerentur: & infrà. Tu autem his iuribus in præfatis eccleſiis cōtentus exiſtens, non amplius ab eis exigas, præter moderatum auxilium, quod iuxtà formam Lateraň. concilii [m], ſi manifeſta & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate poſtulandum, ſicut ab aliis eccleſiis eiuſdem diœceſis, pro neceſſitate temporis ſuſtinemus.

¶ Idem abbati & conuentui San. Remigij.

*¶ Epiſcopus viſitans monaſterium non introducat ſeculares, ſed duos aut tres canonicos ſuos cum aliquibus religioſis.*

*¶ Glo. ſeq. ſignat contrarium, remittit, & ſoluit.*

f ¶ *Decimationum.*] Sed videtur ꝙ perceptio decimarum de iure communi pertineat ad parochiales eccleſias tantum. ꞉j. de deci. cum in tua. & c. præcedenti. Sed contra videtur. ꞉j. de dec. dudū. vbi epiſcopus decimas petebat iure cōmuni debitas ſibi ſolui: & obtinuit. & de hac quarta habes 10. q. 3. vnio. & 12. q. 2. Vnlteranę. & c. nobis. & cap. conceſſo. Quid iuris ſit de hoc, dicetur ꞉j. de decimis cū contingat. hāc quartam de cōſuetudine 2 epiſcopus percipiebat.

g ¶ *Mortuariorum.*] Quandoque tamen eſt tertia, quandoq; quarta, quandoq; medietas. ꞉j. de ſepult. certificari. & c. 1. & 2. & dicit̄ mortuarium, quod quis relinquit pro anima ſua in morte. de iſtis habes ꞉j. de teſt. officij. & c. requiſiſti. & hanc quartā percipiebat ep̄s ex conſuetudine: & ideo ſuper his duabus quartis neceſſaria fuit probatio, ſed non ſuper iuribus epiſcopalibus, q̄ ipſo iure debebantur: ſed iſta quarta mortuariorum potius pertinet ad ius epiſcopale: vt in prædi. c. officij. & c. requiſiſti.

*¶ Glo. ſeq. reci. per obiectionem, & ſolutionem.*

h ¶ *Annuam.*] Sic ſemel tantum in anno poteſt epiſcopus viſitare eccleſias. 10. q. 1. decernimus. & c. epiſcopum. & c. placuit. alibi dicitur 3 ꝙ bis in anno. ꞉j. de cenſi. cū venerabilis. & ꞉j. de hęret. excōicamus. §. adijcimus. alibi etiā dicitur ꝙ viſitabit quotiēs neceſſitas fuerit. 10. q. 1. regenda. 18. q. 2. nō ſemel.

i ¶ *Viſitandas.*] Hoc eſt ordinarium, vt ſemel tātum in anno viſitet. ſi tamen fuerit neceſſitas, poteſt pluries viſitare ſupra de offi. arch. mandamus. quia neceſſitas legem non habet. de conſe. diſt. 1. ſicut. & ſibi imputēt clerici qui tales ſe reddunt, vt totiens debeant viſitari.

k ¶ *Facultatibus.*] Iuxtà facultates faciendi ſunt ſumptus. ꞉j. de cenſi. c. cum nuper. & c. ſopitæ. ne longi temporis victum breuis hora conſumat. ꞉j. de cenſi. cum Apoſtolus. & ne ad exterminationem 4 extremæ virtutis eccleſiæ perducantur. 10. q. 3. inter cætera. & c. illud.

l ¶ *Cęteris.*] quia cum ipſi epiſcopo eodem cōmuni iure cum alijs capellis ſubſint, eodem iure debent cenſeri. 12. q. cognouimus. & ꞉j. de decimis. cum in tua. & dignum eſt vt qui ſimilem cum alijs ſuſcipiunt vitā, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinā. ꞉j. de ſta. re. recolentes. quia nec debet alijs fieri remiſſio, alijs autem tribulatio. 25. q. 1. c. ideo. §. is ita. circa finem.

m ¶ *Lateran. 4. concilij.*] ſ. de cenſibus. cum Apoſtolus.

VT iuxtà.] Præmittit motiuum prohibitionis. Secundò prohibet: ibi; *Firmiter*. Abb. Sicu.

Casus. Præcipit hic Papa ꝙ cum prælati exercent officiū viſitationis, ſeculares ſecum non habeant, per quos poſſit in clauſtris diſſolutionis materia prouenire, ſed duos, vel tres de canonicis ſuis habeat epiſcopus in decenti habitu, adiunctis ſibi aliquot religioſis. Nōt. ꝙ in viſitationibus, quas epiſcopi

faciunt

† Aliàs ſacramentorum.

† Synodatici & cathedratici nomine quid intelligat, copioſe explicat Gratianus 10. q. 3. per totum. adde Archid. c. 1. de p̄ben. lib. 6. & ēt notas huius capitis.

† Aliàs, nec

2 Imo de iure: nō. n. dr̄ hic ꝙ perceptio decimarum ſpectet ad epiſcopū: ſed ꝙ de decimis perceptis ab eccleſia, recipit quartam partē: quod de iure eſt. infra de p̄ſcr. de quarta. ſecundū Abbat. Ioan. And.

3 Vide cōciliū Trid. ſeſſio. 7. de reforma. c. 8. & cū viſitant tamq̄ ſedis Apoſtolicę delegati poteſtatē habent. idem concil. Triden. ſeſſio. 24. de reform c. 10.

4 Hoc fuit concil. Lateran. ſub Alexan. iij. & qđ hīc citatur, habet ibi tit. de elec. Sū mi Pont. c. 4.

faciunt non debent intereſſe ſeculares, ſed potius regulares.
a ¶[*Seculares.*] Quia etiam cohabitare, & coniungi non poſſunt, quibus ſtudia ſunt diuerſa. 16. q. 7. in noua. & oppido laici infeſti ſunt clericis. 2. q. 7. laicos. & ſine ſtrepitu iudiciorum talia fieri debent. j. de accu. olim. 1 ad clericos ſeculares tantum,

## CAP. XVII.

VT iuxtà: & infrà. Attendentes igitur quòd indecens eſt, vt Remeñ. Archiepiſcopo, in monaſterio veſtro viſitationis officium exercente, ſeculares [a] † interſint, per quos poſſit in clauſtro diſſolutionis materia prouenire. ¶Firmiter inhibemus, vt nullos decætero ſeculares in capitulum (niſi duos, vel tres de canonicis eccleſiæ [b] ſuæ, in decenti habitu [c], aliis † quos† expedire viderit religioſis adiunctis [d]) ſecum viſitationis tempore introducat †.

¶Idem Epiſcopo Baioc. & archidiacono Rothom.

¶*Lex diœceſana, & lex iuriſdictionis ſunt diuerſæ: vnde res iudicata in vna, non obſtat agenti in alia.*

## CAP. XVIII.

DIlectus filius abbas monaſterii Rothomageñ. nobis expoſuit, quòd tertia pars emendarum, quas homines quinque parochiarum, pro ſuis exceſſibus ſoluere compelluntur, ad ſuum ſpectat monaſterium ab antiquo [e]: & infrà. Cumque Innocen. Papa pręd. noſter vobis dederit in mandatis, vt auditis hincinde propoſitis, cauſam remitteretis ad eũ

refertur quod dicit, ſeculares, quia de laicis nõ eſt dubium, quia in talibus intereſſe nõ debent; vel de facto ducebant laicos.
b ¶[*Eccleſiæ.*] cũ quibus hoc facere debet. 86. diſtin. ſi quid verò. 15. q. 7. epiſcopus nullius. j. de accuſ. qualiter & quando.
c ¶[*Habitu.*] j. de vi. & hone. cleri. clerici. 21. q. 4. per totum.
d ¶[*Adiunctis.*] q̃ ſunt in huiuſmodi officijs exercitati. j. de ſta. reg. quod in ſingulis. Bern.

D*Ilectus.*] In prima ponitur partis conquæſtio. In ſecunda Papæ prouiſio: ibi, *Cum igitur.* Abb. Sicu.

CASVS. Inter abbatem monaſterij Rothomageñ. ex vna parte, & epiſcopum Veneteñ. ex altera, quæſtio ſuper quibuſdam quæſtionibus vertebatur: dicebat abbas ꝙ tertia pars emendarum, quas homines quinq; parochiarũ pro ſuis exceſſibus ſoluere compellũtur, ad ſuum ſpectat monaſteriũ ab antiquo, & ꝙ orta quęſtione eccleſiaſtica inter homines dictarũ parochiarum, citatio pertinebat ad ipſum abbatem, ſed examinatio & deciſio q̃ſtionis ad epiſcopum Veneteñ. & ad ipſum abbatem communiter pertinebant. Sed epiſcopus ſuper his, & ſuper emendis inquietabat abbatẽ: ſuper his de conſenſu partium literæ fuerunt impetratæ à domino Inno. ad iſtos iudices: per quas mandatur eiſdem, vt auditis hinc & inde propoſitis, cauſam ſufficienter inſtructam remitterent ad Apoſt. ſedem: coram quibus dictus epiſcopus proceſſum iſtorum iudicum impediebat, occaſione cuiuſdam ſententiæ latæ ſuper quibuſdam eccleſijs, quo ad legẽ diœceſanam pro ipſo epiſcopo. ſed quia iudices non procedebant, ſupplicauit præfatus abbas domino Papæ Honorio, vt cum citatio cauſarum, examinatio, deciſio, & emendæ, ad legem iuriſdictionis pertineant, occaſione ſententiæ ſupradictæ non permitteret impediri proceſſum iudicum prædictorum: ſuper his ſcribit Honorius prædictis iudicibus, mandans quòd cum prædicta de lege iuriſdictionis exiſtant, quatenus non obſtante huiuſmodi ſententia procedant in negotio iuxta traditam ſibi formam. Not. quòd alia eſt ſententia lata quo ad legem diœceſanam, & alia lata quo ad legem iuriſdictionis, cum vna alij non obſtat.

¶*Glo. ſeq. ponit partem caſus.*

e ¶[*Ab antiquo.*.] Dicebat abbas ꝙ orta eccleſiaſtica quæſtio ne inter homines ipſarum parochiarum, citatio pertinebat ad ipſum: ſed examinatio & deciſio quæſtionis ad epiſcopũ Veneteñ. & ad ipſum cõiter pertinebant, ſed epiſcopus ſuper his inquietabat abbatem, & ſuper emendis: vnde de cõmuni conſenſu partium literæ fuerunt impetratæ ad iſtos iudices.

¶*Glo. ſeq. diſtinguit legem diœceſanam, & iuriſdictionis, & quid ſpectet ad vtramque. diſtinguit etiam inter monaſteria & ſeculares eccleſias, & monaſteriorum capellas.*

f ¶*De lege iuriſdictionis.*] Not. hic differentiam inter legem iuriſdictionis, & legem diœceſanam: in quibus legibus conſiſtit totum ius, & poteſtas epiſcoporum. Ad legem enim iuriſdictionis pertinent iſta, de quibus hic contendebatur: datio curæ animarum, delictorum coerctio, 2 ordinatio eccleſiarũ, ſiue conſecratio altarium, & virginum, confectio chriſmatis, & generaliter omnium ſacramẽtorum, & ordinũ collatio, 3 quæ conſiſtunt in dando: & alia plura & ſimilia, quæ enumerantur.

1 Et qaviſitator inquirit de his q̃ ſecreto nũciantur: & ſic sũt corrigenda ſecreto. 3. q. 2. ſi peccauerit. Ioã. And.

† Alias ita: ſeculares ĩterſint perſonæ.

† Alias ita: viris alijs. aliàs ita: vel alijs.

† Quos in vetuſtioribus exemplaribus legit: quot.

† Adde ꝙ tales introducens debet illorũ vti cõſilio. l. quid tamen. & ibi Bar. §. ſi arbiter. ff. de arbit.

ſufficienter inſtructam: dictus epiſcopus proceſſum veſtrum diutius impediuit, occaſione cuiuſdam ſententiæ, quæ ſuper quibuſdam eccleſijs, quo ad legem diœceſanam, promulgata extitit pro eodem. Vnde prȩfatus abbas nobis humiliter ſupplicauit, vt cum citatio, cauſarum examinatio, & deciſio †, ac emendæ, ad legem iuriſdictionis ꝑtinore noſcantur, non ſineremus ſententiæ memoratæ prætextu, negotij proceſſum vlterius impediri. ¶Cum igitur prædicta de lege iuriſdictionis [f] exiſtant, mãdamus quatenus huiuſmodi ſententia non obſtante, procedatis in negotio iuxtà traditã vobis formam.

¶Gregorius nonus Epiſcopo Suaſi.

¶*Per reſcriptum, quo Papa mandat ordinario, vt corrigat clericos ſuę diœceſis, non datur ei iuriſdictio ſuper exemptos.*

## CAP. XIX.

GRaue gerimus, quòd † cũ in eccleſiam ſanctæ Mariæ de Orbicello, & quaſdam alias † in tua diœceſi exiſtẽtes ad monaſterium ſancti Anaſtaſij de vrbe ſpectantes, nullam iuriſdictionem habeas ordinariam, aut etiam delegatam †:

ſ. eod. c. 3. & c. conquerente. & incipiunt ibi: habeas canonicam obedientiam, &c. vſque ad verbum, ſynodum: in quo verbo incipit enumerare quædã, quę pertinent ad legem diœceſanam. Ad legem verò diœceſanam ſpectat vocatio ad ſynodum: & ad ſepulturas mortuorum, cathedraticum, tertia, vel quarta mortuariorum, quarta decimarũ. De iſtis duabus quartis dic vt not. ſ. eod. tit. conquerẽte. in no. quãdoq; hoſpitiũ, & conſimilia quæ conſiſtunt in recipiendo. quãdoq; tamẽ lex diœceſana cõprehendit legem iuriſdictionis. j. de præſcri. auditis. & ſ. eo. conquerente. dicas ergo ꝙ omnia monaſteria ipſo iure in fauorem religionis exempta ſunt à lege diœceſana. 10. q. 1. c. 1. & q. 3. inter cætera. & 16. q. 1. c. cum pro vtilitate. & 18. q. 2. quã ſit. & c. vlt. & 16. q. 1. placuit. ab huiuſmodi ſuperius enumeratis. & c. proxi. ad legem diœceſanam ſpectantibus libera ſunt omnia monaſteria: nec ad talia faciẽda cogi poſſunt. 18. q. 2. quam ſit. à lege verò iuriſdictionis non ſunt exempta: niſi ſpeciali priuilegio ſint munita, ſed omnia monaſteria ſua in diœceſi conſtituta, ſubſunt epiſcopo quo ad legem iuriſdictionis. 18. q. 2. hæc tantum monaſteria. & c. cognouimus. 16. q. 1. interdicimus. ſeculares verò eccleſiæ ſubſunt epiſcopo quantum ad vtramque legem. 10. q. 1. de his. & c. antiquos. præſtant tamen monaſteria epiſcopo ſeruitium ex prima conſtitutione. 18. q. 2. Eleutherius. & etiam ratione viſitationis. j. de præſcri. cum ex officij. Vel quod debetur ex conſuetudine. 18. q. 2. ſeruitium. & 1. q. 3. quęſitum. in fin. Capellæ verò monaſteriorũ, ſeu regulariũ ſubſunt epo quantũ ad vtramq; legem. ſ. eo. conquerente. 16. q. 2. ſanè. & j. de priui. cum & plantare. §. in eccleſijs. niſi pleno iure ſubſint monaſterijs. j. de priui. quoniam per confeſſionem. Capellæ verò monaſterium exemptorum ſubſunt epiſcopo, ſicut & aliorum capellæ: niſi exempta ſint monaſteria cum capellis ſuis. j. de priui. ex ore. in fin. vnde ratione capellarum ad ſynodum venire tenentur: vt ibi. nam & abbas ad ſynodum venire tenetur. j. de maio. & obed. quod ſuper. & 18. q. 2. abbates. & hoc intelligas de his, qui populum habent: & ſic non contradicit illa palea. 18. diſt. epiſcopus. & 18. q. 2. §. vlti. Quare non contradicunt? quia illa intelliguntur de his qui populum non habent. Sic ergo ex hac litera patet, ꝙ ſententia lata ſuper his quæ ſpectant ad legem diœceſanam non tangit ea quæ pertinent ad legem iuriſdictionis, & ſic ſententia lata pro vno, non obſtat in alio, cum ſint penitus diuerſa.

G*Raue gerimus.*] In prima ponitur quęſtio. In ſecunda prouiſio: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Quidam epiſcopus recepit mandatum à domino Papa Greg. ſuper correctione clericorum ſuæ diœce. & ciuitatis: occaſione iſtius mandati epiſcopus tulit ſententiam interdicti in eccleſiam S. Mariæ de Orbitello, & quaſdam alias exiſtentes in diœceſ. ipſius epiſcopi, pertinentes ad monaſteriũ S. Anaſtaſij de vrbe, & ſuſpenſionis ſententiam in clericos earundem:

2 Item cauſas audire, & omnia q̃ circa iudicium aguntur, expedire, viſitare, corrigere, ſuſpẽdere, ĩterdicere, ſtatuta facere, inquirere tã de vita clericorũ quàm de officijs & ſtatu eccleſiarũ, ſecundũ Io. And.

†In manuſ. ita: deciſio earum.

3 Inno. hic dicit hoc videri mirabile dictum quòd collatio ſacrementorum ſit de lege iuriſdictionis. probat tamẽ id c. interdicim⁹. 16. qõ. 1. ꝙ id arctat monachos Ioan. And.

† In pluribus antiq̃s ita: ꝙ cũ in S. Marię de Orbitello, & quaſdã alias eccleſias exiſtentes in tua, &c.

†eccleſias.

†Quid hodie poſsint epi circa viſitandos & corrigendos monachos, ſtatuit cõcil. Trid. ſeſſio 21. de reformatio. cap. 8.

rundem: abbas conqueſtus fuit ſuper hoc domino Papæ, cum ipſe paratus eſſet corrigere cunctos dictarū eccleſiarum: mandat Papa dicto epiſcopo, ꝙ cū in dictas eccleſias nullā habeat iuriſdictionem ordinariā, vel delegatā, occaſione prædicti mādati, quatenus ſi ita eſt, prudenter corrigat quæ minus ꝓuidè attentauit, & prædictas ſentētias ſine difficultate relaxet. No. ꝙ Papa per literas ſuas non intendit ꝑiudicium generare.

occaſione literarum [a] noſtrarū, quas ſuper correctione clericorum tibi tranſmiſimus, in eas interdicti, ac ī clericos earumdem ſuſpenſionis ſententias promulgaſti: quamquam abbas eiuſdem monaſterii eos corrigere [b] ſit paratus: & infrà. ¶ Mandamus quatenus ſi eſt ita [c], prudenter corrigens per teipſum [d], quę minus prouidè attētaſti, prædictas ſententias ſine difficultate relaxes [e].

¶Idem.

*¶Ordinarius cui competit abſoluere ab excommunicatione, poteſt alijs abſolutionem demandare.*

CAP. XX.

His, † quibus ex officio [f] in certis caſibus [g] competit illos abſoluere, qui pro violenta manuū iniectione, incidunt in canonem ſententię promulgatæ, licet aliis huiuſmodi abſolutionem committere, cum viderint expedire.

*¶Glo. ſeq. elicit tria argumenta.*

a ¶ *Literarum.*] Arg. habes hic quod per generale mandatum, poſterius cōceſſum, priori ſpeciali, ſ. priuilegio exemptionis nō derogatur: quia de illo in generali mentio non habetur. Item argu. ꝙ cōe ius non tollit priuilegiū. 1 Itē eccleſiæ ſunt exemptæ à iuriſdictione epi, & literæ ſuper correctiōe clericorum ſecundum ius cōe obtentæ nō derogant priuilegio exēptionis ſimile. ſ. de reſcrip. cum ordinē. Item arg. ꝙ Papa p literas ſuas iuri aliorū præiudicare non intendit. ſ. de offi. deleg. ſuper eo. & ſ. de aucto. & vſu pal. ex tuarū. ſimile habes. ſ. e. licet. & per has literas debebat procedere tamquam ordinarius, non tamquam delegatus. ſimile habes. ſ. eo. tit. licet. Bernar.

1 Cōcor. l. fiſtulam. §. ſi. cū gl. ſi. ff. de ſer. ru. pdio. cum no. & in l. pariete. eo. tit. † Cōciliū Tridē. ſeſſio. 14. c. 7. de caſuū reſeruatione, & ſeſſione. 24. de reforma. c. 6.

b ¶ *Corrigere ſit paratus.*] maximè: qm̄ ſi ille non corrigeret illos, propter negligentiam abbatis, vel prælati, non transfertur poteſtas corrigendi ad epiſcopum, cum non ſit ordinarius illorum, nec in eos aliquam habet iuriſdictionem. arg. ſ. de ſup. negli. præla. ſicut. ſed habet locum iſtud, cum abbas ſubeſt epiſcopo: quia tunc ſi abbas negligens eſſet, tunc demum epiſcopus poteſt illos corrigere. ſ. eo. tit. quanto. & ca. irrefragabili. & 9. q. 3. cum ſimus. & j. de conceſ. præben. nulla. & j. de app. c. 1.

c ¶ *Si eſt ita.*] Per hanc clauſulam, ſi eſt ita: huic cognitio non demandatur, quia de facto ſuo certus eſſe debebat. ſ. de reſcrip. ab excommunicato.

*¶Glo. ſeq. allegat 4. concor. & vnum contrarium.*

d ¶ *Per teipſum.*] Sic ergo debet aliquis emendare quod perperam geſſit, & palliare quod fecit. ſ. de aucto. & vſu pal. niſi ſpecialis. et j. de accuſatiōe, qualiter & qn̄ & 25. q. 2. quod quis commiſit. et idem dicit imperator, nō enim erubeſcimus corrigere, quæ prius diximus; nec ab alijs corrigi expectare volumus, vt in Auth. de nup. in ſi. 2 col. 1. colla. 4. Arg. contra. j. de cle. coniun. c. diuerſis fallacijs.

2 Dic vt ibi, & ſupra, de elec. noſti. & 55. diſt. pœnitentes. Ioan. And.

*¶Gl. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit, & primam approbat.*

e ¶ *Relaxes.*] Et ſic videtur ꝙ ſententiæ latæ tenuerunt; ſed cōtradicit litera ſuperior vbi dicit, nullam habeas iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam. & ſic videtur ꝙ ſententia nulla fuerit, et ſic debuit dicere, denuncies non tenere: vt ſ. de offi. deleg. cum contingat. vnde dicas, ꝙ iſta ſententia abſolutionis potius ad factum refertur. ſimile. j. de teſt. dilecto. quia forte illi abſtinerunt timore talis ſententiæ: ſed propter obſeruationem talis ſententię nullum ius acquiritur epiſcopo. j. de reſtit. ſpol. olim inter. Et expone, relaxes, id eſt, relaxatas eſſe oſtendas. ſic j. vt li. non cōte. accedens 1. ſi eccleſiæ illæ ei non ſubſunt, ſententia non tenet. j. de reli. do. cum dilectus. Vel poſſet dici, ꝙ ſi eccleſiæ illæ non ſunt exemptæ: tamen epiſcopus non habet primo loco correctionem, ſed abbas, cui ſubſunt nullo medio, ad quem pertinet correctio principaliter illorum clericorum: nec epiſcopus poteſt ei auferre iuriſdictionem illam, niſi cum abbas fuerit negligens. argu. ſ. eo. irrefragabili. & c. quanto. prout no. ſ. eod. paſtoralis. & ſecundum hoc ponitur propriè hoc verbum, relaxes: quia non debuit epiſcopus illos corrigere quamdiu abbas illos corrigere ſit paratus: & ideo dicit, minus prouidè attentaſti: ſed potius de facto relaxantur, vt dictum eſt.

His *quibus*] CASVS. Dicitur in Decre. iſta, ꝙ illi qui ex officio ſuo in certis caſibus poſſunt abſoluere illos, qui propter violentam iniectionem manuum in clericos incidunt in ſententiā excommunicationis, abſolutionem huiuſmodi poſſunt alijs cōmittere, cum viderint expedire. No. ꝙ beneficium abſolutionis poteſt delegari. Bernard.

f ¶ *Ex officio.*] ſcilicet ordinario.

*¶Glo. ſeq. quinque ponit exempla, & ad ſecundum exemplum ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Caſibus.*] Primò ex officio legationis. ſ. de offi. leg. ꝙ tranſlationem. & c. excommunicatis. & c. nemini. Itē ſi cui cōmittat hoc ex priuilegio: vt archidiacono Bon̄. qui ex priuilegio abſoluit excommunicatos in ſtudio Bon̄. commorātes, vel delinquētes ibidē. Sed contra hoc eſt manifeſtum arg. ꝙ committere non poſſit. ſ. de offi. del. c. vlti. §. vlt. cum ei non competat hoc ex officio, ſed ex priuilegio. & ſic certū miniſterium ſibi committitur in hac parte, & huic forte ſtandum eſt ꝙ poteſt: quia non dicitur illud certum miniſterium, cum illud ſibi competat ratione dignitatis, cui conceſſum fuit priuilegium perpetuum. Item epiſcopi in certis caſibus poſſunt tales abſoluere. j. de ſen. exc. mulieris. & c. de monialibus. & ca. quod de his. & c. vlt. Item abbas abſoluit tales. j. de ſen. exc. cū illorum. Item in articulo mortis poſſunt epiſcopi & ſacerdotes tales abſoluere. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. et j. de ſepul. c. vlt. Et in omnibus iſtis caſibus perſonæ ſuperius nominatæ, cum viderint expedire, poſſunt ſuper his iure ordinario committere vices ſuas auctoritate huius canonis. Item intelligo in omnibus alijs excommunicationibus, ꝙ illi qui ordinario iure, vel delegato à principe poſſunt abſoluere, poſſunt committere vices ſuas cum viderint expedire, dummodo delegatus habet iuriſdictionem, & ſic non contradicit. ſ. de offi. deleg. c. vlt. in fi. Bernardus.

## TITVLVS XXXII.

### De officio iudicis.

¶Honorius terti° Archiepiſcopo † ſancti Leonardi, & abbati Salernitano.

† In duob° vetuſtiſſimis codicib° ita: archiepo Salernitā. & abbati Sācti Leonardi. in ceteris ita: archiepo, & Sācti Leonardi abbati Salernitano. ī vno pro, Salernitano, legit, Salonitano.

*¶Ad officium iudicis etiam delegati ſpectat prouidere aduocatum parti, quæ non poteſt habere, & poterit dare domeſticum.*

CAP. I.

Ex literis veſtris accepimus, quòd cum cauſam, quę inter abbatē, & conuētum Foſſæ Nouæ ex parte vna, & abbatem, & conuentum monaſterij [h] Canen̄. † ex altera, ſuper quibuſdam poſſeſſionibus monaſterij Sācti Petri de Almaphia † vertebatur: & infrà. Quia pars prædicti monaſterij propoſuit, quòd habere non poterat aduocatum,

† Cauēſis. † Sauen.

† Amalphia. † Almafia. † Amalfia.

## DE OFFICIO IVDICIS.

*¶Suprà viſum eſt de officio ſingularum dignitatum, & ſingulorum iudicum, nunc congrue ordine ſubijcit indeterminatè de quodam officio, quod eſt ordinario, & delegato commune. Abbas.*

De hac materia habetur 3. q. 6. c. infames. §. ſi verò in vno.

Ex *literis.*] Cōis diuiſio. Secūda: ibi *mandamus.* Ab. Sic. CASVS. Inter abbatem, & conuentum monaſterij Canen̄. ex vna parte, & conuentum Foſſæ Nouæ ex altera, ſuper quibuſdam poſſeſſionibus quæſtio vertebatur corā archiepiſcopo & abbate ſancti Leonardi Salernitanen̄. coram quibus propoſuit procurator monaſterij Foſſæ Nouæ, ꝙ habere non poterat aduocatum: Vnde ſuper hoc eorum officium implorauit. Archiepiſcopus dedit eidem R. clericum ſuum, vt in cauſa illa ſuum patrociniū exhiberet, ſed quidam monachus Canen̄. excipiendo propoſuit, hoc eſſe factum in præiudicium ſui monaſterij, eo ꝙ dictus R. eius clericus, & domeſticus exiſtebat: iudices dubitantes quid iuris eſſet, ſignificauerunt hoc domino Papæ, & ipſe mandat eiuſdem, quatenus non obſtante huiuſmodi exceptione in negocio procedant eodem præuia ratione. No. ꝙ familiaris epiſcopi poteſt eſſe aduocatus in cauſa coram eo. Item no. ꝙ aduocatus datur officio iudicis.

h ¶ *Monaſterij.*] ſcilicet, Foſſæ Nouæ.

a ¶ *Implorando.*

a ¶*Implorando.*] Et ſic patet ꝙ ad officiū iudicis ꝑtinet prouidere partibus de aduocatis, ſi aliàs habere non poſſint. ff. de of. procō. l. nec quicquā. §. aduocatos. & ff. de poſtu. l. 1. §. ait prætor. debet etiā attendere iudex, vt ęqua diſtributio aduocatorum fiat. 3 C. de poſtul. prouidendum. & 3. q. 7. c. infames. ver. ſi verò ī vno. hoc olim obtinuit, quando ſalaria de publico dabanť: hodie verò quilibet debet ſibi prouidere, ſecū dum ꝙ melius pōt. C. de iud. properādum. §. illo proculdubio. pauperibus tamē & huiuſmodi perſonis debilibus, qui ſibi prouidere non poſſunt, debet prætor de aduocatis conſulere & prouidere. ff. de poſtu. l. 1. §. ait prætor.

3 Et ꝙ aliq̄s ſit ordo poſtulātiū, ne ſi honori poſtulantium locus deť mediocres deſideria ſua non ꝑferant. ff. de offi. procoſ. nec quicq̄. §. obſeruare. Io. And.

† Adde qđ importet hęc clauſula per Bar. in l. Titiæ amicę. quę eſt ſing. ff. de aur. & argen. leg.

veſtrum ſuper hoc implorando[a] officium †: tu frater archiepiſcope eidē de magiſtro R. clerico tuo, ad exhibēdum in cauſa ipſa patrocinium prouidiſti. Verum frater Stephanus Canen̄. monachus propoſuit, in præiudicium eiuſdem monaſterii factum eſſe, eo quòd dictus R. clericus domeſticus tuus erat: & infrà. ¶ Mādamus, quatenus hoc non obſtante[b], in negotio ipſo (ratione † præuia) procedatis.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶*Obſtante.*] Ex hoc patet ꝙ hæc exceptio non eſt admittēda: habeo te ſuſpectum, quia aduocatus alterius partis eſt clericus tuus, vel commenſalis, vel familiaris, arg. cōtra. j. de app. ex inſinuatione. Sed non eſt contra: quia ibi non dicitur, qđ propter hoc iudex recuſari poteſt vt ſuſpectus, ꝙ aduocatus ſit commenſalis iudicis; ſed dicitur, ꝙ iudex videbatur fouere latenter partem ſui clerici commenſalis, qui erat aduocatus, vnde ex eo ſumitur argu. contrarium.

I*Vdicis officium.*] Breue eſt, & per alia verba poteſt ſic ſummari. In officio iudicis, qđ Principaliter loco actionis proponitur, fit litis conteſtatio: ſecus ſi non principaliter. h. d. Primò ponit vnum dictum cum exemplo. Secundò aliud: ibi, *aliàs.* Abbas Siculus.

CASVS. Eccleſia, vel minor læſa eſt in aliquo contractu, in quo forma iuris ſeruata fuit, vel in aliqua ſententia, à qua nō fuit appellatum, & ita deſtituti ſunt iure communi: recurrerunt ad officium iudicis per beneficium reſtitutionis, petijt eccleſia, vel minor principaliter reſtitui contra ipſum contractū, vel contra ſnīam: quærit vtrū in caſu iſto debeat litis cōteſtatio fieri? Dicit Papa ꝙ vbicunque officium iudicis loco actionis proponitur, puta cum petitur reſtitutio in integrum: principaliter litis conteſtatio debet fieri. Si verò incidenter, ſiue ante ingreſſum litis, ſiue poſt ingreſſum cauſæ huiuſmodi officium poſtuletur, poteſt ad hoc habere recurſum ſine litis conteſtatione. No. ꝙ cum reſtitutio principaliter poſtulatur, ordo iuris ſeruari debet, ſicut in quolibet alio iudicio ordinario, niſi certa actio, vel cauſa proponatur.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit quædam exempla, quibus imploratur iudicis officium.*

1 Vnde dicebat Vin. tātū valere iudicis officium in bonę fidei cōtractib⁹, q̄tū ſtipulationē in cōtractib⁹ ſtricti iuris. ff. depoſ. l. Lucius. & vbi deficit lex cōtract⁹, iudex facit qđ ex bono & ęquo ſibi videť. Inſti. de loca. §. pe. Io. And.

c ¶*Iudicis officium.*] Iudicis officium latiſſimè patet. 1 ff. de iur. omn. iudi. l. 1. Quædam ergo ſunt, in quibus officium iudicis imploratur. Poteſt enim iudex ſupplere de iure, quæ aduocatis deſunt. vt C. vt quæ deſunt aduo. iudex ſup. l. vnica. de hoc dixi. ſ. de poſt. bonę. Itē interrogare debet quotiens æquitas mouet iudicē. ff. de interrog. act. vbicunq;. & 30. quęſ. 5. iudicantem. etiam poſtquam eſt in cauſa concluſum. j. de fide inſtr. cum Io. Item locū habet officium iudicis in omnibus, q̄ contingunt poſt lit. conteſt. circa rem petitam, vt in fructibus perceptis poſt lit. conteſt. ſiue damnum detur in cauſa. ea enim quæ poſt lit. conteſt. accidunt, valde pertinēt ad officium iudicis. ff. de rei. ven. non ſolum. & l. item. §. 1. C. de rei ven. certum. & ff. de ædil. edict. ædiles. §. item ſciendum. omnia talia quæ contingunt poſt lit. conteſtata. petuntur officio iudicis, & non iure actionis. illa quæ contingunt ante lit. conteſt. ſpecialiter debent peti in libello. & niſi fuerint petita, iudex de illis non pronunciabit: vt in prædict. §. item ſciendum. Item de dolo, culpa, & negligentia poſt litem conteſtatam admiſſæ. ff. de rei ven. qui petitorio. §. 1. & in multis alijs locum habet iudicis officium: ſed hoc officiū competit maiori & minori. & multa poſſent poni exempla in his, & alijs incidentibus ante lit. conteſt. & poſt, in quibus proceditur ſine lit. conteſt. vt ſ. c. proxi.

¶ *Glo. ſeq. primò literam exponit, & rationem reddit. Secundò ſignat contrarium, ponit opi. & ſoluit, ſolutioni obijcit, obiectioni & contrario reſpondet. demum arg. ſignat contrarium, remittit, & ſol. Fi. reci. per tres quæſt. an etiam delegato competat, & an detur maiori, & an ſit perſonalis, vel realis actio.*

d ¶*Pro actione proponitur.*] Hoc ideo dicit, quia iudicis officiū nemini datur, niſi tunc demū cum alia actio non ſupereſt, nam ſi communi auxilio quis munitus eſt, non debet ei tribui extraordinarium. ff. de mino. in cauſæ. in prin. 2 & loco actiōis habetur, & quaſi ordinarium eſt iudicium, cū principaliter poſtulatur, ſicut in alijs iudicijs debet lis cōteſtari. ff. de mino. Papinianus. §. vlt. & iſtud officium iudicis nō perpetuatur per lit. conteſt. vt ibi dicitur, imo infra certum tempus, debet terminari; puta ſi eccleſia eſſet læſa in aliquo cōtractu celebrato ſolēniter, tunc debet petere directè reſtitutionē contra illum cōtractum. Idem eſt de minore, ſi directè petit reſtitui. Sed contra videtur ꝙ poſſit expediri cauſa reſtitutionis lit. non conteſt. Dicit eñ lex, ꝙ cauſa cognita, & ꝑſentibus aduerſarijs, vel ſi per contumaciam deſunt, cauſæ in integrum reſtit. perpendendę ſunt. ff. de min. in cauſę. §. cauſa cognita. Et ſic videtur ꝙ ſi altera pars ſit contumax, ꝙ poſſit cauſa expediri. Quid ergo fiet ſi eſt contumax? Iſtud de facto vidi, & vario modo dicebant ſapientes. Quidam dicebant ꝙ danda eſt reſtitutio, alij quod non: ſatis videtur expediri per hanc decr. Dicas ergo ꝙ altera parte abſente per contumaciam, lite nō conteſt. non eſt facienda reſtitutio, nec ſententia ſuper hoc proferenda eſt, ſed debet actor in poſſeſſionem mitti cauſa rei ſeruandę, de illa re, ſuper qua petitur reſtitutio. ſimile. ſ. de offi. dele. conſultationibus. Si verò lis eſſet conteſtata, tunc daretur reſtitutio, lęſione probata. Sed per Authent. videť ꝙ altera parte abſente poſſit reſtō indulgeri citra litis cōteſtationē. in Auth. vt ſpō. lar. §. hoc aūt. coll. 9. & C. vt hęres. ab hęred. ſe abſtineat. l. j. & Auth. ibi poſita intelligiť in caſu ſuo ſpeciali tantū, ſcilicet cū minor vult abſtinere ſe ab hæreditate: & tūc vocandi ſunt creditores quorū intereſt præſentes eſſe, cū minor ſe abſtinet, vt videant bona hæreditaria mobilia, & immobilia, vbi debēt cuſtodiri: & ſi infra tres menſes non venerint, licitū eſt minori abſq; periculo abſtinere auctoritate iudicis coram quo illa petitur reſtitutio. & eſt ratio quare procedatur in caſu illo lite non cōte. quia minor non petit reſtitui contra aliquem, ſed contra factū ſuū, vt ei liceat abſtinere ab hęreditate, quā adiuit. qa aliter ei cōſului nō pōt, niſi ſe abſtineat: & ſi creditores eſſent ꝑſentes, nō fieret cōteſtatio cū eis: qa cōtra eos nō petiť reſtitutio. Sed cū petitur cōtra aliquē, & ipſe eſt cōtumax, lite nō cōteſtata ꝓceditur per miſſionē in poſſeſſionem, vt dixi. & lex illa, in cauſæ. §. cauſa. intelligitur lite conteſtata, cum minor petit reſtitui contra factum ſuum, & non contra aliquem. Et ꝙ ſic intelligatur, ſatis videtur per legem, quæ dicit, ꝙ litis conteſtatio in huiuſmodi reſtitutionibus eſt facienda, per quam ēt litis conteſtationem non perpetuatur iudicis officium. ff. de min. Papinianus. §. vlt. Item eſt hic arg. ꝙ actio ſecundum canones ſit proponenda. arg. contra. j. de iud. dilecti. vbi de hoc. vñ expone pro actione. i. loco iuris communis. & quia ei qui nullo iure communi iuuatur, datur reſtitutio in integrum per officiū iudicis; & hoc officium qđ loco actionis proponitur, competit ordinario principaliter & incidenter; ſed incidēter delegato, vel principaliter ſi hoc ei principaliter cōmittatur. arg. j. de in integ. reſt. c. pe. vbi de hoc. Et idem intelligitur cū maior reſtituitur principaliter, quando alia actio nō ſupereſt, verbi gratia: aliquis abſens fuit cauſa reipublicæ. præſcriptum eſt contra ipſum, propter eius abſentiam debet reſtitui officio iudicis. C. ex quib. cau. maio. in integr. reſt. l. 1. & 2. 3 ff. eo. tit. per totum. & officium iſtud datur fauore rei, ſiue perſonæ, & non propter ipſam rem: vnde poteſt computari inter perſonales actiones & non inter reales, cum imploratur à minore, vel eccleſia; & etiam cum poſtulatur à maiore.

2 Hęc l. intelligiť de extraordinario, qđ cōpetit eccleſię ꝓ beneficiū reſtitutionis, vel minori. aliàs multis caſibus datur iudicis officiū, vbi cōpetit actio, ſecundum Gul. ī Spe. eo. tit. §. 1. ver. ſed opponiť. Io. And.

† Parētheſi īcluſa deſunt in multis manuſcriptis.

† Id eſt, vbi actio deficit.

† Id eſt vel poſt litem cōteſtatā, vel poſtq̄ eſt ī cauſa cōcluſum.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Cum imploratur officiū nobile, fit litis cōteſtatio, ſecus in mercenario.*

CAP. II.

IVdicis[c] officiū vbicumque † pro actione proponitur[d]: veluti cū reſtitutio in integrū principaliter poſtulatur, litis cōteſtationem expoſcit: aliàs ante[e], & poſt ingreſſum † cauſæ …

Minor ſi ſe ab hæreditate abſtinet, vocandi ſunt creditores.

3 Prima loquitur in illo qui erat ī legatiōe, ſecunda in illo qui de ꝓſidis mādato retinebať ſub cuſtodia militari. Ioā. Andr.

¶ *Glo. ſeq. primò exemplificat. Secundo arg. ſuper exceptione, &c. ſignat contrarium, & ibi remittit. Item ſignat aliud contrarium, & ibi remittit.*

e ¶*Aliàs ante.*] i. ſi petať reſtitutio non principaliter, ſed incidenter, quandoque poſt lit. conteſta. ſuper principali q̄ōne, puta apertis atteſtationibus; aut etiam poſtquam ſit in cauſa concluſum, allegat pars altera, eccleſia, vel minor, ꝙ omiſit neceſſariā probationē: vnde petit ſe admitti ad probationem omiſſam officio iudicis. j. de ī inte. reſti. auditis. & hoc fieri poteſt citra litis conte. & ante ingreſſum litis, vt ſi omiſit aliquā exceptionem, quam non propoſuit infra tp̄s ſibi ſtatutū. j. de exce. paſtoralis. aut ſi omiſit ſuper exceptione ipſa probanda

probationem

probationem neceſſariam. Itē officio iudicis admittitur, quia intereſt eius litibus & ſumptibus nō vexari.ff.de mino. minor xxv.ann.& ſi omiſit allegationē.ff.de min.minor xxv.ann. Itē eſt ar.hic,ꝙ ſuper exceptionibus, quæ proponunt̄ ante ingreſſum litis,vel ēt lite conteſt.nō ſit neceſſaria litis coteſt. 1 arg. cōtra.ſ.de offi.dele.prudentiam.§. ſexta.ver.de hoc.ī.de appel.interpoſita.§.ſi.in quibus proceditur iure ordinario. & hoc officiū competit etiam maiori ante lit.conte. & poſt. Item arg. contra.ī.de appel. ſignificante.vbi ſoluit.

1 Facit ad hoc.l.poſt quam liti. & ibi.Bal. C. de pactis.

Additio. Et expone ante, i.antequam ſit in cauſa cōcluſum: vel expone ante litis cōteſtatio. exhibito tamē libello poſt.

† Li.12.epiſt.15.

ſe, poteſt ad hoc ſine litis conteſtatione haberi recurſus.

## TITVLVS XXXIII.

## De maioritate, & obediē.

¶Grego. † Auguſtino Anglorum Epiſcopo.

*¶Prius ordinatus cæteris paribus prior, & maior habendus eſt.*

### CAP. I.

Cvm † certum:& infrà. ¶ Sit honoris iſta diſtinctio, vt ipſe prior,& maior [a] habeatur, qui prius communitatis † conſilio, & concordi fuerit [b] actione [c] ordinatus †.

¶Idem.

*¶Veniens contra decretum, vel cōſtitutionem epiſcopi debet excommunicari.*

### CAP. II.

SI † quis venerit cōtra decretum [d] epiſcopi, ab eccleſia abijciatur [e]. ¶ In libro Regum legitur: Qui nō obedierit principi [f], morte [g] moriatur. Et in concilio Agathen. quòd anathematizetur.

¶Leo Papa †.

*¶Clericus adminiſtratione carens non tenetur ad iuramentum obediētię, vel ad faciendum ſcripturam ſuper ea.*

### CAP. III.

LEgebatur † in literis tuis, quòd frater Attic[9] † chartulam de obediētię ſponſione cōſcripſerat, in qua ſignū pro debatur iniuriæ [h]. Non enim neceſſariū fuerat, vt † obligaretur ſcripto, qui obedientiam ſuam ipſo iam voluntarij aduētus [i] officio comprobabat.

¶ Clemens † Papa tertius.

*¶Ab omnibus de dioceſi obediendum eſt epiſcopo.*

## DE MAIORITATE ET OBEDIEN.

† Cap. 1. eo.tit.in 1. compil. & poſt cōcil. Lateran. ſub Alexā. iij.par.44. c.1.

†Aliàs ita: cū, vnitat.

† Vide l. honores ff. de decur.

*¶ Quia miniſteriorum & iudicum, de quibus ſupra viſum eſt, alij sūt maiores, alij minores, nec aliter poſſet eccleſia, ſeu ſtatus vniuerſalis conſiſtere (de quo vide pulchrū tex. in c. ad hæc.89.di.) ideo competēti ordine hic ſumitur de ipſorū maioritate, et obediētia impendenda.*

*De hac materia tractatur 21. & 22. & 93. & 96. & 99. diſt. per totum.33.q.5.qui ſitit.§.finis.vſque ad fi.q.8. quæſt.4.& 9.q.3.c.epiſcopo.§.ſola.vſque.ad fi.q.3. & ſi. vt dictū eſt ad §. cū ergo.& c.ſi aūt nobis. & trib. c. ſeq.22.q.3.& 2.q.7.admonendi. 23.quæſt.4. duo.22.q. vlti.de forma.81. diſtin.c.vlti.23. diſtin. quamquam.de conſec. diſtinct. 5.in omnibus.74.diſtinct. epiſcoporum.*

CVm certum.] Breue eſt. Vel per alia verba poteſt ſic ſumari. In honoribus reuerentialibus impendendis ponderatur cæteris paribus maioritas ex prioritate ordinationis. Abbas.

Casvs. Qui prius ordinatus eſt maior & prior his qui poſterius ſunt ordinati, debet haberi. Nota ꝙ qui prior eſt tempore, potior eſt iure.

a ¶Maior.] niſi poſterior ordinatus fuerit à maiore.ī.eo.per tuas.& ff.de albo ſcrib.l.1.& vlt.& 93.diſt.c.vlt.

*¶Gloſſ. ſeq. ponit brocar. de priori tempore inducens 7. iura pro, & 7.contra, & ſoluit.*

b ¶Fuerit.] Argu.qui prior eſt tpe, potior 2 eſt iure.75.diſt. c.vlt.7.q.1.factus eſt.27.q.2.duobus.17.diſt.c. concilia.§.hinc etiam.& c.vlt.& C.qui potior. in pig. haben. diuerſis. & l.ſi in fundum.arg.contra.74.diſt.eporum.& ff.qui potio.in pig.hab. interdū.& ff.ſi cer.peta.creditor:arg.contra.ī.de iure pat.illud. ff.de relig.& ſump.fu.l.pen.8.q.1.licet.ff.qui & à quibus ma.liberi non fi.ſi quis habens. quæ etiam facit pro contraria parte. Sol.1.reſpon.eſt vera, contraria ſunt ſpecialia & caſualia, vt patet per ſingula contraria.

2 De hoc latè Caſſaneus in catal.gl.mu. par.12.cōſid.99.

*¶Glo.ſeq.dupliciter exponit literam.*

c ¶Actione.] i.tractatu.ſic 16.q.7.in nona actione, id eſt, tractatu nono die habito.& 16.q.3.prima actione. Vel dic de cōcordi actione, id eſt, concordi conſenſu, vel ſaltem maioris partis.65.diſtinc.c.1.2.& 3.

SI quis venerit.] Primò dictum. Secundò corroborat per vnam auctoritatem:ibi, *In lib.Reg.* Tertiò per aliam:ibi, Et *in concil.* Abbas.Sic.

Casvs. Dicitur in hoc capitulo, ꝙ ſi quis fecerit contra decretum ſui epiſcopi, excommunicandus eſt. Nota ꝙ epiſcopi poſſunt facere decretum.

*¶ Glo ſeq arguit, & excipit.*

d ¶Decretum.] iuſtum ſcilicet. & ſic habes ꝙ epiſcopus poteſt facere decretum, ſiue conſtitutionem 3 in ſua diœceſi. de conſec.diſtinc.3.c.1. epiſcopi enim poſſunt condere canones epiſcopales, quia quilibet populus, & quælibet eccleſia ſibi poteſt conſtituere aliquod ius.diſtinct.1.ius ciuile. & 8.diſtin. quę cōtra.& 11.diſtin catholica.& 12.diſtin.illa. ſed de maioribus negotijs non poſſunt aliquid ſtatuere.

3 Concor. c.2.de cōſti.lib.6.

e ¶ Abijciatur.] 11.q.3.ſi autem vobis. & c.ſequenti.

*¶ Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

f ¶Principi.] i.Papæ. de conſec. diſt. 1. corpora. ſicut econuerſo imperator vocatur pōtifex. 10. diſt. de capitulis. Sed nunquid laici debent obedire Papæ? Poteſt dici ꝙ ſic, quoad ſpiritualia.ī.eo. omnes principes.& infra. de iudi. nouit. Sic econuerſo principi ſeculari, id eſt imperatori omnes ſubditi obediant, & clerici qui ab eo recipiunt temporalia.ī.eo.ſolitæ.

† Cap.3.& 4.eo.tit.in 1.compil. Burchard[9] lib.15. ca. 23.Iuo pa. 16.c.24.1. Reg. 13. Deut.17.

† Epiſtola 82. Anaſtaſio epiſcopo Theſſalonicenſi.

*¶Gl.ſeq.quærit, & dupliciter ſoluit.*

g ¶Morte.] Sed nunquid 4 eccleſia punit taliter? Non:ſed oſtendit quid iudex ſecularis facere debeat. Vel morte, ſ.æterna: quia peribit propter delictū cōtumaciæ, niſi pœnituerit. Vel dic qui nō obedierit iuſto præcepto. 11.q.3.ſi dominus. Si eſt iniuſtum, & hoc eſt manifeſtum, non obediat, vt ibi. & c.Iulianus. Si dubiū eſſet præceptum principis, propter bonum obedientiæ, quod ſibi præcipit, faciat.23.q.1. quid cul patur.in fine.

† Cap. 2. eo.tit.in 1. compil.

† Aliàs: Articus.

† quòd.

4 Si qs epiſtolam ipſam Leonis legerit, recti[9] hæc fortaſſis interpretabitur.

† In vetuſtioribus ita: Clemēs Papa. vide tamē hic notas noſtras.

LEgebatur.] Pōt textus iſte intelligi dupliciter. Primò quod iſte frater Atticus ſcripturam de obedientia pręſtanda epō nomine proprio ſcripſit. Secundò pōt intelligi qđ ſcripſit nomine alterius. Et non eſt vis quis intellectus teneatur. ſenſus eīn literæ eſt, ꝙ clericus non habēs curam animarum, non tenetur promittere epiſcopo obedientiam per ſcripturæ confectionem vel per iuramenti præſtationem: ſed ſatis eſt verbo obedientiam promittere. & hoc intendit litera iuncta glo. Abbas.

Casvs. Quidam electus fuit in prælatum alicuius eccleſiæ & confirmatus: quidā frater Atticus nomine, qui abſens erat, hoc audiens ſtatim venit, & voluit ei facere obedientiam, ſed prelatus volebat ꝙ ipſe per ſcripturā obligaretur ad obedientiam præſtandam & ſeruandā: & ſic ſcripſit & ſpopondit frater Atticus: prælatus ipſe ſignificauit hoc domino Papæ qualiter frater Atticus ſcripſerat: Reſcribit ei Papa dicens ꝙ in literis illis ſignum prodebatur iniuriæ, quia non fuit neceſſe vt obligaretur ſcripto, qui obedientiam ſuam ſponte exhibuit. No. quòd non eſt neceſſarium vt aliquis ſe obliget ſcripto, qui obedientiam voluntarius impendit.

*¶Glo.ſeq.ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶Iniuriæ.] Simile. ī.de ſimo. ex diligenti. & ī. de reg. iur. indignum. ſufficiebat enim manualem facere obedientiam. ī.eo.his quæ. argum. contra. 23. diſtinct. quamquam. & ī.de iureiuran. nullus epiſcopus. Et pro & contra. ſolu. ꝙ dicunt contraria, intelligitur de illis quibus animarum cura committitur. Quod hic dicit & in ſimilibus, debet intelligi de clericis inferioribus, qui non ſunt compellendi ad iuramentum, vel ſcripturam faciendam, ſed ſolum ſufficit ſi obedientiam ſimpliciter repromittant ſuis prælatis: vt dicit in fi. & decre. prædicta, nullus epiſcopus.

*¶Glo.ſeq.arguit contra ſuperflua.alle.4.iura.*

i ¶Aduentus officio.] Simile de pœn. diſtin. 1. quem pœnitet. vbi dicitur quòd mandati ſunt leproſi, dum irent coram ſacerdotibus. ſe oſtendere. Et eſt hic argu. pro ſuperfluis reſecandis.ī.de exceſ. præla. cum ad quorundam. 10.quæſtione. 3.quia cognouimus. & ff.de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. Trebatius.ff.vt lega.ſeu fideicomm. hæc ſtipulatio.

Omnes

OMnes Principes.] Casvs. Dicitur in hoc.c. ꝙ beatus Petrus pręcipit, ꝙ omnes principes terræ, & omnes homines obedirent epiſcopis. No. ꝙ ſacerdotium maius eſt imperio, ſcilicet in ſpiritualibus.

¶ *Glo.ſeq.de duobus mixtim quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Omnes principes.*] Ergo pricipes ſubſunt epiſcopis: quod verum eſt, vt hic, & j.eo.ſolitæ.& 96. diſt.duo ſunt. Quid ſi rex habet multos epiſcopos in regno ſuo, corā quo tractabit ſpirituales cauſas ſuas, vel cui dabit decimas? Cauſas ſpirituales tractabit corā illo epiſcopo, in cuius territorio habet larē principalē. C. vbi ſena. vel clariſs. l. 2. decimas prædiales dabit illi epo, in cuius territorio ſita ſunt prædia. j.de parochi.ſignificauit. alias decimas dabit vbi audit diuinum officium, proportionabiliter diuidendo, ſi audit in plurib. ff.ad munici.l.aſſumptio. Argu. contra. j. de teſta.relatum.in fine. Bernard.

† Burchardus. lib.1. c. 24. Iuo. par.5. cap. 224.& ca. 5.eo.tit.in 1. compil.

† Aliàs ita: Omnis prīcipes terrę. 1. Pe. 2.

† Cap. 1. eo.ti. in 3. compila.

† Facit l.in nouatiōe, & ibi Bar. C. de ſacroſan. eccle.

## CAP. IIII.

OMnes † principes [a] † terræ, & cæteros homines, epiſcopis obedire, beatus Petrus præcipiebat.

¶ Innocētius iij. capitulo Herbipolen̄.

¶ *Non obediens canonicis inſtitutis, incurrit inobedientiæ notam, id eſt, infamiam.*

## CAP. V.

ILlud † Dominus ī beato Petro: & infrà. ¶ Cum ſpiritualia ſint temporalibus digniora [b] †: & obedientia melior ſit quàm victima [c]: & auſcultare [d] magis, quàm adipem arietum offerre: nō debuerat Hildeſemenſis epiſcopus, pro temporali commodo [e], inobedientiæ notam iucurrere, & Apoſtolicis iuſſionibus contraire.

¶ Idem illuſtriſsimo † Cōſtantinopol. Imperatori.

¶ *Imperium non præeſt ſacerdotio, ſed ſubeſt, & ei obedire tenetur. Vel ſic: Epiſcopus nō debet ſubeſſe, principibus ſed, præeſſe. hoc dicit, & eſt multum allegabile.*

## CAP. VI.

SOlitę † benignitatis affectu: & īfrà. ¶ Mirata eſt īperialis ſublimitas, ꝙ te niſi † fuimus [f] in noſtris literis increpare: Huic autem tuę admirationi non cauſam, ſed occaſionē prębuit, ꝙ legiſti beatum Petrum Apoſtolorum principē ſic ſcripſiſſe: Subditi [g] eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue regi, tamquā præcelenti, ſiue ducibus, tamquam ab eo miſſis ad vindictā malefactorū, laudem verò bonorū: & infrà. ¶ Verū [h] ſi perſonam [i] loquentis, & eorum, ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentius attendiſſes, ſcribentis non expreſſiſſes, taliter intellectum. Scribebat enim Apoſtolus ſubditis ſuis, & eos ad humilitatis meritum prouocabat: nam ſi per hoc ꝙ dixit †, ſubditi eſtote, ſacerdotibus voluit imponere iugum ſubiectionis: & eis prælationis auctoritatem afferre †, quibus eos ſubiectos eſſe monebat: ſequeretur ex hoc ꝙ etiam ſeruus quilibet in ſacerdotes imperium accepiſſet, cum dicatur: omni humanæ creaturæ. ¶ Quod autem ſequitur: regi tamquam præcellenti: nō negamus quin præcellat imperator in temporalibus illos dūtaxat, qui ab eo ſuſcipiunt [k] † temporalia; ſed pontifex in ſpiritualibus [l] antecellit: quæ tāto ſunt tpalibus digniora, quā to anima præfertur [m] † corpori: licet non ſimpliciter dictum fuerit, ſubditi eſtote, ſed additum

† In manuſcriptis ita illuſtri Cōſtatinopolitan. &c.

ILlud Dominus.] Casvs. Epiſcopus Hildeſemen̄. vocatus ad aliā ſedem epiſcopalem, propria auctoritate ſe ad illam tranſtulit: Et redargutus, dicebat ꝙ fecerat pro commodo illius eccleſiæ: quia niſi forte tranſiſſet, eccleſia illa fuiſſet paſſa damnū graue in tēporalibus: Papa vero illum hic redarguit, qa propter commodum temporale, non debuit venire contra canones diſponentes ꝙ citra licentiam Papę nō debet epiſcopus epiſcopatū ſuū dimittere: vt in c.2. de transla.prela. forte iſte epus pro ſuo cōmodo proprio ſe tranſtulit. Abbas. Nota ꝙ ſpiritualia ſunt tēporalibus digniora. Itēm obedientia præfertur omnibus.

† Cap. 2. eo.ti. in 3. Compil.

† Alàs, viſi.

1. Pet. c. 2.

b ¶ *Digniora.*] quoad quid: quoniam ſpiritualia ſine tēporalibus non proficiunt, ſicut nec anima ſine corpore. 1. quæſtione. 3. ſi quis obiecerit.

c ¶ *Victima.*] 81. diſtin. ſi qui ſunt presbiteri. 32. diſtin.cap. præter hoc. §. verum. & 8. quæſtione. 1. ſciendum.

d ¶ *Auſcultare.*] ideſt, attendere, & audire mandatum cum effectu.

e ¶ *Commodo.*] Occaſione, ſiue prætextu pietatis non eſt faciēda impietas: vt 1. quæſtione. 1. non eſt putanda. 14. quęſt. 5. forte. argumen. & 30. quæſtione. 1. noſſe 1.

1 Concor. l. actione. §. labeo. in gl. in verb. eo tēpore. ff. pro ſocio. & l. 1. cum gloſ. & ibi Bar. ff. ſolu. mat.

SOlitę benignitatis.] Primò ponit admirationem Imperatoris, & auctoritatem, qua mouebatur. Secundò: ibi, *Verū.* exponit illam. Tertiò: ibi, *Potuiſſes.* ad declarandam prærogatiuam ſacerdotij inducit auctoritatem Hieremiæ. Quartò ibi, *Pręterea.* auctoritatem Gen. Quinto ibi, *Hęc autem.* concludi contra Imperatorem. Sextò ibi. *Nos autem.* ſe excuſat ꝙ non increpauit, dicens, ꝙ increpare poterat: & hæc auctoritatibus comprobat. Septimò: ibi, *Vtrum.* relinquit imperatorem ſuo iudicio. Abb. Siculus.

Casvs. Imperator 2 Conſtantinopolitanus faciebat patriarcham conſtantinop. iuxta pedes ſuos in parte ſiniſtra ſedere: Papa hoc intelligens ſcripſit ei ꝙ non decebat eum taliter ſe habere erga ſuum patriarcham, cum alij reges, & principes ſuis prælatis (vt debent) reuerenter aſſurgant, & eis iuxta ſe ſedem venerabilem aſſignent: Imperator reſcripſit ei dicēs, ꝙ multum mirabatur ꝙ eum ſuper hoc niſus fuerat increpare, dicens ꝙ ſacerdotium ſuberat imperio, auctoritate Petri dicentis: Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deū, ſiue regi tamquam præcellenti, ſiue ducibus, tamquam ab eo miſsis ad vindictam malorum, laudem verò bonorum. Reſcribit autem Papa ſibi, reſpondendo auctoritati. Petri, illam exponens, ꝙ ſi perſonam loquentis, & illorum ad quos loquebatur, diligenter conſideraſſet, non expreſſiſſet taliter intellectū illius auctoritatis. ſcribebat enim ſubditis ſuis, quos ad humilitatē inducebat: nec per hoc voluit ſubeſſe ſacerdotiū, quia ſecundū intellectū illius ſequeretur, ꝙ quilibet etiam ſeruus imperiū in ſacerdotes accepiſſet, ex eo quod ibi dicitur, omni humanæ creaturæ: ſed non negat quin imperator prȩſit ſuis, & illis qui ab eo temporalia receperunt. Tandem expoſita præmiſſa auctoritate Petri, oſtendit exemplo Chriſti ſacerdotium præeminere regibus, dicto Hieremiæ: Ecce conſtitui te ſuper gentes, & regna, &c. & per auctoritatem Genenſis: Fecit Deus duo magna luminaria, &c. Dicit em̄ ꝙ ſi iſta bene conſideraſſet, non feciſſet taliter patriarchā ſuū ſedere ad pedes ſuos: & licet non increpaſſet eū, poterat tn̄ rationabiliter increpare: cum ipſe ſuper omnes acceperit poteſtatem in perſona Petri, cui dictū fuit à Dn̄o, Quæcunq; ligaueris ſuper, &c. In fine dicit ꝙ imperialis celſitudo diſcernat vtrū ad bonū & vtile inuitauerit imperatoriā excellentiā, cū ipſe ſolūmodo ad vtilitatē eccleſiæ, & terrę Hieroſolymitanę ſubſidiū, ipſum duxerit inuitādū. Bernardus. Not. ꝙ perſona loquēs cōſideranda eſt, & eorū ad quos aliquis loquit: vim enim locutionis debet quis cōſiderare. Itē, Imperator præexcellit illis, q ab eo tēporalia recipiūt: ſed in ſpiritualibus pontifex antecellit ipſum. Item Imperator & alij omnes laici inferiores in clecicos non habent poteſtatem: quia non ſunt eius iuriſdictioni commiſſi. Abb.

2 Hic caſus Bernardi ē, ſed textū melius intelliges, ſi ītegram legeris epiſtolā in operib⁹ Innocētij iij, quā ex hac caſus poſitione.

† dicit.

† In quibuſdā impreſſis, auferre, legitur, & malè vt ex ſerie cōſtat: ſed videto notas huius loci.

† recipiūt.

† Concor. textus in l. ſancimus. C. de epiſcopo. & cleri.

f ¶ *Niſi fuimus increpare.*] Sed hoc non fecit animo increpandi, ſed animo admonendi ex affectu dilectionis. 5.q.5. non omnis. & c.non oſculatur. & C.de ſen. & interlo.om.iud. ex ſtipulatione. ſimile 23.q.5. non putes.

g ¶ *Subditi.*] infra de cēſi.oīs anima. & 11.q. 1. quàm magnū.

h ¶ *Verū.*] Hic Papa rn̄det auctoritati Petri īductę & ab īpato.

i ¶ *Si perſonam.*] Conſideranda eſt perſona loquentis, & cui quis loquitur. 26. diſtin. deinde opponitur. & j. de conſan. & affi. de infidelibus. & aliquid probatur ratione perſonarum colloquentium. argu. 1.q.7. didici.

¶ *Glo. ſeq. quærit, arguit, ſoluit, contra ſolutionem opponit. In additione dat veram ſolutionem.*

k ¶ *Suſcipiunt,*] Nunqd ergo appellabit ab epo ad Impatorē? Videt ꝙ ſic. j. de for.cōpe.verū. tunc em̄ cognoſcit quaſi ciuilis iudex. arg. j. de appel. ſi duobus. Dico ꝙ ſic, niſi conſuetudo ſit contraria. arg. ad hoc. 18. diſt. ſi eps. Videt tn̄ ꝙ illa tēporalia penitus eſſent à iuriſdictione Impatoris ſeparata. 10.q.1. nouerint. Ioā. 3 Dicas ꝙ appellandū eſt ad archiepm, niſi de cōſuetudine, vel priuilegio, vel alio iure ad alium ſit appellandum. j. de app. Romana. §. debet. [lib.6. 4]

l ¶ *In ſpiritualibus.*] 10. diſt. ſuſcipitis. 96. diſt. cum ad verū.

m ¶ *Præfertur.*] 12.q.1. præcipimus. & 24.q.3. ſi habes. & 38. diſtin. ſedulo.

3 Et infra de iure pa. c. vnico. li. 6. Io. And.

4 De hoc de deli. pue. ca. 2. Io. And.

a ¶ *Propter*

a ¶*Propter Deum.*] Per quod videtur eſſe conſilium perfectionis, in quo liberum eſt arbitrium. 14. q. 1. c. vlti.
¶*Gl. ſeq. arguit. alleg. 3. iura, in contrarium vnam legem.*
b ¶*Tamquam.*] Quod quandoque ſimilitudinem potius, quàm veritatem notat: vt illud euangelij, Tāquam ad latronē, &c. nihil enim eſt ſimile ſibi: vt ſit ſimilitudinarium, non expreſſiuū veritatis. ſim. ff. de pecu. l. 3. §. ſi filiusfamilias. 1 Et eſt hic argumen. quòd nulla dictio debet vacare in reſcripto, alioquin fruſtra membranas occupat. 19. diſtinct. ſi Romanorum. argumē. ad hoc. 28. quæſtio. 1. ſic enim. & ff. de vſu. l. 4. argument. contra. C. de fideiuſſo. non rectè.
c ¶*Conſtitui te.*] Hic loquit Dominus Hieremiæ Prophetæ, dans ei poteſtatem ſuper gētes, & regna.
d ¶*Euellas.*] Vitia ſcilicet.
e ¶*Plantes.*] Virtutes.
f ¶*Maius.*] 96. diſtin. duo.
g ¶*Inter Solem, & Lunam.*] Igitur cū terra ſit ſepties maior luna, ſol autem octies maior terra: reſtat ergo vt pontificalis dignitas quadrageſies 2 ſepties ſit maior regali dignitate.
ADDITIO. Laurentius hic adducit dictum Ptolemæi. Manifeſtum eſt quòd magnitudo ſolis continet magnitudinem terræ centies, & quadrageſies ſepties, & duas medietates eius. Item palam eſt quòd magnitudo ſolis continet magnitudinem lunæ ſepties millies & ſeptingeſies, & quadrageſies quater, & inſuper eius medietatem. Item dicit quòd terra continet magnitudinem lunæ trigeſies nouies.
Io. And. dicit: quod ratione nō capio, aſtrologis relinquo.
h ¶*Aſſurgant.*] Et inclinent eis: vt 63. diſt. Valentinianus.
i ¶*Venerabilem.*] Ex ſede enim venerabili præſumitur: vt ſup. de conſue. cum olim.
k ¶*Non diſtinguens.*] Nec nos ergo diſtinguere debemus. 2. quæſtio. 5. conſuluiſti. 31. quæſt. 1. quòd ſi dormierit. & 33. q. 2. quos Deus. & ſup. de tranſla. inter corporalia. argum. 22. quæſtio. 5. hoc videtur. Arg. contra. ff. de teſtib. queſitum.
l ¶*Omittamus.*] Dicit ſe omiſſurum quod ſtatim inducit: & eſt quidam color rhetoricus, qui dicitur præoccupatio. 8. q. 1. Moyſes. in fi.
m ¶*Quodcunque.*] Qui dicit omnia, nihil excipit. 19. diſt. ſi Romanorum. ff. de offi. præſid. l. 3. Ber.

† Verbum fuit, deeſt ī antiquis.
1 Si igitur quaſi interceſſor ſeruus interuenerit, nō rē peculiarem agēs, non obligatur dominus de peculio. Io. And.
† Aliàs, nec.
Hier. 1.
Gene. 1. Pſal. 135.
2 Aliàs, quinquagies ſepties. ſed de magnitudine ſolis lunæ, & terræ, & quantum vnūquodque eorum reliquo ſit maius, vide Ptolemæū lib. 5. Almageſti c. 16.
† Huc ſpectat conci. Tridē. ſeſſio. 25. de refor. c. 17.

tum fuerit, propter Deū [a]: nec purè ſit ſubſcriptū, regi præcellenti, ſed interpoſitū forſitan fuit†, non ſine cauſa, tanquā [b]. Quod autem ſequitur: ad vindictam malefactorum, laudē verò bonorum: intelligēdum non eſt, quòd rex, vel imperator ſuper bonos & malos gladij acceperit poteſtatem, ſed in eos ſolummodo, qui vtentes gladio, eius ſunt iuriſdictioni commiſſi: & infrà. ¶Potuiſſes autem prærogatiuam ſacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictum eſt: non à quolibet, ſed à Deo: non regi, ſed ſacerdoti: non† de regia ſtirpe, ſed de ſacerdotali proſapia deſcendenti, de ſacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot: Ecce conſtitui te [c] ſuper gentes, & regna, vt euellas [d], & diſſipes: ædifices, & plantes [e]: & infrà. ¶Præterea noſſe debueras, quòd fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cœli, luminare maius, [f] vt præeſſet diei, & luminare minus, vt præeſſet nocti: vtrumque magnum: ſed alterum maius. Ad firmamentum igitur cœli, hoc eſt vniuerſalis eccleſię, fecit Deus duo magna luminaria, id eſt, duas inſtituit dignitates, quæ ſunt pontificalis auctoritas, & regalis poteſtas. Sed illa, quæ præeſt diebus, id eſt ſpiritualibus, maior eſt, quæ verò carnalibus, minor: vt quanta eſt inter [g] Solem & Lunam, tanta inter pontifices, & reges differētia cognoſcatur. ¶Hæc autem ſi prudenter attenderet imperatoria celſitudo, nō †faceret, aut permitteret Cōſtantinopolitanum Patriarcham, magnum quidem, & honorabile membrum eccleſię, iuxta ſcabellum pedum ſuorum in ſiniſtra parte ſedere: cum alij reges, & principes, archiepiſcopis, & epiſcopis ſuis (ſicut debent) reuerenter aſſurgant [h], & eis iuxtà ſe venerabilem [i] ſedē aſſignent: & infrà. Nos autem & ſi non increpando ſcripſerimus, potuiſſemus tamen rationabiliter increpare: & infrà. ¶Nobis autem in beato Petro ſunt oues Chriſti commiſſæ: dicēte Domino, Pace oues meas: non diſtinguens [k] † inter has oues, & alias: vt alienum à ſuo demonſtraret ouili, qui Petrum & ſucceſſores ipſius, magiſtros non recognoſceret, & paſtores: vt illud tamquam notiſſimum †omittamus [l], quod Dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad ſucceſſores ipſius: Quodcunque [m] ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c. nihil excipiens qui dixit, quodcunque: & infrà. ¶ Vtrum † autem imperatoriam excellentiam ad bonum, & vtile, per literas noſtras duxerimus inuitandam; vtrum tibi iuſta ſuggeſſerimus, & honeſta, tua ſolicitudo diſcernat; cum non niſi ad vtilitatem eccleſiæ, & terrę Hieroſolymitanæ ſubſidium nos te meminerimus inuitaſſe.

¶Idem Epiſcopo Floren.

¶*Ordinatus per Papam, nō per hoc eximitur à iuriſdictione ſui epiſcopi.*

CAP. VII.

PEr † tuas nobis literas: & infrà. ¶Poſtulaſti per ſedis Apoſtolicę oraculum edoceri, vtrum quis per ordinem ſubdiaconatus [n] à Romano pontifice ſuſceptum, à debita tibi reuerentia ſubtrahatur. ¶ Ad quod breuiter reſpondemus, quòd etſi decens ſit, vt illis quantum conuenit à te inter alios tibi ſubditos deferatur, quos benignitas Apoſtolica collatione ipſius ordinis honorauit; per eam tamen ab obedientia, quam aliàs tibi debent, minimè abſoluuntur [o].

PEr tuas.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Ad quod.* Abb. Sicu.
CASVS. Aliquis recepit ordinem ſubdiaconatus à domino Papa: quæſitum eſt à domino Papa: vtrum per ordinem ſubdiaconatus ſubtrahatur à debita reuerentia ſui epiſcopi? Reſpōdet Papa quòd & ſi decens ſit vt illi ſecundum quòd conuenit inter alios ſubditos à ſuo epiſcopo deferatur, qui à ſede Apoſto. fuerat ordinatus: propterea tamen ab obedientia epiſcopi non abſoluitur. Nota quòd ſubdiaconi domini Papę ſubſunt epiſcopis, à quibus habent beneficiū. Item fallit regula, quòd quos ordinare quis non poteſt, nec iudicare poteſt. Item qui honorem recipit, & onus recepiſſe intelligitur.
¶*Gloſſa ſequens exponit. Secundò argum. Tertiò quæritur, argumen. pro, & ſoluit contrarium, & opinionem ponit.*
n ¶*Subdiaconatus.*] Eis enim qui in maiori ordine ſunt conſtituti, non præferuntur. ff. de albo ſcri. l. 1. 3. & 16. diſtinctio. cap. placuit. §. Iſidorus. & meritò eſt illis deferendum. cæteris enim non concurrentibus ratio priuilegij habenda eſt: ff. quod cum eo qui in alien. pot. l. 3. & eſt hic argumen. pro exemptis epiſcopis, vt in ſynodo ſedeant in meliori loco: quia lex dicit, quòd primò ſcribenda ſunt nomina eorum, qui dignitates iudicio principis ſunt conſecuti. ff. de albo ſcriben. l. vltima, & ſi iſti eligantur ad prælationem, ad onus intelliguntur eligi, priuilegio ſuo non obſtante: quia recipiēdo honorem, & onus recepiſſe intelligūtur. infra de præben. ſignificatum. C. de teſti. nullum. ſupra de renun. ad ſupplicationem. C. de poſtula. quiſquis. Sed nunquid poteſt epiſcopus talem ſubdiaconū deponere propter crimen? Arg. eſt hic quòd ſic, ex eo quod dicit, ab obedientia etiam minimè abſoluuntur. ſed non credo, tamē cauſam inſtructam debet remittere ad Papam. argum. 3. q. 6. quæuis. C. vbi ſena. vel clariſſi. l. 3. §. 2. & j. de ſta. reg. ea quæ. op. arg. iſte etiam non conuincitur niſi ſeptem teſtib. 2. q. 4. præſul. Quidam tamen dicunt quòd epiſcopus eos deponere debet.
o ¶*Abſoluuntur.*] Simile eſt. C. de iur. omn. iu. l. vlt. & quis abſoluti non ſint ab obedientia, quam aliàs debent prelatis ſuis, tamen ad ſuperiores & ordines ſine licentia Papæ promoueri non poſſunt. ſ. de temp. ordi. cum in diſtribuendis. &

Ioan. 21.
† Concor. tex. in extraua. vnā ſanctā. tit. de maio. & obe.
†nouiſſimū
Matt. c. 16.
†In codice Barbatiæ ita: Verum aūt imperatoriam excellētiam ad bonū et vtile per noſtras literas duximus inuitādam. Vtrum igitur tibi iuſta ſuggeſſerimus, &c.
3 Vbi non apparet cōſuetudo municipij, attendi. in ſubſcriptionib. decurionum dignitatis honor. Ioan. And.
†Ca. 3. eo. tit. in 3. cōpilat.

hoc fit propter reuerentiam maioris, qui manus eis impoſuit.de conſe.diſt. 2.c.vlt.

INter quatuor.] Primò deciſum exordium ponitur. Secundò duplex petitio, quæ reijcitur: ibi, *Petitionem*. Tertiò Proteſtatur: ibi, *Iuſtitiam*. Secunda pars ſubdiuiditur. Nam primò ponit vnam petitionem. Secundò aliam: ibi, *Super*.

CASVS. Iſta q̃ petebantur per iſtum Patriarchã, fuerant olim ſubiecta eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſed cum iſta eccleſia laberetur in hæreſim ſeu ſchiſma, ſubtraxerunt ſe ab obedientia Patriarchæ, & adheſerunt Romanæ eccleſiæ: demũ capta ciuitate Cõſtantinopolitana p fideles populos, & Patriarcha ibidẽ conſtituto per Ro. eccleſiã, petijt idẽ Patriarcha illas eccleſias compelli ad obediẽtiã ſibi pſtandã: Papa aũt petitionẽ ſuã duplici rõne nõ duxit admittendã. Prima, qa ipſi nõ obediebant Patriarchæ anteq̃ ciuitas Cõſtantinopolitana caperetur, & ſic eccleſia Cõſtãtinopolitana nõ erat in poſſeſſione ſubiectionis. Secunda rõ, qa in præiudicium illorum, quibus illæ eccleſię obediebãt, cũ nõ fuiſſent citati, vel cõuicti, non debebat aliqd attentari. Nã Patriarcha petebat extra iudicium illas eccleſias ſibi ſubijci. Et hoc quo ad primam petitionem. re ſpectu verò ſecundę petitionis litera eſt in ſe clara. Abbas.

†Ca. 4. eo. tit. in 3. cõ pil. huc referas cap. inter quatuor. ſupra de cler. pe reg. & inf. de cler. nõ reſiden.

† In omnibus manuſcri. ita: Petitionem, qua eccleſias tibi ſubijci, poſtu labas, &c.

† extiterint

† Aliàs, cõtra.

† debuim⁹.

SVPER. Præterea petebat Patriarcha, vt dominus Papa faceret ſibi impendi obedientiã ab archiepõ & eps regni Cypri: & Papa fere idem reſpondet in hac petitione ſecundum quod in alia, cũ ipſi ante promotionem Patriarchæ exempti extiterant, quando Conſtantinopolitana eccleſia erat inobediens & rebellis, & in eorum abſentia circa ſtatum illorum nihil debeat immutari. ſi verò iuſtitiam de illis poſtularit, audiet ipſum. No. q̃ contra abſentem non citatum, non conuictum, vel confeſſum, non eſt procedendum.

¶ Idem Conſtantinopolitano Patriarchæ.

¶ *Quando de obedientia, vel ſubiectione agitur, nihil attentari debet in præiudicium rei, vel poſſeſſoris non citati.*

CAP. VIII.

INter † quatuor: & infrà. ¶ Petitionem † contra eccleſias, quas tibi ſubijci poſtulabas, quæ priuſquam Conſtantinopolis ciuitas caperetur [a], Conſtantinopolitano Patriarchę minimè reſpondebant, duplici ratione non duximus admittendam. ¶ Iuris namque [b] ratio poſtulat, vt in eorum præiudicium [c], quibus eædem eccleſiæ ſunt ſubiectæ, nihil ordinemus de ipſis: cum nec citati [d] ſint, nec conuicti, nec per contumaciam ſe abſentent [e]: & infrà. ¶ Super obedientia verò, quam vt tibi impendi faceremus ab archiepiſcopo, & epiſcopis regni Cypri ſimiliter poſtulaſti, ferè idem duximus reſpondendum: cum & ipſi [f] ante tuam promotionem fuerint † exempti; quando videlicet Conſtantinopolitana eccleſia erat inobediens, [g] & rebellis: & in eorum abſentia [h] circa † ſtatum ipſorum, non debuerimus † aliquid immutare: Iuſtitiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris poſtulandam.

¶ Idem.

¶ *Abbates, & ſacerdotes qui ſunt diœceſani epiſcopi, ad eius ſynodum*

a ¶ *Caperetur.*] à Venetis.

b ¶ *Iuris namque.*] Prima ratio.

c ¶ *Prǽiudicium.*] Nulli. n. auferenda eſt poſſeſſio ante cauſæ cognitionem. vt 12. q. 5. c. 1. in fi. arg. 16. q. 6. placuit. 1. q. 3. volumus. & j. vt lit. penden. per totum. C. vnde vi. ſi quis in tantam. C. ſi per vim, vel alio modo. l. 2

¶ *Glo. ſeq. notat duo.*

d ¶ *Citati.*] Vnde ſententia non tenet cum citatio non peruenit ad eum, nec fuit publice propoſita. ff. quæ ſen. ſine app. reſcin. l. 1. §. item ex eo edicto. Et no. q̃ ille qui eſt in poſſeſſione obedientiæ, conueniendus eſt, & non ſubditus qui præſtat obedientiã, & agit pro eccleſijs, & defendit eas ſibi ſubiectas. j. de rel. do. conſtitutus. & c. cum venerabilis. Item no. q̃ oẽs quos negotium tangit, vocandi ſunt: 1 vt hic patet: quod ſi non fiat, non præiudicatur abſenti, niſi forte ſciuerit cauſam ſuam agi, & taceat. j. de re iud. quamuis. vbi de hoc.

1 Concor. l. fin. C. de auct. tut. & l. adoptio. ff. de adop.

e ¶ *Se abſentent.*] ſim. 3. q. 9. c. 2. & per totum. & ſ. de reſcrip. ex parte 1. & ſup. de conſti. eccleſia nec tenet reſcriptũ, quod præcipit aliquid fieri abſente altera parte, & non per contumaciam. C. vnde vi. meminerint. & C. ſi per vim, vel alio modo poſſeſſio. l. vlt.

f ¶ *Cum & ipſi.*] Prima ratio.

¶ *Gloſſa ſequens obÿcit.*

*venire, & ſibi obedire compelli poſſunt per cenſuram eccleſiaſticam.*

CAP. IX.

QVod † ſuper his, & infrà. ¶ Abbates, & ſacerdotes diœceſana [i] tibi lege ſubditos †, qui ad tuam ſynodum venire contemnunt: (Dummodo † in ipſa ſynodo non ducas aliquid ſtatuendum, quod canonicis obuiet inſtitutis) per cenſuram eccleſiaſticam ad ſynodum ipſam † venire compellas: & debitam tibi obedientiam, [k] & reuerentiã exhibere.

¶ Idem ſancti Stephani, & ſancti Proculi abbatibus Bononienſibus.

¶ *Canonici regulares inobedientes Priori ſuo, per ipſum excommunicari poſſunt: & ſi fuerint in corrigibiles, de fratrum conſortio expelli debent.*

CAP. X.

CVm † in eccleſijs ſancti Victoris, & ſancti Ioannis de monte: & infrà. ¶ Nos igitur ad reformationem earundem eccleſiarum diligenti ſolicitudine intendentes, vniuerſis canonicis dedimus in mandatis, vt Priori ſuo in his, quæ ad † eum pertinent, obedirent. ¶ Cumque omnes (quatuor dumtaxat exceptis) ſe obedire velle concorditer reſpondiſſent, prædicti quatuor ſe contra Priorem in ſuperbiam erigentes, licet de obedientia ſuo Priori præſtanda, pręſtitiſſent corporali-

g ¶ *Inobediens.*] Videt q̃ hoc licitè potuiſſet petere. arg. ſ. de elec. qa diligentia. & ff. de bon. li. etiã. §. ſi deportatus.

h ¶ *Et in eorum abſentia.*] Secunda rõ. Bern.

QVod ſuper.] Primò ponit deciſum. exordium. Scdõ dictũ, cum incluſa limitatione, dictum eſt: ibi, *Abbates*. limitatio: ibi, *Dummodo*. Abbas.

CASVS. Abbates q̃dam q̃ñ vocabantur ad ſynodum ab epo diœceſano, dicebant q̃ nõ tenentur ire ad ſynodum: quæſiuit eps à Papa quid iuris eſſet? Reſpondet q̃ abbates & ſacerdotes ſubiecti epiſcopo lege diœceſana, qui ad ſynodum venire contemnunt, per cẽſuram eccleſiaſticã ad ſynodum venire cogãtur, obedientiam, & reuerentiam ſuo epo exhibẽtes, dummodo nihil iniquum ſtatuat in ipſa. Not. q̃ abbates ad ſynodũ venire debent.

¶ *Gl. ſeq. obÿcit, & ſoluit.*

i ¶ *Diœceſana.*] Sed quare vocantur abbates ad ſynodũ, cõtra illud q̃ legitur 18. diſt. eps. & 18. q. vlt. § ſi? Reſpondeo, abbates habẽtes populum, tenentur venire ad ſynodũ: de quibus loquitur 18. q. 2. abbates. ſed non habentes populum, non tenentur venire, niſi ca rationabilis ſubſit, vt dicitur in illa palea. 18. diſt. eps. vnde Ciſterc ienſes etiam ſi non eſſent exempti, cum non habeant populum, non tenentur 2 venire: exempti enim qui populũ nõ habent non tenentur venire. 18. q. 2. quàm ſit neceſſarium. in fi. de hoc dictum eſt. ſ. de offi. ordi. dilectus.

† Ca. 1. eo. tit. in 4. cõ pilat.

† ſubiectos

† Concilio Tridẽ. ſeſſio. 24. de refor. c. 2.

† illam

† Ca. 1. eo tit. in 4. cõ pilat.

† Aliàs, ad Deũ, & p vtraque litera facit q̃ no. ſup. de tẽp. or. c. ad aures in gl. 2.

2 Sed vide oĩno quid iubeat hodie obſeruari cõcil. Tridẽ. ſeſſio. 24. de refor. c. 2.

k ¶ *Obedientiam.*] quia iudex, ſiue prælatus iuriſdictionem ſuam defendere poteſt pœnali iudicio. ff. ſi quis ius dic. non obtemp. l. 1.

CVm in eccleſiis.] Primò narrat factum. Secundò dat iudices: ibi, *Ideoque*. Prima pars facit tria. Nam primò ponitur Papæ mandatum. Secundò rebellio. 4. canonicorum, & ipſorum excommunicatio: ibi, *Cumque*. Tertiò ipſorum abſolutio, & præceptum ei factum: ibi, *Cum igitur*.

CASVS. Significatum fuit dño Papæ q̃ canonici eccleſiarum ſanctorum Victoris & Ioannis in monte inobedientes erant ſuo priori, & in alijs quam plurimum excedebant; Papa verò volens intendere circa reformationem eorum, mandauit canonicis vniuerſis vt priori ſuo in his quæ ad Deum pertinent, obedirent. Literis dñi Papæ receptis oẽs reſponderũt q̃ parati erant in omnibus obedire, exceptis quatuor, qui contra priorem ſe in ſuperbiam erexerunt, quamuis de obedientia præſtanda præſtitiſſent iuramentum: & cum non poſſent ad obedientiã reuocari, dictus prior excõicauit eoſdem: Tandẽ petiuerunt abſolui ab ipſo priore, & ipſe pcepit eiſdẽ vt iurarent parere mãdatis ipſius, q̃ ipſi facere noluerũt: vñ noluit eos abſoluere: Poſtmodũ dicti quatuor ad ſedẽ

Apo.

Apo. acceſſerunt, cum conſtitiſſet Papæ de ipſorum contumacia per literas multorum prælatorum, recepto ab eis iuramento ſecundum formam eccleſiæ, iſtos fecit abſolui, præcipiens eis ſub debito iuramenti, vt ad clauſtrum redirent, & ſuo priori humiliter obedirent. ſuper negotio iſto ſcribit Papa duobus abbatibus, mandans eiſdem, quatenus compellant pfatos canonicos redire ad obedientiam ſui prioris: & ne de ſua malitia valeant gloriari, compellant eoſdē, vt præſtent eidem priori iuramentum qđ de parendo mandatis prioris, pro ſua abſolutione ſuperbè negauerũt, ſi viderint expedire, qđ ſi facere noluerint, de monaſterio expellant. No. q priores, & abbates poſſunt excommunicare. Item iuramentum de obedientia à contumacibus poteſt exigi. Itē literis platorum creditur in præiudicium aliorum. Item excõicati debent abſolui præſtito prius iuramento. Item à periuro iterum exigitur iuramentum. Item q priori ſuo, vel abbati ſuo non vult obedire, dēt expelli de monaſterio.

† Aliàs, Cumque.

†Id eſt, ſigillis authenticis prælatorũ ſigillatas. quod dic vt no. infra de fi. inſtr. c. 1. & c. cũ dilectus.

ter iuramentum [a]: tamen exhibiti iuramēti immemores, ſuo Priori per omnia reſtiterunt: & cum pro contumacia ſua nequiuiſſent ad debitam obedientiam reuocari, dictus Prior in eos excommunicationis [b] ſententiam promulgauit. ¶ Cum† igitur præfati canonici ad Apoſtolicam ſedem acceſſiſſent, per ſcripturas authenticas [c] † ex multorum teſtimonio prælatorum effecti de ipſorum contumacia certiores, recepto ſecundum formam eccleſiæ ab eiſdem corporaliter iuramento [d], ipſis fecimus abſolutionis beneficium impendi, præcipientes eis ſub debito iuramenti, vt ad ſuum clauſtrum, de quo exierant, redeuntes, Priori ſuo ſecundum Deum deuotè, ac humiliter obedirent. ¶ Ideoque mandamus, quatenus præfatos canonicos, vt ad Prioris ſui obedientiam reuertantur, per cenſuram eccleſiaſticam compellatis: & ne de ſua poſſint contumacia [vel malitia†] gloriari, cogatis eos (ſi videritis expedire) vt iuramentum, quod de parendo mãdatis Prioris, pro abſolutionis beneficio impetrando ſuperbè negauerant, humiliter præſtare procurent: alioquin eos de fratrum conſortio penitus excludatis [e].

¶ Honorius tertius G. presbytero cardinali, & capitulo ſancti Laurentij in Damaſo. †

¶ *Presbyteri clerici capellarũ ſubditarum titulo cardinalatus, debent cardinali obedientiam, & reliqua de quibus hic. Et vacante titulo ſuccedit capitulum illius eccleſiæ, niſi pro bono pacis aliquid ſit exceptũ.*

## CAP. XI.

His, quæ pro eccleſia ſancti Laurentij in Damaſo ex parte vna, & capellis ſibi ſubiectis ex altera, ſuper† ſcrutinio, alijſque articulis fuere propoſita, diligenter † auditis, ſententiando decreuimus, vt earundem capellarum presbyteri, & clerici, cardinali qui nunc eſt in ipſa eccleſia, & qui† fuerint per tempora, manualem obedientiam [f], & reuerentiam, & honorificentiam omnem exhibeant, & ad eccleſiam ipſam pro ſcrutinio [g], baptiſmo, & capitulo celebrandis, conueniant temporibus conſuetis: correctionem ipſius cardinalis recipientes humiliter: & excommunicationis, interdicti, vel ſuſpenſionis ſententias, quas tulerit in eos, & eccleſias eorundem, inuiolabiliter obſeruantes. ¶ Quando autem eccleſia ipſa cardinali vacabit †, capellani, & clerici memorati, eidem eccleſiæ reuerenter exhibeant omnia ſupradicta: excepto quod de correctione, excõmunicatione, & ſuſpenſione ipſorum pro bono pacis [h], noſtrę prouidentiæ reſeruamus.

¶ Idem abbati ſancti Michaelis Abradeſi. diœceſis.

¶ *Licet abbatiſſa ſubditos excommunicare non poſſit, ipſi tamen ſibi obedire tenentur.*

† In aliquot vetuſtiſſimis exēplarib. ita: ſuper ſcrutinio, alijſque articulis diligenter auditis.

† aliàs ita: diligenter coram nobis auditis.

† & qui, p tēpore fuerint.

†vacauerit

¶ *Glo. ſeq. notat. & ſignat contrarium.*

a ¶ *Iuramentum.*] No. q regularis ſuſpectus de inobedientia, cogi põt iurare obedientiã. Ar. ff. de iudi. in omnibus. 1 Arg. contra. ſ. eo. legebatur.

b ¶ *Excommunicationis.*] & ita prior pp inobedientia põt excõicare ſubditum ſuũ. ſic & electus in abbatem. ĩ. de ſimo. ſicut.

† Hæc duo verba, vel malitia, deſunt in antiquis.

1 Ex iuſta cauſa cogitur quis cauere de eo quod dēt in diē, vel ſub conditione. Ioã. And.

¶ *Gl. ſeq. ponit duo argumenta, & primum reprobat*

c ¶ *Authenticas.*] Videtur q per ſcripturas probetur crimen alicuius, & ita per chartam poteſt pbari periuriũ alicuius. arg. 5. q. vlt. Epiphanium. quod non eſt verum. Item eſt arg. hic q literis prælatorum creditur in præiudiciũ aliorum, cum viuæ voci non credatur. ĩ. de præb. quoniam contra. Item habes hic, q literæ prælatorum ſcripturæ dicuntur authenticæ. ſic ĩ. de fide inſtru. c. 2. & c. cum dilectus. inf. de probatio. poſt ceſſionem.

†In plurib. manuſcriptis habetur, Damaſco, tam in titulo quã in textu: ſed malè, cum ſit titulus not° & valde antiquus Romæ.

Additio. Certiores. Non reputat probatum quantum ad depoſitionem, ſed quantum ad abſolutionem. Item non agebatur criminaliter, ſecundum Innocentium. Io. And.

d ¶ *Iuramento.*] No. q à periuro & ſuſpecto recipitur de nouo cautio iuratoria, 2 quod eſt contra illud 22. q. 5. paruuli. & contra illud ĩ. de præſum. literas. & ĩ. de coha. cle. & mu. clericus. ſed illud fit in maiorem confuſionem ipſorum, & maius opprobrium; & quia aliam cautionem præſtare non poſſunt, cum nil habeant, vt 12. q. 1. non dicatis.

2 Concor. tex. in l. 1. & ibi Bar. C. ſi aduer. venditio.

e ¶ *Excludatis.*] Ecce pœna inobedientium, & nihilominus excommunicandi ſunt, & ab omnibus euitandi vſque ad ſatiſfactionem. ĩ. de regulari. & tranſeun. c. vlt. in fi. Ber.

His quæ.] Duo ſunt dicta. ſecundum: ibi, *Quando.* Abb.

Casus. Inter eccleſiam ſancti Laurentij in Damaſo ex parte vna, & capellas ſibi ſubiectas ex parte altera, quõ vertebatur ſuper ſcrutinio & alijs articulis coram Papa: ipſe auditis quæ vtraque pars coram ipſo proponere voluerat, ſententiando decernit, vt presbyteri & clerici earundem capellarum cardinali, qui tunc erat in eccleſia ipſa, & qui per tempora fuerit, præſtent manualem obedientiam, & reuerentiam: & ad eccleſiã ipſam pro ſcrutinio, baptiſmo, & capitulo cõueniant temporib. conſuetis, correctionem ipſius cardinalis, recipiant, & ſententias excommunicationis, interdicti vel ſuſpenſionis, quas in eos, & eorũ eccleſias contulerit, inuiolabiliter obſeruēt. Cum verò eccleſia illa cardinali vacabit, capellani & clerici ſupradicti, capitulo ipſius eccleſiæ exhibeant omnia ſupradicta, excepto quod dictũ eſt de correctione, excõmunicatione, ac ſuſpenſione ipſorum: quia dominus Papa pro bono pacis, ſuę prudentiæ reſeruauit. No. hic quę debent capellani & clerici ſuis plebibus. Itē vacante eccleſia capitulum exercet vicem prælati.

f ¶ *Obedientiam.*] Hic eñ patet qualiter ſubditi obedientiã 3 facere debeant ſuo prælato ſine ſcriptura. ſup. eo. legebatur. & ſine iuramento. ĩ. de iureiur. nullus. ſic ĩ. de reſtitu. ſpo. olim. & quandoq; per iuramentum, vt ca pitu. nullus.

3 Et contra hanc non currit præſcriptio: de præſcri. cũ non liceat. & qđ hic traditur an ſit ſpeciale in cardinalibus, tradunt hic Inn. Hoſt. Io. And.

Additio. Niſi eſſent ſuſpecti: vt ſ. titu. proxi.

g ¶ *Pro ſcrutinio.*] Sic inf. de capel. mo. dilectus. vbi de hoc in glo. quæ incipit, ſic. ſ.

¶ *Glo. ſeq. arguit vacante ſede, & c. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶ *Pro bono pacis.*] Ergo videtur q de iure cõi vacante 4 eccleſia plato, transferat poteſtas ad capitulum: ſed pro bono pacis Papa hoc ſibi reſeruat, cum omnia alia liberè capitulo reſeruauerit. Et ita vacante eccleſia capitulum poteſt iudicare, abſoluere, & excõicare. ĩ. de hære. ad abolendam. 1. reſpon. & ĩ. eo. cum olim. ar. 65. diſt. c. vlti. & 7. q. 1. pontifices. & 23. diſt. in nomine Domini. Ea verò quæ miniſterium conſecrationis deſiderant, facere non poſſunt: imo vocabunt vicinos epiſcopos cũ cautelę ſtudio: vt in dicto c. pontifices. Præbendas tamen, vel dignitates, vel curam animarum, quæ pertinent tãtum ad prælatum, capitulum vacante eccleſia conferre non poteſt: quia nuſquam inuenitur q vacante ſede, poteſtas conferendi beneficia transferatur ad capitulum. ĩ. ne ſe. vac. illa. Arg. cõtra illud quod dictum eſt, q capitulum poſſit abſoluere. 11. q. 3. ſi quis eps damnatur. Illud verum eſt, q ſi excõicatus à prędeceſſore non ſit abſolutus, q ſucceſſor illum abſoluere poteſt, cum ei ſuccedat in onere, ac in honore. ſ. de offi. ordi. paſtoralis. Sed non negatur quin capitulum poſſit illum abſoluere neceſſitate exigente: & ita pp periculum animarũ hoc permittitur. Et ſatis poteſt concedi, arg. huius. c. q capitulũ vacante eccleſia (cum cã rationabilis ſubeſt) poteſt excõmunicare ſubditos ſi fuerint contumaces, & inobedientes. Ber.

4 Vacante eccleſia p obitum plati aut aliàs, ad quē trãsferatur iuriſdictio, latè docet Hoſtienſis in c. ad abolē dam. de hęret. ver. ſede vacante.

Dilecta in Chriſto filia.] Prima pars ponit querelam. Secũda: ibi, *Quocirca.* dat iudices. Abbas.

Casus. Abbatiſſa Bubrigeñ. conqueſta fuit domino Papæ, quòd cum ipſa canonicas ſuas & clericos ſuę iuriſdictioni ſubiectos ſuſpenderet ab officio & beneficijs, exigentibus ſuis culpis, ipſi confiſi ex eo ꝙ ipſa eos excõmunicare non poſſet, ſuſpenſionẽ ipſius nõ ſeruabant, & ſic eorum exceſſus impuniti remanebant. Mandat Papa cuidam abbati, quatenus dictas canonicas, & clericos compellat per cenſuram eccleſiaſticam, vt abbatiſſæ præfatę obedientiam, & reuerentiam impendant, & eius ſalubria mandata obſeruent. Not. quòd mulier excommunicare non poteſt.

## CAP. XII.

Dilecta in Chriſto filia abbatiſſa de Bubrigeñ. † tráſmiſſa nobis petitione mõſtrauit, quòd cum ipſa plerunque canonicas ſuas, & clericos ſuæ iuriſdictioni a ſubiectos, propter inobedientias & culpas eorum, officio beneficioque ſuſpendat: ijdem confiſi ex eo, quod eadem abbatiſſa eos excommunicare non poteſt, ſuſpenſionem huiuſmodi non obſeruant, propter quod ipſorum exceſſus remanent incorrecti. ¶ Quo circa mandamus quatenus dictas canonicas b, & clericos, vt abbatiſſæ præfatæ obedientiam, & reuerentiam debitam impendentes, eius ſalubria c monita, & mandata obſeruent, eccleſiaſtica cenſura compellas.

† Lumburgen. † Neburgen. † Quedeburgen.

¶ *Gl. ſeq. alleg. vnam concor. in contrarium alleg. 3. iura, & ſoluit.*

Abbatiſſa an poſſit habere iuriſdictionem.

a ¶ *Iuriſdictioni.*] Sic ergo mulier habet iuriſdictionem. j̃. de arbit. dilecti. Sed contra videtur ꝙ mulier iudicare non poteſt. 33. q. 5. mulierem. nec ciuilibus fungitur officijs. C. de procur. alienam. ff. de reg. iur. l. 2. Dicas ꝙ abbatiſſa habet iuriſdictionem talem qualem, non ita plenã ſicut vir habet. Dicas ergo, ꝙ poteſt ſuſpendere ab officio & beneficio monachas ſuas, & clericos ſuæ iuriſdictioni ſubiectos, ſecundum ꝙ hic ſatis innuitur, ſi inobedientes fuerint: habet enim adminiſtrationem temporalium, & ſpiritualium. arg. j̃. de confir. cum dilecta. j̃. de his q̃ fiunt à præla. ſine conſenſu cap. c. 2. Item ratione ſuæ adminiſtrationis poſt ſuam confirmationem poteſt conferre eccleſias & beneficia, & inſtituere clericos in eccleſijs ſui monaſterij, ſicut faciunt confirmati. ſup. de elect. noſti. & ſicut abbates. j̃. de his quæ fi. à præla. ſine conſen. cap. c. noſcit. Sicut enim abbas de conſenſu capituli præſentat, vt dicit illa decre. ea noſcitur. eodem modo abbatiſſa. Excommunicare autem non poteſt, vel abſoluere. j̃. de ſen. excommu. de monialibus. Et poteſt dici quòd nec ab officio poteſt ſuſpendere, nec interdicere, quia & hoc pertinet ad claues. j̃. de exceſ. prælat. tanta. & non dicit hic Papa, quòd poſſit, quia non ſexui fœmineo. ſed virili traditæ ſunt claues regni cœlorum: licet enim beatiſſima virgo Maria excellentior ſit Apoſtolis vniuerſis: nõ tamen illi, ſed illis tradidit claues regni cęlorum. j̃. de pœ. & re. noua. nec poteſt velare moniales. 20. q. 2. ſtatuimus. Præterea mulier non debet habere talem poteſtatem, quia non eſt facta ad imaginem 1 Dei; ſed vir, qui eſt imago & gloria Dei; & mulier debet ſubeſſe viro, & quaſi famula viri eſſe, cum vir caput ſit mulieris, non econuerſo. 33. q. 5. hæc imago. & capit. cum caput. 2 Et ideo quia excommunicare non poteſt, præcipit Papa quòd clerici & moniales, qui contemnunt ſuſpenſionem ipſius, compellantur per cen. eccl. ad ſeruandam eius ſuſpenſionem, & ſalubria mandata eius.

1 Qualiter intelligatur quod mulier non ſit facta ad imaginem Dei, tradit B. Thomas 1. par. q. 5. art. 4. ad 1. argumentum.

2 Facit tex. in l. ſed & & vir. ff. de dona. inter vir. & vxo. & in l. ſicut. & in l. liberto. ff. de ope. liber.

3 Dicunt hic Io. & Vin. idẽ de quolibet conuerſo vel cõuerſa eccleſiæ ſecularis, ſ. ꝙ cõtrahere põt, nec gaudet immunitate canonis, ſi quis ſuadẽte, ſecus in conuerſis religioſorũ. de ſent. excom. nõ dubiũ. vbi de hoc. Io. And.

b ¶ *Canonicas.*] Non dicit, monachas: loquitur enim ſecundum conſuetudinem Theutonicorum, vbi ſunt canonicę ſeculares, quæ nullam faciunt profeſſionem, nec renunciant proprijs, imo quandoque contrahunt matrimonium. 3 de talibus poteſt intelligi. 12. q. 5. c. vlt. in fi.

c ¶ *Salubria.*] ſi certum eſt ꝙ ſint ſalubria, vel etiam ſi ſit dubium. 11. q. 3. quid ergo. & 23. q. 1. quid culpatur. in fin. Si certum eſt ꝙ eſſent mala, non eſt obediendum. 11. q. 3. non ſemper. c. ſi dominus. & c. Iulianus.

Dilecti filij.] In prima parte ponitur querela. In ſecunda prouiſio: ibi, *Cum igitur.* Abbas.

¶ Grego. nonus Patriarchæ Grandeñ.

¶ *Si metropolitanus à ſuffraganeo iuramentum exigit vltra formam ſtatutam à canone, in eo quod eſt vltra, ſuffraganeus non tenetur.*

Casus. Patriarcha Grandeñ. occaſione cuiuſdam conſuetudinis exigit iuramentum fidelitatis ab epiſcopo Caſtella. præter formam canonicam quam alij ſuffraganei conſueuerunt præſtare ſuis metropolitanis: archid. & canonici Caſtellani videntes ex hoc eccleſiæ ſuæ præiudicium generari, ad ſedem Apoſto. appellarunt, ne occaſione illius nihil exigant ab epõ Caſtellano vltra id qđ faciunt alij epĩ à ſuis metropolitanis pp aliquam cõſuetudinem. vnde mandat Papa Patriarchæ Grandeñ. quatenus cõtentus exiſtat forma canonica, quam ipſe recepit ab epis ſubiectis ſibi nullo medio, nec amplius exigat à Caſtellano epõ obtentu alicuius conſuetudinis, prætextu iuramenti præſtiti: ſciens quòd Papa abſoluit eum ab huiuſmodi iuraměto, quantum ad alios articulos, imo ipſum denunciat potius non teneri. No. ꝙ vbicunque videt aliquis ſibi præiudicium generari, poteſt appellare. Item qđ tibi fieri non vis, alij non facias. Item iuramentum non extenditur ad ea, quæ de iure præſtanda non ſunt.

## CAP. XIII.

Dilecti filij archidiacon⁹, & capitulum Caſtellanum ſuam ad nos querimoniam detulerunt, quòd cum à Caſtellañ. epiſcopo exigeres iuramentum præter formam canonicam, quam cæteri ſuffraganei metropolitanis ſuis conſueuere præſtare, ijdẽ conſpicientes ex hoc eccleſiæ ſuæ præiudicium generari, ad Sedem Apoſtolicam appellarunt d: & infrà. ¶ Cum igitur non deceat alij te feciſſe, quod ab alio fieri tibi nolles e: Mandamus quatenus contentus forma f canonica, quam nos à coepiſcopis noſtris nobis immediatè ſubiectis recipimus, nil amplius à Caſtellano epiſcopo obtentu alicuius conſuetudinis g exigas, prætextu præſtiti † iuramenti h; ſciens nos eundem epiſcopum ab huiuſmodi iuramento, quo ad alios articulos abſoluiſſe, vel denunciaſſe potius non teneri.

† Præteriti.

¶ *Gl. ſeq. reci. per obie. de decre. cum inter R.*

d ¶ *Appellarunt.*] qa eorum intererat. per tale enim iuramentum præiudicabatur eccleſiæ, ſaltem de facto: quare admiſſa fuit appellatio. 2. q. 6. non ſolent. & ſupra de elec. c. cum inter R. Et ſic eps per iuramentum ſuum nõ poterat eccleſiam obligare, cum non tenuerit quo ad illa, q̃ præter formam canonicam continebantur in eo. ſimile. inf. de reli. do. cum dilectus. nam delictũ perſonæ. &c. 16. q. 6. ſi epm. nec conditionem eccleſiæ in hoc potuit facere deteriorem. j̃. de don. fraternitatem. ſimile j̃. de inſti. cum veniſſent. vbi dicitur ꝙ iuramentum à prælato in præiudiciũ ſuæ dignitatis præſtitum non præiudicat eccleſiæ: & inuito prelato, & contradicente eccleſia poſſet pro defenſione eccleſiæ contradicere, & repetere quod præſtitum eſſet occaſione talis iuramenti. 12. q. 2. non liceat Papæ. & inf. de iureiurando ſicut 2.

e ¶ *Nolles.*] ſic diſt. 1. in prin. 4

Additio. Vnde verſus.

*Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non, mihi noli.*
*Sic potes in terris viuere iure poli.*

4 Concor. l. iuſtitia. ff. de iuſti. & iu. & Inſti. eod. §. iuris pcepta. & ibi glo. no. in ver. alterum non lędere.

f ¶ *Forma.*] quam habes. j̃. de iureiu. ego N. qua forma Papa contentus eſt, vt ibi dicit: ergo multo fortius & alij debent eſſe illa contenti. ſimile 22. q. 5. de forma. In qua forma debet ſpecialiter inſeri iuramentum de fidelitate, & obedientia. j̃. de priui. antiqua.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per obie. quare conſue. non iuuat, & ſol. ſecundo argum.*

g ¶ *Conſuetudinis.*] Sic patet ꝙ conſuetudo non hẽt locum in hoc caſu: cum talis conſuetudo ſit contra gñales eccleſiæ conſuetudines. 100. diſ. contra morem. ſeruare. n. debet morem aliorum ẽt metropolitanorum, vt ibi dicit: & quia per vſurpationem hoc faciebat, non prodeſt conſuetudo. 10. qõ. 3. qa cognouimus. & 93. diſ. illud. & 24. q. 1. ſchiſma. & 1. q. 1. nullus eps. Itẽ eſt arg. ex eo ꝙ dicit: nil amplius exigas, ꝙ ſua auctoritate põt denegare qđ contra gñalem conſuetudinem aliorum metropolitanorum pſtitit. 10. q. 3. qa cognouimus. licet illud diu pſtiterit. C. de agri. & cenſi. litib. lib. 11. & j̃. de cenſib. peruenit. arg. tempus. n. non inducit obligationem, ſicut nec tollit. ff. de act. & ob. l. obligationum. §. placet.

¶ *Glo. ſeq. tria notat.*

h ¶ *Iuramenti.*] Not. ꝙ iuramentum non extenditur ad ea quæ

1 Concor. l. non dubiũ. C. de legib. & l. non videtur. §. qui iuſſu. ff. de reg. iur.

2 Id autem ſolũ quod poſt appellationem, vel ante p̄ſtitum fuerit, nõ impedit quominus obligetur: dummodo ſine interitu ſalutis ſeruari poſſit. infra de iure iu. ſi verò. Io.And.

† In codice Barbatiæ, ita: ſit ipſo iure hac vice eligendi, ſeu poſtulãdi poteſtate priuatus.

quæ de iure p̄ſtanda non ſunt, licet ſuper his iuretur. 1 Iuramentum enim non fuit inuentum vt eſſet iniquitatis vinculum. inf. de iureiur. quanto. & 12. q. 4. inter cætera. imo ipſo iure non tenet iuramẽtum quo ad alios articulos, qui in forma iuramenti non continentur, vt dicitur hic in fi. & iuramẽta contra ſtatuta canonum præſtita non tenent. inf. de foro cõpe. ſi diligenti. in fin. & quia iuramẽtum illud præſtitum fuit in damnum eccleſiæ: 2 vnde non tenuit. infra de iureiurã. ſicut. Item hæc habes hic quòd iuramentum tenet pro parte, & pro parte nõ tenet. ſic 22. qõ. 4. inter cætera. Item arg. q̃ vtile non vitiatur per inutile.

C*Vm olim.*] Primò prouidet circa electionem faciẽdam. Secundò circa confirmationem. ibi: *Mandantes.* Abb. Sicu.

Casus. Vacante monaſterio ſancti Saluatoris Meſſañ. monachi elegerunt quẽdam in abbatem, per ſonam videlicet indignã, & ſic ipſo iure fuerunt eligendi poteſtate priuati: mandat Papa Priori fratrum Prædicatorum, & archidiaco. Rhegin. quatenus auctoritate ipſius, de gratia ſpeciali concedant dictis monachis eligendi in alia, ſeu poſtulãdi liberam facultatem, licet ipſo iure hac vice ſint eligendi poteſtate priuati: & cum eccleſia Meſſañ. vacet ad præſens, electionem ſuam præſentent capitulo Meſſañ. confirmandam, prout de iure fuerit, vel etiam infirmandam. No. q̃ eccleſia vacante capitulum ſupplet vicem epiſcopi in confirmationibus prælatorum.

¶ Idem Priori fratrum Prædicat. & archidiacono Rhegiñ.

¶ *Vacante epiſcopatu capitulũ confirmat, & infirmat electiones.*

CAP. XIIII.

CVm olim cauſa: & infrà. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, licet conuentus monaſterij ſancti Saluatoris Meſſañ. ſint † ipſo iure hac vice eligendi poteſtate priuati [a]: de gratia tamen eligendi, ſeu poſtulandi detis ipſis auctoritate noſtra liberam facultatem: ¶ Mandantes eiſdem, vt cum eccleſia Meſſañ. vacet ad præſens, electionem ſuam confirmandam, prout de iure fuerit, vel etiam infirmandam, præſentent capitulo [b] Meſſañ.

a ¶ *Priuati.*] quia elegerunt indignum. ſ. de elec. cum in cunctis. & c. cum Vintonien. & c. congregato. 3 & ſic de gratia tantum reſtituitur eis electio, vel quia non elegerunt infra tempus. ſ. de elec. ne pro defectu.

3 Concor. l. cum quidam. 1. & ibi Bart. ff. de leg. 1.

¶ *Gl. ſeq. allegat duas concor. in contrarium allega. 3. iura. & ſoluit reſpondendo ad contraria, & remittit. Finis reci. per quæſtionem, quam ſoluit, & remittit. Io. And.*

De materia huius gloſſæ late Hoſt. in c. ad abolendam. de hæret. ver. ſede vacãte.

b ¶ *Capitulo.*] Sic patet hic manifeſtè quòd vacante eccleſia poteſtas, ſiue iuriſdictio epiſcopi deuoluitur ad capitulũ. ſic ĩ. de hære. ad abolendam. in prin. & ſ. eo. his quæ. arg. contra, multa habes q̃ poteſtas epiſcopi non deuoluitur ad capitulum vacante eccleſia. ĩ. ne ſede vac. illa. & 24. diſt. presbyteri. ſecundum Io. vt ibi no. 71. diſt. fraternitatem. vbi dicitur q̃ vacante eccleſia collatio beneficiorum nõ deuoluitur ad capitulum, & q̃ capitulum non poteſt dare licentiam alicui tranſeundi ad aliam eccleſiam, ſi illic eligatur: & hic dicitur q̃ capitulum poteſt confirmare electum in abbatem vacante eccleſia. Quæ eſt ratio diuerſitatis hincinde? Ratio illa poteſt eſſe, capitulum ideo non poteſt alicui dare licentiã tranſeundi ad aliam eccleſiam, quia ibi eſt quædam alienatio p̃ſonæ, ſed capitulum ſine conſenſu prælati alienare non poteſt ſede vacante. 12. q. 2. ſi qua de rebus. ſed maior eſt alienatio perſonæ quàm rerum. 12. q. 2. præcipimus, Et ideo nõ poteſt dare licentiam tranſeundi; Sed per confirmationem, de qua fit hic mentio, nulla fit alienatio, nec præiudicatur epiſcopo futuro, & ſic loquuntur cap. prædicta, quæ ſignantur p̃ contrarijs. Ad illam decre. illa. dicas q̃ capitulum non poteſt conferre beneficia, quæ pertinent ad epiſcopum vacante eccleſia, quia omnes fructus, & iura epiſcopatus debent fideliter cuſtodiri & reſeruari ſucceſſori. 12. q. 2. hæc huius placiti. & c. non liceat. & ſ. de offi. ordi. cum vos. Sed collatio beneficiorum inter bona epiſcopalia, & fructus computatur, & magnum fieret præiudicium epiſcopo ſucceſſori per talem collationem: & ideo non poteſt conferre, nec diſtrahere tales fructus ſicut nec alios: & de hoc dictum eſt. ſ. eo. tit. his quæ. Et quod ibi minus dicitur, ſupple hic. Et coram capitulo poterit obijci electo quicquid poſſet coram epiſcopo: & ita capitulum cognoſcet tamquam epiſcopus de his, quæ obijciẽtur contra electum, & caſſabit electionem, ſi caſſanda fuerit: ali-s non aſſumet capitulum iuriſdictionẽ epiſcopi. de hoc dixi. ſ. de offi. ordi. irrefragabili. Ber.

Additio. Alij dicunt q̃ continet gratiam per illã decre. ĩ. ne ſe. vacan. illa. vbi dicitur q̃ non inuenitur in iure, q̃ collatio beneficij ſpectet ad capitulum.

S*Tatuimus.*] Tria ſunt dicta. Secundum: ibi, *Et ſic.* Tertiũ. ibi, *Et qui.* Abb. Sicu.

¶ Idem archipresbytero ſanctæ Mariæ maioris de Vrbe.

¶ *Qui maior eſt ordine, licet in eccleſia poſterius receptus, in loco & portione præfertur. h. d. ſecundum veram lecturam.*

CAP. XV.

STatuimus † 5 vt presbyteri primum locum [c], diaconi ſecundum, ſubdiaconi tertium, & ſic de reliquis † obtineant ordinatim, etiam ſi poſterius admittantur. ¶ Et qui maior eſt ordine, etiam ſi poſteà ſit receptus, in portione percipienda eſſe volumus potiorem [d]:

Casus. In eccleſia ſanctæ Mariæ Maioris de Vrbe, talis erat conſuetudo, q̃ illi qui primo recipiebantur ibidem, præferebantur illis, qui poſterius recipiebantur in ſeſſionibus, & in portionibus percipiendis, etiam ſi eſſent in maiori ordine conſtituti: q̃a iſtud inhoneſtum erat, ſtatuit Papa, q̃ presbyteri primum locum teneant, diaconi ſecundum, ſubdiaconi tertium: & ſic de reliquis obtineant ordinatim, etiam ſi poſterius ſint recepti: & in portione percipienda, qui in maiori ordine fuerint, minoribus præferantur, & minores clerici famulentur: & ſeruitia conſueta. No. q̃ maiores & digniores reputantur in maioribus ordinibus conſtituti.

† Ad intellectũ vide c. vlt. ſupra de conſtit.

† Hoc eſt, acolythus tenebit quartũ, & ſic de ſingulis, donec ad vltimũ minorem perueniatur.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Primum locum.*] quia ſecundum dignitatem cuiuſcunque, quilibet honorandus eſt in ſede. ſ. de conſue. c. cũ olim. & qui prior eſt in eodem ordine, vel dignitate ordinatus, in loco & in ſubſcriptionibus præmitti debet. 17. diſt. c. vlti. & ff. de albo ſcri. l. 1. & 74. diſt. epiſcoporum. ſic ſ. eo. c. 1. & 75. diſt. c. vlt. minores enim maioribus obſequium præſtare debent. 93. diſt. à ſubdiacono. C. de offi. rec. l. 1. arg. contra. 23. q. 5. ſicut excellentiam. vbi dicitur: non gradus excellentior, vel elegãtior, ſed vitæ, &c. & 40. diſt. nõ loca, vel ordines. Sed ibi loquit̃ quo ad virtutes, ſiue de merito vitæ. 40. diſt. c. vlti.

¶ *Glo. ſeq. dicit ad partem, quòd habenda ſit ratio perſonarum, & c. allega. 9. canones, vnam decre. & 3. ll. in contrarium alleg. duos canones, quinque decre. & vnam l. & ſoluit.*

d ¶ *Potiorem.*] Sic videtur q̃ in perceptione beneficiorum habenda ſit ratio perſonatuum, ſiue dignitatum, vt plus percipiant, qui in potioribus ſunt ordinibus conſtituti, & meliora ſtipendia conferantur ſecundum dignitatem cuiuſcunque: vt 12. q. 2. nobis. c. Vulteranæ. & c. conceſſo. & diſt. 1. ius militare. & 1. q. 2. c. vlt. & 74. diſt. conſuluit. & 61. diſt. miramur. in fi. Et is gradu cætero, antecedat, quem labor prolixior, & ſtipẽdia meliora fecerint anteire. C. de offi. mag. offi. l. nemo. Et ratio ſtipendiorum habenda eſt. ff. de re mili. non omnes. in prin. & in Auth. de defen. ciui. in princ. colla. 3. vbi nobilitatis ratio habetur. & de pœ. diſt. 4. in domo. & ĩ. de p̃ben. de multa. §. vlt. & 41. diſt. non cogantur. Sed contra videtur q̃ omnes qui in vna eccleſia famulantur, æqualiter percipere debent. ſ. de conſti. c. cum omnes. & c. cum M. nec vni dandum eſt, vnde alij ſcrupuloſo corde moueantur. 16. q. 7. c. 1. & dicit Apoſtolus. 4 Non enim volumus vt alijs ſit remiſſio, vobis autem tribulatio. 25. q. 1. §. his ita. ad fi. ff. pro ſocio. l. verum. §. ſi cum tres. vbi dicitur q̃ ex eadem ſocietate non debet vnus plus percipere quàm alter: nec nobilis præponitur ignobili. arg. ĩ. de app. c. conſtitutus. nec refert vndecunque ſint. ĩ. de inſtitu. c. ad decorem. & dum quis laudabiliter officium ſuum exequitur, ex abundanti requirit ſuæ notio nationis. ĩ. de iud. c. cum deputati. Quid ergo eſt dicendum? Dico, q̃ ab initio cõſideranda eſt nobilitas, ſiue ſcientia, vt etiam maioribus, & pluribus beneficijs honorentur ab illis, qui eos promouent. ĩ. de præb. c. de multa. & circa eos qui ſimul ſunt in eccleſia, honeſtum eſſet vt qui maiores ſunt, plus percipiant & digniores ſecundum q̃ dicũt iura priora. Sed circa hoc plus conſideratur vniuſcuiuſque eccleſiæ conſuetudo. ſup. de conſtitu. cum omnes. & c. cum M. Sed ſi nulla ſit conſuetudo, puta quia eccleſia fundatur de nouo, tunc videtur quòd ſecundum locum & meritum cuiuſcunque ſint danda ſtipendia. Sed videtur quòd recurrendum ſit tunc ad conſuetudinem vicinarum eccleſiarum, ſiue prouinciæ. inf. de cen. cap. ſuper eo. Iure communi non plus credo

Perſonatuum ratio an ſit habẽda in beneficiorũ perceptione.

4 Secundæ ad Corint. c. 8.

credo dandum maioribus quàm minoribus, niſi conſuetudo contrarium inducat: & ſecundum hoc poteſt exponi: potiorem, id eſt, priorem: vt primò percipiant, qui in maiori ordine ſunt conſtituti: & hoc ſeruari poteſt in eccleſijs, vbi non ſunt diſtinctæ præbendæ; vbi verò diſtinctæ ſunt, quilibet

ac minores facere ſeruitia conſueta. [a]

¶Idem Archiepiſcopo Colocen̄.†

*¶Si eccleſia ſita in aliquo archidiaconatu erigitur in cathedralem, à iuriſdictione archidiaconatus eximitur.*

CAP. XVI.

CVm inferior ſuperiorē † ſoluere nequeat, vel ligare [b] †, ſed ſuperior† inferiorem liget regulariter, & abſoluat: & ſatis abſonum videatur, vt filius poteſtatem habeat in parentem [c]: miramur quòd cum tu monaſterium de Cheur †, conſtitutum in Firmien̄. archidiaconatu tuę diœceſis, eccleſiam erexeris cathedralem [d]: archidiaconus Firmien̄. in tantam prorupit temeritatis audaciam, vt in epi-

percipit per ſe ſuos redditus: & hic non credo præbendas eſſe diſtinctas: ſed fructibus collectis, quotidie forte percipiunt, quilibet portionem ſuam.

† In vno exemplari vetuſtiſſimo habeē, Coloniēſi.

*¶Glo. ſeq. diſtinguit duplex ſeruitium diuinorum, &c. Item reuerentiam, & obedientiam.*

a ¶*Conſueta.*] No. ꝙ minores ſeruitia facere debēt maioribus. 1 hoc intelligo circa ſeruitia exhibenda in obſequijs diuinorum, vt ſecundum quòd quilibet minor eſt in ordine, maiora ſeruitia faciat ſecundum ſuum ordinem debita: prout dicitur 23. diſt. ſubdiaconus. & cap. ſequen. in quibus oſtenditur quid pertineat ad officium cuiuslibet. Alia verò ſeruitia extra diuinorum celebrationē facere non tenenē, ſi quæ nō pertinent ad obſequia eccleſiæ. Reuerentiam tamen minores maioribus exhibere tenenē: vt minor aſſurgat maiori, & cedat ei primum locum in ſedendo, & in eundo. 93. diſt. à ſubdiacono. niſi minori in ordine maior adminiſtratio ſit conceſſa: vnde archipresbyter, archidiacono debet reuerentiam ratione adminiſtrationis, & officij ſibi commiſſi. 25. diſt. perlectis. ſ̄. de offic. archid. ad hæc. in mandato, ſiue iudicio nemo tenetur alteri, niſi ei, qui habet adminiſtrationem, vel iuriſdictionem ſuper eum, cui obedire tenetur in his, quæ ſpectant ad officium ſuum: & eius honeſta, & ſalubria mandata obſeruent. ſup. eod. dilecta. & ſ̄. de offic. archid. ad hæc. 2 ſupra de offic. archipresby. c. 1. 2. & 3. & j̄. c. proxi. Ber.

1 Concor. tex. in l. potiores. cū ibi not. C. de offi. recto. prou.

† Aliàs, potiorem.

† Vide l. de curio. C. de decuri. li. 12. no. in l. hominē. ff. manda.

† potior.

† Chuer.

† Huer.

† Cuel.

2 Vel cum minor gerit locum maioris, 93. diſt. c. vlt. Io. An.

CVm inferior.] Primò narrat factum. Secundò prouidet epiſcopo: ibi, *Mandamus*. Tertiò prouidere mandat archidiacono: ibi, *Prouiſio*. Abb. Sicu.

CASVS. Archiepiſcopus Colocen̄. de licentia domini Papæ monaſterium de Cheur, conſtitutum in Firmien̄. archidiaconatu diœc. Colocen̄. erexit eccleſiam cathedralem: & Papa eccleſiam illam exemit à iuriſdictione ipſius archidiaconi. Archi. prædictus in tantam prorupit audaciam, vt in epiſcopum ibi conſecratum, & in eccleſiam, ſuam iuriſdictionē exercere præſumpſerit: ſignificatum fuit hoc domino Papę; vnde ſuper hoc ſcribit ipſi Colocen̄. dicens, ꝙ inferior potiorem ſoluere nequit, vel ligare, ſed potius maior minorem regulariter abſoluit, & inhoneſtum eſt, & abſurdum, vt filius poteſtatem habeat in parētem: & ideo mandat ipſi Colocen̄. vt præfato archi. diſtrictè præcipiat, ne decætero in dictum epiſcopum talia attentare præſumat cum dominus Papa ab ipſius iuriſdictione ipſum exemerit: ita tamen vt ſi propter hoc archidiaconatus iura læduntur in diœce. ſua, abſque iuris alieni p̄iudicio recompenſationem ei faciat congruētem. Not. quòd minor in maiorem poteſtatem habere non debet. Item ſine alterius præiudicio eccleſia conſtrui debet, aut ampliari.

*¶Glo. ſeq. ponit tres regulas: & à qualibet illarum excipit. ſecundò arg. & illud determinat.*

b ¶*Ligare.*] 21. diſt. inferior ſedes. No. ex hoc loco ꝙ inferior ſuperiorem non poteſt litigare, vel ſoluere. Item qui poteſt ligare, poteſt & abſoluere. & econuerſo qui poteſt abſoluere, poteſt ligare, ſic ff. de re iudi. l. 3. Primum recipit exceptionem, cum maior ſubijcit ſe etiam minori. 2. q. 7. nos ſi incompetenter. & ff. de iur. omn. iudi. eſt receptum. Secundum recipit exceptionem. ſ̄. de off. dele. quærenti. vbi aliquis poteſt ligare, ſed poſt annum non poteſt abſoluere. Tertium ſimiliter habet exceptionem. de conſe. diſ. 4. ſanctū eſt. vbi pœnitens quis pōt abſoluere tp̄e periculi, qui tñ non pōt ligare. Item eſt hic arg. ꝙ ſi Papa mandat alicui vt excōicet aliquem, ꝙ pōt abſoluere illū: q̄a excōicatio, & abſolutio pari conditione cenſenē: vt cui vnum committiē, & reliquum. de pœn. diſ. 1. verbum. Sed hoc non credo, ſi hoc ſibi tantum quaſi executori committaē, cum ad certū articulum datus ſit executor. arg. ſ̄. de offi. dele. ſuper quæſtionū. §. 1. & c. fi. §. fi.

An qui excommunicat aliquē de mandato Papæ, ipſum poſſit abſoluere.

ſcopum ibi conſecratum, & eccleſiam, ſuam iuriſdictionem exercere præſumat: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus præfato archidiacono, à cuius iuriſdictione dictum epiſcopum denunciamus exemptum [e], id diſtrictè ſtudeas inhibere. ¶ Prouiſo vt ſi ex hoc archidiaconi † Firmien̄. iura læduntur, in diœceſi tua (vbi expedire videris) abſque alieni iuris præiudicio [f], recompenſationem illi facias congruentem.

¶Idem Lemouicen̄.† Archid. & priori ſanctæ Radegundis Picta.

*¶Compoſitionem ſuper iure primatiæ, vnus ſolus cuius intereſt, poterit impedire.*

CAP. XVII.

HVmilis doctrina [g] magiſtri: & infrà. ¶Mādamus

c ¶*Parentē.*] imo ecōuerſo filius debet eſſe in patris p̄tāte. j̄. de cōuer. in fi. c. vl. & Inſt. de pat. po. §. ius aūt. ar. cōtra. ſ̄. de renun. ad ſupplicationē. vbi minor præeſt maiori, & iuriſdictionē hēt in ipſum; imo pater dēt regere prolē ſuā. 24. q. 4. duo iſta oīa. & C. de emenda. propin. l. vnic. j̄. de ſen. excō. cum voluntate. §. vlt. & filius etiā dū eſt in poteſtate patris, agere pro rebus ſuis non poteſt. C. de ann. exce. l. 1. §. 1. in fi.

† Aliàs, archidiaconatus.

† Magiſtro Duxen. Archid. Leuin. & priori ſanctæ Radagen. Pictauen.

*¶Glo. ſeq. in prin. & in fine ſortificat textum, in medio ſignat contrarium.*

d ¶*Cathedralem.*] de licentia domini Papæ. 16. quæſtio. 1. præcipimus. & 22. diſtinct. c. 1. & inf. de exceſ. prælato. ſicut vnire. & j̄. ne ſede vacante. c. 1. aliàs auctoritate propria non potuiſſet, quia hm̄ōi mutationes, translationes, & conſimilia debent fieri de auctoritate Papæ. 7. q. 1. mutationes. arg. contra. ſ̄. de offi. or. quoniam in pleriſque. §. prohibemus. & hoc factū fuit pp longam, & latam prouinciam; vel pp diuerſitatē linguarum. ſ̄. de off. or. qm̄. & c. inter cætera. qd̄ licet ex auctoritate illius canonis, quoniam. & ſ̄. de transla. inter corporalia.

*¶Gl. ſeq. reci. per obiectio. & ſolu. & ſolutioni ſignat contrarium, cui reſp.*

e ¶*Exemptum.*] Nam ſolus Papa eximit ep̄os. 16. q. 1. frater noſter. ſed per hanc exceptionem quæ fit ab archid. non intelligitur exemptus à iuriſdictione ep̄i: & ſic videtur ꝙ niſi fuiſſet exemptus 3 à iuriſdictione archi. iuriſdictionem haberet in eum: ſed quia hoc erat inhoneſtum, vt maior ſubeſſet minori, & contra iura. 21. diſt. inferior. & 93. diſ. à ſubdiacono: ideo exemptus fuit omnino à iuriſdictione ipſius.

3 Non eximit: imo denūciauit exemptum Io. And.

f ¶*Præiudicio.*] Et ſic Papa non intendit alij per ſuas literas præiudicium irrogare. ſic ſ̄. de conſue. cum olim. in fi. & ſ̄. de offi. or. licet. cum concor. & ſ̄. de vſu pal. ex tuarum. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. merito. & §. ſi quis à principe. & ſ̄. de offi. deleg. ſuper eo. & 9. q. 3. nunc verò.

HVmilis doctrina.] In compoſitione ſuper iure primatię facienda, debent omnes prælati prouinciæ, & capitula eccleſiarum cathedralium conſentire. Et duo facit, nam primò mandat compoſitionem publicari, ſi prælati cōſentiant. Secundò: ibi, *Si qui verò*. diſſentientes mandat citari, & publicationem non fieri. Abb. Sicu.

CASVS. Inter archiep̄m Bituricen̄. & archiep̄m Burdegalen̄. controuerſia fuit diutius agitata ſup iure primatię quis eorum debet eſſe primas: dn̄s Papa Greg. poſt diutinam concertationem, quandam fecit prouiſionem inter ipſos, quam prouiſionē miſit quibuſdā, mandans eiſdem quatenus requirant aſſenſum p̄latorum Burdegalen̄. prouincię in ea p̄ntiū, & cōſenſum capitulorum cathedraliū eccleſiarum eiuſdem prouinciæ, & aſſenſum Bituricen̄. capituli ſuper ipſa prouiſione: quo habito prouiſionē illā ſolemniter publicarent, & ſi aliqui cōſenſum p̄ſtare noluerint, publicationi p̄dictę ſuperſedeant, & eiſdem p̄cipiant, vt perſonaliter ſi prælati fuerint, ad p̄ntiam Papę accedant: vel ſi capitula fuerint, p procuratores idoneos compareant, proſecuturi coram Papa ius ſi quod habent, ſatisfacturi parti alteri, ſi ſuccubuerint in expenſis. No. qd̄ oēs, vel aliquos tangit, eorum conſenſus requirēdus eſt. Itē qui ſuccūbit, in expenſis condēnari dēt: ſed hoc iō ſtatuitur in caſu iſto, quia quaſi fundata erat intentio Bitur. p illā prouinciam. & iō ſi ſuccumbant, calūniari vñr.

g ¶*Humilis doctrina.*] Bene dicit, humilis. nā magiſter dēt

eſſe

eſſe humilis, & benignus auditoribus & humiliter docere, non cum auſteritate & potentia: vt 46. diſtin. hoc habet 1. auſteritatis autem nimiæ increpatio, nec correptionem recipit, nec ſalutem. 45. diſt. cum beatus. & nimia ſæuitia præceptoris culpæ comparatur. ff. ad l. Aquil. præceptoris. modica tamen & leuis coerctio conceditur magiſtro, ita vt excommunicationem non incurrat, ∫. de ſen. excō. cum voluntate. & c. ex tenore. & 23. q. 5. circumcelliones. ad fi. nec ſæuiendi audacia debet concedi, nec paterna diligentia omitti, vt ibi dicitur. & c. circumcelliones. in fi. quia dum nimium ſeruatur humilitas, regendi frangitur auctoritas. 2 86. diſ. quando neceſſitas.

1 Facit l. obſeruandum. ff. de offi. præſid. & l. illicitas. §. ne potentiores. cū no. eo. tit.

quatenus prælatorum [a] Burdegalenſis prouinciæ in ea præſentium [b], & cathedralium capitulorum eiuſdem, necnon Bituricen̄. capituli [c], ſuper prouiſione, quam inter Bituricen̄. & Burdegalen̄. archiepiſcopos in cauſa primatiæ duximus faciendam, requiratis aſſenſum, quo habito, prouidentiam† noſtram ſolemniter publicetis. ¶ Si qui verò conſenſum præſtare noluerint [d], vos ſuperſedentes publicationi prædictæ, diſtrictè præcipiatis eiſdem, vt perſonaliter [e], ſi prælati fuerint; vel ſi alij [f], per procuratores idoneos, noſtro ſe conſpectui repræſentent, proſecuturi coram nobis ius, ſi quod habere contendunt, & ſatiſfacturi parti alteri (ſi ſuccubuerint) in expenſis. [g]

† In vno exemplari habet: prouiſionem.

2 Vnde nō patiatur ſe contemni. ff. de offic. pꝛſid. obſeruandum. tenēdum eſt ergo mediū de offi. cuſto. c. 1. Io. And.

*¶ Glo. ſeq. quærit, obijcit quare ex parte Burdeg. non ſufficit conſenſus capituli, ſicut econuerſo: cum prælatus cū capitulo litiget donec componat. Sol. quòd propter intereſſe.*

a ¶ *Prælatorum.*] Sed quare requiritur conſenſus iſtorum prælatorum? Videtur ꝙ conſenſus capituli Burdegal. ſufficiat in tali prouiſione, ſicut ex alia parte ſufficit conſenſus capituli Bituricen̄. quia prælatus de conſenſu capituli ſui litigare poteſt. ∫. de procu. alia quidem. poteſt. ēt donare. ∫. de do. paſtoralis. in fi. & ∫. de his, quæ fi. à præla. ſine conſen. cap. cum nos. poteſt etiam compoſitionem facere. ∫. de tranſact. contingit. & ∫. de deci. ex multiplici. Dicas ꝙ iō requiritur conſenſus prælatorum & capitulorum cathedralium eccleſiarum Burdeg. prouinciæ. quia per illam prouiſionē reſeruabatur ius Bituricen̄. archiepiſcopo in Burdeg. prouincia, vt poſſit viſitare. vnde hoc reſpiciebat prælatos, & capitula, quia tunc cum procurare tenerentur, cum accedit ad eorum eccleſias, 3 ∫. de pſcri. c. cum ex officij. ∫. de cenſi. c. ſopitæ. & ita eorum intererat conſentire, vel contradicere: quia quod omnes tangit, ab omnibus eſt approbandum. ſ. de offic. archid. ad hoc. in fi. & ſupra de temporibus ordinationum. ſi archiepiſcopus. & 66. diſt. archiepiſcopus. & 53. diſt. c. 1. & in cōcedendo hauſtū aquæ omnes vocandi ſunt, qui ius habeat. ff. de aqua plu. arcen. in concedendo. & ideo requiruntur, vt conſentiant, vel diſſentiant. Ex alia parte ſufficit conſenſus capituli Bituricen̄. quia per illam prouiſionem conſulebatur Bituricen̄. archiepiſcopo, nec intererat aliquid prælatorum Bituricen̄. prouinciæ de illa prouiſione. ¶ *Glo. ſeq. argum. quærit, & ſoluit. Iterum quærit, & ſoluit, & dat ſimile.*

3 Idē ex iure primatiæ ipſorū cauſæ ad ipſum deferri poterūt per appellationē gradatim. Item ꝓ negligentiā deuoluet ad ipſos beneficiorū collatio, et his ſimilia.

b ¶ *Præſentium.*] Arg. ꝙ præſentes tantum requirendi ſunt ad componendum, & eodem modo ad litigandū. ſicut in alienationibus faciendis. 10. q. 2. hoc ius. ver. ſi autem. arg. 7. q. 1. factus. Sed quid eſſet, ſi modica pars prælatorum eſſet pñs, & longe maior eſſet abſens, & eodē modo de capitulis, nunquid ſufficit conſenſus illorum paucorum ad conſentiendū huic prouiſioni, vel ad mouendam litem? Videtur ꝙ ſic. arg. huius. c. 10. q. 2. hoc ius. 4 Sed quos dicemus præſentes, an illos tantum, qui ſunt in eccleſijs ſuis, an ēt illos, qui ſunt in prouincia? quod videtur. C. de præſcr. lon. temp. l. vlt. Vnde credo ꝙ requirendi ſunt, dummodo ſint in prouincia: quia pro pñte ibi habentur. Idem credo ſi minor pars capituli ſit præſens, ꝙ debeat vocare alios qui ſunt in prouincia, ſi commodè vocari poſſunt, quouſque ſaltem ſit ibi maior pars capituli. Si autem ſint extra prouinciam, aut ita remoti ꝙ cōmodè vocari non poſſunt, præſentes diſponant de rebus eccleſiæ: quia tota poteſtas & ius vniuerſitatis remanet penes illos quotcunque ſint. ff. quod cuiuſque vniuer. l. ſicut.

4 Adde qđ contrariū eſt veritas: vt in l. aliud. §. refert. ff. de regu. iu. & in l. ꝙ maior ff. ad munic.

c ¶ *Capituli.*] per hanc decre. probatur, ꝙ prælatus ſine conſenſu capituli non poteſt agere, nec componere, ſecundum ꝙ notatur. ſ. de reſcri. c. edoceri. & ∫. de procu. c. 1. arg. ad hoc ſ. eo. c. dilecti. Ber.

¶ *Glo. ſeq. arg. duo.*

d ¶ *Noluerint.*] No. ꝙ ille cuius intereſt, impedit prouiſionem Papæ: ſicut aliquis retardat executionem ſuīe. ∫. de teſti c. veniens 2. & ∫. de iud. cum ſuper controuerſia. arg. ꝙ non intendit Papa alicui præiudicare per ſuas literas.

e ¶ *Perſonaliter.*] Cum enim quis citatur vt perſonaliter veniat ad cām, non ſufficit tunc mittere procuratorem, vt hic videtur. Si vero ſimpliciter citetur, tunc pōt mittere procuratorē. C. de procura. l. vlti. in prin. vel ipſe debet ire. ∫. de do. & contu. cum dilecti. & C. de procu. l. vlti. Sed cum perſonaliter quis citatur, & ipſe ire non poteſt, vel ēt in alio caſu, cū ſimpliciter citatur, ſi cauſa ſua ardua ſit, nō cōpellitur mittere procuratorem. C. de procu. l. vlti. ſed dēt in vtroque caſu nuncium deſtinare, ad allegandas cauſas quare venire non poſſit. ∫. de procur. cap. querelam. & ibi dicit de hoc. Et illud ſcire debes, ꝙ delegatus à Sede Apoſtolica, non pōt iubere alterutram partem corā ſe perſonaliter cōparere, ſi de hoc non habeat ſpāle mandatum: niſi cā ſit criminalis, vel ꝓ veritate dicenda, vel pro iuramento calumniæ faciendo, vel aliàs iuris neceſſitas hoc exigat, in decre. Innoc. quarti. ∫. de iudi. iuris eſſe ambiguum. ſed Papa hoc facere pōt, quia non adſtringitur legibus, vel canonibus, 5 vt hic patet. Ber.

Citatus ſan poſſit mittere procuratorem.

5 Vnde ex plenitudine poteſtatis, cogit eos hic ꝑſonaliter venire: vel propter ꝑſonarū legalitatē. ff. de ꝓcur. l. ſi actor. vel ꝓpter magnitudinē. cauſæ. inf. de procur. c. 2. aliàs ꝑlatus etiā ante li. conteſt. dat ꝓcuratorē. inf. de iur. cal. cū cauſam. ſecundum Goff. Io. And.

f ¶ *Si alij.*] Vt capitula, quæ non niſi per procuratorem venire poſſunt.

¶ *Gl. ſeq. arg. & remittit, & argumento reſpondet.*

g ¶ *In expenſis.*] Sic videtur per literā iſtam, ꝙ victus victori condemnandus eſt ſemper in expenſis. arg. inf. de calumnias. de hac materia tractatur plenè ∫. de do. & contu. c. fine. Sed hoc ideo, quia iam quaſi intentio actoris fundata erat ꝑ compoſitionem: & ideo ſi ſuccumbant, quaſi calūnioſe vñr hoc feciſſe: quia tunc demum conſueuit dici, ꝙ victus in prima cauſa victori ſit condemnādus, & quaſi ad terrorem hoc dicit Papa: vt ſi dubitarent, de iure ſuo non litigarent. Et eſt argum. op. quòd victus victori ſemper ſit condemnandus in expenſis. Bernardus.

## TITVLVS XXXIIII.

### De treuga, & pace.

¶ Alexan. iij. in concilio Lateranen̄. †

† Cap. 21.

¶ *Statuit tempora treugarum, & pœnas violantium.*

CAP. I.

TReugas [h] † à quarta feria poſt occaſum ſolis, vſque ad ſecundam feriam in ortu ſolis, ab aduentu Domini

† Ca. 1. eo. tit. in 1. cōpilat. & in Panormia. lib. 8. cap. 147.

DE TREVGA, ET PACE.

¶ *Quia iudicum eſt ad pacem diſcordantes reducere. 90. diſ. per totum: & ideo quia eſt tractatum de offi. iudicum, meritò annectitur hęc rubrica. Vel aliter ſic: Quia maiorum, & ſuperiorū eſt treugas, & pacem inire, ſubditorū verò obedire: ergo, &c.*

*De hac materia tractatur 90. diſt. per totum. 24. q. 3. ſi quis Romipetas. & c. illi.*

TReugas.] In prima parte determinat tēpus feriarum in actu bellandi. In ſecunda ponit pœnam rumpentium treugam. In tertia inſtruit omnes quid facere debent, vt treugæ & paces ſeruent, & ponit pœnam eorum ratione negligentiæ. Ant. de But.

CASVS. Primò dicitur ꝙ treugæ durare debent à quarta feria poſt occaſum Solis, vſque in diem Lunæ in ortu Solis, & ab aduentu Domini vſque ad octauam Paſchæ. hoc tamen non ſeruatur. Secundò dicit ꝙ qui treugas fregerit, excommunicetur poſt tertiam commonitionem, & nullus excommunicato communicet. Tertiò dicit ꝙ triplex funiculus difficile rumpitur, ideo mandat ꝙ epiſcopi omnes ſibi conſilium & auxilium impendant: & qui ſecus fecerit, puniatur. No. quod trina admonitio debet præcedere vindictam. Item ſententia ferenda eſt in ſcriptis. Item funiculus triplex difficile rumpitur.

h ¶ *Treugas.*] Treuga eſt ſecuritas præſtita rebus, & perſonis, diſcordia nondum finita.

Treugę diffinitio.

ADDITIO. Pax verò eſt finis diſcordiæ, quæ dēt haberi in voluntate, guerra in neceſſitate, vnde bellamus vt pacem habeamus. 23. q. 1. niſi bella. & c. noli æſtimare. Io. And.

1 Quę diſſidet à iure an ſit ſeruanda: Io. And. in c. pro humani. de homi. lib. 6. verbo: perpetuo.

¶*Gloſſa ſequens no. obijcit per locum à diuiſione, & dupliciter ſoluit.*

a ¶*Frangere.*] No. quòd hæc treuga canonica eſt, 1 & nõ conuentionalis. ſi enim eſſet conuentionalis, ſemper ſeruaretur. nam fides hoſti ſeruanda eſt. 23. q. 1. noli æſtimare. Sed qualiter intelligit̃ qđ dicitur de iſta treuga? Si intelligitur de iuſto bello, à tali nullo die ceſſandum eſt etiã Dominico 2 die. 23. q. vlt. ſi nulla. j̃. de reg. iur. quod non eſt licitum. Si verò de bello iniuſto, hoc nullo tempore faciendum eſt. Solu. poteſt intelligi de iuſto bello, & licet nũquam ſit ceſſandum à tali, minus tamen vacãdum eſt ei in hoc tempore quàm in alio. vnde capitulum illud, ſi nulla. intelligitur quãdo ineuitabilis vrget neceſſitas. Vel poteſt ĩtelligi de iniuſtis bellis; vel Papa reſpexit ipſum factum, vt non ſemper darent operam bellis, & ideo ob reuerentiam dierum tunc ceſſarent: & nullo tempore debent fieri, & multo minus iſto tempore. Sed quod dicit hic, hodie non tenet: & epiſcopi qui nõ ſeruant hanc conſtitutionem, non dicunt̃ trãſgreſſores: quia nõ fuit moribus vtentium approbata hmõi treuga. 4. diſt. cap. in iſtis. §. leges.

†octauam. †octauam.

2 Vide B. Thomã, & ibi Caietanum. 2. 2. q. 40. art. 4.

vſque ad octauas† Epiphanię, & à Septuageſima vſque ad octauas† Paſchæ ab omnibus inuiolabiliter obſeruari præcipimus. ¶Si quis autem treugas frangere [a] præſumpſerit, poſt tertiam admonitionem ſi non ſatisfecerit, ſuus epiſcopus ſententiam excommunicationis dictet in eum, & ſcriptam vicinis [b] epiſcopis annunciet: quorum nullus excommunicatum in communione recipiat; imo ſcriptam ſententiam quiſque confirmet [c]: ſi quis autem hæc violare præſumpſerit, ordinis ſui periculo [d] ſubiaceat. ¶ Et quoniam funiculus [e] † triplex difficile rumpitur, præcipimus vt epiſcopi ad ſolum Deum, & ad ſalutem populi habentes reſpectum, omni trepidatione ſepoſita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum ſibi conſilium [f], & auxilium præbeant, neque hoc alicuius amore, vel odio prætermittant. Quòd ſi q̃s in hoc opere trepidus† inuentus fuerit, dãnũ ꝓpriæ dignitatis incurrat.

† Eccleſiaſtes. c. 4.

† trepidus habetur in vetuſtiſſimis codicibus. in recentiorib. tepidus.

¶ Idem. †

¶*Perſonæ hic enumeratæ plena ſecuritate gaudent tempore guerræ.*

CAP. II.

INnouamus [g], vt presbyteri, monachi, conuerſi, peregrini, mercatores, ruſtici, euntes, & redeũtes, & in agricultura exiſtentes [h], & animalia quibus arant, & ſemina portant ad agrum, congrua ſecuritate lætentur.

† Ca. 22. in eodẽ cõci. Latera. & c. 2. eo. tit. in 1. cõpil. Panormit. lib. 8. cap. 147.

b ¶*Vicinis.*] 11. q. 3. c. curæ.

c ¶*Confirmet.*] id eſt, obſeruet: & ita ipſo facto confirmat eã: aliàs nec infirmare poteſt, cum non habeat imperium par in parem. 21. diſt. inferior. & c. denique. & melius s̃. de elec. innotuit. & ff. de arbi. l. nam magiſtratus.

d ¶*Periculo.*] i. excommunicationi ſubijciatur. 24. q. 3. illi qui. vbi hoc idem dicitur.

e ¶*Funiculus.*] Primus eſt excommunicatio proprij epiſcopi. Secundus eſt, vicinorum epiſcoporum obſeruatio, ſeu cõfirmatio. Tertius conſilium & auxilium eorundem: & ideo quanto fortior eſt, difficilius rumpitur. C. communia de ſucceſſio. Auth. itaque. ff. de libe. leg. l. 3. in fi.

f ¶*Conſilium.*] No. quòd prælati tenentur ſibi mutuum pręſtare conſilium, & auxilium. 93. diſtinc. præcipimus. & cap. perlatum.

I*Nnouamus.*] CASVS. Dicitur hic quòd presbyteri, monachi, conuerſi, viatores, agricolæ, & animalia quæ portant ad agrum ſemina, vel arant, potiantur ſecuritate. Not. quæ perſonæ, & quæ animalia gaudent treugis.

g ¶*Innouamus.*] quia iam ſtatutum erat. 24. q. 3. ſi quis Romipetas. & c. paternarum.

h ¶*Exiſtentes.*] Ergo dum vacant agriculturę tantum habent priuilegium: 3 ſicut militi non currunt tempora dũ eſt in militia. C. quibus non obeſt longi temporis præſcriptio. l. vlt. ſed animalia ſemper habent: vnde pignori dari nõ poſſunt. C. quæ res pig. ob. non poſſunt. l. pignorum.

3 Idẽ in peregrinis, ſ. quãdiu peregrinãtur ſecundum Hoſt. ſicut & legati priuilegiũ habẽt quã diu in legatione ſunt. ff. de iudi. l. 1. §. legatis. Io. An.

DE PACTIS.

¶ *Suprà viſum eſt de pace: ſed quia pacta & tranſactiones ſunt quędam conuentiones ex pace factæ, ideo, &c. Abbas Siculus.*

*De hac materia habetur 22. q. 4. in multis cap.*

A*Ntigonus epiſcopus.*] iudex eccleſiaſticus prouidet ſeruanti pactum contra non ſeruantem. hoc dicit. diuiditur: Nam primò ponitur dictum Antigoni epiſcopi. Secundò approbatio concilij: ibi, *Vniuerſi.* Abbas Sieulus.

# TITVLVS XXXV.

## De pactis.

¶Ex concilio Africano. †

¶*Pacta quantumcunque nuda ſeruanda ſunt.*

CAP. I.

ANtigonus epiſcopus dixit: & infrà. ¶ Aut inita pacta ſuã obtineant firmitatem, aut conuentus (ſi ſe non cohibuerit) eccleſiaſticã ſentiat diſciplinam. Vniuerſi dixerunt, pax ſeruetur, pacta cuſtodiantur [i].

¶ Gregorius. †

¶*Conuentio inualida per conſenſum ſuperioris validatur.*

CAP. II.

QVotiens† in cõuentionibus noſter expectatur aſſenſus, ne in dubiũ veniant quæ geruntur, ratihabitio [k]

CASVS. Antigonus epiſcopus Maturẽn. in conci. Africano grauem depoſuit querimoniam de Optantio epiſcopo, quia cũ inter ſe pactum feciſſent quòd alter non ſubtraheret alteri' populos: Optantius epiſcopus nõ ſeruauit pacta inita inter eos: ſed alliciebat populos Antigoni. Vnde petebat vt pacta inita inter eos ſeruentur, aut conuentus, ſi ſe non correxerit, eccleſiaſticam ſentiat diſciplinam: vniuerſi dixerunt: pax ſeruetur: & pacta cuſtodiantur. Not. quòd pacta ſeruari debent.

† Africano legit̃ in omnibus, ſed deſumptũ ex cõcilio Carthaginen. 1. c. 2. & habetur in c. 1. eo. tit. in 1. cõpilat.

¶*Glo. ſeq. no. pacta ſeruanda. alleg. 3. canones, & vnam legem. ponit quatuor caſus quibus non valet pactum. In fin. arg. ex nudo pacto, &c. rationem reddit, & remittit.*

i ¶ *Pacta cuſtodiantur.*] reformata per pactã inita inter epiſcopos, qui contendebant adinuicem de iure parochiali. Et ita eſt arg. ꝙ pacta legitima cuſtodiantur. 20. q. 1. puellæ. in fi. & 22. q. 4. innocens. & 18. q. 2. Eleutherius. Pacta enim legitima, quæ neque dolo malo, neque aduerſus leges, neque quib. fraus alicui fiat, facta ſunt; ſeruabo ait prætor. ff. de pact. l. iuriſgẽtium. §. ait prætor. Pactum verò, quod dolo initum eſt, non valet. j̃. de rerum permu. c. cum vniuerſorum. C. de excep. & præſcri. l. aduerſus. Item ſi alteri ſit captioſum. ff. de reſcin. vendi. ſi id quod purè. in fi. 4 Item ſi ſit contra bonos mores. C. de inutilibus ſtipul. ex eo. 5 Item quòd obſeruatum vergit ad diſpendium ſalutis æternæ, non tenet. j̃. eo. pactiones. vbi de hoc. Item habes hic arg. quòd ex nudo pacto oritur actio. 12. q. 2. quicunque ſuffragio. & q. 5. quia Ioan. licet ſit contra ſecundum leges. ff. de pac. l. iuriſgentiũ. §. quinimo. igitur nuda pactio obligationem non parit, ſed parit exceptionem: quia mortaliter peccat recedendo à pacto. argum. 22. q. 1. prædicandum. quia inter ſimplicem loquelam, & iuramentum non facit Deus differentiam. 22. q. 5. iuramenti. De hoc dic, vt habes 12. quæſt. 2. cap. quicunque ſuffragio.

†Lib. 7. Epiſtola. 60. regiſtri.

†Ca. 2. eo. tit. in 1. cõpilat.

4 Si ab emptione per fecta tutoris auctoritate pupillus ſine ipſius auctoritate ꝑ pactum diſcedit, non valet pactum quod eſſet alteri captioſũ: vt ſ. teneret̃ vẽditor, & non emptor. Ioan. And.

5 Loquitur de pacto futuræ ſucceſſionis.

Q*Votiens.*] Fuit forte hoc cap. exordium confirmationis quorundam pactorum. Abb. Sicu.

CASVS. Si aliqua pactio, vel conuentio facta eſt inter aliquos: ne dubitatio ſit in futurum ſuper conuentione illa: Papa requiſitus debet illam ratam habere pró ſecuritate partium. Nota quòd ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.

¶*Glo. ſeq. arg. quòd ratihabitio retrotrahitur. alleg. vnam concor. ſignat vnum contrarium, ſoluit diſtinguendo, ponens primam partem pro regula. dat tres caſus exceptos.*

k ¶*Ratihabitio.*] & ita ſi pactum ab initio etiam nõ teneat, per ratihabitionem ſuperioris fit validum. infra tit. proxi. c. 1. Argumentum eſt ergo, quòd ratihabitio retrotrahitur & mandato comparatur. argum. inf. de clandeſt. deſp. cap. 2. Sed contra videtur. ff. de his qui not. infa. l. quid ergo. Sed diſtingue,

gue, vtrum tale ſit quod ab initio mandare, vel concedere potuit qui ratum habet,& tunc mandato comparatur, aliàs non,vt potes colligere ex fi. l. illius.ff. de offic.proconſul.l. obſeruare.& ff.de ſerui.ruſti.prędi.l.per fundum.& ȷ̃.de reg. c.ſignificatum.& c.cum virum.ſed quaſi regulare videtur vt ratihabitio retrotrahatur, & confirmet præcedentia.ff. de pig. l. ſi fundus. §. ſi neſciente. ȷ̃.de his quæ fi.à præla. ſine conſenſu capituli. c.cum nos. Ratihabitio tamen habet exceptiones in filia, quæ nubit tempore luctus, poſteà patre ratum habente.ff.de his qui no. infam.l.quid ergo.fallit in pupillo, vbi non valet ratihabitio tutoris, niſi præſens ſit in ipſo negotio.Inſtit.de auctor. tuto.§.tutor.& ff.de aucto.tuto. l.obligari. §. pupillus. fallit in ſeruo.ff.de acqui.hęred.l.ſi quis mihi.§.iuſſum. vbi debet præcedere iuſſus domini.

†Lib.8.Epiſtola 38.regiſtri Ioanni epō Caralitano.& c.3.eo. tit. in 1.cōpil.

eas debet pro ſecuritate partium ſolidare. [a]

¶ Idem. †

*¶Iudex debet ſtudioſè agere,ut promiſſa adimpleantur.*

CAP. III.

QValiter in Sardinia:& infrà. ¶Studioſè agendū eſt, vt ea quæ promittuntur, opere compleantur. [b]

¶ Alexander tertius Exoneñ. & Vvigorn en. epiſcopis.

*¶Non valet pactum, per quod beneficium eccleſiaſticum debet pecunia reſignari.*

CAP. IIII.

†Poſt concil.Latera. par. 28. c. 2.tit.de pactionib. licitis & illicitis in rebus ecc. & c.4. eo.tit. in 1.cōpil.

CVm † pridem S. clericus procurator Prioris, & monachorum de Acra, & P. clericus pro cauſa, quæ inter eos, & prædictum P. ac fratrē eius, cuius vicem ſe gerere dicebat [c], ſuper eccleſia, & capella de L.vertebatur, ad noſtram præſentiā acceſſiſſent: inter ſe (non tamē nobis mediantibus) cōuenerunt, quòd eidem P.pro expenſis,quas fecerat,tres marchæ argenti ſoluerentur,& idem P.liti cederet [d], & à monachorum infeſtatione ceſſaret. Cumque compoſitionem iſtam †auctoritate Apoſtolica peterent cōfirmari: Nos eam non duximus [e] admittendam, pro eo quòd videbatur prauam illicitæ [f] pactionis ſpeciem continere:& infrà. ¶Ille igitur noſtris monitis acquieſcens, & eidem†liti pro ſe,ac fratre ſuo renuntians, authentica† inſtrumenta†,quæ ſuper hoc habebat, in noſtris manibus reſignauit [g]: quæ nos Priori, & monachis deſtinantes, mandauimus,vt eidem P.& fratri eius, in aliquo ſtuderent beneficio prouidere,de quo maius lucrum valeant Apoſtolica interceſſione percipere, quàm eis deberet ex illa pactione illicita ꝓuenire.¶Cæterum quia Prior, & fratres acquieſcere noluerunt: Mandamus, quatenus moneatis eoſdem,vt præfato P.& fratri, eius, competens beneficium conferant, & aſſignent: alioquin ſi vobis conſtiterit dictos clericos à prænominata eccleſia,& capella, abſque ordine iudiciario violenter eiectos, ipſas eiſdem reſtitui faciatis [h] †: non obſtantibus literis confirmationis, quas dicti monachi ſuper hoc impetraſſe dicūntur.

† ipſam

†aliàs,idē.

† In qbuſdam manu ſcri. ita. authētica inſtrumenta, quæ ſuper eiſdem eccleſia & capella habebat,&c.

† Scripta, in vno exēplari.

a ¶*Solidare.*] i.confirmare. & intellige cum cauſæ cognitione. inf. de confirma. vtil. vel inutil. c. 1.& 2. vbi de hoc.aliàs parum valeret confirmatio in forma communi. Ber.

QValiter.] CASVS. Dicit quod ſtudioſè eſt. agendum, vt quę ore promittūtur, opere cōpleantur. No. ꝙ ea q̄ promittuntur, adimpleri debent. Itē no. ꝙ verba accipienda ſunt cum effectu.

*¶ Gloſsa ſequens inducit ſimile: arg & ſignat contrarium.*

b ¶ *Compleantur.*] ſimile.23.diſt.pſalmiſta. & illud, 1 & quæ procedunt de labijs meis,non faciam irrita. Et eſt arg. quòd verba cum effectu ſunt intelligenda.infra de cler. non reſiden.cap.relatum. Item nec ſufficit voluntas, niſi ſequatur effectus.inf.de eo.qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.cap.1 ſim. inf.de re iudi.c.cum aliquibus.arg. contra. ſup. de biga. nuper.&c.à nobis.

Pſal.88. 1Miſericordias.Domini, &c.Io. And.

CVm pridem.] Primò ponitur factum,ſub quo continetur proceſſus cauſæ,partium tranſactio,ipſius reprobatio,Papalis ordinatio,& interceſſio.ſecundò dat iudices ibi, *Cęterum.*Abbas.

CASVS. Monachi de Acra,& P.clericus pro ſe, & fratre ſuo habebant controuerſiam inter ſe ſuper eccleſia, & capella de L.quibus ſpoliati fuerant à monachis.S. clericus procurator monaſterij, & prædictus P. pro ſe & fratre ſuo acceſſerunt ad dominum Papam:procurator & P.clericus pro ſe & fratre ſuo cuius erat,quandam fecerunt compoſitionē, ſ.quòd dicto P.pro expenſis quas fecerat,tres marchæ argenti ſoluerentur à monachis,& idem P.liti cederet,& ab infeſtatione monachorum ceſſaret:quam compoſitionem petierunt per dominum Papam confirmari, ſed ipſe noluit confirmare: quia illicita erat; tandem Papa monuit illum P. vt pro ſe & fratre ſuo renunciaret liti: quod & fecit, & inſtrumenta quæ ſuper hoc habebat,in manibus domini Papę reſignauit,quæ deſtinauit monachis,mandans priori & fratribus,vt eidem P.& fratri ſuo aliquod beneficium aſſignarēt, de quo maius lucrum haberent quàm de illa illicita pactione,ſed prior & monachi acquieſcere noluerunt. Propter qđ dictus P.clericus ad dominum Papā redijt, exponens ei omnia ſupradicta: ſuper hoc mādat Papa quibuſdam iudicibus quatenus moneant priorem & monachos vt præfato P. & fratri ſuo competens beneficium conferant & aſſignent: qđ ſi non fecerint,ſi conſtiterit eis dictos clericos à prædicta eccleſia & capella, abſque ordine iudiciario violenter eiectos, faciant illas ſibi reſtitui, non obſtantibus literis confirmationis, quas dicti monachi ſuper hoc impetraſſe dicūntur. Not.quòd nulla pactio illicita in ſpiritualibus facienda eſt, nec aliquid dandum etiam pro expenſis. Item qui renunciat inſtrumentis,liti renunciare intelligitur.

c ¶ *Dicebat.*] Iſte n. cum eſſet coniuncta perſona,etiam ſine mādato audiretur agens pro fratre.ff.de procurato.l.ſed hæ perſonæ. & l.Pomponius.§.vlt. & C.eo. tit.l.exigendi. & ſup.de reſcrip.c.nōnulli.tamen cauere debet de rato: aliàs non obeſſet. C. quibus res iudi.non nocet.l.1.

d ¶*Liti cederet.*]Hæc renunciatio fratri non noceret: licet eſſet ꝓcurator eius, & generalem adminiſtrationē haberet.ff.de procurato. mandato generali. & C.eo.tit. ſi procurator. & C. de tranſact.l. tranſactionis.

e ¶ *Non duximus.*] Infra titulo proxi. ſtatuimus.contra. ſol. ibi compoſitio ſuper decimis facta licita eſt: vt ȷ̃. de decimis c.ex multiplici.& c.nuper. hic verò ſimonia expreſsè committebatur, recipiendo pecuniam pro re ſpirituali, quam renunciauit. 2 Itē arg. contra.inf.de præben. c. niſi eſſent. ibi nulla compoſitio,vel pactio turpis inter partes interuenit, ſed iudices ꝓ bono pacis,in quos compromiſſum fuit, ſtatuerunt vt ad tempus certa pecunia ſolueretur:& ideo Papa illam conſtitutionem ex cauſa prædicta tolerauit:ſed hic pactio turpis inter partes interuenit.

† Facit l.2. ff. ad leg. Iulia.de vi & vi ar.

2 Replicat & declarat, contrarium non ſoluit, vnde dic ſecūdū Frā. Vin. & Innoc. ꝙ hic erat ſuſpicio turpis pacti: quæ ſemper ꝓſumitur, niſi per aliā ſuſpicionē tollat: ibi vero ſuperioris auctoritas illam tollit, vel ibi amicabilis cōpoſitio, hic tranſactio, ſecundum Goff. vel ſecundum Hoſt. ibi amicabilis compoſitio ſuper fructibus,hic ſuper iure ſpirituali. Io.And.

*¶Gl.ſeq.reci.per quæſtionem,an auctoritas Papæ purget ſimoniam,ponit duas opiniones.contra ſecundam alle.& ſoluit.demum opi.diſtinguendo concordat.*

f ¶*Illicitę pactionis ſpeciem.*] quia ius ſpirituale pro pecunia remiſſum fuit.Quidam dicunt quòd pactum valuiſſet, ſi auctoritas Papæ interueniſſet.arg.ff.de his qui not.infa.l.furti.§.qui iuſſu.Tan.dixit,quòd propter auctoritatem ſuperioris ſimonia non purgatur,ex quo aliquis eſt ſimoniacus. ſi verò cum ius habeo,dedero tibi pecuniam redimendo vexationem meam,non pecco.arg.1.q.3.quæſitum.& ȷ̃.de ſimo. c.dilectus.iuxta illud Apoſtoli, Redimentes tp̄s, quoniam dies mali ſunt.arg.eſt tamen cōtra.ȷ̃.de ſimo.Matthæus. Sed ibi data fuit pecunia his,qui ius habebant in electione. Sed videtur ꝙ ſi compoſitio eſſet cōfirmata per Papam,ꝙ excuſati fuiſſent iſti fratres, quia Papa hēt plenitudinem ptātis, & pōt ſupra ius diſpenſare.ȷ̃.de conceſ.præb.c.propoſuit. & de eo quod non eſt ius,facit ius.3.q.6.hoc quippe. Item ipſe naturam rei immutare poteſt. C. de rei vxo. actio. l. 1. in prin.poteſt dici,quòd in 3 his, quæ in ſui natura ſimoniaca ſunt in veteri teſtamento, vt vendere ſacramenta, & huiuſmodi ſpiritualia,ibi non excuſat auctoritas Papæ:& ſecūdum hoc intellige quod dixit Tanc.in his verò quę per conſtitutionem eccleſiæ ſimoniam inducunt, excuſaret auctoritas Papæ,quia poteſt diſpenſare in talibus.

3 Notabilis eſt hæc gloſſæ diſtinctio q̄ Durandus impugnat lib. 4. ſent. diſt. 25. q. 5. ſed eam tuetur Sotus libro 9. de iuſti. & iur.q. 5.ar. 2.

ADDITIO. Et de hoc dicitur.ſ̄.de offi. deleg.ex parte 2.

g ¶*Reſignauit.*]ad cautelam,& ex ſuperfluo, quoniam facta renunciatione ipſo iure irrita ſunt inſtrumenta. C. de condi.ex le.l.diſſolutæ.& ȷ̃. tit.proxi.c.1.& aduerſarius poteſt illa petere.C. ad exhi.l.vlti.

*¶Glo.ſeq.ſignat contrarium,ponit opi. demum ſoluit. In fin. quærit,arg.negatiuè,contrarium ſoluit.*

h ¶*Reſtitui faciatis.*]arg.contra.7.q.1.quàm periculoſum.

vbi

vbi habes quòd Eſau recipere poſtea nõ potuit quod ſemel ceſſit. Poteſt dici quòd non tenuit renuntiatio, cum eſſent eo tempore ſpoliati. argum.inf.de reſti.ſpolia. ſolicitè. dicas melius, quòd iſti implorauerunt beneficium principis, & de gratia reſtituuntur, & illa renuntiatio tacitam habebat conditionem annexam, ſcilicet, ſi monachi adimplerent quod mandauit Papa. ſic ſup.de renuntia.c. ſanè. de hoc dictum fuit ſup. de electio.c.cum inter R. 1 Sed pone quòd monachi iam cõtuliſſent eccleſias alijs: quid fieret? Argum. quòd non remoueantur inſtituti. 6.q.1.eos.imo remouẽdi ſunt, & monachi tenentur prouidere illis. 7.q.1. præſentium.inf. de præbend. inter cætera.

1 Et fuit hoc in fauorem obedientiũ. & odium inobedientiũ. de poſt.c.1. & quia deceptis, &c.de rer. permu. cũ vniuerſorũ Io.And.

†Poſt concil.Latera. par. 28.ca. 4.& cap.5. eo.tit.in 1. compil.

teris noſtræ confirmationis, quas prædicti Prior, & monachi à nobis impetraſſe noſcuntur.

¶ Idem Archiepiſcopo Eboracen̄.

*¶Non valet pactum de ſuccedendo poſt mortem prelati in ipſius eccleſia.*

CAP. V.

ACcepimus† quòd quædam eccleſiæ clericis ſint tali tenore cõceſſæ, quòd poſt eorum obitum, alij nominati [a] ſuccedant. ¶ Verum quoniam hoc iniquum eſt, & ſacris canonibus [b] inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari. Mandamus, quatenus huiuſmodi ſucceſſiones† tam deteſtabiles, & iniquas, appellatione ceſſante prohibeas, & omninò friuolas, & inanes† eſſe decernas.

¶ Idem Cantuarien̄. Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

*¶Qui per pactum augende penſionis conſecutus eſt eccleſiam, debet ea priuari, & aliàs canonicè puniri.*

CAP. VI.

CVm† clerici veſtræ iuriſdictionis (ſicut accepimus) decedentibus eccleſiarum perſonis, paciſcantur [c] ex ipſis eccleſijs maiores ſolito ſoluere penſiones [d], vt facilius poſſint eaſdam eccleſias adipiſci. ¶ Nos ad tam deteſtabile vitium extirpandum, fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ne id attentare præſumant, diſtrictius prohibentes, (ſi contra prohibitionem veſtrã venire preſumpſerint) appellatione ceſſante, eos taliter adeptis eccleſijs ſpolietis: aliàs pro tantæ preſumptionis exceſſu ſeueritate eccleſiaſtica [e] punientes eoſdem.

ACcepimus.] Diuiditur. Prima pars narrat factum, quod ſecũda ꝑcipit corrigi. ibi, *Verum.* Abb.Sicu.

CASVS. Quædam eccleſiæ conceſſæ fuerunt quibuſdam clericis, tali modo, ſiue tenore, quòd illis defunctis alij nominib. proprijs deſignatis ſuccedant eiſdem: ſignificatum fuit hoc domino Papæ: Mandat Papa Eboracen̄. archiepiſcopo, cũ hoc ſit iniquũ, & ſacris conſtitutionibus contrarium quatenus huiuſmodi ſucceſſiones deteſtabiles, & iniquas decernat omnino friuolas, & inanes. Nota quòd in beneficijs, & eccleſijs ſucceſſio locum non hẽt.

†Idem concil. Tridẽ. ſeſſio. 21. de reform. c.7.
† vanas.
† vacuas.

†Poſt concil.Latera. par.28. ca. 8.& cap.6. eo.tit.in 1. compil.

*¶Gl.ſeq.fortificat textum.*

a ¶*Nominati.*] hoc etiam improbatur à iure ciuili: quia non poſſumus paciſci de hæreditate alterius, niſi eiꝰ voluntate. 2 C.de pactis.l.vlti.

2 Sed nec hoc ſufficit in beneficijs. ꝺ hoc de conceſ. præbẽ.c.2. & 3. in gl. Io.And.

b ¶*Canonibus.*] qui prohibent ſucceſſiones in eccleſia Dei fieri. 8.quæſtio.1.Apoſtolica. ſupra de fil. presbyte. ad extirpandas. capitu. præſentium. & capitu. ex tranſmiſſa. & quaſi per totum.

CVm clerici.] Diuiditur. Prima narrat factum. Secũda corrigit: ibi, *Nos.* Abb.Sicu.

CASVS. In Cantuarien̄. prouincia decedentibus prælatis eccleſiarum, clerici qui inſtituebantur in eis, pactum faciebant cum illis, à quibus eccleſias recipiebant, quòd ipſi ſoluerent maiores penſiones de eccleſijs illis quam ſolui conſueuerant, vt ſic facilius poſſent eccleſias adipiſci. Vnde Papa mandat archiepiſcopo Cantuarien̄. & eius ſuffraganeis quatenus prohibeant clericis, ne decætero id attentare præſumant, & ſi contra fecerint, illos eccleſijs ipſis debeant ſpoliare: & eos pro tanta præſumptione eccleſiaſtica ſeueritate punire. No. ꝙ penſio antiquitus conſtituta non debet augeri: & qui contra faciunt, puniuntur.

c ¶*Paciſcantur.*] Pactum iſtud non valet, quia eſt contra canones. infra de cenſi.prohibemus.inf. de præbend. auaritiæ. & 3 pactum turpe non valet.inf.eod.pactiones. & iuramentum ſuper hoc præſtitum non tenet.inf.de cenſi.grauis.j. de iureiur.tua nos.arg.

3 Concor. tex. cũ gl. in l. pacta quę contra C. de pac. & l.iuriſgẽtium.§.ſed & ſi quis. ff.eo.

*¶Glo.ſeq.quegrit, arg.pro & contra. ſoluit diſtinguendo.*

d ¶*Penſiones.*] Sed pone quòd facultates eccleſiæ ſint augmentatæ, nunquid penſio debet augmentari? Arg. eſt hic ꝙ non. j.de cenſi.prohibemus. Sed contra.arg.inf.de cen. quanto.& ſup.de conſti.cum M.poteſt dici, quòd ſi diligentia clericorum bona ſunt augmentata, non debet augeri penſio, ne diligentia ſua ſit illis damnoſa. C.de allu. l. vlt. 4 Si verò aliunde bona eccleſiæ augmentata fuerint, tunc poteſt & debet augeri penſio, quia iuſta cauſa ſubeſt vt augmẽtetur.ar.inf. de cẽſi. quãto. De hoc dic vt j. de cenſi.c.prohibemus.

4 Vide in præal.c.cũ M.ſup glo. hoc videbatur. Io. And.

†Cap.56.

e ¶*Eccleſiaſtica.*] quę erit depoſitio, cum ſimoniaci ſint. 1.q.1.reperiuntur. & cap. erga ſimoniacos.

¶Inno.iij.in concilio generali. †

*¶Si eccleſia rem ſuam locando, vel in feudum concedendo, apponit pactum in preiudicium iuris parochialis alterius eccleſiæ, non tenet: & quicquid hac occaſione perceperit, reddere cogitur illi eccleſiæ.*

CAP. VII.

PLerique † (ſicut accepimus) regulares clerici, & ſeculares interdum: cum vel domos locant, vel feuda concedunt, in præiudicium parochialium eccleſiarum pactum adijciunt, vt conductores, & feudatarij decimas eis ſoluãt, & apud eoſdem eligant ſepulturam. ¶ Cum autem id de auaritiæ radice procedat, pactum huiuſmodi penitus reprobamus [f], ſtatuentes vt quicquid fuerit occaſione huiuſmodi pacti perceptum, eccleſiæ parochiali reddatur [g] †.

¶ Gregorius nonus.

*¶Non valet pactio in ſpiritualibus, vel que peccatum inducit, vel turpis, ſeu de re turpi, vel impoſſibilis de iure, vel de facto.*

CAP. VIII.

PActiones† factæ à vobis (vt audiuimus) pro quibuſdam ſpiritualibus obtinendis: cum in huiuſmodi omnis pactio, omniſque conuentio

PLerique.] Primò narrat factum. Secundò corrigi præcipit: ibi, *Cum autem.* Abbas Sicu.

†Ca. 1.eo. tit. in 1.cõpilat.

CASVS. Quidã clerici regulares & ſeculares, cum ipſi domos ſuas locant, vel concedunt feuda, pactũ adijciunt in præiudicium parochialium eccleſiarum, vt conductores & feudatarij decimas ſoluant eis, & apud eorũ eccleſias eligant ſepulturam: hoc peruenit ad notitiã domini Papæ: cũ ergo id de auaritię radice procedat, Papa pactum tale penitus reprobauit, ſtatuens vt quicquid fuerit occaſione huius pacti perceptum, eccleſiæ parochiali reddatur. Nota, quòd pactum in præiudicium alterius factũ ei non nocet.

† Dic vt plenè hodie habetur.c.1.lib. 6.de ſepul. & in clem. cupiẽtes §. vlt.de pœ.

*¶Glo.ſeq.ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶*Reprobamus.*] pactum enim tale nõ nocet eccleſiæ qn à quolibet poſſeſſore poſſit petere decimam. ff. de pactis. l. inter debitores.ff.de inſti.l.ſi cum villico. Et arg.ad hoc.16.qõ.1. ſi quis laicus. & hoc patet ex eo quod dicit in fine, eccleſiæ parochiali reddatur; arg. contra.ff.de pac. l.epiſtola.§.pactum.vbi dicitur quòd tale pactum iuſtum eſt. Solu.tale pactum iuſtũ eſt, vt creditor qui poſſidet pignus, tributum ſoluat, vt dicit §.pactum.quia & ſine tali pacto poſſeſſor conueniendus eſt. Si verò in contrarium fieret pactum, quantum ad ipſos paciſcentes valet pactum, ſed non quantum ad dominum tributorum: quia pactum priuatorum, formam iuris fiſcalis non tollit, vt dicit lex prædicta, inter debitorem.& inf. de fo.cõpeten.c.ſi diligenti. 5

†Vide Nauarrum in manualicõfeſſor.cap. 23.tit.de ſimonia. & Sotum lib. 9. de iuſti. & iu.q.5.

g ¶*Reddatur.*] Et ita eccleſia poteſt agere contra regulares, vel ſeculares clericos, vt ei reddant quod perceperunt occaſione talis pacti. poſſet etiam agere contra poſſeſſores ſi vellet.argumen.12.quæſtione 2. Apoſtolicos.& C. ſi tutor. vel cura. l. 3.

5 Facit l.ſtipulatio iſta.§.alteri ff.de verb. ob.& l.pe. ff. de tranſac.

PActiones.] Primò ponit dictum, & eius rationem. Secundò ampliat illam, & probat: ibi, *Quod etiam.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicit Greg. ꝙ pactiones pro ſpiritualibus obtinendis, nullius ſunt momenti: quia in talibus omnis pactio, & omnis conuentio ceſſare debet: & idem dicendum eſt de alijs, quæ ſine periculo animæ obſeruari non poſſunt: qa, vt

dicunt

dicunt leges, pactum turpe, vel rei turpis, aut impoſſibilis, nec de iure, nec de facto obligationem inducit. No. quòd in ſpiritualibus omnis pactio & conuentio ceſſare debet. Item pactum turpe, vel impoſſibile non obligat.

debeat omninò ceſſare [a], nullius penitus ſunt momenti. ¶ Quod etiam de alijs eſt dicendum, quæ obſeruatæ vergunt in animæ detrimentum. Nam etiam iuxtà legitimas [b] ſanctiones, pactum turpe, vel rei turpis [c], aut impoſſibilis de iure, vel de facto, nullam † obligationem inducit.

† Facit l. inter ſtipulãtem. §. ſacram. & l. impoſſibilis. ff. de ver. ob.

## TITVLVS XXXVI.

## De tranſactionibus.

¶ Gregorius † A. † ſubdia. & Dom. Abb.

†Extat lib. 7. epi. 27. regiſtri B. Gregorij. & c. 1. eo. tit. in 1. cõpilat.

† Hoc eſt, Antonio ſubdiacono, & Dominico abbati.

*¶Inſtrumẽta, & alia iura partium contraria tranſactione tolluntur.*

### CAP. I.

Sicut graue: & infrà. ¶Poſt ſalubrem deciſionem de controuerſia veſtra factam, decreuimus, vt omnia inſtrumenta, vel quicquid aliud eſt, quod partibus quoquo modo, vel ex temporis præſcriptione, ſeu aliter opẽ de lege, aut quocunque priuilegio ferre poterat, ſit vacuum, [d] & omni virtute caſſatum: & ſola pactorum inter vos nunc habitorum [e] pagina, validum perpetuumq́ue robur obtineat. [f] Cui ſi quid fortè incuria, vel imperitia minus firmitatis inſertum eſt, vires pleniſſimæ notionis [g], ex hac noſtra auctoritate [h] ſuſcipiat.

¶ Alexander tertius.

*¶ Tenet compoſitio ſuper decimis facta cum aſſenſu ſuperioris.*

†Poſt cõci Later. par. 18. c. 3. & c. 2. eo. tit. in 1. cõpil.

### CAP. II.

Statuimus † vt ſi ſuper decimis [i] inter vos, & aliquam perſonam eccleſiaſti-

a ¶*Ceſſare.*] In ſpiritualibus enim omnis pactio illicita, ſeu conuentio ceſſare debet: vt 1. q. 1. quã pio. & ȷ̃. de ſimo. tua. & inf. tit. proxi. præterea. & c. ſuper eo. & ȷ̃. vt eccl. benefic. vt noſtrum. q̃a huiuſmodi pactiones ſimoniam inducũt: vt ſup. eo. cum pridem. tacitè etiam, vel expreſſe. 16. q. 7. per laicos. Item ſi huiuſmodi pactum, ſiue promiſſio, aut etiam iuramẽtum vergat in animæ detrimentum, vt hic dicit. ſi ſolus hominem ſpoliare non poſſit inueniat ſocium, cum quo paciſcatur, vt ſimul id faciãt, & diuidant ſpolia. 22. q. 4. ſi ad peccatum. & c. mulier. non enim fert opem qui adiuuat ad peccandũ. 14. qõ. 6. ſi res. de iuramento habes multa exempla. 22. q. 4. ſi aliquid. & c. non eſt obſeruandum. & in pluribus alijs capitulis ibidem.

b ¶*Legitimas.*] Secũdum leges turpe pactũ non tenet. ff. de verbo. oblig. generaliter. Turpe pactum dicitur, ſiue turpis rei, puta ſi quis promittat ſe facturum homicidium, vel ſacrilegiũ. ff. de verb. oblig. l. veluti. & Inſti. de inutilibus ſtipulat. §. qđ turpi. Item pactum quod continet turpem cauſam, non tenet: puta ſi paciſcar ne furti agam, vel iniuriarum. ff. de pact. ſi vnus. §. pacta. ſecundum canones, etiam turpes promiſſiones non tenent. 22. q. 4. vnuſquiſque. & cap. in malis promiſſis. & cap. non ſemper promiſſa. & cap. diffinitio. & cap. ſi ad peccatum. & cap. mulier. & hoc eſt pactum turpis rei. Pactũ turpę dici poteſt, quod fit de turpi re, vt c. ſi ad peccatum. Et pactum dicitur turpe, quod fit etiam de re ſacra, ſiue ſpirituali: vt hic, & in omnibus quæ in ſua natura bona, & licita ſunt, ſed per pactum fiunt illicita. Item pactum de re, cuius commercium per rerum naturam haberi non poteſt, nullius eſt momenti. ff. de regu. iur. impoſſibilium. & ff. de verb. oblig. ſi ſtipuler. 1 & Inſti. de inutilib. ſtipul. circa prin. 2 & generaliter pactum quod contra leges & conſtitutiones, vel contra bonos mores fit, nullius eſt momenti. C. de pact. pacta quæ. ff. ſol. matr. alia. §. 1. Vel contra ſenatuſcon. plebiſcita, decreta, edicta principum. ff. de pac. iuriſgen. §. pretor. Sic & impoſſibile præceptum nullum eſt, ſiue ſententia. ff. quę ſententiæ ſine appel. reſcin. Paulus.

1 Si ſtipulor id fieri quod natura fieri nõ concedit, non magis obligatio valet, quã ſi ſtipulor id dari qđ natura dari non patitur. Io. An.

2 Ponit caſum in eo qui promittit hominẽ q̃ mortuus eſt, quẽ viuere credebat, vel ꝓmiſit aial natum, ex equa & tauro, qđ non inuenitur. Io. An.

c ¶*Rei turpis.*] Rei turpis nulla eſt obligatio. ff. manda. ſi remunerandi. §. rei turpis. Bernardus.

DE TRANSACTIONIBVS.

*¶Continua hanc rubricam vt dictum fuit in præcedenti titulo. Eſt autem tranſactio de re dubia, & lite incerta pactio non gratuita. Et vnam differentiam inter tranſactionem, & pactum habere potes in his verſibus:*

*Incerta de re tranſactio dicitur eſſe.*
*Sed fiunt certæ pacta fauore rei.*
*De hac materia tractatur 5. q. 2. ſi primates.*

S*icut graue.*] Diuiditur. nam prima pars diſcernit. Secunda ſupplet: ibi, *Cui ſi quid*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam prælati eccleſiarum habebant controuerſiam inter ſe ſuper aliqua quæſtione, & per tranſactionem illa cõtrouerſia fuit deciſa: ſed ne aliqua dubitatio remaneret in poſterum. petiuerunt à Papa, vt eam confirmaret. ſuper hac tranſactione ſtatuit Papa, vt omnia inſtrumenta, & quidquid aliud eſſet quod opem alicui parti afferre poſſet, vel ex præſcriptione, vel priuilegio, ſint caſſa & vacua, & ſola pacta perpetuam obtineant firmitatem: & ſi aliquid omiſſum fuerit, ex auctoritate domini Papæ plenum, & firmum vigorem & robur obtineat ſola tranſactio, ſiue pactũ. Not. ꝗ ea quę ſunt infirma, vel minus valida, per confirmationem Papæ recipiunt firmitatem.

*¶Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit diſtinguendo.*

d ¶*Sit vacuum.*] Ergo licet poſtea reperiãtur inſtrumenta, non tamen lis reſtaurabitur. C. de tranſac. ſub prætextu. & ȷ̃. de re iudi. inter monaſteriũ. & c. ſeq. arg. contra. C. de iudic. l. licet. & Inſtitu. de inutilibus ſtipulationibus circa princi. Super hoc ita notabis, eſt petitio ſpecialis, generalis, & indefinita. Hic tranſactio ſpecialis, non obeſt in alijs ſpecialibus. C. eod. agecum Geminiano. Hic tranſactio generalis reſtringitur ad hoc, de quo ſpecialiter actum eſt. ff. eo. l. qui cum tu. §. 1. C. eod. titu. ſi de re certa. Hic generalis tranſactio non reſcinditur. C. eod. ſub prætextu. Hic ſpecialis tranſactio in vno capitulo, non impedit proceſſum aliorum. C. eo. l. pen. Hic generalis tranſactio de rigore iuris tenet, ſed replicatione doli reſcinditur. ff. de pac. l. tres fratres. ff. de admini. tut. l. Lucius. §. tutor. Hic indefinita vt ſpecialis tranſactio, in alijs non obeſt, quæ in iudicium deducta non ſunt. C. de iudicijs. l. licet.

e ¶*Habitorum.*] arg. nouiſſima pacta dumtaxat valere. C. de pac. l. pacta. & ff. eod. ſi vnus. §. pactus. & ſ̃. de reſcript. c. cæterum. in fine.

f ¶*Obtineat.*] Niſi dolo tranſactio talis ſit extorta, quia tũc non valeret. C. eodem, l. ſub prætextu. ff. de pact. l. emptor. §. Lucius.

g ¶*Notionis.*] factę cum cauſæ cognitione, vt dicitur ſ̃. tit. proxi. c. 2. & c. proxi.

*¶Gl. ſeq. inducit duo ſimilia.*

h ¶*Auctoritate.*] Nota quòd ſi tranſactio, vel pactum ab initio inualidum ſit, per confirmationem Papæ ſumit vigorem, vt hic, arg. ſ̃. tit. proxi. quotiens. ſic 3 & ſententia quæ non tenet, per confirmationem Papæ efficitur valida. 3. q. 6. hæc quippe. & omnia noſtra facimus (dicit Imperator) quibus auctoritatem noſtram impertimur. C. de veteri iuri enucleando. l. 1. §. ſed neque. ſic teſtamentum omnium teſtamentorum ſolemnitatem ſuperare videtur, quod conſcientiam 4 principis tenet. C. de teſta. omnium.

3 Concor. l. tale pactum §. qui ꝓuocauit cum gl. & nota. ff. de pac. facit l. vt iureiur. ff. de oper. libe.

4 Vel præſentiam ſecundũ Tã. & Vin. qui pro hoc dicebant ſententiã vel tranſactionem factã ꝑſente Papa omni ſolemnitate munitam. Io. And.

S*tatuimus.*] Non diuiditur, quia continet vnum dictum. Abb. Sicu.

CASVS. Aliquod collegium quæſtionem habebat cum aliquibus ſuper decimis: dubitabatur vtrum compoſitio poſſet interuenire. Statuit Papa quòd ſi ſuper decimis inter collegium illud & eccleſiaſticam perſonam compoſitio facta fuerit de aſſenſu epiſcopi ſui, rata & firma permaneat. Nota ꝗ tranſactio locum habet in decimis: quod verum eſt cum datur ſpirituale pro ſpirituali.

*¶Gl. ſeq. arg. allegat 5. iura, in contrarium allegat 10. ſol. reſpondens ad tria iura de primis.*

i ¶*Vt ſi ſuper decimis.*] Hic eſt ar. quòd in ſpiritualibus poteſt interuenire trãſactio. 54. diſt. generalis. & c. ex antiquis. & 10. q. 2. caſellas. in fi. & 23. q. 4. ſi illic. & inf. de rerum permuta. ad quæſtiones. Sed contra. 1. q. 2. quã pio. & ſ̃. de pact. cum

cam [a], de aſſenſu epiſcopi, vel archiepiſcopi ſui compoſitio facta fuerit, rata, & inconcuſſa perſiſtat.

¶Idem Dulmeñ. †Epiſcopo.

† Dulmoſin.

*¶ Si capitulum conſenſit tranſactioni, quam fecit prælatus nomine eccleſiæ, vlterius diſſentire non poteſt.*

CAP. III.

Ontingit † interdum, ꝙ licet abbas, vel Prior alicuius conuentualis eccleſiæ, cum eccleſiaſtica, vel ſeculari perſona ſuper his, de quibus inter eos cõtrouerſia vertitur, coram delegato, vel ordinario iudice tranſigat, capitulum tamen eandem tranſactionem nititur reuocare. ¶ Vnde quia nos conſulere voluiſti, tibi reſpondemus, ꝙ ſi abbas, vel Prior à capitulo ſuo, de ratihabitione literas [b] habuerit, trãſactionem, quam fecit (ſi fuerit aliquot annis [c] ſeruata) capitulum ac † ſi [d] nõ conſenſerit in eam, non poterit reuocare.

†Aliàs ita: ac ſi conſenſerit, ſed gloſſa non agnoſcit verba: aliquot annis. vide tamen notas noſtras in hunc locum.

¶ Idem abbati de Strat. & priori S. Euſebij.

*¶ Super eccleſiaſtico beneficio tranſigi non poteſt, etiam cum iuramenti interpoſitione.*

CAP. IIII.

Onſtitutus † in noſtra pręſentia G. clericus ſua nobis aſſertione monſtrauit, quòd cum inter ipſum, & A. clericum ſuper capella de Stratis controuerſia emerſiſſet, tandem per tranſactionem ſopita fuit: & licet hincinde, fide præſtita [e], firmata

†Poſt concil. Latera. par. 28. c. 6. & cap. 4. eo. tit. in 1. compil.

---

cum pridem. & c. pactiones. & j̃. eo. conſtitutus. & j̃. de rerum permutatio. ad quæſtiones. & c. vlti. & 16. q. 7. decimas quas. & 13. q. 2. in eccleſiaſtico. & 1. q. 1. placuit. & j̃. eod. ſuper eo. Solutio, in ſpiritualibus tranſactio propriè ſumpto vocabulo interuenire non poteſt, vt aliquod temporale detur pro ſpirituali, quia ſimoniacum eſſet: & ſic intelliguntur contraria hic ſignata. Quod dicunt duæ primæ concordantiæ de ſeruo ordinato, ꝙ ibi poteſt interuenire trãſactio, nõ eſt verum, quia ibi nõ datur temporale pro ſpirituali: quia licet detur ne reuocetur in ſeruitutem, nihil datur pro ordine, nec aliquod ſpirituale emitur, ſed emitur libertas, & ſeruitium corporale redimitur, vt liberè poſſit miniſtrare, quod licet. 36. q. 1. de raptoribus. ſicut cum emitur [1] terra, vt ibi ædificetur eccleſia: quod licet, qa non dicitur propterea emi eccleſia, vel ſimonia committi. Capitulum, caſellas. non obſtat, nec dicit hoc, ſed dicit quòd res eccleſię alienari non debent, excepta cauſa captiuorum, vt ibi dicitur. ſed non dicitur tranſactio, ſed propriè captiuorum redẽptio: & datur pecunia recepta de rebus, & vaſis eccleſię, & redimuntur captiui. Et amicabilis compoſitio poteſt interuenire in ſpiritualibus: vt hic dicit. & j̃. de dec. ex multiplici. & c. nuper. & c. dilecti. & j̃. eod. c. de cætero. & c. ſuper eo. in fi. & j̃. eo. cap. veniens.

†Poſt concil. Latera. par. 28. c. 5. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

1 Vide B. Tho. 2. 2. q. 100. art. 4. ad 3. ar. & Sotũ li. 9. de iuſti. & iu. q. 7. ar. 1.

a ¶*Perſonam eccleſiaſticam.*] quaſi dicat, cũ laicis non poſſent taliter componere, vt ex illo ſpirituali quod eccleſijs debent, aliquid retinere poſſent, cum laicis ſpiritualia poſſidere ſine periculo animarum non liceat. j̃. de deci. prohibemus. & 16. q. 7. decimas. & j̃. de præſcrip. c. cauſam quæ. Et ſic videtur ꝙ cum laicis non poſſit fieri compoſitio, vt minus ſoluant, niſi Papa auctoritatem præſtaret. j̃. de confir. vti. c. vlti. tamen propter vtilitatem eccleſiarum videtur licere, ſaltem de auctoritate epiſcopi. quia ſic multum conſulitur eccleſiæ. argu. j̃. de ijs quæ fi. à præla. ſine conſen. c. cum in Apoſtolica. Ber.

Additio. Hoc tenet Hoſt. dicens quòd hoc ſcribitur laicis: aliàs dixiſſet Papa. aliam perſonam, non aliquã. Nec obſtat ſecundum eum quòd dicitur, laicos non præſcribere, nec poſſidere poſſe: dicit enim quòd non poſſident, nec præſcribunt ius decimæ, ſed quantitatem partis. & ſecũdum hoc poteſt intelligi quod legitur de paro. c. fin. de dec. in aliquib. Pro hac parte, ſecundum vnum intellectum, facit qđ no. j̃. eo. ſuper eo. in fi. 1. gl. Io. And.

C*Ontingit.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Vnde.* Abbas Siculus.

Casvs. Abbas, ſiue Prior alicuius conuentualis eccleſiæ habet cauſam cum aliquo clerico, vel laico coram ordinario vel delegato: abbas, vel prior ſuper quæſtione illa tranſactionem fecit cum aduerſario ſine conſenſu capituli: vnde capitulum tranſactionem illam nititur reuocare: quæritur vtrum poſſit? Reſpondet Papa, quòd ſi abbas, vel prior habuit mandatum, ſiue literas de rato à capitulo ſuo, tranſactionem illam ſi aliquot annis ſeruata fuit, non poterit reuocare, ac ſi non conſenſerit à principio: & ſi literas de rato non habuit, reuocare non poterit: quia eam poſtea ratam habuit. Nota quòd procurator ad agendum, & defendendum datus, non poteſt tranſigere niſi dominus poſteà ratum habeat.

*¶ Glo. ſequens primò notat, ſecundò ponit opin. Viucen. contra quam allega. & remittit, tertiò ponit differentiam quam improbat.*

b ¶*Literas.*] No. ꝙ abbas ſimpliciter ad agendum conſtitutus, ſine licentia capituli tranſigere non poteſt. C. de trãſact. l. tranſactionis. vnde procurator tranſigere non poteſt, etiã ſi haberet generale mandatum ad agendum. ff. de procura. l. mandato. Vinc. dicit ꝙ licet abbas, vel alius prælatus non poſſit tranſigere ſine ſpeciali mandato, [2] ad hoc tamẽ poteſt exercere actionem. ff. quod cuiuſq. vniuer. l. vlt. Arg. contra expreſſum. ff. de iure delib. l. ait prætor. vbi dicitur quòd ille qui nõ poteſt alienare, non poteſt rem in iudicium deducere. de hoc dicitur. inf. de procu. c. 1. Si tamẽ abbas pręter mandatum procuratoriũ habeat. literas de rato à capitulo ſuo, continẽtes ſimpliciter, quòd quicqd ſuper tali negotio fecerit, ratum habebit, poteſt trãſigere: vt ſic notentur differentiæ inter literas procuratorias, & literas de rato. j̃. de reli. do. cum dilectus. vbi de hoc, & hic idem videtur. Quod dicit literas de rato: expone vt ibi dixi, id eſt, mandatum procuratorium, continens quòd etiam abbas tranſigere poſſet ſuper quęſtione, de qua corã delegato agebatur, cum illa clauſula, [& quicquid ſuper his per abbatem factum fuerit, capitulum ratum habere promiſit:] aliàs non valeret talis tranſactio, vt dictum eſt. Vel abbas habuit ſimplex mandatum tranſigendi tantum coram delegato & ita capitulum non poterat reuocare tranſactionem ex eo quòd non conſenſerat. Vel dic vt in no. ſeq.

2 Cãcor. l. procurator. §. cui libera. & ibi Bart. ff. de procu & l. 1. eo. tit.

c ¶*Aliquot annis.*] Hoc ideo dicit: quia ſi tranſactio fiat ſecundum formam iuris poſt quadriennium reſcindi non poteſt, ante verò poteſt, ſi eccleſia probaret ſe læſam. inf. de in in integ. reſti. requiſiuit. aliàs non poteſt venire contra tranſactionem etiam ſtatim. C. de tranſact. l. quamuis. [3] & ſecundum hoc ſupple, maximè: quia idem eſſet ſi non fuiſſet ſeruata. & hoc innuit litera, quæ dicit, capitulum ac ſi nõ cõſenſerit in eam, non poteſt reuocare, quaſi diceret non poterit eam reuocare tamquam non conſenſerit: quia conſenſit concedendo literas de rato, vel potius conſenſit eam obſeruando. Si enim abbas non habebat mandatum de tranſigendo, ſtatim debebant contradicere monachi, & ideo eum impugnare non poſſunt quaſi non conſenſerint. Et quod dicit, aliquot annis, ſupple, maximè: quia idem eſt ac ſi ſemel conſenſerint. j̃. de arbi. per tuas. vnde de iure communi non poteſt reuocari, ſed per in integrum reſtitutionem ſi nõ fuit aliquot annis, id eſt, quatuor ſeruata. & hæc expoſitio probatur. C. de temp. in integ. reſti. l. vlt. vbi habes, quòd omnis reſtitutio tam maioris quàm minoris, inf. quadriẽnium debet fieri. & hoc eſt contra opinionem [4] illorum qui dicunt, ꝙ reſtitutio ſemper eſt danda, & ante quadriennium & poſt, & quandocunque. arg. illius aduerbij, ſemper. & j̃. de in integr. reſti. c. 1. Bernar.

3 Vide de renun. poſt translationem. in gl. ſtatim. Io. And.

4 Hæc controuerſia hodie ſedata eſt per c. 1. & 2. de ĩ integ. reſti. lib. 6. & c. ab eccleſia. in cle. eo. tit.

d ¶*Ac ſi.*] idem tamquam ſi non conſenſerint: quia re vera conſenſit dando literas de rato.

C*Onſtitutus.*] Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, *Quia.* Abb. Sicu.

Casvs. Inter G. clericum ex vna parte, & A. clericum ex alia, ſuper quadam capella quæſtio vertebatur, tandem ſopita fuit per tranſactionem: & fide hinc & inde præſtita confirmata: tamen præfatus A. eam ſeruare nolebat. Vnde G. clericus domino Papæ fuit conqueſtus: dicit Papa quòd huiuſmodi tranſactiones ſpeciem habent ſimoniæ: & ideo mandat quibuſdam, quatenus tranſactione in irritum reuocata, audiant cauſam. Not. ꝙ tranſactio in ſpiritualibus interuenire non poteſt. Item non ſolum à malo, ſed etiam ab omni ſpecie mali abſtinendum eſt.

*¶ Glo ſeq. ponit duas lecturas, deinde arg. alle. duo iura, vnum allegans in contrarium.*

e ¶*Fide prę̃ſtita.*] id eſt, iuramento, quod non fuit obligatorium, quia ſuper re illicita, & contra leges & canones. C. de leg. l. non dubium. & 22. q. 4. inter cætera. & j̃. de iureiu. c. tua.

tua.& ſ.tit.proxi.c.vlt.& ff.de pact.l.iuriſgentium. §. ſed & ſi quis.ver.& generaliter quotiens pactũ à iure communi, &c. vel propriè intelligitur: quia æquè punitur tranſgreſſor fidei, vt iuramenti vt ĩ.de fideiuſ.c.peruenit.& ĩ. quod metus cau.c.ad aures. Item arg.ꝙ non tenet principale, nec acceſſorium. ſimile ĩ.de fo.cõ pe.c.ſi diligenti.& ĩ.de fid.inſtru.c. inter dilectos. Arg. contra quòd acceſſorium tenet, ſed non principale. ĩ.de iureiu.c. debitores.

† Rationẽ tradit B. Tho. 2. 2. q. 100.art. 1.ad 5.arg. adde Sotũ lib. 9.de iu ſti.& iur.q. 7.ar.2.

¶ *Glo.ſeq.obijcit,& ſoluit. Iterum obijcit, & ſoluit.*

a ¶ *Audiatis.*] Sed cũ ſit tranſactio ſimoniaca, quare non deponitur, imo contra iuramentum ſiue fidẽ ſuã auditur? Dicas 1 ꝙ de gratia tantum auditur ad priſtinam cãm: quia de iure deponi debuit, cum ipſe confiteretur peccatum ſuum, & turpitudinem ſuam. imo audiri non debuit contra factum ſuum & turpitudinem ſuam. ĩ.de conceſ.præb.cum ſuper.& ĩ. de dona.inter dilectos. Sed videtur obſtare huic exceptio doli, cum vterque in culpa fuerit volendo ſeruare tranſactionem. ff. de doli excep. apud Celſum.§.Marcellus. ꝑterea in pari cã turpitudinis, potior eſt conditio poſſidentis. ff.de condi.ob turp.cau. l. ſi ob turpem.§.porro. Solu. vterque de iure communi puniri debet, ſed de iure poli auditur: vt quod prauum eſt, corrigat. ĩ.de re iud.c.lator.& c.cõſanguinei. ĩ.de collu.c.1.& cauſam præſtitit diſpenſationi, ne alter de dolo ſuo commodum, alter verò damnum ſentiret, & ideo non admitteretur hæc exceptio doli: quia alius remaneret in dolo, & ſimonia: & propter hanc rationem, contra exceptionem doli non datur replicatio: vt in §.Marcellus.

†Poſt concil.Laterã. par. 18. c. 10. & c. 5. eo.tit.in 1. compil.

† In quibuſdam manu ſcrip. excedat.

1 Secundũ Tã. vel dic ſecũdũ Inno. vt dixi in tex.& dicit Hoſt. ꝙ iſta gratia potius reſpicit iudicem quàm partẽ. qui participatione veri criminis adeo reddidit ſe indignum ꝙ cõtradicẽ di fronte m non hẽt. ſimile de elec. bonæ 1. ad fi. Dicit ẽt Hoſ. hic ponderari ꝙ non irritat: ſed irritam decernit. Vnde proceſſum cauſæ illius virtute non poterit impedire quod irritũ erat. Io. And.

fuiſſet: eam tamen præfatus A. ſeruare recuſat. ¶ Quia† igitur huiuſmodi tranſactiones ſpeciem continent ſimoniæ: Mandamus, quatenus reuocata tranſactione in irritum, cauſam audiatis [a], &c.

¶ Idem Carnoteñ. Epiſcopo.

¶ *Per tranſactionem factam ſine auctoritate epiſcopi, poteſt prælatus, ſed non eccleſia conſtitui cenſualis.*

CAP. V.

DEcætero† noueris, quòd cum aliquis ad extraordinarium [b] iudicem literis impetratis, cum aduerſario ſuo componit, poſtmodum in eccleſia de qua agitur, ius aliquod habiturus: Si compoſitio non eſt iuri contraria [c], nõ eſt à loci epiſcopo reprobanda. ¶ Sed cenſus abſque epiſcopali auctoritate, cui præeſt eccleſiæ ſub hoc prætextu ſolutus, vitam eius qui ſoluerit non excedit†.

Additio. Et iſta materia melius explicata eſt ĩ. de excep.c.cum dilecti.hoc quod dicitur in iſto capit.habet locũ, cum vna eccleſia agit contra aliam de ſubiectione, vel pro aliquibus iuribus coram delegato, & compoſitio inde fit.

DEcætero.] Tranſactio facta ſine auctoritate epiſcopi, ſuper eccleſia, ſi non eſt iuri contraria, non eſt per epiſcopum reprobanda: ſed ſi per eum cenſus eccleſiæ imponitur, non excedit vitam tranſigentis. Primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio: ibi, *Si compoſitio.* Et ibi duo dicta: ſecundum ibi, *Sed cenſus.* Abb.Sicu.

Casvs. Rector eccleſiæ cuiuſdam, impetrauit literas à domino Papa contra rectorem alterius eccleſiæ: coram iudice compoſuit cum aduerſario, ita ꝙ per compoſitionem in illa eccleſia ius aliquod haberet, puta aliquem cẽſum annuatim: quæritur vtrum talis compoſitio valeat? Reſpondit Papa, ꝙ ſi compoſitio non eſt iuri contraria, non eſt reprobanda ab epiſcopo: ſed cenſus ſub hoc prætextu ſolutus ſiue ſoluẽdus illi eccleſiæ cui præeſt qui literas impetrauit, vitam illius ꝗ ſoluerit non excedit. Not.ꝙ compoſitio in ſpiritualibus ſecundum ius fieri debet. Item cenſus intelligitur perſonalis eſſe, niſi exprimatur quòd ſit realis.

b ¶ *Extraordinarium.*] i.delegatum. ſic 3.qõ.3.c.induciæ. §. ſpacium.ver.ei autem.

¶ *Glo.ſequens arg.à contrario, & dat duas lecturas.*

c ¶ *Contraria.*] quia ſi eſſet contraria iuri, non toleraretur. ſ.de elect.ſacroſancta.& ſ.de offi.deleg.ſi quando. arg.ſ.titu. proxi.accepimus.& c.cum clerici.& ĩ.de collu.audiuimus.& ſ.de maio.& obe.dilecti.ſi autem conſona ſit iuri, tenet. ſup. eo.ſtatuimus.& ĩ.eo.ſuper eo. in fi. Et poteſt intelligi quod dicitur hic, quando de prouiſione ipſius iudicis, ex officio ſuo, ſine aliqua pactione partium ſtatutum fuit factum, & iuſta cauſa interueniente, aliàs ſimoniaca eſſet. ĩ.de præbẽ.niſi. & talis compoſitio perſonalis erit, nec tranſit ad ſucceſſorẽ illius qui ſoluit. infra eod.veniens.& cap.prædicto. niſi.quia cenſualem eccleſiam conſtituere non potuit ĩ.de cenſi.prohibemus. niſi facta fuerit de auctoritate epiſcopi, vt dicit in fi. Vel dic quòd hoc cap. locum habet cum vna eccleſia agit contra aliam de ſubiectione, vel pro aliquibus iuribus corã delegato, & cõpoſitio inde fit corã delegato. & qđ dixit inf. cui peſt ſ. impetrator. Ber.

¶ Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo, & Vvigoreñ. Epiſcopo.

¶ *Si beneficium quod per tranſactionẽ habetur, impetratur vt vacans, ab eo qui fuit tranſactionis mediator: non valet impetratio. h.d. quoad titulum.*

CAP. VI.

EX† literis veſtris accepimus, quòd cum olim inter R.& A.clericos, ſuper eccleſia de Vult.† coram te, frater epiſcope, qui iudex fueras delegatus auctoritate, G. qui tunc eidem A. patrocinabatur [d] in cauſa, & teſtis [e] inſcriptus fuerat, tranſactio [f] facta fuiſſet: poſtmodum idem G. ſe mentiens clericum cũ nõdum eſſet in clericum tonſuratus: ſuper eadem eccleſia, tacito de trãſactione, literas noſtras impetrauit [g]. Cum autem idem G. nõ inficiaretur [h] ſe tranſactioni interfuiſſe, & † nondum fuiſſe tonſuratum, [i] & Vvigoreñ.epiſcopum, coram quibus proponebatur literas non valere, pro eo quòd cum nondum fuerit tonſuratus in clericum, ipſe dixit ſe clericum, & quia non dixit in literis, quod eo mediante & auctoritate ipſius tranſactio fuerit fecta: vnde iudices remiſerunt cauſam ad dominum Papam: ipſe examinato negotio, cum dictus G. confiteretur ſe interfuiſſe in illa tranſactione, & non fuiſſe tonſuratum in clericum quando literas impetrauit, eidem G. ſuper dicta eccleſia ſilentium impoſuit. Nota, quòd tacitè renunciat quis iuri ſuo, præſtando aduocationem in cauſa, in qua ius habet. Item qui dicit ſe clericum cum non ſit, non valent literæ impetratæ, cum hoc in fraudem dicat, vt eas citius habeat.

EX literis.] Qui fuit tranſactionis mediator, contra eam nõ auditur. Prima pars narrat factum. Secunda diffinit: ibi, *Cũ aũt.*

Casvs. Inter R.& A.clericos quæſtio vertebatur, ſuper eccleſia de Vulte. coram Vvigoreñ.epiſcopo à ſede Apoſtolica delegato, in cuius præſentia trãſactio inter prædictos clericos facta fuit mediante G. qui eidem A. in eadem cauſa patrocinium præſtabat, & teſtis etiam inſcriptus fuit in illa tranſactione: poſtmodum dictus G. mẽtiens ſe clericum, cum nondum fuerit tõſuratus in clericum, ſuper eccleſia illa tacito de tranſactione, contra dictum R. literas impetrauit ad archiepiſcopũ Eborac.

†Ca. 6.eo. tit. in 1.cõpilat.

† Aliàs, de Miniſtra.

† In vno exemplari ita: & nondũ fuiſſet in clericũ tõſuratus, cũ literas ipſas impetrauit, &c.

d ¶ *Patrocinabatur.*] Per hoc iuri ſuo tacitè renunciare videbatur: qui enim ſcienter patrocinatur petenti rem ſuam, ſibi præiudicat: vt hic, & ff.de inoffic. teſtamen. l. vlti. ſecus ſi ignoranter. ff. de rei vind. l. inter officium. & C. de rei vindic. l. re tua. & C. de præſcriptio. long. tempo. l. nec petentem.

Sed quale ius, habere poterat ꝗ clericus non erat? vnde non placet hæc lectura. Io. And.

¶ *Glo.ſeq.quærit, arg.& ſoluit.*

e ¶ *Teſtis inſcriptus.*] in inſtrumento tranſactionis, & non in cauſa, in qua patrocinabatur: quia & teſtis & aduocatus in eadem cauſa eſſe non debet. 2.q.6.ſtatuendum. Sed quæritur an ob hoc ſolum quòd teſtis inſcriptus fuit, poſſit à petitione repelli? Videtur quòd non: quia non ob hoc iuri ſuo renunciare intelligitur. ff.de pig.actio.l. Caius. ſed ibi ignorabat quid continebatur in teſtamento, quod ſignauit Caius cum annulo ſuo; ſecus ſi auctoritatem præſtitit. ff. de pig.l. fideiuſſor.§.pater Scij.& hic.

f ¶ *Tranſactio.*] id eſt, amicabilis compoſitio. ſupra capitu. proxi. in fine. & cap. ſtatuimus.& infra capitu. proximo, in fin. aliàs tranſactio propriè de re ſpirituali fieri non poteſt. ſ.eo.conſtitutus.& ĩ.c.proxi. quia quid ſimoniacum eſſet.

g ¶ *Impetrauit.*] contra ipſum R. contra quem fuerat aduocatus.

h ¶ *Non inficiaretur.*] Et ita ex confeſſione conuincitur: quia confeſſus in iure pro conuicto habetur. ĩ.de confeſ.c.1. & vlti.& C.eo.tit.l.vnica. Ex duobus enim debet iſte ſuccũbere: quia præſtando auctoritatem tranſactioni iuri ſuo renunciauit, & quia mendacium dixit impetrando, & veritatẽ occultando, 2 meritò ergo ſilentium ei imponitur.

2 Cõcor.ad hoc tex.in l. ſed ſi reſtituatur. cum no. ff. de iur.

i ¶ *Tonſuratum.*] Ergo licet poſtmodum tonſuram accepérit, non profuiſſet ei. Argu.ſup. de reſcrip.cum adeo. principium

pium enim in talibus conſiderandum eſt.ſ.de elect.dudum. vbi de hoc.& 1.q.1.principatus.

S*Vper eo.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, Tale. Abbas Siculus.

cum literas iſtas † obtinuit, ei ſuper prædicta eccleſia ſilentium duximus imponendum.

† Aliàs, noſtras.

¶Idem.

*¶ Super eccleſiaſtico beneficio non poteſt trāſigi, ſed amicabiliter componi.h.d. & quotidie allegatur.*

CAP. VII.

SVper † eo, quod quęſiuiſti, vtrum de eccleſiaſtico beneficio in litigium deducto, poſſit fieri tranſactio: Tale damus reſponſum, quòd tranſigi ſuper † re ſacra [a], & litigioſa non poteſt. Etenim res ſacræ vt poſſideantur aliquo dato [b], vel retento ſiue promiſſo, ſpeciem credimus habere ſimoniæ [c]. Aliàs ſi gratis, & amicabiliter [d] inter ſe litigantes componant, ſacris canonibus [e] nequaquam dicimus obuiare.

† Ca. 1. eo. tit. in 2. cō pilat.

† In vno vetuſtiſſimo exemplari ita: ſuper re ſacra litigioſa: in alio nō ita vetuſto ita ſuper re ſacra vel litigioſa, in alijs vt impreſſū eſt, vt plurimū tamen habetur: ſup re ſacra litigioſa.

¶Idem abbati de Straphor. † & Priori de phe.

† Staupho & priori de Plibr.

*¶Tranſactio facta de rebus eccleſiæ per prælatum ſine ſuperioris conſenſu, non obligat ſucceßorem.*

CASVS. Aliquis coram iudice petebat beneficium eccleſiaſticum in aliqua eccleſia: quærebatur vtrū ſuper hoc beneficio ſic in iudicium deducto poſſit fieri tranſactio? Reſpondet ꝙ ſuper re ſacra litigioſa non poteſt fieri tranſactio: qa res ſacra dato aliquo, vel retento, aut ꝓmiſſo, vt poſſideatur, ſpeciem continet ſimoniæ. Si verò gratis & amicabiliter fiat compoſitio inter litigātes, non obuiat ſacris canonibus. Nota quòd in ſpiritualibus nō habet locum tranſactio.

*¶ Gl. ſeq. diſtinguit an eccleſia veniat vt proprietas, an vt beneficium.*

a ¶ *Super re ſacra.*] Hic euidenter patet, ꝙ de re ſacra, ſiue ſpirituali tranſactio interuenire non poteſt. ſup. eod. conſtitutus. & inf. eod. præterea. & cap. ex parte. neque pactio. ſ. de pact. pactiones. & c. cum pridem. & duobus ſeq. c. vt dictum eſt. & ſup. eod. ſtatuimus. vt detur temporale pro ſpiritualibus. j. de rerū permu. c. vlt. ſed ſi ſpirituale detur pro ſpirituali, bene tenet, & valet talis permutatio, ſeu tranſactio. j. de rer. permuta. ad quæſtiones. & ſic tantum detur ſpirituale, vel remittatur pro alio ſpirituali. Sed diſtingue vtrum agatur de re ēt ſpirituali, quæ petatur tamquam beneficium, an tamquam proprietas; ſi agatur ſuper beneficio, vt aliquis recipiatur ad beneficium eccleſiæ, vel quantum ad prælationem, tunc nulla pōt interuenire tranſactio propriè: & hoc notauit dum dixit: eccleſiaſtico beneficio in litigium deducto: quia ſimoniacum eſſet, & quia talis titulus non habetur ex tranſactione, ſed ꝑ canonicam inſtitutionem. j. de inſti. ex frequentibus. & ſ. de renun. admonet. & 16.q.7. nullus omnino. argu. ff. de decur. Herennius. Si verò res ſacra, ſiue ſpiritualis in litigium deducatur tamquam proprietas, tunc bene poteſt interuenire trāſactio, puta duæ eccleſiæ, ſiue duo epiſcopi litigant ſuper aliqua eccleſia, vel aliquibus: qa alter dicit illas ſibi ſubiectas, alter negat qui poſſidet, ibi poteſt interuenire tranſactio: qa & permutatio. j. de rer. permuta. ad quæſtiones. vt ſi vnus haberet vnam eccleſiam, & alter aliam per tranſactionem: vel quia vnus epiſcopus aliqua ſpiritualia in eccleſia perciperet, & alius alia, hoc totum poteſt fieri per tranſactionem. ſic etiam poteſt intelligi ſ. eo. ſtatuimus. potuit fieri diuiſio decimarum inter partes: quædam tamen ſunt in quibus non admittitur tranſactio, ſeu compoſitio: vt inf. eod. c. vlti. vbi de hoc. Bernar.

*¶Glo. ſeq. ponit & exponit diffinitionem tranſactionis.*

b ¶ *Dato.*] Tranſactio non procedit, vel non fit, niſi aliquo dato, vel retento, vel promiſſo: vt hic dicit, & C. eo. tit. tranſactio. qui enim tranſigit, quaſi de re dubia, & lite incerta neque finita tranſigit. ff. eo. l. 1. Et ideo dixi, dubia, & etiam lite incerta. quia credit ſe habere bonam cauſam: alioquin ſi euidens eſſet calumnia, 1 non tenet tranſactio. ff. de condi. indeb. l. in ſumma. 1. reſponſo. Neque finita: ideo dixi, qa ſi finita eſſet cauſa per ſententiam, à qua non eſſet appellatum, poſtea non teneret tranſactio. ff. de condi. indeb. eleganter. §. ſi poſt rem iudicatam.

1 Ex parte actoris: ſecus ſi ex parte rei. C. eod. tit. ſub prætextu. licet alia via, ſ. actione, vel replicatione doli cō ſulat actori ad hoc per reū in dubio, vt ibi dicitur. de hoc in l. ſtatim. al le. & C. eo. tit. l. 2. Io. And.

c ¶ *Simoniæ.*] ſ. eo. conſtitutus. & j. eo. præterea. & c. ſeq.

d ¶ *Amicabiliter.*] ſ. eo. ſtatuimus. & c. de cætero. & j. eod. c. proxi. & j. de deci. ex multiplici. & c. nuper.

e ¶ *Canonibus.*] qui prohibent illicitas pactiones in ſpiritualibus: vt 1.q.2. quàm pio. & q.1. cos. & q.3. ſi quis præbendas. cum ſuis concordantijs. & ſ. tit. proxi. c. ſi.

V*Eniens ad Apoſtolicæ.*] Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudices: ibi, *Mandamus.* Abb. Sicu.

CAP. VIII.

VEniens † ad Apoſtolicæ ſedis clementiam magiſter G. de Fauill. ſua nobis inſinuatione mōſtrauit, quòd monachi maioris monaſterij terras in parochia ſanctæ M. de Marchia † excolunt, & ab eadem eccleſia coloni eorum omnia eccleſiaſtica, tam neceſſaria [f] quàm voluntaria ſuſcipiunt ſacramenta: & tamē eidem eccleſiæ decimas ſoluere contradicunt: & infrà. ¶ Arbitrantur autem ſe poſſe tueri cuiuſdam tranſactionis prætextu, inter præfatos monachos, & quendam ſacerdotem memorati G. prædeceſſorem factę, vt de duabus curruatis † terræ, quas in dominio ſuo monachi tenent, tertiam tantum decimarum partem exoluant: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus niſi præfati monachi, tranſactionem [g] prę ſcriptam auctoritate Apoſtolica confirmatam [h] eſſe docuerint, cum aliàs inter perſo

† Poſt concil. Latera. par. 48. ca. 1. & ca. 3. eo. tit. in 3. compil.

† Marchō.

† Aliàs, carrucatis: & quid ſit carruata vide in notis huius cap.

CASVS. Monachi quidam maioris monaſterij, excolunt terras in parochia ſanctæ Mariæ de Marcho, & coloni ipſorum monachorum omnia ſacramenta tam voluntaria quàm neceſſaria recipiunt ab eadem eccleſia: monachi prædicti talem fecerunt compoſitionem cum rectore ipſius eccleſiæ ſanctæ Marię ꝓdeceſſore iſti' rectoris, vt monachi de duab. carruatis terræ, quas monachi retinent in dominio ſuo: tertiam partem decimarum tantum ſoluāt eccleſiæ ſanctæ Marię, & de omnibus alijs decimam integrè ſoluāt: demum mortuus eſt ſacerdos ille, cum quo talis tranſactio facta fuit: ſucceſſor illius integraliter petebat decimam de omnibus poſſeſſionibus, quas ipſi monachi & coloni monachorum excolūt in parochia ſanctæ Mariæ: monachi volebāt ſe defendere prætextu tranſactionis prędictę, nec permittebant colonos ſuos ſoluere decimas prædictę eccleſiæ: rector iſte conqueſtus eſt dño Papę: vnde mandat Papa quibuſdā quatenus cōpellant monachos, & agricolas ipſorū ſoluere decimas eidem eccleſiæ integraliter de oībus rebus, de quib. decimæ debent ſolui, & de ſubtractis ſatisfaciāt competenter: niſi præfati monachi docuerint, tranſactionē prædictam ſuper duabus carruatis terræ, per ſedem Apoſtolicam confirmatam fuiſſe, cum aliàs tranſactio illa ſup duabus carruatis fuerit perſonalis: & pacta inter alios acta, alijs obeſſe non debeant. No. ꝙ factum anteceſſoris non præiudicat ſucceſſori in rebus eccleſiæ. Item tranſactio facta inter perſonas, niſi cōfirmata fuerit per ſedem Apoſtolicam, perſonalis eſt. Item res inter alios acta, alijs non obeſt.

*¶Glo. ſeq. declarat quæ ſint ſacramenta neceſſaria, quæ voluntaria, & quare ſic vocantur.*

f ¶ *Neceſſaria.*] Quædā ſacramēta ſunt neceſſaria, 2 quædam voluntaria. hæc diſt. ponitur 1.q.1. §. notandum eſt. Sacramenta neceſſitatis ſunt iſta, baptiſmus, confirmatio, pœnitentia, vltima vnctio, corpus Chriſti. & ideo dīr ſacramenta neceſſaria, vel neceſſitatis, quia ſine iſtis homo ſaluari nō poteſt, ſi ex contemptu omittuntur, & haberi pñt: ſacramētum verò baptiſmi in neceſſitate, à quocunque poteſt recipi, dūmodo in forma eccleſiæ conferatur. ſ. de ſum. trin. c. 1. in fi. & de conſe. diſt. 4. à quodam. Et etiam pœnitentiæ: nam confiteri poſſunt cuicunque 3 in neceſſitate iuxta illud: Confitemini alterutrum peccata veſtra. Sacramenta verò voluntaria ſunt illa quæ omittere non eſt peccatum, q̄ dignitatis ſacramenta dicuntur, vt in §. ſed notandum. vt ſunt ordines, q à dignioribus conferuntur, i. epīs. Vel quia non niſi digni ad ordines aſſumendi ſunt. Item matrimonium. Sine hmōi ſacramentis bene poſſumus ſaluari. 22.q.4. §. vlt. ad fi.

2 De materia huius gloſſæ conſule omnino Theologos, & præſertim B. Thomā 3. par. q. 65. art. 4. & Sotum lib. 4. ſen. diſt. 1. q. 6. art. 4. vide etiam notas huius cap.

3 Sed confeſſio facta laico non eſt ſacramentalis. Sotus lib. 4. ſen. diſt. 8. q. 4. ar. 1.

g ¶ *Tranſactionem.*] i. compoſitionem. inf. eo. ſtatuimus. & inf. de deci. ex multiplici. vbi ſimilis eſt compoſitio. vel propriè tenetur.

*¶ Glo. ſequens quærit argum. pro & contra, & ſoluit. Io. And. in nouel.*

h ¶ *Confirmatam.*] Sed nunquid confirmatio Papæ tranſactionem perſonalem facit realem, vt ſic immutet eius ſubſtantiam? videtur quòd ſic, quia auctoritas principis facit

quan-

quandoque ex nudo pacto actionem dari, & auctoritas legis hoc facit.arg.ff.de pac.legitima.& quod confirmatur,datur. ff.de ver.ſig.l.lege obuenire. & princeps vnit duas res in vnã naturam.C.cõia de leg.l.2.Arg.contra.12.diſt.præceptis. & j.de confir.cum dilecta.& cap.vlti. Dic ꝙ hæc tranſactio,ab initio, quantũ ad intentionem tranſigentium fuit realis,ſed ſacerdos ille hoc facere non poterat ſua auctoritate, nec ſucceſſorẽ poterat obligare ſine auctoritate.ſuperioris. arg.ſ.eod. de cætero.& c. contingit. ſic habes j.de confir.vti.c.pe. & ita confirmatio Papæ facit realem trãſactionem,quæ quantum ad ipſas perſonas, perſonalis erat, ſi ex certa ſcĩa hoc facit:quia pōt facere ꝙ illa quæ nulla eſt,ſit aliqua.arg.16. q.j.c.vlt.& j.de ijs quæ fi.à præla.cum Apoſtolica.& plus eſt de nihilo aliquid facere, quã de aliquo aliud. arg.de conſecra.diſt.2.reuera. arg. C.de rei vxo.act.l. vnica. circa prin.

† Aliàs,ne.

† Ca. 4.eo. tit.in 2. cõ pilat.

a ¶Inter alios.]Sic ff. de pac. ſi vnus. §. item ne experiar. in fi. & ita pactum prædeceſſoris non obligat ſucceſſorem.arg. j. de preca. c. 2. 1 ſic & confeſſio inter alias perſonas nõ nocet alij. 2.q.5.interrogatum.j.de adult.ſignificaſti. Sed nũquid ille ſacerdos poſſet reuocare talem trãſactionem antequam confirmetur à Papa, cum ſit perſonalis? Arg.ꝙ ſic. 35.q.9.quod quis.& c. quiſquis. & j. de rebus eccle.non alien.ſi quis presbyterorum. 2 Credo ꝙ licet ſit perſonalis tranſactio,ipſe tamen quamdiu vixerit, non poterit reuocare, ſicut nec monaſterium eam poſſet reuocare. j. de deci.ex multiplici,niſi per in integrum reſtitutionem, ſi eccleſia eſſet læſa.j.de in integ.reſti.c.1.

1 Concor. tex. in l. ſi tibi.§.cum poſſeſſor. & ibi Bart. ff. de pact.

2 Hoc c.& præcedens loquuntur de alienatione quæ non tenet: iſta vero tẽporalis pactio tenebat ad tempus. Ioan. And.

nas facta potius quàm inter eccleſias videatur:nec † pacta inter alios [a] acta alijs obeſſe patiamur:ipſos [b] & agricolas, decimationes ex quibuslibet rebus prouenientes ex integro [c], & illarum, quas illicitè detinuerant iuſtam æſtimationem reſtituere eidem eccleſiæ compellatis.

¶Lucius tertius Ormeñ. Epiſcopo.

*¶Sicut ſuper iure prǽſentandi, ita ſuper annexo non poteſt tranſigi, vt recedatur à lite interueniente aliqua temporalitate.*

## CAP. IX.

j PRæterea, † quando inter laicos, & viros religioſos de præſentatione alicuius eccleſiæ quæſtione ſuborta, tranſigitur [d], ita quod præſentationem laicus obtineat: religioſi verò nouam, vel maiorem percipiant in eccleſia, in qua prius nullam, [e] vel minorem habere cõſueuerant portionem:an huiuſmodi tranſactio teneat quæſiuiſti. ¶Cum igitur ipſa pactio ſimoniaca [f] meritò videatur: Reſpondemus quòd de iure non tenet: nec ex ea religioſi vllum debent commodum obtinere.

¶ Celeſtinus tertius.

*¶Super ſpirituali ſubiectione non licet tranſigi.*

b ¶*Ipſos.*]ſ.monachos de parte ſua.j. de deci. tua nobis. & colonus de ſua,vt ibi.

c ¶*Ex integro.*]ſic j.de deci.cum hoĩes.& c.tua nobis. Bern.

j P*Ræterea.*]Non valet tranſactio ſuper iure præſentandi, per quam nouus cenſus imponitur eccleſiæ, vel antiquus augetur.h.d.Cõis diuiſio.ſecunda:ibi,*Cum igitur.* Abb.

CASVS. Ecce vacat aliqua eccleſia, contentio eſt inter laicos & aliquos religioſos ſuper præſentatione rectoris:venerunt ad talem tranſactionem, vt laici habeant præſentationem, religioſi percipiant ab eccleſia maiorem penſionẽ, quàm recipere conſueuerunt: vel nouam, cum nihil antea percipiebant:quæritur an talis tranſactio teneat? Reſpõdet Papa,ꝙ talis tranſactio ſimoniaca videt̃,& ideo de iure non tenet: nec monachi ex ea vllum debent commodum obtinere.No.ꝙ per tranſactionem noua penſio imponi non poteſt,nec vetus augeri partium pactione,ſine vitio ſimoniæ.

d ¶*Tranſigitur.*]propria auctoritate.

e ¶*Nullam.*]imo etiam auctoritate ſuperioris non poſſet modo conſtitui cenſualis iſta eccleſia,nec vetus cenſus augeri.j.de cenſi.prohibemus.& c.ſcientes.

f ¶ *Simoniaca.*] Cum non liceat tranſigere de re ſpirituali interuentu pecuniæ,vt dictum eſt ſ.eod.ſuper eo.& c.ſtatuimus.ſim.ſ.de pac.cum clerici.j.c.proxi.

ADDITIO. Quia ius patronatus eſt ſpirituale.

ij P*Ræterea.*]Communis diuiſio.ſecũda: ibi, *Reſpondemus.* Abb.Siculus.

CASVS. Quædam cella voluit eximi à ſubiectione, qua tenebatur matrici eccleſiæ:oblato libello,& lite conteſt. fratres illius cellę per ſyndicum ſuum confeſſi fuerunt in iure, ſe olim fuiſſe ſubiectos matrici eccleſiæ, & qõnem de hac ſubiectione olim motam fuiſſe, & per tranſactionem ſopitam,ita ꝙ quendam cẽſum ſoluerent annuatim matrici eccleſię,& eſſent à ſubiectione illius eccleſiæ exempti. Prior matricis eccleſię proponebat pro ipſa: ꝙ de ſpirituali ſubiectione tranſigere non licebat, & ex confeſſione illorum factum apparet ꝙ olim ſubiecti erant matrici eccleſiæ: ergo adhuc ad ſubiectionem tenẽtur, cum priuilegium exemptionis non oſtendant: iudex dubitauit quid iuris eſſet? Rñdet Papa ꝙ ex confeſſione illorum fratrum dẽt ferri ſñia contra eos,cum illa tranſactio iniquitatem contineat,licet nõ conſtiterit dño Papæ de illo, quod cella determinatè reddere tenebatur.No.ꝙ de ſubiectione tranſactio nõ poteſt fieri. Item confeſſus in iure pro conuicto habetur.Item cõfeſſio capituli præiudicat. & ſic videtur ꝙ cõfeſſio prælati non prę iudicet,niſi eſſet ſyndicus in cã, vel niſi confiteretur in animã ſuam, & fratrum ſuorũ,ſecũdum ꝙ intellexiſset ab eis, qđ quidẽ verũ eſt.

## CAP. X.

ij PRæterea, † quarto † loco quæſtio talis acceſſit, ꝙ quædam cella eximi [g] voluit à ſubiectione,qua matrici domui tenebatur:& infrà.¶Fratres illius cellæ ſe confitentes [h] in iure illi domui quondam fuiſſe ſubiectos, referebant quæſtionem olim de hac ſubiectione fuiſſe motam, & tranſactione ſopitam,eatenus vt quendam annuum † cenſum [i] eccleſiæ matrici reddendo,eſſent à ſubiectione [k] principalis domus exempti: & infrà. Prior conſequenter pro maiori eccleſia proponebat, quòd de ſpirituali ſubiectione tranſigere non liceret. ¶Reſpondemus igitur, quòd ex prædicta fratrum confeſſione [l], contra eos ſententia procedere debeat; pręſertim cũ illa tranſactio (licet nobis de illo, quod cella determinatè reddere tenebatur,conſtare nequiuerit) iniquitatem ſimoniacam [m] continuiſſe putetur.

†Ca.5. eo. tit. in 2.cõ pilat.

† Prima qõ habet de mut.pet.c. prudentiã. 2. & 3. de app.c.ſecũdo requiris 4. hic 5.& 6.ſup. de offi.deleg. c.prudentiam.

†annuatim

¶Honorius tertius I. tituli ſanctæ Praxedis presbytero Cardi.

*¶Iudex poteſt, & debet ſe interponere pro tranſactione inter partes facienda, præterquam in caſibus, in quibus iura hoc non admittunt, vt ſuper matrimonio. h.d.*

g ¶*Eximi.*] contendẽdo in iure, ꝙ non debeat ſubeſſe, nõ priuilegium allegãdo. Lau.

*¶Glo.ſeq.ſoluit contrarium.*

h ¶*Confitentes.*]Similem confeſſionem habes j. de except. cum venerabilis.ſed illa eis non obfuit, quia excipiẽdo hoc fecerunt. 3 per hanc confeſſionem fundata fuit intentio alterius partis.Poterant ſic reſpondere, olim fuit quęſtio de ſubiectione,ſed illa fuit tranſactione, id eſt amicabili compoſitione terminata.

3 Qđ dic vt ibi. & plenius infra de reg. iur. exceptionẽ.lib. 6.

*¶ Gl.ſeq.reci.per q.ſ.an poßit matrix eccleſia cellam eximere.*

i ¶*Cenſum.*]Qui ſ.cenſus licet eſſet recognitio debitæ ſubiectionis,vt j.de cẽſi.omnis anima.arg.18.q.2. Eleutherius. non tamen debuit ſic tranſigi: Imo videtur ꝙ non poſſit eximi,ſicut nec eps̃ pleno iure eximit etiam eccleſiam.j.de dona.paſtoralis.ſed ſi gratis. vellet quis eccleſiam ſibi ſubiectã non per trãſactionem eximere,bene poſſet remittere quicquid iuris habeat in ea, retinendo etiam penſionem annuatim ſoluendam maiori eccleſiæ:nec eſſet ſimonia.j.de relig. domi.conſtitutus.ita tamen ꝙ illi de cella deberent obediẽtiam & reuerentiam matrici domui.j.de cenſi. cum venerabili.quia ſine capite eſſe non debet: quia in hoc non poſſet maior eccleſia illos eximere.93.diſt.nulla ratione.

k ¶*Subiectione.*]Non poterat hic allegari præſcriptio:quia contra ſubiectionem non currit præſcriptio.j.de præſcri.cũ non liceat.& quia malam fidem præſumebantur habere propter confeſſionem propriam.

l ¶*Confeſſione.*]in iure factam,& coram iudice ſuo.j.de iudic.at ſi clerici.& ff.de interro.act.voluit.& ita confeſſio contra ſe præiudicat.j.de confeſ.cum ſuper.& c. vlt. vbi de hoc. & intellige ꝙ per ſyndicum confeſſi ſunt,quamuis dicat hic fratrum confeſſione,nec reuocauerunt confeſſionem.

m ¶*Simoniacam.*]ſ.c.proxi.& c.conſtitutus.& ſ. de pact. cũ pridem.& c.pactiones.

Ex

E X *parte tua.*] Super matrimonio tranſigi nõ põt. Diuidit̃, nã primò hortatur legatũ vt cõponat ẽt in caſib. expreſſis à iure. In fi. dicit quid de caſibus nõ expreſſis: ibi, *In his.* Abb.

1 Caſus hic Bernardi gloſſatoris eſt.

C A S V S. Quidam 1 Græci furtiuè recipiebant ſacros ordines à non ſuis epis: Quidam ẽt celebrabant in eccleſijs interdictis, nec volebãt obedire Latinis: Et quidã alij Græci, & Latini ẽpi conſecrationes celebrabant in ẽpatibus aliorũ, & decimas perciebant ibidem in eorum p̃iudiciũ & grauamen. Item quidam laici Græci ꝓprias vxores auctoritate ſua dimittebant, aliàs illis viuentibus recipiẽtes: Et quidam alij abbatias & eccleſias cũ hominibus eccleſiarũ detinebant, & in alijs ẽt pluribus excedebant, vt dicitur in integra: ſuper his exceſſib. Cardinalis conſuluit Papam qualiter eſſet contra iſtos agendum, & ipſe hic reſpõdet prout ſequitur. Ber.

† Concor. tex. in l. 1. §. & poſt. ff. de noui ope. nunc. & 90. diſt. per totum.

† Perperã in impreſſis legitur: diſpoſitionis.

† Vide Turrecremat. 28. q. 1. in ſumma, vbi latè de hoc.

Nota ꝙ iudex primo ad componendũ debet laborare. Itẽ ſeueritati detrahendum eſt. Itẽ contra matrimoniũ cõpoſitio, vel diſpẽſatio locũ non hẽt. Itẽ vbi iús non inuenit̃, æquitas ſeruanda eſt. Itẽ in humaniorẽ partẽ ſemper dẽt iudex declinare. Item perſona, cauſa, loca, tempora, & ſtatus terræ conſideranda ſunt.

C A P. XI.

E X parte tua: & infrà. ¶ Poteris ad componendũ [a] interponere † partes tuas, & interdum aliquid ſeueritati [b] detrahere, prout (ſtatu imperij, & excedentium multitudine [c] prouida deliberatione penſatis) videris expedire; exceptis nimirum caſibus, qui compoſitionis, ſiue diſpenſationis † remedium non admittunt; vtpote coniugij ſacramentum; [d] quod cum non ſolum apud Latinos, & Gręcos, ſed etiam apud fideles & infideles [e] exiſtat, † à ſeueritate canonica circa illud recedere non licebit. ¶ In his verò, ſuper quibus ius non inuenitur expreſſum, procedas (æquitate [f] ſeruata) ſemper in humaniorem [g] partem declinando, ſecundum quòd perſonas, & cauſas, [h] loca, & tempora videris poſtulare.

a ¶ *Ad componendum.* ] Sic. n. iudex prius debet concordare partes, quàm ad iudicium venire 2 ſi poteſt. 5. q. 2. ſi primates. & 90. diſt. ſtudendum. 23. q. vlti. ſi quis membrorum. & q. 4. ſi illic. & ĩ. de ſimo. querelam.

2 Et ſic per partiũ concordiã remanebunt crimina ĩpunita. ſolue vt nota. 90. diſ. c. 1. Io. And.

b ¶ *Seueritati.* ] Qñque enim detrahendum eſt ſeueritati, vt maioribus malis ſanandis charitas ſyncera ſubueniat. 50. diſ. vt conſtitueretur. & vbi ſaluti nil detrahebatur, humilitati poſteriores doctores aliquid addiderunt, vt ibidem dicitur.

c ¶ *Multitudine.* ] quia ꝙ peccat̃ à pluribus, tranſire ſolet inultũ. 1. q. 7. quotiens à pluribus. & 23. q. 4. non põt. ſ. de tẽp. ord. ſanè. & cum multitudine peccãtium, magis docendo q̃ iubendo agendum eſt. ſeueritas aũt exercenda eſt in peccata paucorum. 44. diſ. comeſſationes. ĩ. de cle. excom. mi. latorés.

¶ *Glo. ſeq. rationem reddit, & dat ſimile, obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Sacramentum.* ] Sic patet ꝙ in matrimonio nõ hẽt trãſactio ſeu compoſitio locũ, vt contra matrimoniũ aliquid ſtatuatur: cum ſit ſtatutum ab ipſo Dño in paradiſo: Quia quos Deus coniunxit, homo non ſeparet; vt 26. diſt. dein de opponit. & ſ. de transla. inter corporalia. & 33. q. 2. an qđ. & cap. quos Deus. & cã matrimonialis ꝑ arbitros tractari non põt. ĩ. de in integ. reſti. cã. in ſi. ſed per iudices diſcretos, qui ꝑtatẽ habeant iudicandi. ĩ. de conſan. & affi. ex literis. in fi. nec diſpenſatio locũ hẽt, vt dicit hic. Sed contra videt̃, quia circa matrimoniũ diſpenſat̃. 35. q. ſ. q̃dam lex. & cap. qđ ſcripſi. & q. 8. de gradib. Dicas in matrimonio circa gradus cõſtitutione canonica interdictos, diſpenſatio adhibet̃ ex iuſta cã, vt ſimul remaneant, in quo caſu loquuntur cõtraria. Circa gradus lege diuina prohibitos, 3 vel vt matrimonia legitimè contracta 4 ſeparent̃, nulla diſpenſatio adhibet̃ ab eccleſia. & de tali diſpenſatione hic intelligitur. nam vt patet in integra, quidã vxores legitimas dimittebant, & alias ducebant, cũ talibus nulla diſpenſatio adhibet̃, vt ſic remaneant cũ ſecundis. De gradibus diuina lege prohibitis habes ĩ. de reſtit. ſpol. literas. Hodie verò de facili nõ diſpenſaret eccleſia circa conſanguinitatem: cum vſque ad quartum gradum reſtricta ſit copula coniugalis. ĩ. de conſan. & affi. non debet.

3 Hæc eſt grauiſſima quęſtio, de qua plenè Turrecremata 35. q. 2. c. coniũctiones.

4 Carnali copula cõſummata: quod dic vt nota. de conuer. cõiug. cap. ex publica. li bro 6. Ioã. And.

e ¶ *Et infideles.* ] 26. diſt. deinde opponitur. & 28. q. 1. per totum. ſed apud infideles non eſt ratum, quin poſſit ſeparari altero veniente ad fidem catholicam, in infidelitate reliquo remanente. ĩ. de diuor. quanto. & c. gaudemus.

¶ *Gl. ſeq. arg. a contrario. ſignat contrarium, & ſoluit, & dat textui duo ſimilia.*

f ¶ *Aequitate.* ] quã iudex præ oculis ſemper dẽt habere. ff. de eo quod cer. lo. ꝙ ſi Epheſi. in ſi. Et ita videt̃ ex eo qđ dicit: in quibus ius non inuenit̃ expreſſum, procedas æquitate, &c. ꝙ ius ſemper ſit præferendũ æquitati. Arg. contra. C. de iudic. placuit. ſed potes intelligere illud de æquitate ſcripta, q̃ debet p̃ferri rigori iuris; hic de æquitate non ſcripta, q̃ tunc ſolum ſeruanda eſt cum ius deficit. hoc verbũ ſumptũ fuit de lege illa. ff. de aqua plu. arc. in ſum. §. item Varus. in ſi. ſic dicitur de conſuetudine. quę ſeruatur cum deficit lex. 1. diſt. conſuetudo. & vbi ius ſcriptum non eſt, de ſimilibus ad ſimilia eſt ꝓcedendũ. ff. de legib. non p̃nt. & ĩ. de re iudic. in cauſis. & ĩ. de ſtatu. reg. ſuper quodam. in ſi. & cap. recolentes. & ſ. de reſcri. inter cæteras. & ſ. de translatio. inter corporalia.

g ¶ *In humaniorem.* ] quia ſemper debemus promptiores eſſe ad abſoluendum q̃ ad condemnandum. ff. de act. & ob. Arrianus. & ff. de pęn. reſpiciendum. & ĩ. de proba. ex literis. & 26. q. 7. tpa pœnitudinis. & próptiores ad miſericordiã q̃ ad rigorẽ: quia melius eſt p̃ſtare cãs pro miſericordia, q̃ prætendere inclementiam. 86. diſt. non ſatis. ad ſi. poſt me. colum. & melius eſt pro veritate pati ſupplicium, quam pro adulatione beneficium, 11. q. 3. nemo peritorum. & ſnĩa quæ miſericordiam vetat, fugienda eſt. 50. diſt. ponderet. & 26. q. vlt. alligat. vbi dicit ꝙ ſi Dominus eſt largus diſpenſator, eius famulus non debet eſſe tenax. & 9. diſt. ſana. & 1. q. 7. c. exigunt.

¶ *Gl. ſeq. proſequitur. 4. in pœnis conſideranda.*

h ¶ *Cauſas.* ] In omnibus pœnis inferendis conſiderãtur iſta quatuor principaliter. Perſona primo conſideranda eſt quæ ſit, quia aliter proceditur cum maioribus quam cum minoribus. ſ. de oſſi. dele. ſanè. & c. paſtoralis. & 45. diſt. cũ beatus. & 24. q. 1. qui contra pacẽ. & ĩ. de ſimo. ꝑ tuas. 5 Cã ẽt conſideranda eſt. ĩ. de vo. & vo. redem. magnæ. in ſi. & ĩ. de accuſ. cum dilectus. & 23. q. vlt. occidit. & ff. de fur. verũ. & 16. q. 6. c. 1. in ſi. Et op. arg. 6. diſt. teſtm̃. Et locus conſideratur in iudicijs. arg. ſ. de reſcrip. nonnulli. quia conſuetudo loci attendi debet. 4. diſt. erit autem lex. & 31. diſt. ante triennium. & c. aliter. & ĩ. de cle. coniu. cum olim. Et tempus etiam conſideratur, quia eſt tempus tacendi, & tempus loquendi. 36. diſt. in c. qui eccleſiaſticis. §. ecce. In quo ſtatu ſit princeps loci, vt hic dicit, prout ſtatus imperij, &c. quia in turbatione regni rigor iuris ſeruari non poteſt. Et ꝑꝑ nouitatem gentis tp̃s conſideratur: vt 35. q. 3. ꝙ ſcripſi. & ĩ. de pœ. & remiſ. Deus qui eccleſiam. propter nouitatem fidei multa ibi attenduntur, & hoc totum habes 29. diſt. in. ſciendum. ĩ. de homi. ſicut dignum. 1. reſpon. vbi iſta quatuor conſiderantur, & quædam alia.

5 Concor. l. Pedius. §. ſi. ff. de incẽ. rui. nau. & l. ſi criminis. & l. ſeruos. C. ad leg. Iul. de vi publ.

A D D I T I O. Vnde verſus.

*Cauſa, locus, tempus, perſonaque perſpicietur.*
*In pęnis dandis, vt eas iudex moderetur.*

TITVLVS XXXVII.

De poſtulando.

¶ Ex concil. Laterañ. †

† Sub Alex. iij. c. 12.

¶ *Clericus in ſacris, vel minoribus beneficiatus, in ſeculari foro poſtulare non debet, niſi pro ſe, vel ſua eccleſia, vel miſerabilibus perſonis.*

C A P. I.

C Lerici † in ſubdiaconatu, & ſuprà: in ordinibus quoque minoribus, ſi ſti-

† Ca. 1. eo. tit. in 1. cõpilat.

D E P O S T V L A N D O.

¶ *Si vocati ad iudicia non paciſcuntur, neque tranſigunt, ſolent ſibi quærere aduocatos, & procuratores: ideo poſt duas rubricas præcedentes ſubijcitur iſta: & ſequens, quæ pręmittitur ante tractatum de iudicijs, quia hæc ſunt præparatoria iudiciorum. Quid autem ſit poſtulare, habes tex. in l. 1. ff. eo. & per gl. in c. vlti. inf. eo. Et aduerte quòd multæ ſunt perſonę, quę poſtulare prohibentur: vt patet in his verſibus.*

*Non cuicunque datur quod poſtulet, imo negatur:*
*Addictus pęnæ, ſeruus, puer, actor, arenæ:*
*Luminibus caſſus, mulier, muliebria paſſus.*

*De hac materia tractatur 3. q. 7. 15. q. 2. de pęn. diſt. 1. nemo. 14. q. 5. denique.*

C Lerici. ] Diuiditur, quia prima pars ponit prohibitionem, à qua ſecunda excipit: ibi, *Niſi.* & adde etiam de perſonis ſibi coniunctis, vt probatur. ĩ. eo. c. ſi. Abb.

C A S V S. Statuit concilium Laterañ. ꝙ clerici in ſacris ordini-

ordinibus conſtituti, & etiam in minoribus, qui ſtipendijs eccleſiaſticis ſuſtentantur, coram ſecularibus iudicibus pro ſecularibus negotijs aduocati fieri non præſumant, niſi propriam cauſam, vel ſuæ eccleſiæ proſequantur, aut pro miſerabilibus perſonis. Nota quòd clerici nec in maioribus, nec in minoribus conſtituti, aduocare non debent. quod verum eſt in foro ſeculari, niſi in propria cauſa, vel eccleſiæ, vel miſerabilis perſonæ.

† Infero ergo ꝙ inedia cogēte poſtulare ꝰ poterit. cō cor. l. 1. & ibi Bart. C. de pat. qui filios diſtra.

pendijs [a] eccleſiaſticis ſuſtententur, † coram ſeculari iudice aduocati in negotijs ſecularibus [b] fieri non præſumant: Niſi propriam cauſam, vel eccleſiæ ſuæ fuerint proſecuti, aut pro miſerabilibus fortè ꝑſonis, quæ proprias cauſas adminiſtrare non poſſunt.

¶Innocentius tertius Compoſtellano Archiepiſcopo.

*¶Canonici regulares poſtulare non poßunt ſicut monachi, niſi pro vtilitate eccleſię, vel ſui monaſterij, & præcepto abbatis.*

## CAP. II.

EX parte tua nobis fuit ꝓpoſitum, ꝙ quidam canonici regulares, non ſolum in eccleſiaſticis, verumetiam in forenſibus cauſis, præſumunt aduocati officium exercere. Cumque † obijcitur eis, quòd non debēt eſſe forenſis, vel eccleſiaſtici [c] negotij ſuſceptores, vel executores, niſi fortè id mōaſterij expoſcat vtilitas: abbate nihilominus imperante [d], ad ſuam proponunt inſolertiam, † excuſandam, quòd capitulum illud, per quod prædicta prohiberi videntur, de monachis, non de canonicis regularibus loquitur manifeſtè. Vnde conſultationi tuę taliter reſpōdemus, quòd idē [e] iudiciū de canonicis regularibus, ꝙ & de monachis, quantū ad ſupradicta, credimus obſeruandum; licet de monachis in canone ſpecialiter ſit expreſſum.

¶Gregorius nonus.

*¶Se ſummat.*

## CAP. III.

CVm ſacerdotis ſit officiū † nulli nocere [f], omnibus autem velle prodeſſe. Nō niſi pro ſeipſo [g], vel eccleſia ſua, vel (ſi neceſſitas immineat) pro perſonis coniunctis, aut miſerabilibus, ſibi licitum

*¶Gloſ. ſeq. arg. à contrario, quod approbat diſtinguendo inter criminales, & ciuiles cauſas, conſtitutos in minoribus, in ſacris, & profeßos.*

a ¶*Stipendijs.*] Videtur ergo à ſenſu contrario, ſi ſtipendia non habeant ꝙ poſſint aduocare, quod verum credo de minoribus in cauſis ciuilibus, quia in criminalibus cauſis, vel vbi de pœna ſanguinis agitur, intereſſe nō debent. ǰ. ne cleri. vel mona. ſententiam. & 23. q. vlt. his à quibus. De ijs, qui ſunt in maiorib. ordinibus, aliud eſt dicendum, quia illi coram ſeculari iudice aduocare nō debēt: & ſi ſine titulo ſunt promoti, epiſcopus eis dēt prouidere. ǰ. de præb. non liceat. & c. epiſcopus ſi aliquem. & cap. cum ſecundum. de regularibus planum eſt quòd aduocare non debent. ǰ. cap. proxi. quia & negotijs ſecularibus ſe immiſcere non debent. ǰ. ne cleri. vel mona. non magno. & 16. quæſt. 1. alia eſt cauſa. cap. placuit. & cap. monachi. de ſacerdote habes. ǰ. c. vlt.

† Concil. Tri. ſeſſio. 22. de refor. c. 1.

b ¶*Secularibus.*] imo opprobriū eſt clericis ſi ſe peritos forenſium diſceptationum oſtendere voluerint. C. de epiſcopis & cleri. repetita. & C. de teſta. conſulta. pro miſerabilibus tamen perſonis poſſunt poſtulare. infra. eod. capitulo vltimo.

E*X parte tua.*] communis diuiſio. Secunda: ibi, *Vnde.* Abbas.

C A S V S. Quidam canonici regulares aduocabant in cauſis eccleſiaſticis, & forenſibus: & cum eis obijciebatur quòd aduocati eſſe non debent, niſi forte pro vtilitate monaſterij, & abbate etiam monaſterij imperante, ad ſuam defenſionem allegabant quòd capitulum illud, quo talia prohibentur, de monachis tantum, & non de regularibus loquitur. conſultus Papa reſpondet quòd idem iudicium de canonicis regularibus & de monachis eſt habendum, licet de monachis in canone ſpecialiter ſit expreſſum. Not. quòd regulares, & monachi quo ad ſecularia eodem iure vti debent.

c ¶*Eccleſiaſtici.*] vt 16. quæſtio. 1. cap. monachi. & cap. de pręſentium. & ǰ. ne cleri. vel mona. non magno. opprobriū eſt talibus ſi velint videri periti forenſiū diſceptationum. C. de teſtamen. conſulta. & C. de epiſcop. & cleri. repetita.

d ¶*Imperante.*] 16. quæſt. 1. monachi 2. non ſufficit vtilitas monaſterij, niſi hoc faciat de mandato abbatis propter bonum obedientiæ. arg. ff. de re milit. l. 3. §. in bello. nec auditur eo prætextu quòd eſt coniuncta perſona: niſi habeat ſpeciale mandatum. leges enim de hoc loquentes intelliguntur de factis priuatorum. ff. de procu. ſed & hæ perſonæ. & l. Pomponius. in fin.

† Infero ꝙ prohibitus vendere, ꝓhibetur donare & permutare concor. l. ſtatuliberi à cœteris. ff. de ſtatuli. not. in l. ſancimꝰ. C. de reb. eccl. non alienan.

*¶ Gloßa ſequens dat 5. ſimilia.*

e ¶*Idem iudicium.*] Similis habetur extenſio per interpretationem. 28. q. 1. idolatria. ſic nomen venditionis ad alias alienationes extenditur 1. ff. quibus mo. pig. vel hypo. ſol. ſicut. §. venditionis. & verbum, alienationis, ad alios contractus extenditur, per quos etiam dominium non transfertur. ǰ. de rebus eccle. non aliena. nulli liceat. ſic & id quod dicitur de ſimoniacis extenditur ad alios. 16. quæſt. 7. & hoc ſcripſimus. ver. & arbitror conuenire verbum, &c. ſic & prohibitio. de legibus audiendis de monachis & regularibus, extenditur ad prælatos ſeculares. ǰ. ne cleri. vel monach. ſuper ſpecula. 2 & regulares canonici æquiparantur monachis: niſi quia regulæ inſeruiunt laxiori. ǰ. de ſta. reg. quod Dei timorem. Bernar.

2 Qđ dic, vt eo. tit. c. 1. lib. 6. ſic & ex 3. c. legis Aql. verbū rupti extendit ad ſciſſum colliſum, effuſum, vel alio quo modo corruptū, vel deterioratū Inſtit. ad l. Aquiliam. §. itē in oīb. ſecundū Io. Andr.

C*Vm ſacerdotis ſit.*] Primò ponitur ratio; ſecundò dictum cum clauſula exceptiua: ibi, *Non niſi.* tertiò pœna: ibi, *Clericus.* Abbas.

C A S V S. Primò dicitur, quòd ſacerdos aduocare non debet, niſi pro ſeipſo, vel eccleſia ſua, vel ſi neceſſitas immineat, pro cōiunctis perſonis, aut miſerabilibus. Secundò dicit quòd clericus qui contra eccleſiam ſuam, à qua beneficiū recipit, pro extranea perſona aduocatus, vel procurator extiterit, tamquàm ingratus beneficio illius eccleſiæ poterit ſpoliari. Nota quòd ſacerdos in certis caſibus tantum poteſt aduocare. Item ingratus pōt priuari beneficio, quod recepit, vel recipit ab eo, contra quem ingratus eſt.

† Eadē vox ſupra de ſupplē. negli. prælat. c. 2. & fortaſſis legēdum, inſolentiam. vt ibi notaui: vel dic, inſolertiam, id eſt, inſcitiā. inſolentiā. legi. in vete. impreſſi exēpla.

*¶ Gloßa ſequens dicit vnde ſumpta, & arg. inducens multa ſimilia.*

f ¶*Nulli nocere.*] Iſta verba ſumpta fuerunt ex illo canone. 14. quæſtio. quinta denique Ad hoc autem tenetur quilibet Chriſtianus: ſed magis ſacerdos, qui debet velle prodeſſe omnibus, vt ibi dicitur; & hoc quia quiſque prohibetur alij inferre quod ſibi nolit fieri. 1. diſtin. in princip. & ſuprà de maior. & obedien. dilecti filij. Et eſt argum. quòd nulli conſulendum eſt cum alterius iniuria. vigeſima ſecunda, quæſtio. ſecunda. primum. ff. de condict. indebi. nam natura. & vndecima. quæſtio. tertia, ſi quis verò non obediat. 99. diſtinct. nullus. & non debet alteri per alterum iniqua conditio aſſerri. ff. de regu. iur. non debet. & cauendum eſt ne prætextu nocentis, innocentes puniantur. C. de iis qui latro. occultauerunt. l. ſecunda. & ſanctius eſt nocentem impunitum relinqui, quàm innocentem damnare. ff. de pœn. abſentem. & pœna debet ſuos auctores tenere. infrà de iis quæ fiunt à maior. part. cap. quæſiuit. & C. de pœn. ſancimus. Et ſic patet quòd ſacerdos aduocare non debet, nec ſe negotijs ſecularibus immiſcere, niſi pro cura miſerabilium perſonarum. 88. diſtinct. cap. 1. & per totam diſtin.

† In multis manuſcriptis deeſt vox, officium, & ſuper verbo, ſit, in aliquibus habēt hæc expoſitio, i. interfuit, nec habēt in c. denique. 4. 1. q. 5. vñ ſumitur.

g ¶*Pro ſeipſo.*] Sic quædam ſunt perſonæ quæ pro ſe tantum, & pro quibuſdam perſonis poſſunt poſtulare. 3. quæſtio. 7. §. ſunt autem. vbi habes quæ perſonæ poſſunt poſtulare, & quæ non, & pro quibus. ſic & ſacerdos pro ſe, & pro quibuſdam alijs perſonis hic enumeratis poſtulare poteſt, pro eccleſia ſua, & pro perſonis coniunctis: ſed non inſtinctè, niſi neceſſitate inſtante, puta, quia ſunt minus potentes, vel quia non poſſunt habere ita bonum aduocatum. & ſic reſtringitur quodam modo ad neceſſitatem, quantum ad coniunctas perſonas. Quæ ſunt coniunctæ perſonæ, dicitur. ff. de procur. ſed & hæ perſonæ. & tertia. quæſtio. ſeptima capit. infames. §. ſunt autem. verſic. alij enim. inter quas perſonas ſatis credo intelligendos confratres ſuos eiuſdem eccleſiæ. & pro coniunctis perſonis poſſet etiam literas impetrare ſine mandato. ſuprà de reſcrip. nonnulli. & agere etiam. ff. de procu. Pomponius. in fin. dum tamen non appareat contraria voluntas, vt ibi dicit. & pro perſonis miſerabilibus, de quibus habes 87. diſtinctio. per totum. 88. diſtinct. capitulo primo, & capitulo epiſcopus gubernationem. & in pluribus alijs capitulo ibidem.

Poſtulare quid eſt.

a ¶*Poſtulare.*] Poſtulare eſt deſideriũ ſuum, vel amici ſui in iure apud eum qui iuriſdictioni præeſt, exponere, vel alterius deſiderio contradicere. 3. q. 7. c. infames. §. ſunt autem. & ff. de poſtula. l. 1. §. poſtulare.

¶*Gloſ. ſeq. textum fortificat per ſimilia, & quæſtionem interſerit, quam ſoluit.*

eſt poſtulare [a]: & infrà. ¶Clericus autem qui contra [b] eccleſiam, à qua beneficiũ obtinet, pro extraneis aduocatus, vel procurator eſſe p̃ſumit †, tamquã ingratus poteſt (maximè ſi clericus ſit eiuſdem eccleſiæ) beneficio huiuſmodi ſpoliari.

† præſumpſerit.

## TITVL. XXXVIII.

### De procuratoribus.

¶Gregorius Maximo Salonenſi †Epiſcopo.

† Legẽdũ Salonitano vt libr. 11. epiſtola. 11. ſiue 13. c. 13. regiſtri B. Gregorij. c. 1. eo. tit. in 1. cõpil.

¶*Non auditur quis tamquam alterius procurator, niſi habeat mandatum legitimè factum.*

b ¶*Contra eccleſiam.*] Clericus ergo, qui contra eccleſiã, à qua beneficium hẽt, aduocat, vel eſt procurator, tãquàm ingratus bñficiũ ipſius perdere dẽt. arg. bonũ. 1. q. 7. c. 1. & 96. diſtin. ſi imperator. 3. q. 1. nulli. ſicut vaſallus tenetur dño 22. q. 5. de forma. aliàs perdit feudũ, vt in libro feudorum quemadmodũ feudum amittĩ. & milites rempublicam, de qua aluntur, ab omni neceſſitatem bellorũ defendãt. C. loca. milites. Sed ſi habet clericus beneficia, in pluribus eccleſijs, nunquid põt præſtare patrociniũ vni cõtra aliam. Nõ videtur. in eo caſu neutram iuuet, vel offendat. arg. huius c. & 14. q. 5. denique. ſed ſi eſſet prælatus in vna eccleſia, & in alia habuiſſet ſimplex beneficium: videt̃ ꝙ rõne prælationis poſſet contra aliã ſtare. arg. ff. de in ius vo. quæſitum. & 3. q. 7. §. item ſi contra patrem. ſic & libertus eccleſię ſi cõtra ipſam agat, vel teſtificatur, tamquam ingratus in ſeruitutem redigatur. s̃. de ſer. nõ or. de famulis eccleſiæ. & 12. q. 2. octaua diſcuſſio. ſic & donatio pp ingratitudinem reuocatur. j̃. de donat. propter eius ingratitudinem. C. de reuo. do. l. 1. & vlt. & in Authen. de nupt. in §. ſi mater. colla. 4. & in Auth. vt liber. de cętero aureo non indigeant annullo. §. illud. coll. 6. & iuſtum eſt vt eccleſia in ſinu ſuo non retineat fraudatorẽ, quem ſuſcepit extraneum. 12. q. 4. ſacerdotes. & eccleſia ſua, mater eius eſt. 2. q. 6. ad Romanam. quę ipſum dño ſociauit. j̃. de pœn. c. 2. ſic propter ingratitudinem pater põt filium exhæredare in totum. 19. q. vlt. c. vlt. & in Authen. vt cum de appellatio. cognoſcitur. §. cauſas. colla. 8. ſed ſi contra aliquem de eccleſia in propria cauſa, quæ nõ tangit eccleſiã, poſtulauerit, vel procurator fuerit, non puniretur. 12. q. 2. qui manumittitur. ſed ſi eccleſia eſſet ei ingrata, tunc contra ipſam aduocare poſſet, nec ſuccederet ei ab inteſtato, etiam ſi nõ haberet ꝓpinquos. C. de inoffic. teſta. liberi. vbi mater excluditur à filij ſucceſſione, propter ingratitudinem commiſſam erga filium.

Clericus habẽs duo beneficia, an poſſit ꝓ vno cõtra alterũ poſtulare.

## DE PROCVRATORIBVS.

¶*Dic vt ſuprà in præcedenti titulo pro continuatione rubricæ. Et quid ſit procurator. in l. 1. ff. eo. Abbas.*

*De hac materia tractatur 5. q. 3. per totum. 89. diſt. per totum. 9. q. 3. cum ſimus. 2. q. 7. infamis.*

*Alia quidem.*] Primò præmittit motiuum. ſecundò ſubmittit mandatum: ibi, *Quia ergo*. Abbas. Casvs. Epiſcopus Salon̄. habebat quandam cauſam cum quodam aduerſario ſuo in curia domini Papæ, pro cauſa illa quidam acceſſerunt ad Papam non habentes mandatum ab ep̃o, & cum aduerſario ep̃i iudicium ſunt ingreſſi, ſententiam contrariam reportantes, ep̃s hoc intelligens ſcripſit quibuſdam de curia, quòd illos ad cauſam illam non miſerat: vnde quæ cum ipſis in præiudicium ep̃i facta erant ſubſiſtere non debebant: & ipſe idem ep̃s dixit hoc cuidam I. nomine, qui dixit hoc Papæ, ꝙ ab illo audiuerat, ꝙ illos non miſerat: Demũ pro cauſa illa miſit quoſdam nuncios ad dñm Papam, qui cum non haberent mandatum, non fuerunt auditi. Vnde Papa ſcribit huic epiſcopo dicens, ꝙ præſentibus nuncijs credere noluit ſine mandato, ne idem diceret de iſtis quod dixerat de prioribus: vnde ſi vult cauſam ſuam tractari, mittat perſonam inſtructam cum mandato legaliter facto, cum ſubſcriptionibus presbyterorum & diaconorum ſuorum roborato: vt quicquid cum eo factum fuerit, iure ſubſiſtat. Nota quòd factum falſi procuratoris, domino non præiudicat. Item ſine conſenſu capituli, non admittitur ad agendum.

¶*Gloſ. ſeq. diſtinguit tria membra, & in tertio tres opiniones ponit.*

CAP. I.

Alia quidã: & in̄frà. ¶Scripſiſſe te quibuſdã † comperimus, ꝙ prædictos viros tunc ad cauſam non miſeris: & ideo quæ cum ipſis facta ſunt ſubſiſtere nõ debere: ſed & Thomas ſibi hoc à te dictũ perhibuit: ex qua re nec p̃ſentiũ portitoribus [c] iudicauimus eſſe credendum †, ne de ipſis ſimiliter diceretur. ¶Quia ergo hoc cautiores nos eſſe præmonuit [d], inſtructam perſonã cũ mandato [e] legaliter [f] facto, & presbyterorũ, ſeu diaconorũ, teſtiumq; ſubſcriptionibus roborato, geſtiſque ex more

† Aliàs ita: quibuſdã noſtris.

† Vide l. non ſolum §. qui alienum. & ibi Bart. ff. eo.

c ¶*Portitoribus.*] Quia conſtabat iſtos non habere mandatum ad agendũ, nõ fuerunt admiſſi. Vnde circa procuratorem actoris diſtingue, vtrũ certum ſit procuratorem habere mandatum: vt quia reus hoc confitetur, vel ipſe oſtendit mandatum ſufficiens, vel ſi neget, probet hoc procurator per teſtes 1, vel inſtrumentum: & ſecundum hoc procurator non tenetur ſatiſdare dominum ratum habiturum, ſicut nec debet ſatiſdare procurator præſentis, & confirmantis, vel apud acta procurator factus. C. de ſatiſd. l. 1. An certum ſit eum non habere mandatum: aut dubitatur vtrum habeat, vel non habeat mandatum. ſi certum eſt eum non habere mandatum, repellitur, vt hic: & ſi velit ſatiſdare, non eſt audiendus, niſi ſit coniuncta perſona, quæ admittitur cũ ſatiſdatione, niſi appareat de contraria voluntate domini. ff. de procur. Pomponius. §. vlt. & l. ſed & hæ perſonæ. in caſibus tamen admittitur contra voluntatem pro libertate. ff. de lib. cau. l. 1. 2. & 3. & pro defenſione condemnati. ff. de app. non tantum. vbi autem dubitatur de mandato, dicebat P. ſemper eſſe in electione rei an velit exigere probationem mandati, an ſatiſdationem. B. dicebat diſtinguendo: vtrũ reus diceret procuratori, non habes mandatum, & tunc procurator tenebatur probare mandatum: an diceret, dubito an habeas mandatum, & tunc eſt in optione procuratoris quod facere velit. Azo dicebat quòd in arbitrio procuratoris eſt, an velit probare mandatum, an cauere de rato: quia cum quis tenetur ad alterum duorum, ſcilicet probare, vel cauere: quod voluerit præſtando liberatur. ff. de iur. do. plerumque. §. vlt. & C. de condi. indeb. ſi quis ſeruum. Hæc ſatiſdatio danda eſt, quando de mandato dubitatur. C. eod. l. 1. & ff. vt in poſ. leg. ſi is à quo. §. 1. 2 idem in actore vniuerſitatis. ff. quod cuiuſq; . vniuer. item eorum. §. actor. Item clerici inter cõiunctas p̃ſonas numerãtur. Arg. 12. q. 2. nõ liceat. Item no. ꝙ licet procurator actoris non caueat de rato, quando conſtat de mandato, cauere debet de defendendo. C. de ſatiſd. l. vnica aliàs denegatur ei actio. ff. eod. tit. mutus & ſurdus. §. pœna. & de omnibus etiã, quæ contra ipſam mouentur, defendere debet. ff. de procur. l. omnium. & duabus legibus ſequen.

1 Hanc gl. dicit Abb. hic ſing. ad hoc ꝙ procuratoriũ poſſit probari per teſtes.

2 Procuratori de cuius mandato cõſtat, & perit ſatiſdationẽ legatorum cauendum eſt, ſed ſi dubitetur de mandato: cauet d̃ rato. Ioan. And.

¶*Gloſ. ſeq. arg. alleg. 6. iura.*

d ¶*Præmonuit.*] Argum. ad cautelam futurorum habendã. 23. diſtin. in nomine. & exempla præſentia nos cauere præmonent in futurum. 82. diſtin. plurimos. in fi. & arg. ff. loca. ſi quis domum. §. 1. & 1. q. 7. conuenientibus. hic præſumitur ex præteritis circa futura. ſic j̃. de præſumptio. mandata. & cap. ſcribam.

e ¶*Mandato.*] Tria 3 dẽt continere mandatum, ſcilicet nomen eius, qui procuratorem eum conſtituit, & cauſam ad quam conſtituitur, & quòd ratum habebit quod cum eo factum fuerit: vt ff. eo. tit. ſi procuratorem. Sed pone quòd de mãdato dubitetur: quia ſigillum incognitum eſt, quid erit? De eo fieri debet fides. arg. ff. quod cuiuſque vniuerſi. l. item. §. actor. & ff. de adminiſt. tut. vulgo. & C. de fid. inſtrum. quidam. & arg. ff. de publi. quicunque.

3 Hæc gloſſula nõ eſt Bern. nec habetur in vetuſtis exemplarib.

¶*Gloß. ſequens not. prælatum ſine capitulo, vel contra litigare non poſſe. ad contrarium inducit 4. leges vnum canonem, & 2. decre. ponit opin. & ſoluit, reſpondens ad contraria.*

f ¶*Legaliter.*] Litera ſequens exponit hoc verbum, legaliter. Ex eo quod hic dicitur, & legitur j̃. de iudi. cauſam quę. colligit̃ euidenter ꝙ nec p̃latus ſine cõſenſu capituli, nec capi

tulum

Prælatus ſine cōſenſu c. aut e conuerſo. nec conuenit, nec cōuenitur.

tulum ſine conſenſu prælati pôt iudicium exercere, nec conueniri: quia nec alienare pôt alter ſine reliquo. 12. q. 2. ſine exceptione. nec commutare, nec donare, vt ibi dicitur: & ĵ. de dona.paſtoralis.& ĵ. de ijs quę fi. à præla. ſine conſenſu. c. ꝑ totũ.& eodē modo nec capitulũ ſine cōſenſu ꝑlati, cũ oẽs vnum corpus intelliguntur. ĵ. de iis quæ fi. à præla.nouit. & præterea dicit lex, ꝙ qui non poteſt alienare, nõ poteſt rē in iudiciũ deducere.ff.de iure delib.ait prætor. & per iudicium quędam alienatio fit. in iudicio. n. contrahitur, ſic in ſtipulatione. ff. de pecu. licet. §. ſed ſi filius. in fin.præterea ſi prælatus ſine conſenſu capituli poſſet agere, vel conue-

† Cap. 1. e. tit. in 2. cõpilatione.

indicto [a] tranſmitte, vt quicquid cum ea actum fuerit, iure ſubſiſtat.

¶Alexander tertius.

*¶Non valet ſententia, etiam expenſarum condemnatoria, lata contra abſentem ex probabili cauſa legitimè per nuncium excuſatum. hoc dicit quantum ad verum intellectum.*

CAP. II.

Querelam [b]† A. clerici acceptimus: & infrà. ¶Mãdamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quòd Vigoreñ. epiſcopus præfatum A. in reſtitutione expenſarum [c] pro nulla alia rationabili cauſa [d] condemnauerit, niſi pro eo tantum, quòd in termino conſtituto ad eius præſentiam non acceſſit, infirmitate detentus [e], cum non poſſit quis cogi, niſi velit, in grauibus [f] cauſis procuratorem

niri,& præiudicaret eccleſiæ factum prelati, fraus poſſet fieri eccleſiæ,& ꝑiudiciũ: qa permitterent, imo procurarēt qñque prelati ſe coueniri,& facerent colluſionē. Sed cōtra videt, ꝙ ſolus ꝑlatus couenire,& coueniri poſſit.ff. qđ cuiuſq; vniuer. l.vlt.vbi dicit, vtilis actio adminiſtratori ciuitatis dabitur. & ff.de cond. & demõ. municipib.& ff. ad muni. municipes. & C.de iura.cal.l.2. §.hoc ēt.in fi.& 12.q.2.nõ liceat.& ĵ.de re. eccl.non alie. ſi qs presbyterorũ.& ŝ.de reſcri. edoceri. vbi de hoc. Dñt quidã, ꝙ prelatus pôt couenire,& coueniri ſine cōſenſu capituli, per iura prædicta. Ego dico cōtra. ꝙ nec prælatus ſine conſenſu capituli, nec capitulũ ſine conſenſu prælati agere, vel coueniri pôt per priora iura. tñ concedo ꝙ ſi prelatus, vel collegiũ agat ſine cōſenſu alterutrius, & vellet cauere de rato, dēt audiri, cũ ſit adminiſtrator,& teneat negotia eccleſiæ procurare: vt ŝ.de reſcri. edoceri. ſi verò coueniatur, nõ dēt audiri ſine conſenſu capituli: niſi caueat de iudicato ſoluendo, cũ quilibet alter ſe poſſit offerre defenſioni, ſi velit cauere de iudicato ſoluēdo,& periculo ſuo litē ſuſcipere. & illa c. ſi quis presbyterorũ. & nõ liceat. in ſpãli caſu loquũtur, ſ. cũ agitur de reuocatione rei alienatæ indebitē,& malē: quia per hoc cōſulitur eccleſiæ, nec pôt lædi; quod contingere poſſet in alijs caſibus, vbi non agitur ſpãliter de reuocatione rei alienatę indebitē, nõ obſtantibus legibus ꝓ contrarijs ſignatis: quia intelligi poſſunt, ſ. vt competat actio adminiſtranti non quantũ ad hoc vt agere poſſit ſolus, niſi caueat de rato, vel niſi habeat ſpeciale mandatũ ad hoc. nec in rebus eccleſiaſticis ſtamus legibus illis, ſed canonibus. Et quo iure non pôt cōponere, ſeu tranſigere ſine conſenſu capituli. ŝ. de ma.& ob.c.ſi. ŝ.de tranſa. contingit. eodē iure nõ pôt agere, vel rñdere ſine cōſenſu capituli. ar.ad hoc ŝ.de ma.& ob.c.vlt.

Intellect°. c. nõ liceat. 12. q. 2. & c. ſi quis presbyterorũ. de rebus eccle. non alien.

a ¶*Indicto.*] ideſt, inſtituto. Bernardus.

Querelam.] Reuocatur ſnĩa, qua condemnatus fuit in expenſis ex iuſta cã abſens legitimē excuſatus: quia in ardua cauſa procuratorē conſtituere noluit. ita cōiter ſummat. prima pars deciſè ponit partis querelam. Secunda dat iudicē: ibi, *Mandamus*. Abbas Siculus.

Casus. Inter epm Salumeñ. & A clericũ ſuper quadã eccleſia quæſtio vertebatur: cauſa cōmiſſa fuit epo Vigorneñ. eps citauit illũ clericũ: ipſe infirmitate impeditus ad terminũ venire non potuit, qđ probare voluit coram ipſo epo per quēdã presbyterũ & diaconũ, quos ad hoc deſtinauit; eps hoc non obſtante condemnauit eũ in reſtitutione expēſarũ, quas nuncius epi fecerat ad terminũ illũ. ſuper hoc cōqueſtus fuit clericus ille dño Papæ. Vnde mandat quibuſdã, ꝙ ſi conſtiterit ꝙ Vigorneñ. eps præfatũ A. non condemnauerit in reſtitutione expenſarũ pro alia rõnabili cauſa, niſi pro eo ꝙ in termino conſtituto infirmitate detentus ad eius præſentiã non acceſſit,& ipſe ad probandũ infirmitatē ſuã nuncios ſuos miſerit, eundē A. ab eadē ſnĩa abſoluant: quia nemo pôt compelli niſi in grauibus cauſis conſtituere procuratorē. Nota ꝙ qui ad terminum non venit, pôt in expenſis parti alteri condemnari, niſi iuſta de cauſa fuerit impeditus,& hoc conſtet. Item iuſta cauſa probata, reuocatur ſnĩa. Item in grauibus cauſis non compellitur quis conſtituere procuratorem.

b ¶*Querelam.*] Et ita non per appellationē: vt notat in fine.

c ¶*Expenſarum.*] quas fecerat aduerſarius veniendo ad terminum coram Vigorñ. delegato à Papa ad petitionē Salubrienſis epiſcopi ſuper eccleſia ipſius.

d ¶*Rationabili cauſa.*] Si. n. non fuiſſet infirmitate detentus; vel alia iuſta cã rõnabilis fuiſſet, quare ꝓceſſit cōtra eũ, ſcilicet cōtumacia, bñ tenuiſſet ſtatim cōdemnatio expēſarũ. ĵ. de dolo.cũ.dilecti. & C.de iudi.ſancimus.& ĵ.de ap. reprehenſibilis. Sed nũquid reus ſi nõ venerit in prima citatione, cōdemnari dēt in expenſis? Hic videt ꝙ ſic: quia ꝑp infirmitatē tñ excuſatur: & niſi cōſtiterit hoc nõ reuocabitur ſnĩa. 1. lib. 6. & ita pôt quis condẽnari in expenſis pro prima cōtumacia.arg. ff.ſi quis in ius vo.nõ ierit. l.2.§.1.& actor condẽnaretur ſi nõ veniret ff. de iudi.eũ quē temerē. & in cōcil.Lug. idē dicitur. de do. & contu. actor.1.& actoris & rei eſt æqua cōditio. ff. de re.iur. non dēt. 1 Dñt quidã ꝙ ſi reus non veniat in prima citatione, vel in ſecũda ēt nõ dēt cōdemnari: qa non dicitur adhuc cōtumax niſi poſt perēptoriũ terminũ. Dico 2 ꝙ ēt pro prima,& pro ſecunda citatione puniri dēt in expenſis, ſi ad trinã citationē veniat: ſi verò nõ veniat ad citationē peremptoriã: tunc aliàs punitur: quia mittitur actor in poſſeſſionē rei petitę, vel excõicatur ſi miſſio fieri non pôt. ĵ. vt lit.nõ coteſt.tuæ. Et ſi poſtmodũ reuertit infra annũ, reſtituit oẽs expenſas factas ab eo tpe, quo fuit cōtumax. & ſi non venit ad aliquã citationē, ad oẽs expenſas cōdẽnabitur, quas fecit aduerſarius veniēdo ad primã citationē,&ad ſecũdã, & tertiã: & ſic punit prima contumacia. & eodē modo dico ꝙ dēt puniri pro prima cōtumacia, licet veniret ad ſecundã, aliàs deberes dicere, ꝙ qñ nullo modo venit, non dēt condemnari in expenſis niſi factis ad terminum peremptorium.

1 De materia huius glo. vide p Bar.in l. 1. ff. đ diuer. & tēp. pſc. 2 Idē not. 74.diſt. honoratus.& 4. q. 5. in ſumma. & hanc opi. ſic intellige, ꝙ vna citatio maneat gratuita ſit prima, vel vltima. Io. Andr.

*¶Gloſ. ſeq. alle. concor. ponit opinio. ad quam inducit vnum capitulum. eam reprobat, & c. reſpondet. demum obijcit de duabus legibus, & ſoluit. Item obijcit de duabus decre. & ſoluit. Not. à contrario, quærit, arg. proponit opi. & ſoluit.*

e ¶*Detentus.*] Iuſta fuit cã nõ veniendi, vñ probata cã dēt reuocari quicquid fuit factũ contra abſentē. ff. de iudi. ſi prætor. & ĵ. de re iudi. cũ Bertholdus.& ff. de re iudi. quæſitũ. §. 1. quartana tñ nõ excuſat, vt ibi dicit.& ar. 5.q.3. ſi ęgrotans. 18. diſt. placuit.& 93. diſt. iuxta. Dñt tñ quidã ꝙ tenetur mittere procuratorē ex quo venire nõ pôt, ſi ita fuerit citatus vt veniat, vel rñſalem tranſmittat. 3 ĵ. de do.& contu. cũ dilecti. ſed hoc nõ credo ꝙ ꝑp citationē iudicis, teneat mittere procuratorē ſi venire non pôt, maximē ſi in grauibus cauſis quis cogi ad hoc non poſſit, vt hic dicit,& iudex hoc ei auferre nõ potuit: quia bñficiũ iuris nemini eſt auferendum. 28. diſt. de his. & in Auth. de nup. §. ſed hoc quidē. coll. 4. & ff. de re iud. l.4.§. ſi quis condẽnatus. Iudex delegatus non pôt iubere alterutrã partē cōparere corã ſe perſonaliter, niſi in delegatione hoc cōtineat, niſi in certis caſibus in cōcil. Lugdu. de iud. iuris 4 eſſe ambiguũ. & illa decre. cũ dilecti. non cōtradicit: quia Papa hoc fecit ex plenitudine poteſtatis. Et alia rõ eſt, quia ille non allegauit, nec oſtēdebat, nec probauit iuſtã excuſationē, vnde vel debuit ire, vel ſufficientē mittere: qa neutrũ fecit de contumacia fuit condẽnatus. Et illud ſcire debes ꝙ qui ad iudiciũ vocatur, pôt indiſtinctē in pecuniarijs cauſis cōſtituere procuratorē, licet in citatione hoc nõ dicatur: niſi in duobus caſibus, puta ſi dñs iuſtior eſt quàm procurator, & ſi cauſa ſit vehementior. C. de procu. l. vlt. Et ideo non compellitur conſtituere procuratorē, quia nec reciperetur, ſi veniret: puta ſi ageretur de adminiſtratione ſua, vel tutela: vel ēt ſi aliàs eſſet ardua: nec ita cōfidit de alio ad hoc enim oſtēdendum dēt mittere excuſatorem, ne procedatur cōtra eum: quæ ſententia non reuocabitur niſi cauſa probata, & cum maiori difficultate. Sed videtur ꝙ quis compellatur conſtituere procuratorem ēt infirmitate detentus. ff. de diuer. & temp. præſcrip. l. 1.& ff. de mino. Papinianus. vbi compellitur quis agere indirectē, ne currat ei præſcriptio. Sed à iudice non cōpellitur. ſed ille qui nõ pôt agere, ad hoc vt non currat ei pręſcriptio, conſtituet procuratorem ad agendũ, vt litem conteſtetur: ſed reus non compellitur dare procuratorem,& ita nõ contradicũt leges illæ. Item ſignat aliud cōtrariũ ŝ. de ele. c. bone.& ĵ. de app. cōſtitutus. vbi dicitur: ſicut miſit nũciũ, ita potuit mittere ꝓcuratorē; ſed ibi nõ ſuberat iuſta cã: qa ſemper tenet qs ire, vel mittere, niſi ſit iuſtē impeditus: & tũc dēt mittere excuſatorē ad allegãdũ impedimētũ: vt hic cõtingit.

3 Concor. Bar.cũ ex. in l. pars literarũ. ff. de iud. & prædi. l. 1. ff. đ diuer. & temp. præſcrip.

4 lib. 6.

f ¶*In grauibus.*] qualis erat iſta: quia ſuper eccleſia ipſius.

*¶Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

conſtituere, & ipſe ad probandum infirmitatem ſuam presbyterum, & diaconum deſtinauerit, eum abſoluere [a] ab eadem ſententia maximè differatis.

¶Clemens tertius.

¶*Sententia lata cū procuratore reuocato, & de hoc certificato, nō præiudicat domino. hoc dicit ſecundum communem intellectum.*

CAP. III.

†Ca. 3. eo tit. in 2. cō pilat.

EX† inſinuatione archidiaconi Sagien. accepimus, quòd cum inter ipſum, & magiſtrum G. ſuper quadam præbenda Lexon. eccleſiæ cōtrouerſia mota fuiſſet: & infrà. ¶Licet ab eodem archidiacono ꝓcuratori ſuo, duobus clericis præſentibus, expreſsè fuiſſet, inhibitum [b], ne cauſæ cognitionem ſuſciperet [c], ipſe nihilominus in cauſa procedens, ſententiam contrariam reportauit. ¶Cæterum, quia alter de prædictis clericis dicitur obijſſe mandamus, quatenus ſi per ipſius archidiaconi, & ſuperſtitis clerici [d] iuramentum conſtiterit de præmiſſis, ſententia [e] cōtra eum lata nequaquam obſtante prædictæ præbendæ poſſeſſionem cum fructib. inde perceptis (ſi eius reſtitutioni aliud canonicū [f] non obſiſtat) auctoritate noſtra reſtitui faciatis eidem. Reſtitutione verò facta, ſi archidiaconus ipſe ſuam canonicā inſtitutionem probare [g] potuerit, ipſam ratam permanere appellatione poſtpoſita decernatis.

¶Innoc. tertius Cabiloñ. & Cātalañ. Epiſcopis.

¶*Reſcriptum ſuper conſecutiuis iudicijs impetratum à procuratore reuocato, & de hoc certificato, non valet, nec proceſſus vel ſententia lata per ipſum, ſi reuocatio peruenit ad aduerſarium. h.d. ſecundum glo.*

a ¶*Abſoluere.*] Videtur ꝙ non fuerit abſoluendus: quia qui non appellat à ſnīa iudicantis, acquieuiſſe videtur, & ſnīa etiam interlocutoria à qua non appellatur, tranſit in rem iudicatam. ĵ. de teſt. ſignificauerunt. & ĵ. de re iu. ad conſultationem. ſibi ergo imputandum videbatur, quia non appellauit. Poteſt dici ꝙ iſte fuit auditus beneficio reſtitutionis: quia iuſtam cām habuit abſentiæ: qua probata, abſoluit: quia & diffinitiua ſnīa reuocatur, & iuſta cauſa abſentiæ probata. ĵ. de ſent. & re iud. cum Bertholdus imo videtur ꝙ ſnīa non teneat. ff. de re iud. quæſitū. & interlocutoria licet trāſeat in rem iudicatam, à qua non appellatur quantum ad litigantes, non tñ quo ad iudicē, quin poſſit eam reuocare, cum viderit eam iniuſtam. ff. de re iud. quod iuſſit. prout notatur ĵ. de appe. cum ceſſante. & ideo auditur iſte. Bernar.

Sententia interlocutoria nunquā tranſit in rem iud. quo ad iudicem.

EX inſinuatione.] Prima pars ponit partis narrationem, ſuper qua ſecunda dat iudices: ibi, *Cæterum*.

CASVS. Inter archidiaconum Sagieñ. & magiſtrū G. ſuper præbenda Lexon. eccleſiæ quæſtio vertebatur: archidiaconus ꝑ cauſa illa quendam conſtituit procuratorē contra illum magiſtrū G. ad ſedem Apoſt. accedentē: ſed cum poſtea idem archid. de fide illius procuratoris dubitaret, præſentibus duobus clericis eidem procuratori expreſsè prohibuit, ſciēte aduerſario ſuo, ne iudiciū ipſius cauſæ ſuſciperet, nec literis ſuis vteretur in iure, nec de ipſa ſe vlterius intromitteret. ipſe nihilominus in cauſa procedens contrariam ſnīam reportauit: & ille G. in poſſeſſionē illius præbendæ fuit inductus: archidiaconus hoc intelligens his omnibus contradixit, & ſignificauit prædicta dño Papæ. mandat Papa quibuſdā, ꝙ ſi per iuramentum illius archidiaconi, & clerici ſuperſtitis, cum alter mortuus ſit, conſtiterit de præmiſſis, non obſtante ſnīa contra archidiaconū lata, poſſeſſionē dictæ præbendæ cum fructibus perceptis reſtitui faciant eidē archidiacono, ſi aliud canonicū nō obſiſtat, facta reſtitutione, ſi archidiaconus ſuam canonicam inſtitutionē probauerit, ipſam ratā habeant & firmam. No. ꝙ factū falſi procuratoris domino nō præiudicat. iſte procurator falſus fuit, à quo mandatum fuit legitimè reuocatū. Itē reuocatio mandati probatur per proprium iuramentum, & ꝑ iuramentū vnius teſtis. Item ſpoliatus per iniquam ſententiam debet reſtitui. Itē probare debet quis ſuam inſtitutionem, ſi reuocatur in dubium.

b ¶*Inhibitū.*] Vnde eo ipſo procuratoris literas reuocauit. ĵ. eo. cap. proxi. quod indiſtinctè potuit, cum lis nōn fuerit conteſtata, & res ſit integra. ff. eo. l. ante litem. arg. ſ. de elect. in cauſis. nam & depoſitum quandocunq; pōt repeti. ff. depoſiti. l. j. §. pen. & ſciente aduerſario hoc fecit, de hoc dicetur. ĵ. eo. mandato. & ita ſententia nulla fuit lata cum falſo procuratore. ĵ. cap. proximo. 1

c ¶*Suſciperet.*] id eſt, ne ad ſuſcipiendū iudicium in iure ſuis literis vteretur, prout in antiqua decretali continetur.

¶*Gloſ. ſeq. arg. all. 6. iura. obijcit dupliciter, & ſoluit coniungens duas opi.*

d ¶*Clerici.*] Arg. ꝙ dicto vnius teſtis ſit credēdum. arg. ĵ. de teſt. in omni negotio. ſimile. 8. q. 3. talia. & 28. diſt. de ſyracuſanæ. & arg. op. ꝙ vni iurato teſti creditur. ff. de do. præleg. Theopompus. & ff. quēadmo. te. ape. l. 1. § vlt. arg. ff. de iureiu. ſi duo patroni 1. rñ. Arg. contra. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. itē vnus verò. & ver. itē vbi numerus. & ĵ. de teſti. licet. & c. veniens. Item arg. ꝙ dictū archid. iſtius pro teſte vno recipiatur: & ſic erunt duo teſtes. ĵ. de teſti. in omni negotio. ſed dictum illius non dēt ſibi prodeſſe: quia nullus idoneus teſtis in re ſua intelligitur. 4. q. 3. verſ. nullus in re. Pōt dici 2 ꝙ hic erat præſumptio pro archid. & erat reus: vnde fauorabilior, ideo delatū ei fuit iuramentū: quod fieri pōt, & dēt. C. de re. credi. & iureiu. in bonæ fidei. & ff. de iureiur. admonendi. & quia per hoc modicum præiudicat actori, cum ſalua ſit ei actio ſua. & in talibus non requiritur ita plena probatio. arg. ĵ. de re iud. cum Bertoldus. ver. licet aūt. & ĵ. de in integ. reſt. ex literis. & iniquū eſſet vt per talem fraudē puniretur. vnde meritò debuit ei deferre ſacramentum cū vno teſte, quia inſpectis circumſtantijs perſonarū, & cauſæ, iudex qñque dēt deferre ſacramentū actori, qñque reo. ĵ. de iureiu. c. vlt. in fi. & hic talis cauſa eſt, & talis ꝑſona: & optimè facit ad hoc ff. de legi. tut. legitimos.

1 Concor. tex. in l. vnica. C. de ſatiſda. & ibi Bar. cū glo. opti.
2 Secundū Lau. Bart. dicit hoc fuiſſe, quia præmortuꝰ clericus in alio iudicio fuerat itroductus & ſic faciebat fidem in 2. C. de teſti. l. fin. 10. And.

e ¶*Sentētia.*] cum ſit lata cum falſo procuratore, & ideo nulla. C. de procura. cum licet, & ĵ. cap. proxi. in fi. & ſ. de reſcri. ex parte decani.

f ¶*Aliud canonicum.*] Puta excōicatio, vel pactum de non petendo reſtitutionem poſt ſententiā; vel res iudicata, vel ſi ratam habuit ſententiam latā cum falſo procuratore.

¶*Gloſ. ſeq. obijcit, ponit opi. quam reprobat, & ſoluit, & iterum duas ſolutiones ſubdit, quas non approbat.*

g ¶*Probare potuerit.*] Sed quare iſte cōpellit probare titulū ſuæ poſſeſſionis, cōtra illud 2. q. 5. §. 1. & actore non probante reus dēt abſolui. 6. q. vlt. c. accuſator. ĵ. vt eccl. bñfi. vt noſtrū. & ĵ. de cau. poſ. cū eccleſia. ff. de proba. l. 2. & C. de edē. qui accuſare. & C. de rei ven. res alienas? Dicūt quidā ꝙ iſte archid. confidens de iure ſuo, ſibi onus probandi aſſumpſit. ſic ĵ. de reſt. ſpol. licet. & 29. q. 2. cuius rei gratia. & ita mos probare volenti gerendus eſt. ff. de prob. circa eū. §. fi. Hanc non credo veram ſolutionē; propterea dicas ꝙ ideo iſte tenetur probare canonicā inſtitutionē, quia cū eſſet archidiaconus in eccleſia, de iure cōi illā præbendam cū archidiaconatu habere non poterat, niſi probaret ſecū diſpenſatū fuiſſe. arg. op. 100. diſt. contra morē. arg. op. ĵ. de deci. dudum. & per eū qui potuit diſpenſare. ĵ. de ſchiſ. fraternitati. & ĵ. de præben. præterea. & c. cū non ignores. & ĵ. de conceſ. præben. literas. & c. cū noſtris. & quia in pluribus eccleſijs intitulatus eſſe nō pōt. ſ. de elec. dudū. 2. 70. diſt. ſanctorum. vnde ꝑp huiuſmodi præſumptionē dēt oſtendere ſuam canonicā inſtitutionē, præſumptio. n. transfert onus probandi ad reum qnq;. C. de proba. ſiue poſſidetis. & ĵ. vt eccl. benefi. vt noſtrum. ſola enim poſſeſſio non ſufficit in beneficijs eccleſiaſticis, niſi adſit canonica inſtitutio. ĵ. de inſtit. ex frequentibus. vnde dēt habere literas ſuæ inſtitutionis. 2. q. 1. legum. 3 ſicut nec ſola poſſeſſio facit aliquem decurionē, ſed iuſta electio. ff. de decu. Herennius. & præſcriptio hic non prodeſſet, cū habeat malā fidem, ex quo nō fuit legitimè inſtitutus, quia bona fides exigitur. ĵ. de præſcri. ſi diligenti. & c. quoniam omne. ſed hoc non prodeſſet aduerſario, niſi ius haberet. ſ. de reſcrip. olim. Alij dicunt, ſ. Papa Innoc. iiij. ꝙ ex quo eſt in poſſeſſione, non compellitur probare ſuam canonicā inſtitutionem. nemo. n. cogitur probare titulū ſuæ poſſeſſionis. C. de pe. hæ. cogi. Sed litera iſta contradicit: ſed poſſet ſuppleri, maximè ſecundum hoc: vel dic, eo ipſo ꝙ aduerſarius non probat contra archidiaconum, ſatis intelligitur archidiaconus probare ſuam canonicā inſtitutionem. C. qui mili. non poſ. ſuper ſeruis. lib. 12. litera tamen contradicit quod prius dixi, verius credo.

3 Adde ꝙ quis non compellitur oſtēdere aduerſario titulū ſui beneficij. l. fi. C. de rei ven.

IN noſtra.] Prima pars narrat factum. Secunda diffinit: ibi, *Nos verò*. Abbas.

CASVS. Decanus Tull. denunciauit epm ſuum ſuper dilapidatione, excōicatione, periurio, & alijs quibuſdam articulis dño Papæ; vnde Papa vocauit ipſum vt veniret vel mitteret ad ſui defenſionē, eps ad cām illā q̄ inter ipſum & decanū

ſuper

ſuper prędictis vertebatur, conſtituit G. & T. præsbyteros procuratores ad ſedem Apoſt. deſtinandos: cum poſtmodū de ipſorum fide titubaret, mandatū eis factū reuocauit ſciente parte aduerſa: ſed ipſi licet literas reuocatorias recepiſſent, nihilominus in negotio proceſſerunt, & cum aduerſario ingreſſi iudicium ad Pariſień. archidiaconū & eius collegas literas impetrauerunt in eius prę iudicium & grauamen. Ep̃s hoc audiens acceſſit ad iudices, petēs ab eis terminum ad probādú quòd illi erant falſi procuratores: ipſi exceptionē eius friuolā reputantes, dilationem ad hoc concedere noluerūt: vnde ad ſedem Apoſt. appellauit. ſed nihilominus lite non conteſt. teſtes contra eum recipere præſumpſerunt, ipſum à Tul. eccleſia per ſententiam remouendo. Super his omnibus epiſcopus domino Papę fuit cōqueſtus; Papa verò licet vix fidem talibus adhiberet, ꝙ dicti iudices viri prouidi, & diſcreti taliter proceſſiſſent, cū in ſua relatione quam Papæ fecerunt, nullam de hmōi exceptione fecerint mentionē: quia tñ ep̃s per viros prouidos, & honeſtos, de quibus non eſt veriſimile ꝙ falſum tulerunt teſtimonium, ſuper præmiſſis fecit plenam fidem, conſiderans etiā quòd exceptio falſi procuratoris, & ante ſententiam, & poſt pōt opponi, qua probata iudicium nullum, & controuerſia nulla reputatur: proceſſum prædictorum iudicum duxit irritandum. Not. ꝙ exceptio falſi procuratoris & ante ſententiam, & poſt obijci pōt: & ſententia taliter lata domino non nocet. Item iudex qui refert negotium ad Papam, debet facere mentionē de exceptionibus propoſitis, & de toto proceſſu.

† Cap. 1. e. tit. in 3. cō pilat.

† Ep̃m legitur in impreſſis, & male, & antiqui omnes habēt, ipſum.

† Vox, criminibus, deeſt in omnibus antiquis.

CAP. IIII.

IN† noſtra præſentia [a] Tulleń. epiſcopus eſt conqueſtus, quòd cū ad cauſam, quæ inter ipſum, † & decanū Tulleń. ſuper dilapidatione, excōmunicatione, & periurio, ac quibuſdam alijs criminibus † vertebatur, T. & G. presbyteros procuratores [b] inſtituens, ipſos ad ſedem Apoſtolicam duxerit deſtinandos, cum de ipſorum fide poſtmodum titubaſſet [c], mandatum quod eis dederat, infrà modicum temporis ſpatium reuocauit [d]: ſed ipſi, licet mandati literas reuocatorias recepiſſent, nihilominus in negotio proceſſerunt, & pro procuratoribus ſe gerentes, cum aduerſario ingreſſi iudiciū, cum eo ad Pariſień. archidiaconum, & collegas ſuos in eiuſdem præiudicium noſtras literas impetrarunt: & infrà. ¶ Cumque prædictus epiſcopus, ad probādum quòd falſi [e] procuratores fuerunt, ab ipſis iudicibus inducias poſtulaſſet, ipſi exceptionem oppoſitam inutilem, [f] & ſuperuacuam reputantes, ad probationem ipſius dilationem concedere noluerunt: propter qđ ad appellationis beneficium cōuolauit. Sed iidem nihilominus lite non conteſtata, & iuris ordine prætermiſſo, teſtes contra eum recipere prę ſumpſerunt, ipſum à Tulleń. eccleſia per ſententiam remouendo. ¶ Nos verò licet vix fidem [g] adhibere potuerimus, quòd dicti iudices, vtpote viri literati, prouidi, & honeſti taliter ꝓceſſiſſent, maximè cū in ſua relatione (quā ad noſtram præſentiā tranſmiſere) de huiuſmodi exceptione nullā fecerint mentionē [h]: quia tamē epiſcopus per viros religioſos [i], prouidos, & honeſtos, de quib. nō eſt veriſimile, ꝙ ſuæ ſalutis obliti [k], ac iuramenti religione cōtempta, falſum teſtimoniū tulerint, nobis fecit ſuper ijs, quę ſunt propoſita plenā fidē: attendentes ēt ꝙ falſi ꝓcuratoris exceptio [l], nō ſolū ante ſententiā, verum etiā poſteà pōt obiici†, vtpote qua ꝓbata, iudiciū nullū, [m] &c.

¶ Gloſ. iſta reci. per ſolu. contrarij.

a ¶ *Præſentia.* ] Per inquiſitionē, quam iſte decanus proſequebatur, vel denunciationem eiuſdem decani, vel exceptionem: aliàs procurator interuenire non poſſet in criminali. 5. q. 3. in criminali. & ĵ. de accu. veniens.

b ¶ *Procuratores.* ] Simul, & tunc occupantis melior eſt cōditio. ĵ. eo. non iniuſtè. vbi de hoc.

c ¶ *Titubaßet.* ] Titubare dicitur is, qui ſuſpicionem habet ſuper eo, de quo contenditur. arg. C. de acquir. poſ. l. nemo. in fin. & C. de cond. indeb. l. vlt. & poteſt ſuſpectus remoueri indiſtinctè ante litem conteſt. ſiue ſit ſuſpectus, ſiue non. arg. ſ̃. eo. cap. proxim. ff. eod. tit. ante lit. conteſt. de hoc dixi ſ̃. de reſcrip. ex parte decani. niſi ſit procurator conſtitutus in rem ſuam, & niſi velit vti aliqua retētione. & hoc poſt litem conteſt. quia tunc de facili non transferretur ab eo cauſa. ff. eo. tit. quæ omnia. ad fin. verſ. planè.

1 Accur. in l. vnica. C. de ſatiſda. no. quòd ſi iudex, ſciuit reuocationē, tūc nulla eſt ſnīa, cū eā tulerit in nō legitimam perſonā. Si vero aduerſarius tm̃ tūc quia iudex nil de contingentib. omiſit, tenet ſnīa: ſed pp ſuā ſcientiam repellitur ille à commodo ſnīæ ope replicationis. Io. And.

¶ Gloſ. iſta obijcit, & ſoluit.

d ¶ *Reuocauit.* ] Et iō non valuit quod cū eo factū fuit. arg. contra. C. de ſatiſ. l. vna. & ff. eo. ſi procuratorem. vbi dicit ꝙ licet procurator reuocet, iudiciū tñ quod cū eo factū eſt ratū eſſe dēt: illę leges intelliguntur cū vetitus eſt ꝓcurator agere, ignorāte aduerſario, vel iudice: quo caſu nihilominus valet quod idē quaſi procurator poſtea fecit. ĵ. eo. mandato. vbi de hoc. ſ̃. de reſcri. ex parte decani. Si verò aduerſario ſciente reuocatum eſt mandatum, non valet 1 iudicium poſt reuocationē. in quo caſu intellige qđ hic dicit, & ſ̃. c. proxi.

e ¶ *Falſi procuratores.* ] ſimile ĵ. de in integr. reſti. ex literis. ſ̃. de offic. deleg. cum olim.

¶ *Glo. ſequentis principium recitetur per obiectionem, & ſoluit. ſecundò obijcit de decre. ſuper literis. & ſoluit.*

f ¶ *Inutilem.* ] Cum in literis cōmiſſionis contineretur ipſos fuiſſe procuratores, patet ꝙ procuratio fuit præſentata domino Papæ, & ꝙ reuocatio nō peruenit ad ipſum, quæ ad ipſum, vel ad aduerſarium peruenire dēt. ĵ. eod. mandato. potius q̃ litera de rato, quæ ſemper iudici, vel aduerſario exhibēda eſt. ff. rem rat. hab. ne ſatiſdatio. & ff. eo. ſi procuratorem. quare videbatur iudicibus, ꝙ calumnioſè ꝓponeret hmōi exceptionem, ſed per hāc rationem repellit: quia ipſe probare volebat ꝙ eſſent falſi procuratores, quia poterat eſſe ꝙ reuocatio peruenit ad aduerſarium: & hoc voluit probare: qđ ſufficit. ĵ. eodem, mandato. vnde appellatio eius tenuit. Sed videt ꝙ literæ iſtæ deberent valere, ſaltem quo ad hoc vt procederent ſecundū veritatem negotij: quia hoc fuit tale falſum, quod ſi fuiſſet dictū, nihilominus obtinuiſſet literas decan᷑. ſ̃. de reſcrip. ſuper literis. Sed iſti falſi procuratores, reuocato mādato iudicium ſunt ingreſſi cum aduerſario, & de conſecutiuis 2 literas cum aduerſario, impetrauerunt. & ideo nil valuit qđ fecerunt: quia ſi non valuit ingreſſus iudicij, nec cōmiſſio ſuper futuro ꝓceſſu. & quia in fraudē hoc fecerunt, & vnus alterius odio non dēt prægrauari. C. de inoff. teſt. ſi quis in ſuo. ſimile ĵ. de ſimo. nobis. & dignus eſt miſericordia, qui alieno vitio laborauit. C. de natura. libe. l. legem Anaſtaſij. ſic 16. quæſt. 1. frater noſter. in princ.

2 Exponit Abbas 1. đ conſequētibus partibus iudicii Io. And.

† Vide tex. in l. licet. C. de iudi.

g ¶ *Fidem.* ] ſimile ſ̃. de renunc. in præſentia. & c. ſuper hoc. arg. & ĵ. de præben. niſi eſſent. argu.

h ¶ *Mentionem.* ] hoc faciebat præſumptionem pro eis, cum nil dixerunt, & hanc præſumptionem elidit probatio in contrarium. & eſt notabile quòd iudices in ſua relatione debēt facere mentionem de exceptionibus propoſitis, & alijs quæ rationabiliter proponuntur. arg. ĵ. de re iudi. inter monaſterum.

i ¶ *Religioſos.* ] imo per ſeipſum & vnum teſtem poſſet hoc probare. ſ̃. eo. cap. prox. & ĵ. de iureiur. c. vlt. in fi. & C. de re. cre. in bonæ fidei.

k ¶ *Obliti.* ] De nemine præſumendū eſt ꝙ ſit immemor ſuę ſalutis. 1. q. 7. ſancimus. quia quilibet pręſumitur bonus, niſi probetur. malus. ſ̃. de ſeru. c. vnico. & ĵ. de præſum. dudum.

¶ *Gloßa ſequens tractat de duplici exceptione procuratoria.*

l ¶ *Exceptio.* ] Quando dicatur falſus procurator, dixi ſuprà. de reſcrip. ex parte decani. & illa eſt exceptio falſi procuratoris. Eſt & alia exceptio procuratoria, ſcilicet cum quis non poteſt eſſe procurator, veluti: 3 & non poteſt opponi poſt litem conteſtatam, cum ſit dilatoria. ff. eo. filiusfamilias. §. veterani. & C. eod. tit. ita demum. & hanc. poteſt omittere fideiuſſor. ff. manda. ſi fideiuſſor. §. quædam. Eſt & alia exceptio procuratoria. ſcilicet non habere mandatum: de qua hic dicitur: quia plus eſt mandatum fuiſſe reuocatum, quàm non habuiſſe mandatum. ſupra de reſcrip. ex parte decani. in fin. & hæc exceptio poſt litem conteſtaram poteſt opponi: & hanc exceptionem non debet omittere fideiuſſor. ff. manda. inter cauſas. §. mandato. & talis exceptio non poteſt opponi poſt ſententiam. vt hic, & C. eod. tit. licet.

3 Hoc non hēt locum in militib. noſtri temporis, licet cingantur enſe, ſecūdum G. in Spec. de ꝓcur. §. 1. verſ. itē ꝙ eſt miles. & ſex quæ ſunt neceſſaria in veris militib. no. ff. ex q. cau. ma. l. pen. vide quod dixi poſt Hoſt. de ſen. excom. cū de ſideres. in prin. Io. Andr.

m ¶ *Nullum.* ] Ex eo tamen iudicio quod nullum eſt, ſolutum non repetitur. ff. de iudi. de qua re. §. 2.

a ¶*Mom̄eti.* ] Nõ eſt hoc ſpeciale in hoc caſu, ſed idẽ eſt in omni exceptione, per quam probatur retro nihil actũ eſſe, vt puta à non ſuo iudice. 11. q. 1. c. 1. & c. pen. C. ſi à non compe. iud. l. vlt. ſimile j̃. de re iud. ad probandũ. j̃. de excep. exceptionem. & ſi quid donetur ab eo qui non põt dare, non valet. j̃. de iure pat. quod autẽ. & ſi donetur ei qui capax non eſt. j̃. de cle. ex com. mi. poſtulaſti. & ſ̃. de ætat. & qualit. cum bonæ. C. de inoffi. teſt. fratres.

† reputentur.

¶*Gloſ. ſeq. reci. per obiec. quomodo altera parte abſente, &c.*

b ¶*Irritandum.* ] Irritat hic Papa factũ iudicis altera parte abſente, vt videtur: quia nõ apparet ꝙ altera pars fuerit præſens. & lite non conteſt. & hoc põt facere iudex appellationis. j̃. de app. ſæpè. ſed ibi peremptorij loco eſt terminus ſtatutus, & ad proſequẽdum appellationẽ. C. de temp. appel. l. vlt. §. illud. & illud obtinet cũ iam eſt lata defiuitiua ſnĩa. & 2. q. 6. ei qui appell. & op. arg. ſ̃. de renũc. veniẽs. ſic vbi agitur de ſubreptione. j̃. de re iudic. cũ olim. Sed credo ꝙ altera pars fuerit præſens, quia nunquàm proceditur contra abſentem, niſi citetur tacitè, vel expreſſe, & præſumitur ex hoc ꝙ iudices retulerunt negotiũ ad Papã: & ſic pars altera fuit pſens in alijs, quæ acta ſunt corã Papa, vel contumaciter abſens, quæ forte procurauit relationẽ fieri dño Papæ. & qđ dixit, duximus irritandũ, i. irritũ eſſe oſtendimus. j̃. vt lit. non cõteſt. accedẽs. ad hoc probat litera iſta, qua probata &c.

† Cap. 2. e. tit. in 3. cõpil. & de intellectu vide Decium in Rubr. de iud. & Alexan. conſ. 66. & 82. vol. 1.

† In antiqs codicibus: accipere. alias recipere.

nullius momenti [a] controuerſiæ reputantur †, proceſſum ſupradictorum iudicum ſententialiter duximus irritandum [b].

¶Idem Brixieñ. Epiſcopo.

¶*Si agitur de adulterio coram iudice ſeculari ad pęnam legalem, non interuenit procurator: ſecus ſi corã eccleſiaſtico ad ſeparationem tori.*

CAP. V.

TVę † fraternitati: & infrà. ¶Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, ꝙ ſi vir accuſet vxorem de crimine adulterij coram iudice ſeculari, ad pęnam legitimã [c] infligendam, quiã tunc inſcriptionis vinculum dẽt arripere †, ſeque ad pęnam talionis [d] adſtringere, nõ per procuratorem, ſed per ſeipſum præſentem oportet præſentialiter accuſare. ¶ Si verò vir accuſare velit vxorem de adulterio coram eccleſiaſtico iudice, vt ab eius cohabitatione diſcedat: quia tunc & ſi forſan [e] oporteat eum inſcribere, vt deſignet in ſcriptis nomẽ [f], locum [g], & tempus [h], & oĩa quæ comprehenduntur in lege [i] ciuili, ad talionẽ † tamen non debet ſe aliquatenus obligare, ne fortè cum in probatione defecerit intentionis ſuæ conſequatur effectum [k], ſuſtineri poteſt, ſi neceſſitas id poſtulauerit, vt per procuratorẽ accuſet: quoniam huiuſmodi accuſatio, & ſi de crimine fiat, non eſt tamen criminalis, ſed quaſi mixta [l] inter ciuilem, & criminalem; quamquã in præſentia principalium perſonarum ſecurius procedatur.

TVæ fraternitati. ] In prima deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Conſultationi.* quæ diſtinguit, & ſecundum membrum proſequitur: ibi, *Si verò.*

CASVS. Aliquis vult accuſare vxorẽ ſuam de adulterio: quæritur vtrum hoc poſſit facere per procuratorẽ? Rñdet ꝙ ſi vir accuſat vxorẽ de adulterio corã iudice ſeculari, ad pęnã legitimã infligendã non p procuratorẽ, ſed per ſeipſum illud facere debet, quia tunc dẽt inſcribere, & ad pęnam talionis ſe aſtringere. Si verò accuſet eã de adulterio corã eccleſiaſtico iudice, ad ſeparationẽ tori, ſuſtineri poteſt vt per procuratorẽ accuſet: quia & ſi accuſatio ſit da crimine, non eſt tñ criminalis, ſed mixta inter criminalẽ & ciuilẽ: qa & ſi oporteat ipſum inſcribere, vt deſignet in ſcriptis nomẽ adulterij, locũ, & tẽpus, omnia quæ in lege, ciuili cauentur, ad talionem tñ ſe obligare non dẽt: ne forte cũ in probatione defecerit, intentionis ſuæ conſequeretur effectũ. Not. ꝙ in cauſa criminali procurator non interuenit. Item q non probat quod intendit, dẽt puniri, ſicut reus conuictus puniretur, quia calumnioſè accuſauit. Itẽ vbi ciuiliter agitur de crimine, põt procurator interuenire. Item ſi aliquis prohibetur vna via. alia via, ad id non debet admitti.

¶*Gl. ſeq. reci. per q. quæ ſit pęna adulterij ſecundum leges.*

c ¶*Legitimã.* ] Per leges veteres puniebatur mulier cõuicta de adulterio ad pęnam ſanguinis. C. de adult. caſtitati. & etiã ſecundũ legẽ Moſaycã lapidabatur. 33. q. 5. hæc imago. Hodie verò detruditur in monaſterium. C. de adul. in Auth. ſed hodie. & j̃. de conuer. coniug. gaudemus. Et põt vir vxorẽ conuictã de adulterio & condemnatã retinere ſi vult, & vxor virum, vt dicitur in prædicta Authentica.

d ¶*Ad pœnã talionis.* ] Olim infra lx. dies vtiles à tpe diuortij, vir accuſare poterat vxorem iure mariti 1 ſine metu calumniæ. C. de adul. quàmuis adulterij. & l. iure mariti. & ff. de adul. is cuius. §. v t. & l. mariti. §. pręterea. Hodie verò cõſtante matrimonio poteſt eam accuſare, & tenetur inſcribere ad pęnam talionis obligando ſe. in Auth. vt liceat ma. & auię. §. cauſas. & §. quia verò plurimas. coll. 8. & hic.

1 In quibus conſiſtat hoc ius. not. 4. q. 4. c. nullius. §. aliquando. Io. And.

e ¶*Si forſan.* ] Hic non notat dubitationem, ſed expreſſiuũ veritatis. ſic 33. q. 2. admonere. circa medium. & de pœn. diſtin. 1. quam obrem. & ff. de rei vin. item ſi. §. 1.

f ¶*Nomẽ.* ] adulterij.

g ¶*Locum.* ] in quo cõmiſſum fuit adulteriũ.

h ¶*Tempus.* ] ſcilicet annum & menſem admiſſi criminis. 2

2 Adde gl. in l. cauſis. G. de accuſa.

† Pœna talionis an hodie locũ habeat tradit Couaruuias li. 2. variar. reſolut. c. 9. & late Petrus Duẽñas regula 27. incipien. accuſans aliquẽ adde B. Tho. 2. 2. q. 68. art. 4. & Sotũ lib. 5. de iuſti. & iure. q. 5. art. 4.

¶*Glo. ſeq. ponit quæ requiruntur in libello accuſatorio per verſus.*

i ¶*In lege ciuili.* ] quã habes 2. q. 8. libellorũ, & ff. de accũ. & inſcrip. l. 3. Quid cõtineri debeat in libello accuſationis, notaĩ his verſib.

*Conſule, menſe, die, corã prætore profeſſus:*
*Te deferre reũ, crimẽ, loca, pone ſodalem.*
*Et licet hora, dies, non menſis prætereatur.*

¶*Gl. ſeq. ſoluit dubium ponit brocar. alleg. 4. iura. ad primã partem, & vnum in contrarium.*

k ¶*Effectum.* ] quod eſſet ſi ſeparentur. põt tñ teneri ad aliã pęnã, vt perpetuo ei adhæreat, qua carere voluit. 32. q. 5. hæc imago, vel ad pœnam extraord. ſe obligabit. j̃. de accu. ſuper his. Item habes hic, ꝙ ſi quid prohibeĩ vna via, altera via non dẽt admitti. C. ſi manci. ita ven. l. vlt. & ff. de tu. & cu. ſcire. ff. de condi. inſti. quæ ſub cõdi. §. ſi quis. & ff. de bo. lib. l. quæritur. arg. contra. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. ſerui neque.

l ¶*Mixta.* ] Sicut ſolet dici de querela inofficioſi teſtamẽti, quæ eſt mixta inter ciuilẽ & criminalem. Ciuilis eſt: quia qui eã proponit, proponit hæreditatis petitionẽ. ff. de inoffi. teſt. qui de inofficioſo. & in eo accedit ad criminalem: quia ſi nõ venit die ſtatuta, poſtea non auditur. ff. de inoffi. teſt. Papinianus. §. 1. 3 argum. C. qui accuſ. non poſ. ſi ea. & j̃. de accuſ. licet.

3 Et quia qñq; quæritur de crimine cauſæ ingratitudinis commiſſæ. in Auth. vt cũ de app. cog. §. illud. & iõ interdũ vocatur accuſatio. C. de inoffi. teſt. l. parentib. & l. in arena. interdũ querela. ff. eo. tit. l. 1.

¶Idem.

¶*Qui de mandato domini cauſam procurauit, ab eo repetit expenſas propter hoc factas.*

CAP. VI.

CVm † pro cauſa, quę inter G. & F. Gabiloñ. eccleſię archidiacoñ. vertebatur: & infrà. ¶Diſcretioni veſtræ mãdamus, quatenus expenſas archidiacono reſtitui faciatis, ſi legitimè pbare potuerit ſe de mãdato [m] capituli ſuſcepiſſe prędi

† Cap. 1. e. tit. in 4. cõpil.

CVm pro cauſa. ] Prima pars ponit deciſam partis querelã. Secunda dat iudices: ibi, *diſcretioni.* Et incipe caſum literalem, ꝙ inter iſtũ G. qui erat procurator capituli, & archidiaconũ, erat contentio ſuper expenſis factis per iſtũ archidiaco. in cauſa quã ſuſceperat promouendã de mandato capituli, & Papa pronunciauit vt habetur in litera: põt tamen caſus figurari alijs modis. Abb. Siculus.

CASVS. Inter G. & F. archidiaconos Gabiloñ. eccleſiæ, quæſtio vertebatur: procuratores vtriuſq; acceſſerunt ad Papã: pcurator ipſius F. propoſuit ꝙ F. archid. impetrauit à C. prædeceſſore Innocentij literas cõfirmationis ſuper quibuſdã inſtitutionibus eccleſiæ, de cõſenſu capituli factis, ex quarũ inobſeruãtia eccleſia lædebatur, petens cauſam cõmitti, & cõfirmari cõſtitutiones prædictas, & ea ſibi reſtitui quæ in vtilitatem eccleſiæ ipſe expendebat: mãdat Papa quibuſdã quatenus expenſas faciant reſtitui archidia. ſi legitimè probare poterit, de mandato capituli ſe ſuſcepiſſe prædicta negotia promouenda, & propter hoc ad ſedem Apoſtol. acceſſiſſe. Not. quòd ſi quis fecit expenſas in procuranda vtilitate eccleſiæ, nec res habuit effectum: niſi hoc fecerit de mandato capituli, non recuperabit eas, & ſibi imputet ſi ſine mandato capituli hoc accipiebat: ſecus ſi res effectum habuiſſet etiam ſine mandato.

¶*Gloſ. ſequens recitetur per quæſtionem.*

m ¶*De mandato.* ] Imo & ſi non interueniſſet mandatum, poſſet tamen ea petere quæ vtiliter expendit in negotijs eccleſiæ. 12. quæſtio. 4. quicunque. ff. de negot. geſt. Pomponius. & infrà de fideiuſ. quod quibuſdam. & j̃. de depoſito. cap. 1.

a ¶*Propter hoc.* ] Simile ſ. de electio. vt præteritæ : quia ſi alis fuiſſet iturus ad curiam, non poſſet petere expenſas factas, niſi quatenus plus expendiſſet propter longiorem morã. ff. famil. erciſc. ex parte. in princ. & ff. de neg. geſt. ſi cões. diſtiguitur tñ: quia ſi egit de mandato, ſiue ſuccubuit, ſiue nõ, pt petere expenſas : vt C mãdati. l. etiam. ſed ſi git ſine mandato, & ſuccubuit, non petet expẽſas. ff. iudica. ſolui. ian tñ. §. in hac. iſtæ autem expenſæ non excedant probabilem modũ. ff. de damno infe. inter quos. §. vlti. & lege ſeq. in prin. ſic j. de eo qui mit. in poſ. cũ vniſſent. in fin. & j. de ſequeſtra. c. 2. in fi.

Q*Via in cauſis.* ] In prima ponitur petitio. In ſecunda ipſius admiſſio: ibi, *Licet igitur.*

Casvs. Vniuerſitas ſcholarium Pariſienſiũ quandoq; cauſas mouebat contra alios, & alij contra ipſam, & quia vniuerſitas in cauſis pſe intereſſe non poterat, petebat à Papa vt ſuper hoc procuratorẽ ſibi inſtituere liceret. Rñdetur qp licet de iure cõi illud facere poſſit : tñ indulget eis Papa facultatem procuratorem inſtituendi ſuper his. Not. qp vniuerſitas de iure cõi poteſt cõſtituere procuratorem. Item quod iure cõi cõpetit, indulget hic dominus Papa.

† Vide Horatium Luciũ tract. de priuil. Scholariũ priuilegio 50.

† in aliquot antiquiq. Inn. iij.

ćta negotia promouenda, & propter hoc [a] ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſe.

¶Idem ſcholaribus Pariſieñ.

¶*Vniuerſitas etiam ſcholarium poteſt ad agendum, & defendendum procuratorem conſtituere.*

CAP. VII.

QVia in cauſis, quę contra vos, & pro vobis mouentur, veſtra vniuerſitas ad agendum, & reſpondendum commodè intereſſe non poteſt, poſtulaſtis à nobis, vt procuratorem inſtituere ſuper hoc vobis de noſtra permiſſione liceret. Licet † igitur de iure cõi [b] hoc facere valeatis, inſtituendi tamen procuratorem ſuper his auctoritate pręſentium vobis concedimus [c] facultatem.

¶Honorius† tertius Epiſcopo Egitañ.

¶*Si citatus ad totam cauſam conſtituit procuratorem, quem poſtea reuoca, poteſt nihilominus contra eũ procedi inquantum ſtatus cauſæ patitur ſine alia citatione. hoc dicit quo ad intellectum.*

CAP. VIII.

AVditis, & intellectis, quę ſuper delegatorum noſtrorum proceſſibus fuere propoſita: proceſſus [d] ipſos, & quecunque ſecuta ſunt ex eis, vel ob eos [e], noueris nos irrita iudicaſſe : non obſtantibus literis, quas de reuocatione † mãdati procuratori ſuo Colubrien. epiſcopus deſtinauit : cum antequam ad illum [f] literæ huiuſmodi peruenirent, fuiſſet ſuper eiſdem proceſſibus hinc inde concluſum. Cæterum memoratũ Colubrieñ. epiſcopum, qui procurauerat totum negotium ad examen ſedis Apoſtolicæ aduocari, & poſtmodum mandatum factũ procuratori, non ſine noſtro [g] contemptu, & tuo diſpendio, reuocauit: condemnandũ tibi duximus in expenſis, quas feciſti à tempore, quo ad procuratorem ipſius reuocatoriæ literæ peruenerunt [h], & facies † etiam [i] vſque quo per ſe idem epiſcopus, vel per procuratorem idoneum ſe noſtro cõſpectui præſentabit, in principali negotio legitimè proceſſurus.

¶Idem M. & R. canonicis Mutineñ.

¶*Procurator epiſcopi cauſas epiſcopatus agit, & defendit, licet non fuerit datus ſub nomine ſyndici, vel actoris.*

¶*Gloſ. ſeq. notat differentiam inter legem, & canonem. ſecundò reddit duplicem conſtitutionis cauſam.*

b ¶*De iure communi.* ] Not. qp vniuerſitas põt conſtituere procuratorem: non obſtante quod dicit: procurator eſt qui mandato dñi negotia adminiſtrat. ff. eo. l. 1. ſed vniuerſitas loco dñi habetur. Secundum leges procurator conſtituitur tm̃ à vero dño. ff. eo. l. 1. ſecundum canones non eſt differentia in vocabulis, dummodo conſtet qp hẽt poteſtatem agendi & defendendi. j. eo. petitio. & quilibet adminiſtrator, procurator dicitur. 1. q. 3. ſaluator. Sed illa fuit dubitatio, quia ſcholares non videntur conſtituere vniuerſitatem, cum ius vniuerſitatis non ſint à principe conſecuti. ff. quod cuiuſq; vniuer. l. 1. ff. de colle. illi. l. 1. Item quia ſi eſſet vniuerſitas, ſyndicũ vel actorem deberet conſtituere auctoritate epiſcopi. C. de epiſc. & cle. oẽs. §. nihilominus. ſed Papa rñdet qp de iure cõi hoc licet. & eſt verum, quòd vniuerſitas conſtituit procuratorẽ, & per ipſum procuratorem iurat. j. de iur. cal. cum cauſam. ſed procurator à vero dño conſtitutus, non iurat de calumnia, ſed dominus. 1 C. de iura. calum. l. 2. §. ſin autem. & ſcholares poſſunt habere rectores ſiue conſules ſuos. C. de iuriſd. omnium iudicum. l. vlt.

1 Iurat ẽt pcurator ſi hẽt ſpeciale mãdatum. de iur. calũ. c. vlt. li. 6. & dicit hic Ho. qp ideo iurat ſyndic⁹, procurator nõ quia meli⁹ præſumit ſcire veritatem.

c ¶*Concedimus.* ] ideſt, conceſſum eſſe oſtendimus à iure communi.

A*Vditis.* ] Si poſt concluſionem cauſæ apparet procuratorem reuocatum, nihilominus fertur ſententia. Diuiditur. nam primò fert ſententiam ſuper proceſſibus, & ſoluit obſtaculum. Secundò: ibi, *Cæterum.* in expenſis condemnat. Abbas.

Casvs. Cauſa vertebatur inter epiſcopum Egitañ. & epiſcopum Colubrieñ. ſuper quibuſdam decimis : cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus, demum illi ſubdelegauerunt cauſam quibuſdam alijs, qui non ſeruauerunt formã ſibi datam: proceſſus iſtorũ iudicũ tranſlati ſunt ad Papam ad petitionem Colubrieñ. Papa eos caſſat, & quicquid ſecutum eſt ex eis. Sed poſſet aliquis eis dicere, quare caſſauit? nõne Colubrieñ. epiſcopus reuocauit procuratorem? Et Papa rñdet : non obſtat illa reuocatio; quia iam erat in cauſa concluſum. vnde nihil poſſet obiicere ſi eſſet pręſens : & quia ille Colub. procurauit negotium deferri ad Papam : ergo non ſine contemptu Papę, & damno alterius partis hoc fecit : condemnatur ad expenſas factas, & faciendas donec ipſe legitimè comparebit. Abb. Not. qp caſſato principali, & omnia cõſecutiua caſſata intelliguntur. Itẽ not. quòd non valet reuocatio mandati, poſtquam eſt in cauſa concluſum. Item qui in contemptum ſedis Apoſtolicæ, & in pręiudicium aduerſarij reuocat mandatum, punitur propter hoc in expenſis factis.

† recuſatione.

d ¶*Proceßus.* ] Qualiter proceſſerunt, nõ habemus hic : ſed poteſt poni diuerſitas proceſſuum per illam decretalem. ſ. de reſcrip. cum dilecta. ſ. de offi. deleg. venerabili.

e ¶*Ob eos.* ] Et ita caſſato principali, caſſatur & acceſſoriũ. C. de leg. l. nõ dubium. j. de fid. inſtr. inter dilectos. & ſ. de elect. qualiter. & 16. q. 7. & hoc diximus. & j. de ſchiſma. c. 1.

† & facies etiam quo uſque.

f ¶*Ad illum.* ] ſcilicet procuratorẽ, vel aduerſarium, vel iudicem. j. eo. mandato. & ſit reuocatio iſta puenit ad iudicem. & cum iam eſſet ſuper proceſſibus concluſum, non obſtãte tali reuocatione, potuit ſuper his ſñam ferri cũ procurator nihil poterat facere poſtea. vnde talis reuocatio non impedit ſentẽtiã ferri ſuper his, in quibus eſt concluſum : & ita quodammodo fertur ſententia contra abſentem, ſed pro præſente reputatur, quia & ſi præſens eſſet, nihil poſſet obijcere : & ſi tempeſtiuè reuocatio fuiſſet facta, non oſtẽſa iudici, vel aduerſario : nihilominus valuiſſet quicquid feciſſet vſque ad oſtenſionem reuocationis. j. eo. mandato. & C. de ſatiſd. l. vnica. & ff. eod. ſi procurator. in fi. Sic in iudice tenet quod facit, donec intelligit reuocatã iuriſdictionem. j. de ap. ſi duobus. arg. & quamdiu ſeruus habetur pro libero, valet ſententia illius. 3. q. 7. c. infamis. §. verumtamen. & arg. 9. q. 1. ordinationes : & ff. de offi. præſi. ſi forte. & ff. mand. ſi mandaſſem. arg. ff. ſi cer. pet. eius qui in prouincia. Si verò reuocatio tempeſtiuè fuiſſet oſtenſa aduerſario, vel iudici: quicquid fieret poſtea, non valeret : & ſic poſſunt intelligi ſupra eo. ex inſinuatione. & c. in noſtra. vt ibi dicitur.

g ¶*Noſtro contemptu.* ] ſic ſ. de poſtuland. c. bonæ. & ſ. de offic. leg. licet. & j. de appellat. intimaſti. & C. de relatio. l. 1. quia ſic illuderetur ſuperiori. & argu. ff. de ſucceſ. edict. l. 1. §. decretalis.

¶*Gloſ. ſeq. reddit rationem, & dat ſimile.*

h ¶*Peruenerunt.* ] Quia tunc quaſi contumax fuit. & tunc expectare incœpit. ſimile. j. de ſequeſt. c. 1. de dolo & cont. cũ dilecti. in fin. & hoc in culpa illius epiſcopi, qui negotium ad curiam procurauit deſtinari. ſimile. j. de appel. Nicolao. & cap. interpoſita. & cap. reprehenſibilis. & ſ. de reſtit. ſpoliat. cum cauſam. §. 2.

¶*Gloſ. ſeq. ſucceßiuè ſignat tria contraria, & ſoluit.*

i ¶*Facies etiam.* ] Et ſic ſententia condemnationis profertur antequam conſtet de futuris expenſis. vnde ſignatur contra. ff. de vſur. l. 1. §. 1. vbi dicitur quòd tractus futuri temporis non ſpectat ad iudicem 2, hic iam conſtabat quòd facturus eſſet expenſas. Sed videtur quòd ſententia quantum ad futuras expenſas non teneat : quia non continet certam quantitatem, & incerta ſententia nulla eſt. C. de ſentent. quæ ſine cert. quantita. profer. l. hæc ſententia. ſed

1 iſtud verum ita qp ſtatim detur exactio: & ſic non cõtradicat Gof. adde qđ not. infra. de ſepult. in noſtra. dicebat Inn. quòd illud locũ hẽt in vſuris q̃ ſunt odioſæ; aliàs bene prouidet iudex ĩ futurum. & facit quod no. infr. de homi. pręlatis. lib. 6. vel ſecundũ eũ illud locum hẽt vbi nõ eſt obligatio, ſed hic incontinenti erat obligatus ex contumacia. Io. A.

ſed illud habet locum vbi certa quantitas petita eſt iure actionis, vel ſpecies: quia ſi ibi ſententia incerta eſt, non parit actionem rei iudicatæ. Sed iſtæ expenſæ petuntur officio iudicis pro intereſſe propter contumaciam alterius partis, & ideo poteſt condemnari etiã ad expenſas factas, & faciendas, quas declarabit poſtea ſuo ſacramento, & ſit hic condemnatio expenſarũ nulla taxatione præmiſſa, quod eſt cõtra id 3. q. 3. c. induciæ. §. qđ fieri. ſic & infra eo. cõſtitutus. & ĩ. quod met. cauſ. c. fi. ſed illa taxatio poteſt fieri poſtea quãdo iurabitur ſuper expenſis: vt dicit c. cũ quis. §. quod fieri.

### CAP. IX.

PEtitio veſtra nobis exhibita continebat, ꝙ cum Mutineñ. epiſcopus in Liuoniam profecturus, vos vicarios ſuos, & procuratores cõſtituerit generales [a], vobis volẽtibus agere contra detentores bonorũ epiſcopi Mutiñ. vel contra illum agentibus reſpõdere, frequẽter opponitur † quòd hoc facere non poteſtis, pro eo ꝙ in inſtrumento vicariæ, ſiue procurationis huiuſmodi non exprimitur, quòd epiſcopus ipſe conſtituerit vos ſyndicos, vel actores [b]: & infrà. ¶ Nos igitur ex tenore ipſius inſtrumenti liquidò cognoſcentes, quòd intentio [c] fuerit ipſius epiſcopi, dare vobis agendi, & reſpondendi pro † ipſo liberam poteſtatem, exceptionem huiuſmodi penitus reprobamus.

† proponitur, in aliquot antiq.

† In multis antiquis. eſt hic dictio: epõ.

PEtitio veſtra.] Diuiditur. nam primò ponitur petitio. Secundò rñ̃io. ibi, *Nos igitur*. Abb. Siculus.

CASVS. Eṕs Mutineñ. de mandato ſedis Apoſt. In Liuoniã profecturus, conſtituit. M. & I. canonicos Mutin. ſuos vicarios, & procuratores generales, pro ipſo eṕatu: Iſti procuratores auctoritate huius generalis mandati, agebant contra detentores bonorum epiſcopi Mutineñ. vel conueniebantur pro ipſo: obijciebatur eis, quòd ex ipſo mandato id facere non valebant, pro eo ꝙ etiam in inſtrumento vicariæ ſuæ, ſiue hmõi procurationis, non exprimebatur, quòd ipſe conſtituerit eos ſyndicos, vel actores, ſed procuratores generales: tenorẽ huius inſtrumenti miſerunt ad Papam; Papa inſpecto tenore inſtrumenti conſtitit ei euidenter, ꝙ intentio fuit ipſius epi, dare illis liberam poteſtatem agendi & reſpondendi pro ipſo epiſcopatu: Vnde huiuſmodi exceptionem friuolam reputauit. Not. quòd non refert an dicatur ab vniuerſitate, vel collegio, talem procuratorem vel ſyndicum, vel actorem dari, dummodo appareat, quòd ad agendum, vel reſpondendum, ſit per ſequentia vel precedentia datus.

¶ *Gloß. ſequens quærit. arg. pro, & ſoluit.*

Procuratores generaliter dati, quod poſſint, aut nõ poſſint ex vi generalis clauſulæ.

a ¶ *Generales.*] Licet fuerint generales procuratores, non tamen poterant tranſigere. ff. eod. mandato generali. nec poſſunt alienare niſi fructus aut alia quæ de facili corrumpi pñt. ff. eo. procurator totorũ. Sed nũquid alter iſtorũ poſſit agere, vel adminiſtrare ſine reliquo? Videtur ꝙ ſic, quia in tutoribus, & actoribus id ſeruatur, vt alter ſine altero adminiſtrare poſſit. ff. de neg. geſt. cũ alicui. ff. de adminiſtratione tutor. l. decreto. verſ. 1. & l. Lucius. §. 1. & l. ſi plures. §. quãuis. ff. manda. & l. creditor. §. duobus. Credo ꝙ ſi inſolidum cõſtituti ſunt, vnus põt agere ſine altero, & alia facere prout negotia occupauerint: aliàs non põt vnus agere ſine alio 1: licet in tutoribus aliud ſit benignè receptũ, vt dñt illæ leges, decreto. & Lucius & lex illa, creditor. §. duobus. intelligitur in eo caſu, cum inſolidum vtrique mandauit. de hoc not. ĩ. capit. pen. in notula, ſic ergo.

1 Concor. tex. in l. 1. §. procurator. & ibi. Bar. ff. eo.

b ¶ *Actores.*] ſecundum canones non videbatur iſta dubitatio. quia canon omnes adminiſtratores nomine procuratoris intelligit. prima quæſt. tertia, ſaluator. eſt enim nomen generale. vt s̃. eod. quia in cauſis. vbi vniuerſitas de iure cõmuni conſtituit procuratores.

c ¶ *Intentio.*] Sic patet quòd quando verba generalia, ſiue dubia, ponuntur in huiuſmodi inſtrumentis procurationis, recurrendum eſt ad intentionem conſtituentis. ſic etiam de priuilegijs. infrà. de decimis. ex multiplici. ſuprà de officio ordin. licet. & in reſcriptis. ĩ. de arbitr. expoſita. & infrà de reſtitut. ſpol. audita. s̃. de offic. deleg. ſuper eo. & in beneficijs conferendis. infrà de præbend. ſuper inordinata. & c. vltim. Et illa eſt cauſa, quia verba debent deſeruire intentioni, non intentio verbis: per verba enim exprimitur intentio. 22. quæſtio. 5. humanæ aures. & 38. diſtnctio. ſedulo: & prima, quæſtio. prima. Marcioñ. & ĩ. de verbo. ſignifi. intelligentia. & cap. præterea. & de conſecr. diſtin. 4. reuulerunt. & facit ad hoc ff. de iudi. ſi quis intentione ambigua. Argum. contra. ff. de pac. veteribus. & ff. de contrahenda emption. Labeo. & l. cum in lege: ſed illa locum habet in contractibus, vbi venditor debet aperte omnia exprimere: aliàs ſit interpretatio contra ipſum. & tamen manifeſtum eſt, quod non eſt ſemper conſideranda verborum forma in huiuſmodi conſtitutionibus, ſed quod eſt eis commiſſum, & in quo officio: quia hic nomen, procurato, eſt generale nomen ad quamlibet adminiſtrationem: & per ſequentia quæ ponuntur in conſtitutione, reſtringitur ad id, de quo agitur: vt patet hic. Vnde ſi diceretur: ego do Titio poteſtatem agendi, & defendendi in cauſa, vel in cauſis quam, vel quas habet cum tali, ſufficiens eſt mandatum, non obſtante ſubtilitate legali, quæ in hoc caſu ſolummodo videtur legem imponere verbis & non rebus, cum ſi potius contrarium faciendum. C. communia de leg. l. 2. in fine.

2 Concor. l. contra iuris regulas. §. filius. & ibi Bart. ff. de pact. & no. ff. manda. l. creditor. §. Lucius.

¶ Grego. ix. nobili viro Vbaldo † ciui Piſano.

† Vmbaldo.

¶ *Prouidere debet iudex, maximè in cauſa matrimoniali, quòd conſtituens procuratorem gaudeat plena libertate.*

### CAP. X.

ACcedens ad Apoſtolicã ſedem: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus D. nobilem mulierem, quæ ſub tua poteſtate tenetur, plenæ reſtituas libertati, faciens ipſam ad caſtrum de Maſſa Lucanæ diœceſis ſecurè perduci, vt exiſtens ibi libera [d], procuratorem liberè ordinare valeat, qui ſuã coram nobis iuſtitiam proſequatur.

¶ Tu ergo ſuper ſponſalibus, quæ inter natam tuam, & filiũ eiuſdem nobilis contracta proponuntur, procuratorem idoneum ad præſentiam noſtram mittas, qui ad agendum, & re-

ACcedens.] Primò prouidet libertati mulieris. Secundò citat ad cauſam: ibi, *Tu ergo*. Abb.

CASVS. Quædã nobilis mulier D. nomine de Maſſa Lucã. diœceſ. nomine filij ſui contraxit ſponſalia cum Vbaldo ciue Piſano nomine filij ipſius Vbaldi filijs, ipſis ſcientibus, arrha forſitan hinc & inde appoſita: quia nobilis illa forſitan nolebat perficere quod conuenerat cum dicto Vbaldo: idem Vbaldus detinebat eam ſub potentia ſua: ſignificatum fuit domino Papæ, vnde mandat dicto Vbaldo, quatenus nobilem illam reſtituat priſtinæ libertati, & ipſam faciat ſecurè reduci ad caſtrum de Maſſa Lucañ. diœceſ. vt ibi exiſtens libera, procuratorem liberè valeat ordinare, qui coram Papa ſuam iuſtitiam proſequatur: & ipſe idem Vbaldus ſuper ſponſalibus, quæ dicuntur contracta inter filiam ſuam, & filium dictæ nobilis, procuratorem idoneum ad præſentiam Papæ tranſmittat, qui plenam habeat poteſtatem ad agendum, & defendendum. Not. quòd qui agere vult vel reſpondere, non debet eſſe in poteſtate alterius, ſed libertatem habere debet.

¶ *Gloß. ſequens fortificat textum: ſecundò quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Libera.*] Qui enim agit libertatem debet habere, 3 vt liberè confiteatur, & poſſit eſſe in iudicio: quia confeſſio per metum, ſiue timorem extorta, non præiudicat. 31. quæſtio. 2. Lotharius. & 15. quæſt. 6. cap. 1. & 22. quæſt. 4. inter cætera. in fin. & præcipuè in matrimonio, in quo libertas omnimodo reſtituenda eſt, & locus prouidendus eſt, in quo nulla poſſit eſſe formido. 33. quæſtio. 2. ſiue de coniugij. & plena debet gaudere ſecuritate, cuius eſt animus indagandus, ne per timorem dicat ſibi placere quod odit: ĩ. de ſponſa. cum locum. & quod quis non diligit, facile contemnit. 20. quæſtio. 3. præſens clericus. & coactiones difficiles conſueuerunt exitus habere. infrà de ſponſal. requiſiuit. Sed qualiter agit pro filio, cum mater filium in poteſtate non habeat. infrà de conuer. infidelium. cap. vlti.? Hic agebatur de facto illius mulieris, quia contraxerat cum illo nobili ſponſalia nomine filij ſui, cum arrhis promiſſis hincinde, ſi ſtaret per alterum quo minus matrimonium perficeretur: quod licet. C. de ſpõſalibus. l. vltim. ſed pœna apponi non poteſt, & ſi apponatur, peti non poteſt: vt prædicta. l. vltim. in fine. & ĩ. de ſponſalibus Gemma mulier. & ff. de verborum obligation. l. Titia. primo reſponſo.

3 Secundũ hoc ergo nullus captiuus vel obſes procuratorem conſtituere põt: ſicut nec teſtamentũ facere. ff. de teſt. obſides. arg. ... de iure fiſci, diu[9]. nec qui detinetur inuitus, vt hic. Io. And.

*¶Glo.ſeq.primo docet formam conſtituendi procuratorem. ſecundò querit, & ſoluit diſtinguendo.*

a ¶*Reſpondendum.*] Sic ergo debet conſtitui procurator ad agendum datus, vt poſſit etiam defendere & reſpondere aduerſario ſi eum reconueniat: alias ſi non defenderet, denegabitur ei actio 1 .ff. eo. Mutius. §. pœna. & in expenſis alteri parti tãquam contumax condemnat. arg. ĵ. eod. conſtitutis. argum. In qua conſtitutione debet ſatiſdationem exponere, per quam ipſe, fideiuſſor ſui procuratoris exiſtat, iudicatum ſolui ſub hypotheca rerum ſuarũ. Inſtitutio. de ſatiſdatio. §. ſi verò. & ꝙ tempore ſententiæ erit in iudicio, aliàs omnia dabit quæ in condemnatione venient, vt ibidem dicitur: & ita plenãm habet poteſtatem. Et eſt notabile, quia procurator quandoque non poſſet cauere iudicatum ſolui, quia forſan non habet ibi amicos, qui pro eo velint ſi deiubere, & ita contumax reputaret, ex quo ſic citatus eſt, vt hic dicit: ſed ſi hoc fiat, ſufficiens erit procurator. Et hoc habet locum in procuratore rei, qui debet cauere ſemper iudicatum ſolui, qđ eſt dicere, ſoluere id in quo condemnatur, & quod defendat reum, & quòd non committat dolum. ff. iudicatum ſolui. l. iudicatum. & in procuratore actoris idem eſt ſeruandum ſi reconueniatur. Sed nunquid poſſunt iſti parentes litigare de matrimonio filiorum, vt fieret præiudicium ei, contra quem ſententiaretur pro matrimonio? Dico quòd ſic, dummodo filij conſentiant ad hoc, & rata habeant facta parentum: quia perinde habetur ac ſi ipſi hoc facerent per alios: & præcipuè per parentes contrahitur 2 matrimonium. 32. quæſtio. 2. honorantur. & ĵ de conuer. coniug. ex parte. Si verò filij nõ conſentirent factis parentum, tunc non noceret ſententia contra aliquem lata. ibi enim non poteſt pater vel mater litigare filio inuito, cum ibi ſolus conſenſus illorum, de quorum coniunctione agitur, ſit neceſſarius. 27. quæſtio. 2. ſufficiat. & inuitis etiam parentibus contrahere poſſint: quia quãtum ad hoc non dicuntur in poteſtate parentum eſſe. infra de deſpon. impube. cap. 1.

†In aliquot antiq. plenariam.

1 Hoc non habet locũ in procuratore neceſſitate dato in rem ſuam. ff. eod. ſeruum. in fi. & l. ſequẽ. & vide in Spe. e. tit. §. 1. verſic. item excipitur. Ioã. And.

An parentes poſſint de matrimonio filiorum litigare.

2 Cautè hoc accipias: nam parentes non cõtrahũt pro filijs, niſi filiorum cõſenſus accedat, vt mox ſequitur in fine gloſſæ.

ſpondendum [a] plenam † habeat poteſtatem.

¶Item Cantuarieñ Archiepiſcopo.

*¶Si procuratori generali denegantur induciæ ad conſulendum dominum ex cauſa probabili abſentem, poterit procurator appellare.*

CAP. XI.

DIlectus filius magiſter L. rector eccleſiæ de Auna tranſmiſſa nobis petitione mõſtrauit, quòd cum R. presbyter contra ipſum cauſa ſtudij Bononiæ commorantem, ſuper eadem eccleſia ad iudices noſtras literas impetraſſet, earum auctoritate à iudicibus ipſis eodem rectore citato [b], procurator ipſius generalis [c] ad omnia eius tractanda negotia, pro eo quòd competẽtem terminum, infra quem rectorem ipſum conſuleret, vtrum deberet contendere, vel cedere [d] quæſtioni, ſibi concedere denegabant, pro eodem noſtram audientiam appellauit. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, &c.

¶Idem Epiſcopo Lexoñ.

*¶Si reus recedit à iudicio dimiſſo procuratore ſolummodo ad agendum, contumax eſt, & condemnatur in expenſis.*

CAP. XII.

COnſtitutis in præſentia noſtra H. Priore Sagieñ. & T. laico, dilectum filium O. ſubdiaconum noſtrum ſuper cauſa, quæ inter ipſos ſuper quadam ſumma pecuniæ vertitur, conceſſimus auditorem: & infrà. ¶Quia Prior ſuper ipſa pecunia, in qua dictus T. eum ſibi ſuæ vxoris [e] nomine teneri dicebat, rece-

DIlectus filius.] Prima pars narrat grauamen appellantis. Secunda dat iudicem: ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

C a s v s. Magiſter Laurentius rector eccleſiæ de Auna, volens venire Boñ. cauſa ſtudij, conſtituit quendam ſuum procuratorem ad omnia ſua negotia procuranda, & ſic venit Bonoñ. Quidam presbyter R. nomine contra ipſum ſuper dicta eccleſia literas impetrauit, fecit ipſum citari apud eccleſiam ipſam: procurator ipſius generalis pro eo petijt terminum ſibi dari, infra quem dictum magiſtrum cõſulere poſſet, vtrum deberet cedere, vel contendere, quod cum iudicẽs facere denegarent, ad ſedem Apoſt. appellauit. Vnde mãdat Papa, quatenus ſi eſt ita, quicquid factum eſt poſt appellationem debeat in irritum reuocari. Not. dilationem dandam procuratori ad denunciandum domino.

b ¶*Citato.*] ad eccleſiam ſuam per ſuum procuratorem. ibi enim debet citari. ĵ. de dolo & contu. cauſam quæ. & cap. vlt. nam ipſe fuit Bononiæ: vt ĵ. de eo qui mitti. in poſ. c. vlt.

c ¶*Generalis.*] Poteſt ergo quis conſtituere generalem procuratorem ad omnia, tam ad iudicia 3 quàm ad negotia, vt hic dicit, & ſupra eo. petitio. tamen talis procurator tranſigere non poteſt, nec alienare. de hoc dixi s. eod. petitio. imò quilibet tenetur dimittere procuratorem, aliàs procederetur cõtra abſentem, ſi non defenderetur. ff. quib. ex cauſ. maio. item ait. & l. ſeq. de hoc dixi ſupra de offi. delega. conſultationibus.

3 Vult ergo glo. ꝙ iſte fuerit pcurator etiam ad iudicia: ſed idem ſi fuiſſet ad negotia, quod dic vt infra eo. qui generaliter. 1. reſpõ. libr. 6. Io. And.

*¶Gloſ. ſeq. reddit cauſam, & docet certas inducias arbitrarias, certas non.*

d ¶*Cedere.*] Ad hoc enim dantur induciæ deliberatoriæ, vt intra illas deliberet an cedat, vel contendat. 3. quæſt. 3. c. induciæ. §. offeratur. ſed iſte procurator per ſe deliberare non poterat vtrum deberet cedere vel contendere ſuper facto alterius. vnde debebat conſulere dominum principalem: 4 ergo induciæ tales eſſe debebant quòd poſſet illum requirere. vnde cũ hoc non facerent, iuſta fuit appellatio. terminus enim ſemper conſtituendus eſt ſecundum diſtãtiam locorum, & negotij, & perſonarum qualitatem. ĵ. de appel. cum ſit Romana. & ff. de iud. nonnunquam. Et ex hoc patet quòd huiuſmodi induciæ deliberatoriæ, arbitrariæ ſunt: quia debent moderari ſecũdum locorum diſtantiam, & perſonarum & negotij qualitatem, licet dicatur, xx. dierum gaudeat inducijs, imo plus, vel minus, ſecundum quòd viſum fuerit iudici expedire. infra vt lit. non cõteſt. quoniam frequenter. §. ſi verò. Aliæ verò induciæ, puta quæ dantur ad appellandũ, non ſunt arbitrariæ: nam ibi iudex nihil habet officij. infra de re iud. quòd ad conſultationem. & 2. quæſtio. 6. biduum. quæ ſunt decem dierum: vt ead. cauſa, & quæſtio. ea. c. anteriorum. & induciæ quæ dantur condemnatis in cauſa pecuniaria, non ſunt arbitrariæ. ff. de re iudi. l. 4. §. ſi quis. niſi cauſa cognita, & iuſta de cauſa. ff. eo. l. 2. tamen quidam illas dant ad arbitrium ſecundum conſuetudinem loci.

4 Qui non fuerat in culpa non inſtruendo procuratorem: cũ lis tunc non fuiſſet mota, nec forſitan cogitata: & vide qđ not. in Spec. de dila. §. fin. ver. ſed q̃ro ecce. & quod dicã infra de iura. cal. in pertractandis ſuper ver. omnino. Io. An.

COnſtitutis.] Prima pars narrat contumaciam, & condemnationem actoris. Secunda: ibi, *Nos autem.* cõdemnationem approbat, & cauſam committit. Abbas.

C a s v s. Quidã prior Sagieñ. H. nomine tenebatur in quadam quantitate pecuniæ T. laico nomine vxoris ſuæ: eis in præſentia Papæ conſtitutis, O. ſubdiaconum ſuũ ſuper cauſa illa conceſſit auditorem: oblato libello dicto priori, receſſit prior ſine licentia, dimittens quẽdam procuratorem ſolummodo ad agendum, cum eſſet reus: auditor inſufficientem eũ per mandatum eius ad defendendum ipſum priorem reputans, & contumacem, condemnauit eundem prædicto T. in vnam marcham ſterlingorum in expenſis, & dominus Papa ſententiam illam ratam habet, & firmam: mandãs huic epiſcopo quatenus partibus conuocatis audiat cauſam. Not. quòd qui procuratorem idoneum non dimittit, & recedit ſine licentia, contumax reputatur, & debet parti alteri in expenſis condemnari.

*¶Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, quomodo iſte pro vxore auditur. ſecundò quærit, & ſoluit.*

e ¶*Suæ vxoris nomine.*] Forte noĩe vxoris ſuæ recepit iſte obligationem à priore, mutuando ei pecuniam vxoris nomine illius: aut pro alio contractu: pro qua etiam ſine mãdatꝗ agere poſſet in rebus ipſius præſtita cautione 5 de rato. C. eod. titu. maritus. Sed ſi maritus habeat mandatum, nõ poteſt agere niſi quatenus in mandato continetur, vt ibi dicitur in fin. l. præalleg. ſic etiam nomine alterius quis recipit inſtitutionem, ſiue inueſtituram. infra de præben. accedens. & nomine alterius quis recipit vſuras: quod eſſe non debet. 46. diſtinct. ſicut non ſuo. ſic & nomine vxoris ſibi potuit obligare priorem per ſtipulationem, ſed vxori ſimpliciter non potuit, dicendo: promittis vxori meæ ſoluere tantam pecuniam? quia alteri per alterum ſtipulari, vel paciſci nemo poteſt. Inſtit. de inuti. ſtipu. §. alteri. ff. de verbor. oblig. ſtipulatio iſta. §. alteri. nec factum alterius poteſt quis promittere. Inſti. de inuti. ſtipu. §. ſi quis alium. & in prædi. l. ſtipulatio iſta. in princ. ſed ſi vxor agere velit pro tali obligatione, nunquid eſt præferenda illa viro? & an vir poſſet agere inuita vxore? Non: quia vtilis actio acquiſita vxori præfertur directæ acquiſitæ marito: nec po-

5 Et dicũt quidã hoc procedere iure coniũctiõis: ſed planũ eſt eũ nec cõſãguineũ, nec affinẽ: ſed ꝗa eſt affinitatis cauſa, iudicatur de ipſo, vt de affinitate: vt not. ff. eod. ti. ſed hæc. in prin. Io. And.

nec poteſt agere ea inuita.ff.de procura.ſi procurator. vbi dicitur quòd ſi procurator meus ſtipulatus fuerit ſatiſdationẽ, iudicatum ſolui, vtilis actio mihi dat: nec poteſt agere procurator me inuito.

a ¶*Illicentiatus.*] 11.quæſtio.3.certum. ideo contumax reputatur, quia nullũ reſponſalem ſufficientem dimiſit.

b ¶*Ad agẽdum.*] Ideo non valuit mandatum, quia cum Prior eſſet reus, debuit dimittere procuratorem ad defendendum, & non ad agẽdum: niſi vellet reconueniri actorem, & ideo cõtumax reputatur: qa non dimiſit idoneum. Qualiter autem debet dimittere quis procuratorem idoneum & ſufficientem, dictum eſt. ſ. eo. accedẽs. & iſte procurator noluit cũ defendere: quod ſi feciſſet, non fuiſſet condematus Prior in expenſis, ſicut credo.

pto libello illicentiatus [a] receſſit, quẽdam procuratorem dimittens ſolummodo ad agẽdum [b], quem cum auditor ipſe per mandatum procuratorium ſibi datum, ad defendendum Priorem ſufficientem nõ viderit, eum ex hoc reputans contumacem, ipſum præfato T. in vnam marcham ſterlingorum † condemnauit, taxatione [c] præhabita in expenſis †: & infrà. ¶ Nos autem finem litibus [d] imponere cupientes, & quod ab auditore

† Vide notas, noſtras ĩ hũc locum.

†Vide tex. in l. 1. cum ibi not. ff. qđ cuiu. vniuerſ.

c ¶*Taxatione.*] quæ ſemper debet præmitti ante condemnationem.3.q.3.§.offeratur. & etiam iuramento præmiſſo.2.q.1.in primis.& infra quod met.cau.capit.fin. quod debuit hic præmitti. Et ſic not.quòd ſententia ſuper expenſis pro contumacia poteſt ferri in abſentem. & hoc eſt quod dixi ſupra eod.querelam. de expenſis ſcilicet quia non venit, vel ſi venit, & recedit ſine licentia, condemnatur in expenſis.

d ¶*Finem litibus.*] infra de dolo & contu. finem. & cap.venerabilis. Bernardus.

M*andato procuratoris.*] CASVS. Aliquis conſtituit aliquem procuratorem in cauſa quam habet coram iudice ordinario, vel etiam delegato: procurator iſte cum aduerſario ingreſſus eſt iudicium: dominus poſtmodum reuocauit mandatum à ſuo procuratore: quæritur vtrum ea quæ cum ipſo procuratore poſtmodum fiunt, valeant? Reſpondet Papa, quòd ſi reuocatio iſta ad iudicem illum, vel aduerſarium nõ peruenit, iudicium quod ipſe quaſi procurator poſtea eſt expertus, ratum debet eſſe. No.quòd reuocatio peruenire debet ad iudicem, vel aduerſarium, aliàs nihil nihilominus.vt ex textu.valet quod agitur per illum procuratorem, ne de dolo quis commodum ſentiret.

¶*Gloſſa ſequens facit quinque. dicit primo quid continere debeat procuratorium. Secundò quando de procuratorio rei omnino conſtare debeat. Tertiò quòd procurator rei caueat de iudicato ſoluendo, non de rato, niſi in caſibus: & ſeptem enumerat. Quartò quando cautiones præſtentur. Quinto de ſyndico, & tutore, quòd non cauent de iudicato ſoluendo, & cauſam reddit.*

e ¶*Mandato procuratoris.*] De mandato procuratoris actoris dictum eſt ſ.eod.cap.1.in mandato enim procuratorio debet contineri præcipuè nomen eius qui conſtituit procuratorem, & nomen procuratoris, & in qua cauſa, & quòd ratum habebit quod cum eo actum erit, ſicut in literis de rato, & coram quibus iudicibus, maxime ſi ſunt delegati: coram ordinario enim non eſt neceſſe multum quòd fiat de eo mentio. ff. de procura.ſi procuratorem.& iſtæ literæ mitti debent aduerſario, vt certus ſit: quibus releuatur procurator à ſatiſdatione de rato, cum de mandato dubitatur, vt ibi dicitur. De mandato procuratoris rei omnino conſtare debet: & ſi non oſtendatur mandatum, repellitur, nec admittitur tanquam procurator, etiam ſi dubitaretur, niſi vellet ſe offerre defenſioni; 1 & ſiue quis habeat mandatum ſiue non, & quantũcunque ſit idoneus procurator rei, debet prẹſtare aliquam aliam cautionem, ſ.iudicatũ ſolui.C.de ſatiſdat. l.vnica.& ff.eod.qui proprio.§.qui alium.& l.minor.in fin.& Inſti.de ſatiſd.§. ſi verò. quæ clauſula ſcilicet, iudicatum ſolui. tria continet, ſ. quòd defendat reum in cauſa, & quòd dolum non committat, & ꝙ ſoluat iudicatũ: & hoc ipſum quòd verbum ſonat.ff. iud. ſol. l.iudicatum ſolui. & hæc ſatiſdatio debet interponi ab ipſo domino quando præſens conſtituit procuratorem dum conuenitur: & ſi abſens extra iudicium conſtituitur, cautionem interponat pro ſuo procuratore, per quam fideiuſſor exiſtat ſub hypotheca rerum ſuarum. Inſtitu.de ſatiſd.§. ſi vero. aliàs ipſemet procurator exponere debet prædictam cautionẽ, 2 quantumcunque locuples ſit, & idoneus, vt dictum eſt. Cautionem verò de rato non præſtat procurator rei, ſ. rem ratam dominum habiturum, cum & ſi ille, ſ. dominus ratum non habeat, ipſe ſoluat de burſa ſua, quia reuocare non poteſt dominus. Porro vbi reuocare poſſet, vel retractare quòd actum eſt, debet procurator præſtare cautionem rem ratam dominũ habiturum, vt cũ quaſi defenſor cõuenitur rei vendicatione, vel communi diuidundo, vel familiæ erciſcundæ, vel finium regundorum, & eccleſia, vel minor, & reſtitutionem in integrum poſtulãdo: & cauſa ſtatus, cum ſeruus clamat in libertatem contra procuratorem domini, duplicem cautionem præſtat procurator rei: iudicatum ſolui, & rem ratam dominum habiturum. ff. eo. Pomponius.§. ſed & is. & l. ſi defunctus. §. vlt. qa in hoc iudicio vtraque perſona ſuſtinet vicem duarum perſonarum.ĩ.de proba. ex literis.& ff.eo.non ſolum.§.ſi ſtatus.& §.eſt & caſus.& cum tutor poſtulatur ſuſpectus, & ipſe per procuratorem defenditur.ff.eod.non ſolum.§.vlt. & huiuſmodi cautiones ante litis conteſta.peti debent.ff.eo.Pomponius.§.ratihabitionis. Procurator vniuerſitatis ſiue collegij cautionem de iudicato ſoluendo non præſtat: quia ſuſtinet vicem vniuerſitatis, & iurat de calumnia in animam propriam.ĩ.de iura. calum.c. in pertractandis.& cap.ſeq.& C.de iur.cal.l.2.§.ſinautem.quia quaſi dominus intelligitur ſicut & tutor.ff. pro emp.l.qui fundũ. §.ſi tutor.argumen.ff. rem ra.ha. actor. nec tutor cauet de iudicato ſoluendo.C.de adminiſt.tuto.l.vltim.§.defenſionem. ſicut nec verus dominus illam præſtaret. Inſtitut. de ſatiſdat. §. ſed hodie. & ideo de neceſſitate eſt iſtud officium. ſ. eod. quia. ſed officium procuratoris eſt voluntarium, quia nemo compellitur conſtituere procuratorem 3 .ſ.eod. querelam. aliàs non eſſet differentia inter procuratorem priuatæ perſonæ, & ſyndicum vniuerſitatis.

1 Glo.in l. nõ ſolum. §. qui alieno.ff. eod. Cynus in l.1.C.eod.

2 Et antequam hoc faciat. poteſt iudicẽ recuſare, excipere, & alia facere, quæ præcedũt lit. cõteſt. de hoc in Spe. de ſatiſda.§.penul. verſi. ſed pone. Ioan.And.

3 Nec recipere procurationis officiũ. & hoc plus facit ad ꝓpoſitũ. infra c.prox. in gl.2.Io. And.

præfato factum eſſe dignoſcitur approbantes; Mandamus quatenus partibus conuocatis, &c.

¶Idem.

¶*Tenet iudicium agitatum cũ procuratore reuocato, ſi reuocationem iudex & aduerſarius ignorauerunt. hoc dicit ſecundum communem intellectum, & verum.*

CAP. XIII.

MAndato procuratoris [e] poſt litem conteſtatam à domino reuocato [f], ſi hoc

¶*Glo.ſeq.ſic reci.ſcilicet primò finis qui ſignat contrarium, & ſol.ſecundò principium quod diſtinguit an ad ſolum procuratorem peruenerit reuocatio, an etiam ad aduerſarium, vel iudicẽ medium.argum.à contrario, & illud reprobat: contra quod inducit legem, quam ſoluit.*

f ¶*A domino reuocato.*] Circa huiuſmodi reuocationẽ notabis. Cum aliquis reuocat mandatum factum procuratori ad agendum vel defendendum cõſtituto, aut reuocatio peruenit ad procuratorem tantum, aut etiam ad aduerſarium vel iudicem. Si tantum ad procuratorem, non præiudicat aduerſario: quia iudicium quod idem quaſi procurator poſtmodũ eſt expertus, ratum eſſe debet: vt hic, & ſ.de reſcr. ex parte decani. 4 & ff.eo.ſi procuratorem.in fin.& C.de ſatiſdan.l.vnica.etiam ante iudicium cœptum.ff.iudi. ſol. ſi ante. ad idem. ff.de ſolu.qui hominem.§.ſi Titium. & l.ſi quis ſeruo. & l.cũ quis.§.1.Et ſi pater iuſſerit filio credi: poſtmodum ignorante creditore mutauerit voluntatem, ceſſat ſenatuſconſultum, quoniam initium ſpectandum eſt.ff.ad Macedonia.ſi tamen. Et ſi dicam: qui voluerit cum ſeruo meo contrahere, periculo meo contrahat: poſſum mutare voluntatem, ſi certificauero creditorem.ff.quod iuſſu.l.1.primo reſpon. in fin. Si verò reuocatio perueniat ad iudicem, vel ad aduerſariũ: quicquid fit cum eo, tamquam cum falſo procuratore, nõ valet: vt hic à contrario ſenſu.ſ.de reſcrip.ex parte decani.poſtea non procedat iudex cum illo procuratore.ſ. eo. auditis. & ſic intelligitur quod dicitur ſ.eod.ex inſinuatione.& cap.in noſtra.qui enim vult reuocare procuratorem, certificare debet aduerſarium, vel iudicem: vt hic dicit. Sicut literæ de rato mittuntur iudici & aduerſario.ff.eod.ſi procuratorem. ff. rem ratam habe ſatiſdatio. ſic multo fortius literæ reuocatoriæ. Sed quare dicit, poſt litis conteſtationem? Innuitur à contrario ſenſu ꝙ ante litis conteſtationem poſſet reuocatio fieri, etiam ignorante iudice, vel aduerſario, & quòd neceſſe non ſit ſignificare iudici vel aduerſario. ſic videtur loqui decre.ſ.eod. ex inſinuatione.& cap.in noſtra. Ex litera illarum nunquam colligitur, quòd reuocatio peruenerit ad iudicem, vel aduerſariũ: & tamen reuocatur quod factum fuit per illos procuratores. Sed ibi ſuppletur quòd reuocatio peruenerit ad aduerſariũ.

4 Facit tex. in l. ſæpe. ff. de verb. ſign.

Sic ergo

Sic ergo ſupple hic, maxime: quia idem eſt ante litem conteſtatam & poſt litem. ſic enim multi poſſent decipi, ſi ſola reuocatio procuratoris ſufficeret, ſi non denunciatur aduerſario vel iudici: quandocunque fiat reuocatio, certificandus eſt aduerſarius: aliàs imputet ſibi quod hoc tacuit. Arg. cõtra. ff. manda. ſi mandaſſem.

ignorante iudice, vel [a] aduerſario factum fuerit: iudicium, quod idem quaſi procurator poſtmodum expertus eſt, ratum eſſe debebit.

¶Idem.

*¶Filiusfamilias poteſt eſſe procurator in iudicio, etiam ad futuras lites: & procurator datus cum pluribus ſimul inſolidum præfertur, ſi præoccupauit negotium: ſecus ſi diuerſo tempore fuit datus. Item procurator appellare debet à ſententia, niſi ex cauſa excuſetur: quo caſu debet domino nunciare de ſententia: appellationem tamen proſequi non tenetur.*

Illud in negotijs vbi non decipitur vẽditor: hic decipitur aduerſarius, & ideo ſecus. Sed ſi reuocatio ſit miſſa ꝓcuratori ante lit. conteſta. & ipſe occultat hoc: videtur quòd procuratori ſit imputandum ꝙ eam non oſtẽdit, & ſentẽtia quantum ad eum valeat, ſed non quantũ ad dominum: quia ſe liti obtulit alienæ. ff. rem ra. ha. l. 3. §. falſus. & ff. de iudic. de qua re. §. 2. & ff. de rei vend. is qui ſe obtulit. & l. prædicta. ſi quis ſeruo. in fin. 1 Sed hoc forſitan poſſet habere locum cũ procurator eſt ſoluendo: aliàs non. argumen. prædictarum decre. ex inſinuatione. & cap. in noſtra. Vel dic quòd tenet ſententia, & imputet ſibi dominus qui hoc nõ inſinuauit iudici vel aduerſario, vt probat hic litera. Item ex hac litera videtur, quòd etiam poſt litem conteſtatam indifferenter reuocari poſſit abſque cauſæ cognitione: 2 & ideo contra. ff. eodem. poſt litem autem conteſtatam. Non eſt contra: quia hoc non habet locum quando procurator conſentit. Si verò procurator nollet, debet hoc fieri cauſa cognita: tamen non procederetur in cauſa poſt reuocationem, niſi poſt cauſam cognitam: & tamen non debet audiri procurator, qui ſibi aſſumpſit procurationem, vel ſe aſſerit procuratorem: quia hoc ipſo ſuſpectus eſt, 3 & ita ſemper remoueretur. ff. eod. quæ omnia. ſed hoc dicit procurator, vt ſine nota ſuſpicionis remoueatur: vt l. prædicta, quæ omnia.

1 Ponit caſum l. cum quis. ſupra al. hoc addito quòd ille Titius tenet furti.

2 Concor. tex. in l. nã procuratorem. & ibi Bart. ff. eo.

3 Quòd ingerit operas in iudicium. Ioan. And.

a ¶*Vel.* ] pro, &: aliàs ſequeretur à contrario quòd ſi reuocatio ad alterum perueniſſet, valeret quod cum eo factum eſſet: quod non eſt verum.

NOn iniuſtè. ] Sex ſunt dicta principalia iſtius textus, Secundum: ibi, *Quamuis.* Tertium: ibi, *Qui licet.* Quartum: ibi: *Quod fieri.* Quintum: ibi, *Potuit.* Sextum: ibi, *Licet.* Abb.

CASVS. Filiusfa. conſtitutus eſt procurator in aliqua cauſa, & etiam ad futuras lites cum quibuſdam alijs & inſolidum, & ipſe præuenit alios: obijciebatur quòd non poterat eſſe procurator, cum eſſet in poteſtate alterius: & quòd ad futuras cauſas conſtitui non poterat: iudex nihilominus ipſum admiſit: quæritur quid iuris ſit. Reſpondet Papa quòd iudex iuſtè fecit qui ipſum admiſit, quamuis ad futuras controuerſias fuerit conſtitutus: & licet cum alijs ſimul fuerit cõſtitutus, ipſe tamen prius procurationis officium occupauit: ſed talis occupatio non habet locum in procuratoribus diuerſis temporibus conſtitutis: quia dato poſteriore, prioris procuratio eſſet reuocata.

POTVIT. Procurator condemnatus eſt, vtrum teneatur appellare & proſequi appellationem? Reſpondet, quòd in eo quòd ſententia eſt lata contra ipſum, poteſt & debet appellare: vel ſi ex aliqua iuſta cauſa appellare non poteſt, debet hoc domino ſignificare, vt ſi voluerit, appellet, ſed cauſam appellationis proſequi non tenetur inuitus. Totum eſt notandum quod hic dicitur. Not. quòd plures poſſunt dari procuratores ſimul. Item not. quòd filiusfamilias poteſt dari procurator. Item nota quòd quis dando ſecundum procuratorẽ reuocat primum. Item nota quòd procurator non tenetur appellationem proſequi. Item not. quòd licitum eſt alicui agere nomine alterius, & non ſuo.

b ¶*Filiumfamilias.* ] Filiusfa. etiam ſine mandato pro patre admittitur ad agendum & defendendum, præſtita ſatiſdatione. Imo & ſi eſſet minor: quia iuſtius eſt talem admittere, quàm abſentem indefenſum condemnare. C. eod. titu. exigendi. Item poteſt conſtitui procurator ad agendum & defendendũ, vt hic dicit. & ff. eod. filiusfa. §. ipſe quoque. vnde iudex iuſte fecit qui illum admiſit, niſi eſſet minor, quem non debuit admittere: quia ſi decipiatur, poteſt reſtitui ipſe, & fideiuſſores eius. ff. eod. minor. niſi forte pro patre ad defendendum ex benignitate, & non de rigore: vt in l. exigendi. in fin.

c ¶*Ad futuras.* ] Ad præſentes & futuras lites bene datur procurator in diem, & ſub conditione: & in perpetuum, & ad tempus. ff. eodem l. 3. & 4. & ad vnam cauſam: & ad plures, & ad omnes: vt ff. eodem. l. 1. & l. mandato. & ſupra eodem dilectus. & præſens & abſens dari poteſt. ff. eodem l. 1. in fin. nec datur inuitus. C. eod. inuitus. & debet expreſſe conſentire, aliàs inuitus videtur datus. ff. eodem filiusfamilias. § inuitus. & qui libet qui non prohibetur, dari poteſt: quia prohibitorium eſt hoc edictũ. ff. eod. inuitus. §. 1. & certus debet eſſe procurator. ff. eo. l. 2.

## CAP. XIIII.

NOn iniuſtè iudex proceſſit, qui filiumfamilias [b] in procuratorẽ admiſit, Quãuis ad futuras [c] controuerſias cõſtitutum. ¶Qui licet ſimul cum alijs [d] datus fuerit, prius tamen procurationis officium occupauit. Quod fieri nequiuiſſet in procuratoribus diuerſis temporibus [e] conſtitutis: quoniam dato poſteriori, prioris eſſet procuratio reuocata †. ¶Potuit quoque is, & debuit à ſententia, in eo quòd lata extitit contra ipſum [f], noſtram audiẽtiam ap-

† Vide l. ſi quis eum. § fin. ff. eo.

¶ *Glo. ſeq. argu. negatiuè. ſoluit diſtinguendo.*

d ¶*Cũ alijs.* ] Sic ergo patet quòd plures procuratores ſimul dari poſſunt. 2. quæſtio. 6. cap. poſt appellationem. §. forma. in fin. & infra de teſti. inſuper. & ff. eod. pluribus. & ff. de adminiſt. tut. decreto. §. 1. Sed nunquid ambo, vel etiam ſi ſunt plures, ſimul agere debent, vel vnus ſine altero? Videtur quòd vnus ſine altero agere non poſſit. argumen. ſupra de offic. deleg. cauſam. & ff. de re iud. duo. Dicas, ſi plures dati ſunt ſimul inſolidum, potior eſt conditio occupantis: vt hic. vnde ſupple hic, inſolidum: ſimile. ff. eodem pluribus. & ff. de lega. 1. ſi pluribus. in fin. & inf. a de appel. vt debitus. & ſupra de reſcrip. c. capitulum ſanctæ crucis. ſic ff. de adminiſtra. tuto. decreto. in fin. & ff. de verbor. oblig. ſi Titius. argumen. ff. de duobus reis. ex duobus quandoque tamen ille dicitur occupare, qui primo ad ſententiam venit. ff. de pecu. ſi verò. & ff. de noxa. ſi quis. ſed ſi ſimul occurrerent ad litem conteſtandam, iudex tunc poteſt eligere magis idoneum, ne repugnantia inde contingat, ſi vnus negaret, & alter concederet. ff. de accuſa. ſi plures. & ff. de adminiſtrat. tuto. decreto. in fin. ſi verò non ſint dati inſolidum, ſed ſimpliciter, tunc neuter agere poteſt vel defendere ſine reliquo, & ſunt ſimul admittendi, ſicut iudices qui dantur ſine clauſula illa, quòd ſi non omnes, &c. ſed idem videtur dicendum ſiue addatur inſolidum, ſiue non: cum ratio illius l. ſi plures. §. quamuis. & l. decreto. nihilominus remaneat: & ideo forte non ponitur hic in textu, inſolidum, quia aduerſarius ab initio prouiderat ſibi, vt iudex magis idoneum admitteret. Bernardus.

¶*Glo. ſeq. ponit caſum exemplum, & inducit ſimile.*

e ¶*Temporibus.* ] Ponit tenorem illius l. ff. de procu. ſi quis cum procuratore. §. fin. in quo caſu non eſt melior occupantis conditio: quia dando ſecundum, priorem reuocare videtur, vt hic dicit, & l. prædicta, ſi quis cum procuratore. §. vltimo niſi dando ſecundum exprimat quòd priorem vult durare in procuratorem. ff. de leg. 1. ſi pluribus. ſicut eſt in iudicibus: quia ſecundum reſcriptum derogat primo. ſupra de reſcrip. cæterum. 4 & quandoque ſecundus priori adiungitur. ſupra de offic. deleg. coram. Ad vnam litem plurium perſonarum & vnus & plures procuratores dari poſſunt. ff. eod. ſi quis cum. §. vnus. Quandoque tamen plures perſonæ non poſſunt agere vel experiri, niſi per vnum defenſorem, ſeu defendere, vt vbi plures fideiuſſores ſunt, & volunt defendere eum pro quo fideiuſſerunt iudicatum ſolui. ff. iu. ſol. iam tamen. §. ſi tamen. Et plures hæredes neceſſe habent dare procuratorem, ne actor incommodo afficiatur, ſi defenſor in plures perſonas diuidatur: vt in l. prædicta. iam tamen. §. ſi tamen. & ff. de exerci. ne in plures. Idem eſt in redhibitoria. ff. de ædi. edi. quòd ſi nolit. §. ſi plures. Idem eſt vbi ille qui agebat iudicio fami. ercis. communi diui. fin. reg. deceſſit pluribus hæredibus relictis: quia ad omnia omnes vnum procuratorem dare debent. ff. fami. erciſ. ſi familiæ erciſcundæ. & ff. de procu. licet. in fin.

4 Imo eſt cõtrarium in iudicibꝰ quia ſecundum reſcriptum non tollit primum, ſi de illo non faciat mẽtionẽ: vt ibi, & de offi. dele. ex literis. ſed ĩ ſecundo ꝓcuratore non eſt neceſſe quod fiat mẽtio primi: & hic ſic. & ratio quare in reſcriptis nõ eſt melior cõditio occupantis, tradit hic ꝑ Hoſtienſẽ.

¶*Glo. ſeq. arguit, & remittit.*

f ¶*Contra ipſum.* ] Bene dicit, contra ipſum: quia in perſona procuratoris ſemper formanda eſt ſententia, aliàs non tenet. C. de ſent. & interlo. omn. iu. l. 1. ſiue ab initio, ſiue poſt

litem

litem conteſtatam procurator interuenit.C.eo.nihil.De hoc dixi.ſ. de elect. querelam. Et not. quòd iſte §.ponit tenorem illius l.C.eo.inuitus.

¶*Glo.ſeq.reci. per q.an domino ſcienti ſententiam latam; &c.*

a ¶*Appellare.*] Procurator ergo appellare tenetur, ſed proſequi non cogitur. C. eodem inuitus. quod ſi non fecerit, imputatur ei. ff. de neg.geſt.liberto. §. vltim. in fin. Vel ſaltem denunciare tenetur domino ſententiam latam contra ipſum, vt dominus appellet ſi voluerit: quia culpa ipſius amiſit cauſam & ipſe non poterat diuinare: vnde imputatur ſibi. ſimile ff.mand. ſi fideiuſſor.§. ſi cum debitor. & hoc eſt verum cum dominus neſciuit: ſi vero ſciuiſſet, certiorari non debuit. ff. de actio. empt.& vend.l.1.in fin. & ſupra de reſcri.ab excōmunicato.vnde tunc ſibi imputet dominus quòd non appellauit. Vel poteſt dici quòd appellare tenetur procurator, vel domino denunciare: quia hic non diſtinguitur vtrum domin' hoc ſciat vel ignoret contra ſe iudicatum: aliàs mandati tenebitur, niſi alterum faciat, niſi iuſta cauſa eum excuſet: vt dicit litera ſequens, puta, iuſtus metus. tunc denunciet domino. infra de appel. cap. vlt. vel inopia, ſicut dicitur de fideiuſſore condemnato vltra verum debitum. Qui non poteſt propter inopiam appellare, debet hoc denunciare principali perſonæ 1 .ff.man.ſi procuratorem.§.ſi ignorantes. Bernardus.

† Vt infirmitas, paupertas, vel metus.

† Id eſt nunciare corā teſtibus. l. ſi procuratorem.§. ſi ignorātes. ff.mand.

† Vide l. 1. ff. quod cuiuſque vni. & c. cū nō ignores de præben.

1 Et huius dicti eſt efficax rō: quia licet dominus ſciat cōtra ſe ſententiatū, probabiliter crederepotuit, ꝙ procurator ſolicitus appellaret. Ioan.And.

pellare a: vel (ſi iuſta † cauſa excuſabat eundem) ſaltem domino conteſtari †, vt ad appellationis beneficium conuolaret: Licet appellationem proſequi non teneretur inuitus.

¶Idem.

¶*Procurator vniuerſitatis, cuius maiores, & iurati ſunt excommunicati, non repellitur ab impetrando, niſi illi in procuratorio ſint expreſſi, vel eorum auctoritate factum ſit, vel ad id ſcienter ſint admiſſi. hoc dicit, & eſt deciſio notabilis, & ſubtilis.*

CAP. XV.

Conſulti ſumus, an conſtitutus ad impetrādum à communitate aliqua procurator, ab impetrando deberet excludi, pro eo quòd maiores,& iurati b †, per quos eadem communitas regebatur, tempore quo iniunctum fuit procurationis officium, erant excommunicationis ſententia innodati. ¶Taliter reſpondemus, quòd niſi eſſent illi in literis procurationis expreſſi c; vel aliàs eorum auctoritate procuratoris d † inſtitutio facta fuiſſet; aut ſciens eos eſſe tales e, ipſa communitas vnà cum eis conſtituiſſet eundem, non eſt procurator huiuſmodi repellendus.

## TITVLVS XXXIX.

## De ſyndico.

¶Gregorius † Papa ſubdiacono defenſori Siciliæ.

¶*Religioſi debent habere ſyndicum. qui cauſas monaſterij agat & defendat, etiam (ſi oportuerit) conſtituto illi ſalario.*

Conſulti ſumus.] Communis diuiſio.Secunda:ibi, *Taliter.* Abbas Siculus.

CASVS. Quædam communitas conſtituit quendam procuratorem ad impetrandum: maior de illa communitate, & iurati per quos communitas regitur, erant excommunicati eo tempore,quo iniunctū fuit illi procurationis officium: quæritur vtrum talis procurator propter hoc ab impetrando debeat repelli? Reſpondet, quòd non eſt procurator huiuſmodi repellendus: niſi illi excommunicati expreſſi eſſent in literis procurationis, vel niſi aliàs eorum auctoritate procuratio facta fuiſſet, vel niſi ipſa communitas ſciens eos tales eſſe, ſimul cum eis conſtituiſſet eundem. Not.quòd ſi maior pars ſcienter admittit indignū,nihil valet quòd agitur: ſed ſi ignoranter,propter paucos nō vitiatur factum maioris partis. Itē vtile vitiatur per inutile. Item expreſſa quandoque nocent, non expreſſa non nocent.

¶¶*Glo.ſeq.aperit.dubium: ſecundò querit, arg. & ſol. ſol.opponit & opp.reſpondet.*

b ¶*Iurati.*] Per hoc videbatur quòd procuratio nō valebat: quia maior & iurati per quos communitas regebatur, erant excommunicati.ipſi quaſi caput vniuerſitatis cenſentur,& ipſi iurāt pro cauſis vniuerſitatis.C. de iur.cal.l.2.§. hoc etiam. in fin.ff.de condi.& demon.municipibus.ff.ad munici.municipes. huiuſmodi maioribus cura totius rei publicæ commiſſa eſt, vt dicit lex illa, municipes. vnde videtur quòd inſtitutio procuratoris non valeat: & ſic ille procurator debet repelli,cū auctores illius non reciperentur.infra de teſti.licet. Sed quid dices: impetrator eſt excommunicatus,impetrauit literas pro non excommunicatis etiam credentibus illum non eſſe excommunicatum, vel etiam credentibus: nunquid valent literæ,vt per eas procedatur? Videtur quòd ſic: quia non refert per quemcunque preces oblatæ ſint. C. de preci. impe. offer. vniuerſis. & mulier etiam admittitur ad impetrandum, quæ aliàs ad iudicium pro alio non admittitur, ff. de regul. iur.l.2.C.de procu.alienam.Super hoc dicas,quòd tales literæ bene valent,& tenent: 2 licet impetrator qui eas impetrauit,repulſus fuiſſet ab impetrando, ſi vicecancellarius illū excommunicatum ſciuiſſet: cum etiam ſi principalis dominus eas impetraſſet, valerent eo abſoluto. infra de excep. pia conſideratione.de hoc teneas ſecundum quòd ibi not.in glo. ſed mirum. Sed videtur quòd literæ impetratæ ab excommunicato non valeant, per hoc quod dicit, ſi maior & iurati excommunicati,eſſent expreſſi in literis procurationis, procurator eorum deberet ab impetrando repelli, & ipſi ijdem repellerētur. Ergo multo fortius literæ impetratæ ab excommunicato non valent: quia ſi excommunicatus repellitur ab impetrando, & literæ impetratæ ab ipſo repellendæ ſunt. Hoc ita intelligendum eſt, cum vicecancellarius, & alius qui literas concedit, ſcit illos, ſ. maiorem & iuratos excommunicatos: tunc debet procurator eorū repelli ab impetrando: quia & ipſi repellerentur: & ita non licet eis per alium quod per ſe ipſis non liceret. infra de teſti. licet. Excommunicati publice nec per ſe nec per aliū ad agendum vel impetrandum,vt agant, admitti debent. infra de except.exceptionem.in fin. Si verò vicecancellarius ignorat impetrātem excommunicatū, nec contra ipſum excipiatur, & literas obtinuerit, valebunt & poterit agere per eas cum fuerit abſolutus. infra de excep. pia. Bernar.

2 Dic contra vt infra de probatio. poſt ceſſionē & hoc tenebat olim Bernard', ſed poſtea ſentētiam mutauit,vt ait Io. An. quē videto.

† procurationis.

† Lib. 1. epiſtola 67. regiſti.& c.1. eod. tit. in 1.compilatione.

ADDITIO. Quidam dicunt quòd valent literæ; ego credo quòd non valent: quia ſunt impetratæ ab excommunicato, cuius procuratio nō tenet.infra de proba.poſt ceſſionem. licet ille ad litem eſſet datus, & indignum eſt ſcripturam illius admitti, cuius actor damnatur.infra de hære. fraternitatis. nam ſi ſciuiſſet illum talem qui tales literas concedit, fuiſſet repulſus. ergo & tu debes repellere ipſum cum ſuis inſtrumentis. infra de hære. excommunicamus. §. credentes. verſi. tabellio. quia eadem ratio, &c. de reſcrip. ſuper literis.

c ¶*Expreſſi.*] Expreſſio ergo nocet hic, 3 quia per hoc apparet quòd eorum mandato fuit conſtitutio facta tanquam maiorum: vnde non valet, quia ſi maior de vniuerſitate, puta adminiſtrator, conſules, prælatus excommunicati ſint, vniuerſitas agere non poteſt, quia quaſi mortua tunc habetur. 11. quæſtio. 3. nemo. epiſcoporum. & ita quaſi vacare intelligitur, vnde agere non poteſt. infra ne ſe. va. cap. 1. 2. & 3. Idem eſt ſi in procuratione non ſint expreſſi: dum tamen conſtet quòd eorum auctoritate conſtitutio ſit facta, vt hic dicit: ſed cum expreſſi ſunt, tunc conſtat, & ſic expreſſa nocent, non expreſſa non nocent, ff. de regul.iur.expreſſa.& quia eorum auctoritate factum eſt, proprium factum cenſetur: quia omnia noſtra facimus, quibus auctoritatem impertimur. C. de ve. iure enu. l. 1. §. ſed neque.in fin.

3 Dicunt quidā hāc gloſſam tēpore Innocentij iiij. additionē fuiſſe. ſed nūc in omnibus manuſcriptis. habetur:& de materia eius latè hic Innoc. & Io.And.

d ¶*Procuratoris.*] puta, quia dicebatur in procuratione: talis communitas fecit Titium ſuum procuratorem ad impetrandum, & maior & iurati interpoſuerunt ſuam auctoritatem.

¶*Gloſſa ſequens arg.ad brocar. quòd vitiatur vtile, &c. alleg. 7.iura & 5.alleg.in contrarium.demum quærit. argum. pro & contra,& ſoluit.*

e ¶*Tales.*] Et ideo imputatur, quia non debebat illos ad hoc aſſociare.ſimile ſ.de elect.ſcriptum eſt.in fin. Et eſt arg. quòd vtile vitiatur hic per inutile. argum. ad hoc.9. diſtinct. ſi ad ſacras.& ſ.de offi.deleg.ſuper queſtionum §.ſi vero.& 3. quæſt.9.pura.& ff.de ædil. edic. cum eiuſdem. Sic & vna ouis morbida totum gregem inficit. 24. quæſtio. 3. reſecandæ. & infra de ſtatu regul. ea quæ.1.reſponſo.in fin. & ſupra de offic.deleg.cum ſuper.argum. contra quòd non noceat factum illorum,ſ.de elec.illa.& j. de cle. excom. mi. ſi celebrat. & ſ. de ele.cum vinton.& C.de tranſa.ſi ex falſis. & infra de re iudi. cum I. & A. Sed dato quòd valeat conſtitutio & impetra-

tio literarum

tio literarum quia non ſunt expreſſi in conſtitutione, vel alij ignorabant illos eſſe tales, ſed communi voluntate omnium hoc factum eſt, nunquid poterit agere vniuerſitas, vel collegium per ſyndicum auctoritate illarum literarum conſtitutum ab illis, & ab alijs communiter, ſi obijcitur quòd maior, ſ. adminiſtrator prælatus, & aliqui de maioribus ſint excommunicati, & paratus ſit hoc probare excipiens? & videtur quòd ſic poterit agere: quia ſicut valet conſtitutio ad impetrādū, ita debet valere conſtitutio ſyndici ad agendum, dummodo conſtitutio ſyndici ſimilis ſit conſtitutioni procuratoris. Sed videtur quòd hoc eſſe nō poſſit: quia in ſyndicatu debēt exprimi maiores perſonæ, & alij etiam, & præcipuè prælatus adminiſtrator, vt appareat an ſint duæ partes, vel maior pars vniuerſitatis. ff. quod cuiuſque vniuer. plane. & collegium ſine prælato non conuenit, nec conuenitur. infra de iud. cauſam. ſed hoc non poteſt conſtare niſi exprimantur nomina in ipſa conſtitutione. Vel ſatis pōt dici, ꝗ literæ valeant p̄dicto mō impetratæ, conſtitutio tamen ſyndicatus non valeant niſi illi abſoluātur, nec eſt hoc incōueniens, quia vnus ſolus, vel pauci de capitulo poſſent impetrare literas pro eccleſia, vel conſtituere procuratorem ad hoc, cum ſint coniunctæ perſonæ: vt argumen. ſupra de reſcrip. nonnulli. & 12. quæſtio. 2. non liceat. Bernardus.

† Reſtituta eſt à nobis inſcriptio, nam perperā ita prius legebatur. Exon. Epiſcopo. & priori S. M. Cæſara.

## CAP. I.

Sicut ſtudij noſtri eſſe debet à litigijs forēſibus monachos ſubmouere [a], ita neceſſe eſt noſtra prouiſione, quemadmodum negotia eorum diſponi debeant, ordinare. Pro qua re tibi præcipimus, quatenus cum Fauſto loqui debeas, cui (ſi voluerit) conſtituto ſalario, monaſterij generaliter [b] debeas negotia commendare. Expedit enim pro paruo incommodo [c], à ſtrepitu cauſarum ſeruos Dei eſſe quietos.

# TITVLVS XL.

## De ijs, quæ vi, metusvé cauſa fiunt.

¶ Alexander iij. Oſceñ. † Epiſcopo, & Priori ſanctæ Mariæ Cæſaraug.

*¶ Si quis timore mortis, poſteà ratū non habens, religionem profitetur, exire, & matrimonium contrahere poteſt; ſecus ſic à principio, vel ex poſt facto liberè conſenſiſſet.*

## CAP. I.

Perlatū † eſt ad audientiā noſtrā, quòd cum quidā nobilis, & potēs M. vxorem ſuam ſuſpectā † haberet, milites ſui eius præcepto eam ad quandam ſyluam ducētes, euaginato gladio occidere voluerunt: ſed tandem pietate ducti, ſub tali conditione pepercerunt eidem, quod in monaſtario de Colobris † habitū ſuſciperet monachalem: & infrà. ¶ Epiſcopi verò miſſi à viro, vt ei velum imponerent: quia iuuenis erat, & filiū paruulum habebat, mutationem vitæ ſuæ ſuſpectam habentes, ſeorſum conuenerunt eādem: quæ rem patefaciens, quòd mortis timore monaſterium

† ſuſpectā ſcilicet de adulterio.

† Ita manu ſcripti emēdatiores, ſed fortaſſis Talabres ſcribendum aliàs, Colubris. aliàs Tolobris.

## DE SYNDICO.

*¶ Viſo de procuratore, qui gerit negotia domini, meritò ſubijcitur de ſyndico, qui gerit negotia vniuerſitatis.*

Sicut ſtudij.] Diuiditur. Nam primò præmittit exordium, ponens duas cauſas mandati. Secundò, in medio ponit mandatum: ibi, *Pro qua re.* Abbas.

Casvs. Hic dicit Papa, quòd ad eius officiū pertinet monachos remouere à forenſibus litigijs: & eodem modo ad ipſum pertinet qualiter eorum negotia debeant ordinari. Vnde mandat iſti ſubdiacono defenſori Siciliæ, quatenus loquatur cum quodam Fauſto, & cap. conſtituat ſalarium de bonis monaſterij, conſtituens eum ſyndicum ſiue procuratorem generalem ad omnia negotia monaſterij in iudicio procuranda: expedit enim vt modicum damnum ſuſtineant, vt ab huiuſmodi litigijs conquieſcant, & diuinis intendant. No. quòd monachi non debent eſſe ſyndici etiam pro cauſis monaſterij: ſed iſtud ex honeſtate dictum eſt, quia contrarium ſeruatur, nec repelluntur propter hoc.

a ¶ *Submouere.*] 16. quæſt. 1. monachi.

*¶ Glo. ſeq. tractat de ſyndico, quid ſonet hoc nomen, ad quas cauſas detur, à quo, an caueat de rato, vel de iudicato ſoluendo, an iuret de calumnia, an poſſit eſſe laicus: ſubdit hoc cap. de honeſtate loqui.*

b ¶ *Generaliter debeas negotia commendare.*] Not. quòd hoc nomen, ſyndicus, nomen græcum eſt, latine defenſor [1] appellatur, & ad certam cauſam agendam, vel defendendam eligitur. ff. de muneribus & honoribus. munerum. §. defenſores. & generaliter ad omnes cauſas præſentes & futuras vt hic, & infra de iuramento calumniæ. imperatorum. conſtituitur ab vniuerſitate ſeu collegio, vel corpore [2]. ff. quod cuiuſque vniuer. l. 1. & l. item eorum §. ſi decuriones. & ſyndicus iſte ſi dubitatur de mandato, debet cauere de rato ſi agat, & partibus procuratoris fungitur, & ex eiſdem cauſis mutari poteſt ex quibus procurator: vt l. prædicta, item eorum. §. penulti. & vltim. ſed non cauet de iudicato ſoluendo, cum defendit. vt dictum eſt ſupra titu. proxim. mandato. quia talis ſyndicus perſonā ſuſtinet vniuerſitatis, ſiue collegij: ſic & tutor non cauet de iudicato ſoluendo, ſed de iudicio ſiſti. C. de adminiſtra. tut. l. ſancimus. §. defenſionem. & iurat de calumnia iſte ſyndicus in animam propriam. infra, de iuramen. calum. in pertractandis. &c. imperatorum. & tutor & curator iurant de calumnia, vt C. de iuramen. calum. l. 2. Item poſſet eſſe laicus, vt videtur hic in fine: quia ſeruos Dei litigare non oportet. 2. quæſtio. 7. ſicut ſacerdotes. & 11. quæſtio. 1. te quidem. & capit. clericum. §. ex his omnibus. ver. ſecularia iudicia ſi habueritis, contemptibiles, &c & in Authent. de ſanct. epiſcop. § alium autem. coll. 9. & infra de iur. calum. capit. 1. in fin. Quod dictum eſt, ſatis eſſet honeſtum: quia quælibet perſona eccleſiaſtica debet habere procuratorem bonæ famæ, [3] pro quolibet eccleſiaſtico negotio. 5. quæſtio. 3. quia epiſcopi. tamen contrarium fit quotidie: quia clerici & monachi poſſunt eſſe ſyndici, & tractare vtilitates eccleſiarum. 16. quæſtio. 1. qui vere. & cap. monachi. & iura prædicta loquuntur ſolummodo de honeſtate. ſic videmus ſeruari de facto, & debet conſtitui quandoque ab epiſcopo, quandoque à capitulo, prout notatur ſupra de reſcript. cap. edoceri.

1 Rectè loquitur hic gloſſa.

2 De materia huius gloſſæ vide plenè per Specul. titu. de ſyndico. adde Ioā. And. in c. 2. infra de noui. oper. nunt.

†Poſt concil. Laterā. par. 50. ca. 13. & c. 1. eo. tit. in 1. cōpilatio.

3 Vide. Hoſtien. & Io. And. c. in pertractandis. infra. de iu. calū.

c ¶ *Incommodo.*] i. potius deberent modicum incommodum ſiue damnum ſuſtinere in eo quod dabunt ſyndico, & eſſent à litibus, & per alios litigia exercere. Bernardus.

## DE IIS, QVÆ VI, METVSVE CAVSA FIVNT.

*¶ Supra in præcedentibus titulis viſum eſt de ijs, quæ ſponte egimus in iudicio vel extra, meritò ſubijcitur de ijs quæ agimus coacti, & inuiti, nam iura dant remedium reſciſſorium aduerſus ea quæ fiunt per metum, & appellatur actio, quod metus cauſa. Et ſcias quòd regulariter geſta per metum tenent: ſed veniunt reſcindenda per actionem quòd metus cauſa. fallit in quibuſdam caſibus, in quibus metus vitiat ipſo facto: vt plenè not. infra eodem cap. abbas. Et competit hæc actio ad intereſſe, vt colligitur in l. ſi cum exceptione. in princip. ff. eod. Abbas.*

*De hac materia tractatur 15. q. 6. 2. 1. q. 3. & 23. q. 6. & quæſtio. 5. per totum. & q. 3. in multis. & 6. q. 1. hoc tunc. 1. quæſt. 1. §. conſtat. 15. q. 1. merito.*

Perlatum.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudices: ibi, *Ideoque.* Abbas.

Casvs. Quidam nobilis cum haberet vxorem ſuam ſuſpectam, præcepit militibus ſuis, vt eam ducerent ad quandam ſyluam, & eam occiderent. ipſi duxerunt illam ad ſyluam, & gladio euaginato vt eam occiderent, tandem pietate moti pepercerunt eidem ſub tali conditione, quòd in monaſterio monialium ſuſciperet habitum monachalem, & ſic ducta fuit ad monaſterium. miles maritus ipſius, miſit duos epiſcopos ad monaſterium

rium vt ei velum imponerent, ipſi vero (quia iuuenis erat, & filium paruulum habebat) ſuſpectam habuerunt mutationem vitæ ipſius: traxerunt eam in partem, quærentes ab ipſa, quare hoc faciebat, & illa rem per ordinem expoſuit illis, dicens, quòd timore mortis hoc faciebat, & quandocunque poſſet, inde recederet: alter illorum, vt ſatisfacere videretur crudelitati viri illius, velum ſibi imponere ſimulauit: poſtmodum vir de medio eſt ſublatus, mulier ſtatim de monaſterio, exiuit, & alium maritum accepit propter quod epiſcopus diœce. ad inſtantiam monialium ipſos excommunicauit: mulier factum illud domino Papæ ſignificauit: Vnde mandat Papa quibuſdam iudicibus, quatenus dictā mulierem & virū eiuſdem à ſententia excōicationis abſoluant, recepto iuramento quòd eorum ſtabunt mandato: deinde mulierem illam, & abbatiſſam, & moniales ante præſentiam ſuam faciat præſentari, & ſi legitimè probatum fuerit mulierem illā monaſterium intraſſe non timore mortis, ſed ſponte: vel ſi etiam timore intrauit, & poſt modum mortuo viro ratum habuit quod prius fecit, per cenſuram eccleſiaſticam ad monaſteriū redire cogatur. Not: quòd proteſtatio valet. Item votum timore mortis emiſſum non tenet. Item quod ab initio non tenuit, confirmatur ratihabitione ſequenti.

† Tiroſonēſis ſcilicet: nā hic cū Cæſaraoguſtano velum imponebat, vt patet in integra.

intrabat, propoſuit [a]: & quòd inde quandocunque poſſet exiret; ſed alter † epiſcoporum (vt viri tyrannidi ſatisfacere videretur) mulieri velum [b] imponere ſimulauit [c]. tandem viro de medio ſublato, prædicta mulier de monaſterio exiens, alium maritum accepit, quos Calaguritanus epiſcopus ad inſtantiam ſororum, vinculo excommunicationis adſtrinxit: & infrà. ¶ Ideoque mandamus, quatenus prędictam mulierem, & virum (recepto ſacramento, quòd veſtro [d] debeant ſtare mandato) ab excommunicationis vinculo abſoluatis; deinde tam mulierē, quàm Prioriſſam, & moniales prędcripti monaſterij, ante veſtram præſentiam conuocantes, ſi legitimè probatum fuerit, non timore [e] mortis prædictam mulierem religionē intraſſe; aut quod fecit poſtmodum [f] ratum habuiſſe, ipſam ad monaſterium redire, & habitum depoſitum reaſſumere †, cēſura eccleſiaſtica compellatis.

† In antiq. reſumere.

¶ Idem Epiſcopo Vigornieñ.

*¶ Qui per metum amiſſionis patrimonij ſuo beneficio renunciat, illud repetere poteſt.*

*¶ Gloſſa ſequens arg. pro proteſtatione. allegat 4. iura, & vnum in contrarium, & ibi remittit. Secundo quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Propoſuit.*] Hic ergo valet proteſtatio: vt 31. quæſtio. 2. Lotharius. 28. diſtin. diaconi. & 7. quæſt. 1. pontifices. & ſ. de ele. Cumana, cōtra. ſ. de conſti. cum M. in quibus de hoc. Sed quid ſi non audet proteſtari? Non obeſt. C. de re. cre. generaliter. §. ipſe. argum. 34. quæſtio. 2. non ſatis. in princ. quod intelligitur ſi conſtet in iudicio.

Velum in monialib⁹ duplex, cō uerſionis, & conſecrationis.

b ¶ *Velum.*] ſcilicet conuerſionis, quoniam velum conſecrationis quod tantum virginibus datur, imponere non debet. 20. quæſt. 1. de votis. & j. de reg. vidua.

*¶ Glo. ſeq. not. ad brocar. ſimulationis. alleg. ad primam partem ſeptem iura, & ad ſecundam alia ſeptem, & ſoluit.*

c ¶ *Simulauit.*] Not. quòd vtilis ſimulatio permittitur. 22. quæſt. 2. vtilem. ff. de noua. doli exceptio. in fin. & 23. quæſt. 3. dominus. ff. de don. l. 1. §. non fuit. & 43. diſtin. in mandatis. Inſti. de act. §. aliæ. & 23. quæſt. vltim. pridem. Argum. contra. 27. diſtin. quod interrogaſti. ff. de iuſti. & iur. l. 1. §. 1. & 12. q. 1. certe ergo. ff. de offic. præſi. congruit. §. vlti. C. de iur. do. in rebus. in fin. 22. quæſt. 5. cauete. & C. de ince. nup. l. vlti in fin. Sol. dolus, fraus. & ſimulatio ſunt nomina reatus, qui nunquam permittitur à canone: quia qui peccat, non peccat legis auctoritate. 23. quæſtio. 4. qui peccat. aliquando vulgari conſuetudine denominat actus legitimos, & tunc permittuntur: vt in primis concor. 36. quæſtio. 2. capit. nullus. §. his auctoritatibus. & ſic ſimulatio boni quandoque bona eſt vt hic, & permittitur. & quandoque mala, vt hypocriſis; vt cap. quod interrogaſti. & cap. certe. & cap. cauete. ſimulatio mali quandoque bona eſt, vt fuit ſimulatio Dauid, qui ſimulabat furorem: vt in dictis capit. vtilem. & capit. dominus. & de conſe. diſtinct. 2. acceſſerunt. vbi dicitur, ferebatur Dauid manibus ſuis, ſed manibus ſuis nemo portatur: Chriſtus enim manibus ferebatur. de conſe. diſtin. 2. acceſſerunt.

*¶ Glo. ſeq. reci. per contrarium.*

d ¶ *Quod veſtro.*] Sic infra de ſenten. excommu. ex tenore. ſed 1 communis forma eſt quòd iuret qui abſoluitur, ſtare mandatis eccleſię. infra de appel. ad hoc. & infra de ſenten. excommu. cum deſideres. ſed non refert quocunque iſtorum modorum iuret: quia licet iuret ſtare mandato iudicis, per illam formam non intelligitur aliud quàm per aliam, nec magis adſtringitur: quia mandatum ſuum debet eſſe ſecundum ius, nec ad aliud extenditur: quia nec de alio intendunt.

1 De materia huius gloſſæ dixi copioſe li. 3. cōment. in Directoriū Inquiſitor. Shol. 6

*¶ Glo. ſeq. obijcit de negatiua, & ſoluit. iterum obijcit, & quadrupliciter ſoluit: & primam reprobat.*

e ¶ *Non timore mortis.*] Sed 2 qualiter poteſt hoc probari, cum ſit negatiua, & iſta negatiua includit in ſe affirmatiuam hanc, ſcilicet, ſponte religionem intrauit. ſimile ſupra de renūc. ſuper hoc. de hac negatiua dictum eſt ſupra de ele. bonæ. Et hanc negatiuam debent probare moniales, quæ mulierem illam repetebant. Sed videtur quòd potius mulier illa debuit probare quòd timore mortis intraſſet: quia moniales fuerunt in quaſi poſſeſſione illius, ſiue monaſterium, & quaſi fundata erat intentio monacharum per talem poſſeſſionem & cohabitationem, & veli ſuſceptionem, & mulier allegare videtur metum mortis. ſed qui hoc allegat, illud debet probare. ff. quod me. cauſa. non eſt. Reſpondetur quòd verum eſt hoc, ſed quia conſtabat de proteſtatione voluntatis ab initio facta, adhuc præſumitur nolle. 31. quæſt. 2. Lotharius. ff. de leg. 3. ſi quis in princ. & qui voluntatem immutatam allegat, hoc probare debet: vt hic, & ff. de proba. cū qui. C. de teſta. ſancimus. & C. de app. præcipimus. in fi. & ff. de leg. 3. fideicom. §. ſi rem. & ff. de leg. 1. ſi mihi. §. interdum. Sed hoc non habetur ex hac litera, quòd conſtaret de proteſtatione, niſi per narrationem præmiſſam. Ideo aliter dicitur: eo ipſo quòd mulier hæc non probat, intelliguntur moniales probaſſe ſuam intentionem præſumptiuè, cum de facto conſtaret, licet non de forma facti. C. qui mili. non poſ. ſuper ſeruis. lib. 12. Vel moniales ſponte onus probandi ſubire volebant, vnde mos eis gerendus fuit. infra de reſtitut. ſpol. licet. in fin. ff. de proba. circa eum. & talis metus bene excuſat: ſiue timor & metus ſtupri, & timor ſeruitutis, & metus verberum. ff. eod. iſti quidem. & C. de tranſac. interpoſitas. & infra capit. proxi. & quæ fiunt iuſto timore, reuocantur. C. de re. cre. l. generaliter. Vel dic quòd vtraq; pars debet docere de iure ſuo. ſimile ſupra de renunc. ſuper hoc.

2 De materia huius gloſſæ vidē Frāciſcum Herculanū trac. de probatione negatiue, prę ſertim in 5. modo.

*¶ Glo. ſeq. notat ſignat contrarium, remittit & ſoluit.*

f ¶ *Poſtmodum.*] Quaſi dicat ſi cōſtaret de metu ab initio, & poſtea ſponte ratum habuit, votum ſuum tenuit. ſimile infra de regula. ſignificantem. & capit. cum virum. vbi habes quòd iſtud qđ ab initio non tenebat, per ratihabitionē roboratur; ſic & in matrimonio carnali. infra de ſpon. ad id quod. & infra de deſpon. impub. de illis. in fin. not. & aliud quod colligitur hic manifeſte, quòd aliquis vxoratus, vel vxor alicuius etiam iuuenis, ſi viuente altero ſciente & conſentiente intret religionem profitendo proteſtando de timore aliquo etiam iuſto vt hic erat, & poſtea ratum habeat ſponte, vel interim etiam mortuo marito, quòd in tantum teneat votum, quòd non poſſit vlterius ad ſeculum redire: & ſi redierit, compelli debet reuerti ad monaſterium, & tamen viuente marito non tenebat votum vſquequaque quātum ad maritum, quin poſſet etiam eam reuocare. argumen. ad idem. infra de conuer. coniu. ex parte conſuluit. contra. cod. titu. placet. & capit. quidam intrauit. vbi de hoc. Et dic poſtmodum, ideſt poſt mortem viri: 3 & ita planum eſt, quia viuente viro metus mortis durare intelligitur: quod ex eo colligitur, quia ante mortem mariti non fuit auſa exire. Vel dic quòd mulier iſta habuit viri aſſenſum, quod patet in antiqua decretali, quia maritus duxit epiſcopos ad monaſterium, vt illi mulieri velum imponerent, ſiue miſit illos, vt hic dicitur. ſupra ver. epiſcopi vero. & ita conſenſit: ſed caſtitatem non promiſit, & ita ſolemnizauit votum ſuum, ſi ſponte hoc fecit. Si verò timore mortis hoc fecit, & poſtmodum tractu temporis ratum habuit, tenuit votum ratihabitione ſequenti: cum vtroque caſu habuerit viri aſſenſum. Sed ſtandum videtur illis iuribus. infra de conuer. coniug. cum ſis. & capit. ad Apoſtolicam. Sed intellige illas ſecundum quòd not. in capit. vxoratus. infra de conuer. coniug. in not. ſed pone. Bernar.

3 Ratifiat enim manendo ibi poſtea per integrum menſem ſecūdū quoſdam. argu. 1. q. 1. conſtat. Alij dicunt de duob⁹ mēſibus. argu. de conuer. coniug. ex publico. ſecūdū Inn. Ioan. And.

*Abbas.*

A*Bbas.*] Prima pars narrat factum. Secũda dat iudices: ibi, *Vnde quia.* Abbas Siculus.

C a s v s. Quidam clericus R. nomine habebat eccleſiam ab abbate ſancti Cadmundi, abbas milites & burgenſes ſuos miſit ad clericum illum, vt eum à domo & vniuerſa ſubſtantia expellerent, niſi eccleſiam ſuam in manu abbatis abiuraret: qui tali modo eam coactus abiurauit, & abbas eccleſiam illam alij conceſſit. Vnde iſte R. conqueſt⁹ fuit domino Papæ, mandat Papa epiſcopo Vigorñ. quatenus ſi ita eſt, prædicto R. cum integritate reſtituat vniuerſa: quia quæ metus, vel vi fiunt, debent in irritum reuocari. Not. quòd metus amiſſionis rerum excuſat, & iuſtum eſt vt ea reuocentur, quæ tali metu tradita ſunt, & iuramentum non obſtat.

†Poſt concil. Lateran. par. 22. c. 7. & cap. 2. eod. tit. in 1. cõpilatione. † Eadmundi.

CAP. II.

ABbas † ſancti Cadmundi †, à quo R. præſentiũ lator patrimonium ſuum tenere dignoſcitur, milites, & burgenſes ad domum eius (ſicut accepimus) deſtinauit, qui eum à domo, & vniuerſa poſſeſſione expellerent, niſi eccleſiam ſuam penitus abiuraret; quod cum idem R. tali modo coactus [a] feciſſet, abbas alij conceſſit ſupradictam eccleſiam. ¶ Vnde quia quæ metu, & vi fiunt, de iure debent in irritum reuocari †: Mandamus, quatenus prædicto R. cum integritate reſtituas vniuerſa.

† Vide l. 1. cum gl. & l. 1. cũ glo. C. & ff. eo. & pro intelligẽtia huius cap. vide Sotũ infra citatum.

¶ *Gloſſa ſequens notat, ſignat cõtrarium & ſoluit. ſecũdò notat per metum facta valere, dummodo, &c. reddit cauſam. dat modum reſcindẽdi. & contra quẽ agatur: cui ſignat contrarium, & ſoluit. circa modum reſcindendi dat caſum exceptum, cui ſignat contrarium, quod ſoluit dando regulam, & ſex caſus exceptos. ponit opinio. cõtrariam quam reprobat.*

a ¶ *Coactus.*] Not. quòd ſi quis per metum amiſſionis rerum ſuarum aliquid faciat, vel iuret ſe facturum, & illud adimplet iuramentum, poteſt repetere quod tali modo fecit, vel abiurauit. argum. 32. diſtinct. presbyteros. Et intellige de talibus rebus ſine quibus vita corporis amittitur, vel patitur grauem iacturam. 22. quæſt. 4. cap. innocens. verſic. quiſquis ergo. argu. contra. 32. quæſtio. 7. omnes cauſationes, ſed non tangit hoc. Nota ergo circa hãc materiam, quòd ea quæ per timorem, 1 vel metum fiunt, qui poſſit cadere in conſtantem virum, tenent, & obligatur quis per hoc, licet coactus: & iuramentum ſuper hoc factum tenet, dum tamen tale ſit factum ſuper quo iuratur, vel quod promittitur, ſiue etiam traditur, quod ſeruari poſſit ſine interitu ſalutis æternæ, aliàs non tenet iuramentum. 22. quæſt. 4. ſi aliquid. argumen. ſ. de pact. pactiones. quia pro nullo metu debet quis peccatum operari mortale. infra eodem ſacris. & potius quælibet mala pati, quam malo conſentire. 32. q. 5. ita ne. & ita tenent ea quæ per metum fiunt & iuramentum. j. eod. ad audientiam. Et hoc ideo, quia coacta voluntas, eſt voluntas. 15. quæſt. 1. merito quæritur. Sed contra hoc datur actio quod metus cauſa. & probato metu reſtituitur per officium iudicis quod dedit, vel tradidit, aut abſoluetur ſi promiſit. ff. eodem. l. metum. §. ſed quod prætor. Nec refert in hoc caſu quis metũ fecit, an is qui poſſidet, an alius, dummodo probet ſe per metum rem perdidiſſe: quia metus iuſtam in ſe habet ignorantiæ cauſam. ff. eo. ſi cum exceptione. §. in hac. Et poteſt agere tam contra poſſidentem, quàm contra illum qui metum intulit. ff. eo. tit. l. Pedius. 1. reſpon. ſed ſi ab vno conſequitur ius ſuum, contra alium agere non poteſt, vt in prædicta l. Pedius. §. vltim. in fin. ff. de dolo. l. ſi plures. & ff. de eo per quem fac. erit. l. 1. §. ſi plures 2. C. de cõdi. fur. l. 1. arg. contra. ff. ad l. Aqui. itẽ Mela. §. ſed ſi plures. Sed illud eſt pœna hoc intereſſe, & pœna vnius nõ liberat aliũ, vt in l. Itẽ Mela. §. ſed ſi plures. Et eſt verum ꝙ ſubuenitur metũ paſſo, niſi culpa ſua inciderit in metum. ff. eod. l. ſi mulier, & 22. quæſtio. 4. inter cætera. argumen. contra. infra de ſpon. veniens. & ibi culpa ſua incidit in metum, & tamen non tenet matrimonium contractum per metum. Solue hoc contrarium per diſtinctionem talem. Tenent ergo quæ per metum fiunt, & ſubuenitur metum paſſis, niſi culpa ſua incidant in metum. Ab iſta doctrina ſiue generalitate, excipiuntur caſus, in quibus fallit, etiam ſi culpa ſua incidiſſet in metum. Et primo in cauſa matrimonij 3 qualiſcunque metus interueniat culpa ſua, vel ſine culpa, matrimonium contractum per metum non tenet, nec obligatur qui hoc facit, etiam ſi iurat, quia matrimonia libera debent eſſe: quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus conſueuerunt habere. infra de ſpon. requiſiuit. & capit. gemma & C. de ſpon. l. vltim. in fin. & vbi metus vel coactio intercedit, conſenſus liber dici non poteſt. infra de ſpon. cum locum. & matrimonium ſolo conſenſu contrahitur. 27. quæſtio. 2. ſufficiat. Sed cap. prædictum, inter cætera. videtur dicere contrarium: ſed non contradicit: quia ibi non interuenit iuſtus metus, qui poſſit cadere in cõſtantem virum, qui ſolus excuſat. ff. eodem. metum. Vel dicas, prout conſueuit exponi, matrimonium ſit firmum & ſtabile: quia illud verbum, ſit, non ponitur præceptiuè, ſed conſultiuè, & ſic capit. illud, inter cætera. loquitur de conſilio tantum, vel metus nõ fuit probatus. Item & dos promiſſa per metum, vel ſoluta non tenet: quia eſt acceſſoria ad matrimonium. ff. eod. ſi mulier. §. ſi duo. vbi dicitur, quod ſi dos per metum prommittatur, non naſcitur obligatio. Item in rebus eccleſiæ eſt ſpeciale quòd non tenet traditio, vel promiſſio, vel iuramentum factum per metum de rebus eccleſiæ. 15. quæſtio. 6. capit. 1. infra de iureiurando. peruenit. quia etiam ſi ſponte prælatus res eccleſiæ traderet, non tenet traditio ſine ſolemnitate de qua cauetur. 12. quæſtio. 2. ſine exceptione. multo fortius non tenet traditio de rebus eccleſiæ facta per metum, nec iuramentum ſuper hoc factum: quia ſi non tenet principale, nec acceſſorium. C. de leg. non dubium. & infra de fo. competen. ſi diligẽti. Item & in voto: quia votum 4 per metum factum, non tenet. ſupra eodem. perlatum. quia votum res eſt conſilij & non præcepti, & liberum eſt arbitrium in vouendo, aliàs non eſt votum. 32. quæſtio. 1. integritas. & infra de voto. licet. & voluntarium militem ſibi eligit Chriſtus. coactum autem ſibi auctionatur diabolus. 15. quæſtio. 1. non eſt. Item non tenet iuriſdictio per metum extorta. ff. de iudi. l. 2. 1. reſpon. Item auctoritas tutoris per metum extorta, nulla eſt. ff. de aucto. tuto. l. 1. §. vltim. in omnibus alijs caſibus tenent quæ per metum fiunt, vt dictum eſt: dum tamen talia ſint, quæ ſine interitu ſalutis æternæ ſeruari poſſint. Alij dicunt contra, quia ea quæ per metum fiunt, non tenent ipſo iure. argumen. ff. eodem. l. 1. vbi dicitur: quod metu factũ eſt, ratum non habeo, dicit prætor. Sed illud non eſt verum, imo potius contra innuitur ex verbis illis, quia quod nõ eſt, ratum haberi non poteſt. Bernar.

1 Quarum rerum metus admittendus ſit vel nõ, copioſè tradit Ariſtoteles lib. 3. Ethico. ca. 6. 7. & 8.

2 De hoc vide 12. q. 2. c. monemus. & late hic per Hoſtien.

3 De hac difficultate vide plenè per Sotum libr. 4. ſent. diſt. 29. q. 1. artic. 3.

†Cap. 1 eo. tit. in 2. cõpilatio.

4 Vide Sotum vbi ſupra. & li. 7. de iuſti. & iure q. 2. artic. 1.

A d d i t i o. Et hæc ſupradicta patent in his verſibus.

*Tutor, iudicium, dos, ſacrum, copula, votum.*
*Hæc ſex vi facta, de iure ſcias fore nulla.*
*Cætera ius patitur, ſed poſteà reſtituentur.*

¶ Clemens tertius.

¶ *Qui terrore laicorum electioni de ſe factæ renunciat, ſi renunciatio iuramento, vel fide firmata non ſit, regimini, ad quod electus erat, præfici poterit.*

CAP. III.

AD † aures noſtras te ſignificante peruenit, ꝙ electus quidam in plebanum cuiuſdam eccleſiæ, ad terrorẽ laicorum [b], renunciauit electioni, quæ de ipſo fuerat à clericis, vno excepto, vnanimiter celebrata: & infrà. ¶ Tuæ igitur diſcretioni præſentibus innoteſcat, quòd renunciatio facta ad terrorem laicorum

A*D aures.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Tuę igitur.* Abbas Siculus.

C a s v s. Quidam electus fuit in plebanum cuiuſdam eccleſiæ concorditer, vno excepto: Ipſe ad terrorem laicorum renunciauit electioni de ſe factæ: quærebatur vtrum non obſtante tali renunciatione præfici deberet eidem eccleſiæ? Reſpondet Papa, quòd renunciatio facta ad terrorem laicorum non impedit, quo minus ille pręficiatur eidem eccleſiæ, niſi forte illa renunciatio confirmata ſit iuramento, vel fide interpoſita. No. quòd renunciatio ad terrorem laicorum non tenet: tamen ſi iuramentum interueniſſet, vel fides data fuiſſet; cum tale iuramentum ſine periculo animæ violari non poſſit, non debet præfici ex illa electione. Item iuramentum, & fides æquiparantur.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an valuerit renunciatio.*

b ¶ *Laicorum.*] Talis renunciatio non tenet, etiam ſi ſponte fieret: quia non eſt facta in manu prælati, vt ſ. de renun. admonet. & j. eo. cap. proxi. & cap. quod in dubijs. vbi de hoc. argu. 17. q. 1. Gonſaldus. tamen ſi ſponte renũciaſſet, quo ad ſe, bene teneret, ſed quo ad ſuperiorem 5 nõ, vt not. in illa decre. quod in dubijs. & arg. ſ. de renun. ſuper hoc.

5 Vnde dicebãt Tan. & Vin. in arbitrio ſuperioris pendere. Ioan. And.

¶ *Gloſ.*

¶*Gloſ. ſequens argum. à contrario. alleg. 3. iura in contrarium. ponit opi. demum ſoluit.*

a ¶*Niſi forte iuramento.*] ergo ſi iuramentum interueniſſet: vel fides interpoſita fuiſſet quòd vlterius non repeteret, non poteſt eam repetere iuramento, vel fide obſtante, quod

(niſi fortè iuramento[a], vel fide interpoſita ſit confirmata) non impedit quominus is, qui renunciauit eccleſiæ, ad cuius regimē prius erat electus, præficiatur eidem.

¶Innocen. iij. decano, & ſubdia. Linconeñ.

¶*Qui per metum, qui cadere potuit in conſtantem virum, beneficio ſuo renunciare iurauit, & renunciauit: illud repetere poterit.*

CAP. IIII.

AD † audiētiam noſtram magiſtro G. † de Cheuel. ſignificante peruenit, ꝙ cum eccleſiam de Cheuel. canonicè fuiſſet adeptus, & aliquandiu pacificè poſſediſſet, grauiſſimo tandem regis metu, quòd eam reſignaret iurare coactus, eam in eorum, ad quos[b] pertinebat, manibus reſignauit. Quia verò quę vi metuſve cauſa[c] fiunt, carere debent[d] robore firmitatis †: Mandamus, quatenus ſi eundem ad reſignationem[e] cōſtiterit vobis per talem metum fuiſſe coactum, qui potuerit, & debuerit cadere in virum conſtantem, non obſtante iuramento prædicto, quo non ad non repetendum[f], ſed ad reſignandum[g] ſolummodo tenebatur, præfatam eccleſiam ei reſtitui faciatis.

poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ. infra eodem cum dilectus. infra de iureiurād. ſi vero. & 22. queſtio. 4. ſi aliquid. ſic infra de reſtitut. ſpol. accepta. argumen. contra. infra de reſtitut. ſpol. capit. 2. & ſupra de renun. cum inter P. & ſupra eodem. abbas. Solu. quidam dicunt quòd hoc quod hic dicitur, & in ſimilibus ſignatis, ius commune eſt: quod dicitur in contrarijs, diſpenſatio eſt, ſed ex litera non colligitur diſpenſatio. Illa decre. infra de reſtitut. ſpoliato. capit. 2. non contradicit, quia in alio caſu loquitur; quia aliud eſt repetere quod per metum tradidit, vel renunciauit, vt hic, & infra capit. proxi. Aliud eſt petere reſtitutionem eius, quo fuit ſpoliatus: 1 vt dictum eſt. ſupra de renun. ſuper hoc. Et illa decre. cum inter P. non contradicit, quia ibi non agit ex prima ſua inſtitutione. Illa decre. abbas. non cōtradicit, quia ibi iurauit ſolummodo abrenunciare, & renunciauit: ſed non iurauit quòd non repeteret. Sed hic dicit Papa, ſi iuramentum interueniſſet in renunciatione, ſcilicet quòd non reciperet illam prælationem, tunc non poſſet præfici illi eccleſiæ, propter iuramentum, quod poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ: ſed non negatur quin præfici poſſit probato metu, ſuperioris officio implorato, ſecundum quod fecit in illa decre. abbas. & in ſimilibus, & ſic non contradicunt contraria ſignat. excuſat enim metus ſtupri, ſiue ſtatus, verberis, atque necis. ff. codem titu. l. ego puto. & l nec timorem. & l. iſti quidem. §. 1. 2. & 3. item metus ſubſtantiæ ſuæ. ſupra cap. proximo. Bernardus.

†Cap. 1. eo. tit. in 3. cō pilatiōe. & vide notas huius capitis.

† vv.

1 Et ſit ratio, quia primo caſu non eſt res affecta quādo traditur, & interuenit voluntas tradentiū: licet coacta. In ſecundo res eſt affecta & vitioſa quando iuratur, nec interuenit voluntas ſpoliati in traditione rei, ſecundum Hoſt. Ioan. And.

AD *audientiam.*] Diuiditur, quia primò ponitur partis cōqueſtio. Secundo dat iudices: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Magiſter Guil. rector eccleſiæ de Cheuellis grauiſſimo metu regis coactus, iurauit quòd eccleſiam illam renunciaret in manibus illorum, ad quos illa eccleſia pertinebat, quod actum eſt. conqueſtus fuit domino Papæ, & ipſe reſpondet: quæ vi, aut metu fiunt, carere debent robore firmitatis: Vnde mandat Papa quibuſdam, quatenus, ſi conſtiterit magiſtrum illum ad reſignationem per talem metum fuiſſe coactum, qui poterat cadere in conſtantem virum: præfatam eccleſiam faciant illi reſtitui, non obſtante iuramento prædicto, quo ſolummodo tenebatur ad reſignandum, ſed non tenebatur ad non repetendum. Not. quòd iuramentum per metum præſtitum ſeruandum eſt, dummodo ſine periculo animæ ſeruari poſſit. vt hic patet. Item iuramentum non extenditur ad illa, ſuper quibus præſtitum non eſt.

b ¶*Ad quos pertinebat.*] aliàs non tenet reſignatio. ſupra de renunc. admonet. & cap. quod in dubijs. & ſupra cap. prox. argu. 6. quæſt. 3. denique.

¶*Glo. ſeq. ponit antiquum edictum prætorum, & dicit quid ſit vis. & in fin. quid ſit metus. interſerit quinque modos, quibus dicitur vis.*

c ¶*Cauſa.*] Olim ita dicebatur; quod vi metuſve cauſa geſtum eſt, ratum non habeo. vis enim fiebat mentio, propter neceſſitatem contrariam ſpontaneæ voluntati. Sed hodie detracta eſt vis mentio, ideo ſcilicet, quia quod ſit vi atroci, id metu quoque fieri videtur: quia vis includit in ſe metum, & eſt ſuperius ad metum. ff. eodem. l. 1. & 2. Et dicitur vis impetus maioris rei, cui reſiſti non poteſt. ff. eodem. l. 1, & 2. Vi dico compulſiua, quæ inducit actionem quod metus cauſa, vt legibus prædictis, & non expulſiua, quia illa inducit interdictum vnde vi, de rebus immobilibus tantum, & de ijs quæ immobilibus cohærent: Nec ablatiua, quæ inducit actionem vi bonorum raptorum circa mobilia tantum. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. ſi fundus. & §. 2. & Inſtit. vi bo. rap. §. ſed nedum. Nec etiam turbatiua, quæ inducit interdictū vti poſſidetis in rebus immobilibus, & in rebus mobilibus interdictum vtrobi, cum duo ſe poſſidere contendunt: Nec inquietatiua, quæ inducit interdictum quod vi aut clā: vt cum quis non ſinit alium vti re ſua quietè, vel curare, vel alia facere; vel quando alter eo inuito vult aliquid ædificare in ſuo, vel iam fortè ædificauit: nec diſtinguitur in hoc interdicto iuſtè, vel iniuſtè fecerit. ff. quod vi aut clam. l. 1. Metus autem eſt inſtantis, vel futuri periculi cauſa mentis trepidatio. ff. eodem. l. 1. Et not. quòd licet nō ſit neceſſarium periculum præſens eſſe, tamē exigitur metū eſſe præſentem ſaltem pro futuro periculo: non enim ſufficit ſuſpicari eum inferendum. ff. eodem metum. 1. reſponſo. Et dicitur metus, quia mentem tenet.

Quid, vis, & quotuplex: & qd metus.

† Vid l. metum. §. ſed quod prætor. & §. volenti. & ibi Bart. ff. eod.

† Vicroſien.

† Cap. 2. e. tit. in 3. cō pilatione.

¶Idem Vidroneñ. † Archiepiſcopo.

¶*Excommunicatus non eſt, qui abſolutè coactus excommunicato communicat: ſecus ſi coactio fuit conditionalis.*

CAP. V.

SAcris † eſt canonibus: & infrà. ¶Diſtinguimus autē, vtrum is qui communicat excommunicatis inuitus, ſit per

d ¶*Debent.*] Qualiter hoc intelligatur, dicitur. ſ. eod. c. Abb.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

e ¶*Ad reſignationem.*] Not. quòd licet metus interueniſſet, in præſtatione iuramenti, vel alicuius promiſſionis, ſi poſtmodum in reſignatione, vel ſolutione non interceſſit metus, quia ſponte poſtea renunciauit, vel ſoluit: non poteſt repetere: proxima enim violentiæ turpitudinis cauſa ſublata eſt. C. eod. titu. l. 2. ff. de condi. ob tur. cau. ſi ob turpem cauſam. & ſ. eod. perlatum. in fin.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & reſpondet.*

f ¶*Repetendum.*] ſupra eod. ad aures. argum. contra. vbi obſtat iuramentum. Non eſt contra: quia ibi iurauit quòd non repeteret, vt ibi dictum eſt; hic iurauit tantum renunciare, ſed non iurauit quòd non repeteret.

¶*Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

g ¶*Reſignandum.*] Sed quid ſi iuraſſet non repetere? Reſpōdeo, tunc non repeteret. C. ſi aduer. ven. l. 1. 2 & infra de iureiur. ſi verò. & ſ. eod. abbas. Papa verò ex officio ſuo mandabat illum reſtitui ob denunciationem ſibi factam. infra de iureiu. ad noſtram. & ille idem non obſtante iuramento poſſet hoc denunciare Papæ. j. de iureiuran. quemadmodum. poſſet etiam impetrare abſolutionem iuramenti, ſicut ſit in vſuris. j. de iureiu. ex adminiſtrationis. & in hoc dolum facere non videtur, qui fraudem, & dolum excludit. ff. de leg. 2. cum pater. §. Titio. in fin. Bernar.

2 Vide de procur. in præſentia. ſupra per gloſſ. pen. Ioan. And.

SAcris.] In prima parte ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda diſtinguens reſponſio: ibi, *Diſtinguimus.* Et primum membrum proſequitur: ibi, *In primo.* Secundum: ibi, *In ſecundo.* Abbas. Pars huius decre. de ſepul. & de ſenten. excom. ſacris.

CASVS. Aliquis inuitus participauit excommunicatis: quęritur vtrum ſit excommunicatus: diſtinguit hic Papa, vtrum ille qui communicat excommunicatis inuitus, ſit attractus per coactionem, an per metum coactus. In primo caſu non eſt excommunicatus, cum pati magis quam agere videatur. In ſecundo caſu eſt excommunicatus, ſed licet metus illatus culpam attenuet, eam prorſus non excludit: quia pro nullo metu debuit mortale peccatum incurrere. Not. quòd communicans excommunicato per coactionem, non eſt excommunicatus: quia magis patitur quam agit. Item ſi quis metu communicat excommunicato, excommunicatur. Item

metus

metus culpam attenuat. Item nota regulam quòd pro nullo metu debet quis incurrere mortale peccatum.

a ¶*Per coactionem.*] abſolutam.45.diſt.de Iudæis.& 50.diſt. presbyteros.1.q.1.conſtat.cum magis pati quàm agere videatur.6.diſt.teſtamentum. Sicut nec valet teſtamentum vbi teſtes inuiti detinentur. ff. qui teſta.face.poſ.qui teſtamento.§. vlti. Et tutor ſi per vim detentus ſit,non valet quod agitur, imo dormienti cõparatur.ff.de auct. tut.l. 1. in fin.

† Attract⁹, legitur in manuſcriptis.

† videatur, legit in impreſſis, ſed in omnib. antiqs, conuincatur.

† Vide l.fi. & ibi Bar. ff.de cõdi. ob tur.cauſa.l.j.§.metus.ff.eo.

1 Aliàs: hos quos ibi parificat rebaptizatos ſponte, vel per metum.Io.And.

† Cap.3.e. tit.in 3.cõpilatione.

¶*Gloſſa ſequens cum ſeq. recitetur per duas obiectiones.*

b ¶*Attenuet.*] Hic metus attenuat peccatum. 2.q.1.in primis. quandoque nullo modo excuſat.de conſe.diſtin.4. eos. 1. & 11.q.3. quiſquis metu.

c ¶*Excludit.*] Minor tamẽ cauſa excludit cã. arg.11.q.3. quod prædeceſſor, & anteceſſor. ſed illud eſt indultum à iure, & eis poſſumus participare in his, quæ ad ſalutem animarum illorum pertinent: nec incurrit quis excommunicationem, licet alia incidenter proponantur, vt magis proficiant.ȷ.de ſent.excom.cum voluntate. & c. reſponſo.

d ¶*Incurrere.*] Simile 32.q.5.itane. Bernardus.

coactionem [a] adſtrictus †: aut per metum inductus. ¶In primo caſu talem non credimus excõmunicatione teneri, cum magis pati quàm agere conuincatur †. In ſecundo licet metus attenuet [b] culpã †: quia tamen non eam prorſus excludit [c], cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere [d], excommunicationis labe credimus inquinari.

¶Idem Marſil.& Agathen.Epiſcopis.

¶*Metum paſſo non ſubuenitur, ſi non fuit talis qui cadere potuit in conſtantem virum.*

## CAP. VI.

CVm † dilectus filius: & infrà.¶Quia conſtitit nobis de voto emiſſo, & de præſtito iuramẽto à canonicis inſularum, quòd regulam Ciſtercieñ.obſeruarẽt, vel tranſlationem ipſius eccleſiæ [e] ad ordinem illorum nullatenus impedirent: cum vtrumque ſeruatum non vergat in diſpendium ſalutis æternæ [f], nolentes viam periurijs aperire [g]: Non obſtante violentia, [h] quę proponebatur illata, cum neque metum mortis [i], neque cruciatũ corporis contineret †, & ideo non debuerat cadere in conſtantes. ¶ Nec obſtante dolo, quo ſe proponebãt fuiſſe ſeductos: cum talis dolus non tam ad circunuentionem prædictorũ Ciſtercieñ. quàm ad fatuitatem [k] eorũ debeat retorqueri: Super reſtitutione petita ſilẽtium eis duximus ſententialiter imponendum.

CVm *dilectus filius.*] Primò præmittit diffinitionis cauſam. Secundò ſoluit obſtaculum. ibi, *Non obſtante.* Tertiò diffinit: ibi, *Super.* Abb.

Casvs. Canonici inſularum volentes obſeruare ordinem Ciſtercieñ.emiſerunt votum præſtito iuramento, q̃ regulam Ciſtercieñ.ordinis obſeruarent,vel q̃ tranſlationem ſuæ eccleſiæ ad ordinem illorum nullatenus impedirent: & hæc facta fuerunt fratribus Ciſtercieñ. præſentibus: poſtmodum verò prædicti canonici voluntate mutata, voluerũt reuocare quod fecerant: petierunt reſtitutionem contra factum ſuum, dicentes quòd per metum & dolum Ciſtercieñ. ad hoc fuerant inducti,& ideo non valebat quod fecerãt: receptæ fuerunt probationes hinc & inde.Papa examinato negotio, quia conſtiterat ei de voto emiſſo,& de iuramento præſtito à canonicis prędictis, quòd regulam Ciſtercieñ.obſeruarent,vel quòd nõ impedirent trãslationem ipſius eccleſiæ ad ordinem illorum, impoſuit illis ſilentium ſuper reſtitutione petita: cum vtrumque ſeruatum non vergat in diſpendum ſalutis æternæ, nec velit viam periurijs aperire non obſtante violentia quæ proponebatur illata: cum non cõtineat metum mortis,vel corporis cruciatum,nec obſtante dolo, quo ſe proponebãt fuiſſe ſeductos, cum talis dolus potius ad fatuitatem ipſorum,quàm ad circũuentionem Ciſtercieñ.debeat retorqueri.Not.q̃ iuramentum ſemper eſt ſeruandum,dummodo ſine periculo animæ ſeruari poſſit. Item metus,qui non continet metum mortis, vel cruciatum corporis,non excuſat.Item dolus, quo quis inducitur ad bonum animæ, non imputatur, nec impedit propoſitum melioris vitæ. Item nemo debet viam periuris aperire.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

e ¶*Eccleſiæ.*] Non tamen potuerunt eccleſiam ſuam ſubijcere ordini Ciſtercieñ. vel etiam alij, inconſulto diœceſano epiſcopo.ȷ.de exceſ.præla.ſicut vnire.ſed eſt verum quòd quãtum ad epiſcopum hoc non potuerunt, & nullum præiudicium fit epiſcopo: ſed quantum ad ſe bene tenuit talis tranſlatio.ȷ.de do. inter dilectos. & epiſcopus habebit iura epiſcopalia ſua ſicut conſueuit.ȷ.de reli.dom.quia monaſterium.ſed nõ videtur quòd ipſi ſubiecerint eccleſiam ordini Ciſtercieñ. ſed ſeipſos perſonaliter obligauerunt ſeruare regulam 2 illorum, & bene potuerunt promittere non impedire tranſlationem eccleſiæ ſuæ ad ordinem Ciſtercieñ.faciendam, per illos ad quos pertinet: ſed ipſi per ſe hoc facere non poſſunt. ſed per epiſcopum de conſenſu capituli.

2 Dicit Io. q̃ profiteri potuerunt hunc Ciſtercienſem ordinem arctiorem de regula. licet Io.And.

f ¶*Salutis æternæ.*] Et ideo bene ſeruari debet.ȷ.de iureiu. ſi verò.& 22.q.4.ſi aliquid.idem ſi ſalutis corporalis.12.q.4.cap. vlt.verſ.quiſquis ergo.& ȷ.de iureiur.verum.

g ¶*Aperire.*] vt C.de indi.vidui.l.1.in fin.C.ſi aduerſus ven. l.1.& ȷ.de iureiur. ſi vero.

¶*Glo. ſeq.reci. per q. & incidentem opinionem.*

h ¶*Violentia.*] Quæ fuerit illa violentia,ignoramus, & forte aliqua verba incuſſerant eis timorem, quæ non ſemper ſufficiunt ad iuſtum timorem.ff.quod met. cauſa metum.& ȷ. qui cle.vel vo.inſinuante.vel forte etiam minabantur eis excommunicationem, ſed ille timor non excuſat, cum excommunicatio ſit medicinalis. 2.q.1.multi.

¶*Gloſ.ſequens tractat multiplicem ſpeciẽ metus.& diuerſa circa ipſum auxilia.*

i ¶*Metum mortis.*] Nõ ſolum in duobus iſtis, ſed etiam in pluribus alijs caſibus excuſat metus. quandoque metus verborum.arg.7.diſtin. fuerunt.& 23.q.8. conuenior.& ff. de acquirẽ. hæredit. qui in aliena.§. vlt. quandoq; metus rerum.50.diſtin. presbyteros.& ſ.eo.abbas.& propter metum libertatis, exigere nõ poſſum quę onerandę libertatis cauſa ſtipulatus ſum.ff.quarum rerũ actio non datur.l.1.§.quæ oneradæ. quandoque metus iudicis.2.q. 1.in primis. vel alicuius potentis.C.eod.titul.l.penult.& vlti. quandoque metus ſtatus, vel honoris, vel ſui ipſius, vel filiorum,& metus ſtupri.ff.eod.iſti quidem. Item quandoque non tantum metus,ſed ſuſpicio metus excuſat.ff.loca. habitatores. §.vlt.& ff.ad leg. Aquil.item ſi quis fumo.§.vltim.quandoque metus mortis, aut cruciatus corporis tantum excuſare videtur: vt hic.& C.de tranſact.interpoſitas. Vnde videtur relinquendum arbitrio iudicis,an verba,vel minæ,vel potentia hominis ſit iuſta cauſa metus,vt ff.ex quibus cau.ma.l.3. & argu. ff.eod.non eſt veriſimile. Item ſubuenitur metum paſſo, per hoc edictum,quod metus cauſa: tunc tantum, quando metus cadit in conſtantem virum.ff.eod.metus.& ȷ. de ſpon.veniens. Sed vbi quis minorem metum paſſus eſt, 3 videlicet per impreſſionem, ſiue potentiam iudicis, vel dolo alterius quis vendit res ſuas: tunc ſubuenitur ei iudicis officio.ff. eod. non eſt veriſimile.§.fin.vel per conſtitutionem principum. C.eod. l.penult.& vlti.& ff.de offi.præſi.illicitas.vel per reſponſa prudentum,ſiue interpretationem prudẽtum. ff.de var. & extraor. cog.medicus.iudex verò alicui non dicitur inferre metum.ff. eod.l.2.ſed iniuriam facere poteſt,vt ibi.ff.ad leg.Aquil. quẽadmodum.§.magiſtratus.& ȷ.de emp. & ven.cap.vltim. vbi de hoc. Et not.quòd ſecundum canones,ſiue vi, ſiue metu, ſiue dolo aliquis renunciat rei ſuæ, ſubuenitur ei contra omnem poſſeſſorem. 3. q. 1.redintegranda. & quæſtio.2.cap.2. & ff.de inoffi.teſta.eum qui.1.reſpon. & per epiſcopum ſuum poteſt quis implorare hanc reſtitutionem.

† Vide l.2. & ibi Bar. ff.de noxa.

Quibus caſibus met⁹ excuſet.

3 Concor. gl. in l. interpoſitas. C.de tranſact. & ibi Barto. & l. metum. ff. quod met. cau.

Additio. Quis autem metus excuſare poſſit, patet per hunc verſum Hoſtien.

*Excuſat carcer, ſtatus, & mors, verbera, ſtuprum.*
*Excuſare metus hos poſſe puta, quia neſcis.*

Stupri, ſiue ſtatus, verberis, atque necis.ff.eo.ego puto. & l.nec timorem. & l.iſti quidem.§.1.2. & 3. Item metus ſubſtantię ſuę. ſ. cap. proxi.

¶*Glo. ſequens elicit tria notabilia, & cuique ſignat vnum contrarium.*

k ¶*Ad fatuitatem.*] Sic patet quòd licet dolus interueniat in huiuſmodi ſpiritualibus, non tamen ſubuenitur doluin paſſo, licet dolus det cauſam contractui. ſimile 20. quæſt.3. conſtituit. Idem in matrimonio. infra de conuerſa. coniu. ex parte. & cap.veniens.in fin. & cap.dudum. quod eſt contra id.ff.de dolo.& eleganter.in princip. Item habes hic quòd dolus non præpõderat culpæ,quod eſt contra id.ff.ad l. Aquil. item Mela.in princip. Item not.quòd in ſpiritualibus non habet locũ in integrum reſtitutio: quia non videntur decepti, qui meliorem vitam elegerunt. 4 Arg.contra.ȷ.titul. proxi. ex literis. Bernardus.

4 Ibi nõ ſuper matrimonio:ſed ſuper abſentia, reſtituitur q̃ p alterius fraudẽ abfuit.

S*Vper eo.*] In prima parte ponit partis cõqueſtio. In ſecunda Papæ reſponſio: ibi, *Verum*. & eſt notabilis caſus. Abb.

CASVS. Quidam dicebat ſe ſpoliatum à quibuſdam aduerſarijs ſuis per violentiã, conuenit illos in iudicio, lite non conteſtata probauit ſolummodo per proprium iuramentum ſingula, quæ amiſerat, ſed de violentia ſibi illata probauit per teſtes, & ſic condemnati fuerũt: conquerebantur, ꝙ iniuſtè condemnati fuerant, quia iuramento illius credi non debuit. Dicit Papa quòd iniuſtè conqueruntur, quia poſtquam de violenria cõſtitit per teſtes, & de rebus amiſſis per iuramentum ipſius, bene potuit iudex taxatione ꝑmiſſa, cõdemnare illos in æſtimatione rerum amiſſarum, declarata ꝑ iuramentum actoris, conſiderata perſonarũ ac negotij qualitate. Nota ꝙ in caſu iſto cũ quis dicit ſe ſpoliatum per violentiam, illã debet probare per teſtes: de rebus amiſſis per iuramentum proprium: iudex tamen primo cõſiderabit qualitatẽ perſonæ, an ſit talis vt contra ipſam non præſumatur quòd propter hoc deieraret: & quantitatem rerum amiſſarum.

Grego. nonus.

¶*Probata violentia per teſtes, res amiſſæ probantur per iuramentum. Et ſuper valore rerum amiſſarum taxatione iudicis præmiſſa, & ſecuto petentis iuramento fit condemnatio.*

CAP. VII.

SVper eo, quòd aduerſarius veſter ſe conquerebatur à vobis per violentiam ſpoliatũ, arbitramini contra vos fuiſſe iniuſtè proceſſum, cum non niſi proprio iuramento probauerit ſingula, quæ amiſit. Verum poſtquàm de violẽtia per teſtes [a], & de amiſſis [b] rebus per ipſius conſtitit ſacramentum, potuit iudex taxatione [c] ab ipſo facta pro ꝑſonarum, [d] ac negotij qualitate, vos in æſtimatione rerum amiſſarum iuramento aduerſarij declarata, rationabiliter cõdemnare †.

† Iſte text. reputatur ſin. per Abbatẽ hic, & Brixi. in ſuo. dictionario ĩ verſic. æſtimatio.

¶*Glo. ſeq. ponit differentiam circa intereſſe, &c. ſecundò cui parti rubricæ adaptetur. cap. tertiò quęrit opponendo, & dupliciter reſpondet.*

a ¶*Per teſtes.*] Sufficit enim probare ꝑ teſtes in iudicio violentiam ſibi illatam, & ſuper rebus amiſſis ſtabitur iuramento ipſius: ſicut hoc totum habes. C. vnde vi. ſi qñ. totum tenorem illius. l. hic habes. Et ſic intereſſe quod ſurgit ex maleficio, probatur per iuſiurãdum. ſic 2. q. 1. in primis. ſecus eſt ſi ſurgit ex contractu: quia tunc per teſtes probandum eſt. Inſtit. de verb. ob. §. non. ſolũ. ff. de minor. ſi in emptionẽ. & ff. de eden. argentarius. §. fi. Et qđ hic dicit, non pertinet proprie ad actionem qđ me. cauſa. ſed ad interdictũ vnde vi. ſiue vi bonorum raptorum. vnde lex illa vnde hoc ſumptũ eſt, ponitur. C. vnde vi. ſi qñ. Et ita facit ad illam partẽ tituli, vbi dicit, de ijs quæ vi. præcedentes decretales pertinent ad illam partem, quæ dicit, metuſve cã. Et ſic in actione qđ met. cã. ſufficit probare metum fuiſſe ſibi illatum, q̃uis non ab eo qui cõuenitur, metus illatus ſit. ff. eo. ſi cũ exceptione. §. in hac. Sed quę fuit cauſa quare ſtatur in caſu iſto iuramento illius qui vim paſſus eſt, cũ iuramentum non ſit deferendum niſi adſit bona ꝓſumptio, puta, quia habet vnũ teſtem, &c. vt ſ̃. de procu. ex inſinuatione. & j̃. de iureiu. c. vlt. & C. de re. credi. in bonæ? Ratio illa prima eſt, ꝓꝑ difficultatẽ probandi ſingula vtenſilia, & huiuſmodi minuta, quæ de facili probari non poſſent, & ideo indultũ eſt in fauorem ſpoliati, & in odium violẽti. & hoc idem dicitur. 2. q. 1. in primis. 1 Et ꝑtereà ideo ſtatur iuramento actoris, quia habet optimã præſumptionem, ſ. violentiam illatam ſibi ab illo, qui conuenitur: q̃ debet per teſtes probare, vt hic dicit. & in prędicta. l. ſi qñ. Et ſic iuramento ſtatur in expẽſis reſtituendis: quia & ibi ſimiliter difficile eſſet hoc ꝓbare. C. de iud. l. ſancimus.

Intereſſe qualiter ꝓbetur, cum ex maleficio, aut cũ ex contractu oritur.

1 Concor. text. in l. ſi quando. C. vnde vi. & in l. in re furtiua. ff. de condit. fur.

b ¶*Amiſſis.*] Tempore violentiæ, vel damno dato: vt in prædicta. l. ſi quando. & c. in primis.

c ¶*Taxatione.*] Vltra quam, ſ. taxationẽ non iurabit: vt prędicta. l. ſi qñ. ſic ſ̃. de procu. conſtitutis. & 3. q. 3. c. induciæ. §. quod fieri non debet. & illum. §. habes. C. de dilatio. Authen. quod fieri. & in Auth. de exhiben. & introdu. reis. §. quoniam mox. coll. 5. & ſecundum ꝙ iuratum eſt, debet condemnare: vt l. ſi qñ. & non minus. in Auth. de iudi. §. oportet. 2 colla. 6.

2 V de l. qđ iuſſit ff. de re iud.

d ¶*Pro perſonarum.*] Perſona ergo reſpicienda eſt an honeſta fuerit, vtrum ſit pauper, vel diues. arg. op. ff. de legi. tu. legitimos. arg. ſ̃. de offi. deleg. ſanè. & c. paſtoralis. 1. reſpon. & 2. q. vlt. quiſquis. qualitas etiam negotij conſideranda eſt. ſimile. j̃. de appel. cum ſit Romana. & ff. de iu. nonnunquam. & j̃. de iureiur. c. vlt. in fi. & C. vnde vi. ſi quando. Bern.

DE IN INTEGRVM RESTITVTIONE.

¶*Supra viſum eſt de quadam reſtitutione ſpeciali, quę ſcilicet datur occaſione metus: ſed quia quędam eſt reſtitutio generalis, per quam ſubuenitur eccleſiis, & minoribus iure ſpeciali: maioribus verò ex clauſula generali, iuſta ſcilicet cauſa ſuggerente: meritò poſt rubricam pręcedentem, ſubijcitur iſta, in qua tractatur generaliter de reſtitutione in integrum. Et dic quòd reſtituere in integrum eſt idem quòd in priſtinum ſtatum reponere. 2. q. 3. in fi. & in l. 1. C. de ſen. paſ. Abbas. Siculus.*

*De hac materia tractatur 35. q. 9. et 7. q. 1. et 2. per totum.*

TITVLVS XLI.

## De in integrum reſtitut.

¶Alexan. iij. Alphanen. Epiſcopo.

¶*Si in contractu venditionis, vel locationis eccleſia fuit enormiter læſa, poteſt aduerſus talem contractum petere reſtitutionem in integrum: emptor tamen, ſiue conductor non debet fraudari in pretio ſuo, vel in ſumptibus per eum factis.*

CAP. I.

REquiſiuit † tua fraternitas, q̃d agẽdum ſit de poſſeſſionibus laicis, ſub modico cenſu [e] cõceſſis. Noueris itaque, quòd ſi eccleſia læſa eſt, & manifeſtè apparet detrimẽtum [f] ipſius (cum epiſcopo eiuſdem eccleſiæ conditionem facere deteriorem non liceat [g], & eccleſia iure minoris [h]

† Poſt concilium Lateran. par. 29. c. 7. & c. 1. eo. tit. in 1. comp.

R*Equiſiuit.*] Cõtra contractũ aliàs legitime celebratum reſtituitur eccleſia, ſi manifeſtè apparet ipſius detrimentum. h. d. Cõmunis diuiſio. Secunda: ibi, *Noueris*. Abbas.

CASVS. Eccleſia quaſdam poſſeſſiones alienauit pro modica pecunia quibuſdam laicis ſeruata forma alienationis: quærebatur quid agendum ſit huic eccleſiæ? Reſpondet Papa, ſi eccleſia læſa eſt, & manifeſtè apparet detrimentum ipſius, ſiue etiam probari poſſit: quia eccleſia fungitur iure minoris, & ſemper debet illæſa ſeruari, quæ taliter alienata ſunt, ad proprietatem eccleſiæ debent redire, cum non licuerit epiſcopo conditionem eccleſiæ facere deteriorem: ita tamen quòd ſi emptores poſſeſſiones illas fecerint ſuis expenſis meliores, non debent defraudari ſumptibus bona fide factis. Not. ꝙ quandocunque læditur eccleſia enormiter, debet reſtitui ſicut minor.

¶*Glo. ſeq. ponit duas lecturas.*

e ¶*Sub modico cenſu.*] id eſt, pro modica pecunia diſtracta: & ſic non contradicit litera ſequens, vbi dicit, ad ius & proprietatem conuenit redire, &c. & quod dicit, in fine, coloni, id eſt, emptores colentes ipſas poſſeſſiones, vel poteſt intelligi quòd verba propriè ponantur, vt de vtroque contractu intelligatur: vt ſi eccleſia lædatur in contractu locationis: puta, quia ad longum tempus locauit rem aliquam pro certa penſione, in qua læſa eſt 3 eccleſia, ſiue in contractu venditionis.

3 Nec tenetur exprimere an dolo aduerſarij: an ſui facilitate ſit læſa. de hoc & an plures cauſas poſſit exprimere, vel vna expreſſa alteram ꝓſequi: vide in Spe. 2. parte eo. tit. §. qualiter. in prin. Ioan. And.

f ¶*Detrimentum.*] magnum ſcilicet: nam pro modica cauſa non datur reſtitutio. ff. de mino. ſi ex cauſa. iudicati. 1. rñ. in fi. & ff. de in integ. reſt. l. ſcio illud. de re. eccleſ. non alie. c. penul.

g ¶*Non liceat.*] infra de dona. fraternitatẽ. melius eſt enim iura eccleſiæ intacta ſeruari, quàm poſt vulneratam cauſam remedium quærere. C. in quib. cau. in integr. reſti. non eſt neceſſaria. l. vltim.

¶*Glo. ſeq. recitetur per q. an poſt quadriennium reſtituatur eccleſia, et ponit opi. quam approbat, ponit etiam contrariam.*

h ¶*Iure minoris.*] Sic eſt. j̃. eo. c. auditis. vbi de hoc & fungitur iure rei publicæ. 23. q. 4. quid ergo. dic iure minoris facti maioris. & comparatur minori in hoc: quia ſicut minor poſtquam exceſſit xxv. ann. petit reſtitui vſque ad quadriennium, de ijs in quibus læſus fuit infra xxv. annos. ſic & eccleſia tantum vſque ad quadriennium petit reſtitui vbicunque lęditur, à tempore læſionis computandum. Et quod dicit, ſemper debet illæſa ſeruari: illud, ſemper, non notat tempus circa eundem contractum, vel circa eandem læſionem, vt de eodẽ contractu, vel de eadem læſione ſemper in perpetuum poſſit eccleſia reſtitui: abſurdum iſtud videtur, & eſt contra id quod legitur. C. de temp. in integr. reſtit. l. vlti. vbi dicitur quòd omnis reſtitutio infra quadriennium debet terminari; ſed ſic debet intelligi illud, ſemper, id eſt, quotieſcunque læditur illa eccleſia, debet petere reſtitutionem ſuper illa læſione vſq; ad quadrienniũ, & ita ſi millies lęderetur, millies poteſt reſtitui, 4 & ita ſemper eſt minor, quia ſemper reſtituitur, & reſtituetur

4 Adde q̃d idem priuilegium habent hoſpitalia quod eccleſia: ergo, &c. tex. eſt ſingu. in l. omnia. C. de epiſcop. & cleri.

quandiu

debeat ſemper illæſa ſeruari) quæ in damnum eius data conſtiterit [a], ad ipſius cõuenit ius, proprietatemq; redire [b]. Prouidendum eſt tamen, ne ſi fortè coloni poſſeſſiones illas, expenſis, ac labore ſuo reddiderint meliores, ſumptibus, quos bona fide fecerunt, debeant defraudari [c].

¶Innocen. tertius ſancti Georgij, & ſancti Sergij abbatibus.

¶*Reſtituitur eccleſia leſa propter negligentiam procuratoris, qui iura eccleſię non produxit.*

CAP. II.

CVm † veniſſent ad Apoſtolicam ſedem electus, & monachi Rothoñ. pro ſe, ac pro monaſterio ſuo, & magiſter A. pro epiſcopo Venet. eis ſancti Georgij diaconum Cardinalem dedimus auditorem: ¶ Coram quo idem magiſter pro epiſcopi parte propoſuit, ꝙ cum monaſterium Rothoñ. eſſet ſitum in diœceſi Venetẽ. & eccleſiæ Veneteñ. ſubiectũ, prædictus epiſcopus poſſeſſione [d] ſubiectionis [e] vſus eſt hactenus incõcuſsè: ſed cum occaſione cuiuſdam electionis, quæ ibidem facta fuerat [f], partes de cõmuni aſſenſu ad Nateñ. † epiſcopum, & eius collegas commiſſionis literas impetraſſent, duo eorum [g] ad monaſterium acceſſerunt: quorũ aduentũ intruſus præſentiens, renunciauit [h] huiuſmodi electioni, & ſe à monaſterio abſentauit. Sed iudices auctoritate Apoſtolica monachis iniunxerunt, vt ſyndicum, vel procuratorem [i] eligerent, qui in cauſis monaſterij & conſultè ageret, & vtiliter reſponderet: diſtrictius inhibentes [k] eiſdẽ, ne aliquem eligerẽt in abbatem, donec plenius cognoſceretur de iure, quod epiſcopus ſe habere in abbatis electione dicebat. Monachi verò & ſi ꝓcuratorem † ad mandatũ iudicum elegiſſent: abbatem tñ contra inhibitionem eorum eligere

quandiu durabit in his, in quibus læditur: & ſic reuera fungitur iure minoris, & hæc eſt communis opinio. Alij dixerunt, vt Alanus & G. Naſo cum eo, ꝙ in infinitum poſſit eccleſia reſtitui ſuper eo cõtractu, in quo læſa eſt, nec currit ei illud quadriennium. arg. ĩ. eo. tum ex literis. & inhærẽt ſuperficiei iſtius verbi, ſemper, & malè. & dic ſemper, id eſt, in omni contractu, ſiue quandocunq; læditur, vt dictum eſt.

a ¶*Conſtiterit.*] in iudicio præſentibus partibus. ĩ. eo. tum ex literis. vel per contumaciã abſentibus. ff. de mino. in cauſæ. §. cauſa. & l. etiã. §. vlti. ĩ. de reb. eccle. nõ alie. c. pe. & C. ſi aduerſus dotem. l. vnica. & ff. de adop. l. nam ita. & in Authen. vt ſpon. larg. §. ad hoc. colla. 9. de hoc dictum eſt ſ. de offi. iud. cap. vlti.

b ¶*Redire.*] Et ſic patet quod cõtractus fuit alienationis, non locationis, vt dixi in prin. & alienatio tenuit. Vnde auxiliũ reſtitutionis neceſſarium fuit: quia tũc demum datur, cum alia actio nõ ſupereſt. ff. de mino. l. in cauſæ. ĩ prin. & ſ. de offic. iudi. cap. 2. Vnde not. quòd ſi alienatio rei eccleſiaſticę facta eſt in caſu licito, ſicut debet, & traditur 12. q. 2. hoc ius. & 12. q. 2. ſine exceptione, bene tenet contractus: & ſi læſa ſit in contractu illo, non ſubuenitur ei niſi per beneficium reſtitutionis, niſi eſſet decepta vltra dimidium iuſti pretij: quia tunc iure communi iuuatur. ĩ. de empt. & vend. cum dilectus. & c. cum cauſa. & C. de reſcind. vend. l. 2. Si verò alienatio non ſit facta prædicto modo, ſcilicet cum conſenſu capituli, & meliorationibus inſpectis, nullus eſt contractus ipſo iure 1. 12. q. 2. ſine exceptione. & cap. Apoſtolicos. & c. alienationes. & prædicta decre. cum dilecti. & agitur tunc iure communi contra poſſeſſorem. arg. C. de ſacroſan. eccl. l. iubemus. & C. ſi aduer. dona. l. 2.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compi.

1 Iſta glo. eſt ſing. ſecundũ doctores hic.

c ¶*Defraudari.*] Sicut enim eccleſia in damno morari non debet: ita nec in lucro: ex vtraque enim parte fieri debet reſtitutio. C. de repu. l. vnica. 2 ff. de mino. l. quòd ſi minor. §. reſtitutio. & l. intra vtile. in ſi.

2 Qui in integrum reſtituitur, ſicut in damno morari non debet: ita nec in lucro. Ioã. And.

C*Vm veniſſent.*] Prima pars ponit comparitionem partiũ, & dationem auditorum. Secunda: ibi, *Coram.* allegationem epiſcopi. Tertia: ibi, *Ad hoc.* allegationem monaſterij. Quarta: ibi, *Nos igitur.* interloquitur. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante monaſterio Rothoñ. monachi elegerunt quendam in abbatem: epiſcopus Veneteñ. oppoſuit ſe contra iſtam electionem: propter quòd electus ipſe, & quidam monachi Rothoñ. & magiſter A. pro epiſcopo Veneteñ. ad ſedem Apoſt. acceſſerunt. datus fuit quidam Cardinalis auditor: coram quo prædictus magiſter A. ex parte epiſcopi propoſuit, quod cum monaſterium prædictum ſitum ſit in diœceſi Veneteñ. & eccleſiæ Veneteñ. ſubiectum, dictus epiſcopus poſſeſſione ſubiectionis, & iure eligendi abbatem vſus eſt hactenus quietè, ac pacificè: tãdem occaſione cuiuſdam electionis, quæ facta fuerat ibidem de communi conſenſu partium, literæ impetratæ fuerũt ad epiſcopum Veneteñ. & collegas ipſius, quorum duo ad monaſterium acceſſerunt. Intruſus eorum aduentum intelligens, renunciauit electioni huiuſmodi, & de monaſterio receſſit: iudices præceperunt monachis, vt ſyndicum facerent, qui in cauſis monaſterij reſponderet, prohibentes eiſdẽ ne aliquem eligerent in abbatem, donec cognoſceretur de iure, quod epiſcopus dicebat ſe habere in electione abbatis: monachi fecerunt procuratorem ad mandatum iudicum, tamen abbatem contra eorum præceptum elegerunt: cuius electionem epiſcopus petijt infirmari, & ſe reſtitui ad poſſeſſionem, vel quaſi, qua eum monachi ſpoliarant: iudices diffinitiuam ſententiam pro epiſcopo protulerunt, caſſantes electionem prædictam, quam ſententiã petebat procurator epiſcopi confirmari. Ad hoc fuit ex aduerſo reſponſum, quòd coram prædictis iudicibus per procuratorẽ monaſterij propoſitum fuit, quòd monaſterium ipſum nullo medio ad Romanam eccleſiam pertinebat: iudices tamen contra monachos nimis animosè cœperunt procedere, & quòd monaſterium nõ fuerat defenſum, nec priuilegia libertatis fuerunt exhibita corã eis, quæ priuilegia exhibuit coram auditore. Vnde petebat procurator monaſterij, per beneficium reſtitutionis ſe admitti contra prædictam ſententiam, & priuilegia libertatis inſpici. Dominus Papa inſpectis priuilegijs, quæ declarabant monaſterium ad ius, & proprietatem Romanæ eccleſiæ pertinere, intelligens inſuper quòd licet procurator monaſterij priuilegia coram primis iudicibus exhibere negligẽter omiſerit, tamen ipſe fuit proteſtatus tam ius monaſterij, quam Romanæ eccleſiæ, videlicet quòd monaſterium ad Romanam eccleſiã nullo medio ꝑtinebat, vnde Papa reſtituit monaſterium Rothoñ. ad audientiam, ne procuratoris negligentia in damnum monaſterij redundaret, tamen electionem prædictam à monachis factam, nec confirmandam pendente controuerſia ex qua pendet, nec infirmandam duxit. Not. quòd eccleſia propter negligentiam procuratoris reſtituitur. Item pendente principali quæſtione iuris eligendi, non debet electio confirmari. Item proteſtatio prodeſt.

† Veaneꝺten. † Naueten.

† In nõnullis manuſcrip. ita: & ſi procuratorem vel ſyndicum, ad mandatum, &c.

d ¶*Poſſeſſione.*] vel quaſi poſſeſſione: quia incorporalia non poſſidentur, ſed quaſi poſſidentur. ff. de vſucap. l. ſequitur. §. ſi viam.

e ¶*Subiectionis.*] & poſſeſſione iuris eligendi abbatem.

f ¶*Fuerat.*] per monachos, & ita ſpoliauerunt epiſcopum poſſeſſione eligendi.

g ¶*Duo eorum.*] tertio eis committente vices ſuas, vel ſe excuſante, 3 aliàs nihil feciſſent. ſ. de offic. deleg. prudentiam. 1. reſpon. & c. cum cauſam. & c. cauſam matrimonij. in antiqua tamen contrarium allegabatur.

3 Et hoc vbi ĩ reſcripto erat clauſula, ſi nõ omnes. ꝓ iura hic alleg. Ioã. And.

h ¶*Renunciauit.*] Ante confirmationem ſufficit renunciatio facta eis qui elegerunt.

¶ *Glo. ſeq. obijcit & ſoluit.*

i ¶*Procuratorem.*] Et ſic videtur quòd collegium poſſit conſtituere procuratorem ſine conſenſu prælati, etiam vacante eccleſia pro cauſis monaſterij, contra id quod eſt ĩ. de iudic. cauſam quæ. & ĩ. ne ſede vacante. per totum. Sic intellige quod dicit hic, eligunt procuratorem vel ſyndicum vacante eccleſia, vt de facto ſine electione ipſa prælati agatur, de qua erat contentio inter epiſcopum & conuentum, quę aliter tractari non poterat, & ad hanc cauſam tantum conſtituit, non ad alias quæ tractari non poſſent 4 vacante eccleſia, per iura prædicta.

4 Ad hoc ſupra ꝺ cõſue. cũ dilectus. ſed videretur ꝙ hoc caſu conſtituendus eſt actor de cõſenſu archiepi. arg. In ſit. de act. tuto. §. fin. ſed his ſubtilitatib. ſecũdum canones non eſt locus. arg. infra. de iud. ca. dilecti. ſecũdũ Hoſt. Io. And.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quęſtionem, & ſoluti. cui ſolutioni ſignat contrarium, & remittit.*

k ¶*Inhibentes.*] Non videtur quòd ipſi potuerint inhibere, cum monachi eſſent in quaſi poſſeſſione eligendi, alium eligendo qui renunciauit, & ſic vſque ad ſententiam tuendi erant in poſſeſſione. 16. quæſt. 4. volumus, & 12. quæſt. 5. cap. 1. & ĩ. vt lite penden. per totum. Vnde Papa hic in fin. non caſſat electionem factam poſt inhibitionem illam. argu. ad hoc. 11. quæſt. 1. quia res in litigio. & C. de proba. l. 2. Argument. contra. ff. de petitio. hæredita. l. diuus vbi prohibetur poſſeſſori aliquid detrahere de bonis hæreditatis, niſi præſtita

ſatiſdatione de reſtitutione. ſed hoc ſoluitur in fine notulæ, quæ incipit, ſed nonne.

a ¶*Præſumpſerunt.*] Ex hoc verbo videtur quod non debuerāt eligere poſt prohibitionem. ſed licet non debuerant, facta tamen electio non caſſabitur, quouſq; cognoſcatur de iure eligendi: vt dicit in fin.

b ¶*Spoliarant.*] & ius eligendi abbatē ad epiſcopum decætero pertinere: quia ad ipſum pertinebat ius eligendi.

c ¶*Inſpectis priuilegijs.*] Huiuſmodi inſpectio iure debuit ſuſpendere confirmationem ſententiæ latæ pro epiſcopo. arg. j. de teſti. veniens. & j. de re iudica. cum ſuper.

¶*Glo. ſeq. arg. de proteſtatione alleg. 4. iur. allega. vnum in cōtrarium, & remittit, & ſoluit.*

d ¶*Proteſtatus.*] Et ſic proteſtatio prodeſt. ſ. de elect. Cumana. & ſ. de offi. ord. paſtoralis. in fi. & ſ. de ijs quæ vi metusve cau. fi. perlatum. & 7. q. 1. pontifices. Argum. contra. ſ. de conſtit. cum M. Ferrarien. de hoc dictum eſt in c. Cumana. & ſine iſta proteſtatione admiſſi fuiſſent monachi per beneficium reſtitutionis, vnde ſupple maximè.

† Videl. mandato. cum no. ff. de mino.

e ¶*Negligentia.*] De 1 qua negligentia tenetur monaſterio, ſi propriū habet. arg. ff. man. l. diligenter. cū omiſerit exceptionē monaſterio competentem. ff. manda. l. ſi fideiuſſor. 1. rñ.

1 Hæc gloſſula nō habetur in antiquis exēplaribus.

f ¶*In damnum.*] cum ad defenſionē vocari debuerimus. j. de confir. vt. cum dilecta. & dominus ſemper in iudicio nominandus eſt. j. vt lit. non conteſta. c. quoniam. §. penul. & C. vbi in rem actio. l. 2.

¶*Gloſ. ſeq. reci. per q. an hæc reſtitutio detur, cum procurator eſt ſoluendo. ponit opi. quòd non ſubdit differentiam inter reſtitutionem minoris & maioris, quam partim reprobat. In fi. ponit priuilegium eccleſiæ.*

g ¶*Reſtituimus.*] Hæc reſtitutio (vt quidam dicunt) datur quando procurator non eſt ſoluendo, vt tunc fiat reſtitutio contra eccleſiam: vt ff. man. l. ſi procuratorem. in prin. & ff. de do. & eleganter. §. ſi dolo. hic procurator non eſt ſoluendo, etiam ſi aliàs ſit locuples, quia libertas, & ſtatus monaſterij æſtimari non poſſet. ff. de re. diui. ſacra. §. vlti. Ex hac enim cauſa quilibet erit reſtituendus: quia ex quacunque cauſa iuſta dicit prætor in integrum reſtituam. ff. ex qui. cau. ma. l. 1. aliàs nunquam reſcinderetur ſententia propter dolum, vel propter negligentiam procuratoris: 2 ſed dominus agat contra procuratorem, ſi dolum commiſit. C. de procur. l. ſi procurator, in fi. & ipſe de omni dolo, & culpa tenetur domino. C. man. à procuratore. quia nec procurator omittere debet exceptionem competentem ex perſona rei. ff. man. l. denique. & l. fideiuſſor. 1. reſpon. & ita hic videtur loqui non tantum de reſtitutione minoris, ſed etiam de reſtitutione maioris ex clauſula generali, ſi qua iuſta, & c. vt dictum eſt. Et eſt differentia inter reſtitutionē, quæ fit iure minoris: quia illa datur officio iudicis deficiente actione. ff. de mino. quod ſi minor. §. vlt. & ſ. de offi. iud. cap. 2. & illam quæ fit iure maioris: quia tunc habet actionem ſuo iure, ſcilicet vtilem, accedente iudicis officio. ff. quod me. cauſ. l. metum. §. ex hoc edicto. & §. præceden. argum. C. quod metus. cau. ſi vi vel metu. ſed certe lex illa. ff. de do. & eleganter. §. fin. & illa. ff. man. l. ſi procuratorem. non reſtituit actionem, cum per negligentiam 3 procurator ſuccubuerit, ſed cum per dolum, vnde ſi negligens fuit procurator, imputet ſibi qui tali negotium ſuum commiſit. ff. de minorib. l. cum

2 Concor. text. in l. 1. §. ſi autē. ibi gloſ. & doct. ff. de tab. exhib.

3 Hic non reſtituit eccleſiam læſam per negligentiā, ergo loquitur de reſtitutione, quæ fit iure minoris.

præſumpſerunt [a]: cuius electionem epiſcopus petijt infirmari, & ſe ad poſſeſſionem reſtitui, qua eum monachi ſpoliarant [b]. Deinde iudices diffinitiuam ſententiam protulerunt, electionē caſſantes eandem: quam ſententiam dictus magiſter petijt confirmari.

¶Ad hoc fuit reſpōſum, quòd licet per procuratorem ex parte monachorum fuiſſet propoſitum, quòd monaſteriū ipſum ad Romanam eccleſiam nullo medio pertineret: dicti tamen iudices contra eos procedere nimis animosè cœperunt: † & infrà. Nos igitur inſpectis priuilegijs [c] prædeceſſorum noſtrorum Leonis, Gregorij, & Clementis, quæ monaſterium illud ad ius, & proprietatem indicāt ſedis Apoſtolicæ pertinere, intelligentes quod monaſterii procurator, & ſi eadē priuilegia coram prædictis iudicibus exhibere omiſerit negligenter, ius tamen non tam ſuum, quàm noſtrū fuerit proteſtatus [d]: videlicet quòd monaſterium ipſum ad Romanā eccleſiam nullo medio pertineret, ne ipſius negligētia [e] in damnum [f] tam noſtrum, quàm monaſterii redundaret, ad audientiam reſtituimus [g] monachos Rothoñ. & infrà. ¶Electionem [h] autem à monachis (ſicut dicitur) concorditer factam, pendente controuerſia, ex qua pendet, nec confirmandam duximus, nec etiam infirmandam.

¶Idem Helieñ. & Floreñ. † Epiſcopis.

¶*Eccleſia læſa, in probatione neceſſaria omiſſa, poteſt petere reſtitutionem in integrum non obſtante termino iuris probationis excluſiuo. Et reſtitutionem petere poteſt non ſolum contra priuatum, ſed etiam contra eccleſiam hoc dicit.*

CAP. III.

Auditis, † & intellectis cauſæ meritis in quæſtione, quę vertitur inter Vigoriē. epiſcopum, & abbatē de Eueſcā, ſuper † eccleſiis ī valle de Eueſcam, quas epiſcopus aſſeruit ad ſe diœceſana lege ſpectare, abbas autē eas eſſe ab eius iuriſdictione prorſus exemptas: cognouimus euidenter eccleſias illas per priuilegia Roman. Pont. non eſſe ab epiſcopali iuriſdictione ſubtractas: niſi forte vallis de Eueſcam ſit ille locus, qui fuit à duobus regibus

mandato. argum. ad hoc. ſ. de offic. delega. cap. cum olim. ff. de tribu. l. procuratoris. verumtamen ſi procurator eſſet ſoluendo, ſatis videtur quòd fauore eccleſiæ in optione habet an velit conuenire procuratorem, vel velit reſtitui ad rem. C. ſi tutor vel curator. l. etiam.

¶*Gloſ. ſequens obijcit, & ſoluit, ſolutioni opponit, & ponit opinio. cui ſignat contrarium, & ibi remittit. demum perfectius recitat opin. Io. cui coaptat hoc c.*

h ¶*Electionem.*] Sed nōne fuit facta hic electio poſt inhibitionem iudicis? ergo caſſanda erat. j. de matri. cō. contra inter. eccl. c. 1. & ca. vlti. & ff. ne quid in lo. pu. l. vlti. j. de nou. ope. nun. c. 2. & j. de deſpon. impub. c. ad diſſoluendum. in fin. ſed certè ex eo, quod iſti erant in poſſeſſione alium eligendi, lite pendente priuari non debent. 8. q. 4. nōne. & 16. q. 4. volumus. ſed hæc ſol. nō videtur poſſe ſtare, nam mota controuerſia patronus præſentare non debet. arg. j. de iure patronat. ex literis. ergo eodē modo mota controuerſia eligere nō debet: ex hoc enim ſequeretur inconueniens, quia ſi poſtea probaretur illos nō habuiſſe ius eligendi, caſſanda eſſet electio: quia omnes fructus percepti reſtituendi ſunt. C. de de rei vend. l. certum. & ſic ſequeretur quòd electio facta ab eo qui crebat habere ius, eſſet caſſanda, quod eſſe nō dēt. ſ. de ele. querelā. j. de iure patro. cōſultationib. Ad hoc dicit Ioan. quòd licite poteſt eligere qui eſt in quieta poſſeſſione, licet fiat ei controuerſia. ff. de aqua quotidia. & æſti. l. vltim. & vt omni iure ſuo vſque ad finem cauſæ 8. quæſt. 4. nonne. Contra tamen videtur in hoc caſu quod dicitur j. de iure patronat. ex literis. Tu tene prout ibi notatur, ſcilicet quòd non debet eligere: ſed ſi eligat, iudex tamen ſiue ſuperior ad quem pertinet inſtitutio, non confirmabit electionem, nec caſſabit pendente controuerſia, ex qua pendet, prout dicit decretalis in fine. Sed Ioannes dicit quòd ſi de hoc fiat ei controuerſia, an poſſideat tale ius, tunc non debet eligere. Argumen. ſ. de conſtitut. cum M. in fine. & ita videtur hic: epiſcopus enim petebat reſtitui ad poſſeſſionem iuris eligendi, & ſic non poſſidebant monachi quietè, & ideo cautè dixit Papa electionem nec confirmari, &c. id eſt donec cognoſcatur, ad quos pertinet ius eligendi, & præcipuè quantum ad poſſeſſionem, vt ſicut prima electio non eſſet caſſanda niſi prius conſtitiſſet an epiſcopus poſſideret ius eligendi tempore electionis: ita nec alia, quæ facta fuit poſt iſtam. ſic j. de cauſa poſſeſ. cum eccleſia. vbi agebatur poſſeſſorio, & petitorio, etiam & hic ſimiliter: quia de iure eligendi, vt patet ex litera ſ. verſus princip. & ideo quandiu pendet quæſtio iuris, ſeu poſſeſſionis, electio confirmari, vel infirmari non debet.

† Roſen. in plurib. manuſcriptis, aliàs Florentin.

† Cap. 2. e tit. in 3. cōpilatione.

† Super q. buſdam eccleſijs ī valle de Eueſcam conſtitutis.

Auditis.] Etiam contra eccleſiam reſtituitur eccleſia, quæ grauiter fuit læſa propter probationem omiſſam. Primò recitat factum. Secundò interloquitur: ibi, *Licet*. Abbas.

Casvs. Inter epiſcopum Vigorieñ. ex parte vna, & abbatem de Eueſcam ex altera, ſuper quibuſdam eccleſijs in valle de Eueſcam conſtitutis quęſtio vertebatur, quas dicebat epiſcopus ad ſe ſpectare lege diœceſana: abbas dicebat illas eſſe exemptas ab epiſcopali iuriſdictione, & ſi hoc non eſſet, dicebat ſe in illis epalē ius legitimè præſcripſiſſe. Receptę fuerunt probationes hinc & inde coram iudicibus delegatis. Tandem cauſa

cauſa delata eſt ad ſedem Apoſt. Videns epiſcopus quod eccleſiæ prædictæ per priuilegia non erant exemptæ ab eius iuriſdictione, tamen abbas præſcriptionẽ probauerat contra ipſum, allegauit quod Vigorieñ. eccleſia vacauerat à tanto tempore, quod illo de medio ſubducto præſcriptio non eſſet completa: & ad hoc probãdum per beneficium reſtitutionis petijt ſe admitti. Abbas prædictus hoc audiens, allegauit quod vallis de Eueſcam eſt ille locus, qui fuit libertati donatus per duos reges: & quem Celeſtinus libertati donauit, & ad hoc probandũ petijt ſe admitti per idem beneficium: Papa auditis & intellectis meritis huius cauſæ, licet eſſet in cauſa concluſum: quia tamen vtraque pars neceſſariã probationẽ omiſit, & vtraque pars fungitur iure minoris, æquitate penſata, vtramque eccleſiam admittit ad probandam rationẽ omiſſam, ne propter huiuſmodi negligentiã graui iactura lędantur. Abbas. No. quod eccleſia fungitur iure minoris. Itẽ not. quod eccleſia reſtituitur incidenter ad probandam allegationem omiſſam. Itẽ poſtquam eſt in cã concluſum, datur illud beneficiũ.

†In vno antiq. ita: O. videlicet & 1.

† Hoc eſt allegationẽ ſuæ intẽtionis.

Roë † videlicet, & Offa libertati[a] donatus, & quem bonæ memoriæ Celeſtinus Papa libertati donauit, ſicut in ipſius priuilegijs continetur[b]. Verũ tanto tempore probantur per teſtes ab abbatibus de Eueſcam pleno iure poſſeſſæ, vt videantur in eis ius epiſcopale legitimè præſcripſiſſe; niſi fortè per tantum temporis ſpatiũ Vigorieñ. eccleſia interim vacauiſſet, vt tempore vacationis ſubducto[c], præſcriptio minimè ſit completa: & infrà. ¶Licet autem vtrinque ſit in cauſa concluſum: quia tamen vtraque pars neceſſariam (vt aſſerit) probationem omiſit; Nos attendentes quòd vtraque eccleſia fungatur iure minoris[d], æquitate penſata, vtramque reſtituimus[e] contra reliquam[f], ad probandam rationẽ † omiſſam: ne alterutra pars propter huiuſmodi negligentiam graui iactura lædatur.

¶Idem Priori ſanctæ Mariæ ad carceres, & L. canonico San. Mariæ de Mandria †.

† Mantria
† Mantua

¶*Reſtitutio ex iuſta cauſa etiam maiori eſt concedenda, dummodo iuſta cauſa petendi probetur. Si autem non probatur plenè, vel ſemiplenè, conceditur reſtitutio in cauſa fauorabili. hoc dicit.*

CAP. IIII.

EX † literis abbatis de Calueñ. didicimus, quòd cum Ramiſane, & Grimol. archipresbyteri inter I. virum, & L. mulierem ex delegatione noſtra ſententiam diuortij protuliſſent, & appellatione interpoſita †, cognitionẽ ſententiæ ipſi abbati, & archipresbytero Paduano duxerimus committendam: quia pars mulieris ad peremptorium terminum non acceſſerat, abbas ipſe, cui alter cõiudex commiſerat vi-

† Cap. 3. e. ti. in 3. cõpilatione.

†In vno antiquo ita, appellatione interpoſita ad nos.

¶*Glo. ſeq. arg. vnum canonem.*

a ¶*Libertati donatus.*] Arg. quòd reges poſſunt dare priuilegia libertatis. 63. diſt. in ſynodo. 1

1 Concor. l. 1. §. quæ onerandæ. cum gl. in verſi. belliſſimè. ff. qua. re. act. non datur.

b ¶*Continetur.*] In priuilegijs Celeſtini continebatur, quòd ipſe exemerat à iuriſdictione epiſcopi locum illum, quẽ prædicti reges libertati donauerant, & de valle de Eueſcam in priuilegio mentio non fiebat, & ita per priuilegium Celeſtini non probatur quòd eccleſiæ de Eueſcam ſint exemptæ à iuriſdictione epiſcopi, & ſic recurrendum 2 eſt ad priuilegium illorum regum, & ſi ibi contineatur quòd illi reges vallem Eueſcam donauerunt libertati, tunc erit probata exemptio, & ſic dubia probatio non prodeſt. Reges enim donauerunt locum illum libertati quo ad temporalem iuriſdictionem: Papa verò quo ad ſpiritualem.

2 Ad declarationẽ vide Ioannẽ And. in ca. auditis. de præſcri. ſuper gloſſa, Celeſtinus

c ¶*Subductio.*] Deducendum eſt ergo tempus vacationis in præſcriptione. j. de preſcr. c. 1. & c. de quarta. & c. auditis. & c. cum nobis. & illud tempus deducẽdum eſt, quo ſolet ſuccurri cuilibet qui læditur, primum ſit, medium, vltimumve. C. de reſt. milit. l. quod tempore. & C. quibus non ob. ion. tẽp. præſcrip. l. præſcriptione. ff. qui. ex cau. ma. necnon. §. ſi quis.

¶*Glo. ſeq. ponit tria quibus fungitur eccleſia, & quartum quo non fungitur; demum quærit, ponit duas opin. ſoluit, & ſubdit alias duas.*

d ¶*Iure minoris.*] Eccleſia enim fungitur iure minoris: vt hic, & s. eo. c. 1. Itẽ fungitur iure reipublicæ. 23. q. 4. quid ergo. & 1. diſt. ius publicum. & C. de ſacroſanct. eccl. l. vt inter diuinum. Hinc eſt quod prælati eccleſiarum comparantur tutoribus, & curatoribus. in Auth. de eccle. titul. §. vlt. coll. 9. arg. ad hoc. 3. q. 2. quia ca. Item fungitur iure imperij in Auth. de non alie. vel permu. §. ſancimus. coll. 2. imo maior eſt imperio. 96. diſt. duo. & s. de maio. & obe. ſolitæ. ſed non fungitur iure pupilli: quia contra pupillarem ætatem non currit præſcriptio. C. de præſcrip. xxx. an. ſicut in rem. Sed in quibus caſibus comparatur eccleſia minori dubitari poſſet. Dicunt quidam quod in omnibus eccleſia comparatur minori, quoniam eccleſia poteſt reſtitui contra præſcriptionem ſicut minor. C. ſi aduer. vſucap. l. vnica. & ff. de mino. l. etiam ei. & C. ſi tutor vel cura. interuenit. l. minoribus. & C. de in integ. reſti. mi. l. minorib. & Authen. de hær. & fal. §. pupillus. coll. 1. quod bene videtur expreſſa ratione: vbicunque enim eccleſia læditur, debet reſtitui, ſed ante completam præſcriptionem non eſt læſa, imo iure communi agere poteſt, ſed tunc demum finita præſcriptione dicitur læſa: quia iure communi ſi agat, repellitur præſcriptione probata; ſed à tempore læſionis, i. tempore præſcriptionis finito, vſque ad quadriennium poteſt petere reſtitutionem, vt dicit lex illa. C. de temp. reſti. in inte. l. vlt. & ita poteſt peti reſtitutio contra præſcriptionem vſque ad quadriennium. Quidam dicunt, quod contra præſcriptionem non datur reſtitutio: quia canones volunt præiudicare eccleſijs per præſcriptionem. 16. q. 3. placuit. & q. 4. volumus. imo ſecundũ illos, qui dicunt quod contra præſcriptionem datur reſtitutio, ſequeretur quod nũquam præſcriptio curreret contra eccleſiam. Sed huic facile eſt reſpondere: quia bene currit preſcriptio eccleſiæ, ſed ſi petit reſtitui cõtra bene auditur, ſicut minori currit, ſed reſtituitur. Non video quod aliud ſit in eccleſia quã in minore, niſi quã nõ inueni ſcriptum in iure canonico, quod eccleſia reſtituatur contra præſcriptionem, ſed eadem ratione, quã minores reſtituuntur fauore imperfectę ætatis, ſic fauore eccleſiæ introductũ fuit quod vteretur eccleſia iure minoris. ſed vbi eadem eſt ratio, ibi debet eſſe idem ius. s. de conſti. nã concupiſcentiã. & c. tranſlato. & s. tranſla. inter corporalia. ſed verius videtur quod dicitur, quod contra præſcriptionem nõ datur reſtitutio, ne fruſtra iura loquentia de præſcriptione ſint ſtatuta; & poteſt etiã dici, quod poſt quadrienniũ audiretur, ſi probaret ſe illo quadriennio iuſta de cauſa impeditum fuiſſe. arg. 4. q. 5. c. 1. & j. de appella. c. ex ratione. ff. de mino. l. ait prætor. & l. ſi ſine. §. vlt. & C. de temp. app. l. vlt. §. illud. quidam ponunt eccleſiam in primo anno minoris, reſtituentes eam vſque ad xxix. ann. ſicut minor. alij reſtituunt eam vſque ad xv. ponẽtes eam in xiiij. an. ſed hoc nil eſt, nec debet poni in aliquo anno, ſed ad ſimilitudinem minoris facti maioris reſtituitur eccleſia vſque ad quadriennium ſicut minor: vt dictum eſt s. eo. c. 1.

e ¶*Reſtituimus.*] In his enim præſcriptionibus, quę ſpectant ad ſtatum iudiciorum, vbicunque læditur eccleſia reſtituitur, vt ſi contumax condemnata eſt. ff. de mino. l. minorem. ſim. arg. s. c. proxi. Vel ſi non appellauit, vel etiam ſi dum agit, vel conuenitur, in aliquo capta eſt vt minor. ff. de mino. l. ait prętor. §. ſed in iudicijs. & l. ſi ſine. §. item ſi non prouocauit. & j. eo. c. vlti. Vel ſi omiſit allegationem, 3 vel ea quę faciunt ad inſtructionem cauſæ: vt hic, & ff. de mino. minor. xxv. an. & j. eo. coram. Item quicquid omiſit nõ ſolum in damno, ſed etiã in lucro. ff. de mino. l. ait prætor. §. vlt. & l. non omnia. Item in confeſſione. ff. de confeſ. l. certum. §. pen. & propter nouas defenſiones tunc apparentes, vel nouiter contingentes. argu. C. ſi ſæpius in integ. reſtit. poſtu. l. vltim. & j. eod. cap. vltim. Sed in contractibus certum eſt quòd eccleſiæ ſubuenitur. s. eod. cap. 1. vbi de hoc.

3 Vide Speculat. eod. ti. §. 2. ver. ſed pone.

f ¶*Contra reliquam.*] Sicut minor cõtra minorem, niſi cum pecuniam amiſit. ff. de mino. l. verum. §. vlt. ff. ex quib. cau. ma. l. vlt. Et not. quod reſtituere in integrum eſt reducere in eum ſtatũ, in quo erat ante læſionem. s. eo. c. 1. & C. de repu. l. vnica. C. de in integ. reſti. l. poſtulata. 4 & ff. de mino. l. quod ſi minor §. reſtitutio. & generaliter reſtituitur non ſolum cum de bonis diminuitur, ſed etiam cum intereſt eccleſiæ litibus, & ſumptibus non vexari. ff. de minor. l. minoribus.

4 Petita. n. & obtenta reſtitutione in integrum, omnia iurent in ſuo ſtatu donec cauſa finiatur.

EX literis.] Contra ſententiam latam in cauſa matrimoniali reſtituitur ex iuſta cauſa etiam maior beneficio ſupplicationis. Prima pars ponit mulieris ſupplicationem, & iudicis relatione. Secunda dat iudicem: ibi, *Licet autem*. Abbas.

CASVS. Inter I. virum & L. mulierem cauſa matrimonij vertebatur, quæ commiſſa fuit duobus archipresbyteris, qui cum inter ipſos ſententiam diuortij protuliſſent, mulier ad ſedem Apoſtolicam appellauit. appellationis cauſa commiſſa fuit abbati de Calueñ. & archiepiſcopo Paduano: quia mulier

ad terminum peremptorium ſtatutum ad ſententiam audiendam non acceſſit, abbas cui alter commiſerat vices ſuas, ſententiam, à prioribus iudicibus latã, confirmauit. poſt octo dies à tempore ſententiæ, pater mulieris ad abbatem acceſſit, & intellecto ꝙ ſententiam protuliſſet, iurauit ꝙ quidam ad eum & filiam eius acceſſerat, & fraudulenter nomine ipſius abbatis falſas literas præſentauit, continentes, vt quia iudex in termino quem eis aſſignauerat, non poterat intereſſe, poſt octo dies à termino illo ipſius ſe conſpectui præſentaret, & poſtmodum appellauit, & etiam ſupplicauit: quod totum abbas domino Papę ſignificauit. ſuper hoc ſcribit Papa quibuſdã iudicibus dicens, licet de fraude taliter perpetrata non cõſtet ad plenum, tamen ad fauorẽ matrimonij de benignitate canonica prædictam admiſit ſupplicationem mulieris, & eam reſtituit ad audientiam, fauore matrimonij. Vnde mãdat quatenus de cã prioris appellationis cognoſcant ordine iudiciario, confirmantes aut etiam infirmantes, ſicut iuſtũ fuerit, ſententiam à primis iudicibus latam. Not. quòd fauore matrimonij auditur quis tamquam contumax, aliàs repelleretur. Item arg. quòd ſententia contra matrimonium lata, non tranſit in rem iudicatam, ſed quidam contrarium ſumunt argumentum ꝙ tranſeat, ex eo ꝙ per beneficium reſtitutionis, mulier iſta audita fuit: aliàs ſi non tranſiret, iure communi deberet audiri. Item iudex appellationis debet ſententiam latam confirmare, vel infirmare.

† ei.

† eiſdem.

ces ſuas [a], allegationibus diligenter inſpectis, latam à iudicibus prædictis confirmauit [b] ſententiam: ſed poſt octo dies pater puellæ accedens ad ipſum, intellecto quòd ſententiam protuliſſet, firmauit proprio iuramento, quòd quidam ad eum, [c] & filiam eius accedens, fraudulenter ſub ipſius abbatis nomine falſas eis † literas præſentauit, quibus mandabatur eidem †, vt quia iudex ad diem, quam aſſignauerat venire non poterat, poſt octo dies à termino conſtituto, ipſius ſe conſpectui præſentaret: & poſtmodum appellauit ad ſedem Apoſtolicam, & etiam ſupplicauit [d]. ¶ Licet autem de fraude taliter perpetrata per huiuſmodi iuramentum non conſtet ad plenum [e], in fauorẽ tamen matrimonij de benignitate canonica, cõtra fraudem propoſitam, ſupplicationem mulieris admiſimus, & ad audientiam reſtituimus [f] eam pro matrimonio poſtulantem.

a ¶ *Vices ſuas.*] Aliàs non tenuiſſet ſententia. ſ. de offi. deleg. c. cauſa matrimonij. & c. cum cauſa.

b ¶ *Confirmauit.*] Hoc eſt ſpeciale priuilegium in cauſa appellationis, ꝙ iudex altera parte abſente procedere poſſit etiã lite nõ cõteſtata. C. de tẽp. appel. l. fi. §. illud. & 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. & j. de appell. c. per tuas. & c. interpoſita.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per duo contraria.*

c ¶ *Ad eum.*] Si iſte fuiſſet ſoluendo, contra ipſum duntaxat daretur actio mulieri. ſed quia in caſu iſto ſoluendo eſſe non poterat, ideo fauore matrimonij reſtituitur mulier. ff. de eo per quem fa. erit. l. vlt. & ff. de dolo. l. & eleganter. §. ſi dolo. & ſi de hac falſitate conſtitiſſet, iure cõmuni audiretur [1]. arg. ff. ſi menſor fal. mo. di. l. 3. §. 1.

1 Adde qđ notaṫ. 18. diſt. c. quoniam quidẽ. in glo. pen. & infrà de pręſcrip. c. auditis. in gl. vltima.

¶ *Glo. ſeq. ponit duas differentias inter ſupplicationem, & appellationem.*

d ¶ *Supplicauit.*] Supplicare poteſt quilibet quantu[illegible]cunq; remota ſit appellatio. arg. 2. q. 6. c. anteriorum. & §. illud. C. de præci. impe. offe. ſi quis aduerſus, nam & ſeruus ſupplicare poteſt pro domino, ſi dominus nolit appellare. ff. de appel. l. ſerui. Sed in hoc differt appellatio à ſupplicatione: quia appellatione interpoſita nil eſt innouandum: ſed pendente ſupplicatione mandatur ſententia executioni, præſtita cautione, ꝙ omnia reſtituat ſi ſententia fuerit retractata. C. de præci. impe. offe. Auth. quæ ſupplicatio. ſic in reſtitutione in integrum, quando ſuſpectus eſt qui petit reſtitui, mandatur ſententia executioni ſub conſimili cautione. j. eod. ſuſcitata. Item in hoc differt appellatio à ſupplicatione: quia appellatur vſque ad decem dies: ſupplicari autem poteſt vſque ad biennium, quod verum eſt cum ſupplicatio porrigitur ſuperiori. C. de ſen. præfe. præto. l. vnica. Si vero ſupplicatio porrigitur iudici, tunc vſque ad decem dies: vt in Auth. præallegata, quæ ſupplicatio.

e ¶ *Ad plenum.*] Hoc ideo dicit: quia ſi plene probaſſet hãc fraudem, & cauſam abſentiæ, iure communi fieret reſtitutio. j. de re iudi. cum Bertholdus. vbi minus ſufficiens probatio ſufficit, ne præiudicaret opinio veritati: vt ſ. de procu. ex inſinuatione. & c. in præſentia. & hoc ideo: quia abſens legitimè citatus præſumitur contumax ſi non venerit. 3. q. 9. decernimus. 65. diſtin. ſi forte. ff. de re iudic. contumacia. Sed talis præſumptio poteſt elidi per aliam præſumptionem. ff. de in inte. reſt. diuus. & inde eſt quòd p præſumptiuam probationem, & minus plenam eliditur pręſumptio cõtumaciæ. Vnde per ſacramentum vnius poteſt probare ſe non cõtumacem: nam violenta præſumptio eliditur per iuramentum. 35. q. 3. extraordinaria. & op. argum. j. qui ma. accuſ. poſſ. cum in tua: & ſic poteſt intelligi. 4. q. 5. quiſquis. in fin. Tamen hoc iuramentum non facit plenam probationem, ſed fauore matrimonij admiſſa fuit mulier ad agendum, nec auditur mulier prætextu appellationis ſuæ, quia contumax præſumitur, ſed per fraudem ſemiplenè probatam, & in fauore matrimonij reſtituitur.

¶ *Gloſſa ſequens argu. & opin. ponit.*

f ¶ *Reſtituimus.*] Argum. quòd nullo tractu temporis tranſit [2] ſententia contra matrimonium in rem iudicatam. j. de re iud. c. lator. & cap. conſanguinei. Sed ex hoc ſumunt quidam contrarium arg. & malè.

ADDITIO. ex hoc quod dicit, reſtituimus, probant quòd tranſit in rem iudicatam.

2 Sẽtentia fauore matrimonij nõ tranſit in rẽ iudicatam: neque in cauſa hęreſi. fauore fidei. Lucas de Penna. l. 1. C. de ſent. aduerſus fiſ. la. li. 10. dixi lib. 3. ad not. in Director. ſchol. 50.

Ideoq; mandamus, quatenus de cauſa prioris appellationis ordine iudiciario cognoſcentes, cõfirmetis, vel infirmetis [g] (ſicut iuſtum fuerit) ſententiã à primis iudicibꝰ promulgatã.

¶ Idem epiſcopo, & capitulo Oſcen. †

† Oſenẽſi.

¶ *Etiam contra ſententiam Papę reſtituitur eccleſia, hoc primò. Et cauſa reſtitutionis in integrũ debet pręſentibus partibus tractari. hoc ſecundò. hæc duo dicit quo ad titulum.*

CAP. V.

TVm † ex literis Celeſtini Papæ prædeceſſoris noſtri, tum ex ijs, quæ ipſius temporibus geſta fuerunt, grauem Ilerdeñ. † eccleſiæ intelleximus quæſtionem, per ſententiam Eugenij Papæ ſuper eccleſijs quibuſdã, prolatam, ſe læſam enormiter, & olim & nunc etiã conquerentis. Vnde cum idem Celeſtinus tempore Anaſtaſij Papæ proximi ſucceſſoris eiuſdẽ Eugenij in minori adhuc officio cõſtitutus, in partibꝰ Hiſpaniæ legationis officio fungeretur, & † ex de-

† Cap. 4 eo. tit. in 5. compi.

† Vde Ioãnẽ Vaſæũ in annalibus Hiſpaniæ. ca. 20.

† Dictio, &, deeſt in aliquod antiquis.

¶ *Glo. ſeq. arg. & remittit.*

g ¶ *Confirmetis, vel infirmetis.*] Hoc tantum habet facere iudex appellationis. 2. q. 6. in fin. Et hoc habet locum quando in cauſa appellationis nil noui proponitur, & vnicus tantum eſt articulus, vt hic erat; aliàs iudex appellationis pro parte poteſt confirmare ſententiam, & pro parte infirmare: vt j. de teſt. Raynutius. & c. Raynaldus. Item ex eo quod dicit, confirmetis, vel infirmetis, videtur ꝙ executio non ſpectet ad ipſos. de hoc dictum eſt. ſ. de offic. deleg. paſtoralis. §. præterea.

T*Vm ex literis.*] Diuiditur in tres partes. Primò ponit petitionem eccleſiæ Ilerdeñ. Secundò examinationem, deliberationem, & interlocutionem Papæ: ibi, *Nos igitur.* Tertiò citationem partis aduerſæ cum communicatione proceſſus: ibi, *Quocirca.* Abb. Sicul.

CASVS. Inter eccleſiam Oſceñ. ex vna parte, & eccleſiam Ilerdeñ. ex altera, coram Eugenio Papa ſuper quibuſdam eccleſijs quęſtio vertebatur: ipſe cognito de meritis cauſę, prout ſibi viſum fuerat, tulit ſententiam pro eccleſia Oſceñ. contra eccleſiam Ilerdeñ. ſuper eccleſijs illis. Demum mortuo Eugenio, ſucceſſit ei Anaſtaſius: tempore Anaſtaſij Celeſtinus dum in minori officio conſtitutus, legatus in Hiſpania ex delegatione ipſius Anaſtaſij cœpit cognoſcere de illa controuerſia - ſed eam non determinauit: tandem mortuo Anaſtaſio ſucceſſit ei Alexander, qui eidem Celeſtino legato denuo in Hiſpania, cauſam commiſit eandem. Poſtmodum mortuo Alexandro, ſucceſſit ei Celeſtinus, qui dictam controuerſiam cõmiſit G. ſancti Angeli diacono Cardinali ſub eo tenore, vt inſpectis priuilegijs eccleſiæ Ilerdeñ. auditis etiam allegationibus partium, non obſtante ſententia Eugenij, diffinitiuam proferret ſententiam, & illam faceret obſeruari. Veruntamen per legatum illum, aut etiam per alios, quibus cauſa ſub eodem tenore commiſſa fuit, licet teſtes quidam producti fuerint ex parte Ilerdeñ. eccleſiæ, mandatum Apoſtolicum adimpletum non fuit. Poſtmodum tempore Innocentij, magiſter A. canonicus Ilerdeñ. poſtulauit à dño Inno. per officium

ſuum

legatione ipſius[a] cognoſcere cœpit de controuerſia memorata, cui etiam Alexander ſucceſſor ipſius Anaſtaſij, officio legationis denuo in partibus eiſdem fungenti, cauſam commiſit eandem: idem quoque Celeſtinus ad apicem ſummi pontificatus promotus, G. ſancti Angeli diacono Cardinali tunc Apoſtolicæ ſedis legato dictam controuerſiam ſub eo tenore commiſit, vt inſpectis Ilerdeñ. eccleſiæ priuilegijs, auditis etiam partium rationibus †, memorata ſententia[b] non obſtante, diffinitiuam proferret ſententiam, eamque faceret obſeruari: Verum quoniam per ipſum legatum, aut per alios, quibus ſub eodem tenore cauſa eadem commiſſa extitit[c] (licet teſtes[d] producti ex parte Ilerdeñ. epiſcopi recepti fuerint) mandatum tamen Apoſtolicum nõ extitit adimpletum: magiſter[e] A. canonicus Ilerdeñ. poſtulauit per officium[f] noſtrum dictam ſententiã in melius reformari, & contra eam reſtitui[g] eccleſiã Ilerdeñ. ¶Nos igitur cũ fratribus noſtris, & alijs deliberauimus diligenter: nonnullis aſſerentibus, quòd cum prædictus C. † pdeceſſor noſter, contra iam dictam ſententiam viſus fuerit Ilerdeñ. eccleſiæ reſtitutionis beneficium indulſiſſe, cum ea non obſtante duxerit negotiũ committendum[h], & nos ſupplicationem eiuſdem eccleſiæ admittere debebamus †, præſertim quia ſentẽtia[i] Romanæ ſedis non negatur poſſe in melius cõmutari, cum aut ſurreptum aliquid fuerit, aut ipſa pro conſideratione ætatum, & temporum, ſeu grauiũ neceſſitatum diſpenſatiuè quicquam ordinare decreuit: Et ſecundum iura ciuilia, principes etiã contra res bis iudicatas in auditorio ſuo examinari reſtitutionem in integrum permiſerunt[k]. Perſpeximus quoq; ex data ſententiæ in regiſtro dicti Eugenij Papæ repertæ, ꝙ primo menſe ſui pontificatus fuerit promulgata, qñ non plenè de meritis ipſius cauſæ videbatur inſtructus[l], illa nitens prçcipuè ratione, ꝙ priuilegium Vrbani ſecũdi ex parte veſtra[m]

†Hoc eſt iuribus, & al legationibus.

† Papa.

† debeam'

ſuum dictam ſententiam in melius reformari, & contra eam eccleſiam reſtitui Ilerdeñ. dominus Papa cum fratribus deliberatione habita, quidam dicebant ꝙ Celeſtinus videbatur eam reſtituiſſe, ex eo ꝙ non obſtante dicta ſententia commiſit negotium illud. vnde eadem ratione petitionem eiuſdem eccleſiæ admittere debebat: cum ſententia Romanæ ſedis, debeat in melius commutari, quotiens per ſurreptionem aliquid factum fuerit. & ſecundum iura ciuilia principes etiam cõtra res bis iudicatas examinari reſtitutionem in integrum permiſerunt: Papa conſiderãs ex data ſententiæ in regiſtro Eugenij repertæ, ꝙ primo menſe ſui apoſtolatus tulit ſentẽtiam illam, quando nõ videbatur plenè inſtructus de cauſa, innitens illi rationi præcipuè, ꝙ priuilegium Vrbani ſecundi à parte Oſceñ. eccleſiæ productum, ſubiectum fuerat falſitati, cuius tenor in regiſtro ipſius inuentus fuit incorruptus. omnib. iſtis conſideratis, deliberatio domini Papę ĩ hoc reſedit, vt vtraq; parte præſente, cognoſcatur vtrũ reſtitutio data ſit, an danda, contra prædictam ſententiam. Vnde mandat epiſcopo, & capitulo Oſcẽ. quatenus vſque ad feſtum beati Lucæ, legitimè compareant coram epiſcopo, oſtenſuri, ſi poterunt, ꝙ dicta ſententia non debeat retractari, vel ſi reuocanda fuerit, appareant ſufficiẽter inſtructi, vt in principali negotio procedatur, quem terminum ſtatuit peremptorium: ꝙ ſi iniuncta contempſerint adimplere, procedatur in cauſa nihilominus quantum de iure fuerit procedendum. Not. ꝙ ſententia etiam Papæ, quando per ſurreptionem lata fuit, debet in melius reformari. Item in breui tempore non videtur quis plenè inſtructus ſaltem in ardua cauſa. Item vtraq; parte præſente, cauſa reſtitutionis in integrum debet examinari. Item cauſarum merita partium aſſertione manifeſtantur. Item in prima citatione poteſt proponi peremptorium edictum, propter diſtantiam viarum, & etiam ex alia iuſta cauſa.

a ¶*Ipſius.*] ſcilicet Anaſtaſij.

¶*Gl. ſeq. obijcit & ſoluit, circa ſolutionẽ obijcit, & reſpondet.*

b ¶*Sententia.*] Per hoc videtur ꝙ Celeſtinus reſtituerit eccleſiam Ilerdeñ. ſed cum multa tempora ſint elapſa, a tempore Eugenij, qui tulit ſentẽtiam ipſam, vſq; ad tempus Celeſtini, ſ. xlv. anni, quomodo auditur eccleſia Ilerdeñ. ſuper reſtitutione? & Inno. ſimiliter videtur eam admittere ad reſtitutionem petendã. infra, vbi dicit, an data vel danda. Sed eſt cõtra alia iura. Nam vltra quadrienniũ dari nõ debet. C. de temp. in integ. reſt. l. vlti. nec etiam perpetuatur per conteſtationem litis. ff. de mino. Papinianus. in fi. Poteſt dici ꝙ reſtitutio data fuit tempore Anaſtaſij, qui cõmiſit negotium Celeſtino in minori officio conſtituto: quia Anaſtaſius fuit proximus ſucceſſor Eugenij: & ꝙ cauſa terminata non fuit, ſtetit per iudices: vnde nõ eſt imputandum actori. 2. q. 6. anteriorũ. 1 C. de in integ. reſt. l. pẽdente. ſicut ſatis patet per multas cõmiſſiones. vnde etiam dicit infra, [An data ſit vel danda] Si verò data fuit poſtea dari nõ debet. C. ſi ſæpius in integ. reſt. l. vlti. vel ſi eſſet denegata, ȷ̃. co. c. vlt. niſi ex cauſa, vt ibi dicitur. Sed obijcitur. Eugenius tulit ſentẽtiam primo menſe ſui apoſtolatus: vt infra dicitur, & vixit viij. an. & menſibus iiij. & xxj. diebus. ſed Anaſtaſius ſucceſſit Eugenio, qui cauſam ſuper hoc commiſit Celeſtino tũc in minori officio conſtituto, & ita videtur ꝙ reſtitutio danda ſit poſt quadriennium. vnde ex hoc trahunt quidam arg. ꝙ reſtitutio ſemper ſit danda: vt dictum eſt. ſ̃. co. c. 1. quia hæc videtur dari poſt quadriennium. Sed tu potes reſpondere, ꝙ ex eo quod dicit hic, non conſtat ꝙ Anaſtaſius dederit reſtitutionẽ, ſed cõmiſit cauſam ſuper reſtitutione an eſſet danda, vel non. Sed obſtat fortius factum Celeſtini, qui mandauit non obſtante ſententia Eugenij, diffinitiuam ſententiã proferri ſuper eccleſijs prædictis: ſed hoc fecit Celeſtinus potius de gratia quàm de iure, quod patet: quia reſtitutio dãda eſt cauſa cognita præſentibus partibus: vt dicit. ȷ̃. & ff. de mino. in cauſis. §. in cauſa. Vnde Papa noluit inniti facto ipſius, ſed deliberauit decernere præſentibus partibus, vtrum ſit data vel danda, & ideo non plenè probatur per hanc decretalem ꝙ dari debeat reſtitutio poſt quadriẽnium: quia nec Papa hic determinat hoc.

1 Qđ tunc potiſſimũ verum eſt cum id ſtetit per principem, vt ibi, & infra de appel. c. ex inſinuatione

c ¶*Extitit.*] Poſt receſſum prædicti cardinalis.

d ¶*Teſtes.*] qui producti fuerunt ad probandum, ꝙ dari debeat reſtitutio, & quòd potius per iudicem, & non per eccleſiam Ilerdeñ. ſteterat, quòd nõ fuerat proceſſum: vt hic dicit.

e ¶*Magiſter.*] habens ad hoc ſpeciale mandatum: vt ff. de mino. illud. §. ſi talis. & ȷ̃. eod. c. coram.

f ¶*Officium noſtrum.*] Hoc ideo dicit: quia tãtum iudicis officio, & non iure actionis petitur reſtitutio. ff. de mino. l. quod ſi minor. §. vlti. & ſ̃. de offi. iud. c. 2.

g ¶*Reſtitui.*] Ergo non fuit reſtituta per Celeſtinum.

h ¶*Committendum.*] Eo enim ipſo quòd commiſit negotiũ principale, videtur conceſſiſſe beneficium reſtitutionis: ſicut committendo cauſam videtur commiſiſſe appellationem. ſ̃. de offi. deleg. c. paſtoralis. §. præterea. ſed hic ignoratur quæ cauſa commiſſa fuiſſet, an cauſa reſtitutionis, an cauſa illa, ſcilicet an danda eſſet an non: vt patet per ſequentia. ſed videtur quòd danda eſſet reſtitutio, vt dicitur in prædicta notula. & hoc probatur per hoc quòd eccleſia Ilerdeñ. petebat reſtitui coram Innocentio Papa.

i ¶*Sententia.*] Ro. ſedis. ponit tenorem cap. 35. q. 9. ſententiam. & c. veniam.

k ¶*Termiſerunt.*] Sed illud perraro fit. ff. de mino. minor autem magiſtratus. & C. ſi ſæpius reſti. in integ. poſtu. l. 1. & 2.

¶*Glo. ſeq. arg. alleg. in contrarium.*

l ¶*Inſtructus.*] Argu. quòd in modico tempore non poteſt quis multum addiſcere. 2 arg. 48. diſt. §. 1. quia nemo repente fit ſummus. de pœn. diſt. 2. §. hæc quæ de charitate. Arg. contra. quandoque enim ingenium ſupplet tempus in bene ſtudentibus: ſicut induſtria ſupplet tempus. 77. diſtin. monachus, nec ſufficit diu in ſcholis fuiſſe, ſed laudabiliter vixiſſe inquirendum eſt. 12. quæſt. 2. gloria epiſcopi in fi. 3 & arg. C. de ijs qui ve. æta. impetra. l. 2.

2 Vnde dicit canon. Multo tempore diſce. quæ poſtmodũ doceas. 16. q. 1. ſic viue.

¶*Glo. ſeq. ponit tres lecturas.*

m ¶*Ex parte veſtra.*] Per hanc literã videtur ꝙ pars Oſcen. eccleſiæ priuilegium ſuũ falſauerat, addendo aliquid, vel diminuendo, vt magis faceret pro ſe: pp quod Eugenius tulit ſententiam contra Ilerdeñ. eccleſiã. Sed eo ipſo ꝙ quis falſat literas iudicum, debet amittere cauſam, ſicut dicit illa decre. ſ̃. de reſcr. olim. quod hic non fecit Eugenius credens priuilegium verum, cum non eſſet, vt dicit litera iſta ibi: [illa nitens præcipue, &c.] & hic patet quòd falſauerat priuilegium, quod poſteà repertum eſt integrum, & incorruptum in regiſtro. Similis falſitas habetur. ȷ̃. de except. cum venerabilis. & ideo tale

3 Concor. tex. in l. ſtuduiſſe. cum bona gl. C. de pxi. ſac. ſcrin. li. 12.

delictum non debet obeſſe Ilerdeñ. eccleſiæ, quo minus ſaltem reſtituatur in iſto beneficio. Vel forte pars Ilerdeñ. eccleſiæ falſauerat priuilegium Oſceñ. eccleſiæ, & hoc conſtitit in iudicio: vnde Papa ſententiauit contra Ilerdeñ. eccleſiam, & ideo dicit [illa nitens, &c.] & hoc videtur verius ſecundum hanc literam. In antiqua compilatione 1 dicebatur ab altera parte productum, & ſecundum illam literam, planior eſt ſenſus: & ſecũdum hoc pars Ilerdeñ. eccleſiæ falſauit priuilegium ſuum: & ideo cõtra ipſam fuit ſñiatũ, ꝙ melius videtur ſecundum illam regulã, delictum perſonæ, &c. & ita concordat cũ illa decret. cum venerabilis. vnde non debet obeſſe Ilerdeñ. eccleſię delictum illius qui priuilegium falſauit, quin ſaltem reſtituatur iſto beneficio, cum eccleſia Ilerdeñ. non fuerit in culpa.

1 Quod ſi in antiqua cõpil. hanc decretalẽ legeris, ſe totam facilius percipies.

a ¶*An danda.*] ideo iubet inquiri: quia nõ conſtabat an fuiſſet ad miſſa eccleſia Ilerdeñ. ad reſtitutionem, & pſentibus partibus hoc eſt faciendum, vel per contumaciam abſentibus. ff. de mino. in cauſæ. §. 1. & in Authen. vt ſpon. lar. §. ad hec. coll. 9. & C. ſi minor ab hæred. ſe abſti. auth. ſi omnes. de hoc dictum eſt ſ. eod. c. 1. & ſ. de offic. iud. c. 2. melius. Et per hanc literam non conſtat quòd reſtitutio data fuerit, ſed modo apparebit an fuerit data, an danda, licet Papa Celeſtinus non obſtante ſententia Eugenij negotium commiſerit.

† comparеatis.

b ¶*Aſſertione.*] C. ſi per vim, vel alio modo. l. vltim. arg. ſ. de maio. & obed. c. inter quatuor.

¶*Glo. ſequens obijcit & ſoluit.*

c ¶*Oſtenſuri.*] Sed quare compelluntur iſti hoc probare: cũ ille qui petit reſtitui, non admittatur, niſi doceat ſe læſum: vt ff. de iureiur. nam & poſtea. §. ſi minor. Item eſt cõtra id, quod actore non probante reus debet abſolui. 6. q. 5. c. accuſator. & ǰ. vt eccl. benefi. c. vt noſtrum. 2 Forte præſumptio erat cõtra eos, & ideo Papa voluit hoc: vt dicit prædicta decre. vt noſtrum. ſed non compelluntur hoc probare, niſi voluerint. ſed ſi altera pars voluerit probare ꝙ ſit retractanda, ipſi probent contrariũ, ſi potuerint. & hęc faciẽda ſunt vtraq; parte pſente.

2 Concor. C. de edẽ. l. qui accuſare. & l. actor. C. de prob. cum vulg.

¶*Glo. ſequens not. propter diſtantiam, &c. alleg. in contrarium, ponit & exponit verſus.*

d ¶*Locorum diſtantiam.*] Propter locorum diſtantiam, & vt parcatur laboribus & expenſis, prima vice poteſt poni peremptorium 3 24. q. 3. de illicita. & ff. de iudi. l. nonnunquam. neceſſitate ingruente. ǰ. de dila. c. 1. Argu. contra. ff. de iudi. l. ad peremptorium. multa enim propter diſtantiam permittuntur, quæ aliàs prohiberentur: vnde verſus.

*Non facit ergo parum diſtantia longa viarum:*
*Prorogat inducias, aufert onus, impedimentum:*
*Cogit adire forum, conſeruat ius dominorũ.* Pone exemplũ. Prorogat inducias appellatori. ǰ. de appel. c. cum ſit Romana. Aufert onus electo, & electoribus. 63. diſt. c. cum longe. Impedimentum aufert domino volenti repetere ſeruum ſuum factum monachum. 17. q. 2. ſi quis incognitus. Cogit adire forum, quia ſine licentia patris abſentis filius cauſam agere poteſt. ff. de iudi. ſi longius. Conſeruat ius dominorum in poſſeſſione turbata domino abſente. C. ſi per vim, vel alio modo. l. 1. vbi admittitur ad poſſeſſionem turbatam recuperandam ſeruus, vel amicus, qui aliàs non admitteretur.

3 Hoc verũ ſecundum Hoſti. ſi iuſta cã ſit expreſſa, vt cum citatio non eſt facilis, vt hic & tunc ſolent tres termini in vna citatione exprimi. c. 2. infra. de teſt. cog.

e ¶*Quantum de iure.*] Sed qualiter procedetur in hoc caſu reſtitutionis, dato ꝙ pars citata non veniat, nunquid poteſt procedi ad teſtium receptionem, vel diffinitiuam ſententiam ſuper ipſa reſtitutione? Videtur ꝙ non: quia litis conteſt. in hoc caſu facienda eſt. ſ. de offi. iudi. c. 2. ff. de mino. l. Papin. §. vlt. ſed lite non conteſtata teſtes non ſunt recipiendi. ǰ. vt lite non conteſt. per totum. Et hoc innuitur hic ex eo quod dicitur [Quantum de iure, &c.] cum aliàs lite cõteſt. citari debeat: vt ſi non venerit, ad ſententiam procedatur. Qualiter hoc fieri debeat, dictũ eſt. ſ. de offi. iudi. c. 2. ſed contra videtur, ꝙ ad ſententiam procedi non poſſit. ff. de mino. in cauſæ. §. 1. & C. ſi minor ab hæred. ſe abſti. Auth. ſi omnes. Sol. hæc cõtrarietas habetur. ſ. de offi. iud. c. 2.

productum, ſubiectum fuerit falſitati, cuius tenorem nos in regiſtro ipſius inuenimus incorruptum: Tandem deliberatio noſtra in hoc reſedit: vt an data ſit reſtitutio, an dãda [a] contra præmiſſam ſentẽtiam, partibus præſentibus decernatur, quarum aſſertione [b] merita cauſarũ panduntur. ¶Quocirca mãdamus, quatenus vſq; ad feſtum beati Lucæ, vel in proprijs perſonis, vel per idoneum reſponſalem noſtro vos conſpectui præſentetis, quòd dicta ſententia retractari non debeat (ſi poteritis) oſtenſuri [c]: vel ſi fortè exigente iuſtitia fuerit retractanda: vel per vos, vel per reſponſalem idoneum appareatis ſufficienter inſtructi, vt in principali negotio canonicè procedatur: pro certo ſcituri, quòd cum propter multam locorum diſtantiam [d], non poſſit ad nos, ſine magnis laboribus, & expenſis ſæpius haberi recurſus, ſi ad præmiſſum terminum, quem vobis peremptorium aſſignamus, iniuncta vobis contempſeritis adimplere; Nos nihilominus in ipſo negotio, quantum de iure [e] poterimus, procedemus.

¶Idem.

*¶Petitio reſtitutionis in integrum contra ſententiam ſuſpendit regulariter executionẽ ſententiæ in euentu iſtius cauſę reſtitutionis. fallit ſi contra petentem reſtitutionem eſt prẹſumptio malitię, quòd cauſa differendi executionem hoc petat: quo caſu executio fit prẹſtita cautione de reſtituendo, ſi petens reſtitutionem obtinebit in cauſa. hoc dicit ſecundum mentẽ, iuncta gloſſa penult. & in hoc vltimo eſt iſte textus valde ſingularis reſpectu vtriuſq; iuris.*

CAP. VI.

SVſcitata † ſuper diuerſis articulis inter Burgẽſem epiſcopum, & Ouienſe † monaſterium quęſtione: & infrà. ¶Nos intellectis quæ vtraque pars propoſuit coram nobis, ſuper quatuor articulis prænotatis, monaſterium [f] Ouieñ. iuſtitia condemnauimus exigẽte. ¶Sententia verò lata, procurator monaſterij ad probandũ

† Cap. 1. e. tit. in 4. cõpilat.

† Omenſe.
† Oruen.

S*Vſcitata.*] Si reſtituatur in integrum cõtra ſententiam is, cõtra quem eſt præſumptio, mãdatur ſententia executioni, præſtita cautione de reſtituenda re, ſi prius condemnatus in hoc iudicio præualeat. Diuiditur in quatuor partes. Nam prima ponit deciſam facti narrationem. Secunda ibi, *Nos intellectis.* ipſius diffinitionem. Tertia ibi, *Sententia.* reſtitutionis petitionẽ. Quarta ibi, *Ne verò.* ipſius conceſſionem cũ certa probatione. Abbas.

Casus. Inter epiſcopum Burgeñ. & monaſterium Ouieñ. vertebatur quæſtio ſuper quatuor articulis, & ſuper quibuſdam decimis monaſterio acquiſitis per quandam tranſactionem: quæ commiſſa fuit quibuſdam iudicibus: coram quibus proceſſum fuit, & concluſum in cauſa: Tandem cauſa ſuper his delata fuit ad dominum Papam. Auditis quæcunque partes proponere voluerunt, Papa condemnauit monaſterium ſuper quatuor articulis prædictis; lata ſententia ſuper prædictis articulis, dum Papa vellet ſuper decimis proferre ſententiam, ſuper quibus coram iudicibus fuerat in cauſa concluſum: procurator monaſterij petijt beneficium reſtitutionis in integrum ad probandam præſcriptionem tam ſuper quatuor articulis prædictis, quam etiam ſuper decimis prædictis acquiſitis monaſterio per tranſactionem: & dominus Papa dicto procuratori reſtitutionis beneficium ſuper dictis articulis conceſſit. Ne verò per excogitatam malitiam (ſicut ex quibuſdam præſumptionibus videbat) effectum ſententiæ in damnum epiſcopi contingeret impediri, & ne monaſterium per executionem detrimentum incurreret, propter diuerſas præſumptiones, dominus Papa æquitate penſata ita prouidit: vt prædicta ſententia executioni mandetur ante aliquam probationem, ita tamen quòd ſufficientem præſtet cautionem epiſcopus Burgeñ. quòd ſi monaſterium obtinuerit in cauſa, omnia quę perceperit occaſione ipſius ſententiæ, monaſterio reſtituantur. Not. quòd eccleſia reſtituitur ad probandam præſcriptionem poſt ſententiam, & ante ſententiam, licet ſit in cauſa concluſum. Item propter præſumptionem ſententia mandatur executioni, quæ aliàs mandari non deberet. & hoc de æquitate, & non de rigore.

¶*Glo. ſeq. recitetur per contrarium.*

f ¶*Monaſterium Ouien.*] Hic fertur ſententia contra monaſterium. ſimile infrà de cenſibus. ſopitæ. alibi in perſonam procuratoris, ſiue ſyndici. ſuprà de electione. capitul. querelam. vbi de hoc. & infrà de capell. monaſte. capitul. dilectus. Sed eccleſia non multum curat de illa ſolemnitate, ſicut nec facit differentiam inter procuratorem & ſyndicum, ex quo conſtat de poteſtate tradita. ſuprà de procura. cap. petitio. 4 Vel dic condemnari monaſterium in perſona procuratoris.

4 Facit l. 1. C. de ſent. & interlo. om. iud.

præſcriptionem factam † tam ſuper quatuor articulis pręnotatis, quàm etiam ſuper quibuſdam decimis [a], per tranſactionem [b] acquiſitis, & infrà † Reſtitutionem in integrũ nomine monaſterij poſtulauit [c], quam eidem duximus indulgendam: & infrà. ¶ Ne verò per excogitatam malitiam (ſicut ex præſumptionibus pluribus videbatur) effectum ſententiæ in damnũ epiſcopi contingeret impediri: neve monaſterium per executionem ſententiæ [d], propter diuerſas ſuſpiciones incurreret detrimentum [e]; Nos ęquitate pẽſata [f], iure duximus prouidẽdum, vt ante omnia ſupradicta ſententia executioni mandetur: & infrà. ¶ Volumus nihilominus, & mandamus, vt † ab ipſo epiſcopo recipiatis idoneã cautionem [g], quòd ſi monaſterium in cauſa ipſa pręualuerit, vniuerſa, quę medio tẽpore ſententiæ ipſius occaſione perceperit, monaſterio reſtituat memorato.

¶ Hono.iij. Archiepiſcopo, & capitulo Bracharẽ.

¶ *Poſt peremptorium non auditur eccleſia de iure communi, auditur tamen per beneficium reſtitutionis in integrum.*

CAP. VII.

Coram fœlicis memoriæ I. Papa præd. noſtro lite inter archiepiſcopum Toletañ. & te, frater archiepiſcope, ſuper primatia [h] ſolẽniter conteſtata, fuit peremptorius terminus aſſignatus: & infrà. ¶ Verum elapſo termino cõſtituto, poſt expectationẽ non modicam, comparuerunt procuratores [i] veſtri: ſed quia nõ attulerãt depoſitiones teſtiũ, & alia munimenta [k], dilationem cum inſtantia poſtularunt. Poſtquam verò contra † eos interlocuti fuimus ſuper dilatione petita [l], tandem indulgeri eccleſiæ Bracharẽ. dilationẽ propter inſtructionem cauſæ, per auxilium reſtitutionis in integrum poſtularunt, exhibentes ſuper hoc ex parte veſtra ſpeciale mandatum [m]. Nos autem vſque ad octauas Pentecoſtes, per reſtitutionis beneficium id vobis duximus [n] indulgendum †.

a ¶ *Decimis.* ] ſuper quibus iam concluſum erat in cauſa. ſimile s̃.eo.c.auditis.

b ¶ *Per tranſactionem.* ] id eſt, amicabilem compoſitionem. s̃. de tranſact.c.2.& j̃.de deci.cap.ex multiplici.

c ¶ *Poſtulauit.* ] Iſte fuit procurator conſtitutus ad cauſam, & ſñia lata cõtra monaſterium poſtulauit ĩ integrũ reſtitui, & obtinuit. Sed cõtra videtur dicere lex: quia ſine ſpeciali mandato, ad hoc procurator non admittitur. ff.de min. l. illud. §.ſi talis. & j̃. ca.proxi. Poteſt dici ꝙ lex illa locum habet cum reſtitutio principaliter poſtulatur, vt s̃.eo. tũ ex literis. non tñ per illum contra quem lata fuit ſententia, vt tunc exigatur ſpeciale mandatum ad hoc: ſed qñ incidenter poſtulatur reſtitutio, ſicut hic, licet poſt ſententiam ſuper quibuſdam: quia incontinenti poſt ſententiam ante factã executionẽ, & per cũ qui factus erat dñs litis per conteſtationẽ, intelligitur incidenter factũ, & ſuper quibuſdã quæ petebantur ante ſñiam vñ procurator ad cauſam cõſtitutus bene poteſt petere reſtitutionẽ ſuper articulo incidenti. s̃.eo.auditis. quia omnia q̃ ad cauſam inſtruendã faciunt, ſibi conceſſa intelliguntur. ar. ff.de procu.l.ad rẽ mobilem.& l.ad legatum. & arg.ad hoc.ff.eo.tit.l.qui proprio.§.itẽ quæritur. arg. ad hoc s̃.eo.c.auditis. & ſimil. C. eo. l.ita demum 1 & ff.an per alium cau.ap.exer.poſ.l.2.arg.contra.C.de ap.l.ſi actor.& quia hic locum nõ habebat appellatio, neceſſe habuit recurrere ad beneficium reſtitutionis; ſi potuiſſet appellare, iure communi poterat præſcriptionem probare, ſiue aliam exceptionem peremptoriam. j̃. de fide inſtru. cap. cum Ioannes. & C. ſentent. reſcind.non poſſ.l.2.

† Vox, factã, deeſt in omnib⁹ vetuſtis exemplarib⁹

† In alijs eſt continuatus cõtex.

† Aliàs, quatenus.

1 Exceptio militię nõ oppoſita cõtra procuratorẽ ante litem cõteſtatã, ẽt in cauſa appellationis opponi non poteſt Io. And.

d ¶ *Sententiæ.* ] Hoc regulare eſt, vt ſententia mandetur executioni, non obſtante aliqua exceptione: vt 2.q.1. ſicut. niſi incontinenti probetur exceptio. j̃.de teſt.veniens. & j̃.de reſti. ſpo.c.literas.in fin.& in quibuſdam caſibus, qui notantur. 11. q.3. cum apud. Item licet incontinenti velit quis probare exceptionem ſuam: 2 ſi tñ eſt præſumptio contra ipſum, qđ malitioſè excipiat, primò mãdabitur ſententia executioni, vt hic: deinde ſi quid velit proponere, non in modum exceptionis, ſed in modum actionis audietur. j̃.de appel.conſtitutus.in fi.& j̃.de accuſ.accedens.ſed & hoc ibi non dicitur, imo defecerat in quibuſdam exceptionibus, nec dicebat quòd alias vellet proponere: vt C.ad leg.Cor. de falſ. ſatis aperte. & C. de ędic. diui Hadri.tol.l.2.

2 Facit l.1. cũ optima gl.ff.de tabulis exhiben.

e ¶ *Detrimentum.* ] quia delictũ perſonæ, &c.16. q. 6. ſi epm.

¶ *Gloſſa ſequens recit.per contrarium, cui dat ſimile, & ſol. cui ſignat contrarium, & reſpondet.*

f ¶ *Penſata.* ] Hic pręfertur ęquitas iuri. C.de iud.placuit.ſed hoc contingit propter præſumptionem, cum aliàs de iure cõmuni, poſtulata reſtitutione in integrum, omnia in ſtatu ſuo eſſe debeant, donec reſtitutio finita ſit. C.de integ.reſtit.poſtulata.l.vnica. ſicut appellatione interpoſita nil eſt innouãdum. ff.nil.no.appel.interpoſita.l.vnica.& 2.quæſt.6.c. ei qui. §. appellatione interpoſita. Sed contra. s̃.de tranſactio.ca.vlt.vbi dicitur ꝙ ius ſeruandum eſt: vbi verò ius deficit, æquitas ſeruanda eſt. Sed præſumptio ſoluit contrarium.

¶ *Glo.ſeq.allegat ſimilia, & arguit.*

g ¶ *Cautionem.* ] Hoc generale eſt vbicunque in dubio aliquis admittitur, ꝙ ſemper ille qui admittitur, pręſtabit cautionem. C.de leg.l. ſi in fraudẽ. 3 C.de peti.hære.l.vlt.1.reſponſo.ff.de rei.ven.is à quo.& l.ſeq.ff.vt legatorum, vel fideicommiſ.ſeruan.cauſa caueatur.l. poſtquam. §. 1. ff.de dam.infect. prætor.in prin.arg.j̃.vt lit pen.eccleſia ſanctæ Mariæ. Item argumentũ eſt hic quòd cautio ſit præſtanda ab eo, qui mittitur in poſſeſſionẽ cauſa rei ſeruandę, de fructibus reſtituẽdis, ſi ſuſpectus eſt. j̃.de ſeque.c.2.

3 Adde de appel. ſup eo.1.ſuper gl. vl. Ioã. And.

Corã fœlicis. ] Prima pars narrat factum, ſecunda interloquitur. ibi, *Nos autem.* CASVS. Inter archiepiſcopum Bracharẽ. & archiepiſcopum Toletañ. coram Innocentio ſuper iure primatię quæſtio vertebatur: lite inter prædictos archiepiſcopos conteſt. coram ipſo, cauſam cõmiſit quibuſdam iudicibus: vt ipſam cauſam ſufficienter inſtructam remitterent ad Apoſtolicæ ſedis examen, partibus terminum perẽptorium aſſignãdo, in quo cum omnibus munimentis per quæ cauſa inſtrui poſſit, ſedi Apoſtolicæ ſe præſentẽt ſententiam audituri. termino verò elapſo poſt longam expectationem comparuerunt procuratores archiepiſcopi Baracharẽ. ſed quia non portauerunt depoſitiones teſtiũ, & alia munumenta, dilationem ad hoc faciendum poſtulauerũt: Papa interlocutus fuit, quòd ſuper hoc audiendi non erant, cum ad hoc ſibi terminus peremptorius aſſignatus fuiſſet. ipſi petiuerunt ad hoc ſe admitti per beneficium reſtitutionis, exhibẽtes ſuper hoc ſpeciale mandatum: vnde Papa Honorius dedit illis dilationem vſque ad octauas Pentecoſtes per beneficium reſtitutionis. Nota dilationem dandam per beneficium reſtitutionis ad depoſitiones teſtium, & alia munimenta portanda, quæ in termino conſtituto fuerant admiſſa.

† In antiquis codicibus vno excepto ita: inter eos.

† Vide tex. in l.ſi quãdo. & ibi Bart. C.de dilatio.

h ¶ *Super primatia.* ] Primatia. & patriarchatus vna tantum dignitas eſt, licet nomina ſint diuerſa. 99.diſt.c.1.& 2.

i ¶ *Procuratores veſtri.* ] Et ita ad vnam cauſam plures procuratores dari poſſunt. de hoc dictum eſt s̃. de procurator. nõ iniuſtè. et j̃.de teſtibus.inſuper.

k ¶ *Munimenta.* ] Munimenta dicuntur: quibus cauſa munitur, & inſtruitur: vt teſtes, inſtrumenta, confeſſiones, & quicquid aliud, quod adiuuet cauſam.

l ¶ *Petita.* ] denegando ipſam eis: vt infra patet.

¶ *Gloſſa ſequen.ponit octo caſus, in quibus requiritur ſpeciale mandatum.*

m ¶ *Mandatum.* ] In hoc caſu non videtur generale ſufficere mandatum procuratoris ſimpliciter conſtituti ad cauſam. ff.de minori.illud. 4 §.ſi talis. Et quidam alij caſus ſunt, in quibus non ſufficit generale mandatum, vt in cauſa ſuſpecti tutoris. de procu.non ſolum.§.vlt. Alius quando aliquis reliquit duos procuratores omnium rerum ſuarum, tunc alter ab altero nõ poteſt exigere ſine ſpeciali mandato. ff. de procu.l. qui duos. Alius eſt in interdicto de liberis exhibendis. ff. de li. exhi.l.3. ff. de procu. Pomponius. in prin. Quintus eſt in tranſactione. ff. de procu. l. mandato. & in alio caſu procurator non poteſt deferre iuramentum ſine ſpeciali mandato, vel recipere. ff. de iureiu.l.iuſiurandum.§. procurator. & in acceptilatione. ff. de acceptilatio.l.3.de hoc dixi s̃.c. proxi. qualiter locum habeat. in alio caſu exigitur ſpeciale mandatum. s̃.de reſcri.c. nõnulli.

4 Ex hac l. arguit Io. 2.q. 5. qua de cã. ꝙ generali mãdato nõ delegatur diſpẽſatio. & de hoc in Spe. tit. 1. §. cõſequẽter. ver generaliter.

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium, & ſoluit.*

n ¶ *Duximus.* ] Et ita aliquid conceditur hic vna via, quod alia via denegatur. contra s̃.de procu.tuæ. cum ſuis concor. ibi poſitis.

poſitis. Sed illa intelliguntur de iure communi: vt ſi in iure communi aliquid vna via prohibetur, & alia via eodem iure debet prohiberi.hic verò ſecus.

C *Onſtitutus.* ] In prima ponitur partis petitio, ſuper qua ſecundo dat iudices: ibi, *Quocirca mandamus.* Abbas. Siculus.

¶Gregorius nonus.

¶*Reſtituitur minor in eo quod contraxit vel omiſit, ſi probat exinde ſe læſum, & ſit infra tempora reſtitutionis petendæ.*

CAP. VIII.

COnſtitutus † in pręſentia noſtra magiſter Guill. ꝓ ſe, ac fratre [a] ſuo I. canonico Parroſineñ. † exhibita nobis petitione mõſtrauit, ꝙ † eis in minori cõſtitutis ætate, ac eorum matre (cuius ſucceſſores [b] exiſtunt) rebus humanis exempta: quondam Guil. pater ipſorum quaſdam poſſeſſiones vtrique [c] cõmunes quibuſdam vendidit, pro quadam pecuniæ quantitate, ac (vt huiuſmodi venditio robur firmitatis haberet) emãcipauit eoſdem [d] †, & fecit eos cõtractui conſentire. Quare ſupplicauit vt vel venditionem [e] eandem mandaremus nunciari nullã [f], vel cum [g] adhuc exiſtant infrà tempus [h] ad obtinendum beneficium in integrum reſtitutionis indultum; & infrà annum, & diem à tempore contractus, ipſis tamquam proximioribus competeret ſuꝑ illa portione ius offerendi emptoribus pretium, iuxtà municipij Parroſinen. † conſuetudinem [i] approbatam, quòd hactenus omiſerunt, dignaremur eis ſuper vtroque (cum in hoc nõ modicum læſi noſcantur, & emptoribus portionis eiuſdem, vel eorum ſucceſſoribus pretium ſint offerre parati) per idem beneficium ſubuenire. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi præmiſſa inueneritis veritate ſubnixa, vel venditionem prædictam, quo ad partem ex ſucceſſione materna ipſos cõtingentem, nullam nunciare curetis, ſi in ea debita [k] iuris ſolennitas eſt omiſſa: vel ſi forſitã interuenerit, & eos læſos eſſe conſtiterit [l], tam ſuper ea, quàm ſuper reſidua portione, dum tamen quod offerunt duxerint faciẽdum, auctoritate † noſtra in integrum reſtituere ſtudeatis.

CASVS. Pater & mater magiſtri Guil. & Ioannis fratris ipſius canonici Patroſineñ. habebant quaſdam poſſeſſiones communes: matre ipſorum defuncta cui ſuccedere debent, G. pater ipſorum eis in minori ætate cõſtitutis, poſſeſſiones prædictas vtrique communes vendidit pro certa pecuniæ quantitate: & quia venditio huiuſmodi non valebat pro ea parte quæ ex ſucceſſione materna fratres contingebat prædictos, emancipauit eoſdem, & fecit eos contractui conſentire: præterea conſuetudo eſt in Patroſineñ. municipio, quod ſi aliquis vẽdat poſſeſſiones ſuas alicui extraneo à conſanguinitate ſua, ille qui eſt proximior venditori, vſque ad annum & diem à tempore venditionis poteſt offerre pretium emptoribus, & illi tenentur recipere pretium, & reſtituere rem pretium offerreenti: magiſter Guil. pro ſe & Ioan. fratre ſuo acceſſit ad dominum Papam, & expoſuit ei prædicta, petens à domino Papa quòd cum adhuc exiſterent infra tempus ad obtinendum beneficium reſtitutionis in integrum, vt venditionem prædictam pro ea portione quæ ex ſucceſſione materna contingebat eoſdem, faceret nunciari nullam, vel per beneficium reſtitutionis in integrum contra ipſam venditionem ſubueniret eiſdem: in alia portione paterna petebant ſibi per idem beneficium ſubueniri tamquam proximioribus ad offerendum pretium emptoribus, iuxta conſuetudinem municipij Patroſineñ. quod hactenus omiſerunt, cum in hoc enormiter lædantur, & ipſi parati ſunt offerre pretium emptoribus, vel eorum hæredibus; Vnde mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi præmiſſa inuenerint eſſe vera, venditionem prædictam quo ad partem quæ ipſos contingit ex ſucceſſione materna, denuncient eſſe nullam, ſi in ea iuris ſolemnitas eſt omiſſa, vel ſi fuit ſeruata, & eos conſtiterit eſſe læſos, tam ſuper illa quàm ſuper alia portione paterna, in integrum eoſdem reſtituant, dum tamen quod offerunt, duxerint faciendum. Nota. quod frater pro fratre ſine mandato admittitur ad impetrandum. Item ſi iuris ſolemnitas in contractu minoris non ſeruatur, nullus eſt contractus in præiudicium minoris. Idem eſt in contractu eccleſiæ. Si verò iuris ſolemnitas interuenit, & lęſus ſit minor, vel eccleſia, ſubuenitur eis per beneficium reſtitutionis in integrum.

† Videto notas hui⁹ capitis.

† Paronẽ.

† Perenẽ.

† Hic ĩ vulgatis habetur dictio, cum, quã nec ſeries, orationis admittit, nec habẽt manuſcripti.

† Infero ꝙ qualitas clericatus & canonicatus non liberatquẽ à patria poteſtate: ſed ſola ep̃alis concor. in Auth. conſti. q̃ eſt de digni. §. palam. & Authen. dignitas C. de epiſ. & cle.

¶*Glo.ſeq.recitetur per quæſtionem.*

a ¶ *Fratre ſuo.* ] & merito, cum ſit coniuncta perſona. ſupra. de reſcript. cap. nonnulli. & etiam ad agendum admittitur, dum tamen contraria voluntas non appareat. ff. de procura. l. ſed & hæ perſonæ. & l. Pomponius, §. vltimo & in cauſa reſtitutionis non admitteretur ad agendum, niſi conſtaret de voluntate ipſius. ff. de minori. l. patri. 1. reſponſo.

b ¶ *Succeſſores.* ] quia filius ſuccedit etiam matri ab inteſtato, 1 ſiue ex teſtamento. C. de bo. ma. l. 1. pater verò habet vſumfructum, in cuius poteſtate eſt: qui omnem diligentiam tuendæ rei debet habere: alienare tamen rem filij, vel donare non poteſt. C. eod. tit. l. 1. & 2.

1 Ex ſenatus cõſulto Orficiano etiã ſi alieno iuri ſit ſubiectus: & præfert conſanguineis matris & eadẽ ratiõe ſuccedit nepos & pronepos auię & proauię. In ſtit. de ſenatuſc. Orfi. §. 1. & §. 1. & 2. C. eo. l. 1. Io. And.

¶*Glo.ſeq.ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Vtrique.* ] ſcilicet patri & matri, quas poſſeſſiones de communi pecunia emerunt. ſimile. ĩ. de dona. inter vi. & vxorem. ca. ſignificauit. Sed contra videtur: quia quicquid habet vxor, totum præſumitur eſſe de bonis mariti. C. de dona. inter vi. & vxo. l. ſi vxoris. & ff. de dona. inter vir. & vxorem, l. Quintus Mutius. Illud verũ eſt quando non cõſtat vnde res illæ proceſſerunt. Sed hic conſtat, quia vt dixi, de pecunia cõmuni emptæ, vel vtrique communiter legatæ fuerunt. & hoc certum erat.

† Paronen.

d ¶ *Eoſdem.* ] Hoc ideo dicit: quia dum filius eſt in poteſtate patris, alienare, vel aliàs diſponere de rebus ſuis non poteſt, nec agere pro his, nec ei tunc tẽporis currit p̃ſcriptio: vt C. de bon. ma. l. 1. & C. de anna. except. l. 1. §. vl. Ideoque emãcipauit eos: vt conſentirent, & ratam haberent venditionem eandem quo ad partẽ maternam, in qua debebant ſuccedere matri.

e ¶ *Venditionem.* ] Quatenus cõtingebat eos de bonis maternis: in alia parte quo ad partem patris petebant reſtitui ad ius offerendi pretium, & ſi venditio de bonis maternis teneret, petebant reſtitui ſimiliter contra eam.

† In vno antiquo ita: ipſos auctoritate noſtra, &c.

f ¶ *Nullam.* ] quaſi factam à minore xxv. ann. ſi iuris ſolemnitas non fuit ſeruata.

g ¶ *Vel cum.* ] ſupple, ſi iuris ſolemnitas fuit ſeruata in venditione.

h ¶ *Tempus.* ] ſcilicet quatuor annorum. C. de temp. in integ. reſti. l. vlt. eſt & hic arg. ꝙ vltra quadriennium non detur reſtitutio Bernar.

i ¶ *Conſuetudinem.* ] Conſuetudo 2 erat approbata illius loci, quod ſi quis rem communem cum alio, vel rem ſuam venderet extraneo, vel alicui magis remoto: qui proximior eſt illi alienanti, à tempore contractus, vſque ad annum & diem & poſt, poteſt offerre pretium emptori, quod ſoluit pro re illa, & ille tenetur recipere pretium, & reſtituere rem: & iſti fratres omiſerant offerre pretium infra annum, & diem pro re patris alienata, cum ipſi eſſent proximiores, & ad hoc offerendum petebant reſtitui, vt rem patris rehaberent.

2 Vide Matthęũ qđ Afflictis deciſio. 213. & notas hui⁹ capitis.

k ¶ *Debita.* ] Quia ſi habebant curatorem, & eius auctoritas non interuenit, ipſo iure nulla fuit venditio. C. de in integr. reſtitu. minorum. ſi curatorem. & ſi decretum non interuenit, ſiue auctoritas prætoris, non tenet venditio, ſeu conſenſus ſubſequens, quia tutor, & curator alienare rem minoris ſine auctoritate prætoria non poteſt. C. de prædi. mino. ſi. decre. non alienan. l. 1. & 2. & l. minorum. & l. ſi quidem. & in pluribus legibus ibidem. Si verò iſti nullum habebant curatorem, & contraxerunt, vel conſenſerunt auctoritate prætoris venditioni factæ à patre, obligantur. ſed ſi læſi ſunt 3, reſtituuntur: vt l. prædi. ſi curatorem. in fi. & ita ſi ſolemnitas iuris eſt omiſſa, nulla fuit venditio; & ſic etiam nulla pronunciabitur. ſi ſolemnitas ſeruata fuit, & probauerint ſe læſos, reſtituentur tam contra venditionem contingentem ipſos ex ſucceſſione materna, quàm etiam ad ius offerendi in venditione paterna.

3 Læditur minor aut in iudicio aut in contractu. de hoc 86. diſtin. irreligioſũ. Ioã. And.

l ¶ *Conſtiterit.* ] Probabunt ergo iſti ſe minores & læſos, aliàs non audirentur. ff. de iureiuran. nam poſtea. §. ſi minor. quo probato reſtituentur tam contra venditionem, quàm ad ius offerendi.

*Cauſa*

C *Auſa reſtitutionis.*] Tria ſunt dicta principalia. Secundū: ibi, *Delegati.* Tertium: ibi, *In matrimoniali.* Abbas.

C A S V S. Quia beneficium reſtitutionis extraordinarium eſt, & non datur niſi deficiente iure communi, dubitari poterat quis dare poſſit beneficium reſtitutionis: & ideo Papa oſtēdit in capitulo iſto qui iudices hoc facere poſſint, hoc modo: Quidam ſunt iudices ordinarij habentes adminiſtrationem, iſti poſſunt cauſam reſtitutionis in integrum examinare, ac finire. Item delegati ab his hoc idem facere poſſunt, ſiue hoc ipſis delegatis commiſſum fuit ſpecialiter, ſiue in ipſo negotio incidat queſtio reſtitutionis. Itē quidā alij ſunt ordinarij, non habentes adminiſtrationem: & arbitri de hac cauſa cognoſcere non poſſunt, niſi coram eis mota fuerit incidenter. In fine dicit quòd in cauſa matrimoniali, liberali, & criminali, arbiter aſſumi non poteſt, cum huiuſmodi cauſæ maiores iudices exigāt. Not. ꝙ arbitri incidenter cognoſcunt de cauſa reſtitutionis. Item in tribus caſibus hic ſignatis arbiter aſſumi non poteſt.

¶ Idem.

¶ *Reſtitutio in integrum poſtulanda eſt ab ordinario adminiſtrationem habente, vel à delegato ab eo, ſiue hæc cauſa ſit ſpecialiter delegata, ſiue incidat in cauſa generaliter ſibi comiſſa. Ab ordinario verò adminiſtrationem non habente, vel à delegato peti non debet, niſi veniat incidenter in cauſa. arbiter autem de cauſa reſtitutionis non cognoſcit, nec poteſt aſſumi in maioribus.*

C A P. IX.

C Auſa reſtitutionis in integrum; coram iudicibus ordinarijs adminiſtrationē habētibus [a], vel delegatis ab eis tractari poterit, & finiri †, ſiue hoc ipſis delegatis [b] ſpecialiter demandatum fuerit; ſiue in † commiſſo eis negotio cōtingat īcidere huiuſmodi queſtionem. ¶ Delegati verò ab ordinariis, qui adminiſtrationem non habent [c], ſed tantummodo facultatem iudicandi, ſeu arbitri, de hac cauſa cognoſcere nequeunt, niſi corā eis mota fuerit incidenter [d]. In matrimoniali [e] quoque, liberali, vel criminali cauſa, cū maiores iudices exigant, arbiter nequit aſſumi.

† Vide l. fi. & ibi Bar. C. vbi & apud quem.

† In antiqs deeſt dictio. in.

¶ Idem.

¶ *Reſtitutio denegata eccleſiæ vlterius ſibi non conceditur, niſi ex noua cauſa: reſtituitur tamen ad appellandum à ſententia denegationis.*

C A P. X.

B Eneficio reſtitutionis in integrum eccleſiæ tuæ in alio iudicio denegato [f], reſtitutio (præterquam ad appellationem omiſſam) videtur eidem eccleſiæ poſſe negari, niſi nouis [g] defenſionibus ad huiuſmodi ſit beneficium admittenda.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

a ¶ *Habentibus.*] ſicut eſt epiſcopus, poteſtas, & huiuſmodi: & alij etiam minores ordinarij contentioſam iuriſdictionem habentes, qui præſunt alicui vniuerſitati, qui habent adminiſtrationem cum iuriſdictione. ff. de poſtulan. l. 1. §. vlt. & C. vbi & apud quos. l. vlt. 11. q. 1. de perſona. ff. quod cuiuſque vniuer. l. vlt. & alij etiam minores ordinarij contentioſam iuriſdictionem habentes.

¶ *Gloſſa ſeq. obijcit & ſoluit, ſolutioni opponit, & tripliciter reſpondet.*

b ¶ *Delegatis.*] Et ſic delegati ab ordinarijs hoc edicto poſſunt cognoſcere de cauſa reſtitutionis, ſiue principaliter mandetur eis, ſiue incidenter eis contingat quæſtio reſtitutionis, & multo fortius delegatus à principe, ſicut hoc totum traditur. C. vbi & apud quos reſti. in integr. poſtu. l. vlt. quæ ponit totum tenorem huius decre. Sed videtur quod eſſe non poſſit, ſcilicet ꝙ ordinarius poſſit alij demandare cognitionem iſtam: quoniam in integrum reſtitutio cauſæ cognitionem deſiderat. ff. de in integr. reſtitu. l. 3. & ſ. eo. cap. tum ex literis. & ff. de minori. l. in cauſæ. §. cauſa. ſed quæ officio iudicis cauſa cognita expediuntur, alteri demandari non poſſunt. ff. de offic. proconſ. l. nec quicquam. §. vbi decretum. Sol. reſtitutio in integrum competit iure magiſtratus, & tranſit cognitio reſtitutionis ſiue ſpecialiter, ſiue generaliter committatur. C. vbi & apud quos. l. vlt. ſed ea quæ competunt iure magiſtratus, delegantur. ff. de off. eius cui man. eſt iuriſdictio. l. 1. reſponſo. 1. Sed contradicit lex, quia ea quæ magis ſunt imperij quàm iuriſdictionis, magiſtratus facere non poteſt. Sed reſtituere eſt magis imperij quàm iuriſdictionis: ergo non permittitur magiſtratibus. ff. ad muni. l. ea quæ. ergo multo minus poſſunt delegare. Poteſt ſic reſponderi: omnia quæ competunt iure magiſtratus delegari poſſunt, ſed non omnia quæ delegantur ſpecialiter, competunt iure magiſtratus, vt in hoc exemplo: & in mero imperio, cuius cognitio ſpecialiter demandatur, ſi contingit prēſidem abeſſe: vt in l. prædicta. ff. de offi. eius cui mand. eſt iuriſdictio. l. 1. Vel dici poteſt delegari non cuilibet, ſed magiſtratui municipali. Verius eſt quod hodie huiuſmodi cognitio poſſit delegari: vt C. vbi & apud quos. l. vlt. & hic, & l. ea. quæ corrigitur.

Reſtitutio in integrū an poſſit examinari per delegatū.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per queſtionem.*

c ¶ *Non habent.*] Vt illi qui dantur à principe ad aliqua officia exercenda, puta vt cognoſcant de appellationibus, vel de ſententijs, vel etiam de alijs quæſtionibus, ſi qui volunt ſe ſubijcere eorum iuriſdictioni, poſſunt cognoſcere de in integr. reſtit. & de alijs cauſis, ſed neminem compellere poſſunt coram ſe litigare. & de talib. poteſt intelligi. ff. de iud. l. 1. ver. vel aliam iuriſdictionem, &c. C. de iud. rem non nouam. vel vt poſſint dare tutores & curatores, vel emancipare, iſti dicuntur ordinarij ſine adminiſtratione: à talibus delegati, & arbitri de reſtitutione cognoſcere nō poſſunt principaliter ſi directè agatur de reſtitutione: quia nec talis iudex ſine adminiſtratione etiam ſi eſſet ad hoc electus à partibus, poſſet committere cauſam reſtitutionis, ſed maiores tantum.

d ¶ *Incidenter.*] Principaliter enim iſti cognoſcere non poſſunt de reſtitutione, cum cauſa iſta requirat maiores iudices, qui hoc ex officio ſuo faciant: ſi autem inciderit quæſtio reſtitutionis in negotio, de quo compromiſſum eſt, vel quod eſt alijs delegatis commiſſum, poſſunt tunc de reſtitutione cognoſcere. ſic C. de iudi. l. quotiens. & C. de ord. iud. l. 1. ibi enim iudex cognoſcit de cauſa ſtatus incidenter, qui aliàs cognoſcere non valet. Nec dicitur arbiter tunc facere extra compromiſſum: quia huiuſmodi reſtitutio non eſt alia cauſa, ſiue negotium ab eo, de quo compromiſſum eſt, ſed oritur ex illo, & ei cohæret, de quo cōpromiſſum eſt, 1 vtputa ſi omiſit probationem, arbiter poteſt de hoc cognoſcere, vel de ſimilibus, quæ incidunt in cauſa.

1 Concor. l. inter litigantes. ff. ad munici. & in l. fin. C. vbi & apud quem.

*Glo. ſeq. ſucceſſiuè ſignat duo contraria, & ſoluit.*

e ¶ *In matrimoniali.*] Cauſę enim matrimoniales per iudices diſcretos 2 debent tractari, qui poteſtatem habeant iudicandi. j. de conſang. & affi. cap. ex literis. & eſt expreſſum. ſ. de tranſactione. cap. vlt. vbi de hoc. Item cauſa liberalis, & criminalis maiores iudices requirunt. ff. de arbi. l. non diſtinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali. Vnde ſumptum eſt hoc. Arg. contra. ff. de ijs qui no. infa. l. quid ergo. §. ex compromiſſo. vbi dicitur ꝙ ſententia arbitri non infamat, vnde videtur ꝙ poſſit compromitti de crimine; quod dicit lex illa, quid ergo. §. ex compromiſſo non intelligitur de famoſo delicto, ſed de tali, quod nullo modo infamat, & quia non per omnia ſententia eſt, vt ibi dicitur: hic verò & in l. non diſtinguemus. intelligitur de famoſo delicto, de quo arbiter aſſumi non poteſt. Item argumen. contra. j. de præſump. literas. ſed ibi non fuit ſimpliciter arbiter: quia retinuit ſibi delegatam poteſtatē.

2 Ideſt, eccleſiaſticos. cōcil. Tridē. ſeſſio. 24. tit. de ſacramēto matrimonij cano. vlti.

B *Eneficio.*] C A S V S. Lata fuit ſententia contra eccleſiā, à qua ſententia non fuit appellatum. eccleſia contra ſententiam illam petijt beneficium reſtitutionis in integrum: negata fuit reſtitutio: petijt iterum in alio iudicio reſtitutionem: quæritur vtrum debeat audiri? Reſpondetur ꝙ denegari debet eccleſiæ beneficium reſtitutionis, præterquam ad appellandum, niſi nouis defenſionibus ad huiuſmodi beneficium ſit admittenda, ſed reſtitui debet ad appellandum. Nota ꝙ contra ſententiam latam in vno iudicio, non datur reſtitutio in alio iudicio, niſi ad appellandum. Item quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent.

f ¶ *Denegato.*] Si aliquis petat reſtitutionem in integrum, & contra ipſum lata fuit ſententia denegando reſtitutionem, ſi iterum petat reſtitutionem. denegari debet: tamen poteſt reſtitui ad appellandum contra ſententiam, à qua non appellauit: quia denegata fuit reſtitutio: ut hic dicitur, & C. ſi ſæpius in integ. reſti. poſtul. l. 1.

g ¶ *Nouis.*] Tunc enim propter nouas defenſiones iterū auditur. C. ſi ſæpius in integ. reſt. poſtu. l. 1. 2. & 3. ex illis tribus legibus ſumptū eſt qđ hic dicitur. Sed qualiter intelligas quod dicit, nouis defenſionibus? Nouæ dicuntur defenſiones, ſiue quæ tunc erant, ſed allegatæ non fuerunt, quia occultæ erant: ſiue quæ poſteà emerſerunt. 3 Sed quidā intelligunt de omiſſis primis tantum, quaſi nō poſſint de nouo aliæ ſuperuenire,

3 Facit l. j. & ibi doc. C. ſi ſæpius reſt. ī inte. poſt.

quod credo verius,& ita propter nouas defenſiones, quę tunc erant admittitur iterum ad beneficium reſtitutionis, non obſtante qđ in alio iudicio fuit denegatum. Sed contra videtur; quia ex noua cauſa recuſatur iudex poſt litem conteſtatam.s̃. de offi.dele.c.inſinuante.ſim.j̃.de excep.ca.paſtoralis.& 4.q.3. ca.ſi teſtes.§. ſi quis teſtibus. & quæ de nouo emergunt, auxilio indigent. ff. de inter. actio. l.de ætate. §. ex cauſa. princeps verò etiam cõtra res bis iudicatas reſtitutionem in ſuo auditorio admittit. ff. de minor. minor autẽ magiſtratus.arg.s̃.eo.tum. ex literis. Item videtur ꝙ pluries poſſint dari. ff.de minor. l.& ſi ſine. §.reſtitutus. vbi ſæpius reſtitutus fuit minor. Solu. Poteſt dici ꝙ illud ſpeciale eſt in hęreditate; vel etiam ibi nõ fuit denegata, ſed ſæpe conceſſa, puta, petij reſtitui in integrum cõtra ſententiam, cõceſſa fuit mihi: iterum lata fuit ſententia contra me in principali, iterũ dabitur mihi in integrum reſtitutio, non contra primam ſententiam, ſed contra ſecundam, quod poteſt fieri niſi in caſu. C. de bo. quę libe.l.vlt.§.vbi autem hic verò fuit denegata, vnde ammodo non auditur, niſi nouæ defenſiones, &c. & eſt ſpeciale quod dicitur in §. vbi autem. propter paternam verecundiam,& ne leges ludibrio fiant. Bernardus.

† Poſt cõcil. Laterã. ſub Alexã. iij. par. 49. ca. 5. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

# TITVLVS XLII.

## De alienatiõe iudicij mutandi cauſa facta.

¶ Alexander tertius.

¶ *Is in quem facta eſt alienatio rei cauſa mutandi iudicij, conuenitur per reſcriptum impetratum contra alienantem.*

### CAP. I.

EX † quorundam relatione audiuimus, quòd cũ aliqui literas cõmiſſionis à nobis impetrant, aduerſarij (vt mandatum noſtrum eludant) antequã literæ ad iudices perueniant, vel etiã poſteà, priuſquàm citentur ab eis, in vocẽ appellationis prorumpunt: & infrà. ¶ Nos igitur contra prędictam calliditatem, & verſutiam prouidere volentes [a]; Mandamus, quatenus ſi aduerſarij eorum pro euacuando noſtro mandato taliter appellauerint [b], aut de poſſeſſione, de qua cõtrouerſia vertitur [c], commutationem fecerint [d] †, vel ſe malitioſè duxerint abſentandos [e]: eos qui in poſſeſſione ſe ingeſſerint, appellatione ceſſante cogatis ſub veſtro examine iuris æquitati parere.

† Vide tex. in l. fi. cum gl. & not. C. de litigio.

¶ Grego. ix. abbati ſancti Nicolai, & decano Furneñ. Morineñ. diœce.

¶ *Clericus cauſa mutandi iudicium, non debet recipere ceſſionem à laico.*

### CAP. II.

EX parte Scabinorũ † Hipretis † fuit propoſitum, quòd inter laicos eiuſdẽ loci quæſtionibus emergẽtibus dirimendis per iudicium ſeculare, quidam clerici ſibi dono, vel pretio ab aliquibus laicorum ipſorũ cedi faciunt actiones: vt aduerſarios ad eccleſiaſticum forũ [f] trahant, & præ-

† Scabinos vocãt Belgę, & alij populi ſenatores, ſeu oppidorum magiſtratus.

† Hipreti.

### DE ALIENATIONE IVDICII MVTAN. &c.

¶ *Supra viſum eſt de beneficio, ſeu remedio reſtitutionis, per quod prouidetur lęſis tam minoribus quàm eccleſiis, & maioribus ex cauſa. Nũc competenti ordine annectit aliud remedium, per quod prouidetur illis, in quorum præiudicium eſt facta rei alienatio, cauſa futuri iudicij mutandi. Abbas. De hac materia tractatur. 11. quęſtione. 1. capitu. vltim. & in multis capitulis.*

EX *quorundam.*] Prima pars narrat factum, contra quod ſecundò prouidet: ibi, *Nos igitur.* & eſt caſus ſingularis. Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui impetrant literas contra aduerſarios ſuos, aduerſarij illi antequam literæ ad iudices perueniant, vel etiam poſtea, vt mandatum apoſtolicum eludant, antequam citentur, appellant, aut commutationem faciunt de poſſeſſionibus, ſuper quibus controuerſia verti ſperatur. Significatum fuit hoc domino Papę, mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi aduerſarij illorum taliter appellauerint, aut de poſſeſſionibus, de quibus controuerſiam ſperant, commutationem fecerint, vel ſi etiam malitiosè ſe abſentauerint, illos qui in poſſeſſionibus ſe ingeſſerint, compellant ſub eorũ examine reſpondere, appellatione remota. Nota ꝙ reſcriptũ extenditur ad eos, de quib. in ipſo mentio facta non fuit, & conueniuntur per illud, ſed hoc eſt propter dolum & fraudem ipſorum, beneficio huius decretalis.

a ¶ *Volentes.*] quia malitijs hominum eſt obuiandum. ſimi. s̃. de reſcrip. ſedis. cum ſuis concord. & ff. de rei vend. in fundo.

b ¶ *Taliter appellauerint.*] Tali appellationi nullatenus eſt deferendum, cum non niſi à manifeſto grauamine ſit appellandum. j̃. de appel. vt debitus.

c ¶ *Vertitur.*] id eſt, verti ſperatur, aliàs pertinet ad titulum de litigioſis.

¶ *Gloſſ. ſeq. ponit contra quem detur hoc edictum. item quòd ad tranſlationem poſſeſſionis pertinet. Item tria quę in eo requiruntur, ſcilicet quòd ſit iudicium futurum, quòd dolo fiat, & quòd interſit. Item duos caſus, quibus ceſſat, ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Commutationem fecerint.*] in transferendo, ſeu alienando rem in aliam perſonam cauſa mutandi iudicij. Et ex hoc edicto datur actio tam contra alienantem, quam contra emptorem, vt quem volueris poſſis conuenire. C. eod. titu. l. vnica. contra alienantem datur actio in factum ad intereſſe. ff. eo. l. 1. & l. 3. §. opus. verſi. ex quibus. contra emptorẽ datur rei vendicatio: vt hic, in fin. & C. eod. l. vnica. Item non ſolum ad tranſlationem dominij pertinet hoc edictum, ſed etiam poſſeſſionis. ff. eod. l. non ſolum. Item no. ꝙ tria neceſſaria ſunt ad hoc vt ex hoc edicto actio competat, ꝙ ſit alienatio facta cauſa mutandi iudicij futuri, & non eius quod iam ſit. ff. eo. titu. ex hoc edicto. §. ait prætor. Futuri iudicij ideo dicitur: quia ſi fiat alienatio rei litigioſę, incidit in edictũ de litigioſis. C. de liti. l. vlti. & hoc debet fieri libello principi dato, & per eum reo inſinuato, in Authen. ibi poſita. C. de litig. tunc res alienari nõ poteſt ſine pœna litigioſi: vt C. de litig. l. vltim. j̃. vt lite penden. eccleſia ſanctæ Mariæ. Item quod dolo fiat alienatio reſtitutione loci & perſonæ: quia potentioribus pares eſſe non poſſumus, &c. vt duriorem aduerſarium conſtituat etiam alterius prouincię, & quod mea interſit. ff. eo. l. 1. 2. & 3. in prin. & l. non ſolum. §. hæc actio. & datur ad intereſſe: vt dixi de offic. iud. quanti intereſt actoris. & ſi quas forte fecerit expenſas, vel aliam incommoditatem paſſus ſit. ff. eo. l. 3. §. opus. in fi. & l. non ſolum. in fi. Item qui ex neceſſitate alienat, hoc edicto non tenetur. ff. eo. non ſolum. §. ſi quis. 1 Item ſi paratus ſit ſubire iudicium ac ſi poſſideret. ff. eo. quia etiam. in fi. Item notandum ꝙ hic ſit prorogatio iuriſdictionis delegatæ de perſona ad perſonam, etiam inuita altera parte. & eſt contra id quod habes. s̃. de offi. deleg. P. & G. vbi dicitur, ꝙ delegata iuriſdictio non poteſt prorogari ad perſonas aliàs, quam in reſcripto contineatur: ſed hoc eſt ſpeciale in odium illorum: quia eis inuitis hoc fit, cum aliàs prorogatio fiat de conſenſu partium. s̃. de offi. delega. de cauſis. & ff. de iud. l. 2. §. ſi iudex. de hoc dictum eſt. s̃. de offi. delega. P. & G. & eſt prorogatio iuris, beneficio huius decre. cum aliàs reſcripta non poſſunt prorogari ad perſonas, quæ ibi non continentur: vt in cap. P. & G.

1 Ponit caſum in eo q̃ propter iualitudinẽ vel ętatẽ, vel occupationẽ aliquã litẽ in aliũ trãſtulit. Ioan. Andr.

e ¶ *Abſentandos.*] Qualiter contra tales ſit procedendum, dicitur s̃. de offi. deleg. conſultationibus. & j̃. vt lit. non conteſt. quoniam. §. in alijs. Bernard.

EX *parte.*] Duę ſunt partes. Prima ponit querelam. Secunda prouidet: ibi, *Cum igitur.* Abb. Siculus.

CASVS. Apud Hipretum aliquando emergunt quæſtiones inter laicos eiuſdem loci, quæ dirimi debent per iudicium ſeculare: quidam clerici faciunt ſibi cedi actiones ab aliquibus laicis, dono vel prætio, vt aduerſarios trahant ad eccleſiaſticum forum, & ſic prædam ex tali commercio aſſequuntur: Scabini, id eſt, officiales eiuſdem loci ſignificauerunt hoc domino Papæ: unde ſuper hoc ſcribit quibuſdam dicens, ꝙ huiuſmodi ceſſiones, & emptiones litium prohibentur per leges, ita ꝙ iactura cauſæ afficiunt illos, qui aduocant ſibi patrocinium potentiorum: & odioſæ ſunt huiuſmodi ceſſiones: quia ex cupiditate procedunt. unde mandat quibuſdam, quatenus, prædictos clericos compeſcant ab huiuſmodi præſumptione per cenſuram eccleſiaſticam. Nota hic ꝙ clerici conuenire, poſſunt laicos coram eccleſiaſtico iudice. ſed hoc eſt de conſuetudine illius loci.

¶ *Glo. ſeq. arg. duo, & fi. ſol. contrarium.*

f ¶ *Eccleſiaſticum forum.*] In hoc facit ad titulũ: qa per hoc

mutatur

mutatur iudicium:per ea enim quæ ſequuntur, ſpectaret ad titulum, ne liceat potentioribus. & ad titulum, mandati. & ſic materiæ legum diuerſorum titulorum hic comprehenduntur. Item eſt hic arg.ꝙ clerici aliàs poſſunt laicos conuenire in foro eccleſiaſtico. Item arg.ex hac decret.ꝙ clerici maiores reputantur quàm laici,& eſt de conſuetudine illius loci, ꝙ clerici trahere poſſunt ad eccleſiaſticum forum laicos,aliàs de iure non.

¶*Gloſſ. ſeq. de ceſſione actionis diſtinguit, aut fit in vltima voluntate, aut inter viuos pacto. ſecundo caſu aut fit potentiori, aut non potentiori: & hoc caſu aut eſt dubitata, aut indubitata: & ſecundo caſu aut eſt vera, aut ſimulata, aut dubitatur.*

†vide l.pe. ff. de ali.iudi. mu.cauſa fac. & l. 1. & 2. & ibi Bar. C. ne liceat poten.

a ¶*Sãctiones.*] C.mã. l.pen.& vlt. Et nota ꝙ huiuſmodi ceſſiones quandoque tenent, quandoque non tenẽt. Si ceſſio actionis fit in vltima voluntate, tenet ceſſio. ff. de leg. 3. nomẽ. & in caſibus. C. man. per diuerſas. & l. ab Anaſtaſio. niſi res vel actio legata ſit litigioſa.C.de liti. quicunque. & in Auth. nunc ſi hæres. ſed legatarius poteſt adeſſe liti ne colludatur, vt ibi dicitur. Si verò ex pacto, ſiue inter viuos fiat ceſſio, vel donatio potentiori, nulla eſt:nec agere poteſt ille ex ea ceſſione:immo iactura cauſę aſſiciuntur qui hoc faciunt: vt hic dicit. & C.ne lic.pon.l. 1.& 2.& l.fi.Si verò fiat ceſſio non potentiori. ſi actio ſit dubitata, id eſt, in iudicium deducta, non tenet ceſſio: non tamen admittitur actio: ſi agit ille qui ceſſit;in caſibus non tenet. C. de lit.l. 2.& l.vlt.Si verò actio ſit indubitata,id eſt,nondum in iudicium deducta,tenet.C.de hær.vel acti. ven. per to. Item diſtingue vtrum etiam ſit ſimulata, quia tunc nulla eſt. C. plus va.quod agitur.per tot. & dicitur ſimulata, ſi id actum eſt inter cedentem, & illum cui ſit ceſſio. Si verò dubium ſit an ſit ſimulata,vel vera,præſumitur ꝙ ſit ſimulata,ex eo ꝙ actio pro parte donata, pro parte vendita videtur. C. man. l.vltim.& in tali caſu non agit is cui ceditur, niſi ad id quod dedit in ſuperfluo: nec is cui ceſſit,nec is cui ceditur, vt ibi dicitur.§.ſi quis. Itẽ præſumitur ſi modicũ pretiũ datur, & hic nõ agiẽ niſi ad id ꝙ dedit:& ex quantitate pretij ſimulata præſumiẽ. Itẽ ſi dubitatur an ſit vera,vel ſimulata,præſumiẽ ſimulata, in quo caſu loquitur.C.mand. l. pen. exceptis quibuſdam caſibus ibi poſitis.

Ceſſio actionũ quãdo fieri poſſit, & quãdo non.

† Cõciliũ Africanũ ca. 88.cõcil. Mileuitanũ c. 24. Burchard⁹ li. 1.decre. ca. 68. Iuo par. 5.cap. 176. & ca. 4.ti. de fo. cõpe. in 1. compila.

¶*Gl.ſe.reci.ꝑ duas q.an ipſo iure, & de qbus potẽtioribus, &c.*

b ¶*Afficiant.*] C.ne lic. poten. l. 1. & 2.& dicas aſſiciant per ſnĩam,non ipſo iure,vt patet per l.prædictã.C. ne. lic. pot. vbi dicit,iactura cauſæ mulctentur,id eſt, afficiantur per ſnĩam,intelligendũ eſt:huiuſmodi ceſſiones odioſæ ſunt, quia de vitio cupiditatis procedunt:vt hic,& C.ne lic.poten.l.vlt.Et no.ꝙ titulus iſte de alie.iudi.&c. intelligitur de potentioribus, qui nõ ſunt in aliqua dignitate, ſiue adminiſtratione, ſed titulus ille, ne liceat potentioribus patrociniũ litigatoribus impertiri,intelligiẽ de potẽtioribus,ꝗ ſunt in dignitate ſiue adminiſtratiõe cõſtituti, & eo.modo ĩtelligiẽ lex illa.C.ꝙ me.cau.ſi ꝑ impreſſionẽ.& tñ ſub iſto tit. interſerit breuiter naturã huius ti.ne liceat.& de materia illius ti.mandati.vt dicitur in prima notula.

c ¶*A præſumptione.*] Sic patet ꝙ clerici nõ debent recipere huiuſmodi ceſſionem: quia ſi ſimulata ſit ceſſio, non valet.C. man.l.pe.& ſi eſſet vera ceſſio,vel datio,præſumitur nihilominus in fraudẽ facta,& auaritiæ cauſa: clerici enim ab illicita negotiatione prohibentur. 14.q.4.clerici.& c. canonum. quia ſic negotiari iam facto clerico non licet. 88.diſt.fornicari.

dam ex huiuſmodi commercio aſſequantur: & infrà. ¶Cũ igitur ceſſiones,& emptiones litium legitimæ prohibeant ſanctiones ᵃ; ita ꝙ iactura cauſæ afficiant ᵇ illos, qui ſibi potentiorum patrocinium taliter aduocare præſumunt †, & ex eo ſint etiam odioſæ, quod ex fonte cupiditatis videntur procedere: Mandamus, quatenus clericos memoratos à præſumptione ᶜ huiuſmodi,per cenſuram eccleſiaſticam compeſcatis.

## TITVLVS XLIII.

### De arbitris.

¶Ex concilio Africano †.

¶*Arbitri ſunt in diſpari numero aſſumendi, & eis diſcordantibus ſtatur ſententiæ maioris partis.*

CAP. I.

SAnè: & infrà. ¶ Si autem ex communi placito epiſcoporũ, inter quos cauſa verſatur, arbitros elegerint: aut vnus eligatur: aut tres ᵈ: vt ſi tres elegerint, aut omnium ſequantur ſententiã, aut duorum ᵉ †.

†Vide l.itẽ ſi vn⁹. & l. ſi in tres.ff. eodem.

DE ARBITRIS.

¶*Supra viſum eſt de præparatorijs iudiciorum: meritò de ipſis iudicijs erat videndum.Sed quia arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum:vt l. 1.ff.de arb.præmiſit cõpilator iſtam rubricam. Ita communiter continuatur. & in C. & ff. ſeruatur iſte ordo. nam præmittitur ibi de arbitris, & poſtea ſequitur de iudicijs.Et quid ſit arbitriũ dic vt no. per Inno. & alios in ca. Quintauallis.de iureiu. Abb. Siculus.*

*De hac materia tractatur 2.q. 6. & c.ſi qs epiſcopus. §. arbitrarij. & ca. à iudicibus. & §. ſeq. 3.q. 7.c. infamis. §. tria.propè finem.*

¶ Alex.iij.Eboraceñ. Archiepiſcopo.

¶*Nullum eſt arbitrum,ſeu arbitramentum, continens peccatum, per partes non remiſſibile.*

CAP. II.

NOn † ſine multa neceſſitate A. presbyter nobis propoſuit,quòd cum in eccleſia ſancti Alphidri, per manũ R.archidiaconi de Suella perſonæ illius eccleſiæ † capellanus inſtitutus fuiſſet, eodẽ R.mortuo, M. nepos eius,qui ſibi in eccleſia iam dicta ſucceſſit: eundem presbyterum capellanum ibidem iterum ordinauit ᶠ: & infrà. ¶ Cum autem idem presbyter extra prouinciam exulans, de ſuo beneficio non poſſet iuſtitiam obtinere, nec ſuam vlterius inopiam ſuſtinere, per dolũ ᵍ & fraudem ipſius M. ab eo eſt ſacramentum ʰ extortum, vt arbitrium clericorum duorũ exinde ſuſciperet, & ſeruaret: qui iam dicto M. fauen-

† Ca. 1.eo. tit. in 2.cõpilatione.

† Vox. eccleſiæ, deeſt in aliquot vetuſtis.

SAne.] CASVS. Statuit cõciliũ Africanum, ꝙ ſi inter epos cauſa vertitur,& ipſi ſuper hoc voluerint eligere arbitros: aut vnũ eligant,aut tres,quorũ trium ſequantur ſentẽtiam,aut duorũ. Nota ꝙ arbitri in impari numero eligi debent.

¶*Gl.ſeq. reddit cauſã, & quęſtionem ſoluit.*

d ¶*Vnus eligatur aut tres.*] Vnus verò aut tres ſunt eligẽdi, & nõ duo: quia res ferè ſine exitu futura eſt ꝓ naturalẽ hominũ facilitatẽ ad diſſentiendũ.ff.de arb.l. itẽ ſi vnus.§.principaliter.tñ ſi compromittatur in duos, tenet arbitrium. & ſi non concordauerint, cogendi ſunt, vt vel concordent, vel tertiam perſonam aſſumant:vt ibidem dicitur.& ſ.de of.dele.ſuſpicionis.§.vlt.

e ¶*Aut duorum.*] Sufficit duorũ ſententia præſente tertio,licet ille diſſentiat:eo verò abſente nõ valet.ff.eo.l.ſi in tres. niſi in compromiſſo expreſſum ſit, vt duo ſine tertio procedant. ff.eo.non diſtinguemus.§. cum in plures. ſic obtinet in iudicibus.ſ.de offi.deleg. prudentiam. & de vtriſq; hic cauetur.ſ.de offi.deleg.vno delegatorum ſeu arbitrorum.

NOn ſine.] Non valet arbitrium ſimoniacum,vel doloſum. In prima parte ponitur facti narratio. In ſecunda cauſæ commiſſio:ibi, *Quoniam igitur*. Abbas.

CASVS. Alanus presbyter inſtitutus fuit capellanus in eccleſia ſancti Alphridi ꝑ Archid.de Suella,eodẽ Arch. mortuo M. nepos ipſius,ꝗ archi.in ipſa eccleſia ſucceſſit,eundẽ presbyterũ capellanũ iterũ inſtituit ibidẽ, & illũ fecit poſtmodum prædicta eccleſia ſpoliari. Tandẽ ꝑ fraudẽ & dolũ ipſius M.extortũ fuit ab ipſo iuramentũ, vt arbitriũ duorum clericorũ ſuſciperet & ſeruaret:& illi arbitrati fuerunt, ꝙ ipſe M.dicto presbytero quinque marchas argẽti ꝑſolueret, & toti cederet quęſtioni. Vnde presbyter iſta ſignificauit dño Papæ:& ipſe ſcribit ſuper hoc Archiepiſcopo Eboracen. dicens ꝙ nõ decet aliquatenus ſuſtinere, vt ꝙ perperam arbitrati ſunt, relinqui debeat incorrectũ:mandans quatenus ſi p̃fati clerici cõfeſſi fuerint ſe tã nequiter arbitratos fuiſſe,vel aliàs de hoc cõſtiterit, dictum p̃sbyterũ ab illo iuramẽto abſoluat,& ipſũ reſtituat ad eccleſiã ſuã:vel ſi arbitriũ ipſũ fuerit ęquitate ſubnixũ, vtrãque partẽ ad ipſius obſeruationẽ compellat. No. ꝙ arbitriũ iniquè latũ non valet. Item ſuper re ſpirituali cõpromitti põt in clericum.

f ¶*Ordinauit.*] id eſt, inſtitutionẽ prædictam confirmauit ad cautelã ſupple, & illum fecit poſtea prędicta eccleſia ſpoliari.

g ¶*Dolum.*] Dantẽ cauſam contractui, vnde non tenuit.ff.de dolo.& eleganter. 1 ſecus eſſet ſi incidit in cõtractũ.ff.de act. emp.& ven. Iulianus.§.ſi venditor.& ſim.ſ.de renũ.ſanè.vbi doloſè ille inductus fuit, vt eorum miſericordię ſe ſubijceret.

1 Vide de emp.& vẽ. cũ dilecti. ſup vlt. gl. & in ea gl. vide. §. ſi venditor. Io.And.

h ¶*Sacramentum.*] ꝙ interuenire in arbitrio,ſiue in cõpromiſſo

miſſo prohibetur.C.co.tit.Authen.decernimus. ex quo tamen interuenit ſeruandum eſt,dummodo arbitrium ſit licitum,vel æquum,vt hic,in fi.& ĵ.co.cum tempore.

a ¶*Fauentes.*]Et ita per gratiā arbitrati ſunt, vnde cōpetebat huic exceptio doli,ſi ageret ex illo arbitrio.C.co.arbitrorū.nō obſtante ipſorum iuramēto: qa iuramentū ad hoc nō extenditur, niſi ad ea quæ legitimè arbitrarētur, alias illicitum eſſet, & nō ſeruandum. ĵ.de iureiur. quanto. & c.Quintauallis.

† Aliàs ita: eidem preſbytero.

b ¶*Quinq; marchas.*] Et ſic continebat ſimoniacam prauitatē. ſ̄. de pact.cū pridem. & ſ̄.de tranſac.præterea.1.& 2. & c.conſtitutus.& ideo arbitriū non valuit,nec ēt pęna ſi eſſet appoſita committeretur, ſi non ſtaretur tali iniquo arbitrio.ff.eo.nō diſtinguemus.§.cum quidam.

¶*Gloßa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit. Ioan.*

c ¶*Cognouerint.*]i.cōfeſsi fuerint coram archiepō:& ita credit iſtis in iure in eo qđ malè fecerūt. arg.ſ̄.de elect. cū dilecti.arg. tñ contra.ĵ. de teſtib. ſicut. ſed hoc videt admitti propter inopiam probationū, quoniā forte per alios conſtare non poteſt, vt in decr. cum dilecti. & arg.ad hoc.C.de hęreti. l.penulti.

† Ca.2.eo. ti.in 2. cōpil.

d ¶*Abſoluas.*]ſupple, & ipſum abſolutum reſtituas, & pōt exponi, abſoluas, i. abſolutum oſtēdas.quia iuramentū nō extenditur ad iſtum caſum,vt dictū eſt.& ita retractatur arbitriū ſuperioris auctoritate: vt ĵ.c. prox. ſed nō fuerūt iſti veri arbitri,ſed mali cōpoſitores, & arbitratores: & ideo dictū eorum boni viri arbitrio pōt corrigi.ff.ꝓ ſoc.ſocietatē.aliàs iniquę ſententiæ arbitri ſtatur. ff. eod. diem. §.ſtari. ſed in hoc caſu non valeret ſententia talis propter ſimoniam.

† Vide notas noſtras in hunc locum.

P*Eruenit.*] Arbiter ſua auctoritate ſpiritualia laico adiudicare non poteſt.ita communiter ſummatur. Primò ponit factum.Secundò corrigendum cōmittit: ibi,*Vnde*.Abb.Siculus. CASVS. Guil. clericus quandam ſororem ſuam tradidit in vxorem G. de Callis, promittens eidem G. quod annuatim daret eidem quinque ſolidos ſterlingorum: ſuper eiſdem quinque ſol.orta fuit diſcordia inter eos.Vnde ſuper hoc compromiſerunt in quatuor perſonas, quæ taliter arbitratæ fuerunt, quod idem G.perciperet annuatim decimas, quas Guil. habebat in parochia de Callis pro quinque ſolidis prædictis. Significatum fuit hoc domino Papæ: quia huiuſmodi arbitrium in poſterum eccleſiæ poſſet eſſe damnoſum, mandat Papa cuidam, quatenus ſi eſt ita, prænominatum G. moneat & compellat, vt prædictas decimas liberas omnino dimittat, nec huius occaſione aliquid ſibi vlterius propter hoc vendicare præſumat, & clericum illum moneat, vt cum eodem G. amicabiliter conueniat. Nota quòd factum prælati in damnum eccleſiæ valere non debet, nec delictum perſonæ in damnum eccleſiæ debet redundare.

e ¶*Decimas.*] id eſt, fructus decimarum.

tes [a] †, presbytero præceperunt, vt quinque [b] marchas ab eodem ſuſciperet, & toti cederet quæſtioni. ¶Quoniam igitur nō decet te aliquatenus ſuſtinere, vt quod perperam arbitrati ſunt,debeat incorrectū relinqui;Mandamus quatenus ſi ſe cognouerint [c] præfati clerici tam nequiter arbitratos fuiſſe, dictum presbyterum ab obſeruantia iuramenti, auctoritate noſtra prorſus abſoluas [d]: vel ſi arbitrium ipſum noueris æquitate ſubnixum, ad obſeruantiam ipſius vtramque partem appellatione remota compellas.

¶Idem.

¶*Arbiter aſumptus in patrimoniali cauſa clerici non poteſt adiudicare rem eccleſię poſſidendam, etiam ad vitam clerici. hoc dicit, & eſt caſus notabilis.*

CAP. III.

PEruenit † ad nos, ꝙ cū G. de Cal.ſororem G. clerici duxiſſet in vxorem, idem G. fidei interpoſitione firmauit, ꝙ quinque ſolidos ſterlingorum † annuatim daret eidem: vnde cum ſuper eiſdem quinque ſolidis inter ipſos controuerſia mota fuiſſet, in quatuor compromiſere perſonas: quæ taliter arbitratæ fuerunt,ꝙ idē G. decimas [e], quas ĩ parochia de Cal.præfatus G.habere dignoſcitur, pro quinque prętaxatis ſolidis perciperet annuatim. Vnde quoniam huiuſmodi arbitrium eccleſiæ poſſet in poſterum pernicioſum exiſtere [f]: Mandamus quatenus, ſi ita inueneris, pręnominatum G.diligenter commoneas, & eccleſ.† diſ.compellas,vt prælibatas decimas liberas omninò dimittat, nec ſibi occaſiōe huiuſmodi aliquid vlterius vēdicare [g] pręſumat. Clericū verò moneas, vt cum eodem G. amicabiliter ſtudeat conuenire.

† Id eſt, eccleſiaſtica diſtrictione, vel diſciplina.

¶Innocentius tertius cancellario, & magiſtro. Loth. canonico Pariſienſi.

¶*In mulierem ſingularē tamquam in arbitratricem compromitti non poteſt,ſecus ſi mulier habet aliàs iuriſdictionem de iure cōmuni vel conſuetudine.nam tunc etiam ſuper rebus temporalibus eccleſię poteſt in eā validè cōpromitti.hoc dicit clarè.*

CAP. IIII.

DIlecti † filij abbas, & conuentus de Scarduna Ciſtercieñ. ordinis ſua nobis querela monſtrarunt, quòd cū inter eos ex vna pte, ac hoſpitalarios ex altera,ſuper vſuario [h] cuiuſdā nemoris quęſtio verteretur:in reginam [i] Francorum fuit compromiſſum vtrinque quæ cauſę meritis intellectis, arbitrium duxit per diffinitiuā ſententiam promulgādum: & infrà. ¶Quamuis autem ſecundum regulam iuris ciuilis, fœminæ à publicis officijs ſint remotæ [k]: & alibi † dicatur, quòd licet ſummæ opinionis exiſtant, ſi arbitrium in ſe ſuſceperint; vel, ſi patronæ inter libertos ſuos ĩterpoſuerint audientiam, ab omni ſint † iudiciali examine ſeparandæ, vt ex earum prolatiōe nulla pœ-

† L.Vltima C. de arbi.

† Aliàs: ſunt.

¶*Gloß.ſequens recitatur per quęſtionem,vel obiectiomem.*

f ¶*Exiſtere.*] In hoc arbitrium poſſet eſſe in poſterum damnoſum eccleſiæ:quia occaſione illius arbitrij iſte.G. vellet decimas illas poſt deceſſum illius clerici retinere, & ita eccleſiæ præiudicaret: quia & ſi non de iure, de facto tamen damnum ſubſtineret: & compelleretur litigare cum illo, & expenſas facere: qa intereſt eccleſię ne ſumptibus vexetur. ff. de minori. minor xxv. annis.

g ¶*Aliquid vlterius vendicare prę ſumat.*] Occaſione huiuſmodi arbitrij nil poteſt vendicare ab eccleſia, vel decimas illas retinere: quia non licuit illi clerico conditionem eccleſiæ facere deteriorē. ĵ.de donationibus. ca. fraternitatē tuam. nec alienare potuit rē eccleſiæ in damnū ipſius eccleſię. 12.q.2.ſine exceptione. & ita ipſo iure non tenuit arbitriū. ſic ergo ad factum tantum reſpicit reuocatio huius arbitrij.

D*Ilecti filij.*] Clerici de tēporalibus cōpromittere poſſunt in mulierem,aliàs de conſuetudine iudicantem. Ioan. And. Prima pars narrat factum.Secunda dat iudicē: ibi,*Quāuis*. Abbas Siculus.

† Ca.1.eo. ti.in 3.cōpil.

CASVS.Inter abbatē & conuentū de Scarduna Ciſtercieñ. ordinis ex vna parte, & hoſpitalarios ex altera,vertebatur qō ſuper vſuario cuiuſdā nemoris: in reginam Francorum fuit cōpromiſſum vtrinque ſub certa pœna. Ipſa auditis cauſæ meritis per diffinitiuam ſententiā, arbitrium promulgauit de concilio quorundā epiſcoporum: hoſpitalarij intelligentes quod fœminæ ſecundum regulam iuris à ciuilibus officijs ſint remotæ, & etiam ſi inter libertós ſuos audientiam ſuſceperint, ex illarum ſententia nec pœna committitur, nec datur, ipſius arbitrium obſeruare contemnebant: propter quod monachi domino Papæ ſunt conqueſti. Vnde ſuper hoc ſcribit quibuſdam dicens,licet fœminæ(vt dictum eſt)à publicis officijs ſint remotæ, quia tamen iuxta conſuetudinem approbatam, quæ pro lege ſeruatur,in partibus Gallicanis, huiuſmodi fœminæ præcellentes habent ordinariam iuriſdictionem in ſubditos ſuos, mandat Papa iſtis iudicibus, quatenus compellant hoſpitalarios per pœnam in compromiſſo appoſitam ap. re. vt arbitriū ipſum ſicut prouidè latum eſt, & ab vtraq; parte ſponte receptum,obſeruent:præcipuè cum epiſcoporum præſentia & cōſilio fuerit roboratum.Not.ꝙ conſuetudo dat iuriſdictionem perſonæ, quæ aliàs eſt inhabilis ad iudicandum. Item eccleſia, & viri etiam religioſi poſſunt petere pœnam.

h ¶*Vſuario.*] id eſt vſu, Quid ſit vſus, habes Inſti. de vſu & hab.in prin.

i ¶*Reginam*]arg.ꝙ de rebus eccleſiaſticis poſſit compromitti in laicum.arg.ĵ.eo.per tuas.argu.contra.ĵ.eo.contingit. vbi dicitur de hac materia.

¶*Glo.ſeq.ponit regulam, & tres caſus excipit.*

k ¶*Sint remotę.*]Verū eſt ꝙ fœminę à ciuilibus officijs ſunt remotæ.

remotæ.3.q.7.c.infamis. §. tria. & 33.q.5.mulierem.& ff.de re. iur.l.2.niſi princeps ſciẽter eis delegauerit cauſam. 2.q.5.Mennam.& 23.q.4.ſi quis. 12. q.2. cum deuotiſſimam. & arg.ff.de re iudi.quidam. tamen in veteri lege populum iudicabant.15. q.3.§.1. Item tutelam gerere poteſt ſi renunciat Velleiano,& ſecundis nuptijs.in Authen. de hęr.quę ab inteſtato deferuntur.§.ex his.colla.9. item conſtituitur procuratrix à domino Papa. j. de cõfir. cum dilecta.

na [a] aduerſus earum contemptores, nullaque pacti exceptio habeatur: quia tamen iuxtà conſuetudinem [b] approbatam, quæ pro lege ſeruatur in partibus Gallicanis, fœminæ præcellentes in ſubditos ſuos ordinariam iuriſdictionem habere noſcuntur; Mandamus, quatenus hoſpitalarios, vt arbitrium ipſum, pręſertim cum epiſcoporũ fuerit pręſentia, & conſilio roboratũ, ſicut prouidè latum eſt, & ab vtraque parte ſponte receptum, obſeruent, per pœnam [c] in compromiſſo ſtatutam, appellatione poſtpoſita compellatis.

¶ Idem abbati, & conuentui de Pigrauia †.

*¶ Eccleſia exempta nõ poteſt in præiudicium exemptionis compromittere. hoc dicit, & clarè.*

CAP. V.

CVm † tempore C. Papæ pręd. noſtri: & infrà. ¶ Super cõtrouerſijs, quæ inter te, & Mersburgeñ. epiſcopum, & quoſdam tuos monachos vertebãtur, te promiſiſti arbitriũ Magdeburgen. [d] archiepiſcopi ſeruaturum: & infrà. ¶ Quia

a ¶ *Nulla pœna.*] ſimile C. eod.l.vltim.

¶ *Glo.ſeq. arguit, allegat quinque iura.*

b ¶ *Conſuetudinem.*] Et ita eſt arg ꝙ conſuetudo dat iuriſdictionẽ, & derogat iuri ſcripto. arg.s.de conſue.ex literis.C.de emã.l.1.& vlt. & C.quæ ſit lon. con.l. 2.& 11.diſt.in his.

¶ *Gl.ſeq.arg. alleg.quatuor iura, in cõtrarium allegat 3.primò dat vnam ſolutionem.ſecundò diſtinguit triplicem pœnã.In fine quęrit, arguit negatiuè, & ſoluit.*

† Piſania.
† Pigamia.

c ¶ *Per pœnam.*] ſic ergo religioſi viri poſſũt petere pœnam conuentionalem 1.25.q.2.quæcunque. & 12. q.2.epiſcopus qui mancipium. & 23.diſ.quamquam & 21.q. 5.ſi qs cuiuslibet arg.contra.j. de dolo & contumac.c.1.& 2.& j. de pœ. ſuam. & 12.q.2. fraternitas. Dic ꝙ pęnã à iure permiſſam petere poſſunt, vt 16.q.1.ſtatuimus.& 1.q.vlt. quotiens. & cap.ſancimus. in fin.10.quæſt. vltim. cap. vlti. & ſatis videtur quod poſſunt petere pœnam per iura priora, niſi auaritię cauſa extorqueant, vt j.de ſimo. nemo.argumen. Vel melius dicas, quod ſi pœna apponitur loco intereſſe, ſecundum hoc poteſt petere pœnam quanti ſua intereſt 2 ff.de actio.emptio. & vend. prædia. ſed ſi pœna apponitur loco contumaciæ: tunc poteſt peti pœna & res. ff. de col.bonorum.l.2.§. ſi cum duob. & ff. de tab. exhi. locum. §. condemnatio. ſi autem apponitur in fraudem vſurarum, peti non poteſt. j. de empt. & vend.ad noſtram. & ff. de actio. emptio. & vend. Iulianus. §. idem Papinianus. Et ita iſti per pœnam compellendi ſunt ſtare arbitrio, vel etiam per res depoſitas, vt eas darent victori. ff. eo. ligitigatores. §. quod ergo. ſiue ergo pœna promiſſa fuit à parte parti. ſiue promiſſa ipſi arbitro, quia tunc compellitur mihi cedere actionem, quia quod cauſa mei fit, meum eſt. ff. de eden. prætor.§.1.& ſi contemplatione alicuius aliquid fit, eius eſt periculum. ff. de præſcrip. verb. ſi gratuitam. §. vlt. Sed nunquid pœna recepta poteſt peti vt ſtetur ſententiæ? Arg. ꝙ non. ff. eo.l.2.& C.eod. l.1.& 2.quia contrarias actiones intendit, & ideo non auditur. arg.s.de electio.cum inter R. & C.de fur.l.1.& j.de appel.ſolicitudinem.& in Auth.de iudi.§.quia verò. coll. 6. vbi de hoc dicitur expreſsè. & hoc eſt verum niſi in compromiſſo dictũ ſit, vt pœna ſoluta ſtet arbitrio. ff.de tranſa.l.pe.& C. de tranſa. cum proponas. & 25.q.2.quęcumque. vbi de hoc. & prædicto cap.qui mancipium.

† Ca.1.eo. tit.in 3. cõ pil.

1 Ad hoc facit ſtyl⁹ curiæ, quo ſemper ſic ſcribitur. cõtra non ſeruantem arbitriũ factũ ſub pęna. ad idẽ. infra eo. p tuas. Ioan. And.

2 Vide Inno. in cap. ſuam infra de pœ.

CVm tempore.] Minor eccleſia in præiudiciũ Papæ, de libertate compromittere non poteſt. Et diuiditur: nã in prima recitat factum compromiſſi. In ſecunda laudum latum: ꝙ pro parte approbat, & pro parte reprobat, *Quia legitimè.* In tertia rationem reprobationis: ibi, *Cum & ſi.* Abbas.

CASVS. Abbas de Pigrauia priuilegia, & alias indulgentias à ſede Apoſtolica tpe Celeſtini meruit obtinere, propter quod epiſcopus Merburgeñ. diœceſanus eius contra ipſum grauiter eſt commotus, vnde abbas ſuper cõtrouerſijs, quæ inter ipſum ex vna parte, & epiſcopum, & quoſdam monachos ipſius abbatis ex parte altera vertebantur, promiſit ſe arbitrium Magdeburgeñ. archiepiſcopi fide hinc inde data ſeruaturum: Archiepiſcopus arbitrium ſub certa forma, ſuper controuerſijs illis promulgauit, pronuncians ꝙ abbas renũciet priuilegijs & indulgentijs libertatis: Demũ orta eſt diſcordia inter ipſos occaſione huiuſmodi arbitrij, propter quod ipſe abbas, & procuratores epiſcopi, ad ſedem Apoſto. acceſſerunt: Papa examinato compromiſſo, & arbitrio, quia conſtitit ei legitimè, ꝙ fide hinc inde data cõpromiſſum fuit in archiepiſcopum prædictum, arbitrium ipſum decernit obſeruandum, exceptis capitulis illis, q̃ cõtra libertatem ipſius monaſterij, & duarum capellarum eiuſdem, in arbitrio ſunt expreſſa: quia etſi ſponte vellet abbas illis renunciare, de iure tamen non poſſet renunciare priuilegijs, vel indulgentis libertatis, ſine licẽtia Romani Pontificis, quæ incidant monaſterium ad ius, & proprietatem Romanæ eccleſiæ pertinere. No. ꝙ iuramentum quatenus tangit ius alterius, non tenet. Item arbitriũ pro parte tenet, & pro parte non tenet. Item exemptus nõ poteſt renunciare priuilegio libertatis ſine licentia illius, cui ſubeſt.

† Hinc videtur inferri, quòd eccleſia exẽpta nõ poteſt renunciare priuilegio libertatis cõtra l.ſi quis in conſcribẽdo. C. de pac.

legitimè conſtitit, quòd fide [e] hincinde data, compromiſſum eſt in archiepiſcopum memoratum; Nos arbitrium ab ipſo prolatum decernimus obſeruandum [f], illis dumtaxat capitulis [g] exceptis, quæ contra libertatem ipſius monaſterij, & capellarum eiuſdem in arbitrio ſunt expreſſa: ¶ Cum & ſi ſponte volueris, de iure tamen nequiueris [h] ſine licentia Romani pont. renunciare priuilegiis, vel indulgentiis libertatis [i], quę monaſterium illud indicant ad ius, & proprietatem Romanæ eccleſiæ pertinere †.

¶ Idem Epiſcopo ſancti Andreæ, & abbati de Bechot. †

† Beton.

*¶ Arbiter non habet poteſtatẽ iudicandi vltra comprehenſa in compromiſſo: ideo coram eo non fit reconuentio.*

CAP. VI.

CVm † dilectus filius: & infrà. ¶ Vtrum corã arbitris reconuentioni ſit locus, poſtulaſti per ſedem Apoſtolicã explicari. Nos igit̃ reſpõdemus,

† Ca.3.eo. tit. in.3.cõ pil.

¶ *Gl.ſequens no. in iudicem cõpromiſit, ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Magdeburgen.archiepiſcopi.*] Ex hoc videtur quod ordinarius poſſit eſſe arbiter 3 arg.s.de elect.cauſam quę.& in Authen.vt differentes iudices.§.ſi verò contingit. coll. 9. item & delegatus.j.de præſu.literas.& j.de præb.niſi.& j.eo. cũ olim. lex tñ videt̃ cõtradicere.ff.eo.ſed & ſi ĩ ſeruũ.§.2. & 3.q.7.c.iſfamis.§.tria.ver ſi qs vero. ſed hic ſolũ ꝓhibet ꝙ ordinarius nõ põt iubere, vt partes in ſe cõpromittãt. ff.de tu.& cu.l.4.§.ptor.

3 Concor. tex. cũ gl. & Bart. in Auth. ſi vero contigerit.C.de iudic.

e ¶ *Fide hinc inde data.*] ſic.j.eo.ex parte. & C. eo. ne in arbitris. 4 ſed iurare arbiter nõ debet.C.eo.Aut.decernimus.ſecũdum quoſdam.ſed verius eſt quòd nec etiam partes.

4 Ibi partes iurant ſtare arbitrio. Ioan. And.

f ¶ *Obſeruandum.*] metu pœnæ, ſi appoſita fuit.s.eo.c. proxi. vel metu iuramẽti.22.q.1.omne ꝙ.& 6.q.4. ꝙ bene ſemel.idẽ eſſet ſi neutrũ prædictorũ interueniſſet, ſi partes arbitrio cõſenſiſſent, vel verbis infra x.dies nõ cõtra dixiſſent.C.eo.cũ antea.

¶ *Gl.ſe.no. ꝓ parte, &c.all tria iura, ſignat vnũ cõtrariũ, & ſol.*

g ¶ *Capitulis exceptis.*] No. ꝙ arbitrium pro parte tenet, & pro parte non tenet. ſic j.de præb. dilectus. & c.niſi. & 2. q.6. poſt appellationem. §. ſi quis ex pluribus. licet videatur ꝙ arbitri ſententia non debeat pro parte valere, pro parte non. ff. de arbi. quid tamen.in princ. Sed illud obtinet vbi ſimul de pluribus debuit ferre ſententiam, & non tulit de omnibus. ſed in vno capitulo non poteſt tenere pro parte. ff. fa. erc. in hoc iudicio. Sic & ſententia pro parte tenet, & pro parte non, imo corrigitur. j.de teſt. Raynutius.& c.Raynaldus.

h ¶ *Nequiueris.*] arg.ff.de lib.cau. ſi vſumfructũ. & l.1. & 2.

¶ *Glo.ſeq. ſignat contrarium & ſoluit.*

i ¶ *Libertatis.*] nec etiam poterat arbiter in hoc interuenire: quia in cauſa liberali arbiter interuenire non poteſt. ff.eod. non diſtinguemus. §. de liberali. & s.de in integ. reſtitu. cauſa reſtitutionis. in fin. Sed contra. j. de præſcript. cum olim. Sed quantum ad ſe, potuit renunciare, & non quantum ad Papã priuilegijs libertatis: vt j.de iud.ſuborta.& j.de dona.inter dilectos. alijs autem priuilegijs bene poſſet renunciare. j. de priui.ſi de terra.& c.accedentibus.

CVm dilectus.] Corã arbitro nõ habet locum recõuentio. communis diuiſio. Secunda: ibi, *Nos igitur.* Abbas.

CASVS

C a s v s.Reus conuentus in iudicio poteſt reconuenire actorem ſuum: quærebat vtrum coram arbitris locum haberet reconuentio, ſicut in iudicio, cum arbitria ad inſtar iudiciorum ſunt redacta? Reſpondet Papa ꝙ licet in iudicio conuentus reconuenire valeat conuenientem, tamen coram arbitris reconuentio locum non habet: quia arbitri iudicare non poſſunt niſi de his tantũ, ſuper quibus in eos extitit compromiſſum. No. ꝙ recõuentio coram arbitris fieri non poteſt.

¶ *Gloſſa ſequens ponit quatuor vel quinque caſus, in quibus non procedit reconuentio.*

a ¶ *Non poteſt.*] Ceſſat reconuentio coram arbitrio: vt hic dicit. Item in criminibus nõ habet locum reconuentio. 3. q. 11. cap. 1. quia non relatione criminum, ſed innocentia reus purgatur. ff. de pu. iudi. is qui. Item in cauſa ſpoliationis. j. de reſtitu. ſpo. ex conqueſtione. & melius. j. de or. cog. ſuper ſpoliatione niſi de alia ſpoliatione vbi eſt hoc expreſſum. Item in omni momentanea poſſeſſione. C. qui legiti. perſo. l. vltim. Item in ſpoliatione facta eccleſijs & eccleſiaſticis viris. arg. j. de iure patr. relatum. §. ad hoc. & eſt expreſſum. ff. de iudic. l. 2. §. item ſi agatur.

† Ca. 4. eo. ti. in 3. cõpil.

ꝙ licet in iudicio conuenientem reconuenire valeat is, qui coram iudice conuenitur: coram arbitris tamẽ reconuenire non poteſt[a]: cum arbitri iudicare nõ valeant, niſi[b] de his tantum: ſuper quibus in eos extiterit compromiſſum.

¶ Idem rectori, & fratribus hoſpitalis ſancti Bartholomæi Lucani.

¶ *Qui per arbitrium tenetur eligere cũ aliquorum concilio: tenetur illorum conſiliũ in tractatu electionis requirere, ſed ſequi nõ adſtringitur.*

## CAP. VII.

CVm † olim ſuper eligendis in hoſpitali veſtro rectore, & fratribus, inter vos, & Priorem ſancti Bartholomæi Lucañ. coram iudicibus delegatis quæſtio verteretur, & vtraque pars in eos compromittens[c], ipſorum arbitrium ſe promiſerit ſeruaturam: ſuper prolato ab ipſis arbitrio vtrinque dubitatio eſt exorta, quã petiſtis per ſedem Apoſtolicam declarari. ¶ Nos igitur publico inſtrumento arbitrium continente diligenter inſpecto, cognouimus, quòd ſecundum formam arbitrij, Prior ſancti Bartholomæi Lucañ. tenetur habere cõſilium † cum familia hoſpitalis eiuſdem, & tractare cum ea de inueniendo rectore. Propter quod dicimus, quòd niſi Prior ſuper inueniendo rectore tractauerit cum familia hoſpitalis, & ipſius conſilium requiſierit, non habet poteſtatem eligendi rectorem: & ſi alio modo eũ elegerit, eius electio haberi debet irrita, & inanis. Verum † habito cum familia ſuper hoc conſilio & tractatu, Prior liberè poteſt rectorem eligere, dumtaxat idoneum, ſiue concordet, ſiue diſcordet[d] familia cum ipſo, ſuper inuentione rectoris.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ *De rebus ſpiritualibus in laicum compromitti non poteſt.*

## CAP. VIII.

COntingit † ĩterdũ, quòd cum actori: & infrà. ¶ Ad hæc generaliter prohibemus,

¶ *Glo. ſeq potuiſſet apertius recitari diſtinguendo cum Ioan. & Vincen. quòd arbitria, & iudicia conueniunt in principio, medio & fine cauſæ.*

b ¶ *Niſi de his.*] Vel eis cohærentibus, ſine quibus cauſa commodè expediri nõ poteſt: vnde poteſt ſtatuere diem ſolutioni faciendæ. ff. eod. ſi cum dies. §. vlt. & l. quid tamen. §. ſolutioni. & l. Celſus. Item poteſt cognoſcere de cauſa in integrum reſtitutionis, quæ incidit in negotio, de quo compromiſſum eſt, s. de in integ. reſt. cauſa reſtitutionis. Sed nunquid poteſt cognoſcere ſuper petitione dupli: vt ff. ad leg. Aquil. inde Neratius. §. penul. Videtur quòd ſic: quia ſequitur ex delicto in arbitrio commiſſo. Sed contra. arg. eſt quod non cognoſcit ſuper pœna contumacis. ff. eo. quid tamen. §. vlt. arbitria tamen redacta ſunt ad ſimilitudinem iudiciorum. ff. eo. l. 1. Circa iſtam materiam no. ꝙ arbitria ſtricta via incedunt. nil enim extra compromiſſum facere poteſt arbiter. ff. eo. non diſtinguemus. §. vlt. nã ſolũ id venit in arbitriũ, de quo dictũ eſt vt veniat. ff. eo. ſi cum dies. §. plenũ. ſaluo eo quod dicitur in principio notulæ: ſed in iudicio veniunt omnia quæ expreſsè nõ prohibentur. j. de cau. poſ. cum eccleſia. & ff. de iud. ſolemus. Item arbiter non poteſt punire contumaciam litigatoris, nec teſtes põt cogere. ff. eo qd tñ. §. 1. niſi in caſu quẽ habes. s. de of. dele. ſuſpicionis. & hoc eſt verũ ꝙ non põt punire contumaciã, niſi in compromiſſo hoc actum ſit. ff. de iud. l. 2. §. vlt. & ff. eo. nõ ex omnibus. 1 quæ intelligitur ſecundũ illam de iud. quia arbiter nullã habet iuriſdictionem. ff. de re iud. prætor. Itẽ non arbiter non põt pronunciare niſi vtraq; parte præſente, niſi hoc inter litigatores cõuenerit. ff. eo. dic. §. ſi qs litigatorũ. Item non põt citare partes niſi ad locũ in quo compromiſſum factũ eſt. ff. eo. ſi cũ dies. §. ſi arbiter. Itẽ arbiter non põt delegare arbitriũ. ff. eo. in cõpromiſſi & l. non diſtinguemus. §. quæſitũ. Item ſatiſdatio nõ præſtatur corã arbitro: quia ſufficit pęnæ promiſſio. in Auth. de liti. §. ad excludendas. in fi. coll. 8. Item in arbitrio non põt mora purgari vbi dies præfixus eſt ab homine. ff. eo. Celſus. ſecus in iudicijs. C. de fid. inſtr. ſancimus. & ff. ſi quis cau. & ſi poſt tres. Item ſnĩa arbitri non infamat. ff. de ijs qui no. infa. quid ergo. §. ex compromiſſo. & hoc ideo. quia non poteſt cognoſcere de crimine quod infamet. ff. eo. non diſtinguemus. §. Iulianus. & s. de in inte. reſti. cauſa. in fi. in his omnibus diſcrepant arbitria à iudicijs. Item & in alio ſi partes renunciant appellationi, & pactũ faciunt de non recedendo ab arbitrio, nihilominus recedere poſſunt. C. eo. l. pe. ſecus circa iudicia. C. de temp. app. l. vlt. in fi. & in quibuſdã cõueniunt, quia per vtrũque interrũpitur præſcriptio. C. eo. l. vl. in fi. & quantũ ad iuramentũ calumniæ. C. de iur. calu. l. 1. & 2. §. ſed quia.

1 Vide de hac materia Albertinũ in repetitio. ca. 1. de hær. lib. 6. q. 10. & in trac. de agnoſ. aſſertio. qu. 26.

C*Vm olim.*] Primò ponitur cõſultatio. Secundò reſponſio: ibi, *Nos igitur.*

† Dic per l. iſtã ꝙ cõtumaciam punire nõ põt mulctãdo: bene tamen in expẽſis condemnãdo. Io. And.

C a s v s. Inter Priorẽ ſãcti Bartholomęi Lucani ex vna parte, & rectorem & fratres hoſpitalis ſancti Bartholomæi ex altera, ſuper eligendis rectore & fratribus in ipſo hoſpitali quæſt. vertebatur: ſuper hoc commiſſa fuit cauſa qbuſdã iudicibus, tandẽ vtraque pars in ipſos iudices compromiſit, & ipſi protulerũt arbitriũ, ſuper quo vtrinque dubitatio eſt exorta, quã petiuerunt per ſedem Apoſtolicam declarari: dominus Papa viſo inſtrumẽto arbitrium cõtinente, ac diligenter inſpecto, inuenit quod prior ſancti Bartholomæi ſecundum formã arbitrij tenetur habere conſilium cum familia hoſpitalis, & tractare cum ea de inueniendo rectore: propter quod dicit Papa, quod niſi Prior tractauerit cũ familia hoſpitalis, & ipſius conſilium requiſierit ſuper inueniendo rectore, non habet poteſtatem eligendi rectorem: & ſi elegerit, electio irrita erit: ſed habito conſilio & tractatu cum familia ſuper hoc, Prior liberè poterit eligere rectorem, ſiue concordet, ſiue diſcordet familia cum ipſo rectore. Nota quòd forma arbitrij ſeruanda eſt. Item aliquis tenetur requirere conſilium alterius, ſed non tenetur illud ſequi.

† aliàs ita. Verũ habito fratrũ, & familiæ ſuper hoc conſilio & tractatu.

† In conci. generali Lateran. c. 40.

† Ca. 1. eo. ti. in 4. cõpilatio. & reliqua pars huius capitis habetur in c. cõtingit. infra. de dolo & cõtu.

c ¶ *Compromittens.*] ſic. s. eod. cum tempore. vbi de hoc.

¶ *Glo. ſeq. primò hanc interpretationem adducit ad duo. ſecundò obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Siue diſcordet.*] Per interpretationem huiuſmodi arbitrij, poſſumus illud decretũ interpretari 63. diſt. obeuntibus. Plerũque enim tenetur quis quærere conſilium: ſed non tenetur ſequi illud. j. de regu. licet. C. de iure emp. l. vlt. ff. de adminiſt. tutorũ. quidam decedens. §. Papinianus. ff. vbi pupil. educa. debe. l. 1. Item & ſecundum hanc interpretationem videtur intelligenda illa decre. s. de elect. cũ in veteri. vbi de hoc. Sed videtur ꝙ ſuperfluum 2 ſit petere conſilium, quod quis ſequi non tenetur. argu. C. de proba. ad probationem. Sed certè poteſt eſſe quòd tale conſilium ſit vtile: quia poteſt mouere Priorem ad aliquid faciendum, quod forſitan per ſe non feciſſet. argumen. 31. diſtin. Nicæna. & ff. eo. Item ſi vnus. §. vltim. aliàs eſt lex, & incipit, ſi in tres. Et quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur. 20. diſt. de quibus. & C. de fideicom. l. vlt. ad fin. & argum. ad hoc. 64. diſt. extra conſcientiam. Et diligens inquiſitio facienda eſt in electionibus. s. de electio. cum terra. Et habito conſilio deliberet an expediat ei ſequi conſilium. ff. manda. l. 2. in fin. Et præterea ſufficit quòd ita ſcriptum eſt. ff. qui & à quibus, proſpexit. & 6. quæſt. 3. ſcriptum eſt in lege. & j. de præſcriptio. ad audientiam. Et quia iſtud arbitrium approbatum fuit à partibus, ideo ſeruandum eſt.

2 Non eſt ſuperfluũ, quia vt ait Seneca in li. de 4. virtutib⁹. Prudentis eſt propriũ examinare conſilium.

C*Ontingit*] C a s v s. Prohibetur & in hoc capitulo ne ſuper rebus ſpiritualibus cõpromittatur in laicũ. No. ꝙ non valet compromiſſio facta in laicum de rebus ſpiritualibus.

¶ *Glo. ſeq. fortificat textũ per tria iura. allegat quinque iura in contrariũ, ſoluit diſtinguendo ciuiles, & ſpirituales cauſas: laicos ſolos, & mixtos clericis auctoritate Papæ, & inferiorum.*

a ¶ *Spiritualibus.*

ne ſuper rebus ſpiritualibus[a] compromittatur in laicum: quia non decet vt laicus in talibus arbitretur.

¶ Idem Piſano Archiepiſcopo.

¶ *Auctoritate iudicis cauſæ etiam delegati poteſt de cauſa ſpirituali in clericum & laicum compromitti: & ſi arbitrium eſt à partibus receptum. debet à partibus executioni mandari, licet per generalem procuratorem factum fuerit compromiſſum. Si autem non fuit arbitriũ approbatum, & pęna fuit appoſita, agitur ad pęnam, aliàs ad intereſſe. hoc dicit, generaliter inhærendo literæ.*

CAP. IX.

PEr † tuas literas intimaſti, quòd cum ſuper executione arbitrij, quod inter hoſpitalarios ſancti Ioannis, & plebanum de Piſcia †, ſuper hoſpitali ſancti Allucij † latum erat, à nobis literas accepiſſes: & infrà. ¶ Plebanus propoſuit, quòd † ad cauſam tractandam procuratori dedit generale mandatum[b], non tamen ei mandauit, vt ſine ſpeciali mandato compromittere poſſet, vel tranſigere ſuper eo. Et præterea procurator iam dictus de aſſenſu canonicorum[c] ſuorum non fuerat inſtitutus: & ideo dicebat arbitrium non valere: præſertim cum procurator fines mãdati[d] exceſſerit, & arbitrium fuerit per vnum clericum, & duos laicos promulgatum, licet ipſi de aſſenſu Genuen. † archiepiſcopi, cui cauſa commiſſa fuerat, arbitrium protuliſſent: & infrà. ¶ Super quo fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi ex parte plebani arbitrium receptum fuerit, indiſtinctè ratum[e] haberi de-

† Ca. 2. eo. tit. in 4. cõpilat.

† Piſia

† Albatij

† In aliquot vetuſtiſſimis exemplarib. ita: ꝙ licet ad cauſam tractãdam ꝓcuratori ſuo dederit generale mandatum & c. q̃ lectio planior eſt.

† Ianuen.

a ¶ *Spiritualibus.* ] Sic enim patet quòd de rebus ſpiritualibus in laicum compromitti non poteſt, etiam incidenter: quia laicus de talibus cognoſcere non poteſt. j. qui fil. ſint legit. lator. Et eccleſiaſtica negotia tractare non debent laici. j. de iudic. decernimus. Et de vniuerſa eccleſia malè iudicat qui quærit iudiciũ laicorum. 11. q. 1. placuit. Sed contra. 2. q. 7. nos ſi. & 16. q. 1. plures. 32. diſtin. c. præter hoc. §. verum. & 2. q. 5. Mennam. nam & in infamem compromittitur. 3. quæſtione 7. capitu. infamis. §. tria. in fine. Dicas quòd de rebus merè ciuilibus quibus nullum ſpirituale eſt annexum, bene poteſt compromitti in laicum. arg. huius cap. cum enim tantum prohibeat de ſpiritualibus: de temporalibus permittit. argum. quia quod de vno prohibetur, de altero conceditur. 25. diſtinc. qualis. j. eod. expoſita. Si verò compromittatur in laicum de rebus etiã ſpiritualibus, non tenet arbitrium, vt hic. Sed ſi compromittatur in clericum & laicum, auctoritate tamen ſuperioris, videtur quòd valeat, tum quia non ſimpliciter in laicum: tum quia auctoritate ſuperioris. inf. eod. c. proxi. aliàs auctoritate propria hoc facere non poſſent, & magis dignũ trahit ad ſe minus dignum: vt ſic potius res valeat quàm pereat. j. de conſecr. eccl. vel alta. quod in dubijs. & j. de verbo. ſignifi. abbate. ſed in laicum tantum compromitti etiam auctoritate epiſcopi non poteſt, ſicut credo, niſi auctoritate Papæ. vt 32. diſtinc. cap. præter hoc. §. verum. 2. q. 5. Mennam. & c. nos ſi. ea. cauſa. q. 7. quia epiſcopus etiam cauſam ſpiritualem laico committere non poſſet, cum ius ſpirituale non cadat in laicum. 96. diſtinc. bene quidem. & argumen. ſupra de elect. ſacroſancta. & cap. Maſſana. 1 Vnde dico quòd laicus de rebus ſpiritualibus nullo modo iudicare poteſt nec principaliter, nec incidenter. Et quòd eccleſiaſticis perſonis tantum cauſa ſpiritualis ſit committenda, eſt argum. ſup. de offic. deleg. cum te conſulente. & c. ſuper quæſtionum. §. fin. verſic. quòd ſi.

1 Per quæ iura patet ꝙ etiam ſuper electione prælati vel clerici non poſſet in laicum cõpromitti ſecundũ Inn. Ioan. And.

P *Er tuas.* ] In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda diffinitio, aliàs diſtinguens reſponſio: ibi, *Super quo.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter hoſpitalarios ſancti Ioannis, & plebanum de Piſcia ſuper hoſpitali ſancti Allucij quæſtio vertebatur: cauſa ſuper hoc fuit commiſſa Genueñ. archiepiſcopo. Tãdem procurator plebani cum parte altera, auctoritate Genueñ. archiepiſcopi iudicis delegati compromiſerunt de q̃ſtione illa in vnum clericum, & duos laicos iuramento à ꝓcuratore plebani interpoſito: illi protulerunt arbitrium: hoſpitalarij impetrauerunt literas ad archiepiſcopum Piſanũ ſuper executione arbitrij, cum plebanus nollet arbitrium obſeruare, plebanus coram archiepiſcopo propoſuit quòd ad cauſam tractandam procuratori dedit generale mandatũ, non tamen ei mandauit vt ſine ſpeciali mandato compromittere poſſet, vel tranſigere; & procurator ille de mandato capituli ſui nõ fuerat conſtitutus, & ideo dicebat arbitrium non valere, cum procurator fines mandati exceſſerit: & præterea arbitrium illud fuerat per vnum clericum & duos laicos promulgatum, & ideo etiam non valebat. archiepiſcopus ſuper his conſuluit dominum Papam: reſpondit Papa, quòd ſi ex parte plebani arbitrium receptum fuit, indiſtinctè ratum debet haberi, & executioni mandari ſecũdum formam mandati Apoſtolici: Si verò non fuit receptum, diſtinguitur vtrum fuerit de obſeruando ipſo pœna ſtatuta, vel non: ſi pœna fuit appoſita, poteſt agi ad pœnam. ſi nulla fuit pœna ſtatuta, ſed ſimpliciter promiſſum fuit ꝙ ſtaretur ſententiæ arbitrorum, procurator ad intereſſe poterit conueniri: quia iuramento ſuo ſeipſum perſonaliter obligauit, & nõ eccleſiam: qđ autem à duobus laicis, & ab vno clerico dicit̃ eſſe latum, non nocet: cum auctoritate dicti archiepiſcopi factum ſit, cui cã de qua compromiſſum eſt, fuerat delegata. Not. ꝙ procurator generaliter ad agendum, vel defendendũ datus, non poteſt compromittere, vel tranſigere ſine ſpeciali mandato. Item procurator de conſenſu capituli conſtitui debet. Item procurator fines mandati non debet excedere: quod ſi fecerit, eccleſia vel dominus nõ tenetur, nec ei nocet: vt hic patet. Item iuramẽtum perſonale eſt, & ideo non obligat alium quam iurantem. Item in laicum & clericum de re ſpirituali & auctoritate ſuperioris poteſt compromitti, vt hic videtur.

b ¶ *Generale mandatum.* ] Bene allegabat: quia licet haberet generale mandatũ, tranſigere tamen non poterat, ſeu componere. ff. de procu. mandato. & C. de tranſact. tranſactionis. Sed ſi clauſula de rato fuit appoſita, tunc videtur ꝙ tranſigere poſſit, aliter non: quia adiectio illius clauſulæ aliquid operatur. arg. ff. de vſur. ſi ſtipulatus. & j. de relig. domi. cum dilectus. & videtur expreſſum s̃. de tranſa. contingit. Sed obſtare videtur. ff. mand. creditor. §. vlti. Dic de hoc vt notatur in prædicto. c. cum dilectus. & vt dixi s̃. de tranſact. contingit. in gl, quæ incipit, notat. in fi.

¶ *Glo. ſeq. cum ſeq. ordinatim iuſtificat primam, ſecundam, & tertiam allegationem plebani.*

c ¶ *Canonicorum.* ] Vnde non valuit quod per eum factum fuit, ſi conſenſum canonicorum non habuit. s̃. de procu. c. 1. & capitulum ſine conſenſu prælati agere non poteſt. j. de iudic. cauſam quæ. De hac materia dictum eſt s̃. de reſcri. edoceri. & s̃. de procu. c. 1.

d ¶ *Fines mandati.* ] Vnde non valuit quod vltra fecit. ſupra de officio delega. cum olim. & C. de procur. ſi procurator. & ff. manda. ſi diligenter. 2 & ſupra de reſcriptis. cum dilecta.

2 Sequitur. fines mandati cuſtodiẽdi ſunt. Io. And.

¶ *Glo. ſeq. iuſtificat mandatum Papæ, dicens id ſumi ex tribus legibus. in fi. quærit opponendo, & ſoluit.*

e ¶ *Ratum haberi debet.* ] Licet procurator non habuiſſet mandatum ad hoc, ex quo tamen clerici ratum habuerunt arbitrium, eſt obſeruandum: & valet. ff. de procu. mandato. & s̃. de tranſact. contingit. Idem eſſet ſi egreſſus fuiſſet fines mandati, ex quo ratum habuit dominus factum procuratoris. s̃. de offi. deleg. cum olim. Idem eſſet ſi nullum mãdatum habuiſſet, poſtquam ratum habuerunt quod eorum nomine fecit. ff. de iudic. licet verum. ideoque debet arbitrium executioni mandari, vt hic dicit. Et quod dicitur hic colligitur de tribus legibus. Si enim arbitrium à partibus approbatur, vel etiam ſilentio decem dierum, ex eo datur actio, & exceptio. C. eod. cum antea. Si verò arbitrium non fuit receptum, & pœna fuit appoſita: tunc agitur ad pœnam. C. eod. l. 1. & ita per pœnam ad ſeruandum arbitrium quis compellitur. ſup. eod. dilecti. Si nulla fuit pœna ſtatuta, ſed ſimpliciter compromiſerant ſtare arbitrio, agi poteſt ad intereſſe ex ſtipulatu: & hoc vltimum colligitur. ff. eodem diem. §. vltimo, ff. ſi quis in ius vocan. non ierit. l. vlt. vnde iſte procurator tenetur ſecundum iſtam diſtinctionem ad pœnam, vel ad intereſſe, cum ipſe ſeipſum etiam ſuo iuramẽto perſonaliter obligauit, ſi non habebat ad hoc mandatum. Sed qualiter agit̃ contra procuratorem cum ipſe non intenderit ſe obligare, nec aduerſarij intendebant eum ſibi obligare? Sed ideo conuenitur, q̃a ſe obtulit defenſioni alienæ, cũ non haberet mãdatũ ſufficiens ad hoc. ff. de procur. Plautius. & licet pars aduerſa non intenderat eum ſibi obligare: tñ obligat̃, vt dicit

lex: quia ſæpe extra id quod agitur naſcitur obligatio. ff. com mod. ſi is. in fine.

¶*Glo. ſequens notat, quòd delegatus, &c. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶*Auctoritate.*] Et ita auctoritate ſuperioris poteſt compromitti in laicum, & clericũ ſimul de rebus ſpiritualibus. de hoc dictum eſt, ſ. c. proxi. Itẽ videtur hic quòd delegatus mandauit ſententiam arbitri executioni, & ſi ipſe nollet procedere, quòd delegatus poſſit arbitrum compellere, & non ordinarius. argum. C. de iudicijs. l. vlti. argumẽ. contra. infra de foro competen. ſi quis contra. Sed hoc verum eſt quando delegatus datur. vel ad exequendum arbitrium, 1 vel ad compellendum arbitrum: aliàs ordinarius debet compellere arbitrum vt procedat. ff. eod. l. 4. §. ait prætor. Bernar.

† Vide l. Plautius. ff. de procurato.

1 Vel cum arbiter aſſumpt[us] ſit ad cognoſcendũ de recuſatione legati. ſup. de off. deleg. ſuſpicionis. Io. And.

EX *parte.*] Morte alterius compromittentium expirat cõpromiſſum. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio: ibi, *Breuiter*. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante præpoſitura ſancti Cuneberti in Colonia, canonici eiuſdem eccleſiæ vota ſua diuiſerunt in duos: quidam elegerunt H. de Iuliaco, & quidam alij elegerunt C. de Lõbardia. Poſtmodum cum partes eſſent in præſentia Colonien. archiepiſcopi, & tractarent ſuper huiuſmodi electionibus, in ipſum ſup hoc fide præſtita compromiſerunt: qui cauſæ meritis diligenter auditis, & intellectis, diẽ ad ferendam diffinitiuam ſententiam partibus aſſignauit: pendente dilatione alter electus H. de Iuliaco de medio eſt ſublatus: Archiepiſcopus hoc audito, canonicis prohibuit, ne pendente ſua ſententia ad aliam electionem procederent, ſed quidã eorum nihilominus B. Colonien. canonicum in præpoſitum elegerunt: die ergo quo debebat ferri ſententia, partibus coram archiepiſcopo conſtitutis, dictus B. allegauit, quòd archiepiſcopus vlterius procedere non debebat, cum per mortem alterius compromittentis videatur compromiſſum finitum: archiepiſcopus conſuluit ſuper hoc dominum Papam. Reſpondet Papa, quòd licet compromiſſum per mortem ipſius H. ſit finitum, prius tamen de meritis prioris electionis cognoſcere debuit, quã proceſſus fieret ad ſecundam: quia dictus C. ſuperſtes ius habet: ſecundus verò non. Not. quòd finitur compromiſſum per mortem alterius cõpromittentis, ſecus in iudicio.

† Caliberti Comberti.

† Viliaco.

b ¶ *Diuiſerunt.*] Quod non eſt nouum, nec reprehenſibile. 8. quæſtione 1. non eſt nouum. & 63. diſtinctio. capit. vltimo.

c ¶*Fide præſtita*] de qua habes ſ. eod. cum tempore. ſecundum leges non debent iurare, ſed pœnam poſſunt partes apponere. in Authen. de iudi. §. quia verò. colla. 6. & C. eod. Authen. decernimus.

bet: ac per hoc iuxta tenorem mandati Apoſtolici executioni mandari. Si verò receptũ non fuerit, refert, vtrum fuerit, vel non, de obſeruando ipſum pœna ſtatuta. Et quidem ſi pœna fuerit appoſita, agi poteſt ad pœnam: at ſi nulla ſtatuta fuerit, ſed ſimpliciter quòd ſtaretur ſententiæ, fuerit compromiſſum: procurator ad intereſſe poterit conueniri †: quia iuramento ſuo ſeipſum perſonaliter, non eccleſiam poterat obligare. Quod autem à duobus laicis, & vno clerico dicitur eſſe prolatum, nequaquam obuiare videtur, cum auctoritate, [a] dicti archiepiſcopi factum ſit, cui cauſa, de qua dicitur compromiſſum, fuerat delegata.

¶ Honorius tertius Archiepiſcopo Colonien.

¶ *Si per duos electos ad eandem prę laturam, in diſcordia compromittitur in ordinarium, morte alterius cum promittentium expirat compromiſſum: ordinarius tamen ex poteſtate ordinaria procedit ſuper iure ſuperſtitis, antequam fiat tranſitus ad aliam electionem. hoc dicit.*

CAP. X.

EX parte tua noſtris eſt auribus intimatum, quòd vacãte prępoſitura ſancti Cuneberti † in Colonia, canonici eiuſdem eccleſiæ vota ſua diuiſerunt [b] in duos, videlicet H. de Iuliaco †, & C. de Lombardia: & infrà. ¶ Cumque poſtmodum tractaretur ſuper electione huiuſmodi, & partes eſſent in tua præſentia cõſtitutæ, in te demum ſuper hoc fide [c] præſtita compromittere curauerunt: qui cauſæ meritis diligenter inſpectis, ad proferendam diffinitiuam ſententiam, diem ipſis conſentientibus pręfixiſti. Interim verò præfato H. ab vna parte electo ſublato de medio, ſupradictis canonicis inhibere curaſti [d], ne tua pendente ſentẽtia, procederetur ad electionem aliam faciendam: quorum quidam nihilominus B. Colonien. canonicum elegerunt. Die igitur, quo ſentẽtia proferri debuit, in tua præſentia partibus conſtitutis, dictus B. allegauit [e] quòd procedere vlterius non deberes. Quapropter tibi edoceri à nobis humiliter poſtulanti, breuiter reſpondemus, quòd licet arbitrium [f] ſit finitum per mortem ipſius † H. prius tamen de primæ electionis meritis debuiſti cognoſcere [g], quam proceſſus fieret ad ſecundam: nam ſi dictus C. ſuperſtes in electione ius habet, ſecundam conſtat penitus non valere.

¶Idem electo, † & abbati ſancti Zenonis, & C. canonico Veroneſi.

¶*Arbiter poſt rem iudicatam ſuper diſcordijs nouis aſſumptus, non poteſt per ſuum arbitrium ſententiam immutare, etiam ſi de componendo inter partes mandatum acceperit à Papa.*

† Aliàs ita: electo abbati.

d ¶*Curaſti.*] & bene: quia pendente electione illius ſuperſtitis, non eſt alia electio celebranda. ſupra de electione conſiderauimus. & iſta electio primò debuit reprobari, quàm fieret tranſitus ad ſecundam. infra de conceſſione præbendæ. poſt electionem. ad fin. & ſupra de electionibus. auditis. vbi de hoc.

¶ *Gloſſa ſequens ponit duo quæ fortificant allegata per B. & eis reſpondet.*

e ¶ *Allegauit.*] & malè, vt declarant ſequentia: quia primò conſtare debuit de hac electione: vt dictum eſt in prima notula. ſed mouit eum forte quia dicit lex quòd mortuo altero ex litigatoribus, qui dederat fideiuſſorem iudicio ſiſtendi cauſa, prætor non debet eum iubere ammodo exhibere. ff. qui ſatiſdatione cogantur, ſi deceſſerit. & ſententia lata poſt mortẽ litigatoris non valet. ff. de re iudica. in ſumma. §. vltimo. & l. ſequentibus. Sed hoc non eſt verum generaliter; imo ſententia debet ferri poſt mortem, ſaltem propter acceſſoria. ff. de rei vendica. vtique. & mortuo eo qui appellauit, neceſſe eſt hæredibus cauſam finiri. C. ſi penden. appella. mors interue. l. 1. quaſi per to. Item & hic neceſſaria eſt ſententia quantum ad canonicos, qui quaſi hæredes ſunt quo ad ius eligendi, ſi alterius electio caſſetur; & quantum ad alium electum, vt ſciatur an ſua electio ſit canonica, per mortem alterius non perdit iſte ius ſuum, nec acquirit ſi ius non habebat: ideoque debuit iudex cauſam finire antequam ſic tertius eligeretur, vt de omnibus conſtaret. Sed illa videbatur melior allegatio, quòd vlterius non procederet: quia cũ ipſe cognoſceret tamquam arbiter ex compromiſſo, & compromiſſum finiatur morte litigatoris: vt hic dicit. & ff. eodem, diem proferre. §. primo, & l. ſed interpellatur. vlterius cognoſcere non debebat. Sed licet ſit finitum compromiſſum per mortem alterius, tamen procedere poteſt, cum ſit iudex ordinarius ſuo iure, propter rationem quæ redditur ſupra, & in ipſa litera inferius: nec vt verus arbiter cognoſcebat. argumen. infra de præbend. niſi. quia de matrimonio carnali in arbitrum compromitti non poteſt. ſupra de tranſactio. capit. vltim. & ſupra de in integrum reſtitutio. capit. penul. in fine. & hic de matrimonio ſpirituali agitur: aliàs arbiter poſt mortem alterius litigatorum non procederet, niſi iterum compromittatur in ipſum à ſucceſſoribus, per leges prædictas proximè.

† Vide l. diem pferre. §. 1. & l. ſed interpellatur. ff. eod.

f ¶*Arbitrium.*] Id eſt, compromiſſum. ff. eodem. diem. §. primo.

g ¶ *Cognoſcere.*] vt ordinarius, vt dixi: aliàs ſi ordinarius non fuiſſet, non poſſet cognoſcere, vt dictum eſt. Et ſic habes, quòd in ordinarium poteſt compromitti. ſup. eod. cum tempore. vbi de hoc.

*Ex*

EXpoſita.] Communis eſt diuiſio. Secunda: ibi, *Licet autem.* Abb.Sicu.

CASVS. Inter epiſcopum Feltreñ. & Bulueñ. ex vna parte, & ciues Teruiſinos ex altera, ſuper diſtrictu, ſeu iuriſdictionibus & rebus alijs quæſtio vertebatur, quæ per ſententiam Hoſtien. epiſcopi Apoſtolicæ ſedis legati fuit terminata: tandem occaſione ipſius ſententiæ, quædam diſcordiæ ortæ fuerunt inter eos: ſuper quibus diſcordijs partes compromiſerunt in ducem Venetorum, vt eius arbitriũ ſeruaretur, obſides ſuper hoc ab vtraque parte recepit: Papa inſuper eidem duci mandauit, vt ad componendum interponeret partes ſuas. Idem dux contra ſententiam legati iniquum protulit arbitrium: Epiſcopus Feltreñ. conqueſtus fuit domino Papæ, & ipſe ſcribit quibuſdam iudicibus ſup hoc dicens, quòd licet eidem duci literas ſuas miſiſſet, vt ad componendum interponeret partes ſuas, non tamen fuit ſuæ intẽtionis immutare ſententiam legati, vel ſuſcitare quæſtiones per eum ſopitas: Vnde mandat quatenus non obſtantibus literis illis, quicquid per prædictum ducem factum inuenerint cõtra ſententiam prædictam, debeant in irritum reuocare, diſtrictius prohibentes eidem, ne vlterius in compromiſſo procedat, & compellentes eundem per cenſuram eccleſiaſticam, ad reſtitutionem obſidum datorum vt ipſius arbitrium ſeruetur. Nota recurrendum eſſe ad intentionem ſcribentes. Item arbiter de alio arbitrari non debet niſi de quo cõpromiſſum eſt: quod ſi fecerit, non valet: & ita forma compromiſſi ſeruanda eſt.

## CAP. XI.

EXpoſita nobis Feltreñ. † & Bulueñ. † electi petitio continebat, quòd cum cauſa, quæ inter anteceſſorem ſuum ex parte vna, & ciues Teruiſinos ex altera, ſuper diſtrictu, & rebus alijs vertebatur, per ſententiam Hoſtienſis epiſcopi tunc Apoſtolicæ ſedis legati fuerit terminata: & infrà. Tandem ſuper quibuſdam diſcordijs, quæ hincinde videbantur exortæ [a], in ducem Venetorum tamquam in arbitrum, cum parte altera compromiſit [b]: & infrà. ¶ Licet autem eidem duci literas noſtras miſerimus, vt ad componendum inter partes laborare deberet, cum tamen intentionis [c] noſtræ non fuerit immutare ſententiam ipſam, vel ſopitas per eam querimonias ſuſcitare: Mandamus quatenus (præfatis literis non obſtantibus) quicquid per prænominati ducis arbitrium, contra ipſius legati ſententiam inueneritis eſſe factum, in irritum reuocetis [d], ei diſtrictius inhibentes, ne vlterius in compromiſſo procedat, eundem ad reſtitutionem obſidum [e] occaſione illius compromiſſi ſibi datorum, vt ipſius arbitrium ſeruaretur, per cenſuram eccleſiaſticam compellentes.

† Felcen. † Filicen. † Belnen. † Belien.

¶ Gregorius nonus decano, & magiſtro P. canonico ſancti Petri Atrebateñ. diœceſis.

¶ *Non valet compromiſſum factũ in duos, ſiue plures, hoc adiecto, vt in caſu diſcordiæ eligatur tertius per eoſdem, vel alios. h.d.*

## CAP. XII.

INnotuit nobis, Gulielmo laico conquerente, quòd cum O. laicus, ipſum ſuper quadam ſumma pecuniæ coram iudicibus auctoritate Apoſtolica conueniſſet, tandem fuit à partibus in duos arbitros compromiſſum, ſic tamen quòd ſi illi duo adinuicem diſcordarent, tertium adderent iudices dominati, retenta penes ſe compellendi partes ad obſeruandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum nihilo minus poteſtate [f]. Cumque

a ¶ *Exortę.*] Ex hoc patet ꝙ compromiſſum non fuit factũ ſuper ijs, quæ in ſententia continebantur, ſed ſuper diſcordijs quæ poſtea ortæ ſunt.

¶ *Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

b ¶ *Cum parte altera compromiſit.*] ſupple, in ducem, qui contra ſententiam veniens iniquum arbitrium promulgauit: & ſic poteſt compromitti in laicum de rebus ciuilibus, vt hic dicitur, ſed non: de ſpiritualibus: vt ſupra eodem contingit. vbi de hoc. Sed qualiter potuit compromitti in ducem, de his ſuper quibus ſententia lata erat? nam tranſactio ſiue compoſitio fieri debet de re dubia, & lite incerta. ff. de tranſactionib. l. 1. ſed cum res hic certæ erant per ſententiã; à qua non fuit appellatum nec ſupplicatum: ideo tranſigi, ſiue cõpromitti nõ potuit. 1 C. de tranſact. ſi cauſa. & ff. de tranſactionibus. etiam poſt rem. & ff. de condi. indebiti. eleganter. §. ſi poſt. Ad quid compromiſſum fuit hic de certa re? hæc dubitatio ſoluitur in litera: quia nõ fuit compromiſſum ad hoc vt ſententia mutaretur, ſed vt illi duo duce mediante, deſiſterent ab iniurijs, quas faciebant epiſcopatibus illis, vt infra ſequitur.

1 Hoſ. ſtabat huic obiectioni dicẽs pp hoc compromiſſum non valuiſſe. Io. And.

c ¶ *Intentionis.*] Semper recurrendum eſt ad intentionem ſcribentes, vt hic dicit, & ſup. de procu. petitio. & ſup. de offi. ordi. licet. & ſup. de vſu pal. ex tuarum. & ĩ. de præbend. cum cauſam. & c. vlti. quia eius eſt interpretari cuius eſt condere. ĩ. de ſen. excom. inter alia. & 11. q. 1. c. ſicut §. ex his. & C. de legibus. l. vlti.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Reuocetis.*] Sed videtur quòd arbitrium tale non ſit reuocandum, ſiue ſit æquum, ſiue iniquum. ff. de arbi. diem. §. ſtari. Dicas ergo quòd ſiue quis fuerit arbitrator, ſiue amicabilis compoſitor, non eſt ſtandum iniquo arbitrio, ſed reducendum 2 eſt ad arbitrium boni viri. ff. pro ſoc. l. ſocietatẽ. §. arbitrorum. imo & ſi iuraſſet, debet reuocari. infra de iureiuran. Quintaualis. & ff. de ritu nuptia. quanquam. ff. de oper. lib. ſi libertus. ſiue etiam arbiter fuerit. & eodem modo non eſt ſtãdum iniquo arbitrio. ſuprà eodem capitu. 1. & 2. & præterea ideo reuocatur, quia iam latũ erat contra ſententiam directè; ſed ſuper hoc nõ fuerat cõpromiſſum, vt ſententia reuocaretur per arbitrium ſecũdum quòd in litera dicitur: & arbitrium non extenditur niſi ad ea tantum, de quibus cogitatum. eſt & expreſſum in compromiſſo. ſuprà eodem cum dilecti. vbi de hoc. Bernardus.

2 De multis huc ſpectantibus vide Spe. titu. de arbi. §. vlt. & Dynũ in c. ſcienti. de reg. iu. li. 6.

¶ *Gloſ. ſequens allegat tres concord. & duo iura in contrarium, & ſoluit.*

e ¶ *Obſidũ.*] Sic infrà de iureiuran. ex reſcripto. & 23. quæſtio. vlti. vt pridem. & ff. qui teſtam. facere poſ. obſides. Sed contradicunt leges: quia liberi homines obligari non poſſunt. C. quæ res pigno. obl. poſ. qui filios. & infrà de pigno. lator. Solut. obſides bene dari poſſunt: vt dicunt iura primo inducta: nec dicuntur obligari loco pignoris, ſed tenentur obſides, vt fiat quod inter partes conuenit: & ita cum ſolutum ſit arbitrium & reuocatum, debent obſides reſtitui: 3 quia ſublato principali, & acceſſorium. ĩ. de fide inſtr. inter dilectos. ĩ. de foro compe. ſi diligenti.

3 Vide notata per Doc. in ca. ex reſcripto. & ad no. in c. 2. de pigno.

INnotuit.] Non valet compromiſſum de incerta perſona in arbitrum aſſumenda. hoc dicit, quo ad titulum. Primò ponit factum. Secundò dat iudices: ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam laicus C. nomine impetrauit literas contra Guli. laicum ſuper quadam ſumma pecuniæ, ad quoſdam iudices delegatos, coram quibus dictus Gulicl. conuentus in cauſam, tandem fuit à partibus in duos arbitros compromiſſum, ita quòd ſi illi duo adinuicem diſcordarent, tertium adderent iudices nominati, retenta penes ſe poteſtate compellendi partes ad obſeruandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum. ſed cum dicti arbitri non poſſent eſſe concordes, dicti iudices tertium adiunxerunt, qui cum altero illorum dictum Guliel. condemnauit: idem Guliel. à dictis iudicibus compellebatur ſententiam obſeruare: inde ſentiens ſe aggrauari, ad ſedem Apoſtolicam appellauit, ſed ipſi eius appellatione contempta, tulerunt excommunicationis ſententiam in eundem: vnde mandat Papa, quatenus ſi ita eſt, dictam ſententiam denuncient eſſe nullam, cum iure ſit ciuili ſtatutum, vt compromiſſum de incerta perſona aſſumenda in arbitrium non teneat. Nota quòd compromiſſum de incerta perſona in arbitrum aſſumenda non tenet. Item ſententia excommunicationis poſt legitimam appellationem lata, nulla eſt.

¶ *Gloſſa ſequens dat ſimile de iud'ce. ſecunda pars recitatur per quæſtio. an potuerint delegati ſibi retinere executionem arbitrij.*

f ¶ *Poteſtate.*] Sic etiam compromittitur in iudicem re-

licet poſitiones factæ fuiſſent & reſponſiones, non tamen valebit iudicium, vt ibi.

a ¶[*Interrogationes.*] i. poſitiones: quia actor ponere debet id, ſuper quo intendit habere confeſſionem rei, & ſic ponit talis ſyndicus hoc, dum tamen faciat ad inſtructionem cauſæ, & reus debet reſpõdere, credo vel nõ credo, ſi iuratum eſt de calumnia. ſi iuratum eſt ſolummodo de veritate dicenda, debet ſimpliciter reſpondere, ſic vel non, concedo, vel nego: & per poſitiones has & reſponſiones nõ fit litis conteſtatio, vt dictum eſt. & ſic differentia eſt inter reſponſionẽ, quæ fit ꝑ litis cõteſt. & quæ fit poſtea per poſitionem actoris: vt hîc patet. Vel ponuntur propriè interrogationes quæ fiunt à iudice ex officio: qa quotiẽs æquitas ipſum mouet, poteſt interrogare partes. ff. de inter. ac. vbicunque. & 30. q. vlt. iudicantem. & etiã poſtquam concluſum eſt in cauſa. infra de fi. inſtru. cum Ioannes. & etiam pars poteſt interrogare & valet reſponſio. ſupra de do. & contu. prout. ff. de interro. act. ſi ſine. §. 1. & aduocatus põt interrogare. ff. de adul. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni.

† In concilio, & aliquot antiquis codicibus: occurrunt.

† In concilio ita: hoc adhibito moderamine, quatenus ſic honeſtis, &c. quæ lectio clarior eſt: in Gregorianis tamen exemplarib⁹ habetur, vt eſt impreſſum.

& interrogationes [a], confeſſiones [b], teſtium depoſitiones, inſtrumentorum [c] productiones, interlocutiones [d], appellationes [e], renunciationes [f], concluſiones, & cætera, quæ occurrerint † competenti ordine conſcribenda: loca deſignando, tempora [g], & perſonas. Et omnia ſic conſcripta partibus tribuãtur: ita quòd originalia penes ſcriptores remaneant: vt ſi ſuper proceſſu iudicis fuerit ſuborta cõtentio, per hoc poſſit veritas declarari: quatenus † hoc adhibito moderamine, ſic honeſtis, & diſcretis deferatur iudicibus, quòd per improuidos, & iniquos, innocentium iuſtitia non lædatur. Iudex autem, qui conſtitutionem ipſam neglexerit obſeruare, ſi propter eius negligentiam [h] quid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem iudicem animaduerſione debita caſtigetur: nec pro ipſius præſumatur [i] proceſſu, niſi quatenus in cauſa legitimis conſtiterit documentis.

b ¶[*Confeſſiones.*] Et taciturnitas etiam ſcribi debet, puta interrogatus noluit reſpondere. talis taciturnitas pro confeſſione habetur. ff. de interrogato. actio. de ætate. §. nihil intereſt. & eſt argumen. 65. diſtin. & ſi forte. & 54. di. ſi ſeruus. & huiuſmodi confeſſiones factæ ad petitionem actoris, vel iudicis, & etiam partis, poſſunt reuocari, quæ fiũt poſt litem conteſtatam, ſi quis probauerit ſe erraſſe. ſ. de confeſſionib. cap. vlt. vbi de hoc.

c ¶[*Inſtrumentorũ productiones.*] ſ. vt ſciatur vtrum exhibitum ſit tempore competenti: nam poſtquam concluſum fuerit in cauſa, produci nõ poterit. j. de fide inſtr. cũ dilectus. B.

Additio. Contrariũ ſentiunt domini de Rota deciſ. 5.

d ¶[*Interlocutiones.*] Licet ſit ſcribenda ſententia interlocutoria, non tamen dicitur quòd proferenda ſit in ſcriptis: ſed ſufficit quòd ſcripta ſit in actis 1. Aliud conſueuit dici de ſententia diffinitiua: quæ niſi ſit lata in ſcriptis, nec nomen ſententiæ habere meretur. 2. quæſt. 1. in primis. ver. ſed & de perſonis. An tranſeat interlocutoria in rem iudicatam, dicitur. j. de appel. cum ceſſante.

1 Concor. l. 3. & ibi B. C. de ſẽtẽ. ex bre. reci. & ca. fi. in gl. infra de re iudi. lib. 6.

e ¶[*Appellationes.*] Vt ſciatur an infra x. dies ſit appellatum, quia poſtea non valeret appellatio. 2. quæſt. 6. anteriorum. §. biduum.

f ¶[*Renunciationes.*] Poſtquam renunciatum eſt, & concluſum in cauſa nulla admittitur 2 exceptio, vel allegatio, vel inſtrumentum. C. de compen. l. vlt. argu. ad hoc. infra de teſtib. cap. de teſtibus. & infra de fide inſtrum. cum dilectus. & ſ. de cau. poſſeſ. paſtoralis. niſi euidẽs ratio moueat iudicem: vt in decre. paſtoralis.

2 Ante ſententiã: poſt, in cã appellatiõis ſecus. infra de fid. inſtr. cum Ioãnes. Io. And.

g ¶[*Tempora.*] In quo loco facta ſint, & quo die, & mẽſe, & quo anno Domini: oĩa iſta dẽnt ſcribi in omnibus ſupradictis; & huiuſmodi inſtrumenta ſiue proceſſus cõia ſunt, & vtrique parti cum die & conſule integraliter ſunt edenda: vt j. dicitur. alioquin ſi non edantur ea quæ cõia ſunt, licitè appellatur. j. de fi. inſtr. G. perpetuus. & C. vt lit. pend. l. 1. C. de eden. is apud quem. & reſcriptũ Papæ integrũ debet edi. arg. ſ. de dila. præterea. & ſ. de reſcr. eam te. & c. cõſtitutus. & j. de fi. inſtru. ex literis. Idem eſt in omnibus cõibus inſtrumẽtis, ſecus in proprijs priuilegijs. j. de fi. inſtr. contingit. ff. de edẽ. l. 1. §. editiones. niſi aduerſarius illud vellet ꝓbare falsũ. j. de fi. inſtr. inter dilectos. C. de cõtrahen. & cõmit. ſtipu. optimã.

h ¶[*Negligentiam.*] Si culpa, vel neglĩgẽtia iudicis pars aliqua damnũ incurrat, iudex totum reſarciet. j. de ſent. excõ. ſacro. C. de teſt. ſi quando. in fin. C. de iud. ſancimus. in fi. & iudex qui negligit iuſtitiam facere, litem facit ſuã. 23. q. 2. dominus noſter. Item & ſi per iniuriam iudicis facta eſt. j. de emp. & vendi. c. vlt. & C. de eui. emptor fundi.

¶ *Glo. omnes propter qualitatem textus ſoleo textualiter recitare, excepta ſequenti, quę quęrit & ponit ſolu. Secundò etiam quęrit & ſoluit. Tertiò contra primam ſolutionẽ ponit dictum Inn. quod reprobat. Ioan. And.*

¶ Honorius tertius Archiepiſcopo Lõde. † & eius ſuffraganeis.

† Lundeñ. † Lond. † Ludeñ.

¶ *Si probari poteſt reum deliquiſſe, eius probatio quòd non deliquerit, non eſt admittenda.*

CAP. XII.

AD † noſtram noueritis audientiam perueniſſe, quòd ſacerdotes, & clerici Daciæ, legi regni (per quam negatiua probatur) temerè innitentes, à criminibus, quæ probari teſtibus fide dignis poſſunt legitimè contra eos, reputantur inſontes, ſi ſe ſuper his purgare valeant quo-

† De materia huius. c. vid. Bar. Iaſonẽ & alios. in l. in illa ſtipulatione. ff. de verb. obl. vbi late Iaſon, Inno. in c. ſuper his. ĩfra de accu. copioſe Philippus Portius. lib. 5. cõmu. op. concluſione. 36.

i ¶[*Præſumatur.*] Sed nunquid correcta ſunt iura, q dñt ꝙ ſemper ꝑſumitur pro ijs, quæ à iudice facta ſunt. ſ. de elect. bonæ. & ſ. de renun. in præſentia. & ſ. eod. poſt ceſſionẽ. & j. de re iud. ſicut. & Inſti. de fideiuſ. §. vlt. & 2. q. 6. hoc etiã placuit. arg. Dixit Io. ſuper hoc, ꝙ ſemper credit ſñiæ iudicis, vbi cõſtãt de proceſſu cauſæ, ſed vbi reuocat in dubiũ de proceſſu iudicis, nõ eſt ꝑſumendũ pro iuſto ordine 3, niſi probetur per acta: nam & victores non aliter potientur ſententijs, niſi eas oſtẽderẽt rectè latas. in Auth. de ijs qui ingre. ad ap. §. ſi illud. coll. 5. ſi acta ſunt ꝑdita probet perditio, & ſufficit: vel ẽt proceſſus probetur ꝑ teſtes. arg. j. de priuileg. cũ olim. & j. de teſtibus. Albericus. & j. de re iud. ſicut. & C. de teſtamen. publicati. tñ ſi eps denunciet aliquem excõicatum, ſtandũ eſt ſñiæ ſuæ, licet non adſit ſubſcriptio teſtiũ. 12. q. 3. curæ. & ſ. eo. poſt ceſſionẽ. vbi de hoc. Si tñ dicat ſe inordinatè, vel iniuſtè excõicatum, iudex, aut ẽt aduerſarius debet oſtẽdere, ꝙ debito modo excõicatus eſt. j. de ſent. excom. ſacro. in prin. Sed pone ꝙ perſonæ illæ, quæ debent acta conſcribere, apparcãt ſubſcripſiſſe omnibus actis: nunquid præſumitur in tñ pro eis, vt in contrarium probari non poſſit? Dico ꝙ admittitur probatio in contrariũ. ſ. eo. poſt ceſſionẽ. & j. de teſti. cũ à nobis. quia ẽt contra inſtrumentum quantũcunque publicũ ſit, recipiuntur teſtes. C. de proba. cũ precibus. & j. de fid. inſtru. cũ Ioannes: nã & partes poſſunt cõtradicere actis. C. de rela. l. 1. & 2. q. 6. §. dubiũ. verſi. verendũ eſt, &c. & bene contradicere pñt, quia qñque cõpertum eſt eulogia ex mala fide ſcribi, vt ff. de cuſt. & exhi. re. l. diuus. arg. j. de acc. cum dilectus. & hoc verũ eſt, dummodo per plures & meliores probetur contrarium. de hoc dictum eſt. ſ. eo. Tertiò ex ordine verborũ iſtius decre. debes colligere qualiter iudex debeat procedere in negotio alicuius cauſæ, à principio vſque ad finẽ, quia primo locõ debet citare, & ita per ordinem, vt litera dicit procedere debet. Inn. iiij. dicit ꝙ ſi ſententia lata eſt vtraque parte præſente, vel procuratoribus partium, à qua nõ eſt appellatum, & ſententia in ſcriptis appareat, in tantum præſumitur pro ipſa, quòd ſi aliqua partium vellet eam impugnare ratione proceſſus non debet audiri, quia præſumendum eſt quod oĩa ſint legitimè acta ex quo tempore ſententiæ nihil dixit, nec appellauit: tamen credo, ſi ſentẽtia detur, ꝙ taciturnitas partium non poſſit facere ſententiam aliquam, quæ nulla eſt: vt ſi lis conteſtata nõ ſit: aut ſi die feriata eſſet lis cõteſtata. Ber.

3 Concor. l. ſi expreſſim. ff. de app. & l. 1. C. quando ꝓuoc. non eſt neceſſe.

AD *noſtram.*] Primò ponit prauam conſuetudinem, quam ſecundò ſeruari prohibet: ibi, *Volentes.* Abb. Siculus.

Casus. In regno Daciæ lex talis, ſiue cõſuetudo ſeruabatur, ꝙ ſi aliqui de criminibus accuſabantur, quæ ꝑ legitimos teſtes probari poterãt cõtra ipſos, reputabant immunes, dũmodo valeãt ſe purgare quoquo modo: ſacerdotes & clerici Daciæ, huic legi innitebantur: peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ: ipſe volens vt hæc mala conſuetudo, quæ eſt cõtraria omni iuri, extirpetur à clero, mandat quatenus in probatione huiuſmodi negatiuæ, nullus audiatur, dum tamen ex aduerſo poſſit affirmatiua probari. Nota conſuetudinem non valere cõtra iuris ordinẽ. Itẽ affirmatiua præualet negatiuæ.

*Compromiſſum.* ] CASVS. Queritur an compromiſſum in arbitros extendatur ad compromittentis hæredes? Et reſpondeo quòd non, niſi in compromiſſo de hæredibus ſit cautum. Nota, quòd compromiſſum non tranſit ad ſucceſſores, niſi de ipſis facta fuerit expreſſa mentio.

¶ *Gloſſa ſequens facit quinque. Primò dicit vnde ſumi potuit cap. Secundò ponit differentiam inter iudicia, & compromiſſa: & cauſam reddit. Tertiò dat ſimile in pacto. Quartò dicit quid ſi alter compromittens ſolum expreſſit heredem. Quintò notat, & dat ſimile de morte arbitri.*

CAP. XIIII.

Compromiſſum non extenditur in compromittentis hæredes [a], ſi de ipſis non cauetur ibidem. †

a ¶ *Hæredes.* ] hoc ſumptum eſt de legibus illis. ff. eodem. diem proferre. §. 1. & l. ſed & interpellatur. §. ſi ab altera parte. ſecus eſt in iudicijs iudicium[1]. enim transfertur ad hæredes, quamuis de hæredibus mentio non fiat. C. de iur. calum. Authen. principales. & hoc ideo quia arbitria ſtricti iuris ſunt: compromiſſum vero non extenditur niſi ad ea tantum, de quibus expreſsè in compromiſſo cauetur. ſup. eodem. cum dilecti. & ff. eodem. non diſtinguemus. §. de officio. nec ad alias perſonas, vt in legibus prædictis. ſic pactum perſonale non extenditur ad heredes quandoque. ff. de pact. idem in duobus. §. perſonale. & l. iuriſgentium. §. pactorum. ſi alterius partis tantum hæredis mentio etiam fiat, morte nihilominus ſoluitur compromiſſum. vnde ex vtraque parte debet fieri mentio hæredum, aliàs non tranſit ad hæredes, vt dicit lex prædicta, ſed & interpellatur. §. ſi ab altera. vnde melius diceretur in compromittentium hæredes: & ita ſoluitur compromiſſum per mortem alterius compromittentis. ſ. eo. ex parte. & per mortem alterius arbitrorum. ſup. de offi. deleg. vno. Bernardus.

1 Et in iudicio ſemp ſuccedit ẽt ſi nihil ſit dictũ. l. 2. ff. de præto. ſtipul. in arbitrio ſuccedit ſi fuerit dictum: in ſocietate vero non ſuccedit hæres, quãuis in action. ſuccedat. l. nemo poteſt. ff. pro ſocio.

† Vide l. veteribus. C. de contra. & cõmit. ſtipu.

FINIS LIBRI PRIMI.

# LIBER SECVNDVS.

## DE IVDICIIS.

¶*Suprà dictum eſt de præparatorijs iudiciorum : nunc de ipſis iudicijs eſt videndum. Vel ſic: In proximo præcedenti tit. dictum eſt de arbitris, verum quia arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorũ. l. 1. ff. de arbit. ideo de his ſubdit.*

*De hac materia rubricæ habetur 2.q.1.& 5.q.4.14.q.1.15.q.7. 16 q. 6. 30.q.vlt.§.his ita.vſque ad fi.& habetur in Sexto, et in clem.*

# LIBER SECVNDVS.

## TITVLVS I.

## De iudicijs.

¶Ex concilio Africano. †

¶*Contumax in non comparendo, uel non reſpondendo excommunicari poteſt: beneficio autem priuari non debet. h.d. Abb. Sicu.*

### CAP. I.

DE Quodultdeo [a] Cẽturiẽſi epiſcopo, quem [b] cum aduerſari[9] ipſius, eum petijſſet ad conciliũ introduci †, interrogatus [c] an cum eo vellet experiri, [d] primò id promiſerat, & altera die reſpondit hoc ſibi non placere [e], atque diſceſſit: ¶Placuit, vt nullus eidem communicet, donec [f] ſatisfactione præmiſſa fuerit abſolutus. ¶Nam adimi [g] ſibi epiſcopatum [h] ante cauſę eius exitum nulli poteſt de iure videri.

¶Ex ſynodo Eugenij Papæ. †

¶*Laici eccleſiaſtica negotia tractare non debent, ſed prælatorum iudicio diſponuntur. h.d. Abb. Sicu.*

### CAP. II.

DEcernimus, vt laici [i] eccleſiaſtica tractare negotia non pręſumant [k]. Sed † epiſcopi, abbates, archiepiſcopi †, & alij eccleſiarum [l] pręlati, de negotijs eccleſiaſticis (maximè de illis, quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur) laicornm iudicio non diſponant: Nec propter eorum prohibitionẽ, eccleſiaſticam dimittant iuſtitiam exercere.

¶Alex. iij. illuſtri † Regi Anglię.

¶*Cauſa iuriſpatronatus ſpectat ad iudicium eccleſię. h. d. ſpecifice, & ad literam.*

### CAP. III.

QVanto † diuina gratia: & infrà. ¶ Cauſa verò iuriſpatronatus, ita coniuncta

---

† Ex concilio Africano. ca. 54. refert Burchardus li. 1. decre. c. 181. & Iuo par. 5. cap. 297. & c. 1. eo. tit. in 1. compil. & vide notas huius capitis.

DE quodultdeo. ] Pōt multipliciter ſummari, ſecundum varios intellectus. Et primò ſic: Qui promiſit non declinare iudicem, pœnitere non poteſt. Vel ad eundem intellectũ ſic, & clarius: Pactũ de non declinando iudice aliàs ſuo, qui exceptione legitima repelli poterat, eſt irreuocabile. Diuiditur in tres partes ſecundum And. in prima ponitur facti narratio. In ſecũda iuris diſpoſitio. In tertia incidentis quæſtionis deciſio. Secunda: ibi, *Placuit*. Tertia: ibi, *Nam*. Abb. Sicu.

† Hinc videt inferri ꝙ ad valorem citationis oportet, ꝙ fiat auctoritate iudicis, ad inſtantiam partis. l. ad peremptoriũ. & ibi Bar. ff. eo.

CASVS. Quidã impetebat Quoduultdeũ epm Centuriẽ. petijt illum introduci in cõcilio Africano. Interrogatus fuit an cũ aduerſario ſuo vellet in iudicio experiri: primo id promiſit, altera die reſpõdit hoc ſibi non placere: atque receſſit: petebat aduerſarius vt remoueretur ab epiſcopatu: & concilium excommunicauit ipſum: ſtatutum fuit in concilio ꝙ nullus eidẽ Quouuldeo communicet, donec ſatisfactione præſtita fuerit abſolutus: & ſic fuit excommunicatus, epiſcopatus tamen ante cauſæ exitum adimi ſibi non debet. No. ꝙ propter contumaciam aliquis eſt excommunicandus: nec debet abſolui niſi ſatisfecerit, ſed in principali cauſa procedi non debet. Item ſine cauſæ cognitione nullus deponi debet.

a ¶*De Quoduultdeo.* ]proprium nomen eſt.

b ¶*Quem.* ]Id eſt, qui, & ponitur caſus pro caſu. ſic 75. diſt. ordinationes. & 18. q. 2. quidam. vbi eos ponitur pro hi.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit, & ſecundam reprobat.*

c ¶*Interrogatus.* ]Ex ſuperabundanti interrogatur, quoniã aliàs ex neceſſitate tenebatur ſub eis reſpondere: quia iudicium redditur in inuitum. ff. de verb. ob. inter ſtipulantem. §. 1. quia omnes cauſæ tunc in ſynodo tractabantur: vel forſitã ne poſſet poſtea iudicem recuſare. 3. q. 3. §. offeratur. ſ. de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. nos. & §. verum. niſi aliquid poſtea de nouo emergat. ſ. de off. dele. inſinuante. & ff. de interrog. act. de ætate. §. ex cauſa. & ff. de procu. ſi poſt datum procuratorem. & de pœ. diſt. 6. placuit. ſed illa non fuit cauſa: qa ſynodum totam non potuit recuſare.

d ¶*Experiri.* ]Experiri ponitur hic pro defendere, aliquando tamen ponitur pro agere. j. de cau. poſ. & proprie. paſtoralis. & no. j. de ſenten. & re iudi. c. pen.

e ¶*Non placere.* ]Sed nonne fuit locus pœnitentiæ? Videtur ꝙ ſic. ff. de iud. om. iud. ſi conuenerit. Reſpõdeo, locus eſt pœnitentiæ. j. de iu. pat. cum laici. ſed non hic, quia non poteſt pœnitere in alterius præiudicium. ff. de reg. iur. nemo. & quia contumaciter receſſit, fuit excõmunicatus. 11. q. 3. certum. imo inuitus compellitur reſpondere, vt dictum eſt.

f ¶*Donec.* ]Loquitur ſecundum antiqua tempora, qñ cauſa excõmunicati tractabatur anteq̃ abſolueretur. 11. q. 3. ſi eps forte. Intellige ſecundum antiquam literam, quę olim in antiqua compilatione talis erat hic: nullus eidẽ cõicet, donec cã eius, qualem potuerit terminum ſumat. Et ſecundum iſtã literam bene loquitur ſecundum hodierna iura: quia cũ pro contumacia fuerit excõicatus, nullus dẽt ei cõicare donec ſatisfactione p̃miſſa. i. ſatiſdatione præſtita de iudicio ſiſti, fuerit abſolutus. j. de ver. ſig. ex parte. hodie verò ſtatim debet abſolui, & poſteà cognoſci de cã excõicationis, niſi in caſibus: vt j. de ſenten. excom. per tuas. & niſi quis excõicatus ſit pro manifeſta offenſa. j. de ver. ſig. ex parte. & 23. q. vlt. peſſimam. & j. de ſen. excõ. ſolet. [lib. 6.]

g ¶*Nam adimi.* ] reſpondet tacitæ q̃ōni.

h ¶*Epiſcopatum.* ]imo debet expectare pannum antequã adimatur 1 11. q. 3. rurſus. & c. ſeq. maximè cũ lis non fuit conteſ. de hac materia tractatur. 2. q. 9. in ſumma. & c. decernimus. & 11. q. 3. rurſus. & j. de do. & cõtu. c. veritatis. vbi de hoc. Bernardus.

† Eugenij ij. in ſynodo Remẽſi c. 4. & c. 2. eo. tit. in 1. compil.

† Et, in multis antiquis.

† In antiqua cõpilatione: archidiacoᵭni. Sed in omnib. manuſcr. Raymundi habetur, archiepiſcopi.

† illuſtriſſimo.

1 Niſi crimen eſſet notorium. inf. de accuſat. euidentia. vel niſi ageret de fœdere matrimonij. vt lite non cõteſ. quoniam.

† Poſt concil. Latera. ſub Alexã. iij. par. 47. tit. de iure patr. c. 4 & c. 5. eo. tit. in 1. compilat.

DEcernimus vt laici. ] Tres ſunt partes. Secunda: ibi, *Sed epiſcopi.* Tertia: ibi, *Nec propter.* Abb. Sic.

CASVS. Statutum fuit in ſynodo Eugenij Papæ, ꝙ laici negotia eccleſiaſtica tractare non præſumant. Itẽ prælati eccleſiarum de negotijs eccleſiaſticis non diſponant iudicio laicorum, & p̃cipue de ſpiritualibus: & propter eorum prohibitionem nõ dimittant eccleſiaſticam iuſtitiam exercere. Not. ꝙ laici eccleſiaſtica negotia tractare non debent, maximè ſpiritualia. Item oẽs prælati ſunt iudices ordinarij. Itẽ abbas eſt nomen dignitatis. Item pp prohibitionem laicorũ, non debet iudex eccleſiaſticus dimittere exercere iuſtitiam eccleſiæ.

i ¶*Laici.* ]Laici enim de eccleſiaſticis negotijs intromittere ſe non debent. j. de re. eccle. non alie. cum laicis. ſ. de arbi. contingit. & ſ. de conſti. eccleſia. & 96. diſt. bene quidem.

k ¶*Non præſumant.* ] auctoritate ſua: delegari tamen poſſunt ſaltem cauſæ pecuniariæ, ſiue huiuſmodi mere ciuiles, vt hic colligitur, & in laicos etiam de talibus poteſt compromitti. ſ. de arbi. expoſita. Papa verò ciuiles, criminales, & ſpirituales cauſas poteſt laico delegare. arg. 32. diſt. c. præter. §. verum. & 2. q. 5. Mennam. & 63. diſt. in ſynodo. & c. Hadrianus. & 10. q. 3. illud. videtur etiam ꝙ eas teneatur delegare. 11. q. 1. te quidem. & c. clericum. §. ex his omnibus 2. & de hoc dictum eſt ſ. tit. proxi. contingit.

¶*Gl. ſeq. arg. alleg. 7. iura.*

l ¶*Eccleſiarum prælati.* ] Arg. omnes eccleſiarum prælatos eſſe iudices ordinarios. arg. ſ. de offi. ordi. cum ab eccleſiarũ. 25. diſtinc. perlectis. 2. q. 1. nemo. 11. q. 1. experientiæ. & cap. ſi quis ex fratribus. & j. de appel. reprehenſibilis. & j. de eo qui fur. or. ſuſce. c. 1.

QVanto. ] Laici cauſas connexas ſpiritualibus tractare nõ poſſunt. hoc dicit.

CASVS. Dicitur hic, quòd cauſa iuris patronatus ita eſt annexa ſpiritualibus cauſis, quòd nullus niſi iudex eccleſiaſticus de ea iudicare debeat. Not. ꝙ cauſa mixta inter ſpiritualem & ciuilem, magis ſequitur natura ſpiritualis quàm ciuilis. Item idem iuris eſt in connexis quo ad iuriſdictionem, ſicut in merè ſpiritualibus. Item ratione rei potius dicitur ſpiritualis, quàm ratione perſonæ; & ſic quod eſt minus dignum in ſui ſubſtantia, maioris eſt efficaciæ quo ad iuriſdictionem.

¶ *Glo.*

¶*Gl.ſeq.ſummari poteſt per modum obiectionis aſſumẽdo ibi, & laicus.vel per modum quæſtionis,quare,ſ.dicatur annexũ: & non ſimpliciter ſpirituale,&c.*

Ius patronatus cur cenſeatur ſpirituale.

a ¶*Connexa.* ] Ius verò patronatus non dicitur propriè ſpirituale:ſed ſpirituali annexum.j. de iure pat. de iure. & ideo dicit hic Hug. ꝙ eius cauſa annexa eſt ſpiritualibus cauſis: vnde ſpirituale cenſetur propter connexitatẽ: quia quę religioſis adhęrẽt, religioſa ſunt. ff. de rei vendi.quæ religioſis. & ex tali cohærentia ſumit ſuam naturã. ſic j.de paro. ſuper eo. & ideo talis cauſa per iudicem eccleſiaſticũ tantum tractari debet, vt hic:& arg.ſ.c.proxi. vnde vendi nõ poteſt. j. de iure patr. de iure. Et laicus tale ius poteſt poſſidere, cum nõ ſit mere ſpirituale, ſed ei annexum:ſed alia iura merè ſpiritualia poſſidere non poteſt:vt j. de præſcr.cauſam quæ. & 16.q.7.c.1.& ſup.de elect. ſacroſancta.& c. Maſſana.Et ius funerãdi poteſt laicus poſſidere.ff.de mor. inferẽ. l.1.& tamen dominium ſepulturę non habet. Inſtitu. de re. diui.§.nullius.Ber.

†Poſt concil.Latera. par.26.c.4. & c. 6. eo. tit.in 1. cõpilat.

eſt, & connexa [a] ſpiritualibus cauſis: quòd non niſi eccleſiaſtico iudicio vale at diffiniri.

¶ Idem Salernitano Archiepiſcopo.

¶*Clericum conuictum, vel confeſſum de crimine coram iudice ſeculari, ex eo non punit epiſcopus; ſed coram ſe conuictum, vel confeſſum punit pœna debita, niſi cum illo diſpenſet,quod poteſt in adulterio, & minoribus:depoſitum verò non ſtatim tradit curiæ ſeculari.h.d. vſque ad finem.Abb.Sicu.*

CAP. IIII.

AT ſi†clerici coram ſeculari iudice conuicti fuerint, vel confeſſi de crimine, non ſunt propter hoc à ſuo epiſcopo aliquatenus condẽnandi. [b] Sicut enim ſententia à non ſuo iudice lata non tenet [c]: ita nec † facta confeſſio coram ipſo. ¶ Si verò coram epiſcopo de criminibus in iure confeſſi ſunt [d], ſeu legitima probatione [e] cõuicti: dummodo ſint talia crimina, propter quæ ſuſpendi debeant, vel deponi; non immeritò ſuſpendendi ſunt a ſuis ordinibus, vel ab altaris miniſterio perpetuò remouendi.

†In multis manuſcriptis & impreſſis, & legit, pro, nec, ſed magis placet lectio, quam retinuimus.

¶*Summatus eſt iſte §.ſupra in prin. c.tamen quia habet materiam ſeparatam & notabilem,ideo dic aliter. In adulterio & minoribus poteſt cum clericis peracta pęnitentia epiſcopus diſpenſare: depoſitum autem pro ſuis exceſſibus non tradit indifferenter curiæ ſeculari.hoc dicit.Abbas Siculus.*

¶De adulterijs† verò, & alijs criminibus, q̃ ſunt minora,po

AT *ſi clerici.* ] Diuiditur in quatuor partes ſecũdum quod quatuor ſunt dicta.Secunda:ibi,*Si verò*. Tertia:ibi, *De adulterijs*.Quarta:ibi,*Sed non debet*.Abb.Sicu.

CASVS. Quidam clerici fuerunt conuenti coram iudice ſeculari conuicti vel confeſſi fuerunt ibi de crimine:quærebatur an propter talem confeſſionem, ſint à ſuo epiſcopo cõdemnandi:quia ſicut ſententia à non ſuo iudice lata non tenet,ita nec confeſſio facta coram eodem. Si vero coram epiſcopo ſuo de criminibus in iudicio conuicti fuerint vel con feſſi,dummodo ſint talia crimina, propter quæ ſuſpendi debeant,vel deponi, ſuſpendendi ſunt à ſuis ordinibus, vel ab altaris miniſterio perpetuo remouendi. Secundo quærebatur,vtrum epiſcopi diſpenſare poſſint cum clericis,qui adulteria commiſerunt? Reſpondet Papa, ꝙ epiſcopus diſpenſare põt cum clericis poſt peractã pœnitentiam de adulterijs, & alijs criminibus,quæ ſunt minora. Tertiò quæritur vtrũ clericus depoſitus iudici tradẽdus ſit ſeculari? Reſpondet ꝙ clericum pro ſuis exceſſibus depoſitum, epiſcopus non debet iudici tradere ſeculari: quia cum ſuo ſit functus officio, duplici afflictione non debet ipſum affligere.No.ꝙ confeſſio facta coram non ſuo iudice non præiudicat confitenti: nec ſententia à non ſuo iudice lata.Item epiſcopus poteſt diſpenſare in adulterio. Item non eſt quis dupliciter puniendus.Item depoſitus ſeculari iudici tradi non debet.

¶*Gl.ſeq.ponit caſum exceptum, ſecunda ſignat contrarium de decre.multi.*

b ¶*Condemnandi.* ]Niſi ex hoc grauata ſit multum eorũ opinio.arg.op.j.de teſti.teſtimonium.& j. de ſent. excom. cum deſideres.§.1. in eo caſu propter infamiam debet ſe purgare: vt dicit illa decret.cum deſideres. aliàs ſi ſe purgare non poteſt,debet puniri,quaſi conuictus interpretatiuè.j.de purga. cano.c.cum P.& j.de ſimo.inſinuatum. 1 de hoc arg.contra.2.q.1.multi.Sed ibi exponitur circa prin.

1 De hoc dic vt notatur in c. cum in iuuentute infra de purgatione cano.

¶*Gl.ſeq.alle.3.concor.& ſoluit contrarium de decre. ſi diligenti.Secundò quærit ſub nube de ſententia contra clericum lata per laicum in cauſa reconuentionis.Tertiò quęrit de ſic condemnato de crimine quod infamet,aꝛ,&c.*

c ¶*Non tenet.* ]vt 2.q.1.in primis.ver.de perſona. & ſup.de confue.ad audientiam.C.ſi à non compe.iudi.l.vlt.Ex eo.n. ꝙ iſti ex tali confeſſione non puniuntur, ſeu ſententia cõtra eos lata non tenet, colligitur ꝙ iſti inuiti tracti fuerunt ad iudicium ſeculare:nam ſi voluntarij hoc feciſſent, et ſi pro eis eſſet lata ſententia,locum ſuum amitterent in criminali, & in ciuili perderent cãm.11.q.1.innolita. & c. placuit. & j. de foro competẽ.ſi diligenti.vnde non præiudicat eis. Sed ſi clericus conueniat laicum coram iudice laico, & ille laicus reconueniat clericum ciuiliter de crimine,ſi feratur ſententia contra clericum,bene tenet,quia ſuus iudex eſt per recõuentionem.j.de mu.pet.c.1.& 2.& 3.q.8.c.accuſatores. §.cu ius in agendo.& C.de ſent.& interlo.om.iud.cum Papinianus. & in Auth. & con ſequenter. Criminaliter verò ipſum conuenire non poſſet coram iudice ſeculari.11.q.1. c.1.& 2.nec reconuenire:quia in crimine non admittitur reconuentio.3.qõ.11. neganda. quia non relatione criminum, ſed innocentia reus purgatur.ff. de public.iudi. is qui.Sed pone clericum condẽnatum ciuiliter de furto, vel de alio crimine quod infamet, à iudice ſeculari per reconuentionem, nunquid epiſcopus ſuus pro tali ſententia, ex qua infamis videtur, ſeu confeſſione,condemnabit illum ꝙ talis ſit infamis? Dicit lex ꝙ non poteſt facere præſes prouincia, quin condẽnatum de furto ſequatur infamia. ff. de furtis,non poteſt.Reſpondeo ex tali ſententia non deponitur: quia cum ciuiliter actum ſit,non debet dici infamis. Si vero ex tali ſententia, vel confeſſione grauata eſt eius opinio: ab officio debet ſuſpendi vſque ad debitam purgationem.argu. 2.q.5.presbyter ſi à plebe.& j.de ſimo.accuſatum.& c.ſeq.ar gu.ff.de ſuſpe. tuto.l. tutor.§.ptereа.& C.de teſti.nullũ.arg. ꝙ deponi vel beneficio priuari non debet,donec aliud contra ipſum probaretur.arg.ſ.eod.c.1.& 15.q.vlt.c.vlt.in fin.& pretetea non debet puniri,quia nondum fuit actum ad hoc, & ideo pœna ordinaria ſibi imponi non debet.j.de ordin.co gnit.cum dilectus.& j.de excep.cap.1.in fine.& iuxta iudicij formam ſententia debet formari. infra de ſimon.licet Hely. Quando confeſſio præiudicet,vel quando non, dicetur inf. de confeſ.c.vlt.

†De delictis clericorum, & eorũ pœnis. pulchrè Bernard⁹ Diaz in prac.cri. cano. quẽ videto. ac omnia hic tradita intelliges.

d ¶ *In iure confeſſi ſunt.* ] Confeſſus in iure, pro conuicto habetur.C.de confeſ.l.vnica.& j.de confeſ. c. pen. & vlti. ff. eo.certum.

¶*Glo.ſeq.reci.per quæſtionem,ſ.quæ ſit legitima probatio. & ſoluit,conſiderat perſonas,& modum.*

e ¶*Legitima probatione.* ]Puta per legitimos teſtes,& oĩ exceptione maiores: 2 vt 2.q.1.in primis. in fi.in criminalib. n.apertæ debent eſſe probationes & luce clariores.C.de ꝓb. ſciant cuncti.2.q.vlt.ſciant cuncti.& 5.q. 6. Epiphaniũ.& in abſentia iudicis teſtes tales nõ ſunt recipiẽdi,ſed tñ in pñtia iudicis: 3 vt ſi res exegerit,tormẽtis ſubijciant.C.de fi.inſtr. Auth.apud eloquentiſſimũ.& 5.q.5.illi qui.& ita demũ ſunt puniendi ſecundũ qualitatem, & quantitatem criminis.j.de homi.ſicut dignum.vt iuxta iudicij formam ſententia dictetur.j.de ſimo.licet Hely.& j.de ordi.cog.cum dilectus. in fi.

2 Adde gl. ſimi.& notabilem In ſti. de inutil. ſtipu.§. itẽ verborum. & de conſan. & affi.c. 1.

3 Saluo eo qđ de mulieribus dr inf.eo.c.2. lib. 6. Ioã. And.

¶*Gl.ſeq.primo ſignat contra decre.quid omnibus.& dat duas ſolutiones.Secundò arg.à contrario, quòd epiſcopi non diſpenſent in maioribus adulterio,nec vbi non ſunt expreſsè permiſſi,dicens quòd hæc eſt quorundam opinio.ad quam inducit duas decre.deinde reci.opin.contrariam, ad quam inducit 5. exempla maiorum criminum, ſubdens genus, ad quod inducit duas decre.& vnam l.& exprimit,quorum fuit opin. & illam vna ratione coadiuuat.*

DE ADVLTERIIS *vero, & alijs criminibus,quæ ſunt minora.* ]Arg.contra.32.q.7.quid in omnibus adulterio grauius? Solut.illa interrogatio non implicat ꝙ adulterium ſit grauius alijs criminibus, ſed quaſi raritatem denotat, & eſt ſimile de pœ.diſt.1.ſi ſacerdos.Vel dic grauius, i. cõmunius. & illud dictum fuit in deteſtationem criminis, vt magis vitaretur: quia multa alia peccata grauiora ſunt adulterio, vt puta,inceſtus.32.q.7.adulterij malum. Ex verbis iſtis colligunt quidã ꝙ eps de adulterio tm̃, & inferioribus criminib. põt diſpenſare,& non in maioribus,quaſi à contrario ſenſu,

1 Quod in veteri teſtamẽto puniebatꝰ morte, Leu. 20. Deut. 22. ergo nil grauiꝰ quo ad pęnam. Io.And.

cum dicat de adulterio, 1 & alijs quæ ſunt minora; ergo non de maioribus, quia hoc quod de quibuſdam concedit, de alijs negare videtur.argum.25.diſtin.qualis.& C. de procu.maritus.& j̃.de præſump.nonne.& arg. j̃. de ijs quæ fiunt à præla.ſine cõſen.cap.cum Apoſtolica. ad fi. & dicunt quòd tãtum diſpenſare poſſunt in caſibus expreſſis à iure.argum. huius cap. vbi de quibuſdam conceditur: vnde in alijs videtur prohibitũ per iura prædicta,& eſt ad hoc argum. s̃.de tẽpo.ordi.dilectus. ex eo quòd ibi dicitur, cum illi huiuſmodi diſpenſatio à canone minime ſit permiſſa. & ſic argumentatur ex eo quòd intelligitur prohibita eſſe; & ſic quælibet diſpenſatio prohibita epiſcopis intelligitur,niſi eis ſit expreſsè conceſſa: quia nonnunquam intelligitur eſſe prohibitum quod non eſt expreſsè conceſſum. ſup.de transla. inter corporalia. Alia eſt magis communis opinio,quòd epiſcopus vbicunque poteſt diſpẽſare, vbi non inuenitur prohibitum, 2 & vacat hoc arg. à contrario ſenſu:quia in multis grauioribus criminibus quã de adulterio,diſpenſatio eſt permiſſa epiſcopis, puta, in hæreſi.50.diſt.presbyteros.Item cum ſacrilego. 50. diſtinct. ſi quis presbyter.& in criminibus occultis.50. diſt. de his vero. Item cum ſimoniaco quando in beneficio, quandoque in ordine.1.q.5.c.1.& vlt.& s̃.de elect.ſi alicuius. Item cum ſchiſmatico,50.diſt. vt conſtitueretur. Et generaliter vbicunque non prohibetur diſpenſatio, intelligitur eſſe permiſſa.arg.j̃.de ſentẽ.excom. nuper.& c. à nobis.2.& lex hoc optimè probat.ff.quib.ex cau.maio.necnõ.§. 1. Edictum de diſpenſatione prohibitorium eſt ſecundum hanc opinionẽ. & in hac opinione fuit Hug.vt inuenies 50. diſt. ſi quis presbyter.& Io. 3 qui notauit de hac materia.50. diſt. miror. & 1.q.7.§.niſi.& Lau.Vinc.& Tan.hoc idem dicunt.Quandoque inuenies quòd prohibetur diſpenſatio, vt in caſibus quos diſtinxit Io.in c.miror. quandoque inuenies ꝙ permittitur,vt in caſibus notatis in prædicto §.niſi.Imo epiſcopus, & quilibet ſacerdos poteſt diſpenſare, & mitigare canones pœnitentiales,qui ſatis factionẽ iniungunt pro peccato confeſſo in pœnitentia.ar.de pœ.diſt.1.menſuram.& 50. diſt.de his clericis.& c.hi qui.& 26. q. 7. tempora pœnitudinis. ſed canones illos,qui inducunt pœnam depoſitionis,vel ſuſpenſionis in enormibus criminibus,mitigare, vel diſpenſare nõ poſſunt.50.diſtin.miror.& 12.q.2.de viro.& j̃.de accuſa.inquiſitionibus.1.reſponſ.

2 Concor. gl.in l.continuus. §. cum quis. ff. de verb. obl.& Bar. in l. apud Iulianũ. §. 1.ff.de leg. 1.

3 Vinc. dixit epiſcopum poſſe diſpenſare vbi non inuenit prohibitũ, & inuenit aliqñ diſpenſatum.

teſt epiſcopus cũ clericis poſt peractam pœnitentiã [a] diſpenſare: Sed non debet quemlibet depoſitum pro ſuis exceſſibus (cum ſuo ſit functus officio [b], nec duplici [c] debeat ipſum contritione conterere) iudici tradere [d] ſeculari.

a ¶*Pœnitentiam.*]Hoc ideo dicit,quia venia non conceditur,niſi pœnitẽti.24. q.2.legatur.& quomodo gaudebis, &c. 23.q.7.c. vlt. Et nemo poteſt bene agere pœnitentiam, niſi ſperauerit indulgentiam.de pœn.diſt.1.nemo.vel ſaltem partem pœnitentiæ egerit.82.diſt.presbyter.in fi.

ADDITIO.

4 In recentioribus libris impſſis ſequentia vſq; ad verbũ:functus officio:perperam erant inſerta vt gloſſa Bernardi,cum tamen non ſit, vt ſeries indicat,nec eſt in vetuſtioribus codicibus.

¶Quia 4 de poteſtate epiſcopi quando valeat diſpenſare, & quando non,varij varia referunt & aduerſa,non nullis aſſerentibus epiſcopum diſpenſare poſſe vbicunque non inuenitur prohibitum. argumen.eius quod legitur inf.de ſenten.exco mmunica.nuper.& ff.quib.ex cau. maio. l. necnon. §.1.in qua ſententia fuerunt Tan. & Lau. & eſt magiſter B. & no.per eum in iſto cap. alijs in contrarium ſentientibus vt G. Naſone, qui ſcripſerunt, quòd epiſcopus diſpenſare non poteſt niſi vbi inuenitur conceſſum. pro quibus facit s̃. de tempo.ordi. dilectus. & ſup. de transla. inter corporalia. Vincentio concedente diſpenſationem epiſcopis, vbicunque eis non inuenitur prohibitum, & inuenitur aliquando per eos fuiſſe diſpenſatum:& in alijs nouis caſibus diſpenſationem epiſcopis nullatenus concedendam per præallegatam decre.dilectus.& c.inter corporalia. Sed vt omnis opinionis diuerſitas euitetur:ita eſt diſtinguendum. Refert, an epiſcopus velit diſpenſare contra canones,qui non inducũt irregularitatem;an contra illos qui irregularitatẽ inducunt. In primo caſu non poteſt:verbi gratia: Canones prohibent ne ordinetur quis ad plures ſacros ordines vno die,hoc non eſt propter irregularitatem:ſed vt myſteria, vel interſtitia tẽporum obſeruentur,non enim irregularis præſumitur q ſtatim eſt ordinatus. In hoc caſu epiſcopus diſpenſare non poteſt,cum huiuſmodi diſpenſatio ei à canone non ſit permiſſa.s̃.de tempo.ordi.dilectus.Item prohibitum eſt ne epiſcopus ſine licentia Papæ de eccleſia ad eccleſiam trãsferat. hoc non eſt propter irregularitatem: ſed quia Papa hoc ſibi in ſignum ſpecialis priuilegij reſeruauit: vt s̃. de offi.leg. quòd translationem. & in hoc caſu archiepiſcopus cum ſuffraganeo diſpenſare non poteſt.s̃.de transla. inter corporalia. Si vero epiſcopus velit diſpenſare contra canones, qui irregularitatem inducunt, diſtingue vtrum irregularitas proueniat ex defectu, aut ex delicto. Si ex defectu, aut ex defectu natalium, aut ex defectu ſacramenti. Si ex defectu natalium, in hoc caſu poteſt epiſcopus diſpenſare in minoribus ordinibus & beneficijs. ſupra de fil. presby.c.veniens.& c.fi. Si ex defectu ſacramenti,puta, contraxit aliquis cum vidua corrupta, vel habuit duas vxores, vel alias eſt factus bigamus: tunc epiſcopus diſpenſare non poteſt,vt ſupra de big.ſuper eo.& c.nuper. Si autem proueniat ex delicto,iterum diſtingue,aut ex proprio, aut ex alieno.Si ex proprio, poteſt diſpenſare epiſcopus: vt in adulterio,& in alijs inferioribus,vt hic dicitur: non autem in maioribus:quia ex quo conceditur de minoribus de maioribus per conſequens denegatur.25.diſtinc. qualis. cum ſuis concor. Si verò procedat irregularitas ex alieno delicto,tũc poteſt diſpenſare epiſcopus in maiori crimine quàm ſit adulterium.do exemplum:Simonia eſt maius peccatum adulterio. inf.de ſimo.per tuas.& tamen ibi diſpenſat epiſcopus, cum procedat ex alieno delicto: puta, dedit aliquis amicus tuus pecuniam te ignorante alicui, vt tibi daret præbendam, vel te ad ordines præſentaret, poteſt tecum diſpenſare epiſcopus poſt tuam liberam reſignationem, quamuis in dignitate taliter acquiſita diſpenſare non poſſet.vt 1.q.5.c.1. & vlti. & ſup.de elect.ſi alicuius. Sed quæritur quare epiſcopus poteſt diſpenſare contra canones qui irregularitatem inducũt, & non contra illos qui non inducunt irregularitatem: vt dictum eſt ſupra cum videretur contrarium potius eſſe dicendum? Reſpondeo, 5 diuerſitatis huiuſmodi poteſt iſta ratio aſſignari:in canonibus qui inducunt irregularitatem, diſpenſat epiſcopus, quia cauſa conſtitutionis ceſſat tempore diſpenſationis,vt potes videre in quolibet crimino ſo:criminoſus enim non prohibetur promoueri, niſi propter crimẽ quod commiſit. Sed cauſa huiuſmodi conſtitutionis ceſſat poſt pœnitentiam à criminoſo peractam: quia ſcriptum eſt, Memor eſto vnde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.50. diſtinc. domino ſancto. c. ferrum. cum igitur cauſa ceſſet,merito poteſt epiſcopus diſpenſare: quia ceſſante cauſa ceſſat effectus.inf.de appel.cum ceſſante. Sed in canonibus qui non inducunt irregularitatem nunquam poteſt ratio conſtitutionis ceſſare:& ideo nec effectus, ex quo cauſa non ceſſat.Nunquam enim poteſt ceſſare cauſa conſtitutionis, quæ prohibet epiſcopum transferri de eccleſia ad eccleſiam ſine licentia Papæ:quia cum cauſa illius conſtitutionis ſit(vt dictum eſt ſupra) ſinum ſpecialis priuilegij eccleſiæ Romanæ,nunquam poteſt ceſſare ratio illa,cum priuilegia ſemper ſint obſeruanda.25.q.2.c.1.& 2.& l. canonizata quæcunque.ſub cap.deceſſorum.non obſtat ijs, quæ dicta ſunt de diſpenſatione,nec cap.presbyterum.50.diſt. licet videatur contra inf.c.1.de præſcrip. vbi epiſcopus diſpenſat in maiori crimine quàm ſit adulterium, ſcilicet in hæreſi: quia illud hodie non habet locum, cum hæretici debeant immutari,ſiue incarcerari.in fra de hæret.c.pe. Item nec obſtat illud cap.ſi quis.eadem diſt.vbi diſpenſatur cum ſacrilegio:quia illud ſacrilegium non eſt tantum peccatum,quantum eſt adulterium. Et ſic breuiter de ſimilibus dici poteſt. P.de Sampſone.

5 Vide concil. Tridẽ. ſeſſio. 24. de reſor.c. 6.

¶ Idem.

¶ *Vaſallus coram domino feudi conueniendus eſt,etiam ſi dominus feudi ſit eccleſiaſtica perſona, dummodo ibi actor poſſit ſuam iuſtitiam conſequi:aliàs loci ordinarius poterit adiri. & ſecundum hoc eſt caſus notabilis. Abb.Sicu.*

b ¶*Functus officio.*]ſic s̃.de offi.deleg.in literis.& c.venerabili.ff.de re iudi.iudex.

c ¶*Duplici.*]81.diſtinc.presbyter aut diaconus.& de pœ.diſtin.3.c.ſceleratior.§.his auctoritatibus. & c. ſunt plures. §. auctoritas.non debet duplici pœna cõteri, ita quòd vtraque per ſe ſufficiat:aliàs bene poſſet inferre duas pœnas.21. q. 5. ſi quis cuiuslibet.& 17.q.4. attendendum. & cap. ſi quis deinceps.& infra de rap.in archiepiſcopatu.& 5.q. 6. quia iuxta.& inf.de cal.cum fortius.& j̃.vt lit. non conteſ. quoniam. §.vlti.& creſcente contumacia, creſcere debet & pęna. ff. de pœn.relegati. 6

6 Relegatus non parens, deportatur in perpetuũ: & deportatus non parens, capite punitur. Io.And.

d ¶*Iudici tradere ſeculari.*] Niſi poſt depoſitionem fuerit incorrigibilis: tunc poteſt excommunicari, & poſtmodum

creſcen-

1 Et qualiter debeat degradari, habes inf. de pœn. c. 11.li.6. ad de Directorium Inquiſitorũ par. 3. in 9.modo procu. terminum. 198.& Bernardum Diaz in pract. crimi.cano.c. 33.

creſcente contumacia tradi curiæ ſeculari.j̃.co.cum non ab homine.& ſic intelligitur 3.q.4.clericus.11.q.1. ſi quis ſacerdotum. Qualiter debeat tradi curiæ ſeculari, 1 habes j̃.de ver.ſig.nouimus. Ber.

CAeterum.] Vaſallus paratus coram domino reſpondere,coram alio ſuper feudo cõueniri nõ debet.h.d. Vel ſic:Cognitio feudi inter vaſallus ſpectat ad dominum feudi. Diuiditur: quia primo ponitur exceſſus.Secundò prohibitio:ibi,*Nos*.Et illa diuiditur in duas. Nam primò prohibet. Secũdò limitat reſtringẽdo prohibitionem: ibi, *Quamdiu*.

†Ca. 7.eo. tit.in 1. cõpilat.

C A S V S. Quidam habebant poſſeſſiones in feudũ ab eccleſia Boñ. Iſti vaſalli eccleſiæ trahebantur in cauſam ſuper poſſeſſionibus illis, coram delegatis à quibuſdam alijs,qui dicebant ſe potiores in feudo illo:iſti excipiebant, ꝙ parati erant reſpondere coram domino feudi: iudices hoc non obſtante ſententiam excõmunicationis, ſeu etiam interdicti promulgabant in ipſos,epiſcopus dominus feudi ſignificauit hoc domino Papæ; vnde diſtrictius id fieri prohibet quamdiu illi parati fuerint ſuper poſſeſſionibus illis, in præſentia epiſcopi domini feudi iuſtitiam exhibere. No.cum vertitur quæſtio feudi inter vaſallos,coram domino feudi cauſa illa tractari debet.

## C A P. V.

CÆterum † quia in eos, quos ab eccleſia tua conſtat poſſeſſiones tenere in feudum, occaſione ipſarum, excommunicationis, ſeu interdicti ſententia promulgatur: Nos id diſtrictius inhibemus, quamdiu parati [a] fuerint ſuper his,in tua præſentia iuſtitiam exhibere.

†In multis antiquis ita:& decano Lõdon.

¶Idem Exoneñ.Epiſcopo, & capitulo † Londoneñ.

¶*Nomen actionis in libello exprimere pars non cogitur, debet tamen factum ita clare proponere, vt ex eo ius agendi colligatur. h.d. quo ad intellectum. Abbas.*

## C A P. VI.

† Giſeburgen.

DIlecti filij, Prior & clerici de Guiſeburneñ. † contra Eboraceñ.archiepiſcopum Apoſtolicæ ſedis legatũ graue querimoniam tranſmiſerũt:& infrà. ¶Prouideatis attentius,ne ita ſubtiliter [b], ſicut à multis fieri ſolet, cuiuſmodi actio intẽtetur [c] inquiratis; ſed ſimpliciter [d],& purè factum ipſum,& rei veritatem, ſecũdum formam canonum, & ſanctorum patrum inſtituta,inueſtigare curetis.

¶Idem Paduano Epiſcopo.

¶*Excommunicatus in iudicio, niſi tanquam reus ſtare non poteſt.*

## C A P. VII.

INtelleximus: & infrà. ¶Quia poſtulaſti à nobis, vtrum excommunicatus in iudicio ſtare poſſit: ¶ Reſpondemus quòd conueniri [e] poteſt:& debet per alium in iudicio reſpondere: Ne videatur de ſua malitia commodum reportare. †

¶ Lucius tertius Strigoñ. Archiepiſcopo.

¶*Clericus de omni crimine debet coram eccleſiaſtico iudice conueniri, nec valet conſuetudo contraria.*

¶ *Glo.ſeq.habet duas partes, & quælibet illarum tria dicta: ſecunda diſtinguens ibi,& no.*

a ¶*Quamdiu parati fuerint.*]Quamdiu ergo dominus feudi eſt paratus facere iuſtitiam inter vaſallos,& ipſi etiam parati ſunt reſpondere ſub eo,nullus alius debet ſe intromittere de illa iuriſdictione:aliàs ſi negligens eſſet dominus,trãſferretur iuriſdictio ad alium.ar.ſimile inf. de foro competẽ. licet ex ſuſcepto. & c.ex tenore. & ſi alter de vaſallis nollet reſpondere ſub domino, poteſt illum punire: & ipſi tenentur litigare de feudo ſub domino feudi.j̃.tit.proxi. capit. ex tranſmiſſa.& c.verum.Sed in iudicio poſſeſſorio poteſt agere vaſallus coram ordinario.j̃.tit.proxi. ex parte B. quia exceptio talis locum habet in petitorio:vt ibi dicitur. Et nota 2 ſuper hoc,ꝙ ſi quæſtio feudi vertitur inter dominum & vaſallum,vtrum vaſallus debeat ipſum habere, vel non, tunc per alios vaſallos cauſa illa debet tractari. ſi verò inter duos vaſallos tractatur cauſa,ſ.quis illorum ſit potior in feudo:tunc dominus feudi debet cognoſcere:vt hic, & in cõſti. Frid.hac edictali.§.præterea.& j̃.eo. nouit. Si verò inter vaſallos & alios,qui non ſunt vaſalli,agatur de illa rei vendicatione: tunc dominus non cognoſcet: quia eſſet iudex in cã ſua:quod eſſe non debet.C.ne quis in ſua cauſa. l. vnica. ſed ordinarius tunc cognoſcet,vel delegatus.j̃.tit.proxi.cum ſit generale.& 11.q.1.experientiæ.Ber.

2 Adde ꝑ hoc l.1.& ibi Bart.cũ glo. C. de dona. & in l. debitorum.ꝑ Bar. C.de pact.

DIlecti filij.]Sufficit actori factum proponere,nec cogitur nomen actionis exprimere. hoc dicit. Et duæ ſunt partes. In prima querela.In ſecunda prouiſio: ibi, *Prouideatis*.Abbas.

C A S V S. Prior & clerici de Guiſeburna, habebant quæſtionem contra Eboraceñ. archiepiſcopum: conqueſti ſunt domino Papæ, & ipſe cauſam illam commiſit quibuſdam, mandans eiſdem,vt attentius prouideant, ne inquirant cuiuſmodi actio intentetur, ſicut à multis fieri ſolet, ſed ſimpliciter factum & cauſam facti diligenter inquirant,& ſecũdum formam canonicam,cauſam terminare procurent. Nota quòd ſecundum canones, actionem nullus tenetur proponere,ſed cauſam ſufficit dicere.

b ¶*Subtiliter.*] Nota ſubtilitates in cauſis eccleſiaſticis reprobandas.ſimile de iura.calum.literas.& inf.de dolo, & contu.c.1.& j̃.de reſti.ſpol.ſæpe.quia huiuſmodi ſubtilitates, ad perniciem reuertuntur.C.ad Trebel.l. penul. & ſtricta ratio quandoque omitti ſolet.ff.de relig.& ſump.fu.l. ſunt perſonæ.& ff.ad leg.Aquil.ita vulneratus.§.vlt.ff.quib.mo. pigno. vel hypo.ſol.ſicut te.§. ſi debitori. cum enim de bona fide agitur,de apicibus iuris non eſt diſputandum. ff. manda. ſi fideiuſſor.§.quædam.

¶*Gl.ſeq. alleg. in contrarium 7. iura, ſoluit, ſubdit deinde opin.Lau. & poſtea materiã proſequitur.*

Actio an ſit ſecũdũ canones ꝓponenda.

c ¶*Actio intentetur.*] Sic patet ꝙ non tenemur actionem proponere ſecundum canones.argu. contra. infra de mu.pet.c.1. & 12.q. 2.c.octaua.& 11. qõ.1. experientiæ.& c.ſeq. & j̃.eod.examinata.& C. ſi per vim, vel alio modo.l.1. & infra depoſi. grauis. Solu. dicas. ꝙ nullus compellitur vt proponat actionẽ, nec tenetur ſi non vult ꝓponere in iudicio eccleſiaſtico. Si autem quis vult proponere in iudicio eccleſiaſtico,& proponat, admittitur. ſi autem ineptã proponat, ſuccumbit; ſed poteſt proponere aptam & congruentem poſtea, & admittitur.j̃.eod.examinata. Lau.tamen dixit, ꝙ tenetur quandoque aliquis proponere actionem: quia cum ex vna cauſa plures actiones oriuntur, non ſufficit proponere cauſam ſimpliciter.ff.de iureiur.duobus.§.colonus.& ff.de inſtito.actio. habebat.& ff.arbo. fur.cæſarum.l.1.& l.ſi colonus.& ff. de lega.2.cum filius. §. varijs. quia aliter fit condemnatio in una quàm in alia; & tũc ſatis videtur quòd eligere debeat ex qua via procedere debeat. cauſa verò petendi ſemper exprimenda eſt,aliàs non audietur.j̃.de libel. ob.c.vlt. & infra de cẽſi. peruenit.& C.de edict.diui Hadria.tol.l.vlt.ex cauſa petendi ſemper præcedere debet. 3 ff.quando di.le.cedat. huiuſmodi legatum.& hoc in perſonali.in reali ſecus,vbi non tenetur quis ſpecificare niſi velit:vt no.inf.de libel. ob. cap. 2. & illa iura canocica,quæ videntur dicere de actione, expone,actio,id eſt,petitio. Secundum leges verò actio proponẽdã eſt:quia nemo ſine actione experitur.ff.de neg.geſt.ſi pupilli.§.vlt.& ff.de eden.l.1.ff.de admini.tut.quotiens. §.item ſi.Inſti.de act.in prin.actio enim eſt ius proſequendi in iudicio quod ſibi debetur. ſed ſecundum canones exponimus actionem,id eſt, cauſam.

† Vide l.cũ hi. §. ſi qs. ff. de trãſa. & l. is cui. ff.de ſer.

3 Sed & quãdoque ex eadem cã.duę obligationes inſurgunt: nec tollit vna per aliam. ff. de tut.& rõ diſtrah. l.1.§. in tutela. ſecundum Hoſt.Ioan. And.

d ¶*Simpliciter.*]ſic j̃.eo.paſtoralis.

INtelleximus.]Excommunicatus poteſt conueniri, ſed nõ conuenire.ſic communiter ſummatur.Primò ponitur quæſtio.Secundò reſponſio:ibi,*Reſpondemus*.Tertiò reſponſionis ratio:ibi,*Ne videatur*.Abb.

C A S V S. Quærebatur vtrum excommunicatus in iudicio ſtare poſſit? Reſpondet quòd conueniri poteſt, & per alium reſpondere:ne de malitia ſua videatur commodum reportare. Not.quòd excommunicatus conueniri poteſt,& per aliũ debet reſpondere. Item quis poteſt facere per alium quod per ſe non poteſt. Item nemo debet de ſua malitia commodum reportare.

¶*Glo.ſeq.reci.in textu,reliquum per duas quæſtiones, & ſecunda querit de tribus.*

e ¶*Conueniri poteſt.*]Excommunicati enim conueniri poſſunt,ſed non conuenire.inf.de hæret.excommunicamus. §. credentes. inf.de ſenten.excommu. niſi vere. ne ex ſuo dolo commodum habeant,vt ibi dicitur,& per procuratorem; vt hic dicit,debent in iudicio reſpondere. Sed quid ſi noluerit conſtituere procuratorem, cum nemo ad hoc ſit compellendus,ſupra de procu.querelam.& preterea principalis perſona

de

de calumnia debet iurare: quomodo ergo per procuratorem hoc facere debet? Sol. ſi non vult conſtituere procuratorem, non credo illum compellendum: quia forſitan non inuenit qui ita fideliter tractet cauſam ſuam, & participantes ei in eadem cauſa non ſunt excommunicati. j. de ſen. excommun. ſi vere. cum talis participatio ſit tantum ad damnum illorum. Sed nunquid poteſt reconuenire? non. inf. de excep. cum inter. Excipere vero poteſt & appellare, & alia omnia quę ad ſui defenſionẽ pertinent. j. de excep. cum inter. & c. ſeq. per totũ. quia cui principale ꝑmittitur, & acceſſoriũ conceditur. ar. s. de offic. deleg. præterea. & cap. prudentiam. §. ſexta. & cap. ſuſpicionis. & ff. de iuriſ. om. iudi. l. 2.

†Ca. 8. eo. tit. in 1. cõpil. & vide Iuonẽ par. 6. c. 427. & par. 16. ca. 150. & Iulium Claſi in prac. crim. q. 36.

† Vide Authen. ſtatuimus. C. de epiſ. & cle.

## CAP. VIII.

CLerici†: & infrà. ¶ Cum imperator dicat, quòd leges non dedignantur [a] ſacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, vt de omni crimine [b] clericus debeat coram eccleſiaſtico iudice conueniri†: ¶ Non debet in hac parte canonibus ex aliqua conſuetudine [c], præiudicium generari.

¶ Clemens tertius.

CLerici.] Duo facit. Primò legem ꝓbat. Secundò conſuetudinem improbat: ibi, *Non debet*. Et pone ſic cauſam. Conſuetudo erat quòd omnes fures puniret iudex laicus, & hanc conſuetudinem Papa hic damnat, & in ratione decidendi arguit hic Papa per locum à maiori: & ideo facit hic mentionem de lege: aliàs non faceret ad ꝓpoſitum. quaſi dicat ſecundum Ioan. Andr. Si canon hoc caſu non vincit legem ſcriptam, & communem, fortius legem non ſcriptam & particularem, vel localem. Abb. Sicu.

†Ca. 2. eo. tit. in 2. cõpilat.

† Albini.

*¶ Iudex ex officio prouidere debet, vt debitæ ſolemnitates ſeruentur in iudicijs, quibus omiſſis iudiciũ redditur fruſtratorium. h. d. Abb. Sicu.*

## CAP. IX.

j CAuſam†, quę vertitur inter fratres Dulmeñ. monaſterij, & monachos ſancti Albani†: & infrà. ¶ Prouideas inter cætera, vt fratres Dulmeñ. monaſterij cum auctoritate, & aſſenſu epiſcopi [d] ſui, ingrediantur negotium: Ne ſi fratres ſancti Albani † obtineant, epiſcopus idem, abbatem monaſterij ſe proponens, litem ſopitam valeat ſuſcitare.

¶ Celeſtinus tertius.

*¶ Clericus depoſitus, incorrigibilis excommunicandus eſt, & ſucceſſiuè anathematizandus: & ſi ſic non reſipuerit, per iudicem ſecularem comprimendus eſt. hoc dicit. Abbas Siculus.*

CASVS. In archiepiſcopatu Strigoñ. de conſuetudine cõueniebantur clerici corã iudice ſeculari de criminibus: quæſiuit Strigonieñ. archiepiſcopus à domino Papa, quid ſuper hoc eſſet ſeruandum, & ipſe reſpondet cum dicat imperator quòd leges non dedignantur ſacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, vt clericus de omni crimine coram eccleſiaſtico iudice debeat conueniri: mandat Papa eidem, quòd in hac parte non permittat canonibus ex aliqua conſuetudine præiudicium generari. Nota ꝙ leges non dedignantur ſacros canones imitari. Item clericus de omni crimine coram iudice eccleſiaſtico debet conueniri. Item conſuetudo in hac parte non præiudicat canonibus.

a ¶ *Non dedignantur.*] j. de iura. cal. c. 1. & j. de no. ope. nun. intelleximus. & in Auth. vt clerici apud proprios epiſcopos. §. pen. colla. 6. Ber.

b ¶ *Crimine.*] 11. q. 1. c. 1. & 2. & in pluribus cap. ſeq.

*¶ Glo. ſeq. colligit arg. & ſignat contrarium.*

c ¶ *Conſuetudine.*] Arg. quòd cõſuetudo iuri ſcripto nõ præiudicat. ar. 11. diſtin. conſuetudinis. 1 Arg. contra. diſt. ca. c. in his. Sed verum eſt vbi conſuetudo non eſt rationabilis nec præſcripta. s. de conſue. c. vlt. vbi de hoc. & ita in caſu iſto non poteſt habere locum conſuetudo quantumcunque tempore obtenta eſſet, quia eſſet contra eccleſiaſticam libertatem, & ſtatutum † eccleſiæ, ſic s. de conſue. ad audientiam. & c. cum inter. & s. de elect. c. cum cauſam. & melius cap. cum terra. Bernar.

1 Concor. gl. in l. rem non nouã. C. de iudi. & ibi Petr. de Bel. per Cy. Bar. & Bal. & in l. 2. C. quæ ſit lõga cõſuetudo.

† ſtatum.

j CAuſam quæ.] Iudex prouidere debet ne collegium litiget coram eo ſine auctoritate prælati. ſic communiter ſummatur. Primò cauſam committit. Secundò delegatum inſtruit: ibi, *Prouideas*. Tertiò cauſam inſtructionis ponit: ibi, *Ne ſi*.

CASVS. Fratres Dulmeñ. monaſterij habebant cãm cum monachi ſancti Albani: Papa commiſit cãm illam cuidam iudici delegato, mandans eidem vt inter cætera prouideat, vt fratres Dulmeñ. monaſterij, ingrediantur cãm cum aſſenſu & voluntate epiſcopi ſui, quia ſi forte monachi S. Albani obtineant, eps Dulmeñ. dicens ſe abbatem illorum, litem ſopitam valeat ſuſcitare. No. ꝙ capitulum ſine conſenſu prælati ad agendum, vel defendendum admitti non debet. Item iudex prouidere debet an perſona quæ agit, vel defendit, ſit legitima.

d ¶ *Aſſenſu epiſcopi.*] quia ſine aſſenſu prælati, collegium nec conuenit, nec conuenitur. C. de epiſ. & cle. oẽs. §. nihilominus. & ar. 12. q. 2. ſi qua de rebus. ſic & prælatus ſine aſſenſu capituli conuenire, vel conueniri non põt. 2 s. de procu. c. 1. ff. de iure delib. ait prætor. De hac materia dicitur ſupra de reſcrip. edoceri. & s. de procu. c. 1.

†Ca. 3. eo. tit. in 2. cõpilat.

2 Concor. tex. ĩ l. aut facta. & ibi Bart. ff. de pœn.

## CAP. X.

CVm† non ab homine: & infrà. ¶ A nobis fuit ex parte tua quęſitum, vtrum liceat regi, vel alicui ſeculari perſonæ iudicare clericos cuiuſcunque ordinis, ſiue in furto, ſiue in homicidio, vel periurio, ſeu quibuſcunque fuerint criminibus deprehenſi. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi clericus in quocunque ordine conſtitutus, in furto, vel homicidio, vel periurio, ſeu alio† crimine fuerit deprehenſus [e] legitimè, atque conuictus, ab eccleſiaſtico iudice deponendus [f] eſt. Qui, ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excommunicari [g] debet, deinde contumacia creſcente anathematis mucrone feriri: poſtmodum [h] verò ſi in profundum malorum veniens†, contempſerit, cum eccleſia non habeat vltrà quid faciat, ne poſſit eſſe vltrà perditio pluri-

CVm nõ ab homine.] Clericus depoſitus incorrigibilis comprimitur per curiam ſecularem. ſic communiter ſummatur. Communis diuiſio. ſecunda: ibi, *Conſultationi*.

CASVS. Clerici aliqñ deprehenduntur in furto, homicidio, periurio, vel alijs quibuſcunque criminib. quęritur vtrum liceat regi, vel cuilibet iudici ſeculari eos iudicare? rñdet ꝙ ſi clericus in quocunque ordine fuerit conſtitutus, in furto vel alio quocunque crimine deprehenſus fuerit, & conuictus ab eccleſiaſtico iudice, deponi debet: & ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, ſuſpendi debet. Deinde creſcente contumacia excommunicari debet, & ſi poſtmodum in profundum malorum veniens contempſerit: cum eccleſia non habeat quid vltra faciat, tradendus eſt curiæ ſeculari, ita ꝙ ei exilium, vel alia pœna legitima inferatur. No. ꝙ clerici in quocunque crimine & quocunque ordine deprehenſi fuerint, à ſuo iudice ſunt condemnandi. Itẽ creſcente contumacia, creſcere debet pœna. Item clericus incorrigibilis tradi debet curiæ ſeculari.

†aliquo.

†In aliquot manuſcriptis ita: in profundũ malorum veniens hęc omnia cõtempſerit.

Ad intelligẽtiam vide Couarruuiam in c. alma mater. par. 1. relect. § 8. nu. 8. adde Bernardũ Diaz i practi. crimin. cau. c. 131. & ſeq.

e ¶ *Deprehenſus legitimè.*] Ita ꝙ aliqui clerici interſint deprehenſioni & detentioni per ſpatium xx. horarum. arg. ff. ad leg. Iuliam, de adult. capite. ſed ẽt per laicos põt comprehendi clericus in ipſo facinore, vt ita notorium fiat crimẽ, & detinere ſine nota excõicationis, dum tamẽ hoc faciant de prælatorum ſuorum auctoritate. j. de ſen. excom. c. vt famæ.

f ¶ *Deponendus.*] s. eo. at ſi clerici. & s. eo. clerici. C. de ſpor. l. 2. C. vbi ſena. vel clar. l. vlti.

g ¶ *Excommunicari.*] Id eſt, ſuſpendi, vt differat à ſequenti, qui dicit anathematis. aliàs verbo excommunicationis, maior excommunicatio intelligitur. j. de ſen. excom. ſi quem.

*¶ Gl. ſeq. ponit 4. concor. ſecundò tria contraria. tertiò ſolutionem diſtinguentem.*

h ¶ *Poſtmodum.*] No. qualiter in criminibus ſit procedendum, vt primò deponaẽ, poſteà excõicetur. ſimile 81. diſt. dictum. & 3. q. 4. clericus. & 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum. & s. cod. at ſi clerici. Ar. cõtra. 23. q. 4. forte. & 34. diſt. quorundam. 74. diſt. Honoratus. Sol. qñque proceditur contra aliquẽ pro crimine, qñque pro contumacia. vbi pro crimine primo loco procedit contra aliquem, ſi crimen tale eſt qđ inducat ſuſpẽſionem, primo dẽt ſuſpendi: vel ſi inducat depoſitionem, dẽt deponi: & ſi corrigibilis apparuerit, non procedit amplius contra ipſum, ſic intelligiẽ s. eo. at ſi clerici. Si verò incorrigibilis fuerit, ſeruaẽ qđ hic dicitur, vt tunc demum tradaẽ curiæ ſeculari, cum eccleſia non habeat vltra quid faciat, & ſic intelli-

intelliguntur illa c. 3.q.4. clericus. & 11.q.1.ſi quis ſacerdotũ. licet quidam intelligant illa ſpecialiter in cauſa epõrum pp enormitatem delicti,& excellentiam perſonarum.& ſic ẽt illa capitula intelliguntur de incorrigibilibus.17.diſt.nec licuit.11.q.1.petimus.23.q.5.de Liguribus. 1 ſic ergo procedendum eſt qñ pœna incipit à crimine. Excepto falſario literarum Apoſtolicę ſedis: illi in exaggeratione & odio criminis ipſo iure excõmunicatus eſt,& depoſitus omni priuilegio clericali, & incõtinẽti traditur curiæ ſeculari. j. de falſa.ad falſariorum. & in crimine hæreſis. j. de hæret. excõicamus. & cap.ad abolendam.§.1.qui verò falſat literas aliorum puniri dẽt: vt traditur j.de falſ. ad audientiam. Vbi verò pę na incipit à contumacia, primò dẽt ſuſpẽdi, poſtmodum creſcente contumacia excõicari, deinde deponi, vt dicit cap.forte.& alia cap.cõtraria. vltimo dẽt tradi curiæ ſeculari.

1 Vide Io. Andr. j. in Rubric. de ſchiſmaticis. adde plenè per Iuliũ Clarũ in prac. crim.q.36.

† aliàs,feriatur.

† infligat. ſed in omnib. manu ſcriptis, in feratur.

† Cap.6.e. tit.in 2.cõpilat.

Q*Via V.*] Primò narrat factum. Secũdò prouidet: ibi, *Præcipimus.* Abbas.

morum, per ſecularem cõprimendus eſt poteſtatem; ita † ꝙ ei deputetur exiliũ, vel alia legitima pœna inferatur †

¶ Idem.

¶*Per reſcriptum impetratum contra violentum conuenitur qui ſcienter ſuccedit in vitium. hoc dicit ſecundum communem modũ, qui mihi placet. Panor.*

CAP. XI.

QVia † V. qui violenter dicebatur eccleſiam P. clerici occupaſſe, defunctus eſt, vt accepimus, & R. eam poſtmodum eſt ingreſſus: ¶Præcipimus,vt ſecũdum formam priorum literarum inter ipſos R. & P. ſub eiſdem iudicibus mediante ratione, ſicut inter [a] eundem P. & præfatũ V. ſi viueret,negotium terminetur.

C a s v s. Quidam nomine V. per violentiam occupauit eccleſiam P. clerici: ipſe P. clericus impetrauit literas contra dictum V. ſuper eccleſia illa: tandem ille V. mortuus eſt. R. clericus eandem eccleſiam poſtmodum eſt ingreſſus: dubitabatur vtrum ille R. per literas impetratas contra dictum V. ſuper eadem eccleſia poſſet conueniri, conſultus Papa præcipit, vt ſecundum formam priorum literarum inter dictos R. & P. coram eiſdem iudicibus procedatur ſicut inter eundem P. & dictum V. ſi viueret procederetur. Not.ꝙ per reſcriptum conuenitur, ſucceſſor qui ſuccedit in vitium: nec poteſt hic allegare bonam fidem, cum eccleſia ſine iuſto titulo poſſideri de iure non poſſit.

¶*Gloſ. ſequens arg. quòd ſucceſſor, &c. alleg. primò quatuor pro ſecundo tria contra. tertio ſo. quartò ad hanc decre. reſpondet. quintò dat aliam reſponſionem.*

a ¶*Sicut inter eundem P. & præfatum. V.*] Sic ergo videtur, quòd ſingularis ſucceſſor poſſit conueniri, per reſcriptum impetratum contra anteceſſorem,etiam re integra.argu. j. de conceſ. præben. propoſuit. & videtur expreſſum quòd quicunque ſuccedit poſſit conueniri. ſ. de alien. iud. mutan. c. 1. & decretalis epiſtola 2 vim conſtitutionis habet. 19. diſt. in memoriam. & c. ſi Romanorum. ergo ad ſimilia omnia illa trahere poſſumus.ar.ff.de leg. non poſſunt. ergo tam ſingularis quàm vniuerſalis ſucceſſor conueniri poteſt: & decretum factum in perſona anteceſſoris iam defuncti, in perſonã hæredis transfertur.ff.de fideicom.li.l. cum quaſi. Sed contra videtur quòd non ſit conueniendus ſucceſſor: quia reſcripta ad alias perſonas, vel res non extenduntur, niſi quæ continentur ibidẽ vt ſ. de offi. deleg. P. & G. in fin. & c. cũ olim. ad fin. & eſt expreſſum etiam de ſucceſſore vniuerſali.ſ.de reſcrip. ſignificauit. & iudicis datio non tranſit ad hæredem illius,qui non erat in rebus humanis, contra quem datus fuit iudex.ff.quæ ſent. ſine app. reſcin. eum qui. verum eſt quòd reſcriptum re integra non tranſit ad ſucceſſorem, nec ſucceſſor illius contra quem impetratur, poteſt conueniri: vt ſ.de reſcri. ſignificauit. vbi de hoc. Quod hic dicitur, intelligitur de illo ſucceſſore qui ſcienter occupauit rem alterius, quam ſciebat ad ſe non pertinere: vnde quaſi in vitium ſucceſſit, ſicut ille qui ſcienter recipit rem à deiectore. j. de reſti. ſpol. ſæpè contingit. & ſicut ille qui recipit rem ab alio cauſa mutandi iudicij. ſ. de alie. iu. mu. cap. 1. iſti enim quaſi ſimiles ſunt in vitio: vnde poſſunt conueniri coram eiſdem iudicibus,& per eaſdem literas ſicut anteceſſor: vt hic dicitur,& in illo tit. de ali.iu. mu.cau. fa. cap. 1. & eo ipſo quòd R. occupauit rem,qua iſte P. ſpoliatus fuit per illum V. videtur habere ratum factum illius. ſimile j. de immu. ecc. c. aduerſus.

2 Couarruuias lib. 4. uariа.reſo. cap. 16.

aliàs quare appoſita fuiſſet hæc decre.in hoc titulo? Alij dicũt ꝙ iudices illi procedunt tantum ex vi iſtarum literarum, nec aliàs poterant procedere per primas: quod non credo. Ber.

C*Vm venißent.*] Hæc eſt pars illius,quam habes ſ.de in integ.reſti.cum veniſſent.

¶Innocentius tertius ſancti Sergij, & ſancti Georgij abbatibus.

¶*Solus Papa cognoſcit de dubijs priuilegiorum Apoſtolicæ ſedis, & non inferior.*

CAP. XII.

CVm † veniſſent: & infrà. ¶Cum ſuper priuilegijs ſedis Apoſtolicæ cauſa vertatur; Nolumus de ipſis per alios iudicari [b].

¶Idem prælatis per Franciam conſtitutis.

¶*Iudex eccleſiaſticus poteſt per viã denunciationis Euangelicę, ſeu iudicialis, procedere contra quẽlibet peccatorem etiam laicum, maximè ratione periurij, vel pacis fractæ.*

CAP. XIII.

NOuit † ille qui nihil ignorat: & infrà. ¶Non putet aliquis quòd iuriſdictionẽ illuſtris regis Frãcorum perturbare, aut minuere intẽdamus,

C a s v s. Dicitur hic, quòd quando orit̃ quęſtio de priuilegijs Romanæ eccleſiæ, non debet de ipſis iudicare niſi ſolus Papa. No. quòd eius eſt interpretari cuius eſt condere. Item cauſa priuilegiorum ſedis Apoſtolicæ generali mandato non delegatur.

† Cap.2.e. tit. in 3.cõpilatione.

¶*Gloſsa ſequens reddit rationem dicti. ſecundò ponit quęſtionem, in qua alleg. pro & contra, & ſoluit. tertiò format obiect. quam ſoluit.*

b ¶ *Iudicari.*] Et hoc ideo. quia eius eſt interpretari cuius eſt condere: vt infra de ſenten. excommu. inter alia. & 11. quæſtio. 1. cap. ſicut §.ex his. 3 & C.de leg. l.vltim.& ff.de pręto.ſtipu.in prætorijs. Sed nũquid incidenter poteſt alius cognoſcere quàm Papa? Videtur quòd ſic.C. de iud. quoties. & ſupra de in integr.reſtit.cauſa.in fin. inſpiciendo priuilegium,& ſi verba ſunt manifeſta, iudex poteſt dicere,non obſtat priuilegium.argumen. j.de fi. inſtr. accepimus.argumen.contra ff. de poſtu. quos prohibet.& infra de excep. exceptionem. in fin. infra qui fi. ſint le.lator. Dicas ꝙ hoc habet locum,cum verba obſcura ſunt, & ambigua: qa tunc eius eſt interpretari cuius eſt condere; vbi verò aperta ſunt & clara,poteſt iudex dicere,ob ſtat priuilegium, vel non obſtat. argumen. prædictæ decre. accepimus. 4 Sed qualiter poteſt Papa eſſe iudex in cauſa ſua, cum alius debeat eſſe iudex quàm actor: vt 4. quæſtio.4.capit. 1. & 2.C. ne quis in re ſua ius ſibi diſt.l.vnica? Papa enim in tali caſu litigat per procuratorem.infra de confir.vti.cum dilecta. Item quia lites ſine omni ſuſpicione procedere debent.3. quæſtio.5. quod ſuſpecti. Item quia res eccleſiæ Ro. proprię ſunt Papæ ſicut res fiſci ſunt imperatoris,quaſi patrimonium.ff. ne quid in loco publi.l.2.§.hoc interdictum. Item de cauſa fiſcali cognoſcere debet procurator Cæſaris. ff. de off. procon. nec quicquam. Sed dic quòd Papa poteſt eſſe iudex in ſua cauſa, ſicut Imperator in cauſa fiſcali. ff. de ijs quæ in teſtamento delen. l.proximè.& 21.diſtin.nunc autem.& prælatus poteſt eſſe teſtis in cauſa eccleſiæ ſuæ.14.quæſtio. 2. ſuper prudentiam.ſic epiſcopus iudex eſt in cauſa eccleſiæ ſuæ.23.quæſtio.4. Guiliſarius.& 7.quæſtio.1.ſicut. Conſultius tamen & honeſtius faciet ſi alij hoc commiſerit.arguinen. 2.quæſtio.7. nos ſi incompetenter.& ff.de offic.procon.l.nec quicquam.& intelligitur de Priuilegijs,quæ Papa concedit alijs eccleſijs, & non de illis priuilegijs, quæ à Domino collata ſunt Ro. eccleſiæ. ſupra de transla.capit.1.& 21.diſtin.in nouo.& cap.quamuis. de alijs priuilegijs bene iudicat per alios. vel poteſt exponi, nolumus iudicari per alios, niſi per delegatos à nobis. & ſic eſt planum: quia ex quo Papa dat priuilegium, vel indulgentiam, vel etiam confirmationem, nullus de illis cognoſcit ammodo ſine eius mandato. infra de confir.vti.vel inu.capit. 1.& 2. Bernar.

† Cap.3.e. tit.in 3.cõpilatione. & de intelligentia vide Ioannẽ Lupũ.trac. de confęder. princ. mẽbro. 1.

3 Vbi de multiplici interpretatione not. & ſupra ď poſtu.c. 1. Ioan. And.

4 Vide tradita in c. ſi Papa. hoc titu.libr.6.

N*Ouit ille.*] Quilibet laicus ratione peccati,& maximè periurij, vel pacis fractæ, coram iudice eccleſiaſtico conuenitur ita communiter ſummatur. Diuiditur in tres partes principales. In prima excuſat ſe Papa dicens, quòd non intendit iudicare de feudo, ſed de peccato. In ſecunda: ibi, *Non igitur.* oſtendit quòd Rex non debet proceſſum ſuum ad iniuriam reuocare: & hoc probat diuerſis exemplis & teſtimonijs ſcripturarum. In tertia: ibi, *Ne ergo.* cõcludit quòd ipſe Papa hoc diſſimulare non debet,& concludit ſub triplici forma. Abbas.

C a s v s. Rex 5 Franciæ & Rex Angliæ ſuper quadam diſcordia

5 Hic caſus Bernardi eſt & i ante quis exẽplaribus inuenitur.

cum ipſe iuriſdictionem noſtram [a] nec velit, nec debeat impedire. Sed cum Dominus dicat in Euangelio: Si peccauerit in te frater tuus, vade,& corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum:ſi te nõ audierit, adhibe tecum vnum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum:quòd ſi non audierit, dic eccleſiæ: ſi autem eccleſiam non audierit,ſit tibi ſicut ethnicus [b], & publicanus: Et rex Angliæ ſit paratus ſufficienter oſtendere, quòd rex Francorum peccat [c] in ipſum, & ipſe circa eum in correctione proceſſit [d] ſecundum regulam Euangelicam, & tandem quia nullo modo profecit,dixit †eccleſiæ: quomodo nos qui ſumus ad regimen vniuerſalis eccleſiæ, ſuperna diſpoſitione vocati, mandatum diuinum poſſumus non exaudire, vt non procedamus ſecundum formam ipſius? Niſi forſitan ipſe coram nobis, vel legato noſtro, ſufficientem in contrarium rationem oſtendat? Non enim intendimus [e] iudicare [f] de feudo: cuius ad ipſum [g] ſpectat iudiciũ: niſi fortè iuri communi per ſpeciale priuilegium, vel contrariam conſuetudinem [h] aliquid ſit detractum: ſed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet ſine dubitatione cenſura: quam in quemlibet exercere poſſumus, & debemus. ¶ Non igitur iniurioſum ſibi debet regia dignitas reputare, ſi ſuper hoc Apoſtolico iudicio ſe committat, cum Valentinianus † inclytus imperator, ſuffraganeis Mediolanẽ. eccleſiæ dixiſſe legatur: Talem in pontificali ſede conſtituere procuretis, cui & nos qui gubernamus imperium, ſyncerè noſtra capita ſubmittamus, & eius monita (cum tanquam homines deliquerimus) ſuſcipiamus neceſſariò velut medicamenta curantis. Nec ſic † illud humillimum omittamus, quod Theodoſius†ſtatuit imperator, & Carolus innouauit: de cuius genere rex ipſe noſcitur deſcendiſſe: Quicunque [i] videlicet litem habens,ſiue petitor fuerit, ſiue reus, ſiue in initio litis, vel decurſis temporũ curriculis,ſiue cum negotium peroratur,ſiue cum iam cœperit promi ſententia: ſi iudicium elegerit ſacroſanctæ ſedis antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione (etiam ſi pars alia refragetur) ad epiſcoporum iudicium cum ſermone [k] litigãtium dirigatur. ¶ Cum enim non humanæ conſtitutioni, ſed diuinæ potius innitamur: quia poteſtas noſtra non eſt ex homine,ſed ex Deo [l], nullus qui ſit ſanæ mentis ignorat, quin ad officium noſtrum ſpectet de quocunque mortali peccato corripere [m] †quemlibet Chriſtianum: & ſi correctionem contempſerit, per diſtrictionem eccleſiaſticam coërcere. Sed forſan dice-

Matth. 18.

† dicit, in antiquis.

† hoc narrat Caſſiodorus in hiſt.tripar. lib. 7. c. 8. refert Gratianus in c. Valentinianus.63. diſ.

† Dictio, ſic, deeſt in antiqs. ſed video notas huius loci.

† Hoc habes in Codice Theodoſiano li. 16. tit. 11. L.quoties. refert Gratianus in c. quicunque 11.q.1.

†corrigere

ſcordia quam inter ſe habebant occaſione feudi ſuper comitatu Pictauiæ,compoſuerunt adinuicem: & compoſitio illa fuit hincinde iuramento firmata: tandem rex Franciæ non obſtante iuramento venit contra illam compoſitionem occupando dictum comitatum.rex Angliæ ſæpe monuit illum vt compoſitionẽ ſeruaret,& pacta inita inter eos,ſed cum ille deſiſtere nollet, rex Angliæ denunciauit hoc eccleſiæ: vnde dominus Papa intellecta denunciatione illa: quia ille veniebat cõtra pacem & pacis fœdera iuramento firmata: cum ad ipſum pertineat corrigere de peccato quẽlibet chriſtianum,ſcribit dominus Papa prælatis Franciæ, & primo inducit contra eum illam auctoritatẽ Euangelij:nec tamẽ propterea in hoc derogare vult in aliquo iuriſdictioni illius,nec intendit iudicare de feudo, ſed decernere de peccato illius, cuius cenſura ad ipſum ſpectat:niſi ꝑ priuilegium vel contrariam conſuetudinẽ iuri communi ſit detractum. Tandẽ oſtendit, ꝙ ipſe non debet ſibi iniuriam reputare, exẽplo Valentiniani & aliorum imperatorum, oſtendendo ꝙ ad ipſum pertinet corrigere quemlibet de peccato, & pacis fœdera reformare: vnde committit cauſam iſtam cuidam abbati, qui de plano de querimonia illa cognoſcat,ꝙ ſi rex Franciæ humiliter non acquieuerit,præcepit cuidam legato ꝙ ipſe procedat in negotio ſecundum formam ſibi traditam. Bernardus.

Not. ꝙ Papa non debet aliorum iura perturbare, nec econtra: cum iuriſdictio ſit diſtincta. Item admonitio Euãgelica debet præcedere cauſam, & denunciationem. Item quæſtio feudi ad dominum feudi pertinet, niſi conſuetudo præiudicet,vel priuilegium: & ita conſuetudo derogat iuri. Item ad Papam pertinet corrigere quemlibet de peccato. Item in iudicio non eſt perſonarum diſtinctio attendenda,ſed ita magnum iudicabis vt paruum. Item ad eccleſiam ſpectat pacem ſeruare. Item contra denunciationem admittitur exceptio. Abb.

*¶Gl.ſeq.per hoc probat Papam non habere vtrumque gladiũ. alleg.6.iura.ſecundò tenet contrarium.tertiò remittit.*

a ¶*Iuriſdictionem noſtram.*] Per 1 hoc quod dicitur hic, patet quòd eccleſia,vel Papa, nõ habet vtrumque gladium. 96.diſt.cum ad verum.& j̃.de app.ſi duobus.& j̃.qui filij ſint legi.cauſam quæ. Imperium enim & ſacerdotium ab eodem principio proceſſerunt.in Authen.quomodo opor. epiſc. in princip.colla. 1. non ergo de temporali iuriſdictione debet intromittere ſe Papa,niſi in ſubſidium, ſ. cum iudex ſecularis negligens eſt,vel cum vacat imperium.infra titu.proxi.licet.& c.ſeq. Sed videtur ꝙ Papa maior ſit Imperatore. 96. diſtinc.duo ſunt.& s̃.de maio.& obed.ſolitæ.nam iura cœleſtis imperij,& terreni Petro commiſſa à Deo ſunt.22.diſt. c. 1.ipſe enim vtrumque gladium habuit, vt dicit Euangeliſta, 2 Ecce duo gladij ſunt hic: quam poteſtatem ſuis ſucceſſoribus tranſmiſit.40.diſt.c. 1. Verum executionem gladij temporalis imperatoribus, & regibus commiſit eccleſia, & tamen iuriſdictionem cauſarum ciuilium aliquando per ſacerdotes exercuit.11.q.1.relatum.quędam enim poſſumus alijs committere, quę nobis non poſſumus retinere.arg.j̃. de inſti. c.vlti.nec debet epiſcopus ſibi retinere quod debet alijs dare. 12.q. 2. quatuor.& melius 1. q.1.te quidem. De hac materia habes j̃. qui ſi lij ſint legi. cauſam.

1 De materia huius gloſſæ tene qđ declarauit Bonifacius octauus, in extrauagã. vnam ſanctã.& vide Turrecrematam, in ſum.de eccleſia lib. 2.c.113. & 114.

2 Lucæ c. 22.

b ¶*Ethnicus.*]45. diſ. ſed illud. 24. q. 1.omnibus.j̃. de iureiurand. quemadmodum.

c ¶ *Peccat in ipſum.*] id eſt,offendit, vel lædit eum. aliter accipitur peccare in aliquẽ in auctoritate illa, Si peccauerit, &c.

d ¶*Proceſſit.*] illum admonendo vt ſeruaret fœdera pacis: aliàs denuncians non auditur, niſi admonitione præmiſſa. j̃. de accuſa. cum dilectus. cum ſuis concordantijs.

e ¶ *Non enim intendimus.*] Reſponſio tacitæ quæſtionis.

f ¶*Iudicare de feudo.*] directè ſcilicet,ſed tantum ratione peccati,& inducendo ad pœnitẽtiam.6.q. 1. illi qui. & 22.q.1.prædicandum. & 23.q.4. ecce. & ſic ꝑ conſequentiam cogit reſtituere feudum arg. 14. qõ. 6. ſi res aliena. Qualiter quæſtio feudi tractari debeat,dicitur s̃. eo.cæterum.

g ¶*Ad ipſum.*]ſcilicet quando quęſtio eſt de feudo inter vaſallos, tunc iudicium pertinet ad dominum feudi. De hac materia no. s̃.eo.cæterum.

h ¶ *Conſuetudinem.*] No. quòd conſuetudo parificatur priuilegio. 9.q.3.conqueſtus.& 63.diſt.quia ſancta. & 64. diſtinct. quia per ambitiones. Item patet hic quòd conſuetudo dat iuriſdictionem.ſup.de arbit.dilecti.& C.de eman.l.1.& vlt.& 63. diſtinc.quia ſancta.Et quòd conſuetudo iuri communi pręiudicet,habes hic.

*¶Glo.ſeq.ponit obiectionem ipſius ſolutionis, & quoddam argumentum.*

i ¶*Quicunque.*] Sed cum hæc lex ſit abrogata, 3 pœnam ſuſtinet recitator & auditor. C. de vete. iur. enucle. l.vlti.§. hæc omnia.igitur vt quid membranam occupat?19.diſtin. ſi Romanorum.Reſp.licet ſit etiam ſublata, notitia tamen ipſius neceſſaria eſt,vt 7.diſt.fuerunt.vt oſtendat quantam dilectionem habuit promulgator legis erga ſacerdotium: & ratio eius durat, licet ius ciuile deſtruatur. ff. de cap.dimi. cas. Item eſt arg. ꝙ eccleſia poteſt inducere legem cum pro ipſa facit:ſed eam contra ſe recipere non tenetur.10.diſt.lege. legem iſtam habes 11.q.1.quicunque.

3 De materia huius gloſſę vide plenè per Doctores. in §.1.Inſt. de teſta.ordi.

k ¶*Cum ſermone.*]s̃.de in integ.reſtit.c.tum ex literis.

l ¶*Ex Deo.*]Similiter imperium à ſolo Deo eſt 23.q.4.quęſitum.& 43.diſt.ſit rector.

m ¶*Corripere.*]ſaltem indirectè.2.q.1.multi. verſic. ſi quis frater,&c.Arg. contra. ff.de peti.hæredita.hæreditas. in fine.

Quan-

Qua: doque tamen aliquis malum facit, nõ tamen punitur, imo remuneratur: vt ille qui colligit oliuam immaturã animo non dandi damnum,& nõ tenetur Aquilia.ff. ad l. Aquili.l.ſi ſeruus ſeruum.§.ſi oliuam.

Additio. Si colligit immaturam, tenetur l. Aquilia. ſi maturam, tunc Dominus cui colliges, expẽſas donaſſe videtur, cũ remunerat, ſecundum Hoſtien. Aquilia reſpicit damnum, nec illi legi locus eſt vbi damnum datum non eſt. Io.And.

Deut. 8.

a ¶ *Cum regibus.*] ſup. de offic.delega.ſane. & c.paſtoralis.& 12.quæſtio. 2. ſi qua de rebus. & 18. diſt.ſi epiſcopus. & 24. q. 1. qui contra pacem.

b ¶ *Ita magnum.*] vt 3.q.9.c. vlt.

c ¶ *Pacem.*] Ad eccleſiam enim ſpectat pacem ſeruare, & obſeruari facere.ſ.de treu.& pa.c.1.& 24.q.3.ſi quis romipetas. & c. paternarum.

d ¶ *Non eſt dubium.*] 22.q.1.omne quod. & c.prædicandum. argu. 94.diſt. diaconi.

e ¶ *De plano.*] non in forma iudicij, ſed in modum denunciationis.ſic 2. q. 3.c. ſi quẽ. §.abolitio. Vel de plano, id eſt, ſine ſtrepitu iudiciorum.j.de accu. olim.& c.ſicut.

f ¶ *Eius exceptio.*] Sic ergo contra denunciationem admittitur exceptio. inf. de deſpon. impu. ad diſſoluendũ. quod verum eſt ſi obijciatur quòd ſit criminoſus: & hoc ſiue proſequatur iniuriam ſuã, ſiue non: cum in modum denunciationis agitur, repellitur prætextu criminis: qa tunc agit quaſi quilibet extraneus: qualiter enim moueretur bono zelo ad correctionẽ alterius, qui nondum eſt correctus? 3.q.7.qui ſine.& ead.q.c. infames.§.porro.in fin.& c.iudicet.& 1.q.1.multi:& 25.diſt. c.vlt.& 35.q.6.epiſcopus in ſynodo.& j.de teſti.cogen. præterea. & j.de ſpon.cum in tua. De hac materia dicitur 2.q.1. ſi peccauerit.

† Cõcor. l. hos accuſare.in fin.ff. de accu.& l. in multis cum no. ff. de ſta. ho.

† Hęc verba, ab errore ad veritatem, deſunt in manuſcri. sũt in antiqua compilatione.

† Vox, proprio, deeſt in antiqs.

† quæ tamen ſeruata vſq; ad præfixum terminum nõ fuerũt.

† In antiqs ita: vel treugas ineat competentes, vel ſaltem &c.

Paſtoralis.] Primò ſtatuit. ſecundò à ſtatuto vnum caſum excipit: ibi, *Niſi*. Abb. Sicu.

Casvs. Principales perſonæ ipſum factum per ſeipſas proponere debent, niſi fuerint ita indiſcretæ, vt earum defectus per aliquos ſuppleatur. No. quòd in iudicio principalis perſona debet per ſeipſum factum proponere. Item iudex poteſt ſupplere defectum partis.

¶ *Glo.ſeq.inducit duas leges ad coadiuuandum textum, ponit deinde decem caſus, quibus quis per aliam reſpondet, qui per ſe patent.*

g ¶ *Factum proponant.*] Et per ſeipſos reſpondeant, & non per alios.ff.de interrog.act.qui ſeruum.§.vlt.& C.de iura.calum.Auth.principales.niſi vbi tenentur ratione officij.ff. de procu.non ſolum. Item vniuerſitas per alium reſpondet. 12. q.2.qui manumittitur.& ff.quod cu.vniuerſi.l.1.§.quibus.& l.item eorum.§.actor. Item excommunicatus per alium dẽt reſpondere.ſ.eo.intelleximus. Item & epiſcopus. 5.q.3.quia epiſcopi. Item illuſtres.C.de procu.l.pe.& indiſcretæ perſonę: vt hic.& minores.ſ.de æta.& quali.ex ratione. C.de auct. præſtan.clarum. Item furioſi, prodigi, & mulier luxurioſa. ff. de cura.furio.l.& mulieri.Ber.

tur, quod aliter cum regibus[a], & aliter cum alijs eſt agendum. Cæterum ſcriptum nouimus in lege diuina: Ita magnum[b] iudicabis vt paruum, nec erit apud te acceptio perſonarum†: & infrà. ¶ Licet autem hoc modo procedere valeamus ſuper quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem, [ab† errore ad veritatẽ,] præcipuè cum contra pacem[c] peccatur, quæ eſt vinculum charitatis: Poſtremò cum inter reges ipſos reformata fuerint pacis fœdera, & vtrinque præſtito proprio † iuramento firmata: quæ† tamen vſque ad tempus prætaxatum ſeruata non fuerint: nunquid non poterimus de iuramenti religione cognoſcere, quod ad iudicium eccleſiæ non eſt dubiũ[d] pertinere, vt rupta pacis fœdera reformentur? Ne igitur tantam diſcordiam videamur ſub diſſimulatione fouere, prædicto legato dedimus in præceptis, vt (niſi rex ipſe, vel † ſolidam pacem cum prædicto rege reformet, vel ſaltem humiliter patiatur, vt idẽ abbas, & archiepiſcopus Bituriceñ. de plano[e] cognoſcant, vtrum iuſta ſit querimonia, quam contra eum proponit coram eccleſia rex Anglorum, vel eius exceptio[f] ſit legitima, quam contra eum per ſuas nobis literas duxit exprimendam) iuxta formam ſibi datam à nobis, procedere non omittat. †

¶ Idem Epiſcopo Helienſi.

¶ *Principalis perſona per ſe, non per aduocatum debet factum proponere in iudicio, niſi ſit indiſcreta.*

CAP. XIIII.

PAſtoralis: & infrà. ¶ Statuimus præterea, vt principales perſonæ, non per aduocatos, ſed per ſeipſas factum[g] † proponant: Niſi forte ſint adeo indiſcretæ, vt earum defectus, de iudicis licentia per alios ſuppleatur.

¶ Idem nobili viro Matthæo de Riparia. †

¶ *Si actio, & intentio ſunt ineptæ, vel ſola intentio, debet reus abſolui ab inſtantia iudicij: iterum tamen actor audietur ſi apte egerit. h.d. quo ad intellectum.*

CAP. XV.

EXaminata † cauſa, quę vertitur inter te, & milites Campaniæ†: & infrà. ¶ Actionem, quam ſuper iure patronatus eiuſdem eccleſiæ, contra præfatos milites intentabas, incongruentem cognouimus † & ineptam: Quia cum teſtes induxeris ad probandum, quòd quando præfatus A. vicedominus eccleſiam eandem tamquam ſequeſtratam[h] accepit, tu iuſpatronatus ipſius eccleſiæ poſſidebas[i]: profecto nec rei vendi-

Examinata.] Si actor ineptam actionem proponit, reus abſoluitur ab inſtantia iudicij, Si poſtea aptam proponit, reus reſpondere cogitur, ita communiter ſummatur. Diuiditur in quatuor partes. In prima pronunciationis ratio. In ſecũda ipſius rationis declaratio: ibi, *Quia*. In tertia pronunciatio: ibi, *Vnde*. In quarta ꝓteſtatio: ibi, *Ita tamen*. Abb. Sicu.

Casvs. Inter nobilem virum M. de Riparia, & quoſdam milites de Campania vertebatur quæſtio ſuper iure patronatus eccleſię ſancti Angeli: de communi concordia ſequeſtrata fuit eccleſia illa apud vicedominũ Sabiñ. tandem idem M. intentauit actionẽ ſuã contra milites illos, vẽdicando ab eis ius patronatus ipſius eccleſiæ: lite conteſta. teſtes induxit ad probandũ, quòd ipſe ius patronatus, ipſius eccleſiæ poſſidebat, quando vicedominus Sabiñ. eandem tamquam ſequeſtratam accepit: cauſa iſta delata fuit ad dominum Papam, & ipſe diligenter examinata cauſa prædicta, actionẽ quam intentauit contrã milites prædictos ſuper iure patronatus ipſius eccleſiæ, incongruentem & ineptam inuenit: quia cum teſtes induxerit ad probãdum, quòd ipſe iuſpatronatus ipſius eccleſiæ poſſidebat quando dictus vicedominus eandem tamquam ſequeſtratam accepit, apparet quòd nec rei vendicationem intentare, nec ipſius reſtitutionem poterat poſtulare: Vnde Papa pronunciauit intentionem ipſius nobilis non tenere, abſoluendo milites ab eadem: tamen ſi congruentem & aptam voluerit proponere actionem, reſpondere ſibi nihilominus teneantur. Nota quòd cauſa iuris patronatus coram iudice eccleſiaſtico debet tractari. Item ei qui poſſidet, non competit rei vendicatio nec reſtitutio: & ideo quia iſte poſſidebat iuſpatronatus, quando ſequeſtrata fuit eccleſia, non cõpetebat ei rei vendicatio. Item cum libellus ineptè concipitur, reus ab inſtantia iudicij abſoluitur, & ſi poſteà congruè reformetur, nihilominus reus tenetur reſpondere. Item in hac decreta. videtur quòd actio ſecundum canones ſit proponenda.

† Vide l. ea quidem. C. de accu.& l. diuus. ff. de cuſt. & exhi. reo.

† In aliquot antiquis ita: factũ ſuum.

† Riuaria.

† Ca. 3. tit. de confir. vtil. vel inuti. in 3. cõpilat.

† Campanicos.

† Vide l. cũ precũ. C. de lib.cau. & l. itẽ apud Labeonem §. ſi quis libello.ff. de iniur.

h ¶ *Sequeſtratam.*] Sequeſter appellatur ille, apud quem res in litigium deducta, communiter à litigatoribus deponitur: & huiuſmodi depoſitio non poteſt fieri, niſi à pluribus, quamuis aliàs & vnus & plures deponere poſſint. ff. depoſi. licet.

¶ *Glo.ſeq.dat duplicem lecturam, quarum vtraque concludit contra actorem. ponit deinde duplex remedium quo vti poterat actor, ſcilicet depoſiti contra ſequeſtrum, vel negatoria contra reos.*

i ¶ *Poſſidebas.*] Si ita intelligitur litera iſta, quòd iſte dicebat ſe poſſediſſe antequam deponeretur apud ſequeſtrum, & cum ſequeſtrata fuit, tũc planum eſt qđ hic dicit, qa tunc habetur

betur pro poſſeſſore, niſi ea mente depoſuiſſet eccleſiã apud ſequeſtrum, vt ipſum ſequeſtrum conſtitueret poſſeſſorem. potius quàm cuſtodem. ff. de acquiren. poſſeſ. intereſſe puto. ff. depoſi. l. licet. §. 1. vnde non poterat intentare rei vendi. contra illos milites, nec interdictum poſſeſſorium, cum ipſe poſſideret, poſſeſſori enim non datur rei vendicatio. Inſtitu. de act. §. 1. & C. de aliena. iudi. mut. cau. fac. l. vnica. Si verò dicebat ſe poſſidere poſtquã depoſuerat rem apud ſequeſtrum, ſed ipſum poſuit cuſtodem: tunc adhuc dicitur poſſeſſor, aliàs non: vt ff. depoſiti. l. licet. §. 1. & iõ nullo modo agere poterat rei vendi. nec interdicto poſſeſſorio cõtra milites, ſed contra ſequeſtrum poterat agere depoſi. ff. depoſi. ei apud. §. 1. arg. ff. de pecu. l. depoſiti. 1. reſpon. & ff. de priuileg. credi. ſi ventri. §. 2. in fi. & C. de vſur. acceptam. in fi. Quandoque tamẽ rei vendicatio datͬ poſſidenti: nam à depoſitario vel à commodatario poſſum rem vendicare, licet ego rem illã poſſideam: & hoc dicitur fieri ratione detentionis. ff. de rei vendica. officium. ad fin. Et cõfeſſoria ſimiliter datur poſſidenti, ne inquietetur. ff. ſi ſer. ven. ſi forte. §. 1. & l. ſicuti. §. ſed ſi quęritur. & hoc cum eſt in quaſi poſſeſſione ſeruitutis: ne vicinus altius tollat domum ſuam, ſi ille vult altius ędificare, tunc per confeſſoriam ille poteſt prohibere vicinum ædificare: vt dicitur in l. ſi forte. & l. ſicuti. §. ſed ſi quæritur. Et confeſſoria datur etiam ei, qui non poſſidet, & contendit ſibi ſeruitutem deberi. ff. ſi ſerui. vendic. l. 2. Negatoria datur domino qui negat alium habere ſeruitutem, vt in l. prædicta. Iſto modo debuit agere miles iſte, negando milites illos habere ius in eccleſia, petendo ne inquietarent eum ſuper iure patronatus. & de iſtis duabus habes ꝭ. de cau. poſſeſ. cum eccleſia.

cationem intentare, nec ipſius reſtitutionem poteras poſtulare: Vnde intentionem tuam in hac parte pronunciauimus non tenere [a], abſoluentes eoſdem milites ab eadem: Ita tamen quòd ſi congruentem, & aptam intentare volueris actionem, reſpondere tibi nihilominus teneantur.

¶Idem magiſtro, & fratribus militiæ templi in Italia conſtitutis.

*¶Præceptores templi pro domibus ſuis agere, & defendere poſſunt, nec obſtat eis regio, vel quod ignota ſit eorum origo.*

CAP. XVI.

CVm deputati: & infrà. ¶ Accepimus, quòd quidam tam ſeculares, quàm eccleſiaſtici iudices, illos quos habetis in domibus veſtris pręceptores, in cauſis ad proſequendam ſuam iuſtitiam non admittunt, tamquam licitum non ſit eis, ſuper litigioſis negotijs curam agere, qui pacificis decreuerunt ſtudijs inhærere: illud allegantes in repulſionem ipſorum, quòd eorum ipſis generatio non eſt nota: qui vndecunque venerint gratia diuina vocati, dummodo laudabiliter [b] exequantur officium ſui ordinis, ex ſuperabundanti requiritur ſuę notio nationis. [c] ¶ Ne quis igitur in proſecutione cauſarum, præceptores eoſdem, ab agendo, vel reſpondẽdo occaſione huiuſmodi repellat, auctoritate† Apoſtolica inhibemus.

†In aliquot antiquis ita auctoritate præſentium inhibemus.

¶Idem Vercellen. Epiſcopo, & abbati de Toleto.

*¶ Pręlati debent laicis de clericis (appellatione fruſtratoria non obſtante) iuſtitiam facere: ad ſecularem tamen forum clerici à laicis trahi non debent: etiam data ipſorũ pręlatorum negligentia.*

CAP. XVII.

QValiter, & quando: & infrà. ¶ Præcipiatis ex parte noſtra prælatis, ut laicis, de clericis conquerentibus, plenam † faciant iuſtitiam exhiberi: Non obſtantibus appellationibus [d] fruſtratorijs, quas in eorum grauamen clerici frequenter opponunt: Ne† pro defectu iuſtitiæ, clerici trahantur à laicis ad iudicium ſeculare: quod omninò fieri prohibemus [e].

†plenariam

† Conciliũ Carthagiñ. 3. c. 9. & conci. Toletan. 3. c. 13.

*¶Gloſſa ſequens habet duo dicta. Primum diſtinguit: & ſecundum facit tria agumenta; duas opiniones ponit, & remittit.*

a ¶*Non tenere.* ]Cum enim inepta proponitur actio, iudex non debet ſtatim illam corrigere, ſi eſt dubia: quia licet debeat ſupplere de iure, de facto tamen ſupplere non dẽt, 1 ſed debet abſoluere reum, cum poſtea perpenderit eam ineptam ex probationibus: vt hic, & ff. ſi men. fal. mod. dixe. l. 1. §. 1. & ꝭ. de dona. inter dilectos. & ꝭ. de reſtitu. ſpo. cum ad ſedem. Si verò manifeſtè cognoſcit ꝙ ſit inepta, ſtatim eam reijciat iudex, vel aſſeſſor. ſup. eo. cauſam. ff. de aſſeſſorib. l. 1. & infra de deſponſa. impu. ad diſſoluendum. ſup. de elec. conſtitutis. Item ex hoc loco videtur quòd actio ſecundum canones ſit proponenda. arg. ꝭ. de mu. pet. c. 1. contra ſ. eod. dilecti. vbi de hoc. Dicunt tamen quidam, ꝙ in ſpiritualibus cauſis actor non tenetur proponere actionem: vt ſic intelligantur iura quæ dicunt actionem non eſſe proponendam: in ciuilibus verò tenetur. Ioan. dixit, quòd ſecundum canones non tenetur quis proponere actionem, quæ magnam requirit ſubtilitatem, ſed leuem, ſicut eſt rei vendicatio, locati, depoſiti. vtrum huiuſmodi leues teneatur nominare, dicas vt dictum eſt ſ. eo. dilecti.

1 De hoc vide Hoſ. & alios. ſ. c. 3. de paſtu.

CVm deputati. ]Duo facit. Primò punit iniuriam quę inferebatur præceptoribus templi. Secundò eam deinceps inhibet fieri: ibi, *Ne quis.* Abb.

CASVS. Magiſter & fratres militiæ templi in Italia conſtituti, habent quoſdam in domibus ſuis, quos appellant præceptores: Iudices tam clerici quàm ſeculares, non admittebant eos in cauſis pro ſua iuſtitia proſequenda, illud allegantes in repulſione ipſorum, quòd eis eorum generatio non eſt nota: ſignificatum fuit hoc domino Papæ: Vnde prohibet auctoritate Apoſtolica ne aliquis huiuſmodi præceptores in proſecutione cauſarum, hac occaſione ab agendo & reſpondendo repellat. No. quòd quilibet præſumitur idoneus, niſi probetͬ indignus.

b ¶*Laudabiliter exequantur.* ] Et ſic propter induſtriam & ꝓbitatem luebant pęnã. C. depoſiti. l. vlti.

*¶Glo. ſeq. ponit duas cauſas dubitandi, & tres decidendi.*

c ¶*Nationis.* ] Forte ideo quærebant iſti de natione iſtorum, vt ſciretur de fama ipſorũ: nam infames conſueuerunt fugere loca nationis ſuæ. 19. quæſtio. 2. duæ ſunt. argum. ad hoc ſupra de cleri. peregri. tuæ. & infamis non poteſt eſſe procurator vel iudex. 3. q. 7. cap. 1. & cap. infames. §. ſunt autem. vel ideo quærebatur, vt ſciretur an eſſent ſerui: qa ſeruus in iudicio ſtare nõ poteſt: 2 C. de iudic. ſeruus. niſi in caſibus. ff. de iudi. vix certis ex cauſis. Sed ſpretis his præſumit ius quemlibet eſſe dignum: niſi probetur contrarium. ſup. de ſeru. c. vni. & infra de præſump. dudum. & præſumitur quilibet liber, ex quo apparet in poſſeſſione libertatis. 3. q. 8. c. infamis. §. tria. ver. verumtamen ſi ſeruus. in fi. & ff. de offic. prætor. Barbarius. ſim. infra de iuſt. ad decorem. Vel dic quòd eo ipſo quòd deputauerũt ſe obſequio IESV CHRISTI, omnis tollitur irregularitas, ſi qua fuit. arg. 19. q. vlt. non licet. in Auth. de mo. in prin. coll. 1. ideoque nõ ſunt repellendi: quia legitimæ perſonæ præſumuntur. 11. q. 3. eorum. ff. de proba. verius. & l. 1.

2 Niſi puteſ lib. 3. q. 7. §. tria. l. Barbarius. ff. de offic. præt. & l. 1. C. de teſt.

QValiter & quando. ]Iudices eccleſiaſtici debent de clericis laicis iuſtitiam facere. ſic communiter ſummatur. & ſecundum hanc ſummationem iſta decreta. eſt de indubio. ff. ad municip. l. 1. Et tria facit, primò præcipit. ſecundò impedimentum remouet: ibi. *Non obſtantibus.* tertiò grauamen ſuſpicatur, & prohibetur: ibi, *Ne pro defectu.* Abbas.

CASVS. Præcepit. Papa prælatis eccleſiarum; vt laicis conquærentibus de clericis: plenam iuſtitiam faciant, nõ obſtantibus appellationibus fruſtratorijs, quas clerici contra laicos frequenter opponunt, ne pro defectu iuſtitiæ clerici trahantur à laicis ad iudicium ſeculare, quod omnino prohibet fieri. Nota quòd nemini eſt iuſtitia deneganda. Item arg. quòd in defectum iuſtitiæ clerici ad iudicium ſeculare trahi pñt: ſic econtra, ꝓp defectum iuſtitiæ iudicis ſecularis, eccleſia poteſt ſe intromittere. ꝭ. de fo. compe. licet. & c. ex tenore.

d ¶*Appellationibus.* ] quæ ipſo iure non tenent. infra de appel. paſtoralis. 1. reſpon. & c. vt debitus.

*¶Glo. ſeq. fortificat textum quo dicitur, quòd inuiti non trahuntur: nec mirum, quia etiam volentes, &c. & de conſenſu epiſcopi, & remittit: dicat vltimo contrarium eſſe in caſu conuerſo.*

e ¶*Prohibemus.* ] Imo & ſi velint, non poſſunt laicum ſuum iudicem conſtituere. infra titulo proximo, ſi diligenti. & cap.

& cap.ſignificaſti.11.quæſtio.1.inolita.& cap.placuit.Et videtūr quòd etiam de conſenſu epiſcopi non poſſit. & puto illud verum. infra titu. proxi. ſignificaſti. licet iura antiqua contrarium innuere videantur,vt dicitur ibi.Sed econuerſo laici trahuntur ad forum eccleſiaſticum propter deſidiam iudicis ſecularis. infra titu. proxim. licet. & cap. ſeq. & c. ex tranſmiſſa.

† In aliquot antiquis ita: Idē Pariſiē ſi epiſcopo, & decano.

ij Cauſam,quę.] Iudex habens conſimilem cauſam, à iudicio remouetur. Primò recitat delegationem cauſæ. Secūdò cauſam remotionis vnius delegati, & alium ſubrogat:ibi, *Quia verò*. Abbas.

†Ca. 1.eo. tit. in 4.cō pilat.

† Vintoñ.

Casvs. Inter abbatem, & conuentum Vindon. & archidiaconum Carnoteñ. ſuper quibuſdam procurationibus quæſtio vertebatur: cauſa ſup hoc commiſſa fuit archid. Pariſieñ. ſimilem ferè cauſam habebat: parti alteri nimis fauorabilis videbatur: loco ipſius archidiaco. ſubrogauit quendam decanum: mandans vt non obſtantibus prioribus literis, procedant in cauſa præuia ratione. Not. quòd cum iudex habet ſimilem cauſam cauſæ ſibi commiſſæ, poteſt & debet remoueri,& alter ſubrogari, cum propter cauſam ſuam ſimilem nimis fauorabilis videretur alteri parti.

†Vide l.litigatores. ff. de arbi.

†Aliàs,deſunt hæc verba: in cauſa. alij ita: in negotio.

† In omnibus vetu ſtis ita: Innoc. iij Archid. Remen.

† Et decano Berimuen.Colmen. diœceſ.aliàs.

¶Idem. †

¶*Iudex habens vt priuatus penè conſimilem cauſam, quam habet vt iudex, à iudicando remouetur. hoc dicit.*

## CAP. XVIII.

ij Cauſam †, quæ inter abbatem,& conuentum Vindoñ. † & archidiaconum Carnoteñ. ſuper quibuſdam procurationibus,vertitur:vobis & archidiacono Pariſieñ. meminimus commiſiſſe: & infrà. Quia verò cum eundem archidiaconū ſimilis penè [a] cauſa contingat, nimis fauorabilis parti alteri videretur †, nos te,fili decane, loco ipſius archidiaconi ſubrogantes [b]: Mandamus, quatenus (non obſtantibus prioribus literis)in† cauſa ratione præuia procedatis.

¶Hono.†iij archidia.Remenſi, & decano†Crimenſi Colon.diœceſi.

¶*Si iudices de principali, & exceptionibus præiudicialibus ſimul cognoſcunt, vel ſuper principali lite non conteſtata teſtes recipiunt,licitè ab eis appellatur.*

## CAP. XIX.

EXhibita nobis R. Virdunenſis† electi petitio declarauit, quòd cum ſuper facto electionis ſuæ, H. archidiaconi,ac quorundam canonicorum Virdun.† aduerſariorum ſuorum procuratores ad noſtram audientiam † acceſſiſſent,Pariſienſi epiſcopo, & coniudicibus ſuis, ſub certa forma literas noſtras direximus, inter alia continentes, vt vocatis qui forent euocandi [c], ſuper propoſitis, & alijs negotium contingentibus [d], inquirerent [e] veritatem:& infrà. ¶ Cum autem idem electus quibuſdam ex his, qui cōtra eum agebant, conſpirationem [f], & quibuſdam excommunicationem [g], in modum exceptionis obiecit conſpirationem, & quibuſdam excommunicationem,ſe illa offerens probaturum: Iudices interlocuti fuerunt, ꝙ de huiuſmodi exceptionibus & negotio principali ſimul inquirerent,nolentes admittere probationes ſuper prædictis exceptionib. quaſi non eſſent iudices,ſed inquiſitores: & iuris ordinem peruertendo,ſimul cœperunt inquirere de exceptionibus & negotio principali: & teſtes ſuper eodem receperunt lite non conteſtata: vnde dictus electus ad Sedē Apoſto. appellauit.omnia iſta dictus electus domino Papæ ſignificauit, vnde mandat ꝗbuſdam iudicibus, ꝙ cum non in modum inquiſitionis, ſed commiſſionis negotium extitit delegatum,quatenus ſi ex dictis grauaminibus, vel aliquo ipſorum conſtiterit appellatum, reuocato in irritum quicquid poſt appellationem huiuſmodi inuenerint eſſe factum, in cā ipſa iuxta continentiam priorum literarū procedant præuia ratione.No.ꝙ in cauſa electionis omnes vocandi ſunt,quos ipſum negotium tangit,& de omnibus negotium contingentibus inquirendum eſt.Item conſpiratores non admittuntur contra electum tamquam inimici vel excommunicati:quia ab agendo ſunt excluſi. Item exceptio peremptoria,vt conſpiratio ante litem conteſt.debet admitti:quia eſt pręiudicialis. Item de exceptionibus & negotio principali, contra iuris ordinem ſimul cognoſci non debet, ſed de illis primo cognoſcendum eſt, quæ ſui natura præcedunt.

quirerent ſuper ijs, quæ propoſita fuerant, & alijs negotijs contingentibus:partibus coram iudicibus conſtitutis, prędictus electus quibuſdam ex illis, qui cōtra ipſum agebant in modum exceptionis obiecit conſpirationem, & quibuſdam excommunicationem,ſe illa offerens probaturum: Iudices

† Brunien.

†Beneuen.

† Bituricē.

†Virdimēſi.

† Præſentiam.

¶*Gl.ſeq.repetens textum illum fortificat per duo ſimilia:quia ſcilicet ſimilitudo cauſę vel morbi repellit teſtem & excipientem.Dicit deinde ſimilitudinem non extendendam:prętere a ponit lecturam,Io.quam fortificat.Finis patet.*

a ¶*Similis penè cauſa.*] Et ita videtur quòd iudex qui habet conſimilem cauſam cauſæ ſibi commiſſæ, poſſit recuſari,ex eo quod dicit,nimis fauorabilis,&c.quod eſt mirabile, vt ex eo naſcatur ſuſpicio: vnde ſi aliquis ageret de iure exceptionis coram aliquo iudice,qui in ſimili cauſa laborat, iudex ille de facili ſententiaret pro illo.Simile eſt in teſte,qui habet conſimilem cauſam:quia ille non debet admitti in teſtem propter huiuſmodi ſuſpicionem, ne de facili teſtificaretur pro illo.inf.de teſtib.perſonas.& qui conſimili morbo laborant non ſunt admittendi in teſtimonium:vt 4.q.3. c. ſi teſtes.§.liberi.& c. teſtes. ſim. inf. de excep. cum eccleſiaſticæ. 1 Non tamen extendas hanc ſimilitudinem ad omnes cauſas.nam ſi iudex habeat cauſam decimarum, & alia cauſa,puta iuriſpatronatus vel electionis ei committatur, illud ei non nocet.Vel etiam,vt dicit Io. bene poſſum petere eccleſiam,vel aliud coram iudice, qui habet conſimilem cauſam: Vel hæc cauſa non videtur ſufficiens ad recuſandum iudicem,licet ſit ſufficiens ad ſubrogandum, nec dicitur quòd cauſa iſta ſufficiat ad recuſandum iudicē, licet ſit ſufficiens ad ſubrogandum: cum enim plures iudices dati ſunt ad petitionem alterius partis,ſine qualibet tali ſuſpicione, vel conſimili remouetur aliquis illorum,& alter ſubrogatur:vt cauſa ſine ſuſpicione procedat.frequenter hoc cōtingit. vel dic quod prius dictum eſt.

1 In hoc eſt ſimile: quia ibi ſimili morbo laborās repellitur etiam ab excipiēdo. Io.And.

b ¶*Subrogantes.*] Sic propter ſuſpicionem dominationis alius ſubrogatur.ſup.de offic.deleg. cauſam quæ. Item ſi neceſſarius ſit iudex in teſtem, remouetur, & alter ſubrogatur. j.de teſtib. dilecto.

E*xhibita.*]In prima ponitur appellantis petitio.In ſecunda appellationis commiſſio. Secunda: ibi, *Quia verò*. Abbas.

Casvs. Vacante eccleſia Virduñ.electus eſt quidam R. nomine,contra iſtum electum H. archidiaconus, & quidam alij canonici Virduneñ.ſe opponentes, impetrauerunt literas contra ipſum ad epiſcopum Pariſieñ. & coniudices ſuos ſub hac forma: vt vocatis qui forent vocandi veritatem in-

c ¶*Euocandi.*] Omnes enim illi euocandi ſunt quos negotium tangit.ſ.de temp.or.ſi archiepiſcopus.& 66.diſt. archiepiſcopus.& 8.q.1.licet ergo.& ff.de adopt. nam diuus. & ff. de mino.in cauſæ.§.cauſa.C.de auct.præſt.l.vlt.

d ¶*Negotium contingentibus.*]contingentia ipſam electionem, puta meritis electi,& ſtudijs eligentium, & de zelo, & ne aliquid ſimoniacæ prauitatis interceſſerit.ſ. de elect.ſcriptum eſt.& c.ſuper eo.& j.de excep.denique.in fi.

e ¶*Inquirerent.*] Ex hoc verbo viſum fuit iudicibus, quòd in modum inquiſitionis deberent procedere, & nō in forma iudicij.& ita lit. non cōteſt.poterant procedere propter contumaciam alterius partis.j. vt lit. nō conteſta. quoniam frequenter.§.ſunt & alij.& j.de accuſa.qualiter & quando.§.debet. Sed errauerunt, cum forma illa non fuiſſet in modum inquiſitionis commiſſa, ſed in modum iudicij, 2 mera inquiſitio non committitur in tali caſu: quia inquiſitio fit ſuper exceſſibus,& inquiſitor debet accedere ad locum.2.q. 1. Deus omnipotens.& j.de ſimo.licet Hely.

2 Qd̄ colligitur ex eo quod dicit textus: vocatis, qui forent euocandi. de quo vide Specul.tit. de inquiſi. §. 1.verſic. quid ſi in litera.

f ¶*Conſpirationem.*]Quod ſi verum fuiſſet,repellēdi erant, nec audiendi contra electum: quia quaſi inimici, & ex odio facere præſumuntur:vnde ab agendo ſunt repellendi,ſicut à denunciatione ſeu inquiſitione.j.de accuſ.cum oporteat. & ſ.eo.nouit.in fi.nec tales ad teſtimonium ſunt admittendi.j. de ſimo. licet Hely. & c.per tuas. conſpiratio enim grauiſſimum crimen eſt, ita vt accuſatum à proprio gradu repellat. 11.q.1.coniurationum.& c.ſeq.

g ¶*Excommunicationem.*] Exceptio excommunicationis repellit ab agendo: & quia iſti agebant contra electum, talis exceptio admittenda fuit: quia excommunicati audiendi nō ſunt.infra de ſenten.excom.per tuas.& c.ſi verò.infra de hære.excommunicamus.§.credentes.Sed cum electus petit cōfirmationem agendo contra ipſos, qui ſe ſibi opponunt, ſi oppo-

opponant aliquid electo in modum exceptionis,ad defenſionem eccleſiæ ſuæ,contra illos non admittitur replicatio excōicationis:quia & ſi conſtet illos eſſe excōicatos,non repellerent à defenſione.j.de excep.dilecti. quia à defenſione nullus excommunicatus repellitur.j.de excep.in tribus.vlt.cap.

a ¶ *Peruertendo.*] vnde non valuit quod fecerunt:quia fines mandati ſeruandi ſunt. ſ. de reſcri. cum dilecta. & ſ.de off.deleg.venerabili. imo & ſi verba reſcripti videretur eſſe contra ordinem iuris, tamen non debet recedi à iure. 1 ſ. de reſcrip. cauſam quæ.

1 Quia Papa vno verbo non intēdit iuris ordinē tollere.de electio. eccleſia 2.ſecundum Vinc. non valuit etiam iſte proceſſus, quia factus eſt contra intentionē delegātis. de prę b. c. ſi. ſecundū Hoſt.Ioan. And.

b ¶ *Lite nondum ſuper eodem negotio conteſtata.*] Quod fieri nō debet.j.vt li.non conteſta.per totū. niſi electus eſſe cōtumax: tūc enim ne patiatur eccleſia detrimētum ex mora, poſſunt recipi teſtes lite non conteſta. j. vt lite non conteſta. quoniam.§.porro.

c ¶ *Dictis grauaminibus.*] ſ. quia ſimul ſuper exceptione,& principali negotio procedebant,& lite non cōteſtata. Et colligitur ex hac litera, ꝙ ſi plura grauamina aſſignentur in appellatione,ſufficit alterum probare, dummodo quodlibet per ſe ſit ſufficiens, ſimile j.de app. ſigniſicauit.& j.de præbē. cū iamdudum. & ſ.de reſcrip. ex parte. vbi de hoc. Si aūt plura proponuntur,quæ habent diuerſos effectus, non ſufficit alterum probari quo ad vtrumque effectum: ſed ſufficit quo ad alterum. exemplum habes.ſ.de reſcri. olim. ſed omnia quæ hic dicta fuerunt,habent eundem effectum, ſ. vt appellatio legitima fuerit: ergo ſufficit quodcunque probetur, quia vtrumque per ſe ſufficit.

dum exceptionis obijceret,ſe id offerens probaturum, præfati iudices interlocuti fuerunt,quòd de his, & principali negotio ſimul inquirerent: nolentes, quaſi non iudices, ſed inquiſitores exiſterent, ſuper dictis exceptionibus ipſius electi probationes admittere: ſed peruertendo [a] iuris ordinem, de præmiſſis exceptionibus, & principali negotio pariter per ſe inquirere intendentes, & procedentes etiam ad receptionem teſtiū, lite nondum ſuper eodem negotio conteſtata [b]: quare pręnominatus electus noſtram audientiam appellauit: & infrà. ¶ Quia verò non in modum inquiſitionis, ſed commiſſionis negotiū extitit delegatum: Mandamus, quatenus ſi ex dictis grauaminibus [c], vel aliquo ipſorum appellatum conſtiterit, reuocato in irritum quicquid poſt appellationem huiuſmodi inueneritis attentatum,in cauſa ipſa iuxtà priorum continētiam literarum,ratione prę uia procedatis.

¶ Idem magiſtro Tancredo canonico Bononienſi.

¶ *Lapſu triennij non obſtante,poteſt delegatus in cauſa ſibi commiſſa procedere.*

CAP. XX.

VEnerabilis frater noſter archiepiſcopus Rauennas, propoſuit coram nobis, quòd cum deciſio cauſæ, quæ inter ipſum, & communitatem Ceruię,ſuper iuriſdictione ciuitatis Ceruiæ, & quibuſdam alijs articulis vertitur,ſit per ſubterfugia, & cauillationes eorum per triennium prorogata, dicti Ceruienſes,aſſerentes inſtantiam iudicij per decurſum triennij perijſſe, reſpondere ſub tuo examine recuſauerunt: & infrà. Mandamus, quatenus exceptione huiuſmodi non obſtante [d], in negotio ipſo procedas,iuxtà traditam tibi formam. †

¶ Idem Epiſcopo†, & magiſtris T. & B. Prateñ. Bononiæ commorantibus.

†Bononié.

¶ *Actor obtinens in poſſeſſorio coram iudice rei,non tenetur coram eo iudice ſuper proprietate reſpondere: ſi eſt prorſus alterius fori.h.d.& eſt caſus notabilis.*

CAP. XXI.

SIgnificauerunt nobis olim abbas, & conuentus ſanctæ Mariæ de Florentia, quod Florentina Poteſtas, pro eis

VEnerabilis.] Inſtantia iudicij non perit per lapſum triennij.ſic cōiter ſummatur. Et ſunt duæ partes. in prima, partis quæſtio:in ſecunda,Papæ prouiſio:ibi, *Mandamus.*

CASVS. Inter archiepm Rauennateñ.ex vna parte,& cōitatem Ceruieñ.ex altera,ſuper iuriſdictione ciuitatis ipſius, & quibuſdam alijs articulis qō vertebatur, quæ commiſſa fuit magiſtro Tancredo Boñ.canonico, ſed per cauillationes Ceruienſium & ſubterfugia,deciſio huius cauſæ per triēnium fuit prorogata,& tandem poſt lit.conteſt. & commiſſiones varias dicti Ceruieñ.aſſerebant inſtantiam iudicij per decurſum temporis perijſſe, & ita nolebant vlterius ſub examine iudicis rñdere.Archieps ſignificauit hoc dño Papæ: vñ ipſe mandat eidē judici,ꝙ exceptione hmōi non obſt.in negotio ipſo procedat iuxta traditā ſibi formā. No. ꝙ inſtātia iudicij,ſecundum canones,per lapſum triennij non perit:qa iuriſdictio iudicis eſt perpetua,& reſcripta perpetua ſunt.

Iudicij inſtantia an pereat triēnio.

¶ *Glo.ſeq.notat l.properandum in eccleſiaſtico foro, &c. dicens,quòd etiam ſecundum legem, licet pereat inſtantia, non perit iuriſdictio delegati. dicit deinde, quòd hoc non videtur per hoc cap.corrigi.quia,&c.ad quod reſpondet Ioan. And. Et procedit multum intricatè, & in effectu ſentit quatuor lecturas,quas vide per Panor.*

d ¶ *Non obſtante.*] Sic ergo patet ꝙ hodie non hēt locum lex illa.C.de iudicijs.properandum.1.rñ.§.vlt.& §.plerumq; vbi dicit ꝙ inſtantia iudicij perit, niſi cā finita ſit infra triennium à tpe litis conteſtatę connumerandum, vt iterum incipiat de nouo procedere,ac ſi nūquam fuiſſet proceſſum. Si enim iſti reſpondere nolebant: quia inſtantia iudicij perierat,non erant audiendi: quia licet ſecundum legem prædictam,inſtantia iudicij perierat decurſu triennij,literæ ſiue iuriſdictio iudicis nō perierat: quia iuriſdō iudicis eſt ꝑpetua, & reſcripta ꝑpetua ſunt.C.de diuer.reſcrip.falſo.& arg.C.de cōſti.pec.l.2.& C. de ꝑſcr. 30.vel 40.ann.l.vlti. Poterant tñ dicere, non tenemur rñdere, niſi nouus libellus dēt de nouo, & oīa iterum procedant ab initio ꝑ l.prædictam, properandum. quæ modo non habent locū quantum ad hunc articulum per decre. iſtam. & ſic obuiandum eſt malitijs eorum, qui cās malitiosè volunt prorogare.Sed ex hac decretali non videtur ꝙ lex illa,properandum. corrigatur, quia non colligitur hic,ꝙ lis fuit cōteſtata, ſed per ſubterfugia & cauillationes cā ſit prorogata:& hoc potuit eſſe totum ante litem conteſt. imo lis cōteſtata fuit: quia deciſio ēt cauſæ prorogata fuit, vt dicit, & ſic fuit lis cōteſtata. & ita habetur expreſſum in antiqua, ꝙ lis erat conteſtata. & ex eò quod dicit, inſtantiam iudicij perijſſe, apparet, ꝙ proceſſum erat in principali negotio, qđ dicitur fieri per litis conteſtationem, quæ eſt principium cauſæ.

†Vide l. ad legatū. & l. ad rem. mobilē. ff. de procurat. & l. 2. ff. de iuriſdi.om.iud.

SIgnificauerunt.] Nō obſtante exceptione temporis feriati ꝑpter vindemias, mandanda eſt ſentētia executioni.hoc dicit ſecundū vnum intellectum,vel ſecundum alium ita cōiter ſummatur. Cum actor & reus ſunt diuerſi fori,cā proprietatis & poſſeſſionis pōt corā diuerſis iudicib. agitari:ſed hoc non videtur indiſtinctè verum ſecūdum Panor.Sunt duæ partes.In prima partis conqueſtio. In ſecunda Papæ prouiſio:ibi, *Mandamus.* Abb.Sicu.

CASVS. Inter abbatem & conuentum monaſterij ſanctę Mariæ de Florētia ex vna parte,& cōitatem caſtri de Signa, Floren.Diœce.ex altera ſuper poſſeſſione,vel quaſi iuris eligendi ibidem rectorem,coram poteſtate Floren. quæſtio vertebatur:dictus poteſtas pro monaſterio ſuper poſſeſſione,vel quaſi iuris eligendi rectorem in caſtro prædicto, diffinitiuā ſententiam promulgauit:lata prædicta ſententia, monachi elegerunt ibi rectorem,ſed illi caſtellani non recipiebant illum in rectorem, & inſuper poteſtas Floreñ. cōpellebat abbatem & conuentum ſuper proprietate vel quaſi prædicti iuris in ſeculari iudicio communitati prędictæ reſpondere.Significatum fuit hoc domino Papæ: vnde mandat epiſcopo Boñ.& coniudicibus ſuis,quatenus ſi eſt ita, cōpellant communitatem prædictam,electum ab eiſdem monachis admittere in rectorem caſtri prædicti, audituri poſtmodum ſuper proprietate, vel quaſi dicti iuris, quicquid partes duxerint proponendum:partibus in præſentia iudicum cōſtitutis, ex parte cōitatis prædictæ fuit excipiendo propoſitum, ꝙ tunc coram eis rñdere non tenebatur de iure, cum tempus vindemiarum tunc exiſteret feriatum.Ex parte monaſterij fuit rñſum, hoc malitiosè proponi, vt videlicet cā protracta, tēpus electi prædicti inutiliter laberetur.Conſultus Papa, mandat ſuper hoc eiſdem iudicibus, quatenus hoc nō obſtante procedant in negotio præuia rōne.No. ꝙ hic diuiditur continētia cauſę,ſed hoc fit ꝑ diuerſum forum.Item ex cauſa proceditur tempore feriato vindemiarum altera parte inuita.

a ¶ *Tro-*

a ¶*Promulgauit.*]Et hoc bene fieri potuit, cum cauſa non eſſet ſpiritualis, ſed ſuper iuriſdictione temporali, & abbas & conuentus fuerint actores, vnde debuerant ſequi forum rei.infra titu.proxim.cum ſit generale. & 11. quæſtio. 1. experientiæ.& cap.ſeq.& C.de iuriſd. omn.iud. iuris ordinem. ſententia lata ſuper poſſeſſione, diffinitiua 1 appellatur. infra vt lit.non conteſt.cap. 2.&hic.

1 Facit gl. in l. quod iuſſit.ff. de re iudi.

¶*Glo.ſeq. mixtim dupliciter obijcit, & ſoluit ſatis clarè.*

b ¶*Super proprietate.*] Sed videtur quòd iſti monachi tenebantur reſpondere aduerſæ parti ſuper proprietate coram iudice qui cognouit de poſſeſſione: quia iudex ille qui cognouit de poſſeſſione, cognoſcere debet de proprietate. infra de cau.poſ. capit. 1.& eſt illi audientia denegãda, qui continentiam cauſæ nititur diuidere, vt coram vno agat de poſſeſſione, & in alio iudicio de proprietate.C.de iudi.nulli.præterea cauſæ conuentionis & reconuentionis coram eodem iudice fieri debent.C. de ſenten. & interlo. om.iudi. cum Papinianus.& 3.quęſtio.8.cuius. vbi dicitur. cuius in agendo quis obſeruat iudicium,ipſum in eodem negotio habere contra ſe iudicem non dedignetur: vt in l. cum Papinianus.& 3.quæſtio.8.cap.accuſatores.§. cuius in agendo. & illud quaſi videtur idem negotium.infra de mu.pe.cap.1.Sol. verum eſt quòd continentia cauſæ diuidi non debet, & ille qui cognouit de poſſeſſione, debet cognoſcere de proprietate, ſiue ſit ordinarius ſiue delegatus: cui cauſa ſimpliciter quo ad vtrumque fuit commiſſa. infra de ſequeſtra. ad hæc. & hoc locũ habet cũ actor,& reus ſunt eiuſdẽ fori: ſed in caſu præſenti non ſunt eiuſdem fori. vnde monachi, qui primò egerunt de poſſeſſione, debebant ſequi forum rei, quod fecerunt & obtinuerunt: & ſi aduerſarij volebant poſtea conuenire monachos ſuper proprietate debebant ſequi forum monachorum. Et cauſa poſſeſſionis & proprietatis bene poſſunt tractari coram diuerſis, maxime vbi cauſa talis ſubeſt: quia nihil commune habet cauſa poſſeſſionis cum cauſa proprietatis.ff.de acquiren.poſſeſ. naturaliter. §. nihil. Et ſi aliquis poſtulauerit alium iudicem ſuper proprietate, & alium ſuper poſſeſſione, non eſt audiendus. & ſic loquitur. infra de cauſ.poſſeſſ.cap. 1.& C. de iudi.nulli. & ita non contradicunt huic decre. quia hoc iſti monachi non fecerunt. Alia iura, cuius in agendo, &c. non tangunt cauſam iſtam: quia illa loquuntur in reconuentione, quæ debet fieri ſimul cum conuentione.infra de mu.pe.capit.1.& infra de or.cog. cum dilectus. & tunc etiam ſi vellent reconuenire de alia re, non poterant,cum quæſtio ſpoliationis,de qua agebant monachi, priuilegiata ſit. infra de ordi. cog. ſuper ſpoliatione. nec de proprietate ſimul tunc cum poſſeſſione poterat agi. C.de rei vend. ordinarij.

† in vno antiquo ita: cogeretis communitatem prædictam eũdem electum, &c.

¶*Glo.ſeq. tractat de ferijs fauore hominum introductis, & quomodo illis renũciatur, alijs non. & quomodo ex cauſa quis tunc cogitur litigare.*

c ¶*Propter vindemias.*] Tempore enim vindemiarum & tempore meſſium, non compellitur quis in iudicio reſpondere,ita quod ſententia lata contra abſentem non tenet. Tamen ſi conſentiunt partes, bene valet iudicium. ff. de fe.l.1. & l. ſi feriatis. & de iſtis ferijs habes C. de fe. omnes dies. in princip. ſed illis ferijs quæ inductæ ſunt ob reuerẽtiam Dei & aliorum Sanctorum,nullus poteſt renunciare,etiam ſi partes vellent. Alijs verò inductis in fauorem hominum bene renunciatur. hoc eſt expreſſum infra de fe. capit.vlt. & de conſe.diſtinct.3.cap.1.Et argumen.ad hoc.ff.de arb. ſi feriatis.15.quæſt.4.capit.1.& 2.poteſt tamen tali die(vt videtur) libellus offerri.de adul.l.miles.§.ſexaginta. & §. illius. ſed ex cauſa, tali tempore aliquis compellitur litigare: vt hic dicit in fine, ne tempus illius electi ad regimen illius loci elabatur. 2 Et idem credo ſi finiretur iuriſdictio iudicis tempore illo, quod tunc poſſet procedi,ne iudicialis inſtantia euaneſcat.argumen.ſupra de offi.deleg. conſuluit.

2 Ideo fuerunt compulſi, quia tota ciuitas non cogebat vindemiare, & per vnũ ſyndicũ litigauit.l.1. ff. quod cuiuſque vniuerſ.

contra communitatem caſtri de Signa ſuper poſſeſſione, vel quaſi iuris ibidem eligendi rectorem (quod ad ſe pertinere dicebãt) diffinitiuam ſententiam promulgauit [a]. Sed poſtmodum abbatem, & conuentum præfatos, ipſa Poteſtas coegit, communitati prædictæ ſuper proprietate, vel quaſi memorati iuris, in ſeculari iudicio reſpondere. Vnde vobis iniunximus, vt ſi ita eſſet, cogeretis † communitatem eandem, electum ab eiſdem monachis in rectorem admittere, audituri poſteà quæ partes ſuper proprietate [b], vel quaſi dicti iuris ducerent proponenda: & infrà. ¶Verùm pars altera inter alia excipiendo propoſuit, ſe tunc coram vobis reſpondere de iure non teneri, cum tempus propter vindemias [c] exiſteret feriatum: reſpondente ſyndico monaſterij hoc malitioſè proponi, vt videlicet cauſa protracta, tempus regiminis electi prædicti inutiliter elabatur: & infrà: Mandamus quatenus hoc non obſtante, in negotio ratione præuia procedatis.

## TITVLVS II.

## De foro competenti.

¶Ex concilio Chalcedonenſi †.

¶*Clericus coram ſuo epiſcopo conueniri debet.*

### CAP. I.

SI quis clericus aduerſus clericum negotiũ habeat, non deferat [d] propriũ epiſcopum, ſed prius apud ipſum actio [e] ventiletur: vel conſilio eiuſdem [f] apud alios [g], quos vtraque [h] pars voluerit, iudicium obtinebunt.

¶Ex concilio Pariſienſi †.

¶*Iudex ſecularis, ſi clericum per ſe diſtringit, vel condemnet, excommunicari debet.*

DE FORO competenti.

¶*Quia rei ad iudicia vocati frequenter excipiunt de foro, & plerumq; dubitatur, quòd forum ſic excipientes ſequi debeãt: ideo, &c. ſecundum Goffre. Sed ego continuo ſic. Tractaturus auctor de ſingulis actibus, & partibus iudicij: quia ante omnẽ alium actum iudicialem debet diſcuti de competentia fori, iuxta not.in cap.inter monaſterium. de re iudi. & in c. pen. de excep. ideo præmittit iſtam rubr. quia poſito fundamento ponitur ædificium.1.quęſtio. 1. cum Paulus. Et forum propriè neutri generis, prout hic ponitur, ſignificat territorium cuiuſque iudicis, infra quod poteſt in facinoroſos animaduertere.ff.de verbor. ſignifi.l. pupillus.§. territorium. Vnde tota diœceſis dicitur territorium epiſcopi. 16. q.7. omnes baſilicę. extra quod territorium impunè non paretur.de conſti.cap.2.lib.6.*

† Actio.15. vbi referũtur canones eius cõcilij cap.9. Burchard⁹ lib.2.decr. c.183. Iuo par.6.cap. 328. & ca. 360. Gratianus. 11. q.1.c.ſi clericus. & c. 1.eod.titu. in 1. compilatione.

† Cap.1.alias ca. 10. vt Burchardus libr. 6. decr.c. 22. & c. 1. eo. tit.in 3.cõpilatione. & vid omnino notas huius capitis.

*De hac materia habetur 96.diſt.3.q.6.& 6.q.3.11.q.1.21. q.5.per totum.reperitur in Sexto, & Clem. Abb.Siculus.*

SI *quis clericus.*] CASVS. Statuit concil. Chalcedo. quòd ſi clericus cauſam habeat aduerſus alium clericum, vel laicus aduerſus clericum, non deſerat epiſcopum clerici conuenti, vel de conſilio illius alium iudicem eligat, & eccleſiaſticum. Not. quòd actor forum rei debet ſequi. Item ſine licentia epiſcopi, clerici alium iudicem eligere non poſſunt.

d ¶*Non deſerat.*] Quod ſi fecerit, puniri debet, prout dicitur 11.quæſt.1.inolita.& cap.placuit. & ĩ.eo. ſi diligenti.

e ¶*Actio.*] i.petitio: quia ſecundum canones actionem proponere non tenetur.ſupra cap.proxi. dilecti. vbi de hoc. & c. examinata. 3

3 Concor. l.ſi pupilli. §. videamus. & ibi gl.& Doc. de nego. geſt. & l.ſi Titius.ff. de verbo.obl.

f ¶*Conſilio eiuſdem.*] Aliter enim nullo modo poſſunt eligere in præiudicium aliorum; imo de licentia epiſcopi iudicium ſeculare non poſſunt eligere, ſed eccleſiaſticam perſonam bene de licentia epiſcopi infra eo. ſignificaſti. aliàs nec volentes nec inuiti poſſunt deſerere epiſcopum, etiam ſi iuramentum interueniret.ĩ.eod.ſi diligenti.

g ¶*Alios.*] id eſt, eccleſiaſticos.ĩ.eo.ſignificaſti.vel epiſcopus committat alicui.

h ¶*Vtraque pars.*] Honeſtum & iuſtum eſt iſtud, vt ambæ partes ſi præſentes ſint, eligant iudicem communiter, vt hic, & 2.quæſtio.6. placuit. argumen. contra. ſupra de offic. delega.cum R. ſed illam intelligo quando altera pars eſt abſens, vel cum non vult concordare reus, vt ibi dicitur: aliàs iniquum eſſet illud quod daretur ad voluntatem alterius, altero pręſente: & ſic obſeruatur in curia Romana.contra.11. quæſt.1.cap.iudices.& 15.quæſt.7.cap.ſi autem.ſed illa intelliguntur in criminali,& non tenet hodie.

N*Vllus iudicum.*] Duo facit.primò prohibet.ſecundò adijcit pœnam:ibi, *Quod ſi.* Abb.Sic.

C a s v s. Statuit concilium Pariſien. quòd nullus iudex ſecularis,eccleſiaſticam perſonam præſumat diſtringere,vel condemnare: quod ſi fecerit, ab eccleſia cui fecit iniuriam, tandiu maneat ſequeſtratus quouſque ſatisfaciat. Not. quòd ſeculares iudices,eccleſiaſticas perſonas iudicare, vel condemnare non debent. Item qui iniuriam facit eccleſiæ, communione ipſius priuari debet.

a ¶*Iudicum.*]ſcilicet, ſecularium.

¶ *Gloßa ſequens quęrit,& ſoluit.*

b ¶*Minores.* ] Quos appellat hic minores? Poteſt dici quòd ſcholares, ſiue ſeruiētes eccleſiæ deputatos ad ei⁹ obſequium : quia illi eodem priuilegio cenſentur. argumen. 12. quæſtio.2.eccleſiarum ſeruus.

c ¶*Sine permiſſu pontificis.*] Hic vacat arg. à contrario ſenſu, vt probatur infra eodem ſignificaſti.vbi de hoc.

d ¶*Aut condemnare.*] niſi forte in cauſa reconuētionis, quia bene reſpondere tenētur de ciuili, ſed non de ſpirituali,vt dictum eſt ſupra cap.prox. & ſupra de iudi.at ſi clerici.cap.vlt. Argu.infra de mutu.peti.cap.1.2.& 3. quæſtio 8.c.accuſatores.§.cuius in agēdo.C. de ſenten. & interlocu.omnium iudicum cum Papinianus.in Auth.& conſequenter.ſed in criminali non habet locum reconuentio coram iudice ſeculari. nec etiam coram quocunque,vt dictum eſt ſ.titu.proxi.at ſi clerici.

e ¶*Cui iniuriam.*] Qui iniuriam facit eccleſiæ,debet priuari communione ipſius.17.quæſtio.4.ſicut antiquitus.nec ad ſupplicandum debet admitti, vbi ſacrilegium committere non dubitauit.ea. cau. quæſtio. 4. frater & coepiſcopus. 12. quæſtio.2.de viro nefando. vt ſic puniatur in quo peccauit. ſic infra de iure pat.paſtoralis.in fin.& ſupra de offic. delega. cum olim.& ſupra de transla.quanto.& ſupra de tempo. ord. literas.& infra de Iudæ.ad liberandum.& infra de immu.eccle.cap.fin.

f ¶*Sequeſtratus.*] per ſententiam. ſimile 30.diſt. quaſi per totum. Bernar.

† In aliquot antiqs & Burchardo: iuniores.ſed videto notas huius loci.

†Conciliū Africanū, c.88.cōci. Mileuitanum c.24. Burchardus libr.1. decret.ca. 68. Iuo par.5.cap. 176.& ca. 4.eo.tit.in 1.compilatione. adde notas huius capitis.

C A P. I I.

NVllus iudicum [a], neque presbyterum,neque diaconum, aut clericum vllum, aut minores [b] † eccleſiæ, ſine permiſſu [c] pontificis,per ſe diſtringere, aut condemnare [d] præſumat. ¶Quod ſi fecerit: ab eccleſia Dei,cui iniuriam [e] irrogare dignoſcitur, tandiu ſit ſequeſtratus [f], quouſque reatum ſuum cognoſcens, emendet.

¶Ex concilio Africano †.

¶*Ratione rei de qua agitur, ſortitur quis forum vbi res eſt: Sic communiter ſummatur.*

C A P. I I I.

SAnè ſi epiſcopi, inter quos cauſa verſatur, ſint diuerſarum prouinciarum : ille Primas [g] det iudices, in cuius prouincia [h] eſt locus,de quo contenditur.

S*Anè ſi.*] Epiſcopus ratione rei conuenitur coram archiepiſcopo, in cuius prouincia res ſita eſt. hoc dicit magis ſpecifice.Abbas Sicu.

C a s v s. Si duo epiſcopi diuerſarum prouinciarum ſuper aliqua poſſeſſione vel loco adinuicem contendant: ille Primas,vel patriarcha,vel archiepiſcopus, in cuius iuriſdictione eſt locus, de quo contenditur, cognoſcat, vel det iudices qui cauſam dirimāt. Not. ꝙ ratione rei ſortitur quis forum.

g ¶*Primas.*] Et hoc intellige cum ipſe non poteſt 1 ſiue non vult per ſeipſum cognoſcere.

1 Vel remotus eſt à partibus vltra duas dietas,tūc dabit iudices propinquiores:niſi impediatur ex iuſta cauſa: puta, quia ſubditi ſuffraganeorum nolūt recipere. ſupra đ offi.ord. paſtoralis. ſecūdū Vin. Io. And.

h ¶*Prouincia.*] Sic patet quòd ſub illo iudice agere debet actor in cuius prouincia res eſt litigioſa: vt ex ipſa re ſortiatur forum.ff.de cenſi.forma.§.ſi vero.& ĵ.eod.cap.vlt. & 11. q.1.experientiæ.& C.vbi in rem act.actor,& C.de prædi.mino.ſi prædium.& C.de præſcr.long.temp.l.vlt.

¶Greg. † Bonifacio defenſori Corſicæ.

† Gregori. libr.9.epiſtola. 74. regiſtri.

¶*Epiſcopus vt ſuſpectus recuſatus, de cuius ſuſpicione notoriè cōſtat, poteſt dare delegatū partibus nō ſuſpectum: cuius ſententiam poterit per ſe executioni mandare.*

C A P. I I I I.

SI † quis contra clericū cauſam habuerit, epiſcopū ipſius adeat: qui ſi vt ſuſpectus [i] fuerit recuſatus,executor [k] ab eo deputetur. Aut ſi hoc actor [l] refugerit, ab eodem epiſcopo eſt deputandus, qui partes ſibi mutuo conſenſu iudices compellat eligere : A quibus quicquid fuerit diffinitum, ipſius ſolicitudine [m] (ſeruata lege [n]) modis omnibus compleatur.

† Cap.5.e. titul. in 1. compilat.

¶Alexander tertius †.

† Poſt concilium Lateran par. 8.c.7.& c. c.7.eod. titu.in 1.cōpilat.

¶*Super re eccleſiæ, vel clerici, poteſt laicus coram eccleſiaſtico iudice conueniri; ſed ſi probabiliter negat rem eſſe eccleſiæ, vel clerici, ad iuriſdictionem eccleſiaſticam declinādam, conuenitur coram ſuo iudice.*

S*I quis contra.*] Coram ſuo epiſcopo conueniendus eſt clericus: qui ſi recuſatur, dabit delegatum partibus non ſuſpectum. ſic ſolet communiter ſummari.ſed Panor. ſummat aliter conſiderata potius mente legis quam cortice. Epiſcopus, ſi recuſatione contra eum propoſita ad arbitros venire non vult, etiam poteſt partium non requiſito conſenſu,cauſam principalem alicui non ſuſpecto committere,cuius ſententiam executioni mandabit. Et ſecundum intellectum meliorem diuiditur, quia primò prouidet quando iudex vt ſuſpectus recuſatur à reo. Secundò quando delegatus in locum recuſati recuſatur ab actore. ibi, *Aut ſi.* Tertiò prouidet circa executionem : ibi, *A quibus.* Abbas Siculus.

C a s v s. Dicitur hic quòd ſi aliquis cauſam habuerit contra clericum, coram epiſcopo ſuo eum conueniat : & ſi epiſcopus tamquā ſuſpectus fuerit recuſatus,committat alij cauſam ipſam: ſed ſi actor recuſauerit illum cui epiſcopus cauſam commiſit,epiſcopus det aliquem, qui partes compellat vt concorditer iudices eligant, ne poſſint poſtea recuſare ; & idem eſſet ſi reus recuſaret illum executorem : & quod per illos fuerit diffinitum,per epiſcopum executioni mandatur lege ſeruata. Not. quòd ordinarius poteſt recuſari. Item delegatus epiſcopi ſuā ſententiam non poteſt executioni mandare : vt hic colligitur: contrarium notaui in glo. in hoc cap.ſignata.

i ¶*Vt ſuſpectus.*] Quid tenendum ſit,cū iudex ordinarius recuſatur vt ſuſpectus, plenè dicitur infra de appel. cum ſpeciali. quæ videtur hanc decre.interpretari.& illi ſtandum eſt.

¶*Glo.ſeq.poſt principium quęrit,ad quem appelletur,&c.*

k ¶*Executor.*] Id eſt,delegatus:quia ordinarius cum fuerit recuſatus debet cauſam committere perſonæ neutri parti ſuſpectæ,vt dicit conſtitutio illa.infra de appell.cum ſpeciali. & 2.quæſtio.6.placuit 2.& 11.quæſtio.1.peruenit. Sed ſi appelletur à tali delegato,ad quem appellabitur? Poteſt dici ꝙ ad Papam, cum ad ordinarium recuſatum non videatur appellandum,nec ad metropolitanum omiſſo medio: quia talis appellatio non tenet.ĵ.de ap.dilecti. ſed ſatis poſſet appellari ad epiſcopum non obſtante tali recuſatione : non quòd ipſe cognoſcat,ſed vt alij perſonæ non ſuſpectæ committat. argum.contra.c.prædicto.placuit 2.

l ¶*Actor.*] ſupra dixit quòd reus poteſt recuſare ordinarium, & actor ſimiliter, vt hic dicit: & tunc epiſcopus committit alicui,quòd cōpellat partes eligere iudices ſuper cauſa illa:quibus epiſcopus committet cauſam. hoc ipſemet facere poſſet:ſed cauſa vitandæ ſuſpicionis hoc dictum eſt. Et idem iuris credo eſſe ſiue reus,ſiue actor recuſauerit ordinarium:& eſt ſimile huic 11.q.1.peruenit. Vel ſic poteſt intelligi quod dicit:ſi hoc actor, & c. id eſt, ſi actor recuſauerit iſtum executorem ab epiſcopo datum,tunc epiſcopus debet aliquem eligere, qui compellat partes vt in aliquem conueniant,ne poſtea ipſum valeant recuſare.ſ. de off.deleg. ſuper quæſtionum. §. 1. idem eſſet ſi reus recuſaret iſtū executorē.

m ¶*Ipſius ſolicitudine.*] Hoc ideo dicit : qa delegatus ab ordinario non poteſt ſuam ſententiam executioni demandare,ſed ille ordinarius illam debet exequi.ff. de re iudi. à diuo Pio.1.reſponſo.nec poteſt poſſeſſionem dare.ff. de iur.omn. iud. iubere. Sed non credo illam ſubtilitatem ſeruandam, quin poſſit exequi ſuam ſententiam : quia ex quo cauſa ſibi committitur, intelliguntur ſibi omnia eſſe commiſſa, quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcūtur : & ſine quibus cauſa expediri non poteſt.ſupra de offic.delega.præterea.& cap.ſuſpicionis. & lex illa, à diuo Pio. & hæ decre. non prohibent hoc, licet dicatur in eis quòd ordinarius hanc ſententiam exequatur:& hoc etiam notauit Ioan.2.quæſtio.6.quiſquis. Sed ſi velles hoc ſeruare, poſſet dici quòd hoc habet locum cum ordinarius eſt præſens,ſed eo abſente delegatus,vel officialis eius exequatur ſententias ſuas, aliàs pernicioſum eſſet hanc ſubtilitatem ſeruare. Bernar.

n ¶*Seruata lege.*] quæ loquitur de tempore executionis ſententiæ,

ſententiæ,quæ faciēda eſt in perſonali actione poſt quatuor menſes.C.de vſur.rei iudi.l.vltim.& ff. de re iud.l.2.& 3.§.ſi quis. 1 Bernardus.

1 Et ſupra de offi.delegati,quę renti. vbi de hoc.

SI clericus laicum.] Laicus à quo clericus,vel eccleſia rem vendicat:debet coram iudice laico conueniri. Sic communiter ſummat. Primò ponit dictum. Secundò rationem dicti: ibi, *Cum actor*. Tertiò localem contrariā cōſuetudinem:ibi, *Licet*.

CASVS. Si clericus conueniat laicū de rebus ſuis,vel eccleſię,& laicus dicat res illas ſuas,tunc actor forum rei ſequatur, licet de conſuetudine alicubi aliter obſeruetur.Nota regulam generalē, actorem forum rei ſequi debere: in quibuſdam partibus,aliter de cōſuetudine ſeruatur.

† aſſerat.

† In aliquot antiq. ita: cū actor ſemper forum rei ſequi debeat.

a ¶*Actor forum rei, &c.*] Hæc regula generalis eſt.j.eo.c. cum ſit.& 11.q.1.experientiæ.& l.ſeq. & 3.q.6.c. 2.& c.neminem. & C. de iur.om.iud.l.in criminali.& C. vbi in rē actio.l.vltima.& ff. de alienatione iud. mu. cauſa facta. quia etiā. in princ.& in Auth.vt clc.apud proprios epiſcopos. coll.6. fallit hæc regula in caſibus notatis j.eod. cum ſit. & c.licet.& cap. ex tenore.

† Poſt concil.Laterā. par.46.ca. 5. & c. 2. eod. tit. in 2.compilatione.

b ¶*De conſuetudine.*] Talis conſuetudo contra omnia iura prædicta, eſt. 2 ſed introducta eſt propter negligentiam laicorum in exhibenda clericis iuſtitia. infra eodem cum ſit generale.& cap.licet. & cap.ex tenore. ſed Papa ſiue ſint negligentes,ſiue non, quotidie concedit literas clericis contra laicos ſuper quacunque quæſtione: & ita aſſumit ſibi iuriſdictionem,aliorum,contra id quod dicit.ſupra titu.proxi.nouit.in prin.

2 Sed eſt ſeruanda, quia fauorabilis.11. diſt.in his. ſecundum Pet.& Ab. Ioan.And.

## CAP. V.

SI clericus laicum de rebus ſuis, vel eccleſiæ impetierit, & laicus res ipſas non eccleſiæ, aut clerici, ſed ſuas proprias aſſeuerat †: debet de rigore iuris ad forenſem iudicem trahi: Cum † actor forum rei [a] ſequi debeat: Licet in pleriſque partibus aliter de conſuetudine [b] habeatur.

¶Idem

¶*Si quæſtio feudalis eſt inter clericum & laicum, cognoſcet dominus feudi: ſed eo negligente cognoſcet delegatus Papæ, etiam ante negligentiam datus, hoc dicit, ſecundum lecturam glo.*

## CAP. VI.

EX † tranſmiſſa nobis inſinuatione B.C.& VV. militum eccleſiæ tuæ, intelleximus, quòd cum R. [c] de Caſſauille, eos ſuper quadam poſſeſſione coram Treceñ. epiſcopo traxiſſet in cauſam, nobilis vir de Campis eorum dominus [d], ſub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de ſeculari feudo in iudicio [e] eccleſiaſtico reſponderent: & infrà. ¶Per dominum feudi cauſam iubeas terminari †. Et ſi ipſe malitioſè diſtulerit [f], tu ei debitum finem imponas.

¶Idem.

¶*Per dominum feudi ſecularem, ſiue eccleſiaſticum quæſtio feudalis terminari debet, etiam ſi vaſalli ſint clerici, & ſi plures prætendantur domini, non poteſt vnus cognoſcere, maximè alio abſente, an feudum ad eū pertineat. hoc dicit, ſecundum lecturam magis notabilem.*

## CAP. VII.

VErum, † quoniam de quibuſdam feudis, aduerſus prępoſitū quæſtio mota fuit [g], Statuimus, vt ex quo epiſcopus fuerit in eccleſia cōſecratus [h], † de feudis [i] ipſis, ſub ſuo iudicio cognoſcatur, ſi ad eccleſiaſticam cognitionē [k] pertineant: alioquin [l] imperiali beneplacito, ſicut iuſtum fuerit, relinquatur.

¶Lucius tertius.

¶*Malefactores eccleſiarum in vtroque foro conueniri poſſunt.*

EX *tranſmiſſa nobis.*] Quæſtio feudi debet per dominum terminari.qui ſi negligit. eccleſiaſticus iudex aliàs ſuperior eius hoc faciet, ita communiter ſummatur. Vel ſumma ſic, ſecundum alium intellectum: Quæſtio feudi debet terminari per dominum feudi immediatum. & hæc lect. incidit cum prima, ſed eſt magis clara & not. Et primò ponitur partis conqueſtio.Secundo:ibi.*Per dominum.* Papę prouiſio.Abb.Sicul.

CASVS.Quidam nomine R.de Caſſauille coram Treceñ. epiſcopo.traxit in cauſam B. C. & vv. milites cuiuſdam epiſcopi ſuper quadam poſſeſſione:quidam nobilis vir de Campis eorum dominus,ſub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de ſeculari feudo in eccleſiaſtico iudicio reſponderent, cum paratus eſſet eidem R. iuſtitiam exhibere: epiſcopus Treceñ. eos reputans contumaces,tulit excommunicationis,ſententiam in eoſdem,propter quod milites conqueſti ſunt domino Papæ: Vnde mandat epiſcopo iſtorum militum, quòd ipſe cauſam illam iubeat per dominum feudi terminari: & ſi ipſe malitioſè diſtulerit, epiſcopus idem cauſam ipſam terminare procuret. Not.cauſam feudi per dominū ipſius feudi terminari.Item propter negligentiam,ſeu malitiam amittit quis iuriſdictionem.

c ¶R.] Forte clericus erat iſte 3 R. quia aliàs Papa non dediſſet ei literas: quia licet concedat clerico cōtra laicum, non tamen concedit laico contra laicum, dum tamen habeant alium ſuperiorem, cum conſuetudo curiæ ſic ſe habeat,niſi de conſuetudine, & ſponte ſe ſubijciāt iuriſdictioni eccleſiæ.ſic poteſt intelligi.ſ. de arb.innotuit. & conſimilia:& ſ.cap.proxi. in fin.

3 Et ideo deſiderabat ibi iudiciū epiſcopi,ſecū dum Ala. Ioan.And.

d ¶*Dominus.*] quo ad feudum illud,aliàs videtur quòd erat milites eccleſiæ,vt ſ.dicitur in litera.

e ¶*Ne in iudicio eccleſiaſtico reſponderent.*] Quod quidē facere potuit,cum Papa talem prohibitionem admittat. qualiter cauſa feudi debeat tractari,dicitur ſ.tit.prox.cæterum.

f ¶*Diſtulerit.*] Et ſic per negligentiam iudicis ſecularis, iuriſdictio quæ prius erat inefficax apud delegatum, modo eſt efficax. ſic infra eod.licet.& c. ex tenore. ſic etiam delegatus per negligentiam perdit iuriſdictionem, & transfertur ad ordinarium. ſ. de officio ordinarij, ſignificauit. ſ. de offic. delega. prudentiam.§.ſexta.in fi.Bernard.

† Vide l.1. §.poſt operis.ff.de no. ope. nunc. & Cy.in l. ſi q ex conſenſu.C.de epiſ.aud.

VErum.] Dominus feudi ſiue ſit eccleſiaſticus,ſiue ſecularis, cauſam feudalem cognoſcit.ſic communiter ſummatur. Primò ponitur factum.Secundò ſtatutum:ibi,*Statuimus*. Abb.Sicul.

† Cap.3.e. tit.in 2. cōpilatione.

CASVS. Vacāte quadā eccleſia, mota fuit quæſtio à quodam ſuper quibuſdam feudis aduerſus præpoſitum, pertinentibus ad proprietatem vacantis eccleſiæ: dubitabatur qđ fieri deberet de huiuſmodi quæſtione: conſultus Papa ſtatuit, qđ ad præſens ſuperſedeatur huic q̄ſtioni,quouſque epiſcopus fuerit ibi electus,& cōfirmatus:& ſi feudum illud ad eccleſiam pertineat, epiſcopi beneplacito relinquatur ſicut iuſtum fuerit: quòd ſi ad eccleſiam non pertineat, imperiali beneplacito relinquatur. Not.ex hac decretali bonum arg.quòd vacante eccleſia iuriſdictio epiſcopi ad capitulum non pertineat.Item cauſa feudi per ipſius dominum debet expediri.

† In codice Barbatiæ ita:conſecratus, vel confirmatus, de feudis, &c.

¶*Gloſ. ſeq. reddit duplicem rationem, quare differtur quæſtio in tempus fieri.*

g ¶*Quæſtio mota fuit.*] Vacante eccleſia,vnde non erat qui de illa quæſtione poſſet cognoſcere, nec tunc aliquid fieri poteſt in præiudicium vacantis eccleſiæ. infra ne ſe. va. per totum. Vnde præpoſitus non tenebatur nec debebat reſpondere de feudo eccleſię coram alio iudice.ſupra cap.proxim.& ſupra titu. proxim. cæterum. Et ideo Papa mandat, quòd differatur quæſt. illa quouſque eccleſia prælatum habuerit.

h ¶*Conſecratus.*] Idem eſſet ſi electus eſſet, & confirmatus: quia tunc habet plenam adminiſtrationem, quantum ad ea quæ pertinent ad iuriſdictionem. ſ. de elect. c. tranſmiſſam. arg.ad idem.ſ. de tranſla.inter corporalia.

i ¶*De feudis.*] ſupple,cognitio de feudis.

¶*Gloſſa ſequens reci. per q.quid. ſ. ſi epiſcopus feudi dominus negligit,&c.*

k ¶*Cognitionem.*] quia forte dicebatur ab aduerſarijs, qđ non erat feudum eccleſiæ, ſed potius imperatoris: vnde dicit hic ſub conditione,& ſi epiſcopus eſſet negligens in quæſtione feudi procedere, ſecularis iudex poſtea procederet:ſicut econuerſo.ſ.eod.capit. proxim. non enim cognitio feudi eccleſiaſtici ſemper ad iudicium eccleſiæ ſpectat: vt not. ſupra titulo proxim. cæterum. 4 Sed contra videtur potius quòd ſecularis iudex non poſſit ſupplere negligentiam epiſcopi, ſed per Papam tunc ſupplenda eſt illa negligentia: quia non ad iudicem ſecularem de hac cauſa pertinet, etiam ſi laici ſint. argumen. ſupra de iudi. cæterum.

4 Nec obſtat ſupra lit.1.c.qualiter,quod itelligitur i actionib. pſonalibus non feudalibus.

l ¶*Alioquin.*] id eſt,ſi ad eccleſiam non pertineat.

CVm ſit generale. ] Primò ponit regulam. Secundò caſum exceptum, & triplicem ipſius cauſam. Abbas Siculus.

CASVS. Primò præmittit Papa regulam generalem, ſcilicet, quòd actor forum rei ſequatur: quia iudices ſeculares remiſſi ſunt, & negligentes in reddenda iuſtitia perſonis eccleſiaſticis: ſtatutum fuit fauore eccleſiæ, vt rectores eccleſiarũ malefactores ſuos, qui ſacrilegi ſunt cenſendi, poſſint conuenire ſub quo iudice voluerint eccleſiaſtico, vel ſeculari. Not. regulam, actor forum rei debet ſequi. Item propter negligentiam iudicis ſecularis deuoluitur iuriſdictio ad eccleſiaſticum. Item ſacrilegi coram eccleſia ſunt conueniendi, & in electione eſt prælatorum ſub quo iudice eos velint conuenire.

† Cap. 4. e. tit. in 2. cõpilatione.

† Vide l. ſi qs in hoc genus. & l. placet. C. de epiſ. & cle.

a ¶ *Forum rei.* ] ſupra eod. ſi clericus. & in cõcor. ibi poſitis. & C. de iuriſd. om. iud. iuris ordinem.

b ¶ *Remiſſi.* ] In quo caſu poſſunt per excõmunicationem compelli iuſtitiam exercere. 23. quæſtio. 5. adminiſtratores. imo iudex qui negligit facere iuſtitiam, litem facit ſuam. 23. quęſtio. 2. dominus noſter. & 3. quęſtio. 7. qui ſine peccato. argumen. in Auth. vt diffe. iu. §. hoc autem. coll. 9. & C. de appel. ſi appellationem. Et ſi per dolum, vel gratiam, vel inimicitiam iudicauerit, in veram litis æſtimationem condemnari debet. ff. de iudi. ſi filiusfamil. 1 Bernardus.

† Cap. 5. e. tit. in 2. cõpilatione.

† Hinc inferĩ ꝙ ſtatuta laicorum non ligant clericos. vide Bar. in l. 1. C. de ſum. trinit.

1 Vide ca. cum ęterni. de ſent. & re iudi. lib. 6.

¶ *Gloßa ſequens tractat de pœna, & foro ſacrilegorum. Secundò ponit quinque crimina eccleſiaſtica. tertiò arguit à contrario.*

c ¶ *Malefactores.* ] id eſt, raptores rerum eccleſiaſticarum, & inuaſores. 12. quæſtio. 2. ne de viro. Et iſti qui ſic bona eccleſiarum arripiunt, tamquam ſacrilegi iudicantur, & poſſunt excommunicari vſque ad condignam ſatisfactionem. 12. quæſtio. 2. nulli liceat ignorare. & cap. quicunque. & cap. prædia. & eſt expreſſum. infra eodem cap. conqueſtus. & quaſi homicidæ reputantur. 12. quæſtio. 2. qui abſtulerit. & quia iſti ſacrilegium committunt, vt dicunt iura prædicta, coram eccleſiaſtico iudice ſunt trahendi: cum iſtud crimen ſit eccleſiaſticum, vt hic dicitur. & hoc ſacrilegiũ quandoque per iudicem ſecularem punitur. C. de epiſcop. & cleri. ſi quis in hoc genus. Item crimen 2 vſurarum. infra de vſu. cum tu. hæreſis, ſimoniæ, periurij, & adulterij. hæc pertinent ad eccleſiam, & conſimilia. & de quocunque peccato. ſupra de iu. nouit. & hoc quod hic dicit introductum eſt in fauorem eccleſiæ. Et quia hoc dicit ſpecialiter de malefactoribus quòd poſſint conueniri ſub quo iudice velint: ſecus videtur intelligendum de alijs, quòd coram ſuo iudice ſint trahendi, dummodo ibi poſſint ſuam iuſtitiam conſequi, vt dicitur ſupra eodem ex tranſmiſſa. quia quod de vno conceditur, de alio prohiberi videtur. 25. diſtin. qualis. cum ſuis concor. niſi conſuetudo contrarium inducat, vt dicitur ſ. eod. ſi clericus. in fin.

2 De materia huius gloſſæ vide Bernardum Diaz in pract. crim. cau. c. 81. 82. 85. 86. 89. & 106.

## CAP. VIII.

CVm † ſit generale, vt actor forum rei [a] ſequatur: & infrà. ¶ Verum quoniam ſeculares iudices in exhibenda iuſtitia perſonis eccleſiaſticis, ſæpè in iudicio ſunt remiſſi [b], in fauorem eccleſiæ eſt introductum, vt malefactores [c] ſuos, qui ſacrilegi ſunt cenſendi, venerabilium locorum rectores, poſſint ſub quo maluerint iudice conuenire †.

¶ Celeſtinus tertius.

¶ *Cauſæ clericorum ſecundum iura, non ſecundum conſuetudines laicorum terminantur. Vel ſic: In loco temporalis iuriſdictionis eccleſiæ, cauſæ clericorum ſunt ſecundum ius canonicum terminandæ. hoc dicit. ſecundum glo. & vtrumque ſummarium recipit determinationem.*

## CAP. IX.

QVòd † clericis: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus ſi quas cauſas pecuniarias, clerici Pariſius commorantes, habuerint contra aliquos [d], vel aliqui contra eos, ipſas iure canonico decidatis †.

QVod clericis. ] Diuiditur: quia primò ponitur deciſa conqueſtio. in ſecunda mandatum: ibi, *Mandamus*. Abbas Siculus.

CASVS. Mandat Papa, quòd ſi clerici Pariſius commorantes cauſas pecuniarias habuerint contra alios, vel alij cõtra eos, iure canonico decidantur. Not. quod dicitur in iſta decretali, ſpeciale eſt Pariſius, & fauore vniuerſitatis introductum.

d ¶ *Aliquos.* ] etiam laicos. & eſt ſpeciale Pariſius, vbi epiſcopus habet temporalem iuriſdictionem, & gerit vicem comitis: vnde & præco bannum ibi nunciat nomine epiſcopi, & regis. aliàs laici debent in cauſis pecuniarijs coram ſuo iudice conueniri, nec tractaretur ibi cauſa iure canonico, ſed ciuili, ſiue iure gẽtium, vel iure municipali; & ſi cauſę tractantur inter clericos & laicos, quos conueniunt, vel ſi conueniãtur, iure canonico nõ obſtante conſuetudine.

¶ Innoc. iij. Vercellen. Epiſcopo.

¶ *Laicus laicum ſuper re ciuili coram iudice eccleſiaſtico conuenire non poteſt, niſi in defectu iuſtitiæ ſecularis, vel niſi conſuetudo id expoſcat.*

## CAP. X.

LIcet † ex ſuſcepto: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus ſi quando à laicis Vercelleñ. literas ſuper rebus præcipuè quæ forum ſeculare contingunt, à ſede Apoſtolica contigerit impetrari, ſublato appellationis obſtaculo, decernas auctoritate noſtra irritas, & inanes, dummodo Conſules, & Commune, de ſe conquerentibus in iudicio ſeculari, exhibeant iuſtitiæ complementum [e]. ¶ Liceat tamen ipſis, qui ſub eiſdem Conſulibus taliter duxerint contendendum, ſi ſe in aliquo ſenſerint prægrauari, ad tuam (ſicut hactenus ſeruatum eſt) vel ad noſtram, ſi maluerint †, audientiam appellare: hoc præſertim tempore, quo vacante [f] imperio, ad iudicem ſecularem recurrere nequeunt, qui à ſuperioribus in ſua iuſti-

† Cap. 1. e. tit. in 3. cõpilatione.

LIcet ex ſuſcepto. ] Diuiditur. Primò ponit dictum cum ſua modificatione. Secundo: ibi, *Liceat.* prouidet contra grauamina conſulum. Tertiò: ibi, *Si verò.* prouidet contra recuſationes ipſorum. Abbas Siculus.

CASVS. Quidã laici Vercellenſes ſuper quæſtionibus, quæ forum eccleſiaſticum nõ contingunt, literas impetrabãt contra alios laicos fatigantes eos laboribus, & expenſis, & iuriſdictionem conſulum Vercelleñ. eneruantes, cum ipſi parati eſſent conquerentibus iuſtitiam exhibere: Vnde cõſules Vercelleñ. ſignificauerunt hoc dño Papæ, & ipſe ſuper hoc mandat epiſcopo Vercelleñ. quatenus ſi aliquando à laicis Vercelleñ. ſuper rebus, quæ forum ſeculare contingunt, literas contigerit à ſede Apoſtolica impetrari, illas decernat irritas, & inanes, dummodo conſules, & commune Vercelleñ. de ſe conquerentibus iuſtitiam exhibeant: & ſi aliqui coram conſulibus fuerint aggrauati, ad ipſum epiſcopum ſicut hactenus ſeruatum eſt, vel ad ſedem Apoſtolicam poterunt appellare. hoc præſertim tempore, quo imperio vacante, ad ſuperiorem ſecularem non poſſunt habere recurſum: ſi verò conſules iuſtitiæ, tanquam ſuſpecti fuerint recuſati, coram arbitris à partibus electis de cauſa ſuſpicionis agatur: quæ ſi probata fuerit, ad ipſum epiſcopum, vel ad Papam pro iuſtitia recurratur. Not. quòd literæ Apoſtolicæ impetratæ ſuper his, quæ ad forum eccleſiæ non pertinent, ſunt in pendenti, nec proceditur per eas quouſque ſecularis iudex negligens apparuerit in iuſtitia exhibenda: & ſic propter negligentiam iudicis ſecularis eccleſia ſe de his intromittere poteſt. Item vacante imperio eccleſia ſupplet vicem imperij, & ad eam appellatur vacante imperio. Item iudex ordinarius poteſt recuſari: quia iſti conſules ordinarij ſunt, licet contra opinionem legiſtarum: vt C. de iur. omn. iudi. l. nemo.

† Noluerint.

e ¶ *Iuſtitiæ complementum.* ] Ergo quouſque ad ſententiam peruenitur, ſemper eſt in pendenti an valeat reſcriptum. infra cap. prox. & ſ. eod. ex tranſmiſſa. quandoque enim reſcriptum eſt in pendenti. ſ. de reſcrip. ſi autem.

¶ *Gloßa ſequens ad caſum quem ponit litera, addit quinque caſus, quibus, &c.*

f ¶ *Vacante imperio.* ] Iſte eſt ergo vnus caſus, in quo iudex eccleſiaſticus poteſt ſe immiſcere ſeculari iuriſdictioni, ſcilicet cum ſuperior non inuenitur. Alius eſt cum iudex ſecularis negligit facere iuſtitiã: vt hic, ver. dũmodo, &c. & j.

cap.

1 Dicit per hoc facere ad quæſtionē de duab⁹ quartis. not. infra de teſt. Raynuti⁹. ꝙ ſcilicet ī ambiguitate opinionum legiſtarũ ſtetur interpretationi canonicæ.] Ioan. And,

capit. proxi. &c. 2. argumen. 23. quæſtio. 5. adminiſtratores. Tertius 1 eſt, cum aliquid ambiguum fuerit, & difficile, & inter iudices variatur. infra qui fil. ſint leg. capit. per venerabilem. circa medium. Quartus eſt in omni crimine eccleſiaſtico, puta vſura, ſacrilegio, & ſimilibus: vt 6. quæſtio. 2. capit. 1. & 12. quæſtio. 2. nulli liceat. & infra de vſuris. quoniam. Quintus eſt cum per denunciationē criminis cauſa defertur ad iudicem eccleſiaſticum. ſupra titu. proxim. nouit. Item ratione connexitatis, vt in dote. infra de donationibus inter virum & vxorem. de prudentia.

† Aliàs. archiepiſcopo.

ADDITIO. Iſtos caſus cum multis alijs cõprehendit Hoſtien. his verſibus:

*Hæreticus, ſimon, ſeruus. periurus, adulter:*
*Pax, priuilegium, violentus, ſacrilegusque.*
*Si vacat imperium, ſi negligit, ambigit, an ſit*
*Suſpectus iudex, ſi ſub dita terra, vel vſus.*
*Ruſticus, & ſeruus, peregrinus, feuda viator.*
*Si quis peniteat, miſer aut ſit, cauſaque mixta.*
*Si denunciat eccleſiæ, quis iudicat ipſa.*

† Cap. 1. e. tit. in 3. cõpilat.

a ¶*Ad te, vel ad nos.*] Contra. infra de appel. cum ſpeciali. & ſupra eodem ſi quis contra clericum. vbi ordinarius recuſatus committit cauſam. Solutio. Illa continet ius commune; & quod hic dicit, locale eſt. De recuſatione iudicis ordinarij & delegati, & de illis habes ĩ. de appel. ſecundò requiris. & cap. cum ſpeciali.

tia opprimuntur. † Si verò Conſules iuſtitiæ tanquam meritò ſuſpecti fuerint recuſati, coram arbitris communiter electis, de cauſa ſuſpicionis agatur: quæ ſi probata fuerit eſſe iuſta, ad te, vel ad nos [a] pro iuſtitia recurratur: ſicut ſuperius eſt expreſſum.

¶Idem archidiacono †, & theſaurario Turoneñ.

¶*Vidua laicum coram iudice eccleſiaſtico conuenire non poteſt, niſi ſuper cauſa eccleſiaſtica, vel in defectum iudicis ſecularis.*

## CAP. XI.

EX † tenore literarum comitis Britanniæ, noſtris eſt auribus intimatum, quòd cum cauſam, quæ inter mulierem nobilem F. & I. de Meduano, ſuper hæreditate ſua noſcitur agitari, vobis commiſerimus terminandam, ipſe comes eidem mulieri, cum tam ipſa, quàm prædictus I. eſſent de foro ipſius, mandauit, vt cauſam deferrent ad ipſum, promittens eidem, quòd faceret ei iuſtitiæ plenitudinem exhiberi [b] †: & infrà. ¶Nos igitur attẽdẽtes, quòd ſic ſumus viduis in iuſtitia [c] debitores, quòd alijs iniuſtitiam facere non debemus: Mandamus, quatenus, niſi ſit talis cauſa, quæ ad eccleſiaſticum [d] iudicem pertinere noſcatur, ei ſuperſedere curetis: dummodo per iudicem ſecularem ſuam poſſit iuſtitiam obtinere: alioquin nõ obſtante ipſius contradictione, cauſam ipſam ratione præuia terminetis [e].

¶Idem Piſano Archiepiſcopo.

¶*Clericus non poteſt conſtituere ſibi iudicem laicum, etiam ſi propriũ iuramentum, & aduerſarij conſenſus accedat.*

## CAP. XII.

SI † diligẽti: & infrà. ¶Aſſeruiſti te vſque ad hæc tem-

EX tenore.] Diuiditur. nam in prima ponitur Comitis conqueſtio. In ſecunda Papæ prouiſio. Secunda: ibi. *Nos igitur.* quæ tria facit. reddit cauſam, ſuperſederi mandat, duos caſus excipit. Abb. Siculus.

CASVS. Inter nobilem mulierem F. viduam, & I. de Meduano, ſuper hæreditate ipſius mulieris quæſtio vertebatur: cauſa ſuper hoc fuit commiſſa archiepiſcopo & theſaurario Turoneñ. Comes Britanniæ ſub cuius iuriſdictione pars vtraque conſiſtit, mulieri prædictæ mandauit, vt cauſam deferret ad ipſum, promittens eidem quòd faceret ei iuſtitiæ plenitudinem exhiberi: & quia iudices nihilominus procedebant in cauſa, comes hoc ſignificauit domino Papæ: ipſe verò conſiderans quòd viduarum taliter debet iuſtitiam defenſare, quòd alijs non debeat iniuſtitiam facere, mandat eiſdem iudicibus, quòd niſi talis cauſa ſit, quæ ad eccleſiaſticum forum pertineat, ei debeant ſuperſedere, dummodo per iudicem ſecularem ſuam poſſit iuſtitiam obtinere. alioquin non obſtante contradictione ipſius Comitis, cauſam ipſam præuia ratione terminare procurent. Nota quòd propter negligentiam iudicis ſecularis, transfertur iuriſdictio ad eccleſiaſticum iudicem. Item cauſa viduarum principaliter ad forum ſeculare pertinet. Item literæ, quæ ab initio effectum non habent, tractu temporis incipiunt habere effectum.

b ¶*Exhiberi.*] Et quia iudices nihilominus procedebant in cauſa, Comes ſignificauit hoc domino Papæ.

¶*Glo. ſeq. notat cauſas viduarum non pertinere, &c.*

c ¶*In iuſtitia.*] ſimile infra de donat. inter vir. & vxo. nuper. Per hoc patet quòd cauſa viduarum non pertinet principaliter ad eccleſiaſticum iudicem, licet pertineat ad eccleſiam quantum ad protectionem: vt 87. diſtinct. capit. 1. & 2. imo ad iudicium ſeculare ſpectant 2 primò cauſæ viduarum pupillorum, & orphanorum. 23. quæſtio. 5. regum. & quæſtio. 3. ab imperatoribus. & C. quando imper. inter pup. l. vnica. ſecundariò quantum ad defenſionem ad eccleſiam ſpectant. 23. quæſtio. 5. adminiſtratores. & infra de cenſi.

2 Quid ergo ſpeciale in iſtis, cum iſtud reliquis ſit cõmune? de hoc 87. diſ. eos q. vide Mathæum de afflictis in conſtit. regni Neapo. libr. 1. titul. 7. & Guidonē Papæ deciſ. 566.

licet. & cauſa viduarum & aliarum miſerabilium perſonarum ſpectat ad eccleſiam vbi agitur de iniuria, ſiue de violentia eis illata. 24. quæſtio. 3. ſi quis de potentibus. Et ſic intelligẽ infra eodem ex parte: vbi Papa committit cauſam viduæ ſuper violentia irrogata. & ſic poteſt intelligi infra de verborum ſignificatione ſuper. §. vltim. & præcipuè circa dotes, vt in prædicta decre. nuper. cauſa pœnitentium ad eccleſiam pertinet. 11. quæſtio. 1. aliud. hæreſis, ſimoniæ, adulterij, cum agitur ad ſeparationem matrimonij. infra vt lit. non conteſta. capit. 1. & ſupra de procu. tuæ. & aliæ de quibus dicetur in ſeq. notula. & indirectè ratione peccati omnes cauſæ pertinent ad eccleſiam, vt ſupra titul. proxi. nouit.

† Vide l. 1. §. poſt operis. & ff. de noui. ope. nun. & l. 2. ff. de iud. per Barto.

d ¶*Eccleſiaſticum iudicem.*] Sicut ſunt cauſæ matrimoniales. 3 ſupra de offic. delega. cauſam matrimonij. & infra de conſangui. & affin. ex literis. Item cauſa natiuitatis alicuius. infra qui fil. ſint legiti. lator. & capit. cauſam iuriſpatronatus. ſupra de iud. quanto. Item decimarum. infra de deci. per totum. Item cauſa vſurarum. infra de vſur. quoniam. & per totum. & alia plura, vt dictum eſt ſupra eodem cum ſit. & cap. licet.

3 Conciliũ Tridẽ. ſeſſio. 26. canone 12.

† Cap. 4. e. tit. in 3. cõpilat.

¶*Gloſſa ſequens reci. per quæſt. an ſcilicet communitate negligente procedant iſti delegati virtute primarum, vel ſecundarum, &c.*

e ¶*Terminetis.*] Per literas prius impetratas. vt incipiant valere ex nunc quo ad effectum. ſ. de off. deleg. c. 3. §. 1. ff. de leg. 3. l. 1. §. 1. C. de dona. inter. vir. & vxo. donationes. & ſ. de reſcr. eam te. Interim enim iuriſdictio dormit. ſic infra de reſcri. paſtoralis. in fin. Videtur enim committi cauſa ſub conditione, ſi iuſtitia coram ſeculari haberi non poſſit. argumen. infra de iureiuran. quemadmodum. ſicut cognitio principalis cauſæ ſub conditione committitur in cauſa appellationis. infra de appella. vt debitus. ſic ſupra de offic. deleg. inſinuante. & ff. de iure dot. ſtipulationem. Quòd autem literæ, quæ ab initio non valent, poſtea conualeſcant, eſt argumen. ſupra de reſcri. ſi autem. infra de conuer. coniu. placet. ff. de iniuſt. rup. & irri. teſt. cum in ſecundo. ff. de lib. & poſthum. ſi quis poſthumus. in prin. & ff. de pig. act. ſi in rem. §. vlt. & ſupra de elect. quòd ſicut. argumen. contra. ſupra de elec. dudum. vbi de hoc. & infra de proba. poſt ceſſionem. Itẽ hic habes ꝙ iuriſdictio perditur per negligentiam. ſic ſupra de offic. deleg. prudentiam. in fine. & ſupra de offi. ord. ſignificauit. & cap. licet. 4 & ſic literæ iſtæ ſunt in pendenti quouſque appareat de negligentia iudicis ſecularis. ſ. eod. cap. proxi. ſicut in pendenti eſt, an in ſenatuſconſulto Macedoniano commiſſum ſit. ff. ad Macedonianum. l. 1. §. ſi pendeat.

4 Facit tex. in Authen. de defen. ci. §. oportet. in glo. iuriſdictionem. cum not. colla. 2. & in l. 1. & ibi Bart. ff. de iur. omn. iudicum.

SI diligenti.] Pars huius ĩ. de præſcri. ſi diligenti. Diuiditur in tres partes. in prima ponitur falſa opinio archiepiſcopi Piſani. In ſecunda ipſius impugnatio: ibi, *Immemor.* In tertia concluſio: ibi, *Manifeſtus.* Abbas.

CASVS. Quidam clericus Piſanus contraxit cum aliquo, promittens eidem ad certum terminum ſoluere certam pecuniæ quantitatem, alioquin poſſet eum conuenire coram iudice ſeculari, & clericus promiſit ei reſpondere ſub illo, iuramento interpoſito: dubitatum fuit, an poſſet ſic renunciare iuri ſuo, ſaltem in temporalibus, & iudicem laicum ſibi conſtituere. & an iuramentum teneret: ſuper hoc conſultus fuit archiepiſcopus Piſanus, qui fuerat doctor legũ: & ipſe reſpondet, ꝙ vſque ad tempora illa tenuerat, ꝙ licitum ſit

clerico renunciari iuri ſuo ſaltem in temporalibus, & ſibi laicum iudicem conſtituere: & iuramentum ſuper hoc præſtitum ſeruandum erat. Reſponſio & opinio archiepiſcopi peruenit ad Papam: vnde ſcribit eidem archiepiſcopo, referendo ſibi opinionem ſuam, qualiter aſſeruit quòd licitum erat clerico renunciare ſaltem in temporalib. iuri ſuo, & laicum iudicem ſibi conſtituere, & quòd iuramentum ſuper hoc præſtitum erat ſeruandum, oblitus conſtitutionis illius quæ dicit quòd pacto priuatorum iuri publico non derogatur: & quòd non potuerit renunciare, nec laicum iudicem ſibi conſtituere oſtendit per concilia Mileuitanen. & Carthaginen.

† Aliàs ita: cõſtitutionis illius.

1 In concilio Toletano. 3. c. 13. hæc continentur.

In concilio Mileuitanen. 1 continetur, quòd clerici non pertrahant clericos ad iudicia publica, relicto pontifice ſuo: quod ſi fecerint, cauſam perdant, & à communione habeantur extranei. Et in concilio Carthaginen. dicitur, quòd tam epiſcopi, quàm diaconi, & quilibet clerici in criminali, ſeu ciuili negotio, ſi derelicto iudicio eccleſiaſtico, voluerint ſe purgare publicis iudicijs, etiam ſi pro eis lata fuerit ſententia, locum ſuum amittant, & hoc in criminali actione: In ciuili verò, perdant quòd euicerint, ſi locum ſuum obtinere voluerint. Ex quibus concilijs manifeſtè apparet, quòd clerici, nec inuiti, nec volentes, poſſunt paciſci vt ſecularia iudicia ſubeant: quia hoc non eſt beneficium perſonale cui renũciari poſſit, ſed potius toti collegio eccleſiaſtico publicè eſt conceſſum, cui pactum priuatorum derogare non poteſt, & iuramentum ſuper hoc præſtitum licitè ſeruari non poteſt, quòd contra ſtatuta canonica illicitis pactionibus informatur. Not. quòd ius publicum pacto priuatorum non tollitur. Item clerici neque in criminali, neque in ciuili poſſunt laicum iudicem eligere, ſuo derelicto: quod ſi fecerint, puniuntur, vt hic dicitur. Item ius iſtud publicum eſt, & ideo nullus ei renunciare poteſt. Item ſi principale non tenet, nec acceſſorium. Item iuramentum contra canones præſtitum, non tenet.

¶ *Gloſſ. ſeq. ad id quod dicitur hic ius publicum non tolli pacto priuatorum, alleg. 12. iura pro concor. In contrarium alleg. 11. iura. Sol. diſtinguendo inter ius publicum fauorabile tantum, & fauorabile & odioſum, & ponit exempla. Subdit etiam quatuor rationes quare clericus non conſentit in non ſuum iudicẽ, dicens ſecus de laico in ciuilibus: dicit deinde aliud in arbitris.*

pora tenuiſſe, quòd licitum ſit clerico renunciare ſaltem in temporalibus cauſis iuri ſuo, & ſibi laicum iudicem conſtituere, præſertim vbi aduerſarij voluntas accedit: ac tenere iuramẽtum ſuper hoc interpoſitum reſpondiſti: Immemor conſtitutionis †, qua cauetur, pacto priuatorum [a] iuri publico minimè derogari. ¶ Cum igitur hoc ius in Mileuitanenſi †, & Carthaginenſi concilijs [b] ſit ſpecialiter promulgatum, ne clerici [c] clericos relicto ſuo pontifice, ad iudicia publica pertrahant [d], alioquin cauſam perdant [e], & à communione [f] habeantur extranei: & tam

a ¶ *Pacto priuatorum.* ] Sic ergo patet quòd priuatorum pacto iuri publico non derogatur. ff. de pact. ius publicum. & l. inter debitorem. 2 ſupra de arb. cum tẽpore. & infra de ſent. excommu. contingit. 1. nemo enim ius publicum remittere poteſt aliquibus pactionibus: nec mutare formam antiquitus conſtitutam. ff. de adminiſt. tut. quidam decedens. & infra de teſta. requiſiſti. & nemo poteſt facere quòd leges in teſtamento ſuo locum non habeant. ff. de lega. 1. nemo. & ff. ad l. Fal. quòd de bonis. §. 1. & C. de cõdi. inſer. l. 2. & C. de iura. calum. l. vlti. §. ſed quia. & 10. quæſtio. 1. ſic quidam. ff. de poſtu. quos prohibet. ĵ. de excep. cap. exceptionem. argumen. contra. ff. de pact. paciſci. & l. pactum inter hæredes. ff. à quib. app. non licet. l. 1. in fin. §. 1. & C. de tempo. appel. l. vlt. in fi. & ff. de ſeru. l. 1. & ff. de mino. ſi iudex. & infra de reg. ad Apoſtolicam. & infra de priuileg. ſi de terra. & cap. accedentibus. & C. de pactis, ſi quis in conſcribendo, vbi videtur expreſſum. & infra eod. dilecti. ſuper hac contrarietate dicas quòd illi iuri quod eſt tantum introductum in fauorem aliquorum, bene poteſt quis renunciare: ſed ſi aliquod ius introductum eſt in fauorem quorundam pro publica vtilitate ipſorum, & odio aliorum, nullus poteſt tali iuri renunciare: tale eſt hoc de quo hic agitur: quod introductum eſt non tam in fauorem clericorum, quam in odium laicorum: ipſi enim clericis opido ſunt infeſti: vt 2. quæſtio. 7. laicos. & cap. laici. & tale eſt illud 17. quæſtio. 4. ſi quis ſuadente. quia ei renunciare non poteſt. infra. de ſenten. excommu. contingit. Sicut potes videre in ſimili. mulier poteſt renũciare Velleiano: quia in fauorem ipſius tantum introductum eſt. ff ad Velle. l. vlt. §. pe. & C. eod. titu. l. iubemus. propter infirmitatem ſexus. C. ad Vell. ſi ſine. & ff. eod. l. 2. §. verba. ſed Macedoniano non poteſt renunciari: quia illud in fauorem quorundam introductum eſt: & in odium creditorum. ff. ad Maced. ſed & ſi pater. in fin. ſimiliter beneficio reſtitutionis non poteſt renunciari: quia tam in fauorem quam in odium introductum eſt, licet ſit argum. contra. ff. de minor. ſi iudex. 3 Item & alia ratio conſueuit aſſignari, quare non poſſit clericus in alium iudicem conſentire: quia præiudicatur epiſcopo ſuo, ſine cuius conſenſu iurare non poteſt, nec alium iudicem habere. 11. queſtio. 1. clericum. & 3. quæſtio. 6. non liceat. infra de iura. calum. cap. 1. in fin. Item ab alio non poteſt recipere ordinem, niſi ab epiſcopo ſuo, ergo nec iudicium, quod eſt maius. Sic argumentatur canon. 9. quæſtio. 2. nullus Primas. & infra de paro. capit. 3. Item non poteſt ab alio prælato petere animæ iudicium quod eſt occultum: multò fortius non poteſt petere iudicium perſonæ. infra de pœn. & re. omnis vtriuſque. & de pœn. diſtinct. 6. placuit. ſic poſſet contingere, quòd omnes ſubditi epiſcopi alium ſibi iudicem eligerent. Laicus verò bene poteſt alium iudicem ſibi eligere in ciuili negotio. ff. de iud. l. 1. & 2. ſed in criminali nõ. 11. quæſtio. 1. ſi quis cum clerico. & C. de iuriſd. omn. iud. in criminali. clerici tamen arbitros bene poſſunt eligere præter conſenſum epiſcopi. ſupra de arbi. capit. 1. & 2. & in capit. dilecti. & per totum titu. Item dixi quòd illi priuilegio, ſi quis ſuadente. renunciare non poteſt, tamen clericus verberatus à laico, vel ab alio, poteſt ei remittere iniuriam quantum ad ſe, ſed non quantum ad eccleſiam. 23. q. 4. ſi is qui. 63. diſtinct. Salonitanæ,

2 Et melius. ff. de regu. iur. l. neque pignus. § priuatorum. Ioan. And.

3 Vide Speculat. part. 2. tit. de reſti. ĩ integ. §. qualiter. circa finé.

† Verba q̃ hoc loco tribuuntur cõcilio Mileuitano habẽtur in cõcilio Toletano 3. c. 13. reliqua in cõcilio Carthaginenſi 3. c. 9. & vide notas huius capitis.

b ¶ *Concilijs.* ] quę concilia tu habes 11. q. 1. inolita. & c. placuit. quorum verba hic ponuntur.

c ¶ *Ne clerici.* ] Hic ponit tenorem illius c. inolita.

d ¶ *Pertrahantur.* ] & ſic trahuntur inuiti, & ideo punitur ille, qui eos trahit, & ſic loquitur c. inolita. in actore.

e ¶ *Cauſam perdant.* ] Sed nunquid per ſententiam, an ipſo iure? H. dicebat quòd ipſo iure perdit cauſam: ſed videtur potius quòd per ſententiam. argumen. prædicti capit. inolita. vbi dicit. conuentus. & cauſam perdat. & C. de iur. omn. iud. in criminali. vbi dicit: actor actione cauſæ mulctetur, reus pro condemnato habeatur. & argumen. prædicti cap. placuit. vbi dixit, locum ſuum amittat. quod verius videtur. op. 4. ad hoc argumen. infra de exceſſ. prælato. grauem. hoc dicit Io. H. contra. Sed nunquid intelligimus hanc pœnam imponendam ſtatim, vel poſt conuentionem, vel poſt litis conteſtationem, vel tantum ſi perſeuerat vſque ad finem cauſæ? Et videtur certè quod poſtquam vocatus eſt ad iudicium. 11. quæſtio. 1. inolita. vbi dicit, ad iudicia publica non pertrahant: ſi contra fecerint, cauſam perdant. & cap. placuit vbi dicit: qui de ſeculari iudice poſſit auxilium, &c. & C. de iuriſd. omn. iud. in criminali. vbi dicit: qui inuocauerit in vetito examine. Sed videtur quòd ante litis conteſtationem poſſit pœnitere, nec incidit in pœnam. ff. rem ra. hab. amplius. & ff. de in ius voc. l. quamuis. 5 & ff. de iur. omn. iud. ſi conuenerit. Et argumen. illius cap. placuit. vbi dicit: ſi crimen fuit intentatum, vel ciuilis cauſa commota. per quæ verba innuitur, quòd lis fuit conteſtata. imo etiam videtur quòd quandocunque ante ſententiam licitum ſit pœnitere. argumen. ff. de inoffic. teſtam. Papinianus. §. meminiſſe. & C. de ijs quib. vt indig. alia cauſa. & ff. quod metus cau. ſi cum exceptione. §. hæc actio. & §. ſatis. Hug. dicebat, quòd hic non eſt locus pœnitentiæ: benignius tamen eſt, & tutius dicere, quòd ante litis conteſtationem ſine pœna deſiſtere poteſt. argumen. illius cap. placuit. quia promptiores eſſe debemus ad miſericordiam quam ad rigore. ff. de actio. & obli. l. Arrianus. Poſt litem verò conteſtatam non poteſt vitare pœnam. argumen. prædictarum legum, amplius. & l. quamuis. & l. ſi conuenerit. Sed in cauſa ſpirituali ſola depoſitio querimoniæ ſufficit, vt ab eccleſia tamquam membrum putridum abſcindatur, & beneficia alijs conferantur. infra de exceſſibus præla. grauem, Sed poteſt dici, quòd illud eſt propter exceſſum nimium, eo quòd in ſuum epiſcopum tantum facinus attentare præſumpſit. vt meritò augeri debeat pœna. ff. de re. mili. omne delictum. §. 1. ſed de rigore debent puniri, qui in vetitum examen alios trahunt.

4 Ar. ad hoc C. de aſſer. tol. l. 1. in fin. & C. de hær. quicũque. ante fi. Io. And.

5 Libertus euadit pœnam, ſi deſiſtit à vocatione patroni ĩ ius ante litem cõteſtatã. Ioan. And.

f ¶ *A communione.* ] ſacramentorum: quia in pœnam remouebuntur

mouebuntur à ſacramentis ad tempus.argumen.2.quæſtio.6. catholicus.vel potius a communione,id eſt, officio & beneficio,ſi clericus eſt priuetur; vt dicit Hug. ſed nimis rigida eſſet hæc pœna,nec etiam talis expoſitio conſonat literæ:& ita dicit quòd non perdit locum ſuum,ſi perdere vult quod euicit. Et hucuſque loquitur in actore:ſequẽtia verba: & tam epiſcopi, &c.in reo.

a ¶*Tam epiſcopi.*]Hic ponit tenorem illius c. placuit.

b ¶*Purgare.*] Et ſic loquitur in reo. cap. placuit.& ideo quia ſponte elegit vetitum iudicium,punitur: & expone, purgare,id eſt, examinare cauſam ſuam. Et dic quòd voluerint cum effectu, id eſt, fecerint quòd examinaretur ibi cauſa: nam ſi inuiti traherentur, non punirentur. argumen. contra. ſupra de iudi.at ſi clerici.& 11. quæſt.1. ſi qui clericorum.

ADDITIO. Vnde verſus:

*Clerice, ſi quæris examen quod prohiberis:*
*Et deponeris, & cauſa deſtitueris.*

c ¶*Pro eis ſit lata.*] Sed quid ſi contra eos lata ſit? Videtur quòd non teneat:quia ſententia à non ſuo iudice lata non tenet. ſupra de iudi. at ſi clerici. 11. quæſtio. 1. ſi qui clericorum. ſatis patet quid dicendum ſit: nam ſi obtineret,ſententia non valeret. Sed ſi contra eos lata eſt,de iure tenere non deberet:tamen quantum ad ſe, & in odium illorum ſeruabitur talis ſententia, & compelletur ad hoc propter culpam ſuam;imo multò fortius pro condemnato debet haberi.arg.ſ.de renuncia.quod in dubijs.

† Concor. l.id quod noſtrum.ff. de reg.iur. & l.1. ff. ſolu. matr.

epiſcopi[a] quam diacones, ſeu quilibet clerici in criminali, ſeu in ciuili negotio,ſi derelicto eccleſiaſtico iudicio, publicis iudicijs ſe purgare[b] voluerint, etiamſi pro eis ſit lata[c] ſententia locum ſuum amittant, & hoc in criminali actione:in ciuili verò perdãt[d] quod euicerint, ſi locum[e] ſuũ maluerint obtinere †: Manifeſtè[f] patet, quòd non ſolum inuiti, ſed etiam voluntarij, paciſci non poſſunt vt ſecularia iudicia ſubeant, cum non ſit beneficium hoc perſonale, cui renunciari valeat; ſed potius toti collegio eccleſiaſtico publicè ſit indultum: cui priuatorum pactio derogare non poteſt. Nec iuramentum[g] licitè ſeruari potuit, quod contra canonica ſtatuta illicitis pactionibus informatur.

¶Idem Beluaceñ.Epiſcopo.

¶*Clerici ſuper exceſſibus coram ſuo epiſcopo conueniri debent, non coram his quibus ſeruiunt, niſi conſuetudo, vel priuilegium aliud inducat.*

CAP. XIII.

CVm † contingat interdum: & infrà. ¶Inſuper poſtulaſti, an cum aliqui clerici deputati ſeruitio capituli Beluaceñ.aut aliorum clericorum tuæ diœceſis, ſuper exceſſibus impetuntur, ſint cogendi coram te, vel potius coram illis, quibus ſeruiunt, querelantibus reſpondere, cum illi ſibi iuriſdictionem huiuſmodi vendicare cõtendant,licet illos excommunicare non valeant, vel aliàs etiã coercere. Super quo taliter reſpondemus,ꝙ ad te(vtpotè ordinarium) de talibus debent cõquerentes habere recurſum: maximè[h] ſi ſuper his impetuntur, quæ in tua noſcũtur diœceſi commiſiſſe. Niſi fortè hi, quibus delinquentes ipſi deſeruiunt, ex indulgẽtia,

† Cap. 1. eo.tit.in 4. compilat.

cus alium iudicem conſtituere; imo in eccleſiaſticam perſonam ſine licentia ſpeciali epiſcopi ſui conſentire non poteſt,nec illum in iudicem eligere: vt 3.quæſtio.6. non liceat. infra eodem ſignificaſti. vbi determinatur iſta dubitatio, vt ibi dicit.

¶*Gloſſa ſequens notat, & dupliciter probat. argumen. quòd ſi principale, &c. alleg.in contrar. deinde, ad caſum conuerſum pro & contra. in fin. vbi dicitur, quòd vbi factum lege prohibente non tenet, non tenebit ſtipulatio, mandatum, vel iuramentum adiectum.*

g ¶*Iuramentum.*] Sic ergo patet quòd ſi contractus non tenet ſiue pactum, iuramentum de obſeruando ipſum contractum vel pactũ, non tenet, neque obligat. C. de legibus. non dubium. & quia iuramentum contra bonos mores,& vim legum,& auctoritatem iuris nullius eſt momenti. ff. de legatis primo.ſi quis in quilinos.§. ſi quis. & quia iuramentum non debet eſſe vinculũ iniquitatis. 22. quæſtio.4. inter cætera. & infra de iureiur. quanto. Item. argumen. quòd ſi principale non tenet, nec acceſſorium.vt C.de vſuris. eos. & C. depoſiti. l. ſi depoſita pecunia. & l. prædicta, non dubium. & infra de fide inſtrumen.inter dilectos.& quia idem iuris eſt in principali, & acceſſorio. ſupra de offic.deleg. prudentiam. in fin. argumen.contra infra de iureiur.debitores. & cap. cum contingat. Similiter quod iuris eſt in acceſſorio,& in principali. argumen. 23. quæſtio. 1. paratus. verſus finem.ver.nam ſi Chriſtiana.in fin. aliàs eſt capitulum.argu.contra quòd aliud eſt in acceſſorio,quàm in principali.ff. de pact.l.3. argumen. cõtra quòd ſublato acceſſorio, tollitur principale.ff. de pact. l.2.argum.contra.C.de remiſ.pign. creditricem. Item ſignatur contra infra de iureiu. cum contingat. vbi iuramentũ ſuper contractu contra legem facto præſtitum, ſeruatur, & ibi de hoc.Bernardus.

¶*Glo.ſeq.tria dicit.finis de qua cauſa,princ.cui applicetur,medium quid cum vterque fuit in culpa.*

d ¶*Perdant quod.*] id eſt, rem quæ ab eis petebatur, de qua fuerunt abſoluti, & habebuntur pro condemnatis: & res illa dabitur actori,cui facta eſt iniuria: quia reus aliter ſe conueniri non patiebatur:quia forte potens erat, & actor ipſum timebat, vnde non audebat illum conuenire coram ſuo iudice, & ſic actor inuitus & coactus conuenit illum. Sic in præſenti caſu actor perdit quod euicit, & datur reo, qui inuitus tractus fuit ad iudicem alienum. Sed ſi vterque fuerit in culpa: tunc debet dari illi eccleſiæ, cui facta eſt iniuria, & iuriſdictio eius ſpreta. Et quod dicit: perdant quod euicerit, intellige cum cauſa eſt propria clerici. [1] ſecus ſi negotium ſit eccleſiæ: quia delictum perſonæ, &c.16.quæſtio.6.ſi epiſcopum.

1 Concor. tex.in l. nõ aliter.ff.de lega.3.

e ¶*Si locum ſuum.*] Ecce, reus habet electionem, vt vel perdat cauſam, vel amittat locum. Si potius vult perdere locum, nunquid habebit quod euicit? Sic, ſi actor fuit in culpa,aliàs non: quia factum iſtius non debet obeſſe actori innocenti. & ſic eſt caſus, in quo tenet ſententia à non ſuo iudice lata.

¶*Gloſſa ſequens quærit. argumen. affirmatiuè, ſoluit contrarium,& remittit.*

f ¶*Manifeſtè patet.*] Hic ergo patet argumen.ex præcedentibus concilijs,quòd nec inuiti,& hoc ex concilio Mileuita. 11.quæſtio. 1.inolita. nec volentes. & hoc ex concilio Cartha.placuit. paciſci poſſunt vt iudicia ſecularia ſubeant. Sed nunquid tacitè poſſunt renunciare ſuo foro,reſpondendo coram laico?argumen.quòd ſic.3.quæſtio.6.pulſatus.nam & Papa renunciat ſuo foro.2. quæſtio. 7. nos ſi incompetenter. & quæſtio.5.mandaſtis.multa enim poſſumus tacitè,ad quæ nõ poſſumus nos pacto adſtringere. ff. de procu.l. filiusfamilias. §.veterani.& C. de pact.l.vltim. & C. de iuramen. calum.l.2. in fin. Dicas quòd neque tacitè, neque expreſſè poteſt cleri-

Clerici neque tacitè neque expreſſè poſſunt ſuo foro renunciare.

CVm contingat.] Sunt duæ partes, conſultatio, & reſpõſio. Secunda:ibi, *ſuper quo.* Abb.Siculus.

CASVS. Aliqui clerici deputati ſunt ſeruitio capituli Beluacenſis, aut ſeruitio aliorum clericorum Beluaceñ. diœceſis:clerici iſti ſic ad ſeruitium deputati committunt exceſſus aliquos:quæſiuit epiſcopus Beluacenſis, vtrum clerici iſti cũ impetuntur ſuper exceſſibus ſuis,conueniendi ſint coram ipſo,vel potius coram illis quibus ſeruiunt: cum illi quibus ſeruiunt huiuſmodi iuriſdictionem vendicare cõtendant, quãuis eos non poſſint excommunicare, vel aliàs coercere. Ad hoc reſpondet Papa,quòd coram epiſcopo Beluaceñ.tanquã ordinario cõueniendi ſunt,maxime ſuper ijs, quæ in ſua diœce.commiſiſſe dicuntur, niſi forte illi quibus ipſi delinquentes deſeruiunt,ex indulgentia ſpeciali vel conſuetudine, vendicent ſibi huiuſmodi iuriſdictionem. Not. quòd priuilegiũ [2] & conſuetudo derogant iuri communi, etiam in criminibus. Itẽ ſolus epiſcopus cognoſcit de criminibus in diœceſi ſua commiſſis de iure communi,niſi cõſuetudo, vel priuilegium ſit in contrarium. Item epiſcopus ſolus eſt ordinarius in diœceſi ſua.

2 De hoc articulo copioſe Couarruuias lib.pract. quæſt.cap. 11. Guido Papæ deciſio.201. & dixi latè ſuper Directorio Inquiſitorum li.3.Schol. 45.

h ¶*Maximè.*] ideſt,tantum.ſic 11.quæſtio.3. ſi quis epiſcopus damnatus.nam tantũ ab illo puniendus eſt, vbi deliquit. 6.quæſt.3.placuit.infra de rapt.c.1.vbi de hoc. Vel dic quòd licet alibi poſſit excõmunicari, non tamen ab alio poteſt deponi quam à ſuo diœceſano, ſecus ſi ciuiliter ageretur de beneficio. ſ. eod. poſtulaſti. Quando reus ſit remittendus [2] ad ſuum iudicem,dicitur 3.q.6.cap.1.& ĩ.de rap.cap.1.

*¶Gloſsa ſequens not.alleg.5.iura.ſecundò obijcit,& ſoluit per tria ſimilia.*

1 Vide Accurſium.in l.more maiorũ. ff. de iuriſd. om. iud.

a ¶*Vel conſuetudine.*] Not. quòd conſuetudo 1 dat iuriſdictionem.9.quæſt.3.conqueſtus.s͂.de arb.dilecti.C.de eman.l. 1.& vlt.& s͂.de offi.ordi.irrefragabili. Sed qualiter poteſt in hoc caſu priuilegium, vel conſuetudo dare iuriſdictionem, cum nemo ſibi, vel ſuis ius dicere poſſit. ff. de iur. omn. iud. qui iuriſdictioni præeſt. & C. ne quis in ſua cau. ius ſibi dicat. l. vnica? Sed dic quòd dominus familiæ poteſt habere ordinariam iuriſdictionem ſuper familiam ſuam, ſicut magiſter ſuper diſcipulos ſuos, vt in conſti.Frideri.C. ne fi. pro pa.Authen.habita.ſicut epiſcopus in ſuos canonicos, & ſicut pater ſuper filium ſuum: vt 3. quæſt.7. infamis.§.tria. circa fin.& 23.quæſt.4. duo iſta nomina.& ſi ſuſpectus fuerit domin', petat actor ei aliquem aſſociari.3.queſt.3.cap. induciæ.§.offeratur.vel eligat arbitros.s͂.eod. ſi quis contra clericum. & 11. quæſt. 1. peruenit. infra de appel. cum ſpeciali.

† Cap.3.e. tit. in 4. cõpilat.

vel conſuetudine [a] ſpeciali, iuriſdictionem huiuſmodi valeant ſibi vendicare.

¶Idem.

*¶Epiſcopus delicti condemnat clericum de delicto, ſed non priuat beneficio alibi exiſtente: ſed epiſcopus beneficij priuabit, quaſi exequendo condemnationem iudicis delicti. hoc dicit ſecundum vnum intellectum. Secũdum alium intellectum hoc dicit: Epiſcopus delicti condemnat clericum de delicto, priuando beneficio alibi ſito, ſed executio realis fit ab epiſcopo beneficij.*

CAP. XIIII.

POſtulaſti † per ſedẽ Apoſtolicam edoceri, vtrũ ſacerdos habẽs eccleſiã in vna diœceſi, & reſidens in eadem, domicilium verò patrimonij ratione in alia, ibi delinquens, ab eo, in cuius diœceſi habet patrimonium, pro delicto ibidem commiſſo debeat iudicari: præſertim in cauſis, quæ officij ſui, ſeu beneficij priuationem expoſcunt? ¶Ad quod breuiter reſpondemus, quòd per epiſcopum, in cuius diœceſi deliquit [b], ſententia promulgari poterit in eundem. Sed ab eo, in cuius diœceſi beneficium obtinet, erit quo ad illud executio facienda [c].

POſtulaſti.] Hoc cap. legitur principaliter duobus modis. Primò quòd epiſcopus delicti fert ſententiam tãtum ſuper crimine: ſed epiſcopus beneficij fert ſententiam priuatoriã beneficij. Secundò legitur, quòd epiſcopus delicti fert ſententiam etiam ſuper beneficio. Sed realis executio, vt poſſeſſionis ſubtractio, debet fieri per iudicem beneficij. Diuiditur in duas partes. Primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio: ibi, *Ad quod.* Abbas. Pars hu' decr.j͂.de homi.poſtulaſti.

CASVS. Ecce aliquis ſacerdos habet eccleſiam in diœceſi Boñ.in qua reſidet, domicilium verò ratione patrimonij ſui habet in diœceſi Mutiñ. & ibi deliquit: quærit à quo epiſcopo pro delicto ibi commiſſo debeat iudicari, præcipuè in cauſis quæ officij, vel beneficij priuationem inducunt? Reſpondet quòd per epiſcopum in cuius diœce.deliquit, ſentẽtia in eundem clericum debet promulgari, ſed per illum epiſcopũ in cuius diœceſi habet eccleſiam, ſententia debet executioni mandari. Not. quòd ratione delicti efficitur quis de foro alterius. Item per alium fertur ſententia, & per alium executioni mandatur.

b ¶*Deliquit.*] & ita delictum dat iuriſdictionem.j͂. eod.cap. vlt.& 6.q.3.placuit. 2 & epiſcopus iſte, in cuius diœceſi deliquit debet ferre ſententiam cõtra ipſum ſuper crimine, & nõ ſuper eccleſia: & hæc ſnĩa lata ſub vno, facit fidẽ in alio iudicio. ſimile 24.q.1.ſubdiaconus.& 11.q.1. ſtatuimus.ff. de iureiurando.ſi duo patroni.C.de liber.cau.iubemus.

2 Concor. tex.ĩ l.relegatorũ. §. 1. & §. interdicere. & ſeq. cũ § eſt quodã genus. & ibi Bar. ff.de ĩterd. & relegatis.

c ¶*Executio facienda.*] Ille enim iudex, in cuius diœceſi eſt res, in qua fieri debet executio, debet ſnĩam mandare executioni: & ſic ille epiſcopus, cui ſubeſt illa eccleſia iſtius clerici, priuabit illum per ſententiam ab alio epiſcopo latam. arg.ff. de re iudi.à diuo Pio.§.in criminibus. ſi crimen magnum eſt, ille iudex exequatur ſententiam, vbi delictum eſt perpetratũ. j͂.de rapt.c.1.& ff.de re milit.deſertorem.in princ.& in Auth. vt nulli iud.§.ſi verò quis comprehenſorum.coll.9.

EX *parte.*] Sunt duæ partes. In prima, partis conqueſtio. In ſecunda iudicum inſtructio: ibi, *Mandamus.* Prima ſubdiuiditur. Primò ponit cauſæ commiſſionem, & rei vocationẽ. Secundò: ibi, *Dictus.* rei exceptionem, & actoris replicationẽ ad illam. Abb.Siculus.

CASVS. B. regina quondam Angliæ, impetrauit literas ad iudices delegatos, contra nobilem virum Guli. q. contra iuſtitiam ſpoliauerat eam caſtro Segrey pertinente ad eam ratione dotalitij, coram quibus dictus nobilis excipiendo propoſuit, quòd literæ non valebant, pro eo quòd caſtrum Guargiæ, vbi eſt eius domicilium principale, conſiſtit in diœceſi Rodoñ. quæ diſtat à Turonenſi vltra duas dietas: Contra hoc ex parte reginæ fuit replicatum, quòd nobilis ille Turonenſis bene poterat conueniri: quia & in Rodonenſi, & Andegauenſi diœceſibus exiſtit, & caſtrum de quo quæſtio vertiĩ, in diœceſi Andegauẽſi exiſtit: quę non diſtat à Turonenſi vltra duas dietas. præterea idem adiecit, quòd ipſe coram domino feudi debuit conueniri, & ideo literæ Apoſtolicæ non valebant, cum non faciant mentionem quòd dominus feudi fuerat requiſitus, & in exhibendo iuſtitiam, fuerat negligens, vel remiſſus. Inſuper dicebat, quòd literæ expreſſa falſitate fuerant impetratæ, ex eo quòd ſuggeſtum fuerat caſtrum illud ad reginam illam ratione dotalitij pertinere, cum nec ab initio, nec durante matrimonio, ſibi à viro in donationẽ propter nuptias fuerit aſſignatum. Contra iſta ex parte reginæ fuit reſponſum, quòd vidua ſpoliata, irrequiſito domino feudi ſpoliatorem ſeu detentorem rei coram eccleſiaſtico iudice, cuius intereſt viduas defenſare, bene poterat conueniri: iudices ſuper propoſitis dubitarunt: vnde regina domino Papæ prædicta ſignificauit: vnde mandat iudicibus prædictis, quatenus ſi conſtiterit dictum nobilem, terram & manſionẽ habere in Andegauenſi diœceſi, in qua interdum habitare cõſueuit, & ipſa diœceſis à Turonenſi non diſtat vltra duas dietas, & in eadem diœceſi res litigioſa exiſtit, in ipſo negotio iuxta tenorem priorum literarum præuia ratione procedant, non obſtantibus alijs exceptionibus, quæ in petitorio potius quam in poſſeſſorio, quod regina contra dictum nobilem intentauit, locum habẽt. Not. quòd cauſa viduarum quo ad poſſeſorium, pertinet ad eccleſiam. Item not. quòd dietę computantur à diœceſi, in qua res litigioſa exiſtit. Item cauſa feudi quo ad petitorium iudicium, coram domino feudi tractari debet. & iſta tria requirũtur coram delegato, quòd habeat domicilium infra duas dietas à iudice delegato, & quòd res litigioſa ſit infra eandem diœceſim.

¶Honorius tertius Archiepiſcopo, decano, & archidiacono Turoneñ.

*¶Miſerabilis perſona poteſt laicum interdicto vnde vi, coram iudice eccleſiaſtico cõuenire, etiam ſi res ſubtracta dicatur feudalis.*

CAP. XV.

EX parte B.quondam Angliæ reginæ fuit propoſitum, quòd cum nobilem virũ G. detentorem caſtri Segrey, ratione dotalitij [d] pertinentis ad ipſam, quo per eũ, vel eius complices [e] contra iuſtitiam fuerat ſpoliata, † auctoritate bonæ memoriæ Ioannis Papæ præd. noſtri coram vobis traxiſſet in cauſam: Dictus nobilis excipiendo propoſuit, quòd literæ Apoſtolicæ non valebant, pro eo quòd caſtrum Guargiæ, vbi eſt eius domicilium principale, conſiſtit in diœceſi Rodoñ. quæ vltra duas dietas à Turonis eſt remota. Verum replicatum fuit ex parte reginæ, quòd idem nobilis Turonis ſatis poterat conueniri, cum non ſolum in Rodoñ. diœceſi, ſed etiam in Andegauenſi [f] diœceſi exiſtat, eo † quòd & caſtra & redditus plures habet in ipſa: & caſtrum, de quo quæſtio ver-

† Vide l. 3. §. diuus. ff. de ſep.vio. & l. iubemus. C. de ſac.ſan. eccle.

† Aliàs ita: eo quòd in ipſa diœceſi.

d ¶*Dotalitij.*] id eſt, donationis ꝓpter nuptias: mulier enim dicitur dotem dare viro, vir autẽ dicitur dare vxori donationem propter nuptias.j͂.de dona.inter virũ & vxo. nuper.in fi.

e ¶*Complices.*] Not. ꝙ tenetur quis hoc interdicto ſiue quis fecit, ſiue complices eius ipſius mandato, ſiue etiam ratum habuerit.j͂.de reſt.ſpol.cum ad ſedem.& ff.de vi & vi arm.cum à te.& l.3.§.cum procurator.quia facientes & conſentientes pari pœna puniuntur.s͂.de off.deleg.c.1.& 2.q.1.notum.in fine. & tenentur etiam alia ratione, ſi rem illam ſcienter recepit à deiectore.infra de reſtit.ſpol.ſæpe contingit.& ſupra tit.proxim.quia V.

f ¶*Andegauenſi.*] Poteſt enim quis habere domiciliũ in diuerſis

titur, in eadem eſt diœceſi [a], quæ à Turoñ. nequaquam vltra duodecim leucas † diſtat. Idem quoque adiecit, ꝗ cũ dicta regina ius ſuũ corã domino feudi proſequi debuiſſet †: literæ Apoſtolicæ non valebant, cum non faciebant mentionem ꝗ dominus feudi fuerit requiſitus, & ipſe in exhibẽda iuſtitia extiterit negligẽs, vel remiſſus; ſubiiciens ꝗ eędem literæ, falſitate expreſſa fuerant impetratæ: eo ꝗ ſuggeſtum fuerat caſtrũ illud ad eandem reginam ratione dotalitij pertinere, cum nec ab initio, nec durante matrimonio, à viro ſibi fuerat in donationẽ propter nuptias aſſignatum. Ad hoc autẽ fuit ex parte ipſius reginæ reſponſum, ꝗ vidua ſpoliata, irrequiſito feudi domino, ſpoliatorem, ſeu detentorem rei, coram eccleſiaſtico iudice poterat conuenire, cuius intereſt viduas defenſare: & infrà. ¶Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit dictum nobilem, terrã & manſionem habere in Andegaueñſi diœceſi, in qua interdum cõſueuit cõmorari, & ipſam diœceſim vltra duas à Turoñ. non diſtare dietas, & in eadem litigioſam rem eſſe, non obſtantibus exceptionibus alijs [b], quæ in petitorio potius quàm in poſſeſſorio, (quod regina contra eundem nobilem intentabat) locum habere videntur, in ipſo negotio iuxtà priorum continentiam literarum, rõne præuia procedatis.

¶Gregorius nonus fratri Palmerio canonico ſanctæ Trinitatis.

*¶Laici vſurpantes iura eccleſiaſtica, velut ſacrilegi per iudicem eccleſiaſticum compelluntur.*

CAP. XVI.

Conqueſtus eſt nobis Bononieñ. epiſcopus, ꝗ Poteſtas, & commune Bononieñ. temporalem iuriſdictionem, quæ in quibuſdam caſtris, & villis, eccleſiæ Bononieñ. competit pleno iure [c]: & in cuius quaſi poſſeſſione [d] fuiſſe, ac eſſe dignoſcitur, per violentiam vſurpare præſumunt: & infrà. ¶Cum autem valdè ſit iniquũ, vt ea quæ collata ſunt pro remedio peccatorum venerabilibus eccleſijs, vel relicta, aut eis iuſtis modis alijs acquiſita, alijs vſibus applicari: propter quod meritò inuaſores [e] ipſarum rerum, tamquã ſacrilegi ſunt anathemati vſque ad ſatisfactionem congruam ſupponendi: & infrà. ¶Mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit de præmiſſis, monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam ceſſare ipſos ab huiuſmodi, & ſatisfacere de præteritis damnis, & iniurijs, appellatione remota, compellas.

---

uerſis locis. ff. ad mun. aſſumptio. §. iuris prudentibus. & l. filij §. ſenatores. & ff. de ſena. ſenatores. 1 ueruntamen ſola poſſeſſio domus, quæ comparatur in alia ciuitate, non facit domicilium. ff. ad muni. libertus. §. ſola domus. niſi eam inhabitauerit: vnde dicit j. in qua interdum cõſueuerat habitare: ſed deſinit eſſe municeps adeptus ſenatoriam dignitatem. ff. ad muni. municeps. Sed hoc verum eſt quantũ ad munera. non quantum ad dignitatem: vt ibi dicit.

a *¶In eadem eſt diœceſi.*] i. Andegaueñ. Hoc enim ſufficeret ſolum ſi coram ordinario Andegaueñ. quæſtio iſta mota fuiſſet: quia ratione rei, de qua quis conuenitur, ſortitur ꝗs forum. ſ. eo. ſane. j. eo. c. vlt. & C. vbi in rem act. l. actor. etiam ſi res ſit mobilis. ff. de iudi. quod legatur. & de hoc dicitur j. eo. c. vlt. *¶Gloſ. ſeq. no. ex text. huius glo. literas impetratas contra laicum, & c. ſignat contraria, et ſoluit. Secundò no. quòd cauſa viduarum &c. remittit. Tertiò declarat quare non fuit recipienda vlt. exceptio. Vltimò obijcit ad dominationẽ iſtius reginæ. Io. An. diuidit. Sed Panor. expedit hanc gloſ. per quatuor oppoſitiones.*

b *¶Exceptionib. alijs.*] ſcilicet, ꝗ caſtrũ illud aſſignatum non fuit ipſi in donationem propter nuptias à viro. Itẽ alia, ꝗ dominus feudi non fuit requiſitus antequàm literas impetraret iſtæ exceptiones locũ nõ habent in poſſeſſorio, ſed in petitorio locum habent: vt hic dicit. Et ſic videtur ꝗ literæ impetratæ contra laicum nõ valeant, niſi primò iudex ſecularis fuerit requiſitus & negligens, ſiue fuerit dominus feudi, ſiue alius iudex: niſi de hoc in literis fiat mentio: cum hæc exceptio in petitorio locũ videatur habere. vnde ſignatur contrarium ſ. eo. ex tenore. &c. licet. & c. ex tranſmiſſa. & ſ. tit. proxi. cæterum. vbi expreſsè videtur ꝗ non ſit neceſſe de hoc facere mentionem: ſed ſufficit ꝗ ſuperſedeat literis, dũmodo dominus feudi, vel alius ſecularis velit & paratus ſit iuſtitiam exhibere: & poſtquam conſtiterit de negligentia, procedant alij. Sic ergo intellige quod hic dicit: quæ potius in petitorio locum habere videntur: vt ſcilicet non procedat delegatus per literas impetratas ſuper proprietatis iudicio, ſi dominus feudi, vel etiã alius ſecularis paratus ſit iuſtitiam exhibere: & ita literæ ab initio ſuſpenſæ manent. Poſtquam verò apparuerit de negligentia iudicis 2 ſeculari, ſiue domini feudi, ex tunc incipiunt habere effectum, ſed ex toto non eliduntur ſecundum ꝗ hic iſte nobilis intendebat. De hoc dictum eſt ſ. de offi. deleg. ſignificantibus. Item eſt argu. ex hac decre. ꝗ cauſa viduarum pertinet ad eccleſiam: quia hic dñs Papa audit viduam iſtã non obſtantibus exceptionibus prædictis. Dic de hoc vt dixi ſ. eo. ex tenore. Item hęc exceptio: quòd caſtrum nõ fuerit in donationẽ propter nuptias aſſignatum: meritò debuit reprobari, qa erat queſtio principalis, ſi regina ageret de proprietate, vnde non debebat proponi in modum exceptionis: hoc enim debebat probare regina, ſi principaliter ageret petitorio iudicio. Et illud ſcias, quòd illud quod venit in principali quæſtione, non debet proponi in exceptione dilatoria, quia talis exceptio non impedit litis conteſtationem: vt hoc traditur in quadam decre. Innoc. iiij. in concil. Lugduñ. de litis conteſt. quæ incipit: exceptionis 3 peremptoriæ. niſi in caſibus ibidem contentis: quia exceptio eſt actionis excluſio, vt peremptoria. ff. de excep. l. 2. ſiue iudicis, ſiue actoris repulſio, ſicut ſunt dilatoriæ. j. de excep. paſtoralis. & j. de appell. ſecundo requiris. Sed quare appellatur mulier iſta in principio, & hic regina, cum rex qui fuit maritus ipſius, mortuus ſit? põt & debet 4 ſic appellari, quouſq; nupta fuerit viro inferioris dignitatis. ff. de ſena. fœminę. & C. de nup. cum te. & ff. ad municipalẽ. l. filij. §. vidua.

*Conqueſtus eſt.*] Primò ponitur querela epi. Secundò iudicum datio, quam primò iuſtificat: ibi, *Cum autem.* Abbas Siculus.

CASUS. Poteſtas, & commune Bononieñſis, per violentiam vſurparunt iuriſdictionẽ temporalem in quibuſdam caſtris, & villis quæ pertinẽt pleno iure ad Bononienſem eccleſiam, & in cuius quaſi poſſeſſione eccleſia ipſa erat: pp quod Bononienſis epiſcopus conqueſtus fuit domino Papæ, vnde cauſam cõmiſit cuidam iudici, mãdans eidem ꝗ cum iniquũ ſit, ea quę ꝓ remedio peccatorum venerabilibus eccleſijs ſunt relicta, vel aliter iuſtè acquiſita, humanis vſibus applicari: inuaſores ipſarũ rerum tamquã ſacrilegi ſunt excõicandi, vſque ad debitam ſatiſfactionem. Vnde ſi cõſtiterit ei de præmiſſis, monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam, compellat inuaſores prædictos ab huiuſmodi ceſſare, & de præteritis damnis & iniurijs ſatisfacere competenter. Not. ꝗ eccleſia poteſt conuenire malefactores ſuos coram iudice eccleſiaſtico, cum ſint ſacrilegi: quod crimen eccleſiaſticum eſt. Item quod ſemel Deo dedicatum eſt, amplius ad humanos vſus applicari non debet. Item monitio dẽt præcedere vindictam.

c *¶Pleno iure.*] ideſt, quo ad ſpiritualem & temporalem iuriſdictionem.

d *¶Quaſi poſſeſſione.*] Hoc ideo dicit: quia iuriſdictio, & omnia iura incorporalia, & ſeruitutes nõ poſſidẽtur, ſed quaſi poſſidentur 5; ſic j. de cauſa poſſeſſio. cum eccleſia. & habes hoc ff. de vſucap. ſequitur. §. ſi viã. quia incorporalia corporaliter apprehendi non poſſunt. Poſſeſſio verò corporalis dicta eſt quaſi pedum poſitio. ff. de acquir. poſſeſſ. l. 1. Ber.

e *¶Inuaſores ipſarum rerum.*] Sic patet, quòd inuaſores rerum eccleſiaſticarum tamquam ſacrilegi ſunt vſque ad ſatiſfactionem excommunicandi. quicquid enim datum eſt eccleſiæ pro remedio peccatorum, ad humanos vſus non dẽt amplius applicari, vt hic dicit, & infrà de rerum permu. iniuſtum videtur. ſic 12. q. 2. nulli liceat. quicunque prædia. qui abſtulerit. & c. 1. de illis capitulis hic ſit mentio, & de hoc qđ dictum eſt. ſ. eod. cum ſit. Iſtos inuaſores poteſt eccleſia ſub quo maluerit iudice conuenire: vt ſ. eod. cum ſit generale. & iſti non ſunt excommunicati ipſo iure, ſed ſunt excommunicandi, quouſque ſatisfecerint tam de iniurijs, quàm de dãnis, vt hic patet: imo iniuriam eccleſiæ factam prælatus remittere non põt. 23. q. 4. ſi is qui. & 63. diſt. Salonitanæ.

Dilecti

---

1 Dicit Innoc. idem ſi haberet ibi magnã partem bonorum ſuorum: vel larẽ, i. familiã. vel ſi nihil hẽt, & ibi tñ aſſiduè cõuerſatur. C. vbi ſena. vel clar. l. 2.

† Leuca nota & vulgaris vox apud Hiſpanos, continet 32. ſtadia, ſiue quatuor milliaria Italica.

† Vide. §. j. cum notatis, de prohib. feu. alienat. per Feder. collat. 10. & auth. de q̃ſto. §. ſi vero.

Literæ cõtra laicum à Papa impetratæ an valeant.

2 Etiam ex poſt facto, puta, quia incepit cognoſcere ſecularis: & poſtea tepeſcit ſecũdũ Inn. & facit qđ no. ſ. eo. licet. in j. gl. Io. And.

3 Habeẽ eo. tit. libr. 6.

4 Vid Guidonem Papæ deciſ. 379. & 380

5 Et ideo interdictũ. vñ vi. vel vti poſſidetis non cõpetit ĩ eis: ſed quaſi vti poſſidetis. ff. d ſer. quotiens. vel competit actio ex canone. 3. q. 1. redintegrandæ. ſecundũ Goſ Ioan. Andr.

D*ilecti filij. I. & A. ciues Romani.* ] Priuilegium alicui cō ceſſum, vt non teneatur niſi certo loco reſpondere, non extenditur ad locū, vbi ex aliqua cauſa de iure cōi conueniri poteſt. & eſt caſus not. Diuiditur. Primò ponitur querela actoris, quæ continet cauſę commiſſionem. & rei exceptione. Secundò ponitur mandatum factum reo cum comminatione, & prouiſione ſi non pareat: ibi, *Verum.* Abbas.

C a s v s. Quidā ciues Romani. I. & A. quandam quantitatem pecuniæ mutuauerant ep̄o Dulmenſi, qui promiſit eiſdē dictā pecuniā ſoluere certo loco, videlicet citra mare. Sed q̄a dictus epiſcopus pecuniam vt promiſit non ꝑſoluit. impetrauerūt literas contra dictum epiſcopum ad abbatem ſanctæ Genouefæ Pariſień. abbas citauit ſucceſſorem dicti epiſcopi Dulmenſis, qui mutuū contraxit: coram quo ex parte ipſius ep̄i fuit excipiendo propoſitū, ꝙ omnibus Anglicis à ſede Apoſtolica eſt indultum, vt ſuper cauſis pecuniarijs citra mare conueniri non poſſint: propter quod abbas nō proceſſit: Vn̄ illi mercatores ſignificauerunt hoc dn̄o Papæ, & ipſe ſcribit epiſcopo Dulmen. dicens, ꝙ etſi fuiſſet tale priuilegium cōceſſum, non tamē prodeſſet illis qui aduerſarijs certo loco ſoluere promiſerūt: quia & ibi, & vbi domicilium habent, poſſunt conueniri: & ideo mandat eidē, quatenus dictis mercatoribus ſatisfaciat de dicta pecunia cū iuſtis & moderatis expenſis, & congrua ſatiſdatione damnorum, ceſſantibus vſuris: alioquin mandat dicto abbati vt in negotio ſibi commiſſo procedat, non obſtante dicta indulgentia, iuxta traditam ſibi formam. Nota quòd ſucceſſor poteſt conueniri per literas impetratas contra prædeceſſorem, licet anteceſſor citatus non fuerit. Item licitum eſt cuilibet renunciare iuri, quod pro ſe introductum eſt: & ita iſta indulgentia non continet ius publicum.

† Vide l. contraxiſſe. ff. de actio. & ob. & Bart. in l. 1. C. de ſum. trin.

¶Idem Epiſcopo Dulmen.

¶*Priuilegiatus vt non teneatur reſpondere niſi in certo loco: ſi in alio loco reſpondere, vel ſoluere promittit, ibi poterit conueniri, & etiā vbi habet domicilium, ſecundū Io. And.*

CAP. XVII.

DIlecti filij I. & A. ciues Romani, ſua nobis petitione monſtrarunt, ꝙ cū abbati ſanctæ Genouefæ Pariſiēſis ſuper quadā pecuniæ ſumma, contra [a] R. prædeceſſorē tuū literas impetraſſent: tu proponi feciſti, ꝙ omnibus Anglicis eſt à ſede Apoſtolica indultum, vt ſuper cauſis pecuniarijs, citra mare conueniri nō poſſint: propter quod idē abbas in negotio non proceſſit. ¶Verum quia & ſi fuiſſet priuilegium tale conceſſum, non tamē prodeſſet illis, qui ſe certo loco [b] reſpondere, vel ſoluere aduerſarijs promiſerunt: cū ibi, & vbi domicilium [c] habent, valeant conueniri †: Mādamus quatenus eiſdē de pecunia ipſa cum iuſtis, & moderatis expenſis [d], & congrua ſatisfactione damnorum (vſuris omnino ceſſantibus) ſatisfacias, vt teneris: Alioquin eidē abbati, noſtris damus literis in mandatis, vt in commiſſo ſibi negotio (propoſita ex parte tua indulgentia non obſtante) iuxta prioris mandati noſtri tenorem, ſine diſpēdio moræ procedat.

1 Vnde tenetur ſucceſſor ſicut filius & hæres de ſol. c. 1. hoc dictū gl. quæ fuit additio placuit G. Na. In. & Hoſt. & ꝙ lis non fuiſſet hic cōteſtata, patet: quia nunc proponebatur dilatoria, q̄ non opponitur poſt litē. infra de re iu. inter. Non. n. ſemper expreſſio facit reſcriptum perſonale: ſicut de pacto not. infra: de inſtitu. cum veniſſent. Io. And.

¶*Gloſ. ſeq. recitatur per modum obiectionis, quomodo conuenitur per reſcriptum non nominatus in illo, ſoluit & remittit.*

a ¶*Contra.*] Licet proprium nomen anteceſſoris ſit expreſſum: ad ſucceſſorem tamen extenditur reſcriptum: & hoc ideo, quia nomine eccleſiæ, & pro ipſius eccleſiæ vtilitate mutuum contractum hic fuit: 1 & ideo ſucceſſor conuenitur per reſcriptum impetratum contra anteceſſorem, nec obſtat, expreſſio nominis: quia vna perſona intelligitur. de hoc no. ſ̃. de reſcriptis. ſignificauit.

¶*Gloſ. ſeq. primò ponit dictum, de quo remittit. ſecundò ſoluit contrarium de decretali, ſi diligenti. & ibi remittit.*

b ¶*Qui ſe certo loco.*] Qui certo loco ſoluere promittit, & non ſoluit, tenetur aduerſario ad intereſſe: pro eo quòd non ſoluit loco promiſſo, ſi ſua intereſt, quòd ibi non fuit ſatisfactum. ff. de eo quod certo loco. l. 2. de hoc dictū eſt ſ̃. de offi. delega. P. & G. Per hoc enim quòd certo loco ſoluere promiſit, renunciaſſe intelligitur indulgentiæ conceſſæ Anglicis: quod facere potuit, cum tantum in fauorem cuiuſlibet & ſingulariter conceſſa fuerit: cum non ſit tale priuilegium, quod ſit publicum vtilitate & auctoritate: vnde quilibet ei iuri quatenus tangit perſonam ſuam, poteſt renunciare. C. de pact. l. ſi quis in conſcribendo. j̃. de reg. ad apoſtolicam. De hac materia dictum eſt ſatis ſ̃. eod. ſi diligenti.

c ¶*Vbi domicilium.*] & ſic duobus locis poterat conueniri, ſcilicet vbi promiſit, & vbi habet domicilium. j̃. eo. cap. vlt. & ſ̃. eo. c. ex parte. ſic eſt in electione creditoris, vbi malit ipſum conuenire. ſim. ſ̃. e. cum ſit.

¶*Gloſ. ſeq. tractat quales expenſæ veniant. & remittit. ſecundò quærit quomodo probentur expenſæ & damna, & ſoluit.*

d ¶*Cum iuſtis & moderatis expenſis.*] Expēſæ iſtæ moderatæ debēt eſſe. j̃. de ſequeſtra. ad hoc. j̃. de dol. & cōtu. finem. & c. cum dilecti. & j̃. vt lit. non conteſt. qm̄. §. in alijs. & non ſuperfluæ, ſiue delicatę. ff. de pigno. act. ſi ſeruos. in fi. & ff. de dam. infe. inter quos. §. vl. & l. ſeq. de hac materia dicitur j̃. de dol. & contu. finē. & c. cū dilecti. & damna quæ ſuſtinuit, reficere debet. j̃. de fideiuſ. peruenit. Sed qualiter probabuntur expenſæ & dāna illata propter hoc? Expenſæ probabuntur per iuramentum illius, qui eas fecit præmiſſa taxatione à iudice, ſicut hic bene probatur. C. de iud. ſancimus. & ſ̃. de proc. conſtitutus. & ſ̃. quod vi metuſve cauſa. c. vlt. & C. vnde vi. ſi quando. & 2. q. 1. in primis. vbi ſtatur iuramento præmiſſa taxatione, licet illa loquat̄ in alio caſu. De dānis ſiue intereſſe dic, ꝙ debent ꝓbari per teſtes. Inſti. de verb. obl. §. non ſolum & ideo vtile eſſet certā ſummam adiicere: quia difficile eſt probare intereſſe. ff. de prę. ſtipu. l. vlt. §. non ſolū. & iudex hoc intereſſe inquirere dēt ꝑ ſuā ſubtilitatē. C. de ſen ten. q̄ pro eo qđ intereſt profer. l. vnica. Et ita hoc eſt notatu dignū, ꝙ expenſæ & dānū datū per dolū, ſiue per violētiā, vel rapinā, poſtquā conſtiterit de violentia per teſtes, probatur ꝑ iuramentum, vt dn̄t iura prædicta. ſ̃. quod met. cauſ. c. vlt. & l. ſi quando. C. vnde vi. & c. in primis. & l. ſancimus. intereſſe verò aliunde veniens per teſtes probandum eſt.

¶Idem Abbati Treceń.

¶*Quamquam laici poſſunt iuriſdictionem non ſui iudicis prorogare, clerici tamen non poſſunt, niſi epiſcopi diœceſani conſenſus accedat, et iudex, cuius iuriſdictionem prorogare volunt, ſit eccleſiaſticus.*

CAP. XVIII.

SIgnificaſti † nobis, quòd P. clericus ad petitionem C. mercatoris, ſe tuæ iuriſdictioni ſubiecit, ſi in termino nunc elapſo de pecunia mutuata nō ſatisfeciſſet eidem: & infrà. ¶Inquiſitioni tuę taliter reſpōdemus, ꝙ licet priuatorū conſenſus [e], eum qui iuriſdictioni præeſſe dignoſcitur, ſuū poſſit iudicem conſtituere: clerici [f] tamen in iudicem non ſuum, (niſi fortè ſit perſona eccleſiaſtica, & epiſcopi diœceſani voluntas accedat) conſentire non poſſunt.

† De intellectu hui9 cap. vide Ferrandū Vaſquium lib. 1. §. 9. de ſucceſſio. reſolu. nu. 95.

¶Idem.

¶*Legitimè citatus tenetur coram iudice citante cauſam proſequi, non obſtante quòd poſt citationem mutauerit forum.*

CAP. XIX.

PRopoſuiſti nobis, ꝙ quidā ſubditus tuus, ad petitionem cuiuſdam † aduerſarij

†Dictio, cuiuſdam, deeſt in manuſcriptis.

S*ignificaſti.*] Clericus ſine diœceſani epiſcopi licentia, iuriſdictioni non ſui iudicis ſe ſubmittere non pōt. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Inquiſitioni.* Abbas.

Casvs. Quidā clericus tenebat̄ C. mercatori in quadā pecuniæ quātitate, clericus iſte ſubiecit ſe iuriſdōni Treceń. abbatis, ſi in termino dato ſibi à mercatore nō ſatisfeciſſet eidē: terminus ille elapſus fuit, nec ſatisfecit: quęrebat̄ vtrum abbas poſſet exercere iuriſdōne in illū clericum, & vtrum potuerit ſe ſubiicere iuriſdōni abbatis? Rn̄det Papa, licet priuatus conſenſus eū qui p̄eſt iuriſdōni poſſit ſuū iudicē cōſtituere, tn̄ clerici in nō ſuum iudicē cōſentire nō pn̄t, niſi forte ſit perſona eccleſiaſtica, & voluntas diœceſani epi acceſſerit. No. ꝙ clerici non poſſunt conſentire in iudicem non ſuum, niſi in aliū clericum: & de voluntate ep̄i: aliàs non poſſunt.

e ¶*Priuatorum conſenſus.*] vt C. de iuriſ. om. iud. priuatorū. & l. 1. dum tn̄ ex certa ſcientia, & non per errorem. ff. de iudi. l. 1. & 3. ff. de iuriſd. omn. iud. ſi per errorem.

¶*Glo. ſeq. format primò, & vltimò duas quæſtiones, in medio ſignat contrariū, & recitat primò contrarium, ſecundò vltimā quæſtionem, tertiò primam, & omnia ſatis clara.*

f ¶*Clerici tamen in iudicem non ſuum.*] Hic expreſsè patet

quòd

quòd clericus in non ſuum iudicem etiam eccleſiaſticũ, ſine conſenſu expreſſo ſui epi conſentire non pôt. ſic 3. q.6. non liceat. & 9. q.2.c. 1. & 2. quod ſi fecerit, ſententia non tenet, vt in proximis c.9.q.2.cap.1.& 2. & 6.q.3. denique. Sed nunquit clerici qui cõſentiunt in iudicẽ eccleſiaſticũ non ſuum, cadunt propterea à iure ſuo, ſicut cũ trahũt, vel trahuntur ad ſeculare iudicium.ſ.eo.ſi diligenti.& 11.q.1.inolita. & c. placuit? Non credo, ꝙ in caſu iſto debet perdere cauſam, licet ſententia lata ſit pro ipſo, vel contra ipſum. 1 quia non tm̃ deliquit, quantum cum iudicem laicum ſibi conſtituit: niſi velis dicere, quòd in odium ipſius, epi-

1 Concor. l. 2. & ibi Pet. de bel Iaperti. & Cy. C. cõmunia. v. triuſ. iud. & l. vnica. & ibi B.C. q. pro ſua. † Aliàs: alio. † Aliàs: illo.

ſui, à te legitimè citatus [a] ad cauſam, quia poſtmodum iuriſdictionis alterius eſſe cœpit, tuum intendit iudicium declinare. ¶Porro tuæ prudentiæ dubium eſſe non credimus, ꝙ is in prædicta cauſa, ius reuocandi forum non habet, quaſi ab altero † iam præuentus.

¶Idem.

¶*Quiſque clericus pôt in curia Romana conueniri, licet aliàs ſpecificè forum ibi non ſortiatur: habet tamen ex cauſa ius reuocandi domum.*

ſcopus habeat eam ratam qui eum dimiſit, ſine cuius licentia hoc facere non potuit: & hanc ignominiam, vel contumeliam irrogauit. ff. de arbit. litigatores. C. de iureiur. ſi quis. aliàs punietur, prout dicitur 3. quæſtio. 6. non liceat. Clericus enim non poteſt venire contra ſententiam: quia videtur habere tacitum pactum in ſe, ne vlterius petat: ſic acceptilatio inutilis. ff. de pact. ſi vnus. §. pen. ff. de acceptil. ſi acceptolatum. Epiſcopus verò ſi vult, poteſt talem ſententiam ratam habere. argum. ſ. de renunc. quod in dubijs. Sed contra hoc quod hic dicit, videtur contra 3. quæſtio.6. pulſatus. vbi videtur dari optio clerico pulſato coram non ſuo iudice, an velit ibi reſpondere, vel non: Ibi dicit, pulſatus ſi voluerit taceat. Sed ibi non habet locum ar. à contrario ſenſu, cum alia iura contradicant. 3. quæſtio. 6. non liceat. & hic. & ita tollitur hoc arg. à contrario ſenſu. Vel intellige illud cap. pulſatus. cum iſtè habet conſenſum epiſcopi: quia & tunc adhuc habet optionem, nec poteſt compelli. Sed nunquid poteſt clericus conſentire in laicum iudicem de conſenſu epiſcopi? Videtur quòd ſic, 11. quæſt. 1. clericum nullus. ibi. dicit. nullus præſumat clericum apud ſecularem iudicem epiſcopo non permittente pulſare; ergo de conſenſu epiſcopi videtur quòd poſſit. Sed non credo, 2 quia nec conſenſus epiſcopi ſufficit. hic, ſupple. in cap. clericum. maximè, quia nec de conſenſu epiſcopi poteſt. Sicut enim clericus huic priuilegio, quod introductũ eſt in fauorem totius ordinis clericalis, renunciare non poteſt: ita nec epiſcopus poteſt huic priuilegio renunciare, vel conſentire, vt clerici hoc poſſint, nec poteſt eos compellere ad hoc, cum eadem ratio ſit hincinde: quia epiſcopus priuilegium clericorum minuere non poteſt, ſicut nec poſſet facere quòd aliquis clericus verberaretur ſine ſententia excommunicationis. arg. ĩ. de ſentent. excommun. contingit. De hac materia dictum eſt ſatis. ſ. eod. ſi diligenti. Bernardus.

2 Non eſt contrariũ ei qđ not. ſ. tit. ꝓxi. c. 2. qa aliud eſt delegare, aliud iuriſdictionem ꝓrogare: vñ in delegata appellatur ad delegantem: in ordinaria prorogata ad ſuperiorem. Io. Andr.

PRopoſuiſti.] Si citatus ad cauſam poſtea mutat forum, in cauſa illa coram primo iudice reſpondere cogetur. h. d. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Porro*. Abbas.

CASVS. Quidam ſubditus Bonon. epiſcopi legitimè citatus fuit ad cauſam, ad petitionem aduerſarij ſui; poſtmodum factus fuit alterius iuriſdictionis, propter quod intendebat eius iudicium declinare: quæritur an poſſit? Reſpondet ꝙ ille in cauſa prædicta ius reuocandi forum non habet: quaſi ab alio iam præuentus. Not. quòd per ſolam citationẽ perpetuatur iuriſdictio quantum ad cauſam illam, pro qua quis citatus eſt.

a ¶*Citatus.*] ſic ff. de iud. ſi quis poſtea. vnde hæc ſumpta eſt, & l. vbi cœptum eſt. ff. de iuriſdict. omn. iud. cum quædam. ſic ergo patet, quòd per ſolam citationem perpetuatur iuriſdictio tam ordinarij, quàm delegati: vt hic, & in prædictis iuribus: vt ſ. de offi. deleg. cap. gratum. & cap. licet. & ſ. de offi. leg. cap. fin. & per ſolam citationem, ſeu conuentionem præuenitur iuriſdictio. ĩ. de appella. vt debitus. & ſupra de reſcrip. cap. capitulum ſanctæ crucis. in quibus habes, quòd qui primo literas præſentauit facta citatione, obtinere debet iudices ſuos, non obſtante quòd alter prius literas impetrauit, qui literas ſuas non præſentauit. Qui ergo conuenitur coram aliquo iudice competenti, neceſſe habet vſque ad finem perſiſtere, etiam ſi mutauerit forum: quia præuentus eſt per hanc conuentionem, vt hic dicit, 3 & patet hoc per iura prædicta.

3 Intellige vt maior ſit dubitatio, de illo qui aliàs non tenebatur rõne rei, vel alterius fori coram primo iudice rñdere: ſed ſolum ratione domicilij. Io. Andr.

LIcet.] Clerico in curiam Romanam conuento non competit declinatoria fori: poſſet tamen ſibi ex cauſa competere ius reuocandi domum. hoc dicit. Et primò ponit quatuor modos ſortiendi forum. Secundo addit quintum cum modificatione ibi: *Quia tamen*. Abbas.

CAP. XX.

LIcet ratione [b] delicti, ſeu cõtract9 [c], aut domicilij, [d] ſiue rei de qua contra poſſeſſorem [e] cauſa mouetur: quibus forum regulariter quis ſorti-

CASVS. Quidã epſ apud ſedem Apoſtolicam conſtitutus, conuentus fuit ab aduerſario ſuo, ipſe dicebat ꝙ nõ tenebatur reſpondere: cum propter hoc vocatus non fuerit, nec ibi contraxerit, vel domicilium habuerit, nec poſſeſſio de qua ipſe conueniebatur, erat ibi, ex quibus cauſis ſortitur quis forum: ſuper hoc ſcribit Papa capitulo ipſius epiſcopi dicens, quòd licet ex cauſa aliqua de prædictis, ex quibus quis ſortitur forum, epiſcopus illorum apud ſedem Apoſtolicam conuentus non fuerit: quia tamen Romana eccleſia omnium eccleſiarum mater eſt & magiſtra, epiſcopus prædictus rectè potuit conueniri, vt ibi aduerſario reſponderet: niſi pro alia iuſta & neceſſaria cauſa veniſſet: quam ſi tunc allegaſſet, ius reuocandi domum ſaluum fuiſſet eidem. Nota, quòd ex quatuor cauſis hic poſitis, poteſt quis in foro alio conueniri. Item dominus Papa ordinarius iudex eſt omnium eccleſiarum, & clericorum. Item ſi quis ad Romanam curiam pro cauſa iuſta, & neceſſaria ſit vocatus, non tenetur tunc ibi reſpondere, niſi voluerit: ſed habet ius reuocandi domum.

¶*Gloſ. ſeq. cum tribus ſeq. & principio vltimæ recitari ſolent textualiter. Et deinde vltima quærit quæ ſit iuſta cauſa reuocandi domum. Et glo. ponit ſex exempla, declarans, &c.*

b ¶*Ratione delicti.*] Not. quòd ratione delicti efficitur quis de iuriſdictione alterius. ſic. ĩ. de rap. cap.1.& 3.quæſt.6.ibi, cauſa. & 2. q.1. ſi peccauerit. & 6. q. 3. placuit. & C. vbi de crimi. agi opor. Auth. qua in prouincia. & C. vbi ſena. vel cla. l.1. & ſ. eod. tit. poſtulaſti. & ff. de accu. l. vlt. & l. ſi cui. §. idem imperator. & ita delictum dat iuriſdictionem ei, qui aliàs eam non habet. Item delictum tollit priuilegium: 4 vt in prædict. Auth. qua in prouincia. & 11. quæſt. 3. priuilegium. Quid iuris ſit de priuilegiatis, dicitur ĩ. de priuile. ex tuarum. & pro delicto conuenitur quis vbi domicilium habet, vel vbi inuenitur. C. vbi de crimi. agi opor. l.1. & ſi crimen graue ſit, remittitur puniendus ad iudicem vbi deliquit in Auth. vt nulli iud. §. ſi verò quis comprehenſorum. coll. 9. & ff. de re militari. deſertorem. & ff. de cuſto. & exhib. reo. l. ſolent.

4 Concor. l. ſancim9. C. de pœ. & Alb. de Roſ. in ru. C. ne fil. ꝓ patre. Ad pleniorẽ gloſam in c. ſicut. & in c. ad abolendã. ĩ. de hær. vbi eſt tõ cur ob delictũ perdatur priuilegium.

c ¶*Seu contractus.*] Hoc nomen contractus, largiſſimè ſumitur, ſiue ſit verus contractus, vel quaſi contractus, vel aliud vnde obligatio oritur. ff. de iudi. hęres abſens. §. 1. & l. omnem obligationem. & l. interdum. §. vlt. & hoc intellige ſiue inueniatur, ſiue non. debet enim illuc remitti ſicut in criminibus dicitur: cum in hoc parificentur. in Auth. vt omnes obe. iudi. in 2. coll. §. hæc conſiderantes. coll. 5. In delictis enim hoc ſeruatur in Auth. vt nul. iud. §. ſi verò quis comprehenſorum. & §. ſeq. coll. 9. Quidam tamen dicunt illum eſſe conueniendum ſi ibi inueniatur vbi contraxit, per l. hęres. in princ. Item vbi quis ſoluere promiſit, poteſt conueniri. ſ. de offic. deleg. P. & G. & ſupra eod. dilecti. quod dicit litera iſta: ratione contractus: intellige ſecundum quod traditur expreſsè in quadam decretali Innocentij iiij. quæ incipit, Romana. eod. titul. §. contrahentes. [lib. 6.]

d ¶*Aut domicilij.*] ratione domicilij ſortitur quis forum: & ibi poteſt conueniri. ſupra eod. dilecti. & ff. de iudi. hæres abſens. §. proinde. Et poteſt quis habere domicilium in pluribus locis. 5 ſupra eo. ex parte. & ff. ad mun. aſſumptio. §. iuris prudentibus. De hoc dictum eſt ſ. de reſcrip. dilectus filius.

5 Vt facet dos domicilium hẽt in loco beneficij, & in loco patrimonij ſ. eo. poſtulaſti. vagabõdus vero ibi dicitur domiciliũ habere vbi inuenitur, vt no. in l. 1. C. vbi de cri. agi opor.

e ¶*Contra poſſeſſorem.*] Ratione poſſeſſionis, de qua quis conuenitur, ſortitur quis forum, & coram illo iudice conueniri debet, in cuius iuriſdictione res eſt. ſupra. eod. ſanè. & etiam vbi habet domicilium. & C. vbi in rem actio. l. fin. & ſupra eod. ex parte B. etiam ſi res ſit mobilis. argum. C. vbi in rem act. l. vlti. & ff. de iud. quod legatur. §. ſi nautem. Quidam tamen dicunt hoc habere locum tantum in rebus immobilibus.

a ¶*Compelli*

tur, epiſcopus veſter apud ſedem Apoſtolicam conuentus non fuerit: ¶ Quia tamen omnium eccleſiarū mater eſt eadem, & magiſtra, ritè compelli potuit [a], vt ibi ſuis aduerſarijs reſponderet: niſi pro alia iuſta, & neceſſaria cauſa veniſſet, quam ſi tunc allegaſſet, ius reuocandi domum ſaluum fuiſſet eidem.

a ¶ *Compelli potuit.* ] cum dominus Papa ſit iudex ordinarius ſingulorum, nullum fori priuilegium poterat allegare. 9. quæſtio. 3. cuncta. & Roma communis patria eſt omnium. ff. ad mun. Roma. ergo nullus declinare poteſt forum eius, vnde ille compellitur ibi ſuis aduerſarijs reſpondere: nec ius reuocandi domnum haberet, niſi pro alia iuſta cauſa & neceſſaria veniſſet, vt dicit litera iſta, puta, ſi fuiſſet vocatus à principe pro publica vtilitate. in Authent. de ſanct. epiſc. §. ſi verò epiſcopi. coll. 9. Item clerici legati non tenentur reſpondere: niſi ſi tunc ibi cōtraxiſſent, vel ſi in delegatione deliquiſſent, vel rem aliquam tunc emiſſent, nam tunc reſpondere tenebuntur: aliàs daretur eis occaſio res alienas deferendi domum. ff. de iudi. non aliàs. 1. reſpon. & §. 1. & l. ſeq. Item qui cauſa dicendi teſtimoniū ibidē vocatus eſt, vel qui iudicandi cauſa ibi accerſiti ſunt, vel qui cauſa exercendæ appellationis illuc venerunt, vel cauſa reddendæ tutelę. iſtę perſonæ habent ius reuocandi domum, ſi nō ibi contraxerunt vbi conueniuntur, & hoc totum dicitur ff. de iudi. l. 2. §. legatis. & §. ſequent. Sed legati non tenentur reſpondere niſi de his tantum, quæ tempore legationis ſuæ contraxerunt: vt ibi dicitur. Item ſi legati agant: tunc tenentur ſe defendere, ſi reconueniantur, niſi agant pro iniuria ſibi illata: vt ea. l. §. ſed ſi agant. ſi quis allegauerit talem cauſam, non compellitur reſpondere: vt hic patet, & hoc eſt expreſſum infrà de dilatio. expoſuit. vbi qui vocatur à principe pro vtilitatæ Romanæ eccleſiæ, habet ius reuocandi domum.

## TITVLVS. III.

### De libelli oblatione.

¶ Ex Concilio apud ſanctum Medardum. †

† Medardū monaſterium eſt in vrbe Sueſſionēſi, vbi id cōciliū habitū eſt refert Burchardus li. 2. decre. c. 192. Iuo par. 6. cap. 269. c. 1. e. tit. in 1. cōpil. & vide notas huiꝰ capitis.

¶ *Actor tenetur in ſcriptis libellum porrigere. Vel ſic: Iudex non debet admittere actorem ad litigandum, niſi prius libellum in ſcriptis offerat. hoc dicit per alia verba.*

CAP. I.

Ignarus † epiſcopus dixit: Habetis libellū reclamationis [b], vel poſtulationis? Illi reſponderunt, ſe præ manibus nullū habere libellum. Ignarus epiſcopus dixit †: Oportet vos ſecundum eccleſiaſticam auctoritatem, reclamationē veſtrā, libelli ſerie declarare, eamq́; veſtris manibus roboratā, ſynodo porrigere, vt tunc vobis canonicè valeat reſponderi. Et tunc ipſi fratres, libellū cōſcribentes, porrexerunt. †

† In vno exemplari legitimatus: in aliis Ignarus habetur.

† Vide l. ſi. quādo. C. vnde vi. & l. ſi homicidii C. de acc. & in Authē. de iud. §. oportet.

† Aliàs, ſynodo porrexerunt.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Cum agitur reali, non ſufficit rem generaliter peti, ſed debet ita ſpecificari, vt euitetur obſcuritas, & æquiuocatio.*

DE LIBELLI OBLATIONE.

¶ *Supra viſum eſt de foro competenti, & an & quando forum poſſit declinari: Verum quia rei ad iudicia vocati ſi non declinant forum, petunt ſibi edi libellum, vt ſciant quid, & qualiter petatur, & ſuper quo debeant reſpondere, ideo competenti ordine ſubiicit iſtam rubricam.*

*De hac materia habetur 2. q. 8. per totum. 81. diſt. Maximinianus. Abbas.*

Ignarus.] Non diuiditur, quia ponit vnicam facti narrationem. Abbas.

Casus. Quidam 1 fratres in concilio conquerebantur de quibuſdam aduerſarijs ſuis. Ignarus epiſcopus. dixit: Habetis vos libellum reclamationis, vel poſtulationis veſtræ? fratres illi reſponderunt ſe nullum habere libellum. Ignarus epiſcopus dixit, oportet vos habere reclamationem veſtram in ſerie libelli, & ſynodo porrigere, vt vobis poſſit canonicè reſponderi: & tunc fratres illi conſcripſerunt, & ſynodo porrexerunt. Nota, quòd libellus ſemper dandus eſt aduerſario, & ſic libellus videtur eſſe principium ordinis iudiciarij: vt ſine eo nullum ſit iudicium.

1 Facti ſpecies meliꝰ percipiet: ex integra, quam inuenies in locis ſupra citatis.

¶ *Gloſſ. ſequens recitetur per modum ſummæ quærendo de 7. ſcilicet quot ſunt ſpecies libellorum: quid ſit libellus, cui offeratur, qualiter, quando, quis ſit effectus, & an ſit de ſubſtantia, &c.*

De materia huius gloſſæ vide Deciū in l. ius dicētis. ff. de iur. om. iu. & Iulium Clarum in practica. cri. §. fin. q. 12.

b ¶ *Libellum reclamationis.*] Not. quòd duplex eſt libellus. Eſt autem libellus conuentionalis, ſeu poſtulationis, qui datur in ciuilibus quæſtionibus. ȷ̄. eod. cap. vlt. de quo hic intelligitur. Et eſt libellus accuſationis, qui datur in criminalibus actionibus: vt 2. quæſtio. 8. deſcripta. §. libellorum. & infra de accu. per totum. & 2. quæſtio. 1. legum. Eſt ergo libellus ſcriptura, in qua continetur res quę petitur, & cauſa petendi, & nomen actoris & rei, & coram quo iudice, vt infra eod. per totum. & ſic patet quòd ſemper offerendus eſt libellus iudici, & per ipſum reo, vt ipſe reus poſſit deliberare: vt 3. quęſtio. 3. cap. inducię. §. offeratur. & in ſcriptis debet dari: vt hic patet, & in Auth. offeratur. C. de lit. conteſt. & infra de probat. quoniam contra. & in principio litis per prædict. Auth. offeratur. Not. tamen. arg. contra 11. quæſt. 1. ſi quis cum clerico. Sed illud obtinet in modicis, & vilibus cauſis, vbi ſcriptura non requiritur. Item contra. infra de dol. & contu. prout. & illud intelligo quòd libellus ante datus fuerat: & per talem libellum ſic oblatum iudici, & poſtea reo, actio annalis perpetuatur. C. quando libel. princ. da. lit. conteſt. ſa. l. 2. & rē litigioſam facit ſubſecuta per executorem conuentione: vt C. de litigi. Auth. litigioſa. & interrumpit præſcriptionem. C. de præſcrip. xxx. vel xl. ann. ſicut. Sed nunquid libelli oblatio eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij? Videtur quòd ſic: quia concilium iſtos fratres noluit audire, niſi primò libellum ſcriberent. & optimum argum. infra de probat. quoniam contra. & per libellum apparet de modo agendi, ſecundum quem ſemper debet formari ſententia. infra de ſimo. licet Hely. ȷ̄. de accuſa. qualiter & quando. & per Auth. prædictam, offeratur. optimè videtur probari, vbi dicit, Litis autem conteſtatio contra hoc indultum habita pro nihilo eſt. Et ſic videtur ꝙ ſit de ſubſtantia, ſicut & litis conteſtatio. ȷ̄. de lit. conteſt. cap. vnico. & ſ. de elect. dudū 2. Dicunt tamen quidam quòd non eſt de ſubſtantia iudiciarij ordinis oblatio libelli: & ſic pōt omitti tacitè, ſicut cōſueuit dici de iuramento calum. Alij contra ꝙ non valet quicquid factū eſt, & hoc per iura prædicta, niſi ſit vilis cauſa, vt dictū eſt: quod melius videtur de iure canonico. Iſta. n. principalia ſunt, libellus qui eſt principium, & fundamentū cauſæ, litis conteſtatio, & quòd ſententia feratur in ſcriptis.

ADDITIO. Quæ debeant in libello comprehendi habes his verſibus.

*Quis, quid, coram quo, quo iure petatur, & à quo:*
*Rectè compoſitus quiſque libellus habet.*

Vel ſic, & clarius.

*Conuenit nomen, & nomen conuenientis.*
*Iudicis & nomen ſcribet, cauſamque petendi:*
*Et quaſcunque petet res iſtas ſcribere debet.*

*Significantibus.*] Diuiditur: Nam in prima ponitur appellantis narratio. In ſecunda appellationis commiſſio. Secunda: ibi, *Quocirca.* Abbas.

Casus. Duo fratres I. & A. corā iudicibus delegatis à quodā V. nomine, tracti fuerunt in cauſam: oblatus fuit eis libellus, in quo petebatur ab eis quædam terra: ipſi cú plures terras haberent, petierunt à iudicibus, vt terrā illam, ſuper qua conueniebantnr, facerent deſignari, quod ipſi facere denegarunt: propter quod ad ſedem Apoſtolicam appellarunt. Mādat Papa, quatenus ſi eſt ita, quicquid factum eſt poſt appellationem, debeat in irritum reuocari. No. ꝙ cum agitur rei vēdicatione, ſemper deſignanda eſt res, quæ petitur certo loco, & etiam finibus certis.

¶ *Gl. ſeq. duo facit. Primò tractat qualis declaratio libelli fiat in iudicijs ſingularibus, vniuerſalibus, & generalibus. Secundò an libellus poſſit mutari. Io. And. Panor. diuidit iſtā glo. in 5. partes. In prima ponit practicā libellandi in actionibus ſingularibus*

CAP. II.

Significantibus [a] † T. & R. fratribus noſtro fuit Apoſtolatui declaratū, ꝙ cū inter ipſos ex vna parte, & V. ex altera, ſuper quadā terra corā iudicib. delegatis tracti fuiſſent in cauſam, oblato eis libello: ipſi (cum plures terras haberent) vt terra illa, ſuper qua quæſtio vertebatur, oſtēderetur eiſdem, à iudicibus poſtularunt: quod cum ipſi facere denegarent, ad noſtrā audientiam prouocarunt.

¶Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in ſtatū debitum, ſi quid poſt appellationē huiuſmodi noueritis attentatum, &c.

¶Greg. nonus archipresbytero † ciuitatis Nouæ, & M. ca. Culmeñ.

¶*Non tenetur reus reſpondere libello in actione perſonali, ſi non exprimitur cauſa petendi.*

CAP. III.

Dilecti filij fratres eccleſię ſanctæ Marię de Hiſpida, ſua nobis petitione monſtrarunt, ꝙ cum Prior, & conuentus ſanctæ Mariæ ad Carceres, ipſos ſuper quadā pecunię ſumma, corā Priore ſanctæ trinitatis Veroñ. auctoritate Apoſtolica conueniſſent: ex parte ipſorum fuit excipiendo propoſitum, ꝙ cū dicti Prior, & conuentus nollent exprimere in porrecto libello † conuentionali [b], quare [c] ſibi dicta pecunia deberetur, ſuper hoc minimè reſpondere tenebantur: & quia dictus iudex exceptionē huiuſmodi admittere denegabat, noſtram audientiā appellauerūt: Ideoq; mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, &c.

# TITVLVS. IIII.

## De mutuis petitionibus.

¶Alex. iij. Vulterano Epiſcopo, & abbati de Spongia.

¶*Iudex etiam delegatus, compellit actorem ad reſpondendū reo, in cauſa reconuentionis, & vtranque cauſam ordine ſucceſſiuo ſimul audiet: & vna ſententia terminabit. h. d.*

CAP. I.

Ex † literis: & infrà. Quoniam rationis ordo exigit †, vt plebanus, & clerici Maturē. abbati, & fratrib⁹ Māturenſis monaſterij, de ijs quæ aduerſus eos, proponunt, de-

---

*ribus. Secundò in vniuerſalibus. Tertiò in generalibus. Quartò quærit an libellus poſſit mutari, corrigi ſeu emendari, vel aliquid de nouo accumulari. Quintò quærit an eo caſu, quo mutatur, ſint dandæ nouæ induciæ.*

1 De materia huius gloſſæ, & generaliter, qua ratione formari dēat libellus, & quid in eo obſeruandum, vide Iaſonem in §. omniū. Inſt. de acti. n. 114. & multis ſeque. & Decium in l. edita. C. de eden.

a ¶*Significantibus.*] Not. 1 ad intelligentiā iſtius capituli: & ſequētis, & eorū quę circa hanc materiā dicuntur. Aut. n. conuenitur quis actione reali: puta, rei vendicatione, vt hic: & tūc exprimenda eſt res, quæ petitur, & vtrum petatur tota, aut pars: vt peto talē fundum. ff. de rei vēd. ſi in rē. aliàs. n. reus deliberare nō poſſet, vt h. d. nec iudex ſententiā ferre dēt ſuper incerto. ar. Inſt. de act. §. curare. & 33. diſt. habuiſſe. & 11. q. 3. graue. itē duos proximos vicinos illius fundi ad minus deſignare dēt. ff. de cen. forma cēſualis. qa generalitas parit obſcuritatē. ff. de iure fiſci. Arg. contra. ff. de rei vend. quæ de tota. §. incerta. & ff. cōi diui. & ſi non oēs. §. ſi incertū. Sed contraria iſta ſpecialia ſunt circa defalcationē legatorum. Et licet in caſu iſto debeat quis ſpecificare rē, & ipſam deſignare, vt eſt dictū: cauſam tñ exprimere non tenet in libello. cauſa. n. expreſſa eſt eo ipſo quòd proponit rei vendicationē. cauſa. n. non eſt alia niſi ipſum dñium, cū dicit rē ad ſe pertinere iure dñij vel quaſi. ff. de excep. rei iudic. ſi mater. §. eandē. & §. 1. & 2. & melius in l. & an eadē. §. actiōes. Itē & hoc nota, cū agitur rei vendicatione, ꝙ ſi aliquis ſubiiciat vnā cām in libello, & ſuccūbat, pōt adhuc eandē rē petere ex alia cauſa, nō obſtāte exceptiōe rei iudicatæ. ff. de excep. rei iud. ſi mater. §. j. & 2. & l. & an eadem. & C. de peti. hære. hæreditas. ff. ad exhib. de eo. §. ſæpius. & s̃. de iud. examinata. Idē eſt in poſſeſſorio. j̃. de dona. inter dilectos. & hoc tutius eſt actori. Arg. contra. ff. de iureiu. duob. §. colonus. vbi dicitur, ꝙ qui proponit vnā actionē, nō pōt aliā proponere ꝓ eadē re. Sed illud eſt, qa illę actiones ſurgūt ex eadē cauſa. Si verò nullā cām expreſſit, tūc totū ius ſuū in iudiciū deduxiſſe videtur, vñ obſtabit ei exceptio rei iudicatæ, ſi abſoluitur reus, quia actor non probauit. ff. de exce. rei iud. l. & an eadē. §. actiōes. & j̃. de cau. poſ. cū eccleſia. Itē ſi fuit abſolutus reus, quia ipſe non poſſidebat, ſi poſtea incipiat poſſidere, nō obſtat exceptio iterum petēti. ff. de excep. rei iud. ſi à te 1. rñ. & l. ſi rē meam. & j̃. de exce. c. pe. Si aūt agat pſonali actione, vt ſi petas x. dari tibi, cā petendi exprimenda eſt in libello, aliter. n. non tenetur rñdere. j̃. c. proxi. & C. de edic. diui. Hadri. tollen. l. vlti. & j̃. de cenſi. peruenit. qa cauſa ſēper pcedere debet, ex qua aliqd dētur. ff. qñ dies leg. ce. hmōi legatū. Et ſi abſoluitur reus, nō obſtat exceptio, ſi idē poſtea petatur ex alia cā. ff. de excep. rei iud. l. & an eadem. §. actiones. & j̃. de cauſ. poſ. c. vlt. & idē eſt quantū ad hoc, quod in rei vendicatione: aſſignata. n. vna cā petendi in libello, ſiue actio ſit perſonalis, ſiue realis, non obſtat rei iudicatæ exceptio: ſi agat ex alia cā, vt dicunt iura prædicta. In vniuerſalib. iudicijs non eſt neceſſe exprimere, ſiue deſignare ſingulas res, ſed ſufficit dicere, peto talē hæreditatem, quia ſū hæres. ff. de peti. hære. l. 4. & l. ſi quo tēpore. ff. ſi pars hære. pe. l. 1. §. vlti. & ſic poteſt ſnīa proferri, condemno te vt reſtituas hæreditatem, quæ fuit talis. Item peto eccleſiam cum pertinentijs ſuis. j̃. de reſt. ſpo. cum ad ſedē. & j̃. de prob. licet. & j̃. de do. inter dilectos. In gñalibus verò iudicis, ſcilicet tutelis, negocijs geſtis, ꝓ ſocio, & cōſimilib. ſufficit exprimere cām vel factū: ſic peto rōnē de adminiſtratione quam geſſiſti nec exigit expreſſio aliquarū rerū. C. de iud. licet. Itē no. ꝙ libellus pōt mutari 2 & emendari & corrigi ſicut placet vſq; ad litis conteſtationē. 2. q. 8. libellorū. & C. de eden. l. 3. & poſt litis conteſtationē nō pōt mutari, nec aliquid addere vel minuere. ff. de iud. nō pōt & ff. de except. rei iudi. egi. & l. cū q̃ritur. & ſic noua ĩterpellatione opus eſt, vt dicit lex illa: non pōt. 3 Et ſi mutauerit actionē, vel addiderit, habere dēt nouas inducias ad deliberandū, niſi ex primo libello potuit eſſe ĩſtructus, & hoc licet ſine pïudicio aduerſarij; vt ſcilicet ei teneatur ad intereſſe totiēs variando. ff. de interro. actio. de ætate. §. vlt. arg. ff. de eden. vbi. §. is aūt. & ff. de iudi. eū quē temere pp leuē, & minimam additionē non dēt habere nouas ĩducias. j̃. de dila. literæ. Illud ꝑterea ſcias, ꝙ ſi reus ſit iam cōuentus, edita ſibi actione per iudicē vel executorē, reo poſtulante neceſſe hēt ꝑficere litem actor. C. quomodo & qñ iu. Auth. qui ſemel. ſi vero nō ſit reus prædicto modo conuentus, licitum eſt ei deſiſtere, quia nemo inuitus agere compellit. C. vt nemo inui. agere l. vnica. Quod aūt dictum eſt ꝙ actio pōt mutari, hoc locū habet in his, in quibus vna non tollitur ꝑ electionem alterius. Sed ſi vna tollitur per electionem alterius, tūc nō pōt mutari: quod obtinet in caſibus, ſcilicet in ſequē. concor. C. de fur. l. 1. & C. ſi ſer. exte. ſe emi manda. l. 1. & C. de codicil. l. vlt. & ff. de tribu. qđ in hæredē. §. eligere & C. de pac. inter emp. & ven. l. cōmiſſoriæ. ff. de leg. 2. cum filius. §. varijs. 4 Et quod dixi, ꝙ actio poteſt mutari, non intelligas ꝙ ab ea in totum recedi poſſit, ſed neceſſe habet actor eam cū noua actione vſq; ad finē perducere. C. qūo & qñ in Auth. q ſemel. ſic intelligunt doctores legum illam, authenticam.

† Vide Lāfrācum in ca. quoniā. §. probationes j̃. de ꝓba. & quatenus hic agitur de libello incerto & obſcuro, vide ēt Iaſonē in §. ſed iſtæ. Inſtitu. de actio. Decium in c. dilecti. s̃. de iudi. & Paulum de Caſtro cōſ. 145. & Alexan. conſi. 182. & 184. in 2. vol.

† Alias archidiacono.

† Aliàs Clugien.

2 Vide circa hunc articulū, Decium in d. l. edita. C. de eden.

3 Concor. te. in l. qđ in hæredē §. eligere ff. de tribu.

† Vide l. fi. C. đ an. excep. & l. 1. ff. de eden. & ibi Bar.

† Poſt cōcil. Later. ſub Alexā. iij. par. lij. c. 1. & c. 2. eod. tit. in 1. compila.

† Facit ad hoc l. cum Papinian⁹. in fin. C. đ ſent. & inter. omniū iudi.

4 Et infra de poſtu. c. vnico: đ ele. vt quis duas lib. 6. vbi de hoc Io. And.

Dilecti filij.] Diuidit vt s̃. c. ꝓxi. Scđa ibi, *Ideoq;* Abb. Sic. Casvs. Prior, & cōuētus S. Mariæ ad Carceres, petebāt quandā quantitatem pecuniæ a fratribus S. Mariæ de Hiſpida corā Priore S. Trinitatis Veroñ. auctoritate Apoſtolica: fratres S. Mariæ de Hiſpida petiuerunt à iudice, vt cām faceret exprimi in libello, ex quo dictā pecuniam ſoluere tenebantur: aliàs rñdere non tenebantur: & quia dictus iudex hāc exceptionē admittere denegabat, ad ſedem Apo. appellarūt. Vñ mādat Papa, quatenus ſi eſt ita. reuocetur in ſtatū priſtinū qcquid poſt appel. hmōi fuerit attentatū. No. ꝙ qui agit perſonali actione, ſemper tenetur cauſam exprimere in libello, ex qua competat ſibi quod petit.

b ¶*Conuentionali.*] Quid ſit libellus conuentionalis, dictum eſt s̃. eod. cap. 1.

c ¶*Quare ſibi*] Hic manifeſtè patet, ꝙ in pſonali actione tenet quis exprimere cām petitionis. De hoc dictū eſt s̃. c. ꝓxi.

DE MVTVIS PETITIONIBVS

¶*Suprà tit. proxi. viſum eſt de libelli oblatione. Sed quia plerumque libelli porriguntur ab vtraque parte, & fiunt hincinde mutuæ petitiones, & dubitatur de modo, & practica procedendi: ideo compilator annectit hunc titulum.*

*De hac materia habetur 3. q. 8. cuius in agendo Abbas.*

*Ex literis.*] Reus recōuenire pōt actorē etiam corā iudice delegato, qui ſimul audiet, & finiet cām vtrāque. Primo iuſtificationē mādati ponit. Secūdò ipsū mādatū ſubiūgit: ibi *Mādam⁹*. Abb. Sic.

CA-

C a s v s. Plebanus,& clerici Maturen.corã epiſcopo Vulterano, & abbate de ſpongia a ſede Apoſt.delegatis,abbatem & conuentum Maturen. monaſterij traxerunt in cauſam ſuper quibuſdam quæſtionibus:abbas & conuentus prædìti coram eiſdem iudicibus reconuenire volebant plebanũ,& clericos prædictos ſuper ſuis q̃ſtionibus quas cõtra eos habebãt:dubitauerũt iudices,vtrũ ſuper his haberent cognoſcere, cũ de negotijs monachorum nihil eis commiſſũ fuiſſet expreſſe? Papa conſultus reſpondet,ꝙ ordo iuris exigit, vt plebanus,& clerici.abbati & conuentui prædictis debeant reſpõdere de iuſtitia coram eis, cum ipſi petant ex ipſis de ſuis quæſtionib. ſibi iuſtitiam exhiberi, mandans quatenus actione plebani, & clericorum propoſita, & reſponſione facta, cõpellant eoſdem abbati & fratribus incontinẽti de ſuis quæſt.reſpondere,& viciſſim rationes partium audientes concordia,vel iudicio vtriuſque negociũ debeant terminare. Nota,ꝙ qui petit iuſtitiam ab alio,tenetur eidem iuſtitiam reddere. Itẽ reconuentio corã delegato poteſt fieri. Itẽ conuentio, & reconuentio ſimul procedere debent. Itẽ iudex primo ad concordiã ſi põt intendat. Itẽ iuriſdictio delegata extenditur ad res de quibus in reſcripto non fit mẽtio,altera parte inuita.

beant in veſtra præſentia reſpondere[a]:cum ſibi ex ipſis corã vobis à ſede Apoſtolica delegatis iuſtitiam poſtulant exhiberi. ¶Mandamus,quatenus actione [b] plebani,& clericorũ propoſita,& reſpõſione facta[c]: monitione præmiſſa, compellatis eoſdem, memoratis abbati,& fratribus,incõtinenti [d] coram vobis ſuper [e] ſuis quęſtionibus reſpondere: & viciſſim poſtmodum rationes partium audientes,concordia[f], vel iudicio vtriuſque negotium terminetis.

¶Celeſtinus iij. Rothoma.decano.

¶*Modus procedendi datus per reſcriptũ in cauſa cõuentionis, intelligitur repetitus in cauſa reconuentionis.*

¶*Glo.ſeq.facit tria. Prmò ponit modũ in reconuentione tenendum. Secũdo tractat an poſt litem conteſtatam procedat reconuentio. Tertiò arg.ex textu quòd fruſtra petit, &c. alleg. 8. concor.demum.alle.5.cantraria:& vltimum ſoluit.*

1 De Materia gloſſæ vide Deciũ ĩ l. eſt receptum.ff.de iuriſd. om. iud. & Socinũ in Fallẽtiis,regula 412. & Ioãnẽ Nouellum regula 172.

a ¶*Reſpondere*] Not. qualiter 1 debeat fieri recõuentio corã iudice delegato, prout hic ſatis colligitur. Propoſita.n. petitione actoris reus actorẽ ſi vult recõuenire,ante litis cõteſtationẽ ſuã porrigat ei petitionẽ,& ita deliberatione ſup vtraq; petitione hincinde habita, debet fieri conteſtatio litis ſuper petitione actoris primo, & incõtinenti ſuper petitione rei rñdere debet actor. & poſtmodũ iudex viciſſim audiat vtrãque cãm,& vna ſnĩa terminare dẽt cauſas,vt hoc totũ patet hic,& j̃.de or.cog.cũ dilectus.&ſi actor nollet reo rñdere,iudex dẽt ei iuſtitiã denegare,nec audire ipſum ſuper cauſa ſua, vt j̃.de iura.calum.imperatorũ.& c.vlt.§.pœna.& ff. de procu.l.mutus.§.pœna.& C.de cõpẽ.neq; ſcriptura.& ff. de var.& extraor.cog.l.1.§.vlti.in fin.& ſi iudex hoc negligeret, & procederet in propoſita quæſtione,non tenet factum eius,vel eſt potius appellandũ ab ipſo.ff.quæ ſen.ſi.ap.re.l.1.§.vlti.in fin. Si verò reus differat ſuam petitionem porrigere poſt litis conteſtationẽ,nõ videtur ꝙ ſit audiendus. C.de ſen.& inter. om. iud. Auth. & conſequenter. vbi dicitur, & cõſequenter ergo pulſatus ab aliquo,ſi viciſſim ipsũ lite pulſare velim, ſtatim quidem hoc nõ licet niſi apud eundẽ iudicem. Et ſic videtur ꝙ ſtatim debeat ipſum reconuenire.& idẽ videtur expreſſum in authẽticorũ corpore de executorib.§. ſancimus.coll.8.vbi dicitur ſi reus vult reconuenire actorẽ,mox ab initio 2 apud eundẽ iudicem reconueniat ipſum,ſed non apud alium, niſi lite finita 3 poterit illum conuenire. Et quidam dñi legum intelligunt iſtud,ſtatim,vſque ad ſnĩam: quidam tñ vſque ad aperturam teſtium. Hodie iſta diuerſitas determinatur p decre. Inn.iiij.in concil.Lugduneñ.de reſcript.diſpendia.§. re' quoque. [lib. 6.] vbi dicitur expreſſe ꝙ reus poteſt actorem ſuum reconuenire coram eodem iudice durante iudicio:& ſi tunc coram alio ipſum traheret, proceſſus nullus eſſet, & in expenſis condemnabitur,& quod dicit,durante iudicio,intelligo quouſque renunciatum eſt & concluſum in cauſa, quia tunc tm̃ dicitur iudicium,dũ negotium diſcutitur.j̃.de verb. ſig.forus.argu.ad hoc. C.de compen. l. vlt. Item eſt argu. ex hoc loco quòd fruſtra petit debitum qui quod debet non impendit.3.q.8.cuius in agendo. & 32.q.6. nil iniquius.95. diſtin.eſto ſubiectus.& j̃. de iureiu.peruenit.2.& j̃.de vſu. quia fruſtra.& eadem lege cõuenitur quis,qua ius ſibi tribui poſtulat. C.de rei vend. ratas. & in Auth. de ſanct. epiſcop. §. reuerendiſſimi. coll. 9. 4 & j̃. de appellat. an ſit. Argum. contra. 23. quęſtio. 5. non vos. & 16. quæſt. 7. ſi quis deinceps. & 23. diſtinct. in nomine domini. circa fin. & j̃. de hæret. excommunicamus. §. credentes. & C. de compen. l. vlt. 5 ſed iſtud vltimum eſt ſpeciale in depoſito.

2 Exponit Vinc. poſt initium.

3 Ad hoc facit ordo iſtorum titulorũ; qa poſt libelli oblationẽ, & ante litẽ conteſtatã ponitur rubrica d̃ reconuentione ſecũdũ Hoſt. Ioa. And.

4 Cõueniens pro eccleſia recõuenitur p illa Io. An.

5 Præcedẽtia, & ſunt ſpecilia in ſchiſmaticis, ĩtruſis. & excõicatis, qui nõ conueniũt & cõueniri poſſunt. ſupra d̃ iu. intelleximus. Ioan. And.

C A P. II.

PRudentiam †:& infra. ¶Sanè conſuluiſti nos, vtrum cum cauſa appellatione remota committitur, & reus coram eodem iudice actorem reconuenerit,& actor ſuper recõuẽtione appellationis obſtaculũ interponit,an ſit huiuſmodi appellationi deferendum? Nos verò ita ſentimus, ꝙ cum actoris, & rei eadem ſit conditio [g]: & vno eodemq́ue iure circa appellationis remedium debeat vterque cenſeri: ſicut deſiderat actor, vt ſibi iuxta mandatoris reſcriptum iuſtitia fiat appellatione remota: eodem mo

† Capit. 2. eo. titu. in 2. compilatio.

b ¶*Actione.*] id eſt, petitione: quia ſecundũ canones nemo tenetur ꝓponere actionẽ. de hoc dictum eſt. s̃. de iud.dilecti.

c ¶*Reſponſione facta.*] Hic patet qualiter litis conteſtatio fiat: de qua dicetur. j̃.tit. proxim. Bern.

d ¶*Incontinenti.*] Iſtud,incontinenti, intelligendum eſt nullo actu medio interpoſito. & eſt ſimile illi, mox,quod habes s̃. de elect.quia propter.vbi habes multas interpretationes,de huiuſmodi dictionibus, iſtud incõtinẽti, intellige durante iudicio, vt dicit in prima notula.in fin.

¶ *Glo.ſeq.docet duo,ſ. quid ſi mutuæ petitiones ſunt poſſeſſoriæ,vel una poſſeſſoria,& altera petitoria. ſecundò quòd virtus reconuentionis eſt,&c.*

e ¶*Super ſuis quæſtionibus.*] Idem eſt ſi actor ageret poſſeſſorio, & reus vellet reconuenire actorem ſuper alia ſpoliatione: ſecus ſi actor ageret poſſeſſorio, & reus vellet conuenire eum petitorio, quia quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt,vt primò expediatur. j̃.de ordin. cogni.ſuper ſpoliatione. Sed ſi prima ſit petitoria, reus ſuper ſpoliatione bene poteſt reconuenire actorem in modum actionis. infrà. de ordin. cog. cum dilectus. Sic no.quòd per reconuentionem fit iudex, qui aliàs iuriſdictionem non habet in reconuenientem, quantum ad illam cauſam reconuentionis, ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus,cum cauſa reconuentionis delegato non eſt commiſſa, vt hic habes. & s̃. de off. dele. prudentiam. in fi. & iudex laicus ordinarius habet iuriſdictionẽ per reconuentionem, puta cum clericus conuenit laicũ coram laico iudice, tunc clericus tenetur reſpondere laico coram eodem iudice,niſi ſit cauſa,quæ coram iudice eccleſiaſtico ſit tractanda: de quibus dictum eſt s̃. de foro comp. ex tenore. & cap. præcedenti; neque 6 in criminalibus locum habet reconuentio,de hoc dixi.s̃.de iud.at ſi clerici.

f ¶*Concordia.*] Eſt hic arg. quòd iudex primo ſi poteſt debet partes reducere ad concordiam. arg. ad idem 5.q.2.ſi priuatus.vbi de hoc, & 23.q.8.ſi quis membrorum. Et eſt ſim. ff. de vſufru. æquiſſimum. 7 & j̃.de ſimo. quærelam. & s̃. de tranſact.c.vlt. vbi de hoc. Ber.

6 Qualiter hoc dictũ intelligat̃, vide p Bartol. in Authen. & cõſequenter C. de ſent. & ĩterloc. omn.iud.

7 Nõ enim ad arma & rixã procedere patiatur prætor quos põt ſua iuriſdictione cõpeſcere Io. And.

P*Rudentiam.*] Actor qui impetrat reſcriptum appellatione remota: in cauſa reconuentionis appellatione remota reſpondere tenetur. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Nos verò*. Abbas. Siculus.

C a s v s. Quidam impetrauit literas contra aduerſarium ſuum ap. re.reus reconuenit actorem coram eodem iudice: actor appellat ſuper reconuentione: quæritur an tali appellationi ſit deferendum? Conſultus Papa reſpondet, quòd cum actoris & rei eadem ſit conditio, & vno & eodem iure circa appellationem cenſeri debeat vterque, ſicut actor vult quòd iuſtitia ſibi fiat app.re.eodem modo debet reconueniẽti reſpondere de ſua iuſtitia. Nota quòd actor & reus eodem iure cenſentur, & eadem eſt conditio vtriuſque. Item eodem modo, quo quis vult ſibi iuſtitiam fieri,ſub eadem forma alij reſpondere tenetur.

g ¶*Eadem ſit conditio.*] quia in iudicijs, non debet eſſe perſonarum acceptio. ſupra de iudi. nouit. & 4. quæſt.4. cap.2. & non debet actori licere quod reo non permittitur.ff.de regu. iur. non debet.& ita ſi remota eſt appellatio quo ad agentem, & eodem modo quo ad recõuenientem: quia eodem iure quod quis in alterum ſtatuit, ipſo debet vti. ff. quod quiſque iur.in alterum. l.1. 2. & 3.& ſupra de conſtitut. cum omnes. Et hodie non videtur habere locum quod dicitur de appellatione: quia ipſo iure remota eſt appellatio in qualibet q. j̃. de appe. vt debitus. & cap.paſtoralis.in principio.

¶*Gloſſ.*

¶ *Gloſſ. ſeq. primo arguit, ſecundò fortificat. & ſoluit 2. q. vltimo ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Eodem modo.*] ideſt, ſecundum eandem formam, qua procedit iudex in principali, & in reconuentione: & parem poteſtatem habet iudex quo ad omnia in vtraque quæſtione. Et ſic eſt argum. quòd iudex eandem habet auctoritatem in prorogata iuriſdictione ſicut & in delegata. de hoc dictum eſt. ſuprà. eo. de offi. deleg. P. & G. Remotio em̃ appellationis repetita intelligitur in reconuentione. ſimile 32. quæſt. 7. apoſtolus. ſicut cum aliquid relinquitur ab hærede intelligitur repetitum & a ſubſtituto. C. ad Trebel. l. non iuſtam. & ff. de leg. 2. debitor. §. 1. & ff. de verbor. obliga. Titia. §. 1. Sed pone quòd actor ſuper vna re tantum literas impetrauit, nunquid reus poteſt illũ conuenire ſuper pluribus? Videtur quòd non. arg. ff. de iuriſd. om. iud. ſi idem. §. quid & ſi. & argu. huius literæ. Sed contra credo. argum. ſuprà. cap. proxim. ibi, ſuis queſtionibus. Itẽ retenta hac eadem poſitione reus reconuenit actorem ſuper pluribus, vel ſuper vno tantum, & ſic actor efficitur. Nunquid actor quaſi reus reconueniens poteſt agere contra reum ſuper alia re, quæ in literis expreſſa non fuit. argum. ff. de excep. l. 2. §. illud? Non credo quòd hoc poſſit: quia recõuentio non intelligitur niſi quantum ad illum, qui primo conuenitur. Item argum. contra. C. de leg. quod fauore. non eſt contra: quia illud intelligitur cum princeps ſuo motu in fauorem aliquod ius concedit, puta, minoribus vel eccleſijs. Quod dicit hic, intelligitur quando aliquis impetrauit illud ius: & Papa ad inſtantiam [1] petentis illud conceſſit: vnde ipſe debet vti eodem. ff. quod quiſque iur. l. 1. & ſuprà. de conſtit. cum omnes. Sed hodie vt dixi, ius commune eſt quantum ad omnes. ĩ. de appel. cap. vt debitus.

1 Dixerũt Tã. & Vin. ꝙ Romana eccleſia tales literas cõcedit etiã ſine petentis inſtantia, clauſulã apponẽdo, & dixi in text. in gloſa vẽ. & ſecundum id intellige hoc de inſtantia quo ad reſcriptum, non quo ad clauſulam Ioan. And.

do[a] reconuenienti debeat in ſua iuſtitia reſpondere.

## TITVLVS. V.

## De litis conteſtatione.

¶ Greg. ix. abbatis ſancti Ioan. in vineis.

¶ *Non per poſitiones, & reſponſiones, ſed per petitionem in iure propoſitam, & reſponſionem ſecutam fit litis conteſtatio: qua omiſſa, nullus eſt proceſſus.*

### CAP. I.

Olim inter epiſcopum Nouienſem ex parte vna, & capitulum eccleſiæ ſancti Quintini ex altera, ſuper quibuſdam iniurijs, & excommunicationum ſententijs, & quibuſdam alijs articulis orta materia quæſtionis: & infra. Iudices factis quibuſdam poſitionibus, & reſponſionibus ad eaſdem: auditis etiam quæ partes voluerunt proponere coram eis: cauſam eandem ad examen Apoſtolicum remiſerunt. ¶ Procuratoribus igitur partium propter hoc in noſtra præſentia conſtitutis, quãuis poſitiones, & reſponſiones[b], hincinde ſuper pluribus articulis factæ fuerint coram iudicibus memoratis: quia † tamen litis conteſtationem non inuenimus eſſe factam; cum non per poſitiones, & reſponſiones ad eas, ſed per petitionem in iure propoſitam, & reſponſionem ſecutam litis cõteſtatio fiat †: proceſſum ipſorum, de fratrum noſtrorum conſilio, irritum duximus nũciandum.

†Vide Bartolum, Fulgoſium, & Paulum in l. cãs. C. de trãſac. adde Socinũ in reg. 295.

† Vide tex. in l. vnica. C. eod. & l. Aurelius. §. idcirco. ff. de libe. legat.

## DE LITIS CONTESTATIONE.

¶ *Quia poſt libelli oblationem, & mutuam petitionem, ſequi debet litis conteſtatio, ideo ſubijcit iſtam.*

*De hac materia habetur 3. quæſt. 3. offeratur. & repetitur in 6. Abbas.*

Olim *inter epiſcopum.*] Primò ponit proceſſum iudicum, & ipſorum relationem. Secundò ipſum proceſſum decernit irritum, & dicit quare. Secunda: ibi: *Procuratoribus*. Abbas Siculus.

CASVS. Inter epiſcopum Nouien. ex parte vna, & capitulum eccleſiæ ſancti Quintini ex altera, vertebatur quæſtio ſuper quibuſdam iniurijs, ſententijs excommunicationum, & quibuſdam alijs articulis, ſuper quibus cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus: iudices factis ſolummodo quibuſdam poſitionibus & reſponſionibus ad eaſdem, & auditis quæ partes proponere voluerunt, cauſam remiſerunt ad Apoſtolicam ſedem: procuratoribus vtriuſque in præſentia Papæ conſtitutis, & examinato proceſſu iudicum, dominus Papa quia non inuenit litis conteſtat. factam fuiſſe, proceſſum ipſorum iudicum irritum nunciauit: quia licet poſitiones & reſponſiones hincinde factæ fuiſſent ſuper articulis prædictis, ſuper hoc tamen non fuit conteſtatio litis facta, ſed per petitionem in iure propoſitam, & reſponſionem ſecutam fit conteſtatio litis. Not. quòd vbi conteſtatio litis omiſſa fuit, nullus eſt proceſſus. Item conteſtatio fit per petitionem propoſitam, & reſponſionem ſecutam. & hoc in ſcriptis debet apparere.

¶ *Gloſſ. ſeq. opponit, & duas ſolutiones dat. Vnam in principio. Aliam circa finem gloſſ. In medio dicens quid ſit conteſtatio, & quomodo fiat, & quòd proteſtatio proponentis vel reſpondentis impedit conteſtationem. Vltimò ponit queſtionem.*

b ¶ *Reſponſiones.*] Sic ſupra de elect. dudum 2. Sed videtur quòd iſtud ſufficeret, quia poſitiones ſuper ipſo facto fiunt, vnde ſatis intelligitur litis cõteſtatio fieri per poſitiones & reſpõſiones. ſed nõ eſt verum quia litis cõteſtatio eſt exordium litis, ſiue principium cauſæ appellat. ſuprà. de offic. deleg. ſuper quæſtionũ. §. 1. & 2. Et res deducta in iudicium non videtur per ſimplicem petitionem, vel per editionem actionis. C. eo. titu. l. vnica. & vbi principium deeſt, nihil ſuperædificari poteſt. 1. quæſt. 1. cum Paulus. & infrà. de preſby. non bap. veniens. & cuiuſque rei principium potiſſima pars eſt. ff. de orig. iur. l. 1. & licet conteſtatio litis ſit principium, tamen neceſſe eſt libellum præcedere, vel porrigere, ſuper quo litis conteſtatio fiat, vt dictum eſt ſ. de libel. obl. cap. 1. Eſt autem litis conteſtatio negocij principalis hincinde apud iudicem facta narratio, & ſubſecuta reſponſio, vt hic, ſiue negando ſiue confitendo, de hoc no. ſ. de elec. dudum. quod eſt ita intelligendum, vt fiat animo procedendi in cauſa, & ea intentione directè ex propoſito. Vnde ſi aliquis proponat factum coram iudice non ea mente, vt litem conteſtetur, vel reſpondeat, ſaluo iure ſuo, & ſine præiudicio, non erit propterea litis conteſtatio facta: cum hoc fiat non ad iudicis interrogationem, ſed motu proprio: Litis conteſtatio fieri debet interrogante iudice, actore proponente ſuam actionem, & reo reſpondente ad interrogationem iudicis, vt mos eſt fieri. argum. C. eo. l. vnica. in fi. ĩ. de do. & contu. prout ſic patet quòd non erat facta litis conteſtatio, cum factum proponitur cum proteſtatione, & ſine præiudicio. argum. op. ff. quibus mo. pig. vel hyp. ſol. ſi debitor. §. ſi in venditione. [2] Et argum. ſuprà. de ele. Cumana. vbi dicitur de proteſtatione, vbi ergo litis conteſtatio non procedit: nil valet quod agitur, vt hic. & infrà. titu. proxim. per totum. Et poteſt ratio aſſignari quare per poſitiones & reſponſiones ad eas nõ fit litis conteſtatio. qui enim ponit aliquod dictum, vel factum, nihil petit ab aduerſario: nec etiam oſtendit ſuper hoc velle agere: & ita non poſſet per hoc fieri ſententia cõdemnationis vel abſolutionis, cum nil petitum ſit per poſitionem, ſed oſtenditur aliquid eſſe factum, vel dictum ſeu promiſſum: & ſententia ſemper ferenda eſt ſecundum modum agendi. infrà. de acc. qualiter & quando. ad fin. & ĩ. de ſimo. licet Hely. & condemnatio non eſt faciẽda niſi ad hoc ſit actum. ĩ. de ord. cog. cum dilectus. ad fin. & hoc etiam probatur, quia interrogationes, & reſponſiones aliquando fiunt ante litis conteſtationem. ff. de interro. actio. quaſi per totum. de quibus quidem notatur infrà. de iura. calum. cap. pe. in glo. quæ incipit, omnia quæ. & per illas interrogationes & reſponſiones nulla fieret condemnatio, vel abſolutio. niſi fieret poſtea litis conteſtatio ſuper petitione actoris: & ita patet quòd vbi fiunt tantum poſitiones & reſponſiones, nulla petitione præmiſſa, vel nulla litis conteſtatione facta, nullus eſt proceſſus: vt ſuprà. de elect. dudum. & hic. Sed quid ſi petitio oblata fuit, & in actis redacta: ſed conteſtatio litis non fuit facta, ſed poſitiones & reſponſiones factæ fuerunt? Idem credo: ſcilicet quòd proceſſus non valeat: quia litis conteſtatio non eſt factæ Bernardus.

2 Si creditor conſenſit alienationi pignoris quã fecit d̃bitor: liberatũ ẽ pignus niſi fuerit proteſtatus ꝙ ſaluum eſſet ius pignoris. Io. And.

VT LITE

VT LITE NON CONTESTATA. &c.

¶*Suprà viſum eſt de litis conteſtatione qualiter fiat. Verũ qa plerunq; lite non conteſtata petuntur teſtes recipi: vel de facto recipiũtur: & dubitatur quid iuris, ideo ſubijcit iſtam rubricã.*

1 *Et nota ex rubro negatiuè poſito, quòd regulariter lite non conteſtata non debent teſtes recipi, nec ad diffinitiuã ſententiam procedi. Abb. Sicul.*

# TITVLVS VI.

## Vt lite † non cõteſtata nõ procedatur ad teſtiũ receptionem, vel ad ſententiam diffinitiuam.

¶Innocẽtius tertius abbati ſancti Proculi, & L. canonico Bononienſi.

¶*Si agatur de adulterio ad ſeparationẽ thori, & ante litis cõteſtationem reus eſt contumax, poteſt excommunicari: ſed teſtes recipi non poſſunt, nec cauſa diffiniri.*

CAP. I.

AD † hoc Deus: & infrà: ¶Cum cauſa, quæ ĩter R. & B. vxorem eius vertit, auctoritate Apoſtolica vobis cõmiſſa fuiſſet: tandem procurator eiuſdem R. libello vxoris, quo virum ad ſeparationem thori, & vt dotem reciperet [a], de adulterio † accuſabat, noluit reſpondere [b], donec aduocatus [c] eius veniret, inducias poſtulando. Qui cum huiuſmodi inducias ſæpè petendo, vobis illudere videretur: tandem ad præſentiã veſtram accedens, dixit ſe reſpondere paratum: ſed die ſtatuto, cum crederetur reſponſurus libello, reſtitutionem vxoris primò fieri poſtulauit, ne ſecus fieret appellando †. ¶Verum quia dicebat mulier ſe virum habere ſuſpectum [d], & idem procurator nec de mulieris impunitate cauere, nec veſtro ſe curaſſet poſtmodum conſpectui præſentare, vos teſtes mulieris recipere ſtuduiſtis: & infrà. ¶Conſultationi veſtrę taliter reſpondemus, ꝙ licet ordo iudiciarius in alijs controuerſijs ſit ſeruandus, & in matrimonialibus cauſis non vſquequaque ſeruetur [e]: quia tamen in præſenti negotio non eſt actum de fœdere matrimonij, ſed de crimine adulterij (per quod ad ſeparationem con-

† Vide Bartholomęũ. Socinũ in Fallẽtiis regula. 296. & aliquot ſequentib.

*AD hoc.*] In prima ponitur delegatorũ cõſultatio. in ſecũda diffinitio, ſeu reſponſio: ibi, *Conſultationi.* Abbas.

CASVS. Quædam cauſa matrimonialis vertebatur inter R. & B. vxorẽ eius, cauſa commiſſa fuit abbati ſancti Proculi & eius conjudici, coram quibus dicta B. accuſabat virũ ſuũ đ adulterio, ad thori ſeparationem: & vt dotem ſuam reciperet ab eodẽ: oblato libello procurator viri noluit rñdere, prætextu aduocati, quem nõ habebat, inducias poſtulando: tandem dixit ſe paratũ rñdere libello: Sed die ſtatuta dũ credebat quod rñderet libello, petijt reſtitutionẽ vxoris primo faciẽdã marito: & ne ſecus fieret, appellauit: mulier dicebat ſe virũ habere ſuſpectũ: ſed procurator noluit cauere de impunitate perſonæ, nec viri: poſtea noluit comparere: iudices non obſtante appellatione illius, teſtes mulieris receperunt, atteſtationibus publicatis, dubitabatur de ferenda ſententia: quidam dicebant deferendum eſſe appellationi: alij deferendum non eſſe: conſultus Papa quid iuris eſſet, reſpondet ꝙ licet ordo iudiciarius in alijs controuerſijs ſit ſeruandus, in matrimonialibus cauſis non vſquequaque. Sed quia in præſenti negotio non eſt actũ de fœdere matrimonij, ſed de crimine adulterij ad thori ſeparationem: teſtes lit. non conte. recipi non debuerunt: vnde ſiue deferendum, ſiue non deferendum appellationi fuiſſet, non eſt ad diffinitiuam ſententiam procedendũ: tamen præfatus R. ſi cõtumax fuit, potuit excommunicari: vel propter contumaciam procuratoris ſi ſciens nõ purgauerit eandem. No. quòd in cauſa criminali cum ciuiliter agitur, poteſt interuenire procurator. Item arg. ꝙ prætextu aduocati dandæ ſunt induciæ. Item in cauſa criminali cum agitur de fœdere matrimonij, ordo iudiciarius per omnia non ſeruatur. Item lite non conte. non ſunt teſtes recipiendi, nec ſententia diffinitiua ferenda. Item propter contumaciam procuratoris nõ eſt dominus puniendus, ſed cum ſciuerit & non purgauerit, poteſt excommunicari.

† Cap. 1. e. tit. in 3. cõpilat. Et vide concilium Triden. ſeſſio. 24. de ſacramẽto matrimonij.

† Et de pœna adulterij, & ordine ꝓcedẽdi contra adulteros vide concilium Tridẽtinũ ſeſſio 24. ti. de reformatiõe matrimonii capi. 8.

1 Congruit rubricæ de iniu. olim. vbi Papa receptionẽ teſtium factam lite nõ cõteſta. reuocauit in irritum. de ſnĩa habes ſupra. de ele. dudũ. 2. ver. licet. aũt. Itẽ fallit in caſu decret. cũ qui. de eo qui mit. in poſ. lib. 6. Io. And.

a ¶*Reciperet.*] Et etiam donationem propter nuptias: nam ſicut propter adulterium vxoris vir lucratur dotẽ, ita mulier propter adulterium viri lucratur donationẽ propter nuptias. C. de repud. conſenſu. §. ſi vero. quia vir & mulier non ad imparia iudicantur. 32. q. 1. ſi quis vxorem. ſi tamen filij extent ex eorum matrimonio, tũc dos ſiue donatio ſpectat ad filios. in Auth. vt liceat matri & auiæ. §. ſi de adulterio colla. 8.

b ¶*Noluit reſpondere.*] licet agatur hic de crimine: quia tamen non agitur criminaliter, poteſt interuenire procurator & reſpondere, & agere. ſuprà. de procurato. tuæ.

¶*Glo. ſeq. dicit quomodo in principio cauſæ, & in medio ex cã, & ſi doloſe non petitur, dantur inducię pro aduocato habendo: non tamen nocet ſententię ſi aduocatus abſuit. fallit in fiſco.*

c ¶*Aduocatus.*] Si aliquis vocatur ad iudicium, & dicat ſe non habere aduocatum, dandæ ſunt ſibi induciæ ad quærendum aduocatũ. ff. ex quibus cau. ma. l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. & l. ait prætor. §. vlt. & arg. ad idem C. de iudi. pro perandum. §. pen. & ff. de poſtu. l. 1. §. ait prætor. & ex cauſa ẽt medio tpe dandæ ſunt induciæ propter 2 abſentiam aduocati, ſi iuſta de cauſa eſſet impeditus: cum nimis eſſet difficile & graue, alium quærere aduocatum, qui merita cauſæ nõ nouit. & ſic eodem modo pro alio inducias obtineret, vt inſtrueret. ſed ſi malitioſè petantur, nõ ſunt dandæ. arg. j̃. de do. & cõtu. prout. poſt ſentẽtiam non habet locum ſi diceret: non habui aduocatũ tpe ſententiæ. C. de poſtu. vel̃ mento. & ideo pp hoc non retractabitur ſententia: eſt tñ ſpeciale in cauſa fiſci, vt non valeat ſententia lata cõtra fiſcũ, aduocato eius abſente. ff. de iur. fiſ. ſi fiſcus. C. de aduo. fiſci. l. vlti.

2 Maximè qñ ex hoc non multũ læditur aduerſarius ſecundum In. & Hoſt. & maximè ſi pars id ꝓuidere non potuit. & vide ĩ Spe. de dil. §. 1. ver. ꝑparatoriæ. in fi. Ioan. And.

¶*Glo. ſeq. ponit quinq; caſus, quibus non fit reſtitutio.*

d ¶*Suſpectum.*] Hic eſt vnus caſus vbi ſpoliato viro vxor non reſtituitur, ſcilicet cum timetur de ſæuitia viri. 3 j̃. de reſti. ſpol. ex tranſmiſſa. & c. literas. in fi. & 32. q. 1. de bene dicto. Item ſi incontinenti probetur impedimentũ ſaltem in gradu indiſpenſabili, in quo caſu nõ debet fieri reſtitutio. j̃. de reſti. ſpol. literas. Item ſi publicè fornicatur. j̃. de diuor. ſignificaſti. Itẽ ſi virgo fuerit, & timeatur corrũpi. j̃. de ſpon. cum locum. & arg. j̃. de reſtit. ſpol. ex tranſmiſſa. & c. ex parte. Item & ſi non vult habitare cum viro ſine contumelia creatoris, denegatur ei reſtitutio: quamuis iniuſte fuerit ſpoliata. j̃. de diuor. gaudemus. §. qui aũt. aliàs viro facienda eſt reſtitutio ante principalis cauſæ ingreſſum. j̃. de reſtit. ſpol. ex conqueſtione. præſtita primo ſufficienti, & idonea cautione de impunitate perſonæ. j̃. de reſti. ſpol. ex tranſmiſſa. & c. literas. & 32. q. 1. de benedicto. niſi tanta eſſet viri auſteritas, ꝙ non auderet ſe viro committere: quia tunc nullo modo debet reſtitui: vt in c. literas. in fin.

† Vide textum gloſſa in Authen. qui ſemel. C. quo. & quando iudex.

3 Nam & dñs nimis ſeuerus in ſeruũ cogitur eũ vendere. ff. de his qui ſui vel ali. iur. l. 1. ſecundum. Io. & no. 25. diſt. §. nunc autem. ad fi. Ioan. And.

ADDITIO. Etiam ſi vellet ſatiſdare. Vnde verſus.

*Si non continuit: ſi mox probat impedimentum:*
*Sitque vir auſterus: Moyſi ſi lege relictus.*
*Si virgo fuerit: & corrumpi timeatur.*
*Si vir poſſideat iniuſtè, vel violenter.*
*Caſibus his ſeptem dominus non reſtituetur.*

Vel ſic & breuius.

*Blaſphemoque Deum, ſæuo, mœcho manifeſtè,*
*Stirpe parente ſato: neque virgo redditur vxor.*

e ¶*Seruetur.*] Nota ꝙ plura ſunt ſpecialia in cauſis matrimonialibus: quia vbi agitur de fœdere matrimoniali, põt agi contra contumacem lite nõ conteſtata ad diffinitiuã ſnĩam. j̃. eo. qm̃. §. porro. Itẽ quia minor põt eſſe in cã ẽt per procuratorem. j̃. de reſti. ſpo. ex parte. Itẽ confeſſio cõtra matrimoniũ non præiudicat. j̃. de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ. ſuper eo. Item quia pater & mater poſſunt teſtificari tam in coniũgendo quàm in diſiungẽdo matrimonio. j̃. qui matr. acc. poſ. videtur. 4 Item quia ſententia lata cõtra matrimonium ad ſeparationem eorum qui iam coniuncti erant, non tranſit in rem iudicatam. j̃. de ſen. & re iud. lator. & c. conſanguinei. Itẽ nec tranſactio ſiue compoſitio poteſt in matrimonio interuenire. ſ. de tranſa. c. vlt. item nec arbitrium. ſ. de reſtit. in integ. cauſa. in fi. item nec pœna locum habet. ff. de verb. ob. Titia & C. de ſpon. l. vlt. & j̃. de ſpon. gemma.

Matrimonialis cauſa multa habet ſpecialia.

4 Quod dic infra. de teſti. ſup eo. 2. Io. And.

ADDITIO. Item licet in alijs cauſis poſſit remitti iuramẽtum teſtibus, vt j̃. de teſtibus. c. tuis. non tamen in cauſa matrimoniali. Vnde verſus.

*Coniugij iura ſunt hic ſpecialia plura.*
*Non conteſtata quod ſtat ſententia lata.*
*Procuratores tali dant lite minores.*
*Hęc non caſſatur, homo contra ſi fateatur.*

*Et non*

*Et non iurati teſtes ſunt hic reprobati.*
*Hic ſi procedit, concordia quæque recedit.*
*Hic non tranſigitur, non arbitriumque ſubitur.*
*Non confirmatur ſententia ſi qua feratur.*
*Hinc ſpeciale tene, ceſſat ſtipulatio pœnæ.* Item breuius.
*Non conteſtata fertur ſententia lite.*
*Et mandat pubes: non fit ſententia perpes.*
*Arbitrium, pœna, pactum, tranſactio caſſat.*
*Et non iurati teſtes, confeſſio contra.*

iugij [a], non ad coniunctionem intenditur) quia lite non conteſtata teſtes fuerunt recepti, & atteſtationes etiam publicatæ, ſiue deferendum, ſiue non deferendum appellationi fuiſſet, non eſt ad diffinitiuam ſententiam [b] procedendum. Potuit tamen præfatus R. propter ſuam contumaciã, vel etiam procuratoris [c] (ſi ſciens non purgauit eandem) excommunicationis ſententia innodari.

a ¶*Ad ſeparationem coniugij.*] Verbũ iſtud coniugij, impropriè ponitur, quia ꝑpter adulterium ipſum coniugium 1 non diſſoluitur; imo manent coniuges etiã ſeparati. 32. quæſt. 7. cap. 1. & 2. & ideo expone, coniugij, id eſt, coniugum, qui propter adulterium ſeparantur ab inuicem quo ad mutuam ſeruitutem tantum, vinculo matrimonij nihilominus perdurante, & hoc patet, quia licet ſic abſoluatur ille qui non peccauit, à ſeruitute alterius qui adulterium commiſit: contrahere tamen non poteſt. 33. q. 1. dixit dominus. & ſi contraheret, compelleretur redire ad primam. ĵ. de diuortijs. ex literis.

1 Atq; hoc diffiniuit concil. Tridẽ. ſeſ. 24. de ſacramento matrimonij, can. 7. adde concil. Mileuitanũ c. 17. & cõcilium Africanũ c. 69.

¶ *Glo. ſeq. recitetur, circa materiam opinionum antiquorum.*

b ¶*Ad diffinitiuam ſententiã.*] Hic patet quòd in ciuilibus cauſis nunquam eſt ferenda ſententia lite non conteſtata. argumen. ĵ. de dolo & contum. prout. & C. quomodo & quando iud. l. conſentaneum. in fine. & ĵ. eod. titul. per totum. & in Authen. de exhi. reis. §. ſi verò. coll. 5. ſiue in criminali ciuiliter mota, vt hic. Hugo. contradicit quòd teſtes poſſunt recipi, & ſententia ferri, & in criminali, dummodo de cauſa liqueat, vel liquere poſſit, ſiue cauſa ſit criminalis, ſiue ciuilis. De hac tamen materia traditur 3. q. 9. in ſumma. & ĵ. de dol. & contu. veritatis. Et not. quòd dominus Papa per totum tit. iſtum fuit in opi. Ioan. qui dixit quòd lite non conteſtata non ſunt recipiendi teſtes. Mar contra cum Hug. & dominus Papa quandoque ſequitur opi. Mar. ĵ. de teſta. Raynutius. & c. Raynaldus. 2 vbi tractatur de duabus quartis deducendis.

2 Et qñque diſtingunt ad opiniones falſandas de reſcr. ſuper literis. de reſt. ſpo. literas. de ſm. ꝑ tuas ſecundum. Hoſt. Ioan. And.

¶*Glo. ſeq. primò probat contumaciæ factum. niſi excedat confeßionem, & dolum procuratoris nocere domino, & duplicem cauſam reddit, ſecundò allegat in contrarium. tertiò ſoluit. Deinde format q. in qua alleg. pro & contra, & poſtea ſoluit.*

c ¶*Procuratoris.*] Ex hoc loco euidenter apparet, quando dominus puniendus ſit. Eſt ergo dominus puniendus quando ipſe contumax fuit. Item propter contumaciam ſui procuratoris eo ſciente, & eam non purgante, quia tunc intelligitur ratam habere contumaciam ſui procuratoris, vnde poteſt excommunicari, aut aliàs puniri, quia alienam culpam fecit propriam per conſenſum. Et ita punitur dominus propter factum procuratoris, ſiue eius contumaciam. arg. ĵ. de app. ſæpe contingit. & 2. q. 6. §. biduum. verſi. ſi aduerſus. 3 nam factum procuratoris nocet dño. ſ. de in integ. reſt. cũ veniſſent. & confeſſio procuratoris nocet dño. ĵ. de re iud. ſuborta. etiam ignoranti, vt ibi. & dolus procuratoris nocet domino. ff. de tribu. procuratoris. & C. de excoct. & tranſ. mili. an. l. in excoctione lib. 12. & quòd factum procuratoris domino præiudicet, habes ĵ. de cau. poſ. & proprie. cum olim. & generaliter factum procuratoris domino præiudicat, niſi excedat fines mandati. ſ. de offi. deleg. cum olim. & C. de procu. ſi procurator. & ſibi imputet qui malum procuratorem eligit. ff. de mino. cum mandato. nam cum proſit domino factum procuratoris etiã ſi iniuſtè obtinuit. ff. de procu. qui proprio. §. in cæteris. ſic & ei debet nocere. Sed contra videtur ꝙ contumacia procuratoris non debet nocere domino. ff. ſi quis ius di. nõ ob. l. 1. §. ſi procurator. & expreſsè traditur, ꝙ tãtum procurator conueniendus eſt, non dominus. ff. mand. ſi mandato. niſi expreſſiſſet in prin. Item ignorantis domini conditio per procuratorem deterior fieri non debet. ff. de procu. ignorantis. nec tamen ſcientia eius domino ignoranti nocet. ff. de lib. cau. in ſeruo. nec delictum eius. in Auth. de ec. tit. §. ſi quis in ſua domo. coll. 9. nec alienus dolus alteri nocere debet. ff. de excep. dol. ſi procurator. Sol. dicas quòd procuratoris cõtumacia ipſi domino præiudicat in eo caſu, in quo loquitur hic. puta, quia ſcit eius contumaciam, & ratam habet eam, eò ipſo ꝙ non purgat ipſam. vnde in eo caſu poteſt dominus excommunicari. Si verò dominus ignorat eius contumaciam, nec eam ratam habet, ipſe procurator punitur de dolo ſuo, 4 & non dominus: & ſic loquitur. ff. ſi quis ius di. l. 3. §. ſi quis procurator. & alia iura ad hoc inducta: quia iniquum eſt aliquem alterius odio ꝑgrauari. C. de inoff. teſta. ſi quis in ſuo verſ. fin. & peccata ſuos debent tenere auctores. ĵ. de his quæ fi. à maio. par. c. quæſiuit. & C. de pœn. ſancimus. alias ergo dominus nõ eſt excommunicandus ignorans culpam, & dolum ſui procuratoris, vel cum eam ſcit, ſtatim eam purgat. Et eſt hoc notabile circa ea quæ facit in iudicio ſecundum formam mandati bene fit præiudiciũ domino per confeſſionem procuratoris, ſeu per factum illius, vt dicunt iura primo inducta, dummodo non egrediatur formã mandati: alias non obeſſet domino, ſi cum primum ſcit, contradicat. ſ. de offi. dele. cum olim. Sed quid ſi propter contumaciam procuratoris tantum dominus excõmunicetur à iudice, domino ignorante cõtumaciam procuratoris, nec eam ratam habente, nunquid erit excommunicatus? hoc ſæpè contingit. Videtur ꝙ non teneat, quia hic dicit: potuit excommunicari propter ſuam contumaciam, vel procuratoris, & illud dicitur poſſe fieri quod de iure fit. 22. q. 2. faciat homo. Sed videtur ꝙ excõmunicatio teneat. cum ſit lata à ſuo iudice ſiue iuſte, ſiue iniuſtè. 11. q. 3. ſententia paſtoris. & in culpa quodammodo videtur, qui talem procuratorem conſtituit, qui non obtemperat iuri: & aliquis pro facto alterius etiam ſine culpa punitur. ĵ. de ſpon. non eſt. Credo 5 ꝙ tutius ſit dicere ꝙ ſit excommunicatus, licet non debuerit excõmunicari, & debet abſolui ſine aliqua ſatisfactione, & abſque grauamine, & credo ꝙ iudex tenetur ei ad intereſſe. ĵ. de ſent. excom. ſacro. quia illum excommunicauit iniuſtè, & non citatum.

3 Concor. l. ſi procuratorẽ. §. ſi tutores. ff. mandat & l. 1. & ibi Bart. ff. de procurat.

4 Non tamen excõicatur: ſed ſufficit ſtipulationẽ cõmitti ob rẽ non defenſam. & hoc verum vbi ipſe ꝓcurator ꝓ ſe cauit, vel dominus co abſente. Si vero cauit ꝓ eo apud acta ꝓcurator cogitur præciſe defendere: nec ſufficit ſtipulationem committi ff. de ꝓcu. ſilius. §. ſi. & l. nõ cogẽdũ. §. 1. ſecundũ Io. Vin. & Phi. & adde qđ habet in clemen. de ꝓcur. cap. 1. Ioan. And.

5 De pluribus cõnib. huc ſpectãtibus vide Dominicũ Sotum lib. 4. ſent. diſt. 22. q. 1. artic. 2.

¶Idem Hieroſolymitano patriarchæ, & Archie. Caſſeñ.

¶*In cauſa reſtitutionis contra contumacem, lite non conteſtata: ſententia proferri non poteſt. hoc dicit, comprehendendo omnẽ modum ſummandi.*

CAP. II.

j. ACcedẽs: † & infrà. ¶Cũ in iudicũ delegatorum præſentia, archiepiſcopus Tireneñ. † reſtitutionis beneficiũ poſtularet, plebanus San. Marci de Venetijs (contra quem

† Cap. 2. e. tit. in 3. cõpilatione.

† Aliàs, Cirenen.

j ACcedens.] Duo facit. Primò ponit ordinem proceſſus. Secundò ipſius retractationem: ibi, *Cum igitur*. Abbas. CASVS. Inter archiepiſcopum Tireneñ. ex vna parte, & plebanum ſancti Marci in tyro ex altera, ſuper iure parochiali ipſius eccleſiæ quæſtio vertebatur: cauſa ſuper hoc cõmiſſa fuit tribus epiſcopis, in quorum præſentia archiepiſcopus Tireñ. petijt reſtitutiones iuris parochialis in eccleſia ſancti Marci, quo dicebat ſe ſpoliatum: plebanus allegans, ꝙ cum notoriũ eſſet duos de ꝓdictis epiſcopis ſuffraganeos eſſe archiepiſcopi Tireñ. & propter hoc eſſent ſibi ſuſpecti, nihil ad obiecta rñdens, ſedem Apoſt. appellauit: ipſi verò iudices cum plebanus ſæpe monitus vt iuri pareret, in ſua contumacia perduraret, receperunt teſtes ex parte archiepiſcopi productos, mandantes poſtmodũ plebano, vt ad eos accederet contra teſtes obiecturus: qui cum ad eorum præſentiam non accederet, excõicauerunt eundẽ, adiudicantes poſſeſſionẽ iuris parochialis archiepiſcopo, & eum reſtituentes in integrum prohibuerunt ne aliquis dictam poſſeſſionem perturbaret: negotium iſtud delatũ fuit ad ſedem Apoſt. ſuper hoc ſcribit Papa patriarchæ Hieroſolymitano, & archiepiſcopo Caſſeñ. dicens, ꝙ his corã præfatis iudicibus conteſt. non fuit, & manifeſtè patebat literas impetratas fuiſſe per veri ſuppreſſionem: quia notoriũ erat duos iudicũ prædictorum ſuffraganeos eſſe archiepĩ Tireñ. & idem plebanus legitime appellauit, & ſi etiã appellatio legitima nõ fuiſſet, iudices forte ꝑꝑ contumaciam potuerunt plebanum excõicare, ſed non debuerunt plebanum excõicare, nec lite nõ conteſt. ſuper negotio principali diffinitiuam proferre ſñiam. Vnde dñs Papa ſententias ꝓdictorum iudicum caſſauit: immo caſſas & irittas nunciauit, dans in mandatis archiepiſcopo Tireñ. vt eccleſiæ ſancti Marci reſtituat inſtrumenta, & alia vniuerſa, quæ occaſione prædictæ ſententiæ per alios occupauit.

Quidam intelligunt hanc decret. loqui ꝙ archiepiſcopus agebat per beneficium reſtitutionis in integrũ iure minoris. Nota quòd iudex ſubditus actoris, poteſt legitimè recuſari. Item cum notoria eſt ſuſpicio, literæ per veri ſuppreſſionem obtentæ dicuntur, ex quo in eis de illa non fit mentio. Item lite non conteſtata, teſtes recipiendi non ſunt, nec diffinitiua ſententia proferenda. quod ſi fiat, ſententia eſt nulla. Itẽ cum ſenten-

ſententia nulla eſt, nō debet caſſari: ſed caſſa & irrita nunciari, quia quod nihil eſt, caſſari non poteſt, & omnia reſtituenda ſunt in priſtinam cauſam per talem ſententiam habita. Item ſententia lata ſuper poſſeſſione, diffinitiua dicitur.

Appellatio nō expreſſa cauſa an valeat.

*¶Gloſſa ſequens recip. ſignando contrarium de decre. vt debitus. & dilecto. Sol. triplex. iſtud uerius. vel ſupple, hoc propter notorium.*

agebat) nihil ad obiecta reſpondit †, ſed ad noſtram audientiam appellauit [a]: & licet ſæpè fuiſſet admonitus vt iuri pareret (quia eius appellatio non tenebat) noluit tamen reſpondere amplius, vel coram eis etiam comparere. Ipſi verò iudices (cum plebanus in ſua contumacia perduraret †) teſtes receperunt [b] ab aduerſa parte productos, & depoſitionibus redactis in ſcriptis, mandauerunt eidem, vt ad eos accederet, in perſonas, vel in dicta teſtiū obiecturus. Quod cum facere noluiſſet †, in ipſum excommunicationis ſententiam protulerunt [c], poſſeſſionem iuris [d] parochialis adiudicantes archiepiſcopo memorato: & cum reſtituentes in integrum, diſtrictius vetuerunt, ne quis poſſeſſionem Tireneñ. † eccleſię reſtitutā pręſumeret perturbare [e]. ¶Cum igitur † lis coram eiſdem iudicibus non fuerit conteſtata, & manifeſtè † pateret literas ipſas per veri ſuppreſſionem obtentas, (cum manifeſtum eſſet duos prædictorum iudicum, Achonieñ. videlicet, & Beriteñ. epiſcopos, eidem archiepiſcopo tamquā ſuffraganeos, ſuo metropolitano ſubeſſe [f]) ac ex his [g] plebanum legitimè appellaſſe conſtaret, in quem (etiam ſi minus legitimè appellaſſet) & iudices ipſi, licet propter contumaciam [h] excommunicationis fortè potuerunt proferre ſententiam, non tamen debuerunt ſuper principali negotio, diffinitiuam ſententiam, lite non conteſtata, proferre, prædictas caſſauimus [i] ſententias, imo caſſas denunciauimus, & inanes. Vnde Tireñ. † archiepiſcopo dedimus in mandatis, vt eccleſiæ ſancti Marci inſtrumenta reſtituat, & etiam vniuerſa [k], quæ huiuſmodi occaſione ſententiæ, per ſe, vel per alios occupauit †.

¶Idem Epiſcopo Brixieñ.

*¶Si lite non conteſtata reus eſt contumax: ſi fieri poteſt, mittitur actor in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ: aliàs reus excommunicabitur.*

CAP. III.

TVæ † fraternitatis deuotio: & infrà. ¶Cōſultationi tuæ taliter duximus rñden-

† Vide l. 1. ff. ſi quis ius di. non obtempe. & l. 2. ff. ſi quis in ius voc. non ierit.

† permaneret.

† Vide tex. in l. 2. §. ſi quis a principe. ff. ne quid in lo. pub.

† Aliàs, Citeneñ.

† Ordina ſic: Igitur nos caſſauimus prædictas ſententias cū lis nō eſſet cōteſta. & pateret, &c. & conſtaret, &c.

† Aliàs: & manifeſtū ſit.

1 Lis & cā ſit notoria, non credo eū releuari ab exceptione recuſationis ꝓponenda, ſed in hoc prodeſt notoriū iuris qđ cā rationabilis & facti ꝙ vera, qa releuabitur ab ea ꝓbāda, nec erit neceſſe ad arbitros recurri. Ioan. And.

2 Hæc gloſſula nō eſt Bernardi.

a ¶*Appellauit.*] Hic nullam cauſam appellādi, ſeu grauaminis expreſſit: vnde non valet ſecundum hodierna iura appellatio. j. de appel. vt debitus. quia cauſa ſemper debet exprimi coram iudice, & propter illam appellari. j. de appella. dilecto filio G. aliàs admitti nō debet: quare talis appellatio non valet hodie. hic enim appellauit ꝓpter ſuſpicionem, & appellare non debet hoc modo: debuit enim cauſam ſuſpicionis coram iudicibus allegare probabilem, & ſi non admiſiſſent legitimam ſuſpicionem, tunc debuit demum appellare. j. de appel. cum ſpeciali. tamē infra videtur quòd legitima fuerit appellatio verſic. ex his plebanum legitimè, &c. Et ita ſecundum antiqua iura ſufficiebat appellare, licet cauſam non exprimeret, vt hic videtur: quia Papa talem appellationem videtur admittere, quia illi iudices fuerunt ſuffraganei archiepiſcopi: ſed hodie non teneret. Vel dic quòd cauſa ſuſpicionis fuit allegata, nec admiſſa, vnde tenuit appellatio. & ita nullum contrarium. Vel quia ſuſpicionis cauſa notoria erat, valuit appellatio plebani, quamuis cauſam non expreſſerit, 1 vt j. ſequitur in ipſa litera: ſecus cum cauſa ſuſpicionis, aut etiam appellationis latens eſt: quia tunc debet exprimi, ſecundum quod traditur j. de appel. vt debitus, & c. cum ſpeciali. & c. interpoſita.

b ¶*Teſtes receperunt.*] lite non conteſta. & malè. ſ. eod. cap. proxi. & j. eo. per totum.

c ¶*Protulerunt.*] Et 2 malè, quia nemo compellitur obijcere in perſonas teſtium.

d ¶*Poſſeſſionem iuris.*] non autem poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ: quod forte facere potuerunt, imo ſine forte, ſi contumax fuiſſet. j. eod. cap. proxi. & c. quoniam. §. in alijs. ſed appellatio præmiſſa videtur defendere ipſum plebanum à contumacia. vnde non tenuit ſententia excommunicationis, vt inferius ſequitur. Quidam intelligunt hanc decre. loqui in cauſa reſtitutionis in integrum iure minoris.

e ¶*Perturbare.*] Arg. quòd iudex debet defendere inductum in poſſeſſionem. j. de ſim. querelam.

*¶Glo. ſeq. not. 4. in cauſam recuſationis. & addit quatuor, dicens non ſic in teſtes.*

f ¶*Subeſſe.*] Hæc eſt iuſta cauſa recuſationis quòd iudex ſit ſuffraganeus aduerſarij, ſicut & illa quòd iudex ſit dominus aduerſarij. ſ. de offic. delega. cauſam quæ inter R. vbi plures caſus notantur de recuſatione. Idem videtur ſi eſſet affinis. 3. quæſt. 9. abſens. & ff. de iniu. lex Cornelia. in princ. & 4. q. 3. §. item lege Iulia. Item ſi eſt Comes. ff. de offi. præ. ſenatuſconſulto. & ſ. de offic. delega. cum R. propter dominum tota familia poteſt recuſari. C. ſi quis quacunque præd. po. l. vnica. & licet ex iſtis cauſis repellatur iudex à iudicando, non tamen repellitur teſtis à teſtificando: & hæc eſt cauſa, quia facilius poſſet habere multos iudices quàm vnum teſtem. vnde repellitur iudex à iudicio propter defectum teſtis: vt ſic ferat teſtimonium in cauſa. j. de teſti. dilecto.

*¶Glo. ſeq. opponit verſi. plurali. & ſoluit.*

g ¶*Ac ex his.*] quare dicit ex his? quia non appellauit ex pluribus cauſis, ſed tantum quia erant ſuffraganei: poſt appellationem vnica videbatur cauſa appellationis eo tempore, quo appellauit, licet tamen non expreſſerit, ſcilicet quia iudices duo erant ſuffraganei, ſed poſt appellationem alia cauſa grauaminis ſuperuenit, ſcilicet quia receperūt teſtes lite nō conteſtata, & propter hoc dicit ex his, quia ex ſuperuenienti 3 grauamine ſumpſit appellatio maiorem firmitatem, & ſic ex his quæ poſtea fiunt intelligitur fortius valere, ſed ab initio vnica videtur, & ſic legitimam vocat appellationem, & tamē nulla cauſa fuit expreſſa, vt dictum eſt, & ita ex poſt facto apparet legitima. j. de frig. & malefi. fraternitatis. Vel dic quòd duo iudices recuſati fuerant, & quia nō admiſerunt recuſationem, appellatum fuit. & ſic eſt planum quod dicitur, vt ſupra dictum eſt. Bernardi.

h ¶*Contumaciam.*] Si appellatio non fuiſſet legitima, propter contumaciam debuit & potuit excōmunicari, vel aduerſarium in quaſi poſſeſſionem iuris mittere cauſa rei ſeruandæ: vt j. c. proxi. ſed diffinitiuam nunquam potuit proferre ſententiam ſuper poſſeſſione, quæ erat quæſtio ſpoliationis, cum lis non eſſet conteſtata. j. eo. per totum. & quod dicit, forte, non notat dubitationem, ſed potius affirmationem.

3 Idem Io. & Vin. non eſt verū ſecundū Ho. & hoc teneas, quia ſi grauamē ēt præcedens, nō facit validā appellationē, niſi & illud in appellatione ſit expreſſum, multo minus ſubſequēs. primum ꝓbatur. de ap. dilecto, & patet hoc hodie ī cōſtit. clem. de app. appellanti. Ioan. And.

† Aliàs, Cireneñ.

† Vide ad hoc tex. in l. diſſolutæ C. de cōd. ex lege.

† Cap. 3. e. tit. in 3. cōpilatione.

i ¶*Caſſauimus.*] id eſt caſſam denunciauimus. Hoc ideo ita exponit, quia propriè dicitur caſſari ſententia vbi tenet: ſed cum ſententia nulla eſt, vt hic, ſententia non debet caſſari: quia quod non eſt, caſſari non debet. ſed debet denunciari nulla, ſicut fit in ſententia excommunicationis. j. de ſent. excom. per tuas. & ſ. de offi. dele. cum contingat. & hic duæ fuerunt ſententiæ, ſcilicet excommunicationis in plebanum, & alia ſuper reſtitutione poſſeſſionis iuris parochialis.

k ¶*Vniuerſa.*] quia ſi principale non tenuit, nec illud quod ex eo noſcitur eſſe ſecutum. j. de fide inſtrumen. inter dilectos. §. cum igitur. in fin. & C. de legi. non dubium. cum ſuis concor. Omnia ergo reſtituenda ſunt, quæ occaſione ipſius ſententiæ habuit, ſicut cum reſtituitur minor aduerſus ſententiam, pignora 4 præſtita debent reſtitui. ff. de mino. ſi ex cauſa. §. 1. & cum retractatur ſententia, omnia debent reſtitui in priſtinum ſtatum, vt hic, & ex vtraque parte fieri debet reſtitutio. C. de repu. l. vnica. ff. de mino. quod ſi minor. §. reſtitutio. & ſ. de in integrum reſti. c. 1.

4 Capta ex cauſa iudicati, & tūc reſtituūtur cū grande dānum eſt minoris carere pignoribus, ēt ſi haberet pecuniā ex illis receptā Ioā. And.

TVę *fraternitatis.*] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda diſtinguens reſponſio. Et ſecundum membrum: ibi, *Quod ſi.* Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis citatus eſt ad cauſam legitimè lite non conteſtata. & ita contumax eſt: quæritur qualiter contra eum ſit procedendum? Reſpon. ſi reus lite non conteſtata contumax inuenitur, ſi talis eſt cauſa ꝙ actor poſſit in poſſeſſionem rei petitæ induci, cauſa rei ſeruandæ inducendus eſt in eandem: quòd ſi non ſit talis cauſa, quòd poſſit mitti in poſſeſſionem, debet excommunicari. Nota quòd in actione reali, pœna contumacis ordinaria, eſt miſſio in poſſeſſionem rei petitæ: item vbi non poteſt fieri miſſio, reus debet excommunicari.

a ¶*Con-*

a ¶*Contumaciter.*] Pluribus modis dicitur quis cõtumax.ĵ. eo.quoniã.§.1.& 11.q.3.certum.& ff.de re iu.contumacia.§.1.
b ¶*Poſſeſsionem.*] vel quaſi poſſeſſionem.ĵ. de cau. poſ. cum eccleſia. 1.

¶*Glo.ſeq.in duobus inſtruit iudicem, de tertio remittit. Secundò ponit quinque auxilia, &c.*

dum: quòd ſi reus lite nõ conteſtata contumaciter [a] ſe abſentat †: taliſq; ſit cauſa quòd actor poſſit in petitarum rerũ poſſeſſionem [b] induci, eſt in eandem cauſa cuſtodiæ inducendus [c]. ¶Quòd ſi cauſa talis fuerit, quod idem in poſſeſſionem nequeat [d] intromitti †; vt iuri pareat, per cenſuram eccleſiaſticam eſt contumax compellendus.

† In vulgatis ita: abſentauerit ſe cõtumaciter.

† introduci.

¶Idem de decima, & Helemoſio† abbatibus Aurelian. & Carnoten. diœ.

† De curia Dei, & de eleemoſyna abbatibus.&c.

¶*Receptio teſtium facta contra non contumacem (lite non conteſtata) in cauſa matrimoniali, eſt nulla.*

CAP. IIII.

† Cap.4.e. tit.in 3. cõpilatione.

ij ACcedens † ad ſedem Apoſtolicã nobilis vir. G.† vicecomes, nobis expoſuit, quòd cum Coriſopiteñ. epiſcopus Comitem Britanniæ proxima linea [e] conſanguinitatis attingat: & Archidiaconus eius [f] ſit clericus cõmenſalis (qui [g] eidem vicecomiti eſt aduerſarius principalis, vtpote qui vxorem † ſuam, & terram publicè detinere pręſumit) & magiſter P. de terra vxoris ſuæ oriundus [h] exiſtat nimis fauens [i] eidem: & omnes ſub diſtrictu [k] exiſtant comitis memorati: nec niſi per diſtrictum ipſius ei pateat acceſſus ad eos: & ipſi (quibus cauſa inter ipſum, & vxorem ſuam commiſſa fuerat) nunquam ei voluerũt, niſi in terra inimicorum [l] ſuorum, locum, & terminum aſſignare, vbi ſine mortis periculo accedere non audebat: & licet literas non habuerit de conductu, ſi tamen miſſæ ei fuiſſent, nòn debebat ſe credere ſuis capitalibus inimicis [m]: & infrà. ¶Mandamus, quatenus, cum propinquiores ſitis terræ nobilis iam dictæ, quàm ſuę, & cauſa ipſa per vos commodius valeat terminari: cum ad vos ſecurus† pateat acceſſus, vtrinq; † partibus conuocatis (ſi vobis cõſtiterit quòd ante litem legitimè conteſtatam, vel poſt appellationẽ ex præmiſſis cau-

† Alias: vv.

† ſecurior.

† vtriſque.

c ¶*Inducendus.*] Non tamen iudex multum debet feſtinare ad decernendam huiuſmodi miſſionem in poſſeſſionem, aliàs fieret reſtitutio contra eam. argu.ff. de dam.infec.ſi finita.§. ſi forte. quia etiam ſententia diffinitiua reuocatur, iuſta de cauſa.ĵ. de re iud.cum Bertholdus. & debet ſummatim negotium perſcrutari ante miſſionem.argum. C. vbi in rem act. l.2.& ĵ.eo.quoniã. §.penult.an iſte ſic miſſus ſit cuſtos tantum, vel verus poſſeſſor, dicitur.ĵ. de dol. & contu.contingit. Not. tamen quòd quinque auxilia prodita ſunt contra illos, qui non admittũt actorem in poſſeſſionem ſecundum mãdatum iudicis. Primum, quia puniuntur in expẽſis.ĵ.eo. quoniam. §. in alijs. & ĵ. de ſequeſtra.ad hoc.Secũdum eſt, quia eo nõ obſtante, quòd non poſſidet, verus efficitur poſſeſſor anno elapſo. ĵ.de dol.& contu.contingit.ff.de bon.auct.iud.poſ.quamuis. Tertium eſt, quia poteſt excommunicari, 1 vt hic, & ĵ.eo.quoniam.§.vlt.Quartum, quia poteſt conuenire aduerſarium quãti ſua intereſt poſſeſſionem non habuiſſe. ff. vti poſſi.l. ſi duo. §.vlti.& ff.ne vis fi.ei qui in poſ.miſ.l.1.in prin.Quintum quia manu militari eijci poteſt. ff. ne vis fi. ei qui in poſ.miſ. eſt. ſi qui miſſus.ff.de rei ven. qui reſtituere. Vnde verſus.

*Anno verus eris poſſeſſor ſi prohiberis:*
*Expenſas reddent quem militis arma repellent.*
*Vtilitatis opem reddet, feret ac anathema.*

† Ex qualibet.n.harũ cauſarũ oritur inimicitia capitalis vt hic per docto. tradit Marſilius in l.j. §. ꝑterea. ff.de q̃ſtio. adde quæ dixi lib. 3. ad not. in Directo iũ Inquiſitorũ Schol. 123.

1 Ita tamẽ ꝙ deferat dignitati & pſonæ. de offi.deleg. c.2.li.6. Io.And.

d ¶*In poßeßionem nequeat.*] puta, ſi cauſa eſſet criminalis: ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agatur, vel matrimonialiter, ſcilicet quando agitur ad ſeparationem matrimonij, contumax eſt excommunicandus.ſ̃.eo.c.1.in fin.& 11.q.3. rurſus.& c.quicunque.& hic. Bern.

ADDITIO. Item ſi ſit ciuilis perſonalis, ſed reus non poteſt pati miſſionem; quia non habet immobilia nec mobilia. ſecundum Hoſt. Idem ſi reus abſcondit rem, vel perijt dolo ſuo, ſecundum Vin. Ioan. And.

ij ACcedens.] Sunt duæ partes. Prima ponit appellãtis querelam. Secunda commiſſionis cauſam: ibi, *Mandamus*. Abb. Siculus.

CASVS. Vir G. vicecomes cum vxore ſua cauſam matrimonialem habebat, quæ ad petitionem vxoris commiſſa fuit epiſcopo Coriſopiteñ. & archidiacono cuidam, & magiſtro Petro: iudices cĩtauerunt dictum nobilem: ipſe coram eis fecit proponi quòd erant ſibi certa ratione ſuſpecti: epiſcopus erat proxima linea conſanguinitatis coniunctus comiti Britanniæ, qui erat eius aduerſarius manifeſtus, qui vxorem ſuam publicè detinebat, & archidiaconus erat commẽſalis eiuſdem comitis Britanniæ: magiſter P. erat oriundus de terra vxoris ipſius, nimis fauens eidem, & omnes exiſtunt ſubdiſtrictu ipſius comitis nec poterat ire ad eos niſi per terram ipſius comitis, nec volebat eidem nobili terminum aſſignare, niſi in terra inimicorum ſuorum: & quia non admittebant huiuſmodi recuſationes, ad ſedem Apoſto.appellauit: iudices nihilominus lite non conteſtata receperunt teſtes ſuper conſanguinitate inter dictum nobilem & vxorem ipſius: dictus nobilis domino Papæ eſt conqueſtus, petens etiam vxorem ſuam, & terram eius ſibi reſtitui. Vnde mandat Papa quibuſdam iudicibus, quatenus ſuper prædictis veritatem inquirant, & ſi conſtiterit quòd ante litem conteſtatam vel etiam poſt appella. ex cauſis præmiſſis interpoſitam, teſtes ſuper conſanguinitate contra matrimonium abſque culpa contumaciæ recepti fuiſſent, atteſtationes illas decernant irritas, & inanes, & mulierem illam compellant ad virum ſuum redire; facta reſtitutione plenaria tam terræ quã vxoris cauſam audiant fine canonico terminantes eandem. Nota tres cauſas recuſationis, quòd iudex conſanguineus illius, qui moratur cum aduerſario meo, & ei præſtat conſilium & auxilium, poteſt recuſari. Item iudex qui ortus eſt de terra, in qua aduerſarius meus habet iuriſdictionem, poteſt recuſari. Item nullus debet citari ad locum nõ tutum. Item non tenetur nec debet quis propter cautionem committere ſe ſuis inimicis. Item teſtes recepti lite non cõteſtata, vel poſt legitimam appellationẽ non valent. Item in cauſa matrimonij propter cõtumaciam, etiam lite non conteſtata teſtes recipi poſſunt. Item reſtitutio primo facienda eſt ante ingreſſum cauſæ principalis.

e ¶*Linea conſanguinitatis.*] quæ eſt ſufficiens cauſa recuſationis.ĵ.de app.poſtremo.idẽ eſſet ſi eſſet affinis.3.q.9. abſens. de hoc dixi.ſ̃.eod.accedens. & ſ̃.de offi.deleg. cauſam quæ.
f ¶*Eius.*] ſcilicet comitis Britanniæ, ideoque erat ſuſpectus illi.ſ̃.de offi. deleg. inſinuante.
g ¶*Qui.*] ſcilicet comes.
h ¶*Oriundus.*] Vnde quis oriundus fuit, ibi domicilium retinere dicitur.ff.de ſenato.l.penult. Et eſt iſta admirabilis ſuſpicio, quam ſufficere non credo: 2 ſed quæ non proſunt ſingula, multa iuuant: vt notatur.ĵ.de probationib. cum cauſam. Vel dic, oriundus de terra ſua, ideſt, de terra quæ pertinebat ad iuriſdictionem illius comitis, & ad proprietatem ipſius dominæ, & ita eſt ſufficiens cauſa recuſationis, quòd iſti iudices erant de diſtrictu ipſius comitis Britanniæ. Vel dic ſi vis intelligere de terra vxoris, de terra quæ pertinet ad iuriſdictionem vxoris, & tunc valet recuſatio, vt ſ̃.eo.accedens.

2 Saluo eo q̃d habes infra.de reſcr. ſtatutũ §.cum aũt. lib.6.Dixit Hoſ. ꝙ iſta ſufficerent in duobus cõciuibus qui eſſent in remotis partibus: quia conſueuerunt ſe ſicut fratres diligere. & vide ꝙ poſt eũ dixi. de appel. legitima.li.6.Io. Andr.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

i ¶*Nimis fauens.*] Sed nunquid tenetur quilibet diligere proximum ſuum. de pœnit. diſtin.1.omnis qui non diligit? Reſpon.non omnis amicitia repellit iudicem, ſed maxima.ff. de verbo.ſignifi.latæ.§.amicos. ſicut nec omnes inimicitiæ repellunt teſtem, niſi maximæ.ĵ.de ſimon.licet Hely. & cap.per tuas. 3 & cauſa cognita illud diſquiri debet. ff.de quæſtio.l.1.§.per queſtionem.nam propter leues inimicitias non extinguitur legatum.ff.de adi.lega.l.3.in fin.Sed videtur quòd modica cauſa iudicem repellit, vt dictum eſt ſ̃.eod.accedens.& ſ̃. de offi.deleg.cauſam quæ. quia lites ſine ſuſpicione procedere debent.3.q.5.quia ſuſpecti.& C.de iud.apertiſſimi. Sed quod dicit, nimis fauens, ſoluit quod dictum eſt.

ADDITIO. Quaſi dicat, non ſufficit ſi dicatur, nimis fauẽs, niſi fauoris cauſa exprimatur: aliàs quilibet iudex poſſet ſine cauſa recuſari, ſubaudi ergo vt dixi in textu. Ioan. And.

3 Vbi de hoc. & 3. q.5.accuſatores. & infra de accuſat. cum oporteat. Ioan.And.

k ¶*Sub diſtrictu.*] Hæc exceptio omnes tangit.
l ¶*Inimicorum.*] Hæc fuit ſufficiens cauſa appellandi.3.q.9. hortamur. & ĵ.de appellatio ex parte.ff.de iud. ſi longius.ff.de arbit.ſi cum dies. §. ſi arbiter.
m ¶*Inimicis.*] Simile ĵ.de ſentent. excommun. de cætero. & c. quamuis. nec in hoc caſu ſufficiens potuit cautio præſtari

ſis [a] interpoſitam, teſtes ſuper conſanguinitate cōtra matrimonium, abſque culpa contumaciæ recepti fuiſſent) vos atteſtationes huiuſmodi decernatis irritas, & inanes: compellentes dictam nobilem, vt reuertatur ad virū ſuum (quē inconſultè dimiſit) ita quòd poſtquam ipſe vir plenariam reſtitutionem habuerit, tam vxoris, quàm terræ [b], cauſam ſuper matrimonio audiatis, eáq; fine canonico terminetis.

¶Idem.

*¶Lite non conteſtata non recipiuntur teſtes regulariter ſuper principali. Fallit in caſibus hic annotatis, ſcilicet cum timetur de morte, vel abſentia diuturna teſtiū: tunc enim ſeruata ſolemnitate hic poſita, poſſunt etiam lite non conteſtata teſtes examinari. h. d. vſque ad §. porro.*

CAP. V.

QVoniam † frequenter in dubiū reuocatur à multis, an lite non cōteſtata teſtes recipi valeāt: auctoritate præſentium duximus declarandum, regulariter verum eſſe, [c] quòd lite non conteſtata, non eſt ad receptionē teſtium procedendum [d]: Niſi fortè de morte teſtium timeatur: vel abſentia diuturna: in quibus caſibus, cum ciuiliter [e] eſt agēdum (ne veritas [f] occultetur, & probationis copia fortuitis caſibus ſubtrahatur [g]) ſenes, & valetudinarij, & alij teſtes (de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur [h]) etiā lite non conteſtata, ſunt proculdubio admittendi: ſiue pars conuenta [i] ſit contumax, ſiue ſit abſens abſque malitia, vt conueniri non poſſit. Sed ſi actor non conuenerit aduerſarium [k] infrà annū, [l] ex quo conueniri poterit: vel ſaltem receptionem huiuſmodi teſtium non denunciauerit illi. ¶Atteſtationes ſic receptę

† Cap. 5. e. tit. in 3. cōpilatione.

arg. j. de reſt. ſpol. literas. in ſi. & hoc propter fragilitatem cautionis. ff. ad Treb. qui ita. §. 1.

*¶Glo. ſeq. ſoluit contrarium de decre. cauſam.*

a ¶*Ex prēmiſſis cauſis.*] ſcilicet quia epiſcopus erat conſanguineus comitis, & archidiaconus commenſalis eiuſdem, & alter oriundus de terra vxoris, & locū aſſignabant per terram inimicorum: quia huiuſmodi exceptiones non admittebant, legitima fuit appellatio, & quælibet etiam per ſe ſufficeret ad appellandum, 1 prēter illā quod oriundus fuit alter iudicum de terra vxoris. illam ſolam nō putarem ſufficiētem ad recuſandum iudicē, vel iudices, ſed præſtat adminiculum alijs, vt dixi s. quæ non proſunt ſingula, multa iuuant: ſic ff. quib. ex cauſ. ma. necnon. §. ſi quis ſępius. niſi velis dicere de terra, quæ pertinet ad iuriſdictionem vxoris: tunc bona eſt exceptio: quia omnes erāt de diſtrictu ipſius comitis. argu. j. de præſum. tertio. & ita ſiue teſtes recepti fuerūt añ litem cont. ſiue poſt appel. prēmiſſam ex prēmiſſis cauſis non valet, receptio teſtium ſuper cōſanguinitate, niſi ille fuiſſet contumax: tunc enim in cauſa matrimoniali ante litem conteſtatam. recipiuntur teſtes, non obſtante abſentia illius. j. eod. c. proxi. §. 1. & hoc eſt quod ſequitur, abſque culpa contumaciæ.

1 Concor. l. fina. §. cui dulcia. & ibi doct. ff. de vi. tri. & ole. leg. & Spe. in tit. de leg. §. ſuper eſt. ver. quid ſi ſit ſocius.

b ¶*Terrę.*] ſcilicet dotalis. eius enim cognitio pertinet ad Papam ratione connexitatis: quia eſt acceſſoria ipſi matrimonio. j. de do. inter vi. & vxo. c. 1. 2. & 3. & ſic non eſt contra. j. qui filij ſint legi. cauſam quæ. 2.

Q*Voniam frequenter.*] Quia iſta decreta. eſt valde prolixa, & habet materiam ſatis ſeparabilem, ideo Panor. eam legit per partes. Et diuiditur hoc princip. vſque ad §. *Porrò.* in quatuor partes. nam primò ponit regulam. Secundò duos caſus excipit: ibi, *Niſi.* Tertiò ſolemnitatem requiſitam: ibi. *Sed ſi actor.* Quarto quid iuris ſi illa non ſeruetur: ibi, *Atteſtationes.*

CASVS. Quia dubitabatur frequenter vtrum lite non conteſtata teſtes recipi valeant, vt patet per præcedentia iura: ſtatuit Papa regulariter verum eſſe [c], quòd lite non conteſtata non eſt ad receptionem teſtium procedendum: ab iſta generalitate excipiuntur quidam caſus, in quibus lite non conteſtata teſtes recipi poſſunt, vt ſi de morte teſtium timeatur, vel abſentia diuturna: tunc ſi cauſa ſit ciuilis, ne veritas occultetur, & copia probationis aliquibus caſibus fortuitis ſubtrahatur: ſenes & valetudinarij, & alij teſtes, de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur, recipiendi ſunt lite nō conteſtata, ſiue pars conuenta ſit contumax, ſiue ſit abſens abſq; malitia, vt conueniri non poſſit. Sed ſi actor nō conuenerit aduerſarium infra annum, ex quo poterit conueniri: vel ſaltem nō denūciauerit illi receptionē hmōi teſtium; atteſtationes illæ non valeant, ne forte hoc procuret in fraudem, vt proceſſu tēporis legitimæ defenſiones locum habere non poſſint.

*¶Glo. ſeq. ponit 20. caſus, computatis textualibus, quibus fallit regula.*

c ¶*Regulariter verum eſſe.*] Hæc regula fallit in caſibus hic poſitis, ſcilicet vbi timetur de morte, vel abſentia teſtium, & vbi agitur de electione, vel matrimonio, & in cauſa inquiſitionis & publicationis. Item in cauſa denunciationis. s. de iudi. nouit. Item in actoris abſentia præſente reo recipiuntur teſtes lite non conteſtata. C. quomodo. & quando iud. in Authen. qui ſemel. j. de dol. & contu. cauſam quæ. Item vbi actor non poteſt agere propter iuramentum, quo iurauit non repetere vſuras. 2 j. de iureiurand. ad noſtram. Item cum minor ab hæreditate officio iudicis ſe abſtinet: vt in Authen. vt ſpon. lar. §. ad hæc. coll. 9. Item vbi aliquid iudicis officio expeditur. C. ſi minor ſe ab hære. abſti. in Authen. ibi poſita. Item cum in integrum reſtitu. incidenter poſtulatur officio iudicis. s. de offic. iudic. cap. 2. Item cum agitur de iniquitate iudicis in caſu, quem habes. j. de appella. interpoſita. §. vltim. Item. in petitione legati, vel fideicommiſſi, argum. C. de vſu. & fru. l. 2. ſed ibi dicit, poſt litem non conteſtatam. in fine. vnde caſus iſte non debet excipi de regula. Item cum agitur finium regundorum iudicio. vt C. fin. regun. l. 3. Item in Trebellianica reſtitutione. C. ad Trebellian. l. penult. §. cum autē. Item in cauſa hęreſis poſt mortem. 24. q. 2. ſanè 2. Item vbi offenditur publicū cōmodum. C. de pœnne diu. & 3. q. 3. quia ea. Item cum perſona eſt incerta. 5. quæſt. 1. quidam. & q. 2. cap. 2. & ſecundum quoſdā in cauſa libertatis. C. de inge. manu. diffamari. argu. contra. j. de teſti. cum olim. Item vbi agitur de beneficio obtinendo eccleſiaſtico, vt in concil. Lugdun. Inno. iiij. j. de eo qui mit. in poſ. cau. rei ſer. cū qui. [lib. 6.]

2 Et idem vbi vſurarius in teſtamento reddi iuſſit nam tunc. recipiūtur teſtes lite non conte. & idem dicunt quidā vbicunque quis iurat aliquid tale illicitū, puta nō repetere rē raptam, & ēt ſine teſtamēto, ſecūdū Inn. Cum ergo ſit eadē rō: ergo idem ius. de con ſtit. traſlat. Ioan. And.

ADDITIO. Vnde verſus.

*Abſens, vel moriens, necnon electio, coniunx:*
*Nunciat, inquirens, ſi publicat, & fugit actor:*
*Iurans non agere, vel ſi minor abſtinet hęres:*
*Reſtituique petens medio, qui prouocat abſens:*
*Poſt hęc trebellans legatum qui petit, errans.*
*Ac reus incertus, libertas, publicus vſus:*
*Non conteſtando poſſunt diſtinguere lites.*
*Iſtis iudicium iungas de fine regundo.*

3 Et ſuper exceptione, quod dic vt not. ſupra de off. deleg. prudētiam. §. ſexta. Ioā. And.

d ¶*Procedendum.*] Super principali; ſed ſuper incidenti interdum, vel emergenti 3 bene recipiuntur teſtes, vt probetur quòd citatio peruenit ad aliquem, vel quod contumax fuerit: in caſu quem habes. j. de appel. interpoſita. §. vlti.

e ¶*Ciuiliter.*] Hoc ideo dicit, quia in criminalibus nūquam recipiuntur teſtes lite non conteſt. & ibi probationes ſtrictiſſimæ requirūtur 4 5. q. 6. Epiphanium. C. de proba. l. vlt. Qualiter in criminali cauſa procedatur, dicitur. 3. q. 9. in ſumma. & j. de dolo & contu. c. veritatis.

4 Idē Gof. Inn. & Ho. nec. n. eſt in eis burſale intereſſe ſicut ī ciuilib. ſecūdū Abb. ſecundum Inn. eſt rō, quia teſtes recipi non debēt niſi pcedat accuſatio quæ habet fieri per præſentem, & de pſente. 2. q. 8. c. 2. & c. pſcripta. Vinc. dixit alternatiue tamē quod in criminali poſſint recipi teſtes, de quorū morte timetur. qa iam tenet actor ad talionē. ſed hoc eſt verū poſt inſcriptionē. de accuſa. licet Ioan. And.

f ¶*Ne veritas.*] 14. q. 2. quamquam.

g ¶*Subtrahatur.*] Tunc enim curare debet iudex & magiſtratus vt ſalua ſit rerū probat. ff. de teſti. curēt. & in Auth. de teſtib. in vlt. col. coll. 7. §. pe. & §. hic verò. & j. de teſt. ſi quis teſtium. & ff. ad leg. Aquil. l. 1. Vel etiā ſi timetur quod teſtes propter moram varient fidem ſuam, aut moriantur. ff. ad Carb. l. 3. §. ſi duæ. arg. j. eo. c. §. ſunt & alij. j. de teſt. ſignificauit.

h ¶*Timetur.*] Tunc illi ſoli recipiuntur, de quibus timetur, & non alij: niſi in cauſa publicationis. j. de teſt. ſignificauit. & j. eo. cap. §. ſunt & alij. licet in his caſibus recipiantur teſtes lite non conteſtata, veritate tamen inſpecta, & quo ad effectum non intelliguntur recepti lite non conteſtata: quia non publicantur niſi lite conteſtata, & cum alijs ſi alij lite conteſtata inducti fuerunt; nec ad ſententiam procedat iudex per tales teſtes: ſed in ſeq. §. recipiuntur lite non conteſtata, & fertur ſententia. & ſic eſt differentia in 1. reſponſo, & 2.

i ¶*Conuenta.*] idem eſt ſi nondum ſit conuenta, ſed conuenienda.

k ¶*Aduerſarium.*] cum fuerit abſens, & non contumaciter.

l ¶*Infra annum.*] Ecce præſcriptio annalis. ſic. s. de reſcri. plerunque. & s. de offi. ord. paſtoralis. C. de hære. Auth. idem. & j. eo. §. in alijs & j. de hære. excommunicamus. §. 1. & 11. q. 3. rurſus. & c. quicunque. & iſte annus vtilis eſt ab initio, quia nō currit niſi ab eo tempore, quo potuit experiri, vt in decr. plerunque. & 2. q. 6. biduum.

a ¶Non

a ¶*Non valeant.*] illi qui teſtes produxit, ſed aduerſario bene valebunt, qui dolum non adhibuit. 14. q.5.c.nõ ſanè.quia pro vtraque teſtificantur.

b ¶*In fraudem.*] Non enim arctanda eſt alicui probandi facultas.ff.de incen.rui. & nau.ne quid.§.de his. & 3.q. 7. §. tria. verſi.ſi quis ex litigatoribus. & ʃ. de teſt.ſignificauit. & cap. dilecto. Itẽ eſt hic præſumptio iuris & de iure, contra quam non admittitur probatio.54.diſtin.fraternitatem.ʃ. de iudc.c. vlt.& ʃ. de ſponſ. ad id. &c. is qui. vbi de hoc: ſecus ſi eſſet etiam tantum de iure.ff.quod metus cauſa. non eſt veriſimile. 27.q. 1. nec aliqua. Bernard.

non valeant [a]: ne fortè hoc procuret in fraudem [b], vt proceſſu temporis exceptiones legitimæ ad repellẽdum teſtes [c], vel aliæ [d] locum habere non poſſint.

¶*Cum agitur de matrimonio carnali, vel ſpirituali, poſſunt contra contumacem etiam lite non conteſtata teſtes recipi, & ſententia diffinitiua ferri. Si verò reus eſt abſens, ſed non contumaciter: tunc in carnali non proceditur: ſed expectatur abſens. In ſpirituali verò ſi agatur de contracto, ſtabitur iuribus antiquis: ſi de contrahendo, expectatur abſens per ſex menſes. Sed de hoc vltimo quando agitnr de contrahendo, dic hodie vt in cap.quam ſit.& cap.cupientes. de electi. in 6. vbi aliter eſt prouiſum. hoc dicit.*

¶Porrò ſpeciales cauſæ poſſunt occurrere, in quibus caſualiter eſſet aliud obſeruandum: vt (verbi gratia) ſi ſuper alicuius [e] electione [f], vel copula † maritali quæſtio moueatur; tunc etenim (ne propter longam moram in ſpiritualibus, & temporalibus patiatur eccleſia læſionem: vel viro, ſiue mulieri fornicationis occaſio præbeatur: maximè cum propinquitatis gradus opponitur lege diuina prohibitus [g]) in huiuſmodi [h] caſibus (ſi contumax apparuerit is, in quem fuit actio dirigenda: ſiue quia perẽptoria citatione recepta venire contemnit, ſiue quia malitioſè ſeipſum occultat [i] †: ſiue quia impedit [k] ne poſſit ad eum citatio peruenire) teſtes lite non conteſtata ſunt meritò admittẽdi: & nihilominus (ſi de cauſa liqueat) ad diffinitiuam ſententiã procedendum. ¶Si vero aliter [l] abſens fuerit, & agatur de ſpirituali coniugio inter prælatum,& eccleſiam iam cõtracto, electione maximè [m] confirmata: illud in hoc articulo volumus obſeruari, quod ſuper expectatione talium perſonarum,in ſacris eſt canonibus [n] diffinitum. ¶Quòd ſi forſan agatur de ſpi-

† Contrahenda, vel contracta, ſed is qui abeſt cõtumax eſt & ſic variat à §. ſequẽti, ſi autem.ſecundũ Hoſtien.Ioan. And.

i ¶*Occultat.*] Sim.5.q.1.quidam.ſ̄.de alie.iu.mu.cau.fac.c.1. & ſ̄.de offi.deleg.c. conſultationibus.

k ¶*Impedit.*] Talis habetur pro citato, denunciatione facta publicè ad domum ſuam.ʃ.de cler.non reſi. ex tuæ.& ʃ.de do. & contu.c.vlti.ff.de euic.l. ſi dictum.§. ſi præſente. & l. ſi ideo. §.præſenti. Et ita ſufficit ꝙ publicè edictum proponatur ad domũ 2 ſuam, vel eccleſiam, vt dicunt iura prædicta: & citari poteſt literis, vel edictis.ff.de fideic.liber.cum verò.§. pen. & ſunt tres modi contumaciæ, & quocunq; illorum aliquis cõtumax ſit,habetur pro cõtumace. Primum modũ habes hic: & alios duos modos contumaciæ habes.11.q.3. certum eſt. Additio. Vnde verſus.

*Caſibus in tribus quis dicitur eſſe rebellis,*
*Impedit,occultat,iuſſis parere recuſat.*

2 Cum verò domus, vel locꝰ habitationis tutò adiri nõ poteſt, ſufficit, ꝙ citatio fiat in palatio Papæ,vt latius proſequitur hic Io.And.de quo vide extrauag. Bonifacij octaui, inci. rem nõ nouam.

† Vide tex. in l.contumacia. cũ no.ff. de re iudi.

Si vero. In iſto §. dicitur,ꝙ ſi ille, contra quem proceditur, ſit abſens, & non per contumaciã, & agatur de ſpirituali coniugio inter prælatum & eccleſiam iam cõtracto, illud obſeruet quod ſuper expectatione talium eſt in ſacris ordinibus conſtitutum. Sed ſi agatur de ſpirituali coniugio contrahendo, electus ꝑ ſpatium ſex menſium expectetur,niſi ſuperior plus, vel minus viderit expectandum penſatis negotij cicunſtantijs. Si verò de carnali coniugio ſit agendum, tamdiu alteruter coniugum expectetur, donec de ipſius obitu veriſimiliter præſumatur: quia cum ſine culpa ſit abſens, vt iuſto forſan impedimento detineatur,vel voluntate propria, ſed non malitioſè in remotis partibus moram faciat, ita quòd in breui citari non poſſit, & ideo contra eum procedi non debet, cum ſi præſens eſſet, forſitan legitimas defenſiones haberet,eo non obſtante,quod de lapſu carnis poſſet opponi, quia in matrimonio multi caſus occurrunt, in quibus coniuges continere coguntur ſine culpa, cauſa tamen ſubeſt.

c ¶*Ad repellendum teſtes.*] Teſtibus humanis rebus exemptis: per quos teſtes recepti reprobarentur, ſiue eorũ dicta.ʃ. de teſt. c. ex tenore. & c. præſentium. & C. de contrahen. ſtipu.l. optimam.ver. & ſi inter præſentes partes. vel quia ſe abſentarent, vel efficerentur inimici actoris.ff. de Carbonia. edict.l.3.§. dux. & ff.de fur.l.quidam.& argu.ff. ad l. Aquiliam. in lege Aquilia. Dicta verò illorum poſſet quandoq; reprobare ex ipſis depoſitionibus, & per teſtes etiam poſt mortem ipſorum teſtium,& perſonas,dummodo teſtes haberet,per quos poſſet hoc probare.C.de teſti.l.ſi.24.q.2.ſanè.2.arg. C. ſi pen. app.quamuis.ſed quia poterat contingere, ꝙ illi interim morerentur; vel alias,vt dictum eſt,impedirẽtur, ideo infra annum debet denunciari ipſi reo receptionem talem factam eſſe contra eum: quod niſi fecerit, non valebit talis receptio teſtium.

Teſtes mortui an poſſint reprobari.

d ¶*Vel aliæ.*] exceptiones elidentes principale negotium, vt puta præſcriptio, quam tunc poterat probare, vel pactum de non petendo. vel conſimiles 1: quia poteſt eſſe ꝙ tunc temporis probationes ſuper his haberi non poſſent.arg. ff. ad leg. Aquil.in l.& ff.de fur.l. quidam.

1 Puta Velleiani, Macedoniani: vel ꝙ pecunia non ſit verſa in vtilitatem eccleſię & huiuſmodi,ſecũdũ Inn. Io.And.

Porrò. In §.iſto vſq; ad §.ſunt & alij. excipiuntur alij duo caſus à regula ſupra poſita, & pinguius excipiuntur iſti quàm præcedentes: cum in iſtis poſſit etiam ad ſententiam procedi. Et diuiditur in duas partes principales. Nam primò decidit quid iuris quando reus eſt abſens per contumaciam.Secundo: ibi, *Si uerò.* ponit quid quando eſt abſens ſine contumacia.Et iſta ſecunda ſubdiuiditur in tres.Nam primò tractat de matrimonio ſpirituali iam contracto. Secundò de contrahendo: ibi, *Quòd ſi.* Tertiò de carnali: ibi, *Si autem.* Abb.Siculus.

Casus. In iſto §.excipiuntur adhuc duo caſus à prædicta regula,in quibus teſtes recipi poſſunt lite non conteſtata. Primus eſt,ſi ſuper electione alicuius quæſtio moueatur. Secundus, ſi ſuper matrimonio ſiue copula maritali quæſtio oriatur. In his duobus caſibus ne propter longam moram in ſpiritualibus, & temporalibus patiatur eccleſia læſionem, & ne viro vel mulieri fornicationis occaſio præbeatur,ſi contumax fuerit ille contra quem actio fuerit proponenda; teſtes lite non conteſtata ſunt admittendi: & ſi liquet de cauſa, ad diffinitiuam eſt procedendum.

e ¶*Alicuius.*] electi, non confirmati, & qui nondum conſenſit.

f ¶*Electione.*] puta, quòd non ſit canonicè celebrata, vel ꝙ electus ſit crimino ſus.& licet videatur loqui capitulum in prælato, poteſt idem dici in electione cuiuſlibet clerici: quia ibi læditur eccleſia ex longa mora,vel etiamſi vocatur vt conſentiat,& non veniat.ſ̄.de elec.c.ſtatuimus.in concil.Lugduñ.

g ¶*Prohibitus.*] ʃ.de reſti.ſpo.literas.& 30.q.3.Pytacium.

h ¶*In huiuſmodi caſibus.*] Superfluunt iſti ablatiui, quia hoc aduerbium, tũnc, quod præceſſit, ſufficeret.

l ¶*Aliter.*] id eſt,non per contumaciam.ſ̄.de offi.dele.c.conſultationibus. Bernard.

m ¶*Maximè.*] propriè.ſic ſ̄.de ele.cum inter 3.ver.vt per mutuum, &c. Alij exponunt, maxime.id eſt, tantum.

¶*Gloſſa ſequens ponit ſex varietates temporum, de quibus loquuntur iura ſuper abſentia clericorum, diſtinguens: aut ſcitur vbi eſt clericus abſens, aut ignoratur. Et ad hanc diſtinctionem opponit, & ſoluit. ſubdit de expectatione electorum, & ſuorum aduerſariorum, & de abſentia accuſatorum, vel denunciatorum. Ioan. And.*

n ¶*Canonibus.*] De hac abſentia variè loquuntur canones. Quidã dicunt de duobus menſibus.7.q.1.præſentium. Quidã de tribus ſeptimanis: vt ea.cauſa.q.1.ſi quis in clero. Et quidã de quinq; annis.ʃ.de cler.non reſi.c.2.Quidam de tribus. Quidam de quinq; menſib.100.diſ.qñ. & 75.diſt.qñ. Quidam de vna hora.91.diſt.cler.92.diſt.c.vlt. Super hac expectatione dicendũ eſt, ꝙ ſi aliquis eſt abſens in eo loco, vnde poſſit citari, vel in ſtudio,vel in aliquo loco,vbi apparet manifeſtè,quia nõ latitat,prælatus illius ipſum legitimè monere debet, vt ad ſuã eccleſiam reuertatur infra tempus cõueniens ſecundum locorum diſtantiam, & tꝑis qualitatem ab ipſo prælato præfigendum 2. Quòd ſi non venerit poterit poſtmodũ ſuo beneficio ſpoliari,niſi rõnabilem cauſam oſtendat,quare venire nõ poſſit.ʃ.de cleri.non reſi.inter quatuor.& c.vlt.ʃ.de app.peruenit. 3, vel ſi aliàs de licentia prælati ſui ſe abſentat vſq; ad certũ tꝑs ſibi ſtatutum,infra qđ reuertatur: tunc ſi nõ reuertatur ad terminum, eps poteſt illum priuare beneficio, & officio: niſi iuſta cauſa impediatur, & ſic loquitur illud c. 7. q. 1. præſentium.

3 Et ideo diuerſa tẽpora ſunt ſtatuta per canones, vt denotetur id arbitrarium ſecũdũ Hoſ. Io.And.

tium. Dico tamen ꝙ ſiue clericus ſit abſens de licentia epiſcopi ad certum tempus, ſiue præter licentiam, epiſcopus ſemper ipſum primo monere debet vt redeat, per iura prædicta. ̅j. de cleri. non reſi. c. inter. & c. vlti. & ̅j. de appel. peruenit. 2. aliàs non teneret ſententia lata contra abſentem nõ vocatum, neq; citatũ: & iura antiqua, quæ hic ſignãtur, ſic intelliguntur. Verũ eſt ꝙ clerici ab eccleſijs ſuis abeſſe non debent; tñ ſi hoc contingat, taliter ſunt vocãdi antequam ſpolientur, & ita ſeruandũ eſt circa eos qui cõparent, & citari poſſunt. Si verò neſcit vbi ſint, 1 nec citari pñt pſonaliter, trinę citationis edictum apud eorũ eccleſias publicè ꝓponat, vt reuertantur: & ſi vltra ſex menſes venire diſtulerint, ſuis beneficijs poſtea ſpolietur. ̅j. de cler. non reſi. ex tuæ. & ſic qualitercunque ſit. aliquis abſens, ſemper debet citari prædicto modo. Item videtur ꝙ melior ſit conditio illorũ qui malitioſè ſe abſentant, quàm conditio illorum qui comparent, & citari poſſunt perſonaliter: quia illi habẽt ſex menſes; iſti citãtur ad arbitrium prelati, vel ad menſem, vel duos, vel plures, vel minus, ſecundum ꝙ requirit, & exigit diſtantia locorum; ſed illud cõtingit quia neſcitur vbi ſunt, quia poteſt eſſe ꝙ ſunt multum remoti, vel impediti, nec in breui poſſunt per cõſanguineos vel amicos reuocari. Et ideo maius tempus, & certum datur eis, vltra quod eccleſia vacare non debet. ̅j. de conceſ. præben. nulla. & hoc locum habet in his clericis, & prælatis, qui iam confirmati ſunt, & poſſeſſionem diutius habuerunt, vel etiam conſenſerunt. De his verò qui ſolummodo electi ſunt, nec confirmationem, vel poſſeſſionem habuerunt, teneas quod hic dicitur: quia expectantur per ſex menſes, plus, vel minus ſecundum ꝙ viſum fuerit ſuperiori, cum per contumaciam non eſt abſens. Si verò ille qui accuſat electionem, aut excipit contra electũ, non comparet anno elapſo: electus poteſt cõfirmari. ff. de munе. & ho. reus. Sed non credo ꝙ tantum ſit expectandus; imo ſuperior præfigit ei certum terminum, infra quem compareat proſecuturus intentionem ſuam: alioquin confirmabit eum. ̅j. de accuſ. licet. & ̅j. de clam. deſpon. c. cum inhibitio. & ̅j. qui matri. accuſ. poſ. cum in tua. & hoc totum expeditum eſt. ̅s. de elect. ſtatuimus. Sed in epiſcopatu dantur accuſatori. tres menſes. in Auth. de ſan. epiſc. §. ſi quid autem. coll. 9. ſed potius iſta in arbitrio ſuperiori conſiſtunt. ̅j. de dolo & contu. cum olim 1. contra, ſed ibi ſoluitur. Si verò contra prælatum abſentem agatur criminaliter, vel etiam ciuiliter per denunciationem alicuius: tunc citetur vt veniat ad defendendum ſe: ſi non veniat excommunicetur propter contumaciam, & expectabitur per annum & poſt annum procedatur contra ipſum ſuper bonis, non ſuper crimine, ſecundum ꝙ traditur. 11. q. 3. rurſus. & c. quicunque. & ̅j. de do. & contu. veritatis. vbi de hoc.

1 Vnde dari non debuit tẽpus arbitrariũ: de quo de ele. cupientes. 1. rñ. li. 6. ignorato ei loco impoſſibile foret illud arbitrari. Io. And.

† Adde, quot modis probetur aliquis mortuus, docet Odofredus in l. fi. C. de ſacro ſan. ec. Cyn. in l. ſi quidẽ. C. ſol. ma. & Marãta in repet. l. is poteſt. vbi ponit. 23. modos.

† veriſimile.

† In codice Barbatię ita: vt in captiuitate, vel infirmitate: aut alio, &c.

† Adde de modo pro bandi iuſtã abſentiam in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iud.

rituali coniugio contrahendo: is qui eſt in prælatum electus, per ſpatium ſex menſium expectetur: niſi penſatis negotij circumſtantijs, per ſuperioris prouidentiam magis, vel minus fuerit expectandus [a].

¶ Si autem de carnali coniugio ſit agendum [b], tamdiu alteruter coniugum expectetur, donec de ipſius obitu † veriſimiliter † præſumatur [c]: quia cum ſine culpa ſit abſens: (vt † ſi captiuitate; vel ægritudine, aut alio iuſto impedimento forſitan teneatur: aut etiam propria, ſed non malitioſa [d], voluntate, in remotis partibus moram faciat †, vt de facili, vel in breui citari nõ poſſit) [e], ei quidem prҫiudicari non debet [f], cum habeat forſan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendã: eo nequaquam obſtante quod de lapſu carnis poſſet opponi [g]: quoniã in coniugio multi caſus [h] occurrunt, in quibus coniuges ſine culpa, ſed non ſine cauſa cõtinere coguntur.

¶ *Ad perpetuam rei memoriam, vel cum agitur per viam inquiſitionis, poſſunt teſtes ſine litis conteſtatione recipi, & etiam publicari. h. d. vſque ad §. in alijs verò.*

¶ Sunt † & alij [i] caſus ſimiliter ſpeciales, in quibus abſq; litis conteſtatione, legitimè poſſunt teſtes produci: vt quando exceſſuum inquiſitio [k], vel teſtium publicatio [l] imminet facienda.

¶ *Si reus lite non conteſtata eſt contumax, & agitur reali, mittitur actor in poſſeſſionem rei petitæ, cauſa cuſtodię: quam tamen recuperat reus veniens infra annum ſi offerat cautionem de ſtando iuri, et reſtituat expenſas: poſt annum verò his non ſeruatis non auditur, niſi ſuper proprietate. Sed ſi conuenitur reali, qui nomine alieno poſſidet, nominabit dominum in iudicio, & ſtatuetur ei terminus, infra quem faciet dominum comparere. qui ſi infra terminum non venerit, iudex illum citabit, quo adhuc non veniente, iudex mittet actorem in poſſeſſionem veram. Si verò reus contumax conuenitur actione perſonali, mittetur actor in poſſeſſionem bonorum ipſius rei, pro modo debiti declarati, & primò mobilium, ſecundò immobiliũ, ſi mobilia non exiſtant: vel excomunicabitur reus. h. d. vſque ad finem.*

¶ In alijs verò caſibus prudenter eſt attendendum, vtrum

a ¶ *Expectandus.*] Poſtmodum proceditur contra eum, & recipientur teſtes, & diffinitiuè procedetur: vel alius eligatur, ſi non vult conſentire. & nil ei opponitur.

b ¶ *Sit agendum.*] cum non ſit abſens per contumaciam.

c ¶ *Præſumatur.*] per famam, quia ſenex erat, vel etiam quia in acie fuit, nec redijt, præſumitur ꝙ his caſibus ſit mortuus: & ſi contrahat credens ita, excuſatur ab adulterio, etiam ſi viuat: propter ignorantiam. 34. q. 2. cum per bellicam. quia non committitur adulterium ſine dolo. ff. de adul. l. pen. 2 vel ſi receperat literas illorum, cum quibus militauit. C. de rep. Auth. hodie. dic tñ ꝙ non debet contrahere, niſi primò ſit certa de morte ipſius. ̅j. de ſecun. nup. dominus. ̅j. de ſpon. in præſentia. ſed ſatis certum eſt illi per ſolas huiuſmodi violentas præſumptiones, poſtquam aliquanto tempore duxerit expectandum, forte per annum, vel etiam quinque annis, vt in prædicta Auth. hodie.

2 Qui ignorans mulierem nõ iure repudiatam illã ducit, adulterium non committit.

d ¶ *Malitioſa.*] 4. q. 3. §. item his, qui non detractandi cauſa.

¶ *Gloſſa ſequens arg. quod non tenet. & c. tenet contrarium, quod poſteà moderatur.*

e ¶ *Citari non poſſit.*] Si non poteſt citari, cõtra ipſum procedi non poteſt. Et ſic eſt arg. ꝙ non tenet ſententia cũ peremptorium nõ peruenit in notitiã abſentis. 3. q. 9. cauent. ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. l. 1. §. item ex eo edicto. 3 C. quomodo & quando iud. ea quæ. & ff. locati. l. item quæritur. §. exercitu. Sed verius eſt quòd ſufficiat ſi diligẽs ſit inquiſitio facta, licet non ſit inuentus. ̅j. de dolo & contu. cauſam & c. vltim. & ̅j. de cleri. non reſi. ex tuæ. & 7. q. 1. præſentium. & C. de iudic. properandum. §. ſi quidẽ. ff. de euic. ſi ideo. §. præſenti. & l. ſi ġ.ũ. §. ſi præſente. & hoc verum eſt quando malitioſè eſt abſens: aliàs non proceditur contra eum, quãtum ad caſum præſentis literæ.

ADDITIO. Nam quãtum ad miſſionem in poſſeſſionẽ bene procederetur. quod dic vt ̅j. de eo qui mittitur in poſſeſſionem c. fin. ſecundum Inno. Ioan. Andr.

† In quibuſ dã antiqs ita. Sunt et alij caſus ſpeciales, ĩ qbus ſimiliter, &c.

3 Ibi non puenit: quia nec propoſitũ fuit ſecundũ Io. q hoc no. in canone ſtatim allega. & facit qd no. ſupra de poſtula. ca. 1. in 4. gloſſ. Ioan. And.

¶ *Gloſſa ſequens ſucceſſiuè ſignat, & ſoluit duo contraria.*

f ¶ *Non debet.*] Argum. contra. ̅j. qui fil. ſint legi. prælatum. ſed ibi agebatur tantum de prole, an eſſet legitima, vel non, & non contra abſentem. vel ille fuit requiſitus, vt ibi innuitur. Contra. ̅j. qui mat. accu. poſ. c. 1. illa corrigitur per iſtam. Præterea ille fuit abſens culpa ſua, propter maleficium, quod cõmiſerat, vnde non præiudicat mulieri. & ſic differt caſus ille ab iſto: & ibi ſoluitur.

g ¶ *Opponi.*] Reſpondet tacitæ quæſtioni. Diceret aliquis, ſi mulier tantum compellitur expectare, incideret forte in fornicationem. & Papa reſpondet ad hoc.

h ¶ *Multi caſus.*] vt ſi alter de fidelibus labatur in hæreſim. 4 ̅j. de diuor. quanto. vel ſi alter coniugum incidatur; vel ſi mulier impotens caſu reddatur ad reddendum debitum. 32. quæſt. 7. illi qui ſani. vel ſi alter furioſus factus ſit. 32. q. 7. neq; furioſus. & cap. hi qui. vel ſi in captiuitate alter teneretur. ̅j. de ſpon. in præſentia. vel ſi vir incidat in caſum lepræ. ̅j. de coniug. lepro. cap. 1.

4 Per hære ſim. n. non diſſoluitur matrimoniũ. cõcil. Tridẽt. ſeſſio. 24. de ſacramẽto mrĩmonij canones 5.

SVNT. Hic excipiuntur duo alij caſus à regula. Et non diuiditur. Abbas Siculus. In iſto §. adhuc excipiuntur duo alij caſus, in quibus teſtes recipiuntur lite non conteſta. puta cum prælatus ex officio ſuo procedit per inquiſitionem circa ſubditorum exceſſus. Item quando teſtes ad perpetuam rei memoriam publicantur.

i ¶ *Et alij.*] Alium 5 caſum habes quando agitur de bono eccleſiaſtico obtinendo, in decre. noua. ̅j. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſeruan. eum qui. [lib. 6.]

5 Hęc gloſſula nõ eſt. Bernar.

k ¶ *Inquiſitio.*] Et hoc eſt cum abſens eſt per contumaciam ille, contra quem fit inquiſitio. ̅j. de accuſa. qualiter & quando. 2. §. debet. & de ſimo. licet Hely.

l ¶ *Publicatio imminet.*] Hoc tunc fit, qñ aliquis timet ꝙ ſibi in poſterum ſuper aliquo contractu cõtrouerſia moueatur: tunc poteſt petere à iudice vt teſtes qui interfuerunt negotio, publicentur, id eſt, eorum dicta redigantur in publicã formam ad æter-

ad æternam rei memoriam.j.de teſt.c.ſignificauit.in Authen. de teſti.§.pen.coll.7. & in hoc caſu omnes teſtes recipiuntur, ſiue ſenes, ſiue debiles, ſiue iuuenes, & ſtatim publicantur. & in hoc eſt differentia inter hanc receptionē, & illam de qua præmiſit in principio capituli: quia ibi recipiuntur tantum ſenes & infirmi, vel de quorũ abſentia timetur; & illi non ſtatim publicantur, vt dixi.

In aliis. Totus iſte tex. vſque ad finem loquitur iuxta regulā, ſecundum quā lite non conteſt.non debet, procedi ad ſententiam, vel ad receptionem teſtiũ. ideo dicit, in alijs verò caſibus, quia ſupra proſecutus eſt compilator quòd faciendum, quando poteſt procedi lite non conteſt. Diuiditur principaliter ī duas partes. In prima ponit modum procedendi cũ agitur reali, in ſecunda cũ agitur perſonali: ibi, *Si autem*. ſuper perſonali. Abbas Siculus.

† Vide glo. in l.cũ clericis. C.de epiſ.& cle.

† efficietur.

contumax actione [a] reali, an perſonali conueniatur. Si reali, mittendus eſt actor in rei petitæ poſſeſſionem, vt tædio affectus [b] reus veniat reſponſurus. Qui ſi venerit infrà annum (iudicio ſiſti pręſtita cautione [c] †, ac exhibita ſatisfactione congrua expenſarum [d]) poſſeſſionē [e] recuperet. Quòd ſi cautionem offerre neglexerit [f] infrà annum, actor poſt annum verus [g] conſtituetur [h] † poſſeſſor: ſuper proprietate duntaxat aduerſæ parti defenſione legitima reſeruata.

¶ Quòd ſi ſuper rebus immobilibus [i] quiſquam conueniatur, qui eas poſſidet nomine alieno, debet ſtatim [k] in iudicio dominum nominare, certo dierum ſpatio à iudice ſtatuendo †, eoque ad eius notitiam perducendo [l]: vt vel ipſe veniens, vel idoneum dirigēs reſponſalem, actoris intentionem excipiat [m]. Si verò poſt tempus indultum, quod diſpoſitum eſt, noluerit adimplere, tanquam lite, quæ ingeritur, ex eo die, quo poſſeſſor ad iudiciũ vocatus eſt, ad interrumpendam præſcriptionem longi temporis, conteſtata [n]: dominũ poſſeſſionis iudex tribus † edictis [o] legitimis euocabit:

liter: quia infra annum tenetur reſtituere poſſeſſionem, & ita ſtatim eſt verus poſſeſſor.arg.C.de præſcrip.xxx.vel xl.anno.ſi quis emptionis.§.pen. Nos tamen contrarium dicimus, ſecundum iura canonica.argu.s.de offi.ordi.paſtoralis. & j.de dolo & contu. c.contingit.

¶ *Gloſſa ſequens tractat, an ſecundum decretum ſit neceſſarium, & remittit.*

h ¶ *Conſtituetur.*] Et ita eſt argu. ex eo quod dicit, cōſtituetur, quòd ante annum non ſit verus poſſeſſor, vt dictum eſt in proxima notula. Sed qualiter conſtituitur? forte ab ipſo iudice ſi petatur, & ſine forte. j. de eo qui mit. in poſſeſ.c.1.& ff. de dam. infect. ſi finita. §. ſed & ſi quis.& §.ſequen. & argum. s. de offic. ordin. paſtoralis.in fin. Verius eſt quòd in realibus actionibus 2 non habet locum ſecũdum decretum, niſi aliquis ad cautelam illud impetret.

† finiendo.

† Dictio, tribus, deeſt in omnib. vetuſtis exēplaribus Raymũdi, & in veteri compila.

Casvs. In §.iſto dicitur ꝙ in alijs caſibus à prædictis ſex, hoc modo eſt procedendum, videndum eſt vtrũ agatur actione reali, an perſonali.ſi agatur reali actione, & reus contumax fuerit, mittendus eſt actor in poſſeſſionem rei petitæ, vt tædio affectus reus veniat reſponſurus.& ſi infra annum venerit; pręſtita cautione de iudicio ſiſti, & ſatiſdatione accepta de reſtituendis expenſis, poſſeſſionē ſuam recuperet; ꝙ ſi cautionem offerre neglexerit infra annum, poſt annū actor verus erit poſſeſſor, reſeruata defenſione legitima ſuper ꝓprietate abſenti.

a ¶ *Actione.*] Duo ſunt genera actionum, aut ſunt in rem, aut in perſonam. qualiter hoc ſit intelligendum, traditur bene Inſtitu. de actio. in prin. Bernar.

¶ *Glo. ſeq. declarat quid ſit tædium paſſi miſſionem in reali, & perſonali.*

b ¶ *Affectus.*] tædium erit in hoc caſu, quia actor miſſus in poſſeſſionem expellet reum de poſſeſſione, & erit poſſeſſor, & percipiet fructus, & conſeruabit eos. j. de ſequeſtra.c.2.& 3.& ſi reus venerit infra annum præſtita cautione iudicio ſiſti, recuperabit rem cum fructibus, deductis expenſis; vt j. ſequitur. Sed in perſonali actione tædium erit, quia cũ cultura ſpectet ad contumacem, ille admiſſus erit cum eo in agro, vt cuſtodiat fructus, ne ille conſumat illos. ff. vt in poſ.leg.is cui.§.qui legatorum. 1 & ff.de dam.infec.l.ſi finita.§. ſi quis autem. de hoc dicetur plenius j.de dolo & contu.c.contingit.

1 Nec mirū ſi aliud in vno quā in alio: qa id reali dico me ius habere in re, in quā ſum miſſ⁹: quod non eſt in pſonali ſecundū Goffr. de hoc in Spe. de priuil. cred.§. iam de effectu.ver.ſed quæ eſt rō. Ioan.And.

¶ *Glo.ſequens notat ex verbo cautionis, quòd nuda, &c. tenet contrarium.*

c ¶ *Cautione.*] Ex eo quod dicit, ſimplici cautione, videtur ſufficere nuda cautio.C.de verbo.ſign.l.ſancimus.ſed non eſt verum; imo ſufficientem cautionem præſtare debet. j. de ſequeſtrati.ad hoc.in fi.& ita pignora, vel fideiuſſores.ff.manda. l.ſi mandato.§.vlt.& ff.de fideic.lib.l.ergo.§. adijci. Bern.

d ¶ *Expenſarum.*] Primò ergo debet ſatisfacere in expenſis antequam audiatur, vel abſoluatur.ſic C.de bo.auct.iudi.poſ. Auth.qui iurat. C.de iud.l.ſancimus. C.quomodo & quando iud. Auth.qui ſemel.

¶ *Gloſſa ſequens not.contra opi.canoniſtarum, & ſoluit dupliciter.*

e ¶ *Poſſeſſionem recuperet.*] Ergo videtur ꝙ eam amiſerit, & ſic alter erat verus poſſeſſor.quod eſt contra nos. ff. de acquir, poſ.poſſideri. Sed expone, poſſeſſionem, id eſt, detentionem poſſeſſionis recipiat, quam ille habebat, & talis poſſeſſio eſt facti, & non iuris, & imaginaria. Vel dic, recuperet, id eſt, retineat veram poſſeſſionem, quam non amiſit. ſi.3.q.5. quia ſuſpecti. 27.q.3. priuſquam. in fin.

f ¶ *Neglexerit.*] Nec ſufficit offerre, niſi eam præſtet. j. de eo qui mit.in poſ.c.1.arg.s.de offic.ordi. paſtoralis.in fin. ꝙ ſi eam non poteſt præſtare iudici, præſtet epiſcopo, vel alijs publicis perſonis, vt eo.c.paſtoralis.arg.contra. j. de eo qui mit. in poſ.c.2.ſed ibi iudex noluerat recipere eam; in c. paſtoralis.nullus fuit iudex cui poſſet, vel deberet offerri.

g ¶ *Verus.*] id eſt, verè, & incommutabiliter.nam & ante, ſecundum quoſdam eſt verus poſſeſſor, ſed non incommutabi-

quia ſolus tranſcurſus anni conſtituit aliquem poſſeſſorem verum: vt s.de offic. ordin. paſtoralis. & j. de dolo & contu. contingit. In perſonalibus verò ſecundum decretum locum habet, ſed non vniformiter. De hoc plenius dicitur in prędicta decre. contingit.

2 Vinc. dixit ꝙ ſi miſſus in reali detinuit rē cauſa cuſtodię: poſt annũ ſine iudice verus eſt poſſeſſor. Si verò non detinuit: per iudicē efficietur poſſeſſor. alle. de reſtitut. ſpol. ſæpè. Ioan. And.

Qvod si. In §.proxi.dictum eſt quando quis conuenitur nomine ſuo, in iſto §.dicitur quòd ſi aliquis conuenitur ſuper rebus immobilibus, quas poſſidet nomine alieno, debet ille ſtatim nominare dominum in iudicio, & iudex debet ei terminum aſſignare vt hoc denunciet domino, & ipſe coram eo veniat, vel idoneum dirigat reſponſalem, vt actioni reſpondeat. Si verò dominus ad tempus ſtatutum non venerit, tamquam lite conteſt. quantum ad interrumpendam præſcriptionem longi temporis ex eo die, quo poſſeſſor ad iudicium vocatus fuit, iudex vocabit dominum legitimis edictis: & ſi non venerit, iudex ſummatim examinabit negotium, & in poſſeſſionem rerum petitarum actorem mittere non tardabit, omni allegatione abſenti ſuper principali quæſtione ſeruata.

¶ *Glo.ſeq. tractat an in rebus mobilibus ſufficiat dominum nominare, & an in rebus immobilibus ius habens id poſſit.*

i ¶ *Immobilibus.*] Secus enim videtur in rebus mobilibus, vbi non videtur prodeſſe nominare dominum in iudicio, cum habeat facultatem reſtituendi rem. ff. de rei vendi. l. officium. in fi. Idem iuris eſt etiam in rebus mobilibus: quia poteſt & debet dominum nominare in iudicio.C.vbi de cri. agi. opor. Authen.qua in prouincia.ſed in rebus immobilibus, quas aliquis poſſidet nomine alieno, vbi nullum ius habet, ſi conueniatur, ſtatim debet in iudicio dñm nominare. vt hic, & C.vbi in rem act.l.3.ſi.n.ius habet in re, non prodeſt dñm nominare quia ipſe poſſet agere pro iure ſuo. ergo tenetur ſe defendere. arg.op.j.de fid.inſtr.G.perpetuus. poſſeſſor.n.ſemper conueniendus eſt.12.q.2.quicunq;.& 16.q.1.in canonibus.arg.j.de app.ad audientiā. & s.de alie.iud. mu.c.1.& ff.ꝙ me.cau.l.ſi cũ exceptione.§. aliqñ. ff.de noxa.de illo.ff.de admi.rer. ad ci.pti. imperatores.§.1.arg.contra.12.q.2.de reb.& ff.de ſer.cor.l.in hoc.& ff.de cōtrah.emp.l.vlti.§.Luc.& ff.de his, q̄ in frau.cre.q̄ à debitore.arg.j. de pręſcr.auditis.& 16.q.5. inter memoratos.

k ¶ *Statim.*] id eſt, ante libelli oblationem, vel etiam poſt, antequam reſpondeat. Tenor iſtius.§. ponitur quaſi de verbo ad verbum. C.vbi in rem act.l.2.

l ¶ *Perducendo.*] per illum, 3 qui in iudicio dñm nominauit.

3 Vel per iudicem, ſi forte nominans min⁹ idoneus ē ſecundum Io. et Hoſt. & quia periculosũ eſſet domino ꝙ interpellatio facta colono cōſtitueret ipſum dominum in mora, contra id. ff. de peti. hære. itē veniũt. §. petitam. ideo tutũ cōſiliũ, eſt ꝙ actor denũciet vel faciat iudicem denũciare. nam ſi colonus non nũciaret domino, ſibi nō præiudicaret, per p̄alleg. §. Io. And.

m ¶ *Excipiat.*] id eſt, ſuſcipiat.ſic 33.q.5.non eſt noſtrum.& j.tit.proxi.imperatorem. & j.de plus peti.c.vnico.

n ¶ *Conteſtata.*] ſcilicet, ne currat præſcriptio poſſeſſori: quoniam pręſcriptio poſſeſſoris interrupta eſt per hanc denunciationem: licet videatur quaſi conteſtata: non tñ actor audiretur volens producere teſtes ſuper proprietate, ac ſi lis eſſet conteſtata: quia illud locum habet, qñ lis eſt verè conteſtata, per narrationem & rñſionem: ſed hic non eſt verè conteſtata: ſed quaſi, quo ad interrumpendam præſcriptionem: vt hic dicit.

o ¶ *Edictis.*] id eſt, 4 citationibus ad domum eius miſſis. j. de do.& contu. cauſam quæ. & c.vlti.

4 Hæc gloſſula nō eſt Bernardi.

& tunc ipſo in eadem voluntate manente, negotium ſummatim [a] examinans, in poſſeſſionem ipſarum rerum actorem mittere nō tardabit: omni allegatione abſenti ſuper principali quæſtione reſeruata [b]. ¶ Si autem ſuper perſonali actione conueniatur: vel mittendus eſt actor in poſſeſſionem mobilium bonorum ipſius, vel immobilium [c], ſi fortè mobilia non habeat, pro modo debiti declarati [d]: vel in contumacem eſt eccleſiaſtica ſententia proferenda: ita videlicet, quòd alterutra † pœna, quæ magis timeri [e] debeat, iudex à principio ſit contentus: ad alteram [f] nihilominus proceſſurus, ſi hoc meruerit proteruitas cōtumacis; qui veniens infrà annum, vel poſt annum etiam audietur, iuxtà diſtinctionem [g] in alio caſu ſuperius adnotatam.

† Vide Antoniū Gomeziū to. 3. varia. reſolut. ca. 1. num. 38. & ſeq. & Iulium Clarū in prac. cri. §. fin. q. 85. verſi. ſo let etiam.

¶Glo. ſeq. tractat quid veniat in cognitione ſummaria.

a ¶Summatim.] Sic C. vbi in rem act. l. 2. & ff. vt in poſ. lega. ſi is à quo. & ff. de carbo. edicto. l. 3. §. cauſæ. & C. de bo. aucto. iu. poſ. Authen. & qui iurat. Et dic, ſummatim, i. ſemiplenè. nō enim ſtatim iudex propter contumaciam alterius partis conſtituet præſentem poſſeſſorem, vel etiam mittet eum in poſſeſſionē cauſa rei ſeruandæ: niſi aliquā videat primò pręſumptionem pro eo: qa poſſet eſſe ꝙ ſic aliquis calumnioſè peteret: vnde iudex primò recipiet ab actore iuramentum de calumnia. ff. de car. edic. l. 3. §. cauſæ. & ſic obſeruatur. & iſtud iuramentum ſufficiet, ita ꝙ aliud vlterius nō præſtabit, ſi reus infra annū rediret, volens in cauſa ꝓcedere. arg. ff. ad exhi. l. theſaurus. vnde petet ab actore iudex, vt ſuper hoc, ſcilicet quòd non calumniæ cauſa petat, hoc exhibeat calumniæ iuramentum. ff. ad exhi. l. theſaurus. & ĩ. de reſti. ſpol. literas. & ſ. de ele. cum dilecti. non enim debet iudex feſtinare ad miſſionem faciendam: quia ſi reus probabit iuſtam abſentiæ cauſam, reſtituetur. ff. de dam. infec. ſi finita. §. item ſi forte. & ĩ. de re iudic. c. cum Bertholdus 1. & ſic obſeruatur hodie de facto; & iſtud iuramentum ſufficit, ita quòd aliud actor vlterius non præſtabit, ſi reus infra annum redierit, volens procedere in cauſa: vt in §. 1. ſed in caſu huius. §. iterum iurabit actor tãquam reus, quando conuenitur: quia primò iurabit vt actor, poſteà vt reus: & idem eſt ſi poſt annum agere velit, qui primò conueniebatur, ſecundum quòd eſt in caſu huius §.

1 Vel dic ꝙ ideo iudex ſummatim examinat: qa colonus reclamat, & dicit dominum ius habere, ſecūdum Ioan. And. in nouel.

¶Glo. ſeq. quęrit quandiu, & ſoluit. ſolutioni opponit, oppoſitioni reſpondet. ponit deinde opi. quam repro. vltim. quęrit de diuerſitatis ratione, & dupliciter ſoluit.

b ¶Reſeruata.] Sed quandiu reſeruabitur quæſtio proprietatis? ſecundum canones videtur ꝙ perpetuo, cum res ſit facta litigioſa: & debebat per hoc dubitare de iure ſuo. Dic ꝙ in caſu iſto bene poteſt præſcribere: quia bonam fidem videtur habere: quia credit rem ad ſe pertinere: cum etiam iurauit ꝙ nō malitioſè, ſeu per calumniam petit rem illam: & ideo præſcribere poteſt: & iuſtè poſſidet, qui auctore prætore poſſidet. ff. de acq. poſſeſ. iuſtè. Quidam dicunt, ꝙ in caſu iſto ſicut in priori ſeruatur quæſtio ſuper poſſeſſione vſque ad annum abſenti. Sed prius dictum verius credo 2, & abſolutè dicitur hoc: nã ſicut reſeruatur ius ſaluum poſſeſſionis vſq; ad annum, in §. proxi. ſicut ibi expreſsè hoc dicitur, ita hic diceretur, ſi hoc eſſet verum. Sed quæ eſt ratio quare ibi auditur vſq; ad annum ſuper poſſeſſione, hic verò ſtatim eſt verus poſſeſſor: nec auditur vſq; ad annum ſuper poſſeſſione? Ratio illa conſueuit aſſignari: quia maior contumacia pręſumitur in caſu iſto, quã in priori: quia per plures citationes vocatus eſt, & plus contempſit. primò enim vocauit colonum, & colonus denunciauit domino: poſt quam denunciationem citatur dominus edictis legitimis: & ideo plus punitur: & ſufficit legiſlatorem ita voluiſſe: ſic enim eſt in lege. ff. qui & à quibus. proſpexit legiſlator. & 6. q. 3. ſcriptum eſt in lege. ergo ita tenendum eſt.

2 Hanc gl. ſequuntur legiſtę in l. properandum. C. de iudi. & in l. conſentaneum. C. quo. & quãdo iud.

SI AVTEM. In iſto §. proſequitur aliud membrum diſtinctionis, dicitur hic ꝙ ſi aliquis conueniatur ſuper actione perſonali, & contumax fuerit: vel mittendus eſt actor in poſſeſſionem mobilium bonorum ipſius, vel immobilium, ſi forſan non habeat mobilia, pro modo debiti in libello declarati: vel ipſe contumax excommunicetur: ita ſcilicet ꝙ iudex à principio alterutra pœna ſit contentus, quam magis viderit expedire, ad alteram nihilominus proceſſurus, ſi hoc meruerit proteruitas contumacis. & ſi venerit infra annum, vel etiam poſt annum, audietur ſecundum quòd auditur ille, qui conuenitur actione reali, qui infra annum recuperat poſſeſſionem, vt dictum eſt ſ. §. in alijs. eodem modo auditur iſte ante annum & poſt, ſicut ille auditur ante annum. Not. quòd ad iudicem pertinet habere curam, & diligentiam vt ſalua ſit rerum probatio. Item nota regulam quòd lite non conteſta. teſtes nō ſunt recipiendi, niſi de morte eorum timeatur, vel abſentia diuturna. Item propter defectum probationis recipiuntur teſtes lite non conteſtata. Item nota annalem præſcriptionem, quæ currit contra illum, qui producit ſenes, & valetudinarios, & alios, de quorum abſentia timetur. Item nō eſt alicui arctanda probandi facultas. Item in matrimonio carnali, & ſpirituali recipiuntur teſtes lite non conteſtata, quando altera pars eſt contumax. Item nota hic quòd tribus modis dicitur quis contumax, ſcilicet quando venire contemnit, vel quando malitioſè ſeipſum occultat, vel quando impedit ne poſſit ad eum citatio peruenire. Item qui impedit ne citatio ad eum perueniat habetur pro citato. Item mulier debet virum ſuum expectare, donec de ipſius morte ſit certa, & econuerſo. Item quandoque priuatur quis iure ſuo ſine culpa, non tamen ſine cauſa. Item nota qualiter agitur contra cōtumacem. Item reus poſſeſſionem contra ſe datam poteſt infra annum recuperare. Item miſſus in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, ſecundum canones verus poſſeſſor eſt. Item qui conuenitur nomine alterius, debet dominum in iudicio nominare. Item illa pœna reo eſt infligenda, quæ magis timetur. Item diuerſis pœnis poteſt iudex reum punire. Item creſcente contumacia creſcere debet & pœna.

c ¶Vel immobilium.] Hoc ordine iudices ſententiam exequētur. vltimò ad actiones decurritur. ff. de re iudi. à diuo pio.

d ¶Declarati.] in libello ſuo. C. de bon. auth. iu. poſ. Authen. & qui iurat.

¶Glo. ſeq. cum ſequenti ſignat duo contraria, et ſoluit.

e ¶Magis timeri.] Illa enim potius eſt infligenda: quia hoc ſolum bene agitur, &c. 23. q. 5. prodeſt. Arg. contra. ſ. de oſſic. deleg. ſanè. & c. paſtoralis. 1. reſponſo, ſed ibi ſoluitur 3.

f ¶Ad alteram.] Quia creſcente contumacia, creſcere debet pœna. ff. de pœn. l. relegati. Sic ergo duæ pœnæ ab initio non ſunt infligendæ. ſ. de iudi. at ſi clerici. Argu. contra. 16. quæſt. 1. ſtatuimus.

3 Speciale propter reuerentiã pſonarū. Io. And. in nouel.

¶Glo. ſeq. obijcit de l. ſi prius. ponit primò opi. Ioan. ſecundò opin. Lau. tertiò ſuam opi. & ſolutionem contrarij.

g ¶Diſtinctionem.] Sed non videtur quòd diſtinctio facta in in reali actione locum poſſit in perſonali habere, licet litera hoc innuat, quia debitor poteſt recuperare pignora ſua quandocunque venerit, dummodo non ſint diſtracta. C. de diſtra. pigno. l. ſi prius. Creditor enim nullo tempore præſcribit rem ſibi obligatam pignori. ff. de vſucap. l. non ſolum. §. qui pignori. & l. pignori. quia creditor quantum ad hunc caſum non poſſidet pignus. ff. qui ſatiſda. cogan. ſciendum. §. creditor. Et ad hoc dixit Ioan. & bene, quia creditor poſt annum non efficitur poſſeſſor quantum ad vſucapionem: ſed tantum poſt annum habet cōmodum poſſeſſionis in hoc, quòd cum prius teneretur probare pecuniam, quam petebat, eſſe debitam: poſt annum etiam transfertur probatio ad reum: vt tunc aduerſarius teneatur probare illã indebitam: et ſic efficitur petitor de poſſeſſore. arg. bo. ad hoc. ĩ. de ſolu. is qui. Lau. dixit, quòd huic ſeruatur quæſtio poſſeſſionis, & proprietatis quouſque præſcriptum eſt iuri offerendi. argumen. C. de præſcrip. xxx. vel xl. anno. l. cum notiſſimi. §. ſed cum illud. verſic. eodem iure. niſi ex ſecundo decreto res ſint ei iam pro debito aſſignatæ, vel diſtractæ. aliàs vſque ad triginta annos recuperet res ſuas, oblato debito. Dicas quòd debitor ſemper auditur quouſque præſcriptum ſit, volens recuperare rem ſuam reſtitutis expenſis, & præſtita cautione iudicio ſiſti, niſi pignora diſtracta ſint, vel in ſolutum data auctoritate iudicis: vel ſecundum legem cōuentionis diſtracta, vt dixit lex prædicta, ſi prius. & ita infra annum, & poſt annum veniens reſtitutis expenſis præſtita cautione quòd iuri parebit, recuperabit res ſuas: ſiue confiteatur debitum, ſiue neget. C. de bon. auctori. iud. poſſi. Authen. & qui iurat. Et quod dixi, iuxta diſtinctionem in alio, &c. ſic intellige, iuxta diſtinctionem, id eſt, ſecundum primum membrum diſtinctionis: in quo tantum ſimilitudo notatur: & non iuxta ſecundum: quaſi dicat: ſicut ibi veniens infra annum in reali actione auditur præſtita cautione, & reſtitutis expenſis recuperat poſſeſſionem: ita in perſonali actione, ſiue infra annum, ſiue poſt annum veniat recuperat res ſuas, dumtamen caueat iudicio ſiſti, & reſtituat expenſas: vt ſic notetur 4 ſimilitudo tãtum in hoc caſu: & in illo cum ante annum contumax inuenitur: ita ꝙ ſimilitudo non tranſeat ad alium caſum poſt annum: & ita plana eſt litera. Bern.

4 Vnde dicebat Vin. literã conſtruendam ita ꝙ verbum, poſt annum, ponatur in fi. & tunc nō repetaē iuxta diſtinctionē poſt annum ſimpliciter. & dicit ſimilem conſtitutionem 33. diſt. habuiſſe. Ioã. And.

DE

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

¶*Quia actione in iudicio edita, & litis conteſtatione facta, ſuccedit ex ordine iuramentum calumnię: ideo poſt rubricas pręcedentes ſubijcit iſtam, ſecundum Goffredum.*

I *Nhærentes veſtigijs.*] Diuiditur: quia primò Papa ponit ꝙ dubia determinare ſpectat ad ipſum. Secundò ponit dubium procedens ex cõtrarietate duarum legũ: ibi, *Legibus.* Tertiò illud diffinit:ibi, *Vt ergo.* Quartò moderatur:ibi, *Verum.* Quintò comminatur:ibi, *Omnibus.* Abbas Siculus.

†In impreſſis legitur Honorius terti⁹, ſed ex codice Barbatię verã lectionem reſtituimus, & Honoriũſecũdũ repoſuimus, vt hic ẽt obſeruat Cõtius. habet hęc decretalis poſt cõci. Lateranen. ſub Alex. 3. pa. 23. c. j. & c. 2. eo. tit. in 1. compil. in vno vetuſtiſſimo ita: Honori⁹ iij. omnibus epiſcopis occidentalib⁹. in aliis legitur: Honorius, ſimpliciter.

C A S V S. In legibus inuenitur vt nullus clericus iurare pſumat: Alibi reperitur in lege, qđ omnes principales perſonæ in primo litis exordio ſubeãt calumniæ iuramentum. Propter hanc diuerſitatem plerique dubitant, vtrum clericus iuramentũ hoc præſtare debeat: an alii officium illud committere, quia conſtitutio diui Marciani, vbi clerici iurare prohibentur, de clericis Conſtãtinopo. loqui videtur, & ideo ad alios nõ creditur pertinere: quęſitum fuit ab imperatore Henrico, qualiter iſta contrarietas eſſet intelligẽda. Et ipſe Henricus vt iſta dubietas auferatur. conſtitutionem diui Marciani interpretatur, vt ad omnes clericos eccleſiarum generaliter pertinere iudicetur. Et Honorius eius interpretationem confirmat, & illam cõſtitutionem diui Marciani ita interpretari decreuit, vt ad omnes clericos generaliter pertinere dicat. Et imperator Iuſtinianus decreuit, vt canones vim legum obtineant: & in canonibus patrum reperitur, vt clerici iurare non audeant: & ideo clericalis ordo à præſtando iuramento calumnię ſit immunis. Vnde ſtatuit imperator Henricus, ꝙ non epiſcopus, non presbyter, non cuiuſcunque ordinis clericus, non abbas, non aliquis monachus, vel monialis, in quacunq; cauſa criminali, vel ciuili, iuſiurandum calumniæ ſubire cogatur, ſed alijs defenſoribus hoc officium committatur. In fine dicit Papa, ꝙ ſi iurare voluerint, nullus epiſcopus inconſulto Romano Pontifice, vel aliquis clericus inconſulto ſuo epiſcopo iurare audeat, & quicunque in hoc edictum commiſerit, veniam ſibi nouerit denegandam. Not. ꝙ quælibet eccleſia ſuum habere debet defenſorem ad agendum, & defendendum, qui iuret de calumnia. Item not. ꝙ grauiores quæſtiones per Romanum Pontificem debẽt terminari. Item canones vim legum obtinent. Item nullus clericus taliter iurare debet ſine licentia ſui prælati.

† Aliis deeſt hæc dictio, verò.

† Legẽdũ, Marciano, vt rectè hic admonet Contius.

# TITVLVS VII.

## De iuramento calumniæ.

¶Honorius ſecundus †.

¶*Clericus in cauſa eccleſiæ ſuæ iuramentum calumnię poteſt alteri committere: & per ſe iurare non cogitur, nec debet ſine ſuperioris licẽtia.*

C A P. I.

INhærentes veſtigijs prædeceſſorum noſtrorum dicentium, grauiores[a] quęſtiones per ſummum Pontificem terminari: & infrà. ¶Legibus[b] itaque comperimus eſſe cautũ, vt nullus clericus iurare pręſumat. Alibi verò reperitur ſcriptũ, vt omnes principales[c] perſonę, in primo litis exordio ſubeant calũniæ iuramẽtũ[d]: propter quod pleriſq; venit in dubiũ, vtrũ clericus iuſiurandum præſtare debeat, aut alii hoc officiũ delegare: quia verò † illud conſtitutionis edictum, vbi clerici iurare prohibentur, à Marco † Auguſto de Conſtantinopolitanis clericis promulgatũ fuiſſe videtur: idcirco ad alios nõ creditur pertinere. Vt ergo dubietas iſta auferatur, ſecundum etiam decisionem filij noſtri H. † quondã imperatoris, cuius ſunt verba[e] hæc †: ¶Eius itaq; † interpretationẽ corroboramus, & diui Marci[f] † conſtitutionem ita interpretari debere decernimus, vt ad omnium eccleſiarum[g] clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cum imperator Iuſtinianus decreuerit, vt canones patrũ vim[h] legũ habere oporteat, & in nõnullis patrum † canonibus[i] reperiatur, vt clerici omninò iurare non audeant, dignum eſt vt totus clericalis ordo, à iuramento calumnię pręſtando ſit immunis. ¶Præterea ſtatuti principis[k] tenor talis eſſe dignoſcitur: Nos[l] itaque diuinę, & humanę legis intẽtione ſeruata † decernimus, & imperiali auctoritate irretractabiliter diffinimus, vt nõ epiſcopus, nõ presbyter, non cuiuſcũque ordinis clericus, non abbas, non aliquis monachus, vel ſanctimonialis, in quacunque cauſa, ſiue controuerſia, ſeu criminali[m], ſiue ciuili iuſiurandum cõpellatur qualibet ra-

a ¶*Grauiores quęſtiones.*] Quæ dicantur maiores cauſæ, dictum eſt ſ. de offi. deleg. quod translationem. 1

b ¶*Legibus.*] C. de epiſc. & cleric. l. cum clericis. ver. ꝙ ſi lis.

c ¶*Principales,*] C. eod. tit. Authen. principales.

¶*Gloſ. ſeq. ponit quinque capitula iuramenti calumnię.*

d ¶*Calumnię iuramentum.*] In iuramento calũniæ quicunq; capitula continentur, ſ. ꝙ credat ſe bonam cauſam habere: interrogatus non negabit quod verũ eſſe credit, nec ſtetur ſcienter falſa probatione, & quod dilationem non petat in fraudẽ: nec dedit, nec dabit, nec promiſit, nec promittet aliquid pro hac cauſa: niſi perſonis, quibus leges dare permittunt. C. eo. tit. l. 2. circa princ. & Authen. principales. & in Authen. vt liti. iu. in prin. coll. 9. Vnde verſus.

*Illud iuretur, quòd lis ſibi iuſta videtur.*
*Et ſi quęretur, verum non inficietur.*
*Nil promittetur, nec falſa probatio detur.*
*Vt lis tradetur, dilatio nulla petetur.*

1 Adde gl. opti. in l. [illegible] C. de profeſ. qui [illegible] Conſtan.

e ¶*Verba.*] Ab illo loco, legibus itaque, vſque ad illum locum, verum cum, &c. exceptis prædictis, ſcilicet ſecundum etiam vſque ibi, corroboramus.

f ¶*Diui Marci.*] C. de epiſco. & cleri. l. cum clericis. verſi. ꝙ ſi lis.

¶*Gloß. ſeq. arg. ad brocar. alleg. 5. iura in contrarium. alleg. 2. canones & ſoluit.*

g ¶*Eccleſiarum.*] ar. ꝙ vni conceditur, ad conſequẽtiam trahi poteſt à cæteris, & quod vni conceditur, nulli eſt denegandum. 16. q. 1. prædicator. & 5. diſ. ad eius verò. in fi. de cõſec. diſt. 4. proprie. 50. diſtin. & purgabit. C. de fideic. l. pen. 2 Arg. contra. 16. q. 1. hinc etiam. & 7. q. 1. petiſti. Sol. quod vni iure communi conceditur, trahi poteſt ab alijs in exemplum, & nulli debet denegari. 5. diſt. ad eius vero. quod verò per priuilegium alicui conceditur, non extenditur ad alios: & ſic intelligitur 16. q. 1. hinc etiam. & 26. q. 2. non exemplo. & ff. de conſt. prin. l. 1.

h ¶*Vim.*] In Authen. de eccle. tit. in in prin. coll. 9. & in Authen. vt cle. apud proprios epiſ. §. illud. coll. 6.

i ¶*Canonibus.*] 22. q. 1. in nouo. & j. de iureiuran. c. & ſi Chriſtus. & 2. q. 5. ſi quis presbyter. 22. q. 5. cap. vlt.

† Id eſt, Henrici.

† Alijs verba hæc, & infrà.

† Inno. Hoſti. & Ioã. And. hallucinati ſunt in interpretatione huius loci.

† Marciani.

† Vide epiſtolam. 2. Cornelij Papę, & cõcil. Triburien. c. 21.

† Vide l. nõ dubiũ. C. de leg. & l. cũ pater. §. dulciſſimis ff. de leg. 1.

2 Quod dictũ erat de filio exhęredato, ꝙ nõ renetur ad fideicõmiſſum, locũ habet ĩ nepotib. quos exhæredari neceſſe eſt. Io. And.

k ¶*Principis.*] ſcilicet, Henrici.

l ¶*Nos.*] ſcilicet, Henricus.

¶*Glo. ſeq. quod not. ex tex. duabus ll. coadiuuat. duas all. in contrarium, ſol reſpondens etiam ad rationem cõtrariam. demum ad tex. obijcit, & ſoluit.*

m ¶*Criminali.*] Hic colligitur ꝙ in criminali cauſa iuramentum de calumnia ſit præſtandum. arg. C. eo. tit. l. 1. vbi dicitur ꝙ in omnibus cauſis, vbi probatio requiritur, eſt iurandum de calumnia: vt C. de fid. inſtr. l. vlt. ver. ſancimus. Argu. contra. In ſti. de publi. iudi. in prin. & ff. de bo. eo. qui mor. ſibi conſci. l. 1. Sed contraria iſta non obſtant: quia magna differentia, & diuerſitas eorum eſt in inſtituendis, & exercendis huiuſmodi cauſis: nam ſecundum hoc nec lis conteſtaretur, nec libellus daretur in cauſa criminali, ſed omnino aliter, quàm ciuiliter deberet tractari. Item non valeret cauſa, quam quidam aſſignãt, ꝙ in criminali tranſigere liceat; & ideo iuramentum de calumnia non exigitur; nam ſacramentum de calumnia tranſactionem non excludit, nec ab ea excluditur: quia quamuis licitum ſit 3 reo tranſigere, non tamen ſequitur ꝙ liceat ei falſa inſtantia vti: nam idem diceres ſecundum hoc in pecuniaria cauſa. Similiter ſoluitur illud. ff. de bo. eorum qui mor. l. 1. vbi dicitur ꝙ in cauſa ſanguinis licitum eſt cuilibet aduerſarium ſuum corrumpere, & ita licitum eſt ei mentiri. Dominus Azo eſt in hac ſententia, ꝙ in cauſa criminali de calumnia ſit iurandum, & in ducebat hanc decret. pro ſe. Sed qualiter clericus poteſt hoc iuramentum alijs delegare in cauſa ciuili, ſiue criminali, contra illa iura, quæ dicunt ꝙ principales perſonæ debent hoc iuramentum præſtare, & contra illa quæ dicunt, ꝙ in cauſa criminali non interuenit procurator? Dicas ꝙ forte quandoque obtinuit quod hic dicit, vt clerici etiam in cauſa propria hoc iuramentum poſſent alij delegare: Et hoc in fauorem ipſorum conceſſum eſt. Sed hodie hoc non obſeruatur, imo quilibet in cauſa propria perſonaliter iurare debet, vt j. eſt cæterum. & C. eod. tit. Auth. principales. & ſic obtinet de iure, & de conſuetudine: & ſic non tenet quod hic dicit quantum ad proprias

Iuramentũ de calũnia an ſit præſtãdũ in criminali cauſa.

3 Nõ dicit ꝙ ſit licitũ, ſed ꝙ ignoſcit: vnde vitio nõ caret 13. diſt. nerui. ſecũdum Goff. Io. And.

cauſas

cauſas clericorum, quęcunque ſit cauſa: & reſtringitur tantum quod dicit hic ad cauſas eccleſiarum. Et hoc ſatis patet per literam illam, quæ ſequitur, vbi dicitur: ſi eccleſiæ ſuæ nouerint expedire: & ſic non habet locum quod obijcit: & etiam clericus, & prælatus eccleſiæ. ſi in propria perſona voluerit litigare, in cauſa eccleſiæ pręſtat hoc iuramentum. j. eo. c. vlt. tamen ſi in cauſa eccleſiæ voluerit deferre alij hoc iuramētum, nō compellitur ſubire hoc iuramētum: vt hic dicit. & j. eod. cap. imperatorum.

† Aliàs, aliquis.

a ¶*Defenſoribus.*] id eſt, ſyndicis, vel actoribus, aut procuratoribus, licet nomina ſint diuerſa, officium tamen eſt idem, vnde ſufficit ſiue dicatur, conſtituimus talem ſyndicum, procuratorem, ſiue actorem ad cauſam talem. ſ. de procu. petitio. & iſtæ perſonæ in cauſis vniuerſitatis, ſiue collegij de calūnia iurant. j. eo. in pertractandis. & c. imperatorum. & cap. vltim. vt hic patet.

† In pluribus antiquis ita: vt ſi quis in illa commiſerit.

† In codice Barbatiæ ita: Eugenius Papa, Arduano Romanę eccleſię ſubdiacono, & magiſtro Omnibono.

b ¶*Inconſulto.*] Iſtud difficile videtur, vt epiſcopus propter hoc debeat requirere Rom. Pontificem, ſed hoc nō ſeruatur. vnde ſi epiſcopus litigat in propria perſona, ipſemet pręſtet iuramentum de calumnia: nec eſt neceſſe requirere Papam. j. eo. ca. vlt. clericus facilius poteſt requirere epiſcopū: vnde tenetur primo requirere ipſum. contrarium tamen ſæpe contingit, ſed iudicium propterea non vitiatur. Et eſt arg. hic ex eo ꝙ clericus iurare nō poteſt ſine licentia ſui epiſcopi: quod nō poteſt in iudicem nō ſuū conſentire. de hoc traditur ſ. de foro compe. ſi diligenti. & cap. ſignificaſti. & 11. q. 1. inolita. & cap. placuit.

† Poſt cōc. Lateranē. ſub Alex. iij. par. 23. c. 2. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

tione ſubire: ſed alijs idoneis defenſoribus [a], (ſi expedire eccleſiæ ſuæ nouerint) huiuſmodi officium liceat delegare: ¶Verum cum hac moderatione, vt epiſcopus inconſulto [b] Romano Pōtifice, vel quiſq; † clericus inconſulto prælato ſuo minime iurare audeat.

¶Omnibus autem epiſcopis, & vniuerſo clero hęc ita cuſtodiri debere mādamus, vt ſi quis † in illam conſtitutionem commiſerit, veniam ſibi deinceps nouerit denegari.

¶Idem † ordinatori. Rom. eccl. ſubdi. & magiſtro Omnibono.

¶*In ſpiritualibus cauſis de calumnia non iuratur.*

CAP. II.

Literas: † & infrà. Sanè Romana eccleſia in his caſibus, in quibus de eccleſijs, decimis, & rebus ſpiritualibus [c] tantum agitur, iuramentum calumnię nec dare, nec recipere cōſueuit: eo quòd tales cauſæ, non ex legum diſtrictione [d], ſed ex canonum æquitate finem debitum ſortiuntur: canones autem iuramentum calumniæ in huiuſmodi cauſis nulli prorſus indicūt. ¶Vnde contentione de iuramento calumniæ præſtando dimiſſa, ad vlteriora diſcretio veſtra procedat.

Literas.] Primò ponit ius, & conſuetudinem curiæ. Secundò infert proceſſum cauſæ: ibi, *Vnde.* Et hoc c. corrigitur per c. 1. eo. tit. lib. 6. vbi ſtatuitur ꝙ etiam in iſtis cauſis iuretur. Abbas Siculus.

CASVS. Quędam cauſa decimarum cōmiſſa fuit quibuſdam iudicibus: contentio erat inter partes de iuramento calumnię: quæſiuerunt iudices à Papa vtrum iuramentum illud deberet in hac cauſa præſtari? Reſpondet ꝙ Romana eccleſia in his caſibus, in quibus de eccleſijs, decimis, & rebus ſpiritualibus tantum agitur, iuramentū de calumnia nec dare, nec recipere cōſueuit: qa huiuſmodi cauſæ ſpūales: tractari debēt ex canonū æquitate, & non ex legū diſtrictione, cum canones in cauſis huiuſmodi nulli indicant calūnię iuramentū, vnde dimiſſa cōtentione de iuramento calūnię, in cauſa procedant. No. ꝙ in cauſis ſpiritualibus iuramentum calumniæ non eſt præſtandum, nec rigor iuris ciuilis ſeruandus, ſed æquitas canonica.

Iuramentū de calūnia, an poſſit pſtari in cauſis ſpiritualibus.

¶*Glo. ſeq. diſtinguit cauſas ſpirituales, & quaſi mere ciuiles, criminales & mixtas, & obijcit quod in ſpiritualibus, &c. & fatetur id honeſtum, ſubdens in poßeßorio, & exceptionibus etiam ſpiritualibus iurandum.*

c ¶*Rebus ſpiritualibus.*] Quædam cauſæ dicuntur ſpirituales. vt hic patet: vel ſpiritualibus annexę, vt cauſa iuriſpatronatus; vt ſ. de iudi. quanto. & in iſtis non iuratur de calumnia, vt hic patet; ſed de veritate dicenda. ſ. de ele. dudum 2. & j. de iureiu. ex literis. quia aliter iudex veritatē inquirere de facili non poſſet, quam tenetur inquirere, 30. q. 5. iudicantem. 23. q. 8. occidit. C. de edē. l. 2. & C. de procur. l. vlt. Sed certè fortius 1 videretur iurandum de calūnia in huiuſmodi ſpiritualibus cauſis, quàm in ciuilibus, quia grauius eſt periculum ſi calūnioſè in ſpiritualibus quis litiget, & ideo debet iurare, ꝙ calumnioſè nihil faciet, quia circa maiora maius periculū vertitur, & ideo cautius eſt agendum. 7. q. 2. c. vlt. & 42. diſt. quieſcamus. & ff. ad Carbo. l. 1. §. 2. licet ſeruet quod dicitur hic, honeſtius eſſet vt de calumnia iuraretur, ratione præmiſſa quædam verò cauſæ ſunt merè ciuiles, vt puta cum agitur rei vendicatione, vel pecuniaria cauſa. ſ. de libel. obla. c. pe. & vlt. Alia eſt criminalis, vbi agitur directè de crimine, & debet ſe obligare ad talionem. j. de accu. veniens. & c. ſuper his. & in iſtis iuratur de calumnia, ſ. eo. c. 1. multo fortius iurare deberet in ſpiritualibus quàm in criminalibus. Aliæ ſunt mixtæ, vt cū agitur de crimine ciuiliter. ſ. de procu. c. tuæ. hæc probantur 14. q. 2. ſuper prudentia. 11. q. 3. placuit. & 16. q. 1. frater noſter. Et no. ꝙ licet in cauſis ſpiritualibus de calumnia nō iuretur, tamen ſi agatur poſſeſſorio pro re ſpirituali: iuratur de calumnia, arg. j. de reſti. ſpo. literas. Item licet non in actionibus, tamen in exceptionibus poſitis in re ſpirituali iuratur de calumnia, ſ. de elec. cum dilectus. j. de teſti. præſentium. & j. de excep. paſtoralis. argum. ad hoc. j. de accuſ. cap. cum dilectus.

1 Pro eo maximè in tres cauſæ huius ſacramēti præſtandi potiſſimè ſecūdū canones locū hñt, vt dicit Hoſt. quę ſunt illæ, videbis infra eo. cęterum. Io. And.

d ¶*Diſtrictione.*] ſ. de iudi. cap. dilecti. & j. de dolo & contum. cap. 1. 27. quæſtione. 2. ſunt qui dicunt.

¶Eugenius Papa.

¶*Principalis perſona non indiſtinctè releuatur ab onere iurandi de calumnia: licet compareat per œconomum; ſed ibi, vel œconomo eſt deferēdum inſpecta qualitate cauſæ, & perſonarum. hoc dicit.*

CAP. III.

IN † pertractandis cauſis, ſacramentum calumniæ non paſſim [e] præcipimus exhiberi: ſed cauſę, & principalium perſonarū qualitate inſpecta, quādoq; per ipſas principales [f] perſonas, quandoq; per œconomos [g], qui cauſam omninò nō neſciant [h] †, in animam iurātis [i] illud præcipimus pręſtari.

† Poſt cōc. Laterā. ſub Alexā. iij. pa. 23. c. 3. & c. 4. eo. tit. in 1. cōpil.

† Vide l. 2. §. ſinautem vel dignitas. & ſeq. C. eo. arg. ff. de teſti. l. curent.

¶ Idem Magaloñ. & nemauſeñ. Epis.

¶*Vniuerſitas tenetur iurare de calumnia, niſi releuet ſe conſtituendo œconomum.*

CAP. IIII.

IMperatorum †: & infrà. ¶Accepimus quòd ab abbate, & fratribus Clareuallis (ſicut ab aliis) exigiť calumnię iuramentum. Ad quod facien-

† Poſt cōc. Latera. ſub Alex. 3. pa. 23. c. 4. & c. 5. eo. tit. in. 1. cōpil.

IN *pertractandis.*] Iurari poteſt de calūnia per principales, & per œconomos cauſam notam habentes. Et non recipit diuiſionem congruam. Abbas Siculus.

CASVS. Quærebatur vtrum in cauſis tractandis iuramentū calūniæ indifferenter ſit præſtandum, & à quacunque perſona? Reſpondet ꝙ non paſſim præſtandum eſt tale iuramentum, ſed conſiderari debet qualitas cauſæ, & principalium perſonarum: quandoque præſtatur per principales perſonas: quandoque per ſyndicos, qui in animam ſuam iurare debēt. Not. quod principales dominus cauſę, & non procurator, de calumnia iurat: ſyndicus verò in animam ſuam.

e ¶*Non paßim.*] quia non in ſpiritualibus. ſ. c. proximo.

f ¶*Principales.*] ſ. eo. ca. 1. & j. eo. cęterum. Ber.

g ¶*Oeconomos.*] ſ. eo. c. 1.

h ¶*Non neſciant.*] aliter enim anceps ſubiret periuriū: quod facere non debet. ff. de in litem iur. videamus. & ff. rerum amo. Marcellus. §. qui rerum.

¶*Glo. ſeq. parificat ſyndicos, tutores, & curatores, & dicit ſecus de procu.*

i ¶*Iurantis.*] Et ita ſyndicus 2 collegij, ſiue vniuerſitatis, iurat in propriam animam: ſic tutores & curatores, cum habeant legitimam adminiſtrationem. C. eo. l. 2. §. ſinautem vel dignitas. ſecus eſt in procuratore qui non iurat, ſed dominus principalis. C. eod. tit. l. 2. §. ſinautem affuerit alterutra pars. & in Aut. ibi poſita, principales.

2 Generalis: ſecus in ſpeciali ad certā cauſam ſecundū Guil. in Spe. eo. tit. in § reſtat. ver. ſed qd dices Ioā. And.

ADDITIO. Hodie iurat in animam domini, ſi habet ſpeciale mandatum: vt j. eo. cap. vlt. lib. 6. & nihilominus in propriā: vt probatur. j. c. 2. 2. reſponſo. lib. 6. Ioan. And.

IMperatorum.] In cauſa collegii non ſinguli de collegio, ſed œconomus ipſius iurat de calumnia. h. d. Et primò narrat reprehenſibile factum. Secundò id prohibet: ibi, *Ad quod.* Tertiò prouidet quid in poſterum faciendum ſit: ibi, *Sed nc.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam iudices exigebant calumnię iuramentū ab

abbate

abbate & fratribus Clareuallis. Sed quia ipſi iurare nolebant, petebatur à Papa, vt ad hoc eos compelleret. Reſpondet Papa, ꝙ eos ad hoc compellere non debet: verumtamẽ ne hac occaſione aliena iura illicitè detineant: & ipſi etiam à cauſa ſua decidát, ſi ex parte ipſorum huiuſmodi nõ fuerit præſtitum iuramentũ, percepit eis Papa, quatenus in ſuo monaſterio œconomũ ſtatuant, qui pro eis agat & reſpondeat, & de calumnia iuret: & ſi hoc non fecerint, epiſcopus Nemauſeñ. diœce. illorum œconomum idoneũ ſtatuat in ipſo monaſterio. No. ꝙ q de calumnia iurare nõ vult, cadit à cauſa. Item monachi non compelluntur iuramentum de calumnia præſtare, dummodo p aliũ præſtetur.

dũ, eos cogere nõ debemus [a]. ¶Sed ne aliena iura videãtur huiuſmodi occaſione illicitè detinere, & ipſi à cauſa ſua decidant [b], ſi ex parte ipſorum prædictum iuramentum, cum res poſtulauerit, nõ fuerit præſtitum: eiſdem præcipimus, vt in ſuo monaſterio œconomũ [c] ſtatuant, qui pro eis petere, & excipere, atque iuramentum de calumnia (cum neceſſe fuerit) valeat exhibere: & infrà. ¶Tu verò frater Nemauſeñ. epiſcope, œconomũ idoneũ [d] ſtatuas, qui in tali officio conueniens ipſi monaſterio videatur.

¶Lucius tertius Helieñ. Epiſcopo, & archid. Noruiceñ.

*¶Clerici etiam in eorum cauſis iurant de calumnia, contraria conſuetudine non obſtante.*

CAP. V.

CÆterum [e], † quia nouis morbis [f] noua conuenit antidota præparari: Mandamus, quatenus in cauſa, quæ inter R. clericũ de ſancto Albano, & I. † & F. canonicos Londoñ. vertitur: ad veritatem [g] eliciendam, appellatione ceſſante, præſtari faciatis ab vtraque [h] parte calumniæ iuramentum: conſuetudine, quæ legi [i] contraria eſt, non obſtante.

*¶Gloſſa ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

a ¶*Cogere non debemus.*] Sed videt ꝙ Abbas potius eſſet compellendus, vel etiã alij, quibus cura monaſterij cõmiſſa eſt. ff. ad muni. municeps. quia huiuſmodi perſonæ intelliguntur ſcire veritatem, vt ibi dicitur. ff. de condi. & demon. municipibus. C. eo. tit. l. 2. §. hoc etiam. in fi. & ideo tales inſtituendi ſunt, qui veritatem ſciant. ſ. eo. c. prox. ſic etiam contingit in procuratoribus. C. de procu. l. vlt. ſed aliud eſt in collegijs illis ſecularibus 1: vel eſt ſpeciale priuilegium clericorum.

† Poſt cõc. Lateranẽ. ſub Alexã. 3. pa. 23. c. 5. & ca. 6. eo. tit. in 1. compil.

† Aut hic legendum eſt C. & F. aut ĩ c. peruenit. infrà de fideiuſ. 1. F. qa idẽ eſt caſus in vtroque capite.

1 Quę forte nõ habebunt ſyndicos de conſuetudine: ſecundum Vincẽ. vel aliud ſecũdũ ll. aliud ſecundum canones, ſecundum Goffr. Ioã. And.

b ¶*Decidant.*] Qui enim de calumnia iurare non vult, ſi eſt actor, cadit à cauſa: & reus habetur pro confeſſo: vt hic, & ĩ. c. vlt. §. pœna. & C. eo. tit. l. 2. §. quod ſi actor. & §. ſeq.

*¶Gloſſa ſeq. tractat quid ſit œconomus, & quis in eius conſtitutione auctorizet: & quid ſuppleat.*

c ¶*Oeconomum ſtatuant.*] œconomus eſt cui res eccleſiaſtica gubernanda mandatur. 89. diſtin. quia in quibuſdam. & c. volumus. & idem eſt œconomus quod ſyndicus, ſiue procurator, vel actor 2 in cauſa vniuerſitatis, ſiue collegij: de quo habes 9. q. 3. cum ſimus. & 5. q. 3. quia epiſcopus. & ſ. de ſyndi. cap. vnico. & iſte œconomus auctoritate epiſcopi ordinari debet. C. de epiſco. & cleri. l. omnes. §. nihilominus. & hic in fine. & iſte iurabit de calumnia, ſiue ſit reus, ſiue actor: ſi monachi hoc nõ faciant: tunc epiſcopus hoc facere debet, vt hic dicit. & ſi epiſcopus in rebus ſui epiſcopatus hoc neglexerit, tunc archiepiſcopus ſibi œconomum conſtituet. 9. q. 3. cum ſimus.

*¶Gloſſa ſequens dicit idoneum facti conſtitui, non infamem. ſignat contrarium, &c.*

d ¶*Idoneum.*] idoneus eſt, dũmodo cauſam omnino nõ ignoret. ſ. c. prox. & ſi ſit bonæ famæ: aliàs infamis & ſuſpectus eſſe nõ dẽt. 5. q. 3. quia epiſcopus. & 3. q. 7. cap. 1. & c. infames. Contrarium tamen dicit lex, ꝙ procurator propter infamiam non repellitur. Inſtit. de except. §. vlt. Hic habes ꝙ de auctoritate epiſcopi ſyndicus conſtitui debet in eccleſijs ſibi ſubditis. Et dic ſtatuas, id eſt, auctoritatem præſtes. Ber.

2 De his oĩbus notauerat hic Io. qđ etiã no. 2. qõ. 7. ſi qs erga. & 16. q. 7. epm. Ioan. And.

C *Æterum.*] In proprijs cauſis iurant clerici de calũnia: nec obſtat contraria conſuetudo. ita communiter ſummatur: & certè in litera non ponitur ſpecialitas in cauſis proprijs, ſed generaliter loquitur. Et diuiditur. nam præmiſſa cauſa, ponit mandatum. Secundò contrariam conſuetudinem damnat: ibi, *Conſuetudine. &c.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic ꝙ in cauſis ciuilibus iuramentum calũniæ præſtari debet ad hoc vt veritas eliciatur, non obſtante cõtraria conſuetudine. Nota ꝙ quæ de nouo emergunt, nouis auxilijs indigent. Item in cauſis ciuilibus clerici iuramentum calumniæ præſtare debent. Itẽ conſuetudo iuri nõ preiudicat.

e ¶*Cæterum.*] Hæc eſt pars illius. ĩ. de fideiu. c. peruenit.

f ¶*Nouis morbis.*] Nam experimẽta morborum cogũt nos inuenire multas medicinas. 50. diſt. vt conſtitueretur. & quod medicamenta morbis exhibent, hoc iura negotijs. in Auth. hęc conſti. innouat con. quæ in prin. coll. 8. & quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. ff. de interro. act. de ætate. §. ex cauſa. & ff. vt in poſſeſ. legato. l. plane. 3 & nouis rebus nouum remediũ eſt exhibẽdum. ff. de vẽtre inſpi. l. 1. in prin.

3 Propter mortẽ vel nouã inopiã fideiuſſoris exigitur noua cautio. & no. de morte, de exc. paſtoralis in gl. pen. ibi. l. 1. in princi. vbi nouo caſui de marito dicente poſt diuortiũ mulierẽ pręgnãtẽ, & muliere negante, prouisũ eſt & nouum remedium, mulieris ſcilicet inſpiciendę per tres obſtetrices. Ioã. And.

g ¶*Ad veritatẽ.*] Hæc eſt præcipua cauſa quare iuramentũ illud pręſtatur, vt veritas eliciatur. ĩ. de iureiur. ex literis. Secunda, vt timore iuramenti contentioſa litigantium inſtãtia cõpeſcatur. C. eod. tit. l. 1. ADDITIO. Tertia, vt timorẽ iuramenti nõ efficiat immemor ſuæ ſalutis: & quo ad alia capitula, quæ not. ſ. eod. tit. c. 1. & 1. q. vlt. ſancimus. ſecundum Goffr. Ioan. And.

*¶Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit. & format. q. & ſoluit.*

† Ca. 1. eo. ti. in 3. cõpil.

h ¶*Ab vtraque parte.*] Vtraq; pars principalis dominus, ſ. iſtud iuramentum præſtare debet. ſ. eo. in pertractandis. Sed pone ꝙ aliquis litigat per procuratorẽ, & dominus qui conſtituit procuratorem, eſt longe remotus: puta, vltra mare, vel in alia peregrinatione, quid erit in hoc caſu, cũ iſte procurator de calumnia iurare non poſſit? In caſu illo debet dari curator bonis, & ille iurabit de calumnia, ff. de cur. bo. dam. l. 1. & 2. Contra videtur. ſ. eod. c. 1. vbi dicitur, ꝙ clerici hoc iuramentum debent aliis delegare: & hic dicitur ꝙ iurent. Non eſt contra: quia ibi loquitur de cauſis collegij, ſiue vniuerſitatis, hic de cauſa propria ſingularis clerici.

i ¶*Quæ legi contraria eſt.*] No. ꝙ conſuetudo quæ contra legem eſt, non eſt ſeruanda: & hęc conſuetudo eſt contra legem, quã habes. C. eo. tit. l. 1. & 2. contra canones, qui iuramentũ admittunt. 2. q. 5. c. 1. & 2. & contraria decretalibus huius tit.

¶Innoc. iij. Epiſcopo Placeñ.

*¶Procurator, vel ſyndicus vniuerſitatis eccleſiaſticæ, vel ſecularis, de calumnia iurare poteſt. hoc dicit.*

CAP. VI.

CVm † cauſam, quæ inter Rauennateñ. archiepiſcopum, & commune Fauentinum, ſuper villa Luci, ac quibuſdam alijs, vertitur, delegatis iudicibus duxerimus committendã, & ijdem in negotio minimè proceſſiſſent: Nos partibus dedimus in mandatis, vt pro ipſa cauſa noſtro ſe conſpectui præſentarent: quorum procuratoribus, cum inſtrumentis de rato, in noſtra præſentia conſtitutis, petitionem ipſius archiepiſcopi per procuratorem [k] eius fecimus exhiberi: & ad eam,

C *Vm cauſam quæ inter.*] Procurator eccleſiæ, & vniuerſitatis de calumnia iurare poteſt. & non diuiditur. Eſt enim quædam narratio proceſſus, vſque ad iuramentum calumniæ. Abbas Siculus.

CASVS. Inter archiepiſcopum Raueñ. ex parte vna, & commune Fauentiæ ex altera, quæſtio vertebatur ſuper villa Luci, & quibuſdam alijs: quæ commiſſa fuit quibuſdam iudicibus: & quia ipſi in negotio non procedebant, Papa dedit partibus in mandatis, vt pro cauſa ipſa ad ſedem Apoſt. procuratores idoneos deſtinarent: procuratoribus in præſentia Papę conſtitutis, petitionem archiepiſcopi fecit exhiberi: & ad eam partẽ alteram reſpondere: factis quibuſdam interrogationibus, & reſponſionibus redactis in ſcriptis, & lite legitimè conteſtata iuramẽtum calumniæ fecit à prædictis procuratoribus vtrinq; præſtari. No. ꝙ procurator dẽt habere literas de rato. Item per petitionem in iure propoſitam, & reſponſionem ad eam factã fit litis conteſtatio. Item lite conteſtata iuramentum calumniæ præſtari debet. Item procurator vniuerſitatis iurat de calumnia.

*¶Gloſſa ſeq. tria facit. primo notat etiam per vniuerſitatem, vel collegium de vtroque iure procuratorem conſtitui, qui iurat de calumnia. ſecundo & tertio format duas quæſtiones. In arg. vtraque ad negatiuam. & ſoluit contrarium.*

Procurator põt cõſtitui ab vniuerſitate.

k ¶*Per procuratorem.*] Hic patet, ꝙ collegium, ſiue vniuerſitas poteſt conſtituere procuratorem: & eſt expreſſum ſ. de procu. quia in cauſis. & cap. petitio. & canõ etiam omnes adminiſtratores generali verbo procuratores appella. 1. q. 3. Saluator. & lex dicit ꝙ monaſterium ſe defendere debet per procuratorem.

partem alteram [a] reſpondere: ac interrogationibus,& reſpõſionibus [b] redactis in ſcriptis, & lite corã nobis pleniſſimè † conteſtata, fecimus calumniæ iuramentum ab ipſis procuratoribus vtrinque præſtari.

† Aliàs, legitimè.

¶Gregorius nonus Epiſcopo Beluacẽ.

*¶Epiſcopus iurat de calũnia (ſi per ſeipſum elegit litigare) propoſitis tãtum, non tactis euangelijs. Si verò per ſyndicum litigat, per illum poterit iurare. hoc dicit.*

## CAP. VII.

CVm in cauſa pecuniaria, quam inter te, & R.† motam eſſe proponis, non per te, ſed per ſyndicum, vel actorem elegeris litigare, per illum [c] quidem præſtandum erit calumniæ iuramentum: quod ſi per teipſum [d], propoſitis tantum, ſed nõ tactis euangelijs, (ſicut in dicendo teſtimonio) à te videtur huiuſmodi iuramentum exhibendũ: & infrà.

† Aliàs, M.

rem.in Auth.de ſan.epiſ.§.ſi vero epi. in fi.coll.9. & ita tã iure canonico quàm ciuili, collegiũ, ſiue vniuerſitas cõſtituit procuratorem.de hoc dixi ſ.de procur.c.petitio. & talis procurator de calumnia iurabit, vt hic dicitur.& ſ.eo.in pertractandis. & c.imperatorum. Sed cum iuramentũ de calumnia ſit de credulitate: vt ſecundũ qđ credit & exiſtimat debeat rñdere. C. eod.l.2. §.1.nunquid poteſt petere tempus ad deliberãdum ſuper eo, de quo interrogatur? Et videtur ꝙ non: quia aut nõ credit illud ſuper quo interrogat: & ita ſtatim poteſt & debet rñdere, credo vel non credo: 1 nec põt dicere, dubito: ſed in ſacramento de veritate dicẽda poteſt dubitari: vnde habebit inducias ad deliberandũ, ſi dicat ſe dubitare.ff.de inter.actio.l. q. interrogatur.C.de iu.delib.l.ſi curatoris. & ff. de iureiur.l.iuſiurandum.1.rñ. & etiam vbi de calumnia iuratur, datur tẽpus ad deliberãdum. 2 Sed ſi excõicatus conueniatur, nunquid præſtabit hoc iuramentum? Videtur ꝙ non: quia non eſt ei licitũ ingredi ſacra: ergo nec tangere ca. 5. diſt.ad eius verò. & quibus reliqua ſacramenta negantur, qũo vnum genus ſacramenti eis conceditur: vt 95.diſt.illud? Dico ꝙ bene debet præſtare iuramentum nõ obſtãte excõicatione.arg.ĵ.de ſent. excom. à nobis.& c.cum deſideres.1.rñ.vbi iuramentum excommunicati non admittitur antequam abſoluatur. Præterea cum poſſit & debeat in iudicio rñdere, omnia licent ei ſine quibus cauſa expediri non poteſt 3 arg.ſ.de offi. deleg.c.præterea.& ff.de iuriſd.om.iud.l.2.& eſt expreſſum, arg.ĵ.de excep. cum inter.alioquin in poteſtate ſua eſſet etiam rñdere, vel non reſpondere: & ſic reportaret commodum de ſua malitia: quod eſſe nõ debet.ĵ.de ſenten.excom.c.ſi verè.

1 Præiudicat tamen cõfeſſio de credulitate, ſicut de veritate: vt no. de iure iur.ex literis.in gl.fi. Io. And.in nouel.

2 Concor. gl. in l.2.§. qđ obſeruari.ff. eo. per l.ſi debitor.ff.de pet.hær.& l.q interrogatur.ff.de inter act.

3 Et ꝑ hoc vr̃ ꝙ pupillus & minor his caſibus qbus in iudicio eſſe poſſũt ꝑſtent hoc iuramẽtũ, de hoc in Spe.eo.tit. §. reſtat. ver. ſed cũ pupill⁹. & ver. ſed nũ qđ minor Io.And.

a ¶Alteram] Per hoc facta eſt litis conteſtatio.ſ.de elec.c.dudum.& ſ.de lit.conteſt.cap. vnico.

*¶Gl.ſeq.ponit 8.vel 9.interrogatoria, quæ fiunt ante litis conteſtationem, ſubdens quòd generaliter vbicunque, &c.*

b ¶*Interrogationibus, & reſponſionibus.*] Omnia quę in iudicio fiunt, ſunt redigenda in ſcriptis.ĵ.de proba.c.quoniam contra falſam. Quædam verò interrogationes faciendæ ſunt ante litis conteſtationem, quæ non debent omitti ante litis conteſtationẽ: reus debet interrogari an poſſideat rẽ, quę petitur ab eo: & pro qua parte: vel ſi deſijt dolo poſſidere.ff.de interro. actio.l.qui ſeruum.§.in iure.ff. de rei vend.l.qui petitorio.& ſi quis rñdeat ſe nõ poſſidere, cũ ipſe poſſideat: ſi actor hoc probauerit, res auferenda eſt illi: & debet dari actori: quamuis non probet rẽ ſuã eſſe.ff.de rei ven.l.vlt.aliàs eſt pen.hæc interrogatio omitti nõ debet, ne iudiciũ deluſoriũ ſit.ĵ.vt lite pẽdente. c.eccleſia S.Marię. Et alię interrogationes plures faciẽdę ſunt: puta, an ſit hæres: vel quota ex parte ſit hęres: & an in poteſtate ſeruũ habeat, cuius noie noxali iudicio agit. Itẽ an quadrupes, quæ damnũ dedit, ſit eius. Itẽ an ex teſtamento ſit hæres. Itẽ an ædes ſit ſua ex qua damnũ timetur: quæ colligunt.ff.de interroga.actio.l.qui interrogat.& l.ſi quis in iure.& l.ſeq.& l.ſi defenſor.§.illud quæritur.& l.nõ alienũ. Item ꝙ rñdeat cuius ætatis ſit reus, ſi de ea dubitet.ff.eo.l.de ætate. Itẽ qñq; & ante litis cõteſtationẽ, & poſt litis cõteſtationẽ vbicunq; æquitas mouet iudicem 4 debet interrogare.ff. eo. vbicunque. & 30.q.5.iudicantem.pars ad interrogationem aduerſarij reſpondere non cogitur: 5 tamen ſi reſponderit, tenet reſponſio.ff.eod.l.ſi ſine. & ĵ.de do.& contuma.c.prout. & certum debet reſpondere.ff. eod.de ætate.§.nihil.Ber.

4 Vel aſſeſſorem: qa & ipſe participat interrogationibus.ff.de of.aſſeſ.l.j. idẽ no. vel aliũ cui iudex hoc officiũ delegaret. ſupra de offi. deleg. ſup quæſtionũ. ſecundum Phi. Ioan. And. in nouel.

5 Ad poſitionẽ bene &eſt ratio: qa interrogationõ ſit ꝑ iuramentũ ſed poſitio ſic: ſecũdũ Gof. qui remittebat ad c. q notauerat. ď elec. dudum. Io. And. in nouel.

CVm in cauſa.] Eps per aliũ agens cauſam propriã ꝑ illñ iurat de calũnia. ſi ꝑ ſeipſũ agit, ipſe iurat ꝓpoſitis, ſed nõ tactis euangelijs. ita ſummat Io.And. ſed mihi non placet ꝙ tex. reſtringatur ad cauſam propriam, quinimo potius innuitur cõtrarinm. Et duæ ſunt partes, ſecunda: ibi, *Pœna*. Abbas. Siculus.

CASVS. Inter epm Beluacẽ.& quendã R.noie, quedã cauſa pecuniaria vertebat: queſiuit eps vtrũ in cã ipſa deberet ipſe de calũnia iurare? Rñdet ꝙ ſi per ſyndicũ, vel actorẽ elegerit litigare, ꝑ ipſum pręſtandũ erit iuramentũ: ſi verò per ſeipſum litigare voluerit, ipſe idẽ epiſcopus præſtare debet huiuſmodi iuramẽtũ, propoſitis ante ipſum euangelijs, ſed non tactis: ſicut in ferendo teſtimonio fieri conſueuit. In fine dicit, ꝙ pœna illius qui hoc iuramentũ præſtare non vult, eſt vt actor cadat ab inſtituta actione: reus verò pro confeſſo habeat. No. ꝙ eps in propria perſona ſi vult, põt tractare cauſam ſuam, & tunc iurat de calumnia, ſed nõ tangit euangelia propter reuerentiam epiſcopalem. Item ſi non vult iurare de calũnia, amittit cauſam.

*¶Actor refutando iuramentum calumniæ ſine cauſa, cadere debet ab inſtituta actione, reus autem debet haberi pro confeſſo. hoc dicit.*

¶Pœna [e] verò recuſantis hoc iuramentum, cum præſtandũ fuerit, eſt vt actor ab inſtituta cadat actione, reus autem haberi debeat pro confeſſo.

# TITVLVS VIII.
## De dilationibus.

¶Alexand.iij. Cantu.& Vigorien. Epiſcopis.

† Poſt concil. Laterã. ſub Alexã. 3. par. 3.c. 5.vbi eſt integra facti ſpecies.

*¶Summa ſic (ne videatur conuenire rubricę de appellationibus.) citatio vocatoria cum peremptoria non debet eſſe nimis breuis; maximè vbi de rebus eccleſiaſticis agitur, niſi neceſſitas aliud ſuggerat.*

## CAP. I.

DIlecti † filij abbas, & monachi de H. nobis inſinuare curarunt, ꝙ cũ cauſam, quæ vertiť inter ipſos, & moniales de Ledeñ. ſup eccleſia de Al-

c ¶*Per illum.*] Iſtud regulare eſt.ſ.c. prox.& c.in pertractandis.& ca. imperatorũ.& ſ.eo.c.1.

*¶Gl.ſeq. obijcit, & ſol.*

d ¶*Per teipſum.*] Ex quo aſſumpſit officium in ſe, debet iurare de calumnia, cũ ſit acceſſorium, ſine quo non poteſt cauſa expediri. arg.ſ.de offi. deleg. c.præterea.& c.prudentiam. & hoc ei defertur: quia nõ tangit ſacra, ſicut & in teſtimonio.11.q.1.imperator.& C.de epiſc.& cleri.Auth.ſi iudex.& in Auth.de ſanc.epiſ.§.nulli verò.coll.9. & 2.q.5.qua de cauſa. quandoq; tamen tangit ſacra.1.q.7.quoties.& C.de ſan.epiſ. Auth. ſed iudex. Sed contra.ſ.eo.c.1.vbi dicitur ꝙ epiſcopus iurare non debet, ſed alijs hoc officium delegare, non eſt contra: quia non dicitur ibi ꝙ non debeat iurare, ſed dicitur ꝙ non debeat compelli: vt ibi dicitur.

ADDITIO. Hodie vero nouo iure debet iurare in animam propriam, & in animam ſui capituli: vt dicit illa decre. ĵ. de teſtibus.præſentium.lib.6.

*¶Gloſſa ſeq.quærit, & ſoluit.*

e ¶*Pœna.*] Sic ſ.eo.c.imperatorum. & C.eo.tit.l.2.in Auth.vt litig.iur.in exor.lit.§.ſi aũt.in fi.coll.9.vnde ſumptus eſt §.iſte. Sic actor qui non vult iurare, cadit à cauſa. Sed nunquid ipſo iure, an per ſententiam? 6 Dicas ꝙ per ſententiam iudicis, qa iudex procedit contra illum ac ſi nihil probaſſet, reũ abſoluendo.& eod.modo de reo.C.eo.Auth. principales. in fin.Bernar.

6 Vide l.ꝑ perandum. §.& ſi quidem. adde hic Hoſtiẽſẽ, & alios latius hũc articulũ diſputantes.

## DE DILATIONIBVS.

*¶Quia iudicio cœpto ſolent litigantes inducias petere quandoque ad poſitiones: quandoq; ad probationes faciẽdas: ideo, &c. Et aduerte ſecundum Gof. quòd licet rub.ſit generalis, tamen decre.huius tit.loquuntur de dilationibus, quæ dantur ante litis conteſta. tantum. Et ſic not. quòd rubrum quandoque eſt generalius nigro.*

*De hac materia habetur 3. q. 2. & 3.& 7. quæſtione.2.per totum. Abbas Siculus.*

DIlecti filij.] Si detur nimis breuis terminus peremptorius, vbi non ſubeſt neceſſitas, licitè appellatur. Et ſunt duæ partes. In prima appellantis proſecutio. In ſecũda ipſius appellationis cõmiſſio. Secunda: ibi, *Quia verò*. Abbas Siculus.

CASVS. Inter abbatem, & monachos de Heñ.ex vna parte, & moniales de Ledeñ.ex altera, ſuper eccleſia de Alten.coram decano & archidiacono Lincõnienſi à ſede Apoſt. delegatis, quæſtio vertebatur: iudices prędicti ad petitionem monialium citauerunt monachos & peremptoriè; & nimis breuẽ terminũ ſtatuerunt: abbas & monachi timẽtes ſe à iudicibus aggrauari, eo ꝙ

teñ. decano, & archidiacono Lincoñ.commiſerimus terminandam: ipſi timentes ſe à iudicibus aggrauari,eo quòd ad primam citationem terminū ſibi nimis [a] breuem,& peremptorium ſtatuerunt †, ad noſtram audientiam duxerunt appellandum: & infrà. ¶Quia verò non ſpectat ad iuris ordinem,diem peremptorium [b], maximè cum de rebus eccleſiaſticis agitur(niſi fortè neceſſitate vrgente)taliter maturare.Mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, ſi qđ inueneritis poſt appellationē huiuſmodi attentatum, in cauſa iuxtà priorum tenorem literarum procedatis.

† Vide l.cōtumacia.ff. de re iud. & l.tres denunciationes.C. quo & quā.iud.

¶Celeſtinus tertius.

¶*Induciæ deliberatorię denegantur reo,ſi per literas citatorias plenè potuit inſtrui, & deliberare ſuper eo, de quo quęritur.*

CAP. II.

PRæterea † adiecisti, quòd cum cauſæ tibi à ſede Apoſtolica delegantur,& in literis ciratoriis reſcriptum Apoſtoli cum inſeris, vt eo viſo deliberare [c] valeat,qui ab altero cōuenitur: & infrà. ¶Quia igitur quid agendum ſit in hoc caſu, deſideras edoceri, taliter reſpondemus: quòd reo ad iudicium legitimè conuocato †, ſi ex reſcripto ſibi trāſmiſſo plenè [d] potuit inſtrui ſuper eo,de quo in iudicio conuenitur, induciæ deliberatoriæ non ſunt vlterius indulgendæ: ſed procedendum potius eſt ad examinationem cauſæ, & finem ei debitum imponendum.

† Ca.2.eo.ti.in 2. cōpil.

† Aliàs : euocato.

¶Honorius tertius Ferentino † Epiſcopo.

† Aliàs:Florentino.

† Aliàs:Ferrarien.

¶*Ex declaratione verbi generalis, vel ambigui poſiti in libello,nouę inducię deliberatorię dandę non ſunt, ſi per expreſſa potuit reus deliberare ſuper ambiguitate illa,vel generalitate.hoc dicit.*

CAP. III.

LIteræ tuæ, ac petitio preſbyteri † ſanctarū Priſcę,& Aquilę de vrbe,nobis exhibitę cōtinebāt: & infrà. ¶Idē preſbyter contra nobiles viros A. & G.libellū eccleſiæ ſuæ noīe obtulit,cōtinentem, ꝙ penſio de poſſeſſionibus ſoluta non fuerat ipſi eccleſię, elapſis iam

† Eccleſiæ ſācti Pauli in vrbe Roma p̄eſt abbas vn⁹, & huic eccleſiæ deſeruiunt.7. preſbyteri Cardinales, quorū vn⁹ eſt p̄ſbiter Cardinalis ſanctæ Priſcæ. ergo hic nō archipresbyteri legendū, ſed p̄ſbyteri. nihilominus tn̄ archipresbyteri legitur in oībns manuſcriptis.

eò ꝙ prima vice terminum peremptorium & nimis breuem ſtatuerunt,ad ſedem Apoſt. appellauerunt: reſcribit Papa iudicibus, dicens quia non ſpectat ad iuris ordinem diem peremptorium taliter maturare, & præcipuè cum agitur de rebus eccleſiaſticis,niſi neceſſitas immineret. Vndè mādat quatenus ſi eſt ita,quicquid factum eſt poſt illā appellationem, totum debeat in irritū reuocari, & iuxta priorum continentiā literarum in cauſa procedi. No. ꝙ prima vice perēptoriū proponi nō dēt, niſi ex magna cā,& appellatio pp hoc facta valet, vt hic patet.

a ¶*Nimis breuē.*]Sed quem terminum dicis nimis breuem,cum hic non exprimatur quot dierum terminum iudices ſtatuerūt? hoc relinquo arbitrio iudicis inſpecta qualitate negotij, & locorum diſtātia. j̃.de ap.cū ſit Romana. ADDITIO. Circa medium.ver. quicunq;. & in Auth. de litig. §.ſi verò cauſam.coll.8.

¶*Gl.ſeq.reci. per quęſtionem, Nunquid ex cauſa, & c.ſoluit ꝙ ſic, qđ probatur p̄ duo ſimilia.In ſi. Inſtruit iudicē.*

b ¶*Peremptorium.*] Quod eſſe non debet, imo tribus edictis, vel vno perēptorio qđ continere debet tantum tēpus quantum tria edicta 24.q.3. de illicita. circa medium, ver.quicunq;. & in Auth.de liti.§.ſi verò caſu. coll. 8. & ff. de re iud.contumacia.& ff.de iudi.ad peremptorium.& l.nonnunquam.vnde quia nimis breuem terminum ſtatuerūt, iuſta fuit cā appellādi; ex cauſa tn̄ peremptoriū iſtud pōt moderari ſicut iudex viderit expedire.1 ff.de iud.l.nonnunquā.& s̃.de of.dele. cōſuluit.circa fi.& hic:ver. niſi forte. ſicut tempus quod datur condemnatis,arbitrarium eſt.j̃.de re iud.quod ad conſultationem.& ff.de re iud.l. 2.ſic & tempus appellationis poteſt moderare iudex.j̃.de appel. cum ſit Romana. & c.cū ſpeciali. & qui ex cauſa nimis breuem terminum peremptorium ſtatuerit,exprimere debet cauſam in citatione,vt pars illa cauſam non habeat appellandi.s̃.de in integ.reſti.tum ex literis. in fine.

1 Secundū cōditionē cauſæ perſonarū, & tēporis.Io. And.

PRęterea.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Quia*. Abbas. Siculus.

CASVS.Aliqua cauſa commiſſa eſt alicui iudici delegato: ipſe citat reum:& in literis citationis inſerit tenorem reſcripti,vt reus eo viſo deliberare valeat ſuper eo,de quo cōuenitur:reus in termino conſtituto. & libello ſibi oblato petit inducias ad deliberandum:actor dicit ꝙ non eſt audiendus, quia bene potuit deliberare ſi voluit in ſpatio dilationis:quæritur quòd iuris ſit? Rn̄det ꝙ ſi reus ad iudiciū vocatus potuit inſtrui ſuper eo,de quo conuenitur,ex reſcripto ſibi commiſſo, induciæ deliberatoriæ non ſunt ei vlterius indulgendæ, ſed procedere debet iudex in negotio ſibi commiſſo. Nota ꝙ iudex delegatus tenorem reſcripti debet inſerere in literis citationis:& illæ induciæ tunc erunt deliberatoriæ,ita ꝙ reo ad terminum veniente recepto libello ſtatim debet reſpondere, nec habebit inducias ad deliberandum,ſi ex reſcripto inſtrui plenè potuit: quia non debet certiorari qui certus eſſe potuit,& noluit.

c ¶*Deliberare valeat.*] ſimile 3.q.3. offeratur. & in Auth.de litig.§.omnem.colla.8.Bernard.

¶*Gl.ſeq.tractat quomodo litera plenè inſtruat,vt dicit tex.& de dilationibus teſtium,& quomodo dentur,& qualiter.*

d ¶*Plenè potuit.*]quia in literis continetur quid velit petere, & cauſa petendi, & qualiter agere velit:& res à parte ſpecificantur.quod facere debet qui aliquid petit.s̃.de libel. obla. c. 2.& 3.vbi de hoc.& ff.rei vendi. ſi in rem. ſed rarò contingit ꝙ per literas Papæ omnia ſic ſpecificētur.& in criminali debet apponi in literis citatorijs quicquid reo obijcitur,vt paratus veniat 5.q.2.ſi Primates. Quidam verò ad cautelam in fine citationis apponunt libellum actoris. vt ſic plenè deliberare poſſit: & ſi tunc per literas, vel libellum plenè inſtrui potuit, non debet alias inducias deliberatorias habere 2 qa potuit plenè eſſe inſtructus,niſi forte ad quærēdum aduocatum,& cōſilia amicornm. 3.q. 3. de inducijs.& ff.quib.ex cau.ma.l.ab hoſtibus.§. ſed qđ ſimpliciter. ſed in hoc caſu cum ad libellum debeat reſpondere de ipſo facto, non dabuntur inducię ad q̄rendū aduocatum. arg. s̃.de iudi.c.paſtoralis.qa per factū ipſum,de quo agit̄ dēt ſcire vtrū verū ſit qđ ab eo petitur, vel non. aliàs enim dilatio ſemper danda eſt ei qui vocatur ad iudicium.3. q.3.offeratur.ſed actori dilatio ab initio dari non debet, quia inſtructus venire potuit. 3.q. 3.ſpatium.verſi.ei autē. Item dantur dilationes gratia teſtiū, vel inſtrumentorum quandoque ſecundum diſtinctionē illius legis. C.eo.l.1.& 3.q.3.§.ſpatium.dilationes iſtæ hodie videntur arbitrariæ:vt iudex conſiderata locorum diſtātia,& temporis qualitate, inducias cōcedat.ar. j̃.de app.c. cum ſit Romana.& c.cum ſpeciali. vltra medium.& j̃.de re iud.quod ad conſultationem.niſi forte illis,de quibus dicitur. 3.q.3.§.ſpatinm.& C. eodem.ll. 1. In illis inducijs non debet iudex maiorem dilationem dare: ſed illas bene poteſt abbreuiare, vt ex illa litera patet. In pecuniarijs cauſis tantum vna dilatio debet dari, & illa ſine cauſæ cognitione: ſecunda, vel tertia danda non eſt,niſi cauſa cognita.ff.eod.l. vlt.& l.oratione. In criminali dantur duæ actori,tres reo.ff.eod.l.vlt. Et dilatio dari debet iudice ſedente pro tribunali: & vtraque parte præſente:& cauſa cognita de plano,vel ſemiplenè.3.q.3.§.ſpatium.ver.à iudice. Et data dilatione iudicis officium conquieſcit donec tempus dilationis effluxerit.C.eod.l.ſiue pars. & j̃. de appella.c.ſignificante.Item iudex debet darè dilationē quādoque ad malitiam rei conuincendam.j̃. de do. & contu. cap. prout.& c.cum olim.verſi. volentes. Item poteſt facere gratiā etiam poſt peremptorium.s̃.de offi.dele. cap. conſuluit. vltra medium.

2 Aliàs habebit ſaltē ad deliberandū ſup cōceptiōe libelli,imo ſecundum Hoſ. licet oblatio libelli extra iudiciū facta ſufficiat ad denegādas deliberatorias: nō tn̄ ad ferendā ſententiā ſecūdū Innoc. imo erit neceſſe ꝙ libell⁹ iterū in iudicio offerat parti. C. de li. cōte. l. vnica & Aut. offerat̄ & p̄ ſēte aduerſario 3.q.9. chartę. qa nec datur dilatio à iudice procedēteadhoc C.de adulter.iure mariti:ibi,quibus in publico ei⁹ facultas,&c. Io.And.

LIterę tuę.]Per declarationem libelli,per quam natura negotij non mutatur, nouæ dilatoriæ non dabuntur.h.d.Io. And. Diuiditur. nam in prima ponitur iudicis conſultatio, & appellantis petitio.In ſecunda:ibi,*Nos igitur*.reſponſio,& appellationis repulſio.Abbas Siculus.

CASVS.Inter presbyterum ſanctarum Priſcæ, & Aquilæ de vrbe,& quoſdā nobiles A.& G.corā epo Ferentino ſuper poſſeſſione quarundā poſſeſſionū quæſtio vertebat̄: presbyter nomine eccleſię ſuæ obtulit libellū prędictis nobilibus,continentē,ꝙ penſio de poſſeſſionib.quibuſdā pertinentibus ad eccleſiā ſuam, ipſi eccleſię ſoluta non fuerit iam tribus annis, & vltra: ipſi nobiles petierunt explicari ſpatium, quod per hanc dictionem[& vltra] ſignificare volebat:& presbyter expreſſit, ꝙ ſeptem annis elapſis fuerat in ſolutione prædictę penſionis ceſſatum: ijdem nobiles dicentes libellum eſſe per huiuſmodi expreſſionem mutatum, longiores petebant inducias ad deliberandū:& quia iudex hoc denegauit,appellarunt.Papa verò appellationē huiuſmodi friuolā reputans,mandat epo, quatenus ea non obſtante procedat in negotio ipſo iuxta priorum cōtinentiam literarum. Not. ꝙ propter leuem expreſſionem in

libello

libello factam non debet quis habere nouas inducias: cum in prima dilatione deliberare potuit. Item not. ꝙ omne verbum dubium in libello declarari debet.

¶*Gl. ſeq. tractat de emphyteuta eccleſię: priuati conductore ad tempus longum, & rei fiſcalis. Secundò oſtendit, quòd ſi declaratio aliquid addidiſſet, vt ſi peteret penſio, deliberatoria dari debuiſſet.*

tribus annis[a], & vltrà. Nobilibus verò ipſis petentibus, vt explicaret ipſis ſpatium, quod per hanc adiectionem [& vltrà] ſignificari volebat: & ipſo presbytero exprimente, ꝙ ſeptē annis fuerat in dictæ pēſionis ſolutione ceſſatū: ijdē dicētes libellū eſſe huiuſmodi expreſſione mutatū, lōgiores ad deliberādū petierūt inducias: quas quia denegaſti eiſdē, ad noſtram audientiam appellauerunt. ¶Nos igitur appellationem huiuſmodi friuolā reputantes; Mandamus, quatenus ea nequaquam obſtante, in negotio ipſo ratione prȩuia procedas[b], iuxtà priorū continentiam literarum.

¶Greg. ix. Abbati Aquæ viuę Turonē. diœceſ. & Archid. Turoneñ.

¶*Si citatus in cauſa ardua, de lōginquo vocatur pro publica vtilitate, etiam ad locum iudicij, ita quòd infra terminum citationis deliberare, & alia ſibi neceſſaria ad comparendum explicare non potuit, in termino reſpondere non cogitur, ſi reperiatur in loco iudicij. ſed habebit nouas inducias. h. d. notabiliter.*

CAP. IIII.

EXpoſuit nobis Bituricenſis Archiepiſcopus: & infrà. ¶Burdegalenſi archiepiſcopo dedimus in mandatis †, vt ſuper iure primatiæ, quam in eo, & ī prouincia ſua dictus Bituricen. archiepiſcopus ſe habere propoſuit, ad initium proximè præteritæ quadrageſimæ (quod ei terminum peremptoriū[c] aſſignauimus) per ſe, aut per procuratorem idoneum, ſe cōſpectui noſtro prȩſentaret †. Cumque poſtmodū perſonaliter[d] vocatus pro eccleſiæ Romanæ ſubſidio, ad noſtram audientiam † acceſſiſſet: dictus Bituriceñ. arpiſcopus apud ſedem Apoſtolicam conſtitutus, poſtulauit inſtāter, vt in eodem negotio procedere deberemus. Idem verò Burdegalēſis archiepiſcopus, ad propria rediens, conſtituit pro ſe procuratorem in ipſo negotio, qui (ſaluis[e] exceptionibus ſibi competētibus, in reſpondendo, & deferendo, ac aliis) omnia faceret, quæ in propria erat perſona facturus. Petente ergo archiepiſcopo Bituricē. ſupra dicto, vt præfatus procurator reſpōderet eidem: ille excipiendo propo-

† Aliàs, prȩceptis.

† Vide tex. in. l. j. & ibi gl. & doct. C. eo.

† Aliàs, prȩſentiam.

a ¶*Tribus annis, & vltra.*] Si quis 1 non ſoluit pēſionē rei eccleſiaſticę in emphyteuſim datæ per biennium, cadit à iure ſuo. 10. q. 2. §. hoc ius porrectum. ver. qui rem huiuſmodi. & j. de loca. cap. penul. & vlti. hodie verò poteſt emphyteuta purgare moram, ſi celeri reſtitutione ſibi proſpexerit: vt in dictis decret. In re priuari requiritur trienniū. C. de iure emphy. l. 2. Idem eſt ſi colonus ceſſauerit in ſolutione penſionis per bienniū in re ſibi locata. ff. locati. quæro. §. inter locatorem. & hoc cum ad longum tempus fuit locatio facta. Pro re autem fiſci ſimiliter cadit à iure ſuo. ff. de pub. & vect. l. vectigalia. §. nondum ſolutis: tamen ſine auctoritate principis agri publici reuocari à curatore fiſci non poſſunt, q perpetuo locati ſunt. ff. de pub. & vecti. cotē ferro. §. agri. Hęc autē adiectio [& vltra] niſi aliter exprimeretur, ad modicum tempus refertur. ff. de verb. ſignifi. hæc adiectio. & licet per hanc adiectionem [& vltra] non conſtet de certa quātitate temporis: 2 nil nocet quantum ad iudicem & reum: quia certi ſunt per hoc ꝙ dixit, per triennium: quod tempus ſufficit ad condemnationē: ꝙ patet per iura prædicta. vnde ſuperfluè additū fuit [& vltra] & pro nihilo petebatur determinatio illius, quantum ad rei reſtitutionem: vnde non debuit eis dare tempus vlterius ad deliberandum: quia plenè potuerunt inſtrui per libellum primum ſine vlla adiectione. s. c. proxi. Si verò penſio tantum ſubtracta peteretur: quæ diceretur non ſoluta tribus annis, & vltra, tunc bene peteretur, vt determinaretur illud, vltra: quia quātum ad illud tempus non potuit 3 deliberare reus, per primum libellum: & ideo facta expreſſione illius temporis, debet habere inducias ad liberandum ff. de teſta. hæredes palam. §. quod verò quis. ſi per primum libellum deliberare non potuiſſet: ſed hoc ſatis potuit deliberare. 3. q. 3. offeratur. de hoc dixi. s. de libel. obla. c. pen. & ſic patet, ꝙ vbi quis plenè poteſt inſtrui per primum libellum, licet aliquid addatur quod non mutet naturā negotij, non habebit nouas inducias. Ber.

1 Vide Iuliū Clarū tract. de Emphytheuſi. q. 8. & ſeq. & Antoniū Gomeſiū tom. 2. varia. reſolut. c. 3.

2 Cōcor. l. furti. ff. de in lit. iur. & l. ab hoſtibus. §. ſed ꝙ ſimpliciter. & ibi gl. ff. ex quibus cauſ. maio.

3 Vnde alternatiue dixit Inno. vel dic, ꝙ nec tūc eſſet danda dilatio: qa & ſup poſſeſſionibus cōueniebātur, & ſup toto negotio īducias habuerūt: & ideo ſup eo debuerūt deliberare. Ioan. And.

b ¶*Procedas.*] Et ita quando appellatio fruſtratoria eſt, remittitur ad eum à quo appellauit. j. de appel. cum in eccleſia. & cap. vt debitus. & in expenſis debet condemnari: vt ibi dicitur.

E*Xpoſuit nobis.*] Si poſt citationem ad cauſam reus pro publica vtilitate vocetur, circumducitur peremptorium, & habebit nouas inducias. Ita communiter ſummatur. ſed iſta ſummatio eſt nimis generalis. quid enim ſi cauſa non eſt ardua, & reperitur citatus in loco iudicij poſt expeditionem publicæ vtilitatis: vel fuit vocatus eo tempore, quo iam deliberauerat: vel potuiſſet iam deliberare ſi voluiſſet? Certe teneretur reſpondere: vt ſatis innuitur ex ratione literæ. Diuiditur quia prima pars narrat factum. ſecunda: ibi, *Nos igitur*, interloquitur, & prima continet plura, vt in ea patet. Abbas.

CASVS. Inter Bituricenſes & Burdegalenſes archiepiſcopos vertebatur quæſtio ſuper iure primatiæ: Papa citauit Burdegalenſem archiepiſcopum vt ad initium quadrageſimæ per ſe vel idoneum reſponſalem ad præſentiam ſuam accederet: quem terminum ſibi peremptorium aſſignauit, Bituriceñ. archiepiſcopo ſuper iure primatiæ reſponſurus. poſtmodum verò dictus Burdegaleñ. pro ſubſidio Ro. eccleſiæ vocatus ad præſentiam domini Papę perſonaliter acceſſit: dictus Bituriceñ. in curia conſtitutus poſtulauit inſtanter, vt Papa in negotio primatiæ procederet. Burdegal. ad ꝓpria rediens quendam conſtituit procuratorē, qui ſaluis exceptionibus ſibi competētibus, in reſpondendo & defendendo omnia faceret. quæ ipſemet Burdegaleñ. facere poſſet. Bituriceñ. archiepiſcopus petijt, vt dictus procurator reſponderet eidē: ille excipiendo propoſuit, ſe ad hoc non teneri: quia pro alia cauſa, ſcilicet, pro publica vtilitate dictus Burdegaleñ. vocatus fuerat, qualiter ꝓ abſente debuit reputari: & priuilegium reuocandi domum haberet: & adhuc nō deliberauerat cum ſuffraganeis ſuis & alijs, quorum conſilium cauſa iſta requirit: nec habuerat tēpus in quo ad vtrumque negotiū potuerit eſſe paratus: ex aduerſo fuit reſponſum, ꝙ cum ipſe prius vocatus fuiſſet ſuper quæſtione præmiſſa, nō fuit intētionis Papę primum mandatum per poſterius reuocare: & tantum tempus habuit, ꝙ bene potuit deliberare ſuper vtroque negotio. dñs Papa de conſilio fratrum ſuorum dilationem adhuc ſibi cōceſſit vſque ad feſtum Natiuitatis domini. No. ꝙ qui ad curiā Romanam vocatus eſt propter publicam vtilitatem eccle. Roma. nō tenetur tunc ſuis aduerſarijs reſpondere: licet Papa ſit ordinarius omnium, ſed habet ius reuocandi domum.

c ¶*Peremptorium.*] Sic enim iudex propter diſtantiam viarū ex cauſa prima vice poteſt peremptoriè citare. s. de in integ. reſtitu. cum ex literis. in fi. & s. eo. c. 1. Ber.

d ¶*Perſonaliter.*] cum quis perſonaliter vocatur per Papam, non ſufficit mittere procuratorem. s. de maio. & obe. c. vlt. & j. de dol. & cōtu. cum dilecti. arg. ſic: cum alicui aliquod negotium perſonaliter committitur, alij committere non poteſt. s. de offi. delega. quoniam Apoſtolica §. is autem. & s. de reſcri. cum dilecta. tamen delegatus non poteſt iubere partes coram ſe perſonaliter comparere: niſi id in reſcripto contineatur: niſi in caſibus quos habes. j. de iudicijs. [lib. 6.] iuris eſſe ambiguū. quæ eſt Innoc. iiij. in concilio Lugdunenſi.

¶*Glo. ſeq. recitat per quęſtionem, an procurator rei ſimpliciter conſtitutus domum reuocet vel declinet forum: & tenet quod ſic: quia &c.*

e ¶*Saluis exceptionibus.*] & ita proteſtatio valet. s. de electio Cumana. vbi de hoc. & ſupra ꝙ metus cau. prælatū. aliàs ſi hoc nō dixiſſet, videretur conſentire vt reſpōderet aduerſario, nec haberet ius reuocandi domum, ut uidetur. Sed certe contrariū credo. 4 ſi enim ſimpliciter conſtituiſſet illum procuratorē, poſſet opponere exceptiones domino cōpetentes: imo ad hoc tenetur: exceptio enim quæ competit reo, competit fideiuſſori. ff. manda. quia de mutua. aliàs eſt. l. idemque. §. generaliter. & ſi ſcienter illā omittat, imputatur ei. ff. de excep. omnes exceptiones. & ff. de fideiuſſ. ex perſona. & procurator ad ea omnia intelligitur conſtitutus, quæ ad cauſam ſpectare uidentur. arg. s. de of. dele. præterea. & c. cū olim 1. & ff. de procu. ad legatū. & & l. ad rem mobilem. & ita ad cautelam qñq; talia dicuntur, utilior tamen eſt proteſtatio: ut cum aliquid proponitur proteſtatur

4 Dixit Vi. ꝙ valet in hoc ꝙ confeſſio facta omiſſa exceptione dilatoria nō valet. ff. mā. diligēter. arctat̄ eñ & limitat̄ procuratio vel mādatum, cū aliàs cōfeſſio ꝓcuratoris noceat dño. s. tit. 2. c. 1. nō tñ tenetur mētiri. ff. mā. Quitús. vel ſecūdū eū ē vtilis clauſula ne videat̄ ſimpliciter cōſtitutus. & ſic cogat̄ illū defendere vel expone ſecūdū eū: ſaluis. j. ſi exceptiones quas ſaluat non fuerūt recipiēdæ, faciat ꝙ ipſe ſacturus erat plenius de hoc vide Io. And. in nouel.

teſtatur ſic, ſaluo iure meo, vel, ſaluis alijs exceptionib. mihi competentibus. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. ſi debitor. §. 1.

a ¶ *Vtilitate.*] Cum enim Burdega. pro publica tantũ vtilitate vocatus fuiſſet ad illum terminum, non debeat tunc conueniri, imo ius reuocandi domum habebat. in Auth. de ſan. epi. §. ſi vero epi. coll. 9. Item pro alia cauſa iuſta ius habet reuocãdi domũ. ſ. de fo. comp. c. vlt. vbi de hoc. & plures aliæ cauſæ ſunt, ex quibus ius reuocandi domum quis habet ff. de iud. l. 2. §. legatis. & 5. q. 2. c. j. & ideo induciæ prorogantur huic: vt dicit in fi. aliàs officium ſuum eſſet damnoſum ei, qđ eſſe nõ debet. ff. de fur. ſi ſeruus cõis. §. qđ vero. & ff. quemad. teſta. aperi. ſed & ſi quis. & ff. quib. ex cau. l. videlicet. & 4. q. 3. §. venturis. nec debet damnum cõſequi vnde præmiũ meretur. j. de fideiuſ. peruenit. & ſ. đ renũ. ſane. B.

† Vide l. actiõe. §. Labeo. cũ gl. ff. pro ſo. & l. 1. in fi. cũ gl. ff. ſo. matrimo.

† quaſi dicat, cõueniri debet in terra ſua.

b ¶ *Cum ſuffraganeis.*] cũ quibus, & etiam cũ capitulis cathedralium eccleſiarũ debet deliberare, cũ eorũ interſit. ſ. de ma. & obe. c. vlt.

Additio. Vnde appellãtur induciꝫ ad tractandum ſuper iure primatiæ, vt ſequitur. & qa quod omnes tangit, ab omnibus debet cõprobari, vel reprobari. ſ. de of. archidia. ad hoc. Vel dic ꝙ ideo dandæ ſunt induciꝫ, ſcilicet propter cãm ſuperuenientẽ, propter quã noue induciæ dandæ ſunt. ff. de interrog. actio. de ætate. §. ex cã. aliàs dãdꝫ nõ ſunt, ſ. eo. c. ſecundo & tertio.

† Aliàs, primum.

c ¶ *Nec tempus.*] ſcilicet 1 ſufficiens: ideo ampliantur ei induciæ ſuper hoc, vt ſequitur.

d ¶ *Imminere.*] id eſt, intendere. & deliberare. ſic exponitur. 88. diſ. conſequens.

e ¶ *Indulgendam.*] ſcilicet ſuffraganeorum nomine: & ita intelligitur. ſ. de reſti. in integ. coram. in fi.

† Burchardus li. 2. de cr. c. 8. Iuo pa. 4. c. 16. & c. j. e. ti. in 1. cõpil. Et ꝑ intelligẽtia totius huius tituli de feriis vide Couarruuiã li. 4. varia. reſo. c. 19. vide ẽt notas hui⁹ capit.

1 Hꝫ tres gloſſulꝫ nõ sũt Bernardi, nec habent in vetuſtis exẽplaribus.

fuit, ſe ad hoc non teneri, cum pro alia maiori cauſa, ꝑ publica ſcilicet vtilitate [a], dictus Burdegalenſis vocatus, pro abſente reputari debuerat †, & reuocãdi domũ priuilegium † habuiſſet. Nondum etiam ſuper hoc deliberauerat cum ſuffraganeis [b] ſuis, & aliis, quorũ cõſilium tã ardua cauſa requirit: nec tempus [c] habuerat, in quo ad vtrumque negotium valuerit (ſicut expediret) eſſe paratus. Sed pars altera econtra reſpondit, quòd cum ſuper quæſtiõe prædicta prius fuerit euocatus, noſtrꝫ intẽtionis nõ fuerat primũ mãdatum per poſterius reuocare: temporis quoq; ſpatium habuerat tã prolixũ, vt potuiſſet, ſi voluiſſet, ſuꝑ cã deliberare prædicta, ſicut fecerat cũ quibuſdam: & cõmodà vtriq; negotio imminere: [d] & infrà. ¶ Nos igiẽ de cõſilio fratrum noſtrorũ, vſque ad proximũ † venturum feſtũ natiuitatis Dominicꝫ, dilationẽ adhuc ſibi duximus indulgendam [e].

# TITVLVS IX.

## De ferijs.

¶ Ex † concilio apud Compendium.

¶ *Diebus Dominicis mercari, litigari, iudicari, vel iurari non dẽt: ſed de veſpera in veſperã debent celebrari.*

### CAP. I.

OMnes dies Dominicos [f] à veſpera, ĩ veſperã cũ omni veneratione decernimus obſeruari, & ab omni illicito opere abſtinere: vt ĩ eis mercatũ minimè fiat, neque placitũ; neque aliquis ad mortẽ [g], vel ad pœnam iudicetur: nec ſacramenta (niſi [h] pro pace, vel alia neceſſitate [i]) præſtentur.

¶ Alexander tertius.

¶ *Feſtorum principium, & finis fieri debet ſecundum ipſorum magnitudinem, & conſuetudinem regionis. hoc primò. In præcipuis feſtis, & intra Paſcha & Pentecoſten, non fit ſolemnis genuum flexio. Si tamen tunc clerici, vel epiſcopi ordinentur, ſecundum ordinationis modum genua flectuntur. hoc ſecundò. Romana eccleſia ſpeciale feſtum de Trinitate non facit: ſeruatur tamen de hoc cuiuſque eccleſiæ conſuetudo. hoc tertiò.*

### CAP. II.

QVoniam † in parte: & infrà. ¶ Licet ſcriptum [k] † ſit, de veſpera in veſperam celebrabitis ſabbata veſtra: feſtorum tamen principiũ, & finis, iuxtà eorum qualitatem, & diuerſarum regionum conſuetudinem debet attendi: & ſicut magnitudo dierũ exigit, prius [l] incipere, & tardius terminari: & infrà. ¶ Diebus autem Dominicis, & aliis prꝫcipuis [m] feſtiuitatibus, ſiue inter Paſcha & Petecoſten, genuum † flexio nequaquam debet fieri: niſi aliquis ex deuotione id velit facere in ſecreto [n]. ¶ In cõſecrationibus † autem epiſcoporum, & clericorum ordinationibus, conſecrans, & conſecratus tantum, genua flectere poſſunt: ſecundũ quod conſecrationis modus requirit.

DE FERIIS.

¶ *Viſo ſupra de dilationibus, quæ dantur à iudice: videndum eſt de dilatione, quæ datur, à iure: ideo, &c. ita cõtinuat Gof. & alij, Vel dic quod feriæ largo modo ſunt dilationes: ideo &c.*

*De ferijs cauſarum, & alijs colendis, habetur 15. q. 4. & de conſec. diſtin. 3. cap. 1.*

*De ferijs autem nuptiarum, habetur 33. q. 4. Abbas.*

OMnes dies.] Casvs. Dicitur hic quod omnes dies Dominici ſunt à veſpera in veſperam feriandi, & ab omni opere ſeruili obſeruandi: nec in eis mercatum, vel placitum fieri debet: nec aliquis ad mortem, vel ad pœnam ſanguinis iudicari: nec ſacramenta præſtari debent, niſi pro pace vel magna neceſſitate. Nota quod omnes dies Dominici ſunt feriandi. Item iudiciũ mortis, vel ſanguinis die Dominico exerceri non debet. Item multa in neceſſitate licet, quæ aliàs non licerent.

f ¶ *Omnes dies Dominicos.*] Sic j. eo. c. vlt. & C. eo. tit. omnes quod dicit de veſpera ſabbati, non ſeruatur quantum ad cauſas. Imo poteſt iudex procedere vſque ad illam horam, quia poſſit perficere quod incumbit ante noctis tenebras. ſ. de offic. delega. conſuluit. 2 Sed quantum ad celebrationem officiorum hoc dicitur. j. cap. proxi.

2 Idẽ Hoſ. dicebat Pe. & Egi. ꝙ ĩ vigilia ſancti, vel die ſabbati poſt veſperas, non debẽt cauſæ audiri Nec ob. de cre. conſuluit. quæ intelligenda ẽ de dieb. profeſti.. Io. And.

g ¶ *Ad mortem.*] maximè quia nec aliqua cauſa tunc tractari debet, niſi pietas hoc ſuadeat. j. eod. cap. vlt.

h ¶ *Niſi pro pace.*] Pro pace quidem omni die iurari poteſt, cum ſit opus pietas. 22. q. 1. omne quod. argum. j. eo. c. fina.

i ¶ *Neceſſitate.*] puta pro fide, pro obedientiã, pro fama. ſ. de electio. ſignificaſti. vbi de hoc.

Additio. Et iſti caſus cum quibuſdam alijs patent in his verſibus:

*Pax, & fama, fides, reuerentia, cautio damni.*
*Defectus veri, ſibi poſcunt magna caueri.*

QVoniam.] Tria sũt dicta, ſecundum: ibi, *Diebus*. tertium: ibi, *Præterea*. Abbas Siculus.

Casvs. Primo dicitur ꝙ in feſtis celebrandis, dierum magnitudo & regionis conſuetudo attendi debet. Secundò dicitur, ꝙ dominicis diebus & alijs prꝫcipuis feſtiuitatibus, & à Paſcha vſq; ad Pentecoſtẽ nullus dẽt flectere genua: niſi ex deuotione velit in ſecreto. Tertiò dicitur ꝙ in conſecrationibus epiſcoporum, & ordinationibus clericorũ, conſecrans & cõſecratus tm̃ genua flectere debent. Quarto dicitur quòd feſtũ ſanctæ Trinitatis ſecũdum diuerſarum regionum cõſuetudines, diuerſis temporibus anni celebraẽ: eccleſia ſiquidẽ Romana feſtũ ſanctæ Trinit. aliquo tꝑe ſpecialiter non celebrat, cũ ſingulis dieb. Gloria patri, &c. & ſimilia dicanẽ ad laudẽ Trinitatis. No. ꝙ cõſuetudo regionũ in feſtis celebrandis dẽt attẽdi. Item cõſuetudo Ro. ecc. nõ eſt ſemper in omnibus ſeruanda.

† Cap. 2. e. ti. ĩ 1. cõpi. & ꝑ intellectu vide Martinũ ab Azpilcueta ĩ Enchyridio de oratio. & hor. cano. cap. 4.

† Gene. 2. Exor. 16. 20. Leui. 23. Num. 28. Deute. 5.

† Genuũ flectiões quã do & qualiter fieri deat, vide Burchardũ lib. 13. c. 3.

† Aliàs, cõſecrãt[illegible]e.

k ¶ *Scriptum ſit.*] Ergo ita ſeruandum eſt. 6. quæſtio. 3. ſcriptum eſt. ff. qui & à quib. & ma. proſpexit.

¶ *Gl. ſeq. ponit. 5. diuerſos modos, quib. dies incipiẽ & finitur.*

l ¶ *Prius incipere.*] Dies incipit & terminaẽ diuerſis horis diuerſo reſpectu: incipit in veſperis quantũ ad officij celebrationẽ, vt hic, & canonicã computationẽ 3 fictione iuris. 75. diſ. ꝙ à partib. quo ad iudiciũ incipit ĩ mane, & terminaẽ in fine diei, ante noctis tenebras. ſ. de of. dele. cõſuluit. & in Auth. de iud. §. ſedebũt. coll. 6. quo ad cõtractus media nocte terminaẽ & incipit: vt in decr. cõſuluit. & ff. eo. ti. more. quo ad eſũ carniũ poſt cœnã de conſe. diſt. 3. de eſu. quantũ ad obſeruationẽ treugæ in ortu ſolis. ſ. de treu. c. 1. & ſecundum conſuetudinem locorum conſideratur hoc. 76. diſtin. vtinam.

3 Quia quo ad ordinãdum mane coniungiẽ. veſperi. de tem. ord. literas. Ioan. And.

m ¶ *Præcipuis.*] Quæ enumerantur de conſec. diſtin. 3. cap. 1. & j. eod cap. vlt.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium.*

n ¶ *In ſecreto.*] Arg. cõtra. 30. diſt. c. vlt. & 76. diſt. ſcire 4 ſed illa contraria intelliguntur cum determinatione iſtius.

4 Et ibi ratio reddiẽ, quare his diebus nõ fit genuum flexio. Io. And.

a ¶ *Conſuetudines.*

a ¶*Conſuetudines.*]Simile 12.diſt.illud.& c.illa.& 76.diſt.vtinam.& ĩ.de ſepulturis.certificari.& ſic conſuetudo cuiuſlibet loci ſeruabitur.

¶*Glo.ſeq. cum ſeq. duo contraria ſignat.*

b ¶*In octauis.*]Arg.cõtra.ĩ.eo.capellanus. vbi dicit ꝙ Pentecoſte caret octauis.

c ¶*Eccleſia ſiquidem Romana.*]Et ſic eſt ar. ꝙ cõſuetudo Romanę eccleſiæ nõ eſt ab alijs obſeruãda.arg.11.diſt. quis neſciet.arg. cõtra. 12.diſt. nouit. & c. nõ decet.Bernar.

L*icet tam veteris.*] Propter neceſſitatẽ diebus feſtis piſcari licet:ſiue licet intẽdere rei tẽpore periturę. Et Primò ponit diuinum præceptum. Secundò pp neceſſitatẽ dat indulgentiam contra illud,cum determinatione:ibi,*Indulgemus*.Ab.

† Aliàs vt.

C A S V S.Dicitur hic, ꝙ licet tam in veteri quàm in nouo teſtamẽto, ſeptima dies data fuit ad requiẽ, & eccleſia feſta ſanctorũ martyrum decreuit obſeruanda: indulget tamen dñs Papa quibuſdam piſcatoribus, ꝙ diebus Dominicis & alijs feſtis minoribus,ingruẽte neceſſitate poſſint capturæ piſcium intendere:ita quòd de captura illa eccleſijs circum poſitis, & pauperibus congruam faciant portionem.No. quòd dies Dominicus deputatus eſt ad requiẽ. Item neceſſitas facit licitum ꝙ aliàs eſt illicitum.

† In plerisque antiqs codicibus, epiſcopo, legitur,nõ archiepiſcopo.

† Ca.3.eo.ti.in 2. cõpil. & pro intelligentia vide q̃ copioſetradit Arnaldus Albertin[a] in Ru. de hære.li. 6. q. 12. §. quintus error.nu.23. & ſeq. & Couarruuias lib. 4. varia.reſo. c.19.nu.4. adde notas huius capitis.

¶Prætereà feſtiuitas ſãctę Trinitatis ſecundum conſuetudines [a] diuerſarum regionũ à quibuſdam conſueuit in octauis [b] Pẽtecoſtes,ab alijs in Dominica prima,ante aduentum Domini celebrari. Eccleſia [c] ſiquidem Romana in vſu non habet,quòd †in aliquo tẽpore huiuſmodi celebret ſpecialiter feſtiuitatem: cum ſingulis diebus Gloria patri, & filio & ſpiritui ſancto, & cætera ſimilia dicantur ad laudem pertinentia Trinitatis.

¶Idem Tribuerieñ. Archiepiſcopo †.

¶*Propter neceſſitatem alimentorũ, licet diebus feriatis in honorem Dei operi ſeruili intẽdere: maximè circa rem tempore perituram. hoc dicit.*

C A P. III.

LIcet † tam veteris, quàm noui teſtamenti pagina, ſeptimum diem [d] ad humanam quietẽ ſpecialiter deputauerit: & tam eũ, quàm alios dies maieſtati [e] altiſſimæ deputatos:necnon natalitia ſanctorum martyrum [f] eccleſia decreuit obſeruanda: & in his ab omni opere ſeruili ceſſandum:& infrà:¶Indulgemus vt liceat parochianis veſtris, diebus Dominicis, & aliis feſtis (præterquam in maioribus [g] anni ſolẽnitatibns) ſi alecia [h] terræ ſe inclinauerint, eorum captioni, ingruẽte neceſſitate intẽdere: ita quòd poſt factam capturam, eccleſijs circũpoſitis [i], & Chriſti pauperibus,cõgruam faciant portionem.

¶Clemens iij.aliàs Celeſtinus.

¶*Tres ſeptimanæ,quibus canon prohibet fieri nuptias,ante feſtum Ioannis Baptiſtę,non continuantur feſto: ſed intelligitur de ſeptimana Aſcenſionis cum duabus ſequentibus.*

d ¶*Septimum.*]Vetus teſtamentum ad literam præcipiebat ſabbatum cuſtodiri. Nouum vero ſpiritualiter illud ſeruat, primã diem pro ſeptimana celebrando. 1 ſicut enim carnalia ſacramenta ad literam ſeruare non poſſumus: ita nec ſabbatum ad literam licet ſeruare. de conſe.diſtin. 3. peruenit ad me.

1 Verbum, celebrando, deeſt ĩ veterib.codicibus.

e ¶*Maieſtati.*]ĩ.eo.c.ſi.& C.eo.omnes.dies.

f ¶*Martyrũ*]ĩ.e.c.ſi. & de conſe. diſt.3.c.1.

g ¶*Maioribus.*] Vt puta Natiuitatis Domini,diei Epiphaniarum,Paſchatis, Aſcẽſionis Domini,& Pentecoſtes.

h ¶*Alecia.*]Genus piſcis eſt, & raro & certis diebus apparet. ideoque propter neceſſitatem facilius indulgetur Dominicis diebus, vt captioni intendant. ſic enim propter neceſſitatem, vel pietatem poſſet eodem die iudicium exerceri. ĩ. eo. cap.vltim.& ff.eo.tit.l.ſolet. 2 & l.penul.

2 Sequitur etiã meſſis & vindemiarũ tpe ius dici de rebus quæ tẽpore,vel morte periturę ſunt. Io.And.

i ¶*Eccleſiis circompoſitis.*] Quibus propter eandem neceſſitatem,congruam faciant portionem,& præcipuæ illis in quarum territorio captio facta eſt: quia quaſi decimæ prædiales eſſe cenſentur: vnde ſaltem pro decima per te eis ſoluant. ĩ. de dec.ad Apoſtolicæ.

C*Apellanus*] Communis diuiſio.ſecunda: ibi, *Quia ergo.* Abbas Siculus.

C A S V S. In canonibus dicitur, quod nuptiæ celebrari non debent in tribus hebdomadis ante feſtum beati Ioannis Baptiſtæ. Quidam dicebant ſeptimanas illas ſine aliqua interpellatione cõtinuandas ipſi feſto: Alij volunt facere interuallum inter ipſum feſtũ, & illas hebdomadas:& ob reuerentiam feſtiuitatis Pentecoſtes fuiſſe ſtatutum: quæ feſtiuitas Pentecoſtes ſolet in ſeptimanis ipſis interuenire quandoque: & ſic à tribus diebus Rogationũ, ante Aſcenſionẽ Dñi vſq; ad octauũ diẽ poſt Pentecoſtẽ, computatis illis ſeptimanis, illo tm̃ tẽporis ſpatio nuptias celebrari nõ permittũt: poſtea verò nullatenus nuptias impediunt celebrari: quæſiuit quidam eps per capellanũ ſuũ, quę iſtarum opinionũ melior eſſet.Rñdet Papa, ꝙ conſuetudo eſt Ro.eccleſię,vt quocunque tempore matrimonium contrahatur, per conſenſum legitimum de præſenti:tñ à Septuageſima vſque ad vij. diẽ poſt Pentecoſten nuptiæ celebrari non ſinũtur: & poſtea ſine differentia celebrantur: ſiue ſint tres ſeptimanæ vel plures ante feſtum beati Ioannis: & ideo poſterior ſententia meliori & ſubtiliori ratione inuatur:& ſiue ſecundũ canones à Septuageſima vſque ad octauam Paſchæ,ſiue poſt vij.diẽ feſti Pẽtecoſtes nuptię ſuſpendantur,in Dominica quæ ſequitur,& deinceps licitè celebrantur.No.ꝙ illa ſententia ſemper dẽt obſeruari, quæ meliori ratione, & ſubtiliori iuuatur.Item conſuetudo Romanæ eccleſiæ debet ſeruari.

C A P. IIII.

CApellanus † tuus (frater epiſcope) corã nobis ex parte tua propoſuit,ꝙ cum ſtatuta [k] canonica declarent nuptias tribus ſeptimanis † ante feſtũ natiuitatis † beati Ioãnis Baptiſtę minimè celebrari debere: quidã hebdomadas illas, abſq; interpellatione cõtinuãdas [l] intelligũt. Alij [m] verò ĩter feſtũ, & ipſas volẽtes facere interuallũ illud dicũt ob reuerẽtiã feſtiuitatis Pẽtecoſtes fuiſſe ſtatutũ: q̃ in ſeptimanis iſtis ſolet interuenire quandoque: & ſic à tribus diebus rogationũ ante Aſcẽſionẽ Domini inchoantes, vſque ad octauum diem poſt Pentecoſten (illis hebdomadis computatis) illo tantum ſpatio temporis celebrari nuptias † non permittũt, earum celebrationem ab inde nullatenus inhibentes.¶Quia ergo conſulti fuimus, vtra iſtarum opinionum potior videatur: nobis, & fratribus noſtris apparuit,quòd licet ea ſit Romanæ eccleſiæ conſuetudo,vt quocunque [n] tempore matrimoniũ contrahatur †, conſenſu [o] interueniẽte legitimo de præſenti:quia tamen à Septuageſima vſque ad ſeptem † dies poſt Pentecoſten celebrari nuptiæ non ſinuntur; & poſteà etiã tribus ſeptimanis,vel pluribus, ante feſtiuitatem ſancti Ioannis, ſine differentia celebrantur: poſterior ſententia meliori, & ſubtiliori [p] nittitur ratione: & ſiue ſecũdum canones à Septuageſima vſq; poſt octauas Paſchæ:ſiue iuxtà cõſuetudinem eccleſiæ Romanę vſque poſt † ſeptem dies feſti Pentecoſtes(quòd caret octauis)nuptiæ ſuſpendãtur:in Dominica,quæ ſequitur, & deinceps poſſunt licitè celebrari.

† Cap.4.e. tit.in 2. cõpil.& vide Burchardũ li.13.de cre.c.21.

† In omnibus manuſcriptis legitur,hebdomadis.

† Vox,natiuitatis. deeſt in antiqs. iam in codice Barbatię ita legit hæc periodus:nuptias trib⁹ hebdomadis ante feſtiuitatem Beati Ioannis Baptiſtæ, minime &c.

† Vide cõciliũ Triden.ſeſſio. 24. in doctrina de ſacramento matrimonij cano. 11. & ead.ſeſſio. de reform. matri.c.10. cõcil·Laodicẽ. c.52.

† De hac re vide qd poſtremo ſanciuerit concilium Tridẽt. ſeſſio. 24. in decreto de reformatione matrimonij capit.1.

† Aliàs, ad ſeptimum diem.

† Alias:poſt ſeptimum diem.

k ¶*Statuta canonica.*] 33.q.4. non oportet.2.

l ¶*Continuandas.*]Ipſi feſto beati Ioannis.

m ¶*Alii verò.*] In his verò quæ ad ſolemnitatem ſpectant,diuerſa tenere non eſt peccatum: quia vnaquaque prouincia abundat in ſuo ſenſu.76.diſt.vtinam.& 12. diſt. illud. & c. illa.& ĩ.de ſepul.certificari.12.diſt.nouit.

n ¶*Quocunque tempore.*]Et ita quolibet tempore poteſt matrimoniũ contrahi: ſed nuptiarum ſolemnitas tantum his diebus(ne carnaliter coniungantur)prohibetur.ſimile ĩ.de matrimo.cõtracto cõtra interdictum eccleſiæ.c.1. & ſecundum hoc intelligitur.33.q.4.non oportet 1.& 2.& c.ſeq.

A D D I T I O. vnde verſus:*Eccleſiæ vetitũ,nec nõ tps feriatũ,*
*Impediunt fieri:permittunt facta teneri.*

o ¶*Cõſenſu legitimo.*]ſ.mutuo: qa ſolus cõſenſus facit matrimoniũ.27.q.2.ſufficiat,& ĩ.de ſpõſalib.c.ſi inter virũ & vxo. 3

3 Concor. tex. in l. 1. §.huius. ff. de iuſt. & iur.

¶*Glo.ſeq.recitetur per obiectionem.*

p ¶*Subtiliori.*]Subtilitas hic cõmendat; ſed alibi nõ excuſat errantes

errantes in fide.24.q.1.ſchiſma. Alibi ēt ſubtilitas pernicioſa eſt. C. ad Trebel. ſancimus. & ſ. de iud. dilecti. & c. examinata. nec de apicib. iuris eſt diſputandū. ff. mā. ſi fideiuſ. §. quędā.

CONqueſtus.] Diuiditur: quia duo continet dicta. ſecundum: ibi, *Licet diebus*. Abbas.

¶Gregorius nonus.

*¶In ferijs introductis in honorē Dei, & ſanctorum, niſi ob neceſſitatem, vel pietatem iudicium exerceri non poteſt, etiam de conſenſu partium. ferijs tamen introductis fauore hominum, partes reuunciare poſſunt.*

CAP. V.

COnqueſtus eſt nobis: & infrà. ¶Quamuis non prorogari [a], ſed expediri deceat † quæſtiones: dēt tamen iudicialis ſtrepitus diebus cōquieſcere feriatis, qui ob reuerentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti, ſ. † natalis Dñi, ſancti Stephani, Ioannis Euangeliſtę, Innocentium, ſancti Sylueſtri, Circunciſionis, Epiphaniæ, ſeptē diebus Dominicæ Paſſionis, Reſurrectionis, cū ſeptem ſequentibus, Aſcēſionis, Pentecoſtes cum duobus, † qui ſequuntur, natiuitatis Ioannis Baptiſtę, feſtiuitatum omnium Virginis glorioſæ, duodecim Apoſtolorum, & precipuè Petri, & Pauli, beati Laurentij, dedicatiōis beati Michaelis, ſolemnitatis omnium Sanctorū, ac diebus Dominicis, cęteriſq; ſolemnitatibus, quas ſinguli epiſcopi in ſuis diœceſibus cū clero, & populo duxerint ſolēniter venerandas: quibus [b] vtique ſolemnibus ferijs (niſi neceſſitas [c] vrgeat, vel pietas [d] ſuadeat) vſque adeo conuenit ab huiuſmodi abſtinere, vt conſentientibus etiam partibus, nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia, quam contingit diebus huiuſmodi promulgari. ¶Licet diebus feriatis, qui gratia vindemiarum, vel meſſiū ob neceſſitates hominm indulgentur, procedi valeat, ſi de partium proceſſerit voluntate.

CASVS. Quæſitum fuit qui eſſent illi dies quibus ob reuerentiā Dei iudiciorum ſtrepitus cōquieſcere dēt: & vtrū partes renūciare valeant ferijs illorum dierū? Rñdet Papa, ꝙ licet nō prorogari, ſed expediri debeant quæſtiones: tñ diebus illis qui ob reuerentiā Dei ſtatuti ſunt, iudiciorū ſtrepitus conquieſcęre dēt. & enumerantur hic dies illi: & illis vtique diebus ſolēnibus vſq; adeo ab huiuſmodi conuenit abſtinere, vt ēt partibus conſentientibus, nec proceſſus tunc habitus, nec ſnīa diebus illis promulgata valeat, niſi neceſſitas vrgeat, vel pietas ſuadeat. illis autē ferijs, quæ gratia meſſium, vel vindemiarū introductæ ſunt, poſſunt partes renunciare, vt tūc iudicialis ꝓceſſus & ſnīa valeat. Not. ꝙ ferijs introductis ob reuerētiā Dei, nullus poteſt renūciare, niſi neceſſitas vel pietas aliud inducat. Item neceſſitas vel pietas non eſt ſub lege. Item alijs ferijs poteſt renunciari.

† Aliàs, debeant.

† Pro intelligētia, & de veritate huius tex. aduerſus hæreticos vide Thomam V Valdenſem li.1.c.142. de ſacramenta. lib. adde Arnaldū Albertinū in Rub. de hæret. lib. 6.q.12.§. quintus error. nu.23. & ſequ. & Couarru. lib.4.c.19. varia. reſ. adde notas noſtras in hoc c.

† Aliàs ita: cum duab. diebus, q̄ ſubſequūtur.

a ¶*Non prorogari*.] j. de dol. & cōtu. finē. & c. venerabilis. & C. de iud. properandum. circa prin. & boni prętoris eſt lites diminuere. ff. ſi cert. pet. quidā. & j. de re iud. iurgantium. nec permittere debet prætor partes ad arma, vel rixam venire, quas poteſt ſua iuriſdictione compeſcere. ff. de vſufruct. l. ſi cuius. §. æquiſſimum.

1 Alias cauſas habes ī tex. & in gl. 15.q.4. placita. in ſi. Io. And.

*¶Gloſ. ſeq. tractat de triplici feria ſolemni, ſubdens quòd feriæ introductæ fauore hominum renunciari poſſunt: & ex cauſa eo tempore procedi.*

b ¶*Quibus vtique ſolemnibus ferijs*.] Not. ꝙ feriæ dierū præcedentium introductæ ſunt ob reuerentiam Dei, vt hic dicit in princ. & C. eo. tit. oēs dies. & l. dies feſtos. & ſolemnes feriæ appellantur. Aliæ etiam feriæ dicuntur ſolemnes ob reuerentiam principis, & honorem: vt dies natiuitatis ſuæ: vel dies principij de imperio. C. eo. omnes. Item & alię feriæ dicuntur ſolemnes, vt tempus meſſium, & tempus vindemiarum, de quibus hic inferiūs ſequitur. & ff. eo. tit. l. j. & iſtæ ferię indicuntur ad requiem laboris, 1 vt quieſcant tunc homines à cauſis: & iſtę feriæ indicuntur varijs temporibus ſecundum diuerſitatem locorum: quia quidam tardius colligunt meſſes, ſiue vendemiā: quidā citius. ff. eo. l. prę ſides. Ferijs introductis ob reuerentiam Dei partes renunciare non poſſunt, vt hic dicit expreſsè: alijs autē ferijs introductis ob fauorem hominum, bene pnt partes 2 renunciare, vt hic in fi. compelli tñ non poſſunt, niſi in caſibus. ſ. de iud. ſignificauerunt. & ff. eod. l. 1. §. vlt. & l. ſequen. aliàs non valet ſententia: vt ff. eo. l. 1. & iſtæ feriæ omnes continuæ ſunt, & computantur in anno, vel biennio appellationis proſequendæ: & quolibet die feriato poteſt quis appellare, ſed non proſequi appellationem. C. de eo. l. 1. tempore meſſium, vel vindemiarum quandoque compelluntur aliqui ad iudicium venire. ſ. de iudi. cap. vlt. ſaltem vt litem conteſtentur: puta, ſi actio vel res ſit tempore peritura, puta, actio furti, iniuriæ damni, & aliæ, vt ſ. de iudi. ſignificauerunt. & ff. eo. tit. l. ſi. §. ſed excipiuntur. & l. 2. & 3. Ea verò quæ pertinent ad pacem, vel concordiam, quolibet die feriato poſſunt expediri. C. eod. l. vlt. puta, trāſactiones, pacta: vt ibi.

2 Etiam extra iudiciū puta, in inſtrō cōtractus, & ēt tacitè, puta, ſciēter recipiēdo talē terminū, de his in Spe. eo. tit. §. ſi. & licet valeat hæc renunciatio quo ad partes: non tamen tunc cogentur teſtes: vt ibi. & not. C. eo. l. omnes. in vlt. gl. Io. An.

c ¶*Neceſſitas*.] puta ſi eſſet res tempore peritura. exempla plura habes. ff. eod. l. 1. 2. & 3. & vbi res celeritatem deſiderat. ff. de damno infect. l. 1.

d ¶*Pietas*.] puta cauſa debilium, vel miſerabilium perſonarum: quia in operibus miſericordię dierum diſtinctio 3 non eſt habenda. argumento. 76. diſtin. vtinam. & de conſecratione, diſt. 5. nunquā. & ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit. ff. de relig. ſunt perſonæ. in fi. Bern. Vnde verſus.

*Hæc faciunt cauſas feſtis tractare diebus:*
*Pax, ſcelus admiſſum, manumiſſio, res peritura:*
*Terminus expirans, mora teſtis abeſſe volentis.*
*Cumque poteſtatis patriæ ius filius exit.*

3 Proſper lib. epigramatū: Non recto ſeruat legalia ſabbata cultu, Qui pietatis opus credit in his vetitū. Io. Andr.

# TITVLVS X.

## De ordine cognitionum.

¶Clemens iij. Alatrino † Epiſcopo.

† apertino. † alatano. † aten. † alteran.

*¶Contra mulierem vendicantem aliquem in maritum, admittitur exceptio conſanguinitatis: quæ prius diſcutienda eſt, quàm ſuper matrimonio pronuncietur: & ſufficit ſuper ipſo principali pronunciare. h. d.*

CAP. I.

INtelleximus, † ꝙ cum quędam mulier peteret quendam in virum, teſtes ad ſuæ intentionis aſſertionē induxit: per quos pars viri futurum ſibi prę iudicium metuens, exceptionem cōſanguinitatis obiecit, ex qua intendit petitionē mulieris elidi: & infrà. ¶Inquiſitioni tuæ taliter duximus reſpondēdum, quòd cum exceptione probata, quęſtio principalis perimatur, ante eſt cognoſcendum [e] de ipſa, quàm ad diffinitionis articulum procedatur: quo facto, virum ab impetitione mulieris (prout expoſcit ratio iuris) abſoluas.

† Cap. vnico. e. tit. in 1. compil.

DE ORDINE COGNITIO.

*¶Quia lite conteſtata, præſtito iuramento, datis dilationibus ab homine & à iure ſolent rei ſuas quæſtiones proponere: de quibus quo ordine ſit cognoſcendum, poſſet merito dubitari: ideo, &c.*

*De hac materia habetur 2.q.2. & 3.q.2. & quæſtione. 1. Abbas. Sicnlus.*

INtelleximus.] De peremptoria exceptione ante ſententiam iudex cognoſcit: ſed ſufficit ſuper principali pronunciare. Communis diuiſio, ſecunda: ibi, *Inquiſitioni*. Abbas.

CASVS. Quædam mulier petebat quendam in virum: induxit teſtes ad probandum ſuam intentionem. Vir timens ſibi fieri præiudiciū per teſtes illos, exceptionē conſanguinitatis obiicit: per quam, petitionē mulieris repellere intendebat: quærebatur an primo eſſet de impedimēto conſanguinitatis agendū, quam ſuper cauſa matrimonij ſnīa proferat? Reſpondet Papa, ꝙ exceptione conſanguinitatis probata, principalis quæſtio eſt perempta: & ideo de ipſa eſt antea cognoſcendum, quam ad diffinitionis articulum procedatur, quo cognito, & probato, vir ab impetitione mulieris debet abſolui. Not. ꝙ exceptio peremptoria ante ſententiam oppoſita dēt examinari: & cognoſci de ea antequam ſententia ſuper principali quæſtione feratur: quia ex illa apparebit qualiter debeat formari ſententia. Item ſuper exceptione peremptoria, ſiue incidenti, non pronunciatur, ſed ſuper principali quæſtione.

*¶Glo. ſeq. ſuper quæſtione, an in his quæ occurrunt inter litē, ſit pronunciandum: primo ponit opi. Bulgari, ꝙ non, & inducit tres leges. Mediam Io. & Azo. diſtinguentium: & hanc approbat reſpondendo. L. Pla. & M. contra ſolu. alleg. decret. cùm Io. cui dupliciter reſpondet.*

e ¶*Cognoſcendum*.] Ex hac decre. colligitur manifeſtè, ꝙ

Exceptio ſi obiiciatur, an ſuper illa ſit pronunciãdũ.

cum reus in modum exceptionis, aliquã exceptionem obiicit actori, de illa incidenti tm̃ cognoſci debeat, fundata intẽtione actoris primo. C. de proba. exceptionẽ. & C. de excep. ſi quidem. & non ſententiare ſuper ea, ſed tm̃ ſuper principali pronunciandũ ſit. Super hoc fuit diuerſitas inter doct. Bulgarus dicebat ꝙ ſuper incidenti qõne ſiue exceptione pronunciari non dẽt, ſed tm̃ cognoſci de ipſa, ſed ſuper principali ſolũmodo, quia eo ipſo quod pronunciatur ſuper principali quæſtione, ſatis intelligitur eſſe ꝓnunciatum ſuper incidenti per quandam cõſequentiã: & hoc dicebat per leges illas. C. de ordi. iudi. l. 1. & l. 2. & quia ibi dicitur, ad officium iudicis pertinet vniuerſam incidentem quæſtionem examinare: qm̃ non de ea pronunciat, ſed de hæreditate. C. de ord. cog. l. 2. 2. reſpon. & C. ad l. Iul. de adul. quoniam Alexandrũ. & C. ad leg. Fab. de pla. l. præſes prouinciæ. M. & P. dicebant ꝙ ſuper hac ſemper debet pronũciari. ff. de iud. de qua re. & j. de cau. poſ. cum ſuper. & ff. de mi. intra vtile. & ff. de præua. l. 3. & ff. de lib. cau. liberis. §. vlt. niſi impediatur propter conditionem ſuæ perſonæ: quia eſt pedaneus iudex: vt C. de iud. quotiens. vel conditionem rei: vel quia pupillus eſt cui mouetur quæſtio ſtatus incidenter, tunc non pronunciatur ſuper cauſa ſtatus, ſed ſuper hæreditate. C. de ord. iud. l. 1. Dominus Io. & Azo 1 cum eo diſtinguit, & bene inter quæſtiones ſiue exceptiones incidentes, & emergentes: Incidens qõ dicitur, quæ competit reo etiam ante litis conteſtationem 2, puta, pactũ de non petendo, res iudicata, delatio iuramenti, conſanguinitas, quæ obſtat matrimonio: vel aliud quodcunque impedimentũ perpetuũ, & conſimilia. In his enim obtinet ſententia B. quia nõ pronunciatur in his, ſed ſuper principali: vt hic expreſsè apparet: & in his non pronunciatur, niſi quando ciuilis incidit in criminali: vel econtra. 3. q. 11. §. aliquando. ver. qui confitetur. & C. ad l. Iul. de adul. quoniam Alexandrũ. C. ad l. Fab. de pla. præſes prouinciæ. & econtra, cum ciuilis ciuili præiudicat. j. eo. tuã. & 3. q. 11. §. ſi de hæreditate. j. qui fi. ſint leg. lator Emergentes dicuntur illæ, quæ competunt & emergunt in lite: puta, an dilatio ſit danda, an non: an talis teſtis ſit recipiendus vel non: an talis poſitio, vel interrogatio facienda ſit, vel non: vel vtrum aliquis ſit in poſſeſſione libertatis, vel non: & in iſtis emergentibus obtinet ſententia M. & P. & ſic intelligitur lex illa. ff. de lib. cau. liberis. §. vlt. & in iſtis pronunciari dẽt, aliàs non poſſet procedere iudex in principali, niſi in his pronunciaretur & ſic intelligitur l. de qua re. ff. de iud. & decre. cum ſuper. Vel dic de qua re cognouit, verum eſt principaliter. Ad illã l. intra vtile. reſpondetur, ꝙ ibi non fuit pronunciatum ſuper incidenti, ſed ſuper ętate, & eſt ſpeciale: vel vt reſtitueretur in integrũ rõne ætatis fuit pronunciatũ: & ita per conſequentiam ſuper ætate pronunciatur. Ad legẽ illam. ff. de præuaricator. dñt, ꝙ ſpeciale eſt ibi. Vel dicas, ꝙ neceſſarium eſt vt ibi pronuncietur de præuaricatione antequã admittatur ad accuſationem: & in modum replicationis illud obiicitur; & quia illud competit ante lit. conteſt. tm̃, ideo pronunciandũ eſt, & in hoc eſt ſimile exceptioni dilatoriæ: quia in hoc ante litem conteſt. dẽt opponi: & ideo dẽt pronunciari ſuper illa ſicut in dilatorijs ante lit. conteſt. pronunciatur: & poſtea eſt peremptoria. 3 Arg. contra. j. de fide inſtru. cùm Ioannes. vbi pronunciat Papa ſuper exceptione incidenter propoſita in cauſa appellationis. Ratio ibi põt aſſignari: quia cùm non pronuncietur in cã appellationis directè ſuper principali quæſtione, ſed tantum confirmatur, vel infirmatur ſententia: pronunciari debet ſuper incidenti qõne oppoſita in cã appellationis. vel ſi pronunciatur ſuper talibus, non eſt contra ſubſtantiam ordinis iudiciorum, & ſuper incidenti, ſiue peremptoria exceptione pronunciatur, ſ. de elect. cum dilectus. ad fin. illa exceptio videtur potius incidens, quàm emergens. Et idem etiam poteſt dici in l. intra vtile. quod pronunciatum fuit ſuper incidenti quæſtione, ſ. ſuper ætate: nec propterea ius offenditur, nec eſt contra ordinem iuris ꝙ ibi pronuncietur ſuper ætate, quæ fuit incidens quæſtio, nec dicitur in iure ꝙ talis ſñia non teneat.

ADDITIO. Differentia euidens inter quæſtionem incidentẽ, & emergentem poteſt haberi per hunc verſum.

† Narmen.
† Nouariẽ.
† Varicen.
† Marin.
† Cap. vnico. eo. tit. in 3. comp.
† Ferentillo.
† Ferentiſſo.
† Artone.

1 Hoc ſequitur Inn. in decretali, cum inter R. ſuprà de ele.

2 Et ſic oriuntur ex circũſtantijs negotij ſecundũ Goff. & habent vetuſtiorem cãm, ſ. añ iudiciũ cęptũ, quod verum eſt cõiter, nã & poſt iudicium cęptũ poſſet fieri pactũ de non petendo, quę eſt incidẽs & prius potuiſſet excõicari actor, vel teſtis: vel re⁹ ſpoliari. j. c. proxi. q́ eſt emergens. Ioan. And.

3 Intelligas hoc ſpecialiter dictum de exceptiõe præuaricationis: qa pronunciatio ꝙ ille fuerit præuaricator, non audietur ampli⁹ contra illũ vt ff. de pręuar. l. 3. nõ aũt hoc intelligas in oĩb. dilatorijs: ſecundum abb. Io. andr.

¶ Innocentius tertius. Epiſcopo Narmarineñ. †

¶ *Si reus contra actorem ſpoliatorẽ ſpoliationem opponit: aut excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata, reſpondere non cogitur: ſed per hoc non reſtituitur: aut agendo, & tunc ſimul vtraque quæſtio terminatur, & ea probata reſtituetur.*

CAP. II.

CVm † dilectus filius abbas de Ferentino †, de nobilibus viris dominis de Artone † depoſuerit quæſtionem, quòd manu armata [a], & cum exercitu, ad caſtrum monaſterij venientes, in prædis animalium, & alijs damnificare dictum cœnobium præſumpſerunt, de quibus iuſtitiam ſibi fieri poſtulabat: Ei citra litis conteſtationem, ſub

*Incidens perimit: emergens quęſtio differt.*

CVm dilectus.] Sunt duæ partes. In prima facti, & proceſſus narratio. In ſecunda iudicis interlocutio: ibi, *Nos autem.* Item prima ſubdiuiditur in tres. Prima proponit actoris petitionem. Secunda: ibi, *Et citra.* rei exceptionem. Tertia: ibi, *Verum.* actoris replicationem. Item ſecunda principalis facit duo, qa primò interloquitur diſtinguendo duo membra: primũ: ibi, *Cùm ea.* ſecundum: ibi, *Sed quoniam:* ſecundò: ibi, *Verum.* declarat interlocutoriam, probãs id per duo ſimilia. Primum: ibi, *Quemadmodum.* Secundum: ibi, *Teſtes etiam.* Abbas Siculus.

CASVS. Abbas de Ferentino accedens ad præſentiam dñi Papæ, conqueſtus fuit nomine monaſterij ſui, de quibuſdam nobilibus dominis de Artone, ꝙ ipſi manu armata & cũ exercitu, ad caſtrum monaſterij venientes, monaſterium ipſum damnificauerunt in prædis animalium, & rebus alijs, de quibus iuſtitiam ſibi fieri poſtulauit. ex parte dictorum nobiliũ in modum exceptionis citra litis conteſt. fuit reſponſum, ꝙ milites ipſi per dolum & violentiam ipſius Abbatis amiſerunt caſtrũ ſuum, quod ipſi & progenitores ipſorum tenuerant & poſſederant in quiete, petentes illud ſibi reſtitui, priuſquàm petitionibus abbatis reſponderent, cùm teſtes haberent præſentes, per quos incontinenti intentionem ſuam probare volebant: ex parte abbatis fuit taliter replicatum. quòd ab ipſo reſtitutio peti non poterat, qui non fuerat ſpoliator, præſertim cùm caſtrum illud, ad proprietatem monaſterij pertineret: quod non diffitebatur pars aduerſa: vnde cùm ad ipſum monaſterium res ſua redierit ab alio poſſeſſa, debet retentionis commodum obtinere, etiam poſt tempora longiora, & iudicium reſtitutorium contra ſpoliatorem tantum competit? Dominus Papa his & alijs intellectis, diſtinguit hoc modo: vtrum ſpoliationis quæſtio ab illis nobilibus obiecta ſit in modum actionis ad reſtitutionem petendam, an in forma exceptionis, ad intentionem aduerſarij repellendam: Si enim ſit propoſita in modum actionis: tunc intelliguntur mutuæ petitiones, ſe tamquàm diuerſæ minime contingentes: & ſecundum regulam illam. Qui prior appellat, prior agat: illa quæſtio quæ primo proponitur, prima debet tractari: & viciſſim tractatæ, eadem debent ſententia terminari: Sed quia illa quæſtio fuit à prædictis nobilibus in modum exceptionis propoſita, interloquendo pronunciat, vt probationes eorum ſuper ipſa exceptione primitus audiantur, & ea probata abbati reſpondere non compellantur, donec reſtituantur ab ipſo: quia ſpoliatus ante reſtitutionem, ſuo ſpoliatori reſpondere non cogitur: ſed ſpoliatione in modum exceptionis tantum probata, non eſt propter hoc reſtitutio facienda: ſicut ſi in modum exceptionis crimen teſti opponitur, vt à teſtimonio repellatur: & ſi crimen contra teſtem probatum fuerit ciuiliter, non ideo ſibi pœna ordinaria debet infligi, ſed teſtimonio eius credi non debet: & hoc contingit, quia in ipſum accuſatio non procedit, & inter infames quaſi ex falſo teſtimonio non habentur, quorum teſtimonium reprobatur. Not. quòd quæſtio ſpoliationis duobus modis poteſt opponi contra ſuum ſpoliatorem: in modum actionis, & ſic ſunt duæ petitiones, & ſimul tractandæ: & in hoc non eſt priuilegiata quando ambæ ſunt reſtitutoriæ. Item in modum exceptionis: & ſecundum hoc non tenetur aduerſario reſpondere ſpoliatione probata, quocunque modo agat ſpoliator. Item nota regulam, Qui prior appellat, prior agat. Item ſpoliatus ſuo ſpoliatori ante reſtitutionem non cogitur reſpondere. Item cùm crimen ciuiliter probatur, teſtis non punitur pœna ordinaria, ſed ſolummodo à teſtimonio repellitur. Item ex modo agendi formari debet ſententia.

a ¶ *Armata.*] Illa vis, quæ fit cum armis, publica eſt: quæ verò ſine armis, priuata dicitur. Inſtitu. de publi. iudi. circa fin. §. item lex Iulia de vi pub. & ff. de vi pub. l. 1. vnde iſti plus peccauerunt.

Vnde verſus.

*Vis priuata reum deponit ab ordine rerum:*
*Sed deportatur, ſi vis armata probatur.*

a ¶ *Exceptio-*

forma exceptionis [a] fuit ex aduerſo reſponſum, ꝙ per ipſius dolum, [b] & violentiā, caſtrū Sirati amiſerant: quod & progenitores eorū tenuerant, & ipſi poſſederant in quiete: ſibi petentes prius reſtitui, quàm petitionibus ipſius reſponderent: prȩſertim cùm teſtes haberent præſentes, per quos intētionē ſuam incontinenti [c] probare volebant. ¶ Verū ex parte abbatis fuit taliter replicatum, ꝙ ab eo reſtitutio peti non poterat, qui non fuerat ſpoliator, præſertim cū dictū caſtrum ad ius, & proprietatē ſui monaſterij pertineret: quod ēt pars aduerſa nullatenus denegabat. Vnde & † verus dominus (ad quē ab alio res ſua poſſeſſa reuertitur, ēt poſt tempora longiora) retentionis [d] debebat cōmodū obtinere: & iudicium reſtitutorium, contra ſpoliatorem [e] tantum competere dignoſcitur; & infrà. ¶ Nos aūt diſtinguendum eſſe credimus, vtrum ſpoliationis quæſtio ab eiſdem nobilibus ſit obiecta in modum actionis, ad reſtitutionem petendā; an in forma exceptionis, ad intentionē aduerſarij repellendam: Cùm ea in modum actionis propoſita, intelligantur mutuæ petitiones, ſeſe tamquam diuerſȩ minimè contingentes, ac per hoc, iuxtà [f] regulā iuris, qua dicitur, Qui prior appellat, prior agat, quȩ prius eſſet propoſita, prius foret tractanda, quamquam in idem iudicium ambȩ deductȩ, viciſſimq; tractatȩ, ſimul eſſent eadē [g] ſententia terminandȩ. ¶ Sed quoniā quæſtio illa fuit ab eiſdem nobilibus tātum in modum exceptionis [h] obiecta, interloquendo pronunciauimus, vt probationes eorū ſuper ipſa exceptione primitus audirentur, & ea probata legitimè, abbati non cogerentur [i] reſpondere ſuper petitionibus memoratis, donec reſtituerentur ab ipſo: cùm ſpoliatori, ſpoliatus ante reſtitutionē non cogatur vllatenus rñdere. ¶ Verum ſpoliatione in modum exceptionis tantum probata, non eſt per hoc reſtitutio [k] facienda: Quemadmodum ſi in modum exceptionis aliquod crimē teſti objicitur, vt à teſtimonio repellatur, & ſi crimen contra eum ciuiliter probatum fuerit, non ideo ſibi pœna infligitur ordinaria, ſed eius dumtaxat teſtimonio nō creditur: quod ea ratione contingit, quoniam in ipſum accuſatio non procedit.

a ¶ *Exceptionis.* ] Ergo qui excipit, non conteſtatur litem. & ſic patet ꝙ qui negat, non excipit: ergo qui excipit, non confitetur. ff. de except. non vtique. & ȷ̄. de exceptio. cum venerabilis.

¶ *Gloſ. ſeq. obijcit, quod delictum, &c.*

b ¶ *Ipſius dolum.* ] Sed quare debuit nocere eccleſiȩ dolus abbatis, ſiue violētia: cū delictū perſonæ, &c. 16. q. 6. ſi epm 1? Sed hic totus couentus cōſenſerat abbati, vel ab initio, vel ex poſtfacto. arg. ȷ̄. de reſt. ſpol. cùm ad ſedem. in fi. ſed ratihabitio in maleficio 2 retrotrahitur, & mādato comparatur. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. ſed & ſi cùm quis.

c ¶ *Incontinēti.* ] Hoc multū faciebat ad hoc vt reſtituerētur. ȷ̄. de reſti. ſpol. literas. & ȷ̄. de teſti. veniens. 2.

d ¶ *Retentionis.* ] 16. q. 3. c. placuit. ver. ꝙ ſi mala. & C. de pſcr. xxx. vel xl. annorum. ſi qs emptionis. §. ꝙ ſi quis.

e ¶ *Contra ſpoliatorem.* ] vel cōtra eū qui mandauit, vel ratā habuit ſpoliationē. ſic ȷ̄. de reſt. ſpol. cùm ad ſedē. in fi. & ff. de vi & vi armata. cùm à te. niſi ſcienter rem recipiat à deiectore, cū per hoc ei ſuccedat in vitium. ȷ̄. de reſt. ſpol. ſæpe cōtingit. & s̄. de iud. quia V. & hic: quia per dolum Abbatis ſpoliati ſunt. Et latius patet reſtitutorium iudicium ſecundum canones, q̄ ſecundum leges. etiam vbi quis dolo, vel metu perdit rē. 3. q. 1. redintegranda ſunt oīa. ſecus eſt in actione quod metus cauſa, quæ datur contra illū qui metum non adhibuit. ff. quod met. cau. l. ſi cùm exceptione. §. in hac.

f ¶ *Iuxtà regulam iuris.* ] ff. de iudi. qui prior. 3 Ber.

g ¶ *Eadem ſententia terminandæ.* ] Nam ſi iſti nobiles propoſuiſſent ſpoliationem ſuam in modū actionis directæ, eſſent duæ principales quæſtiones, conuentio ſcilicet, & reconuentio, & tunc ſimul ſunt tractandȩ: vt s̄. de mu. pe. c. 1. & nō valet ſnīa ſuper vna, niſi & ſuper alia in eadem inſtantia ferat̄. ff. quæ ſent. ſine app. l. 1. §. vlt. C. de compen. neq; ſcriptura. vel ſaltem appellandum eſt. vt ibi dicitur in lege primò inducta. & vnam vocat hic ſententiā pro tanto, quia continuè vna poſt aliam fertur; ſed reuera duæ etiam ſententiæ ſunt. ȷ̄. de cau. poſ. cū eccleſia. & c. cùm ſuper. nam quot ſunt articuli, tot ſunt ſententiæ. ff. de mino. etiam. §. ex cauſa.

¶ *Glo. ſeq. quinque quærit, quæ patent.*

h ¶ *In modum exceptionis.* ] Hic patet quòd quæſtio ſpoliationis non præiudicat ciuili quæſtioni, niſi proponatur in modum exceptionis; ſed criminali ſemper præiudicat, ſiue in modum exceptionis, ſiue in modum actionis proponatur, ſic loquuntur iura 3. q. 1. & q. 2. per totum. & 2. q. 2. per totum. Quidā intelligunt hanc decre. cū ambæ qōnes ſunt poſſeſſoriȩ. Sed hoc non eſt verum: quia abbas non agebat hic poſſeſſorio iudicio, imo hic petebat ſibi iuſtitiam fieri ſuper damnis ſibi datis in prædijs animalium, & in alijs, vt patet in antiqua 4 decret. De hoc dicitur infrà eo. ſuper ſpoliatione. Illud pōt hic quæri: vtrum exceptio ſpoliationis interrumpat præſcriptionem? Et eſt dicendū, ꝙ non: quia præſcriptio in odium nō petentium inducta eſt. ȷ̄. de præſcr. vigilanti. & 16. quæſt. 3. §. poteſt. ſed qui excipit, non petit: ſed petentem repellit: vt hic, & ff. de exception. l. 2. ergo non interrumpit. Licet ſit arg. contra. ff. quod met. cau. l. metum. §. ſed ꝙ prætor. in fi. vbi dicitur ꝙ excipiendo videtur experiri. & ff. rem ra. hab. quo enim tutore. in fi. & ff. de excep. l. 1. & ff. de proba. in exceptionibus. Item quæritur, vtrū exceptio ſpoliationis poſſit opponi in qualibet cauſa? Et pōt dici ꝙ non: quia non opponitur actioni depoſiti: quia ibi nō admittitur compēſatio. C. de compen. l. vlt. & C. depoſiti. ſi quis vel pecunias. & ȷ̄. depoſi. bona fides. §. ſanè. Alij dicunt ꝙ petenti depoſitum bene obſtat exceptio ſpoliationis, quoniā obiicitur petēti reſtitutionem, ſaltē in modum reconuentionis, & etiā exceptionis, & quæſtio ſpoliationis eſt priuilegiata. ȷ̄. eo. ſuper. Et ideo ſatis videtur ꝙ opponi poſſit actioni depoſiti: quia fauorabilior videtur ſpoliatio quàm actio depoſiti, licet illa ſit bonæ fidei. Sed quid ſi in modū exceptionis probaui ſpoliationem, nunquid eædē probationes valebunt, ſi volo directè petere poſſeſſionem? Dico ꝙ non, niſi aduerſarius cōſentiret. ȷ̄. de teſt. veniens. 2. Sed pone ꝙ ſuccubui in exceptione: nunqd poſſum poſtea directè agere poſſeſſorio? Videtur ꝙ non: quia eandē quæſtionē volo refricare, licet alio genere iudicij, quod nō licet. ff. de except. rei iud. ſi quis cùm totum. §. & generaliter. Sed tamē dico quòd poſſum, nec impedit ſi ſuccubui: quia poſſeſſorium directè etiā pōt intentari ex diſſimilibus cauſis. ȷ̄. de dona. inter dilectos. Et ſi primò agatur criminaliter, & non obtinuit, poſtea agi poteſt ciuiliter. 5 C. quando crimi. ac. præiu. ciu. l. vnica.

i ¶ *Non cogerentur.* ] quia nec nudi contendere, nec inimicis inermes debemus nos opponere. 3. q. 2. oportet. Sed ſi cōueniatur ab alio quàm à ſpoliatore non obſtat ei exceptio ſpoliationis. ſed ſi criminaliter accuſetur, pōt excipere quòd ſpoliatus eſt ab alio quàm à ſuo accuſatore, ſi tota ſua ſubſtātia, vel maiori parte ſit ſpoliatus: vt in quadam conſtitutione Inn. iiij. ȷ̄. de reſt. ſpol. frequens. & ſic intelliguntur canones iſti. & 2. q. 2. per totum. & 3. q. 2. per totum.

¶ *Gloſ. ſeq. allegat quatuor concordantias. ſignat contrarium de quatuor capitulis, & vnam legem, & antequā reſpondeat, format quæſtionem, & ſoluit demum reſpondet ad tria capitula, & ad legem.*

k ¶ *Reſtitutio facienda.* ] quia ad hoc nō agebatur. Semper enim videndū eſt ad quid agatur: quia ſecundum modū agendi formatur ſententia. ȷ̄. de ſimo. licet Hely. & ȷ̄. de accu. ſuper his. & melius c. qualiter & qn̄. nec enim poteſtas iudicandi vltra id extenditur, q̄ in libello eſt deductum. ff. cōi diui. l. vt fundus. Arg. contra. ȷ̄. de conceſ. preb. ex parte. & 24. q. 3. ecce. & ȷ̄. de cōfeſ. cū ſup. & s̄. de elec. per inquiſitionē. & ff. de adul. l. 1. §. ſi publico. vbi accuſator conuictus in modū exceptionis punitur: ſed teſtis non punitur, licet crimē ei in modū exceptionis probet̄: vt dicitur ȷ̄. de excep. deniq;. nec infamis reputat̄: vt hic, licet eius teſtimoniū reprobet̄. ff. de his q no. infa. Lucius. Itē quid dices ſi probetur excōicatio in modū exceptionis cōtra aliquē, vt repellat̄ à teſtimonio, vel ab electione, nūquid dēt vitari? Pōt dici ꝙ ſi ex tali facto publica fama laborat, nō eſt ei cōicandū. ȷ̄. de ſent. excom. cum

1 Concor. tex. ī l. ſancimus. cū vulg. C. de pȩn.

2 Violentiȩ vel deiectionis, vt patet in l. ſeq. Ioā. And.

† Dictio, & deeſt in multis antiq. in duob. aūt vetuſtiſſimis legit̄ ita: vnde vt vetus, &c.

3 Qn̄ locū hēat hȩc regula, & qn̄ fallit, ibi no. & ī Spe. de incid. q. ver. videmus. Io. And.

4 Cuiꝰ verba ita habēt: In quorū præſentia. (ſ. Cardinaliū q bus hȩc cā à dño Papa cōmiſſa fuit) ſuam abb. depoſuit qōnē, qđ præfati nobiles nulla reqſitione prȩmiſſa, manuarmata, & cū exercitu, ad caſtra monaſterij Ferētini, & Ga. venientes in prædijs aīaliū, ſegetū cōbuſtionib. captionibus hoīum, homicidiis ꝑpetratis, et dānis alijs, vſq, ad l. libras Lucen. prȩter ſtragē hominum, & iniurias irrogatas dānificare cȩ nobiū dictū præſūpſerunt: de qb. & aliis pariter q̄ vel et proponere cō tra ipſos, iuſtitiā ſibi fieri poſtulabat, &c.

5 Et hoc ē cōtemplatiōe rei familiaris ſecūdū Inn. qui ēt hic quærit, qđ ſi abb. ſuccubuit in exceptiōe: poſtea militib. cōtra ipſum agētibus obtinuit in interdicto, & abſolutus eſt ab ipſorū impetitione: demū abb. reincipit eādem qōnem, nunquid obſtabit ei exceptio prædictæ ſpoliationis, vel ſnīa? Dic ꝙ nō: pp ȩquitatem ſuperuenientis ſnīæ. ff. cōmo. l. in cōmodato. §. fin. pp q̄ ȩqtatē is q tulit interlocutoriā, ipſam reuocare debet. ff. de re iud. ꝙ iuſſit. Ioā. And.

¶Teſtes etiam, quorum teſtimonium reprobatur[a], inter infames, quaſi ex falſo teſtimonio, non habentur.

¶Honorius tertius Ludouico Regi Fra corum.

*¶Petenti hæreditatem, obſtat exceptio natiuitatis, quæ prius debet coram eccleſiaſtico iudice terminari. hoc dicit ſecundum gloſſam, intelligēdo quòd hic erat prius coram iudice ſeculari petita hęreditas, & exceptū fuit de illegitimitate.*

## CAP. III.

TVam nō credimus latere prudentiam, cauſam natalium reginæ Cypri ad examen noſtrum (vt pote quæ ad forū eccleſiaſticum[b] pertinet) eſſe delatam: & infrà. ¶Quia verò antequam natalium cauſa terminata eſſet, dependentē ex illa[c] ſucceſſionis[d] cauſam incipere, nihil aliud eſſet, quàm diuerſis proceſſibus intricare negotium, & confuſione quadam iudicij ordinem perturbare: ſi fortè ab ipſa regina fueris ſuper hoc requiſitus, donec iam dicta cauſa natalium Apoſtolico iudicio finem acceperit, patienter expectes[e].

¶Gregorius nonus.

*¶Agens poſſeſſorio recuperandę, non tenetur ante reſtitutionem ſuis ſpoliatoribus (niſi ſuper quæſtione ſpoliationis) reſpondere: poteſt tamen ab agendo repelli per exceptionē ſpoliationis. hoc dicit.*

## CAP. IIII.

SVper ſpoliatione conuentus, aduerſus reſtitutionem

deſideres.§.ſecundæ.arg.2.q.1.multi.ver. ſi quis frater nominatur,&c. Idē dico ſi in modum exceptionis crimen probetur teſti, quod impedit promouendū.arg.ſ.de elec. ſuper eo. vt ſi grauata ſit eius opinio.j.de teſti.teſtimonium. nec ſufficit, ꝙ ex tali facto non irrogetur infamia, ſed ꝙ eius opinio in nullo vacillet. 33. diſtin. laici. ſicut dicit lex de eo qui fuſtibus cæſus eſt, licet non ſit infamis, tn̄ ad honores non dēt admitti. ff. de decu.eos.ſic C. d' adul. & ſi libidine. 81. diſt. tantis Daniel.j.de accu. omnipotentes. & C.de procu.l. reum. & ſic propter talem infamiam facti pōt indici purgatio.arg.j.de ſen. excom.cū deſideres. §. ſecundæ.2.q.1. multi. verſ. ſi quis frater nominat. Ad cōtraria ſignata ſuperius dicas, ꝙ illud c. 1 ecce. intelligitur cum de crimine conſtat, ſiue accuſando, ſiue denunciando, aut inquirendo: & quocunq; tali modo cōſtet punitur. & ideo dicit: ecce crimina vndecunque claruerint; &c. Ad illam decretalem, cum ſuper. ſic reſpondeas, quia ibi teſtis in iure confeſſus eſt, & crimen illud continebat cauſam, de qua agebatur, vnde punitus fuit.j.de exceptionibus deniq;. in fin. & ei obiectum fuit quòd eſſet particeps ſimoniæ: vnde interrogatus, & confeſſus punitur. In illa, per inquiſitionem agebatur, ibi: tam in capite quàm in membris. Ad legē illam.ff.de adult.l.1.§.ſi publica. poteſt dici quòd iudex qui cognoſcit de adulterio, ex officio ſuo punit maritum de lenocinio ſine accuſatore: quia cum exceptio lenocinij non proſit vxori, obeſſe debet marito, aliàs maritus non puniretur de crimine: quod eſſe non debet: quia publicę vtilitatis eſt, ne crimina remaneant impunita.j.de ſent. excom. vt famæ. & ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. verſus finem.

a ¶*Reprobatur.*] Arg. cōtra j.de teſt.cū tu.vbi dicitur: ne ꝑiurij reatu notentur. ſed illud intelligitur quo ad factum, & opinionem. & quod hic dicit, referas ad ius: quia de iure nō cenſetur infamis: ſed infamiam facti forſitan non euitat, 2 vt ibi dicitur. & hoc dicitur expreſſè. ff. de obſeq. à li. & liber. parentibus, & patrono præſt.l.2.Ber.

T*Vam non credimus.*] Pendente cauſa natalium coram eccleſiaſtico iudice, quæſtio hæreditatis ex illa dependens, per ſecularem iudicem inchoari non dēt. h. d. extra gl. intelligendo, quòd hæc cauſa legitimitatis fuit mota prius coram iudice eccleſiaſtico: & ea pendente petebatur hæreditas coram ſeculari. Primò narrat factum de præterito. Secundò prouidet circa futurum: ibi, *Quia verò*. Abbas.

CASVS. Mortuo comite Campaniæ ſine prole, regina Cypri dicebat quòd debebat illi ſuccedere in comitatu tāquàm proximior: Quidam alius hoc intelligens acceſſit ad dominum Papam proponens quòd cum ipſa regina non fuiſſet de legitimo matrimonio nata, dicto comiti ſuccedere nō debebat, ſed ipſe: quod paratus erat probare in præſentia domini Papæ, petens ab ipſo vt mandaret regi Franciæ, vt ſi forſitan dicta regina ſuper ſucceſſione comitatus prædicti, coram ipſo proponeret quæſtionem, non audiret eandem, donec cauſa natalium (ex qua illa dependebat) fuerit terminata: quod Papa non diſtulit adimplere. mortuo autem ipſo rege, cui Papa prædicta mādauerat, ſucceſſit ei Ludouicus filius eius: vnde Papa ſcribit eidem ſuper eod. negotio, credens prudentiam ipſius non latere, cauſam natalium dictæ reginæ, quæ ad forum eccleſiaſticum pertinet, ad examen ipſius eſſe delatam: & licet Papa dictam reginam in ſuo iure velit fouere: tamen quia antequam cauſa natalium terminata eſſet, incipere cauſam ſucceſſionis dependentem ex illa, nihil aliud eſſet quam negotium ipſum diuerſis proceſſibus intricare, & ordinem iuris perturbare: & ideo ſi ab ipſa regina fuerit requiſitus ſuper hoc patienter expectet donec cauſa natalium per ſedem Apoſt. fuerit terminata. Not. quòd cauſa natalium ad forum eccleſiaſticum ſpectat. Item cauſa natiuitatis præiudicialis eſt ad cauſam ſucceſſionis, & ideo primò debet terminari: ſi contrarium fieret, ordo iuris peruerteretur: quod eſſe nō dēt: nec valeret ꝓceſſus ſucceſſionis, ſi legitima nō pronūciaretur. Itē negotiū diuerſis proceſſibus non eſt intricandū.

b ¶*Ad forū eccleſiaſticum.*] Et ita cā natalium ad eccleſiā pertinet. Quę ſint illæ cauſæ, quæ ſpectant ad eccleſiaſticum forum, dictum fuit ſ. de foro comp. cum ſit. & c. licet 1. & c. ex tenore. ¶*Glo. ſeq. diſtinguit: aut duæ q. ciuiles ſunt principales, aut altera incidens, & tunc quandoq; ciuilis incidit, &c.*

c ¶*Dependentem ex illa.*] Ex hoc loco ſatis patet, quod ſi quæſtio præiudicialis incidat in cauſa, de ea ſola primò eſt cognoſcendum antequā de principali: quia ea probata principalis quæſtio eſt perempta, vt hic dicitur. Et no. quòd ſi duæ ſint principales quęſtiones, & ſunt ambæ ciuiles: quæ primò proponitur, primò tractatur, & vna ſententia terminatur.ſ.eo.c. prox. & ff.de iud.qui prior. Sed quandoque quæſtio ciuilis incidit, & præiudicat ciuili, & tunc de incidenti eſt antea cognoſcendum & pronunciandū: vt ſi quis agit de hæreditate directè, & alter incidenter proponat, ꝙ nō ſit legitimè natus, de hac eſt antea pronunciandū: vt hic, & j.q fil.ſint legi. lator. vel ſi proponatur qō ſeruitutis: & hæc primò expedienda eſt.3. q. 11.§.ſi de hæreditate.& C.de ord.co.l.2. qn̄que qō ciuilis pręiudicat criminali, & eſt primò tractanda, vt ſi aliquis qui credat ſe liberū accuſetur de crimine, & poſteà moueatur ei qō ſtatus, primò tractabitur incidens quæſtio de ſtatu.3.q. 11.§. ſi crimen.& C.de ordi. cog.l.3.& C. ad leg. Iul.de adult.qm̄ Alexandrum.& C. ad leg. Fla.de pla. præſes prouinciæ.Qn̄que criminalis ꝓiudicat ciuili: 3 vt 3.q.11.§.aliqn̄.ver.ciuili. Qn̄q; criminalis ꝓiudicat criminali.3.q.11.dicto.§. aliqn̄. c.prius eſt.vbi de hac materia habes ſatis. & ſic qn̄que vna qō dependet ab altera: & tunc non ſunt ſimul tractādæ: quia ſic eſſet diuerſos intricare proceſſus, & ſine vtilitate.ſimile. ſ. de iu. exhibita. vbi ſimul de principali & exceptionibus cognoſcere voluerūt iudices: qđ eſſe nō dēt.ſ.de offi.dele. prudentiam.§.ſexta.& ſ.de for.comp.ex parte.& c. ex tenore.

d ¶*Succeſſionis.*] Super comitatu Campaniæ, in quo dicebat regina iſta ſe debere ſuccedere.

e ¶*Patienter expectes.*] Et ita patet, ꝙ iudex ciuilis ēt incidēter, & per reconuentionē de cā ſpirituali cognoſcere nō pōt. j.qui fil.ſint.leg.cauſam 1.& c. lator. & hic. De hac materia dictū eſt ſ.de iud.at ſi clerici. 4 Sed cōtra, videtur ꝙ ſaltem incidenter de tali qōne cognoſcere poſſit.C.de iudi.quoties. C.de ordi.iudi.l.adite.ff.de iur.om.iud.ſi idē. & ff.de iud. qui non cogitur. ſed eſt verum quod prius dicitur, licet ſecus ſit in contrarijs cauſis ciuilibus.

S*Vper ſpoliatione.*] Agens interdicto vnde vi, nō reconuenitur niſi de alia ſpoliatione: de qua ēt excipi pōt contra eum. Diuiditur. Nam primò dicit quid iuris cum agens poſſeſſorio reconuenitur. Secundò, quid iuris cum contra eum excipitur: ibi, *Quamquam*. Prima ſubdiuiditur. Nam primò ponit dictū, exceptionem interſerens. Secūdò ſubmittit rationem dicti: ibi, *Cum reſtitutionis*. Abbas.

CASVS. Aliquis fuit ſpoliatus ab aduerſario ſuo: ſpoliatus ſuum ſpoliatorē traxit in cauſam, petens reſtitui ſibi rem illā, qua eū ſpoliauerat: ſpoliator volebat eū reconuenire, q̄ritur quid iuris ſit? Rn̄det, ꝙ ſpoliator iſte non eſt audiendus volens reconuenire ſpoliatum, niſi eum reconueniat de alia ſpoliatione: ꝗa petitio ſpoliationis in hoc priuilegiata eſt, vt q illā intētat, nō cogat rn̄dere ſuo ſpoliatori, anteq̄ fuerit reſtitutus. Sed ſi ſpoliator in modū exceptionis opponat de alia ſpoliatione cōtra ipſum ſpoliatū, repellit eū ab agendo. No. ꝙ qō ſpoliationis priuilegiata eſt, vt ſpoliator nō poſſit recōuenire ſpoliatū iudicio petitorio. Itē ſpoliator poteſt opponere de alia ſpoliatione in modum exceptionis.

¶*Glo.*

1 Intellectus c. ecce.24 q.3. & aliorū diligenter ad notandi.

2 Dixit Ho. ꝙ hoc loquitur qn̄ non ꝑiuriū, ſed aliud crimen qđ cū que vis obiicitur teſti: ibi qn̄ de periurio conuincit, & túc eſt ſpeciale ꝙ decætero vt infamis à teſtimonio repellat. infra de teſti.teſtimonium. Io. And.

Quæſtiones præiudiciales ſunt ī quadruplici differētia.

3 Vt C. ſi ꝗs ali.teſt. prohi.l.1. vbi petens hęreditatem accuſatur, ꝙ teſtatorem cōpulit, vt eum hæredē inſtitueret, & ibi hī tis in Spe. de incidē. qō.in prin. Io. Andr.

4 Concor. l. omni innouatiōe. C. de ſac. eccl. & q̄ no ſ. de iu. at ſi clerici.

*¶Gl.ſeq.not.quod licet agenti poſſeſſorio non referatur quæſtio dominij,tamen agenti petitorio vel poſſeſſorio refertur quæſtio ſpoliationis:& tunc aut in modũ actionis,aut exceptionis,&c. Secundò inſtruit reum ſpoliatorem, qui etiam eſt ſpoliatus, vt videat quod ſibi magis, &c. Vltimò format duas quæſtiones, & illas ſoluit.*

a ¶*Reſtitutionem petentem.*]Qui enim petit reſtitui,ab aduerſario reconueniri non poteſt petitorio,ſed ſuper alia ſpoliatione bene poteſt: vt hic dicit: nec poteſt ei referri quæſtio proprietatis ab eo,ſuper eo,de quo conuenitur. ff.de iudi. l.de vi & poſſeſſiõe 1. & C.de rei ven.ordinarij.& j.de reſt.ſpo.c.in literis. c. item cũ quis. & c. ex conqueſtione. niſi primo fuerit reſtitutus:vt hic, & j.de reſti.ſpol.ſolicitè.Vnde not.quòd vbi duæ quęſtiones poſſeſſorię proponuntur à diuerſis, illę poſſunt ſimul tractari, vt hic ſecundum illam regulã, Qui prior appellat, prior agat.ff. de iud.qui prior.& tũc vna ſententia debent terminari.ſ.eo.cum dilectus.quia vtraque ſpoliatio priuilegiata eſt. Si verò vnus agit petitorio & alter poſſeſſorio : diſtingue qualiter reus obijciat ſpoliationem: Si enim petat directè reſtitui, duæ ſunt petitiones: quia in modum actionis fit reconuentio de ſpoliatione, & tunc ſimul tractandæ ſunt:vt ſuprà.eod.cum dilectus. 2 Si in modum exceptionis proponatur ſpoliatio,tunc primò tractatur exceptio ſpoliationis, ſecundum quod dicitur in illa decre. cum dilectus. Si verò quis agat de ſpoliatione, contra ſuum ſpoliatorem, vel etiam de re alia:tunc ſpoliator poteſt opponere exceptionem de ſua ſpoliatione,& in modum actionis, & in modum exceptionis, vt hic dicit. Sit ergo cautus quid ſibi magis expediat,vtrum agere directè,vel excipere. Si magis expediat reo poſſidere rem aduerſarij, quàm ſuam recuperare,excipiat:quia probata exceptione ſua, non compellitur reſpondere,niſi primo fuerit reſtitutus : vt in c.cum dilectus. Si magis expediat recuperare rem, qua eſt ſpoliatus, proponat ſpoliationem ſuam directè, & ea probata reſtituetur:vt colligitur hic,& cap.cum dilectus. & idem ſi petitorio agatur:quia reus dupliciter poteſt proponere ſuam ſpoliationem:vt ſuprà.eod.tit.cum dilectus. Et hoc cum ſuper diuerſis rebus fit conuentio & oppoſitio ſpoliationis. Secus videtur quando ſuper eadem re fit conuentio, & reconuentio : quia tunc vtilius eſt proponere ſpoliationem in modũ actionis.j.de reſtitu.ſpolia.ex conqueſtione.quia reſtituetur in eo caſu ante ingreſſum principalis cauſæ. Si verò in modum exceptionis, non reſtituetur, ſed repellit agentem : & ſic vtroque caſu præiudicat quæſtio ſpoliationis in hoc caſu. Item compenſatio non poteſt opponi petenti reſtitutionem: quia ſic indirectè admitteretur reconuentio.C. de compen.l. vlti. argum.infrà.de exceptio.cum inter. in fin. Item in momentanea poſſeſſione ceſſat reconuentio. C. qui leg. perſo. habet ſtandi in iud. vel non. l.vltim. Sed ſi ago contra te poſſeſſorio, & tu reconuenis me poſſeſſorio, & ego excipio contra te in modum exceptionis , de ſpoliatione eadem qua conuenio te, nunquid debeo admitti? Dico quòd ſic : quia ad aliud proponitur vt actio, ad aliud vt exceptio. argum. ff. de inofficio.teſtamen.contra veterani. aliàs eſt l. Papinianus. §. ſed neque impuberis. 3 & infrà.de teſt.veniens 2. & c. cum in tua. Sed quid ſi ille excipiat de ſua ſpoliatione?dico quòd poteſt, & elidit actionem meam, & ita remanet conuentio & reconuentio inefficax. Si autem expediret ei magis agere quàm excipere,proponat de ſua ſpoliatione in modum ręplicationis,& ſic per replicationem elidit exceptionem meã, & ſic remanet conuentio,& reconuentio efficax.

†Vide tex. in l. bona fides, cum no.ff.depoſiti.

† In oĩbus manuſcri. legitur,oppoſita.

1 Sequit, quæratur, prius cognoſcendum de vi, quã de ꝓprietate rei.Io.An.

2 Concor. Auth.quas actiones. & ibi Bar. C.de ſacr. ſan. eccl.

3 Subſtitutus directe filio impuberi , eo mortuo cõtra matrẽ impuberis agentem de inoffic. dicit teſtamentum illud fuiſſe paternum: contra fratrẽ teſtatoris dicit illud fuiſſe filij. Io.A.

petentem [a] non eſt (niſi ſuper quæſtione ſpoliationis) ſi eum reconueniat,audiendus: Cum reſtitũtionis petitio in hoc priuilegiata noſcatur,vt ipſam intentans, non cogatur ante reſtitutionem, ſpoliatoribus reſpondere †: Quamquã ab agẽdo (ſpoliatione ab eis in modum exceptionis propoſita†) repellatur.

# TITVLVS XI.

## De plus petitionibus.

¶Gregorius nonus.

*¶Ponit quatuor modos plus petendi,& pœnas plus petentium.*

DE PLVS PETITIONIBVS.

*¶Continuatur ſecundum Goff. & Io. Andr. quia plerunque in iudicijs plus petitur : ideo,&c. Vel ſic, ſupra in proxi. rubr. dictum eſt de ordine cognitionum : Verum quia interdum excipitur actorem plus petere, & dubitari poſſet de ordine, & modo procedendi, ideo ſubijcitur, &c. Abb. Sicu.*

### CAP. I.

Conſilium † prouidentiæ dici non poteſt, qđ pecuniã tibi debitam, ante terminum ab aduerſario repetiſti. ¶Punitur enim importunitas plus petentium, ſi ſuper petitione ſua duxerint in iudicio [b] perſiſtendum: ita † ꝙ qui repetunt amplius ſine cauſa, in expenſis aduerſario condẽnantur.¶Qui autẽ plus loco [c], ad intereſſe tenentur †: pro eo quòd vtilitas adimitur debitoribus, quã haberent ſi ſtatuto loco ſoluiſsẽt.¶Ei vero, à quo amplius [d] † tpe petitur, induciæ duplicantur:nec litẽ excipiet,niſi ei ſoluantur expenſæ. ¶Te quoq; dubitare non cre-

Conſilium.] Diuiditur ĩ duas partes. ſecunda: ibi, *Te quoque*. Abbas Siculus.

Casvs. Aliquis mutuauit pecuniã alicui amico ſuo reſtituendã ſibi certo termino:iſte ante terminum repetebat pecuniam : reſpõdebat ei ꝙ non poterat eam repetere ante terminũ : imo de hoc puniri debebat: conſuluit Papã ſuper hoc: rñdet ei Papa: nõ fuit conſilium prouidẽtię, ꝙ ante terminum pecuniam tibi debitam repetiſti: vnde punitur importunitas plus petentium, ſi in iudicio perſiſtant in ſua petitione: hoc modo,vt qui plus petit re,ſiue cauſa,in expenſis aduerſario condemnetur : qui plus petit loco, ad intereſſe teneatur,pro eo ꝙ vtilitas adimitur debitori, quam habuiſſet, ſi loco ſtatuto ſoluiſſet : & ei qui plus petit tempore,duplicantur induciæ,nec reſpondere tenetur , niſi ei ſoluantur expenſæ.

† De materia huius capitis vide latiſſimè p Iaſ. in §.ſi quis agens. & ſeq. Inſti. de actio.

† In codice Barbatiæ clarius ſic : ita qđ qui re plus petunt, ſiue cã, &c.

† Vide l. 1. ff.de eo qđ cert.lo.

† plus.

*¶Gloſ. ſeq. reci. per q. vſque ad quod tempus, &c. alleg.quòd ante lit. conteſt. ſecundo alleg. quòd ante ſententiam primum tenet. l. inducit,quam tamen fatetur in alio caſu loqui.*

b ¶*In iudicio perſiſtendum.*] Et ita ſi volunt deſiſtere à petitione,licitum eſt,nec puniuntur : & hoc poſſunt facere vſque ad lit. conteſt. 4 poſteà verò non poſſunt deſiſtere ſine pęna. C.eo.tit.l.vnica.ſic licitum eſt ei pœnitere ante litem conteſt.ff.rem ra.hab. amplius non . Sed videtur ꝙ licitũ ſit pœnitere quandocunque antè ſententiam : vt ff.de inof. teſta. contra veterani. aliàs eſt l. Papinianus. §. meminiſſe. & C.de his quibus vt indig. alia.& C. ad l. Cor. de fal. qui falſas.& C.loca.cõductores.in quibus poteſt penitere ante ſententiam . Sed prius dictum verius eſt,ꝙ ante lit.conteſt.pœnitere debent: aliàs puniuntur in expenſis.C.eo. l. vnica. & hic. Et hoc etiã cũ re,aut cauſa plus petitur . Sed ex illa loquitur cum aliquis per dolum ſuper maiori quantitate exigit cautionẽ,& ille ſi perſiſtat, à toto debito punitur: exceptis duobus caſib. ſ. tranſactionis,& ſecundæ confeſſionis, q excipiũtur in l.illa.& ita de alijs plus petitionib. loquitur hic.

c ¶*Plus loco.*]Qui petit alio loco ꝗ vbi conuenit,ad intereſſe per officiũ iudicis põt conueniri,in eo, in quo damnificatur qui in alio loco conuenitur.ff.de eo ꝙ cert.lo.l.2.§. fi. De hoc intereſſe dictum eſt ſ.de offic.deleg. P. & G.

d ¶*Amplius tempore.*] In iſtis quatuor modis plus petẽdi olim puniebatur in tota cauſa.Inſti. de act.§.ſi quis agens.& Inſtit.de except.§.appellantur. Sed hodie non ita puniũtur. qñ enim quis ante tps petit,induciæ duplicantur, & nihilominus in expenſis punitur,Inſti.de excep.§.hodie aũt. & hic. 5 Si aũt re,cã,loco plus petat,& reus aliquod dãnũ ſuſtinuit circa ſportulas,actor tripli penam patitur. Inſti.de act.§.tripli.& §.ſed hoc quidẽ antea.& in alijs expenſis condemnabitur : vt dictum eſt in litera.

4 Vel donec aduerſarius refecerit expẽſas.Iniquũ enim eſſet ſi non reſtituerentur expenſæ, quas fecit ẽt añ lite cõteſt. vñ dicit Hoſt. ꝙ licet ante lit.cõte. deſiſtere poſſit: tenẽt tamen ad intereſſe aduerſario ſi quod ſit Io. An.

5 Adde ad materiam huius c. fi. gl.l.j.& ibi Bart.ff.eo.

Te qvoqve. Caſus. In §.iſto exponit quatuor modos prædictos plus petẽdi: Ille petit plus cauſa, q cũ aliquid debet ſibi in gñe,vel ſub alternatione,rẽ in ſpecie,vel vnũ pręciſè petit. Re verò plus petit,ſi x.ſint debita, & ipſe petit xx. Loco plus petit,cũ quis alibi cõuenitur, ꝗ ſoluere cõuenit. Tpe plus petit cũ añ terminũ,vel cõditionẽ petitur, qđ debetur.No.hic quatuor modos plus petẽdi,& pœnã eius q cõtra facit.Itẽ q plus petit re,ſiue cã,cõdẽnatur aduerſario in expẽſis. Item qui plus petit tpe,vel loco ad intereſſe tenetur.

a ¶*Cauſa plus petitur.*] Hic exemplificat prædictos quatuor modos plus petendi: quia cauſa plus petitur, vt puta, promiſi tibi x. vel Stichum, in optione mea eſt ſoluere quę volo. C. de cond.inde.ſi quis ſeruum.ff.de iure do.plerunque. §.ſi.vel promiſi hominem in genere, non iſtum, vel illum: ſi tu petis à me præciſè x. vel Stichum, auferre vis mihi electionem, 1 quod eſſe non debet, vnde puniri debes in dãnis, quæ ſuſtinui, vt dictũ eſt, vt Inſtitu. de act.§. hic autẽ.& §.prætereà. Loco, & re patet in ipſa litera. Tempore, vt ſi promiſi tibi x. ſoluere vſque ad annum, & tu antea petas: vel promiſi tibi ſi imperator intraret Italiam, & tu petis ante conditionẽ extantem. Exemplum de his habes Inſtit. de actio.§. plus autẽ quatuor modis.

Additio. Vnde iſti quatuor modi plus petendi cõprehenduntur in hoc verſu. *Plus petitur cã, vel tẽpore, reque, locoque.*

1 Et ꝑ hoc patet pœnã locũ habere, etiã ſi petat qđ eſt vilius: vt dicit hic Fran. & patet in ſti.de acti. §.ꝑterea. Ioan.And.

† Aliàs. Fœlici, in pluribus exẽplaribus ſcriptis habetur autẽ hoc apud Gregoriũ lib.7.regiſtri in dictione epiſtola 98. ſiue 10. & c.1.eo.tit. in 1.cõpil.

dimus, ꝙ cauſa plus petitur a, cũ aliquid in genere, vel ſub alternatione debet̃, & rẽ in ſpecie, vel vnum præciſè peti contingit. Re aũt, ſi decem ſint debita, & viginti petantur. Loco verò, cum quis non vbi conuenit ſoluere, ſed alibi conuenitur. Tempore quoque, cum ante diem, vel conditionem, petitur quod debetur.

## TITVLVS XII.

## De cauſa poſſeſſionis, & proprietatis.

¶Gregorius Duci † Siciliæ.

¶*Cauſa poſſeſſionis, & proprietatis ſub eodẽ iudice terminari debet; nec contra abſentem eſt pronunciandũ.*

CAP. I.

SVſceptis: & infrà. ¶Legali prouiſione decretum eſt tã momenti b, quàm proprietatis cauſam ſub vno c eodemque iudice debere cognoſci. † ¶Nec nos contra inauditam partem aliquid poſſumus diffinire d.

DE CAVSA POSSES. ET PROP.

¶*Dictum eſt ſuprà de ord.cog.Verum quia dubitari poſſet de ordine adhibendo cum cauſa poſſeſſionis, & proprietatis ab eodẽ, vel diuerſis deducuntur in iudicium, meritò hic ſubijcitur. Abbas.*

S*Vſceptis.*] Doctores noſtri non ſummant, ſed ponunt caſum, forte quia actor pręſens petebat reũ abſentem condemnari in vtroque, ſ. in cauſa poſſeſſionis, & proprietatis: aut ꝙ Papa cauſam poſſeſſionis committeret vni, & cauſam proprietatis alteri. Papa vero reſpondit vt in litera. Vel primò petijt vnum, vt vtrũq; iudicium diuerſis iudicibus cõmitteretur: & ab hoc repulſus petijt ſecundum, vt ſaltem Papa pronunciaret: & iterato fuit repulſus, ratio repulſionis habetur in litera, & poteſt hæc decre. ſummari vt in rubro. Et ſecunda pars. ibi, *Nec nos.* Abb.

Casvs. Quidam Felix nomine de Sicilia habebat cauſam cũ aduerſario ſuo, petebat à Papa vt cauſam poſſeſſionis cõmitteret vni iudici, & cauſam proprietatis alij. Ad hoc rñdet Papa, ꝙ legali prouiſione decretum eſt cauſam poſſeſſionis & proprietatis ſub vno & eodem iudice debere cognoſci, vnde non admittit petitionẽ ipſius. Item petebat à Papa vt contra aduerſarium ſuum abſentem diffinitiuam proferret ſententiam: & ipſe reſpondet, ꝙ contra inauditam partem, & abſentem nihil poteſt diffinire. No. ꝙ cauſa poſſeſſionis, & proprietatis apud eundem iudicem debent cognoſci, & finiri: & ſic continentia cauſæ diuidi non debet. Itẽm contra abſentem non contumacem, non eſt procedendum.

b ¶*Momenti.*] id eſt, poſſeſſionis. Et dicitur poſſeſſio, momentum, non quia durat per momentum, ſed quia 2 parum duratura eſt apud poſſeſſorem, cũ actor docuerit de proprietate: & à ſententia momentaneæ poſſeſſionis ſecundum l. nõ appellatur. C. ſi de momen. poſ. l. vnica. & 2.q.6.cap. ei qui. ad finem. §. de poſſeſſione ſecus ſecundũ canones. ſ. de iudi. c. fi.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit, ſignat contrarium. & ibi remittit.*

c ¶*Sub vno.*] Sed quare dicit, cum alia ſit cauſa poſſeſſionis, & alia proprietatis, nec habeant aliquid commune. ff. de exc. rei iu. & an eadem. §. vlt. & ff. de acq. poſ. naturaliter. §. nil cõmune. & l. permiſceri. Hoc ideo dicit: quia continentia cauſę diuidi non debet. ĩ. de ſeq. c. 1. §. Papa. & C. de iudic. nulli. hoc eſt dicere, iudex qui cognouit de poſſeſſione, debet cognoſcere de proprietate. Et ita expone in vno eodemque iudicio, i. coram eodem iudice: vt dicunt iura prædicta: quia facilius cognoſcit de proprietate qui cognouit de poſſeſſione. Arg. contra. ſ. de iu. ſignificauerunt. Sed ibi erant diuerſi fori, hic eiuſdem, & ſic non contradicunt.

¶*Glo. ſeq. ponit tres lecturas vltimi verſiculi.*

2 Dicebat Tanc. quia apta eſt tãtum ꝑ momentũ durare. idem Goffr. & Hoſt. eſt ergo momẽtanea aptitudine, & nõ actu. & lex Aqlia dicitur pœnalis, quia apta eſt ad pœnã: non tamẽ ſemper eſt pœnalis. Inſti. ad leg. Aquili. §. his autem. ſecundum Hoſt. Ioan.And.

d ¶*Diffinire.*] Not. quòd dicit, diffinire, quaſi diceret, diffinitiuam ſententiam contra abſentem non poſſumus proferre ante litem conteſta. ſ. vt lit. non conteſtata, per totum. vel dic non poſſumus diffinire, etiam lite conteſtata contra inauditam partem: quia non liquet de cauſa. Et ideo præciſè diffinire non poſſumus, quin ſalua ſit ad minus quæſtio proprietatis abſenti. infrà de do. & contuma. prout. & ſuprà. vt lite non conteſta. quoniam. §. penul. & C. quomo. & quando iudi. l. conſentaneum. Et ita duobus modis poteſt intelligi particula iſta, vt lit. non conteſt. vt ſic non fiat diffinitio; ſed propter contumaciam in poſſeſſione miſſio, vel lite etiam conteſt. quando non liquet de cauſa. Vel tertio modo: quia contra abſentes non citatos, non conuictos, non confeſſos, nihil poſſumus diffinire. ſuprà. de maiorita. & obedien. inter quatuor. 3 & ſic plana eſt litera. Bernar.

† Vide tex. in l. 1. & ꝑ totũ tit. ff. de qui. te. ad eun. iudi. ea.

† Cap. vnico. eo. titu. in 2. cõpil.

† Aliàs, recipiant.

3 Cõcor. l. 1. C. de exc. rei iu.

¶Celeſtinus tertius.

¶*Si actum eſt poſſeſſorio, & petitorio, poteſt iudex receptis probationibus ſuper vtroque, prius diſcutere probationes ſuper poſſeſſorio, & illud terminare. hoc dicit.*

CAP. II.

AD † vltimum interrogati fuimus, ſi iudices deputati e, vt de poſſeſſione, & proprietate cognoſcant, grauibus partium ſumptibus parcere cupientes, de vtraque commixtim audiant allegationes pariter, & teſtes admittant †: deinde prius audiant atteſtationes de poſſeſſione, & pronuncient f ſecundum tenorem illarum, vtrum licitè hoc agatur. ¶Nos autem (cum hoc ſit in iure ciuili expreſſum g)

A*D vltimum.*] Si poſſeſſorio, & petitorio ſimul eſt actũ, poteſt iudex prius poſſeſſorium terminare. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Nos autem.* Abbas.

Casvs. Cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus quo ad poſſeſſorium & petitorium: iudices volentes parcere laboribus partium & expenſis, de vtraque quæſtione commixtim audiunt allegationes, & teſtes recipiunt: poſtmodum audiunt allegationes, & teſtes ſuper poſſeſſione, & pronunciant ſecundum tenorem illarum: quæritur vtrum, hoc licitè fieri poſſit? Reſpondet Papa, quòd licitè illud fieri poteſt, cum etiam ſit in iure ciuili expreſſum. Not. quòd cauſa poſſeſſionis & ꝓprietatis ſimul tractari poſſunt: aliàs cauſa poſſeſſionis præcedere debet.

e ¶*Deputati vt de poſſeſſione & proprietate.*] quia cauſa eſt eis vtraque commiſſa, & idem eſt ſi ſimpliciter cauſa indiffinitè committitur: quia vtraque cauſa intelligitur eſſe commiſſa. infrà. de ſequeſtratio. ad hoc. quia diuidi non debet continentia cauſarum. ſuprà. capitu. proxim. C. de iudic. nulli. ſic & cauſa proprietatis, & vſusfructus apud eundem iudicem ſunt tractandæ. ff. de libe. cau. ſi pariter. ſic & in aliis. ff. de qui. rebus ad eundem iudic. eatur. l. 1. Bernardus.

f ¶*Pronuncient.*] ſ. ſuper poſſeſſione.

¶*Glo. ſeq. alleg. 4. concor. ſubdens de iure canonico ſimul petitorio, & poſſeſſorio ab eodem agi poſſe: quam dicit fuiſſe opinionem M. Sed Io. contra, & remittit: demum dupliciter exponit hoc, prius, hic poſitum.*

g ¶*Expreſſum.*] ſcilicet, quòd prius audiant atteſtationes de poſſeſſione, & pronuncient ſuper illa: illud eſt expreſſum in iure ciuili. C. de rei ven. ordinarij. C. de interdi. incerti iuris non eſt. ff. de acquiren. poſſeſſio. exitus controuerſiæ. ff. de iudic. ſi de vi & poſſeſſione. Tamen ſecundum iura canonica ſimul poteſt procedi ſuper vtraque quæſtione, & vna debent ſententia terminari. infrà. eod. capitu. proxi. & capitu. cum dilectus. ita quòd primo pronuncietur ſuper poſſeſſione, & incontinenti ſuper proprietate: vt ibi dicitur, & capit. cum ſuper. & ita cauſa poſſeſſionis, & proprietatis ab eadem perſona intentari poteſt ſimul: & vno iudicio tractari & terminari: quia non ſunt iſta contraria. de hoc dicetur infrà. eod. paſtoralis. & capitu. cum dilectus. & in hac opin. fuit dominus M. & eius ſequaces. dominus Io. & eius ſequaces volunt ſtare ll. prædictis. 4 ſed illa diuerſitas determinabitur infrà. eod. paſtoralis. & c. cum dilectus. & quod dicit hic ꝙ primo pronuncient ſuper poſſeſſione, nihilominus de pro-

4 Adde ꝑ Ioa. opi. tex. in l. ordina. ij. C. de rei ven. & l. incerti. C. de interd.

de proprietate pronunciare debent incontinenti: ex quo ſimul eſt actum,& publicatio ſimul facta,& de vtraque liquet: aliàs differtur quæſtio proprietatis.ĩ.de teſt. ſignificauerunt. aliàs ſi volunt differre iudices iudicium proprietatis, nec teſtes publicare cum alijs, etiam poſſunt procedere ſuper poſſeſſione tantum. & ſic intellige quod hic dicit, vt concordet iuri ciuili, prout dicit in fine: aliàs contradicerent iura ciuilia: tamē ſecundum canones, ſi aliqs vult agere ſimul vtroque iudicio, iudex ſimul expedire debet vtrumque.ĩ.c.prox. 1 & c.cum ſuper. & c.cū dilectus.aliàs contradicerent. hic iudices ex officio ſuo hoc fecerūt, vt commixtim audirent, ſed prius volebant procedere ſuper poſſeſſione, quod licitum eſt ſecundum iura ciuilia, nec canonica contradicunt.

† Ca.1.eo. tit.in 3.cō pil.

1 Sic ex vno pceſſu cōſequitur qs duplex commodū ſecundum Lau. Vinc. &Tancre. qui inducunt iura, quæ not.ſ. eo.cū ſup. Ioan.And.

ꝙ licitè poſſit fieri, rñdemus.

¶Innocentius tertius archiepiſcopo, & canonicis Sutrinis.

*¶Si ſpoliatus poſſeſſorio, & petitorio ſimul agens, poſſeſſionem, & ſpoliationem probat, ſed nō dominium, ſeu proprietatem, obtinet in poſſeſſorio, ſed ſuccumbet in petitorio.*

CAP. III.

CVm† eccleſia Sutrina paſtore vacaret, vos conueniētes in vnum [a], & (ſicut moris eſt) Spiritus ſancti gratia inuocata, paſtorem vnanimiter elegiſtis: petētes ipſius electionem à ſede Apoſtolica cōfirmari. Verum clerici conuentualium eccleſiarum ciuitatis eiuſdem, conſequenter ſuam depoſuere querelam: quòd cū in epiſcoporum electionibus, ipſi ac prædeceſſores eorū conſueuerint intereſſe, vos eis renitentibus, & excluſis, ad electionem procedere præſumpſiſtis: quam ob hoc non confirmari, ſed infirmari potius poſtulabant. ¶Partibus igitur apud † ſedem Apoſtolicā conſtitutis, in auditorum præſentia teſtes vtrinque producti fuerunt: & eorum depoſitionibus publicatis, pars canonicorum per teſtes à ſe productos intentionem ſuam, ꝙ ad eos tātum ſpectaret [b] electio, ſufficiēter dicebant † eſſe probatam: parte clericorum nihilominus aſſerente, quòd per dicta teſtium, quos produxerāt, & ipſi aſſertionem ſuam (quòd electioni pontificum intereſſe deberent) plenius probauiſſent: per quæ conſtare dicebāt, eos electionibus trium epiſcoporum, (qui eccleſiæ Sutrinę vltimò [c], & immediatè præfuerant) cum canonicis cathedralis eccleſiæ affuiſſe, vocemque habuiſſe [d] cum alijs eligēdi. ¶Nos igitur (quoniam deprehendimus teſtes veſtros in perhibendis teſtimonijs varios † extitiſſe: atque aduerſus fidem atteſtationis ſuę coram auditoribus vacillaſſe [e]:

† coram ſe de apoſtolica.

† Aliàs dicebat.

C *Vm eccleſia.*] Duæ ſunt partes principales. In prima ponit facti & proceſſus narratio. in ſecunda diffinitio: ibi, *Nos igitur.* Prima ſubdiuiditur in quinque. Primò enim ponit petitionē actoris. Secundò reconuētionem reorū: ibi, *Verum.* Tertiò modum pceſſus: ibi, *Partibus ergo.* Quarto allegationem actoris: ibi, *Pars canonicorum.* Quintò allegationem reorum: ibi, *Parte clericorum.* Secunda principalis ſubdiuiditur in duas. Nam prima diffinit poſſeſſorium. Secunda petitorum: ibi, *Verum.* Abbas.

CASVS. Eccleſia Sutrina vacante, canonici conuenientes in vnum & inuocata ſpiritus ſancti gratia, paſtorem communiter elegerunt, petentes poſtmodum electionem ipſius per ſedem Apoſt. confirmari: clerici conuentualium eccleſiarum ciuitatis eiuſdem, oppoſuerunt ſe huic electioni in auditorū præſentia, proponentes ꝙ cum in electionib. epiſcoporū ipſi ac eorum prædeceſſores conſueuerint intereſſe, canonici Sutrinenſes eis contemptis, & excluſis, ad electionem procedere præſumpſerunt: vnde non confirmari, ſed infirmari potius petebant eandem, petitorium & poſſeſſorium ſimiliter intentantes: lit. conteſt. teſtes recepti fuerunt. vtrinque atteſtationibus publicatis, pars canonicorum dicebat intentionem ſuā eſſe probatam ſufficienter, ꝙ ad eos tm̄ ſpectaret electio, pars clericorum aſſerebat ꝙ per dicta ſuorum teſtium plene probauerat, ꝙ electioni Pontificis intereſſe debebant, & ꝙ in trium epiſcoporum electionibus, qui vltimo & immediate eccleſiæ Sutrinæ præfuerant vocem habuerant cum canonicis, eligendi: Dominus Papa examinatis atteſtationib. antedictis, deprehendit teſtes canonicorum in perhibendis teſtimonijs varios extitiſſe, & vacillaſſe contra fidem ſuam, & ꝙ negatiuam probare nitebantur, vt ad ipſos & non aduerſarios pertineret ius eligendi. pars verò clericorum ſufficienter oſtēdit, ꝙ in tribus electionibus epiſcoporum, de quibus præmiſſum eſt, fuerunt præſentes, & habuerunt vocem eligendi. Vnde Papa electionem præmiſſam factam contemptis & excluſis clericis antedictis caſſauit, reducens clericos ipſos in eam quaſi poſſeſſionem quam ante motā controuerſiā habuerūt: verū quia vtraque pars quicquid iuris habuerat, in quęſtione prædicta deduxerat in iudiciū, & iure ciuili ſit cautum nō ſolū illud venire in iudiciū, de quo dictū eſt, vt veniat: ſed ēt illud venit in iudiciū, quod nominatim nō eſt prohibitum: & ſecundū ſtatuta canonica electiones epōrum ad canonicos cathedraliū eccleſiarū non eſt dubiū pertinere, niſi ſecus alibi obtineat de conſuetudine ſpeciali. & licet clerici prædicti probauiſſent tertiò ſe interfuiſſe in electionibus epōrum, de quibus præmiſſum eſt. ius tñ eligendi pp breuitatē tpis non perduxerunt vſq; ad legitimā præſcriptionē: vnde ius aliqđ ſibi acquirere non potuerūt, & actore non probante, reus dēt abſolui. His oībus rationibus conſideratis, Papa abſoluit canonicos prædictos ab impetitione prædictorū clericorū, ſup faciendis electionibus epōrum, ſibi ſuper hoc ſilentiū perpetuū imponendo. Multa notabilia hic notant: Primò ꝙ teſtis qui varius eſt in dicto ſuo, non valet. Itē qui vacillat, reiicit. Itē qui negatiuam directe probare nititur, nō valet. Itē poſſeſſoriū & petitoriū ſimul poſſunt intentari. Itē qui probat ſpoliationē, reſtituit: & ſi deficit in proprietate, ſtatim deſtituit. Itē cū ſimul agit poſſeſſorio, & petitorio, primo pronunciat ſup poſſeſſorio. Itē de iure cōi electio epōrum ptinet ad canonicos, niſi conſuetudo pſcripta aliud inducat. Itē ius eligēdi poteſt pſcribi: ſed hic nō pſcripſerūt, & ideo ſuccubuerunt. Item actore nō probāte, reus debet abſolui.

a ¶*In vnum.*] qa Spiritus ſanctus non 2 venit niſi ſuper cōgregatos in vnum.24.q.1.c. audiuimus.§.fin aūt.& vbicūq; 3 duo vel tres cōgregati fuerīt i noīe meo, ibi ſum in medio eorū.1.q.1.cū ſcriptura.& 24.q.1.alienus.& 20.diſt.c.vlt.in fin.

2 Sano modo hoc accipias, iuxta textus quos alle.

3 Matth.c. 18.

† Teſtes varij & vacillantes qui dicantur, colliges ex his q̄ dixi lib. 3.commen.in Directo.Inq. ſit. Schol. 118.

¶*Glo.ſeq.obijcit, & ſoluit.*

b ¶*Spectaret.*] Sed qualiter fuerūt admiſſi canonici ad aliq̄ probationē, cū pars aduerſa diceret ſe ſpoliatā, cū nil obijci poſſit ſpoliato ante reſtōnem, nec ſuper eo qō proprietatis referri.ĩ.de reſti.ſpo.in literis.& c.itē cū qs.& c.ex cōquæſtione.ſ.de ordi.cog.ſuper ſpoliatione? Sed dicas ꝙ iſti clerici cōuentualiū eccleſiarum, non tm̄ poſſeſſoriū intentarūt, ſed petitorium ſimul cū poſſeſſorio: vnde licitū fuit alteri parti de iure ſuo docere. Et in hoc minus caute fecerūt iſti clerici, qa quamdiu pōt aliquis intentare aliquod poſſeſſorium, non debet agere de proprietate.ff.de rei ven.is qui deſtinauit.

c ¶*Vltimo.*] Bene dicit, vltimo: qa licet qnque fuiſſent in eligēdi poſſeſſione, hoc nō pdeſſet ad hoc, vt poſſent petere reſtōnem: licet ſecus ſit in dñio.C.de pba.ſiue. Itē bñ ſequit, & immediatè: qa ſi non continuaſſent tpa, nō præſcripſiſſent.ff. de diuer.& tēpo.pręſcri.in vſucapione. §.1.& de vltimo tpe caute dixit: quia in præſcriptione vltima tpa ſpectanda ſunt. C.ne de ſtatu defun.ſi mater.& C.de apo.publi.l.quicunq; 4 lib.10.arg.35.diſt.ab exordio.& 28.diſt.quia ſunt.

4 In matre, que ſe geſſit pro liberta, quādoque pro ancilla tēpus mortis inſpicitur. Ioan.And.

d ¶*Vocemq; habuiſſe.*] Cautè ēt dicit, voceq; habuiſſe: qa poſſet eſſe ꝙ interfuiſſent cā conſilij dandi, & tñ non elegiſſent, nec ſcrutatores voluntatū dediſſent, aut vota ſua inqſita non fuiſſent.ſ.de elc.Cumana eccleſia.& 63.diſt.obeūtib. vel forte eſſent inuitati.63.diſt.cū Hadrianus. ſed per talē inuitationē ius nō acquirit.9.q.3.nūc vero.& c.ſeq.& arg. ad hoc.ſ. de poſtu.bonę 2. Hoc em̄ nō ſufficit ꝙ aliqs poſſideat, ſed ꝙ intēdat ius ſibi acqrere.ff.de iti.actuq; priua.l.vlt.ff.quēadmodū ſerui.amit.l.fi.imo in dubio pſumendū eſt iſtos potius nō habere ius.arg.24.diſt.pſbyteri.& 7.q.1.pōtifices. qa nō veriſimile eſt, ꝙ qs iactet res ſuas.ff.de pba.cū de indebito.ver.q enim ſoluit.& ſ.de elec.qa diligentia. nec enim ſequitur, ꝙ ſi fuerint eiecti, ꝙ ideo poſſederint. 5 ff.de acq.poſ.ſi quis antea.ĩ.de re.ſpo.olim.& ff.de vi & vi arma.l.1.§.vim vi.

5 Hęc opi. gl. non eſt vera ſecundū Doc. p l. Celſus. & ibi Bar. ff. de vſuc. & ad text. gl.reſpondetur.

e ¶*Vacillaſſe.*] Hoc ſolū ſufficeret ad repellendos teſtes.& ꝙ dixit, varios extitiſſe: vt 3.q.9.pura.& 4.q.3.c.ſi teſtes.§.item qui falſo.& ĩ.de pœ. ſuper his.& ĩ. vt ecc. benefi.ut noſtrū.§. oībus ergo.& 35.q.6.de parentela 2.in fi.& ff.de q. de minore §.tormenta.in fi.& l.ex libero.§.1.in fi.tñ qnque uerbis, & non re aliqui diſſentiunt.ĩ.de uerb.ſigni. nihil obſtat.& ĩ.de teſt.cum tu fili.& ff.de re iud.actorum. 6 8.q.1.in ſcripturis. §.quies.in gl. opere.de pœ.diſt.1.periculoſæ.

6 Verba mutare, tenore ſniæ perſeuerāte, non eſt prohibitū. ad idem ſ. de cōuer. coniu. dudū.Io.An.

a ¶*Negatiuam.*] forte dicentes, ꝙ illi conuentuales clerici nunquam interfuerunt electioni, vel vocem habuerunt. ar. ſ. de elect. cum dilecti. quod tamen fieri non poteſt. ſ. de elect. bonæ 1. & ſ. de renunc. ſuper hoc. & 6. q. vlt. c. accuſator.

¶*Glo. ſeq. quærit & ſoluit, & reſpondet ſolutionis obſtaculo.*

& quòd negatiuam [a] quodam modo aſtruere ſatagebant, probare volentes ius electionis ita † ad vos ſpectare, ꝙ ad aduerſarios minimè pertineret: Per teſtes verò partis aduerſæ fuit ſufficienter oſtenſum, ꝙ in trium epiſcoporum [b] electionibus, de quibus præmiſſum eſt, clerici præſentes affuerint, & vocem habuerint eligendi premiſſam electionem factam eis cōtradicentibus, & excluſis, decreuimus irritandam, clericos ſæpedictos in eam quaſi poſſeſſionem [c] (quam ante cōtrouerſiam motam habuerāt) reducentes [d]. ¶Verum quoniam in quæſtione prædicta, quicquid iuris [e] vtraque pars in electione habebat, deductū in iudicium videbatur; cū iure ciuili ſit cautum, id venire in iudicium [f], nō ſolum [g] de quo actum eſt, vt veniret, ſed id nō venire, de quo nominatim actum eſt, ne veniret [h]: & ſecundum ſtatuta canonica electiones epiſcoporum, ad cathedraliū [i] eccleſiarū clericos regulariter pertinere noſcātur, niſi alibi ſecus obtineat de conſuetudine [k] ſpeciali: nec ex † eo quòd clerici antedicti, ſe inter eligentes Sutrinos epiſcopos probauerunt tertiò [l] extitiſſe, ius eligendi propter breuitatem temporis [m] vſque ad

† Aliàs ſic legitur: ita quidem ad vos, &c.

b ¶*In trium epiſcoporum.*] Ex hoc videtur ꝙ ſi aliquis ter vtitur aliquo iure, per hoc eſt in quaſi poſſeſſione illius. argu. C. de fideicommiſ. l. 1. & ff. de vſu. cum de in rem verſo. ff. de ſeru. quotiens 2. Sed quid ſi ſemel eligit in xl. annis, quia epiſcopus ille tanto tēpore vixit? Dico quòd ꝑ hoc eſt in quaſi poſſeſſione illius iuris. ar. ſ. de conſtitu. cum acceſſiſſent. & ꝺ. de preb. pro illorum. à contrario ſenſu. nam aqua dicitur quotidiana, quæ tantum ſemel in anno ducit. ff. de aqua quot. & æſti. l. 1. §. 2. & 3. & ſi immiſi tignum in parietem tuum, ſtatim poſſideo ſeruitutem. ff. de ſeruitu. vrba. prædio. ſeruitutes quę in ſuperficie. in prin. vnde tuendus ſum in illa quaſi poſſeſſione. ꝺ. vt lit. penden. c. 1. & 2. & 16. q. 4. volumus. niſi conſtet ꝙ vi, vel clam, vel precario poſſederim argu. ꝺ. de exceſ. præla. c. cum ad quorundam. & tunc qui dedit, auctoritate ſua poterit reuocare: vt ibi, & 10. q. 3. quia cognouimus. nec obſtat quòd dicitur de xxx. diebus, quibus ad minus vti debet in anno ad hoc vt habeat interdictum de itinere actuque priuato. ff. de itine. actuque priuato. l. 3. §. hoc interdictum à ſuperiori. quia hoc intelligitur de eo interdicto, quod habet mixtā cauſam: qa duo debet probare: & hoc anno ſe fuiſſe vſum, & ſeruitutem ſibi competere, & conſtitutam fuiſſe, vt ibi dicitur.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium.*

c ¶*Quaſi poſſeſſionem.*] Hoc ideo dicit. quia incorporalia non poſſidentur: ſed quaſi poſſidentur 1. ff. de vſuca. ſequit. §. ſi viam. ff. de ſerui. vrb. prædio. ſi ædes. §. libertas. Arg. contra. 3. q. 1. redintegranda.

1 Credo ꝙ hoc īducit in contrarium, quia ibi dicit tex. reſtituēdū eum qui res eccleſiæ vel proprias, ſcilicet ſuas ſubſtantias ꝑdidit. Sed dic, ꝙ licet ibi dicat fieri corporaliū reſtitutionē, nō ꝑp hoc negat quin etiā in incorporalibus fieri debeat quod ēt alibi exprimitur. 1. q. 2. nullus 2. ff. de ſer. l. pe. in fin. Ioan. And.

d ¶*Reducentes.*] verbo tantum, & non re, cum iam conſtet de proprietate: vt ſequitur in litera, & ꝺ. cap. proxi.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

e ¶*Quicquid iuris.*] Sic ff. de exce. rei iudi. & an eadē. §. actiones. & C. de an. excep. l. vlti. Sed quid deduxit in iudiciū pars canonicorum: cum ipſi eſſent rei & poſſiderent? Non videt ꝙ aliquid deduceret in iudicium: imo de iure cōi ad eos ſpectat electio, & poſſidenti non eſt perdita actio. Inſtit. de act. §. iſtæ quoque. & ſ. de iudi. examinata. & ita nec petitorium, nec poſſeſſorium deduxerūt in iudicium. Sol. hæc oppoſitio habet locum in actionibus in rem, quę competunt pro rebus corporalibus, vt in §. iſtæ. quoque. ſed in actionibus in rem, quę competunt pro rebus incorporalibus, vt in ſeruitutibus, datur actio poſſeſſori pro tuendo iure ſuo. & hæc dicitur negatoria, quæ competit domino qui negat alium ſeruitutem habere in re ſua: & hanc negatoriam deduxerunt canonici in iudicium, dum negabant clericos habere ius in electione: qa aliud non poterant in iudicium deducere. Confeſſoria verò datur ei qui ſibi deberi ſeruitutem contendit 2: ſecundū ꝙ iſti clerici faciebant, qui dicebant ſe habere ius in electione, & hoc deduxerunt in iudicium, loco proprietatis, & poſſeſſorij. hæc probantur ff. ſi ſeru. ven. l. 2. 1. reſpon. & l. ſi forte. §. 1. l. ſicuti. §. ſed ſi quæritur. & Inſti. de ac. §. æquè ſi quis. & ſic intelligitur quod hic dicit: vtraque pars deduxerit in iudicium quicquid iuris habebat in electione.

2 Concor. l. & ſi forte §. hęc autē actio. cum glo. in ver. domini. ff. ſi ſer. uen. & Inſti. de act. §. contra. in gl. altius.

¶*Glo. ſeq. dupliciter exponit literam. primò de ſingularibus iudicijs, quò ad acceſſoria, non quò ad alia, & ſoluit contrariū de l. fi. C. de an. exce. ſecūdò de generalibus, & vniuerſalibus, dicēs ſecus in actionibus ſtricti iuris. & ꝑſonalibus et arbitrarijs. Vltimò arg. ꝙ illud tantū, &c. ſignat contrariū de 4. ll. & ſoluit.*

f ¶*In iudicium.*] Hoc ſumptum eſt ex illa l. ſolemus. ff. de iudi. illa enim veniunt, quæ includi poſſunt in actione propoſita, vt loquatur in ſpeciali iudicio: vt in rei vendicatione: vt fructus, & expenſæ, & vſuræ, quæ acceſſoria ſunt, & ad eādem rem ſpectantia. ff. de aqua plu. arcē. Atteius. in fi. & ff. de ædil. edic. ædiles. §. item ſciendum. non autem veniūt omnia alia. Nec eſt contra C. de ann. excep. l. vlt. ibi ſponte receptus fuit libellus generalis: vnde fatuus fuit. Sed regula iſta melius intelligitur de generalibus iudicijs, vt de negotijs geſtis, tutela, petitione hæreditatis, actione pro ſocio, communi diuidundo finium regūdorum, familiæ erciſcundæ: vbi omnia veniunt in iudicium, niſi fiat ſpecificatio in libello, vel in procuratione cauſæ: tunc enim non obſtat exceptio in non ſpecificatis. C. de iud. licet. ff. de except. rei iudi. ſi ex teſtamento. & ff. de inſti. act. habebat. & ff. communi diui. in iudicium. ff. famil. erciſcū. hæredes. §. pen. & ff. de peti. hære. ſi hæreditatem. & l. ſi quo tempore. & hæc vera ſunt in bonæ fidei iudicijs: ſecus in iudicijs ſtricti iuris: quia ibi non veniunt niſi illa tantum, de quibus nominatim actum eſt, vt venirent 3: vt ff. de dolo. & eleganter. §. non ſolum. ff. de ver. obli. quidquid. in prin. Simile eſt etiam in perſonali actione, vt ſi vnam cauſam ſum proſecutus, & ſuccumbo, non obſtat ſi peto idem ex alia cauſa. & hoc dictum eſt ſ. de lib. ob. c. 2. ſic etiam in arbitrio, vbi tantum veniunt ea, de quibus dictum eſt in compromiſſo: vt ſ. de arbi. cum dilecti. vbi de hoc. arg. ex hoc loco illud tantū venire in condemnatione, quod in libello continetur, ſuper quo litis conte. facta fuit. arg. ff. de iudi. nō poteſt. & l. de qua re. Ar. contra. de app. l. vlt. ad fi. & Inſti. de act. §. ſi minus. ff. de peti. hære. l. 4. ff. de rei ven. ſinautem. §. poſſidere. In iſtis omnibus ll. dicitur, ꝙ plus venit in condemnatione quàm in petitione. Solu. iſtarum ll. patet in prin. gl. an ſint extranea, aut coniuncta, & acceſſoria: ſic aliquando minus venit in condēnatione quàm in petitione. ff. de condi. fur. ſi ſeruus furtiuus ff. de rei ven. ſinautem à Titio. §. poſſidere. & ff. de pet. hær. ſi quo tempore. §. ex diuerſo.

† Huius periodi ſenſus talis eſt clerici conuentualiū eccleſiarū de quibus ſupradictū, quāuis tribus epōrū electionib. interfuerint, non tamē acquiſiuerunt ius eligendi, qm nondū legitimo tpe id ius pręſcripſerant.

3 Sed obſtat, vt C. de præſcri. xxx. an. cū notiſſimi. ibi agendo perſonali deduxerit in iudiciū hypothecaria: ſed illud iō quia eſt illius acceſſoria, ſecūdum Io. & Vin. Ioā. And.

ADDITIO. Not. ꝙ hæc clauſula, id venire in iudiciū, &c. ſub alijs verbis hoc habet: Non ſolum illud videtur eſſe deductum in iudicium, quod expreſſum eſt: ſed totū illud quod non eſt exceptum.

g ¶*Non ſolum.*] argumentatur Papa ex hac lege per locum à minori: ſi id de quo minus videtur ineſſe, ineſt: & id de quo magis, ſiue econtrario.

h ¶*Ne veniret.*] Argu. omnia eſſe conceſſa, quæ non ſunt prohibita.

i ¶*Cathedralium.*] 63. diſt. c. 1. c. 2. & c. ſacrorum. §. ex his. & §. ſeq. & ſ. de elect. cum terra.

k ¶*De conſuetudine.*] introducta de voluntate eius, cui præiudicat. ff. communi prædi. venditor. §. 1. & ita neceſſe eſt ꝙ ſit præſcripta, vt hic innuitur: & ſ. de cōſu. cum dilectus. & c. vlt. vbi de hoc. & ꝺ. de verb. ſig. abbate.

l ¶*Tertiò.*] Non ergo tres vices inducunt conſuetudinem, niſi in criminibus. 25. quæſtio. 2. ita nos. in princip. & in glo. vſum. & C. de epiſcop. audi. l. 3. in fin. & in glo. fin. de pœn. diſt. 2. c. ſi ſeruo. §. econtrario. ſi enim conſuetudo eſſet, ex tribus vicibus, iuuaretur, vt hic: ſed non prodeſt niſi legitimè ſit præſcripta, vt dicit hic, licet tueatur aliquem in poſſeſſione quouſque conſtet an ſit debitum. 18. q. 2. ſeruitium. & ꝺ. vt lit. pen. c. 1. & 2.

¶*Glo. ſequen. not. à contrario literę, quod pręſcribitur ex vnico actu cum temporis curſu. & ſoluit contrarium: ſecundò obijcit, & dupliciter ſoluit, & ſolutioni ſignat contrarium, & ibi remittit.*

m ¶*Breuitatem temporis.*] Et ita patet, quòd ſi breuitas temporis non obſtaret, iſti clerici præſcripſiſſent 4 ius eligendi, etiam ſi ſemel elegiſſent, argumen. C. de ſerui. l. vltim. licet videatur contra: quia ſeruitutes, quæ non habent continuam cauſam, duplicatum tempus requirunt. ff. quemadmodum ſerui. amit. ſi ſic conſtituta. ſed ſecus eſt ſecundum canones. argum. infrà. de præſcriptio. capi. de quarta.

4 Dicebat hic Ioā. & Vinc. hoc ius pſcriptibile: non enim erat ta let cōpetere niſi ex priuilegio. illud enim nō præſcriberetur 3. q. 1. in ſum. Ioan. And.

& hic

& hic. Sed contrarium videtur huic loco, quod dici conſueuit, quòd in præſcriptione eccleſiaſtica requiritur bona fides, & iuſtus titulus: aliàs non præſcribitur. infra de præſcri. ſi diligenti. & infra de deci. dudum. ſic & in cõſuetudine cauſa allegari debet. argumen. infra de cenſi. peruenit. Et ita dici conſueuit, quòd in conſuetudine allegari debet cauſa, & in præſcriptione titulus. De hac materia inuenies. ſupra de conſuet. cap. vlt. ſed hic nulla cauſa ſiue titulus fuit allegatus, & tamen præſcripſiſſent, ſi perueniſſent ad legitimum tẽpus, vt hic patet. Ad hoc poteſt dici, quòd in huiuſmodi incorporalibus ſola patientia habetur pro titulo: nam patientia loco traditionis habetur in ſeruitutibus. ff. de pub. in rem act. ſi ego. §. 1. & ff. de ſeruitu. quotiens 2. Vel dicas quod ſpeciale eſt circa iſta incorporalia iura, quòd non eſt neceſſe allegare ibi titulum: ſed hoc ſolũ ſufficit, quòd nec vi, nec clam, nec precario vſus ſit 1 tali iure. ff. ſi ſerui. ven. ſi quis diuturno. & ex eo quòd erant in quieta poſſeſſione, præſumebatur quòd nec vi, nec clam, nec precario poſſiderent. Argu. contra. infra de præſcript. ſi diligenti. Solu. qui enim facit gratiam, illud debet proteſtari. 7. quæſtio. 1. pontifices. & ſupra de elect. Cumana. & hoc forſitan voluerunt probare iſti canonici, quòd illi clerici non fuerant in electione iure proprio, ſed de gratia, quaſi negatiuè.

† Cap. 2. e. tit. in 3. cõpilatione.

1 Dicebat Hoſt. quòd refert an cõſuetudo allegēt vt videaẽ acquiſitũ ius ſeruitutis: & tũc nõ exigitur cauſa: ſed vſus habetur loco tituli, vel cauſæ p l. ſtatim alle. an ad hoc vt videatur acquiſitus cẽſus: & tunc requirẽ cauſa. vt in decre. peruenit. rationem huius rei videas hic per eũ dẽ Hoſt. & Ioã. Andr. & de hoc vide amplius, infrà de cenſib. c. quanto.

præſcriptionem [a] legitimam non producti, ſibi adquirere potuerunt: & actore non probante [b], qui conuenitur, & ſi nihil præſtiterit, obtinebit: ab eorum impetitione ſuper electionibus faciendis vos duximus abſoluendos, ſępedictis eccleſiarũ clericis ſuper hoc perpetuum ſilentium imponentes.

¶Idem canonicis de Bethlehem.

*¶ Idem dicit quo ad intellectum, quod decretalis ſupra proxima.*

## CAP. IIII.

CVm † ſuper electione Bethlehemitañ. eccleſiæ inter R. ſubdiaconum noſtrũ, & P. canonicum ſepulchri dominici, quæſtio verteretur: vtroque ſe pro electo gerente: cum præfatus ſubdiaconus à patriarcha Hieroſolymitano fuerit confirmatus [c]: & infrà. Eum † qui ſe probauerat per ſecularem potentiam ſpoliatum, reſtituendum [d] decreuimus, iuſtitia mediante, ¶ Verum quoniam tam poſſeſſorium quam petitorium [e] deductum fuerat in iudicium: & tam reſtitutionis quam electionis quæſtio, plenius agitata: & conſtitit nobis electionem vtriuſque minus canonicam extitiſſe (cum iudex de qua re [f] cognouerit pronunciare † debeat) vtramque duximus ſententialiter irritandam.

† Aliàs ita: Et quia ſe ꝓbauerat. aliàs ita: Eum quia ſe probauit.

† In codice Barbatiæ ita, de ea pronunciare debeat.

¶Idem Epiſcopo Nouionenſi.

*¶ Qui agit de proprietate, ante concluſionem cauſæ poſſeſſorio adipiſcendæ, vel recuperandæ agere poteſt: poſt concluſionem vero, & ante ſententiam, hoc non poteſt, niſi iuſta cauſa ſubſit.*

a ¶ *Præſcriptionem.* ] Videtur quòd hoc ius (quia quaſi ſeruitus eſt) præſcribi non poſſit: quia ſeruitus nec in bonis alicuius, nec extra bona eſt. ff. de vſufr. lega. l. 1.

b ¶ *Actore non probante.* ] C. de eden. qui accuſare. 6. quęſt. vlt. cap. accuſator. C. de proba. actor. & ĩ. vt eccl. benef. vt noſtrum. §. cum enim. Bernar.

CVm ſuper. ] Diuiditur, nam primò deciſè narrat factum. Secundò diffinit: ibi *Eum qui.* Pars huius infra de conſeſ. cum ſuper. Et primò poſſeſſorium. Secundò petitorium: ibi, *Verum.* Abb. Siculus.

CASVS. Vacante Bethlehemitana eccleſia, duo electi fuerunt ad eam, R. ſubdiaconus domini Papæ & P. canonicus ſancti ſepulchri. R. ſubdiaconus fuit cõfirmatus per patriarcham Hieroſolymitanum, & poſſeſſionem adeptus: ſed poſtea per ſecularem potentiam ſpoliatus. Poſtmodum vterque electus ad ſedem Apoſt. acceſſit: prædictus R. ſubdiaconus propoſuit, quòd cum eſſet canonicè electus, confirmatus etiam per patriarcham, & ſpoliatus per potentiam ſecularem, petebat electionem ſuam confirmari, & reſtitui ad poſſeſſionem, qua fuerat ſpoliatus: prædictus P. petebat ſuã electionem confirmari. lite conteſta. ſuper prædictis petitionibus, & probationibus hincinde receptis, & examinatis, quia dictus ſubdiaconus ꝓbauit ſe per potentiam ſecularem ſpoliatum, Papa iuſtitia mediante ipſum reſtituit: verum quia tam poſſeſſorium quam petitorium deductum fuit in iudicium, & tam reſtitutionis quàm electionis quæſtio plenius examinata, & conſtitit domino Papæ electionem vtriuſque canonicam non fuiſſe, & iudex de qua re cognouerit, pronunciare debeat, electionem vtranque caſſauit. Not. quòd poſſeſſorium & petitorium ſimul poteſt intentari, & idem intellige hic quantum ad hoc quod not. ſupra cap. proxim.

c ¶ *Confirmatus.* ] Ex hoc principio, & ex fi. c. colligitur. ꝙ confirmatio nil iuris confert, vbi electio canonica non fuit. ſ. de ele. cum inter canonicos. & c. cum dilecti. tamen ſi poſſeſſionem fuerit adeptus, & poſtmodum ſpolietur, debet reſtitui, quamuis non fuerit electio canonica: vt hic patet.

*¶ Gloſſa ſequens alleg. vnam concor. quærit, & dupliciter ſoluit. ſecundo quærit, arg. affirmatiuè per duas ll. contrarium ſoluit.*

d ¶ *Reſtituendum.* ] Solo verbo reſtituit eum. quia in eadem ſententia deſtituit eum. ſic ſ. cap. proxi. Quid ergo prodeſt talis reſtitutio? quantum ad hunc caſum nil prodeſt, niſi quia ſatisfit iur. & petitioni actoris. ff. de iud. de qua re. & hoc poſſet quandoque prodeſſe quo ad fructus reſtituendos, vt ſpoliator reſtituat fructus ꝑceptos, & qui percipi potuerunt à tẽpore deiectionis vſque ad tempus litis cõteſt. ſuper proprietate. & ita licet obtineat in ꝓprietate, tamen propterea quia ius ſibi dixit, quantum ad poſſeſſionem reſtituere debet fructus perceptos. Sed nunquid ille qui eſt in poſſeſſione, vtetur fructibus? Videtur quòd ſic: quia alimentorum cauſa veritati non præiudicat. ff. de his qui ſui, vel alie. iur. ſunt. ſi iudex. Et pupillus propter inopiam quandoque percipit alimenta à ſcripto hærede, q appellauerat, vſque ad finem litis. ff. de inoff. teſta. ſi inſtituta. §. de inofficioſo. Sed cõtrarium verum eſt, 2 quia cum canonicum non habuit ingreſſum, debet reſtituere fructus, quos inde percepit. & eſt expreſſum arg. ĩ. de præb. dilecto. & melius ĩ. de iure patr. cum dilectus. in fin. quia quaſi intruſus eſt: vnde nil debet inde cõmodi habere: ne de improbitate ſua commodum conſequatur. & eſt arg. ad hoc quaſi expreſſum. ĩ. de reſt. ſpol. grauis. & fructus illi reſtituendi ſunt eccleſiæ, vnde illos percepit.

2 Adde ꝙ hæc opin. gl. eſt communior & verior, cũ qua cõcor. l. hæres. ff. de iud.

*¶ Gloſſa ſequens no. duas petitiones, &c. alleg. 7. iura. ſecundo quærit, & dat tres ſol.*

e ¶ *Tam poſſeſſorium quàm petitorium.* ] Et ſic duæ petitiones eodem iudicio expediuntur. arg. C. de off. rec. prouin. l. 1. & in eo. libello. & ſic vno proceſſu duplex commodum quis ſequitur. arg. ff. pro ſocio. ſi fratres. §. ſi plures. & ff. fam. erc. hęredes. §. ſi de pluribus. ff. de act. emp. & ven. non eſt nouum. & ff. quorum leg. l. 1. §. quod autem. & ĩ. eod. cum dilectus. & ſ. eod. c. 2. & ĩ. de capel. mona. dilectus. Sed qualiter poſſeſſorium, & petitorium deductum fuit in iudicium ab vtraque parte? de hoc dixi. ſ. eo. c. proxi. Quidam dicunt ꝙ neuter poſſidebat. aliàs non potuit intentari. ſed ab vtraque parte hoc non poſſet fieri, niſi vterque fuerit ſpoliatus; ſed alter tãtum fuit ſpoliatus: vnde poteſt dici, ꝙ in rebus incorporalibus datur actio poſſeſſori pro tuendo iure ſuo, vt in proxi. c. dictum eſt. Vel verius dicas, ꝙ hic alter tãtum fuit ſpoliatus, qui intentauit ſimul petitorium, & poſſeſſorium: reus verò qui poſſidebat, defendebat ſe ſuper vtroque, & ſic quodam modo vtraque pars deduxit vtrunque in iudicium. ĩ. eod. cum dilectus. quia non debet actori licere quod reo non licet. ff. de regu. iur. non debet. ſed verius eſt quòd alter tantum petitorium intentauit, qui dicebat ſe canonicè electum: quia & hic non dicitur, quòd vtraque pars deduxit in iudicium vtrunque poſſeſſorium, & petitorium.

f ¶ *De qua re.* ] de iudi. de qua re. hæc regula fallit in cauſa criminali epiſcopi. 3. quæſt. 6. quamuis. & c. dudum. fallit in ſententia lata à ſuperiori. ĩ. de re iudi. de cætero. fallit vbi ſola cognitio demandata eſt. ĩ. de teſt. cum olim. §. verum. & ſ. de offi. ord. dilectus 3. Item fallit in incidentibus quæſtionibus: vt dictum eſt ſ. de ord. cog. cap. 2. C. de ord. iud. aditæ. vnde ita intelligitur de qua re cognouerit, principaliter ſcilicet, de ea pronunciare debet, vt hic: quia petitorio, & poſſeſſorio principaliter agebatur ab altera parte.

3 Concor. l. đ qua re. cum no. ff. de iudi. & l. à diuo pio. & ibi Bart. ff. de re iudi.

ADDITIO. Item fallit propter appellationem. recuſationem, vel reuocationem: quia tunc pronunciare non poteſt minor iudex, qui cognouit. ĩ. de appel. dilectus. Ioan. And.

*Paſtoralis.*

P*Aſtoralis.* ] Duæ ſunt partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi. *Conſultationi.* Secunda ſubdiuiditur in duas partes. Nam primò reſpondẽdo diſtinguit, an ſit vel non ſit in cauſa concluſum. Et ſecundum membrum: ibi, *Si verò.* Prima ſecundæ tria facit. Primò reſpõdet ad primum membrũ diſtinctionis. Secundò: ibi, *Cum legali.* reſponſione probat lege. Tertiò ibi. *Alijs.* proteſtatur. Secunda ſecundæ etiam facit tria: quia primò reſpõdet ſecundo membro, reſponſionis cauſam inſerendo: ibi, *Ne lites.* Secundò in verſi. *Niſi.* vnum caſum excipit, quem ſtatim exẽplicat: ibi. *Puta.* Tertio: ibi, *His igitur.* dat generalem doctrinam. Abbas Siculus.

† Cap. 3. e. tit. in 3. cõpilatione.

CAP. V.

PAſtoralis † officij: & infrà. ¶Sanè (ſicut intimaſti) cõtingit aliquãdo, vt cum is qui ſe aſſerit ſpoliatum, ſuum trahit ſpoliatorem in cauſam, inter ipſa iuris auſpicia [a] requiſitus [b], quo malit experiri [c] iudicio, litem proprietatis ingreditur, de illata ſibi violentia nullam faciens mentionem: cum autem fuerit in cauſa proceſſum, nouum iudicium ſuper poſſeſſorio nititur inchoare: & infrà. ¶Cõſultationi tuæ taliter reſpõdemus, quòd poſſeſſorio quidẽ iudicio, quod [d] de recuperanda, ſeu adipiſcẽda poſſeſſione proponitur, antequam renunciatum ſit, aut

CASVS. Aliquis fuit ſpoliatus ab aduerſario ſuo: ſpoliatus traxit ſuum ſpoliatorem in cauſam: requiſitus à iudice quo iudicio velit experiri, ipſe ſtatim obtulit libellum ſuper proprietate, de illata violentia nullam faciens mentionem, poſtquam fuit in cauſa proceſſum, vult redire ad poſſeſſoriũ, & agere de violentia ſibi illata, nouum iudicium ſuper poſſeſſorio intentando: quæritur quid iuris ſit? Reſpondet quòd ille qui cœpit rem vendicare, bene poteſt agere poſſeſſorio iudicio, quod proponitur pro recuperanda poſſeſſione, ſeu etiam adipiſcenda, antequam ſit renunciatum, aut concluſum in iudicio proprietatis primitus inſtituto: & hoc probatur per legem, qua dicitur, quòd ille qui fundum cœpit ab illo vendicare, cum quo interdicto vnde vi poterat experiri, pendente iudicio proprietatis poteſt nihilominus agere interdicto vnde vi, alijs poſſeſſorijs iudicijs, ſcilicet interdicto vti poſſidetis, & vtrobi, in ſuo robore duraturis, quæ de ſui natura præcedunt vendicationem dominij, nec ſimul tractari poſſunt cum proprietate. Si verò renunciatum ſit aut concluſum in iudicio proprietatis, vt iam poſſit per diffinitiuã ſententiam terminari, ne lites ex litibus oriantur, & via poſſit fraudibus aperiri, cauſa non deciſa, poſſeſſorio non erit vtendum, niſi iudex qui de cauſa cognoſcit ex iuſta cauſa viderit hoc expedire, puta, ſi ex apertis iudicijs facile arguitur iniquitas inuaſoris, vel per malitiam qui caſu ſpoliato ſubtraxerit facultatem probandi dominium. His & alijs cauſis inſpectis (quæ continent æquitatem, aut iuſtè mouerint animum iudicantis) poterit agi iudicio poſſeſſorio, poſtquam etiam fuerit concluſum in iudicio proprietatis. Not. quòd à iudicio proprietatis, antequam ſit in eo concluſum, poteſt quis redire ad iudicium poſſeſſorium, & etiam poſtquam cõcluſum fuerit, ex iuſta cauſa: vt dicitur hic in fin.

a ¶*Auſpicia.* ] id eſt, exordia litis. C. de excep. l. pen. & C. de codicil. l. vlt. 1. reſpon.

¶*Glo. ſeq. not. tres caſus, quibus delegatus petitorium, & poſſeſſorium cognoſcit, & ſignat contrarium.*

b ¶*Requiſitus.* ] à iudice ſcilicet, & hoc cum vtraque cauſa commiſſa eſt iudici: vt ſupra eodem capit. 1. Idem videtur ſi cauſa proprietatis eſt ei commiſſa. argumen. C. de rei vendi. ordinarij. Idem eſt etiam vbi cauſa eſt ſimpliciter commiſſa. infra de ſequeſtra. cap. 1. Licet ſit contra argum. C. ſi à non compe. iud. ſi de proprietate. 1 quia continentia cauſæ diuidi non debet. C. de iudi. nulli. & ſ. eod. cap. 1.

1 Sol. illud poteſt intelligi, qñ delegãs expreſsè prohibuit, ne cognoſceret de poſſeſſiõe, vel vbi petitorium tantũ fuit propoſitũ, & ſuper poſſeſſorio pronũciatum. ſupra de ord. cog. cum dilectus ad fi. vel verius ibi dicitur ꝙ per ſententiam ſuper poſſeſſione, non præiudicatur volenti agere ſuper proprietate, ſecũdũ Hoſ. Ioan. And.

c ¶*Experiri.* ] id eſt, agere. alibi ponitur pro defendere. ſupra de iudi. capit. 1. nemo enim ſine actione experitur. ſupra de iud. examinata. ff. de admini. tuto. quotiens. §. item ſi temporali. ff. de nego. geſt. ſi pupilli. §. fin. Item eſt hic argumen. quòd cum plures actiones nomine eiuſdem rei competunt: vt ff. de mino. verum. vna illarum eſt eligenda. ff. de trib. quòd in hæredem. §. eligere. ff. de reg. iur. nemo 2. §. quotiens.

¶*Glo. ſeq. proſequitur triplex poſſeſſorium: ſcilicet adipiſcendæ, recuperandæ, & retinendæ: & ponit tria interdicta primi, duo ſecundi, & duo tertij. demum ponit quadruplicem lecturam illius ver. Alijs poſſeſſorijs. prima, quod loquitur de poſſeſſorijs retinendæ. & ſoluit contrarium de §. nihil. ſecunda loquitur de interdictis, quæ habent mixtam cauſam. tertia de præparatorijs. quarta, ſecundum caſum l. 1. C. de appella. & in fin. primam approbat.*

d ¶*Quod de recuperanda.* ] Ad intelligentiam huiuſmodi, not. quòd triplex eſt iudicium poſſeſſoriũ, vel pro adipiſcenda poſſeſſione, vel recuperanda, vel retinenda. Pro adipiſcenda poſſeſſione proponitur interdictum 2 quorum bonorũ, & interdictum quorum legatorum, & Saluianum interdictum. ff. quo. bono. l. 1. & ff. quorum lega. l. 1. & ff. de Saluia. interdict. l. 1. Interdictum pro adipiſcenda poſſeſſione datur bonorum poſſeſſori, & hęredibus hęreditarijs. Inſtitu. de interdict. §. adipiſcẽdæ. Bonorum poſſeſſor nomen eſt iuris, ſicut & bonorum poſſeſſio. ff. de verb. ſignifi. hęreditatis. l. 1. & bonorum poſſeſſor dicitur ille, qui ſuccedit de iure prætorio, Inſt. de interdict. §. reſtitutoria. in gl. bonorum. Et dicitur ideo adipiſcendæ poſſeſſionis: quia licet hæres hoc ipſo quòd eſt inſtitutus, & hæreditatem adijt, efficiatur dominus rerum hæreditariarum, tamen poſſeſſionem earum non adipiſcitur, niſi apprehendat poſſeſſionem. ff. de acquir. poſſeſſio. cum hæredes. in princ. & ſi ab alio poſſideantur, poteſt adipiſci earum poſſeſſionem per iſtud interdictum. Pro recuperanda poſſeſſione datur interdictum vnde vi: & quod vi, aut clam. Pro retinenda poſſeſſione datur interdictum vti poſſidetis, pro re immobili: vel vtrobi pro re mobili. hoc habes Inſtitu. de interdi. §. adipiſcẽdæ. & §. ſeq. & ĩ. de proba. c. licet. Si ergo aliquis cœpit agere rei vendicatione, poteſt redire ad iudicium poſſeſſorium, quod proponitur pro recuperãda poſſeſſione, vel adipiſcenda, pendente iudicio proprietatis: vt hic dicitur, & ĩ. de teſt. ſignificauerunt. in prin. & ff. de vi & vi armata. cum fundum. §. vltim. & ecõuerſo de poſſeſſorio poteſt redire ad iudicium proprietatis; ſed ad interdictum de retinenda poſſeſſione, non poteſt redire pendente iudicio proprietatis primitus inſtituto, ſcilicet vti poſſidetis, vel vtrobi, quę proponuntur pro retinenda poſſeſſione: nec econuerſo poteſt redire ad iudicium proprietatis poſtquam cœpit agere vti poſſidetis: quia ſibimet eſſet contrarius: qui enim proponit rei vẽdicationem, dicit alium poſſidere: vt ſupra de iud. examinata. quia poſſidenti non datur actio. Inſtitut. de actio. §. iſtæ quoque. & qui agit vti poſſidetis, dicit ſe poſſidere: vnde pendente iudicio proprietatis non poteſt redire ad aliud. Nec obſtat quod legitur. ff. de acquirẽda poſſeſſione. naturaliter. §. nihil. in fin. vbi dicitur quòd non negatur ei interdictum vti poſſidetis, qui cœpit rem vendicare: quia illud intelligitur de eo, qui ignorabat ſe poſſidere. 3 Vel poteſt dici quòd ibi renunciauit primæ actioni antequam inchoaret ſecundam. Et de his interdictis, ſcilicet vti poſſidetis, & vtrobi. poteſt intelligi quod ſequitur in litera, alijs poſſeſſorijs iudicijs in ſuo robore duraturis, &c. quia in his interdictis prius oportet ſcire quis ſit poſſeſſor, quam quis ſit petitor: vt Inſt. de interdi. §. retinendę. & ideo dicit hic quòd iudicium poſſeſſionis de ſui natura præcedit vendicationẽ dominij. Ioan. Alij volunt intelligere quòd dicitur, alijs poſſeſſorijs iudicijs in ſuo robore. &c. de illis interdictis, quæ mixtam habẽt cauſam, in quibus debet quis probare dominium ſeruitutis, & poſſeſſionem ſuam, ſcilicet ſe iuiſſe xxx. diebus illo anno, ſicut eſt interdictum de itenere, actuque priuato, quod datur volenti reficere iter. ff. de itinere actuque priua. l. 3. §. hoc autem interdicto. & l. 1. & 2. ſic infra de reſtitu. ſpolia. ex tranſmiſſa. & idẽ in interdicto quod datur de aqua ex caſtello ducenda. ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. §. ait p̃tor. In talibus enim interdictis non redit quis ad cauſam poſſeſſionis omiſſa cauſa dominij. Sed certe de iſtis non videtur quòd poſſit intelligi: quia illa interdicta de ſui natura non præcedunt quæſtionem dominij: quia ibi ſimul agitur de poſſeſſione, & de iure dominij: vt dicitur ff. de itin. actuque priuato. l. 3. §. hoc autem interdicto. Vel intellige illud de alijs interdictis, quæ ſunt quaſi præparatoria ad rei vendicationem: vt ſunt interdicta de liberis exhibendis, & de tabulis exhibendis, vt prius appareat quis poſsideat, & tunc detur alteri rei vendicatio. argumen. C. de rei ven. ordinarij. Vel poteſt intelligi, quia cum agitur de poſſeſſione, & violẽtia, prius agi debet de poſſeſsione, vt appareat quis poſsideat, vt poſtea qui poſsidebat, de violentia ſibi illata experiatur, & ſic nunquam econuerſo. C. de appel. l. 1. & illa verba, quæ vendicationẽ, &c. non faciunt implicationem, ſed demonſtrationem notant; quaſi dicat, poſseſsoria interdicta volunt prius tractari, quàm rei vendicatio. ff. de rei vend. is qui deſtinauerit. licet quandoque ſecus

2 De materia interdictorum latè per Iaſonẽ, & alios in §. omnium. inſti. de act. & alibi ſæpe in multis paragraphis eiuſdem tituli.

3 Idẽ Inn. & ſi dicas quõ potuit ignorare ſe poſſidere? Rñdet Hoſtien. ꝙ is cui ſucceſſit p alium poſſidebat & hoc potuit hæres probabiliter ignorare. ff. de regul. iu. qui in alterius. & ſic dẽt probabili ignorantię ſubueniri, ſecundum ea quæ no. de cle. excõ. mi. Apoſtolicæ. Ioan. And.

que ſecus

que ſecus fiat. prior tamen intellectus verior eſt.

a ¶*Concluſum.* ] Hoc ſumptum eſt ab Authen. de teſti. §. quia verò multi. coll. 7. ſic j. de fid. inſtrum. cum dilectus. & ſi mandatum 1 reuocetur poſt concluſionem: nihilominus fertur ſententia non obſtante tali reuocatione. ſupra de procu. auditis. in glo. ad illum.

1 Procuratoris nõ iudicis, ne ſit contra infra tit. 1. audita. Ioan. And.

concluſum [a] in proprietatis iudicio primitus inſtituto, agi poteſt [b] ab eo, qui rem cœperit vendicare: Cum legali ſit prouiſione ſtatutum, eum qui fundum vendicauerit ab eo, cum quo interdicto vnde vi potuit experiri, pendente [c] iudicio interdictum [d] poſſe nihilominus intentare [e]: Alijs poſſeſſorijs iudicijs in ſuo robore duraturis, quæ vendicationem dominij, ſui natura præcedunt. ¶Si verò renunciatum fuerit, vel concluſum, vt iam poſſit cauſa proprietatis diffinitiuæ ſententię calculo terminari: (Ne lites litibus inculcentur, & via poſſit fraudibus aperiri) cauſa [f] non deciſa, poſſeſſorio non erit vtendum: Niſi iudex qui de cauſa cognoſcit, hoc ipſum ex iuſta cauſa viderit expedire †: Puta cum ex perſpicuis indicijs facilè arguitur iniquitas inuaſoris: & ſpoliato caſu, ſeu malitia probandi dominium ſubtraxerit facultatem [g]. ¶His igitur, & alijs cauſis inſpectis (quæ continent æquitatem [h], aut iuſtè mouerint animum iudicantis) poſtquam etiam concluſum fuerit, poſſe agi poſſeſſorio iudicio non negamus.

† Cap. 4. e. tit. in 3. cõpilatione.

¶Idem Epiſcopo, & officiali ſancti Andreæ.

¶*Si petitorio, & poſſeſſorio ſimul eſt actum, vtrumque vna ſententia terminatur: & præmittitur poſſeſſorium in terminando, ſed in exequendo præualet petitorium.*

## CAP. VI.

CVm † dilectus: & infrà. ¶Ad quartum breuiter reſpondemus, quòd cum ſuper poſſeſſorio [i], & petitorio

b ¶*Agi poteſt.* ] Nouo tamen iudicio, & renunciato priori, & ſic ſaluabis opinioné Io. & B. quæ hic reprobari videtur. & infra cap. proxim. qui dixit quòd nunquam ſimul agendum eſt poſſeſſorio, & petitorio, etiam ab eodem. C. de rei vend. ordinarij. & C. quorum bon. l. vltim. & C. de interdic. incerti. ſic intelligitur illa lex. ff. de acqui. poſſeſ. naturaliter. §. nihil. quia ibi renunciauit primæ, qui inchoauit ſecundam.

c ¶*Pendente.* ] id eſt, renunciatio, ſecũdum Iacob. But. ſed hæc expoſitio multum eſt extranea, & cõtraria huic literæ, nec probatur aliquo iure: ſecundum canonicam æquitatem planè ſtat verbum in ſua ſignificatione: vt infra de teſti. ſignificauerunt. vel pendente quouſque conſtet de poſſeſſorio: vt ſi ſuccumbat in poſſeſſorio, reuertatur ad petitorium. Sed ſi obtineat in poſſeſſorio, quid erit de priori iudicio? Fiat quod dicitur in prædicta decre. ſignificauerunt.

† Vide tex. in l. dolũ. cum gl. 1. & not. C. de do.

d ¶*Interdictum.* ] Interdictum dicitur, quia inter duos redditur: non ab interdicendo. Inſtitu. de interdi. §. ſunt tamen. Interdictum olim erat quædam formata, & ſolemnis conceptio verborum, quibus prætor aliquid fieri iubebat, vel prohibebat. Inſtitu. de interdi. in princip. hodie non ſeruatur ſolemnitas interdictorum: ſed loco cuiuslibet interdicti datur vtilis actio in factum. Inſtit. de interdi. §. vltim. Bernar.

¶*Gloſſa ſequens quærit. arg. affirmatiuè, ſoluit contrarium. Vel ponit tres effectus ſententiæ latæ ſuper poſſeſſorio, ſecundum Panor.*

e ¶*Intentare.* ] Sed nunquid ſi probauerit violentiam: debet ei adiudicari proprietas? Videtur quòd ſic. 16. queſtio. 6. placuit. C. vnde vi, ſi quis in tantam. ſed hoc non eſt verum, quòd quis amittat dominium rei, ideo quia commiſit violentiam: & hoc non eſt ex natura interdicti; ſed ex pœna illius conſtitutionis, ſi quis in tantam. vnde ſi vult ſibi rem adiudicari, proponat condictionem ex illa lege, ſi quis in tantam. quia per interdictum vnde vi, non conſequitur hoc. ſed poſſeſſionem cum fructibus.

¶*Glo. ſeq. not. quòd ſuccumbens, &c. obijcit. & ſoluit.*

f ¶*Cauſa non deciſa.* ] Ergo ſi aliquis ſuccubuit in iudicio proprietatis: adhuc poſt ſententiam poteſt redire ad poſſeſſorium: ſicut econuerſo. 2 argumen. ſupra de elec. querelam. & infra eodem titu. capit. 3. quia alius eſt. modus agendi, & aliud petitur quàm prius. ff. de excep. rei iudicatæ. cum quæritur. & l. ſeq. Arg. contra. infra eodem cap. proxi. vbi ille qui obtinet in proprietate, obtinet in poſſeſſorio. Poſſeſſio enim videtur eſſe pars proprietatis; ſicut vſusfructus pars dominij. ff. de vſufruc. l. 4. vnde obſtat exceptio rei iudicatæ. ff. de excep. rei iudi. ſi quis cum totum. in fin. Ad hoc dicas quòd ſi nuda proprietas deducta eſt in iudicium, poſt ſententiam poteſt agi de poſſeſſione: quia nil habet commune proprietas cum poſſeſſione. ff. de acq. poſſeſ. naturaliter. §. nihil. ſecus ſi vtrumque deductum eſt in iudicium. ſupra eod. cap. 1. 3. & 4. & infra cap. proxi. Iudex tamen qui condemnat de proprietate, per conſequens condemnabit de poſſeſſione: niſi reus excipiat de poſſeſſione, ſcilicet pactum, vel vſucapionem, & hoc faciat ante ſententiam. ff. de rei vend. officium. ver. vbi enim. Io. Si enim aliquis probauit de poſſeſſione, & non de proprietate. & indeterminatè 3 de vtraque actum eſt, ſuccumbit in vtroque. ſupra eodem cap. 1. & 2. & infra. cap. proxi. Verum eſt ergo, quòd qui ſuccumbit in proprietate, & in poſſeſſorio. adeo enim præualet proprietas poſſeſſioni, quòd qui obtinet in proprietate, erit potior in poſſeſsione, cum de vtraque ſimul actum eſt: licet ſolo verbo pdiderit commodũ poſſeſsionis. argumen. 16. quæſt. 3. cap. placuit. §. quod ſi mala fide. & poſſeſsio ſemper ſequitur proprietatem. ff. de rei ven. officium. in fi. argumen. ff. depoſiti. l. bona fides. verumtamẽ iudex qui de proprietate tantum datus eſt non poteſt cognoſcere de poſſeſsione. C. ſi à non compe. iudi. ſi de proprietate.

2 Concor. glo. ſim. in l. certi. C. de inter. & Cy. in l. 1. ff. eod.

3 Quaſi ſecus ſit ſi quaſi duobus modis agendi ab eodẽ agebatur: & de poſſeſſione p ſe: & de proprietate p ſe. infra ti. 1. cum ad ſedem. & de ele. querelam. Ioã. And.

¶*Glo. ſeq. quærit obijciendo, & reſpondet.*

g ¶*Facultatem.* ] Si nõ potuit probare dominium (vt hic dicit) quid valet redire ad poſſeſſorium, cum videatur condemnãdus, quia ſentẽtia ſuper proprietate trahit ad ſe ſententiam ſuper poſſeſſione. infra cap. proximo? Reſpondeo, poteſt valere quo ad fructus, quos recuperat à tempore deiectionis. Item quia ex quo habuit poſſeſſionẽ, habebit commodum retentionis, niſi aduerſarius proprietatem probauerit. C. de rei ven. res alienas. Et quia ſi ſpoliator rem petat, poteſt ei obijci quòd amiſit ius, ſi quod habebat per condictionem ex l. prædicta, ſi quis in tantam.

h ¶*Aequitatem.* ] quã iudex ſemper debet habere præ oculis. ff. de eo quòd certo loco, quòd ſi Epheſi. in fi. & vbi proditum non eſt ius, procedere debet iudex æquitate penſata. s. de tranſac. cap. vlt. Bernar.

C*Vm dilectus.* ] In procedendi facultate poſſunt concurrere petitorium & poſſeſſorium: in terminandi modo poſſeſſorium petitorio præfertur: in exequẽdo verò petitorium poſſeſſorio præualet. h. d. Primò ponitur deciſa conſultatio. Secundò reſponſio: ibi, *Ad quartum.* quæ facit tria. Primò præſupponit modum procedendi. Secundò declarat ordinem terminandi. Tertio effectum exequendi. Abb. Sicul. Pars huius habetur ſupra de arb. cum dilectus. & infra de fid. inſtrum. cum dilectus.

Casvs. Aliquis poſſeſſorio & petitorio ſimul egit contra aduerſarium ſuum: quæſiuit iudex, qualiter debere ferre ſententiam. Reſpondet Papa quòd cum ſimul eſt actum poſſeſſorio & petitorio; vtrumque debet vna ſententia terminari, ſed in pronunciatione præmittenda poſſeſſio, & in executione debet proprietas præualere. ſecundum quod factum fuit s. eod. cum eccleſia. & cap. cum ſuper. Not. quòd petitorio & poſſeſſorio ſimul poteſt agi, & vtrunque vna ſententia terminari debet. Item in executione ſententiæ quæſtio proprietatis præfertur quæſtioni poſſeſſionis.

¶*Gloſſa ſequens ponit vnam lecturam, cui ſignat contrarium: ponit aliam, cui ſignat etiam contraria: ex quibus concluditur contra concluſionem alleg. de §. quia autem. & ſoluit. reuertitur ad ſecundam opinionem, quam dicit fuiſſe M. & reſpondet ad ipſius contraria.*

i ¶*Poſſeſſorio & petitorio.* ] Quidam intelligunt quod hic dicit, quando vnus agebat iudicio vti poſſidetis: & aduerſarius agebat contra eum rei vendicatione: & ſic intelligunt s. eod. ad vltimum. & ita planus eſt caſus. Sed contra eſt quod legitur ff. vti poſſid. l. 1. §. inter litigatores. quia vti poſſidetis, dicitur dari inter duos qui dicunt ſe poſſidere 4, vt ibi. Vnde verius eſt, quòd idem homo proponebat ſimul de recuperanda poſſeſſione, & proprietate contra aduerſarium. ſuum. & ſecundum hoc ſignantur contraria. C. de rei vendica. ordinarij. & ff. de iudi. ſi de vi. C. de interdic. l. incerti. C. quo. bon. l. vlt. Per ll. iſtas dicebant I. & B. quòd nunquam

4 Imo datur etiam poſſidenti cõtra eum qui nõ poſſidet, ſed inquietat. infra de pba. licet. vbi p hoc. Ioan. And.

poterat

ſimul eſt actum, vtrumque vna ſententia debet terminari †. Sed licet in pronunciatione ſit poſſeſſio præmittenda, in executione tamen debet proprietas præualere [a].

¶Idem Veroñ. Epiſcopo.

¶*Adiudicatur illi beneficium, qui probauit collatorem ſuum fuiſſe in poſſeſſione conferendi, collationis tẽpore: per hoc tamen non prohibetur ſuccumbens agere de proprietate iuris conferendi cum ipſo collatore: hoc vult tota litera.*

CAP. VII.

CVm † olim quæſtio, quæ inter archidiaconum ex vna parte, & archipresbyterum, & canonicos Vincentinæ † eccleſiæ ex altera; & infra. ¶Quoniam per atteſtationes nobis conſtitit euidenter, quòd ab epiſcopis Vincentinis archidiaconatus ipſe ſine reclamatione aliqua canonicorum, duobus [b] archidiaconis continuè (qui ante ipſum extiterant) fuerat aſſignatus: & quia canonici prædicti, iudices [c] recuſare minimè debuerunt, cum cauſa prædictis iudicibus delegata fuiſſet de vtriuſque partis procu-

† Vincentinæ. & infrà.

poterat ſimul agi iudicio poſſeſſionis, & proprietatis. ar. contra ff. quorum leg. l. 1. §. quia autem. Sed illud eſt, quòd reus non certificabat 1 actorem, & ideo ſimul proponitur petitio hæreditatis, & quorum legatorum. M. in contraria fuit opi. quòd poſſit agi ſimul de illis, & nos ſumus in eadem opinione, ſcilicet quòd ſimul poſſit agi de poſſeſſione recuperanda, & de proprietate ab eadem perſona: nec eſt iſtud contra ordinem iuris, nec contrarietas, vel repugnantia hic inuenitur, quia non ſunt contraria: vt hic patet, & ſupra eodem cum eccleſia. & cap. cum ſuper. & infra de capel. mo. dilectus. & ll. prædictæ, ordinarij. incerti. & C. quo. bon. l. fin. non intelliguntur de tali poſſeſſorio pro recuperãda poſſeſſione: ſed interdicto vti poſſidetis. ibi enim ordinarium eſt quòd poſſeſſorium primò tractetur: quia propter euidentem contrarietatem ſimul agi non poteſt de proprietate, & vti poſſidetis ab eadem parte, vt dictum eſt ſupra capit. proxim. Si verò vnus vult agere poſſeſſorio, & alter petitorio: illud nullo modo eſt admittendum. infra titulo proximo ſolicitè. in literis. 2 item cum quis. & cap. ex conqueſtione. quia quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt. ſupra de ordi. cogn. ſuper ſpoliatione. & 3. quæſtio. 1. & 2. per totum. & cum actor agit vtroque iudicio, reus poteſt ſe defendere ſuper vtroque. ſ. eod. cum eccleſia. & cap. cum ſuper. & C. de off. rec. pro. l. 1. Bernardus.

1 An ſcilicet pro hærede vel poſſeſſore, an pro legato. Ioan. And.

† Vide tex. in l. etiã. & ibi Bart. ff. de mino.

† Omiſſis multis intellectibus huius cap. de quibus latè Doctores hoc loco. hic mihi videtur ſatis aptus: quãuis archidiaconus p̃ epiſcopum eſſet electus non tamen poſſidebat vel quaſi: & ideo petebat ipsũ archidiaconatũ: qđ impugnabant canonici. hic ego integrã deſidero, vt clarior ſit intelligentia.

¶*Gloſſa ſequens ſignat contrarium.*

a ¶*Præualere.*] Semper enim proprietas tanquam dignior trahit ad ſe poſſeſſionem, vt ſequatur dominiũ: quia iuſtior eſt petitio proprietatis. ff. depoſi. bona fides. verſi. & hanc probo. & ibi per gloſſ. argumen. ff. de pigno. act. ſi rem alienam. argumen. 16. quæſtio. 3. cap. placuit. §. quòd ſi mala. argum. infra de ſequeſtra. cap. 1. Argumen. contra. infra de re iudi. ſuborta. & quòd dicit, præualere, intellige quod ſimul eſt actum: vt hic dicit. Bernar.

CVm olim.] Poteſt ſummari principaliter duobus modis. Vno modo vt faciat ad primam partem rubricę, ſ. de cauſa poſſeſſionis, vt faciat largo modo, videlicet reſpectu commodi poſſeſſionis, & hoc intendit: Sufficit ei cui beneficium ſeu dignitas eſt collata, ſi probat quòd conferens erat in poſſeſſione conferendi, collationis tempore. Secũdo modo poteſt ſummari magis propriè, & ad titulum, & ad ſecundam partem rubricæ, & ſic: Succumbens in poſſeſſorio, de proprietate poteſt agere. Et certè hæc lectura, licet ſit vera in ſe, non tamen colligitur ex litera. Et primò deciſè narrat proceſſum. Secundò: ibi, *Quoniam.* reddit diffinitionis cauſam, ſoluit obſtaculum, & diffinit. Tertiò: ibi, *Reſeruata.* proteſtatur, & cauſam ſubdit. Abbas.

2 Concor. l. ſi à te. in princ. ff. de except. rei iudi. & l. 4. ff. de peti. hæredi.

CASVS. Inter archidiaconum Vincentiñ. ex vna parte, & archipresbyterum & canonicos eiuſdem eccleſiæ ex altera, orta fuit quæſtio ſuper iure eligendi archidiaconum: dicebant enim canonici, quòd ad eos pertinebat electio archidiaconi: quare volebant eum remouere, cum non fuiſſet electus ab eis. archidiaconus dicebat, quòd electus fuerat canonicè ab epiſcopo Vincen. qui erat in quieta poſſeſſione eligendi archidiaconum, & duos anteceſſores ipſius elegerant epiſcopi Vincen. ſine contradictione canonicorum: ſuper hoc procuratores vtriuſque partis ad ſedem Apoſtolicam acceſſerunt, coram Papa petebat procurator canonicorum electionem archidiaconi caſſari. procurator archidiaconi petebat eam confirmari ex cauſa prædicta: & litem conteſtati fuerunt ſuper quæſtione præmiſſa: & quia ibi de premiſſis conſtare non poterat, de communi conſenſu procuratoris vtriuſque partis cauſa fuit iudicibus delegatis commiſſa: iudices receptis literis citauerunt partes, canonici petebant inducias deliberatorias, vt poſſent iudices recuſare. iudices nõ obſtantibus allegationibus canonicorum receperunt teſtes archidiaconi, & cauſam ipſam cum atteſtationib. ad ſedem Apoſt. remiſerunt: Dominus Papa examinato negotio, quia conſtitit ei per atteſtationes, quòd archidiaconatus eccleſiæ Vinceñ. ab epiſcopis Vincent. collatus fuit duobus archidiaconis continuè, qui ante ipſum extiterant, ſine contradictione aliqua canonicorum: & quia canonici prædicti non potuerunt iudices recuſare, nec inducias deliberatorias petere, cum de aſſenſu procuratoris vtriuſque partis dati fuiſſent, archidiaconatum prędictum dicto archidiacono per diffinitiuam ſententiam adiudicauit, canonicis Vinceñ. perpetuum ſilentium imponens, ſalua quæſtione proprietatis ſuper collatione archidiaconatus ipſius, ſi contra epiſcopum Vincen. contẽdere voluerint. cum res inter alios acta, alijs obeſſe non debeat. Not. quòd ille qui eſt electus, & inſtitutus ab eo qui eſt in pacifica poſſeſſione eligendi, obtinet ex ſola poſſeſſione, licet poſtea appareat ius ad alios pertinere. Item iudex datus de aſſenſu procuratoris domini, recuſari ab ipſo non poteſt. Item res inter alios acta, non nocet alijs. Item ſententia lata propter poſſeſſionem, non præiudicat proprietati.

¶*Glo. ſeq. obijcit contra binum actum, & ſoluit.*

b ¶*Duobus.*] Sed qualiter potuit iſte archidiaconus ex bino actu epiſcopi conſequi ius, cum nec trinus tribuat ſupra eodem cum eccleſia. ſed quadruplex actus neceſſarius videtur. C. de ſerui. l. vltima §. alijs autem. Sed hoc ideo contingit: quia qui eſt in quieta poſſeſſione eligendi, vel præſentandi, poteſt eligere, & præſentare: & ille cõſequitur ius ex hoc. ſupra de elect. querelam. infra de iure patron. conſultationibus. qui enim eſt in quieta poſſeſſione, debet vti iure ſuo 3 quouſque euincatur ab eo. infra vt lit. penden. capit. 1. & 2. & 16. quæſtio. 4 volumus. & ſic conſequitur aliquis dominium ab eo, qui non eſt dominus, & ſufficit hoc electo, vel præſentato tantum in poſſeſſorio obtinere; id eſt, quòd elector ſit in quaſi poſſeſſione eligendi, ad hoc vt confirmetur electio, vel præſentatio per iura prædicta.

3 Vnde ſecundũ Hoſtiẽ. etiam ſi vacante archidiaconatu canonici appellaſſent, ne epiſcopus conferret: & epĩs nihilominus contuliſſet: tenet collatio epiſcopi: cui appellatio poſſeſſionem ſuã non auferat ad hoc. đ ſup. neg. pla. c. ſi. vbi dixi đ hoc. & de mai. & obe. dilecti. in gl. ſed qđ. Io. And.

¶*Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit diſtinguendo, & ad inſtructionem caſus iterum diſtinguit. Secundò obijcit quòd lit. non conteſt. &c. dat tres ſolutiones, quarum prima plus placet.*

c ¶*Iudices recuſare.*] ſic patet ex hoc loco, quòd ſi procurator tuus impetrauit tibi iudicem, quòd non potes eum poſtea recuſare, ac ſi tu ipſe eum impetraſſes. ſupra de offic. deleg. ſuper quæſtionum. §. verum. Sed mirum videtur, quòd factum procuratoris in hoc caſu præiudicet domino, cum hic non poſſet habere dominus recurſum contra procuratorem: quia in caſu iſto procurator eſt non ſoluendo: vnde nõ debet nocere domino. ff. de dolo. & eleganter §. pen. & ff. de eo per quem fa. erit. l. vlti. in princi. Sed illa iura intelliguntur cum procurator dolum commiſit: ſecus eſſet ſi negligenter verſatus eſſet, & ſibi imputet qui minus diligentem procuratorem conſtituit. ff. de mino. cum mandato. in fin. poteſt tamen pars læſa propter negligentiam procuratoris nomine eccleſiæ petere in integrum reſtitutionem. ſupra de in integ. reſtitu. cum veniſſent. In caſu iſto dico, quòd ſi dominus dedit certam formam de certis perſonis pro iudicibus obtinendis, & ipſe egreſſus eſt illam formam petendo alios iudices, tunc non fit præiudicium domino, quin poſſit illos recuſare ſi voluerit. argumen. ſupra de offic. delega. cum olim. & C. de procu. ſi procurator. & hoc eſt expreſſum infra de app. ſignificante. circa medium ibi, contra inhibitionem. & per gloſſ. ibi. Sed ſi ſimpliciter fuit cõſtitutus procurator ad impetrandum iudices, non dando certum mandatum de certis perſonis: tunc non poteſt iudicem recuſare. argum. l. prædictæ, ſi procurator. Quando præiudicet factum procuratoris domino, & quando nõ dicitur ſupra vt lite non conte. c. 1. 4 Sed qualiter fuerunt hic recepti teſtes lit. non conteſt. poſt recuſationem, ſi non conſentiebant in iudices: licet de conſenſu procuratoris eorum fuerũt obtenti? Ideo recepti ſunt non obſtante recuſatione: quia in præſentia Papæ lis fuerat per illos procuratores cõteſtata. vt patet in antiqua decre. 5 aliàs non fuiſſent recepti, ſi non conſenſiſſent: vel non valuiſſet

4 Adde per l. ſi pater. ff. de his q̃ ĩ frau. cre. & l. 1. §. dictum. ff. ne vis fiat ei.

5 Et in regiſtro ſecundum Inno. q̃ dicit ibi patere, ꝙ poſt litem conteſt. de cõſenſu ꝓcuratoris dati fuerĩt tres iudices, quorũ alterum recuſabãt canonici: q̃a conſanguineus archidiaconi. Ioan. And.

luiſſet receptio teſtium lite non conteſta. ſupra vt lit.non cō teſta.per totum. Vel dic quòd bene valuiſſent atteſtationes etiam lite non conteſt. cum iſti canonici fuiſſent actores, ſi fuerunt contumaces: vt infra de do.& cōtu.cauſam quæ. vbi de hoc not.& ſupra vt lit.non conteſt. quoniam frequenter. in princip. vel ſi erant rei; quod verius videtur per ipſam literam: & ſi cōtumaces 1 fuerunt, bene poſſunt teſtes recipi lite non cōteſt. ſupra vt lit. non conteſt. quoniam frequenter.quia agebatur de electione: ſed verum eſt quòd lis erat conteſtata.

1 Dato ēt quòd appellauerit ex prædicta cā fruſtratoria ſecundum Innocē.ad hoc. infra de do. & cōtu. eum qui. libr.6. Ioã. And.

ratorum aſſenſu [a]; prædictum archidiaconatum eidem per diffinitiuam ſententiam adiudicare curauimus: canonicis Vincentinis perpetuum ſilentium imponentes [b]: Reſeruata [c] tamen eis quæſtione proprietatis, ſuper collatione archidiaconatus ipſius, ſi forte ſuper hoc contendere voluerint aduerſus epiſcopum Vincentinum: cū res inter alios [d] acta, non debeat eis præiudicium generare.

a ¶*Aſſenſu.*] Et ab eis eſſet reſcriptum impetratum: nec induciæ deliberatoriæ dandæ ſunt impetranti.3.quæſtio.3.capit.inducię.§. ei autem. nec dilationis inducias petere debent, cum apud ſedem Apoſtolicam per procuratores vtriuſq; partis lis erat conteſtata: & hæc litera probat quòd canonici erant actores, quando impetrauerunt reſcriptum.

b ¶*Imponentes.*] Et hęc litera probat ꝙ canonici erant actores: quia reo non imponitur ſilentium: ſed abſoluitur actore nō probante. Ber.

¶*Gloſſa ſequens obijcit quòd exceptio rei iudicatæ, &c. & dupliciter ſoluit. & in fine ſoluit improprietatem ad titulum.*

c ¶*Reſeruata tamen, &c.*] Sic. ſupra de elec. querelā. Sed nunquid epiſcopus poteſt repellere iſtos per exceptionem rei iudicatæ: nam cum ille obtinuit, qui habuit cauſam ab epiſcopo: illud debet epiſcopo prodeſſe: ſicut pactum factū à debitoribus hæreditarijs (ne ab ipſis petatur) cum emptore hæreditatis: nocet venditori ipſius hæreditatis.ff.de pact.ſi cum emptore? Sed non eſt verum: quia exceptio rei iudicatæ tranſit ab actore ſuo ad alium, ſcilicet emptorem, ſed nō reuertitur ad actorem ſuum.ff.de excep. rei iudi.ſi à te.§.vlti. ſic ſupra de elect.querelam. Eſt etiam alia ratio: quia hęc ſententia lata eſt ratione poſſeſſionis inter capitulum, & archidiaconum; ſed ſi capitulum poſtea voluerit agere contra epiſcopum, illa erit quæſtio proprietatis: & ſic erit omnino alia cauſa: quia ſententia lata ſuper poſſeſſione non obſtat agere volenti de proprietate: ſed hic res inter alios acta fuit, vt infra dicit.vnde non obſtat ſuper proprietate etiam inter eaſdem perſonas. [*Hactenus procedit glo. Ber. quod ſequitur, eſt additio.* 2 ] Iſta decre.competentius deberet poni in titu.de elect.ſicut decre.querelam.quia tit. iſte loquitur quando inter eaſdem perſonas vertitur quæſtio poſſeſſionis, & proprietatis: vt patet ſ.eod.per to.tit.quod hic non fit. nec dicitur hic proprie quęſtio poſſeſſionis, quia non eſt actum poſſeſſorio iudicio: in quo caſu loquitur iſte tit.ſed archidiaconus obtinuit, qa epiſcopus erat in poſſeſſione, vel quaſi iuris eligendi. Vel dic quòd iſta decre. reſpicit tantum ſecundam partem rubricæ. Bernar.

2 Ego ī antiquis exēplaribus hoc quod ſequit' velut gloſſā Bernardi ſcriptū inuenio, nec dubito qn ſit Bernar.

d ¶*Res inter alios acta.*] infra de re iudi. capit. penult. infra de præbend.dilecto.in fin. & infra de do.inter dilectos.in fin.& ſupra de offic. deleg. ſuper eo. & infra de fide inſtrum. inter dilectos.

IN *cauſa.*] In prima deciſa diffinitiuo, In ſecunda proteſtatio:ibi, *Ad hæc.* Abb. Sicul.

CASVS. Patriarcha Grandeñ.petebat ſubiectionem in monaſterio S.Georgij. & l. ſolidos Venetorum ad indiciū ſubiectionis, intentans poſſeſſorium, ſcilicet & petitorium. ſuper duobus prædictis articulis lite conteſt. pars vtraque ſuas probationes induxit, & qa patriarcha probauit ſe poſſediſſe, ac pcepiſſe prædicta: cū d' ceret ſe ſpoliatū prædictis, dñs Papa ipſum reſtituit, verū quia vtraque pars deduxerat in iudicium quicquid iuris habuerat in prædictis, P. viſis priuilegijs prædeceſſorum ſuorum ex parte monaſterij productorum, pronunciauit monaſterium liberum, & ad Romanam ecc. nullo medio pertinere, abſoluendo monaſterium in præmiſſis, & alijs quæ iuriſdictionem,& ſubiectionem reſpiciunt, ab impetitione patriarchæ, non obſtante poſſeſſione ab ipſo patriarcha probata: quia non probauit tanto tēpore ſe percepiſſe prædicta, quod per hoc renunciatum fuerit priuilegijs libertatis: ſed cum de prædictis l.ſolidis, quos patriarcha petebat ad indicium ſubiectionis, ſit actum ab ipſo, per ſentētiam quam ſuper hoc contrariam reportauit, Papa ſibi non adimit poteſtatem, ſi alio iure de præmiſſis l.ſolidis voluerit experiri: Not. quòd non obſtat res iudicata, ſi ex alia cauſa eadem res petatur, ſuper qua fuerat aduerſarius abſolutus.

¶Honorius iij. abbati ſancti Cypriani Torcel.diœceſis,& ſanctæ Mariæ nouæ de Venetijs.

¶*Si petens rem ex vna cauſa ſuccūbit, ex alia cauſa petere poterit.h.d. quo ad literam. Vel ſic. Petenti rem iure dominij, poſſeſsionem probare non ſufficit.h.d.quo ad titulum.*

## CAP. VIII.

IN cauſa, quæ inter patriarcham Grandeñ.ex vna parte, & abbatem,& conuentum monaſterij ſancti Georgij de Venetijs, ſuper ſubiectione ipſius monaſterij, ex altera vertebatur: inuenimus pro eodē patriarcha probatum, quòd inter alia abbas quandoque iuit ad eius ſynodum, quinquaginta ſolidos Venetorum ei per plures annos exoluens †: & infrà. Ad hæc, cum de præmiſſis l. ſolidis, quos petijt ad ſubiectionis indicium [e], à patriarcha ſit actum, per ſententiam diffinitiuam, quam ſuper hoc contrariam reportauit, ei non adimimus (ſi alio iure [f] de ipſis experiri voluerit) poteſtatem.

† Facit ad hoc tex.in l. cum qd. ff. ſi cert. pet.

# TITVLVS XIII.

## De reſtitutione ſpoliatorum.

¶Gregorius nonus †. Epiſcopo Conſtan.

¶*Aduerſus reſtitutionem petētem, non eſt audiendus reus de proprietate opponens, niſi actore conſentiente.*

¶*Gloſſa ſequens ſoluit impertinentiam tituli.*

e ¶*Ad ſubiectionis indicium.*] Petebat patriarcha ſubiectionem in monaſterio ſancti Georgij.& l.ſolidos ad indicium ſubiectionis ab iſto abbate, vt probaret per hoc quòd ei ſubeſſet.& infra de cenſi. omnis anima. 10. quæſtio.3.illud.& C.de epiſcop.& clerici.nulli.& in his actū fuit à patriarcha poſſeſſorio & petitorio: in poſſeſſorio obtinuit, in petitorio ſuccubuit: & ſic facit ad titulum: aliàs non videtur facere ad titulum. & ſic patet quòd malè fuit deciſa, & melius fuiſſet poſita in titu.de re iudi.ſiue de excep. Quandoque verò cenſus talis, eſt ſignum exceptionis, quandoque ſolummodo ſignum protectionis. infra de priuileg. recepimus. & tunc nō eximitur à iuriſdictione diœceſani: vt dicto cap.recepimus. in fin.& in gloſſ. fin. 3 ſed hic petebatur in ſignum ſubiectionis, ſicut etiam infra de cenſi. cum venerabilis. ſed quia monaſterium liberum erat, & exemptum per priuile. Rom. Pont. ſuccubuit in illo caſu: & in alijs, quia non percepit ille tanto tempore quòd renunciatum, vel præſcriptum fuerit priuilegium libertatis: vt patet in integra.

f ¶*Iure.*] Sic patet quòd qui rem petit, & præcipuè in perſonali actione ex vna cauſa, ſi ſuccumbat quòd nō obſtat ei exceptio rei iudicatæ, ſi poſtea petat eandem rem ex alia cauſa. ff. de excep. rei iud. cum quæritur. & l. & an eadem.§. actiones. Idem eſt in rei vendicatione ſi exprimatur tantum vna cauſa. ff. de excep. rei iu. ſi mater. §. eandem. Idem eſt etiam in poſſeſſorio.infra de dona.inter dilectos. & ff. de acqui.poſſeſ.poſſideri.§.ex pluribus. 4 argum. de hoc dictum eſt ſupra de lib.obl.cap.2.vbi de hoc.

† In omnibus manuſcriptis exēplarib' deeſt vox, nonus. Cōtius ex ſerie capitū, Gregoriū ſeptimum, legēdū admonet. Antonius Auguſtinus ex li.7.epiſtola 126. ſiue 130. regiſtri B. Gregorij. obſeruat ſcribendū ita: Gregorius Conſtantio Mediolanenſi epiſcopo. habet vt c.7.eo .tit. in 1. compilatione. 3 Concor. l.cum quidam.§. diuus. ff. de vſu. & l. Celſus cū not. ff. de vſuca. 4 Emptor qui vſucepit, poſſidet ꝓ ſuo, & pro emptore, & hæres emptoris pro hærede, & ꝓ emptore. Io. An.

## DE RESTITVTIONE SPOLIATORVM.

¶*Viſum eſt ſuprà de cauſa poſſeſsionis: ſed quia cauſa reſtitutionis poſſeſſoria eſt, ideo de illa ſubmittit, ſecundum Gof. Vel ſic: Viſo qualiter poſſeſſio perdatur: quia perdita reſtituenda eſt: ideo, &c. ſecundum Hoſt. vel ſic: Vidimus ſupra quo ordine cauſæ poſſeſsionis, & proprietatis tractandæ ſunt, ſed quia dubitari poſſet, an ſpoliatus ſit indiſtinctè reſtituendus: ideo ſubiecit hanc rubricam. Abb. Siculus.*

*De hac materia tractatur 2.quæſtio.2.& 3.quæſtio.1.& 2. per totum.*

*Licet*

LIcet multum.] Si conſentit is, qui reſtitutionem petit, poteſt ſibi quæſtio proprietatis referri. h.d. In prima ſpoliati conqueſtio. In ſecunda: ibi, *Quod ſi ita.* cauſæ commiſſio bimembris. Et ſecunda; ibi *Alioquin.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam cæcus conqueſtus fuit domino Papæ, quòd homines eccleſiæ, campum ipſius cæci occupauerant irrationabiliter: Quidam diaconus ipſius eccleſiæ, Euentus nomine, aduerſario reſpondit, quòd campus erat ipſius eccleſiæ, & hoc obtulit ſe probaturum: & cæcus reſpondit ſi hoc probare poſſet, quòd eſſet contentus: vnde ſuper hoc ſcribit Papa Conſtantio epiſcopo dicens: quamuis antequam quæſtio proprietatis tractari debeat, poſſeſſio violenter ablata ipſi cæco deberet reſtitui: tamen quia diaconus prædictus cōſentiente ipſo cæco, obtulit ſe probaturum dictum campum ad ſuam eccleſiam pertinere, inquirat de hoc veritatem: & ſi hoc probatum fuerit, ipſi cæco ſilentium imponat: alioquin res ei ablata reddatur. No. quòd cauſa poſſeſſionis prius tractanda eſt, & reſtitutio facienda, quàm quæſtio proprietatis, ſed cæcus iſte in hoc iuri ſuo renunciauit.

† Philari⁹. † Philagri⁹

† In codice Barbatiæ ita ab eccleſiæ veſtræ.

† Vingoren † Virgorn.

CAP. I.

LIcet multum: & infrà. ¶Cōqueſtus eſt nobis Philaſius † cœcus eius campū ab † eccleſiæ hominibus irrationabiliter occupatum. ¶Quod ſi ita eſt, quamquam ante omnem contentionem [a] poſſeſſio ei debuerat violenter ablata reſtitui [b]: tamen quia Euentus diaconus ipſius eccleſię conſentiente illo conſtituit ſe legitimè probaturū, dictum campum eiuſdem eccleſiæ iuris eſſe; veritatem inquire: & ſi hoc probatum fuerit, huic dicendum eſt, vt à ſua intentione diſcedat: Alioquin res ei ablata reddatur.

¶Alexan iij. Vigornieñ. † Epiſcopo.

¶*Petenti reſtitutionem beneficij, nō obſtat renunciatio facta poſt ſpoliationem: quia præſumitur non ſpontanea. Et ſerioſè addidi: quia præſumitur non ſpontanea: quoniam etſi probaretur ſpontanea, deberet obſtare talis exceptio, vel renunciatio in beneficialibus.*

CAP. II.

SOlicitè † cures perquirere, quo tempore H. renunciauit eccleſiæ: & ſi tibi conſtiterit eum ſpoliatum [c], cùm eidem eccleſiæ renunciauit: contra eum teſtes alterius partis, de iuramento, & renunciatione ſponte facta (antequam reſtitutus fuerit) non admittas †: quia non eſt veriſimile [d] quòd ſponte iuri ſuo renunciauerit, qui renunciat ſpoliatus. Sed teſtes eiuſdem H. quibus intendit ſe probare, quòd violenter prædicta ec-

† Poſt concil. Lateran. ſub Alex. iij. par. 22. ca. 1. & cap. 1. eo. tit. in 1. cōpilatione.

† Iſtū text. dicit hic Ab. eſſe ſingu. ad hoc quòd quando aliqua exceptio ponit in genere, q in ſpecie certa contenta ſub genere cōcludit intētum excipientis incerta non debet per hoc excludi.

¶*Gloſſa ſequens obijcit ad tit. per tres ll. & vnam decre. & ad illas reſpondet.*

a ¶*Contentionem.*] Si hoc petiuiſſet. infra eod. cap. proxi. & cap. in literis. & cap. item cùm quis. & ſ. de ord. cogni. ſuper ſpoliatione. & 2. quæſt. 2. per totum. & 3. quæſt. 1. & 2. per totum. & ſibi imputet iſte cæcus, qui renunciauit iudicio poſſeſſorio. 29. quæſtio. 2. cuius rei cauſa. in glo. probare. Sed videtur quòd non eſt reſtituendus, ſi aduerſarius incontinenti vellet probare dominium. ff. ad exhi. l. 3. §. ibidē. & ff. ad Trebel. ille à quo. §. 1. & melius ff. vt in poſ. leg. ſi is à quo. primo reſpon. & j. eod. literas. ad fi. ſed non obſtant leges illæ: quia non loquuntur in interdicto vnde vi: imo in interdicto de adipiſcenda poſſeſſione. & quod dicit decr. literas. illud ſpeciale eſt propter periculum animæ, in caſibus vbi eccleſia diſpenſare non poteſt, vt ibi patet.

¶*Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

b ¶*Reſtitui.*] cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt à tempore deiectionis. j. eod. cap. proxi. & c. grauis, Sed quid ſi ſumptus aliquos fecit ille diaconus in rem illam? 1 Reſpondeo, nec petitionem habet inuaſor, nec retentionem: quia donare videtur tanquam malæ fidei poſſeſſor. Inſtitu. de rerum diui. §. ex diuerſo. & quicquid plantatur, ſeritur, vel ædificatur, omne ſolo cedit, ſi radices prius egit. Inſtitut. de rerum diui. §. ſi Titius. imo tenetur etiam de eo quod caſu perijt. ff. de lega. 1. cum res. in fin. tamen ſumptus neceſſarios, ſine quibus res facta eſſet deterior, debet reſtituere. C. de rei vend. domum. & ff. de peti. hære. ſi à domino. §. vltim.

1 Vide de hac materia p Bart. in l. fundo. cum gloſſ. ff. d rei vēdi. & text. no. cū glo. in l. planè: ff. de peti. hære.

SOlicitè.] Petenti reſtitutionem non obſtat exceptio abiurationis factæ poſt ſpoliationem. h.d. ſecundum gloſſ. Io. And. Diuiditur, Primò ponit cauſæ commiſſionem, in qua prius prouidet replicationi, qua probata repellit exceptionem: ſubmittens rationem: ibi, *Quia non eſt.* Secundò ponit finalem determinationem, ibi: *Sed teſtes.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus H. nomine dicebat ſe ſpoliatū eccleſia ſua: vnde petebat reſtitui ſibi eccleſiam: Reſpondebatur econtra quòd non fuerat ſpoliatus, ſed ſponte ipſi renunciauerat, dū eā poſſidebat: vnde nō erat audiēdus, & hoc probare volebat? Rñdebatur, ꝙ & ſi verū eſſet ꝙ renūciauerat, ſpoliatus tñ renunciauit & inuitus: & hoc probare volebat. Conſultus Papa quid ſuper hoc eſſet agendum mandat Vigornieñ. epiſcopo, vt diligēter inquirat quo tempore H. renunciauit eccleſiæ, & ſi conſtiterit illum ſpoliatum, cùm eidem eccleſiæ renunciauit, contra ipſum teſtes alterius partis de ſpontanea renunciatione & iuramento præſtito non admittat, antequam fuerit reſtitutus: quia non eſt veriſimile quòd ſponte iuri ſuo renunciauerit, qui ſpoliatus renunciauit: ſed teſtes ipſius H. recipiātur, quibus probare intendit, quòd violenter prædicta eccleſia fuerit ſpoliatus. Not. ꝙ ei qui petit reſtitui, nō poteſt referri quæſtio proprietatis, quòd ius non habeat: & ſic quęſtio proprietatis non præiudicat quæſtioni poſſeſſionis: quia quęſtio ſpoliationis priuilegiata eſt, vt ei nihil poſſit opponi, ꝙ tangat quæſtionem proprietatis, niſi primò fuerit reſtitutus.

¶*Gloſſa ſequens argu. à contrario. ſecūdò obijcit, quòd ante ingreſſum. & c. ſoluit, ſignat contrarium de decre. ſuper hoc. & remittit.*

c ¶*Eum ſpoliatum.*] Ergo à contrario ſenſu ſi non eſſet ſpoliatus, bene reciperentur teſtes contra eum. infra cap. proxim. ex eo enim quòd ſpoliatus renunciauit, præſumitur quòd inuitus & coactus renunciauit: vnde contra talem præſumptionem non admittuntur teſtes (vt hic innuitur) niſi facta reſtitutione. Sed quare mandat Papa inquiri quo tempore renunciauit, cùm ſpoliatus ante cauſæ ingreſſum debeat reſtitui. ſupra cap. proxi. & j. eo. in literis. & c. item cùm quis? Ideo de hoc inquiritur: quia ſi renunciaſſet eo tempore quo poſſidebat, & ipſe poſtea peteret eccleſiam dicens ſe ſpoliatum 2, tunc reciperentur teſtes contra eum, quòd ſponte renunciauit, vt ſic defenderet ſe iſte reus contra iſtum petentem reſtitutionem, vt ſequitur in gloſſ. ad fin. & ſupra de renunc. ſuper hoc. quæ conſueuit ſignari contraria huic: ſed non contradicit: quia in alio caſu loquitur: vt ibi dictum eſt. Sed ſi aliquis ſpoliatus petit reſtitutionem beneficij ſui, & obijciatur ei quòd non fuerit canonicè inſtitutus, vel quòd ſpontè renunciauit, vel abiurauit non eſt audiendus: quia ei nō poteſt referri quæſtio proprietatis, niſi poſtquam fuerit reſtitutus: quod eſſet ſi audiretur obijciens in iure minus canonicam inſtitutionem, vel abiurationem ſpontaneam: vt j. eod. in literis. cap. item cùm quis. & cap. ex conqueſtione. quia quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt ſ. de ord. cog. ſuper ſpoliatione. Hic ergo tantum agitur poſſeſſorio: vnde aduerſarius non eſt audiendus, mouens ei quæſtionem proprietatis: quia nihil habet commune quæſtio proprietatis cum poſſeſſione. ff. de acq. poſ. naturaliter. §. nihil. quare non obſtat iuramentum reſtitutionem petentis, cùm in ea non agatur de iure proprietatis: ſed iuramentum & renunciatio ſpontanea tangunt ius proprietatis: cui abiurando renunciauit ſpoliatus, ſed poſſeſſioni non renunciauit, vel abiurauit: quia iam amiſerat eam per ſpoliationem, & ei quod non poſſidebat, renunciare non poterat, quare petit reſtitutionem. Si verò conſtaret quòd non ſpoliatus renunciaſſet: bene reciperentur teſtes aduerſarij 3 ꝙ ſpontè renunciauit, dum quietè poſſidebat: vt in cap. ſeq. Et ſic eſt argumen. quòd lata ſententia ſuper proprietate, non obſtat agere volenti de poſſeſſione: vt not. ſ. de cauſ. poſ. cap. paſtoralis. & etiam arg. contra colligitur ibi, quòd obſtet, in glo. ergo ſi aliquis, &c.

2 Vel quia veniēs nō fuit admiſſus: vel qa fuit eiectus cùm renuncianndo poſſeſſionē amiſerit, ſecundum Inno. alle. decr. ſuper hoc. Ioan. And.

3 Quaſi iſtud non ſit excipere contra petitionē, ſed reprobare probationem. ſecundum Petr. Ia. & Abb. Ioan. Andr.

¶*Glo. ſeq. ad rationem tit. addit aliam. ſecundò ſignat contrarium de decre. ſeq. ponit opinionem: & dupliciter ſoluit.*

d ¶*Quia non eſt veriſimile.*] Contra hanc præſumptionem non admittuntur teſtes ex quo conſtat quòd ſpoliatus ſic renunciauit: & hoc non tantum ex vi præſumptionis, ſed potius ex natura & priuilegio ſpoliationis: quia eam intentans non eſt reconueniendus, niſi de alia ſpoliatione conueniretur, vel

tur, vel ei in modum exceptionis alia ſpoliatio obijceretur. ſupra de or. cogni. ſuper ſpoliatione. Sed manifeſtè videtur contraria decre.ſequens, vbi obijciens ſpontaneam abiurationem agenti poſſeſſorio, auditur. Quidam ſic ſoluunt contrarietatem, quòd hic metu renunciauit, & non coram ſuo iudice: & in ſeq. cap. renunciauit ſponte, & coram ſuo iudice. Verior eſt ſolutio, quia hic agebatur poſſeſſorio tantum: in ſequenti poſſeſſorio & petitorio: vt patet in antiqua. Vel dic quòd hic conſtabat eum ſpoliatum fuiſſe, cùm renunciauit: quia hoc primò quæſitum fuit, vt dicit in princip. ſed in ſequenti non conſtabat eum fuiſſe ſpoliatum: 1 imo dicebatur quòd nulla ſpoliatione facta, ſponte dum poſſidebat renunciauit: & ſic admittitur ad probandum quòd non ſpoliauit indirectè. ſic infra eodem cũ ad ſedem. & infra de teſti. ſignificauerunt. & infra eodem olim 1. argumen. quòd ſicut admittit actor ad probandum quòd fuerit ſpoliatus: ſic reus poteſt & debet admitti ad probandum cõtrariũ: quod erit dum probauerit, quòd ſponte renunciauerit, cùm poſſidebat, & coram ſuo iudice: & ſi hoc probauerit, patet quòd ipſum non ſpoliauit, & ſic nulla contrarietas; & ibi præceſſit renunciatio ſpoliationem, ſed econuerſo hic, & ideo ſecus: & ita non fuit ſpoliatus.

† Poſt conci. Laterã. par. 22. ca. 2. & ca. 2. eod. tit. in 1. compil.

1 Ergo nõ obſtabat: ſed refert ſeq. glo. ad tẽpus quo repellitur ſpontanea ꝓbatio renunciationis. Ioan. And.

† Vide tex. in l. ſi quis vi. §. differẽtia. ff. de acq. poſſ.

† Aliàs ita: ſed ſpontanea voluntate.

clesia fuerit ſpoliatus [a] (dummodo idonei ſint) recipere nõ poſtponas.

¶Idem.

*¶Petens reſtitutionem beneficij, nõ auditur, etiam ſi ſpoliationem probat, ſi probatur eum ſponte illud beneficium prius reſignaſſe.*

CAP. III.

ACcepta † conqueſtione P. clerici, quòd violenter fuerat eccleſia ſpoliatus, vobis dedimus in mandatis, vt ſi hoc conſtaret, eam ſibi reſtitui faceretis. Quo cognito, reſponſum eſt ab aduerſario, id non debere proficere: eo quòd ſpontanea voluntate coram Eboraceñ. archiepiſcopo Apoſtolicæ ſedis legato præſcriptam eccleſiam abiuraſſet †: & infrà. ¶ Mandamus quatenus ſi vobis conſtiterit quòd Præfatus P. nullo metu, vel vi coactus, ſed ſpontaneè † prælibatam eccleſiam taliter abiurauerit [b]: ei ſuper hoc perpetuum ſilentium imponatis.

a ¶*Spoliatus.*] Quid ſi ſpoliatus ſtetit per annum quòd non petijt reſtitui: nunquid poſtea auditur? Videtur quòd non: quia interdictum actio eſt prætoria, quæ anno expirat. Inſtitu. de perpe. & tempo. ac. in princip. Reſpondeo, prætoriæ actiones temporales ſunt quo ad pœnam: perpetuæ quo ad proſecutionem ipſius rei. ff. de act. & obli. in honorarijs. ff. de vi & vi arma. l. 1. in princip. imo ſecundum canones videtur quòd etiam ad damnum ſiue ad pœnam perpetuo agi poſſit: quia nulla conditio temporis opponi poteſt: vt 3. quæſtio. 1. redintegranda.

A*Ccepta conqueſtione.*] Petenti reſtitutionem eccleſiæ, obſtat exceptio ſpontaneæ abiurationis. hoc dicit. In prima parte ponitur conſultatio, continens commiſſionis formam, & exceptionem. In ſecunda reſponſio. ibi, *Mandamus.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus P. nomine, conqueſtus fuit domino Papæ, quòd eccleſia ſua violenter fuerat ſpoliatus: mandauit Papa quibuſdam iudicibus, vt ſi de hoc conſtaret eccleſiam facerent ſibi reſtitui, partibus coram iudicibus conſtitutis: reſponſum fuit ab aduerſario, quòd ipſe non fuerat ſpoliatus, ſed coram Eboraceñ. archiepiſcopo dum eccleſiam poſſidebat, ſpontanea voluntate abiurauit eandem: & hoc offerebat ſe probaturum: iudices conſuluerunt ſuper hoc dominum Papam: & ipſe mandat eiſdem quatenus ſi conſtiterit eis, quòd prædictus P. nullo metu, vel vi coactus, ſed ſponte dum eccleſiam poſſidebat: abiurauit eandem, ei ſuper hoc perpetuum ſilentium imponant: cùm per hoc appareat quòd non fuerit ſpoliatus. Nota quòd petenti reſtitutionem, poteſt opponi quòd non fuerit ſpoliatus, & auditur volens hoc probare.

*¶Gloſſa ſequens ſignat contrarium de decr. ſupra proxi. ibi remittit. & in fine ponit opinionem. Secundò & tertiò ſignat, & ſoluit duo contraria.*

b ¶*Abiurauerit.*] Contra. ſupra capit. proxim. vbi non admittuntur teſtes. ibi ſoluitur. Item argumen. contra infra de inſtitu. cùm veniſſent. ſed ibi poſſeſſorio actum fuit: & ibi etiam abiuratio, vel renunciatio perſonalis fuit, ſed conceſſio fuit realis. 2 Item argumen. aliud contra. infra de conceſſ. præben. poſt electionem. ibi non fuit abiuratio probata: vnde ibi reſtituitur: & poſt reſtitutionem poteſt opponi abiuratio: vt ibi dicitur in fin. Quidam dicunt quòd illa decre. ſolicitè. continet diſpenſationem, ex eo quòd ibi auditur contra iuramẽtum. hęc verò ius continet, ex eo quòd hic non auditur contra iuramentum. 3 argumen. infra de iure iurand. ſi verò. Bern.

2 Concor. l. iubere cauere cum not. ff. de iuriſ. omn. iud. & l. q reſtituere. ff. de rei vend.

3 Alij dicunt illud loqui ex vi expulſiua, iſtud in cõpulſiua ſed hoc falſũ eſt: quod patet hic per verbũ ſpoliatus. Ioan. And.

¶Idẽ vvigoreñ. Epiſcopo, & Helieñ. archidiacono.

*¶Interdicto de retinenda, ſuccumbit reus ipſius abiuratione probata. h.d. quo ad titulum.*

CAP. IIII.

AVdita † querela T. clerici quòd H. perſona eccleſiæ de Sander, ipſum ſuper eccleſia ſua de Peleñ. † indebitè moleſtaret: Londoñ. epiſcopo, & tibi, fili, archidiacono dedimus in mandatis, vt ſi vobis conſtaret, quòd prædictus H. alterius eccleſiæ [c] perſonatum haberet: vel iuramento ſpontaneè præſtito firmauerit, ſe memorato T. ſuper eadem eccleſia † quæſtionem decætero non moturum, ab eius moleſtia ſuper hoc com-

† Poſt concil. Laterã. ſub Alex. 3. part. 22. c. 4. eo. tit. in 1. cõpilatione, vbi habes ĩtegrã narrationem facti.

† Aliàs, Peleren.

† Aliàs ita: ſuper eadem cauſa, in multis antiqs.

A*Vdita quęrela.*] Per ſecundas literas facientes etiam expreſſam mẽtionem de primis, non reuocatur ſententia lata per primas hoc dicit, ſecundum Ioannem Andr. ſed adde ad iſtud ſummarium, etiam ſi in ſecundis literis dicatur, quòd debeat reuocari quicquid immutatum erit in cauſa à certo tẽpore. Diuiditur, nam primò ponit tres com miſſiones. Primò primam, & proceſſum ipſius vſque ibi, *Licet.* Secunda vſque: ibi, *Quia tamen.* ibi incipit tertia vbi præmittit cauſam mandati. ſecundo mandatum bimembre, quod per ſe patet Abbas Siculus.

CASVS. Quidã clericus T. nomine acceſſit ad dominum Papam, & conqueſtus eſt ei, quòd H. rector eccleſiæ de Sand. ipſum T. ſuper eccleſia de Peleñ. indebite moleſtabat, cùm eſſet rector alterius eccleſiæ, & iuraſſet quòd ipſi T. ſuper eadem eccleſia non moueret quæſtionem. Papa mandauit epiſcopo Londoñ. & archid. Helieñ. vt ſi conſtaret eiſdem, dictum B. alterius eccleſiæ perſonatum habere, vel quòd iuramento ſpontanea voluntate præſtito ſuper eadem eccleſia dicto T. qnæſtionem decætero non moueret, ipſum H. ab ipſius moleſtia prohiberent: tandem conſtitit eiſdem, quòd non ſolum habebat perſonatum alterius eccleſiæ, ſed voluntate ſpontanea abiurauerat eccleſiam de Peleñ. vnde iudices præceperunt eidem H. ne dictum T. ſuper eccleſia ipſa decætero moleſtaret. Sed dictus H. nuncium ſuum ad curiam deſtinauit, literas impetrans formam aliam continentes, ſcilicet quòd non obſtantibus literis à parte altera impetratis, reuocaretur in irritum ſi quid eſſet immutatum in cauſa: Poſtquam nuncius ipſius H. iter arripuit ad ſedem Apoſto. veniendi, audito quòd dictus H. tales literas impetraſſet, dictus T. ad curiam acceſſit exponens domino Papæ omnia prędicta: ſuper hoc reſcribit Papa vvigoreñ. epiſcopo, & eidem archidiacono Helieñ. dicens, quòd non intellexit, nec intelligi debuit, vt reuocaretur quod per eos factum eſſet auctoritate literarum ipſius, ſed ſi aliquid indebitè immutatum eſſet. Vnde mandat quatenus ſententiam quam tulerunt ante receptionem poſteriorum literarum, occaſione ipſarum nullatenus debeant reuocare: & ſi contra ſententiam ipſam aliquid ſtatuerunt illud debeãt reuocare. Si verò poſt receptionem ſequentium literarum ſententia lata fuit: ea non obſtante iuxta earum tenorem in cauſa procedant. Nota quòd aliquis duas eccleſias quo ad rectoriam ſimul habere non poteſt. Item quòd per renunciationem ſponte factam, amittit quis ius ſuum. Item ad intentionem Papæ ſemper recurrendum eſt. Item quod legitimè factum eſt, Papa non intendit reuocare. Item ſententia rectè lata per reſcriptum Papæ non reuocatur. Item ſententia lata poſt reuocationem literarum, non tenet.

c ¶*Alterius eccleſiæ perſonatum haberet.*] Sed etiã quodcunque iſtorum probaretur, ſufficiebat. infra de præb. referente, & cap. de multa. & ſupra de ele. dudum 2. & ſ. cap. proxi. & ſupra quod met. cau. ad audientiam. & j. de iureiur. ſi verò. & 22. quæſt. 4. ſi aliquid.

2 ¶*Moleſta-*

a ¶*Moleſtaret.*]Et ſic patet quòd T.poſſidebat,& H.illum impediebat,& moleſtabat eum ſuper ipſa eccleſia: vnde agebat T.vti poſſidetis, 1 ſcilicet ne inquietaretur: vnde ſecũdum formam petitionis formatur hic ſententia.j.de ſimo.licet Hely.§.nam iuxta iudicij,&c.

1 In quo interdicto vterque agit & vterque impetrare poteſt, ſicut in communi diuidundo & finiũ regun.iudicijs ſecundum. Inn. vt infra de proba. ex literis. Io. And.

† Peleren.

peſceretis eundem : & infrà. ¶Cum verò vobis plenius conſtitiſſet,dictum H. non ſolum alterius eccleſiæ perſonatum habere, ſed etiam ſpontanea voluntate eccleſiam de Peleñ. † in perpetuum abiuraſſe: prohibuiſtis eidem, ne dictum T. ſuper hoc decætero moleſtaret [a]. ¶Licet autem nuncius eiuſdem H. poſteriores literas impetrauerit, formam aliam continentes, quòd non obſtantibus literis à parte altera impetratis, reuocari deberet ſi quid immutatum eſſet in cauſa, poſtquã idem nuncius iter ad nos arripuerit veniendi: ¶Quia tamen non intelleximus [b], nec intelligi debuit, vt reuocaretur quod per vos factum eſſet auctoritate literarum noſtrarum †: ſed ſi quid præſumptione, vel violentia immutatum † eſſet : Mandamus: quatenus ſententiam, quam protuliſtis ante poſteriorum literarum receptionem [c], occaſione ipſarum [d] nullatenus reuocare tentetis; & ſi contra ſententiam ipſam aliquid ſtatuiſtis, ſtudeatis id, ſublato appellationis obſtaculo, reuocare. Si verò poſt receptionem ſequentium literarum, ſententia lata fuerit: ea non obſtante [e], iuxtà tenorem ipſarum, appellatione poſtpoſita procedatis.

b ¶*Nõ intelleximus.*] No.quòd non vult Papa per ſuum reſcriptũ bene ſtatuta reſcindi. ſupra de æta. & quali. eam te. nec vult derogare iuri alicuius. 99. diſtin.nullus.& cap. ecce. ibi : ſubtrahitur, & in gloſſ.ſubtrahitur. & ſupra de offic. ord. licet.§.quia tamen. & infra de vſu. pal. ex tuarum.& C.de emancip. l. nec auus. & ea quæ cauſa cognita ſtatuuntur, reſcriptis reuocari non poſſunt: vt C. cõminatio. epiſtolas, ꝓgrammata.&c.l.3. ad hoc facit C. ſentẽtiam reſcindi non poſ.l.impetrata. & C. de teſta. & quemadmodum teſta.l. ſi teſtamentum.

c ¶*Receptionẽ.*]Not. tempus receptionis literarum cõſiderandũ. & non datæ. ſic infra de præb.dilectus 2. vbi de hoc in glo. receperunt.

† Hũc tex. dicit hic Abbas eſſe ſingularẽ ad hoc, quòd hoc verbũ,bene reuocetis in irritum, non intelligitur de legitimè actis.

† Aliàs innouatum.

¶*Glo.ſeq.aſſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Occaſione ipſarum.*] Nota quòd hic fit in ſecundis literis mentio de primis etiã expreſſa, non tamen reuocantur primæ.vnde ſignatur contra. ſupra de reſcri. cæterum & c.ex parte 2. ſed hoc ideo eſt,quia ſententia iam erat lata per primas, quæ validæ fuerunt: aliàs ſecundæ reuocant illas,vt hic patet: à qua ſententia nõ fuit appellatum: vt C. vt li.penden.l.1.& 2. 2 C.de tranſactio.cauſas. & C.ſen. reſcin. non poſ.l.impetrata.

2 Prima dicit reſcriptum non patrocinari contra ſententiã, à qua non fuit appellatum. Secunda dicit talẽ cõdemnãdũ, in litis verã æſtimationẽ.Ioã. And.

e ¶*Non obſtante.*] Hoc ideo,quia iuriſdictio per primas literas attributa, reuocata erat: vnde nulla fuit ſententia lata poſt receptionem ſecundarum.ſic s̃.de off.del.ex literis.Ber.

IN *literis.*] Primò ponitur quæſtio.Secundò ipſius reſponſio.Tertiò reſponſionis ratio: & partes patent. Abb.Sicul.

CASVS. Aliquis dicit ſe de poſſeſſione eccleſiæ ſuæ violenter eiectum: vnde petit reſtitui:aduerſarius dicit eum nõ fuiſſe canonicè inſtitutum:quæritur quid iuris ſit? Reſpondet ꝙ primo cognoſcendum eſt de violenta eiectione, quam de canonica inſtitutione : quia prædo de iuris rigore debet reſtitui. Not. quòd quæſtio ſpoliationis præcedere debet quæſtionem proprietatis.Item petenti reſtitutionem, nõ poteſt referri quæſtio ꝓprietatis : niſi primò fuerit reſtitutio facta.

¶*Glo.ſeq.in princ.alleg. vnum ſimile. ſecundò opponit contra textum in hoc quod dicit prius agendum de violenta eiectione. in glo.ſeq.exponit: ſecundò opponitur: videtur quòd ſimul poſſeſſorio & petitorio poſſit agi. Panor.*

3 Et poſſeſſione vel dominio q̃ rat: prius cognoſcẽdum de vi, quàm de proprietate. Io. An.

f ¶*De violenta eiectione.*] Cum enim agitur de violentia, & poſſeſſione prius agendum eſt de poſſeſſione quis poſſideat, ſcilicet vt per hoc appareat quis fecerit violentiam. C. de appel.l.1. ſi verò agatur de poſſeſſione, & proprietate: de poſſeſſione prius agi debet,vt hic Et expone,de violenta eiectione,id eſt, de poſſeſſione violenter ablata : vt ff. de iud. ſi de vi.& ff.ad leg.Iul. de vi publ. qui cœtu.§. ſi de vi. 3 cum quæſtio ſpoliationis ſit priuilegiata. ſupra de or. cog. ſuper. & hoc cum vnum intentatur ab vna parte, & alterum ab altera:ſecus ſi vtrunque ab eodem : quia tunc poteſt vtrunque ſimul proponi.ſupra titu.proxim.cum eccleſia. & cap.ſeq. & c.cum dilectus. & interdicto vti poſſidetis. naturaliter prius de poſſeſſione agitur. C.de interdict. incerti iuris.cum ſuis concor. quia & ciuilis & naturalis ratio ſuadet, vt alter poſſideat, & alter a poſſidente petat. Inſtitu.de interdi.§. retinendæ.

¶Idem Brixieñ.Epiſcopo.

¶*Petenti reſtitutionem beneficij, quæſtio inſtitutionis non canonicæ referri non poteſt.*

CAP. V.

IN † literis tuis : & infrà. ¶Super illa quæſtione, videlicet, cum quis dicit ſe de poſſeſſione violenter eiectum: & aduerſarius dicit eum non fuiſſe canonicè inſtitutum: Reſpondemus, prius de violenta eiectione [f], quàm de canonica [g] inſtitutione agi debere : quia prædo [h] etiam eſt, ſecundum rigorem [i] iuris, reſtituendus.

g ¶ *Canonica inſtitutione.*] Et ſic patet ꝙ ſpoliato non poſſit referri quæſtio dominij: niſi primò fuerit reſtitutus. ſupra eodem ſolicite.vbi de hoc.

† Poſt conci. Laterã. ſub Alexã. 3.part. 22. c.5. & c.5. eo.tit.in 1. compil. & de intellectu,& materia vide latè ꝑ Anto. Gabr. lib.5. commu.cõclu. tit. de reſt. ſpol.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit, & determinat.Ioan. And.*

h ¶*Prædo.*] ff de vi & vi arma.l.1.§.qui à me. argumen.contra: quia dolo facit qui petit q̃d ſtatim reſtituere debet.ff.de doli excep.dolo.Sed illud poteſt intelligi in petitorio iudicio : & hoc verũ eſt, niſi ſit talis prædo, cuius vitæ nullus parcere debet.C.quãdo li.vnicu.ſi.iu. ſe vin.l.1.

¶Idem Exoñ. Epiſcopo.

¶*Non obſtat exceptio criminis, agenti interdicto vnde vi, vel quod vi aut clam.*

CAP. VI.

ITem † cum quis dicit, ſe de poſſeſſione violenter eiectum : vel aduerſarium clam poſſeſſionem [k] intraſſe : & aduerſarius ei crimen obijcit [l], vt eum à ſua intentione repellat : non occurrit nobis quòd illius obiectio admitti debeat, † vel principalis [m] cauſæ propter hoc executio retardari; quoniam criminaliter [n] aduerſus eum ante reſtitutionem agere nõ po-

¶*Gloſſa ſequens caſum excipit.*

i ¶*Rigorẽ.*] Niſi dominus rem petat eodẽ tempore cum fure. 4 ff. depo. bona fides. §. exempli loco. tamen æquitas quandoq; præfertur. rigo. C. de iud. placuit.

† Poſt conci. Laterã. par.22.ca. 6. & c.6.e. tit. in 1.cõpilatione.

4 Sed illud iure authẽticorũ videtur correctum in Authẽ. de poſ. ĩ prin. coll.6.& ſi dignatur. C. depo.& incipit, ſed iam cautũ.

† Vide l. q ad nundinas §. clã poſſidere. cum l. ſeq. per Bar. ff. de acquir. poſſeſſio.

ITem *cum quis.*] Diuiditur vt proximã. Abb.

CASVS. Aliquis dicit ſe de poſſeſſione ſua violenter eiectum: vel dicit aduerſarium ſuum clam poſſeſſionem illam intraſſe: vnde petit reſtitui : aduerſarius opponit ei crimen : vt ſic prætextu criminis repellat eum à ſua intentione:quæritur quid iuris ſit? Reſpondet ꝙ obiectio talis nõ d̃et admitti, nec executio principalis cauſæ propter hoc debet differri : quia nullum crimẽ poteſt ei opponere antequã fuerit reſtitutus,cũ præſumatur eius inimicus exiſtere. Not. quòd petenti reſtitutionẽ aduerſarius crimen opponere non poteſt ante reſtitutionem: quia præſumitur inimicus.

¶*Glo.ſequens dicit eum,cuius poſſeſſionem aduerſarius intrauit,reſtitutione,non egere niſi in duob.caſibus, & quid conſequetur agens per hoc interdictum.*

k ¶*Clam poſſeſſionem intraſſe.*]In hoc caſu non eget reſtitutione:quia poſſeſſionẽ non amiſit:niſi in duobus caſibus, puta,ſi veniens non fuerit admiſſus. Item cũ non accedit: quia ſuſpicatur ſe poſſe repelli.ff.de acq.poſſ.clam poſſidere.§.qui ad nundinas.& l.ſi id.§.vlt.conſequit̃ tñ,vt quod iam ædificatũ eſt tollatur & conſeruet̃ indemnis, prout iuratũ fuit in litis taxatione à iudice facta. ff. quod vi aut clam. ſemper.§. in hoc interdict.& l.1.§. denique. vbi dicitur, quòd nulla iuſta exceptione ſe tueri poteſt quis aduerſus factum quod vi aut clam fecit,ſeu contra interdicto iſto agentem.

l ¶*Crimen obijcit.*]Et malè:quia ſeparata eſt cauſa criminis à cauſa poſſeſſionis.C.de do.inter vir.& vxor.ſi marit⁹, in fi.

m ¶*Principalis.*] ſcilicet cauſa reſtitutionis : quia principalis eſt,& primo expedienda.ſupra eodem cap.1.

n ¶*Criminaliter.*]vt 3.q.1.& 2.ꝑ totũ.&.j.e.c.frequẽs.[li.6.]

*Conqueren-*

teſt, cum præſumatur eius exiſtere inimicus.

¶Idem Cantua. Archiepiſcopo.

¶ *Spoliatus etiam à iudice iuris ordine prętermiſſo, ante omnia reſtituatur.*

CAP. VII.

Conquerente † nobis R. clerico accepimus, ꝙ ipſum eccleſia de VVerſort † ſine iudicio ſpoliaſti. ¶ Quia verò iam non decet honeſtatem tuam, clericos tuæ iuriſdictionis, ſine manifeſta cauſa, & rationabili [a], ſuis beneficijs ſpoliare, quibus teneris paterna [b] prouiſione conſulere; Mandamus, quatenus, ſi eſt ita [c], prædicto † clerico præfatam eccleſiam cum redditibus inde perceptis [d] reſtituas: & in pace eam poſſidere permittas. ¶ Reſtitutione autem facta, ſi quid aduerſus eum ſuper præſcripta eccleſia proponere volueris [e]: coram Exon. epiſcopo delegato à nobis, per te, vel per ſufficientem reſponſalem tuum, cum eodem R. ordine iudiciario poteris experiri. [f]

†Ca. 1. eo. tit. in 2. cõpilat.

†Carefort.

†In codice Barbatiæ ita prædictã eccleſiam præfato clerico cum &c.

¶ Idem.

¶ *Reſtituitur coniunx viro probanti deſponſationem, & copulam, & de ipſius impunitate cauenti: niſi magna ſit viri ſęuitia.*

CAP. VIII.

Ex † tranſmiſſa nobis: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quòd præfata mulier prædicto militi legitimè [g] deſponſata fuiſſet, & ab eo [h] cognita: ipſam ei reſtitui faciatis: recepta tamen ſufficienti [i] cautione, quod illi non debeat aliquod malum inferre. ¶ Si autem capitali odio ita mulierem vir perſequitur, quòd meritò de ipſo diffidat, alicui probæ, & honeſtæ mulieri, vſque ad cauſæ deciſionem, cuſtodienda ſtudioſius committatur in loco, vbi vir, vel parentes eius, mulieri nullam poſſint violentiam [k] † inferre. †

†Ca. 3. eo. t.t. in 2. cõpilat.

† Aliàs moleſtiam.

† Vel ponatur in loco religioſo: inf. de ſpõ. c. cũ locũ. & ſup. eo. accedens. de procur.

¶Idem.

¶ *Per ſolutionem penſionis rei donatę factam donatario, cum auctoritate donatoris acquiritur illi donatario rei donatę poſſeſſio: adeo quòd ſi ab illa expellitur, per interdictum recuperandę agere poterit.*

CAP. IX.

Cum † veniſſet ad nos G. canonicus ſanctæ Trinitatis de Haſul. † à ſuo Priore & capitulo deſtinatus, in audiẽtia noſtra propoſuit, quòd

†Ca. 4. eo. tit. in 1. cõpilat.

† Eatillis.

† Baſillis.

†Barelf.

† Barcelis.

Conquerente.] Primò ponitur querela. Secundò: ibi, *Quia verò*. pręceptum. Tertiò: ibi, *Reſtitutione*. iudicis datio.

Casvs. Quidam clericus R. nomine conqueſtus fuit domino Papæ, ꝙ archieps Cantu. ipſum ſine iuris ordine ſpoliauit eccleſia ſua: Papa ſcribit archiepo dicens, ꝙ non decet honeſtatem ſuam, taliter clericos ſuos ſpoliare beneficijs ſine rationabili cauſa, quibus potius paterna debet prouiſione conſulere: Vnde mandat quatenus ſi eſt ita, prædicto clerico eccleſiam reſtituat cum fructibus inde perceptis, & in pace ipſam dimittat eidem: facta verò reſtitutione, ſi aliquid ſuper eccleſia prędicta contra ipſum proponere voluerit, coram Exoneñ. epo ad hoc delegato cum eodem R. poterit ordine iudiciario experiri. Not. ꝙ nullus debet deſtitui, vel ſpoliari etiam à ſuo prælato, iuris ordine non ſeruato. Item reſtitui debet res cum fructibus perceptis. Item ſpoliatus non tenetur reſpondere de proprietate, donec fuerit reſtitutus.

a ¶ *Rationabili.*] 56. diſt. ſatis peruerſum. & 36. q. vlt. inuentum.

b ¶ *Paterna.*] 16. q. 1. prędicator. & 8. q. 1. clemens. & j. de præb. c. 2. & c. cum ſecundũ apoſtolum. & j. de cenſi. cum Apoſtolus.

¶ *Glo. ſeq. quęrit obijciendo.*

c ¶ *Si eſt ita.*] Sed quare dicit, ſi eſt ita, nunquid debet ipſe cognoſcere de facto ſuo? Rñdeo, non: quia cum de facto ſuo debeat eſſe certus: ſuper hoc nullam habet cognitionem, ſed ille cui cauſa committitur. ſed in hoc, vt quod iniuſtè fecit emendet, defertur eidem. s. de reſcri. c. ab excommunicato.

d ¶ *Perceptis.*] & qui percipi potuerunt. j. eo. grauis.

e ¶ *Volueris.*] Ex quo enim aduerſarium ſe ſibi conſtituit, non debet eſſe iudex in facto ſuo. C. ne quis in ſua cauſa ius ſibi dicat. l. vnica. & 4. q. 4. c. 1.

¶ *Gl. ſeq. recitetur per notabile, & quęſtionem.*

f ¶ *Experiri.*] Et ſic videtur ꝙ eccleſiã ſibi retinuerit, & non alij dederit, aliàs etiam ille cui dediſſet, deberet experiri: & iudex de his quæ coram eo acta eſſent, ſi interrogaretur, ſcriberet delegato. 18. diſt. de concilijs. & ſi archieps eum non reſtituerit, vt mandat, tunc delegatus cognoſcet an taliter fuerit ſpoliatus: quia hoc illi mandatur, ex eo qđ dicit: ſi eſt ita, vt dictum eſt: ſemper enim præſumitur pro ſñia 1 iudicis, quouſque probetur contrarium. s. de renun. in præſentia. & j. de re iudi. ſicut. & s. de elec. bonæ. & j. de proba. poſt ceſſionem. ff. de iuſti. & iur. l. pe. §. prætor.

1 Sed hic nõ fuit ſententia vel iudicialis priuatio: ſed extraiudicialis ſpoliatio. Ioã. And.

Ex tranſmiſſa.] Primò mandat reſtitutionem cum cautione. Secundò prouidet quid agendum ſit cum fragilis eſt cautio: ibi, *Si autem*. Abbas.

Casvs. Quidam miles petebat reſtitutionẽ vxoris ſuæ, quæ ab ipſo ſua temeritate diuerterat: quæ contra matrimonium conſanguinitatem opponebat? Rñdebatur, ꝙ nõ debebat ei reſtitui, cum nondum ipſius poſſeſſionem habuerit: & ẽt quia timet ſuæ perſonæ periculum imminere: mandat Papa quibuſdã, quatenus ſi conſtiterit ꝙ prędicto militi præfata mulier fuerit legitimè deſponſata, & ab eo cognita, ipſam faciant ei reſtitui, recepta cautione ſufficienti ab ipſo, ꝙ ei non debeat malum inferre. Si verò ita crudelis & ſeuerus fuerit, ꝙ mulier de ipſo diffidat: committatur alicui honeſtę mulieri vſque ad finem cauſæ, cuſtodienda in loco, vbi vir, vel parentes ipſius nullam poſſint mulieri violentiam facere. No. quoddam ſpãle in iſta reſtitutione, videlicet ꝙ debet probari proprietas, ſ. matrimonium contractum eſſe legitimè, & ꝙ eam cognouerit, & ꝙ ſpoliatus fuerit. Item cum timetur de ſæuitia viri, dẽt cauere vxori de impunitate perſonæ. Item qñ capitali odio vir odit vxorem, non eſt ei reſtituenda, etiam ſi vellet cauere.

g ¶ *Legitimè.*] i. per legitimum cõſenſum de pñti vtriuſque, 2 per verba idonea expreſſũ. j. de ſpon. ſi inter. & c. tuæ. & in facie eccleſię: & ideo non obſtaret reſtitutioni, licet obijceretur conſanguinitas. j. eo. ex conqueſtione, niſi obijceretur gradus indiſpẽſabilis, vel ẽt quodcunq; aliud impedimentum perpetuum: & probationes eſſent incontinenti paratæ. j. eo. literas. ſecus ſi ageretur petitorio. s. de ordine cognitionũ. intelleximus.

2 Ita ꝙ teneurit rõne conſenſus: dato ꝙ aliter ſit nullum. ſimile. infrà de ſpon. c. 1. lib. 6. Io. And.

¶ *Gl. ſeq. no. in hoc poſſeſſorio duo probanda: ponit ſimile: & rationem ſubdit.*

h ¶ *Et ab eo cognita.*] Et ita per hoc habuit poſſeſſionem. Et ſic patet ꝙ duo debet probare, qui petit reſtitutionem: videlicet legitimam deſponſationem verè, vel præſumptiuè, & carnalem copulã. & eſt ſimile in ſeruitutibus: vbi quis debet ꝓbare duas res, ſ. ſeruitutem cõſtitutam fuiſſe: & ſe vſum fuiſſe. ff. de itin. actuque. pri. l. 3. §. hoc autem interdicto. & hic ſeruitus eſt hincinde: nec eſt ſimile hoc poſſeſſorium alijs poſſeſſorijs de recuperanda poſſeſſione: quia ibi non eſt neceſſe probare de iure, s. de offi. dele. conſultationibus. Hic nõ ſufficit ſola poſſeſſio: quia poſſeſſio hic haberi non poteſt ſine iure: vt j. eo. ex parte. Quare non ſufficit ſola poſſeſſio? quia liber homo poſſideri non poteſt. hic eſt talis poſſeſſio, quòd qui poſſidet, poſſidetur. j. eo. literas. in fi. & c. ex parte. & j. de rapto. cum cauſa.

i ¶ *Sufficienti cautione.*] j. eod. literas. in fine. ſufficiens cautio 3 dicitur ſi pignora, vel fideiuſſores dentur. ff. manda. ſi mandato Titij. §. vlti. ff. de fideicommiſ. liber. l. ergo. §. adijci. ſed nomine cautionis ſimpliciter poſito, cautio nuda intelligitur. C. de ver. ſig. ſancimus. & iudex recipiat cautionẽ, per quam magis poſſit mulier eſſe ſecura. s. vt li. nõ conteſ. quoniam. §. vlt. & hoc ſolum bene agitur, &c. 23. q. 5. prodeſt. ſic 32. q. 1. de benedicto. ſi verò non poſſet ſecurè caueri, non eſt reſtitutio facienda. j. eod. literas. & s. vt li. non conteſt. accedens 2. & hoc propter fragilitatem cautionis. ff. ad Trebel. qui ita. §. 1. & hic idem dicitur.

3 Adde ꝙ dixi lib. 3. comment. in Directo. ſcho. 139.

k ¶ *Violentiam.*] ad extorquendam forte aliquam confeſſionem. 31. quæſtio. 2. Lotharius. §. præterea. & verſiculo. & econtra. ad fin. vel aliud iniquum in ipſam committat. Bernardus.

Cum veniſſet.] Si is qui per alium poſſidet illo mortuo poſſeſſionem ingreſſus expellitur, reſtitutionem per interdictum petere poterit. ita communiter ſummant Doctores, ſed ſecundum hanc ſummationem forte de nihilo prouidet hoc capitu. & ideo ſumma ſic, & not. in rubro. Et ſecundum hoc eſt caſus notabilis: & probat nota. per

glo.& Barto. in l.qui vniuerſas.& in l. quamuis. ff. de acquiren.poſſeſ. Diuiditur : nam in prima parte ponitur conſultatio partium deciſa, in ſecunda reſponſio : ibi, *Reſpondemus*. Abbas.

C a s v s. Archiepiſcopus Eboraceñ.eccleſiam de N. conceſſit canonicis ſanctæ Trinitatis, & per ſcripturam propriam confirmauit : ita videlicet ꝙ poſt deceſſum G.clerici, qui eccleſiam tūc tenebat, in vſus cederet canonicorū, & interim clericus ille auctoritate archiepiſcopi, canonicis prædictis annuam solueret penſionem, quam archiepiſcopo ſoluere conſueuit: quam conceſſionē dominus Papa inſpecto inſtrumento conceſſionis archiepiſcopi, confirmauit: Mortuo clerico prædicto, canonici prędicti confiſi de conceſſione & confirmatione prædictis, ſine auctoritate archiepiſcopi, poſſeſſionem ipſius eccleſiæ ſunt ingreſſi: archiepiſcopus quia auctoritate propria, & eo non requiſito poſſeſſionem ipſius fuerunt ingreſſi, fecit ſpoliari prædictā eccleſiā omnibus, quæ clericus defunctus ibi dimiſerat ipſis canonicis : Vnde canonici prædicti domino Papæ de archiepiſcopo ſunt conqueſti: Reſpondet Papa ſuper hoc, quòd ſi canonici prædicti, à præfata eccleſia, viuente clerico ſupradicto auctoritate archiepiſcopi perceperunt annuam penſionem, eo mortuo, quamuis non habuerunt auctoritatē archiepiſcopi, vitioſe tamen non ſunt ingreſſi poſſeſſionem, cum ſit cautum in iure, vt is poſſideat, cuius nomine poſſidetur: & ideo archiepiſcopus tenetur ad reſtitutionem eorum, quæ inde fecit aſportari. Nota, quod qui per alium poſſidet, poſſidere intelligitur, & ita viuente clerico intelligitur poſſidere per ipſum.

cum Eboraceñ. archiepiſcopus eccleſiam de N. eis conceſſiſſet, & per ſcriptum proprium confirmaſſet: ita quòd poſt deceſſum G.clerici, (qui præfatam eccleſiam tunc tenebat [a]) vſibus eorum omnibus modis proficeret † : & interim auctoritate ipſius Archiepiſcopi, idem G. ipſis canonicis, annuam ſolueret pēſionem : & infrà. ¶ Reſpondemus, quod ſi præfati canonici, de prædicta eccleſia, auctoritate eiuſdem archiepiſcopi, viuente clerico, perceperunt annuam [b] penſionem: eo mortuo, quamuis auctoritatem eiuſdem archiepiſcopi non quæſierunt, vitioſè tamē non ſunt poſſeſſionem ingreſſi † : cum (ſicut cautum eſt) is poſſideat, cuius nomine [c] poſſidetur.

†Aliàs: præficeret.

† Adde de hoc per. l. ex ſtipulatione.ff.de acqui. poſ. & l. 2. C. eod.

¶Lucius tertius G. Archidia. & I.archipresbytero Turoneñ.

¶*Gl.ſeq.obijcit, quòd non vacans, &c. & ſoluit.*

a ¶ *Tenebat.* ] Sic colligitur ex hoc, quòd beneficium non vacans fuit illis conceſſum, vnde eo ipſo debent perdere illud. j.de conceſ.præb.qui in viuorum.& c. poſt electionem. licet donator aliud donare illis teneatur. j.de præb.inter cætera.& 7.q.1. præſentium. Sed hoc non habet locum in hoc caſu: quia quod collegio datur, nemini datur.arg.12.q.2.epiſcopus.§.qui manumittitur. & nullus ſuo nomine inde capit emolumentum.2.q.6.§.biduum.ver.palam.& ſic nullus deſiderat mortem viuentis. 1 de conceſ. præb.nulla.& talis donatio licitè fieri poteſt de conſenſu epiſcopi, etiam à patrono ſine præiudicio poſſidentis. j. de dona. conſultationibus. quæ ponit iſtum caſum.& j.de iure patro. quod autem.

1 Maxime qa naturale vitiū eſt negligi qđ cōiter, poſſidetur vt ſe nil habere qui totū nō habeat, arbitretur. C. quando & q quar. pars. l. 2. li. 10. Io.An.

b ¶ *Annuam.* ] Per hoc intelligūtur canonici accepiſſe poſſeſſionem, & archiepiſcopus ſic eam amiſit, & receptio penſionis fuit ſignum traditæ poſſeſſionis.arg.s.de conſue.ex literis.ſicut & donando, vel vendendo rem aliquam, ſi vſumfructum ſibi retinuerit, eam tradidiſſe videtur. C. de dona. quiſquis rem.& l.ſi quis argentum.§.ſed ſi quidem. ff. de rei ven.quædam mulier.& eſt arg. ad hoc ff. de acqui. poſ.quod meo.§.ſi venditorem.& l.qui bona.& l. ſi aliquam. nec mortuo clerico, ſtatim canonici amiſerunt poſſeſſionem, quam prius habebant, ſed tunc demum ſi neglexiſſent. ff.de acquir. poſ.ſi de eo.§. 1. Ber.

¶*Glo.ſeq.ponit partem caſus deciſam.*

c ¶ *Cuius nomine poſſidetur.* ] j.de præſcri.ſi diligenti.& ſup. vt lit.non conteſt.quoniam.§.ꝙ ſi ſuper. Inſti. de interdi. §. poſſidere.ff.de acqui.poſ.quod meo.& l.generaliter. Supple (vt intelligas quare faciat ad titulum) quòd mortuo clerico illo, canonici ſtatim intrauerunt poſſeſſione ſine requiſitione archiepiſcopi: vnde ipſe ſpoliauit eos prædicta eccleſia, & omnia bona eccleſiæ fecit aſportari: vnde petebant canonici reſtitui, 2 vt patet in integra. 3 & ſic per reſponſionem patet, quòd ſunt reſtituendi, quia poſſidebant, & iniuſtè ſpoliauit eos.

2 Archieps dicebat eos nō reſtituēdos; qa nō poſſederant. Io.And.

3 Hanc habes in 2.cōpilatione, initio huius capitis citatam.

EX *conqueſtione.* ] Si altero coniugum matrimonium accuſante alter petat reſtitui, ante omnia reſtituitur. Primò ponitur appellantis querela. Secundò, iudicum datio: ibi, *Mandamus*. Abbas Sicu.

¶*Si actore agente petitorio, reus ſuper eadem re deducit poßeßorium, proceditur in ſolo poſſeßorio, ſuſpenſo petitorio.*

CAP. X.

EX † conqueſtione B. mulieris ad nos noueritis perueniſſe, quòd cum C. miles eam ſibi matrimonio copulaſſet, & maritali affectione pertractans, ex ipſa filiam ſuſcepiſſet, ſine iudicio [d] eccleſiæ à ſe remouit eandem: & de accuſando ſuper conſanguinitate matrimonio, remoto appellationis obſtaculo, literas ad iudices impetrauit: cum autem priuſquam à iudicibus mulier citaretur, per diœceſanum epiſcopum virum ſibi reſtitui petijſſet, & ob hoc ad nos proprium nuncium deſtinaſſet: demum coram præfatis iudicibus conſtituta, modo per ſe, modo per procuratorem [e], ante ipſius cauſæ ingreſſum [f] & poſt, virum ſibi reſtitui

†Ca. 8. eo. tit. in 1.cōpilat.

C a s v s. Quidā miles C. nomine B. mulierem in vxorem accepit, & eam maritali affectione ptractans, filiam ſuſcepit ex ea: tandem ſine iudicio eccleſiæ à ſe remouit eandem: & literas ad iudices impetrauit, vt matrimonium accuſaret de cōſanguinitate: Sed antequam à iudicibus citaretur, coram diœce.epiſcopo virum ſibi reſtitui poſtulauit, & ob hoc ad ſedem Apoſtolicam nuncium deſtinauit: demum corā præfatis iudicibus conſtituta, aliqñ p ſe aliqñ p ꝓcuratorē, ante cauſæ ingreſſum & poſt, virum ſibi reſtitui poſtulabat: iudices reſtitutione denegata, in principali ꝓcedere voluerunt, vnde ipſa ad ſedem Apoſtolicam appellauit: mulier conqueſta fuit hoc domino Papæ, vnde mandat Papa iudicibus, quatenus ſi eſt ita, mulieri virum reſtitui faciant, & quicquid poſt appellationem factum eſt, debeant in irritum reuocare: audientes poſtmodum cauſam ſuper conſanguinitate, & debito fine terminantes eandem. Nota, quòd reſtitutio ſemper facienda eſt antequam tractetur quæſtio principalis. Item quicquid fit poſt appellationem legitimam, debet reuocari.

d ¶ *Sine iudicio eccleſiæ.* ] Et ideo male, etiam ſi conſanguinitas notoria eſſet. j.de diuor.c.porro. quia talis ſeparatio pœna eſt, quæ non debet imponi niſi per iudicem. 33.q.2. ſeculares.& §.in hoc.

e ¶ *Per procuratorem.* ] Quod bene licet, etiā ſi eſſet minor xxv.annis. j.eo.c.ex parte.etiam ſi ageretur ad tori ſeparationem tantum.s.de procu. c. tuæ. ſed ſi criminaliter ageretur, non: vt in c.tuę.& j.de accu.c.veniens. in crimine enim non interuenit procurator.5.q.3.in criminalibus. 4

4 Concor. l. ſicut. in fi.ff.quemad.vſusfru. amit. & l. non ſolū. §. 1. ff. de lib. lega.

A d d i t i o. An autem comparendo per ſe, videatur reuocare procuratorem, vide bonum tex.in c.ſi quem. de procuratoribus. [lib.6.]

¶*Gloßa ſeq.no.ex tex.quòd etiam poſt lit.conteſt. &c. & adducit cap.paſtoralis.Obijcit de decre.inter monaſterium. Soluit, & ſtando obiectioni reſpondet ad hoc capitu.& ad capit. paſtoralis.*

f ¶ *Ante ipſius cauſę ingreßum, & poſt.* ] Per hoc videtur quod quæſtio ſpoliationis in modum actionis propoſita prę iudicet principali & ante litem, & poſt litem conteſtatā. arg. s.de cauſa poſ.c.paſtoralis. Sed videtur quòd non ſit audienda mulier iſta petens reſtitutionem lite conteſt.ſuper principali, ſicut in mutuis petitionibus, quæ ante ingreſſum principalis proponendæ ſunt.s.de mut.pet.c.1.& C. de ſentē.& interlo.om.iudi.Auth.& conſequēter.& quia dilatoria eſt qualitercunque proponatur, & dilatorię quæſtiones omnes, ſiue exceptiones ante litem conteſtatam debent proponi, poſtea vero non. j.de re iudic. c. inter monaſterium. Satis videtur dicendum, quòd ſi aliquis conteſtetur litem, cum actore intentante quæſtionem proprietatis (ſicut faciebat vir iſte, qui agebat de conſanguinitate) ſi nihil reus dicat de ſpoliatione ante litem conteſtatam, non ſit poſtea audiendus: ſiue in modum actionis, vel exceptionis velit obijcere ſpoliationem ſuper eadem re. & ſibi imputet qui hoc omiſit:

ſed

ſed ſuper diuerſis bene poſſet peti reſtitutio in modū actionis, reconueniendo lite conteſtata durante iudicio. ſupra de ordi.cognitio.c.cum dilectus.& ſ.de reſcr.in cōcilio Lugdunenſi.cap.diſpendia.§.reus quoque.ſed non in modum exceptionis. Et in caſu huius decre.quæſtio ſpoliationis propoſita in modum actionis prius debet terminari, & facta reſtitutione ꝑcedatur ſuper petitorio. Sed hic ideo mulier auditur, quia & ante ingreſſum litis,& coram ordinario, & coram delegato hoc inſtanter petebant, & poſt ingreſſum, & nihilominus compulſa per iudices ingredi iudicium, petijt reſtitui, & cùm nihil proficeret, appellauit: & quod dicitur in decret. paſtoralis. intelligitur quando primò quis intentat petitorium, ille idē ante concluſionem poteſt redire ad poſſeſſorium, vnde non eſt ſimile.

† Hic in pleriſq; antiquis legitur: noluerunt, cui repugnat & ſenſus & ſeries huius capitis: nam cū iudices reſtitutioné negaſſent, & de facto ꝑcederent, ipſa appellauit.

¶ *Glo.ſeq. ponit quatuor caſus, in quibus non fit reſtitutio coniugis.*

†Ca. 5.eo. tit. in 2.cō pilat.

a ¶*Non debuit.*] niſi in caſibus, puta ſi eſſet publicè adulterata. infra de diuor. ſignificaſti.vel niſi timeretur ſæuitiā viri, ita quòd non poſſet ei caueri.infra eod.literas.& ſup.eod.cap. ex tranſmiſſa. & in caſu quem habes ĵ.de diuor.c.gaudemus. in fin. Item vbi petitur reſtitutio 1 in modum exceptionis, ibi non datur reſtitutio, quia non agitur ad hoc.ſupra de ordin. cogan. capitulo cum dilectus.

1Melius dixiſſet vbi proponit ſpoliatio. Io.And.

poſtulabat. Iudices verò reſtitutione negata, (quod fieri non debuit [a]) in principali procedere voluerunt†: vnde ipſa noſtram audientiam appellauit: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus ſi eſt ita, mulieri virum reſtitui [b] faciatis: quæ poſt appellationem [c] ipſius acta ſunt, in irritum reuocantes: poſtmodum ſuper matrimonio cauſam audiatis: & fine canonico [d] terminetis.

¶ Cæleſtinus tertius.

¶*Violentus rem cum fructibus etiā qui percipi potuiſſent reſtituere, dāna reſarcire, & de iniurijs ſatisfacere compellitur.*

CAP. XI.

GRauis†ad nos querela: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit de præmiſſis [e]: prædictum archidiaconum, ablata prænominati monaſterij fratribus cum integritate reſtituere, damna plenariè reſarcire, & de illatis iniurijs [f] competenter ſatisfacere compellatis†: prouiſuri, vt non tantum fructus [g] à nouo & violento poſſeſſore perceptos, ſed quos (ſi eis poſſidere fuiſſet licitum) poſſeſſores veteres percepiſſent, reddi faciatis eiſdem.

¶Inno. iij. Epiſcopo & capitulo Tridoñ. †

¶ *Ingreſſus poſſeſſionem ignorante domino, ad quem pertinet, poteſt per ipſum dominum ſtatim cùm ſciuerit repelli etiam violenter, nec ex tali repulſione competit repulſo contra dominum interdictum poſſeſſorium.h.d.*

CAP. XII.

OLim†cauſam, quæ inter vos nomine Tridoñ.† eccleſiæ, & magiſtrum, & fratres militiæ templi in Lom-

f ¶*De illatis iniurijs.*] quas ſpecificare debet qui agit iniuriarum.ff.de iniur. prætor.1.reſpon.

¶ *Glo.ſeq. recit.per quæſt. quid intelligitur appellatione fructuum: & dicit id quod ſupereſt, &c. diſtinguens inter fructus induſtriales, & naturales, & inter poſſeſſorem malę fidei, & bonę fidei, & violentum.*

g ¶*Fructus.*] Nota ꝙ fructus dicūtur, qui ſuperſunt deductis expenſis, quæ fiūt gratia quærendorum, colligendorum, & conſeruandorū fructuum. quod locū habet tam in bonæ fidei poſſeſſoribus, quàm in malæ fidei, etiam prædonibus. ff.de peti. hæred.l.ſi à domino. §. fructus.& l.planè. in fi. & C.de fru.& li.expen. l. 1. nam nullus caſus interuenire poteſt, qui hoc genus deductionis impediat.ff.fam.erciſc. fundus qui. 1. reſpon. in fin.& ff. ſoluto matrimo. fructus. niſi in vno caſu.ĵ.de deci.tua nobis. fructus enim intelligūtur deductis neceſſarijs impenſis.ff. de ope.ſer.fructus.& ff.de vſur.l.quod in fructus. & ff.man.l. qui mutuā. §.fina.argu. 12.q.2.vobis.cum hac diſtinctione: bonæ fidei poſſeſſor tenetur reſtituere tantum extantes ante lit.conteſta.& non conſumptos: poſt litem verò conteſta.vniuerſos.C.de rei vend.certū.Malæ fidei 4 autem poſſeſſor, non tamen violentus, tenetur reddere omnes, qui probantur ad eum perueniſſe ante lit.conteſta.& poſt. C. de rei. ven.l.ſi fundum. Si verò fuerit violentus, tunc tenetur reſtituere perceptos, & eos qui percipi potuerūt per veteres poſſeſſores, vt hic dicit, & ſ.eo.conquerente.& ſ.de offic.delega. cum cauſa.& 12.q.2.non liceat.in glo.fi.quod tamen loquitur in re male alienata: ſimile.ĵ.de app.bonæ.& ff.de peti.hæ. l.ſed & ſi lege.§.quod autem ait.& ff. de rei vendi. ſi nauis. §. vlti.& C.vnde vi.l.ſi de poſſeſſione.& ff.de vi & vi arma. l.1. §.qui autem vi deiectus eſt.& §.non ſolum.ſicut in pignoratitia actione.C.de pig.actio.l.2. & hoc poteſt intelligi de fructibus induſtrialibus, vt frumento, vino, & conſimilibus: ſecus videt de alijs, ſcilicet de naturalibus, vt pomis, ficubus, & conſimilibus: quoniam iſtos non facit ſuos poſſeſſor etiam bonæ fidei, vnde reddere tenetur vniuerſos, & conſumptos, & extantes: vt ff.de vſur.l.fructus percipiendo. Et de fructibus iſtis qualiter reſtituendi ſunt, habes Inſtit.de offi.iudi. §. 1.& in glo.cum fructibus.ff.de rei ven.ex diuerſo. ibi no. Et in verbo, reſtitutionis, omnis vtilitas actoris continetur. ff. de verbo. ſignifi.cum prætor.& 3.q.1.per totum.& 2. quæſt. 2.per totum.

† Vide tex. in l. 1.§.q autem. cū §.ſeq.ff.de vi & vi ar.

†Terdonē. †Tēdonē.

†Ca. 2.eo. tit. in 3.cō pilat. †Terdonē.

4No.Vinc. inf. de deſpon. imp. ad diſſoluē dum. ꝙ ſola denūciatio non facit aliquē malæ fidei poſſeſſorē. ff.ꝙ fal.tu. ꝑ totū.ſed in ſola petitione hęreditatis efficitur ꝑ denunciationem malę fidei poſſeſſor: ita ꝙ poſtea nil alienare pōt. ff. de pet.hære. item veniunt.§.q̄d aūtlex aūt, ſi fundum. infra alloquit in eo qui habebat cōſciētiā rei alienæ, ſecundum eum. Io.And.

b ¶*Reſtitui faciatis.*] Arg.contra.ſ.de ordin. cog. intelleximus.ibi, petitorio, & hîc poſſeſſorio. ſic non eſt contra.

¶*Glo.reci.per obiectionem.*

c ¶*Poſt appellationem.*] Et ita tenuit appellatio, licet eſſet inhibita in literis, quia remotio appellationis non impedit appellationem, vbi manifeſtè quis grauatur.ĵ. de appel.c.vt debitus.& ideo omnia reuocantur, quæ poſt appellationem legitimam facta ſunt.ĵ.eo.literas. Ber.

d ¶*Fine canonico.*] Verbum iſtud, fine, ſemper ponit in cauſis ſpiritualibus: & præcipuè in matrimonialibus, quæ per canones terminari debent. 2 infra de conſan. & affini. cap. 1.in fine. In ciuilibus cauſis ponitur, debito fine: ſed in hoc non eſt vis: quia in ſpiritualibus ponitur quandoque, debito fine.inf.eod.cum ad ſedem.circa princip.ĵ. de teſti. ex tenore. 3 Bernar.

2Et per iudices eccleſiaſticos, vt diffiniuit concil. Tridē. ſeſſio. 24. de ſacramento matrimonij can. 12.

3 Concor. l.1.§.quæſitum.cum gl.& l. de pupillo. §. denunciare.ff. de noui ope. nū.

GRauis.] Prima pars deciſè ponit querelam, ſuper qua ſecunda dat iudicem: ibi, *Mandamus.* cui quatuor tantum mandat, quæ per ſe patent. Abb.

CASVS. Archidiaconus iſte, de quo fit hîc mentio, ſpoliauit monachos iſtos Dolenſis monaſterij. & damna alia, & iniurias irrogauit eiſdem: Vnde monachi domino Papę grauiter ſunt conqueſti: mandat Papa quibuſdam, quatenus ſi conſtiterit eis de premiſſis compellant prædictum archidiaconum reſtituere omnia, quæ abſtulit prædictis monachis, & damna plenariè reſarcire, & de iniurijs ſatisfacere competenter: prouideant inſuper, vt fructus perceptos ab archidiacono à tempore violentiæ, & quos percipere monachi potuiſſent, ſi non fuiſſent ſpoliati, eiſdem reſtitui faciant vniuerſos. Not.quòd ſpoliati plenariè ſunt reſtituendi ad omnia quæ amiſerunt cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt.

¶*Glo.ſeq.reci.per q.quomodo conſtare debeat, &c.*

e ¶*De premiſſis.*] De violentia per teſtes conſtare debet, ſi aduerſarius ipſam negauerit. De rebus amiſſis per proprium iuramentum qualitate perſonarum ac negotij inſpecta, & ſic taxatione iudicis præmiſſa poteſt ſequi cōdemnatio. ſ.quod met.cau.c.vlti.vbi de hoc.& C.vnde vi.ſi quando.& 2.q.1.in primis.& de iure iu. olim.

OLim cauſam.] Ei, qui non poſſidet, denegatur reſtitutio. ita communiter ſummatur. In prima ponitur commiſſionis & facti narratio. In ſecunda cauſæ diffinitio: ibi, *Intelligentes.* Abbas.

CASVS. Quidam Humiliati olim impetrauerunt ab epiſcopo Tridoñ.vt hoſpitale & oratorium conſtruerent in loco Caluentiæ, & eis quaſdam poſſeſſiones conceſſerat ſub ea conditione, ꝙ nomine epiſcopi Tridoñ.oratorium ibidem, & hoſpitale conſtruerent, & tres ſolidos nomine cenſus eidē epo ſoluerent annuatim, & ille qui eidem loco pręficeretur, inueſtituram ab eodem epo perciperet, & pro ſe, & fratribus ſuis eidem & ſucceſſoribus ſuis obedientiam facerer manualem, epiſcopo retinente nihilominus dominium loci, & ſic fuit multis temporibus obſeruatum: poſtmodum magiſter militiæ templi ad eandem domum aſpirans, ipſos fratres adeo circumuenit, ꝙ præter conſcientiam epiſcopi, ſe & ſua in eius manibus tradiderunt, ea tamen conditione appoſita, ſi epiſcopo & capitulo Tridoñ.complaceret, ſine quorum aſſenſu ſe nihil poſſe facere aſſerebant, & magiſter conditionem acceptauit appoſitam: magiſter ſtatim acceſſit ad locū,

bardia ſuper domo Caluentiæ vertebatur, de Locedio † & de Columba abbatibus, meminimus commiſiſſe: & infrà. ¶Epiſcopus Tridoñ.†poſſeſſiones quaſdam Humiliatis [a] †, ſub ea conditione [b] cõceſſit: quòd nomine Tridoñ.† epiſcopi oratorium ibidem, & hoſpitale conſtruerent†: & tres ſolidos cẽſuales Tridoñ.† epiſcopo annis ſingulis exhiberent: à quo etiam perſona, quæ loco prꝑficeretur eidem, inueſtituram perciperet: & pro ſe & alijs fratribus, ei, & ſucceſſoribus eius obedientiam faceret manualem [c]: epiſcopo ſibi loci dominium nihilominus retinente. Dictus verò magiſter ad eandem domum aſpirans, ipſos adeo circumuenit, quòd præter conſcientiam veſtram, ſe & ſua in eius manibus tradiderunt: ea tamen conditione [d] appoſita, ſi vobis quod facerent, † complaceret: ſine quorum aſſenſu ſe nihil poſſe facere aſſerebant [e]: & infrà. ¶ Intelligentes autem prædictam domum, eidem magiſtro traditam [f] ſub conditione fuiſſe: & quòd nullum iuri veſtro præiudicium [g] fuerat irrogatum, ex eo quòd idem magiſter iuſtitiæ veſtræ non inſcius, vobis ignorantibus poſſeſſionem accepit: præſertim cùm ſtatim [h], ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendam†: & quòd idem ſua temeritate, poſſeſſionem, præter conſcientiam veſtram (ad quos ipſam poſſeſſionem nouerat pertinere: & quos quæſtionem ſibi moturos ſuſpicari debuerat [i]) eſt ingreſſus: procuratorem veſtrum & veſtro nomine, ab impetitione ipſius magiſtri nomine domus militiæ templi, quo ad faciendam reſtitutionem, [k] quam petebat, reddimus abſolutum: decernentes vos magiſtro ſatisfactionẽ debitam exhibere, ſi defendẽdo ius veſtrũ, in offenſam ip-

& omnia quæ ibi inuenit, aſportauit: eps hoc intelligens, ad domum illam acceſſit, & quos inuenit ibi ad cuſtodiam domus à magiſtro dimiſſos, eiecit ab ea, cùm liceat repellere vim vi, ſecundum quod iura permittunt: quo facto, ad petitionem magiſtri cauſa ſuper hoc fuit quibuſdam abbatibus commiſſa, coram quibus petebat dictus magiſter præfatam domũ ſibi reſtitui, qua ipſum epiſcopus ſpoliarat: lite conteſta. & teſtibus hincinde receptis, iudices cauſam inſtructam ad ſedem Apoſt. remiſerunt: dominus Papa diligenter examinato negotio, & intelligens prædictam domum eidem magiſtro traditã ſub conditione fuiſſe, & quòd nullum prꝑiudicium iuri epiſcopi, & canonicorum fuerat irrogatum, ex eo quòd dictus magiſter ignorantibus epiſcopo, & canonicis poſſeſſionẽ accepit, ſciens domum illam pertinere ad ipſos, præcipue, quia quã cito illud ſciuerũt, expulerunt vim vi: & qa idem magiſter præter conſcientiam epiſcopi, & capituli poſſeſſionem accepit, quos ſuſpicari debuerat ſibi q̃ſtionem moturos, procuratorem epiſcopi & capituli ipſorum nomine, ab impetitione ipſius magiſtri nomine domus militiæ templi, quo ad faciendam reſtitutionem quam petebat, abſoluit: tamen ſi epiſcopus & capitulum incurrerunt offenſam ipſius magiſtri, defendẽdo ius ſuum, modum excedendo, ſatisfactionem debitam eidem exhibere procurent. Not. quòd qui poſſidet ſub conditione, non dicitur poſſidere, & ideo non competit ei reſtitutio ſi deijciatur de illa poſſeſſione. Item vim vi incontinenti, vel quàm citò intelligit vim illatam, repellere licet. Item nullum fit præiudicium domino, ſi eo ignorante alius poſſeſſionem illius accepit, quo minus illum expellere poſſit cùm hoc ſciuerit. Item vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ, & qui modum excedit, tenetur.

†Locodio. † Lacedio. †Terdonẽ. † De ordine Humiliatorũ vide plenè p B. Antoninũ in libro hiſtoriali par. 2. titu. 15. c. 23. & Caſſaneũ in catalogo gloriæ mũdi par. 4. conſideratiõe. 60. iam de militibus militiæ tẽpli vide eundem Antoninum ibidem c. 20. & Caſſaneum in dicto catalogo par. 9. cõſiderat. 4. vbi latiſſime. †Terdonẽ. †Cõſtituerent. †Terdonẽ. †. faceret, legit in aliquot exemplarib. & Male, cũ facerent, ad Humiliatos referatur, qui ea cõditione ſe & ſua magiſtro tẽpli tradiderũt, ſi qđ facerent, placeret epõ & capitulo Tridonen. vt clarius patet ex antiqua.

a ¶*Humiliatis.*] Olim iſti Humiliati 1 condemnati fuerunt ab eccleſia, per Lucium Papam, ſecundum quod continebatur in decret. infra de hære. ad abolendam. in particula quæ modo eſt deciſa in princip. illius capitu. ſed poſtea tempore Clementis recepti ſunt ab eccleſia: quia in nullo errabant niſi quia condemnabant iurantes. ſed ipſi in hoc ſe correxerunt: & iurant quando expedit, & eccleſia eos modo approbat.

1 De huius gloſſę veritate cõſule hiſtorias. nam in d. decretali, ad abolendã fortaſſis non dãnabatur verus ordo Humiliatorũ ſed illi ſe humiliatos, vel Pauperes de Lugduno. falſo noĩe mentiebantur.

¶*Glo. ſeq. recitetur per obiectionem quòd conditio in ſpiritualibus, &c. & fit triplex ſolutio.*

b ¶*Conditione.*] id eſt ſub ea forma. 18. quæſtio. 2. Eleutherius. & j. de præben. ſignificatum. j. de cenſibus. quanto. vel in traditione terræ poteſt apponi conditio. j. de condi. appo. verum. & ita non eſt hæc conditio ſimoniaca, 2 cum etiam aliàs de huiuſmodi illa eccleſia teneatur, ex quo ſurgit in territorio Tridoñ. epiſcopi: ſicut non eſt ſimoniacum cùm epiſcopus eccleſias concedit aliquas pijs locis, ſi in eis aliquid ſibi reſeruet nomine penſionis. j. de relig. domi. conſtitutus. ver. cùm autem. Et cenſus etiam ſoluitur ad indicium ſubiectionis. s. de cauſ. poſ. c. vlt. & j. de cenſi. omnis anima. in fin. Iſta quidem de iure communi conceduntur: vnde expreſsè poſſunt conſtitui cenſus in fundatione eccleſiarum, quantũ ad inferiores: non quantum ad prælatos.

c ¶*Manualem.*] s. de maio. & obed. his qui. ad quam ſubditi tenentur, vt ibi, & etiam per iuramentum quandoque. j. de iureiu. nullus. & j. de no. oper. nunc. cùm ex iniuncto. & 23. diſt. quam quam. vbi. de hoc.

2 De hoc de tranſac. cap. 2. in 1. gl.

d ¶*Ea conditione appoſita.*] Niſi hæc conditio fuiſſet appoſita, valeret contra Humiliatos, ſi ſimplex fuiſſet huiuſmodi traditio, ſed non præiudicaret epiſcopo, vel alteri qui ius haberet. j. de do. inter dilectos, arg. s. quod me. cau. cum dilecti. & ſup. de arbi. cum tempore. argum. j. de re iudic. cùm ſuper controuerſia.

e ¶*Aſſerebant, & infra.*] Sub 3 iſto, infra, continetur quòd ille magiſter ſub ea conditione recepit domũ. & epiſcopus ſuperueniens cum magno poſſe, expulit magiſtrum & ſuos, vnde magiſter dicens ſe eſſe ſpoliatũ, petijt reſtitutionẽ, ſed denegatur ei, quia non poſſedit.

3 Hęc gloſſula nõ eſt Bernardi, nec habet in antiquis exemplaribus.

f ¶*Traditam ſub conditione.*] Qua non exiſtente, traditio non valebat. argument. infra de conditio. appel. capitu. de illis. & cap. verum. & Inſti. de verbo. obli. §. ex conditionali. & ideo dictus magiſter non poſſidebat: nã tunc demum dicit qs poſſidere, cùm conditio extat. ff. de acquirẽ. poſſeſ. l. qui abſenti. §. ſi quis. & eodem modo non amittit poſſeſſionem qui ſub conditione recedit. ff. de acquir. poſſeſ. l. ſi me. 1. reſponſo. in fine. & ideo cùm non poſſederit, non poterat ſpoliari: & ideo non reſtituitur iſte magiſter, quia non fuit ſpoliatus.

† Vide tex. in l. 3. §. cũ arietes. ff. ſi quadr. pau. fec. di.

¶*Gloſſa ſeq. circa poſſeſſionem perdendam diſtinguit, & ſubdiuidit.*

g ¶*Præiudicium fuerat.*] Vt ſcias quando alicui præiudiciũ fiat circa poſſeſſionem, vel quamdiu eam poſſidere intelligatur, notabis, quia aut poſſideo rem aliquam per me, vel per alium, puta per ſeruum vel colonum: Si per me, licet ſponte recedam, non animo deſerendi poſſeſſionem, adhuc eam retineo, niſi ſcienter negligam. ff. de acquir. poſſeſ. ſi de eo. §. 1. & ſi alter intret talem poſſeſsionem, quam ſolo animo retineo, adhuc retineo poſſeſsionem, 4 niſi ille me venientem non admittat, vel ſi non audeo accedere ad poſſeſsionem, & etiam ſuſpicor me poſſe repelli. ff. de acquiren. poſſeſ. l. ſi id quod. §. vlti. & l. clam poſsidere. §. qui ad nundinas. Et quàm citò ſciuero alium eſſe in poſſeſſione, poſſum expellere ipſum, vt hic patet, & ff. de acq. poſ. l. quod meo nomine. §. vlti. ff. de vi & vi ar. idem eſt. §. cum igitur. Sed ſi alius eſt in poſſeſſione nomine meo: tunc ſi ille expellitur: vel alij tradat poſſeſſionem, ſtatim perdam eam. ff. de acq. poſ. l. poſſideri. §. quod ſi ſeruus. & hæc vera ſunt in rebus immobilibus; ſed ſi quis rem tuam mobilem occupat, ſtatim perdis poſſeſſionẽ: vt ff. de acq. poſ. ſi rem mobilem.

4 Concor. l. 1. & ibi B. ff. de acqui. poſ.

h ¶*Cum ſtatim.*] Id eſt quàm citò potuerint. ff. ad Tertul. l. 2. §. & confeſtim.

i ¶*Suſpicari debuerat.*] Vt ff. quod vi aut clam. ſeruus. ff. de acq. poſ. l. poſſideri. §. ſi quis nunciet.

¶*Glo. ſeq. reci. per q. quid debeat probare.*

k ¶*Reſtitutionem.*] ſic patet, quòd nõ ſufficit probare quòd aliquis fuerit ſpoliatus, niſi probet ſe poſſediſſe. 5 duo enim probare debet qui petit reſtitui: ſe poſſediſſe, & ſpoliatum fuiſſe. ſupra de officio delegat. conſultationibus. in fi. ſed hic non poſſidebat, vt dixit, quia ſub conditione poſſeſſionem accepit. Item ſi quis poſſedit ex precario, vel ex gratia, non poteſt petere reſtitutionem. 11. quæſtio. 3. quia. vel ſi obijciatur, quòd incontinenti deiecit. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. vim vi. & ff. ad l. Aquil. l. ſcientiam. §. qui cùm aliter. & j. de ſentẽ. excomm. c. ſi verò. §. ſi verò. aliud eſt poſſidere, aliud in poſſeſſione fuiſſe. ff. de acquiren. poſſeſ. l. ſi quis autem. §. idem Pomponius.

5 Conſiliũ ſpoliati, q non poteſt poſſeſſionem ꝓbare: vide in Spe. de pe. & poſ. §. 1. in fi. Ioan. And.

¶*Glo.*

*¶Gloſſa ſequens quærit, allegat pro & contra, & ſoluit diſtinguendo.*

Excõicatio, an incurratur p eum qui vi expellit clericum.

a ¶*Exceſſiſtis.*] Debuerunt hoc facere cum moderamine inculpatæ tutelæ. C. vnde vi. l. 1. Sed nunquid iſti ſunt excõmunicari, qui expulerunt illum magiſtrum, & alios religioſos de domo illa? Videtur ꝙ ſic. ſ. de ſen. ex com. non dubium. & ex pluribus alijs capitulis ibidem. Sed contra videtur: quia licitũ eſt cuilibet ſe defendere. ſ. de ſen. excom. ſi verò alicuius. §. ſi verò. & qa iſti admiſſi ſunt ad agẽdum: quod non eſſet ſi Papa eos excommunicatos reputaret. inf. de proba. c. poſt ceſſionẽ. Dicas ꝙ hæc ratio nõ videtur bona, quia nõ agebant, ſed defendebant ſe contra iſtũ magiſtrum, qui petebat reſtitutionem. Dicas ꝙ ſi iſti ſcienter, & ex ꝓpoſito exceſſerunt modum in expellendo eos de domo illa, inciderunt in ſententiam excommunicationis, 1 quia vim vi repellere licet, ſed cum moderamine inculpatæ tutelæ. ar. 23. q. 3. non inferenda. & ff. ad leg. Aquil. l. ſi ex plagis. §. tabernarius. & ſ. de ſen. excom. c. vt famæ. in fine. Sed ſi non aliter poſſent ſe defendere, niſi modum excederent, nec tunc credo illos incidiſſe in ſententiam. arg. ff. ad leg. Aquil. l. ſed & ſi. 1. reſponſo. Si verò caſu & ignoranter exceſſerunt modũ, tunc non eſſent excommunicati. arg. ſ. de hom. c. ſicut dignum §. illis prҿtereà. Ber.

¶Ca. 3. eo. tit. in 3. cõpilat.

1 De hoc articulo vide hic latius p Inn. Hoſ. & Io. And. & alios doctores antiquos, & recentes.

ſius, vel domus militiæ templi modum forſitan exceſſiſtis. a

¶Idem Bituriceñ. archidiacono.

*¶Si contra petentem reſtitutionem coniugis opponitur conſanguinitas in gradu prohibito, & offeruntur probationes paratæ: recepto ab opponente iuramento de malitia, negabitur reſtitutio quo ad torum, & fiet quo ad reliqua: ſi verò probationes promptæ non ſint, fiet plena reſtitutio, niſi ſit magna viri ſæuitia.*

## CAP. XIII.

Literas † tuas recepimus, quòd cum quædam matrimonialis cauſa (Bituricenſi archiepiſcopo in remotis † agente) in tua b præſentia tractaretur, Gulielma † mulier ſeparari à B. viro ſuo inſtantiſſimè poſtulabat, cui ſe quarto gradu conſanguinitatis proponebat eſſe coniunctam c: & infrà. Vir autem ſibi vxorem poſtulabat reſtitui, quæ ab eo ſua temeritate diuertit d: & infrà e. Reſcripto petebas Apoſtolico edoceri, vtrum quando aliquis conſanguinitatis gradus obijcitur, in quo Sedes

† In Codice Barbatiæ, ita in remotis partib. &c.

† Aliàs, N.

† Aliàs, D.

† Alias, V.

L*iteras.*] Sunt duæ partes principales. Prima ponit thema & conſultationem. Secunda reſpondet: ibi, *Sanè.* Et hęc ſecunda ſubdiuiditur. Primò ponit & proſequitur triplicem opinionem. vſque ibi, *Nos autem.* ibi contraria ſoluens, contra alteram opinionem allegat, vſque ibi, *Propterea.* ibi ſubdiſtinguendo ſoluit: & ſecundum membrum proſequitur: ibi, *Quod ſi non habeat.* à qua ſolutione vnum caſum excipit: ibi, *Si verò.* Abb.

Casus. In præſentia Bituriceñ. archidiaconi inter V. mulierem & B. virum eius, quædam cauſa matrimonialis vertebatur, coram quo mulier illa petebat ſeparari à viro, cui ſe quarto gradu conſanguinitatis proponebat eſſe coniunctã, & hoc incontinenti probare volebat. vir autẽ petebat prius illam ſibi reſtitui, quæ ab eo ſua temeritate diuertit: pars mulieris econtra, viri ſæuitiam allegabat: propter ꝙ nõ erat reſtituenda marito. Primò petijt archidia. à domino Papa vtrũ reſtitutio indulgenda ſit, an neganda, quando aliquis gradus conſanguinitatis opponitur, in quo ſedes Apoſto. diſpenſare non poteſt, nec etiam conſueuit, & probationes ſint incontinenti paratæ: quæſiuit etiam an idem eſſet, ſi gradus diſpenſabilis, vel impedimentum diſpenſabile allegetur, & probationes ſimiliter ſunt paratæ? Reſpondet Papa dicens, quòd circa ſolutionem propoſitæ quæſtionis diuerſæ ſunt ſententiæ diuerſorum: Quidam dicunt reſtitutionem faciendam, alij contrarium aſſeuerant, alij mediam viam eligunt, dicentes quandoque faciendam, quandoque denegandam: primi iuuari videntur per decre. Lucij Papæ. ſ. eo. ex conqueſtione. cuius ſententia & verba hic ponuntur: ſed contra iſtos videtͬ obſtare periculum inceſtus: ſed ipſi rñdent timorem illũ vanum eſſe: quia etſi reſtitutio ſit obtenta, qui conſanguinitatis habet notitiam, nec debet exigere debitum, nec contra cõſcientiam reddere, alioquin peccat mortaliter: ſicut ille ſuper cuius coniugio nulla qõ mouetur, nec reddere nec exigere debet, ſi habet conſanguinitatis notitiam. Secundi iuuari videntur per decret. Clementis, cuius verba & ſnĩa hic ponit, quæ eſt ſ. de ordine cognitionum. intelleximus. cùm in multis caſibus differatur reſtitutio. Vltima opinio ſatis videtͬ cõgruè adaptari, vt in gradibus diuina lege prohibitis reſtitutio denegetͬ, ſed in gradibus humana conſtitutione prohibitis ſit cum effectu reſtitutio indulgenda, in quib. põt diſpenſari: ſicut beatus Grego. & multi alij diſpenſarunt: vnde non peccat qui ad mandatum eccleſiæ reddit debitum in talibus gradibus: ſed in alijs gradibus diuina lege prohibitis non poteſt diſpenſari. Dñs Papa nullam de præmiſſis opinionib. ad præſens reprobare intendit, tamen decre. Lucij Papæ refertur ad poſſeſſorium, decret. Clementis ad petitorium: Verùtamen cùm mulier habens notitiam conſanguinitatis, præſertim in gradibus diuina lege prohibitis, non poſſit ſine mortali peccato carnaliter commiſceri, fruſtra adiudicaretur in tali caſu reſtitutio ſpoliato, cùm illa contra Deum & contra conſcientiam non debeat iudici obedire, ſed potius excõicationem humiliter ſuſtinere, & ſic eſſet quaſi perplexa, quia pp ſententiam eccleſiæ deberet reddere debitum, & propter cõſcientiam reddere non deberet, & ſic vtrique laqueus pararetur, cùm inter ſe carnaliter coniungi non poſſent, nec alter alteri copulari: propterea melius videtur, dicẽdum domino Inno. ꝙ cum opponitͬ conſanguinitas, & maximè in gradibus diuina lege prohibitis, & probationes offerũtur incontinenti paratæ, in omnibus adiudicanda eſt reſtitutio, præterquam ad carnalem copulam, & ad maiorem cautelam iuramentum recipi debet ab ipſa, ꝙ talis obiectio malitioſè non fiat, præcipuè ſi fama conſentit, quouſque auditis probationibus cauſa terminetur. Si verò non habeat probationes incontinenti paratas, ſed dilationes petat, quia præſumptio eſt contra eam, quæ ſua temeritate receſſit à viro: ad reſtitutionem plenariam eſt cogenda eccleſiaſtica cenſura, quam debet humiliter ſuſtinere, negando debitum coniugale, donec probationes offerat paratas: & tunc abſolutione petita & præſtita, procedatur ſecundum ꝙ eſt pmiſſum, nullo mandato interim ſibi facto; ſi verò tanta ſit viri ſæuitia, vt ei non poſſit de iure caueri, non ſolum non debet ei reſtitui, ſed ab eo potius amoueri: alioquin ſufficienti cautione prouiſa, ſi fieri poteſt, coniunx ante cauſæ cognitionem eſt reſtituenda marito. No. ꝙ potius debet quis ſequi cõſcientiam quam ſententiam eccleſiæ. Itẽ cùm probationes incontinenti ſunt paratæ, nõ eſt reſtitutio quo ad carnalẽ copulã faciẽda. Itẽ cùm præſumptio eſt contra aliquem, ꝙ malitioſè proponat exceptionem, iuramentum debet præſtare, ꝙ malitioſè eam non opponat. Item cùm propter ſæuitiam viri vxori prouideri non poteſt, non eſt reſtitutio facienda.

*¶Glo. ſeq. ad ſupraſcriptionem inducit duo ſimilia, ſignat contrarium, & ſol.*

b ¶*In tua.*] Arg. archidiaconum 2 habere iuriſdictionem cauſarum matrimonialiũ. ſic & abbas. ſ. de exceſ. præla. accedentibus. in fi. ſic & archipreſbyter. ſ. de conſan. & affi. ex literis. Arg. contra. 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo. & in decre. prædicta, accedentibus. in his enim conſuetudo ſeruatur, quæ dat iuriſdictionem. 9. q. 3. conqueſtus. in tex. & in gloſſa conſuetudo. C. de emanci. l. 1. & vlti. & ſ. de arbi. dilecti. in fin. & ita potius cognoſcunt ex cõſuetudine quam ex iure. argum. prædictæ decre. accedentibus. & arg. ad hoc ſup. de offi. archi. c. vlti. ad fi.

2 De hoc articulo vide q̃d ſanciuerit cõciliũ Trid. ſeſſio. 24. de reform. c. 20. §. ad hæc, cauſæ matrimoniales.

c ¶*Coniunctam.*] Et hoc incontinenti probare volebat.

*¶Gl. ſeq. arg. primò à contrario literæ, & illius argumenti tenet contrarium. Secundò quęrit arg. affirmatiuè: ſoluit contraria. & adducit duo ſimilia.*

d ¶*Diuertit.*] Aliàs ſi eã à ſe repuliſſet, non poſſet petere reſtitutionẽ, cùm ſeipſum expoliaſſet. arg. 27. q. 2. Agathoſa. 3 Sed contra credo: quòd hoc non obſtaret, ſi velit ipſam rehabere, qui eam expulit, quia eo ipſo ꝙ repetit ipſam, & ipſa non vult ad eum redire, intelligitur eum ſpoliaſſe. Sed nunquid haberet locum pactum de non petendo? Videtur quòd ſic. 33. q. 5. quòd Deo pari. in talibus non valet pactum, vel compoſitio. ſupra de tranſact. capit. vlti. ita quòd vterque remaneat in ſeculo, nullum pactum ibi valet, nec abſoluere ſe poſſunt, etiam ſi iurarent. infra de iureiurand. tua. & etiam ſi vouerent. arg. ſ. de conuer. coniu. ex parte 2. in fin. quia confeſſio etiam ibi locum non haberet contra matrimonium: vt 35. q. 6. ſi duo. & ſ. de eo qui cogno. conſangui. vxo. ſuæ, ſuper eo. nec etiam exceptio rei iudicatæ locum habet ibi, vnde voluntas ibi deambulatoria eſt. ſ. de re iudi. c. lator. & cap. conſanguinitatis.

3 Concor. tex. in l. ſi coloni. cũ nota. C. de agri. & cẽſi lib. 11.

e ¶*Et infra.*] ſub iſto, infra, continetur, quòd pars mulieris

1 Et inceſtus periculum: & ꝙ probationes impedimēti paratas habebat: & ꝗa inuita, & expulſa à viro receſſerat. hæc patent in antiq. Ioā. And.

econtra viri ſæuitiam allegabat, 1 propter quod non erat reſtituenda marito.

*¶Glo.ſeq.reci.per obiect.& dupliciter ſoluit. primo violando literam. ſecundo planè legendo, vt ſit caſus ſpecialis, ſicut & alij quinque, quos enumerat.*

f ¶*Oraculum.*] id eſt reſponſum.
g ¶*Clementis.*] ſ.de ordi.cog.c.1.Ber.
h ¶*Caſibus.*] de quibus aliqui notant.ſ. eo. ex cōqueſtione.
*¶Gl.ſeq.notat ſecundum gradum prohibitum lege diuina, ſignat contrarium de decre.gaudemus, & ſoluit.*

a ¶*Non poteſt.*] id eſt, non vult, vel non expedit. ſic 32. q. 5. ſi Paulus. in gl. ſuſcitare. quoniam Papa in omnibus diſpenſare poteſt, quæ non ſunt contra articulos fidei, vel generalem ſtatum eccleſię. 15.diſt. ſicut in glo. fi. & 25. q. 1. ſunt quidam. cum gl. ſua. nec in his quæ ſunt contra ſubſtantiam monachatus. ȷ. de ſtatu monach. cum ad monaſterium. in fi. nec in his, quæ in ſui natura ſunt mala, vt ꝙ ſine peccato poſſet quis adulterari. arg. ȷ. de iureiu. & ſi Chriſtus. §. quædam etiam. nec poteſt diſpenſare vt ſimul qs habeat plures vxores. ſ. de tranſac. c. vlti. Idem credo de gradibus diuina lege prohibitis: vt hic dicit. vnde propriè ponitur hoc verbum, non poteſt. & ideo hæc expoſitio: non vult, vel non expedit, non habet locum hic.

b ¶*Et infra.*] Sub iſto, infra, continetur quòd quæſiuit etiam, an idē eſſet ſi gradus diſpenſabilis, vel aliud impedimentum diſpenſabile allegetur, & probationes eſſent incontinenti paratæ. Ber.

†Aliâs ita: inceſtus videretur periculū expugnare.

c ¶ *Viam mediam.*] Arg. de medio ſpectando. ſic ſ. de off. delega. quærenti. in gl. æquitatis. Vnde Ouidius:
*Inter vtrunque vola, medio tutiſſimus ibis.*

† In vetuſtis exēplaribus ita: nec exigere debitū nec cōtra conſcientiam ſoluere teneat.

*¶Glo. ſeq. adiuuat primam opin. per quatuor decre. & duas leges: & ſoluit duo obſtantia.*

d ¶*Per decretalem.*] Iſtorum opinio, ſcilicet ꝙ reſtitutio ſit facienda, multis iuribus iuuatur: & primò per decre. ſ. eo. ex conqueſtione. & c. in literis. & c. item cum quis. & ſ. vt lit. non conteſt. accedens 2. C. de app. l. 1. & C. de do. inter virum & vxo. ſi maritus. nec obſtat illa decre. ſ. de ordi. cog. c. 1. quia loquitur in petitorio, vt hic. & ȷ. dicitur. nec obſtant leges illæ. ff. vt in poſ. l. ſi is à quo. ff. ad exhibendum. l. 3. §. ibidē. & ff. ad Carbo. l. 3. §. cauſæ. ꝗa loquuntur in poſſeſſione adipiſcēda, etiam in exhibitione rei, vbi differtur miſſio in poſſeſſionē, ſi incontinenti probet̄ de proprietate. 2 & fallit in caſibus notatis. ſ. eo. c. ex conqueſtione. & in caſibus, qui notant̄ 3. q. 1. in ſumma. ſ. c. proxi.

2 Vide qđ dicam de ſpō. veniēs 1. in gl. niſi aliquis. Io. And.

e ¶*Mouetur.*] Reſume, nec exigere, nec reddere dēt debitū.

Apoſtolica diſpenſare nō poteſt[a], nec etiam conſueuit, & probationes promptæ ſint & paratæ, indulgenda reſtitutio ſit, an neganda: & infrà[b]. ¶Sanè circa ſolutionem propoſitæ quæſtionis, diuerſæ ſunt ſententię diuerſorum: alijs aſſerentibus reſtitutionem faciendam: alijs ſentientibus in contrarium: nonnullis viam[c] mediam eligentibus, ac dicētibus, eam faciendam interdum: quandoque penitus denegandam. ¶ Primi per decretalem[d] epiſtolam Lucij Papæ iuuari videntur, arguentis quoſdam iudices delegatos, qui reſtitutionem viri, qui ſine iudicio eccleſiæ vxorem dimiſerat, & ei conſanguinitatem poſtmodum opponebat, ſpoliatæ ac repetenti coniugem denegabant: & mandantis ſibi prius reſtitui taliter ſpoliatam: & poſtea de matrimoniali cauſa cognoſci. Horum autem aſſertionem inceſtus† videtur periculum oppugnare: ſed ipſi timorem inceſtus inanem eſſe reſpondent: cum etiam beneficio reſtitutionis obtento, qui conſanguinitatis habet notitiā, nec †exigere debitum contra conſcientiam, nec ſoluere teneatur: quoniam ſi ſecus egerit, ædificat ad gehennam, ſicut nec conſanguinitatis conſcius, ſuper cuius coniugio quæſtio non mouetur[e]. ¶Secunda verò aſſertio per oraculum[f] Clementis[g] Papæ fulcitur: à quo cum fuiſſet quæſitum, vtrum muliere quadam quendam in virum petente, qui vt eam repelleret, exceptionem conſanguinitatis obiecit, prius eſſet de impedimento conſanguinitatis agēdum, quàm ſuper matrimonio ſententia proferretur: ſic inquiſitioni factæ reſpondit, quòd cum exceptione probata, principalis quæſtio perimatur, prius eſt cognoſcendum de ipſa, quàm ad diffinitionis

articulum procedatur: cum etiam in multis caſibus[h] reſtitutio differatur ſecundum canonicas ſanctiones. ¶ Opinioni autem vltimæ videtur non incongruè adaptari, vt in gradibus conſanguinitatis diuina[i] lege prohibitis, reſtitutioni aditus præcludatur: ſed conſtitutione interdictis, humana reſtitutio locum habeat cum effectu: cum in illis† diſpenſari non poſſit, & in iſtis valeat diſpenſari: ſicut beatus Gregorius[k], & multi alij diſpenſarunt. vnde non peccat[l], qui in hoc articulo ad mandatum eccleſiæ, reddit debitum coniugale. ¶Nos aūt ad præſens nullam de prædictis ſententijs reprobamus: nec cuiquam earū[m] aliquod præiudicium ex noſtra reſpōſione volumus[n] generari: quāuis præſcriptum Lucij Papæ mandatum ad poſſeſſorium, reſponſum verò Clementis ad petitorium referatur. ¶Porrò[o] cum mulier, quæ conſanguinitatis habet notitiā, præſertim in gradibus: quos lex diuina prohibuit, non poſſit huiuſmodi viro ſine mortali peccato carnaliter commiſceri: quoniam omne quod non eſt[p] ex fide, peccatum eſt: & quicquid fit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam: fruſtra in tali caſu adiudicaretur reſtitutio ſpoliato: cum illa contra Deum non debeat in hoc iudici obedire, ſed potius excommunicationem[q] humiliter ſuſtinere: ſicq; difficultas occurreret quaſi perplexa: quia propter ſentētiam oporteret eā reddere debitū, & propter conſcientiā reddere non deberet: vnde cōtingeret eos grauiter impediri: & vtrique laqueus[r] pareretur: cū inter ſe carnaliter cōiungi nō poſſent: nec alter alteri matrimonialiter copulari. ¶Propterea melius vr̄, ꝙ cū opponitur conſanguinitas (præſertim in gradibus diuina[ſ] lege ꝓhibi

i ¶*Diuina lege.*] In Leuitico, c. 18. cap. quondam. 3 ꝑ hominum raritatem, tm̄ duæ perſonæ excludebant̄ à cōiugio, vt nec filius matrem, nec filia patrē duceret. Sub lege excepit fere duodecim, matrē, nouercā, ſororē, neptē amitā, materterā, vxorem patrui, vxorem fratris: ſed hoc recepit determinationem. 8. q. 1. olim. 4 priuignam, filiam priuigni, vel priuignę, ſororem vxoris, paucas tn̄ excluſit, vt multiplicarentur hoīes. Sub gratia verò, ſ. tpe Chriſti plurimæ perſonæ excludunt̄, vt locū haberet continentia, & eſt illa prohibitio coniugij: nā à fornicatione quilibet & quælibet excluduntur. Et ita cum eccleſia in iſtis gradibus diuina lege prohibitis non conſueuerit diſpenſare, eis oppoſitis non eſt reſtitutio facienda, & hoc videt̄ ſonare litera iſta. ADDITIO. Tredecim perſonas diuina lege prohibitas habes his verſibus:

*Nota, ſoror, neptis, matertera, fratris & vxor.*
*Et patrui cōiunx, mater, priuigna, nouerca,*
*Vxoriſque ſoror, priuigni nata, nuruſque,*
*Atque ſoror patris coniungi lege vetantur.*

3 De materia huius gloſſę vide Turrecrematam, & Sotū paulo ante citatos.

4 In aliquot antiquis poſt verbum, olim, ita habetur: ſub lege gratiæ priuignam &c.

† De hoc articulo vide plenè ꝑ Turrecrematā 35. q. 2. c. coiunctiones. & per Dominicū Sotū. lib. 4. ſent. diſt. 40. q. 1. ar. 4.

k ¶*Beatus Gregorius.*] 35. q. 3. quædam lex.
l ¶*Non peccat.*] Allegatio eſt.
m ¶*Nec cuiquam earum.*] Oībus. n. iuris auctoribus ęqua ꝓgatiua 5 ſeruāda eſt. C. de ve. iu. enu. l. 1. §. his ita. ar. 19. diſ. ſic oēs. & 20. diſt. de libellis. in fi.
n ¶*Volumus generari.*] Et tn̄ generatur. Iudices enim ſecundū ſuā opinionē ſententiant. 11. diſt. nolite. & ȷ. de cele. miſ. de homine. ar. de conſe. diſt. 1. præcepta. & Papa hic loqui videtur vt magiſter.
o ¶*Porrò.*] Hæc allegatio Gregorij eſt.

5 Hiero. ſuper Danie. periculoſū eſt de magiſtrorū eccleſię iudicare ſnijs, &c. ipſe tamen dixit ad Alexā. non doctoris opinio, ſed doctrinæ rō ponderāda eſt. Io. And.

p ¶*Non eſt.*] 28. q. 1. omnes. §. ex his. ȷ. de præſcri. quoniam omne. & ȷ. de ſimo. per tuas.
q ¶ *Excommunicationem.*] Hoc ſecundum diſtinctionem illius decr. ȷ. de ſen. excom. inquiſitioni.
r ¶ *Laqueus.*] eccleſia enim nulli debet laqueum inijcere. 27. q. 1. de viduis 2.
ſ ¶ *Diuina.*] Ergo videtur quòd in ſecundo gradu eccleſia diſpen-

diſpenſare non poſſit, cum iſtud fuerit diuina lege prohibitum. 30. q. 3. Pyctacium. in glo. 2. & in Leuitico prohibetur ſecundus gradus in cõſanguinitate, & affinitate: vbi dicitur: Turpitudinem ſororis vxoris tuæ, & filiæ eius non reuelabis: filiam filij eius, & filiam filię non aſſumes. Sed contra videtur j. de diuor. gaudemus. 1 vbi dicitur ꝙ ſi pagani contraxerunt in ſecundo gradu, poſt fidem receptã debent inſimul remanere. Dicas ꝙ in Leuitico prohibetur ſecundus gradus in deſcendentibus, non in collateralibus: vnde in ſecũdo collaterali diſpenſare poteſt eccleſia. quòd expone præſertim, id eſt, maximè: quia ſi probationes incontinẽti ſunt paratæ, non eſt faciẽda reſtitutio, quãtum ad carnalem copulam, in quocunque gradu; ſed multo fortius in gradibus diuina lege prohibitis: aliàs fiat reſtitutio quo ad omnia, vt j. ſequitur.

1 De intellectu. cap. gaudemus vide Sotũ lib. 4. ſen. diſt. 40. q. 1. art. 4. vbi ẽt de materia huius gloſſæ.

a ¶ *Offeruntur incontinenti.* ]Hic patet, quòd licet ſpoliator velit ꝑbare incontinenti exceptionem conſanguinitatis, tamen ſpoliatus prius eſt reſtituendus, ſi periculum animæ non immineat: qa hic mulier reſtituitur in cæteris, præterquam ad copulam, & tamẽ probationes incontinenti offeruntur: vnde tollitur diſtinctio quorundam qui dicunt, quòd ſi ſpoliator velit ſtatim probare exceptionem, reſtitutio differtur, per id quod legitur. ff. ad exhibendum. l. 3. §. ibidem. & ff. vt in poſ. lega. l. is à quo. Sed illæ leges in alio caſu loquuntur: vt dictum eſt s.

† expetat.

† Aliàs: qa hic præſumitur.

† ſcilicet cenſuram.

¶ *Gloſſa ſequens notat quòd in ſpiritualibus ſuper emergentibus, &c.*

b ¶ *Iuramento recepto.* ]Hoc eſt notabile, quòd licet in cauſa matrimonij, & alijs cauſis ſpiritualibus de calumnia ſiue malitia non iuretur: vt ſupra de iuramen. calum. literas. iuratur tamen de calumnia ſuper exceptionibus poſt emergentibus: ſi tamen per eas alterius ius aliqualiter impugnetur. s. de elect. c. cum dilecti. & infra qui matr. accu. poſ. cap. fin. & j. de teſti. præſentium. ff. de damno infect. qui bona. §. ſi quis ſtipulaturus. argum. ff. qui ſatiſd. cogã. l. de die. §. iubetur. Dicas quòd vbi in principio ſemel lite conteſtata iuratum eſt de calumnia, poſtea non iuratur: quia iuramentum illud extenditur ad omnes exceptiones peremptorias, quæ poſtea occurrunt, ſiue ſint emergentes, ſiue incidentes. C. de iuramen. calum. Auth. hoc ſacramẽtum. Olim aliter obſeruabãt, quia iurabatur ſuper quolibet capitulo: vnde hodie non valent iura, quæ hoc dicebant, & ſic non contradicunt leges prædictæ: quandoque etiam iuratur ob aliud, puta, quòd non dicit teſtificata. j. de teſti. c. penul. Ante litem conteſt. bene iuratur ſuper exceptionibus propoſitis, & præcipuè vbi arguitur malitia excipientis: vt hic, & j. de elect. cum dilectus. & inf. de excep. paſtoralis. ſiue ſit cauſa ſpiritualis, ſiue ciuilis. Et nihilominus iuratur poſtea de calumnia ſuper principali quæſtione, quia aliud eſt iurare ſuper exceptionibus ante litem conteſta. propoſitis, quia ibi declinatur iudiciũ, nec tangunt principalem quæſtionem, nec ex ea oriuntur: & aliud eſt iurare ſuper exceptionibus poſt litem conteſtatam, quia illæ tangunt principale negotium, & oriuntur ex eo. vnde iuramentum de calumnia ad omnia extenditur quę emergunt poſt lit. conteſt. & quę incidunt: & ideo poſt litem conteſt. præſtito iuramento ſuper principali quæſtione, non iuratur poſtea: quia ſic quaſi bis iuraretur.

Iuramentũ calũniæ an poſſit in eadẽ cã reiterari.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Tolerare.* ] Hoc intellige ſecundum diſtinctionem illius decre. infra de ſentent. excommunica. inquiſitioni. Sed pone quòd talis excommunicata iniuſtè moriatur, nunquid debet ſepeliri in cœmiterio eccleſiæ, cum apud Deum non ſit ligata. 24. q. 3. ſi quis non rectè? Dicas quòd non 2, quia quantum ad eccleſiam ligata eſt, quæ non iudicat de occultis. infra vt eccl. benefi. ſine dimi. cõfe. vt noſtrum. §. porro. & ſic eccleſia pro ipſa non debet orare. 3 Quo ad Deum ſoluta eſt, nec nocet ei vilis ſepultura. infra de ſepul. ſacris. in fi. potius enim conſulendum eſt animæ quàm corpori. & in tali caſu vbi mulier certa eſt, potius debet Deo obedire quã iudici, ſecundum conſilium Papæ. & 11. q. 3. non ſemper. & 32. q. 1. quid culpatur. ne contra conſcientiam ſuam ædificet ad gehennam.

2 Niſi ſecũdũ Io. moriens petijſſet abſolui. infra de ſen. excom. à nobis 2. vel niſi eccleſia ſe videſ deceptam poſt mortẽ illã abſoluat, qđ poteſt, & ligat. 24. qõ. 2. ſane. & inf. de hære. ſi quis eps. ſecundum Tan. & Gof. Io. And.

3 Specialiter, generales tamen orationes quæ fiunt pro omnibus fidelibus defunctis prodeſunt eis: ſecundum. Vin. Ioan. And.

d ¶ *Sufficiens.* ] 32. q. 1. de benedicto. ex quo enim propter ſæuitiã vnus reliquum dimittere poteſt, ſecundum legem. in Authen. de nup. §. ſi igitur mulier tale aliquid. colla. 4. ergo multo minus eſt reſtitutio faciènda: quia turpius eijcitur quàm nõ admittitur hoſpes. infra de iureiur. quemadmodum. §. alioquin. & in hoc caſu alicui honeſtæ mulieri committenda eſt, vbi ſecurè moretur. ſupra cod. capitu. ex tranſmiſſa. & infra de ſpon. cap. cum locum. argumen. ſup. de procura. cap. accedens. & præterea ſatiſdatio non immutat maleuolum propoſitum. Inſtitu. de ſuſpect. tuto. §. nouiſſimè.

† Ca. 4. eo. tit. in 3. cõpilat.

tis) & probationes offeruntur incontinenti [a] paratæ, in cæteris adiudicanda ſit reſtitutio: ſed ad maiorem cautelã iuramento recepto [b], ꝙ talis obiectio malitiosè non fiat, ſola, quo ad commixtionem carnalem (maximè ſi fama conſentit) eſt reſtitutio differenda, donec auditis probationibus, & diſcuſſis, cauſa ſine diffugio terminetur, cùm vtrique ſit melius taliter expediri, quàm manere taliter impeditos.

¶ Quòd ſi non habeat probationes incontinenti paratas, ſed dilationes expectat † longiores (quia † præſumitur contra eam, quæ ſine iudicio eccleſię, ſua tantum temeritate receſſit à viro) ad reſtitutionem plenariam eccleſiaſtica debet cenſura compelli: quã † tamen ipſa thori negando conſortium debet humiliter tolerare [c], donec probationes offerat præparatas: & tũc abſolutione petita, ſecũdum formam eccleſiæ, abſoluetur: ſed antequam fiat ei mandatum ſub debito iuramenti, receptis probationibus procedatur, quemadmodum eſt prę miſſum. ¶ Si verò tanta ſit viri ſæuitia, vt mulieri trepidanti, non poſſit ſufficiens [d] ſecuritas prouideri: non ſolum non debet illi reſtitui, ſed abeo potius amoueri: alioquin ſufficienti (ſi fieri poteſt) ſecuritate prouiſa, profectò videtur coniunx ante cauſæ cognitionem reſtituenda marito.

¶ Idem Vulterano Epiſcopo.

¶ *Per ſolam traductionem mulieris ad domum viri factam non præcedentibus ſponſalibus, vel inualidis, non acquiritur poſſeſſio: vnde ea recedẽte propria auctoritate non competit reſtitutio.*

CAP. XIIII.

EX † parte M. mulieris fuit propoſitum, quòd cum eam intra pubertatis tempora conſtitutam, patruus ſuus

EX *parte M.* ]Petrus reſtitutionem coniugis, habet probare coniugium legitimum ex conſenſu. Ita communiter ſummatur. Sed ex hac ſummatione infertur vt ſufficiat probare ſolum coniugium: licet non probetur carnalis copula: de quo tamen ſunt opiniones. In prima parte ponitur mulieris querela partim deciſa. In ſecunda dat iudicem: ibi, *Quia igitur.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidam ciuis Seneñ. habebat quandam neptem ſuam intra pubertatem conſtitutam, M. nomine. volebat eã copulare matrimonio filio H. cuius Seneñ. nondum ſeptem annorum: & traducta fuit in domum eiuſdem, ſed ipſa poſtquam ad nubiles annos peruenit, noluit ratum habere quod à patruo ſuo fuerat inchoatum, & de domo illius receſſit, poſtulans à Seneñ. epiſcopo cum alio licentiam contrahendi: epiſcopus citauit partes ad præſentiam ſuam: Mulier ꝑ procuratore ſuum petebat poſſeſſiones, & res alias ſibi reſtitui, datas pro ipſa nomine dotis, & dari ſibi licentiam contrahendi: pars altera petebat reſtitutionem mulieris, aſſerens illam per procuratorem cauſam agere non poſſe, ſed debebat perſonaliter intereſſe: epiſcopus ſuper hoc dubitauit, & conſuluit dominum Papam: Papa reſpondet, quòd non eſt dubium quin ipſa mulier quamuis ſit minor, poſſit cauſam matrimonij per procuratorem tractare, & pars altera reſtitutionem mulieris poſtulare non poteſt, cum nullo commodo iuris, ſeu poſſeſſionis fuerit deſtituta: quia per talem traductionem, quam non præceſſerunt ſponſalia, vel conſenſus legitimus, nec etiam ſubſecuta fuerunt, nullum obligatorium vinculum contractum fuit inter eos, vnde mandat quatenus ſi eſt ita, non obſtantibus exceptionibus ſupradictis, audiat quæ partes hincinde duxerint proponenda: & quod canonicum fuerit appellatione remota, decernat. Not. quòd minor xxv. anno. maior xij. vel xiiij. in cauſa matrimoniali cenſetur maior, & per ſe, & per procuratorem cauſam tractare poteſt. Item in tali reſtitutione petenda, neceſſe eſt probare ius matrimonij, & poſſeſſionem corporalem, ſcilicet per carnalem copulam ad hoc vt detur reſtitutio. Item iſta poſſeſsio non procedit ſine iure. Item qui in-

tendit contrahere matrimonium, nec poſſit ætate prohibente, nec etiam ſponſalia contrahit.

¶*Gl.ſeq.ar.quòd volens matrimonium contrahere, &c.ſignat contrarium.ſecundò obijcit de decre.de illis.Soluit, diſtinguendo inter ſponſalia nulla, & aliqua.*

filio H.Senen.ciuis, nondum[a] ſeptem annorum, matrimonio voluerit copulare[b]: ac eadem traducta fuerit in domum eiuſdem†: ipſa ex quo ad nubiles annos peruenit, ratū nolens habere quod à patruo ſuo circa hoc procuratum fuerat, à Senen.epiſcopo nubendi alij licentiam poſtulauit[c]: & infrà. ¶ Quia igitur non credimus ambigendum, quin ipſa mulier (quāuis[d] minor) cauſam poſſit matrimonij per procuratorē tractare: ac pars alia (quæ mulieris reſtitutionem ſibi fieri prius poſtulabat) reſtitui nequaquam debeat, vtpote nullo iuris, ſeu poſſeſſionis commodo[e] deſtituta: cum per ſolam traductionem (quam non præceſſerunt ſponſalia, vel conſenſus legitimus, nec fuerunt etiam ſubſecuta[f]) nullum inter eos obligatorium vinculum ſit contractum: Mandamus, quatenus, ſi eſt ita (non obſtantibus exceptionibus[g] ſupradictis) audias quæ hincinde partes duxerint proponēda, & quod canonicum fuerit, appellatione remota, decernas.

† Vide l. q vniuerſas. ff. de acq. poſſ.

a ¶ *Nondum ſeptem annorum.* ] Et ita nihil egit, cum ætas impediret. j̃. de deſpon. impu.literas.& cap.acceſſit. Item arg. quòd vbi quis vult contrahere matrimonium, nec poteſt ætate prohibente, nec ſponſalia contrahit, quia non vult: nec matrimonium, qa non poteſt: nec illud intelligitur contrahere.ff.de dona. inter virum & vxo. cū hic ſtatus.§.pen. & s̃.de offic. deleg.cum ſuper. C. ſi quis alteri vel ſibi.multum intereſt.Arg.contra.j̃.de deſpon. impu. de illis.1.in fi.& c.tuæ. Sed videtur quòd illa licet fuerit minor, tamē auctoritate ſua nō debuit recedere.j̃.de deſpon.impu.de illis.1. in princip. Sed in hoc diſtingue vbi ſponſalia non tenuerunt ætate prohibēte, nec poſtea curſu temporis placuerunt, vt hic; vel ſi ꝑ vim contracta fuerant: vt infra de deſpon. impub. ex literis. auctoritate ſua poteſt mulier recedere, quia nulla obligatio fuit hincinde contracta: vt in prædictis decre. cap. literas. & cap.acceſſit. Vbi verò ſponſalia tenent, non debet recedere alter ſine licentia eccleſiæ.j̃.de deſpon.impu.de illis 1.

b ¶*Copulare.*]hoc quod dicit [voluerit matrimonio copulare]tollit omnia contraria, & hoc quia voluntas patrui ad nullum actum proceſſit, nec quo ad ſponſalia, nec quo ad matrimonium, & ita nulla obligatio fuit contracta, vt infra ſequitur.

c ¶*Poſtulauit.*]& etiam res ſi quas dedit ei in dotem. nam ſemper ſubintelligitur talis conditio, ſi matrimonium fuerit ſubſecutum. 1 ff. de iure dot. l. ſtipulationem.& l.dotis promiſſio.& fructus & partus.ff.de condi. cauſa da. cau. non ſecu.qui ſe debere.§.fundus.

1 De iure & de facto inf. de do. inter vi. & vx. & ſi ne ceſſe. Ioā. And.

¶*Glo.ſequens primò ponit decem caſus, quibus minor cenſetur maior.Secundò quęrit, an in ſpiritualibus reſtituatur minor, & ſoluit.Tertiò quęrit de renunciante beneficio, &c. alleg.3.iura ad negatiuam, & 3.ad affirmatiuam, & ſoluit.*

d ¶*Quamuis minor.*] Sic patet ꝙ in cauſa matrimoniali minor xxv. annorum cenſetur maior. Similiter in voto. 20. q. 2.c.1.§.1.& c. 2. Item & in alio caſu cum minor mortem patris exequitur, vel cum agit de teſtamento patris.15. q. 3. de crimine. Item cum agit de recuperanda poſſeſſione. C. qui legi.perſo.l.vlti.Item cum agit de toro violato. ff. de adult. ſi maritus.§.lex Iulia.Item cum agit de libero homine exhibendo.ff.de lib.ho.exhi.l.3.§.ſed ſi mulier. Item cum impetrauit veniam ętatis.C.de his qui ve.æta.impe.l.1.Item cum ait negotia alterius.ff.de mino.l.cum mandato.Et generaliter videtur, ꝙ ſecundum canones etiam contra patrem ſuum minor agere poſſit: vt 2.q.7. quæritur. Sed nunquid minor poteſt petere reſtitutionem in integrum in huiuſmodi ſpiritualibus, ſiue eccleſiaſticis negotijs, ſi doceat ſe læſum: vt ſi contraxit cum paupere cum poterat contrahere cum diuite? Dico ꝙ non: quia error diuitiarum non impedit matrimonium.29.q.1.§.1.ergo nec ſponſalia: quia in hoc cēſetur maior. Et vbi minor mutat ſtatum, non reſtituitur. ff. de mino. l.ſi ex cauſa.§.Papinianus ait.arg.20.q.2.c.1. & 2. & ſi maior eſt xx.annis, poteſt ſe permittere venundari ad participandū pretiū: vt Inſti.de iure perſo.circa fi.Sed ſi minor xxv.anno. renunciauit beneficio ſuo, nunquid poteſt implorare reſtitutionem? Videtur ꝙ non, quia in talibus loco maioris habetur, quia in rebus eccleſiaſticis ſententia lata contra minorem abſentem, & indefenſum, tenet.ſup.de elect. dudum. 1.§.cum autem.Sed in rebus immobilibus ſententia lata cōtra minorem abſentem, nulla eſt.ff.de re iudic.contra pupillum.Item ex hoc ſequeretur inconueniens, quia ſi minor renunciaſſet eccleſiæ, ſi poſtea illa conferatur legitimè alicui, demum minor petat reſtitui, ꝙ ei abiudicabitur eccleſia, qui legitimè eſt eam adeptus, & ſine culpa: quod eſſe non debet. j̃.de appel.bonæ.56.diſt.ſatis peruerſum.16.q.c. vlti.inuentum eſt.Item quia in rebus eccleſiaſticis cenſendus eſt ſui iuris, ſicut & filiusfamilias in caſtrenſi peculio.ff.ad Macedo.l. 2.& 3.in fi. Ecōtra videtur quòd poſſit: qa & maiori competit reſtitutio in integrum.s̃. de reſti.in integ.c.ex literis. Item in rebus eccleſiaſticis maius periculum eſt quam in alijs: ergo in eis cautius eſt agendum. 42. diſt. quieſcamus.7.q.2.c. vlti.ff.ad Carbo.l.1.§.ſed ſi quis.incongruum.n. eſſet quòd per aſſumptionem rei eccleſiaſticæ perderet beneficium reſtitutionis: qa vtilitas dēt augeri non minui per dignitatem. ff.de iudic.l.ſi longius. in fi.& argu. ad hoc. ff. commod.l. in commodato. §. ſicut. in fi. ibi, adiuuari.& inf.de commo. c. vnico. & C. de indi.vidui.l.2.in fi. Ad hoc dicas, quòd minor poteſt petere in integrum reſtitutionem, ſi omiſit probationem neceſſariam, vel aliàs captus ſit in iudicio & beneficio: ſicut & eccleſia, quæ comparatur minori.s̃.de in integ.reſti.c.1. & c.auditis, & quaſi per totum.& ff.de mino.l.quòd ſi minor.§.1. & l. minor xxv.ann.Sed ſi renunciauit beneficio eccleſiaſtico, & illud iam ſit alij collatū, non ſubuenitur ei. 2 ff.de mino.l. ꝙ ſi minor.§.Scæuola.In matrimonio verò, puta cum ſententia lata contra matrimonium eſt, vbi eccleſia decepta eſt, ipſo iure ſeruatur illæſus.j̃.de re iudic.cap.lator.& cap. conſanguinei.

Minor in certis caſibus cenſetur maior.

Minor læſus circa matrimonia & beneficia an poſſit reſtitui.

2 Si nō collatū ſubuenit, & hæc fuit opin. Io. & Vin. hic: quam approbat H.ſi eccleſiæ & animabus expediat: vt ſic magis conſideret læſio eccleſię quā perſonæ, argu. ſup.de ele. in cauſis. Io.And.

¶*Glo.ſeq.recitatur per quęſtionem, quare non ſufficit hoc caſu traductio? Reſpondet, quia per, &c.ſubdit tres caſus vbi petitur reſtitutio nec habetur poßeßio.*

e ¶*Commodo deſtituta.*] ſic ff.de deſpon. l. quæſitum. quia per ſolam traductionem nihil egit. vbi enim nulla præcedunt ſponſalia, vel matrimonium, nulla habetur poſſeſſio, quia liber homo poſſideri non poteſt, & poſſeſſio illa talis eſt, quòd qui poſſidet, poſſidetur. vnde ex ſola poſſeſſione facti nulla ſeruitus, vel obligatio hincinde contrahitur, nec reſtitutio peti poteſt, cum nulla poſſeſſio iuris hic fuerit; vnde hæreticus non poteſt in iure petere rerum eccleſiaſticarum reſtitutionem. 3 23.quæſtio.7.capitu. 1. & 2. nec laicus reſtitutionem decimarum, licet de facto poſſideat: quia aliud eſt poſſidere, & aliud detinere.infra de præſcript.capit. cauſam quæ. nec enim ſufficit probare ſpoliationem, niſi probet quod poſſederit.ſupra de officio delega.conſultationibus.& ſupra eodem olim. vt ibi dictum eſt. Quandoque tamen petitur reſtitutio, vbi nulla poteſt eſſe poſſeſſio: vt cum petitur reſtitutio conſanguineæ. ſupra capitulo proximo.Sed illud eſt, quia poſſeſſio iuris præceſſit, de qua conſtat.ſic infra de præben.referente. argumen. ſupra de procura.ex inſinuatione. Item ſeruus petit reſtitutionem rerum domini abſentis, quas de iure non poteſt poſſidere. C. ſi per vim, vel alio modo.l.1. Similiter vxor reſtituitur ad res datas ſibi à viro, quas de iure poſſidere non poteſt, ff. de vi & vi arma. argument. l. 1. §.deijcitur. De hoc, ſcilicet an poſſit repeti quod non licet poſſidere, traditur 14.quæſtione 1. capitu.1.in text.& glo. 2. Et not. quòd licet aliqua appareat traducta, non tamen præſumendum eſt ſtatim pro ſponſalibus, vel matrimonio, vt hic patet, & l.prædicta, quæſitum. ff. de ſponſa. ſed vbi ſponſalia præcedunt infra pubertatem, ſi ſponſa compleuit xij. annum apud ſponſum, præſumitur matrimonium. infra de ſpon.ad id. ff. de ritu nuptiarum.l.mulierem.

3 Imo nullarum rerū poteſt petere reſtitutionem, cum ꝑ hæreſim omniū dominium amittat ipſo iure.c. cū ſecundum leges. de hęre.li. 6.Cōradus Brunus lib. 5. de hęret.c. 10. Arelatanus trac. de hæret. notabili.1. Ioānes Roias in ſingularib. fidei, ſingul. 185.

f ¶*Subſecuta.*] quia nunquam ſponſalibus puella conſenſit, vel antequam puer ſeptimum annum compleuerat, ab eo receſſit.

g ¶*Exceptionibus ſupradictis.*] ſ.ꝙ petebat fieri primo ſibi reſtitutionem: & ꝙ illa non poterat agere per procuratorē: quæ non habent locum hic.

¶ Idem.

¶*Interdictum vnde vi, non competit contra illum, qui non ſpoliauit, nec ſpoliari mandauit, nec ſpoliationem ratam habuit.*

Cum

CVm ad ſedem.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima proceſſus narratio. In ſecunda cauſæ diffinitio. Secunda: ibi, *Nos prioris*. Abb. Sicu.

CASVS. Inter hoſpitalarios Hieroſoly. ex parte vna, & epiſcopum Cumanum ex altera vertebatur quæſtio ſuper ecclesia, & hoſpitali de monte Citano. quæ cõmiſſa fuit abbati de Acconeñ. vt audiret omnia tam ad poſſeſſoriũ quàm ad petitorium iudicium pertinentia, quæ pars vtraque duceret proponenda, & cauſam ipſam ſine debito terminaret: coram quo petijt procurator hoſpitalis, eccleſiam & hoſpitale prædictũ cũ poſſeſſionibus & pertinentijs ſuis, quæ tenebat epiſcopus ſibi reſtitui: dicens illa ad hoſpitalarios Hieroſolymitanos de iure ſpectare: & quòd ipſa diutius poſſediſſent, poſſeſſorium ſolummodo intentando: ad quæ reſpõdit procurator epiſcopi, ſe nec ſcire nec credere ſupradicta ab hoſpitalarijs poſſeſſa, vel ad eos aliquatenus pertinere: ſed epiſcopus tenebat & poſſidebat prædicta tamquam in ſua diœce. conſtituta: Lite conteſt. ad probandum intentionem ſuam pars vtraque teſtes produxit: abbas examinato negotio cõdemnauit procuratorem epiſcopi ad reſtitutionem omnium prædictorum: pars epiſcopi ad ſedem Apoſt. appellauit à ſententia illa: procuratores vtriuſque partis comparuerunt in præſentia Papæ, qui cauſam examinauit eandem, & videbatur per teſtes probatum, quòd nuncius epiſcopi Cumani abſtulerit cruces hoſpitalarijs, inhibendo eiſdem, ne ad ſupradictam eccleſiam, vel hoſpitale redirent, & quòd epiſcopus prædicta omnia poſſidebat; vnde procurator hoſpitalariorum petebat dictã reſtitutionis ſententiam confirmari: Reſpondebatur ex parte epiſcopi, quòd ſi forſitan ſit oſtenſum quòd nuncius epiſcopi prædicta feciſſet, non tamen fuit probatum quòd de mandato epiſcopi illud factum fuiſſet: Papa cõſiderans acta prioris iudicij, quia conſtare non potuit per dicta teſtiũ, vel per confeſſiones partium, vel etiam per inſtrumenta, vel per euidentiam facti, quòd Cumanus epiſcopus ſpoliauerit hoſpitalarios, vel mandauerit ſpoliari, vel ratam habuerit ſpoliationem, pronunciauit in quæſtione prædicta interdictum vnde vi, locum nullatenus habuiſſe: caſſando ſententiam reſtitutionis latam à prædicto abbate, licet pars aduerſa diceret, quòd pro ſententia iudicis eſſet præſumendum, qui ex alijs cauſis animum ſuum potuit informare. Nota quòd acta in vno iudicio, fidem faciunt in alio. Item non præſumitur de iudice, ex quo non conſtat de facto. Item nota hic quatuor modos probandi: per teſtes, confeſſiones, inſtrumenta, & per euidentiam facti. Item interdictum vnde vi, non datur, niſi contra illum qui ſpoliauit, vel mandauit, vel ratam habuit ſpoliationem: quamuis familia ſpoliauerit: & ideo ineptè fuit propoſitum iſtud poſſeſſorium contra epiſcopũ. Item à ſententia ſuper poſſeſſorio appellatur, licet in legibus contrarium caueatur. Qualiter leges illæ intelligantur, dicitur hic in gloſſa, quæ incipit, ſic patet. in fi.

†Ca. 5. eo. tit. in 3. cõpilat.

† Id eſt, ad fratres hoſpitalarios ijdẽ dicuntur milites Rhodiẽſes & nunc de Malta, quorũ frequẽs eſt in iure canonico mentio, de quorũ origine, ordine habitu, & varijs nominibꝰ. vide prę cęteris Caſſaneũ in catalogo gloriæ mundi par. 9. conſideratio. 4. & S. Antoninũ 2. par. hiſtoriali ti. 15. c. 10.

## CAP. XV.

CVm † ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſent Cumañ. epiſcopi, & fratrum hoſpitalis Hieroſolymitani procuratores: & infrà. ¶ Abbati de Accoñ. cauſam (quę ſuper eccleſia & hoſpitali de monte Citano inter eos vertebatur) taliter duximus committendam, vt audiret omnia tam ad poſſeſſorium, quàm ad petitorium [a] iudicium pertinentia, quæ vtraque pars duceret proponenda, & cauſam ipſam ſine debito terminaret. Coram quo procurator hoſpitalis, prædicta cum poſſeſſionibus, & pertinẽtijs [b] ſuis, quæ tenebat epiſcopus, ſibi reſtitui poſtulauit, aſſerens illa de iure ad hoſpitale Hieroſoly. † ſpectare, & quòd ipſa diutius poſſediſſet [c]. Ad quæ reſpondit procurator epiſcopi, ſe nec ſcire, nec credere [d] ſupradicta ab hoſpitali poſſeſſa, vel ad illud aliquatenus pertinere, quæ Cumañ. epiſcopus, vt pote in ſua diœceſi conſtituta, rationabiliter detinebat. Cum igitur ad fundandam intentionem ſuã pars vtraque teſtes [e] produceret, dictus abbas, procuratorem epiſcopi cõdemnauit ad reſtitutionem omnium prædictorum: & infrà. Nuper autem vtriuſque partis procuratoribus comparentibus corã nobis, cauſam ipſam examinauimus diligenter: & quidem† per teſtes videbatur eſſe probatum, quòd Cumañ. epiſcopi nuncius, cruces hoſpitalarijs abſtulit, inhibendo ipſis ne ad ſupradictam eccleſiam, vel hoſpitale redirent, & ꝙ epiſcopus ſupradicta omnia poſſidebat: vnde procurator hoſpitalariorum petijt dictã reſtitutionis ſententiam confirmari: & infrà. ¶ Nos† prioris acta iudicij recenſentes, quia nec per dicta teſtium [f], vel confeſſiones partium †, cum nullæ penitus in iudicio factę fuerint: vel etiam inſtrumenta, quæ nullatenus de ſpoliatione tractabant: nec per euidentiam facti nobis conſtare potuerit, quòd Cumañ. epi-

a ¶ *Ad petitorium.*] ſiue ſimul, ſiue ſeparatim poterat agere procurator hoſpitalis, de hoc dictum eſt ŝ. de cauſa poſſeſſionis. cum eccleſia. & c. cum ſuper. & c. cum dilectus.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium ad generalitatem libelli, & ſoluit. Secundò quærit & ſoluit diſtinguendo triplicem ſtatum cauſæ.*

b ¶ *Et pertinentijs.*] Hic ergo datur libellus generalis. ſic ĩ. de dona. inter dilectos. & ſententia fertur ibi, generaliter. & ĩ. de proba. licet. ad fi. Argum. contra. ŝ. de libel. obla. c. 2. & c. 3. vbi plenè no. de hoc. Arg. contra. ff. de rei ven. ſi in rẽ 1. & Inſti. de act. §. curare. Solu. contraria iſta locum habent in rei vendicatione, & in ſingularibus iudicijs, vbi omnia debent ſpecificari quæ petuntur. Sed hic & infra de dona. inter dilectos. cum omnibus cõſimilibus locum habent in iudicijs vniuerſalibus. Nã ſi quis petit eccleſiam cum ſuis pertinentis, [vniuerſalis. 1 eſt petitio] & in hoc caſu ad id quod nõ extat tempore petitionis apud eum qui conuenitur, ſi tempore ſententiæ poſſideat, condemnatur, ac ſi tempore litis conteſtatæ poſſideret. ff. de peti. hæredi. ſi quo tempore. & ff. de pecu. q̃ſitum. Sed qualiter procedetur circa pertinentias, cum reus neget eas pertinere ad eccleſiam, vel ad hoſpitale? Reſpondeo, vbi obſcurè & indeterminatè aliquid proponitur circa initium iudicij, accipimus id quod vtilius eſt actori. ff. de iudi. ſi quis intentione. & ff. de ver oblig. inter ſtipulantẽ. §. 1. & id quod nocet. reo. ff. de interrog. act. de ętate. §. nihil. In medio litis æqualiter præſumitur pro vtroque. arg. 30. q. 5. iudicantem. & ĩ. de teſti. cum tu. In fine magis præſumo pro reo. inf. de proba. ex literis. & ĩ. de fide inſtr. inter dilectos. in fi. debet enim actor declarare in proceſſu 2 de pertinentijs, aliàs non fieret executio ad voluntatem ſuam. arg. ĩ. de præſcrip. auditis. & ĩ. de ſpon. ex literis.

1 In antiquis gloſſis ita: vniuerſitas eſt.

† Aliàs ita, & quidem per teſtes idoneos, &c.

† Aliàs, nos igitur.

† Vide l. actor. & ibi Cyn. C. de proba. & l. 1. C. de cõfeſ.

2 Id eſt, tẽpore executionis: et fiat hęc ꝓbatio ſiue libelli oblatione vel litis cõteſ. ſecundum Innocẽ. & Hoſtiẽ. qui hoc nota. hic. & ſup. de lib. obl. c. 1.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

c ¶ *Diutius poßedißet.*] Nunquid hoc ſolum ſufficit probare, quòd aliquando poſſedit, ad hoc vt poſſit reſtitui? Non niſi probet ſpoliationem. ŝ. de offi. deleg. conſultationibus. & ŝ. eo. c. olim. vbi de hoc. Secus eſt in dominio. quia ibi ſufficit probare ꝙ ille à quo habet cauſam, fuit dominus, ad hoc, vt habeatur pro domino. de prob. l. ſiue. & eſt ratio, quia dominium non ita de facili perditur ſicut poſſeſſio. ff. de acqui. poſſeſ. ſi quis vi. §. differentia.

d ¶ *Nec credere.*] Per hoc enim fuit facta litis conteſta. per narrationem & reſponſionem. ſupra de lit. conteſta. capitulo vnico. argumen. C. de excep. ſi quidem. ff. de petitio. hæredit. ſi debitor.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

e ¶ *Teſtes.*] Sed cum agatur hic poſſeſſorio tantum, nunqd debet probare pars altera, contra quam agebatur tantũ poſſeſſorio? Videtur quòd non: quia & quæſtio ſpoliationis primò tractanda eſt. ſup. eod. in literis. & capitu. item cum quis. & cap. ex conqueſtione. Dicas quòd ſuper eodem poſſeſſorio poteſt ſe defendere: puta quia incontinenti deiecit, 3 vel quia aduerſarij poſſidebant ſub conditione. ſupra eodem olim. Item quia inuenit vacuam poſſeſſionem. & ſic poterit probare de iure ſuo. vel dum quietè poſſidebat, ſponte renunciauit, & ſic non competit reſtitutio, vt ſupra eodem, capitu. 3.

3 Vel ꝙ ipſe poſſidebat eo tempore, quo aduerſarij dicebant ſe eiectos ſecundum Goff. Ioan. And.

f ¶ *Dicta teſtium.*] Nota quatuor modos conuincendi, vel probandi, 4 & quintus poteſt addi, ſ. violenta præſumptio. 32. q. 1. dixit dominus. Ber.

4 Vide de hac materia in l. 3. §. quæ argumenta. per Doct. ff. de teſti.

¶ *Glo. ſeq. primò reci. princip. & fi. glo. Io. ſ. de interdicto vnde vi, ſcilicet cui detur: quia ſpoliato & ipſius vniuerſali ſucceſſori; contra quem: quia contra eum qui ſpoliauit, &c. Itẽ contra*

*tra vniuerſalem ſucceſſorem, non contra ſingulos: & in hoc differt à condictione ex canone, & officio iudicis, & condictione decre. ſæpe. & actione quod metus cauſa, & interdicto quod vi aut clam, & edicto noui operis. Secundò reci. medium quod obijcit, & ſoluit. Tertiò finis, qui fuit B. qui obijcit, & dupliciter ſoluit.*

ſcopus hoſpitalarios ſpoliauerit, vel mandauerit ſpoliari, vel ſpoliationem factam ſaltem ratam habuerit: Pronunciamus in quæſtione prædicta interdictum [a], vnde vi, locum nullatenus habuiſſe, reſtitutionis ſententiam à prędicto abbate prolatam (licet pars† aduerſa proponeret ꝙ præſumęndum eſſet pro ſententia iudicis, qui motum [b] animi ſui potuit ex cauſis alijs informare) iuſtitia exigente caſſantes.

†aliás, pars altera.

¶Idem.

*¶ Exceptio inopiæ, de qua conſtat à clerico oppoſita, impedit executionem ſententiæ, etiam latæ in poſſeſſorio. h.d. comprehendendo mentem literæ, & veram lecturam.*

CAP. XVI.

ij Olim†vobis dediſſe meminimus in mandatis, vt Oueteñ. † epiſcopum ad debitam partis reſtitu-

†Ca. 1. eo. tit. in 4. cō pilat.

† Oueteñſis & Zamoreñſis epatus in Hiſpania ſūt, de quib. vide Ioannē Vaſæum in annalibus Hiſpaniæ, ca. 21.

a ¶Interdictum.] Sic patet, ꝙ iſte procurator ineptam propoſuit petitionem, nam interdictum, vnde ve, nō datur niſi cōtra illum qui deijcit, vel mandauit, vel ratum habuit: vt hic dicitur. & ff. de vi & vi ar. cum à te. & l. 3. §. cum procurator. & 2. q. 1. notū. vel niſi contra illum qui rem ſcienter à deiectore recepit. j. cod. c. ſæpe. Item datur cōtra vniuerſalem ſucceſſorem. ff. de vi & vi ar. l. 1. in fi. & l. 3. §. vlti. & datur ſucceſſori ſpoliati. ff. eo. l. 1. §. interdictum hoc. in fi. & j. de teſti. c. ſignificauerunt. ſed non datur contra ſucceſſorem rei, ſed †contra emptorem, vel donatarium (ſecundum leges) ff. de vi & vi ar. cum à te. Dixerunt tamen quidam, ꝙ actione in factū poteſt agi contra quemlibet poſſeſſorem. ff. eo. l. 1. §. vlt. Sed illud non eſt verum, quia illud intelligendum eſt de ſucceſſore vniuerſali. Vel poteſt intelligi ꝙ tunc agi poſſet contra poſſeſſorem rei, quando poſſidens cauſam habet à deiecto re ſuccedendo in vitium. j. eo. c. ſæpè. Vide tamen ꝙ in rebus eccleſiaſticis poſſet agi contra quemlibet poſſeſſorem. 3. q. 1. redintegranda. & q. 2. c. 2. quaſi per totum. & s. de iudi. quia V. & j. eo. c. ſæpe. arg. 12. q. 2. quicunque. & 16. q. 6. ſi epm. hoc verum eſt, ſed non per interdictum vnde vi, ſed condictione ex illo canone 3. q. 1. redintegranda. & 3. q. 2. c. 2. Item conueniri poteſt quilibet poſſeſſor iudicis officio, ar. j. de app. bonæ. vel condictione ex illa decre. j. eo. ſæpe. Sed nonne ex eo ꝙ familia iſtius fecerat violentiam, 1 & ad dominum res illa peruenit, præſumendum eſt ex hoc de voluntate domini factam fuiſſe. 1. q. 4. quia præſulatus. & j. de teſti. conſtitutis 1. & ff. de mino. l. 4. Sed hoc non eſt verum: quia poteſt eſſe ꝙ dñs vacuā poſſeſſionem inuenit, & ſic intrando violentiam non fecit. vnde talem rem vſucapere poterat. Inſti. de vſuca. §. quod aūt. & ff. de vſuca. ſequitur. §. ſi tu me vi expuliſti. nec enim de facto familiæ ſuæ tenetur dñs, niſi mandauerit, vel ratum habuerit: ſed ſi ſeruus eius deiecerat, tunc tenetur in quantum ad ipſum peruenit: vel ſi nil ad ipſum peruenit, tenetur noxaliter nomine ipſius ſerui. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. ſed & ſi cum quis. & §. ſeq. Item ſi familia alicuius deiecit aliquem, non tamen nomine dñi, dñs illud non poteſt ratum habere. ff. de vi & vi ar. ſi vi me. à contrario ſenſu. ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. ſed & ſi ego. niſi velis dicere, ꝙ ſecundum canones ratum poſſum habere quod meo noīe non eſt geſtum. 9. q. 2. Lugduneñ. & 16. q. 1. c. vlti. & j. de his quæ fi. à præla. ſine cōſenſu capituli. c. 3. de elect. quod ſicut. Item no. ꝙ licet interdictum vnde vi, non detur niſi contra deiectorem (vt dictum eſt) tamen actio quod metus cā, datur contra quemlibet poſſidentem, vt ſup. de his quæ vi metuſve cauſa fiunt. c. abbas. & c. ad audientiam. & 16. q. 6. c. 1. & ff. quod me. cauſa. ſi cum exceptione. §. aliqñ. & C. eo. tit. non intereſt. ſimiliter interdictum quod vi aut clam. ff. quod vi aut clam. ſemper. in princ. ſimiliter interdictum de noui oper. nunc. ff. de no. oper. nunciatio. l. vlti. Et no. per hanc decre. quòd à ſententia lata ſuper poſſeſſione momentanea appellatur contra illud 2. q. 6. c. ei qui. §. de poſſeſſione. & C. de moment. poſ. l. vnica. & C. quo. app. non rec. l. quiſquis. vnde aliud ſecūdum canones, & aliud ſecundum leges. Vel dic ꝙ leges illæ intelliguntur in poſſeſſione adipiſcenda, vt in legatario, & in creditore, & ſcripto hærede: ſed in interdicto vnde vi, bene pōt appellari, quia per talem ſnīam pōt fieri præiudiciū proprietati. C. vnde vi. ſi quis in tātam. & talis ſnīa diffinitiua appellat. s. vt lite non cōte. accedens 1. & s. de iudi. ſignificauerunt.

† ſcilicet.

1 Dici pōt ad ſolutionē huius, vt recitant Innocē. & Hoſt. quòd hoc videbatur probatum, ſed probatum non erat: multa. n. videntur quę non ſunt, vt dicit Placent. ff. de acq. poſ. l. naturaliter.

b ¶Motum.] 4. q. 3. ſi teſtes. j. de teſti. in noſtra præſentia. & s. de renun. in præſentia. & s. de elect. bonę 1, & j. de re iudi. ſicut.

tionem Zamoreñ. diœceſis, quam tenebat, cum perceptis fructibus reſtituere cogeretis, & infrà. ¶ Verum quoniam inanis [c] eſt actio, quam inopia debitoris excludit †: Mandamus, quatenus non prius epiſcopum ad reſtitutionem fructuum compellatis, quàm ipſe fuerit taliter reſtitutus [d], vt reſtituere poſſit, quod percepit de prouentibus alienis.

† Concor. tex. in l. nā is. ff. de do.

¶ Idem.

*¶ Per excommunicationis probationem, non probatur quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, licet aliquibus diebus fuerit obſeruata: ideo petens reſtitutionem, hoc ſolo probato, ſuccumbit. h.d. quo ad intellectum.*

CAP. XVII.

iij Olim † inter te pro abbatia tua, & Pariſieñ. epiſcopum, nomine Pariſieñ. eccleſiæ: ſuper poſſeſſione iu-

† Cap. 2. e. tit. in 4. cō pilatione.

ij Olim vobis.] Violentus, qui non eſt ſoluendo, ad reſtitutionem fructuū non vrgetur. h.d. ſecundum Ioan. And. & licet hæc ſummatio ſit vera in ſe, tamen nimis reſtringit terminos literæ. Primò ponit querelā. Secundò prouidet: ibi, *Verum*. Abb. Sicu.

CASVS. Eps Oueteñ. ſpoliauit epm Zamoreñ. quadam parte diœc. ſuæ: mādauit Papa quibuſdam iudicibus vt ipſi compellerent epm Oueteñ. ad reſtitutionē partis diœce. Zamoreñ. quam tenebat, cum fructib. inde perceptis. Eps Oueteñ. coram iudicibus proponebat, ꝙ cum ipſe ſpoliatus eſſet à rege epatu ſuo, non debebat, nec poterat ad hoc compelli, cum nihil haberet quod reſtituere poſſet, niſi primo ad epatum ſuum fuerit reſtitutus taliter, vt reſtituere poſſit quod percepit de fructibus alienis. Iudices ſuper hoc dubitantes conſuluerunt dñm Papam, & ipſe reſcribit eidem dicens, ꝙ inanis eſt actio quam excludit inopiam debitoris: mandans eiſdem, vt non prius compellant epm Oueteñ. ad reſtitutionem fructuum, quàm ipſe taliter fuerit reſtitutus, vt reſtituere poſſit quod percepit de fructibus alienis. No. ꝙ contra eum qui non habet vnde reſtituat non competit beneficium reſtitutionis cum effectu, donec ad pinguiorem fortunam peruenerit. ratio redditur in litera, quia inanis eſt actio, &c.

c ¶Inanis.] ff. de dolo. nam. & is, qui nihil habet, eius periculo nil eſt 2 ff. de fur. itaque fullo. & j. de vſur. cum tu.

2 Sene. 14. ad Luciliū et ī obſeſſa via pauperi pax eſt. Oui. de nuce: Cur timeam? tutum carpit inanis iter. Io. And.

*¶Glo. ſequens ponit duas lecturas, vnam quod Oueten. epiſcopus parte qua ſpoliauerat, fuerat ſpoliatus, & ſecundum hanc obijcit de l. cum à te. & ſoluit: aliam quòd fuerat ſpoliatus ſuo epiſcopatu.*

d ¶Reſtitutus.] quia alius ipſum priuauerat cadē parte, vnde ſuper ea non poterat conueniri quouſque ipſe fuerit reſtitutus: vt 3. q. 1. epi. hoc tñ inconueniens videtur, vt ſpoliatus repellatur per talem exceptionem, quia ſpoliator eſt ab alio ſpoliatus: vnde ſignatur contrarium. ff. de vi & vi ar. cū à te. vbi dicitur, ꝙ contra primum deiectorem agi poteſt, & non contra ſecundum, 3 licet ipſe ab alio ſit deiectus; ſed dic ꝙ tunc agi poteſt contra eum, cum ipſe eſt ſoluendo, vel in illo, vel in æquiualenti: arg. j. vt li. pen. eccleſia 2. nam nullus caſus excuſat latronem. C. de fur. ſubtacto. Et ita patet ꝙ ſpoliator hēt interdictum vnde vi, ſi ipſe ab alio ſpolietur. s. eo. in literis. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. qui à me. & hic. Item eccleſia illius non debet puniri propter delictum iſtius. 16. q. 6. ſi epm. Et ideo cum aliàs non ſit ſoluendo, nō poteſt agere Zamoreñ. contra Oueteñ. quia cum ſpoliatus fuerit à rege epiſcopatu ſuo, non poteſt reſtituere quod de fructibus alienis perceperat, donec reſtituatur: ideo dicit, inanis eſt actio. ideo etiam dicit, non compellatis epiſcopum reſtituere priuſquā ipſe taliter fuerit reſtitutus, & c. Ber.

3 Et hac rō ne p̄do deprædatus agit cōtra p̄donē: & hæc eſt rō quare ſibi cōpetit interdictum, & non actio furti, ſecundum Hoſt. qui hic not. ꝙ dixi ſupra c. in literis. ſuper ver. prædo. Io. And.

iij Olim inter.] Per excōicationem aliquibus diebus obſeruatā, in obſeruantes nō acquirit iuris parochialis poſſeſſio. h.d. ſecundum Io. And. Prima pars deciſè ponit factū, & proceſſum: ſecunda diffinit: ibi, *Nos attendentes*. Abb.

CASVS. Inter epm Pariſieñ. ex vna parte, & quendam abbatem ſuæ diœc. ex altera quæſtio vertebatur ſuper poſſeſſione iuris parochialis vel quaſi, in parochia de Monte,

quo

quo iure dicebat epiſcopus ſe ſpoliatum: vnde petebat reſtitui ad ius parochiale in prædicta parochia: Contra prædictũ abbatem ad probandum ſuam intentionem inducebat quandam ſententiam, quam tulerat in populum dictæ parochiæ, propter quam aliquot diebus populus abſtinuit à diuinis, ꝑ hoc volens probare ſe fuiſſe in poſſeſſione iuris parochialis ipſius parochiæ: dominus Papa examinato negotio, conſiderans quòd ex eo ſolo quòd populus dictæ parochiæ, timore ſententiæ dicti epiſcopi, per aliquot dies abſtinuit à diuinis, nullam poſſeſſionem iuris parochialis fuerit aſſecutus, nec aliquo modo probauit ꝙ eo tempore quo protulit ſententiam, ipſam poſſeſſionem iuris parochialis haberet in populo dictæ parochiæ, vel prius etiam habuiſſet, vnde reſtitutionem dicto epiſcopo adiudicare non potuit, cum nõ probauerit ſe poſſediſſe, nec ſpoliatum fuiſſe. Not. quòd licet quis obſeruet ſententiã timore ipſius à non ſuo iudice latam, ex eo ſolo nullam poſſeſſionem acquirit pro latore ipſius. Item qui petit reſtitui, debet probare ſe poſſediſſe, & ſpoliatum fuiſſe.

† Hũc textum dicũt hic Doctores ſingularẽ, ad hoc qđ ſemel poſſidens ſemper ꝓſumit poſſideri.

† Lateranẽ ſi ſub Inn. iij. c. 39. & c. 3. eo. tit. in 4. cõpil.

† Quę ſint remedia huius capitis. & qñ, & quib. cõpetant, tradit Matthęus Afflict. deciſ. 250. ad practicam Papienſem in tit. de forma libelli i cã ſpoliatæ poſſeſſionis. vbi late de materia huius capitis.

a ¶ *Parochialis.*] Et ita poſſeſſorium poteſt intentari circa res incorporales. ſic ſup. de cauſa poſ. cap. cum eccleſia.

ris parochialis[a], in parochia de Monte, quæſtione ſuborta: & infrà. ¶ Nos attendentes, quòd (ex eo ſolo quòd populus prædictæ parochiæ, timore[b] ſententiæ ſuæ, per aliquot dies abſtinuit à diuinis) nullam in eos iuris parochialis poſſeſſionem, idem epiſcopus fuerit aſſecutus: nec fuerit aliquo modo probatum, quòd (eo tempore, quo ſentẽtiam ipſe protulit) poſſeſſionem in ipſis iuris parochialis haberet, vel prius etiam habuiſſet †, reſtitutionem ei adiudicare de iure nequiuimus: cum ipſum non conſtiterit ſpoliatum.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Recipiens ſcienter rem inuaſam à ſpoliatore, tenetur eam ſpoliato reſtituere, licet non probet dominium.*

CAP. XVIII.

SÆpè † contingit, quòd ſpoliatus per ſpoliatorem in alium re tranſlata, dum aduerſus poſſeſſorem non ſubuenitur[c] per reſtitutionis beneficium ſpoliato, commodo poſſeſſionis amiſſo, propter difficultatem probationũ iuris †, proprietatis amittit effectum. ¶ Vnde non obſtante iuris ciuilis rigore[d], ſancimus, vt ſi quis de cætero ſcienter[e] rem talem receperit †, cũ ſpoliatori quaſi ſuccedat in vitium[f] (eo quòd non multum interſit quo ad periculum animæ, iniuſtè detinere[g], ac † inuadere alienum) contra poſſeſſorem huiuſmodi, ſpoliato per reſtitutionis beneficium ſuccurratur.

† Aliàs, ius

† Aliàs, acceperit.

† Aliàs: aut inuadere. Aliàs ita: ac rem inuadere alienam.

¶ Gregorius † nonus Epiſcopo Lucañ.

† Aliàs ita: Greg. epo Lucenſi.

¶ *Occupans certum locum, in quo quis iura liberè poſſidebat, ſi per ipſius occupationem non poteſt poſſeſſor ſua iura liberè poſſidere ſicut prius, conueniri poteſt poſſeſſorio pro libertate poſſidendi: & reſtitutio fieri non poteſt niſi dimittat locum in priſtina libertate. h. d. valde ſingulariter.*

CAP. XIX.

PIſanis, ac Lucanis ciuibus per grauem diſcordiam (quamdiu inter ſe habuerãt) afflictis grauiter, & attritis: &

¶ *Glo. ſeq. repetit iam dicta ſupra. eodem cap. cum ad ſedem. in glo. penul.*

c ¶ *Non ſubuenitur.*] Verum eſt ꝙ ſpoliato non ſubueniẽ ꝑ interdictum vnde vi ſecundum canones, niſi contra illum qui deiecit, vel mandauit, vel ratum habuit. ſ. eod. c. cum ad ſedem. in fi. ff. de vi & vi ar. cum à te. & l. 1. §. deieciſſe. & §. ſeq. ſed ſubuenitur iudicis officio cõtra quemlibet poſſeſſorem. ar. ſ. de iudi. qa V. & ĩ. de ap. bonæ. & cõdõne, ex canone, redintegranda. 3. q. 1. ſemper ſubuenitur, ſiue dolo, ſiue vi, ſiue metu, ſiue alio modo rem perdidiſſet, ſemp ſubuenitur. 3. q. 1. redintegranda. licet actio de dolo detur tantum cõtra dolum facientem, actio verò quod met. cau. contra quemlibet poſſeſſorem. ff. qđ met. cau. l. ſi cum exceptione. §. aliquando. ſimiliter actio quod vi aut clam. ff. quod vi aut clam. l. ſemper. 1. reſponſo.

d ¶ *Rigore.*] illius legis. ff. de vi & vi ar. cum à te. & ita ſecundum canones rigor iuris ciuilis non eſt ſeruandus. ĩ. titulo proxi. capitu. 1. & nimia ſubtilitas iuris quandoque pernicioſa eſt. C. ad Treb. l. penul. & ſup. de iudi. c. dilecti. & 49. diſtinct. hinc etenim. §. paruo. in ver. ſæpe.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit. Notat etiam timorem excommunicationis.*

b ¶ *Timore.*] Sed nunquid perdit poſſeſſionem qui timore deuictus abſtinet ſe ab illa. ff. de acqui. poſſeſ. l. poſſideri. §. ſi quis nunciet. & l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas? Itẽ nonne ex eo ꝙ quis paret mandato alicuius, gerit ſe pro ſubdito eius: vt ĩ. de capel. mona. dilectus. & ĩ. de his quæ fiunt à ma. par. cap. ex ore. quia facit ea quæ alij ſubditi faciunt 20. q. 1. quem progenitores? Sed dic ꝙ talis timor non priuat ipſum poſſeſſione, quia non facit hoc animo obediendi, ſed potius deliberandi quod ſibi expediat: non enim gerit ſe quis pro obediente, ſi hoc non faciat animo obediendi. ff. de acquirẽ. hære. pro hærede. Item ea ratione, quia qui ex timore faciat, iam non dicitur facere. ĩ. de re iu. qui ex timore. Nota timorem excommunicationis æquiparari metui, qui cadit in conſtantem virum: vnde non præiudicat. Item in tali dubio tutius 1 eſt abſtinere. Item excommunicatio non dat iuriſdictionem, nec per hoc acquirit poſſeſſionem qui ſic excommunicat. B. cum ipſe tunc non poſſideat, vt hic dicit.

1 Quia bonarum mẽtiũ eſt, &c. diſtin. 5. ad ei. & c. 2. de obſeru. ieiu.

S*Æpe contingit.*] Spoliatus reſtitutionem petit ab illo, qui ſcienter rem à ſpoliatore recepit. Primò ponit factũ corrigendum. Secundò corrigit: ibi, *Vnde.* Abb.

CASVS. In iure ciuili cauetur ꝙ beneficium reſtitutionis contra ſpoliatorem tm̃ datur: Vnde contingit aliquando ꝙ ſpoliator transfert in alium rem illam, qua alium ſpoliauit, & ſic ſpoliatus nõ poteſt petere reſtitutionẽ contra poſſeſſorẽ, qui non ſpoliauit: vnde oportet ipſum intentare contra poſſeſſorem iudicium proprietatis: ſed ꝑꝑ difficultatem probationum amiſſo cõmodo poſſeſſionis ſpoliatus amittit proprietatem: ꝑꝑ quod ſtatuit concilium, vt non obſtãte iuris ciuilis rigore, ſi aliqnis de cætero ſcienter rem talẽ receperit, cũ ſpoliatori ſuccedat in vitiũ, contra hmõi poſſeſſorem ſuccurratur ſpoliato per beneficium reſtitutionis, quia non multum intereſt quo ad periculum animæ, iniuſtè detinere, ac inuadere alienum. No. iuris rigorem non eſſe ſeruandum in caſu iſto, propter vitium ſucceſſionis.

¶ *Glo. ſeq. no. ſcientiam neceſſariam ad condictionem ex hac decre. ſubdens hanc locum non habere in re litigioſa, vel de qua ſperatur litigium.*

e ¶ *Scienter.*] Sic ergo ſolus ille poteſt conueniri cõdictione ex canone iſto, qui ſcienter recipit rem alienam. ſic ſupra de iudi. quia G. ſed ſi ignoranter recipit, conueniatur condictione ex illo canone. 3. q. 1. redintegranda. [vel ex illa decre. obligatur. quia G.] Non intelligas quod hic dicitur, cũ quis alienat rem legitioſam, vel de qua timetur fieri cõtrouerſia, quia ſi alienatur res litigioſa, nulla eſt alienatio. C. de liti. l. 2. & ĩ. vt lite pend. c. 3. ſi autem alienat rem non litigioſam, ſed de qua ſperatur litigium, tenetur ad intereſſe, id eſt, quanti intereſt illius rem alienatam non eſſe. ff. de alie. iud. mu. cauſa fact. l. 1. De hoc tractatur ſup. de alie. iud. mutan. cau. fact. c. 1. vbi de hoc.

f ¶ *In vitium.*] quia vitium rei, ſequitur omnem poſſeſſorem. C. de acq. poſ. vitia. & facto actoris ſucceſſio damnatur hæredis. 1. q. 1. cito turpem. & ĩ. de pœ. in quibuſdam. & ĩ. de immu. eccl. aduerſus. in fi.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g ¶ *Iniuſtè detinere.*] No. ꝙ iura pro eodem reputant auferre & detinere iniuſtè, vt hic. 16. q. 1. decimæ. ſimiliter auferre, & non dare. 47. diſt. ſicut. & 42. diſt. §. 1. 12. q. 2. indignè. Arg. contra. 12. q. 2. & ſi illi. in prin.

ADDITIO. Sed illud intelligitur tempore neceſſitatis, in quo omnia dicuntur eſſe communia.

P*Iſanis.*] Si mandatur reſtitutionem fieri ſub certo modo, neceſſe eſt non ſolum in facto, ſed etiam in modo pareri, aliter nõ valet quod agitur. Ita cõiter ſummaẽ. Sed ego ſummo ſic: Mandatum factum de reſtituenda libera poſſeſſione alicuius rei, ſi non poteſt adimpleri reſpectu poſſeſſionis rei, quia non conſtat de ipſius ſpoliatione: dẽt adimpleri reſpectu libertatis poſſidendi, ſi de ipſa ſpoliatione libertatis conſtat. & eſt caſus valde not. Primò ponit querelam epiſcopi Lucani. Secundò expreſſa cauſa diffinit: ibi, *Porro.* Et ſecundum Hoſt. decre. iſta continet commiſſionem proceſſuum iniuſtam appellationem, primi mãdati interpretationem,

nem,& iniuſti proceſſus retractationem. Caſus literalis ponitur varijs modis. Abb.Sicu.

CASVS. Piſani occupauerunt quædã caſtra epiſcopi Lucani, propter quod orta fuit diſcordia inter Lucanos, & Piſanos:& quia Piſani nõ reſtituebant caſtra illa epiſcopo Lucano, de mandato dñi Papæ excommunicati fuerunt: Demum cùm diu ſtetiſſent in excõicatione, petierunt abſolui à domino Papa, parati ſtare mandatis eccleſiæ: vñ Papa quendam ſubdiaconũ ſuum P. noĩe miſit ad eos, dans eidem in mandatis, vt eccleſiæ Lucanæ reſtitueret plenè ac liberè poſſeſſionem, quã in quibuſdam caſtris conſtabat ipſam eccleſiam habuiſſe, ſicut tẽpore motæ diſcordiæ habuerat:& ſuper ea de qua dubietas oriretur, ſufficiẽti cautione recepta ( ꝙ prędicti Piſani coram domino Papa iuri parerent) excõicationis ſententias in eos prolatas pro occupatione caſtrorum relaxaret. Poſt contentiones multiplices dicebant Piſani, ꝙ per epiſcopum Lucanum ſtabat quo minus reſtitutio fieret iuxta mandatum domini Papæ: vnde petebant quatenus ſubdiaconus p̃dictus, ſnĩas prædictas relaxaret: ipſe receptis cautionib. ꝙ iuri parerent coram dño Papa, ſnĩas relaxauit eaſdem: ep̃s propter hoc reputans ſe grauatum, ad Apoſtolicam ſedem acceſſit, impugnaturus proceſſum prædicti ſubdiaconi: auditis allegationibus partium, dicit dominus Papa, ꝙ in mãdato ſuo duo continebantur, vt videlicet poſſeſſio quam cõſtabat Lucanam eccleſiam habuiſſe tẽpore motæ diſcordiæ, prius reſtitueretur eidem, vt eiuſdẽ poſſeſſionis reſtitutio fieret plenè ac liberè, ſicut eam habuerat tempore motæ diſcordiæ: quorum primum refertur ad factum, alterũ refertur ad modum: vnde licet in facto formam mandati ſubdiaconus ipſe adimplere nequiuerit, vt Piſani dicebant, quia non poterat facere reſtitui epiſcopo poſſeſſionem caſtrorum, de qua non conſtabat eidem, nec etiam poſſeſſio affictuum & penſionũ poterat epiſcopo reſtitui, vt ipſe dicebat, quia ea non fuerat ſpoliatus, tamen peccatum fuit in modo: quia ſubdiaconus debuit facere, vt Piſani poſſeſſionem penſionum & affictuũ dimitterent ep̃o plenè ac liberè, ſicut ipſe habuerat tempore motæ diſcordię: quam poſſeſſionẽ confitebantur Piſani ep̃m habere in caſtris prædictis:& hoc eſſe non poterat, niſi Piſani caſtra illa omnino dimitterent, quia illis tenẽtibus caſtra prædicta, in quibus habet affictus & penſiones, ea plenè ac liberè habere non poterat, ſicut habebat qñ Piſani caſtra eadẽ non tenebant, quia in poteſtatem Piſanorum erat ep̃m admittere, vel repellere. His ergo conſideratis, dñs Papa proceſſum ſubdiaconi antedicti iudicauit irritum & inanẽ. Not. ꝙ forma mandati diligenter ſeruanda eſt: & qui contra facit irritus eſt proceſſus. Item qui reſtituitur, plenè ac liberè debet reſtitui,& in priſtinum ſtatum reponi.

infrà. ¶ P. ſubdiacono noſtro dedimus in mandatis, vt poſſeſſione (quam in quibuſdam caſtris conſtat [a] Lucanam eccleſiam habuiſſe) ſibi prius plenè ac liberè (ſicut tempore motæ diſcordiæ habuerat) reſtituta [b], & ſuper ea, de qua dubietas oriretur, ſufficienti [c] cautione recepta, (quòd iuri coram nobis prædicti Piſani parerent) prolatas pro occupatione caſtrorum ipſorum, in eos ſententias relaxaret, & infrà. Piſanis igitur aſſerentibus, quòd per te ſtabat quo minus tibi iuxtà mandatum noſtrum fieret reſtitutio, & inſtanter petentibus vt dictas ſententias præfatus ſubdiaconus relaxaret: ipſe receptis cautionibus de parendo iuſtitiæ coram nobis, ſententias relaxauit eaſdẽ: propter quod tu reputans te grauatum, ad noſtram præſentiam acceſſiſti, impugnaturus proceſſum ſubdiaconi ſępedicti: & infrà. ¶ Porrò duo in noſtro continebantur mandato, vt videlicet poſſeſſio, quam conſtabat Lucanam eccleſiam habuiſſe tempore motæ diſcordiæ, prius reſtitueretur eidem: & vt eiuſdem poſſeſſionis reſtitutio fieret plenè ac liberè, ſicut eam habuerat tempore ſupradicto: quorum primum ad factum, alterum verò referebatur ad modum [d]. vnde licet (prout pars Piſanorum dicebat) in facto, mandati formam ſubdiaconus ipſe adimplere nequiuerit, quia non poterat facere tibi reſtitui poſſeſſionem [e] caſtrorum, de qua non cõſtabat eidem†: nec etiam (ſecundum quòd tu ipſe dicebas) affictuum & penſionum poſſeſſio poterat tibi reſtitui, quia ea non fueras ſpoliatus: fuit tamen in modo [f] peccatum: quia debuit facere vt Piſani poſſeſſionem penſionum, & affictuum (quam per eorum confeſſionem conſtabat te in caſtris prædictis habere) tibi dimitterent plenè, ac liberè, ſicut eccleſia tua illam habuerat tẽpore motæ diſcordiæ: quod quidem eſſe non poterat, niſi Piſani caſtra ipſa omninò dimitterent: quia illis detinentibus caſtra, & munitiones caſtrorum, in quibus dictas penſiones† recipis, & affictus, ea plenè ac liberè [g] habere non poſſes, ſicut habebas quando ipſi caſtra eadẽ minimè deti-

† Vide tex. in l. diligẽter ff. manda.

†Penſio & affictus voces sũt vulgares, quæ quãdoque ſumuntur pro merce de rei locatæ, qñque ꝑ ſolutione ſortis et vſurarũ gl. in l. quæſitum. ff. de pign. aliqñ pro fructibus. l. prędiorum. ff. de vſur.

a ¶ *Conſtat.*] ſ. per euidentiam facti, cum eſſet notoriũ ep̃m ibi poſſeſſionem habuiſſe. ſic s̃. eo. cum ad ſedem. ad fi. nec poterat aliqua tergiuerſatione celari, & ſic notorium erat. j̃. de coh. cleri. & mulie. c. vlt. ſuper illa poſſeſſione, de qua dubietas eſſet, cautio præſtatur.

1 Hæc gloſſula nõ eſt Bernardi, nec habetur in antiquis exemplaribus.

b ¶ *Reſtituta.*] quia 1 hæc offenſa erat notoria per cõfeſſionem partis aduerſæ, & ideo ſatisfactio debuit præcedere. c. ex parte. ad fi. ibi, in ſecundo. de verb. ſig.

c ¶ *Sufficienti cautione.*] Simile j̃. de ſeq. poſ. c. 1. in fi. inf. de verb. ſig. c. ex parte. ſufficiens cautio erit ſi pignora, vel fideiuſſores dentur. 2 ff. mand. ſi mandato. §. vlti. & ff. de fideic. liber. l. ergo. §. adijcimus.

2 Dicit Phi. ꝙ ſufficit iſto caſu iuratoria, niſi illi valde ſuſpecti eſſent ꝙ periurium nõ timerẽt: de ver. ſig. ex par. & de præſum. literas. intelligo hoc vbi de ſufficienti nõ fuiſſet expreſſũ. Io. And.

¶ *Glo. ſeq. no. quòd non ſufficit impleri alterum ex duobus, quæ principaliter mandantur. dat ſimile, & argum.*

d ¶ *Alterum ad modum.*] Not. ꝙ cùm duo mandantur principaliter, non ſufficit alterũ ſine altero adimpleri, vt hic patet. Primum fuit vt poſſeſſio caſtrorum reſtitueretur ep̃o. iſtud in facto cõſiſtit, hic facto opus eſt. Secũdum, vt poſſeſſionis reſtitutio fieret plenè ac liberè, ſicut habebat eam tempore motæ diſcordiæ: & iſtud conſiſtit in modo. & hæc duo ſub vno includebãtur, vt patet in prin. verſic. vt poſſeſſionem quam, &c. ſub illa forma duo mandantur. ſic j̃. tit. proxi. c. cum dilecti. & ff. de arbit. Celſus. Et ita patet hic, ꝙ ſi quis peccat tam in facto, quam in modo, vel in altero tantum, non valet quod agitur. ſic j̃. vt eccl. beneſi. vt noſtrum. ſicut etiã ſi quis peccat tam in perſonã electi, quàm in modũ electionis, non valet quod agitur. s̃. de elec. ſuper eo. & c. quia propter. Et ita eſt optimũ arg. quòd forma mandati diligenter ſeruanda eſt. s̃. de reſcript. cum dilecta. & s̃. de offi. deleg. venerabili.

e ¶ *Poſſeſſionem.*] qđ dicit, poſſeſſionem hic, comprehendit poſſeſſionem caſtrorum, & poſſeſſionem iurium, quæ Lucanus epiſcopus habebat in caſtris, de quibus contenditur: & ſic comprehendit poſſeſſionem affictuum, & penſionum: qua poſſeſſione ep̃s non fuerat ſpoliatus: vt j̃. ſequitur. vnde debuit facere ſubdiaconus iſte, ꝙ ep̃s iſte plenè ac liberè poſſet percipere penſiones & affictus: quod cum non fecerit, non ſeruauit formam ſibi datam, & ideo proceſſus nullus fuit, vt dicit in fine. Bernar.

¶ *Glo. ſeq. declarat quomodo fuit in modo peccatum.*

f ¶ *Fuit tamen in modo peccatum.*] Hic expreſſè patet, qualiter peccauit in modo: quia cùm ipſi Piſani confiterent̃ ep̃m habere penſionem & affictus in caſtris p̃dictis, & ipſi ea poſſiderent, ep̃s non habebat plenam libertatem percipiendi hic pẽſionem & affictus; imo in eorum poteſtate erat ipſum admittere, vel repellere: vt j̃. ſequit̃: ergo ep̃s non habebat plenam libertatem, quia hæc poteſtas pendebat ex ptãte illorũ. s̃. de procu. accedens. vñ ſubdiaconus debebat caſtra iſta ep̃o reſtituere: 3 qđ ſi non fecerit, peccauit in modo: quia etſi dubitabat̃ de poſſeſſione caſtrorũ, tñ de penſionibus, & affictibus non dubitabat̃: & ita quod conſiſtebat in modo, certificabat id qđ reſpiciebat in factum: & ita ſiue dubitetur de poſſeſſione, ſiue non, ex quo conſtabat de penſionibus, & affictibus, plena ac libera debuit fieri reſtitutio caſtrorum, in quibus habebat penſiones. Ber.

3 Dicunt Pet. & Ab. ꝙ hæc gl. turbat intellectum: quia non erat locus reſtitutioni, ſed dimiſſioni, quo verbo Papa hic vtitur, vt dixi in text. Io. And.

g ¶ *Ea plenè ac liberè.*] No. ꝙ qui reſtituitur, plenam habet reſtitutionem in priſtinam cauſam. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. qui autem vi deiectus. §. non ſolum. ſic & vacua poſſeſſio non traditur emptori, ſi alius in ea ſit, cauſa legatorum, vel fideicommiſſorum. ff. de actio. empt. & vendi. l. 2. §. vacua, quandoque

fit

ſit reſtitutio, ſed non plena. ſ. eo. literas. ſed illud propter periculum animæ.

a ¶ *Irritum.*] Not. q dicit, irritum. Et ita patet quòd iudex quando non ſeruat formam mandati, ipſo iure irritum eſt quod facit, ſicut ſ. de reſcri. cum dilecta. vbi de hoc.

ADDITIO. Et per hoc apparet Piſanos abſolutos non eſſe. ſic ſ. de lit. conteſt. cap. 1. in fi.

nebant: eo quòd quamdiu ea detinent, in eorum poteſtate relinquitur, te non admittere, vel repellere quando velint. ¶ His ergo diligenter auditis, proceſſum huiuſmodi de fratrum noſtrorum conſilio, irritum [a] iudicamus.

DE DOLO, ET contumacia.

¶ *Viſo de ſpoliatis, & eiectis aduerſariorũ potentia, videndũ eſt nunc de fatigatis in iudicio, aduerſariorum dolo, & contumacia, ſecundum G. Vel continua ſic. ſecundum Hoſt. Quia ſpoliatus quandoque dolo, vel contumacia rei, reſtitutionem conſequi nõ poteſt, ideo meritò ſubijcitur hæc rub. Et vtraque continuatio eſt ſatis bona.*

*De hac materia habetur 3. q. 9. & 4. q. 5. & 5. q. 2. & 3. per totum, 11. q. 3. certum. repetitur in Sexto, & Clemen. Abb. Siculus.*

† Herforden.
† Elforen.
†Poſt concil. Latera. ſub Alexã. iij. par. 3. c. 1. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

## TITVLVS XIIII.

### De dolo, & contumacia.

¶ Alexan. iij Herfodeñ. † Epiſcopo.

¶ *Reus qui mittendum in poſſeſſionem ad mandatum iudicis non admiſit, non mulctabitur, de canonica æquitate, ſi infrà annum caueat ſtare iuri. h. d.*

CAP. I.

AD † hæc, cùm cõtingat, actorẽ multotiens [b] mittẽdum eſſe in poſſeſſionem, cauſa rei [c] ſeruandæ, propter abſentiam partis aduerſæ: & per eius dolum, ſiue potentiam, non poſſit rem cuſtodiendam [d] nanciſci [e], ac imminente fine anni, reuſ(ne poſſeſſionem amittat) debitam offerat cautionem: cuiuſmodi ſit pœna multandus, (quia iuſſioni non paruit iudicis) à nobis tua fraternitas requiſiuit. ¶ Ad quod dicimus, quòd in eccleſiaſticis perſonis & negotijs, rigor, [f] & diſtrictio iuris non requiritur †: ſed (cùm iuſtitia propter hoc non periclitatur [g]) patienter admitti debet, cum reus per cautionem ſtandi iudicio ſe adſtringit.

¶ Idem Abbati de Rameſe, & archidiacono Helieñ.

¶ *Propter contumaciam rei, poteſt iudex rẽ petitã ſequeſtrare, & ipſum contumacem in expenſis condemnare, quas propter ipſius contumaciã, vel doloſam exceptionem actor fecit. h. d. Tanor.*

CAP. II.

EX † literis veſtris accepimus, quòd cùm vobis cauſam, quæ inter monachos de Etoll. † & canonicos Lincoñ. ſuper eccleſijs de V. & M. vertitur, duxerimus committendam: & canonici citati legitimè, ſe contumaciter [h] abſentauerint: vos, licet monachi eſſent ob cõtumaciam aduerſæ partis in poſſeſſionẽ rerum petitarum mittendi:

AD hæc.] cõmunis diuiſio. Secũda, ibi: *Ad quod.* Abbas.

CASVS. Reus vocatus ad iudicium non venit, contumax eſt: iudex pp contumaciam rei, pronunciat actorẽ mittendum eſſe in poſſeſſionem rei petitæ, cauſa rei ſeruandæ, ſed pp potentiã rei ſiue dolum, non poteſt nanciſci poſſeſſionem: tandem imminente fine anni, reus ne poſſeſſionem poſt annum amittat, offert cautionem ſtandi iuri. Quæritur hic cuiuſmodi pœna iſte ſit puniendus, qui non paruit iuſſioni iudicis? Rñdet Papa, q in eccleſiaſticis perſonis, & negotijs, rigor iuris non requiritur, ſed cùm iuſtitia pp hoc q iudicis non paruit, non periclitetur, admitti dẽt reus, cùm p cautionem ſtandi in iudicio ſe adſtringit. No. q rigor iuris non eſt ſeruandus ſecundum canones, & pcipuè vbi ius actoris nõ eſt factũ deterius.

b ¶ *Multotiens.*] Non ergo ſemper. quia aliqñ contumax excõicatur. vt ſ. vt lit. non conteſta. tuę. & c. quoniam. §. vlti.

ADDITIO. Quibus autem remedijs procedatur contra contumacem & rebellem, no. ſ. vt lit. non conteſt. tuæ. Et ẽt poteſt haberi per hos verſus:

*Iudicis officio mulctat, pignus capietur.*
*Diruit ac retinet, ius denegat, intereritque.*
*Seruat, anathema, punitur quiſque rebellis.*

c ¶ *Cauſa rei ſeruandæ.*] In qua iudex eum tueri debet. ff. ne vis fi. ei qui in poſſeſ. mit. l. 1. §. 1. arg. ĩ. de ſim. querelam. in fi. & ff. de ori. iur. l. 2. §. poſt originem.

d ¶ *Cuſtodiendam.*] Qui enim in poſſeſſionem mittitur ex primo decreto, tantum cuſtos efficitur, & non poſſeſſor. ĩ. tit. proxi. c. vlt. de hoc plenius dicitur ĩ. eo. contingit.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit.*

e ¶ *Nanciſci.*] Licet impediatur ab aduerſario ne poſſeſſionem nanciſcatur, ſemper tñ intelligitur poſſidere. argu. ff. de bo. auct. iud. poſ. quãuis. & eſt expreſſum. ĩ. eo. contingit. Si verò impediatur p alium, ille tenet ei ad intereſſe. ff. ex qui. cau. in poſſeſ. eatur. ſi quis creditorem. hoc intelligo ſi fuerit ſoluendo, aliàs obtinet quod dictum eſt, 1 arg. ff. de dolo. & eleganter. §. ſi dolo. & ff. de eo per quẽ factũ eſt l. vlti. 1. rñſo.

¶ *Gl. ſeq. arg. quod l. ſi quis in tantam, &c. & tripliciter ſoluit. Reſpon. ad cap. placuit.*

1 Scilicet intelligo qđ poſſidere, ita ponit gl. 4. in decre. contingit. Ioã. And.

f ¶ *Rigor.*] Arg. q ſubtilitas iuris, ſiue rigor ſecundum canones non eſt ſeruandus: vt ſ. ti. proxi. ſæpe. vbi de hoc. & ita videtur q rigor ille Inſti. de bon. rapt. §. 2. ver. ſed nedum talia. & 27. q. 2. priuſquam. & C. vnde vi. ſi quis in tantam. & 16. q. 6. placuit. non debeat ſecundum canones ſeruari. arg. ſ. titu. proxi. ſæpe. & ſ. de iur. calum. literas. & ĩ. de rapt. cùm cã. & c. vlt. & 2. q. 7. lator. & 16. q. 1. frater noſter. 12. q. 2. nulli. Rigor talis non ſeruatur in cauſis eccleſiarum, & minorũ, quibus conſulitur beneficio reſtitutionis. 2 ſed in cauſis priuatorũ bene ſeruatur: vt C. vnde vi. meminerint. & l. ſi quis. & qđ dicit[ur] in c. placuit. cauſæ ſuæ detrimentum patiat. hoc verum eſt quo ad iudicium poſſeſſorium, ſecundum quoſdam: ſed à proprietate non repellitur: vt ibi, in fi. dicitur. Vel ipſe non ſtabit in cã pro re illa, ſed clerici illius eccleſiæ. Vel poteſt intelligi, detrimentum patietur in rebus proprijs. 12. q. 4. quicunque.

g ¶ *Non periclitatur.*] Cùm enim nullũ fiat ei præiudicium ex hoc, nõ expedit q rigor ſeruetur. ſed ſi iuſtitia periclitaretur, ex hoc puniretur ad intereſſe. ff. ne vis fiat ei q in poſ. mit. l. 1. rñſo. 1. §. hæc verba. & ff. vti poſ. ſi duo. §. vlti. ad expenſas tñ punitur. c. proxi. & ſ. vt lit. non cõteſt. qm̃. §. in alijs. & ĩ. de pœn. calumniam. & ſ. de arbi. dilecti. ſed hoc ideo dicit, quia iudex eccleſiaſticus non imponit pœnam ſiue mulctam, quam imponeret ſecularis. ff. ſi quis in ius vocã. non ierit. l. 2. §. ſi quis. ibi, extraordinariam pœnam imponit. ad idem. ff. de iudic. l. 2. §. vlti. Bernar.

† Vide l. vnicam. ff. ſi quis ius dicen. non obtem.
2 De hoc no. in prædicta. l. ſi quis in tantam. in 3. & 7. q. vbi tenet gl. q adult⁹ hoc caſu nõ reſtituitur: & q lex locũ hẽt in eccleſia quãdo prælatus cõicato conſilio vim intulit, vide re. miſ. hic in fi. gl. Ioan. And.
†Poſt concil. Lateta. ſub Alex. iij. par. 41. c. 6. & c. 2. eo. tit. in 1. compil.
† Croſten.
† Erollis.

EX *literis.*] Summat Io. And. tribus modis. Et demum tenet primum ſummarium, videlicet: Reus condemnatur ad expenſas, quas propter eius contumaciã, vel doloſam exceptionem actorem feciſſe conſtabit. Cõmunis diuiſio. Secunda: ibi, *Verum.* Abb. Sicu.

CASVS. Inter monachos de Etoll. ex vna parte, & canonicos Linconeñ. ex altera, qõ vertebat ſup quibuſdã eccleſijs de V. & M. cã ad petitionẽ monachorũ cõmiſſa fuit iudicib. canonici legitimè citati, ſe contumaciter abſentarunt: iudices licet monachi pp cõtumaciã canonicorũ mittẽdi eſſent in poſſeſſionẽ rerum petitarũ, poſſeſſionẽ dictarum eccleſiarũ ſequeſtrari fecerunt, vt ſaltem affecti tædio venirent ad iudiciũ: Tandem dũ monachi peterent eccleſias ſibi reſtitui: rñderunt canonici auctoritatẽ iudicũ expiraſſe, pro eo q cã illa iudicibus alijs erat commiſſa, ſed in literis poſterioribus non fiebat mentio de prioribus, nec nomina eccleſiarũ, quæ continebantur in prioribus literis, exprimebantur, ſed indiffinitè dicebatur: ſuper quibuſdam eccleſijs: Iudices ſuper hoc dubitantes, conſuluerunt dominum Papam: & reſpondet quòd cùm dolus & fraus alicui patrocinari nõ debeant, mandat quatenus in cauſa procedant ſecundum tenorẽ priorum literarum, non obſtantibus poſterioribus, condemnantes canonicos in expenſis ipſis monachis, quas propter hoc feciſſe noſcuntur. No. quòd qui malitioſè trahit alium ad iudicium, in expenſis debet condemnari aduerſario. Item dolus & fraus non debet alicui prodeſſe, ſed potius obeſſe. Itẽ generales literæ non reuocant ſpeciales.

¶ *Gl. ſeq. ponit ſex modos contumaciæ.*

h ¶ *Contumaciter.*] Multis modis committitur cõtumacia, quandoque

quandoque attenditur reſpectu non venientis, vt hîc. & j. eo. cum dilecti. ad fi. quandoque reſpectu non reſtituentis. ff. de rei ven. qui reſtituere. qn̄que reſpectu non rn̄dentis, vel obſcurè rn̄dentis, quod idem eſt ac ſi non reſpōderet. ff. de inter. act. de ætate. §. qui tacuit. & §. nihil. quandoque reſpectu non iurantis: vt ff. de iure iu. manifeſtę. quãdoque reſpectu recedētis infecto negotio. j. eod. prout. & 11. q. 3. certum. & s. de procu. conſtitutis. 18. diſt. ſi quis autem. & s. de iudic. c. 1. & quandoque reſpectu non exhibentis. ff. de appe. creditor. §. iuſſus. 1

1 Secūdum Vin. qn̄que reſpectu non defendētis. ff. de procu. mutus. §. pœna. Item reſpectu latitantis: itē impedientis ne citatio peruenire poſſit ad ipſum. hi caſus ꝓbātur ſup. vt li. nō cōteſt. qm̄. §. 1. itē reſpectu minus inſtructi cōparentis ſup. de ele. c. 1. lib. 6. ſecundum H. qui remittit ad ſum. eo. tit. ſub rub. de contumacia. §. qualiter deprehendatur. Io. And.

Additio. Vnde verſus:

*Non veniens, non reſtituens, citiuſque recedens:*

*Nil dicens, pignuſque tenens, iurareque nolens.*

*Obſcureque loquens, iſti ſunt iure rebelles.*

a ¶ *Religionis.*] Arg. ꝙ cum religioſis mitius agendum eſt. 12. q. 2. religioſam. & ff. de relig. ſunt perſonæ. in fi.

¶ *Gl. ſeq. poteſt recitari per quæſtionem, an potuerit, &c.*

b ¶ *Sequeſtrari.*] Hoc de iure fieri non debet niſi in caſibus. j. de ſeq. c. 1. & vlti. vbi de hoc. ſed de gratia hoc fecerunt, cùm debuiſſent monachos miſiſſe in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ. s. vt lit. non conteſta. tuæ. & c. quoniam. §. in alijs. ſed hîc noluerunt ſeruare talem rigorem.

† In codice Barbatiæ ita ſed tantum indiffinitè. &c.

† Aliàs præſcriptam.

c ¶ *Prę iudicare prioribus videbantur.*] quo ad opi. illorum canonicorum, ſed non eſt ita.

d ¶ *Indiffinitè.*] Propter talem mentionem generalem, ſeu indiffinitam, priores literæ non reuocantur per poſteriores, ſed expreſſam debent facere mentionem de prioribus. ſup. de offi. deleg. ex literis. in prin. & j. de re iudi. inter monaſteriū. & j. de coha. cler. & mul. ſuper eo.

e ¶ *Expenſas.*] Sic ſupra de reſcrip. cæterum. in fin. & capitu. ex parte. & capitu. vlti. vbi de hoc. & infra de appella. vt debitus. Bernar.

C*Auſam quę.*] Si actor eſt contumax, reo inſtante, diffinitiua ſententia ferri poteſt. h. d. Prima pars ponit petitionem rei contra quem actor impetrauerat. Secunda ipſam petitionem exaudit: ibi, *Cęterum.* Abb. Sicu.

Casvs. Inter F. & R. filium Agathæ vertebatur quæſtio de natiuitate ipſius Agathæ, occaſione ſucceſſionis: cauſa natiuitatis commiſſa fuit ad petitionem ipſius R. tandem F. acceſſit ad dominum Papam, & fecit vnum de iudicibus remoueri: quia dn̄s erat ipſius R. & alterum ſubrogari loco illius, adijciens ꝙ iſte R. de Anglia receſſerat malitioſè: vnde mandat Papa iudicibus, ꝙ dictum R. debeant legitimè citare ad pn̄tiam ſuam, & ſi cōtempſerit accedere: vel iudicio illorum parere, ſi abſentauerit ſe, citent procuratorem ſuum, ſi aliquem dimiſerit: & ſiue venerit, ſiue non venerit, recipiant teſtes, & ſn̄iam proferant ſecundum formam ſibi traditam: Si verò nullum procuratorem dimiſit, fiat denunciatio legitima ad domum ipſius R. quo facto procedatur ad teſtium receptionem: & ad ſn̄iam, vt dictum eſt. No. ꝙ quilibet tenetur dimittere procuratorē, qui ſe abſentat. Item citatio facienda eſt ad domum abſentis: & ſi non defendat̄, procedit̄ contra ipſum. Itē contra actorē abſentē contumaciter recipiunt̄ teſtes lite non conteſtata, & fertur ſn̄ia: & in iſto caſu loquitur hæc decre. cùm actor eſt abſens, & reus præſens.

f ¶ *Aduerſarius.*] ſ. R. filius Agathæ, qui fuerat actor, vt patet. j. qui fi. ſint legi. cauſam quę.

g ¶ *Legitimè citatus.*] trinis edictis, vel vno peremptorio pro omnibus. 24. q. 3. de illicita. & ff. de iud. ad peremptoriū. & l. nonnunquam.

intuitu tamen religionis [a], cū eis mitius agere volentes, poſſeſſionem ſequeſtrari [b] feciſtis: vt ſic ſaltem canonici affecti tædio, ſtare iudicio cogerentur: Tandem monachis eccleſias ſibi reſtitui poſtulantibus, canonici reſpōderunt, auctoritatem veſtram penitus expiraſſe, eo quòd ad alios iudices literas impetrarunt, quę præiudicare [c] prioribus videbantur. ¶ Verum quoniam in poſterioribus literis non fuit mētio facta priorum: nec in eis nomina continebantur eccleſiarum, quæ in prioribus poſita fuerant: ſed † indiffinitè [d] dicebatur, ſuper quibuſdam eccleſijs: Nos attendentes malitiam, & dolum nulli patrocinari debere: Mandamus, quatenus prædictam † cauſam, ſecundum formam priorum literarum (non obſtantibus poſterioribus) terminetis: expenſas [e], quas propter hoc monachi feciſſe noſcuntur, eis à canonicis reſtitui facientes.

¶ Idem Exoneñ. & Vintonieñ. † Epiſcopis, & abbati Herfordeñ. †

† Vigorn.

† Forden.

¶ *Actore contumace teſtes recipi, et ſententia ferri debent, etiam lite nō conteſtata, reo inſtante. h. d. ſecundum communem intellectum.*

¶ *Glo. ſeq. in prin. tractat de citatione ad domum: quod fit cùm non apparet citandus, nec eius procurator. ſecundò ſignat contrarium de decre. fi. infra tit. 1. & de decr. quoniam. &, tuæ. ſoluit quod illa, in reo, hęc, in actore contumace: & ſubdit diuerſitatis rationem. Interſerit etiam op. quòd hic fuerit lis conteſta. quod reprobat.*

CAP. III.

CAuſam, quæ inter F. & R. filium Agathæ, de natiuitate ipſius A. vertitur, vobis, fratres epiſcopi, & Londoñ. epiſcopo commiſimus terminandam: & infrà. ¶ Cæterum ſi aduerſarius [f] ſuus legitimè citatus [g] †, ad præſentiam veſtram accedere, vel iudicio veſtro parere contempſerit, aut etiam ſe abſentauerit (cùm de Anglia receſſiſſe dicatur) procuratorem eius, ſi quem reliquerit, conuocetis: qui ſiue venerit, ſiue non; aut ſi procuratorem non dimiſit, denunciationibus ad domum [h] eius miſſis, receptis teſtibus alterius partis, iux-

h ¶ *Ad domum.*] No. quòd citandus eſt ſemper aliquis, ſi inuenitur. 4. q. 5. quiſquis. & j. qui ma. accu. poſ. c. 1. & j. eod. venerabilis. in fi. & j. tit. proxi. c. vlt. 2 demū citari debet procurator, ſi quem dimiſit: quem tenetur dimittere quilibet: & maximè poſtquam eſt citatus: aliàs procederetur contra eum tamquam contra contumacē denunciationibus ad domum, vel ad eccleſiam abſentis factis, vt hîc. & j. eo. venerabilis. & inf. tit. proxi. c. vlti. & ff. ex quib. cau. ma. item ait. §. hæc autem. & amici ſunt requirendi. vt ff. eod. ſcilicet. ex quibus cau. ma. l. ergo. & ff. de dam. infe. l. 4. §. prętor. 16. q. 3. c. placuit. §. ſi autem præſidem. & ff. de lib. agno. l. 1. 1. reſp. & ff. quib. ex cau. in poſ. ea. l. hæc autem. Prætereà dicitur hîc: receptis teſtibus alterius partis ad ſententiam procedatis. & ideo contradicit expreſſè. j. tit. proxi. c. fi. vbi dicitur, ꝙ ſi citatus procuratorem non dimiſit, denunciatione ad domum facta, cauſa cuſtodiæ in poſſeſſionem mittatur actor, vel excommunicetur, ſi miſſio fieri non poteſt, & hîc dicit ꝙ teſtes, &c. & s. vt li. non conteſt. quoniam. §. in alijs. & c. tuæ. qualiter ergo intelligitur hæc decre? Dicas quòd hæc non contradicit illis: quia in alio caſu loquitur: contraria locum habent, quando reus eſt contumaciter abſens, 3 nec dimiſit procuratorem: tunc li. non conteſt. mittitur actor in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ. hæc decr. loquitur qn̄ actor eſt abſens, & reus præſens: tunc enim contra actorem abſentem recipiuntur teſtes lite non conteſt. & ſn̄ia poteſt ferri, vt dicit in fi. & ſic loquitur etiam Authē. C. quomodo & quando iudex. Auth. qui ſemel. & in Auth. de liti. §. omnem. col. 8. & R. filius Agathæ contra quem proceditur, erat actor, & F. reus, vt patet. j. qui fi. ſint legi. cauſam quæ. & ille R. impetrauit literas illas quibus agebat contra F. ſuper hæreditate aui ſui: & F. impetrauit literas iſtas, & illas. s. de offic. delega. cauſam quæ 2. & iſte F. impetrauit remotionem vnius iudicis, & fecit addi illud quod hic dicit. ſ. in verbo cæterum. Quidam dixerunt quòd lis fuit hîc conteſta. ſed non eſt verum. de hoc dicetur plenius. j. c. proxi. Ratio eſt quare in abſentia actoris recipiuntur teſtes lite non conteſt. & non in abſentia rei cōtumaciter abſentis, quia maior eſt contumacia actoris quòd rei: & ſi actor non venit, qui alium ad iudicium prouocauit, præſumitur potius contra ipſum, quàm contra reum abſentem: vnde rei fugientes appellantur: vt in l. properandum. §. & ſi quidem. & in glo. fugiente. C. de iudic. & actor debet vti intentione ad implendum ſuam cauſam, reus debet extenuare cauſam. 4. quæſtio. 4. capitu. 1. & in Authen. de litig. §. omnem. collatione octaua, vbi redditur hæc ratio. Et ideo potius parcitur reo, quia facit id à quo denominatur. Actor verò contrarium eius quod debet, & eo abſente poſſunt recipi teſtes, & ſententia ferri, & quia fauor conſideratur ex parte rei: quia rei fauorabiliores ſunt quàm actores, & ideo iura voluerunt eis potius ſubuenire, quàm actoribus, cum prima facie ſit præſumptio pro eis. infra de probatio. ex literis. & ne ſit in poteſtate actoris cum voluerit reum vexare, & ideo neceſſe habet litem vſque ad finem perducere, ſi reus voluerit: vt in Authentic. præmiſſa, qui ſemel.

2 Cōcor. l. ea quę. & l. ab eo. ff. qūo & qn̄ iudi. & l. 1. §. item. ff. q̄ ſen. ſi. app. reſcind.

† De citatione, quātū ad hoc ca. attinet vide plenè per Socinū regula 71. incipiēte: citandus ꝑſonaliter. cū aliquot ſequentib.

3 Idē Vinc. & Hoſt. & hoc tenet Io. 11. q. 3. quicūque. licet alibi dixerit. ſ. 3. q. 9. in ſumma, iſtā decret. eſſe correctā ꝑ decre. qm̄ frequenter Io. And.

1 Quę forte nunc dimittit quia videt eum habere deſenſiones ſuas paratas. & expectat ꝙ pereant.& hoc colligitur ſup. vt lit. non conte.q̃m, in princip. hinc eſt,ꝙ q̃nque præfigit actori tps ad agẽdum ex cã. C.de inge. l. diffamari. infrà de reſtit. ſpo. frequens. lib. 6. Ioã. And.

† Vide tex. in l.cõſentaneum.C. quõ & quã do iud. & ibi Bar.

† Virgimitin.

† Ingeruntin.

† Abbatibus.

†Ca.4. eo. tit.in 1. cõpilat.

† Aliàs ita: qui contumaciter à pręſentia veſtra receſſit.

a ¶*Formam.*]j̃.qui ſi.ſint leg.cauſam quæ. 1 Ber.

PRout nobis.] Communis diuiſio. Secunda:ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam vocatus fuit ad iudicium, dato ſibi libello contumaciter receſſit à præſentia iudicum: Tandem rediens recepto libello,iurauit quòd coram eis iuri pareret:die ſibi præfixa præſentauit ſe coram iudicibus,& dũ crederetur reſpondere libello, prætextu aduocati, quem non habebat, reſpondere ſolita malitia recuſauit: tandem cum actor inſtaret vt reſponderet, interrogatus fuit quot annis decimas, de quibus contentio erat,per cepiſſet?reſpondit, xl. appellans:& contumaciter iuramento cõtempto receſſit: dubitauerunt iudices vtrũ per talem interrogationẽ & reſponſionem, conteſtatio litis facta eſſet, & qualiter eſſet procedendum cõtra ipſum. Conſultus Papa reſpõdet, quatenus ad conuincendam malitiam eius, ſemel vocent eũ ad præſentiam ſuam,& ſi venerit,procedant in cauſa, quòd ſi venire noluerit, cum lis ſit cõteſtata, ſi liquet de cã vel liquere poſſit, diffinitiuam ferant ſententiam. Si verò non liquet, nec liquere poſſit,poſſeſſionem adiudicent actori,ſeruata quæſtione proprietatis abſenti. Nota dilationem dandam ad conuincendam malitiam. Item lite conteſtata,reo abſente poteſt ferri ſententia.

tà dictam formam[a], ad proferendam ſententiam procedatis. †

¶ Vrbanus tertius de Nouo loco, & de Virger.† Prioribus. †

¶*Si reus poſt litem conteſtatam eſt contumax, ſi aliàs liquet de cauſa,fertur diffinitiua ſententia; ſi non liquet, actor in veram poſſeſſionem inducitur.*

CAP. IIII.

PRout † nobis: & infrà. ¶Reum,quia†contumaciter[b] à præſentia veſtra receſſerat, iuratoriam coegiſtis exponere cautionem[c], quòd coram vobis iuri pareret:Cũque die præfixa veſtro ſe conſpectui præſentaſſet, prætextu aduocati,[d] quem non habebat,reſpondere ſolita malitia recuſauit. Tandem actore inſtante[e] reſpondit,quòd quadraginta annis decimas, de quibus erat contentio, percepiſſet: varijſque poſtmodum excuſationibus vtens, in vocem appellationis prorupit, & contumaciter, iuramento contempto,receſſit. ¶ Ideoque mandamus, quatenus ad conuincendam[f] † eius malitiam,ſemel eum ad veſtram præſentiam conuocetis: & ſi venerit, finem imponatis negotio competentem. Quòd ſi venire contempſerit, cauſam, (vtpote[g] lite quæ ingeritur conteſtata) diffinitiua ſententia terminetis[h]: vel præſenti ſaltem adiudicetis poſſeſſionem, ſeruata dumtaxat quæſtione proprietatis abſenti.

¶Innocentius tertius.

¶ *Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam obijcit, quam non probat incontinenti, ſed accipit inducias: ſi defecerit in probando, condemnatur incontinenti, diffinitiua non expectata in expenſis,ac ſoluere cogitur:quod ſi non poteſt,punietur in corpus ſecundum arbitrium iudicis. hoc dicit, not. iſte tex.ſecundum lecturam, quæ placet Panormi.*

b ¶*Contumaciter.*]Contumax eſt qui cum debet parere,nõ paret.ff.de re iud.contumacia.aliàs latitare non videtur, qui ſi præſens eſſet,non compelleretur reſpondere.ff.de iudi. nõ videtur.& ff.de peculio.eo tempore.in princip.& ff.ſi quis in ius vocan.non ierit.l.2.alios modos contumaciæ habes ſup. vt lit.non conteſta.quoniam.§.1.& illos modos notaui s̃.eo. ex literis.

¶*Gl.ſeq.reci.per quæſt.qualis cautio,&c.& an iuratoria,vel pœnalis,&c.*

c ¶*Cautionem.*] No. ꝙ ſola promiſſio ſufficit pro cautione iſta,vbi non fuit excommunicatus, vel data poſſeſſio. ff. de iud.l.2.§.ſed ſi dubitatur.& non obſtante iuratoria cautione ex iuſta cauſa poterit appellare.ff.qui ſatiſda.cog.l. vlti. & j̃. de app.ad hæc.nec etiam pœna committeretur ſi eſſet appoſita.ff.rem ra.hab.l.3.§.falſus.& ff. iudic. ſolui. cum apud. ſed hic non appellauit ex iuſta cauſa,& ideo dicit,iuramento cõtempto:vnde incidit in periurium.

d ¶ *Aduocati.*] Quando induciæ dandæ ſint prætextu aduocati, dictum eſt s̃.vt lite non conteſt.c.1.

¶*Glo.ſeq.tractat an per reſponſionem ad interrogatio.&c. & arg.ſine libello,&c.*

e ¶*Inſtante.*]Perinde eſt ac ſi à iudice interrogaretur. ff. de inter.act.ſi ſine.§.1.& per talem interrogationem, & reſponſionem fuit litis conteſt.facta: vt dicitur in fi.nec diſtinguitur per quem fiat interrogatio.ſup.de lit.conteſt.c.vnico. in gl.& intelligo libellum ſuper decimis illis porrectũ, in quo decimæ petebantur,& hoc ſatis colligitur ex ipſa litera, vbi dicit[decimas de quibus contentio erat] licet quidam dixerint,quòd libellus non fuerit hic porrectus:& per hoc volũt probare quòd ſine libello poſſit iudicium exerceri. Vel poteſt intelligi,inſtante actore,id eſt, ad inſtantiam actoris iudex ipſum interrogauit,& reus reſpondit, quòd quadraginta annis poſſedit,ſed veritas fuit quòd actor interrogauit:vt patet in antiqua. & ſatis poteſt valere talis conteſtatio,ſicut valet reſponſio ad interrogationes aduerſarij facta. ff. de interrogato.actio.ſi ſine.

f ¶*Ad conuincendam.*]Nota dilationem dari ad conuincẽdam malitiam.ſim.in Auth. vt cum de appel.cog.§. ſed hoc. colla.8.& C.de iud. Auth.iubemus.& j̃.eo.cum olim.imo ẽt iudex ei facere gratiam poteſt poſt peremptorium edictum, vt iterum citet ipſum.s̃.de offi.deleg.conſuluit.

g ¶*Vtpote.*]Expreſſiuum veritatis eſt, ſicut illud, Vidimus gloriã eius,gloriam quaſi vnigeniti, &c. 2 & patet hoc ex eo quod poteſt ferri ſententia: vt j̃.ſequitur.

¶*Gl.ſeq.diſtinguit. aut agitur reali aut perſonali,& aut reus eſt contumax,aut actor: & ſi reus,aut lis eſt conteſtata,aut quaſi conteſtata, aut nullo modo conteſtata. & primo caſu, aut liquet de cauſa, aut nõ.*

h ¶*Terminetis.*] ſi liquet de cauſa, vel liquere põt: quia poſſunt recipi teſtes:vel ſi non liquet, vel liquere non poteſt: adiudicabitur tantum ei poſſeſſio. Ideo nota, cum aliquis conuenitur actione reali, & fuerit abſens per contumaciã, ita diſtingue: aut lis eſt conteſtata: aut nullò modo conteſtata, Si lis eſt cõteſtata vt hic, aut liquet de cauſa,vel poteſt liquere, aut nõ. Si liquet de cauſa, vel poteſt liquere,quia recepti ſunt teſtes,& inſtrumenta producta,& confeſſiones factæ,vel poſſunt recipi:tunc procedatur ad ſententiam diffinitiuam ſecundum merita cauſæ, abſoluẽdo,vel condemnando,ſecundum tenorem illius l. C. de iudi.properandum.§.ſin autem.& hic.& 3.q.9. decernimus. Si autem non liquet, 3 nec liquere poſſunt,quia actor nullos teſtes inducit vel inſtrumenta,per quæ poſſit probare de iure ſuo:tunc adiudicanda eſt poſſeſſio tantũ actori,ſalua quæſtione proprietatis abſenti: vt hic dicitur. & C. quomodo & quando iud.conſentaneum.& erit ſtatim verus poſſeſſor. Si verò lis eſt quaſi conteſt.ſaltem ad interrumpendam præſcriptionem,puta cum quis cõuenitur qui poſſidet nomine alieno,domino in iudicio nominato,& facta denunciatione, & ipſo legitime citato,ſi non venerit:tunc adiudicatur poſſeſſio ipſi actori,ſalua quæſtione proprietatis abſenti.s̃. vt li.nõ conteſt.quoniam frequenter.§. ꝙ ſi ſuper rebus. & C. vbi in rem act.l.2. & ita idem eſt quando lis eſt conteſta. & non liquet de cauſa:ſicut quando eſt quaſi conteſtata. Si verò nullo modo lis eſt conteſt.reo contumaciter abſente:tunc mittendus eſt actor in poſſeſſionem rei petitæ, cauſa cuſtodiæ.s̃. vt lit.non conteſt. quoniam.§.in alijs. & C. de præſcrip. xxx. vel xl.ann.ſi quis emptionis.§.ſed & ſi quis.& j̃.titu. proxi.c. vlt. & tunc reus vſque ad annum poterit recuperare poſſeſſionem reſtitutis expenſis, & præſtita cautione iudicio ſiſti: anno elapſo non auditur niſi ſuper proprietate, vt in prædictis concordantijs,quoniam frequenter.§.in alijs.& l. ſi quis emptionis.Et hæc vera ſunt reo abſente, & actore præſente. Si verò actor fuerit abſens contumaciter reo præſente, & petente vt in cauſa procedatur,tunc ſi lis ſit conteſtata, locum habet quod dicitur C.de iudi. properandum.§. & ſi quidem. Si verò lis non ſit conteſt.locum habet.C.quomodo & quando.in Auth.qui ſemel.& s̃.cod. c.proxi.quia in caſu iſto poſſunt recipi teſtes lite non conteſt.ſi reus petierit: ſecundum ꝙ dicit prædicta Auth.qui ſemel.& s̃.cod.c.proxi.Et hæc vera ſunt in actione reali.In perſonali verò actione reo abſente locum habet quod dicitur s̃.vt lit.non conteſta.quoniam. §.vlt.& C.de bon.auct. iu. poſ. Auth. & qui iurat.tunc enim mittitur actor in poſſeſſionem bonorum ipſius rei,pro modo debiti declarati in libello, vt ibi dicitur. Si verò eſt talis cauſa quòd actor non poſſit mitti in poſſeſſionẽ, debet reus excommunicari, ſuprà vt lit. non conteſta. tuæ. Et ſiue ſit actio

2 Concor. gl.in §.itaque. in proœmio ff.orum.

†Aliàs conuincendũ.

3 Videt̃ ꝙ ſemper liqueat:quia aut actor fundat intentionẽ: & condemnatur reus, aut non:& abſoluitur. C. de rei ven. l.fi.de cã poſ. cũ eccleſia.dicit Innoc. hanc decr. locũ habere q̃ñ reus contumax eſt,lite cõteſt. per cuius forte confeſſionem,vel alter ſi pſens eſſet, ꝓbaret actor intentionẽ ſuã:& ideo datur actori vera poſſeſſio: obiectio autem eſſet vera actore contumace,lite conteſt. & vtroque caſu eſt fauor pñtis: & odiũ cõtumacis. Io.And.

actio perſonalis, ſiue realis, iudex illam pœnam poteſt imponere, quæ magis timeatur, ad alteram poſtea proceſſurus: vt in decre. quoniam. in fi. quia hoc ſolum bene agitur, & cætera. 23. q. 5. prodeſt. in fi.

## CAP. V.

FInem [a] † litibus cupientes imponi, ne partes vltra modum grauentur laboribus, & expenſis †: prȩſertim cum de beneficijs eccleſiaſticis litigatur, quæ ſine diſpendio [b] diu vacare non poſſunt [c]: Præſenti decreto ſtatuimus, vt poſtquam intentionem ſuam altera pars fundauerit [d], ſi reliqua fortè voluerit legitimam exceptionem [e] opponere, quam nolit†, aut nequeat incontinenti probare: Quia frequenter ad impediendum, vel differendum proceſſum, exceptiones huiuſmodi per excogitatam malitiam opponuntur: ad ſoluendas alteri parti moderatas expenſas [f], ex tunc in iudicio

†Ca. 1. eo. tit. in 3. cō pilat.

† Vide l. 4. & ibi Bar. §. hoc aūt. iudiciū. ff. de dam. in fec. & in l. ad peremptorium. ff. de iudi.

† Vide l. q ſe patris. C. vnde li. & l. filij mater. §. 1. fi. ad Tertul.

FInem litibus.] Qui fundata intentione actoris peremptoriam obijcit, & acceptis inducijs deficit in probando, punitur in expenſis, quia doloſus præſumitur. hoc dicit ſecundum Io. And. Poſſet tamē latius ſummari, ſecundum eum ſic: Qui fundata intentione actoris exceptionem obijcit, &c. vt ſic includatur quaſi perēptoria exceptio, & dilatoria, eo caſu quo probatur, vel proponitur poſt litem conteſt. vt patet. s̃. de off. dele. c. inſinuante. hoc tamen indiſtinctè Panormitano non placet, vt hæc decret. per omnia habeat locum in quaſi peremptoria, vel dilatoria. Et primum ſummarium Io. And. eſt nimis generale in fin. Item non facit mentionem de aliquo requiſito per tex. ad hoc vt fiat hæc condemnatio. ſ. qn̄ incontinenti non vult, vel non poteſt probare. Vnde ſcias ꝙ caſus huius c. eſt ſingularis, & nouus. pro hoc facit verbum, ſtatuimus. in tex. poſitū, quod ius nouum inducit. iuxta no. in c. decernimus. s̃. de iud. Diuiditur. Nam primò præmittit conſtitutionis duas cauſas generales. Secundò conſtitutionem ſubmittit: ibi, *Prȩſenti.* adijciendo alias duas cās conſtitutionis ſpeciales, quarum vnam interſerit in ipſa conſtitutione: ibi, *Quia frequenter.* Abb.

CASVS. Quidam malitioſè fundata intentione actoris, vt negotium differretur, opponebant exceptiones peremptorias, Papa volens obuiare malitijs iſtorum, prȩſertim cum de beneficijs eccleſiaſticis litigatur, ſtatuit, vt poſtquam aliquis intentionem ſuam probauerit, ſi altera pars legitimam exceptionem opponat, quam nolit aut non poſſit incontinenti probare, ſi defecerit in probando, cōdemnetur alteri parti in expenſis pp hoc factis, ab eo tempore quo recipit inducias ad exceptionem probandam: & ſi ſoluendo non fuerit, aliàs ad arbitrium iudicis puniatur: vt hoc timore perterritus, in grauamen alterius falſas exceptiones opponere non prȩſumat. Not. ꝙ qui deficit in exceptione peremptoria probāda, fundata intentione actoris, debet in expenſis condemnari. Item ad arbitrium iudicis puniri debet, qui expenſas ſoluere non poteſt. Item exceptio peremptoria poteſt opponi publicatis atteſtationibus.

a ¶ *Finem litibus.*] Sim. inf. cod. c. venerabilis. C. de agri. & cenſi. l. litibus. lib. 11. & C. de iudi. properandum. in prin. & j̃. de re. iu. c. 2.

b ¶ *Sine diſpendio.*] s̃. de elec. cum inter vniuerſas. §. quia verò. & s̃. vt li. non conteſt. quoniam. §. 1.

c ¶ *Diu vacare non poſſunt.*] j̃. de conceſ. præbend. nulla. §. cum verò. & ſuprà de elect. ne pro defectu. & 50. diſtinctio. poſtquam.

d ¶ *Fundauerit.*] vel per teſtes, vel per inſtrumenta, vel per confeſſionem, vel per euidentiam facti: vt s̃. de reſti. ſpo. cum ad ſedem. in fi. & C. de excep. ſi quidem. vel etiam præſumptiuè. C. de proba. ſiue. vel ipſo communi iure. 16. q. 7. omnes baſilicæ. & 18. q. 2. monaſteria.

e ¶ *Exceptionem.*] Hic patet ꝙ exceptio peremptoria poteſt obijci publicatis atteſtationibus, ex eo quod dicit, fundata intentione alterius partis. ſic j̃. de teſt. c. de teſtib. vbi de hoc j̃. de cog. ſpirituali. c. vlt. 1

1 Concor. glo. in l. 2. C. ſent. reſcind. non poſ. & l. p hanc. C. de temp. app.

¶ *Glo. ſeq. diuiditur in ſex partes (licet Pano. diuidat in octo.) Primò tractat de expenſis factis in dilatorÿs: et hȩc facit tria: quærit, ponit opi. & ſoluit diſtinguendo: Secundò tractat de expenſis contumaciæ ibi, Sed expenſæ: dicens duo, quod etiam iuſtè litigans illas ſoluit, & quòd ſtatim ſoluit. Tertiò ibi. Item: tractat de expenſis principalis cauſæ, & præmittit regulam, quam poſtea determinat diſtinguendo, an ſit iuratum, vel non, ponit opi. quæ non diſtinguit: quam gloſſa fatetur veram in criminali. Quartò ibi, Sed in cauſa: tractat de factis in cauſa appellationis: Quintò ibi, Et no. tractat quæ expenſȩ ſint reſtituendæ. Sextò ibi, Nota quod expenſæ. tractat de petitione & condemnatione ipſarum.*

2 De materia huius gloſſȩ vide per Socinum in regula 181. & ſequ. & Petrū Duēnam in regula 274. & ſeq. vırū que verbo: expenſȩ. vbi pleniſſimè.

f ¶ *Expenſas.*] Sed nunquid habet locum quod hic dicitur in expenſis, 2 in exceptionibus dilatorijs quæ proponūtur ante litem conteſta. vt deficiens in probatione puniatur in expenſis ſicut poſt litem conteſt? Quidam dicunt quòd ſic. arg. s̃. de reſcri. cæterum. & s̃. eod. ex literis. Ego credo quòd hic diſtinguendum eſt, quòd ſi calumnioſè proponat aliquis exceptionem dilatoriam ante lit. conteſta. & de hoc conſtat euidenter, tunc debet condemnari. arg. s̃. de reſcrip. cæterum. & c. vlti. & s̃. eod. ex literis. quia ibi euidenter apparet de malitia ipſius; aliàs nō credo excipientem condēnandum in expenſis ante lit. conteſt. niſi conſtet de malitia ipſius (& præcipuè ſi ſuper hoc iuratum eſſet de calumnia) ar. huius literæ à contrario ſenſu, ex eo quod dicit, poſtquam altera pars intentionem ſuam fundauerit, ergo ante lit. conteſt. non videtur condemnanda pars excipiens, cum hoc habeat à iure quòd poſſit proponere exceptionem. j̃. de excep. paſtoralis. & præcipuè vbi habet veriſimilem cauſam excipiendi: Sed expenſæ quȩ præſtantur propter contumaciam partis alterius, illæ indiſtincte prȩſtantur, qualemcunque cauſam litigandi habuerit ille cui præſtantur. j̃. eod. cum dilecti. in fi. & j̃. de ſequeſtra. ad hoc. in fi. ſup. vt lit. non conteſt. quoniam. §. in alijs. C. de iud. ſancimus. & C. quomodo & quando iud. Auth. qui ſemel. & ff. de iu. eum quem temerè. & in concilio Lugdunenſi. j̃. eo. tit. actor. quæ eſt Innoc. IIII. [lib. 6.] & tales expenſæ ſtatim ſunt præſtandæ antequam audiatur. s̃. vt lit. non conteſt. quoniā. §. in alijs. & C. de iud. ſancimus. Item illud regulare conſueuit eſſe, vt in fi. litis victus victori in expenſis litis 3 condemnetur. infrà de pœ. calumniam. & s̃. de maio. & obe. c. vlti. & in Auth. de iud. §. oportet. col. 6. & C. de epiſ. & cle. Auth. generaliter. §. & ſi. ſed in caſu iſto differentia eſt à proximo caſu: vnde hic diſtinguitur ſicut in priori, vtrum habuerit probabilem cauſam litigandi vel non, & vtrum ſit iuratum de calūnia, vel non: ſi eſt iuratum de calumnia, puta quia talis cauſa eſt vbi iuratur: tunc non debet condemnari in expenſis: qa non eſt veriſimile, ꝙ aliquis ſit immemor ſuæ ſalutis: vt 1. q. 7. ſancimus. ver. & licet: quia iuramētum de calum. ad omnia quæ emergunt & incidunt in cauſa poſt litem conteſtatam extenditur. C. de iureiu. propter calum. dand. Auth. hoc ſacramentum. & tunc non debet condemnari, etiam ſi deficiat in exceptione oppoſita: & ita non debet condemnari victus victori in expenſis, cum probabilem cauſam habere præſumatur litigandi. arg. j̃. de ſenten. excom. ſacro. §. cumque aduerſus. & ff. de leg. 2. qui ſolidum. §. etiam. alioquin metu expenſarum dimitteret quis ius ſuum indefenſum. ff. de peti. hæred. illud. & hoc intelligo, niſi conſtet de calumnia, ſeu malitia: quia tunc condemnabitur in expēſis: quia prima præſumptio tollitur per ſequentem. Si verò non eſt iuratum de calum. puta quia cauſa eſt ſpiritualis: tunc debet condemnari in expenſis, qui deficit in probatione exceptionis propoſitæ, fundata intentione actoris, 4 vt hic dicit: quia eo ipſo ꝙ non probat, præſumitur malitioſe excepiſſe: in quo caſu poteſt intelligi hæc decre. & hic poſſet requiri iuramentum ꝙ malitioſè non opponat exceptionem. arg. s̃. de electio. cum dilectus. §. nos verò. in gl. iuramento. & s̃. de reſtitu. ſpol. literas. §. prætereа. cum iam ſit probata intentio, & præſumptio pro ipſo cōtra excipientem: & ſic intelligo etiam de expēſis totius cauſæ. Alij dicunt ꝙ nulla diſtinctio eſt facienda, & eo ipſo ꝙ ſuccumbit, malam cauſam præſumitur habuiſſe. argum. C. de epiſc. & cle. Auth. generaliter. ex eo quòd ibi dicitur, & ſi victus fuerit, præſumitur iniuſtè mouiſſe litem. Dominus Pla. & dominus Iac. dicebant, ꝙ eo ipſo quòd ſuccumbit victus, præſumitur iniuſtè mouiſſe litem. Benignius exponunt alij illud verbum, victus, ſcilicet ab aduerſario: vt C. de epi. & cle. omnes. in fi. ſed in criminali cauſa eo ipſo ꝙ ſuccumbit, præſumitur calumniarij. 2. q. 4. qui non probat. C. de aduo. diuer. iu. l. 1. ſic dicebant prædicti domini Pla, & Ia. idem eſſe in ciuilibus. Sed in cauſa appellationis nulla diſtinctio eſt facienda, an iuſtam habuerit cauſam appellandi, an non, ſiue appelletur ante ſententiam ſiue à ſententia. j̃. de app. ſæpe. c. reprehenſibilis. & c. ſignificauerunt. & c. vt debitus. & c. Nicolao. & j̃. de eo qui mit. in poſ. cā rei ſeruandæ. cum veniſſent. & 2. q. 6. omnimodo. & C. de app. cos. §. ne temerè. & C. quorum app. non reci. ab executore. Et no. ꝙ tantum neceſſariæ expēſæ, & moderatæ reſtituendæ ſunt, & vtiles j̃. eod. c. proxi. & j̃. tit.

3 Quod intellige de ductis his, quas ſoluit ꝓpter contumaciam vel qa non ꝓbauit exceptioné. vt hic: illas enim ſoluit ex culpa ſua: vſi ſibi imputet, de reg. iu. damnū. lib. 6. Ioan. And.

4 Concor. l. 1. cum gl. C. de euic. & l. properandum. §. ſinautē. C. de iud.

faciendas, cum acceptis [a] induciis, ſi forſitan in probatione defecerit; condẽnetur. ¶Et ſi ſoluendo [b] non fuerit, aliàs† ſecundum arbitrium diſcreti iudicis, puniatur: vt hoc ſaltẽ timore perterritus, non facilè quis in grauamen alterius falſas exceptiones opponat.

¶Idem Prænestiñ. Epiſcopo Apoſt. ſedis legato, & decano Brineñ.

*¶Citatus ad totã cauſam certo termino ad comparendum aſſignato, tenetur comparere in termino: & dato impedimento in termino, debet comparere quàm citius poteſt poſt terminum; aliàs condemnabitur in expenſis à tempore citationis emiſſæ.*

CAP. VI.

CVm † dilecti filii nuncii Leodiceñ. †electi, pro eo ad ſedem Apoſtolicam acceſſiſſent: archidiaconus, & H. canonicus Leodiceñ. eccleſię nomine ſuo, & quorundã concanonicorum [c] † ſuorũ (quorum literas exhibuere de rato) contra eundem electũ quędam crimina [d] proponebant, per quæ nitebantur eũ ab electione repellere vt indignũ: & infrà. ¶Quamuis autem ex eo, quòd idem electus à grauamine [e] aduerſæ partis appellauerit, & appellationẽ non fuerit per ſufficientes procuratores † cũ poſſit (illis proſequẽtibus) pſecutus [f], nõ leuis exorta eſſet ſuſpicio contra eũ: Volẽtes tamẽ iuris ordinẽ obſeruare, ipſi mandauimus, quatenus vſq; ad Dominicam, qua cantatur: Ego ſum paſtor bonus de ſe, vel per procuratorem ſufficientem [g], ad pręſentiam noſtram accederet, ſuper prædictis omnibus reſponſurus: alioquin, cùm aſſignaremus ei pro peremptorio terminum ſupradictum: ſciret quòd (quantum [h] de iure poſſemus) procederemus ex tũc in negotio memorato †. ¶Expectantibus igitur aduerſariis, ipſum † diu vltrà terminum duximus expectan-

---

† Cap. 2. e. tit. in 3. cõpilat.

† Leodien.

† Aliàs, canonicorũ.

---

tit. prox. cum veniſſent. in fi. & j. de ſequeſtra. c. 1. in fin. & quæ propter hoc factæ ſunt, vt dicitur hîc. & c. prox. in aduocatis 1 & in alijs. C. de iud. ſancimus. & ſi quas fecit caſu, vel facto, illas non peteret. ff. man. inter cauſas. §. non omnia. & erunt mediocres: non delicatæ. ff. de dam. infec. inter quos. §. vlti. & l. ſeq. arg. ff. de pig. act. ſi ſeruos. in fi. nec obſtat qđ minores facere potuiſſent. ff. mand. ſi quis alicui §. impendia. Not. ꝗ expẽſæ quæ factæ ſunt poſt lit. conteſt. peti debẽt officio iudicis, ſed quæ fiunt ante lit. conteſt. petũtur iure actionis: & nominatim debent peti in libello. ff. de ædi. edict. ædiles. §. item ſciendum. & l. itẽ ſi ſerui. § 1. & niſi tempore ſententiæ iudex condemnet ad illas expenſas, quæ veniunt iudicis officio, poſtea peti nõ poſsũt. C. de fru. & li. expen. terminato. niſi in cauſa ap. C. quãdo prouo. non eſt neceſſe. l. vlt. iudex autem prius taxabit expenſas: poſtea iurabit: prout traditur. 3. q. 3. §. quod fieri non debet. & in Auth. de iu. §. oportet. coll. 6. & s̃. qđ metus cauſa. c. vlt. 2 j. de iniu. & damno da. cap. olim. & s̃. de procura. conſtitutis.

1 Etiem ſi habuit illos gratis, ſub ſpe remunerationis, ſecus ſi dono puro ſecundũm G. in Spec. de expẽ. §. fi. ver. ibi, quid ſi victor. Ioan. And.

† aliter.

a ¶*Cum acceptis inducijs.*] id eſt, poſtquam inducias receperit ad probandam exceptionem. Et iſtud, cum determinat illud, tunc.

2 Vide qđ ibi dixi poſt Inño. in gl. ante penu. circa reuocandam taxationẽ, ſi erratũ eſſet in ea. Ioã. And.

*¶Glo. ſeq. ponit duo regularia.*

b ¶*Et ſi ſoluendo.*] Hoc ſemper regulare eſt vt qui non eſt ſoluendo, alio modo puniatur. 14. quæſtione. 6. ſi res. & ff. de pœn. l. 1. ad fin. & ff. de iuriſd. om. iud. ſi quis id. §. in ſeruos. & ff. de in ius vocã. l. vl. & C. de ſepul. vio. l. vlt. in fi. & j. de maledi. ca. vlt. & C. de ſer. fugi. quicunque. hoc generale eſt, ꝗ iudicis arbitrium locum habeat vbi certa pœna ſtatuta non eſt. s̃. de offi. dele. de cauſis. & j. de accuſ. ſuper his. §. pen. ff. de iure delib. l. 1. §. ait prætor. & omnia quæ iure ſcripto taxata non ſunt, iudicis arbitrio relinquuntur, vt æquitate penſata procedat. s̃. de tranſac. cap. vlti. in fi. Bern.

ADDITIO. Et de caſibus reſeruatis iudicis arbitrio 3 vide in Spec. de offi. iudic. §. penul. ad finem.

3 Sed de hac materia vide pleniſſimè per Iacobũ Menochiũ ĩ libris de arbitrariis iudicum.

CVm dilecti.] Contumax condemnatur ex expenſis factis à tempore citationis emiſſæ. h. d. Diuiditur. Nam in prima ponit formam proceſſus: In ſecunda interloquitur: ibi, *Quapropter.* Prima facit quinque. Nam primò ponit comparationem nunciorum electi, & aduerſariorum ipſius, & deciſã n cauſæ commiſſionem. Secundò. ibi. *Quamuis.* ipſius electi cõtumaciam. Tertiò: ibi, *Volentes.* ipſius electi citationem. Quarto: ibi, *Expectantibus.* ipſius abſentiam, & excuſationem. Quintò: ibi, *Sed contra.* ipſius excuſationis impugnantiam. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam electus fuit in epiſcopum Leodiceñ. archidiaconus & quidam alij canonici eiuſdem eccleſiæ opponebant ſe huic electo, propter quod nuncij ipſius electi & archidiaconus pro ſe & alijs opponentibus acceſſerunt ad Papam, Arch. & H. canonicus pro ſe & alijs opponebant quædam crimina contra electum, per quæ intendebant eum repellere tãquam indignum: ſuper his mãdauit Papa inquiri: tandem quia pars archidiaconi quædam grauamina inferebat electo. appellauit ad ſedem Apoſt. ſed appellationem ſuam non fuit proſecutus per idoneos procuratores, altera parte cauſam proſequente propter quod orta fuit ſuſpicio cõtra ipſum electum: vnde Papa mãdauit eidem, vt ad certum terminum per ſe vel ſufficientẽ procuratorẽ ad pręſentiã ſuã accederet ſuper prædictis reſponſurus (quem terminũ peremptoriũ aſſignauit) alioq; quantũ de iure poſſet, procederet contra ipſum. Aduerſarij ipſius expectauerunt ipſum in curia vſque ad terminũ ipſum & vltra, ſed ipſe quendam ſimplicem nuncium tantũ cũ ſuis literis excuſatorijs deſtinauit: dicebat enim ꝗ tardè nunciũ receperat, vnde non poterat, tum propter breuitatẽ termini, tum propter viarum diſcrimina ſe ad pręſentiam Papę præſentare: Sed cõtra iſta ſic rñdebatur, ſicut miſerat excuſatorem, ita dirigere poterat rñſalem, cùm ei nõ fuiſſet iniũctum, vt ad cauſam in propria perſona veniret; præterea cũ mandat̃ alicui vt ad certũ terminũ ſe iudici repræſentet, duo intelliguntur mandari, vt ad iudicẽ veniat, & ad diẽ ſibi ſtatutum accedat: vnde ſi non põt venire ad diem ſtatutũ, nihilominus poſt terminum venire tenet̃ ad iudicem: ſicut cùm mandatur alicui vt ad certã diem rem certam perſoluat, non ideo erit liberatus à debito, ſi non ſoluat die data: imo poſt terminum ad ſoluendum debet compelli elapſo iam die; vnde dñs Papa ꝗa dictus electus nec venerat, nec ſufficientem nuncium miſerat ad diem ſtatutũ, nec poſt diutius expectatus, qui excuſauerat morã ſuam, & calores æſtiuos, & inſidias formidabat, reputauit illũ contumacem, vnde condemnauit illum ad expenſas alteri parti, quas fecerat ab eo tempore, quo ipſum expectare incepit. No. ꝗ cùm aliquis citatur vt ad cauſam veniat, vel mittat procuratorem, non ſufficit mittere excuſatorem, ſed oportet mittere rñſalem. Itẽ contumax in expenſis condemnat̃ à tpe contumaciæ. Item cũ crimẽ in modũ exceptionis objicit̃, põt pcurator interuenire.

† Vide l. ſi quis ſtipulatus. in fi. cũ no. ff. de verb. obli.

† Vide tex. in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dã. infect. & ibi Bart.

† Aliàs ita: ipſum diu ẽt vltra terminũ, &c.

*¶Gloſſa ſequens notat tria ſpecialia in conſortibus, quorum alterum determinat.*

c ¶*Concanonicorum ſuorum.*] No. ꝗ in cauſa cõi eiuſdem litis, vnus admittitur pro alio poſt litem cõteſ. volens agere pro ipſo (licet conſtet eum non habere mandatum) præſtita cautione de rato. C. de conſor. eiuſdem litis. l. 2. arg. s̃. de conſtit. cum M. vbi de hoc. Item aliud ſpeciale, ꝗ poſt litem conteſt. cauetur de rato, vt in l. prædicta. Contra illud ff. de procu. Pomponius. §. ratihabitio. Item aliud ſpeciale eſt hîc, ꝗ in cauſa criminali 4 admittitur vnus pro ſe & pro alijs. 2. q. 5. ſtatuit. ver. ſi duo. & 3. q. 6. hoc quippe. Sed non credo, ꝗ in tali caſu audiretur vnus pro alio ſine mandato, quia talis cauſa non propriè dicitur cõis, imo vnus ſolus poſſet agere inſolidũ, excipiendo contra electum, & tantum facit vnus quantum plures. & iſti habebant mandatum ab alijs, vt hîc dicitur. Bernar.

4 Hoc ĩtelligunt q̃ dã, vt Gof. cũ agit̃ ciuiliter, vt hic agebat. Io. And.

d ¶*Quædã crimina.*] ſ. dilapidationẽ, excõicationem, & periuriũ, & ꝗ adminiſtrauerat cõfirmatione nõ habita. itẽ ꝗ erat in minorib. ordinib. conſtitutus. hæc oĩa objiciebant̃ in modũ exceptionis: vt patet in integra. de hoc j. de accuſationib. ſup his.

e ¶*A grauamine.*] quod inferebat ei altera pars extra iudicium, vt videtur; vel etiam in iudicio, quia plures commiſſiones emanarunt ſuper hoc negotio.

f ¶*Proſecutus.*] Si ſtatuiſſet terminum ſuæ appellationis, debuit condemnari ad omnes expenſas, quas aduerſarij fecerunt, poſtquam iuerunt ad curiam, quia non miſit ſufficientem procuratorem ad curiam. infra de appel. Nicolao. & cap. reprehenſibilis. & cap. ſæpe. & etiam ſi terminum non ſtatuiſſet: vt in d. cap. reprehenſibilis. & cap. ſæpe. & hoc verum eſt quando in iudicio appellatur.

g ¶*Sufficientem.*] legitimè conſtitutum ad agendum, & reſpondendum. s̃. de procu. cap. 1. & c. accedens. & 23. q. 5. de liguribus. & ff. de procu. mutus. §. pœna.

h ¶*Quantum de iure.*] In perẽptorio iudex debet ſic cõminari. s̃. de in integ. reſti. tũ ex literis. & ff. de iudic. in peremptorio.

1 Etiā propriū citari ſecūdū ſed hoc nō colligitur hic. Io. And.

a ¶*Nuncium.*] Nota per nuncium 1 fieri citationem.
b ¶*Potuerat.*] Sic ſ. de ele. bonę 1. §. ad ipſum. & ĵ. de appel. conſtitutus.
¶*Glo. ſeq. allegat concor. & ſignat contrarium.*
c ¶*Sub hac.*] Hoc fuit ſumptum de lege ff. de arbi. Celſus. §. ſed ipſe. & eſt ſim. ſ. de reſt. ſpol. c. vlt. §. porro. & 8. diſt. quo iure. & ſ. de offic. deleg. cum ſuper. argum. contra. infra de ſpon. ſicut. & ff. de cond. & demon. hęc ſcriptura. & ff. de leg. 3. ea tamē adiectio. & Inſtitu. de verb. oblig. §. omnis ſtipulatio. & ff. de cond. inſtitu. ſi quis ita inſtitutus.
¶*Glo. ſeq. notat, quòd impeditus tenetur procuratorem mittere. all. 6. concor. alle. in contrarium 7. iura: inter quæ interſerit rationē. ponit opi. Vinc. & demum ſoluit diſtinguendo inter actorē & reū & in reo cauſam arduam, impedimentum tēporale, & perpetuū.*
d ¶*Reſponſalem.*] Ex hoc videtur quòd licet aliquis iuſto impedimēto ſit detentus, vt venire non poſſit, quòd teneatur mittere procuratorē. 5. q. 3. ſi ægrotans. vbi de hoc. 18. diſ. epiſcopus. & cap. placuit. & 65. diſt. ſi quis in metropolitana. ver. & ſi forte. ſim. ĵ. de ap. conſtitutus. & ſ. de ele. bonæ 1. §. ad ipſum. In contrarium videtur quòd nō teneatur mittere procuratorem, dūmodo mittat excuſatorem. ſ. de procu. quærelam. vbi de hoc, quia reuocatur ſententia ſi probetur iuſta abſentia, vt ibi, & ĵ. de re iud. cum Bertoldus. & ff. de dam. infect. ſi finita. §. ſi forte. & 7. q. 1. præſentiū. Nā ægritudo prorogat diē: & ſi tūc iudicauerit, iudicatū non videtur. ff. de re iu. quęſitū. & ſi ex cā probabili abſens eſt, nō procedit cōtra eū diffinitiuè. ſ. de of. dele. cōſultationibus. Itē ſecundū hoc nō eſſet melioris cōditionis q̄ abeſt ex iuſta cauſa, q̄ qui ex iniuſta. 2 ſi enim nō vlt. intereſſe, vel non pōt, ſufficit ei ſi mittat procuratorē. ff. de procu. l. 1. & delegatus non pōt cōpellere partes vt perſonaliter q̄s ad cām veniat, niſi in caſibus in decr. Inno. iiij. de iud. c. iuris eſſe. & generaliter ab initio ante libelli oblationem quoties quis abeſt ex neceſſitate, ſubuenitur ei. ff. ex quib. cau. ma. ſed & ſi. §. 1. Ad hoc dixit Vicen. quòd reus ad cauſam citatus ſi ardua eſt cauſa & venire non poteſt, non tenetur mittere procuratorem, ſed excuſatorem arg. illius decre. ſ. de procura. querelam. niſi ſpecialiter hoc in citatione dicatur, ſecundum q̧ hic dictūm fuit. ſed actor ſemper tenetur mittere. ff. de diuer. & tempo. pręſ. l. 1. Dicas quod actor ab initio ante libelli oblationem, aut etiam citationem non compellitur agere, ſed ne fiat ei præiudicium in præſcriptione circa rem ſuam, etiam infirmus & impeditus compellitur conſtituere procuratorem, qui ſaltem litem conteſtetur: vt ſic interrumpat præſcriptionem, & ſic indirectè compellitur, ſed per iudicem non compellitur. & ſic intelligitur lex prima. ff. de diuer. & temp. præſcrip. Reus non compellitur venire iuſta de cauſa impeditus, & præcipue ſi cauſa eſt ardua, vt dixi in decre. quærelam. ſ. de procur. ſed ſufficit mittere excuſatorem, qui de hoc fidē faciat, vt ibi. Sed in caſu præſenti iſte electus ſimpliciter miſit nuncium cum literis, allegando quaſdam friuolas excuſationes, ſcilicet calores æſtiuos, & quòd tarde receperat nuncium, & inſidias allegabat: ſed non probabat, ideo condemnabatur in expenſis tamquam contumax. & ſecus eſt in Papa quàm in alijs iudicibus: & tamen circa principale non procedit Papa. Si tamen aliquis eſt longo impedimento detentus, ita q̧ non eſt ſpes quòd poſſit venire ad cauſam, & negotium tale ſit q̧ non poſſit aliquo modo expediri per procuratorem, tenetur mittere, ſaltem, vt litem conteſtetur: vt ſic nō currat præſcriptio actori: ſed ſi perpetuò ſit impeditus, tunc tenetur omnino mittere procuratorem ad cauſam, aliàs procedetur contra illum abſentem.

2 Qđ eſſet abſurdum. ſequeretur ēt alia abſurditas: q̧ cū nullꝰ cogat fieri p̄curator, In ſti. manda. §. ſicut. & §. rectè imputaret ſ for ſan ei qui p̄curatorē iuenire nō potuit, cū nullus obligetᵉ ad impoſſibile. de ap. c. ſi. qđ arg. eſt neceſſariū niſi fraudulēter aliqđ allegaretᵉ, ſecundum Hoſt. Ioan. And.

† Aliàs ita: ſic dirigere potuerat nunciū reſpōſalē.

† Aliàs: ad diē ſibi aſſignatum.

dum: ſed ipſe direxit ſimplicē ſolummodo nuncium [a], excuſationis literas afferētem: ſcribebat enim quòd nunciū (cui cū à nobis recederet, iniunximus viua voce, vt citaret eundem) ſerò receperat, vnde non poterat, tum propter termini breuitatem, tum propter viarū diſcrimina, noſtro ſe cōſpectui pręſentare. Sed cōtra hoc faciebat, q̧ ſicut excuſatorem direxerat, ſic † dirigere potuerat [b] reſponſalem: cùm ei non fuiſſet iniunctū, vt ad cauſam in propria perſona dumtaxat, veniret, ſed vel ipſe accederet, vel procuratorem idoneū deſtinaret. ¶Præterea cū mandatur alicui, vt ad certum terminum ſe iudici repræſentet, duo ſub hac [c] forma mādātur, vt ad iudicem veniat, & ad diē ſibi præfixam accedat. vnde ſi venire non poſſit ad diē † aſſignatū, tenetur nihilominus ſe iudici præſentare. Si enim mādatur alicui, vt alij ad certum diem, rem certam exoluat, nō ideo erit à mandato ſolutus, ſi ſoluere nequiuerit die data: imo ad ſolutionem (elapſo ēt die ſolutioni pręfixo) tenetur. ¶Quapropter, quia dictus electus nec venerat, nec ſufficientem miſerat reſponſalem [d] ad diem ſibi ſtatutum, vel poſt, etiā diutius expectatus [e], nec de vicino eius aduentu ſpes erat: vtpote qui per literas vtcūque excuſauerat morā ſuā, & calores [f] æſtiuos, & inſidias ſibi poſitas formidabat: eum reputauimus cōtumacem [g] †, & ad legitimas & moderatas expenſas [h], quas aduerſarij eius fecerant à tempore citationis emiſſæ, quem † ex tunc expectare inceperant, ipſum curauimus condemnare.

¶Idem Armachano, & Caſelen. Archiepiſcopis.

¶*Sententia in cauſa beneficiali, non tranſit in rem iudicatam reſpectu ſuperioris, quo minus poſſit de iuribus partium inquirere; maximè quando ſententia fuit lata contra abſentem, licet contumaciter, & indefenſum.*

CAP. VII.

Cum † olim D. clericus (Celeſtino Papæ prædeceſſori noſtro diuerſis prælatorum Hyberniæ literis præſentatis) ſe aſſereret in epiſcopum Roſcenſem † fuiſſe electum, nulluſque appareret qui aliquid contra eum

e ¶*Diutius expectatus.*] Et ſic videtur q̧ in crimine purgari poſſit mora argu. ff. ſi quis cau. & ſi poſt tres. arg. contra. ĵ qui ma. accuſ. poſ. cum in tua.
¶*Glo. ſeq. cum ſeq. duo ponit argumēta, & duo contraria.*
f ¶*Calores.*] Iuxta illud. *Nos genus ignauū tecto gaudemus & vmbra:* & ita eſt arg. q̧ nō excuſet Auguſtus quin teneatur quis proſequi appellationē ad curiā. 3 Arg. contra. 74. diſt. quorundam.
g ¶*Contumacē.*] Vnde poterat contra eum procedi ad diffinitiuā ſententiam, cū ageret de electione. ſ. vt lit. non conteſt. quoniam. §. 1. ſed q̄a appellauit, amplius expectatur. ĵ. cap. proxi.
¶*Gl. ſeq. arg. quòd etiā in criminalibus, &c. & remittit. Finis obijcit & remittit.*
h ¶*Expenſas.*] Arg. q̧ in cauſa criminali, ſiue denunciationis, vel inquiſitionis, ſeu exceptionis locū habet petitio expenſarum. C. qui accu. non poſ. qui crimen. & ſic lex illa. C. de iu. ſancimus. & ſupra eodem. cap. proxi. locum habent ſiue cauſa ſit ciuilis, ſiue criminalis. De expenſis dictum eſt ſatis ſupra cap. proxim. & ſit hic condemnato non præmiſſa taxatione. Dic ſuper hoc prout notatur ſupra de procurato. auditis.

† Vide ad hoc l. 2. & ibi Bar. C. de iur. calu. & l. eius qui. ff. de iur. fiſ.

† Aliàs quā aliàs quoniam.

3 Maxime q̄a ſanū nō vr̄ morari Romæ arg. 7. q. 1. qualiter. vbi de hoc in fi. gl. Io. And.

† Cap. 3. e. tit. in 3. cō pil.

† Epiſcopꝰ Roſcenſis ſeu. Roſſen. ſuffraganeus eſt Archiepi Caſelen. in Hybernia.

Cum olim.] Io. And. non ſummat: dicens, gratioſam eſſe ſed quatenus ius ponit, poteſt ſic ſummari. In cauſa electionis proceditur contra contumacem etiam ad diffinitiuam: & contumax de miſericordia citari poteſt, & audiri. Diuiditur. Nam primò ponitur factum plura continens. Secundò commiſſio cum mandato: ibi, *Volentes*. Abb. Siculus.

Casus. Quidam clericus de nomine acceſſit ad ſedem Apoſtolicam cum multis literis prælatorum Hyberniæ, quas præſentauit domino C. continentes, quod idem D. electus erat in epiſcopum Roſceñ. & cùm nullus appareret, qui aliquid proponeret contra ipſum dominus Papa fecit illum in epiſcopum conſecrari: Poſtmodum F. & G. monachi ad dictum C. accedentes, propoſuerunt ſe à canonicis eccleſiæ Roſceñ. electos, & quòd dictus D. per falſas literas ſe fecerat conſecrari: Vnde C. cauſam commiſit quibuſdam, vt de forma electionis illius D. veritatem inquirant: & ſi canonicè electus fuit, faciant illum pacifica poſſeſſione gaudere, alioquin cognoſcant de electione dictorum monachorum, confirmantes quam canonicam inuenerint, altera infirmata: Iudices citauerunt D. tertiò, ſed noluit comparere: vnde ipſi cœperunt cognoſcere de electionibus dictorum monachorum, & electionem F. confirmauerunt: Interim dictus D. ad ſedem Apoſtolicam acceſſit. & ſuper quibuſdam grauaminibus & iniurijs contra dictū F. & quoſdam illos literas impetrauit: poſtmodum dictus F. ad dominum Innocentium accedens, literas prædictorum iudicum præſentauit eidem, continentes qualiter in electione ipſius fuerat proceſſum: Dominus Papa volens adhuc miſericorditer agere cum illo D. vt eius malitia conuinceretur, remiſit iſtum

F. ad ipſos

F.ad ipſos iudices,mandans eiſdem, quod non obſtante quod electio ipſius F.fuit confirmata, adhuc inquirant de electione ipſius D.ſecundum quod in litera cōtinetur.In fin.dicit quod ſi ille D.non venit anno elapſo, dictum F.faciant in epiſcopū conſecrari.No.ꝙ propter malitiam alicuius conuincendā citari debet ex habūdanti.

¶*Gl.ſeq.reci. per obiectionem, & ſolutionē.*

a ¶*Proponeret.*] Non ideo ſtatim debuit ei credi. 1 quia ſępe huiuſmodi eulogia ex mala fide fiunt. ff.de cuſtodia. & exhibi. reorum. diuus Hadrianus.nemini enim cito manus impones. 24. diſt. §. 1. & 78.diſ.quid eſt.& ſupra de elect.cū nobis olim. §.his igit.ſed ideo credidit ei Papa: quia ei ſoli fiebat præiudiciū, ſicut clerico qui celebrat in ſecreto. 2 ſ.de clericis peregrinis. in fine.

b ¶*Alioquin.*] id eſt,ſi fuiſſet electio caſſanda ordine iudiciario: ſed iudices non intellexerunt, quoniā nimis feſtinanter confirmauerūt.vnde dicit inferius, nō obſtante quòd eius electio ſit confirmata.

c ¶*Citatus.*] & ideo cōtumax fuit: vnde potuit procedi contra ipſum ad ſentētiam. ſ. vt lite non conteſt. quoniā. §. 1. & ideo poſtea audiri non debuit, nec ſententia retractari cōtra eū lata, ſed de gratia auditus eſt poſtea:vt ſequitur inferius.

d ¶*Cōfirmare.*] nimis ſubitò, vnde Papa vult iterū inquirere de electione ipſa, nō obſtāte tali confirmatione.

e ¶*Miſericorditer.*] Sic ergo ex miſericordia tantum(vt eius malitia conuincatur)auditur iſte D. vnde mādat Papa inquiri de electione ipſius, non obſtante cōfirmatione de prædicto.F.quæ de iure non debet retractari,cū ordine iuris facta fuerit, nec ab ea appellatū fuit, licet dicatur appellaſſe: quia nō impetrauit ſuper facto electionis, ſed ſuper iniuria: & ideo non ponit ius hæc decr.ſed eſt quædam prouiſio ex miſericordia.

f ¶*Conuincatur.*] Sim. 5.q.2.pręſenti.C.de iud.Aut.iubemus. & ſic iudex poteſt parcere contumaci. ſ.de of. dele. conſuluit. & ſ. eod. prout. & j. cap. proxim. & C. quomodo & quando iudex.l.1.Bern.

g ¶*In Hybernia.*] Arg. citationes extra prouinciam non eſſe faciēdas.ſ.de elect.coram. & ſ.de maio.& obe.ca.vlt. 3 ſed ſi nō poteſt inueniri: ad domū illius qui citatur, mitti debet.ſ. eod. cauſam. & j. ſo. venerabilis. & citandus eſt quis edictis, vel literis. ff. de fideicom. liber. cùm verò. §. vltim. vel ſi non habet domicilium, vbi habitare conſueuit. ff. de dam. infect. l.4. §. prætor. vel apud eccleſiam ſuam.j.de cleri. non reſiden. ex tuę.j.eo.cap.finali.

¶*Glo.ſeq.tripliciter obijcit, & ſoluit.*

h ¶*Anni.*] Sed quare expectauit vltra ſex menſes,contra id ſ. vt lit.non conteſta.quoniam.§.1?Forſan hoc ideo,quia appellauerat: vt ſequitur. 4 Sed per alia etiam iura non videtur ꝙ fuerit expectandus. ſ. de elect. dudum. & j. de re iudic. cum olim. ſed forte ideo expectabatur, quia erat conſecratus, & cum eo tractabatur cauſa; ſed ibi non tractabatur niſi inter eligentes. Item quare hic aſſignatur tempus appellanti, contra id quod legitur.j. de appel. ex inſinuatione? Reſpon. quia præfigitur ab eo, ad quem appellatur, & qui poteſt. ſed omnia iſta ex miſericordia intelliguntur facta.

i ¶*Facto.*] Sic j. de appel.dilecti.& cap. vt noſtrum.Bern.

proponeret a: dictus prædeceſſor noſter ei munus fecit conſecrationis impendi. Poſtmodum F. & G. monachi ad eiuſdem prędeceſſoris noſtri pręſentiā accedētes, vterque ſe aſſeruit à canonicis Roſcē. eccleſiæ fuiſſe electū, & ꝙ prædictus D. ꝑ falſas literas fuerat cōſecratus:propter ꝙ idem prædeceſſor noſter cām vobis ſub ea forma cōmiſit,vt de forma, & proceſſu electionis memorati D.ſolicitè qreretis: & ſi eū electū canonicè fuiſſe cōſtaret,ipſum faceretis pacifica poſſeſſiōe gaudere:alioquin b inter prędictos F. & G.audiretis cām: & cuius electionē canonicā, & magis rōnabiliter factē inueniretis, alterius curaretis electioni pręferre: & j. Cumq; à vobis dictus D. tertiò citatus c, veſtro ſe nollet conſpectui præſentare procedentes in cauſa, tā ex teſtimonio cleri,& populi Roſcen.eccleſię,q̄ ex aſſertiōe regis Coarciæ, † & prę latorū prouinciæ,de prędicto F.electionem fuiſſe celebratā canonicè didiciſtis, & eā † curaſtis auctoritate Apoſtolica cōfirmare d: ꝑſertim cū capitulū Roſceñ. eccleſiæ, dictū.D.ſe nō elegiſſe cōſtanter aſſereret:nec de prędicti G.monachi electione aliquatenus cogitaſſe. Interim † memoratus D. ad Apoſtolicā ſedem accedens,ſuper quibuſdā aliis grauaminibus,& iniuriis, cōtra dictū F.& quoſdam alios literas īpetrauit:dictus † F.poſtmodum ex parte veſtra nobis literas præſentauit:quæ qualiter à vobis in cōmiſſione prędicta proceſſum fuerat, continebant:& infrà.¶Volentes igitur adhuc miſericorditer e agere cū abſente, vt eius malitia cōuincatur f, dictum F. ad vos duximus remittendū: Mandantes, quatenus nō obſtanre quòd eiuſdem F.fuit electio confirmata, ſępe dictū D.ſi in Hybernia g poterit inueniri,legitimè citetis ad cauſam,& (facultate ſibi defenſionis indulta) in cauſa ipſa canonicè procedatis. Qui ſi inuentus infrà tres menſes veſtro ſe cenſpectui contempſerit pręſentare,ad cōſecrationem dicti F.omni occaſione poſtpoſita, procedatis. Si autem in Hybernia inuentus nō fuerit, indulto ſibi vnius anni h ſpatio,ex quo ad nos, & ſi nō verbo, facto i tamen intelligitur prouocaſſe (arrepto itinere ad ſedem Apoſtolicam veniēdi) dicto F. adminiſtrationem Roſceñ.eccleſiæ,in ſpiritualibus, & temporalibus cōmittatis,quo elapſo,eum non differatis in epiſcoporū cōſecrare.

¶ Idem.

¶*Si proceditur per viam inquiſitionis contra abſentem contumaciter, etiam lite non conteſtata, teſtes recipi poſſunt, & ſententia diffinitiua ferri, etiam per viam depoſitionis,ſi hoc meretur delictum.*

## CAP. VIII.

Veritatis † eſt verbū organo dominicę vocis emiſſum: & infrà.¶Sicut canonici

V*Eritatis eſt.*] Legitur quo ad rationē decidendi pluribus modis.ſed cōmuniter ſummatur ſic. Si agitur de crimine in modum denunciationis cōtra reū contumacem, poſſunt recipi teſtes,& ferri diffinitiua ſententia. hoc dicit. Diuiditur: Nam primo ponit denunciationem criminum epiſcopi Curieñ. & tres delegationes ſuper ea ſucceſſiue factas,& delegatorum proceſſus. Secundo eum deponit, & per ipſum alienata reuocat. ſecunda: ibi, *Nos igitur.*Abbas.

CASVS. Quidam canonici Curienſes denunciauerunt epiſcopum ſuum de dilapidatione, homicidio, inceſtu, & alijs criminibus,de quibus erat, publicè infamatus: vnde Papa cauſam ſuper his commiſit primò epiſcopo Tridonenſi, & abbati ſanctæ Mariæ, & cuidam præpoſito, inhibendo eidem ne de rebus eccleſiæ aliquid alienare præſumat. Secundò cōmiſſa fuit epiſcopo Brixieñ. eadem cauſa,& abbati, & præpoſito prædictis:ſed dictus epiſcopus coram primis iudicibus vocatus per contumaciam venire contempſit: vnde ipſi ab officio & beneficio ſuſpēderūt eūdem.Poſtmodum citatus à ſecūdis iudicibus comparuit coram eis, & friuolam excuſationē prætendēs, ſolita malitia noluit ſtare iuri cū canonicis prędictis: pp ꝙ Papa confirmauit ſuſpenſionē à primis iudicibus factā. Tertio loco cōmiſſa fuit cā epo Cumano,& cuidam abbati,ad ſuperandā malitiā ipſius epi: q citatus nec venit,nec ꝑ ſe miſit aliquē reſponſalē: vñ ipſi tulerūt ſniam excōicationis in eūdē,recipiētes teſtes, ſecūdū ꝙ à dño Papa receperāt in mādatis,ꝑ quos qlibet crimē prædictorū fuit probatum. Iudices cauſā & proceſſū ipſius cauſę remiſerūt ad Papā. Vñ ipſe cōſideratis ꝑdictis, vidēs ordinē iudiciariū in hoc facto fuiſſe ſeruatū,cōſiderās ēt ꝙ poſt ſnias inde datas: celebrare ꝑſumpſit,ī nomine Dñi cū Apoſtolo,volēs inobedientiā omnē vlciſci,tulit ſniam perpetuæ depoſitionis in ipſū epm,licet abſentē, priuās eū ab omni Pōtificali & ſacerdotali officio ſine ſpe reſtitutionis, reuocādo in irritū quicquid de rebus eccleſię alienare præſumpſit poſt inhibitionē ſibi factā per Apo. ſedē,& poſt ſuſpēſionem & excōmunicationem latam in ipſum.No.ꝙ in cauſa denunciationis lite non conteſt.contra contumacem poſſunt recipi teſtes. Item qui celebrat ſuſpenſus vel excommunicatus,debet deponi. Item in abſentem contumacem fertur ſententia depoſitionis. Item per denunciationem aliquis deponitur, ſed hoc fuit propter magnitudinem criminis homicidij, qui celebrauit excommunicatus.

1 Cōcor.l.ſi cū diues. §.ſi arbiter. cum gl. & Bart. ff. de arbitris.

2 Vel fuit decept⁹ ſecundū Go. ex multitudine ſigillorū: q̄a non erat credē dū tot ſigilla falſata. de cle. pe. c.j.Sed Hoc. hoc cōfirmat ꝙ ibi dixi ſecundū eum. & eſt ex hoc ar.ꝙ decretū electiōis non ſit de ſubſtantia. de hoc 61. diſt. eps.& ſ. de ele.ſ notuit Io. And.

† Coarchaię.
† Coarchiæ
† Coarchauæ.

† Aliàs:eū.

† Aliàs,Interim aūt.

† In oībus manuſcriptis exēplarib⁹ ita: eodē F. poſt modum ex parte veſtra nobis literas præſentāte, q̄, &c.

3 Concor. tex.in l.pe. cum cōcor. C. de teſti.

4 Dicit Inno.ꝙ in cōtrario agit de electione nō cōfirmata, & electo non cōſecrato, ſed iſte cōſecrat⁹ erat

& appellaſſet,ver. nō peſſimum erat ꝙ ali⁹ itraret locū eius, ſi d̄ iure erat eps inſ.a d̄ cōceſ.ꝑbē. ca.1. & arguit.ꝑ hoc Inn. ſniam latā in matrimonio ſpūali non trāſire ī rē iudicatā ſicut nec in carnali, de re iu. lator Io.And.

† Cap. r.e. tit.in 4.cōpilat.& de intellectu vide Ludou'cū Romanū ſingul. 410. in.Tu ſcis duas regulas.ad-d̄ q̄ dixi li. 3.cōmētarior:in Director inqſitor. 1. Schol. 16.

1 Hęc gloſſula nō eſt Bernardi, nec habet in antiquis exemplaribus.

a ¶*Auditorio.*] Simile 1 ff. ſi cer. pet. lecta eſt. Nam auditorium eſt locus vbi cauſæ tractantur.

b ¶*Retulerunt.*] In modum denuntiationis. 2. q. 7. quapropter. ſicut patet in integra.

c ¶*Per contumaciam.*] Not. ꝙ per ſolam contumaciā poteſt etiam quis ſuſpendi ab officio & beneficio, cū Papa confirmat eam, quia coram primis nō comparuit.

d ¶*Iudicibus.*] ſecundis ſcilicet.

e ¶*Experiri.*] id eſt defendere. ſic ſ. de iudi. cap. 1.

† Triden.

f ¶*Neglexit.*] Et ſic nec coram primis, nec coram ſecundis fuit lis conteſtata, & tamen lata fuit ſententia diffinitiua, vt ĩ. ſequitur.

g ¶*Malitiam.*] ſ. cap. proxi. vbi de hoc. & c. prout. Ber.

h ¶*Excommunicationis ſententiam.*] Cum iam eſſet ſuſpenſus. & ita creſcente contumacia, creſcere debet & pęna. ſ. vt lite non conteſtata. quoniam. in fi. & ff. de pœn. l. relegati.

¶*Glo. ſeq. eßet coniungenda gl. decre. prout. ſupra eod. illa: procedit in ciuili, iſta in criminali. Et recitari pōt per modum quęſtionis, qualiter in criminalibus procedatur contra cōtumaces, & dicit gl. ꝙ ſecundum legē aut lis nō eſt conteſt. aut eſt, primo caſu, & c. Io. An. ſecundum canoniſtas ponit opi. Hu. qui non curabat conte. ſed ſolum an liqueret, necne. demum opi. modernorū, qui diſtinguunt an ſit lis. conte. necne. contra quos opponitur de hac decre. in qua procedit ſuper crimine lite non conte. Finis glo. dat tres ſolutiones, ſed primam reprobat: ex principio tolle quartam. Illa quę eſt in fi. gl. habet quòd propter irregularitatem iſte fuit depoſitus, & non propter delicta præterita.*

† In aliquot antiqs, noſtra.

Curię. in noſtro auditorio [a] retulerunt [b], H. Curień. epiſcopus, eccleſiam ſuam nō ſolum dilapidando depreſſit, ſicut publica prædicabat infamia: ſed homicidio, inceſtu, alijſq; criminibus polluit: & infrà. Super his cōmiſimus primò cauſam Tridoń. † epiſcopo, & abbati Montis ſanctæ mariæ, & præpoſito de Inſula: ſecundò quoque Brixienſi epiſcopo, & ipſis abbati, & præpoſito: & infrà. Verum cū epiſcopus ipſe priorum iudicum pręſentiam adire per contumaciam [c] contempſiſſet, auctoritate noſtra fuit per ipſos iudices ab officio beneficioq; ſuſpenſus: & infrà. Tandem verò coram iudicibus [d], canonica citatione vocatus, præſentiā ſuam difficulter exhibuit: ſed friuolam tunc excuſationē, malitia concepta, prætendens, experiri [e] cum canonicis in iure neglexit [f]: qua de cauſa nos de conſilio fratrum noſtrorum ſuſpēdentes epiſcopum ipſum; vel potius ſuſpenſionem à iudicibus factam auctoritate Apoſtolica confirmantes, tertiò ſuper his Cumano epiſcopo, & abbati ſancti A. cauſam ad ſuperandā malitiam [g] ipſius epiſcopi, commiſimus audiendā: qui partibus citatis, cùm nec per ſe, nec per reſponſalē idoneum comparuerit, in eundē, propter inobedientiam, excōmunicationis [h] ſententiam, ꝓtulerūt: teſtes ex parte veſtra † (quemadmodum in mandatis à nobis acceperant) admittentes, ſcilicet Abbates, Priores, Prępoſitos, & alios religioſos viros: per quos quemlibet articulum criminum prædictorū conſtat fuiſſe probatum [i]: & infrà. ¶Nos igitur videntes ordinem iudiciarium in hoc facto fuiſſe ſeruatum; conſiderato pretereà †, quòd poſt ſentētias in ſe datas †, celebrare ꝑſumpſerit: cū multi prelati eccleſiarum contra eundem epiſcopum ſcripſerint, nec vnus pro eo defendendo [k], vel aliquatenus excuſando: in nomine Domini cū Apoſtolo omnem inobedientiā vlciſci volētes: licet abſentes corpore [l], præſentes tamen ſpiritu, iuxtà verbum eiuſdem † Apoſtoli, tulimus ſententiam perpetuæ depoſitionis in ipſum, & eum tam à pontificali, quàm ab omni officio ſacerdotali priuātes, ſine ſpe reſtitutionis aliqua, duximus condemnandum: ea nihilominus in irritū reuocantes, quæcunque poſt inhibitionem [m] Apoſtolicæ ſedis, ſeu † factam ſuſpenſionem, & excōmunicationē, de rebus eccleſiæ alienare præſumpſit.

¶Idem in concilio generali †.

¶*Actor non admiſſus in poſſeſſionē ſibi decretam per iudicem cauſa rei ſeruandæ, vel ab ea expulſus, per lapſum anni verus efficitur poſſeſſor.*

CAP. IX.

Contingit interdū, quod cùm actori ob contumaciā aduerſę partis, adiudicatur

dum hoc poſſes intelligere quod hic dicitur, & ĩ. qui ſi. ſint legitimi. perlatum. hic bene liquebat de crimine abſentis per contumaciam, & ita non eſſet aliquod contrarium ſecundum canones. Et ſi non liquet de crimine, tunc excommunicatur reus: & ſic intellexit 11. quæſt. 3. rurſus. & c. quicunque. nec diſtinguebat an ſit lis cō teſtata, vel nō. Verum moderni Doctores dicunt 4 quod nunquā eſt procedendum contra abſentem lite non conteſt. & intelligunt illud c. decernimus. cū lis erat conteſtata. ſed ſi lis nō eſt conteſt. vel ſi eſt conteſt. & non liquet de cauſa: tunc locum habet. 11. q. 3. rurſus. & c. quicunq;. & ita contradicunt huic decre. quia hic lis nō fuit cōteſt. & tamen fertur ſententia contra abſentem de crimine, nec expectatur per annum, & teſtes recepti fuerant. Qualiter ergo intelligitur qđ hic dicit, ita ꝙ non cōtradicant c. prædicta? Poteſt dici ꝙ recepti ſunt teſtes de ſpeciali mandato domini Papę, q habet poteſtatem etiam ſupra ius. ĩ. de conceſ. præben. pro poſuit. §. licet autem. & ipſe idem tulit ſententiam depoſitionis: Vnde factum ſuum ad cō ſequentiam trahi non debet: imo ſecundum ꝙ ipſe iudicat, & alij debent iudicare. ĩ. de re iud. in cauſis. 5 Vel melius dicas ꝙ c. decernimus. & c. rurſus. & c. quicunque. loquuntur vbi directe agit de crimine in modum actionis: & ideo intelliguntur lite conte. licet ex litera non colligat. ſed ca. iſtud loquit in alio caſu, cùm agitur de crimine in modū denunciationis, ſeu inquiſitionis: nā canonici Curię. denunciauerūt hęc crimina domino Papę, de quibus publica infamia laborabat eps iſte, vt dicitur in prin. vt bene colligitur ex antiqua decret. & ita bene poſſunt teſtes recipi, & ferri ſnia contra contumacē. ſ. vt lite non conteſ. quoniam. §. ſunt & alij. & ĩ. de accu. qualiter & quando. 2. §. debet. & plus eſt etiam hic, quia deponitur in modum inquiſitionis propter homicidium, cùm aliàs in modum inquiſitionis non debeat quis deponi. ĩ. de accu. inquiſitionis. 1. reſponſo. & quia celebrauerat excommunicatus, propter quod ſolum potuit depọni. 11. q. 3. ſi quis presbyter.

4 De hoc 3. q. 9. ſumma. & loqtur de modernis ſui tēporis: q̃ nobis hodie ſunt antiqua ſecū dū Io. Vin. Tan. & ſimiles Ioā. And.

† Aliàs ēt.

† Aliàs latas.

† 1. ad Corinth. c. 5. c. audi. 11. q. 3. & hac ſētētię formula vtiſ Eymericus in Directo rio pa. 3. in 13. modo ꝓceſſum terminandi.

† Aliàs ita: ſeu factam excōmunicationē, & ſuſpenſionem.

† Laterane ſub Innocētio iii. c. 40. & c. 1. eo. tit. in 4. cōpila.

5 Et tex. dicit ordinē iudiciariū fuiſſe ſeruatū. Io. An.

i ¶*Probatum.*] Hic patet quod lite non conteſt. recipiūnt teſtes: & ita non ſolum recipiunt vbi agitur de electione prælati, vt ſ. vt lite non conteſt. quoniam. §. porro. ſed etiam vbi agitur de deſtitutione. ad id facit. ĩ. de cleri. non reſi. ex tuæ. & 3. q. 9. decernimus. & hoc ideo eſt, quia periculoſa eſt mora vtrinque, quia vtilitas eccleſiæ vtroque caſu impeditur. Secundum leges de crimine nunquam proceditur contra abſentem lite non conteſta. niſi in caſu contra apparitorem. C. de pœn. ne diu. Pro contumacia verò adnotantur bona, & expectatur per annum, & poſtea deuoluuntur ad fiſcum, nec ſuper bonis auditur, ſed ſuper crimine: vt C. de requi. reis. l. 2. Si autem lis eſt conte. & 2 liquet de cauſa, in maioribus criminibus, nunquam proceditur contra abſentem, imo auditur quandocunq; venerit. ff. de requi. reis. annus. ſed ibi de conteſt. litis nihil dicitur, ſed ita intelligunt Docto. Sed in minoribus quæ pœnam relegationis, vel damnum æſtimationis continent: bene proceditur contra abſentem. ff. de pœ. abſentem. ſed accuſator ſemper debet eſſe præſens. fallit in hoc caſu. 3 C. de adul. quamuis. vbi proceditur contra reum abſente accuſatore. H. diſtinguebat an liqueat de cauſa, vel non: ſi liquet de crimine, vel poteſt liquere, condemnatur abſens. & ſic intellexit 4. q. 5. quiſquis. & 24. quæſt. 3. de illicita. §. de conuentione. & ſecun-

2 Ita legit ĩ antiquis, vt eſt impreſſum, licet quidā hic adnotēt aliàs legi: nec liquet.

3 Scilicet, cū mulier in quęſtionib. cōfeſſa de crimine petiit accuſatorē ĩ officio publico cōſtitutū pręſētari. Ioan. And.

¶*Gl. ſeq. reci. per q. an pro iſto fuiſſet procurator admiſſus.*

k ¶*Defendendo.*] Quilibet enim admiſſus fuiſſet ad defenſionem ipſius. ff. de procu. ſeruum quoq;. §. publicè. ſed hoc verū eſt ad allegandas cauſas abſentiæ, ſed non ad cauſam: quia in criminibus nō interuenit procurator ſi agatur directè. ĩ. de accu. veniens. ff. de pub. iud. l. pe. §. ad crimen. ſed cū hic non ageretur directę, potuit procurator interuenire. 6 ĩ. de accu. ſup his. & ſ. de procu. tuæ. ſ. eod. cùm dilecti.

l ¶*Abſentes corpore.*] Sic. 2. q. 1. de manifeſta.

m *Inhibitionem.*] Sic ĩ. de deſpon. imp. ad diſſoluendum. ĩ. de no. ope. nun. cùm ex iniuncto. ſim. ſ. de of. deleg. venerabilis. & ĩ. de acc. cap. vlt.

6 Gof. contra: eū ad depoſitionē agerei, licet per inquiſitionē. Hoſt. Idem infra de accu. inquiſitionis. vt ibi dicā ſu per. glo. 1. Io. And.

Contingit.] Primò ponit caſum quandoque contingentem Secundò prouidet: ibi, *Ne. igitur.* Abbas Siculus.

CASVS.

Cᴀsᴠs. Aliquis citatus ad cauſam cōtumaciter ſe abſentat: iudex per contumaciā abſentis adiudicauit poſſeſſionem actori cauſa rei ſeruandæ: ſed propter potentiam rei ſiue dolum, actor infra annum rem cuſtodiendam nanciſci non poteſt, vel acquiſitam amittit: & ſic ſecundum quoſdam poſt annum non efficitur verus poſſeſſor, & reus de malitia ſua commodum reportat: ne igitur cōtumax melioris conditionis q̄ obediens exiſtat: ſtatuit cōcilium de canonica æquitate, vt in caſu pręmiſſo, actor anno elapſo verus efficiat̄ poſſeſſor. Not. ꝙ ille qui nō poſſidet fictione iuris, & propter dolum alterius poſſidere intelligitur, ita quod anno elapſo verus eſt poſſeſſor. Itē contumax puniri debet.

(cauſa rei ſeruandæ [a]) poſſeſſio, propter rei potentiam, ſiue dolum, actor infra annum rem cuſtodiendam nanciſci non poteſt [b], vel acquiſitā amittit: & ſic (cum ſecundum multorum aſſertionem verus nō̄ efficeretur poſt lapſum anni poſſeſſor) reportet commodū de malitia ſua reus. ¶Ne igitur cōtumax melioris [c] quàm obediens conditionis exiſtat, de canonica æquitate ſancimus, vt in caſu præmiſſo, actor [d] verus conſtituatur [e] elapſo anno, poſſeſſor.

¶Gregorius.ix. Archiepō Burdegal.

*¶Si reus non inuenitur, ſufficit publicè citationem ad eccleſiam ſuam proponi.*

*¶Glo.ſeq.reci. per q.an miſſus in poßeßionem prædialem poſſideat: & diſtinguit realem à perſonali: & in real. differt lex à canone, in perſonali non. In fi.inſtruit iudicem ne feſtinet & vt ſummatim examinet.*

a ¶*Seruandę.*]Secundum legiſtas improprie dicitur cauſa rei ſeruandæ, vbi quis conuenitur actione reali, in quo caſu eſt ſtatim verus poſſeſſor, ſecundum eos. C. de præſcrip.xxx.vel xl. ann.ſi quis emptionis.§.pe.ſed commutabiliter: quia reus veniens infra annum eam recuperat ſecundum formam iuris.s̄. vt lit.non conte.quoniam.§.in alijs.& ibi eſt arg. pro hac opinione in verbo, recuperet.ſed illud exponitur ideſt, retineat, ibi: Secundum iura canonica Proprie dicitur cauſa rei ſeruandæ, quia ante annum non eſt verus poſſeſſor, ſed cuſtos potius.j̄.tit.proxi.cap.vlti. & s̄.de offi.ordi.paſtoralis.ver.veruntamen. In perſonali verò actione ſecundum omnes proprie dicitur cauſa rei ſeruandæ, ſiue cauſa cuſtodiæ: talis enim cuſtos, eſt, & non poſſeſſor.ff.de acqu. poſſeſ.poſſideri.§.vlti.& l.ſi qs ante.§.denique. nec tunc eijcitur primus poſſeſſor de poſſeſſione.ff.de dam. infec. ſi finita.§.ſi quis autem. & ff.vt in poſ.leg. is cui.1.rn̄.ſed tantummodo ſecundum decretum eijcit primū poſſeſſorem.ff.de dam.infec.ſi finita.§.vbi autem.& ita vterque erit in poſſeſſione, diuerſo tamē reſpectu. poſſeſſor ergo colet agrum, & colliget fructus: ſed alter eos cuſtodiet, ne diſsipētur ab iſto.ff.vt in poſſeſ.lega.is cui.§.qui legatorū. In reali actione ſecus, vt dicitur in vlt.notula huius c. Tamen iudex nō multum feſtinabit ad miſſionem in poſſeſſionem, quia ſi reus probauit iuſtam cauſam abſentiæ, reſtituetur.ff.de dā.infe.ſi finita. §.ſi forte. vel forte ipſo iure. ff. de priuile. cre. imperatores.& infra de re iudi.cum Bertholdus. Summatim examinabit ergo iudex negotium antequam mittat alteram partium in poſſeſſionem.s̄.vt lit.non conteſta. quoniam frequenter.§. ſi verò.& C.de bo.aucto.iud.poſſiden.Auth.& qui iurat.

Poſſeſſor verꝰ an efficiatur qui ex primo creto ī poſſeſſionem mittitur.

Quis ordo ſeruandus priuſquam quis in poſſeſſionem mittatur.

*¶Gloſſa ſeq.reci.opi. Io. quam reprobat: & alleg. per eum reſpondet.*

b ¶*Non poteſt.*]Contra iſtum qui nō admittit alium in poſſeſſionem, plura remedia ſunt prodita, quæ enumerantur s̄.vt lit. non conteſt. tuæ. & dicit. Io. 1 ꝙ ſi per annum ſteterit in excommunicatione, perdit poſſeſſionem.arg.11.q.3. rurſus.& c.quicunq;. ſed hoc non credo ꝙ ex vi excōmunicationis perdat poſſeſſionem, ſed ex eo ꝙ non admittit illum ad poſſeſſionem beneficio huius conſtitutionis.& cap. illa. nō loquunt̄ in cauſa ciuili, ſed c.rurſus.loquitur in criminali.& c.quicūq;.loquitur cùm de crimine agitur, ſiue ciuiliter ſiue criminaliter: & ſic non tangunt iſtum caſum; ſed ſecundum hoc contingeret, ꝙ efficeretur poſſeſſor ille qui non fuit miſſus in poſſeſſionem, nec pronunciatus mitti. Duę enim ſunt pœnę procedendi contra contumaces, vna per miſſionem in poſſeſſionem, alia per excommunicationem: vbi vna tantum imponitur, alia non inducitur: niſi expreſsè imponatur: imo cùm vna non timetur: tunc demum alia imponatur: vt s̄.vt lit. non conte. quoniam frequenter.in fi.

1 Hic, ſed ī prædicta decre. no. ꝙ pdit cauſam, & vide ꝙ ibi dixi. Io. And.

c ¶*Melioris.*]Non enim melior debet eſſe conditio illorum qui deliquunt, quàm eorum qui obediunt.ff. de don. inter vir. & vxor.l.3. §. 1. & s̄. de poſtu. præla. ad hæc. verſic. nos, &c. & ſtulti non debēt eſſe melioris conditionis quàm periti.ff. quod vi aut clam.l.ſeruus.& 16.q.1.legi epiſtolam. in prin.& ff.de noxa.l.non ſolum.

d ¶*Actor verus.*]Idem videtur fuiſſe ſtatutū per leges in perſonali actione: vt ſi per aduerſarium impedior poſſidere, ꝙ nihilominus pro poſſeſſore debeo haberi, ac ſi poſſiderem.ff.de bo.auct.iu.poſ.quamuis. Sed ſi per alium impedior, ille tenetur mihi ad intereſſe.ff.quib.ex cau.in poſ.eatur.l.pe. Et hoc ſi ſoluendo fuerit, aliàs intelligor poſſidere.ff.de eo per quem factū erit.l.vlti.1.rn̄.& ff.de do.& eleganter.§. ſi dolo.

*¶Glo.ſeq.habet quatuor partes.prima re. per q.an per lapſum anni ipſo iure: an per ſententiam quis fiat poſſeßor: & ꝙ ipſo iure, alle.duo iura: & duo ſimilia. In contrarium alle. decre. & l.cui ſtatim reſpondet. Demum ſoluit diſtinguēdo reales à perſonalibus. Secundò quærit qd de ſpiritualibus, vt ſi petatur eccleſia. Reſpondet diſtinguendo. Tertiò tractat an miſſus in poſ. vtatur fructibus, & dicit quòd ſic poſt ſecundum decretum: poſt primum non: excipit tres caſus: Quartò quęrit an miſſus in poſſeſſionē, &c. ſoluit ꝙ ſecundum canones, & c.aliter ſecundū ll.in reali.*

e ¶*Conſtituatur.*] Non determinatur hic an ipſo iure per lapſum anni conſtituatur verus poſſeſſor, an per ſententiam iudicis: & videtur expreſſum, ꝙ ipſo iure anno elapſo ſit verus poſſeſſor.s̄.de off.ord.paſtoralis. ver verūtamen. & j̄.tit.proxi. c.1.& eſt ſimile: quia trāſcurſus anni priuat aliquem ſtipendio ſuo, ſi tanto tempore ſteterit excommunicatus.11.q.3. rurſus. & tranſcurſus anni conſtituit aliquem 2 hæreticum.j̄. de hæret.excommunicamus.§.qui autē. Sed cōtra videtur, quia poſt annum impetratur ſecundum decre.j̄.tit. prox.c.1. & ff.de dā. infe.ſi finita.§.Iulianus. Sed illud loquitnr in perſonali actiōe. Ad hoc dicas ꝙ in realibus actionibus non habet locum ſecūdum decretum, nec eſt neceſſe, ſed ſolum trāſcurſus anni facit aliquem poſſeſſorem: vt in decre.paſtoralis.niſi quis ad cautelam 3 impetret illud: ſed in perſonalibus actionibus neceſſe habet impetrare ſecundum decretum: quia aliàs intelligitur non poſſidere.j̄.de proba.ex literis.& ſic nō præſcriberet. Sed hoc non obtineret vniformiter in omnibus: quia in cauſa noxali, & in cauſa damni infecti ſecundum decretum conſtituit aliquem dominum ſi reus erat dominus: ſed ſi non erat dominus, conſtituit verum poſſeſſorem: & dat ei cauſam præſcribēdi ſiue vſucapiendi.ff.de dam.infec.ſi finita.§. Iulianus. & ff.de acqui.poſ.poſſideri.in fi.& ff.de noxa.& generaliter.ſed in alijs perſonalibus ſecundum decretum conſtituit aliquem poſſeſſorem: vt s̄.vt lit. non conte. qm̄.in fi.ſecundū intellectū quem poſuit ibi Io.in hoc ſcilicet, vt exoneretur ab onere probandi debitū: ſed non præſcribit, quia qn̄cunq; dn̄s offert debitum, reſtituetur ei res ſua: niſi diſtracta ſit auctoritate iudicis: vt C. de diſtract.pig.ſi priuſquam. Alium intellectū diximus ibi. Sed nunquid idem iuris eſt in ſpiritualibus cauſis (vt ſi petatur eccleſia, vel præbenda ab aliquo, & reus infra annum nō compareat) vt poſt annū actor verus ſit poſſeſſor, & ſic præſcribat eccleſiam vel præbendam, cū actor nunquā inſtitutus fuit forte in eccleſia? Dico quod ſi petatur eccleſia tamquam proprietas, vel aliud ſpirituale, elapſo anno verus eſt poſſeſſor, & pręſcribere poteſt.j̄. tit. proxi. c. 1. ſi verò petatur eccleſia tamquam beneficium ſiue præbenda, non habet ibi locum præſcriptio: quia titulus non præſcribitur: ſola enim poſſeſſio non facit aliquem decurionem, ſed canonica electio. ff.de decu. Herennius.arg.j̄.de inſti. ex frequentibus. 4 Qui enim dicit ſe prælatum eccleſiæ, vel canonicum, non prodeſt probare præſcriptionem, niſi oſtendat titulum ſiue libellū ſuæ ordinationis. 2.q.1.legū.& j̄.de præb.dilecto.& s̄.de procu. ex inſinuatione. nec obſtat.j̄.de iure pat.cura.quia præſcribitur ibi eccleſia tamquam proprietas, vt dixi, non tamquam prælatura: nunquam enim ſecundum iura canonica per ſecundum decre. datur ius præſcribendi, niſi adſit bona fides, vt j̄.de pręſcr. vigilanti. & cap.fi.ſed cùm aliquis mittitur in poſſeſſionem beneficij, qui nullum titulū habet, nunquam poteſt habere bonam fidem: & ideo non præſcribit: quia in huiuſmodi ſpiritualibus bona fides & iuſtus titulus requirūtur.j̄.de præſcri.ſi diligenti. Quid ergo operatur ſecundū decr.in huiuſmodi ſpiritualibus? Forte vt poſſit vti fructibus, & vt poſſit præſcribere cōtra omnē agētem, ſi haberet bonā fidem, & aliquē titulū: non tn̄ pręſcribit ius pręlaturę, vel præbendę, ſed præſcribit cōtra agentē tm̄. Hodie verò ille qui agit cōtra aliū poſſeſſorē ſuper dignitate, perſonatu, vel beneficio eccleſiaſtico obtinēdo, nō debet mitti in poſſeſſionē cauſa rei ſeruandę pp cōtumaciam partis aduerſæ: ne per hoc ad eam ingreſſus pateat vitioſus: ſed in eo caſu lite non conteſt. liceat iudici negotium terminare, vt in concilio

Poſſeſſor verꝰ an efficiatur per lapſū anni miſſus in poſſeſſionem.

2 Præſumptione iuris & de iure, vt dixi plenè li. 1. in Directoriū Inquiſitor. Schol. 61. & li.3. Schol. 31.

3 Dicūt quidā, & malè, hāc cautelā eſſe dānoſam, de quo vide ī Spe.de ſecun. decr. §. vidēdū. ver.ſic.hoc quoq; Ioa. And.

4 Et infra. de reg.iur. c.1.li.6.Io. And.

Lugdunenſi,de eo qui mit. in poſſeſſ. cauſa rei ſeru. cap. cum qui.[lib.6.] Et illud ſcias, quia miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, non vtitur fructibus, imo eos conſeruare debet, vt ipſe reſtituat eos cum ipſa re, ſi infra annum reus recuperat poſſeſſionem.j.de ſequeſtra.c.2.ſi non recuperat rẽ ſuam infra annum in actione reali, habebit omnes fructus vſque ad litem conte. poſtea ſuper proprietate audietur, ſi poſtea agere voluerit qui poſſeſſionem amiſit. Et ꝙ ex primo decreto non vtatur fructibus, probatur.ff.qui.ex cau.in poſ. ea. Fulcinius. in prin. ſed poſt ſecundum decretũ vtitur fructibus. ff.vt in poſ. le. is cui. §. qui legatorum.in fin.ſecus tamen eſt in petitione hæreditatis: vbi quis propter nimiam contumaciam 1 conſequitur fructus.ff.quib. ex. cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. vlt. Similiter cùm venter mittit in poſſeſſionem, vtitur fructibus. ff.de ventre in poſ.mitten.l.1.§. 1. & ff. ſi mulier.vẽ.no. in poſ. caluſa eſſe di.l.1.§. intereſſe.Similiter cũ impubes ex Carboniano edicto mittitur in poſſeſſionem.ff.de Carb.edic. ſed ſi is. §. 2. Item quid dices ſi miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, eijciatur, an poſſit petere reſtitutionem? 2 Videtur quòd non,pręcipuè ſecundũ iura canonica,cum non poſſideat,ſed tantum cuſtodiã habeat: vt ſupra dictum eſt: quia non ſufficit probare deiectionem: niſi probet poſſeſſionem: vt ſupra de offi.delega.conſultationibus.& ſupra de reſtitu.ſpol. olim. vnde non poſſet agere vti poſſidetis.ff.vti poſ.ſi duo.§. creditores. Sed dicas quod poteſt petere reſtitutionem conditionaliter ex illa.l.C. de præto.pig. l.vlt.ſecundum illos qui dicunt quod ſtatim eſt verus poſſeſſor,ſaltem in actione reali,quia non videtur quæſtio,cum habeat veram poſſeſſionem, licet commutabilem.

† Vox, negotia, deeſt in omnibus manuſcriptis.

1 Vt quia dixit ſe nõ venturũ.vt ibi no. ad ꝙ facit de ſent. exc. venerabilibus. §. ſecus. lib. 6. Io.And.

2 De hoc in Spec. de pri.decr.§. iã de effectu.ver.ſed qd ſi null⁹. Quid ſi iudex tractat de miſſo cõtra non legitime citarũ de miſſo aũt contra reũ, cui nõ petebat exceptio, vide poſt Inno.ſupra dedila. c.2. in magna gl.ver. vel dic melius. Ioan. And.

### CAP. X.

VEnerabilis frater nõſter: & infrà. ¶Volentes finẽ [a] imponi litibus,ne immortales exiſtant: Mãdamus, quatenus ad initium proximè [b] venturæ quadrageſimę,(quod tibi peremptorium terminũ duximus aſſignandũ) ſuper iure Primatię, quod Bituricẽ. archiepiſcopus, in te, ac in prouincia tua ſe habere proponit, ꝑ te, vel per procuratorem [c] idoneum ſufficienter [d] inſtructũ, ad litem conteſtandam, & ad alia omnia negotia † peragenda,quę neceſſaria deciſioni negotij videbuntur,noſtro te cõſpectui repręſentes. ¶Nos verò nihilominus archidiacono Tranſuigẽ. & magiſtro M.canonico Turonẽ. dedimus in mãdatis, vt & ipſi ad eundem terminum, auctoritate noſtra, iuxtà præmiſſam formam, te peremptoriè citare procurẽt: & ſi non poteris inueniri, faciant vt citationis edictum, per ipſos, vel alios [e], apud eccleſiam tuam [f] publicè proponatur.

VEnerabilis.]Diuiditur. nam primò ponit duplicem citãdi formam,Primam quam facit iudex per literas.Secundam, quam committit alteri faciendam. Et de facto huius decre. habetur in cap.fin.de ma. & obe. & latius in ca.fi.de dilationibus. Abbas Siculus.

CASVS. Inter archiepiſcopum Bituricẽ.& archiepiſcopum Burdegalẽ. quæſtio vertebatur de iure Primatiæ: ad petitionem Bituricẽ. mandauit Papa Burdegal. vt ad initium proximæ quadrageſimæ, peremptoriè ad præſentiam ſuam per ſe, vel per procuratorem idoneum accederet, reſponſurus dicto archiepiſcopo Bituricẽ.ſuper iure Primatiæ: quod ſe proponit habere in prouincia Burdegalẽ. ad litem cõteſt. & ad alia omnia quæ ipſi cauſæ fuerint neceſſaria: & inſuper mandat quibuſdam,vt ad eundẽ terminũ ſub forma præmiſſa,& perẽptoria citent eundẽ:& ſi non poterit inueniri,ad eccleſiam ſuã trinæ citationis ędictũ publicè proponãt, vel proponi faciant. No.procuratorem talem mittendum qui poſſit litem cõteſtari, & alia omnia neceſſaria cauſæ expedire. Item ſi aliquis non inuenitur ad locum vbi habitare conſueuit, trinæ citationis edictum debet proponi, & vltimum peremptorium.

3 De materia huius, gloſſę, & qs ordo in cauſiş iudicãdis & expediendis obſeruari debeat, vide q̃ ſanciuit cõciliũ Tridẽtinũ ſeſſio. 24. ĩ decreto de reformatione c.20, & ſeſſio.25 de reform. c.10.

a ¶Finem.]Sic 3 s̃.eo.finem. & s̃.de procura. conſtitutis. & C.de agri.& cen.lib.11.& C.de iudi. properandum. in prin.& ideo vſque ad triennium reſtringuntur lites ſecundum leges: vt in prædicta l. properandum. ne immortales exiſtant, vt ibi dicitur. Secundum iura canonica non finitur inſtantia iudicij elapſo triennio.s̃.de iudi. venerabilis.

b ¶Proximè.]& ſi hoc non fuiſſet appoſitũ, de proxima intelligeretur.ff.de verb.obli.eum qui calendis. in prin.Bern.

c ¶Procuratorem.]Melius 4 dixiſſet actorem, quia hęc erat cauſa vniuerſitatis.s̃.de ſyndi.c.1.ff.de mu.& ho.munerũ.§.defenſores.in gl.eligunt.ff.quod cuiuſq; vniuer.itẽ.corũ.§.actor. Et mirum eſt ꝙ interuenit procurator in hoc caſu, cũ agatur cã ſtatus: contra id qđ habes.2.q.6.ſi qñ. Dic ꝙ ſi aliquis petit aliquẽ in ſeruũ,poteſt agere per procuratorẽ. 54. diſt. frequẽs. in gl.actores.Is aũt de cuius ſtatu agitur, ſi eſt in poſſeſſione libertatis, põt ſe defendere per procuratorẽ. C. de aſſer.tol.l.1. in priu. ſi aũt ſit in poſſeſſione ſeruitutis,& proclamet ẽt ad libertatem, non aget per procuratorẽ: vt in l.p̃dicta.Nec obſtat huic diſtinctio. ff. de procu.non ſolũ. §.ſi ſtatus.quę dicit,ꝙ in cã ſtatus poteſt interueni re procurator, ſiue ex ſeruitute proclamet in libertatẽ, ſiue ex libertate petatur in ſeruitutẽ:loquĩ.n.in procuratione procuratoris ad peculiaria negotia. ff. de ꝓcu.l.ſeruũ. quoq;. in prin.c. tit. de procu.

4 Hæc glo. nõ eſt Bernandi, nec habetur in vetuſtis decretaliũ exemplarib⁹.

d ¶Sufficienter inſtructum.] Sufficiens dicit qui ad agendum & defendendum & reſpondendum cõſtitutus eſt legitimè. de hoc dictũ eſt.s̃.de procu.c.1.& c. accedens. & c.mãdato.

e ¶Alios.]Ex 5 forma reſcripti hic defert alijs,cum tantum factũ demandetur. s̃. de offi. delega.cap. vlti. in fin. Vel dic quod poſſunt citare per ſe, vel per nuncios ſuos, ſiunt enim citationes, vel per nuncios, vel per epiſtolam,vel per edicta, quæ in publico proponuntur. intelliguntur enim citare ipſi quando per alios citant: argum. ff.de conſtit.pe.l. & licet.

5 Hęc gloſſula nõ eſt Bernardi, nec reperitur in vetuſtis codicibus.

## TITVLVS XV.

## De eo, qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ.

¶Alexand. iij. Priori, & fratribus de Guiſeburch. †

† Giſebur.

*¶Mißus in poſſeſſionem ex primo decreto in reali per lapſum anni verã & in commutabilem illius rei poſſeſſionem acquirit: licet paſſus miſſionem, habuerit infra annum voluntatem cautionem pręſtandi, quã tamen non deduxit ad effectum ſuo defectu.h.d.ſecundum verum intellectum.*

### CAP. I.

COnſtitutis † in pręsẽtia noſtra R.canonico veſtro, & reſponſalibus prępoſiti de Beril. ſuper poſſeſſione eccleſiæ de Lamento (in

† Poſt cõc. Laterã.ſub Ale.iij. pa. 3.c.4. & c. 1.e.ti.in 1. conpil.

*¶Glo.ſeq.alleg. concor. & ibi remittit. Secundò quęrit an teneatur reus non veniens, &c. arg.quod ſic.demum ar.contrarium, & illud tenet.*

f ¶*Eccleſiam.*] Sic ergo debet citari qui perſonaliter non inuenitur.s̃.eo.cauſam quæ. vbi ſatis dicitur de hac materia. Sed quid fiet ſi reus non veniat,& iudices impediti ẽt ſi veniſſet, ꝓcedere nõ potuiſſent:nunquid tenebiť ſaltẽ ad expenſas?Videtur ꝙ ſic:qa cõtumax eſt: vocati enim nõ eſt contẽnere auctoritatẽ prætoris.ff.de iud.ſi quis ex aliena. & ff.de re iu.contumacia.nec prodeſſe videtur ſi caſu proceſſus iudicis impeditur: ſicuti ſi fato fecerit, non videtur obtemperare voluntati. ff. de condi.& demon. l. 2. in fi.certus enim caſus debet eſſe ad hoc vt non veniat.arg.ff.de bo.poſ.ſecundum tabu.l.1.§.1.ver.ſciẽtiam tamen.& licet mea non interſit: teneor tamen venire.ff.ſi quis cau.ſi cum.in prin.arg.contra ff. ſi quis cau.l.2.§.ſi quis in iudicio. 6 in fi.& ff.ſi quis in ius vo.non ierit. l. 2. in fin. quia nihil intereſt actoris reum non veniſſe:vt ibi.ff.de iud. non videtur.& ff.de pecu.eo tempore.& ff.de arbi. ſi. cum dies.§.ſi arbiter.ver.ſed ſi in aliquẽ. Et hoc verũ eſt ꝙ nõ tenetur venire.

6 Iudice vel altero ex litigatoribus impedito dies iudicij differtur. Io.An.

DE EO QVI MIT. IN POSS. CAVSA, &c

*¶Quia per contumaciam ſępe peruenitur ad miſſionem in poſſeſſionem, ideo congruè poſt pręcedentem iſta annectitur. Et quamuis in rubro fiat dumtaxat mentio de eo. qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandę: tamen in nigro tractat etiam de interpoſitione ſecundi decreti per quod transfertur vera poſſeſſio;vt in cap.1.Ex quo collige,quod nigrum quandoque eſt generalius rubro.concordat de officio delega.cap.1.lib.6.referendo rubrum ad cap.fina.eod.tit.Abbas Siculus.*

COnſtitutis.] Actor miſſus in poſſeſſionẽ poſt annũ efficitur verus poſſeſſor, licet reus infra annũ cautionem pręſtare voluerit.h.d,Primò narrat factũ. Secundò interloquitur:ibi, *Ideoque*. Ab.Siculus.

CASVS. Prior & canonici de Guiſeburch. habebant quæſtionem cum præpoſito de Beril. ſuper eccleſia de Lamento:

quam cauſa rei ſeruandæ [a], fueratis inducti ) hincinde fuit coram nobis aliquandiu diſputatum: tandem ex vtriuſque partis aſſertione [b] tenuimus, quòd licet cauſa rei ſeruandę tantum, in eiuſdem eccleſiæ poſſeſſionē inducti fueritis, infra annum tamen altera pars ſtandi iuri non præſtitit cautionem, licet voluntatem [c] † præſtandi habuerit, & vos eā parati [d] recipere fuiſſetis. ¶Ideoque decernimus, vt ammodo poſſeſſionem prę ſcriptæ eccleſiæ (ſaluo iure [e], quod idem præpoſitus in petenda eccleſia habere dignoſcitur) abſque contradictione qualibet habeatis [f]. Vt autē noſtræ diffinitionis ſententia inuiolabiliter obſeruetur, eā Apoſtolico duximus patrocinio roborandam.

¶Cle.iij.Epiſcopo, & archidiacono Eboracen.

*¶Tempus annale non currit miſſionem paſſo, ſi infra illud cautionem iudicibus, vel alteri eorum alijs abſentibus obtulit: licet per eos, ſeu per eum recepta non fuerit. Et eſt caſus notabilis ſecundum hunc intellectum.*

CAP. II.

CVm, † ſicut accepimus, inter P. ſubdecanū †, & abbatiſſimā, & conuentū ſanctæ Trinitatis, ſuper eccleſia de Capit. † q̄ſtio verteret: de Thaurino, † & de Corinth. abbates, ac archidiaconus Chima. à ſede Apoſtolica delegati, moniales ipſas rei ſeruandæ cauſa, in poſſeſſionem rei petitæ [g] miſerunt: vnde cum hoc ad † ſubdecani notitiam perueniſſet, ad archidiaconum prædictum acceſſit: & offerens ei ſiſtendi iudicio cautionem (quoniā abbas de Corinth. profectus erat ī Angliā, & abbas Taurineñ. viam fuerat vniuerſæ carnis ingreſſus) poſſeſſionē infrà annū ſibi reſignari cum inſtātia poſtulauit, ſed nō [h] potuit obtinere: & infrà. ¶Diſcretioni veſtrę mādamus, quatenus ſi eſt ita, ſiſtēdi iudicio ab eo cautione recepta, [i] ei poſſeſſionē reſtitui fa-

mento: ad petitionem prioris, cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus: ſed quia præpoſitus fuit contumax, miſſi fuerunt Prior & fratres in poſſeſſionem eccleſiæ prædictæ cauſa rei ſeruandæ: infra annum præpoſitus non recuperauit poſſeſſionē, vnde anno elapſo partes propter hoc acceſſerunt ad Papam: in cuius præſentia ſuper poſſeſſione prædictæ eccleſiæ fuit aliquādiu diſputatum: tandem per cōfeſſionem vtriuſque partis conſtitit Papæ ꝙ licet in poſſeſſionē cauſa rei ſeruandæ dicti Prior & fratres fuiſſent inducti, tamē altera pars infra annum non præſtitit cautionem ſtandi iuri, licet voluntatem habuerit, & ipſi cauſam parati fuerant recipere: Vnde Papa adiudicauit poſſeſſionem dictæ eccleſiæ prædictis fratribus, ſaluo iure proprietatis ipſi prępoſito. No. quod non ſufficit voluntas in caſu iſto ſine facto. Item qui non recuperat poſſeſſionē propter cōtumaciam amiſſam infra annum, poſt annum non recuperat ipſam, tamen de proprietate auditur.

> † Vide l. ſi repetendi. C.de cōdi. inde. & l. ptor. & ibi Bart. ff. de noui ope. nuncia.

a ¶*Seruandæ.* ] ſuper poſſeſſione, ſuper qua agebatur tamquam ſuper proprietate, ſecus ſi agatur ſuper beneficio, vel dignitate. j̄. in concil.Lugd.eo.tit. cū qui. [lib.6.]

b ¶*Aſſertione.* ] C. ſi per vim vel alio modo.& l.2.& ita per confeſſiones partiū cōſtitit de meritis cauſę, & ideo ex confeſſione procedit ad ſentētiam. s̄.de tranſact.præterea 2.§.reſpondemus, & s̄.de reſti.ſpo. cum ad ſedē.ad ſi. 1 quia confeſſus in iure, pro iudicato habetur. j̄.de confeſ.cum ſuper.& c.ſequenti.& C. de cōfeſ.l.vnica.

> 1 Concor. l. certū. §. ſed ante ipſos, & ibi Bart. ff. de confeſ.

*¶Gl.ſeq. ponit brocar. de voluntate an habeatur pro facto. alleg. ad negatiuam vnum can. vnam decre. & tres leges. ad affirmatiuam quatuor canones, & dat duas ſolu.*

c ¶*Voluntatem.* ] non tamē ſtudioſam, ſeu cū effectu: quia per eū ſtetit, & non per iudicem, vel per aduerſariū: aliàs ſi ſtetiſſet per iudicē, vel partē aduerſam, nō imputaretur ei. j̄.eo.c.prox. imo & ſi iudicē habere nō poteſt, corā publicis & honeſtis perſonis debet cautionem offerre ac præſtare, vt poſtea nō currat annalis præſcriptio: vt s̄.de offi.ordi.paſtoralis.in fin. & j̄.eod. cum veniſſent. Item eſt argu. quod voluntas ſola non ſufficit ſine effectu. j̄.de re iud.cum aliquibus.& ff.de conſti.pecu.promiſſor.§.conſtituto.ff.de re iud.l.4. §. ait prætor. & 86. diſtin. non ſatis. & ff. quib. mod. pig. vel hypo.ſol.l.ſicut.§.ſi voluntate.argum.contra. 32.q.5.nec ſolo.& cap. qui viderit. de pœ. diſt.1.cap.quiſquis.§.ſi quis cum telo.14.quæſt.5.ſi quid inueniſti. Sol. vbi de neceſſitate opus eſt facto non ſufficit voluntas ſi factum adimpleri poteſt, aliàs volūtas reputatur pro facto. vt in c.non ſatis. Vel aliter vbi quis habet voluntatem faciendi bonum: ſufficit ſola voluntas, ſi non poteſt facere illud. 2 ſed ſi voluntatem habet male faciendi, & per eum nō ſtat, puta quia procedat ad actum exteriorem, ei imputatur. 3 de pœ.diſt.1.ſi quis cum telo.& in pluribus ll.ibidem. aliàs ſola voluntas non imputatur, quia cogitationis pœnam nemo meretur. de pœ.diſt.1.cap.cogitatio.

> 2 45. diſt. duę ſunt Seneca. 34. ad Lucil. Magna pars bonitatis eſt velle fieri bonū. Io. An.

> 3 Hierony. ad Gellantiam dicit: quantū ad prędicti rationē pertinet: nocuit q nocere diſpoſuit. Io. An.

*¶Glo.ſeq.in prin.format duas queſtiones: prima quid ſi paſſus miſſionem non valet propter impotentiam pręſtare cautionem? Reſpondet quòd ei non imputabitur. Secundò cui ſit pręſtanda hęc cautio? Reſpondet quòd parti. hoc verum in diſtrictu iudicis.*

d ¶*Parati.* ] Si vero non fuiſſent parati eam recipere, non noceret præpoſito. arg.ff.de leg.commiſſo.ſi fundus.in fi.§.in cōmiſſoria. vel ſi eam præſtare non poſſet, non imputaretur ei: quia inanis eſt actio, & c.ff.de dolo. nā is. & s̄.de reſti.ſpo.olim 2.& j̄.de ſolu.Odoardus. præſtat ergo quam poteſt, ſcilicet iuratoriam. 4 j̄.de do.inter vi.& vxo.& de do. poſt diuor. reſti. per veſtras.§.fi.& C.de epi.& cle.Auth.generaliter. & in Auth. vt nulli iu.§.ſi verò.coll.9.ſed illud proteſtetur. j̄.de app.c.vlt. Item habes hic, ꝙ parti præſtanda eſt cautio iſta: quod eſt verum: & ideo ſi non pōt iudex haberi: præſtetur parti. Et iudici etiam poteſt præſtari parte abſente. j̄.eo.cap. 2. & 3. & s̄.de offi. ordi. paſtoralis. Si autē neuter poteſt inueniri, præſtabitur alicui honeſtæ perſonæ, quæ recipiat cautionem nomine aduerſarij.

> 4 Obliget ēt ipſam ré quā recuperat, ꝙ poteſt: poſſet ēt obligare ſe ad pęnā pecuniariā de præſum. literas. verſic. quocirca. vel priuationis beneficij de ele. cū dilecti. ad finē ſecūdū Hoſt. Ioā. And.

ADDITIO. Sic j̄.de conuer.coniuga. c. vlt.

e ¶*Saluo iure.* ] ſuper proprietate. Sic s̄. vt lit. non conteſt. quoniam. §. quod ſi. in fi. & s̄. de do.& cōtu. prout. in fi.

f ¶*Habeatis.* ] Hic ſumitur arg. quod ſecundum decretum neceſſarium ſit in reali actione: ſed ideo datum fuit ſecundum decretum, quia dubitabatur ſuper cautione an infra annum præſtita fuiſſet, & ideo reuocabatur in dubium inter partes. & de hoc ſatis dictum eſt s̄. titu.proxi.contingit.

> † Cap. 2.e. tit. in 2.cōpila.

> † Aliàs ſubdiaconum.

> † Aliàs, Col.

> † Alias ita: Taurien. & de Colle abbates, & Archidiaconus Chimeten. aliàs ita: Thaur. & de Comit. abbates, ac archidiacon⁹ Chimen.

> † In codice Barbatię ita: ad eiuſdē ſubdiaconi.

C*Vm ſicut.* ] Si nō ſtetit per reum quo minus caueret infra annum, actor per lapſum anni non efficitur verus poſſeſſor. Diuiditur, nam in prima facti narratio. In ſecunda cauſæ commiſſio: ibi, *Diſcretioni.* Abbas.

CASVS. Inter abbatiſſam, & conuentum ſanctæ Trinitatis ex vna parte, & P.ſubdecanum ex altera, coram abbatibus Thaurineñ. & de Corinth. & archidiacono Chim. iudicibus delegatis, ſuper eccleſia de Capit. quæſtio vertebatur, propter contumaciam P.ſubdecani: iudices miſerunt moniales in poſſeſſionem rei petitæ, cauſa rei ſeruandæ: Sed cum hoc ad ſubdecani notitiam perueniſſet, ad archid. prædictum acceſſit, offerēs ei ſtandi iudicio cautionem, quoniam abbas de Corinth. profectus erat in Angliam, & abbas Taurineñ. viam fuerat vniuerſæ carnis ingreſſus: poſſeſſionem tamen infra annum non potuit obtinere: vnde dictus P. poſt annum acceſſit ad Papam petens ſibi ſuper hoc prouideri, cum per ipſum non ſtetit quo minus poſſeſſionē recuperaſſet infra annum: mandat Papa quibuſdā quatenus ſi eſt ita, recipiant à reo cautionē ſtandi iuri, & ei reſtituant poſſeſſionē nō obſtante eo, ꝙ annus eſt elapſus: ſi per eū nō ſteterit quo minus infra annū & poſſeſſionē receperit, & dederit cautionē. No. ꝙ ſi per me nō ſteterit quo minus faciā ꝙ debeo, non eſt mihi imputandum. Item ſi non poſſum habere copiam iudicis non currit mihi tempus annale.

g ¶*Rei petitę.* ] Sic. s̄. vt lit.non conte. quoniam. §. in alijs.& j̄.eo.c.vlt.C.de his qui ad eccle.confu.præſenti.§.cum autem.

*¶Glo.ſeq.ſignat contrarium de l.tutor qui.& ſoluit.*

h ¶*Sed non potuit obtinere.* ] Sed nec debuit, cum plures fuiſſent iudices, ipſe ſolus reſtitutionem dare non poterat: quia ſolus non habebat iuriſdictionem. s̄.de offic.delega. cauſam matrimonij.& cap.vno delegatorum. & 2. quæſtio. 6. cap. ei qui §.item ſi plures.argumen. contra: quia cum res eſſet tempore peritura, archidiaconus poterat ſe intromittere. ſic apparet in tutoribus.ff.de admini.tut.tutor.qui.§.1. 5 Sed non eſt verū, vt dictum eſt, cum non haberet iuriſdictionem; poterat tamen cautionem recipere ab ipſo nomine aduerſarij, non tamquam iudex, ſed tamquam honeſta perſona, & ſic non curreret tempus. s̄.de offic.ord.paſtoralis. §. verumtamen. de hac cautione dictum eſt in proxi.cap.s̄.eo.

> 5 In tutoribus loquit̄, quorū officiū quilibet exercet inſolidū, ne vtilitas perſonę cui dati ſunt, impediat̄. ff. de adm. tuto. ſi plures. de legati verò ſimpliciter dati vn⁹ ſine reliquo nihil pōt. ſupra de of. delega. prudentiā. Io. And.

i ¶*Recepta.* ] Et ita quod non potuit facere primo, modo facere debet, vt poſſeſſionem recuperet. ſim. j̄.cap. 1. ſic etiam ſi

ciatis:nec obſtare volumus, ꝙ annus elapſus eſſe proponitur, ſi per eum non ſteterit [a], quo minus infra annum, & poſſeſſionem receperit, & dederit cautionem.

¶Innocē.iij. Vrbinati, & Senogalen̄. epiſcopis.

*¶Si paſſus miſſionem, repetens poſſeſſionem, allegat ſe contumacem nō fuiſſe, reſtituitur in priſtinum ſtatim præſtita cautione, & dilata cōdemnatione expenſarum; quam euitat, ſi poſtea conſtiterit eum non fuiſſe contumacem.*

## CAP. III.

CVm † veniſſent ad Apoſtolicā ſedem abbas ſancti Angeli, & P. Gal. idem P. propoſuit, quòd † prædictus abbas eum ſuper quadam poſſeſſione, coram Ioanne Apoſtolicæ ſedis legato traxit in cauſam: & infrà. ¶Verum legatus ipſe cauſam commiſit iudicibus, ſecundum ius, & bonam terræ conſuetudinē † terminandam: qui cum ſecundum ius tantum vellent procedere, præfatus P. noſtrā audientiam appellauit: ſed iudices nihilominus partem aduerſam in poſſeſſionē rerū petitarum inducendam cauſa cuſtodiæ [b] decreuerunt: ita quòd ſi vſque ad annum & diem præſtaret ſiſtendi iudicio cautionem, & parti alteri triginta libras reſtitueret [c] pro expenſis, reciperet poſſeſſionem eandem. Cumque G. ſedis Apoſtolicæ legatus infrà annum fuiſſet terram illam ingreſſus, ipſe cautionem ſtandi iuri obtulit [d] coram eo, & poſſeſſionem ſibi reſtitui poſtulauit, paratus expenſas reſtituere factas in lite: quæ ſex librarum ſummam (ſicut aſſerit) non excedunt: ſed abbas triginta librarum ſibi reſtitui petiit quantitatem: & infrà. ¶Nos igitur ipſum P. cautione [e] præſtita, in poſſeſſionem credimus † reducendum: Hoc etiam decernentes, vt ſi conſuetudinem, quam allegat, laudabilē eſſe cōſtiterit (quia ex hoc ſequitur eum rationabiliter [f] appellaſſe) ad reſtituendas expenſas nullatenus compellatur: alioquin (cum ex hoc appareat eū̄ fruſtratoriè appellaſſe) ad reſtitutionē cogatur expenſarum illarū [g], quas abbatem conſtiterit propter hoc neceſſarias [h] in lite feciſſe.

¶Gregorius nonus.

*¶Contra abſentem, qui non dimiſit procuratorem, facta citatione domi, nullo deſcendente, fit miſſio. h. d. ſupplendo ad literam maximè. vt dicitur in glo. Et eſt verus, & notabilis intellectus.*

ad terminum venire, aut etiam ſoluere non potuiſti, nō tamen poſt terminum eris à ſolutione abſolutus. ſ. de do. & contu. cū dilecti. §. præterea. ver. ſi enim. ff. de arbi. Celſus. §. 1.

*¶Glo. iſta notat quod ſi per me, &c. ſignat contrarium de decretali proxi. & ſol.*

a ¶*Non ſteterit.*] No. ꝙ ſi per me nō ſtat quo minus faciam quod debeo, non eſt mihi imputandum. ſic ſ. de reſcri. ſi autem. & c. plerūque. §. 1. ibi, poſtquam copiam. & ſ. vt lit. non cō teſt. quoniā. circa prin. & j. de appellat. ex inſinuatiōne. ibi, abſque damno. & 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. & j. de app. ex ratione. arg. contra. ſ. cap. proxi. ſed ibi uoluit ſolummodo, ſed non cum effectu, & voluntas ibi ſtetit in ſuis terminis. hic verò voluit & obtulit, ſed defuit q reciperet, & abſente illo qui fuit cauſa cuſtodiæ in poſſeſſionē miſſus, ex cauſa neceſſaria, poſſeſſio reſtitui non debet. j. de verb. ſign. dilecto.

† Cap. 2. e. tit. in 3. cōpi. Et de intellectu vide Dec. in c. eccleſia ſanctę Marię. de cōſti. & in c. cōſultationib. de of. dele. & Romanū ſing. 414.

CVm veniſſent.] Si reus cōtra quem facta eſt miſſio in poſſeſſionem, doceat ſe contumacem non fuiſſe, non cōdemnabitur ad expenſas. Primò ponit factum corā Papa narratum quærelæ, vel appellationis remedio: Secundo dat iudices: ibi, *Nos igitur.* Abb. Sicul.

† In codice Barbatię ita: ꝙ cū dictus abbas eum ſuper quadā poſſeſſione corā L. ap. ſe. le. traxerit in cauſam.

† Infero, ꝙ cōſuetudo terræ liget clericos. cōcor. l. 1. & ibi P. de Bel. perti. Cy. & Doctor. C. de ſum. tri. & deficiente terrę cōſuetudine, tūc ad quā ſit recurrēdū cōſuetudinē, vide late per gloſſam ī c. cōſuetudo. diſtin. 1. & in c. illud. diſtin. 12.

CASVS. Abbas ſancti Angeli cauſam habebat ſuper quadā poſſeſſione contra P. Gallen̄. legatus illius ꝓuinciæ cauſam illam commiſit quibuſdam iudicibus, ſecundum ius & bonam cōſuetudinem illius terræ terminandam: ſed cum iudices vellent procedere in re ſecundum ius, præfatus P. ad ſedem Apoſtolicam appellauit, ſed nihilominus iudices partem aduerſam in poſſeſſionem rerum petitarum cauſa rei ſeruandæ mitti decreuerunt, ita ꝙ ſi vſque ad annum & diem præſtaret cautionem iudicio ſiſti, & parti alteri triginta libras reſtitueret pro expenſis, reciperet poſſeſſionem eandem: poſtmodum legatus ille receſſit, & alter legatus infra annū terrā illā eſt ingreſſus, corā quo dictus P. obtulit cautiouē ſtandi iuri & poſſeſſionē ſibi reſtitui poſtulauit, paratus reſtituere expēſas vſq; ad ſex libras. ſed abbas volebat triginta: & ſic annus elapſus eſt vnde quęſtio iſta ad dn̄m Papā eſt delata, corā quo hæc & alia propoſita fuerunt: dn̄s Papa decreuit illū P. in poſſeſſionē reducendū pręfata cautione pręſtita, ſtatuēs vt ſi cōſuetudo, quā allegabat, laudabilis fuerit, ad expenſas reſtituendas non compellatur: quia ex hoc apparet ꝙ bene appellauit: ſi verò conſuetudo laudabilis non fuerit, appellatio non tenuit, vnde ad moderatas expenſas reſtituendas abbati, quas conſtiterit ipſum propter hoc feciſſe, condemnatur. Not. quod non obſtat lapſus anni ad recuperandam poſſeſſionem, ſi infra annum non ſtat per eum, qui amiſit eam. Item appellatio legitima impedit traditionem poſſeſſionum, & ſi non eſt legitima, non impedit quo minus detur.

b ¶*Cauſa cuſtodiæ.*] Arg. ꝙ non ſit poſſeſſor, ſed tantum cuſtos. ſic. ſ. eo. cap. proxi.

*¶Gl. ſeq. reci. per q. an bene fecerit iudex condemnando ad expenſas tempore miſſionis. Et dicit quòd non duplici ratione.*

c ¶*Reſtitueret.*] Hic malè pronunciauit, quia primò debuit ei de expenſis conſtare, ſaltem per iuramentum. C. de iu. ſancimus. 1 præmiſſa taxatione. ſ. de procu. conſtitutis. & hic in fine dicit, quas abbatem conſtiterit propter hoc feciſſe. vnde perperam proceſſit, quia non debuit condemnare eum ad voluntatem abbatis: vnde Papa non ſtat illi condemnationi. Prętereà condemnatio expenſarum debet fieri tempore præſtandæ cautionis, quo recuperat poſſeſſionem. ſupra vt lit. non conteſt. quoniam. §. in alijs. & j. de ſequeſtra. cap. 1. & hic in fi.

1 Ibi iudex æſtimat expenſas, & de illis diffinit poſt iuramētū. Io. And.

*¶Gl. ſeq. reci. per q. an offerens cautionem coram legato, per id renū̄ciauerit appellationi ad Papam interiectæ. arg. pro & contra, & ſoluit, quęrit demum, nun qd appellatio profuit? & Reſpondet.*

d ¶*Obtulit.*] Per hanc oblationē cautionis interrūpit præſcriptionē annalē. ſ. de offi. ord. paſtoralis. in fi. & ſ. cap. proxi. Et per hoc videtur renūciaſſe appellationi, & ratam habuiſſe ſententiam iudicum illorum, exquo acquieuit illi. argumen. ſ. de offic. delega. gratum. & j. de teſti. cum veniſſent. & argumen. ff. de iud. l. verum. & ff. rem ra. ha. l. 3. §. falſus. ſed contra innuit, ſcilicet, quod Papa mandat inquiri de appellatione: quare per hoc non intelligitur renunciaſſe. Dicas, ex quo aduerſarius noluit recipere cautionem, & reſtituere poſſeſſionem, ſtatim licuit ei proſequi appellationem: & ita cum per eum non ſteterit quin dediſſet cautionē, & recepiſſet poſſeſſionem, ſed potius per aduerſarium & per iudicem, ei circa poſſeſſionem recuperandam obeſſe non debet: vt ſ. cap. proxi. Quid ergo profuit ei appellatio? Multum profuit, quia ſi appellatio ſua fuit legitima, non condemnabitur in expenſis: ſi non fuit legitima, condemnabitur in expenſis tantum neceſſarijs, quas propter hoc conſtiterit abbatem feciſſe, vt dicit. in fin. ſi tamen non appellaſſet, ſimpliciter † reſtituiſſet expenſas.

pręſcriptio annalis interrūpitur ꝑ oblationem cautionis.

† In codice Barbatiæ legitur, decreuim' in cæteris, credimus, habetur.

† Si enim nō appellaſſet ſimiliter &c.

e ¶*Cautione.*] ſufficienti. j. de ſequeſtra. cap. 1. in fin.

f ¶*Rationabiliter.*] Cum hic Papa iubeat inquiri de appellatione, patet quod non receſſit ab ea per oblationem cautionis, ſed hoc fuit culpa aduerſarij, qui eam noluit recipere: quod profuit huic appellanti in hoc, quia non condemnabitur in expenſis, ſi legitimè appellauit: & ſic tutius fuiſſet illi accepiſſe moderatas expenſas.

g ¶*Illarum.*] Et etiam ad eas, quas fecit in rebus, quarum poſſeſſionem tenebat, conſeruandis: etiam ſi non expediebat facere illas, dum tamen credebat expedire. 2 ff. de bo. auct. iud. poſ. prætor ait. §. quod ait prætor. aliàs, generale eſt, vt non ſufficiat credere expedire, niſi in veritate expediat. ff. de nego. geſt. ſed an vltro. §. 1. in fin. vtiliter enim debet cœptum eſſe negotium, licet non ſpectemus euentum: vt hic dicit.

2 Sufficit enim hoc caſu ꝙ nō ſit in dolo & de hoc in Spe. de ſecū̄do decreto. §. iuxta. ver. qd ſi actor Io. And.

h ¶*Neceſſarias.*] Neceſſariæ expenſæ dicuntur, impenſæ ſine quibus deterior eſſet res, ſi non fierent, aut etiam periret. ff. de verbo. ſigni. impenſæ. & ff. de pignor. ac. ſi neceſſarias. & ff. de impen. in re. do. fa. impenſæ. & duabus legibus ſequente. de hoc dictum eſt ſupra titu. proxim. cap. finem litibus.

*Si aduerſarius.*

SI *aduerſarius.*] Si reus citatus ſe abſentat, nec procurator nec alius eum defendit: mittitur actor in poſſeſſionem rei petitæ cauſa cuſtodiæ.h.d.inhærendo literæ, ꝙ reus fuit prius pſonaliter citatus,& poſtea ſe abſentauit. Primò ponitur thema ex quo qõ.Secundò ſolutio: ibi, *Iure petere.* Abb.Siculus.

CASVS. Aliquis citatus fuit ad cauſam: poſt citationē abſentauit ſe nullum dimittēs procuratorē: Quæritur qualiter cõtra ipſum ſit procedendum? Rñdet, ꝙ denũciatio ad domum ipſius legitima dēt fieri: & ſi non apparet qui defendat eum, actor in poſſeſſionem rei petitæ cā rei ſeruãdę põt induci. No.ꝙ quilibet tenet̄ dimittere procuratorē, qui eum defendat: aliàs procedatur contra ipſum, vt hic dicitur.

†Vide tex. ĩ l. 2. & ibi Bar.ff. ſi qs in ius voc. non ierit.

## CAP. IIII.

SI aduerſarius tuus poſt citationis[a] edictum, ad remota loca ſe transferens, procuratorem legitimum non dimiſit: & denunciatione publicè facta domi[b], non apparet qui defendat[c] eundem: iure petere potes, vt in poſſeſſionem earum terrarum, de quibus quæſtio vertitur, cauſa cuſtodiæ inducaris†.

# TITVLVS XVI.

## Vt lite pendente nihil innouetur.

¶Alex.iij. Eboracen. Archiepiſcopo.

¶*Priuilegium etiam a principe impetratum, per quod priuatur quis ſine cauſæ cognitione lite pendente vſu poſſeßionis, tanquam ſurreptitium non valet, ſeu tanquam rationi obuium eſt reuocandum.*

## CAP. I.

A† Memoria noſtra nõ excidit: & infrà. ¶Statuimus, vt literæ prohibitionis[d] noſtræ, quas ad petitionē archiepiſcopi Cantuarieñ. tuę fraternitati direximus, nullum tibi præiudicium[e] faciãt, quo minus tibi, & ſucceſſoribus tuis liberum ſit (quemadmodum vobis eſt beneficio priuilegiorum Apoſtolicæ ſedis indultum, & tu, & prædeceſſores tui conſueuiſtis facere) ante vos per totam Angliam deferre crucem[f], quouſque diffinitiua ſententia decernatur, an eccleſia tua de iure[g] † hoc debeat habere.

†Hodie de iure pñt archiepi crucē ante ſe deferre p queuis exēpta ſuæ ꝓuinciæ quouis priuilegio contrario non obſtante Clemē.vltima de priuile. & qđ dicit hic gloſſa in verbo: de iure, ꝓcedit de iure antiquo.

¶*Gl. ſeq. dat duos intellectus ad textũ. Panor.*

a ¶*Citationis.*] Hoc ideo dicit: quia ſi ante citatiõnem, & non in fraudē ſe abſentaret, nõ daret̄ reſtitutio poſſeſſionis cõtra ipſum: licet p̄ſens vellet probare ſpoliationem & poſſeſſionem. ſ̃. de offi. dele. conſultationibus. ſed miſſio in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ, nihilominus fieri debet. & ita qđ dixit, poſt citationis edictum, idem intelligo ēt ante citationem: quia dēt dimittere procuratorem, qui ad loca remota ſe tranſtulerit. De hoc dictum fuit. ſ̃. de offi. deleg. conſultationib. vnde ſupple hic maximè.

†Cap. 1. e. tit. in 2. cõpilatione. Et adde notas huius capitis, in quibus cõtra hæreticos defenditur conſuetudo geſtandi crucē, vbi plurima đ crucis ſigno.

b ¶*Domi.*] Sic ſ̃. de dolo & contu. cauſam quæ. vbi de hoc. ſ̃. & c. venerabilis. & ff. ex quibus cau. ma. item ait. §. hoc autem. & l. ſeq. & ȷ̃. de cle. non reſi. ex tuæ. Bern.

c ¶*Qui defendat eundem.*] Ergo ſi appareat qui defendat eundem, audiendus eſt. ff. de procurat. ſeruum quoque. §. publicè. & l. abſens. & C. eod. exigendi. præſtita ſatiſdatione, vt in lege, exigendi. & ff. de in ius vocando. neque. §. qui in ius. & ille qui defendit, id facere debet quod dominus in lite faceret, & cauere idoneè, id eſt, iudicatum ſolui. ff. de procura. ſed & hæ perſonæ. §. defendere. & appellarę tenetur ſi contra ipſum pronunciabitur. ſ̃. de procuratorib. non iniuſtè. & ȷ̃. de appellationib. ſi iuſtus. ff. de neg. geſt. l. liberto. §. vlti. & ita quilibet tenetur mittere procuratorē qualitercunq; ſit abſens; 1 aliàs requiſitis amicis, & facta denunciatione ſi nõ defenditur proceditur contra ipſum: vt hic dicit, & ff. ex quib. cau. ma. item ait prætor. §. vlt. & l. ſeq. & ſ̃. de do. & contu. cauſam quæ.

1 Concor. l. ignorare. & ibi Bart. ff. de teſta. milita. & l. ſi finita §. Iulia. ff. de damno infecto.

## VT LITE PENDENTE NIHIL, &c.

¶*Viſum eſt ſuprà de quadam innouatione, quę fit contra abſentes contumaces: quia fit miſſio in poſſeſſionem, quandoque proceditur ad excommunicationem, vel ad ſententiam diffinitiuam. Sed ne crederet aliquis quòd eodem modo circa ſtatum cauſæ præcedentis poßet aliquid innouari, vt mutatio fiat circa ſtatum eorum: ideo annectitur hæc rubrica. Et not. quòd hæc rubrica formatur negatiuè: ex quo infertur quòd regulariter lite pendente nihil eſt innouandum. Quando autem dicatur lis pendere, quo ad materiam huius tit. vide tex. no. in cle. 2. eo. tit. & ibi glo. & 11. q. 1. c. vlti. & 16. q. 4. volumus. Abb.*

A *Memoria noſtra.*] Lite pendente reus commodo poſſeſſionis ſuæ priuari non debet. Primò deciſe ponit querelam. Secundò prouidet; ibi, *Statuimus.* Abbas.

¶*Glo. ſeq. ponit caſum.*

d ¶*Literę prohibitionis.*] Eboraceñ. archiepiſcopus ex priuilegio Apoſt. ſedis faciebat crucem portare ante ſe per totam Angliam, Papa ad petitionē Cantuarieñ. Archiepiſcopi prohibuit ei per literas ſuas, ne hoc faceret, donec cognoſceretur an hoc faceret de iure: ſed quia Papa priuauerat illũ ſine cauſæ cognitione, dicebat archiepiſcopus Eboraceñ. ꝙ non debuit prohiberi ante cauſæ cognitionem: Vnde Papa ſtatuit, ꝙ non obſtante illa, vel aliqua prohibitione faciat ante ſe portare crucem per totam Angliam, quouſq; conſtiterit an de iure hoc facere debeat. Ber. No. ꝙ lite pendente non eſt alicui auferenda poſſeſſio. Abbas Siculus.

e ¶*Prȩiudicium.*] Et ita quod illicitè factũ eſt, poteſt licitè reuocari. 35. q. 9. qđ quis commiſit. & c. ſententiã Romanæ ſedis. & ſapientis eſt reuocare qđ prauè fecit. 22. q. 4. magnæ. & ff. de re iudi. qđ iuſſit. ēt errorem ſuum quilibet emendare tenetur. ȷ̃. de ac. qualiter & quãdo 1. ȷ̃. de ſent. excom. ſacro. §. ſi vero. & de app. cum ceſſante. & in Authē. de nupt. circa prin. per vnã columnam. coll. 4. Ex quo Papa reuocat qđ iniuſtè fecit: multo fortius & alij hoc facere debent: imo & qđ bene factum eſt, ſi incipiat eſſe occaſio mali, deſtruendum eſt. 63. diſt. c. quia ſancta. §. verũ. & 12. q. 1. certè ego ſum.

¶Clemens tertius†.

†Aliàs: Celeſtinus iij.

¶*Accuſatus de adulterio ad ſeparationem thori, non debet lite pendente priuari poßeßione coniugali.*

## CAP. II.

LAudabilē† & infrà. ¶Quęris quãdo matrimonium accuſari contingit, an ſtatim ſit carnale cõmercium ſuſpendendum: & infrà. Ad quod† breuiter reſpondemus, quòd cõiugum alteruter accuſatus, ante probatam[h] accuſationē, iure quod habet in altero, priuari non poteſt.

† Cap. 2. e. tit. in 2. cõpilatio.

† Aliàs, Ad qđ tibi breuiter, &c.

¶*Gloß. ſeq. not. incorporalia quaſi poſſideri: poßeſſorem non priuari, niſi in caſu: alleg. horum concordantias.*

f ¶*Deferre crucem.*] Not. ꝙ incorporalia poſſidentur, vel quaſi poſſidentur, vt hic, & 84. diſt. quiſquis. & ſ̃. de cauſa poſ. & propric. cum eccleſia. §. nos igitur. in fi. & ȷ̃. de prȩſcrip. ſi diligenti. circa medium. ff. de vſuca. l. 4. §. ſi viam. ff. de acqui. re. do. ſeruus. §. 1. Item patet, ꝙ lite pendente non debet quis priuari ſua poſſeſſione. 16. q. 4. volumus. & ȷ̃. de priuil. dudum. & C. de proba. l. 2. & C. de rei ven. l. vlti. & in Auth. in medio litis ſacras iuſſio. non fieri. §. illud quoque. coll. 8. & ff. de peti. hær. diuus pius. & 8. q. 4. nonne. & ȷ̃. tit. proxi. c. 2. & per totum. niſi aliàs ſuſpectus eſſet de dilapidatione. 3. q. 2. quia ea. & ȷ̃. de ſimo. licet Hely. & ff. qui ſatiſda. cog. ſi fideiuſſor. §. vlti. & ȷ̃. titu. proxi. c. 2. & 3. & 2. q. 6. quotiens 2.

g ¶*De iure.*] Not. ꝙ quatuor patriarchales 2 ſedes vbique poſſunt crucem ante ſe portare, præterquam in vrbe Romana, vel in præſentia Papæ, vel ipſius ſcilicet Papæ legati. ȷ̃. de priuil. antiqua. alij vero non, niſi in prouincia ſua: & niſi hoc alicui per priuilegium ſpeciale ſit conceſſum, vt hic dicitur: & ita quod dicit de iure, id eſt, de priuilegio ſpeciali: & hoc iure cognoſcitur qualiter fuerit conceſſum vtrum per ſurreptionem & in præiudicium alterius, vel non, quia ſic non debet valere. ar. ſ̃. de vſu pallij. ex tuarum. & ſ̃. de offi. ord. licet. & ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. ſi quis à principe. quia in præiudicium alterius dari non debet priuilegium: vt in d. §. ſi quis à principe. & ſ̃. de conſu. cum olim.

2 De his quatuor patriarchis eorũq; nominibus & dignitate vide Caſſaneũ in catalogo gloriæ mundi, par. 2. cõſideratione 9.

L *Audabilem.*] Lite pendente ſuper coniugio, non interdicitur coniugibus carnale commercium. h.d. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſpon. ibi, *Ad quod.* Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis accuſat matrimonium propter conſanguinitatem, vel aliud perpetuum impedimentum, quæritur an ſtatim carnale commercium ſit ſuſpendendum? & reſpondetur ꝙ alteruter coniugum priuari non debet iure quod habet in altero, ante finem cauſæ. Not. quòd lite pendente vxor debito iure priuari non debet. Item not. ꝙ ille qui ad mandatum eccleſiæ ſoluit debitum vxori, ſibi præiudicium non facit.

¶*Glo. ſeq. alleg. 12. concor. ſ. 5. decr. 4. can. & 3. leges, demũ ſignat contrarium, & remittit. item ſignat aliud, & ſoluit.*

h ¶*Probatam.*] ſ̃. de offi. deleg. cauſam matrimonij. ȷ̃. de diuor. porro. & ſ̃. de re. ſpo. ex conqueſtione. & 8. q. 4. nonne. & 17. diſt.

17.diſt.§.hinc ẽt.& 16.q.4.volumus.& 15.q. vlti.c.vlt.& s̃. de in integ.reſt.cũ veniſſent.& s̃.c.proxi.& C. de rei ven. res alienas.& C.de proba.l.2. & C.de libe.cauſa. non ideo. 1 argu. contra.j̃.de re iud.tenor. Solu.ibi, & j̃.de regu.veniens. Item arg.contra s̃.de reſt.ſpo.literas. ad fi. Vnde nòn fuit plena reſtitutio, ſed id ideo eſt, quia habebat incontinenti probationes: nec ſunt contraria: quia ibi agitur poſſeſſorio, hic non. vnde non debet alteruter priuari, & c.ille tamen qui conſcius eſt impedimenti, nõ debet exigere, nec reddere: vt in dicere.literas. Bern.

1 Quæ prouocat in libertatem: ſi non probat, poſſeſſor in poſſeſſiõe tuebitur. Ioã. And.

¶ Innocen. iij. abb. & conuentui ſancti Silueſtri.

*¶ Qui rem litigioſam alienauit, ita quod rehaberi nõ poteſt, debet, æquiualentem ſubſtituere in locum illius quam alienare non poterit. hoc dicit cum ſeq.*

CAP. III.

j ECcleſia † ſanctæ Mariæ in Via lata, contra Ioannem de Ateia (qui quaſdam poſſeſſiones ipſius dicebatur contra iuſtitiam detinere) mouit ſub L. iudice quæſtionem: & infrà. ¶Prohibemus, ne poſſeſſiones quæ ſucceſſerunt [a] in locum, & ius illarum, quas à Ioan. de Ateia eccleſia ſanctæ Mariæ petierat, in monaſteriũ veſtrum ab eodem Io. lite pendente translatas, alienare interim pręſumatis †: vt ſi eccleſia ſanctæ Mariæ de vitio litigioſi [b] contractus, vel de proprietate voluerit experiri (ne ſi obtinuerit in iudicio, in vanum laboret [c], monaſterio veſtro minimè poſſidente) ſit qđ euincere valeat, & habere.

† Vide tex. in l. Fulcinius. §. q.i ſit au:ẽ. & ibi Bart. ff. qui.ex cau. in poſ. eat.

¶Idem.

*¶ Idem dicit quod in præcedenti.*

CAP. IIII.

ij ECcleſia ſanctæ Mariæ: & infrà. ¶Poſſeſſionem, qua fuerat, prętermiſſo iuris ordine, prædicta eccleſia ſpoliata, ſibi reſtitui poſtulabat †: & infrà. Nos quicquid ab alijs factum fuit (poſtquam prædeceſſor noſter ad curiam ſuam idem negotium reuocauit [d])

† Vide l. iuſtè poſſidet. & ibi Bar:o.ff.de re iu.

ECcleſia.] Hæc decr. & ſequens de eodẽ facto loquuntur: & aliqua ponuntur ibi, quæ præceſſerunt tẽpore aliqua poſita hic. Et de hoc eodem facto loquitur cap. eccleſia ſanctæ Mariæ.de cõſtitu.& malè poteſt intelligi vna ſine alijs. Et ideo gloſſa hic ponit caſum, & ſeriẽ facti ad omnes tres decr. Et ſi vis habere ſeriem facti prout contingit, ordo eſt, vt primo legatur iſta decre. vſque ad verſi. *Prohibemus*. ſecundò decret. ſequens vſq; ad fin. tertiò illa, ſcilicet, de conſti. quarto iſte verſi. *Prohibemus*. Et hoc ideo, quia principium huius c. ponit principium & originem huius negotij vſque ad verſi. *Prohibemus*. & ſub illa dictione, *& infra*. quæ præcedit verſi. *Prohibemus*. deciditur qualiter facta alienatione rei litigioſæ in monaſterium, monaſterium fuit de facto ſpoliatum per ſenatorem occaſione ſtatuti, de quo in gloſſa: & tradita fuit poſſeſſio eccleſiæ ſanctæ Mariæ: quæ etiam fuit poſtmodum de facto ſpoliata per quendam conſiliarium Capitolij: & reſtituta fuit illa poſſeſſio de facto monaſterio: qua reſtitutione facta, monaſterium illam poſſeſſionem titulo locationis tranſtulit in quendam potentem, ita ꝙ de facto haberi non poterat. Primo incœpit iuridicè coram Papa eccleſia ſanctæ Mariæ petere reſtitutionem contra factum illius conſiliarij: ſed quia illa poſſeſſio haberi non poterat de facto, vt s̃. dixi, & multa de facto fuerunt innouata: Papa ꝓuidit prout habetur in decret. ſeq. & reſtituit eccleſiæ ſanctæ Mariæ poſſeſſiones ſubrogatas in locum illius, ſeu illarum quæ haberi non poterant: poſt quæ petit ſecundò monaſterium reſtitutionem illarum poſſeſſionũ occaſione ſpoliationis factæ per ſenatorem: & Papa monaſterium reſtituit, vt dicitur in decr. eccleſia. de conſtitu. qua reſtitutione facta, Papa timens ne monaſterium illas poſſeſſiones ſubrogatas alienaret, ſicut fecit de principalibus: mandauit monaſterio, prout dicitur hic in verſ. *Prohibemus*. Et ex his iuncta gloſſa 1. habes clariſſimè ſeriem & ordinem negotij. Et hæc decre. non poteſt commodè diuidi propter mixturam facti: de qua s̃. Abbas.

† Huc referas. c. 10. ſupra de cõſti. & vide c. 1. titu. de reſtit. ſpol. in 3. cõpil. vnde facile ĩtelliges hoc fragmẽtum. & c. qđ proxime ſequit.

CASVS. ad 2 vtramq; decretalem Eccleſia ſanctæ Mariæ in Via lata, mouit quæſtionem contra Ioannem de Ateia ſuper quibuſdam poſſeſſionibus coram L. iudice lite conteſta. idem Io. poſſeſſiones illas tranſtulit in monaſterium ſancti Silueſtri: demum ſenator Romanus occaſione cuiuſdam ſtatuti (in quo continebatur, ꝙ ſi quis rem litigioſam transferret in alium lite pen. poſſeſſio auferatur poſſeſſori, & daretur petitori) ſpoliauit monaſterium poſſeſſionibus illis, & eas reſtituit eccleſiæ ſanctæ Mariæ: poſtea ſententia ſenatoris fuit reuocata, & ſpoliata fuit eccleſia ſanctæ Mariæ, & monaſterium reſtitutum: Lite illa pendente Celeſtinus reuocauit cauſam ad præſentiam ſuam: non obſtante illa reuocatione, diuerſæ ſententię latæ fuerunt per ſenatores. quandoq; pro eccleſia, quandoq; pro monaſterio. vltimo coram Innocentio petebat eccleſia ſanctæ Mariæ reſtitutionem illarum poſſeſſionum, quibus iniuſte fuerat ſpoliata, per quendam conſiliarium Capitolij. dominus Papa reuocauit in irritum quicquid actum fuerat ab alijs, poſtquam Celeſtinus reuocauit negotium ad curiam ſuam: & reſtituit eccleſiam ſanctæ Mariæ: & quia poſſeſſiones illæ fuerunt obligatæ alij titulo locationis, poſt reſtitutionem factam ab Ioan. de Ateia, nec monaſterium poterat recuperare eas, vt eccleſiam reſtitueret, præcepit Papa ꝙ Monachi alias poſſeſſiones æquiualentes prioribus ſubſtituerent loco priorum: quod & factum fuit arbitrio bonorum virorum: & illæ ſubſtitutæ erant pignori obligatæ: & Papa fecit illas liberari à creditoribus qui domino Papę inſtrumenta pignoris reddiderunt Demum monaſterium petijt reſtitutionem illarum poſſeſſionum contra ſententiam ſenatoris, & Innocentius ipſum reſtituit contra ſententiam ſenatoris, pręcipiens vt poſſeſſiones illæ ſubſtitutę non debeãt alienari, vt eccleſia ſi voluerit agere de ꝓprietate, vel de vitio litigioſi contractus, ſit quod euincere valeat, & habere. No. ꝙ res quæ ſuccedit in locum alterius, eodem iure cenſetur cum illa. Itẽ lite pendente res quę ſit litigioſa, in alium trãſferri non debet.

2 Hic caſus Bernardi eſt, & in antiqs codicibus reperitur.

*¶ Glo. ſeq. arg. quod res, &c. & ſignat contrarium.*

a ¶ *Succeſſerunt*.] Hoc ideo dicit, quia poſſeſſiones ſuper quibus cõtra Ioannem de Ateia mouit eccleſia quæſtionem, monaſterium ſancti Silueſtri locauerat alij, locationis titulo, quas monaſterium receperat à Ioanne de Ateia lite pen. vt j̃. c. prox. & hic dicitur: vnde monaſteriũ, quia non potuit illas poſſeſſiones reuocare, alias poſſeſſiones æquiualentes prioribus ſubſtituit in locum illarũ. & eſt hic arg. ꝙ res quæ ſuccedit in locum alterius, eodem iure 3 cenſetur cum illa. arg. j̃. de vſur. cum tu. in fin. & in glo. fin. & 93. diſt. c. vlti. & 94. diſt. c. 1. & ff. de leg. 3. fideicõmiſſa. §. 1. ſi rẽ ſuã. ff. de leg. 2. imperator. in fi. & l. ſeq. & ff. de dona. inter virũ & vxo. l. vxor marito. 4 Arg. contra. ff. de fur. qui vas. §. vlti.

3 Quia ſubrogatũ ſapit natura eius in cuius locum ſubrogatĩ. đ quo latiſſimè Euerardus in loco à vi ſubrogatiõis. ĩ locis legalibus.

4 Loquitur de re empta per maritũ, ex pecunia ſibi donata ꝑ cõiugẽ: ad quam coniunx habet vtilẽ in rẽ. Io. And.

*¶ Glo. ſequens tractat quę ſit pœna litigioſi contractus: quod ſit vitium litigioſi: caſus quibus ceßet in ſpeciali, & vniuerſali iudicio.*

b ¶ *Litigioſi*.] Pœna litigioſi contractus eſt, ꝙ emptor ſciens rem litigioſam, pretium amittat, & rem reſtituat, non vt cedat lucro alienatori, ſed pretium, & alia tanta quantitas ab eo qui alienauit, dabitur fiſco. Ignorans, pretium recuperat à venditore, & tertiam partem pretij: quia ei non manifeſtauit rem litigioſam fuiſſe. Et eodem modo punitur dator, & donatarius ſciens vel ignorans, ſecundum ꝙ traditur. C. de litigi. l. vlt. Vitium litigij dicitur, cum quis rem litigioſam in iudiciũ deductam, de cuius dominio mouetur quæſtio inter actorem & reum, trãsfert in alium lite pen. ſiue ſint res, ſiue actiones. 5 C. de litig. l. vlt. in prin. & in Auth. ibi poſita. Tamen in aliquibus caſibus, qui ponuntur in ipſa lege, poteſt res litigioſa alienari, ſcilicet nomine dotis, donationis ante nuptias, tranſactionis, & diuiſionis rerum hæreditariarum factæ, vel per legati vel per fideicõmiſſi cauſam: & hæc locum habent in ſpecialibus iudicijs. In vniuerſalibus verò cum agitur de hæreditate, prætor permittit quandoque fieri alienationem, ſcilicet pro impenſis funeris, pro ſolutione debiti, pro cibarijs familiæ. ff. de peti. hæredi. diuus. Et ita eccleſia ſanctæ Mariæ poterat agere de vitio litigioſi contractus contra Ioan. de Ateia, qui tranſtulit poſſeſſiones illas in monaſterium, lite pendente ad pœnam: & ad ipſam rem contra monaſterium: vt in l. prædicta. C. de litigio. l. vltim.

5 Hoſt. dicit ꝙ hoc habet locũ in reb⁹: corporalibus tantũ mobilibus & immobilibus, ſed nõ in incorporalib⁹, nec hypothecaria actione. ĩ Auth. de litig. §. ad hoc. ſed nec ſimpliciter inter dict. rei facit rem litigioſam. C. & ff. de litig. l. 1. Io. And.

*¶ Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

c ¶ *Laboret*.] Sed qualiter poteſt hoc eſſe, quod in vanum ſit talis actio, cum ſi monaſterium offerat ſe liti, condemnabitur in expenſis ac ſi poſſideret. ff. de rei vendic. is qui ſe & ff. de petitio. hæredi, qui ſe liti. & cum dolus pro poſſeſſione habeatur. ff. de reg. iur. parem? Dic ꝙ ceſſant illæ leges in eccleſiaſticis negotijs, ne delictum perſonæ, & c. 16. q. 6. ſi epiſcopum. & infra de excep. cum venerabilis.

ij ECcleſia.] Nota 6 quòd poſtquam ſuperior reuocat ad ſe negotium: quicquid fit poſtea ab inferiori, non tenet: vnde reuocari debet ſaltem de factò. Item cùm res reſtitui nõ poteſt, in alio æquiualenti fieri debet reſtitutio.

6 Secuti antiqua exẽplaria, in q̄bus caſus huius & ꝓcedẽtis decretalis, in ſupiori narrabaĩ, hic cõſulto omiſſimus, perperã. n. in recẽtioribus codicibus fuit diuiſus.

*¶ Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶ *Reuocauit*.] tamquam à non ſuo iudice factum: quia ſenatores

natores non debuerunt poſteà ſe intromittere.ſ. de of.dele. licet & 2.q.1.nomen.3.q.6.multũ ſtupeo.arg.cõtra.ſ.de offi.or. ſignificauit. ſed illud ideo fuit: quia delegatus non procedebat, & altera pars remanebat in manifeſto delicto.

a ¶*Aſſignaſtis.*] Et ſic monaſteriũ incidit in vitium litigioſi contractus: vt ſ. titul. proxi.vt Ioã.fecit.vnde ne monaſterium conueniretur de vitio litigioſi cõtractus, Papa æquiualẽtes poſſeſſiones fecit illis ſubſtitui: & ita non præiudicatur eccleſiæ ſanctæ Mariæ: cum† monaſterium paratum ſit ſuſcipere iudiciũ in re æquiualenti.ſim.ff.de alie. iu. mu. cauſa fac. quia etiam. in fi.& officio ſuo inflixit eis hanc pœnam,& meritò: quia dolo deſijt poſſidere monaſterium: dolus.n. facit eũ haberi pro poſſeſſore.ff. de rei vendic. qui in petitorio. 1. & ff.ad exhiben. Iulianus. 1. reſponſo.

† Aliàs, cũ.

1 Vendicãs ne fruſtra agat, dẽt inquirere an reus poſſideat, vel dolo deſierit poſſidere. Ioann. And.

b ¶*Poteratis.*] quia forte conductores potentes erant.

c ¶*Aſſignari.*] à monaſterio: & cauere etiã debebant, ꝙ non eſſent alij obligatæ. argu.ff.de pig.ac.creditor.ff.de rei ven. ſi poſt acceptum.

¶*Gloſ.ſeq.alleg.concor. ſignat contraria,& ſoluit.*

d ¶*Reſignauerunt.*] Eo enim ipſo videtur res liberata. arg.ſ.de pact. cũ pridem.§. ille.ff. de leg. 3.qui chirographum.ff. quæ res pigno.ob. poſ. l.2.ff.de pac.l.2.in fi.C. de ſol. pecuniæ. C. de do.l.1. C.de remiſſ.pig. credi.tricem. arg.cõtra. ſ.de renun. ſanẽ.& c.veniẽs.& ff.de pac.l. 3.vbi dicitur ꝙ licet pignus reſtituatur, non videtur remitti debitum: ſed ſecus eſt ſi reſtituatur chirographum. vt in primis cõcor. quia ille cui fit reſtitutio, vtilitatem debet inde habere, ex chirographo nullã vtilitatem conſequitur, ſi debitum non intelligatur remiſſum: ſed ex pignore ſic: quia poteſt vti pignore: vnde pignus ſæpè reſtituitur precario propter vtilitatem, ſed chirographum nunquã: & ideo debitum, quod ibi continetur, intelligitur eſſe remiſſum.

† Baceruilla.

† Baſſauilla.

irritum decernimus & inane: & infrà. Verum quoniam pręfatam poſſeſſionem, poſt reſtitutionem vobis factam ab Io. de Ateia, alij locationis titulo aſſignaſtis[a], neq; reſtituere poteratis[b] eccleſiæ ſpoliatæ: loco ipſius tantundem poſſeſſionum æquiualentium, ad arbitrium bonorum virorum, ipſi eccleſiæ fecimus aſſignari[c]: quas, quoniã † alij fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus à creditoribus, qui nobis inſtrumentum pignoris reſignauerunt[d].

¶Honorius iij. Cancellario, Cantori, & A. canonico Pariſieñ.

¶*Lis decidenda eſt ſecundum iura exiſtentia tempore controuerſię, non autem ſecundum priuilegium impetratum lite pendente, niſi de litis pendentia mentionem faciat.*

CAP. V.

Dilectus filius magiſter A. perſona eccleſię de Baſſeuilla †, expoſuit coram nobis, quòd cùm inter prædeceſſorem ſuum ex parte vna, & Priorem ac monachos de Baſſeuilla ex altera, ſuper decimis noualium infrà fines parochiæ ſuæ conſiſtentium, quęſtio emerſiſſet, ea pendente corã iudicibus delegatis, abbas & conuentus maioris monaſterij Turoneñ. quibus ſubſunt Prior, & monachi ſupradicti, pro ſe ac membris ſuis, obtinuerunt à ſede Apoſtolica indulgentiam[e], ſuper perceptione huiuſmodi decimarum: cuius prætextu Prior, & monachi, ſupradictas decimas ſibi vendicare contendunt, licet in indulgentia, de dicta quæſtione facta mentio non fuiſſet. ¶ Ideoque mandamus, quatenus eiſdem iudicibus iniungatis, vt (indulgẽtia non obſtante prędicta) in negotio ipſo procedant iuxtà traditam ſibi formam.

Dilectus filius.] Non obſtat priuilegium impetratum lite pendente, de lite non habita mentione. In prima ponit partis querelam. In ſecunda prouidet: ibi, *Ideoque*. Abb.

CASVS. Inter magiſtrum A. rectorem eccleſiæ de Baſſeuilla, & anteceſſorem ipſius ex parte vna, & Priorẽ & monachos de Baſſeuilla ex altera, quæſtio vertebatur ſuper decimis noualium parochiæ ipſius rectoris: lite pendẽ. coram iudicibus delegatis, abbas & cõuentus maioris monaſterij Turoñ. (quibus Prioribus monachi prædicti ſubſunt) pro ſe & membris ſuis obtinuerunt à ſede Apoſt. indulgentiam ſuper huiuſmodi decimarum perceptione, nulla mentione facta in ipſa, de huiuſmodi quæſtione, occaſione huiuſmodi indulgentiæ Prior & monachi pręfati, decimas ipſas ſibi vendicare contendunt: cum iudices ſuper hoc dubitarent, dictus rector hoc ſignificauit domino Papæ: vnde mandat quibuſdam iudicibus, quatenus eiſdem iniungant, vt indulgentia non obſtante prędicta, in negotio ipſo procedant iuxta traditam ſibi formam. Not. ꝙ lite pen. priuilegium, vel indulgentia ſuper re litigioſa impetrata mentione non habita de quęſtione, non valet.

¶*Glo. iſta not. quòd priuilegium, & c. alle. quatuor concor. & tria ſimilia.*

e ¶*Indulgentiam.*] Sic ergo patet ꝙ lite pendente, priuilegium ſiue indulgentia ſuper re litigioſa veritate tacita impetrata nõ tenet, nec valet. ſic j.de teſti. cauſam 2.& j.de priui. dudum.& ſ.eod. à memoria.arg. & in Authen. in medio litis ſacras iuſſiones non fieri. §. ſi vero. 2 & §. illud quoq;. coll. 8. ſic & priuilegium nõ valet tacita compoſitione obtẽtum. j. de deci. ex multiplici. & priuilegium poſt ſententiã impetratum ſuper re iudicata non tenet, vel reſcriptum ad eam retractandam. C. vt lit.pen.l. 1. Item nec confirmatio de re litigioſa. j. de confir.vti.vel inuti.c.1. ſic & res ipſa litigioſa in nullam debet transferri perſonam. 11.q.1. c. fi. quod tamen fallit in caſibus, qui notãtur. ſ. eod. eccleſia. & C. de litig.l.vlti.

# TITVLVS XVII.

## De † ſequeſtratione poſſeſſionum, & fructuum.

† In nõnullis antiqs ita: De ſequeſtratione poſſeſſionis rerũ & fructuũ, aliàs: poſſeſſionis.

¶Innocentius iij. Mediolanen. Archiepiſcopo.

¶*Res, in quam facta eſt miſſio, non debet ſequeſtrari, etiam ſi miſſus inde fuerit violenter eiectus. Vel notabilius ſic: Sequeſtrum factum loco miſſionis propter ſcandalũ euitandum, reuocari debet oblata cautione, & reſtitutis expenſis.*

CAP. I.

AD † hoc, vnxit nos Deus: & infrà. ¶Abbas de Regula † nobis expoſuit, quòd cum M. prædeceſſor tuus ſuper cauſa, quæ inter ipſum, & monaſterium ſuum fuerat agitata, obtinuiſſet Veronenſi epiſcopo literas deſtinari: & ipſe ſuper iudicio poſſeſſorio, partim pro monaſterio, partim pro archiepiſcopo ſententiam protuliſſet: procuratore ipſius monaſterij quæſtione de proprietate poſtmodũ intentare volente, archiepiſcopus iuriſdictionẽ epiſcopi oppoſuit expiraſſe: aſſerens cauſam poſſeſſionis tantum, & nõ proprietatis fuiſſe cõmiſſam: & quia ſuper poſſeſſione pronũciauerat, ſemel functus of-

2 Si dũ dicitur cauſa, impetratur pragmatica ſanctio, vel quod ſimile: iudex illud reſpicere nõ debet, ſed debet eo non obſtante cauſam diffinire. Ioã. And.

† Cap. 1. e. tit. in 3. cõpilatio.

† Aliàs, de Strogula.

DE SEQVESTRATIONE poſſeſſionum, & fructuum.

¶*Viſo quòd lite pendente nil ſit innouandum: quia per hoc dubitari poterit, nunquid per hoc ſequeſtrationis actus ſit prohibitus: ideo, &c. Et de hac materia vide plenè per Io. And. in regula, locupletari. de reg. iur. lib. 6. Abb. Sicu.*

*De hac materia habetur. 2.q.7.quotiens.77. diſt. epiſcopus.*

AD hoc vnxit.] Propter contumaciã rei, res ab eodem petita ſequeſtrari non debet. ſic ſummat Ioan. Andr. & communiter omnes: quę ſummatio non placet Panormitano. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit proceſſus narrationem. In ſecunda pronunciationem: ibi, *In eum.* In qua duo facit, primò reuocat ſequeſtrationẽ: ſecundò iubet expenſas reſtitui, & caueri: ibi, *Ne autem.*

CASVS. Inter epiſcopum Mediolañ. & abbatem de Regula ſuper quibuſdam poſſeſſionibus quæſtio vertebatur, quę ad petitionem archiepiſcopi ſimpliciter comiſſa fuit epiſcopo Veroñ. coram quo intentauit archiepiſcopus iudicium poſſeſſorium, & ipſe partim pro monaſterio, partim pro archiepiſcopo ſententiam promulgauit: quo facto procurator monaſterij iudicium proprietatis voluit intentare ſuper illis poſſeſſionibus, de quibus archiepiſcopus obtinuerat in iudicio poſſeſſorio, ſed archiepiſcopus reſpondet, iuriſdictionem epiſcopi expiraſſe, aſſerens cauſam poſſeſſionis tantum, & non proprietatis fuiſſe commiſſam: & ipſe quia ſemel officio ſuo functus

fuerat,

ficio [a] ſuo, ſuper q̃ſtione proprietatis deinceps cognoſcere non valebat: & infrà. Sed iudex actorẽ in poſſeſſionem (quæ fuerat per ipſum archiepiſcopo ad iudicata) propter eiuſdem contumaciam mitti decreuit, à qua tamẽ archiepiſcopus violẽter monaſterium eiecit [b]: & infrà. ¶Celeſtinus Papa prædeceſſor noſter, ſic ſuum interpretatus fuit reſcriptum, quòd tam cauſa poſſeſſionis, quàm proprietatis, fuerat iudici delegata: cùm abſolutè, & indiſtinctè [c] commiſſa fuerit, & eius continentia diuidi non deberet: prælibatam quoque poſſeſſionem pro ſuo arbitrio [d] ſequeſtrari [e] præcepit, iniungens Regineñ: & Mutineñ. epiſcopis, vt de cauſa poſſeſſionis, & ꝓprietatis plenius cognoſcentes, eam debito fine deciderent: & poſſeſſionem ei parti poſtmodum reſignarent, quæ obtineret de proprietate triumphum: & infrà. In eum ſtatum continentiam cauſæ reducimus, in quo fuerat, cùm prædictus prædeceſſor noſter cauſam proprietatis, & poſſeſſionis Regiñ. & Mutineñ. epiſcopis commiſit: mandato ſequeſtrationis penitus reuocato: & infrà. ¶Ne autem monaſterio videamur in ſuo iure deeſſe, moderatas expenſas [f] (ex quo epiſcopus Veroñ. ipſum in poſſeſſionem induci decreuit, vſque ad ſatisfactionis tempus oblatæ [g]) propter hoc [h] factas, ſibi reſtituendas eſſe cenſemus: & à te ſufficientem [i] pręberi ſtandi iudicio cautionem.

¶Honorius iij. Priori † Debeñ. & Decano de Caliñ.

*¶Si miſsus in poſseſsionem cauſa cuſtodiæ fructus diſſipat, diſſipati reuocantur, & cũ alijs ſequeſtrantur.*

CAP. II.

Dilectus † filius R. rector eccleſię de Bethuſia, ſua nobis petitione monſtrauit, quòd cum inter ipſum ex parte vna, & abbatem, & conuentum de Ciſteria † ex altera, ſuper eadem eccleſia, coram abbate de Sibitoñ. & eius collegis quæſtio verteretur, iudices ipſi pręedictos abbatem, & conuentum, in poſſeſſionẽ ipſius eccleſiæ, cauſa cuſtodiæ induxerũt: qui fructus medio tempore perceptos, pro ſuæ diſtrahunt [k] libito volũtatis. † ¶Quocirca mandamus, quatenus ſi

fuerat, ſuper proprietate vlterius cognoſcere non valebat. Sed cùm archiepiſcopus nollet procuratori monaſterij reſpondere, epiſcopus propter contumaciam archiepiſcopi, miſit monaſterium in poſſeſſionem, quæ fuerat per ipſum archiepiſcopo adiudicata, cauſa rei ſeruandæ: Sed archiepiſcopus monaſterium ab illa violenter eiecit: cauſa iſta poſt modũ delata eſt ad dominum Papã. c. cum ſuper hoc aliquãdiu fuiſſet diſputatũ. C. ſic fuit interpretatus ſuum reſcriptum, ꝙ tam cauſa poſſeſſionis quàm proprietatis iudici fuerat delegata: cùm abſolutè, & indiſtinctè, commiſſa fuiſſet, & continentia cauſæ diuidi nõ deberet, prędictam quoque poſſeſſionem pro arbitrio ſuo ſequeſtrari præcepit apud Vercelleñ. & Nouarieñ. epiſcopos, dans in mandatis epiſcopo Regino & Mutin. vt de cauſa poſſeſſionis & proprietatis plenè cognoſcerent, & deciderent eandem, & poſſeſſionem illi parti aſſignarent, quæ obtinebit in proprietate. Tandem partibus cõparentibus coram epiſcopis Regino & Mutiñ. infra annum à tempore datæ poſſeſſionis per epiſcopum Veronenſem, archiepiſcopus Mediolaneñ. cautionẽ obtulit ſtandi iuri. Tandem cũ ipſi epiſcopi nõ proceſſiſſent in cauſa, partes ad dominum Innocentium habuerunt recurſum, coram quo prædicta & alia multa allegata fuerunt: qui reduxit cauſam in eum ſtatum in quo fuerat, cum C. cauſam proprietatis & poſſeſſionis cõmiſit Regino & Mutiñ. epiſcopis, mandato ſequeſtrationis penitus reuocato: & ne dominus Papa monaſterio in ſuo iure deeſſet, ſtatuit quòd archiepiſcopus reſtituat monaſterio expenſas moderatas, ab eo tempore, quo epiſcopus Veronenſis, ipſum monaſterium in poſſeſſionem mitti decreuit, vſque ad tempus ſatisfactionis oblatæ coram Regiñ. & Mutiñ. epiſcopis propter hoc factas, & quòd archiepiſcopus præſtet cautionem ſufficientem iudicio ſtandi. Not. ꝙ quando cauſa ſimpliciter & indeterminatè committitur, iudicium poſſeſſorium & petitorium commiſſum intelligitur: & ſi actor intentauit poſſeſſorium, & obtinuit, reus etiam poteſt intentare petitorium ſuper poſſeſſionibus, in quibus ſuccubuit coram eodem iudice: quia continentia cauſæ diuidi non debet. Item ſequeſtratio fieri non debet. Item expenſæ refundendæ ſunt, factæ à tempore datæ poſſeſſionis vſque ad tempus oblatæ cautionis, quæ factæ ſunt propter hoc.

a ¶*Officio.*] Allegabat legem illam. ff. de re iudi. iudex. & s̃. de offi. deleg. in literis. & malè, quia illud locum habet cùm pronunciatur ſuper proprietate, & non ſuper poſſeſſione: vel ſi hoc tantum eſſet ei commiſſum.

*¶Glo. ſeq. format duas quæſtiones.*

b ¶*Eiecit.*] Sed nũquid anno elapſo erit poſſeſſor? Dictum eſt de hoc s̃. de dolo & contu. contingit. Item, nunquid abbas poſſet petere reſtitutionem tamquam ſpoliatus? & ibidem de hoc dicitur.

*¶Glo. ſeq. diſtinguit an ſimpliciter commiſsa ſit cauſa poſseſſeſſionis tantum.*

c ¶*Indiſtinctè.*] No. quòd ſic committitur cauſa ſimpliciter, puta committimus tibi cauſam, quæ inter tales vertitur, ſuper talibus rebus. tunc tam cauſa poſſeſſionis, quam proprietatis commiſſa intelligitur, vt hic dicitur. & arg. C. de rei ven. ordinarij. & s̃. de cauſa poſ. paſtoralis. & j̃. de teſti. ſignificauerunt. ſed ſi cauſa poſſeſſionis tantum commiſſa eſt, non poſſunt cognoſcere de proprietate, quia cui commiſſa eſt cauſa violentię tantum de proprietate cognoſcere non poteſt, & vno & eodẽ tempore cauſa poſſeſſionis & proprietatis diuerſis iudicibus committi non debet: quia continentia cauſæ diuidi non debet, vt hic dicit. & C. de iud. nulli. & s̃. de cau. poſ. c. 1. ſicut cauſa ꝓprietatis & vſusfructus apud eundem iudicem ſunt tractandæ. ff. de lib. cau. ſi pariter. 1 & ff. de qui. re. ad eundem iudicem eatur. l. 1. & 2.

d ¶*Arbitrio.*] In hoc ipſo Celeſtinus peccauit: quia non debuit facere ſequeſtrationem, niſi in caſibus, qui notantur j̃. eod. c. prox. & vlt. vnde reuocauit ſequeſtrationem: vt j̃. patet.

e ¶*Sequeſtrari.*] Hoc ideo fecit, quia cùm res apud ſequeſtrum deponitur, neuter litigantiũ poſſidet illã rem. ff. depoſiti. l. licet. §. rei depoſitæ. niſi hoc dictum ſit in ſequeſtratione, vt tãtum cauſa cuſtodiæ deponatᷓ apud ſequeſtrũ. ff. de acquir. poſ. intereſſe puto. & ſic poſſeſſio poſtea reſtituitur illi qui obtinet in ꝓprietate, vt ſequitur: quia proprietas trahit ad ſe poſſeſſionem. s̃. de cauſa poſ. cum dilectus. 2 Et ſequeſtratio iſta facta fuit apud Vercellẽ. 3 & Nouarieñ. epiſcopos.

f ¶*Expenſas.*] Sic s̃. de eo, qui mit. in poſ. cùm veniſſent. in fi. & s̃. de dolo. cùm dilecti. in fi. & c. finem. vbi ſatis de hac materia.

g ¶*Oblatæ.*] coram Regiñ. & Mutiñ. epiſcopis. nã archiepiſcopus Mediolaneñ. obtulit cautionem ſtandi iuri infra annum ſuper poſſeſſionibus illis, de quibus abbas fuit miſſus in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, per epiſcopum Veroneñ. ſed archiepiſcopus abbatem expulit de poſſeſſione, vt dictum eſt.

h ¶*Propter hoc.*] id eſt, propter vitium contumaciæ. C. de iu. ſancimus.

i ¶*Sufficientem.*] Not. quòd in caſu iſto ſufficiens cautio eſt præſtanda, ſcilicet pignora, vel fideiuſſores. ff. man. ſi mandato. §. vlti. & non nuda, ideſt ſola promiſſio: vt dixi. s̃. vt lite non conteſt. quoniam. §. in alijs. & C. de verb. ſig. §. ſancimus.

D*ilectus.*] Primò ponit querelam rei paſſi miſſionem: ſecundò dat ei iudices. Abbas.

Casvs. Abbas & conuentus de Ciſteria impetrarunt literas ad quoſdam iudices delegatos contra rectorem eccleſię de Bethuſia ſuper ipſa eccleſia: Iudices quia rector pręedictus cõtumax fuit, monachos induxerunt in poſſeſſionem eccleſiæ ipſius cauſa cuſtodiæ: & quia monachi fructus prædictę eccleſiæ medio tempore perceptos diſtrahebãt, dictus rector ſignificauit hoc domino Papæ; vnde mãdat, quatenus ſi eſt ita, fructus prædictos faciant ſequeſtrari: & ſi quid de ipſis diſtractum eſt, faciant in priſtinum ſtatum reuocari. Not. caſum in quo fit ſequeſtratio: & hoc ideo, quia fructus debent reſtitui, ſi reus infra annum recuperauerit poſſeſſionem.

k ¶*Diſtrahunt.*] Not. quòd ille qui mittitur in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ, ſiue agatur reali actione, ſiue etiam perſonali, infra annum non facit fructus ſuos, ſed cuſtodire eos debet, non diſtrahere: vt ſi infra annũ reus recuperare voluerit poſſeſſionem, reſtituantur ei fructus: expenſę tamen neceſſariæ pro fructibus percipiendis factæ, primo debent deduci: quia

illæ

1 Ponit caſum quando contra illũ qui de libertate litigat, concurrat vſufructuarius & proprietarius. Ioã. And.

† Aliàs ita: Priori de Beam. & Decan. Dalũtin. aliàs: Calinton.

† De materia huius c. vide Felinũ poſt Io. Andr. in c. examinata ſupra, & iu. adde Soc. in reg. 48. verbo: ſequeſtratio & ſeq.

† Glonceſtria.

† Adde iſta verba importare liberum arb. Cõcor. l. 5. ff. de re militã. & ibi Bart.

2 Concor. l. ſi ſit. & ibi Bart. ff. de legat. 1. & l. alio. ff. de alimen. & cib. leg.

3 Hoc patet in antiqua decretali, quam initio huius capitis citaui.

illæ in nullo caſu prohibentur.ff.fam.erciſcund.fundus.1.reſpon.in fin.Si verò non veniat infra annum,tunc primo anno elapſo lucratur omnes fructus.de hoc dictum eſt ſ.de do.contingit. & hoc in reali.

¶*Glo.ſeq. ponit regulam, & xi. caſus exceptos.*

eſt ita, facientes fructus ſequeſtrari [a] prædictos, ſi q.d de ipſis per eos diſtractum inueneritis,in ſtatum priſtinum reuocetis.

¶Gregorius nonus.

¶*Si reus poſſeſſor appellat à ſententia contra eum lata, licitè rei petitæ fructus ſequeſtrantur, ſi diſſipantur ab eo.*

CAP. III.

Ab eo, qui à ſentētia prouocauit, fructus poſſeſſionis (ſi diſſipentur [b] ab ipſo) poſſunt lite pendente rationabiliter ſequeſtrari.

## TITVLVS XVIII.

### De confeſſis.

¶Clemens tertius.

¶*Ad ſolum dictum confitentis crimen proprium,non eſt alteri infligenda pœna aliqua: infamato tamen eſt indicenda purgatio.*

CAP. I.

Cvm monaſterium: & infrà ¶Eos, quorum ſuggeſtione ſcelus homicidij, p̄sbyter† ſe perpetraſſe proponit, niſi alijs modis [c] verū eſſe cōſtiterit, nulli cenſemus pœnæ ſubdendos†: cùm † ſecundum vtriuſque iuris ſtatuta, de ſe confeſſi [d] ſuper aliorum cōſcientijs interrogari non debent†: & (crimine læſæ maieſtatis excepto) de reatu proprio confitentis periculoſa cōfeſſio non eſt aduerſus quemlibet admittenda. ¶Si tamen eos infamia [e] huiuſmodi laborare cognoueris, ſingulis eis (adiunctis tribus † ſocijs ſui ordinis) purgationē iniungas.

a ¶*Sequeſtrari.*] Not. ꝙ poſſeſſor lite pendente non debet remoueri de poſſeſſione, nec ab ea ſequeſtrari: vt ſ.cap. proxi. & 16.q. 4. volumus.& 8.q.4.nonne. & C.de proba.l.2. & ſ.tit. proxi. per totum. & C. de prohib. ſequeſtra. l. vnica. Quandoque tamen fit ſequeſtratio in caſibus, vt cùm quis dilapidat fructus quos ſeruare debet: vt hic, & in c.ſeq. Item cùm appellatur ab executore mero, tunc ſequeſtratio fit rei immobilis, & fructus etiam rei immobilis ſequeſtrātur apud poſſeſſorem remanente iure poſſeſſionis. C. quorum appellat. non reci.ab executore.Item cùm perſona, à qua res mobilis petit, ſuſpecta eſt ff.qui ſatiſda.cogan. l.ſi fideiuſſor.§.vlti. Itē ſi timetur de dilapidatione.ff.de app.imperatores. in fi. Item ſi quis proclamet in libertatē, ſequeſtrātur res eius.C. de aſſer.tollē. l.2.§.1. & C.qui.ad li. procla.non licet.l.2.& 3. C.de ord. cog.l.vlt. Item ſi colonus velit poſſeſſiones conductas deſerere 1. C.de agr. & cen. l. vlti. li.11. Itē ſi maritus vergat ad inopiā,ſequeſtratur dos.ff.ſol.mat.ſi cū dotem.§.ſi verò.& C. de iure dot.in rebus.in fin.in Auth.de æqua.do.§.illud quoque. coll.7. Item ſi timetur de ſæuitia viri,nec poteſt ei caueri.ſ.de reſti.ſpol.literas.ad fi.aut etiam cùm timetur ſponſam corrumpi.j.de ſpon. cùm locum.Item cùm aliquid eſt ablatum illi, qui eſt de familia iudicis.ff.de offi.præſi.ſenatuſconſulto.in fin.Item propter contumaciam.ſ.de dol. & contu.ex literis. & hoc fit vt mitius agatur cum contumace: vt ibi dicitur.

† In aliquot antiquis ita: ſe p̄sbyter P. perpetraſſe, &c.

1 Deberet dicere ſi colonꝰ negat penſionē in cuius ſolutione diu ceſſauit, & allegare debebat.l. litib. quia l. vlti. non facit. Ioan.And.

Ab *eo.*] Casvs. Aliquis appellauit à ſententia contra ipſum lata, ipſe cœpit diſſipare fructus poſſeſſionis, dicitur ꝙ fructus ſunt ab ipſo ſequeſtrandi, quouſq; appellationis cauſa fuerit terminata. Nota caſum, in quo fit ſequeſtratio.

b ¶*Si diſſipentur.*] Sic C.quorum appel. non reci. ab executore.& ff.de app.imperatores.in fi.vnde hæc decret,ſumpta eſt 2. de hoc ſatis dicitur.ſ.c.proxi.& ſecundum hanc decret. intellige quod dicitur. 2.q.6.quotiens 2.& hoc ideo, quia ſi confirmabitur ſententia, debet fructus perceptos poſt litem conteſta.reſtituere cum ipſa re. C.de rei vend.certum.

2 Vnde reprehendit Ho.Vinc.ꝗ hic dixerat hoc nō caueri lege, niſi cū appellatur ab executore. Ioan. Andr.

DE CONFESSIS.

¶*Suprà viſum eſt de modis, quibus ordinatur iudicium: reſtabat videre de modis quibus cauſa inſtruitur, & ſic de meritis cauſæ: vt de probationibus in genere, & in ſpecie: & quia per confeſſionem aduerſæ partis releuatur litigans ab onere probandi, cùm confeſſio non ſit propriè probatio, ſed probationis releuatio: ideo tractaturus auctor de probationibus, præmiſit de confeſſis: quia vbi adeſt confeſſio, non eſt neceſſaria probatio. Vel continua magis ad proxima ſic: Supra viſum eſt de modis procedendi contra cōtumacem, verumtamen quia quandoq;, & vt plurimū partes ſunt in iudicio & aliqua confitentur quę nō ſubijciuntur oneri probandi, aliqua verò negantur, quę ſubijciūtur probationi: ideo auctor prius præmiſit de confeſſis, ſecundò de probationibus: cùm ad probationes recurratur deficiente confeſſione. Abb.*

*De hac materia tractatur 15.queſt.3.& queſt. 6. & queſt. 8. per totum. & 2. queſtio. 1. nos in quenquam. & in alijs capitulis.*

Cvm *monaſteriū.*] Ei qui crimē propriū cōfitetur,non creditur cōtra eos, quos dicit fuiſſe criminis ſuggeſtores, hoc dicit. duo facit: nā primò inſtruit iudicem in abſoluendo non infamatos, & reddit cauſam. ſecūdò inſtruit de purgatione infamiæ: ibi, *Si tamen.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidā preſbyter confeſſus fuit ſe cōmiſiſſe homicidium ad ſuggeſtionem quorundam: quęrebatur vtrum illi ad confeſſionem ſacerdotis ſint puniendi de illo homicidio? Reſpondet quòd non,niſi aliter hoc verū eſſe conſtiterit: quia vt dicunt iura canonica & ciuilia, nulli de ſe confeſſio credendum eſt cōtra alios, (excepto crimine maieſtatis) cōfeſſio confitentis de ſe, nō eſt aduerſus alios admittenda. Si tamen illi de hoc infamati ſunt, cum tribus ſocijs ſui ordinis (cum quibus ſe purgare debent) purgent ſe. Nota ꝙ nulli de ſe confeſſo credi debet in prę iudicium aliorum. Itē confeſſio criminoſi, nō eſt contra alium admittenda. Itē infamatus debet ſe purgare.

† Vide tex. in l.ſi.cum gloſ. & ibi Bar.& in l. maritus. ff. de queſtio.

† Aliàs,qa.

† De hoc articulo vide plenè p Antonium Gomeziū tom.3. varia. reſolu. c.12.& Iulium Clarū in prac. crim.§.fin. q.21.

† In c.inter ſolicitudines.ĩfra de pur. cano. 14. cōpurgatores aſſignantur: ſedſ dicas ꝙ taxare hūc numerum Iudicis arbitrio relinquitur, iuxta qualitatē criminis infamiæ, & delinquentis, vt dixi libr. 2. ad no.in Directo.inquiſitorū.Scho. 11.vbi pleniſſimè diſſerui dē hac materia.

¶ Inno. iij. canonicis de Bethlehem.

¶*Si de crimine contingente cauſam principalem, conſtat contra aliquem per eius confeſſionem, punitur pœna ordinaria, etiam ſi directè contra eum non agatur, hoc dicit, ſecundum glo. Et eſt caſus not. & verus in ſe. Vel ſumma ſic, ſecundum alium intellectum non minus notabilem, quē etiam ſentit glo. licet non perfectè explicet: Si quis confitetur crimen in iudicio incidenter, poteſt iudex ordinarius nouum inchoando proceſſum, illum punire pœna ordinaria. hoc dicit ſingulariter. Abbas.*

CAP. II.

Cvm† ſuper electione Bethlehemitanæ eccleſiæ inter R. & P. quæſtio verteretur: & infrà. ¶Quoniam V. canonicus Bethlehemitanus

c ¶*Alijs modis.*] ſcilicet legitimis, & euidentiſſimis probationibus, & luce clarioribus.C.de proba.l.vlt.2.q.vlt.ſciant.& 5.q.6.Epiphanium.vel per propriam confeſſionem in iure factam.j.c.proxi.& 2.q.1. nos in quenquam. vel per euidentiam facti.j.de coha.cle.& mu.c.vlt.& ſ.de reſti.ſpo. cùm ad ſedem.

¶*Glo. ſeq. alleg. tria iura, & alium caſum excipit, & hoc in fin. determinat.*

d ¶*Confeſſi.*] Nulli ergo de ſe confeſſo ſuper crimine aliorum creditur.ſic j.de teſti.veniens.1. & 15.q.3.nemini.& 3.q. 11.neganda.& C.de accuſ.& inſcript.l.fin.& hoc generale eſt, præterquam in crimine læſæ maieſtatis, vt hic, & in prædicto c.nemini.& c.veniens. Item auditur confeſſio vnius latronis contra alium.C.de fer.prouinciarum.& C.de fal.mone.l.1 in glo.immunitatem.& ff.de cuſto.& exhib.reorum.l. diuus Hadrianus.§.1. 3 & ff.de quæſtio.l.1.§.ſi quis.iſtis qui de ſe confitentur, creditur non quantum ad conuincendum, ſed quātum ad præſumptionem: vnde ſi adſunt aliæ præſumptiones, valent: alias per ſe non ſufficerent.

† Cap. vnico.eod.tit. in 3. cōpil. Et quæ ſub hoc, infra, hic deſiderant, inuenies ēt ſupra.c. cum ſuper. de cauſa poſ. & proprie.

3 Ibi latrones interrogat de ſocijs & receptatoribus. Ioan. Andr.

e ¶*Infamia.*] de qua debent ſe purgare cum tertia manu ſui ordinis,qui ſint honeſti, & conuerſationem ipſius agnoſcant: aliàs ſi defecerint, tamquam conuicti puniantur. j. de purg. can.cùm P. & c. cùm dilectus. & j.de ſimo.inſinuatum. aliàs ſi infamati non eſſent, non indiceretur eis purgatio propter talem confeſſionē.2. q.5.ſi legitimi. De hac materia plenius tractatur.j.de pur.cano. cùm P. & c. cùm dilectus. & 2.q.5 preſbyter ſi à plebe.

Cvm *ſuper.*] Qui in iure confeſſus eſt ſe ſimoniacum, ab officio & beneficio deponitur. ita ſummat Ioan.And. ſed hæc ſummatio eſt nimis generalis. Diuiditur.nam primò ponitur depoſitionis cauſa. Secundò deponit: ibi, *Nos.* Abbas.

Casvs. duo electi fuerunt in eccleſia Bethlehemitana: in examinatione illarum electionum V.Bethlehemitanus canonicus

nicus fuit in iure confeſſus, ꝙ pro pſtando conſenſu electioni alterius, recepit obligationem quingentorum Sarracenorū, & mediator fuit ſimoniacæ prauitatis: vnde dñs Papa depoſuit ipſum per diffinitiuam ſnīam ab omni officio & beneficio eccleſiaſtico. Not. ꝙ ſimoniacus deponi debet, vt hic dicitur.

¶*Glo. ſeq. poſt prin. dupliciter obijcit, & tripliciter reſpondet.*

a ¶*Confeſſus.*] Et corā iudice ſuo. ſ. de iud. at ſi clerici. aliàs ergo confeſſio non præiudicat quantum ad pœnā, vel condemnationem: præiudicat tamen quātum ad ſuſpicionem. j. de exceſ. prælat. quā ſit graue. Sed nonne iſte fuit teſtis: qualiter ergo punitur pœna ordinaria, contra illud ſ. de ord. cog. cum dilectus. ad fi. j. de exce. deniq;. in fi. præterea ſine accuſatore non debet quis puniri. j. vt eccl. benefi. vt noſtrum. in princ. ff. de mu. & ho. reſcripto. §. ſi quis? 1 poteſt dici ꝙ iſte vel fuit denunciatus, vel inquiſitio cōtra eum facta fuit. ſic ſ. de elect. per inquiſitionem, vel hic ex officio ſuo proceſſit dominus Papa, & in odiū criminis. arg. 3. q. 9. nihilominus. & C. de proba. iubemus. & C. de teſti. nullū. etenim crimina vndecunq; claruerint, puniēda ſunt. 24. q. 3. ecce. Vel ideo punitur: quia crimen iſtud contingit principale negotium. ſic j. de excep. c. 1. in fi. & hoc videtur verius, quia dicebatur ab aduerſario ꝙ ſimoniacè facta fuit electio: & qui electionē examinat, de omnibus inquirere debet, de meritis perſonæ, de modo electionis, de ſtudio eligentiū 2, & ſic crimen illud contingit factum principale. ſ. de elect. cum terra. & c. ſuper eo. & c. ſcriptum eſt. & c. nihil eſt. de his omnibus inquirit iudex ex officio ſuo, de meritis electi, & eligentium. & iſte fuit vnus de electoribus, & ideo meritò puniri debuit, ſi commiſit in ipſo negotio vitium ſimoniæ, ſiue de hoc actum fuiſſet, 3 ſiue non, cùm ex officio hoc ēt fieri debeat. ſ. de elect. cùm nobis olim. §. his igit. vbi de hoc. & ſic punitur aliquis ſuper eo, de quo non agit cōtra eum directè, in odium criminis: vt innuit litera ſequens, ſ. Nos quoniam vitium huiuſmodi perſequi, &c. & eſt arg. infra de teſti. tam literis. ſic & maritus punitur de lenocinio, licet contra eum directè non ſit actum. ff. de adulte. l. 2. §. ſi publico.

b ¶*Sarracenorum.*] Exponunt quidā, dandorum regi, vt electioni præſtaret aſſenſum; vel potius pro ſe ipſo recepit illam obligationem vt ipſe conſentiret: ſic ſola talis obligatio ſimoniam inducit, licet nō receperit id quod venit in obligatione: quia in talibus nulla pactio, vel conuentio debet interuenire. 1. q. 2. quàm pio. §. fin. & ſupra de pac. pactiones. & j. de ſimo. c. pen. & eſt moneta, quæ ſic vocatur 4.

*Ex parte.*] Confeſſio per errorem facta non nocet, ſi ante finitum negotium de errore facti emanaſſe doceatur. h. d. Ioan. And. Prima pars narrat factum ſecunda prouidet iudicem inſtruendo: ibi, *Cum igitur.* Abbas.

Casvs. Inter abbatem & conuentū ſancti M. ex parte vna, & V. nomine vxoris ſuæ corā iudice Viterbien. quæſtio vertebatur: ſyndicus monaſterij confeſſus fuit quædam in iure per errorem, ex quibus monachi timent ſibi præiudiciū generari: abbas & conuentus ſignificauerunt hoc domino Papæ petentes ſibi contra hmōi confeſſionem prouideri. Scribit Papa illi iudici Viterbiē. dicens, ꝙ negotio nondū finito error facti nemini nocet: vnde mādat eidem, ꝙ ſi de hmōi errore poterunt edocere, nullum ſibi ſuper hoc p̄iudicium generetur. Nota ꝙ error facti non nocet, dummodo ante ſnīam error probetur.

¶*Glo. ſeq. ponit differentiam huius rubricę ad rub. de inter. act. Secundò ponit nouem quę requiruntur vt confeſſio noceat. Tertiò quę ſint partes iudicis in confeſſum. In fine addit decem caſus: in quo non perſiſtit.*

c ¶*Confeſſus.* Not. ꝙ rubr. iſta, ſiue titulus: de confeſſis: locū habet poſt litem conte. ſed edictū de interrogatorijs actionib. locū habet & ante litem conte. & poſt: quia iudex quotiens, & qñcunq; æquitas mouet ipſum, debet interrogare partes. ff. de interr. act. vbicūq;. & 30. q. 5. iudicantē. & in caſibus qui notati ſunt. ſ. de iur. calum. cū cauſam. & etiam poſtq̄ eſt concluſum in cā. j. de fide inſtr. cū Io. §. verū. Ad hoc. n. vt cōfeſſio p̄iudicet alicui exigunt plura: ꝙ ſit maior xxv. an. quia minor pōt reſtitui contra confeſſionē. ff. de min. non oīa. & ff. de cōfeſ. certū. §. in pupillo. Itē qđ ſpōte & non coactus. 15. q. 6. c. 1. & 31. q. 2. Lotharius. §. p̄terea. & ff. de q̄ſti. l. 1. 1. rñ. & §. diuus. 2. Itē ꝙ ex certa ſcientia: q̄a ſi errat in cōfitendo, & pōt probare ſe erraſſe, non nocet: vt hic, & C. de iur. & fac. ign. error facti. & ff. de confeſ. non fatet. Itē ꝙ contra ſe confiteat: q̄a confeſſio ꝓ ſe nō prodeſt. 14. q. 2. §. 1. & ff. de iter. act. de ætate. 1. rñ. Itē in iudicio, & corā ſuo iudice, aliàs non p̄iudicat: vt ſ. de iud. at ſi clerici. & C. eo. l. vnic. Qñq; tñ cōfeſſio extra ius facta valet 5, vt ſi quis cōfiteatur debere ſe ex certa cā, puta emptionis, vel locationis, vel alia cauſa conſimili, ſi probetur confeſſio iſta per teſtes qui fuerunt p̄ſentes in confeſſione condemnabitur ex ea. C. de nō nu. pe. l. generaliter. & l. aduerſus. & ff. de proba. cū de indebito. §. vlt. & j. de fi. inſtr. ſi cautio. & 3. q. 9. §. ſi debitū. Item qđ aduerſarius ſit p̄ſens: aliàs non nocet. ff. de interro. act. l. vlt. & ff. eod. certū. §. ſi quis. Item requiritur ꝙ non ſit cōtra rerum naturā, vt ſi confiteor me interfeciſſe hominē, qui viuit. ff. ad l. Aquil. inde Neratius. §. vlti. & hoc ſi probo eū viuere, qui mortuus eſt; vel ſi confiteor illū eſſe filium meū, qui eſt maioris ætatis q̄ ego: vel ſi quis confiteatur factum, cuius noīe actio cum alio eſſe non poteſt. ff. de inter. act. ſi is cuius. & l. confeſſionib. Itē ꝙ non ſit contra ius, ſ. de libero hoīe 6: aliàs non nocet. ff. de pac. iuriſgentiū. §. & ſi ſtipulatio. & §. p̄ce. & ſ. de pact. pactionis. & j. de condi. appo. ſi conditiones. & 32. q. 2. ſolet q̄ri. Item ꝙ de re litigioſa: vt ff. de inter. act. confeſſionib. Itē in confeſſo nullæ ſunt partes iudicis in cognoſcendo, ſed in ſententiando ſic: q̄a debet ferre ſententiā ex illa confeſ. ff. ad l. Aquil. proinde. & ſ. de tranſac. p̄terea. Itē ſi quis confiteatur ſe ſeruū, talis confeſſio non nocet ei: vt C. de lib. cau. interrogata. lex iſta fauore libertatis intelligit de confeſſione facta apud iudicē, ſed nō in iudicio liberalis cauſæ, aliàs contraria eſſet lex illa, iubemus. eo. tit. in fi. B.

Additio. Vnde verſus.

*Maior, ſponte, ſciens, contra ſe, vbi ius ſit, & hoſtis.*
*Certum, liſque fauor, ius nec natura repugnet.*

d ¶*Error facti.*] Error facti excuſat, ſi probet nondū finito negotio: 7 vt hic, & in l. p̄dicta, error. & j. de ſen. excō. ſacro. Error verò iuris non excuſat. C. de iur. & fac. igno. l. 2. & l. cum quis. & ſic patet ꝙ confeſſio ſyndici poteſt reuocari. Item & confeſſio aduocati reuocatur. j. de cen. olim. vbi de hoc.

---

fuit in iure confeſſus [a], quòd pro præſtando alterius electioni conſenſu quingentorū Sarracenorum [b] obligationem receperat, & mediator extitit ſimoniacæ prauitatis: ¶ Nos (quoniam vitium huiuſmodi perſequi volumus, vt debemus) ipſum per diffinitiuam ſententiam duximus ab omni beneficio, & officio eccleſiaſtico deponendum.

¶Gregorius ix. B. iudici Viterbienſi †.

¶*Confeſſio facta in iure per œconomum eccleſię, nocet ipſi eccleſię: poteſt tamen reuocari, ſi ante finitum negotium doceatur per errorem facti emanaſſe, hoc dicit.*

CAP. III.

Ex parte abbatis, & conuentus monaſterij Sancti M. fuit propoſitum, ꝙ cùm inter ipſos ex parte vna, & V. nomine ſuę vxoris ex altera, corā te quæſtio verteretur, œconomus monaſterij memorati, q̄dam per errorē facti fuit in iure cōfeſſus [c], ex quibus † timet ſibi p̄iudicium generari. ¶Cū igitur negotio nōdum finito, nemini noceat error [d] facti; Mandamus, quatenus, ſi de huiuſmodi potuerit errore docere, p̄uideas, vt nullū ſibi ſuper hoc præiudicium generetur.

## TITVLVS XIX.

### De probationibus.

¶Greg. Tancredo † regi Vinceſtriæ.

¶*Reus actori ſua propria inſtrumenta edere non tenetur. ita communiter ſummatur.*

CAP. I.

Ex epiſtolæ verbis: & infrà. ¶ Tua excellētia poſtulauit, vt Imperatori ſcriberem, quatenus † pacta in

DE PROBATIONIBVS.

¶*Continuata fuit ſupra in pręcedenti tit. ſed magis ſpecificè dic: Supra viſum eſt in proxi. ti. de confeſſionibus, per quas aduerſarius releuatur ab onere probandi: Veruntamen quia parte negante habet aſſeuerans probare. 6. q. vlt. accuſator. meritò ſubijcit de proba. & pręmittit primò genus, vt poſtea facilius deſcendat ad ſpecies, ſicut etiam fecit copilator. ff. & C.*

*De hac materia habetur 6. q. vlt. §. his ita reſpondetur. vſq; ad fi. q. 24. q. 3. de illicita. 44. diſt. multis.*

*Ex epiſtolę.*] In prima parte ponitur petitio. In ſecunda ipſius repulſio: ibi, *Sed ad hoc.*

Casvs. Inter Iuſtinianum principem, & anteceſſores Tancredi regis, quędam pacta facta fuerunt, in quibus continebatur, ꝙ anteceſſores ipſius Tancredi, & ipſe

---

† Bich.

1 Accuſationē non habens, honoribus p̄hiberi non debet. Ioā. And.

2 Concor. l de minore. §. plurimū. & ibi Bald. ff. de quæſtio.

3 Hoc verum ſecundum Inno. vbi de crimine conſtat per ipſius cōfeſſionē: verū de hac materia vide hic plenius ꝑ Io. And.

4 Subſequūtur in codice Barbatiæ hęc verba: in vltra marinis partibus.

Vt cōfeſſio propria alicui noceat, quot & q̄ exigant. & vide Iuliū Clarum in prac. crim. §. fi. q. 35.

† In codice Barbatię ita: ex quibus timent monachi, ſibi, &c. & in omnib. manu ſcriptis legitur timent.

† Aliàs: Taredo regi Viſogoren. ſed legendū eſt Recaredo Regi Vuiſigothorū. ex li. 7. epiſtola. 122. ſiue 126. regiſtri Beati Gregorii hī c. 1. eo. titul. in 1. compila.

† quòd.

5 Concor. l. generaliter. & ibi gl. & Cyn. C. de non nu. pec. & l. non ſolū. §. ſi liberationis. & ibi Bart. ff. de lib. leg.

6 Vt ſi chriſtianus cōfiteatur ſe ſeruum Iudæi. infra de iudi. c. vlti. vel maritū Iudęæ. 28. q. 1. caue. Ioann. And.

7 De hoc vide Spec. eo. tit. §. fi. verſic. pen. adde hic Io. And. diſtinguentē an ſit appellatum, vel non.

& ipſe quædam obſequia debebant Imperatori, in quorum poſſeſſione erat Imperator: Iſte rex Tancredus ignorabat illa pacta: vnde petijt à domino Papa Greg. vt ſcriberet Imperatori, vt ipſe inquireret pacta illa in chartophylacio ſuo, & faceret inde copiam ſibi, vt per hoc colligeret quid deberet facere Imperatori, & qd Imperator ei ſeruare deberet: Super hoc reſpondet Papa regi Tancredo dicens, ꝙ illud facere nõ poteſt, quia nulli dicendum eſt, Ea quę contra te ſunt, apud teipſum debes requirere documenta, & in medium proferre. Nota ꝙ reus non tenetur dare actori inſtrumenta ſua contra ſe, ſed actor debet habere ſuas probationes: nec econtra actor tenet dare reo inſtrumẽta defenſiõis: cõmunia tamen inſtrumẽta alter alteri dare tenetur.

chartophylacio [a] requireret, quæ dudum inter Iuſtinianũ principem, & prædeceſſores tuos fuerunt emiſſa, vt ex his colligeret, quid tibi ſeruare deberet. ¶Sed ad hoc faciendum vehemẽter obſtitit, quia nulli [b] dicendum eſt: ea quæ contra [c] te ſunt, apud temetipſum debes documenta requirere, in mediumque proferre.

¶Alexander tertius.

*¶Actor qui plenè probauit, non debet compelli iurare.*

CAP. II.

Sicut † conſuetudo laudabilis: & infrà. ¶Sanè quoniam apud vos conſuetum eſſe didicimus, vt cùm aliquis intentionem ſuam fundauerit inſtrumentis, aut teſtibus, ei ſacramẽtum nihilominus deferatur: quod ſi ſubire noluerit, fides probationibus † non habetur. ¶Nos (cùm tunc demum ad huiuſmodi ſit ſuffragium recurrẽdum, cùm aliæ [d] legitimæ probationes deeſſe noſcuntur) talem conſuetudinem [e] reprobamus.

† Cap. 1. e. tit. in 2. cõpila.

1 Chartophilacium Græci vocant ſcriniũ, in quo libri & ſcripturæ reponuntur.

a ¶*In chartophylacio.*] Chartophylaciũ 1 dicitur locus, ſeu armarium, vbi chartę, vel inſtrumenta ponuntur, & conſeruantur.

¶*Gloſ. ſeq. cum ſeq. ſignat, & ſoluit duo contraria.*

† Aliàs, probationis.

b ¶*Nulli dicendum.*] reo, ſcilicet, niſi ſit vſurus eis. ff. de eden. l. 1. §. edenda. vel niſi ſint cõmunia. j. de fid. inſtr. G. perpetuus. nam argentarius, & publicus exactor rationes contra ſe tenetur 2 edere. ff. de iur. fiſc. in fraudem. §. ex his bonis. & §. ſeq. hic enim reus Imperator erat in poſſeſſione obſequiorum præſtandorum à rege. Arg. contra. 45. diſt. qui ſyncera. vbi dicitur quòd conuincere debemus Iudæos ex codicibus ſuis, & illi noſtri ſunt: quia continent vetus teſtamentum.

2 Item hæreticus fiſcali contra ſe agẽti edere tenetur inſtrumenta, vel libros. c. vt cõmiſſi. de hæret. li. 6. dixi latè li. 3. cõment. in Directo. Inquiſitor. Schol. 101. adde Soci. reg. 149. in cipẽ edere actori. vbi multis modis limitat hunc text.

c ¶*Contra te.*] Simile. C. de teſti. nimis graue. & C. de eden. qui accuſare. & 4. q. 3. qui intendit. Arg. contra. C. de eden. non eſt nouum. & l. iuſtum eſt. Sol. verum eſt illud, ꝙ nullus ſua propria inſtrumẽta tenetur dare aduerſario, vt ipſe vtatur eis, & præcipuè quæ faciunt contra ipſum: contraria hîc ſignata non ſunt contraria. leges illæ, non eſt nouum. &, iuſtum eſt. loquuntur de rationibus communibus: lex illa de eden. qui accuſare. loquitur de inſtrumentis proprijs, vt probatur. C. de eden. ea quæ. ſecundum vnum caſum. Intelligunt alij aliter leges illas, prout ibi conſueuit notari.

S*icut conſuetudo.*] Non valet conſuetudo. vltra probationem plenam exigens iuramentum. h. d. Primò narrat conſuetudinem, quam ſecundò improbat: ibi, *Nos cùm.* Abbas. Casvs. Conſuetudo erat in quadam terra, ꝙ cùm aliquis intentionem ſuam fundauerit teſtibus, vel inſtrumentis, nihilominus deferebatur ei ſacramentum, quod ſi præſtarę nollet, fides probationibus ſuis non habebatur: Dicit Papa ꝙ ad huiuſmodi iuramentũ, recurrendum eſt tunc demum, cũ aliæ legitimæ probationes deeſſe noſcuntur: vnde talẽ conſuetudinem reprobat. Nota iuramentum in defectum probationum eſſe præſtandum. Item conſuetudo hîc non præiudicat iuri.

d ¶*Cùm aliæ.*] C. de iureiurand. in bonæ fidei. ff. de iureiur. admonendi. ſ. de procur. ex inſinuatione. & C. de fid. inſtru. l. vlt. habito tamen reſpectu ad qualitatem perſonarum, & quantitatem cauſæ. C. vnde vi. ſi quando. & j. de iure iu. c. vlt. & ff. de legi. tut. legitimos.

¶*Glo. ſeq. arg. & illud declarat Io. And. in nouella.*

e ¶*Conſuetudinem.*] Et eſt arg. ꝙ conſuetudo non præiudicat ſcripto iuri. ſ. de conſuet. cum venerabilis. & c. vltim. & 11. diſt. conſuetudinis. hoc eſt verum vbi conſuetudo obuiat rationi: vt hic, & in præced. c. hæc enim conſuetudo eſt contra ordinem iudiciorum: vel ibi conſuetudo introducta eſt per errorem. ff. de legi. quod non ratione. aliter ſi conſuetudo rationabilis eſſet, & præſcripta, benè præiudicaret iuri ſcripto: vt ſ. de conſue. c. vlti. in fi. vbi de hoc. & ff. de leg. de quibus. & 11. diſt. catholica. & c. in his. & talis conſuetudo præcipuè reprobatur, quia ex quo ſemel iuratum eſt de calumnia, à principio ſaltem in cauſa ciuili, non fuit amplius iurãdum. 3 C. de iura. calumniæ. Auth. hoc ſacramentum. & in Auth. de ijs qui ingredi. ad appella. §. 2.

3 De calũnia: ſecus in iuramento de malitia. j. de iu. cal. c. 2. in fi. Io. And.

¶Lucius tertius Ciſtren. † Epiſcopo.

*¶In communi iudicio probant actor & reus: & ſi pariter probant, reus abſoluitur, niſi fauorabilem cauſam foueat actor.*

CAP. III.

Ex † literis tuis intelleximus, te, & archidiaconũ confines habere prębendas in villis, quas ſinguli ſingulas poſſidetis: & prætextu terminorum inter vos controuerſiam agitari, eo quòd dicas eũ antiquos fines egreſſum, partemque tui fundi occupaſſe: illo in contrarium aſſerente, ſe partem eandem fundi poſſediſſe quadraginta annorum ſpatio inconcuſsè: tu autem quòd per idem tempus quietè illã poſſederis aſſeueras: quare vtrum incumbat petitori vel poſſeſſori probatio, quæſiuiſti. ¶Ad quod ſcire debes, quod iudicium finium regundorum [f] tale eſt, vt in eo vtraque perſona vices duorum [g] habeat, videlicet actoris, &

† Aliàs: Helieñ. epo. alias, ſimpliciter habetur, Lucius iij. ſer taſſis legẽdum Alex. iij. Ciſtẽſi Decano, vt poſt cõcil. Latera. ſub Alex. 3. parte. 38. c. 1. Habetur. c. 2. e. tit. in 1. compil.

† Aliàs: ex literis tuæ fraternitatis.

E *X literis.*] Communis diuiſio. Secũda: ibi, *Ad quod.* Abb. Sicu. Casvs. Epiſcopus Bononieñ. & archidiaconus eius confines habebant prębẽdas in villis, ſiue terris, quas habebant, prætextu terminorum ſiue finium, inter eos orta eſt controuerſia. Dicebat epiſcopus archidiaconũ fines antiquos egreſſum, & occupaſſe partem fundi ſui: Archidiaconus in contrarium aſſerebat ſe partem eandem ſpatio quadraginta annorũ incõcuſsè poſſediſſe: & epiſcopus eodẽ modo dicebat ſe eãdem partem per idem tempus poſſediſſe: quęritur, cui incũbat probatio, vtrũ poſſeſſori, an petitori? Reſpondet Papa, ꝙ iudicium finium regundorũ tale eſt, vt in eo vtraque pſona vices habeat duarum, actoris videlicet & rei: vnde hincinde teſtes pduci poſſunt ad fidem faciendam iudici: & illos admittat, qui melius pbauerint: & ſi teſtes vtriuſque partis æquales fuerint, teſtes poſſeſſoris præualebunt: quia promptiora ſunt iura ad abſoluendum, quã ad condemnandum, præterquam in cauſa liberali, in qua ſi teſtes æquales fuerint pro libertate ſententiabitur: In fine reſpondet quaſi tacitæ quæſtioni. Diceret aliquis, quare debet probare poſſeſſor? & ipſe reſpondet: Iure cautum eſt, probationem aliquãdo dari poſſeſſori: quia & qui obijcit præſcriptionem, & eam probauerit, obtinebit: ſed nemo eam obijcit, niſi qui poſſidet. No. ꝙ in iudicio de finibus, vterq; dicitur actor & reus: vnde vterq; probare debet ac defendere. Item promptiora ſunt iura ad abſoluendum quàm ad condemnandum. Item cùm probationes æquales ſunt, abſoluitur reus, niſi in libertate. Item qui obijcit præſcriptionem, eam probare debet.

f ¶*Finium regundorum.*] Licet prædia eccleſiæ propria non ſint clericorum, agere tamen poſſunt finium reguntur, 4 cũ habent ius in illis, ſ. vſumfructum. ff. finiũ regun. l. 4. §. finium.

4 Hoc verũ qñ inter ſe agũt ita ꝙ nihil de perire põt eccleſiæ: ſi verò contra extraneũ, neceſſariũ eſſet pcuratoriu eccleſiæ, cui per id poterat deperire: vt dicit in text. Io. And.

¶*Glo. ſeq. declarat quomodo intelligatur in communibus iudicijs, &c. ſecundò ponit brocar. an vnus fungi poßit vice duorum. alleg. pro 8. iura. & 9. contra. & dat duas ſolutiones.*

g ¶*Vices duorum.*] Hoc iudicium duplex eſt, quia vterque actor & vterque reus hic cenſetur: vnde vterq; duplex ſacramentum calumniæ præſtabit, ſicut reus & actor: non tamen iurabit niſi ſemel. ff. fam. erciſc. inter cohæredes. §. qui familiæ. ille tamen principaliter actor dicitur, qui primò ad iudicium prouocauerit. ff. de iud. in tribus. ſi nõ apparet quis primò prouocauerit, forte dirimatur quis actor dici debeat. ff. de iudi. ſi cum ambo. & pro tanto dicitur actor, quia primò iurat, & poſteà iurant ſui teſtes. ſic obſeruatur in conuentione, & reconuentione. Item arg. eſt hîc, ꝙ vna perſona vicem duarum ſuſtinet. ff. ꝙ cuiuſq; vniuer. item eorum. §. ſi decuriones 21. q. 1. relatio. de conſe. diſt. 2. nec Moyſes. ff. de adop. ſi conſul. 30. q. 1. ad limina. ff. de ſtipu. ſer. l. 1. §. ſeruus cõmunis. 10. q. 3. vnio. ff. de act. & obl. actionis verbo. §. mixtæ. arg. cõtra. 16. q. 1. preſbyteros. C. de auer. nemo. 89. diſt. ſingula. & ff. de reg. iur. in pari. j. de præb. quia in tantum, & c. de multa. ff. de pac. ſi plures. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempeſtiuum. & 89. diſt. ad hoc. Sol. prima reſponſio caſualis eſt, & obtinet cauſa neceſſitatis & vti-

litatis:

litatis: ſecus de iure regulari, vt dicitur in cōtrarijs. vel refert, vtrum iuriſdictio ſit gratuita, vel contentioſa: ſi gratuita, poteſt vti vice duorum. ff. de adop. ſi conſul. & ff. de offi. præſi. l. 2. ſi contentioſa, non poteſt. 4. q. 4. c. 1. & 2. q. 1. in primis.

a ¶*Vnde.*] id eſt, quia vterque eſt actor, & reus. vel vnde, ideſt, quia vterq; affirmat ſe poſſidere, & ad ſe pertinere.

¶*Glo. ſeq. dat 5. concor. textui, alleg. 4. iura, & ſoluit.*

b ¶*Promptiora.*] Sic ĵ. de fid. inſtru. inter dilectos. in fin. ff. de actio. & obligatio. Arrianus. & ff. de pœnis. reſpiciendum. & arg. 50. diſt. ponderet. in fin. & 26. q. 7. tempora pœnitudinis. Arg. cōtra. ff. de officio præſidis. obſeruandum. in fin. & 28. diſtin. quia ſunt. 81. diſt. tantis Daniel. & 50. diſt. poſtquā. Sol. quod hic dicitur, & in ſimilibus, locum habet in dubijs, & obſcuris: ſed vbi notum eſt factum, ſit condemnatio, niſi ex cauſa fiat diſpenſatio.

c ¶*In liberali.*] & in querela inoſficioſi teſtamenti. ff. de inoffi. teſta. ſi pars iudicantium. & in cauſa matrimoniali. 33. quæſt. 2. ſi quis acceperit. & in dote. Vnde verſus.

*Stat teſtamentum, libertas, coniugium, dos,*
*Si ſunt æquales qui producuntur vtrinque.*

Et iſtos quatuor caſus habes ĵ. de re iud. c. vlti.

d ¶*Pro libertate.*] ff. de manumiſ. l. antepe. ff. de re iud. inter pares. & ff. de regul. iur. libertas. 12. q. 1. cū redemptor.

e ¶*Nam poſſeſſori.*] Reſponſio ad tacitam quæſtionem. ſi quæreret aliquis, quare debet probare archidiaconus, cū ſit in poſſeſſione? Rñdeo, quia qui excipit de præſcriptionibus, ipſe probare debet. ff. de probat. in exceptionibus. Sim. C. de præſcr. xxx. vel xl. annorum. malè agitur. 16. q. 4. volumus.

rei: Vnde [a] hincinde teſtes produci poſſunt ad cognitionem iudicis inſtruendam: quibus examinatis, iudex quos p̄cellere intellexerit, ad fidem ſibi faciēdā admittat. ¶Quòd ſi ambarum partiū teſtes ſint æquè idonei, poſſeſſoris teſtes † præferentur: cùm promptiora [b] ſint iura ad abſoluendum, quàm ad condemnādum: præter quam in liberali [c] cauſa, in qua ſi vtriuſque partis teſtes æquales fuerint, pro libertate [d] ſententia proferetur. Nam poſſeſſori [e] probationem aliquando dari, iuris manifeſti eſt: cùm iure cautum ſit, quòd qui obiecerit præſcriptionem longiſſimi temporis (quam nemo rectè obijcit, niſi qui poſſidet) & eam probauerit, in cauſa debeat obtinere.

¶Greg. viij. præpoſito ſancti Cataldi.

¶*Non creditur marito aſſerēti etiā cum iuramento, vxorem ſe cognouiſſe, ſi vxor per matronas atteſtantes per ipſius corporis aſpectum probat contrarium.*

CAP. IIII.

PRopoſuiſti † quòd cauſa matrimonij, quæ inter O. de Caſa noua, & S. mulierem vertitur, tibi fuit de mandato Apoſtolico delegata; cumq; partes eſſent in tua præſentia conſtitutæ, mulier propoſuit, ſe nec à viro cognitam, nec potuiſſe [f] cognoſci: quod tam proprio iuramento, quàm teſtimonio ſeptem mulierū probauit, quę per aſpectum [g] corporis, eam eſſe virginem aſſeuerant: viro per iuramentum ſuum cōtrarium aſſerente: & infrà. ¶Videtur igitur nobis, quòd iuramēto puellæ [h], & teſtimonio† illarum ſeptē mulierum fides eſt potius adhibēda.

PRopoſuiſti.] In virginitate probanda, atteſtatio matronarum aſſertioni viri præfertur. Communis diuiſio. ſecūda: ibi, *Videtur*. Abbas. Siculus.

CASVS. Inter O. virum, & S. mulierem coram delegatis iudicibus matrimonij quæſtio vertebatur: corā quibus mulier proponebat ſe nec à viro cognitam, nec potuiſſe cognoſci: quod tam proprio iuramento quàm iuramento ſeptem mulierum probauit, quæ per aſpectum corporis eam eſſe virginem aſſeuerant, viro per ſuum iuramentum contrarium aſſerente: quæritur cui ſit fides potius adhibenda? Reſpondet, quòd iuramento puellæ, & teſtimonio illarum ſeptem mulierum potius eſt credendū. No. probationē per aſpectum corporis, præualere iuramento viri carnalem copulam aſſerentis.

f ¶*Potuiſſe.*] propter viri frigiditatem. 33. q. 1. requiſiſti. vel propter maleficium viri. ea. cauſa. & ea. q. ſi per ſortiarias. & ĵ de frigi. & male. laudabilem. & c. vlti. & in Auth. de nup. §. per occaſionem 1. coll. 4.

g ¶*Per aſpectum.*] Quandoq; tamē probatio iſta fallit, quia oculus & manus obſtetricum ſæpè fallitur. 27. q. 1. nec aliqua. & ĵ. de frigi. fraternitatis. & ĵ. eo. cauſam matrimonij.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶*Puellę.*] 2 Arg. contra. 33. q. 1. ſi quis acceperit. ibi, creditur iuramento viri. & de deſ. impu. continebatur. & in Auth. de nu. §. per occaſionem. coll. 4. ſed illa locum habēt cùm mulier non probat contrarium per aſpectum corporis. hæc probatio præfertur iuramento viri, vt hic dicitur in fi. Arg. inſti. de gra. cog. §. item cōſobrini. & arg. 35. q. 5. ad ſedem. 3. q. 6. teſtes.

¶Clemens tertius.

¶*Singulares de vniuerſitate, poſſunt ad commodum vniuerſitatis reprobare inſtrumentum falſo confectum nomine vniuerſitatis.*

CAP. V.

TErtio † loco fuit à nobis ita quæſitum: Ecce quidam regularis ſigillo capituli quoddam inſtrumentum cuidā amico ſuo ſignauit: in quo facta ei alienatio quarundam rerum eccleſiæ immobilium continetur. Quo exhibito in iudicio, procurator vniuerſitatis, illud aſſeruit de aſſenſu conuentus non fuiſſe confectum [i], & adulterinum, vel furtiuum eſſe ſigillum†. Cumq; fratres ad perhibendum teſtimonium produxiſſet, iurati [k] dixerunt, quòd quotiens de hoc inter fratres aliqua erat mentio, conſilium totius conuentus, & vox fuit vnanimis, quòd nolebant alienationem rerum illarum, ſed res domus integras conſeruari volebant. ¶Sed quoniam contra hoc nihil pars aduerſa probauit, reſpondemus ſecūdum aſſertionem teſtium [l] tantummodo iudicandum.

TErtio loco.] Probatio teſtium præfertur inſtrumento. ſic cōmuniter ſummatur. Primò ponitur quęſtio. Secundò rñſio: ibi, *Sed quoniam*. Abbas. Sicul.

CASVS. Quidam canonicus regularis ſub nomine capituli ſui, fecit quandam alienationem quarundum rerū eccleſię immobiliū cuidā amico ſuo, & inſtrumentum alienationis ſignauit ſigillo capituli: per quod inſtrumentū ille amicus dicebat in iudicio intentionē ſuā fundatam: procurator monaſterij aſſerebat inſtrumentū illud de conſenſu capituli nō fuiſſe confectum, & adulterinum, vel furtiuum eſſe ſigillum, & ad hoc probandum induxit fratres illius vniuerſitatis in teſtes, qui iurati dixerunt, ꝙ quotiēs de hoc inter fratres mentio erat, conſilium totius conuentus, & vox fuit vnanimis, quòd nolebāt alienationem illarum rerum, ſed illas integras ſeruari volebant: ſed cō tra hoc pars aduerſa nihil probauit: quæritur cui probationi ſit ſtandum? Reſpondet ꝙ ſecundum aſſertionem teſtium eſt iudicandum. Not. quòd teſtes præualent inſtrumento. Item negatiua hic indirectè probatur. Itē monachi & clerici ꝓ eccleſia ſua poſſunt teſtificari.

i ¶*Confectum.*] Ad hāc negatiuam probandam admittuntur fratres indirectè, prout ſequitur in litera. ſic ĵ. de teſtib. ex tenore. & C. de contrahen. ſtip. optimam. aliàs negatiua directè non poſſet probari. 3 de hoc dicitur. ŝ. de elec. bonæ 1. & quia hic arguebatur de falſo inſtrumentum, edendus dies eſt, & conſul. arg. C. de contrahen. ſtip. optimam. & ĵ. de fide inſtru. inter dilectos.

k ¶*Iurati.*] Bene dicitur, iurati, quia nulli creditur niſi iurato. ĵ. de teſti. fraternitatis. & c. nuper. & c. tuis. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. iuſiurandi. niſi à partibus fuerit ei remiſſum, vt in c. tuis. & meritò in tali caſu admittūtur fratres illius monaſterij, quia ea quæ in capitulo aguntur, per alios probari nō poſſunt, quia extranei ad capitula non conſueuerunt admitti. ĵ. de teſtib. veniens 2. in fi. C. de repu. conſenſu. §. ſuper plagis. & C. de quęſtio. interrogari. ff. ad Sylla. ſi quis in graui. §. ſi pupillus. & §. ſeq. & l. 2. §. ſi vir.

¶*Glo. ſeq. no. teſtes inſtrumento pręferri. alleg. l. & decret. Secundò alleg. duas ll. quòd æquantur. Tertiò alleg. 4. ll. quòd præferuntur inſtrumenta teſtibus. Soluit diſtinguendo, primò modum procedendi: ſecundò qualitatem negotij: tertiò eius vetuſtatem, vel nouitatem: quartò numerum teſtium: quintò, an inſtrumentum ſit priuilegiatum.*

l ¶*Teſtium.*] Sic ergo teſtes præferuntur inſtrumento, & meritò, quia potius credendum eſt viuæ voci, quàm mortuæ. in Authen. de fide inſtrumen. §. ſi verò. colla. 6. Item teſtes præualent inſtrumento. ĵ. de fide inſtrum. cum Ioannes. §. porro. Sed

† In multis antiq. vox, teſtes, non habetur. Quia verò teſtes poſſeſſoris prę ferūtur, iō manet in ſuo loco poſſeſſor. qđ docet Iuſtinian⁹ Inſti. de interdictis §. retinendæ, in hæc verba: cōmodum autē poſſidendi in eo eſt, qđ etiam ſi eius res nō ſit, qui poſſidet, ſi mō actor non potuerit ſuam eſſe ꝓbare, remanet in ſuo loco poſſeſſio, ꝓpter quam cauſam cū obſcura ſunt vtriuſq; iura cōtra petitorē iudicari ſolet. hæc ibi.

† Cap. 2. e. tit. 2. cōpil. Et ad intellectū huius c. & gloſſæ hic, vide Dominicū Sotū lib. 4. ſen. diſ. 34. q. 1. arti. 2. vbi plenè & eleganter.

1 Propter impotētiā coitus mulier repudiat virum etiam inuitum. Ioan. And.

2 Sentētia gloſſæ, & vera talis eſt: ſi mulier quę diuortiū petit, corrupta eſt, & nihilominus negat potentiam viri, ille vetò iurat ſe eā cognouiſſe, tunc viri iuramēto in fauorē matrimonij ſtandum eſt: & ita ꝓcedit text. hic c. 1. infra de frig. & malefi.

† Aliàs, teſtimonijs.

† Cap. 3. e. tit. in 2. cōpilatio.

† Vide tex. in l. qui de tota §. incerta. ff. de rei vend.

3 Dicit Inno. alternatiuè tſi, ꝙ hic nō probatur negatiua, ſed ꝓbationes iſtæ inducūt iuris ꝓſumptionē ꝙ fratres non cōſenſerunt: cui ſtat donec probet cōtrarium. in frà. de ſpōſat. is qui. tu dicas ꝙ ſi iſti fratres recordaretur de die & locus contractus, poſſent directè ꝓbare negatiuā: per ea quæ plenè ſcripſi de elec. bonæ. 2. in 1. gloſ. Io. And.

¶Idem.

*¶Vbi agitur de matrimonio contrahendo, probato impedimento, & publicatis atteſtationibus, alij teſtes ſuper defectu impedimenti admittendi non ſunt.*

CAP. VI.

IVrauit † quidam (vt aſſeris) ſe quandam in vxorem legitimam accepturum: quam cū vellet traducere, quidam iuramentis ſecundum morem exhibitis, legitimè probauerunt, ipſos in quinto conſanguinitatis gradu ſibi inuicem attinere. ¶Quia verò requiſiſti à nobis quid agendum ſit, cum quidam alius probare velit contra prædictam probationem iuramentis canonicis factam, & partibus [a] publicatam, nullo † eos ſeſe conſanguinitatis gradu cōtingere: reſpondemus, quòd ſtādum eſt probationi priori.

† Cap.4.e. tit.in 2. cō pil. Et pro intelligentia vide Dominicū Sotū lib.4. ſentē. diſt. 40.artic.5. Adde concilium Triden.ſeſſio. 24. cano. 5.& in eadē ſeſſio. in decr.de reformatione matrimonij c. 2.& 5.

† Aliàs ita: nullo eos ſe conſanguinitatis gradu attingere.

¶Innocentius tertius Archidiacono Pariſieñ.

*¶Si per literas ordinarij probatur quis excommunicatus, à procuratione repellitur. hoc dicit, & hæc ſummatio conuenit textui, & titulo: & nullam patitur calumniam, & hæc ideo eam tene.*

CAP. VII.

POſt † ceſſionem: & infrà. ¶Cum igitur per literas [b] iudicis ordinarij (quibus ſtandum eſt †, donec probetur contrariū) nobis conſti-

† Cap.1.e. tit.in 3.cō pilat.

† Vide l. ſi qs in hoc genꝰ.C de epiſco. & cle. & in l. ſi qua per calumniā. & ibi Bal. Pe.de Bel. pertica. & Cyn.

Sed cōtra videtur ꝙ æqualē vim habent in exercendis cauſis teſtes, & inſtrumenta, & indicia cum inſtrumentis.C. de fi.inſtrų.in exercendis. C.de rei vend.indicia.& C. qui po.in pig.ha.ſcripturas. Item contra, quia fides inſtrumentorum præualet teſtibus.ff.de probatio.Celſus. & l. cum de indebito.§. vltim.& C. ſi minor ſe ma.dixerit.ſi alterius.in fin.§. 1. & C. arb.tut.l. vltim. Super hoc poteſt dici, quòd ſi in modum exceptionis obijciatur falſitas inſtrumēto, vel quòd ſub cōditione debuit fieri, vel defectus, vel quòd plus contineatur ibi, quàm dictum fuerit, vel conſimile, vel etiam falſitas, bene poteſt hoc probari per teſtes, & præualebunt teſtes. infrà de teſti.ex tenore.& C.de contrahen.ſtipu.optimam, infrà de fid. inſtrum. cum Ioannes. argumen. C. de proc. cum precibus. & hic. Et illud quod dicitur, æqualem vim habent in cauſis teſtes, & inſtrumenta: illud verū eſt quando ab eadem parte inducuntur: quia tam per teſtes quàm per inſtrumenta probat quis ſuam intentionem: ſed ſi ex vna parte inducuntur teſtes, & ex alia parte inſtrumenta contra teſtes, tunc conſiderabit iudex naturam negotij, & qualitatem; nam quædam ſunt, quæ melius probantur per teſtes quàm per inſtrumenta: quædam econtrario melius per inſtrumenta quàm per teſtes: vt arbitria, & ſententia, & proceſſus aliquis. argumen. infrà eod. quoniam contra falſam. Item conſiderabit iudex vtrum factum ſit antiquum; vel propinquum; in antiquis 1 enim magis credendum eſt inſtrumentis, quia memoria hominum labilis eſt. infrà vt ec. benefi. vt noſtrum. ſi ſit nouum potius teſtibus creditur argumen.ad hoc.ff.de proba.ſi arbiter.& l. Celſus.ff. de arb. & infrà eodem cum cauſam. quia teſtes conſueuerunt fidem ſuam variare ex temporis diuturnitate. ff. ad Car.l.3.§. duæ. & ff.de dam.infec. qui bona.§. vltim. aliàs eſt lex, & incipit, in cauſæ. & quod dixi, quòd contra inſtrumenta teſtes recipiuntur, illud intelligendum eſt, quòd per bonos teſtes, & idoneos ſine ſuſpicione: nec videtur quòd tunc ſufficiant duo, vel tres teſtes. imo plures, ad minus quatuor. tabellio enim æquiualet vni teſti, & plus: & inſtrumentum duobus ad minus: argumen. infrà de fid. inſtrumen. cum Ioannes. quia duo teſtes ad minus in inſtrumento ſcripti eſſe debent: quia in ore duorum, vel trium, & cap. infrà de teſt. in omni. & capit. licet. & 4. quæſtio. 3. ſi teſtes. §. vbi numerus. & ſic per plures & honeſtiores debet fieri talis reprobatio. argumen. infrà de teſt. in noſtra. quandoque tamen contra inſtrumentum non admittuntur teſtes: vt contra inuentarium publicè factum: vt in l. prædicta C.arb.tut.l.vlt. & in alio caſu. fallit in confeſſione, quæ fit à muliere, & in inſtrumento quo confitetur ſe recepiſſe pecuniam pro interceſſione. C.ad Velleia.antiquæ.

1 De hoc articulo vide latè per Aymonē Crauettā ī ſuo tract. de antiquitate tēporis.par.1.

IVrauit.] Communis diuiſio ſecunda: ibi, *Quia verò.*

CASVS. Quidam iurauit, ꝙ quandam acciperet in vxorem, ſed dum vellet eam traducere, quidam iuramentis ſecūdum morem exhibitis, legitimè in iudicio probauerūt illos quinto conſanguinitatis gradu adinuicem attinere: teſtium partibus publicatis, quidam alius volebat probare, quòd nullo conſanguinitatis gradu ſe attingūt, quæritur, quid in hoc caſu ſit agendum? Reſpondet quòd ſtandum eſt probationi priori. Not. quòd teſtibus publicatis etiā in cauſa matrimoniali ſuper eod. articulo, non ſunt alij teſtes recipiendi.

*¶Glo.ſeq.not.ſignat contrariū.ponit opi. Vin.dat tres ſol.contra ſecundam opponit, & opi.ponit, & ad contrariū remittit.*

a ¶*Partibus.*] Sic patet ꝙ publicatis atteſtationibus ſuper eodem articulo non ſunt teſtes vlterius in cōtrarium admittendi, nec etiā alij teſtes ad idem probandū. ĵ. de teſt. fraternitatis. nam ante aperturam teſtium vtraque pars ſuos teſtes debet inducere ſuper eodem articulo: ſecus ſi ſuper alio, vel ſuper nouo pendente ex priori: tunc bene admittuntur, vt in d.c.fraternitatis.& ĵ.de fid.inſtru.cum Ioannes. Item ſignatur contra. ĵ.de teſt.ſeries.& cap. cum in tua.in fin. & ĵ.eod. cauſam matrimonij. vbi publicatis atteſtationibus recipiuntur teſtes ad reprobandam conſanguinitatem, & hic non recipiūtur. Audiui Vin. dicentem ꝙ illa non tenebat: dicit enim ꝙ teſtibus publicatis nūquam ſunt ſuper eodē articulo ſiue ab eo qui illos induxit, ſiue ab alia parte teſtes vlterius inducendi. Et idē mihi videtur. Poteſt dici ſuper iſto cōtrario, quòd illa decre. ſeries. loquitur in matrimonio iā contracto, vnde admittunt̄ ibi teſtes in fauorē matrimonij ad oſtendendum ꝙ nō ſit ibi conſanguinitas. vnde ſtrictius eſt ibi agēdū, quod tolerabilius eſt aliquos contra ſtatuta hominum, & c. ĵ. de teſti. licet ex quadā. Hęc decre. loquitur in contrahēdo, vnde hic nullum periculum eſt ſuper probatione iſtorum ne coniungantur: vnde ante aperturam priorum debuit probari in contrarium; ſed in ſeparatione matrimonij iam contracti poteſt eſſe periculum, quare ibi admittuntur etiā poſt ſententiam: quia ſententia contra matrimonium lata non tranſit in rem iudicatam, & reuocatur falſitate probata. ĵ.de re iu.lator.& cap.conſanguinei. multò fortius debet audiri ante ſententiam. Aſſignare potes aliam rationem, vt non ſit contra illud quod dictum eſt: teſtibus publicatis nō ſunt alij inducendi: in decre. ſeries ideo admittuntur teſtes poſt publicationem: quia ante publicationē ignorabat pars illa quæ petijt hoc, quæ perſonæ poſitæ fuiſſent in primo gradu, & ideo poſt publicationem admittuntur, aliàs nōn deberent admitti: ſed certè adhuc non videtur ratio iſta ſufficiens: quia pars illa quæ accuſabat matrimonium, dixit illos conſanguineos: ſed hoc potuit ſcire altera pars: & ſic ceſſat ratio illa. Propter hoc dicunt quidam, 2 quod ſpeciale eſt in cauſa matrimonij. ad hoc præſtat optimum argum. ĵ.eod. cauſam matrimonij, ſed contrarium illius decre. ſeries, ſoluitur ibi. Vel dic quòd vnus tantum hoc iurare volebat: & probatio vnius inſufficiens eſt. & ideo non auditur, contra plures maximè, & ſic non contradicit illa decr. ſeries. & hoc colligitur apertè ex antiqua 3 decre. ſed compoſitores huiuſmodi compilationis voluerunt hoc mutare, quod de iuramento vnius dicebatur: quia illud nullam habet dubitationem.

2 Hoc placet Hoſt. đ iure ſcripto ꝑpter animarum periculū, propter qđ nec tranſit hæc ſentētia in rem iudicatam. & auditur allegās turpitudinem ſuam, & ſi poſt publicatas atteſtatiōes & poſt ſentētiā hoc licet, multò fortiꝰ poſt publicationem ante ſentētiam, ſecūdū eū Ioan.And.

3 Hanc inuenies ī loco à me initio capitis citato.

POſt ceſſionem.] Per literas ordinarij probatur quis excommunicatus, niſi cōtrarium doceatur. ita ſummat Io.And. verumtamen hæc ſummatio nimis generalis eſt. Do.A.ſummat aliter, & eius ſummatio nec congruit titulo, nec attingit principalem materiam capituli: dicit enim ſic: Procurator excommunicatus tempore aſſumptionis mandati, agendo iudicialiter repellitur. hæc ſummatio potius cōgruit tit. de ſen.excō. vel tit.de iud.cum nullam mentionem faciat de probatione: maximè quę fit per literas, ſuper quarum effectu pendet principaliter prolixa, & ſubtilis materia huius c. Diuiditur compendioſè in duas partes. In prima ponit repulſionis cauſam. In ſecunda repulſionem: ibi, *Ipſum.*

CASVS. Aliquis dum erat excommunicatus, fuit conſtitutus procurator in quadam cauſa, ille comparuit in iudicio: obiectum fuit ei quòd non erat admittendus, cum eo tēpore quo datus fuit procurator, excommunicatus erat, & hoc probatum fuit per literas ordinarij ſui, quia literis ordinarij ſtandum eſt donec probetur contrarium; dominus Papa ipſum tam quàm procuratorem non admiſit. Not. quòd eo tempore, quo quis eſt excommunicatus, non poteſt conſtitui procurator: & ſi conſtituatur, nō valet, etiam ſi poſteà fuerit abſolutus.

*¶Glo.ſeq.reci.per modum quęſtionis.*

b ¶*Literas iudicis ordinarij.*] Ex hoc videtur ꝙ literis epi

creditur tanquam publico inſtrumento, & ꝙ ſigillo epiſcopi creditur, licet non adſit ſigillum capituli. 19. quæſt. 3. ſtatuimus. & 11. quæſtio. 3. curæ. 18. diſtin. de concilijs. infrà de fideiuſ. peruenit. & infrà de fid. inſtrum. cap. 2. & 20. quæſt. 1. vidua. nam creditur literis epiſcopi ſigillatis ſigillo eccleſiæ. 73. diſtinc. in nomine domini. in fine. & ſigillum alieni iudicis fidem facit. 98. diſtin. c. 1. & 2. & alieno annulo ſignari poteſt teſtamentum. Inſti. de teſt. §. poſſunt. & C. de teſta. ſi vnus. & inſtrumẽtis regis, ſiue principis fides adhibetur. infrà de fid. inſtrum. cum dilectus. Sed contra videtur, quia viua vox potior eſt quàm mortua. in Authen. de inſt. cau. §. ſi verò. coll. 6. ſed verbo epiſcopi nõ creditur. 6. quæſtio. 2. ſi tantum. & c. placuit. & infrà eod. quoniam contra ergo multo minus literis eius. nec Papa ei credit, ſi dixit ſe excommunicaſſe aliũ. j. de teſt. cum tu. quandoque enim eulogia ex mala fide ſcribũtur. ff. de cuſto. & exhi. re. diuus. nec ſcripturæ tabellionis creditur niſi habeat teſtium ſubſcriptionem, 1 vt in Authen. de hære. & fal. §. hinc nobis. coll. 1. & ſ. de procu. cap. 1. & infrà de fid. inſtrum. cap. 2. & in Auth. de inſtr. cau. §. ſed & ſi inſtrumenta. & §. ſi quis igitur. coll. 6. H. dicit ꝙ ſemper ſtatur ſigillo epiſcopi: quia vicem habet publici inſtrumenti, per iura prædicta. Alij dicunt quòd non creditur chartæ, vel inſtrumento epiſcopi: niſi ſit redactum in publicam formam. in Auth. vt nulli iudi. §. ſi quis verò. coll. 9. & C. de dona. in donationibus. infrà de fide inſtrum. inter dilectos. vel ſaltem non eſt credendum niſi habeat ſubſcriptionem teſtium, ſi non ſit ibi vſus tabellionum. 16. quæſtio. 3. cap. placuit. §. poteſt. ver. is autem. in fin. Dicas quòd hodie circa iudicia non creditur verbo epiſcopi ſiue alterius iudicis, ſiue literis ſuis, niſi habeant teſtium ſubſcriptionem, vel quatenus conſtat legitimè documentis. infrà eod. quoniam contra. & infrà de teſt. cum à nobis. Circa alia verò quę in figura iudicij ordinarij non facit epiſcopus: bene creditur literis eius, ſecundum quòd dicit hic. & 11. quæſtio. 3. curæ. Præcipuè in ſententia excommunicationis ſtandum eſt literis epiſcopi, quia excõmunicationis ſentẽtia lata à iudice ſuo, ſiue ſit iuſta, ſiue iniuſta tenet. 11. quæſtio. 3. c. 1. & 2. & ideo literis cuiuslibet prælati creditur: & alij tenentur illum vitare, vt in cap. curæ. quia in hoc conſulitur animæ 2, cum ſit medicinalis. 2. quæſt. 1. multi. & j. de ſenten. excommu. cum medicinalis. [lib. 6.]

† Aliàs Caſſemarij Aliàs, Caſemar.

† Cap. 2. e. tit. in 3. cõpila. Et de materia huius c. vide Bar. & Doctores in Authen. in greſſi. & ſeq. C. de ſacroſanc. eccleſ. vbi plenè.

1 Dicit hic Ho. ꝙ ſpeciale eſt in actis iudiciorum, ꝙ credatᵳ tabellioni ſine ſubſcriptione. de hac infrà eodẽ quoniam. Ioã. And.

2 Aliàs, ei.

a ¶ *Excommunicatus erat.*] Et ita tempus procurationis factæ attendendum eſt, ſicut tempus electionis. 3 ſ. de elect. dudum. vbi plura ſunt arg. de tempore inſpiciendo, & eſt argu. quòd excommunicatus ad impetrandum non eſt admittendus: & ſi impetraret, non valerent literæ, ſi poſtea probaretur excommunicatus. Bernar.

3 Et tempus quo accuſator libellum obtulit. ff. de publ. iu. is qui. ſecundum Vin. Io. And.

IN *præſentia.*] Dubia probatio non releuat probantem. ſic ſummatur communiter. Diuiditur principaliter in tres partes. In prima proceſſus narratio. In ſecunda: ibi, *Dilectus.* auditoris diffinitio. In tertia, ibi: *Nos igitur.* diffinitionis cõfirmatio. Prima ſubdiuiditur in quatuor. Nam primò ponitur actoris petitio. Secunda: ibi, *Verum.* rei reſponſio, & reconuẽtio. Tertia: ibi, *Ad hęc.* actoris replicatio. Quarta: ibi, *Verum.* rei replicatio. Abbas Siculus.

terit, quòd V. excommunicatus [a] erat, cum procurationis officium aſſumpſit: Ipſum tãquàm procuratorem non duximus admittendum.

¶ Idem Abbati & conuentui Caſſeñ. †

¶ *Si rogatus reſtituere totam hęreditatem, eo ſine liberis decedente, intret monaſterium, euaneſcit fideicommiſſum, & hęreditas applicatur monaſterio: nec ad inualidandum ingreſſum ſufficit probare minorem ętatem tempore ingreſſus, ſi ex aduerſo geminatus probetur ingreſſus. hoc dicit, intelligendo quòd ſubſtitutio fuit fideicommiſſaria. Si verò fuit directa, ſumma ſic: Subſtitutio facta filio, eo decedente ſine liberis, euaneſcit per ingreſſum monaſterij: & tũc adde id, quod eſt in primo ſummario ibi: nec ad inualidandum, &c. vſque ad finem, & vterque intellectus eſt verus in ſe. Dico tamen quòd primus eſt verior, quòd hic fuit ſubſtitutio fideicommiſſaria: licet dominus Ant. hic dicat quòd fuit compendioſa.*

CAP. VIII.

IN † præſentia G. ſancti Hadriani diaconi Cardinalis G. & B. fratres, veſtro ſyndico conſtituto coram ipſo, fecere proponi: quòd cum quondam A. frater ipſorum conderet teſtamentum, M. filium ſuum ſibi hæredem inſtituit, & præcepit, vt ſi abſque liberis [b] decederet, ad eos bona deuoluerentur ipſius: vnde illa, quæ de bonis ipſius, veſtrum monaſterium detinebat, ſibi reſtitui poſtulabant: & petebant vos ſuper hoc à ſua moleſtatione compeſci. Verum ſyndicus ipſe propoſuit ex aduerſo, quòd prædictus M. monaſterio veſtro obtulit ſe & ſua: vnde † vniuerſa quæ habuerat, erant ad monaſterium deuoluta †: quare vniuerſa, quæ ipſi de bonis eius inuaſerant, reſtitui monaſterio veſtro petebat, & ſuper cæteris ſilentium illis imponi. Ad hæc autem pars altera replicauit, quòd dictus M. oblationis ſuæ tempore fuerat minor annis, & quòd voti † facti pœnitẽs, quod feruore † infirmitatis fecerat, poſt conualeſcentiam reuocauit: & infrà. Vnde cum ſine liberis deceſſiſſet, ex teſtamento patris ad ipſos, erat eius hæreditas deuoluta. Verum ſyndicus reſpondere curauit, quòd licet dictus M. de monaſterio fuiſſet egreſſus,

Cᴀꜱᴠꜱ. Inter G. & fratres ex vna parte, & monaſterium Caſemarij ex altera, vertebatur quæſtio ſuper bonis quondã A. fratris dictorum G. & B. datus fuit eis quidam Cardinalis auditor: coram quo fratres proponebant, quòd cum A. frater ipſorum conderet teſtamentum, M. filium ſuum ſibi hæredem inſtituit, & ei præcepit, vt ſi abſque liberis moreretur, ad ipſos bona deuoluerentur ipſius, vnde poſtulabant omnia illa ſibi reſtitui, quæ id monaſterium de bonis illius detinebat, & petebant monaſterium cõpelli, ne de cætero ipſos ſuper bonis moleſtaret: Syndicus verò monaſterij propoſuit ex aduerſo, quòd prædictus M. ſe & ſua obtulerat monaſterio, vnde petebat omnia quæ de bonis ipſius M. inuaſerant, reſtitui monaſterio, & ſuper alijs eis ſilentium imponi. Ad hoc pars dictorum fratrum replicabat, ꝙ dictus M. oblationis ſuę tempore fuerat minor annis, & illud fecerat feruore infirmitatis, & poſt conualeſcentiam, quod fecerat, reuocauit, vnde cùm ſine liberis deceſſiſſet, ad ipſos bona ipſius erant deuoluta. ad hoc reſpondebat Syndicus monaſterij, qđ licet dictus M. de monaſterio receſſiſſet, eidem obtulit poſtmodum ſe & ſua, firmans proprio iuramento, ꝙ vlterius contra oblationem ſuam nõ veniret: vnde cũ idem M. bis obtulerit ſe, & ſua monaſterio, nec ex aduerſo probetur quòd tempore vtriuſque oblationis fuerit minor annis, talis probatio monachorum probationem non elidit: quia & ſi fuit minor annis tempore primę oblationis, tempore ſecundæ maior potuit extitiſſe: præterea verbum illud, minor annis: duobus modis poteſt intelligi: vnde verbum dubium intentioni monaſterij non nocebat, cum infrà xxv. annos teneret donatio, maximè iuramento firmata: nec intelligendus erat dictus M. ſine hærede decedere, qui monaſterium ſibi inſtituerat hærẽdem. His & alijs conſideratis H. ſancti Euſtachij diaconus Cardinalis, videns quòd ſyndicus monaſterij plenè fundauerat intentionem ſuam, & ex aduerſo nihil probatum fuerat, de mandato domini Papæ ſententiam promulgauit: prædictis G. & B. ſilentium imponens ſuper his, quæ à monaſterio poſtulabant, & condemnauit eoſdem ad reſtitutionem illorum, quæ de bonis prædicti M. occuparãt: & dominus Papa hanc ſententiam confirmauit. Not. quòd non dicitur decedere ſine hærede, qui monaſterium ſibi hæredem inſtituit. Item verbum illud, minor annis: duobus modis intelligitur: & ideo dubia probatio, non dicitur probatio: quia qui ſic probat, non conſtat de qua ætate ſit probatum, & ideo clara & certa debet eſſet probatio, & non dubia.

† Concordat textus in Auth. in greſſi. C. de ſacroſ. eccle. & cap. quia ingredientibus. 19. q. 3.

† Hũc text. dicunt hic Abb. & Feli. eſſe ſingularẽ ad hoc quod qs poteſt in vita ſe priuare poteſtate teſtãdi, ſ. per ingreſſum monaſterij.

† Dictio, voti, deeſt in omnibus manuſcriptis.

† Aliàs timore.

¶ *Gloſſa ſequens in princip. & in fin. circa ſubſtitutionem factam ſub conditione, ſi ſine liberis, vel purè, No. 5. Demum diſtinguit inter rogatum reſtituere hæreditatem, & rogatum reſtituere quod ſupererit.*

b ¶ *Abſque liberis.*] Similis ſubſtitutio habetur. j. de teſt. 4 Raynutius. & c. Raynaldus. vnde not. quòd cum talis conditio apponitur: ſi ſine liberis decedat, volo vt hęreditas perueniat ad talem, etiam ſi naturales habeat filios, euaneſcit ſubſtitutio. ff. ad Trebell. ex facto. §. ſi quis rogatus. & ff. de leg. 2. cum pater. §. volo. l. Lucius. §. vltimo. Item ſi filius

4 Et propter ea q́ ibi tradit pleniſſime Guilielm' Benedict' hoc caput illuſtran ; cũ videto

fuerit

fuerit natus, & ille præmoriatur, videtur ſine liberis deceſſiſſe. infrà de teſt. Raynutius. & ff. ad Trebellia. ex facto. §. penultimo. Si autem dicatur, ſi ſine hęrede deceſſeris, ſubſtituo talem; nomine hæredis ſoli filij intelliguntur. ff. eo. ex facto. §. vlt. Item ſi non habeat filium, ſed habeat nepotem ex filio, ſubſtitutio euaneſcit. C. de condi. inſer. l. 2. & C. de inſti. & ſubſti. generaliter. Et hic ſcias quòd qui rogatur reſtituere hęreditatem alij, nil poteſt alienare. C. cõmunia de leg. l. vltim. niſi in caſibus, qui notantur in Auth. ibi poſita, quartam tamen per Trebellianũ poteſt retinere ſibi: & ſi filius ſit rogatus, etiã Falcidiam cum quarta poteſt retinere. infrà de teſt. Raynutius. & cap. Raynaldus. vbi vtraq; quarta retinetur. Si verò rogatus eſt reſtituere quicquid ſupereſt de hæreditate, tunc ad minus quartã reſeruabit ſubſtituto. C. ad Treb. Auth. ſi rogati. Item licet purè quis rogatus ſit alicui reſtituere hæreditatẽ nulla facta mentione de filijs, ſi tamen poſteà habuerit filios, vel nepotes, ſubſtitutio euaneſcit. C. de fideicom. cum acutiſſimi. C. de inſti. & ſubſti. generaliter. ff. de condi. & demonſt. cum auus. Ioan.

† Aliàs: timore.

† Aliàs, obtulit.

† Hæc duo verba: & ſua, deſunt ĩ ſcriptis, ea ſolũ habet vnus vetuſtus.

eidem poſtmodũ ſe ᵃ& ſua ᵃ† obtulit humiliter, & deuotè: & quòd nec contra oblationẽ ſuam veniret, iuramento firmauit. ¶ Quare cùm conſtet quòd idem M. bis monaſterio veſtro † cõtulit ſe & ſua †, nec ex aduerſo probetur quòd vtriuſque oblationis tempore fuerit minor annis, probationem veſtram huiuſmodi exceptionis probatio non elidit: cùm & ſi primæ oblationis tẽpore fuerit minor annis: ſecundæ [b] tamen potuit maior extitiſſe. Præterea cùm verbum illud, minor annis: duobus potuerit modis intelligi, cum & qui minor eſt quatuordecim annis, & qui vigintiquinque dici ſoleat minor annis, intentioni veſtræ verbum dubium [c] non nocebat, cum infrà vigintiquinque annos teneret donatio iuramento firmata [d]. ¶ Sed & ſi teneret quod factũ fuerat à dicto A. quia tamen intelligendum non erat ſine hærede decedere, qui monaſterium ſibi hæredem inſtituit [e] †, hoc monaſterio non nocebat: & infrà. ¶ Dilectus filius H. ſancti Euſtachij Cardinalis, attendens quòd ſyndicus veſter intentionem ſuam plenè fundaſſet, & quòd nihil fuiſſet ex aduerſo ſufficienter probatum, cum & ſi oſtenſum eſſet per teſtes, quòd M. ſuæ oblationis tempore fuerit minor annis: vtrum tamen primæ, vel ſecundæ oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuiſſet expreſſum, de mandato noſtro ſententiam protulit: & prædictis G. & B. ſilentium imponens ſuper his, quæ à monaſterio poſtulabant: eos ad reſtitutionem illorum, quæ de bonis prædicti M. propria temeritate inuaſerant, condemnauit. Nos igitur ſententiam ipſam auctoritate Apoſtolica confirmamus.

† Vide l. ſi quid. & l. ſi prædiũ. C. de pd. mi.

1 Incipiendo ab vltimo. Ioan. And.

a ¶ *Se & ſua.* ] Iſta duo requirebãtur, 1 quia ſua ſine ſeipſo donare non poterat: quia illa reſtituere tenebatur: & licet dominus ſit, tamen commodè inde teſtari nõ poteſt. C. communia de leg. l. vltim. ff. ad Trebel. quidam. §. ſi quis filium.

b ¶ *Secundę.* ] Not. quòd præſumitur maior, niſi probetur minor. C. de in integ. reſtitu. mino. ſi minorem. ff. de iureiu. nam poſtea. §. ſi minor. Bernar.

¶ *Gloſſ. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit, ſecundò argu. tertiò quęrit obijciendo, & ſoluit.*

c ¶ *Verbum dubium.* ] Sed nonne verbum dubium in iudicio interpretandum eſt contra reum. 2 ff. de verbor. oblig. inter ſtipulantem. §. 1. ff. de iud. ſi quis intentione. ff. de regu. iu. l. in ambiguis. & ſuprà de reſcrip. cum adeo? ſed iſtud eſt hodie propter religionem, pro qua multa ſtatuta ſunt. ff. de reli. & ſum. fu. ſunt perſonæ. ſicut quãdoque propter dotem. ff. de iure dot. in ambiguis. vel iſtud nõ fuit verbum actoris, ſed teſtium. Et eſt argum. quòd verbum teſtis ambiguum, pro reo ſit interpretandum, vt hic, & ſuprà eod. ex literis. & infrà de fid. inſtrum. inter dilectos. in fin. Et eſt notabile ꝙ dictum teſtis dubium ſemper contra eum qui produxit, eſt interpretandum: & eſt ratio: quia qui probat, clarè & apertè debet probare. quod ſi non faciat, non prodeſt talis obſcura probatio. infrà de reſti. cum tu. vnde reus abſoluitur, vt ibi & hic. ſed quare non quæritur ſecundò de ætate à teſte, vt certificetur iudex ſaltem? ſed certè iudex qui teſtem ipſum examinauerat, debuit quærere ab ipſo: & etiam poſt aperturam teſtium ex officio ſuo poteſt quærere interpretationem à teſte ſui dicti, cum ipſe debeat interrogare quotieſcunque neceſſe fuerit. ff. de inter. act. vbicunque. & cuncta rimari. 30. quæſtio. 5. iudicantem. & infrà de fid. inſtrum. cum Ioannes. & eſt expreſſum, quòd teſtis qui confuſè dixit teſtimonium, iterum ſit examinandus. infrà de teſt. cum clamor. ſed ad petitionem partis non debet hoc facere, & hoc propter periculum ſubornationis. 3

2 Hic vterque reᵘ & actor: dic tamen de hoc vt no. Specu. de reſti. ſpol. cum ad ſe dem. Ioã. And.

d ¶ *Firmata.* ] Vnde contra proprium iuramentum etiam non debet audiri. C. ſi aduer. vendi. l. 1. & C. ſi aduer. dona. l. 1. & in conſti. imperatoris, ſacramenta puberum. Ber.

3 Concor. tex. in l. ꝓduci. & ibi Bart. ff. de teſti.

¶ Idem.

¶ *Si actor, & reus in interdicto retinendæ poſſeſſionis probant, obtinet is, qui antiquiorem poſſeſſionem probat, titulo maximè iuſtificatam, vel meliores probationes reſpectu poſſeſſionis adduxit. h. d. notabiliter, & probatur ſatis hoc ſummarium in verſiculo, ex pręmiſſis. ponderato verſiculo, maximè.*

CAP. IX.

Licet † cauſam, quæ inter eccleſiam Rauennatẽ. & commune Fauentiæ ſuper iuriſdictione, honore, ac diſtrictu in villa ſancti P. & caſtro Arioli, quod † de iurę ad ſe ſpectare dicta

¶ *Gloß. ſeq. in verſi. inſtituit, diſtinguit, quòd aut rogatur quis reſtituere priuato, vel eccleſię. & primo caſu aut monaſterium ingreditur, aut fit clericus: vltimò quęrit, & ſoluit.*

e ¶ *Qui monaſterium inſtituit.* ] Ingreſſus monaſterium fingitur habere hæredem, cum rogatus eſt reſtituere priuato, vel cum ei priuatus eſt ſubſtitutus. Si aũt rogatus eſt reſtituere loco religioſo, vel eccleſiæ, vel expendere in pias cauſas, nõ euaneſcit ſubſtitutio ꝑ ingreſſum monaſterij. in Auth. de ſan. epi. §. ſed hæc præſenti. coll. 9. vnde ſumptum fuit illud Auth. C. ad Trebel. Auth. niſi rogati. Si verò ille qui rogatus eſt reſtituere hæreditatem, vel legatum, fiat clericus, exiguntur duo. ſ. vt ſubſtitutio euaneſcat: vt perpetuò etiam maneat in eccleſia, & relictum expendatur in pias cauſas: vt in prædi. Auth. dicitur, per ingreſſum monaſterij ſubſtitutio euaneſcit, ita ꝙ teneat monachatus, aliàs non euaneſcit ſubſtitutio, niſi fiat monachᵘ. Sed quid ſi tradit ſe, & ſua alicui eccleſiæ ſeculari, nunquid euaneſcit ſubſtitutio? argumen. præd. Auth. videtur quòd ſic, fauore eccleſię; nec credo quòd euaneſcat niſi in caſu præd. Auth. nec extendo ad alium caſum: 4 licet quidam dicant contra. Bernar.

† Cap. 4. e. tit. in 3. cõpila. Et de intellectu vide Fernandũ Vaſquium li. 2. c. 36. cõtrouerſiarum vſu frequentium. adde Purpuratum conſ. 81. volu. 1.

† Aliàs, quæ.

4 Nec ad alios terminos ſecundũ do. Marſi. qui tenebat, ꝙ cũ Auth. illa ponat terminos quando alius eſt cõditionẽ apponens: & alius ĩ cuius perſona apponitur, puta: hæres, vel legatariᵘ: ſi vnus de ſe loquens apponeret conditionem legãdo, vel donando, ſi decedat ſine filijs, intelligetẽ de veris, nec erit locus Auth. Hoc declaraui ĩ Spe. de ſta. mo. ſuper ver. 15. Io. An.

Licet. ] Interdicto, vti poſſidetis, obtinet qui iuſtiorem titulum probat. ita communiter ſummatur; ſed certè hæc ſummatio eſt nimis generalis, & videtur requirere titulum in hoc interdicto, contra id quod habetur Inſti. de interdict. §. retinendæ. Diuiditur decre. iſta in quinq; partes. In prima proceſſus deciſa narratio. In ſecunda: ibi, *Porrò.* Fauẽtinorũ exceptio contra teſtes eccleſiæ, ipſius rñſio, Papæ interlocutio, & interlocutionis rõ. In tertia: ibi, *Poſt hoc.* corruptionis & falſitatis noua exceptio, ipſius probationis & reprobationis cõmiſſio. In quarta: ibi, *Quamquam.* teſtes Fauẽtinorum impugnat. primò ꝓbatorios. ſecũdò reprobatorios. In qnta: ibi, *Ex pręmiſſis.* allegãdo concludit pro eccleſia. Abb. Sicul.

CASVS. Inter archiepiſcopum Rauennatẽ. ex vna parte, & commune Fauentiæ ex altera, quęſtio vertebatur ſuper iuriſdictione, honore, ac diſtrictu in villa ſancti Petri, ac quibuſdam caſtris & terris alijs, quæ de iure ad Rauennatẽ. eccleſiam pertinebant: procuratores vtriuſque partis propter hoc ad ſedem Apo. acceſſerunt: lite conteſt. ſuper prædictis, per procuratores prædictos & iuramẽto calumniæ præſtito: quia vtrique parti erat plurimum onerosum, teſtes producere coram Papa, mandauit Papa epiſcopo Placentino, vt infra tres menſes teſtes reciperet, quos vtraque pars tam ſuper principali negotio, quàm in perſonas teſtium duceret producendos, ſtatuendo partibus terminum, in quo cum atteſtationibus apud ſedem Apoſt. ſe repræſentent? Tandem partes cum atteſtationibus comparuerunt coram dño Papa: atteſtationibus publicatis ſyndicus Fauentinorum propoſuit,

poſuit,ſe velle in perſonas teſtium ex parte altera producto-rum quædam obijcere & probare: Syndicus archiepiſcopi econtra reſpondit,id fieri non debere: Papa interloquendo decreuit ipſum non eſſe audiendum, cum intra tres menſes, prout in literis domini Papæ mandabatur, id facere non curauerit: Poſt hoc ſyndicus prædictus obiecit in teſtes prædictos, ꝙ corrupti falſa dixiſsēt: Papa dicit quòd talis exceptio non ſolum ante ſententiam, ſed etiam poſt poteſt opponi: quamuis crederetur ꝙ talis exceptio, per excogitatam malitiam ad differendū negotium proponeret̄, eam admiſit, mandās quibuſdam iudicibus: vt teſtes quos ſup hac exceptione procurator Fauen̄.duceret producendos, reciperent infra menſem, indulto ex tunc altero menſe procuratori eccleſię Rauennaten̄.infra quē ad reprobationum illorum teſtes produceret coram eis: Iudices prædicti,receptis teſtibus prædictis, atteſtationes ad dominum Papā remiſerūt prout receperant in mandatis. Poſt hoc dominus Papa examinauit teſtes hinc & inde productos, & quāuis pars Fauentinorum multos teſtes produxerit ſuper negotio principali, vix tamen ex illis ſex tantummodo remanſerunt; quia quidam ſibimet contradicunt in ſerie ſui dicti: & quidam alij ſunt in ſuis teſtimonijs ſingulares, & alij qui inducti fuerant ad reprobandum teſtes eccleſiæ Rauennat.plures reprobantur:quia ſibi inuicem contradicunt: & alij,licet pauci numero, malæ famæ ſunt & opinionis: ex alia cauſa etiam repelluntur:quia non probant id ad quod eorum ſyndicus ſe adſtrinxit, videlicet quòd corrupti falſa dixiſſent: quia & ſi de corruptione aliqua videantur dixiſſe, de falſitate nihil dicunt. Ex præmiſſis apparet euidenter,quòd eccleſia per teſtes plures, quibus potius lux veritatis aſſiſtit, ſufficienter probauit,quod à lx.annis & citra ſupradicta loca poſſedit:per quod patet,quòd ſi Fauenti. à quinquaginta annis citra, (vt teſtes ſui videntur deponere) aliqua percipiunt in locis prædictis, illa inceperunt percipere ſine iuſto titulo, cum duo inſimul, & eodem modo, in ſolidum eandem rem poſſidere non poſſint,& Fauen̄.iuſtum poſſeſſio. titulum nō oſtendant: ſed ex priuilegijs imperatorum & Romanorum Pon.conceſſis eccleſiæ Rauen̄.colligitur manifeſtè, poſſeſſionem eccleſiæ in prædictis iuſtam fuiſſe: & ita per conſequens apparet.quòd Fauen̄.minus iuſtè,& ſine titulo,aliqua in locis prædictis occuparunt:quia verò ſyndicus eccleſię petijt commune Fauentiæ à vi turbatiua, ſeu inquietatiua ſuper præmiſſis prohiberi, Papa videns in hoc caſu non ſic eſſe locum interdicto, vti poſſidetis, ita poſſideatis, cum probationes eccleſiæ Rauennaten̄. longe ſint potiores, & ideo ſit in interdicto ſuperior,condemnauit commune Fauentiæ ipſi eccleſiæ ſuper iuriſdictione,honore,atque diſtrictu,& alijs generaliter pertinentibus ad hoc in locis prædictis, quo ad poſſeſſorium iudicium,quo tantummodo actum eſt, ſibi perpetuum ſilentium imponens: & prohibēs eidem, vt neq; per ſe,neque per alios ſuper prædictis præſumat aliquatenus eccleſiam moleſtare. Not.quòd exceptio falſi ante ſententiam, & poſt poteſt opponi. Item teſtis qui contradicit ſibi, non valet. Item teſtis ſi ſingularis non valet. Item teſtibus malæ famæ, non eſt credendum, vel ſaltem modica fides eſt adhibenda.Item qui adſtrinxit ſe ad plura probanda,non ſufficit ſi alterum probat. Item duo inſimul eandem rem & eodem modo inſolidum poſſidere non poſſunt. Item in interdicto,vti poſſidetis,vincit qui poſſeſſionē,& titulū oſtendit.

† Aliàs, ꝓducere.

ɼHæc gloſſula nō reperit̄ in antiquis exēplaribus.

a ¶*Et infrà.*] 1 Sub iſto, infrà, fuit lis conteſt. coram domino Papa:vt ſ̃.de iura.cal. cū cauſam. cuius pars hæc eſt. & commiſſa fuit receptio teſtium iudicibus, & teſtibus receptis remiſerunt ad Papam depoſitiones eorum. infra de teſtibus.cum cauſam.

¶*Gloß.ſeq. notat terminum præfigi poße productioni teſtium, inducit quatuor ſimilia.*

eccleſia proponebat: & infrà[a]. ¶Porrò atteſtationibus publicatis, ſyndicus Fauentinorum propoſuit, ſe velle in perſonas teſtium ex parte altera productorum, quædam obijcere, ac probare: œconomo eccleſiæ aſſerente id fieri non debere: ſuper quo interloquendo decreuimus ipſum nullatenus audiendum: cum infrà trium menſium[b] ſpatium,in noſtris literis comprehenſum, teſtes huiuſmodi producere non curauerit, infrà quem terminum pars vtraque teſtes inducere † potuit, tam in perſonas teſtium, quàm ſuper negotio principali. ¶Poſt hoc idem obiecit in teſtes prædictos, quòd corrupti falſa dixiſſent. Vnde quia talis exceptio non ſolum ante, ſed etiam poſt ſententiam poteſt opponi[c], licet nonnulli crederent, Fauentinorum partem exceptionem huiuſmodi per excogitatam malitiam[d] ad impediendum proceſſum negotij obieciſſe: quia tamen nolumus à iuris tramite declinare,magiſtris G. & T. † præcipimus, vt teſtes, quos ſuper hac exceptione procurator Fauentinorum duceret producendos, infrà menſem recipere, & examinare curarent, de ſingulis circunſtantijs[e] † ſubtiliter inquirentes: indulto ex tunc altero menſe procuratori eccleſiæ ſupradictæ, infrà quem, ſi vellet, ad † reprobationem[f] teſtium illorum, produceret teſtes coram eis: & infrà. ¶Quāquam autem pars Fauentinorum teſtes multos produxerit ſuper negotio principali, vix tamen ex illis ſex remanſerunt concordes, cum alij ſibimet in ſe-

† Aliàs, A.

† Vide tex. in l.vbicūque. ff. de inter. ac. cum alijs multis.

† In pluribus antiqs ita: ad reprobationem illorum,teſtes produceret coram eis.

b ¶*Trium menſium.*] Nota quòd iudex ex officio ſuo poteſt præfigere terminum productioni teſtium. infrà de teſti. in nomine domini. Item ad exceptiones.infrà de exce. paſtoralis. Item ad accuſationem matrimonij.infrà de clande. deſpō. cum inhibitio. Item ad accuſandum. infrà de accu. licet. & C. qui accu.non poſ.ſi ea quæ. & infrà de fid. inſtrumen.accepimus. Item vbi impetitur ſtatus alicuius. C. de inge.diffamari.Ioan.

¶*Gloßa ſequens Primò allegat duas concordantias, & diſtinguit an fuerit, vel non mota quęſtio falſi. Secundò ponit opinionem, quòd falſitatem teſtium ſine corruptione probare nō ſufficit.demum ponit cōtrariam, & quam approbat. Tertiò tractat an corruptio ſine falſitate ſufficiat. & arg.pro & contra. Vltimò not. quod ſententia per falſas probationes lata tenet, & ponit tres modos retractandi.*

c ¶*Opponi.*] Sic.ſuprà de procu.in noſtra. & C. de fal. querelam. Diſtinguitur tamen, quia aut quæſtio de falſo mota fuit in iudicio,aut non,Si fuerit mota,nunquam poſtea prætextu falſi retractatur ſententia 2. C. ſi ex fal. inſtr.l.1.& 2. in fin.niſi appellatum ſit: tunc enim poteſt opponi in cauſa appellationis.C.de fid.inſtrum.l.vlti. in fin. & teſtes poſſunt produci.C.de tempo.appel.per hanc.in fin. Sed ſi nunquam fuit quæſtio falſi mota, licet tunc non ſit appellatum: non tamen tranſit in rem iudicatam vſque ad xx.annos.C. de fal. querelam.& j̃.de exce.cum venerabilis. Et nota quòd ſecundum quoſdam non ſufficit probare teſtes eſſe falſos, niſi probentur corrupti.argumen.ff.de re iudi. diuus. quæ loquitur in eodem caſu cum hac decretali.Alij probabilius dicunt,vt Ioan.& B. quòd ſicut ſufficit probare inſtrumentum eſſe falſum.C.ſi ex fal.inſtru.l. penult. & vlti. ſic & teſtes, cum habeant hincinde parem vim.C.de fide inſtru.in exercendis. & facit ad hoc ff.de exceptio.qui agnitis.& C.de tranſa.ſi ex falſis. Sed nunquid ſufficit probare teſtes eſſe corruptos? Argum. quòd ſic 2. q.6.cap.ei qui.§. diffinitiua.ver.venales. C. quando prouo.non eſt neceſ.venales.& j̃.de teſti.ſicut.Ecōtra videtur quòd non, quia non ſufficit probare corruptionem, niſi & iudex ſecutus fuerit dicta corruptorum teſtium. j̃.de re iudicata.cum I.& A.C. ſi ex fal.inſtru. falſam. ſimiliter non ſufficit probare falſitatem niſi probetur iudicem ſecutum fuiſſe illam, vt patet per prædicta iura 3. Item nota ꝙ ſententia quæ lata eſt per falſos teſtes, vel per falſa inſtrumenta,bene tenet, ſed retractanda eſt. ff. de re iudi. diuus. & poteſt retractari per in integ.reſti.vſque ad quadriennium 4 implorato iudicis officio, vel per actionem in factum vſque ad triginta annos.vel ſi criminaliter agatur,vſque ad viginti annos.C.de fal.querelam.j̃.de excep.cum venerabilis.

2 De hoc in Spe. de reſc. p̄ſen. §.1. igitur. in fin. vbi etiam tractatur an ſit idem in falſitate reſcripti & inſtrumēti procuratorij. & de reſcripto plenè dixi poſt Inno. ſuprà d̄ reſcri. ſuper literis. Io. And.

3 Concor. l. ſi prętor. §. Marcellus.ff.de iudi. Bart. in l. diuus. ff. de re iudi.

4 C. de in integ.reſt. l.ſi.Io. An.

ADDITIO. Vnde verſus.

*Accuſas agis in factum. per i,o.reuocabis.*
*Falſum,viginti,triginta, quatuor annis.*

d ¶*Malitiam.*] Si de hoc conſtaret, condemnari deberent ad expenſas.ſ̃.de dolo & contu.finem.vbi de hoc.

e ¶*Circunſtantijs.*] Sic j̃. de teſti. cum cauſam. & 3.q.9. nihilominus.arg. & 4.q.3.teſtes.

f ¶*Reprobationem.*] Nota quòd poſſum reprobare teſtes aduerſarij mei: & tres reprobationes poſſunt fieri, & non vltra.j̃.de teſtib.licet dilectus.

a ¶*Contradi-*

rie ſui teſtimonij contradicant [a]: & quidam † alij ſint in dicto ſui teſtimonij ſingulares [b]. Ad reprobandum verò quoſdam teſtium eccleſiæ Rauen̄. & ſi ex parte Fauentinorum quidam ſint teſtes inducti, plures tamen illorum reprobantur, quia ſibiinuicem euidentiſſimè contradicunt: quidam verò alij pauci numero, quamuis non reprobentur expreſsè [c], vſque adeo tamen malæ famæ ſunt, & leuis opinionis [d], quòd eorum dictis nulla, vel modica [e] eſt fides ad hibenda †. Iidem quoque teſtes [f] Fauentinorum generaliter repelluntur, quia non probant illud, ad quòd probādum eorum ſyndicus ſe adſtrinxit [g], videlicet, quòd corrupti falſa dixiſſent: quoniam & ſi de corruptione videantur aliquid dicere, de falſitate penitus nihil dicunt †: & infrà. ¶ Ex præmiſſis igitur euidentet apparet, quòd eccleſia per teſtes numero plures, quibus potius lux veritatis aſſiſtit, qui etiam aptiora negotio, & vero proximiora in ſuis teſtimonijs expreſſerunt, ſufficienter oſtendit, quòd à ſexaginta annis & citra, cum omni iuriſdictione, honore, atque diſtrictu loca ſupradicta poſſedit: per quod patet, quod ſi commune Fauentin̄. à quinquaginta annis citra (ſicut videntur teſtes eorum deponere) aliqua ſeruitia in locis perceperunt ſupradictis, illa proculdubio ſine iuſto titulo percipere incœperunt: cum duo inſimul eādem rem, & eodem modo [h] inſolidum poſſidere non poſſint: maximè † cum ijdem Fauentini iuſtum poſſeſſionis titulum [i] non oſtendāt: & ex priuilegijs Imperatorū, & Romanorum Pōtificum eccleſiæ Rauennaten̄. conceſsis, euidentiſſimè colligatur, poſſeſſionem ipſius eccleſiæ in prædictis locis, iuſtam fuiſſe.

¶ Cum ergo conſtet Fauentin̄. ab eo tempore, quo ſe poſſediſſe probare contendunt, minus † iuſtè, ac ſine titulo, aliqua in prædictis locis temeritate propria occupaſſe [k]: & œconomus eiuſdem eccleſiæ petierit, à vi turbatiua [l], ſeu inquietatiua ſuper præmiſſis commune Fauentin̄. prohiberi: nos cognoſcentes in hoc caſu non ſic locum eſſe interdicto, Vti poſſidetis [m], vt di-

a ¶[*Contradicant.*] Vnde non valent. 3. queſtio. 9. nihilominus. & 4. quæſt. 3. cap. ſi teſtes. §. item qui falſa. & infrà de appel. ſolicitudinem. 23. quæſt. 7. quod autem. & C. de liberal. cau. cum precum.

b ¶[*Singulares.*] Sic ſuprà de elect. bonæ. & infrà de accuſ. cum dilectus.

c ¶[*Expreßè.*] Criminibus expreſsè nō probatis.

d ¶[*Opinionis.*] Quod conſtitit per atteſtationes ex parte archiepiſcopi exhibitas contra illos: vt ſupra dixi. & ille etiam qui examinat teſtes debet ſignificare iudici quanta fides ſit teſtibus adhibenda. ff. de teſti. l. 3. & infrà de fideiuſſoribus conſtitutus.

e ¶[*Modica.*] Non tamen ex toto nulla. infrà de ſimo. per tuas. quæ tamen in alio caſu loquitur.

f ¶[*Teſtes.*] Qui inducti ſunt ad fallitatem probandam.

¶ *Gloßa ſequens notat, quòd ſi quis ſe adſtringit ad duo, &c. inducit vnam decretalem, & duas leges, ad contrarium inducit vnam. l. & duas decretales. Secundò quęrit quomodo falſitas teſtium probetur, & reſpondet dupliciter. Tertiò quęrit an altero probato, &c. & reſpondet.*

g ¶[*Se adſtrinxit.*] Sic videtur quòd ſi aliquis ſe adſtringat ad duo probāda, quorum alterum per ſe ſufficeret, quòd tunc non ſufficit probare vnum, niſi impleuerit intentionem ſuam, ad quam ſe obligauit. C. de rei vendicatione. l. vltim. argument. ſuprà de cauſa poſſeſſionis. cum eccleſia. & ff. de excuſatio. tuto. qui teſtamento. Argumen. contra. infrà de appel. ſignificauit. in fin. infrà de præbend. cum iamdudum. & argumen. ad hoc. ff. de condi. & demonſtr. falſa. & ex eo quod dicit, adſtrinxit: videtur expreſſum quòd ſufficeret alterum probare, niſi ſpecialiter ſe obligaſſet: quod verum eſt, vt ſuprà dictum eſt. Pla. fuit in contraria opinione. Sed quomodo poteſt probare teſtes falſum dixiſſe 1? Reſpondeo indirectè, exemplum patet. infrà de teſtib. ex tenore. & cap. ſeries. & C. de contrahen. ſtipulatio. optimam. Vel poteſt probare per alios teſtes quòd corrupti fuerunt, pretium inde recipiendo. Sed ponamus quòd probatum à parte fuit alterum iſtorum tantum, nunquid iudex ſententiabit ad dictum ipſorum, qui falſum teſtimonium obtulerunt, nec alij teſtes adſint, quorum teſtimonium ſequatur iudex? Satis videtur quòd ſic, ex eo quòd dicit, & ſibi imputet quòd ad vtrunque ſe obligauit: quia per hoc voluit fidem adhibere falſis, vel corruptis, obligando ſe ad vtrunque: ſecus crederem ſi alicui obijcerentur plura crimina, vt ab eccleſia repellatur ſub hac forma: quia iudex ibi ex officio ſuo poſſet illum repellere, cui probatum eſſet furtum, vel homicidium, licet aliud crimen non probetur: dum tamē vtrunque per ſe ſufficiat ad priuationem: quia crimina vndecunque claruerint, punienda ſunt. 24. quæſtio. 3. eccce. de hoc dixi ſupra de reſcri. ex parte.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

h ¶[*Eodem modo.*] Bene dicit, eodem modo. ff. de acquirend. poſſeſ. poſſideri. §. econtrario. nam vnus poteſt habere ciuilem, & alius naturalem poſſeſſionem. ff. de preca. & habet. §. eum qui. ſic ff. commoda. ſi vt certo. §. vltim. Sed contra. ff. vti poſſid. l. 3. in princip. vbi dicitur, quòd vnus iuſtam habet poſſeſſionem, & alius iniuſtam: vt ff. qui ſatiſda. cog. ſciendum. §. ſi fundus. & ff. de iure do. quamuis. & C. de iure do. in rebus. Ex quibus colligitur, quòd maritus eſt dominus rerum dotalium, & vxor 2 ſimiliter. hoc verbum, eodem modo, ſoluit contrarietatem.

¶ *Glo. ſeq. obijcit. opin. ponit, quam reprobat, & ſoluit.*

i ¶[*Titulum.*] Sed quare tenentur iſti oſtendere titulum, cum probent ſe poſſediſſe, & poſſeſſor nō cōpellitur dicere titulum ſuæ poſſeſſionis. 2. quæſt. 5. §. 1. & 6. quæſtio. vltim. accuſator? Propter hoc dicunt quidam, quòd vbi poſſeſſor petit ſe non inquietari, debet probare titulum. argumen. infrà de præſcri. ſi diligenti. & infrà de deci. dudum. & C. de præſcrip. longi tēp. diutina. ſed hoc non eſt verum. ad hoc enim valet debet aſſignare titulum, cum agitur interdicto vti poſſidetis, vt per hoc videatur habere potiora iura: quia qui potiora iura habet, obtinet in hoc interdicto: cum enim habeat titulum, patet quòd nec vi, nec clam, nec precario poſſidet: vnde obtinebit. Inſtit. de interdi. §. retinendæ. verumtamen in hoc interdicto non eſt neceſſe probare, quòd quis iuſtè poſſideat, ſed ſufficit quòd nec vi, nec clam, nec precario ab aduerſario poſſideat. ff. vti poſſidetis. ſi duo. in princ. & l. 2. hoc autem quod nec vi, nec clam, nec precario, &c. ad tempus litis conteſtatæ referendum eſt. Inſt. de interdictis. §. hodie.

k ¶[*Occupaſſe.*] Et ideo præſcribere non potuerunt: quia in occupatis & inuaſis, non currit præſcrip. 93. diſt. illud. & 16. quæſt. 3. licet. & j. de præſcr. quoniam.

l ¶[*A vi turbatiua.*] Not. quòd multiplex eſt vis, de quibus dicitur. ſ. quod metus cauſa. ad audientiā. & ibi videas 3. Dicitur tamen vis turbatiua, quādo turbatur poſſeſſio, & in dubium reuocatur quis poſſideat: & illa ſpectat ad interdictū, Vti poſſidetis, & in rebus immobilibus: vel ad interdictum, Vtrobi, in rebus mobilibus tantum.

¶ *Ex gloſſa ſequens colligas de interdicto, Vti poſſidetis, quibus ſtetur, contra quos, pro quibus rebus, & quomodo in eo ſententietur.*

m ¶[*Vti poſſidetis.*] Quandoque 4 tamen locus eſt huic interdicto in caſu, vbi vnus poſſidet, & alter inquietat eum in poſſeſſione; non tamen iudex debet pronunciare: Vti poſſidetis. ita poſſideatis; ſed ne inquietet poſſeſſorem. ff. vti poſſidetis. l. 1. §. vlt. & C. eod. titu. l. vnica. Redditur enim hoc interdictum inter eum qui poſſidet, & eum qui non poſſidet, ſed inquietat. ff. vti poſſi. ſi duo. §. 2. in caſibus verò vincit vterque: ſcilicet vbi redditur inter duos poſſidentes, vnum ciuiliter, alterum naturaliter, vt fructuarius & proprietarius, & neuter poſſidet ab alio vi, vel clam, vel precario: & tunc debet iudex pronunciare, Vti poſſidetis, ita poſſideatis: non tamen ita confuſè ſub illis verbis, vti poſſidetis, & cap. quia ſic daret gladium vtrique parti, ſed debet examinare qualitates poſſeſſionum, & probationum, & diſtinguere eas in ſententia ſua ſic: probaſti te habere poſſeſſionem proprietatis ciuilem, & ego pronuncio te ita poſſidere, vti poſſides. & tu probaſti te eſſe in poſſeſ-

†Aliàs ita: & quidam alij ſunt in dicto, &c. in nonnullis antiquoribus ita: & quidam alij ſunt iu dicio ſui teſtimonij ſingulares.

†Aliàs: habenda.

†Vide l. Celſus. ff. de arbi. & l. diuus. & ibi Bart. ff. de re iudi.

1 Cum publicatis atteſtationibus nō poſſunt teſtes ſuper principali induci, propter quod dixit Vin. hoc fieri poſſe per dicta aliorū teſtium iā productorum ante publicationem: vel per ſua propria dicta ſi ſibi contradicunt: vel per inſtrumenta. Io. And.

2 Similiter text. §. ſi fund⁹. colligitur, quòd vterque poſſidet. Item ſunt quandoque duo domini: alter ſpe, alter re: ſicut pater & filius. ff. de libe. & poſtu. l. in ſuis. ſecundum Hoſt. Ioan. And.

† Aliàs, & maximè.

† In vno vetuſtiſſimo ita: minus iuſtè ac ſine iuſto titulo.

3 Hoc dixit quia Ioā. hic notauerat. Ioā. And.

4 Aliàs, bene tamen, &c.

Vti poſſidetis ſi fuerit intentatum, qualiter erit ſētentia proferenda.

ſione vſusfructus naturalis, & ego pronũcio te poſſidere vti vſufructuarium, id eſt, vti poſſides, & ita poſſideas. argumen. Inſtitu. de actio. §. curare. Si autem non liqueat ei de qualitatibus poſſeſſionum, non ferat ſententiam. vnde ſi vterque dicit ſe inſolidum poſſidere naturaliter & ciuiliter, & vterque probat, ſi etiam vnus probat melius: iudex proferat pro eo ſententiam. argumen. hic. Si verò ꝓbationes pares ſint, videtur innuere litera iſta, quòd iudex ita debeat pronuntiare, Vti poſſidetis, ita poſſideatis: vt dicunt quidam. ſed non videtur hoc habere rationem: quia ſic; quod impoſſibile eſt probauerũt, ſcilicet vtrumque inſolidum poſſidere, vt hic. & ff. de precario. duo. ff. de acq. poſſeſ. poſſideri. §. econtrario. ergo cum non ſit maior ratio, quare vnus poſſideat magis quam alter, nõ conſtat ei quis poſſideat, ſuperſedeat itaque, quia de re incerta non poteſt certa ſententia ferri. 33. diſt. habuiſſe. & 11. quæſt. 3. graue. & ff. de re iud. ſi vnus ex pluribus. qa nõ liquet ei de cauſa, ne eius ſententia contineat impoſſibilitatẽ, per ſententiam enim debet ius declarari. ff. ſi ſer. ven. l. ſicuti. §. ſed ſi quæritur. ſed per talem ſententiam nulla fit declaratio. & hoc verum eſt, niſi vnus oſtendat titulum, ſicut hic dicitur. quia ſententiandum eſt pro eo, qui habet titulũ. Item ſi conſtat quis primum ad iudicium prouocauit, cõtra eum debet ſententiari, vbi probationes omnino ſunt pares 1. s̃. eod. ex literis. & j̃. de fide inſtru. cap. inter dilectos. in fin. Vbi nullus oſtendit titulum. vel vterque, & omnino ſunt æquales probationes, nec appareat quis ad iudicium prouocauit: ſorte dirimatur. ff. de iu. ſed cum ambo. ff. fami. erc. ſi quæ. §. 1. C. communia de legatis. ſi duobus. in prin. & 26. quæſtio. 2. ſors. Itẽ nota, quòd interdictum, Vti poſſidetis, poſſidenti datur, & cum tuetur; datur etiam ad excipiendum, aliàs actio non datur poſſeſſori. ff. vti poſ. l. 1. §. reſtituendæ. & §. interdictum. Item interdictum hoc, vti poſſidetis, locum habet tantum de poſſeſſione ſoli retinenda. ff. vti poſ. l. 1. §. 2. & Inſtitu. de interdi. §. retinendæ. & §. ſed interdicto. Sed interdictum, vtrobi, de rebus mobilibus tantum locum habet, & proponitur pro retinenda poſſeſſione rei mobilis, cum poſſidens inquietatur. ff. vtrobi. l. vnica. Inſtit. de interdi. §. retinendæ. & §. ſed interdicto. Et componitur, Vtrobi, ex vtrum, & vbi. & vbi, ponitur pro apud, & vtrum pro quem, quaſi dicat, apud quem eſt res mobilis. Item licet dictũ ſit quòd poſſeſſori ſoli detur hoc interdictum, Vti poſſidetis, datur etiam pro iuribus incorporalibus 2, vt vſusfructus. ff. vti poſſidetis. l. vlt. ff. ſi ſerui. vendicetur. l. ſicuti. §. Ariſto. ff. de ſeruitu. quotiens via. & hic. Lau.

† Vide l. ſi. C. de fideic. liber.

† Cap. 2. e. titul. in 4. compil. Et de materia huius c. vide plenè ꝑ Per. Duenã, regula 341. & ſeq. incip. filiatio & qualiter probetur filiatio, vide Alex. conſi. 51. libr. 1. & conſi. 74. lib. 2.

1 Cautelã aduocati ĩ hoc caſu circa poſſeſſionẽ apprehendẽdã: & aduerſarium ea priuandum quam recitat hic Per. & Ab. vide ĩ Spe. de petit. & poſ. §. 1. ver. not. tamen. Ioan. And.

2 Et ꝓpriè dicit quaſi vti poſſidetis, ſecundum Gof. Ioan. And.

3 Et tamen ꝓcurator fuerit conteſtatus litẽ: vt patet ſuprà de iur. calum. cum cauſam. Ioan. And.

cere debeamus [a], Vti poſſidetis, ita poſſideatis: cum probationes eccleſiæ longè ſint potiores [b], & ideo ſit in interdicto ſuperior: commune Fauẽ. [c] ſibi condemnamus, ſuper iuriſdictione, & honore, atque diſtrictu, & alijs ad hoc generaliter pertinentibus in locis prædictis quo ad poſſeſſorium iudicium, quo tãtummodo actum eſt, perpetuum ſilentium imponentes: & prohibentes eidem, vt neque per ſe, neque per alios ſuper his præſumat Rauennat. eccleſiam, aut habitatores prædictorum locorum aliquatenus moleſtare †.

¶ Idem.

*¶Si qui nominent aliquem filium, & ita communiter reputatur, non creditur poſtea alteri eorum iuranti contrarium.*

## CAP. X.

PEr † tuas nobis literas intimaſti, quòd cum T. Tiburtinus ciuis quandã per ſeptennium habuerit concubinam, nec prolẽ ſuſceperit interim ex eadem, ac ipſa poſtmodum diuertens ab eo, ad ipſum non poſt multum tempus † rediſſet, filium quem reuerſa in domum ipſius peperit, ex eo ſe aſſeruit ſuſcepiſſe: & infrà. ¶Quia verò mulier illa de dicto T. ſuſcepiſſe R. de quo agitur, primitus conſtanter aſſeruit: & idem T. præfatæ mulieris præcipuè deuictus inſtãtia, ipſum ſuum filium publicè recognouit, & filius eius nominatus [d] communiter fuit, & habitus ab ambobus: eiuſdẽ mulieris poſtmodum iuramento in contrarium præſtito, nõ eſt ſtandum †: cum nimis indignum ſit (iuxtà legitimas ſanctiones) vt quod ſua quiſque voce dilucidè proteſtatus eſt, in eundem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare [e]. Vnde apparet per conſequens, quòd prædictus R. Sophiam neptem memorati

a ¶*Debeamus.*] Imo debemus dicere, eccleſia Rauennas poſſideat, & commune Fauen. nõ inquietet, prout ſequitur. & verba edicti pluralia, vti poſſidetis, & c. hoc caſu reſoluuntur in ſingulare. Bernardus.

b ¶*Potiores.*] Qui potiora iura habet, obtinere debet. C. de edic. diui. Hadria. tollen. l. vlt. Bernar.

*¶Glo. ſeq. ſignat contrarium, remittit, & ſoluit.*

c ¶*Commune Fauen.*] Hic concipitur ſententia nomine cõmunis Fauentiæ, & non procuratoris 3: vnde ſignatur contra. infrà de reli. do. conſtitutus. & infrà de cap. mo. dilectus. C. de ſen. & interloc. l. 1. & s̃. de elect. querelam. Dic vt ibi dictum eſt. Vel poteſt dici quòd eccleſia non multum curat de hac ſolemnitate, quia inuenio ꝙ quandoque condemnatur monaſterium, & non procurator ipſius. ſuprà de in integ. reſtitut. ſuſcitata. & infrà de cenſi. ſopitæ. & infrà de ſepul. in noſtra.

PEr tuas.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Quia verò.* Abb. Siculus.

CASVS. Qidam ciuis Tiburtinus T. nomine quandam concubinã tenuit per ſeptenniũ, nec interim prolẽ ſuſcepit ex ea: poſtmodum verò ab ipſo recedens, ad ipſum nõ poſt multum tempus eſt reuerſa, & in domo ipſius filium peperit, dicens ſe illum ſuſcepiſſe ex eo: ipſe tamen dicebat quòd filius ei' non fuiſſet, cum per ſeptẽnium ſtetiſſet cũ eo, nec concepiſſet ex illo tandem deuictus inſtantia mulieris, ſuũ filium recognouit: Cũ autem dictus filius R. nomine ad ætatem virilẽ perueniſſet, ſubarrhauit Sophiam neptem ipſius T. & carnaliter cognouit eandem: Poſtmodum mater ipſius R. cœpit corã multis publicè confiteri iurans quòd R. filius eius ad dictam Sophiam nulla cõſanguinitatis linea attinebat, aſſirmãs per idem iuramentum, ſe illum de alio quàm de prædicto T. ſuſcepiſſe: q̃rebatur an dicto mulieris eſſet ſtandum, vt ſic idem R. Sophiam habere valeat in vxorem? Reſpondet Papa, quia mulier illa primò aſſeruit ſe dictum R. de præfato T. ſuſcepiſſe, & idem T. ad inſtantiam illius ſuum filium recognouit, & filius illius nominatus communiter fuit, & habitus ab vtroque, iuramento illius poſtmodum in contrarium præſtito non eſt ſtandum, quia nimis eſt indignum, vt quod ſua quiſque voce dilucide proteſtatus eſt, in eundem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare: vnde per conſequens apparet, quòd prædictus R. Sophiam neptem dicti T. cuius prima facie præſumitur conſobrinus, habere non poteſt aliquatenus in vxorem. Nota quòd primo dicto alicuius ſtandum eſt, etiam ſi poſtea in contrarium velit iurare, & valet ad teſtes, ſi ex interuallo velint mutare dictum ſuum. Item quòd quiſque propria voce confitetur, in eundem caſum infirmare non poteſt.

† tẽporis.

† Vide l. generaliter. C. de non num. pecu.

d ¶*Nominatus.*] Bene dicit, nominatus, & habitus, nam ſola nominatio 4 non facit eum filium. C. de prob. non epiſtolis. & C. de teſt. neque. & C. de hær. inſtitu. ſi pater. & C. de proba. non nudis. & arg. j̃. de præſum. illud.

*¶Glo. ſeq. dupliciter obijcit, ſcilicet pro primo dicto patris, & pro ſenundo matris, & ſoluit.*

e ¶*Infirmare.*] Verba iſta ſumpta fuerunt ex illa. l. C. de de non nume. pecu. generaliter. cum enim aſſertioni coniugum credatur quòd aliquis non ſit eorum filius. j̃. qui fil. ſint legit. tranſmiſſæ. multò fortius creditur eis quòd aliquis eorum ſit filius. j̃. qui fil. ſint. legi. per tuas. & ff. de proba. etiam. Sed nonne potius præſumẽdum eſt pro primo dicto patris, qui primò negauit illum eſſe filium ſuũ, vt patet in integra, quam pro ſecundo, cum non ſit veriſimile ꝙ in filium ſuum tam graue quid dixiſſet? Arg. j̃. de præſumptio. literas. vbi nõ ſtatur ſecundo iuramento. quòd ſi fuiſſet filius illius, non potuiſſent viſcera eius non fuiſſe mota ſuper eod. infrà de præſump. afferte. & 23. quæſt. 4. ca vindicta. ſic & primo dicto teſtis credi debet, & non ſecundo in contrarium prolato. infra de teſti. cum in tua. argumen. Præterea paternus affectus omnem vincit affectum C. de cura. fu. l. vltim. Sed videtur quòd potius ſecundo dicto matris ſtandũ eſt quam primo: quia potius iuramento quam ſimplici verbo credit, maximè cum

4 Dicit Ho. certe nec habitio facit filium, faciunt tñ hæc pſumptionẽ ſiue pro, ſiue contra. ff. eo. l. etiam matris. cui ſtatur donec probetur contrarium: ſed non pręiudicat veritati: vt in concor. gl. & ff. eod. l. fin. Io. An.

cum alia præſumptio præceſſit quòd de alio ſit genitus: ſed fauore filiationis, potius ſtatur communi opinioni, & nominationi vtriuſque parentis.

a ¶[*Conſobrinus.*] Sic patet quòd conſanguinitas præſumptiuè probata, diſſoluit matrimonium. Item propter connexitatem cauſæ ſententia lata pro vno præiudicat alijs. 3. quæſt. 6. hoc quippe. & infrà de accu. ad petitionẽ. & 81. diſt. tantis. Ber.

T. cuius prima facie præſumitur conſobrinus [a], non poteſt habere aliquatenus in vxorem.

¶Innocentius iij. in cõcilio generali. Lateraſi. cap. 38. & c. 3. eo. tit. in 4. cõpilatione. Et de materia huius c. vltra tradita hic per doctores, vide q̃ ſcripſi lib. 3. cõment. in Direct. inquiſitor. Scho. 22. adde Ang. in l. geſta. C. de re iudi. & Franciſ. Curt. iuniorẽ trac. feud. part. 7. q. 4. vbi multa de his duabus pſonis loco vnius notarij adhibendis.

QVoniam contra falſam.] Iſtud capitulum eſt valde famoſum, & hoc dicit, vt in rubro. Diuiditur in tres partes. In prima ponitur conſtitutionis cauſa. In ſecunda conſtitutio: ibi, *Statuimus*. In tertia pœna: ibi, *Iudex autem*. Abb. Siculus.

¶Idem in concilio generali †.

¶*Iudex debet habere notarium, vel duos viros idoneos, qui ſcribant acta iudicij; aliàs ſi quid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem punietur, nec credetur ei ſuper proceſſu: niſi in quantum per acta, vel aliàs per legitima documenta conſtabit.*

CAP. XI.

QVoniam contra falſam aſſertionem iniqui iudicis, innocens litigator quandoque non poteſt veram negationem probare: cum negantis factum per rerum naturam nulla ſit directa [b] probatio: ne falſitas veritati præiudicet, aut iniquitas præualeat æquitati: ¶Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quam extraordinario [c], iudex ſemper adhibeat aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam; aut duos † viros [d] idoneos, qui fideliter vniuerſa iudicij acta conſcribant: videlicet, citationes [e], dilationes [f], recuſationes [g], exceptiones [h], petitiones [i], reſponſiones [k],

CASVS. Quidam iudices aliquando in præiudicium alterius partis aliqua aſſerebãt iniquè, & litigator veram negatiuam contra aſſertionem iudicis probare non poterat: ne ergo falſitas præiudicet veritati, & iniquitas æquitati, ſtatuit concilium, vt tam in ordinario iudicio quàm extraordinario, iudex habeat ſemper aut publicam perſonam ſi poteſt, aut duos idoneos viros, qui fideliter vniuerſa iudicij acta conſcribãt. videlicet citationes, dilationes, & omnia quæ in litera per ordinem explicantur: deſignando loca, & tempora, & perſonas, & omnia ſic conſcripta partibus tribuantur, ita quòd originalia penes ſcriptores, vel iudices remaneant; vt ſi ſuper proceſſu iudicij orta fuerit dubitatio, per acta poſſit veritas declarari, ita videlicet, vt ſic honeſtis & diſcretis iudicibus deferatur, quòd per iniquos innocentium iuſtitia non lædatur. Iudex verò qui conſtitutionem iſtam neglexerit obſeruare, ſi propter ipſius negligentiam aliquid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem pœna debita caſtigetur; nec pro ipſius præſumatur proceſſu, niſi quatenus in cauſa legitimis conſtiterit documentis. Nota quicquid hìc dicitur, notabiliter eſt notandum.

b ¶[*Directa probatio*.] Directa ideo dicit, quia indirectè bene probatur negatiua. infrà de teſt. ex tenore. De hac tamen materia plenè dictum eſt. ſupra de ele. bonæ. & quæ ibi dicta ſunt, hìc poſſunt notari, & ideo hìc non dicimus. Bernar.

Iudiciũ extraordinarium quod dicatur.

c ¶[*Extraordinario.*] id eſt, delegato. 3. quæſtio. 3. cap. induciæ. §. ſpatium. verſi. ei autem. & etiam extraordinarium vocat quando non proceditur in figura iudicij, ſed iudex procedit ex officio ſuo in modum inquiſitionis, vel denunciationis. infrà de accu. inquiſitionis. & ca. ſuper his. & cap. qualiter & quando. & capit. olim. quia extunc omnia conſcribenda ſunt.

Tabellio an æquiualeat duobus.

d ¶[*Duos viros.*] Sic ergo videtur quòd tabellio æquiualeat duobus, ex quo loco tabellionis adhibẽtur duo idonei. alibi videtur quòd æquiualeat tribus. 16. quæſtio. 3. cap. placuit. §. poteſt. verſic. is autem. Et ſic videtur quòd plus credatur ſcripturæ tabellionis quàm ſcripturæ epiſcopi, vel alterius iudicis: quia ſcripturæ iudicis non creditur niſi habeat teſtium ſubſcriptionem. j. de teſtib. cum à nobis. & hoc ideo eſt, quia cùm tabellio iuratus eſt, credendum eſt inſtrumento ſuo. infrà de præſcri. ad audientiam. & j. de præſum. illud. in fin. Sic etiam conſuetudo regionis habet, vt credatur inſtrumento principis. infrà de fid. inſtrum. cum dilectus. Et licet circa iudicia credatur ſcripturæ tabellionis, tamen circa contractus non creditur ei, niſi habeat teſtium ſubſcriptionẽ. in Auth. de hære. & Falc. §. ſancimus. coll. 1. ex quo enim ſcriptura inuenitur in actis publicis, licet non habeat teſtiũ ſubſcriptionem, creditur ei. argumen. 30. quæſtio. 1. §. 1. & C. de fid. inſtrum. in Auth. ad hoc. & in Auth. de ijs qui ingred. ad appel. §. illud etiam. coll. 5. & hoc idem colligitur ex hac litera, quia videtur ſufficere tabellio: vel ſi tabellio haberi non poteſt, duo idonei viri valent. nec hic dicitur quòd in præſentia teſtium illud fiat, ſed tutius eſt vt adhibeantur, ſi adhiberi poſſunt.

e ¶[*Citationes.*] Vt per hoc appareat quòd perpetuata ſit iuriſdictio, ſi hoc negaretur, vel reuocaretur in dubium. ſ. de offic. dele. gratum. & c. licet. & ſic reus per conuentionem ſolam non poſſet poſteà declinare forum transferendo ſe ad alium locum. ſ. de fo. compe. propoſuiſti. & ff. de iudi. ſi quis poſteà. Sed videtur q̃ de hoc credendum eſſet iudici, cum nuncio credatur. infrà de app. cũ parati. ff. de reb. eo. q̃ ſub tut. & cura. ſunt. l. magis. §. illud. & 65. diſt. ſi forte. in fin. Sed forte 1 hodie nõ creditur ſoli nuncio, niſi eſſet publicus nũcius, & iurat⁹, & talibus nuncijs creditur in foro ciuili ſecundum conſuetudinem Lombardorum. Iure iſto videtur quòd non ſit ei credendum, niſi conſtet aliàs legitimè.

1 Hoc dicebat Io. ſub dubio, forte, vel ſecũdum eũ ſaltẽ quo ad hoc credit̃ nuncio vt negans cogatur iurare ſe non citatum. ſuprà de reſti. in ĩteg. ex literis. Ioan. And.

† Adde q̃d notarius dicitur publica pſona. cõcor. l. 2. in fi. ff. rem pu. ſal. fo.

f ¶[*Dilationes.*] quæ cõtinere debent quantum ſpatium cõtineat vnaquæque dilatio, cõſideratis circunſtantijs viarum, & temporum. arg. j. de appel. cum ſit Romana. ff. de iudi. nonnunquam. nec prima dilatio debet peremptoria eſſe, niſi fieret hoc ex cauſa. ſ. de dilationi. dilecti. & vt ſciatur quando, quia poſſet puniri vt contumax: quia excommunicari, vel etiam in poſſeſſionem mitti non debet, niſi poſt trinam citationem, vel vnam peremptoriam. 24. q. 3. de illicita. & j. de ſenten. excom. ſacro. & ff. de re iud. contumacia. tamen ſi ad primam nõ veniat citationem, condemnabitur alteri parti in expenſis in ſecunda citatione cum venerit. C. de iudic. ſancimus. & ſ. de procurator. querelam. vbi de hoc.

g ¶[*Recuſationes.*] Et ſic patet, quòd iudicis recuſatio redigenda eſt in ſcriptis. argumen. infrà de appel. ſecundo requiris. & cap. cum ſpeciali. & recuſatione iudicis propoſita. non debet poſtea ſuper principali procedere, donec de ipſa conſtiterit. & ſi iudex non admittat iuſtam recuſationem, caſſabitur quicquid poſtea fecerit, ſi appellatũ fuerit contra hoc. ſ. de off. deleg. ſuper quæſtionum. in fin. quid iuris ſit in recuſatione, dicitur. ſupra de off. deleg. ſuſpicionis. & j. de appel. cum ſpeciali.

h ¶[*Exceptiones.*] Exceptio enim danda eſt in ſcriptis 2, & redigenda in actis: & hic proprie appellat exceptiones, quæ proponuntur contra aduerſarium, vel contra reſcriptũ: quia ſpecialiter præmiſit de recuſatione iudicis; propoſita exceptione probabili iudex non debet procedere in quæſtione principali, donec de ipſo conſtiterit. ſuprà de offic. delega. prudentiam. §. ſexta. nec ſimul de exceptione, & principali quæſtione cognoſcendum eſt: quia ordo iuris peruerteretur. ſupra de iudi. exhibita. Et ex ordine iſtorum verborum notatur qualiter exceptiones proponantur. Recuſatio enim iudicis naturaliter præcedit, & ideo primò proponenda eſt, & expedienda: & ſi illa non probetur, proponantur exceptiones poſtea, & illæ coram delegato probari debent, & per ipſum examinari. ſuprà de reſcri. ſuper literis. & ſuprà de fo. compe. ex parte B. Si verò iudex ſtatuat terminum ad omnes exceptiones dilatorias proponendas: quod & facere poteſt, & debet. infrà de exce. paſtoralis. proponere debes omnes tam contra iudicem quàm contra alios, & eis propoſitis procedetur ſtatim primo loco ſuper iudicis recuſatione, pẽdentibus alijs quouſque expedita ſit quæſtio recuſationis, cum illa ſit præiudicialis: quia ea probata, aliæ poſtea locum non habẽt.

2 Dicit Ho. quòd exceptio de neceſſitate nõ eſt porrigenda in ſcriptis: ſed redigẽda tãtum. Ioan. And.

i ¶[*Petitiones.*] Ideo petitio ſiue libellus dari debet in ſcriptis: quia ſecundum formam petitionis formari debet ſentẽtia. j. de ſim. licet Hely. & ſi inepta fuerit, ſuccũbit. ſ. de iud. examinata. & vt ſciat reus an velit cedere, vel contẽdere, deliberatione habita. 3. q. 3. offeratur. argu. ſ. de dila. præterea. Itẽ niſi certa ſit petitio, non citabit iudex reum: vt 5. q. 2. ſi primates. & 3. q. 9. iudicas. & ſic eſt op. arg. quòd oblatio libelli ſit de ſubſtantia 3 iudicij. arg. op. ſ. de lib. ob. c. 1. vbi de hoc.

3 Et hoc intereſt iudicis, q̃ ipſa petitio detur, in quo intereſt actoris & rei. no. in cle. q̃ ver. ſign. ſæpe. ver. verum quia. in gl. 2. Io. And.

k ¶[*Reſponſiones.*] quæ debent fieri ad petitionem actoris iudice interrogante, vel etiam actore, vt appareat lit. conteſt. quæ ſit tantum per petitionem, & directam r̃nſionem ad eam. ſ. de litis conteſt. c. 1. & ſ. de elec. dudum. 2. qua omiſſa,

& interrogationes [a], confeſſiones [b], teſtium depoſitiones, inſtrumentorum [c] productiones, interlocutiones [d], appellationes [e], renunciationes [f], concluſiones, & cætera, quæ occurrerint † competenti ordine conſcribenda: loca deſignando, tempora [g], & perſonas. Et omnia ſic conſcripta partibus tribuãtur: ita quòd originalia penes ſcriptores remaneant: vt ſi ſuper proceſſu iudicis fuerit ſuborta cõtentio, per hoc poſſit veritas declarari: quatenus † hoc adhibito moderamine, ſic honeſtis, & diſcretis deferatur iudicibus, quòd per improuidos, & iniquos, innocentium iuſtitia non lædatur. Iudex autem, qui conſtitutionem ipſam neglexerit obſeruare, ſi propter eius negligentiam [h] quid difficultatis emerſerit, per ſupe-

† In concilio, & aliquot antiquis codicibus: occurrunt.

†In concilio ita: hoc adhibito moderamine, quatenus ſic honeſtis, &c. quæ ſectio clarior eſt: in Gregorianis tamen exemplarib[9] habetur, vt eſt impreſſum.

licet poſitiones factæ fuiſſent & reſponſiones, non tamen valebit iudicium, vt ibi.

a ¶*Interrogationes.* ] i. poſitiones: quia actor ponere debet id, ſuper quo intendit habere confeſſionem rei, & ſic ponit talis ſyndicus hoc, dum tamen faciat ad inſtructionem cauſæ, & reus debet reſpõdere, credo vel nõ credo, ſi iuratum eſt de calumnia. ſi iuratum eſt ſolummodo de veritate dicenda, debet ſimpliciter reſpondere, ſic vel non, concedo, vel nego: & per poſitiones has & reſponſiones nõ fit litis conteſtatio, vt dictum eſt. & ſic differentia eſt inter reſponſionẽ, quæ fit p litis cõteſt. & quæ fit poſtea per poſitionem actoris: vt hîc patet. Vel ponuntur propriè interrogationes quæ fiunt à iudice ex officio: qa quotiẽs æquitas ipſum mouet, poteſt interrogare partes. ff. de inter. ac. vbicunque. & 30. q. vlt. iudicantem. & etiã poſtquam concluſum eſt in cauſa. infra de fi. inſtru. cum Ioannes. & etiam pars poteſt interrogare & valet reſponſio. ſupra de do. & contu. prout. ff. de interro. act. ſi ſine. §. 1. & aduocatus põt interrogare. ff. de adul. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni.

b ¶*Confeſſiones.* ] Et taciturnitas etiam ſcribi debet, puta interrogatus noluit reſpondere. talis taciturnitas pro confeſſione habetur. ff. de interrogato. actio. de ætate. §. nihil intereſt. & eſt argumen. 65. diſtin. & ſi forte. & 54. di. ſi ſeruus. & huiuſmodi confeſſiones factæ ad petitionem actoris, vel iudicis, & etiam partis, poſſunt reuocari, quæ fiũt poſt litem conteſtatam, ſi quis probauerit ſe erraſſe. ſ. de confeſſionib. cap. vlt. vbi de hoc.

c ¶*Inſtrumentorũ productiones.* ] ſ. vt ſciatur vtrum exhibitum ſit tempore competenti: nam poſtquam concluſum fuerit in cauſa, produci nõ poterit. j. de fide inſtr. cũ dilectus. B.

Additio. Contrariũ ſentiunt domini de Rota deciſ. 5.

d ¶*Interlocutiones.*] Licet ſit ſcribenda ſententia interlocutoria, non tamen dicitur quòd proferenda ſit in ſcriptis: ſed ſufficit quòd ſcripta ſit in actis 1. Aliud conſueuit dici de ſententia diffinitiua: quæ niſi ſit lata in ſcriptis, nec nomen ſententiæ habere meretur. 2. quæſt. 1. in primis. ver. ſed & de perſonis. An tranſeat interlocutoria in rem iudicatam, dicitur. j. de appel. cum ceſſante.

1 Concor. l. 3. & ibi B. C. de ſẽtẽ. ex bre. reci. [& ca. fi. in gl. infra de re iudi. lib. 6.

e ¶*Appellationes.* ] Vt ſciatur an infra x. dies ſit appellatum, quia poſtea non valeret appellatio. 2. quæſt. 6. anteriorum. §. biduum.

f ¶*Renunciationes.*] Poſtquam renunciatum eſt, & concluſum in cauſa nulla admittitur 2 exceptio, vel allegatio, vel inſtrumentum. C. de compen. l. vlt. argu. ad hoc. infra de teſtib. cap. de teſtibus. & infra de fide inſtrum. cum dilectus. & ſ. de cau. poſſeſ. paſtoralis. niſi euidẽs ratio moueat iudicem: vt in decre. paſtoralis.

2 Ante ſententiã: poſt, in cã appellatiõis ſecus. infra de fid. inſtr. cum Ioãnes. Io. And.

g ¶*Tempora.* ] In quo loco facta ſint, & quo die, & mẽſe, & quo anno Domini: oĩa iſta dẽnt ſcribi in omnibus ſupradictis; & huiuſmodi inſtrumenta ſiue proceſſus cõia ſunt, & vtrique parti cum die & conſule integraliter ſunt edenda: vt j. dicitur. alioquin ſi non edantur ea quæ cõia ſunt, licitè appellatur. j. de fi. inſtr. G. perpetuus. & C. vt lit. pend. l. 1. C. de eden. is apud quem. & reſcriptũ Papæ integrũ debet edi. arg. ſ. de dila. præterea. & ſ. de reſcr. eam te. & c. cõſtitutus. & j. de fi. inſtru. ex literis. Idem eſt in omnibus cõibus inſtrumẽtis, ſecus in proprijs priuilegijs. j. de fi. inſtr. contingit. ff. de edẽ. l. 1. §. editiones. niſi aduerſarius illud vellet ꝓbare falſũ. j. de fi. inſtr. inter dilectos. C. de cõtrahen. & cõmit. ſtipu. optimã.

h ¶*Negligentiam.* ] Si culpa, vel negligẽtia iudicis pars aliqua damnũ incurrat, iudex totum reſarciet. j. de ſent. excõ. ſacro. C. de teſt. ſi quando. in fin. C. de iud. ſancimus. in fi. & iudex qui negligit iuſtitiam facere, litem facit ſuã. 23. q. 2. dominus noſter. Item & ſi per iniuriam iudicis facta eſt. j. de emp. & vendi. c. vlt. & C. de eui. emptor fundi.

¶*Glo. omnes propter qualitatem textus ſoleo textualiter recitare, excepta ſequenti, quę quęrit & ponit ſolu. Secundò etiam quęrit & ſoluit. Tertiò contra primam ſolutionẽ ponit dictum Inn. quod reprobat. Ioan. And.*

riorem iudicem animaduerſione debita caſtigetur: nec pro ipſius præſumatur [i] proceſſu, niſi quatenus in cauſa legitimis conſtiterit documentis.

¶Honorius tertius Archiepiſcopo Lõde. † & eius ſuffraganeis.

† Lundeſi. † Lond. † Ludeñ.

¶*Si probari poteſt reum deliquiſſe, eius probatio quòd non deliquerit, non eſt admittenda.*

## CAP. XII.

AD † noſtram noueritis audientiam perueniſſe, quòd ſacerdotes, & clerici Daciæ, legi regni (per quam negatiua probatur) temerè innitentes, à criminibus, quæ probari teſtibus fide dignis poſſunt legitimè contra eos, reputantur inſontes, ſi ſe ſuper his purgare valeant quo-

† De materia huius. c. vid Bar. Iaſonẽ & alios. in l. in illa ſtipulatione. ff. de verb. obl. vbi late Iaſon, Innu. in c. ſuper his. ĩfra de accu. copioſe Philippus Portius. lib. 5. cõmu. op. concluſione. 36.

i ¶*Præſumatur.* ] Sed nunquid correcta ſunt iura, q̃ dĩt q̃ ſemper p̃ſumitur pro ijs, quæ à iudice facta ſunt. ſ. de elect. bonæ. & ſ. de renun. in præſentia. & ſ. eod. poſt ceſſionẽ. & j. de re iud. ſicut. & Inſti. de fideiuſ. §. vlt. & 2. q. 6. hoc etiã placuit. arg. Dixit Io. ſuper hoc, q̃ ſemper credit ſñiæ iudicis, vbi cõſtãt de proceſſu cauſæ, ſed vbi reuocat in dubiũ de proceſſu iudicis, nõ eſt p̃ſumendũ pro iuſto ordine 3, niſi probetur per acta: nam & victores non aliter potientur ſententijs, niſi eas oſtẽderẽt rectè latas. in Auth. de ijs qui ingre. ad ap. §. ſi illud. coll. 5. ſi acta ſunt ꝑdita probet̃ perditio, & ſufficit: vel ẽt proceſſus probetur ꝑ teſtes. arg. j. de priuileg. cũ olim. & j. de teſtibus. Albericus. & j. de re iud. ſicut. & C. de teſtamen. publicati. tñ ſi eps denunciet aliquem excõicatum, ſtandũ eſt ſñiæ ſuæ, licet non adſit ſubſcriptio teſtiũ. 12. q. 3. curæ. & ſ. eo. poſt ceſſionẽ. vbi de hoc. Si tñ dicat ſe inordinatè, vel iniuſtè excõicatum, iudex, aut ẽt aduerſarius debet oſtẽdere, q̃ debito modo excõicatus eſt. j. de ſent. excom. ſacro. in prin. Sed pone q̃ perſonæ illæ, quæ debent acta conſcribere, apparcãt ſubſcripſiſſe omnibus actis: nunquid præſumitur in tñ pro eis, vt in contrarium probari non poſſit? Dico q̃ admittitur probatio in contrariũ. ſ. eo. poſt ceſſionẽ. & j. de teſti. cũ à nobis. quia ẽt contra inſtrumentum quantũcunque publicũ ſit, recipiuntur teſtes. C. de proba. cũ precibus. & j. de fid. inſtru. cũ Ioannes: nã & partes poſſunt cõtradicere actis. C. de rela. l. 1. & 2. q. 6. §. dubiũ. verſi. verendũ eſt, &c. & bene contradicere pñt, quia q̃nque cõpertum eſt eulogia ex mala fide ſcribi, vt ff. de cuſt. & exhi. re. l. diuus. arg. j. de acc. cum dilectus. & hoc verũ eſt, dummodo per plures & meliores probetur contrarium. de hoc dictum eſt. ſ. eo. Tertiò ex ordine verborũ iſtius decre. debes colligere qualiter iudex debeat procedere in negotio alicuius cauſæ, à principio vſque ad finẽ, quia primo loco debet citare, & ita per ordinem, vt litera dicit procedere debet. Inn. iiij. dicit q̃ ſi ſententia lata eſt vtraque parte præſente, vel procuratoribus partium, à qua nõ eſt appellatum, & ſententia in ſcriptis appareat, in tantum præſumitur pro ipſa, quòd ſi aliqua partium vellet eam impugnare ratione proceſſus non debet audiri, quia præſumendum eſt quod oĩa ſint legitimè acta ex quo tempore ſententiæ nihil dixit, nec appellauit: tamen credo, ſi ſentẽtia detur, q̃ taciturnitas partium non poſſit facere ſententiam aliquam, quæ nulla eſt: vt ſi lis conteſtata nõ ſit: aut ſi die feriata eſſet lis cõteſtata. Ber.

3 Concor. l. ſi expreſſim. ff. de app. & l. 1. C. quando ꝓuoc. non eſt neceſſe.

AD *noſtram.* ] Primò ponit prauam conſuetudinem, quam ſecundò ſeruari prohibet: ibi, *Volentes.* Abb. Siculus.

Casvs. In regno Daciæ lex talis, ſiue cõſuetudo ſeruabatur, q̃ ſi aliqui de criminibus accuſabantur, quæ ꝑ legitimos teſtes probari poterãt cõtra ipſos, reputabant immunes, dũmodo valeãt ſe purgare quoquo modo: ſacerdotes & clerici Daciæ, huic legi innitebantur: peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ: ipſe volens vt hæc mala conſuetudo, quæ eſt cõtraria omni iuri, extirpetur à clero, mandat quatenus in probatione huiuſmodi negatiuæ, nullus audiatur, dum tamen ex aduerſo poſſit affirmatiua probari. Nota conſuetudinem non valere cõtra iuris ordinẽ. Itẽ affirmatiua præualet negatiuæ.

a ¶*Quoquo modo.* ] id eſt, per viles & criminoſos, & ſibi ſimiles: quod eſſe non debet, imo debent eſſe bonæ famæ, & opinionis, j̃. de purg. ca. conſtitutus.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, in quo erat hæc conſuetudo contraria iuri, & reſpondet dupliciter.*

quo modo [a]: & infrà. ¶Volentes igitur vt hęc peſtis contraria omni iuri [b] † penitus extirpetur à clero: Mandamus, quatenus in huiuſmodi probatione negatiuę (dum tamen poſſit affirmatiua [c] ex aduerſo probari) neminem audiatis.

¶Idem Aurelianeñ. & Lameteñ. Epiſcopis.

¶*Fines diœceſum probantur per libros antiquos, adminicula, teſtes, & famam.*

CAP. XIII.

CVm † cauſam, quæ inter Colubrieñ. & Egitañ. epiſcopos, ſuper ſuarū limitatione diœceſum vertitur, vobis duximus committendam: ¶Mandamus, quatenus ſecundū diuiſiones, quæ per libros [d] antiquos, vel alio modo melius probabuntur, necnon & teſtes [e], famam, & quæcunq; alia adminicula [f], in negotio procedatis.

b ¶*Omni iuri.* ] Et verè, quia accuſatorib. & teſtibus cōparentibus audiēda eſt accuſatio: vt j̃. de accu. licet. & c. veniēs. & quaſi per totum. ergo contrarium erat iuri quod purgatio admittebatur ſuper his, quæ legitimè probari poterant cōtra illos: quæ tunc demū admitti debet cùm aliquis infamatus eſt 1, & nullus apparet accuſator. j̃. de ſimo. de hoc. & j̃. de purg. can. nos inter alia. & c. ex tuarum. & c. cum dilectus. & 15. q. 5. c. 1. & 2. q. 5. omnibus. & j̃. de accu. accedens. & quia lex illa eſt contraria omni iuri, eſt quàm citius extirpanda. 8. diſt. mala conſuetudo. lex autem debet eſſe honeſta. 4. diſt. erit autem. Item contraria erat iuri, quia negantis factum nulla eſt directa probatio. s̃. cap. proxi. & s̃. de elect. bonæ. C. de prob. actor. & 6. quæſt. vlt. cap. accuſator. De hac negatiua dictum eſt s̃. de elect. bonæ 2.

† Vide l. oēs populi & ibi Bar. ff. de iuſti. & iur. & l. leges ſacratiſſimę. C. de epiſ. & cler.

1 Vide Nicolaū Eymericū in directorio Inquiſitor. par. 2. q. 57 & quæ ibi dixi.

† De materia hui⁹ decretalis, qualiter poſſint ꝓbari fines diœceſ. tradit notabiliter Aretinus cōſ. 42 inci. viſo cōſ. & Ale. poſt Bar. in l. cū aliqs. C. de iure deli. adde recentiores. in l. 1. ff. ſi cer. pe. vide ēt notas noſtras ĩ hoc cap.

2 Et ibi videto quos citaui de probatiōe negatiuæ.

c ¶*Affirmatiua.* ] Illa enim primò probari debet: quia ei qui dicit incumbit probatio. ff. de proba. l. 2. tamen ſi poſtea probato crimine vellet reus probare negatiuam indirectè, audiretur. j̃. de teſti. ex tenore. & c. ſeries. ſed contra probationem teſtium non admittitur purgatio, vt hic patet. Ber.

C*Vm cauſam.* ] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Mandamus.* Abbas.

CASVS. Inter Colubrieñ. & Egitañ. epiſcopos vertebatur quæſtio ſuper limitatione ſuarum diœceſum. Papa commiſit cauſam illā quibuſdā iudicibus: mādans eiſdē quatenus in negotio ipſo procedāt ſecundū diuiſiones, quę per libros antiquos, vel alio modo melius probabuntur, & per teſtes & famam, & per alia quæcunque adminicula. Not. qualiter fines probantur. Item quæ non proſunt ſingula, collecta proſunt.

¶*Gloſ. ſeq. not. quòd antiquorum librorum &c. inducit tria ſimilia.*

d ¶*Per libros antiquos.* ] Not. ergo ꝙ ſcriptura antiquorū librorum facit fidem. j̃. de præſcr. ad audientiam 3. Item creditur inſtrumento producto ex archiuo publico, etiam ſi ſubſcriptionem non habeat. 30. q. 1. peruenit. & in Auth. de ijs qui ingre. ad ap. §. illud coll. 5. & C. de fid. inſtru. Auth. ad hoc. & s̃. de in integ. reſt. tum ex literis. & ff. de proba. cenſus. & C. arbi. tutelæ. l. vlt. & C. qui po. in pig. ha. ſcripturas. Item ſi reperiatur ſcriptura in aliqua columna, vel lapide, ei ſtatur. 24. q. 2. ſanè. Item ſcripturæ, quæ olim ſiebant in albo prætoris, fides adhibebatur. ff. de iuriſd. omn. iudic. ſi quis id. & ff. de albo ſcriben. l. 1. & 2.

3 Concor. text. in l. ſi ꝓcuratorē & ibi Bar. ff. de procur. & in l. ſi qua per calumniā. & ibi Petr. de Bellap. Cy. & Bar. C. de epiſ. & cle. & d̄ materia huius gloſſæ vide plenè ꝑ Iaſ. Dec. & Doct. in l. j. ff. ſi cer. pet.

e ¶*Teſtes famam.* ] Per teſtes enim antiquos vtriuſque parochiæ probatur huiuſmodi diuiſio. 16. q. 1. plures. & ruſticis ſenibus præcipuè in antiquis creditur. ff. de leg. 3. ſi chorus. & fama in talibus præcipuè valet, quorum memoria nō habetur. ff. de probatio. ſi arbiter. ff. de aqua plu. arcend. in ſumma. §. item Labeo. per ſe tamen, ſi alia adminicula adſint, non probat. 3. q. 3. c. ſi teſtes. §. ſæpe etiam ſine. & ff. de teſti. l. 3. §. quæ argum. & j̃. de præſumpt. illud 35. q. 6. ſi duo.

4 Contraria voluntas, de qua conſtabat: & curſus decennij tollunt primum teſtamentū nō alterū tantum. Ioan. And.

f ¶*Adminicula.* ] Adminicula ergo etſi per ſe non probant, tamen adiuuant. j̃. de ſimo. per tuas. & j̃. de ſucceſ. ab inteſta. cum dilectus. & j̃. de teſtibus. præterea. & j̃. de præſump. literis. & c. 3. Et ſic eſt arg. ꝙ quæ non proſunt ſingula, multa iuuant. C. de teſta. ſancimus 4. & ff. ex quib. cauſis maior. necnon. §. ſi quis ſæpius. & indicia etiam probant. C. de rei vendicatio. indicia. Bernar.

C*Auſam matrimonij.* ] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Mandamus.* Abbas.

¶Idem Epiſcopo & archidia. Senoñ.

¶*Poßunt reprobari matronæ, per quas virginitas probatur.*

CAP. XIIII.

CAuſam matrimonij, quæ inter V. iuuenem, & G. puellam Senoñ. quæ ſe virginem † & monacham profitetur, noſcitur agitari: & infrà. ¶Mandamus, quatenus eandē puellam ponatis [g] interim in illo monaſterio, quod intrauit, vt ibi ſecurè valeat cōmorari, donec iudiciali ſententia quid agi debeat decernatur: recepturi poſtmodum non ſolū probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres [h] illas, quæ ad inueſtigandū ſigna virginitatis ex parte puellæ fuerunt introductæ, verum etiam probationes alias hoc negotium contingentes, quas pars [i] vtralibet † duxerit producendas: Et quia (vt dicit

CASVS. Quædam puella contraxit matrimonium cū quodam iuuene, & traducta ab ipſo, tandem receſſit ab eo, & intrauit monaſterium, ſe virginem & monachā aſſeuerans: Iuuenis prædictus repetebat eandē, dicens ꝙ eam carnaliter cognouiſſet: illa econtra virginem ſe eſſe, ac monachā aſſerebat. mulier ꝓp hoc educta fuit de monaſterio, & induxit quaſdā mulieres ad probandū per aſpectum corporis virginitatem: tandem vir volebat reprobare mulieres illas, quæ inductæ fuerant contra ipſum: mulier verò dicebat ꝙ timebat violētiam ſibi fieri ab illo: Conſultus Papa ſuper hoc negotio r̃n. mandat quibuſdam iudicibus, quatenus puellam illā ponant interim in illo monaſterio, quod intrauit, vt ibi vſq; ad finem cauſæ valeat ſecurè morari: recepturi poſtmodum non ſolum probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres illas: quas induxit puella ad probandam virginitatē, verumetiam alias probationes hoc negotiū contingentes, quas vtraque pars duxerit producendas: & quia dicit canon, quod manus & oculus obſtetricum ſæpe fallitur, mandat vt adhuc honeſtas matronas, & in hoc prudentes deputare procurent ad inquirēdum vtrum dicta puella virginitatis priuilegio ſit munita. Not. ꝙ iudex debet locum ſecurum prouidere partibus. Item omnes probationes quæ tangunt negotiū, ſunt admittēdæ. Item mulier inſpecta iterum inſpicitur, ſed iſtud fit propter periculum animarum, ne decipiatur, & quia oculus & manus obſtetricum ſæpè fallitur.

† Ideo hęc tā diligens cautela hîc adhibetur, q̃a qui virginem à propoſito caſtitatis reuocat, excōicat̃. concil. Toletanū 3. c. 10. concil. Matiſconēſe primum c. 12.

† vtraque.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

g ¶*Ponatis.* ] Sed quare non reſtituitur mulier viro ſuo, ſi habuit poſſeſſionem illius. s̃. de reſti. ſpol. ex conqueſtione. & c. ex tranſmiſſima 5 & c. literas. & j̃. de rap. cū cauſa? Hoc ideo fui: quia illa dicebat ſe virginem eſſe: & ſuper hoc induxit mulieres ad probādam virginitatē: quod ſi verum eſſet, tenebat monachatus, vnde nō debuit ſibi reſtitui, ne ab eo corrumperetur. argum. j̃. de ſpon. cum locum. Et eſt caſus iſte, qui impedit reſtitutionē, vnde ponenda eſt in eodē monaſterio, quouſque plenè conſtet de cauſa, ne poſſet pati aliquam violentiam: quia iudex hoc prouidere debet. 33. q. 2. ſiue de coniugij fœdere. & 3. q. 9. hortamur. ff. de reb. dub. vbi. & s̃. de reſti. ſpol. ex tranſmiſſa. & cap. literas. & j̃. de appel. ex parte.

5 Vt ibi patet non habetur hoc caſu poſſeſſio ſine copula: & adde quod dixi de cōuer. coniu. dudum j̃. in prin. Io. A.

h ¶*Mulieres.* ] Vir volebat reprobare mulieres illas, quæ illam inſpexerant: ꝙ erant malæ famæ, & criminoſæ 6, cùm illæ debeant eſſe prouidæ & honeſtæ, ac peritæ in facto illo. j̃. de frigi. & malefic. fraternitatis. & ff. de ven. inſp. l. 1. hæc enim probatio confeſſioni viri præfertur. s̃. eo. propoſuiſti. aliàs enim ſtatur confeſſioni viri dicētis ſe cognouiſſe vxorem. j̃. de deſpon. impu. continebatur. & 33. q. 1. ſi quis acceperit. quandoque tamen oculus obſtetricum fallitur, vt hîc dicit, & 27. q. 1. nec aliqua.

6 Vel corruptę ſecū dū Inn. vel volebat cōtra illas ꝓducere alias matronas honeſtiores, & plures aſſerentes cōtrarium, q̃ quib. ſtandū eſt, j̃. ti. 1. ĩ noſtra. Io. And.

¶*Gloſ. ſeq. not. quòd in cauſa matrimoniali, &c. ſignat contrarium.*

i ¶*Pars.* ] Not. ꝙ omnia quæ contingunt cauſam, & per q̃ poſſit melius inſtrui, ſunt inquirenda. ſic s̃. de iudi. exhibita. & s̃. de electi. ſcriptum. & s̃. c. proxi. Et no. hîc arg. ꝙ in cauſa matrimonij apertis atteſtationibus adhuc alij teſtes ſunt inducendi, quia inductæ hic fuerunt mulieres, & adhuc aliæ inducuntur, vt ſequitur. ad idem inducuntur. j̃. de ſponſa. ſicut.

ſicut. & j. de conſangui. & affin. ex literis. & j. de teſti. ſeries. quia ſententia contra matrimonium lata non tranſit in rem iudicatam. j. de re iud. lator. & cap. conſanguinei, Arg. contra. s. eo. iurauit.

¶*Gloſ. ſeq. ponit. 6. ad condemnationem virginitatis.*

a ¶*Virginitatis priuilegio.* ] Priuilegium 1 virginitatis maximum eſt, quia replet paradiſum. 32. q. 1. nuptiæ. q ſola eſt potens Deo animas hominum præſentare. in Auth. de lenonibus. §. ſancimus. coll. 3. & eſt illa principium aliarum virtutū. in Authen. quomodo oporteat epiſcopos & alios prælatos & religioſos ad ordinem religionis adduci. §. neque aūt ſacris. coll. 1. & virgo ſola quo ad legem promotionis reputatur, & inter virgines corrupta inuita et conſecrari non poteſt. 32. q. 5. pudicitia. & ſolæ virgines aureolam habebūt. 32. q. 5. ſi Paulus. pauci tamen habebūt hoc priuilegium: vt dicit Greg. 50. diſt. quia tua.

ADDITIO. Vnde verſus:

*Aureolā virgo, martyr, fideique magiſter:*
*Præter communē dicuntur habere coronā.*

CVm bonæ memoriæ. ] Propriè non diuiditur: ponit enim cuiuſdam commiſſionis formam bimembrem. Et ſe cundum membrum ibi, *Alioquin.* De codē facto habetur s. de arb. cum tempore. Abbas.

1 De materia huius gloſſe vide B. Thomā 2. 2. q. 15. et 152. vbi plenè de caſtitate & virginitate. adde Dominicū Sotum. lib. 4. ſen. diſt. 49. q. 5. ar. 2.

† Adde per iſtum text. qualis dēat qs eſſe ad hoc vt tanquam perito in ſuo arte ei creda tur & l. magiſtros. C. de profeſſor. & medi.

† Concor. text. & ibi Doct. j. de teſtib. cap. cauſam q. 1. Iaſ. & alij in l. is apud quē. C. de edē.

† Vide l. fi. in fi. in gl. C. d' prob. Spe. in tit. de proc. §. rōne formæ.

canon) ſæpè manus fallitur, & oculus obſtetricum, volumus, & mandamus, vt adhuc honeſtas matronas, prouidas, & prudentes † deputare curetis, ad inquirēdum, vtrum dicta puella virginitatis [a] priuilegio ſit munita.

¶ Gregorius nonus præpoſito ſanctæ Mariæ Madeburgeñ. & decano Miſnenſi.

¶*Acta etiam litis ordinatoria facta coram primis iudicibus, fidem faciunt coram † ſecūdis.*

CAP. XV.

CVm bonæ memoriæ: & infrà. ¶Cū acta originalia dicātur apud priores iudices [b] remanſiſſe: Mandamus, quatenus ea cum omni diligentia requirentes, ipſa ſi potuerint inueniri †: & ſi qua partes duxerint legitimè proponenda [c], in ſcriptis redacta, ad noſtram præſentiam remittatis. ¶Alioquin [d] cum non reuocetur in dubium de conteſtatione litis ſuper ſtatu Pigameñ. monaſterij, & quibuſdā ſpoliationibus contra abbatem eius factis à Mesburgeñ. † epiſcopo, recipiatis partium probationes de nouo: & audiētes, ſi partes audire voluerint de compoſitione [e] tractatum: tam quod ſuper hoc inueneritis, quàm cauſam ſufficienter inſtructam, ad nos remittere procuretis.

CASVS. Inter epiſcopum Mesburgen. ex vna parte, & abbatem & conuentum Bigamen. monaſterij, ſuper ſtatu ipſius monaſterij & quibuſdam ſpoliationibus, contra abbatem factis à prædicto epiſcopo quæſtio vertebatur: ſuper his cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus: coram quibus litis conteſtatio facta fuit prout partes confitebantur, & proceſſum in cauſa, ſed non terminarunt eandem aliquibus cauſis impedientibus, vel ipſam cauſam remiſerunt ad dominum Papā. Poſtea Papa cauſam eandem commiſit iudicibus iſtis, mandans eiſdem, quatenus acta originalia, quæ apud priores iudices remanſerunt, debeant inquirere diligenter, & ipſa ſi poterunt inueniri, & ſi qua alia partes duxerint legitime proponenda, in ſcriptis redacta ad præſentiam Papæ remittant: ſi verò acta inueniri non poterunt, cum non reuocetur in dubiū de conteſtatione litis ſuper ſtatu monaſterij, & ſpoliationibus prædictis, recipiant probationes partium de nouo, & audiant ſi partes voluerint tractare de compoſitione: & quòd ſuper hoc inuenerint, & cauſam ſufficiēter inſtructam ad dominum Papam remittant. Nota quòd acta prioris iudicij dā da ſunt iudicibus alijs, ad quos cauſa peruenerit: & poſſunt ad hoc cōpelli. Item per confeſſiones partium conſtat de conteſtatione litis, licet non reperiatur in actis, ex quo partes confitentur.

b ¶*Iudices.* ] Originalia acta ſemper apud iudicem ſiue ſcriptorem remanere debent. s. e. quoniā. & ſi cauſa ad alios iudices manauerit, poſtea illis tradere tenetur: vt hic dicit, & j. tit. proxi. cauſam quæ. & ſic patet q̄ atteſtationes in vno iudicio receptæ valēt in alio. in Auth. de teſti. §. quoniam multę. coll. 7. & C. de arbit. l. pen. in fi. & C. de teſt. l. vlti.

c ¶*Proponenda.* ] Nam ſi teſtes coram prioribus iudicibus recepti & publicati fuerant, alij non recipientur vlterius. j. tit. proxi. conſtitutus. ad fi. inſtrumenta, vel confeſſiones poterant recipere: vel ſi aliqua fuiſſent capitula ſuper quibus teſtes non fuiſſent recepti, ſuper illis poterunt teſtes recipere. infrà titulo proximo. cauſam quæ.

d ¶*Alioquin.* ] id eſt, ſi non poterunt acta inueniri 2, tunc recipiantur probationes de nouo ſuper ſtatu monaſterij, & ſpoliatione abbatis: ſuper quibus de litis conteſta. facta non reuocabatur in dubium, imo illud confitebantur partes: & ſi teſtes aliqui recepti fuiſſent, & clauſæ atteſtationes eſſent coram primis iudicibus, ſi voluerint partes, computabuntur in numero aliorum. j. de teſtib. cum cauſam. in fine.

2 Vel inueniūtur: ſed nō authē. per ſigillū, vel manū publicam: vnde fidē nō faciūt. ſuprà eod. quoniā. ſecundum Hoſt. Ioā. Andr.

e ¶*De compoſitione.* ] ad quam iudices primo dare debent operam. ſic. s. de mu. pe. ca. 1. vbi de hoc, & eſt argum. q̄ ſuper re ſpirituali ſcilicet, ſuper ſtatu monaſterij poteſt compoſitio interuenire. s. de arbi. cum tempore. & c. contingit. vbi de hoc. tamen hic compoſitionē perficere non poſſent, ſicut nec cauſam diffinire, quia Papa vtrunque ſibi reſeruat.

† Masburgen.

# TITVLVS. XX.

## De teſtibus, & atteſtationibus.

¶Ex concilio Matereñ. †

¶*Breue eſt.*

CAP. I.

PLacuit [f] ſancto conuentui, vt teſtes non conducantur pretio [g], & vt quicunque idonei, [h] & fideles [i] in teſtimonium aſſumantur; ac nullus teſtimoniū dicat, niſi ieiunus [k].

¶Gregorius Ioanni deſenſori eunti in Hiſpaniam.

¶*Nulla eſt receptio teſtium facta contra non citatum.*

DE TESTIBVS ET ATteſtationib.

¶*Rubricæ huius continuatio patet ex continuatione facta in præcedenti titulo. Vel magis ſpecificè ſic: Supra viſum eſt de probationibus in genere: meritò ut materia magis clareſceret, ſubijcit de ſpeciebus, quia quandoque probatur per teſtes, quandoque per inſtrumenta, per præſumptiones, & per iuſiurandum: ideo de his omnibus tractat in ſequentibus; & quia probatio quę fit per teſtes, eſt efficacior alijs, cum fiat viua voce. infrà de fid. inſtru. cum Ioannes. cum ibi nota. ideo prēmittit tractatum de teſtibus, & poſtea ſubnectit de alijs ſpeciebus. Abbas.*

† In omnibus ſcrip. Maticen. † Aliàs, Mecien. † Aliàs, maticien. id concilium nondū vidimus: deſumpſit vero Raymūdus hoc c. ex 2. cōp. tit. de teſtib. c. 1.

*De hac materia tractatur. 4. q. 3. & 2. q. 4. & 3. q. 5. & q. 9. & 14. q. 2. 35. q. 6. per totum. & 2. queſt. 1. in primis. 6. q. 1. infames. 9. q. 3. quiſquis.*

PLacuit. ] Continet tria dicta, quæ patent. Abb.

CASVS. Tria dicuntur in hoc capitulo. primum quòd teſtis non ferat teſtimonium pro pretio. Secundum, quòd talis debet eſſe teſtis, cui nulla poſſit opponi exceptio. Tertium quòd ieiunus debet ferre teſtimonium. Not. quòd teſtis conductitius repellitur. Item idoneus debet eſſe teſtis: cum nulla poſſit opponi exceptio.

f ¶*Placuit.* ] hoc c. habent quidam pro 3 palea. 4. q. 3. placuit.

3 Hoc eſt verum, nā in vetuſtiſſimis Gratiani exemplarib. nō reperitur, ſed in recentiorib. iam habeť.

g ¶*Pretio.* ] Quorum teſtimonium non valet, quia pretio ſunt corrupti. 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. & s. de probat. licet. & j. eo. ſicut 14. q. 5. non ſanè. & j. eo. quotiens. & 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo.

¶*Gloſ. ſeq. reci. per q. ſcilicet qui ſunt idonei.*

h ¶*Idonei.* ] Idoneus reputabitur, ex quo per aliquam exceptionem non repellitur: quia quilibet præſumitur idoneus, niſi probetur contrarium. j. de præſumpt. dudum. 4 & edictum de teſtibus prohibitorium eſt, vt quilibet admittatur, qui non repellitur. ff. de teſt. l. 1. 1. reſpon.

4 Cōcor. l. non oēs. §. à Barbaris. ff. de remi.

¶*Glo. ſeq. aſſimilat accuſationem teſtimonio.*

i ¶*Fideles.* ] quia infideles non admittuntur. ff. eo. l. 1. & 2. q. 7. non poteſt. & c. ſi hæreticus. ſic nec ad accuſandum. ea cauſa. & ea. q. alieni pagani. & c. quærendum.

ADDITIO. Excipe caſum c. contra Chriſtianos. de hære. lib. 6. vbi bonus tex. cum gloſſa.

k ¶*Ieiunus.* ] Hoc de honeſtate dictum eſt, non de neceſſitate. ſic 22. quæſt. 5. honeſtum. Ber.

*In nomine*

IN *nomine domini.*] Diuiditur in tres partes. Nam primò ponit dictum. Secundò probat per legem. Tertiò concludit. Secunda: ibi, *Ne poſtea.* Tertia: ibi, *Ecce.* Abb. Sic. CASVS. Capitulum iſtud loquitur de materia illius decre. 2. q. 1. in primis. Eps quidam dicebat ꝙ eo abſente viliſſimi teſtes recepti fuerint contra ipſum, vnde non debebant ſibi præiudicare: Vnde cõqueſtus fuit dño Papę, & ipſe rñdet, ꝙ ſi ita eſt: nullius momenti ſunt huiuſmodi teſtes: & ꝙ ita ſit, probat per legem vbi dicitur, ne poſtea obijciatur teſtibus, ꝙ per vnam partẽ geſta ſunt, oportet, vt teſtimonia dentur aduerſario à iudice monito vt veniat, & audiat teſtes: Si verò venire noluerit iuſto impedimẽto ceſſante, valebũt ac ſi vtraq; pars præſens fuiſſet, ex qua lege argumentatur Papa. Ecce admonendus eſt ſemper aduerſari°, vt veniat ad audiendos teſtes: & quia hoc hic omiſſum eſt, firmitatẽ non obtinet. No. ꝙ legem poſſumus allegare pro nobis. Itẽ teſtes recepti altera parte abſente & nõ citata, non valent.

†Cap. 3. e. tit. in 1. cõpil. Et pro hiſtoria ac intelligentia tex. videto notas noſtras ĩ hoc caput.

†Hæc duo verba. & confecta: in manuſc. codicibus, non habétur.

†Adde ꝙ teſtis dr̃ recipi qñ iuratur con cor. l. ſi qñ C. de teſti. † quia.

CAP. II.

IN† nomine [a] Domini, & infrà. ¶Quod autem dicit epiſcopus, quia ſe abſente, etiam viliſſimi [b] ſint teſtes exhibiti nullius momenti, lege noſcendum eſt conſtitutionis nouellæ, quæ de teſtibus loquitur in hæc verba: Ne poſteà [c] obijciatur eis, quòd per vnam partem geſta [& confecta†] ſunt, oportet vt teſtimonia dentur, illo admonito à iudice, aut defenſore venire & audire [d] teſtes. Si verò noluerit venire [e]: & non ex ineuitabili [f] quadã neceſſitate venire non poſſit: Sancimus huiuſmodi teſtimonia ita valere, tanquam ſi non ex vna parte conſiſterent, ſed etiam ipſo præſente facta fuiſſent. ¶Ecce admonendus [g] eſt ſemper aduerſarius: vt ad audiendos teſtes† veniat: quod, quia hic omiſſum eſt, neceſſe eſt, vt quòd † contra legem [h] actũ eſt, non habeat firmitatẽ.

a ¶*In nomine domini.*] hæc eſt pars illius c. 2. q. 1. in primis.

¶*Gloſ. ſeq. ponit 7. quæ in teſtibus requiruntur.*

b ¶*Viliſſimi.*] quibus non eſt credendnm. 2. q. 1. in primis. quædam conſiderantur in teſtibus, quæ his verſibus notatur:

*Conditio, ſexus, ætas, diſcretio, fama:*
*Et fortuna, fides in teſtibus iſta requires.*

c ¶*Ne poſtea.*] Iſta verba ſunt in Auth. de teſti. §. & hic verò. coll. 7.

¶*Glo. ſeq. reci. per q. an teſtem deponentem pars debeat audire, & videtur quòd ſic, &c.*

d ¶*Audire.* Non eſt ita intelligendum, vt audiant teſts cũ deponunt dictum ſuum, cum in ſecreto, & ſigillatim ſint recipiendi. ʒ. eo. venerabili. C. de teſt. nullum. ʒ. de accuſa. inquiſitionis. §. 1. ſed audire debent teſtes. i. videre & audire eos iurantes, & poſt publicationem videre & audire dicta ipſorũ poterunt, & hoc ſeruatur exemplo Danielis, qui ſecreto examinauit illos falſos teſtes ſacerdotes, qui falſum teſtimoniũ tulerunt contra Suſannam. Et hoc regulare eſt cũ agitur in forma iudicij. ſed Auth. vnde verba iſta ſumpta dñr, dicunt doctores loqui in cã publicationis. ſ. vt lit. nõ conteſt. qm. §. ſunt & alij. ʒ. eo. ſignificauit. & tunc videtur quòd aduerſarius poſſit intereſſe receptioni teſtium, & ipſos teſtes audire, per iura iſta. 1 Sed tu expone teſtes. i. atteſtationes: vt in Auth. prædicta de teſt. §. & hic vero. vbi dicit audiri atteſtationes & depoſitiones.

1Et hoc tenet hic Vicen. omnino. videq̃ no. in Spe. ti §. tractã dũ. in prin. Io. And.

e ¶*Noluerit venire.*] tunc enim recipientur & valebunt ac ſi præſens eſſet. C. de teſti. ſi quando & hoc intellige lit. non conteſt. aliter non, vt ſ. vt lit. non conte. per totum.

f ¶*Ineuitabili.*] Si enim nõ pôt venire iuſta de cauſa detentus, non reputatur contumax: & ſi tunc recipiantur, non valent, ſi cauſam abſentiæ oſtenderit, quia etiam ſententia reuocaretur. ʒ. de re iud. cum Bertholdus. & ff. de dam. infect. ſi finita. §. ſi forte. & ff. de iudi. ſi prætor iuſſerit. in fine.

¶*Gloſ. ſeq. dat duo ſimilia ſubdens generale.*

g ¶*Admonendus.*] Aliàs enim non valet, niſi admonitus præſens fuerit. 3. quæſt. 9. chartæ. & 2. quæſtio. 1. in primis. C. de fide inſtrumento. iudices. idem eſt in accuſatione. 3. quæſt. 9. cap. 1. & in ſententia eadem cauſa & quæſtione, caueat. & pluribus capitulis ſequentibus. & generaliter omnia quæ aduerſus abſentes non per contumaciam ſtatuuntur. non valent. 3. quæſt. 9. omnia quæ.

h ¶*Contra legem.*] prædictam, quæ dicit quòd aduerſario præſente recipi debent. C. de fide inſtru. iudices. in Auth. eo. §. & hic vero. C. de legi. non dubium. & 10. diſt. vides. & 25. quæſt. 2. imperiali. Ber.

QVoniam.] CASVS. Quidam ſacerdos erat infamatus de quibuſdam mulieribus: nunciatum fuit hoc dño Papę: mãdat Papa defenſori Sardinię, vt cuncta diligẽter inquirat, & mulieres illas, cum quibus dicitur deliquiſſe, ſeu alios qui de hac cauſa aliquid ſcire dicuntur, ad dñm Papam, adducant: vt de prædictis exceſſibus veritas inquiratur. Not. ꝙ in cã denunciationis oẽs ad mittũtur, non tñ inimici, vel criminoſi: & mulieres cum quibus delinquitur, ad præſumptionem tantum inducuntur.

¶Idem Sabino defenſori Sard.

¶*Mulier teſtificatur contra clericũ, cum de crimine agitur.*

CAP. III.

QVoniam † aliqua nobis de perſona Epiphanij presbyteri ſunt facinora nunciata, neceſſe eſt vt cũcta diligẽtius perſcruteris: Et ſeu mulieres, [i] cum quibus peregiſſe [k] dicitur, ſeu alios, quos de cauſa ſcire aliquid ſenſeris, huc feſtines adducere: quatenus eccleſiaſtica diſtrictione, liquidè poſſint quæ vera ſunt aperiri.

†B. Gregorius libr. 2. epiſto. 36. indictiõe. 11. c. 65. & c. 4. eo. tit. in 1. cõpil. Et an & qñ mulier poſſit eſſe teſtis in criminalib. vide plene per Anto. Gomeziũ, tomo 3. varia. reſolu. c. 12. & p Iuliũ Clarũ in prac. crim. §. fin. q. 24.

¶Paſchalis Papa.

¶*Vbi agitur ad correctionem de peccato impediendo, principalis perſona admittitur in teſtem.*

CAP. IIII.

IN† omni negotio [l] principalis perſona dicens veritatem de re ſibi nota, rectiſſimè habẽda eſt pro teſte: cui adhibito vno, efficiũtur duo teſtes: adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter oſtendit Dominus cum dicit: Si

†Cap. 5. e. tit. in 1. cõpil. De materia vide Anton. Gabr. lib. 1. com. conclu. tit. de teſtib. conclu. 1. & ſeq.

Matt. 18. Luc. 17.

i ¶*Mulieres.*] Sic mulier admittitur in teſtimonium contra eccleſiaſticam perſonã: vt ʒ. cod. tam literis. & mulier bene admittitur in teſtimoniũ. 15. q. 3. ex eo. ar. cõtra. 35. q. 5. mulierem. Illud ſic intelligi dēt: vbi agitur criminaliter, nõ recipitur mulier ad teſtimonium contra aliquem. cum vero agitur ciuiliter, aut in modum inquiſitionis, ſeu exceptionis, tunc admittitur mulier, in quo caſu loquitur hoc cap. & ʒ. eo. tam literis.

¶*Gl. ſeq. ad id quod de ſocio dicitur, alleg. duas concor. ſignat contrarium, quod ſtatim ſoluit.*

k ¶*Peregiſſe.*] & ſic videtur quòd ſocij 2 criminis admittantur. ſic 79. diſt. ſi quis Papa. & 6. quæſt. 1. c. ſi quis cum militibus. & contra. ʒ. eo. veniens. & ſ. de confeſſ. cap. 1. & 15. q. 3. memini. hic non recipiuntur ſocij ad plenam probationem, ſed ad præſumptionem tantum: ſicut ſerui quandoque ad præſumptionem recipiuntur. 4. q. 3. cap. ſi teſtes. §. item ſerui.

2Vide Ale. cõſ. 132. li. 1. Anto. Gomezium loco ꝓxime citato.

IN *omni negotio.*] Is qui denunciat per dictum ſuum & alterius, probat ſe præmonuiſſe. ita ſummat Io. An. & communiter doctores. ſed certe hæc ſummatio nimis reſtringit literam, cum id quod hic dicitur de denunciatione, hic ſit poſitum cauſa exempli, & exempla non reſtringunt dicta: vt in c. 1. ne cleri. vel mona. facit l. cum pater. in §. dulciſſimis. ff. de leg. 2. & maximè quia in ſecunda auctoritate hic poſita, nulla fit de monitione mentio. Diuiditur Nam primò ponit dictum: Secundò illud probat duabus auctoritatibus. Prima ibi, *Quod patenter.* Secunda ibi, *Item alibi.* Abb. Sicul. CASVS. In hoc capitulo traditur forma, ſecundum quã debet aliquis denunciare crimen alterius. Qui alium vult denunciare, primò admoneat illum inter ſe & ipſum ſolum, & habebitur pro vno teſte quantum ad probandam admonitionem: & ſi non corrigitur, adhibeat vnum ſecum, & ſic erunt duo teſtes: & ſi adhuc ſe non corrigit, adhibeat duos, & erũt tres. & hoc probatur auctoritate Dñi dicentis: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolũ, &c. vt in ore duorum vel triũ ſtet omne verbum. & alibi dicit: Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de me ipſo, & teſtimonium perhibet de me pater: quia duorũ hominũ teſtimoniũ verũ eſt. Not. capitulũ iſtud intelligendũ in denunciatione.

¶*Glo. ſeq. reſtringit literam, & dicit quare. Secundò quærit, & ſoluit.*

l ¶*In omni negotio.*] Quod dicit, in omni negotio, generalitas iſta reſtringitur in cauſa denunciationis, vbi debet præcedere fraterna monitio, ad hoc vt admittantur ad denunciandum. ſuprà de iudi. nouit. & ʒ. de accu. cap. 2. & capit. cum dilectus 2. & ʒ. de ſimo. licet Hely. & argum. ad hoc 2. quæſt. 7. accuſatio, & cap. ſi quis erga. in eodem caſu loquitur hoc

tur hoc cap. & hoc patet ex ipſa litera. & hoc idē dicit 2. q.1. ſi peccauerit. aliàs in cā ſua nemo idoneus teſtis intelligitur. 4.q.3.c.ſi teſtes.§.item nullus.& ff.e. nullus & j. e. de cætero. Item conſueuit dubitari vtrum crimonſi, & infames admittantur ad denunciandum aliorum crimina? & eſt dicendum ꝙ non 1 3.q.7. qui ſine. & c. poſtulatus. §. porro.in fin. & 1.q.1. multi in prin. quia tales debent eſſe bonæ famæ.35.q.6. epiſcopus in ſynodo. & j. de teſtibus cog. præterea. §.1. & j. de ſpon. cum in tua. vbi de hoc.

Ioan. 17.

1 Fallit in criminib⁹ exceptuatis veluti hæreſi, læſa maieſtate, ſimonia & ſimilib. doctores ī ca. in fidei fauorem. de hæret. lib. 6. vide Iul. Clar. in practica crimin. §. fi.q. 24.

2 De expoſitione huius auctoritatis conſule theologos & ꝑ alijs B.Th. 2.2. q. 33. art. 3.

† Poſt cōc. Later. ſub Ale.3.par. 8. c. 17. & c.20.eo.ti. in 1. cōpi.

† Adde ꝙ vbi nō eſt præfixus teſtium numer⁹, duo ſufficiunt. conc.l.vbi numerus. C. de teſt.

¶*Glo. ſeq. circa auctoritatem, ſi peccauerit, ponit tres opi. & remittit.*

a ¶*Si peccauerit.*] H. dixit, ꝙ hæc 2 auctoritas extēditur ad omnes, ſine diſtinctione perſonarū.argum. pro eo.2.q.7. quapropter. & 24.q.3. tam ſacerdotes. Alij dicunt ꝙ tantum ad prælatos.argu. 23.q.4. ita planè. Alij dicunt, & videtur melius, quòd extenditur ad eos tm̄, qui aliquā habent adminiſtrationem ſuper aliquibus. 23.q.4.duo iſta nomina.de hoc dicitur 2.q. 1.ſi peccauerit. & j.de hære. cum ex iniuncto.

b ¶*Duorū uel triū.*]id eſt,non paucorum. tamen quędam cauſæ requirunt plures,ſed nulla cauſa contenta eſt vno. j. co.licet.

peccauerit [a] in te frater tuus, corripe eum inter te,& ipſum ſolum:quòd ſi te non audierit, adhibe tecum vnū,vel duos teſtes:vt in ore duorum,vel triū [b] ſtet omne verbum. ¶Item alibi affirmat dicens: Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo,& teſtimonium perhibet de me pater: nam in lege veſtra ſcriptum eſt, ꝙ duorum hominum teſtimoniū verū eſt.

¶Eugenius tertius.

¶*Dicit quales eſſe, & qualiter iurare debeant, qui ſuper conſanguinitate deponunt.*

CAP. V.

QVotiens † aliqui propter cognationem propinquitatis [c] ſeparari petuntur: duobus,† vel tribus teſtibus adhibitis,qui de eadem conſanguinitate [d] ſuperſint, vel totidem ſenioribus, & melioribus loci eiuſdem, id debet legitimè comprobari. ¶Probatio autem teſtiū debet fieri duplici iuramento [e], vt iurent ſe non priuato odio, neq; amicitia [f], neque pro aliquo commodo quod habuerint, vel quod habent,vel habituri ſunt, ad hoc iurandum inductos:& ſicut ipſi dicunt, rei veritatem accepiſſe à maioribus ſuis, & credere [g] ita eſſe.

QVotiens.] Duo ſunt dicta. Secundum: ibi, *Probatio autem* Abbas.

CASVS. Quando aliqui volunt ſeparari propter cōſanguinitatem,conſanguinitas illa debet probari per duos, vel per tres teſtes de illa conſanguinitate: vel ſi conſanguinei non ſuperſunt,debet probari per meliores & antiquiores eiuſdē loci,& debent iurare quòd non odio, vel amore, vel aliqno commodo quod habeant vel habituri ſint, ad hoc iuramentū accedunt: & ſic dicunt rei veritatem,vt à ſuis maioribus acceperunt, & credunt ita eſſe.

c ¶*Propinquitatis.*] Intranſitiuè eſt hoc,id eſt, propter cognationem, quæ eſt propinquitas. 25. quæſtio. 3. capit. 1. & ſecundo.

¶ *Gloſſa ſequens alleg. concor. ſignat contrarium, & remittit.*

d ¶*De eadem conſanguinitate.*] 35. quæſt. 6. cap. 1. & 2. & j. qui mat. accuſ. poſ. videtur. Arg. contra. j. eod. ſuper eo. Sol. vt ibi.

e ¶*Duplici iuramento.*] In iuramento illo duo articuli cōtinentur: vt j. ſequitur.

f ¶*Amicitia.*] Teſtes enim iurare debent remoto odio, amore, commodo, amicitia. 4. q.3.ſi teſtes.§. item teſtium. & 11. q. 3.quatuor. & 35.q.6. de parentela. 3

3 Per qđ c. intelligit hic Inno. de amicitia carnali, q̄ corruptioné inducat: charitatiua. n. non impedit teſtem ſecundum Hoſt. de hoc ī Spe. eo. titul.in prin.Ioan. And.

g ¶*Credere ita eſſe.*] hodie non videtur locum habere ex toto quod hic dicitur,quòd non valet teſtimonium de auditu ſiue de credulitate, imo neceſſe habent dicere,quòd viderint perſonas omnes in conſanguinitate, deſignando gradus ab vtroque latere: vel ſaltem aliquas perſonas in gradibus: aliter non valet.infrà eo. licet. & ita parum valet teſtimoniū de auditu vnde adhuc debent addere quantum ad hoc, & ita credere à ſuis maioribus audiuiſſe, vt ibi dicitur.

INſuper.] Diuiditur, quia ponit dictum, quod poſtea determinat: ibi, *Dummodo.* Abbas Siculus.

CASVS. Prior & fratres ſanctæ Trinitatis petiuerunt,vtrū producere poſſint de fratribus ſuis in teſtimonium in cauſis eccleſiæ ſuæ: ſtatuit Papa,quòd liceat eis hoc facere, dummodo vnus aut duo inſtituantur ad agendum, & reſpondendum: & tunc eorum teſtimonium,in cauſis in quibus inſtituti ſunt,non debet admitti. Not.quòd clerici poſſunt ferre teſtimonium in cauſis eccleſiarum ſuarum. Item non poteſt quis in eadem cauſa eſſe procurator,& teſtis.

¶Idem Priori, & fratribus ſanctę Trinitatis.

¶*Prelatus, & clerici, qui cauſam eccleſię non procurant, teſtificari poſſunt in ea.*

CAP. VI.

INſuper † ſtatuimus,vt liceat vobis,in cauſis eccleſiæ [h] veſtræ ferre teſtimonium. Dummodo vnus ex vobis, vel duo [i] ad agendum, & reſpondendū inſtituantur; quorum teſtimonium in cauſis, in quibus actores,vel reſponſales ſunt inſtituti,non debet admitti [k].

h ¶*Eccleſię.*] Et ita clerici poſſunt ferre teſtimoniū in cauſa eccleſiæ ſuæ. 14. quæſt. 2. ſuper prudentia. & j. eo. cum nuncius. & c. tuis. & j. de iureiur. & ſi Chriſtus. 4 in fi. Bernar.

4 Con cor. tex.in l. ſicut. & ibi Bart. ff. qđ cu.vni.no. in l. teſtatrix.§.1. ff. com. præ.

i ¶*Vel duo.*] Et ſic patet, quòd duo poſſunt conſtitui procuratores: hic tamen aget q prius litē occupauit. ff.de procur. pluribus. & s.de procurato. non iniuſtè. vbi de hoc.

† Cap. 21. eo.tit.in 1. compil. & poſt.conc. Later. ſub Ale.3.par. 8. c. 18.

k ¶*Admittit.*] quia nemo debet habere duplex officiū in cauſa. 4. quæſt. 4. cap.1.& 2. & ſingula officia ſingulis perſonis ſunt committenda.89. diſt. ſingula. & 16.q.1.presbyteros. & ff. ad Treb. ille à quo.§.tempeſtiuū. ff. de pact. ſi plures.C. de aſſeſ.l.nemo. Ber.

¶Idem R. Herforden. † Epiſcopo, & abbati Sardi.

† Aliàs ita: Hereford. epō,& abbati Sudē.

¶ *Si probatio exceptionis oppoſitę contra teſtem productum non admittitur antequam dictum teſtis recipiatur, in caſu in quo admitti debuit, licitè eppellatur h. d. ſecundum lecturam, quam ponit Panormi.*

CAP. VII.

EX † parte A.presbyteri ad nos eſt querela perlata, quòd cum eccleſiam de Clunodn. † canonicè fuiſſet adeptus: & eam † triginta annis, & amplius pacificè poſſediſſet. Miles quidam H. no-

†Poſt cōc. Later. ſub Ale.3.par. 8.c. 22. & c.23. eod. tit. in 1.cōpil.

†Clemonden.

† Culmode.

† Culmedo.

† Vox, eā, deeſt ī pluribus.

EX parte.] Hæc decre. reputatur difficilis,& eſt ſecundum Io. An.& dicit quòd quidam gloſſatores eā tranſiuerūt quaſi eius dubia non viderent, alij non gloſſauerunt in ea: vt Bonaguida, Aretinus. D. Ant. dicitur ꝙ nec ipſe Ioan. An. intellectum decre. penitus dilucidauit. quicquid ſit, decre. hæc habet aliquos not. articulos. Io. And. ſummat ſic: Probatio exceptionis propoſitæ contra teſtes, differri poteſt poſt publicationem atteſtationū. Ego multum miror de hac ſummatione Io. And. quæ licet ſit vera in ſe, in nullo ſummat literam,cū in ſummario de contentis in textu nulla fiat mentio,& ipſe Io. And. longè melius alijs ſolitus ſit compendioſè & eleganter ſummare textus, adeo vt communiter doctores eum ſequentes,ſoleant cum ſuis ſummarijs tranſire: ſed nemo poteſt eſſe Iob,vt non erret in dictis ſuis: vt ipſemet Io. And. dicit in prooemio nouellæ. in 6. Do. Ant. ſecundum intellectum,qui ſibi videtur verus,ſummat ſic: Appellatio quo ad finem exceptionis conſequendæ, non iuſtificatur ſolo exceptionis obiectu, vel probationis oblatione: quo ad finem autem deuoluendi ſic. Hæc ſummatio vera eſt in ſe,& melius probatur ex ijs, quæ no. in cap. interpoſita. infrà de appel. cui melius congruit quàm hic. nam nil attingit de materia huius tit. nec diſcutitur principaliter hic virtus appellationis, ſed exceptionis contra teſtes propoſitæ: ideo ſummo ſic breuiter: Si exceptio legitima oppoſita contra perſonas teſtium non admittitur, licitè appellatur. hoc dicit ſecundum lecturam Io. And. quæ hodie communiter approbatur. Diuiditur decret. principaliter in duas partes. In prima ponitur querela. In ſecunda mandatum: ibi, *Mandamus*. Prima facit quinq;. Prima namq; cauſam iuſtificat. Secunda: ibi, *Miles.* ponit formam impetrati reſcripti, vitia notanter exprimendo. Tertia: ibi, *Tandem.* ponit proceſſum poſtea ex eo ſecutum. Quarta: ibi, *Nihilominus.* narrat ſententiam. Quinta: ibi, *Quam nunc.* ponit euentum poſt ſententiam. Secunda principalis ſubdiuiditur in tres. Primò inſtruit iudices ſi narrata per presbyterum ſunt vera. Secundò ſi non ſunt vera: ibi, *Si verò.* Tertiò ponit clauſulam cōſuetam contra perſonas teſtium: ibi, *Teſtes.* Abbas.

CASVS. Quidam presbyter,nomine A. quandam eccleſiam canonicè adeptus eſt,vt dicebat: & eam xxx. ann. & amplius poſſedit in pace. Tandem quidam miles tacito quòd

mine, tacito [a] ꝙ laicus eſſet, ad iudices literas impetrauit [b]: ꝙ ſi dictus presbyter filius eſſet illius, qui proximò [c] in eadẽ eccleſia miniſtrarat, vel publicè fornicariam † haberet, ipſum à prędicta eccleſia amouerẽt. Tandem cum miles per interpoſitam [d] perſonam, eum coram præfatis iudicibus traxiſſet in cauſam, quoſdam laicos infames, & notabiles [e], ad teſtimoniũ dicitur produxiſſe. ¶Licet autem presbyter aſſereret illos non eſſe recipiẽdos, pro eo quòd quidam eorum latrones, & raptores manifeſti eſſent: quidam verò in cauſa alia fuiſſent conuicti de periurio [f], & ſe hoc diceret probaturum: nihilominus iudices teſtibus talibus receptis, eidẽ abſenti poſt appellationem, præſcriptam † abiudicauerunt eccleſiã. Quam nũc militis dapiferi filius detinet occupatã: & infrà: ¶Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit [g], quod prædictus presbyter non fuerit legitime ꝑ teſtes [h] idoneos præſcripta † eccleſia ſpoliatus, eorundem iudicũ caſſata ſententia, literis etiam confirmationis (ſi quæ ſunt ſuper eadẽ eccleſia impetratæ) non obſtantibus, eccleſiam illam presbytero reſtituatis eidem, ipſumq; nõ permittatis exinde

eſſet laicus. contra ipſum literas impetrauit ad quoſdam iudices, vt ſi conſtaret ꝙ dictus presbyter filius fuiſſet illius qui proximò in eadem eccleſia miniſtrauit: vel ꝙ publicè haberet fornicariam, ipſum à prædicta eccleſia remouerent: coram quibus dictus presbiter per procuratorem militis tractus fuit in cauſam, ꝙ quoſdam teſtes infames & notabiles ad teſtimonium produxit: ſacerdos aſſerebat illos non eſſe recipiendos, eo ꝙ quidam eorum erant latrones, & raptores manifeſti, dicens ſe hoc probaturũ: Iudices nihilominus teſtibus talibus receptis, poſt appellationem à dicto presbytero interpoſitam, priuauerunt ipſum præſcripta eccleſia, quã quidã dapifer filius ipſius militis detinet occupatã: quo facto presbyter conqueſtus fuit dño Papæ: vnde mandat quibuſdam, quatenus ſi conſtiterit eiſdem ꝙ dictus presbyter non fuerit per teſtes idoneos dicta eccleſia ſpoliatus, caſſata ſententia prædictorum iudicum, non obſtantibus etiam literis confirmationis, ſi quæ ſuper eccleſia impetratæ fuerunt, reſtituant eccleſiam presbytero præfato, nec eum permittant exinde moleſtari: Si verò non ſunt vera quæ ſacerdos narrauit, ſ. quòd iudices non proceſſerunt taliter contra ipſum, cauſam audiant, & fine debito decidant: & teſtes, quos ille A. nominauerit ad teſtimonium producendos, moneant vt coram eis teſtimonium perhibeant veritati. Not. ꝙ viles teſtes, notabiles, & infames, contra clericos non ſunt recipiendi. Item ſententia lata poſt appellationem legitimam, caſſanda eſt non obſtante confirmatione. Item inde in fine eſt argumentum, ꝙ teſtes nõ ſunt compellendi ſuper criminibus obiectis in modum exceptionis contra teſtes.

† In omnibus antiqs legitur focariã. quã vocẽ agnoſcunt hic Hoſt. & alij veteres interpretes. focariæ verò concubinæ dicuntur, quaſi foco adſidentes l. 2. C. de don. inter vir. & vxor. & vide l. 15. ff. de fundo inſtruct. vbi focaria videtur appellari, q̃ focum curat.

*¶Gloſ. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

a *¶Tacito.* ] Ex eo quod dicit, tacito, & c. videtur quòd literæ iſtæ non valebant. argum. ꝗ. eod. de cætero. & ſuprà de tranſact. ex literis. Sed contrarium videtur: quia de publica fornicatione agebatur: quo caſu licet laico vitare, 1 vel accuſare tales clericos. 32. diſtinctio. præter hoc. §. verum. & cap. nullus. Et ſic debet admitti miles ad agendum contra ſacerdotem fornicarium: quod quidam concedunt, & ideo dicit, tacito, quia de facto ſic accidit: quia & ſi dixiſſet ſe laicum: nihilominus literas habuiſſet. Vel dicas ꝙ ideo dicit, tacito, quia de facto ſic accidit: quia non intererat eius, quia non erat parochianus, vel patronus illius eccleſiæ, & ideo tacita veritate impetrauit, vnde non valebant; ſi hoc ab initio fuiſſet oppoſitum, bene fuiſſet auditus. ſ. de reſcr. ſuper literis. & quia hãc exceptionẽ dilatoriã omiſit, valuerunt literæ per conſenſum illius presbyteri: quare iudicio cœpto illam opponere non valebat. ꝗ. de re iudi. inter monaſterium. C. de excep. l. penul. & vlt. ſi enim interfuiſſet illius, puta ſi eſſet patronus, vel parochianus, bene admitteretur, ſaltem ad denunciandam, licet ipſum accuſare non poſſet. 16. q. 7. filijs ac nepotibus,

1 Non ſequitur, ſi licet vitare: ergo licet accuſare, ſecundum Tan. Gof. Inno. & Hoſt.

b *¶Impetrauit.* ] Supple ſub hac forma, quòd ſi dictus &c.

c *¶Qui proximò.* ] Et ideo eccleſiam non potuit retinere ſine diſpenſatione Apoſtolicæ ſedis. ſ. de fil. presby. præſentium. & cap. penul. & vlti. 8. q. 1. Apoſtolica.

d *¶Per interpoſitam perſonam.* ] ſcilicet per procuratorem. & ſic patet quòd ciuiliter agebat, vt remoueretur ſolummodo ab eccleſia infrà, de ſimo. cum eſſent. aliàs ſi criminaliter ageret, non admitteretur, etiam ſi per ſe ipſum, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequeretur. ꝗ. eo. de cætero. & 4. quæſtio. vltim. omnibus. Sed nec tunc per procuratorem: quia in criminali non interuenit procutator. infrà de acc. veniens. & ſecunda quæſtio. ſexta. ſi quando. & §. præcedenti. vbi de hoc, & melius quinta quæſtio. 3. in criminalibus cauſis.

*¶Gloſ. ſeq. reci. per quæſt. an exceptiones contra teſtes ſint ſtatim admittendæ, vel reſeruandæ. Tenet quòd regulariter reſeruandæ. Huic decret. dupliciter reſpondet ver. ſed hoc non. & in fin.*

e *¶Infames & notabiles.* ] Huiuſmodi exceptiones in tempus diſputationis debent reſeruari. nec expedit teſtes reprobari tali modo, donec conſtet an contra eum depoſuerint, cum poſſint reprobari teſtes poſt aperturas teſtium, proteſtatione præmiſſa ante aperturam. ꝗ. eodem. præſentium. & ꝗ. de except. denique. & ꝗ. de ſimo. licet Hely. & c. per tuas. Sed hoc non ſeruauit ſacerdos iſte, vnde valuit receptio teſtium, & lata ſententia quouſq; teſtes fuerint reprobati, non obſtante appellatione. Quandoque tamen ſtatim admittitur exceptio anteq̃ deponat, ſi cauſam criminalem habet cum ipſo. in Authen. de teſti. §. ſi verò. colla. 7. quandoque recipiuntur ante aperturam aliorum, ne prorogetur negotium. ſ. de probationibus. licet. aliàs debet recipi ſtatim, vt in tempus diſputationis quæſtio. reſeruetur. C. eod. Auth. ſi teſtis odioſus. ſed ex hoc quod hic appellauit, & admittitur appellatio, videtur quòd audiri debeat volens ſtatim hoc probare: tamen quod prius dixi, ordinarium eſt, licet de facto hic aliter contingat. Vel dicas quòd hæc exceptio fuit oppoſita poſt receptionem teſtium, 2 vt annullaretur dictũ eorum, ſed non fuit admiſſa, vnde rectè appellauit.

† prædictã

† prædicta

2 Hæc lectura eſt cõtra text. vbi dicit illos nõ eſſe recipiendos, & vbi dicit, teſtibus talibus receptis: niſi dicas ꝙ ibi receptio inſpicit effectũ, vt tũc videatur recipere, qñ ad dicta illorum pronunciat ad hoc ſuprà. tit. 1. ex literis. de renunc. ſup hoc. Ioan. And.

f *¶De periurio.* ] Vnde vlterius ad teſtimonium non deberet admitti, ſi de hoc conſtaret. 6. quæſtio. 1. quicunque. 22. quæſt. 5. paruuli. & cap. ſi quis conuictus. & ꝗ. eodem. teſtimonium.

*¶Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

g *¶Si vobis conſtiterit.* ] Argum. contra. ꝗ. de iureiur. veniẽtes. ibi reuocatur executio ſententiæ antequam cognoſcatur de appellatione, hic non. ſed ibi fuit appellatum à diffinitiua ſententia, hic non fuit; & ſic ſuper certo articulo appellatum fuit hic; ibi ſimpliciter à ſententia.

*¶Gloſſa ſequens primò ſoluit obiectionem. Secundò obijcit, & dupliciter ſoluit.*

h *¶Teſtes idoneos.* ] Ad hanc probationem admittitur poſt ſententiam, quia ante ſententiam hoc facere voluit, & non fuit admiſſus, & etiam appellauit propter hoc. ſic ꝗ. de ſen. & re & iu. cum I. & A. Si verò non dixiſſet hoc ante ſententiam, poſt ſententiam non videtur audiendus. ꝗ. de except. denique. vbi de hoc, niſi de falſo agere vellet: quod poſſet vſque ad xx. annos. infrà. de excep. cum venerabilis. & C. de fal. querelam. & ſ. de probat. licet. Præterea ex hoc videtur quòd appellans tenetur probare cauſam appellationis eſſe veram, ſic, ꝗ. de excep. olim. Sed contra videtur quòd ſufficit illud probare, quòd appellans propoſuit probabilẽ exceptionem coram iudice, à quo appellauit, illam ſe offerens probaturum: & quòd non fuiſſet admiſſus. vt probatur. ꝗ. de appel. interpoſita. 1. reſpon. & cap. dilecto. & c. vt debitus. & ſ. de offi. deleg. cum cauſa. & hoc idem fecit ſacerdos iſte, qui legitimam oppoſuit exceptionem, quam ſe obtulit probaturum. Sol. illa contraria loquuntur in exceptionibus dilatorijs, 3 per quas non eliditur principale propoſitum: vnde cum iudex nollet admittere probationem ſuper exceptione probabili, grauauit ipſum, & reddidit ſe ſuſpectum, & ideo ſufficit hoc ſolum probare coram iudice appellationis, qui procedet poſtea ſuper principali: alioquin cauſa remitteretur ad priorem iudicem, vt dicit cap. vt debitus, ſed hæc exceptio quaſi peremptoria eſt, etſi non directè, ſaltem per obliquum, vt ſi vult releuare cauſam ſuam, neceſſe habet eam probare eſſe veram, alioquin ſtaretur ſententiæ latæ auctoritate illorum teſtium quia præſumitur pro ſententia iudicis quàmdiu non probatur contrarium, quia per hoc apparet eum fruſtratoriè appellaſſe. ꝗ. de re iu. cum I. & A. & hoc idem probare debebat coram primis iudicibus, ne ſententiarent contra ipſum, ſi fuiſſet admiſſus. & ſic contraria ſe non

3 Si enim peremptoria hẽret pro probata hoc ipſo ꝙ iudex illam non admiſit, nec probationes illi⁹ recepit, de facili poſſet iudex ĩ fauorẽ excipientis perimere ius app. & facit quod no. ſ. i Spe. de app. §. qualiter. verſi. ſunt quoq;. Io. And.

ſe non tangunt, vnde non ſunt contraria. Pręterea licet probet ſe cauſam probabilem allegaſſe, ac eam ſe probaturũ obtuliſſe, non tamen debet propter hoc ſnĩa reuocari, niſi probet teſtes fuiſſe tales, vt ille allegabat: quia ſi caſſaretur eius ſententia, & poſtea non probaret teſtes fuiſſe tales prout dicebat, & offerebat ſe probaturum, iterum condemnaretur, & ſic rediret in priſtinum ſtatum: quare non debet caſſari ſententia, niſi probet primò quod ante ſnĩam probare tenebatur: ſi enim iudices iſti non tuliſſent ſnĩam: tunc ſufficeret probare ꝙ cauſam probabilem allegauit, & quòd etiam obtulit ſe probaturũ: quo facto poſtea probabit teſtes fuiſſe tales, ſi poterit. Bern.

moleſtari.[a] Si verò res[b] aliter ſe haberet, cauſam audiatis, & fine debito terminetis. ¶ Teſtes autem ſi quos idem A. in ſuæ aſſertionis teſtimoniun inuocauerit, monere[c] curetis, vt coram vobis ſuper his perhibeant teſtimonium veritati.

¶Idem Exoñ. † & Vigo. Epiſcopis.

† Aliàs. Ex orien. & Vvigor. epiſcopis.

*¶Iudex mittere debet examinatorẽ diſcretum ad teſtes recipiendos, qui ad eũ commodè venire non poſſunt.*

CAP. VIII.

SI † qui teſtium valetudinarij[d] ſunt, & ſenes, vel debilitate cõfecti, aut pauptate[e] depreſſi, ita quòd non poſſint ad veſtram præſentiam adduci, ad ipſos recipiendos mittatis † pſonas idoneas, & diſcretas.

† Cap. 24. eo. tit. in 1. compil. Similis extat ſnĩa poſt concil. Lateran. ſub Alexã. iij. par. 8. c. 20

† Adde, ad quos debent mitti examinatores, in l. ad egregias. & ibi Bart. ff. de iureiur. & in l. generaliter. C. eod.

¶Alexander tertius Beluaceñ. Epiſcopo.

*¶Retractanda eſt ſententia, ſi conſtat eam fuiſſe latam ad dictum corruptorum teſtium. h. d. ſecundum lecturam, quam tenet Panor.*

*¶Gloſ. ſeq. not. etiam delegatum, &c. ponit duas opi.*

a ¶*Moleſtari*.] Ex hoc videtur quòd iudex delegatus non tantum dẽt mittere in poſſeſſionem, ſed miſſum tueri. ĩ. de ſimo. querelã. in fine. Dicit Lau. ꝙ hoc poteſt facere delegatus, vbi hoc exprimitur in literis: cùm ſententia lata functus ſit officio ſuo. ſ. de off. deleg. in literis. quia hoc videtur ſpectare ad ordinariũ. ff. ne vis fiat ei qui in poſ. mit. l. 1. §. 1. T. dicit quòd poteſt hoc delegatus vſque ad annum. ſ. offi. deleg. quærenti ſed ante ſententiã; quia ſemper durat iuriſdictio, videtur ꝙ ſemper poſſit defendere eum in poſſeſſione, quam aſſignauerit, cùm ſcilicet fuerit contumax ante litis conteſtationem.

*¶Gloſ. ſeq. obijcit, ſoluit dupliciter, ſed primam approbat.*

b ¶*Si verò res aliter*.] i. ſi falſum ſuggeſſit, quia nõ fuit priuatus eccleſia ſua per tales teſtes, nec iudices proceſſerunt cõtra illum. Sed videtur eſſe contra ius, quia ſecundum hoc debuit remitti ad priores iudices, & condemnari in expenſis. ĩ. de appel. vt debitus. & c. cum in eccleſia. vnde dicas ꝙ fecit ei in hoc gratiam 1 dominus Papa, quia non remiſit illum ad priores iudices. Si vis expone aliter, id eſt non potuit probare teſtes tales fuiſſe, vt dicebat, per quos lata fuit ſententia, dẽt tunc rata manere ſententia: ſed quod ſequitur, contrarium videtur, & ideo expone vt prius.

1 Fugiẽdæ ſunt lecturæ quę contra naturã ſuam iura deducunt ad gratias: ſed poterat dicere gloſ. hoc fuiſſe de iure, ex viribus delationis vt dicit hic tex. Io. And.

ADDITIO. Vel dic ꝙ ſi teſtes fuerint boni, ſaluum remaneat ei ius, ſi aliter probare poſſit dictam ſententiam fuiſſe iniuſtam.

c ¶*Monere*.] Arg. quòd in crimine non ſunt cogendi teſtes, etiam in excipiendo.

S*I qui teſtium*.] CASVS. Iudex mittere dẽt ad teſtes in caſibus huius capituli, nec debent compelli venire ad iudicem. Nota hic caſum ſpecialem in quo iudex mandat teſtes recipi.

*¶Gloſ. ſeq. circa teſtes impeditos præmittit tria, demum quærit, arg. negatiuè, ſoluit contrarium.*

d ¶*Valetudinarij*.] Ad iſtos impeditos tali infirmitate, vel ſenectute, & egregias perſonas dẽt mittere iudex. ff. de iureiu. ad egregias. vel ad iudicem loci, vt eos recipiat, & dicta eorum ſigillata ſibi remittat. in Auth. eod. §. & quoniã ſancimus. verſ. multæ. coll. 7. C. de fid. inſtru. Auth. apud eloquẽtiſſimum. & ff. eo. l. 3. §. itẽ diuus. ĩ. de fideiuſ. conſtitutus. & iſti poſſunt recipi lite non conteſtata. ſ. vt lit. non conteſta. quoniam. 1. rñ. & ĩ. eo. cum olim. Sed nunquid ſenes ſunt cõpellendi ferre teſtimonium inuiti? Videtur ꝙ non. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item inuiti. & ff. eod. tit. inuiti. & ff. de excuſatione tutorum. l. 2. & ff. de iure immu. l. maiores. Dic ꝙ compelluntur ſecundum canones propter peccatum. 11. q. 3. quiſquis. & ĩ. de fal. c. 1. & ſ. de iudic. nouit. & opt. arg. ad hoc. ff. de vaca. munc. l. 2. §. corporis debilitas. Ber.

*¶Gl. ſeq. primò. obijcit & ſol. Secundò ſoluit aliud cõtrariũ.*

e ¶*Paupertate*.] Sed quare remittit ad iſtos? quia licet ſint pauperes, bene poſſunt venire 2. Poteſt dici ꝙ ideo, quia tales ſunt, ꝙ non decet eos venire ad iudicẽ, forſitan quia nobilis, & ita verecundatur venire pp nimiã paupertatem; licet tñ iſte pauper aliàs honeſta perſona eſt: nec eſt ſuſpectus pp ſuam paupertatem, & ſic nõ eſt contra. 2. q. 1. in primis. verſ. quia igitur. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. ver. itẽ teſtium. cũ ibi loquit̃ de ſuſpectis.

2 Cũ producens eis procuret expenſas: vt infrà. de reſcr. ſtatutum. §. pẽ. lib. 6. Ioã. And.

CAP. IX.

SIcut † nobis eſt intimatum, quidam accepta pecunia, de parẽtela inter virum, & vxorem exhibent iuramenta, per quę inter ipſos diuortij ſententia promulgatur: poſteà verò priuatim nullam inter eos conſanguinitatis lineam aſſerẽtes, ſe corruptos dicunt teſtimoniũ perhibuiſſe falſitati. ¶Super quo taliter reſpondemus, quòd ſi vir & vxor, aut alter eorum, ad ſecunda vota tranſiuit: teſtibus de periurio[f], & adulterio[g], vno pluribuſve, quibus cauſam dederunt[h], pęnitentia indicatur. † Si verò ad ſecũda vota idẽ vir & vxor non migrauerint[i], diligenter inquirendi ſunt coram quibus corruptio interceſſit: & ſi tales exhibeãtur, per quos poſſit prędictæ corruptionis veritas cõprobari, recepto eorum teſtimonio eſt ſententia reuocãda; non enim teſtimonium prędi-

† Cap. 7. e. tit. in 1. cõpil.

† Vide l. generaliter. C. de non nu. pec. & l. eos. & ibi. Bart. ff. de fal.

S*Icut nobis*.] Corrupti & periuri ad teſtimonium non debẽt admitti: ita cõiter ſummant Doctores: ſed hæc ſummatio nil noui affert, cum totũ corpus iuris de hoc plenũ ſit, & maximè in c. teſtimoniũ. ĩ. eo. & 22. q. 5. paruuli vbi probatur ꝙ ſemel periurus non debet amplius ad iuramentum admitti: niſi veniat in ſuũ præiudicium, vt in c. cum in eccleſia. de maio. & obed. Primò ponitur conſultatio. Secundò diſtinguens rñſio: ibi, *Super quo*. Et ſecundũ membrum diſtinctionis: ibi, *Si verò*.

CASVS. Quidã pro pecunia falſum tulerunt teſtimonium in cauſa matrimoniali: propter illorum teſtimoniũ ſnĩa diuortij lata fuit: Poſteà verò priuatim accedunt ad iudicẽ, aſſerentes nullã cõſanguinitatẽ eſſe inter eos, & dñt ſe corruptos perhibuiſſe teſtimoniũ falſitati: quęritur vtrũ ad dictũ iſtorũ dẽt ſnĩa reuocari? Rñdet ꝙ ſi vir aut vxor, aut alter eorũ ad ſecunda vota trãſiuit, pęnitentia dẽt imponi teſtibus de periurio & adulterio vno, vel pluribus, quibus cãm dederunt: & diligẽter inquirendũ eſt corã quib. talis corruptio interceſſit: & ſi tales exhibeant̃, per quos veritas prædictæ corruptionis poſſit probari, recipiendũ eſt eorũ teſtimoniũ, & ſnĩa eſt reuocanda. Dictũ verò prædictorũ teſtiũ (cũ periuri ſint) non eſt aliquatenus admittendũ. Not. ꝙ periuro nõ eſt credendũ. Itẽ primo dicto alicuius ſtandũ eſt. Itẽ qui occaſionẽ damni dat, damnum dediſſe videtur.

f ¶*Periurio*.] De periurio 3, quod ſtatim fuit cõmiſſum, debent agere pœnitentiam vij. annorum. 6. q. 1. quicunque.

3 De pęnis periurorũ vide Baldũ in l. iuriſiurandi. C. de reb. cr. & late per Guidonẽ Papæ deciſio. 178.

*¶Gl. ſeq. elicit duo arg. & ad ſecundũ ſignat contrariũ, & ſol.*

g ¶*Et adulterio*.] arg. ꝙ ſi aliquid imputatur alicui, vel puniatur de aliquo, oĩa quæ ſequuntur ex illo imputantur eidẽ. arg. ſ. de conſt. nam concupiſcentiã. & aliquo prohibito, oĩa quæ ſequuntur ex illo prohibentur. item arg. ꝙ malum præcedens aggrauatur per conſequens ex illo. arg. 1. q. 1. placuit 3. & 50. diſt. ſi qua fœmina. & c. ſi quis voluntate. argu. contra. 15. q. 1. inebriauerunt. Solu. ibi primum non aggrauatur per conſequens ex illo, ſed de vtroque punitur.

*¶Gloſ. ſeq. dicit in brocar. quòd qui occaſionem, &c. arg. pro. inducit 4. cano. 3. ll. & vnam decret. in contrarium duos can. & vnam l. & ſoluit diſtinguendo.*

h ¶*Dederunt*.] Arg. ꝙ qui occaſionẽ damni dat, damnũ dediſſe videtur 4. & ideo tenetur. arg. 86. diſt. paſce. & 87. diſt. ſi expoſitus. ff. ad l. Corn. de ſica. nihil intereſt. ff. de offi. pręſi. illicitas, §. ſicuti. & 1. q. 1. placuit 3. ff. ad l. Aquil. l. qui occidit. §. pen. 50. diſt. ij qui arborẽ. ĩ. de iniur. c. vlt. in fi. arg. contra. 23. q. 5. de occidendis. ff. de fur. verũ. 23. q. 4. Nabuchodonoſor. circa prin. Sol. Qui dat occaſionem damni, ſi dat operã rei licitæ, & adhibet diligentiam quam poteſt, non tenetur de ijs quæ inde ſequuntur: vt in c. de occidendis. ſi non adhibet, tenetur. 50. diſt. ſæpe. & in l. qui occidit. §. pen. ſi dat operã illicitæ rei, ſemper imputat̃ ei, quod inde ſequitur. 50. diſt. quantũ dicit. & ff. ad l. Aquil. itẽ Mela. ĩ. de vſuris. c. vlti.

4 Cõcor. tex. in l. ſi quis ad ſe. C. ad legẽ Iul. de vi publ.

i ¶*Migrauerint*.] Arg. ꝙ ſi iſti, vel alter eorum ad ſecunda vota tranſierint, quòd non poſſint ſeparari, nec debent inquiri

quiri

quiri de corruptione tali: & hoc quidam cōcedunt. Sed hoc falſiſſimū eſt, & ideo ſupple maximè quandocūque legitimè conſtiterit de falſitate 1 ſeparabuntur ſecunda coniugia, & priora reſtaurabuntur. j. de re iud. lator. & c. conſanguinei. & j. de fri. & maleſi. laudabilem. & c. fraternitatis, & 35. q. 9. §. quia verò. & c. ſeq.

a ¶Periuri.] Eis aūt credi non debet tamq̄ periuris, quia ad teſtimoniū vlterius admitti nō debent. j. c. teſtimoniū. 6. q. 1. quicūq;. & 22. q. 5. ſi quis cōuictus. & c. paruuli. & 2. q. 7. nō pōt. in pœnitentia. n. creditur, vt iniungatur eis pœnitentia. in iudicio. n. eis credi nō dēt contrariū in eundē caſum. ſ. de proba. per tuas. & C. de non nu. pec. l. gṇaliter. Ber.

Veniens ad nos.] Primò ponit petitionem presbyteri. Secundò illam exaudit: ibi, Et nos. Abbas Sicul.

Casvs. Obiectum fuit cuidam presbytero L. nomine, quòd in eccleſia de Oueñ. canonicè non fuiſſet ingreſſus, quia promiſit vnicuiq; parochianorum ſuorum, remittere quinque barillos vini, qui pro beneficio dari conſueuerunt ſacerdoti in ipſa eccleſia deſeruienti: ad hoc probandum duo fuerunt teſtes inducti, q iurati depoſuerūt presbyterū pdictū talē feciſſe promiſſionē: quorū alter cū prædicto presbytero fecit dictam promiſſionē: iudex qui de cauſa cognoſcebat, dictū presbyterū abſoluit: quo facto presbyter ad dominum Papā accedens, prædicta omnia ei expoſuit cum ipſa ſententia: Papa reſcribens eidem iudici confirmat ſententiam ipſius, ex eo quòd ille, qui eodem erat infectus crimine, contra illum teſtificari non potuit, & nulli de ſe confeſſo aduerſus alium eſt credendum, & dictum vnius teſtis non ſufficit ad condemnationem alicuius. Not. ꝙ nulli de ſe confeſſo contra alium eſt credendum. Item ad dictum vnius non eſt aliquis puniendus. Item idem eſt remittere, & dare, quia vtrumque ſimoniam inducit.

1 Hoc fateor: ſed litera nō de falſitate, ſed corruptione loquit: ut dixit in text. Sed quādo migrauerunt ad ſecūda vota cū maiori diſcuſione recipient teſtes: & difficilius retractabitur ſnia ſecundū Inn. ſed H. dicit, qñ non migrauerunt imponetur illis pœnitentia tantum de periurio. ſed vtroq; caſu fiet inquiſitio. Io. A.

†Aliàs: idē Archerer. archiepo. Aliàs: Ariten. archiepiſcopo.

†Cap. 9. e. tit. in 1. cōpilatio.

†Aliàs, iuris.

† De hoc articulo vide latè p Antonium Gomeziū Tom. 3. varia. reſo. c. 11. & per Iul. Clarū in prac. crimi. §. fi. q. 21.

ctorum (cum periuri a ſint) eſt in hoc caſu aliquatenus admittendum.

¶Idem.

*¶Socius criminis, & muneris non teſtificatur etiam in crimine ſimonię. & vnius teſtimonium non ſufficit ad condemnationem.*

CAP. X.

j VEniēs † ad nos L. presbyter ſua relatione monſtrauit, quòd ei obiectū fuit, quòd in eccleſia de Oueñ. canonicū non habuiſſet ingreſſum: quia promiſiſſet vnicuiq; parochianorum quinque barillos vini remittere b, qui ſacerdoti ibi pro tempore ſeruienti, conſueuerant pro beneficio dari. Verum cū duo apparuiſſent, qui iurati depoſuerunt prædictum presbyterum talem feciſſe promiſſionem, & cum altero illorum c pactum illud factū fuiſſe, tu de presbytero ꝓut ordo rationis † exigit iudicaſti d. ¶Et nos tuam ſententiam cōmendamus, eo ꝙ ille qui eodē erat infectus crimine, inde cōtra eum teſtificari nō † poſſet: nulliq́ue de ſe confeſſo e, aduerſus alium in eodem crimine ſit credendum, nec vnius teſtimonium f ad condemnationem ſufficiat alicuius.

¶Idem abbati † ſan. L. & priori ſan. C.

*¶Atteſtationes in vno iudicio receptę fidem faciunt in eadem cauſa, & inter eaſdem perſonas coram alio iudice.*

CAP. XI.

CAuſam † quæ: & infrà. ¶Diſcr. veſtræ mādamus, quatenus ſuſceptis atteſtationibus vtriuſque partis, quæ ab alijs iudicibus g ſunt receptæ, cauſam ipſam fine debito terminetis.

¶Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo, & Vigor. Epiſcopo.

*¶Clerici non ſunt à ferendo teſtimonio in cauſa eccleſiæ ſuæ ſine rationabili cauſa repellendi.*

CAP. XII.

CVm † nuncius: & infrà. ¶Non lateat prudentiā veſtram, quòd clerici nō ſunt à ferendo teſtimonio ſuper negotio eccleſiæ ſuæ (niſi alia rationabilis cauſa impediat) repellendi h.

¶Idem Cantuar. Archiepiſcopo.

*¶Crimen nunc probatum repellit teſtē, aliàs de illo crimine non dānatū.*

e ¶Confeſſo.] Sic ergo patet, quòd ſocius criminis non admittitur in teſtimonium in eodem crimine. 4. quæſt. 3. c. ſi teſtes. §. item liberi. ſic ſuprà de confeſſ. cap. 1. vbi de hoc. & teſtis qui non ſolùm in eodem crimine fuit, ſed ſi conſimili morbo laboret, non eſt admittendus. infrà eod. perſonas. fallit tamē: quia q̄nque admittitur ſocius: vt 6. q. 1. §. verū. verſ. ſi quis. & 79. diſt. ſi quis Papa. Solui conſueuit ꝙ ſocij criminis & muneris non admittuntur, vt hic; ſed criminis tantum admittuntur in exceptis criminibus, vt ibi: ſic & quandoque ad detegēdam conſpirationem, ſocij & iurati ad teſtimonium admittūtur. j. de teſti. cogen. c. vlt. Additio. Vnde verſus.

*Per teſtem ſociū ſceleris ſimonia probatur,*
*Muneris & ſceleris ſocius teſtis reprobatur.*

vide cap. 1. eo. tit. li. 6. *¶Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶Teſtimonium.] Sic patet ꝙ vnius teſtimonium non valet. j. eo. licet. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. j. item vnius. 33. q. 2. admonere. ff. de quæſtio. maritus. arg. contra. 8. q. 3. talia. ff. de do. præleg. Theopompus. 86. diſt. tanta. & 28. diſt. de Siracuſanæ. & 97. diſt. nobiliſſimus. Sol. ſæpè adhibetur fides vni extra iudicium. 22. q. 4. innocens. dictum vnius in iudicio præſumptionem inducit. Lex illa, Theopompus. intelligitur cum teſtator voluit ei fidem adhiberi.

†Aliàs: ita bbati ſancti Benedicti, & Priori S. Crucis

† Cap. 10. eo. tit. in 1. compil. Et de materia vide Alex. conſ. 58. libr. 2. Iaſonē & alios in l. is apud quē C. de edend.

† Cap. 11. eo. tit. in 1. compil. & poſt conc. par. 8. c. 3.

b ¶Remittere.] Qui debitum remittit, dare intelligitur. 8. q. 3. talia. & ff. de calum. quinetiam. & ff. de condi. cauſa data. ſi mulier.

*¶Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit. ſecundò quęrit, affirmatiuè ſoluit contrarium.*

c ¶Illorum.] Sed cum crimen ſimoniæ ſit crimen exceptū, quare non admittitur quilibet etiam particeps criminis, ſecundum quod fit. 79. diſt. ſi quis Papa 15. q. 3. nemini. ſ. de confeſ. cap. 1. Dicas quòd tales perſonæ viles nullo modo ſunt admittendæ in accuſationem clericorum, aut in teſtimonium, niſi accuſatus malæ famæ, & opinionis antea extitiſſet: vt 2. q. 1. in primis. in fi. & j. de ſimo. per tuas. Præterea hic erat vnus teſtis idoneus, nunquid per eum, & per famam poſſet condemnari de tali crimine? Videtur ꝙ ſic: quia fama cum alijs probat. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item ſæpè. Sed non eſt verum, quia in crimine apertiſſimæ debent eſſe probationes. C. de proba. l. vlt. & 5. q. vlt. Epiphanium. quia vbi contra ſalutem hominis agitur, ſtrictius & cautius proceditur. C. de appel. addictos. ſecus in ciuili cauſa, in qua ſufficit pręſumptio vnius teſtis cum iuramento. arg. C. de reb. cred. in bonæ fidei. ſ. de proba. ſicut conſuetudo. penſatis negotijs cum circunſtantijs perſonarum, & cauſæ j. de iureiur. c. vlt. in fin. & ff. de legit. tuto. legitimos.

d ¶Iudicaſti.] abſoluendo illum.

*¶Gl. ſeq. not. quòd ſocius, & c. ſignat contrarium & ſol.*

CAuſam quę.] Casvs. Atteſtationes receptæ coram primis iudicibus, dandæ ſunt iudicibus alijs, quibus cauſa poſtmodum committitur. Not. quòd atteſtationes vnius iudicij, in alio iudicio locum habent.

g ¶Iudicibus.] Sic ſ. de proba. cap. vlt. ſic atteſtationes & acta in vno iudicio recepta, valent in alio. in Auth. de teſti. qm̄ multæ. coll. 7. & atteſtationes corā arbitris receptæ, valēt corā alijs iudicibus. j. eo. præſentata. & C. de teſt. l. vlt. & C. de arbi. l. pen. in fin. Iudex ad quem cauſa defertur, debet habere acta omnia prioris iudicis. ſ. tit. proxi. quoniam. & cap. vlt. Et ſi teſtes apud primum iudicem non ſunt publicati, adhuc alij poſſunt induci. j. eo. cum cauſam.

CVm nuncius.] Casvs. Clerici non debent repelli à ferēdo teſtimonio in cauſa eccleſiæ ſuæ, eo ꝙ clerici ſunt: niſi aliud impediat. Not. ꝙ illi qui ſunt de vniuerſitate, poſſunt ferre teſtimonium in cauſa eccleſię.

*¶Glo. ſeq. alleg. tres concor. & tria iura in contrarium ſoluit. Secundò quærit alleg. 3. ad negatiuam. & alia 3. ad affirmatiuam: ponit opinionem, vltimam ſoluit. & pro contraria ſolutione ibi remittit.*

h ¶Repellendi.] Imo ſunt admittendi. 14. q. 2. ſuper prudentia. & ſ. eod. inſuper. vbi de hoc. & Inſtit. de re. di. §. vniuerſitatis. & §. nullius autem. ff. de re. di. l. in tantum. §. 1. ar. contra. Inſtit. de teſta. §. licet. & C. de teſti. omnibus. & 4. q. 3. cap. ſi teſtes. §. nullus. quia cauſa eccleſiæ ſatis videtur ſua. Sol. in cauſa eccleſiæ, vel vniuerſitatis qui dicit teſtimoniū, pro nullo de vniuerſitate hoc facit. ergo nec pro ſe. ar. 12. q. 2. qui manumittitur. Sed pone quòd aduerſarius petat clericos in teſtimonium de eccleſia pro ſe induci contra ipſam eccleſiam, nunquid debent compelli? Videtur quòd non ſ. de poſtul. cap. vlt. in fin. & filius contra patrem non compellitur, quia non compellitur contra alios inferiores ſibi coniunctos. 4. quæſt. 3. §. item lege Iulia 2. Sed iſte eſt filius 2 eccleſiæ, quæ ipſum domino ſociauit. j. de pœn. presbyteri.

2 De carnali eſt, phibitio & edictum: de teſtib. prohibitoriū j. eo. l. 1. Ioā. And.

teri. ergo non compellitur ferre teſtimonium contra ipſam. Item nemo debet petere ab aduerſario ſuo inſtrumenta propria. s̃.de prob.c.1.& C.de teſti.nimis.& 4. q.3. §.qui intendit. Sed cõtra videtur ꝗ poſſit, quia eccleſia poteſt ipſum inducere pro ſe, ergo tenetur illum recipere contra ſe. 4.q.3.c. ſi teſtes.§. ſi quis teſtibus. 19.diſt. ſi Romanorum. & actoris, & rei æqua debet eſſe cõditio. s̃.de mut.pe.cap. 2. & teſtis pro vtraque parte dẽt ferre teſtimonium. 14.q. 5. non ſanè. & nihil dẽt licere actori quod reo non liceat. ff.de reg. iur. nõ dẽt. Quidam dicunt ꝗ non debet cõpelli clericus ferre teſtimoniũ contra eccleſiam ſuã: tñ ſi eccleſia ipſum inducit pro ſe, tunc tenetur & compellitur dicere pro aduerſario. ff. de eden.l.1.§. edenda. & ſic intelligitur quod dicitur: teſtis pro vtraque parte dẽt ferre teſtimonium. Alij dicunt, ꝗ verius videtur, ꝗ bene debeat cõpelli ad hoc, non obſtantib. contrarijs ſignatis, qa non tangunt hunc caſum, quia cauſa eccleſiæ non eſt propriè clerici, & tacere veritatẽ peccatum eſt. 11. q. 3. quiſquis. nec ob. arg. j̃. eod. veniens. in fin. vbi de hoc.

† Cap. 12. eo.tit.in 1. cõpilat. & poſt conc. Later. ſub Alex. iij. par.8. c. 4.

† Cap. 14. eo.tit.in 1. compil. & poſt conc. Later. par. 8.c.8. Deciſionẽ huius capitis locũ etiã habere in clerico primæ tonſuræ tenet Dominicus in c. ſacerdotes. 1.q.7.

CAP. XIII.

SVper † eo, quod quæſiuiſti, vtrum teſtes ſint reprobandi in cauſa criminali, vel ciuili, quibus ab aduerſa parte crimina opponuntur: Reſpondemus, ꝗ ſi etiam ante non ſunt conuicti, vel confeſſi [a] de criminibus illis dummodo inde conuincantur, in teſtimoniũ non debent admitti.

¶Idem Salernitano Archiepiſcopo.

¶*Laicus in criminali non teſtificatur contra clericum; accuſat tamen pro ſua vel ſuorum iniuria.*

CAP. XIIII.

DE cætero † laicos in accuſationem, vel teſtimoniũ contra clericum, in criminali cauſa non eſſe aliquatenus admittendos, cenſura ſacrorum canonũ [b] manifeſtius edocet: Niſi fortè ſuam, [c] vel ſuorum iniuriam proſequantur. Nec tunc etiam ad teſtimonium, ſed ad accuſationem poſſunt admitti.

¶Idem eidem.

¶*In cauſis eccleſiaſticis, & ciuilibus, poſſunt fieri tres productiones teſtium. quarta autem non admittitur abſque ſolemnitate legali. Et ſuper dictis teſtium poſt ipſorum publicationem poteſt publicè diſputari.*

S*Vper eo.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Reſpondemus.* Abbas.

CASVS. Teſtes recepti ſunt in aliqua cauſa criminali ſiue ciuili: opponuntur eis crimina, vt à teſtimonio repellantur; quæritur quid iuris ſit? Rñdet, ꝗ ſi de criminibus illis antea non ſunt conuicti, vel confeſſi, ſi modo inde conuincantur, non ſunt in teſtimonium admittendi. quod dicitur hic, intellige prout traditur. j̃. eo. teſtimonium. Not. ꝗ obtentu criminis repellitur teſtis à teſtimonio etiam in criminali: quod verum eſt, ſi in crimine perſeueret.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶*Confeſſi.*] ſi ante accuſationem inſtitutam contra eos conuicti, vel confeſſi fuerunt, ſi adhuc in crimine perſeuerent, repelluntur. j̃.eo.teſtimoniũ. vbi hæc materia plenius expeditur. conttarium ſignatur 4. q.3. §. item lege Iulia 1. & ff.de ijs qui no.infa.athletas.§. calumniator ſecundum leges damnatus tantum repellitut à teſtimonio: ſed ſecundum canones repellitur, ſiue iam condemnatus ſit, ſiue ei probari poſſit, & probetur.

D*E cætero.*] Primò ponit regulam, à qua ſecundò excipit: ibi, *Niſi.* exceptionem determinat: ibi, *Nec tunc* Abbas.

CASVS. Quærebatur, vtrum laici recipiendi ſint in accuſationem, vel teſtimonium contra clericos. Reſpondet ꝗ ſecundum canones non ſunt aliquatenus admittendi, niſi ſuã, vel ſuorum iniuriam proſequantur, & tunc ad teſtimonium non ſunt admittendi, ſed ad accuſationem poſſunt admitti. Not. ꝗ nullus repellitur à proſecutione iniuriæ ſuæ, vel ſuorum etiam contra clericum, niſi eſſet excommunicatus.

b ¶*Canonum.*] quos habes 2.q.7.c.1.2.& 3.& 6.q.1. beatus. & 11.q.1.c.2.& j̃.de accuſa.cum P. Manconella.

¶*Glo. ſeq. addit alium caſum, & remittit.*

c ¶*Suam.*] & in exceptis criminibus, vbi admittuntur laici contra clericos etiam viles quandoque. j̃. de ſimo. tanta. Quando & qualiter laici admittãtur in accuſationem, vel teſtificationem clericorum, dicitur j̃.de accuſ.cum P.

I*N cauſis.*] Duo ſunt dicta ſecundum: ibi: *Et ſuper.* Abbas.

CASVS. In cauſis eccleſiaſticis non debent teſtes produci vltra tertiam productionẽ, niſi adhibita ſolemnitate legali, vt traditur j̃. eod. vltra. Not. quòd quarta productio non debet dari, niſi cum iuris ſolemnitate.

¶ *Glo. ſequens ponit 2. lect. circa productionem, de qua hic loquitur: & primam approbat.*

d ¶*Productionem.*] i. dilationem, quia in vna dilatione plures poſſet producere teſtes, quolibet die dilationis poſſet producere, hodie vnum, cras alium, & ſic vſque ad vltimam diem dilationis. Finita prima dilatione iuſta cauſa allegata, iudex ſecundã dilationem dabit, & iterum tertiam: quartam non dabit, niſi cum iuris ſolemnitate, prout traditur j̃.eo. vltra tertiam. & in Auth. eo. tit. §. quia verò. coll. 7. verſic. ſi verò. Et hoc intellige antequam renunciauerit ꝓductioni teſtium, quia non poſſet poſtea audiri. j̃. eod. de teſt. in fine. nec danda eſt ſemper quarta ꝓductio, ſi iudex viderit eam denegãdam, vt effrænatam multitudinẽ teſtium compeſcat. j̃. eo. ſignificauerũt. Imo ex eadem cauſa poſſet denegare tertiam, & ſecundam, dummodo in prima dilatione ſufficientes teſtes produxerit. j̃. e. de teſtib. Et niſi quarta productio id eſt, dilatio detur, ceſſante cauſa prędicta, ſcilicet effrænata multitudine: appellatio propter hoc emiſſa tenet, vt in di. decr. ſignificauerunt. Vel dic ꝗ tertia productio fieri debet ſub vna dilatione: tamen quod prius dixi, ſeruatur de facto, & ita conſuetudo interpretatur primam expoſitionem, quæ eſt optima legum interpres. s̃. de conſue. cum dilectus. & hoc notat dominus Azo, ſecundum I. B. C. eod. tit. l. vlt. Ber.

*hoc dicit, ſecundum lecturam communem, & verbis textus congruentem.*

† Cap. 15. eo.tit.in 1. compil. & poſt conc. Later. ſub Alex.iij.c. 9.par.8. Et de materia huius decretalis vide latè ꝑ legiſtas in Auth. qui ſemel. C. dẽ proba. ad de Lapum allegatione, 82. & dẽ intellectu Hoſtien. in ſumma tit. de dilatio. §. & quib.

† Eſtbrudens.

† Embrudin.

†Poſt cõc. Later. ſub Ale.iij.pa. 8.c. 10. & c. 16. eod. ti.in j. cõp. Et de intellectu vide notata per Anto. But. in c. in noſtra. j̃. eod. adde imolã in clem. 1. de appe. & Baldum in l. itẽ videndũ ff. dẽ peti. hęre.

Teſtes diſcordesſũt ad concordiã reducendi.

CAP. XV.

IN † cauſis eccleſiaſticis, vel ciuilibus vltra tertiam productionem [d], non debẽt teſtes produci, niſi adhibita quadam ſolemnitate, quæ in legibus inuenitur expreſſa: Et ſuper dictis teſtium, cũ fuerint publicata, publicè poteſt diſputari.

¶Idem propoſito, & canonicis Embrudeñ. † eccleſiæ.

¶*Si quis probat actum geſtum poſt appellationem, & aduerſarius probat. quòd ante, præfertur prima probatio: & actus iudicatur non tenere, niſi ſecundus probet quòd ante omnem appellationem.*

CAP. XVI.

CVm † tu, fili præpoſite, cũ quibuſdã canonicis tuis, & archiepiſcopus veſter eſſetis in noſtra prȩſentia conſtituti: & infrà. ¶Cũ conſtet teſtes veſtros iuraſſe, ꝗ poſt appellationem, excommunicationis ſententiã tulerit: & archiepiſcopi teſtes ſimiliter iuraſſe, quod ante appellationẽ: Nos dicta teſtium benignè [e] interpretari volentes, ne periurij reatu notentur: quia vtrumq;

C*Vm tu fili.*] Si fieri poteſt concordanda ſunt dicta teſtiũ, quæ videntur contraria. Primò deciſè narrat factum: Secundò diffinit: ibi, *Cum conſtet.* Abbas.

CASVS. Quidam præpoſitus & canonici ſui ex vna parte, & archiepiſcopus ipſorum ex altera, ſuper quadam ſententia excommicationis cauſam habebant adinuicem: ex vtraque parte teſtes producti fuerunt: tandem cauſa delata eſt ad dominum Papam: vnde ipſe tȩſtibus examinatis dicit, quòd teſtes capituli iurati dixerunt, quòd ſententia excommunicationis lata fuit poſt appellationẽ, & teſtes archiepiſcopi ſimiliter iurati dixerunt, ꝗ ſententia lata fuit añ appellationẽ: Papa verò dicta teſtium volens interpretari benignè, nȩ de periurij reatu notentur, decreuit ſententiam illam non tenere: quia vtrumque eſſe potuit, ſcilicet quòd & ante ſententiam fuit appellatum, & ſuper illa deponunt teſtes capituli, & pòſt eandem iterum fuit appellatum, & ſuper illa deponunt teſtes archiepiſcopi, & ſic diuerſum tempus impedit contradictionem teſtium. Nota quòd in benigniorem partem ſemper facienda eſt interpretatio. Item, teſtes ſemper debent (ſi poſſunt) concordari propter periurium.

¶*Glo. ſeq. not. teſtes concordandos, & c. Secundò ar. duo. tertio obijcit & ſoluit.*

e ¶*Benignè.*] Not. quòd teſtes, ſi poteſt fieri, ad concordiam ſunt reducendi, ne periurij reatu notentur: & ſi nõ ad literam, ſaltem quo ad ſpiritualem intellectum. 11.q.3. anteceſſor. & c. quòd prædeceſſor. & 8. quæſtio. 1. in ſcripturis. ſic & Euangeliſtæ reducuntur ad concordiam. de pœn. diſtin. 1. periculosè. 32. quȩſtio. 7. quòd autem. & omnia teſtimonia ſequenda ſunt ſi poteſt fieri. 4. quæſtio. 3. ſi teſtes. Item eſt hic argum. quòd dubia probatio non prodeſt ei, qui eam inducit. ſic ſuprà. de probat.

probat. in præſentia. Item argument. quòd in dubijs pro reo iudicari conſueuit. ĵ. de fide inſtrumen. inter dilectos. in fine & ŝ. de probat. ex literis. ff. de regul. iur. ſemper in dubijs. Sed videtur quòd in tali dubio potius debuit Papa interpretari quòd eſſent excommunicati: quia hoc eſſet ſecurius propter periculum animæ: nam excommunicatio eſt medicinalis. 2. quęſt. 1. multi. & ideo traditur quis ſatanæ, vt ſpiritus eius ſaluus fiat in die Domini. 11. quæſt. 3. audi denique. & ad cautelam ſaltem abſoluatur; aliàs debuiſſet ſaltem mandaſſe illos abſolui. ĵ. de appel. ad pręſentiam. & ĵ. de ſentent. excommunic. per tuas. Sed hoc dictũ fuit propter teſtes, ne de periurio notarentur ſaltem de facto: quia licet teſtimonium reprobetur, teſtes tamen inter infames quaſi ex falſo teſtimonio non habentur. ŝ. de ordi. cogni. cum dilectus. & ff. de ijs qui no. infam. Lucius. ſed tamen re ipſa, & opinione hominum non fugiunt infamiæ notam. ff. de obſe. à lib. & libertis pa. præſtan. l. 2. & ĵ. eod. teſtimonium. & ſic prouidet tam in teſtibus quàm in canonicis, cum ipſi potuerunt poſtea ad cautelam facere ſe abſolui, 1 ſim. ĵ. de appell. ad præſentiam. Et quia potuit eſſe quòd pluries fuerit appellatum: vt ſequitur. & hæc ſententia fuit potior, & benignior.

† Poſt concil. Latera. c. 12. par. 8. & c. 17. eo. ti. in 1. cõp. Et de materia vide Angelũ in l. per hanc. C. de temp. app. & Ant. de But. in c. at teſtationes ĵ. de deſpõ. impub. & in cap. at ſi clerici. ŝ. de iudi. vbi hũc textũ limitat.

1 Et forte hoc mãdauit Papa: licet hoc nõ dicatur, ſecũdũ Tãc. Vi. & Phi. Ioan. And.

eſſe potuit, & quòd poſt primam appellationem, & ante ſecundam, ſententia lata fuerit, eandem ſententiam decernimus non tenere.

¶Idem Epiſcopo Placen.

¶*In cauſa appellationis ſuper nouis capitulis tantum teſtes noui, & veteres producuntur, iuramento ſecundum morem prius recepto.*

CAP. XVII.

FRaternitatis † tuæ literis nos cõſulere voluiſti, vtrũ recipiendi ſint noui teſtes ſuper quæſtione iudicata, in qua teſtibus renunciatum [a] conſtet vtrinque. Et an teſtibus in prima cauſa receptis, propter cauſam appellationis liceat ſuper quæſtionibus iudicatis aliquid noui proponere: & infrà. ¶Duximus tibi reſpondendũ, quòd in appellationis cauſa, ſi noua contigerit emergere capitula, ſuper quibus aliqua partium voluerit nouos teſtes inducere, vel per iam receptos [b] aliquid comprobare, eos credimus poſſe recipi ſuper nouis [c] dumtaxat capitulis: receptis prius ab ipſis, ſecundum formam recipiendorum teſtium, iuramentis [d].

FRaternitatis.] In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Duximus*. Conſultatio eſt bimembris. Et ſecundum membrum: ibi, *Et an.* Abbas.

CASVS. Sententia lata eſt in aliqua cauſa: in qua renunciatum fuit teſtibus vtrinque, & concluſum in cauſa: appellatum fuit ab illa ſententia: quæritur vtrum in cauſa appellationis noui teſtes poſſunt recipi ſuper quæſtione iudicata: & vtrum teſtibus in prima cauſa receptis, liceat aliquid de nouo proponere ſuper ipſa quæſtione? Reſpondet Papa, quòd ſi in cauſa appellationis noua capitula oriuntur, ſuper quibus partes voluerint teſtes inducere, vel per iam receptos aliquid probare, bene ſunt recipiendi ſolummodo ſuper nouis capitulis, receptis primò iuramentis ſecundum formam nouorum teſtium. Nota quòd poſt aperturam teſtium ſiue in cauſa principali, ſiue in cauſa appellationis, non ſunt recipiendi teſtes ſuper eodem capitulo, ſuper quo teſtes publicati ſunt: ſed ſuper nouo bene recipiuntur.

a ¶*Renunciatum.*] Maximè, quia ſi non eſſet renunciatum expreſsè ex quo publicatæ fuerunt atteſtationes, non poſſunt poſteà alij teſtes ſuper eiſdem capitulis induci. ĵ. eod. de teſt. cap. intimauit.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶*Receptos.*] Et ſic patet, quòd idem teſtis pluries poteſt recipi contra aliquem. Sed contra videtur 4. quæſt. 3. c. placuit. §. item in criminali. ff. eod. produci. Contraria loquuntur in criminali: & ibi qui ſemel tulerit teſtimonium contra aliquem præſumitur inimicus eius, ſi iterum velit contra ipſum teſtificari 2. ĵ. de accuſa. meminimus.

2 Datur & alia ſolutio, ꝙ contraria loquãtur ſuper eodẽ capitulo: iſta ſuper diuerſis, ſecũdũ Hoſt. Ioan. And.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium de duabus legibus in concor. alle. Auten. & ponit reſponſionem Legiſtarum ad illam, quam reſponſionem reprobat, & legibus predictis reſpondet.*

c ¶*Nouis.*] pendentibus ex veteribus, & quæ ex illis oriantur. ĵ. de fide inſtrum. cum Ioannes. & C. de tempo. appel. per hanc. & in principali cauſa apertis atteſtationibus ſuper nouo capitulo orienti ex primis recipiuntur teſtes. ĵ. eod. ſeries. & c. ex tenore. Sed contrarium videntur dicere leges: quia etiam ſuper eiſdem capitulis in cauſa appellationis noui teſtes recipi poſſunt. C. de appella. cos. §. 1. & 2. C. de tempo. appella. per hanc. & ſic etiam obſeruatur in iudicio ſeculari. Sed Auth. dicit contrarium, & concordat huic cap. quòd poſtquam aliquis didicit teſtificata, non poteſt vlterius teſtes producere ſuper his, ſuper quibus introducti ſunt, in Authen. eod. §. quia verò. coll. 7. ſed domini legum ſatis friuolam adhibent ſolutionem: Intelligunt enim Authen. in eadem cauſa ante ſententiam diffinitiuam, & leges iſtas in cauſa appellationis: ſed ratio prohibitionis remanet eadem in cauſa appellationis, quæ fuit in principali, ſcilicet periculum ſubornationis: & ideo quia cauſa remanet eadem vtrobique, eadem debet eſſe prohibitio vtrobique: & vbi eſt eadem ratio, idẽ iudicium habẽdum eſt. ſuprà de tranſlatio. inter corporalia. ff. ad legem. Aquil. illud. & alibi, quotiens vitium ex vna radice naſcitur, conſequens eſt vt eadẽ lege tollatur. C. de nup. ſi libertam. Vnde dicendum eſt, quòd apertis atteſtationibus vlterius non recipiantur ſuper eiſdem articulis alij teſtes: & leges prædictæ rectè poſſunt intelligi, vt habeant locum ſuper nouis articulis pẽdentibus ex prioribus, & ſic concordabunt iuri canonnico. & Authen. prædic. §. quia verò. in quo non diſtinguitur vtrum in cauſa principali, vel in cauſa appellationis.

¶Idem Exonen. Epiſcopo.

¶*Qui iurauit teſtimonium non dicere, teſtificari compellitur, ſi teſtificationes publicatæ non ſunt.*

CAP. XVIII.

INtimauit † R. presbyter †, quòd G. † clericus capellanum eius, & alios quamplures de teſtibus ſuis iuramento cõſtrinxit, quòd teſtimonium, conſilium, & auxilium contra ipſum non præberent eidem: Ideoque iniungimus, vt ſi teſtimonium eorum [e] † publicatum non eſt: nec eſt abrenunciatum teſtibus: eos qui ſunt iuramento [f] adſtricti, & alios (ſi neceſſe fuerit) idoneos, in teſtimoniũ recipere non põſtponas.

† Poſt concil. Later. par. 8. c. 13 & c. 18. eo. ti. in 1. cõp. Et de materia vide Oldradũ cõſ. 127. & 160. & cõſi. 90. & 97.

† Vox, presbyter, deeſt, in antiquis.

† Aliàs, V.

† Illorum.

¶*Gloßa ſequens recitetur per queſtionem, ſcilicet que ſit forma iuramenti teſtis, de qua finis hic loquitur, & que capitula contineat.*

d ¶*Iuramentis.*] Aliter enim non admitterentur niſi à partibus remiſſum fuerit. ĵ. eod. tuis. Forma vero ſecundum quam iurare debent talis eſt. Iurabunt enim quòd dicent totam veritatem iudici, vel cui commiſerit, quam nouerint de re illa, ſuper qua iurant. 3. quæſt. 9. hortamur. 3 & in Authen. eod. titul. §. 1. Item quòd nullam interſerant falſitatem. 2. q. 4. nullam. & 3. quæſt. 9. pura. Item quòd pro vtraque parte dicent veritatem quam ſciunt. 14. q. 5. non ſanè. Item quòd dicent omnem veritatem, ſiue interrogati, ſiue non. arg. ĵ. de accuſa. cum dilectus 1. Item quòd non pretio, nec amore, nec timore, vel odio, ſeu pro alio commodo teſtimonium dicent. ĵ. eo. quotiens. ĵ. eo. licet 2. §. teſtes. Tanc.

3 Vbi patet ꝙ iurare dẽbet tactis euangelijs: an verò p̃ſumatẽ tetigiſſe, vide quod ſatis ſcripſi in §. ſequitur. ĵ. alle. ſuper ver. & no. Ioan. And.

INtimauit.] In prima parte ponitur conqueſtio. In ſecunda prouiſio: ibi, *Ideoque*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam R. nomine habebat cauſam cum V. clerico: Idem quendam ſuum capellanum, & alios quamplures iuramento adſtrinxit, quòd contra ipſum V. pro dicto R. non ferrent teſtimonium, nec conſilium, vel auxilium præberent eidem: Vnde conqueſtus fuit domino Papæ: mandat Papa, quòd ſi teſtimonium aliorum teſtium productorum non eſt publicatum, nec abrenunciatum teſtibus, iudex recipere non poſtponat illos qui ſunt iuramento adſtricti, & alios ſi neceſſe fuerit in teſtimonium. Nota quòd iuramentum illicitum non repellit à teſtimonio. Item atteſtationibus publicatis ſuper eodem capitulo, non ſunt alij teſtes recipiendi. Item poſtquam renunciatum eſt productioni teſtium, non ſunt vlterius admittendi.

e ¶*Eorum.*] ſcilicet teſtium, qui iam erant inducti & recepti. nam ſi dicta illorum publicata fuiſſent, nec iſti, nec alij, reciperentur vlterius: vt ŝ. c. proximo dictum eſt.

¶*Gloßa ſequens ponit duplicem lecturam. Prima quòd iſti iurati deponunt. Secunda quòd ſuper ſubtractione. & primam approbat.*

f ¶*Iuramento.*] Eo enim ipſo ꝙ voluit ſubtrahere copiam

probationis aduerſario ſuo, præſumitur iniquam cauſam fouere, & experiri debet in ſe iudicis auctoritatem eluſam. 3. q. 7. c. infames. ver. ſi quis autem. & j. tit. prox. peruenit. Ideoque non obſtante iuramento tali, quod iniquè fuit extortum, iurabunt dicere veritatem ſuper negotio principali, cum illud iuramentum illicitum fuerit, & ſine peccato ſeruari non poſſet 1, cum celare veritatem ſit peccatum mortale. 11. quæſt. 3. quiſquis. j. de cri. fal. cap. 1. & denunciandi ſunt illo iuramento non teneri. j. eo. conſtitutus. & eſt expreſſum j. de accu. olim. Temerariū enim iuramentum non repellit à promotione. j. de iureiur. ſicut 1. ergo nec à teſtimonio, vt hic dicit. Aliter tamen alij intelligunt, ꝙ iſti non debēt iurare ſuper principali, ſed ſolummodo ad detegendum tantæ calliditatis commētū. j. tit. proxi. peruenit 1. ſed illud ibi exponitur. Credo ei ſtandum, qđ primò dixi.

†Marta.

1 De hoc vide Spec. eo. tit. §. penult. verſi. quid ſi quis ſed melius per B. Thomam 2. 2. q. 70. art. 1. ad ſecundū arg. ad de quæ dixi lib. 2. cō men. ar. in Directo. Inquiſitor. Scol. 15. §. vltimo.

† Poſt cōcil. Lateranen. ſub Alexand. iij. par. 8. cap. 15. & c. 19 eod. tit. in 1. cōpilat.

¶ Idem Abbati, & fratribus de Martura †.

*¶ Publicatio, vel renunciatio teſtiū in certis capitulis, non prǽiudicat uolenti teſtes producere in alijs. hoc dicit quo ad titulum.*

CAP. XIX.

CAuſam, † quę vertitur inter vos, & plebanum, & clericos ſanctæ Mariæ de Martu. commiſſimus iudicibus terminandam: Cumque vtraque pars in eorum eſſet præſentia cōſtituta, & teſtes eſſent hincinde recepti, & eis ab vtraq; parte renunciatum, & atteſtationes ēt publicatæ, quoddam priuilegium nuper à nobis impetratum in medium protuliſtis: & infrà. ¶ Iudicib. ipſis mandauimus, vt ſuper alijs capitulis [a], ſi qua alia fuerint ab his, ſuper quibus teſtes recepti ſunt, & eorum atteſtationes publicatæ, teſtes (ſiqui idonei producti fuerint) recipiant: & (nullis capitulis nouiter [b] à nobis per veſtros nuncios impetratis, quę contineantur † in priuilegio veſtro, vel in alijs literis, quas vobis indulſimus, poſtquàm cauſam ipſam eiſdem commiſimus [c], prædictæ plebi in hac cauſa impedimētum præſtantibus) concordia, vel iuſtitia mediante decidant. ¶ Quia verò Flotentinus epiſcopus intimauit quædam capitula eidē priuilegio eſſe inſerta, quæ obuia rationi [d] videntur, illud ad noſtram præſentiam cum veſtro nuncio tranſmittatis.

† continentur.

CAuſam, quæ.] Cōmunis diuiſio. Secūda ibi. *Iudicibus.* Abbas Siculus.

Casus. Inter monachos de Martu. ex vna parte, & plebanum & clericos eiuſdem loci ex altera quæſtio vertebatur: quæ fuit commiſſa quibuſdam iudicibus: corā quibus teſtes fuerunt hinc & inde recepti, & renunciatū productioni teſtiū, & atteſtationes etiam publicatæ. Tandē monachi quoddam priuilegium impetratum lite pendente produxerunt in mediū, per quod iuri alterius partis generari præiudicium videbatur: Iudices ſuper hoc dubitātes conſuluerunt dominum Papam: ſuper hoc ſcribit Papa ipſis monachis dicens, ꝙ ipſe mandauit iudicibus vt recipiant teſtes idoneos, qui producti fuerūt ſuper alijs capitulis, ſi qua fuerunt, & alia ab his ſuper quibus teſtes recepti fuerūt, & eorum atteſtationes publicatæ, non obſtantibus aliquibus capitulis nouiter impetratis per nuncios monachorum, quæ continentur in priuilegio, vel alijs literis ſibi conceſſis, poſtquàm cauſa ipſa eiſdem iudicibus commiſſa fuit, quę videantur præſtare impedimentum alteri parti, & cauſam ipſam concordia, vel iuſtitia mediante decidāt. In fine mandat monachis, quòd priuilegium illud per nuncium ſuum ad præſentiam ſuā trāſmittant: quia Florentinus eps ſignificauit dño Papæ, ꝙ quędam capitula contra rationem erant ibi concluſa. Not. ꝙ atteſtationibus publicatis non ſunt vlterius teſtes alij recipiendi ſuper eiſdem capitulis, vel etiam renunciatum. Item lite pendente priuilegium in præiudicium alterius partis impetratū nullam de lite faciens mentionem, non valet, & eo non obſtāte iudices procedere debent.

*¶ Glo. ſeq. ponit duas lecturas, & ſecundam approbat.*

a ¶ *Alijs capitulis.*] nouis ſcilicet, pēdentibus tamen ex antiquis. & eſt arg. ꝙ pariter in cauſa conſultationis ſicut in cauſa appellationis, poſſunt teſtes induci ſuper nouis capitulis, quamuis atteſtationes ſint publicatæ. Vel intellige ſuper capitulis antiquis, ſuper quibus nondum fuerant aliqui teſtes recepti: & hoc verius videtur. Cum enim plura capitula ſiue negotia penitus diuerſa committuntur: bene poſſunt teſtes recipi, & publicari ſuper vno, & non ſuper alio.; poſtea poſſunt recipi ſuper alio, & poſſunt etiam tractari diuerſis tēporibus. ff. de arbit. quod tamen. primo reſponſo.

b ¶ *Nouiter.*] Nota, ꝙ lite pendente priuilegium, ſeu indulgentia impetrata 2 ſuper re litigioſa in præiudicium alterius partis non valet: vt hic patet, & s. vt lit. pen. c. vltim. vbi de hoc & in Auth. in me lit. ſa. iuſ. non fieri. §. ſi verò. col. 8. & infrà de priuileg. dudum.

2 Idem videtur Hoſtienſi ſi motu proprio principis ſit conceſſa. Ioan. And.

c ¶ *Cōmiſimus.*] Arg. ꝙ poſtquam cauſa cōmiſſa eſt iudicibus, res præſumitur eſſe litigioſa, ita vt indulgentia, ſiue priuilegium ſuper ea impetratum non valeat. ff. de excu. tuto. tutor petitus i principio.

*¶ Gloſſa ſeq. obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Rationi.*] Sed quare dicit obuia rationi, cum priuilegia indulgeantur contra ius cōe 3. diſtin. priuilegia. & 7. q. 1. petiſti. & 26. q. 2. non ſtatim. & c. nō exēplo. 16. q. 1. hinc eſt. & 100. diſtin. contra morem. & C. de legi. l. 3. in fi. ff. ad munic. l. 1. C. de theſau. l. vnica. lib. 10. vnde ſic debet exponi, obuia rationi. i. conſuetudini: & rōnabili curſui priuilegiorum obuiare videbantur, quod eſſe non debet: nec valent priuilegia, quæ nimium lædunt. arg. j. de deci. ſuggeſtum. & j. de verb. ſign. quid per nouale. & arg. C. de pre. imp. offe. quotiens. & l. nec damnoſa. Ber.

¶ Idem Nouicen. † Epiſcopo.

*¶ A teſtimonio repellitur ſimili morbo laborans.*

† Nornicen.

CAP. XX.

PErſonis † eccleſiarum: & infrà. ¶ Verum ſi coram te, vel alio quolibet negotia ventilentur: nolumus vt aliqui morbo cōſimili [e] laborantes, ſi certum ſit, aut legitimè ſuper hoc poſſint conuinci, ſi ab alterutra parte teſtes adducti fuerint, in teſtimonium admittantur.

† Cap. 4. ti. đ appelat. in 1. compilat. & poſt concil. Lateran. par. 10. c. 5.

¶ Idem in concilio Lateran.

*¶ Chriſtianus contra Iudęum in teſtem admittitur.*

CAP. XXI.

IVdei, † ſiue Sarraceni: & infrà. ¶ Teſtimonium quoque Chriſtianorū aduerſus Iudęos in omnibus cauſis (cùm illi aduerſus Chriſtianos, teſtibus ſuis vti præſumant [f]) recipiendum eſſe cenſemus. Et ana-

† Ex cōcil. Lateranē. ſub Alexā. iij. c. 26. & cap. 5. ti. de Iudæis. in 1. compil.

Et de materia vide ꝑ Spec. tit. de teſti. §. 1. adde ꝗ de hoc articulo copioſè dixi lib. 2. commēt. in Direct. Inquiſito. Scuol. 10. & lib. 3. Schol. 124

PErſonas.] Casus. Sic pone caſum ſecundum ꝙ loquit̃ hæc decre. Vacat aliqua eccleſia: filius prælati decedentis, vel vicarij, vel etiam alius, cum prælatus ad quem ſpectat inſtitutio eccleſiæ dicit ſe ius habere in eccleſia, appellat, ne prælatus ordinet eccleſiam; Dicit Papa ꝙ ſi coram iſto epo, vel etiam alio huiuſmodi negotia ventilentur, non vult vt aliqui morbo conſimili laborantes, ſi hoc certum ſit, aut probari poſſit, in teſtimonium admittātur, ſi ab altera parte adducti fuerint. Per illud verbū, huiuſmodi, quod erat in antiqua decretali videbatur hæc decre. locū habere in ſimilibus cauſis. Sed in iſta decre. non eſt illud verbū, hmōi, ſed ſimpliciter dixit negotia, vnde videtur intelligenda decr. in omnibus cauſis, vt quicūq; hēt ſimile negotiū, nō admittat̃ in teſtimoniū ſimilis cāæ. Not. ꝙ qui cōſimilem cauſam habet, in cauſa conſimili teſtis eſſe non debet.

*¶ Glo. ſeq. allegat tres concor. & inducit tria ſimilia.*

e *Morbo conſimili.*] Sic 4. q. 3. cap. ſi teſtes. §. liberi teſtes. & s. eod. veniens. & s. de confeſ. cap. 1. vbi de hoc. Sic & iudex qui habet conſimilem cauſam, poteſt recuſari 3 s. de iudic. cauſam quæ 2. ſic & qui in crimine detinetur, non poteſt alium denunciare, vel accuſare. vt 3. q. 7. qui ſine. & c. poſtulatus. §. porro. in fin. 1. quæſt. 1. multi. circa prin. & j. de ſpon. cum in tua. nec poteſt alium corripere, qui in ſimile delictum corruerit. 15. diſt. cap. vlti. & 26. diſtin. vna tantum ſim. 42. diſt. §. 1. & 61. diſt. in ſacerdotibus.

3 Sed an talis ſimilitudo cauſę repellat teſtē: vī Goff. velle ꝙ ſic in Spe. eo. tit. §. 1. verſi. itē quod habet. ſed Ho. hic putat hoc abſurdum, niſi eſſet ſol⁹ vel vehementer ſuſpectus: eſſet. n. abſurdum, ꝙ vn⁹ emptor alteri emptori non poſſet ferre teſtimoniū & dicit decre. itelligendā de ſocio & ꝑ tit. ipſe ſecundum legem, quoniā liberi. C. eod. tit. dic in teſte vt dixi i iudice in decre. cauſā Ioan. And.

IVdæi.] Primò ponit dictum. Secundò addit pœnam. ibi, *Et anathemathe.* Tertiò addit cauſam: ibi: *Cum eos.* Abbas.

Casus. Dicit ꝙ teſtimoniū Chriſtianorū aduerſus Iudęos recipiendū eſt in qualibet cā, cū ipſi Iudæi aduerſus Chriſtianos ſuis teſtib. vti ꝓſumāt: & ꝙ Iudæos volūt Chriſtianis i hac parte ꝓferre, ſunt excōicādi, qa Iudęi debēt ſubiacere Chriſtianis. Nota ꝙ Iudæi ſubiacēt Chriſtianis, ſed nō e contra. Nota, teſtimoniū Chriſtianorū cōtra Iudæos indiſtinctè admittēdū. *Glo. ſequens ſignat contrarium.*

f ¶ *Præſumant.*] de facto: quoniam de iure nullus infidelis

contra

contra fidelem debet admitti in teſtimonium. 2.q.7.ſi hæreticus. &c. non poteſt & 23.q.4. ipſa pietas.

a ¶[*Subiacere.*] 23.q.vlti.diſpar. & melius ꝭ.de iudic.cum ſit. & 54.diſt.nulla.& 17.q.4. conſtituit.

b ¶[*Foueri.*] 86. diſtin. paſce.

SVper eo.] Duo ſunt dicta, & quodlibet ſubdiuiditur: vt per ſe patet. Abbas.

CASVS. Aliqua mulier petijt aliquem in virum: vir negat ꝙ contraxit cum ea: mulier vult probare intentionem ſuam per matrem, & per alteram mulierẽ: quæritur vtrum mater ſit admittenda in teſtimonium pro filia? Reſpondet Papa, mater videtur diligere incremẽtum filiæ, ac honorem: & ideo vbi vir ſuperior eſt diuitijs, nobilitate, potentia, vel honore, ſuſpectum eſt teſtimoniũ eius, & ideo non eſt aliquatenus admittendũ. Secũdò ponitur alia q̃ſtio. Aliqua mulier vult cõtrahere cum aliquo: mater alterutrius dicit ꝙ ſunt conſanguinei: quæritur an ſint coniungendi vel non propter ſolum dictum matris? Reſpondet Papa, quòd ſi matrimonium nõ eſt contractum inter eos: matre aſſerente illos eſſe conſanguineos, non debent coniungi. Si verò iam contractum eſt matrimonium, non debent ſeparari ſine iuramento plurium perſonarum. Nota ꝙ pater vel mater poteſt admitti in hoc caſu, vel repelli, ſecundum diſtinctionem hic poſitam. Item ad dictum vnius impeditur matrimonium contrahendum, ſed non dirimitur iam contractum.

† Cap. 2.e. t.in 2.cõpila.

† quia.

themate decernimus feriendos, quicunque Iudæos Chriſtianis voluerint in hac parte præferre: Cũ eos Chriſtianis ſubiacere [a] oporteat, & ab eis pro ſola humanitate foueri [b].

¶Idem Matthæo Cardinali.

¶*Teſtimonium matris eſt ſuſpectũ, vbi filia petit in virum aliquem ſe maiorem. Et ad dictum ſolius matris de impedimento deponentis impeditur matrimonium, ſed contractum non diſſoluitur.*

CAP. XXII.

SVper† eo, quod à nobis tua deuotio poſtulauit, vtrum viro negante ſe mulierem affidaſſe, ipſius mater mulieris, & altera mulier poſſint ad teſtimonium recipi: Cõſultationi tuæ taliter reſpõdemus, quòd † cum [c] mater filiæ incrementum, & honorem videatur diligere, vbi vir ſuperior eſt, diuitijs, & nobilitate, potentia, vel honore, teſtimonium eius videtur eſſe ſuſpectum. & ideo nõ eſſe aliquatenus admittendum. ¶Super illa verò queſtione, quam feciſti, an mulier cõiungenda non ſit viro, pro eo quòd ſola mater alterutrius, eos eſſe conſanguineos confitetur: Reſpondemus, quòd ſi non eſt firmatum matrimoniũ inter eos, matre aſſeuerante

¶*Glo. ſeq. fortificat tex. ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶[*Cum mater.*] Et ita videtur ꝙ pater & mater non poſſunt ferre 1 teſtimonium in cauſa filij. 4.q.3.c.ſi teſtes.§. item teſtis idoneus. Et quia cauſa filij, cauſa patris eſſe videtur: quia damnum & emolumentum ad eum pertinere videtur. arg. 2.q.6. biduum. verſ. palam. & in cauſa ſua nullus idoneus teſtis eſt. 4.q.3.§.nullus. & arg. 3.q.5.c.1. & pater & filius pro vna perſona reputantur. 35.q.3. contradicimus.§. hac auctoritate. & C. de impu. & alijs ſubſti.l.vlt.in fin. Inſti.de inuti.ſtipu.§. ei qui. Arg. contra. 35.q.6. conſanguineos. & ꝭ.qui ma.acc.poſ. videtur. Sol. Pater & mater & cæteri conſanguinei bene admittuntur ad coniungendum matrimonium, ſiue etiam ad diſiungendum propter conſanguinitatem fauore matrimonij, vt dicunt duo vltima contraria. illi etiam ſunt cæteris præferendi: vt ibi dicitur. Sed quod hic dicitur, intelligitur de his parentibus, qui ſuſpecti ſunt, vt litera dicit: vt ſi alter ſuperior eſt potentia, diuitijs. vel honore, pater & mater alterius nõ eſt admittendus: aliàs vbi æqualitas eſt, vel modica etiam excellentia 2, admittuntur: vt dicunt vltima cõtraria, & hoc in matrimoniali cauſa: in alijs verò cauſis pater pro filio, vel econuerſo non recipitur: vt dicunt iura prædicta. & illa decr. videtur in fi. quæ tamen loquitur in coniungendo, vel diſiungendo propter conſanguinitatem: vt ibi dicitur.

1 De hoc articulo vide latè tradita p Antoniũ Gabrieliũ lib. 1. cõ. conclu. tit. de teſtib. concluſio. 17.

2 Quia tũc ceſſat ſuſpicio, & idẽ ſi ipſi parẽtes eſſent valde honeſti: ſecũdũ Tanc. Ioan. And.

d ¶[*Firmatum.*] Id eſt, contractum per conſenſum mutuum de præſenti, tunc enim ſeparari non poſſet ad dictum vnius teſtis: quia in nulla cauſa dictum vnius 3 ſufficit. ꝭ. c. proxi. & s̃.c.veniens. & 4.q.3.c.ſi teſtes.§. item vnius verò. aliàs contrahere non debent, quia ad dictum vnius impeditur matrimonium contrahendum. ꝭ.de ſpon. præterea 2. Item & ſola fama impedit. ꝭ. de conſang. ſuper eo. multa enim impediunt contrahendum, quæ non dirimunt iam contractum. ꝭ. de iureiur. quemadmodum. & ſic non omnia quæ impediunt ordinandũ, deijciunt iam promotum. 15.q.1.§.vlt. & ꝭ.de reg.cap.ad apoſtolicam. & ꝭ.de accu.c.ſuper his.

3 In quibus caſibus ſufficiat vnus teſtis, vide per Nellũ in ſuo tractа.de teſtibus.

ipſos † eſſe conſanguineos, nõ debent cõiungi, quia præſumptio eſt non modica, quòd ſe linea conſanguinitatis attingant. Si verò matrimonium eſt firmatum [d], non debet ſine plurium iuramento diſſolui.

¶Idem.

¶*Ad deciſionem cauſæ, maximè pro parte Iudæi, non ſufficit regulariter minus teſtimonium, quàm duorum probatæ vitæ, & laudabilis conuerſationis.*

CAP. XXIII.

LIcet † vniuerſis: & infrà. ¶Quia nõ eſt licitum alicui Chriſtiano, & multò minus [e] crucis Chriſti inimico, vt cauſæ ſuæ vnius tantum quaſi legitimo teſtimonio finem imponat: ¶Mandamus, quatenus ſi inter vos, & quoſcunq; Iudæos emerſerit quæſtio, in qualibet cauſa Chriſtiani, & maximè clerici, non minus quàm duorum, vel trium virorum, qui ſint probatæ vitæ, & fidelis conuerſationis [f], teſtimonium admittatis: Iuxta illud Dominicum: In ore duorum [g], vel trium teſtium ſtat omne verbum. Quia licet q̃dam [h] ſint cauſæ, quæ plures quàm duos exigant teſtes, nulla eſt tamẽ cauſa, † quæ vnius [i] teſtimonio (quamuis legitimo) terminetur.

LIcet.] Iudæus nil poteſt probare minus quàm per duos teſtes fideles & honeſtos. Et facit quatuor. præmittit cauſam dicti, ponit dictum: ibi, *Mandamus.* quod probat auctoritate: ibi, *Iuxta.* ſoluit obſtaculum: ibi, *Quia licet.* Abb. Siculus.

† non.

CASVS. Dicitur in hac decre. ꝙ nulli Chriſtiano, & multò minus Iudæo licitum eſt cauſam ſuam probare per vnum teſtem. vnde ſi quæſtio aliqua emerſerit inter aliquos Chriſtianos & Iudæos, non minus, quàm duorum vel trium teſtium teſtimonium admittatur, q ſint probatæ vitæ, & fidelis cõuerſationis: q̃a vt Dominus dicit, In ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum: tamen quædam cauſæ ſunt quæ plures quàm duos requirunt, ſed nulla eſt, quæ vnius teſtimonio quantũcunque legitimo terminetur. Not. ꝙ vbi numerus teſtium non exigitur, duo vel tres ſufficiunt. Item vni in præiudicium alterius non eſt credendum.

† Cap. 1.ti. de foro cõpeten. in 2. compilat.

Et quatenus loquit̃ de vnius, aut pluriũ teſtimonio vide Nellũ tract. de teſtib. & Iacobũ Nocellũ regu. 213. incip. teſtes duo. & plenè p Anto. Gabrielũ lib. 1. cõ. conclu. titu. de teſtib. conclu. 1.

e ¶[*Multò minus.*] Arg. à maiori. ſic 43.diſt. diſpenſatio. & 11.queſt.1. magnum. ſic 32.q.5. ſi Paulus 4.

Matth. 18. Luc. 17.

† Vox, cauſa, deeſt in multis antiquis.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶[*Conuerſationis.*] Et ita Iudæus de iure non admittitur contra Chriſtianum ad teſtimonium. argu. 2.q.7.ſi hæreticus. & c.non poteſt. & c.pagani. & 23.q.4.ipſa pietas 5 Arg. s̃.co. Iudæi. non eſt contra: quia ibi factum recitatur, ſcilicet quòd illi vti præſumunt, ſed illud de iure fieri non debet.

4 De hac materia notatur ſuprà de elect.c. cum in cũctis.

¶*Gloſſa ſequens exponit affirmatiuam negatiuè, & dat ſimile per contrarium, ſubdens quatuor caſus, in quibus non ſufficiunt duo teſtes.*

g ¶[*Duorum vel trium.*] id eſt, nõ paucorum, prout ſequitur; & ſic affirmatiua exponitur per negatiuam. 35.q.3. æqualiter. ff.de manumiſ.l.4.in prin. ff.de dolo.l.non debet.in fi. ff.de leg. 2.cum pater §.rogo.l. cum quidam 2. & econtrario negatiua exponitur per affirmatiuam, non ſuum.i.alienum. C.vnde vi.l. cunquærebatur. ſic exponunt quidam diſt.1. omnes leges. naturale eſt tranſire per agrum alienum, id eſt, non ſuum.

5 Concor. l.3.§. ſi cũ l.ſeq. & ibi Barto. ff.de iureiur.

h ¶[*Quędam.*] Quædã ſunt cauſæ, quę plures teſtes requirunt, ſicut teſtamentum, vbi requiruntur ſeptẽ teſtes. C.qui teſt.fa. poſ.l.hac cõſultiſſima. & C. de teſt.l.ſi vnus. & puberes debent eſſe teſtes. C.de teſta.l.hac conſultiſſima. In codicillis quinq; requiruntur. C.de codi.l.vlt. Itẽ in dona.cauſa mortis quinque teſtes requiruntur. C.de do.cauſa mor.l.vlt. Et in caſu quẽ habes. 2.q.4.pręſul. & c.nullam. Item quinq; requiruntur cũ quis debitum in ſcriptis vult probare ſe ſoluiſſe. C.eo.til.l.teſtium.

¶*Glo. ſeq. ſoluit tria contraria.*

i ¶[*Vnius.*] Hoc verum eſt in alterius præiudicium. Et ſic nõ obſtat de cõſe.diſt.4.cum vtraq;.§.paruulos. vel vbi quis non habet ius petendi. s̃.c.proxi. & ꝭ.de ſpon. præterea 2. tamẽ vnus teſtis pręſumptionem inducit, ſed non facit 6 probationem. 20.q.3. præſens. ff.quemadmo.teſt.aper.l.1. in fin. & ff. de do. præle. Theopompus. ſed ibi teſtator hoc voluit.

6 Probat tamen ſemiplenè Ant. Gomezius tom. 3. varia. reſolu. c.12. nu.2. dixi plenè lib.3. com. in Direct. Inq. Schol. 18. §. & hoc valet.

¶Idem Firmano Epiſcopo.

*¶Non ſunt idonei teſtes, quos actor de familia ſua produxit.*

CAP. XXIIII.

IN literis †: & infrà. ¶Quidam nobilis tui epiſcopatus, quandam ſibi legitimè copulans, cùm eam in domo ferè per ſeptennium tenuiſſet, conſobrinam [a] patris eius antequàm eam duceret ſe aſſeruit cognouiſſe: ad quod probandum teſtes de familia [b] ſua tres produxit. Reſpondemus igitur, vt (ſi res ita ſe habet) pro illorum teſtimonio ipſum ab vxore nulla ratione diuidi patiaris †: nec contra ipſos aliquos audias, niſi probatæ eſſent vitę [c], & opinionis, de quibus veriſimile non eſſet, quòd deberent pro aliquo deierare.

¶Vrbanus tertius.

*¶Donec atteſtationes fuerint publicatæ, & eis renunciatum, produci poſſunt teſtes. poſtea verò non ſuper eodem capitulo, ſed ſuper alio ſ.c. hoc dicit, quo ad titulum.*

CAP. XXV.

CVm † veniſſet ad Apoſtolicam ſedē magiſter M. nobis expoſuit: quòd Lucius Papa prædeceſſor noſter cauſam, quæ inter ipſum, & abbatem de Sicolañ. † vertebatur, commiſit iudicibus fine debito terminandam: & infrà. ¶Mandamus, quatenus, ſi ſententiam illorum noueritis canonicè promulgatam, eam auctoritate Apoſtolica confirmetis [d]: nec appellatio illam † impediat, quę hic † interpoſita dicitur occaſione mortis prædeceſſoris noſtri, cùm poſteà egerit [e], & reſponderit, teſteſq; duxerit producendos †. ¶Quæſtiones quoq; alias, ſuper quibus teſtes fuere producti, & depoſitiones publicatæ eorū, vel renunciatum fuit teſtibus hinc & inde, nullis alijs ab alterutra parte ſuper eodem † receptis, ſecundum tenorem ipſarum mediante iuſtitia [f] terminetis. ¶Si quæ [g] verò fuerint quæſtiones †, ſuper quibus vel teſtes non fuerint producti, vel renunciatum [h] eiſdem, audiatis ſi qua hincinde propoſita fuerint, finem illis debitum imponentes.

† Sidolañ.
† illa, in antiquis.
† Dictio, hic, deeſt in antiquis
† vide l. ſi exhrẽdatus. & l. ſi ppo nas. §. 1. ff. de inof. teſta. & l. 2. C. de iure dot.
† aliàs, ſuper eodem negotio.
† Dictio, quęſtiones deeſt ī pluribus antiquis.

IN literis.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Reſpondemus*. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam nobilis cōtraxit matrimonium cum quadam muliere, cui ferè per ſeptennium cohabitās, conſobrinam patris ipſius mulieris antequam eam duceret, ſe aſſeruit cognouiſſe, vnde petebat ſeparari ab ipſa, ad quod pbandum induxit tres teſtes de familia ſua: q̄ritur an tales teſtes ſint admittendi? Reſpondet Papa, quòd ſi res ita ſe habet, pro illorum teſtimonio ab vxore ſeparari non debet, nec aliqui admittātur niſi ſint probatæ vitæ & opinionis, de quibus non ſit veriſimile, quòd debeant pro aliquo deierare. Nota quòd contra matrimonium familiares nō admittuntur: quia pręſumptio eſt contra eos, & propter periculum animæ.

† Cap. 5. e. tit. in 2. cōpilatione. Et de materia vide plenè p Antonium Gabrielū lib. 1. com. cōcluſion. tit. de teſtibus cōclu. 10. & p intellectu vide quæ dixi li. 3. in Directoriū Inqſitor. Scholaſt. 125.

a ¶Conſobrinam.] Allegabat primum genus affinitatis in tertio gradu, quod habet prohibitionē vſq; ad quartum olim vſque ad ſeptimum. 35. quæſtio. 3. cap. 1.

† Vide l. 2. §. familiæ. ff. vi bono. rap. & l. pnunciatio. §. 1. ff. de verb. ſig.

*¶Glo. ſeq. in prin. & in fin. non admittit teſtes familiares: dicit, & qui ſint familiares, & medium ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶*De familia.*] Teſtes quos accuſator de familia ſua pducit, nō valent. ff. eod. l. penul. & domeſticus ſiue familiaris non eſt admittendus. C. eo. tit. l. 1. Dicuntur familiares de quibus legitur. C. de ijs qui ad eccle. confu. l. vlti. §. 1. ver. ſanè. & 3. q. 5. c. 1. & 3. & c. accuſator. & 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. ver. item etiam iure ciuili. & in alio ver. item teſtes. Arg. contra. 14. q. 3. ſuper prudentia. & s̃. eod. inſuper. & c. cum nuncius. cum ſuis conſimilibus. Sol. domeſtici appellantur propriè quibus imperari poteſt ratione patriæ, vel dominicæ poteſtatis: vt in l. præſenti. quales credo hic fuiſſe. Contraria non obſtant, quia in alio caſu loquuntur, & illud eſt à iure permiſſum fauore eccleſiæ: quia non ferunt teſtimonium pro aliquo ſingulari. Familiares appellantur cōſanguinei, colonus, adſcriptitius, mercenarius, filius in poteſtate, libertus & ſeruus, & omnes habitantes in domo. Sed illi, quibus imperari poteſt, nullo modo admittuntur: alij cum diſtinctione affectionis: vt propter hoc contra eos præſumatur, vel non, vt dicit Hug. 3. q. 5. in ſumma. & c. 1.

† Cap. 25. eo. tit. in 1. compila.

Familiares, & domeſtici, q dicantur.

c ¶*Vitę.*] Not. in matrimonio ſeparādo præcipuè teſtes eſſe admittendos, qui ſunt probatæ vitæ & opinionis. j̃. de cōſang. ex literis. quia tolerabilius eſt aliquos contra ſtatuta hominū dimittere copulatos, quam coniunctos legitimè contra ſtatuta Domini ſeparari. j̃. eo. c. licet. in fin. Bern.

C*Vum veniſſet.*] Iſtud capitulum habet vnū dictum in principio, quod non facit ad materiam, & potuiſſet hoc omitti. Et ſunt duæ partes. In prima partis conqueſtio. In ſecunda dat iudices ibi, *Mandamus*. quibus tria mandat. Secunda: ibi, *Quęſtiones*. Tertia: ibi, *Si quę verò*. Abbas Siculus.

CASVS. Inter abbatem de Sicolano ex vna parte, & magiſtrum Martinum ex altera controuerſia ſuper pluribus articulis vertebatur, quam Lucius Papa commiſit quibuſdam iudicibus fine debito terminandam. Iudices tulerunt ſententiam ſuper quibuſdam articulis pro magiſtro M. dicebatur ꝙ ſententia non valebat, cum eſſet lata poſt appellationem interpoſitam occaſione mortis delegantis. Reſpondebatur ex parte magiſtri M. quòd appellatio illa non impedit quo minus ſententia debeat confirmari, cum poſt illam appellationem egerit, & teſtes produxerit, & ſic appellationi renunciauit, & citatio iudicum mortem delegantis præuenerit. Mandat Papa; quatenus ſi ſententia illa fuit canonicè promulgata, iudices illam confirment, non obſtante appellatione prædicta, cum poſt appellationem illam egerit & reſponderit, & teſtes produxerit citatione facta ante mortē delegantis: alias verò quęſtiones ſuper quibus teſtes producti fuerunt, & publicatæ atteſtationes: vel etiam ſi renūciatum ſit, hincinde teſtibus nullis alijs receptis ſuper eodem capitulo ab alterutra parte ſecundum tenorem illarum atteſtationū debeant terminare; & ſi aliæ quæſtiones fuerint ſuper quibus teſtes non fuerunt recepti vel renunciatum eiſdem, audiant quæ hincinde partes pponere voluerint, finem debitum imponentes eiſdem. Not. ꝙ qui poſt appellationem producit teſtes, vel ſtat iuri, tacitè renunciat appellationi. Item poſt publicatas atteſtationes licet altera pars nullos pduxerit, non ſunt alij teſtes inducendi. idem ſi renūciatum eſt hinc & inde: alias bene poſſunt admitti.

d ¶*Confirmetis.*] Hæc confirmatio habet perinde ac ſi p Papā facta fuiſſet. argu. C. de ve. iu. enu. l. 1. §. ſed neq; in fi.

*¶Gloſſa ſequens alleg. 6. concor. Secundò argu. quòd mortuo delegante, &c. dicens quoſdam hoc tenere, ſed gloßa tenet & probat contrariū, & ad hanc decr. reſpondet.*

e ¶*Egerit.*] s̃. de offic. delega. gratum. ff. de pact. tale. §. 1. ff. ad Mace. ſi filius. C. de re iudi. l. ad ſolutionem. j̃. de re iudic. ꝙ ad cōſultationem. & ff. de mino. ſi filius. Arg. ex hoc loco ꝙ mortuo etiam mandatore re integra poſſunt procedere iudices de conſenſu partium: & hoc concedunt quidam. Contra dico, ꝙ partes non poſſunt amodo eis dare iuriſdictionem ex literis illis, cum iuriſdictio iam ſit finita per mortē mādantis. arg. op. s̃. de off. dele. ſignificantibus. quia actio ſemel extincta, amplius non reuiuiſcit. de conſe. diſt. 4. quæris. & ff. de ſolu. l. quæ res. §. aream. C. de remiſ. pig. cum ex cauſa. & priuatorum conſenſus eum non facit iudicem qui nulli præeſt iudicio. C. de iur. om. iud. priuatorum. & hoc probatur. ff. ſi cer. pet. l. eius qui in prouincia. verſi. nam & ſi tibi in hoc nūmos, &c. & quod dicit, poſtea egerit, ſ. poſt appellationem. s̃. de offi. deleg. gratum. & intellige quòd citatio facta fuit ante mortem delegantis, vt dicit illa decre. gratum. & ſic perpetuata fuit iuriſdictio: vt ibi dicitur. hæc decre. loquitur de eodem facto cum illa gratum.

Delegatus mortuo mādatore re integra nō poteſt procedere, ēt de partiū conſenſu.

Dicit 3 magiſter G. ꝙ ipſo iure non expirat mandatum morte mandatoris, ſed per exceptionem, vnde quæ per exceptionem expirant, poſſunt à partibus relaxari: ideo poteſt iudex procedere, & valet ſi nihil opponatur. arg. ff. de bon. poſ. l. 6. & l. pen. j̃. de re iud. inter. arg. de hoc plura inuenies. s̃. de reſcrip. in c. ad audientiam. in vlti. glo.

3 Dicit, & c. hæc quæ ſequuntur, vſq; in finem gloſſulæ nō habent in antiquis exēplarib. eſt tamē additio ab hinc plus quàm centum annos facta.

f ¶*Iuſtitia.*] quæ tribuit vnicuique quod ſuum eſt. Inſti. de iuſti. & iur. 1. reſpon. & 12. q. 2. cum deuotiſſimam.

*¶Glo. ſeq. obÿcit, & ſoluit.*

g ¶*Si quæ.*] Cum dicit ptimò, ꝙ ſnīa confirmetur, quare dicit hoc? dicas ꝙ plura c. & penitus diuerſa erāt, & ſuper quibuſdā fuit lata ſententia, ſuper quibuſdam non. ſic s̃. eo. cauſam quę.

h ¶*Renunciatum.*] Si renunciatum fuiſſet, licet nullos teſtes produxerit pars illa, quæ renunciauit, non eſt vlterius ad hoc admittenda 4, quia licitum eſt cuilibet renunciare iuri ſuo. 7. q. 1. quàm periculoſum. & C. de pac. l. ſiquis in cōſcribendo. Arg. ad hoc ꝙ non eſt licitū redire ad hoc quod ſemel renunciauerit. C. de reb. cred. l. ſi quis iuſiurandum. & remittentibus actiones ſuas nō eſt amplius recurſus dandus ad eas. ff. de ædil. quæritur. §. ſi venditor. vel etiam ſi aliqui recepti fuerint, & renun-

4 Niſi eſſet talis cui cō peteret reſtitutionis beneficiū: vt minor, vel eccleſia. ſupra. de reſti. in integ. audi tis. ſecundum Tanc. Ioan. And.

& renunciant productioni, alios poſtea inducere non poſſunt. j. cod. de teſtibus.

SEries.] Legitur varijs modis, ſed duobus modis ſummari poteſt per Doctores ſecundum duos intellectus communiores. Et primò ſic. Publicatis atteſtationibus poteſt falſitas primorum teſtium cõprobari. hæc tamen lectura ſimpliciter nõ eſt vera, vt probat Panor. Secundò ſic. In cauſa matrimoniali publicatis atteſtationibus poteſt falſitas primorum teſtium etiã directè probari. ſi ſuper directa, vel indirecta ꝓbatione nõ potuit pars ante publicationẽ inſtrui. Panor. autem ſummat, & tertio modo non ponendo aliquam ſpecialitatem in cauſa matrimoniali, temperando primum ſummarium ſic: Publicatis atteſtationibus, poteſt falſitas primorum teſtium etiam directè probari, ſi ſuper directa, vel indirecta ꝓbatione nõ potuit pars ante publicationem inſtrui. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Præſenti*. Abbas Siculus.

† Cap. 3. e. tit. in 2. cõpila.

CASVS. Filij quorũdam nobilium contraxerunt ad inuicem matrimonium: Tandem pars vna matrimonium accuſauit, & teſtes produxit legitimos, qui cõſanguinitatem inter prædictos firmiter aſſerebant, ponentes duas perſonas in primo gradu, B. videlicet & I, dicentes illos eſſe fratrem & ſororem: Pars aduerſa dicebat id falſum eſſe, B. ſcilicet eſſe ſororem I. & ad hoc probandum inducebat teſtes, & publicum inſtrumentum: Sed pars illa quæ matrimonium accuſabat, dicebat teſtes illos non eſſe recipiendos: & iudex etiam dicebat, ꝙ non erat conſuetudo eccleſiæ ſuæ, vt poſt teſtes receptos & publicatos, qui conſanguinitatem computant, alij ex oppoſito admittantur. Iudex quæſiuit quid ſibi eſſet agendum? Reſpondet Papa, ꝙ ſi non eſt aliud quod impediat, non obſtante illa conſuetudine iuri contraria, teſtes illos admittat. No. ꝙ teſtibus publicatis contra matrimonium, alij teſtes admittuntur ad probandum ꝙ primi falſum tulerunt teſtimonium, quia & poſt ſententiam etiam admitterentur, cum per illos eccleſia decepta fuiſſet: & ita ſententia contra matrimonium lata non tranſit in rem iudicatam, quin ſemper audiatur volens probare contrarium.

¶ Clemens tertius.

¶ *Poteſt reus producere teſtes ad probandum contrarium eius quod actor probauit, ſi publicatio atteſtationum non eſt facta, conſuetudine contraria non obſtante. h. d. ſecundum notabiliorem lecturam.*

CAP. XXVI.

SEries † tui reſcripti nobis aperuit, quòd cum nuper inter filios quorundam nobilium tuæ ciuitatis, coniugalis quæſtio tractaretur: & infrà. Pars quæ matrimonium accuſabat, teſtes produxit legitimos, qui cõſanguinitatem inter prędictos eſſe firmiter aſſerebant, in primo gradu [a] ponendo duas perſonas, B. videlicet, & I. dicẽtes illos eſſe fratrem & ſororem; pars autem oppoſita id falſum eſſe dicebat, B. ſcilicet eſſe ſororem I. ad corroborandam aſſertionem ſuam, tam teſtes offerẽs, quàm publicum inſtrumentum [b]. Vnde quia pars accuſantium teſtes illos nõ eſſe recipiendos proponit, & tu non eſſe conſuetudinem eccleſiæ affirmas, vt poſt receptos teſtes, qui conſanguinitatem ſecundum formã canonum cõputant, alij ex oppoſito admittantur. ¶ Præſenti pagina reſpondemus, quòd ſi non eſt aliud canonicum quod obſiſtat, non obſtante illa conſuetudine, vt pote iuri [c] cõtraria, teſtes recipere non omittas.

a ¶ *In primo gradu.*] Sufficit enim in computatione conſanguinitatis incipere à primo gradu, licet de ſtipite nihil dicant. j. de conſanguin. tua. & 35. quæſt. 5. c. 1. & j. de diuor. c. porro. & j. eo. cap. licet.

¶ *Glo. ſeq. querit, & ſoluit.*

b ¶ *Inſtrumentum.*] Sed qualiter per inſtrumentum poterat probari, ꝙ B. & I. non fuiſſent frater & ſoror, quia de conſanguinitate non poteſt inſtrumentum fieri, vt videtur? Credo ꝙ inſtrumentum illud non inducebatur directè ſuper conſanguinitate, ſed indirectè: fortè in inſtrumento cõtinebatur ſic, ſuper aliquo contractu B. & I. eius filia promiſerunt aliquid facere, & ſic dicebantur pater & filia, vel appellabantur in inſtrumento patruus & neptis: & ſic inducebatur 1: & inſtrumentum bene poterat produci poſt aperturam teſtium ſemper antequam renunciatum ſit, vel concluſum in cauſa. j. de fide inſtr. c. cum dilectus. Bern.

1 Vel forte de natalibus illius l. facti fuerat inſtrumẽtum, in quo continebat quis & ex qua illã ſuſceperat: & quo anno & die nata fuerat, ſecundũ Ho. alleg. C. de inge. l. pe. ff. qđ met. cau. l. iſti q̃ dẽ. §. 1. Io. And.

¶ *Glo. ſeq. primò adiuuat tex. & improbat conſuetudinem. Secundò ponit opi. Vinc. contrariam. Tertiò illam reprobat, & dat huic decre. duos intellectus. vlti. ſignat & ſoluit contrarium.*

c ¶ *Iuri contraria.*] Bene dicit, iuri contraria, quia huic obijciebatur quòd teſtes alterius partis falſum dixerant: vt ſ. dixi. & ad faſum probandum non ſolum poſt publicationem teſtium, imo etiam poſt ſententiam teſtes ſunt admittendi. ſ. de proba. cap. licet. etiam vſque ad xx. ann. j. de excep. cum venerabilis. & j. eo. ex tenore. & ſ. eod. ſicut. & j. de re iud. cap. lator. & c. conſanguinei. ſic etiam inſtrumentum poteſt probari falſum. C. de contrahen. ſtip. optimam. Vinc. & alij dicunt, ꝙ hæc conſuetudo conſonat iuri, quia poſt publicationem teſtium non ſunt alij teſtes in cõtrarium, vel ad idem inducendi. arg. ſ. eo. fraternitatis. Et Vinc. dixit, quòd hæc non erat decre. ſed ſalua pace ipſius in hoc non bene dixit, quia in alio caſu loquitur hic, quia agitur de falſo, vt dictum eſt; nec propter hanc decr. offenditur regula illa, qua ipſe dixit, ꝙ poſt publicationem teſtium non ſunt vlterius teſtes admittendi, quia illud locum habet quãdo ſuper eodem capitulo inducũtur, ſuper quo alij inducti fuerunt: quia illud non licet nec ei qui eos induxit, nec aduerſario. ſ. eo. fraternitatis. & in Authẽ. de teſtib. §. quia verò. coll. 7. & illa regula generaliter vera eſt. Quidam 2 tamen dicunt, quòd non obſeruatur in cauſa matrimoniali: & ibi nõ poſſunt recipi etiam ſuper eodem capitulo: & dicunt illud eſſe ſpeciale in fauorem matrimonij, Argum. ad hoc. j. de ſpon. ſicut. in fi. j. de cõſan. & affini. ex literis. ſed ibi teſtes nondum fuerant recepti. ſ. de probatio. cauſam matrimonij. & quia poſt ſententiam audiretur, ergo multo fortius ante ſententiam. ſententia enim contra matrimonium non tranſit in rem iudicatam. De hoc dicitur etiam. ſ. de proba. iurauit. Hic non poterat omitti iſta probatio ſine periculo animæ: ibi poterat omitti ſine periculo: quia nullum peccatum in non contrahendo, ſed in ſeparando periculum eſt, ſi non ſunt conſanguinei.

2 Hoſt. hic dicit quòd ꝗcquid alij ſcribant & quicqd ſeruet de quo iuſto iudici non eſt curãdũ. de elec. cũ cauſam. de mẽte iuris hoc eſt ꝙ in cã matrimoniali publicatis atteſtationibus ſup eiſdẽ capitulis ẽt in eadem inſtantia, licet teſtes ꝓducere per rõnem quę ſequit in gl. quia hoc licet poſt publicationẽ & poſt ſententiam. Io. And.

¶ Celeſtinus tertius.

¶ *Carnalis copula probatur per conueniens teſtimonium de viſu: idem in teſtimonio auditus, quod adminicula, & fama coadiuuant.*

CAP. XXVII.

PRæterea † cum quis accuſatur aliquam cognouiſſe: an ſint teſtes interrogandi de viſu, aut ſola viciniæ fama ſufficiat, vel ſi iuratis teſtibus ſit credendum, qui ſe carnalis copulæ conſcios [d] eſſe fatent̃, ſed de viſu [e] nihil affirmant† ? Reſpondemus, quòd ſi teſtimonium conueniens de viſu reddatur, vel etiam de auditu [f], &

† Cap. 4. e. tit. in 2. cõpilatiene. Et de intellectu videto notas noſtras ĩ hãc decretalẽ.

† Sola fama carnalem copulam non ꝓbari concor. glo. in l. 3. §. 1. cũ not. ff. de teſtib.

PRæterea.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Reſpondemus*. Abbas. Siculus.

CASVS. Aliquis accuſatur ꝙ ipſe cognouit aliquam mulierem, quæritur an teſtes qui ad hoc probandum inducuntur, ſunt interrogandi de viſu, vel ſi etiam ſufficiat ſola viciniæ fama, vel vtrum ſit credendum teſtibus, qui carnalis copulæ dicunt ſe eſſe conſcios, ſed de viſu nihil dicunt Conſultus Papa reſpondet, ꝙ ſi teſtimonium conueniens reddatur de viſu, vel etiam de auditu, & fama violenta præſumptionem ſubminiſtret, & alia adminicula adſint, ſtandum eſt teſtimonio iuratorum, quibus omnibus conſideratis iudex confirmabit motum animi ſui ex argumentis & teſtimonijs, quę negotio aptiora cõpererit, & ſic formabit ſententiam. Not. ꝙ ex multis pſumptionibus, & ex fama fit probatio ſufficiens: & quæ non proſunt ſingula multa ſimul collecta valent, & probationem faciunt.

¶ *Glo. ſeq. querit & ſoluit.*

d ¶ *Conſcios.*] Sed quõ ſunt conſcij niſi viderint: quia forte ab eo audierunt: qa illud dicimus ſcire, qđ ab alijs audiuimus. 22. q. 5. hoc videt. Vel qa viderunt ſolũ cum ſola in lecto, vel nudum cũ nuda, ſed non viderunt eos carnaliter cõmiſceri. j. de præſum. tertio. & ideo dicit: ſed de viſu nihil affirmant.

e ¶ *De viſu.*] hoc eſt ſi vidiſſent illos carnaliter commiſceri.

¶ *Glo. ſeq. querit an fama cum auditu, &c. alleg. ad negatiuã, & affirmatiuam ſoluit, dando tres lecturas huic capitulo.*

f ¶ *De auditu.*] quia forſitan teſtes diſtabant tenui pariete à commiſcentibus, audiendo eos ſimul cõmiſceri, ſed non videbant. Sed nunquid fama in tali teſtimonio de auditu ſufficit, vt debeant ſeparari? Nõ videtur: quia teſtimonium de auditu non habet locum in hoc caſu, quia fama per ſe nihil probat, licet præſumptionem inducat. 3 arg. j. de eo qui cogn. conſan. vxo. ſuæ. ſuper eo. ad fi. nec dicit firmare, ſed potius infirmare. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. itẽ ſępe. Cõtra videtur, quia violenta pſumptio

3 Concor. text. in l. fi. & ibi Bart. ff. de hære. inſti. & in l. cum quidam. §. cũ dicit ff. de acq. hær.

præſumptionem violentam fama conſentiens ſubminiſtret, ac alia legitima adminicula ſuffragentur, ſtandum eſt teſtimonio iuratorum. Etenim circumſpectus iudex, atque diſcretus, motum animi ſui, ex argumentis, & teſtimonijs, quæ rei aptiora eſſe compererit, confirmabit.

¶Innocentius tertius conſulibus, & populo Beneuentano.

*¶Vnius iudicis verbo non creditur: ſcripturæ verò eius per teſtes reprobari poſſunt. fallit hoc in Papa, ita communiter ſummatur.*

## CAP. XXVIII.

CVm † à nobis: & infrà. Et canonica[a], & ciuilia[b] iura ſequētes, diſtrictius inhibemus, ne vnius[c] iudicis, quantæcunque fuerit auctoritatis, verbo credatur in cauſis: ſiue ſuper teſtamētis, ſiue quibuslibet alijs contractibus quæſtio agitetur. Nec ſcriptum[d] eorum (niſi teſtium adminiculo fulciatur) eam obtineat firmitatem, quin ei poſſint, & debeant duorum, vel trium teſtium bonorum teſtimonia[e] præualere: Salua in omnibus ſedis Apoſtolicę[f] auctoritate.

¶Idem Tyreñ. † Epiſcopo.

*¶Teſti ſuper dilatoria inducto, non creditur ſuper principali, nec cogitur deponere: ſecus ſi ſuper peremptoria: tunc enim cogi poteſt vt iuret deponere ſuper toto.*

† Tirien. † Trien. † Turen. † Tiren. archiepo. in vno vetuſtiſſimo.

## CAP. XXIX.

DE † teſtibus[g]: & infrà. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi teſtes ſint inducti ad exceptionem dilatoriam ſolummodo probandam, cum ſuper ea tantum iurauerint dicere veritatem; ſuper principali, nec debent audiri, nec cogi teſtimonium perhibere, vt pote ſuper quo deponerent non iurati[h].

† Cap. 2. e. titul. in 3. compilat. Et de materia vide Spec. titul. de teſte. §. 1.

ptio loco probationis habetur; præcipuè in hoc caſu. 32. q. 1. dixit dominus. Et arg. ad hoc. j. de accuſa. repellantur. Sol. intelligunt quidam hanc decre. cum agitur ad matrimonium impediendum, puta aliquis volebat contrahere: obijciebatur quòd non poterat, quia ille cognouerat cōſanguineam illius, cum qua cōtrahere volebat, quòd in tali caſu leuis probatio ſufficit vnius teſtis, vel etiam ſola fama impedit. j. de ſpon. præterea. & j. de conſan. ſuper eod. & s. eo. ſuper eo. in fi. & impropriè ponitur verbū illud, accuſatur. in prin. & ſic exponitur, accuſatur id eſt denunciatur: 1 quia quod non eſt, non poteſt accuſari, ſed denūciari poteſt ad impediendum matrimonium. j. de deſpon. impu. ad diſſoluendum. & ſecundum hoc planum ſatis eſt. Vel poteſt intelligi cum maritus accuſat vxorem de adulterio ad thori ſeparationem, & ipſa excipiendo accuſat eum aliquā cognouiſſe, vt eum à ſua intētione repellat. j. de adul. c. pen. & vltim. 32. q. 6. nihil iniquius. Vel ſimpliciter poteſt intelligi cum vxor accuſat maritum de adulterio ad thori ſeparationem, dicens eum aliquam cognouiſſe. & hoc videtur verius, & vtroque iſtorum caſuum videtur ſatis probari adulterium per huiuſmodi teſtimonium de auditu: quia audiebant eos commiſceri iuxta tenuem parietem. Et ſi fama publica conſentiat, & alia adminicula ſuffragentur, prout ſequitur in litera. ſatis intelligitur eſſe probatum: quia omnia iſta faciunt probationem ſufficientem. j. de præſum. literis. & cap. 3. Ex his autem omnibus, iudex confirmabit motum animi ſui. s. de renun. in præſentia. & 4. q. 3. ſi teſtes & ff. de teſti. l. ob carmen. §. ſi teſtes. Et eſt hic arg. quòd quando non proſunt ſingula, multa collecta ſimul iuuant: vt in prædictis decre. literis. & c. 3. & s. de proba. c. cum cauſam. vbi de hoc. Bernard.

1 Vel, ideſt per accuſationem impetitur ſecundū Vincen. Ioan. And.

† Cap. 1. e. tit. in 3. cōpilat. Et de materia huius decretalis vide plenè per Antonium de Butrio ſuprà de arbitris. cap. non ſine.

C*Vm à nobis.*] Sunt tres partes. Secunda ibi *Nec ſcriptum.* Tertia ibi, *Salua.* Abb. Siculus.

CASVS. Quærebatur vtrum dicto, ſeu verbo iudicis credatur in cauſis? Conſultus Papa reſpondet, quòd ſecundum iura canonica & ciuilia, verbo vnius iudicis non eſt credendum in cauſa, ſiue ſuper teſtamentis, ſiue quibuslibent alijs contractib. quæſtio agitetur: nec ſcriptum illorum eam obtinet firmitatem, quamuis teſtium adminiculo fulciatur, quin poſſit reprobari per teſtimonia duorum, vel trium teſtium bonorū, ſalua in omnibus auctoritatē ſedis Apoſtolicæ. Not. quòd vni iudici non creditur in cauſa in præiudicium alterius. Item ſcriptura iudicis poteſt reprobari per teſtes.

a ¶*Canonica.*] Vt 6. q. 2. c. ſi tantum. & c. placuit. & de probatio. c. quoniam contra.

b ¶*Ciuilia.*] C. de arbi. l. ne in arbitris. §. ſinautem. 2 & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item vnius. & C. de teſti. l. iuſiurandi.

2 Non creditur verbo arbitri, ꝗ dicit iuratum. Io. And.

¶*Glo. ſeq. quærit, arg. affirmatiuè, ſoluit diſtinguendo.*

c ¶*Vnius.*] Sed quid ſi eſſent plures, nunquid crederetur eis? Arg. quòd ſic. s. de elect. cum dilecti. & j. de accu. c. cum dilectus. In iudicio ſi dicant ſe aliquid feciſſe in præiudicium alterius partis negantis, non creditur eis: niſi quatenus conſtiterit legitimis documentis. s. de probatio. c. quoniam, in cauſa verò appellationis, in defectum probationis, ſi ſuper ijs quæ coram eis acta ſunt inducerentur tanquam teſtes & iurati, ſi dubitaretur de proceſſu ſatis poſſent admitti, argu. prædictarum decre. cum dilecti. &, cum dilectus. ibi creditur eis, ſed ſuper principali non. 2. q. 6. ſtatuendum.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

d ¶*Scriptum.*] Hic dicitur ꝙ non ſtatur ſcripturæ epiſcopi, vel iudicis, quin poſſit probari cōtrarium, niſi habeat teſtium ſubſcriptionem. contraria ſignantur s. de proba. poſt ceſſionem. & 11. q. 3. curæ. & j. de fide inſtru. c. 2. ſuper hoc dicas vt dictum eſt s. de proba. c. poſt ceſſionem. Bern.

d ¶*Scriptum.*] Factum non per manum tabellionis: quia poteſt reprobari per duos, vel tres teſtes, quamuis adminiculo teſtium fulciatur, vt hic patet: ſecus eſſet de inſtrumento per manum publicam facto, ibi ad minus quatuor eſſent neceſſarij, prout not. s. de proba. tertio. in glo. quæ incipit. ſic ergo. Vel dic, niſi teſtiū adminiculo, &c. qa ſi teſtiū adminiculo fulciatur, tunc nō poterit per duos vel p tres teſtes reprobari, ſed p quatuor, vel plures: & ſic æquiparatur inſtrumēto tabellionis manu publica facto. ar. j. de fid. inſtr. c. 1.

¶ *Glo. ſeq. argumentatur à contrario, &c.*

e ¶ *Teſtimonia.*] Sic ſcriptura iudicis poteſt reprobari per teſtes: ſed ſi publica eſt, æqualem vim habet cum teſtib. C. de fide inſtrum. l. in. exercendis. Et ſic videtur ex eo quod dicit, niſi teſtiū adminiculo fulciatur, quòd ſi ſcriptum iudicis habet teſtiū ſubſcriptionem, quòd non valet reprobari per teſtes, ſed non eſt verum: quia quantūcunq; authenticum ſit inſtrumentum, poteſt reprobari: vt j. de fid. inſtr. c. cū Ioannes. & C. de proba. l. cū precibus. & s. de proba. tertio. vbi plenè de hoc not. Arg. contra. j. de præſcr. c. ad audientiam. vbi potius ſtatur priuilegio quā teſtibus. ſed ibi ab eadem parte introducuntur priuilegia & teſtes. & expone, niſi, id eſt, quamuis.

f ¶*Sedis apoſtolicæ auctoritate.*] Et ita videtur quòd non requiratur ſubſcriptio in literis domini Papæ, & quòd contra eas non admittatur probatio. argum. C. de teſta. omnium. niſi eſſent falſæ. Sed contra videtur quòd in literis domini Papæ ſubſcribunt Cardinales. 12. quæſt. 2. cum redemptor. & 35. q. 9. quod quis. in priuilegio ſubſcribunt Cardinales; in alijs literis non ſubſcribunt.

D*E teſtibus.*] In prima deciſa ponitur cōſultatio. In ſecunda, reſponſio: ibi, *Conſultationi.* Et reſponſio eſt bimembris. ſecundum membrum proſequitur: ibi, *Si verò.* Abbas.

CASVS. Aliquis trahit aduerſarium ſuum in cauſam, reus obijcit exceptionem dilatoriam, inducit teſtes ad eam probandam iuramento præſtito, pars altera petit eos compelli vt deponant ſuper negotio principali: quæritur vtrum ſint ad hoc cogendi? Reſpondet Papa, ꝙ ſi teſtes inducti ſint ſolummodo ad exceptionem dilatoriam probādam, cum ſuper illa tantum iurauerint dicere veritatem, ſuper negotio principali nō debent audiri, nec compelli ad teſtimonium perhibendum: quia deponerent non iurati. Si verò inducuntur ad exceptionem peremptoriā probandam, & altera pars petat vt ſuper negotio principali deponant, & vt iurent ſuper illo dicere veritatē, ſunt ſine dubitatione ad hoc cogendi, niſi forte ſufficiens productio ſuper principali iam ſit facta, vel niſi ſit renunciatū productioni teſtiū, vel niſi depoſitiones teſtium ſint publicatæ. Not. ꝙ non valet dictum teſtis ſi deponat ſuper quo non iurauit. Item teſtis iurare debet ſuper toto negotio dicere veritatem, qui inducitur ad peremptoriam exceptionem probandam, ſi hoc fuerit petitum: niſi in tribus caſibus hic cōtentis. Item peremptoria exceptio poteſt opponi & probari poſtquā renunciatum eſt productioni teſtium ſuper negotio principali. Item poteſt opponi poſt teſtium publicationem.

g ¶*De teſtibus.*] inducti & iurati.

¶*Glo. ſeq. coadiuuat tex. quærit, & ſoluit.*

h ¶*Non iurati.*] Hoc 3 ideo dicit, quia cum producebantur ad probandam dilatoriam, iurauerunt ſuper illa tantum, vnde ſi poſtea petatur ꝙ deponant ſuper principali, non debent

3 De materia huius gloſſæ late Specul. tit. de teſte. §. 1. verſi. itē quod depoſuit ſuper alio.

1 Sicut ſententia vel pactum inter certas pſonas & ſup certis rebus, alijs pſonis vel ſuper alijs rebus non nocet. j. de re iu. c. pe. de off. ord. c. dilectus. ff. de pac. l. ſi vnus. §. ante oĩa. ſic dicendum eſt de teſtimonio vt hic, & infrà. cap. proxi. & c. veniẽs. Io. And.

bent cogi ad idem, nec etiam ſponte ſi vellent: quia non iurauerunt ſuper hoc: vnde non valent dicta eorum ſuper illo. ff. de peti. hæred. l. ſi quis libertatem. §. vlti. C. qui le. perſo. l. vlt. & facit ad hoc ff. de iureiuran. ſi duo patroni. §. idem Iulianus. in ſin. vnde ſi teſtes inducti ſuper poſſeſſione deponant ſuper proprietate, nõ prodeſt 1 per iura prædicta. Et eſt argum. ad hoc s̃. de cau. poſ. paſtoralis. ſed ſi peteretur, vt deponerent ſuper principali, cum inducebantur ad probãdam dilatoriam: nunquid ſint compellendi? Ad hoc dicas, quòd ſi inducuntur ſuper exceptione dilatoria, quæ proponitur ante lit. conteſt. tunc non debent adſtringi iurare ſuper principali: quia lite non conteſt. teſtes recipi non debẽt. s̃. vt lit. non conteſta. quoniam & per totum.

† Vide tex. in Auth. iubemus. & ibi. Bar. C. de iud.

Additio. Si verò poſt exceptionem dilatoriam, quæ proponitur poſt litem conteſtatam, tunc recipi debent.

a ¶ *Cogendi.*] quia ex quo pars aduerſa approbat illos pro ſe, & contra ſe tenetur recipere illos. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. ſi quis teſtibus. & propter connexitatem cauſæ. j. de do. poſt diuor. reſti. de prudentia.

† Cap. 3. e. tit. in 3. cõpilatio.

b ¶ *Sufficiens.*] Ex quo ſufficiens productio teſtium facta eſt, nõ ſunt alij admittendi: vt hic patet. vnde & quarta dilatio tunc denegaretur. j. de teſt. cap. ſignificauerunt.

¶ *Gloſſ. ſequens not. peremptoriam probari, &c. & rationem reddit. Dicit etiam quòd prius probari poßet, ſed illud reprehendit.*

c ¶ *Publicatæ.*] Sic patet quòd atteſtationibus publicatis poteſt obijci exceptio peremptoria, & probari. C. de excep. ſi quidem. & C. de prob. exceptionem. nouus enim articulus eſt exceptio peremptoria, & ideo probari poteſt apertis atteſtationibus principalis cauſæ, & etiam in cauſa appellationis. j. eo. ex tenore. & s̃. de do. & contu. finem. s̃. eod. fraternitatis. j. de fide inſtru. cum Ioannes. & C. de temp. ap. per hanc. vt ſi obijciatur præſcriptio, vel pactum de non petendo, vel res iudicata, poteſt etiam probari ante apertas atteſtationes: vt hic patet. Iſtud tamen ſtultum reputo, quòd aliquis probet peremptoriam exceptionem antequam ſciat ſi aduerſarius probauit intentionem ſuam: quia ſi aduerſarius non probauit, non indiget aliqua exceptione, ſi probat; tunc demum poteſt & debet vti ſua exceptione, cum ſit alius articulus. C. de excep. l. ſi quidem. ſicut vides in teſte qui reprobari debet & poteſt poſt publicationem: & illa eſt exceptio peremptoria. j. eod. præſentium. & s̃. eod. cap. ex parte A. Idem eſt & ſi volo probare teſtes falſum dixiſſe, quia hoc poſſum poſt aperturam teſtium. s̃. de probat. licet. & s̃. eod. ſeries. & j. eod. ex tenore. Et not. hic tres caſus, in quibus teſtes publicatis atteſtationibus non recipiuntur ſuper eodem capitulo, ſi renunciatum eſt, ſi ſufficiens productio 2 facta eſt: ſi publicatio ſit facta: Et hoc intellige cum idem eſt modus agendi: quia ſecus eſt ſi alio modo agatur. j. eod. titul. cap. veniens. & j. eod. cum in tua. Item in alio ſi inter alias perſonas agatur. j. cap. proxi. In tribus tamen caſibus exceptio peremptoria lit. conteſt. impedit, ſi quis eam opponere voluerit, & probare, videlicet ſi de ipſo negotio ſit iudicatum, tranſactum, vel ſit finitum: vt in concilio Lugdunẽ. de lit. conteſt. c. exceptionis.

2 Si intelligas. i. dilatoria Ad de quartũ. ſ. effrænata multitudo ſecundum Gof. infrà. eod. c. cum cauſam. & c. ſignificauerunt. Io. And.

Constitutus.] Atteſtationum publicatio non ſit ad petitionem tertij, & pars apud quam depoſitæ ſunt atteſtationes, non poteſt vlterius teſtes producere. Prima pars proceſſum narrat. Secunda interloquitur, & interloquendo committit. Secunda: ibi, *Nos eas.* Et quia litera eſt multum inuoluta, pone caſum in terminis ſic vt ſequitur, Abbas Sicu. Casvs. Vacante archidiaconatu Richemundiæ, archiepiſcopus Eboracẽ. ad quem pertinet collatio eiuſdem, tunc abſens contulit archidiaconatum illum magiſtro Ho. decanus & capitulum Eboracẽ. credentes poteſtatẽ cõferendi deuolutam ad eos auctoritate Lateranẽ. concilij, tum etiam auctoritate priuilegij ſui, archidiaconatum ipſum contulerunt magiſtro Rogerio, & ipſum induxerunt in poſſeſſionem ipſius. Sed magiſter Hono. poſt appellationem ſpoliauit eundem, propter quod magiſter R. ad dominum Papam accedẽs ſuper reſtitutione ſua ad iudices literas impetrauit: Sed magiſter Honorius acceſſit ad curiã, & impetrauit literas reuocatorias: vnde procurator R. ad dominũ Papam accedens, prædicta ex parte R. propoſuit: poſt prædicta poſtulauit Hono. vt dominus Papa quaſdam atteſtationes faceret aperiri, quæ in cauſa eadem fuerant receptæ: Procurator R. reſpondit illas non eſſe aperiendas, cum teſtes non fuiſſent inducti in hac cauſa, ſed in cauſa illa quæ inter archiepiſcopum Eboracẽ. & eundem R. vertebatur: dominus Papa noluit eas aperire, ſed cauſam commiſit quibuſdam iudicibus, ita ſcilicet quòd ſi conſtiterit eis dictum Honorium teſtes pro ſe coram alijs iudicibus delegatis produxiſſe, ſit contentus atteſtationibus illis depoſitis apud ipſum: alioquin ſi nullos produxit, eo non obſtante quòd teſtes illi quorum dicta Honor. petijt aperiri, producti fuerunt coram iudicibus illis, ſi pro dicto Hono. producti fuerint, ad teſtimonium admittantur. Nota quòd eadem cauſa inter plures perſonas, & coram diuerſis iudicibus poteſt tractari: & atteſtationes receptæ in vno iudicio non valent in alio, niſi partes conſentirent: vt hic patet. Item alter qui cauſam agit, poſſet ſe opponere coram alijs iudicibus pro iure ſuo: & res inter alios acta, alijs non prodeſt, nec nocet.

¶ Si verò cum ad probandam exceptionem peremptoriam, ab alterutra partium inducuntur, reliqua pars ſuper principali negotio, etiam eos deponere fortè petierit, & vt cogantur ſuper toto negotio dicere veritatem, ſacramento eos poſtulauerit obligari: ad id ſunt ſine dubitatione cogendi[a]: niſi forſan ſufficiens[b] productio teſtium ſuper principali iam facta fuerit; vel renunciatum teſtibus †, vel depoſitiones teſtium fuerint publicatæ[c].

¶ Idem Helien. & Caſtren. Epiſcopis, & archidia. de Norban.

¶ *Dicta teſtium non ſunt ad petitionem tertij publicanda. Et is qui produxit teſtes coram certis iudicibus, non poteſt ad eundem effectum coram iudicibus alijs illos producere, ſed illorum atteſtationibus debet eſſe contentus.*

CAP. XXX.

Conſtitutus[d] † in præſentia noſtra procurator magiſtri R. propoſuit, quòd cum decanus, & capitulum Eboracẽ. ei tum auctoritate Lateranẽ. † concilij, tum priuilegij[e] proprij ratione, archidiaconatum Richemundiæ canonicè contuliſſent, magiſter H. qui archidiaconus Richemundiæ nominatur, ipſum eo poſt appellationem ad nos interpoſitam ſpoliauit. Cumq; prædictus † R. ad iudices ſuper reſtitutione ſua commiſſionis literas impetraſſet, memoratus H. literas reuocatorias[f] impetrauit: & infrà. Inter alia poſtulabat prædictus[g] H. vt faceremus depoſitiones quorundam teſtium aperiri: ſed procurator prædictus aperiendas eas non eſſe dicebat: cum non in hac cauſa fuiſſent inducti, ſed in ea, quæ inter Eboracẽ. archiepiſcopum[h], & eũdem R. vertebatur: & infrà. ¶ Nos eas aperire noluimus, ſed cauſam duximus veſtro examini cõmittẽdam, ita ꝙ ſi vobis conſtiterit pręfatum H. teſtes pro ſe coram epiſcopo, & decano Lincoñ. & te, fili archid. delegatis[i] iudicibus

† Sub Alexand. iij. c. 8. hr̃ tit. de conceſ. p̃b. cap. 2.

† Aliàs: p̃dictus magiſter R.

d ¶ *Conſtitutus.*] Decre. iſta loquitur de materia illa, de qua loquitur de conceſ. præben. poſt electionem. & ex illa poteſt colligi caſus. Archiepiſcopus Eboracẽ. abſens conceſſerat archidiaconatum Richemundiæ magiſtro Hono. capitulum Eboracẽ. magiſtro Rogerio.

e ¶ *Priuilegij.*] j. de conceſ. præben. c. poſt electionem.

f ¶ *Reuocatorias.*] Non tamen receſſit de curia.

g ¶ *Prędictus.* H.] qui litigabat cum procuratore magiſtri Rogerij in curia: vt ſequitur ſtatim in litera.

h ¶ *Archiepiſcopum.*] Inter 3 archiepiſcopum, & magiſtrum R. cauſa ſuper hoc eodem negotio agitata erat coram alijs iudicibus: & teſtes fuerunt ibi recepti: archiepiſcopus dicebat ad ſe pertinere collationem archidiaconatus. R. dicebat quòd pertinebat ad capitulum, à quo fuerat inſtitutus, atteſtationes iſtas petebat H. aperiri, & ideo Papa noluit eas aperire: vt ſequitur in verſ. nos eas aperire. Et ſic patet per hoc, ꝙ teſtes recepti in vno iudicio non faciunt fidẽ in alio 4, niſi inter eaſdem perſonas. quandoque tamen teſtes recepti coram arbitro valent coram iudice, argum. C. de arbi. l. pen. ſed illud inter eaſdem partes, ſecundum diſtinctionem illius. l. C. de teſti. l. vltim.

3 Hic eſt caſus huius decretalis quem ponit Ber.

4 Siue ſit aliud rõne pſonæ ſiue rei, ſiue cauſæ ſecũdum Hoſt. Ioan. And.

i ¶ *Delegatis.*] à legato Apoſtolicę ſedis, qui cãm illis cõmiſit.

a ¶*Produxiſſe.*] ſuper cauſa quę inter ipſum Ho.& archiepiſcopum,& magiſtrum R.vertebatur. Ex hoc ꝓbatur, ꝙ ſi duo litigant ſuper aliquo, & tertius veniat dicens ſe habere ius in illa re, & petat ſe admitti, audiendus eſt, cum ſua interſit.

b ¶*Depoſitis.*] Eo ipſo ꝙ atteſtationes fuerunt apud ipſum depoſitæ, non poteſt vlterius alios producere: quia præſumitur didiciſſe teſtificata 1. Si verò apud iudices remanſiſſent, tunc poſſet alios teſtes producere, cum illorū atteſtationes nō fuerunt publicatę. ĵ. eo. cum cauſam. §. vlti. nec renunciauerat productioni teſtium. quidam ſupplent, hic, apud eum depoſitis & publicatis, & ſic planum eſt: quod verius videtur.

1 Quod eſt vtrum, niſi atteſtationes clauſæ & ſigillatæ apud ipſū fuiſſent depoſitæ: & ipſe ſic eas reſtitueret ſecundum Hoſt Ioan. And.

c ¶*Alioquin.*] id eſt, ſi non fuerint ab ipſo producti, & depoſiti apud ipſum, & publicati.

d ¶*Producti.*] Nō ab Honorio in hac cauſa, ſed ab archiepiſcopo: quorū ſuprà petijt Honorius publicationem, ſed non obtinuit. Et eſt arg. hic, quòd res inter alios acta non nocet alijs. ĵ. de fid. inſtru. c. inter. & ĵ. de re iud. c. penul.

† Cap. 4. e. tit. in 3. cōpilatione. Et de materia vide plenè per Antonium de Butr. in c. ex parte. ſuprà eod. & p Lapum alleg. 72.

produxiſſe [a]: atteſtationibus apud eum depoſitis [b] ſit contentus: alioquin [c] eo non obſtante, quòd teſtes illi coram iudicibus ipſis, & te filij archid. fuere producti, [d] pro dicto H. ſi producti fuerint, ad teſtimonium admittantur.

¶Idem.

¶*Publicatis atteſtationibus nō opponitur in perſonas teſtium: tres caſus excipit: & ad ſecundum determinationem ſubdit.*

CAP. XXXI.

PRæſentium † auctoritate ſtatuimus, vt ſi quis [e] poſt depoſitiones teſtium publicatas, obijcere voluerit in perſonas [f] eorum, ei tunc tandem id liceat, cum iuramento [g] firmauerit, quòd ad hoc ex malitia non procedat: Niſi forſan ante publicationē id fuerit proteſtatus: Vel oſtendere poterit, quòd poſt publicationem didicerit [h], quod obijcit in perſonas. ¶Cæterū cum quis perſonas teſtium ſe velle poſt publicationem depoſitionum repellere, fuerit proteſtatus [i], ſi quid pro ipſo dixerint, de facili non credatur.

¶Idem London. † & Helien. Epiſc.

† Lingon. & Elienū. epiſcopis.

¶*Si actoris, & rei teſtes contraria deponunt, fidem ſibi non derogant, ſed prevalent digniores, & veriſimiliora deponentes: & ſi in cęteris eſt diſparitas, prefertur numerus.*

PRæſentium.] Ponit regulam, & tres caſus excipit à regula, & ad ſecundum determinationem ſubdit. Secundus: ibi, *Niſi forſan.* Tertius: ibi, *Vel oſtendere.* Determinatio: ibi, *Cęterum.* Regula eſt iſta, ꝙ poſt publicationem atteſtationū non poteſt obijci in perſonas teſtium, ſ. eorum qui depoſuerunt. Primus caſus à regula exceptus eſt, quòd poteſt obijcere poſt publicationem, ſi iurat ꝙ malitioſè ad hoc non procedit. ſecundus & tertius ſunt faciles in tex. Abb. Siculus.

CASVS. Quia poſt publicatas atteſtationes frequenter obijciebatur in perſonas teſtium malitioſè cauſa differendi negotium, ſtatuit Papa, vt ſi aliquis poſt publicatas atteſtatiões in perſonas teſtium obijcere voluerit, tunc demum id ei liceat, ſi iuramento firmauerit, ꝙ ad hoc ex malitia non procedat, niſi ante publicationem illud fuerit proteſtatus, vel niſi oſtendere potuerit ꝙ poſt publicationem didicerit quod obijcit in perſonas. Sed ſi aliquis fuerit proteſtatus ſe velle repellere perſonas teſtium poſt publicationes ipſorum, ſi quid pro ipſo dixerint, de facili non credatur. Not. ꝙ creditur iuramento alicuius ꝙ malitioſè non procedat. Item ex eo quod quis impugnat, non debet commodum conſequi.

¶*Glo. ſeq. tractat quòd producens, licet non reprobet perſonam, reprobat tamen dictum: & ponit diuerſitatis rationem quare aliud in inſtrumento.*

e ¶*Si quis.*] ſcilicet contra quem producuntur teſtes. qui.n. producit teſtes, contra perſonas eorum dicere non poteſt, nec in ſua cauſa, nec in alia, niſi ex noua cauſa; ſed in dicta eorum bene poteſt dicere: quia ſibiipſis in ſerie ſui teſtimonij contradicunt, ſiue pro ſe inducti ſunt in cauſa, ſiue contra ſe in alia. 4. quæſt. 3. cap. ſi teſtes. §. ſi quis teſtibus. Et eſt ratio: quia cum produco teſtem, perſonam eius approbo, & ideo contra perſonam eius dicere non poſſum: & ideo ſi approbo illum pro me, & teneor recipere contra me. 19. diſt. ſi Romanorum. ſed quid ſit dicturus ignoro, & ideo in dicta dicere poſſum, ſi video ꝙ contradicit ſibiipſi, vel etiam alijs teſtibus meis, vel ſi facit pro aduerſario meo. 2 eſt tamen arg. contra hoc in ſi. Sed qđ ſi produxit inſtrumenta? Non pōt aliquid dicere contra illa: quia diligenter debuit prouidere inſtrumentum an faceret pro ſe, vel contra ſe, antequam produceret illud: ſed in teſte iſtud prȩuideri non poteſt; quia frequenter mutant * ex eo, quod dicunt ſe ſcire quod neſciunt, & quandoque dicunt ſe neſcire quę ſciunt, & econuerſo. & hæc eſt cauſa quare diuerſæ ſcripturæ ab eadem parte prolatæ inuicem ſibi derogant. C. de fid. inſtru. l. ſcripturæ. & hoc habet ĵ. de fi. inſtr. imputari. poteſt tamen quis dicere ſe nolle vti inſtrumento producto, ſi arguitur falſitatis. C. de fid. inſtr. l. 3.

2 Sic re.p. bo ſententiam iudicis in quā cōſenſi: eu ius non reprobo pſonā de hoc c e offi. delega ſuper quaſtionū. §. verum. in vlti. glo. Io. And. Alias, nutant.

¶*Glo. ſeq. ponit ſex exempla, &c.*

f ¶*In perſonas.*] Obijcere poteſt quis in perſonam teſtis, ꝙ ſit periurus, infamis, conſpirator, inimicus, quòd ſit corruptus, quòd ſit ſeruus, & multa alia poſſes ſuper hoc inuenire exempla, de hoc melius dicitur. ĵ. eod. teſtimonium. Bern.

¶*Glo. ſeq. coadiuuat textum in hoc quod dicit, probationem fieri per iuramentum, per rationem, & tria ſimilia. Dicit demum huic locum eſſe cum de calumnia non eſt iuratum, ponit opi. contrariam, tamen primam approbat, & probat.*

g ¶*Iuramento.*] Iuramentum eſt hic legitima probatio: quia quilibet præſumitur bonus, niſi probetur malus. ſ. de ſeru. c. vnico. & ĵ. de præſump. cap. dudum. & C. qui mili. non poſſunt. ſuper ſeruis. libro 12. ſic etiam conſcientia vel fides probatur per iuramentum. ĵ. de ſenten. excom. cap. ſi vero aliquis. ſic ĵ. de excep. cap. paſtoralis. Item per ſolum iuramentum probatur amiſſio rerū. ſ. quod met. cauſa. cap. vltim. Et quod hic dicit de iuramēto iſto prȩſtando, locum habet in cauſis, vbi de calumnia non iurat, ſed de veritate dicenda. Quod in his cauſis præſtari debet, habes ſ. de elec. cap. dudum. & ĵ. de iureiuran. cap. ex literis. & ita iuramentum de veritate dicenda non excludit ſacramentum de calumn. ſuper emergenti exceptione: vt hic patet. & ſ. de elec. cap. cum dilectus. & ſ. de reſti. ſpol. cap. literas. Si verò iuratum eſſet de calumnia, non eſt aliud iuramētum poſtea præſtandum. C. de iura. calum. Auth. in hoc ſacramēto. & in Auth. de iis qui ingre. ad appel. §. vltim. vbi hoc expreſſum eſt ad fin. coll. 5. vnde ſumpta fuit Authen. Quidam dicunt 3 quòd in qualibet cauſa hoc iuramentum eſt præſtandum, ſiue iuratum ſit de calumnia, ſiue de veritate dicenda, & eſt ſpeciale: & ſurgit hoc ex quadam præſumptione: quia cum nihil dixerit cōtra teſtes cum producebantur teſtes, & poſtea cum publicantur: quodammodo videbantur approbare teſtes. vnde poſtea per ſacramentum tollitur illa præſumptio. ſimile ĵ. eod. cap. vltim. & ĵ. de excep. cap. paſtoralis. ſed ibi non credo quòd ſufficeret præmittere proteſtationem, licet ſufficiebat hic. ſed quod prius dixi verius credo: vt dixerunt T. & G. & Vincē. olim. ſed modo mutatur, vt dicitur. & quòd locum habeat tantum hæc decret. vbi de calumnia non iuratur. arg. opt. probatur. ff. de pœn. ſanctio legun. vbi dicitur, cum noua lex ſtatuitur, ad eas ſpecies pertinere non videtur, quibus ipſa lege pœna ſpecialiter addita eſt. nec veriſimile eſt delictum vnum eadem lege varijs æſtimationibus coerceri: & ex præſumptione prædicta ſtatutum fuit, vt poſt publicationem iuretur quòd ex malitia non procedat, cum proteſtatio non præceſſerit. & hoc vbi de calumnia non fuit iuratum. 4

3 Innoc. & Hoſt. Nec obſtabat ſecundum ipſos aut pal leg. qđ fallit in caſibus in quibus à iure exprimitur ꝙ iuret de malitia. tu dic idē ī expſſis vbi iudici videbatur illud exigēdum. de iur. calum. c. 2. in fi. lib. 6. Io. And.

h ¶*Didicerit.*] Hoc difficile eſt probare, niſi per iuramentum. ſic ĵ. de excep. paſtoralis. & ſufficit hoc iuramentum ſicut in proxi. caſu.

4 Concor. glo. fi. in l. 3. §. 1. ff. de mi. & Bal. in l. fi. ff. de in lit. iurā.

¶*Gloſſa ſequens coadiuuat textum tribus rationibus, obijcit, & ſoluendo ponit duas lecturas illius ver. de facili. Quod approbo, non reprobo.*

i ¶*Proteſtatus.*] Per hanc proteſtationem videtur quòd noluit fidem adhibere dictis illorum teſtium contra ſe: non ergo debet habere pro ſe. 19. diſtinct. ſi Romanorum. & 3. quæſtio. 8. §. cuius in agendo. infrà. de cen. cap. cum olim. C. de ſolu. l. penulti. ſic C. ad leg. Cornel. de fal. l. qui falſas. & ff. de inoffic. teſtamen. l. Papinianus. §. meminiſſe. & C. de ijs quib. vt indi. alia. & eſt abſurdum redire ad hoc, cui renunciatum eſt. C. de rebus creditis. l. ſi quis iuſiurandum. Sic econuerſo ſemel probatum reprobare non poſſum. 8. q. 2. dilectiſſimi. ff. de nego. geſto. l. Pomponius. ff. de adulte. ſi vxor. ĵ. de iureiuran. cap. quemadmodum. Sed non videtur, quòd intellectus talis probabilis ſit: quia licet reprobem perſonam, non ideo videor reprobare dictum: ſicut econuerſo licet approbem perſonam, non tamen approbo dicta. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. ſi quis teſtibus. 5 & propterea ſola proteſtatio ſi amplius non ſit proceſſum, non obeſt: quia licitum eſt deſiſtere quandoque ante ſententiam, vt dicunt iura prædicta, ſ. l. qui falſas. & §. meminiſſe. l. alia. Et ita ſola proteſtatio non nocet, ſi non fuit proceſſum ad actum, quin credatur, ſi pro ipſo dixerint:

5 Facit in fi l. cum te. & ibi Bal. in fi. C. qđ met. cā. & l. ſi quis ex teſt.

rint:& ſi proceſſum fuit ad reprobationem, & non obtinuit,ſi dixit pro ipſo,non prodeſt. Et expone de facili non credatur, id eſt,nullo modo credatur.ſimile 2.q.6.biduum.ver.ſi aduerſarius.vbi habes:difficile eſt vt hoc audiatur,id eſt,nullo modo audiatur.C.ad legem Corn.de fal.l.imperator.& 47.diſt.quantumlibet. & 1.q.1.principatus. Vel intellige ꝙ dicit,de facili nō credatur,quando ab initio antequam deponeret, proteſtatus fuit quod licitum eſſet in perſonas obijcere: tūc enim pręſumptio eſt contra teſtem, quod criminum timore aliquid dixerit pro ipſo, ne poſtea obijceret ei crimen: & tunc ſi dicit aliquid pro ipſo, de facili non credatur, niſi habito reſpectu ad qualitatem perſonæ ipſius teſtis, vt puta ſi eſt talis, & ita honeſtus ꝙ propter hoc nulla ſuſpicio eſt cōtra ipſum, ꝙ aliquid diceret timore alicuius criminis : tunc creditur ei. ſi verò ſit ſuſpecta perſona, vt timore illo pręſumptio ſit contra illum, tunc non creditur ei, vel de facili non credatur ſine alijs adminiculis, ſed cum illis bene creditur : & ſic dupliciter poteſt intelligi quod dicit, de facili non credatur.Bernardus.

† Cap. 5.e. tit. in 3.cōpila. Et de materia vide Romanum ſingu. 361.incipien. duo teſtes. & Corſetū ſingul.252.incipiē. duo teſtes.verbo:teſtis.

† exiſtimationis.

## CAP. XXXII.

IN † noſtra præſentia : & infrà. ¶ Cum igitur hinc plures, inde verò ſint teſtes numero pauciores ꝓducti, quos non ſolum diuerſa,ſed aduerſa [a] penitus in quibuſdam conſtat teſtimonia reddidiſſe: q̄ etiam ad multitudinem tantū reſpicere non oportet, ſed ad teſtium qualitatē, & ad ipſorū depoſita,q̄bus potius lux veritatis aſſiſtit,ex quibus motum [b] animi ſui conuenit iudicē informare:Mandamus,quatenus ſi teſtes vtrinque producti eiuſdem honeſtatis, & æſtimationis † extiterint: cum cōſtet teſtes monachorum eſſe teſtibus archidiaconi numero pauciores, pro archidiacono [c] ſententiam proferatis. ¶ Si verò teſtes ex parte monachorum producti,tantæ pręeminentiæ fuerint, quòd eorum auctoritas aliorum ſit meritò multitudini præferēda [d], ab impetitione archidiaconi abſoluatis eoſdem.

IN *noſtra.*] Si teſtes à diuerſis producti deponentes contraria,ſint æqualis honeſtatis, ſtatur maiori numero : aliàs præualere poterit paucorum auctoritas.præmittit factum, & diffinitionis cauſam.Secunda:ibi, *Mandamus*.dat mandatum bimēbre.Secundum:ibi. *Si verò*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam archidiaconus habet cōtrouerſiam cum quibuſdam monachis, quæ commiſſa fuit quibuſdam iudicibus lit.conteſt.plures teſtes hinc & inde recepti fuerunt, quibus examinatis iudices dubitauerunt qualiter deberent ferre ſententiam : Conſuluerunt dominum Papam remittendo ſibi atteſtationes:dominus Papa diligenter teſtibus examinatis reſcribit iudicibus illis: cum plures teſtes tam ex parte archidiaconi quam ex parte monachorum ſint producti quos non ſolum diuerſa,ſed aduerſa penitus conſtat teſtimonia reddidiſſe, non tamen ad multitudinem teſtium reſpicere oportet,ſed potius ad qualitatem teſtium , & ad dicta ipſorum, quibus potius lux veritatis aſſiſtit, ex quibus iudex motum animi debet informare:mandat Papa iudicibus, quatenus ſi teſtes vtrinque producti ſint eiuſdem honeſtatis, & exiſtimationis, pro archidiacono ſententiam proferant , cum plures teſtes produxerit quam monachi. Si verò teſtes monachorum tantæ præeminentiæ fuerint, ꝙ auctoritas eorum aliorum ſit multitudini meritò præferenda,abſoluant monachos ab impetitione archidiaconi.Nota quod non ſemper debet iudex ad multitudinem teſtium ſe referre, ſed potius ad honeſtatē & opinionem teſtiū, qui veriſimiliora negotia dicant,& ita nō ſemper ſtatur maiori parti.Item cùm teſtes ſint eiuſdem exiſtimationis,tunc ſtandum eſt numero teſtium.

¶ *Glo.ſeq.circa contrarietatem teſtium diſtinguit. demum quærit,& ſoluit diſtinguendo.finis reci.per quæſtionem.*

a ¶ *Aduerſa.*] Super [1] contrarietate teſtium ita diſtingue.Si vnus teſtis contradicit ſibi expreſſe, non valet.3.q.9. pura. 23. q.j.quod autem.j.de app.ſolicitudinem.C.de lib.cauſa.l. cum precum. & ſ.de proba. cap. licet. niſi incontinenti hoc fecerit corrigendo dictum ſuum.j.titu.proxi. præterea.Idem videtur ſi teſtis pro parte dicit falſum,vt in nullo valeat dictum ſuum 9.diſt.ſi ad ſcripturas.& 4.q.3.cap.ſi teſtes.§.qui falſò,vel variè, & ſ.de cau.poſſ.cum eccleſia.& 3.q.9. pura. Si verò vnus teſtis contradicit pluribus,talis contrarietas non obſtat:quia dictum vnius teſtis non probat aliquid.33.q.2.admonere.& ſ.eo.cap. veniens.& c.licet.niſi forte contradicat pluribus teſtibus,cum quibus eſt ſcriptus in aliquo inſtrumēto.ff.quēad. teſta.aper.l.j. in fin.Si verò plures teſtes contradicant pluribus , ſi ſunt omnes ex eadem parte, dicunt quidā ꝙ non valent.arg.j.de prob. cap.licet.ſicut contingit in diuerſis ſcripturis.j.de fid. inſtr.ca. imputari.C.de fid.inſtr.l.diuerſæ ſcripturæ. Si autem contradicant teſtibus alterius partis, valet teſtimonium plurium : ſed hoc non placet:licet enim teſtes inducti ex eadem parte contradicant ſibi, non tamen ſuccumbunt talia teſtimonia, licet ita ſit in inſtrumentis:quia teſtes non potuerunt præuideri, vt dixi ſ.eo.ca. præſentiū. Dicas quòd ſi teſtes cōtradicant teſtibus ſiue ex eadem parte, ſiue ex aduerſa, primò concordabit iudex cōtrarietatem illam, ſi poteſt.ar. ſ. eo. cū tu. & de pœn. diſt. 1. periculoſæ.j.de verb.ſign. nihil obſtat. & 11.q.3.anteceſſor.& ſ.de cōſue. cū dilectus. niſi manifeſta ſit cōtrarietas.3.q.9. nihilominus.35.q.6. de parentela.& ſi manifeſta ſit cōtrarietas,valet teſtimonium pluriū. niſi ex altera parte tāta ſit dignitas, vt merito debeat pręiudicare numero,vt hic inferius dicit,vel niſi veriſimiliora [2] loquantur, & plura probent.4.q. 3. ſi teſtes. & ſ. de probatio. ca. licet verſ. fin. Si verò teſtes ex vtraq; parte omnino ſint pares pro reo fertur ſnīa.ſ.de proba.c. ex literis.& j.de fide inſtru.c.inter dilectos.in ſi.niſi in quatuor caſibus, in cauſa matrimoniali,liberali,& dote,& teſtamento.ff. de re iudic.l. inter pares.& j.de re iud.c.vlt. vbi habes illos quatuor caſus.ſ. de probatio.c.ex literis.& 33.q.1.ſi quis acceperit.& ff.de inof. teſta.l.ſi pars.Si aūt neuter poſſideret,ſed vterque petit rem ab alio, ſcilicet à tertio, ſi probationes ſint hincinde oīno pares, res diuidatur,ſi pōt.arg.j.de præſump.afferte. ſi res eſt indiuiſibilis [3], iudex pōt gratificari cui vult.argu.j.de paro.c.ſi eps.& j.de iure patro.cū aūt.& 63.diſt. ſi forte. vel diuidat res ſorte. 26.q.2.ſors.& ff.de iudic.ſed cū ambo.Si vero teſtes contradicunt inſtrumento:aut contradicunt inſtrumento, in quo ſcripti ſunt,aut alij in quo ſcripti non ſunt.Si contradicunt inſtrumento in quo ſcripti ſunt, pręualent teſtes inſtrumento. ſ.de proba.tertio.Et arg.ad hoc.ff.quemad. teſta.aper.l.1.in fi.& in Auth.de fid.inſtru.§.ſi verò aliquid. Si verò cōtradicant inſtrumento,in quo non ſunt ſcripti, dic vt ſ. de proba. tertio. Sed quid vbi duo petunt eandem vxorem,& æqualiter probant?videtur ꝙ detur ei cui conſentit.C.de nup.l.viduę.& 1.q.vlt.ſancimus.ſi autem non vult conſentire in aliquem, detur ditiori, & meliori,ſi ęque ſint per omnia pares ſorte alteri detur per iura prędicta.21.diſt.cleros. Si verò teſtes inducti ſunt iā ad probandum aliquem articulum,& alij poſtmodū inducunt in cōtrariū indirectè,ſtatur ſecūdis.j.eod.c.ex tenore. & ſ.eo.ſeries. & ar.C.de cōtrahen.ſtip.l.optimā.ſed hoc intelligo verū,q̄n ſecūdi ſunt plures & meliores:& ſi æquales numero , recurratur ad dignitatem vt hic , aliàs ſtaretur potius primis : quia potius præſumitur ſubornatio in ſecundis , quam in primis. Bern.

b ¶ *Motum.*] ſ.de renun. cap.in præſentia. & 4.q.3.ſi teſtes.& ſ.eo.cap. præterea.

c ¶ *Pro archidiacono.*] ſ.eo.cum tu.arg.cōtra.ibi præſumitur, ꝙ vtraq; pars verum dixit:quia illa dicta ſimul poterāt eſſe vera,hic verò non,ideoque rectè ſtatur maiori parti.

d ¶ *Præferenda.*] vel ſaltem coæquanda:quia tunc iudicabitur pro reo:vt dictum eſt in prima notula.Quod hic dicitur recurrendum eſt ad dignitatem perſonarum, vt auctoritas præferatur multitudini , ex altera parte intelligitur quando numerus in modicū excedit.ſ.de electio.cap.eccleſia veſtra.ſi enim multum excederet , tunc præfertur numerus. Argumen. contra.ſ. de elect.cap.dudum. ſimile 19. diſtin. in canonicis. Sed in qua quantitate præferemus auctoritatem,vel numerum? Iſtud erit in arbitrio iudicis diſcreti æquitate inſpecta , quia declarari , vel regula de facili dari non poſſet.ff. de diuer. & temp. præſcrip.de acceſſionibus.

1 De intellectu & materia huius gloſſę vide gloſſam finalē in ca. eccleſia il 2.de electi. & gloſſam pleniſſimā in §. nunc aūt quærit 63. diſt. & gloſſam in c. ſi teſtes. 4.q.3. verbo: veritatis.adde gloſſam in ca. ego ſolis.diſt.9.

2 Puta iuri cōi conſona: & vide qđ dicā de pſcri.auditis. ſup verbo, exceptionē. Io. And.

3 Naturaliter,vt eqꝰ, vel iure ꝓhibente,vt duo ſeruiq; ſunt vir & vxor. C.cō mo. vtr.iu. poſſeſſionū ſecūdū Vincē. qui dicebat, ꝙ niſi talis ſit caſus, quo iudex habeat gratificari, adiudicaret rē vel coniuges vni: & in medietate pretij cōdēnaret illum alteri. Inſt. de.ac. §. quędam. Io.And.

¶ Idem Priori ſancti Fridiani Lucan. & magiſtro G.canonico Piſano.

¶ *Ad probanda impedimenta electi, laici & fœminę admittuntur (adde) & teſtes de auditu,& fama ſufficiēter non probant.*

## CAP. XXXIII.

† Cap. 6.e. tit.in 3.cōpila.Et ſup hūc textū vide Abbatē in c. reprehenſibilis infrà de appellat.

TAm † literis veſtris,quàm depoſitionibus teſtiū intelleximus, nihil eſſe contra Lucanū electū ſufficiēter oſtē

TAm *literis.*] Primò ponit,ꝙ probauerunt teſtes contra electum.Secundò proſequitur articulum bigamiæ:ibi ; *Quia verò*. Tertiò ponit pœnam archipresbyteri & ſacriſtæ : ibi, *Archipresbyterum*.Abbas.Siculus,

CASVS.

Casvs. Eccleſia Lucana vacante, quidam fuit electus in epiſcopum. Contta iſtam electionem archidiaconus Lucanus, & G. ſacriſta, & quidam alij ſe opponebant, vnde denunciauerũt quædam impedimenta domino Papa contra electum, & quod contraxerat matrimonium cum vidua: dominus Papa ſuper his cõmiſit inquiſitionem. Item archi. & G. ſacriſta prædicti literas ſub noĩe maioris partis capituli cõtra electum miſerunt domino Papæ. Capitulum hoc intelligens, ſignificauerunt Papę literat illas de conſcientia capituli non emanaſſe, ſed falſę erant: & de hac falſitate Papa mandauit inquiri: iudices, ſuper his receperunt teſtes, & dũ velẽt recipere teſtes ſuper eo, ꝙ electus matrimonium dicebatur cõtraxiſſe cum vidua, appellatum fuit ad ſedẽ Apoſtolicam, ne laici, vel fœminæ reciperentur cõtra ipſum in tali articulo: vnde iudices atteſtatiões ſuper alijs articulis receptas remiſerũt ad dominum Papam cũ literis ſuis: Papa examinatis atteſtationibus illis reſcribit iudibus, dicens, ꝙ tam per literas ipſorũ, quã per depoſitiones teſtiũ intellexit, nihil eſſe ꝓbatum contra electum prædictum, niſi de auditu & fama: & ſi ſuper alijs aliqua videantur eſſe probata, teſtes, vel ſunt ſoli, vel tales qui non potuerunt illa ꝓbare: ſed quia ſuper matrimonio propter appellationem prædictam teſtes non fuerunt producti, mandat quatenus teſtes ſiue laicos ſiue feminas idoneos, qui ad hũc articulum probandum inducti fuerint, recipiant & examinent diligenter, excommunicantes illos qui eos impedire præſumpſerint, quo minus teſtimoniũ perhibeant veritati: quibus publicatis, ſi forte irregularitas probata non fuerit, indicãt electo purgationẽ ſuper obiectis, per ſeptẽ canonicos maioris eccleſiæ vel priores, & presbyteros ciuitatis Lucanæ: qua recepta ꝑfigant ei terminũ quo cõſecrandus ad dñm Papã accedat. Si verò irregularitas probata fuerit, vel ſi nõ fuerit probata, & ſi ĩ. terminũ cõſtitutũ purgationem non præſtiterit, illum remoueant à prælatione Lucanæ eccleſiæ, mandantes capitulo, vt de alio ſibi prouideant in paſtorem. In fine dicit quod Archidiaconus, & ſacriſta, qui ſub nomine maioris partis capituli domino Papę contra electum literas deſtinauerunt ab officio & beneficio denunciẽt eſſe ſuſpenſos, donec mereantur domini Papę indulgentiam obtinere: cum per atteſtationes prædictas conſtet, maiorem partem capituli, huiuſmodi literarum conſciam non fuiſſe. Not. quod ſingulares teſtes non probant. Item vilibus teſtibus non creditur. Item cum opponitur irregularitas in modum exceptionis laici & fœminæ, vel idonei admittuntur. Item qui teſtes impediunt, ſunt excommunicandi. Item infamatus debet ſe purgare ſuper his, de quibus eſt infamatus: quod ſi non fecerit, repellitur. Item qui literas capituli falſat, ab officio & beneficio debet ſuſpendi, Item hic negatiua probatur: vt colligitur.

...ſum, niſi de auditu [a] tantum, & fama: cum ſuper aliis, ſi qua fortè videantur eſſe probata [b], teſtes ſint vel ſoli [c], vel tales [d], qui non potuerunt illa legitimè comprobare. ¶ Quia verò ſuper matrimonio, quod idẽ electus dicitur contraxiſſe cũ vidua [e], teſtes non fuere recepti ꝓpter appellationis obſtaculum, ne laici, vel fœminæ in tali reciperentur articulo contra ipſum: Nos, vt tante irregularitatis obiectio non remaneat indiſcuſſa; Mandamus, quatenus teſtes ſiue laicos, ſiue fœminas [f] † (dumtaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum inducti, recipiatis legaliter, & examinetis prudenter: excommunicantes [g] ſolemniter, ſi quis eos impedire præſumpſerit, quo minus teſtimonium perhibent veritati. Demum atteſtationibus publicatis, ſi fortè conſtiterit irregularitatem huiuſmodi non eſſe probatam, indicatis eidem electo purgationem [h] canonicam de obiectis, per ſeptem canonicos maioris eccleſiæ, vel priores eccleſiarũ ciuitatis Lucañ. preſbyteros, ſeu diaconos bonæ famæ, præſtandam: qua recepta præfigatis ei terminum, quo conſecrandus noſtro ſe conſpectui repræſentet. Si verò, vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum: vel infrà terminum conſtitutum non præſtiterit purgationem indictam: vos eum à prælatione Lucañ. eccleſiæ amouentes, mandetis ex parte noſtra capitulo, vt electionẽ de alio non differant canonicè celebrare. ¶ Archipræsbyterum autem Lucañ. & G. ſacriſtam, qui contra prædictum electũ literas nobis ſub nomine maioris partis capituli deſtinarũt (cum conſtet per atteſtationes prædictas, longè maiorem partem capituli non fuiſſe [i] conſciam † huiuſmodi literarum) ab officio, & beneficio denuncietis eſſe ſuſpenſos, donec mereantur noſtram indulgentiam obtinere.

¶ Idem Dulmeñ. Epiſcopo, & decano & Priori ſanctæ Trinitatis Eboraceñ.

*¶ In cauſa liberali contra contumacem etiam lite non conteſtata, teſtes recipi poſſunt. h. d. notabiliter ſecundum lecturam communem.*

† Adde generaliter ĩ quibus poſſunt eſſe teſtes in l. 1. & 2. ꝑ Cy. ff. de le. & de reſtitu. ſpo. literas.

*¶ Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *De auditu.*] Sic ergo teſtimonium de auditu tantum cum fama non facit fidem. ĩ. de accu. inquiſitionis. §. quæſiuiſti. & ĩ. de eo qui cogno. conſan. vxo. ſuæ. ſuper eo. Argumen. contra. s̃. eo. præterea. vbi creditur teſtimonio de auditu cum fama. & 31. quæſtione. 1. dixit. ſed loquitur ibi de præſumptione violẽta: & ibi ſpeciale eſt in eo caſu, aliàs non ſufficit, ſed hæc fama purgationem inducit: vt in decret. inquiſitionis. & hic, vt patet inferius.

*¶ Gloſſa ſequens ponit differentiam inter criminales ciuiliter motas, & merè ciuiles.*

b *Probata.*] Not. quod in cauſa criminali etiam ciuiliter mota, licet actor habeat præſumptionem pro ſe, non tamen defertur ei iuramentum, imo locum habet regula, Actore non probante reus abſoluitur. C. de eden. qui accuſare. tamen ſi infamatus eſt, ex hoc debet inde ſe purgare. in ciuili, aliud: quia ſi actor hẽt bonam præſumptionẽ pro ſe, habito reſpectu ad qualitatem perſonę, cauſæ, defertur ei iuramentũ 1 ĩ. de iureiur. cap. vltim. & C. eod. l. in bonæ.

1 Poteſt dici idem in vtroq; caſu. nã in ciuili defert iuramentũ ei q melius credit veritatẽ ſcire: ita hic cũ ali⁹ melius eo ſcire nõ debeat, an ipſe cõtraxerit: purgatores verò adiungunt ꝓpter infamiã ſecundũ Abbat. Io. An.

c ¶ *Soli.*] id eſt, ſingulares: & ideo non valẽt. s̃. de proba. cap. licet. & s̃. de electio. cap. bonæ. & cap. cum dilectus.

d *Tales.*] forte criminoſi, vel malæ opinionis: vnde eis non creditur. 2. q. 7. teſtes.

e ¶ *Cum vidua.*] corrupta: alias nõ obeſſet. 34. diſtin. Valentino. & quod cognouiſſet eam ſi corrupta eſſet. s̃. de biga. debitum. & intellige quod cõtraxit in ſacris, aliàs notam criminis non contraxiſſet: quia tunc non eſſet crimen cõtrahere cum vidua, ſed irregularitas quædam, quæ repellit à promotione: vt ſupra de big. cap. 1. 2. & 3. qđ videtur potius hic fuiſſe.

† Et qa falſarunt literas puniẽdi ſũt, de quorũ pęna vide Bar. ĩ l. Paulus. ff. de falſis.

*¶ Glo. ſeq. reci. per obiec. de cap. mulierem. & de ver. ſigni. forus. & ſoluit. Item ſignat aliud contrarium, & ſoluit. Arg. reſpondet, & remittit.*

f ¶ *Fœminas.*] Not. 2 quod cum opponitur crimen ſiue irregularitas in modum exceptionis contra clericum ciuiliter, indifferenter admittuntur laici & fœminæ, vt hic patet: ſicut in denunciatione. ſupra, eo. ti. quoniam. quia licet agitur de crimine, non agitur criminaliter: vt in cap. quoniam. s̃. eod. vnde procurator poteſt interuenire. ĩ. de accu. ſuper his. in fin. aliàs mulier non admittitur in crimine. 33. q. 5. mulierem. & ĩ. de verbo. ſigni. forus. §. vlt. & 15. q. 3. ex eo. nec in teſtamento admittitur. Inſt. de teſt. or. §. teſtes. ver. ſed neque mulier. Item aliud contra. s̃. eo. de cætero. ĩ. de accu. cap. meminimus. & cap. cum P. Manconella. 2. quæſtione. 7. laicos. & ca. ipſi Apoſtoli. & cap. teſtes. 3 & hæc omnia contraria loquuntur cum criminaliter agitur.

2 Mulier an poſſit eſſe teſtis in criminalibus, vide ꝑ Antonium Gomeziũ tom. 3. varia. reſolu. ca. 12.

3 Vnde dixit Ioã. laicos & fœminas admittendos ad probandam famã. vide ꝙ dicã de acc. cũ P. ſuper fi. vlti. glo. Io. And.

g ¶ *Excommunicantes.*] Videtur quod teſtes cõpelli poſſunt vbi odioſa proponitur exceptio. arg. s̃. de elect. cum dilecti. vbi electores compellũtur detegere fraudem. ſed hic nihil dicitur de teſtibus. ſed de impedientibus teſtes, & ideo dicas, quod nõ debent compelli. Super hoc dic vt no. ĩ. tit. proxim. delictorũ. vbi de hoc in fi. notulæ. & dixi. ĩ. de accu. ſuper his. in quadam notula, quæ incipit, & tamen. vbi de hoc.

*¶ Glo. ſeq. arg. pro opi. quam reprobat.*

h ¶ *Purgationem.*] Arg. pro illis, qui dicunt ſemper accuſato indicendam purgationem, quod non eſt verum, niſi ex hoc infamatus fuiſſet. 6. q. vlt. quod autem. & 2. q. 5. presbyter.

*¶ Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

i ¶ *Non fuiſſe conſciam.*] Sed qualiter hoc potuit conſtare cũ ſinguli eſſent in ſuis teſtimonijs ſingulares. s̃. de ele. cum dictus. & cap. bonæ 1. & ĩ. de accu. cũ dilectus. in fi? Sol. bene potuit conſtare probando abſentiam fratrum tempore contento in literis. ĩ. de ijs quæ fi. à præla. quanto. & ĩ. eo. tit. ex tenore. vel quotiens fiebat mentio in capitulo de hoc facto, nulla fuit habita mentio de talibus literis. s̃. de prob. tertio. arg. C. ad l. Cor. de fal. qui veluti. Nota ergo qualiter puniendi ſunt qui

præter

præter conſcientiam capituli huiuſmodi literas nomine capituli ſcribunt: quia tamquam falſarij puniuntur. j. de ijs quæ fiu.à præla.cap.quanto.

CVm olim.] Prima pars narrat factũ. Secũda: ibi, *Mandamus*, dat iudices, quibus committit receptionẽ teſtium, & prouidet quid per eos agẽdum ſit reo cõtumace. Abbas Siculus.

† Cap.7.e. tit.in 3. cõpil.

CASVS. Eccleſia Meneñ. olim fuit archiepalis, quã archiepiſcopus Cantuarieñ. tenebat ꝓ ſua ſuffraganea: archidi. ipſius eccleſię mouit q̃ſtionem ſuper ſtatu ſeu libertate ipſius contra Cãtuarieñ. archiepiſcopum in præſentia domini Papæ: vnde ipſe cãm cõmiſit quibuſdam iudicibus, mandans eiſdẽ, quatenus niſi archieps archidiaconum prædictũ poſſit repellere ab agendo per aliquam exceptionẽ, cõuocatis partibus, vel eorum procuratoribus ad locum idoneũ, & ſecurum, & lite legitimè conteſt. teſtes vtriuſq; partis recipiant diligẽter, quos duxerit producendos. ſed ſi archiepiſcopus legitimè citatus non comparuerit per ſe, vel per procuratorem idoneum, aut litem noluerit conteſtari, nihilominus recipiãtur teſtes, maximè ſenes, & valetudinarij, quos archid. duxerit producendos, non obſtante appellatione, & depoſitiones eorũ ſtudeant ad ſedem Apo. deſtinare, ſtatuentes partibus terminũ peremptorium, quo per ſe, vel idoneos procuratores corã dño Papa ſe præſentent ſententiam recepturæ. No. ꝙ in cauſa liberali reo abſente per contumaciã teſtes recipiuntur lite non cõteſta. & ſententia fertur, & eſt ſpecialis caſus fauore libertatis.

† Locus n. litigii ſecurus eſſe debet actalis, vt oĩs iniquitatis ſuſpicio procul abſit.

## CAP. XXXIIII.

CVm † olim archidiaconus Meneñ.[a] aduerſus Cantuarieñ. archiepiſcopum ſuper ſtatu Menen. eccleſiæ propoſuerit quæſtionem: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus niſi pars aduerſa prædictum archidiaconũ per exceptionẽ[b] legitimã repellere valeat ab agendo: partibus, ſi poterit fieri, vel procuratoribus earum ad locum ſecurum, † & idoneum conuocatis, & lite legitimè conteſtata, teſtes quos archiepiſcopus in Anglia, & quos archidiaconus duxerit producendos in Vuallia, recipere procuretis. ¶ Verum ſi archiepiſcopus citatus legitimè vel per ſe, vel per procuratorẽ idoneum noluerit comparere, aut litem etiam conteſtari: vos teſtes, maximè ſenes, & valetudinarios[c], quos archidiaconus duxerit producendos, ſublato appellationis obſtaculo admittatis: & depoſitiones eorum conſcriptas ad ſedem curetis Apoſtolicam deſtinare: ſtatuentes partibus terminum peremptorium, quo per ſe, vel reſponſales idoneos, noſtro ſe conſpectui repreſentent, ſententiam recepturæ[d].

¶ Idem priori de Bolonic. † & I. rectori eccleſiæ de Borellis.

† Bolenti.

¶ *Publicatis atteſtationibus admittitur aduerſarius ad probandum cõtrarium, ſi ante publicationẽ ſuper hac probatione contraria inſtrui nõ potuit. h.d. & eſt caſus ſingularis.*

## CAP. XXXV.

EX † tenore veſtrarum accepimus literarum, quòd cum vobis cauſam, quæ vertitur inter R. militem, & M. mulierem, commiſerimus fine debito terminandam; & infrà. ¶ Pars mulieris propoſuit, ꝙ dictus miles prius corporale ꝓſtitit iuramentũ, quod ipſam duceret in vxorem, & poſtmodum carnaliter cognitã[e] traduxit in domum †. Miles verò

a ¶ *Menen.*] Iſta eccleſia Meneñ. quæ aliàs dicitur ſancti Dauid, olim fuit archiepiſcopalis, ſicut apparet per priuilegium ipſius eccleſiæ: quam Cantuarieñ. archiepiſcopus tenet pro ſuffraganea eccleſiæ ſuæ: archidiaconus ipſius eccleſiæ ſuper ſtatu ſeu libertate illius mouit quæſtionem archiepiſcopo Cantuarieñ. dicẽs eam liberam eſſe, & per conſequens debet eſſe metropolis ſuper cunctis eccleſijs Vualliæ. hoc dicit Tan. qui factum nouit.

¶ *Gloſſa ſequens reci. per queſtionem. qualis erat hæc exceptio. & tria ponit exempla, & primum reprobat, & contra reprobationem legem allegat.*

b ¶ *Per exceptionem.*] Forte obijciebantur ei, ꝙ nõ habebat mandatum, & ſine literis ſui capituli & epiſcopi non erat audiendus; vt ſ. de procu. cap. 1. ſed non eſt verum in hoc caſu: quia quilibet alius etiam minor poteſt proſequi iniuriam eccleſiæ ſuæ, ne trahatur in peiorem ſtatum. 12. q. 2. non liceat. etiam alijs contradicentibus. ff. de lib. cauſa. l. 1. 2. & 3. licet aliàs coniuncta perſona repellatur, ſi agat contra voluntatem aliorum. ff. de procu. l. Ponponius. §. vlt. ſed hic non eſt ita: nã quilibet agere tenetur pro eccleſia. 2. q. 7. qua propter. & 5. q. 5. non vos. & ſic vnus iuſtè reſiſtit omnibus. 31. diſt. Nicæna. & j. de ijs quæ fi. à ma. par. ca. c. cum in cunctis. Arg. contra. ff. qui & à qui. ma. lib. non fi. ſi quis hac lege. §. quotiens. 1 Et ita intellige de alia exceptione, puta rei iudicatæ, vel quia eſſet excommunicatus, vel alia conſimili Ioan. Item argu. eſt hic ꝙ exceptio peremptoria ante lit. conteſt. poteſt obijci & probari, & ſic repellitur actor ab agendo: ꝙ verum eſt in tribus caſibus. j. de lit. conteſ. c. exceptionis. in concilio Lugduñ. [lib. 6.]

1 Secundũ Io. ſolue, ꝙ ibi fauore libertatis ĩ ea reuocanda requirit conſenſum omniũ patronorũ, q ſunt eiuſdẽ gradus: hic fauore eccleſiæ, i cuius libertate defendẽda admittit alterũ. Io. And.

c ¶ *Valetudinarios.*] Sic ſ. vt lit. non conteſ. qm̃. 1. reſponſo.

¶ *Glo. ſeq. reci. per obiect. de decre. quoniam. dat duas ſolutiones. primum reprobat. contra ſecundam opponit, & oppoſitioni reſpondet. finaliter approbat primam.*

d ¶ *Receptura.*] Sic videtur ꝙ contra contumacem poſſit procedi vſque ad ſententiam etiam lite non conteſt. Si hæc eſt vera litera, & loquitur de diffinitiua: ſic non ſolum ſenes, ſed oẽs indifferenter ſunt recipiendi: & hoc videtur dicere ſatis litera, teſtes maxime ſenes, & ſic illud, maxime, propriè ponitur: Et ſic eſt iſte vnus caſus, in quo fauore libertatis recipiũtur teſtes lite non conteſt. & ſnĩa profertur, ſicut contingit in electione prælati, vel matrimonio carnali. ſ. vt lit. non conteſt. qm̃. §. porro. Et eſt ar. ad hoc. C. de inge. ma. l. diffamari. Et ſic intelligebat Tã. 2 Alij exponunt iſtam literam, ſnĩam. i. interlocutoriã, ſ. de miſſione in poſſeſſionẽ, ſi altera pars non venerit. vel ſi partes venerint, litẽ primò conteſtabunt. Sed prima lectura ex ipſa patet litera: nã ſi Papa vellet intellexiſſe de interlocutoria, de ea mẽtionẽ feciſſet. j. de deci. ad audientiam. & ſ. de tranſla. inter corporalia. Sed multũ videtur obſtare huic, cũ dicit, ſenes & valetudinarij, cũ illi cõſueuerunt recipi litẽ nõ cõteſt, vt in c. qm̃. Vnde ſi papa intelligebat ꝙ ĩ caſu iſto poſſint recipi lite non conteſ. ex parte actoris. ſimpliciter dicere debuit, recipiatis teſtes quos archi. duxerit producendos: ſecundũ ꝙ præcepit in caſu cõſimili, cum actor abſens eſt contumaciter, & reus præſens. ſ. de do. & cõt. cauſam quæ. ideoq; videt ꝙ loquatur hic de ſnĩa interlocutoria, & teſtes ſenes, & valetudinarij recipiantur, ne copia ſubtrahatur probationũ ex eorũ defectu: vt ſ. lit. non cõte. qm̃. & ſecundũ hoc dicit, maximè id eſt, tm̃. Vel dic vt dixit Tã. & hoc põt intelligi ex eo qđ dicit, maxime, ꝙ verbũ non fuit in antiqua compilatione; & quia non recipiuntur teſtes lite non conteſt. cum fit miſſio in poſſeſſionem propter contumaciam, ſed ſummatim examinato negotio fit miſſio. ſ. vt lite non conteſt. quoniam frequenter. §. in alijs. & §. ſeq. Bernardus.

1 Et Gof. & Hoſt. addentes aliã rationẽ. ſ. periculum animarum.

† Cap. 8. e. tit. in 3. cõpila. Et de materia vide latẽ per Socinũ regula 498. incipiẽte: teſtes publicatis atteſtationib.

† Vide l. 1. C. de ſpõſalibus. & in l. 2. eo. tit.

EX tenore.] Publicatis atteſtationibus falſitas priorum teſtium poteſt indirectè probari. ſic communiter ſummatur ſed hæc ſummatio non continet vſquequaque veritatem, vt probat Panor. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Quia igitur.*

CASVS. Inter R. militem & M. mulierem cauſa matrimonij coram quibuſdam iudicibus delegatis vertebatur, corã quibus mulier proponebat, quod dictus miles corporaliter pręſtitit iuramentum, quod ipſam duceret in vxorem, & poſtmodũ carnaliter cognouit eandem, & traduxit in domũ: Miles verò illud inficiabatur omnino adijciens, quod etſi hęc vera eſſent, eam tamen de iure habere non poterat in vxorem, ex eo quod aliam tunc viuentẽ prius duxerat in vxorem, ad probandam intentionem ſuam pars vtraq; tęſtes produxit: teſtibus publicatis per teſtes militis videbatur eſſe probatum, ꝙ ipſe ante feſtũ Purificationis beatæ Mariæ virginis, B. mulierem acceperit in vxorem, & teſtes M. mulieris dicerent, ꝙ in ſeptimana paſchali ſequenti feſtum prædictum de ea ducenda corporaliter pręſtitit iuramentũ: dictus miles petebat ab impetitione ipſius mulieris abſolui: Ex parte mulieris fuit replicatũ, ꝙ eo tempore & etiam ante quo teſtes militis dixerant eum cũ alia contraxiſſe, fuerat ſemper in Eboraceñ. prouincia commoratus, cum teſtes ipſius militis dixiſſent hæc longe extra dictam prouinciã acta eſſe, determinantes tempus & locũ. & hoc erat parata probare per teſtes: Sed contra fuit ex aduerſo rñſum, ꝙ cum atteſtationes iã eſſent publicatę hincinde, locus productioni teſtiũ iã nõ erat. dubitauerunt iudices, vtrũ teſtes mulieris eſſent ſup hoc articulo admittẽdi. Cõſultus Papa rñdet, ꝙ teſtes mulieris ſũt ad probãdũ illũ articulũ admittẽdi. No. ꝙ negatiua q̃ hẽt determinationẽ loci, vel tẽporis, indirectè põt probari. Itẽ ſup nouo articulo publicatis atteſtationibus poſſunt teſtes recipi.

e ¶ *Cognitam.*] Et ſic inductum fuit matrimoniũ præſumptũ: j. de condi. appo. de illis. contra quam præſumptionẽ non admittitur probatio in contrarium. j. de ſponſ. is qui fidem.

a ¶ *Inſ. ciebatur.*

a ¶*Inficiabatur.*]Et ita per narrationem,& reſponſionem facta eſt cōteſtatio litis.ſ. de elec. dudum 2. & ſ. de lit. conteſt. cap.vnico.& C.de lit.conteſt.l.vni.

b ¶*Adijciens.*]In modum exceptionis. ſic ſ.de or.cog.c.1.& ex iſtis verbis debes inſtrui qualiter debeas reſpondere, & ſub qua forma: quia ſic excipiēdo nō confiteris. j.de exce.cum venerabilis.vbi de hoc.& ff.de excep. nō vtique. & j. de excep.venerabilem.

¶*Gl.ſeq.obijcit,& ſol. finis reci.per quæſtionē, an dato quòd verū eſſet primam viuere.&c.*

† Aliàs ita B. mulierē accepiſſet ſolemniter &c.

c ¶*Tunc viuentem.*] Ille allegabat turpitudinem ſuam, vnde non debuit audiri.j. de dona. inter dilectos. & j. de conceſ.prę̨b.cum ſuper quæſtione. & ſ. de confeſ. cū ſuper 1 ſed in caſu iſto, & in quolibet,vbi vertitur periculum animæ, auditur allegans turpitudinem ſuam.ſ.eo.ſicut.& j.de re iud.lator. & c.cōſanguinei.& in cauſa liberalis auditur aliquis cōfitens turpitudinē ſuā ſ.ſe vēdidiſſe filium ingenuum.C.de libe.cauſa.l.1.Vincen.Item ex eo quod dicit tunc viuentem, patet ꝙ hæc non poterat eſſe vxor: ſed ſi prima eſſet defuncta, & hæc ſciebat illū aliam habere antequā contraxit cum eo, eam poſtea habere non poſſet.j.de eo qui duxit in matr. ſuper hoc.& c.ex tuarum.& c.cum haberet.ſi verò credebat cū eſſe ſolutum quando contraxit cū eo, bene poſſet eū habere. j. de eo qui dux.in matrim. c.1.& c. veniens Bern.

1 Concor. l.trāſactione C.de trāſa. & in l. mercali.C. de cōd. ob turp.cau.

† In plurib. antiquis legitur: nec non,& antequàm.

¶*Glo.ſeq.recitetur per q.an præſentiā probare liceat, &c. ſoluit obſtaculum.*

hoc īficiabatur [a] omnino, adijciens [b] ꝙ & ſi hæc vera eſſent, eā tñ de iure habere nō potuit eo ꝙ aliam tunc viuentem [c], prius duxerat in vxorem. Cū ꝑ teſtes militis videretur eſſe probatū ꝙ ipſe ante feſtū Purificationis beatę Virginis, B. † mulierē ſolēniter accepit in vxorē,& teſtes M.mulieris dicerent ꝙ in ſeptimana paſchali ſequente feſtū prædictū, de ca deducēda prę̨ſtitit iuramētū, prędictus miles ab impetitione ipſius abſolui cū inſtantia poſtulabat. Verū ex parte ſępè dictę mulieris extitit replicatum, quòd eo tempore, necnon & ante †, quo teſtes dicti militis dixerāt eum cum alia matrimonium cōtraxiſſe, fuerat ſemper in Eboraceñ ꝓuincia cōmoratus: cum teſtes ipſi dicerent, hoc longè extra dictam prouinciā actum eſſe, determinantes tempus & locum, quod per teſtes idoneos erat probare parata. Sed econtra fuit ex aduerſo reſpōſum, quòd (cum atteſtationes iam eſſent hincinde ſolēniter publicatæ)locus productioni teſtium iam non erat. ¶Quia igitur dubitatis, vtrum poſt publicationem atteſtationum ſuper illo articulo deberent teſtes admitti: nos inquiſitioni veſtrę auctoritate præſentium reſpondemus, teſtes mulieris ad probandum illum articulū admittendos. [d]

d ¶*Admittendos.*]Hic habes expreſsè, quòd poſt publicationem teſtium, etiam in eadem inſtantia iudicis teſtes recipiuntur ſuper nouo articulo,vel exceptione.ſ. eod. de teſti. vbi de hoc.& ſ.eod.ſeries.& C.de excep.ſi quidē. C. de proba.l.exceptionem.& j.de excep.c.deniq;.ſuper veteri verò non ſunt recipiendi.ſ.eo.fraternitatis.vbi de hoc.Sed certè licitum eſt mulieri probare abſentiam viri, ergo & eodem modo licitum eſt viro probare præſentiam 2 quia mos vtriq; gerendus eſt. ff. de probatio.circa eum.quia non debet actori licere qđ reo nō liceat.ff.de reg.iur.l.non debet. Et ita eſt arg. quod poſtquam didici teſtificata, non poſſum inducere teſtes ſuper eodem articulo:ſed alius eſt modus inducendi, & ad aliud nunc quam primò.j.eo.c.veniens.& c.cum in tua.

2 Secundū Tāc. idem Hoſt. q dicit ꝙ mulieri nō licebit ꝓducere tertios cōtra hos ſecundos. ar.j.e.licet 2.bonus tñ iudex diſcrete dēt examinare teſteſiſtos, vt ſi qua lateat falſitas, ipsā penit⁹ cōprehendat j. eo.c. cum cāni. Io. And.

A D D I T I O.Vincen. tamen dixit quod iſta decre.non habet locum, niſi incontinenti poſt publicationem voluerit probare contrarium.

S *Ignificauerunt.*] Si ſine cauſa negetur quarta dilatio petita cum ſolemnitate legali,poteſt appellari: In prima ponitur appellantis deciſa narratio. In ſecunda appellationis commiſſio:ibi,*Mandamus*.Abbas Siculus.

C A S V S.Inter monachos ſancti Dionyſij ex parte vna,& abbatiſſam & moniales de Forcellis ex altera,tam ſuper poſſeſſione quàm ſuper proprietate prioratus de Argentolio coram iudicibus delegatis quæſtio vertebatur: Moniales ſuper cauſa proprietatis primitus ſunt iudicium ingreſſæ, & teſtes produxerunt in illa:Poſtmodum iudicio petitorio ſuſpenſo, poſſeſſionis iudicium ſunt ingreſſæ,ſuper quo teſtes ab vtraque parte fuerunt producti, ita quòd publicatio teſtium fieri iam debebat: ſed monachi quartam productionem teſtium cum iuris ſolemnitate petierunt ſuper iudicio poſſeſſorio: quam cum iudices denegaſſent, ipſi ſedē Apoſt. appellarūt ab ipſorum interlocutoria:quibus peractis iudices proceſſum ſuum domino Papæ ſignificauerunt: mandat Papa quibuſdam iudicibus, quatenus ſi conſtiterit eis abbatem & monachos quartā productionem teſtium cum iuris ſolemnitate ſuper poſſeſſorio petiuiſſe, & ꝓpter hoc infra x.dies appellaſſe poſt interlocutoriā iudicum,ad quartam productionem teſtium cum ſolemnitate iuris admittant eoſdē, niſi fortè iudices quartam productionē negauerint,vt effrę̨natam multitudinem teſtium refrænarent:& ſi in probatione appellationis defecerint, in expenſis legitimis parti alteri cōdemnentur: & cauſam poſſeſſionis ad quam moniales habuerunt recurſum, primitus debeant terminare: niſi eſſet ī petitorio proceſſum in tantū, ꝙ poſſit de proprietate liquere; & tunc quæſtionem determinēt ſimul vtranq;: quòd ſi de proprietate ad plenum adhuc non conſtet: procedent in ipſa, iudicio poſſeſſionis finito. Nota ꝙ qui primò cœpit agere de proprietate, poteſt redire ad iudicium poſſeſſionis ſuſpenſo petitorio. Item quarta productio dari dēt cum ſolēnitate legali:alioquin appellatio propter hoc interpoſita valet: niſi denegetur ex cauſa, vt hic dicitur. Item interlocutoria tranſit in rē iudicatā: niſi appellet ab ipſa infrà decem dies. Item qui deficit in probatione appellationis à grauamine interpoſitæ,condemnari debet alteri parti in expenſis.

† Cap.9.e. tit.in 3.cōpilatio.

† Argentorio.

Idem Priori ſancti Victoris.

¶*Indulgēda eſt in cauſa quarta productio teſtium petita cum ſolemnitate legali, cauſa legitima non refragāte,aliàs legitimè appellatur.*

C A P. XXXVI.

SIgnificauerunt † nobis: & infrà.¶Cum cauſa,quę vertitur inter abbatem, & monachos ſancti Dionyſij ex vna parte,ac abbatiſſam,& moniales de Forcellis ex altera, tam ſuper proprietate,quàm ſuper poſſeſſione prioratus de Argētolio †, iudicibus à nobis commiſſa fuiſſet: & moniales ſuꝑ cauſa proprietatis prius litem ingreſſę,teſtes produxiſſent in illa, poſtmodū poſſeſſionis iudicium,ſuſpenſo petitorio,intentarunt [e]: & j. Vnde in cauſa poſſeſſionis,quam moniales petebant, ea ratione [f], ꝙ illæ, quibus ipſę ſucceſſerant, inde fuerant violenter eiectę, teſtes fuerunt ab vtraque parte producti,&eo uſque proceſſum, vt publicatio fieri iam deberet [g]:& infrà.¶Mandamus, quatenus ſi vobis cōſtiterit abbatem,& monachos,quartam productionē teſtium, cū iuris ſolēnitate [h] ſuper poſſeſſorio petiuiſſe, & ꝓpter hoc j. decē dies [i] poſt interlocutoriā ſentētiā appellaſſe (niſi fortè iudices quartā ꝓductionē negauerint, ꝓ eo ꝙ voluerint effrę̨natā [k] multitudinē teſtiū refrę̨nare)vos ad quartā productionē

e ¶*Intētarunt.*]Qđ eis licuit.ſ. de cā poſ. paſto. & ff. de vi & vi arm.cum fundum.§.vlt.& ff.de acq.poſ.naturaliter. §. nihil.

f ¶*Ea ratione.*]Hęc rō bona erat qa interdictum vñ vi, datur hę̨redi & bonorū poſſeſſori.ff.de vi & vi ar.l.j.§. interdictū hoc in fi.& dat in hæredē in id ꝙ ad eū peruenit. ff. de vi & vi arm. l.j.§.pe.& l.2.& 16.q.6. ſi epm. 3 Et intellige ꝙ dat cōtra hæredē iuris.C.ſi ex delic.def.l.vni.nō aūt cōtra hæredē rei:qa nō oīs ad quē res ꝑuenit,tenet īterdicto vñ vi.ſ. de reſti. ſpo. cum ad ſedē.& ff.de vi & vi ar.cum à te.ſi tamen ſcienter rem illam recepit à deiectore,tenet.ſ.de reſt.ſpol.ſæpè cōtingit. Vincen.

3 Adde qs hæredis appellatione veniat in l. hæredis.cū not. ff. de verb. ſign.

g ¶*Deberet.*Monachis petētib.quartā productionē teſtiū, cū ſolēnitate legali ſuꝑ iudicio poſſeſſorio: q̃ cū iudices denegarūt,monachi appellarūt ab īterlocu. cōtra eos lata. vt j.patet.

h ¶*Solemnitate.*]q̃ habes j.eo.c.pe. & in Aut.e.tit.§.qa verò.

i ¶*Infra decem dies.*] Idem tempus datur ad appellandum, à diffinitiua. 2. q. 6.anteriorum. Et ſic patet, quod infra x.dies debet appellari ab interlocutoria. ſ. de elect. cum dilecti aliàs tranſit in rem iudicatam 4 vt ibi dicitur; idem etiam tempus datur ad ſupplicandum.C.de precib.impe.offe.Auth.quæ ſupplicatio.Vincen.

4 Quo ad partem,nō quo ad iudicē:ꝙ dic vt not. de app. cum ceſsāte.Io. And.

k ¶*Effrenatā.*]No.nouitatē iuris: ſed ratio eſt antiqua.ſic j. c.proxim.

c.proxim.& ff.de teſtibus.l.1.in fi.& ex eadem cauſa poſſet iudex denegare tertiam, & etiam ſecundam. ſim. ff.de iud.non-nunquam. i 24.q.3.de illicita.& s.de dolo & contumacia.cũ dilecti.ex quo eadem ſubeſt cauſa in ſecunda, ſiue in tertia, vt in quarta,idem ſeruandum eſt hincinde. ſuprà de tranſlat.inter corporalia.Vel ſi infra certũ tempus cauſa debeat terminari. s. de officio delega. de cauſis.Vincent.

1 Ad hoc inducitur, q̃ q̃nq; dat iudex tres dilationes, quandoq; vnam pro omnibus. Io.And.

a ¶*In probatione.*] ſcilicet q̃ non probent ſe appellaſſe intra decem dies ex cauſa præmiſſa.

† Quando dicat̃ liquere, tradit abbas in c. cũ olim.de ver. ſigni. Antonius Butri⁹ in c. prout. de dolo & cõtuma.adde gloſsã in c. decernimus.3.q.9.

¶*Glo.ſeq. obijcit, & ſoluit.*

b ¶*Condẽnantes.*] Et ſic patet, q̃ appellans iniuſtè condemnandus eſt in expẽſis alteri parti, & iſtud generale eſt 2.q.6. omnino.& j.de appellationi. vt debitus.& quod remitti debet ad eundem iudicẽ, à quo appellauit,vt dicit illa decret. vt debitus. 2 & eo.tit.cum in eccleſia. Sed quare ſecundum iura prę dicta non remittunt partes ad priores iudices, ſi apparuerit monachos fruſtratoriè appellaſſe? Hoc ideo cõtingit,quia priores iudices retulerunt negotiũ domino Papæ, & ita deſierunt eſſe iudices per relationem: vt s.de officio lega.licet.in princip. & C.de rela.l. 1. & 2. & vt patet ex prin.cap. 3 Quid iuris ſit de huiuſmodi expenſis, dictum eſt plenè s.de do. & contumacia. finem.Bernardus.

2 Cõcor.l. fi.§. illud. C. de tẽp. ap.&ibi B. Pe.de Bel. pt. Cyn.

3 Vel detu lerũt appellationi j.de ap. cũ appellationibus. lib. 6. Io.And.

(adhibita ſolẽnitate legali)ad mittatis eoſdem;ipſos (ſi in ꝓbatione [a] defecerint)in expenſis legitimis cõdemnantes [b]. ¶Et niſi adeò ſit in petitorio iã ꝓceſſum, vt plenè poſſit de ꝓprietate liquere [c] †, vos cauſam poſſeſſionis, ad quã de iuris beneficio abbatiſſa, & moniales habuere recurſũ [d], primitus terminetis, in cauſa proprietatis poſtmodũ proceſſuri: alioquin quæſtionem terminetis ſimul vtranque.

¶Idem Epiſcopo Placentino.

¶*Diligenter examinãdi ſunt teſtes, & puniendi qui eos impediunt: & ipſorum teſtium multitudo eſt per iudicem refrenanda.*

CAP. XXXVII.

CVm † cauſam, quæ inter archiepiſcopũ Rauennã. ac commune Fauen̄. & infrà. ¶Quia verò vtrique parti nimis exiſteret oneroſum, vt teſtes producerent coram nobis: Mandamus, quatenus recipias teſtes,quos vtraq; pars, tã ſup principali negotio, quã in perſonas [e] teſtiũ duxerit ꝓducendos:ac eos diligẽter examinare ꝓcures [f]: & de ſingulis circunſtãtiis [g] prudẽter inquirens, de cauſis [h] videlicet, numero prælibato: alioquin cùm atteſtationes illę ſint clauſæ, ijdem teſtes ſi neceſſe fuerit, iterum producantur. Nota qualiter iudex debet examinare teſtes. Item qui teſtes impedit quominus poſſint perhibere teſtimonium veritati, puniendus eſt. Item vltra quadraginta teſtes pars inducere non debet. Item vltra xl. dicitur effrænata multitudo teſtium.

c ¶*Liquere*]Non videtur q̃ plenè liqueat niſi poſtquã renunciatum fuerit & concluſum: cùm antè renunciationẽ poſſint partes adhuc producere teſtes ſuper nouo articulo, & inſtrumenta.ar.s.de electio.dudum.& j.de fid.inſt.cum dilectus.

¶*Glo.ſeq.recitatur per q.ſcilicet quid de fructibus monialibus obtinentibus in poſſeſſorio, & monachis in petitorio.*

d ¶*Recurſum.*]ſed eſto q̃ moniales obtineant in poſſeſſione, ergo habebunt rem cum fructibus à tempore deiectionis. s.de reſti.ſpol.grauis.& ff.de vi & vi ar.l.1.§. qui vi deiectus eſt.ſed pone quod monachi obtineant poſtea in petitorio:ergo habebunt rem cum fructibus à tempore litis conte. ſuper proprietate: & imputent ſibi moniales quòd primò intentarunt iudicium proprietatis: quia litis conteſtatio exæquat omnes poſſeſſores,& p litis cõteſt. fiũt malę fidei poſſeſſores,& ideo fructus poſt.lit. conteſt. omnes reſtituendi ſunt cum ipſa re. C. de rei. vendic.certum eſt.& ff.de petitio. hæred. ſed & ſi lege.§.ſi ante litem.Sed fortè inſcipitur litis conte.de nouo facta ſuper proprietate: & quia moniales primò conueniebant, modo conueniuntur. Et hoc verum eſt ſecundum legiſtas, qui dicunt, quod ex toto renunciatur iudicio proprietatis antequàm admittatur ad poſſeſſorium. Secundum iura canonica non renunciatur iudicio proprietatis,vt hic dicit: quia poſtea debent procedere in iudicio proprietatis. Sed ſecundum hoc videtur quod fecerũt ſibi præiudicium circa fructus perceptos. & poſt litis conteſt.ſuper proprietate, ſi monachi poſtea obtineant in iudicio proprietatis.Io.

CVm cauſam.] Habet tria dicta, vt patet ex ſummatione.Secundum: ibi, *Quòd ſi.* Tertium: ibi,*Volentes.* Abb.

CASVS. Inter Archiepiſcopum Rauennaten̄.& commune Fauentiæ vertebatur quæſtio ſuper iuriſdictione quorundam locorum,de qua habetur ſuprà de proba.licet. Cauſa illa delata fuit ad dominum Papam, lite conteſt.& præſtito iuramento ab vtraque parte de calumnia, quia difficile fuerat vtrique parti teſtes producere coram Papa, mandauit epiſcopo Placentino, quatenus recipiat teſtes quos vtraque pars tam ſuper principali quàm in perſonas teſtium duxerit producendos, & eos diligenter examinet: & de ſingulis circunſtantijs prudenter inquirat, de cauſis, loco, tempore, auditu,viſu,ſcientia,& de omnibus ad negotium pertinentibus. Quod ſi fortè Fauentini, vel alij, teſtes, quos archiepiſcopus duxerit producendos,præſumpſerint impedire,ipſos ab huiuſmodi præſumptione compeſcat. Vt autem effrenata multitudo teſtium refrænetur, præcipit vt hinc & inde quadragenarium numerum excedere non permittat, ita vt ſi Fauen. depoſitiones teſtium voluerint ratas habere, quæ ab epiſcopo Ferrarienſi, & abbate Pompoſiano receptæ fuerint, teſtes illi computentur in

¶*Glo. ſequens obijcit, & ſoluit.*

e ¶*In perſonas.*] Sed cum exceptio,quæ opponitur in perſonas teſtium, debeat reſeruari in tempus diſputationis poſt publicationẽ teſtium: vt s. eo. præſentium.quare Papa dicit quod ſtatim hoc faciant. Ideo fecit,ne differatur negotium:quia præſumptio erat contra Fauentinos,ne cauſa protrahendi negotium obijcerent in perſonas teſtium poſt publicationem: Vnde Papa voluit ſuper hoc prouidere,& ideo non fuerunt admiſſi ad hoc ſuprà,de prob. licet. in caſu tamẽ ſtatim admittitur ad ꝓbaudum. vnde cum dicitur q̃ ille ſit odioſus ex criminali cã; ſtatim debet hoc probare.C.de teſtib.Aut.ſi dicatur. ſi ex leui cã,vel pecuniaria odioſus dicitur,recipiatur eius dictum, & in tempus diſputationis reſeruetur huiuſmodi quæſtio: vt ibidẽ dicitur in auth.eod.tit.§.ſi vero.coll.7. 4 Item & in alio caſu cum obijcitur teſti q̃ ſit ſeruus,ſi dicat ſe liberum, non debet admitti, niſi prius oſtendat chartam ſuæ manumiſſionis.C.eo. tit. in Authen. ſi teſtis ſeruilis. arg. contra quod ſtatim debeat audiri qui obijcit crimen teſti.s.eod.ex parte A.

† Ca.10.e. titul. in 3. compilat. deo verò tã diligens inueſtigatio i examinãdis teſtib⁹ adhibenda eſt ꝑ iudicẽ,ne mendacium dicãt, facit Deuteron. c.19.Eleutern⁹ Papa in c.iudicã tẽ. 30.q.5. & videto Si mancã catho. inſtit. ti.64.n.10.

4 Et eo caſu dixit G. loqui hanc literã cũ exceptio talis eſt q̃ nõ repellit teſtẽ, ſed reddit teſtimoniũ eius ſuſpectũ, ꝑp q̃d reſeruet ex ceptio.& idẽ. not. j. de exce. c. 2.Io. And.

f ¶*Procures.*]ſigillatim per ſe, aliàs non valerent eorum dicta.j. eo. venerabilis. & j.de accuſat. inquiſitionis.§.1.& s.de elect.quia propter.arg.C.de teſti. nullum.Ber.

g ¶*Circunſtantijs.*]aliàs non peruenitur ad veritatem, 23.q. 8.occidit.an,ſcilicet lucri gratia, vel inimicitiarum teſtificentur, & de alijs circumſtantijs, de quibus traditur. ff.eo.l.3.& 4.q.3.cap.ſi teſtes. Bernar.

¶*Glo.ſeq.tractat primò de teſte, qui non reddit cauſam ſcientię interrogatus, vel non.ſecundo quęrit, alleg.pro,& contra, & ſoluit. tertiò tractat quomodo teſtis cognoſcere debet illos de quibus deponit.*

h ¶*De cauſis.*]Cauſam enim ſcientiæ dẽt querere iudex, quã ſi non reddiderit,non valebit dictum teſtis. 4.q.3.ſi teſtes.§.ſolam.& 24.q.3.ſi habes.& in Aut.de teſt. §. licet dudum.coll.7. Si verò iudex nõ quæſierit,& teſtes ſimpliciter dixerint ſe ſcire,valebit.j.de re iud.ſicut.vbi de hoc.& ff.de no.ope. nuncia. de pupillo.§.qui nuncia.in fi. Et de perſonis ipſorum teſtiũ an ſint honeſti.4.q.3.§.2. Sed nunquid teſtis tenetur r̃ndere an ſit crimino ſus,periurus,vel talis q̃ nõ poſſit teſtificari? Et videtur q̃ ſic,quia iſtæ ſunt circũſtantię,de quibus queritur.ff.eo.l.3.& 4. q.3. ſi teſtes. & quia teſtis in cauſa criminali, & ordinandus æquiparantur.2.q.7.ipſi Apoſtoli.& cap.teſtes. ſed ordinandus tenet dicere crimen ſuũ.50.diſt.ex pœnitentibus.& 24.diſt. c. vlt.op.arg.j.de excep.deniq;.Sed cõtrariũ non inuenitur,ergo ſtabimus legibus prædictis. q̃ enim non mutatur, quare ſtare prohibetur.C.de teſta.ſancimus.Sed cõtra videtur,q̃ nõ teneatur reſpondere: quia nemo tenetur prodere ſe.de pęni.diſt.1. nõ tibi dico.Hæc auctoritas loquit̃ de eo,qui in iudicio animę confitetur,& ille non tenetur crimen ſuũ occultũ publicè cõfiteri.Quid ergo dicemus?Satis pôt dici q̃ debet r̃ndere ſaltem ad ea,de quibus traditur 4.q.3.ſi teſtes.& ff.eo.tit.l.3.Et op.ar. j.de accu.inquiſitionis.§.1. & ſi de alijs interrogentur. 5 non tenetur reſpondere: ſed de conſuetudine nõ interrogantur Et ſatis videtur honeſtũ q̃ non interrogentur niſi de his,de quibus fit mentio in ll.prædictis:quia talia nõ ſunt amplianda,ſed reſtringenda.Præterea teſtes debent cognoſcere litigantiũ perſonas,à quibus & cõtra quos inducuntur,qñ agitur de cõtractibus.aliter nõ videt̃ q̃ poſſint cõgruè teſtificari. arg. in Aut.eo. tit.§.1.coll.8.& in Auth.de inſt.cau. circa prin.§.ſi quis igitur. coll.6.C.de iure delíber.ſancimus.§. ſinautẽ dubius. in fi. & ſi dubitetur an teſtes cognoſcant contrahentes, vel litigantes,exhibendi ſunt ipſis teſtibus,vt eos cognoſcant:& in eadem forma,in qua eſſe conſueuerunt:quia mutata forma, & ſubſtantia quali

5 No.Io.2. q.7.quęrẽdũ,q̃ iudex pôt in genere quęrere à teſte an poſſit eſſe teſtis, ad hoc 8.q.5. Artald⁹Io. And.

quaſi mutata videtur. ff. ad exhiben. Iulianus. §. ſed & ſi quis. Iſtud frequenter ſit, præcipuè vbi factum ſuſpectum præſumitur.

Danielis. c.13.

a ¶*Loco.*] exemplo Danielis.

b ¶*Tempore.*] quia ſi diuerſi ſunt, ſiue in loco, ſiue in tempore, non valet eorum dictum. 3. quæſ. 9. nihil ominus. nec intellige de tempore, i. de qualitate tpis, niſi eſſet ſuſpectus teſtis, vel ex tpe, i. ex mora. & ex hoc etiã redditur teſtimonium ſuſpectũ. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item in teſtibus conſiderandum eſt. Cũ enim teſtis præſumitur ſuſpectus, quibuſcunq; modis poteſt, inquirenda eſt veritas. arg. 30. q. 5. iudicantem. & 35. q. 9. graue. & C. de eden. is apud quem. in fi. Iudex ergo diſcretus in omnibus iſtis, & alijs per quæ poſſit veritas melius perſcrutari, debet interrogare: aliter enim ad veritatem nõ poſſumus peruenire. 23. q. 8. occidit.

Additio. Vnde verſ: *Auditus, viſus, perſona, ſcientia, cauſa: Fama, locus, tempus ac certũ, credulitaſque: Dũ teſtes recipit, iudex hæc cuncta notabit.*

perſonis, loco [a], tempore [b], viſu, auditu, ſcientia, credulitate, fama, & certitudine, cũcta plenè conſcribas: & infrà. Teſtes [c] autem, & cæte. ¶Quòd ſi fortè Fauentini, vel alij, eos quos dictus archiepiſcopus ad perhibẽdum teſtimonium veritati duxerit producendos, præſumpſerint impedire: tu ipſos ab huiuſmodi præſumptione ceſſare compellas [d]. Volentes autẽ effrænatam [e] multitudinem teſtium refrænari: volumus, vt hincinde quadragenarium numerum teſtium excedere non permittas: ita videlicet, vt ſi Fauẽtini teſtiũ depoſitiones ratas habere voluerint [f], quæ à Ferrarieñ. epiſcopo, & abbate Pompo. receptæ fuerint: teſtes ipſi computentur in numero prælibato: alioquin (cum atteſtationes ipſæ ſint clauſæ) ijdẽ teſtes, ſi neceſſe fuerit, iteratò pducãtur.

1 Dicebat Hoſti. qꝫ ſi principalis vel aliuſeo mandante hocfaciat, habetur teſtis p producto. arg. ff. ſi qs cau. l. j. §. 2. ſimili modo. Idẽ ſi hoc fiat p aliũ amicũ prĩcipalis ipſo principali tacẽte & diſſimulante. ar. ĵ. de ſimo. ſicut nobis. & c. nobis. ſec⁹ ſi hoc fiat ab inimico vel ẽt amico ipſo ſine fraude cõtradicẽte vt ibi. & ff. ex quib. cau. in poſſeſſio. ea. l. pe. Io. An.

c ¶*Teſtes autem.*] Clauſula iſta non reſpicit omnia ſuperiora: quia teſtes illi qui inducuntur ſuper criminibus, non compelluntur. infrà. titulo. proxim. dilectorum. vbi de hoc.

*¶Glo. ſeq. quærit de impediente, quid ſi non põt compelli. alleg. quod habeatur pro producto, & ſignat contrarium.*

d ¶*Compellas.*] per exeõ. ſ. e. iã literis. & hoc bene põt: qa præſtat impedimentũ cauſæ: & quia iuriſdictio ad oĩa extẽditur, ſi ne quibus eã expediri non põt. ſ. de off. dele. præterea. & c. prudentiã. §. ſexta. ad fi. & c. 1. & c. ſuſpicionis. & ſ. eo. tam literis. & ff. de iuriſd. om. iud. l. 2. Et ſi nullo modo poteſt compelli, & ita teſtes nõ poſſunt inde dicere veritatẽ: quid erit? Videtur qꝫ debet haberi pro producto, ac ſi depoſuiſſet contra illum, qui fecit illum impediri, vel conſentit: quia ſi vellet prohibere nec taliter impediretur, bene poſſet 1 ĵ. eod. conſtitutus. argu. 3. quæſtione. 7. c. infames. ver. ſi quis adeo. argum. contra. 1. q. 4. quia præſulatus.

e ¶*Effrænatam.*] Sic. ſ. eo. c. proxi. & ff. de teſti. l. 1. in fi. Et ſic vltra xl. dicitur eſſe effrænata multitudo, ſic ĵ. de cle. excõ. mi. latores. Sed hoc potius cõſideratur ſecundũ magnitudinẽ cauſæ, & perſonarum qualitatem: nam quandoque xxiij. millia dicuntur pauci. 45. diſt. diſciplina.

*¶Gl. ſeq. ponit duas lecturas, & ſecundam reprobat, demum quærit, & ſoluit.*

f ¶*Voluerint.*] Hęc litera põt intelligi ſecundum diſt. illius l. C. eo. ti. l. vlt. ĵ. eo. præſentata. 2 Vel dic, vt dicebat Io. & Lau. qꝫ quamdiu atteſtationes ſunt clauſæ, poſſunt adhuc ijdem teſtes iterato induci, vt addãt: quia forte tunc nõ habebãt omnia in memoria. in Aut. eo. tit. §. qa verò mult. & ar. ff. de qſt. repeti. vel vt corrigant errorẽ ſuũ: ſed illud nõ credo: qa hoc debẽt facere incontinenti, & nõ ex interuallo. ĵ. tit. proxi. præterea. in fine. Et arg. ad hoc 35. q. 6. de parentela. in ver. diſcordaſſe. Sed ſi quis teſtis ſecundò inductus dicat contrariũ eius qꝫ primò dixit: tunc dictũ ſuũ non valet, nec creditur ei. ar. ĵ. eo. cũ in tua. ĵ. de app. ſolicitudinẽ. in fi. niſi forte ita eſſet qꝫ primæ atteſtationes nõ valuiſſent, puta ab eo receptæ, qui nullam habebat iuriſdictionem, vel poſſunt quia pro non ſcriptis debẽt haberi, nec debẽt publicari, ſed potius incidi. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. l. 1. in fin.

2 Et forte iſti eps & abbas fuerãt arbitri, vel forte delegati, ſed pceſſerãt ſine tertio collega, vel alter eorum fuerat recuſatus ſecũ cũ Vincẽ. Io. And.

ij ¶*Veniens ad Apoſtolicam ſedem.*] Vbi variatur modus agẽdi, publicatis atteſtationibus, ſuper eo. c. teſtes pducere licet. Et tres ſunt partes. In prima ponit ordinẽ pceſſus, & diſputationes partium ſuper receptione teſtium. In ſecunda Papa interloquitur: ibi, *Nos igitur.* in tertia cauſam committit: ibi, *Quocirca.* Abbas Siculus.

Casvs. Vacãte decanatu Claremonteñ. archidiaconus eiuſdẽ eccleſię electus extitit ĩ decanũ: Quidã oppoſuerũt ſe illi electo: cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus, qui tulerũt ſententiam ſuper decanatu pro archidiacono, & in parte mandauerunt illam executioni: Sed quia ex parte capituli ab illa ſentẽtia fuit appellatum, non fuit in totum executioni mandata, propter quòd archidiaconus & procuratores capituli ad ſedem Apoſtolicam acceſſerunt: Archidiaconus in præſentia Papæ petebat ſẽtentiam pro eo latã in totum executioni mãdari: procuratores capituli dicebant ſententiã illam contra iuſtitiam, & poſt appellationem eſſe latã: vnde debebat caſſari: archidiaconus dicebat illos non eſſe audiendos, cum eſſent excõmunicati. dũ hæc proponerentur, P. ſubdiaconus dñi Papę ſe oppoſuit ex aduerſo, aſſerens ſe canonicè in decanũ Claremonteñ. electum. vnde dictus archidiaconus in ſua petitione nõ erat audiẽdus: qa decanatus ipſe nõ ad illũ, ſed ad ſe potius pertinebat: Tandẽ interlocutus fuit Papa, vt dictus P. ſi poſſet incontinẽti ſuã intentionẽ pbaret, ipſe verò ſup hoc teſtes, & inſtrumẽta pduxit, & dñs Papa interlocutus fuit, qꝫ ſua intererat, vt ſe poſſet opponere archidiacono pdicto, lite cõteſtata inter illos tam ſuper electione, quàm ſuper ſententia: quæſitum fuit ab archidiacono vtrum vellet admittere in hoc iudicio atteſtationes primò receptas in articulo ſupradicto: Qui reſpondit quòd vellet, dummodo poſſet obijcere tam in perſonas teſtium quàm in dicta: quo audito pars aduerſa reſpondit, quòd atteſtationibus illis vti nolebat, cum non ſuper principali negotio, ſed ſuper incidenti articulo fuiſſent lite non conteſtata receptæ: vnde ſuper negotio, & illos & alios voluit producere teſtes: Sed archidiaconus reſpondit, quòd cum teſtes illi tam ſuper ſententia, quàm ſuper electione dixiſſent, & eorum dicta publicata fuiſſent in iudicio, non licebat illi poſtquam teſtificata didicerat, ſuper eiſdem articulis teſtes producere: dominus Papa pronunciauit, quòd teſtes eſſent ſuper toto negotio recipiendi, quos vtraque pars duceret producendos: vnde mandat quibuſdam iudicibus, quatenus receptis teſtibus, & rationibus partium intellectis, cauſam ipſam tam ſuper principali, quàm etiam incidenti fine canonico debeant terminare. In fine dixit, illa quæ in capitulo aguntur, non poſſunt de facili probari niſi per canonicos: vnde mandat, vt ad cautelam abſoluant eoſdem, vt vocati ad teſtimonium liberè poſſint pro vtraque parte teſtificari. Nota quòd quilibet ad quem negotium pertinet, ſiue cuius intereſt, poteſt ſe opponere, & debet admitti primò probato, quòd ſua interſit. Item cum diuerſus eſt modus agendi, publicatis atteſtationibus ſuper eodem articulo poſſunt iterum teſtes produci: cum alius eſt modus agendi quàm prius. Item cum quis dicit ſe debere admitti, dicens quòd ſua intereſt, plenè debet probare quod ſua intereſt, licet hoc ſciat: aliàs non admitteretur. Item ea quæ in capitulo fiunt, per canonicos probantur. Item excommunicati teſtificari non poſſunt.

¶Idem de Nouo fonte, & Caſædei abbatibus.

*¶Atteſtationes receptæ in ſummario, fidem non faciunt in plenario iudicio. Et illarum publicatione non obſtante, ijdem vel alij teſtes ſuper eiſdem capitulis recipi poſſunt.*

CAP. XXXVIII.

ij Veniens [g] † ad Apoſtolicam ſedem G. archidiaconus Glaremoñ. humiliter ſupplicauit, vt ſententiã ſuper decanatu Claremoñ. eccleſiæ pro eo latam, quæ iam fuerat in parte executioni mãdata, faceremus in totum executioni mandari: cum autem procuratores capituli Claremoñ. in noſtra præſentia propoſuerint ſententiam illam contra iuſtitiam, & poſt appellationem [h] ad nos interpoſitam promulgatam: & infrà. Et idem archidiaconus ipſos tamquam procurato-

† Cap. 11. e. ti. ĩ 3. cõpila. Et de intellectu hui⁹ decretalis vide Petrum de Benintendis deciſione 14.

g ¶*Veniens.*] De hac materia loquitur iufrà de appellat. conſtitutus.

h ¶*Appellationem.*] bene allegabant iſti procuratores, ſi hoc probare poſſent, ſcilicet quòd contra iuſtitiam: quia executio per hoc ſuſpenditur: ſic ſi obijciatur quæſtio falſitatis 3 C. ſi ex fal. inſtrumen. l. vltima. Laurentius.

3 Hoc inducet: qa vtrumque iſtorũ reddet ſniam nullã. Ioã. And.

a ¶ *Noluerit.*] quia dicebat quòd erant conſtituti procuratores ab excommunicatis, vt patet in integra.

ADDITIO. Vel quòd ipſi procuratores erant excommunicati. c. poſt ceſſionem. ſ. de proba. & hæc melior: cum excõmunicatis non ſit denegata defenſio, vel per ſe, vel per procuratores. cap. cũ inter: j. de excep. & ſ. de iudi. cap. intelleximus.

b ¶ *Audiendus.*] Sententia lata inter me & te, non eſt executioni mãdãda, ſi ius alterius partis læditur. infrà de re iudicata. cum ſuper. & ſuprà de offic. deleg. ſu per eo. & ff. de appel. à ſententia. Laurentius.

c ¶ *Incontinenti.*] No. ſententiam executioni mãdandam, niſi ſtatim probetur exceptio. ſ. de reſt. ſpo. literas. C. de cõpen. l. vlti. in fi. & C. de ordi. cog. l. fi. §. vlt. ſim. j. de re iudi. cũ ſuper.

d ¶ *Fundaret.*] qđ debet audiri contra illam ſententiã, quæ lata erat pro archidiacono.

e ¶ *In articulo.*] ad quẽ probandum fuit admiſſus, ſcilicet quòd ſua intererat.

f ¶ *Vellet.*] quia ad hoc cogi non poterat, cum ad aliud probandum fuiſſent inducti. j. eo. cum cauſam quæ. & ar. ſ. eo. cõſtitutis. j. eo. cũ in tua. ex conſenſu tamen partiũ valuiſſent. 1 ar. C. eo. tit. l. vlt.

¶ *Glo. ſeq. ponit duas obiectiões, & vnã quæſtio. & ſolutiões ipſarũ.*

g ¶ *Vtraque pars.*] Sed quare neceſſe hẽt iſte P. contra ſnĩam illam inducere teſtes, cum illa ſententia ei nõ debeat obeſſe, quia res inter alios acta alijs obeſſe non debet. j. de fi. inſtru. inter dilectos. & j. de reiud. c. pen. ꝑ prin. Rñde, quia de hoc agebatur an ſnĩa ei præiudicaſſet, qui ſciebat rẽ ad ſe pertinentem tractari: quia ſi primò ſibi actio eius rei cõpetebat, & permiſit ſequentem agere: præiudicium ſibi fecit. j. de re iudi. cap. pen. ff. de re iudi. ſæpe. quia hoc ipſo tacitè renunciare videtur iuri ſuo. j. de ijs quæ fiunt à maio. par. cap. ex ore. quia quàm cito ſciuit cauſam illam tractari, ſtatim debuit contradicere, & ſe opponere; quod cum non fecerit, præſumitur conſentire. argum. ſ. de offic. deleg. cum olim. & 54. diſt. ſi ſeruus. & j. qui ma. accu. poſ. inſuper. ſecus ſi neſciuiſſet cauſam agi. ar. ff. de accu. ſi cui. §. ijſdem. Præterea adhuc ijdem, vel alij teſtes ſuper hoc ſunt admittẽdi; & ita ſuper eodem articulo, & inter eaſdem perſonas teſtibus publicatis ijdem, vel alij teſtes iterum recipiuntur. Vnde contra. ſ. eod: fraternitatis. 2 cum ſuis concordantijs. Sed iam ſolutum eſt quia illud contingit propter diuerſum modum agendi. j. eod. cum in tua. & c. cum cauſam quæ. Sed ſi illi etiam qui primò inducti fuerunt, contrarium dicunt in ſecundo iudicio: quid erit? Non credo valere dictum eorum. licet aliud ſit iudicium & alius modus agendi. j. eod. cum in tua. & j. de præſump. literas. ſ. de proba. per tuas. Ber.

¶ *Gloſſa ſequens adiuuat textum, ſignat contrarium. argu. & duas obiectiones ſoluit.*

h ¶ *Canonicos.*] Quæ enim in capitulo fiũt, per alios probari non poſſunt, cum alij ad capititulum non vocentur 3 ſic & quæ domi fiunt, per alios non de facili explorantur. C. de repu. conſenſu. §. ſuper plagijs. C. de quæſt. interrogari. ff. ad Sylla. ſi quis in graui. §. ſi pupillus. & §. ſeq. & l. 1. §. ſi vir aut vxor. licet aliàs apud domeſticos facilè quid confingatur. C. de donat. datam. arg. contra. ſ. e. in literis. Item eſt hic argu. quod excommunicatus poſt abſolutionem ſuam reſtituitur priſtino ſtatui. 4. q. 1. cap. 1. Item ea, quæ in capitulo aguntur, per alios ꝓbari debẽt, vt hic dicit. Et hęc eſt cauſa quare compellitur canonicus ferre teſtimonium contra eccleſiam ſuam, ſuper cõtractu inito cum capitulo ſuo, nec debeat iõ perdere beneficiũ ſuũ: quia hoc facit compulſus. ff. de bonis libertorum. qui cum maior. §. penultimo. ſecus eſſet ſi aſſumeretur ad officium, vt in aduocatione, vel procuratione: quia tunc perdere debet beneficium ſuum. ſuprà de poſtulãdo c. vlti. hic ideo abſoluũtur ad cautelam, vt poſſint teſtificari: quia dicebatur ꝙ erant excommunicati poſt appellationem 4; aliàs nullus abſoluitur ad cautelam. Nec intelligas ꝙ quilibet excõmunicatus vocatus ad teſtimonium debeat abſolui. & hic ideo abſoluũtur ad cautelam: quia non poterant probari per alios, quàm per illos de capitulo, vt litera dicit.

res admittere noluerit [a], vel dictis eorum aliquatenus reſpondere: P. ſubdiaconus noſter ſe ipſi oppoſuit ex aduerſo, aſſerens ſe canonicè in decanum Claremoñ. electũ: propter quod dictus archidiaconus in ſua petitione nõ erat aliquatenus audiendus [b]: quia decanatus ipſe non ad illum, ſed ad ſe potius pertinebat: & infrà. Cum igitur ſuper his aliquandiu diſceptaſſent, interlocuti fuimus, vt dictus P. ſi poſſet incontinenti [c] ſuam intentionem fundaret [d]: qui cũ ſuper hoc teſtes, & inſtrumenta produxerit, interloquendo pronunciauimus, quòd ſua intererat, vt ſe poſſet opponere archidiacono memorato. Lite igitur inter eos tam ſuper electione, quàm ſuper ſententia conteſtata, quæſitum fuit ab ipſo archidiacono, vtrum atteſtationes prius exhibitas, in articulo [e] ſupradicto, in hoc iudicio vellet [f] admittere: qui reſpondit, quod vellet, dummodo poſſet obijcere tam in perſonas teſtium, quàm in dicta. Quo audito pars aduerſa reſpondit, quòd atteſtationibus illis in hoc iuditio vti nolebat: cum non ſuper principali negotio, ſed ſuper articulo incidenti fuiſſent, lite non conteſtata, receptæ: vnde ſuper toto negotio alios volebat teſtes producere, vel eoſdem. Pars autem reſpondit aduerſa quòd cum teſtes illi tam ſuper ſententia, quàm ſuper electione dixiſſent, & eorum atteſtationes fuiſſent in iudicio publicatæ, non licebat eidem (poſtquam teſtificata didicerat) ſuper eiſdem articulis alios teſtes producere, præſertim cum in hoc iudicio atteſtationibus illis vſus fuiſſet ſubdiaconus ꝑlibatus. Nos igirur iuſtitia pronunciauimus exigente, quòd teſtes eſſent recipiendi ſuper toto negotio, quos vtraque pars [g] duceret producẽdos. ¶ Quocirca mandamus, quatenus receptis teſtibus, & rationibus partiũ intellectis cauſam ipſam tam † ſuper principali, quàm etiam incidenti, fine canonico terminetis. Quia verò quæ in capitulo aguntur, non facilè poſſunt niſi per canonicos [h] ipſos probari: volumus, vt ad cautelam abſoluatis eoſdem: vt vocati ad teſtimoniũ liberè valeãt pro vtraque parte teſtari †.

¶ Idem biſuntino Archiepiſcopo.

¶ *Religioſi etiam ad teſtificandum non admittuntur, abſque iuramẽto, niſi à partibus remittatur.*

## CAP. XXXIX.

TVis † queſtionibus: & infrà. Monachi verò de ſuis fratribus, ac conuerſis, teſtes in cauſis proprijs producere abſq; iuramenti [i] exhibitione non poſſunt: niſi fortè à parte remittatur [k] aduerſa.

¶ Idem Attebanten. Epiſcopo, & De dimenen. Vtſicampi abbatibus.

¶ *Delegatus neceſſarius ĩ teſtem remouetur à iudicando, & alius ſubrogatur.*

TVis queſtionibus.] Ponit dictum, àquo caſũ excipit: ibi, *Niſi*. Abbas.

CASVS. Licet in cauſa monaſterij monachi, & conuerſi licitè producãtur ad teſtimonium, non tamen ſine iuramẽto ad teſtificandum recipiuntur, niſi iuramẽtũ eis à parte altera remittatur. Nota ꝙ iuramentum teſtis poteſt remitti à partibus expreſsè, ſed non iuramentum calumniæ: quia introductum eſt propter iudicis religionem, & in fauorem partium; iuramentum teſtis propter iura litigantium principaliter declaranda: & ideo illud remitti expreſſe à partibus non poteſt, ſed iſtud bene poteſt.

i ¶ *Iuramenti.*] Sed cum iuramẽto bene; aliàs quantumcumque religioſus ſit aliquis, in præiudicium alterius non eſt ei credendum. j. eod. nuper. & ſic tam monachi, quàm alij clerici poſſunt ferre pro eccleſia ſua teſtimonium. ſuprà. eo. inſuper. & c. cum nuncius. & j. de iureiu. & ſi Chriſtus. in fin. & 14. q. 2. ſuper prudentia.

k ¶ *Remittatur.*] Et ſic patet quòd iuramentum teſtis poteſt remitti: & hoc ideo, quia verbo aduerſarij, poſſum totum ius meum relinquere: vt C. de fideicommiſſis. l. vlt. Sed videtur quòd non poſſit remitti 5, quia introductum eſt vt veritas detegatur, & vt religio iudicantis non circumueniatur: & ſic videtur quòd in fauorem iudicantis: ergo partes non poſſunt illud ſibi remittere. Solu. iuramentum illud iudicis auctoritate remittitur; & iſtud iuramentum principaliter in fauorem partis præſtatur: vnde poſſunt illud ſibi remittere partes. Sed numquid iuramentum iſtud poteſt remitti in cauſa matrimoniali de conſenſu partium? Dico quòd non: quia nec eorum confeſſioni ſtatur in cauſa matrimonili: etiam ſi fama conſentiat,

1 Hoſt. dicit, ꝙ partes minus ſufficientibus ꝓbatio nib. ſe ſubmittere poſſũt ad hoc infrà. c. px. & quod ibi notatur Io. Andr.

2 Hic Hoſt. ad timorẽ ſubornationis addit illã rõnẽ de quaibi dixi in fin. 8. q. Ioan. Andr.

3 Cõcor. l. facit. & ibi Bald. ff. qđ cuius. vni. & l. teſtatrix. ff. cõmu. præd.

† In codice Barbatiæ ita: tam ſuper principali negotio, q̃ ſuper etiam incidenti, &c.

† Al às teſtificari, legitur.

† Cap. 11. e. titu. in 3. cõpilatione. Adde hic Guido nem Papæ pro maiore textus & gloſſarũ ĩtelligẽtia.

4 Et ideo non fuerũt remiſſi ad excommunicatoré. Et ſic non obſtat ſuprà de offi. deleg. prudentia. §. 6. ſecundum Inn. ꝑ quẽ dicunt hic Go. & Phili. ꝙ Iudex abſoluit teſtes excõicatos, ſi ꝑ alios veritas haberi nõ poteſt. niſi ſit tale genus excommunicatiõis, cuius abſolutio reſerue tur Papæ. Ioan. And.

5 Videl. l. Theopompus. & ibi Barto. ff. de do. præleg. & in l. iuriſiurandi. C. de teſtib.

tiat, ſiue rumor: & hoc ideo ne colluderent ad inuicem contra matrimonium. infrà de eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ. ſuper eo. ſed in coniungendo videtur quòd poſſit remitti, quia ibi creditur cõfitenti, dummodo non ſit in alterius matrimonij præiudicium infrà de clan. deſpon. cap. 2. Sed quid dices de iuramento calumniæ, añ poſſit remitti à parte parti? Videtur quòd non: quia nec conſuetudo valet de ipſo non præſtãdo, ſupra de iur. calum. cæterum. & videtur expreſſum. C. de iur. calum. l. 2. §. ſed quia veremur. ſed eadem ratione, qua iuramentum teſti remittitur, quia in fauorem partium præſtatur, vt veritas eliciatur, & non occultetur. 14. quęſtio. 2. quamquam. poteſt iuramentum calumnię remitti: quia illud pręſtatur in fauorem partium, ne calumnioſè aliquid fiat: & vt veritatem, vel ſaltem ſecundum quod æſtimat, cõfiteatur: vt C. de iura. calum. l. 2. §. ſinautem ad fin. Dicunt quidam, vt Io. & B. & alij ſequaces, quòd iuramentum iſtud de calumnia expreſsè remitti non poteſt: ſed tacitè benè remitti poteſt, nec ſententia propter hoc caſſaretur. arg. ff. de procu. filiusfamilias. §. veterani. & C. eo. ti. ita demum. vbi exceptio procuratoria contra militem expreſsè remitti nõ poteſt, tacitè verò bene poteſt. ff. de iureiur. l. iuſiurandum. §. qui iuſiurandum. ſicut aliquando tacita prohibitio plus operatur quàm expreſſa. ar. ff. de ſolu. vero procuratori. §. alia. & l. ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle. §. 1. Alij dicunt vt M. & eius ſequaces, 1 quòd non poteſt, nec tacitè nec expreſsè, cum nõ tantum in fauorem partium, ſed pro communi vtilitate introductum eſt, vt dicit lex: ꝙ ex diſſimulatione remitti nõ poteſt. C. de iuramento calumniæ. l. 2. §. ſed quia veremur. Ber.

† Ca. 13. e. tit. in 3. cõpil. & ꝓ intelligeutia textus & gloſſematum, vltra alios videatur hic Guido. Papæ.

† Ex hoc inferĩ mulierẽ eſſe capacẽ iuris cõferendi præbẽdas: de quo vide Ia. Reb. in rubrica C. de iure fiſ. adde quoſ iiuriũ ſit capax fęmina per Deciũ in l. fœminę. ff. de reg. iur.

1 Hoſt. hic & ſ. de iur. cal. cęterũ. reddebat rõnem diuerſitatis: qa ſine periculo animæ nõ põt cõmitti caſũnia, ĩ quo Deus offẽdiĩ, reſpu. lædiĩ & eccleſia ſcandalizaĩ ſed ſine teſte de meo tibi dare poſſẽ ceſſantibus pictis. Io. And.

Additio. Tu dic vt hodie habetur in cap. primo, de iuramẽto calu. lib. 6. vbi deciditur quòd tacitè poteſt remitti, ſed non expreſsè, & ſic approbatur opinio Io. & Ber.

CAP. XL.

Dilecto † filio Arieñ. præpoſito nobis innotuit ex ponente, quòd cum cauſam, quæ inter ipſum, & comitiſſam † Flandrenſem ſuper donatione ſex præbendarum ſacerdotalium agitatur, vobis, epiſcope, ac abbas Dedimeñ. & Attrebateñ. decano duxerimus committendam: idem præpoſitus citra litis cõteſtationem [a] propoſuit, quòd teſtimonium decani ſibi neceſſarium erat in cauſa prædicta, cum de iure ſuo non niſi per ipſum, & alium vnicum [b] tantum teſtem, facere fidem poſſet. vnde poſtulauit, vt in cauſa ipſa eo procederetur excluſo [c]; vel ſuperſederetur negotio, quouſque ſubſtitueremus alium loco eius. vos autem petitionem eius admittere recuſaſtis [d]: quinimo poſt appellationem à præbendarũ ipſarum donatione ſuſpendiſtis eundem. ¶ Ne igitur ob teſtis [e] defectum eius iuſtitia valeat deperire, te abbas Vrſicampi loco ipſius duximus ſubrogandum [f] †: Mandantes, quatenus, ſi eſt ita (ſuſpenſione præpoſiti relaxata [g]) in cauſa iuxtà prioris mãdati tenorem, ratione præuia procedatis.

† Facit ad hoc tex. in l. literas. & ibi Cyn. & Bar. C. de præſump.

¶ Idem iudici Sabineñ.

*¶ Ne probationis copia pereat, citato aduerſario recipiuntur, & publicantur teſtes, quos reus induxit.*

CAP. XLI.

Significauit † nobis presbyter sãcti N. Sabiñ. diœceſis quòd fundatores eiuſdem eccleſiæ, liberam eam eſſe volen

† Ca. 14. e. ti. in 3. cõp. Et de materia hui⁹ decretalis vide plenè ꝑ Bar. ĩ Aut. ſed ſi qs ab aliquo. C. de teſtib. adde hic Guidonẽ Papæ.

Dilecto filio.] In prima ponitut impetrantis querela. In ſecunda prouidet: ibi, *Ne igitur*. Abbas.

Casus. Inter præpoſitum Arieñ. & comitiſſam Flandreñ. quęſtio vertebatur ſuper donatione ſex pręhendarum ſacerdotalium: cauſa ſuper hoc commiſſa fuit epiſcopo & abbati Dedimeñ. & decano Attrebateñ. Idem præpoſitus in præſentia iudicum conſtitutus citra lit. conteſt. propoſuit, quòd teſtimonium decani neceſſarium ſibi erat in cauſa pręducta, cum de iure ſuo non niſi per ipſum & quendam alium teſtem tantum fidem facere poſſet: vnde petebat ab eis, vt in cauſa ipſa procederent decano excluſo, aut ſuperſederent à negotio, quouſque dominus Papa alium ſubſtitueret loco ſui: ſed iudices poſtulationem ſuam admittere noluerunt, imo poſt appellationem à collatione præbendarum ipſarum ſuſpenderunt eundẽ præpoſitum: præpoſitus hæc omnia domino Papæ ſignificauit. Ne igitur propter teſtis defectum iuſtitia præpoſiti valeat deperire, loco ipſius decani ſubſtituit dominus Papa abbatem Vrſicampi, mandans eijſdem, quatenus ſi eſt ita, relaxata ſuſpẽſione præpoſiti, procedant in cauſa iuxta prioris mandati tenorem. No. quòd propter defectum teſtis iudex remoueri debet, vt poſſit teſtificari in cauſa, in qua datus erat iudex. Item ius collationis præbendarum cadit in laicum.

a ¶ *Citra litis conteſtationem.*] proteſtando ꝙ per illa verba non intendebat litem conteſtari. ſ. de or. cog. cum dilectus.

*¶ Glo. ſeq. Panor. expedit per tres q. tertia tibi, ſi iudex vellet.*

b ¶ *Vnicum.*] Sed nunquid eſſet idem ſi haberet duos præter iſtum? Videtur ꝙ nõ, quia duo teſtes ſufficiunt. ſ. eo. licet. & j. de teſt. relatũ. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item vbi numerus. & 2. q. 4. §. 1. adhuc credo ꝙ remoueri debeat à iudicio, & præcipuè ſi illi duo ſint viles; & quia teſtes non habent omnia in memoria ſemper, & ſic veritas occultaretur, & probationis copia taliter deperiret. ar. op. ſ. vt lit. non conte. qm̃. 1. rñ. & curare debent magiſtratus, vt etiam ſalua ſit rerum probatio. ff. eo. tit. curẽt. & ar. in Aut. eo. ti. vlt. col. coll. 7. & ff. ad l. Aquil. in lege. ſi aũt plures haberet, non deberet remoueri: quia vbi aliquis hẽt ſufficiẽtes teſtes, alij non cõpellunĩ. ſ. eo. tit. c. de teſtibus. in fi. Sed nũquid eſſet idẽ in cã criminali? Videtur ꝙ nõ, quia in criminali non cõpelluntur teſtes. j. ti. prox. dilectorũ. Adhuc credo ꝙ ſit remouẽdus nõ obſtante eo ꝙ non põt cõpelli: quia precibus induci poſſet vt teſtificaretur: ſed ſi oĩno nollet teſtificari. nõ deberet remoueri ẽt in cã ciuili. Si iudex vellet iurare ꝙ nil ſcit de cã illa, nõ debet remoueri. Idẽ credo tenendum ſi aliquis in fraudẽ procuret, vt cauſa talibus cõmittatur, licet haberet alios plures: quia fraus ei prodeſſe non debet. argumen. opti. infrà de ſimo. nobis. & ca. ſicut. & ſuprà de reſcrip. ſuper literis.

c ¶ *Excluſo.*] Hoc habet locum quãdo clauſula illa, quod ſi non omnes. &c. ponitur in reſcripto.

*¶ Glo. ſeq. adiuuat textum. Secundò quærit de aduocato, & ſoluit diſtinguendo. Tertiò fortificat quæſtionem, & ſoluit. Quartò quęrit de delegante, &c. ponit opi. Io. & ſoluit, & cõtrario reſpondet. vlt, quęrit, & ſoluit.*

d ¶ *Recuſaſtis.*] Et malè: quia etiam prætor teſtimoniũ dicere debet. 4. q. 3. c. ſi teſtes. ver. ſi res exigit. nec enim arctanda eſt copia probationũ. ff. de incẽd. ruin. nau. l. ne quid. §. de his. Sed quid ſi impetres illum in iudicem, qui volebat eſſe aduocatus meus in illa cauſa? Ob hoc non remouetur, cum alium poſſim habere aduocatũ, niſi hoc dolo feceris, vt mihi ſubtraheres copiam aduocati periti. ar. j. eo. conſtitutis. 1. & 3. q. 7. c. infames. §. ſi quis autẽ. Sed ſi ei reuelaui ſecreta cauſæ meæ, non ſufficit ad remouendũ eum: quia nõ debet iudicare ſecundũ conſciẽtiam, ſed ſecundũ allegata. 3. q. 7. iudicet. Sed quid erit ſi iudex iſte, de quo quæritur, cõmittat ſtatim vices ſuas alij, nihil ſibi retinendo, nunquid tenet talis cõmiſſio? & ſi tenet, nunquid põt iſte eſſe teſtis coram illo? Dicit Io. ꝙ non põt coram eo ferre teſtimonium: quia fungitur vice eius qui delegauit. 2 & idẽ eſt iudicare per alium quod per ſe. ar. ſ. de off. deleg. corã. & licet modo non ſit iudex, ſufficit ꝙ fuit, vt non poſſit eſſe teſtis. 2. q. 6. ſtatuendum eſt. Satis honeſtum putarem, & quòd poſſit committere, & quòd poſſit eſſe teſtis coram illo. & c. illud ſtatuendum. 3 loquitur de iudice qui cognouit de cauſa. & hoc poteſt dici per decr. iſtam: quia iſte iudex fuit, & tamen admittitur ad teſtimonium, imo propter hoc remouetur. Et ſi ordinarius peteretur in teſtem coram officiali ſuo, nunquid deberet teſtificari? Credo ꝙ ſic, ſi neceſſitas immineret.

2 Hoc verũ ſi delegans eſſet ordinarius vel delegatus, q delegaſſet partẽ, ñ totum. Io. And.

3 Hoc c. loquiĩ de iudice q petitur in teſtẽ ſup principali. vt no. ſ. cũ à nobis. in fi. 3. gl. Io. And.

*¶ Glo. ſeq. quęrit, & ſoluit.*

e ¶ *Teſtis defectũ.*] Et ſic eo remoto poterit ferre teſtimoniũ in cã. Sed nunquid aduerſarius poterit obijcere in ꝑſonã iſtius decani, vt à teſtimonio ipſũ repellat? Nõ, cũ ipſũ approbauerit in iudicẽ cũ eligẽdo, ſed ĩ dicta bene poterit hoc obijcere. 4. q. 3. ſi teſtes. §. ſi qs teſtibus. 3. q. 3. §. offeratur. & 32. q. 5. horrẽdus.

*¶ Gl. ſeq. re. per q. quantum tempus habeat iudex iudici ſubrogatus: & diſtinguit.*

f ¶ *Subrogandũ.*] cũ vnus iudex alij ſubrogatur, totũ tempus habet, ꝙ alij conceſſum fuerat. ff. de iudi. ſi iudex. & hoc cũ res eſt integra. Si verò nõ eſt integra. tunc ſi eſt delegatus, hẽt reſiduum temporis: ſi ordinarius, non minus anno. ff. de iudi. edictum. C. de iudi. properandum. §. ſin autem in medio.

g ¶ *Relaxata.*] De facto, quatenus de facto proceſſit. 2. q. 6. arguta. ar. j. de app. ad præſentiam. & ſ. de of. ord. c. pe. quia excõmunicatio, vel appellatio fuit legitima, & ſuſpenſio nulla. 4 j. de ſent. excommunica. per tuas. ſ. de off. or. c. pen. Ber.

4 Vel ſecũdũ Hoſt. ꝓpriè poniĩ reſpectu, ap. qa ante quàm decret. hęc emanaſſet, caſus iſte ñ erat in iure expreſſus, & ſcribebatur iudicibus app. remo. vñ proceſſus tenuit mero iure, ſed debuit retractari ꝑ ſuperioris officiũ de app. paſtoralis. Io. And.

Significauit.] In prima parte petitio. In ſecunda iudicis datio: ibi, *Quocirca*. Abbas.

Casus.

Casvs. Quidam nobiles fundauerunt eccleſiam S. Nicolai Sabiñ. diœceſis, & liberam eam eſſe volentes tẽpore fundationis dixerunt, ſe nihil iuris retinere in eadem: ſacerdos illius eccleſiæ cum ſuper tali libertate nulla inſtrumenta facta fuiſſent, timens ne proceſſu temporis probationis copia deperiret, petijt à domino Papa ſuper hoc ſibi prouideri: vñ mandat iudici Sabinẽ. quatenus teſtes idoneos, quos idem presbyter ſuper hoc duxerit præſentandos, examinet diligenter: & eorum dicta in publica monumenta redigi faciat, de nunciatione præmiſſa fundatoribus antedictis, vel eorum hęredibus, vt receptioni teſtium interſint, ſi velint. & ſuper tali denũciatione fiat publicum inſtrumentum. Nota cautelam bonam & vtilem propter ea, quæ cõtingere poſſent. Item futuris caſibus occurrendum eſt.

†In codice Barbatiæ ita: quos ſuper hoc idem presbyter duxerit præſentandos.

†Vide Lãbertinũ de iure patro. ar. 4. q. 2. prin. 1. par. 2. lib.

tes fundationis tempore ſe in ea nihil iuris retinere dixerũt. vnde timens ne proceſſu temporis, probationis copia valeat deperire [a], prouideri ſuper hoc idem presbyter poſtulauit. ¶ Quo circa mandamus, quatenus teſtes [b] idoneos, quos† ipſe ſuper hoc duxerit producendos, examines diligenter, & eorum dicta in publica redigi facias monumenta [c]: denunciando [d] fundatoribus† antedictis, vel eorum hæredibus, vt receptioni teſtium ſi velint, interſint: & ſuper denunciatione ſic facta, confici facias publicum inſtrumentum.

¶ Idem epiſcopo & archidiacono Beneueñ.†

†Aliàs: Vrbenentur.
†Aliàs: Vrbe vec.

¶ *Si materia antiqui capituli repetitur aliquo addito, quod ſubiicitur neceſſitati probandi, poſſunt teſtes etiam antiqui publicatis atteſtationibus produci.*

a ¶ *Deperire.*] Argum. ꝙ futuris caſibus prudenter debemus occurrere. ſic s. vt li. non conteſt. quoniam. 1. reſpõ. & s. eo. ſi qui teſtium. & j. eo. Albericus. & j. eo. de confir. vtili vel inutili. cum dilecta. & ff. loca. ſi quis domum. ad fin. ff. ad legem Aquil. in lege Aquilia. ff. de vſufru. l. 1. in fi. & C. de vſur. pupil. l. vlt. ff. de furt. qui tabulas. & l. qui vas. & 23. diſt. in nomine Domini. & s. de elec. licet. & inſtrumenta omnia propter hoc fiunt. 1. q. 7. ſaluberrimum.

¶ *Glo. ſeq. ponit quinque differentias inter hanc receptionem, & illam quæ fit cum timetur mors, & c. tamen quartam reprobat. ſecundò gloſſa tractat quòd etiam ex parte actoris locus eſt huic publicationi.*

b ¶ *Teſtes idoneos.*] Inter hanc receptionem teſtium, & illã quæ fit cum timetur de morte teſtium, vel de abſentia diuturna. s. vt lit. non conteſt. quoniam. 1. reſpon. multiplex eſt differentia. Hic enim recipiuntur oẽs teſtes indifferenter tã iuuenes quàm ſenes, ſed in caſu illo non recipiuntur niſi illi tantum, de quorum morte timetur, puta quia ſunt ſenes, vel infirmi. & de quorum abſentia diuturna timetur, vt ibi dicitur. Item hic ſtatim publicantur ad perpetuam rei memoriã: ibi non publicantur: ſed 1 conſignantur. Illi non valent poſt annum, niſi infra annum vel agat, vel denunciet illi ꝑſonæ, contra quam inducti ſunt, vt ibi dicitur: iſti perpetuo valebunt tanquam Authenticum inſtrumentum, quorum dicta ſunt redacta in publica monumenta. C. de re iudic. geſta. Itẽ contra illos põt obijci in perſonas, ſed contra iſtos non, ſi appareat inſtrumentum denunciationis: vt dicit Vinc. ſed hoc non eſt verum. Item hic producuntur vbi non mouet, nec timetur lis in præſenti. ibi ſecus. Et not. ꝙ hæc publicatio videtur habere locum etiam tantum in defenſione, ſiue exceptione, non autem in actione. 2 nec eſt contrarium. ff. ad legem Aquil. l. in lege Aquilia. quia iſti teſtes conſignant. ſic intelligit Dñs Azo legem illam: imo dico idem in actione quandoque per eandem l. ff. ad legem Aquiliam, in lege Aquilia. ibi publicantur, & ſñia fertur, ſed condemnationis exactio competit tantum cum extiterit conditio: vt ibi dicitur. s. vt li. non conteſt. quoniam. 1. reſpon. in Auth. eo. tit. §. & hoc verum eſt. coll. 7. ſed in his duabus concor. cõſignantur, & in Auth. prædicta, vbi dicit, publicantur, i. publica manu tranſcribuntur, vt loquatur ante lit. conteſta. cum illa decre. quoniam. ſecundum vnum modum legendi: ſi vis intelligere. Authẽ. loqui in caſu decre. huiuſmodi, tunc propriè ſedet: publicantur, id eſt, in publica monumenta reducuntur: vt ibi dicitur. Vin.

1 Videto in hunc locũ Guidonem Papæ hic.

2 Facit ad hoc l. publicati. & l. teſtamenta. cum no. C. de teſta.

¶ *Glo. ſequens reci. per q. an aliud remedium haberet presbyter iſte.*

c ¶ *Monumenta.*] Hæc eſt bona prouiſio ad cautelam futurorum, vt ſic redigantur teſtes in publicam formam: & aliud conſilium poterat habere eccleſia iſta cõtra patronos, vt faciant ei chartam libertatis, ſicut agitur pro apoca facienda. C. de fide inſtr. plures. ſicut libertus agit contra patronum, vt faciat ei chartam manumiſſionis. C. de lib. cau. ſicut datam. aget ergo eccleſia officio iudicis: ſecundum leges ageret cõdictione ex illa l. C. de libera. cau. ſicut. datam. & ff. de condi. ex lege. l. vnica.

## CAP. XLII.

Cvm † cauſa, quæ inter œconomum monaſterij ſancti Martini de Monte: & infrà. ¶ Cum igitur abbas, & fratres eiuſdem loci probare intendant, quanti pretij venditionis tempore [e] poſſeſſiones prædictæ fuere: Mandamus, quatenus recipiatis teſtes, quos alterutra partiũ ſuper hoc duxerit producendos: & infrà. ¶ Si verò pars monaſterij ad hunc articulum eoſdẽ teſtes produxerit, quos ad alium [f] probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuretis: quoniam

†Ca. 2. tit. de emptore. in 3. cõpil. Et præ alijs vide hic Guido. Papæ.

d ¶ *Denunciando.*] ar. ꝙ non valet receptio teſtium, niſi denunciatio de hoc ẽt facta ſit parti aduerſæ. s. eod. in nomine dñi. j. de fideiuſ. conſtitutus. & s. vt li. non conte. qm. & 3. q. 9. chartæ. quod eſt verum. Item arg. ꝙ facta denũciatione, 3 ſiue veniat ad videndum teſtes, ſiue non, valet receptio teſtium. s. eo. tit. in nomine dñi. & de hac denunciatione fieri dẽt publicum inſtrumentum: vt ſi dubitaretur de denunciatione forſitan: qa ſi negaret ab aduerſario, probaretur per inſtrumentum.

3 Ad domum, ſi abſens eſt. ar. inf. de cle. non reſi. ex tuæ. ſup. de eo qui mit. in poſ. c. fi. ſecundum Ho. Inn. putat, ꝙ ſi abſens eſt. ſi põt hoc fieri ſine periculo, expectabit donec perſonaliter ſibi denunciet. arg. ff. quæ ſen. ſi. app. re. l. 1. §. cũ ex eo. & dicit ꝙ iura quę dicunt ſufficere citationẽ ad domum ponunt caſus ſpeciales. remittit tñ ſuprà de eo qui mit. in poſ. c. fi. ſuperius alle. Io. And.

Cvm cauſa.] Poſt publicatas atteſtationes nouũ capitulũ probari poteſt per teſtes antiquos. ita cõiter ſũmatur, & ſecundũ hoc nihil inducit de nouo hoc c. cum hoc habeatur in c. fraternitatis. & in c. cum veniſſent. cum multis ſimilibus. s. eo. In prima parte ponitur deciſa petitio. In ſecunda commiſſio: ibi, *Cum igitur.* Et pone caſum literalẽ, vt colligitur ex gl. 2. Monaſterium S. Martini de Monte vendidit quædam caſamẽta ciuibus Viterbieñ. poſtmodum ſentiens ſe læſum vltra dimidiam iuſti pretij, egit contra dictos ciues emptores condictione cap. cum dilecti. de emp. & vendit. ſeu l. 2. C. de reſcin. vend. vt reſcinderetur venditio, vel aliàs ſupplerent iuſtum pretium: probauit monaſterium in hoc iudicio ſe fuiſſe deceptum vltra dimidiam iuſti pretij: Sed non determinauerunt teſtes quanta fuerit illa læſio: Et hæc probatio ſufficiebat ſi emptores voluiſſent emptionẽ reſcindere: ſed quia dicebant ſe velle iuſtum pretium ſupplere, fuit dubitatũ, nunquid monaſterium poſſet de nouo probare quantitatem exceſſus, cũ dicta teſtium fuiſſent publicata ſuper deceptione? Et rñdetur ꝙ ſic: quia iſta eſt noua materia, licet habeat partem incluſam de antiqua, non oportebit iterũ probare monaſterium fuiſſe deceptum, ſed de nouo nunc determinabit quantitas deceptionis, & ſic ceſſat timor ſubornationis, cum rõne adiuncti videatur nouum capitulum, ſicut in ſimili vides, cum auditur ꝙ teſtes ſubornati falſum dixerunt. iux. no. in c. licet. de proba. & per gl. in cle. 2. de teſti. hec colliguntur ex hoc c. & c. cum cã. j. de emp. & ven. quæ in eodem facto loquuntur. Abb. Not. ꝙ diuerſus modus agendi eſt probare, ꝙ quis ſit deceptus vltra dimidiam iuſti pretij, & probare quantum deceptus eſt vltra dimidium, vnde teſtes recepti in vno articulo publicatis atteſtationibus eorum, poſſunt recipi in alio, nec dicuntur recipi ſuper eodem capitulo.

e ¶ *Tempore.*] Tpſ. n. cõtractus inſpiciendum eſt. j. de emp. & ven. cũ dilecti. C. de reſcin. ven. ſi volũtate. in fi. & ff. de euict. ex mille. §. 1. & ff. de mino. denique. §. ſcio. & s. de elect. dudũ.

¶ *Glo. ſeq. opponit, reſpondet, & ex reſponſione aliam ob. infert, cui reſpondet. ſecundò quærit, & ſoluit.*

f ¶ *Ad alium.*] Alium articulum hẽs j. de emp. & ven. cũ cã quę. & eſt pars iſtius, & olim erat tota integra. 4 ibi probatum fuit, ꝙ monaſterium deceptum fuit vltra dimidiã iuſti pretij, non determinãdo quantũ vltra. vñ probari modo dẽt quantum valebat res vltra dimidium iuſti preiij. Sed qualiter debuit probari exceſſus deceptionis ſine quantitate valẽtiæ? Rñdeo, hoc modo potuit eſſe, qa cum res eſſet vendita ꝓ decẽ, teſtes dicebãt ꝙ res valebat multo plus de xx. ſed nõ taxabant quanto plus de xx. & illud plus dẽt probari: ſed illi teſtes qui fuerunt inducti ad probandum primum articulum, quo admittunt ad probandũ ſecundũ? quia ſi tũc fuit interrogatus quantum valebat res vltra xx. & ipſe rñdit ꝙ neſciebat. nõ videt vlterius; admittẽdus. Sed intellige ꝙ ſimpliciter dixe-

4 Integram ẽt inuenies in 3. compilatione, q. ſuprà. initio capitis citaui.

dixerunt,nec fuerunt interrogati de quantitate exceſſus . vel hoc non nocet:quia poſtea potuit ſcire quod tũc etiam neſciebat,& informare ſuam ſententiã ex alijs argumentis: nec propter hoc eſt contrarius ſibi , nec dicuntur teſtes produci ſuper eodem articulo,quia ad aliud inducuntur modo quam prius.ſic ſ. eo.venies.& j.eo.cum in tua.primò enim dixerunt teſtes, ꝙ res valebat vltrà xx. modo dicunt præcisè ꝙ res valet vltrà,xxiiij, vel xxv. vel aliam certam quantitatem declarant vltra xx. Sed qualiter hoc probatur? Dico ꝙ ex qualitate rei, & quantitate redditũ probatur pretium rei. C.de reſcind. vendit.ſi quos.ff.de re. ec. q ſub tut. vel cura. ſi fundus. in prin.quandoque res æſtimatur quãtum poteſt colligi in quinquaginta annis. in Authẽ. de alie.& emphy. contracti. §. ſanctiſſimas. colla. 9. quandoque ẽt conſideratur quantum in xx.annis poſſit colligi.in Auth. de re. eccle.non ali. §. quia vero leonis. colla. 2. vel etiam æſtimatur ſecundum quod vendi poterat tunc:quia res tantũ valet quantum 1 vendi poteſt. ff. ad Treb.l. 1.§.ſi hæres nec ex affectu debet æſtimari, ſed cõmuni æſtimatione. ff.ad l.Falcid. pretia.in prin. Io.And.

† Ca.2.eo. tit. in 4.cõpilat.

1 De hoc conſule Theologos.

aliud eſt probaſſe deceptionis [a] exceſſum, & aliud probar equantitatem valoris.

¶ Idem.

*¶ Recipiuntur, & publicantur teſtes qui interfuerunt ſententiæ, vbi per ſcripturam de ſententia non apparet.*

## CAP. XLIII.

ALbericus† miles nobis ĩſinuare curauit, quòd cum olim inter ipſum, & C. mulierem Rauennateñ. coram capitulo Rauennateñ. matrimonij quæſtio verteretur, tandem lata fuit diuortij ſententia inter eos:poſteà verò dictus miles timens ſibi, & filijs, quos de legitima vxore ſuſcepit,ex eo poſſe præiudicium generari, quòd in ſcriptis [b] redacta non fuit ſententia memorata, ſupplicauit vt teſtes,qui ſententiæ interfuere prędictę,recipi faceremus. ¶Ideoque mandamus,quatenus teſtes curetis recipere ante dictos, depoſitiones ipſorum in ſcripturam publicam [c] redigi facientes.

¶ Idem Beluaceñ. Epiſcopo.

*¶ Publicatis atteſtationibus poſſunt produci teſtes ſuper eodem articulo,vel directè cõtrario,qui prius fuerunt producti in iudicio ſummario,ſeu extra iudicium. hoc dicit ſecundum notabiliorem intellectum, non ponendo aliquam ſpecialitatem in cauſa matrimoniali. Et tunc expone textum in fine ibi, in hoc caſu, ſcilicet,cum teſtes aliàs producti reproducantur. Panor.*

## CAP. XLIIII.

CVm † in tua diœceſi: & infrà. ¶ Vtrum autem ſi accuſatore idoneo comparente,per tres, vel quatuor teſtes inter iam coniunctos, parentela probaretur,per depoſitiones eorundem poſteriorum teſtium derogetur fidei vndecim, vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore,ac præſtantiores meritis ante contractum matrimonium, in contrarium iurauerant†, diſtinguendo perſonas, & gradus, à quibus directè hi, de quorum copula agitur, deſcenderunt : an primi poſterioribus præferantur, non immeritò quæri poſſet. ¶ Quamquam autem ad aliud [d], & ob aliud [e] iurauerint tam illi, quàm iſti: tamen ſi in ſecundo iudicio priores perſonę iuratę, depo-

†Ca. 3.eo. tit.in 4.cõpil. Et præ cæteris videas hoc loco Guidonem Papæ.

† iurauerunt.

a ¶*Deceptionis.*] Licitum eſt contrahentibus adinuicem ſe decipere. 2 ff. de mino. in cauſæ 2. §. in pretio. verum eſt vſque ad dimidiam, ſed non vltra.vt hic & C.de reſcind.vend.l.2.& inf.de empt. & vend. cum dilecti.

2 Leges humanæ hoc permittũt, ſed in foro aĩæ aliud eſt ſeruandũ, de quo vide Beatũ Thomam 2.2. q. 77. ar.1. lib.6. de iuſti. & iu. q. 3. ar. 1.vbi latiſſimè examinãt hũc articulum.

ADDITIO. Sed quare admittitur iſta ſecunda probatio rei,& quantum valeat: nonne valet probatio ſuperioris ꝙ vltra medium fuerunt decepti, ad hoc vt reſcindatur contractus?certè ſic.C.de reſcin.vendi.l.2. Sed reſpondeo quãtum ad reſciſſionem contractus valet prima probatio: ſed qa emptor habet electionẽ rem reſtituere,& pretium recipere, vel ſupplere quod deeſt de iuſto pretio : & ideo admittitur probatio ſecunda,vt in d.l.2.

A*Lbericus.*] In prima ponitur partis petitio . In ſecunda prouiſio & iudicis datio:ibi,*Ideoque.* Abb.

CASVS. Inter Albericum militem,& C.mulierem vxorẽ ipſius coram capitulo Rauennateñ. matrimonialis quæſtio vertebatur:tandem ſententia diuortij lata fuit inter eos : ſed ſententia non fuit redacta in ſcriptis.Poſtmodum verò contraxit cum alia,de qua filios ſuſcepit.ipſe verò timens ſibi & filijs præiudicium generari, quia ſententia non fuit lata in ſcriptis:petijt à domino Papa,vt teſtes qui interfuerunt ſententiæ,recipi faceret: vnde mandat quibuſdam,quatenus teſtes qui interfuerunt ſententiæ,recipiant,& depoſitiones ipſorum in ſcripturam publicam redigi faciant.Not.ꝙ ſententia ſuper matrimonio lata tenet,licet in ſcriptis redacta non fuerit,ſi hoc probetur per teſtes. Item ad cautelam futurorũ recipiuntur teſtes, licet quæſtio non moueatur : & intellige ꝙ denunciatio facienda ſit perſonis illis, quorum intereſt teſtes non recipi .

*¶Gl.ſeq.not.dat ſimile,ſignat contrarium,& ſoluit.*

b ¶*In ſcriptis.*] No. qnòd ſententia lata in cauſa matrimoniali tenet,licet non ſit lata in 3 ſcriptis,& in alio caſu quẽ habes 11.q.1.ſi quis cum clerico.& C.de ſentẽ. ex breui. rec. Auth.breuiſſimas.contrarium habes 2.q.1.in primis.in fi.vbi de hoc.& l.ſtatutis.illa generalia ſunt,hoc ſpeciale fauore filiorum, ſicut in cauſis matrimonialibus multa alia ſpecialia ſunt,vt dictum eſt ſuprà vt lite non conteſtata.capit. primo. Bernardus.

3 Vide Archid. in c. ſtatutis. 2. q.1.& gloſſam in c.fi. de re iudi. lib.6.

c ¶*Publicam.*] Ad hanc publicationem faciendam vocandi ſunt, quos negotium tangit,& etiam hæredes eorum.ſup. eo. ſignificauit. ſic etiã recipiunt teſtes ad cautelam futurorum,quia timetur de teſtibus ꝙ poſſunt non eſſe tempore litis. ſ.vt lit. non conteſta. quoniam.tamen differentia eſt inter iſtos teſtes,& illos, vt dictum eſt ſup. eod. ſignificauit. ſic etiam accipiuntur. ff. ad legẽ Aquil.in lege Aquilia.

C*Vm in tua.*] Poteſt dupliciter ſummari . primò quòd cõtineat id quod cap. veniens.ſ.eo. Et ſecundũ hunc intellectum h. d. Variato fine agendi, publicatis atteſtationibus licet producere teſtes.Aduerte, ꝙ hæc lectura procedit ſi habetur reſpectus ad ſecundam productionẽ , vel ad tertiam reſpectu primæ, quia prima productio fuit facta extra iudicium, dum procederetur ſecundum formã c.fi.de clande. deſpon. vt matrimonium poſſet contrahi,non obſtãte forte infamia in contrarium.. Sed ſecũda & tertia fiunt in iudicio, dum directè agitur ad matrimonium ſeparandum pp conſanguinitatem. Sed quo ad tertiam productionẽ nouiſſimè fiendam,reſpectu ſecundæ iam in iudicio factę, non procedit hic intellectus,quia in eodem iudicio agitur,& tertia probatio eſt directè contraria ſecundæ:& ſic non deberet admitti publicatis atteſtationibus,per cle.2.j.eo.tit. Ideo legitur aliter,& communius ſic: Publicatis atteſtationibus in cauſa matrimoniali,ſuper eod. articulo , vel directè contrario,teſtes produci poſſunt. Et hãc ſpecialitatem in cauſa matrimoniali probat hæc litera melius quolibet alio iure.Communis diuiſio.Secunda:ibi,*Quamquam.* Abb.

CASVS. Titius,& Mæuia volebant contrahere matrimonium,poſito banno in eccleſia 4 publicè, apparuit aliquis denuncians parentelam inter eoſdem:demum viri bonæ opinionis & famæ iurati dixerunt, eos poſſe adinuicem copulari.& ſic etiam matrimonium eſt contractum : poſtea verò in caſu accuſationis probatum eſt eos eſſe in gradu prohibito : modo quæritur,qui iſtorum debeant præferri? Papa reſpondet,quòd quamuis primi teſtes dixerunt pro matrimonio, & ſecundi in contrarium, ſcilicet pro matrimonio dirimendo, valebit dictum ſecundorum : tamen ſi illi primi 11. vel 12. iterum velint iurare , ac dicere illud idem, quod primo dixerunt, præualebit dictum eorum : nec obſtabit exceptio quòd didicerint teſtificata : quia prius fuit quæſtio denunciationis, & nunc eſt quæſtio accuſationis . Nota quòd propter diuerſum modum agendi ſuper eodem articulo, teſtes iterum poſſunt induci. Item in cauſa matrimoniali non habet locum iſta exceptio , quia partes teſtificata didicerunt.

4 Quo ordine antequam matrimonium cõtrahatur denunciari debeant in eccleſia cõtrahere volentes præſcribit concilium Triden. ſeſſio. 24. de reformatione matrimonij,c.1.

d ¶*Ad aliud.*] i.quamuis 5 primi teſtes dixerunt pro matrimonio,& ſecundi contrarium , & primi in cauſa denunciationis,& ſecundi in cauſa accuſationis,valet dictum ſecũdorum,quamuis contra matrimonium deponant.

5 Hæc gloſſula nõ eſt Bernardi nec habet in antiquis exẽplarib.

*¶Glo.ſeq.factum narrat,& obijcit quòd quęſtio non ſoluitur, & obiectioni reſpondet.*

e ¶*Ob aliud.*] Cum enim in modum denunciationis ꝓbatũ eſſet,

eſſet, ꝙ fama erat, illos eſſe conſanguineos, & quòd eſſet ſcãdalum ſi contraherent, inducti fuerant ad improbandam cõſanguinitatem teſtes de illa conſanguinitate, vt omnis ſuſpicio tolleretur: & ſic contraxerunt, vt ĵ. de ſpõſali. cum in tua. quæ eſt pars iſtius. Poſteà vero contracto matrimonio, accuſatore idoneo comparente, tres vel quatuor alij teſtes idonei iurarunt illos eſſe conſanguineos, cum directè accuſabatur matrimonium. Et ita propter diuerſum modum agẽdi poſſunt ijdẽ, & alij teſtes publicatis atteſtationibus induci ſuper eodem articulo. ſic ſuprà eodem. veniens 2. & arg. ſ. eod. cum cauſa, quæ inter œconomum. Sed hic non videtur Papa reſpondere ad quæſtionem propoſitam. Sed dic quòd eo ipſo, quòd dixit, ſi in ſecundo iudicio illæ eædem perſonæ iuratæ dicant id quod dixerunt in primo, valet dictum eorum; datur intelligi quòd valet dictũ iſtorum, qui ſecundò ſunt recepti, ſi primi iterum in ſecundo iudicio nõ introducãtur, aut alij, & ita ſecundum hoc ſe pa[r]arentur. Sed non videtur ꝙ iſti tres, vel quatuor præferantur prioribus 11. vel 12. licet ad aliud ſint illi inducti, & ob aliud iſti, niſi in ſecundo iudicio tales inducerentur, vel tot ꝙ meritò præferrẽtur prioribus. ſ. eo. tit. de teſti. & c. in noſtra. Sed dicas quòd ſtabitur iſtis ſecundis, ſi alij in contrarium non inducantur, cum ſit alia cauſa, & alius modus agendi. Ber.

Teſtes ẽt publicatis atteſtationibus pñt induci, ſi variẽt mõdus agẽdi.

†Ca. 4. eo. tit. in 4. cõpil. Et pro intelligentia ſeu materia videlicet, an & qñ delictũ factũ p cõſãguineos, ſeu amicos præſumat factum de voluntate illius de cuius fauore agitur, vide Oldradũ cõſ. 92. incip. rex habebat.

¶ *Glo. ſeq. tripliciter exponit finem, & primam reprobat.*

a ¶ *In hoc caſu.*] id eſt, in cauſa matrimoniali. ſic exponit Io. Et ſecundum hoc patet, quòd ſi aliqua pars probauit conſanguinitatem, pars alia publicatis atteſtationibus poteſt improbare conſanguinitatem, vt hic videtur, & ſup. eod. ſeries. nam in cauſa matrimoniali, etiam poſt ſententiam illud poteſt fieri, cum ſententia lata contra matrimonium non tranſeat in rem iudicatam. ſup. eodem, ſicut. & ĵ. de ſent. & re iud. lator. & c. conſanguinei. & 35. q. 9. c. loci noſtri. §. his ita reſpondetur. in fi. Sed Ioan. dicit, quòd tales teſtes tunc demũ ſunt recipiendi cum pars aduerſa proteſtatur ſe velle incontinenti probare conſanguinitatem, ne poſtea ſit præſumptio contra ipſam ꝙ velit ſubornare teſtes. Sed hoc non credo, quia ſiue proteſtetur, ſiue non, bene poſſunt probare contrarium: cũ ſit alius articulus, in quo agitur de falſitate 1 priorum dictorum teſtium. De hoc dictum eſt ſ. eo. ſeries. & c. ex tenore. Et verbum iſtud quod dicit, in hoc caſu: non ſimpliciter ſic expone, id eſt, in cauſa matrimoniali indirectè: quia nec ibi publicatis atteſtationibus ab eadem parte, de iuris rigore debent teſtes ſuper eodem articulo & eodem modo induci, nec etiam in cauſa appellationis. ſup. eodem fraternitatis. & ſup. de probatio. iurauit. vbi de hoc. ſed ſic debet exponi in hoc caſu, id eſt, cum probata eſt conſanguinitas contra matrimonium, poteſt altera pars publicatis atteſtationibus improbare conſanguinitatem, vt in caſu huius cap. cum agitur de falſitate priorum teſtium, vt dictum eſt. idem eſſet in alio impedimento. ſup. eodem. ex tenore. Vel ſic poteſt exponi: in hoc caſu, id eſt, cum aliter agitur in vno iudicio, & aliter in alio, ſuprà eodem. veniens. & cap. cum cauſa, quę inter œconomum. Tamen ſi teſtis dicat contrarium in ſecundo iudicio ei, quod dixit in principio, † non valet dictum eius, vt hic colligitur. & ſ. de proba. per tuas. arg. ad hoc. ĵ. de præſum. literas. alia tamen expoſitio melior eſt.

Cõſanguinitas probata põt ẽt publicatis atteſtationib. improbari.

1 Non poteſt negari quin directa probatio falſitatis fiat ſup eodem articulo: vt dixi ſuprà tit. 1. licet. & patet in cle. eo. tit. teſtib. Ioã. And.

†primo.

j Conſtitutis.] Tria ſunt dicta. Secundum: ibi, *Illos.* Tertium: ibi, *Si quis.* Abbas.

nerent illa eadem, quæ primò dixerunt, abſque dubio eorum teſtimonia præualerent: nec eo poſſent prætextu repelli, quòd partes teſtificata didicerant: cum talis exceptio locum non habeat in hoc caſu.[a]

¶Idem.

¶ *Excommunicari poßunt qui partem impediunt in teſtibus producendis. Et denunciandi ſunt teſtes non teneri iuramento de veritate non dicenda. Et ſi conſanguinei impediunt teſtes actoris de veritate non dicenda, punitur reus, de cuius voluntate hoc fieri præſumitur.*

## CAP. XLV.

j Conſtitutis † in præſentia noſtra archiepiſcopo, & M. canonico Surrentiñ. dum ipſe illum de ſimonię crimine deferret: & infrà. ¶ Cæterum quoniam à principio proteſtatus eſt præfatus M. ipſius archiepiſcopi conſanguineos, multa impedimẽta per ſuam potentiam præſtitiſſe, quo minus probationum copiam in noſtra præſentia ſecum haberet, cum quoſdam induxerint ad iurandum, ne aduerſus archiepiſcopum aliquid dicerent, & alios minis, & terroribus à teſtimonio perhibendo arcere nitantur: Nos ex officio noſtro ſuper hoc prouidere volentes, mandamus, vt generalem feras excommunicationis ſententiam in omnes, qui impedimentum aliquod ipſi M. præſtare præſumpſerint in teſtibus producendis. ¶ Illos autem, quos (vt dictum eſt) iuraſſe conſtiterit, quòd contra archiepiſcopum nihil dicerent, denuncies iuramento huiuſmodi non teneri.[b] ¶ Si quis autem de conſanguineis dicti † archiepiſcopi aliquem de teſtibus præſumpſerit impedire (quia veriſimile[c] non videtur, vt eo inuito talia fierent, & ob hoc non caret ſcrupulo[d] ſocietatis occultæ, eo quòd ſi voluerit, potuerit prohibere: cum ſecundum legitimas ſanctiones[e], iniquam oſtendant † ſe cauſam fouere: & experiri debeat iudicis auctoritatem eluſam, qui defenſionis copiam ſubtrahit aduerſario) eundem archiepiſcopum ab officio pontificali ſuſpendas, & facias manere ſuſpenſum, donec illum fecerit à tali præſumptione ceſſare.

†Vox, dicti, deeſt in omnib. manuſcriptis.

†oſtendat.

Casvs. M. canonicus Surrentinus in præſentia domini Papæ accuſabat de crimine ſimoniæ archiepiſcopum ſuum, & proteſtatus fuit ab initio, ꝙ conſanguinei ipſius archiepiſcopi multa impedimenta præſtiterũt per ſuam potentiam dicto M. quo minus copiam probationum ſecum haberet, inducendo quoſdam ad iurandum ne aduerſus archiepiſcopum aliquid dicerent, & alios minis & terroribus à teſtimonio arcere nitantur: dominus Papa ex officio ſuo volens ſuper hoc prouidere, mãdat cuidam iudici, vt generalem proferat ſententiam excommunicationis in omnes illos qui aliquod impedimentũ ipſi M. præſtare præſumpſerint in teſtibus producendis: & illos q iurauerunt non ferre teſtimonium contra archiepiſcopum, denunciet iuramento huiuſmodi non teneri: & ſi aliquis de conſanguineis archiepiſcopi, aliquem de teſtibus ipſius M. preſumpſerit impedire, eundem archiepiſcopum ab officio pontificali ſuſpendat. & faciat manere ſuſpenſum, donec à tali præſumptione deſiſtat: quia non eſt veriſimile, quòd eo inuito talia fiant: quia ſi voluerit, potuit prohibere: vnde debet experiri iudicis auctoritatem eluſam, qui defenſionis copiam ſubtrahit aduerſario ſuo. Not. quòd non tenet iuramentum, quo quis adſtringitur non ferre teſtimonium: & eo non obſtante admittitur eius teſtimonium. Item omnes impedientes iuriſdictionem iudicis excommunicari debent. Item qui ſubtrahit aduerſario copiam probationis, oſtendit ſe malam cauſam habere: vnde puniri debet.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per obiectionem, & ſoluit.*

b ¶ *Non teneri.*] Et 2 ita iuramentum tale etiam nullum eſt ipſo iure, quamuis videatur poſſe ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, & ideo ſeruandum videtur: ſed in veritate non eſt ſeruandum, quia expedit peccata nocentum nota eſſe. ff. de iniu. cum qui. in principio, quia & in iudicio veritatem occultare mortale peccatum eſt, præter quam in criminibus. 11. quæſtio. 3. quiſquis. infrà de crimin. falc. capitulo primo, & ideo tale iuramentum illicitum eſt. ſic habes ſuprà eodem, intimauit. vbi de hoc. Et ſic patet hic, & capitu. intimauit. quòd temerarium iuramentum non repellit aliquem à teſtimonio, ſicut non repellit ab electione. inf. de iureiuran. ſicut.

2 De materia huius gloſſę vide B. Thomã, & ibidem Caietanũ 2. 2. q. 89. ar. 7. & Sotum lib. 8. de iuſti. & iur. q. 1. ar. 7.

c ¶ *Veriſimile.*] Licet præſumatur, quòd iſtud fiat de voluntate archiepiſcopi: tamen hanc præſumptionem poteſt archiepiſcopus elidere. 1. quæſtio. 4. quia præſulatus. & ĵ. de homi. Petrus.

d ¶ *Scrupulo.*] 86. diſtinc. culpam. & 83. diſtinc. error. & 23. q. 3. qui poteſt.

e ¶ *Sanctiones.*] vt C. de poſtu. prouidendum. in fi. & in titu. proxi. peruenit. & 3. quæſtio. 7. cap. infamibus. verſicu. ſi quis autem. Bernar.

ij C*Onſtitutis.*] Prima pars ponit formam proceſſus,& grauamen appellantis. Secunda dat iudicem: ibi, *Mandamus*, Abbas.

Casvs. Inter principem Bohemorum & vxorem eius ſororem nobilis viri Marchionis Miſnen. matrimonialis quæſtio vertebatur: ad petitionem ipſius principis epiſcopus Prageñ. citauit vxorem ipſius pro cauſa illa: & dum vellet ad ipſum accedere, & ſuas proponere defenſiones, ipſa fuit prohibita bis, vel ter à ſeruientibus ipſius epiſcopi, qui prohibuerũt ei ingreſſum ad ipſum: propter quod ad ſedẽ Apoſto. appellauit, ſed non obſtante appellatione epiſcopus tulit ſententiam diuortij inter eos: à qua ſñia appellauit: cã appellationis commiſſa fuit iudicibus, qui proceſſerunt in cauſa appellationis: tandem cauſa iſta delata fuit iterum ad ſedẽ Apoſt. vnde Papa committit cauſam iſtam archiep̃o Magdeburgeñ. & eius coniudici, mandans eiſdem quatenus partibus ad locum idoneum conuocatis, recipiant teſtes, quos ipſa nobilis pro ſe induxerit, vel princeps ꝓ ſua parte, cum nondum teſtificata didicerint ſuper proceſſu Prageñ. epiſcopi, vel proceſſu poſteriorum iudicum duxerint producẽdos: & ipſa nobilis inducat ſi voluerit teſtes, quos prius induxit: vel alios, cum nondum renunciauerit teſtib. producendis. No. ꝙ iudex locum idoneum debet partibus aſſignare. Item ſi teſtes in vno iudicio recepti non ſunt publicati, in alio iudicio poſſunt adhuc ijdem,& alij recipi, cũ nondum teſtificata didicerint, nec renũciauerint partes teſtibus producendis. Item cum dubitatur ſuper proceſſu iudicis an ſit legitimus, ſuper hoc inquirendum eſt.

† Aliàs ita: Magdeburgenum archiep̃o, & præpoſito Sebingenum.

†Ca. 5. eo. tit. in 4. cõpila. Et de intellectu textus & gloſſarũ vide præalijs hic Guidonem Papę.

† Miſinẽn.

† Hæc duo verba, pro ſe, deſunt in antiquis exẽplarib.

¶Idem Magdeburgeñ †Archiepiſcopo,& præpoſi. Sebuɡeñ.

¶*Qui teſtificata non didicit, nec renunciauit teſtibus producendis ſuper antiquis articulis, ſeu capitulis, teſtes etiam aliàs productos producere poteſt.*

CAP. XLVI.

ij C Onſtitutis † in præſentia noſtra procuratore A. ſororis nobilis viri marchionis Miſneñ. † & nuncio illuſtris principis Bohemorum: & infrà. ¶ Prageñ. epiſcopus ad petitionem eiuſdẽ principis, ipſa volente ad ipſum accedere, vt ſuas coram eo proponeret actiones [a], ſed à ſatellitibus eiuſdem prohibita, qui ei bis, vel ter prohibuerunt ingreſſum, poſt appellationem ad nos interpoſitam, diuortij ſententiam promulgauit: à qua ipſa fecit ad noſtram præſentiam prouocari: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus partibus ad locum idoneum conuocatis, recipiatis teſtes, quos vel nobilis ipſa pro ſe, vel princeps pro parte ſua (cum nondum teſtificata didicerint [b]) ſuper proceſſu Prageñ. epiſcopi, vel poſteriorum iudicũ, duxerint producendos: & nobilis ipſa [pro ſe †] vel teſtes, quos prius induxit [c], vel alios ſi voluerit inducero, non vetetur, cum non renunciauerit teſtibus producendis.

a ¶*Actiones.*] i. petitiones: quia non eſt inquirendum cuiuſmodi actio intentetur. ſ. de iudic. dilecti. vbi de hoc. &c. examinata. vel defenſiones: quod melius eſt.

b ¶*Didicerint.*] & ita ſi didiciſſent 1 teſtificata, vlterius nõ reciperentur teſtes ſuper iſto proceſſu cauſæ matrimonialis: ſecus videretur ſi ageretur de conſanguinitate probanda, vel improbanda: vel alio impedimento: vt ſup. de probationib. cauſam matrimonij.& ſ. eo. ferie. vbi de hoc.

¶*Glo. ſeq. quęrit, & ſoluit: & finis ſoluit aliam quęſtionem.*

c ¶*Induxit.*] Sed nunquid ijdem teſtes poſſunt ſæpius induci quouſque fuerint publicatæ atteſtationes? Ita videtur, vt hic,& ſ. eo. cum cauſam. vbi de hoc in gloſſa, quæ incipit, hęc litera.& hoc ſecundum tenorem illius legis. C. de teſtibus. l. vlt. etiam poſt publicationem, & tamen antequam didicerit 2 quis teſtificata, poteſt producere teſtes, niſi renunciauerit productioni, in Authent. eodem titu. §. quia verò. collatione 7. quamuis altera pars viderit atteſtationes: vt ibi dicitur.

1 De intellectu huius gloſſæ vide Antoniũ de Butrio in cap. fraternitatis. ſup. eo. & Bald. in ca. iurauit. de proba.

2 Idẽ Gul. in Spec. de teſt. §. ſatis vtiliter. verſicu. quid ſi publicatæ. vide etiam Hoſtien. in ſum. eo. tit. §. verum. et latius. Ioã. And. hic.

ij L*Icet ex quadam.*] propter multa dicta non recipit congruam ſummationem. Diuiditur. Nam primò ponit ſex, quę reſpiciunt perſonas. Secundò alia ſex, quę reſpiciunt dicta. Secunda: ibi, *Teſtes autem.* Abb. Sicu.

Casvs. Olim conſtitutum fuit ex quadam neceſſitate, vt in computandis gradibus conſanguinitatis, & affinitatis valeret teſtimonium de auditu: cum propter breuem hominum vitam teſtimonium de viſu deponere non valebant vſque ad ſeptimum gradum: Quia ex hoc contra legitima coniugia multa pericula proueniebant, ſtatuit concilium, ne ſuper hoc recipiantur teſtes decætero de auditu, cum prohibitio coniugalis quartum gradum non excedat, niſi forte perſonæ tales fuerint, quibus ſit fides meritò adhibenda, & ante litem motam teſtificata didicerint ab antiquiorib. ſuis, non ab vno, cum iſte ſi viueret, non ſufficeret: ſed à duobus ad minus, nec ab infamibus,& ſuſpectis, ſed à fide dignis: quia abſurdum eſſet illos admitti, quorum repellerentur auctores: & ſi vnus audiuiſſet à pluribus, non debet admitti: vel ſi infames ab hominibus bonæ opinionis illud audiuerint, non debent admitti: quia infamibus actus legitimi ſunt interdicti. Et teſtes in ſuo adijciant iuramento quòd odio, vel amore, timore, vel commodo ad ferẽdum hoc teſtimonium non procedunt, deſignando perſonas expreſſis nominibus, vel circumlocutione ſufficienti: & ab vtroque latere ſingulos gradus diſtinguant, & iuramẽto ſuo adijciant, ſe intellexiſſe à ſuis maioribus quod deponunt, & credant ita eſſe; ſed nec tales ſufficiunt, niſi iurati deponant ſe vidiſſe perſonas, vel ſaltem in vno graduum prędictorum conſtitutas pro conſanguineis ſe habere: tolerabilius enim eſt contra ſtatuta hominum relinquere copulatos, quàm cõiunctos legitimè contra ſtatuta Domini ſeparare. Not. teſtimonium de auditu in cauſis matrimonij hodie ſimpliciter non valere. Item teſtimonium vnius non probat. Item infames à teſtimonio repelluntur. Item non debet admitti ad teſtimonium, cuius auctor repellitur. Item remoto odio, amore, timore, commodo, teſtis debet ferre teſtimonium. Item tolerabilius eſt,&c.

¶Idem in concilio generali.†

¶*Ponit concilium duodecim, ſine quibus ad probandam conſanguinitatem in cauſa matrimoniali, non valet teſtimonium de auditu. h. d. ſummando generaliter.*

CAP. XLVII.

ij L Icet† ex quadam neceſſitate præter communem formam olim fuerit inſtitutum [d] in conſanguinitatis, & affinitatis gradibus computandis valere teſtimonium de auditu, cum propter breuem hominum vitam teſtes de viſu deponere non valerent [e], vſque ad gradum ſeptimum computando: quia tamen pluribus exemplis, & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima proueniſſe coniugia: Statuimus, ne ſuper hoc recipiantur de cætero teſtes de auditu [f] †, cum iam quartum gradum prohibitio non excedat: niſi fortè† perſonæ [g] graues extiterint, quibus fides ſit meritò adhibenda,& ante litem motã [h] teſtificata didicerint ab antiquioribus quidem ſuis [i], nõ vtique

† In concilio generali Lateran. ſub Innoc. iij. c. 52.

†Ca. 6. eo. tit. in 4. cõpila. Et declara hanc conſtitutionem, vt ꝑ Dominicũ in c. priſcis 35. di. adde etiam hic Guidonem Papæ.

†Vide l. teſtiũ. C. eo. & l. in ſumma. ff. de aq. plu. arcen.

† Dictio, forte, deeſt in concilio. habetur tamen in Gregoriana. compil.

d ¶*Inſtitutum.*] 35. q. 6. de parentela.

e ¶*Valerent.*] vt ff. de gradi. non facile.

f ¶*De auditu.*] niſi ſint graues perſonæ,& aliquos vidiſſent in aliquo gradu pro conſanguineis ſe haberi: vt infrà eodem ſequitur.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quęſtionem.*

g ¶*Perſonę.*] Non intelligas graues appellari illos, qui in dignitate ſunt conſtituti: quia aliud eſt dignitas, quàm grauitas: vt 4. q. 3. placuit. §. item in criminali. verſiculo, in ſecunda lege. ſed graues dicuntur hic, qui non ſunt leues: puta homo bonæ famę,& opinionis,& antiquus homo: ſicut benemeritus dicitur, qui nondum demeruit. ff. de leg. 2. cũ pater. §. rogo.& l. cum quidam.& ſ. de ſeru. c. vnico. vel ſeniores hic appellantur graues, ad quos recurritur deficientibus teſtibus de parentela. 35. q. 6. c. 1. & ſenibus in dubijs, & antiquis factis maior fides adhibetur. ff. de fi. inſtr. l. vlt.& ff. fami. erci. ſi quæ ſunt.& ff. de leg. 3. ſi chorus. §. 1.

h ¶*Motam.*] Secus eſſet ſi poſt motam: tunc enim non admitterentur.

i ¶*Suis.*] Qui etiam alijs præferuntur in conſanguinitate computanda: quia ipſi melius ſciunt ſuam genealogiam. inf. qui matri. accuſ. poſ. videtur.& 35. q. 6. c. 1. & 2. & non ab extraneis ſciunt: quia illi non ſciunt ita.

¶*Glo.*

¶*Gl.ſeq.primò reddit rationem textus.Secundò quærit, ar.& ſoluit.ſecundò ſoluit aliud dubium. Tertiò ar.inducit ſimile:al legat contrarium,& ſoluit.*

a ¶*Ab vno.*] quia ille non ſufficeret: & omnes illi qui cām habent ab vno,pro vno ſolo reputantur.ar.1.q.1. cito. ff. de condi.& demō.cui fun dus.in fi.ſed 1 à duobus ad minus debent audiuiſſe.Sed quid ſi il li duo audiuiſſent ab vno? Non videtur ꝙ valeat. & ſecundū hoc iudex aſcenderet in infinitum. hæc quō non procederet: ſufficit ergo ꝙ audiuerint à ſeniorib. ſuis de illa con ſanguinitate: & ſi vellent teſtificari de eo, quod audiuerunt à qui buſcunque alijs,locum haberet obiectio. 2 Item & ſi plures eſſent teſtes, & quilibet eorū audiuiſſet ab alio quā alter, non valebit teſti monium, niſi quilibet illorum audiuiſſet à pluribus, à duobus ad minus, vel niſi omnes ipſi coniunctim audiuiſſent à duobus.& ita eſt arg. ꝙ ille non debet admitti, cuius auctor repellitur: ſicut ſcripta illa non debent recipi,cuius auctor reprobatur.ȷ̃.de hære.fraternitatis.Arg. contra. inf.qui matri. accuſare poſ.cum in tua. ſed illud locum habet in accuſatore,hoc in teſte.

1 In multis antiquis exēplarib. hic incipit alia gloſſa ſup verbo ſed à duobus ad minus.

2 Hoſt.contra maximè cū non de facili ſcire poſſit teſtis à quo vel à quib. habuerunt illi qui ſibi detulerūt: nec hoc ꝓ textu eſt ꝓbatio angu ſtanda: dūmodo honeſti ſint teſtes. Ioā. And.

b ¶*Auctores.*] Arg. ꝙ infamia non inducit purgationem, quę ab inimico auctore, vel à leuibus perſonis proceſſit,11.q.1.in cūctis. & ȷ̃.de accuſationibus. qualiter & quando 2.

c ¶*Actus legitimi.*] quia perſonis vilibus, & indignis portę digni tatis non debent patere.ȷ̃.de exceſ.prælat.inter dilectos.& C.de dig.neq; famoſi.lib.12.& C.de infamib. l.vnica.lib.10.& ar.32.q.5.præceptum.

d ¶*Demonſtratione.*] Sic s̃.eod.quotiens.& ȷ̃. de conſang.& affini.tua nos.& s̃.cum in tua.

¶*Gl.ſeq.quærit.& ſoluit.Iterum quærit:ponit opinionē Ioannis,& contrarium ſoluit.*

e ¶*Gradus.*] Sed nunquid tenetur probare de ſtipite?Non, quia de illo non reperitur cautum, ſed tantum de lateribus: vt s̃.eo.ſeries.& canon ponit fratres pro ſtipite.35. q.5.c.1. & c.parentelæ.ſufficit ergo incipere à fratribus.ȷ̃.de conſan. & affi.tua.Sed quid dices,ſi quidam teſtes probant de vno latere,& alij probant de alio latere tantum: nunquid probata eſt hæc conſanguinitas? Ioan. dixit ꝙ talis probatio ſufficit: & hoc probat taliter;ſi probatur de Martino ꝙ ſit filius Ioānis,per conſequens probatur quòd Ioannes eſt pater Martini.Item ſi alij teſtes probant quòd Bertha eſt filia Ioannis: per conſequens probatur ꝙ Ioannes eſt pater Berthæ. cum ergo iudici conſtat,ꝙ Ioannes eſt pater Martini: item conſtat ei ꝙ eſt pater Berthæ:ergo conſtat ei,ꝙ Martinus & Bertha ſunt frater & ſoror,& ſic probata eſt conſanguinitas illorum.hoc concedebat Ioan.& ita non ſemper requiritur,ꝙ teſtes ab vtroque latere notam habeant conſanguinitatem. Itē ſi quis vult improbare conſanguinitatem,ſufficit,ꝙ interrūpat primum gradum.s̃.eod.ſeries. ſed hoc non credo,nec diſcedo ab hac litera, & ab illis iuribus quæ dicunt, quòd ab vtroque latere teſtes debent computare conſanguinitatem. argumen. 35. quæſtio. 6. de parentela. & ſupra eodem, quotiens.& inf.de conſanguinitate & affinitate.tua.& ſup.eodem cum in tua. Bernar.

f ¶*Vno.*] ſiue propinquo,ſiue remoto.

ab vno[a], cum non ſufficeret ille ſi viueret: ſed duobus ad minus: nec ab infamib⁹ & ſuſpectis, ſed à fide dignis, & omni exceptione maioribus: cum ſatis videretur abſurdū illos admitti, quorum repellerentur auctores[b]. Nec tamen ſi vnus à pluribus,vel infames ab hominibus bonæ famę acceperint quod teſtantur,tamquam plures, & idonei teſtes debent admitti, cum ſecundum ordinem ſolitum iudiciorum non ſufficiat vnius teſtis aſſertio, etiam ſi præſidali refulgeat dignitate, & actus legitimi[c] ſint infamibus interdicti. ¶ Teſtes autem huiuſmodi proprio iuramento firmantes, quòd ad ferendum teſtimonium in cauſa ipſa odio, amore, timore, vel commodo non procedant, perſonas expreſſis nominibus, vel demonſtratione[d], vel circumlocutione ſufficienti deſignent, & ab vtroque latere ſingulos gradus[e] clara computatione diſtinguant: & in ſuo nihilominus iuramento concludant,ſe accepiſſe à ſuis maioribus quod deponunt, & credere ita eſſe. Sed nec tales ſufficiant: niſi iurati deponant ſe vidiſſe perſonas, vel ſaltem in vno[f] prædictorum graduum conſtitutas pro con ſanguineis ſe habere. Tolerabilius eſt enim, aliquos contra ſtatuta hominum dimittere copulatos, quàm coniunctos legitimè, contra ſtatuta Domini ſeparare.

¶Honorius tertius præpoſito Moliſij Firman. diœceſis.

¶*Poſt publicationem ad petitionem producentis interrogari non debent teſtes,niſi quando dolo, vel negligentia examinatorum, ſuper omnibus capitulis interrogati non fuerunt.*

CAP. XLVIII.

PEr† tuas nobis literas intimaſti, quòd cum cauſa, quæ ſuper quibuſdam terris vertitur inter canonicos Sancti Petri ex parte vna, & G. Sancti † Simonis ex altera, tibi fuiſſet ab Apoſtolica ſede commiſſa,dictus G.tribus mēſibus poſt teſtium publicationem elapſis,teſtes ſuos interrogari poſtulat iteratò: & infrà. ¶ Nos igitur reſpondemus,illum non eſſe ſuper hoc de cætero audiendum[g], niſi forſan à principio illos interrogari[h] ſuper certis capitulis poſtulaſſet, idque malitioſè, vel negligenter fuerit prætermiſſum.

¶Idem Vall.Oleti.& Sacramenię abbatibus Palentię & Segobienſ. diœceſis.

¶*Teſtes probatorios,& reprobatorios probatoriorum reprobare licet, ſed reprobatorios reprobatoriorum non licet.*

CAP. XLIX.

iij L Icet† dilectus filius noſter L.tituli S.Crucis presbyter Cardinalis, quē ꝓ-

P *Er tuas.*] Communis diuiſio.Secunda:ibi,*Nos igitur.* Abbas.

CASVS. Inter canonicos S. Petri ex parte vna,& G. Sancti Simonis ex altera, coram iudice delegato ſuper quibuſdam poſſeſſionibus quæſtio vertebatur dictus G. tribus menſibus poſt teſtium publicationem elapſis,petijt iterum interrogari teſtes ſuos: quæſiuit iudex quid ſibi ſuper hoc eſſet agendum? Reſpōdet Papa illum nō eſſe de cætero audiendum, niſi fortè ſuper certis articulis à principio petijſſet illos interrogari,& iudex id negligenter, vel malitioſè prætermiſiſſet.Not.negligentiam, vel malitiam iudicis parti nō debere obeſſe, quominus poſt aperturam teſtium iterum interrogentur.

¶*Glo.ſeq.ponit rationem dicti, & ſubdit, vnum intellectum, reprobans moram quorundam.*

g ¶*Audiendum.*] Cū atteſtationes ſunt publicatę,non ſunt teſtes amplius interrogandi: quia timeretur ſubornatio teſtium.in Auth. eo.tit.§.quia verò.coll. 7.& s̃. eo. fraternitatis. & ideo cum poſſint teſtes noui induci,nec in terrogationes aliquæ ſunt faciendæ, vt s̃.eo. cōſtitutis 2. Ante aperturam teſtium bn̄ pōt teſtis iterum dicere, & etiam corrigere dictum ſuum,dum tamen incontinenti. ȷ̃.ti. proxi.præterea. & iudex ex officio ſuo etiam poſt aperturam teſtium,ſi teſtis obſcurè ꝓtulit teſtimonium ſuum, pōt interrogare iterum teſtem.ȷ̃.eo.cum clamor.& ff. de interrog. act. vbicunque. ſed hic loquitur cum pars plura capitula dedit,ſuper quibus petijt ab initio teſtes interrogari:& ſi negligenter,vel malitioſè iudex omiſit,non debet illi obeſſe malitia, vel negligentia iudicis: vnde iterum debent deponere ſuper illo articulo.

h ¶*Interrogari.*] imo videtur quòd de iure mero iterū ſunt examinandi,non obſtante publicatione, cum ſit aliud capitulum ab illis,ſuper quibus publicatio facta eſt. 3 s̃.eodem cauſam quæ.& cap.cum veniſſet.ſuper illo verò articulo, ſuper quo teſtes recepti ſunt, nullæ interrogationes eis publicatis ſunt faciendæ:niſi iudex ex officio ſuo, vt dixi,illas viderit faciendas. 4 quidam hoc faciunt de conſuetudine, etiam ad petitionem partium:ſed illa conſuetudo contra ius eſt. Bernardus.

iij L *Icet dilectus.*] Nouū eſt qđ inducit hæc decr.prius nullo iure apertè prouiſum,& h.d.in ſumma. Teſtes ſup principali productos reprobare licet, & reprobatorios iterū reprobare,& vlterius nō eſt reprobationi locus. Vel ſumma clarius ſic comprehendendo vtrunque intellectum:vt in rubro.Diuiditur, in prima proceſſus narratio.in ſecunda cauſæ commiſſio.Secunda:ibi,*Mandamus quatenus.*Abbas.

† De intellectu & extēſione huius textus vide Paulū de Caſtro conſ. 369. inci.In caſu de quo quærit. & Io.And. in c.cum cām quæ inter archiepm. ſup.eo.quē ſequit Alexan. conſi. 104.incip. circa primū. vol. 5.

† Dictio,Sancti, deeſt in omnib. manuſcriptis.

† Diſpoſitio hui⁹ decretalis an habeat locum in cāſum materia, vide ꝓ But.in c.veniens. 2.ſu prà eo.

3 Forte facta erat publicatio, quia aliqui fuerant interrogati, aliqui nō. Io.And.

4 De hoc ſup. eo.tit. in 4. gl. in Auth.eod. tit. §. 1. in gl. imo videtur. Ioā. And.

Casvs. Inter Burgenſem epiſcopum ex vna parte, & clericos Sanctæ Mariæ de Caſtro Soret ex altera, coram Cardinali Treceñ. Sanctæ Crucis quæſtio vertebatur: procurator epiſcopi propoſuit ſe adhuc velle dicere contra perſonas teſtium productorum, ſuper negotio principali: mandat Papa quibuſdam iudicibus, quatenus recipiant teſtes, quos partes producere voluerint contra perſonas teſtiũ productorum ſuper negotio principali: & ſi rurſus illos pars altera, vel vtraque voluerit reprobare, contra illos ꝓbationes admittant, ita ꝙ vltra non liceat partibus ad reprobationem teſtiũ aſpirare: ne diutius negotiũ prorogeť, ſi producendi quartos contra tertios, & ſic deinceps partibus licentia tribuať. Nota duas reprobationes teſtium fieri poſſe, & nõ vltra: ne in infinitum negotium prorogetur.

†Producere.

† Proponere.

curatoribus Burgeñ. epiſcopi, & clericorum ſanctæ Mariæ de Caſtro Soret, dedimus auditorem, ea quæ procuratores ipſi proponere voluerunt, audierit diligenter: quia tamen procurator dicti epiſcopi contra perſonas teſtiũ productorum in principali adhuc ſe velle dicere†proponebat [a]: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus recipiatis teſtes, quos cõtra perſonas productorum ſuper principali negotio partes duxerint producendos: quos [b] ſi rurſus pars altera, vel vtraque voluerit reprobare†, contra illos probationes admittere procuretis, ita quòd vltrà non liceat partibus ad reprobationem teſtium aſpirare: ne, ſi producendi quartos contra tertios, & ſic deinceps partibus licentia tribuatur, negotium diutius protelari contingat.

¶Idem præpoſito, & magiſtro G. & R. Lauduñ.†canonicis.

†Londoñ.

*¶ Atteſtationes receptæ per arbitrum, fidem faciunt in iudicio, ſi teſtes mortui ſunt. ſi viuunt, eſt in optione illius contra quem teſtes producti ſunt, an velit atteſtationes recipere, an teſtes de nouo deponere. Et adde etiam ſi atteſtationes publicatæ ſunt, & hoc vltimum non eſt in l. fina. C. cod. vbi ponitur caſus huius decre.*

†Vide l. nõ poſſunt. & ibi plenè Bart. ff. de legib.

a ¶*Proponebat*.] qđ ei licebat, ſecundum tenorem illius decret. ſ. eo. præſentium. & ſecũdum ea quæ ibi dicuntur: niſi ei terminus ſtatutus fuiſſet, infra quẽ hoc facere debuit. ſ. de probatio. licet.

¶*Gl. ſeq. declarat quod hic dicitur de duabus raprobationibus, vtroque, vel actore ſolo probante.*

b ¶*Quos*.] ſcilicet illos, qui inducti fuerũt ab vtraque parte ad reprobandos teſtes ſuper principali productos: Iſta litera ſic intelligit vtraque pars produxerat teſtes ſuper principali: dicitur, ſi vtraque pars vult improbare teſtes inductos contra ſe ſuper principali, illud facere põt. & hæc eſt ſecũda productio teſtiũ, facta contra principales, ab vtraque parte. Item ſi pars altera, vel vtraque vult reprobare teſtes iſtos ſecundo inductos ad reprobationẽ principaliũ, illud põt, & ſic eſt tertia productio ad reprobationem teſtium ſecũdo loco inductorum. vltra verò ad quartam reprobationem aſpirare non licet pp infinitatem vitandam: ſicut vltra tertiam ꝓductionem quarta dilatio non eſt danda. j. eo. vltra. infinitas. n. eſt vitanda: vt C. de ſacroſan. eccl. vt inter diuinum. & vt ſit litium finis. ff. pro ſocio. l. vlti. ff. de arbi. nõ diſtinguemus. §. qſitum. & ſ. de do. finem. ff. de leg. 3. l. fidelco mmiſſa. §. ſi qs decem. & C. de iud. apertiſſimi. Aliàs non videť ꝙ poſſit intelligi quin alteri videreť fieri iniuria, puta ſi actor tm̃ induxerit teſtes, & reus velit eos reprobare, contra reum dẽt audiri: & iſta eſt ſecunda productio. Item & ſi actor vult reprobare teſtes rei, audiri dẽt. 1 & hæc eſt tertia productio, & ſic nõ licet reo vlterius producere. & ſic remanet reus inferior 2 in reprobatione: & imputet ſibi ꝙ non ꝓduxit teſtes in principali. Et hoc bñ colligiť per quandam decre. extra compilationem, Miſſam archiepõ Rothomagenſi ſuper quadam cã, quæ vertebatur inter abbatem, & conuentum S. Nicolai Andegauen. ex vna parte, & priorem & conuentum de Spaldig. Lincoñ. diœceſis ex altera: abbas qui fuit actor, produxit teſtes ſuper principali negotio: Prior & conuentus admittunť ad reprobandos teſtes abbatis productos ſuper principali negotio, & abbas admittiť ad reprobandos teſtes partis aduerſæ inductos, ad reprobationem teſtium abbatis, & vltra non procedit ad aliquam productionem. q decr. incipit. pñtiũ. & ponit in iſto tit. [lib. 6.] Vterque. n. actor, & reus duas tm̃ dẽt habere reprobationes, 3 & hoc cũ vterque produxit teſtes

1 Concor. l. ſi quis. ſecundũ Cy. & ibi Bart. C. eo.

2 Idem in actore, vbi ſolus reus probauit p teſtes in principali. Io. And.

3 Si verò actor ſolũ ꝓbauit in principali, quilibet habebit vnã tantum. & ſic ſemper in numero erit æqualitas. Ioan. And.

ſuper principali negotio. in quo caſu loquiť hæc decre. Ber.

¶ *Præſentata*.] Diuiditur, nam in prima poniť partis petitio. In ſecunda cauſæ commiſſio, ibi, *Diſcretioni*. Abb. Sicu.

Casvs. Inter archidiaconũ Sueſſioñ. ex parte vna, & capitulum S. Petri Sueſſioñ. ex altera, ſuper iuriſdõne, quam idẽ archidiaconus ſe haberet in dicta eccleſia rõne archidiaconatus dicebat, qõ vertebať: tandem, vt ad concordiã peruenirent, cancellarium Pariſieñ. & magiſtros R. Remeñ. & P. Britoñ. clericos ſuper qõne illa arbitros elegerunt: qui ſuſcepto arbitrio vſque ad ſñiam ꝓceſſerũt, & cũ ſñiam ꝓferre deberent, vnus illorũ deceſſit, & alius in archiepm Ebreduneñ. eſt aſſumptus, qui diſtat p duodecim dietas ab ipſis: & ſic arbitrium expirauit, cũ alter ſolus in ipſo procedere non valeret: vnde petijt archidia. ſibi ſup hoc prouideri: mandat Papa quibuſdam, quatenus cãm ipſam ſecundum acta coram arbitris habita, debeant terminare, reſeruata capitulo optione, vt vel recipiãt depoſitiones eorum teſtium productorum, q ſuperſunt cõtra eos: vel ſi eas admittere noluerint, cõſentiãt, vt ijdem teſtes iterum admittanť, ſaluo iure, qđ in vtroq; caſu cõpetit ipſi capitulo tam in perſonas teſtium, q̃ in dicta. No. ꝙ per mortẽ arbitrorum arbitrium eſt finitũ. Itẽ in optione eſt illius contra quẽ teſtes inducti ſunt coram arbitris, ſi teſtes viuunt admittere illorum atteſtationes, vel vt iterum inducantur coram iudice: & ſic in caſu iſto teſtibus publicatis, iterum ijdem teſtes inducuntur. Item contra perſonas teſtium coram arbitris productorum poteſt opponi.

†Pro intellectu hui' decretalis, vide Innocentium in c. ex parte. ſup. de arbit.

†Clericos, legitur in aliquot antiquis codicibus.

† Alter.

†Ebruduñ. †Ebredeñ.

## CAP. L.

PRæſentata†nobis Sueſſioneñ. archidiaconi petitio continebat, quòd cum inter R. quondam prædeceſſorem ſuum ex vna parte, & capitulum ſancti Petri Sueſſioñ. ex altera, ſuper iuriſdictione, quam idem archidiaconus ſe in dicta eccleſia ratione archidiaconatus proponebat habere, quæſtio verteretur, tandem cancellarium Pariſieñ. & magiſtros R. Remeñ. & P. Briton. canonicos†ſuper hoc arbitros elegerunt: qui cum ſuſcepto arbitrio adeo in negotio proceſſiſſent, quod productis teſtibus, & depoſitionibus publicatis, receptiſque allegationibus vtrorumque, & actis omnibus redactis in ſcriptis, ſigillorum ſuorum impreſſione ſignatis, arbitriũ proferre deberent, vnus ipſorum viam fuit vniuerſæ carnis ingreſſus, & alius†in archiepiſcopum [c] Ebreduneñ.† aſſumptus, qui diſtat p duodecim dietas, & amplius ab eiſdem. Vnde cum prædicto R. ſolo [d], minimè arbitrari valẽte, videatur arbitrium [e] expiraſſe. ¶ Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus cauſam iuxtà huiuſmodi acta [f] fine

c ¶*In archiepiſcopum*.] Vnde non debebat compelli ſententiam dicere. ff. de arbi. non diſtinguemus. §. ſacerdotio. 4 & l. licet. & ff. de vacat. munc. l. prætor. 1. reſpon. in fi.

¶*Glo. ſeq. reci. per q. cum hic dicatur, quòd vnus ex tribus ſolus, &c.*

d ¶*Solo*.] Nec etiam cum altero, niſi ex forma compromiſſi hoc facere poſſent: nam cum in tres compromittitur, non poſſunt duo tertio mortuo, vel abſente iudicare, niſi hoc incontinenti in compromiſſo ſit actum. ff. de arbi. Pedius. in fi. & l. item ſi vnus. §. item ſi plures. & §. vlti. & l. ſicuti. & l. non diſtinguemus. §. cum in plures. & ſ. de offi. deleg. vno delegatorum. & j. de teſta. Raynutius. & cap. Raynaldus. ſic etiam in delegatis. ſ. de offi. deleg. cap. cauſam matrimonij. & cap. vnico. & ff. de re iud. l. duo. Ber.

e ¶*Arbitrium*.] i. compromiſſum. compromiſſum enim per mortem alterutrius arbitrorum expirat. ſ. de off. dele. vno. 5 arbitrium non poſſet expirare: quia non latum erat.

f ¶*Acta*.] Sic patet, ꝙ teſtes recepti coram arbitro valẽt in iudicio, hoc eſt ſimpliciter verum de ijs, qui iam ſunt mortui: de alijs qui viuunt, eſt in optione illius, contra quẽ inducuntur, vt depoſitiones eorum admittat, vel eis repulſis ijdẽ teſtes iterum producantur, vt hic dicit, & C. de teſti. l. vlt. ſaluo iure obijciendi tam in perſonas teſtium, quàm in dicta: vel in vtroque caſu, vt in d. l. vnde ſumptum eſt quod hic dicitur. & idem C. de arbi. l. pe. in fi. & ſ. eo. cauſam quæ inter archiepiſcopum. arg. ſed ibi alius articulus eſt.

4 Dicit P. ꝙ ibi laic' p receptione ſacerdotij mutauerat forũ. & ſic p iudicẽ laicum cõpelli nõ poterat: q rõ hic ceſſat. ſit ergo rõ, de qua dixi ſuper verſi. ſolo. Io. And.

5 Facit l. itẽ ſi vnus. §. itẽ ſi plures. & l. ſi in tres. & l. ſicut. ff. de arbi.

¶*Glo.*

debito terminetis, optione capitulo reſeruata, vt vel recipiant depoſitiones eorum, qui ſuperſunt productorum teſtium, contra eos: vel eas reſpuentes conſentiant, vt ijdem teſtes admittantur iterum: ſaluo iure, quod in vtroque caſu [a] eidē capitulo competit, tam in perſonas teſtiū, quàm in dicta.

¶Idem Penn. Epiſcopo.

¶*Non creditur teſti etiam religioſo, qui ſine iuramento deponit.*

CAP. LI.

NVper† nobis A. presbytero ſupplicante innotuit, vt cum ipſe ordinem fratrum Minorum cauſa probationis intraſſet, Cuſtos ad probandum quòd idem presbyter profeſſionem feciſſet: quoſdam ordinis [b] ſui teſtes induxit, qui depoſuerunt ſuper hoc (contradicēte [c] dicto presbytero) non iurati: & infrà. ¶ Reſpondemus, quòd nullius teſtimonio, quantumcunque religioſus exiſtat (niſi iuratus [d] depoſuerit) in alterius præiudicium debet credi.

¶*Gl. ſeq. quærit, & ſoluit.*

a ¶*Caſu.*] ſcilicet cum vult atteſtationes illorum, qui ſuperſunt ratas habere, vel ſi vult quòd iterum producantur: vtroque iſtorum caſuum poteſt obijcere in perſonas eorum, vel in dicta. Sed nunquid in perſonas eorum qui mortui ſunt? Credo q̄ poſſit obijcere. vt dixi. ſup. vt lit. nō conteſt. quoniam. & eſt uerum, ſicut & in dicta eorum. C. eod. tit. l. vlti. Ber.

NVper nobis.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Reſpondemus.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidā presbyter A. nomine, ordinem fratrum Minorū intrauit cauſa probationis, & poſtmodum nulla facta profeſſione exinde infra annū exiuit: ſed fratres ipſum ſuper hoc moleſtabāt: vnde petijt à Papa ſibi ſuper hoc miſericorditer prouideri: mandat Papa Penen. epiſcopo, vt ſi res taliter ſe haberet, denunciaret illum ad obſeruationem illius ordinis non teneri: coram epiſcopo Cuſtos fratrum ad probādum q̄ idem presbyter profeſſionem feciſſet, quoſdam teſtes de ordine ſuo induxit: qui depoſuerunt ſuper hoc non iurati, contradicēte ſupradicto presbytero: vnde presbyter illud ſignificauit domino Papæ, & ipſe reſpōdet epiſcopo, quòd non eſt credendum teſtimonio alicuius quantumcunque religioſus exiſtat, in præiudicium alterius, niſi iuratus deponat. Nota quòd nulli credendum eſt in præiudicium alterius, niſi ſit iuratus.

† Videto præ alijs hic Guidonem Papę, & de materia q̄d non credatˀ teſti niſi iurato vide Felinum in c. literis. de præſum. & Deciū conſil. 91. & cōſil. 120.

1 De materia huius gloſſæ q̄n credatˀ vni teſti, tractat Antoniˀ Gabrielius lib. 1. com. conclu. tit. de teſtib. conclu. 1.

b ¶*Ordinis ſui.*] quod facere potuit. s. eo. cum nuncius. & c. inſuper. & j. de iureiur. & ſi Chriſtus. in fi. 14. q. 2. ſuper prudentia. & illi præcipuè ſunt admittendi: cum talis profeſſio in eorum præſentia fiat: quæ etiam per alios non poſſet ita bene probari, qui ad talia non vocantur. ſuprà eodem. veniens. in fine.

2 De hoc inf. eo. teſtimoniū.

c ¶ *Contradicente.*] Secus ſi volente, & conſentiente: quia tunc bene valet teſtimonium. s. eo. tuis.

¶*Glo. ſeq. alleg. 3. concord. de iuramento. & 3. de vno ſolo. ad vtrunque ſignat contrarium de ſex canonibus, & ſoluit, & dat caſum exceptum.*

d ¶*Niſi iuratus.*] Sic 1 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item iuſiurādi. & C. eod. titu. iuſiurandi. & 3. q. 9. hortamur. & vni teſti non creditur. ſup. eod. veniens. & c. licet vniuerſis. ſiue ſit iuratus, ſiue non in alterius præiudicium, vt hic, in fin. & 33. q. 2. admonere. Argum. contra quòd vni creditur etiam non iurato. 28. diſtinc. de Syracuſanæ. 86. diſtinc. tanta. 8. q. 3. talia. & 97. diſtinc. nobiliſſimus. & 23. q. 4. inter querelas. & 20. quæſt. 3. præſens clericus. Sed in his non creditur, niſi quo ad præſumptionem: ſed ad plenam probationem non: Quādocūque tamen bene creditur vni, quando non fit præiudicium alicui, puta, vtrum aliquis ſit baptizatus, vel vtrum eſſet eccleſia cōſecrata. de conſecra. diſtinc. 4. paruulos. & cap. cum itaque. & vbi quis vult probare ſe egiſſe pœnitentiam per confeſſorem ſuum. 2 j. de ſimo. nemo. arg. j. de pœ. & remiſ. omnis vtriuſque. 3

3 Itē cōtra 11. q. 1. qui cunque. aliàs incip. oē. dic q̄ ponit priuilegiū epōrum q̄d eis cōceſſit imperator in cauſis quæ vertunˀ in iudicio ſeculari nam de eccleſiaſtico, vel eccleſiaſticis nullum priuilegiū dare poſſet, ſecundum. Inno. ad q̄d alle. Hoſ. de re. ecc. nō ali. c. ſi. de deci. tua. Ioā. And.

VEnerabili.] In prima parte ponitur petitio. In ſecunda teſtium recipiendorum commiſſio: ibi, *Diſcretioni.* Abbas Siculus.

CASVS. Multi epiſcopi, & abbates, & alij viri religioſi apud Ciſter. in generali capitulo congregati, domino Papæ ſignificauerunt, quòd meritis bonæ memoriæ M. quondam abbatis ſancti Martini ordinis Ciſtercien. Coriſo. diœce. à Domino multa miracula apparuerunt, vnde ſupplicarunt eidem, vt ipſum catalogo ſanctorum faceret annumerari: Vnde mandauit quibuſdam, vt diligenter veritatem inquirerent ſuper vita, & miraculis dicti abbatis, & eam ſibi ſignificarent: ipſi receperunt multos teſtes, & eos domino Papę remiſerunt: dominus Papa inuenit ex relatione ipſorum inquiſitorum, quòd teſtes illi non erant recepti ſecreto, & ſigillatim, cū ea diligentia quę ſolet in teſtibus adhiberi, vnde non adhibuit fidem eorum dictis: & ideo mandat epiſcopis præſentibus, quatenus teſtes quos abbas & monachi ſancti Martini Ciſterc. ſuper vita, & miraculis pię memoriæ M. abbatis monaſterij ſupradicti, duxerunt producendos, ſigillatim & ſecreto examinare procurent, cū ea diligentia, quæ ſolet, & debet in receptione teſtiū adhiberi. Nota quòd teſtes ſigillatim, & ſecreto ſunt examinandi, aliàs non valent.

†Coriſopitoſi.

¶Idem Ciroſopiten. † & Trecoren. Epiſcopis.

¶ *Diligenter, & ſigillatim examinandi ſunt teſtes, ſupple etiam ſi agitur de vita & miraculis alicuius canonizandi. Abb.*

CAP. LII.

VEnerabili † fratre noſtro epiſcopo, & capitulo Coriſopiten. † ac vniuerſis abbatibus apud Ciſterc. † in generali capitulo congregatis: & infrà. ¶ Diſcretioni veſtrę mandamus, quatenus teſtes, quos abbas, & monachi † ſancti Martini Ciſtercien. ordinis ſuper vita, & miraculis [e] piæ memoriæ M. abbatis, monaſterijs ſupradicti duxerint producendos, examinare ſigillatim [f] curetis, cum ea diligentia [g], quæ ſolet, & debet in receptione † teſtium adhiberi.

†De materia vide latè p̄ Caſſaneū in catalogo glor. mun. par. 3. conſideratio. 47. 49. & 50.

†Ciſterſiū.

†In codice Barbatiæ ita: & monachi monaſterij ſācti Mauṙ. Ciſter. &c.

†receptionibus.

¶Gregorius nonus.

¶ *Iterum examinandus eſt teſtis, qui obſcurè depoſuit: ſupple tu, ex iudicis officio.*

CAP. LIII.

CVm† clamor validus cō-

¶*Glo. ſeq. tractat quare copulat hæc duo inquirenda de vita, & miraculis.*

e ¶*Super vita, & miraculis.*] Non ſolum de miraculis, ſed etiam de vita eſt inquirendū: quia etiam miracula fiunt quandoque per malos. 4 nam Petrus faciebat miracula, & Simon magus faciebat multa: & magi ſimilia Moyſi: vt 1. quæſtio. 1. teneamus. & ante neceſſe eſt vt ſciamus illa impetraſſe de Deo, quæ martyres mandant. 50. diſtinc. ſi quis præpoſtera. & infrà de hære. cum ex iniuncto. & ad hoc vt aliquis pro ſancto habeatur, prius ab eccleſia debet approbari. inf. de reli. & vener. ſanct. c. 1. ne aliquis vanis figmentis decipi valeat: vt eo. tit. c. 2.

† Vide Archidiaconū in c. vt officium. §. verum. de hær. lib. 6. & Eymericum in Directorio Inquiſitorū, par. 3. q. 62. & quæ ibi dixi lib. 3. aduocatio. Schol. 119.

¶*Glo. ſeq. inducit exemplum. & rationem. & dat duo ſimilia: ſcilicet de electione, & confeſſione.*

f ¶*Examinare ſigillatim.*] Secreto enim ſiue ſigillatim teſtes examinandi ſunt. argum. C. de teſti. nullum. & inf. de accu. inquiſitionis. ſic etiam vota canonicorum in electionibus faciendis inquirenda ſunt ſecretè. ſup. de electio. quia propter. ſicut Daniel ſecreto, & ſeparatim examinauit illos ſacerdotes, qui accuſabant Suſannam. Et ideo examinandi ſunt ſecretò, & ſeparatim: quia vnus inſtrueret alium, & ſequeretur dictum alterius: & ita non poſſet falſitas eorum facilè deprehendi. ſic etiam in pœnitentia quis debet ſolus ſuo ſacerdoti confiteri peccata. inf. de pœn. & remiſ. omnis vtriuſque.

4 De hoc articulo vide B. Thomā 2. 2. q. 178. ar. 1.

g ¶*Diligentia.*] quæ ſolet adhiberi: imo etiam cum 5 maiori: quia circa maiora maius periculum vertitur, & ideo cautius eſt agendum. 42. diſtin. quieſcamus. & 61. diſt. miramur. & 9. quæſt. 2. c. vlti. & ff. ad Carbo. l. 1. §. 2. ne aliqui vanis, & falſis decipiantur figmentis: vt infrà de reliq. & vene. ſanct. c. 2. Bernar.

5 Quot & qualia exigantur in canonizatione Sanctorum, latè tradit Caſſaneus in catalogo gloriæ mūdi. par. 3. conſideratione. 50.

CVm clamor.] Diuiditur: quia in prima ponitur querela. in ſecunda mandatum: ibi, *Mandamus, quatenus.* Abb. Siculus.

CASVS. Archiepiſcopus Acherontinus ſuper ſimonia, & alijs criminibus erat apud dn̄m Papam multipliciter infamatus: vnde frequentibus clamoribus excitatus, dedit duobus epīs in mandatis, vt ſuper his diligenter inquirerent veritatem, & ſibi quod inuenirent, reſcriberent diligenter: ipſi ſuper ſimonia, & alijs exceſſibus teſtes receperunt, & eorum atteſtationes remiſerunt domino Papæ: apertis atteſtationibus L. & G. ſuper ſimonia ita confusè depoſuerunt, q̄ ex

dictis eorum veritas non poterat declarari: vnde iterũ mandat Papa, quatenus teſtes illos examinent diligenter,& alios qui ſuper hoc ſciuerint veritatem,& dicta illorũ & aliorum, quos receperint, ſub ſigillis ſuis domino Papæ remittant. No.quòd iudex qui ex officio inquirit, iterum poteſt examinare teſtes,qui obſcurè dixerunt poſt ipſorum publicationem: ſecus credo in ordinario iudicio.

a ¶*Acherontin.*] De iſto archiepiſcopo habes inf. de colluſ. cap. vlti.

¶*Gl.ſeq.dupliciter obijcit. contra ob. alleg. & ſoluit.*

b ¶*Ita depoſuere confuſè.*] Sed quare hic pcipit Papa apertis atteſtationibus illos iterũ examinari,cum debeat fieri interpretatio contra illum, qui teſtes ipſos produxit.ſ. de proba. in præſentia.& obſcuritas ei obeſſe potius debet, qui potuit eam apertius declarare. ff. de contrahenda emptio.l. Labeo.& l. cum in lege.ff. de pact. veteribus. & verba interpretanda ſunt contra ſtipulatorem.ff.de ver.obli.l.ſtipulatio iſta.§. in ſtipulationibus.& præterea timeri poteſt ſubornatio teſtiũ:& apertis atteſtationibus non ſunt vlterius teſtes iidem, vel alij recipiendi ſuper eodem capitulo:vt ſup.eo.fraternitatis.in tex.& in gl.& cap. conſtitutis 2. Argu. contra, quòd obſcuritas non nocet ei,imo quod vtile eſt ei,accipiendum eſt.ff.de iudi.ſi quis intẽtione. 1 Dicas quòd iudex ex officio ſuo hoc facere debet,& præcipuè hic, vbi agebatur ex officio iudicis per inquiſitionem, non ad petitionem alicuius, ſed ad clamorem & famam.j̃.de collu.dete.c.vlt .quod eſt pars iſtius, & maximè in crimine ſimoniæ,de quo fiebat inquiſitio. Et ideo ſi obſcure dixit,iterum examinetur teſtis, & declaret, ſiue interpretetur dictum ſuum: quia in ambigua oratione ſpectatur ſnĩa eius,qui eam protulit.ff.de reg.iu.in ambiguis orationibus.& qualitercunque poteſt iudex inquirere,veritatẽ inquirere dẽt. 30.q.5.iudicantem.& ante publicationem, & poſt qñcunq; viſum fuerit iudici,poteſt interrogare.ff. de interrog.act.vbicunque.& j̃.de fide inſtru.cum Ioannes.ver. fi.& quia publicæ vtilitatis intereſt ne crimina maneant impunita.j̃.de ſentent. excom. vt famæ.circa fi.ne ad malitiam quiſquam proſiliat.C.de pœ.ſi operis. & magna ratio ſuadet ob maleficia pęnas ſolui.ff.de fideiuſſo.ſi à reo.§.illud quod. vnde talis confuſio debuit declarari.ff.de teſtam. hæredes palam.§.qui verò.Ber.

1 Vide de teſti. ſpo'. c. cum ad ſedem. ſuper gl. 1.

tra Acherontiñ. a archiepiſcopum ſuper ſimonia,& alijs criminibus aſcẽdiſſet, Melfiteñ. & Rubeñ. epiſcopis dedimus in mandatis, vt ſuper his diligẽter veritatem inquirerent: & infrà.¶Verum quia apertis atteſtationibus L. & G. ſuper ſimonia ita depoſuere confuſè b, quòd ex dictis eorum non poteſt veritas declarari: Mandamus, quatenus examinetis eos iterum diligenter,& tam eorum, quàm aliorum quos receperitis, teſtificata, ſub ſigillis veſtris nobis fideliter referatis.

¶Idem.

¶*Perſeuerans in crimine, etiam in ciuili repellitur à teſtimonio:emendatus verò non infamis admittitur in ciuili, & etiam criminali mota ciuiliter:fallit in periuro,qui in criminali repellitur.*

CAP. LIIII.

TEſtimonium† eius, cui ab aduerſa parte opponitur crimen, meritò reprobatur in criminali cauſa, ſiue ciuili, ſi in ipſo crimine perſeueret. c ¶Si verò ſit de crimine emendatus d, & eum non comitetur infamia, non eſt in cauſa ciuili, vel etiam cum de crimine ciuiliter agitur (præterquam pro reatu periurij e) repellendus. ¶In criminali autem, ſi in alio iudicio, inſtituta accuſatione contra ipſum, de crimine conuictus extitit, vel confeſſus f: vel ſi nunc per exceptionem exinde conuincatur: aut grauata ſit eius opinio g pro eo, quòd quandoque fuit tali mo

†De materia huius decre. vide de Albericum tract. de ſtatutis, par.4. q.71.& 72. & plenè p Archid. in c. paruuli. 22. quæſt. 5.huc referas Burchardũ li. 1.decre.c. 164.

TEſtimonium eius,cui ab aduerſa parte.] Sunt duæ partes. Prima tractat de criminoſo perſeuerante. Secunda verò de emendato:ibi,*Si verò*.Secunda ſubdiuiditur.In prima tractat de emendato,qui producitur in ciuili,vel in criminali mota ciuiliter.In ſecunda de illo qui producitur in criminali mota criminaliter:ibi,*In criminali*.Abb.

Casus. Teſtis inductus eſt in aliqua cauſa ciuili, vel criminali:ab aduerſa parte opponitur crimen ipſi teſti, vt à teſtimonio repellatur.probatum eſt crimen cõtra ipſum:quęritur an valeat teſtimonium eius? Dicit Papa, ſi teſtis adhuc in crimine perſeuerat,ſiue cauſa ciuilis ſit,ſiue criminalis, teſtimonium eius non valet.Si verò ſit emendatus de crimine, & eum non comitetur infamia,non debet repelli à teſtimonio in cauſa ciuili,nec in criminali, cum ciuiliter de crimine agitur,præterquam pro reatu periurij: quia periurus nullo caſu ad teſtimonium admittitur. In criminali verò cauſa ſi conuictus fuit de crimine in alio iudicio, inſtituta contra ipſum accuſatione,vel modo etiam per exceptionem exinde conuincatur; vel ſi grauata ſit opinio eius, pro eo ꝙ quandoque fuit in tali modo repulſus, poteſt remoueri à teſtimonio,licet egerit pœnitentiam: Sed in hoc caſu vltimo cum ſit grauata eius opinio,non repellitur in cauſa ciuili. Not.ꝙ teſtis qui crimine detinetur, ſecundum canones non admittitur ad teſtimonium in aliqua cauſa; ſi eſt emendatus, admittitur cum diſtinctione prædicta.

c ¶*Crimine perſeueret.*] No. quòd teſtis,qui in crimine detinetur,ſiue in ciuili cauſa,ſiue in criminali repellitur,vt hic patet:quia non eſt credendum contra alios eis, qui in criminibus implicantur. 3.q. 11. neganda.&cap. non eſt.& q.7.qui ſine peccato.& cap.poſtulatus.& quamdiu in culpa fuerit, teſtimonium ferre non poteſt. 32.q. 5.præceptum. Nec criminoſus criminoſum accuſare poteſt: vt in prædictis iuribus: quia de quo minus videtur, &c.3.q.7.cap.infames. §.porro. in fi. & 1.q.1. multi.circa prin.

¶*Gl.ſeq.coadiuuat tex. in eo quòd loquitur de emendato.*

d ¶*Emendatus.*]vnde admitti debet, quia iã incipit eſſe quod non fuit.50.diſt. ferrum.& dicitur in canone, age pœnitentiam,& prima opera fac.50.diſt. quia tua.& c. domino ſancto.& inf. de ſimo.per tuas.& ff.de ædil.edict. quod ita.& hoc in cauſa ciuili & criminali cum ciuiliter agitur,vt hic.& c.per tuas. ita quòd ex illo non remanſerit ſub nota infamiæ acta pœnitentia:quia repellitur tunc propter infamiam. 2 j̃. tit.proxi.præterea. puta ſi eſſet condemnatus de furto ſuo nomine: quia non poteſt facere iudex, quin condemnatum de furto ſuo nomine non ſequatur infamia.ff.de furt.non poteſt. Et alijs modis poteſt notari:vt 3.q,7.capit.infames. §. porro.in fi.Quia licet per pœnitentiam animas ſaluare poſſumus, infamiam tamen abolere non poſſumus.2.q.3.Euphemium.§. hic colligitur.& ſic pœnitentia non prodeſt eis, quantum ad hoc quòd actus legitimi ſunt infamibus interdicti. ſupra eo. licet ex quadam.niſi prius fuerint in integrum reſtituti. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §.item lege Iulia.2.q. 3.c.ſi quem.§.præuaricator.in fin. & infamibus portæ dignitatis non debent patere. j̃.de exceſ.præla.inter dilectos.C.de infa.l. vnica. lib. 10. & C. de digni.neque famoſis. lib. 12. & ferre teſtimonium dignitas eſt.32.q.5.præceptum. Item poteſt aſſignari contrarium.j̃.de ſimo.per tuas.ibi dicitur quòd in crimine cum ciuiliter agitur,viles teſtes, & non emendati recipiuntur. hic videtur à contrario ſenſu, quòd non recipiantur. Solue vt ibi dicitur.

2 Ciuilẽ:licet ſecus ſit de canonica, ſecũdum Inn.q dicit prin. c. intelligẽdum de crimine de quo teſtis nõ ẽ cõdẽnatus: nec ipſo iure infamis: quodcunque horũ eſſet,repelleretur ẽt poſt ſnĩam ẽt in ciuili. Fatetur tñ ꝙ alij dicunt aliter & de hoc 6.q.1.c.2. Io.And.

e ¶*Periurij.*]Periurus enim poſt quantamcunque pœnitentiam ad teſtimonium amplius non recipitur:vt hic patet, & 6.q.1.quicunque.& 22.q.5.paruuli.& cap.ſi quis.& ar.2.q.7. non poteſt.& inf.de præſump. literas. 3 & qui ſcienter venit contra iuratam tranſactionem,infamis eſt.C. de tranſac. ſi quis maior.

3 Adde rõnem: quia efficitur infamis. l. ſi qs maior. C.de tranſa.& l.quotiens.C.de dig.lib.12.

f ¶*Confeſſus.*] Qui enim in iudicio condemnatus fuit de crimine, ſufficit ad hoc vt à teſtimonio repellatur in cauſa criminali. licet egerit pœnitentiam: nec neceſſe eſt vt amplius conuincatur: vt hic patet.nec talis admittitur ad purgationem alicuius.j̃.de pur.can.conſtitutus.ſic & j̃.de except. denique.§. 1. vbi repellitur à teſtimonio qui conuictus fuerit de crimine,vel confeſſus.Et intellige. §. illum ſecundum iſtam decre.vt repellatur in criminali cauſa, ſi egit pœnitentiam:ſi non egit,repellatur etiam in ciuili,ſi in crimine perſeuerat,vt ſ.diximus.

¶*Glo.ſeq.no.cum eius opin.&c. probat,& dat ſimile.demum arg.obijciendo,& ſoluit.*

g ¶*Opinio.*]Sic patet quòd ſi opinio alicuius grauata eſt,ad teſtimonium admitti non debet in cauſa criminali,cum ſine omni infamia debeat eſſe teſtis.j̃.de excep.denique.& 2.q.7. teſtes.& præcipuè in cauſa criminali,vt hic: nec etiam tales admittendi ſunt ad honores.81.diſt.tantis.& j̃.de accu.omnipotens.& j̃.eo.c.vltim.in nullo enim debet vacillare opinio ordinandi.33.diſt.laici.& arg.ad hoc.C. de procu. reum criminis.& ff.de decu.eos. Et eſt argum.ex hac litera, quòd

res,

res, ſiue ſententia inter alios acta facit fidem in alio iudicio. ſic 24.q.1.ſubdiaconus. Sed hoc ſolum quòd in alio iudicio repulſus fuit, non ſufficit vt in alio repellatur, ſed infamia inde orta ipſum repellit, aliàs iterum oporteret crimen probari ad hoc, vt repelleretur.

1 Alij exponũt in hoc caſu.ſ.q̃ſi ꝓbatum exceptionem fuit ꝑ ſ in alio iudicio, & eſt de crimine emẽdatus, nec in famis eſt de iure. Io. And.

¶*Glo.ſeq.quærit & ſoluit. Iterum quęrit. arg. affirmatiuè per duo iura, & ſoluit negatiuè. ſolutioni ſignat contrarium. ſolutionẽ coadiuuat, & remittit.*

a ¶*In hoc caſu.*] Scilicet quando grauata eſt eius opinio. 1 tunc enim propter hoc non repellitur in cauſa ciuili, & idem in duobus caſibus p̃miſſis. & idem eſt ſi de crimine ciuiliter agit, dummò emẽdatus ſit de crimine: vt ſuperius patet. Sed qualiter probabitur quòd ſit emendatus de crimine? Satis poteſt probari per ſacerdotem ſuũ, qui de ipſo debet teſtimoniũ perhibere. 50. diſtin. in capite. & 2. q. 1. ſi peccauerit. in fi. & j. de ſimo. nemo. Sed nunquid teſtis, cui objicitur crimen, poteſt objicere quòd objiciens ſit crimino ſus? Arg. quòd ſic. 2. q.7. ſi hæreticus. quia tales litigatores digni ſunt talibus teſtibus. C. de hære. l. pen. Dico quòd non poteſt: quia iſte cauſam ſuam proſequitur, & nemo prohibetur à proſecutione iuris ſui, licet ſit crimino ſus: vt 4.q.6. omnibus. Niſi eſſet excommunicatus, vel talis cui eſſet forum interdictum, vel infamis, cui actus legitimi ſunt interdicti. ſ. eo. licet. imo excommunicatus, vel infamis non repellitur, cum ſit reus: quia quælibet legitima defenſio ſibi reſeruatur. j. de excep. cum inter. & quia contra teſtem directè non agitur, ſed potius contra aduerſarium, quia in teſtem actio non dirigitur. ſup. de ordi. cogan. cum dilectus. in fi. pari ratione nec aduerſarius meus poteſt mihi objicere crimen propter hoc. Vnde ſi ſeruus vult probare, ſe contraxiſſe cum aliqua libera ſciente cum ſeruum eſſe, cum in hoc caſu habeat perſonam ſtandi in iudicio, poteſt excipere contra teſtes aduerſarij, quòd ipſi ſunt ſerui, licet ipſe laboret ſimili impedimento. Arg. contra. ſup. eodem perſonas. & 3.q.7. iudicet. & 25. diſ. primum. nã ſi ſeruus accuſatur, eadem ſibi competit defenſio quæ & libero. ff. de accuſa. hos accuſare. §. ſi ſeruus. Quando crimina objicienda ſunt teſtibus, dicitur. ſup. eo. præſentium. Ber.

† Vide Bal. & Imo. in l.1.§. inſpectio. ff. quẽadmodum teſtam. aper. & Geminianum in c. ſciendum. 29. diſt. adde Bal. in l. in ciuile. ff. de legib.

† In omnibus manu. ac cæteris vetuſtioribus exemplarib. ita: nõ debent teſtes in cã ꝓduci: nã dictio, vlterius, q circũferẽ in vulgatis ꝑperam eſt adiecta.

† Vide tex. in Auth. q ſemel. C. de proba.

do repulſus; quamuis in hoc caſu [a] non excluderetur in cauſa ciuili [b], poteſt à teſtimonio (licet egerit pœnitentiã) remoueri.

¶Idem.

¶ *Quarta productio non eſt danda ſine ſolemnitate legali, de qua hic.*

## CAP. LV.

VLtrà † tertiam productionem [c] non debent teſtes † produci in cauſa †. Niſi præſtito ab eo, qui hoc poſtulat, iuramento [d], quòd neque per ſe, neque per alium, teſtificata [e] ſubtraxerit, vel fuerit percunctatus [f]: nec per dolum [g], aut artem aliquã quartam productionem expoſcat: ſed quia quos deſiderat de nouo producere, prius habere nequiuit. [h]

b ¶*Ciuili.*] Idem 2 ſi eſt de crimine, ciuiliter agatur.

2 Hęc gloſſula nõ habetur in antiquiorib. codicibus.

VLtra tertiam.] Primò ponitur regula, ſecundò exceptio: ibi, *Niſi*. Abbas.

CASVS. Aliquis tertiam habuit productionem teſtium, adhuc petit quartam: quæritur vtrum debeat audiri? Reſpondet Papa quòd non, niſi præſtito iuramento, quòd neque ꝑ ſe, neque per alium teſtificata didicerit, nec per dolum aliquem, aut aliquam machinationem quartam petit, ſed quia illos habere non potuit, quos nunc producere intendit. No. ꝙ præter iuramentum calumniæ: aliud iuramentum præſtatur lite conteſt.

c ¶*Productionem.*] i. dilationem, de hoc dictum eſt. ſup. eo. in cauſis. & ibi recurre.

d ¶*Iuramento.*] Hoc quod hic dicitur ſumptum eſt de Authen. de teſt. §. quia verò. colla. 7. Sed quare iuratur iterũ, maximè vbi iuratum eſt de calumnia, cum iuramentum illud extendatur ad omnia, quæ poſtea occurrunt in cauſa. C. de iur. calum. Auth. hoc ſacramentum. & in Auth. de ijs qui ingre. ad app. §. vlti. coll. 5. quia ſæpius non eſt iurandum, vt ibi dicitur? 3 Dicas quòd iſtud iuramentum eſt aliud iuramẽtum quàm ſit iuramentum de calumnia: & ideo vnum aliud non excludit. Iſtud iuramentum eſt de veritate dicẽda, quod patet ex ipſa litera, ſcilicet quòd debet iurare, quòd neque ꝑ ſe, neque per alios didicit teſtificata, nec per aliquem dolum hoc facit. Iuramentum de calumnia eſt de eo, quod credit & æſtimat. C. de iur. calum. l. 2. §. 1. & ideo iſtud iuramentũ pręſtatur. Idem etiam eſt, ſi cauſa talis ſit vbi iuratur tantum de veritate dicenda: quia iſtud iuramentum de veritate dicenda, non extenditur ad hoc, ſed ad principale negotium tantum. Vnde quarta dilatio 4 dari non debet ſine iſto iuramento qualiſcunque ſit etiam cauſa; & præſumptio eſt cõtra eum, ex eo quòd tertiò producit: & propterea ſpeciale eſt vt exigatur hoc iuramentum in hoc caſu.

3 Secundũ Ho. deficit ratio: quia iuramentũ calumniæ non defendit, q dilatione petit ſuperfluã. vnde dic ꝙ exigit ad tollendum iuris ꝓſumptionem, q̃ eſt, ꝙ quãuis ſit iuratũ de calũnia, malitioſè petat hæc dilatio. Io. An.

4 Adde q̃ſi debet peti & inf. quæ tempora. ꝑ l. 1. C. de dila. & 3. q. 3. c. induciæ. §. ſpatium.

e ¶*Teſtificata.*] Siue 5 ſua, ſiue alterius partis.

f ¶*Percunctatus.*] id-eſt. 5 pfectè ſcrutatus.

g ¶*Per dolum.*] puta 5 expectat, quòd aliquis interim moriatur, vel ſe abſentet.

h ¶*Nequiuit.*] Simile. j. de excep. paſtoralis. & ſup. eod. præſentium. ſed ſi habere nequiuerit illos, ei obeſſe non debet, ſi per eũ non ſteterit. argumẽ. ſ. de reſcrip. ſi autem. & c. plerunque. & ſup. vt lit. non conteſta. quoniam. 1. reſpon. & 2. q. 6. anteriorũ. §. ad hoc. & ita videtur, ꝙ etiam ſine iuramẽto deberet admitti, qđ non eſt verum, quia ſine iuramẽto hoc ei credi nõ dẽt. maximè cũ ante tertiam productionem hoc non fuerit proteſtatus, vnde iurare tenetur prout hic continetur. Prætereà hæc quarta productio dari non debet, vbi ſufficiens pruductio teſtium facta fuiſſet. ſ. eo. ſignificauerunt. imo nec ſecunda dilatio, nec tertia danda eſſet, ſi ſufficiens productio facta ſit; 6 nam in pecuniarijs cauſis vltra vnam dilationem dari non debet ſecunda dilatio. ff. de fer. l. vlt. niſi cauſa cognita, vt ibi.

5 Hæ tres gloſſulę nõ ſunt Bernar. nec habẽtur in vetuſtis exẽplaribus.

† Vide Burchardũ li. 1. decretorum c. 164.

6 Denegaretur etiã ſecunda & tertia ei q poſt primã percunctatus eſſet di cta teſtiũ, qđ innuit finis. §. quia vero. ſecundum Inno. & Hoſt. Io. And.

¶Idem.

¶ *Accuſatus criminaliter non admittitur in teſtem contra alium in cauſa criminali ſua accuſatione pendente, niſi in exceptis criminibus.*

## CAP. LVI.

NOn † debet quis in criminibus. (Niſi forſan in exceptis) ad teſtificandum admitti, pendente accuſatione [i] de crimine contra ipſum: cum etiam accuſati (niſi prius ſe probauerint innocentes) ab accuſatione, ac ſuſceptione ordinum repellantur.

NOn debet.] Primò ponitur regula & exceptio: ibi, *Niſi forſan.* Secundò probatur regula per duo ſimilia: ibi, *Cum etiam.* Abb. Sicu.

CASVS. Aliquis eſt accuſatus de crimine, pendente accuſatione contra ipſum, petitur in teſtimonium in alia cauſa criminali: quæritur vtrum debeat admitti? Reſpondet quòd pendente accuſatione contra ipſum, non debet admitti, niſi forſitan in exceptis: quia etiam accuſati ab accuſatione, & ordinum ſuſceptione repelluntur: niſi prius ſe probauerint innocentes. Not. quòd accuſatus de crimine pendente accuſatione ſua, non poteſt teſtis eſſe in criminali, nec accuſare alium, nec ordinari.

¶*Gl. ſeq. no. quòd hæc tria, &c. & addit quartum. reliqua pars recita. per tres quęſtiones. prima, quid in ciuili. ſecunda, quid de exceptis criminibus. tertia, quid de condemnato, qui appellauit.*

i ¶*Pendente accuſatione.*] Nota ergo, quòd cum aliquis accuſatus eſt de crimine, ſtatim grauata eſt eius opinio: vnde non poteſt in criminibus ad teſtimonium admitti, vt hic patet, & ſup. eod. teſtimonium. quia teſtes ſine omni ſuſpicione eſſe debent, & infamia. 2. q. 7. teſtes. & j. de excep. denique. Nec etiam poteſt promoueri ad ordines, vt hic dicitur in fine. & 81. diſ. tantis Daniel & inf. de accuſ. omnipotens. & 33. diſt. laici. & ff. de decur. eos. Item nec poteſt alium accuſare: quia non relatione criminis, ſed innocentia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui. & hic in fi. Item nec poteſt conſtitui procurator. C. de procurat. l. reum. Item nec accuſare. Ex hac enim decre. patet, ꝙ teſtimonium in criminali actione, accuſatio, & ordinum ſuſceptio pari paſſu incedunt, ex eo ꝙ accuſatus pendente ſua accuſatione repellit à teſtimonio, ab accuſatione, & ordinũ ſuſceptione. Pretereà ex eo qđ dicit in principio, in criminibus, patet quòd ſecus eſt in ciuili: quia tunc. non obſtante accuſatione, videtur quòd interim poſſit admitti in teſtem in cauſa ciuili. ſup. eod. teſtimonium. & eſt verum ſi ſit emendatus de crimine, & cum nõ commitetur infamia, vt ibi. argum. inf. de ſimo. per tuas. quia licet accuſetur, non ſtatim reus eſt. 15. q. vlti. c. vlti. quia pendente accuſatione remanet in officio ſuo, & interim ſubditi eius ei obedire tenentur. inf. de accuſ. olim. & 8. q. 4. nonne. Item patet hic, quòd minus idonei teſtes, quorum opinio vacillare videtur, admittuntur in exceptis criminibus ex eo quod dicit niſi forſan in exceptis criminibus: ſed hoc forte eſt intelligẽdum ſecundum diſtinctionem illius capitu. 2. q. 1. in primis.

vtrum

1 Scilicet ſit ille accuſatus de crimine excepto. Ioã. And.

vtrum 1 ſcilicet malæ famæ, vel malæ opinionis: & tunc cum eſt malæ opinionis, admittatur: licet c. illud loquatur in accuſatione, aliter admitti non debent, cum etiam ſi ciuiliter ageretur, non eſſent admittendi, niſi eſſent emendati, & cum alijs adminiculis. infrà de ſimo. per tuas. ſed licet accuſetur: nõ tamen ſtatim reus eſt: vt ſuprà. dicitur. & ideo poteſt admitti in crimine excepto, cum adhuc remaneat in ſtatu ſuo. Item ex hoc capitulo, & ſuprà eodem, teſtimonium. patet ſolutio quæſtionis, quæ fieri conſueuit, ſi aliquis condemnatus ſit de crimine & appellet, vtrum recipiendus ſit in teſtem, ſi pendente appellatione inducatur. Et ſatis patet ex his duobus capit. quid iuris ſit, quòd in criminali nequaquam: in ciuili verò bene poteſt admitti: quia pendente appellatione non dicitur condemnatus. ff. de pœn. l. 2. §. vlt. & integer eſt ſtatus eius: vt interim fungatur honoribus. ff. nihil innouari ap. interpo. l. vnica. §. integer. & melius in §. ſi quis deportatus. quia licet ſit damnatus, 2 adhuc, non habetur infamis, ex quo appellationem ſuam proſequitur. ff. de ijs qui not. infamia furti.

† In aliquot vetuſtis deſunt hæc duo verba: vel non.

† Ca. 2. eo. tit. in 1. cõpil. Et pro intellectu textus, & gloſſarũ vide præ cæteris Guidonem Papę hic.

2 Etiam de crimine famoſo, vt in l. alleg. in prin. Ioan. And.

† Dictio, eorũ, deeſt in vetuſtioribus exemplaribus.

## TITVLVS XXI.

### De teſtibus cogendis, (vel non. †)

¶ Alex. iij. Papieñ. electo.

¶ *In cauſa ciuili monendi, & inducendi teſtes ſunt ad teſtificandum: & ſi ſe ſubtrahant odio, gratia, &c. compelluntur.*

### CAP. I.

CAuſam † matrimonij, quæ inter M. mulierem, & filium R. vertitur, cõmiſimus iudicibus terminandam. ¶ Ideoque mandamus, quatenus teſtes ab alterutra partium in ſuæ aſſertionis teſtimonium inuocatos, ne veritatem occultent [a], diligentius moneas, & inducas. Si autem odio, vel gratia, vel timore [b], ſe ſubtrahant, eos ad ferẽdum teſtimonium coram pręfatis iudicibus, vel eorum † nuncio [c], quem ad hoc miſerint, eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

### DE TESTIBVS COGENDIS, VEL NON.

¶ *Quia officium teſtium quaſi publicum eſt, & ad illud interdum inuiti coguntur, ideo poſt tractatum de teſtibus: &c. ſic continuat Ioan. And.*

*Ego continuo ſic: Viſum eſt ſupra de teſtibus. ſed quia poßet dubitari vtrum ad teſtificandum poßint compelli, meritò ſubditur iſta. Abb. Siculus.*

*De hac materia habetur 2. q. 6. ſtatuendum.*

C*Auſam matrimonij, quæ inter.*] In cauſa matrimoniali cogendi ſunt teſtes ferre teſtimonium, ita communiter ſummatur, ſed non placet, inquantum ponit ſpecialitatem in matrimonio: quia ſic loqui videntur iura in alia materia ciuili. In prima parte ponit cauſæ commiſſionem. In ſecunda prouidet partibus. ibi, *Ideoque*. Abb. Sicu.

CASVS. Quædam cauſa matrimonialis vertebatur inter mulierem, & virum ſuum: commiſſa fuit iudicibus; Mandat Papa Papieñ. electo, quatenus moneat teſtes ad ferendum teſtimoniũ, quos vtraq; pars ſibi duxerit nominandos. Si verò odio, amore, vel timore ſe ſubtraxerint, quo ad ferendum teſtimonium coram prædictis iudicibus vel nuncio, quem ad hoc miſerint, compellat eos per eccleſiaſticam cẽſuram. No. teſtes compellendos, ſed prius monendos.

¶ *Gl. ſeq. ponit duplicem cauſam compulſionis teſtium.*

a ¶ *Occultent.*] Sic 14. quæſtio. 2. quamquam. hæc enim eſt cauſa quare teſtes compelluntur, ne veritas occultetur, & ne malus vt bonus æſtimetur: vt in cap. quamquam. & qui veritatem occultat, peccatum committit mortale. 3 11. q. 3. quiſquis. ideoque compellitur.

b ¶ *Timore.*] Tunc enim teſtes ſunt compellendi, aliàs non videtur quòd compelli debeant. infrà eodem, ſuper eo. ex eo enim quòd non vult ferre teſtimonium præſumitur contra ipſum: vnde dico illum ſtatim compellendum, niſi conſtaret. per alios, quòd bene poſſit veritas comprobari.

3 An ſit peccatum mortale nõ teſtificari, præter tradita hic ꝑ doct. vide B. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. adde Iaſ. in l. præſcriptione. C. ſi cõtra ius, vel vti. pub.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & dupliciter ſoluit.*

c ¶ *Eorum nuncio.*] Puta, ſi fuerint debiles, vel infirmi, vel egregia perſona. ſup. tit. proxi. ſi qui teſtium. & ff. de iureiur. ad perſonas. argum. contra. 3. quæſtio. 9. teſtes. ibi dicit quòd præſentes debent eſſe teſtes, illud intellige de illis perſonis, quæ ad iudiciũ venire poſſunt. Vel intellige illud in criminali, vbi teſtes debent eſſe in ꝓſentia iudicis: hoc in ciuili. & hoc bene diſtinguitur. C. de fide inſtrumen. Authen. apud eloquentiſſimum. exigitur enim vt in criminali ſint coram iudice, vt non ſolum ex dictis, ſed etiam ex geſtis iudex informet motum animi ſui. ff. de teſti. l. 3. §. item diuus.

¶ Idem presbyteris Pontię. †

† In aliquot antiquis ita: Põtiæ, & Aſyę ſed Aſſiſij puto ſcribendũ, aliàs Pontiæ, & Aſiliæ.

¶ *Vbi teſtimonium eſt neceßarium, compellendi ſunt teſtes ad illud ferendum, etiam per ſuſpenſionis, excommunicationis, & depoſitionis ſententiam.*

### CAP. II.

CVm † ſuper cauſa, quæ vertitur inter Prænestinum epiſcopum, & Sublaen. abbatem, ſit teſtimonium veſtrum neceſſarium: Mandamus, quatenus perhibituri teſtimonium veritati, Apoſtolico vos conſpectui præſentetis. Si verò non veneritis [d], ſciatis vos ab officio [e], & beneficio eccleſiaſtico Apoſtolica auctoritate ſuſpenſos. Et [f] ſi nec ſic veneritis, excommunicationis, & depoſitionis [g] ſententiam poteritis formidare.

† Ca. 3. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateran. ſub Alexã. iij. par. 8. c. 1.

C*Vm ſuper.*] Per excommunicationis, ſuſpenſionis, & depoſitionis ſententiam, cogendi ſunt teſtes. Tria facit. Primò pręcipit. Secundò punit contemnentem. Tertiò aggrauat. Secunda ibi, *Si verò*. Tertia ibi, *Et ſi*. Abb.

¶ Idem Genueñ. † Archiepiſcopo.

† Ianuen. † Ian. Epõ.

¶ *Teſtis qui timore aduerſę partis ſe ſubtrahit, teſtificari compellitur. adde etiam in criminali ſecundum communem intellectum: & ſic aliquid additur ad c. 1. ſup. eo. & c. dilectorum. infrà eo.*

CASVS. Mandat Papa quibuſdam presbyteris quatenus ad præſentiam ſuam accedãt perhibituri teſtimoniũ veritati, ſuper cauſa q̃ vertitur inter epiſcopum Prænestinum, & abbatem Sublaceñ. Si verò nõ venerint, ſciãt ſe ab officio & beneficio ſuſpenſos: & ſi nec ſic venerint, ſententiam excommunicationis poterunt formidare. No. quòd creſcente contumacia, creſcere debet & pœna.

d ¶ *Veneritis.*] In termino conſtituto ſupple, & tunc ſufficit vt veniant ea hora, qua poſſint expedire officium ſuum. ſup. de officio delega. conſuluit & argum. ff. de condi. & demon. l. 4. in fi.

¶ *Glo. ſeq. recit. per contrarium de decre. cum non ab homine, vbi remittit.*

e ¶ *Ab officio.*] Is eſt ordo, cum culpa incipit à contumacia, tunc debet excommunicari. 23. q. 4. forte. Secus ſi à crimine: tunc debet deponi. 81. diſt. dictum. & s̃. de iudic. cum non ab homine. vbi de hoc.

¶ *Gl. ſeq. no. quod plures, &c.*

f ¶ *Et ſi nec ſic veneritis.*] Not. argum. quòd in vna citatione poſſunt fieri plures citationes: ſicut etiam fit de conſuetudine propter difficultatem citationum: vt ſup. de do. & contuma. veritatis. & c. cum dilecti. & ſup. de in integ. reſtitu. tum ex literis.

¶ *Gl. ſeq. quęrit, & ſoluit.*

g ¶ *Depoſitionis.*] Et ſic creſcente contumacia creſcere debet & pœna. s̃. vt lit. non conteſt. quoniam. in ſi. ff. de pœ. relegati. niſi neceſſitas ſit impedimento. argum. ff. de arbi. Celſus. §. idem ait. non enim in omni caſu excommunicare eum intelligitur. arg. ff. de ſolu. ſi ſeruus decem. in fin. Quid ſi excommunicaſſet eum niſi veniſſet in termino nulla exceptione facta, nunquid erit excommunicatus ſi non potuit venire? 4 In caſu tali ſaltem quo ad Deum, non eſt excommunicatus, quia impoſſibile præceptum non ligat. ff. quæ ſen. ſine app. reſcin. l. Paulus 2. ſed quia eccleſia illud ignorat, doceat de impedimento, & abſoluetur ſine difficultate à grauamine. ar. j̃. de ſen. excom. ſacro. ſic ex eadem cauſa reuocatur ſententia diffinitiua, nec mandanda eſt executioni. ff. de iu. ſi prætor. & j̃. de re iu. cum Bertholdus. & c. cum olim. multò fortius excommunicationis ſententia tenet: ſed probato impedimento, ſiue grauamine (vt dixi) debent abſolui.

4 Hæc q. no. 4. q. 5. cap. vno. in gl. ſed pone. & in Spe. de cit. §. pe. ad fi. & facit ꝙ no. inf. de ſolu. Odoardus. & qđ dixi de offi. deleg. P. & G. & videtur expeditũ de ſent. excõ. venerabilibus. §. idẽ lib. 6. Ioã. And.

Super

SUper eo.] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Conſultationi.* in qua diſtinguit, & ſecũdum membrum proſequitur: ibi, *Verum.* cuius reſponſio moderatur: ibi, *Niſi.* & demum quærentem inſtruit: ibi, *Licet.* Abbas.

CASVS. Aliquis conuenitur de aliquo facto coram iudice, ille factum negat, quęritur an illi, qui interfuerũt negotio, cogendi ſint ferre teſtimonium veritati? Reſpondet Papa, ſi factum notorium eſt, non ſunt neceſſarij teſtes, cum talia probationem, vel ordinem iudiciarium non requirant. Si verò non eſt notorium, & is qui cõuenitur, factum negauerit, teſtes qui interfuerunt, monẽdi ſunt, non cogendi: niſi fortè timore aduerſæ partis à ferendo teſtimonio reuocentur: de iuris rigore tamen indiſtinctè ſunt cogendi. Nota quòd factum notorium non requirit probationem. Item nota, quòd teſtes ſunt cõpellendi dicere veritatem.

†Ca. 4. eo. tit. in 1. cõpil. & c. 7. par. 8. poſt conc. Latera. ſub Alexan. iij. Et de materia notorij, & an in eo requirat ꝓbatio, vide late ꝑ Salicetũ, Albericũ, & alios in l. ea qui dem. C. de accuſatio. & ꝑ Iuliũ Clarum in prac. cri. §. fi. q. 9.

† Dictio, de, deeſt in vetuſtioribus.

CAP. III.

SVper† eo [a]: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi factum eſt notorium, non eget teſtium depoſitionibus declarari, cum talia probationem, vel ordinem iudiciarium non requirant. [b] Verum ſi non eſt notorium, & is qui conuenitur, factum negauerit, teſtes qui interfuerunt facto, monendi ſunt, non cogendi [c] ad ferendum teſtimonium veritati. Niſi fortè timore [d] aduerſæ partis conſtiterit iudici, eos à ferendo teſtimonio reuocari. Licet ad hoc paſſim [e] poſſint de †iuris humani rigore compelli.

¶ Idem.

*¶ Compelluntur teſtes etiam in criminali, quos accuſatus malitioſè accuſatori ſubtraxit. hoc dicit ſecundum verum, & communem intellectum. Abbas.*

CAP. IIII.

[j] PEruenit† ad audientiam noſtram, quòd cum I. Prior ſancti Laurentij, coram te fuiſſet de ſimoniæ, & adulterij crimine accuſatus, quendam, qui contra eum ducendus erat in teſtimonium, iuramento [f] adſtrinxit, vt non deponeret contra ipſum: & infrà. ¶ Nos igitur attendentes, quòd nemo debet [g] aduerſario inſtrumenta [h] (quorum appellatione teſtes continentur) ſubtrahere: & quòd tam ille, qui ſubripit inſtrumenta, quàm qui aduerſario parem† aduocationis copiam ſubtrahit, iniquam oſtendit [i] à ſe litem foueri, & experiri debet in ſe iudicis auctoritatem eluſam [k]: Reſpondemus, ad detegendum tantæ fraudis, & calliditatis commentum [l], † ipſum teſtem meritò compellendum.

† In aliquot antiquis exemplarib. ita: parẽ aduocationis, ſeu defenſionis copiam, &c. aliàs, partẽ, in duobus vetuſtiſſimis.

†Aliàs: cõmerciũ. q̃ vox ẽt eſt in antiqua cõpilatione.

¶ Clemens iij. Segobien. †Epiſcopo.

† Seboien. †Gobien.

*¶ Si res aliter probari non poteſt, etiam in cauſa criminali compellendi ſunt teſtes. h. d. ſecundum lecturam notabiliorem.*

CAP. V.

[ij] PEruenit † ad nos, quòd cum à laicis enormis, & intolerabilis iniuria clerico multis aſtantibus, & videntibus inferatur, iniuriantes in cauſam tracti, negant ſe tantum facinus commiſiſſe: & cum læſus eorum teſtimonio, qui præſentes extiterant, hoc probare deſideret, illi nolunt veritati teſtimonium perhibere: & infrà. ¶ Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd hi, qui de rebus

†Ca. 1. eo. tit. in 2. cõpilat. Et de materia vide Iulium Clarum in prac. crim. §. fi. q. 14.

¶ *Gloſſa ſequens incipit caſum.*

a ¶ *Super eo.*] Quęſtio fuit talis: Aliquis conuenitur de aliquo facto manifeſto, quæritur an illi q̃ facto interfuerunt, ſunt ad ferendum teſtimonium compellendi.

†Ca. 1. tit. de pſump. in 2. cõpil. & vide l. 1. ff. de fid. inſtru. & l. eum q̃ nocentem ff. de iniurijs. & gl. in l. ſi quando. C. de teſtib. & Specular. ti. de teſtium compulſione.

b ¶ *Non requirant.*] quantum ad examinationem, vel probationem, ſicut nec in confitente neceſſariæ ſunt partes iudicis. ff. ad legem Aquil. proinde ſi occiſus. ſententia tamen neceſſaria eſt. j. de diuor. porrò.

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per contrarium de decret. ſuprà proxima.*

c ¶ *Non cogendi.*] Hoc intellige à principio: primò. n. ſunt monendi, & poſtea ſi noluerint, ſunt cogendi, vt ſ. eo. c. proxi. clerici verò in cauſa laicorum cogi non debent, niſi cum aliæ probationes haberi non poſſunt. 14. q. 2. quanquam.

¶ *Gl. ſeq. quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Timore.*] Sed quis probabit hoc? Certè eo ipſo ꝙ monitus eſt, & non vult teſtificari, præſumitur contra ipſum, ꝙ non bono animo hoc faciat: & ex hac præſumptione compellitur. ar. C. qui mili. non poſ. ſuper ſeruis. lib. 12. & teſtes inuiti cogendi ſunt. C. de teſti. ſi quando. Auth. ſed hodie. & ſic hodie ſeruatur, 1 & ſi conſtaret, ꝙ pars aduerſa hoc faceret, debet excommunicari. ſ. tit. proxi. cum cauſam 1. §. ꝙ ſi forte. & c. conſtitutis 1.

1 Standum eſt ergo interpretationi cõſuetudinis, ſecũdum P. Io. And.

e ¶ *Paſſim.*] ſcilicet 2 in ciuilibus, ſed in criminalibus nõ, niſi agatur ciuiliter: vt j. eo. c. dilectorum.

2 Hęc gloſſula nõ eſt Bernardi, nec habet in antiquis exẽplarib.

j PEruenit.] Compellitur teſtis illius fraudem detegere: q aduerſario probationis copiam ſubtrahit. ſic communiter ſummatur. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Nos igitur.* Abb. Sicu.

CASVS. Quidam nomine Ioan. de ſancto Laurentio accuſatus coram iudice ſuo de ſimonia, & adulterio, adſtrinxit per iuramentum quendam, qui contra eum ducendus erat in teſtimonium, quòd contra ipſum non deponeret. Dubitauit iudex qualiter aduerſus eum ſit procedendum, & an teſtis ille ſit cogendus ad teſtimonium proferendum: quæſiuit à Papa quid iuris ſit? Papa conſiderans quòd nemo debet aduerſario ſuo inſtrumenta ſubtrahere, quorum appellatione & teſtes continentur, & quòd ille qui hoc facit, & qui parem copiam aduocationis ſubtrahit aduerſario ſuo, iniquã oſtendit à ſe litem foueri: reſpondet ipſum teſtem compellẽdum ad detegendum commentum tantæ calliditatis & fraudis. Nota quòd nullus debet ſubtrahere aduerſario ſuo inſtrumenta, vel teſtes, vel parem copiam aduocationis, aliàs poteſt puniri à iudice. Item nomine inſtrumẽtorum continentur & teſtes.

f ¶ *Iuramento adſtrinxit.*] Quod fuit temerarium, & illicitum, & ideo non ſeruandum: vnde non obſtante tali iuramento compelli debet ferre teſtimoniũ ſuper negotio principali. ſup. tit. proxi. intimauit. & cap. conſtitutis. & debet denunciari non teneri illo iuramento: vt in cap. conſtitutis. & infrà. de accuſa. olim. vbi de hoc. Bernar.

g ¶ *Nemo debet.*] Hęc verba habuiſti. ſup. tit. proxi. conſtitutis. & 3. q. 7. c. infames. §. ſunt autem. ver. ſi quis autẽ. & C. de poſtu. prouidẽdum. Ber.

h ¶ *Inſtrumenta.*] 3 Quod qui fecerit, tenetur ad intereſſe. 12. q. 2. ſi quis de clericis.

3 Adde hic ꝙ appellatione inſtrumentorũ, vt dicit tex. veniũt teſtes: tñ in termino dato ad ꝓductionem inſtrumẽtorũ non pñt teſtes ꝓduci. l. teſtiũ. C. eod.

i ¶ *Oſtendit.*] præſumptiuè: ſicut præſumitur contra illum, qui ad pecuniæ corruptelã deſcendit. C. de pœ. iudi. qui ma. iudi. l. 1.

k ¶ *Eluſam.*] quia inſtrui iudex non poterat ſuper cã, illo procurante. ff. de offi. proconſul. nec quicquam. §. vlti.

*¶ Gl. ſeq. recit. per q. an ſuper principali cogi debeat. ponit opi. Lau. quam partim approbat, demum ponit contrariam, cui ſignat contrarium. inf. eo. cap. penul. & ibi remittit.*

l ¶ *Commentum.*] Ex hoc videtur ꝙ non ſit cogendus dicere veritatem ſuper principali: ſed tantummodo reuelare hãc fraudem. & hoc dicebat Lau. & debebat procedi in cauſa tanquam depoſuiſſet contra illum, & ſic habebat illum pro producto frãude reuelata, 4 & ſic ſeruabit iſte iuramentum ſuum, & hoc colligi videbatur ex antiqua decret. Sed hoc nõ eſt verum, vt hic dicit. & quod dictum eſt, ad detegendũ tantæ fraudis, & c. ſupple, & nihilominus ſuper principali debẽt compelli: vt dicunt illa iura. arg. ſ. tit. proxi. intimauit. & cap. cõſtitutis. & arg. j. eo. c. vlt. & arg. contra. j. eo. dilectorũ. vbi ſoluitur. Dic ꝙ non compellitur ſuper principali: vt dicebat Lau. ſed ad fraudem detegendam debet compelli, vt poſtea denuncietur non teneri illo iuramento; poſtea poterit iurare ſuper principali ſi voluerit, ſed non debet compelli, & ſic planum eſt, & nullum contrarium, vt dicit Lau.

4 Quaſi dicat, ꝙ ſi haberet aliũ teſtẽ, vinceret. ad hoc C. de ꝓba. ſi poſſeſſionẽ. qđ non credit Vincẽ. ſed fortè ſecũdum eũ deferetur tunc iuramẽtũ. ſup. de pro cu. ex inſinuatione. Io. And.

ij PEruenit.] Super probanda iniuria clerico illata cogendi ſunt teſtes. hoc dicit. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Conſultationi.* Abb. Sicu.

CASVS. Laici frequenter enormem, & intolerabilẽ iniuriam inferunt clericis multis pręſentibus, & videntibus: iniuriantes in cauſam tracti negant ſe tale facinus cõmiſiſſe: clericus per illos qui pñtes erant deſiderat intentionem ſuã probare, ſed illi nolunt teſtimonium perhibere: quæſitum fuit à Papa quid iuris eſſet? Et ipſe reſpondet indirectè, ꝙ ij, qui de rebus eccleſiaſticis teſtificari recuſant, ſi aliter veritas haberi non poteſt, ad illud ſunt per cenſuram eccleſiaſticam compellendi. No. ꝙ qui de rebus eccleſiaſticis nolunt teſtificari, ſunt indiſtinctè cogendi.

a ¶ *Eccle-*

1 Hæc gloſſa non eſt Bernardi, nec habet in antiquis exéplarib.

a ¶*Eccleſiaſticis.*] Nomine 1 rerum eccleſiaſticarum intelligo clericos:& ita videntes clericum lædi, teſtificari compelluntur. 12.q.2.eccleſiarum ſeruos.& j̃.de vi.& hone.cleri. c.vlt.& ita poteſt intelligi: quia iniuria crimen eſt: nam qui de iniuria condemnatur, infamis efficitur. j̃. de re iudic. cum te.ff.de ijs qui no.infa. athletas.§. vlt.

¶*Gl.ſeq.obijcit.& dupliciter ſoluit, ad primam ſolutionem ſignat contrarium, & remittit.*

b ¶*Recuſant.*] Attende conſultationem, & reſponſionem,& ſic videbis quòd non directè reſpondet ad interrogata.ſim.ſup.de teſti. cum in tua.vbi ita indirectè reſpondet. Sed dicas ꝙ eo ipſo ꝙ reſpondet, vt ſuper rebus eccleſiaſticis compellendi ſunt, à contrario ſenſu reſpondet, ꝙ ſuper illa iniuria non ſunt compellẽdi ferre teſtimonium: quod enim de vno confitetur, de altero negare videtur. j̃.de præſum.nonne. & 25. diſt. qualis. & hoc ideo: quia in criminalibus teſtes non compelluntur. j̃. eod. dilectorum. qa iniuria crimen eſt, vnde qui de iniuria condemnatur, infamis efficitur. j̃.de re iud. cum te.ff. de ijs qui no.infa.athletas.§.vlt.Arg.contra. j̃. eo. ſuper his. & c.ſeq.ſoluitur hæc contrarietas. j̃.eo.dilectorum. Vel dic, ꝙ perſecutio iniuriæ appellatur hic res eccleſiaſtica,& intellige ꝙ ciuiliter hic agebatur pro ſuo intereſſe 2 de iniuria: aliàs non compelluntur teſtes: 3 quod intelligo de iniuria facta ordini clericali.Ber.

†Ca. 2. eo. tit.in 2.cõpilat.

† Vide tex. in l. 3. & ibi Cyn.C. quę ſit lon. conſue.

2 Puta ad impẽſas factas, & operas amiſſas ſecũdũ P. & Abb. Io.And.

3 In antiq. ſubiũgebatur ꝙ ſi clerici iniuriã ꝓbare non poſſent, ſtaret ipſorũ iuramẽto, ſed qa continebat iniquitatem, fuit remotũ ꝑ quod arg. Hoſt. de intẽtione Papæ fuiſſe teſtes cogendos. Ioan. And.

*Aeterum.*] C a s v s. Quærebatur, ſi teſtes ſunt cogẽdi in cauſa matrimonij dicere teſtimonium ſuper cauſam? Et reſpondet ꝙ ſic tam de iure quàm de conſuetudine comprobata. 14.q.2.quamquam. Not. ꝙ in cauſa matrimoniali teſtes ſunt compellendi ad ferendum teſtimonium: & eſt notabile in cauſis de facto.

c ¶ *Scriptum.*] Tam canonicum quàm ciuile. 14. quæſtio. 2.quamquam.& ſuprà eodem, per totum. & C. de teſtibus. ſi quando.

d ¶*Quàm conſuetudo actibus.*] Eſt autem (vt hic ſatis apparet) conſuetudo ius quoddã moribus vtentium approbatũ, quod pro lege ſuſcipitur, cũ deficit lex.diſt.1.conſuetudo. & conſuetudo eſt optima legum interpres. ſuprà de conſuetu. cum dilectus.& ſic compellendi ſunt teſtes tam iure ſcripto, quàm non ſcripto, ſcilicet conſuetudine.ſup.de conſue. cum dilectus.vt hic patet.

¶*Gl.ſeq.quærit,& ſoluit.*

e ¶*Ipſum conſtiterit.*] Et quis probabit, iam dictum eſt: quia eo ipſo quòd monitus non vult teſtificari, præſumitur contra ipſum: vt ſtatim compellatur, nec eſt alia neceſſaria probatio,& hæc leuis præſumptio ſufficit.arg.ff.de peti. hære. ſi quis libertatem.§.planè.Ber.

¶*Gloſ. ſeq. dupliciter exponit, quòd hic de odio dicitur.*

4 Concor. l.1.§.ĩ operis. & ibi Barto.ff.de no.ope.nũ.

f ¶*Timore.*] Timor poteſt referri ad multa, ſiue odio perſonæ, vel timore hoc contingat, compelli debent. s̃. tit. proxi.conſtitutis.& cap.intimauit.& ſup. eod. peruenit. 4 ſiue etiam odio ipſius ſacramenti, quod quidam tenui religione abhorrent.C.de fide inſtrum.l.vlt.& j̃.de ſimo.& ſi quæſtiones.& tunc fortius debent compelli: aliàs ſi nollẽt iurare dãnando 5 iuramentum, tamquam hæretici debent condemnari. j̃.de hære.excommunicamus.§.fi.

5 Hæc fuit hæreſis Pſeudo Apoſtolorũ, & Valdenſiũ.Eymericus in Directorio inquiſitor. par.2.q.12. & 14.

*Ræterea.*] Communiter ſummatur vt in rubro. ſed quia varijs modis intelligitur, poſſet aliter ſummari. Et quia hæc ſummatio generalis poteſt conuenire cuilibet intellectui, tranſco pro nunc cum communi ſummario. nam ex infrà dicendis patebit clarè intellectus. Tres ſunt partes, quæ per ſe patent.Abb.Sicu.

eccleſiaſticis [a] teſtificari recuſant [b], ſi aliter veritas nequiuerit elici, ad illud ſunt per cenſuram eccleſiaſticam compellendi.

¶Idem.

¶ *Super conſanguinitate probanda cogendi ſunt teſtes. Ita communiter ſummatur. Sed Panor. non placet hoc ſummarium, & ideo ſummat ſicut cap.1.ſup.eod.*

## CAP. VI.

CÆterum, † quòd ſuper cõſanguinitate cogendus ſit teſtis perhibere teſtimoniũ veritati, non dubitatur à nobis, cum id tam ius ſcriptum [c] approbet, quàm conſuetudo actibus [d] vtentium approbata†; ſi ipſum [e] conſtiterit odio, vel gratia, veritatem ſupprimere, aut timore. [f]

¶Cæleſtinus tertius.

¶ *Teſtis ſynodalis, qui coram ordinario ſuper matrimonio depoſuit, non compellitur iurare ſuper eo coram delegato. hoc primò. Propter ſuperuenientem infamiam à teſtimonio repellitur. hoc ſecundò. Poteſt tamen ſi errauerit incontinenti, non ex interuallo, dictum ſuum corrigere. hoc tertiò.*

## CAP. VII.

†Ca.3.eo. tit. in 2.cõpilat.

PRæterea, † ſi teſtes publici, quos tua ciuitas nuncupat ſynodales [g], ſuper cauſa matrimonij coram te, vel tuo capitulo ſemel teſtimonium reddiderint, non debent compelli, vt in præſentia alicuius delegati iudicis, ſuper eadem cauſa iteratò [h] præbeant iuramentum dummodo aliter [i] fiat fides iudici delegato: niſi fortè articulus nouæ quæſtionis [k] emergat. ¶ Huiuſmodi † verò teſtes publico iure poſſunt propter infamiam à perhibendo [l] teſtimonio remoueri [m], ſi eam poſtquam in com-

†In plurib. vetuſtis codicib. ita: Huiuſmodi verò teſtes publici, iure pñt &c. & in paucis habetur vt in contextu.

C a s v s. Cum epiſcopus viſitat parochiam ſuam, conuocato populo facit aliquos honeſtiores de plebe iurare, quòd ipſi diligenter inquirent ſi aliqui conſanguinei matrimonialiter ſunt coniuncti, vel ſi aliqui tales coniungi velint, quòd denunciabunt epiſcopo, vel eius miſſo: teſtes iſti dicuntur ſynodales, de quibus legitur 35.quæſtione 6. epiſcopus in ſynodo. & hoc ſecundum conſuetudinẽ alicuius loci, vt hic dicit: quos ciuitas tua nuncupat ſynodales. Secundũ hoc ſic pone caſum: Teſtes iſti coram epiſcopo, vel coram capitulo ſemel tulerunt teſtimonium in aliqua cauſa, ſed cauſa illa poſtmodum peruenit ad aliquem delegatum: ſuper eadem cauſa non debent compelli iterato iurare, dummodo delegatus veritatem aliter intelligere poſſit: niſi forte articulus nouæ quæſtionis emergat. Secundò dicit, quòd ſi teſtes iſti poſtquam in communi iurauerunt, infamiam cõtraxerunt, debent à perhibẽdo teſtimonio remoueri: & ſi teſtes iſti in ſuo teſtimonio errauerunt, ſed non ſtudioſè, & incontinenti ſe correxerint, reprobari non debent, ſecus erit autem ſi ſuæ correctioni interpoſuerint interuallum. Nota quòd teſtis ſemel tantum in cauſa iurare debet. Item teſtis propter infamiam à teſtimonio remouetur. Item teſtis incontinenti poteſt corrigere dictum ſuum, ex interuallo non.

g ¶*Synodales.*] De quibus habes 35.q.6.epiſcopus in ſynodo. j̃.de accu.ſicut olim.

h ¶ *Iteratò.*] Iuramentum enim iſtorum teſtium ad totum tempus debet extendi, dum durant in officio illo, poſtquàm iuramentum illud in ſynodo præſtiterunt, ſiue coram ordinario, ſiue coram delegato cauſa illa tractetur: vt hic innuit: ſicut iuramentum calumniæ ad omnia, quæ in cauſa contingunt extenditur. 6 C.de iuramen.calum.Authen.in iſto iuramento.

6 Dicit hic Hoſt. hoc eſſe generale in oĩbus officialibus, qui iurant officium exercere, ſiue ſint teſtes, ſiue iudices, ſiue tabelliones, vel nũcij, eũ videto.

¶*Gloſ. ſeq.arg.à contrario, & illud reprobat.*

i ¶ *Aliter.*] Et ſi aliter non fiat fides, innuit hæc litera, quòd iterum iurare debeant coram delegato etiam pro eadem cauſa: ſed non videtur quòd iterum iurare debeant: vnde ſatis poteſt ſuppleri, maximè, ſicut & teſtis ex quo ſemel iurauit ferre teſtimonium in aliqua cauſa, nõ debet amplius iurare ſuper illa, niſi emerſerit aliquid de nouo.

k ¶*Quæſtionis.*] Tunc enim debet iurare ſuper articulo illo nouæ quæſtionis: quia primum iuramentum non extenditur ad illum articulum nouæ quæſtionis: quia cum præſtitit illud in ſynodo, vel coram epiſcopo, non cogitabatur de illo; & quòd iterum iurare debeat probatur. ſuprà tit.proximo fraternitatis. vbi nouus articulus probatur tam per antiquos teſtes, quàm per nouos prius præſtito ab omnibus iuramento: vt ſuprà tit.proxi.cap.de teſtibus.& C. de tempo. appel.per hanc.

l ¶*A perhibendo.*] Nota ergo, quòd teſtes huiuſmodi ſynodales propter infamiam ſuperuenientem remouentur à teſtimonio perhibendo, non autem à perhibito: quia infamia, vel delictum ſuperueniens non vitiat quod legitimè factum eſt.inf.de eo qui cog.conſang. vxo. ſuæ. diſcretionem. & cap.tuæ.& cap.Iordanæ.arg.C.de teſt.l. 1. 7 & 3. q. 7. c. infamis.§.verum.ff.de offic. præto. Barbarius. ſic reſcriptum Papę non caſſat ea, quæ legitimè facta ſunt. ſup. de reſtitut. ſpol.audita.

7 Satis eſt ꝙ teſtis adhibitus teſtamento cõi opinione eo tempore habebatur pro libero. Io. And.

m ¶*Remoueri.*] Habes hic ꝙ infamis repellitur à denunciatione: vt j̃.de ſpon.cum in tua.& j̃.de accuſ. cum dilectus filius.& c.ſicut olim.& ff. de populari.act.popularis actio. Hugo contra.Ber.

a ¶ *In*

1 Quidam dicūt ꝙ teſtis pōt reuocare errorē vſque ad ſnīam, ſicut & principalis C. de iu.& fa. igno. l. error. qđ nō placet. Go. Io. And.

2 Vnde dicit Hoſt. ꝙ licet multa ſint ſcripta ipſe putat hoc arbitrarium, vt conſiderata qualitate pſonæ, quantitate interualli, coloquio partium, & reliquis circunſtātijs, iudex correctionem admittat vel non, & facit qđ dixi in tex. Io. And.

† Ca. 3. titu. de accuſatio. in 3. cōpila. Adde hic Guidonem Papę.

a ¶ *In communi.* ] id eſt in ſynodo, vel auditorio communi. 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo.

¶ *Gloſſa ſequens reci. per q. & ſolu. In fine ſignat contrarium, & ſoluit.*

b ¶ *Incontinenti.* ] Id eſt, in eadem inſtantia 1 iudicij, antequam loquatur partibus, vel antequam recedat à præſentia iudicis: quia poſtea ſubornatus præſumitur; ſed hoc poſſet intelligi habito reſpectu ad qualitatem perſonæ: vt ſic poſſit corrigere, vel addere etiam ex interuallo. 2 Qualiter intelligatur, incontinenti, probatur. ff. de verb. ob. continuus actus. ff. de adulte. quod ait lex. §. vlt. in fi. C. de erro. aduo. l. vlt. & 32. q. 1. apud miſericordem. & melius. s. de elect. quia propter. ibi inuenies multas expoſitiones huius verbi, incōtinenti, ſiue mox. Arg. contra. 35. q. 9. quod quis commiſit. ſed illa contraria non tangunt hoc.

muni [a] recepti fuerint, contigerit contraxiſſe. Quorum teſtimonia ſi quandoque non ſtudioſè, ſed in proferendo errauerint, & ſe incontinenti [b] correxerint, reprobari non debent: ſecus autem erit, ſi correctioni ſuæ interpoſuerint interuallum.

¶ Inn. iij. Priori ſancti Fridiani, & magiſtro P. canonico Piſano.

¶ *Cum de fama, vel vitio falſitatis inquiritur, cogendi ſunt teſtes, h. d. ſecundum Io. And. ſed ſecundum Tanor. nimis reſtringit textum.*

## CAP. VIII.

SVper his [c]: & infrà. ¶ Cæterum volumus, & mandamus, vt ſuper inquiſitionis articulis [d] tam de fama electi, quam literis contra eum ſub nomine longè maioris, & ſanioris partis capituli deſtinatis, cogatis [e] teſtes qui nominati fuerint, perhibere teſtimonium veritati.

¶ Idem archidiacono Mediolanenſi.

¶ *Teſtes, qui ſe ſubtrahunt, etiam in criminali cogendi ſunt.*

## CAP. IX.

CVm contra magiſtrum R. ſuper eo, quod dicitur à ſede Appſtolica falſas literas reportaſſe: ac eis per ſe, vel per procuratorem vſum fuiſſe, tibi direximus ſcripta noſtra: poſtulaſti per ſedis Apoſtolicæ oraculum edoceri, vtrum ſuper præfato vitio falſitatis, teſtes compellere [f] debeas nominatos. ¶ Nos† igitur reſpondemus, quòd teſtes prædicti, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, per cenſuram eccleſiaſticam debes appellatione remota compellere veritati teſtimonium perhibere. †

¶ Hono. iij. abbati ſancti Eugenij, & magiſtro G. cano. Senen.

¶ *Non ſummatur propter varietatem lecturarum, nec etiam diuiditur.*

## CAP. X.

DIlectorum filiorum Vulterani capituli ex parte vna, & epiſcopi Vulterani ex altera, procuratoribus in noſtra præſentia conſtitutis: & infrà. ¶ Teſtes† qui fuerint nominati, præterquam ſuper criminibus [g] (ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint) per cenſuram eccleſiaſticam cogetis veritati teſtimonium perhibere.

SVper his. ] Casvs. Quidā electus fuit in epiſcopum Lucan. quidam canonici ſe oppoſuerunt dicentes, ꝙ erat malæ famæ, & ꝙ matrimonium contraxerat cum vidua, & literas contra ipſum nomine capituli ad dominum Papam miſerunt: ſuper his articulis commiſit Papa inquiſitionem: dubitabatur an teſtes ad hæc probanda debeant compelli? Reſpondet Papa, quòd teſtes qui ad hæc probanda nominati fuerint, compellantur.

c ¶ *Super his.* ] Hæc decr. eſt pars illius, quam habes. j. de accu. ſuper his. in fi. illius decisa eſt. Et de hac materia loquitur s. tit. proxi. tam literis.

¶ *Glo. ſeq. ponit caſum.*

d ¶ *Articulis.* ] Ex hoc loco potes ſumere caſum tam illius decre. tam literis. s. tit. proxi. quàm illius, ſuper his. j. de accuſa. Quidam electus fuit in epiſcopum Lucan. quidam ſe opponebant electioni illius dicentes, ꝙ erat malæ famæ, & ꝙ matrimonium contraxerat cum vidua. Item iſti qui opponebant ſe literas contra electum nomine capituli domino Papæ miſerunt, quas tam electus, quàm capitulum falſas dicebant, & capitulum neſciuiſſe de literis illis: & de iſtis articulis mandat Papa inquiri, & ad hæc probanda teſtes ſunt compellendi.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

e ¶ *Cogatis.* ] Hic compelluntur teſtes in criminibus, & etiā in irregularitate. j. eo. c. proxi. & ſic eſt contra. s. eo. peruenit. & j. eo. dilectorum. vbi ſoluitur.

CVm contra. ] Super crimine falſi cogendi ſunt teſtes. ſic ſummat Io. And. Sed certè non elicitur hoc ſimpliciter ex textu, quia mandat ſub conditione, ſi ſe gratia, odio, &c. & ſic non ponit ſpeciale in crimine falſi: quia ſic loquitur in alijs cauſis criminalibus, ſup. eo. ſuper eo. Communis diuiſio. ſecunda ibi, *Nos igitur.* Abb. Sicu.

Casvs. Magiſter Radulphus impetrauit literas à ſede Apoſtolica, dum ipſe tam per ſe, quàm per procuratorem illis literis vteretur, obiectum fuit ei quòd eſſent falſæ, quod cum ipſe negaret, pars aduerſa voluit hoc probare, petens vt teſtes quos ad hoc probandum nominaret, compellerentur: qſiuit archiepiſcopus cui literas direxerat ſupradictas, vtrum teſtes ſuper articulo falſitatis huius eſſent compellendi? Reſpondet Papa, quòd ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, compellat eos veritati teſtimonium perhibere. Nota teſtes in criminibus compellendos.

¶ *Gloſſa ſeq. ponit dubitationis cauſam. ſignat contrarium, & remittit.*

f ¶ *Compellere.* ] Dubitationis cauſa fuit: quia videbatur ꝙ in criminibus nō ſunt compellendi teſtes. in Authen. de teſtibus. §. quoniam. collat. 7. arg. C. eod. ſi quando. in princip. ex eo quod dicit ibi, in pecuniarijs cauſis teſtes cogendos, videtur quòd non in criminibus: ſed contra hoc mandat Papa, ſcilicet quòd compellant. & ſup. cap. proxi. & in ſeq. c. dicit, quòd in criminalibus non compellantur, ſed ibi habetur contrariorum ſolutio, 3 & quando cōpellantur, & qn non.

DIlectorum. ] Casvs. Inter capitulū Vulteran. ex parte vna, & epiſcopū eorundem ex altera, ſuper diuerſis articulis ꝑ conuentionis & reconuentionis modum quęſtio vertebatur: procuratoribus vtriuſq; partis in præſentia Papæ conſtitutis lite conteſta. Mandat Papa quibuſdam, quatenus teſtes qui fuerint nominati, ſi ſe odio, gratia, vel timore ſubtraxerint, per cenſuram eccleſiaſticam compellant veritati teſtimonium perhibere. Nota teſtes ſuper criminibus non compellēdos.

† Nos igitur taliter, &c.

† Adde ꝙ de iure ciuili mulctā tur. cōcor. l. 1. ff. ſi qs ius. di. non obtem.

3 Et ibi dicam ꝙ hic no. Inn. & Hoſ. de ꝓbanda exceptione criminum contra teſtes. Ioan. And.

† Qualiter cogātur teſtes teſtificari, vide ꝑ Spec. tit. de teſte. §. ſequitur.

¶ *Glo. ſeq. habet duas partes. Prima dicit, teſtes in ciuilibus cogendos, excipit mediatores, & certos priuilegiatos. Secunda ibi, In criminibus. tractat principaliter de ipſorum compulſione in criminibus. & facit ſeptem. Primò allega. pro & contra. Secundò ibi, Super hoc. ponit opin. quæ habet illos cogi cum de crimine ciuiliter agitur. Tertiò ibi, Sed huic. illam impugnat. Quartò ibi, Ideoque. ponit opin. ſuam, quæ habet illos non cogi etiam cum de crimine ciuiliter agitur. Quintò ibi, Qualiter. reſpondet ad contraria, opin. ſuam reaſſumens. Sextò ibi, Alij reaſſumit, continuat opinio. contrariam, dicens illam ęquam. Septimò ibi, Innocen. ponit opin. Innocentij.*

g ¶ *Super criminibus.* ] Circa compulſionem teſtium nota, ꝙ in cauſa ciuili, vbi aliter veritas haberi non poteſt, indiſtinctè ſunt compellendi tam clerici, 4 quam laici, ne veritas occultetur. 14. q. 2. quamquam. & quia mortaliter peccant q veritatem occultant. 11. q. 3. quiſquis. vnde monitione premiſſa indiſtinctè cōpelli debent teſtes. s. eo. ſup eo. & eo ipſo quòd monitus non vult teſtificari, præſumitur quòd etiam malitioſè hoc faciat, vt ſæpius dictum eſt. ſup. eod. cauſam. Quandoque tamen in pecuniarijs cauſis non compelluntur, vt in mediatoribus, qui non compelluntur ferre teſtimoniū in contractibus, in quibus mediatores fuerunt, niſi de conſenſu partium. in Authent. eo. §. quoniam. collat. 7. Item in alijs caſibus, qui quaſi priuilegiati ſunt. 5 4. quæſt. 3. c. ſi teſtes. §. item in criminali. verſicu. item inuiti. & tribus cap. ſeq. In criminibus verò patet hic quòd compellendi non ſunt. & argum. ad hoc. C. eod. ſi quando. in princip. & ſuprà eodem, peruenit. In contrarium videtur quòd bene ſunt compellendi. ſuprà eodem, ſuper his. & capit. cum contra. in quibus expreſſè compellitur. & argum. ſuprà titu. proximo, cum cauſam. verſic. teſtes autem, &c. ſed ibi, verſic. ille ſoluitur, & ad principales teſtes illud reſtringitur. & 4. quæſtio. 3. §. item in criminali. verſic. item lege Iulia publicorum iudiciorum. ex

4 De hoc 2. q. 6. ſtatuendū. in fi. Io. And.

5 De his priuilegiatis ſatis in Spe. de teſte. §. pe. in prin. Ioan. And.

ex eo enim quod certæ perſonæ ibi non compelluntur: datur intelligi quòd aliæ compellantur: quia quod de vno negatur, de alio &c. 25. diſtinc. qualis. ff. eo. lege Iulia. illę enim perſonæ priuilegiatæ ſunt propter connexitatem. vnde aliæ omnes compelluntur. Super hoc dicunt quidam, quòd ſi agatur directè in modum accuſationis, non ſunt teſtes compellendi: Si verò ciuiliter agitur de crimine in modum exceptionis, vel denunciationis, aut etiam inquiſitionis, tunc compelluntur: vt ſup. eod. tit. ſuper his. & ĩ. de ſimo. licet Hely. Sed huic diſtinctioni contradicit expreſsè hæc decre. quia non poterat agi criminaliter in hac decret. ſed ciuiliter tantum, duabus rationibus. Primò, quia hic agebatur cauſa conuẽtionis, & reconuentionis inter epiſcopum, & capitulum, vt patet in antiqua: & quia per ꝓcuratorẽ, vt litera iſta dicit, procuratoribus conſtitutis. ſed procurator non interuenit in cauſa criminali. ĩ. de accuſ. veniens. & ff. de pub. iudi. l. pen. §. fi. 1 & 5. q. 3. in criminalibus. & in crimine non fit mutua accuſatio, vel denunciatio: quia non relatione criminum, ſed innocentia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui. & 3. q. 11. neganda. & ſic neceſſe eſt vt dicamus, ꝙ hic obijciebãtur crimina teſtibus, 2 vt à teſtimonio repellerentur. & iõ dicit, cogatis teſtes, ſcilicet qui nominati fuerint, præterquã ſuper criminibus. Ideoque dicendum eſt, ꝙ ſuper criminibus teſtes compellendi non ſunt, ſiue directè agatur de crimine, ſiue ciuiliter, vt hic patet, & ſ̃. eod. peruenit. & hæc eſt ratio: quia in infamiã alterius nemo debet facile proſilire: quia tales detractores dicuntur. 6. q. 1. ex merito. & c. tribus ſeq. ergo multo fortius nec compelli. Qualiter reſpondebis capitulis ſ̃. proximis? Ad illud, ſuper his. dicas ꝙ ibi compelluntur teſtes ad probandum infamiam, ſiue irregularitatem contra electum, ne indigna perſona ad apicem dignitatis promoueatur per ſurreptionem, quia vilis perſona ad tantam dignitatem ſurreptione promoueri non debet: & iudex ex officio ſuo hoc facere debet propter publicam vtilitatem: quia ille omnibus de ſua plebe præficitur, & ſic eſt quaſi ſpeciale in cã inquiſitionis. & infrà de ſim. licet Hely. & inquiſitio non fit niſi vbi infamia præceſſit: vnde ibi non compelluntur teſtes in infamiam alicuius; ſed ex tali compulſione ſi probentur crimina, oritur infamia. ſup. titu. proxi. teſtimonium. & quia ibi agebatur de falſo per inquiſitionem: ideo compelluntur teſtes, ne talis falſitas remaneat impunita ex defectu teſtium: in quo caſu intelligitur proxi. c. cum contra. quia dico illud ſpeciale in crimine falſi, 3 & præcipue in literis Papæ, in quibus multa ſpecialia ſunt. ĩ. de crim. fal. ad falſariorum. & idem in caſu ſeq. cap. Dico ergo ꝙ vbicunque agitur actione odioſa, vel exceptione, per quam ad infamiam alicuius procedatur, non ſunt compellendi teſtes (vt dictum eſt) niſi in caſibus prædictis. ſecundum leges compellũtur, niſi in caſibus vbi ſpecialiter non debent compelli, vt dictum eſt, & hoc dicunt Tancredus, & Vincentius. Alij contrarium dicunt prout dictum eſt. Sed ſupradictis omnibus rationibus poteſt de facili reſponderi, ſecundum illos, qui dicunt, quòd ſemper compellendi ſunt teſtes: niſi agatur criminaliter tantum. Dic ꝙ nulla criminalis erat quæſtio inter epiſcopum, & capitulum, ſed ciuilis tantum, vt patet in integra, in quinta compilatione, ſcilicet conuentio & reconuentio. & quod dicit, teſtes qui nominati fuerint, cogatis veritati teſtimonium perhibere, ſi gratia, odio vel timore ſe ſubtraxerint, præterquam ſuper criminibus: ſic debet intelligi quòd teſtes in ciuilibus quæſtionibus ſunt compellendi, ſed in criminalibus non debent compelli. & ſic Papa prouidit hic nouum ius, & ſic contrarium nullum contra iſtos. & ſic non oportet dicere, vt dicunt, quòd hic erat controuerſia inter epiſcopum & capitulum ſuper pluribus articulis ciuilibus, & ſuper criminalibus: & quòd iſti erant procuratores ad excuſationes tantum allegandas, vel ꝙ dati erant lite conteſtata: iſta ſtare non poſſunt, vt patet in antiqua decre. & per iura prædicta: ciuilis enim & criminalis quæſtio nõ concurrunt ſimul: imo criminalis præiudicat ciuili. 3. q. vlti. cap. non eſt. §. aliquando. Sed magis æquum 4 videretur quòd ſemper compellerentur qualitercunque agatur, ne crimina remaneant impunita, dum tamen non criminaliter directè, nec per viles perſonas quis cõdemnetur. arg. contra. ĩ. de ſentẽ. excommu. vt famæ. cũ ſuis concord. ibi poſitis. & ar. ĩ. de collu. c. 1. & 2. & vlti. & ſ̃. tit. proxi. cum cauſam. ver. teſtes autem, & c. & ſ̃. eo. ſuper his. & c. cum contra. & ĩ. cap. proxi. Inn. IIII. dicit quòd vbi non eſt peccatum tacere id, ſuper quo teſtes inducuntur, non ſunt compellendi: ſed ſi peccatum eſt tacere, compelluntur.

1 Aliàs 1. & vide in c. veniens. ꝓxi. alleg. ſuper 1. gl. Io. And.

2 Licet Hoſtiẽ. teneat opi. contrariã gloſſatori, iſtud tamẽ dictũ bene ſibi placet. Io. And.

3 Quid erit de crimine hæreſis, ſimoniæ, & læſę maieſ. ſecundum Hoſtiẽ. qui dicit ſe rõnem huius ſpãlitatis nõ videre. Io. And.

4 Dicit Pe. de Sam. hic ꝙ per hæc verba gl. non recedit à ſuperiori ſua opi. ipſe vero dicit hoc tenendum, ꝙ vbi iudex ꝓcedit ex officio etiã in criminali, cogit teſtes, ſi ad alterius petitioné nõ cogit. Ioá. And.

¶ Idem Epiſcopo Bonoñ. & magiſtro B.

¶ *Ad detegendam veritatem coniurationis, coguntur ſocij etiam iurati.*

CAP. XI.

VEnerabilis frater noſter archiepiſcopus Rauennateñ. propoſuit, quòd ciues Ceruiceñ.† cum M. & I. quondam clericis eccleſiæ Rauennateñ. quandam præſumpſerunt coniurationem [a] facere contra eum: nihilominus in detrimentum eius dantes eis quandam pecuniæ quantitatem, & ad hæc celanda ſe adſtringentes vinculo iuramenti; vnde humiliter ſupplicauit, vt cum cauſam ſuper his, & quibuſdam articulis vobis duxerimus committendam, & ipſe intentionem ſuam probare non poſſit, niſi teſtimonio ciuium prædictorum†, prouidere ei † (ne pro defectu teſtium pereat ſua iuſtitia) dignaremur. ¶ Ideoque mandamus, quatenus monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam appellatione remota cogatis illos, quos videritis compellendos, vt ab huiuſmodi iuramento [b] abſoluant, quos idem archiepiſcopus ad teſtimonium duxerit

† Coruien. † Ceruiñ. †. Tremeñ.

† Vide l. fi. C. de hęre. & l. quotiens ff. de qõ. & l. cũ ꝓbatio. ff. de ꝓbatio.

† Dictio, ei, deeſt in multis antiquis.

VEnerabilis.] Diuiditur. Nã in prima parte ponitur iuſta petitio. In ſecunda ipſius exauditio: ibi, *Ideoque*. Abbas Siculus.

CASVS. Ciues Cerniceñ. cum duobus M. & I. quondam clericis eccleſiæ Rauennateñ. quãdam fecerunt coniurationem contra archiepiſcopum Rauennateñ. dantes eiſdem clericis quandam pecuniæ quantitatem: & ad hæc celanda ſe iuramenti vinculo adſtrinxerunt: Archieps̃ ſuper his, & quibuſdam alijs articulis, contra ciues & clericos prædictos ad Bonoñ. epm̃, & eius coniudicem literas impetrauit: vnde cũ intentionem ſuam probare non poſſet, niſi teſtimonio ciuiũ prædictorum, ſupplicauit domino Papæ, vt ſibi prouidere ſuper hoc dignaretur: ne ergo ex defectu teſtium ſua iuſtitia deperiret, mandat Papa eiſdem iudicibus, quatenus monitione præmiſſa per cenſuram eccle. compellant illos, quos viderint compellendos, vt ab huiuſmodi iuramento abſoluant illos, quos archieps̃ ad teſtimonium duxerit producendos, & nihilominus ſi illi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, ſimili cenſura compellant eoſdem ad perhibendum teſtimonium veritati. No. teſtes compellendos ad coniurationẽ probandam. Item iuramentum temerarium non repellit à teſtimonio. Item impedientes iuriſdictionem iudicis, poſſunt compelli vt eum non impediant.

¶ *Glo. ſequens reci. per q. quæ ſit pœna conſpirantis contra epiſcopum.*

a ¶ *Coniurationem.*] Clerici enim qui contra epm̃ ſuum faciunt coniurationem, vel inſidias ei parauerint, deponendi ſunt, & tradendi curiæ ſeculari, vt puniantur. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum. & c. coniurationum. & tribus c. ſeq. laici verò ꝗ contra epiſcopum ſuum conſpirationem faciunt, ſunt excõicandi, & communione priuandi. 11. q. 1. conſpirationum.

¶ *Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit. in fi. arg. ſocium, &c.*

b ¶ *Iuramento abſoluant.*] Sed videtur ꝙ non debeant abſolui, cum iuramentum non tenuerit. vnde potius denunciandi ſunt non teneri hmõi iuramento ligati. ſ̃. tit. proxi. cõſtitutis. & c. intimauit. & ĩ. de accu. olim. & ita hæc abſolutio potius dicitur fieri ad cautelam, ſiue de facto. ſic qñque abſoluuntur aliqui, vt poſſint teſtificari. ſ̃. tit. proxi. veniens. in fi. præterea & alia ratione iuramentũ huiuſmodi non tenuit: quia coniurationes hmõi illicitæ ſunt. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum. & c. coniurationum. & cap. ſeq. ergo tale iuramentum non eſt ſeruandum, cum vergat in diſpendium ſalutis æternæ. ĩ. de iureiu. ſi vero. & 22. q. 4. ſi aliquid. & in multis c. eiuſdem q. & quia non habuit tres comites. ſ. veritatem, iuſtitiã, & iudicium, vt ea. cauſa, q. 2. animaduertendum. vel licet ſit illicitum, auctoritate propria non debet quis venire contra. ar. contra. ſ̃. de elec. venerabilem. Item habes hic ꝙ ſocius criminis admittitur ad detegendam conſpirationem; imo certè tenetur illam conſpirationem manifeſtare, & denunciare. 6. q. 1. c. ſi quis cum militibus. in fi. & 79. diſt. ſi quis Papa. Item in defectum probationis minus idonei teſtes admittuntur, ꝗ aliàs non admitterentur. C. de hæ. l. pe. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item ſerui reſponſio. & propter defectum teſtium admittuntur, qui aliàs admitti non debent. ſ̃. de elec. cum dilecti.

a ¶ Eos.

producendos: eos [a] nihilominus (ſi ſe gratia, vel odio, vel timore ſubtraxerint) diſtrictione ſimili compellentes ad perhibendum teſtimonium veritati.

# TITVLVS XXII.

## De fide inſtrumentorum.

¶ Gregorius. †

*¶Inſtrumenti exemplum non ſolemniter ſumptum, fidem non facit abſque originali: hoc dicit ſecundum ipſius mentem.*

### CAP. I.

SI †ſcripturam authenticã [b] non videmus, ad exemplaria [c] nihil facere poſſumus.

¶Alexander tertius.

*¶Corruit inſtrumentum ſi teſtes inſcripti deceſſerint, niſi ſigillum habeat authenticum, vel à notario ſit confectum.*

1 Hæc gloſſula nec Bernardi eſt, nec in antiqs exẽplarib. habetur.

a ¶[*Eos.*] Cum 1 fuerint abſoluti, & noluerint ferre teſtimonium propter iuſiurandum. nihilominus, &c.

DE FIDE INSTRVMENTORVM.

*¶Continuata eſt hęc rub. ſecundum Ioan. And. ſuprà in rub. de teſti. Vel dic tu ſic: Viſum eſt ſuprà de vna ſpecie probationis, quæ ſcilicet fit per teſtes, nunc ſubijcit de alia, quæ fit per inſtrumenta. Abb. Sicu.*

*De hac materia habetur 3.q.9. teſtes. §. ſi debitum.*

*SI ſcripturam.*] CASVS. Dicitur hic ꝙ ſi non apparet authentica ſcriptura non poteſt fieri exemplaribus fides, niſi ſupplc eſſet tranſcriptum per iudicem, & eius auctoritate publicatum. No. ꝙ exemplari non creditur, niſi oſtendatur originale.

†Lib. 2. Epiſtola 3. ca. 41. regiſtri.

†Ca. 1. eo. tit. in 1. cõpil. Et quæ dicatur Publica ſcriptura tradit Roma. conſil. 77. Alex. cõſi. 65. libro 4. huc ſpectant tradita per Ioãnem de Anania conſil. 33. & p Antonium de Butrio conſi. 11.

*¶Glo. ſeq. recit. per q. quæ ſcriptura dicatur authentica.*

b ¶ *Authenticam.* ] 25. q. 2. dicenti. Authẽtica ſcriptura eſt, quæ per manum publicam, vel per iudicem cum trium teſtium, vel duorum ad minus ſubſcriptione, vel teſtimonio facta eſt, in Authen. de inſtr. cau. §. ſed inſtrumenta. coll. 6. vel duorum virorum. ſup. de proba. quoniam contra. vel quæ habet ſigillum authenticum. j. c. proxi. & ſ̃. de proba. poſt ceſſionem. & etiam ſcriptura, quam facit priuatus in præſentia trium teſtium, videtur authentica: in Auth. de inſtru. cau. §. ſi tamen quiſquam. coll. 6. & C. qui po. in pig. ha. ſcripturas.

*¶Gl. ſeq. ponit caſum exceptum: quærit, & ſoluit.*

c ¶[*Exemplaria.*] C. de eden. Auth. ſi quis in aliquo. niſi ipſa exemplaria ſumpta, & publicata ſint iudicis auctoritate. C. de teſt. publicati. & j. eo. c. vlt. arg. C. de iu. emphy. l. vlt. §. & ſi quidem dominus. circa fi. 2 C. de re iud. geſta. Sed pone ꝙ ita Papa mandat, procedatis ſecundum tenorem priorum literarum, & primæ literæ non conſtarent, nunquid poterunt procedere? Dicas quòd non, 3 niſi prima forma prius appareat per iura prædicta, vel niſi probetur tenor prioris reſcripti non cancellati, non vitiati. j. de priuil. cum olim. nam per literas vltimas non datur iuriſdictio, vel ſi datur, non cõſtat per eas de priori forma, & ideo non poteſt procedi per ipſas. ſic non tenetur quis exequi ſententiam, niſi ei fiat fides de iuriſdictione. ſ̃. de offi. deleg. cum in iure.

2 Nouum emphyteutã dñs recipit, nõ per pcuratorẽ ſed per ſe vel per literas, vel p ſcripturam factã apud iudicẽ vel tabularios per atteſtationem. Io. And.

SCripta verò.] Io. And. non ſummat: quia breue eſt. Anto. ſummat ſic priuato inſtrumento non creditur, publico ſic. Publicum dicitur ſi manu publica eſt confectum, vel ſigillo authentico eſt ſigillatum, cum ſubſcriptione teſtium. Hæc ſummatio non placet Panorm. tum quia ex litera non colligitur, tum quia non putat veritatem in ſe continere, per ea quæ dixi in capitu. præcedenti. Et in hoc capitu. aliquid tangit. Et non diuiditur quo ad literam, ſed quo ad intellectum: primò ponit dictum; ſecundò duos caſus excipit. Abbas.

3 Idẽ Hoſt. & Guli. in Spe. de inſtru. edi. §. vidẽdum. ver. ſi quid ecce. Ioan. And.

CASVS. Ecce aliquis exhibet in iudicio aliquam ſcripturam factam per manum aduerſarij, vel ab alio, ita tamen ꝙ non per publicam perſonam, cum ſubſcriptione teſtium: ſed teſtes inſcripti in illo inſtrumento mortui ſunt: quæritur vtrum ſcriptura illa valeat, & fidem faciat, ſi negetur ab aduerſario ſuo? Reſpondet Papa, quòd ſi teſtes inſcripti mortui ſunt, ſcriptura illa non obtinet firmitatem, niſi per manum publicam facta fuerit, vt appareat publica: aut habuerit ſigillum authenticum, per quod poſſit probari. Nota ꝙ inſtrumenta publica, & ſigilla authentica fidem faciunt.

*¶Glo. ſeq. diſtinguit inter inſtrumenta publica, & priuata, & in priuatis ſubdiſtinguit perſonales actiones à realibus, & pręiudicium ſcribentium, & eorum contra quos.*

### CAP. II.

SCripta †verò authentica [d], ſi teſtes inſcripti deceſſerint (niſi per manum publicam [e] facta fuerint, ita quòd appareant [f] publica, aut authenticum ſigillum [g] habuerint, per quod poſſint probari) non videntur nobis alicuius firmitatis robur habere.

†Ca. 2. eo. tit. in 1. cõpilat.

¶Idem.

*¶Reſcriptum Apoſtolicum propter raſuram in loco non ſuſpecto, non cenſetur vitioſum, hoc dicit ſecundum mentem.*

### CAP. III.

EX †literis veſtris accepimus, quòd cum cauſam, quæ inter magiſtrum A. & R. ſuper capella de Ambitoria † vertitur, de mandato noſtro ſuſceperitis terminandam, præfatus R. literarum ſibi copiam fieri poſtulauit. [h] Qui cum eas argueret falſitatis: quia in narratione facti abraſæ [i] ſunt, vbi ſcriptum eſt, iura parochialia:

†Ca. 1. eo. tit. in 2. cõpil. Et vide Bal. in l. iubemus C. de teſta. & Felin. in c. fraternitatis. inf. de hæret. & Matthęum de Afflictis deciſi. 404.

† Alodon.

d ¶[*Authentica.*] Inſtrumenta publica perpetua firmitate nituntur ad damnum, & commodum vtriuſque partis. arg. 54. diſt. c. 2. 12. q. 2. ſi quis de clericis. & ſ̃. de pac. cũ pridem. & 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item ſæpe fit. C. de fide inſtrum. in exercendis. Priuata verò ab aduerſario ſcripta ita ꝙ conſtet, vel à quocũque, dummodo partiũ, vel teſtium ſubſcriptione fulcita ſint, in actione perſonali robur obtinent firmitatis. in Authen. de inſtr. cau. §. ſed & ſi quis. coll. 6. & talis ſcriptura dicitur authẽtica, vt hic patet. In reali 4 verò actione inſtrumen tummanu publica confectum præponitur tali inſtrumento priuato, niſi priuatum inſtrumentum habeat trium, vel amplius ſubſcriptionem teſtium. C. qui po. in pig. ha. ſcripturas. priuata verò inſtrumenta valent in præiudicium illorũ qui ea ſcribunt. C. de non nume. pecu. generaliter. & ff. depoſit. publia. §. vlt. ad commodum verò eorum minimè. C. de probationib. l. inſtrumenta. rationes. exemplo. Laud.

4 Hoc intẽdit ꝙ ſi habes publicũ inſtrumẽtum de debito, & ego habeo talem ſcripturam, in adiudicatione hypothecæ rei præferris mihi. Io. And.

e ¶[*Per manum publicam.*] ideſt per notarium, qui ſeruus publicus dicitur. ff. rem pup. ſal. fo. l. 2.

f ¶[*Appareant.*] ratione ſubſcriptionis: in Auth. de fi. inſtr. §. 2. coll. 6. Vinc.

*¶Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

g ¶[*Sigillum.*] Sed quod dicimus authenticum ſigillum? Authenticum dicitur ſigillum epiſcopi, & ei creditur quamdiu contrarium non oſtendatur. ſ̃. de probatio. poſt ceſſionem. & 11. q. 3. curæ. Item ſigillum capituli. ſ̃. de proba. c. 3. 73. diſt. in nomine patris. in fi. Item ſigillum alicuius principis ſecularis, cui creditur de conſuetudine. j. eod. cum dilectus. Item arg. 19. q. 3. ſtatuimus. & ff. de cuſto. & exhib. re. diuus. 5

5 Illa l. proba. non credi literis Irenarchę, qui retulit malefactorẽ, ſed ex integro q̃ritur: & ſi malè & doloſè retulit punitur. Io. And.

ADDITIO. In Auth. de inſtru. cau. & fi. §. ſed & ſi quis. & talis ſcriptura dicitur authentica.

EX *literis.*] Communis diuiſio ſecunda: ibi, *Dicimus.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter A. & R. vertebatur quæſtio ſuper capella de Ambitoria, quæ fuit commiſſa quibuſdam iudicibus, partibus coram iudicibus conſtitutis, dictus R. poſtulauit ſibi fieri copiam literarum: qui cum eas inſpiceret, cœpit illas arguere falſitatis, pro eo ꝙ in narratione facti, vbi ſcriptũ eſt, iura parochialia, erant abraſæ: Iudices ſuper hoc dubitantes, quæſiuerunt, an propter hoc debeant dici falſæ? Reſpondet Papa ꝙ pp abraſionem illam non poſſunt iudicari falſæ, nec ſuſpectæ: quia etiam priuilegia in nominibus poſſeſſionum abraduntur: & literæ, ſi in narratione facti erratum eſt, poſſunt abradi. Nota ꝙ literarum copia facienda eſt aduerſario ad inſpiciendum. Item vbi ius non conſtituitur, non nocet raſura: quia narratio facti non facit ius.

*¶Gl. ſeq. reci. per q. ſecunda per obiectionem.*

h ¶[*Poſtulauit.*] Quod de iure petere potuit, cum ſit cõe inſtrumentum: imo iudex tenetur illud partibus exhibere. ſ̃. de dila. præterea. quod ſi non fecerit, appellari poterit. ſ̃. eod. G. perpetuus. nam & propria inſtrumenta tenet quis alteri parti exhibere, ex quo vtitur illis in iudicio. j. eo. c. proxi. & c. contingit. & C. eo. l. vlti. cũ ea vult arguere falſitatis: vt ibi dicit.

i ¶[*Abraſę ſunt.*] Vnde videbatur dubitandum, quoniã reſcriptum

ſcriptum debet apparere non vitiatum, non cancellatum. C. de edi. di. Hadri. tol. l. vlt. & ſine reprehenſione bullæ, & chartæ, vel literæ. inf. de priuileg. cum olim. & hoc intelligo verum vbi eſt ius quæſtionis, & vbi Papa reſpondet de iure: ſed in narratione facti poſſunt abradi, quia hoc ad ius non pertinet, ſed ad quæſtionem fidei. id eſt facti. C. de teſt. ſi vnus. quia non ſtatur tali narrationi, niſi illud probetur: nec dicitur propterea vitioſum reſcriptum, ſi de eadem manu raſura repoſita eſt in loco non ſuſpecto. Si verò literæ eſſent clauſæ, tunc non nocet. argum. C. de fide inſtrument. comparationes. & C. de teſti. ſi vnius. L.

a ¶ *In poſſeſſionibus.*] idest in nominib. poſſeſſionum, 1 ſed in nominibus actoris, vel rei vel iudicis ibi omnino raſura eſſet ſuſpecta. Item ſi eſſet ibi falſum latinum, ſuſpectæ ſunt literæ. ſup. de reſcript. ad audientiam. Bernar.

1 Hoc in cõfirmatorijs, vt dixi in tex. ſed Go. hoc intelligit de modica mutatione literæ, vel ſimili: ſec9 ſi totũ nomẽ radere tur. ar. ſup. de dolo & contu. c. 2.

ACcepimus.] In prima ponitur partis deciſa petitio, in ſecunda parte prouiſio: ibi, *Cum priuilegia.* Abb.

Casus. Inter archiepiſcopũ Cantuarieñ. & monaſterium ſancti Auguſtini orta fuit cõtrouerſia ſuper ſtatu, & libertate ipſius monaſterij: ex parte monaſterij exhibita fuerunt priuilegia, quorum obtentu lata fuit ſententia pro monaſterio: poſtmodum archiepiſcopus dicens illa priuilegia eſſe falſa, ſententiam illam ſeruare nolebat. Abbas timens aggrauari ab ipſo, appellauit ad ſedem Apoſtolicam, & archiepiſcopus tulit ſententiã interdicti in eccleſias monaſterij, propter quod abbas domino Papæ fuit conqueſtus. ſuper hoc ſcribit archiepiſcopo Eboraceñ. & eius coniudicibus dicens, quòd priuilegia non inſpecta non poſſunt argui falſitatis, & quia difficile eſſet, & periculoſum ea apud ſedem Apoſt. exhiberi; præcipit vt exhibeantur prædicto archiepiſcopo Cantuarieñ. in clauſtro ipſorum fratrum, vel in alio loco congruo & ſecuro: vſque ad natiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ. Si verò non venerit, nec miſerit, imponant ei perpetuum ſilentium ea vlterius arguẽdi. Interim verò non vult Papa illa priuilegia vacillare, præcipiens ſententiam, quæ eorum auctoritate lata eſt, inuiolabiliter obſeruari: & archiepiſcopum in inſpectione priuilegiorum xij. hominum numero faciant eſſe contentum. Not. quòd qui dicit priuilegium, ſiue inſtrumentum eſſe falſum, debet ſibi tradi ad inſpiciẽdum. Item ad certum tempus hoc fieri debet, interim verò priuilegia, & ſententia ſuam obtineant firmitatem.

b ¶ *Non valeant.*] Aliàs enim nec redargui poſſunt, nec etiam ſciri quod deberet ſeruari per ipſa: quod totum ex ipſorum inſpectione deprehenditur. inf. de priuile. dilecti. & c. porro. & infrà cap. proxi. 96. diſtinct. bene quidem. nec poſſumus iudicare de lege, niſi ea perſpecta. ff. de legi. in ciuile. & qui priuilegium, vel inſtrumentum vult arguere falſitatis, primò iurabit quòd calumnioſè hoc non dicat: aliàs non audiretur, nec daretur ad inſpiciendum. C. de fide inſtrument. l. vlti. quæ intelligitur cum agitur de falſo criminaliter: tunc inſcribit accuſator, vt ibi dicitur. Quidam intelligunt legem iſtam cum agitur ciuiliter de falſo, ſecundum quòd hæc decre. intelligitur, & ſecundum hoc bene probat id, ad quod inducitur, cum quis ciuiliter vult arguere inſtrumentum de falſo. & hoc intelligo verum vbi de calumnia non eſt iu-

†Ca. 2. eo. tit. in 2. cõpila. Et vltra alios videto hic Guido. Papæ.

† Aliàs, loco dictionis, &, eſt dictio, ét.

& infrà. ¶ Dicimus, quòd propter abraſionem illam, iudicari falſæ non poſſunt, nec etiam haberi ſuſpectæ, præſertim cum & priuilegia in poſſeſſionibus [a] abradantur: & literæ in narratione facti (ſi erratum eſt) poſſunt incunctanter abradi.

¶ Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo.

¶ *Redarguenti priuilegium de falſo, iudex faciet illud exhiberi coram iudice, & paucis, & in loco cõgruo, & ſecuro: & interim ſtabitur ſententiæ latæ per illud.*

CAP. IIII.

ACcepimus† literas, quas abbas ſancti Auguſtini contra Cantuarieñ. archiepiſcopum tranſmiſit: & infrà. ¶ Cum priuilegia non inſpecta non valeant [b] argui falſitatis, & difficile ſit, & †periculoſum ea apud ſedem Apoſtolicam exhiberi: præcipimus, vt vel exhibeantur eidem archiepiſcopo in clauſtro prædictorum fratrum, vel in alio loco congruo, & ſecuro [c], vſque ad natiuitatẽ proximam ſancti Ioannis Baptiſtæ. Si verò nec venerit, nec ſufficientem reſponſalem miſerit, ei perpetuum ſilentium imponatis ipſa vlterius arguẽdi. [d] Interim autem nolumus illa priuilegia vacillare [e]: ſed præcipimus ſententiam, quæ eorum obtentu [f] ſuper ſtatu monaſterij lata eſt, inuiolabiliter obſeruari: & infrà. ¶ Iubemus etiam vt archiepiſopum in inſpectione priuilegiorum [g] duodecim hominum numero faciatis eſſe contentum.

¶ Celeſtinus iij. abbati † ſancti Secundi.

¶ *Inſtrumentum, vel priuilegium, quo quis vtitur coram iudice, aduerſario integraliter legi non debet: ſed ſolum illud capitulum, de quo agitur, edi debet.*

CAP. V.

COntingit † interdum, vt dicitis, quòd quandocunque cum aliquo litem habetis, priuilegium veſtrum aduerſæ parti cogimini plenius exhibere [h]: vnde accidit, quòd occaſione vnius capituli, ſuper quo conuenimini: plurima litigia

ratum, 2 & eſt ad hoc argum. ſ. de teſt. præſentium. & j. de exceptio paſtoralis.

c ¶ *Securo.*] Hoc iudex prouidere debet vtrique parti. 3. q. 9. hortamur. 33. q. 2. ſiue, & j. de appel. ex parte. & ſup. vt lit. non conteſt. accedens. 2.

¶ *Gl. ſeq. no. accuſationi, & exceptioni tempus præfigi.*

d ¶ *Arguendi.*] Nota tempus præfigendum accuſare volenti, vltra quod non auditur: vt 4. quæſt. 5. cap. 1. & inf. qui ſi. ſint le. lator. inf. de accuſ. licet. infrà de clandeſti. deſpon. cum inhibitio. & j. qui ma. accu. tua. & C. de inge. ma. diffamari. & C. qui accu. non poſ. ſi ea. ſic & ad exceptiones proponendas. j. de except. paſtoralis.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

e ¶ *Vacillare.*] Argum. quòd pendente accuſatione contra aliquem interim remanet in ſtatu & officio ſuo priſtino. 8. quæſtio. 4. nonne. argum. contra. ſup. de teſti. non debet. vbi de hoc.

Additio. Fortius contrarium. inf. de cri. falſ. ſuper eo. Sed hic erat iam ſententia executioni demandata: ibi non.

f ¶ *Obtentu.*] Auctoritate enim priuilegiorum ſententia lata fuit ſuper ſtatu monaſterij, abſoluendo monaſterium à ſubiectione archiepiſcopi: & ita patet, quòd licet dicatur ſententia lata per falſa inſtrumenta ſiue teſtes, quouſque de hoc conſtet in ſua firmitate perdurat, & ei ſtatur. ff. de re iudic. diuus. 3 falſitate verò probata nullius erit momenti ipſa ſententia. ſ. de procu. in noſtra. in fi. & C. de procu. licet.

g ¶ *Priuilegiorum.*] Vel etiam in parte ipſorum. j. c. proxi. & ff. de eden. l. 1. §. 2. Ber.

COntingit.] Communis diuiſio. Secunda: ibi. *Conſultationi.* Abb. Sicu.

Casus. Abbas & conuentus. Sancti Secundi quandoque litem habentes, parti aduerſæ compellebantur priuilegium ſuum, quo in iudicio vtebantur, integraliter exhibere: vnde occaſione vnius capituli, ſuper quo conuenitur, plurima litigia ſuſcitantur: vnde petebant à domino Papa ſibi ſuper hoc prouideri? Reſpondet eis Papa, vt quandocunque ſuper exhibendo priuilegio, vel indulgentia, ſeu inſtrumento fuerint requiſiti, præſente iudice, aut aliquibus viris à iudice ad hoc deputatis tantummodo recitetur audiente parte aduerſa: & ſi ſuper vno capitulo, tantum quæſtio fuerit, illud ſolum deſcribatur, & parti aduerſæ inde copia fiat. Nota quòd inſtrumentum, quo quis vſurus eſt, vel priuilegium, ſi plura capitula ibi continentur, illud ſolum alteri parti tradendum eſt, quo vſurus eſt.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

h ¶ *Exhibere.*] Et nonne iſti erant rei: quare ergo coguntur ſua inſtrumenta parti alteri exhibere contra illud. ſuprà de procura. capitu. 1. & 4. quæſtio. 3. capitu. ſi teſtes. §. item in criminali. verſicu. qui intendit. & C. de edend. l. qui accuſare? Sed non contradicunt illa: quia iſti vſuri 4 erant in iudicio illis priuilegijs: & ideo aduerſario illa edere tenebantur. ff. de edendo. l. prima. §. edenda. nam & actor reo, & reus actori tenetur edere omnia, quibus vſurus eſt. C. de edend. l. vltima. & de hoc dicitur infrà eodem, G. perpetuus. Bernardus.

2 Idẽ Gof. inf. c. proxi. in gl. nota tẽpus in fine, & hoc ſup. de probat. licet. in 1. gl. Io. And.

†In codice Barbatiæ ita: abbati ſancti Fromundi, & eiuſdẽ conuentui.

†Ca. 3. eo. tit. in 2. cõpila. Et de materia vide Bar. & Bal. in l. fi. C. de ſcrib. impe. offe. & Bart. & Ang. in l. fi. C. de bon. aucto. iudi. poſſi. & Felin. in c. 1. ſup. de proba. Bal. & Doct. in l. in ciuile. ff. de legib.

3 Vide de prob. licet. ſuper gl. 2. Io. And.

4 Licet in vi exceptionis ad idẽ inf. de præſcri. ad audientiã. & c. auditis. idem ſi in vi actionis. ſup. de conſue. c. cum dilectus. Ioan. And.

a ¶ Su-

ſuſcitantur [a] : & infrà. ¶Conſultationi † tuæ taliter reſpondemus, vt quādocunque ſuper exhibendo priuilegio, vel indulgentia, ſeu inſtrumēto fueritis requiſiti: pręſēte iudice [b], aut aliquibus prudentibus viris deputatis ab ipſo, audiente parte contraria tantummodo recitetur: ita quòd ſi ſuper vno tantum capitulo † quæſtio fuerit, illud [c] ſolummodo reſcribatur, & aduerſę parti copia eius fiat.

† In pluribus antiqs ita: Cōſultationi veſtrętaliter, & c. in quibuſdā ita: Super quo rñdemus.

† Aliàs, articulo.

¶Innocentius. iij. Mediolañ. Archiepiſcopo.

¶*Inſtrumentum publica manu non confectum, habens ſigillum, cuius literæ non ſunt legibiles vel ſcripturę deletę, vel enormem patitur fracturam, non probat. hoc dicit prout magis facit ad titulum. Et eſt caſus quotidianus & notabilis pro iſtis ſigillis antiquis. Panormitanus.*

CAP. VI.

Inter † dilectos filios G. abbatē ſancti Donati de Scozula, & B. procuratorē tuū, ſuper ſubiectis articulis diu fuit in noſtro auditorio litigatum. Petebat [d] ſiquidem abbas nomine monaſterii ſui à prętato procuratore tuo [e], nomine Mediol. eccleſię, reſtitui monaſterio memorato, portum Scozulę †, cum honore [f], diſtrictu, & iuriſdictione loci p̄fati: dicens ad monaſterium hæc omnia pertinere: hoc ipſum dicens de hominibus, qui habitant in curte Beruen̄. † & tenēt res monaſterij in Gralia: de quibus monaſterium obtinuerat [g] ī iudicio poſſeſſorio, p

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilat. Et de materia vide p Deciū ī c. 3. loco ſupra de p̄bat. adde Panormitanū, ī ca. vl. s̄. de reſcr. & adde notas. noſtras in hāc decretalē. & vide ēt Crauetā. tract. de antiqs tēp. par. 1. circa finē.

† Aliàs ſcozulæ, ſiue Sexti.

† Binien.

a ¶[*Suſcitantur.*] quod eſſe non debet: imo potius iudex proſpicere debet ne lites ex litibus oriantur. ff. de arbit. l. non diſtinguemus. §. quæſitum. ff. ſi cer. pet. quidam. & ff. de leg. 3. l. fideicommiſſa. §. ſi quis decem. & de dam. infec. l. qui bona. §. vl. & C. de iud. l. apertiſſimi. & C. de ſacroſan. eccl. l. vlt. vnde & ille qui petit ſibi fieri editionem inſtrumentorum, iurare debet ꝙ per calumniam hoc nō faciat. ff. de eden. l. ſi qs ex argētarijs. §. exigitur. C. quemadmo. teſtam. aper. l. 3. Bernar.

b ¶[*Pręſente iudice.*] Alias non tenetur. nam coram iudice & præſente alia parte hęc ſunt facienda. argum. ff. de interro. actio. voluit. §. quod ait. & l. vlt.

c ¶[*Illud.*] ff. de eden. l. argentarius. §. edi autē. alia vero capitula non debent edi. ſic & quandoq; reticetur clauſula teſtamenti, quæ alicui ingerit ignominiam. C. quēadmodū teſt. ape. l. 3. & ff. eodem. tit. l. 2. §. 2. Bernardus.

I*Nter dilectos.*] Reus abſoluitur cum iura actoris ſunt obſcura, vt quia ipſius inſtrumenta ſunt obfuſcata, vel literę, vel ſcriptutę ſigilli ſunt deletæ. h. d. Ioan. And. Diuiditur in tres partes. In prima parte ponuntur petitio, & iura, & allegationes actoris. In ſecunda reſponſiones rei; ibi, *Sed contra.* In tertia ſententia: ibi. *Cum autem.* Abbas Siculus.

C a s v s. Inter Abbatē ſancti Donati de Scozula ex vna parte, & archiepm Mediolan. ex altera vertebatur quæſtio ſuper pluribus articulis: petebat abbas noīe monaſterij ſui habens à cap. ſuo mandatū, à procuratore archiepi nomine Mediolan. eccleſiæ, reſtitui monaſterio ſuo portū Scozulæ, cū honore diſtrictu, & iuriſdictione ipſius loci, dicēs hęc oīa ad monaſteriū pertinere: hoc idē dicebat de hoībus qui habitant in curte Beruen. & tenent res monaſterij, de quibus monaſteriū obtinuerat in iudicio poſſeſſorio corā epo Veron. hęc omnia petebat cū omnibus fructibus inde perceptis: Ad oīa iſta probanda inducebat primo priuilegiū Luitardi comitis quondam epi Lucien. qui monaſteriū ipſum fundauerat, & pręmiſſa oīa donauerat monaſterio. Secūdò inducebat inſtrumentū ſnīæ archiepi Mediolan. quā olim tulit ex delegatione Ludouici imperatoris ſupradicti contra A. nepotē Luitardi pręd icti, qui ſuper his monaſteriū moleſtabat. Tertiò per priuilegia Romanorū imperatorū, & pręſertim Henrici, qui oīa pręd icta monaſterio cōfirmabat, vel ēt conferebat. Quartò per inſtrumēta locationū. Teſtes etiā ſuper hoc induxit: per quos omnia intendebat probare prædicta ad ſuū monaſteriū pertinere. Cōtra pręd icta fuit ex aduerſo rñſum, & primò priuilegio Luitardi: contra ꝙ multa proponebantur: Primò ꝙ conſumptum erat in annotatione indictionis. Secundò charta vetuſtiſſima videbatur, ſcriptura recētior apparebat. Tertiò quia falſum ſigillum videbatur appoſitum: & hoc apparebat per imaginem ipſius ſigilli, & per literas ipſius, quæ proprium nomen Luitardi non videbātur exprimere, ſed potius hoc nomen Lotarius. Itē cera ſigilli ab interiori parte vetuſtiſſima erat: cera quę videbatur appoſita ab exteriori parte, quaſi ad conſeruationē ſigilli, recens erat & mollis, ꝙ cum diligenter inueſtigatum fuiſſet, repertū fuit, ꝙ charta ſub vetuſto ſigillo fuerat perforata, & per glutinum nouę ceræ, quæ poſita erat exterius quaſi ad conſeruationem ſigilli, vitioſe fuit ipſi chartæ ſubiunctum, & eadem ſpecie falſitatis cætera ferè priuilegia Romanorū imperatorum, pręter priuilegium Henrici, vel falſa reperta ſunt, vel falſata. Sed priuilegium Henrici ad fidem faciendā non ſufficiebat: quia nō erat publica manu confectum, nec ſigillum habebat authenticū, ex eo ꝙ erat de media parte cōſumptū, nec plus de proprio nomine apparebat, niſi hæc vox (icus) cū hac additiōe, Dei gratia: ita ꝙ ex literis illis non poterat magis probari ꝙ eſſet Henrici, quam Ludouici. Inſtrumentum etiā ſententiæ multis modis videbatur ſuſpectum: tum quia quædam lituræ apparebāt in ipſo, tum quia ſubſcriptio notarij videbatur alterius manus fuiſſe quā ſubſcriptio inſtrumenti, & tñ notarius cōfitebatur ſe propria manu inſtrumentū ſcripſiſſe, & litera recentior videbatur quā charta, & atramentū aqua videbatur infectum, vt antiqus appareret. In omnibus aūt priuilegijs quæ poſteriora erant, nulla de ipſa ſnīa mentio habebatur, & ſi inſtrumentum ſentētiæ legitimū eſſet, tamen quia inter alios lata fuit, & res inter alios acta nō nocet aliis, nec atteſtationes nocebant, cū inter alias perſonas receptæ fuiſſent. Sed priuilegium Henrici videbatur cōfirmatorium, & donatorium extitiſſe: vnde videbatur, ꝙ Henricus dominiū rerum donatarum monaſterio cōtuliſſet, quamuis ex forma petitionis, quę in ipſo priuilegio continetur, confirmatorium videatur. Vt ergo intelligat eo modo quo magis valere poſſet, diſtinguendū videbatur, vt Hēricus alia donauerit, & alia confirmauerit: quia eadē non poſſunt confirmari & donari, confirmantur prius habita & poſſeſſa, donantur quæ adhuc habita non ſunt: vnde illa nō poterant intelligi per priuilegium illud donata, ſed confirmata: quia quod meum eſt, ex alia cauſa meum fieri non poteſt, niſi deſierit eſſe meum: cum ergo priuilegium Henrici confirmatorium tantum fuerit, quo ad illa quæ deducta fuerant in iudicium ſi principale non tenuit, nec acceſſorium, per inſtrumēta vero locationum non eſt probata proprietas. nec poſſeſſio, cum ad probationē rei ſuæ, ſeu defenſionem non ſufficit locatio facta. poſtquam vero ſuper his fuerit diutius litigatum: quia legitime probata non fuerant quæ petebantur ad monaſterium pertinere, ab impetitione ipſius procuratorem archiepiſcopi dominus Papa abſoluit nomine Mediolan. eccleſiæ: quoniam cum obſcura ſunt iura partium, conſueuit contra eum qui petitor eſt iudicari. Nota quòd libellus poteſt concipi in perſona procuratoris, nomine tamen eccleſiæ. Item in libello poteſt apponi, ſaluo iure addendi vel diminuendi. Item nota hanc decretalem ad cognoſcendam falſitatem priuilegiorum, & inſtrumētorum primo in annis Domini, & indictione. Item ex qualitate chartæ. Item ex ſigillo priuilegij. Item ex ſcriptura notarij. Item res inter alios acta alijs non obeſt. Item res intelligi debet vt potius valeat quam pereat. Item aliud eſt quod confirmatur, & aliud quod donatur. Item quod meum eſt, ex alia cauſa meum fieri non poteſt. Item ſi principale non tenet, nec acceſſorium. Item facta locatio non probat dominium, nec poſſeſſionem. Item ſententia formatur in perſonam procuratoris. Item cum obſcura ſunt iura partium, iudicandum eſt pro poſſeſſore.

¶*Glo. ſeq. cum duabus ſequentibus ponit tria notanda, & de ſingulis remittit.*

d ¶[*Petebat.*] Habens mandatum à capitulo ſuo: aliàs non auditur. s̄. de tranſac. cap. contingit. niſi cauiſſet de rato 1. s̄. de offi. deleg. coram. De hoc dixi s̄. de reſcrip. edoceri.

1 Pōderat Hoſt. in p̄curatore rei, ꝙ hic ēt nō dr ꝙ p̄curator archiepi, q reus erat habuit mādatum. niſi ab archiepiſcopo, p ꝙ p̄bat p̄latū ſine capitulo poſſe ſtare in iudicio, & remittit ad iſtā decr. edoceri. & decr. primā de procur. Io. And.

e ¶[*Procuratore tuo.*] Et ita eſt concipiendus libellus in perſonam procuratoris nomine eccleſiæ, argum. C. de epiſc. & cleri. l. omnes. §. hoc nihilominus. de hoc dictum eſt ſuprà de elect. querelam.

f ¶[*Cum honore.*] Et ſic patet, quod libellus generalis poteſt offerri. s̄. de reſti. ſpol. cum ad ſedem. vbi de hoc plenius dicitur, ſupra de libel. obla. cap. 2.

¶*Gloſſa ſeq. obijcit, & ſoluit.*

g ¶[*Obtinuerat.*] Sed ſi obtinuit in poſſeſſorio, qualiter modo petit, cum habuerit poſſeſſionem? Dicas quod obtinuit in poſſeſſorio cauſa rei ſeruandæ. s̄. de iudic. examinata. ſed archiepiſcopus recuperauit poſſeſſionem infra annum offerendo cautionem coram epiſcopis Regin. & Mutin. & præterea monaſterium non ſtetit in poſſeſſione, ſed archiepiſcopus. ſupra de ſequeſtra. ad hoc.

¶*Glo. ſeq. ponit opi. quam. reprobat & remittit.*

ſententiā epiſcopi Veroñ. Hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis: ſaluo in omnibus iure addendi,[a] vel diminuendi, ſatagens comprobare omnia quæ præmiſſa sũt, ad ſuum monaſterium pertinere[b]. ¶Primò per priuilegiũ Luitardi comitis quondam epiſcopi Lucani†, qui monaſterium ipſum fundauerat, & ei quæ præmiſſa ſunt donauerat vniuerſa. ¶Secũdò per inſtrumentũ ſentẽtiæ Aſperti quondam Mediolanenſis archiepiſcopi, quam ex delegatione Ludouici† imperatoris tulit ſuper his pro monaſterio, contra A. præfati Luitardi nepotem, qui ſuper his monaſteriũ moleſtabat. ¶Tertiò per priuilegia Romanorum imperatorum, & præſertim Henrici, qui præmiſſa omnia monaſterio confirmabat, vel etiam cõferebat[c]. ¶Quartò per inſtrumenta locationum, quas fecerant diuerſis perſonis abbates monaſterii memorati. Teſtes quoque produxerat, per quos nitebatur probare, quod monaſterium à ſexaginta annis, & citra†, & à quinquaginta annis & ſupra[d] poſſederat ſupradicta: & quod fama publica erat, ea omnia præfato monaſterio à iam dicto Luitardo fuiſſe donata. ¶Sed contra priuilegium donationis à procuratore tuo multa fuerunt obiecta. Primò, quia ibi maximè apparebat conſumptum[e] (videlicet in annotatione indictionis[f]) vbi potuiſſet falſitas facilius deprehendi. Secundò, quia cum charta vetuſtiſſima videretur[g], recentior apparebat ſcriptura, tanquam non illo tempore facta fuiſſet. Tertiò, quia falſum ſigillum vitioſè videbatur appoſitum: eo quod à media parte ſigilli apparebat quædam imago, non cum mitra in capite, ſed cum pileo: nec inducta pontificalibus, ſed regalibus indumentis†, tenens in manu non baculum paſtoralem, ſed quaſi ſceptrum regale, cuius facies non apparebat integra, ſed dimidia[h], tamquam in illa medietate reſpiceret aliam mediam, quæ tamen tota vacua remanebat, ſed quædam imago videbatur ex ea fuiſſe deleta: quia cera in ea parte, nec in colore, nec in planicie, reliquæ parti ſimilis apparebat: vnde non epiſcopi, ſed imperatoris videbatur fuiſſe ſigillum: quia† in vna medietate, Cæſaris imaginem exprimebat: & in altera medietate p̃ſumebatur vel filii, vel coniugis imaginem habuiſſe: nam & in ipſo ſigillo nullæ aliæ literæ apparebant, niſi quæ nomen proprium cum hac adiectione, Dei gratia, deſignabãt. Sed cum proprium nomen ipſius epiſcopi fuerit Luitardus, in nomine proprio quod exprimebat ſigillum, deletæ[i] fuerant duæ literę[k], ſecunda quę erat inter L. & T. & ſexta, quæ fuerat inter r. & v. ita ꝗ ſi ſecũda o. & ſexta fuiſſet, i. proculdubio non Luitardus, ſed Lotarius, legeretur: ꝗ etiam inde conuinci† poterat, ꝗ ſecundũ diſpoſitionem aliarum literarum inter L. & t. non erat ſpatium, niſi quòd potuiſſet vnã literam continere, cum ſecundum integritatem huius nominis, Luitardus, inter l. & t. duæ literæ ſint diuerſæ. Prætereà inter r. & v. tam modicum erat ſpatium, vt in eo nec hæc litera, d, quæ maius occupat ſpatium, ſed hęc litera, i. quæ minimum occupat, videretur formata fuiſſe. Rurſus cum cera ſigilli ab interiori parte vetuſtiſſima eſſet, cera quæ poſita erat ab exteriori parte, quaſi ad cõſeruationẽ ſigilli, recẽs erat, & mollis†. Quod cũ diligenter inueſtigatũ fuiſſet, certo certius eſt cõpertum, ꝗ ſub

a ¶*Iure addendi.*] Dicunt quidam argum. huius literæ, quod verba iſta ſemper ſunt ponenda in libel. argum. Inſtitu. de actio. §. ſi minus. Sed non eſt neceſſe quod ponantur, niſi quis velit ponere ad cautelam: quia vſque ad lit. conteſta. poteſt mutari vel addi, vel diminui libellus. C. de edẽ. l. edita actio. 1 de hoc dictum eſt ſuprà de libel. obla. c. 2.

1 De hoc articulo vide ibi plene per Decium, Cagnolum, & alios.

b ¶*Pertinere.*] verbũ iſtud pertinere, latiſſimè patet. ff. de verb. ſign. verbum iſtud pertinere. vnde per hoc deduxit in iudicium quicquid iuris habebat in rebus illis, ex quo nullam cauſam adiecit. ff. de exceptio. rei iudi. & an eadẽ. §. actiones. & de hoc dixi ſuprà de libel. obla. cap. 2. & 2. quæſtione. 8. cap. per ſcripta. §. libellorum.

† Licineñ.

c ¶*Conferebat.*] tamquam dominus prædicti comitis, qui feudũ alienare non poſſet ſine licentia domini, vt in conſtitutione Frideri. de feudis. & C. de iure emphy. l. vltim. argument. infrà de dote poſt diuor. reſtitu. cap. nuper. ſed hæc collatio ad alia, & confirmatio ad alia refertur: vt infrà ſequitur. eodẽ cap. Vincen.

† Loduici.

d ¶*Et ſupra.*] Hoc vult dicere litera iſta, quidam teſtes dicebãt, quod monaſteriũ poſſederat xl. annis citra; alij dicebant quod per quinquaginta annos, & ſupra. ſed verè non probant: quia ſi hoc fuiſſet probatum, obtinuiſſet monaſteriũ, & ideo dicit: nitebatur probare.

† infra, legit. in antiquis.

e ¶*Conſumptum.*] Conſumptio, vel ratio obeſt in nominibus iudicium, in data, in remotione appellationis: vt dictum eſt ſuprà eo. c. ex literis.

¶*Gloßa ſequens ponit quòd indictio inſcribenda eſt in inſtrumentis, & quomodo diſcernatur.*

f ¶*Indictionis.*] Indictio enim conſueuit poni 2 in priuilegijs, & inſtrumentis: vt hic, & 23. diſtin. in nomine Domini. & 73. diſtin. in nomine patris. in fi. anni Domini ſunt ponendi, & nomen imperatoris & menſis & dies, & hoc totum legitur in Authen. vt nomen impera. docu. præpo. colla. 5. editio tamen inſtrumentorum debet fieri aduerſario ſine die & conſule, & indictione, & annis Domini: quia inſpectio inſtrumentorum præſtat materiam fabricandi falſum. ff. quemad. teſt. ape. l. 2. §. diem aũt. niſi qs vellet agere de falſo: vt hic, & C. de contrahen. & commit. ſtipu. optimam. Nota ergo quid ſit indictio, ad hoc vt ſcias an inſtrumentum falſum ex indictione diſcernatur. Eſt enim indictio quidam numerus annorum conſtans ex tribus luſtris, id eſt quindecim annis 3: & debet poni in principio cuiuslibet inſtrumenti, vt dictum eſt. incipiens à prima indictione per totum annum dicit, indictione prima. In ſecundo anno dicit, indictione ſecunda, & ſic vſque ad xv. & xv. ann. finito iterum incipit à prima indictione: & ſic fiet perpetuo. Si ergo vis ſcire falſitatem inſtrumenti, vel priuilegij per indictionem, vide quotus annus domini ponatur in inſtrumento, & quota indictio ibi ponatur, & illos annos domini diuidas p xv. & quicquid ſupereſt à xv. ita quod non† compleat xv. additis ibi tribus, talis debet eſſe indictio in inſtrumento. & ſi non eſt ibi talis indictio, falſum eſt inſtrumentum. & hæc eſt regula ad inueniendum indictionem. Tres annos domini appone 4 pro indictionibus regulariter, & partire per quindenum numerum, & quotus numerus remanet infra xv. tanta eſt indictio: & ſi facta diuiſione remaneant xv. tantum. xv. eſt indictio.

2 Quid ſi non fuerit poſita: vel ſi erratũ ſit in ea: quia nõ concordat cũ anno. videqđ dicā ī fi. 6. li. ſup data Io. And.

3 Nã v. anni faciũt vnũ luſtrũ. ff. locati. itẽ quęrit. §. q impleto. Io. An.

† Dictio, ī. dumentis, deeſt ī nõnullis. vetuſtis exemplaribus.

† Alias, deeſt hæc negatio.

† quod

4 Quia anno natiuitatis Dñi tertia erat indictio. Io. And. in nouel.

Additio. Vnde verſus:

*Si per quindenos domini diuiſeris annos.*

*His tribus adiunctis, indictio certa patebit.*

*Si nihil excedit, quindena indictio currit.*

g ¶*Videretur.*] Nota quod ex qualitate chartæ falſitas deprehenditur. infrà de crimine. falſi. capit. licet. §. eos. & hic ſit comparatio chartæ ad literam, ſicut alibi fit comparatio ſcripturæ ad ſcripturam 5. C. de fide inſtru. l. comparationes.

† conijci.

5 De hac cõparatione ex qbus inſtrumentis fiat, per quẽ & qualiter & đ ipſius effectu no. plenè p Hoſtien. in sũma huiꝰ ti. §. 3. 4. & 5. Io. And.

h ¶ *Dimidia.*] Ad hoc enim vt ſigillum ſit authenticum, debent apparere characteres & orbita. ff. qui teſtamen. facere. poſſ. ad teſtium. §. ſignum. & de pœnis. diſtinctio. 2. principium inquit. verſi. quid namque boni, & cætera.

i ¶ *Deletæ.*] Non enim dicuntur literæ ſignatę vbi nomen deeſt. ff. qui teſtamenta. facere poſſunt l. ad teſtium. §. ſi quis ex teſtibus. & ſi quis non habet proprium ſigillum, cum alieno ſignare poteſt. C. de teſt. ſi vnus. ſed exprimendum eſt hoc; vel forſitan non tenet hoc in contractibus, præcipuè magnarum rerum, & etiam principum. infrà de appellatione ſignificauit. & literæ illæ deletæ fuerant de ipſa cera ſigilli.

† Adde q̃ detrahunt fidei ſigilli ī l. duo sũt Titij. & ibi Bar. & Do. ff. de teſta. tut.

k ¶*Duæ literæ.*] ſcilicet. v. & i.

¶*Gloßa*

*Gloſſa ſequens quærit, & ſoluit.*

a ¶*Publica manu.* ] ſed nonne ſufficeret priuata, habens ſubſcriptionem trium teſtium. C. qui po. in pig. hab. ſcripturas. & 16. q. 3. placuit. §. poteſt. verſi. is autem? Reſpondet quidam ꝙ non, niſi teſtes viuant. argumen. ſ. eo. c. 2.

k ¶*Valere.* ] Sic ergo facienda eſt interpretatio, vt res de qua agitur magis valeat quam pereat. j. de ver. ſig. abbate. infrà de priuileg. in his. 12. quæſtione. 2. ſi quos de ſeruis. & ff. de re. du. quotiẽs. & ff. de ver. ob. quotiens in ſtipulationib. arg. contra. ſ. de offi. delega. cum ſuper. & ff. de iure codi. l. 1. & ff. de re. du. in ambiguo. & ff. de hære. inſti. quotiens.

b ¶*Magis.* ] Poterat tamen alio modo probari vtrum fuerit Henrici, vel Ludouici, videlicet per chronicam imperatorum, ex annis dñi, & indictione.

c ¶*Lituræ.* [id eſt, cancellaturæ, ſiue raſuræ. alibi dicuntur interleta. C. de teſta. l. ſi vnus.

d ¶*Profiteretur.* ] id eſt, confitebatur per ſe feciſſe completionem inſtrumenti. in Authẽ. de tabel. §. 1. colla. 5. & infrà. de priuil. cap. cum olim.

e ¶*Mentio.* ] Nota in priuilegijs mentionem eſſe faciendam ſententiæ, vt hic videtur: & et cōpoſitionis. j. de dec. ex multiplici. ſic etiam in reſcriptis faciẽda eſt mentio de priuilegijs. ſ. de reſcrip. cum ordinem. & vnum reſcriptū debet facere expreſſam mentionem de alio reſcripto, ad hoc vt ipſū tollat. ſuprà de do. & contu. ex literis. Item vnum priuilegium de alio. infrà de præſcrip. c. veniens.

f ¶*Inter alios.* ] Sed 1 nonne quia ſciebat cauſam ſuam agi, imo quia ipſe iudex fuerat, & ꝓ monaſterio iudicauit, ſibi præiudicauit. ff. de re iudi. ſæpe. ff. de pign. fideiuſſor. 2. reſponſo. infrà de re iud. ſuborta? Dic quod tunc actū fuit ſolū poſſeſſorio, ꝙ non præiudicat in petitorio. Vel hoc ideo fuit, quia delictum per ſonæ, & c. 16. quæſt. 6. ſi epiſcopum.

g ¶*Acta.* ] ſic ſuprà de teſti. veniens. 2. quæſti. 5. interrogatum. hæc regula ponitur. j. de re iudi. capit. penulti. vbi de hoc.

vetuſto ſigillo charta fuerat ꝑforata, & per glutinũ nouę ceræ, quæ poſita fuerat exterius quaſi ad conſeruationẽ ſigilli, vitioſè fuit ipſi chartæ ſubiunctum. Eadem falſitatis ſpecie, per vitioſam videlicet appoſitionem ſigilli cętera ferè priuilegia Romanorum imperatorum, præter priuilegium Henrici, vel falſa reperta ſunt, vel falſata. Sed & ipſum Henrici priuilegium ad fidem inſtruẽdam † nō videbatur ſufficere, quia nec erat publica [a] manu confectum nec ſigillum habebat authẽticũ, eo ꝙ erat ex media ferè parte conſumptũ, nec plus de noĩe proprio, niſi vltima medietas, videlicet, icus, nec de cęteris literis, niſi hæc adiectio, Dei grã, apparebat; ita ꝙ ex literis ipſis nō magis [b] poterat cōprobari fuiſſe ſigillum Henrici, quã Ludouici †. ¶Inſtrumentũ quoq; ſñię multis modis inueniebatur ſuſpectum, tũ quia in ipſo quædã apparebãt liturę [c]; tum quia ſub ſcriptio † notarij videbaĩ manus alterius fuiſſe, q̃ ſubſcriptio inſtrumẽti: cũ tñ notarius in ſubſcriptiõe profiteret [d], ſe inſtrumentũ manu propria cõſcripſiſſe. Litera quoq; recentior videbaĩ q̃ charta, & aqua videbatur encauſtum † infectũ vt antiquus appareret. ¶In oĩbus autẽ † imperialibus priuilegiis, quæ poſteriora fuerant, nulla eſt habita mẽtio [e] de illa ſñia, quamuis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luitardi, qui dicebatur donationẽ feciſſe. Porrò ſi legitimũ eſſet inſtrumentum ſententię, per illã tñ ſentẽtiam nullũ Mediolañ. archiepiſcopatui pręiudicium poterat generari, cũ ipſa ſñia lata fuerit ĩter alios [f]: & res inter alios acta [g], alij nõ pręiudicet † . Nec atteſtatiões, quę cõtinebãtur in inſtrumẽto ſñiæ, per quas legitima donatio Luitardi videbaĩ eſſe probata, poterant eidẽ archiepiſcopatui nocumentũ [h] aliquod irrogare: cum inter alias perſonas, & in alio iudicio receptæ fuiſſẽt. ¶Cæterum memorati Hẽrici priuilegium, quod non ſolum confirmationis. ſed etiã donationis videbatur fuiſſe, vnde rerum dñium donatarum intelligi fortè poterat monaſterio acquiſitũ: q̃uis ex forma petitionis [i], q̃ in ipſo priuilegio declaratur, cõfirmatorium videretur, vt tñ intelligatur eo modo, quo magis poſſet valere [k], diſtinguendũ videbaĩ, vt idem Hẽricus alia donauerit, & alia cõfirmauerit: cũ eadem legitime nequiuiſſent [l] cõfirmari [m] pariter, & donari: cõfirmari, tã quã prius & habita & poſſeſſa: donari, tãquam nõ † tradita & cõceſſa: ac per hoc illa non poterant intelligi per priuilegiũ illud donata, ſed cõfirmata: cũ iuxta † legum ſanctiones, ꝙ meũ eſt [n], ex alia cauſa meum fieri nõ poſſit, niſi deſierit eſſe meũ; & infrà. ¶Cũ igitur priuilegium Henrici confirmatorium tm̃ extiterit, ſaltẽ quoad illa, quę deducta ſunt in iudiciũ; ſi principale non tenuit, nec acceſſoriũ [o], quod ex eo, vel ob id dignoſcitur eſſe ſecutũ; & infrà. ¶Per inſtrumenta vero locationis nec eſt vtriq; † probata proprietas, nec ad plenum poſſeſſio, cũ ad probatio-

l ¶*Nequiuiſſent.* ] & ita talia debẽt eſſe ſubiecta, qualia permittũt prædicata. Lau.

¶*Gloſſa ſequens. alleg. vnam concor. & tria contraria.*

m ¶*Confirmari.* ] Videtur quod idem non poſſit dare & confirmare. ff. de iur. omn. iudi. & quia. Sed contra videtur 63. diſt. in ſynodo. & 23. diſtin. in nomine domini. & ſuprà de elect. cap. cum inter canonicos.

n ¶*Quod meum eſt.* ] ſic Inſtit. de act. §. ſic itaquæ. ff. de acqui. poſ. poſſideri. §. ex pluribus & Inſti. de leg. §. ſed ſi. C. de contrahen. empt. cum res. & l. ſi mater. ff. de contrahen. emp. ſuę rei. C. de iure dot. auia. argu. vbi dicitur, quod cum patri iam prouiſum ſit per legem, vt habeat actionem ad repetendam dotem, ſi pactum faciat, non naſcitur ex hoc actio, cũ iam eam habeat à lege. ea. tamen poſſeſſio pluribus ex cauſis habetur ff. de acqui. poſ. poſſideri. §. ex pluribus. licet enim vnum ſit genus poſſeſſionis, multæ tamen ſunt eius ſpecies: vt ead. l. poſſideri. §. vl. licet ergo ex pluribus cauſis poſſit fieri traditio rei. argumen. ff. de ſol. cum quis. §. de peculio. ex vna tamen do minium acquiritur. 3 argument. ff. ad l. Fal. fundo. & l. ſi à me. & C. loca. ad probationem. præterea ex hoc videtur quod ſi aliquis plures titulos ſui dominij aſſignet, cum hoc eſſe non poſſit, ſuccumbat. arg. infra de conceſ. præbend. poſt electionem. & C. de contrahen. emptio. l. 4. & l. ſi ancillam. tamen licet ratione vnius tituli ſit effectus dominus, ratione alterius tituli compe tit exceptio, licet iſte titulus nullus eſſe videatur 4 ff. de excep. l. nemo.

h ¶*Nocumentum.* ] Illas enim poſſet approbare, ſed cogi nõ poterat. argumen. ſuprà de teſti. cum cauſam. & cap. conſtitutus. & cap. veniens 2. cum inter alias perſonas receptæ fuiſſent ſed ſi in alio iudicio tantum, & inter eaſdem perſonas receptę fuiſſent, tunc tenetur illas ratas habere ſi ſint publicatę. argu. C. de lib. cau. l. iubemus; & ſuprà de proba. cap. vlt. & ſ. de teſt. cauſam quæ. & idem eſt ſi coram arbitro recepti ſunt, cum diſtinctione tamen illius legis. C. de teſti. l. vltim. & ſuprà. de teſti. cap. præſentata. B.

*Gloſſa ſequens tria elicit argumenta.*

i ¶*Petitionis.* ] Argumen. quod reſponſum conformandum eſt petitioni. ff. de inter. act. de ætate. Item argumen. quod ex forma petitionis formanda eſt ſententia: quia ex petitione apparet qualiter, & de quo ſit actum. infrà de accuſatione qualiter & quando. & infrà de ſimo. capit. licet Helv. 2 Et eſt argument. quod libellus ſit dandus, aliàs de prædictis conſtare non poſſet.

¶*Glo. ſeq. ponit v. concor. & alleg. 4. iura.*

¶*Glo. ſeq. ponit 5. concor. alleg. 4. iura in contrarium, & ſol. alleg. etiam Authen. in contrarium, & ſoluit.*

o ¶*Nec acceſſorium.* ] Iſtud regulariter verum eſt, vt ſi principale non tenet, nec acceſſorium. C. de legi. non dubium. & infrà de dote poſt diuor. reſ. & ſi neceſſe. & ſuprà de foro. compe. ſi diligenti. & ſuprà de elect. qualiter. & ff. ad Maced. creditorem. argumen. contra. infrà de iureiur. debitores. & C. ſi aduer. ven. l. 1. & ff. quib. mo. vſuſf. amit. quid tamen. in prin. & l. præcedenti. & illa ſpecialia ſunt. Item contra. C. de epiſ. audien. Authentica. liberi furioſi. vbi tenet legatum, & non tenet teſtamentum. Sed illud ſit in odium filiorum qui negligunt patrem.

¶*Gloſſa ſequens obijcit, & ſoluit.*

† In antiqs legitur: ad ſtruendã.

† Loduici.

† ſuperſcriptio.

1 Hæc gloſſula nõ reperio in vetuſtis exẽplaribus.

† Aliàs, in cauſtũ. eſt aũt encauſtũ librariorũ atramentũ de quo vide Cęliũ Rhodiginũ lib. 7. lectio antiqua. c. 31.

† Etiam.

2 Et ĩ cõſtit. ele. de verb. ſigni. ſæpe. verſ. verũ quia. Io. And. in nouel.

† Vide tex. in l. 3. & ibi Docto. & Bart. ff. iudi. ſol.

† Aliàs tũc.

† In aliquot vetuſtiſſimis ita: cũ iuxta ſanctiões legitimas, qđ meũ eſt ex vna cã, ex alia cã amplius meum fieri non poſſit.

† vtcũque.
† vtrinque.

3 Facit de ele. vt quis duas. lib. 6. Io. And.

4 Ratio, quia nullus plus habet vti pluribus exceptionib. cõtrarijs. j. de reg. iu. nullus pluribus. li. 6. Io. An.

nem rei propriæ, ſiue ad defenſionem non ſufficiat facta locatio[a] & infrà. ¶ Cum autem ſuper his fuiſſet diutius litigatum, quia legitimè probata non fuerant, quæ petebantur ad monaſterium pertinere, ab impetitione ipſius procuratorem[b] tuum nomine tuo, & Mediolañ. eccleſiæ, ſẽtentialiter duximus abſoluendum: quoniã cum obſcura sũt iura partium, conſueuit cõtra eum qui petitor eſt[c] iudicari.

a ¶ *Locatio*. ] ſed hoc falſum videtur: quia ſi ego locaui tibi domum, tu non potes mihi referre quæſtionem dominij: vt ff. de pig.ac.l.ſi pignore.& melius. C. loc.ſi quis conductionis. ff. commoda.l. ita vt. Sed verum eſt ꝙ non refertur quæſtio dominij, ſi agatur illa actione, quæ oritur ex pignoratitia, vel cõmodati, vel locati: ſed ſecus ſi agatur reali actione: quia illa non proponitur tamquam contra commodatariũ, vel inquilinũ: ſed quaſi contra quemlibet poſſeſſorem. ff. ad exhibendũ. de eo. §. 1. & verba iſta ſunt ſumpta. C. locati.l.ad probationem. & argu. ad hoc. C. de præſcri. xxx. vel xl.an. malè agitur. C. de dona.cenſualis. & conductor rem cõductam locare poteſt. 1. ff. loca. qui inſulam. C. eo. tit. nemo.

1 Per qđ videt ꝙ ſcholaris recedẽs poſſit in domo vel camera aliũ ponere in loco ſui: ſed an hoc poſſit inuitis ſocijs: vide in Spe. de iudi. §. 2.ver. circa hoc q̃ri tur.& not. inſtit. loc. §. fi. Ioan. And.

¶ *Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

b ¶ *Procuratorem*. ] Hic ergo formatur ſententia in perſonam ꝓcuratoris. contra. ſ̃. de proba. licet. De hoc not. ſ̃. de elect. querelam.

c ¶ *Qui petitor eſt*. ] quia cum obſcura ſunt iura partium, iudicandum eſt pro reo: vt hic dicit.& ſ̃. de prob. c.ex literis.& cap.in præſentia.& 3. quæſt. 9. indicas.& ff.de act.& oblig. Arrianus.ff.de pœn.reſpiciendum. Inſti. de interdi.§.commodum. niſi in liberali cauſa. ff. de manumiſ. l. antepẽ. & ff.de re iudi. inter pares. Item ſi agatur de inofficioſo teſtamento, potius pro teſtamento iudicatur. ff. de inoffi.teſta. ſi pars iudicantium. Item pro matrimonio. 33. quæſt. 1. ſi quis acceperit.& 30. q.3. c. fi.& iſtos tres caſus & quartum habes. j̃. de re iudi.c.vlt.Ber.

¶Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶ *Non valent literæ ſuper abſolutione voti per cruce ſignatos impetratæ tacita veritate, vel expreßa falſitate.*

## CAP. VII.

†Ca. 1.eo. tit.in 3. cõpil. Et de intellectu huius Decretalis videto notas noſtras hoc loco.

QVod † ſup his[d]: & infrà. ¶ Quæſiuiſti quid agere debeas circa cruce ſignatos, q̃ dicentes ſe ab Apoſtolica ſede redire, ſup abſolutione[e] ſua, ignota[f] Cardinalium ſigilla reportant: cũ eis ſup impedimẽtis[g] expoſitis non fuiſſet de leui credẽdum. ¶ Ad qđ tibi reſpondemus, ꝙ ſi quãdoque talib. literas indulgemus, illis qui perſonas, & facultates eorum plenius nouerunt, hoc modo ſcribimus, vt ſuper impedimentis expoſitis inquiſita diligentius veritate ſtatuãt circa illos, quod animarum ſaluti, & ſuccurſui terræ ſanctæ magis nouerint expedire, prouidẽtes attentius † ne quid in fraudem voti fallaciter confingatur. Vnde ſi tales per ſuppreſſionẽ veritatis, aut falſitatis expreſſionem literas nõ ſolum Cardinalium, ſed etiã noſtras: nec ſolum dubias, ſed ẽt certas conſtiterit impetraſſe, carere volumus[h] impetratis: & eis non obſtantibus[i] ad voti executionem compelli.

QVod ſuper. ] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Ad quod.* Abbas.

CASVS. In archiepiſcopatu Cantuariñ. erant quidam cruce ſignati: mandauit Papa Cantuarieñ. archiepiſcopo, vt eos ad voti executionem compelleret, & dum ipſe eos compellere vellet ad votum ſoluendum, ipſi ſuper abſolutione voti redeuntes ab Apoſtolica ſede, oſtendebant Cardinalium ſigilla ignota: cum ſuper impedimentis quæ exponebant non eſſet eis de leui credẽdum: quæſiuit archiepiſcopus quid agere debeat ſuper his? Et reſpondet Papa, quòd ſi aliquando literas talibus concedit, reſcribit illis qui ſciunt perſonas, & facultates eorum, hoc modo, vt diligenter inquirant veritatem ſuper impedimentis expoſitis, ſtatuentes ſuper hoc, quod animarum ſaluti, & ſuccurſui terræ ſanctæ magis nouerint expedire, & prouidentes ne in fraudem voti aliquid fiat: vnde ſi tales literas impetrauerint tacita veritate, vel expreſſa falſitate: ſiue ſint Cardinalium, ſiue etiam Papæ, & non ſolum dubiæ, ſed etiam certæ: literæ ille non valent, & eis non obſtantibus, debent ad voti executionem compelli. Nota quòd illi qui votum emittunt compellendi ſunt ad executionem ipſius, niſi iuſta de cauſa per ſedem Apoſtolicam ſint abſoluti. Item literæ impetratæ per veri ſuppreſſionem, vel falſi ſuggeſtionem non valent. Item no. ꝙ ſigillo ignoto credi non debet.

d ¶ *Super his*. ] hæc decretal. eſt pars illius. j̃. de vo. quòd ſuper his.

e ¶ *Abſolutione*. ] à voto peregrinationis.

¶ *Glo. ſeq. retractat. de ſigillo ignoto obfuſcato, & noto.*

f ¶ *Ignota*. ] Cum 2 vero ſigilla ignota ſunt, tunc eis non eſt ſtandum, niſi ſint v. aut eo amplius. 98. diſtin. cap.1. & 2. ſi verò obfuſcata ſunt, ſunt ſuſpecta. vt ſ̃. cap. proxim. ff.qui teſta. face. poſſ. ad teſtium. §. ſi ſignata. tunc enim remittunt ad conſignatores, vt agnoſcant ſigilla ſua. ff. quẽad. teſta. ape. ſed ſi q̃s ex ſignatoribus. & ſi quis non agnoſcit ſuum ſigillum, non ideo vitiatur, ſed ſuſpectũ habeatur inſtrumentum. ff. eod.l.1. in fin. cum verò ſigillum notum eſt, tunc creditur talibus literis etiam in præiudicium alterius. ſ̃. de probat. poſt ceſſionem. & cap. 4. quamdiu in contrarium non probetur, 3 vt ibi.

2 Vid Chaſſaneum ad conſuetudines ducatus Burguñ. in fine operis. tit. de cõcluſiõe cõſuet. verſi. Sigue. & ſeq. vbi de materia huius gloſſæ.

† Dictio. attentius, deeſt in aliquot antiquis codicibus.

g ¶ *Impedimentis*. ] cum votum nequeant adimplerẽ.

3 Cõcor.l. ſi ꝓcurato rem. ff. de procurat. & l. ne ſatiſdatio.ff. rẽ ra. hab.

¶ *Glo. ſeq. dat tria ſimilia.*

h ¶ *Carere volumus*. ] quia veritatem debent literæ continere, quia votum reuocant, ſicut illæ quæ reuocant aliàs literas.vt ſ̃.de offi.dele. ex literis. & ſ̃. de dolo ex literis. & ſ̃. de reſcrip. cæterum. & j̃. de re iudi. inter monaſterium. & ita ſeriem rei literæ continere debẽt. j̃.de cohabi. cle.& mu. ſuper eo. Et ita patet hic quòd literæ generales non abſoluunt aliquẽ a voto, nec à ſententia excommunicationis. j̃.de ſen. excom. cum pro cauſa. & arg. ſ̃.de offi. or. ex parte.

i ¶ *Non obſtantibus*. ] Denegabit enim delegatus ſuam cognitionem, vbi delegans denegaret commiſſionẽ. ſuprà de reſcrip.

¶Idem Helienſi Epiſcopo.

¶ *Si de extrauaganti dubitatur an decretalis ſit authentica: aut eſt iuri conſona, & tunc iudicatur ſecundum illam: aut dißona, & tunc Papa conſulitur.*

## CAP. VIII.

†Ca.3.eo. tit.in 3. cõpilat. Et de materia vide Bar. & Doctores in l. cum prolatis.ff.de re iudicata. adde plenè diſputationem noſtram ad literas Apoſto. pro officio Inquiſitionis, q̃ habes poſt Direct.Inquiſito.

PAſtoralis †: & infrà. ¶ Auctoritate præſentium duximus ſtatuẽdum, vt cum aliqua decretalis, de qua iudex merito dubitet, allegatur: ſi eadem iuri communi ſit conſona, ſecundum eam non metuat iudicare: cum non tam ipſius, q̃ iuris cõmunis auctoritate ꝓcedere videatur. ¶ Verum ſi iuri communi ſit diſſona[k], ſecundum ipſam non iudicet, ſed ſu-

PAſtoralis. ] Duo ſunt dicta. ſecundum: ibi, *Verum*. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquando allegantur decretales in iudicijs, de quibus dubitabatur an ſint decretales: de quibus non conſtat per bullam: quæſitum fuit à Papa quid iuris eſſet? Super hoc ſtatuit Papa, vt ſi aliqua decretalis allegatur, de qua iudex dubitet, ſi illa conſonat iuri communi, ſecundum illam non dubitet iudicare, cum ſecundum ius commune potius iudicare videatur. Sed ſi iuri communi ſit diſſona, non inducet ſecundum ipſum, ſed conſulat ſuperiorem de illa. Nota diſtinctionem huius decret. circa decretales, de quibus dubitatur an ſint decretales, vel non.

¶ *Gloßa ſequens diſtinguit in reſcripto an ſit contra ius, an aliàs iniquum in decre. an ſit præter ius, an contra conſuetudinem.*

k ¶ *Dißona*. ] Not. quòd ſi aliquod reſcriptum ſit contra ius, ſtatim eſt abijciendum. 25. quæſt. 2. reſcripta. non enim ratione reſcripti recedendum eſt à iure communi: vt ſuprà. de reſcri. cauſam quæ. & ſ̃. de ætate & qualitate. eam te. imo auferendum eſt de manibus tenentis, & dandum eſt principi. C. de paga. & ſacri. cor. l. ſicut ſacrificia. ſed ſi non eſt ex toto contra ius, ſed aliàs ſit iniquum: tunc expectandum eſt ſecundum mandatum. ſ̃.de offic.deleg.cap.ſi quando. & in Authen.vt nulli iudi. §. ſi verò. coll.9. Si autem aliqua decre. eſt præter ius, non ſtatim eijcitur, ſed conſulitur ſuperior, vt hic dicit: & hoc ideo quia cum inter aliàs decr. allegatur, præſumitur 4 quòd ſit decretalis. arg. 20. quæ. 1. quem progenitores.

4 Hoſt. dicit, ꝙ licet in aliquo volumine decretal. ſcripta ſit aliqua decretalis, non habebitur pro decretali, niſi cõiter in alijs habeatur Io. And.

nitores. Si autem decretalis obuiat conſuetudini, præualet conſuetudo: modo conſuetudo ſit probabilis, & legitimè ſit perſcripta. ſ. de conſue. cap. vlti. ſ. de conſti. cum omnes. & ſ. de eo. qui mit. in poſ. cum veniſſent. 1 niſi princeps per ſuum ſtatutum intendat tollere conſuetudinem. ff. de ſepul. vio. l. 3. §. diuus.

1 Concor. l. 2. & ibi Bal. C. q̄ ſit lōg. conſuet. & glo. Bart. & Cyn. in l. rē nō nouam. C. de iudi.

periorem conſulat [a] ſuper ea.

¶Idem Epiſcopo ſancti Andreæ, & abbati de Broch.

*¶Poſt publicatas atteſtationes vſq; ad concluſionem, poſſunt inſtrumenta produci. hoc primò. Conſuetudo loci facit, inſtrumentum authenticum. hoc ſecundò.*

CAP. IX.

CVm † dilectus: & infrà. ¶Ad ſecundam quæſtionem duximus reſpōdendum, quòd vtraque † pars poteſt inſtrumenta, etiam poſt publicationem [b] atteſtationem, vſque ad diffinitiuæ ſententiæ calculum exhibere, antequā ſit in cauſa concluſum [c]. ¶Super tertio verò articulo reſpōdemus, quòd ſi conſuetudo illius patriæ obtinet approbata [d], vt inſtrumentis illius regis fides adhibeatur, vos ea ſecurè poteritis admittere:

† C. 4. eo. tit. in 3. compi. Et de materia vid̄ Bar. in l. diui fratres. ff. de pç. & Rotā deciſio. 172. in antiquis Bar. & Pau. de Caſ. in l. admonendi ff. de iureiu. Oldr. conſi. 305. inci. vr̄ dicendum.

† vtralibet.

aliàs ſuccumbit conſuetudo. j. de re iudi. cum cauſam quæ.

a ¶*Conſulat.* ]& interim pendente relatione iudex ſuperſedeat cauſæ. arg. ſ. de offic. deleg. licet. & C. de rela. l. 1. & 2. q. 1. nomen præsbyter.

CVm *dilectus.* ] Duo ſunt dicta. ſecundum. ibi: *Super tertio.* Abbas.

CASVS. Quia inſtrumentorum appellatione continentur & teſtes: & poſt publicationem teſtium alij teſtes non poſſunt produci; dubitatum fuit, vtrum poſt publicationem atteſtationum inſtrumenta produci poſſint vſque ad ſententiam, antequam ſic concluſum in cauſa.

*¶Glo. ſeq. ponit duplicem dubitationis cauſam.*

b ¶*Poſt publicationem.* ] Dubitatio forte fuit illa: quia forte diu tacuit, cum proteſtari, vel edere debuiſſet. ff. de eden. l. 1. §. edere. & §. edenda. 2 Vel illa erat dubitatio: quia poſt publicationem teſtium non licet producere alios teſtes, vnde videbatur quòd non liceret producere inſtrumentum: quia nomine inſtrumentorum continentur & teſtes. ſ. de teſtib. cogen. peruenit. ff. de fide inſtru. l. 1. ſed non eſt ita, quia in inſtrumentis non timetur ſubornatio, ſicut in teſtibus, quia ex multis cauſis, & facilius deprehenditur falſitas inſtrumentorum quam teſtium: vt ſ. eod. inter dilectos. & ſ. de probat. licet. Vinc.

2 Parum faciunt. dicūt q̄d ſit edere, & quot ſunt inſtra, quibus quis vtit. Io. An.

c ¶*Concluſum.* ] id eſt renunciatum allegationibus, & omnibus alijs probationibus. ſ. de cau. poſ. paſtoralis. & ſ. de procur. auditis.

SVPER TERTIO. Conſuetudo erat partibus Scotię; quòd aliquis per inſtrumenta regis probabat intentionem ſuam in iure: dubitauerunt iudices iſti, vtrum inſtrumenta illius regis admittere debeant in cauſis? Reſpondet Papa conſultus, quòd ſi conſuetudo illius patrię obtinet approbata, vt fides adhibeatur inſtrumentis illius regis: & ipſi poterunt ea in cauſis admittere, præſertim cum rex ipſe tantæ fuerit honeſtatis, q̄ ipſius inſtrumenta maximè habeantur auctoritatis in partibus Scoticanis. Nota quod inſtrumenta poſſunt produci vſque quo concluſum ſit in cauſa, vel vſque ad terminum ad hoc præfixum. Item inſtrumentes regis creditur ſi cōſuetudo hoc obtineat. Item ex qualitate perſonæ approbatur, vel reprobatur inſtrumentum.

*¶Gloſſ. ſequens ponit de virtute conſuetudinis.*

d ¶*Approbata.* ] Nota, q̄ conſuetudo facit aliquod inſtrumentum authenticū, quod aliàs non eſſet: & conſuetudo dat alicui iuriſdictionem, qui aliàs habere non poteſt. ſ. de arb. dilecti. ſ. de fo. compe. cum contingat. 3 ſic & conſuetudo facit aliquem illegitimum, qui aliàs eſt legitimus ad promotionem. j. de cleri. coniuga. cum olim. & perſonas legitimas ad matrimonium facit illegitimas. j. de cogna. ſpi. ſuper eo. Bernard.

3 Concor. l. 1. & ibi Bar. C. ad velle. & in Auth. de inſtrum. cap. §. oportet.

e ¶*Honeſtatis.* ] Not. q̄ ex qualitate perſonæ approbatur inſtrumentum. ff. de eden. ſi quis ex argentarijs. §. 1. & j. de præſcr. ad audientiam. & j. de præſump. illud.

CVm *Ioannes.* ] In prima parte ponitur proceſſus cauſæ principalis. In ſecunda ꝓceſſus cauſæ appellationis: ibi, *Cum igitur.* In tertia diffinitio ipſius cauſæ appellationis: ibi, *De conſilio.*

CASVS. Ioannes eremita coram iudicibus ciuitatis Viterbij petebat à Petro conciue ipſius 130. lib. Seneñ. ex cauſa

præſertim cū ſupradictus rex tantæ fuerit honeſtatis [e], quòd ipſius inſtrumēta maximæ auctoritatis ſint in partibus Scoticanis †.

† Scotianis.

¶Idem Petro ciui. Viterbieñ.

*¶Falſitas inſtrumenti, vel quod deeſt inſtrumento probari poteſt per teſtes.*

CAP. X.

CVm † Ioannes eremita à te centum & triginta libras Senen. ex cauſa mutui, coram Donadeo & Ioanne iudicibus Viterbieñ. petijſſet: & tu ex aduerſo proponeres, q̄ cum idem in centum & octoginta libris tibi pro pretio domus, quam eidem vendideras, teneretur, centum triginta libras ex illis non immeritò debebat cōpenſare [f]. Tandem cū ſuper hoc, & quibuſdam alijs

† C. vnic. eo. tit. in 4. compil. Et de intellectu vide Fabrum Inſti. de inutil. ſtipul. §. itē verborū.

mutui. Ex aduerſo propoſuit idem P. q̄ idem Ioan. tenebatur eidem in 180. lib. pro pretio cuiuſdam domus, quam ipſe P. ei vendiderat: vnde petebat vt 130. ſibi deberet compenſare, & reſiduum ſibi debere perſolui: petijt inſuper d. Ioan. poſſeſſionem ipſius domus ſibi tradi vacuam & liberam. lite cōteſt. ſup hoc & alijs articulis, cum fuiſſet hincinde aliquādiu diſputatum, iudices auditis atteſtationibus, & allegationibus condemnauerunt iſtum P. vt eidem Ioā. poſſeſſionem prædicte domus vacuā, & liberam traderet: ab hac ſententia dictus. P. ad ſedem Apoſtolicam appellauit: Papa dedit T. capellanum ſuū partibus auditorem, coram quo ex parte ipſius P. fuit propoſitum, venditionem ipſius domus non puram, ſed conditionalem fuiſſe: & ideo ipſum nō teneri ad traditionē ipſius: Ad hoc probādum quatuor teſtes induxit, cum eſſet nouum capitulum pendens ex veteri. Qui iurati dixerunt, ſe interfuiſſe contractui inter ipſum. P. & Ioan. ſuper eadem domo celebrato pro certo pretio, hac adiecta conditione, vt idem P. domum ipſam inhabitaret in vita ſua, & poſt eius obitū domus illa remaneret M. & A. filijs ipſius P. nepotibus ipſius Ioan. de anno. menſe, ac die quo facta fuit venditio, dixerunt ſe nō recordari. dictus I. vēditionem non conditionalem, ſed puram fuiſſe decebat: Ad hoc probandum induxit inſtrumentum venditionis, & tabellionem qui fecit inſtrumentum, & vnum de teſtibus ſcriptis in inſtrumento, dubitatum fuit quæ probatio valere debet, & proponebatur ex parte ipſius P. quòd licet teſtes & inſtrumenta eādem vim obtineant in cauſis, non tamen inſtrumentum tanti dēt eſſe valoris vt pręferatur depoſitionibus triū, vel plurium teſtium. Econtra ex aduerſo fuit reſpōſum, quòd cum ipſe Ioan. intentionem ſuam per inſtrumentum probaſſet, & P. venditionem non puram, ſed conditionalem fuiſſe proponere, nec per teſtes P. de certo tempore fuerat facta fides: vnde non apparebat q̄ ſuper illa vēditione depoſuiſſent, & in inſtrumento certum tempus adijceretur, probatio ipſius P. inefficax erat ad intentionem contrariam elidendam: Sed dicebatur quod reſponſio iſta inualida erat, quoniam vtraque pars interrogata, confeſſa fuit in iure, quòd vnica venditio ipſius domus facta fuit, ſed per teſtes probatur venditionem conditionalem fuiſſe, & ſic per confeſſionē vtriuſque colligitur, venditionē domus conditionalem fuiſſe, non obſtante quòd ipſa interrogatio facta fuit poſtquam fuit in cauſa concluſum: quia iudex vſque ad prolationem ſententiæ poteſt interrogare de facto quotiens dubitat: Iſtis omnibus conſideratis, dominus Papa de conſilio fratrum, pronunciauit venditionem prædictam conditionalem fuiſſe, & dictum P. non teneri ad ipſius domus poſſeſſionis traditionem, ipſi Ioan. ſuper hoc ſilentium imponendo, ſententiá prædictorum iudicum quo ad hunc articulum infirmādo, quamuis aliàs iuſtè pronūciauerint: quia hęc exceptio nō fuit propoſita corā ipſis: quantū ad alios articulos confirmauit eadem. Nota q̄ cōpenſatio admittitur in iure. Itē ſuper nouo articulo publicatis atteſtationibus teſtes recipiunt̄. Itē teſtes ꝓferunt̄ inſtrumēto. Itē exceptio peremptoria pōt proponi in cauſa appellationis. Item iudex ex officio ſuo interrogare poteſt partes vbicunq; dubitat de facto vſque ad ſníam. Item licet ſententia lata ex noua allegatione caſſetur, non præiudicatur iudicibus qui ipſam protulerunt. Item ſententia pro parte tenet: & pro parte non tenet.

f ¶*Compenſare.* ] Quæ compenſatio admittenda fuit, ſi cauſa ex qua poſtulabatur, liquida erat, aliàs non admittitur compenſatio. j. de depoſito. cap. bona fides. in fi. vbi de hoc. & C. de compen. l. vltim.

a ¶*Vacuam.*] Quod fieri debuit ſi pura fuit venditio. ff. de act.emp.& vend.l.2.§.1.& l.ſeq.& argu.ff.de vſur.l. ſi ſtipulatus. 1 & ſic reſtitutio poſſeſſionis plenè ac liberè facienda eſt.ſ. de reſtit.ſpol.Piſanis.Bernard.

b ¶*Ad noſtram audientiam.*] Hic ideo appellatur ad Papam, quòd ciuitas Viterbienſ.ſubeſt dño Papæ etiam quo ad temporalem iuriſdictionē: aliàs non appellaretur ad ipſum. 2 ǰ.de app. c.ſi duobus.

¶*Glo.ſeq.reci. per obiectionem, & ſolutionem.*

c ¶*Pēdebat.*] Si enim capitulum ex toto eſſet nouum, nec penderet ex veteri, iudex appellationis non cognoſceret, nec teſtes reciperet.ſ.de teſti.& atteſta. fraternitatis. & C. de temp. appella. per hāc. & ſic patet ꝙ in cauſa appellationis nouæ ꝓbationes poſſunt induci ſuper noua exceptione.C. ſen. reſcin. non poſ.l.2. & aliā cauſam poſſū proſequi in cauſa appellationis quàm expreſſerim coram iudice à quo appellaui.ff. de appel. ſcio quæſitū. ad fi.

ADDITIO. Et hoc eſt verum in cauſa appel. à ſententia diffinitiua, ſed ſecus ab interlocutoria. vt ǰ. de appel.vt debitus.& c. cor di.lib.6.

¶*Glo.ſeq. quærit, & ſoluit.*

d ¶*Nepotibus.*] Sed quare iſte Ioannes emebat domum illam pro filijs ipſius Petri nepotibus eiuſdem Ioānis, cum ipſi filij debebant illi Petro ſuccedere. in Auth. de hære. quæ ab inteſt.defer. circa prin. col.9.& Inſtitu. de hære. quali. & dif. circa princi.& §.ſed ſui? Forte ideo facit, quia Petrus prodigus erat, & conſumebat bona ſua. vnde ne domus illa ꝑueniret ad alios, voluit Ioan. prouidere nepotibus ſuis.

e ¶*Recordari.*] Et 3 tamen valuerunt dicta eorum, quæ aliàs non valuiſſent ſi de tempore.ageretur. ſuprà. de teſti.cap.ex tenore.

¶*Gl.ſeq. notat, quærit, & ſoluit, & remittit.*

f ¶*Quodlibet inſtrumentum.*] Et ita patet quòd contra inſtrumentum quātumcunque publicum admittuntur teſtes vt hic; 4 quia ſecundum teſtes productos contra inſtrumentum ſententiatur. ad idem inducitur.ǰ. de præſc. ad audientiam. & C. de proba. cum precibus. Si quæris quot teſtes præiudicent inſtrumento, poteſt dici quòd iiij.vel v.ad minus: quia auctoritas tabellionis videtur æquiualere duobus teſtibus.ſuprà de proba. quoniam contra. & ipſum inſtrumentum valet duos teſtes: quia parem vim obtinet probatio teſtium, vel inſtrumentorum. C. de fid.inſtrum. l. in exercendis. vt hic deciditur. & ſic patet quòd ad minus per quatuor meliores, vel quinque teſtes inſtrumētum reprobetur: De hoc dictum eſt ſ. de proba.tertio. ſed in caſu iſto teſtes non reprobant inſtrumentum, ſed addūt inſtrumento, quod notarius omiſerat forte per obliuionem. Ber.

† Qn̄ dicat̄ vacua poſſeſſio, vide ꝑ Ang. & legiſtas in l. in cōuentionalib. §.ſi quis vacuā. ff.de verb.ob.ad. de gloſſam ſingularē in §. qđ autē. Inſti.de vſucapio.

1 Si ſtipulatus ſum rē dari, & vacuam poſſeſſionē tradi, ꝑ actionem incerti ex ſtipulatione, veniunt fructus poſtea percepti, vt verba, & vacuā, & c. aliquid addant. Io. And.

2 Niſi iudex à quo appellat, ſuperiorem in tp̄alib. non cognoſcat ǰ. q fil. ſint legi. ꝑ venerabilem §. rōnibus ſ. de fo. cōpet. licet. in Auth. vt dif. iudi. §. ſi tn̄ contigerit ſecundū Hoſt. Io. And.

3 Hanc gloſſulam non puto Bernardi, nec inuenio in antiquis codicibus.

4 Et ſic re ꝓbat opinio Lanfranchi Cremoneñ. q dicebat ꝑ teſtes nō reprobari inſtrm. niſi eſſet ſuſpectū vel ex parte cōficientis: vel ex parte producētis: & reddebat rōnē, qa memoria hominū labilis: nec cōiter teſtes ita ſunt intenti ſicut tabellio quare plus credit̄ inſtro ſecundum eū. Io. And.

articulis inter vos fuiſſet aliquandiu litigatum, iudices atteſtationibus publicatis, te ſententialiter cōdemnarunt, vt eidem prædictæ domus poſſeſſionem vacuam [a] † traderes, & à creditoribus liberatā. & infrà. ¶Cum igitur ab hac ſententia ad noſtram duxeris audientiam [b] appellādum, & nos tam tibi, quàm prædicto Ioanni T. ſubdiaconum, & capellanum noſtrum dederimus auditorem: ex parte tua fuit propoſitum, ſupra dictæ domus venditionem non puram, ſed conditionalem potius extitiſſe, ac nullatenus te teneri ad traditionem ipſius, quatuor nihilominus teſtibus ad hoc probandum inductis: quod & ſi nouum eſſet capitulum, pendebat [c] tamen ex veteri: qui iurati depoſuerunt, ſe interfuiſſe contractui inter te, & prædictum Ioannem ſuper eadem domo celebrato, pro qua centum octoginta librarum pretium tibi fuerat conſtitutum, tali videlicet adiecta conditione, vt tu domum ipſam inhabitares liberè in vita tua, & poſt obitum tuum. M.& R. natis tuis eiuſdem Ioannis nepotibus [d] remaneret: cuius conditionis intuitu domum ipſam eidem Ioanni pro minori pretio vendidiſti, cum à G. morandi pro ipſa ducentas libras potuiſſes habere: anni verò, menſis, & diei, quo venditio facta fuit, ijdem teſtes ſe dixerunt minimè recordari [e]. Dictus verò Ioannes venditionem non conditionalem, ſed puram propoſuit extitiſſe: ad hoc probandum publicum exhibens inſtrumentum: & infrà, Tabellionem quoque, qui confecerat inſtrumentum, & vnum ex teſtibus in inſtrumento ſubſcriptis, ad id probandum induxit: & infrà. ¶Porrò cum dubitatio fuiſſet exorta vtrius deberet probatio præualere: pro tua fuit parte propoſitum, quia & ſi eandem vim obtineant inſtrumentorum fides, & depoſitiones teſtium in litibus exercendis, non tamen quodlibet [f] inſtrumentum tanti debet eſſe momenti, vt trium, vel plurium idoneorum teſtium depoſitionibus præferatur: & infra. ¶Ad hoc autem idem Ioannes ex aduerſo reſpondit, quòd cum intentionem ſuam per iam dictum fundauerit inſtrumentum, ac tu in modum exceptionis, [g] venditionem ipſam non purè, ſed conditionaliter celebratam eſſe proponas †, nec per teſtes ad hoc à te inductos de certo [h] fuerit tempore facta fides: & ideo non appareat quòd ſuper illa venditione deponant, quam conſtat per dictum inſtrumentum, determinato tempore fuiſſe contractam, huiuſmodi probatio videbatur inefficax, ad intentionem contrariam elidendam. Verum reſponſionem iſtam eſſe proponebas inualidam: quoniam cum vtraque pars à nobis interrogata, fuiſſet in iure confeſſa, quòd vnica tantum venditio ſuper domo contracta fuerit: & ex depoſitionibus teſtium liqueat venditionem conditionalem fuiſſe: ex vtriuſque confeſſione colligitur, eiuſdem domus venditionem conditionalem extitiſſe, non puram, non obſtante quòd ipſa interrogatio facta fuerit poſtquā [i] à partibus extitit in cauſa concluſum: cum iudex (qui vſque ad prolationem ſentētiæ debet vniuerſa rimari) poſſit interrogare de facto, quotiens dubitationis aliquid occurrit †: & infrà. ¶De conſilio fratrum noſtrorum pronunciauimus [k], venditionem prædictæ domus fuiſſe conditionaliter celebratam, & te [ob † hoc] nullatenus obligatum ad traditionem ipſius: ſuper hoc memorato Ioāni ſilentium imponentes. Sētentiam verò iudicum prædictorū, qui aliàs iuſtè pronūciaſſe noſcū-

g ¶*Exceptionis.*] Vnde non videbatur pro ipſo ſententiandum.ſ. de or. cog. cum dilectus. ǰ. de exce. cap. denique.

h ¶*De certo.*] propter quod probatio inſufficiens videbatur. ſ. de probatio. in præſentia. argu. ſ. eod. inter dilectos. & ff. de eden. l. 1. §.editiones.

¶*Gloſ. ſequens notat quòd iudex, &c. dat ſimile, reddit duplicem cauſam, & demum determinat, & remittit.*

i ¶*Poſtquam.*] Et ſic patet quòd iudex poteſt interrogare partes quandocunque viſum fuerit.ff. de inter.actio. l. vbicunque. & 30. quæſt. vlt. cap. vlti. ſic etiam poteſt interrogare teſtes poſt publicationem, ſi obſcurè dixerint, quandocunque viſum fuerit. ſ. de teſti. cum clamor. quia veritas ſæpius examinata magis ſplendeſcit in lucem. 35.queſt.9.graue. quia officium iudicis eſt latiſſimum.ff.de iuriſ. om. iud. l.1. ſed ad petitionem partis non debet teſtes interrogare. arg. ſ. de proba. in præſentia. 5 de hoc dicit 30. q. 6. iudicantē.

¶*Gloſ. ſeq. argu. ſignat contrarium, remitti & ſoluit.*

k ¶*Pronunciauimus.*] Arg. ꝙ ſup exceptione īcidēti ſit ꝓnūciādū ar. cōtra.ſ.de ord.cog.c.1. vbi d̄ hoc; ſed rō quare ꝓnūciat hic ſup hac, & nō ibi, pōt aſſignari. hic oppoſita fuit exceptio poſt ſnīam; vn̄ ſup exceptione nōdū fuerat directè, vel indirectè ꝓnunciatū; quare in cauſa appellationis debuit de ea pronunciari; q̄a de ea cognitum fuit; & ad hoc vt ſciretur quare ſententia reuocetur, ſed cum opponitur ante ſ ntentiā ſuper ea ꝓnunciatur indirectè, dum ſententiatur ſuper principale Bernar.

¶*Glo.ſeq.not.dat ſimile, ſignat contrarium, & remittit.*

a ¶*Huiuſmodi.*

† Infero ꝙ per confeſſionem rei vbi debitū eſt liquidū admittit̄ recōpenſatio, concor.l.Iulianus. §.offerri. ff. de act.emp.

5 Vbi d̄ hoc in 4. gl. & ſ. de teſt. per tuas.Io.An.

† Vide tex. in l.vbicunque.cū concor.ff.de inter. act. l. 1. & 2.eo.titu.

† Hæc duo verba: ob hoc: deſunt in vetuſtioribus codicibus.

a ¶*Huiuſmodi exceptio.*] Per hoc patet, quòd exceptio peremptoria omiſſa ante ſententiam, poteſt opponi poſt ſententiam in cauſa appellationis. C. ſen. reſcin. non poſſ. l.2. aliàs non poſſet niſi per beneficium reſtitutionis: vt in l. prædicta. & j. de priuil. cum olim 2. ś. de in integ. reſtitu. ſuſcitata. ſic etiam in cõpenſatione omiſſa ante ſententiam, nihilominus actio remanet ſalua poſt ſententiam citra aliquam appellationem 1, non obſtante re iudicata in prima petitione. ff. de compen. quòd in diem. §. 1. Arg. tamen contra. j. de re iudi. inter monaſterium. Sol. vt ibi.

† Hæc duo verba, auctoritate Apoſtolica, deſunt etiam ĩ vetuſtiorib.

E *X parte.*] Communis diuiſio, Secunda: ibi, *Quia*. Abb. Siculus.

† De materia vid Romanũ con ſil. 348. ad. de Baldũ in l. imperator. ff. de ſtat. hom. & Iaſonẽ in l. ſi quis mihi bona. ff. de acq. hæred.

† Anglicorum.

† Lugdun.

† De materia vid Fulgoſiũ, Paulũ Caſtréſ. & Doctores in l. is. apud quẽ. C. de eden do adde Spec. tit. đ inſtru. editione. §. vi dendum.

1 Multo fortius in cauſa appellatiõis. & de hoc in Spec. de appella. §. penul. verſic. ſed nun quid in cã. & vide qđ plenè dixi đ ord. cog. c. vlt. in magna gl. verſi. & idẽ e qñq;. cum verſic. ſeq. Io. Andr.

a De hoc articulo vide notata p Hoſt. & Doctores j. de crim. fal. c. pen. & c. ex literis ſuprà đ reſcrip. ad de hic. Io. Andr.

C a s v s. Quædam regina impetrauit literas quaſdam ſuper reſtitutione ſpoliationis cuiuſdam caſtri: in quibus deficiebat hæc litera, o, in hac dictione, ſpoliarunt: queritur vtrum propter hoc reſcriptum vitietur? Et reſpondet Papa ꝙ nõ. Nota ꝙ pp modicũ defectũ non vitiatur reſcriptum: cum ex precedentibus & ſubſequentibus poſſit cognoſci mandatoris intentio.

*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

b ¶*O, deerat,*] Ex hoc videtur ſatis, quòd non debuit valere; quia in literis domini Papæ nihil debet diminutũ eſſe, argu. ś. de reſcrip. c. cum à Deo. & cum multa maturitate ac deliberatione tradũtur. 35. q. 9. Apoſtolicę. vnde non eſt veriſimile, ꝙ aliquod vitium poſſit ibi remanere: ſed propter tam modicum defectũ non vitiatur, maximè ſi reſcriptum in alijs appareat omnino legitimum, cum fuerit vitium ſcriptoris, ſiue nimia occupatio: quod nocere non debet. argu. C. de teſt. l. errore. & l. ambiguitates. & l. quoniam indignum. & C. de leg. in legatis. ſecus ſi eſſet ibi falſum latinum. ś. de reſcriptis. c. ad audientiam. Et ſic eſt notabile. ꝙ propter defectum ſyllabæ, vel literæ 2 non vitiatur reſcriptum. ſicut nec teſtamentum vitiatur, nec libertas minus debetur, licet erratum ſit in ſyllaba. ff. de manumiſ. teſta. l. qui habebat.

tur (cum huiuſmodi [a] exceptio coram ipſis nec probata fuerit, nec obiecta) quo ad dictum capitulum infirmamus, eam quo ad alios articulos, [ auctoritate † Apoſtolica ] confirmantes.

¶Honorius tertius.

¶*Defectus litterę non vitiat reſcriptum.*

## C A P. XI.

E X † parte chariſſimæ in Chriſto filiæ B. quondam Anglorum † reginæ fuit propoſitum: & infrà. ¶ Quia reſcriptum Apoſtolicum, pro eo quòd in hac dictione, ſpoliarunt, hæc figura, o, deerat [b], aſſeritur vitioſum: Mandamus, quatenus hoc non obſtante in negotio ipſo præuia ratione procedas.

¶ Gregorius nonus Priori ſancti Bartholomæi, & decano de Arcubus London. †.

¶*Licitè appellatur à iudice, q parti hoc petenti non facit edi communia inſtrumenta.*

## C A P. XII.

G. † perpetuus vicarius eccleſiæ de Rhecan nobis expoſuit, quòd cum Prior, & conuentus de Ledis, eum ſuper decimis [c] coram iudicibus auctoritate Apoſtolica conueniſſent, & dictus G. ſuper [d] ſimilibus coram ipſis reconueniſſet eoſdem: quia dicti iudices copiam quorũdam inſtrumentorum communium [e], quę habebat pars altera, & per quę intendebat intẽtionem ſuam ſuper principali fundare, fieri non faciebant eidem hoc cum inſtantia poſtulanti, noſtram audientiam appellauit: Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in ſtatum debitum, & cætera.

G *Perpetuus.*] In prima parte ponitur appellantis narratio. In ſecunda cauſæ commiſſio: ibi, *Ideoque*. Abbas Siculus.

C a s v s. Prior & conuentus de Ledis coram iudicibus delegatis traxerunt in cauſam G. perpetuum vicarium eccleſiæ de Rechan. ſuper quibuſdam decimis: Dictus vicarius reconuenit eoſdem ſuper conſimilibus quæſtionibus, petens à iudicibus vt compellerent partem aduerſam, vt faceret ei copiam quorundam inſtrumentorum communium, per quæ intentionem ſuam ſuper principali negotio probare volebat, & quia hoc fieri non faciebat eidem, ſedem Apoſtolicam appellauit. Mandat Papa, quatenus ſi ita eſt, reuocato in ſtatum debitum quicquid poſt appellationem, &c. Nota ꝙ inſtrumenta communia parti, pars exhibere tenetur. Item reconuentio in ſpiritualibus facienda eſt.

*Gloſſa ſequens obijcit. alleg. contra obiectionem, & remittit. & demum obijcit & ſoluit.*

c ¶*Super decimis.*] Sed nonne iſte vicarius ſi conueniebatur pro decimis vicariæ ſuæ, debebat dominum in iudicio nominare? Ita videtur, quia ipſe dominus non eſt. ś. vt lit. nõ cõteſt. quoniam. §. penul. & C. vbi in rem act. l. 2. & ipſe dominus debuit conueniri. arg. j. de præſcrip. auditis. & 16. q. 3. inter memoratos. arg. ꝙ teneatur reſpondere, cum ipſe habeat ius in re j. de ap. ad audientiã. ſicut vſufructuarius tenetur ad refectionem domus, & ad tributum. ff. de vſufru. l. vſufructu legato. §. fin. & l. ſeq. aliàs. §. hactenus. & C. eod. tit. cum. De hoc dictum eſt ś. vt lite non conteſt. quoniam. §. pen. Sed intelligo; quòd iſte vicarius habebat mandatum generale, vel ſpeciale ad agẽdum, & defendendum à rectore legitimè factum: aliàs non fuiſſet admiſſus eo ipſo ꝙ eſſet vicarius, cum non habebat adminiſtrationem, nec titulum ſicut prælatus, nec præiudicaretur eccleſię per factum ipſius. Bernard.

d ¶*Super ſimilibus.*] Et etiam ſuper diſſimilibus poterat eos recõuenire, & ei tenebãtur reſpondere. ī. de mu. pet. capi. 1. vbi. de hoc.

¶*Glo. ſeq. circa editionem diſtinguit inſtrumenta communia & propria: & in his an vtatur necne: & cum vtitur, eduntur ſine die & conſule. facit in caſu.*

e ¶ *Communium.*] Not. circa exhibitionem inſtrumentorum. Et primo ſcire debes, ꝙ reſcriptum & omnia acta cauſæ confeſſiones & reſponſiones, & atteſtationes, & quæcunque acta ſunt in iudicio, peti poſſunt exhiberi vel cõdictione ex lege, vel iudicis officio C. đ edẽ. l. 2. Vel condictione ex illa decre. ś. de proba. quoniam. & integraliter ſunt exhibenda: quia communia ſunt. C. de eden. nõ eſt nouum. & l. vlt. & ff. eo. ꝑtor. §. 1. & l. ſi quis. §. rõnes, & l. argẽtarius. 1. reſp. & hic eſt expreſsũ. Sed ſi inſtrumẽta ꝓpria ſunt, & actor petat a reo inſtrumẽta, ꝑ q intentionẽ ſuã probare vult, nõ eſt audiendus: qa apud ſeipſum dẽt habere ꝓbationes ſuas, ś. de proba. c. 1. & C. de ede. q. accuſare. & actore nõ probãte, reus dẽt abſolui: vt in d. l. qui accuſare. & j. vt eccl. bñfi. vt noſtrũ. Et ita nec reus actori, nec actor reo tenet̃ exhibere inſtrumentũ ad fundandã intentionẽ aduerſarij 3. Si verò actor, vel reus, vtit̃ aliquo inſtrumento ꝓprio, illud aduerſario edere dẽt ſine die, & cõſule, ne pſtet̃ materia fabricandi falſum. ś. eo. cõtingit. & c. accepimus, ff. quę ad. teſta. ape. l. 2. §. diẽ aũt. & ff. de eden. l. 1. §. editiones. Niſi vellet alterutra partiũ arguere inſtrumentũ de falſo: quia tunc integrũ inſtrumẽtum debet ei edi: vt ś. e. inter dilectos. & C. de contrahen. & commit. ſtip. l. optimam. Bernard.

† Vide Antonium de Butrio ĩ c. in noſtra ś. de teſtibus & eũdẽ in c. ex tenore. ſupra. đ reſcrip. ad de Bart. & Salicetũ in l. ſcriptũrę. C. de fide inſtru. Baldũ in l. imperator. 1. ff. đ ſtatu hom.

3 Hodie vſurarij cũ đ vſuris agitur, cogi poſſũt edere libros rõnũ ſuarum: vt in cõcilio. Viennẽ. de vſu ex graui. §. cæterũ. Item hę retici. c. vt commiſſi, de hæret. lib. 6. & dixi copioſe lib. 3. commen. in Director. Inquiſitor. ſcho. 101.

¶Idem.

¶*Scripturę contrarię ab eodem productę fidem non faciunt.*

## C A P. XIII.

I Mputari [f] † ei poteſt, q cõtrarias [g] inter ſe ſcripturas in iudicio protulit, fidem ſibi adinuicem derogantes: Cum in ipſius fuerit poteſtate, quã voluerat non proferre.

¶Idem.

¶*Si in inſtrumẽto debiti exprimitur cauſa, condemnatur debitor, niſi probet indebitum: ſi non exprimitur, neceſſe eſt vt creditor probet id fore debitum.*

I *Mputari.*] Imputatur producenti ſcripturas contrarias in hoc, quia inuicẽ ſibi derogant. h. d. Ponit primò dictum. Secundò ipſius rationem: ibi. *Cum in ipſius*. Abbas Siculus.

C a s v s. Aliquis agebat cõtra aduerſariũ ſuũ, puta pẽtẽs ab eo aliquã pecuniã: ad ſuã intẽtionẽ ꝓbãdã induxit duo inſtrumẽta cõtraria, q̃rebatur cui illorũ, vel an neutri ſtãdũ eſſet? Rñdet Papa ꝙ iſtę ſcripturæ cõtrarię fidẽ ſibi adinuicẽ derogãt & ſic non valent, & imputet ſibi qui eas in iudicio protulit: qa in poteſtate ſua fuit quã voluerat nõ ꝓferre, debuit. n. eas puidiſſe: & alteram protuliſſe. Nota, qui contraria allegat, non debet audiri, & imputet ſibi qui cauſam ſuam malè tractat. (pturæ.

f ¶*Imputari.*] hęc decr. ſũpta ẽ ex illa lege C. đ fid. inſtr. l. ſcri

¶*Glo. ſeq. primò declarat. ſecundò quærit, & ſoluit.*

g ¶*Contrarias.*] hoc verum eſt ſiue directè cõtrariæ ſint, ſiue indirectè. Directè, vt ſi induco inſtrumentum in quo promiſiſti mihi ſoluere tali die x. & aliud exhibeam, in quo continetur ꝙ ego feci tibi pactum de non petendo. Indirectè, puta ſi induco inſtrumentum, in quo continetur ꝙ promiſiſti mihi

ſoluere decem Bonon. tali die. Item produco aliud, in quo continetur, quod eadē die promiſiſti mihi ſoluere x. Romæ 1. iſtæ ſcripturæ licet non contradicant directè: tamen indirectè ſiue per obliquum contrariæ ſunt, & ideo vna derogat alij: ſic quandoque ſcriptura, & factum ſibi ad inuicem derogare videntur, vel ſaltem alterū alteri. ſ. de ele. cum inter R. Sic ergo patet, quod qui cōtraria allegat, non eſt audiendus. ſ. de app. ſolicitudinem. circa fi. 33. q. 7. quod autē. & 8. diſt. quo iure. & hoc locum habet quando ab eadē parte producuntur, ſecus ſi à diuerſis: quia tunc ei ſtatur, quæ magis eſt ſine ſuſpicione, & quæ dignior eſt. C. de contrahen. ſtip. optimam. in fi. Sed nūquid eſt idem in teſtibus ab eadē parte productis? Dico quod non: quia in teſtibus non poſſum prouidere quid dicturi ſunt, & ideo ſtabitur dignioribus: 2 ſed per inſtrumentum bene potuit prouidere quod magis expediret producere: vt hic dicit in fi. & ſibi imputet quod minus diligens fuit: nam vigilantibus, non negligentibus iura ſubueniunt. ff. qui ex cau. ma. non enim. & ff. de eden. l. veluti.

1 Et vtraque perſonaliter facta fuit, nō altera per procuratores, nec obſt. ff. de verb. obl. l. fin. §. inter eos. Ioan. And.

† De materia huius decretalis vide Bartolum in l. diuus. ff. de falſis adde Alex. cōſi. 18. in 4. volu. & conſ. 13. incip. ex his quæ in themate. & conſ. 150. incip. circa primam. in 2. vol.

† Vide plene per Matthæum de Afflictis ſuper conſtitu. Neapo. incip. Baiulos oēs nobilis 13. & ſeq. adde Baldū cōſ. 821. libr. 5. Alex. cōſi. 136. & 131 lib. 1.

a Concor. l. ſi plures. & ibi Bar. ff. de accu. & l. 4. §. eiuſdē & §. ſcire potes. ff. de teſtib.

3 Concor. l. 1. & ibi Bart. ff. de leg. 1. & in l. cū filius. §. 1. ff. de verb. obli.

CAP. XIIII.

SI cautio[a] †, quam à te indebitè[b] proponis expoſitam, indeterminatè[c] loquatur, aduerſarius tuus tenetur oſtendere debitum, quod continetur in ea. Sed ſi cauſam,[d] propter quam huiuſmodi ſcriptura proceſſerit, expreſſeris in eadem, confeſſioni[e] tuę ſtatur, niſi probaueris te id indebitè[f] promiſiſſe.

¶ Idem I. tabellioni.

¶ *Auctoritate ordinarij poteſt notarius tabellionis mortui notas in publicam formam redigere.*

CAP. XV.

CVm † P. tabellio morte præuentus, quædā non perfecerit inſtrumenta, quæ in nota redacta fuerant ab eodē: Ad petitionem eorū, ad quos pertinent, auctoritate ordinarij[g] iudicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere: habitura per hoc perpetuam firmitatem[h].

¶ Idem.

¶ *Inſtrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarij, eandem vim habet cum originali.*

CAP. XVI.

SI † inſtrumenta propter vetuſtatem[i], vel propter aliā iuſtam cauſam[k] exemplari petantur: Coram ordinario iudice, vel delegato ab eo ſpecialiter, præſententur: qui ſi ea diligenter inſpecta in nullā ſui parte vitiata repererit, per publicam perſonam[l] illa præcipiat exemplari; eandem auctoritatem per hoc cum originalibus habitura.

SI cautio.] Ponit dictum quod diuidit in duo membra, & ſecundum: ibi, *Sed ſi cauſam*. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis agebat contra aliquem aduerſarium ſuū, petens ab eo certam pecuniæ quantitatem: ad hoc probandū inducebat quoddam inſtrumentum. in quo reus ſimpliciter confitebatur ſe ſimpliciter debere quantitatem petitam, nullam cauſam exprimendo ex qua deberetur: quæritur an ex tali cautione reus ſit condemnādus? Reſpondet quod actor tenetur oſtendere debitum quod in cautione illa continetur: Si vero cauſam reus expreſſerit in ſcriptura illa, propter quā ſcriptura illa facta fuit, ſuæ confeſſioni ſtabitur, niſi probet ſe id indebitè promiſiſſe. Nota quod cauſa ſemper eſt exprimenda ad hoc vt ex cōfeſſione ſua quis obligetur, aliàs non tenetur.

a ¶ *Si cautio.*] Hæc decretalis ſumpta eſt de l. illa. ff. de proba. cum de indebito. §. vlt. & dic, cautio, id eſt ſcriptura: ſiue ſit priuata, ſiue publica. Bernardus.

b ¶ *Indebitè.*] Quia dicis quod non teneris ad id, ſuper quo cautio expoſita fuit.

c ¶ *Indeterminatè.*] id eſt, non exprimens ex qua cauſa debeatur.

¶ *Gloſſa ſequens exemplificat: quærit, & ſoluit arg. & remittit. Iterum quærit, & ſoluit.*

d ¶ *Si cauſam.*] puta, quia confeſſus fuiſti mutuo recepiſſe pecuniam promiſſam: vel ex aliquo alio contractu antecedēti: tunc enim ſtatur tuæ confeſſioni, quæ continetur in illa cautione; alioquin ſi cauſa non ſit inſerta, non poteris conueniri ex illa cautione. C. de non nume. pecu. generaliter. cū ſatis ſit indignum, vt quod quiſque ſua voce dilucidè proteſtatus ſit: in eundem caſum proprio infrigere valeat teſtimonio. ſupra. de proba. per tuas. & in l. prædi. generaliter. in fi. & arg. 1. quæſt. 7. ſaluberrimum. & 27. quæſt. 1. omnes fœminæ. quod ſi non promittat, ſed confiteatur ſe debere mihi ex aliqua iuſta cauſa præcedente, idem eſt ac ſi promittat, vt teneatur ex illa confeſſiōne: vt in l. prædicta generaliter. in fi. & ita patet ex hóc, quòd confeſſio extra iudicium facta, cauſa adiecta bene præiudicat ad probandum. De hac materia dictum eſt ſ. de confeſſ. c. vlt. Item quid ſi me abſente confiteatur ſe mihi debere? Talis confeſſio non nocet ad inſtar ſtipulationis: vt Inſti. de inuti. Stipul. §. item verborum.

¶ *Glo. ſeq. notat confeſſioni ſtari: & ponit tres caſus exceptos.*

e ¶ *Confeſſioni.*] Sic ergo ſtatur confeſſioni contra ſe 3, fallit tamen quandoque, vt in pecunia confeſſata, quia tunc poteſt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ infrà biennium. C. de non nume. pec. in contractibus in princ. & in dote. C. de do. cau. non nu. l. vlt. & in Authen. ibi. poſita. Item fallit vbi ſtatur ſecundæ confeſſioni, & non primæ. C. ad Velleia. Authē. ſiue à me.

f ¶ *Indebitè.*] Et ita admittitur probatio contra talem cautionem, licet cauſa ſubiecta fuerit, ſcilicet quod talis promiſſio indebita fuit, puta quia iam ſatisfecit ei: ſicut qui dicit pecuniā indebitam ſe ſoluiſſe, illud probare tenetur. j. de ſolutionibus. c. vlt. & ff. de proba. c. cum de indebito. 1. reſponſo.

CVm P.] Primò narratur factū, ex quo quæſtio ſecundò ponitur deciſio: ibi, *petitionem*.

CASVS. Tabellio præuentus morte quædam inſtrumenta non perfecit, quæ redacta erant in nota per eundē, quærebatur quid deberet fieri de huiuſmodi inſtrumentis in notā redactis? reſpondet Papa I. tabellioni, quòd ad petitionem illorum ad quos pertinent, auctoritate iudicis ordinarij poterit illa inſtrumenta in publicam formā redigere, per hoc perpetuo valitura, ac ſi à dicto P. completa fuiſſent.

† De materia huius decretalis & gloſſarū eius, vide Iaſonē in l. 3. C. de iu. emphy. Paulum de Caſtr. cōſi. 61. incip. ſuper eod. Old. conſ. 321. incip. circa primū Alexā. conſ. 4. incip. videretur. in 2. volumi.

g ¶ *Auctoritate ordinarij.*] Ordinarius ergo præſtabit auctoritatem ſuam huic tabellioni ad petitionem illorum quorum ſunt inſtrumenta, vt ea redigat in publicam formā: ſic & ſi eſſent cōſumpta propter vetuſtatem, aut aliam iuſtam cauſam. infrà cap. proxi.

h ¶ *Perpetuam firmitatem.*] vt hic dicit. ſic & teſtamentū auctoritate ordinarij in publicam formam redigitur. C. de teſta. teſtamenta. & l. conſultā. & talis publicatio æquiualet teſtō. C. eo. publicati. hoc tamen ſcire debes, quòd tabellio dum viuit, non poteſt alteri committere completionem inſtrumenti: ſed ipſemet debet complere inſtrumentum, prout in protocolo reperitur. nihil addendo, vel diminuendo quam in protocollo cōtinetur, in Authen. de tabel. col. 4. poſt mortem verò fiat prout dicitur hic. & C. eod. tit. l. contractus. Ber.

SI inſtrumenta.] Primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio: ibi: *Coram*. Abbas.

CASVS. Aliqua inſtrumenta propter vetuſtatem, vel aliam iuſtam cauſam quaſi conſumpta ſunt: petuntur exemplari: quæritur quid fieri debeat? Reſpondet Papa, quod præſentent coram ordinario, vel coram delegato ſpecialiter ad hoc: ille poſtmodum inſpiciat diligenter illa inſtrumenta, & ſi in nulla parte ſui vitiata ſint, præcipiat illa exemplari per publicam perſonam: & habebunt eandem auctoritatem cum originalibus. Nota iſta duo capitula, quia frequenter locum habent.

i ¶ *Vetuſtatem.*] Propter vetuſtatem inſtrumenta & priuilegia renouanda ſunt: vt hic, & j. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. aliàs ſi vetuſtate cōſumerētur, nulla fides eis adhiberet. ſ. eo. inter dilectos. ſic & teſtes, ne probatio pereat, in publicā formam rediguntur. ſ. de teſti. ſignificauit. & ſ. vt lit. non conteſt. quoniā 1. reſpon. & §. ſunt & alij. & ff. ad leg. Aquil. in lege. C. de vſur. pupil. l. vlt. arg. Bernardus.

k ¶ *Iuſtam cauſam.*] puta, quia litera incipit deleri ex vitio chartæ, vel encauſti, quaſi inſtrumētum de nouo ſit factum, vel alio modo, quod poſſit contingere de facto; ita tamen faciēda eſt hæc renouatio, ſi adhuc ſint ita integra quod non ſit dubitatio de ipſorū tenore: vt hic dicit: vel ſi eſſent pro parte iā conſumpta, vt ex inſpectione non poſſit deprehendi de fide ipſorum, non ſunt renouanda niſi prius per teſtes probaretur de integritate inſtrumētorum. infrà de priuileg. cum olim. & hæc innouatio debet fieri auctoritate ordinarij: vt hic dicitur. ſic ſupra eodem. cap. proxi. Bernard.

¶ *Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

l ¶ *Publicam perſonam.*] Sic ſ. cap. proxi. & cap. cum dilectus. Quid ſi publica perſona non poſſit haberi? Satis credo quòd

per

per aliquam perſonam honeſtam auctoritate iudicis reſcribi poſſunt.arg.ſ.de proba. quoniam contrà.ita tamen quòd ſigillum authenticum apponatur, quod imponat fidem inſtrumẽto.ſ.eo.cap.2.& c.cum dilectus. aliàs poſſet deperire ius illius, quod eſſe non debet: imò curare debet iudex vt ſalua ſit rerũ probatio.ff.de teſtib.curent. Bernardus.

# TITVLVS XXIII.

## De præſumptionibus.

DE PRAESVMPTIONIBVS.

† Cap. 26. Et c. 2. eo. tit. in 1. cõpilat. Et de materia vide Alex.& Iaſ. in l. 1. §. hæc verba. ff. q́d cuiuſq; vniuerſ. & plenè per Fel. ĩ tractatu, qñ conatus puniatur.

*¶Quia præſumptiones quandoque plenè probant, quandoque ſemiplenã probationem faciunt, quandoque aliàs præſumptiones coadiuuãt, vt patet infra in proceſſu tituli: Ideo poſt tractatum de probationibus, de teſtibus, & de fide inſtrumẽtorum, annectit hãc rubricam, in qua tractatur de quadã ſpecie probationis. Et vide ad materiam quod dicit Panor. in ca. tertio loco. ſupra de proba.& no. in cap. ferrũ. 50.diſt. Ab. Quid autem debet præſumi ſi cleric' amplexetur mulierem. 11.q.3. abſit.*

¶Salomon in parabolis †.

*¶ Sicut manifeſtè nocens eſt pœnæ obnoxius: ita & occultus, licet poſtea dicat ſe ioco feciſſe.*

CAP. I.

SIcut noxius eſt qui mittit lanceas, & ſagittas in mortem [a]: ita vir, qui fraudulenter nocet amico ſuo, & cum fuerit deprehenſus [b], dicit, ludens [c] feci.

¶Idem †.

*¶Ex violenta præſumptione fertur diffinitiua, & eſt caſus notabilis.*

CAP. II.

AFferte mihi gladium: Cumq; attuliſſent, ait [d], diuidite infantem viuum, & date dimidiam partem vni, & dimidiam partem alteri. Dixit autem mulier, cuius filius erat viuus ad regem (commota [e] sũt quippe viſcera eius ſuper filio ſuo) obſecro domine, date illi infantem viuũ, & non occidatur: econtrario alia † dicebat: nec mihi [f], nec tibi ſit, ſed diuidatur. Reſpondit rex, & ait: Date [g] huic infantem viuum, & non occidatur, hæc eſt enim mater eius [h].

† illa.

¶Hieronymus ſuper parabolis †.

*¶ Conuerſatio in adoleſcentia facit præſumptionem in ſenectute.*

CAP. III.

EX ſtudijs ſuis intelligitur [i] puer. ¶ Quemcunque enim virtutibus ſtudere cum modeſtia continentiæ, audi-

† Scilicet Salomõ in iudicio duarũ mulierum lib. 3. Reg.c.3.& c.1.eod.ti. in 1. compilatione. Et de materia vide Mateſila.ſing. 218. incip. nota ꝙ pſũptio violenta.

SIcut noxius.] Ludus noxius inducit præſumptionem fraudis. Vel ſic, In dubio in delictis præſumitur dolus. & aduerte quia verba text. non ſunt Papæ, ſed Salomonis in parabolis, vt patet ex præſcriptione: & habentur originaliter in parabolis in cap. 26. & pone caſum literalem referendo conſultationem ad Papam auctorem huius compilationis. & dicas ſic: Quidam acceſsit ad Gregorium IX. quærens ab eo, Pater ſanctæ, quidam intrauit domum cuiuſdam qui reputabatur amicus ſuus, & clandeſtinè quædam iocalia ſubtraxit, & recluſit ſub mantello ſuo: cum autem dominus domus hoc detexiſſet, ille ad excuſationem ſuam dixit quòd iocosè feciſſet. vellem ſcire an ex confeſsione ſua ille ſit abſoluendus? dominus Papa reſpondet, quòd huius ſolutio quæſtionis ex dictis Salomonis in parabolis colligitur euidenter: qui inter cætera dicit, quòd ſicut noxius, id eſt nocens eſt is qui manifeſtè nititur nocere, licet forte non fuerit ſecutus effectus: ita is qui nocet occultè, licet in deprehenſionis actu dicat quòd iocosè fecit, quaſi dicat, quòd ſibi non eſt credendum, ex quo actus eſt in ſe nociuus. Abb.

a *¶In mortem.*] id eſt, vt mortem inferat, licet res non habuerit effectum, ex quo proceſſit ad actum. 51. diſt. ſi quis poſt acceptum. & de pœ. diſtin. 1. ſi quis cum telo.

b *¶Deprehenſus.*] in opere nociuo.

c *¶Ludens.*] licet hoc aſſerat, non excuſatur, quia noxius ludus eſt in culpa. ff. ad le. Aqui. nam ludus. cum dabat operam illicitæ rei. 50. diſt. clerico. & cap. ſi quis voluntate. nam omne maleficium prauè præſumitur actum. C. ad leg. Cor. de ſica. l. 1. C. de iniur. ſi non conuicij.

ADDITIO. Et omne beneficium rectè præſumitur actum.

AFferte mihi.] Diuiditur: nam prima pars ponit factum, ex quo: ſecunda diffinit: ibi, *Reſpondit*. Et aduerte quòd hæc diſpoſitio, ſiue deciſio non fuit originaliter Papæ, ſed Salomonis: & habentur hæc verba tertio Regum in cap. 3. vnde hic in ſupraſcriptione dicitur idem, & habet reſpectum ad cap. proxi. & pone caſum literalem vt ibi dictum eſt. Vel ſpecialius ſic: Quidam propoſuit coram Romano ponti. an iudex valeat ſententiam diffinitiuam proferre ex ſola præſumptione vrgentiſsima? Rñdet, Papa quòd ſic, & ad probandum inducit auctoritatem & exemplum Salomonis, qui ex ſola pręſumptione, iudicauit inter illas mulieres meretrices contendentes de filio. & vide latius hanc hiſtoriam in Biblia in loco præallegato. Abbas.

CASVS. Cum duæ mulieres eſſent ſimul in quadam domo, & vtraque haberet filium paruulum infantem, contigit ꝙ alter infans mortuus eſt, illa cuius filius erat mortuus, accepit filium alterius viuum, & filium ſuũ mortuum latenter poſuit ad latus illius, cuius filius erat viuus: poſtmodũ illæ duæ mulieres cœperunt contendere inter ſe; illa cuius filius erat uiuus, petebat filium ſuum ab alia illa reſpondebat; filius tuus mortuus eſt, meus autem viuit: illa reſpondebat econtra: Acceſſerunt ad regem Salomonem, & cœperunt contendere coram rege: cum illa cuius filius erat viuus, non poſſet probare ꝙ filius ſuus eſſet, voluit rex per præſumptionem inuenire cuius filius eſſet: dixit rex. Afferte mihi gladium allato gladio ait: Diuidite infantem viuum, & date dimidiam partẽ vni, & dimidiam alteri. Illa cuius filius erat viuus, dixit regi: domine, date illi infantem viuum, & non occidatur: econtra altera dicebat: nec mihi nec tibi ſit, ſed diuidatur: Tunc ait rex Date huic, ſcilicet, quæ nolebat illum infantem diuidi, viuum: hæc eſt enim mater eius: & ita rex ad hanc præſumptionem rectam tulit ſententiam.

† Cap. 20. & c. 4. eo. tit. in 1. compil. Huc ſpectat l. is q §. diuus. ff. de tuto. & curat. dat. ab his. & §. ceruos. in gl. deſierunt. Inſtit. de re. diui.

d *¶Ait.*] ſcilicet, rex Salomon, ſed non difiniendo 1, ſed potius tentando, cauſa inquirendi veritatem, cuius filius eſſet. nam non omnis vox iudicis auctoritatem continet rei iudicatæ. C. de ſen. & interlo. om. iudi. ex ſtipulatione. & 3. quæſt. 6. hoc quippe. in princ.

1 Quia talis res non recipiebat diuiſionẽ. C. cõ. vtri. iud. poſſeſſionum. ſecũdũ Vin. Io. Andr. ĩ nouel.

e *¶Commota.*] interpoſitio eſt. Quæ Parentheſis figura dicitur.

f *¶Nec mihi.*] Hæc non fuit audienda, quæ nocere tantum voluit, & non prodeſſe: vnde malitijs eius non eſt indulgendum. ff. de rei ven. in fundo. & ſ. de reſcri. ſedes Apoſtolica. & ĩ. de priuileg. ex parte tua 2. & ĩ. qui ma. accu. poſ. ſignificante.

g *¶Datè huic.*] Hæc enim fuit ſententia diffinitiua lata per ſolam præſumptionem. ſic 32. q. 1. dixit dominus. hæc locum habent cum violenta eſt præſumptio.

*¶Glo. ſeq. quærit, & ſoluit. iterum quærit. arg. pro & contra, & ſoluit.*

h *¶Hæc eſt enim mater eius.*] id eſt præſumitur ex dilectione vnius, & odio alterius, arg. 23. quæſt. 4. ea vindicta. circa princi. 2 Sed ſi vtraque dixiſſet filium nolle interfici: tunc illi, quæ erat in poſſeſſione adiudicaretur, niſi alia probatio interueniſſet. Sed pone ꝙ vtraque moriatur lite pendente, cui ſuccedit iſte? Videtur ꝙ vtrique. arg. ff. de re. du. qui duos. ff. de inof. teſta. l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. arg. contra ꝙ neutri ſuccedat. ff. de re. du. l. ſi fuerit. quoniam ponit impoſſibile, quod eſt contra naturam. ſ. ſe habere duas matres, vñ non eſt audiẽdus. ff. de inter. actio. cõfeſſionibus. §. 1. ff. quæ ſen. ſine app. reſci. l. vlt. Itẽ altera erat ĩ poſſeſſione, ergo alteri incũbit probatio. ff. de proba. ei qui dicit. pro hac parte ſtandum eſt.

2 Et C. de inof. teſt. ſi mater. ff. quod me. cauſ. iſti q. dem. vnde & pietas paterna pro filijs capit conſiliũ. ff. d'adul. nec in ea lege. ad fi. qã nullus eſt affectus q vincat paternũ. C. de ſur. fur. l. vltim. poſt prin. Ioan. And.

ADDITIO. Si verò de confeſſione neutrius conſtaret, dic vt no. ſ. de teſtibus. in noſtra.

EX ſtudijs.] Primò ponuntur verba Salomonis in parabolis. c. 20. Secundò ponuntur verba Hieronymi illa exponentis: ibi, *Quemcunque*. Et pone caſum vt in ca. precedentibus, referendo conſultationem ad Papam.

CASVS. Puer aliqñ præſumitur ꝙ bonus debeat eſſe ex actibus ſuis, qñ videmus aliquem puerum bona opera facere, puta libenter audit ſapientes, ſtudet virtutibus, audit mandata Dei. per iſta ſigna exteriora præſumitur. ꝙ bonus futurus ſit.

i *¶Intelligitur.*] id eſt præſumitur. & eſt arg. per exteriora præ-

præſumi de interioribus. 32. quæſt. 5. qui viderit. 50. diſt. ſi quis diaconus.

Additio. Verſus:

*Intima per mores cognoſcimus exteriores.*

a ¶*Intellige.*] id eſt præſume: nã pro certo non poſſumus ſcire, ꝙ poſt illa tria, quæ Salomon aſſerit diſſicilia, ſcilicet viam colubri ſuper petram, viam aquilæ ſuper cœlum, viam nauis ſup aquas quartum quaſi[1] reputat impoſſibile, viam viri in adoleſcentia ſua tãquam inueſtigari non poſſit: 1 tamen ex his argumentis bonam colligimus opinionẽ quouſque appareat in contrarium. j. eo. c. vlt. Ber.

tioni ſapientum, obſeruantiæ mandãtorum Dei, maximè ſimplicitati, & humilitati videris, huius munda, & recta opera intellige[a].

¶Bonifacius Papa epiſcopis Galliæ.

¶*Præſumitur contra illum, qui dilationibus ſubterfugit iudicium.*

CAP. IIII.

NVllus † dubitat, quòd ita iudicium nocens ſubterfugit[b], quemadmodum vt abſoluatur, qui eſt innocens quærit. confitetur[c] enim de omnibus quiſquis ſe ſubterfugere iudicium dilationibus putat.

¶Gregorius in Homilia. †

¶*Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare præſumitur.*

CAP. V.

NOnne † bene dicimus[d], quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Ieſus: Ego dæmonium nõ habeo. ¶Duo[e] quippe ei illata[f] fuerunt: vnum negauit[g], alterum[h] tacendo[i] conceſſit.

1 Glo. eſt ſimilis & fermè de verbo ad verbũ. Inſti. de iuſtit. & iu. §. his itaq;. in verſi. aduertit.

† Capit. 5. eo. ti. in 1. cõpil. Burchard[9] lib. 1. decr. c. 161. & Iuo. par. 5. cap. 171. vide Bald. in ca. in præſentia ſupra. đ probatio.

† Homi. 18.

NVllus.] Abbas antiquus dicit caſum ponendum per decre. veritatis. de do. & contu. Abb. Sicu.

Casvs. Reus qui eſt in aliquo delicto, đ quo conuenitur, ſemper fugit, & nunquam vellet venire ad iudicium, & hoc ipſo præſumitur cõtra ipſum: & ille qui eſt innocens, libenter quærit vt abſoluatur, nec aufugit. & ex hoc præſumitur ꝙ ſit innocens.

† Io. ca. 8. & c. 6. e. ti. ĩ 1. cõpil. Et vidẽ Bal. in l. 2. C. đ ſac. ſan. eccle.

b ¶*Subterfugit.*] Qui enim iudicium refugit, apparet eum de iuſtitia diffiſum. 11. q. 1. Chriſtianus. & 3. q. 9. decreuimus. & 74. diſt. honoratus. Bernar.

c ¶*Confitetur.*] interpretatiuè. 11. qſt. 3. rurſus. Tripliciter dicitur quis confiteri: Ore, 15. quæſt. 6. cap. 1. & 2. Rei euidentia, 28. diſt. priuſquam. Contumacia, vt hic, & 3. quęſt. 9. decreuimus.

NOnne bene dicimus.] Qui tacet, conſentire præſumitur. ita ſummat Io. ſed hæc ſummatio eſt nimis generalis, & contra regulam, is qui tacet. de regu. iur. lib. 6. Primo ponuntur verba Euangelij, Secundo verba Gregorij exponentis, ſeu inferentis ad deciſionem quæſtionis. Secunda: ibi, *Duo quippe.* Abbas.

Casvs. Dum Iudæi diſputabant cum Ieſu, ſiue contendebant, dixerunt Ieſu, Nonne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Ieſus: Ego dæmonium non habeo. Dicit Grego. duo ſibi illata fuerunt: per hoc ꝙ vnum negauit, de alio intelligitur conſiteri tacendo. No. quòd qui de vno negat, de alio tacendo conſitetur.

d ¶*Nonne bene dicimus.*] verba ſunt Iudæorum.

e ¶*Duo quippe.*] verba ſunt Gregorij.

f ¶*Illata.*] id eſt 2 ignominioſè dicta ſunt, vel iniurioſè.

g ¶*Vnum negauit.*] ſcilicet 2 dæmonium habes.

h ¶*Alterum.*] ſcilicet 2 Samaritanus es, tacendo conceſſit.

¶*Gloſſ. ſeq. no. tacentem conſentire. ponit quoſdam caſus exceptos. ſignat contrarium. dat duas ſolutiones. ſecundò arg. 4. iura allegat. ad caſum alleg. duo.*

2 Hæ tres gloſſulæ ñ ſũt Bernardi, nec habentur in antiqs codicibus.

3 De materia huius gloſſæ vltra doctores hic, vide Cumanũ conſil. 72. & 141. Rom. conſil. 311. & Aret. conſil. 14.

i ¶*Tacendo.*] No. ꝙ qui tacet, 3 conſentire videtur 54. diſtinct. ſi ſeruus. & 27. diſtinct. diaconus. & 28. diſtinct. diaconi. ff. de cond. & demonſtra. cum ita lėgatum. ver. quæ enim Titio. Fallit hæc regula in caſibus. ff. de ſer. vrb. præd. inuitum. ff. de fur. qui vas. §. vetare. & ff. quibus mo. pig. vel hyp. ſol. ſicut. §. non videtur. ff. de procu. filius familias. §. inuitus. alium caſum habes 65. diſtinct. c. vlti. 74. diſtinct. cap. 1. arg. contra. ff. de reg. iur. qui tacet. Dicas quòd qui tacet, non conſentit vbi agitur de dominio rerum amittendo, niſi affinitas aliud inducat. ff. de donat. inter virum & vxorem. ſi ſeruus communis. Vicen. Vel melius dicas quòd vbi per prohibitionem meam poſſum prohibere quod fit, & taceo: tunc taciturnitas pro conſenſu habetur 54. diſtinct. ſi ſeruus. Si verò per prohibitionem meam non poſſum prohibere quod fit: tunc non obeſt mihi taciturnitas, puta me inuito potes vendere rem meam. ff. de contrah. emp. rem alienam. ſic etiam videtur diſtinguere lex, ſæpe. ff. de re iud. & 11. quæſt. 3. quando. & infrà de re iud. cap. pen. tamẽ fallit hoc in caſibus prædictis. Item arg. quod de vno negatur, de alio conceditur. 25. diſtinct. qualis. 15. quæſt. 3. ex co. & ff. de iudi. cum prætor. & 23. quæſt. 2. lator. ff. de pact. dotalibus. ob res. §. 2. & econuerſo. & quod de vno affirmatur, de alio negatur. ff. de condi. & demon. cum ita legatum. & ff. de legi. & ſenatuſcon. cum lex. & C. de procur. l. maritus. vbi de hoc. Bernar.

¶Idem † Maximo Epiſcopo.

¶*Ex præteritis præſumitur circa futura.*

CAP. VI.

MAndata † cæleſtia[k] efficaciusgerimus, ſi noſtra cum fratribus onera partiamur[l]. Proinde ſuper cunctas eccleſias Siciliæ te vices ſedis Apoſtolicę[m] miniſtrare decernimus. Quas non loco tribuimus, ſed perſonæ.[n] Quia ex tranſacta in te vita didicimus, quid de ſubſequenti conuerſatione tua præſumamus.

¶Idem.

¶*Ex vicinitate præſumitur notitia facti loci vicini.*

CAP. VII.

QVoſdam †: & infrà. ¶ Africa verò qualiter

† Gregori[9] lib. 2. epiſto. 4. regiſtri.

† Gregori[9] lib. 7. epiſtola. 113. ſiue 127. regiſtri.

MAndata.] Quatuor facit. Primò præmittit exordium. Secundò ſubdit narrationem: ibi, *Proinde.* quàm tertiò determinat: ibi, *Quas nõ.* Quartò rationem ſubiungit: *Quia.* & in hoc vltimò facit iſte textus ad tit. Et ideo vt reducas decreta. ad tit. potes ponere caſum in terminis referendo conſultationem ad Gregoriũ auctorem huius compilationis. Nam quærebatur an ex præteritis ſit præſumendum circa futura, & Gregorius pro ſolutione inducit auctoritatem Gregorij: qui ſcribens Maximo epiſcopo dixit, vt habetur in tex. Abb. Sicul.

† Cap. 7. e. tit. in 1. cõpil. & c. 1. tit. de offi. vi arij. in 1. compila. Et vide l. nõ omnes. §. à Barbaris. ff. de re milita. ad. de Dec. & abbatem ĩ c. in præſetia. de ꝓb.

† Cap. 8. e. tit. in 5. cõpila. Adde đ materia ſimili in l. 1. vbi per Bar. & doctores. ff. ſi cer. pet. & in l. ſi ita. in fi. ff. de fun. inſtru. & per Fel. in c. literis infra eod.

Casvs. Dominus Papa commiſit officium legationis ſuper omnes eccleſias Siciliæ Maximo epiſcopo, non loco, ſed perſonæ illius epiſcopi, confidens de eo, ex eo quòd ex tranſacta vita illius didicit quid de ſubſequenti conuerſatione ipſius præſumere poſſit, præmittens, quòd dum onera ſua cum fratribus partitur, mandata cæleſtia agere comprobatur. Nota ex præteritis præſumi de futuris.

k ¶*Mandata cęleſtia.*] ſcilicet alter alterius onera portate. 50. diſtin. ponderet. & ſ. de offi. archipresby. c. vlt.

Additio. Sed ego non credo gl. verum dicere, quia illud non refertur ad iniungentem onus, ſed ad eum qui debet onus alterius ſubire. Papa autem hic loquitur de ſe. quare arbitror quòd Papa loquitur hic de mandatis cæleſtibus ſibi tamquam vicario factis circa paſcendum populum Dei: nam efficacius adimplet aſſumendo multos ad miniſterium, iuxta illud euangelicum: Meſſis quidem multa, operarij autem pauci: rogate dominum meſſis vt mittat operarios in meſſem ſuam. 21. diſt. §. 1. Abb.

¶*Glo. ſeq. arguit ad brocar. allegat 5. iura. & vnum allegat in contrarium, & ſoluit.*

l ¶*Partiamur.*] No. argu. de officijs partiendis. 93. diſtin. diaconi. circa medium: ibi, ſufficit huic ordini, & c. C. de aſſeſ. nemo. 16. quæſt. 1. presbyteros. ff. de pact. ſi plures. 89. diſtin. ſingula. arg. contra. ff. de adoptio. ſi conſul. Sol. prima regula generalis eſt: contraria tamen quandoque inueniuntur, aut cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis conceſſa. 21. quæſt. 1. relatio. 30. quæſt. 1. ad limina. ff. de contrahen. empt. fiſtulas. §. fundum. & ff. de ſtipu. ſeruo. l. 1. §. communis. ſeruus.

m ¶*Vices ſedis Apoſtolicæ.*] Et tamẽ non poterit extendere manum ad ea quæ in ſignum vniuerſalis dominij ſunt Romano pontifici reſeruata. ſ. de transla. cap. 1. & ſ. de offic. leg. quòd tranſlationem.

n ¶*Sed perſonæ.*] Et ideo cum perſona 4 finitur. 7. q. 1. petiſti. ff. de con. prin. l. 1. in fi. Si verò loco concedatur priuilegiũ, perpetuum eſt. 16. q. 1. hinc etiam. & 25. q. 2. c. 1. & 2. ff. de iur. immu. l. 4. & ſ. de inſti. cum veniſſent.

4 Cui cõmiſſa eſt legatio, non cõmittentis, qđ dic, vt infra de offi. leg. c. 2. lib. 6. Io. And.

QVoſdam.] Casvs. Caſum ſic ponit Abbas, quòd forte iſti quibus ſcribitur, petebãt ꝓbendas ibi, & erant ibi vicini, quos Papa noluit exaudire, cũ terra ipſa ſatis oppreſſa eſſet à barbaris, qđ ipſi vicini meli[9] ſcire dcant rõne vicinitatis.

¶Due

¶*Duæ gloſſæ ſequentes duo colligunt argumenta.*

a ¶*Viciniores.*] Arg. quòd ex vicinata præſumitur pro aliquo vel contra aliquem:& ideo ſcire præſumitur: vnde facile non creditur in contrarium.16.diſt.quod dicitis.& ȷ̃. qui ma. accu.poſ.cum in tua.& ȷ̃.c.proxi.

b ¶*Credo.*]id eſt,præſumo. Et eſt arg. quòd vbi quis interrogatur an credit,vel non, non eſt dandum tempus ei ad deliberandum: quia ex præſumptione informat ſuam credulitatem.Ber.

†Gregorius in regiſtro lib. 10. epiſtola 33. & 34. vñ intelliges apertè hoc fragmẽ tũ.& c.9.co. tit.in 1.compil. Et vide l.1.§.ſi vtraque vicinũ. ff.de no. op. nunc.

Q*Vanto.*] Pone caſum literalem ſecundum Io.forte enim Papa reprehendit epiſcopum de negligentia circa correctionẽ delicti ſubditi ſui, cuius clamor ad ipſum Papã peruenerat: & quia epiſcopus allegabat in hoc ignorantiam. Papa ſibi ſcripſit, vt hic habetur Abb.Sic.

†Ca.8.&c. 10.eo. tit.in 1. compil.

¶*Gloſſ. ſeq. ponit dictum, cui allc. contrarium, ſoluit diſtinguendo.*

† Ceſtreñ.

c ¶*Non potuit.*]id eſt præſumitur nõ potuiſſe,imo contra præſumptionem iuris bene admittitur probatio in contrarium. ff. qđ met. cau.nõ eſt veriſimile.& 82.diſt. propoſuiſti. & ȷ̃. qui ma. accuſ. poſ.

†Ca.11.eo. tit.in 1.compila. & poſt conc.Later. ſub Ale.iij. par.8.c. 14. Vide Anch. conſ. 389. inci. in caſu præmiſſo & Petr.de Peruſ. in tract. permutationis.

mort alitate,& languoribus vaſtetur, quãto viciniores [a] eſtis, credo [b] quòd tanto ſubtilius cognouiſtis.

¶Idem† Victori Epiſcopo.

¶*Præſumitur factum notum in vicino loco, quod eſt notum in remoto.*

CAP. VIII.

QVantò: & infrà. Latere te in vicino non potuit [c], quod ad nos in longinquo peruenit.

¶Hieronymus ſuper Oſee.†

¶ *Ex præteritis præſumitur circa futura.*

CAP. IX.

SCribam eis [d] multiplices leges meas. Ex prius datis, & neglectis [e] apparet quòd has negligent.

¶Alex.tertius decano Caſſien.†

¶ *Efficatior probatio requiritur ab eo,qui probare vult illud, quod non eſt veriſimile.*

CAP. X.

QVia† veriſimile non eſt quòd H. pſbyter† perſonatum eccleſiæ R.capellano conceſſerit [f],& ab eo eiuſdem

†Dictio,presbyter, deeſt in vetuſtis libris.

cũ in tua.ff.de proba.q teſtm̃. Arg.contra 11.q. 1.ſi qui clericorum. Circa huiuſmodi præſumptionem dicendum eſt, ꝙ temeraria repellatur 6.q. 1. oues. probabilis præſumptio inducit quandoque expurgationem.ȷ̃.de pur.ca.per totum. violenta præſumptio quandoque ſufficit ad condemnationem. ſ̃.eo. afferte.& 32.q.1.dicit dominus.

ADDITIO. Vnde verſus.

*Tu ſuſpenſus eris,ſi cauſa probabilis extet:*
*Si violenta,reus non te temeraria tanget.*

SCribam eis.] Breue eſt. Pone caſum literalem, vt dictum eſt in præcedentibus cap.Abb.

¶*Glo.ſeq.ponit duas lecturas,& iuxta ſecundam arg.*

d ¶*Scribam eis.*]Ironicè,quaſi dicat non ſcribam:vel poteſt legi planè. Et eſt argu. inducias eſſe concedendas malitioſè petenti ad conuincendam malitiam. de pœn.diſt.1. prædixerat.ff.de verbo.oblig.ſi inſulam.& l.inſulam. ſ̃. de dolo & contu.cap.prout.& cap.cum olim.& c.veritatis.

¶*Glo ſeq.ponit triplicem præſumptionem ex præſenti, & triplicem ex præterito.*

e ¶*Ex prius datis & neglectis.*] Quandoque ex præſenti præſumitur circa præſens 6.quæſt.1. qui crimen. quandoque ex præſenti præſumitur circa preteritum. 34. quæſt.2. cum per bellicam.quandoque ex præſenti circa futurum. 50. diſt. ſi quis diaconus.verſicu.cum vero, &c. quandoque ex præterito circa præteritum. 28. diſt. quia ſunt culpæ. quandoque ex præterito circa præſens: quotiens de fama quæritur alicuius.77 diſt. quicunque &c. monachus nouitius. quandoque ex præterito circa futurum: vt hic,& 23. q. 5. ſi apud.& ſ̃.eo.mandata.

ADDITIO. Vnde verſus.

*Rumor de veteri faciet ventura timeri.*
*Cras poterunt fieri turpia ſicut heri.*

QVia veriſimile.] Diuiditur. Nam primò ponit cauſam finalem. Secundò prouiſionem. Tertiò prouiſionis cauſam impulſiuam.Secunda.ibi,*Prouideas.* Tertia: ibi, *Quoniam.*Abbas.

CASVS. R.capellanus dicebat quòd H. conceſſerat ei perſonatum eccleſiæ ſuæ, & ab eo vicariam ipſius eccleſiæ idem H. receperat, & hoc dicebat ſe probaturum, & ita R. moleſtabat eundem H. Significatum fuit hoc domino Papæ ſuper hoc ſcribit Papa decano Caſſinen. dicens quòd non eſt veriſimile, quòd H.perſonatum eccleſiæ ceſſerit dicto R. & vicarium ipſius eccleſiæ receperit ab eodem. Vnde mandat decano, ne ſuper hoc probationem recipiat,niſi communis fama loci hoc habeat,vel niſi tales perſonæ appareant,de quibus non ſit veriſimile ꝙ debeant deierare: quia ſæpe contingit quòd teſtes corrupti inducantur ad falſum teſtimonium proferendum. Nota quòd contra veriſimilẽ præſumptionem inducuntur teſtes.

eccleſiæ acceperit vicariã:Prouideas ne ſuper hoc probationem† recipias, niſi communis loci fama [g] id habeat,vel tales perſonæ appareant,de quibus veriſimile non ſit, ꝙ debeant deierare. Quoniam ſæpè contingit, ꝙ teſtes corrupti facilè inducantur ad falſum teſtimonium proferendum.

† probationis.

¶Idem Genuen.†Archiepiſcopo.

†Ianuenſi.

¶*Per cohabitationem diutinam,& famam de matrimonio, & contractibus matrimonialibus ac alia adminicula probatur matrimonium. Panormi.*

CAP. XI.

ILlud † quoque nobis innotuit, ꝙ cum quædam libera mulier per decem annos,& vltrà cuidam ſeruo ſcienter [h] cohabitauerit,& ab eo fuerit carnaliter cognita, nũc ipſum aſſerit ſuum non eſſe maritum. Verum vir eam vendicans [i] in vxorem, oſtendit publicũ inſtrumentum, in quo ſeſe coniuges nominant [k],& per quod ipſum ei donationẽ [l] propter

f ¶*Conceſſerit.*]Quoniam de nemine præſumendum eſt ꝙ bona ſua iactet. 1 ſ̃.de renũ. ſuper eo. & ſ̃. de reſtit. ſpol. ſolicitè. & ff. de proba. cum de indebito.

g ¶ *Cõis loci fama.*] Quæ coadiuuat ad fidem faciendam 4. q.3. cap. ſi teſtes.§. item ſæpe.& ff. de teſtib. teſtiũ §. eiuſdem quoque. & C.ne de ſtat. defunct. ſi mater.& ȷ̃.cap.proxim. Bernard.

† Ca.14.tit. de ſpõſa. in 1. compil.& poſt concil. Latera. ſub Ale. iij.par. 5.c.42. Iam de materia vide Abbatem in c. nõ eſt de ſpon. & Cy.in l. ſi inuita.C.de nup.& de intellectũ Ludouicũ Ro. ſing.451 in cip. nunqđ per inſtrm̃.

ILlud.] per nominationem, cohabitationem & famam, probatur coniugium, maximè ſi appareant inſtrumenta dotalia. ita ſummat Ioann. And. quæ ſummatio iudicio Panormitani omninò nõ colligitũ ex iſto text. tũ quia in iſto textu nulla fit mentio de cohabitatione,nec nominatione ultra inſtrumenta dotalia tum quia per dictionem, maxime, ſentit Ioan. And. quòd abſque inſtrumento dotali fuiſſet hic per alia poſita in textu probatum matrimonium. Communis diuiſio. Secunda:ibi,*Verum.*Abb.

1 Vt renunciatio prælaturæ pro vicaria. & arguit p hoc Hoſt. ad id qđ poſt eũ dixi de præben. pterea adde alia exempla p Bar. in l.cũ quid. ff. ſi cer.pet.vide Rom.conſi. 290.

CASVS. Quædam libera mulier per x. annos & vltra ſcienter cohabitauit cuidam ſeruo tanquam legitimo viro, & ab eo fuit carnaliter cognita: poſtmodum dicebat illum ſuum non eſſe maritum: ſed vir dicebat ſuam eſſe vxorem, oſtendens publicum inſtrumentum, in quo ſe coniunges nominabant, per quod etiam ſibi donationem propter nuptias faciebat eidem. mulier aſſerebat inſtrumentum illud factum eſſe in fraudem, vt dominus ſeruo ſuo fraudaretur. Inſuper produxit teſtes, quòd ille rogatus erat pluries ab amicis mulieris quòd eam deſponſaret: ſed ipſe dicebat quòd eam non deſponſaret. Vir prædictum inſtrumentum producebat, & quoſquam teſtes qui viderant eam annullos deferentem. Ad hoc reſpondebat mulier, quòd hoc faciebat ſecundum conſuetudinem illarum quæ panes vendunt; Iudex ſuper hoc conſuluit Papam, & ipſe reſpondet, quòd in huiuſmodi dubietate fama viciniæ debet attendi, & ſi fama loci habet, quòd vir ipſam in lecto & in menſa ſicut vxorem tenuerit: cogenda eſt mulier vt eidem viro affectu adhæreat coniugali: præcipuè ſi prædictum inſtrumentum à tali ſit factum qui officium ſuum fideliter adimpleuit. Nota, quòd circa matrimonium recurrendum eſt ad famam loci, & ſic per exteriora probatur matrimonium, ſaltem præſumptum, contra quod non eſt probatio admittenda. Item præſumitur pro inſtrumento facto ratione officij.

h ¶*Scienter.*] Ex quo ſcienter cohabitauit, ei non poteſt opponere notam ſeruitutis. ȷ̃. de coniug. ſeruo. propoſuit. ſed ſi hoc ignoraſſet, tunc ſufficit bene: vt in eadem decre.& 29. q.2.per totum.

i ¶*Vendicans.*]id eſt,eam petens in ſuam vxorem.

k ¶*Nominant.*] Iſta nominatio præſumptionem inducit. 32.quæſt. 4. dicat aliquis.ff. de proba. l.vlt. non tamen ſufficientem probationem inducit.C.de probatio. non epiſtolis.& C.de libera.cau.l.penul.præter quam in caſu.C.de lati.liberta.tollen.l.vnica.§.ſimili quoque.

l ¶*Donationem.*]Duos enim conſtitui non poteſt niſi liberis

beris perſonis. C. de lati. libert. tollen. l. vnica. §. ſed & ſi quis hominum.ſic eadem ratione donatio non poteſt conſtitui niſi in liberam mulierem, & à libero viro, vnde præſumptionem inducebat tale inſtrumentum.ff. de iur.do.ſi mulier. §. eius nomine.ſed non plenè hoc probat:quia non fuit factũ inſtrumentum ſup matrimonio. C. de nupt. neque ſine nuptijs: & ita non probat hoc eſſe quod ab hoc contingit abeſſe. ſ. de transla. inter corporalia. & C. vnde cognati. non hoc.

¶ *Gloſſa ſequens quatuor caſus quibus dominus fraudatur, ponit,&c.*

a ¶*Fraudaretur.*]No. caſus,in quibus dominus fraudatur ſeruo. j. de coniugio ſeruo. licet. & j. de natis ex libero ventre.cap.vnico. Item alius caſus eſt. C. de lati. lib. tol. l. vnica. §. ſed etſi quis homini. Tertius eſt in Auth.de nup.§. ſi verò ab initio. colla. 4. alius caſus eſt in Authen.conſtitutio. quæ de dignita. liberat filium à pa. pote.ī prin. coll.6.

† Vide l. filiũ. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iur. & l. de ætate, vbi Barto. ff. ad Syllania.

b ¶*Deſponſaturum.*] hæc aſſertio præſumptionem tantum faciebat: quia potuit poſtea mutare voluntatem.

†Not. ſigna tractandi aliquam ſicut vxorem & vide Bal. in c. ego N. de iureiu. & in c. ex trãſmiſſa de reſti.ſpo.

c ¶*Annulos.*] Not. ꝙ ſi annulus datur etiam mulieri in eccleſia, vel in domo ꝑſumptio 1 eſt pro matrimonio. 30.quæſt.5. fœminæ.ſi coram parentibus, præſumuntur ſpõſalia. 30. quæſt. 5. noſtrates. hoc faciebat ad præſumptionem.

nuptias feciſſe apparet. Mulier verò inſtrumẽtũ illud aſſerens vitioſum, vt ſeruo dominus fraudaretur [a], plures teſtes produxit: quòd ille ab amicis eius ſępè rogatus, vt eam deſponſaret, nec deſpõſaſſe, nec deſpõſaturum [b] ſe ipſam firmiter aſſerebat. vir autem non niſi prędicto inſtrumento, & quibuſdam teſtibus, qui viderant eam annulos [c] deferentẽ, ipſam probauit vxorem: ſed mulier de morte illarum, quę panes vẽdunt, ſe annulos detuliſſe dicebat.

¶Verum quia in huiuſmodi dubietate, fama viciniæ magis debet attendi †, ſi fama loci [d] habet, ꝙ vir ipſam in lecto, † & in menſa ſicut vxorem [e] tenuerit (cum matrimonium [f] ſit maris, & fœminę coniunctio indiuiduam vitę conſuetudinem retinens) cogenda eſt mulier, vt eidem viro affectu ſeruiat coniugali: pręſertim [g] ſi pręſcriptum inſtrumentum ab eo conditum fuerit, qui officium [h] ſuum fideliter adimpleuit.

¶ Idem.

¶ *Per violentam præſumptionem probatur carnis copula.*

CAP. XII.

Iteris † tuę fraternitatis receptis nobis innotuit, ꝙ

†Ca. 2. eod. tit. in 2. compil. Et de intellectu vide omnino Matheſilanũ ſing. 118. inci. nota ꝙ prędſumptio violenta. Marſiliũ ſingu. 116. inci. præſumptio iuris, & Alex. conſi. 15. inci. viſo proceſſu.

d ¶*Fama loci.*] Nota quòd in talibus fama plurimum conſideratur.arg.2.quæſt.5.presbyter ſi à plebe.ff. de te.l.3.§. eiuſdem. & 4.quæſtio.3.capitu.ſi teſtes.§. item in criminali. verſi.item ſæpe.& 35.quæſtio.6. ſi duo. C. ne de ſta. def. ſi mater.& infrà de eo qui co. conſang. vxo. ſuper eo. Item eſt hic argum. quòd fama ſufficit ad probationem, ſi aliæ præſumptiones coadiuuent, ita quòd cum fama faciunt probationem: & ita quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.j.c. proxi. & cap.3.& ſ.de teſtib.præterea.

¶*Glo.ſeq.obijcit,& ſoluit.*

e ¶*Vxorem.*]Sed quare requiritur alia probatio, cum cohabitatio ſufficiat ad matrimonium.ff. de ritu nup.in liberę? Reſpondeo, illa eſt præſumptio legis, ſed canon non præſumit eſſe matrimonium niſi probetur propter periculum animæ. 30.q.5.c.1.

1 Glo. loquitur qñ non exprimũtur tunc verba ſapientia cõſenſum. de quo dic vt no.j.de con iu.ſer. c.vlt. in vlt. gl. Io. And. nouel.

f ¶*Matrimonium.*]Hæc deffinitio ponitur 27.q.2.§.1.& Inſtitu.de pa. poteſta.in prin.

g ¶*Præſertim.*]id eſt, maximè: quia idem eſſet ſine vllo inſtrumento, ſi ſola fama cum alijs probatur.

h ¶*Officium ſuum fideliter.*]Quod ſemper præſumitur. j. de præſump.ad audientiam. niſi contra pręſumatur, vel probetur.nam tunc de crimine falſi vtrique incumbit probatio. C. de falſis.vbi Bernar.

L*Iteris.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Conſultationi.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam P. nomine contraxit matrimonium cum A muliere, petens poſtmodum ſeparari ab ea quo ad mutuam ſeruitutem, pro eo quòd poſtquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, conſanguineus ipſius viri, eam cognouit; Ad hoc probandum teſtes inducti fuerunt, qui dicebant quòd viderant conſanguineum illius viri ſolum cum ſola, nudum cum nuda, ea intentione (vt credebant) vt eam cognoſceret carnaliter, & hoc viderunt in multis locis, & horis electis: quærebatur an propter has præſumptiones deberent ſeparari? Reſpõdet Papa, quòd propter huiuſmodi violentam ſuſpicionem fornicationis: poſſunt quo ad ſeruitutem mutuam ſe parari, ita tamen vt vir, illa mortua, cum alia contrahat ſi voluerit: mulier verò ſine ſpe cõiugij ꝑmanebit. Nota, ꝙ violenta ꝑſumptio ſufficit ad condemnationem.

cum P. ab A. muliere, quam in vxorem acceperat, peteret ſeparari [i], accuſatores [k] matrimonij produxerunt teſtes firmiter aſſerentes, quòd poſtquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, conſanguineum viri eiuſdem ſolum cum ſola, nudum, cum nuda, in eodem lecto iacentẽ, ea (vt credebant [l]) intentione, vt † eam cognoſceret carnaliter, viderunt multis ſecretis locis, & latebris [m] ad hoc cõmodis, & horis electis: & infrà.

¶Conſultationi tuę taliter reſpondemus, quòd ex huiuſmodi violẽta, & certa ſuſpicione fornicationis, poteſt ſententia diuortij [n] promulgari: ita quidẽ vt vir licentiã habeat mortua illa ducẽdi aliam, muliere ſine ſpe [o] coniugij remanente.

¶ Clemens tertius.

¶*Idem dicit vt pręced. capitul.*

CAP. XIII.

TErtio † loco quęſtionis huiuſmodi nodũ tua fraternitas petijt explicari, an iuuenis ſponſam, in quam per verba de præſenti conſenſit, debeat vxorẽ habere, ad quorum matrimonium impediẽdum [p], neptis ipſius ſponſæ proſiliẽs, ſe † à iuuene carnaliter præcognitã [q] proponebat; à qua ꝑ-

i ¶*Separari.*] quantum ad thorum, & mutuam cohabitationem.

† In codice Barbatię ita: vt eã cognoſceret carnaliter viderunt, & multis ſecretis locis &c.

k ¶*Accuſatores.*] id eſt, 2 accuſator. ſic 2. quæſt.1. in primis. non enim plures accuſatores admittuntur: quia poſſet cõtingere quòd vnus probaret, alter non: ergo cum ſint plures, iudex eligat magis dignum. ff. de accu. ſi plures. tamen qui ſemel apparuit inter accuſatores, amplius teſtificari non poteſt. j. de accu. cum P.

2 Hæc gloſſula non eſt Bernardi, nec h' in vetuſtis codicibus.

l ¶*Vt credebant.*] Nõ dicit vt ſciebant, cum opus illud non plene pateat viſui. ſufficit ergo ferre teſtimonium de eo quod inducit violentam præſumptionem, 3 quę ſufficit in hoc caſu, vt hic patet. & 32.quæſt.1. dixit dominus.

†Ca. 8. titu. de ſponſa. in 2. cõpil.

m ¶*Latebris.*] quæ ſuſpectis perſonis inter dicuntur. 35.quæſt. 6. ab iſto die. Adeo vt ſi poſt trinam admonitionem inueniantur cõfabulari, excommunicentur. infrà de cohabi. cle. & mulie. ſi quiſquam. & in Authen. vt lice. matr. & auiæ.§. his quoque.coll.8.

† De materia huius text. & gloſſæ, videlicet quod ſit audiendus, qui ſuã turpitudinẽ allegat, ob animæ periculum euitandum, videto Iaſ. in l. iuſiurandum quod ex conuentione. §. procurator ff. de iureiu.

n ¶*Diuortij.*]quo ad mutuam ſeruitutem.

o ¶*Spe coniugij.*] propter inceſtum, quem commiſit. 27.quęſtio.2. ſi quis ſponſam. niſi timeretur de ſua incontinentia: tũc enim daretur ſibi licentia contrahendi. 33. q.2. in adoleſcentia Bernard.

T*Ertio loco.*] Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio: ibi, *Nos autem.* Abbas Siculus.

3 Quæ hic colligit ex ſolicitudine nuditate, loco, & ſexuũ diuerſitate ſecundum Hoſt. & de hoc. ſ. de teſti. pterea, multa, ex qbus inſurgit ꝑſum. videĩ Spe. eo. titu. §.1. Io. And.

CASVS. Quidam iuuenis contraxit cum quadam per verba de præſenti. Alia mulier neptis prædictæ ſponſæ propoſuit ſe prius cognitam ab illo iuuene quam cum illa contraxiſſet. Ad quod probandũ teſtes produxit, q dixerunt ſe ꝑ certo credere, ꝙ illa dicti iuuenis extitit concubina: adijcientes ꝙ eos viderant inſimul per plana nemora, vias & inuia cõuagantes pluries, & fama viciniæ ſuper hoc erat: Iudex ad maiorem certitudinem, iuramentum vtriuſque recepit, qui cõfeſſi fuerunt ꝙ carnaliter ſe adinuicem præcognouerãt, licet iuuenis ab ea recedere nollet, quam iurauerat in vxorem: quęſitum fuit à Papa quid iuris eſſet? Et ipſe rñdit, ꝙ cũ hoc nõ dicatur, ſed prædicetur à pluribus manifeſtum, ſolutis ſponſalibus ſeparentur. No. ꝙ ex multis præſumptionibus inducitur probatio ſufficiens. Item fama cum illis præſumptionibus probat.

p ¶*Impediendum.*]id eſt ſeparandum.

¶*Glo.ſeq.inducit duas concor. alleg.5. contraria, & ſoluit.*

q ¶*Præcognitam.*] Et ita affinitas præceſſit matrimonium, & ſponſalia: quod ſi verum eſt, c onſanguineam illius poſtea habere

ducti teſtes dixerunt, ſe ꝑ certo credere, quòd illa dicti iuuenis extiterat cōcubina: adijcientes, ꝙ eos inſimul viderāt per plana, & nemora, vias, & inuia, pluries cōuagantes: & teſtimoniū viciniæ ſe ſup̱ hoc recepiſſe dicebant. Ad maiorē autem certitudinem [a] (q̱a minus ſufficienter credidiſti eſſe probatum quod eadē mulier aſſerebat) tam ipſa quàm iuuenis iuramentis adſtricti, ſeorsū confeſſi ſunt, quòd ſe inuicem carnaliter præcognouerant: licet iuuenis nollet [b] ab ea, quā deſpōſauerat, ſeparari: ¶ Nos autem quæ dicta ſunt [c] intelligētes, præſertim cum hoc nō dicatur occultū, ſed quaſi prędicetur à pluribus manifeſtū, conſultius eſſe credimus, vt matrimonialiter non coniungantur †, ſed ſolutis ſponſalibus [d] ſeparentur.

† iungantur.

habere non poterat. 35. q. 3. de inceſtis & c. nec eam quam. & j. de eo qui cogno. conſan. vxo. ſuæ. de illa. & in pluribus cap. eiuſdem tituli. pręterea hic auditur allegas turpitudinem ſuā. j. de ſpon. ꝑterea. 35. q. 3. extraordinaria. Arg. contra. s. de teſt. ſicut. & s. de confeſſis. c. 1. & 15. q. 3. nemini. & j. de conceſ. ꝑbē. cū ſup quæſt. & j. de do. inter dilectos. Illud verū eſt, ꝙ allegans turpitudinē ſuā non eſt audiēdus, tamen propter periculum animæ ſuæ audietur. j. de re iud. lator. & c. conſanguinei. & ī fauorē libertatis pater audit̄ qui filiū vēdidit. C. de liber. cau. l. 1. & ff. e. l. 1. & 2. ſecus eſt cōtra libertatem. ff. de adop. l. poſt mortem.

a ¶ *Certitudinem.* ] ad ſupplementum probationis. C. de reb. credi. in bonæ fidei. j. de iureiu. c. vlt. in fi. & s. de proba. ſicut conſuetudo. ſic j. de deſpon. impub. atteſtationes.

b ¶ *Nollet ab ea.* ] vn̄ pręſumebat̄ ꝙ nō cōfiteretur falſo ſe neptem illius præcognouiſſe.

c ¶ *Dicta ſunt.* ] ſcilicet ꝙ teſtes dixerunt, ꝙ viderant illos ꝑ plana & nemora: & ꝙ iurauerunt, & de fama viciniæ, & aliæ præſumptiones, quæ in litera exprimuntur. & ſic eſt arg. ꝙ quæ nō proſunt ſingula, multa ſimul cōſiderata iuuant. arg. s. c. prox. & s. de teſti. præterea. & s. de proba. cum cauſam. vbi de hoc. ff. quibus ex cau. maio. necnon. §. ſi quis ſæpius. & 35. q̄ſt. 6. ſi duo. ff. de teſti. ob carmen. §. ſi teſtes.

d ¶ *Sponſalibus.* ] de facto: quoniam de iure non tenuerunt, cum eſſent illegitimæ perſonæ ad contrahendum propter affinitatem prius contractam. j. de eo qui cog. cōſan. vxo. ſuæ. diſcretionem. & quaſi per totum.

¶ Innocentius tertius Niuerñ. Epiſcopo, & archidiano Bituriceñ.

¶ *Propter præſumptionem etiam vehementem non debet quis de graui crimine condemnari.*

CAP. XIIII.

Literas † veſtras accepimus continentes, ꝙ cum cauſa, quæ vertebatur inter Altiſſiodoreñ. epiſcopum, & quoſdam Burgenſes de Charitate, quos idem epiſcopus de hæreſi impetebat, vobis, & abbati Colloñ. à ſede Apoſtolica delegata fuiſſet, vtraq; pars vos duos ſub certa pœna ſibi arbitros [e] ſtatuerunt [f], delegata vobis poteſtate nihilominus reſeruata: G. autem lator præſentium vnus ex illis, hæreſim ſuam fuerat publica voce confeſſus [g], & de fratre [h] ſuo ſimiliter recognouerat [i], quòd eodem ſecum laborabat errore: & infrà †. ¶ Nos verò prædictum G. ſuſpectum [k] de hæreſi vehementer habuimus, tum quia quod ante dixerat, poſtea ſe dixiſſe negauit: tum quia vel mendaciū prius dixit in fratrem, aſſerendo illū hęreticum, vel periuriū poſtea cōmiſit in Deū, purgādo [l] illū de

† Cap. 1. e. tit. in 3. cōpilat. Et de intellectu vide Ferdinandum Vaſquium lib. 2. c. 32. cōtrouerſiarū vſu frequentium. materiam vero huius decretalis ī cauſa hęreſis, de qua loquitur, plene explicaui in cōmentariis ad Directoriū Inquiſitor. lib. 2. Scho. 12. & Schol. 61. & libr. 3. Schol. 122.

† Quid cōtineat̄ ſub hoc, infrà, patet ī gl. ſuper verbo purgando.

Literas. ] In prima ponitur iudicum conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Nos vero*.. quæ ſubdiuiditur. In prima ponit motiuum mandati. In ſecunda mandatum: ibi, *Quocirca*. Abb. Sic.

Casvs. Epiſcopus Altiſſiodoreñ. impetrauit literas contra quoſdam Burgenſes de Charitate, quos impetebat de hæreſi, quorum vnus extiterat G. de quo hic agitur, vt cauſa poſſet facilius expediri, vtraque pars compromiſit in duos de iudicibus ſub certa pœna, reſeruata ſibi nihilominus delegata poteſtate: coram arbitris iſtis contra G. proponebat epiſcopus, quòd erat hæreticus & periurus, pro eo quod cum ipſe G. haberetur ſuſpectus de hæreſi, & confeſſus fuit hæreſim ſuam apud Charitatem redeundo ad catholicam vnitatem, & idem confeſſus fuit de quodam fratre ſuo quòd eodem laborabat errore, & cum frater ille coram Bituriceñ. archiepiſcopo de hæreſi conueniretur, purgatio ſibi fuit indicta per G. fratrem ſuum, qui verè catholicus credebatur, ipſe G. compurgauit fratrem ſuum, quem primo hæreticum aſſeruerat: & ideo epiſcopus proponebat ipſum G. duo contraria dixiſſe, vnde & periurus & hæreticus dicebat̄ ab ipſo epiſcopo, & in hæreſim relapſus: Ipſe vero hoc negabat, licet de ſe confeſſus fuiſſet, de fratre tamen nihil dixerat; ſed epiſcopus ipſum conuicit per teſtes: propter eius contrarietates iudices habuerunt G. de hæreſi ſuſpectum, vnde miſerunt illum cum literis ſuis ad dominum Papam: His omnibus diligenter conſideratis, dominus Papa habuit iſtū G. de hæreſi vehementer ſuſpectum, tum quia quod ante dixerat poſtea negauit ſe dixiſſe: tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem aſſerendo illum hæreticum, vel poſtea periurium commiſit in Deum, purgando illum de hæreſi, quorum vtrunque reddit eum valde ſuſpectum. Veriſimilius tamen videtur, quòd eo tempore quo reuertebatur ad fidem, tam graue mendacium non dixiſſet in fratrem, niſi fuiſſet accenſus zelo catholicæ fidei: vnde præſumitur ꝙ cum poſtea purgauit illum, turpiter deierauit: vnde mandat Papa iudicibus præſentibus, quatenus cum propter ſolam ſuſpicionem, quamuis vehementem, nolit illum de tam graui crimine condemnari, talem & tantam ſecuritatē ab ipſo recipiant præter iuratoriam cautionem, ꝙ timore pœnæ temporalis debeat coerceri, diſcretā pœnitentiam iniungentes eidē, ex qua appareat, an ſit verè pœnitēs, an fictè conuerſus. Et ſi taliter eum verum catholicū cognouerint, non permittant eum vlterius indebitè moleſtari, alioquin tanquā hæreticum eum condemnent. Not. ꝙ qui cōtraria dicit, tamquā ſuſpectus repellitur. Item hic vna præſumptio præponderat alteri, quia illa magis accedit ad veritatem. Item propter vehementem ſuſpicionem non debet quis condemnari de hæreſi. Item à periuro non debet amplius iuramentum requiri. Item timore pœnæ tēporalis aliquis coercetur.

¶ *Glo. ſeq. not. probat per ſimile. ſignat contrarium, & ſoluit. Item arg. ſignat. contrarium, & remittit.*

e ¶ *Arbitros.* ] Et ſic patet. ꝙ delegatus poteſt eſſe arbiter retenta etiam delegata iuriſdictione. ſic. j. de præben. c. niſi. & s. de arbit. cum olim. & c. innotuit. Sic etiam ordinarius poteſt eſſe arbiter. arg. s. de elect. cauſam quæ. & s. de arbit. cum tempore. Sed contra videtur. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. in fi. ff. de arbit. ſed & ſi in ſeruum. §. 2. Non ſunt contraria, & iudex non poteſt iubere vt in eum compromittatur, 1 ſicuti ibi dicitur ſed ſi partes volunt in ipſum compromittere, bene poſſunt. arg. ff. de tut. & cur. da. ab his prætor ait. & in Auth. vt diffe. iudi. §. ſi verò contigerit. coll. 9. Item eſt argu. hic quòd in arbitrum poſſit de crimine compromitti. vnde ſignatur contra. ff. de arbi. non diſtinguemus. §. Iulianus. & s. de in integ. reſtitu. cap. penulti. in fin. vbi de hoc. Item argu. ꝙ poſſit. 5. q. 2. ſi primates.

1 Concor. l. furti. §. q iuſſu. ff. de his qui no. iſa. & Bal. in 1. conſt. C.

f ¶ *Statuerunt.* ] Cum 2 agitur de crimine, aut illud infamat, & tunc ſi agatur criminosè, non poteſt compromitti. ff. de arbit. non diſtinguemus. §. Iulianus. ſi ciuiliter ad confiſcationem bonorum, bene compromittitur: vt hic. Aut non infamat, & tunc poſt compromitti. ff. de his qui not. infā. quid ergo. §. ex compromiſſo.

2 Hæc gloſſula nō eſt Bernardi, nec habet̄ in vetuſtis codicibus.

g ¶ *Confeſſus.* ] pœnitendo de ea, & redeundo ad eccleſiam.

h ¶ *De fratre.* ] Bene poterat teſtificari in hoc caſu contra fratrem 3. ſi enim frater tuus vel amicus tuus, vel vxor tua quæ in ſinu tuo dormiit, deprauare voluerit veritatem, ſit manus tua ſuper eos. 23. quæſtio. 8. legi. & quæſtio. 5. ſi audieris. & dicere debes patri & matri, non noui vos. 93. diſtinct. diaconi. & j. titu. proxi. quemadmodum. aliàs in magnis criminibus non auditur contra eum. C. qui accuſa. non poſſ. ſi magnum. in leuibus bene. C. eodem titu. ſi ſororem. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. parentes.

3 Tradit late Gigas trac. de crimine læſæ maieſtatis lib. 2. titu. quomo. & per quos. q. 9.

i ¶ *Recognouerat.* ] id eſt, confeſſus fuerat.

k ¶ *Suſpectum.* ] Nam ſola ſuſpicione ſuſpectus habetur, niſi ſe purget ad arbitrium ſui epiſcopi 4: quod ſi non fecerit excommunicari debet. j. de hære. excommunicamus. §. 1. Bernar.

4 Concor. l. ſi fideiuſſor. in glo. officiū cū no. ff. q ſatiſda. cog.

l ¶ *Purgando illum.* ] ſcilicet fratrem coram archiepiſcopo Bituricenſi coram quo conueniebatur frater ille de hæreſi,

& ei

& ei fuit indicta purgatio, vt per ipſum G. deberet ſe purgare, & ipſe fratrem ſuum compurgauit: propter quod epiſcopus dicebat ipſum periurum & hæreticum: quia primo dixit illum hæreticum. & poſtea eum compurgauit. Sed ipſe G. dicebat, ꝙ licet de ſe confeſſus fuiſſet, de fratre tamen nihil dixerat: ſed contrariũ probauit epiſcopus: vnde iſti iudices habentes ſuſpectum ipſum, cũ literis ſuis remiſerunt ad Papam.

hęreſi: quorũ vtrũque, reddit illũ valde ſuſpectũ: quamquã veriſimilius [a] videatur † ꝙ eo tempore, quo tamquã verè pęnitens ab hęreſi reuertebatur ad fidem, tam graue [b] mendacium non dixiſſet: pręſertim in fratrem [c], quem tãquam chariſſimum non aſſeruiſſet hæreticum, niſi fuiſſet accenſus zelo fidei orthodoxę: vnde præſumitur, ꝙ cum poſteà purgauit [d] illũ de hęreſi, turpiter deierauit. ¶Quocirca mãdamus quatenus, cũ propter ſolã ſuſpicionẽ (quamuis vehementẽ [e]) nolumus illũ de tã graui crimine condẽnari, talẽ & tãtam ſecuritatẽ recipiatis ab ipſo præter iuratoriam [f] cautionem, quòd timore pœnę corporalis † debeat coerceri, diſcretam ei pœnitentiam iniungentes, ex qua valeat apparere, vtrum in tenebris ambulet, an in luce; vtrum ve ſit verè pœnitens, an fictè conuerſus; & ſi eum hoc modo verum catholicum cognoueritis, non ſinatis ipſum indebitè moleſtari;

† Videtur
† Videbat.

a ¶*Veriſimilius*.] De nemine præſumitur ꝙ ſit immemor ſuæ ſalutis. 1. quæſtione. 7. ſancimus.

b ¶*Tam graue*.] imo in vltimo articulo non ſemper præſumitur qđ verum dicat aliquis. C. de probationi. rationes. ff. de probationibus. qui teſtamentum. ff. de lega. 2. Lucius. §. quiſquis mihi 2. & ff. de legatis. 3. cum quis. §. Titia. Solu. licet præſumatur ꝙ verum dicat, non tamen ſit ſufficiens probatio iudici. argumen. ff. de pig. acti. grauis. Et licet hæredes neceſſe habeant ſtare religioni defuncti, non tamen creditores. C. de proba. Authent. quod obtinet.

† Temporalis, reperio ĩ omnibus vetuſtiorib. exẽplaribus ꝙ eſt ẽt in ueteri compilatione.

c ¶*Præſertim in fratrem*.] Præſumitur aliquid ratione conſanguinitatis, vel affinitatis. ſuprà eodem. afferte. infrà de teſt. requiſiſti. infrà de ſimo. ſicut. & ſupra de ęta. & qualit. tuam. ff. de ri. nup. non ſolum. §. 1. C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. ſileat. 1 argumen. 3. quæſtione. 5. accuſatores, vel teſtes. Io.

1 Pro liberis non fit dotis retẽtio cum naturalis ſtimul⁹ parẽtes hortet ad liberorũ ſuorum educationẽ Io. An.

¶*Glo. ſeq. notat & ſignat contrarium.*

d ¶*Purgauit*.] Hoc eſt notabile, quod ſemper eſt ſtandum primo dicto alicuius, ſi poſtea contrarium dicat etiam in alio iudicio. ſuprà de teſti. cum in tua. & etiam extra iudicium. ſuprà de probatio. per tuas. & ſic periurus reputatur qui vnum in vno iudicio, vel eodem dicit, & poſtea aliud. Item hic vna præſumptio præponderat alteri. ff. de in integrum. reſtitutione diuus. Argumen. contra. ſupra de electione. cum inter R.

e ¶*Vehementem*.] Imo ex leui cauſa probatur quis hæreticus. argum. C. de hæreti. l. 2. ſcilicet quantum ad hoc vt ſuſpectus de hæreſi habeatur, & procedatur quaſi contra ſuſpectum, ſed non vt condemnetur de hæreſi. Item vehemens præſumptio pro probatione accipitur. 32. quæſtione. 1. dixit dominus. & ſuprà eodem. afferte. 54. diſtinctio. fraternitatem. infrà de iudæ. cap. vltim. Reſponſo. quod non vehemens, ſed violenta tantum, de qua prædicta capit. loquuntur. & ff. de reb. dub. ſi mulier. & l. præcedent. nec etiam omnis violenta, ſi probetur contrarium. 27. quæſtione. 1. nec aliqua. ſuprà de probatio. propoſuiſti. & 35. quæſtio. 3. extraordinaria.

f ¶*Præter iuratoriam*.] Hoc ideo dicit: quia poſtquam quis ſemel periurus eſt, amplius ad iuramentum non debet admitti. 22. quæſtione. 5. paruuli. & cap. ſi quis conuictus: & 2. quæſtione. 7. non poteſt. & 6. quæſtione. 1. quicunque. & ſuprà de teſtibus. teſtimonium. quia timor eſt ne incidat iterum in periurium. argumen. infrà de coha. cleri. & mul. clericos. Bernardus.

Additio. Glo. iſta procedit ſi dictio, præter, in iſto textu ſtat excluſiuè. Sed ſecundum doctores accipitur incluſiuè, vt ſic vltra cautionem iurare teneatur. & hæc verior. Nec obſtat motiuum glo. quia iſtud iuramentum eſt oneris, & non honoris.

Cum in.] Diuiditur in quinque partes. In prima præmittit exordium circa excuſationem epiſcopi. In ſecunda: ibi, *Licet*. ponit dilationem ipſius. In tertia: ibi. *Quia tamen*. ponit delationis repulſionem, & cauſam. In quarta: ibi, *Sed vt*. ponit inquiſitionis commiſſionem. In quinta. ibi, *Qui nobis*. inquiſitorum relationem. Abbas.

alioquin eum tamquam hęreticum condemnetis.

¶Idem Cenadieñ. Epiſcopo, & abbati Deciquorum.

¶*Non pręſumitur incõtinens in ſenectute, qui in iuuentute continuit, maximè ſi eſt literatus.*

## CAP. XV.

Cum † ĩ iuuẽtute ſua Quinque eccleſienſis epiſcopus adeo ſe maturũ, honeſtũ [g], & prouidum exhibuerit, vt ab eccleſia Romana meruerit pallio decorari, nõ ęſt de leui credendũ, ꝙ † poſtq̃ ad ſenilem [h] peruenit etatẽ, turpiter abiecerit iugũ Dñi, fœtores libidinis amplexando: cũ labes huiuſmodi, quę nonnunquam in iuuentute cõtrahitur, in ſenectute frequentius [i] expietur. ¶Quis ꝑtereà de facili crederet, ꝙ vir ꝓditus ſciẽtia literarũ, ꝓpriæ ſalutis oblitus, ad eã paſſiõis ignominiã ſe cõuerteret †, vt cũ propria nepte abominabilem perpetraret inceſtum? cum etiam, ſecundum ſententias ethnicorũ, natura-

Casus. Epiſcopus Quinque eccleſieñ. de Hungaria diffamatus erat apud regem, quod cum quadam nepte ſua perpetrabat inceſtum, propter quod rex Hungariæ literas ſuas miſit domino Papæ denunciando ſibi crimen ipſius, poſtulãs vt malum hoc pernicioſum exẽplo de Hungaria remoueret: Sed quia huiuſmodi ſuggeſtio nõ procedebat bono zelo, noluit Papa fidem adhibere dictis eius, ſed voluit ſcire vtrum hoc ex charitate procederet: ſcripſit epiſcopo Aurieñ. vt prudenter & cautè à coepiſcopis alijs inquireret diligenter, vtrum crederent illũ tali peccato reſperſum: & ipſi epiſcopi poſt modum reſcripſerunt domino Papæ, quod ipſi credebant eum virum honeſtæ conuerſationis. perſonam ipſius multipliciter commendantes: vnde ſuper hoc ſcribit Papa iſti epiſcopo & abbati dicens, quod epiſcopus ipſe adeo ſe maturum, honeſtum, & prouidum exhibuit, ꝙ ab eccleſia Romana pallio meruit decorari: quare nõ eſt de leui credendum, quod poſtquam ad ſenilem peruenit ætatem, turpiter abiecerit iugum domini? quia huiuſmodi labes, quæ aliquando in iuuentute contrahitur, in ſenectute frequenter purgatur: præterea non eſt credendum, quod vir talis ad hòc ſe conuerteret, vt cum propria nepte abominabilem perpetraret inceſtum, quia etiam ſecundum leges naturale fœdus nihil permittit inter tales perſonas ſęui criminis ſuſpicari. Nota quod ex præterita vita pręſumitur de præſenti. Item propter meritum perſonæ conceditur priuilegium. Item inter coniunctas perſonas naturale fœdus non permittit turpe aliquid ſuſpicari. Item denunciatio ex charitate fieri debet. Item ſuperior non ſtatim debet credere de ſubditis quæ referuntur eidem, ſed prius debet ab alijs inquirere. Item propter infamiam à maleuolis ortam, non eſt inquiſitio facienda.

† Cap. 2. e. tit. in 2. cõpilatione.

† Aliàs ita: ꝙ poſtquã venit ad ſimilem ætatem &c.

† conuerterit.

g ¶*Honeſtum*.] Ex quo enim adeptus eſt tantam dignitatem, præſumitur quod ratione ſuæ virtutis adeptus ſit. 61. diſtinctio. cap. 1. & cap. miramur. & is gradus cæteros antecellit, quem labor prolixior; & ſtipendia meliora ſecerint anteire. C. de off. magiſtri officiorum. nemo.

h ¶*Ad ſenilem*.] Arg. quod ex quo quis honeſtus fuit, quod & poſtea fuerit honeſtus. s̃. eo. mandata. & 2. quæſ. 1. in primis. in fin. ff. de re mili. non omnes. §. à barbaris. Item præſumitur pro ſenili ætate potius quàm pro iuuenili. argu. 34. diſtin. fraternitatis. 20. diſtinctio. de quibus. & iuriſperitus ex verbis ſenum ruſticorum argumentatur. ff. de legat. 3. ſi chorus. §. 1.

i ¶*Frequentius*.] Non tamen ſemper, iuxtà illud:

*Stultitia eſt quæ te non ſinit eſſe ſenem.* & illud:
*Quod noua teſta capit, inueterata 2 ſapit.*

Et difficile continentiam ſeruat, qui illicito ſe concubitu maculare non metuit. 34. diſtinctio. §. quod vero. & peccator cum venerit in profundum vitiorum contemnit. 17. diſt. nec licuit.

2 Idẽ not. 1. q. 1. qbuſdã. Horati⁹ ĩ epiſ. Quo ſemel eſt imbuta, recens ſeruabit odorẽ Teſta diu. Io. And.

Additio, Vnde verſus:

*Militat in teneris annis amor hoſpes amœnus.*
*Eſt in canicie ridiculoſa venus.* & illud:
*Exultat leuitate puer, grauitate ſenectus.*
*Inter vtrumque manens, ſtat iuuenile decus.*

a ¶*Naturale*

a ¶[*Naturale fœdus.*] j̃.de cohabi.cleri. & mulie. c. penul.& C.de epiſc.& cleri.cum qui.

b ¶[*Detuliſſet.*] denunciando: quoniam laicus non poteſt clericum accuſare. j̃. de accu. cum P.& s̃.de teſti. decætero. nec præſens abſentem. 3.q.9.c.1.& 2.q.7.ipſi apoſtoli.

† Vide l.vt vim. & ibi gl.& doct. ff. de iuſti. & iure.

1 Imo videt̃ hic ꝓbari cõtra riũ.ſed dic ꝙ hic commiſſa fuit non ſolemnis inquiſitio veritatis: ſed occulta indagatio credulitatis& famæ.Ioã. And.Idem vult hic Felin⁹,& alii.

† Aliàs ita: Sed vt probaremus. ſpiritus ſi eſſent ex deo, &c.

† Aliàs: Ianueñ.

† Aliàs: archiepiſcopo.

† Ex hac decretali colligitur quẽlibet ꝑſumi bonũ de quo articulo ꝑter Felinũ, & alios hic vide Alexandrũ conſi. 117.incip. Saluatoris. in 3. volu.

c ¶[*Charitatis radice.*] Vnde nõ debuit admitti. j̃.de accuſa.cũ oporteat.& c.meminimus.

d ¶[*Malignis delationibus.*] i.detractionibus: Et eſt arg. ꝙ propter infamiã à maleuolis ortã non eſt inquiſitio faciẽda, 1 vel purgatio indicenda. j̃. de pur.can.cũ ĩ iuuẽtute. quæ eſt pars illius.& 11.q.3.in cunctis. j̃. de accu. qualiter & quando.

e ¶[*Reſcripſerunt.*] Bene debuit eis credi cũ eſſent ad hoc deputati à dño Papa.ar.s̃.de ꝓb. poſt ceſſionẽ.& 11.q.3. curæ.s̃.de fi.inſtr.c.2.& pręterea per has literas nulli fiebat præiudiciũ.

D*Vdum.*] Prima pars ponit querelã. Secunda dat iudicem: ibi, *Cauſam.* Abb.Siculus.

Casvs. Quidã ſcholaris C. nomine impetrauit literas ad Mediolañ.archi.vt ipſum faceret recipi in clericũ, & in fratrẽ, ſi pſona eſſet idonea à presbytero eccleſiæ S. Victoris, ĩ qua conſueuerunt eſſe clericus & ſacerdos: Sed pſbyter ille corã archi.cõſtitutus propoſuit, ꝙ facultates eccleſiæ. duobus clericis nõ ſufficiebant, adijciens, quòd idẽ C.non erat idoneus ad beneficium illius eccleſiæ obtinendum; dubitatum fuit & contentio erat ſuper hac idoneitate, an deberet iſte. C. probare ſe idoneũ: Vnde pp hoc partes redierunt ad Papam: mãdat Papa iſtis iudicibus, vt ex illa clauſula, ſ.ſi pſona fuerit idonea.quæ in reſcripto erat inſerta, eidẽ ſcholari probãdi ſe idoneum nulla neceſſitas imponatur cũ prima facie pręſumatur idoneus, niſi probet̃ indignus. No. ꝙ quilibet præſumitur idoneus, niſi probetur contrarium.

le fędus[a] inter tales pſonas nihil permittat ſæui criminis ſuſpicari †. ¶Licet igitur rex Hũgarię eundem epm̃ nobis per nũcios,& literas de tali crimine detuliſſet[b], poſtulãs vt malũ huiuſmodi pniciosum exẽplo, de Hungarica eccleſia tolleremus: Quia tñ eius ſuggeſtio non de charitatis radice[c] procedere videbat̃, noluimus aures noſtras quaſi malignis delationib.[d] ĩclinare. Sed † vt probaremus ſi ſpiritus eſſet ex Deo, Aurienſi † epõ dedimus in mãdatis, vt prudẽter,& cautè à coepiſcopis indagaret, vtrũ præfatũ epiſcopũ crederẽt tali labe reperſum. Qui nobis poſtmodũ reſcripſerũt[e], ꝙ eũ virum honeſtę conuerſationis eſſe credebant, perſonã illius multipliciter commendantes.

¶Idem archidiacono, † & præpoſito Mediolaneñ.

¶*Is pro quo beneficiando ſcribitur cum clauſula ſi idoneus fuerit, non tenetur probare ſe idoneum, cum idoneus præſumatur.*

CAP. XVI.

DVdũ † archidiacono Mediolañ. dedimus in mãdatis, vt C. ſcholarẽ à presbytero ſancti Victoris in clericũ eiuſdem eccleſiæ recipi faceret,& in fratrem: & infrà. Sed presbyter memoratus archidiaconi declinans examen aſſeruit, ꝙ nequaquam ſufficiebant[f] duobus clericis, facultates eccleſię memoratę: adijciens quòd prędictus C. non erat idoneus ad illius eccleſiæ beneficium obtinendum: & infrà. ¶Cauſam vobis duximus committendam; ita vt ex illa clauſula[g], ſcilicet: ſi perſona † fuerit idonea: quæ noſtro reſcripto reperitur inſerta, eidem ſcholari probandi ſe idoneum nulla neceſſitas imponatur, cum prima facie præſumatur idoneus[h]: niſi aliud in contrariũ oſtendatur.

¶*Glo.ſeq.quærit & ſoluit.ſolutioni alleg.contrarium.*

f ¶[*Sufficiebant.*] Hæc exceptio legitima eſt, quia tot ſunt ponendi in eccleſia quot ex facultatibus ipſius poſſunt cõmodè ſuſtentari. j̃.de inſtit.c.1. & c.auctoritate.& j̃.de conceſ.præb. ex parte. Sed quis probabit eccleſiam eſſe ſoluendo, vel non eſſe? Reſpondeo, ille qui dicit, non eſt ſoluendo, oſtendendo facultates & redditus eccleſiæ, vt hic innuitur.& ar.C.de inof. teſt.omnium.& ff.de leg. 2.cum pater.§. rogo.Argum, contra. C.de probatio.ex perſona.

g ¶[*Ex illa clauſula.*] quæ & ſi non fuiſſet appoſita, ſubintelligitur. ſuprà de reſcrip. cum adeo. & s̃.de elect.cauſam.& ff.de ſerui.ſi cui.ff.de ri.nup.quamquam.

¶*Glo.ſeq.alleg.duas concor. inducit ſimile.obijcit & remittit quærit & ſoluit.*

h ¶[*Pręſumatur idoneus.*] Sic s̃.de ſeru. c.vnic.& 86.diſt.ſi quid.ſic præſumitur quis bonæ fidei, niſi probetur contrariũ. C.qui mili.non poſ.ſuper ſeruis. lib. 12. & C. de non nu.pec. Auth. contra qui propriam. Vincen. Et ſic videtur quod negatiua probari debeat ex eo quod dicit, niſi aliud in contrarium oſtendatur: ſed negatiua probari non poteſt s̃.de elect. bonæ.vbi de hac negatiua ſatis dicitur. Sed qualiter probabit illum non eſſe idoneum? ſi dicatur non idoneus ratione ſcientiæ, tunc iudex illum examinabit, an ſit quantum ad hoc idoneus. s̃.de æta.& qual.accepimus, ſi rõne delicti, vel irregularitatis, ille qui hoc obijcit, illud probet ſecundum illam regulã: Ei qui dicit incumbit probatio. ff. de probat. l.2.

# TITVLVS XXIIII.

## De iureiurando.

¶Gregorius tertius †.

¶*Agi poteſt ad relaxationem iuramenti, cuius implementum turpitudinem continet ex parte ſuſcipiẽtis. hoc dicit quo ad intellectum, & eſt caſus notabilis. Abb.Siculus.*

CAP. I.

EX † adminiſtrationis: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus creditores ad iuramenta[i] ſuper vſuris ſibi ſoluẽdis præſtita relaxãda, eccleſiaſtica diſtrictione[k] cogatis[l] †.

¶Ex † regiſtro Gregorij.

¶*Non valet iuramentum præſtitũ à prælato de non repetendis rebus eccleſiæ. Vel ſic: A iuramẽto meticuloſo ſit abſolutio ꝑ iudicẽ eccleſiaſticũ.*

CAP. II.

PEruenit † ad nos Laudiceñ. epiſcopũ ab Ar.comi

DE IVREIVRANDO.

¶*Quia in defectũ probationum recurritur ad iuramenta. infra. eo.ca. fi.& ſupra de procu.ex inſinuatione. ideo poſt tractatum de probationibus tã in ſpecie quàm in genere, merito ſubditur hæc rubrica. Eſt enim iuramentum maximum licitum expediendarum remedium. l. 1. ff. eod. & alibi dicitur quòd omnis controuerſię finis eſt iuramentũ. infra eodem.& ſi Chriſtus. Vide ad materiam glo.not. 22. quęſt. 1. in ſumma. quę ponit quid ſit iuramentum, quid iurare, quę fuit cauſa inſtitutionis iuramenti, item formam iurandi, & pœnam periurij. Abbas Siculus.*

*De hac materia tractatur. 22. quęſt. 1. & q.2.& quęſtio. 4. & q. 5.& 35.q.5.per totum. 15.q.6.c. auctoritatem. §.à fidelitatis. vſque ad fi. quęſtionis. & 2.q.6. ferè per totum.*

EX *adminiſtrationis.*] Creditores compelluntur relaxare iuramentũ de vſuris ſibi ſoluendis. h.d.quo ad literam.

i ¶[*Iuramenta.*] recepta à debitoribus pro perſoluendis vſuris creditoribus, quę in præiudicium animarum quo ad creditores ſeruari non poſſunt, & ideo ratione peccati compelluntur creditores relaxare huiuſmodi iuramenta. ſuprà de iud. nouit. ſed quantum ad iurantes non eſt peccatum 2 infrà eodem. debitores.vnde ſoluere tenentur.ſed ſi iurauit non repetere, poteſt illud denunciare eccleſiæ: & Sic compelleretur creditor reſtituere vſuras quaſi indirectè officio iudicis. j̃. eo. ad noſtram.2.argumen.infrà de cog.ſpi.tua.& 2.quęſtione.1.ſi peccauerit. Vel compellitur relaxare iuramentum, vt hic.vel ſi nondum ſunt ſolutæ, compelluntur deſiſtere ab exactione. j̃.de vſur.tuas.Bernar.

k ¶[*Diſtrictione.*] ideſt ſuſpenſione, vel excõmunicatione 3 j̃.de ver.ſig.quærenti.

l ¶[*Cogatis.*] tamquam delegati auctoritate huius canonis: vt ff. de off. or. irrefragabili. §. cæterum. & infrà de hære. ad abolendam. in fin. 4 vel etiam tamquam ordinarij, argum. j̃.de vſur.poſt miſerabilem.Ber.

P*Eruenit.*] Legitur duobus modis. Primò quòd iuramentum fuit præſtitũ ſuper rebus eccleſiæ. Secũdo mõ intelligitur quod fuit præſtitum ſuper rebus proprijs ipſius prælati. Communis diuiſio. Secunda: ibi. *Cognita Abb.*

Casvs. Comes Arnulphus ſpoliauit epiſcopum Laudicen. rebus eccleſiæ ſuæ, & compulit ipſum iurare quod non repeteret ſic ablata: peruenit hoc ad dominum Papam: Ipſe hoc audito valde doluit dicens, quod per illud iuramentum nullo modo fuit obligatus vel adſtrictus, tamen ad cautelam ipſum abſoluit, quia taliter coactus iurauit. Nota ꝙ iuramentum

† Adde, ꝙ hęc clauſula poti⁹ importat modum quàm cõditionẽ, vt notatur in clemen. 1.de of de le.vide Baldũ in l.neque. C. de probat.

† In duob⁹ vetuſtiſſimis, non⁹, in cęteris, tertius habetur.

† Cap. 4. eo.tit.in 2. compilat. Et an vocari pars debeat, vt hæc iuramenta relaxentur, vide Alexã. cõſ. 91.incip.viſis & Aretinum conſ. 33.ĩcip.conſultatio præmiſſa.

† Vide l.cũ allegas ꝑ Bald.C.de vſuris.

† Aliàs Gregorius ĩ regiſtro. ſed nõdum reperi.

2 Sano modo hoc accipias.

† Cap.9.e. tit. in 1.cõpil. & poſt concil. Lateraneñ. ſub Alexã. 3.part. 17. cap.7.Et d̃ materia vide Archidiaconũ in c.2. d̃ pac. lib. 6. Salicetum & Paulũ Caſtrenſem ĩ Authen.ſacramenta C. ſi aduerſus venditio.& vide oĩno Dominicum Sotũ lib. 8. de iuſti. & iure. q. 1. art.7.

3 Vel interdicto.

4 Et de ſta. re. c.vnico §.pe.lib.6. Ioan.And.

iuramentum præſtitum per metum de rebus eccleſiæ non repetendis nõ obligat. Itẽ à tali iuramẽto abſoluitur ad cautelã.

a ¶*Rebus ſuis.*] id eſt, eccleſiæ ſuæ: nã ſi de rebus proprijs iuraſſet, teneretur iuramentum ſeruare. infrà. eod. ſi vero. ſuprà quod me. cau. ad audientiam.

Additio. Sed quę eſt ratio diuerſitatis? Ratio eſt, quia ſuper ſuis poteſt iurare, & facere pro voluntate ſua. C. de Iudeis. nemo. ſed ſuper bonis eccleſiæ non, cũ eccleſia, fiſcus, & minor pari paſſu ambulent. C. de ſac. ſan. eccl. vt inter diuinum. ſ. de in integ. reſti. auditis. vnde minor etiam ſi tutor iurauerit bona ſua alienata non repetere, ſi lęſus eſt minor, repetere poteſt. C. ſi tut. vel curator. l. etiam. ergo & eccleſia, ſiue prælatus, cum non ſit ipſe dominus, ſed procurator. 12. q. 1. §. fin. 14. quæſtione. 1. §. 1. vel defenſor eccleſiæ. 16. quæſtione. 1. in canonibus.

† Ca. 10. e. tit. in 1. cõpil. Sed neque hoc caput dicit Antonius Auguſtin[9] ſe inuenire in regiſtro B. Gregorij & de materia vide B. Thomã. 2. 2. q. 89. art. 7. & q. 88. art. 2. & 12.

*¶Gloſſa ſequens ponit duas opinio. ſecundam approbat, & huic decr. dupliciter reſpondet.*

b ¶*Poſſe conſtringi.*] Arg. eſt hic quod iuramentum metu extortũ ipſo iure non teneat, vt quidam dicunt, vt Baſianus, & T. alij 1 dicunt & melius, quod iuramẽtum metu extortum eſt obligatorium, dummodo ſine periculo animæ poſſit ſeruari. & hic pręſtitum fuit iuramentũ de rebus eccleſię: & ideo nullũ fuit hic iuramentum de rebus eccleſiæ præſtitum, quod ſeruari non poſſet ſine ſalutis æternæ interitu. de hoc plenè dixi ſ. qđ metus cau. abbas. & tene quod ibi dicitur, & quod dicit hic in fine.

1 De hoc articulo vide B. Thomam & ibi Caietanũ 2. 2. q. 89. art. 7. & Sotum ſupra citatum.

† Ca. 20. ti. de electione i j. cõpi.

te rebus [a] ſuis ſpoliatum, & iurare conpulſum quòd non repeteret ſic ablata. ¶Cognita igitur cõtumelia, valde doluimus, aſſerentes ipſum epiſcopum nullius iuramenti vinculis ſuper hoc poſſe [b] conſtringi: quem tamen abſoluimus [c], quia nefandiſſima coactione iurauit.

¶Idem Regi Francorum.

*¶Non deierat qui iuramenti implementum in melius commutat. Et nõ adſtringitur quis iuramento ad implendum quod iurauit, ſi ab alia parte non impletur, cuius reſpectu præbuit iuramentum.*

## CAP. III.

ij PEruenit † ad nos: & infrà. ¶Non enim propoſitũ, aut promiſſum infringit [d], qui in melius illud commutat. ¶Nec tu ei, etiã ſi promiſſum tuum iuramẽto, vel fidei obligatione, interpoſita conditione firmaſſes, aliquatenus teneris; ſi conſtat eum conditioni minimè paruiſſe [e].

¶Idem Petro ſubdiacono.

*¶Ponitur forma iuramenti ſeptem capitula continens, ſecundum quam iurant Papæ epiſcopi: ſed hodie omnes recipientes dignitatem a Papa ſibi iurant. Hoc ſit pro ſummario, & diuiſione.*

## CAP. IIII.

EGo † N. epiſcopus ab hac hora in anteà fidelis ero ſancto † Petro, ſanctæque Romanæ eccleſię, dominoq; meo Papæ C. eiuſque ſucceſſoribus [f] canonicè [g] intrantibus. ¶Non ero neque † in cõſilio, neque in facto, vt vitam perdat [h], aut membrum †, vel capiatur mala captione. ¶Conſilium, quod mihi aut per ſe, aut per literas, aut per nunciũ manifeſtabit, ad eius † damnũ nulli pandam [i]. ¶Papatum Romanæ eccleſię, & regulas ſanctorum patrum, adiutor ero ad defendendum, & retinendum (ſaluo ordine meo [k]) cõtra omnes homines. ¶Vocatus ad ſynodum veniam: niſi præpeditus fuero canonica [l] præpeditione. ¶Legatũ Apoſtolicæ ſedis, quem certum eſſe cognouero, in eundo, & redeundo honorificè tractabo [m], & in ſuis neceſſitatibus adiuuabo. ¶Apoſtolorum limina ſingulis [n] annis, aut per me, aut per certum nuncium viſitabo: niſi eorum abſoluar † licẽtia. Sic Deus me adiuuet, & † hęc ſancta euangelia.

† beato.

† Aliàs, deeſt dictio, neque.

† Adde qd app. membri veniat. Bar. in l. 2. ff. de pub. iud. Auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi. & 89. diſtin. ſingula.

† eorũ, legitur in vetuſtioribus.

† Aliàs: abſoluat.

† Aliàs ita: & hęc ſancta Dei euãgelia.

¶Vrbanus Papa.

*¶Non tenetur clericus epiſcopo ſuo obedientiæ iuramentum præſtare, niſi ratione adminiſtrationis ſibi conceſſæ.*

## CAP. V.

NVllus † epiſcopus [o] clericos ſuos (niſi fortè qbus eccleſiaſticarũ rerum cõmiſſa

† Cap. 1. e. ti. 1. comp. Et vide Abbatẽ in ca. legebat & in ca. cũ in eccleſijs. ſupra de ma. & obedi.

c ¶*Abſoluimus.*] Intellige de facto ad cautelam. ſic 34. q. 1. audiuimus. & 11. q. 3. excellentiſſimus. & j. de app. ad præſentiam. Vel expone, abſoluimus, id eſt, abſolutum eſſe oſtendimus, & ſic concordat literæ præcedenti, ſcilicet nullis vinculis poſſe conſtringi.

ij PEruenit.] Duo ſunt dicta. Secundum: ibi, *Nec tu.* Abbas Siculus.

Casus. Iuraſti ire vltra mare, intraſti religionem poſtea: & non vadis vltra mare, non frangis iuramentum: quia in melius commutas. & appoſita conditione ſi aliquid iuraueris, ſi conditio non ſeruatur, nec iuramentum ſeruare teneris. Panormitanus. Vel aliter. Rex Franciæ promiſit regi Angliæ, vel alicui alij præſtare conſilium & auxilium contra aduerſarios ſuos, ſi & ipſe ſibi conſilium & auxilium aduerſus ſuos ſimili modo præſtaret, iuramento interpoſito, vel interpoſitione fidei ſuper hoc præſtita: Rex Angliæ non ſeruauit regi Franciæ quod promiſit: dubitauit Rex Franciæ an teneretur ſibi ſeruare promiſſum? Reſpondet Papa, quod non dicitur mutare propoſitum aut promiſſum, qui in melius illud commutat, nec tenetur illi regi ad promiſſum ſeruandum, ſi conſtat eum non paruiſſe conditioni, etiam ſi iuramentum interueniſſet, vel promiſſio, vel fides hincinde data fuerit. Nota quòd non frangit promiſſum vel propoſitum ſuum qui commutat illud in melius. Item iuramentum vel fides data ſubconditione non obligat, niſi conditio ſeruetur.

*¶Gloſſa ſequens inducit in brocar. 4. concor. allegat. tria contraria & ſoluit.*

d ¶*Infringit.*] Sic non dicitur deierare, qui ex iuſta cauſa iuramentum deſerit. ff. qui ſatiſd. cog. l. vltim. & 22. quæſtione. 4. mulier. & q. 2. beatus. j. de voto. ſcripturæ. & cap. licet.

e ¶*Paruiſſe.*] Arg. expreſſum hic fidem nõ ſeruari ei qui contra fidem verſatur. ff. pro ſocio. ſi cõuenerit. & 28. q. 2. ſi infidelis. ff. de inoffi. teſta. ſi inſtituta. C. de pac. cum proponas. Argu. contra. 23. q. 1. noli æſtimare. 33. q. 5. quod Deo. 22. q. 4. innocens. Solu. prima rubrica vera eſt generaliter. illud contra, noli. vbi dicitur, hoſti fides ſeruanda eſt, intelligitur ſi promittatur, & ei dem ſeruetur: & ſic cõcordat priori. ſed aliud eſt in cap. quod deo. qa loquitur de voto communiter à viro & vxore facto, vbi nulli contrauenire licet: quod poſtquã promiſſum eſt omnino eſt ſeruãdum: vt 32. q. vlt. c. vlt. ad fi.

EGo N. epiſcopus.] Hic traditur forma qualiter epiſcopi iurãt fidelitatẽ domino Papæ, & ſucceſſorib. ſuis.

f ¶*Succeſſoribus.*] qui ſic iurauit, non tenetur ſucceſſori iurare. j. eodem. veritatis.

g ¶*Canonicè.*] 12. q. 2. alienationes. de conſecr. diſtinctione. 1. hic ergo.

h ¶*Vitam perdat.*] Hoc non ſufficit, imo vbicunque ſenſerit dominum periclitantem, ad prohibẽdas inſidias occurrere debet. C. de his qui. vt indi. l. vlti. 22. q. 5. de forma. quæ hic minus dicuntur, ibi ſupplentur: & econuerſo.

i ¶*Nulli pandam.*] Hoc intelligo de honeſto conſilio, quoniam conſilium mali tenetur reuelare illi cui poſſet prodeſſe, & non obeſſe. 22. q. 5. hoc videtur.

k ¶*Saluo ordine meo.*] id eſt, ſecundum quod pertinet ad meum honorem: quia non cum armis.

l ¶*Canonica.*] vt 18. diſt. ſi epiſcopus.

m ¶*Tractabo.*] ſi conſtiterit per literas ſuæ legationis. C. de man. princi. l. vnica. & 42. diſtinctione. quieſcamus. argument. vel quia eſt honeſta perſona. 97. diſtinctione. nobiliſſimus.

n ¶*Singulis annis.*] Vel rarius iuxta chirographum ſuum. 93. diſtinctione. iuxta. & hoc intellige de archiepiſcopis, & epiſcopis qui ſubſunt domino Papæ, nullo medio. 2 ſuprà de maio. & obed. dilecti. Bernar.

2 Idem ſeruat in aliis ſi cõfirmationẽ, cõſecrationẽ, vel palium à papa recipiunt. Ioã. And.

Additio. Ego N. nota quòd abbates præſtant hoc iuramentum in benedictione: ſicut epiſcopi in conſecratione. De iuramento verò quod præſtat imperator, dic vt in clemen. Romani. infrà eodem. titu. De iuramento quod pręſtant inferiores clerici, habes in cap. quamquàm. 23. diſtinctione. latius per Hoſtien. & Ioan. Andr. infrà eodem. titu. tua. De iuramento quod præſtat vaſallus domino feudi, eſt tex. in c. de forma. 22. q. 5. Et de multiplici iuramento vide in Spe. eo. tit. §. 1. ver. illud autem. Abbas Siculus.

o NVllus epiſcopus.] Hoc capitu. ponitur pro 3 palea. 22. quæſtione. 5. cap. vltim.

3 Ego tñ in vetuſtis exemplarib[9] reperio, nec ob id vt palea.

*¶Gloſſa*

fuerit diſpenſatio) ſibi iurare [a] compellat.

¶ Alex. iij. Epiſcopo Vigilień.

*¶Qui ſe obligauit ad vſuras ſoluendas, ſoluere non cogitur, niſi iurauerit: quo caſu cogitur, ſed repetit.*

CAP. VI.

DEbitores † ad ſoluendas vſuras, in quibus ſe obligauerant, cogi [b] non debent. Si verò de ipſarum ſolutione iurauerint, cogendi [c] ſunt Domino reddere [d] iuramentum. Et cum vſuræ ſolutæ fuerint, creditores, ad eas reſtituēdas, ſunt eccleſiaſtica ſeueritate (ſi neceſſe fuerit) compellendi.

¶Idem Rothomageń. Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

*¶Debitor, qui iurauit creditori nullum grauamen ſuper re pignorata inferre, donec ſoluerit debitum, non auditur repetens pignus volendo compenſare fructus in ſortem: ſed debet prius debitum integraliter ſoluere, & demum rem cum fructibus inde perceptis expoſcere, hoc dicit. & eſt caſus notabilis.*

CAP. VII.

j AD † noſtram noueritis audientiam perueniſſe, quòd cum P. quibuſdam hominibus certam ſummā pecuniæ mutuaſſet, quaſdam ab eis poſſeſſiones, & redditus recepit in pignore: ipſos iuramēti religione adſtringens, quòd ſuper illis donec ſoluerent ſibi pecuniam, nullum ei grauamen inferrent. Licet autem de poſſeſſionibus illis, & redditibus nondum ſortem, deductis expenſis, [e] receperit †, tu tamē frater archiepiſcope eum propter hoc excommunicationis vinculo adſtrinxiſti [f]: & infrà. ¶Ideoque mandamus, quatenus recepta à præfato P. ſufficienti [g] cautione, quòd veſtro † debeat parere mandato [h], abſoluatis eundem. Deinde debitores eius, qui prædictas poſſeſſiones, & redditus contra iuramentum ſubtraxiſſe dicuntur, ſi † ita eſt, eos eccleſiaſtica cenſura cogatis, vt hæc reſtituant, nec ſibi moleſtias, inferant, donec ei pecunia perſoluatur [i]. Cum autem ei pecuniam [k], ſicut iurauerunt, perſoluerint:

*¶Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit, & ponit caſus, quibus licitè iuratur, & verſ. de his iuratur in multis caſibus.*

a ¶*Iurare compellat.*] 23. diſt. quàmquàm. Arg. cōtra. Sed illud intelligitur ſecundum iſtud: vt illi tantum quibus committitur adminiſtratio eccleſiæ iurent: alij verò non. ſ̃. de maior. & obed. legebatur. arg. ſ̃. c. prox. Sunt & alij caſus, in quibus iuratur. Pro pace. 22. q. 1. omne. Item pro fide. de conſec. diſt. 2. ego Berengarius. & 1. q. 7. quotiens. Pro fama. ĵ. de pur. can. quotiens. & in alijs pluribus. c. ibi poſitis. Pro obedientia: vt hic, & cap. proxi. & ſuprà de elec. ſignificaſti. Pro cautela dilapidationis 28. diſt. de Syracuſanæ. Pro veritate in defectū aliorum teſtiū. 14. q. 2. quamquàm. Vnde verſus.

*Pax & fama, fides, reuerentia, cautio dāni:*
*Defectus veri ſibi quærunt magna caueri.*

DEbitores.] Tria ſunt dicta. Secundum: ibi, *Si verò*. Tertium: ibi, *Et cum*. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis promiſit ſoluere vſuras, cū vſuræ inhibitæ ſint in iure canonico & diuino: quærebatur vtrum ille ſit compellē dus ad eas ſoluendas? & reſpondet ꝙ non debet compelli ad hoc. Si verò iurauit ſoluere: tunc propter iuramentum debet compelli: & cum vſuræ ſolutæ fuerint, creditores ſunt compellendi per cenſuram eccleſiæ, vt eas reſtituant. Not. quòd ſecundum canones obligatio vſurarum non tenet, ſed iuramentum ſuper hoc factū tenet, & dēt ſeruari. Item vſuræ reſtitui debent.

*¶Gloſ. ſeq. recitetur per contrarium.*

b ¶*Cogi non debent.*] quia nulla fuit obligatio de iure diuino, ſiue canonico: tamen iuramentum ſuper hoc factum, eſt ſeruandum, & ſic patet quòd licet non teneat principale, tenet tamen acceſſorium contra illud. ſ̃. de foro comp. ſi diligenti. & C. de leg. non dubium.

*¶Gloſ. ſeq. miſcet 4. obiect. & ſoluit.*

c ¶*Cogendi ſunt.*] Sed 1 videtur ꝙ non ſunt cogendi: nam debitor hēt actionem ad repetendum vſuras iam ſolutas: ergo multo fortius habet exceptionem contra agentem. ff. de regu. iur. inuitus. §. 1. & ff. de ſuperfic. l. 1. §. plane. Item dolo petit quod ſtatim reſtituere debet. ff. de dol. exceptio. dolo. & ff. de regu. iur. in condemnatione. §. dolo facit. Item ſi ſoluitur debitum, non repetitur. ff. de condi. indeb. Iulianus, & l. ſi procurator. & l. iudex. Et ſi indebitum ſcienter ſoluitur, non repetitur: quia donari videtur. ff. de regu. iur. cuius per errorem. & ff. de condi. inde. l. 1. & C. eod. tit. indebitum. Item à iuramento nō videtur liberatus qui ſic ſoluit vt poſtmodum repetat. ff. de ſol. qui ſic ſoluit. & l. qui hominem. §. vlt. Ad hoc dicas, ꝙ vſuræ indebitæ ſunt iure canonico, & in nullo caſu conceduntur, etiam vt captiui redimantur. ĵ. de vſu. ſuper eo. & ideo ſolutæ peti poſſunt tanquam indebitæ, non obſtante eo quod dicitur, indebitum ſcienter ſolutum non repetitur: quia hoc fit metu iuramenti, vñ ſibi nō præiudicat quod per metū facit. Vel ſic, vno iure ſoluere tenetur pp iuramentum, ſed alio iure repetit: quia indebitè ſolutæ ſunt: & ſicut hēt debitor actionē ad petendū ſolutum: ita habet actionem aduerſus creditorem vt eum liberet à iuramento. ſ̃. eo. c. 1. & ĵ. de vſur. tuas. & quod dicit, cogendi ſunt, intellige cum non petunt abſolui à iuramento.

*¶Glo. ſeq. arg. ex argumento infert, & dat ſimile.*

d ¶*Reddere iuramentum.*] Arg. quòd ſoluere vſuras nō eſt peccatū: aliàs nō compellerentur. 22. q. 1. ſi peccatū. ſed ille qui recipit, peccat: & in eodē facto alter peccat, & alter non: ſic etiam in alio caſu vnus committit adulterium, alter non. 32. q. 5. propoſito.

AD *noſtram noueritis audientiam.*] Si debitor creditori iurauit rem pignoratam non repetere, niſi ipſius debitū ſoluat, iuramentum ſeruare compellitur. ſic ſummat Ioan. And. ſed hæc ſummatio nullam dubitationē continet: ſed forte pp varietatem lect. ſummauit Io. And. ita generaliter. Cōis diuiſio. Secunda: ibi, *Ideoque*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam P. nomine, quandā ſummam pecuniæ mutuauit quibuſdam hominibus, recipiendo ab eis quaſdam poſſeſſiones, & redditus in pignore: præſtito iuramento ab eiſꝙ ipſi Petro ſuper illis nullum grauamen inferent, donec ſibi pecuniam ſoluerent; antequam de poſſeſſionibus, & redditibus illis ſortē ſuam deduxiſſet, cœperunt illū corā archiepiſcopo moleſtare, ita ꝙ per archiepm dictus P. fuit excōicatus: vnde ſuper his conqueſtus fuit dño Papæ, & ipſe mandat eidem archiepiſcopo, & eius coniudicibus, quatenus recepta ſufficienti cautione ab ipſo P. ꝙ eorum debeat ſtare mādato, ipſum abſoluant, poſtmodum compellant debitores, ſi eſt ita, vt poſſeſſiones, & redditus prædictos eidem P. reſtituant, qui contra iuramentum ſuum venerunt, nec ſibi moleſtiam inferant, vel grauamen, donec pecunia fuerit reſtituta, ſicut iurauerunt; compellant dictum P. vt quicquid recepit vltra ſortem, deductis expenſis reſtituat eis: quod ſi non fecerit, excōicent illū. Not. ꝙ ſufficiens cautio peti debet ab eo qui vult parere mandato eccleſiæ. Item iuramentum ſemper ſeruandum eſt, etiā factum ſuper vſuris ſoluendis, licet promiſſio vſurarum non valeat. Item creditor nihil vltra ſortem petere poteſt: expenſas tamen quas fecit circa pignora, poteſt deducere.

e ¶*Deductis expenſis.*] Nullus caſus eſt, q̧ hoc genus deductionis impediat. ff. fam. erc. fundus qui. niſi in decimis. ĵ. de deci. cū homines. & c. tua nobis. qñ in decimis expenſæ ſunt deducendæ, legitur, ĵ. de deci. paſtoralis. hoc ſolum computatur in fructu, quod ſupereſt deductis expenſis: vt in l. prædicta, fundus. de iſtis dicitur ſ̃. de reſt. ſpol. grauis.

f ¶*Adſtrinxiſti.*] quia 2 non reſtituebat poſſeſſionem, ſed dixit hic quòd tacuit odio vſurarum.

g ¶*Sufficienti cautione.*] Nomine cautionis ſimplex promiſſio intelligitur. C. de verb. ſig. ſancimus. de conſe. diſt. 4. prima. Si autem dicatur idonea, vel ſufficiens, vt hic, intelligitur de pignoratitia, vel fideiuſſoria. ff. mandati. ſi mandato Titij. §. vlt. & ff. de fideicom. lib. l. 4. §. adijci.

h ¶*Mandato.*] Hic 3 remittitur ad excōicatorem: quia nō appellauerat, ſed ſimpliciter denunciauerat Papæ, & etiam caue, quia erat excommunicatus pro contumacia.

i ¶*Pecunia perſoluatur.*] ſ. ſors ſua, quam dedit: vel donec de ipſis fructibus fuerit ſatisfactum: quia in ſortem ſunt cōputandi. ĵ. de vſur. c. 1. & 2. & C. de pign. act. l. 1. & 2. ſed in caſu iſto propterea ꝙ iurauerunt nullum ſuper poſſeſſionib. illis grauamen inferre donec creditori fuerit ſatisfactum, tenentur timore iuramenti pecuniam reſtituere creditori: vt ſ̃. c. proxi. & poſtea repetere poſſunt quicquid percepit creditor vltra ſortem, tanquam indebitum.

k ¶*Pecuniam.*] ſ. 4 totā, partem. n. recipere non tenetur. ff. de vſur. tutor. §. Lucius. & de act. empt. Iulianus. §. offerri. & hoc eſt verum, ſi debitor totum confiteatur: aliàs ſecus, & ſic intelligitur l. ff. ſi cert. pet. quidam exiſtimauerunt.

† Cap. 1. e. tit. in 1. cō pil. Et poſt conc. Lat. ſub Alex. iij. par. 16. cap. 4. Et de materia & intellectu vide Bald. c. 1. ſ̃. eod. & Andream Siculum in repe. l. cū acutiſſimi. C. đ fideic. Couarruuiam. in c. quāuis. in 2. par. relectionis. §. 3.

† Cap. 3. e. tit. in 1. cō pilatione. Et de intellectu vide Ferdinandum Vaſquium lib. 1. de ſucceſſio. creatione. §. 10. & Couarruuiam in c. quamuis in 1. par. relectiōis. §. 4.

1 De materia huius gloſſæ viđ B. Thomā 2. 2. q. 78. ar. 3. & Dominicū Sotum lib. 6. de iuſti. & iur. q. 1. ar. 4. & 5. & hæc tractatio de vſuris plenius petēda eſt ex proprijs titulis vbi addam.

† Vide l. 1. cum notatis. C. de fruct. & lit. expen.

† De hoc articulo vide quę dixi lib. 3. cō ment. in Direct. In q̄ſ. Schol. 6.

† In codice Barbatię ita: ſi ita ē, per cenſuram eccleſiaſticā cogatis.

2 Hęc gloſſula non ē Ber. nec eſt in antiquis codicibus.

3 Neq; hęc gloſſula, Bern. eſt nec habet̄ in antiq̄s.

4 Neq; hęc gloſſula eſt Bern. nec habetur in antiquis.

¶*Glo. ſeq. obijcit, ponit opin. & tres ſolutiones.*

a ¶*Ad reſtituendum.*] Sed videtur ꝙ iſti debitores deberent cadere à iure ſuo, quia dixerũt ſibi ius.ff. quod met. cau. extat edictum. arg. C. vnde vi. ſi quis in tantã. 16.q.6.placuit. Dicunt quidam, ꝙ in cauſis eccleſiaſticis rigor iuris non ſeruatur. ſ. de dolo & cont. c. 1. & ſ. de iud. dilecti. Argu. vel non fuit actum ad hoc. ff. ſi qs cau. l. 1. reſponſo. 1. in fin. ſ. de ord. cogn. cũ dilectus. & j. de excep. c. 1. & quia auctoritate iudicis hoc fecerunt. 1 Vel aliter nihil pertinet ad Papam de poſſeſſione, niſi quantum ad prohibitionem vſurarum, & periurij, & iõ propter iuramentum præcipit poſſeſſiones reſtituendas rõne peccati. ſ. de iud. nouit. Bernar.

vos ipſum ad reſtituendum [a] quicquid (deductis expenſis) vltrà ſortem recepiſſe conſtiterit, inducere ſtudeatis; & ſi cõmonitus non fecerit, in eandẽ excommunicationis ſententiã reducatis eundem.

¶Idem Senoneñ. Archiepiſcopo.

¶*Si iuramentum per metum extortum ſeruari poteſt, ſine interitu ſalutis ęternæ, ſeruandum eſt: eccleſia tamen Romana conſueuit à tali iuramento abſoluere.*

CAP. VIII.

SI † verò aliquis quemquam grauiſſimo metu ſub religione iuramenti [b], ſuum ius refutare coegerit, ipſumq́; ſibi retinuerit, quia nos conſulere voluiſti, an alter eorum, vel neuter id habere debeat: Tibi duximus reſpõdendum, quòd non eſt tutum, quemlibet contra iuramentum ſuum venire, niſi tale ſit, quod ſeruatum vergat in interitum ſalutis [c] æternæ: nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra iuramentum proprium [d]: ne auctores periurij [e] videamur. Verum aliquando

*SI verò aliquis quem quam grauiſſimo metu.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Duximus tibi.* Abb. Sicu.

CASVS. Aliquis per metum grauiſſimum compulſus fuit renunciare beneficium ſuũ iuramento interpoſito de eodem vlterius nõ repetendo: & ſic ille compulſor retinuit ſibi beneficium illud: quæritur quis illorum debeat beneficium illud habere, an neuter? Reſpõdet Papa, ꝙ nõ eſt tutum alicui venire contra iuramentum ſuum, niſi illud tale ſit quod ſeruari non poſſit ſine periculo, animæ: Papa non vult alicui dare materiam contra iuramentum ſuum veniendi, ne auctor periurij videatur: tñ in Romana eccleſia à pluribus Romanis Pont. factum eſt, ꝙ clerici qui coacti beneficium ſuum abiurarunt, de iuramento beneficium abſolutionis meruerunt: & ad coercendam iniquitatem illorum, qui illos iurare cõpulerãt, permiſſi ſunt eadem beneficia obtinere. Not. ꝙ iuramentũ ſemper eſt ſeruandum, dummodo in obſeruatione ipſius periculum animæ non vergat. Item nec Papa, nec etiam alius debet eſſet auctor periurij, nec dare alicui materiã peierandi. Item à tali iuramento per metum præſtito quis abſoluitur ſi petat, & conſtiterit ꝙ taliter iurauerit: aliàs non abſolueret.

b ¶*Iuramenti.*] ſcilicet de non repetendo vlterius ipſum beneficium: & ſic plana eſt reſponſio domini Papæ.

¶*Gloſ. ſeq. recitetur per quæſtio. quid de temporali.*

c ¶*Salutis æternæ.*] Idem eſt etiam ſi temporalis. 22.q.4.c. innocens.§.vlt. verſ. quiſquis ergo. in fi. hoc intellige ſi directè vergat in interritum: quoniam ſi occaſionaliter, ſeruandum eſt; puta ſi aliquis vltramontanus, ſiue Gallicus iurat ſe moraturum Romæ in Auguſto, occaſione talis iuramenti poſſet vita temporalis adimi, ſi tunc Romæ moraretur. idem eſt ſi in deteriorem exitum vergat. 22.q. 4. ſi aliquid. j. eod. cum quidam. Ala.

¶*Gloſ. ſequens arguit, alle. 2. iura, in contrarium alle. 3. ponit duas opin. ſoluit, & remittit.*

d ¶*Iuramentum proprium.*] Arg. ex hoc loco, ꝙ iuramentũ metu extortũ ſeruandũ eſt. & obligat: & qui illud nõ ſeruat, periurus eſt, dummodo ſeruari poſſit ſine periculo animæ. ſ. ꝙ met. cau. ad audientiam. & 22. q. 4. ſi aliquid 2. Arg. contra. ſ. quod met. cau. perlatum. & c. abbas. 15. q. 6. auctoritatem. Baſianus, & Tanc. dicunt, ꝙ iuramentum metu extortum neminẽ obligat ex eo, ꝙ dicit lex, quod metus cauſa factum eſt, ratum non habebo. ff. quod met. cauſ. l. 1. Ala. & alij quidam dicunt hic, ꝙ ſi is qui iurat hẽt animum obligandi ſe, ſiue adimplendi, obligatur: ſi non habet, non obligatur. argum. j. de bapt. & eius effectu. maiores. §. item quæritur. Communior eſt opinio, & verior, quòd iuramentum metu

1 Hęc opi. gl. reprobatur: qa auctoritas iniuſtè impenſa non excuſat. l. iuſte poſſidet. & ibi Bart. ff. de acq. poſ.

† Cap. 4. e. tit. in 1. cõpilatio. Et poſt cõſiliũ part. 17. c. 1. vide c. ad audientiam. ſ. de eo. qđ met. cauſ.

2 Adde Bar. in l. cũ cõfitearis. C. de reuo. dona.

extortum eſt obligatorium, quia voluntarium. 15. quæſt. prima merito. dummodo ſit tale iuramentum, quòd ſine interitu ſalutis æternę ſeruari poſſit, vt hic dicit expreſsè: quod ſi eſſet, nullus propter quemcumque metum iurare debet: quia potius debet quælibet mala pati, quàm malo conſentire. 32. quæſt. 5. ita ne. & ſuprà quod metus cauſ. ſacris. & tale iuramentum quidam appellant aſſertorium. 3 Alia dicuntur promiſſoria, quæ etiam non obligant, vt dicunt ſi talis ſit metus, qui poſ ſit cadere inconſtantẽ virũ: de hoc plenius dictum eſt ſuprà de his quę vi metus ve cau. ſi. Abbas.

in Romana eccleſia à pluribus prædeceſſoribus noſtris factũ eſſe recolitur, ꝙ clerici qui coacti miniſterium eccleſię abiurarunt, de iuramento abſolutionis beneficium † meruerunt [f]: & ad coercendam iniquitatem eorum, qui eccleſiaſticos viros ad præſtandum illud compulerant, permiſſi [g] ſunt in eadem eccleſia miniſtrare †.

¶Idem Sardinenſibus † Epiſcopis.

¶*Monachi qui pro debito monaſterij iurant ſtare in obſtagio, & fideiuſſores, qui iurauerunt creditorẽ indemnem ſeruare, iuramenta ſeruare coguntur.*

CAP. IX.

EX † reſcripto, quod nobis eſt prę ſentatum, innotuit, abbatem Tremeñ. cum Petro ſuper ſumma octo millium ſolidorum, taliter conueniſſe: & infrà. ¶ Super hæc prædictus abbas quoſdam ex monachis obſides [h] dedit, qui de obſeruanda conuentione iurauerunt, vt ſi ipſi deficerent alij monachi loco eorum in obſtagio ponerentur. Inſuper

e ¶*Ne auctores periurij.*] Simile dicit imperator C. ſi aduer. vẽ. l. 1. imo & ſi negligenter ea quæ malè vſurpantur omittimus, exceſſus viam alijs aperimus. 93. diſt. peruenit. & 35. q. 9. loci. ff. de pact. dotalibus. conuenire. & ff. de pact. ſi vnus. §. pacta. & arg. C. de indict. viduita. tollen. l. 2. in fine. Vincentius.

f ¶*Meruerunt.*] de facto ad maiorem cautelam, ſecundum illos qui dicunt, ꝙ tale iuramentum non obligat. Secundum noſtrã opinionem dicas, meruerunt in veritate, cũ eſſent obligati, & poſſent ſine periculo animæ ſeruare.

g ¶*Permiſſi ſunt.*] Arg. eſt hic, in alterius odium cum altero diſpenſandum. argum. 3. quæſtio. 5. de accuſatoribus. & 6. q. 3. denique. & 79. diſt. ſi quis Papa. & 6. q. 1. ſi quis cũ militibus. in fi. & hoc facit expreſſe pro noſtra opinione. Ber.

*EX reſcripto.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Ideoque.*

CASVS. Quidam abbas pro vtilitate monaſterij certã quantitatem pecuniæ accepit mutuo à quodam P. & conuentum fuit inter eos, vt certis loco & tempore ſolueretur dicta pecunia per abbatem dicto P. & pro hac conuentione obſeruanda quoſdã ex ſuis monachis obſides dedit, qui de obſeruanda cõuentione iurauerunt. Itẽ promiſit dictus abbas, ꝙ ſi illi monachi dati pro obſidibus aliquo caſu deficerent, alios in eorum loco ſubrogaret: inſuper ſi fidẽ monachi non obſeruarẽt, abbas dedit fideiuſſores quendã nobilem virũ & eius vxorem, qui ſub iureiurando ſe obligauerunt: deniq; omnib. deficientibus in dicta conuentione obſeruanda. iſte P. creditor conqueſtus eſt Papæ: qui mandauit vt habetur in litera in ver. ideoque mandamus. Abbas Siculus. Nomo nachos obſides dari poſſe. Item iuramentum ſemper ſeruandum eſſe, dummodo ſine periculo animæ poſſit ſeruari. Item propter debitum alicuius poteſt terra eius interdici.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & contra ob. alleg. & dupliciter ſoluit.*

h ¶*Obſides dedit.*] Voluntate illorum, aliàs detineri nõ poſſunt. Sed qualiter liberi homines obſides erunt, contra illa iura. C. quæ res pig. ob. non poſ. qui filios. & infrà de pig. cap. 2. C. de ac. & obligat. ob ęs alienum. & in Auth. vt nulli iudi. §. quia vero. coll. 9. vbi dicitur, quòd creditores qui filios debitorum in pignore recipiunt, cadunt à credito, & aliam tantam quantitatem debitori perſoluere debent, & verberibus ſubijci? Sed contra, canon docet obſides dandos. 23. quæſtio. 8. vt pridem. & ff. qui teſtam. face. poſ. obſides. & ff. de iur. fi. diuus? Reſpondeo non tenet obligatio in libero homine, vt ius conſtituatur in eo tanquàm in pignore: nec tenet alienatio, niſi in caſu. C. de pa. qui fil. diſt. l. 2. nam cum teneat ibi venditio, multo fortius pignoris obligatio; ſed detinetur liber homo quali tercunque, vt fiat quod cõuenit, vt hic factũ narratur. Vel non põt obligari

3 Iuramentum aſſertorium, qđ dicatur & cęteras ei⁹ ſpecies late proſequitur Dominicus Sotus libr. 8. de iuſt. & iure q. j. art. 7. vide et B. Thomam. 2. 2. q. 89. art. 7.

† Aliàs, fideliter beneficium.

† Hinc colliges valere renunciationem beneficij metu factã de quo, vide Imolã in cap. ad aures. ſ. qđ met. cauſ. & Abbatẽ in c. 1. §. 1. de reſtit. ſpol.

† Sardiñ. & Gabiloñ. Epiſcop.

† Cap. 6. e. tit. in 1. cõpilatio. Et poſt cõcil. Later. ſub Ale. iij. par. 17. c. 3. Vide Rom. in l. ſciendum. ff. de verb. obli. Gulielmũ Benedictũ in c. Raynutius. parte j. verbo: teſtamentum 3.

gari pro pecunia, ſed pro pacto ineundæ pacis, vel conſimili. ſ. de arb. cap. expoſita.

a ¶*Monachos.*] Nomine monaſterij, cuius nomine contracta fuit obligatio,& ideo compelli debet, vt eam ſeruent ſicut iurauerunt. ſuprà. eo. ad noſtram. cum in ipſius vtilitatem pecunia proceſſerit.

† Aliàs. G. aliàs. N.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & tripliciter ſoluit.*

b ¶*Et vxorem.*] Sed quare mãdat Papa mulierem iſtam puniri, cum iuuetur auxilio Velleiani.ff.ad velleia. l.1.& 2. & C.ad Velleia.l.1.&l. quamuis 1? poteſt dici quòd non punietur, ſi excipiat quod non potuit fideiubere: vel ipſa forſitã renunciauit beneficio dictarum legum. vel poteſt aliter dici, etiã ſi non renunciauit, ꝙ punietur propter iuramentum,quod ſeruari poteſt ſine periculo animæ. ſ. cap. proxi. & j̃.eo.tit.cap.cum contingat. Ber.

† G.

† G.

1 Adde an mulier renuncians Velleiano poſſit pro debitis incarcerari per Bar. in l. ſi quis ſub conditione.ff.de reſt. tutel.

c ¶*Inhibeatis.*] Cum ipſi iurauerint eãdem conuentionem facere obſeruari, compellendi ſunt ad hoc ſi p eos ſteterit quominus obſeruetur: alioquin ſi darent operam quam poſſent ad ipſam obſeruandam, non inciderent in periurium: qa hoc ſolum videntur iuraſſe ſe facturos,& curaturos: quia ſimpliciter factum alterius iurare non poterant,nec promittere.ff. de verb. oblig. ſtipulatio iſta. in princip. & Inſtit.de inuti. ſtipu. §.ſi quis alium 2. & argu. 31. q.vlt. cap.vlt.

† Cap.7.e. tit.in 1.cõ pilatione. Et poſt cõcil. Later. ſub Ale.iij. par.17.c.5. Et de intellectu, vide Corſetum ſing.93. litera E. verbo:Emphyteuta.

ſi fidem dicti monachi non ſeruarent,abbas dedit eidem, V.† & eius vxorem fideiuſſores: qui ſimiliter fidem præſtitiſſe dicuntur. ¶Ideoque mandamus, quatenus tam abbatem quàm monachos [a], quàm V.† & vxorem [b] ipſius monere curetis, vt ſicut iurarunt eandẽ conuentionem faciant adimpleri,alioquin abbati,& monachis ingreſſum interdicatis eccleſiæ: & in terra præfati V.† & vxoris eiuſdem, vſque ad dignam ſatisfactionem inhibeatis [c] diuina officia celebrari.

¶Idem Lundoñ. & vigorieñ. Epiſc.

¶*Periurus eſt, & ab eccleſia remouendus,qui non neceſſitate,ſed voluntate venit contra licitũ iuramentũ.*

## CAP. X.

QVerelam † R. canonici Linconieñ. accepimus, quòd cum V. clericus ei duos biſantios nomine eccleſiæ de ſtatera ſe annuatim ſoluturũ, interpoſito ſacramento firmaſſet,per biennium [d] ab huiuſmodi penſionis ſolutione ceſſauit. ¶Quoniam igitur non merentur eccleſias regere, qui ſunt crimine periurij [e] irretiti; Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit memoratum V. cõtra iuramẽtum ſuum non neceſſitate, [f] ſed voluntate, ab eiuſdem penſionis ſolutione ceſſaſſe †, ipſum à præſcripta eccleſia remouẽtes [g], eam pręfato R. reſtituere minimè differatis,

† ceſſare.

neceſſitate impeditis.ff. ex quibus cau. maio.non eſt.ff. loca. cum plures. §. veſtimenta. & ff. ſi quis cauſ. l. 2. §. 2. & non dicitur deierare qui ex iuſta cauſa deſerit iuramentum.ff. qui ſatid. cog. l. vlt. ergo ſi iſte voluntate ceſſauit, meritò priuari debet, cum ſit infamis ſecundum canones: vt dicitur in prima notula.

¶*Gloſ. ſequens obijcit, & ſoluit.*

g ¶*Remouentes.*] Sed videtur quòd iſte non deberet remoueri: qa ciuiliter agebatur, de penſione videlicet: vnde etiam probato crimine ciuiliter deponi non debet. j̃. de accuſ. ſuper his.& c. inquiſitionis.1.reſponſo. nec amittere eccleſiã. Arg. contra.ſ.de ord.cog.c. 2. ſed hæc forte haberent locum,ſi iſte prę latus eſſet, & ageretur contra eum ciuiliter: ſed ipſe erat cõductor, ſiue vicarius, qui certã debebat domino reddere penſionem: vnde probato qualitercunque eum fraudem cõmiſiſſe,res eſt ei auferenda. ff.de lege commiſ. l. lege 4. & in modum quaſi denunciationis fuit hæc querela. & de hoc agebatur, vt eccleſia priuaretur: & qui debitum nõ ſoluit ad quod iuramẽto eſt adſtrictus, bñficio ſuo priuatur. j̃. de fideiuſ. peruenit. ſic & iſte priuari debet eccleſia, tum quia per biennium canonẽ non ſoluit, tum quia periurus eſt voluntate, non neceſſitate.

† Cap.2.e. tit.in 2.cõ pilatione. Et de intellectu,vide Ferdinandum Vaſquium lib. 2. de ſucceſſionum creatio. §. 18.

4 Si fundũ vendo & trado, ita ꝙ pretio j̃. terminum non dato fundus ſit inemptus: pretio nõ ſoluto ſi fundus reueniet, vẽditor petet fructus. nec aliqd penes emptorem ex ea re manebit in qua fefellit. Io. An.

¶Lucius tertius Noruiceñ. Epiſcopo.

¶*Si præſentatus iurat præſentanti de antiquo cenſu augendo, poſteà contrarium iurat inſtituenti, valet ſecundum & non primum, tamen ab eccleſia remouetur.*

## CAP. XI.

TVa † nos duxit fraternitas conſulendos,cui ſtandum ſit iuramento, cum clericos religioſi iuriſiurandi religione conſtringunt ad maiorem ſolito penſionem ſoluendam: vel præſtandum aliquid beneficij præter ſolitam penſionem: cũ autem inſtituuntur ab epiſcopis, iurant quod antiquam pẽſionem, & ſolitam non augebunt. ¶Tuæ igitur conſultationi breuiter † reſpondemus, quòd cum poſterius iuramentum ratione, & Lateranenſis † concilij auctoritate iuuetur, primo prçiudicat [h] quod de cupiditate proceſſit. Cęterum iuſtum eſt, vt clerici pro periurio [i] quod vitare non poſſunt, ab eccleſijs perpetuò excludantur.

† taliter.

† Concil. Later. ſub Alex.iij.c. 7.§.prohibemus. habeſ.j̃.de cẽſib.c. prohibemus.

QVerelam.] Prima pars ponit impetrantis querelam. Secunda dat iudices: ibi, *Quoniam.*&c. Abbas. Sicu.

Casvs. Gulielmus clericus promiſit iuramento interpoſito R. clerico Linconieñ. ſe ſoluturum annuatim ipſi R. duos Biſantios nomine eccleſiæ de ſtatera,ſed per biennium in ſolutione penſionis ceſſauit,propter quod dictus R. conqueſtus fuit domino Papę. ſuper hoc ſcribit Papa iudicibus dicens,quòd non merentur eccleſias regere qui ſunt crimine periurij irretiti: vnde mandat Papa,quatenus ſi conſtiterit dictum G.contra iuramentum ſuum ceſſaſſe in ſolutione penſionis,non neceſſitate,ſed voluntate, ab ipſa eccleſia ipſum remoueant, & eam præfato R. reſtituant. Not. ꝙ periuri eccleſias regere non debent. Item cum aliquis ceſſat in ſolutione cenſus per biennium,amittit rei detentionẽ, & res domino reſtituitur. Item neceſſitas excuſat à periurio.

2 Sequitur, daturũ, facturumuè quid ſpõderit, non obligat, veluti ſi ſpondeat Titiũ quinq; aureos daturum.Io. A.

d ¶*Per biennium.*] Propter hoc ſolum priuari debuit, etiã ſi non iuraſſet. 10.q.2.cap.hoc ius. & §.qui rem.& j̃.de loca. c. pen.& vlt.& ff. loca. quæro.§.inter locatorem.

e ¶*Periurij irretiti.*] Sunt enim infames.6. q.1. infames. & c.quicunque.& 22.q.5.ſi quis conuictus. & arg. C.de tranſact. ſi quis maior. & infamibus portæ dignitatis patere non debent.C.de dignita. l.2. lib.12.& C.de infam.l.vnica. lib.10. & j̃.de exceſ. præla. inter dilectos. nec amplius ad teſtimonium admittuntur. 6.q.1.quicunque.& 22.q.5.paruuli.& ſ. de teſti. teſtimonium.

¶*Glo. ſeq. not. alleg. primo tria iura. ſecundò tres rationes.*

f ¶*Nõ neceſſitate.*] Not.ꝙ neceſſitas excuſat à periurio.23. q.8.ſi nulla j̃.eo.c.breui.& 50.diſt.presbyteros. quia neceſſitas 3 legẽ non habet. de conſecra. diſt. 1. ſicut. & ſuprà. de cõſue. quanto.j̃.de pig. ſignificante. & de confeſ.diſt.5. diſcipulos. & infrà. de fur. ſi quis per neceſſitatem. & iura ſubueniunt

3 De difficultate,nota j̃.eo.breui in 1. gl. Io. And.

TVa nos.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Dux igitur.* Abbas Siculus.

Casvs. Monachi ſeu viri religioſi habent aliquando præſentationem in eccleſijs, à quibus certam percipiunt penſionem: cum ipſi eligunt clericos ad eaſdem eccleſias,conſtringunt eos iuramento, ad maiorem penſionem ſolito perſoluendam, vel præſtandum aliquid præter ſolitam penſionem: cum vero epiſcopi eos inſtituunt, iurant quòd penſionem annuam non augebunt: quæritur hic quod iuramentum ſit ſeruandum? Reſpondet Papa,ꝙ poſterius iuramentum ratione,& auctoritate Lateraň. cõcilij iuuatur: & ideo primo præiudicat quod de cupiditate proceſſit:veruntamen iuſtum eſt, vt clerici illi pro periurio quod vitare non poſſunt, ab eccleſijs perpetuo remoueantur. Not. quòd penſio annua augeri non debet. Item ſi quis duo fecit iuramenta, quod maiori iuuatur ratione, eſt obſeruandum. Item temerarium iuramentum repellitur ab eccleſia.

¶*Duę ſunt hic glo. quarum quælibet dupliciter oſtendit ſui textus locutionem impropriam.*

h ¶*Primo præiudicat.*] neutrum tamen obſeruabit, quia de eccleſia remouetur: & licet ſecundum non feciſſet, primum ſeruari non debet contrarium iuri. infrà de cenſi. prohibemus. & cap. graui. & c. cum clerici.

i ¶*Pro periurio.*] id eſt, temerario iuramento. non enim habuit iuſtitiam ſecum, & alia 5 quæ debent in iuramento interuenire. 22. quæſtio. 2. animaduertendum. & quæſtio. 4. in malis. ſicut. enim in iuramento exceptum debet eſſe ius ſuperioris. infrà. eod. venientes. & cap. ad noſtram. 2. & ff. ad municip. imperatores. & in conſtit. Friderici de feu. cap. vltim. multo fortius ius canonicum intelligitur eſſe ſaluum in ipſo iuramento. infrà eod. veniens. argu. & c. ad noſtram 2. argu. ſ. de conſtit. quæ in eccleſiarum. & ff. de pact.

5 Quæ debeãt in iuramento interuenire,ſeu quales comites hẽat, tradit B. Thomas. 2.2.q. 89. ar.3. & Sotus lib.8.dẽ iuſt. & iure q.1.art. 3.

de pact. iuriſgentium.§.generaliter. ſi verò quis falſum iurat ignoranter,credens verũ eſſe quod iurat,nullum eſt peccatũ. 22.q.2.homines falſum iurant. In primo exemplo periuriũ eſt tranſgreſſio iuramenti : quod ſi licitum eſt, peccat mortaliter tranſgrediendo.ſ.e.ſi vero.& c.querelam . ſi eſt illicitũ, ita vt eius obſeruatio vergat in diſpendiũ ſalutis æternæ , non peccat contraueniendo 1, ſed peccauit iurando : 22.q.4.cap.1.& 2.& 3. Item periurium qñq; dicitur indiſcretũ iuramẽtum:iſtud ex deliberatione, uel propoſito factum, mortale peccatum eſt. j. eo. ſicut ex literis.22. q. 4. qui ſacramento.Si vero quis iurat iocoſa leuitate , vel incautè, veniale eſt peccatum . 25. diſt. c. vnũ oratorium. §. criminis. aliàs,ea demum Additio. Vnde verſus.

*Si iuramentum licitum*
*vis dicere , cerne*
*Quis,cui, qd, per quod,*
*ad quid , cui, quomodo , quando .*

1 Et ſic nõ eſt perplexus. Ioan. Andr.

† Cap. 11. e. tit. in 1. compila. Et quibus reſpectibus pœna augeatur, vel minuatur , vide Socinum conſ. 17. inci. præſens cõſultatio .

† Vide Sotum lib. 8. de iuſt. & iure. q. 1. art. 7.

¶Vrbanus iij. Archiepiſcopo Piſañ.

¶*Epiſcopi de periurio grauius quàm alij ſunt puniendi . hoc dicit.*

CAP. XII.

CVm † quidam: & infrà. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus,quòd in epiſcopos,qui ſuũ tranſgreſſi ſunt iuramentum,eſt tanto grauius vindicandum , quanto maiori prȩeminent dignitate [a], & eorũ exemplo facilius alij poterunt ad ſimilia prouocari .

¶*Illicitum eſt iuramentum de non præbendo ſubſidium coniuncto. h.d.*

¶Illi † verò , qui iurant non loqui patri,vel matri, ſorori , vel fratri, aut eis humanitatis ſubſidium non exhibere : abſoluẽdi [b] ſunt ab illius obſeruantia iuramenti , cum illicitum ſit, & contrarium rationi : iniuncta tamen eis,de hoc quod male iurauerant,pœnitentia [c] cõpetenti.

¶Idem.

¶*Non valet iuramentum monachi clauſtrum abiurantis: & ſibi de hoc grauis pȩnitentia imponitur.*

C*Vm quidam* . ] Sũt duo dicta , quȩ per ſe patent, vt in rubro . Secundum: ibi,*Illi verò*. Abbas Siculus.

Casvs . Quidam epiſcopi de Sardinia receperunt à quibuſdam creditoribus quandam pecuniæ quantitatem , & iurauerunt illam ad certum terminum perſoluere : quod facere contempſerunt:quȩritur quid ſit iſtis epiſcopis faciendum pro eo quòd cõtra iuramentum venerunt ? Reſpondet Papa , quòd in ipſos tanto grauius eſt vindicandum , quanto maiori dignitate præcellunt , & quia eorum exemplo alij ad ſimilia prouocantur.

¶*Gloſ. ſeq. all. pro concor. 6. cano. & duas decre. pro contrarijs 4. cano. & duas leges , & ſoluit.*

a ¶*Dignitate.* ] Sic patet 2, quòd dignitas delinquentis aggrauat peccatum . 40. diſt. homo Chriſtianus . & 11.q.3.precipue.50.& diſt.quia ſanctitas tua . & 19. diſt.nulli fas.32.q. 5. qui viderit . 25. quæſt.1. nulli fas. & infrà de hȩre. excommunicamus.§.credentes. & infrà de homi. ſicut' dignum . 1. reſponſo . Arg. contra.C.vt nemo pri.l.2.& 24. quæſt.1.qui contra pacem. & 17. quæſt.4. nullus clericorum.& 35. diſt. ante omnia. 45. diſt. cum beatus. & ff.de pœ.aut facta.§.perſona. Sol. contrarietas iſta ita debet intelligi : nam in quantitate contemptus,metitur Deus quantitatem reatus : quantum enim infringitur iuſtus ; tantum amat. 7.quæſt.1. c. aduerſitas. §. cum vero. ergo à ſimili quantum contemnit,tantum peccat. arg. 11. quæſt. 3.§. cum ergo. in ſi. quanto vero quis maior eſt,ſiue in maiori dignitate,tanto magis præſumitur peccare, & contemnere : vnde quod dicitur dignitas delinquentis aggrauat peccatum , melius diceretur , aggrauat peccantem : quia præſumitur , quòd plus contemnat , vnde ratione præſumptionis tantum maior pœnitentia illi imponitur, quia eccleſia neſcit conſcientiam illius ; tamen poteſt eſſe ꝙ plus contemneret aliquis ruſticus quàm magnus prælatus . vnde Ouid.

*Peius adulterio,turpis adulter obeſt.*

& ſic intellige primam rubricam . In pecuniaria pœna plus puniuntur maiores quàm minores,nobiles,quàm ignobiles, in pœna corporali ſæpe puniuntur minores, & parcitur maioribus.35. diſt. ante omnia . & ſic intelliguntur contraria.

¶Illi Vero. Quidam iurauerunt non loqui patri,vel matri,ſorori,vel fratri , nec aliquod ſubſidium impartiri eiſdem. Dicitur quòd iſti ab iſto illicito iuramento ſunt abſoluendi , iniuncta eis pœnitentia,pro eo quod malè iurarunt. Not. quòd plus debent puniri maiores quàm minores. Item factum maiorum trahitur à minoribus in exemplum . Item iuramentum illicitum non obligat , & ad cautelam à tali iuramento quis abſoluitur .

2 De materia huius gloſſæ, vide late per Andream Tiraquellũ tract.de pȩnis temperan. aut remitten. cauſa 31. adde Simãcam cath. Inſtit. tit. 46. & Cõrardũ Brunum lib.5. de ſeditio. cap. 4.

b ¶*Abſoluendi.* ] ad cautelam. ſic 22.q. 4.inter cætera.cum iuramentum non ſit vinculum iniquitatis , vt ibi , & j. eod. quanto. & cap. Quintauallis .

c ¶*Pœnitentia.* ] vnius anni. 22. quæſt. 4. qui ſacramenta.

CAP. XIII.

SIcut † ex literis tuæ diſcretionis cognouimus , R. Prior monaſterij tui : iracundiæ calore ſuccenſus, iuramento firmauit , quòd in clauſtro eiuſdem monaſterij , quo ſe vinculo profeſſionis adſtrinxit , non eſſet cum G. monacho vlterius moraturus [d] : & infrà . Reſpondemus , quòd non licuit monacho ſupradicto temerarium † [e] iuramentum facere , maximè cum fidem profeſſionis frangeret [f], & ſtabilitatis ſuæ propoſitum euacuaret . ¶Ideoque circa eum tua ſolicitudo prouideat, quod talis ei pœnitentia iniungatur , vt alius quilibet exemplo eius deterritus, ſimile aliquid facere pertimeſcat [g]: ipſe verò in clauſtro, quod licitè abiurare non potuit , cum ſtabilitate perpetua , ſuam pœnitentiam [h] exequatur.

SIcut ex literis. ] Cõmunis diuiſio . Secunda : ibi, *Reſpondemus*. Abbas.

Casvs . Prior cuiuſdam monaſterij iracundiȩ calore commotus , iurauit quòd in clauſtro eiuſdem monaſterij , in quo profeſſionem fecit, decætero cũ G. monacho non moraretur : Abbas ſuus dubitauit, ſuper hoc conſuluit Papam. Et ipſe reſpondet , ꝙ non licuit illi monacho temerarium facere iuramentum cõtra fidem ſuæ profeſſionis , & ſuæ ſtabilitatis propoſitum : Vnde mandat eidem abbati, vt talem pœnitentiã ſibi iniungat , quòd alij illius exemplo deterriti ſimilia pertimeſcant : & in clauſtro quod abiurare non potuit ſtabilitate perpetua ſuam pȩnitentiam agat . Nota , quòd temerarium iuramentũ non eſt ſeruandũ.Item iuramẽtum contra profeſſionem,& ſtabilitatem promiſſum,non tenet . Item pœna vnius , debet eſſe metus multorum .

† Cap.3.e. tit.in 2. cõpilat. Vide Roman. ſing. 514.incip. volo commentare. & Deciũ , & Cagnolũ in l. qcquid calore.ff. de regul. iur.

† Vide B. Thomam. 2.2.q. 89. art.7.&Sotum lib. 8. de iuſt. & iure. q. 1. arti. 7. vbi latiſſimè differitur , an omne iuramentũ obliget.

d ¶ *Moraturus* . ] Vbi vero ſe deuouit , ſemper debet manere . 16. quæſtio. 1. qui verè . & ideo male iurauit .

e ¶ *Temerarium.* ]Imo nec licitum , ſine licentia ſuperioris . 12. quæſtio. prima non dicatis . 20. quæſtio. 4. monacho . ſuprà de iuram. calum. cap. 1 . in fin. & ſuprà de poſtu. ex parte. & decimaſexta quæſtio. prima . monachi . Et clericus non debet abiurare eccleſiam ſine licentia ſuperioris . ſuprà de renunciatione . admonet. & infrà de reg. licet.

f ¶ *Frangeret* . ] ſeruando iuramentum .

g ¶*Pertimeſcat* . ] quia pœna vnius debet eſſe metus alterius . 24 quæſtio. 7. quapropter. C. ad l. Iul. re. l. 1 . & ff. de pœ. l. capitalium.§.famoſos.& ſuprà de tranſact. cap. primo in fin.

h ¶*Pȩnitentiam* . ] De illicito & temerario iuramento pœnitentia debet imponi. ſuprà cap. proxi. & contra tale iuramentum ſalubriter veniendum eſt. 13 . diſtinct. cap. 1. & 2. 22. quæſtio. 4. per totum .

V*Eeritatis amica.* ] ¶In prima decíſa conſultatio . In ſecunda reſponſio : ibi , *Reſpondemus* . Abbas.

Casvs . 3 Clemens Papa iij. indulſit Gulielmo regi Siciliæ , vt ipſe non teneretur ſibi præſtare iuramentum fidelitatis pro regno Siciliæ , ita tamen quòd ex hoc non fieret ſibi vel ſucceſſoribus ſuis præiudicium , quo minus hæredes ſui ſibi & ſucceſſoribus ſuis fidelitatem facere tenerentur : ſuper iſta indulgentia quæſtio mota fuit in prȩſentia regis , vtrum ſinguli hæredes regis ſingulis ſucceſſoribus Clementis præſtare deberent fidelitatem : tunc duo Cardinales , qui erant ibi legati apoſtolicæ ſedis , illam indulgentiam ſic fuerunt interpretati , quòd hæredes ipſius regis tenebantur iurare fidelitatem domino Papæ Clementi, & ſucceſſoribus ſuis : quo præſtito alijs poſtmodum iurare minime compelluntur : poſtmodum conſultus fuit Papa ſuper illa interpretatione , & ipſe reſpondet , quòd non vult recedere ab illa interpretatione , vt hæredes ſui poſtquam ſic iurauerunt , ſucceſſoribus iurare non compellantur : tamẽ ita tenentur eis ſeruare fidelitatẽ ac ſi iuraſſent. Hanc formã iurandi habuiſti ſ. eo. ego N. & colligitur ex antiqua decre. Ber. Not. ꝙ iuramentũ fidelitatis tranſit ad ſucceſſores : qa hoc actum fuit expreſsè. Item licet vaſallus nõ iuret fidelitatem

3 Hic caſus Bern. eſt & ĩ antiquis exẽplarib. reperitur.

tem ſucceſſoribus domini, tenetur tamen eis eſſe fidelis ac ſi iuraſſet.

a ¶*Simplicitas.* ] Fides enim veritatis, verborum adminicula non requirit. C. vt ſe ab hæredi. ab l. 1, ſic ergo commẽdatur ſimplicitas 1 s̃. de ſum. Trin. cap. 1. in prin. & 3. q. 9. pura. & s̃. de iudi. paſtoralis.

1 Quod intelligas, vt no. 16. q. 1. ſi cupis. Io. Andr.

2 De materia huius gloſſæ, vide Baldũ in l. 2. C. de fru. & lit. expen. & ĩ l. 1. C. plus val. quod agit. & paulũ de Caſtro cõſil. 65. & cõſ. 307.

† Cap. 5. e. tit. in 2. cõpilat.

Et de intellectu, vide Couarruuiam in c. quamuis. in 1. par. relect. §. 5. đ pact. li. 6.

† Aliàs ita: hominii, & fidelitatis puritatem, &c.

† Cap. 6. e. tit. in 2. cõpilat.

† periurandi.

¶Clemens tertius.

¶*Vaſallus qui iurauit prælato, ſucceſſoribus iurare non cogitur.*

CAP. XIIII.

VEritatis † amica ſimplicitas [a]: & infrà. ¶ Reſpondemus, vt hæredes tui, qui nobis, vel alicui ſucceſſorum noſtrorum iurauerunt, aliis iurare minimè compellantur [b]: catholicis tamen ſucceſſoribus noſtris, qui pro tempore fuerint, & homagij † & fidelitatis puritatem nihilominus ac ſi iuraſſent. omni tempore teneantur abſq; tergiuerſatione aliqua fideliter obſeruare.

¶Celeſtinus tertius.

¶*A iuramento per metum extorto eccleſia ſolet abſoluere: & eius trãſgreſſores vt peccantes mortaliter nõ puniuntur.*

CAP. VX.

VErum † in ea quæſtione, quæ quinto loco ponitur an à ſacramenti vinculo abſoluantur [c], qui illud inuiti [d] pro vita & rebus ſeruandis fecerunt nihil aliud arbitramur, q̃ quod anteceſſores [e] noſtri Romani Pontifices arbitrati fuiſſe noſcuntur: qui tales à iuramẽti nexibus abſoluerunt [f]. ¶Cęterum vt agatur conſultius, & auferatur materia deierandi †, non eis ita expreſsè dicatur, vt iuramenta non ſeruent [g]: ſed ſi non ea attenderint, non ob hoc ſunt tamquam pro mortali [h] crimine puniendi.

¶Innocentius tertius H. & S. & M. ciuibus Venetis.

¶*Si is cuius mandato ſtare iuraui, aliquid mihi præcipit contra iuramẽtum per me prius licitè factum, illud ſeruare non teneor, hoc dicit inhærendo verbis literæ.*

CAP. XVI.

VEniens † ad præſentiam noſtram A. nobis expoſuit, quòd olim cum M. Maurieñ. † alternatim conuitia inferẽdo certauit: propter quod cum graues inimicitias incurriſſet, quidam qui partis vtriuſque amatores extiterant, ſuggeſſerunt prædicto A. vt in ſatisfactione iniuriarum veſtro iuraret obedire mandato [i]. Cumque † idem non crederet ſe tale quid commiſiſſe, propter quod ei aliquod graue deberet imponi, iuramentumque † illud ſub tali confidentia præſtitiſſet, ipſi ſub iuramenti debito præcepiſtis, vt nunquam curiam ducis intraret, niſi cum omnes per edictum ipſius generaliter ad curiam vocarentur: & infrà. ¶Verum q̷a idem A. qui dicti ducis eſt conſiliarius, & in iure ſuo multis eccleſijs, quarum eſt aduocatus, ex promiſſo tenetur adeſſe, nequaquam taliter iurauiſſet, ſi mandatum illud ſibi contrarium præſciuiſſet [k]: no-

† Cap. 1. e. tit. in 3. cõpilat.

† Mauriceñ.

† In aliquot antiquis ita: Cumq; idẽ A. nõ credens ſe tale quid cõmiſiſſe, &c.

† De multis clauſulis, quæ intelligunt in iuramẽto, vid̃ plenè per Romanũ, & Iaſonẽ in l. vlt. ff. qui ſatiſd. cog. & per Balduin. in l. vlti. C. de non nu. pe. & p Aretinum in §. æquè. Inſt. de exceptione.

¶*Gl. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

b ¶*Compellãtur.* ] Sed 2 contra videtur: libertus eccleſiæ cuilibet ſucceſſori tenetur profeſſionẽ facere j̃. annum. 12. q. 2. ſæpe. & c. longinquitate. & feudatarius inueſtituram petere dẽt à dño infra annum: vt in cõſtit. Friderici de feu. §. præterea. Poteſt dici ꝙ hic fuit ſpecialis indulgentia. Vel dicas verius, ꝙ iurare ſucceſſoribus põt ſi vult, ſed non dẽt compelli ſi iurauit ſub hac forma. Ego iuro tibi fidelitatẽ & ſucceſſoribus tuis catholicis: ex quo ſemel iuratũ eſt ſub hac forma, nõ dẽt amplius iurare, quia iſtud iuramentum perpetuũ eſt quo ad illum, qui iurauit, & ita tenetur ſucceſſorib. ſicut illi, cui iurauit.

VErum in ea. ] Prima pars ponit quæſtionem, & ipſius rñſionem. Secunda rñſionis illationem: ibi, *Cęterum.* Abbas Siculus.

CASVS. Quidam iurauerunt inuiti, & cõpulſi pro vita & rebus ſuis ſeruandis: quærebatur an iſti indigeant abſolutione, an ipſo iure ſint abſoluti? Rñdet Papa, ꝙ nihil dicit hic aliud, quã anteceſſores ſui dixerint, qui taliter iurãtes abſoluerunt: veruntñ vt auferatur materia peierandi, non eſt eis dicendũ, vt iuramenta nõ ſeruẽt: ſed ſi ea non ſeruauerint, non ſunt pp hoc tanquã pro mortali crimine puniendi tanquã pro directo periurio. Not. ꝙ iuramentũ metu extortum eſt obligatoriũ, ex quo aliqui à tali abſoluuntur. Itẽ ſi quis tale iuramentũ non ſeruat, dẽt puniri nõ tanquã pro directo periurio, & voluntario. Itẽ tranſgreſſio huius iuramenti non dicitur ſimpliciter mortale peccatum. Item metus iuſtus pęnam attenuat. Bern.

c ¶*Abſoluantur.* ] id eſt, abſolutione indigeant, an ipſo iure ſint abſoluti.

d ¶*Inuiti.* ] per talem, ſ. metũ, qui poſſit cadere in conſtantem virum. ſuprà quod met. cauſ. ad audientiam. & ff. quod met. cauſ. metus autem. aliàs ſi ſponte iuraſſent, vel per vanum metum, non abſoluerentur à iuramento; imo illud neceſſe haberent ſeruare. s̃. de reſt. ſpol. accepta. & c. ſolicitè. & ff. quod met. cau. metus aũt. quia contra vanum metum non auditur aliquis.

e ¶*Anteceſſores.* ] ſ. Gelaſius, Gregorius, & Vrbanus. 15. q. 6. alius. & in cap. nos ſanctorum iuratos. Et Alexan. s̃. eod. ſi vero.

¶*Gloſ. ſequens ponit duas lecturas.*

f ¶*Abſoluerunt.* ] Quidam expoſuerunt, de facto: quia ipſo iure non tenebantur, ſi iuſto metu iurarunt. Nos verò propriè intelligimus, vt dictum eſt s̃. eod. ſi verò. & s̃. quod met. cau. cap. abbas.

g ¶*Non ſeruent.* ] id eſt, ꝙ ad ea obſeruãda non ſunt adſtricti: quia tenentur illa ſeruare, dummodo ſine interitu ſalutis æternæ ſeruari poſſunt. s̃. eod. ſi verò. veruntamen ſi illa non ſeruant, nõ ſunt puniendi tanquàm pro directo periurio, & ita metus culpam attenuat, ſi iuramentum non ſeruant.

h ¶*Mortali.* ] arg. eſt hic, ꝙ iuramentum metu extortũ parum obligat. s̃. quod met. cauſ. perlatũ. & c. abbas. vbi plenè de hoc. & s̃. de reſtitutio. ſpoliat. ſolicitè. & hoc dicitur. ſuprà eo. ſi verò.

VEniens. ] In prima parte ponitur querela impetrantis. In ſecunda prouiſio: ibi, *Verum.* Abbas.

CASVS. Quidã Venetus nomine Alanus habuit verba cum M. Mauriñ. cõuitia inter ſe inferendo propter qđ ille A. graues inimicitias dicitur incurriſſe: Quidam amici vtriuſq; partis volentes eos reducere ad cõcordiã, ſuggeſſerunt illi A. vt in ſatisfactione iniuriarum iuraret ſtare mandatis. H. & S. & M. conſanguineorũ ipſius M. ille non credens ſe tale quid feciſſe propter quod aliquod graue deberet ſibi imponi, iurauit ſtare mandatis illorum: ipſi præceperunt ei ſub debito iuramenti, ꝙ nunquã curiã ducis intraret, niſi qñ omnes generaliter vocarentur: Iſte recepto tã iniquo mandato, acceſſit ad Papam, exponẽs ſibi prædicta: adijciens ꝙ erat cõſiliarius ducis, & plurib. eccleſijs, quarum erat aduocatus iuramento tenebatur in iure ſuo adeſſe, & nullo modo taliter iuraſſet ſi mandatum cõtrarium ſibi præſciuiſſet: Vnde ſuper hoc ſcribit Papa illis tribus ciuibus Venetis, dicens, quòd ipſe ſuper hoc ſcribit patriarchę Grandeñ. vt ſi mandatum illud priori iuramento licitè facto repugnet, ipſum auctoritate Papæ denunciet non ſeruandum. Nota quòd ſi aliquis alicui ſimpliciter iurat, mandatum debet eſſe idoneum, non iniquum, vt hic patet, aliàs relaxatur mandatum. Item iuramentum contrarium alij iuramento licitè facto, ſeruandum non eſt.

¶*Gloſ. ſequens exponit, obijcit, & ſoluit.*

i ¶*Mandato.* ] idoneo, ſcilicet ſic fuit exaudiendum. s̃. de elec. cauſam quæ. & ſupra de reſcrip. cum adeo. & ff. de ope. liber. ſi libertus. j̃. eod. Quintauallis. Iniquæ tamen ſententiæ arbitri ſtandum eſt. ff. de arbit. l. 3. & l. diem. §. ſtari. dũ tamen dolus abſit. C. de arbit. l. 3. ff. de arbit. non diſtinguemus. §. cum quidam. & Inſtit. mandati. §. illud. Quare ergo non ſtatur huic mandato? Reſpondeo, iſti non fuerunt arbitri, ſed fuerunt arbitratores, ſiue amicabiles compoſitores, vt boni viri, vnde ſi male arbitrentur, ſiue iniquè componant, eorum dictum reducendum eſt ad arbitrium boni viri. ff. pro ſoc. ſi ſocietatem.

ADDITIO. Vel dic quòd iſti fuerunt arbitri in re ſua: quod eis non licuit. ff. de arbitr. l. pen. ſicut nec iudex. de iudic. l. Iulianus. & C. ne quis in ſua cauſa ius ſibi di. l. vnica.

¶*Gloſſa ſequens arguit. ſignat contrarium, & remittit, quęrit, & ſoluit.*

k ¶*Pręſciuiſſet.* ] argu. iuramenta ſecundum intentionem iurantis

iurantis fore interpretanda.22.q.5.humanæ aures. arg. contra.22.q.5.quacumque arte. & ea. ecce. de hoc dicitur j. de ſpon. ex literis. Sed nunquid potuit ei præcipere, vt cederet bonis,vel vt ei daret bona ſua? Non, quia iuramentum nõ extenditur ad illa,de quib. nõ eſt cogitatum.j.co.Quintaualis.j.de deci.ex multiplici.arg.s.de reſt.ſpo. audita.22.q.2. ne quis arbitretur.ff.de transa. cum Aquiliana. ff. de pig.obligatione. ff. de pec.peculij. & C. quæ res pig. ob. poſ. l. 1. Et ciuili modo intelligendum fuit iuramẽtum, vt dictum eſt in prima notula.ff.de ſeruitu.ſi cui.ff.de rit.nu. poſtquam. Sic & liberta ſi iurauit non nubere,de illicitis nuptiis intelligendum eſt. ff. de iure patro. adigere. §. vltim.

† obſeruandum.

† Cap.2.e. tit.in 3. cõpilatio. Et de materia, vide, licet qualiter difficultas excuſet à periurio, vide Felinum in c.quę in eccleſiarũ. s.de conſt. & Alexan. conſ. 192. incip. perſpectis volum.1.

a ¶*Repugnet.* ] Et ſic videtur ꝙ ſi mandatũ nõ repugnet priori iuramento,iuramentum ſit ſeruandum,cũ poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ. s. eo. ſi verò. quod verum eſt; tamen ſi enormem læſionem in rebus temporalibus pateretur, obtinebit relaxationẽ iuramenti,s. quod metus cau. abbas.& 22.q. 4. cap.innocens.§.illicitum. vltra medium. verſi. quiſquis ergo, & cætera.

ueritis nos patriarchæ Gradeñ. mandaſſe, vt ſi mandatũ priori iuramento licitè facto repugnet [a], ipſum auctoritate noſtra denunciet non ſeruandum †.

¶Idem magiſtro Apollinari.

¶*Qui iurauit eccleſiam defendere, & requiſitus ſine iuſta cauſa recuſat, periurus eſt, nec eum defendit appellatio.*

CAP. XVII.

BReui † ſciſcitatus es quæſtione,vtrum ille qui iura alicuius eccleſiæ ſeruare, ac pro poſſe defendere iuramento tenetur, ſi neceſſitate imminente ſuper hoc ſub iuramenti debito requiſitus, duxerit appellandum, periurij reatum incurrat. ¶Reſpõdemus, quòd in hoc articulo appellantem à periurio talis appellatio non excuſat; imo ( niſi difficultas [b] exiſtat, propter quã requiſitus [c] non poſſit eccleſię ſubuenire ) culpa periurij potius irretitur.

¶Idem illuſtri regi † Aragoniæ.

† Hic fuit Petrus ſecundus, q regnauit anno Dñi 1203.2.vide Ioannẽ Vaſæum c. 18.annaliũ Hiſpaniæ, & Taraphã li.1. de regib. Hiſp.

¶*Iurans ſcienter illicitum, non indiget abſolutione, ſed tenetur illud non obſeruare. Si verò iurauit ignoranter,debet illud obſeruare, ſi aliquo licito modo eſt obſeruabile. Si autem iurauit licitum quod putabat illicitum, debet obſeruare iuramentum. ſed de animo deprauato aget pœnitentiam.*

CAP. XVIII.

QVanto † perſonã tuam: & infrà. ¶Quidam conſiliarij tui (imo potius deceptores) tuum animum induxerunt, vt iurares irrequiſito aſſenſu populi, vſque ad certum tempus, patris tui conſeruare monetam, quæ tamen circa mortem eius fuerat legitimo pondere defraudata [d]. Cum autem adeo ſit diminuta,& minoris valoris effecta,ꝙ graue propter hoc ſcandalũ in populo generatur, tu † quod egeras indiſcretè cupiens reuocare,ac neceſſitati populi ſatisfacere, ab obſeruatione iuramẽti prędicti, poſtulaſti ſuppliciter à nobis abſolui. [e] ¶Super quo diligens indagator potuiſſet facilẽ intueri,quòd non

† Cap.4.e. tit.in 3. cõpil. Et de materia abſolutionis à iuramẽto, vide Felinũn c.2.j. de ſponſ. adde Cardinalẽ in clem. 1. §. nos aũt.de iureiur. & B. Thomã 2.2.q. 89. art. 9.

† In codice Barbatiæ ita: tu quod egeras indiſcrete, diſcretè, cupiens, &c.

BReui. ] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Reſpondemus.* Abbas.

CASVS. Aliquis iurauit defendere, ac ſeruare pro poſſe ſuo iura alicuius eccleſiæ: eccleſia: requirit ipſum neceſſitate imminente ſub debito iuramenti: ipſe appellat: quæritur vtrum incurrat periurium, ſi eccleſiam non defendat, an prætextu appellationis à periurio excuſetur? Reſpondet Papa,quòd in hoc articulo appellatio non excuſat illum à periurio; imo periurij reatum incurrit: niſi difficultas,ſiue neceſſitas ipſum excuſet, propter quam non poſſit eccleſiæ ſubuenire. Not. quòd appellatio fruſtratoria non excuſat aliquem ab eo quod facere tenetur. Item neceſſitas, ſiue impoſſibilitas excuſat à periurio.

b ¶*Difficultas.* ] & ita difficultas excuſat à periurio,vt s.eo. ego N.ſic & neceſſitas.j.eo.querelam.ff.qui ſatiſd.cogantur. l.vlt.arg.ff.de oper. liber. ſi libertus.ff.quarum re. actio non datur.l.1.§.quæ onerandæ. licet non excuſet à pœna conuẽtionali. ff. de verbor. obligat. l. continuus actus. §. illud quoque.

¶*Gloſ. ſeq. quęrit, arg. pro & contra. ponit tres caſus, quibus aduocatus non iuuat eccleſiam.*

c ¶*Requiſitus.* ] Sed nunquid tenetur eccleſiam iuuare nõ requiſitus? Videtur quòd ſic. 93. diſt. ſi inimicus. Arg.contra,ff.quorum lega.l.1.§.1.& arg. huius literæ. 1 Si verò eccleſia non ſeruauit ei fidem in ſuis neceſſitatibus, nec ipſe 2 tenetur ipſam iuuare. 22. q. 5. de forma.s.eo.peruenit 2.vel ſi eccleſia ſubtraxit ei ſalarium ſuum conſuetum. ff. loca. quæro.§. inter locatorem. vel ſi remordet eum conſcientia quòd habeat malam cauſam. 11.q.3. væ qui dicitis. nam & tunc aduocatus non tenetur iuuare clientulum ſuum. C. de iudi. rem non nouam.§. patroni cauſarum Sed ipſe licet teneatur ſequi conſcientiam ſuam, eccleſia tamen habebit eũ pro periuro. ſuprà de reſt. ſpol. literas. & j. de ſenten. excommun. inquiſitioni.

1 De hoc in Spec.de aduocato. §.1.ver.ſed nunq d is q iurauit.

2 Hoc ſano modo accipias.

QVanto. ] Princeps qui iurauit certam ſeruare monetam: ſi ſciebat illam legitimo pondere fraudatam, pœnitere debet de iuramento quod fuit illicitum: & ideo non ſeruandum. Si verò ignorabat, tunc iuramentum ſeruat ſi illam facit reſtaurari. ſic communiter ſummatur. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio: ibi, *Super quo.* In qua tria membra diſtinguit. Secundum ibi, *Si verò.* Tertiũ ibi, *Verumtamen.* Abbas.

CASVS. Quidam conſiliarij regis Aragonum, imò potius deceptores, induxerunt ipſum vt iuraret irrequiſito aſſenſu populi vſque ad certũ tempus, patris ſui conſeruare monetam,quæ circa mortem eius legitimo põdere fuerat diminuta,ita quòd graue ſcandalum in populo ortum erat: Hoc intellecto rex quod indiſcretè fecerat, reuocare volebat, & ſatiſfacere populo: vnde petijt abſolui ab huiuſmodi iuramento: Papa ſcribit eidem dicẽs, quod in caſu iſto non tam eſt abſolutio neceſſaria, quàm interpretatio adhibenda: cum enim iuramentũ illud fecit, aut credebat monetã illam falſam eſſe, aut legitimã: ſi falſam, iuramentum fuit illicitum, & ideo non ſeruandum,& pro eo debet illi pœnitentia indici: ſi verò credebat legitimam, iuramentum licitum fuit, & ideo ſeruandum. & Papa conſulit illi, vt moneta illa reprobata, quę diminuta fuerat à legitimo pondere, alia moneta cudatur nomine patris ſui, & illam reducat ad legitimum ſtatum quem habuit tempore patris ſui meliorem: & ſic iuramentum ſeruabit: veruntamen ſi credebat monetam diminutam quando iuramentũ illud præſtitit, & ſua eum conſcientia remordet,confiteatur peccatum ſuum, & pro illicito iuramento pœnitentiã agat. Not. ꝙ iuramentum aliquando recipit interpretationem, vt hic patet, & quòd aliquando requirit abſolutionem. Item iuramentum non eſt vinculum iniquitatis, & ad licita & honeſta ſemper debet referri. Item iuramentum illicitum non eſt ſeruandum.

¶*Gloſ. ſeq. tractat de triplici falſario monetæ, & ponit circa illud crimen tria ſpecialia.*

d ¶*Defraudata.* ] Qui 3 enim falſat monetam principis, exuritur. C. de fal. mone.l. 2. Qui autem falſat monetam ciuitatis,punitur capite. C.eo. l.1. Sed ille qui num mos radit, vel tingit, ſi liber eſt, datur ad beſtias: ſi ſeruus vltimo ſupplicio punitur.ff.ad leg.Corne. de fal. quicunque. & ſunt hæc tria ſpecialia: quia quilibet tenetur ad accuſationem huius criminis. Item quia condemnatus non appellat. Item quòd punitur ille, in cuius domo falſa moneta cuditur, licet illud ignoret. C.de fal.mone.l. 1.

3 De falſãtibus monetã,& eorum pęna, vide extrauagantem Pij Papæ V. quæ incipit:Cum nihil magis. & Iul. Clar.lib.5. ſent.§. falſum. & Couarruuiam in tract.de collatione veterũ numiſmatum cap. 8.

¶*Glo.ſeq.reci.per.q.an Papa poſſit abſoluere à iuramento.ponit opin. Hu.item Lau.& Tanc.*

e ¶*Abſolui.* ] Abſoluere poteſt Papa quemlibet à ſacramento ex iuſta cauſa: puta propter ſcandalum intolerabile, vt ſi malum exemplum prorogetur in multos, claue tamen diſcretionis præcedente. H. tamen hoc negabat: & omnia iura quæ dicunt vel innuunt Papam poſſe abſoluere à iuramento, intelligebat de illicito; quia in his quæ ſunt de iure naturali, vt in voto & iuramento, Papa non diſpenſat. argum. ad hanc opin. infrà eod. capitulo & ſi CHRISTVS. vbi dicitur redde domino iuramẽta tua. quaſi ſimilem interpretationem habes infrà eod. petitio. & infrà de vo. magnæ. vbi dicitur: vouete & reddite. infrà de ſta. re. cum ad monaſterium. in fin. Lau. contradicebat. T. dicit quòd ex cauſa iuſta poteſt quemlibet abſoluere. decimaquinta q.6.auctoritatem. & diſpenſare poteſt in voto,& illud

illud commutare in aliud quod magis ſit Deo acceptum. ℨ. de voto. magnæ.c.1.& c. ꝙ ſuper his. & c. ex multa. & in iuramento etiam ex eiſdem cauſis poteſt diſpenſare. Vbi verò aliquis vouet, vel iurat, & illa licitè vel honeſtè ſeruari poſſunt, nec ſubeſt cauſa, Papa illa immutare non poteſt, & ſic intelligebat H. & in hoc alij non diſcordant. Et ſic etiam intelliguntur illa verba, vouete, & reddite Domino iuramenta veſtra. & eſt arg. ad prædic. 25.q. 1. §. vltim. ver. ipſi namque ſoli, &c. & ff. de vulg. & pupil. ſubſtitut. ex facto. Hic verò non fuit neceſſaria abſolutio, ſed interpretatio ſecundū quod ſequitur in litera, & ſecundum interpretationem debet ſeruari: quia fuit legitimum iuramentum.

a ¶*Iniquitatis vinculum.*] 22.q.4. inter cętera.

¶*Gloſ. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

b ¶*Patris.*] Hoc iō, quia in forma iuramēti fuit hoc expreſſum; Sed nonne tunc mentiretur inſcriptio monetæ? imo videtur ꝙ rex ipſe falſarius eſſet. ff. ad l. Corn. de fal. fal ſi nominis. & infrà de his quæ fi. à præla. ſine conſenſu capituli. quātò. In moneta enim tria exiguntur, quantitas ponderis, materia, & publica forma. ff. de contrahend. empt. l. 1. Reſpondeo [1] quòd non ſemper inſcriptioni monetæ fides adhibetur, ſicut nec inſcriptioni ſepulchri. C. de relig. & ſump. fu. l. monumentorum. imo pictura eſt, quæ largam habet licentiam: ſemper enim fas fuit pictoribus, & poetis nouitates inuenire. licet ſit ar. contra. 24. q. 2. ſanè in princ. Ioan. Item ſi fur ex auro, vel argento monetam publicam falſam faciat, illo punito pecunia in theſauro publico conſeruatur. 1. q. 1. quod quidam. circa medium. ver. ſi enim aliquid furtim, &c.

[1] Gof. dicebat obiectionem ꝓcedere ſi feciſſet cudi monetā ſub nomine patris: ſed hoc nō faciebat, ſed ſolum vtebatur veteri. Ho. dicit ꝙ iura contraria non in moneta, ſed ī inſtrūs locum habent. nam dummodo non falſetur moneta, nec alteri præiudicetur. nō refert an cudatˉ ſub nomine patris, & filij, vel quæ figura ponatur, vt hic patet Ioā. Andr.

c ¶*Seruari.*] & [2] ſic ſi non poſſit expreſsè ſeruari in omni, ſeruatur tamen in illa, quæ fuerat defraudata. & eſt arg. ad quæſtionem propoſitam & ſolutam, infrà de ſpon. ex literis 2. in gloſ. iſti erant.

[2] Hęc gloſſula non ē Bernardi., nec habet in antiquis codicibus.

d ¶*Satisfactionem.*] Pro temerario iuramento imponitur pęnitentia vnius anni. 22.q. 4. qui ſacramento. ſed pro directo periurio imponitur pœnitentia vij. annorum. 6.q.1. quicunque. & 22. quæſt. 1. c. vlt. imo qui ſcienter deierat, ſecundum canones infamis eſt: vt 6. q. 1. infames. & qui contra tranſactionem iuratam venerit ſcienter, infamis eſt. C. de tranſac. ſi quis maior.

tam erat abſolutio neceſſaria, quàm interpretatio requirenda: quoniam cum iuramentū feciſti, monetam aut falſam, aut legitimam eſſe credebas. Si falſam, iuramentum fuiſſet illicitum, & nullatenus obſeruandum, & pro eo eſſet tibi pœnitentia iniungenda: cum iuramentum non vt eſſet iniquitatis [a] vinculum, fuerit inſtitutum. ¶Si verò legitimam eſſe credebas, iuramentum licitum fuit, & vſquequaq; ſeruandū. Et vt irreprehenſibiliter obſeruetur, conſulimus, & mandamus, vt reprobata moneta, quæ à legitimo pondere fuerat defraudata, alia ſub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas, ſecundum eum ſtatum, quem tempore patris [b] tui habuit meliorem: ita quòd antiqua moneta, quę ab illo ſtatu falſata non fuerat, cum ea pariter expendatur: per quod & diſpendiū vitari poterit, & iuramentum ſeruari [c]. ¶Verumtamen ſi monetam ipſam in præſtatione iuramenti credebas à legitimo pondere diminutam, & tua ſuper hoc conſcientia te remordeat: tuum humiliter confitere peccatum, & ſatisfactionē [d] iniunctam tibi pro illicito iuramento ſtudeas adimplere.

¶Idem conſulibus, & populo Tudertino.

¶*Non valet iuramentum præſtitū in præiudicium iuris ſuperioris.*

CAP. XIX.

VEniētes † ad ſedem Apoſtolicam cōſules veſtros, ſuper his, quæ ad nos de vobis ſæpius referuntur, & commonere curauimus, & aliquantulum aſperè conuenire. Cum enim appellationibus interpoſitis ad Apoſtolicam ſedem teneamini humiliter, & deuotè deferre: cum & leges [e] etiam ſeculares poſt ſententiam, beneficium appellationis nō denegent aggrauatis, vos ſententias appellatione ſuſpenſas, executioni mandatis. ¶Verū ijdem conſules nobis exponere curauerunt, quòd cum aliqui veſtrum vocantur ad officium conſulatus, firmant proprio ſacramento, quòd ſuper mutuis, & plagiarijs [f] ſecundum veſtræ ciuitatis conſuetudinem iudicabunt: & infrà viginti octo dies, quæ iudicauerunt, exequentur: Vnde ſaluo huiuſmodi iuramento, vos nō poſſe ſuper his appellationib. deferre, dicebant. ¶Quia verò non minus iudices ſecundum leges, quàm conſules veſtri ſecundum conſuetudinem veſtrę ciuitatis iudicare iurarūt: [g] & ideo ſicut iudices contra leges, ſic & conſules veſtri contra conſuetudinem [h], poſſent † ſubditos aggrauare. Mandamus, quatenus appellationibus ad nos interpoſitis [i]

† Cap. 5. e. tit. in 3. cōpilatio. Et de intellectu. text. & gloſſarū vide præ alijs hic Guidonē Papæ.

† poſſunt.

† Aliàs, excuſationē.

VEnientes.] Iudices qui iurant infrà certum tempus ſententias exequi, hoc non obſtante, appellationibus ab eis interiectis deferre tenentur. hoc dicit. Diuiditur in quatuor partes: In prima reprehenſio conſulum. In ſecunda: ibi, *Verum.* ipſorum excuſatio. In tertia: ibi, *Quia verò.* ipſorum excuſationis reprobatio, & generale mandatum. In quarta: ibi, *Cum ergo.* mandatum ſpeciale, & comminatio non parentis. Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Tudertinus S. nomine conuentus fuit ab aduerſario ſuo coram iudice ciuitatis, ſuper quibuſdam poſſeſſionibus: Iudex auditis meritis cauſæ, condemnauit ipſum ad reſtitutionem rerum petitarum: ab illa ſententia appellauit ad dominum Papam: conſules ciuitatis non obſtante appellatione, ſententiam illam executioni mandarunt, inducentes actorem in poſſeſſionem rerum, de quibus quæſtio vertebatur: ſuper hoc appellās conqueſtus fuit domino Papæ, cui ſubeſt ciuitas illa quo ad temporalem iuriſdictionem: Vnde ipſe conſulibus & populo Tudertino mandauit, vt poſſeſſionem ipſam reſtituant appellāti, alioquin nouerint quòd ipſe mandauit Nucerino epiſcopo vt eos ad id eccleſiaſtica cenſura compellat: cuius negotij occaſione præmittit Papa quæ præcedūt, dicens quòd ipſi tenentur humiliter & deuotè appellationibus ad ſedem Apoſtol. interpoſitis deferre: quia etiam leges ſeculares poſt ſententiam beneficiū appellationis non denegant aggrauatis, ſed ipſi ſententias appellatione ſuſpēſas exequūtur. Conſules Tudertini ſe ſuper hoc excuſabant in præſentia Papæ dicentes, quòd cū aliqui vocantur ad officium conſulatus, iurant quòd ſuper mutuis, & plagiarijs iudicabunt ſecundū conſuetudinem ciuitatis, & infrà xxviij. dies ſententias exequentur: vn̄ ſaluo huiuſmodi iuramento non poterant deferre appellationibus. Sed contra iſtam executionē † dicit Papa, ꝙ iudices iurant iudicare ſecundū leges, ſicut conſules iſti iurant iudicare ſecundum conſuetudinem ciuitatis ſuæ: & ideo ſicut iudices poſſunt grauare ſubditos contra leges, ſic & conſules iſti poſſunt contra conſuetudinem ſuos ſubditos aggrauare: Vnde præcipit eis, quatenus appellationibus ad ſedem Apoſtolicam interpoſitis deferant humiliter & deuotè, cum iuramentum illud, eos excuſare nō poſſit, in quo ius ſuperioris intelligitur exceptum. Not. decret. iſtam ad plura argumenta. Primò ad illud, Sententia diffinitiua, à qua eſt appellatum, non debet executioni mandari: quòd ſi fiat executio, debet reuocari, vt hic patet: & ideo deferre debet iudex appellationi, & nihil innouare ea pendente. Item in iuramento ſemper ius ſuperioris intelligitur exceptum: & cuiuſcumque alterius: quia iuramentum factum in præiudicium alterius non valet: cum illud obſeruare non poſſit. Item iuramentum perſonale eſt.

e ¶*Leges.*] 2. q. 6. anteriorum. & c. non ita.

f ¶*Plagiarijs.*] id eſt fideiuſſoribus. vulgare eſt illius terrę.

g ¶*Iurarunt.*] in Auth. de iud. §. quia verò. colla. 6. C. de iudi. rem non nouam [3] & 3. quæſt. 7. iudicet.

[3] Ibi maiores, & minores iudices iurare iubentur. Io. And.

h ¶*Conſuetudinem.*] licitè [4] ergo iudicatur ſecundum cōſuetudinem loci. ſuprà de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſeruandæ. cum veniſſent. quia conſuetudo præiudicat iuri. ſuprà de conſue. cap. penul.

[4] Hęc gloſſula non ē Bern. nec habetur in vetuſtis exemplarib.

i ¶*Interpoſitis.*] iſta ciuitas Tudertina ſubeſt domino Papæ quo ad iuriſdictionem temporalem, & ideo tenent appellationes ad Papam factæ, aliàs non. ℨ. de app. ſi duobus.

deferatis: cum prædictum iuramentum vos excuſare non poſſit, in quo dēt intelligi ius [a] ſuperioris [b] exceptum [c]. ¶ Cū ergo poſtquam S. lator præſentium ad ſedem Apoſtolicam à ſentētia G. iudicis appellauit, ſententiā ipſam duxeritis executioni mandandā [d], in poſſeſſionē rerum, de quibus quęſtio vertebatur, appellantis aduerſarium inducentes: Volumus & mandamus, vt poſſeſſionem ipſam [e] reſtituatis [f] eidem: alioquin noueritis nos epiſcopo Nucerino †mandaſſe, vt vos ad id eccleſiaſtica cenſura compellat.

¶Idem Piſano Archiepiſcopo.

*¶Iurans vſuras non repetere, poteſt iuramento non obſtante ex noua cauſa repetere. h. d. ſecundum intellectum notabiliorem.*

CAP. XX.

ij AD† noſtram noueris audientiam perueniſſe [g], ꝙ cum I. & G. Petro vſuras nō modicas perſoluiſſent, iuramēto firmauerunt quòd nec per ſe, nec per alium prędictas vſuras repeterent [h]: vel apud eccleſiaſticum iudicem, ſeu etiā ſecularem ſuper his deponerent quæſtionem. Cumq; creditor condiderit teſtamētum, ſuis præcepit hæredibus, vt omnibus qui probarent [i] ſe dediſſe vſuras eidem, ipſas eis reſtituere procurarent. Vnde cū prædicti I. & G. vſuras repetere non attentent propter huiuſmodi iuramentum, & hæredes prædicti P. eis negligant ſatisfacere de vſuris: Mandamus, quatenus ſub pœna excōmunicationis, publicè in eccleſia proponi facias, vel proponas, vt qui ſuper hoc nouerint veritatem, procedant ad teſtimonium [k] proferendum: & ſi per dicta teſtium, vel alia documenta tibi cōſtiterit [l] de præmiſſis, compellat hæredes illius per cenſuram eccleſiaſticā vt vſuras, quas pater illorum à prędictis recipit, reſtituant vniuerſas.

1 Neque hanc gloſſam puto Bernardi, nec inuenio in vetuſtis exēplaribus.

a ¶*Ius.*] vnde 1 pone: aliquis eſt receptus in canonicum & in fratrem, iurat ſe ſeruare laudabilem conſuetudinē eccleſiæ ſuæ: & talis eſt conſuetudo in eccleſia, ꝙ qui ibi hēt præbendam, debet reſidere per ſex menſes, ſed antequam faciat quod iurauit, accedit ad ſedem Apoſtolicam, & ſupplicat domino Papæ, vt ipſum abſoluat: Quæro vtrū iſte ſit periurus? Et reſpondetur ꝙ non. arg. iſtius literæ: quia videtur quòd quando iurauit, ꝙ debuit intelligi, niſi dominus Papa remittat ei iuramētum. Sed probo, ꝙ ſit periurus. C. de tranſa. ſi quis maior. * vbi dicitur ꝙ aliquis venit contra iuramentum tribus modis: iudicem interpellando, iudici ſupplicādo, quod promiſit nō faciendo: Vnde videtur quòd iſte ſit periurus ſupplicando Rom. Pon. vt ipſū abſoluat, ſed ſi petitione nō præmiſſa ipſū abſoluiſſet, non eſſet periurus.

* Cōtra iuramentum venit quis tribus modis.

† Recentino.

† Cap. 6. e. tit. in 3. cōpilatio. Et de materia vide B. Thom. 2. 2. q. 78. ar. 3. & Dominicū Sotum lib. 6. de iuſt. & iure. q. 1. ar ti. 4.

b ¶*Ius ſuperioris.*] Not. quòd in iuramēto excipitur auctoritas maioris, vt hic patet. & j. eod. eam te. & s. de reſcri. conſtitutus. ar. à contrario ſenſu. ff. ad munici. imperatores. & in conſtitu. 2 Friderici, de feud. §. vlt. & eſt ius canonicum. j. eod. ad noſtram 2. Io.

2 Imperiali. & ibi dicit, quòd ī omni iuramento nominatim excipitur Impator.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per contrarium.*

c ¶*Exceptum.*] Sed 3 nonne poſſunt ſuper hoc condere legem municipalem contra ius commune? Reſpondeo poſſunt condere legem contra ius cōe, quæ tamen non ſit in prę iudicium alterius, vt hic dicit. & s. de conſti. quę in eccleſiarum. ſpecialiter tamen non condendo legem bene poſſunt litigantes renunciare appellationi. C. de tem. ap. l. illud. §. vlt.

3 Nec habetur in vetuſtis codicibus, nec eſt Bern.

d ¶*Executioni mādandam.*] quod fieri nō debuit: tum quia bñficio appellationis extinguitur pronunciatū: ff. ad Turpil. l. 1. §. vl. tū quia interpoſita appellatione nihil innouari oportet. 2. quæſt. 6. appellatione. & ff. nil inno. appel. pen. l. vnica. Bernardus.

4 Hæc etiā gloſſula nō eſt Ber. nec habetur in antiquis codicibus.

e ¶*Poſſeſſionem ipſam.*] cum 4 appellatur à ſententia diffinitiua, ſi appellatione pendente fuit mandata executioni, iudex appellationis debet reuocare in irritum quicquid factū eſt poſt appellationem, & antequam cognoſcat an appellatio ſit iuſta, vel iniuſta: ſed ſecus eſt cum appellatur à grauamine, quia prius debet cognoſci de meritis appellationis, q̄ reuocari quod factum eſt poſt appellationē. s. de dila. c. 1. in fin. quia ibi dicitur: ſi eſt ita, reuocato, &c. Iudex ordinarius non pōt exequi ſuam ſnīam ex quo altera pars appellauit: ſed iudex delegatus pōt non obſtante appellatione alterius partis. s. de offi. deleg. ſuper eo. in fi. & c. paſtoralis. §. prætera. certe iſtæ duæ vltimæ concordantiæ contrarium dicunt.

¶*Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶*Reſtituatis.*] ar. contra. ff. de appel. cum ex cauſa. vbi expectatur talis reſtitutio vſq; ad euentum confirmationis, vel caſſationis ſnīæ. Sed non eſt contrariū: quia nō dicitur ibi, ꝙ non debeat expectari, ſed ibi recitatur factum prout contingit: vnde patet ꝙ pendente appellatione executio nō dēt fieri: & ſi fiat, inuito poſſeſſore reſtitui dēt in priſtinum ſtatum antequam appellationis cauſa examinetur 5. arg. s. de offi. deleg. paſtoralis. §. præterea. & hoc eſt notabile.

5 Adde ꝙ appellatio ſuſpēdit executionē. l. à diuo Pio. §. 1. cū glo. & ibi Bart. ff. de re iud.

ij AD *noſtram.*] Per iudicis officium ſubuenitur illi, qui pp iuramentum vſuras repetere non pōt, ita ſummat. Io. And. & quidem procedit hoc ſummarium ſecundum vnum intellectum ſatis clarum, Primò narrat factum. Secundò prouidet: ibi, [*Mandamus.*] Abbas.

CASVS. Quidā ciues Piſani I. & G. cuidā vſurario P. noīe multas perſoluerunt vſuras, iuramēto interpoſito, ꝙ nec per ſe, nec per aliū prædictas vſuras repeterēt, vel apud eccleſiaſticum iudicē, ſeu ēt ſecularem ſuper his deponerent quæſtionem. Creditor poſtmodum condidit teſtamentum, in quo præcepit hęredibus ſuis, vt omnibus qui probarent ſe dediſſe vſuras eidem, ipſas eis reſtituerent: Sed dicti I. & G. non audebant repetere vſuras propter huiuſmodi iuramentū: & hęredes non ſatisfaciebant eiſdem. peruenit hoc ad notitiam domini Papæ; vnde mandat Piſano archiepō, quatenus ſub pœna ex cōicationis publicè in eccleſia proponat, vt qui ſuper hoc veritatē nouerint, procedāt ad teſtimonium proferēdum: & ſi conſtiterit de præmiſſis, compellat hæredes illius per cenſuram eccleſiaſticā vt vſuras, quas pater illorum à prędictis recipit, reſtituant vniuerſas. Not. ꝙ hic recipiuntur teſtes lite non conteſt. quia procedebatur in modū inquiſitionis, ſiue denunciationis, & ex officio iudicis. Item qui nō poteſt agere propter iuramentum, pōt denunciare. Itē aliquid conceditur vna via, & alia denegatur. Itē vltimæ volūtatis executio ſpectat ad eccleſiam, ſi hæredes exeq noluerint.

g ¶*Perueniße.*] Non dicit per quem, vel à quo. ADDITIO. Fortè fuit fideicommiſſarius teſtatoris, vel amicus debitoris, vel ipſe debitor: ſed hoc fortè fuit tacitum propter opinionem vulgarium, qui per id æſtimaſſent illum periurū. & eſt ſim. j. eo. intellecto. s. de arbit. peruenit. Io. An.

¶*Gloſ. ſeq. ſoluit tres quæſtiones.*

h ¶*Repeterent.*] ſi iurauit non repeteret, denunciet illud eccleſiæ. Quid ſi iurauit non denunciare? Rñdeo, iuramentū fuit illicitum, & ideo non ſeruandum: cum quilibet ad hoc teneatur. j. de cog. ſpiri. tua nos. & j. de hære. cum ex iniuncto. j. eo. quemadmodum. in fin. 2. q. 1. ſi peccauerit. ſed ſi iurauerit ſoluere, nec repetere. nec recipere 6, illud denunciet eccleſiæ, vt dictum eſt. Vin.

6 Supple ēt oblatas, dicit Hoſt. ꝙ & ſi omnino iurās vellet hoc iuramentum ſeruare, non tñ creditor pecuniam illam lucri faciet, ſed fiet inde eleemoſyna. de vſu. cum tu. Io. And.

¶*Glo. ſeq. reci. per q. an iure legati, &c.*

i ¶*Probarent.*] videtur iuramentum iſtud remiſſum eſſe ex teſtamento: niſi velis ita interpretari hæc verba, vt ſ. illi de iure repetere non poſſint, qui iurauerunt non repetere. Sed tamen largius interpretabimur vltimas voluntates. j. de donati. cum dilecti. ff. de triti. vi. & oleo lega. l. 3. Sic ergo iure legati poſſunt iſti repetere vſuras, quaſi ex noua cauſa ſuperueniente. Si. n. aliquis abiurat beneficium, pōt poſtea ipſum repetere ex noua cauſa ſuperueniente. s. de renun. cum inter P. & ff. de ſucceſſ. edic. l. 1. §. quod dicimus. aliàs, §. ſed videndum. arg. s. quod met. cau. ad audientiam. Item cū iuro ſoluere aliquid, ſolutum poſſum repetere s. eo. debitores. non enim eſt cogitandum de nouo iure. ff. de tranſac. cum Aquiliana. Si verò ius nouū non eſt mihi acquiſitum, poſſum agere vt remittatur iuramentum. ſuprà eod. capit. 1. & primò agendum eſt vt iuramentum remittatur, & tunc poteſt repetere ſecurè. Bern.

¶*Gloſ. iſta dicit per obie. quòd lite non conteſt. &c. & dupliciter ſoluit.*

k ¶ *Ad teſtimonium.*] Nota teſtimouium ferri lite non conteſt. ſed hoc ideo contingit, quia hic procedebatur in modum inquiſitionis, ſiue denunciationis, vt patet per prin. cap. vlt. 7 vel Papa hic voluit extra ordinem procedi, & ſine accuſatore per denunciationem. Item quia ad eccleſiam, vel epiſcopum ſpectat exequi voluntates defunctorum. j. de teſta. ſi hæredes. & c. pen. & C. de epi. & cleri. nulli. & l. ſi quis ad declinandam. & ff. de petit. hære. ſi hæreditas. §. vlt. & ſic ſeruant iſti iuramentum ſuum hac via. Io.

7 Sed hodie in cauſis vſurarū ſine lit. cōteſt. proceditur. per cle. de iud. diſpendio ſam. & de ver. ſign. ſæpe. Io. An.

l ¶*Conſtiterit.*] Per inquiſitionem. ſuprà de teſti. cog. præterea.

*Ad noſtram.*

iij AD noſtram. ] Iudex qui iurauit in omni cauſa iudiciarium ordinem obſeruare, in notorijs ſubtilitatem ordinis iudiciarij non ſeruabit.h.d. Diuiditur.nam in prima parte recitat tenorem iuramenti:in ſecunda: ibi, Nos. illud dupliciter interpretatur.Et ſecūda interpretatio:ibi, *Quamquam.* Et vt clarius habeas intellectum, pone ſic caſum. Archiepiſcopus Neapolitanus quaſi per extorſionē, fortè ad inſtantiam ſui capituli,vel populi,p̄ſtitit generale iuramētum, vt in omni cauſa obſeruaret ordinē iudiciarium: proceſſu tēporis cum occurrerēt facta notoria, dubitauit an.deberet in eis iudiciarium ordinem obſeruare: Papa ſuper hoc conſultus interpretatus eſt hoc iuramentū dupliciter: primò vt nō extendatur ad cauſas notorias, ſed intelligatur ſecūdum ſubiectam materiam, ſ.vt in cauſis non notorijs obſeruetur ordo iudiciarius: in notorijs verò non ſeruetur per omnia: quia ordo in notorijs eſt, vt per omnia non ſeruetur, iuxta illud vulgatum: In extraordinarijs ordo eſt ordinem nō ſeruare. Secundò dicit poſſe intelligi,vt referatur ad cauſas,in quibus ordo iudiciarius eſt ſeruandus:dicit enī quòd ſi iſte archiepiſcopus habuit in animo vt ordinem iudiciarium in omni cauſa pariter ſeruaret, & ſic ceſſet prædicta interpretatio : tale iuramentum cum ſit contra canonicas ſanctiones,potius eſt dicendum periurium, nec aliqua ratione ſeruandum. Abbas.Not.quòd iuramentum contra canones præſtitum non tenet. Item iurare contra ius, non iuramentum,ſed potius periurium eſt.Item iuramentum directè ſeruari poteſt, vel per interpretationem ſeruandum eſt. Item in dubijs benigna debet fieri interpretatio. In notorijs per omnia ordo iudiciarius non eſt ſeruandus. Item arg. ꝙ verbum generale non eſt generaliter intelligendum.

† Cap.7.e. tit. in 3.cō pilatione. Et de materia. videlicet,quod in notorijs non fit ordo iuris ſeruandus, vide Iulium Clarum in pract. cri. §.fi.q.9.ad de Salicetum & doctores in l. ea quidē. C.de accuſat. & Antoniū Gomezium tom.3. variar. reſolut. cap.1.

† Vide l. ſi vero.§.qui pro rei. ff. qui ſatiſd. cog.& l.2. & ibi Bar. ff. de furt.

a ¶*Per extorſionem.*] vnde videbatur non teneri.

¶*Glo.ſeq.tractat de duplici proceſſu notorij.*

1 Idem no. de pur.cano. cum dilecti.in gl. quia nec. & idē hic Inno.& in decre. ſacro.ī prin. infrà de ſent.excō. vbi de monitione loquitur. Io. And.

b ¶*Obſeruandus.*]ex toto:aliàs citari debet 1 . 2. quæſtio. 1.Deus omnipotens.& ſententia ferri. infrà de diuor.porro. infrà de appellatio.cum ſit Romana. in fin. & hæc vera ſunt in prouincia,in qua ſunt notoria & iudici & alijs.Si verò nō ſunt notoria in hac prouincia, ſunt tamen notoria in alia: vel ſunt hic notoria, & iudex neſcit:tunc poteſt duobus modis procedere.ſ.ordine iudiciario ac ſi eſſet occultum. argumen.ſuprà de elect.bonæ.& 24.quæſtio. 1.pudenda.& 2.quæſtio.1.Deus.vel cognoſcere an ſit notorium : & facta ſibi fide ſuper hoc,procedet contra reum quaſi crimen eſſet notorium.Et in ſimilibus duas vias habet iudex : poteſt enim ſuſpendere infamatum vſque ad purgationem. 2. quæſtio. 5. presbyter.vel inquiſitionem facere ex officio ſuo.2. quæſt.1. Deus omnipotens.

c ¶*In mente.*]arg.iuramenta, & promiſſa non extendi, niſi ad ea,de quibus cogitatum eſt.ar.22. q.2. ne quis.ff. de tranſact.cum Aquiliana. & ff.de pac.tres fratres.

2 Concor. l. præſenti.§. ſicuti. cum gl. C. de his qui ad eccle. confu.

d ¶*Periurium.*]s̄.eo.tua.& j̄.de ijs quę fi.à ma.par.ca.cap.1. & j̄.eod.ſicut. 2

e ¶*Benignius.*ſic s̄.de teſti.cum tu.nam promptum eſt leges legibus concordare.C.de inoffi. dona.l.1.

præmiſſis, hæredes illius, vt vſuras quas à prædictis pater eorum accepit, reſtituāt vniuerſas, eccleſiaſtica cenſura compellas.

¶Idem Neapolitano Archiepiſcopo.

¶*Iuramentum generale debet ita intelligi ſi fieri poteſt, vt non obuiet iuri,aliàs tamquam temerarium non obligat contra iuris obſeruantiam.*

CAP. XXI.

iij AD † noſtram noueris audientiam perueniſſe quòd à te quaſi per extorſionem [a] tale fuit pręſtitum iuramentum, quòd in omni cauſa deberes ordinem iudiciarium obſeruare. Verum quoniam ſecundum traditiones canonicas manifeſta accuſatione non indigēnt †: nec in eis eſt ordo iudiciarius obſeruandus [b], qui debet in alijs obſeruari: nec tu quando ſub præmiſſo tenore iuraſti, habebas in mente [c], vt propterea venires cōtra canonicas ſanctiones: alioquin non iuramētum, ſed periurium [d] potius extitiſſet:nec eſſet aliqua ratione ſeruandum. ¶Nos iuramentum tuum benignius [e] interpretari volētes,ita quòd conſonet canonicis inſtitutis, fraternitati tuæ auctoritate præſentium intimamus, quòd in manifeſtis, & notorijs, ratione iuramenti præmiſſi, non credimus te teneri ſeruare [f] ſubtilitatem ordinis iudiciarij, quam in his non ſeruari per omnia,ipſa iuris ratio poſtulat [g], & requirit [h]: vnde videbitur ſubtiliter intuenti,de ordine iudiciorum procedere, vt in præmiſſis non per omnia ordo iudiciarius obſeruetur. ¶Quamquam † & ſecundum approbatum intellectum rectè poſſit intelligi quòd iuraſti, vt in omnibus cauſis ordinem iudiciarium obſeruares, in illis videlicet [i], in quibus eſt ordo iudiciarius obſeruandus [k]. Sic ergo faciens, & iuramenti tenorem ſeruabis,& inſtituta canonica non omittes.

¶Idem iudici Carolitano †.

¶*Si vnum iuramentum vni debitum alteri præſtatur, illicitum eſt, & eo non obſtante cui debetur pręſtandum eſt.*

CAP. XXII.

EA † te credimus diſcretione vigere, vt intelligas per te ipſum quòd onus non

f ¶*Seruare.* ] iuxta illud, *Eſt in amore modus non habuiſſe modum,*

g ¶*Poſtulat.*] j̄.de verbo.ſign. cum olim.& j̄. de vſur. cum in tua.j̄.de cohabi.cleri.& mu.veſtra.

¶*Glo.ſeq.obijcit,& ſoluit,& vni contrario reſpondet.*

h ¶*Requirit.*] Sed nonne ordo iudiciarius poteſt ſeruari ſine peccato in notorijs? Argumen.quòd ſic. ſuprà de elect. bonæ. & Aug. probat id quod notorium eſt. ſ. eccleſiam non eſſe nullam. 24. quæſtio. 1. pudenda.in fin. & ita videtur licitum ſacramentum, vt in notorijs ſeruetur. Sed certe hoc iurare,quòd in omni notorio ſeruetur ordo iuris,eſt illicitū, & multum lęderetur ius actoris,cum ei incumberet onus probandi, & diſciplina iudicialis læderetur, ſi iudex non poſſet punire niſi priꝰ ꝓbaretur 3 ; ſed hoc fieri non debet : quia nullæ ſunt validiores probationes quàm per euidentiam facti. In illa decre.bonæ. factum fuit ob ſcandalum ad cautelam, vt ibi dicitur ; vel forſitan non erat notorium iudici. Lau.

† Aliàs : Quāquam etiam.

3 Et ſic qñque tranſirent crimina impunita contra id infrà de ſent.excō. vt famę.& ſic inducit periculum ſalutis. argu.12.q.2. cum deuotiſſimam.

† Aliàs kaſalitiñ.

¶*Glo.ſeq.ar.alleg. quatuor iura pro, & quatuor contra.*

i ¶*In illis videlicet.*] argu. quòd verbum generale non eſt generaliter intelligendum:vt 1. quæſtio. 1. iudices. verſi.omnia bona Damaſci. & ff. de ſeruit. ſi cui.& ff. de pign.obligatione. & de conſe.diſtinct. 2. reuera.ver.de operibus totius mundi.circa finem. argumen.contra.19.diſtin.ſi Romanorum.31.quæſtio.1.quòd ſi dormierit.& 1.queſt.1.ſunt nonnulli.& j̄.de priui.quia circa.& s̄.de maio.& obedien.cap.ſolitæ.

† Cap.8.e. tit. in 3.cō pilatione.

k ¶*Obſeruandus.*] Hic 4 eſt ar. ad illam quæſtionem, qua quæritur.Pone,aliquis iurat quòd de cætero non cognoſcet concubinam ſuam: modo vult eam ducere in vxorem,nunquid poteſt non obſtante iuramento ? Dicas quòd ſic : quia intelligitur iuraſſe de fornicario coitu,& non de licito,& debito. vnde poteſt cum ea contrahere non obſtāte iuramēto.

4 Hæc gloſſula nō eſt Bernardi, nec habet in vetuſtis exemplaribus.

EA te.] Qui iurauit ei cui non debuit, cui debet iurare cōpellitur. Primò ponit exordium. Secundò narrationem : ibi, *Sanè.* Tertiò concluſionem:ibi, *Cum igitur.* De materia huius cap. habetur in cap. ſi diligenti. infrà de præſcrip.Abbas.

CASVS. Dominus Papa mandauit archiepiſcopo Turritano, quatenus iuramentum fidelitatis exigeret & reciperet à iudice Garolitano nomine Romanæ eccleſiæ pro ipſo iudicatu : Iudex ille noluit iuramētum illud exhibere,aſſerens quòd illud præſtiterat Piſano archiepiſcopo ſaluo eccleſiæ Romanæ honore; Papa hoc intellegens ſcribit ſuper hoc iudici ſupradicto dicens,quòd non remittitur debitum ſed augetur,cum alicui ſoluitur quod alij eſt præſtandum:ſed cum iuramentum illud eccleſiæ Romanæ dictus iudex præſtare teneatur,ſi iuramentum iam præſtitum contrarium reputet, illi quod domino Papæ præſtare tenetur, primum illicitum eſt:& illo non obſtante illud præſtare debet, quod ab eo petitur. Si verò primum iuramentum non eſt contrarium præſtando iuramento,illud ſine mora præſtare debet.Not.quòd non releuatur à debito qui alij ſoluit, quod debet. Item cum duo iuramenta contraria ſunt, videndum eſt quod

magis

remittitur, ſed augetur [a], cum cuiquam improuidè ſoluitur, quod alij [b] ex debito eſt præſtandum. Sanè cum archiepiſcopus Turritanus à te nomine † noſtro iuramentum fidelitatis (ſicut à nobis mandatum acceperat) exegiſſet, illud exhibere in eius manibus diſtuliſti, aſſerens quòd Piſano archiepiſcopo, [c] ſaluo Apoſtolicæ ſedis honore, huiuſmodi præſtiteras iuramentũ. ¶Cum igitur nobis, & eccleſiæ Romanæ fidelitatem facere tenearis, ſi præſtitum [d] iuramentum ei, quod à te nobis tamquam debitum eſt præſtandum contrarium [e] reputes, illud [f] illicitum iudicabis: & illicito non obſtante, quòd licitè, imo ex debito petitur, exhibebis: vel ſi præſtitum præſtando contrarium non exiſtit, illud ſine difficultate præſtabis.

¶Idem Alatrino † Epiſcopo.

*¶Qui iurauit ſtare mandato alicuius, non tenetur parere ſi præcipit illicita: vt quòd filium exhæredet, vel vxorem abiuret.*

CAP. XXIII.

QVintauallis † noſtris auribus intimauit, quòd pro offenſa, quam filiæ ipſius alijs mulieribus irrogarant, quòd earum mandato pareret, præſtitit iuramentum [g]: quæ tale illi ſub debito iuramenti dedere mandatum, quòd ſi quando filij †, aut vxor illius aliquod factum, vel verbum contumelioſum mulieribus illis obijcerent, idem filias, & filios exhæredaret [h], & à ſe propriam remoueret vxorem. ¶Quocirca mandamus, quatenus cum licitum fuerit iuramentum, ſed mandatum illicitum, prædictis vt reuocent mandatum illud iniungas: alioquin eum ad mandati obſeruationem illius denuncies non teneri.

¶Idem Archiepiſcopo Terraconeñ.

*¶Ex cauſa leui, & temeraria coniuges etiam quo ad torum, & mutuam cohabitationem ſe ſeparare non poſſunt, etiam cum iuramenti interpoſitione.*

CAP. XXIIII.

TVa † nos duxit fraternitas conſulendos, quid tibi ſit ſuper hoc faciendum, quòd B. & A. vxor eius adinuicem iurauerunt, ſe numquã mutuo petituros [i]: idem verò nunc repetit illam inſtanter: ea econtrario affirmante, quòd prius ſe faceret Sarracenam † quàm rediret ad eum: & infrà. ¶Nos igitur fraternitati tuæ reſpondentes. Mandamus, quatenus vtrumque ad continentiam

magis ſit licitum, vt altero reiecto illud ſeruetur.

a ¶*Augetur.*] quoniam grauius ſolui poteſt vero creditori quod alteri eſt ſolutum, & tamen non liberatur à debito. ff. de conſtit. pecu. ſi vero mihi. ff. de ſol. vero procuratori. §. 1. & j. de homi. ſicut dignum. §. eo s. in fin.

b ¶*Quod alij.*] Sic ff. de condi. inde. in ſumma. in fin. vnde ſi alij ſolueris quod alij debes, non liberaberis, & ille furtum committit. ff. de fur. falſus. §. 1. niſi ille ratum habeat. ff. ſi vendidero. §. ſi Titius. vnde patet, quòd peius eſt, ſiue grauius latroni, q̃ partit ſpolia cũ ſocio, quã ſi nõ partitur. 22. q. 4. ſi quem ad peccatũ. Ioã. & expone quod dicit alij, tantum ſcilicet: & ſic nõ obſtat quod ſoluitur vni ex pluribus, quorum cuilibet inſolidũ quid debebatur. ff. de duo. re. conſt. l. 3.

c ¶*Archiepiſcopo.*] De hac materia tractatur j. de pſc. ſi diligẽti.

d ¶*Præſtitum.*] Piſano archiepiſcopo.

e ¶*Contrarium.*] quia ſi vnum contrariorum eſt bonum, reliquum eſt malum. 8. quæſtio. 1. ſciendum. & 32. diſtin. hoſpitiolum.

f ¶*Illud.*] ſcilicet quod præſtitiſti archiepiſcopo.

QVintauallis.] Iſtud eſt valde famoſum cap. propter materiam arbitrorum, quæ hic tractatur. Communis diuiſio. Secunda ibi, *Quocirca.* Abbas.

Casus. Filiæ quintauallis venerunt ad verba cum quibuſdam mulieribus alijs, & eis multas iniurias irrogarunt, propter quod dictus Quintauallis iurauit ſtare mandatis illarum: quæ tale fecerunt illi ſub debito iuramenti, quòd ſi aliquando filij, aut filiæ, aut vxor illius, aliquod factum, vel verbum contumelioſum mulieribus illis obijcerent, idem Quintauallis filios, & filias exhæredaret, & vxorem à ſe remoueret. Quintauallis recepto tam iniquo mandato, ſignificauit hoc domino Papæ: vnde mandat epiſcopo Alatrino, quatenus prædictis mulieribus iniungat, vt mandatum illud reuocent, cum licitum fuerit iuramentum & mandatum illicitum: alioquin denunciet illum non teneri ad obſeruandum huiuſmodi mandatum. Not. quòd cum aliquis ſimpliciter iurat ſtare mandato alicuius, licitum debet eſſe mandatum: alioquin mandatum non ligat.

g ¶*Iuramentum.*] quo ciuili modo fuit intelligendum. ff. de ſeruitu. ſi cui. & ſ. eod. veniens. vbi de hoc.

*¶Gloſſa ſequens exprimit cauſam iniquitatis horum mandatorum, & ponit 14. cauſas propter quas filius poteſt exhæredari.*

h ¶*Exhæredaret.*] Ad hunc caſum iuramentum non extendebatur, nec debuit extendi. Arg. ſ. eod. quantò. & melius in capitu. veniens. 22. quæſtio. 4. vnuſquiſque. & ff. de oper. libert. ſi libertus. ff. de fideicom. lib. Thais ancilla. §. ſorore. & ff. de manumiſſ. l. 4. in fin. niſi in certis caſibus, qui continentur in Authen. vt cum de ap. cog. §. cauſas. coll. 8. & ita turpe fuit mandatum. Item contra præceptum Domini fuit hoc mandatũ, vt vxor ſepararetur à viro. 28. quæſtio. 1. idolatria. & 33. quæſtio. 2. quos Deus. Cauſæ [1] verò ingratitudinis, propter quas pater poteſt exhæredare filium, ſunt hæ. Prima ſi filius parentibus manus intulerit. Item ſi grauem iniuriam eis fecerit. Si criminaliter eos accuſauerit de cauſa, quæ non ſit aduerſus principem, vel rempublicam. Si cum maleficis verſatur. Si maleficus efficiatur. Si vitæ parentum fuerit inſidiatus. Si vxori, vel concubinæ eius ſe immiſcuerit. Si ex dilapidatione filij graue diſpẽdium parentes ſuſtulerint. Si pro perſona, vel debito eius in quã tum poteſt fideiubere noluerit. hoc tamen quod de fideiuſſione dicitur, ad filios maſculos tantum pertinet. Item ſi prohibuit eos facere teſtamentum. Si contra voluntatem parentum inter arenarios, & mimos perſeuerauerit, cũ pater non fuerit illius profeſſionis. Si filia vitam luxurioſam egerit, cum parentes vellent eam pro poſſe dotare, niſi neglexerint eam maritare vſque ad xxv. annos. Si parentibus furioſis debitam curam non impenderit. Si parentem captum de carcere eripere neglexerit. hoc totum habes in præmiſ. authentico. [2]

Additio. Vnde verſus:

*Bis ſeptem cauſis exhæres filius eſto:*
*Si patrem feriat, vel maledicat ei.*
*Carcere detruſum ſi negligit ac furioſum.*
*Criminis accuſet, inſidiasve paret.*
*Si dederit grauia ſibi dãna, nec hoſte redemit.*
*Teſtari prohibet, aut dat arena locum.*
*Si prauos ſequitur, vel amat genitoris amicam.*
*Non orthodoxus, filia quando coit.*

Hos verſus habes in ſummula pauperum.

TVa nos.] Coniuges abiurare ſe non poſſunt. ita ſummat Ioan. Diuiditur. In prima conſultatio. In ſecunda reſpõſio. Secunda: ibi, *Nos igitur.* Abbas.

Casus. Quidam B. nomine, & A. vxor eius adinuicem iurauerunt ſe numquam mutuo petituros: quæſiuit ordinarius quid ſibi ſuper hoc eſſet agendum. Mandat Papa eidem quatenus vtrunque inducat ad continentiam obſeruandam: quod ſi facere voluerint, & eam ſeruare, maneant ſeparati alioquin compellatur mulier ad virum redire, cum iuramentum illud temerarium fuerit, & vterque illorum adulterium commiſit. Not. quòd iuramentum non præiudicat matrimonio, ſed econuerſo matrimonium præiudicat iuramento. infrà de ſponſa. cap. pen.

*¶Gloſ. ſeq. ponit opin. quam reprobat.*

i ¶*Petituros.*] Temerarium fuit huiuſmodi iuramentum, & ideo non fuit obligatorium. 22. quæſtio. 4. inter cætera. & C. de nupt. Authen. quod eis permittitur. Et dicunt quidam pœnitentiam imponendam tamquam pro veniali. argum. ſuprà. eod. verum. & 25. diſtinct. capitu. vnum oratorium. §. criminis. imo ad minus vnius anni pœnitentia imponitur pro temerario iuramento. 22. quæſtio. 4. qui ſacramento. Tancred.

¶Gloſſa

† Aliàs ita: nomine eccleſiæ.

† Salatrino.

† Cap. 9. e. tit. in 3. cõpilatione. Et vid' Baldum in Authen. generaliter. C. de epiſco. & cleri. ad de notas noſtras in hãc decretalem.

1 De materia huius gloſſę vide Iaſoné in Auth. non licet. C. de liber. pręterit. Marſiliũ ſingul. 78. incip. plures sũt.

† Aliàs, filiæ.

† Cap. 10. eo. tit. in 3. cõpilatio. Et vide Sotum libr. 4. ſenté. diſt. 32. q. 1. argu. 3.

2 In codice Barbatiæ poſt hoc verbũ, authẽtico, ſtatim ſubiũgunt hęc alia: ſed hoc totum ceſſat per ingreſsũ religionis: vt 19. q. vlt.

† Vide Couarruuiam libr. 4. variar. reſolut. c. 9.

¶*Gloſſa ſeq.ponit duas opin.contrarias, quas determinat. ſecundò quærit, & ſoluit.*

a ¶*Commorari.* ] Non tamen in ſeculo, vt quidam dicunt. argu.j.de conuer.coniug.ad Apoſtolicam. Sed videtur ꝙ in ſeculo.33. queſt. 5. quod Deo pari. 1 ſed ſi alter vellet intrare monaſterium, haberet locum quod ipſi dicunt. Sed quid ſi iurauerunt quòd nunquam diuertent abinuicem, nunquid eſt ſeruandum iuramentum tale, cum poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ? Non videtur, quia nec pœnalis ſtipulatio teneret: vt ſi culpa alterius diuortium factum fuerit, dabis centum. ff. de verbor.oblig. ſi ſtipulatio facta fuerit. ſicut enim libera debent eſſe matrimonia in contrahēdo, ita in diſſoluendo. C.de inuti.ſtip. libera. & C.de nup.neque.argu.ff. de dona.inter vi. & vxo. ea quæ. & ff. de verbo.oblig. Titia. & infrà de ſponſa. gemma.Io.hoc non determinat, ſed credo ſi vellent intrare religionē, poſſent: quia non dicitur infringere iuramētū, qui in melius illud commutat.ſ.eo.c.3. & j.de vo.& vo.redem.c. ſcripturæ, & iuramentū illud benignius eſt interpretandū.ſ.eo. ad noſtram.& c.quanto.

1 Per quod c.dicit In. ꝙ ſi ad cōtinētiā ſeruandā hoc iuraſsēt vlterius repetere ſe nō poſsēt. vide quod poſt eum dicam de conuer.cōiug. dudū. ſuper ver. caſtitatē.ꝺ cōiug. lepro.c.1.ſu per iiij.gl. Ioan.And.

ſeruandam moneas, & inducas: quam ſi promittere voluerint, & ſeruare, vtrumque dimittas ſine alio commorari[a]: alioquin ſi vir noluerit continere, tu illam vt reuertatur[b] ad ipſum, & tamquam vxor cum viro moretur, per excommunicationis ſententiam appellatione remota compellas: cum & temerarium fuerit huiuſmodi iuramentum, & adulterium vtrinque[c] ſit commiſſum.

¶Idem Genueñ. † Archiepiſcopo.

† In antiquis, Ianueñ.

¶*Is qui iurauit cum muliere contrahere, propter ſuperuenientem fornicationem, vel deformitatem eam repellere poteſt: propter præcedentem non.hoc dicit.*

CAP. XXV.

Qvemadmodum † ſi vir mulieri iuraſſet, quando contraxit cum illa, quòd eam ſemper pro legitima vxore teneret, pro fornicatione quam mulier antea commiſiſſet, non poſſet eam dimittere[d], ſed pro fornicatione quā poſteà perpetraret, eam dimittere poſſet, non obſtante huiuſmodi iuramēto †, quoniam in eo talis erat ſubintelligenda conditio[e], ſi videlicet in legem coniugij illa non peccaret: Ita ſi quis iurauerit ſe ducturum aliquam in vxorē, non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem[f], ſed ſubſequentem, vt illam non ducat in coniugem: quia in illo iuramento, talis debet conditio ſubintelligi, ſi videlicet illa contra regulam deſponſationis non venerit. Alioquin ſi poſt huiuſmodi iuramētum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in vxorem, quod eſt prorſus abſurdum. Nam ſi poſt contractum coniugium vir propter fornicationem, licitè poteſt vxorem à ſua cohabitatione dimittere: longè fortius[g] ante coniugium celebratum, propter eandem cauſam ſponſus licitè poteſt in ſuam cohabitationem non admittere ſponſam[h]: quia turpius eijci-

† Ca.11.e. tit.in 3.cō pilatione. Et de materia vide Magiſtrū & Doctores libr. 4. ſenten. diſtin. 35. & latiſſimè Sotum ibi diſt. 36.q. 1.art. 1. & ſeq. & vide notas noſtras in hanc decretalem.

† ſacramē to.

¶*Gloßa ſequens recitetur per queſtionem.*

b ¶*Reuertatur.*] Hic dicerem ꝙ propria auctoritate debet redire ad virum, nec expectare ſuperioris auctoritatem.

c ¶*Vtrinque.* ] Sic j.de reg.veniens.j. de diuor.ſignificaſti. j.de adul.c.penul. & vlt. j. de excep.cum eccleſiaſticæ.& 32. q.6. nihil.& ff.de compen.ſi ambo.

Q*Vemadmodum.* ] Diuiditur in tres partes principales. Secunda ibi, *Illud autem.* Tertia: ibi, *Quod ſi.* Prima ſubdiuiditur. Nam primò inducit ſimile conſultationi faciendę. Secundò ſoluit: ibi, *Ita ſi quis.* Tertiò probat ſolutionem per euitationem abſurditatis, & per rationem: ibi, *Alioquin.* Quartò reſpōdet oppoſitioni iuramenti: ibi, *Non obſtante.* quod reſponſum probat per euitationem abſurditatis: ibi, *Quod ſi poſt.* Secunda pars principalis non ſubdiuiditur, ſed tertia pars ſic: quia primò ponit caſum. Secundò allegat pro negatiua; ibi, *Cum ſcriptura.* Tertiò pro affirmatiua: ibi, *Sed nunquid.* Quartò ſoluit: ibi, *Tutius.* Abbas.

Casvs. Quidam iurauit ſe ducturum aliquam in vxorem. quæ ante ipſa ſponſalia ſic contracta fuit fornicata: quæritur an teneatur eam ducere in vxorem prætextu huius iuramenti? Reſpondet Papa per ſimile, & quaſi à maiori: Si vir iuraſſet mulieri quando cōtraxit cum illa, quòd eam ſemper pro legitima teneret vxore, eam non poſſet dimittere pro fornicatione, quam ante cōtractum matrimonij commiſiſſet: ſed ſi poſt contractum matrimonium & præſtitum iuramentum fornicatur, dimittere eam poſſet non obſtante huiuſmodi iuramento. quia in illo talis conditio ſubintelligebatur: ſi illa contra legem matrimonij non peccaret, eodem modo ſi aliquis iurauit ſe ducturum aliquam in vxorem, non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem, ſed ſubſequentem, vt eam ducere non teneatur: quia in illo iuramento talis debet conditio ſubintelligi, ſi illa contra legem deſponſationis non venerit: alioquin ſi poſt tale iuramentum fieret publica meretrix, eam ducere teneretur; quod eſſet prorſus abſurdum: & hoc probat per locum à maiori. ſi vir poſt contractum matrimonium propter fornicationē dimittere poteſt vxorem, multo fortius ante coniugium celebratum propter fornicationem poteſt non admittere ſponſam: quia turpius eijcitur quam non admittitur hoſpes. nec obſtat iuramentū in aliquo iſtorum caſuum: quia iuramentū illud tale eſt ꝑ conditionem ſub intelligendam, quod poteſt ſeruari, & non ſeruari ſine transgreſſione iuramenti: præterea ſi poſt huiuſmodi iuramentū, huiuſmodi mulier fieret leproſa, vel paralytica, vel naſum amitteret, vel quicquā turpius ei cōtingeret: an teneretur eam ducere in vxorem? Rn̄d. ſi eſſet vxor de præſenti, eā dimittere non poſſet: ſi ſponſa de futuro, eam ducere nō teneret: quia multa impediunt matrimoniū contrahendū, quæ nō dirimunt iam contractum.

d ¶*Dimittere.* ] Nec etiam accuſare. ff. de adulte. ſi vxor. §. ſi qs vxorem. & §.vlt. & C. ad l.Iul. de adulterijs. propter violatam.

¶*Glo.ſeq.ponit decem generales conditiones in iuramentis ſubintellectas. in fi. quęrit, & ſoluit.*

e ¶*Conditio.* ] Nota ꝙ plerumque intelliguntur cōditiones in iuramentis, vt hæc, ſi placet Papæ: vt ſ. eod. venientes. Item hæc, ſi Deo placuerit. 22.q. 2.beatus. §.1. Itē hæc ſi res in eodem ſtatu permanſerit. 22.queſ. 2.ne quis. ff.de ſol.cū quis. Item ſi mihi ſeruabitur fides. ſ. eod. puenit.& ff.loca.q̄ro.§.inter. Itē honeſtæ & poſſibiles, vt hic dicitur.& infrà eodem ſicut. Item hæc, ſi mihi numeraueris pecuniam. C.de non nume.pecu.indubitati. Idem hæc, ſi nuptiæ fuerint ſecutæ. ff. de iur. do. ſtipulationem. 2 Item hæc, ſi non immoderatum quid præcipiatur. ſuprà eod. veniens.& cap.Quintauallis.& ff.de ope. liber. ſi libertus. Item facultas ſubintelligitur. ſuprà eod. breui. Item commoditas. ff.quarum re.ac.non da.l.1.§.quæ onerandæ. Speciales autem conditiones non ſubintelliguntur, ſi non exprimātur, licet mente concipiantur. 32.quæſtio.vltim capit.vlt.in fin.C.de condic.ob tur.cauſam.ſi repetendi. niſi vbi lex exprimit aliquid tacitè agi inter cōtrahentes: quia tunc illud pro expreſſo habetur.ff.ſi cert.peta.cum quid.& ff. de verbo.obliga.triticum.& hæc vera ſunt in promiſſoris iuramentis. ſed in aſſertorijs nulla conditio ſubintelligitur, & de tali loquitur 32. quæſt.vlt.c.vlt.& C.de iure do.ſi mulier à viro 3. Sed nunquid dicemus omne iuramentum cōditionale, ſi omnes pręmiſſæ conditiones ſubintelliguntur? Certè non ff.de condi. & demonſtr. conditiones.

2 Stipulatio dotalis cōditionē habet ſi nuptiæ fuerint ſecutæ, vnde ſi non ſequantur deficit ſtipulatio. Ioan.And.

3 Si mulier ſtipulatꝰ ſibi dotem à viro reddi, vt de ipſa teſtetur non conditionalis, ſed cauſatiua ē hæc expreſſio. Ioan.And.

f ¶*Pręcedentem.* ] quia ex quo ſemel probauit mores ipſius, non poteſt poſtea reprobare. 3.quæſtio.5.horrendus.niſi ex ſuperuenienti cauſa, vt ſuprà de æta.& quali.accepimus. & ſuprà de offic.delega.inſinuante.& 4.quæſt.3.cap.ſi teſtes. §.ſi quis teſtibus.Ioan.

g ¶*Fortius.* ] Nam cui damus actionem, multo fortius exceptionem.ff.de reg.iur.inuitus.§.cui damus.& ff. de ſuperfi. l.1.§.planè.& ſ.eod.debitores. quandoque tamen conſequimur excipiendo quod agendo petere non poſſumus.ff. de nego.geſt.l.3.§.pupillus. & ff. de compen. ſi cum filiofamilias. quandoque quædam conſequimur agendo, quæ non conſequimur excipiendo.ſ.eo.debitores.& ſ.quod me.cau. ad audientiam. Item poteſt depoſitum repeti, ſed non compenſari 4 .C.de compen.l.vlt.& j.de depo.bona fides.§.1.

4 Licet ſic ſentiāt Doctores. videtur tamen ꝙ compenſatio poſſit admitti de conſenſu deponētis cum in ſuum fauorem hoc ſit inductū argu. infrà de reg. ſtatuimus. cū ſuis cōcor. Ioan.And.

h ¶*Non admittere ſponſam.* ] Nam & ſponſus poteſt ſponſam accuſare de adulterio quaſi matrimonio iam initiato. argu.C.de adul.propter niſi in caſu.ff.de adult.miles.§. quærebatur. quia & iniuria ei facta eſt.ff.de iniur.item apud.§.ſponſum. quia nec matrimonium, nec ſpem matrimonij violare

permiſſum

permiſſum eſt.ff.de adul.ſi vxor.§.diuus.

a ¶ *Euicitur.*] Deterior namque dolus eius cognoſcitur, qui interruptam iterum litem deſeruit, quam qui ſemel cœptam dereliquit. in Auth. de litig. §. omnem. in fin. coll. 8. & minus malum eſt viam domini non agnoſcere, quàm poſt agnitam retroire. infrà de apoſtatis. quidam.

b ¶ *In alterutro.*] i. in vxore dimiſſa, & ſponſa non admiſſa.

c ¶ *Ad vtrumque.*] ſ. vt eam recipiat, vel non recipiat.

¶ *Gloſſa ſequens reci. per obiec. demum quærit, argu. pro, & ſoluit contrarium.*

d ¶ *Oculos, vel naſum.*] Sic patet quòd iuramentum quandoque poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, & tamen non tenetur illud ſeruare: ſed hoc ideo eſt, quia honeſtas intelligitur in hoc iuramento, vt ſi res in eodem ſtatu p̄manet: id enim tacitè agitur. 22. quæſtio. 2. ne quis. & ff. de ſolutio. cum quis. ſed ſi iuramentum non poſſet ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, vel ſi eſſet cōtra leges, vel bonos mores, ſeruari nō debet. ſuprà capit. proxim. & cap. Quintauallis. & ff. de leg. 1. ſi quis inquilinos. §. vltim. ff. de leg. 3. ſi quis in princip. & ff. de iu. pat. adigere. ſecus eſſet ſi mulier laberetur in facultatibus. Sed quid ſi per violentiam opprimatur ſponſa de futuro? Videtur quòd nihilominus teneatur cum ea contrahere. argumen. 32. quæſtio. 5. re vera. ff. de adul. ſi vxor. §. ſi quis planè. ſed non eſt verum. 27. quæſtio. 2. raptor. & cap. ſeq. & 22. quæſtio. 5. finge. & c. ille. & ita punitur ſine culpa, ſed non ſine cauſa.

† Vide l. pen. ff. de condi. ob turp. cau. & l. generaliter. & l. ſi plagij. per Bar. ff. de verbor. oblig.

† Vide magiſtrū ſen. tē. & ibid. doctores lib. 4. diſt. 19. vbi pleniſſimè de cultus diſparitate.

e ¶ *Teneretur.*] Quaſi dicat non, quod verum eſt in ſponſa de futuro. infrà de coniug. leproſo. capitu. vltim. ſponſam verò de præſenti ducere tenetur, quia non reperitur caſus niſi vnus, in quo poſſit eam dimittere. infrà de conuer. coniug. ex publico.

f ¶ *Teneretur.*] Quaſi dicat, non tenetur eam admittere.

g ¶ *Quamuis.*] iſtud, quamuis, non eſt aduerſatiuum, ſed cauſatiuum, & ponitur, quamuis, pro quia.

h ¶ *Impedit.*] Vt votum ſimplex. 27. diſtin. ſi vir. ſic 15. q. 1. §. vlt. vbi dicitur: non omnia quæ impediunt ordinandum, deijciunt ordinatum.

¶ Illvd avtem. Casvs. In §. iſto alia queſtio ponitur, quæ talis eſt: Aliquis iurauit quòd ſuper nullo crimine accuſaret vxorem: quæritur an iſtud iuramentum eſſet ſeruandum? Reſpondet Papa quòd iuramentum tale temerarium eſt: quia ſi mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro ſine contumelia creatoris, vel illum traheret ad mortale peccatum, debet ſtatim illam accuſare apud iudicem ſuū: & niſi ſe corrigat, illam dimittere debet ſecundum canones. Sed ſi iurauit expreſsè, quòd eam ſuper adulterio non accuſaret, nunquid debet ſeruari hoc iuramentum? Et videtur quòd nō, quia dicit ſcriptura. Patronus eſt turpitudinis, qui crimen celat vxoris. Et in Euangelio dicitur: Si primo & ſecundo correcta non ſe emendet, dicendum eſt Eccleſiæ, vt tamquam ethnica & publicana poſtmodum euitetur. Sed cōtrarium videtur quod eſt ſeruandum, quia nō ſolum ſepties ſed ſeptuagies ſepties dimittendum eſt vxori peccanti? Reſpondet Papa, ꝙ in hoc caſu tutius eſt propter iuramētum, vt eam non accuſet ad diuortium celebrandum, ſed denunciare debet illam ad pœnitentiam peragendam. Not. quòd in iuramento honeſtæ conditiones ſubintelliguntur quamuis non apponantur. Item nō poteſt quis reprobare vxorem quam approbauit, ex cauſa præcedente matrimonium, vel ſponſalia. Item multa impediunt matrimonium contrahendū, quæ non dirimunt iam contractum. Item matrimonium de p̄ſenti nullo caſu ſuper ueniente diſſoluitur, niſi ante carnalem copulam profiteatur alter. Item ſi quis iurat ſimpliciter non accuſare vxorem, temerarium eſt iuramentum. Item ſi quis iurat non accuſare vxorem de adulterio, ſeruandum eſt iuramentum: tamē debet eam denunciare vt pœniteat: qđ ſi non fecerit, poterit eam dimittere, & ita alia via conſequitur intentionem ſuam, & alia denegatur. Item qui nō poteſt accuſare, pōt denūciare.

tur a, quàm non admittitur hoſpes †: Non obſtante in alterutro b caſu vinculo iuramenti, quod quidem propter ſubintelligendam conditionem eſt tale, vt is qui iurauit, ad vtrūque c ſine tranſgreſſione ſe poſſit habere. ¶ Quòd ſi poſt huiuſmodi iuramentum mulier fieret non ſolum leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos d, vel naſum amitteret, ſeu quicquam ei turpius eueniret, nunquid vir teneretur e eam ducere in vxorem? profectò ductam non poſſet dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur f? quamuis g interdum contractū non dirimat, quod impedit h contrahendum.

*¶ Si vir iurauit non accuſare vxorem, temerarium eſt iuramentum: ſed ſi ſpecialiter de adulterio hoc iurauit, denunciare poterit, ſed accuſare non debet.*

¶ Illud i autem iuramentum eſt proculdubio temerarium, ſi vir iuret vxori, quòd eam ſuper nullo crimine k accuſabit: quia ſi mulier fieret infidelis †, & nollet cohabitare viro abſque contumelia creatoris, vel vt illum pertraheret ad infidelitatis errorem: tunc incūctanter deberet illam impetere apud iudicem ſuum, vt eam niſi penitus reſipiſceret, omnino dimitteret l, ſecundum canonicas ſanctiones. ¶ Quòd ſi expreſsè iuraſſet, quòd eam ſuper adulterio non impeteret, eſſet ne ſeruandum huiuſmodi iuramentum? Cum ſcriptura teſtetur, quòd patronus m eſt turpitudinis, qui celat crimen vxoris; & ſecundum regulam Euangelij, ſi primò & ſecundò correpta reſipiſcere nollet dicendum eſſet Eccleſiæ, vt tamquam ethnica n, & publicana deinde vitaretur: ne per hoc libera præberetur ei peccandi facultas propter impunitatem peccati. ¶ Sed nunquid vir non poteſt dimittere vxori peccanti nō ſolum ſepties, ſed etiam vſque ſeptuagies ſepties, ſecundum Euangelicam veritatem? ¶ Tutius ergo in hoc o caſu videtur, vt propter iuriſiurandi religionē, vir accuſare deſiſtat p vxorem ad diuortium celebrandum: quamquam denunciare q eam poſſit ad pœnitentiam peragendam.

Leuiti. 18.

a Matt. 18.

Matt. 18. Luc. 17.

i ¶ *Illud.*] Aliquis [1] iurauit quòd ſuper nullo crimine accuſaret vxorem ſuam: quæritur an iſtud iuramentum ſit ſeruādum? Ad quod reſpondet Papa: illud, &c.

1 Hæc gloſſula nō eſt Bernardi, nec habet in vetuſtis codicibus.

¶ *Gloſ. ſeq. diſtinguit pœnam criminis commiſſi, & committendi.*

k ¶ *Crimine.*] Nam pactum illud non valet, ſi quis paciſcatur ne alium accuſet de crimine nondum perpetrato. ff. de pac. ſi vnus. §. pacta. & §. illud. tamen de crimine iam cōmiſſo paſciſci poteſt ne de eo agatur. ff. de pact. ſi vnus. §. pacta. & j. eo. c. ver. nō ſolum ſepties, & c. Nec illud pactum tenet, ne dolus p̄ſtetur. ff. de reg. iur. contractus. Talia enim pacta contra publicam vtilitatem eſſe videntur: quia per ea inuitatur homines ad peccādum impunè. ſim. ff. de pact. dota. conuenire. [2] & ſ. de conſuetud. c. pen. & quia publicæ vtilitatis eſt, ne crimina remaneant impunita. j. de ſenten. excom. vt famæ. & ff. de ſol. Stichum. §. 1. & ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. in fin.

2 Vide, in c. ſtatim al leg. ſuper vltim. glo. Ioan. And.

l ¶ *Dimitteret.*] Quia frater, aut ſoror nō eſt ſeruituti ſubiectus in huiuſmodi. 28. quæſt. 1. ſi infidelis. & infrà de diuor. quanto. iuxta illud.

*Spernas ſpernentem, vel blaſphemare volentem:*
*Vel te credentem ſcelus ad mortale trahentem.*
*Nam ſunt abſque mora, ſic vincula rupta priora.* Vinc.

m ¶ *Patronus.*] 32. q. 1. c. 1. & ff. ad l. Iul. de adul. l. 2. §. 2. & ff. de furt. qui vas. §. 1. arg. j. de adul. ſi vir.

n ¶ *Ethnica.*] ethnos, i. gens. inde ethnica. i. gentilis.

¶ *Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

o ¶ *In hoc caſu.*] vltimo, ſcilicet vbi iurauit non accuſare eā de adulterio, & ita poteſt ſe quis obligare pacto ad non accuſandum. j. de accu. veniens, argumen. cōtra. ff. de pac. ſi vnus. §. illud. & §. pacta. & ff. de pact. do. conuenire. hoc ſolutum eſt ſ. in notula, nam illud.

p ¶ *Deſiſtat.*] & ita pactum, & iuramentum valet quatenus tangit rem familiarem, non in eo quòd publicam, vt dixi in notula, nam illud.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, ponit opin. Io. & in fin. opin. Tan. in medio not. quòd cui vna via, & c. alleg. vnam concor. & 5. iura in contrarium.*

q ¶ *Denunciare.*] ſed quid ſi nollet corrigi, nec curaret de excommunicatione? Dicit Io. quòd tunc licitè poteſt eā deſerere, quia iam eſt contumelioſa creatori ſuo. 28. quæſtio. 1. ſi infidelis. & ſic quandoque cui præcluditur vna via, alia via ad idem

ad idem admittitur: vt 4.quæſt.3.c. ſi teſtes.§. ſerui neque & hic, quia licet non poſſit eam accuſare, poterit tamen eam denunciare.argum.contra.ff. de tutoribus & curato. ſcire. & ff.de conditio.inſtitut. quæ ſub conditione.§. ſi quis.& ff. de bo.libe.quęritur.C.ſi manci.ita væne.l.vlt.& ſ.de procu.tuę.

1 Vbi de hoc ſecundum regulares, vt infrà de reg. iur. cū q.d. libr.6.Ioā. And.

Tancre. 1 dicit, quòd non debet eam deſerere, licet ſe non corrigat, etiam ſi vitæ eius inſidiaretur.32.quæſt. 5.quicquid mulier.ſed debet eam tenere in vinculis, & caſtigare, cum hoc ei permiſſum ſit.33.quæſt.2.placuit. & q. 5. hæc imago.23. quæſtio.4.duo iſta nomina.& 7.quæſt. 1. ſicut alterius.

Matth.5.

† Cap. 13. eod. tit. in 3. compil. Et de materia huius decretalis. plenè. B. Thomas. 2.2.q.89. artic.2.& Dominic⁹ Sotus libr. 8.de iuſtit. & iure. q. 1. ar. 2. vide quoque notas noſtras in hoc cap.

¶ Idem abbati, & capitulo Caſtellionis.

¶ *Licitè ex cauſa neceſſaria etiam per religioſos iuratur.*

CAP. XXVI.

ET ſi † Chriſtus præceperit, ſecundum Euangelicam veritatem: Sit ſermo veſter [a], eſt eſt, non non [b]: vt affirmatio [c], vel negatio ſicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: quia tamen hominum excreſcente malitia, ſimplici aſſertioni, vel negationi vix creditur; idcirco prudēter adiunxit, quod amplius eſt, à malo eſt: à malo quidem, non tam culpæ quam pœnæ, nec exhibentium, ſed exigentium iuramentum: nam incredulitas huiuſmodi magis eſt pœna, quam culpa: vnde non dixit, malum: ſed dixit, à malo. Licet enim iuramentum prohibuiſſe Dominus videatur, nuſquam tamen per creatorem, ſed per creaturam [d] iurare prohibuit: ne per huiuſmodi iuramentum trāsferetur ad creaturam honorificentia creatoris. Quare † cum in Euangelio præmiſiſſet, Dico vobis, nolite iurare omnino [e]: ſtatim ſubiunxit: neque per cælum, quia thronus Dei eſt: neque per terram, quia ſcabellum pedum ipſius eſt: neque per Hieroſolymam, quia ciuitas eſt regis magni: neque per caput tuū, quia non potes vnum capillum facere album aut nigrum. ¶ Et quamuis nō ſit per creaturam iurandum: ſi tamen iuretur per creaturam, ſeruandum [f] eſt quidem, dummodo ſit licitum quod iuratur: quia teſte veritate, qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum. ¶ Iacobus quoque non ſimpliciter prohibet iuramentum, ſed voluntatem iurandi, cum ait, Ante omnia fratres mei nolite [g] iurare: quoniam † ad iuramentū non debet quemquam ſpontanea voluntas inducere, ſed neceſſitas [h] trahere importuna, & tunc potes ſine culpa iurare, dummodo illos tres

E T ſi.] Monachi & cōuerſi iurare poſſunt pro teſtimonio ferendo in cauſa monaſterij ſui.ita communiter ſummatur; ſed hæc ſummatio nimis reſtringit literam. Diuiditur in quinq; partes. In prima reſpondet auctoritati Euangelicæ, qua videbatur prohibitum iuramentum. In ſecunda: ibi, *Iacobus quoque*.reſpōdet auctoritati Apoſtolicæ.In tertia:ibi, *Angelus*. probat multis auctoritatibus noui & veteris teſtamenti, ꝙ licitum eſt iurare. in quarta:ibi, *Quædam enim*.dicit quare ſimpliciter prohibetur iuramētum. In quinta:ibi, *Licet*.dat petentibus licentiam iurandi. Abbas.

CASVS. Ad finem capituli collige caſum, & cauſam conſtitutionis huius decre. Abbas & monachi Caſtellionis habebant cauſas pro monaſterio ſuo, dubitabāt vtrum liceret eis ferre teſtimonium, & iurare pro cauſis monaſterij ſui? Et videbatur eis ꝙ non deberent iurare, primò auctoritate Euāgelij dicentis: Sit ſermo veſter, eſt eſt, non nō: quod amplius eſt, à malo eſt. Item Iacobus Apoſtolus videtur prohibere iuramentum dum dicit: Ante omnia fratres mei nolite iurare. Dominus Papa conſultus reſpondet primò auctoritate Euāgelij, & eam exponit dicens: Sit ſermo veſter, eſt eſt, non nō: vt affirmatio vel negatio ſicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: tamen quia malitia hominum creſcente non creditur de facili ſimplici affirmationi, vel negationi: ideo adiunxit, quod amplius eſt, à malo eſt. illud amplius.ſ.iuramentum non eſt malum, ſed à malo illius, qui non vult credere, niſi iuretur, & eſt pœna illius, non culpa: & licet Dominus videatur prohibuiſſe iuramentum, nō tamen prohibuit iurare per creatorem, ſed per creaturam: vnde cum præmiſit, Nolite iurare omnino, ſtatim ſubiunxit, neque per cælum, neque per Hieroſolymam: tamen ſi iuratur per creaturam, ſeruandum eſt iuramentum, dummodo licitum ſit quod iuratur. Secundo reſpondet auctoritate Iacobi Apoſtoli dicens, quòd Iacobus non ſimpliciter prohibuit iuramentum, ſed voluntatem iurandi dum dixit: Ante omnia fratres mei nolite iurare omnino: quia nullus debet iurare ſpontanea voluntate, niſi neceſſitate inſtante: & tunc licite iuratur, dummodo iuramentum habeat tres comites, ſcilicet veritatem, iudicium, & iuſtitiam: ſed prohibuit iurare per creaturā: vnde dixit Apoſtolus, Homines per maiorem ſuum iurant. oſtendens per quem ſit iurandum, ideſt, per Deum: & ꝙ iurandum ſit in neceſſitate, oſtendit exemplo angeli, qui iurauit per viuentem in ſæcula ſæculorum: & exemplo Domini qui legitur plus dixiſſe quam, eſt eſt, non non: dum dixit, In veritate dico vobis. ſi enim iuramentum malum eſſet, Dominus nō iuraſſet. Tertiò dicitur ꝙ quędam prohibētur, quia per ſe mala ſunt: quædam verò prohibentur ex cauſa, non quia mala ſint, ſed quia ſi fiant frequenter, inde mala ſequuntur: ſicut vinū per ſe malum non eſt, ſed ex frequenti & incauta potatione luxuria generatur: Vnde dixit Apoſtolus, Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria: Sic & iuramentum per ſe quidem malum non eſt, cum ſit confirmatio veritatis, ſed tamen prohibetur ex cauſa, quia ex frequenti & incauta iuratione periurium ſæpe contingit: vnde legitur: Vir multum iurans replebitur iniquitate: ſicut Paulus conceſſit diſcipulo ſuo Timotheo, vt vtatur modico vino propter ſtomachū: ſic certe cum exigit neceſſitas pro re vera, licita & honeſta poteſt iurari, quia ceſsāte cauſa ceſſat effectus. Vltimò reſpondet Papa q̄ſtioni propoſitæ, licet enim ſint viri perfecti, vt quantumcūque poſſunt, iuramentum vitare debeant, tamen cōcedit eis ne propter defectum teſtium monaſterium ſuum ſui iuris ſuſtineat lęſionem, vt deficientibus alijs teſtib. poſſint in cauſis monaſterij ſui veritati teſtimonium perhibere. Nota ꝙ per creatorem, & non per creaturam iurandum eſt, tamen ſi per creaturam iuretur, ſeruandum eſt iuramētum, ſi licitum eſt quod iuratur. Item in neceſſitate iurandū eſt, dum tamen iuramentum habeat veritatem, iudicium, & iuſtitiam. Item per iuramentum delatum deciditur quæſtio. Item quædam ſunt ſimpliciter mala, & ideo prohibita: quædam vero ſunt ſimpliciter bona, ſed prohibentur ex cauſa. Item ceſſante cauſa ceſſat effectus. Item monachi, & clerici deficientibus alijs teſtibus poſſunt deferre teſtimonium pro eccleſijs ſuis.

† Adde an teſtis iurās per Sāctū Iacobum, vel alium deponat, vide Cyn. in l. teſtiū. C. de teſtib.

Iacob.5.

† In antiqs exemplaribus ita: qm̄ ad iurandum, &c.

a ¶ *Sit ſermo veſter.*] 22.quæſt.1.ita ergo.

b ¶ *Non non.*] Iſtæ duæ negationes non faciunt hic vnam affirmationem, ſecundum quòd alibi faciunt.ff. de verbo.ſigni. duobus verbis.

c ¶ *Affirmatio.*] Ecce declaratio geminationis, id eſt, vt quod os affirmat, & cor affirmet: & quod os negat, & cor neget.ſic 23.diſtin. Pſalmiſt.

¶ *Gl.ſeq. ponit quinque modos, quibus iuratur per creaturas.*

d ¶ *Creaturam.*] Sic 22.q.1.clericum. & in Authen. vt non luxurientur contra naturam.col.6.§.& quoniam. Per creaturas licitum eſt iurare vbi exprimitur in iure, vt per crucem. 22.quæſtio.5. qui iurat per Euāgelium.22.q.1. ſi aliqua per ordinem.vt 1.quæſt.7. quotiens. per ſalutem principis.ff. de iureiu.qui per ſalutem.l.3.§.vltim. per altare 2 .22.q.1.habemus. aliter enim iurare non debet. vnde non licet iurare per membra Dei. in Authen. vt non luxurientur contra naturam.collat.6.§.& quoniam.

ADDITIO. & 22.quæſtio.1. ſi quis per capillum vbi pœna ponitur.

2 Iſtæ ll. dicunt ꝙ tūc licet alicui iurare p̄ ſalutē ſuam, vel filiorū quando iuramentum ſic deferē, & intelligiē reſpectu diuini numinis ſic iurari. Ioā. And.

e ¶ *Omnino.*] ideſt, ex leui cauſa, vel per omnia. ſimile omnino habetur in lege: vt ſi fideiuſſor intercedat ꝓ maiori ſumma quàm principalis debitor, omnino non obligatur.ff. de fideiuſſo.græcè.§.illud.Vin.

f ¶ *Seruandum.*] qualitercumque iuratur, ſi licitum eſt q̄d iuratur, ſeruandum eſt iuramentum.22.quæſt.1.mouet te.& ff.de iureiur.l. non erit.§.1.quia multa fieri non debēt, facta tamen tenent.27.diſtinct.ſi vir.& 17.quæſt.2.nos nouimus. Sicut iudex vltima die ſuæ iuriſdictionis iudicare nō debet. ff.de iuriſdict.omn.iudic.eum qui.ſi tamen ſententiam dixerit, tenet.ff.de offi.proconſulis.meminiſſe.in fin. ſupra de offic.deleg.conſuluit.

g ¶ *Nolite.*] ideſt, non habeatis voluntatem iurandi.

h ¶ *Neceſſitas.*] & ita numquam iurandum eſt niſi in neceſſitate, ſed hæc neceſſitas includit etiam ſub ſe vtilitatem.22. quæſtio.1.tu malum.& cap.ita ergo. Lau.

a ¶ *Tres*

a ¶*Tres comites.*] de quibus habes 22.q.2. animaduertendum.& q.1.& iurabunt.
b ¶*Propheta.*] ſcilicet Hieremias.
c ¶*Et iurabunt.*] hæc habes 22.q.1.& iurabunt.
d ¶*In veritate.*] conſcientiæ.
e ¶*Et iudicio.*] idest, diſcretione, vel delibe ratione.
f ¶*Iuſtitia.*] idest, vt quod iuratur ſit iuſtū, & licitum. & iſti ſunt tres comites qui debēt interuenire ī quolibet iuramento: & ſi iſta defuerint, non iuramentum, ſed periurium eſt dicendum, vt in cap. animaduertendum. 22. q.2.
g ¶*Omnis controuerſiæ.*] quia poſt iuramētum delatum, & præſtitum nihil amplius q̄rendum eſt. ff. de iureiu. non erit. §. delato. aliàs, dato. & parem habet auctoritatem cum tranſactione, & maiorem quàm res iudicata. ff. de iureiur. l. 2. quod verum eſt, ſi eſt delatum à parte parti: iſtud enim retractari non poteſt. ff. eod. admonendi.
h ¶*Amen.*] idest, ſine defectu, & eſt nota aſſertionis.
i ¶*Teſtis eſt mihi Deus.*] in veteri teſtamento iurabatur ſic: viuit Deus, viuit anima mea. ſic iurauit vidua, quæ erat in Sarrepta Sydoniorū Heliæ prophetæ. Tempore gratiæ in primitiua eccleſia iurabatur: teſtis eſt mihi Deus: Deum inuoco teſtem. 22. queſt. 1. ſi peccatum. & 22. diſtin. ſacroſancta. Hodie iuratur p̄ Deum, per Euangelia. 63. diſtin. tibi domino. & 1. q. vlt. c. vltim.
k ¶*Morior.*] hoc habes 22. q. 1. non eſt.
l ¶*Quædam.*] Poſſet aliquis querere ex quo licitè iuratur, quare prohibuit Dominus iuramentum? reſpōdet Papa: quædam, &c.

† De quibus plenè B.Thomas 2. 2. q. 89. ar.3.

Hier. 4.

Iacob. 5.

† Apud Iacobum in vulgata editiōe deeſt, dictio, per, quam tamen habēt omnes Raymundi codices.

† Hebr. 6.

Apocalypſi cap. 10.

Luc. 4.

Rom. 1.

1 De materia & veritate huius gloſſæ, vid̄ plene per Dominicū Sotum lib. 9. de iuſt. & iure q. 5. art. 2.

2 In iſto & præcedēti exēplo male dicit gl. in ſeq. bene. Certū eſt, quòd baptiſmus eſt ſacramentū & bñdictio nubētium eſt ſacræ rei ſignū. & ſic p̄ illa confert & augetur gratia Spiritus ſācti. ergo prohibitū, q̄a ſimoniacū Ioan. And.

† comites [a] habeat iuramentum, de quibus propheta [b] ait: Et iurabunt [c] viuit Dominus, in veritate [d], & iudicio [e], & iuſtitia [f]. Quod autem Iacobus ſubdit, neque per cælum, neque per terram, neque per † quodcumque aliud iuramentum, iurare vetat per quamlibet creaturam, quodcumque ſit illud; alioquin non dixiſſet Apoſtolus †, Homines per maiorem ſuum iurant, & omnis controuerſiæ [g] eorum, ad confirmationem finis eſt iuramentum: in quo patenter oſtendit per quem ſit iurandum, cum ait, Homines per maiorem ſuum iurant, id eſt, per Deum: & cur ſit iurandum, vt videlicet omnis controuerſiæ finis ſit iuramentum. Angelus quoque quem vidit in Apocalypſi Ioannes ſtantem ſuper mare & ſuper terram, leuauit manū ſuam ad cælum, & iurauit per viuentem in ſæcula ſæculorū. Chriſtus etiam plus legitur dixiſſe in Euangelio, quàm eſt eſt, non non, cum ſæpiſſimè dixerit, Amē [h] dico vobis, quod ipſe ſecundum Lucam exponens, cum præmiſiſſet, Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua, conſequenter adiunxit, In veritate dico vobis, quia multæ viduæ erant in diebus Heliæ in Iſrael. Apoſtolus quoque iurabat cum diceret: Teſtis [i] eſt mihi Deus. & iterum, quotidie morior [k] per gloriam veſtram fratres: quæ græca exemplaria manifeſtiſſimam iurationem eſſe oſtendūt. Si enim per ſe malum eſſet iurare, profecto Dominus non iuraſſet: cum tamen in veteri teſtamento legatur, quia iurauit Dominus, & non pœnitebit eum. & rurſum, Iurauit dominus Dauid veritatem, ‡ & † non fruſtrabitur eum: ‡ imo & præcepit in veteri teſtamento: Redde Deo † iuramenta tua.

¶ Quædam [l] enim prohibentur, quia per ſe mala ſunt [m], vt furtum, adulterium, & huiuſmodi: quæ non ſunt aliquatenus facienda. Quædam verò prohibentur ex cauſa [n], non quia per ſe mala ſunt, ſed quia ſi fiant frequenter & multum, ex his mala ſequuntur [o]: vt vinum per ſe malum non eſt, & tamen prohibet Apoſtolus, † dicens, Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria: quoniā ex frequenti, & immoderata vini potatione, luxuria generatur. Sic & iuramentum per ſe quidem malum non eſt, cum ſit confirmatio [p] veritatis: ſed tamen prohibetur ex cauſa [q], quoniam ex frequenti, & incauta iuratione, periurium ſæpè contingit: ſicut in eccleſiaſtico legitur: Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non diſcedet à domo eius plaga. Quemadmodum ergo Paulus indulſit propter neceſſitatem diſcipulo ſuo Timotheo, vt vtatur modico [r] vino propter ſtomachum, & frequentes infirmitates: ſic profectò cum neceſſitas exigit pro re vera, licita, & honeſta, poteſt ſecurè iurari: quia ceſſante [ſ] cauſa, ceſſat effectus [t] †.

diſtin. denique. & 37. diſt. ideo. 11. q. 3. nolite 2.41. diſt. quiſquis. 2. q. 7. præſumunt. 24. queſt. 3. Deus quando maledicit. Inſt. vi bo. rap. §. ſed nedum. arg. contra. ff. qui & à quibus manu. li. non ſi. l. vlt. & ff. de pact. ſi vnus. §. Illud. Item argum. q̄ vno prohibito prohibentur omnia, per quæ peruenitur ad illud. argum. j̄. de cler. coniu. diuerſis fallacijs. & ff. de conditio. Inſtit. quæ ſub conditione. §. ſi quis eo. & ff. de ſponſa. oratio. arg. ff. de tuto. & curatori. da. ab his. ſcire. & ff. de bo. lib. quæritur. & s̄. de procur. tuæ. Item argu. quod aliquo prohibito omnia prohibentur, quę ſequuntur ex illo. s̄. de conſtitutio. nam concupiſcentiam. 3
p ¶ *Confirmatio.*] ſic falſitas eſt immutatio veritatis. in Authen. de inſtru. cau. & fin. circa principium. coll. 6.
q ¶*Ex cauſa.*] arg. q̄ potius conſideranda eſt cauſa facti, quàm ipſum factum. 15. q. 6. c. 1. in fine. 23. quæſt. 8. occidit. j̄. de accu. cū dilectus. & ff. de fur. l. verum. Vin.
r ¶*Modico vino.*] de conſecra. diſt. 5. ſint tibi. arg. quòd licet habere curam corporis moderatam ad exercitiū virtutum. argumē. 44. diſt. multis. aliàs incipit, conuiuia. de pœn. diſtinc. 2. cap. charitas. 2. verſ. item corpus noſtrum.
ſ ¶ *Ceſſante cauſa.*] Propter quam excludendam. ſ. periurium, introductum eſt ne iuretur. Si enim cauſa eſſet propter quam habēdam aliquid fieret, licet ceſſaret cauſa illa, non ideo ceſſaret id quod factum eſt propter illam cauſam. 4 32. q. 7. tantum. & q. 1. dixit dominus. vel ceſſante cauſa odioſa, & cōtra ius, ceſſat & eius effectus. dixit Vincentius, verum eſt circa alias perſonas: ſed circa eandem perſonam non ceſſat, niſi priuilegium, vel cōceſſio tenderet ad noxam. & tunc expone verba illa, verū eſt ab initio: ſed ſi ex poſt facto incipit odium, non ceſſet effectus. i. prohibitio. arg. j̄. de deci. ſuggeſtū. & 63. diſtin. c. quia ſancta. §. verum. & ff. de vulg. ſubſti. ex facto. & ſic plana eſt gloſſa. aliàs verum eſt. & ita non reſpondet expoſitioni. dic verum eſt circa alias perſonas, quæ non habent priuilegia, ſed circa eandem perſonam, quæ habet priuilegium. i. non perditur, niſi priuilegium ipſum, vel conceſſio tenderet ad noxam, vt dicunt tres prædictæ concordan. argumen. infrà de deci. cap. ſuggeſtum. 63. diſtinct. §. verum. De hoc qualiter intelligatur, dictum eſt. ſuprà de renun. poſt tranſlationem. & 61. diſtinct. capit. ſtatuimus. §. his auctoritatibus. Vel dic ceſſante cauſa. i. ceſſante periurio ceſſat prohibitio. & inſtante neceſſitate pro re vera licita & honeſta, licitè iuratur. & hic eſt ſenſus huius literæ quantum ad hunc caſum.
Additio. Vel dic, ceſſante cauſa. i. frequenti, immoderata, & incauta iuratione ceſſat periurium.
t ¶*Ceſſat effectus.*] diſtingue, 5 aut eſt cauſa finalis, aut impulſiua:

Eccl. cap. 13.

Pſal. 109.

Pſal. 131.

† Hæc verba: & non fruſtrabit eū: deſunt in omnibus ſcriptis exemplaribus, vno vetuſto excepto.

† Domino.

3 Concor. text. in l. 2. ff. de iuriſ. om. iud. cū vulgar.

† Ad Eph. capit. 5.

1. ad Tim. capit. 5.

4 Idem in Spe. de le. §. vlt. ad fi. ver. in ſumma.

† Vide l. generaliter. C. de epiſ. & cle. & l. ſi pater. C. de hæred. inſtit.

5 Hæc gloſſa non eſt Bernardi, nec repetitur in antiquis exemplaribus, & parū habet eruditionis.

¶*Gloſſa ſequens tractat de duplici ſimonia.*
m ¶*Mala ſunt.*] Quædam 1 enim illicita ſunt in ſui natura; quædam ciuiliter. i. iure poſitiuo, vel conſuetudinario. ff. de verb. ſign. probrum. argumen. ff. de adul. ſi adulterium. ſic quædam ſunt ſimoniaca ipſo iure, ſcilicet quæ in veteri teſtamento erant prohibita, vt vendere ſpiritualia. 1. q. 1. qui ſtudet. quædam ſunt prohibita per conſtitutionem eccleſiæ, vt dare aliquid pro benedictionibus nubētiū, pro baptiſmo, 2 pro ponendis prælatis in ſede. De his habes plura exempla. j̄. de ſimo. cum in eccleſiæ corpore. & cap. ſicut pro certo. & cap. ad Apoſtolicam. & hoc eſt quod dici conſueuit, quędam ſunt ſimoniaca, quia prohibita: quædam ſunt prohibita, quia ſimoniaca. & de hoc dicitur. s̄. de offi. deleg. ex parte.
n ¶*Ex cauſa.*] 22. quæſtio. 1. ita ergo. C. ſi manci. ita vęni. ne proſti. l. 1. & vlt.
¶*Gloſſa ſequens notat tria argu. ad primum alleg. duo contraria.*
o ¶*Sequuntur.*] Nota quod aliquid prohibetur non quòd ipſum ſit malum, ſed quia inde poteſt ſequi malum. arg. 21.

impulſiua: ſi finalis, tunc ceſſante cauſa, ceſſat effectus, verbi gratia, prohibetur ne presbyteri gerant tutelas aliorum hac de cauſa, vt melius vacent diuinis officijs: & ſic iſta cauſa finalis eſt, vnde ceſſante cauſa ceſſat effectus. vnde ſi non vacent diuinis officijs, poterunt gerere tutelas. C. de epiſcop. & cler. Authen. generaliter. Sed cauſa impulſiua ceſſante non ceſſat effectus, verbi gratia propter Calfurniam fuit ſtatutum, ne mulieres eſſent aduocatrices: quia Calfurnia poſteriora dorſi ſui oſtendebat iudici. vnde Calfurnia fuit cauſa impulſiua ne mulieres aduocarēt: vnde ea mortuā mulieres non aduocabant; hoc tamen habetur. ff. de poſt. l. 1.

¶Licet ergo debeatis eſſe viri perfecti, vt quantum poteſtis iuramenti vinculum euitetis: volentes tamen indemnitati veſtri monaſterij prouidere, ne propter defectum teſtium, ſui iuris ſuſtineat læſionem: præſenti vobis pagina indulgemus [a], quatenus vos, & monaſterij veſtri conuerſi poſſitis in cauſis eiuſdem (deficientibus alijs teſtibus) pro ipſo perhibere teſtimonium veritati.

a ¶*Indulgemus.*] id eſt, indultum eſſe oſtendimus iam olim 1 14. quæſt. 2. ſuper prudentia. & ſ. de teſti. tuis.

1 Sim. de procur. qa i cauſis. Io. And.

¶Idem Epiſcopo Amelieñ.

¶*Iuramentum contra vtilitatem eccleſiaſticam pręſtitum non tenet.*

CAP. XXVII.

† Cap. 3. ti. de conſti. in 3. compilatione. Et pro expoſitione textus & gloſſarũ, vide palijs Guidonē, Papæ hic.

Sicut † noſtris eſt auribus intimatum, eccleſia Tudertina vacante, ipſius canonici, & epiſcopus cum eis, dum eſſet in minoribus ordinibus conſtitutus, iuramenta quædam in damnum epiſcopalis iuris fecerunt, priuſquam de Pontificis electione tractatus aliquis haberetur: & infrà. ¶Pro iuratione incauta [b] imponi fecimus epiſcopo pœnitentiam congruētem: & infrà. ¶Quia † non iuramenta, ſed periuria potius ſunt dicenda, quæ contra vtilitatem eccleſiaſticam attentantur: Mandamus quatenus ab ipſis canonicis inquiras ſuper præmiſſis diligentius veritatem: & † ſi ea inueneris eſſe vera, quòd in damnum [c] epiſcopalis iuris repereris taliter attentatum, in ſtatum debitum appellatione remota reducas [d].

† Aliàs Quia vero.

† In quibuſdam antiquis ita: & ſi ea iueneris eſſe vera, quæ in damnũ epiſcopalis iuris repereris taliter attentata, in ſtatum, &c.

*Sicut noſtris.*] Diuiditur in tres partes. In prima ponit iuramentum temerariū. In ſecunda punit iurātem: ibi, *Pro iuratione.* In tertia committit inquirenda & retractanda: ibi, *Quia.* Abbas.

Casus. Vacante eccleſia Tudertina, canonici antequam tractatus aliquis haberetur de paſtoris electione, quædam iuramenta in damnum epiſcopalis iuris fecerunt: poſtmodum vnus ex illis electus extitit in epiſcopum, & conſecratus: epiſcopus ipſe videns quòd ex hoc redditus epiſcopales diminuebantur: quæſiuit à Papa vtrum iuramenta illa eſſent ſeruanda? Papa conſiderans, quòd iuramentum non fuit inſtitutum, vt iniquitatis vinculum eſſet, & iuramenta quę contra vtilitatem eccleſiaſticam attentantur, non iuramenta, ſed periuria dicuntur pro iuratione incauta, fecit ei pœnitentiam imponi, mandans epiſcopo Amelieñ. quatenus de canonicis illis ſuper præmiſſis veritatem inquirat: & ſi ita eſſe inuenerit, in ſtatum priſtinum reducat quicquid in damnum epiſcopalis iuris datum eſſe repererit. Not. quòd iuramentum in damnum eccleſiæ datum non eſt ſeruandum, nec obligat, ſed potius periurium dicitur, & de hoc debet pœnitentia imponi.

¶*Gloſſa ſequens notat, quòd exiſtens in mortali, &c. alleg. duo iura, & inducit tria ſimilia, & his interſerit tria iura, quę allegat in contrarium. & illis reſpondet.*

b ¶*Incauta.*] Sic patet, quòd aliquis in mortali peccato exiſtens ſi promotus fuerit, non remouetur. ſupra de tempo. ordi. ex parte. & 50. diſtin. quicumque. & epiſcopus qui committit mortale peccatum, non remouetur: vt qui ſine cauſa vult renunciare. ſuprà de renuncia. niſi. & eſt cōtra illud 81. diſtin. quicunque. 2 & c. præce. & 24. diſt. cap. vlt. & 50. diſt. ex pœnitentibus. & ſic huiuſmodi temeraria iuramenta non repellunt à promotione, nec à teſtimonio. ſ. de teſtib. intimauit. & cap. conſtitutis. & ſ. de teſtibus cog. cap. vlt. Vel dic quòd potius cōſulitur eccleſiæ, quàm perſonæ. ſuprà de ord. cog. cum dilectus. Item in mortali peccato exiſtens admittitur ad accuſandum. 5. q. 1. quidam. & hoc fuit ad declarandā innocētiā illius infamati per libellum occultè proiectū: ſed iſti ſic promoti non remouentur: quia huiuſmodi crimina leuia ſunt, quæ non deijciunt ordinatos. 68. diſtin. cap. 1. pro quibus imponitur ſolummodo pœnitentia ſaltem vnius anni: vt 22. quæſt. 4. qui ſacramento. Quæ autem crimina inducant depoſitionem, & quæ non, notatum inuenies. ſupra de temp. ord. ex tenore. & cap. vlt. & 15. quæſt. vltim. in ſumma.

2 Et vide quod dixi de elec. auditis ſuper vlt. gl. ver. ſed q̄d ſi. Ioan. And.

c ¶*In damnum.*] Et ſic patet quòd vacante eccleſia canonici nihil poſſint diſponere de rebus epiſcopatus in ipſius præiudicium. 12. q. 2. ſi qua de reb. & j. ne ſe. va. per totū. nec redditus epiſcopales poſſunt diminuere. j. de reb. ec. non alie. vt ſuper. imo nec epiſcopus ipſe, vt ibi dicitur. vnde quicquid factum fuerit in pręiudicium epiſcopatus, totū debet in ſtatum priſtinū reuocari.

¶*Glo. ſeq. reci. per quęſtionem.*

d ¶*Reducas.*] Imo & ipſe idem Tudertinus epiſcopus poſſet reuocare. ȝ 12. q. 2. non liceat. & 35. q. 9. q̄d quis commiſit. & ſi conſenſit tamquam canonicus poteſt poſtea tamquam epiſcopus reuocare, quia quaſi ante aditam hęreditatem cōſenſit: arg. ff. quorum le. l. 1. §. quod ait prætor. nam quædam facit aliquis tamquam alius. ſ. de ele. ꝗ ſicut. & c. cum inter canonicos. & ff. de ado. ſi pater. §. qui duos. ff. eo. ſi conſul.

¶Idem.

¶*Iuramentum pręſtitum ſuper actu à lege infirmato principaliter fauore iurantis, licet ſecundario in fauorem publicum, neceſſario eſt obſeruandum ſi non vi, nec dolo fuit pręſtitum, & in alterius pręiudicium principaliter non redundat hoc dicit multum ſingulariter conſiderata medulla capituli.*

CAP. XXVIII.

† Cap. 1. e. tit. in 4. cõpilatio: & de intellectu vid. Couarruuiam in c. Raynutius. §. 10. de teſtã. & Mathæum de Afflictis deciſio 322.

Cum † contingat interdum, quòd conſtante matrimonio, mulieres alienationibus ſuper rebus dotalibus, & donationibus propter nuptias conſentiant, ne vlterius contraueniāt proprio ſacramento firmando: ac ſoluto, proceſſu temporis, matrimonio, contrauenire nitantur: vtrum hoc eis liceat, à nobis tua fraternitas requiſiuit. ¶Nos autem fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quòd & ſi mulierum conſenſus in talibus non videatur obligatorius ſecundum legitimas ſanctiones [e], ne tali tamen prætextu, viam contingat periurijs aperiri, mulieres ipſæ ſeruare debent [f] huiuſmodi iuramenta, ſine

3 Hoc verum ſi intuitu dignitatis vult venire cõtra iuramẽtum: ſecus ſi intuitu ſuæ perſonæ: quia tunc neceſſaria eſt ſuperioris licentia ar. de elec. venerabilē. ſecundum Tan. & Vinc. Ioã. And.

*Cum contingat.*] Nō auditur mulier cōtra alienationem rei dotalis, cui ſponte cōſenſit, & non contrauenire iurauit. Ita communiter ſummatur. In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Nos autem.* Abb.

Casus. Aliquis alienauit res dotales, & aliàs quas donauerat vxori propter nuptias, præſente vxore, & conſentiente alienationi: & ne vxor alterius contra alienationem veniat, firmauerat proprio iuramento, quòd contra alienationem non veniret: poſtmodum matrimonio ſoluto nititur venire in contrarium: Conſultus Papa reſpondet, quòd licet conſenſus mulierum non videatur in talibus obligatorius ſecundum leges: tamen debet mulier ſeruare huiuſmodi iuramentum, ne tali prætextu viam contingat periurijs aperiri, & hoc eſt verum, ſi iuramentum tale ſine vi & dolo ſponte præſtitum fuit, cum in præiudicium alterius non redundet, nec obſeruatum vergat in diſpendium ſalutis æternæ. Not. quòd iuramentum præualet legi. Item iuramentum ſemper ſeruādum eſt ex quo ſine periculo animæ ſeruari poteſt. Item iuramentum factum in præiudicium alterius non tenet.

e ¶*Sanctiones.*] vt ff. de fun. dota. l. Iulianus. quæ prohibet alienationem fundi dotalis. & C. ad Velle. Authen. ſiue à me.

¶*Glo. ſeq. miſcet plura contraria, & tripliciter ſoluit, reſpondens ad contraria, & inducens huic ſimile.*

f ¶*Debent.*] contra id quod hic dicit, ſignantur multa cōtraria: quia regula vtriuſque iuris dicit, quod contra leges fit, pro infecto habendum eſt 10. diſtin. vides. nec iuramentum valet contra hoc factum. ſuprà de fo. compe. ſi diligenti. &

vi [a] & dolo ſponte præſtita, cum in alterius præiudicium [b] non redundent, nec obſeruata vergant in diſpendium ſalutis æternæ.

¶ Idem.

¶ *Mouens bellum iniuſtum, compellitur reſtituere, quæ per violentiam occupauit, & eos abſoluere, à quib. indebitè iuramẽta extorſit. h. d. vſq; ad ver. iuramentum.*

CAP. XXIX.

SIcut †: & infrà. ¶ Si conſtiterit, quòd prædictus H. iniuſtè [c] bellum mouerit contra I. ipſum H. inducere ſtudeatis, vt vniuerſa per huiuſmodi violentiam occupata, reſtituat [d] conquerenti, eum à prẹſtito ſibi iuramento prorſus abſoluentes. Quod ſi acqeſcere noluerit, ipſum ad hoc (ſi prẹmiſſa veritate nitantur) cogatis per ſententiam excõmunicationis, terram eius interdicti ſententiæ ſupponentes.

¶ *Non adſtringitur quis iuramento ad implendum quod iurauit, ſi ab alia parte non impletur, cuius reſpectu prẹſtitum eſt iuramentum. h. d.*

ti. & C. de legi. non dubium. & vbi principale non tenet, nec acceſſorium. ſ. de fi. inſtru. inter dilectos. cum ſuis concor. Item cum talis contractus ſit à iure damnatus. ff. de fun. dota. l. lex Iulia. & C. ad Velle. Authen. ſiue à me. qualiter iuramentum prẹſtet robur contractui, cum iuramentum non ſit vinculum iniquitatis. 22. q. 4. inter cætera. & ſ. eo. quanto? Nec enim illud ſufficit quòd ſine interitu ſalutis æternæ poſſit ſeruari: quia illud fallit in temerarijs iuramẽtis. ſ. eod. ex literis. & fallit q̃nque licet non ſit temerarium. ſ. e. quemadmodum. & c. Quintauallis. Item vbi quis iurat ſe ſoluturum pecuniam ſpe futuræ numerationis, poteſt venire contra iuramentum, ſi ei non ſoluat, & tñ poteſt ſeruari ſine interitu animæ. C. de non. nu. pe. indubitati. Sed illud habet tacitam conditionem ſi pecunia fuerit ei numerata. Item ſi iurat illud quod ſit turpe, vel contrarium legi, iuramentũ eſt nullius momenti. ff. de leg. 1. ſi qs inquilinos. in fi. Item vbi per iuramentum inducitur alicui perpetua viduitas iſtud non tenetur ſeruare. ff. de iure pat. adigere. Ad hoc dicas, ꝙ lex conſiderauit quid ſit vtile corpori, & honeſtum. Nã expedit mulieribus ſaluas habere dotes ſuas, vt inueniant aliquos, quibus nubere poſſint. ff. ſol. mat. l. 1. Sed canon. conſiderat vtilitatem animæ. 1 Vel dic quòd tunc præiudicat ei mulieri iuramentum, quando aliunde poteſt conſuli mulieri, vt dicitur in Authen. ſiue à me, Ioan. ita ſoluit has contrarietates. Aliter poteſt dici, ꝙ ſiue mulier poſſit conſulere aliunde ſibi, ſiue non, non poteſt venire contra iuramentum ſponte præſtitum, & ſine dolo vel metu. Et licet contractus talis non videatur obligatorius, quantum eſt de ſui natura: tamen ſine aliqua turpitudine poteſt ſeruari iuramentum ſuper eo præſtitum: vnde hic conſideramus potius acceſſorium quàm principale, propter periculum animæ, vt hic dicitur: ſicut aliàs obligatio non tenet, tamen iuramentum ſuper hoc præſtitum debet ſeruari. ſ. eod. debitores. Præterea prohibitio huiuſmodi alienationis fundi dotalis non eſt perpetua: quia ſi ſecundo poſt biennium conſentiat mulier, bene tenet. in Auth. prædicta, ſiue à me. vnde multo fortius iuramentum poteſt confirmare quod prius non valebat: vt quaſi pro conſenſu ſecũdo habeatur. Et illa contraria ſuperius inducta, intelligũtur de his quæ perpetuam habẽt cauſam prohibitionis, & in ſua natura turpia ſunt: vt patet ex contrarijs: vnde ſi iuramentũ ibi interueniat, non tenet, cum non poſſit ſeruari ſine interitu animæ. Simile huic habes. j. de pign. ſignificante. ibi dicitur quòd pactum legis commiſſoriæ in pignoribus non tenet, quod eſt verum. C. de pact. pigno. l. 2. & 3. & tamen ſi iuramentum interueniat ſuper pacto tenet, nec auditur volens venire contra: vt colligitur in decre. prædicta, ſignificante. ar. à contrario ſenſu, & ſic intelligas iſtam, & illam.

a ¶ *Sine vi.* ] Argu. quòd iuramentũ metu, vel vi præſtitum non eſt ſeruandum. Quid iuris ſit, dixi ſuprà, quod metus cauſa. abbas. & de hoc dicitur 15. q. 6. auctoritatem. & ſ. eo. peruenit.

b ¶ *Præiudicium.* ] ſcilicet creditorum, vel filiorum. 2 Arg. à contrario ſenſu. ſ. c. venientes. Ber.

† Cap. 1. e. tit. in 4. cõpilatione. Et de materia hui[us] decretalis, q̃n videlicet bellũ dicatur iuſtũ vel iniuſtũ vide B. Thomam. 2. 2. q. 40. art. 1. Franciſcum victoriam in relectione d̃ iure belli & Alfonsũ Caſtrũ lib. 2. de iuſta hæreti. punitio. c. 14.

1 Quæ præferẽda eſt corpori. C. de ſacr. ſan. eccle. ſancimus. 12. q. 1. prẹcipimus ſecundũ Ho. Ioan. And.

2 Intelligas directe: nam aliàs indirectè bene poſſet eſſe p̃iudiciũ filiorum qui aliàs ſucceſſiſſent ĩ re illa ſi ſi fuiſſet alienata: ſed vide cap. venientes. ſupra eod. vbi d̃ hoc.

¶ Iuramentum autem quod I. ſe aſſerit prẹſtitiſſe, ſi de aſſenſu factum eſt vtriuſque, eum non ligat [e] qui præſtitit, dum ille cui præſtitum fuerat, ſeruare negligit quod promiſit.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Clerici non habentes temporalia à laicis, non tenentur eis prẹſtare iuramenta fidelitatis.*

CAP. XXX.

NImis de iure diuino quidam laici vſurpare nituntur, cum viros eccleſiaſticos nihil temporale [f] obtinentes ab eis, ad præſtandum ſibi fidelitatis [g] iuramenta compellunt. ¶ Quia verò ſecundum Apoſtolum ſeruus ſuo [h] domino ſtat, aut cadit, ſacri auctoritate cõcilij prohibemus, ne tales clerici perſonis ſecularibus præſtare cogantur huiuſmodi iuramenta †.

¶ Hono. iij. A. & C. canonicis Antiochenis.

¶ *Qui iurat non eſſe contra aliquẽ, poteſt in cauſis proprijs, & eccleſiæ ſuæ eſſe contra eum. h. d. ſecundum intellectum gloſſæ.*

SIcut: & infrà. ] Fides 3 etiam iurata ſeruanda non eſt ei, qui fidem frangit. h. d. & ſunt duæ partes: Secunda ibi, *Iuramentum autem*. Et pone ſic caſum literalem. Quidam Henricus iniuſtè mouit bellum contra quendam Ioannem, in quo multa eius bona per violentiam occupauit, ac eum captum forte ad iurãdum induxit, vt bona ſic occupata non repeteret: Vel ſecundum alium intellectum, relaxauit cum iuramento de redeundo ad vincula, & hoc fuit primum iuramentum, de quo textus in principio loquitur: demum præſtitit aliud iuramẽtum, de quo in fine literæ, & non apparet ſuper quo. Sed fortè ſecundum Hoſt. iſte Ioan. promiſit Henrico centum libras ſi ipſum non offenderet, & ille licet promiſerit & iurauerit forte non offendere dictum Io. nihilominus eum offendit, quibus peractis iſte Ioannes fuit conqueſtus Papæ petens ſuper omnib. de opportuno remedio ſibi prouideri: Papa cõmiſit cauſam quibuſdam, quibus mandat reſpectu primi iuramenti, vt habetur in litera in principio: reſpectu ſecundi reſpondet quid iuris, vt in verſiculo iuramẽtum: & ſic clara eſt litera. Abb. Siculus. Not. ꝙ ea quæ auferuntur in bello iniuſto, ſunt reſtituenda: ergo à contrario ſenſu, ſi bellum ſit iuſtum, poſſunt licitè retineri. Item fides non eſt illi ſeruanda, qui fidẽ non ſeruat, quod ſubintelligitur iuramento.

c ¶ *Iniuſtè.* ] Et ideo ſaltem indirectè ratione peccati ſpectat hoc ad iudicium eccleſiæ. ſ. de iudi. nouit.

ADDITIO. Quid ſit iuſtum bellum, habes 23. q. 1. in ſumma.

d ¶ *Reſtituat.* ] quia iniuſtum erat bellum: ſed ſi iuſtum fuiſſet bellum, ſtatim res ſic occupatæ eſſent ſuæ. 23. quæſt. 5. dicat.

¶ *Gl. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit, obſcurè tamen.*

e ¶ *Non ligat.* ] quia non ſeruanti fidem fides non eſt ſeruanda. ſimile ſuprà, eodem peruenit. & capit. quemadmodum. quia illa conditio ſubintelligenda eſt in hoc iuramento: vt notatur in c. quemadmodum. Arg. contra. 33. q. 5. quòd Deo. 4 ſed illud non tangit hoc.

NImis. ] Primò ponit factum reprehenſibile, cui ſecundò prouidet: ibi, *Quia*. Abb. Sicu.

CASVS. Clerici iuramentum fidelitatis laicis præſtare non debent cum nihil temporale teneant ab eis: quia ſeruus ſuo domino ſtat, aut cadit.

f ¶ *Temporale.* ] Si temporalia poſſidentur à laicis, in his ſunt minores illis. ſ. de ma. & obe. ſolitæ. & 18. diſtin. ſi epiſcopus. Bern.

g ¶ *Fidelitatis.* ] immo nec clericis hoc iuramentum præſtandum eſt. infrà, de ſimo. ex diligenti. & infrà, de re iudicata capit. vltim. & ſuprà, eod. titu. nullus. niſi in caſibus notatis ibi.

h ¶ *Seruus ſuo.* ] vt ſecunda, quæſtio prima multi. ad fi. ſi ſeruus ſtat ſuo domino, remunerandus eſt ab ipſo: ſi cadit, puniendus, quaſi dicat: ſi ſteterit, remunerabitur: ſi ceciderit, iudicabitur à domino ſuo. Et ſic eſt argumen. quòd laici 5 nullam habent iuriſdictionem in clericos: nec etiam per conſenſum clericorum. ſ. de fo. compet. ſi diligenti. & c. ſignificaſti. vbi de hoc. Ber.

3 De materia tacta à gl. de fide ſeruanda vel non ſeruanda frangenti fidẽ, vide Abbatem, & Felinũ c. peruenit 2. de iureiur. & Sylueſtrum in sũma, verbo, iuramẽtũ. 4. §. 13.

† Lateran. ſub Innoc. 3. ca. 43. & c. 3. eo. ti. ĩ 4. cõpilat.

Ad Roma. cap. 14.

† Iuramentum.

4 Et 11. q. 1. inter verba. ĩ fi. ſecũdum. Vin. Ioan. And.

5 De hoc articulo vide plene p Franciſcũ Victoriam ĩ prima relectiõe de poteſtate eccleſię. q. vltima.

*Petitio.*

P *Etitio.*] Habito reſpectu ad gl. In hoc cap. ſic ſummatur. Qui timenti conſpirationem iurat de non eſſendo contra eum, poteſt (tali iuramento non obſtante) in proprijs & eccleſiæ ſuæ cauſis ſtare cōtra eum. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Interpretatione*. Abbas.

## CAP. XXXI.

PEtitio † veſtra nobis exhibita continebat, quòd eccleſia Antiochena vacante, princeps Antiochenus timēs cōſpirationes aliquas fieri cōtra eum, à vobis iuramentum extorſit [a], quod contra ipſum de cætero non eſſetis: & infrà. ¶ Interpretatione † congrua declaramus [b], vos iuramento huiuſmodi non teneri, quin pro iuribus, & honoribus ipſius eccleſiæ, ac etiam ſpecialibus [c] † veſtris legitimè defendendis, cōtra ipſum principem ſtare liberè valeatis: coercendo vos à machinatione dumtaxat, per quam idē princeps deberet læſionē perſonæ, vel ſui amiſſionem incurrere principatus.

† Ad intellectum huius c. nota ꝙ conditiones Intelligant in iuramēto, de quib. Aretinus in §. ęque. Inſti. de excep. Iaſon. in l. ſi cōuenerit. ff. de iuriſ. om. iu.

† In vno vetuſto ita: Hoc aūt interpretatione, &c.

† ſpecialibus legitīn omnibus ſcriptis licet in aliquot vulgatis mēdoſe legaī: ſpiritualibus.

¶ Idem archidiacono, & magiſtro G. canonico Dulleñ.

C A S V S. Antiochena eccleſia vacāte, princeps Antiochenus timens cōſpirationes fieri contra ipſum iuramentum extorſit à canonicis Antiochenis, ꝙ non eſſent de cętero cōtra ipſum: canonici habebāt cauſas poſtmodū cōtra ipſum pro eccleſia Antiochena, etiā & proprias: q̄ſiuerunt à domino Papa qualiter ſuper hoc ſibi & eccleſiæ prouiderēt propter iuramentū prædictum? Papa interpretatus fuit per prædictum iuramentum canonicos illos non teneri huiuſmodi iuramento, quo minus liberè ſtare poſſint cōtra ipſum principē, pro defendendis iuribus, & honoribus eccleſiæ ſuę, & proprijs, ſeipſos coercendo à machinatione ſolummodo, per quam ipſe princeps deberet incurrere læſionem perſonæ, vel amiſſionem ſui principatus. No. quòd licet iuret, vel promittat aliquis alicui, quod non erit contra ipſum, tamen non tenetur ei contra ſe, vel contra eccleſiam ſuam, vel cōtra communitatem ſuam, quia iuramentum non extenditur ad hunc caſum: quia contra ſe nemo tenetur, vel cōtra eccleſiam ſuam. Item ad conſpirationem principis adſtringuntur.

¶ *Glo. ſeq. not. contra iuramentum extortum, & c. inducit duo ſimilia de confeſſione & conſenſu: tenet contrarium, diſtinguendo tamen, & arg. iuramentum valere pro parte tantum.*

a ¶ *Extorſit.*] Iuramentum per dolum, ſiue metum extortū, cum de hoc conſtiterit, non eſt ſeruandum. s̄. eo. cum contingat. in fi. & ſic confeſſio ex metu. 15. q. 6. c. 1. & 31. q. 2. Lotharius. ſic & conſenſus taliter extortus non valet. j̄. de priui. cum olim. Sed videtur quod iuramentum in eo quod non tangit negotia eccleſiæ, vel etiam propria, ſit ſeruandum, licet ſit extortum, cum poſſit ſeruari ſine interitu animæ. s̄. eod. ſi vero. & c. ad noſtrā 2. & c. cum contingat. & 22. q. 4. ſi aliquid. & ita per tale iuramentum tenentur, quod nullam conſpirationem, vel aliquod aliud, quod ſit cōtra ſtatum principis procurabunt: & ad hoc aliàs de honeſtate tenerentur etiam ſine iuramento, & ita ſeruare tenētur iuramentum illud quantum ad hanc partē iuramenti, licet fuiſſet extortum. Et ſic eſt arg. quod pro parte tenet iuramentum, & pro parte nō. & ſim. s̄. de maio. & obe. dilecti. & 22. quæſt. 4. inter cætera. ſic & factum alicuius pro parte valet, pro parte non, infra de præbendis. dilectus ſimilem declarationem habes ſupra eodem. quanto.

b ¶ *Declaramus.*] Declaratio iuramenti, ſiue interpretatio cum de ipſo dubitatur, pertinet ad Papam. s̄. eo. quanto. ſic j̄. de eccle. ædi. cap. vltim. s̄. de electio. venerabilem, ad finem. Sic & in omni ſacramento intelligitur excepta auctoritas Papæ. s̄. eod. venientes. & s̄. de reſcriptis. conſtitutus. ſimiliter & imperatores. ff. ad municipa. imperatores. & in conſtit. de feu. §. vltim. & idem cum dubitatur vtrum ſit licitum, vel illicitū: s̄. de elect. venerabilem.

c ¶ *Specialibus.*] Et notà quòd licet quis teneatur alicui per ſacramentum: tamen contra ſe non tenetur: vel contra eccleſiam ſuam, vel etiam contra communitatem ſuam, vt hic patet apertè. argumen. ſuprà de poſtu. cap. vlt. in fi. nam & in generali ſermone perſona loquens intelligitur excepta, vt hic. & ff. de ſena. l. 1. §. 1. & ff. loca. l. qui inſulam. §. vltim. & C. de ſolu. inquiſitio. C. de conſti. pecu. Auth. ſed ita. & ff. de condi. & demonſtr. qui hæredi. §. Plautius. Et eſt argu. quod ſi promiſi tibi dare turrem meam, vel caſtrum contra omnem hominē, non tamen teneor dare contra me. Nam nemo tenetur aliū plus diligere quàm ſeipſum: quia ordinata charitas à ſeipſo incipit. 23. q. 5. ſi non licet. & primo debet facere ſibi eleemoſynam, deinde proximo. de pœ. diſt. 3. ſanè cauendū. Arg. cōtra ff. de pact. cū in eo eſſet. & ff. ſi ſer. vēdicetur. altius. & ff. de neg. geſt. ſi pupillus. §. vlt. in Aut. vt diffe. iudi. §. ſi verò refutauerit. coll. 9. ff. de pig. Paulus. §. vlt. 1 & j̄. de nat. ex libe. ventre. c. vnico. cōtraria iſta ſpecialia ſunt. Ber.

1 Si ſeruus cōſentiente dn̄o obligat oīa ipſius bona, ēt ipſe ſeruus obligatus eſt. Io. And.

¶ *Cum agitur de vſuris, poteſt iudex in qualibet parte litis ex officio ſuo, deficientibus probationibus, exigere à partibus iuramentum de veritate dicenda. & eadem ratione idem in qualibet cauſa in qua imminet peccatum, ſecundum Panormit.*

## CAP. XXXII.

EX † literis veſtris accepimus, quòd ſup cauſa vſurarum, vobis pro G. contra E. ab Apoſtolica ſede cōmiſſa, non potuit per teſtes ab ipſius G. parte productos, de ſortis quantitate liquere, licet de obligatione pignoris cōſtitiſſet: vnde expedire videtis, quod exigatur de dicēda veritate [d] à partibus iuramentum: cum ex fama [e] quaſi notorium habeatur præfatum E. ex quadā terra ipſius G. ſibi titulo pignoris obligata, ſortē, & amplius [f] percepiſſe. ¶ Ne igitur ex hu-

E *X literis.*] Si iudex in principio cauſæ iuramentū de veritate à partibus nō exigit, in proceſſu illud exigere poterit. Sic communiter ſummatur; ſed hoc ſummarium licet ſit verum in ſe, nō tamē colligitur ex litera, in qua non ponderaī ꝙ à principio nō fuerat exactū. Secundo modo ſecundum alium intellectū ſummatur ſic: Cum agitur de vſuris, & probationes deficiūt ſi fama eſt pro petente, in ſupplementum probationis exigitur iuramentū. Hæc lectura eſt notabilis, & poteſt eſſe vera in ſe, ſed non congruit huic literæ, quæ non loquitur de iuramēto litis deciſiuo, ſed de veritate dicēda: quæ inter ſe multum differūt. In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio mandatum continēs: ibi, *Ne igitur*.

† Vide præ alijs Guidonem Papę hic. adde B. Thomā. 2. 2. q. 78. art. 3.

C A S V S. Quidam nomine G. impetrauit per literas reſtitutionem vſurarum contra E. archidia. & magiſtrum & canonicum Tulleñ. iudices lite conteſtata receperunt teſtes productos ab ipſo G. impetrante, per quos teſtes nō potuit conſtare de quātitate ſortis, ſiue principalis, ſed de obligatione pignoris bene conſtitit, & per famam quaſi notorium habebatur, ꝙ ex quadam terra, quæ ipſi eſt obligata ſortem ſuam & amplius deduxiſſet: vnde videbatur iudicibus, vt iuramentū de veritate dicenda exigatur à partibus: vt per iuramentum conſtaret de ſorte: ſignificauerunt hoc domino Papæ; mandat Papa ne ex defectu huiuſmodi iuramenti ſuccumbat iuſtitia, & ſic veritas occultetur, quatenus compellant partes per cen. eccle. ad præſtandum huiuſmodi iuramentum. Nota in cauſa vſurarum iuramentum de veritate dicenda præſtandum eſſe: ſicut in ſpiritualibus cauſis, & ad hoc partes compelli debent.

¶ *Gl. ſequens ponit duas differentias iuramenti de veritate ad iuramentum de calumnia, & per quem præſtentur.*

d ¶ *Veritate.*] Iuramentū iſtud de dicenda veritate præſtatur ſolūmodo in ſpiritualibus cauſis, ſic s̄. de elect. dudum. 2. iuramentum enim de calumnia in talibus non præſtatur. s̄. de iuramen. calu. literas. requiritur etiam à prælato eccleſiæ de conſuetudine, præcipuè cū de facto ſuo agitur: aliàs nō videtur ꝙ prælatus ſit interrogandus. de hoc dixi. s̄. de elec. dudum 2. & per iſtud iuramentum reſpondetur tantum de eo, quod ſcit. Vnde debet ſimpliciter reſpondere, ſcio, vel neſcio. Sed per iuramentū de calumnia reſpondetur de eo quod credit, vel exiſtimat. C. de iura. calum. l. 2. Hoc iuramentum de veritate dicēda pręſtat hodie prælatus in cauſa eccleſię in animam ſuam, & capituli ſui in ſpiritualibus cauſis, vt habetur in quadam decretali: extra compilationem quæ incipit, præſentium, &c.

e ¶ *Ex fama.*] Et ita patet, quod qualitercunque aliquid ſit diuulgatum per famam, ſeu quaſi notorium, non ſufficit ad probationem. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item fit ſæpe. ſed cum alijs adminiculis ſufficit. s̄. de teſt. & atteſta. præterea. tamen ſola fama ſufficit ad matrimonium impediendum. j̄. de conſangui. & affi. ſuper eo. & j̄. de ſpon. cum in tua.

f ¶ *Amplius.*] Omne quod percipitur de rebus titulo pignoris obligatis, totum debet computari in ſortem, & quod ſupereſt, debet reſtitui. j̄. de pig. cum contra. & j̄. de vſu. cap. 1. & 2. deductis primo expenſis, vt ibi dicitur; quia fructus tantum intelliguntur deductis expenſis. C. de fruc. & li. expen. l. 1. & ff. ſol. mat. fructus. quia nullus caſus poteſt interuenire qui hoc genus deductionis impediat. ff. fa. er. fundus. quinimo fructus

percepti ipſo iure pignus liberãt. C.de diſt.pig.l.1.& quicquid percipitur ex pignore, computatur in ſortem.C.de pign.ac.l. 1.& 2.& ĵ.de pign.ſignificante.

*¶Glo.ſeq.ponit quatuor cauſas huius iuramenti.*

1 Vide B. Thomã. 2. 2.q.70.art. 1. & ibidẽ Caietanũ.

a *¶Occultata veritate.*] Hæc 1 eſt cauſa quare hoc iuramentum exigitur: vt.ſ. veritas reueletur timore iuramenti. ſic ex eadẽ cã teſtes compelluntur,qui aliàs non cõpellerētur. 14. q.2.quamquam. & ſ.de teſt.co.c. vlt.ꝑ totũ. & quia mortale peccatũ eſt occultare veritatem. 11.q.3. quiſquis. & ĵ. de crim. fal.cap.1. & quia cauſa vſurarum eſt quaſi ſpiritualis, cũ ſit eccleſiaſtica, iuramentũ de veritate dicenda exigitur, & non de calũnia. Nec colligitur hic quod iuramentũ de calumnia hic præſtitum fuiſſet, vt quidam dicunt: ſi tamen de calumnia & veritate ſimul iuraretur, non crederem eſſe peccatũ tam in ciuili quã in ſpirituali: nec oſtenderet ordo iuris, imo vtile eſſet. & ſi hic iuratum fuiſſet de calumnia,ſuperfluũ non eſſet iuramentum poſtea de veritate præſtitũ: quia ad diuerſa referuntur, quia æque præiudicat confeſſio de credulitate,ſicut de veritate. Dubitatio huius iuramenti fuit forte: quia non fuit præſtitum debito tempore.ſ.ſtatim poſt litis cõteſta.ſicut iuramentum de calumnia præſtatur: vnde quæſitum fuit, an poſtea debeat præſtari,& ſic patet,quod tunc poteſt præſtari iuramentum de veritate, ſiue de calumnia antequam ſit in cauſa concluſum,nec eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij, quod ſtatim lite conteſta.præſtetur.Ber.

† Coloceñ. in omnib⁹.

iuſmodi iuramenti defectu, iuſtitia(occultata veritate [a])ſuccumbat: Mãdamus, quatenus partes ad præſtandum huiuſmodi iuramentum per cenſuram eccleſiaſticam appellatione remota cogatis.

¶Idem Colloſſeñ.† Archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

*¶Si poſitus in dignitate alienat bona dignitatis,non valet alienatio,& ipſemet reuocare debet, non obſtante iuramento de non reuocando;maximè,ſi prius iurat non alienare.hoc dicit ſecundum verum intellectum. Panormitanus.*

## CAP. XXXIII.

† De intellectu, vide Oldradum conſ.94.& 95. Ferdinandũ Vaſquiũ lib.2. de ſucceſſio.creatione.§.18.& Couarruuiã in c. quis.1 2.par. relectio.§. 2. de pact. lib.6.

INtellecto † iam dudum, ꝙ chariſſimus in Chriſto filius noſter Hungariç rex illuſtris, alienationes quaſdam fecerit in præiudicium regni [b] ſui, & cõtra regis honorem: Nos eidem regi dirigimus ſcripta noſtra,vt alienationes prædictas, non obſtante iuramento, ſi ꝙ fecit de nõ reuocandis eiſdẽ, ſtudeat reuocare †. Quia cũ teneatur, & in ſua coronatione iurauerit, iura regni ſui, & honorem coronæ illibata ſeruare: illicitum profectò fuit,ſi præſtitit de nõ reuocãdis alienationibus huiuſmodi iuramẽtum:& propterea penitus non ſeruandum [c].

† Vide tex. in l. prohibere. §. ꝙ plane. & ibi Bar. ff. qđ vi aut clam.

¶Gregorius ix. Epiſcopo Cenomañ.

*¶Si mulier iurauit aliquem eſſe ſuũ maritum, & ſuccubuit, quia aliter non probauit, non datur nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.*

## CAP. XXXIIII.

MVlieri †, quæ in iure ꝑſtito iuramẽto aſſeruit, virum talem in ipſam per verba de præſenti matrimonialiter conſenſiſſe, probationes alias non habenti, viro ab eius impetitione per ſententiam abſoluto [d], non debes licentiam dare cum alio matrimonium contrahendi, ne auctor periurij [e] videaris †: nec hoc ei dicimus prohibendum: ne fortè ſi falſum iurauerit, matrimonium contingat legitimum impediri: ſed ſuæ conſcientiæ eſt potius relinquenda.

INtellecto iamdudũ.]Si is qui præſt iurauit nõ alienare:non valet alienatio quam poſtea fecit,etiam ſi iurat non cõtrauenire.Sic communiter ſummatur. Sed hæc ſummatio nimis reſtringit literam, quæ fundat ſe non ſolum ſuper iuramento, ſed etiam ſuper iure debito. Ponit primo factum corrigendum. Secundo corrigi mandat: ibi,*Nos*.ſubmittens cauſam mandati:ibi,*Quia*.Abbas Siculus.

CASVS. Rex Hungariæ fecit quaſdam alienationes in præiudicium regni ſui, & contra honorem regis, interpoſito iuramento de ipſis non reuocandis: ſignificatum fuit hoc domino Papæ, vnde ſcribit archiepiſcopo Colloſſeñ.& eius ſuffraganeis, & eidem regi ſuper hoc, vt alienationes prædictas ſtudeat reuocare, non obſtante iuramento illo: quia in coronatione ſua iurauit iura regni ſui & honorem illibata ſeruare: vnde illicitum fuit iuramentum, ſi quod præſtitit, de non reuocandis huiuſmodi alienationibus: & ideo non ſeruandũ, & priori iuramento licitè præſtito obediendum.

*¶Glo.ſeq.dat ſimile, quod fortificat. Secundò ponit duplicem cauſam quare iuramentum non obligat.*

b *¶Regni ſui.*]Sic & epiſcopi iurant in ſua conſecratione, ꝙ iura ſui epiſcopatus nõ alienabunt.ĵ.de eccl.ædi.c. vlt. & ĵ.de re.ecc.nõ alie.vt ſuper.& ꝙ de nouo nõ infeudabunt.ĵ.de feu. c.2.imo & ſi ſuſpectus eſſet de dilapidatione,dẽt cautionẽ præſtare.28.diſt.de Syracuſanæ.Sic ergo patet, ꝙ iuramentũ iſtius regis in coronatione ſua licitum,& honeſtum fuit. ergo ſecundum in contrarium præſtitum fuit illicitum.ſ.eod. tua 1.quia contra canonica ſtatuta fuit præſtitum,& ideo non ſeruandũ. ſic.ſ.de foro cõpe.ſi diligenti.& ſuprà eo.cam te.quia ſi vnum contrariorũ eſt bonum,reliquum eſt malum 2.8.q.1.ſciendũ. & 32.diſt.hoſpitiorũ.quandoque tamẽ vtrumque contrariorũ bonum eſt, vt nubere & non nubere. 28.q.1.ſic enim neque. vltra vnam columnam.huiuſmodi enim iuramenta, quæ fiunt in damnum ſuæ dignitatis,non iuramenta,ſed periuria,ſiue temeraria ſunt cenſenda. ſ. eod. ſicut noſtris. 2 Vnde ille qui præſtitit,ſua auctoritate poteſt venire cõtra, & reuocare malè alienata. 3 vt ibi dictum eſt;imo tenetur ad hoc ex iuramento prius præſtito,& ex officio ſibi commiſſo.35.q.9.quod quis cõmiſit. & ſic eſt argumen. quod iuramentũ factum per metum ſuper rebus eccleſiæ non repetendis, nõ obligat. ſ.co.peruenit. 1.

2 Et habet hoc locũ ĩ ꝑceptis & ꝓhibitionibus.in cõſilijs. & demõſtrationib. nõ ſecundũ vñ.. Goſ.Iac.& Phili. Ioã. And.

3 Niſi iam pp hoc depoſitus eſſet.2. q. 2. c.monem⁹ Io.And.

c *¶Non ſeruandum.*] quia in malis promiſſis reſcinde fidem. 22. q. 4.in malis.& per totam illam quæſtionem.

MVlieri, quæ.]Diuiditur quo ad intellectum; quia primò ponitur quæſtio. Secũdò ſolutio, & ratio:ibi, *Nec*.Abbas.

† Pro intellectu, vide ꝗ late ſcribit Hoſt.in ſum. tit.de aſſertorio iuramẽto. §.& ſuper quibus.

CASVS.Mulier quędam petebat quendam in virum ſuum: & per iuramẽtum aſſeruit in iure, ꝙ ille in eam matrimonialiter cõſenſerat per verba de pręſenti: vir hoc negabat. cũ mulier non haberet aliàs ꝓbationes, vir fuit ab eius impetitione abſolutus: quæritur,vtrũ iudex debeat ei dare licentiam cum alio contrahendi? Rñdet Papa ꝙ non,ne auctor periurij videatur: nec debet hoc ei prohibere, ne ſi forte falſum iurauerit, matrimonium impediret: ſed eſt ſuæ conſcientiæ relinquenda. Nota quod actore non probante reus debet abſolui. Item nullus per dictum ſuum debet dare materiam peierandi: quia imputaretur ei. Item relinqui debet ſuæ conſcientiæ.

† Adde ꝙ iuramentũ non debet deferri ei quẽ credimus incurſurũ periuriũ.l. 2.C. de indi.vidui. tol.

*¶Glo.ſeq.quærit,arg.affirmatiuè,ſoluit contrarium.*

d *¶Abſoluto.*] quia actore non probãte reus debet abſolui. ĵ.vt eccl.beneſi.vt noſtrũ. & ſ. de cau.poſ.cũ eccleſia. & C.de eden.qui accuſare.& ĵ.eo.c.vlt.§.1.Quid ſi mulier iſta habuiſſet vnum bonum teſtem: nunquid deferretur ei iuramentum? Videtur quod ſic. ſ. de probationi. ſicut conſuetudo. & C.de re.credi.in bonæ.& ĵ.eo.c.vlt.in tali caſu non dico iuramentũ deferendũ quantumcumque honeſta ſit perſona, quia hic agitur quaſi de ſtatu hominis, cum per hoc ſeruitus conſtituatur in ipſo:nec cauſa dicitur modica, quia iuramentũ defertur inſpectis circunſtantijs cauſæ,& perſonarum.ĵ. eo.c.vlt.

*¶Glo.ſeq.repetit textum, & ipſius rationem ſubdit: contrariam ponens olim opi.Lau.cui reſpondet.*

e *¶Periurij.*]ſic ſ.eo.ſi verò.& C.ſi aduer.vend.l.1.nec debet eccleſia viam periurijs aperire, quæ periuria vetat. C. de indi. vi.l. 2. in fi.& ſuprà. eod. tit. cum contingat. ne inde iniuriarum naſcatur occaſio, vnde iura naſcuntur. infrà. de accu. qualiter & quando 1.& C.vnde vi. meminerint. & eccleſia nõ debet alicui laqueum inijcere. 27. quæſtione. 1. de viduis 2. quod faceret ſi daret ei licentiam contrahendi contra id quod iurauit:imo eccleſia debet ei ſuadere,vt contra proprium non veniat iuramentum. argumen. prædi. cap. de viduis. ratione huius præſumptionis, quia de nemine præſumendum eſt, quod ſit immemor ſuę ſalutis.1.q.7. ſancimus.ſed nõ debet ei expreſsè prohibere propter aliam præſumptionem,quæ poſſet eſſe in contrarium, quia potuit eſſe quod falſum iurauit, cum legitimè poſſit contrahere ſi falſum fuit quod iurauit: quia periuri & criminoſi,& Iudęi. 4 qui ſunt extra eccleſiam, poſſunt contrahere matrimonium.26.diſt. deinde opponitur. & ĵ.de diuor.gaudemus.& ĵ.de conſan. & affin. de infidelibus. & ſic duæ præſumptiones contrariæ hic concurrunt,& neutra præponderat alteri. Simile:ſ.de elect. cũ inter R. Quandoque tamen vna præſumptio elidit aliam. ſ. de præſumptionibus. literas. & ff. de in integ. reſti. diuus. Quid ergo faciet eccleſia? Taceat.

4 Et excõicati. ĵ. eo. de eo ꝗ duxit in mat. ſignificauit.Io.And.

ſia? Taceat. ſic j. de cog. ſpi. ſuper eo. in fi. ſicut ſpiritualis homo tacet, quia mentiri timet, timet ēt ne ille qui ad mortē quęritur, occidatur. 22. q. 2. ne quis arbitretur. Relinquatur ergo conſcientiæ ſuæ: ipſa enim ſcit an contrahere poſſit; ſi verum eſt quod iurauit nullum poteſt contrahere matrimonium quo ad Deum; ſed ſi falſum eſt, bene poteſt contrahere: vt eſt probatum. Lau. dicebat in hac quęſtione quod bene poterat contrahere, & dari licentia contrahendi. & hoc tali argumento: nā qui vendicat rem, dicit per conſequentiam aliū poſſidere. ſuprà de iu. examinata. tamen poteſt redire ad interdictū vti poſſidetis. ff. de acq. poſſeſſio. naturaliter. §. nihil. ſed errabat. qui enim rem vēdicat, hoc facit ratiōe dominij. 1 quod habet, vel credit ſe habere. ſic & mulier quæ petit aliquem, hoc facit ratione ſeruitutis, quam in eo acquiſiuit per conſenſum mutuum de præſenti: & hoc notauit Laurentius de clandeſt. matrimonio. in antiqua compilatione. capitulo primo.

† Vide Iaſonē in l. ſub ptextu. C. de tranſacti. & Alberici tra. de ſtatut. par. j. q. 25. & Decium in Rubrica C. qui admitti. &c.

1 Cui non dicit cōtrariū interdictū, vti poſſidetis etiā intentādo Io. And.

¶Idem.

*¶Qui iurauit ſeruare ſtatuta edita, & poſtea per illud iuramentum aliter non iurando promiſit ſeruare edenda, ſeu poſtea edita, non tenetur ex iuramento ad nouiter edita. h. d. ſecundum verum intellectum.*

## CAP. XXXV.

CLericus †, qui iurauit ſe ſtatuta ī eccleſia ſua edita ſeruaturum, promittēs per idem [a] iuramentum, ſtatutum quod poſtmodum ſubſecutū eſt, fideliter obſeruare: Licet trāſgredi nō debuerat quod [b] promiſit, non tenetur ad illius obſeruantiam ex debito præſtiti iuramenti.

CLericus.] Primò ponitur quæſtio. Secundò ſolutio: ibi, *Licet.* Abbas.

CASVS. Aliquis clericus iurauit ſe ſeruaturum ſtatuta edita in eccleſia: iuramento taliter præſtito promiſit per iuramentum ſe ſeruaturum ſtatutum quoddam, quod poſt præſtitum iuramentum factum fuit in eccleſia: quærebatur vtrum teneatur ad obſeruationem illius ſtatuti per iuramentum prius factum? Reſpondetur quod ex promiſſione ſua tenetur ſeruare quod promiſit, ſed non ex debito præſtiti iuramenti. Nota quod iuramentum non extenditur ad illa, ſuper quibus iuratum non eſt. Item ex promiſſione aliquis obligatur.

a ¶*Per idem.*] Iuramentum iam præſtitum.

b ¶*Quod promiſit.*] Iſte clericus iurauit ſe ſeruaturum ſtatuta tunc edita in eccleſia ſua, & poſt præſtitum iuramentum promiſit per idem iuramentum ſeruare ſtatuta, quæ poſtea ſtatuerentur; ex hoc patet quod iuramentum non extenditur niſi ad ea tantum, de quibus eſt cogitatum, vt dictum fuit, & non ad ea quæ poſtea accidunt. argumen. ſupra eodem. quemadmodum. & cap. ad noſtram 2. ſic & tranſactio ad ea tantum, de quibus actum eſt, & pactum extenditur. ff. de tranſactionibus. cum Aquiliana. & l. qui cum tutoribus. & ff. de pactis. tres fratres. & C. de tranſactionibus. ſi de certa re. & ſuprà de teſtibus cap. te teſtibus ſed licet ex debito illius iuramenti 2 non teneatur ſeruare ſtatuta poſtmodum edita, tenetur tamen ſeruare illa ex ſua promiſſione: quia inter ſimplicem loquelam, & iuramentum non facit Deus differentiam. 22. quæſtione. 5. iuramenti. nec refert quantum ad obſeruationem an per iuramentum, an per ſolā fidem promiſſam ſit adſtrictus. Et æquè etiam puniretur ſi non ſeruaret promiſſum. infrà de fideiuſſoribus. peruenit. & ſupra quod metus cauſa. ad aures. Credo tamen, quod maior pœnitentia imponetur ei, qui venit contra iuramentum, quàm ei qui venit contra fidem tantum ſine iuramento: quia magis contemnere videtur.

2 Vide ꝙ ibi nota. & dic hāc cōparationē fieri quoad genus, non quo ad determinatā quantitatē reatus. Io. And.

IVramentum.] Hoc cap. habet principaliter duas partes. ſecunda eſt in §. ſanè. & primò legitur iſtud principium: quod communiter non ſummatur, ſed pro iuuenibus ſummo ſic, vt in ſummario. Et diuiditur hoc parincipium in tres partes. Prima tractat de iuramento neceſſario, quod ſcilicet, defertur à iudice parti. Secunda de iudiciali, quod ſcilicet defertur à parte parti. Tertia tractat de relatione non fienda pe reum in actione famoſa. ſecunda: ibi, *Quamuis.* tertia, ibi, *Nec liceat.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui litigant coram iudice, iudex defert iuramentum alteri parti in iudicio: vt illud iuramentum ſit loco probationis: quæritur an iſtud iuramentum ſit de neceſſitate præſtandum? Reſpondet Papa, quod iuramentum hoc recuſari non poteſt, niſi iuſta de cauſa: qua allegata & oſtenſa iſtud præſtare non cogitur: ſed ſi vna pars defert iuramentum alteri parti in iudicio, illud iuramentum licite poteſt recuſari, vel referri. Ponamus ſi aliquis conueniatur actione famoſa, tunc nō eſt licitum referre huiuſmodi iuramentū.

*¶Gloſſa ſequens diſtinguit, & proſequitur triplex iuramentum. in fi. ponit duo notanda.*

¶Idem H. iudici.

*¶Iuramentum litis deciſorium à iudice delatum, ſine iuſta cauſa recuſari non poteſt: delatum vero à parte, licitè recuſatur & refertur: in actione tamen famoſa non licet reo referre. hoc dicit vſque ad §. ſanè.*

## CAP. XXXVI.

IVramentum † à te [c] parti delatum, niſi [d] iuſta de cauſa, non potuit recuſari. Quāuis quod in iudicio à parte parti defertur, recuſari poſſit licite, ac referri: Nec liceat conuento famoſa [e] actione, referre huiuſmodi iuſiurandum.

c ¶*A te.*] Loquitur iudici. Nota quod iuramentum aliud eſt voluntarium, aliud neceſſariū, aliud iudiciale. 3 Volūtarium eſt, quod pars defert parti extra iudicium: & dicitur voluntarium quod volūtariè defertur, & voluntarie ſuſcipitur, nec refertur, id eſt, is cui refertur, non poteſt cogi ſubire iuramentum. ſic ergo exponitur in ſequenti concordantia. ff. de iureiuran. iuſiurādum quod. ſed de hoc non dicitur hic. Neceſſarium dicitur ꝙ defertur à iudice in defectū probationis, nec poteſt referri, nec recuſari, niſi iuſta de cauſa, vt hic in prima linea. & C. eod. l. generaliter. §. ſin autem. & poteſt appellari niſi recuſatio admittatur, vt ibi dicitur. De hoc habes ſuprà de procu. ex inſinuatione. & ſuprà de proba. cap. 2. & C. eod. in bonæ fidei. Iudiciale dicitur à iudicio, quod pars defert parti in iudicio, quod non eſt neceſſariū ſubire, vel referre, vt hic. verſi. quamuis quod. & l. præd. generaliter. §. ſin autem. ſed ſi reus retulerit iuramentum actori, neceſſe habet iurare. 4 aliàs prætor denegabit ei actionem. ff. eodem. iuſiurandum. §. ait prætor. imo procedetur quaſi iuraſſet reus. C. eo. generaliter. §. omne. olim non poterat recuſari. ff. eo. tit. manifeſtæ. & C. eod. delata. ſed illud poteſt intelligi cum iam ſuſceptum eſt iuramentum, vel hoc nouum ius: illud verò vetus. Et not. quod poſt iuramentum à iudice delatum parti, & præſtitum à parte parti, poteſt recedi ab eo propter nouas probationes; ſed poſt iuramentum delatum à parte parti, & præſtitum ab eo non poteſt recedi. ff. eod. admonendi. Item procurator, niſi ſit vniuerſorum bonorum, vel niſi ſpecialiter mandatum ſit, iuſiurandum deferre non poteſt. ff. eo. iuſiurandum. §. procurator.

3 Dicit Hoſti. aliud iudiciale aliud extraiudiciale: iudiciale vero aliud voluntarium, aliud neceſſariū Ioan. And.

† De intellectu text* & gloſſarū vide ꝑ aliis Guidonē Papæ hic.

4 An & qñ iuramentū pōt referri vide p Bar. ī l. Marcellus. ff. re. amo. tex ī l. manifeſtæ turpitudinis. cū no. ff. eod.

d ¶*Niſi iuſta de cauſa.*] Puta quia dubitabat, quod hoc iuramentum eſt de veritate. ff. eo. tit. iuſiurandum, & ad pecunias. l. reſpon. ff. re amota. Marcellus. & ſic præter iuramentum de calumnia, iuratur de veritate ab altera parte in iſto caſu. ſim. ſ. eo. de teſti. vltra. Bern.

*¶Glo. ſeq. exemplificat, ſecundo dat alium caſum, ad quem inducit 5. iura. tertiò dicit quòd deferens iurat de calumnia.*

e ¶*Famoſa actione.*] Vt in actione furti, & alijs famoſis actionibus, & actione rerum amotarum non refertur iuramentū: vt ff. re. amo. l. Marcellus. §. vlt. & ll. ſeq. & idem eſt vbicunque lex defert iuſiurandum. C. de fideicommiſ. l. vlt. & C. de iu. deliberan. ſancimus. §. licentia. & C. de iu. do. impe. l. vltim. & C. de his qui ad eccle. confu. præſenti. §. ſicubi. 5 & C. de bo. aucto. iud. poſ. l. fi. §. vlt. niſi eadem lege permittatur referendi poteſtas. Item & illud ſcias: ꝙ qui iuſiurandum defert, primo iurabit ꝙ per calumniam non defert: vt in l. præd. Marcellus. & C. de fideicom. l. vlt. & ff. eo. iuſiurandum. §. qui iuſiurandum.

5 Ibi colligit gl. multos caſus, qbus locus eſt delationi iuramenti, & vide ī Spe. de eſ. iu. §. vltim. ver. 6. Ioā. And.

SANE. Quia ſuprà dixerat de iuramento deferendo à iudice, & à parte, ne aliquis crederet hoc iuramentum indiſtinctè poſſe deferri, ſubijcit hunc. §. in quo ponit notabilem, & ſolemnē limitationem. Et poteſt diuidi in duas partes. In prima ponit regulam. In ſecunda ipſius determinationem: ibi, *Præſumptione verò.* Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quod ſi actor omnino deficit in probatione, reus debet abſolui, quamuis nil probet: ſed ſi præſumptio ſit pro actore, reo poteſt deferri iuramentum ad tollendum illam præſumptionem, & ſuam innocentiam oſtendendam: & hoc verum eſt niſi iudex conſideratis circumſtantijs perſonarum & cauſæ videat iuramentum illud deferendum actori. Nota in prima parte delationem ſuper tribus iuramentis. In ſecunda nota quod reus debet abſolui, ſi actor omnino deficit in probatione. Item iuramentum defertur habito reſpectu ad honeſtatem perſonæ, & quantitatem cauſæ.

a ¶*In probatione.*]No. ꝙ ſi actor omnino nihil probat, nec habet præſumptionem:reus, & ſi nihil præſtiterit, abſoluitur. ſic ſ.de cauſa poſ.cum eccleſia.& ĩ.vt eccle. bene. vt noſtrum. & ſ. eo.mulieri.& C.de eden.qui accuſare.Si vero actor habet præſumptionem pro ſe,& contra reum:tunc contra talem præſumptionem defertur à iudice reo iuramentum ad purgandum innocentiam ſuam, vt hic dicit expreſſe.& C. de his qui ad eccle. cõfu. præſenti. §. ſicubi. & C. eodem in bonæ. quæ intelligitur ſecundum iſtum §. vt quandoque deferatur reo, quãdoque actori: quia non diſtinguitur ibi. & actori quandoque defertur iuramentum in defectum probationis: puta cum habet vnam bonã præſumptionẽ, 1 ſiue vnum bonum, & honeſtum teſtem:tunc habito reſpectu ad quantitatem cauſæ, & qualitatem perſonæ, vt non ſit præſumptio ꝙ pro tanto debeat deierare defertur iuramentum ipſi actori. ad hoc præſtat optimum argumen.ff.de leg. tut. legitimos & ſ.de renun. ſuper hoc.in fi.ſ.de procu. ex inſinuatione. & ſic intelligitur.ſ. de ꝓbat. ſicut conſuetudo.

†Vide Bar. in l.1.ff.de exceptio. Spec.ti,de proba.& alios in l. qui accuſare. C. de edendo.

1 Præter iuramentũ propriũ,ꝙ in cã pręſtitit, ſecundum Hoſt.

¶*Actore nihil probante reus eſt abſque omni onere abſoluendus: ſi verò pręſumptio eſt pro eo, defertur reo iuramentum, vel ipſi actori conſideratis perſonarum, & cauſæ circunſtantijs.hoc dicit.*

¶Sanè † ſi actor omninò in ꝓbatione [a] defecerit, reus debet(& ſi nihil præſtiterit) obtinere. Præſumptione verò faciente pro illo [b], reo deferri poteſt, ad oſtendendam ſuam innocentiam iuramentum; niſi iudex (inſpectis perſonarum, & cauſæ circunſtantiis) illud actori videat deferendum.

b ¶*Pro illo.*] ſcilicet pro actore. Bernardus.

## TITVLVS XXV.

### De exceptionibus.

¶Celeſtinus tertius.

¶*Si teſtis de crimine contra eum excepto conuincitur, vel aliàs conuictus apparet, repellitur à teſtimonio: ſed de crimine non punitur, ſi nõ tangit negotium principale.*

CAP. I.

DEnique † quòd in dicta, & perſonas teſtium:& infrà. ¶Si crimina teſtibus obiiciuntur [c], de quibus non fuerant hactenus accuſati [d], ſed tantum per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda [e] eſt, antequam cauſa per ſententiam [f] terminetur: cum (ſicut [g] canonica inſtituta declarant) teſtes abſque vlla [h] infamia, vel ſuſpicione, vel manifeſta macula, in ferendo teſtimonio requirantur. ¶Quòd ſi ſola crimina, de quibus alio tempore conuicti, vel confeſſi [i] fuerunt, teſtibus obiiciũtur, à teſtimonio repelli poſſunt:quia ſicut Stephanus [k] † Papa, & alij † Pontifices multi Romani teſtãtur,

† Cap.1.e. ti.in 2. cõpilatione. Vide l. 1. cũ notatis. C.de teſtibus & Baldũ ĩ l. 3.§. lege Iulia. ff. de teſtibus & Bar. poſt gloſſam in l.cũ apud.C.de teſti.

† Epiſtola 2.refert Burchard° l.16.1.dec. c.164.

† ſcilicet Felix, Caliſtus, & Damaſus.quorum refert Burchard° de hac re, dict. lib.1. dec.c.169. 171.& 172.

## DE EXCEPTIONIBVS.

¶*Supra viſum eſt de iure actorum, quo muniuntur vt lanceis, ſeu gladiis: meritò ſubijcitur ius reorum, quo muniuntur, vt clypeis & loricis. Sicut enim actiones ſunt arma actorum: ita exceptiones arma reorum. Vel ſic. ſuprà viſum eſt de probationibus in genere & in ſpecie, ſed quia vt plurimum fundata intentione actoris reus opponit peremptoriam, vel alias exceptiones contra probationem actoris, congrue igitur ex ordine ſubijcitur tractatus de exceptionibus.*

*De hac materia habetur 3.q.6.§.exceptio.*

D*Enique.*]Tria Sunt dicta. Secundum:ibi,*Quod ſi.* Tertium:ibi,*Cæterum.*Abbas.

CASVS.Quæſitum fuit à Papa, vtrum in perſonas teſtium crimina obijci poſſunt, vt à teſtimonio repellantur, quibus ante iuramentum, vel depoſitiones nihil fuerat obiectum? Reſpondet Papa quod poſſunt opponi diſtinguendo in hunc modum; ſi crimina obijciantur, de quibus nondum fuerant accuſati, ſed tantum opponuntur in modum exceptionis, crimina illa probari debent, antequam cauſa per ſententiam terminetur, quæ ſi probata fuerint,teſtes à teſtimonio repellentur: quia dicunt canones, teſtes abſque vlla infamia, vel ſuſpicione, vel macula manifeſta in ferendo teſtimonio requiruntur: quod ſi ſola crimina de quibus alio tempore conuicti, vel confeſſi fuerint, iudicio teſtibus obijciantur, à teſtimonio repelluntur: quia eorum confeſſioni non eſt credendum contra alios, niſi prius ſe probauerint innocentes. Cæterum quæreret aliquis: ecce crimina probata ſunt contra teſtes in modum exceptionis, nunquid debent teſtes puniri pœna ordinaria? Reſpondet Papa, quod propter hoc non debent puniri pœna ordinaria: quia in eos accuſatio iuris ordine nõ procedit;ſed ſufficit vt à teſtimonio repellantur,vbi crimen quod eis obijcitur, non contingit cauſam, de qua agitur. Nota quod teſtes ſine omni infamia debent eſſe. Item teſtes conuicti, vel confeſſi de crimine in iudicio à teſtimonio repelluntur. Item nullus debet puniri ſine accuſatore. Item ſecundum modum agendi punitur aliquis. Hæc decr. intelligenda eſt,& notanda ſecundum illam ſ.de teſti. teſtimonium.

c ¶*Obijciuntur.*] Hanc decretalem intellige ſecundum tenorem illius decret. ſuprà de teſtibus. teſtimonium. & ſecundum tenorem illius decretalis, præſentium. ſuprà de teſtibus.

¶*Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.*

d ¶*Accuſati.*]Si enim accuſati, & confeſſi, vel conuicti fuiſſent, indiſtincte repellerentur,etiam ſine alia probatione, ſi hoc cõſtaret: vt ſuprà de teſtib. teſtimoniũ. & c. ſuper eo. Item argu. contra. 4.quæſtio. 3. c.ſi teſtes. §.item lege Iulia.Solu. aliud ſecundum leges, vbi non repellitur ab obiectu criminis, niſi condemnatus fuiſſet, & infamis effectus: ſecundũ canones ſufficit ſi probetᷤ criminoſus.

e ¶*Exhibẽda.*] Statim vel infrà terminum cõpetentem à iudice ſtatuendum. ſuprà de proba.licet.& ſuprà.de offic.delega. prudentiam. §.ſexta. argumen.ſeruata diſtinctione illius Authen.C.de teſti.Authen.ſi dicatur.Bernar.

¶*Gl.ſe.ponit opi. Tãc. ſecũdò ponit aliam,quã in fine determinat.*

f ¶*Per ſententiam.*] Quidã dicũt, vt Tanc. ꝙ hoc eſt verum de illa exceptione, quę obijcitur in perſonam teſtis,quæ ante ſententiam debet probari illa verò quæ in dicta teſtium opponitur.ſcilicet cum teſtis arguitur de falſo, vel actor vſus fuerit falſis teſtibus,vel inſtrumentis, vſque ad xx.annum poteſt opponi. C. de falſis. querelam. & infrà eod.cum venerabilis. ſed in cauſa matrimoniali in infinitum poſſet agi de falſo: quia ſententia lata contra matrimonium non tranſit in rem iudicatam per tractum temporis.ĩ.de re iud.lator. & cap.conſanguinei.ĩ.de eo qui duxit in matri.cum haberet.& 35.q.9.loci noſtri. §. his ita rñdetur. Sed ſi de falſo ante ſententiam fuerit obiectum,& non probatum, poſt ſententiam opponi non poteſt,niſi appellatum fuerit.C.de fid.inſtr.l.vlt.Et idem videtur dicendum,vt alij dicunt,de hac exceptione, quæ opponitur in perſonas teſtium, ſcilicet quòd in cauſa appellationis iterum poſſet opponi. nam in cauſa appellationis poteſt opponi exceptio peremptoria, quæ debuit proponi ante ſententiam. C. ſen.reſ.non poſ.l.2. ſed hæc eſt exceptio peremptoria, ſaltem per obliquum,ſiue indirect. quia probato quod teſtes ſint periuri,vel aliàs criminoſi, non debent admitti. aliàs videretur ꝙ hæc exceptio eſſet dilatoria:quod non eſt verũ.& præterea potuit eſſe ꝙ iſta ignorabat in priori iudicio,& poſt appellationẽ didicit ꝙ modo obijcit:vnde ſaltem cum iuramento,ſi hoc ante aperturam non fuit proteſtatus,debet admitti.ſ.de teſt.pręſentium.quod hic dicitur,antequam cauſa per ſententiam terminetur,ſupple, niſi fuerit appellatum: aliàs verum eſt quod hic dicitur,ꝙ citra appellationem non audiretur.

g ¶*Cum ſicut.*]Supple,quæ,ſ.crimina obiecta, ſi probata fuerint,teſtes repelluntur,& ſubdit cauſam; cũ,i.quia teſtes abſq; vlla.& c.ſicut canonica,&c.& ſic lege hanc literam.

h ¶*Abſque vlla.*]vt 2.q.7.teſtes.& q.4.præſul. 2 & illa ſunt canonica iuſtituta,de quibus hic loquitur.

2 Et ſupra de teſti. licet &c. in literis ſecũdum Hoſt.

i ¶*Conuicti,vel confeſſi.*]vnde repelluntur, ſi hæc oſtendantur ſine aliqua probatione.ſ.de teſt.teſtimoniũ. idem erit & ſi modo conuincantur,vt in prædict.c.teſtimonium. & intellige iſtum §.ſecundum tenorem iſtius capituli,teſtimonium. vt ibi dixi:vt ſ.ſi in crimine perſeuerent, repellantur & in ciuili,& in criminali:ſi ſunt emẽdati admittanᷤ in ciuili & criminali,cum ciuiliter agitur:dũmodo ipſos non cõmittetur infamia. & hoc eſt quod ſequitur in fi.§.niſi prius,&c.In criminali vero nullo modo,quamtumcunque egerint pœnitentiam, vt ibi.

k ¶*Stephanus.*]3.q.11.c.1.2.& 3.

¶*Gl.ſeq.obijcit ad vtramque diſiunctiuam,& ſoluit.*

2 ¶*Inno-*

nõ eſt credendũ contra alios eorum confeſſioni, niſi prius ſe probauerint innocentes [a]. ¶Cæterum [b] ſi de criminibus ad ſolam exceptionem obiectis, teſtes conuicti fuerint, ſiue confeſſi [c], pœna [d] ordinaria mulctari non debent: cum accuſatio in ipſos ſecundum iuris ordinem non procedat. Sufficit ergo ſi à perhibendo teſtimonio repellantur; præſertim vbi crimen, quod eis obiicitur, cauſam, de qua agitur, contingere [e] non videtur.

¶Innocentius tertius archidiacono Richemundię.

*¶Reo excipiente de excõmunicatione contra actorem, non obſtat communionis replicatio.*

CAP. II.

A†Nobis ex parte tua fuit quæſitum†, vtrũ is qui excõmunicato in locutione, vel oratione ſcienter communicat, excõmunicatum ipſum à ſua poſſit accuſatione repellere, cum ille communionem huiuſmodi replicet contra eũ. Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ipſe ab accuſatione [f] illius poterit remoueri, cum primus à communiõe fidelium ſit excluſus, ſecundus verò tantum à ſacramentorũ [g] participatione ſit† remotus.

¶Idem Audiceñ.† Epiſcopo.

*¶Habens plura beneficia, contra alium de pluralitate non excipit. h.d.Io.And.*

CAP. III.

CVm† eccleſiaſticæ prouiſionis officium: & infrà. ¶Mandamus, quatenus Ia. faciatis prębendæ illius, de qua per Celeſtinũ prędeceſſorem

a ¶*Innocentes.*]Si fuerint conuicti per teſtes non videtur ꝙ poſſint probare ſe non eſſe tales: quia talis negatiua non admittitur contra teſtes.s.de probat.ad noſtram.& ſi fuerint cõfeſſi, non poſſunt probare cõtrarium.quod enim quiſquis ſua voce dilucidè proteſtatus eſt, in eundẽ caſum proprio teſtimonio infirmare non poteſt. s. de probationibus. per tuas. & C. de nõ numerata pecunia, generaliter.quia cõfeſſioni primæ ſtandũ eſt. s.de præſumptionib.literas.& expone, innocentes, ſcilicet per pœnitentiã. 1 s.de teſt.teſtimonium.Litera iſta, niſi prius ſe ꝓbauerint innocentes, ſic debet intelligi,id eſt, niſi probauerint ſe emendatos de crimine, & egiſſe pęnitentiam:& hoc ſi fuerit, innocentes reputãtur,& ita demũ admittũtur, vt dictum eſt in notula proxima: vnde non obſtante eo quod cõfeſſi vel cõuicti fuerint:& hoc ꝓbare poſſunt per ſacerdotẽ ſuũ. 50. diſt. in capite. & 2. q.1. ſi peccauerit. in fi. & j.de ſimo. nemo.

1 Iſta enim ſunt cõpatibilia, ſ. quem deliquiſſe, & pęnituiſſe. & hoc teneas, licet Tanc.Vin. Gof.Phili. & Inn.hic dixerit, ꝙ ꝓbata erat innocẽtia, eo ipſo ꝙ nõ probat contrariũ. allegat de pręſum.dudũ.cũ ſimi lib.Io.An.

b ¶*Cæterum.*] Rñſio tacitæ quæſtionis: poſſet aliquis quærere, an teſtes, quibus crimina probantur in modum exceptionis, ſint propter hoc puniendi: Reſpondetur quod non.

† Cap.1.e.tit. in 3.cõpilat.

Et de materia vide Siluestrũ ¶ ſum. verbo: excõicatio. & Sotũ li. 4. ſẽt.diſ.12. q.1. art. 4.

*¶Gloſſa ſequens argumentum remittit, argumento reſpondet, & iterum arguit ad alium caſum.*

c ¶*Siue confeſſi.*]Ex eo quod dicit,confeſſi, eſt optimum argumentũ ꝙ teſtes tenentur reſpondere an ſint criminoſi: quia ſi tenẽtur confiteri cũ opponitur exceptio cõtra eos,vt innuit hæc litera,multo fortius quando examinantur. De hoc dixi s. de teſtibus.cum cãm.& qđ dicit,confeſſi:& hoc intellige quãdo examinabantur,& interrogati fuerunt à iudice ſuper crimine:& ipſi ſunt confeſſi,licet reſpondere nõ tenerentur. & ideo non creditur eis cum iaceant in crimine. 2 Vel dic quod debent interrogari quando crimina in modum exceptionis teſtibus opponuntur,vt dictum eſt, cum in litera ipſa hoc dicatur: ſed illud numquam vidi fieri. Et eſt argumentum, quod ſi iudex recuſetur coram arbitris,poteſt ab eo quæri, & debet inde dicere veritatem,& hoc vidi fieri ſæpe.

† requiſitũ

2 Concor. l. 2. & ibi Bal. §. qđ obſeruare. C.de iu.calum. gl. in l.q iuraſſe. §. ſi pater. ff.de iureiuran.

d ¶*Pœna.*]vt s.de ordine cognitionum. cum dilectus. vbi de hoc.ff.de his qui notantur infamia.Lucius.

*¶Gloſſa ſequens recitatur per obiectionem, & ſoluit quòd hoc ſpeciale, & dat ſimile*

e ¶*Contingere.*]Si enim crimẽ qđ obijcitur teſti cõtingit cauſam de qua agitur,nõ ſolũ repellitur,ſed ẽt punitur: ſicut cùm vir accuſat vxorẽ de adulterio,& ipſa excipit de lenocinio, ꝙ ipſe tradidit eã adulterandã.ff.de adul.l.2.§.ſi publico.ſic & teſtis qui in teſtificãdo vacillauerit,ſiue falſum dixerit, punitur. C.de teſt.nullum.& 4.q.3.c. ſi teſtes. §. item qui falſo.ſim.s.de confeſ.ſuper.& s.de elect.ſuper eo.c. per inquiſitionem. argu. aliàs puniri non debet:quia non agitur de hoc:vt hic dicit; ſed in eo,in quo agitur, ſcilicet quia repellitur à teſtimonio.

A *Nobis.*]Cõmunis diuiſio,ſecunda:ibi,*Nos*.Abb.Siculus.

CASVS.Aliquis eſt excõicatus maiori excõicatione,puta Titius: Martinus participauit Titio ſcienter in locutione, vel oratione:& ſic Martinus eſt excõmunicatus minori excõmunicatione: ecce Titius accuſat Martinũ Martinus excipit contra Titiũ,dicens ipſum eſſe excõicatum maiori excõicatione:Titius replicat cõtra Martinũ dicens:Tu nõ potes excipere cõtra me,quia tu ſciẽter participaſti mihi in oratione,vel in locutione:quæritur vtrũ Martinus poſſit repellere Titiũ à ſua accuſatione,nõ obſtante replicatione Titij? Reſpondet Papa ꝙ Titius bene põt repelli à ſua accuſatione, nõ obſtante replicatione:qa Titius remotus eſt à cõione fideliũ:Martinus vero ſolũmodo à participatione ſacramẽtorũ. Not.ꝙ excõicatus maiori excoicatione repellit ab agẽdo, ſed minori excõicatione ligatus nõ repellitur, quia non eſt remotus à cõione fidelium.

*¶Glo.ſeq.obijcit, & tripliciter ſoluit.*

f ¶*Accuſatione.*]Dubitatio fuit in hoc,cũ enim prius cõicauerit ei, nõ videbatur poſtea ei obijcere poſſe excõicationem, cũ approbauerit mores illius.j. de accuſa. nulli.s.de iureiuran. quemadmodũ. & ff. de adul.l.ſi vxor.in fi.& ff. de neg.geſt. Põponius. j.8.q.2.dilectiſſimi.32. q.5. horrendus. & 4.q. 3.cap.ſi teſtes.§. item ſi quis teſtibus & j.de his quæ fi. à maio. parte c. ex ore.Item non debet alij obijcere ꝙ ipſe noluit ſeruare. j.de præb. pro illorũ.& j.c.proxi. & j.de appel.an ſit.& s. de elect. bonæ 1. Sed his oĩbus poteſt rñderi cum Auguſt. Nonnullos ſuſtinemus,quos inuiti toleramus. 24.q.1. quiſquis. Præterea alia eſt ſolutio. ꝑdicta locũ habent in accuſationibus: vt j.de ſent.excõ. in præſentia. vt ſi aliqs participauerit excõicato,non poteſt ei poſtea opponere excõicationẽ, vel ipſum denunciare,cũ ipſum nõ duxerit euitãdum. ſic loquitur illa decre. in pręſentia. ſecus in exceptionibus, vt hic:quia licet reus ſit excõmunicatus minori excõmunicatione, ſiue etiam maiori, poteſt excipere contra actorem,cum quælibet legitima defenſio ſit ei reſeruata: vt j.e.cum inter. & c. dile. contra innuitur hic,vbi dicit,ſecundus vero, &c.ꝙ ſi accuſatus eſſet maiori excommunicatione notatus, non poſſet ſuum accuſatorẽ repellere à ſua accuſatione: quod non eſt verum, vt dicunt iura proximè dicta,& alia plura:vt patet j.eo.dilectæ,& c.ſignificauerũt,quia nec infamis infamem, nec criminoſus criminoſum poteſt accuſare. 32.q.6.nihil iniquius.& 3.q.7. iudicet.& j. de adult.c.pen.& vlt. & C. de adult.quoniam Alexandrum. vnde ſupple ibi, maximè. Secundus verò à ſacramentorum cõione maximè: quia idem eſſet ſi eſſet remotus à communione fidelium: licet Gratianus eſſet in contraria opinione per id quod legitur 2.q.7.alieni.quod patet in hoc.§.qui eſt contra.ſed illud eſt ſpeciale.Fallit tamẽ vbi proſequitur quis iniuriam ſuã. 4.q.7.omnibus.Item fallit in epiſcopo. vt j.de accuſ. nulli. & illud fuit ſtatutum in odium 3 epõrum: quia non debent habere prauos homines, & viles in familia ſua. 2.q.7.cũ paſtoris.

† Dictio, ſit, deeſt i plurib. antiquis.

† Lauduñ.

†Cap.2.eti. in 3.cõpila. Facit ad deciſionẽ ꝙ habetur in c. in fames. §. item cũ in Euang. 3. q.7.

3 In odiũ epõrũ, ſcilicet, Inobedientiũ, & nõ curãtiũ adimplere ꝙ ipſis incũbit, vt notaui s. in c.j.de ſup.negl. prælat ſup glo.in ver. Alia.

g ¶*A ſacramentorum.*]j.de ſentẽ. excom. ſignificauit.cõtra, ſed illud videtur eſſe ſpeciale in excõicatis à Papa; vel poteſt habere locũ quando cõicat ei, pro quo excõicatus eſt.j.de ſen. excomm.nuper.& c.ſi concubinæ. vel ibi fuit excommunicatus cum omnibus fautoribus ſuis.11.q.3. excellentiſſimus.

C*Vm eccleſiaſtica.*]Hoc cap.aliqui ſummant ſic: Reus non neceſſarius ab exceptione repellitur per replicationẽ paris criminis,vel obiecti. Et hæc decretalis eſt difficilis quo ad intellectũ,& adhuc redditur magis difficilis propter dicta Doctorum. Diuiditur in duas partes. In prima ponit deciſum exordium.In ſecunda mandatum:ibi,*Mandamus*.Abbas.

CASVS.Quidam Iacobus noĩe, fuit inueſtitus per dñm Papam de quadam præbenda vacante in Nouariẽ,eccleſię,& de mandato ipſius in corporalem poſſeſſionem ipſius præbendæ inductus,quam non permittebant cũ Nouariẽ. canonici poſſidere:hoc propoſuit Iac.prædictus in ꝑſentia dñi Papæ. Econtra pars capituli exceptionẽ quandam propoſuit cõtra ipſum, videlicet ꝙ in alia eccleſia beneficium obtinebat: Ille replicauit contra eos,ꝙ ipſi plura beneficia in pluribus eccleſijs obtinebant. Inno.cognita veritate mandat Lauduñ.epõ,quatenus dictum Iacobum faciat præbendæ illius pacifica poſſeſſione gaudere,de qua fuit per C.inueſtitus,non obſtante exceptione prædicta,quam non poſſunt ei obijcere,cum & ipſi varia beneficia in diuerſis eccleſijs habere noſcantur. Nota, ꝙ qui ſimili impedimento laborat, non poteſt illud alij opponere. Item exceptio exceptione,ſiue replicatione tollitur.

¶*Glo.ſeq.ponit opi.Vin.quam in fi.approbat.ſecundò opi. Tan. & I.contra quam opp.& reſpondet; demum quærit,& opi.ponit quę probat per rationem,& per locum à diuiſione.*

a ¶*Opponere.*] Vincentius dixit in hoc loco, quod nomine collegij,vel eccleſiæ poterant opponere hanc exceptionem, & illi qui nō habebāt plura beneficia, noīe ſuo & eccleſiæ: ſed hoc nō profuit: quia Papa Celeſtinus ſcienter contulerat illi Ia. beneficiū, & ideo non poterant opponer.Arg.s̃.de offi. deleg. paſtoralis.§.pręterea. & j̃. de reli. do. conſtitutus. Et dic ꝙ bene admitteretur exceptio, niſi iam fuiſſet miſſus in poſſeſſionē, & confirmatus prout hic fuit: vt patet in antiqua, & hic vbi dicit: pacifica poſſeſsiōe gaudere. T. & I.dicebant, ꝙ nomine eccleſiæ nō poterāt illā opponere;

nostrum noſcitur inueſtitus, pacifica poſſeſſione gaudere: cum exceptionem illā, quòd præfatus Ia. in alia eccleſia beneficium poſſidet, ei non poſſint opponere [a], quos conſtat varia beneficia in diuerſis eccleſiis obtinere.

¶Idem Epiſcopo Helieñ.

¶*Iudex ſtatuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas: poſt quem excipientem non audiet,niſi in tribus caſibus hic exceptis.*

## CAP. IIII.

Paſtoralis † & infrà. ¶Quoniam per dilatorias exceptiones, malitiosè nonnunquā cauſarum terminatio prorogatur, inquiſitioni tuæ reſpondendo decernimus,vt infrà certum tempus à iudice aſſignandum,omnes dilatoriæ [b] proponātur †: Ita quòd ſi partes ex tūc [c] aliquas voluerint opponere, quas non fuerint proteſtatæ [d], nullatenus audiantur [e] †: niſi fortè aliqua de nouo [f] ſibi competens exorta fuerit: vel is, qui voluerit eam opponere, fidem faciat iuramento, ſe poſtmodum [g] ad illius notitiam perueniſſe.

† Cap.3.e. tit. in 3.cō pilatione. Et pro intellectu vide Antoniū de Bu. in c.itē cū q̃s de reſt. ſpo.&in c. licet cām. de probat. adde Baldū in l. 2. ff. quod vi aut clam.

quod enim in ſuis perſonis æquum putabant, in alijs non poterant reprobare.s̃.de conſti.cum omnes.19.diſt.ſi Romanorum. 32. q 6.nihil iniquius.4.q.3.ſi quis teſtibus.ff.de reg.iur. cum par.& j̃.de adul.cap.pen.& vlt.Sed videtur ꝙ nomine eccleſiæ poterant obijcere: quia delictum perſonæ, &c. 16.q.6. ſi epiſcopū.& j̃.co.cum venerabilis. Sed non debent propter hoc admitti:quia ſic alia via conſequerentur id, quod volebāt ꝙ eſſe non debet.s̃.de procu. tuę. & quia non expedit eccleſiæ hanc exceptionē opponi; imo expedit eccleſiæ plures habere diuites clericos,vt eā poſſint melius defendere,& imperium & fiſcus abundabit vtens ſubiectis locupletibus. in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuffra.§.1.coll.2. Sed pone ꝙ aliqui ſint qui non habent plura beneficia, nunquid poſſunt opponere? Dicunt prædicti Tanc. & Io. quod non ſint admittendi: quia ſic alij eſſent conſecuti per iſtos quod per ſe non poterant, quod eſſe non debet.ff.de bo.lib.quæritur.ar.46.diſt. ſicut non ſuo.ff.de adm. re. ad ciui.per.l.2.in prin.Item iſti nō habentes plura beneficia,qui obijciunt hanc exceptionē, aut elegerunt alios,aut electi ſunt ab illis:Si alios elegerunt, tali exceptioni renūciaſſe videntur.vt s̃.de conſt.cū acceſſiſſent. & j̃.de præb.pro illorū. Si verò electi ſunt à talibus non poſſunt hoc obijcere, cū habeant cauſam ab illis, qui hoc opponere non poſſunt.ar.16.q. 3.ſi ſacerdotes.in fi.& ff.de iu. do. cum in fundo. & indignum eſt vt illi admittantur ad repulſionem illorum,quorum repellerētur auctores.s̃.de teſt.licet ex quadā & ex hoc ſequit̄,ꝙ ſi aliquis nō facit mentionē in reſcripto de beneficio ſuo,ꝙ capitulum nō pōt ei obijcere de falſitate reſcripti,cū eis non cōpetat talis exceptio,& tamen reſcriptum non valet, ſed tamen valet quantum ad hoc.j̃.de præb.pro illorū. Plerunque enim datur actio ei qui nō pōt agere ideo quia reo non cōpetit exceptio. ff.ſi ſer.ven.loci.§.pen.& s̃.ꝙ me cau.ad audientiam.& s̃.de iureiur.debitores. Mihi videtur ꝙ Vinc.melius dixit,non obſtantibus rōnibus aſſignatis:& ideo illi ſaltem qui non habent alia beneficia,bene poſſunt hanc exceptionem opponere. & defendere eccleſiam.j̃.de conceſ.præb.ex parte. & j̃.eod.dilecti.imo vnus ſolus poteſt ſe opponere:vt 12.q.2.non liceat. quia vtilitas eccleſiæ in hoc procuratur, & ideo audiendus eſt.j̃.de his quæ fi.à maio.par.cap.cum in cunctis. & 31.diſt. Nicæna.quin iſti qui ſe opponunt procurent vtilitatem eccleſiæ,non dubitatur.quia ſi iſte,qui plura beneficia habeat,reciperetur, lęderetur eccleſia:cum non poſſit continuam reſidentiam facere, ad quam de iure communi tenetur& ita non poſſet eccleſiæ deſeruire.fauore enim eccleſiæ,& propter vtilitatē ipſius eccleſiæ ſtatutum fuit vt clerici debeant in eccleſia reſidere.Nec ob.ꝙ dicitur, ꝙ iſti receperunt alios habentes plura beneficia, ergo non poſſunt amplius hanc exceptionem opponere. hoc nō eſt verum.Si enim ſemel male fecerunt:non ſequitur ꝙ poſtea idē facere debeant. 1 Et licet renunciauerint exceptioni ſuæ cōtra vnum, non renunciant contra alios. & quia res inter alios acta non prodeſt alijs,nec nocet.j̃.de re iud.c.pen. cum ſui cōcor.arg.ad hoc.j̃.de priuil.ſi terra.& c.accedentibus.

1 Concor. l.2.ff.de ſena. & l. ſi cui.§ fi. ff. de accu.& Bar. in l.ſemel. ff. de reg.iur.

P*Aſtoralis.*]Diuiditur, nam in prima ponitur deciſa conſultatio.In ſecunda reſponſio:in qua duo facit. Primo ponit decretum, & ipſius cauſam. Secundò pœnam & tres caſus exceptos:ibi,*Ita quod.*Abbas Siculus.

C ASVS. Quidam malitioſè dilatorias exceptiones proponebant vt cauſarum terminatio differretur: ad iſtorum malitiam compeſcendam ſtatuit Papa,vt infra certū tempus aſſignandū à iudice,omnes dilatoriæ exceptiones proponātur, ita ꝙ ſi partes poſt terminū aliquas voluerint proponere,quas in termino nō fuerunt proteſtatæ, nullatenus audiantur, niſi de nouo poſt terminū exorta fuerit,vel niſi ille qui eam opponere voluerit, fidē faciat iuramēto ſe poſt terminū ad illius notitiā perueniſſe. No.ꝙ iudex poteſt ſtatuere terminū ad dilatorias proponēdas: nec poſtmodū poſſunt proponi, niſi in tribus caſibus hic contentis,ſ. ſi fuero proteſtatus, ſi de nouo mihi cōpetat, vel ſi iurem poſtmodū eam ad meam notitiam perueniſſe.Item quę de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. Item per iuramentum probatur conſcientia alicuius. Item nota hic caſum vbi iuramento vnius creditur in præiudicium alterius.

†Vide tex. ī l.fi. C. de excep. & ī l. 2. & ibi Bart. ff. de re iudi.

† Vide tex. in Auth. q ſemel cum ibi. no. C. de prob.

¶*Glo.ſeq.reci.per queſtio.*

b ¶*Dilatoriæ.*]Secus de peremptorijs, & de exceptione excōmunicationis. 2 quæ poſſunt proponi quandocunque, de his dicitur.infrà eod.exceptionem.

2 Idē Ho. & Guli. in Spec.e.tit. §. 2. verſi. ſed nunqd poſt. & hoc eſt verū hodie ꝑ Clemē. ex cōicatiōs. e. ti.vbi vide Io. An.

c ¶*Ex tunc.*]i.poſt terminum ſtatutum à iudice, & finitum.

¶*Gloſſa ſequens recitetur per queſtionem, nunquid ſufficiat generalis proteſtatio.*

d ¶*Proteſtatę.*]s̃.de teſti.pręſentiū.& intellige proteſtatæ, nominando expreſsè exceptiones, quę ſcribi deberent.s̃.de prob. qm̄:vt ſi velit proponere exceptionem recuſationis, illā primò dēt proponere:& ſuper illa tantū procedere, de alijs pōt proteſtari ſic:ſaluis alijs dilatorijs,quæ tales ſunt,& debēt notari,probandis ſuo loco,& tēpore poſtquā cognitū fuerit de ſuſpicione.de hoc dixi s̃.de ꝓb.qm̄.nec ſufficit dicere in genere, ſaluis allijs exceptionib. qa per hoc nulla videret̄ proviſio huius deci.j̃.de confir. vti.vel inut.bonę.ar.de dolo & contu.ex literis.

¶*Glo.ſeq.inducit ſimile, declarat tex. not. quod terminus præcludit viam excipienti,dat ſimile in accuſante.*

e ¶*Audiantur.*]Sic etiam dicit lex,ꝙ ſi aliquis propoſuit vnā exceptionem,& ſuccubuit,ſi vult aliam poſtea proponere,hoc faciat infra terminū conſtitutum.Inſti. de excu.tut.§.ꝙ.aūt.& hoc verum eſt,ꝙ ſimul poſſunt proponi cum alicui competūt plures exceptiones, quæ non ſunt contrariæ, ſed in contrarijs ſecus: vnde ſi primo propoſuit vnā, & ſuccubuit: volens poſtea ire ad aliam,bene admittit̄.C.de inoſ.teſt.cōtra maiores.& j̃.tit.prox.auditis.& ita patet ꝙ hic perdit̄ exceptio, ſi nō proponatur j̃.terminum conſtitutū,ſed actio nō perditur. Simile in accuſatore: quia ſi non proſequitur accuſationē ſuam infra terminū,poſtea nō auditur.j̃.de acc.veniens.& C. qui accu.nō poſ.l.3.& 4.q.5. quiſquis. de hoc dictum eſt ſuprà de proba.licet. imo punitur in libra auri, q exceptionem dilatoriam poſt litis ingreſſum proponit.C.de excep.l. ſi quis aduocatus.

¶*Glo.ſeq.reci.per q.quid ſi poſt lit.conteſta.oritur.*

f ¶*De nouo.*] ſcilicet poſt terminum ſtatutum: idem eſſet, ſi etiam poſt litem conteſtatam exorta ſit.ſuprà de offi.delega. inſinuante.quia quæ de nouo emergunt auxilio indigent. ff.de inter. act. de ætate. §. ex cauſa. & noua res nouum conſilium & remedium exigit.ff.de ven.inſpi.l.1. in prin. Et ſi noua cauſa allegetur, puta quia fideiuſſor mortuus ſit, iterum æquum erit præſtare cautionem.ff.vt in poſ le. planè. & nouis morbis noua conuenit antidota præparari.ſuprà de iura. calum. cæterum.50.diſt.vt conſtitueretur.

¶*Glo.ſeq.inducit ſimile.quærit quid ſi poſt conteſtationem innoteſcit:ponit opi.affirmatiuam,ſoluit negatiuè.*

g ¶*Poſtmodum.*]ſcilicet, poſt terminum conſtitutum, infra quem omnes dilatoriæ proponantur.ſic ſuprà de teſti.præſentium.& ita iuramentum eſt hic, & ibi legitima probatio. Sed quid ſi poſt litem conteſtatam vellet iurare, quod poſt ipſam conteſtationem ad notitiam ipſius peruenit,quæ tamen nō eſt exorta de nouo,ſed erat ab initio; puta cōſanguineus erat iudex impetrantis,vel impetrās vaſallus iudicis,vel aliqua alia cōſimilis,ſed hoc reus ignorabat,nunquid dēt audiri?Dicunt quidam,ꝙ ſic. Mihi videtur quòd amplius non audiatur: quia ab

initio

initio debet inquirere de huiuſmodi dilatorijs: quia vigilātib. & non negligentibus. iura ſubueniunt. ff. qui. ex cau.ma.non enim ff. de eden. veluti. & facilitati & negligentiæ ſuæ imputet. Neque enim oportet per ſingula momenta onerari actorem.ff.vt in poſ.le.ſi is à quo.§. vlt. ſic enim nō eſſet litiū finis: & hoc quod dicit hic, locū habet in exceptionibus facti, & non iuris 1 quia nemini licet ius ignorare.ff.de iu.& fac. igno.l.regula.

† Hęc duo verba monachis Farſen. deſunt in antiqs.

1 Id eſt qui bus ignorauit factum nō ius, ac ſi diceret, ſi ignorabā iudicē conſanguineū. ſed ſi ignorabam eū pp hoc recuſari poſſe, mihi imputabit. Io. And.

† Cap. 2. ti. d iudiciis. in 4. cōpil.

† Argentorio.

† Malis.

¶Idem monachis † Farſeñ.

¶*Excommunicatus excipere, appellare, & omnem defenſionem facere poteſt; ſed reconuenire non poteſt.*

CAP. V.

CVm † inter Priorem, & conuentum de Argentolio † ex parte vna, & nobilem virum S. de Malileone † diœceſis Pictauieñ. ex altera, ſuper damnis, & aliis coram vobis ex delegatione noſtra quęſtio verteretur, procuratore ipſius nobilis veſtrum volente declinare iudicium, eo quòd duos ex vobis habebat ſuſpectos: procurator monaſterij allegauit parti eiuſdem nobilis (cum eſſet vinculo excommunicationis ad ſtrictus) exceptionis huiuſmodi beneficiū interdictum: & infrà. ¶Inquiſitioni veſtræ duximus reſpondendum, quòd prędicto nobili legitima defenſio [a], in iudicio reſeruatur: & maximè iudicis recuſatio †, cum periculoſum ſit coram ſuſpecto [b] iudice litigare: ac ſuſpectis iudicibus ſedes Apoſtolica cauſā de certa conſcientia [c] † non cōmittat. vnde in talibus non excommunicati fauor attendi tur, ſed æquitas iudicantis, cum non debeat claudicare [d] iudicium: ac ſatis videatur abſurdum, ſi actore impugnante, reo defenſionis copia denegetur, quia ſic condemnaretur multotiens abſoluendus. ¶Porrò cum excommunicato, quando in cauſa abſolutionis exiſtit, non ſit iuſta deneganda ſententia, nec interdici debet eidem appellationis remedium [e], ſi contra iuſtitiam condemnetur, qua ratione in vno eodemque negotio ipſi alia legitima [f] ſubtrahātur ſuffragia, non videmus †: ¶Cæterum non ſic in reconuentione [g] ſentimus, ne quod in defenſionis remedium ſuſtinetur, ad impugnationis materiam extendatur [h].

CVm inter.] Cōmunis diuiſio. Secūda: ibi, *Inquiſitioni*. Ab. Sic. CASVS. Inter Priorē & conuentum de Argētolio ex parte vna, & S. nobilē virum Pictauiē. diœceſis ex altera controuerſia ſuper quibuſdā damnis & rebus alijs vertebatur: partibus coram delegatis iudicibus propter hoc cōſtitutis, procurator ipſius nobilis excipiēdo propoſuit ꝙ duos de iudicib. habebat certa ratione ſuſpectos, procurator monaſterij allegauit, ꝙ cū nobilis excōicationis vinculo teneret adſtrictus, exceptionē huōmi proponere non valebat: Iudices cōſuluerunt dn̄m Papam; & ipſe rn̄det, ꝙ ipſi nobili quælibet legitima defenſio reſeruatur in iudicio, & pręcipuè iudicis recuſatio, cum periculoſum ſit ſub iudice litigare ſuſpecto: & Apoſtolica ſedes iudicibus ſuſpectis causā ex certa ſcientia non cōmittit: vnde nō conſideratur fauore excōicati, ſed ęquitas iudicantis: & abſurdum eſſet vt reo contra actorē defenſionis copia denegetur: ſic cōdemnaretur qui deberet abſolui aliquando: nec excōmunicato deneganda eſt abſolutionis ſententia, quando eſt in cauſa abſolutionis: & ſi condemnetur poteſt appellare, ſi contra iuſtitiā fuerit cōdemnatus: & eadem ratione alia ſuffragia in vno & eodem iudicio non denegantur eidem. Sed excōmunicatus reconuenire actorem nō poteſt: ne ſi in defenſione ſuſtinetur, ad impugnandum extendatur. Nota quòd periculoſum eſt litigare ſub iudice ſuſpecto. Item in iudicijs æquitas ſeruanda eſt, & non fauor. Item iudicium claudicare non debet. Item excōmunicatus poteſt appellare, & omnis legitima defenſio eſt illi ſalua in iudicio; ſed agere vel reconuenire non poteſt. Item fauorabiliores ſunt rei quàm actores.

† vide Ho. in ſum. tit. de recuſa. §. quę ſunt iuſtę cauſę.

† Aliàs, ſcientia. Et de hac clauſula: ex certa ſcientia. ꝙ operetur, vide Antonium Gabrieliū lib. 6. com. opinio. tit. de clauſulis conclu ſio. 1.

¶*Glo. ſeq. inducit duo ſimilia. Secundò obijcit, & ſoluit. Tertiò quærit, & ſoluit.*

a ¶*Legitima defenſio.*] Hic manifeſtè patet, ꝙ excommunicatus poteſt excipere, & defendere ſe in iudicio: vt j. eo. dilecti. & c. dilectæ. & c. ſignificauerunt. & poteſt appellare, & appellationem proſequi j. eo. c. vlt. & eadem defenſio competit excōmunicato, quæ competit nō excōmunicato, ſicut eadem defenſio competit ſeruo, quæ libero. ff. de accu. ſeruos. Et libertus qui aliàs patronū accuſare 2 non pōt, in ipſum patronum retorquere poteſt accuſationem, ſi à patrono accuſetur. ff. de bo. lib. qui cum maior. §. ſi libertus. quia ignoſcendū eſt illi qui prouocatus voluit ſe vlciſci vt ibi. Et ſic poteſt excipere de pacto de non petendo, & exceptionē probare, nō obſtāte ꝙ lex dicit, ꝙ reus in exceptione fiat actor. ff. de prob. in exceptionibus. quia quicquid facit, ad ſui defenſionē facit. Itē qualiter præſtabit ſacramentū calumniæ, cū ſibi non liceat ingredi ſacra, multo minus & tangere? 5. diſt. ad eius vero. & 44. diſt. nulli clerico. Et quibus cætera ſacramēta negantur, quo vnum genus ſacramēti putatur poſſe concedi? ꝯ 5. diſt. illud. In illo caſu conceſſum eſt à iure in odiū potius excōicati, ꝙ omnia poſſit facere, quæ ad cauſam pertinent: & ſic iurabit, & omnes participantes ſibi occaſione litis non incidunt in canonē, cū talis cōio ſit potius ad damnum ſuū, quā ad cōmodum. Sed quid ſi excōicatus cōuenitur ſuper eo, pro quo fuit excōicatus iniuſtè, nunquid poterit excipere ꝙ non tenetur rn̄dere niſi reſtituatur ei communio hominum, qua fuit in iuſte priuatus? Dicit Io. 3 quod ſic, nec tenetur antea reſpondere, dummodo oſtendat quod iniuſtè fuit excōmunicatus. 3. quæſt. 2. cap. 1. & 2. quæſtio. 5. ſup cā. in fi. quia oīa iura ſunt reſtituēda corporalia & icorporalia. 2. q. 1. nullus pōt. & 3. q. 2. c. ſi epiſcopus. Et ſic not. quod qui remotus eſt à quolibet actu legitimo, tamen excipere poteſt.

2 Concor. tex. in l. de venia. ff. de in ius voc.

3 Et Vinc. hoc verū ſi agat excōicator; vel is q fecit illū excōicari: ſecus ſi alius. ar. s. de re. ſpo. frequēs. li. 6. Io. And.

b ¶*Suſpecto.*] Vt 3. q. 5. quod ſuſpecti. C. de iudi. apertiſſimi.

¶*Gloſſa ſeq. arguit, & remittit.*

c ¶*Conſcientia.*] Arg. quod ſentētia lata à iudice ſuſpecto poſſit retractari, ſi detecta fuerit ſuſpicio: quia literæ ſic obtentæ nullā videtur cōferre iuriſdictionem. De hoc dictū eſt s. de reſcrip. ad audientiam 2. Et no. ꝙ omne reſcriptum habetur ſuſpectum, qđ de conſciētia Papæ nō emanauit. de reſcr. cum dilecta. & j. de confir. vti. vel inuti. porrecta.

† Facit ad hoc tex. in l. 1. cum ibi nota. C. de cōdi. indebiti.

† Farſenē. † Franotē. † In q̄buſdā ita: Innocentius iii. archidiacono Riche mū dix.

† Cap. vnico. tit. de cōfeſſis in 4. compil. Et de materia videlate p Dynū in c. exceptionē. de reg. iu. li. 6. adde Romanum in l. cū mulier. ff. ſol. matr.

¶Idem monachis Farſeñ. †

¶*Excipiens non videtur fateri ea quę in exceptione includuntur. Et exceptio falſi poteſt etiam poſt ſententiam opponi.*

CAP. VI.

CVm † venerabilis frater noſter I. Sabineñ. epiſcopus corā dilectis filijs noſtris R. tituli sāctę Anaſtaſię preſbytero, & P. sāctę Lucię diacono cardinalibus, quos ſibi & R. procuratori veſtro cōceſſimus auditores, eccleſiā ſancti

d ¶*Claudicare.*] Not. æqualitatem ſeruari in iudicijs. s. de iud. nouit. & 4. q. 4. cap. 2. & 3. q. 9. c. vlt. nec debet actori licere, quod reo non licet. ff. de reg. iur. non debet 2.

e ¶*Remedium.*] quia ſicut poteſt excipere, vt dictū eſt, ſic pōt appellare: vt 3. q. 9. reuera. & j. eod. cap. vltimo.

f ¶*Legitima.*] ar. quod qua ratione vnum alicui conceditur, & omnia quæ ſunt eiuſdem cenſuræ, ſunt concedenda. arg. 4. diſt. denique. in fin. & 5. diſt. ad eius verò.

¶*Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.*

g ¶*Reconuentione.*] Sic ergo patet, quod licet poſſit excipere, & appellare, non poteſt tamen reconuenire. ratio redditur in litera ſequenti. quandoque tamen admittitur reconuentio, vbi non admittitur conuentio. 3. q. 8. cuius in agendo. & ff. de iud. l. 2. §. ſed ſi agant. Sed nunquid poteſt excommunicatus compenſare? Dico quod non: quia qui compenſat, quodammodo agit: ſed ſi ageret, repelleretur per exceptionem: ergo non poteſt compenſare. ff. de compen. quæcunque. imo & ſi vellet compenſare, & ab aduerſario admitteretur, iudex ex officio ſuo ipſum debet repellere. j. eodem, exceptionē. in fi. quia quod vna via prohiberetur, alia conſequeretur: quod eſſe nō debet. s. de procu. cap. tuæ. Ber.

h ¶*Extendatur.*] Sim. infrà de eccleſi. ædifica. cum dicat Apoſtolus. in fi. 1. reſponſo.

CVm venerabilis.] Si reus, à quo res petitur, excipiat de permutatione ipſius rei facta cum actore, non fatetur per hoc actorem fuiſſe dn̄m. Et exceptio falſi etiam poſt ſn̄iam poteſt opponi. Diuidit principaliter in duas partes. In prima ponitur facti & ꝓceſſus narratio. In ſecunda diffinitio: ibi, *Intelleximus*. Prima ſubdiuiditur in tres. Nā primo ponit petitionē actoris. Secūdo: ibi, *Idem*. reſponſionē exceptionis, & probationis reorū. Tertiò: ibi, *Adhæc*. replicationē, & probationē actoris. Secunda principalis etiam ſubdiuidit in tres partes. Primò ponit quoddam motiuum diffinitionis ſoluens obſtaculum.

Secundò diffinit cauſam quo ad ſpiritualia: ibi, *Quia verò*. Tertiò quo ad temporalia: ibi, *verum*. Abbas Siculus.

CASVS. Epiſcopus Sabineñ. habebat cauſam cū monaſterio Farſeneñ. ſuper eccleſia ſancti Viti, corā auditoribus vtriq; parti cōceſſis petebat Sabineñ. epiſcopus ipſam eccleſiā à monaſterio Farſeneñ. cū poſſeſſionibus & pertinentijs ſuis, dicens eandē tā in tpalibus quam in ſpiritualibus ptinere ad eccleſiam Sabineñ. procurator monaſterij nondū epi intētione fundata prępropere ſic rñdit, ꝙ etſi eccleſia prædicta olim fuerit eccleſiæ Sabineñ. ſubiecta, eam tamen eps non poteſt petere, cū ex cā permutationis monaſterium eā obtineat: ad hoc probādū quoddam exhibuit inſtrumentum, in quo prima facie cōtineri videbatur, ꝙ Theodoſius epiſcopus cum aſſenſu canonicorum ſuorum prædictā eccleſiam ſancti Viti conceſſit monaſterio Farſeneñ. in concambium pro quibuſdam eccleſijs & rebus alijs. Ad hoc eps reſpondit intentionē ſuā eſſe fundatam per huiuſmodi reſponſionem: quia cum procuraror monaſterij reſponderit ſe dictam eccleſiam ex permutatione facta per Sabineñ epm obtinere, ꝑ conſequens confitebat ſe credere, ꝙ dicta eccleſia tēpore permutationis pertinuit ad eccleſiam Sabineñ. quia contractus permutationis celebrari non poteſt niſi cum vero domino, vel cū eo qui loco dñi habetur: & ad probandū ꝙ dicta eccleſia pertineret in temporalibus ad epm, quoſdam teſtes induxit, per quos oſtendere nitebatur, ꝙ ipſe diſponebat pro velle ſuo de bonis ipſius eccleſię. His & alijs examinatis, dominus Papa intellexit dictum epm intentionem ſuam non probauiſſe per teſtes, vel per rñſionem ſupradicti procuratoris: quia qui opponit exceptionē, non videtur cōfiteri de intentione aduerſarij, vel per inſtrumentū ad hoc exhibitū ex aduerſo, quia in ꝗo Theodoſius eps, à quo permutatio facta proponebatur, nō dicitur eps Sabineñ. quamuis in tranſcripto, quo procurator vtebatur, appoſitū fuerit Sabineñ. per vitiū falſitatis; licet nimis exceſſerit qui tranſcriptū illud falſauit, & delictū perſonæ nō debeat in damnū monaſterij redūdare, 1 & falſitatis exceptio & ante ſentētiā, & pōt poſſit vſque ad xx. ann. obijci veritate cōperta, non vult Papa, quod per hoc monaſterio præiudicium generetur: verumtamen quia conſtitit Papæ dictam eccleſiam ſitam eſſe in diœceſi Sabineñ. adiudicauit eius epale in omnibus in eadē, exceptis illis quæ per authentica ſcripta eidem epiſcopo ſunt ſubtracta, quo cum exempta non probentur. quo ad temporalia eiuſdem eccleſiæ abſoluit monaſterium ab impetitione epiſcopi, cum ſuper hoc non probauerit ſe legitima præſcriptione munitum. Nota quod qui excipit, non confitetur de iure aduerſarij. Item qui aliud vel aliquid addit vel minuit de inſtrumento in pręiudicium partis alterius falſarius eſt. Item delictum perſonæ non debet nocere eccleſiæ. Item exceptio falſi ſemper poteſt proponi vſque ad viginti annos. Item eo ipſo quod eccleſia ſita eſt in diœceſi epiſcopi, ei ſubeſt in omnibus ad ius epiſcopale pertinentibus, ſed propterea non ſubeſt ei in temporalibus. niſi illud probetur.

† properē.

Viti cū ſuis poſſeſſionibus, & ptinentiis petiiſſet, aſſerēs eādem ad ſe in ſpiritualibus, & temporalibus pertinere: Idē nondum epiſcopi intentione fundata præpropere † ſic reſpondit: quòd & ſi dicta eccleſia dudum fuerit eccleſiæ Sabineñ. ſubiecta, eam tamen non poterat epiſcopus vendicare, quam ex permutatiōis [a] cauſa Farſen. monaſteriū obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens inſtrumentum, in quo contineri prima facie videbatur, ꝙ Theodoſius epiſcopus cum ſuorum ſacerdotum aſſenſu, prædictā eccleſiam ſancti Viti, pro quibuſdam eccleſijs, & rebus aliis in cambium veſtro duxit monaſterio cōcedendam. Ad hęc epiſcopus propoſuit memoratus, intentionem ſuam per huiuſmodi reſponſionē [b] eſſe fundatam: cum enim pars veſtra reſponderit, ſe dictam eccleſiā ex permutatione facta per Sabineñ. epiſcopū obtinere, confiteri per conſequens videbatur, ſe credere ꝙ dicta eccleſia tempore permutationis pertinuit ad eccleſiam Sabinen. cū permutatio inter contractus bonæ fidei [c] computetur, nec cum alio quàm cum domino, vel cum eo qui habebatur loco [d] domini legitimè valeat celebrari: & infrà. Porrò memoratus epiſcopus ad probandū quòd iam dicta eccleſia ad ſe in tēporalibus pertinebat, quoſdā teſtes induxit, ꝑ quos nitebatur † oſtendere, ꝙ tam dictam eccleſiam, quàm molēdina, terras, & alia bona eius, Sabinen. epiſcopi diutius poſſederunt, de illis pro ſuæ volūtatis arbitrio diſponendo: & ĩ. ¶Intelleximus ſupradictū epiſcopum intentionem ſuam minime fundauiſſe per teſtiū depoſitiones, vel procuratoris ſupradicti reſponſionē: quia exceptionem obiiciens de intentione partis aduerſæ non intelligitur fuiſſe confeſſus [e]; vel ꝑ inſtrumentū ex aduerſo exhibitum: cum in eo Theodoſius epiſcopus, à quo permutatio facta proponitur, non dicatur epiſcopus Sabinen. quamquā

† videbat.

a ¶*Ex permutationis*.] Similem 1 caſum habes. ſuprà. de tranſact. præterea.

1 Et diſſimilē, nā ibi ex tali ꝓpoſi. cōdēnatur re⁹, hic abſoluit, ſed ibi rñdendo cōfeſſ⁹ fuit: hic excipiēdo ꝓpoſuit, vt ibi. no. Ioā. And.

b ¶*Reſponſionem*.] Factam per procuratorem monaſterij. ſ. vbi dixit, præpropere ſic reſpondit. ſed in hoc non bene allegabat epiſcopus pro ſe: quia huiuſmodi repentina litis conteſtatio non præiudicabat monaſterio. in Aut. de exh. re. §. illud coll. 5. arg. 3 2. q. 1. apud. & 5. q. 5. c. qui ambulat. §. ſed aliud. ibi: qui aūt inconſiderate loquitur, ſentiet mala. 50. diſt. ponderet. & meritò: quia litis conteſtatio directè debet fieri per interrogationē, & reſponſionem, directam affirmando, vel negando ſimpliciter. ſ. de lit. conteſta. cap. vnico. & ſ. de elect. dudum. 2. Sed hic procurator ſub forma exceptionis ſub cōditione reſpondet, vt patet ex ipſa rñſione, & ꝑ id quod poſtea ſequitur in litera, vbi dicit, vel ꝑ ꝓcuratoris rñſionem.

¶*Gloſſa ſequ. enumerat actiones bonæ fidei, dicens quare ſic dicuntur, & in quo differunt.*

c ¶*Bonæ fidei*.] Quæ 2 ſint actiones bonæ fidei, habet Inſti. de acti. §. actionum. & connumerātur ibi. xvij. ſ. acti. ex vendito, empto, locato, & conducto, negotiorum geſtorum, mandati, depoſiti, pro ſocio, tutelæ, commandati, pignoratitia, familiæ erciſcundæ, cōi diuidundo, præſcriptis verbis, q̄ de ęſtimato ꝓponitur vt ſi rem meam do tibi, & æſtimo vt eam vendas pro x. aut x. reddas mihi, aut rem. ff. de æſtima. actio. l. 1. & permutatio, de qua fit hic mētio, & hęreditatis petitio. Aliæ verò dñr actiones ſtricti iuris: vt actio ex mutuo, arbitrium, & conſimilia. Nec dñr bonæ fidei, quia in eis tantū ſeruari debeat bona fides: quia in contractibus ſtricti iuris ſeruari debet bona fides, & in quocunque contractu bona fides interuenire debet. C. de actionibus & obligationibus, bona. Ideo dicuntur ſtricti iuris, quia non venit in eis niſi quod ſtrictè exigit actionis natura: vnde non veniunt vſuræ ex mora in contractibus ſtricti iuris, niſi ſpecialiter ſint promiſſæ. ff. de negotijs geſtis. quia tantumdē. & C. de vſuris. l. 3. Sed in contractibus bonę fidei veniunt vſuræ ex tēpore moræ. ff. de actionibus empti. & venditi. Iulianus. §. ex vendito. & ff. de vſu. mora. §. in bonæ fidei. Item in actionibus ſtricti iuris non venit intereſſe, ſi rem, dari mihi eſt in obligatione: ſecus ſi rem tradi, vel factum. ff. de verbo. obliga. vbi autem. §. vlti. & l. ſi fundum. & ff. de re iudi. ſi quis ab alio §. vltim. 3 Sed omnia iſta acceſſoria veniunt in bonæ fidei iudicijs. ff. de actio. emp. & vend. l. 1. in princip. ſed non veniunt in contractibus ſtricti iuris. Item in bonæ fidei actionibus quandoque veniunt ea, de quibus nihil eſt cogitatum, vt ruta, cæſa, & ſimilia. ff. de actio. empti. & vendi. l. fundi. §. ſi ruta. & ſuprà de cauſ. poſ. cum eccleſia & ibi quædam de his tangūtur. In actionibus bonæ fidei multum exuberat officium iudicis, & pinguius quam in actionibus ſtricti iuris, & iſtis rationibus dicuntur bonæ fidei, & aliæ dicuntur ſtrictis iuris.

1 De actionib. ſtricti iuris. & bonę fidei accurata diſputatio.

3 Et videꝙ ibi not. & conſiſtunt hęc in ſubtilitate iuris ciuilis: qua q̃ritur an ĩtereſſe ĩ hoc caſu ſit ĩ obligatione, itaꝙ veniat ĩ petit. &c. ſi. ꝙ dicam ĩ. de emp. & vē. cū dilecti. ſuper ver. induxit. Io. And.

ADDITIO. Numerus actionum bonę fidei, quę ſunt xvij. patet in his verſibus.

*Empti, conducti, mandati: depoſitique.*
*Pignora, erciſcundæ, communi, pro ſocioque,*
*Dotis, & hæredis, tutelæ: commoda geſtor.*
*Præſcriptis verbis, ſi mutat, ſiue licetur:*
*Iſta bonæ fidei ſunt, ſtricti cætera iuris.*

Et aduerte, quod in primo verſu per empti, intelligitur venditi: quia nunquam vnum eſt ſine altero, & per conducti, ſubauditur locati.

d ¶*Loco domini*.] Hoc ideo dicit: quia qui dat alienam rem non contrahit permutationem. ff. de re. permu. l. 1. in fi.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

e ¶*Confeſſus*.] Hæc regula ſumpta eſt ff. de excep. non vtique. Sed nonne ex eo quod confeſſus fuit permutationem factam,

in tranſcripto, quo procurator vtebatur, appoſitum fuerit, Sabineñ. per vitium[a] falſitatis. Licet autem[b] nimis exceſſerit, qui tranſcriptum illius inſtrumenti falſauit: quia tamen delictum perſonæ in damnum eccleſiæ redundare non debet: ac non ſolum ante ſententiam, verum etiam poſt, obijci poteſt exceptio falſitatis: cum falſorū inſtrumentorum prætextu lata ſententia, vſque ad viginti annorum[c] ſpatium valeat retractari, veritate comperta[d]: nolumus vt per id monaſterio veſtro præiudicium generetur. ¶Quia verò nobis conſtitit ſupradictam eccleſiam ſancti Viti cōſtitutam eſſe in diœceſi[e] Sabiñ. epiſcopale ius in omnibus eidem epiſcopo adiudicauimus in eadem: illis dumtaxat exceptis, quæ per authentica ſcripta ei noſcuntur eſſe ſubtracta, cum per priuilegiū, vel præſcriptionem legitimā nullatenus probaretur exempta. ¶Verum quia dictus epiſcopus, qui eādem eccleſiam vendicabat, munitum ſe præſcriptione legitima non oſtendit; quamquam probauerit epiſcopum Sabiñ. bona eiuſdem eccleſiæ aliquanto tempore poſſediſſe: vos ab impetitione epiſcopi, quo ad temporalia eiuſdē eccleſiæ ſententialiter duximus abſoluēdos.

¶Honorius tertius abbati ſancti Huberti, & ſancti Martini Leodieñ.

*¶Si exceptio iuriſdictionis excluſiua, propter quam fuit appellatum, probatur vera, iudex appellationis non debet de principali cognoſcere, ſed ſuperſedere. hoc dicit intelligendo quòd iſti erant iudices appellationis. & eſt notabilis intellectus, Panor.*

## CAP. VII.

OLim †: & infrà. ¶Nuper ex parte G. fuit propoſitum, quòd literis prædeceſſoris noſtri Treuereñ. archiepiſcopo præſentatis, idem excipiendo propoſuit, quòd auctoritate ipſarum reſpondere minimè tenebatur, quia vltra duas dietas extra ſuam diœceſim trahebatur in cauſam: &

ctam, per conſequens eſt confeſſus ꝙ ſit factum de meo tuum: quia illud dicitur permutatio. ff. de re.permu.l.1. in fin. & qui confitetur vnum per conſequens confitetur id quod ſequitur ex illo. 8. diſt. quo iure. & s̄. de offic. delega. cum ſuper. & s̄. de dolo & contu. cum dilecti? Præterea tacita confeſſio, habetur pro conteſtatione. s̄. de dolo, & contu. prout. 1 Item interrogando fit confeſſio, ſiue negatio. 22. q. 2. qđ ait. & 32. q. 7. quid in omnibus. & de hom. cū iuramento. ff. de verbo. obliga. l.1. §. ſi quis ita. Ad hoc dicas quòd excipiēdo de permutatione non cōfitetur de intentione aduerſarij, vt hic dicit: quia poteſt eſſe ꝙ de facto fuit permutatio, & non de iure. Similiter in exceptione pacti de nō petendo debitum, quia per hoc nō confitetur debitū: quia poteſt eſſe ꝙ non iure debuit. Qui excipit, debet ita dicere, Frater, nō confiteor hoc quod dicis: ſed ſi feciſſem, pactum factum eſt mihi de non petendo. Et ſic iſte etiam reſpondet dicendo: & ſi dudum fuerit, &c. quia ſic nō aſſeruit ſimpliciter, ſed ſub conditione, & ideo non præiudicauit talis confeſſio ipſi monaſterio: quia non fuit cōfeſſio, ſed exceptio: vel ſi pertinuit ad eccleſiam Sabineñ. permutatio interceſſit. Item ſi quis dicat ſe præſcripſiſſe, & aduerſarius dicat: ego interrupi præſcriptionem tuam: nonne per hanc exceptionem dicendo: ego interrupi præſcriptionem tuam, confitetur de intentione aduerſarij? quare ergo poſtea auditur probatio præſcriptionis poſt talem exceptionem, per quam confitetur de intentione aduerſarij: vt s̄. de teſt. ex tenore. j̄. tit. proxi. illud? Sed dicas quod non fatetur de præſcriptione qui excipit de interruptione, nec confitetur de intentione aduerſarij: & ideo debet ꝓbare pręſcriptionem qui eam opponit. s̄. de proba. ex literis. & j̄. titul. proxi. illud. Et ſic debet dicere: non credo te pręſcripſiſſe: ſed ſi hoc verum eſſet, dico quòd interrupi præſcriptionem tuam: quam interruptionem probare debet, vt dicit decretalis, illud. Idem eſt dicendum cum aliquis petitur in virum, dicat: non confiteor me eſſe virum tuum: ſed ſi eſſet, conſanguinitas eſt inter me & te: vt s̄. de teſti. ex tenore. Nam ſic reſpondendo, non confitetur de intentione aduerſarij, nec onerat ſe aliqua probatione, ſed aduerſarium, niſi tunc demum cum actor fundauerit intentionem ſuam: quia tunc exceptio probanda eſt: vt not. j̄. eod. exceptionem.

1 Et infra de appell. cum cām. & taciturnitas. s̄. de ꝑſump. nō-ne. Itē Samàritana q̄ dixit, ſcio quia ꝓpheta es, ꝑ cōſequens dixit ſe virū habere. 31. q. 1. Ioann. And.

Additio. Qualiter has exceptiones debeas proponere, & probare, & quando principale negotium, habes C. de exceptionibus, ſiquidem. Item habes s̄. de teſtibus. ex tenore.

a ¶*Per vitium.*] Hoc ipſo debuit ſuccumbere monaſteriū. s̄. de reſcriptis. c. olim.

¶*Gloſſa ſequens ponit duas lecturas, & ſecundum alteram quęrit. & ſoluit.*

b ¶*Licet autem.*] Reſponſio quaſi tacitæ quæſtionis. Poſſet quis dicere, ſi inſtrumētum falſauit, ergo hoc ipſo debuit ſuccumbere monaſterium, quòd exhibet inſtrumentum falſum? Reſpondet Papa, delictum ipſius qui ipſum falſauit, non debet in damnum monaſterij redundare. 16. q. 6. ſi epiſcopus. Vel intellige potius quod allegabatur contra monaſterium ex parte epiſcopi, vt per hoc amitteret cauſam: vt s̄. de reſcriptis. olim. Propter cōſimilem falſitatem tulit Eugenius Papa ſententiam contra eccleſiam Oſeeneñ. s̄. de in integrum reſtitutione. tum ex literis. Sed quare non hic Papa tulit ſententiā contra monaſterium? quia non conſtitit capitulum fuiſſe in culpa: vt bene innuit litera iſta, delictum perſonæ, &c.

c ¶*Ad viginti annorum.*] C. de falſis. querelam. De hoc dictum eſt s̄. de probationibus. licet.

¶*Glo. ſeq. arguit pro & contra, ſoluit.*

d ¶*Veritate comperta.*] Sed vtrum talis ſentētia teneat ipſo iure, dubitari conſueuit; quod non videtur: quia exceptio nō dat̄ ex ead. ff. de except. q̄ agnitis. Sed ſi nulla 2 eſt ipſo iure, qualiter incipit valere etiam poſt ann. xx. quia quod ab initio non valet, tractu temporis non conualeſcit. ff. de regul. iur. quod ab initio. & l. penult. 16. q. 3. cap. placuit. §. poteſt. verſic. quòd ſi priuatus. & s̄. de elec. auditis? Dicas ꝙ talis ſententia tenet, & in ſuo robore durabit, & ſeruari debet quouſque falſitas reuelata fuerit. s̄. de fide inſtrum. accepimus. §. interim. quamuis articulus ille dubitabilis eſt, durabit ſententia. reuelata vero veritate, tunc primò apparet ꝙ nulla fuit. & ideo tunc pronunciabitur nulla. ſic j̄. de frigi. & malefici. fraternitatis. in fin. & quicqđ occaſione talis ſententiæ perceptum, vel obtentū eſt, non † caſſabitur: ſicut per ſentētiam ius non conſtituitur, ſed ſi quod erat declaratur cum ſententia ꝓfertur. ff. ſi ſeruit. ven. ſicuti. §. ſed ſi quæritur. & hoc dicit litera iſta, valeat retractari veritate comperta, ſicut eſt in ſententia lata per falſum procuratorem: quia falſitate probata, iudicium nullum tunc primo apparet. s̄. de procuratoribus. in noſtra. & C. eod. tit. licet.

2 Contrarium videt̄ notaſſe, ſ. ꝙ cotra illam ſit reſtit. neceſſaria. s̄. de probat. licet, in fi. 2. gl. & ibi te remiſi ad Spe. de ſenten. prola. §. fin. verſi. itē oppo. ꝙ eſt lata: & ſeq. dicebat hic Hoſt. hic videri cōtraria quæ dicit glo. ſ. ꝙ ſentētia teneat, & pronuncietur nulla. dicit aūt ꝙ nullitas reſpicit veritatē. plenius de hac materia videas hic per Io. And. in nouel.

† De materia hui⁹ decretalis. quatenus agit de dieta, viđ Bar. in l. 1. ff. ſi q̄s cautio. Imolā in l. continuus. ff. de verb. obli. Alex. conſi. 2. incip. cōſideratis verbis ſtatuti. in 4. vol.

e ¶*In diœceſi.*] 16. q. 7. omnes. & 18. q. 2. monaſteria.

O*Lim: & infra.*] Qui propter exceptionem nō admiſſam appellat, coram iudice appellationis probare debet exceptionem eſſe veram. ita communiter ſummatur. Sed ſecundum hanc ſummationem hæc decret. eſt in dubio per c. interpoſita. j̄. de appellationibus. ideo poteſt ſummari aliter, intelligendo, ꝙ hic ſcribitur executoribus illarum ſententiarum, & ſic exceptio inferens nullitatem ſententiæ etiam coram executore auditur ad effectum, vt ſi veram eſſe cognouerit, ſuperſedeat. Et iſte eſt notabilis intellectus. In prima ponitur appellantis querela. In ſecunda prouiſio: ibi, *Diſcretioni.* Et vt patet ex prædictis, habet iſte textus duos intellectus. Secundum primum & magis communem pone ſic caſum. G. tractus coram iudice delegato oppoſuit, ꝙ trahebatur vltra duas dietas, replicabatur vt in litera: demū propter exceptionem non admiſſam fuit appellatum: delegatus appellatione non obſtante excommunicauit illum G. & fuerunt impetratæ literæ ab aduerſario ſuper executione iſtius ſententiæ ad iſtos, de quibus in ſupraſcriptione: coram quibus G. propoſuit exceptionem ſuam: & quia non audiebatur, mandat eis Papa vt in litera patet. Secundum alium intellectum pone caſum, ꝙ G. appellauit, & impetrauit literas ad iſtos iudices in ſupraſcriptione contentos, quibus Papa mandauit vt patet in litera: & iſte intellectus eſt magis planus, & literæ conſentaneus. Abbas Siculus. Vel ſic, vt error quorundam conticeat, ſic pone caſum. Contra quendam G. literæ obtentæ fuerunt ad archiepiſcopum Treuereñ. coram quo iſte G. excepit, ꝙ extra ſuam diœceſim vltra duas dietas contra conſtitutionem concilij generalis vocabatur. & quia dictus archiepiſcopus ſuper hoc eum nō audiuit, ad ſedem Apoſtolicam appellauit: & ſic iſte G. obtinuit literas ad iſtos abbates intitulatos, quos archiepiſcopus prius ſubdelegauit ex cauſa ꝑdicta, petens coram eis pronūciari appellationem ſuā iuſtam: ſed aduerſarius reſpondit ipſum

† Hæc negatio videbatur expęgenda.

non

qa dictus archiepiſcopus hāc exceptionem admittere recuſabat, vocem ad nos appellationis emiſit : & infrà. ¶Porrò procurator partis aduerſæ reſpondit, quòd idem G. vltra duas dietas extra ſuam diœceſim minimè trahebatur, cum ipſe archiepiſcopus terminū in tali loco [a] ſtatuerit, qui remotus ab illo non erat vltra quàm prouiſum eſt per conſtitutionem concilij generalis : & infrà. ¶Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi procurator dicti † G. probare potuerit [b] exceptionem, quam corā archiepiſcopo propoſuit ſæpedicto : videlicet ſe in cauſam trahi vltra duas dietas, contra conſtitutionem concilij † generalis, vos appellationem dicti G. legitimam decernentes, negotio ſuperſedere [c] curetis.

¶Idem archidiacono Translig. & officiali, & I. canonico Turonenſi.

*¶Pro defenſione ſuæ eccleſiæ poteſt quis opponere exceptionem excommunicationis, periurij, vel aliam legitimam exceptionem : nec per replicationem excommunicationis, uel periurij repelli poteſt.*

## CAP. VIII.

DIlecti † filij S. & P. ac G. canonici eccleſiæ ſanctæ Mariæ, trāſmiſſa nobis † petitione monſtrarunt, quòd cum M. canonicus eiuſdē eccleſiæ ipſos coram delegatis à nobis traxiſſet in cauſam, ſuper eo quòd ſe opponunt electioni à quibuſdam canonicis Grandeñ. † factæ de ipſo in Priorem eccleſiæ ſupradictæ : ijdem propoſuerunt, quòd dictus M. non debebat audiri, eo quòd excōmunicatus erat, & periurij crimine irretitus. Cumque dictus M. prefatis G. & P. periurium, & S. excommunicationē in modū † [exceptionis &] replicationis obijciens, eorum exceptionem elidere niteretur, procurator eorum propoſuit, quòd eius ſuper hoc probatio recipi non debebat : quia &ſi obiectum præfatis canonicis periurium

non eſſe audiendum : quia licet archiepiſcopus diſtaret vltra duas dietas, ipſe tamen infra duas dietas locum & diem partibus aſſignauit, ſed hoc non fuit probatum : Papa conſultus mandat, vt ſi ille G. poterit probare ꝙ vocatus eſſet contra cōſtitutionem concilij generalis, eius appellatio pronunciaretur legitima, & iudices nō procedant : alioquin, &c. & ita ſuperſedere, id eſt non procedere. taceant ergo qui dicunt ſuperſedere, id eſt, procedere : quia hoc nuſquam inuenitur, ſed primum dictū ſic ſ. de reſcrip. dilectus filius. Io.

Cᴀꜱᴠꜱ. Nobilis vir V. conueniebatur per literas Apoſtolicas corā archiepiſcopo Treuereñ. ex parte ipſius nobilis fuit propoſitū coram ipſo, ꝙ auctoritate illarum literarum reſpondere non tenebatur : pro eo ꝙ vltra duas dietas extra ſuam diœceſim trahebatur in cauſam : & quia dictus archiepiſcopus hāc exceptionem non admiſit, ſedem Apoſtolicam appellauit : propter qđ tam procurator ipſius quā partis aduerſæ ad ſedem Apoſtolicam acceſſerunt, coram qua procurator dicti nobilis prædicta propoſuit : & procurator partis aduerſæ reſpondit, ꝙ dictus nobilis vltra duas dietas extra ſuam diœceſim non trahebatur : quia archiepiſcopus in tali loco ſibi terminum ſtatuit, qui nō erat remotus ab illo vltra quàm per concilium ſit prouiſum : vnde Papa mandat quibuſdam iudicibus, quatenus ſi procurator dicti V. poterit probare exceptionē prædictā, videlicet ſe trahi in cauſam vltra duas dietas cōtra conciliū generale, appellationem ipſius legitimam fuiſſe pronuncient, & negotio ſuperſedeant. Nota quòd qui appellat à grauamine ante ſententiam, in cauſa appellationis debet probare cauſam appellationis veram fuiſſe. & hoc verum eſt quando non obtulit illam ſe probaturum. Item nota ꝙ iudex poteſt remouere grauamen de duabus dietis.

† prædicti.

† Lateran. ſub Innoc. iij. c. 37.

a ¶*In tali loco ſtatuerit.*] Ex eo quod dicitur, patet ꝙ ſi aduerſarius meus impetrauit literas vltra duas dietas extra diœceſim meam, & iudices volunt venire vſque ad locum illum, qui non diſtat vltra duas dietas, non poſſum propterea eorum iudicium declinare : quia non trahunt me vltra quam prouiſum eſt per concilium generale, & ita non faciunt contra concilium, vt hic litera probat. & ĵ. vbi dicit ſe in cauſam trahi vltra duas dietas. & hoc idem dicit conſtitutio illa. ſ. de reſcrip. nōnulli 1. Sed nunquid iſte reus procurabit illos veniendo ad locū? Non credo. De hoc dixi in cōſtitutione illa nōnulli.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

b ¶*Probare potuerit.*] Sic videtur ꝙ ille qui appellat ante ſententiam diffinitiuam à grauamine, ꝙ in cauſa appellationis neceſſe habeat probare corā iudice appellationis, cauſam ſuæ appellationis veram fuiſſe. ſic ſ. de teſti. ex parte Adæ. Sed contra videtur, quòd ſufficit probare coram iudice appellationis, quòd iudex inferior exceptionem admittere noluit. ſ. de offic. deleg. cum cauſa. & infrà de appel. vt debitus. & melius c. dilecto. Illud contrarium, ex parte Adæ. ſoluitur in illa decreta. Alia verò contraria ſoluuntur per decreta. infrà de appell. interpoſita. 1. reſpon. Cum enim quis probabilem cauſam exponit, quam dicit ſe probaturum, ſi iudex ipſum repellat, & propter hoc appellatur : tunc in cauſa appellationis non eſt neceſſe probare cauſam veram eſſe, ſed ſufficit probare quòd nō fuit admiſſus. Si verò non obtulit ſe probaturum, ſed illam tantum allegauit : tunc in cauſa appellationis probabit cauſam illam veram fuiſſe, aliàs ad priorem iudicem remittetur, ſecundum tenorem illius decret. ĵ. de appel. interpoſita. & ſecundum illam hodie procedendum eſt; & ideo in hac decret. debet probare quòd trahebatur vltra duas dietas : quia cum propoſuit ſuā exceptionem, nō obtulit ſe illā probaturum; ſed in decret. illa, dilecto. ĵ. de appel. non obtulit ſe probaturum, & tamen ſufficit probare ꝙ non fuiſſet admiſſus : ibi iam conſtabat de exceptione ꝑ confeſſionem presbyteri factam coram auditore. Sed dubitabatur an propter illam, vel alias legitimas fuerit appellatum, & ideo ſufficit probare quòd propoſuerat illas ei, & ꝙ non fuiſſet admiſſus; & eodem modo reſpondeas ad illam. ſ. de offi. dele. cum cauſam. quia iudices ibi certi erant de exceptionibus : quia bene ſciebant vtrū habuiſſent ſubdelegationem iudicis, vel excuſationem ipſius. hodie enim ſeruandū eſt prout dicit illa decreta. interpoſita. de appellationibus.

1 Hæc vera ſecundū illa tempora : hodie verò inſpicimus non ſolum locū conuentionis, ſed etiā cōmiſſionis, ſuprà : de reſcri. ſtatutū. §. cum vero. & §. ſeq. libr. 6. Ioan. And.

† Vide Abbatē & doctor. in ca. penult. & vlt. de adulterijs. & Bart. in l. viro atque vxor. ff. ſolu. matri. & in l. Papin. §. Marcellus. ff. de doli excep.

¶*Gloſſa ſeq. reci. ſignando contrarium decre. vt debitus.*

c ¶*Superſedere curetis.*] Supple, abbatem ſancti Lau. & eius coniudices, ad quos G. literas impetrauerat cōtra ipſius aduerſarium ſuper proſecutione appellationis ſuæ procedere permittentes iuxta traditam ſibi formā : alioquin iſti procedent iuxta traditam ſibi formam, non obſtantibus literis impetratis ad abbatem ſancti Lau. & eius coniudices. Si verò G. non probauerit ſe trahi vltra duas dietas extra diœceſim, abbas iſte ſancti Huberti, & eius coniudices procedere in negotio ſibi commiſſo non omittant ad petitionem aduerſarij, & iuxta mandatum ad ipſos directum, nō obſtantibus literis impetratis ad abbatem ſancti Lau. & eius cōiudices, ſicut continetur in antiqua decret. aliàs eſſet manifeſte contrarium 2. ĵ. de appel. vt debitus. cum ſi. Sed iſti quibus ſcribitur, non erant iudices appellationis, ſed dati erant ad exequendum quaſdam ſentētias ſuſpenſionis contra iſtum G. latas ab archiepiſcopo Treuereñ. poſt appellationem ab iſto G. interpoſitam, & cognoſcere debent de appellatione G. quia hoc eis mandatur per literas iſtas. & ſi G. non probauerit exceptionem, procedent poſtea ad exequendas ſententias ſuſpenſionis latas ab archiepiſcopo prædicto.

† Dictio, nobis, deeſt in multis antiqs.

† Aliàs ita: Graciacē. eccleſiæ.

† Hæc duo verba : exceptionis &, deſunt in omnib' manuſcriptis.

2 De huius cōtrarij ſolutione videto hic plenius ꝑ Hoſt. Ioan. And. & alios Doct.

D*Ilecti.*] Per excommunicationis, & periurij exceptionem à ſua vel eccleſiæ ſuæ defenſione quis repelli non debet. Prima pars ponit petitionem appellantis. Secunda dat iudicē : ibi, *Quocirca.* Abb. Siculus.

Cᴀꜱᴠꜱ. Quidam canonicus Grandeñ. M. nomine electus fuit in priorem eiuſdem eccleſiæ : S. P. & G. ſe opponebant electioni illius, vnde contra illos literas impetrauit : ipſi coram iudicibus conſtituti propoſuerunt ꝙ dictus M. non debebat audiri pro eo ꝙ erat excommunicatus, & periurus. Sed dictus M. contra G. & P. in modum replicationis, obiecit periurium, & excommunicationem cōtra S. Scilicet vt eorum exceptionem elideret : ſed procurator illorum reſpondit, ꝙ probatio illius electi ſuper hoc recipi non debebat : quia, & ſi illa etiam probaretur, non eſſent propterea à defenſione ſuę eccleſiæ repellendi : & ſi excommunicatio contra dictum electum probaretur in modum exceptionis repelleretur ab agendo. Sed replicatio excommunicationis probata non repelleret à defendendo. Iudices interlocuti fuerunt ꝙ prius reciperent probationes ſuper replicatione præmiſſa, ꝑꝑ quod ad ſedem Apoſtolicam appellarunt : mandat Papa quatenus ſi eſt ita, reuocetur in irritum quicquid fuit factum poſt appellationem. Nota, ꝙ excōicati & periuri non repelluntur à defendendo. Item non debet admitti ad probandum, quo probato non prodeſt.

a ¶*A de-*

probaretur, nõ eſſent propter hoc à defenſione [a] ſuæ eccleſiæ repellendi. Adiecit etiam, quòd cõtra excommunicationem dicto M. in modum exceptionis obiectam, excommunicatio ſupradicti S. replicari non poterat, quia exceptio ipſi M. oppoſita & probata eũdem repelleret ab agendo: replicatio vero ſupradictum S. nequaquam à defendẽdo [b] repelleret, ſi etiam probaretur: & infrà. ¶Ipſi verò iudices interlocuti [c] fuerũt, quòd prius probationes reciperent ſuper replicatione præmiſſa †: propter quod ad noſtram fuit audientiam appellatum. Quocirca mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet [d], reuocato in irrirum; &c.

¶Gregorius nonus I. & M. canonicis Prageñ.

*¶Si per exceptionem ſuſpenſionis contra quam replicatur de nullitate, ordinatio eccleſię retardatur: fit abſolutio ad cautelam.*

CAP. IX.

APoſtolicæ † ſedis: & infrà. ¶Sanè vobis apud ſedem Apoſtolicam cõſtitutis [e], quædam ſuſpenſionis, & amotionis à beneficijs ſententiæ, fuerunt in modum exceptionis obiectæ: Quas licet proponeretis vos poſſe nullas eſſe per teſtes idoneos, & inſtrumenta probare: Ne tamen ordinationem [f] Prageñ. eccleſiæ, propter quam veneratis, huiuſmodi obiectionis obſtaculo contingeret retardari [g]: Sententias ipſas relaxauimus ad cautelam [h].

¶Idem decano Linconienſi.

*¶Excommunicationis exceptione non obſtante valet reſcriptum impetratum in cauſa appellationis, licet de excommunicatione lata poſt appellationem à grauamine non faciat mentionem. h.d. & ſecundum hoc eſt caſus notabilis, & ſingularis, per quem forte poßet colligi vna regula. quòd de innouato poſt appellationem etiam ab interlocutoria non eſt neceſſe in reſcripto facere mentionem. Panormitanus.*

CAP. X.

DIlectæ † in Ghriſto filiæ Prioriſſa, & conuentus de Campeſſia nobis ſignificare curarunt, quòd cum inter

a ¶*A defenſione.*] Sic patet ꝙ quilibet admittitur ad defenſionem eccleſiæ ſuæ etiam periurus: quia etiam ad agendum, ſiue ad accuſandum admitteretur proſequens ſuam, vel ſuorũ iniuriam. 3. q. 11. neganda 2. & 4. q. vlti. omnibus. ergo multo fortius ad defendendum, cum ad defendẽdum admittitur qui aliàs ab agendo repellitur. s̃. eo. cum inter. & j̃. eo. c. dilectæ.

b ¶*Defendendo.*] & ex hoc patet ꝙ excommunicatus tam ſe quã eccleſiam ſuam defendere poteſt: agere verò nequaquam: vt hic, & s̃. eo. cum inter. & j̃. eo. c. proximo.

c ¶*Interlocuti fuerũt.*] & malè: quia ſi hoc eſſet probatum, non repelleretur: quia excommunicato, vel criminoſo licitum eſt defendere tam ſe quam eccleſiã ſuam. s̃. eod. cum inter. Et eſt arg. ꝙ non debet quis admitti ad probandum, quo probato non prodeſt. C. de proba. ad probationem. s̃. de offi. deleg. cum contingat. in fin. vbi de hoc.

† Vide tex. in l. circa. cum no. ff. de probat.

*¶Gl. ſeq. not. alle. unam concor. in contrarium alleg. 5. iura, & ſoluit.*

d ¶*Si res ita ſe habet.*] Hic habes, ꝙ cõtra exceptionem doli non datur replicatio de dolo. ff. de do. exceptio. apud Celſum. §. Marcellus. Sed contra habes s̃. eo. cum eccleſiaſticæ. & j̃. de diuor. ſignificaſti. & j̃. de adult. intelleximus 1 & c. ſeq. & 32. q. 6. nihil iniquius. ff. ſolu. matr. viro. Sed veritate inſpecta non ſunt contraria quo ad finem: quia vnus eſt finis ſiue effectus, ſiue replicatio doli detur, ſiue negetur, ſcilicet, ne alter de dolo ſuo commodum habeat. In caſu præſenti nõ datur replicatio ad hoc ne alter, ſcilicet actor agere poſſit, cum ſit excõicatus, ſed admitteretur hic replicatio ſi actor excommunicatus admitteretur ad agendum: quod eſſe non debet: & ita commune delictum noceret vni, & alteri non. vnde non obeſſet ei excommunicatio. & ita intelligitur lex prædicta, apud Celſum. §. Marcellus. Ideo ibi non datur replicatio, ne ſcilicet cõmunis malitia alteri ſit lucro, alteri vero damno, verbi gratia. Dolo induxi te ad aliquid promittendum: Deinde induxiſti me dolo ad remittendũ, & ſic vterq; eſt in dolo: quo caſu ſi ago cõtra te ad id quod promiſiſti mihi per dolum meum, mihi poteris opponere doli exceptionem, quam exceptionem non potero remouere per meã replicationem: ſi aũt daretur hæc replicatio, repelleretur reus, & actor remaneret in lucro de dolo: quod eſſe non debet. Et ideo in l. illa non datur replicatio. Et in contrarijs datur replicatio propter eandẽ cauſam: vt patet in adulterio viri, & vxoris. verbi gratia: Mulier repetit virum ſuum, ipſe opponit ei adulterium excipiendo contra eam: & ipſa replicat contra eum quòd & ipſe ſimiliter eſt adulteratus, hic admittitur replicatio mulieris, & ideo. ſ. ne illæ lucrum habeat de ſuo adulterio, ſi replicatio mulieris non admitteretur: & ſic remaneret maritus in lucro de dolo ſuo, & vxorem repelleret: & ita vni noceret adulterium, alteri vero non, quod eſſe non debet. & ſic intellige ſupra eo. cum eccleſiaſticæ 2. Et ita patet ꝙ idem eſt replicationẽ dare, quod denegare. Et ſic eadem ratio eſt vtrobiq;. & hic eſt ratio alia quæ redditur in litera 3, & melius s̃. eod. cum inter.

† De materia, videlicet de abſolutione ad cautelã vide Spec. tit. de ſent. §. vt autẽ. adde Ioannẽ de Anania in c. 1. j̃. de malefic. & Albericum in l. à procedẽte. C. de dilation.

1 Vide qđ ibi ſcribã poſt. Inno. & j̃. de re. ec. nõ alie. ſi qs pſbyterorũ. ſup vlt. gl. Ioã. And.

2 Concor. tex. in l. nõ debet. cum vulg. ff. de reg. iur.

APoſtolicæ.] Hæc eſt pars illius decre. j̃. de cleri. excom. mini. Apoſtolicæ. Et poteſt diuidi in quatuor partes. Nam primo ponit exceptionem. Secundo: ibi. *Quas.* replicationem. Tertio: ibi, *Ne tamen.* relaxationis cauſam. Quarto: ibi, *Sententias.* relaxationem. Abbas Siculus.

3 De hoc in Spec. e. tit. §. fi. ver. ſed nunq̃d. Ioan. And.

CASVS. Duo canonici Prageñ. I. & M. acceſſerunt ad ſedem Apoſtolicam propter ordinationem Prageñ. eccleſiæ. quidam volentes impedire propoſitum illorum, obijciebant eis quaſdam ſententias ſuſpenſionis & remotionis à beneficijs in modum exceptionis, & ipſi reſpondebant ſententias illas nullas eſſe, & hoc probare volebant per teſtes & inſtrumenta. Dominus Papa ne propter hoc impediret ordinationem Prageñ. eccleſię propter quam venerant, ſententias illas relaxauit ad cautelam. Not. ꝙ ſuſpenſus ab officio, & beneficio non admittitur ad agendũ pro eccleſię ordinatione, cum huiuſmodi ſpiritualia tunc temporis poſſidere non poſſunt, nec agere pro eis poſſunt.

e ¶*Conſtitutis.*] Vt 4 cũ tractaretis de electione facta, vel facienda.

4 Hæ duæ gloſſulæ nec ſũt Bernardi, nec habẽtur in antiqs exẽplaribus.

f ¶*Ordinationem.*] q̃ 4 in præſentia domini Papæ fieri debebat per iſtos: & ne impediretur, abſoluit eos ad cautelam.

*¶Glo. ſeq. argu. alleg. duo iura in contrarium. alle. duo alia, & ſoluit.*

g ¶*Contingeret retardari.*] Ex hoc videtur ꝙ ſuſpenſus ab officio, & beneficio non poſſet agere tamquam excommunicatus eſſet maiori excommunicatione. argu. s̃. de conſue. cum dilectus. & s̃. de elec. cũ inter R. ibi ſuſpenſus non poteſt eligi. & ſic electus non poſſet agere ꝓ ſua electione. arg. contra. j̃. de cleri. excõ. min. c. vlti. vbi habes, ꝙ ſuſpenſi eligere poſſunt, & ſic poſſunt agere pro ſua electione, ſic & exercere ea q̃ ſunt iuriſdictionis s̃. de elect. illa. Solu. contraria iſta loquuntur in diuerſo caſu. hic enim loquitur de ſuſpenſione iudicis, & in concor. contraria loquuntur de ſuſpenſione canonis, & canon mitius agit quàm miniſter iuris. ff. de arbi. Celſus. & l. præceden. in fi. Cum ergo iſti ſuſpenſi dicantur per ſententiam hominis ab officio & beneficio, iam non intereſt ipſorũ agere pro eccleſia: cum ab ipſius beneficio priuati ſint, & præcipue cum agunt pro re ſpirituali, ſcilicet pro ordinatione eccleſiæ, à qua priuati ſunt per ſuſpenſionem: vnde cum non poſſent eligere vel eligi, non poſſent proſequi cauſam electionis: quia non poſſent agere pro eo quod poſſidere non poſſunt pro ſe, vel pro alio. arg. j̃. de cleri. excom. mini. ſi celebrat. in alijs autem negotijs proprijs, vel eccleſiæ, quilibet, ſi mandato eccleſiæ agerent, bene admitterentur: quia non ſunt priuati communione hominum. s̃. eod. à nobis. ſed quia priuati ſunt communione ſacramentorum: ad ſacramẽta ſpiritualia non admittuntur, niſi prius fuerint reſtituti: & ideo fuerunt abſoluti ne contingeret ordinationem eccleſiæ impediri, quæ in præſentia domini Papæ fieri debebat per iſtos: & ideo ne ordinatio ſiue electio eccleſiæ impediretur, abſoluit eos ad cautelam.

†De materia, videlicet, an & qñ valeat reſcriptum impetratũ per excommunicatũ, vide Cardinalẽ cõſil. 3. tit. de reſcrip. & cõſil. 12. titu. de regula. adde Felinum in c. 1. s̃. de reſcr.

h ¶*Ad cautelam.*] ſic s̃. de teſti. veniens. in fin. & j̃. de appel. ad præſentiam. & j̃. de ſentent. excom. per tuas. & 24. quæſt. 1. audiuimus.

D*Ilectę in Chriſto.*] Per excommunicationis exceptionem à proſecutione appellationis quis repelli non debet. Sic cõmuniter ſummatur: ſed hæc ſummatio nõ continet aliquam dubitationem per c. cum inter. s̃. eo. & j̃. eo. c. fi. Diuiditur hæc decre. Nam in prima ponitur appellãtis narratio. In ſecunda appellationis commiſſio: ibi *Quocirca.* Abbas Siculus.

CASVS. Inter Priorem, & conuentum de Buccellia ex parte vna, & prioriſſam, & conuentum de Campeſſia ex altera, ſuper quibuſdam decimis quæſtio vertebatur. Ad petitionem prioris & conuentus prædictorum cõmiſſa fuit cauſa illa abbati S. Benedicti, & eius coniudicibus: ſed moniales ex grauamine ſufficienti ab eis ſedem Apoſt. appellarunt, & nuncium ſuum

ſuum ad appellationem proſequendam transmiſerunt: Iudices appellatione non obſtante tulerunt excommunicationis ſententiam in eaſdam: Papa appellationis cauſam commiſit Priori de Angles,& coniudicibus ſuis, nulla mentione habita de ipſa excommunicatione: coram quibus pars aduerſa propoſuit,ꝙ cum eſſent ex communicatæ,& in literis appellationis non fieret mentio de ſententia excōmunicationis lata contra ipſas,literæ non valebant, & quia iudices hanc exceptionem non admittebant, dictus Prior ſedē Apoſtolicam appellauit, & cauſam fecit committi Priori de Gernemoe, & coniudicibus ſuis,corā quibus ex parte monialium fuit excipiendo propoſitum, ꝙ ſententia excōmunicationis in eas lata fuit poſt appellationem legitimam, & cuilibet etiam excommunicato defenſionis auxilium in iudicio reſeruatur: quare iudices monialium exceptionē partis aduerſæ admittere non debebant,ſicut ipſi eam non admiſerunt,& ideo appellatio ꝓpter hoc interpoſita non valuit: Sed quia Prior de Gernemoe, & eius coniudices exceptionem huiuſmodi admittere denegabant, ipſæ moniales ſedem Apoſtolicam appellarunt. Vnde mandat Papa decano Lincoñ. quatenus ſi eſt ita, quicquid factum fuerit poſt appellationem ipſarum, in irritum reuocetur, & in cauſa ꝓcedatur iuxta mandatum directum ad Priorem de Gernemoe, & coniudices ſuos. Nota quòd excōmunicatus poteſt appellare, & appellationem proſequi.

ipſas ex vna parte, & Priorem & cōuentum de Burcellia ex altera, ſuper quibuſdam decimis, & rebus alijs, pro quibus cōueniebantur ab illis coram abbate ſan. Benedicti, & eius collegis, auctoritate Apoſtolica,quæſtio verteretur,& ipſæ ad nos ex ſufficienti [a] grauamine appellaſſent, ac nunciū ſuum ad appellationem miſerint proſequendam: præfati iudices poſtmodum tulerunt excommunicationis ſententiam in eaſdem. Noſtris ergo literis ſuper appellatione præfata, non facta mētione de excommunicatione per eundem nuncium ad Priorem de Angles, & ſuos coniudices impetratis: pars aduerſa ex eo ſe appellaſſe proponens, quòd ipſi iudices exceptionem excommunicationis prædictæ contra ipſas, ab eadem parte propoſitam, admittere denegarunt [b], ad priorem de Gernemoe, & ſuos coniudices noſtras ſuper hoc literas impetrauit: coram quibus ex parte ipſarū fuit excipiendo propoſitum, quòd cum poſt appellationem legitimam,dicta ſententia lata fuerit: & cuilibet excommunicato defenſionis auxilium competere dignoſcatur, memorati iudices exceptionem partis contrariæ (ſicut nec debebant) admittere noluerunt: ſed cum dictus Prior de Gernemoe, & cōiudices ſui talem exceptionem nō reciperent [c] earundem, ipſæ noſtram audientiam appellarunt. ¶Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita [d], reuocato in ſtatū debitum quicquid poſt huiuſmodi appellationē inueneris attentatum, in eodem negotio iuxtà prioris mandati noſtri ad præfatum Priorem de Gernemoe [e], & coniudices ſuos directi,tenorem, præuia ratione procedas.

¶Idem abbati ſancti Saluatoris Papienſ. & Vercelleñ. præpoſito.

¶*Per exceptionem excōmunicationis à proſecutione appellationis etiā originalis actor repelli non debet. hoc dicit, & eſt caſus ſingularis quatenus dicit de actore.*

CAP. XI.

SIgnificauit † nobis capitulum de Tornaceñ. † quòd cum P. in ſuum archipresbyterum elegiſſent, Mediolañ. archiepiſcopus præſentatam ſibi electionem renuens [f] confirmare, quendam Zepum clericū in archipresbyterum inſtituit eccleſiæ ſupradictæ:quare ipſis ad ſedem Apoſtolicā appellantibus, præpoſito ſancti Stephani cauſam ſuper his dicimur commiſiſſe, qui electionem ipſorum confirmans, & pronuncians ius eligēdi ad ipſum capitulū pertinere,partem aduerſam ab impetitione ipſorum abſoluit [g]: à qua ſententia partes ad ſedem Apo-

non: & ſi iſte inuenerit monachos legitime appellaſſe procedet: ſi minus legitime, condemnabit priorem & conuentū ad expenſas reſtituendas prioriſſæ, & remittet partes ad priorē de Angles, prout hic dicit: qa ea eſt forma appellationis q̄ interponitur à grauamine.ĵ.de appellatio.cum in eccleſiam.& c.vt debitus.& ille Prior de Angles poſtea cognoſcet de appellatione ſibi cōmiſſa interpoſita abbate Sancti Benedicti: & ſi Prior de Angles inueniet minus legitimè appellaſſe,remittet partes ad abbatem ſancti Benedicti: ſi autē appellatio fuerit legitima,procedet in negotio iuxta mādatum. infrà de appellationibus. interpoſita.

S *Ignificauit nobis.*] Diuiditur in duas partes. In prima ponit querelam appellantis. In ſecunda inſtruit iudicē à quo: ibi.*Mandamus*.Abbas.Siculus. CASVS. Canonici de Tornaco elegerunt in ſuū archypresbyterum P.clericum,& electionem ſuam pſentarūt archiepiſcopo Mediolaneñ. Ipſe verò eū renuit confirmare, N. clericū inſtituens in archipresbyterū eccleſiæ ſupradictæ, propter qđ clerici ad ſedē Apo.appellarunt,& cauſam appellationis fecerūt cōmitti præpoſito ſancti Stephani,qui electionē ipſorū confirmauit,ꝓnuncians ius eligendi pertinere ad capitulum de Tornaco, & abſoluens partem aduerſam ab impetitione ipſorū clericorum,à qua ſentētia partes ad ſedē Apoſtolicam appellauerūt: & cauſam obtinuerunt committi abbati ſancti Saluatoris Papiē. & ꝓpoſito vercelleñ. corā quibus ex parte archiepiſcopi & dicti N. clerici exceptio excōmunicationis fuit propoſita contra capitulum de Tornaco.iudices non conſiderantes ꝙ à proſecutione appellationis prætextu excommunicationis nō debeat quis excludi cum omnis defenſio legitima excōicato in iudicio reſeruetur, pronunciauerunt partem epiſcopi non eſſe cogendam ad reſpōdendum clericis ſupradictis: propter quod clerici ſedem Apoſtolicam appellarunt, & ſignificauerunt factum domino Papæ: vnde mandat eiſdem iudicibus,quatenus ſi eſt ita,procedant in cauſa,exceptione huiuſmodi non obſtante. Not.quòd excommunicatus poteſt appellare, & proſequi appellationem: & omnis legitima defenſio ſibi in iudicio reſeruatur.

† Vide petrum Duēnam regul. 270. incip. excōmunicatus non poteſt,&c.

† Cornaē.

† Cornatē.

¶*Glo.ſeq.reci.per q. ad quam dupliciter reſpondet.*

a ¶*Ex ſufficienti.*] ſic ſ.vt lit.non cōteſt.accedens.Sed dic de grauamine,ſcilicet expreſſo coram iudice,aliàs appellatio non admittitur niſi cauſa probabili allegata 1: quæ ſi eſſet probata, debeat legitima reputari.ĵ. de appellationibus. vt debitus.& cap.interpoſita.& cap.cum ſpeciali. & cap.cum cauſam. & cap. dilecto.

1 Adde In no.in c.fin. de no.ope. nun.& Bartol. in l. in minorib.ff. de his qui. vt indig.

b ¶*Denegarunt.*] & bene, vt ſequitur ĵ. in fin. quia licet excommunicatæ eſſent etiam ab initio, & ab alijs iudicibus, nihilominus poterant appellare ſi grauarentur, & literas impetrare.ſ.co.cum inter.& ĵ.eod.c.proxi.& vlti.vnde literæ ſuper hoc impetratæ valuerunt: vt ĵ.ſequitur.

c ¶*Reciperent.*] & malè fecerunt: quia debebant illam admittere: quia vt ſæpius dictum eſt, excommunicati à ſua defenſione repelli non debent: quod iſti facere nolebant: & ideo quicquid fecerunt poſt appellationem in priſtinum ſtatum reuocatur.

d ¶*Si eſt ita.*] ſcilicet, quòd prior de Gernemoe non receperat exceptionem prioriſſæ.

e ¶*Priorem de Gernemoe.*] quod fuit primum reſpectu iſtius mandati, ſed fuit tertium mandatum reſpectu primi directi ad abbatem ſancti.Benedicti.Et iſte Linconieñ.decanus poſtquā conſtiterit ſibi de appellatione prioriſſæ interpoſita corā priore de Gernemoe pro eo ꝙ exceptionem prioriſſæ non recipiebat, debet cognoſcere ſuper eo de quo prior de Gernemoe debuit ſcilicet an appellatio monachorum fuerit legitima vel

f ¶*Renuens confirmare.*] quod facere potuit, ſi non erat idoneus: & illos potuit priuare 2 iure eligendi. vnde ſi hoc fuit verum tenebat archiepiſcopi inſtitutio.ſ.de elect.nihil eſt.& c. quia pp.ad ipſum.n.pertinet examinare, & confirmare dictum electum,vel reprobare,vt ibi dicitur: aliàs iuſta fuit appellatio clericorum: quod patuit poſtea per ſententiam. Vel ideo hic eam noluit confirmare,quia dicebat archieps ad ipſum ſpectare ius eligendi archipresbyterum in plebe, & hoc apparet per ſententiam iudicis delegati, qui confirmauit electionem capituli,& pronunciauit ius eligendi ad ipſum capitulū pertinere.

2 ideſt priuatos nunciare: & tunc demū conſentiētem talem elegerunt. Ioan.And.

¶*Glo.ſeq.recitetur per q.ad quam tripliciter reſpondet.*

g ¶*Abſoluit.*] ſuper quo fuit hæc abſolutio,hic non dicitur, potuit

ſtolicam appellantes, cauſam ipſam vobis obtinuere committi. Sed à parte altera exceptione excõmunicationis oppoſita contra capitulum memoratum, vos minus prouidè attendentes, quòd prætextu excommunicationis oppoſitę à proſecutione appellationis, non debeat quis excludi [a]: cũ omnis legitima defenſio [b] excommunicato in iudicio reſeruetur: partẽ aduerſam non eſſe cogendam ad reſpondendum eiſdem perperam decreuiſtis, propter quod dictum capitulum noſtram audientiam appellauit: & infrà. ¶Mandamus, quatenus ſi eſt ita, exceptione huiuſmodi non obſtante, in eodem negotio procedatis [c].

1 An victor ꝓpter hoc ſolum appellet, ꝙ victus nõ eſt ſibi condemnatus in expẽſis ipſo victo appellante ſuper principali: & qđ etiã ſi victus nõ appel. vide in Spec. de appel. §. in quib. verſi. 34. & verſ. ſeq.

potuit eſſe ꝙ capitulum petebat à parte aduerſa expenſas, 1 vel forte petebat fructus perceptos ab illo inſtituto qui peti poterant, vel ꝙ vlterius non haberet vocem contradictionis in electione, & ſuper hoc appellauit capitulum quantum ad confirmationem electionis: quantum ad ius eligendi appellauit pars altera, & ſic ab eadem ſententia poteſt vtraque pars appellare. & ſic j. de teſta. Raynutius. & c. Raynaldus. quia ſunt in ſentẽtia plura capitula, aliàs non haberet locum duplex appellatio ab vtraque parte.

a ¶*Excludi.*] vt ſ. cap. proxi. & c. cum inter. & cap. vlti.

¶*Glo. ſeq. obijcit & ſoluit. quærit, alle. pro & contra, & vacillando ſoluit.*

b ¶*Defenſio.*] Ex hac litera videtur ꝙ iſti de capitulo erãt rei ex eo, ꝙ dicit, legitima defenſio: ſed apparet ipſo facto, ꝙ erant actores: quia petebant electionem ſuam confirmari, & ius eligendi ad ſe ſpectare dicebant: in iſtis duabus obtinuerunt, in tertia petitione ſuccubuerunt, ſuper qua appellauerunt; & ex eo etiam ꝙ dicit, partem aduerſam non eſſe cogendam ad reſpondendum illis de capitulo, & ſic erant actores, ſed actor excommunicatus non admittitur ad agendum. j. cap. proxi. 2 Qualiter ergo iſti admittuntur? Et ſic eſt arg. ꝙ excommunicatus admittitur ad agendum. Dicas ergo ꝙ in eo ꝙ condemnati fuerunt, quaſi rei intelliguntur. ne ergo ſuum ius amittãt per iniquam ſententiam, admittuntur ad defenſionem iuris, quod amiſerant per ſententiam: & ſic quicquid faciunt, totũ eſt ad ſui defenſionem: & ideo admittuntur non obſtante exceptione excommunicationis: quia prætextu excommunicationis non eſt aliquis condemnandus iniuſtè, aut etiam abſoluendus. Per talem enim ſentẽtiam iniquam amitterent iſti ius ſuum, ſi non admitterentur contra ſententiam, & ſic transiret in rem iudicatam, quia ex eadem ratione non poſſent appellare: ſed quilibet condemnatus poteſt appellare: vt ſ. eod. cum inter. & proſequi appellationem ſuam. j. eo. c. vlti. Secus videtur ſi eſſet lata pro eo ſententia, quia tunc non videtur valere ſententia, ſi eſt excommunicatus actor. ſed cauſa propterea nõ periret: quia eo abſoluto agere poſſet. ſic ergo iſti ſunt audiendi. Quid facient iudices ſi inuenerint ſententiam iniquam? Debent eam caſſare. Sed nunquid condemnabunt alteram partem ipſi excommunicato? 3 Videtur ꝙ ſic: quia hoc ad officium eius qui cognoſcit de appellatione pertinet. & ſic fertur ſententia pro actore excõmunicato ex certa ſcientia. Sed contra. j. eo. c. prox. in fin. Forte poſſet dici, ꝙ condemnatio differtur in tempus abſolutionis: ex quo iam releuatum eſt grauamen. In caſu illius capituli credo ꝙ capitulum fuit excommunicatum poſt appellationem pro alia cauſa, & ab alijs iudicibus, & ſic minus contineret dubitationis. Sed non eſt verum ꝙ feratur ſentẽtia pro excommunicato: quia non conſtat illum excommunicatum eſſe: imo repellitur excipiens, nec auditur volens probare excommunicationem, & ſic poteſt iudex ferre ſententiam pro tali: ſed ſi poſt ſententiam latam vellet probare ꝙ actor erat excommunicatus, audiretur forte: quia exceptio excommunicationis in qualibet parte litis admittitur: vt j. c. proxi. Sed ſententia quæ præceſſit, non minus robur obtinet firmitatis, & executio ſola impeditur ſi poſt rem iudicatam excommunicatio probetur, vt in decre. Innoc. iij. quæ ſic incipit, Pia conſideratione. in fine [lib. 6.]

2 Facit ad hoc l. in dubitati. cum not. C. de adulter.

3 Hoſt. declarat hãc q. formando ipſam ĩ illo qui petit ab alio x. & iuſte reus abſoluitur, & in iuſte actor appellat, poſtea excõicatur ipſe actor: an poſſit non obſtãte excõicatione ꝓſequi appellationẽ & nũquid iudex appellationis retractet ſententiã, & an reũ condemnet. Io. Andr.

¶*Glo. ſeq. recitetur per contrarium.*

c ¶*Procedatis.*] Hic remittitur cauſa ad eos, à quibus fuit appellatum: ſed hoc voluit appellans: aliàs non remitteretur. j. de appel. accepta. & c. interpoſita. §. 2.

E*Xceptionem.*] Diuiditur, nam prima pars ponit dictum, qđ dicit ſpeciale, & exprimit cauſam. Secunda: ibi, *Qui ſi*, puniri iubet reũ doloſum. Tertia: ibi, *Excommunicatus.* præcipit ſine ope exceptionis publicum excõicatum repelli. Abb.

Casus. Exceptio excommunicationis inter dilatorias numeratur: tamen ſi reus illam ſcienter omittat, nihilominus eã in qualibet parte litis opponere poteſt: quod eſt ſpeciale in hac exceptione, cũ aliæ dilatoriæ ante litis ingreſſum ſint proponendæ: & hoc ſtatutum eſt ne aliquis in periculum animæ ſuæ excõmunicato cõmunicare cogatur: ſed ſi eã omiſerit vt actor fatigetur laboribus & expenſis, condemnandus eſt in expenſis actori. In fine dicit ꝙ ſi aliquis eſt publice excommunicatus, Iudex ex officio ſuo ab agendo illum repellat, quamuis huiuſmodi exceptio non opponatur. Not. ꝙ exceptio excommunicationis quamuis dilatoria ſit, quandoq; poteſt opponi, Item excõmunicatus publice nõ eſt audiẽdus, licet à reo de hoc ibi nihil opponatur, quia officio iudicis eſt repellendus.

¶*Glo. ſeq. diſtinguit exceptiones dilatorias, peremptorias, &c.*

¶Idem.

¶*Reus in qualibet parte litis excommunicationem contra actorem obijciens auditur: & ſi malitiosè diſtulerit, in expenſis condemnatur: & dato quòd non excipiat, ipſe iudex publicè excõicatum repellet.*

## CAP. XII.

EXceptionem † excommunicationis in dilatorijs [d] proponendis reus ſciẽter omittens, in qualibet parte litis opponere, minimè prohibetur: qđ eſt in hac exceptione ſpecialiter obſeruandũ: ne † quiſquam in periculum animæ ſuę excommunicato communicare cogatur. ¶Qui ſi eam [e] omiſerit, vt actor laboribus, & ſumptibus fatigetur, in expenſis eſt legitimis condemnandus [f]. ¶Excommunicatus † autem

† Vide Bellamerã deciſion. 226. & Gomezium in cõpẽdio vtriuſq; ſignaturæ.

† Aliàs, ne quis.

† De materia vitãdorum excõmunicatorũ vide latè per Felinum in ca. Rodulfus. de reſcrip. & per Sotum. lib. 4. ſentẽt. diſt. 22. q. 1. art. 4.

d ¶*In dilatorijs.*] Ad intelligẽtiam huius nota, ꝙ exceptionum, alia eſt dilatoria, alia peremptoria. Item dilatoriarum exceptionũ alia eſt declinatoria iudicij: alia eſt dilatoria ſolutionis: Declinatoria iudicij triplex eſt, ſiue proponatur contra iudicem, ſiue contra reſcriptum, ſiue contra impetrãtem, inter quas primo loco proponenda eſt recuſatio iudicis, ar. ſ. de proba. quoniam contra falſam. vbi de hoc. Et qui illam omittit tranſeundo ad alias, ad illam poſtea non videtur poſſe reuerti; quia litigando coram ipſo ſuper alijs, perſonam iudicis approbare videtur. Item aliæ dilatoriæ ante ingreſſum litis debent proponi. j. de re iud. inter monaſterium. & C. de excep. l. vlti. & j. de appel. cum cauſam. & C. de procur. vt demum. ad hoc etiam facit C. de iud. ſancimus. in fin. vnde poſt lit. cont. aut etiam poſt terminum ſtatutum ad dilatorias proponendas proponi non poſſunt. ſ. eod. paſtoralis. niſi de nouo orta fuerit: vt ibi dicitur. & ſ. de offi. deleg. inſinuante. Dilatoria ſolutionis ante litẽ conteſt. proponi debet, ſed probanda eſt poſtquam actor fundauerit intentionem ſuam. C. de proba. exceptionem. & 3. q. 6. c. ſi quis epiſcoporum. §. exceptionem. & quandoq; poteſt proponi etiam in cauſa appellationis. ſ. de fi. inſtru. cum Ioannes. C. de excep. ſi quidem. Exceptio verò peremptoria proponi poteſt quandocunque ante ſententiam, ſiue etiam antequam ſit in cauſa concluſum, & poteſt etiam proponi ante lit. cõteſt. vt hic. & C. de excep. exceptionem. & j. de præſcri. auditis. & ſ. de teſt. c. de teſtibus. in fi. & poſt ſententiam in cauſa appellationis. C. ſen. reſcin. non poſ. l. 2. Et eſt alia dilatoria, quæ partim accedit ad naturam veræ dilatoriæ, & partim ad naturam peremptoriæ, ſicut eſt exceptio excommunicationis: quia proponi poteſt quandocunque, & ante litem conteſt. & poſt ſententiam, & etiam ſi non appellaretur: quia quandoq; facit retro iudicium nullum: vt hic. & j. de re iudic. ad probandum. Et verè dilatoria eſt, quia ea probata iudicium, ſiue proceſſus eſt nullus, ſed actio remanet ſalua, vt in prædi. decre. ad probandum. quandoque tamen non facit iudicium nullum, vt in decre. pia. vt dicitur in not. etiam ſi. Et eſt ſpeciale in hac exceptione propter periculum animæ: vt hic dicit. Item quodammodo ſimilis eſt huic exceptio falſi procuratoris: quia & illa poteſt proponi quandocunque etiam poſt ſententiam. ſ. de proc. in noſtra. & C. eo. tit. licet.

¶*Glo. ſeq. notat ſpeciale, &c.*

e ¶*Qui ſi eam omiſerit.*] Not. quoddã ſpeciale in hac exceptione, quod in alijs non ſeruatur: quia ſi ex certa ſcientia illã omittat, nihilominus poteſt eã opponere qñcunq; poſtea, ſed in alijs nõ eſt ita. ſ. de of. dele. inſinuante. & j. de re iud. inter. & 3. q. 5. ꝙ ſuſpecti. puniunt tñ in expenſis litis propter dolum ſuum. Item eſt hic arg. manifeſte, ꝙ nemo iuri publico poteſt derogare, ſeu renunciare. ſ. de fo. comp. ſi diligenti. vbi de hoc. & ſ. de fer. c. vlti. & arg. j. de ſent. excom. c. contingit.

f ¶*Condemnandus.*] etiam ſi excõmunicatio probata fuerit, & pro-

& proceſſus habitus, non valebit. & hoc innuit litera iſta, vt actor laboribus & ſumptibus fatigetur: aliàs quare puniretur in expenſis reus ſi proceſſus teneret? Sed per decr. noua.j̃.eo. pia.conſideratione.ſi inſtantia iudicij durante excommunicationis exceptio proponatur vt probetur,proceſſus habitus valebit, ſed in ſequentibus actor non auditur donec fuerit abſolutus & per hoc obuiatur malitijs eorum qui ſcienter omittũt excommunicationis exceptionẽ ab initio doloſe, & ſic bona fuit ꝓuiſio illius decre.pia. Et idem intelligo etiam ſi per malitiam non omittatur: ſecus credo de illa exceptione, quæ proponitur contra iudicem publice excommunicatũ, in quem nulla cadit iuriſdictio. Vnde dum ſic eſt excommunicatus, non tenet proceſſus illius.j̃. de re iud.ad probandum. De hoc notaui in decr. pia.in glo. quæ incipit,ſed mirum. [lib. 6.]

† De intellectu huius decretalis vide Antonii de Butrio in c. i. de re iudi.

publicè[a], & ſi huiuſmodi exceptio non opponitur, nihilominus eſt officio iudicis[b] repellendus.

¶Idem.

¶*Non competit exceptio rei iudicatæ reo abſoluto, quia non poſſidebat.*

CAP. XIII.

ADuerſario † tuo per iudicem abſoluto, quoniam tempore[c] motæ litis rem petitam ab ipſo ſine dolo[d] deſierat poſſidere: ſi eã modo poſſideat, tibi petenti denuò, rei iudicatæ exceptio non obſiſtit.

¶Idem.

¶*Valet reſcriptum impetratum ab excommunicato ſuper proſecutione appellationis, licet de excommunicatione non fecerit mentionem.*

¶*Gloſſ.ſeq. cum verſi. præced. qui ſi eam.arg.alleg.duo iura. Secundo alleg.ſimile circa quod tractat duo, ſcilicet quid ſi excommunicatio ſit occulta, & quæ dicatur publica.*

a ¶*Publice.*] Not.etiam iſtud ꝙ in hoc eſt arg. ꝙ nulli liceat ignorare quod publice factum eſt.16.diſt.quod dicitis. & ſ.de poſt.præla. ad hæc. 1 Et ideo non prodeit alicui ſi dixerit ſe ignoraſſe: vt in proxi.c. ſimile de iudice excommunicato publice.j̃.de re iud.ad probandum. Vnde collige ſi occulte quis excommunicetur,quod poſtea non reuocaretur ſententia ſiue proceſſus.op.ar.de cle.excom.mi.Apoſtolicæ.vbi de hoc: quia de occultis non cogitur diuinare.j̃. vt eccle.bene.vt noſtrum. & ff.ad l.Aquil.ſi putator.& ff.man.ſi fideiuſſor.§. ſi cum debitor. quia nec tenemur ad eius obſeruationem niſi poſt publicationem.ſ.de conſti.cognoſcentes. vbi dicitur rem quæ culpa caret.& 82.diſt.propoſuiſti.Et dico eam publice latam ſi iudex tulerit ſententiam illam in loco vbi publice iudicare conſueuit præſentibus officialibus ſuis & partibus,vel altera abſente per contumaciam. C. quomodo & quando iu. ſi vt proponis.2.& l.1.aliàs ſi occultè non obeſſet: quantum ad hoc multa argu.poſſunt induci contra ea, quæ occultè fiunt.19.diſtin. Anaſtaſius.& ſ.de offi.deleg.conſuluit.ff.de ritu nup.palam. & de officio præfect. prætor. Barbarius.

1 Vide l. nec ſupina & in l. regula. ff. de iuris & facti ignor.

¶*Glo. ſeq.dat tria ſimilia, & reddit rationem textus.*

b ¶*Officio iudicis.*] ſic prælatus ex officio ſuo examinare debet electum ſibi præſentatum.ſ.de elect.nihil eſt.& c.cum nobis olim.& c.venerabilem.& prætor quos prohibet in totum prohibet, etiam ſi pars non opponat.ff.de poſtu. quos prohibet.& ff.de procuratoribus.filiusfamilias.§.veterani. Sic etiam iudex admittit compenſationem, licet pars hoc non petat.ff. de petitione hæredit.l.vlti.& ff.de iniurijs. apud Labeonẽ.§.ſi quis. aliàs ius publicum offenderetur: quod eſſe non debet.ſ. de for.compe.ſi diligenti. C.de procuratoribus.militem.& C. locati. milites. iudex enim qui ſcit actorem excõmunicatum, non debet ei participare: & ſic tam pro ſe, quàm pro alijs illum repellat ex officio ſuo: ſic & quædam poſſunt obijci poſt ſententiam.C.de iuris & facti ignorantia.l.1.& ff. ad Macedonianum. cum tamen.

A*Duerſario.*] Casus. Aliquis conuenit aduerſarium ſuum ſuper aliqua re,quam poſſidebat tempore litis cont. ſed quia poſtea ſine dolo deſijt rem illam poſſidere, fuit abſolutus: poſtea eandem rem cœpit poſſidere: actor petit eandem rem,quæritur an res iudicata ei obſtet? Et reſpondet Papa,ꝙ non obſtat exceptio rei iudicatæ.No.ꝙ ad hoc vt aliquis condemnetur,neceſſe eſt vt poſſideat tempore litis conteſt. & tempore quo ſentẽtia fertur. Item ſi aliquis poſſideat tempore litis conteſt.& poſtea ſine dolo deſijt poſſidere, abſolui debet.

c ¶*Tempore motæ litis.*] Not.ꝙ ad hoc vt ſequatur condemnatio, reus debet poſſidere tempore litis conteſt. & quòd poſſideat cum res iudicatur. ſed ſi tempore litis conteſt.poſſideat, cum res iudicatur ſine dolo malo amiſit poſſeſſionem, abſoluitur.ff.de rei vend.ſin autem.§.1. Vel ſufficit poſſidere cum res iudicatur, vt ibi dicitur.

¶*Glo.ſequens.quærit.alleg.pro & contra, & dupliciter ſoluit. In fine ponit quatuor quæ requiruntur vt obſtet exceptio rei iudicatæ.*

CAP. XIIII.

VEnerabilem † fratrẽ noſtrum archiepiſcopum Narboñ. qui à iudicibus ex ſufficienti[e] grauamine ad apoſtolicam ſedem appellans,ad vos ſuper appellatione ſua,noſtras literas reportauit: & ſi ex cauſis alijs tempore impetrati reſcripti[f], vinculo fuerit excommunicationis adſtrictus, de quibus ibi mentio non habetur,ad proſequendam per eaſdem literas appellationẽ prædictam, decernimus admittendum. ¶Quia nihil excommunicato appellare ꝓdeſſet, ſi non poſſet appellationem ſuam proſequi, & ſuper ea literas impetrare.

† De materia huius decretalis, vide Phil. in ca. olim ſupra de reſcrip.

d ¶*Sine dolo.*] Sed qs probabit ꝙ ſine dolo? Lex dicit, ꝙ idem qui deſijt poſſidere.ff.de except. rei iudica. ſi rem meam.l.ſi à te.1.reſponſo. de qua lege ſumpta eſt hæc decre.Sed contra videtur ꝙ aduerſarius: Nam qui dolum allegat, dolum probare debet.ff.de ꝓb.quotiens.§.qui dolo. Qualiter reſpondebis legi prædictæ quæ dicit ꝙ ipſe debeat ꝓbare? Reſponde ꝙ hoc ipſo ꝙ contrarium non probatur, ſatis probat ipſe ꝙ ſine dolo deſijt poſſidere. C. qui mili.nõ poſſ. ſuper ſeruis. libr.12. & C. de teſt.omnium. ſic probatur benemeritus eo ipſo ꝙ non probatur demeritus.ff.de leg. 2.l.cum pater.§.rogo. Ideo dicit ſine dolo: quia ſi dolo deſijt poſſidere, condemnabitur tanquam poſſideret: quia doloſus pro poſſeſſore habetur.ff.de reg.iur. qui dolo. & l.parem.& ff. de rei vendica.quod ſi dolo.& l.ſinautem.§. ſed & is.ff.de peti. hære.nec vllam.§.is autem.& l.etiam.§.item ſi quis. & l. ſed & ſi lege.§.ſin autem.& §.perinde. Vel dic ꝙ eo ipſo ꝙ tempore lit.conteſtate poſſidebat,ſi poſtea dicit ſe non poſſidere ad hoc vt abſoluatur, præſumitur contra ipſum ꝙ dolo deſijt poſſidere: & ideo tenetur probare ꝙ ſine dolo deſijt poſſidere ad hoc vt abſoluatur, vt dicit l.prædicta, ſi rem meam.aliàs condemnaretur tamquam poſſideret. Item ſi quis non poſſideat, & offerat 2 ſe liti actore ignorante, condemnabitur ac ſi poſſideret.ff.de rei vendi.ſin autem.in prin.& l is qui ſe liti. Sed ſi actor ſciret illum non poſſidere,ſecus eſſet: vt l.is qui ſe. Itẽ ſi agat ad exhibendum ſi abſoluatur reus, quia nõ poſſidebat, & interim incipiat poſſidere: non obſtat exceptio rei iudicatæ.ff.de excep.rei iudi. ſi quis ad exhibendum. ad hoc vt exceptio rei iudicatæ obſtet, oportet ad minus ꝙ tria concurrant, ſcilicet quòd idem ſit corpus, ſiue eadem quantitas, idem ius ſiue cauſa petendi,& eadem conditio perſonarum.ff.de excep. rei iud.cum quæritur.& l.ſequenti. & l.cum de hoc. Item ꝙ ille qui abſoluitur,poſſideat rem tempore ſententiæ,vt hic dicit.& ff.de exceptio. rei iudic. ſi rem meam. & ff.de rei vendic. ſin autem.§.1. Bernar.

2 Non citatus, ſed ſi citatus nõ interrogatus: vt in Spe. de interro. §. 2. verſ. pone ergo.Ioan. And.

V*Enerabilem.*] Primò ponit dictum. Secundò ſubiungit ipſius cauſam: ibi, *Quia nihil.* Abbas Siculus.

Casus. Archiepiſcopus Narbonẽ. appellauit à iudicibus propter grauamen ſibi illatum: & ſuper appellatione ſuas literas impetrauit: coram iudicibus appellationis obijciebatur literas non valere, pro eo quod tempore impetrati reſcripti erat ex cauſis alijs excommunicatus: iudices conſuluerũt Papam, & ipſe reſpondet, quòd licet ex alijs cauſis tempore impetrati reſcripti excõmunicationis vinculo teneretur, de quibus in literis ſuis mentio non haberetur,nihilominus ad proſequẽdam appellationem ſuam debet admitti, quia nihil prodeſſet excommunicato appellare, ſi non poſſet appellationem ſuam proſequi,& literas impetrare.No.ꝙ excõmunicatus poteſt appellare, & proſequi appellationem, & literas impetrare.

e ¶*Ex ſufficienti.*] ſic ſ.eo. dilectæ. Et intellige ꝙ expreſſit cauſam grauaminis coram iudice,à quo appellauit, vt ibi dixi: aliàs non admittitur appellatio.j̃.de appell.vt debitus.

f ¶*Tempore impetrati reſcripti.*] Not.quòd ſ.ſæpius dictum eſt,ꝙ reus excommunicatus ſiue à iudice ſuo, ſiue ab alijs tempore impetrati reſcripti non prohibetur proſequi appellationem,& appellare.3.q.9.reuera.& j̃.de ſent.excom. per tuas. & ſ.eo.cum inter.& c.dilecti.& c.ſignificauerunt. Et literas impetrare, & omnia facere quæ pertinent ad ſuam defenſionem, vt hic omnia patent per iura prædicta, licet non faciat mentionem de ſua excommunicatione, & ſuper ipſa appellatione poteſt literas impetrare, vt dicit in fin.

## DE PRAESCRIPTIONIBVS.

¶*Supra viſum eſt de exceptionibus in genere, ſed quia frequenter obijcitur præſcriptionis exceptio, & plerunque dubitatur an & quando competat, merito poſt præcedentem ſequitur iſta. Abb. Siculus.*

*De hac materia tractatur 16.q.3. & 4. & 3.q.2.in prin.quæſt.*

# TITVLVS XXVI.

## De præſcriptionibus.

¶Ex concilio Africano †.

¶*Epiſcopus contra epiſcopum locum per ſe conuerſum ad fidem pręſcribit triennio: ſed cum vacat eccleſia, vel eſt in ſchiſmate, non pręſcribitur contra ipſam.*

† capit. 86.

P*Lacuit.*] Diuidit. Nã primò ponit dictũ. Secundò determinat: ibi, *Si tamen*. caſum determinatum exponens: ibi, *Si autem*. alium addens: ibi, *Item ſi*. Abbas Siculus.

† Cap. 1.e. tit.in 1. cõpilatio.

Et de huius textus intelligentia vide Antoniũ Auguſtinũ in notis antiquæ cõpilationis loco ꝓxime citato.

† ſuis.

CASVS. Epiſcopi ſiue prælati negligebant parochianos ſuos reuocare ad catholicam vnitatem: vnde ſtatuit cõciliũ iſtud, vt ſi aliquis aliquem locum ad catholicam vnitatem cõuerterit, ſi per trienniũ tenuerit locum illum, nemine ipſum repetente, de cætero non repetatur ab eo: & hoc verum eſt ſi per ipſum triennium fuit epiſcopus, qui poſſit illum repetere, & tacuit: Si vero nullus fuerit epiſcopus, non præiudicetur eccleſiæ: ſed cum eccleſia epiſcopũ habuerit, liceat ex ea die infra trieniũ locũ ipſum repetere. Item ſi epiſcopus per trienium illud catholicus non fuerit, non currat tunc pręſcriptio. Sed ſi ad catholicam vnitatem conuerſus fuerit, ex eo die quo conuerſus fuerit, per triennium habeat poteſtatem repetendi locum illum, qui pertinebat ad eccleſiam ſuam. Nota quòd vacante eccleſia non currit præſcriptio. Item non currit præſcriptio eo tempore, quo epiſcopus catholicus non eſt: tunc enim comparatur vacanti eccleſiæ.

### CAP. I.

PLacuit †, vt ſi quiſquã aliquẽ locum ad catholicã vnitatem conuertit, ſi eũ per triennium nemine repetente tenuerit, vlterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipſum triennium [a] fuerit † epiſcopus, qui poſſet repetere, & tacuit. Si autem non fuerit [b], non præiudicetur matrici eccleſiæ: ſed liceat, cum locus acceperit epiſcopum, ex ipſo die infrà triennium repetere. ¶Item ſi fuerit epiſcopus ad catholicam fidem ex Donati † parte conuerſus, non ei præiudicet præfinitũ tempus: ſed ex quo die conuerſus eſt, habeat per triennium poteſtatẽ repetẽdi locum, qui ad ipſam cathedram pertinebat.

† Vide B. Auguſtinũ lib. de hæreſib. c. 69. tom. 6. & Luzemburgum in catalogo hæreticorum verbo: Donatiſtæ.

¶*Glo. ſeq. ſignat ſucceſſiue duo contraria, & ſoluit.*

a ¶*Per ipſum triennium.*] Signatur contra. 16.q.3.placuit, vt quicunque vbi dicitur, quòd qui poſt ſex menſes 1 negligit plebes conuertere ad catholicam vnitatẽ: qui poſtea potuerit eas conuertere, habeat ipſas. Solu. illud c. & iſtud ſunt eiuſdẽ concilij, & illud debet intelligi per ſuppletionẽ iſtius, & econuerſo, ſcilicet vt vicini epiſcopi admoneant epiſcopum, vt plebem ſuam cõuertat ad fidem catholicam: & ſi negligens fuerit per ſex menſes à tempore admonitionis computandos, qui potuerit eam poſtea conuertere, habeat eam, computato iſto triennio poſt illos ſex menſes, & ſic habet ſex menſes primo, & poſtea triennium, & ſic nullum contrarium. Et ita habes hic præſcriptionem trium annorum, & ſex menſium contra eccleſiam, quod eſt contra illud. j. cod. de quarta. & 16. quæſt. 3. cap. placuit. §. quas actiones. Sed hoc introductum fuit fauore fidei catholicæ.

1 Vnde dicebat Inn. & Hoſt. ꝙ ibi ponitur tẽpus poſt quod licet populũ lapſum acquirere, & lucrari: hic vero ponit tps poſt qđ eps populi lapſi nõ poteſt illũ repetere. Io. And.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

b ¶*Si autem non fuerit.*] Et ita vacante eccleſia non currit ei præſcriptio. Item ſi epiſcopus fuerit hæreticus, non currit eccleſiæ præſcriptio: vt in §. ſeq. quia tunc eccleſia quaſi vacare intelligitur. Sed videtur quòd debeat currere, quia eccleſia vacante ipſius œconomus poteſt conuenire & conueniri: vt arg. 12.q.2. vulteranæ. & cap. vobis 2. ergo videtur quòd currit præſcriptio. Sed non eſt verum quòd œconomus poſſit agere, vel conueniri vacante eccleſia, quia tunc caret legitimo defenſore. infra ne ſed. va. per totum. & ideo non currit, imo dormit interim præſcriptio.

2 Hęc cap. nõ loquuntur in œconomo: ſed in coadiutore q plenam habet adminiſt. ĩ temporalibus ſecundum Goff. Ioan. And.

N*ihil prodeſt.*] Hoc c. legitur varijs modis in glo. & extra. ſecundum Ioannem Andr. ſummatur duobus modis ſecundum primas duas lect. quæ eliciuntur ex gloſſ. fin. Et iſtæ duæ lecturæ ſunt veræ in ſe, & procedunt ſine ſcrupulo. De alijs vero poſſet dubitari. Diuiditur. Nam primò repetit quod ſcripſerat olim. Secundò proteſtatur: ibi, *Sed illud*. Abbas Siculus.

¶Ex regiſtro † Gregorij Italiæ † patriciæ.

† Lib. 2. ca. 96. epiſtol. 57. regiſtri B. Gregor.

† Italicæ.

¶*Duobus modis ſummatur. Primò ſic: Taciturnitas pręlati non nocet eccleſię donec ſit pręſcriptum. Secundò ſic: In rebus inuaſis non currit pręſcriptio. Ioan. And.*

CASVS. Quædam domina Patricia occupauerat partem patrimonij beati Petri, Papa Gregorius ſcripſit ei quòd ipſa dimitteret patrimonium illud, & ipſa ei reſcripſit, quòd ipſa parata erat facere rationem: & Papa ſecundo mandauit eidẽ, quòd nihil cum ſcandalo, nihil cum ſtrepitu iudicij volebat de cauſis pauperum diffinire. vltimo cum ipſa non dimitteret bona pauperum, reducit eidem dominæ ad memoriã qualiter olim ſcripſerat ſibi, dicens quòd taciturnitas & patientia ſua, nõ faciet præiudicium ſucceſſoribus ſuis in rebus pauperum. Nota arg. nihil cum ſcandalo faciendum. Item bona eccleſiarum pauperum ſunt. Item in re inuaſa non currit præſcriptio.

### CAP. II.

NIhil † prodeſt: & infrà. ¶Nihil cum ſcandalo [c], nihil cum forali ſtrepitu, vobiſcũ nos velle de cauſis pauperum [d] diffinire, vobis ſcripſiſſe meminimus [e]. ¶Sed illud vos ſcire credimus, taciturnitatem atque patientiam noſtram, futuris [f] poſt me pontificibus, in rebus pauperum, præiudicium non facturam.

† Cap. 3.e. tit. in 1. cõpilatione.

Et quatenus nihil cũ ſcandalo faciendum dicit præter Felinũ hic, vide B. Tho. 2.2.q.45.

¶Gregorius.

¶*Per quietam, & ſynceram poſſeſſionem triginta annorum pręſcribit eccleſia rem priuati. hoc dicit. prout loquitur in pręſcriptione eccleſię actiuè: & iſte intellectus tenendus eſt.*

¶*Glo. ſeq. arg. propter ſcandalum inducit tria ſimilia, ſignat contrarium.*

c ¶*Nihil cum ſcandalo.*] argu. quòd propter ſcandalũ deſiſtendum eſt à iure ſuo. s. de temp. ordi. ad aures. vbi de hoc. & 10.q.3. cauendum. & 11.q.3. nolite. Et ſic dominus cum ſciret non debere ſe ſoluere tributũ, tamen propter ſcandalum ſoluit: & Apoſtolus ne aliquem ſcandalizaret, proprijs manibus victum ſibi quærebat. 28. q. 1. iam nunc. verſus finem. & propter ſcandalum conſuetudo loci ſeruanda eſt, vt fecit mater Auguſtini. 12. diſt. illa. in fin. argu. j. de reg. iur. qui ſcandalizauerit.

d ¶*De cauſis pauperum.*] & ſic bona eccleſiæ pauperũ ſunt. 16.q.1. quoniam quicquid. & 23.q.7. quod autem. & q.8. cõuenior. circa prin. & ideo pauperum eſſe dicuntur, quia tempore neceſſitatis omnia ſunt communicanda 3. 47. diſt. ſicut hi. & 12.q.1.c.2. & victu & veſtitu his contenti ſimus. 10. q.2. epiſcopus & 12.q.2. aurum.

3 Nec ſunt appropriãda, de præben. cap. 2. Ioan. And.

e ¶*Vobis ſcripſiſſe meminimus.*] Et 4 ideo forte creditis ꝙ res pauperum retinere poſſitis, quaſi vobis videamur feciſſe pactum de non petendo, quod falſum eſt, vt ſequitur.

4 Hæc gloſſula nõ eſt Bernardi, nec habet in vetuſtis codicibus.

¶*Glo. ſequens arg. inducens rationem, & ſimile, alleg. duo contraria, & dupliciter ſol.*

f ¶*Futuris.*] argu. quòd negligentia vel taciturnitas prælati non præiudicat ſucceſſori: quia delictum perſonæ, & c. s. tit. proxi. cum venerabilis. & 16.q.6. ſi epiſcopum. ſic & tempore prælati malè alienantis non currit præſcriptio. 16.q.3. ſi ſacerdotes. & prælatus conditionem eccleſiæ deteriorem facere nõ poteſt. j. de dona. fraternitatem. arg. cõtra. s. eo. c. proxi. & j. eo. auditis. in fi. Sol. negligentia pręlati, ſiue taciturnitas bene pręiudicat eccleſiæ: quoniam propter taciturnitatem currit præſcriptio: vt j. quali per totum. & s. eo. c. proxi. & ideo hoc intellige quantum ad centenariam præſcriptionem, quæ ſola currit eccleſię Romanę. 17.q.4. nemo. & j. eo. cum nobis. quia non potuit præſcribere tempore ſuó per centum annos. & in Auth. vt Romana eccleſia gaudeat, &c. §. 1. coll. 2. Vel poteſt intelligi de re inuaſa, quam iſta Patricia inuaſerat violenter: in qua non currit præſcriptio. 16. q. 3. licet in regulis. & 93. diſt. illud. & hæc proteſtatio fuit quaſi quædam interruptio, quam fecit princeps principi 5. Sed hoc nõ facit illa, quam habes 16.q.3. placuit. §. poteſt. ver. is autem cuius. & C. de ann. except.

5 Vnde dicebat Inn. quòd vnus prĩceps cõtra aliũ ꝑ tales proteſta. interrũpit ꝑſcrit. cũ non ſit alius corã quo cõuenia͠t. arg. l. quã j. alle. gl. & facit quod not. j. c. proxi. Ioan. And.

CAP. III.

SAnctorum † patrum ſanctiones [a] ſtatuentes confirmauerunt, & nos irrefragabiliter confirmamus, vt omnes poſſeſſiones ad ſingulas prouincias noſtrorum fratrũ pertinentes, à quibus per triginta annos poſſeſſę ſunt quietè, [b] & ſyncerè [c] abſq; ſynodali [d] ꝓclamatione, perpetuo teneãtur.

¶Alexander iij. Salernitano † Archiepiſcopo.

*¶Quarta decimarum, & funeralium pręſcribitur contra epiſcopum, ſi quadraginta annorum ſpatio non ſoluatur: & cathedralis eccleſia interim non vacauit.*

CAP. IIII.

DE † quarta decimæ, & oblationis defunctorũ, clericus ab impetitione epiſcopi quadragenaria [e] præſcriptione temporis ſe poſſe tueri [f] videtur. Niſi fortè interim paſtoralis ſedes caruiſſet [g] paſtore, qui iura eccleſiæ ſuæ exigere debuiſſet. Nam Romana eccleſia tricennalem præſcriptionem contra eccleſiam nõ admittit.

¶Idem.

*¶Poſſeſſor malæ fidei nõ pręſcribit.*

CAP V.

VIgilanti † ſtudio cauendum eſt, ne malæ fidei poſſeſſores [h] ſimus in prædijs alienis, quoniam nulla antiqua dierum poſſeſſio iuuat aliquem malæ fidei poſſeſſorem, niſi reſipuerit, poſtquam ſe nouerit [i] aliena poſſidere: cum bonæ fidei poſſeſſor dici non poſſit. Epheſinus [k] enim legiſlator, ſolum propter vitandam miſerorum ſegnitiem [l], & longi temporis errorem, & confuſionem, primus tricennali, vel quadragenali præſcriptioni vigorẽ legis impoſuit. † Nobis autem tam in rebus

---

except. vt perfectius. ſ. de offi. ord. paſtoralis. in fin.

SAnctorum.] Hoc c. prout loquitur in præſcriptione eccleſiæ paſſiuè hoc dicit: Eccleſia contra eccleſiam præſcribit ſpacio xxx. anno. & hodie non procedit per c. j. proximum.

CASVS. Olim habebat locũ præſcriptio xxx. ann. in rebus eccleſiæ: hodie nõ: vnde tenet quod hic dicitur. Vel ſic pone caſum ad hoc vt teneat iſta decr. Rector cuiuſdam eccleſiæ poſſedit per xxx. an. quiete quaſdam poſſeſſiones cuiuſdam militis, quæritur ſi præſcripſiſſet? Reſpondetur quòd ſic, vt ſequitur in litera: & ſic non tollitur c. iſtud per c. ſequens. nam ibi loquitur quando vna eccleſia præſcribit contra aliam, hic quando eccleſia præſcribit cõtra priuatum. Et iſte caſus probatur per §. poteſt. 16. quęſt. 3. Nota quòd proclamatio ſynodalis interrumpit præſcriptionem.

† Cap. 4. e. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateranẽ. ſub Alexan. iij. part. 38. c. 7. in regiſtro B. Gregorii. hoc c. nondum inueni.

† Salonitano.

† Salenitanen.

a ¶*Sanctiones.*] vt 16. q. 3. c. 1. & 2. & c. quicunque. & c. placuit.

b ¶*Quietè.*] ideſt ſine interruptione aliqua, & ſine moleſtia. de qua notatur. j. eo. illud.

c ¶*Syncerè.*] ideſt bona fide 1. quod præſumitur eo ipſo quòd non probatur contrarium. argu. C. qui mili. non poſ. ſuper ſeruis. & qui malam fidem allegat, eam probare debet. argu. 16. q. 4. volumus. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo. & quod dicit de xxx. ann. præſcriptione, quæ non tenet hodie, verum eſt in rebus eccleſiæ, tenet tamen in rebus priuatorum. j. eo. de quarta. & c. ad aures.

† Cap. 6. e. tit. in 1. cõpil. & poſt concil Lateranẽ. ſub Alexan. iii. par. 38. c. 1. Et de materia vide tract. Petri de Peruſ. de quarta canonica. & de intellectu Couaruui. in c. officii. de teſtament.

d ¶*Abſque ſynodali proclamatione.*] per iſtam ſynodalem proclamationem fit interruptio præſcriptionis, ſi aliàs nõ poſſet litem conteſtari. C. de anna. excep. vt perfectius. aliàs non videtur. C. de præſcrip. xxx. anno. ſicut in rem.

1 Quæ in peti. hære. non cenſet in eo q audit ſibi litẽ mouẽdam. ff. de peti. hære. item veniunt. §. à quo. ſecũdum Vinc. Ioan. And.

DE quarta.] Primò ponit dictum. Secundò caſum non exemptum: † ibi, *Niſi.* Tertio ius antiquum reprobat: ibi, *Nam Romana.* Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus præſcripſerat quartam decimarũ, & oblationum quæ ad epiſcopum pertinebant: quærebatur an poſſet ſe tueri contra epiſcopum? Reſpondet Papa, ꝙ clericus ille poteſt ſe tueri ab impetitione epiſcopi ſuper quarta prædicta præſcriptione xl. ann. niſi interim eccleſia paſtore vacaret, qui iura ipſius exigere debuiſſet. In fin. reſpondet tacitæ quæſtioni, quæ poſſet fieri per canones antiquos in c. præced. nonne ſufficit pręſcriptio xxx. ann. vt dicunt canones? Reſpõdet Romana eccleſia triennalem præſcriptionem contra eccleſiam non admitti. Not. ꝙ vacante eccleſia non currit præſcriptio. Item ſola præſcriptio xl. annorum locum habet.

† caſum exceptum.

e ¶*Quadragenaria.*] hodie verò iure communi ſola xl. ann. præſcriptio currit cõtra eccleſiam nulla diſtinctione facta inter eccleſias & monaſteria: vt hic patet. & j. eo. in pluribus c. & 16. q. 3. c. placuit. §. poteſt. verſi. quas actiones. prout diſtinxit Gratianus, & male in illo. §. poteſt. 16. q. 3. verſi. fin. per vnã columnam. ver. in canonibus vero, &c.

2 Sufficiẽs hæc ſolutio quo ad malã fidẽ. excludendã, ſed nõ quo ad validandã ꝑſcriptionẽ niſi hoc caſu tãto tpe poſſediſſet cuius initii vel contrarii non ſit memoria. huius ratio quia ius cõmune hic eſt contra pręſcribentẽ infra e. c. 1. lib. 6. Ioan. And.

*¶Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

f ¶*Se poſſe tueri.*] Sed videtur quòd non poſſit ſe tueri, quia illa quarta decimarum de iure communi videtur ad epiſcopũ pertinere. 10. q. 3. vnio. vnde ſi clericus iſte ceſſauit in ſolutione illius quartæ, fuit malæ fidei poſſeſſor, & ideo non præſcripſit. j. c. proxi. & j. eo. quoniam. & c. vigilanti. & c. ſi diligenti. Intellige ꝙ ab iſto clerico non incepit præſcriptio, niſi habuiſſet titulum talem qui dediſſet ei cauſam præſcribendi, de quo dicitur j. eod. ſi diligenti. Sed ab aliquo prædeceſſorum fuit inchoata, & ipſe inueniẽs eccleſiam in poſſeſſione habuit bonam fidem 2, credens ꝙ aliqua iuſta cauſa poſſideret: vnde compleuit pręſcriptionem; quia qui in locum alterius ſuccedit, iuſtam habet ignorantię cauſam. ff. de reg. iur. qui in alterius. Vel potuit habere titulum, ſcilicet conceſſionem epiſcopi tantum. Vnde præſcripſit occaſione illius tituli tantum, licet minus iuſtus eſſet: vt dicitur. j. eo. ſi diligenti.

g ¶*Caruiſſet.*] Quia eccleſia tunc caret legitimo defenſore. j. ne ſed. vac. c. 1. & vlti. & hic quare non currit præſcriptio ſ. eo. c. 1. & ſic iſtud tempus ſubducitur de pręſcriptionibus 3. j. eo. auditis. & c. cum nobis.

3 Secundũ Tancr. qui ẽt reprehẽdit eos qui dixerant morte prælati ꝑſcriptionẽ interrumpi. Io. And.

VIgilanti.] Primò ponit dictum. Secundo: ibi, *Epheſinus,* rationem legis contrariæ. Tertiò corrigit: ibi, *Nobis.* Abb. Sicul.

CASVS. Secundum leges malę fidei poſſeſſor pręſcribit rem alterius: Vnde dubitauit quidam epiſcopus an idem eſſet ſecũdum canones ſuper hoc reſcribit Papa dicens ꝙ valde cauẽdum eſt ne malę fidei poſſeſſores ſimus in prędijs alienis: quia nulla antiqua dierũ poſſeſſio iuuat malę fidei poſſeſſorem, niſi rem reſtituerit poſtquam eam nouerit alienam, cum poſtea bonæ fidei poſſeſſor dici non poſſit, oſtendens qualiter aliter fit ſecundum leges. Epheſinus enim legiſlator hanc legem inuenit vt locum haberet pręſcriptio xxx. vel xl. ann. in malę fidei poſſeſſore ſolummodo propter vitandam negligentiam miſerorum, & longi temporis errorem, & confuſionem: ſed Papę hoc nõ placuit, ſiue verus dominus ſciat rem ſuã ꝑſcribi, ſiue ignoret. Nota ꝙ diuturnitas temporis peccatum non minuit, ſed auget. Item malę fidei poſſeſſor non pręſcribit. Item introducta fuit pręſcriptio contra deſides, & ſui iuris contemptores.

† Cap. 7. e. tit. in 1. cõpil. & poſt concil. Lateranẽ. ſub Alexã. iii. par. 38. c. 5. Et de materia copioſe. Couarruuias in regula. poſſeſſor. de reg. iur. lib. 6.

† Concor. text. in l. fi. C. de ꝑſcr. lon. temp.

h ¶*Poſſeſſores.*] Sic j. eo. qm̃. & c. ſi diligenti. & c. veniens. in fin. & 16. q. 3. licet. & 34. q. 2. ſi vero. & 33. q. 5. qđ Deo. & hoc ideo etiam cõtingit: quia ſicut tp̃s non tollit obligationem, ſic nec inducit. ff. de actio. & oblig. l. obligationum. §. placet. & hoc ſecundũ canones; ſecus ſecundũ leges. C. de pręſcriptio. xxx. vel xl. annorũ. ſi quis emptionis. & 16. q. 3. c. placuit. §. põt.

*¶Gloſſa ſeq. quęrit, arg. pro & contra. ponit tres opiniones, & mediam approbat.*

i ¶*Nouerit.*] quod eſt intelligendum ſi ante impletam ꝑſcriptionem habuerit malam fidem: qm̃ qui mala fide poſſidet, non pręſcribit: vt dictum eſt. Sed pone ꝙ poſt completã pręſcriptionẽ incipiat habere malam fidẽ, nunquid tenetur ipſam rem reſtituere vero dño? Videtur ꝙ ſic: quia iam ſcit ꝙ res nõ eſt ſua, & non dimittitur peccatũ niſi reſtituatur ablatum. 14. q. 6. ſi res. & j. de vſur. cum tu. Sed cõtra videtur, ꝙ cõpleta pręſcriptione iam tutus eſt ſecundũ vtrumq; ius. ſ. c. prox. & j. eo. tit. c. qm̃ omne. & in pluribus alijs: ergo iure poſſidet. ſi iure, ergo iuſte & bene: vt 14. q. 4. quid dicã. nec iam dicitur aliena, vt ibi. Pręterea iura faciunt hoc meum, illud tuũ. 8. diſt. quo iure. Item conditor canonis vel legis poteſt mihi dare rem alienã, & tutus ero. ff. de euict. Lucius. & C. de quadriẽ. pręſcri. bene à Zenone. & per totum. & ſic multo fortius potuit inducere hãc pręſcriptionem in odium negligẽtium. Quidam dicunt, ꝙ qñcunque habet conſcientiam rei alienę, tenetur eam reſtituere, aliàs peccat. Alij dicunt, quod videtur verius, ꝙ non tenetur eam amplius reddere, quia iam non eſſet aliena, immo ſua, & iuſtè eam poſſidet, quia iure. 14. q. 4. quid dicam. ſicut qui auctore prętore poſſidet, iuſte poſſidet. ff. de acq. poſſ. iuſtè. Ala. 4 dixit, ꝙ ſi ex cauſa lucratiua rem habuit, ſemper eam reddere tenetur. arg. ff. de his quę in frau. cre. qui autem. §. ſi quid cũ pupillo. ſi vero ex cauſa non lucratiua, puta ꝙ emit ab eo quẽ credebat dominum, non tenetur. arg. 14. q. 1. quod debetur.

4 Cuius diſtinctio reprobat ſecundũ Hoſtien. C. de ꝑſcr. long. tẽp. l. pen. & j. de do. Apoſtolic. Ioan. And.

k ¶*Epheſinus.*] Imperator forſitan fuit, vel iuriſperitus, qui hanc legem primus edidit.

l ¶*Segnitiem.*] Vitandam ſcilicet, ne rerum dominia eſſent incerta. ff. de vſuca. l. 1. & Inſti. de vſuca. in prin.

a ¶*Cognitis.*]

a ¶*Cognitis.*] ipſi domino, quòd ab alijs poſſideantur.
b ¶*Latentibus.*] quia verus dominus rem illam neſcit ad ſe pertinere.
c ¶*Placuit.*] in malæ fidei poſſeſſore, qui præſcribere non poteſt, ſiue verus dominus ſciat rem illam ad ſe pertinere, ſiue ignoret: vt 34.q.2. ſi virgo. & ff. de peti. hære. ſed & ſi lege. §. ſi de eo.

cognitis a, quàm latentibus b, placuit c nõ habere vigorem.

† Mauritiano.

¶Idem Mauritano † Epiſcopo.

¶*Vna eccleſia in parochia alterius xl. annorum ſpatio decimas præſcribit.*

CAP. VI.

AD † aures noſtras peruenit, duas eccleſias litigaſſe ſuper decimis, quas vna earũ ĩ alteri⁹ parochia annis quadraginta poſſedit: & infrà. ¶Tuæ fraternitati tenore præſentium innoteſcat, quòd de iure d melior eſt conditio poſſidentis. Quia quadragenalis e præſcriptio, omnem prorſus actionem f excludit.

¶Idem Parmenſi Epiſcopo.

¶*Laici ſpiritualia poßidere non poſſunt: ergo & per conſequens nec præſcribere. h.d. & quotidie allegatur.*

CAP. VII.

CAuſam †, quæ inter Regiñ. archidiaconũ, & nobilem Virum G. ſuper decimis vertitur: & infrà. ¶Ideoq; mandamus, quatenus cauſam ipſam debito fine decidas, non obſtante præſcriptione temporis, vel conceſſione g eccleſiaſticæ ſecularisſve h perſonæ, ſi idem G. eam opponere voluerit: quia cum laici decimas detinere i non poſſint, eas nulla valent præſcribere ratione.

¶Idem.

¶*Si contra præſcriptionem xl. annorum, quæ ſola currit contra eccleſiam, opponatur interruptio: vterque probabit.*

CAP. VIII.

ILlud † autem te ſcire volumus, & tenere, quòd aduerſus eccleſias minorem præſcriptionem quàm quadraginta k annorum Romana eccleſia nõ admittit, licet quidam canones l comprobent tricennalẽ: & eccleſia ſe poteſt aduerſus m eccleſiam quadragenaria tẽporis præſcriptione tueri, de re illa, quam incõcuſsè n quadraginta annis noſcitur poſſediſſe. ¶Verum ſi de præſcriptione, & interruptione inter partes fuerit mota quæſtio, ab vtraque parte o teſtes recipi debent: & ſi probata fuerit interruptio p, præſcriptio non tenebit.

† Capit. 9. eo. tit. in 1. cõpilatio. Et vid Balbum tract. de præſcr. in 1. part. quintæ partis principalis q. 14. & Iaſonẽ in Authẽ. quas actiones. C. de ſacroſ. eccle.

AD aures.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Tuæ.* Abb. Siculus.

CASVS. Quædã eccleſia præſcripſit decimas in parochia alterius xl. ann. quæritur an tuta ſit eccleſia præſcriptione? Reſpondet Papa quòd de iure melior eſt conditio poſſidentis: quia præſcriptio xl. ann. excludit omnem actionẽ. Not. quòd melior eſt conditio poſſidentis. Item præſcriptio xl. anno. excludit omnem actionem.

d ¶*De iure.*] canonico & etiam ciuili. ſ. de proba. ex literis. & j. de iure patro. quod autem. 14.q.5. non ſanè. & C. de rei vend. quotiens. ff. de regu. iur. cũ par. ff. de condi. ob tur. cauſam. ſi ob turpem.

† Cap. 10. e. tit. in 1. cõpilatio. Et quare laicis decimæ nõ dẽtur, tradit pulchrè B. Thomas & ibidẽ Caietanus 2. 2. q. 87. ar. 3. adde Sotum. lib. 9. de iuſt. & iure q. 4. ar. 3.

¶*Gl. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

e ¶*Quadragenalis.*] Sic patet quòd vna eccleſia poteſt præſcribere decimas in parochia alterius, licet titulum non oſtendat. arg. ſ. eo. titu. de quarta. j. eo. veniens. Argu. contra. j. de deci. dudum. vbi dicitur, quòd titulus eſt neceſſarius. de hoc dicitur. j. eo. ſi diligenti.

ADDITIO. Hodie eſt textus apertus. c. 1. eo. tit. lib. 6. vbi titulus eſt neceſſarius, vel tantum tempus, de cuius initio nõ ſit memoria, cum ſit contra ius commune, ꝙ vna eccleſia percipiat decimas in aliena parochia. c. ad decimas. de reſti. ſpol. lib. 6. Panor.

¶*Glo. ſeq. reci. per duo contraria, & in vtroque remittit.*

f ¶*Actionem.*] Arg. ꝙ Actio ſecundum canones ſit proponẽda. de hoc dicitur. ſ. de iudi. dilecti. & c. examinata. & quod dicit, oẽm actionẽ excludit, intellige ꝙ talis ſit actio quæ poſſit præſcribi: quia quædam ſunt quæ præſcribi nõ poſſunt. 1 j. eo. c. proxi. & c. accedentes. & c. cum nõ liceat. vbi notatur in quibus caſibus non currit præſcriptio. Bernar.

1 Concor. text. in l. ſi rem. & ibi gloſſ. ff. de pa.

CAuſam quæ.] Laicus decimas non præſcribit. communis diuiſio. Secunda: ibi, *Ideoque.* Abb. Siculus.

CASVS. Inter archidiaconum Regiñ. & nobilẽ virum G. quæſtio ſuper decimis vertebatur: Papa commiſit cauſam illam. mandans iudici quatenus cauſam ipſam debito fine decidat, non obſtante præſcriptione temporis, vel conceſſione alicuius perſonæ eccleſiaſticæ, vel ſecularis, ſi idem G. eã opponere voluerit: quia cum laici non poſſunt poſſidere decimas, eas præſcribere non valent. Not. ꝙ laici non poſſunt poſſidere decimas, aut etiam alia merè ſpiritualia. Item quod poſſideri non poteſt, non poteſt præſcribi.

g ¶*Conceſſione.*] Supple facta poſt Lateran. cõcil. in quo cauet ꝙ laici ſine animarũ periculo decimas detinere non pñt: vt j. de deci. prohibemus. & melius eod. tit. quamuis ſit graue. vnde hodie epiſcopi decimas laicis in feudum concedere non poſſunt: quia ius decimarum cum ſit ſpirituale, non cadit in laicum: vt hic in fi. ſatis patet. De hoc dicetur in decre. j. de deci. quamuis ſit graue.

h ¶*Secularisſve.*] j. de deci. tua nobis. & c. dudum.

i ¶*Detinere.*] Sic 16.q.7.c.1. Et dic detinere, ſ. ciuiliter, 2 naturaliter aũt de facto poſſident laici, & in periculũ animarũ. Exigitur ergo ciuilis poſſeſſio ad pſcriptionẽ iu huiuſmodi ſpiritualibus. i. vt perſona ſit talis, in q̃ poſſit cadere huiuſmodi poſſeſſio de iure. In laicũ. n. ius ſpirituale non cadit. ſ. de electione. ſacroſancta. & c. Maſſana. & 96. diſt. bene quidẽ. Talis quidem poſſeſſio germinat prolẽ, id eſt fructũ parit, ac quirit dominium, ſecundũ Io. vt arg. Inſt. per quas perſo. no. acqui. §. ſed bonæ fidei. & ideo quia non poſſident, non præſcribũt: qa ſine poſſeſſione pſcriptio nõ procedit. ff. de vſucap. l. 3. & melius in l. ſine poſſeſſione. & præſcriptionẽ obijcere non poteſt, niſi qs poſſideat. ſ. de ꝓba. ex literis. in fi. ergo laici nõ pñt nobis obijcere pſcriptionẽ in huiuſmodi ſpũalibus: qa nõ poſſident ciuiliter decimas ſubaudi, niſi allegent aliũ titulum, & conceſſionem factã.

2 Et ſic ponitur detẽtio ꝓ poſſeſſione, ſicut, interdum econuerſo. 12. q. 1. cap. 2. Ioan. And.

† Cap. 1. e. titul. in 2. cõpilatio. De materia vid plene per Balbũ trac. de præſcr. in quinta parte principali. & qñ, & qualiter interrũpatur præſcriptio vide Bar. in l. naturaliter. ff. de vſucapion.

ILlud autem.] Sunt duo dicta. Secundũ: ibi, *Verum.* Abb. Sicul.

CASVS. In canonibus reperitur, quòd q rem alterius pręſcribit xxx. annis, tutus eſt ꝑ ſcriptione: quæſitum fuit à Papa vtrum hodie locum habeat talis præſcriptio. Rñdet, ꝙ Romana eccleſia non dimittit, vel nõ admittit minorẽ pſcriptionẽ q̃ xl. annorũ, licet quidã canones admittant tricennalẽ. Et ſi eccleſia per xl. annos rẽ aliquã inconcuſsè poſſedit, aduerſus aliã eccleſiam poteſt ſe tueri quadragenaria præſcriptione. Si verò de præſcriptione & interruptione quæſtio fuerit inter partes, ab vtraque parte teſtes recipi debent: Et ſi probata fuerit interruptio, præſcriptio non valebit. Not. ꝙ quadraginta annorum præſcriptio ſecundum canones hodie locum habet. Itẽ præſcriptio debet eſſe continua, & non interrupta.

k ¶*Quadraginta.*] ſuprà eod. de quarta. & cap. ad aures. infrà cap. proximo.

l ¶*Canones.*] 16.q.3.c.1. & 2. & c. quicunque. & c. placuit. quæ hodie non tenent. ſ. cod. cap. 3.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

m ¶*Aduerſus eccleſiam.*] hoc ideo dixit: quia aduerſus priuatum bene tuetur ſe eccleſia ſpatio 3 xxx. anno. vt ſ. eod. ſanctorum. quæ in iſto caſu habet intelligi: ne quod in eius fauorem noſcitur indultum, ad eius læſionem retorqueri contingat. C. de leg. l. quod fauore.

3 Alios caſus in quibus minori tempore pſcribitur, refert Bernardus Diaz regu. 222. q̃ incipit: eccleſia non patitur.

n ¶*Inconcuſsè.*] id eſt quietè, & ſine aliqua interruptione. ſ. eo. auditis. & c. ſeq. Vel ſine aliqua ſynodali proclamatione, per quam interrumpitur præſcriptio. ſ. eod. ſanctorum.

o ¶*Parte.*] ſuper præſcriptione, & interruptione: vt j. eod. auditis.

¶*Glo. ſeq. diſtinguit interruptionem naturalem, & ciuilem. De prima ponit duos modos, & octo de ſecunda.*

p ¶*Interruptio.*] Not. ꝙ interruptio fit pluribus modis, naturaliter & ciuiliter. Naturaliter duobus modis, per inundationẽ maris, & fluminis: vt ff. de acq. poſſ. qui vniuerſas. §. itẽ qđ à mari. & l. poſſideri. §. Labeo. Itẽ per deiectionẽ, & expulſionẽ. ff. de vſuca. naturaliter. §. 1. Ciuiliter vero multis modis interrumpitẽ præſcriptio. Et primo per libellũ principi oblatum 4 in annali actione. C. qñ li. princi. da. lit. cõteſta. faciat. l. 2. Item per litis cõteſtationem, qđ habet locũ in perpetuis actionibus. 16.q.3. placuit. §. poteſt. verſi. is autem. & §. quod ſi ij. & corã ſuo iudice. C. ne de ſta. defun. l. penultima. Si non põt litẽ cõteſtari, ſufficit iudicẽ adire, & libellũ offerre cõtra abſentẽ, vel cõtra eũ q conueniri non põt aliqua de cauſa, & in querimoniã deducere ius ſuum, vel corã publicis perſonis, vel ad domiciliũ rei, cum iudex haberi non põt, proponat, & ſic interrupta eſt pſcriptio. C. de anna. excep. vt, perfectius.

4 Per exceptionẽ vero non interrumpit, vt not. de or. co. c. 2. in glo. hic patet. Ioã. And.

ctius.& prædi.§.poteſt.ver.is autem.Item per ſacrum oraculum oblatum principi. Et per executorem ſi poſtea ſubſecuta fuit conuentio.C.de præſcri.xxx.an.ſicut in rem. in fi. Itẽ per ſolutionem vſurarum.C.de preſc.xx.ann.ſi quis emptionis.in fi.Item per ſynodalem proclamationem.ſ. eo. ſanctorum.Item per ſecundã cautionem à debitore factam.C. de præſcrip. xxx.an. cum notiſſimi. §. ſed etſi quis. Itẽ per denunciationẽ factam à colono.ſ. vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. §. quod ſi ſuper. & C. vbi in rẽ act. l.2.Bernar.

† Cap.2.e. titul. in 2. cõpilatio. Et de agrimẽſore vide Alciatũ libr. 3. diſpunct. ca. 15. Vitruuiũ in præfatione li. 10. & ff. ſi menſor fal ſum modũ dixerit per totum titulum.

QVia indicante.] Primò ponit dictũ, quod ſecundò exequedo committitur: ibi, *Hortamur*. Tertiò circa exceptionẽ inſtruit: ibi, *Quadraginta tantum*. Abbas Siculus.

Casvs. Inter duos abbates orta fuit quæſtio de finibus: Papa mandat illam quæſtionem diffiniendam per agrimenſores, qui ad loca,de quibus contentio eſt accedant, & in præſentia illorum quæſtionem faciant terminari, præſcriptione xl. annorum tantum vtrique parti ſeruata. Not. quæſtionem de finibus in præſentia iudicũ terminari. Item pſcriptio xl.ann.hodie locũ hẽt.

† Capit. 1. titu.de capellis monachorũ. in 2. cõpilat. Et de materia,quando videlicet nõ currat præſcriptio, vide Speculat. tit. de appell.§.nũc breuiter. adde latè per Ripã tract. de peſte.

†Aliàs,habent.

¶ Idem.

¶ *Fines prædiorum eccleſiaſticorum xl.annorum ſpatio præſcribuntur.*

CAP. IX.

QVia † indicante abbate C. cõperimus, inter eũ, & abbatẽ ſanctæ Luciæ, exortam de finibus quæſtionem: agrimenſoris [a] diffinitione, illam proſpeximus finiendam. ¶Hortamur igitur, vt ad loca [b], de quibus eſt contentio, accedentes, eam in veſtra faciatis præſentia terminari: Quadraginta [c] tantum annorum præſcriptione vtrique parti ſeruata.

¶ Lucius tertius.

¶ *Tempore hoſtilitatis non currit præſcriptio.*

CAP. X.

EX † tranſmiſſa cõqueſtione abbatis, & monachorum de Habeñ. accepimus, ꝙ cum eccleſia [d] de Camenone ad ius eorum pertineat, & homines de Sibini. & Vinto. eccleſiarum parochiani ſint ipſius eccleſiæ: clerici, qui prædictas habuerunt † eccleſias, minutatim [e] omne ius parochiale, præter ius funerandi [f], matrici eccleſiæ ſubtraxerunt: & infrà. ¶Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus decimas [g], & oblationes cum alijs obuentionibus,memoratæ matrici eccleſiæ (præſcriptione hoſtilitatis tempore non currente [h]) reſtitui faciatis.

a ¶ *Agrimenſoris.*] qui tenetur de modo finium actione in factum,ſi male renunciauerit, dummodo doloſè hoc faciat. de culpa enim,vel negligentia non tenetur.ff. ſi men.fal.mo. dix.l.3.§.1. Lau.

b ¶ *Ad loca.*] vt loca diuidenda ſubijciat oculis.ff. fini.re.ſi irruptione.in fi.C.fi.regun.ſi quis. Et hic poteſt ſumi arg. ꝙ iudex poteſt iudicare ſecundum quod nouit,& non ſecundũ allegata. Et not.quòd iudex qui contra conſcientiam,vel cõtra iuſtitiam in grauamen alterius aliquid fecerit, per gratiã vel ſordes,per vnum annum nouerit ſe ſuſpenſum:& ſi durãte ſuſpenſione ingeſſerit ſe diuinis,irregularis efficitur: cum quo ſolus Papa diſpenſat,& in veram litis æſtimationem cõdemnabitur,vt in decre. Inno.iiij.cũ æterni.de re iu.[lib.6.]

¶ *Glo.ſeq.inducit quatuor concor.alle.iiij.iura in contrarium, & ſoluit diſtinguendo inter fines parochiarum,&c. & prædiorum.primo caſu aut conſtat de limite, aut non. Et ſi conſtat, aut quæritur de limite,vel adhærentibus,aut non adhæretibus.*

c ¶ *Quadraginta.*] ſic ergo videtur quòd fines præſcribi poſſunt:vt 16.q.4.volumus.& q.3.inter memoratos.& ſ.eod.ad aures.& ſupra de proba.ex literis. Sed contra videtur ꝙ fines præſcribi nõ poſſunt: vt 16.q.3. licet in regulis. & j.de paro. ſuper eo.16.q.3.quicũque. & c.inter memoratos. Super hoc dicas vbi fines diœceſum,ſiue parochiarum cõſtat diſtinctos fuiſſe,vel etiam poteſt probari per libros antiquos, & teſtes, & famam, & alia adminicula: vt ſ.de proba. cũ cauſam. fines diœceſis, ſiue parochiæ,aut prouinciæ non poſſunt præſcribi.& ſic loquuntur ca.iſta. 16.q.3.licet. & c.quicũque.& j.de paro.ſuper eo.& ratio eſt,ſ.ne prouinciarum termini cõfundantur.16.q.3. quicunque. & ſic limes præſcribi non poteſt, nec ea quæ limitibus adhærent.ff.de rei vend.quæ religioſis. & ff.de contrah.emp.in modicis. Vbi verò non conſtat, nec poteſt probari de diuiſione,limes & ea quæ ſibi adhærent bene poſſunt præſcribi. 1 & ſic diſtinguit illud c.16.q.3.inter memoratos. Fines verò prædiorum bene præſcribuntur, in quo caſu loquitur illud c.ex literis.ſ. de proba. in quo caſu poteſt intelligi illud cap.16.q. 4. volumus.& illud quod hic dicitur.Si vis intelligere hic de finibus parochiarum,intellige hic quòd fines non erant diſtincti. vnde habet locum præſcriptio,vt dicit c.inter memoratos.Illud ſcias,ꝙ licet limes præſcribi non poſſit,tamen ea quæ ſunt infra limitem,limiti non adhærentia præſcribuntur 2 ſpiritualia, & temporalia:& ſic loquuntur.ſ.eo.c. ad aures.& j.eod.auditis. vbi vna eccleſia præſcribit decimas in parochia alterius,& tũc neceſſarius eſt titulus.Vt no.j.cap. ſi diligenti.& in quadam decre. Greg. eod.titu.venerabilem,vt notatur infra eo.ſi diligenti.

1 Adde q dicatur adhærere limitibus: p Bal. in l. 1. ff. de offic. præfe.vrb.

2 Gof. hic dixit, qd poſtquàm fines ſunt turbati, & alter incipit fines poſſidere, vt ſolũ pro prium non vt fines. tunc incipit præſcribere, ante turbationem autẽ nõ præſcribit: quia vterque finibus communibus tũc vtitur ratiõe ſuæ partis.ff. ꝓ ſo.l. meritò. Io. An.

EX tranſmiſſa.] Prima pars ponit querelam.Secunda dat iudices: ibi, *Diſcretioni*. Abb.Sicu.Et erat hæc olim ſub tit. de capellis monachorum.

Casvs. Eccleſia de Camenone ptinet ad monaſterium de Habeñ. & homines de Sib.& Vintoñ.eccleſiarũ ſunt parochiani matricis eccleſiæ de Camenone.clerici de Sib. & Vintoñ. minutatim omne ius parochiale præter ius funerandi ſubtraxerũt illi matrici eccleſiæ, ſ. decimas & oblationes: vnde abbas & monachi de Habendon. pro eccleſia ſua matrice de Camenone conqueſti ſunt domino Papæ. Vnde mandat iudicibus,quatenus faciant reſtitui decimas & oblationes cum alijs obuentionibus prædictæ matrici eccleſiæ de Camenoñ. non obſtante præſcriptione tempore hoſtilitatis à clericis prædictarum eccleſiarum.

† Curreto † Cirieto † Cerreto

† Cap.1.e. titul. in 3. compilat. Et de ampliatione vide Innocẽtium & Antonium de Butrio in ca. cum ex officij. infra. eod. titu.

† Cleri, in multis antiquis.

†Aliàs ita: procurantibus ad expenſas nolunt ſubſidium. &c.

¶ Innocentius Abbati de Cenedo †.

¶ *Procurationes quæ debentur legatis & nuncijs Apoſtolicæ ſedis,præſcribi non poſſunt.*

CAP. XI.

ACcedẽtes † ad præſentiã noſtrã præpoſitus ſancti Nazarij & A. canonicus ſancti Stephani, ſyndici & procuratores primicerij, & clerici † Mediolañ.de ordinarijs maioris eccleſiæ grauiter ſunt conqueſti, quòd cum ipſi legatos,& nuncios Apoſtolicæ ſedis deuotè recipiant, & procurent, dicti ordinarij procurare ipſos renuunt, & † procurantibus ad expenſas ſubſidium impertiri: & infrà. ¶Volentes autem, vt quod omni-

Not.quòd monachi poſſunt habere eccleſias parochiales, & ſic per conſequens populum. Item maior eccleſia,vel monaſterium poteſt agere pro eccleſia ſibi ſubiecta.Item ius parochiale generale nomen eſt,vt hic patet. Item tempore hoſtilitatis non currit præſcriptio.Item debentur decimæ matrici eccleſiæ,& non capellæ.

d ¶ *Eccleſia de Camenone.*] quæ parochialis erat eccleſia & matrix,pertinens ad monachos, ſi aliæ erant ſub illa: & ita iſtæ eccleſiæ pertinebant ad monaſterium mediante matrice eccleſia & ita maior eccleſia poteſt agere pro iure ſubditarum eccleſiarum.ſic infrà eodem auditis.& 16.quæſtio.3.inter memoratos.

e ¶ *Minutatim.*] fruſtatim lupus comedit agnum.13.quæſtio.1. cap. eccleſias. §. his ita. vltra vnam columnam. & eſt quaſi quædam ſpecies alluuionis quæ prædiorum ſtatum immutat,alij auferendo paulatim,alij dando latenter. C. de alluuio.l.1.& 2.

f ¶ *Funerandi.*] ius funerandi cõſiſtit in ſepulturis mortuorum,& exequijs,& oblationibus inde prouenientibus 3, & iſtud ius non ſubtraxerãt matrici eccleſiæ. de hoc iure habes.j.de ſepul.per totum.

3 Concor. text.in l.& ſi qs.§. funeris cauſa & l. funerũ. ſumptus. ff. de rel. & ſum pti.fune.

g ¶ *Decimas.*] Et ſic patet, quòd de iure communi matrix eccleſia debet percipere decimas infra confines ſuæ limitationis, & ſic capellæ nihil debent habere: quod eſt verum niſi per ſpecialem indulgentiam, vel præſcriptionem. infrà de deci. cum contingat. & 16. quæſtion. 1. de decimis.

h ¶ *Non currente.*] Tempus hoſtilitatis non currit: imo illud ſubducitur de præſcriptione. ſic & 16. q. 3. prima actione. ff.de cap.& poſtli.reuer.poſtliminiũ.& C.eo.ab hoſtibus. & in alijs caſibus.ſ.eo.cap.1.

ACcedentes.] Prima pars ponit querelam.Secunda dat iudicem: ibi, *Volentes*. Abbas.Siculus.

Casvs. Præpoſitus ſancti Nazarij, & A.canonicus ſancti Stephani procuratores cleri ad ſedem Apoſt.accedentes cõqueſti ſunt de ordinarijs maioris eccleſiæ, ꝙ cũ ipſi procurẽt legatos & nuncios Apoſtolicæ ſedis,dicti ordinarij nõ velint illos ꝓcurare, nec aliquid cõferre ad ꝓcurationes pſtandas, volẽs Papa vt qd omnib.imminet,ab oĩbus cõprobet: mãdat abbati de Cenedo, quatenus, ſi dicti ordinarij per ſpeciale priuile-

priuilegium Apoſt. ſedis à præſtandis procurationibus oſtenderint ſe immunes, decernat ipſos ordinarios teneri ad procurationes ordine debito faciendas, etiam ſi longiſſimo tempore non impenderint procurationem: cū in talibus non habeat locum præſcriptio. No. quod oēs tāgit, ab omnibus approbandum eſt. Itē res eccleſię tenent procurare nuncios & legatos Romanæ eccleſiæ, niſi ſpeciale priuilegiū oſtendant. Item in procurationibus non habet locū præſcriptio.

a ¶*Ab omnibus.*] argu. quod omnes tāgit, ab omnibus eſt approbandum. 66. diſt. c. 1. & ſ. de temp. ord. ſi archiepiſcopus. & ſ. de offi. ord. ad hoc. ff. de aqua plu. arc. in concedēdo. & C. de aucto. præſtan. l. vlt. Item vbi onus, ibi emolumētum. 12. q. 2. charitatem. & c. eccleſiaſticis. & Inſtit. de leg. pa. ſuc. §. 1. & C. de fur. manifeſtiſſimi. §. ſin autē. [1] & melius. C. de cad. to. l. vnica. §. pro ſecundo.

¶*Glo. ſeq. dat vnum ſimile, & duo ſimilia.*

b ¶*In talibus.*] In ꝓcuratione quę debetur rōne viſitationis, non currit præſcriptio. j. eod. cum ex officij. & hic patet. ſed in illa quæ datur ratione inſtitutionis bene currit: de qua loquitur. c. 18. q. 2. Eleutherius. Item in illa quæ datur ratione cōſuetudinis: vt 18. quæſt. 2. ſeruitium.

bus imminet, ab omnibus [a] cōportetur: Mandamus, quatenus niſi dicti ordinarij per ſpeciale priuilegium Apoſtolicæ ſedis à præſtandis procurationibus oſtēderint ſe immunes (etiam ſi longiſſimo tempore procurationis obſequium non impenderint: cum in talibus [b] præſcriptio ſibi locū nequeat vēdicare) ipſos ad procurationis ſarcinā ordine debito ſubeundam, teneri decernas.

¶Idem de Coſta, & de ſancto Donato † Prioribus.

¶*Subditus non præſcribit obedientiam contra prælatum.*

CAP. XII.

CVm † non liceat à capite membra recedere [c], non ſufficimus admirari, quòd ſicut referēte Bracharen. archiepiſcopo nobis eſt intimatū, licet eccleſiæ veſtræ in ipſius ſint diœceſi conſtitutæ, vos tamen obedire ſibi tamquā epiſcopo † veſtro contumaciter recuſatis: & infrà. ¶Ideoque mandamus, quatenus præfato archiepiſcopo, & eccleſiæ Bracharen. obedientiam & reuerentiam debitam, ſicut alij clerici ſuæ diœceſis [d] faciunt, impendatis, præſcriptione temporis non obſtante [e].

¶Idem nobili viro Mataſeloni.

¶*In iuribus ad Romanam eccleſiā ſpectantibus currit ſola centenaria præſcriptio.*

CAP. XIII.

AD † audientiam Apoſtolatus noſtri peruenit: & infrà. ¶Proponebat ex parte tua Alexandrū Papā prędeceſſorem noſtrū tibi in caſtro Palatioli conceſſiſſe ſingulis annis quadraginta ſolidos denariorū Papienſium, quos Romana eccleſia ibi cōſueuit recipere annuatim: inſuper come-

*CVm non liceat.*] Sunt duæ partes. Prima reprehendit factū iſtorū, quibus ſcribitur exprimendo cauſam. Secunda illud corrigi pcipit, & exceptionē remouet: ibi, *Ideoque*. Abb.

CASVS. Archiepiſcopus Bracharen. conqueſtus eſt domino Papæ, quòd Priores de Coſta & de S. Donato denegabāt ſibi obedientiam, & reuerentiam exhibere, licet eccleſiæ ſuæ in ipſius archiepiſcopatu eſſent conſtitutæ, dicentes ꝙ eam ſibi exhibere non conſueuerunt. Mandat Papa dictis Prioribus, quatenus prædicto archiepiſcopo exhibeant obedientiā & reuerentiam debitam, ſicut alij clerici ſuæ diœceſis; præſcriptione temporis non obſtante. Nota quòd contra obedientiam non currit præſcriptio.

¶*Glo. ſeq. ponit tres caſus exceptos, demum obijciendo quærit, & ſoluendo quæſtionem repetit.*

c ¶*Recedere.*] niſi vbi incidit in hæreſim. 24. q. ſecunda, ſane 2. Vel in ſchiſma. ſ. de elec. quia diligentia. & in crimine notorio fornicationis, & in ſimoniaco in ordine, ſi poſſit ꝓbari. 32. diſtinct. §. verum. & 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis [2]. In alijs autem criminibus etiā ſi ſint notoria, expectanda eſt ſententia. 15. q. vlt. Ariſcitantibus. 8. q. 4. nonne. & ſ. vt lit. pend. laudabilē. & ...à memoria. j. de diuor. porro. Et eſt ratio: quia fornicarij notorij & ſimoniaci ſunt ſuſpenſi ipſo iure. 1. q. 1. reperiuntur. Sed nonne pro alijs criminibus prohibetur quis à perceptione Dominici corporis. de conſec. diſtin. 2. quotidie. & ab immolatione. vt 6. diſt. teſtamētum? Quare ergo potius circa iſta crimina hoc dicitur? Solu. canō dicit. [3] quòd iſtos ſimoniacos & fornicarios vitare poſſumus iure mero, ſed alios non; niſi eſſent excommunicati, & ſuſpenſi, vel depoſiti. Vincen.

d ¶*Suę diœceſis.*] Eo enim ipſo debent ſibi ſubeſſe. 16. q. 7. omnes baſilicæ. & 18. q. 2. monaſteria. niſi oſtendant ſe exemptos. j. de confir. cum dilecta. ad fi. & hoc ideo, quia poſſeſſor non cogitur probare titulum ſuæ poſſeſſionis. C. de rei vēdi. l. vlt. C. de peti. hære. cogi. & 2. q. 5. §. 1. quia ius iſtud de communi iure pertinet ad epiſcopum in omnibus clericis ſuæ diœceſis, vt hic patet.

¶*Glo. ſeq. ponit 26. caſus, quibus vel non præſcribitur, vel præſcriptio dormit, & quinque perſonas quę non pręſcribunt. in fi. ſignat contrarium, & ſoluit. & primo recitetur finis.*

e ¶*Non obſtante.*] Nota hic caſus, in quibus nō currit præſcriptio. Primo in obedientia, vt hic. Item in procurationę ratione viſitationis debita. ſ. eo. c. prox. Item in decimis à laicis poſſeſſis. ſ. eo. cauſam quæ. Item in matrimonio. j. de conſang. non debet. Item in tributis, ſiue publicis functionibus. C. de præſcrip. xxx. vel xl. an. l. comperit. Et liber homo non præſcribitur. 16. q. 3. c. placuit. §. poteſt. verſi. ꝙ ſi priuatus. & ſeq. §. Item tēpore vacantis eccleſiæ nō currit præſcriptio. Nec tēpore ſchiſmatis. ſ. proxi. & c. de quarta. & j. eo. cum nobis. Itē tpe hoſtilitatis non currit. ſ. eo. c. ex tranſmiſſa. & 16. q. 3. prima. Itē nec contra neruum eccleſiaſticæ diſciplinæ. ſ. de conſue. cum inter vos. Item in re quæ de iure cōmuni poſſideri non poteſt. 93. diſt. illud. & 100. diſt. contra morē. Item limes. 16. q. 3. licet. & j. de paro. ſuper eo. Item nec in re ſpirituali iniuſto titulo acquiſita. ſ. de trāſac. præterea 2. Item nec via publica. ff. de vi pub. viam. Item nec contra ius publicū. C. de ope. publi. præſcriptio. Itē res ſacra, & res fiſcalis. inſtit. de vſucap. §. 1. & §. res fiſci. Item res prędidi data contra legem Iuliam repetūdarum. ff. ad legem Iul. repetundarum. quod contra legem. Item res pupillaris. ff. de acquirendo rerum domi. bonæ. Item fundus dotalis. ff. de fun. do. ſi fundus. Itē res peculiaris, vt videtur. C. ne de ſta. defun. l. vlt. Item pupillo non currit præſcriptio. C. qui. ex cau. in integ. reſti. non eſt ne. l. vlt. Item vxori durāte matrimonio non currit præſcriptio, niſi maritus vergat ad inopiam. C. de iure do. in rebus. §. omnes. Item in rebus quæ ſub conditione debentur, non currit præſcriptio, niſi à tempore conditionis extantis. C. de præſcrip. 30. anno. cum notiſſimi. §. illud autem. Item tempore ſuſpenſionis prælati non currit præſcriptio. j. de conceſ. præb. quia diuerſitatem. Item filiofamilias non currit præſcriptio, dum eſt in poteſtate patris. C. de anna. excep. l. 1. in fi. §. vlt. & C. de bon. quę lib. quęcunque. ad fin. & C. de bo. ma. l. 1. in fin. & ſ. de poſtu. præla. bonæ memoriæ. in fin. Item quidam ſunt, qui præſcribere nō poſſunt, vt precario tenentes. 10. quæſtio. 3. quia cognouimus [4]. Item colonus. 16. quæſtio. 1. clerici. & c. ſeq. C. de præſcrip. xxx. anno. malè agitur. Item qui nomine alieno poſſidet. j. eod. ſi diligenti. Item vſufructuarius. Inſt. per quas perſonas nobis acquiri. §. fructuarius. Nec creditor præſcribit pignus. ff. de vſuca. non ſolum. §. qui pignori. & C. de pig. act. nec creditores. & hoc intellige de longa præſcriptione ſecundum leges: non de longiſſima. Ar. eſt quòd contra obedientiam præſcribitur. j. de priuil. cum olim [5]. Sed ibi habuit priuilegiū, ratione cuius præſcripſit, & præterea ſuberat Rom. eccle. quæ ipſam obedientiam contra epiſcopum potius præſcripſit. ſic j. eod. cum ex officij.

ADDITIO. Vnde verſus.

*Hoſtis, ſchiſma, minor, confinia, res ſacra, dotes.*
*Eccleſiæ neruus, laicus, res ſpiritualis.*
*Viſito, coniugium, via publica, liber, obedit.*
*Functio, res fiſci, publicum ius, de repetundis.*
*Si vacat eccleſia, ſuſpenſio, ſub patre natus.*
*Vxor, conditio, ſi res non poſſideantur.*
*Res pupillares his atque peculia iungis.*
*Impedimenta vetant hæc ne præſcribere poſſis.*

*AD audientiam.*] In feudo Romanæ eccleſiæ contra ipſam eccleſiam & vaſallum currit ſola præſcriptio cētum annorū. Duæ ſunt partes principales. In prima ponit proceſſus narratio. In ſcđa diffinitio: ibi, *Nos igitur*. Prima ſubdiuidit: quia primò ponit petitionē actoris. Secundò rñſionē rei: ibi, *Sed ea*. Tertiò probationes actoris: ibi, *Ad quod*. Quartò probationum ipſarum impugnationes: ibi, *Sed inter*. Abbas.

CASVS. Inter nobilē virū Mataſelonē ex vna parte, & caſtellanum de caſtro Palatioli ex alia, quæſtio vertebat ſuper

† Tornato
† Cornato
† Aliàs ita: de Coſta, & ſancti Martini.
† Cap. 2. e. tit. in 3. cōpilat. Vide Romanū ſingul. 500. incip. curialis de Florentia. & doctores ī cap. ſacerdotes. 2. quæſt. 7.
1 Commodatari⁹ pęnam quam conſequit ex fur. non reſtituit domino, vt ſicut patiebat dānum, ſic aſſequat lucrum. Ioā. And.
2 De hoc 2. q. 7. ſacerdotes. Ioan. And.
3 Hoc eſt qđ quærebā quare canon dicit. Reſpōdeo, illa ē tō ſpecialis in ſimoniaco ī ordine: quia intus ort⁹ occidit ꝗ tūcumque occultus: vt nota. de ſimo. tā̄ fornicatio ...at inquinat animā & corpus, & magis frequentatur. 32. q. 7. qđ ī oībus. & iō magis ꝓſequenda. ff. de pœ. l. aut facta §. fi. ſecundum Hoſt. idem Gof. infra. de ſimo. c. tāta. Ioan. And.
† archiepiſcopo.
† Capit. 3. eo. ti. in 3. cōpilatio. vide Ancharanum conſi. 310. & Paulum Caſtr. conſil. 280. inci. in facto pſenti. ad de notas huius decretalis.
4 Concor. l. ſi filius. §. is qui. cū not. ff. de nox. actiō. & l. creditores. & ibi Bart. C. de pig.
5 Et eo. tit. cum perſonæ. l. 6. Io. And.

quibuſdam iuribus, quæ nobilis prædictus dicebat ſe debere percipere in dicto caſtro pro eccleſia Romana. Partibus pp hoc in præſentia Papæ cõſtitutis, ex parte ipſius nobilis proponebatur, quòd Alexander Papa conceſſerat in dicto caſtro ſibi xl. ſol. Papieñ. quos Romana eccleſia ibi conſueuit percipere annuatim. Inſuper comeſtiones, placita, banna, forisfacta, & omnia iura quæ ibi Rom. eccleſia habebat. Caſtellanus econtra dicebat ſe ad ea nulla ratione teneri: ad quod probandum prædictus nobilis inducebat priuilegium Alexãdri, & librum cenſualem: & hoc idem nitebat̃ probare per teſtes, qui dicebant ſe vidiſſe prædictum cenſum nuncijs Apoſt. ſedis à L. añ. & ĩ. fuiſſe ſolutum. Sed ex aduerſo fuit rñſum, ꝙ nec priuilegiũ, nec liber cenſualis aliquid conferebat, cũ ipſe priuilegio vſus nõ fuerit ſpatio xxx. an. nec liber cẽſualis: qui ſuſpectus erat ex eo, ꝙ nõ fuerat inuẽtus in camera Papę, & notari' aliter ſcripſerat dicta teſtium q̃ dixiſſent: Dñs Papa cõſiderans potius auctoritatẽ priuilegij q̃ dicta teſtium, nec librũ cenſualẽ habuit ſuſpectum, licet in camera Papæ non fuiſſet inuẽtus, nec credidit notarium aliter ſcripſiſſe dicta teſtium quam dixiſſent: Conſiderans inſuper (quod eſt longe validius) negotiũ ipſum tangere principaliter Rom. ecc. contra quam non niſi centenaria currit præſcripto, condẽnauit dictũ caſtellanũ in ſolutione omnium petitorum, iniungendo eidem, vt dicto nobili, non tamquã ſibi, ſed tamq̃ Romanæ ecc. cuius auctoritate dẽt percipere p̃dicta, & cuius etiam vaſallus pp prædicta exiſtit, perſoluat. Nota caſum vbi magis creditur priuilegio q̃ teſtibus. Item liber cenſualis fidẽ facit. Itẽ præſumitur pro illo qui officium ſuum iurauit fideliter adimplere. Item cõtra Romanam eccl. non currit præſcriptio niſi centum annorũ.

† afferebãt

† Aliàs, repertus.

† Adde ꝙ libro cenſuali eccleſiæ in loco non ſuſpecto ſeruato credit. l. 1. ff. ſi cer. pe. per Bartol.

† quia.

a ¶[*Comeſtiones.*] id eſt 1 albergarias, ſeu procurationes, quas à ſingulis, ſeu certis percipere poterat.

b ¶[*Banna.*] id eſt 1 ius indicendi bannum, vel edictum.

c ¶[*Placita.*] id eſt iuriſdictionem cauſarum.

d ¶[*Forisfacta.*] i. pecuniarias pœnas delinquentium: arg. ĩ. de pœ. presbyter.

e ¶[*Scriniarius.*] ſcriniarij appellãtur tabelliones, & eſt vulgare Romanorum.

1 Hæ duæ gloſſulæ nec Bernardi sũt, nec habentur in antiquis codicibus.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶[*Magis auctoritatem.*] Arg. contra C. de fide inſtr. in exercendis. ſ. de fid. inſtr. cum Ioãnes. Sol. illud generale, & iſtud ſpeciale pp antiquitatem facti. ff. de proba. cẽſus. & ſunt ſemper ſpecialia iſta obuiantia illi generali, ſ. vbicunq; ſcriptura eſt neceſſaria. 97. diſt. nobiliſſimus. C. de man. prin. l. 1. ſ. de offi. deleg. cum in iure. C. ſi mi. ſe ma. dixe. ſi alterius. & vbicunque priuilegium allegatur. arg. ĩ. de priui. porro. quædã enim melius probantur per inſtrumẽta quàm per teſtes: vt dictum eſt 2. De hoc ſ. de proba. tertio. vt hic ſequitur, vbi dicit, cõſiderantes etiam librum cenſualem, & cætera.

2 Vel reſpicit factũ: quia teſtes ſolum dicebant ſe vidiſſe cẽſum ſolutum: priuilegium vero aſſerebat illũ debitum. & facit. ĩfra. de priuil. ſi Papa. li. 6. Ioan. And.

g ¶[*Cenſualem.*] Sic enim per libros antiquos probatur diuiſio diœceſum. ſ. de proba. cum cauſam. & inſtrumento producto de archiuo publico creditur C. de fid. inſtr. Auth. ad hoc. arg. 30. q. 1. peruenit. publicum teſtimonium dicitur habere, ex quo magiſtratus confitetur illud de archiuo publico eſſe: vt hic. & ſi manu commentarieñ. ei ſigna impoſita ſunt conſueta. arg. ff. de iu. fiſ. in fraudem. §. quotiens. & C. de fid. inſtr. plures. ff. de probat. cenſus. C. arbit. tutelæ. l. vlt. & ſufficit, qđ in libro Authentico ſcriptum eſt. 6. q. 3. ſcriptum eſt in lege. & ff. qui & à qui. ma. lib. non fiant. l. proſpexit.

ſtiones [a], banna [b], placita [c], foris facta [d], & omnia iura quæ ibi Apoſtolica ſedes habebat. Sed ea tibi nulla ratione deberi, caſtellanus eiuſdem caſtri conſtantiſſimè aſſerebat. Ad quod probandum inducebas prædicti Papæ priuilegium, & librum eccleſiæ Romanæ cenſualem: hoc etiã nitebaris probare per teſtes, qui dicebãt ſe vidiſſe præſcriptũ cenſum nũcijs Romanorum Pontificum à quinquaginta annis & infra fuiſſe ſolutum. Sed inter alia fuit ex aduerſo reſponſum, quòd nec priuilegium, nec liber cenſualis tibi aliquid commodi afferebat †: cum priuilegio vſus non fueris ſpatio annorum triginta: & liber cẽſualis ſuſpectus exiſteret: quia nõ fuerat in camera noſtra receptus †: ac ſcriniarius [e] alio modo ſcripſiſſet dicta teſtiũ, quàm dixiſſent. ¶Nos igitur magis [f] auctoritatem priuilegij, quàm depoſitiones teſtium attendẽtes: conſiderantes etiam librũ cenſualem [g], quem non ſuſpectum habuimus † licet non in noſtra, ſed in Cardinalis ſancti Hadriani camera ſit inuentus, qui † eum quando camerarius fuerat, de camera beati Petri ſuſcepit: nec credentes ipſum ſcriniarium (cum iuratus [h] ſit officium ſuũ fideliter exequi) aliud ſcripſiſſe, quàm à teſtibus diceretur: Reſpicientes inſuper (quod eſt lõge validius) ipſum negotium tãgere principaliter [i] Romanã eccleſiam, contra quam non niſi centenaria [k] præſcriptio currit: in ſolutione prædicti cenſus, & aliorum petitorum condemnauimus partem aduerſam: iniuugentes eidem, vt tibi, non tamquam [l] tibi, ſed tãquam eccleſiæ Romanæ (cuius auctoritate debes percipere, cuius etiam propter prædicta beneficia vaſallus exiſtis) ſine difficultate perſoluat.

¶Idem Hel. & Gu. abbatibus.

¶*De centenaria præſcriptione, quę ſolum currit contra Romanam eccleſiã, tempora ſchiſmatũ deducantur.*

CAP. XIIII.

CVm † vobis [m] †: & infrà. ¶Licet tã legali [n], quàm canonica [o] ſit diſſinitione ſtatutũ, vt contra Romanã eccleſiã, quæ gaudet priuilegio ſpeciali, non niſi centum annorum [p] præſcriptio locum ſibi valeat vendicare: tẽpora tamẽ

h ¶[*Iuratus.*] Sic ergo præſumitur pro aliquo ratione iuramẽti. 1. q. 7. ſancimus. ſ. de pręſump. illud. Itẽ ratione honeſtatis ſuę. ſ. de fid. inſtrumẽ. cum dilectus.

i ¶[*Principaliter.*] Secus ſi ſecundariò. ĩ. de re iud c. pen. argu. ĩ. de priui. ſi de terra. & c. accedentibus. Poſſet tñ iſte caſtellanus præſcribere vt teneret terrã, & eſſet feudatarius eccleſiæ Romanæ, & nõ ille: quia per hoc non præiudicatur eccleſiæ. ſic 16. q. 4. volumus. argu. C. de præſcrip. xxx. anno. competit. & l. iubemus. 16. q. 3. cap. placuit. §. poteſt. & ſ. eod. ſanctorum.

k ¶[*Centenaria.*] 16. q. 3. nemo. & ĩ. c. proxi. & C. de ſacr. ſan. eccle. l. vlt. & melius in Authen. ibi ſignata, quas actiones. in fine.

¶*Glo. ſeq. argu. de verbo, tamquam, & inducit ſex concor.*

l ¶[*Tamquam.*] argu. ꝙ aliquis facit aliquid nõ tamquam ipſe, ſed tamquam alius. ſ. de elect. cum inter canonicos. & ff. de adopt. ſi pater. §. qui duos. ff. de inoff. teſta. Papinian'. §. ſed neque impuberis. ff. quan do app. ſit. l. 1. §. ſolent. & ĩ. de reb. eccle. non alie. ſi quis presbyterorum. ſic aliquis facit aliquid in eo ꝙ homo. & aliud in eo ꝙ rex. 23. q. 4. ſi eccleſia. in fin.

† Cap. 4. e. tit. in 3. cõpilat. Et de materia ſchiſmatis vid̃ B. Thomã 2. 2. q. 39. & Turrecrematam in ſum. de eccleſ. lib. 4. par. 1. c. 1. & multis ſequẽt.

† Aliàs, nobis.

CVm vobis.] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecũda reſponſio: ibi, *Licet*. Abb. Siculus.

m ¶[*Cum vobis.*] CASVS. Hildeſemeñ. 3 epiſcopus mouebat quæſtionem, ſubiectionis contra monaſterium Grandeñ. & eccleſiam Romanam, dicens ꝙ præſcripſerat ſubiectionem contra libertatem monaſterij: commiſit Papa quibuſdam abbatibus, vt reciperent teſtes epiſcopi ad probandũ præſcriptionẽ cõtra libertatẽ monaſterij. Sed poſtquam inchoata fuit præſcriptio contra monaſteria, ſciſſura triũ ſchiſmatum 4 fuit in eccleſia Romana. Modo iterum ſcribit Papa eidem iudicibus dicens, ꝙ tam iure canonico quam ciuili Romana eccleſia gaudet priuilegio ſpeciali, vt non niſi præſcriptio centum annorum currat contra Roma. eccle. tamen dicit Papa, quòd non vult computare tempora ſchiſmatum in præſcriptione, ſed de medio deduci. Bernar.

3 Hic caſus Bernardi eſt, & in antiqs exẽplaribus reperitur.

4 De q̃bus infra. de ſchiſma. c. 1. Io. And.

Nota quòd Romana eccle. gaudet priuilegio ſpeciali centum annorum, non ſolum in rebus proprijs, ſed etiam in eccleſijs ſibi immediatè ſpecialiter ſubiectis. Item tẽpore ſchiſmatis non currit præſcriptio.

n ¶[*Legali.*] C. de ſacr. ſanc. eccle. vt inter diuinum. 5 & in Authen. vt Roma. eccl. cen. an. gau. pri. §. quod autem. coll. 2.

5 Et Auth. ibi poſita.

o ¶[*Canonica.*] 16. quæſt. 3. nemo. & ſ. cap. proxi. & ĩ. eod. ſi diligenti. in fin.

p ¶[*Centum annorum.*] Hæc præſcriptio obtinet in rebus & poſſeſſionibus; ſed in priuilegio prælationis, quo ſuper alijs eccleſiijs obtinet principatum, nulla currit ei præſcriptio. 93. diſtin. qui cathedram. 24. quæſt. 1. quia ex ſola. & c. rogamus. & c. ſchiſma. quia hoc eſſet præſcribere obedientiam: quod eſſe non poteſt. ſ. eod. cum nõ liceat. quia nemo debet eſſe ſine capite. 93. diſt. nulla. Vinc. Sed videtur certè impoſſibile probari præſcriptionẽ centũ annorũ. idem eſt ac ſi diceret Papa: nolo ꝙ currat præſcriptio cõtra Romanã eccleſiã.

ſim. 2.

ſim.2.q.4. præſul. Sed qualiter probabit ſe poſſediſſe ſpatio centum annorum? per inſtrumenta non poſſet hoc probari: quia per inſtrumenta non probatur poſſeſſio.ſ. de fid.inſtru. inter dilectos. per teſtes non poſſet probari, niſi teſtes ad minus haberent 114. an. 1 Vnde videtur quòd ſufficiat probare per tempus, cuius non extat memoria: qa tanto tempore res aliȩ præſcribuntur, quæ aliàs non præſcriberentur. ff. de aqua quoti. & æſti. hoc iure. §. aquæ ductus. 2 vel quòd teſtes dicant ſe ſemper audiuiſſe à ſuis maioribus, & nemo ſit qui viderit vel audierit aliud. ſic enim probatur de antiquitate. ff. de proba. ſi arbiter. & ff. de aqua plu. arcē. in ſumma. §. idem. Io. Sed non recedendum eſt à verbis iſtis, & ſic neceſſe eſt probare centenariam præſcriptionem: & ſufficit quod ita placuit legislatori. ff. qui & à quibus. proſpexit. & 6. q. 3. ſcriptum eſt in lege.

† intercedentium.

1 Quaſi velit ſentire Laurētius cuius fuit hæc glo. ꝙ pubes de his quæ vidit ante puberta. non poſſit teſtificari. & hoc etiam not. 3. q. 9. teſtes. Ioā. And.

2 Et infra. ver. ſig. ſuper qbuſdam.

† Cap. 5. e. tit. in 3. cōpilat. Vide c. auditis. ſupra de in īteg. reſtitu. vbi Doctores adde Balbum tract. de præſcr. in 3. part. ſextæ. partis principalis. q. 1. & Felinū in c. refragabili. ſupra de off. ord.

intercidentium † ſchiſmatū [a], quæ ſecundum iuris ordinem curſum præſcriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari: ſed diligenti conſideratione adhibita, de ipſa cō putatione deduci [b].

¶Idem Helieñ. & Roſſeñ. Epiſcopis.

*¶Prælatus inferior poteſt præſcribere in certis eccleſiis ſuæ diœceſis totum ius epiſcopale: ſubducitur tamen de præſcriptione tempus, quo vacauit eccleſia cathedralis.*

CAP. XV.

AVditis, † & intellectis meritis cauſæ, quæ vertitur inter Vigoreñ. epiſcopū, & abbatem de Heueſcam, ſuper eccleſijs in valle de Heueſcam, quas epūs aſſerit ad ſe diœceſſana [c] lege ſpectare: abbas [d] autem eas eſſe ab eius iuriſdictione prorſus exēptas [e]: & infrà. Verum tanto tempore probantur per teſtes ab abbatibus de Heueſcam pleno iure poſſeſſæ, vt videantur in eis epiſcopale ius [f] legitimè præſcripſiſſe [g]: & infrà. ¶Quocirca mandamus, quatenus inſpectis priuilegijs The. & Of. regum, quæ abbas ſuper præmiſſa libertate aſſerit ſe habere: ſi per illa [h] conſtiterit, quòd vallis de Heueſcam ſit ille locus, quem Celeſtinus prædeceſſor noſter libertati donauit: abſoluatis abbatem ab impetitione epiſcopi ſuper eccleſijs memoratis: & adiudicantes illas abbati pleno iure ſubiectas, epiſcopo ſuper illis ſilentium imponatis. Quòd ſi abbas in hac probatione defecerit, au-

a ¶*ſchiſmatū.*]Quando currat præſcriptio, & quando non, dicitur. ſ. eo. c. cum non liceat.

b ¶*Deduci.*]Tempus enim ſchiſmatis deducitur de præſcriptione ſi primum ſit, medium, vltimumve. C. de præſcr. lōg. temp. Authen. quod ſi quis quibuſdam. & C. de reſti. mi. quod tempore. ff. quib. ex cau. ma. necnon. §. ſi quis ſæpius.

AVditis.]De præſcriptione ſubducitur tp̄s, quo vacauit eccleſia, cōtra quā p̄ſcribitur. ita ſummat Io. And. Sed hæc ſummatio de nihilo ſeruit, cū hoc ſit expreſſū in multis iuribus ſ. eo. de quarta. & c. 1. cum ſimilibus. Primò ponit proceſſum, & concluſionem negotijs. Secundò indeciſè narrat reſtitutionem ab vtraque parte petitam & cōceſſam. Tertiò cōmittit probationes recipiendas ſuper reſtitutione, & cām diffiniendā. Sc̄da. ibi, *Verum.* Tertia: ibi, *Quocirca.* Abb. Sicu.

CASVS. Inter ep̄m Vigor. & abbatē de Heueſcā vertebāt controuerſia ſuper quibuſdā eccleſijs in valle de Heueſcam conſtitutis, quas ep̄s dicebat ad ſe ſpectare quo ad legē diœceſanam, cauſa ſuper his cōmiſſa fuit iudicibus, coram quibus petijt epiſcopus eccleſias illas ſibi debere ſubeſſe, quo ad legē diœceſanam, & oīa iura ep̄alia ſibi debere adiudicari in illis eccleſiijs: Abbas verò dicebat eccleſias illas ab eius iuriſdictione prorſus exēptas per priuilegia: vel ſi priuilegia non ſufficerent, dicebat ſe eccleſias illas legitimè præſcripſiſſe: Super his vtraq; pars ſuas probationes induxit: abbas induxit tā priuilegia q̄ teſtes ad probādū ſuā intentionē, & ep̄s ad probandum interruptionē: Tādē cauſa ſic inſtructa remiſſa fuit ad ſedē Apoſtolicā. Poſt allegationes multiplices intellexit ep̄s, ꝙ licet abbas per priuilegia non probaſſet ſuā intētionē, tn̄ probauerat p̄ſcriptionē, vnde contra præſcriptionē petijt ep̄s ſe admitti per beneficium reſtitutionis, ad probandū ꝙ Vigor. eccleſia tanto tp̄e vacauerat, ꝙ tp̄e vacationis ſubducto præſcriptio non fuit completa: Abbas videns ꝙ iſta probatio præiudicabat ſibi in totum, petijt ſe admitti per idē beneficium ad prohandū ꝙ vallis de Heueſcā eſt ille locus, qui fuit per duos reges libertati donatus, quem Celeſtinus Papa libertati donauit: Papa videns ꝙ vtraq; eccleſia neceſſariam probationem omiſit, vtramque reſtituit contra alterā in prædictis articulis: ſed quia probatio abbatis præiudicialis erat, mandat Papa iudicibus, quatenus inſpiciant priuilegia The. & Of. regum, quæ abbas ſuper libertate præmiſſa aſſerit ſe habere, & ſi per illa cōſtiterit ꝙ vallis de Heueſcā ſit ille locus, quem Celeſt. libertati donauit, abſoluant abbatem ab impetitione ep̄i ſuper eccleſijs prædictis, ep̄o ſuper illis ſilentium imponentes: Si verò abbas in hac probatione defecerit, audiant probationes ep̄i, ſuper tempore quo infrà quadraginta annos ſedes ep̄alis vacauit; etſi per tantum tēpus vacaſſe conſtiterit, ꝙ illo ſubducto, præſcriptio non ſit completa, adiudicent ep̄o ius ep̄ale in illis eccleſijs, abbati ſilentiū imponendo. Si autem ep̄s hanc exceptionem non probauerit, tn̄ quia ipſe probauit interruptionem in quibuſdam articulis, adiudicēt eidē ius ep̄ale in illis, dūmodò intra xl. annos iuterruptio facta fuerit: in cæteris in quibus abbas p̄ſcriptionem probauit, ep̄o ſilentiū imponentes. Not. ꝙ ius ep̄ale generale nomē eſt, & habet multas ſpecies ſub ſe: vt hic patet. Item de vna defenſione pōt quis trāſire ad contrariā: qa præſcriptio & priuilegiū cōtraria ſunt, & tn̄ abbas hic admiſſus fuit ad vtrunque, ſed ſub alternatione illud fieri dēt. Item priuilegium regale declarat priuilegium Papæ, & ſic priuilegium obſcurū nō probat. Item tp̄s vacantis eccleſiæ debet deduci de p̄ſcriptione. Itē licet quis prȩſcribat in vno articulo, non tamen in alio.

c ¶*Diœceſana.*] Hæc diœceſana lex comprehendit etiā legē iuriſdictionis. De his dicitur. ſ. de off. or. dilectus. & c. conquerente.

d ¶*Abbas autem.*] Sic ergo cū agitur de ſubiectione aliquorū, non illi, ſed ille qui dicit illos ſibi ſubiectos eſſe, conueniri dēt. 16. q. 3. inter memoratos. & ſ. vt lit. non conteſt. qm̄. §. quod ſic. & ff. de lib. ho. exhiben. l. vt ſi. ff. de ſerui. vendi. is cuius familia. 3 ſic & pro illis agere pōt. ſ. eo. ex tranſmiſſa. Et ſubditus ēt cōuenitur. ſ. de cle. querelā. ſed ibi cōuenit ſubditus ſuo nomine. & 12. q. 2. quicunq; militū. ſed ſi petere vellet ꝓcurationē, vel cēſū à capellanis, eos poterit cōuenire. arg. ff. de vſufr. ſi pēdentes. §. pen. & l. vſufructu relicto. & l. vſufructu legato. §. hactenus. & j. de cen. cū inſtātia.

3 Et ſupra. de ma. & obe. inter quatuor. vbi d̄ hoc. Ioan. And.

e ¶*Exemptas.*] 4 Primò p priuilegiū Romani pōtificis. ſ. de in integ. reſtit. auditis. in illa litera vbi dicit: cognouimus, &c. quæ dicitur pars iſtius. Secundo per prȩſcriptionem, vt ſequitur in ver. verū, &c. & hoc intelligitur ſub hoc, infra. Vnde præd. cta decr. fuit deciſa ab iſto loco: quia faciebat ad tit. de reſti. in inte. & hæc decr. continuatur in integra.

4 Hȩc gloſſula ī manuſcriptis deſideraē, in quibuſdam autē vetuſtis impreſſis iam habetur.

*¶Glo. ſeq. no. & remittit, ſecundo obijcit & ſoluit.*

f ¶*Ius epiſcopale.*] Hic manifeſtè patet, ꝙ iura ep̄alia p̄ſcribunē: vt j. e. cū olim. de hoc dicit 16. q. 3. q̄cunq;. Sed videē ꝙ abbas nō potuerit p̄ſcribere hm̄oi exēptionē cōtra illud. ſ. e. cū nō liceat. & ſ. de cōſue. cū inter. ſed bn̄ potuit p̄ſcribere illas eccleſias, ſi legitimo tp̄e illas poſſederit, vt ſ. e. de quarta. & ſic abbas, illas habebat pleno iure; ſed abbas ſuā propriā libertatē p̄ſcribere nō poſſet. ſed ali⁹ cui⁹ noīe ipsā allegaret. j. e. cū ex officij. ſi ſup hoc habuit tale quale priuilegiū. ar. ſ. de cōſue. cū dilect⁹. & j. de priui. cū olim. Itē patet ꝙ oīa iura q̄ abbas pōt poſſidere, pōt p̄ſcribere. j. e. cū olim. 5 ſed nō alia q̄ enumeranē 68. diſt. q̄uis corepiſcopi. vn̄ ea q̄ ad vtranq; legē ſpectāt, pōt p̄ſcribere, vt hic patet. cognitio. n. cauſarū matrimonialiū tm̄ de iure cōi ſpectat ad iuriſdictionē epi. j. de exceſ. pla. accedētibus. q̄ p̄ſcribit abbas vt infra ſequitur: ius ep̄ale genus eſt, & habet multas ſpecies ſub ſe, quæ enumerātur. ſ. de off. or. cōquerēte. & c. dilectus. in gl. & j. q̄dā enumerantur, vt ibi dicit circa proceſſionē, & cætera quæ ſequunē.

5 Adde ꝙ ex præſcriptiōe quȩritur quaſi dominiū. l. cum poſtulaſſem. §. damni. & ibi Bart. ff. de dam. in fec. & l. 3. ff. de vſur.

g ¶*Præſcripſiße.*]Sic ergo abbas iſte tuebatur ſe duplici iure. ſ. exēptionis, & iure p̄ſcriptionis, q̄ iura ſunt cōtraria. j. eo. veniēs. qa ſi tutus erat iure priuilegij, nō pōt præſcribere: qa quod meum eſt ex vna cā, ex alia meum fieri non poteſt. ſ. de fid. inſtr. inter dilectos. Sed dicas ꝙ ſimul non propoſuit iſta duo, ſed de vna exceptione trāſiuit ad aliā: quod fieri pōt. argu. 24. q. 1. quiſquis. ff. de exce. nemo. C. de tranſact. interpoſitas 6. ſ. de cā poſ. & propri. paſtoralis. & ſ. de teſti. ſignificauerūt. & ff. de acqui. poſſ. naturaliter. §. nihil. & generaliter licitū eſt de vna defenſione trāſire ad aliā. arg. bo. ſ. de proba. licet. & j. eodem. cum olim. niſi vbi ius cōtrarium prohibet. ff. de reg. iur. nemo ex his. vel ſub diſiunctione ſimul propoſita fuerant; vt ſi hoc vel illud probauerit abbas obtineat; & niſi forte per tantum temporis ſpatium eccleſia vacaſſet. Bern.

6 Dico trāſactionem metu factā & cū ſeru. Ioan. And.

*¶Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit.*

h ¶*Si per illa.*]Celeſtinus exemerat à iuriſdictione epiſcopi

loca quæ iſti reges donauerant libertati. cum autem per priuilegia Celeſtini non cõſtaret, ꝙ vallis de Heueſcam, in qua epiſcopus petebat ius epiſcopale, eſſet de illis locis donatis libertati, ab illis regibus: mãdat Papa inſpici priuilegia illorũ regũ, & ſi per illa priuilegia cõſtiterit ꝙ vallis de Heueſcã ſit de illis locis, apparet ꝙ Celeſtinus exemit locũ, ſcilicet vallẽ de Heueſcã. & ſic abbas obtinebit: nec habet locum poſtea probatio vacantis eccleſiæ: & ſic prius cognoſci debet de hoc articulo tamquam præiudiciali.

a ¶*Subducto.*] Sic ſ. eo.c.1.& c.de quarta. & c.cũ vobis.quia tũc defenſore carebat. ſic C.quo. & quan.iud.ſi præſes. 1 ſic & abſenti adijciuntur tot anni quot fuit abſẽs. C. de præſcrip. long. tempo. Authen. quid ſi.

¶*Gloſſa ſequens obijcit, ſoluendo obiec.repetit.*

b ¶*Interruptionem.*] Sed contrarium videtur, ꝙ ſi interrumpit quo ad quædam: ergo quo ad omnia ex iure epiſcopali prouenientia: nam qui aurẽ hominis tetigit, totum hominem tetigiſſe videtur. de pœ.diſtin.1. vulgaris.argum.C. de duo.re.l.vlt. 2 hoc tamen vt ſciens ſe habere ius epiſcopale, vno tantum vtitur. argu.ff.de ſer.ruſt.præd. vna eſt via. & ff. quemad. ſerui.ami. ſi ſtillicidij.§.vlt. & ff.de ſer.vt pomum.ad ſi. Sed non eſt ita: vt hic patet, & ĩ. de capell.mona.cum dilectus.licet enim præſcribatur in vno capitulo, non præſcribitur in alio: vel ſi fiat interruptio in vno, non prodeſt in alio.

1 Non nocet adulto iudiciũ cõtra eũ habitum dũ defenſore & curatore carebat. Ioan.And.

† Hodie vide concilium Trid. ſeſſio. 24. de reformatione cap.20.

2 Si ex vno fonte vnus eſt contractus pluriũ creditorũ: interpellatio vnius prodeſt alijs. & idẽ ſi plurium debit.quia vnius interpellatio ꝓdeſt quo ad alios. Ioan. And.

diatis probationes ſuper tempore, quo infra quadraginta annos ſedes epiſcopalis vacauit: & ſi per tantum temporis vacaſſe conſtiterit, vt illo ſubducto [a] non ſit quadragenaria cõpleta præſcriptio, vos in illis eccleſijs ius epiſcopale adiudicetis epiſcopo: & ſuper illo perpetuum ſilentium imponatis abbati. Si autem exceptionem huiuſmodi epiſcopus non probauerit, quia tamen interruptionem [b] probauit, circa proceſſionem pentecoſtalem, in villa, & eccleſia de Mortona, & receptionem, ac procurationẽ archidiaconi, necnon ſolutionem denariorum ſancti Petri [c] in valle de Heueſcam: circa cognitionem quoque cauſarum matrimonialium †, & capellani ſuſpenſionem in prędicta villa de Mortona, & interdictum capellarum in præfata villa de Heueſcam, vos ſuper his ius epiſcopale adiudicetis eidem: ſi tamen circa ſuſpẽſionem, & interdictum huiuſmodi, infra quadraginta annos interruptio facta fuit, in cæteris ei ſilentium imponentes [d], quę abbas præſcripſiſſe probatur.

c ¶*Sancti Petri.*] Forte percipiebantur nomine Romanæ eccleſiæ. argumen. infrà eodem ſi diligenti. ſed abbas allegabat ad ſe pertinere miniſterium perceptionis. ſ. eo. ad audientiam.

¶*Gl.ſeq.ſignat contrarium, & ibi remittit, quærit, allegat pro & contra, & ſoluit.*

d ¶*Imponentes.*] Sibi imputet eṗs qui tanto tpe geſta taciturnitatẽ firmauit. C.de his qui à non dño manu.l.vlt.in fi.& ſic patet, ꝙ negligentia prælati nocet eccleſiæ. Arg. cõtra: qa taciturnitas non videtur nocere ſucceſſori. ſ.eo.nihil. vbi de hoc.argu.ad hoc.ff. de pet.hære.ſi quidem poſſeſſor.§.ſi quid aũt. Sed nũquid ei qui non põt agere, currit præſcriptio? Videtur ꝙ ſic, ſed reſtituitur.ff.de itine.actuq; priua.l.1.§.ſi qs pp.& ff.de ſerui.ruſti.prædio.& Attilicinus. Sed contra videtur arg.ĩ.de appella.ex ratione.& C. de anna.except.l.prima. in fin.quia vbi nulla petitio, nulla mora.ff.de ver.obl.l.ſi pupillus.& ff.ſi certũ petatur.l.lecta. Dicas ergo, ꝙ præſcriptio ſemper currit: ſed ſi læditur quis, reſtituit ex iuſta cã.ff.ex quibus cauſis maiores.l.prima, in fi.& l.ait ꝑtor.§.primo.& ſecũdo, niſi lex impediat curſum ꝑſcriptionis: vt in l.1.C. de annali exceptione, in fine & in caſibus qui notantur.ſ. eo. cum non liceat.& ff.de iudi.l.1.§.penul.in caſu tñ non fit reſtitutio qñ currit ꝑſcriptio, cum poteſt habere recurſum contra impedientem, cuius dolo res perijt.ff.de dolo.l.arbitrio.§.do lo.& hoc ſi ſoluendo eſt ille doloſus: aliàs fit reſtitutio cõtra aduerſarium.ff.de dol.l.& eleganter.§.ſi dolo.illud tñ ſcias, ꝙ vbi quis læditur in præſcriptione, reſtitutionẽ petere debet infra quadriennium.C.de tempo.in integrum reſtitut.l. vltima. vbi verò non currit, ſemper ſeruatur illæſus, nec eſt aliqua reſtitutio ibi facienda. Laurentius tamẽ ſuper hoc dicit

vt notatur ſ.de in integ.reſtit.auditis. in notula ſecunda. illa eccleſia, & cætera.

CVm ex officij ſui debito.] Procuratio quæ debetur ordinario viſitanti præſcribi non poteſt. h.d. ſecũdum Ioan. And. Prima pars narrat factum, & allegationes eorum. Sc̃da: ibi, *Nos igitur.* allegationẽ reprobat, & pro ceſſum contra eos factũ ſeruari præcipit. Tertia: ibi, *Si quid.* reſeruat allegationes aliquas ſi quas habent legitimas. Abbas Sicul.

¶Idem Pariſieñ. Epiſcopo.

¶*Non poteſt ſubditus contra ſuperiorem viſitationem, aut procurationem ratione viſitationis debitam, in ſeipſo præſcribere: quamuis alius in perſonam alterius præſcribere poßet vtranque.*

CAP. XVI.

CVm † ex officij ſui debito Senoneñ. prouinciam viſitaret archiepiſcopus Senoñ. per Pariſienſem diœceſim trãſitũ faciẽs, ad abbatis Sancti Maglorij, Prioris de Caſtres, & quorundam aliorum eccleſias eiuſdem diœceſis, neceſſe habuit declinare: à quibus cum procurationem ſibi debitã poſtularet, ipſi eam inhumaniter negauerunt [e]: ad ſuæ negationis defenſionem hoc ſolum allegantes [f], quòd non meminerint ſe procurationem huiuſmodi prędeceſſoribus eiuſdem archiepiſcopi exoluiſſe, nec ab eis aliquando fuiſſe petitam [g]: & infrà. ¶Nos igitur præmiſſam allegationem eorum nullam penitus [h] reputantes, cum contra procurationem [i] quæ, ratione [k] viſitationis debetur, præſcribi nequiuerit: quemadmodum nec contra viſitationem [l] ipſam poteſt aliquo mo-

CASVS. Archieps Senoñ. dum viſitaret prouinciam ſuã tranſitũ fecit per diœceſim Pariſieñ. deſcendit ad eccleſias abbatis ſancti Maglorij Prioris de Caſtres: à qbus petijt procurationẽ: ſed ipſi ſibi eam denegauerunt, allegantes in ſuam defenſionem, ꝙ nunquam huiuſmodi procurationem præſtiterunt prædeceſſoribus ipſius archiepiſcopi: nec petita fuit ab eis, ꝙ ipſi meminerint. propter quod archiepiſcopus tulit in eos ſententiam ſuſpẽſionis, ſignificans hoc domino Papæ: ſed ipſe hanc allegationem friuolã reputauit, cũ contra procurationẽ, quæ ratione viſitationis debetur, præſcribi non poſſit: ſicut nec contra ipſam viſitationẽ põt aliquo modo pręſcribi, quamuis alius contra ipſum pſcribere poſſit vtranque. vnde mãdat Pariſieñ. eṗo, quatenus ſñiam quã tulit præfatus archieps in huiuſmodi cõtẽptores, de antiqua metropolis conſuetudine, vſq; ad debitã ſatiſfactionem faciat obſeruari: quia vt dicit Apoſtolus, Qui ſpiritualia ſeminat, non eſt magnũ ſi carnalia metat: cum nemo ſuis ſtipendijs militare cogatur: ſi aliquid aliud voluerint allegare contra intẽtionẽ archiepi ac probare, Papa faciet eis iuſtitiã exhiberi. Nota ꝙ contra viſitationẽ & procurationẽ, quæ debetur pp viſitationem, non currit præſcriptio. Itẽ archiepiſcopus iure metropolitico poteſt prouinciam ſuam viſitare. Item nemo ſuis ſumptibus cogitur ſeruire.

† Cap.6.e. tit in 3. cõpilat. Et de materia viſitationis & procurationis vide concilium Lateran. ſub Alexã. iij.c.4. vbi plene. conci. Laterã. ſub Inn.iij. in c.33. ad de concil. Oxonieſe c.vt ſingula. & concilium Tridentinum ſeſſ. 24. de reformatiõe c.3. & Bernardum Diaz. regula 356.ici. procuratio, ſeu viſitatio.

e ¶*Negauerunt.*] quia 3 tenebãtur ad hoſpitalitatem.42. diſt.§.1.& c.quieſcamus.

3 Hãc gloſſam in antiquis non reperio.

¶*Glo.ſeq.ponit cauſam contra quam vnam legem allegat.*

f ¶*Allegantes.*] Et male: quia tempus non eſt modus tollẽdę obligationis.ff.de actio.& obli.obligationũ.§.placet. Arg. contra.C. de agri.& cenſi.l.litibus.lib.11.

g ¶*Petitam.*] Propter quod archiepiſcopus eos excõicauit.

¶*Glo.ſeq.ponit opi.quam reprobat.*

h ¶*Penitus.*] Quidam notauerunt in loco iſto, ꝙ licet procuratio non poſſit præſcribi, tamẽ ſi epiſcopus viſitat, & nullam recipiat procurationem, tunc poteſt præſcribi procuratio.arg.ad hoc.ĩ.de cenſi. ſopitæ. cum enim procuratio talis poſſit commutari, vt 10.q.3.relatum.ergo & remitti. Sed nõ eſt verum, quia expreſſe non poteſt epiſcopus procurationẽ illam remittere.ĩ.de cenſi.cum venerabilis. Arg. contra.ĩ.de dona.paſtoralis. Item ratio legis obuiat eis, nã quandiu quis habet hauſtum, & iter debet habere.ff.de ſerui.ruſtic.prædio. l.3.§.vlt.& licet ager ſit ſterilis ita quòd nihil inde percipiat, tamen retineo vſumfructum in eo.ff. de vſufru. arboribus.§. vltim. Ioan.

i ¶*Procurationem.*] ff.de offi.præſi.plebiſcito: & ff.de offic. procon.ſolet.§.vltim.& l.obſeruare.

k ¶*Ratione viſitationis.*] Sim.ſ.eo.c.accedentes.vbi de hoc.

l ¶*Viſitationem.*] Iſtud eſſet præſcribere obediẽtiã, qḋ eſſe non

non poteſt.ſ.eo.c.cum non liceat.& ſ.de conſuet.c. cum inter.& ſic patet quòd idem iuris eſt in acceſſorio quod in principali,vt ſi principale,ſcilicet viſitatio non præſcribitur,nec procuratio,quæ accedit viſitationi.ſim.ſ.de fo.compe. ſi diligenti.& ſ.de offi.deleg. prudentiam. ad fin. & contra correctionem non licet ſuffragium quærere.j. de appel.c. reprehenſibilis.& c.ad noſtram.

† vtrumq;

† Aliàs: ideoq; mã damus.

a ¶ *Conſuetudine*. ] Præſcripta.9.q.3.conqueſtus.imo de iure cõmuni.j.de cenſi. ſophiſtæ.cum de iure cõmuni debuerat viſitare,cũ epiſcopus eſt negligẽs 1 .9.q.3.cum ſimus.& de iure communi dẽt habere tunc procurationẽ,vt hic patet:quia nemo ſuis ſtipẽdijs cogitur militare, vt hic dicit.& 10.q.2.precariæ.& 13. q.1.c. eccleſias.§.his itaque. & 28. quæſt. 1. iam nunc. in fin. & j. de ſimo. cum ſit Romana.

1 De hoc pręter notata hic ꝑ Doctores dicunt in c.fin. infrà dé cẽſi. li. 6. vbi plene per Io. And.

† 1. ad Cor. ca.9. cuius verba sũt: Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus: magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus.

b ¶ *Aliud*. ] Vt ſi haberent priuilegium. ſ. eod. accedentes. vel ſi aliquãdo abſoluti fuiſſent.argum.j.de cenſi. ſopitæ.

S*I diligenti*.] No.pro intellectu.c.ꝙ titulus non requiritur in præſcriptione quadragenaria contra eccleſiam, niſi cum ius commune vel præſumptio eſt contra præſcribentem: vt in c.1.j.eo.tit. lib.6.Diuiditur.nã primo inducit vnam rationem contra archiepiſcopum, & ſecundo reprobat excuſationẽ ipſius per locum à diuiſione. ſecunda: ibi, *Nos igitur*.Abb. Sicu.

† Cap.7.e. titul. in 3. compilat. Et de bona fide, & qualiter ꝓbetur vide Innocé. & Imo. in c. ſi infra eo. Oldradũ conſi.244. & Paul.de Caſtr. conſil.153.ad de Bald.in l.fin. C. de edict. diui Hadr. tollen.

CASVS. Archiepiſcopus 2 Piſanus fecit ſibi præſtari iuramentum fidelitatis nomine ſuo & eccleſiæ Piſanæ à marchione Maſſæ iudice Calaritano pro illo iudicatu, cum tamen iudicatus pertineat ad Romanam eccleſiam, Papa hoc intelligens mandauit archiepiſcopo Piſano,vt cum abſolueret ab illo iuramento, vt illud poſtmodum exhiberet eccleſiæ Romanæ,eo non obſtãte.vnde archiepiſcopus miſit nuncios ſuos ad dominum Papam,vt ſuper hoc ſe excuſaret, reſpondẽs eidem,quòd poſtquàm fuit in archiepiſcopum aſſumptus, iuramentum illud fidelitatis recepit ab illo iudice pro eccleſia Romana,& hoc idem fecit anteceſſor ſuus: Papa vero audita rñſione, & alijs quæ nunci ſui proponere voluerunt, reſcribit eidem archiepiſcopo in hunc modum dicens, ꝙ iudicatus Calàritanus ad ius & proprietatem Romanæ eccleſiæ pertinet, ſicut tota Sardinia nullo mediante:vnde non licuit ei pro ſe, vel eccleſia,prædictum exigere iuramentum:& intellectis quæ nũcius ipſius propoſuit coram Papa,non intellexit ipſum vel eccleſiam ſuam aliquo iure iuuari, cum auctoritatem Apoſtolicæ ſedis ſuper hoc non oſtendat, per quam iuramentũ illud aliquando ſit exactum:nec præſcriptione aliqua muniatur:imo ſecundum confeſſionem archiepiſcopi non eccleſia Piſana, vel ipſe archiepiſcopus fuit in quaſi poſſeſſione exigendi huiuſmodi iuramentum,quod ab ipſis iudicibus pro ſede Apoſtolica confitetur fuiſſe receptum, per quòd conſtat, quòd eccleſia Romana ſemper fuit in quaſi poſſeſſione: quia miniſterio illius & anteceſſorum ſuorum pro Romana eccleſia exactum fuit,& præſtitum huiuſmodi iuramẽtum : ille enim poſſidet cuius nomine poſſidetur:Si verò archiepiſcopus dicat,quòd nomine ſuo,& non nomine Romanæ eccleſiæ iuramentum fuit exactum, poſſet ei inferri, quòd ipſe violauit iuramentum præſtitum pro conſeruando iure & honore Romanæ eccleſiæ : vnde licite retinere non poſſet quod contra huiuſmodi iuramentum ſcienter fuit obtentum, cum ſecundum hoc præſcriptio locum habere non poſſet: cum in præſcriptione rerum eccleſiaſticarum bona fides & iuſtus titulꝰ exigãtur: & ſi præſcriptio locum poſſet habere, non tamen poſſet centenariam præſcriptionem probare,quæ ſola currit cõtra Romanã eccleſiam. Nota quòd confeſſio præiudicat extra ius facta.Item ille poſſidet cuius nomine poſſidetur.Item bona fides, & iuſtus titulus requiruntur in præſcriptione rerum eccleſiaſticarum. Item ſola centenaria præſcriptio currit contra Romanam eccleſiam.

2 Hic caſus Bernardi eſt,& in antiqs codicibus habetur vſq; ad illa verba in hũc modum dicens. nam caſus Bernardi ita finit, reſcribit eidẽ archiepiſcopo, prout patet in litera.

do præſcribi, etſi alius contra eum præſcribere poſſet vtranque †: Mandamus †, quatenus ſententiam, quam in huiuſmodi contemptores,de antiqua metropolis conſuetudine [a] tulit archiepiſcopus memoratus, vſque ad ſatisfactionem condignam facias obſeruari, quia ſecundum Apoſtolum, Qui † ſpiritualia ſeminat, non eſt magnum ſi metat carnalia: cum nemo cogatur ſuis ſtipendijs militare. Si quid enim aliud [b] quàm ſuperius fuerit allegatum, contra intentionẽ archiepiſcopi obijcere voluerint,& probare,Nos eis faciemus iuſtitiam exhiberi.

¶Idem Piſano Archiepiſcopo.

¶*Qui alieno nomine poſſidet, non præſcribit, nec etiam is qui proprio, niſi habeat bonam fidem, & iuſtum titulum ſi præſumptio eſt contra eũ. hoc dicit ſecundum Ioannem Andr. addita ſuppletione Panormitani.*

## CAP. XVII.

SI † diligenti, & infrà. Cum iudicatus Calaritanus ad ius, & proprietatem beati Petri pertineat,ſicut tota [c] Sardinia nullo pertinet mediante; tibi non licuit pro te,vel eccleſia tua, à marchione Maſſæ iudice Calaritano fidelitatis exigere iuramentum: & infrà.

¶Nos igitur quę nuncius tuus proponere voluit plenius circunſpectis, non intelleximus te, vel eccleſiam tuam ſuper hoc aliquo iure ſubnixam, cũ auctoritatem ſedis Apoſtolicæ non oſtẽdas,per quam à iudicibus Calaritanis tu, & anteceſſores tui fidelitatis exigeritis iuramenta: nec præſcriptione aliqua muniaris: cum ſecundum cõfeſſionem [d] tuã, non eccleſia Piſana, vel tu fueris in quaſi [e] poſſeſſione iuris exigendi huiuſmodi iuramentum, quod † per ſedem Apoſtolicam ab ipſis iudicibus receptũ fuiſſe fateris: per quod conſtat eccleſiam Romanam ſemper in quaſi poſſeſſione fuiſſe, cum pro ea miniſterio tuo, & anteceſſorum tuorum exactum fuerit, & præſtitum iuramentum: & is etiam poſſidere dicatur, cuius nomine [f] poſſidetur. Si verò dicatur ꝙ nomine [g] tuo, & anteceſſorũ tuorum, & non nomine noſtro, & eccleſiæ Romanæ fuerit iuramentum exactum, poſſet inferri, quòd iuramentum præſtitum de conſeruando iure,& honore ſedis Apoſtolicę fuerit violatum: vnde licitè retineri non poſſet,quòd contra iuramentum huiuſmodi fuerit ſcienter obtentum : quia etiam ſecundum hoc locum præſcriptio habere nõ poſſet: cum in præſcriptione rerum eccleſiaſticarũ,bona fides [h],&

† Aliàs ita: quod ꝓ ſe de Apoſtolica. cæterũ oẽs manuſcripti habent vt eſt impreſſum.

c ¶*Tota Sardinia*. ] Argumẽtum quòd eodem priuilegio cenſentur membra & caput. ſ.eod. cum non liceat. 12.diſt.de his. & c. nõ licet. & j. de cog. ſpi. ſuper eo.

d ¶*Confeſſionẽ*.] Quæ ſibi ꝑiudicauit in hoc. ſ. de cõfeſ. cum ſuper. & c.vlt. vbi de hoc.vnde præſcribere non poterat, cum ſciret rẽ ad alium pertinere, vt infra dicitur.

d ¶*Confeſſionem*. ] de qua habuiſti in parte deciſa.

e ¶*In quaſi*.] Hoc iõ dicit, quia incorporalia non poſſidẽtur, ſed quaſi poſſidentur.ſ. de cau.poſſeſſ.cum eccleſia.& ff. de vſucap.l.ſequitur.§.ſi viam.

f ¶*Nomine poſſidetur*.] Et ita ille poſſidere intelligitur cuius nomine alius poſſidet.ſ. de reſt.ſpol.cũ veniſſent.& ff.de acq.poſſ.qđ meo. ff. quẽadmodũ ſerui. amit.l. 3 vſu retinet.

3 Vſu retineo ſeruitutẽ vtendo ꝑ me, vel illũ, q meo nomine ſit ĩ poſſeſſione. Ioan.And.

g ¶*Nomine tuo*.] Hoc non poteſt habere locum,niſi quãdo ſciret, vel crederet hoc iuramentum pertinere ad Romanam eccleſiam:& hoc ipſe archiepiſcopus cõfitebatur,quòd anteceſſores ſui nomine Romanæ eccleſiæ receperant huiuſmodi iuramentum : vnde ſequitur, ꝙ ſi dicat ꝙ nomine ſuo recepit iuramentum,ſic fecit contra fidelitatẽ,vſurpando ius Romanæ eccleſiæ. Et ideo dicit ꝙ præſcribere nõ poſſet, cũ non oſtẽdat titulũ, & habeat malã fidẽ : 4 qui enim ſcit rẽ ad aliũ pertinere vel credit,non põt præſcribere,niſi hẽat titulum,cuius nomine præſcribat. ſed iſte non oſtendebat auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, vnde non poterat præſcribere. Finem huius notulæ intellige prout not. in glo. ſeq. ex hoc.

4 Concor. tex. in l.ſequitur.§.ſi viã. & ibi Bart. ff. de vſucap.

¶*Gloſſa ſequens recitetur per q.an prę ſumatur bona fides, & tenet quòd ſic niſi in quatuor caſibus ponit demum caſum quo ſcientia rei alienę, &c. ſubdit quòd mala fides tradentis non nocet.alleg.contrarium & ſoluit.*

5 Dynus in regu. poſſeſſor. de reg.iu. lib. 6. circa fi. tractat an erràs in facto, in iure, vel in vtroque dicatur bonæ fidei. Ioan.And.

h ¶*Bona fides*.] Illud generaliter verũ eſt, ꝙ ſcđm canones bona fides ꝑſcribẽtis neceſſaria eſt,ſiue de re ſpũali,ſiue ciuili.j.eo. qm̃ & ſ.c. vigilãti.& 34.q.2.ſi virgo.& bona fides intelligitur cum aliquis credit tradẽtẽ eſſe dñm, vel habere ius diſtrahẽdi,licet erret in facto 5 .ff.de verb.ſig.bonæ fidei.& hæc bona fides ſemper præſumitur, 6 niſi probetur contrarium, cũ lex dicat, ꝑſumi ignorãtiã niſi probet̃ ſcientia.ff.de ꝓba.l.verius.Qñque ꝑſumit̃ cõtrariũ ꝑꝑ denũciationis vigorem.C.de rei vendi.l. ſi fundũ. vel quia mercat̃ aliquid cõtra leges.C.de agri.& cen.l.quemadmodum.lib.11.vel ſi emit à

6 Vide qđ no.16.q.3. dilectio.in glo.fin.vbi not.Io.ſup bona fide & ritu ſtari iuramento. Io.An.

iuſtus titulus [a] exigantur †: & ſi etiam locum potuiſſet habere præſcriptio, non credimus centenariam præſcriptionem (quæ ſola currit aduerſus Romanam eccleſiam) poſſe probari.

¶ Idem Epiſcopo lucano.

¶ *Abbas in capellis præſcribere poteſt iura epiſcopalia, obtinet tamen in his ſolis, quæ præſcripſit. h. d. quo ad titulum.*

## CAP. XVIII.

CVm † olim, frater epiſcope, cum abbate & monachis ſancti Saluatoris de Ficheto, ſuper plebe Salamazanæ †, & adiacentibus capellis ipſius in noſtra præſentia litigando, inſtitutionem in eis, & alia ad ius epiſcopale pertinentia vendicares: ad fundandam intentionem tuam ius cõmune principaliter allegabas, cuius auctoritate dicebas, vniuerſa ſpiritualia in prædictis locis, quæ ſunt in diœceſi tua [b] conſtituta, ad te tãquam ad diœceſanum epiſcopũ pertinere: arbitrium † præterea ſuper hoc promulgatum à Piſtorieñ. epiſcopo, archipresbytero, ac primicerio Lucanis allegans. ¶ Ad elidendam autẽ intentionem tuam, abbas, Gregorij ſeptimi Papę † [prędeceſſoris noſtri] priuilegium exhibuit: quod prædictum arbitriũ multo videbatur tempore præceſſiſſe: per quod tam monaſterium quàm plebs & capellæ prędictę, videbantur libertati donatę: & infrà. Aliorum quoque Romanorum pontificum dictus Abbas priuilegijs vtebatur, poſt arbitrium promulgatum obtentis, qui libertatis priuilegia † ſibi concedere videbantur; & infrà. ¶ Quia prędictus abbas ſufficienter oſtendit, monaſterium ſuum ſuper inſtitutionibus, deſtitutionibus, & ordinationibus plebani, & clericorum, baptiſmo, pœnitentia in leuioribus culpis, ſepultura, decimarum perceptione, ac diuinis officijs celebrandis, tam in plebe, quàm in capellis prædictis, in excõmunicando atq;

procuratore meo per colluſionem, vel quia emit à prodigo, vel luxurioſo, cui bonis interdictum eſt, cum ſciret protinus illum conſumpturum pecuniam. ff. pro emp. l. qui fundum. §. qui ſciens. & l. ſi quis. Qñque tamen quis habet conſcientiã rei alienæ, & tamen vſucapit, vt ſi decretum iudicis interuenit. ff. de noxa. actio. & generaliter. & 16. q. 3. placuit. & c. quicunq;. & s̃. eo. c. 1. Illud tamẽ ſcias, ꝙ non obſtat accipienti mala fides tradentis. ff. de diuer. & tẽpo. præſcrip. an vitiũ. Arg. contra. C. de præſcrip. longi. tempo. Authen. malæ fidei. Sed illud intelligitur de præſcriptionib. x. vel xx. ann. vbi bona fides ab vtraq; parte exigitur, ſed in xxx. vel xl. anno. præſcriptione ſecundũ leges non nocet. 16. q. 3. c. placuit. §. poteſt. & §. ꝙ ſi mala fide. C. de præſcrip. xxx. anno. ſi quis emptionis. s̃. eo. vigilanti. Itẽ dicitur bona fides, licet quis erret in iure. arg. j̃. de iure patro. cura. ſed illud intelligitur aliter, vt ibi dicitur. & ff. de peti. hære. ſed & ſi. §. ſcire. licet ſecus ſit in vſucapione. ff. de vſucap. nũquam. 2. Item & ſi habeat conſcientiam dubiam, bonæ fidei dicitur. 1 ff. de vſuc. l. qui ſcit. §. bonæ fidei.

† Exigatur.

† Cap. 8. e. tit. in 3. cõpilat.

Et videto hic præ alijs Guidonem Papę.

† Falamazanæ.

† Ab vtraque ſcilicet parte approbatũ, ſupra đ arbi. ca. ex parte.

¶ *Glo. ſeq. alleg. vnam concor. & vnum arg. obijcit per quatuor capitula, & per rationem: ſoluit primo rationem. demum ponit opinio. Io. quam reprobat, ſoluens poſtea principalem obiectionem.*

a ¶ *Iuſtus titulus.* ] Ex hoc videtur quòd bona fides non ſufficiat ſine iuſto titulo ſic. infrà de dec. cap. dudum. quia ex ſolo curſu temporis ius non conſtituitur, ſicut nec tollitur. ff. de actio. & obligat. l. obligationum. §. placet. ſed contra videtur quòd bona fides tantum ſufficiat in huiuſmodi præſcriptionibus. infrà eodem quoniam omne. & ſuprà eodem vigilanti. & cap. de quarta & ſuprà de cau. poſſ. cum eccleſia. in quibus tantum ſufficere videtur bona fides, cum de titulo ibi nulla fiat mentio. imo videtur quòd iſta cõtraria ſint. ſi enim aliquis habet iuſtum titulum, puta priuilegium, ſiue conceſſionem, iam ſecurus eſt. vnde poſtea non eſt ei neceſſaria præſcriptio: vel ſi iam præſcripſit. non eſt neceſſe impetrare priuilegium; imo impetrando vnum, alij renunciare videtur. infrà eodem veniens. & quod ſemel meum eſt, ex alia cauſa meum fieri non poteſt. ſuprà de fide inſtrumen. inter dilectos. & inſtitu. de actio. §. ſic itaque. & ff. de acquiren. poſſeſ. l. poſſideri. §. ex pluribus. 2 Ad hoc poteſt dici, quòd titulus pro tanto dicitur iuſtus, quia dat cauſam præſcribendi, licet in veritate non ſit iuſtus: quia tunc nulla eſt præſcriptio neceſſaria. ff. de vſucapio. l. ſequitur. §. ſi ex lana. Vnde minus iuſtus titulus dat cauſam præſcribendi, ſi adſit bona fides, vt ille credat talem titulum ſufficere, & credat tradentẽ eſſe dominum, & ſic poteſt intelligi quod dicitur ſuprà eodem de quarta. & s̃. de conſue. cum dilectus. & j̃. de emp. & ven. peruenit. ff. pro emp. quod vulgo. & ff. pro legato. l. 4. & vlt. Sed cũ in caſu iſto nõ oſtẽderet aliquem titulũ, & ſciret rem ad aliũ pertinere, vt patet per confeſſionem illius, non poterit præſcribere. ideo dicit ꝙ bona fides & iuſtus titulus requirũtur in præſcriptione rei eccleſiaſticæ; Io. dixit, ꝙ circa incorporalia non eſt neceſſe allegare titulum: vt notatur ſecundum eum. ſuprà de cau. poſ. cùm eccleſia. Sed hoc exemplum contradicit ei. Vt ergo ſcias quãdo ſit neceſſarius iuſtus titulus, & qñ ſufficiat bona fides, inſpiciendum eſt an iura illa ſuper quibus allegatur præſcriptio, iure cõi valeant ab ipſo poſſideri necne. Si enim iure cõi poſſint poſſideri, ſufficit bona fides ad præſcribendum. Et ſic intelliguntur quaſi omnia iura iſtius tituli. & 16. q. 3. & 4. per totum. eo ſaluo, quod dictũ eſt de limite. s̃. eod. quia. Si verò iure cõi poſſideri nõ poſſunt ab eo, qui obijcit præſcriptionem: quantuncunq; habeat bonam fidem, non præſcribit, quia præſcriptio ius creatum auocat, nouũ aũt ius non creat vt 100. diſt. contra morẽ. 93. diſt. illud. Sic ius decimarum nõ 3 cadit in laicum: & ideo nulla valet ibi præſcriptio. 16. q. 1. c. vlt. & q. 3. c. placuit. §. poteſt. verſi. ꝙ ſi priuatus. & q. 7. c. 1. & s̃. eodem. cauſam quæ. vbi non prodeſt titulus. & 1. q. 3. quæſitum. ſic ius eligendi non cadit in laicum. ſupra de elec. ſacroſancta. & c. Maſſana. & j̃. de iure patrona. à nobis. & ſic intelligẽ j̃. de deci. dudum. quia & illi hoſpitalarij de iure cõi decimas poſſidere non poſſunt: vnde cõpellũtur titulum oſtendere, ex quo habuiſſẽt cauſam præſcribendi: ſic & in monaſterio, ſi monachi nollent ſubeſſe epiſcopo, quia allegarent prçſcriptionem, cũ de iure cõi ſubiectionem euitare non poſſunt. & generaliter obtinet hoc in his, & alijs omnibus, quę iure cõi poſſideri non poſſunt ab his, qui ea detinent. & hoc patet ex eo quod talia impetrantur per priuilegiũ, ergo de iure cõi non poſſidentur. 100. diſt. contra morem. Sic epiſcopus in parochia alterius epiſcopi nõ poteſt decimas & eccleſias poſſidere de iure cõi: vnde ſi allegaret p̃ſcriptionẽ in decimis & eccleſijs in diœceſi alterius, allegare dẽt titulum, & hunc probare. & hoc probatur in quadam decret. noua Gregor. quæ incipit, venerabilium. 4 & cauſa de hoc fuit inter archiepiſcopum Rothoma. & epiſcopum Exonieñ. & idem eſt de alijs parochijs inferioribus, vt vna eccleſia in parochia alterius non præſcribat ſine titulo. & ſic intelligitur ſupra eodẽ ad aures. niſi illa eccleſia quæ præſcribit, habeat titulũ. ſed videt̃ ꝙ olim ſufficiebat bona fides 5 . s̃. e. ad aures. Ber.

1 Dicit Ho. illud verũ ſecũdũ ll. ſecus ſecũdũ cano. ĩfra. ca. pe. & vlti. ſecũdũ quos ſequẽdum eſt quod ẽ vtilius animæ. j̃. de ſpon. iuuenis. Ioan. And.

2 Vide de cau. poſ. c. fina. ſuper glo. 2. Ioã. And.

3 Cur ius decimarũ nõ cadat ĩ laicos tradit B. Thomas 2. 2. q. 87. ar. 3. & Sotus li. 9. de iuſt. & iure. q. 4. art 3.

† Hæc duo verba: prędeceſſoris noſtri. deſunt in omnibus manuſcriptis.

† Priuilegium.

4 Modo incipit: epm. & habetur in c. 1. eo. tit. de præſcrip. lib. 6.

5 Dic ut j̃. eo. c. 1. lib. 6. & vide qđ ibi not. in mag. gl. p̃ quæ decido prolixè. not. hic per Inn. & Hoſt. Ioan. And.

CVm olim. ] Diuidit ĩ tres partes. In prima ponit petitionẽ actoris, & ipſi' iura. In ſcđa ponit iura ipſius Abbatis: ibi, *Ad elidendam.* In tertia diffinit: ibi, *Quia prædictus.* Abb. Sic.

CASVS. Epiſcopus Lucaneñ. in præſentia dñi Papæ litigabat cũ abbate & monachis ſancti Saluatoris de Ficheto, ſuper plebe Salamazanæ, & capellis ꝑtinẽtibus ad dictã plebẽ, petẽs in eis inſtitutionẽ, & alia ad ius ep̃ale pertinentia: Ad ꝓbandũ intentionẽ ſuã primo allegabat ius cõe, cuius auctoritate dicebat omnia ſpiritualia in p̃dictis locis in eius diœceſi cõſtitutis, ad ipſum tãquã ad diœceſis ep̃m pertinere: Inſup allegabat quoddã arbitriũ ab ep̃o, archipresbytero & primicerio Lucanis ſup hoc ꝓmulgatũ: Ex parte abbatis exhibitũ fuit quoddã priuilegiũ Grego. vij. qđ videbatur p̃ceſſiſſe dictũ arbitriũ, per qđ monaſteriũ, plebes, & capellæ videbant̃ libertati donatæ: & alia priuilegia Romanorũ põtificũ poſt dictũ arbitriũ obtẽta: qui libertatẽ ſibi cõcedere videbãtur. Induxit inſuper teſtes ad probãdũ p̃ſcriptionẽ: dñs Papa examinato negotio, q̃a cõſtitit ei ꝙ abbas ſufficiẽter oſtẽdit monaſteriũ ſuũ ſup inſtitutionibus, & q̃buſdã alijs articulis, tã ĩ plebe q̃ ĩ capellis legitima p̃ſcriptione munitũ, abſoluit abbatẽ ab impetitione ep̃i ſup iã dictis articulis, & ſup alijs oĩbus, q̃ ad ius ep̃ale pertinere noſcunt̃ ſcđm tenorẽ arbitrij, eundẽ abbatẽ quo ad plebẽ & capellas cõdẽnauit. Not. ꝙ ius ep̃ale in multis articulis cõſiſtit: & licet p̃ſcribat̃ in vno, non tñ in alio. Item per partẽ non retinetur totum. Item per arbitrium receditur à priuilegio. Itẽ cõtra arbitrium p̃ſcribitur.

b ¶ *In diœceſi tua.* ] 16. q. 7. omnes baſilicæ. & 18. q. 2. monaſteria. & s̃. eo. cum non liceat.

a ¶ *Præ-*

interdicendo, & etiam abſoluendo, legitima præſcriptione munitum [a], abbatem ipſum ab impetitione tua, ſuper iam dictis articulis, duximus abſoluẽdum, ſuper illis tibi perpetuũ ſilentium imponendo: ſuper alijs omnibus, quæ ad ius epiſcopale ſpectare noſcuntur, iuxtà tenorem [b] arbitrij eundẽ abbatem, quo ad plebem, & capellas prædictas, ſententialiter condemnantes.

¶ Idem.

*¶ Qui præſcriptione completa priuilegium contrarium impetrat, & vtitur illo, præſcriptioni renunciat. Si præſcriptio non erat completa, malã fidem habet, & ideo non præſcribit.*

CAP. XIX.

VEniens† ad præſentiam noſtrã abbas ſancti Martini de Pannonia: & infrà. ¶ Petijt à nobis poſtmodum idem abbas, vt Veſprimeñ. epiſcopus non impediat [c], vel faciat impediri quo, minus omnes, ꝗ in Simagieñ. parochia, vel comitatu cõſiſtunt, de omnibus, quæ poſſident decimas ſibi ſoluãt, ſicut in priuilegijs Paſchalis Papæ prædeceſſoris noſtri, & ſancti regis [d] Stephani continetur: Præfatus verò eps poſtulauit [e], vt decimas Simagieñ. comitatus infrà ſuę diœceſis terminos cõſtitutas, quas detinet idem abbas, ſibi reſtitui faceremus, niſi aliquo iure ſpeciali [f] ſe ipſas poſſidere monſtraret: & infrà [g]. ¶ Chriſma [h] verò, oleum ſanctum, cõſecrationes altarium, ſeu baſilicarum, ordinationes clericorum, qui ad ſacros ordines promouendi fuerint, clerici eccleſiarum, vel capellarũ ipſius monaſterij, quod eſt in Veſprimeñ. diœceſi conſtitutum, à Veſprimeñ. epiſcopo poſtulabunt, ſiquidem catholicus fuerit, & gratiam [i] ſedis Apoſtolicæ habuerit, & ea

a ¶ *Præſcriptione munitum.*] Et ita patet, ꝙ niſi abbas præſcripſiſſet prædicta, præiudicatum fuiſſet ei per arbitrium circa priuilegia: & ſic Abbas poteſt præſcribere iura epiſcopalia contra epiſcopum, vt ſ. eo. auditis. vbi de hoc, & ſic abbas, quæ amiſit per arbitrium, recuperauit in præſcriptione: & intelligo ꝙ abbas ignorabat arbitrium: aliàs non pręſcriberet, cum haberet malã fidem. ȷ. c. proxi. ſed obedientiam nõ poſſet abbas præſcribere in ſua perſona, ſed illius cuius nomine allegaret præſcriptionem. ſ. eo. cum ex officij.

b ¶ *Tenorem.*] & ita ſententiant pro abbate in his tantum in quibus præſcripſit, in alijs ſtatur arbitrio, & fertur ſententia pro epiſcopo, nec immerito: quia per arbitrium receſſum fuit à priuilegio Grego. 1 ad minus in his quæ faciunt pro abbate. ſed libertati non potuit abbas renũciare per arbitriũ ſine licentia Papæ. ſ. de arbi. cum tpe. alia vero non valuerunt tã quam per mendacium impetrata poſt arbitriũ. ȷ. de deci. ex multiplici. T. intelligit, ꝙ arbitrium non tangit capitula illa, ſuper quibus fertur ſententia pro abbate, & in quibus præſcripſit contra epiſcopum; aliàs non potuiſſet pręſcribere prædicta, quia præſumeretur habuiſſe malam fidem propter arbitrium, quia habens malam fidem non præſcribit. ȷ. eo. cap. vlt. & hoc probatur per literam ſequentem, vbi dicit: iuxta tenorem arbitrij. & cap. Ber. 2.

ADDITIO. Dicas ꝙ habebat abbas priuilegiũ poſt arbitrium impetratum loco tituli: quia ignorabat arbitriũ: aliàs non præſcripſiſſet. ſ. c. proxi. & quamuis non valerent priuilegia, non erant irrita ipſo iure, ſed per ſententiam, quamuis non facerent mentionem de arbitrio. ſ. de reſcrip. ſuper literis.

VEniens.] Diuidirur. Primo ponitur conuentio abbatis. Secundò reconuentio epiſcopi: ibi, *Præfatus verò.* Tertiò diſſinitio: ibi, *Chriſma.* in quo duo ſoluit obſtacula. Primum: ibi, *Non obſtante.* Secundum: ibi, *Nec obſtare.* Abbas.

CASVS. Inter abbatem ſancti Martini de Pannonia ex vna parte, & epiſcopum Veſprimeñ. ex altera, controuerſia vertebatur ſuper quibuſdam decimis, & ſuper quibuſdam iuribus ſpiritualibus clericorum, & eccleſiarum ipſius monaſterij: Abbas in præſentia Papæ petijt vt epiſcopus prædictus non impediat, vel faciat impediri, quo minus omnes qui conſiſtunt in Simagieñ. parochia vel comitatu, decimas ſibi ſoluant de omnibus, quę ibi habent: Petijt inſuper, vt clerici eccleſiarum monaſterij, libere percipere poſſint chriſma, oleum, conſecrationes altarium & eccleſiarum, & ordines à quo maluerint epiſcopo: Ad hæc probanda induxit priuilegium Paſchalis: & ſancti Stephani regis, & priuilegia Alexan. & Clementis. Allegauit inſuper præſcriptionem in prædictis ſacramentis percipiendis. Ex aduerſo petijt epiſcopus, vt decimas Simagieñ. comitatus conſtitutas in diœ. ſua, quas detinet idem abbas, ſibi reſtitui faceret, niſi aliquo ſpeciali iure ſe defendere poſſet, & quòd clerici capellarum monaſterij ſacramenta reciperent ab eo: Papa auditis & intellectis meritis cauſæ, decreuit, ꝙ clerici eccleſiarum ipſius monaſterij, quod eſt in ipſius diœceſi conſtitutum, reciperent prædicta ſacramenta ab epiſcopo Veſprimeñ. ſi catholicus fuerit, & ea gratis voluerit exhibere: alioqn à quo maluerint epiſcopo catholico, recipiẽdi prædicta liberam habeant facultatem: ſicut in priuilegijs Paſchalis & Alexandri continebatur, non obſtante priuilegio Clementis, per quod priuilegijs prædeceſſorum ſuorum non extitit derogatum, cum de ipſis nullam fecerit mentionem, cum ibi contineatur, ſaluis conſtitutionibus eccleſiæ Romanæ, & legatorum ipſius. Præterea præſcriptio, quam abbas opponebat in eius ſubſidium, obſtare non poteſt: quia ſi præſcriptio conſumata erat quando ab Alexan. priuilegiũ impetrauit, iuri præſcriptionis renunciaſſe videtur, cum abbas priuilegio Alexan. ſit vſus coram Papa in hac cauſa: quod tamẽ contradicebat intẽtioni abbatis quantum ad hunc articulum. Si verò nondum erat conſumata pſcriptio, ſed erat in præſcribendo, qñ priuilegium obtinuit: poſt impetratum priuilegium bonã fidem non habuit, & iõ non præſcribit. Not. ꝙ eo ipſo quo clerici & eccleſiæ ſunt in diœceſi epiſcopi omnia ſacramenta tenentur recipere ab eodem, niſi cõtrarium oſtendatur. Item gratis ſacramenta ſunt cõferenda. Itẽ ab eo epiſcopo qui catholicus non eſt, non debent recipi ſacramẽta prędicta. Itẽ ſecundum priuilegium non derogat primo, niſi de ipſo faciat mentionẽ, ſicut in reſcriptis. Itẽ præſcriptio & priuilegium ſunt contraria. Item ex diuerſis cauſis titulus, ſiue dominium haberi non poteſt: vt hic patet: quia quod meum eſt, ex alia cauſa meum fieri non poteſt. Qui habet priuilegium, præſcriptio quo ad hoc nihil addit. Item qui non habet bonam fidem, non præſcribit.

c ¶ *Impediat.*] Intentabat abbas vti poſſidetis. Bern.

*¶ Gloſ. ſeq. arg. ſed tenet contrarium.*

d ¶ *Regis.*] Arg. quòd reges poſſunt dare priuilegium decimarum, & de rebus ſpiritualibus. 96. diſt. Conſtantinus imperator 3. Sed contrarium verum eſt ȷ. de deci. tua nos. & cap. dudum.

e ¶ *Poſtulauit.*] Super libellis iſtis non formatur ſententia: ſed ſuper ſecunda parte libelli ipſius abbatis, in qua petijt vt clerici eccleſiarum monaſterij liberè poſſint recipere ſacramenta, quæ enumerantur in ver. chriſma, &c. & ibi incipit formare ſententiam: ſuper alijs libellis nihil dicit in hac decre. quia non pertinent ad hunc titulum. Bern.

f ¶ *Speciali.*] Sic argumentatur 100. diſt. contra morem. ſed hic abbas oſtendebat libertatis priuilegium.

g ¶ *Et infrà.*] Hæc 4 nõ eſt niſi pars ſententiæ: ſuper iſto, infrà, defalcata fuit pars ſententiæ ſcilicet ſuper decimis petitis. vel ſic: & infrà, ſupple etiam ꝙ epiſcopus petebat, ꝙ abbas & clerici reciperent ab eo, ſicut à diœceſano eccleſiaſtica ſacramenta; ſed ad elidendam intentionẽ ſuam abbas oſtendit priuilegium Paſchalis Papæ & Alexan. Papę, in quibus continebatur, quòd abbas reciperet eccleſiaſtica ſacramenta ab epiſcopo ſi eſſet catholicus, vel gratiam ſedis Apoſtolicæ haberet, & ipſe ea ſine prauitate vellet conferre. Item oſtendit aliud priuilegium Clementis Papæ, in quo indiſtincte fuerat monaſterio indultum, vt à quocunque poſſent eccleſiaſtica recipere ſacramenta: quod non valuit, quia de prædictis priuilegijs Paſchalis & Alex. non faciebat aliquam mentionem: inſuper præſcriptionem legitimam allegauit, vnde Papa pronunciat vt ſequitur. Sed quid de decimis petitis: quia in ſententia de ipſis mentio nõ eſt facta? ſed quomodo de ipſis pronunciauit non habemus: ſed ſi abbas probauit de iure ſuo ſuper ipſis obtinuit, aliàs ſuccubuit: quia actore non probante reus abſoluitur, ſuprà de iureiuran. cap. vltim.

h ¶ *Chriſma.*] hic incipit ſententia.

i ¶ *Gratiam ſedis Apoſtolicæ habuerit.*] id eſt 5, quòd non ſit excommunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus. capit. quod ſedem. ſuprà de offic. ordin.

1 infrà. de pac. c. 1. li. 6. Io. And.

† Cap. 2. ti. de priuilegijs, in 4. compil. vbi clariorem habebis notitiã huius text.

2 Concor. l. celſus. & ibi Bart. ff. de vſuca. & Inſti. gl. eo. §. nouiſſime.

3 Dic ꝙ iſte rex ſanctus erat, & Apoſto. ſedis legatus, ſecundum Inno. vel ſecundum Hoſt. Rex donauit temporalia, Paſchalis ſpiritualia. ſ. eo. auditis. Io. Andr.

4 Hęc non eſt gl. Ber. nec habetur in vetuſtis exemplaribus.

5 Neque hæc gloſſ. apparet in vetuſtis Ber. exemplaribus.

a ¶ *Paſchaliis.*]

gratis ſine prauitate aliqua voluerit exhibere: alioquin ab alio quẽ maluerint præſule catholico, ſuſcipiendi ea liberã habeant facultatem: ſicut in priuilegijs dicti Paſchalis [a], & Alexandri Papæ prædeceſſorum noſtrorum perſpeximus contineri. Non obſtante priuilegio Clementis [b] Papæ, per quod priuilegijs ſuorum prædeceſſorum non extitit derogatum, cum de ipſis nullam [c] fecerit mentionem: præſertim cum & ipſe Clemens priuilegium illud conceſſerit, ſaluis inſtitutionibus non ſolum Romanæ eccleſiæ, ſed ipſius etiã legatorum. ¶Nec obſtare poterat præſcriptio, quam idem abbas in ſuum ſubſidium opponebat [d]: quia ſi conſumata erat, quãdo ab Alexandro Papa priuilegium impetrauit, iuri præſcriptionis renunciaſſe [e] videtur †: præſertim cum coram nobis priuilegio illo ſit vſus, quòd ſuæ intentioni [f], quantũ ad hunc articulũ, contradicit [g]. Si verò nõdum cõſumata erat præſcriptio, ſed erat in præſcribendo: poſt impetratum huiuſmodi priuilegium, bonam fidem non habuit: & ideo ſecundum canones non præſcripſit.

¶Idem † in concilio generali.

¶*Nec in foro canonico, nec ciuili valet præſcriptio cum mala fide.*

CAP. XX.

QVoniam † omne quod non eſt ex fide [h] peccatum eſt, Synodali iudicio diffinimus, vt nulla valeat abſq; bona [i] fide præſcriptio, tam canonica, quàm ciuilis [k]: Cum generaliter ſit omni conſtitutioni, atque cõſuetudini derogandũ, quæ abſq; mortali peccato nõ poteſt obſeruari. Vnde oportet, vt qui præſcribit in nulla parte temporis rei habeat conſcientiam alienæ.

a ¶*Paſchalis.*] Idem videtur de iure communi, quòd ab alio poſſet petere, etſi illa clauſula non eſſet appoſita 1, qa propter malitiam, ſiue deſidiam iudicis delegati, deuoluitur poteſtas ad eum, qui in cauſa illa iudex non eſt. s. de offic. ordi. ſignificauit. & s. de for. comp. ex tranſmiſſa. & c. ex tenore. & 65. diſt. ſi forte.

1 Contra videtur dicendum p c. Romana de ſupplẽ. negli. prela. lib. 6.

b ¶*Clementis.*] Dato ſuper prædictis articulis, vt illa ſacramenta reciperent à quo vellent: quod non valuit.

¶*Gl. ſeq. no. & remit tit. ponit opi. contrariam & reſpondet.*

c ¶*Nullam.*] Sic patet expreſsè, qđ ſecundum priuilegium dẽt facere mentionem de primo, ad hoc vt reuocet illud. de hoc dictũ eſt plenè s. de præſcip. cap. 1. Quidam tamen dicunt aliud eſſe in priuilegio quam in reſcripto, cum priuilegium ſit lex priuata. 3. diſt. priuilegia. & vna lex non dẽt de alia facere mentionem. ſed illud obtinet in legibus cõmunibus, quas princeps hẽt in ſcrinio pectoris ſui. C. de teſta. omnium. ſecus in legibus priuatis: quarũ nõ habet memoriam. s. de offi. deleg. ex parte. ſicut nec habet memoriam reſcriptorum.

† Vide l. vnic. C. de theſau. lib. 10.

d ¶*Opponebat.*] ſuper præmiſſis ſacramentis recipiendis ab alio epiſcopo.

e ¶*Renunciaſſe.*] Not. quòd priuilegium, & præſcriptio contraria ſunt, ex quo ſimul haberi non poſſunt: vt dixi. s. eod. ſi diligenti. & cap. auditis. quia ingreſſus vnius, alterius operatur egreſſum. ſimile 32. quæſt. 1. cum renunciatur. & 100. diſt. contra morem. ff. de ſepara. l. 1. §. illud ſciendum. ff. de minor. in cauſæ. 2. in prin. & ff. ad muni. l. 1. ff. de leg. 1. ſi quando. C. de theſau. l. vni. lib. 10. ſicut ecõuerſo vtendo iure communi renunciatur priuilegio. ſuprà de conſti. cũ acceſſiſſent. & j. de præb. pro illorum. & infrà de priuile. ſi de terra. & cap. accedentibus. & C. de iure do. impetrando. l. 2. & ff. rem rat. hab. l. 3. §. falſus procurator. Sed videtur qđ iure communi & priuilegio poſſit quis ſimul vti. s. de cõſuetu. cum dilectus. nec renunciat quis iuri militari, licet vtatur iure communi. ff. de milit. teſta. l. 3. & 23. diſtin. quamquam. in princ. 2 & ff. de priuil. cre. l. antepe. ſicut iuri cõmuni, & conſuetdini aliquis innititur. 95. diſt. olim. & j. de cenſi. ſopitæ. Poteſt dici quòd hic receſſum fuit à iure communi, ſcilicet præſcriptione: quia impetrauit abbas priuilegium donationis: & ex diuerſis cauſis non poteſt habere dominium. ſuprà de fid. inſtru. inter dilectos. & ff. de acquiren. poſſ. l. 3. §. ex pluribus. ſed ſi ipſe impetraſſet priuilegium cõfirmationis, illud non obſtaret: quia confirmaret ius, quo vtebatur, ſcilicet præſcriptionem.

2 Vbi de hoc. dic vt plene not. de reg. iur. nullus. lib. 6. ſ. qđ hic tenores priuilegij, & pſcriptionis erãt cõtrarij: & ibi videre poteris quaſdam opin. quas hic recitant Pet. & Ab. & vide quod dicã de priui. cũ pſonæ. li. 6. ſuper glo. & ſic. Io. An.

¶*Gloſ. ſeq. primo declarat in quo erat contrarietas, & qualiter dicatur præſertim. ſecundo quærit, arguit, & ſoluit.*

f ¶*Intentioni.*] Dicebat abbas, quòd licebat clericis eccleſiarum ſuarum recipere ſacramenta ab epiſcopo à quo vellẽt iure præſcriptionis, & priuilegium Alexandri dicebat, quòd primo à diœceſano ſuo poſtulare tenebantur. & ita priuilegium iſtud quantum ad hunc articulum cõtradicit, & ita impetrando contrarium priuilegium renunciauit præſcriptioni, & præcipuè quia vſus eſt in iudicio priuilegio Alexand. Et idem eſſet ſi priuilegio non fuiſſet vſus: quia eoipſo quòd impetrauit priuilegium, renunciabat præſcriptioni, & ita habebat malam fidem, & ideo non poterat præſcribere poſt impetratum priuilegium ſi nondum erat completa præſcriptio: vt litera dicit. Sed ſi nullum priuilegium allegaſſet, ſed ſolã præſcriptionem, nunquid alter epiſcopus poſſet præſcribere collationem iſtorum ſacramentorum? Ex hac litera videtur quòd ſic. Contra videtur ſuprà. eod. ſi diligenti. quia in talibus quæ ſunt contra ius commune, titulus neceſſarius videtur: vt ibi dicitur. & infrà. de deci. dudum & c. venerabilium. 3

g ¶*Contradicit.*] ſimile j. de conceſ. præben. ex tenore. & ſuprà de fide inſtrum. imputari.

3 Hodie hẽ c. 1. de præſcr. lib. 6.

Q*Voniam omne.*] Poſſeſſor malæ fidei nullo tẽpore præſcribit. ita communiter ſummatur: ſed per hoc ſummarium nihil induceret de nouo iſte text. cum eſſet prouiſum. s. eo. vigilanti. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponit cõſtitutionis cauſam. In ſecunda conſtitutionem: ibi, *Synodali*. In tertia infert ex cauſa: ibi, *Cum generaliter*. In quarta concludit: ibi, *Vnde*. Abbas.

† Innocentius iij. in cõcilio generali Lateran. c. 41.

CASVS. Quicunque facit contra conſcientiã, ædificat ad gehennam. & ideo ſtatuit cõcilium, quòd nulla valeat præſcriptio abſq; bona fide, tam canonica quàm ciuilis: qa omni conſtitutioni & conſuetudini derogandum eſt, quæ ſine mortali peccato ſeruari nõ poteſt. & ideo oportet, vt qui rem alterius præſcribit, in nulla parte præſcriptionis habeat malam fidem. Not. quòd qui facit contra conſcientiam, peccat mortaliter. Item præſcriptio ſine bona fide non valet. Item per hanc conſtitutionem derogatur omni conſtitutioni iuris ciuilis & canonici, quæ ſine mortali peccato ſeuari non poteſt. Item in præſcriptione exigitur bona fides continua.

† Cap. 3. e. tit. in 4. cõpilat. Vide Matheſilanũ ſing 23. incip. not. qđ oẽs leges & Antoniũ Gabrieliũ lib. 5. com. conclu. tit. de præſcri. conclu. 3.

h ¶*Ex fide.*] ideſt, ex conſcientia. ſic exponitur de pœn. diſtin. 3. ad fi. §. illud. quaſi ad medium. & s. de reſtit. ſpol. literas. 28. quæſt. 1. §. ex his.

¶*Gloſ. ſeq. ſignat contrarium, & remittit. quærit, arg. pro & contra, & ſoluit. Iterum quærit, & remittit.*

i ¶*Bona fide.*] Arg. contra. j. de iure patr. cura. Quando qs dicatur habere bonam fidem, dictum eſt. ſuprà eo. ſi diligenti. in notula, illud generaliter. & quilibet præſumitur habere bonam fidem. Sed quid ſi aduerſarius etiam vellet probare ipſum nullo titulo poſſediſſe, ſed potius per violentiam: & ſic mala fide incœpit poſſidere? videtur quòd debeat audiri ex quo vult probare originem præſcriptionis vitioſam. C. de pigno. Auth. ne creditores. & C. de præſcript. lon. temp. in Auth. malæ fidei. C. de diſtract. pig. & qui ſub imagine. & 16. quæſt. 3. ſi ſacerdotes. & cap. ſeq. & c. licet. & c. 1. in fin. & 93. diſt. illud. C. de præſcri. xxx. ann. ſi quis emptionis. §. ſed hæc. argu. contra. s. eo. ad aures. quia vt ibi dicitur, quadragenalis præſcriptio omnem tollit actionem. & C. de præſcri. xxx. ann. l. pen. & vlt. Ad hoc poteſt dici, qđ bene dẽt audiri qui vult probare malã fidẽ ab initio habuiſſe: quia poſtea præſcribere nõ potuit. s. c. prox. in fi. c. vigilãti & c. ſi diligẽti. & hic 4. Sed nunquid hic tenetur docere de titulo, cũ hic tantum dicatur de fide? De hoc dictum eſt. ſuprà eod. ſi diligenti. in notula, ex hoc videtur.

4 Concor. tex. in l. 1. cũ ibi not. C. de præſcri. long. temp.

¶*Gloſ. ſeq. ponit opi. Io. cui oppo. demum approbat illam, & dat ſimile. Fi. reci. per quæſt.*

k ¶*Quàm ciuilis.*] Ex eo quod dicit, tam canonica quàm ciuilis, videtur quòd Papa voluit præiudicare præſcriptioni laicorum, quæ præſcriptio locũ habet vbi etiam babent malam 5 fidem in præſcriptione xxx. vel xl. annorum. s. eod. vigilanti. & 16. q. 3. cap. placuit. §. poteſt. & §. qđ ſi mala. Dicebat Io. qđ ratione peccati ſtatuit hoc Papa de præſcriptionibus laicorum: quia omnis cauſa ratione peccati ſaltem indirectè pertinet ad eccleſiam. s. de iud. nouit. & ſecundũ hoc omnia ciuilia iura quæ tractant de præſcriptione xxx. vel xl. ann. in malæ fidei poſſeſſoribus non tenent hodie. Sed hoc non credo, quòd per iſtam conſtitutionem Papa voluerit præiu-

5 De materia huius gloſſæ, vidẽ plene per Dominicũ Sotum lib. 4. de iuſt. & iur. q. 5. ar. 4.

præiudicare legibus. Sed quo ad ius diuinum verum eſt illud, ꝙ ſine peccato mortali laicus malæ fidei præſcribens talem rem retinere non poteſt. 14.q.6. c.1. Et litera iſta ſic intelligitur tam canonica, ideſt tam de re ſpirituali, quàm ciuili. Et hoc vult dicere, ille qui præſcribit, bonam fidem habere dēt, ſiue res quā præſcribit ſpiritualis ſit, vel ciuilis ſecundum iura canonica, & ſic nihil ſtatuit cōtra leges. Vel dicas ſecūdum ꝙ dixit Io. ꝙ lex aliud cōſiderauit quàm canon: lex enim conſiderauit negligentiam non petentis rem ſuam. s̃. co. vigilanti. ſed canon cōſiderauit peccatum præſcribentis mala fide, quod non excuſat negligentiam non petentis rem ſuam: & iō dicit hic, quòd nulla valet præſcriptio ſiue canonica, vel ciuilis, quæ ſine peccato mortali cōſeruari non poteſt: vnde potius ſtandum eſt canoni quàm, legi in hoc caſu: quia præſcribens non excuſatur à peccato per rationem legis: & ideo canon voluit propter periculum animarum in hoc leges corrigere, licet non ſeruetur in iudicio ſeculari: ſicut dicitur de legibus permittentibus vſuras, quæ hodie non tenent: vt not. infrà de vſur. quia in omnibus. Et conſtitutio iſta tantum reſpicit futura, cùm de præteritis nihil dicat. ſuprà de conſt. c.vlt. vbi de hoc. Sed [1] quid dices vbi eccleſia habet vtranque iuriſdictionem: nunquid iudicabit ſuper laicos ſecundum canones de huiuſmodi præſcriptione? Videtur quòd ſic auctoritate illius conſtitutionis: & quia non debet impugnare quod ſtatuit obſeruādum, & quod aliàs prohibet. infrà de nat. ex lib. ven. c. vni. Et quòd exigitur in alijs, multò fortius in ſe exigere debet. ff. de neg. geſt. ſi pupilli. §. fin. & ff. de admi. tut. quoties. §. item ſi temporali.

† Lib. 2. Epiſtola 6. c. 45. regiſtri B. Gregorij.

† Cap. 2. e. tit. in 1. cō pilatione. Et de materia, vide late p Bar. Ang. & doctores in l. cum prolatis. ff. de re iudi.

1 Quę ſunt ab hoc loco vſq; in finē gloſſę, deſiderātur in aliquot antiq;, ſed cohēt codex Barbatiæ, & alij, & Bern. eſſe credimus. vna cum paucis verbis, quę cō ſultò delenimus.

nulla temporis [a] parte rei habeat conſcientiam alienæ.

## TITVLVS XXVII.
## De ſententia & re iudicata.

¶ Gregorius. †

¶ *Sententia lata contra leges, vel canones non tenet, nec ab ea opus eſt appellare. Panormit.*

### CAP. I.

Sententia † [b] cōtra leges, [c] canonésve prolata, licet non ſit appellatiōe ſuſpenſa, non poteſt tamen ſubſiſtere ipſo iure.

¶ *Glo. ſeq. format quatuor quæſtio. quas ſoluit, & in vltima remittit.*

a ¶ *Nulla temporis.* ] ſcilicet ipſius prę́ſcriptionis. Si enim poſt completam præſcriptionem ſciat rem alienam, non dicitur ideo mala fide poſſidere. de hoc dicitur. ſuprà eo. vigilanti. Sed quid ſi tempore præſcriptionis habuerit conſcientiam læſam, poſtea incipiat habere nō læſam: nunquid propter hoc eſt interrupta præſcriptio? non videtur, quia erronea fuit, vnde eam deponere debet. infrà de ſimo. per tuas. & 11. quæſt. 3. cui eſt illata. Item quid ſi dubitat an res ſit ſua, & habet iuſtam cauſam dubitationis? adhuc dicitur bonæ fidei poſſeſſor, & vtitur fructibus. ff. de vſur. qui ſcit. §. bonæ fidei. & in hoc caſu præſcribit, licet habeat conſcientiam dubiam, non tamen læſam: quia neſcit adhuc an res ſit aliena, debet inquirere ab alijs de re illa, vt ſic perueniat ad veritatem. argu. 37. diſt. §. vlt. 23. quæſt. vlti. occidit. Item quid ſi prælatus habeat læſam conſcientiam alicuius rei, quā poſſidet, licet eccleſia habeat bonam fidem: nunquid tenetur dimittere illam? Reſpondeo non, ſed ſignificabit illi, cuius eſt, vt petat: & ſic purgabit cōſcientiā ſuā nec in hoc videtur fraudem facere. ff. de neg. geſt. atqui natura. §. cum me abſente [2] & ff. man. quintus. Sed ſi ille veniat & petat in iudicio, & prælatus confiteatur, nunquid præiudicat eccleſiæ, quæ habet bonam fidem? Si enim prælatus conſtitutus à collegio ad defendendum confitetur tanquàm ſyndicus in iudicio, bene præiudicabitur eccleſię: quia tunc ſuſtinet perſonam totius capituli: aliàs non credo, quòd confeſſio prælati præiudicet eccleſiæ, niſi forte confiteretur de eo, quod ipſemet feciſſet. argum. 25. quæſtio. 2. poſtquam. De hac materia dixi. ſuprà de elect. dudum 2. tu dic, vt ibi.

2 Facit qđ ibi not. & 34. q. 2. ſi virgo. caueat prælatus ne aliquo caſu contra cō ſcientiam faciat, vel fieri procuret ſecundum Inno. Io. And.

## DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

¶ *Hæc rub. duobus modis ſecundum Io. And. poſt Goſ. continuatur ad præcedentia. Primò ſic: Viſo quomodo res acquiruntur per prę́ſcriptionem, videndum eſt quomodo aliter acquiruntur ciuiliter, ſcilicet per ſententias iudicum. Vel ſecundò ſic: Expedito tractatu proceſſus iudiciorum, ad ſententias quæ finem imponunt litibus, veniamus. Quia vero ſecundum Ioan. And. lata ſententia ſi non appellatur ab ipſa, ſumit nomen rei iudicatæ, ideo & de re iudicata ſubmittit. dicit tamen quòd largè poteſt dici res iudicata, licet poſſit appellari. A.*

¶ Idem †.

¶ *Lites debent celeriter terminari.*

### CAP. II.

Iurgātium controuerſias, celeri [d] ſentētia terminare, & æquitati conuenit, & rigori.

¶ Idem †.

¶ *Sacerdos ſine iuſta cauſa non eſt deponendus.*

### CAP. III.

Non poteſt quemquam à ſacerdotali gradu, (niſi iuſtis ex cauſis) concors ſacerdotum [e] ſententia ſubmouere.

¶ Leo Papa. †

¶ *Iuſtè quis petit ſententiam à Papa confirmari, ſi iuſtè & rationabiliter fuit lata.*

*De hac materia habetur 35. quæſt. 11. & 5. quęſt. 4. & 3. q. 9. per totū. et 11. quęſtio. 3. §. de his inquam. vſque ad §. hoc & ſi. vt dictum eſt. & 30. q. vlti. §. his ita. vſque in fi.*

† Scilicet Gregorius Ioāni epō Rauennat. lib. 2. c. 28. eiuſdē regiſtri. Et c. 3. eo. tit. in 1. cōpil. Et vide notata in c. fi. de electio. lib. 6.

† Scilicet Gregorius lib. 2. c. 47. epiſt. 8. regiſtri. & c. 4. eo. tit. in 1. compil.

† Leo primus epiſtola 85. cuius initiū eſt: cum in ordinationibus. & c. 6. eo. tit. in 1. compil.

Setentia.] Non valet ſententia, quæ contra ius eſt lata expreſſo errore in ſententia. ita ſummat do. Anto. quia Io. And. non ſummat propter breuitatē. hoc ſummarium eſt in ſe verum, ſed non congruit literæ, in qua nulla fit mētio de expreſſione erroris in ſententia. Abbas.

Casvs. Dicitur in capitulo iſto, quòd ſententia lata cōtra leges vel canones, nulla eſt ipſo iure, licet non ſit ſuſpenſa per appellationem. Not. quòd ſententia conrra ius lata nulla eſt, licet non appelletur ab ea.

b ¶ *Sententia.* ] Decret. iſta loquitur de materia illa 16. q. 1. frater noſter. & ex illa litera pōt coligi caſus huius decre.

¶ *Gloſ. ſeq. ponit duo exempla, & dictum, cui ſignat contrarium, & ſoluit.*

c ¶ *Contra leges.* ] quæ dicunt quòd ſententia à non ſuo iudice lata, non tenet. C. ſi à non compe. iu. l. 1. & 2. & vlti. & 2. quæſt. 1. in primis. ver. de perſona. 11. quæſt. 1. cap. pen. & s̃. de iudi. at ſi clerici. & 16. q. 1. frater noſter. vt hic patet. Item ſententia lata contra leges, ideſt ius conſtitutionis, ita ꝙ hoc in ſententia exprimatur, nulla eſt ipſo iure [3], & circa appellationem reſcinditur: vt hic patet. & infrà eod. cum inter vos. in fin. & j̃. eo. inter cæteras. & 2. quæſt. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. verſi. item ſi ſententia contra ius ſcriptū. & ff. de ap. ſi expreſſum. Item ſi calculi error in ſententia ſit expreſſus, ſententia non tenet. ff. quæ ſent. ſine app. reſ. l. 1. §. 1. & infrà de ſen. excom. per tuas. nec efficitur aliqua per appellationem, vt in l. prædicta, ſi expreſſum. Arg. contra ꝙ efficiatur aliqua per appellationē. ff. rem rat. ha. l. 3. §. falſus. & ff. de iudi. licet [4]. ſed nō eſt ita. ibi enim ſententia lata eſt in perſona falſi procuratoris, vnde ab initio tenet ſententia quandiu conſtet de falſo procuratore: & ſi dominus recurrat ad commune auxilium appellationis, intelligitur approbare factum falſi procuratoris, & ideo per appellationem efficitur aliqua, quæ per exceptionem poterat irritari. ſecus vbi ab initio nulla eſt, vbi eſt defectus in iuriſdictione, ibi per appellationem non firmatur, vt hic, & in concor. ibi poſitis. Sed in §. falſus. & in l. licet verum. non fuit defectus in iuriſdictione.

3 Concor. l. ſi curator C. de in integ. reſt. & l. clarum. C. de au. p̄ſtan.

4 Et hoc tenuit olim Tan. per hæc iura, poſtea mutauit. Io. A.

Iurgantium. ] Casvs. Dicitur in capitulo iſto quòd controuerſiæ litigantium celeri debent ſententia terminari. Not. ꝙ lites prorogari non debent.

¶ *Gloſ. ſeq. alle. 4. concor. ſignat vnum contra. & ſoluit, & determinat.*

d ¶ *Celeri.* ] Simile 2. q. 1. ſicut. & C. de iudi. properādum. in prin. & ſuprà de dolo & contu. finem. & cap. venerabilis. Arg. contra. 11. q. 3. cum apud [5]. Illud intelligitur quando ſententia lata eſt ad mortem: & ibi differtur executio ex cauſa, vt ibi dicitur. nec tamen cum nimia feſtinatione ferenda eſt ſententia, antequam iudex poſſit eſſe inſtructus s̃. de in inte. reſt. tū ex literis. qa ipſum oportet cuncta rimari. 30. q. vlt. c. vlt. aliter .n. ad veritatem peruenire nō poſſet. 23. q. vlt. occidit. ſed nec moratoria cunctatione cauſam examinabit. ff. de admi. & peric. tut. tutor qui. §. 1.

5 Et C. de pœ. ſi vindicari, ſed ibi non tardatur ſnīa, ſed executio. Io. An.

Non poteſt. ] Dicitur hic ꝙ ſententia epiſcoporum nō pōt clericum deponere, niſi concors & iuſta fuerit. Not ꝙ iudices in ſententijs ferendis concordes eſſe debent.

¶ *Gloſſa ſequens quærit, arg. & ſoluit.*

e ¶ *Sacerdotum.* ] ideſt, epiſcoporum trium in cauſa [6] diaconi,

6 Vide cōcil. Tridēt. ſeſ. 13. de refor. ca. 4 & late per Albert. in c. quoniā. de hęr. li. 6

coni,in cauſa presbyteri ſex ad minus. 15.q.7. ſi autem,& c. fœlix. Sed nunquid debent oẽs concordare ad hoc,vt teneat ſnĩa? Videtur quòd ſic ex eo,quod dicit,concors.ſ̃.de tranſlat. inter corporalia. ſed ſufficit ꝙ maior pars concordet in vnam ſententiam,& ſatis dicetur tunc concors: quia quod maior facit pars,valet. ff. ad mu. quod maior. 65.diſt.c.1.2.& 3. Sed in cauſa epiſcopi non tenet ſentẽtia niſi oẽs concordauerint iudices, quibus cauſa per Papam committitur. 6.q.4. ſi qs epiſcopus criminaliter.& c.1.& eſt ſpeciale in cauſa epiſcopi. aliud ſpeciale vbi non tenet ſentẽtia [1] plurium, not. ſ̃. de reſcript. paſtoralis in prin.

## CAP. IIII.

EA,quæ iuxtà eccleſiaſticũ morem [a] iuſtè & rationabiliter fuerint diffinita, noſtra quoq; ſententia roborentur [b].

¶Alex. iij. Eboraceñ. Archiepiſcopo.

¶*Iudex deputatus ſuper executione ſentẽtiæ,admittit exceptionẽ fraudis, ſeu nullitatis ſententię, non ad effectum vt ſuper ea pronunciet, ſed vt negotium ad ſuperiorem qui iudicauit, tranſmittat, ſi illam probabilẽ repererit. hoc dicit, notabiliter.*

†Poſt cõcil. Later. ſub Alex. 3.par. 49. cap.12. & cap. 7. eo. tit.in 1. cõpil.adde c. 40. tit. de appel.in j. copil.Et vide de Romanũ cõſ 51.

EA *quæ.*] Fuit 1 forſan, vt dicit Ioan. An. exordium alicuius Papalis confirmarionis, quia non eſt veriſimile ꝙ fuit ſpecialis diſpoſitio in his verbis dũtaxat concepta, cum non imponit neceſſitatem, ſed potius innuit cuique eſſe hoc petendi facultatem cõceſſam: in hoc tamen non eſt vis. Abb.

1 Conſule totam epiſtolam, à me citatã, vt intelligas ꝙ fuerit.

Casvs. Dicitur in capitulo iſto,ꝙ ea quę ſecundum canones iuſtè & rationabiliter ſunt diffinita,per confirmationem Papæ debent approbari. Not. quòd ſententiæ iuſtè latæ,per Papam debent confirmari, quod verum eſt ſi poſtulatum fuerit eas confirmari.

a ¶*Morem.*] id eſt, ſecundum canones.

b ¶*Roborentur.*] Si poſtulatum fuit ea roborari. vt 35.q.9. omnimodis. & 2.q.1. ſicut.& de pact. quotiens. ſuprà de tranſ. cap. 1. & hæc quidem confirmatio ſi facta fuerit ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione,non poterit poſtea inferior iudex de illa iudicare. infrà de confirm. vtili,vel inut. cap. 1. & 2. vbi de hoc.

## CAP. V.

DE † cætero noueris, quòd ſi ſententiam à nobis latam præcipimus per aliquem executioni mandari,& fraus [c] interuenerit, non eſt facultas executori de toto negotio cognoſendi: ſed deferri quæſtiones, quæ inciderint, ad ſedem Apoſtolicam oportebit.

¶Idem Noruiceñ. Epiſcopo.

¶*Non ſufficit reo damnato ad traditionem poſſeſſionis, tradere pignus pro ipſa poſſeſſione.*

DE *cętero.*] Merus executor ſententiæ contra quem exicipitur de fraude non cognoſcit, ſed remittit. ita communiter ſummant doctores,ſed iudicio Panormitani minus bene, quia iſte textus non loquitur de mero executore: quia merus executor nullam exceptionem executionem impediẽtem admittit: vt in l.ſi vt proponis. & in l. executorem. C. de execu. rei iudi. Sed tex. iſte admittit,vt is cui executio cõmittitur, admittat exceptionem ad effectum,vt remittat negotium ad ſuperiorem,non vt ſuper principali pronunciet. Et non diuiditur. Abbas.

Casvs. Ecce Papa præſentibus partibus tulit ſententiam diffinitiuam,mandat Papa alicui,quatenus ſententiam illam debeat executioni mandare,executor literis executionis receptis citat partes: reus contra quem dẽt executio fieri,dicit ꝙ ſententia non eſt executioni mandanda,quia per fraudem & dolum lata eſt: dubitat executor quid facere debeat, vtrum debeat cognoſcerę de fraude allegata? Reſpondet Papa, ꝙ executor de fraude illa,vel dolo cognoſcere non dẽt, ſed hoc referat ad ſedem Apoſtolicam. Not. ꝙ merus executor vltra executionem nullam habet cognitionem: & ideo referre debet ſuperiori quæſtionem fraudis, quæ opponitur contra ſententiam.

¶*Gloß. ſequens literam exponit, & exemplificat, ſignat contrarium. ſoluit, & remittit.*

c ¶*Fraus.*] ſcilicet circa negotium principale, quia obtinuit ſententiam per fraudem, putà falſos teſtes, vel per falſa inſtrumenta: ſi hæc obijciantur coram executore, vt executio differatur,nõ eſt ei facultas de hoc cognoſcendi, vt hic dicit: quia ſic aſſumeret partes iudicis, quod eſſe non debet. C. de execu. rei iudi. ſi vt proponis. nec ſententiam debet mandare executioni, ſed hæc referre debet ſuperiori: vt hic dicitur, & j̃. de crim. fal. ſuper eo. Argu. contra hoc habes, ꝙ iſte executor poſſet de huiuſmodi cognoſcere. 25.q.2. & ſi non cognitio. Sol. hoc capit. de mero executore intelligitur,qui nullam habet cognitionem annexam niſi ſolam executionem. ſic intelligitur. j̃.de fal. ſuper eo. Lex prædicta intelligitur de illo executore,qui habet cognitionem. De hac materia plenè tractatur. ſ̃. de offic. delega. paſtoralis. §. quia verò.

## CAP. VI.

CVm † aliquibus eſt adiudicata poſſeſſio, non ſufficit eis dari pignora [d],niſi corporali poſſeſſione lætentur.

¶Idem eidem, & V. archidiano.

¶*Senteatia lata contra matrimoniũ nunquam tranſit in rem iudicatam: vnde quandocunque reuocatur, cum conſtat de errore.*

## CAP. VII.

LAtor † præſentium ſua nobis inſinuatione [e] mõſtrauit, quòd cum quandam mulierem legitimè deſponſaſſet, & carnalis eſſet copula ſubſecuta, inter eos ſcandalum eſt ſubortum, cuius occaſione debitum ei ſubſtraxit: cõſanguinei verò mulieris, hoc moleſtum habentes, quæſtionem mouerunt: proponẽtes,ꝙ mulierẽ inuitã & renitentẽ [f],nec

CVm *aliquibus.*] Hoc c. poteſt intelligi duobus modis. Primo ꝙ loquatur in pignore prætorio, putà ꝙ prætor vel iudex propter contumaciam rei ponit verbotenus actorem in poſſeſſionem rei petitę,in actione reali,vel aliorũ bonorum ipſius rei in actione perſonali. Et intellectus literæ eſt, ꝙ ad cauſandũ pignus prætorium, ad hoc vt miſſus poſſideat, non ſufficit iuſſus iudicis, ſed requiritur vt actualiter mittatur in poſſeſſionem. Et ſecundũ hunc intellectum.h.d. in ſumma. Non ſufficit ad prætorium pignus, vt verbaliter detur, niſi actualiter fiat miſſio. Secundò põt intelligi cum poſſeſſio aliqua, vel proprietas alicuius rei,ſeu res aliqua adiudicatur actori iure dominij,& reus pro executione vult dare aliqđ pignus, & non ipſam rem,ſaltem in præſenti: hoc caſu non ſufficit. & ſecundum hunc intellectum hoc intendit. Non impediet reus ſententiam adiudicationis poſſeſſionis, ſi ſit paratus dare pignora. Et non diuiditur. Abbas Siculus.

† Cap.8.e. tit.in j.cõpilatione. Et poſt cõcil. Later. ſub Alexã. iij. par.36. cap. 2. Et vide Spe. tit. de pig.

† Cap.9.e. tit.in 1.cõpilat. Et poſt cõcil. Later. ſub Ale.ij. par.6.c.11. Et quo iure retractẽtur ſnĩæ, q̃ non tranſeunt in rẽ iudicatam tradit Ant. Butr. in c. ad audientiã. 2. ſ̃. de reſcr. idẽ Ant. & Innocentius in cap. tenor. j̃. eod. titul.

Casvs. Dicitur hic quòd cum alicui adiudicata eſt poſſeſſio, non ſufficit quòd aduerſarius det pignus, ſed mittendus eſt in poſſeſſionẽ,& gaudere debet plena & pacifica poſſeſſione. Not. quòd cum alicui adiudicatur poſſeſſio,non pignora, ſed poſſeſſionem debet habere.

d ¶*Pignora.*] Sic. ff. de conſtitu. pecu. promiſſor. §. conſtitutio. & ff. de pigno. actio. non eſt. vbi dicitur, pignus [2] non aliter conſtituitur, niſi ventum fuerit in poſſeſſionem. ſimile. ff.de acquiren. poſſeſ. poſſideri. in princip. & hoc ideo, ne lites ex litibus oriantur. ff. de re iudi. l. 4. in §. ait prætor.

2 Prętoriũ, ſecus in cõuentionali vt eo. tit.l, 1. vbi etiã notat differentia inter pignus prętorium & conuentionale. & hic p Vin. Io.And.ad de Pau. de Caſt. & Alex. Imol. in l.1.ff.de pig. actio.

LAtor.] Diuiditur,quia in prima ponitur facti narratio. in ſecunda iudicis datio: ibi, *Nolentes igitur.* Abbas.

Casvs. Quidam P. nomine quandam duxit in vxorem carnali copula ſubſecuta: Tandem ſcandalum inter eos eſt exortum: conſanguinei mulieris mouerunt quæſtionem contra virum, quòd illa eius non poterat eſſe vxor: & ſic ſtudio vtriuſque interueniente fuerunt ſeparati minus iuſtè: Vir prædictus ad conſcientiam rediens, acceſſit ad dominum Papam, exponens ſibi prędicta: vnde mandat iudicibus, quatenus ſi conſtiterit eos non fuiſſe legitimè ſeparatos, & eccleſiam deceptam fuiſſe, ipſos faciant inſimul permanere. Nota, quòd hic auditur turpitudinem ſuam allegans, ſed hoc eſt propter periculum animæ. Item ſententia contra matrimonium lata non tranſit in rem iudicatam.

¶ *Gloſſa ſequens recitetur per obiectionem, & ſolutionem.*

e ¶ *Inſinuatione.*] Modò collige ex hoc loco, quòd in cauſis in quibus vertitur periculum animæ, poteſt quis venire contra factum ſuum, vt reuocetur ſententia, quam ferri procurauit [3]. & ſi conſtiterit eccleſiam fuiſſe deceptam, reuocabitur ſententia. infrà eod. conſanguinei. & ſuprà de teſtibus ſicut. & 35. quæſtio. 9. capitulo loci. §. his ita. in fin. aliàs turpitudinem ſuam allegans non auditur. infrà de donat. inter dilectos. & infrà de conceſ. præbend. cum ſuper.

3 Concor. text. in l. poſt mortem. cum ibi not. ff. de adop.

f ¶ *Renitentem.*] Hæc violentia tranſiuit poſtmodum in conſenſum per carnalem copulam ſubſecutam. infrà de ſponſa. ad id.

a ¶ *Aetatis.*]

ætatis [a] aptæ matrimonio exiſtentẽ, duxiſſet vxorem: & quoniã idem vitam cupiebat agere diſſolutam: demũ vtriuſq; ſtudio interueniente, fuerunt minus rationabiliter ſeparati. ¶Nolẽtes igitur matrimonia canonicè contracta, leuitate quadã diſſolui: Mãdamus, quatenus ſi vobis conſtiterit eos ꝑ iudicium eccleſiæ non fuiſſe legitimè ſeparatos, eccleſiamque deceptam, ipſos † faciatis ſicut virum, & vxorem inſimul permanere [b].

† eos.

¶Idem T. & clericis Sanctæ Anaſtaſiæ Veroneñ.

*¶Retractatur ſententia prętextu iniquę conſuetudinis lata contra eccleſiam.*

CAP. VIII.

Cum † cauſa, quæ vertitur inter vos, & G. & A. laicos ſuper domo quadã eis ab archipresbytero veſtro vendita, ad examen I. Apoſtolicę ſedis legati delata fuiſſet, poſt appellationem ad nos interpoſitã, & receptas inducias, quoniam infrà terminũ tibi fili T. ad eam proſequendam præfixum, iter non arripueras [c], contra te ſententiam proferens, memoratis G. & A. prætaxatã domum ſecundum Veroneñ. ciuitatis conſuetudinem adiudicare curauit. Deinde cũ cauſa fuiſſet ad nos per appellationem delata, Brixien. epiſcopus delegatus à nobis, ſententiam contra vos (ſpreta forma canonum) ſecundum eandem conſuetudinem, ſicut præfatus legatus fecerat, promulgauit [d]. ¶Nos autem conſiderantes, quòd licet vſus, vel conſuetudinis [e] non minima ſit auctoritas, numquam tamen veritati, aut legi præiudicat [f], præſcriptam ſententiam reuocauimus: & vos ab impetitione abſoluẽtes illorũ, † vobis & eccleſiæ veſtræ domum adiudicauimus ſupradictam †.

† Cap. 10. eod. tit. in 1. compil.

† eorum. † ſæpedictam.

¶Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo.

*¶Sententia iniqua retractatur per ſuperiorem, licet cauſa fuerit appellatione remota commiſſa. Si autem continet manifeſtam iniquitatem, eſt nulla. hoc dicit intelligendo, quòd ponat duos caſus.*

CAP. IX.

Inter † cæteras: & infrà. ¶Itẽ cum aliqua cauſa appellatione remota committitur, & ſententia fertur iniqua, eam euacuari [g] oportet: nec ei debet ſtari, ſi iniquitatem contineat manifeſtam [h].

† Cap. 17. tit. de appel. in j. cõpil. Et vid. l. ciues. C. đ appellat. q videtur cõtraria. adde gloſſã & doctores ibidẽ.

¶Clemens tertius.

*¶Sententia lata contra abſentem nõ contumacem in cauſa matrimoniali non valet h.d. intelligendo, quòd hæc mulier non fuit contumax. Panorm.*

CAP. X.

Tenor † literarum tuarum oſtendit, quòd cum inter R. & M. mulierẽ quæſtio matri

† Cap. 5. e. tit. in 2. cõpilatione.

a ¶*Aetatis.*] Et hoc contradicit ei quod præmiſit de carnali copula, & ſic fuit allegatio, & ex alia cauſa fuit matrimonium ſeparatum.

*¶Glo. ſeq. diſtinguit, aut fertur ſententia contra matrimoniũ, aut pro matrimonio, et tunc aut ſubeſt impedimentum, aut nõ.*

b ¶*Permanere.*] Nõ obſtãtę ſnĩa prius lata: quia contra matrimoniũ nõ currit præſcriptio. 33.q.5. qđ Deo. et ſi ab illa ſnĩa nõ fuit appellatum: quia ſnĩa lata contra matrimonium non tranſit in rẽ iudicatã, quin reuocetur ſnĩa quandocunq; error ſnĩę detectus fuerit, vt hic patet. & j. de frigi. & malefi. fraternitatis. 35.q.9. graue. & c. loci. §. his ita. Sic nullo tractu temporis matrimonium confirmat in gradu prohibito cõtractũ. j. de conſangui. non dẽt. Et quod dici conſueuit, ſnĩa contra matrimonium nõ trãſit in rem iudicatam, verum eſt, vbi bene cõiuncti indebite ſeparãtur, qa quos Deus coniunxit, homo ſeparare non põt: & ideo quandocunque contrarium legitime cõſtiterit, ſententia retractabitur: idẽ eſt cũ in gradu ꝓhibito aliqui ſunt coniuncti, vel aliquo alio perpetuo impedimento: quia nullum eſt ibi matrimoniũ, vnde nullus conſenſus põt matrimoniũ inducere inter eos. Sed vbi ſentẽtia fertur ꝓ matrimonio, vbi nullum ſubeſt impedimentũ, ſi ab ea non fuerit appellatũ, trãſit in rẽ iudicatam: quia iudicatis acquieuiſſe videtur. j. eo. quod ad conſultationem. vnde poſtea nõ audietur, imo compelletur alter alteri adhærere.

Cvm *cauſa.*] Prima pars ponit. factum. Secunda diffinit: ibi, *Nos autem.* Abbas Siculus.

Casvs. Archipresbyter cuiuſdã plebis vendidit quandã domũ ſine conſenſu capituli G. & A. laicis, q occaſione hmõi venditionis corã legato Apoſtolicę ſedis petierunt domũ illam ſibi adiudicari: Quidã canonicus illius plebis T. noĩe, apparuit pro capitulo ad defenſionẽ domus, dũ cauſa illa tractaretur, ille T. appellauit ad ſedẽ Apoſtolicã: legatus ſtatuit terminũ appellanti ad iter arripiendũ ad Apoſt. ſedem: ſed quia ille infra terminum ſibi præfixũ iter nõ arripuit, prædictus legatus tulit ſnĩam contra dictũ T. adiudicans domum illã laicis prędictis, ſecũdum conſuetudinẽ Veroñ. ciuitatis: à qua ſententia fuit appellatũ: & appellationis cauſa cõmiſſa fuit epõ Brixieñ. qui legati errorẽ ſecutus, contra formã canonũ legati ſententiam confirmauit & iterũ fuit appellatũ: Papa diligenter examinato negotio, licet vſus vel cõſuetudinis non minima ſit auctoritas, nunquã tamen legi, aut veritati præiudicat: & ideo Papa prædictam ſnĩam caſſauit, plebẽ prædictam abſoluens ab impetitione illorum laicorũ, & domũ illã eidem eccleſiæ adiudicans. Not. ꝙ ſi quis infra terminũ ſibi ſtatutum appellationẽ non proſequitur: iudex poſt terminum in cauſa procedere dẽt. Itẽ ſnĩa lata contra canonũ formã non valet. Itẽ conſuetudo, licet magnæ ſit auctoritatis, non tamen legibus, aut canonibus præiudicat.

c ¶*Arripueras.*] Ex quo aliquis non proſequitur appellationẽ infra terminũ ſibi præfixũ, ex túc iudex procedere põt, tanquam citatus peremptoriè non veniſſet. j. de appel. ſæpe contingit. quia perinde eſt, ac ſi non appellaſſet. j. de appell. cum ſit Romana. vnde in hoc nõ peccauit iudex. Ber.

d ¶*Promulgauit.*] Ecce hic obtinuit conſuetudo bis in contradictorio iudicio: ergo debuit valere. ff. de leg. cũ de cõſuetudine. & j. de verb. ſig. abbate. Solu. hęc conſuetudo fuit cõtraria iuri, & mala in prę iudiciũ eccleſiæ, & ideo non fuit ſeruanda: vñ ad vltimũ caſſatur ſnĩa. aliàs ſi bona fuiſſet conſuetudo, ſeruaretur. s. de eo, ꝙ mit. in poſ. cum veniſſent. Forte talis erat cõſuetudo illa [1], ꝙ ſi quis emit à prælato eccleſiæ ſolo, tenet vẽditio, licet non probet pretiũ in vtilitatẽ eccleſiæ verſum eſſe contra illud 10.q.2. hoc ius porrectũ. 12.q.2. ſine exceptione.

1 Secundũ Tan, qui ẽt dixit talẽ cõſuetudinẽ eſſe in multis ciuita. Lombar. inductã per ſtatuta ciuitatum. & facit qđ not. de for. cõpe. cap. 2. lib. 6 quod hic no. egi.

e ¶*Conſuetudinis.*] Sic 11. diſt. conſuetudinis. & s. de conſue. c. vlt. vbi exponitur hæc auctoritas.

f ¶*Præiudicat.*] Verũ eſt, ꝙ conſuetudo non præiudicat legi, niſi ſit rationabilis, & legitimè ſit pręſcripta: nam tunc bene pręiudicat legi. s. de conſue. c. vlt. vbi plene de hac materia dicitur. & hęc cõſuetudo non fuit rationabilis, nec præſcripta. Bern.

Inter *cæteras.*] Põt intelligi vario modo, & per conſequens vario modo ſummari. dñs An. ſummat ſic. Sẽtentia continens in ſe manifeſtã iniquitatem retractatur non obſtante, ꝙ cauſa fuerit appellatione remota cõmiſſa. Hæc ſummatio eſt vera in ſe ſecũdũ vnum modum intelligendi. Sed ſecundum vnum alium intellectum notabiliorem ſummatur ſic: Nulla eſt ſententia continens manifeſtam iniquitatem. Abbas.

Casvs. Aliqua cauſa commiſſa eſt appellatione remota: iudex tulit ſententiam iniquam contra ius ſcriptum, vel exprimendo errorem in ſententia: talis ſententia non tenet, cum iniquitatem contineat manifeſtam. Nota ſententiam contra ius ſcriptum latam, nullam eſſe.

g ¶*Euacuari.*] Cum ſententia tenuerit, & appellatum fuerit ab ea, vel euacuetur de facto, cum eſt nulla. ſim. j. de reb. eccle. non alien. ſi quis presbyterorum.

h ¶*Manifeſtã.*] Puta quia lata eſt contra ius ſcriptum, ſcilicet contra leges, vel canones. ſuprà eod. cap. 1. ita quòd in ipſa ſententia continebatur error. 2. quæſt. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua. verſ. item ſi ſententia contra ius ſcriptum. & infrà de confir. examinata. & j. de ſenten. excom. per tuas. & hic in fin. & ita ipſo iure nulla eſt talis ſententia: vt s. eo. cap. 1. vbi de hoc. Aliud eſt cum lata eſt contra ius litigatoris: quia tunc tranſit in rem iudicatam, niſi fuerit appellatum. j. eod. cum inter vos. Et ſi per iniuriam iudicis damnatus fuit poterit agere contra iudicem, qui fecit litem ſuam ad intereſſe. ff. de iudi. filiusfamilias. & ff. de euict. ſi per imprudentiã [2]. & j. de emptio. & vend. cap. vlt. & infamis efficitur. C. de pœna iudicis, qui male iudi. l. 2. [3] Ber.

2 Vide in c. ſtatim al le. in gl. pe. & vlt.

Tenor.] Iſtud cap. poteſt intelligi, quòd ſententia hic lata contra mulierem tenuit: quia contumaciter abſuit, & tunc idem in effectu dicit quod cap. lator. ſuprà eod. ideo ſumma vt ibi. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

3 Additur pęna. infrà eo. cum æterni. li. 6. Io. And.

Casvs.

CASVS. Inter R. & M. mulierem quæſtio matrimonij vertebatur, quæ commiſſa fuit epiſcopo Theatino: Iudex abſente muliere dictum R. ab impetitione ipſius abſoluit: mulier hoc audito cauſam impetrauit committi iudici præſenti, vt de cauſa illa cognoſceret, & fine canonico terminaret: Iudex vocauit dictum R. ille infirmitate prætēta nō venit, ſed nocte ſequēti cum alia contraxit, propter quod iudex ipſum excōmunicauit, ille poſtmodum comparuit, & fuit abſolutus, oſtendens ſententiam prædicti epiſcopi qualiter à muliere prædicta fuerat abſolutus: nihilominꝰ mulier offerebat teſtes, per quos probare volebat, ꝙ dictus R. eam deſponſauerat: Iudex dubitauit qd facere debeat. Conſultus Papa reſpōdet, ꝙ non obſtante illicita abſolutione, quam fecit epiſcopus in cauſa procedat, præcipiēs dicto R. ſub pœna excommunicationis, ne ad eam, quam ſuperduxerit, accedat, donec cauſa iſta fuerit terminata. Not. quòd ſentētia lata contra abſentem, non contumacē, non tenet, & citra appellationem reſcindi-tur. Item ſentētia quæ nulla eſt, nō obſtat agēti. Item argu. quod aliquis priuatur iure ſuo ſine culpa ſua.

† Prætēſa. † retentus. † detentus.

† Et hinc præſumitur cōtractum matrimoniū. de quo vide p Fel. in c. illud ſ. de pſumpt. vbi latè tractat ex quibus matrimoniū probari poſſit. adde Lapū allegatione. 58.

monij verteretur, & Theatino epiſcopo commiſſa fuiſſet: idē eūdem R. muliere abſente, ab impetitione ipſius abſoluit. Cæterum eadem mulier à nobis ad te literas impetrauit, vt de cauſa cognoſceres, & eam fine debito terminares: & infrà. ¶Dictus verò R. à te vocatus ad cauſam, infirmitate [a] pͥtenta † non affuit: ſed quia nocte ſequente aliam ſibi copulare præſumpſit, in eum excommunicationis ſententiam promulgaſti [b]: à qua poſtmodum abſolutus ad te veniens, oſtendit literas epiſcopi memorati, quibus eum ab inquietatione ipſius abſolutū fuiſſe patebat. Quia igitur mulier ſuos teſtes offert ad probādum, quod idē R. eā deſponſationis annulo † publicè ſubarraſſet [c]: tu quid ſuper his agere debeas, poſtulas edoceri. ¶Ideoque inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, ꝙ (non obſtante illicita abſolutione [d], quam epiſcopus fecit) in cauſa procedas: eidem R. ſub pœna excommunicationis arctius interdicens, ne ad eam quam ſuperinduxit accedat [e], priuſquam fuerit cauſa deciſa.

¶Idem.

¶*Sententia diuortij in cauſa matrimoniali ritè lata, ad ſolam coniugis confeſſionem aſſerentis contrarium, non reuocatur, ſed interim ei ſtatur donec legitime de cōtrario doceatur. Ita ſummatur, vt aliquid de nouo afferat. Panormitanus.*

a ¶*Infirmitate.*] quod ſi verum fuiſſet, iuſta erat excuſatio. ſ. de procura. querelam. & 5. q. 3. ſi ægrotans. imo nec tunc res iudicata cenſetur. ff. de re iudi. quæſitum. 1. & 2. reſponſo. nec mandanda eſt ſententia executioni infirmitate prætenta. ff. de iudi. ſi prætor. in fine. 1 ſed hoc falsò allegabat, vt bene declarant ſequentia.

1 Quod ſi dubitat de infirmitate an excuſet, mittat medicus ad ægrotū. C. de re mili. l. ſemel. li. 12. ſecundum Goff. & Ho. Ioā. And.

b ¶*Promulgaſti.*] & merito tanquam contra contumacem, cum ex facto ſequenti appareat, ꝙ malitioſè prętendebat infirmitatem, & ita ſequens præſumptio elidit primam. ſic ff. de in inte. reſt. diuus.

¶*Glo. ſeq. dupliciter exponit ſubarrationem.*

c ¶*Subarraſſet.*] i. fidem conſenſu de præſenti dediſſet: aliàs ſi loqueretur de conſenſu de futuro, non mandaret Papa virum ſeparari ab illa, cum qua poſtea contraxit per verba de præſenti: quia ſic ſoluta erant priora ſponſalia. j. de ſpon. c. pe. & vlt. & j. de ma. cōtra. cōtra interdi. ecc. c. 1. & 2. & eſt vulgare loci illius. ſic 27. q. 2. ſi quis vxorem. Vel poteſt dici, ꝙ ſubarratio fit per immiſſionem annulli interueniente cōſenſu tacitè, vel expresſè: vt hic dicit. Et dic tacitè, vt in muto: expreſſè, vt in loquente: & ſtabitur huic ſubarrationi, quamuis nihil dicat, quamdiu contrarium non probabitur: quia præſumit pro matrimonio. arg. 27. diſtin. quod interrogaſti. 30. q. 5. noſtrates. & c. fœminæ. nihil enim intereſt an facto, vel verbo quis declaret voluntatem ſuam. 43. diſt. c. 1. & 41. diſt. c. 1. & de pœni. diſt. 1. actione. & infra de pœn. & remiſ. omnis vtriuſque. §. vlti. & ff. de legi. de quibus. 2 niſi probet ſe animo non contrahendi id feciſſe. arg. 22. q. 2. quod ait. & ff. de actionibus & obligationibus obligationum ſubſtantia.

2 Ibi, nihil intereſt an ſuffragio populus voluntatē ſuā declaret: an rebus ipſis & actis.

d ¶*Abſolutione.*] facta contra mulierem abſentem, vt ſuperius patet. & ita ſententia lata contra abſentem nō contumacem nulla eſt in quocunque negotio: quia eā non obſtante citra aliquam appellationē cognoſcitur de cauſa: & hoc probatur 3. q. 9. caueāt. omnia. abſente. reuera. abſens. & ſi citatus eſſet aliquis ad ſententiam, & iuſta de cauſa impeditus venire non poſſet: reuocatur ſententia. j. eo. cum Bertholdus. aliàs ſi fuiſſet contumax, non reuocatur. 24. q. 3. de illicita. 3. q. 9. abſens. §. niſi. & in Auth. vt oēs obe. iudi. §. ſi verò neque. coll. 5.

¶*Glo. ſeq. obijcit, ſoluit.*

e ¶*Accedat.*] Sed qualiter mulier illa ſecunda priuatur iure ſuo ante finem cauſæ, contra illud ſuprà. vt lite pendente. laudabilem. & 8. quæſtio. 4. nonne? Sol. cum aliquis cum aliqua contraxit in facie eccleſiæ approbante eccleſia, ſi poſtea matrimonium accuſetur, locum habet illa decre. laudabilem. & ſimilia alia iura: ſed cū aliquis contrahit lite pendente cum aliqua, vel contra prohibitionem eccleſiæ, tunc locum habet quod hic dicitur. & infrà. de ma. contracto contra inter. eccle. capi. 1. & vlt. quia cum res facta eſt litigioſa, non debet in aliam transferri perſonam. 11. q. 1. qui res. C. de litig. l. vlti.

ADDITIO. Sed quomodo dici poteſt litigioſa quæ finita erat per ſententiam, à qua nō fuerat appellatum, vt in princ. dicit Hoſtien. quòd hoc induxit citatio viri facta ante quam ſecundam deſponſaret, & ideo dicitur lis pēdere, & quaſi litigioſa eſſe. de appel. ſuggeſtum. de offi. delega. licet. non ob. ſententia, quæ hoc caſu non tranſit in rem iudicatam, vt ſæpius dictum eſt. facit cle. vt li. penden. cum lite.

CAP. XI.

CONſanguinei † E. latricis præſentium, ſicut tuis literis intimaſti, compaternitatē inter ipſam, & virum ſuum legitimè [f] probauerūt, ita quòd inter eos ſententiam diuortij protuliſti: prædicta verò E. cū ſit tibi poſtmodum confeſſa, ꝙ eius commater in veritate ante ſententiā non fuiſſet, [ſed] poſt ſeparationem compaternitatem cum eo contraxit, & tandē ad ſecundas nuptias cōuolauit: & infrà. ¶Fraternitati tuæ reſpondemus, quòd propter ſolam confeſſionem mulieris, non eſt recedendum à ſententia per iudicium eccleſiæ rationabiliter [g] promulgata, niſi legitimè in contrarium probaretur. [h]

† Ca. 6. eo. ti. in 2. compilatio. Et prę aliis videto hic Guidonem Papæ.

¶Innocentius iij. archidiacono, & ſacriſtæ Magalioneñ

¶*Si Papa contra pronunciationem ſuam confert beneficium, hoc tacito: ſurreptitia dicitur collatio, & non tenet.*

CAP. XII.

CVm † olim Magaloñ. epiſcopus P. de Caſtro nouo ad vacantem archidiaconatū eiuſdem eccleſiæ nominaſſet, I. præpoſito, vt nullus ibi (niſi

† Cap. 2. eo. tit. 3. compilatio. Et de materia huius c. vide Romanū & Aretinum in l. plurium. ff. de acq. hęred. Anchäranum cōſil. 423. incipit: viſo dicto puncto. & Läbertinum tract. de iure patron. lib. 1. parte 1. q. 3. ar. 8.

CONſanguinei.] Idem dicit quod decre. lator. ſ. eo. ti. Communis diuiſio, ſecunda: ibi: *Fraternitati.* Abb.

CASVS. Quædam mulier contraxit matrimonium cum quodam viro: Tandem conſanguinei eiuſdem mulieris accuſauerunt matrimonium, dicentes, quòd ipſa non poterat eſſe eius vxor, cum eſſet commater ipſius: quo probato ſententia diuortij lata fuit: poſt ſententiam latam mulier confeſſa eſt epiſcopo loci, quòd in veritate ante ſententiam eius commater non fuerat, ſed poſt ſeparationem, compaternitatem cum eo contraxit, & poſtmodum cum alio contraxit: quæſitum fuit à Papa quid iuris eſſet? Et ipſe reſpondet, ꝙ per ſolā mulieris confeſſionem non eſt à ſententia recedendum per iudicium eccleſiæ promulgata, niſi legitimè in contrarium probaretur. Not. ꝙ per confeſſionem alterutrius coniugum à iudicio eccleſiæ non receditur. Item quandocunque conſtiterit eccleſiam deceptam fuiſſe in cauſa matrimonij, ſententia contra matrimonium lata reuocabitur.

f ¶*Legitimè.*] quo ad ordinem iuris, non quo ad veritatem.

g ¶*Rationabiliter.*] & illud referas quo ad ordinem tantū.

h ¶*Probaretur.*] per legitimos, & idoneos teſtes, & nō per illos qui primum falſum tulerunt teſtimonium: cum periuri ſint. ff. de teſtib. ſicut. ſic ſ. eo. lator. vbi de hac materia. nam ad confeſſionem mulieris & etiam viri non reuocatur ſententia per eccleſiam lata ſecundum ordinem iuris, ſicut nec ad eorum cōfeſſionem matrimonium ſeparatur. infrà de eo qui cog. conſang. vxor. ſuæ. ſuper eo. 3 Bar.

3 Facit ad hoc tex. in l. filiū cum not. ff. de his qui ſūt ſui vel alie. iur.

CVm olim.] Prima pars narrat factum, ſecunda diffinit: ibi. *Nos igitur.* Abbas.

CASVS.

prius duplici [a] ſibi voce cōceſſa) inſtitueretur per appellationem interpoſitam inhibente, epiſcopus dictum P. de archidiaconatu per annulum inueſtiuit. Præpoſitus verò alium ad eundem archidiaconatum nominare præſumpſit. Tandē C. prædeceſſor noſter, quod factum fuerat ab vtraque parte caſſauit: pronuncians ꝙ aliquibus ſcriberet, vt tam epiſcopū quàm perſonas ad ordinandū concorditer archidiaconatū † monerent: & eorum forte monitis non admiſſis, hoc ipſi exequi non differrent; poſt hęc verò dictus prædeceſſor noſter G. qui nondū ad diaconatus [b] erat promotus officium, prętcr conſciētiam procuratoris epiſcopi, apud ſedem Apoſtolicā tunc morantis, ipſum archidiaconatum contra pronunciationem ſuam contulit, ſicut credimus circumuentus [c]. ¶ Nos igitur inhærentes veſtigijs prædeceſſorum noſtrorum dicentiū, ſententiam Romanæ ſedis cū aliquid fuerit ſubreptum, poſſe in melius commutari, quod de prædicto G. factum eſt, non obſtante donatione, quam ab eodem epiſcopo in eluſionem donationis [d] Apoſtolicæ nuper dicitur recepiſſe, in irritū reuocamus, & ei licet abſenti [e], cum de ſubreptione [f] liquidò conſtet †, ſuper dicto archidiaconatu perpetuum ſilentiū imponentes, præcipiendo mādamus, quatenus ſæpedictum archidiaconatum (plena omnium veſtrum, qui præſentes [g] fuerint in eccleſia interueniente cōcordia) ordinare curetis.

† Aliàs, archidiaconum.

† Vide Bartolum in l. qđ iuſſit. in fine. ff. de re iudica.

Casvs. Vacante archidiaconatu Magaloñ. epiſcopus Magaloñ. nominauit P. de Caſtro nouo ad ipſum archidiaconatum: præpoſitus eiuſdem eccleſię inhibuit, ne aliquis inſtitueretur ibidem, niſi prius duplici voce ſibi conceſſa. & ne cōtra fieret, appellauit: ſed epiſcopus dictum P. per annulum de archidiaconatu inueſtiuit, & præpoſitus aliū nominauit: propter qđ procuratores vtriuſq; partis ad ſedem Apoſtolicam acceſſerunt: Celeſtinus intellecto negotio caſſauit quicquid factū fuit ab vtraque parte: pronunciās ꝙ ſcriberet aliquibus, vt tam epiſcopū quàm præpoſitū, & alios monerent ad ordinādum archidiaconatum concorditer quod ſi nō facerent, ipſi executores archidiaconum ordinarent: poſt hoc idē Celeſtinus contra pronūciationem ſuam archidiaconatum ipſum cōtulit G. qui nondum promotus erat ad diaconatus officium, circumuentus vt dicebatur, procuratore epiſcopi ignorante in curia exiſtenti: Tandem negotium iſtud delatū fuit ad Innocentium: ipſe vero volens prædeceſſorum ſuorū veſtigijs inhærere, dicentium ſententiam Romanæ ſedis, cum aliqd ſubreptum eſt, poſſe in melius commutari: qđ de prędicto G. factum fuit, in irritum reuocauit: & ei licet abſens exiſteret, ſilentium imponendo, cum de ſubreptione liquido conſtitiſſet, non obſtante donatione, quam à dicto epiſcopo in eluſionem ſedis Apoſtolicæ idem G. dicitur recepiſſe, mandans capitulo Magaloñ. quatenus prædictum archid. in concordia eorum qui præſentes in eccleſia fuerint, ordinare procurent. Not. quòd ſentētia Romanæ ſedis propter ſubreptionem reuocatur. Itē ea quæ per ſubreptionem fiunt, debent in irritum reuocari. Item contra abſentem proceditur in his, quæ per ſubreptionem commiſit.

a ¶ *Duplici ſibi voce.*] Forte hoc dicebat ſe habere de cōſuetudine ratione dignitatis, vnam ratione præpoſituræ, & aliā ratione canoniæ: 1 ſed non videtur quod propter pluralitatem ſtipēdiorum plures habeat voces, cum vox vnius potior ſit quàm alterius ratione dignitatis: ſicut in teſtibus. ſ. de teſt. in præſentia. vel aliquis forte commiſerat ei vices ſuas, quod licet hodie ſecundum tenorem illius conſtitutionis. ſ. de ele. quia propter.

1 Tex. eſt ſi mi. in l. ſi conſul. ff. de adop.

b ¶ *Ad diaconatus.*] Hæc allegatio non valebat. 2 ſi erat ſubdiaconus. ſ. de æta. & quali. c. præterea. & cap. à multis. ſed aſſumit illam non cauſam vt cauſam. ſuprà de electione. cauſam quæ.

2 Secundū antiq. can. valebat. 40. alias, 60. diſ. c. 2. Io. And.

¶ *Glo. ſeq. not. arg. & obijcit. ponit opi. Io. quam reprobat demum ſoluit.*

c ¶ *Circunuentus.*] Nota ꝙ præſumitur circunuentus, qui mutat interlocutoriam ſuam, quam tamen cum in præiudicium alterius partis iniquè interloquitur, mutare debet. j. de ap. cum ceſſante. vbi de hoc. Itē videtur ꝙ ſi aliquis impetrat occultè literas, cum aduerſarius eſt præſens, ꝙ non valeant tamquam tacita veritate impetratæ. ſ. de reſcri. cæterum. arg. contra: quia licitum eſt cuilibet vigilare pro commodo ſuo, licet in hoc alteri præiudicetur. ff. de his quæ in frau. cred. pupillus. & C. depoſi. l. vlt. Sed quare tenebatur quærere aduerſarium, cum eius factum caſſatū fuerit? Io. dixit ꝙ forte ideo, quòd erat conſtitutus procurator ad reuocandum caſſationem. hæc non eſt ratio, ſed hæc potuit eſſe, quia cum Papa pronunciaſſet, quòd ſcriberet aliquibus, quòd monerent epiſcopum & capitulum, vt eligerēt, iam intererat epiſcopi & canonicorum, ne aliquæ literę in contrarium impetrarentur: & ideo videbatur, ꝙ procurator illorum debuit requiri. Vel illa fuit potior cauſa, quia ille in impetratione literarum tacuit de pronunciatione domini Papæ: quam ſi dixiſſet, non habuiſſet literas, quin feciſſent mentionem de illa pronunciatione: & ſic circumuenit Papam. Sed ꝙ aliquis teneat requirere aduerſarium ſuum non eſt verum: imo ſibi imputet ꝙ non contradixit in audientia, in qua debuit eſſe quando literæ tranſiuerunt.

d ¶ *Donationis.*] Hæc forte potuit eſſe, quia fecit ſibi concedi ipſe G. archidiaconatū ab epiſcopo poſt conceſſionem ſibi factā à Papa, vt ſic obtineret archidiaconatum potius per epiſcopum, quàm per Papam: & ideo dicit. in eluſionem domini Papæ.

¶ *Glo. ſeq. alleg. vnam concor. ſignat unū contrarium: & tripliciter ſoluit.*

e ¶ *Abſenti.*] ſic. ſ. de ele. dudum. arg. contra. ſ. vt lit. non conte. c. 1. vbi lite non conteſtata non proceditur contra abſentem. Sol. pōt dici, ꝙ hic fuit lis conte. vt dicunt quidā. ſed ex litera nō colligitur: vel hic fuit citatus, vel expectatus. V in. arg. ad hoc ſ. de do. & contu. cum olim. & ſi fuit citatus & noluit venire, rectè potuit procedi contra eum lite non conteſtata: qa de electione prælati agebatur. ſ. vt lit. non conte. quoniam. §. porro. vel quia Papæ conſtitit de ſubreptione 3: ergo ei abſenti licet non citato imponit ſilētium propter fraudem ſuā, quia decepit Papam.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōpilatio. Et de materia an ſcilicet ſentētia lata cōtra ius litigatoris valeat, vide Felin. in c. nouit ſuprà de iud. ad. de Bart. in l. pen. ff. de iuſt. & iur.

f ¶ *Subreptione.*] quæ per ſubreptionem fuerunt impetratę, valere non debent. ſuprà de electio. cum dilecti. & 35. q. 9. ſententiam.

3 Idem no. 35. q. 6. veniā. Io. An.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per duas obiectiones.*

g ¶ *Prę́ſentes.*] imo & abſentes vocandi ſunt, ſi commodè vocari poſſunt. ſ. de elect. ꝙ ſicut. & c. quia propter. niſi conſuetudo eſſet in contrarium, ꝙ abſentes non vocarētur. ideo forte dicit, qui præſentes fuerint. & quod dicit. omnium veſtrum, vel maioris partis. ſupple, quia quod maior pars & ſanior facit, valet, & canonicū reputatur. ſ. de ele. quia propter. infrà de his quæ fi. à ma. par. ca. c. 1. 4

4 Cōcor. l. & ſuū. §. fi. cū l. ſeq. ff. de pact.

¶ Idem abbati. & conuentui ſancti Zenonis Veroneſi.

¶ *Valet ſententia contra ius litigatoris lata, ſi ab ea infra. x. dies non fuerit appellatum. Vel ſic, & aliter: Per ſententiam, à qua non fuit appellatū, poteſt eccleſia ſubijci prælato inferiori epiſcopo, ſeu ad aliam eccleſiam pertinere.*

## CAP. XIII.

CVm † inter vos pro eccleſia veſtra, & archipresbyterum, & clericos ſancti Proculi, ſuper ſubiectione eiuſdē eccleſię quæſtio verteretur: ex parte veſtra fuit propoſitū, ꝙ

*CVm inter vos.*] Prima pars narrat proceſſū, & iura vnius partis. Secunda diffinit, diffinitionis cauſam præmittēs: ibi, *Quamuis.* Abbas.

Casvs. Inter abbatem & conuentum Sancti Zenonis Veronen. ex vna parte, & archipresbyterum & clericos Sancti Proculi ex altera, ſuper ſubiectione ipſius eccleſiæ quæſtio vertebatur: partibus in præſentia domini Papæ conſtitutis, proponebat ex parte monaſterij, quòd eccleſia prædicta monaſterio debet pleno iure ſubeſſe, in inſtitutione videlicet, deſtitutione inueſtitura archipresbyteri, & eius fidelitate, & alijs per quæ plena ſubiectio declaratur. Ad hæc probanda pars monaſterij inducebat inſtrumentum publicum conceſſionis B. quondam Veroneñ. epiſcopi: quam conceſſionem C. ſucceſſor illius confirmauit: Induxit etiam priuilegia Romanorum pontificum & Patriarcharum Aquilegien. quorum vnus de ſubiectione plenaria, in priuilegio ſuo euidenter expreſſit: Allegauit inſuper, quòd olim inter abbatem Sancti Zenonis & archipresbyterum Sancti Proculi & fratres ipſius, orta fuit quæſtio de obedientia manuali & fidelitate: ſed illi ad hæc duo ſe teneri negabant, & ſuper his teſtes

inducti fuerunt: Tandem præfatus T. Veroneñ. epiſcopus ſentẽtialiter diffiniuit, ꝙ archipresbyter vel dimitteret eccleſiam, aut faceret eidem abbati obedientiam & fidelitatem, ſecundum ꝙ quidam Cardinalis olim iudicauerat, cuius ſentẽtiam epiſcopus fuit ſecutus, & à ſententia epiſcopi appellatũ non fuit, & ſic in rem tranſijt iudicatam: Ex parte aduerſa proponebatur, ꝙ prædicta donatio non valebat, & ita per cõſequens nec priuilegia cõfirmationis ipſius cõceſſionis. Dominus Papa his & alijs auditis & intellectis, dicit: quamuis nõ ſit multum inſiſtendũ inſtrumento donationis, nec confirmationis, vel priuilegijs, quę ab ipſa donatione cauſam & originẽ habuerunt, tamen conſiderauit ꝙ quãtum ad ipſos litigantes ius ex ſentẽtia factum fuit ex quo tranſijt in rem iudicatam, etiam ſi cõtra ius litigatoris lata fuiſſet, cũ lata non fuerit contra ius conſtitutionis expreſſe, veritate geſtorum ſermonibus præualente, i. ſentẽtia prædicti epiſcopi lata pro abbate, præfertur alijs quæ inducebat abbas pro ſe, quæ parum faciebant, cum donatio illa non valuerit, quæ ſententia præſumitur ritè lata: diffiniuit Papa ꝙ archipresbyter ſancti Proculi, q̧ pro tẽpore fuerit, præſtet obedientiam & fidelitatem abbati ſancti Zenonis. Not. ꝙ ſententia à qua non eſt appellatum, tranſit in rẽ iudicatam, & facit ius inter partes, i. declarat. Item ſi principale non tenet: nec alia omnia quæ ab ipſo cauſam, & originem acceperunt. Item licet. ſententia lata ſit cõtra ius litigatoris, à qua non eſt appellatum, tenet: ſi lata eſt contra ius conſtitutionis expreſſe, nulla eſt: nec eſt neceſſe appellare ab ipſa. Itẽ veritas geſtorum ſermonibus præualet. Et poteſt hic ſumi illud generale: Plus valet quod in veritate agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. Item ſemper præſumitur pro ſententia donec in contrarium oſtendatur.

† C.

† B.

† In Codice Barbatię ita: ꝙ inter quondam abbatem eiuſdẽ monaſterij, & S. archipreſbyterum, &c.

dicta eccleſia monaſterio veſtro, pleno [a] iure debet eſſe ſubiecta: videlicet in inſtitutione, deſtitutione, inueſtitura archipresbyteri, & eiuſdem fidelitate, ipſius & fratrum obedientia, correctione, repræſentatione ad ordines, tonſuratione, ſuſceptione chriſmatis, letanijs & alijs ſimilibus [b], per quæ plena ſubiectio declaratur: ad qđ probandum inſtrumẽtum publicum conceſſionis B. quondam Veronẽſis epiſcopi, pars veſtra in medium producebat: quam conceſſionem ſucceſſor eius T. † ratam habuit, & etiã cõfirmauit. Super his quoque tam Romanorum Pontificum, quàm patriarcharum Aquilegieñ. priuilegia, & confirmationes induxit: quorum vnus de ſubiectione plenaria, in priuilegio ſuo euidenter expreſſit, quod ſub teſtimonio [c] R. † quondam Veroneñ. epiſcopi, qui eiuſdẽ eccleſię archipreſbyter extitit, factum fuerat, & completũ, & in eo à Priore ſancti Zenonis mãdauit ſua vice [d] ſubſcribi. Adiecit etiam pars veſtra, quòd † inter B. quondã abbatem eiuſdẽ monaſterij, & ſancti Proculi archipresbyterum, & fratres ipſius, procedente tempore de fidelitate & obedientia manuali, controuerſia fuit exorta, ad quæ duo illi ſe dumtaxat teneri negabant, & ſuper his teſtes producti fuerunt. tandem præfatus T. Veroneñ. epiſcopus quendam Cardinalem [e] ſequens, à quo [f] idem fuerat iudicatum, quòd vel archipresbyter dimitteret eccleſiam, aut abbati obedientiam repromitteret, ſententialiter diffiniuit: cuius ſententia (cum nulla fuerit appellatione ſuſpenſa) in rem tranſijt iudicatam †: & infrà.

¶Quamuis forte dicto inſtrumento donationis [g] nõ ſit plurimum innitendum, nec confirmationibus, vel priuilegijs, quæ de ipſo cauſam & originem acceperunt: attendentes tamen quòd quantum ad litigantes [h] ipſos, ius ex ſententia factum fuit, poſtquam in rem tranſijt iudicatam [i], etiam ſi contra ius litigatoris lata fuiſſet: cum contra ius [k] conſtitutionis expreſsè lata non fuerit: veritate geſtorum ſermonibus [l] præualente, quæ pręſumitur † ritè per omnia celebrata: diffinimus, vt archipreſbyter ſancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem, & obedientiam præſtet abbati ſancti Zenonis.

a ¶*Pleno iure.*] in ſpiritualibus & temporalibus. 16. q. 2. viſis. & j. de priuileg. quoniam per confeſſionem.

b ¶*Similibus.*] Et ita abbas huiuſmodi iura epiſcopalia poſſidere in eccleſijs poteſt, & præſcribere. s. tit. proxi. auditis. & c. cum olim.

c ¶*Teſtimonio.*] Aliàs non valeret: quia patriarcha, vel archiepiſcopus in diœceſi ſuffraganei ſui nihil diſponere poſſunt, niſi quantum canones illis concedunt. j. de exceſ. præla. ſicut vnire. & s. de offi. ordi. paſtoralis. vbi de hoc. & c. Romana. & 9. q. 3. conqueſtus.

¶*Glo. ſeq. alleg. vnam concor. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶*Sua vice.*] Poteſt enim quis ſubſcribere per ſe, vel per alium. ar. ff. de admi. tut. ita tamen. §. geſſiſſe. argu. C. de teſta. hac conſultiſſima. in prin. ſed illud eſt cum ipſi ſciunt ſcribere. ſic etiam cum alieno annulo poſſunt ſignare teſtamẽtum. C. eo. ſi vnus.

e ¶*Cardinalem.*] qui delegatus fuit ad cauſam, ſed forte fuit appellatum ab ipſo.

f ¶*A quo.*] Hic 1 corrigitur textus decretalis, quia iſta eſt litera regiſtri: *A quo fuerat iudicatum, quòd vel archipresbyter eccleſiam dimitteret, aut abbati obedientiam repromitteret: credens etiam quòd teſtes vera depoſuerint coram eo, qui de fidelitate manifeſtum protulerant teſtimonium, idem & ipſe ſententialiter diffiniuit.*

1 Hæc gloſſula nõ eſt Bernardi, nec habet in antiquis codicibus.

g ¶*Donationis.*] quia donatio non valebat, quæ non fuit facta ſecundum formam iuris. 12. q. 2. ſine exceptione. j. de donatio. paſtoralis. & ideo confirmationes vel priuilegia, quæ illam donationem cõfirmabant, non valebant: quia ſi principale non tenet, nec acceſſorium. s. de fide inſtr. inter dilectos. & C. de legi. non dubium.

h ¶*Ad litigantes.*] ſecus quo ad alios. C. de exceptio. pro portione. & j. eo. cum ſuper. & s. eod. de teſtib. veniens 2. & j. eo. c. pen. niſi in caſibus, in cauſa filiationis. ff. de liber. agnoſcen. l. 1. §. vlt. & duabus legib. ſeq. Itẽ in cauſa teſtamẽtaria. ff. de inoffi. teſta. qui repudiantis. & l. poſthumus. §. 1. in cauſa liberali. ff. de ſtatu ho. ingenuum.

† Vide l. 1. ff. eo. & l. litigatoribus. C. de appell.

i ¶*Iudicatam.*] hoc eſt poſt decem. dies. j. e. quod ad conſultationem. & s. eod. cum dilecti. in fin. & 2. q. 6. ei qui. §. diffinitiua. ff. de condi. indeb. elegãter. §. 1. vnde poſtea retractari per appellationẽ vel ſupplicationẽ non poteſt. Lau.

k ¶*Contra ius conſtitutionis.*] Illa enim nec tranſit in rem iudicatam: nec eſt neceſſe appellare ab ea. 2. q. 6. diffinitiua. & ſic intellige quando in ſententia error exprimitur: vt infrà. de ſenten. excommu. per tuas. & ff. de appellat. ſi expreſſum. & ſuprà. eod. inter cæteras. vbi de hoc. & capitu. 1. & in §. diffinitiua.

† præſumũtur.

l ¶*Sermonibus præualente.*] Forte hoc ideo dicit, quia res aliter fuit narrata quàm geſta 2. ſic ff. de re iudi. actorum. & veritas rerum errore geſtorum non vitiatur. ff. de offi. præſi. illicitas. §. 1. hoc vult dicere ſecundum Io. quia verba, ſiue ſermo donationis non concordabant ſententiæ. Senſus huius literæ talis eſt: ſententia hic appellatur veritas geſtorum: quia res iudicata pro veritate accipitur. ff. de ſtatu. hom. ingenuum. ſermones hic appellat alia, quæ allegabantur, ſcilicet, donationes, priuilegia confirmationes ſuper donatione, quæ nihil valebant: & ita veritas geſtorum. i. ſententia, quæ lata fuit auctoritate geſtorum, quæ in prima cauſa probata fuerunt, quæ præſumuntur legitime acta, præualent ſermonibus, prædictis donationibus, & confirmationibus nihil valentibus: & ita Papa ſententiat ſecundum primam ſententiam tantum in duobus articulis, qui continebantur in ſententia, & hunc intellectum probat lex prædicta. ff. de officio præſi. illicitas. §. 1. Ber.

2 Vel donatio aliter facta q̃ ſcripta. qđ cõſtitit ſecundũ Go. de varia ſignifica. geſto. vide qđ dixi de procu. c. 1. ſuper ver. geſtiſque. Io. An.

CAuſam quæ.] Sufficit ad confirmationem ſententiæ nihil continentis iniquum, quòd contra ipſam aliquid non probetur. Communiter ſic ſummatur: ſed hæc ſummatio iudicio Panormitani non euacuat totam ſententiam literæ: nec continet, ſeu decidit aliquod factum dubitabile, Diuiditur: quia in prima parte ponit delegatorum proceſſum, ſententiam & appellationem. In ſecunda: ibi, *Licet.* ponit allegationem appellantis, motiuum ſuum, & confirmationẽ ſententiæ, Abbas.

CASVS. Inter canonicos Nouarieñ. ex parte vna, & A. clericum ex altera, quæſtio vertebatur ſuper præbenda Nouarieñ. eccleſiæ, quæ de conſenſu partium commiſſa fuit

epiſcopo

epiſcopo Laudeñ. qui cognito de meritis cauſæ, tulit ſententiam pro canonicis Nouarieñ. à qua dictus clericus ſedem Apoſtolicam appellauit: partes pro cauſa illa coram domino Papa comparuerunt: In cuius pręſentia propoſitum fuit ex parte ipſius clerici, quòd dictus epiſcopus contra formam mandati ſententiā promulgauit, ſicut per atteſtationes nitebatur probare: Papa auditis rationibus partium, cōſiderans quòd iudex non ſemper ad vnam ſpeciem probationis, animi ſui motum informat, & ipſa ſententia nihil cōtinebat iniquum, & de conſenſu partium cauſa fuerat commiſſa, ſententiam à prædicto epiſcopo latam confirmauit. Nota, quòd qui appellat à ſententia, probare debet ſententiam eſſe iniuſtam. Item iudex nō debet ſemper animum ſuum alligare ad vnā ſpeciem probationis tātum: ſed omnia quæ coram eo acta ſunt, debet diligenter conſiderare, & ex his omnibus animum ſuum informare, & ſecundum hoc ferre ſententiam. Item ſententia nihil iniquū continere debet.

†Ca. 4. eo. tit. in 3. cōpilat.

† Et quia de partiū cōſenſu datus fuit iudex nō poterat recuſari, niſi noua cauſa ſuperueniret ſup de offi. deleg. inſinuante.

¶*Gl. ſeq. diſtinguit inter contra, & prę̨ter.*

a ¶*Mandati.*] Si hoc probatum fuiſſet, ſententia non valeret, ſuprà de reſcriptis. cum dilecta. & ſuprà de offi. delega. venerabili. & infrà de confirma. vti. capit. examinata. aliud eſſet ſi præter formā. 1 ſuprà de officio deleg. ex parte. & ſuprà de electio. in cauſis. & ff. iudic. ſolu. iam tamen. §. penul. & ff. mand. l. vlt. & ff. de procu. ad rem. & l. ad legatum. & iudex cui commiſſa eſt inquiſitio, primò debet inquirere de fama, licet hoc non dicatur in literis. ĵ. de accuſat. cum oporteat.

1 Ita tñ ꝗ ſit de coniūctis, nec vitiet forma, ſecundū Hoſt. & hoc ꝓbant concordātiæ quas allegat glo. aliter autē idē eſſet, prę̨ter, qđ contra remittit de off. deleg. prudentiā. 1. rñ. & facit ad hoc de elec. ſi cui. lib. 6. vñ iudex ēt ordinē formæ ſeq debet. de reſcri. cām quæ. & ēt mētem vt ibi, & ſup. de reſcr. ſuper literis. in fi. Ioan. And.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

b ¶*Nitebatur.*] Et ita qui appellat, probare debet de iniquitate ſententiæ. inf. de appel. cum in eccleſijs. & C. de app. qui ad ciuilia. Sed contra videtur dicere Authen. de his qui ingre. ad appel. §. illud. colla. 5. dic. vt dictum eſt ſup. de renon. in præſentia.

¶*Gl. ſeq. alle. 4. concor. oſtendens ex tribus, quæ narrat tex. primum ſolum validum.*

c ¶*Speciem.*] ſic ſuprà de renun. in præſentia. ſup. de teſtib. in noſtra. & 4. quæſtio. 3. capitu. ſi teſtes. & ff. de teſti. ob carmen. §. vltimo. Et nota quòd plura hic videntur facere pro ipſa ſententia, ſcilicet quòd nihil continebat iniquum: quia de communi conſenſu partium fuit cauſa commiſſa: & quòd requiſitus fuit ille iudex ab vtraque parte, vt ſententiam ferret: quorum quædam nihil operantur ad hoc vt teneat ſententia, vel non teneat: ſiue de communi conſenſu cauſa fuerit commiſſa, ſiue non: hoc nihil facit vt ſententia magis valeat vel non, nec etiam quòd fuerit iudex requiſitus, niſi cum cauſa eſſet commiſſa infra certum tempus, & prorogata iuriſdictione infra tempus, & poſt tempus requiſitus conſenſit, vt ferret ſententiam: tunc enim videretur prorogare iuriſdictionem. ſuprà de officio delega. de cauſis. quia iſtis non obſtantibus poſſet appellare, ſi aliàs ſententia eſſet iniqua. Primum ergo faciebat pro confirmatione ſententiæ, ſcilicet quòd non continebat iniquum: & quia ille A. ſententiam illam non potuit impugnare, quòd eſſet lata contra formam ſtatuti, vel mandati, vt allegabat: vnde merito debuit confirmari: quia ſemper ſtatur ſententiæ, quandiu contrarium non oſtendatur: vt in decre. Prædicta, ſcilicet, in præſentia. Bernar.

¶Idem Canonicis Nouarieñ.

¶*Sententia contra actorem lata nihil iniqui continens, venit in cauſa appellationis confirmanda, licet per atteſtationes videatur pro actore fuiſſe probatum: dummodo pro ſententia concurrant præſumptiones, de quibus hic in litera, & ſecundum hunc intellectum eſt hic caſus ſingularis valde.*

## CAP. XIIII.

CAuſam † quæ inter vos, & A. clericum ſuper præbenda Nouarieñ. eccleſię vertebatur, Laudenſi epiſcopo de conſenſu † partium commiſimus terminandam: qui pro vobis contra dictum A. diffinitiuam ſententiam promulgauit: à qua fuit ad noſtram audientiam appellatū: & infrà. ¶ Licet ex parte ipſius A. fuiſſet propoſitū, quòd contra formam mandati [a] noſtri, dictus epiſcopus ſententiam promulgauit, ſicut per atteſtationes nitebatur [b] probare: quia tamen iudicis animus non ſemper ad vnā probationis ſpeciem [c] inclinatur, & ipſa ſententia nihil continebat iniquum, & eidem iudici de communi partium aſſenſu, fuerat cauſa commiſſa, qui vt ſententiam ferret poſt examinationē cauſæ ab vtraque parte fuerat requiſitus, ſententiam ipſam curauimus confirmare.

¶Idem Conſtantieñ. Epiſcopo.

¶*Si ſententia præcipit aliquid fieri ad certū terminū, tempus decendij ad appellandū currit à tēpore ſententię, non autem à die finiti termini. hoc primò. Quadrimeſtre tempus quod à lege datur condemnatis in perſonali, poteſt à iudice ex cauſa arctari: & ſponte terminum arctatum recipiens, non poteſt poſt decendium appellare, licet non conſtet iudicem ex cauſa terminum abbreuiaſſe. hoc ſecundò. Ab executione ſententiæ non appellatur, niſi in executione modus excedatur. hoc tertiò. hoc dicit euacuando medullam cap. ſecundum Panormitanum.*

## CAP. XV.

QVod † ad conſultationē: & infrà. ¶ Quia poſtulaſti vtrum appellationi ſit clerici deferendum, qui purgationem indictam ſibi per ſententiam, & ad ipſius receptionem terminum competentem, † puta viginti dies, vel amplius, ſine contradictione † recipiens, & ad diem veniens, cōſequenter appellat, cauſam [d] nō exprimens appellandi: nec ſit locus [e] niſi ſuſcipiendæ purgationi, & executioni ſententiæ [f], à cuius pro-

†Ca. 5. eo. tit. in 3. cōpilat.

†Vide l. generaliter. cum no. ꝑ doc. C. de reb. cre. & iureiuran.

†iudicatis.

†conditione.

QVod ad conſultationem.] Sententia per lapſum decem dierum tranſit in rem iudicatam, ſi prius non fuerit appellatum. Et quadrimeſtre tēpus quod datur condemnatis in perſonali ad ſoluendū, poteſt ex cauſa per iudicem arctari. communiter ſic ſummat: quæ ſummatio iudicio Panormitani nil noui decidit. Diuidit principaliter in duas partes. ſecunda ibi, *Taliter*. Et ſcias quòd caſus literalis ponit multis modis, quia litera nimis ſuccinctè factū narrat. Abbas.

CASVS. 2 Indicta fuit cuidam purgatio vſque ad xx. dies, & ab ipſo recepta: aduenien te xx. die appellauit nulla cauſa adiecta: dicitur, quòd eius appellatio non eſt admittenda, cū infra x. dies non appellauerit: quia per hoc acquieuit ſententiæ iuris interpretatione. Item condemnatus fuit in cauſa pecuniaria, & quòd ad eundem terminum ſolueret: ipſe nolebat ſoluere niſi poſt tempus quadrimeſtre, quod datur rei iudicatæ: † dicitur quòd propter hoc non eſt differēda executio ſententiæ: & ſi propter hoc appellauerit, non auditur appellans: quia illud tempus poteſt arctari & elongari iuſta de cauſa: & talem terminum ſponte ſuſcipiendo, quadrimeſtri tempori renunciaſſe videtur: tamen ſi modum iudex exceſſiſſet in exequendo, poterit appellare. Vincentius. Nota quòd niſi condemnatus appellauerit infra decem dies, ſententia tranſit in rem iudicatam. Item qui non appellat, iuris interpretatione ſententiæ paruiſſe videtur. Item quadrimeſtre tempus quòd datur condemnatis à iure in cauſa pecuniaria, poteſt abbreuiari & elongari à iudice ex cauſa. Item ſi quis terminum illum recipiat ſponte, etiam ſine cauſa ampliori tempori renunciare videtur. vnde poſtea non poteſt appellare propter, hoc. Item tacite renunciat quis iuri ſuo. Item ab executore non eſt appellandum, niſi modum excedat.

2 Hic caſus in antiquis exemplaribus reperitur.

d ¶*Cauſam non exprimens.*] Cum appellatur à grauamine ante ſententiam, cauſa grauaminis propter quam appellatur ſemper eſt exprimenda. infrà de appel. vt debitus. & cap. dilectus. & conſtitutus. Sed cum quis appellat à diffinitiua: tunc ſufficit dicere, appello ab iniqua ſententia. ff. de mi. præfecti autem. & 2. quęſtio. 6. poſt appellationem. §. forma. & cap. anteriorum. ſed in caſu præſenti non valebat appellatio, ſiue expreſſiſſet cauſam, ſiue non, cum terminus appellationis eſſet elapſus.

¶*Gl. ſeq. allegat concor. ſignat contrarium, &c.*

e ¶*Locus.*] hoc ideo dicit: quia petendo inducias videtur approbaſſe ſententiam. ſuprà de officio deleg. gratum. & ſuprà de teſti. cum veniſſet. C. de re iudic. ad ſolutionem. ff. de pact. tale. §. 1. C. de iure dot. impet. l. 2. arti. 2. quæſtio. 6. §. biduum. in fi. & hic expreſsè dicitur. argum. contra. 3. quæſt. 3. offeratur.

f ¶*Sententiæ.*] non ipſius de qua mentio facta eſt: ſcilicet de purgatione præſtanda, ſed alterius latæ in pecuniaria cauſa ſecundum quòd dicitur in caſu.

latione, & purgatione iniuncta, vltrà decendium dicitur effluxiſſe †: Taliter duximus reſpondendum, quòd cum poſt decem dierum ſpatium, ſnĩa in auctoritatem rei tranſeat iudicatæ: qui ad prouocationis ſubſidium infra id temporis non recurrit, appellandi ſibi aditum denegauit: cum per hoc videatur per interpretationem iuris latæ ſententiæ paruiſſe: præſertim vbi cauſa non redditur appellandi.

¶ Sed nec executionem ipſius ſententiæ ideo conuenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimeſtre tẽpus regulariter ſit ſtatutum: quia id arctari [a] poteſt nonnunquam à ſedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio ſponte recepit terminum breuiorem, imputari † ſibi poteſt & debet: cum ex hoc videatur amplius beneficium contempſiſſe. vnde talis non audietur appellans, niſi fortè aduerſus eum modus executionis canonicus excedatur [b].

† imputare.

**¶ Idem decano cancellario, & C. de canonico Lundonieñ.**

*¶ Sententia poteſt probari per teſtes, licet non deponant de cauſis, quæ ſolent iudicem mouere ad ſententiandum.*

## CAP. XVI.

SIcut † nobis intimaſtis, cum cauſa, quæ inter H. ſubdiaconum, & B. presbyterum ſuper quinque frumenti modijs vertebatur, ipſi ſubdiacono per annos ſingulos exoluẽdis, vobis commiſſa fuiſſet: & reſtitutionem ſibi fieri poſtularet ſubdiaconus ſupradictus: aduerſarius ſe ad hoc non teneri reſpondit, cum alia vice ſuper hoc conuentus fuerit, & ſententialiter abſolutus [c]: quod oſtendere voluit duorũ teſtimonio, ex quorum depoſitione conſtitit, quòd magiſter A. auctoritate epiſcopi Lunduñ. ipſum abſoluit ab impetitione ſubdiaconi memorati. Verum quia teſtimonium ipſorum quaſi nudè ꝓlatum fuerat, cum de cauſis [d] quæ iudicem mouere ſolent ad ſententiam proferendam, nihil dixerint: quid tenẽdum ſit, ſedem duxiſtis Apoſtolicã conſulendam. ¶ Cum † autem in pleriſque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris exiſtat, ꝙ omnia quæ iudicem mouent, nõ exprimantur [e] in ſententijs proferendis: vobis taliter reſpõdemus, ꝙ cum ex depoſitionibus teſtium prędictorum conſtiterit ſentẽtiam à iudice ſuo prola-

†Ca. 6. eo. tit. in 3. cõpil. Et de materia, vide Alexã. & Iaſ. in l. 2. C. de bo. poſſeſ. ſecundum tabu. & de annua pręſtatione, vide Baldum conſil. 96. lib. 5.

† Vtrum in ſententia debeat cã exprimi, vide per Imo. in l. ſi is ad quē. ff. de acq. hęr. & per Marianum in repetitio. c. qualiter & qñ. inf. de accuſatio.

*¶ Gloſſa ſequens alleg. duas concord. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶ *Arctari.*] ſic ff. de re iudic. l. 2. ſim. inf. de app. oblatæ. contra. ff. de re iudi. l. 4. §. ſi quis condemnatus. Sol. quod dicitur hic & cap. oblatę. & ff. eo. l. 2. intelligitur quando ex iuſta cauſa prorogatur, vel etiã arctatur tempus quadrimeſtre. lex contraria quando iudex nulla cauſa aſſignata arctat tempus: quod facere non debet. vnde tunc tempus ſuppletur à lege.

†Vide l. 2. C. eo. & l. ſi exhæredatus. & l. ſi proponas. §. 1. ff. de inoffic. teſtam.

*¶ Glo. ſeq. alleg. 4. concor. obijcit & ſoluit. ponens octo modos quibus executor modum excedit. in fine ſignat contrarium.*

b ¶ *Excedatur.*] ſic 2. q. 6. ei qui. §. ſunt etiam quorum. & §. ab executore. & C. quorum appellatio. non re. l. ab executione. & ſuprà de offic. deleg. ſuper quæſtionum. §. nos etiam. Sed qualiter excedit modum? quia aut facit quod mandatur, & tũc non excedit: aut facit aliud, & tunc nulla eſt ſententia: vnde nõ eſt neceſſe appellare. ſuprà eo. cap. 1. quia non ſeruat formam mandati. ſup. de reſcrip. cum dilecta. & inf. de confirmat. vtil. vel inutil. examinata? Sol. iudex poteſt excedere mandatũ faciendo quod mandatur, & plus aggrauãdo illum, contra quem fit executio: & tunc tenet ſententia: vnde neceſſaria eſt appellatio. Item in alio caſu ſi vendicauerit partes iudicis. C. de executio. rei iudi. ſi vt proponis. & tunc ſententia nulla eſt, vt ibi. Item ſi obijciatur excommunicatio. 11. q. 3. cum excommunicato. ſ̃. de excep. cum inter. & in decr. Inn. iiij. pia conſideratione. [lib. 6.] Item ſi innouatio facta eſſet poſt rem iudicatam: tunc mutatur ordo executionis. ff. de re iudic. l. 4. §. ſi ex conuentione. Item ſi velit præuenire tempus quadrimeſtre. ff. eo. l. 4. §. ſi quis condemnatus. Item ſi male interpretaretur ſententiam. ff. de appellatio. ab executore. Item ſi obijciatur quæſtio falſi. ſup. eo. de cætero. C. ſi ex fal. inſtr. iudicati. & j̃. de cri. falſi. ſuper eo. Item ſi fiat exceptio per quam retro nullum fiat iudicium. ſ̃. de procu. in noſtra. Arg. contra. ff. mãda. diligenter. in prin. vbi dicitur: qui exceſſit mandatum, aliud quidem facere videtur.

S*Icut nobis.*] Sententia ſine expreſſione cauſæ lata tenet. ita communiter ſummatur. Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Cum autem*. Abb. Sicu.

CASVS. Inter H. ſubdiaconum, & B. presbyterum vertebatur quæſtio ſuper quinque modijs frumenti, quos dictus presbyter annuatim eidem ſubdiacono, vt dicebat, ſoluere tenebatur: commiſſa fuit cauſa ſuper hoc quibuſdã iudicibus, coram quibus H. ſubdiaconus petebat à dicto B. presbytero quinque modios frumenti ſibi per annos ſingulos perſoluẽdos: Sacerdos ſe non teneri reſpondit, cum alia vice ſup hoc conuentus fuerit, & ſententialiter abſolutus: ad quod probãdum duos teſtes induxit, per quos cõſtitit quòd magiſter A. auctoritate epiſcopi Lunduneñ. ipſum abſoluit ab impetitione ſubdiaconi ſupradicti: Sed quia teſtimonium ipſorũ quaſi nudè prolatum fuerat, cum nihil dixerint de cauſis, quæ iudicem mouere ſolent ad ſententiam proferendam, conſuluerunt Papam quid ſuper hoc ſit ſeruandũ: cum in pleriſque locis in quibus copia prudentum habetur, obſeruetur de cõſuetudine, quòd omnia quæ mouent iudicem ad ſententiam proferendam, non exprimantur in ſententia: Reſpondet Papa, quòd cum ita ſit, quòd ex dictis ipſorum teſtium conſtet ſententiam à iudice ſuo prolatam, præſumi debet omnia ſolenniter ꝓceſſiſſe, propter iudiciariam poteſtatem. Nota quòd licet teſtis non reddat cauſam ſui dicti, nihilominus valet dictum eius, vbi non fuit interrogatus de cã. Item omnia quæ mouent iudicem, neceſſe non eſt exprimere in ſententia. Item ſententia lata probatur per teſtes. Itẽ præſumendum eſt pro iudiciaria poteſtate ꝙ omnia legitimè fecerit in cauſis.

c ¶ *Abſolutus.*] exceptio de re iudicata impedit litem conteſt. ſuprà vt lit. non conteſt. c. vlti. vnde non tenebatur litem conteſtari presbyter iſte, ſi hoc oppoſuiſſet. vt dicit decre. prædicta, quę incipit, exceptionis. Ber.

d ¶ *De cauſis.*] Videtur quòd teſtis debeat aſſignare cauſam ſui teſtimonij, vt ſup. de teſt. cũ cauſam. vbi de cauſis mandatur inquiri. & 4. quæſtio. 3. ſi teſtes. §. item ſolam. aliter enim non peruenitur ad veritatem. 23. q. vlti. occidit. nec ſufficit teſti dicere ſe ſcire, niſi aſſignet cãm ſcientię ſuæ: cum multa ſint genera ſciendi. 22. q. 5. hoc videtur. quod verũ eſt ſi teſtis interrogatus fuerit. ſi verò interrogatus non fuerit, bene valet dictum eius, licet fuerit nudè prolatum, vt hic. argu. ff. de no. ope. nunc. de pupillo. §. qui opus.

*¶ Glo. iſta quærit ar. alleg. 6. iura, & ſoluit. tractat demum an pręſumatur ſolemnitas. vlt. quærit & ſoluit.*

e ¶ *Exprimantur.*] Sed nunquid iudex tenet̃ aſſignare cãm, quæ ipſum mouit in ſnĩa proferenda? Ar. ꝙ ſic. 21. diſt. in tm̃. ff. de ijs qui notantur infa. ait prætor. §. ignominiæ. C. de iudicijs. properandum. §. illo. circa fin. ff. de cu. furi. ſi furioſo. §. 1. quia oportet vt ſciatur quid mouerit iudicem ad ſnĩam proferendam ad hoc, vt emptor poſſit agere de euictione. ff. de euic. hoc iure. & l. ſeq. Ad hoc põt dici ꝙ iudex põt apponere cãm quæ ipſum mouet: ſi tñ non apponit̃, bene tenet ſnĩa. j̃. eo. cum Bertholdus. in fi. & hic, vbi non fuit appoſita. In cã vero appellationis bene dẽt apponi cã quare reuocatur prior ſnĩa, vt per hoc prioribus iudicibus non imputet̃. ſic ſ̃. de fide inſtr. cum Ioannes. in fi. & j̃. de priuil. cũ olim. 2. & ſufficit rẽ fuiſſe redhibitã, ſiue fuerit in cã redhibitionis, ſiue non. ff. de ædi. edic. ꝙ ſi nolit. §. in factum. & ita ſtat̃ ſnĩę iudicis ſiue cã fuerit appoſita, ſiue non: ſimiliter in inſtrumẽtis aliorũ † pręſumunt̃ oĩa eſſe ſolẽniter acta: vt Inſti. de fideiuſ. §. vlt. & Inſti. de inu. ſti. §. ſi ſcriptum. & §. p̃terea. & ff. de ver. ob. ſciendũ. ſed in hoc eſt differentia, ꝙ ſi in inſtrumentis tabellionũ nõ exprimitur cã, non præſumitur pro ipſo inſtrumento. ſ̃. de fi. inſtr. ſi cautio. & ff. de probat. cum de indebito. §. ſin aũt. aliàs autem qui allegat ſolemnitatẽ ſiue circa ſnĩam, ſiue circa inſtrumentũ, ipſam probet. 31. q. 2. Lotharius. in prin. ff. de proba. l. quingenta. in fi. vbi licet per verba inſtrumentorum nõ appareant inſtrumenta ſolẽniter acta, pñt probari per teſtes. C. de vſur. l. 1. & ſ̃. de teſti. ſignificauit. & c. Albericus. & ſic in maleficijs præſumitur potius iniuſte factum q̃ iuſte. ſ̃. de pręſum.

† tabellio

ſum.c.1.& C.de iniu.ſi non conuicij. Sed nunquid contra talem præſumptionem admittitur probatio? Dico ꝙ ſic. ff. de pac.iuriſgentium.§.quod fere. ff.de proba. cum de indebito. §.vlt.& ſ.de fide inſtrum.ſi cautio. Io.

¶*Glo.iſta ſignat contrarium, & remittit.*

a ¶*Debet.*] Sic ſ.eod. cum inter.& ſ. de elec. bonæ.1.& ſ. de renun. in præſentia. Arg.contra ſup.de proba. quoniam. vbi de hoc dicitur ad finem.

†Aliàs præceſſiſſe. & facit ad hoc.l.1.C. de profeſſo.qui in vrbe Cõſtan. & l.1. cum no.C.de legib.

C*Vm ſuper.*] Confirmatur ſententia quo ad reum appellantem, ſi nil doceatur cõtra eam: differtur tamẽ executio ſi tertius de ſuo intereſſe doceat. Diuiditur in tres partes. in prima deciſẽ narrat factum. In ſecunda quo ad reum principalem confirmat ſententiam ibi, *Cum ex parte.* In tertia quo ad tertiũ appellantem committit cauſam executionis fiendæ vel non. Et hęc decr. videtur difficilis, tum propter ipſius difficilem materiam, tum propter intricatũ modum tradendi ipſam p commentatores. Abb. Siculus.

†Ca.7. eo. tit.in 3.cõpila. Et de materia, videlicet, an & qñ tertius poſſit appellare vide Card. in cle.1.de cau.poſ.& pprie. Oldra.conſil. 251.incip. contra prouiſionẽ. ad de Bart. in l.à ſententia.ff.de appel.

CASVS. Cum inter epiſcopum Aurieñ. ex vna parte, & monaſterium Cellæ nouæ ex altera ſup ſtatu ipſius diuerſæ ſñiæ pro epo lãtæ fuiſſent, tam ex parte monaſterij quã ex parte Oueteñ. epiſcopi fuit ad ſedẽ Apoſto. appellatum: vnde eps Ouateñ. per nuncium ſuum conquerebatur, per ſententias illas, eccleſiam Oue. enormiter eſſe læſam, ad quam dicebat dictum monaſterium pertinere: quare dicta ſñia pro epo non debet executioni mandari: ſuper hoc negotio multa fuerunt allegata in præſentia domini Papæ: vnde cum ex parte monaſterij nihil rationabile oſtẽſum fuerit, quare dicta ſententia pro epiſcopo lata debuerit irritari, & ideo quantum ad monaſterium ipſam confirmauit; mandat Papa iudicibus, quatenus ſi conſtiterit appellationẽ pro eccleſia Oueteñ. rationabiliter interpoſitam, & ad eam proſequendam nuncium ſuum infra tempus legitimũ deſtinaſſe, executio ſñiæ differatur, ne circa poſſeſſionem Oueteñ. eccleſia detrimentum incurrat: alioquin ſicut iuſtum fuerit executioni mandetur ſine præiudicio eccleſiæ Oueteñ. cum hoc ſibi non præiudicet quo minus ſuam poſſit conſequi rationem: cum res inter alios acta non noceat alijs iuxta conſtitutiones canonicas & ciuiles. No. quòd quilibet cuius intereſt, poteſt appellare à ſententia inter alios lata, ne mandetur executioni. Item infra tempus legitimum, ideſt, infra annum debet quis proſequi appellationem. Item etſi non appelletur à ſententia inter alios lata, tamen remanet ei cuius intereſt ius ſaluum: cum res inter alios acta non noceat alijs.

¶*Glo.iſta quærit opponendo, & ſoluit ſecundo obijcit, & ſoluit.tertio quærit, ar. & ſoluit.*

b ¶*Monaſterium.*] Et ita tenet ſententia quo ad vnam perſonam, & non quo ad aliam, ſic & vltima voluntas defuncti deſtituta ſolennitate iuris tenet quo ad filios, & non quo ad extraneum. C.fami.erciſ.l.vlti.& C.de teſt. hac cõſultiſſima. §.ex imperfecto. Argu. contra. ȷ.de do.inter dilectos.& ȷ.de capel.mona.dilectus. ȷ.eo.ſuborta.& ſup.de arbi.cum tempore.& 49.diſt.c.vlt.

c ¶*Interpoſitam.*] Sed quare iſte compellitur probare ſe iu-

tam: propter auctoritatem iudiciariam, præſumi debet [a] omnia legitimè proceſſiſſe †.

¶Idem Aſtoriceñ. Epiſcopo, & abbati ſancti Iſidori Legioneñ.

¶*Ab eadem ſententia poteſt appellare nedum reus victus, ſed etiam tertius cuius intereſt: & poterit ſententia quo ad reum nil de iure ſuo docentem confirmari: reſpectu vero tertij rationabiliter appellantis infirmari.*

## CAP. XVII.

CVm † ſuper controuerſia, quæ inter Aurieñ. epiſcopum, & monaſterium Cellæ nouæ, ſuper ſtatu ipſius vertebatur, pro epiſcopo diuerſæ ſententiæ latæ fuiſſent, nuncius Oueteñ. epiſcopi, per eas Oueteñ. eccleſiam læſam grauiter querebatur, ad quam proponebat monaſterium [b] pertinere, & infrà. ¶ Cum ex parte monaſterij nihil rationabile fuerit propoſitum & oſtenſum, quare ſentẽtia pro epiſcopo promulgata debuerit irritari, eam quantum ad monaſterium duximus confirmandam: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus ſi conſtiterit appellationem pro eccleſia Oueteñ. rationabiliter interpoſitam [c], & ad eam proſequendam nuncium eius infrà tempus legitimum deſtinatũ fuiſſe, executio ſententiæ differatur, ne circa poſſeſſionẽ, Oueteñ. eccleſia detrimentũ incurrat: alioquin (ſicut ius poſtulat) executioni abſque Oueteñ. eccleſiæ præiudicio demandetur: cui† quę præmiſſa ſunt non præiudicant, quo minus ſuam valeat conſequi rationem: cum res inter alios acta, non noceat [d] regulariter alijs †iuxtà conſtitutiones canonicas [e], & ciuiles [f].

¶Idem.

¶*Si citatus ad ſententiam ex legitima cauſa iudici ignota non comparuit, tenet ſententia eo abſente lata, ſed retractatur eo probante legitimam abſentiæ cauſam. Si verò impedimentum probatur non plene, non retractatur ſententia: niſi prius doceat de ipſius iniquitate.h. d. & eſt verus & no. intellectus ſecundum Panor. quem alij doctores non clarè dilucidarunt.*

## CAP. XVIII.

CVm †Bertoldus miles curiam ſuam P. militi pignori obligaſſet, eodem P. ſublato de medio, A. nepos eius, qui ſucceſſit eidem, vacante eccleſia eiuſdem loci, aſſerens quòd ius patro-

ſtẽ appellaſſe, cum non magis oneraretur ſi contra eum eſſet lata ſententia? ſed ſi hoc probabit, nunquid caſſabitur ſententia? Dicas ꝙ non cogitur plene probare cauſam appellandi, ſed ſufficit probare quòd aliquo modo ſua interſit. ſup. de teſtib. c. veniens.2. nec caſſabitur ſtatim ſententia, ſed differet executio ſententiæ, ſi probabit ꝙ iuſte appellauerit, & poſtea admittetur tam ſuper principali quàm ſuper ſentẽtia. ſic ſup. de teſtib. veniens 2. quia per ſentẽtiam non ſit adhuc magnum præiudiciũ, ſed per executionem. ſic ſ. de off. deleg. ſuper eo. & ita ſententia inter alios lata nõ obſtat alij. tamen tale quale præiudicium ſit alij, vt hic patet. arg. C. de lib. cau. iubemus. Sed non videtur ꝙ à ſententia lata inter alios poſſit appellari. ff. de app. à ſententia. in prin. imo poteſt, vt hic patet, vt per appellationem executio differatur. Sed pone ꝙ ſententia mandetur executioni pro epiſcopo, nunquid epiſcopus præſtabit cautionẽ eccleſiæ de Cella ꝙ ipſam defendat contra Oueteñ. epiſcopũ? Videtur ꝙ ſic, quia ſi duo petant rem ab vno, victor præſtabit cautionem, ꝙ defendat victũ contra alium. ff. de rei ven. is à quo. ff. de peti. hær. l. pen. ſed hic non eſt ita, qa hic agit modo tantũ eccleſia Oueteñ. Ioan.

† Aliàs ita: cui q̃ præmiſſa ſunt non præiudicẽt, quo minus ſñia valeat conſequi rationem.

†Vide l. Lucius. ff. de his qui no. infam. & l. res inter alios. aliàs eſt Modeſtinus. ff. de excep.

d ¶*Non noceat.*] Litera iſta cõtradicit ſuperiori, vbi dicit, ne circa poſſeſſionem, &c. quod hic dicit, non noceat, verum eſt quantũ ad proprietatẽ: ſed ibi loquitͬ de p̄iudicio quo ad poſſeſſionẽ, & ita non contradicit. ſimile C. de lib. cau. iubemus.

†Ca.8. eo. tit. in 3. cõpil. Et de intellectu vide Lambertinũ de iu. pat. lib. 2. par. 3. ar. 2. q. 2. de materia vero text. & gloſſarũ vide præ cæteris hic Guidonem Papæ.

e ¶*Canonicas.*] ſup. de fide inſtru. inter dilectos. ȷ. eo. c. pen. & ȷ. de dona. inter dilectos.

f ¶*Ciuiles.*] C. res inter alios acta. per totum. & ff. de re iudic. ſæpe.

C*Vm Bertoldus.*] Probata iuſta cauſa abſentiæ, reuocatur ſententia lata contra abſentem, maxime vbi apparet iudicem circunuentum. Vel aliter, & ſic: Contra ſententiã auditur is qui fuit abſens docto de impedimento, ẽt minus ſufficienter, ſi opponit de iniquitate, quàm ex tenore ſñiæ & ex actis conſtare dicitur, quo docto obtinebit. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur proceſſus narratio. In ſecunda: ibi, *Licet.* partis reſtitutio, auditoris datio, ipſius relatio, Papæ definitio, ſuum motiuum continens. Prima pars poteſt ſubdiuidi, ſed non expedit: quia ſatis patent partes in litera. Abb.

CASVS. Bertoldus miles habebat villã ſuam in qua erat eccleſia, vnde ipſe erat patronus: villam illam obligauit P. militi: dicto P. creditore ſublato de medio, A. nepos eius & hæres vacante ipſa eccleſia D. clericum eiuſdem loci pręſentauit ad dictam eccleſiam, dicens ꝙ ius patronatus cum vniuerſitate tranſiſſet in eum: archidiaconus de conſenſu epi ipſum inſtituit in eadem, & in corporalem poſſeſſionem induci fecit eundem: dictus Bertoldus dñs fundi hoc audiens, T. presbyterum epo pñtauit, ſed eps ipſum non admiſit: pp qđ dictus T. presbyter coram Remeñ. archiepo Apoſtolicæ ſedis legato, cõtra præfatum D. depoſuit qõnem: archieps cauſam ſuper hoc iudicibus delegauit ſub hac forma, vt cauſam inſtructam ad ipſum remitterent, præfigendo partibus terminum peremptorium, in quo eius ſe conſpectui præſentarent

natus cum vniuerſitate [a] tranſiſſet in eum, D.clericum eiuſdem loci, archidiacono ad ſupradictam eccleſiam præſentauit: qui de conſenſu epiſcopi [b] ipſum inſtituit in eadē, in poſſeſſionem eum induci faciens corporalem. Prædictus verò B.dominus fundi, T. ſacerdotem memorato epō præſentauit, ſed ipſum eps nō admiſit. Cum autem dictus T. aduerſus [c] memoratum D.ſuper prædicta eccleſia depoſuerit quæſtionem, Remeñ. eps† Apoſtolicæ ſedis legatis iudicibus negotium delegauit: ad quem cum atteſtationes vtrinque receptas per partes poſtmodum remiſiſſent [d], & præfato D. cum ſuis atteſtationibus accedente, dictus T. nec per ſe nec per reſponſalē idoneum comparere curaret: ipſe atteſtationibus inſpectis clerici memorati, ipſum ab impetitione ſæpedicti T. ſententialiter reddidit abſolutū: eidem T. imponens ſilentium ſuper eccleſia memorata. Poſtmodum autem idē presbyter ad archiepi præſentiam infra breue [e] tempus accedens, iuſtam cauſam [f] abſentiæ allegauit: archieps verò Argentino electo, & Altæ Syluæ, & Tudebernoñ. abbatibus dedit [ſuis] literis mandatis, vt ſi iuſtam abſentiæ cauſam ille oſtenderet coram eis, prædictam ſentētiam nullius decernerent [g] eſſe valoris, & cauſam fine debito terminarent, alioquin facerent ſententiam obſeruari. verum dicto electo, & præfatis abbatibus committentibus [h] alijs vices ſuas, ipſi ſubdelegati teſtes ſuper prædicto articulo receperūt: à quibus dictus clericus vocem ad nos appellationis emiſit: & infrà. ¶Licet autem iuſtam cauſam abſentiæ minus ſufficienter [i] presbyter probauiſſet, ne tamen præiudicaret opinio veritati, R. diaconum Cardinalem eis conceſſimus auditorem: qui cum nobis omnia fideliter retuliſſet, ex tenore ſententiæ archiepm inuenimus circunuentum: tum quia continebatur in illa, ꝙ per atteſtationes ipſius clerici fuerat ſufficienter probatū, ꝙ præfatus A. in poſſeſſione iuriſpatronatus extiterat, cū eūdem ad prædictam eccleſiam præſentauit, cum tamen per atteſtationes illas nihil aliud oſtēſum fuerit, niſi quòd pro quo-

† Archieps in pluribus antiqs eſt, ita legendum puto, eſt autē in Galliis archiēpatus, cui multi ſubſunt ſuffraganei.

† Tudertino. †Tudebeñ.

tarent ſnīam recepturę: ad quē terminum dictus D.cum ſuis atteſtationibus acceſſit. T.pſbyter nec iuit, nec tunc miſit aliquē rñſalem: legatus inſpectis atteſtationibus D. clerici, ipſum ab impetitione T. presbyteri abſoluit: poſtmodū verò idem T.presbyter infra breue tps ad legatum accedens, iuſtā cām abſentiæ allegauit: quo audito, archiēps mandauit quibuſdā iudicibus, vt ſi iuſtā cām abſentię oſtenderet coram eis, prædictā ſnīam nullius decernerent eſſe valoris, & cauſam terminarent eandem: alioquin ſnīam ipſam facerent obſeruari: dicti iudices commiſerūt alijs vices ſuas qui teſtes ſuper prædictọ articulo receperūt: à quibus dictus D.clericus ad ſedem Apoſtolicam appellauit: Papa auditis probationibus illius pſbyteri ſup abſentiæ ſuę cā: licet eam minus ſufficienter probaſſet: ne tñ piudicaret opinio veritati, cōmiſit Papa cām illam cuidam Cardinali: ipſe vero intellectis meritis cauſæ, oīa retulit dño Papæ, ꝙ archiepm inuenit circunuentū fuiſſe ex tenore ſnīæ: tñ qa continebat in illa, ꝙ p atteſtationes illius, vel ipſius clerici fuerat ſufficienter probatū, ꝙ pfatus A. in poſſeſſione iuriſpatronatus extiterat; cum ipſum ad eandem eccleſiā pñtauit: cum tamē per atteſtationes illas nihil aliud oſtenſum fuit niſi ꝙ prędicti P.& A.annuatim perceperunt decem ſolidos, qui patronis illius eccleſiæ dari conſueuerunt: tum qa dicebatur in ſnīa illa, ꝙ dictus T. in probatione defecerat, cum per atteſtationes illius appareret manifeſte ipſum T. ſuam intentionem ſufficienter probaſſe: tum ēt quia cām non recepit ſufficienter inſtructā, cum vnius partis atteſtationes receperat, quæ parū faciebant ad cām: vnde Papa ſnīam prædictam caſſauit: & præfato T.adiudicauit eccleſiam memoratā, cum à vero patrono, ipſum cōſtitit fuiſſe pñtatum. No. ꝙ non valet ſnīa lata contra abſentem ſi conſtiterit eum iuſta de cā impeditum fuiſſe. Item licet minus ſufficienter probet abſentiæ cā: nihilominus dēt de cā iterum cognoſci. Item veritas præualet opinioni. Item cum iudex circunuentus eſt, iterum dēt de cā cognoſci. Item non dicitur cauſa remiſſa ſufficiēter inſtructa, niſi allegationes vtriuſque partis remittantur. Item euidenter hic patet, quòd ex præſentatione patroni acquiritur ius præſentato, ſi patronus in ſua præſentatione perſiſtat.

a ¶*Cum vniuerſitate.*] j.de iure patr.ex literis. ff.de contrahen.emp.ſi aquæductus.& l.dolia.

b ¶*De conſenſu epiſcopi.*] Aliter non poſſet. s.de off.archid. cum ſatis. niſi haberet hoc de præſcripta conſuetudine. s. de off.archi.c.vlti.& j.de exceſ.præla.ad hæc.

¶*Glo.ſeq.obijcit, & ſoluit.*

c ¶*Aduerſus.*] Sed qualiter potuit iſte T. agere, cum ex ſola præſentatione nihil habeat iuris, imo videtur ꝙ cōtra epiſcopum deberet agere ad intereſſe. j.de iu.pat.paſtoralis? Reſpondeo, bene acquiritur ius præſentato à vero patrono, licet epiſcopus eum non admittat, dummodo ſuam voluntatem patronus non mutet, & ſic pōt agere vt ſua præſentatio confirmetur, vt hic patet. Sicuti electus poteſt agere vt ſua electio confirmetur. s.de elec. poſtquam.& c.publicato.

¶*Gl.ſeq.reci.per quæſtionem.*

d ¶*Remiſiſſent.*] Aſſignando terminum peremptorium ad ſnīam audiendam, vt patet in antiqua: aliàs nō tenuiſſet ſnīa lata contra abſentem. ff.quæ ſen.ſine ap.reſcin.l.1.§.ex eo edicto.& ea quæ aduerſus abſentes non per contumaciā ſtatuuntur, non tenent. C. qūo & qñ iud.ea quæ. ſed hic tenuit ſnīa: vt patet per ſequentia, & pp terminum peremptorium ſtatutum 1 ad ſnīam: ſed quia probauit iuſtam cām abſentiæ, reuocatur ſententia: vt 3. q.9. caueatur. Ber.

¶*Glo.ſeq. reci.per obiect.*

e ¶*Breue tempus.*] Et ita videt ꝙ mora poſſit purgari in iudicijs. ff.ſi qs cau. ſi poſt tres. qđ locum hēt ante lit. conte. & vbi ius actoris non eſt factum deterius: vt dicit illa lex. ſed hic non fuit ſententia retractata pp breue tempus: ſed quia probauit iuſtā cauſam abſentiæ, fuit auditus.

¶*Glo.ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

f ¶*Iuſtam cauſam.*] Alioquin non fuiſſet auditus.ar.contra. s.de in integ.reſti.ex literis. Sed illud fuit in fauorem matrimonij, & qa nō poterat habere recurſum contra doloſum, cū in eo caſu fuerit non ſoluendo. s. de procu. querelā. & 5.q.3.ſi ægrotans. & ita reuocatur ſnīa ſi iuſte impeditus venire non potuit. ff.de dam.infe.l.ſi finita.§.ſi forte. Nec dicitur iudicatum vbi iuſta de cā detentus pñs eſſe non potuit. ff.de re iud.quæſitum. nec mādari debet talis ſententia executioni: vt ff.de iud.ſi prętor. in fi.& eſt notabile iſtud ꝙ reuocatur ſententia cum intereſſe non potuit: & ſic eſt argu. quòd iudex non debet nimium feſtinare ad ſententiam: vt dicit lex prædicta, ſi finita.§.ſi forte.

¶*Glo.ſeq.obijcit, & ſoluit.*

g ¶*Decernerent.*] Sed qualiter potuit iſte legatus retractare ſnīam ſuam, cum nullus iudex poſſit hoc facere: dummodo non ſit lata contra ius conſtitutionis. C.ſen.reſcin. non poſ. l.1? Reſpondeo, ꝙ non pōt retractari niſi per in integ.reſti. ff.de mino.in cauſæ.2.§.vlt.& l.ſeq. Vel niſi ipſo iure ſit nulla. C.de accu.l.4. vnde hic fuit retractata per in integ.reſtitutionem. 2 & impropriè ponitur hic: nullius momenti: quia talis ſententia bene tenet quouſque fuerit reuocata.

h ¶*Committentibus.*] Sed qualiter delegatus ab alio q̄ à principe committit alij vices ſuas contra illud. s.de off.deleg.ſup qōnum.§.ſi vero.& C.de iudi.à iudice? Quidem dicunt, ꝙ hic erat lis conte. coram delegatis. vnde cū videantur facti quaſi dñi litis, pñt alij committere vices ſuas ad ſimilitudinem pcuratoris.arg.C.de procu.l.nulla.& l.neque tutores. Vel dic ꝙ hic non fuit oppoſitum. & ideo taliter de facto proceſſum fuit, & hodie ſtari debet prædictis iuribus. C.de iudic. à iudice.& s.eo.ſuper qōnum.& eſt expreſſum. j.de app. cum cauſam. vnde non valet hodie quod hic dicitur.

i ¶*Minus ſufficienter.*] Et tñ admiſſus fuit per talem probationem, ne veritati opinio pualeret: vt ſequit. Et ſic arg. colligit hic, ꝙ minus ſufficiens probatio admittitur. Ex pluribus alijs cauſis fuit iſte auditus, quia circunuentus fuit iſte legatus ex pluribus cauſis, quæ in ſnīa continentur. Primo dicit quòd ille erat in poſſeſſione iuris patronatus: & hoc falſum fuit. Item dicebatur in ſnīa, ꝙ T. defecerat in probatione, & hoc fuit falſum, vt infrà dicitur. Item quia cauſa non fuit ſufficienter inſtructa ad legatum remiſſa: quia atteſtationes illius T. non fuerunt remiſſę ad legatū, prout ipſe mandauerat:

Vox, ſuis, deeſt in antiquis.

1 Eſt ergo neceſſe ꝙ exprimat hoc caſu peremptoriū vbi vnica ſit citatio. de hoc 24.q.3. de illicita. in fi. mag. gl. non ſic in cauſis, in quibus ſine figura proceditur p cle.de ver. ſigni.ſæpe. circa fi.Io.

2 Eo modo poteſt, cū ſit generalis legatus: ſecus ſi eſſet ſpecialis delegatus, ſecundum Vinc. & de hoc dixi inf. de accuſ.qualiter 1. ſuper glo. 1. Io.And.

rat:vn̄ manifeſte apparet legatum circunuentum fuiſſe. Ber.

¶*Glo.ſeq.obijcit,& ſoluit.*

Penſionis perceptio neque poſſeſ.probat, neque dominium.

a ¶*Quodam iure.*]Sed videt̄ ꝙ pp hoc ꝙ fuit in poſſeſſione partis,ꝙ ēt fuit in poſſeſſione totius.ff.de ſer.ruſti. præd.vna eſt via.& qui minimam partem fundi poſſidet, totū poſſidere videt̄.ff. de acq. poſ. poſſideri. Sed non eſt ita ſ̄. de pſc.auditis.vbi de hoc. & j̄. de capel. mona.dilectus. qa perceptio pēſionis nec poſſeſſionē probat,nec dominiū.ſ̄.de fid.inſtr.inter dilectos.in fin.& ff. de acq.poſ.q̄uis.§. 1.qa alia eſt perceptio pēſionis,& alia poſſeſſio pręſentationis : & iō errauit legatus in ſnīa,credens hoc ſufficere : & hæc penſio,ſiue cenſus pōt cōſtitui à patrono in fundatione eccleſiæ de auctoritate epi. 18. q.2.Eleutherius, & j̄. de iu. pat.præterea.2.& hoc ante cōſecrationē eccleſiæ, poſt conſecrationē non pōt ei aliq̄d onus imponi,qa rei cōſecratæ nō imponit̄ ſeruitus.ff.de ſerui. ſeruitutes.§.vlt. & q̄d humani iuris eſſe deſinit,ſeruitutē nō recipit.ff.cō. p̄dio.caueri.Io.& p talē perceptionē nō fuit in poſſeſſione iuriſpatronatus : cum hoc nō fuerit de fructibus iuriſpatronatus, ſed præter ius patronatus poteſt talis cenſus conſtitui à patrono in ipſa fundatione: vt in cap. præcedenti Eleutherius.& c.præterea.Quid intelligatur nomine iuriſpatronatus colligitur.j̄.de iurepatr.nobis fuit.Ber.

† Dictio ēt,deeſt in antiquis.& in veteri cōpilatione.

b ¶*Intentionem.*]ſcilicet,ꝙ fuerat præſentatus à vero patrono,vt dicit in fi.

¶*Glo. ſeq. reci. per q.an ſcilicet ius patronatus tranſeat cum vniuerſitate in creditorem.alleg.& pro & contra.& quid ſentiat,non apparet.*

c ¶*Patrono.*]per hoc patet, ꝙ patronus de obligatione quā fecit,excepit ius patronatus,alioquin tranſiſſet cū vniuerſitate 1 j̄.de iu.pa.ex literis.ar.ff. de contrah. emp. in modicis. ſic & in fundo vendito accedunt ſeruitutes,& alia iura.ff. de contrahē.empt.ſi aquæductus.& l.ſeq.& l.dolia.& ſic fundus dotalis tranſit cū vniuerſitate.ff.de fun. do.l. 1.ſed alia ratio eſt 2 in emptore, vel feudatario qui directū & vtile dn̄ium hn̄t in re, & aliud in creditore : quia ſi ius pn̄tandi conſiſtit in fructu,eoipſo ꝙ creditor vtit̄ tali fructu, exonerari debet quantitas debiti.C.de pig.act.l. 1.& 2.& j̄.de vſu.c. 1.& 2.ſed talis fructus æſtimari non pōt,& iō non diminuit quantitatem debiti.Item nec alijs iuribus vtit̄ creditor,niſi hoc conuenerit.ff.de pig.act.ſed an viæ. Item qa ſoluto pignore oīa iura tollunt̄.ff.quib.mo.pig.vel hyp.ſol.l.1.& C.ſi pig.pignori datum fuerit.l.1. & 2. & ſic pn̄tatus ſoluto debito eſſet de eccleſia remouendus,q̄d eſt contra illud.16.q.7.inuentū. & 56.diſ.ſatis peruerſum.& j̄.de exceſ.pla.c.vlt.Item quia creditor peccat vtendo pignore.ff.de fur.creditor. aliàs incipit, ſi pignore.licet.n.creditor rē ſibi obligatam poſſit locare,vt ff.de pig. act.creditor.tn̄ fructus cōputabit ſibi in ſortē. j̄. de pig.cum contra.licet.n.in venditione oīa iura tranſeant,arg. ff.de offi.pſe.vr.l.1.in ver.cum vrbem noſtram.§.3.non tn̄ in obligatione gn̄ali veniunt q̄ ſpāliter non obligarentur. ff.de pig.l.obligatione.& l.ſeq.ff.de pec.q peculium.& C. quæ res pig.oblig.poſ.l.1.arg.contra iſta,ſ.ꝙ fructus non diminuant ſortem:qa ſeruitus qn̄que inutilis eſt.ff.de ſerui.l.ei qui fundum.ſed ius patronatus bn̄ tranſit cū vniuerſitate, niſi ſpāliter excipiat̄.j̄.de iure patro.cum ſecundum.& c.ex literis. 3

†Ca. 9.eo. tit.in 3. cōpila. Et an in ſnīa principis requiratur ordo iuris, vide per Iaſ. in l.1.ff.de cōſti.princip. adde Paridem de Puteo in tra. ſyndicatus verbo : & in quantū.

1 Hoc tenent Tan. Vincen. & Gof. Ioan. And.

2 Idē Phil. Inn. & Hoſtien. ſed Dama. in q. ſua 1. de iure patronatus,dicit ꝙ præſentare poteſt creditor nomine debitoris. Io. And.

3 Concor. l.inter oēs. ff.cō.præd. gl. in l.fide iuſſor. ff. q ſatiſd.cog.

IN *cauſis.*]Inferiores tenentur iudicare ſecundum ꝙ Papa inter certas perſonas iudicauit,ſi rite & recte ſnīam tulit. Primò ponitur dictum. Secundò ratio. Tertiò exceptio. ſecunda:ibi, *Cum in ſimilibus*.tertia;ibi, *Niſi*. Abb.Sicu.

dam iure [a], quod de illa eccleſia conſueuit exhiberi patronis,prædicti P.& A.annuatim decem ſolidos acceperunt: tū etiam†quia in eadem ſententia dicitur, quòd dictus T. in probatione defecit, cum per atteſtationes ſuas appareat ipſum ſuam intentionem [b] ſufficienter probaſſe: tum etiam quia cauſam non recepit ſufficienter inſtructam:cum vnius tantum partis atteſtationes receperit, quæ parum faciebant ad cauſam. Vnde ſententiam ipſam duximus irritandam, memorato T. adiudicantēs eccleſiam ſupradictam, cum per atteſtationes nobis conſtiterit euidenter, ipſum à vero patrono [c] fuiſſe ad ſępedictam eccleſiam præſentatum.

¶ Idem.

¶ *Papa in ſententijs quas profert, ordinem iuris ſeruat.*

CAP. XIX.

IN†cauſis, quæ ſummi Pontificis iudicio deciduntur, & ordo iuris, & vigor æquitatis eſt ſubtiliter obſeruandus. Cum in ſimilibus [d] caſibus, cæteri teneantur ſimiliter iudicare. Niſi forte cum aliquid (cauſa neceſſitatis & vtilitatis inſpecta)diſpenſatiuè duxerit ſtatuendum.

¶Idem conuentui ſancti Leodij.

¶ *Secunda ſententia in diuerſa inſtantia contra primam lata, tenet mero iure, nec debet infringi etiam ſi ſit iniuſta, ex quo ab ea non fuerit appellatum,præſertim ſi prima ſententia ſecundis iudicibus non fuit oſtenſa.h.d.Panor.*

CAP. XX.

INter † monaſterium ſancti A. Rothom̄. & veſtrum, ſuper modo eligendi abbatem in monaſterio veſtro fuit quæſtio agitata : & infrà.

¶ Cum conſtiterit nobis primam commiſſionem non fuiſſe per vltimam reuocatâm ; tum quia cauſæ ſuſpicionis in iure propoſitæ friuolæ videbantur, quas etiam

Cᴀsᴠs. Dicit̄ hic ꝙ ſecundū ꝙ Papa iudicat, & alij debent iudicare:& iō Papa iuris ordinem & æquitatis vigorem in cauſis diligenter obſeruare dēt : cum in ſimilibus alij debeant ſimiliter iudicare,niſi cum ipſe aliquid diſpēſatiue duxerit ordinandum.No.ꝙ ordo iuris & æquitatis vigor in iudicijs obſeruāda ſunt. Item ſnīa Papæ ius facit quo ad oēs.Item ſecundū ꝙ ipſe iudicat, & alij iudicare debent: & ſic in ſimilibus idem iudicium eſt habendū. Item in diſpenſationibus cā neceſſitatis & vtilitatis attendēda eſt. Itē diſpenſationes non debēt trahi ad ius cōe.

¶*Glo.ſeq.dicit aliud in interlocutoria, ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶*In ſimilibus.*]& ſic patet,ꝙ diffinitiua ſnīa principis trahenda eſt ad cōſequentiā,ex quo alij ſimiliter iudicare debent.ſed interlocutoria non. C. de legi.l.3. circa fi.& l. ſi imperialis.ar.contra ꝙ interlocutoria vim legis hēt. ff.q̄d me.cauſ. metum. §.ſed quod p̄tor ait.q̄d verū nō eſt,niſi interlocutoria in corpore iuris claudatur.eſt ſimile huic.16.q.3.licet.Ber.

†C. 10.eo. tit. in 3.cōpil.Et vide l. Imperatoris. cum gl. ff. de re iudi. adde. Alex. cōſi. 191.& Paulum de Caſtro conſi. 325.incip. in cā quæ vertitur.

INter *monaſterium.*] Tenet ſcd̄a ſnīa diffinitiua lata contra primā: ſi de prima nō fuit exceptum,neque appellatum à ſecunda. h. d. ſecundum vnū intellectū. Diuiditur in quatuor partes.In prima ponit thema deciſum.In ſecunda diffinitionis cauſam.In tertia ſoluit quoddam obſtaculū.In quarta diffinit.ſecunda:ibi, *Cum conſtiterit*.tertia:ibi, *Non obſtante*.quarta:ibi, *factum*.Abbas.

Cᴀsᴠs. 4 Vacāte monaſterio S.Leufredi,monachi elegerunt quendam de gremio ſui monaſterij in abbatem.& dū peterent confirmationem ſuæ electionis,monachi S. Antonij ſe oppoſuerunt dicentes,illam electionem eſſe caſſandā, ex eo ꝙ de monaſterio S.Antonij fieri debuiſſet:quare diœceſanus eps̄ illam diſtulit cōfirmare: tandē ſuper hoc cā fuit commiſſa quibuſdam iudicibus ad petitionem monaſterij S. Leufredi, coram quibus iudicibus partes litem conteſtatæ fuerunt,& proceſſum fuit in cā,& teſtes recepti fuerunt: demum monachi S.Antonij ad alios iudices literas impetrauerunt,continentes ꝙ primi iudices erant eis certa rōne ſuſpecti:vn̄ propoſuerunt quaſdam exceptiones friuolas contra illos:quas cū iudices 5 admittere nollent,ipſi appellauerunt. iudices videntes ꝙ primæ literæ non reuocabant̄ p ſecūdas, proceſſerunt in cā non obſtante appellatione eorū,& confirmauerunt electionem factam per monachos S.Leufredi:vnde occaſione appellationis prædictæ delata eſt cā ad dn̄m Papam:corā quo obijciebat̄ contra ſnīam, ꝙ lata erat à ſuſpectis iudicibus,& ꝙ cā fuerat alijs iudicibus delegata, & poſt appellationem allegabant ēt ſnīam, q̄ prius lata fuerat pro eis ſuper qōne ipſa:dn̄s Papa auditis hinc inde propoſitis,qa conſtitit ei ꝙ ſecundæ literæ non reuocabant primas:tamen quia cauſæ ſuſpicionis friuolæ fuerant, quæ debuerant proponi ante litis ingreſſum,& ideo renunciaſſe vn̄r eiſdem, & quia nec de proceſſu,nec de priuilegio ſedis Apoſtolicæ fecerant mentionem, quæ ſi fuiſſet expreſſa, literas nullatenus habuiſſent, confirmauit ſententiam à primis iudicibus latā, non obſtante ſententia quæ allegabatur:quia nec fuit oſtenſa dn̄o Papæ,nec primis iudicibus : quæ etiam ſi fuiſſet illis oſtenſa:nihilominus cōtrarium ſtatuiſſent ea poſtpoſita, qa non valebat:ſi autem valebat,& non oppoſuerunt eā: eis imputetur,cum lites prætextu nouorum inſtrumentorum non debeant inſtaurari,& electo ſaluo iure diœceſani munus benedictionis exhibuit.Not. quòd dilatoriæ exceptiones antē litis ingreſſum debent proponi.Itē ipſo facto renūciat qs iuri ſuo.Itē ſecundæ literæ ad hoc vt reuocent primas,debent

4 Hic caſus Bernardi videtur, & in antiquis codicibus reperitur.

5 Secundi, ſecundum Pet. de Sa, quibus cōmiſſum fuerat ꝙ ſi inuenirent illas ſuſpiciones legitimas, p cederēt in cā : vel loquit̄ de primis. Ioan.

facere mentionem de proceſſu iudicij, & de priuilegijs Apoſtolicæ ſedis. Item prætextu nouorum inſtrumentorum lites inſtaurari non debent. Item ſententia contra res prius iudicatas tenet. Item per factum ſuperioris non præiudicatur inferiori. Bernardus.

tamquam dilatorias ante litis[a] ingreſſum opponere debuiſſent†: quibus coram delegatis eiſdem ſubeundo[b] iudicium renunciaſſe[c] videntur: tum etiam quoniam de priuilegijs[d] Apoſtolicæ ſedis, & proceſſu[e] negotij coram primis iudicibus, nihil in ſecundis literis dicebatur, qđ ſi fuiſſet expreſſum, obtinere† minimè potuiſſent: Non obſtante[f] ſententia, quæ pro monaſterio ſancti A. dicebatur fuiſſe prolata, quæ tamen nobis oſtenſa non fuit: cum ſi prędictis iudicibus fuiſſet oſtēſa, ea poſthabita[g] contrarium ſtatuiſſent: alioquin[h] eam obijcientibus imputetur: cum ſub prætextu nouorum[i] inſtrumentorum lites non debeant inſtaurari: Factum priorum iudicum ratum & firmũ habemus, & eorum ſententiã confirmantes,[k] electo à vobis nos ipſi munus benedictionis (ſaluo iure diœceſani) curauimus exhibere.

† Vide l. 1. & ibi Cyn. & Doc. C. de dilatio.

† obtineri.

¶ Idem Epiſcopo, decano, & cancellario Pariſieſi.

¶ *Tenet ſententia contra priuilegium oſtenſum, vel non oſtenſum, ſi ab ea non fuerit appellatum, vel ſupplicatum.*

a ¶ [*Litis.*] ſ. de excep. paſtoralis. 3. q. 6. cap. ſi quis epiſcoporum. §. exceptio. & C. de iudi. apertiſſimi. & l. cum ſpecialis.

¶ *Glo. ſeq. reci. per q. an iudicis recuſatio alias exceptiones præcedere debeat. & primo alleg. quòd ſic. ſecundo allega. contrarium. tertio ponit opi. Tan. quarto ponit opi. Io. quinto vacillando approbat opinio. Tanc.*

b ¶ [*Subeundo iudiciũ.*] Quicunque habet plures exceptiones dilatorias, debet primo opponere illam de iudice ſuſpecto: illa enim præcedit naturaliter, vt patet ſ. de proba. quũ ex ordine verborum. vt ibi dictum eſt. Si enim primo opponeret exceptionem contra perſonam aduerſarij, puta ꝙ ipſe ſit excõicatus poſt literas impetratas, quia modo non eſt admittendus, & ſnĩa pro ipſo feratur, ſic approbat perſonam iudicis: vnde ipſum poſtea reprobare non põt. 4. q. 3. c. ſi teſtes. §. item ſi quis teſtib. & 3. q. 8. c. cuius in agendo. qui enim alijs defenſionibus vſus eſt, non poteſt redire ad iſtam. ff. de iudi. ſed & ſi ſuſceperit. & præterea ſpecialiter cauetur de hac exceptione. ꝙ vſque ad xx. dies proponatur. 3. q. 3. §. offeratur. & ſi iudex abſens ſit quem volo recuſare, illud debeo proteſtari. 1 C. de iud. cum ſpecialis. Sed contra videtur per hoc ꝙ non conſenſerit in iudicem: licet enim quis dederit fideiuſſorem ſtandi iuri, adhuc poteſt iudicem recuſare, vt 3. q. 3. §. offeratur. Præterea videtur ꝙ excõmunicationis exceptio, vel de falſitate reſcripti naturaliter præcedat, quia niſi reſcriptum teneat, non poteſt iudex aliqua iuriſdictione vti. ſuprà de iudi. c. 1. Item ſi aduerſarius eſſet excommunicatus, non poteſt eligere arbitros pro iudicis recuſatione, vel etiã alios iudices eligere: vnde videtur ꝙ primo inquiratur de reſcripto, ſiue de excommunicatione aduerſarij antequam ad alia procedatur. Super hoc dicunt quidam ſicut Tan. ꝙ ſi omiſſa exceptione de iudice ſuſpecto propoſuit alias, ſiue ſuccũbat, ſiue obtineat, non poteſt poſtea redire ad eam de ſuſpecto iudice: quia per hoc videtur tacite approbare perſonam iudicis, ex quo conſentit litigare ſub ipſo. arg. contra. ſup. de offi. delega. inſinuante. maxime nulla proteſtatione præmiſſa, ꝙ præterea non renunciat exceptioni de ſuſpecto iudice. Ioan. innuebat, ſed non præciſè diſtinguendo: ſi ſuccubuit in aliqua exceptione, adhuc poteſt redire ad illam de ſuſpecto: qa ad hoc intendit vt declinet iudicium: vnde non plenè cõſentit in iudicem. ar. C. de inof. teſta. contra maiores. ſecus eſſet ſi obtineret in aliqua exceptione: quia tunc approbauit ſententiam iudicis: 2 vnde illum poſtea reprobare non poterit, vt dicitur in prin. notulæ. & hoc ſatis æquum videtur, tamen credo ſtandum opi. Tan. quia litigando ſub ipſo approbat perſonam iudicis. ſemel enim conſentit, & c. ſiue pro eo, ſiue contra eum ſententiauerit, vt hic patet. 3 Ber.

1 Et ſic vitiatur opi. dicẽtiũ, ꝙ q̃ñque vſq; ad li. cõte. poſſit opponi: ad quid enim hoc caſu fieret proteſta? Ioã. And.

2 Ecce ergo ꝙ ſi iudex in prima exceptione iudicabit ꝓ reo, recuſari non poſſit. Io. An.

3 Concor. l. cuius. in fi. ff. de manu. & l. ſi contra. C. de ince. nup.

¶ *Glo. ſeq. arg. & remittit.*

c ¶ [*Renunciaſſe.*] arg. quòd tacitè, ſiue ipſo facto renunciat quis iuri ſuo. ſic ſ. de off. deleg. gratum. & c. inſinuante. & inf. de his quæ fi. à ma. par. capit. ex ore. vbi arg. plura inuenies de hoc. Bernar.

d ¶ [*De priuilegijs.*] per quæ ius eligendi de ſuo monaſterio ſe habere dicebatur. ſ. de conſue. cum dilectus. quod non debuit taceri. ſ. de reſcrip. cum ordinem.

e ¶ [*Et proceſſu.*] nam de proceſſu negotij & exceptione (ſi qua proponitur) mentio fieri debet. ſupra de procurato. in noſtra.

f ¶ [*Non obſtante ſententia.*] quæ non tenebat forte lata à iudice non ſuo, vel non ſeruato ordine iudiciario: vnde ſequitur, quæ ſi fuiſſet oſtenſa contrarium ſtatuiſſent. Ber.

¶ *Gl. ſeq. dupliciter exponit literam, poſthabita.*

g ¶ [*Poſthabita.*] Exponitur hæc litera per Tanc. ea habita. i. ea viſa poſt, i. poſtea cõtrarium ſtatuiſſent quàm ſtatuerunt. quaſi dicat ſi iudices illam vidiſſent, ſtatuiſſent contrarium eius quod fecerunt: quia non cõfirmaſſent electionem: & iõ dicit, alioquin, i. ſi nõ fuiſſet illis oſtenſa imputent ſibi q̧ debuerunt oſtendere. Sed hęc expoſitio contradicit notulæ Lau. proximo poſitæ: vnde ſecundum notulam Lau. ſic expone, poſthabita, i. poſtpoſita. C. de ſpor. l. 1. vt ſit vna dictio, ſic exponitur. 32. q. 3. dicit Sarra, ibi, coniugalem poſthabuit torum. i. poſtpoſuit coniugalẽ torũ, & acceſſit ad ancillam. ſic C. de exac. mili. annonæ. l. 2. in fi. lib. 12. 4 quaſi dicat ſi ſententia fuiſſet iudicibus oſtenſa, illã poſtpoſuiſſent ſiue ſpreuiſſent, & ſtatuiſſent contra ipſam ſicut ſtatuerunt, quia nõ tenebat.

4 L. 1. C. de ſpor. Goff. ibi, ſi qua pſum. fuerit hæc mã ſuetudinis noſtrę poſt habita præceptio. Io. And.

h ¶ [*Alioquin.*] id eſt, ſi tenuiſſet, & non eã oppoſuerunt, imputetur eis. Vel alioquin, i. ſi non fuiſſet poſtpoſita ſiue ſpreta: quia ſententia tenebat, imputatur eis: quia ammodo prætextu nouorum inſtrumentorum, id eſt, repertorum de nouo ſententia non retractabitur. & iſte eſt verior intellectus. & hæc expoſitio probatur ĩ. cap. proxi. ver. nimirum. & ff. de neg. geſt. ſi autem. §. 1. & ff. de compen. l. quod in diem. §. 1.

i ¶ [*Nouorum.*] id eſt, de nouo repertorum. ĩ. c. proxi. 5

5 Adde q̧ dicant noua inſtrumẽta et qñ illis liceat vti, in l. per hanc. in gl. in verſi. ad nouum. & ibi Dy. C. de tẽp. appel.

¶ *Glo. ſeq. primo ponit ſex caſus pręter iſtum quem ponit hoc cap. quibus valet hęc ſententia contra rem iudicatam, demum obijcit, ponit opinio. Io. & ſoluit. Finis reci. per contrarium de l. 1. C. quando prouo. & opi. Io. illi contrario competit.*

k ¶ [*Confirmantes.*] & ita tenet hic ſentẽtia contra res prius iudicatas. quia hic monachi eam omiſerunt, poſt ſentẽtiam ea vti non poſſunt: quia prætextu nouorum inſtrumẽtorum non retractatur ſententia. ff. de re iudic. Imperatores. & C. de tranſa. ſub prætextu. nec exceptio peremptoria locum habet poſt ſententiam, niſi appellatum ſit. C. ſen. reſcin. non poſ. l. 2. & ſ. de fide inſtru. cum Ioannes. Item iure minoris ſubuenitur eccleſiæ in hac exceptione. ſ. de in integ. reſtit. c. 1. & c. auditis. ſed hoc non fuit petitum. 6 Item non poteſt opponi ſententia ſi fuit oſtenſa iudicibus, & ipſi eam reprobauerunt veluti nullam. ĩ. c. proxi. ff. de compen. quod in diem. §. 1. Item etiam in alio caſu tenet ſententia contra res prius iudicatas, ſi quæſtio ſit an ſit iudicatum vel non & ſi iudex ꝓnunciat iudicatum non eſſe, reſcinditur prima ſententia. ff. q̃ ſen. ſine app. reſcin. l. 1. in prin. Item in alio caſu tenet ſententia contra res prius iudicatas, vt in negotio publico. ff. de re iudi. Imperatores. & in alio caſu. ff. de iureiur. admonẽdi. Itẽ vbi vertitur periculũ animæ tenet ſententia contra primam, etiam ſi non oſtendatur ſententia in iudicio. ſ. eo. cap. lator. & cap. conſanguinei. Vincẽ. Sed videtur ꝙ iniuria facta fuit iſtis monachis, qui obijciebant ſententiam: quia non fuerũt admiſſi. iſti monachi appellauerunt à iudicibus qui tulerunt ſententiam. Sed in cauſa appellationis (vt dictum eſt) poteſt opponi exceptio peremptoria omiſſa in prima cauſa, ergo iſti debebant audiri in ſua exceptione. Ioan. dixit quòd hæc decret. loquitur in eo caſu cum ſcit aliquis ſe habere exceptionem rei iudicatæ, & in fraude, & dolo eam omittit volens fatigare aduerſarium ſuum: aliàs ſi ignorabat hanc exceptionem ſibi competere, bene poteſt eam tunc opponere quandocunque, quia tunc non retractatur ſecunda ſententia, imo nulla pronunciatur. Hoc quod dicit Ioan. non colligit aliquo modo ex iſta litera, vel in deciſa, nec prodeſt. Vnde dicas, ꝙ non audiuntur monachi, vt obijciant ſentẽtiam, etiam ſi vera fuerit, quia monachi appellauerunt à iudicibus ante ſententiam occaſione literarum, quæ non valebant, auctoritate quarum volebant poſt litem conteſtatam iudices recuſare, ſecundum quod ſatis patet per hanc decre. in princ. & in parte deciſa colligitur, vbi hoc expreſsè dicitur, ꝙ monachi iſti appellauerunt: quia iudices nõ admittebant recuſationes, & qa dicebant ſecũdas literas valere, & ita receſſerunt

6 Qđ petipoterat ex quo lædebatur eccleſia, ſec° ſi ipſius ꝑſonæ tantũ. de hoc dixi de reſti. in inte. c. fina. & in cle. eo. tit. c. vnico. in 2. gl. Ioan. And.

contu-

contumaciter non expectata ſnīa, & talis appellatio nulla fuit: ſed à ſnīa diffinitiua non eſt appellatum, nec ēt poterāt; quia contumax non auditur appellans 2.q.6.c.ei qui.§. ſunt quorum, & hæc eſt cā, quare non admittuntur, & imputent ſibi qui non oppoſuerunt ſnīam coram iudicibus ſi valebat.

## CAP. XXI.

† C. 11. eo. tit. in 3. cō pilat.

† Resbacenſe.

† Tresbaten.

† Ac curbaten.

SVborta† inter Meldeñ. epiſcopum, & monaſterium Attrebatenſe †, ſuper ipſius monaſterij ſubiectione materia quæſtionis: & procuratoribus partium litigantibus coram nobis: quia per confeſſionem [a] partis aduerſæ conſtitit, eundem epiſcopum quaſi poſſeſſionem [b] obedientiæ in eodem monaſterio habuiſſe: ipſum reſtituendum decreuimus ad eandem. ¶ Verum quia priuilegium Innocentij Papæ prædeceſſoris noſtri libertatem monaſterij plenariā exprimebat, decano Sueſſioneñ. & ſuis coniudicibus dedimus in mandatis, vt epiſcopo in quaſi poſſeſſionem obedientię reſtituto [c], niſi cōtra priuilegium rationabile aliquid obijceret, & probaret, ſuper ſubiectione monaſterij ſibi ſilentium imponere procurarent: & infrà. ¶ Iudicibus autem cauſam inſtructam remittentibus: quia cognouimus efficaciores† epiſcopi rationes, ſubiectionem eidem adiudicauimus memorati monaſterij: vt ibidem habeat tanquam diœceſanus epiſcopus poteſtatem: ita tamen vt nullum per hoc Apoſtolicæ ſedi præiudicium generetur, quominus ſi voluerit, ſuam iuſtitiam proſequatur [d]. Nimirum [e] ſi præfati Innocentij priuilegium Alexandro [f] fuit in iudicio præſentatum, & ipſe tulit † ſententiam contra illud, intelligitur reprobaſſe [g].

† Quia illa ſnīa præualet, quæ validioribus fulcitur rationibus. §. ita pretiū. Inſtitut. de emp. & vē.

† Aliàs ita: tulit ſnīam contra ipſum, illud intelligitur, &c. aliàs ita: tulit ſentētiā cōtra, illud intelligit. &c. in omnib. tamē deſunt illa duo verba paulo infra coram eo.

& quia beneficium reſtitutionis non petierunt: quia admiſſi fuiſſent, vt dictum eſt ſup. Et quod dicit: ſnīa cōtra res prius iudicatas non tenet, locum hēt qñ in iudicio allegatꝰ, & oſtenditur ſnīa. 1 tunc ſi iudices nolunt admittere ſnīam, dummtamen teneat ſnīa, & iudicant contra primā ſnīam, nulla eſt ipſo iure, nec eſt appellare neceſſe: & ſic loquitur 2. q.6.§. diffinitiua. verſic. item ſi ſnīa fuerit. &c. C. qñ prouo. nō eſt neceſſe. l.1. & ibi Ioan. intelligit aliter hanc decre. & illam l. vt ſ. dixi. Sed tu intellige hanc decret. & illam l. vt diximus. & ita plana litera erit, & ita intelligit Vinc. vt in princ. iſtius notulæ. Et ita ſiue ſciēter, ſiue ignoranter eam omiſerint, non poteſt poſtea opponi, ex quo non eſt appellatum: & tunc prætextu noſtrorū inſtrumentorū non inſtaurantur lites finitæ. pręterea hic non fuit oſtenſa ſententia domino Papæ, ſed allegata fuit tantū, nec etiam fuit oſtenſa primis iudicibus.

1 Dicebat Inn. cōtrariū loqui, vbi nō fuit oppoſita, nec ꝑbata exceptio rei iudicatæ & iſtud vbi fuit oppoſita, ſed non probata. Io. And.

ADDITIO. Pro materia hic tacta de appellatione contumacis vide c. vnicum. de do. & contu. in cle. & ibi notata. 2

2 Adde l. diuus. & gl. in l. fin. ff. de in integ. reſti.

SVborta.] Diuiditur in tres partes. In prima præmittit caſum & ſnīam ſuper poſſeſſorio latam. In ſecunda: ibi, *Verum.* committit ipſius executionem & cām ſuper petitorio. In tertia: ibi, *Iudicibus autem.* petitionem diſtinit, diffinitum moderatur, & quoddam ſoluit obſtaculum. Abbas.

CASVS. Inter ep̄m Meldeñ. & monaſterium Attrebateñ. ſuper ſubiectione ipſius monaſterij controuerſia vertebatur: pp hoc partibus in p̄ntia dñi Papæ conſtitutis, petijt procurator ep̄i reſtitui ad quaſi poſſeſſionem obedientię in eodem monaſterio, qua ipſum monachi ſpoliarant: quia per confeſſionem procuratoris monaſterij conſtitit ep̄m quaſi poſſeſſionem obedientiæ in eodem monaſterio habuiſſe, Papa ipſum reſtituit ad eandem: veruntñ quia ex parte monaſterij quoddam priuilegium Innocentij Papę exhibitū fuit in iudicio, qđ plenam libertatem monaſterij exprimebat, mādat Papa quibuſdam, vt ep̄m reſtituant in quaſi poſſeſſionē obedientiæ: quo reſtituto, niſi ep̄s contra priuilegium aliquid rōnabile oſtenderit, ſuper ſubiectione monaſterij ſilentium imponant eidem: Iudices prædicti reſtituerunt ep̄m, & poſtmodum cœperunt cognoſcere ſuper ſtatu ipſius monaſterij. Contra priuilegium Innocentij Papæ exhibuit ep̄s quādam ſnīam Alexan. Papæ ſuper ſubiectione ipſius monaſterij: Iudices receptis probationibus vtriuſque partis, cām inſtructā remiſerunt ad dñm Papam: Papa auditis & intellectis rationibus partium: quia intellexit rōnes ep̄i efficaciores, ſubiectionem in eodem monaſterio adiudicauit eidem, vt ibidem habeat tanquam diœceſanus ep̄s poteſtatem, ita tñ ꝙ per hāc ſnīam nullum præiudicium ſedi Apoſtolicæ generetur, quominus cum voluerit ſuam iuſtitiam proſequatur: In fine rñdet quaſi tacitæ quæſtioni: Diceret aliquis, Nonne priuilegium Innocentij debuit tueri monaſterium contra ſentētiā Alex? Rñdet Papa, ſi priuilegium Innocentij Alexādro fuit in iudicio p̄ntatum, & ipſe tulit ſnīam in contrarium, illud intelligitur reprobaſſe: ſi verò non fuit exhibitum, prætextu priuilegij de nouo reperti, ſnīa Alexan. non debet reuocari. No. ꝙ confeſſio procuratoris dño præiudicat. Item incorporalia non poſſidētur, ſed quaſi. Item reſtitutio ad ſubiectionem ante ingreſſum principalis cauſæ facienda eſt. Item licet cā liberalis ſit præiudicialis: tamen qō poſſeſſionis ei præiudicat. Item contra priuilegium admittitur probatio, ſiue defenſio. Item non ſufficit obijcere niſi probetur obiectum. Item proteſtatio præmittenda eſt ne fiat alicui pręiudicium circa ius ſuum: vt hic fecit Papa. Item priuilegio libertatis nullus renunciare poteſt in præiudicium Papæ. Item inſtrumentum intelligitur reprobatum, eo ipſo ꝙ iudicatur contra ipſum. Item prætextu priuilegij de nouo reperti non debet ſententia reuocari. Et ſic negligentia nocet, ſed per hoc non fit pręiudiciū Papę quominus ſi voluerit ius libertatis ſit ſaluum monaſterio.

¶ *Glo. ſeq. notat & remittit.*

a ¶ *Per confeſſionem.*] No. confeſſionē procuratoris domino præiudicare. De hoc dictum eſt. ſup. vt lite non conteſta. c.1.

¶ *Glo. ſeq. reddit rationem textus.*

b ¶ *Quaſi poſſeſſionē.*] Hoc ideo dicit: qa incorporalia non poſſidentur, 3 ſed quaſi. arg. ſ. de p̄ſcr. ſi diligenti. & ſ. de cā poſſeſſionis. cum eccleſia. & ff. de vſuca. ſequitur. §. ſi viam. & ff. de acquiren. rerum dominio. l. ſi ſeruus. §. incorporales.

3 Arg. 84. diſ. c. quiſquis. cum ſuis cōcordant.

¶ *Glo. ſeq. notat, obijcit & ſoluit tripliciter.*

c ¶ *Reſtituto.*] Nota ꝙ licet cauſa liberalis ſit præiudicialis, tamen quæſtio poſſeſſionis ei præiudicat, vt hic patet. & C. de ordi. cog. l. vlti. §. fi. agebat ipſe epiſcopus poſſeſſorio, de quo conſtitit per confeſſionem partis aduerſæ: vnde Papa mandat ipſum reſtitui 4 petitorio: ſed de hoc non probauit ep̄s coram Papa, ſed pars aduerſa per priuilegium Innocentij: vnde mandat Papa imponi ſilentium ep̄o, niſi contra priuilegium aliud probetur: & ita q obtinet in proprietate, obtinet finaliter in poſſeſſione, licet alter probet de poſſeſſione. ſ. de cau. poſſeſ. cum dilectus. & hoc cum vtroque iudicio actum eſt. Sed quare Papa non tulit ſnīam pro monaſterio, cum per priuilegium Innocentij probatum eſſet, ꝙ erat liberum & exemptum, & ex parte ep̄i nihil oſtenſum eſſet cōtra priuilegium, & actum eſſet ab ep̄o petitorio & poſſeſſorio. ſ. de cău. poſ. cum eccleſia? Reſpondeo, ep̄s coram Papa proſecutus fuit tantum poſſeſſorium, petens inducias ad probandum contra priuilegium Innocen. vel ipſe ex officio ſuo voluit prouidere ep̄o: aliàs non recte proceſſiſſet Papa. Vel ſi poſſeſſorio tantum actum fuit, abbas petijt cauſam committi quantum ad petitorium, cū per priuilegium intentio eius probaretur: quod melius videtur.

4 De hoc articulo vide to hic p̄ alijs, Inno. Hoſt. & Io. And.

d ¶ *Proſequatur.*] arg. de proteſtatione p̄mittenda. ſim. j. de don. inter dilectos. in fi. & 9.q.3. ſaluo. ſ. de elec. Cumana. §. 1.

e ¶ *Nimirum.*] Reſponſio tacitæ quæſtionis. diceret aliqs, nonne priuilegium Inno. debuit tueri monaſterium? Rñdet Papa ꝙ non, ſecundum quòd ſequitur in litera.

f ¶ *Alexandro.*] qui ſuper eadem qōne ſnīauit pro ep̄o, vt habetur in parte deciſa: quam ſnīam epiſcopus corā iudicibus exhibuit, & coram Papa, de qua hic fit mentio. Ber.

¶ *Gl. ſeq. no. inducens duo ſimilia, & vnum diuerſum.*

g ¶ *Reprobaſſe.*] Nota, ꝙ inſtrumentum dicitur reprobatū eoipſo ꝙ cum iudici oſtenditur, contrarium iudicat: ſic teſtis reprobatur eoipſo ꝙ iudex contra eum iudicat. ar. ſup. de ordi. cog. cum dilectus. in fi. & ff. de his qui not. infa. Lucius. ſic ex quo quæſtio falſi mouetur, & iudex contrarium iudicat, eam intelligitur reprobaſſe. C. ſi ex fal. inſtru. l. 1. Secus eſt in compenſatione: quia vbi iudex non admittit compenſationem, poſt ſententiam poteſt opponi: ſed ſi expreſſe eam reprobat poſtea opponi non poteſt. ff. de compenſa. quod in diem. §. 1. & ff. de nego. geſt. l. ſi autem. §. ſi quocunque modo. ita hic, quia Alexander reprobauit priuilegium Innocentij, ſi fuit oſtenſum in iudicio: ſic ſup. cap. proxi. Item hic eſt argum. quòd ipſo facto, & ſine verbo perditur priuilegium. ſuprà de offic. delega. gratum. & inf. de his quæ fi. à maio. par. cap. c. ex ore.

¶ *Glo. ſeq. alleg. tres concord. excipit duos caſus: inducit duo ſimilia.*

a ¶*Retractari.*] ſ.c.proxi.ff. de re iudica.imperatores.C. de tranſa.ſub prætextu.in fi.niſi in caſu:vt in l.prædicta. impera tores.ff.de iureiu.admonendi. 1 Et ſic tollitur priuilegium per ſententiam,ſicut per conuentionem.j. de dec. ex multi- plici.& per arbitrium.ſ.tit.proxi.cum olim 2.

1 Dicit Go. & niſi per in inte.re- ſti. ſup. de reſti.in in- teg. ſuſci- tata. ff. de mino.ſi ex cauſa. Io. And.

ratore ipſius abbatis aliquandiu litigaſſent, nos Cathalañ.

c ¶*Perſonaliter.*] In hoc caſu non poſſent iſti committere vices ſuas:vt ſ.de offi.dele. qm̃ Apoſtolica.§.is autem cui. & in caſibus alijs qui ibi ponũtur,& in loco ipſo debet fieri in- quiſitio,vbi morantur illi,de quorum vita quęritur. 47.diſ. de Petro.& 2. queſt.1. Deus omnipotens.24. q.1.pudenda.& 23.diſ. illud.& ſ.de elec. poſt- quam.

CVm I.& A.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit factũ corã Papa narratum appellationis remedio. In ſecunda dat iudices appellationis, quibus diffinitionem cauſæ ſub certa forma cõmittit. Secunda: ibi, *Quia vero*. Et quęlibet pars poteſt ſubdiuidi, vt patet in textu. Sed prædicta diuiſio ſufficit ad intellectum. Abb.Sicu.

CASVS. I.& A. canonici ſancti Dionyſij ꝓ ſe & quibuſdam alijs concanonicis ſuis denunciarunt dño Papæ, abbatem ſuũ ſuper dilapidatione, periurio, ſimonia, & quibuſdam alijs criminibus, ſuper quibus erat multipliciter infamatus: vnde Papa mandauit quibuſdã iudicibus, quatenus ad eccleſiam perſonaliter accedant, & tam in capite q̃ in membris corrigant corrigenda, & ſtatuant quæ ſecundũ Deum viderint ſtatuẽda: Iudices vero receptis iuramentis abbatis & canonicorũ, abbatem ipſum ab adminiſtratione ipſius eccleſiæ per ſñiam remouerunt, dilata correctione membrorum: à qua ſñia procurator abbatis appellauit: vñ poſtmodum in pñtia Papæ propoſuit dictam ſententiam reprobari debere: primo quia iudices lite non conteſtata in negotio proceſſerunt, tũ quia iuramenta conſpiratorum contra ipſum recipiẽtes, depoſitionibus teſtium coram partibus non publicatis, nec oſtenſis eidem, ad ſententiam procedere præſumpſerunt: Papa verò his & alijs intellectis: quia de articulo cõſpirationis ſibi non potuit fieri plena fides, mandat iudicibus, quatenus ſi conſtiterit, ꝙ illi conſpiratores fuerunt, quorum iuramenta iudices receperunt, & qđ abbas probare voluerit corã eis, & iudices dicta illorum ſolummodo ſecuti ſunt, cum ꝑ alios ea probata non eſſent, ſententiam protulerunt, ꝙ proceſſum illorum debeant irritare, in principali negotio iuxta formã comprehenſam in prioribus literis poſtmodum procedentes. Si verò abbas non poterit probare illos conſpiratores fuiſſe, vel ſi etiam hoc probauerit, appareat tñ ꝙ nihil depoſuerunt ſuper his, pro quibus fuit abbas amotus: vel etiam ſi aliqua depoſuerunt contra abbatem, ea tñ per alios fuerant ſufficienter probata, proceſſum illorum iudicũ debeant confirmare: quia quamuis aduerſus abbatem non debuerint cõſpiratores admitti, iuramentum tñ ipſorum de veritate dicẽda ſuper ſtatu ipſius eccleſiæ recipi potuerit, vt per dicta illorum ſuper alijs fides poſſit haberi, quæ ipſum abbatem non tangebant, præcipue cum tunc probatum non eſſet ipſos cõſpiratores fuiſſe. No. ꝙ aliquis poteſt per alium denunciare. Item conſpiratores non admittuntur ad teſtimonium. Item exceptio propoſita ante ſententiam à grauamine in cauſa appellationis debet vera eſſe. Item non ſufficit probare conſpiratores, niſi probetur, ꝙ iudex ſecutus fuerit dicta illorum. Item conſpiratores potius poſſunt admitti contra alios, quã contra illum contra quem conſpiraſſe dicuntur.

†Ca.11.eo. tit. in 3.cõ pilat.

† De hoc articulo vide Felinũ poſt abbatẽ in c. dilectus. de reſcrip.

2 Hęc gloſſula nõ eſt Bernardi, ſed Innocentij, nec habetur in vetuſtis codicibus.

b ¶*Infamatus.*] Poſt 2 hunc textum corrigitur litera decretalis ꝑ regiſtrum ſic: & cum ſuper his, & alijs cum procuratore ipſius abbatis aliquandiu litigaſſent, nos Cathalañ.

Si verò non fuit coram eo exhibitum, prætextu priuilegij de nouo reperti, prædicta non debet ſententia retractari [a].

¶Idem ſanctæ Mariæ in Cagi, & Vallis ſecretæ abbatibus.

¶ *Sententia à qua fuit appellatum, retractatur, ſi conſtat teſtes ad quorum dicta tantum lata fuit, conſpiratores fuiſſe, & contradicente parte receptos.*

CAP. XXII.

CVm † I.& A. canonici ſancti Dionyſij Remen. ex parte quorundam canonicorum eiuſdem eccleſiæ, noſtro Apoſtolatui reſerarint, quòd abbas eorum ſuper dilapidatione, periurio, ſimonia, & quibuſdam alijs erat multipliciter infamatus [b]: Nos Cathalañ. epiſcopo, & eius collegis dedimus in mandatis, vt ad eccleſiam perſonaliter [c] accedẽtes, tam in capite, quàm in mẽbris corrigerent† corrigenda, & ſtatuerent, quæ ſtatuenda viderent: & infrà. ¶Iudices autem abbatis, & canonicorum iuramenta recipientes [d], abbatem ab adminiſtratione ipſius eccleſię per ſententiam remouerunt: correctione membrorum dilata [e], quam tunc non poterant expedire. A qua ſententia, cum procurator prædictus ad noſtram audientiam appellauerit, propoſuit dictã ſententiam reprobandam: tũ quia iudices lite [f] non conteſtata, in ipſo negotio proceſſerunt: tum quia iuramenta conſpiratorum [g] contra ipſum recipientes (depoſitionibus coram partibus minimè publicatis †, nec oſtenſis [h] eidem †) ad ſententiam procedere præſumpſerunt: & infrà. ¶ Quia verò de conſpirationis articulo nobis non potuit fieri plena fides: Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quòd illi conſpiratores [i] fuerint, quorum conſtat à iudicibus iuramẽta [k] recepta, quod abbas probare voluit coram eis: & eorum dicta iudices ſecuti [l] tantummodo, cum per alios ea probata non eſſent, ſententiam protulerunt: vos irritantes proceſſum eorum, in negotio iuxtà prædictam formã comprehenſam in prioribus literis, procedatis. Si verò eos conſpiratores fuiſſe, nequiuerit comprobare: vel licet de hoc conſtaret [m], appareat tamen illos ni-

d ¶*Recipientes.*] ſecũdum formam, quã habes j.de accuſ.qualiter & quando. §. formam. & c. cum dilectus.

e ¶ *Dilata.*] Per hoc patet, ꝙ licet inquiſitor de quibuſdam tulerit ſñiam, de quibuſdã non, non ideo expirat officium eius quin de alijs poſſit cognoſcere, & pronunciare, & idem eſt in ordinario. ff. de doli exceptio. apud. §. item quæritur. & ff. de nego. geſt. ſin autem.§. pe. aliàs incipit l.nam & ſi ſeruus.in arbitro idem eſt, niſi dictum ſit vt de omnib. ſimul pronunciet, & ſi tunc de quibuſdã pronunciauit, nihil egit: & de nouo poteſt pronũciare.ff.de arbi.qđ tñ.

f ¶ *Lite non conteſtata.*] Hæc exceptio efficax non eſt: quia in inquiſitione poteſt procedi li. non conteſt. vt ſ.vt li.non conte.quoniam frequẽter. §. ſunt & alij. ſi contumaciter ſe abſentet, tamen citari debet, & exponenda ſunt ſibi oĩa quæ contra ipſum obijciuntur. j. de accuſa. qualiter & quando. §. debet. & hoc intelligitur cum aliquis proſequitur inquiſitionem. ſed cum ex officio tantum inquirit, 3 ibi propriè conteſtari non poteſt. Ber.

† Hũc tex. Inno. dicit hic eſſe ſingularẽ ad hoc ꝙ atteſtationum publicatio eſt de iuſtitia, non autem de ſubſtantia.

† Aliàs, eiſdem, & male cum de ſolo abbate fiat ſermo.

3 Dicebat Pe. & poſt eum Abb. ꝙ in generali inquiſit. non fit conteſt. in ſpeciali vero vocatur is contra quẽ inquiritur: qui ſi negat, hĩlis pro conteſta. ſi vero eſt contumax, procedi põt contra ipſum. vt lit. nõ conteſ. qm̃.§. ſunt & alij. Io. And.

g ¶*Conſpiratorum.*] qui nullo modo recipiendi ſunt.inf.de ſimo.per tuas.

h ¶*Nec oſtenſis.*] & illud ei non debuit denegari, imo omnia quæ ſibi obijciuntur, & dicta teſtium ſunt danda eidem. j.de accu.qualiter & quando.2.§.debet.& c.olim.§.ſi vero.& ita tam ex hac cauſa, quàm ex præcedenti tenuit appellatio. Papa tamen retulit ſe ad illum articulum de conſpiratione, quia de alijs ei conſtitit.

i ¶*Conſpiratores.*] qui enim malo zelo mouentur, ad teſtimonium admitti nõ debent. j.de accu. cum oporteat. & inf. de ſimo.per tuas 1.& 11.q.1.conſpirationem. & c. coniurationum. & hic.

¶*Gl. ſeq. ſignat contrarium, & remittit, & arguit.*

k ¶ *Iuramenta.*] Sed non videtur, ꝙ ſufficiat hoc, niſi hoc fuiſſet obiectum coram iudicibus, & quòd abbas probare voluerit: vt dicit litera iſta. Item nec ſufficit ꝙ fuerit obiectum, & ꝙ obtulit ſe probaturum, niſi modo probentur conſpiratores: & ita non caſſatur ſententia, niſi probetur quòd cauſa expoſita fuit vera. ſic.ſ.de teſtib. ex parte Adæ. 4 vbi de hoc. Sed contra. j. titu. proxi. interpoſita. Sed illud ſoluitur in c. ex parte. Et eſt hic ar. quòd exceptio, quæ proponitur cõtra perſonam teſtis, obijcienda eſt, & probanda ante ſententiã: niſi per iudicem ſteterit: vt hic ſatis innuitur. ſic.ſ. de except. denique. vbi de hoc.

4 Hoſt. dicit, ꝙ hoc ꝓbare voluit, ſed nõ obtulit: vel obtulit nec fuit repulſus: vel ſi fuit repulſus non tñ appellauit ꝑꝑ hoc, ſed ſolũ à diffinitiua. Io. And.

l ¶*Secuti.*] ſic patet, ꝙ non ſufficit probare coniurationem, vel conſpirationem, vel falſitatem teſtis vel inſtrumenti, niſi probetur iudicem ſecutum fuiſſe dicta falſorum, ſeu conſpiratorum teſtium, ſeu inſtrumentorum. C. ſi ex fal. inſtru. falſam. arg. ſ. de teſti. ſicut.

m ¶*Conſtaret.*] ex hoc patet, quòd per appellationem non reuo-

reuocantur niſi ea quæ minus legitimè facta ſunt:vt ſ. de reſti.ſpol.audita. Et eſt mirabile,ꝙ ſententia tenet lata poſt appellationem legitimè interpoſitam. & vbi cauſa legitima & probabilis oppoſita fuit,quod eſt contra illud.ſ. de offi. delega. ſuper quæſtionum. in fi. ſed appellatio iſta licet fuiſſet legitima prima facie: quia cã ſufficiens erat, tamen non probauit; quia debuit probare omnes teſtes, qui contra eum depoſuerunt, conſpiratores fuiſſe: vt hic patet. & ſic modo apparet, quòd appellatio non fuit legitima. vnde non reuocať ſententia, ſed cõfirmatur, vt ſ. de teſtib. ex parte Adæ.

hil ſuper his depoſuiſſe, pro quibus idem abbas fuit amotus: vel etiamſi aliqua ſuper his depoſuerint,ea tamen per aliorum dicta fuerant ſufficiẽter oſtenſa, proceſſum ipſorum iudicũ confirmetis: quia licet aduerſus abbatem non debuerint conſpiratores admitti, iuramenta tamen ipſorum de veritate dicenda ſuper ſtatu ipſius domus recipi potuerunt[a]: vt per ipſorum dicta, ſuper alijs fides poſſit haberi,quæ abbatem minimè contingebant:præſertim cum tunc probatum non eſſet, eos conſpiratores fuiſſe.

¶ *Glo. ſeq. in ſui prin. ſolu.obiec. cui dat ſimile,demum quærit opponendo,& tripliciter ſoluit.*

a ¶ *Potuerunt.* ] Hic videtur ꝙ minus idonei teſtes admittantur in cauſa inquiſitionis, ſicut in cauſa compurgationis.ſ. de præſum. literas.& ĵ.de purga. c. conſtitutus. ſed hoc iõ eſt: quia de facto ſuo agitur:quia & ſerui reſponſo creditur, cum de facto ſuo interrogatur.4.q.2.c. ſi teſtes. §. itẽ ſerui reſponſo. Sed nonne alij de eccleſia, qui forte ſunt idonei poſſunt illos repellere, cum ſint criminoſi nec debeant conuinci per criminoſos? Poteſt dici, ꝙ ſic:& quod hic dicitur, ꝙ tales admitti poſſunt intelligo nõ quantum ad plenam fidem faciendam,ſed ad præſumptionẽ. & quia ſi dicta ipſorum debilitenť in aliquo,non tamen euacuantur in toto,& ſic cum alijs adminiculis probabunt.ĵ. de ſimo.per tuas.in fi. Vel poteſt dici,ꝙ præiudicatur alijs, qui huc vſque tolerauerunt eos, nec aliquod crimen obiecerũt eis.ĵ.de accuſa.nulli. 1 hoc tamen verum eſt, ꝙ contra extraneum non poſſent induci teſtes de eccleſia, niſi eſſent idonei.14.q.2.ſuper prudentia.& 2.q.1.Deus omnipotens. Ioã. Et præterea eo tempore, quo recepti fuerunt non conſtabat eos conſpiratores fuiſſe,vt hic in fine dicit: Vnde hæc exceptio poteſt opponi contra iſtos ab alijs:quia hoc probato, cũ ſint criminoſi, contra alios teſtificari non poſſunt, niſi quo ad præſumptionem, vt dictum eſt ſup.de teſtib.cap.teſtimonium.Bernar.

† Vvarrim.

† Ca.1.eo. tit. in 1.cõpil. Et pro intellectu vide Bart. in l. infamem. ff.de pub.iudic. & de materia Iaſ.in l. cunctos populos. C. de ſum. tri. & Docto.in §.in iuria. aũt. Inſtitu. de actio.

1 Dic illud ſpeciale in epõ: vt ibi no.& 2. q. 7. pagani. §.in ho.Io. And.

¶ Idem H.de Caſtro Guarti.†

¶ *Damnatus in actione iniuriarum infamis eſt, & per Papam poteſt famæ reſtitui.hoc dicit,prout communiter ſummatur.*

## CAP. XXIII.

CVm † te à Bartholomæo iniuriarum actione cõuento, eo quòd diceres equũ tuum non eſſe minoris pretij quàm capillos ipſius: iudices qui ſuper hoc cognoſcebant, te in decem ſolidos condemnaſſent: tu timens ne ipſorum ſententia te notaret infamia[b] †, beneficium reſtitutionis ad famam, à ſede Apoſtolica implorâſti. ¶ Nos autem conſiderantes,quòd nulla fuerit, vel minima[c] facta iniuria, volumus[d] te per† prædictam ſententiam infamia non notari.

CVm te.] Damnatus pro nulla,vel modica iniuria, infamis non efficitur.h.d.ſecundum quod gl. intelligit. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur petitio: In ſecunda ipſius examinatio,vel reſponſio:ibi, Nos.Abb.

CASVS. H. de Caſtro Guartini, & B. habuerunt inter ſe verba iniurioſa, ita ꝙ H. dixit ipſi B. ꝙ equus ſuus non erat minoris valoris quàm capilli ipſius B.quare ipſe B.conuenit H.actione iniuriarum.Iudices qui de hoc cognoſcebant, dãnauerunt dictum H.in x.ſol.vnde ipſe timens ne per dictam ſententiam notaretur infamia,petijt à domino Papa beneficium reſtitutionis ad famam: Papa verò conſiderans,ꝙ nulla vel modica facta ſibi fuerit iniuria,vult ipſum H.per dictam ſententiam infamia non notari. No.ꝙ condemnatus de iniuria notatur infamia: niſi iniuria ſit minima,vt hic patet.

b ¶ *Infamia.*] Actio enim iniuriarum infamat,ſiue ciuiliter ſiue criminaliter agatur.ff.de ijs qui no.infa.athletas. §. vlti. Si quis conueniat te actione famoſa,ſi vis vitare infamiam, conſtitue procuratorem.ff. de ijs qui not.infam. l. furti. §.ſi quis alieno.

c ¶ *Minima.*] Quia non omnia talia verba ſunt pro iniuria habẽda,vt ſi ex repentino animo hoc dixit.2.q. 3. ſi quis iratus.de pœn.diſt.1.c.diuortium.quoniam nec lubricũ linguæ ad pœnam facile trahendum eſt.ff.ad l.Iul.ma. famoſi.§. nec lubricum.& inconſultus calor calumniæ vitio caret.2.q.3.c. ſi quem.§. notandum. Item illud requiritur ꝙ ſit contra bonos mores. ff. de iniurijs. item apud. §. 1. & §.adijcitur. & ita habes arg. hic ꝙ pro modico non datur actio iniuriarum. ſicut nec actio de dolo datur pro modico.ff.de dolo.ſi oleũ. in fi.& l. ſeq. & reſtitutio pro modico nõ datur.ff.de in integ. reſti. ſcio illud. 2 ſed actio furti pro modico dať. 14.q.6.c.vlt. & Inſt.de rerũ diui.§.gallinarũ.

¶ *Gl.ſeq.obijcit,& ſoluit.*

d ¶ *Volumus.*] ſi iſti erant 3 clerici,planũ eſt: ſed ex litera nõ videtur:vnde potuit Papa talem infamiam (ſi qua fuit) remouere.2. q.3.c.ſi quem.§. notandum.in fi. Sed ſi erant laici,non videtur ꝙ Papa potuerit infamiam ꝑ ciuilem iudicẽ irrogatam,remouere; quia quãquam aĩas, &c.infamiam tñ abolere non poſſumus. 2.q.3.c.Euphemium. §. hic colligitur. Sed dic ꝙ ſubſunt quo ad temporalẽ iuriſdictionẽ dño Papæ.& ſic planum eſt.

† Vide l. 1. & l. Athletas. ff. de his,qui no. infa.

† Aliàs ita: propter dĩctam ſentẽtiam,&c.

2 Et inf. de re.eccl.nõ alie.c.pen.

3 De materia huius gloſſę vide plene per Archidiaconũ, Præpoſitum & alios in c. Euphemiũ 2.q.3.& in c.ſi quis.6.q.1.

¶ Idem.

¶ *Reuocata ſententia propter defectum iuriſdictionis,vt quia vnus ex iudicibus publicè excommunicatus erat: vel propter iuris ordinem non ſeruatum:iterum de principali quæritur.*

## CAP. XXIIII.

AD † probandum quòd procurator dominæ:& infrà. ¶ Vos autem interim agnoſcatis de confirmationis ſententia, quæ lata eſt à iudicibus delegatis, de electione cuſtodis,vt eam (ſicut de iure fuerit faciendum) confirmare,vel infirmare curetis:ita vt, ſi pro eo quòd vnus ex delegatis iudicibus,qui eandem ſententiam protulerunt,excommunicationis vinculo eſſet publicè innodatus[e], quando ſentẽtia lata fuit,ſicut per metropolitani literas[f] perhibetur: aut ex alia iuſta cauſa[g],

AD probandum.] De eodem facto loquitur. c. cũ dilecta.de reſcriptis. Et pone ſic caſum literalẽ quantum pertinet ad intellectum cap. Vacante quodam monaſterio monialium, duæ fuerunt electæ in diſcordia in abbatiſſam eiuſdem monaſterij,cuſtos,ſ.eiuſdem eccleſiæ,& quædã alia monialis, vtraque parte aſſerente ſuam electionem præualere,Papa commiſit cãm iudicibus delegatis, quibus mandauit,vt examinatis vtriuſque electionibus confirmarent illã,quæ de iure præualeret: cognito de cauſa iudices cõfirmauerunt electionem factam de cuſtode per ſententiam diffinitiuam: à qua ſententia fuit ab altera parte appellatum, vel ꝑ viam nullitatis cãm introduxerunt ad Romanam ſedem, allegantes, ꝙ vnus ex coniudicibus qui confirmationis ſñiam tulerunt,erat tꝑe ſñiæ publice excõicatus.Item ꝙ non ſeruauerunt in procedendo iudiciarium ordinem: Papa ad inſtantiam huius partis, commiſit cauſam alijs iudicibus ſub forma,de qua in litera continetur:& proſequere vt in tex. Abbas.Nota ꝙ ſñia publice excõicati nulla eſt.Item literis ordinarij ſtatur.Item vtile vitiatur per inutile.Item licet tempore latæ ſñiæ iudex ſit excommunicatus, & ideo ſententia nulla:ea tamen quæ fecit ante excommunicationem, valebunt.

¶ *Glo.ſeq.reci.per q.ſcilicet quid de occulto.*

e ¶ *Innodatus.*] Sic ſ.de excep.exceptionem.ad fi.vbi de hoc. aliud ſi occultè:quia tunc nec ipſe, nec alij ipſum tenebantur vitare:quia diuinare non poterant.ĵ.vt eccle.bene.vt noſtrum.vnde cum cõi opinione liber & abſolutus habeatur & credatur,quicquid interim facit, valet:vt 3.q.7.c. infamis. §. tria.ver.veruntamen ſi ſeruus. 4 & ff.de offi.præto. Barbarius.C.de teſta.l.1.& ĵ.de iure patr.conſultationibus. & ĵ.de cle.excom.mi.Apoſtolicæ.Ber.

¶ *Glo.ſeq.arg. & remittit.*

f ¶ *Per metropolitani literas.*] A quo dicitur excommunicatus:& ita eſt argu.ꝙ literis epiſcopi creditur. 5 ſ.de proba. poſt ceſſionem.vbi de hoc.

¶ *Glo.ſeq.exemplificat,& vltimum præualet.*

g ¶ *Ex alia iuſta cauſa.*] puta,quia ipſa electa ſimiliter eſſet excom-

† Ca. 2.eo. tit. in 4.cõpil. Et pro intellectu huius decretalis vide Ant. de Bu.in c.fraternitatis. ſup. de teſtib. & practicam opponẽdi ex cõicatione cõtra iudicem,vel teſtem tradit Bar. in l. 1. C.de teſti.

4 Contrar. ibi no. Io. dic tamen vt ipſe no. 24. q. 1. in ſum. & de hoc 11. q. 3. curæ. Io. And.

5 Imo videtur arg. ꝙ non credatur. Ad qd enim mandaretur inquiri ſi crederet: ſed dici põt,ꝙ mandat inquiri, non de excõica. de qua conſtabat: ſed de publi. de qua nõ cõſtat, ſecundum Abb.Ioan. And.

eandem ſententiam conſtiterit infirmãdam: ipſa caſſata [a], de ipſius electione cuſtodis iterum cognoſcatis [b].

¶Gregorius nonus.

*¶ Res inter alios iudicata alijs non nocet: fallit in eo qui paßus eſt illum litigare, cui ſecundo loco competebat actio, vel defenſio, vel à quo cauſam in iure iudicato habuit.*

CAP. XXV.

QVamuis † regulariter alijs non noceat res inter alios [c] iudicata: Ei tamen, qui cum ſibi primum de ea re actio, vel defenſio competebat, ſuſtinuit ſequentem agere: Ac illi etiam, qui paſſus eſt eum, à quo cauſam habuit, experiri, eſt præiudicium generatum.

¶Idem.

*¶Si duo ordinarij pronunciant contraria, tenet ſententia pro reo. fallit in quatuor caſibus hic contentis & ſimilibus. Si verò delegati diſcordant, delegans eſt adeundus: Si arbitri, neutra tenet.*

CAP. XXVI.

DVobus † iudicibus, vt accepimus, diuerſas ſentẽtias proferentibus [d]: ſi ex iuriſdictione ordinaria proceſſe-

---

excommunicata, vel ſi per ſimoniam electa fuiſſet; aut quia inutilis & inſufficiens eſſet. j. de app. conſtitutis. s. de electio. per inquiſitionem. & 1. q. 1. ſi qui epiſcopi. §. ecce cum honoris. & s. de æta. & quali. c. vlt. & s. de offic. cuſto. c. 1. Vel quia non fuit ſeruata forma. s. de elect. quia propter. & c. cum poſt petitam. Vel quia non fuiſſet ſeruatus ordo iuris: quia non fuiſſet lis conteſtata. s. vt lit. non conteſt. c. 2. quod melius videtur, 1 vt per hoc non præiudicetur principali negotio, ſed tãtum proceſſus caſſetur. ſup. de electio. dudum 2.

1 Imo præced. exẽpla nõ ſunt bona. Io. An.

*¶Glo. ſeq. exponit, not. alleg. duas concor. dupliciter obijcit, & ſoluit. contra ſolutionem allega. duo iura, & arguit.*

†Vide l. res inter. C. quñ res iudi. nõ noc. & pro intellectu vide Bal. in Margarita ad Innocẽtiũ verbo: ſnĩa. Iaſ. in l. 1. §. huius ſtudij. ff. de iuſti. & iu. & Alberi. tract. de ſtatutis. par. 3. q. 65. & Couarruuiã in quæſtio. c. 13.

a ¶*Caßata.*] id eſt, caſſa & irrita nunciata. Et ſic patet q̃ retractetur ſnĩa ſi detegatur impedimentum poſt ſententiam. arg. 8. diſt. veritate. 29. q. 2. ſi quis ingenuus. & eſt hoc contra illa iura. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. verum. cum alijs concor. ſuis ibi poſitis. s. in prima notula. & 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. Sed aliud incõueniens videtur: quia retractatur ſententia quo ad alios iudices, qui legitimam perſonam habebant. ſic s. de offi. deleg. cũ ſuper. ideo retractatur ſententia: quia impedimẽtum erat notorium per ſententiam publice latam. vnde nulla in eum potuit cadere iuriſdictio. & ita cum ſibi & alijs communiter cã commiſſa fuiſſet, & duo ſine ipſo iuriſdictionem non poterant exercere, vnde propter connexitatem reuocatio fit quo ad omnes: quia non potuit tenere ſententia quo ad quoſdã, & non quo ad alium, cum illi per ſe non habuiſſent iuriſdictionem. ſimile. ff. de arbitr. Pedius. in fi. Arg. contra. ff. quod cum falſo tut. l. 1. §. 1. 2 & s. de elec. cum Vintoñ. Item ar. hic q̃ vtile per inutile vitiatur. s. de off. deleg. cum ſuper. & c. ſuper quæſtionum. §. ſi verò. vbi de hoc.

2 Solue vt do. ſup. de off. dele. cũ ſuper. Ioã. And.

b ¶*Iterum cognoſcatis.*] Et ſic patet, q̃ licet ſententia, ſiue proceſſus, caſſetur, actio tamen ſalua remanet: vnde iterum cognoſcetur ex integro 3 de cauſa: quia pro non iudicato habetur. ſimile. C. quomodo & quando iudex. ſi vt proponis. Hæc exceptio excommunicationis in qualibet parte litis poteſt opponi, etiam ſi fuerit omiſſa ſcienter. s. de excep. exceptionem. Ber.

3 An de nouo fieri debeat conteſtatio, vide in Spec. de ſen. prola. §. iuxta ꝓpoſi. verſi. ſed ſi. Ioã. And.

QVamuis.] Ponit regulã, & duos caſus exceptos. Primus: ibi, *Ei.* Secundus: ibi, *Ac illi.* Et hæc decretalis de ſe habet ſubtilem, & longam materiam.

CASVS. Epiſcopus Bonoñ. contulit mihi archidiaconatum: obiectum erat q̃ fueram filius ſacerdotis, & probatum in iudicio: quæritur, vtrum hæc ſnĩa debeat præiudicare epiſcopo, q̃ amittat poteſtatem conferendi dignitatem illam illa vice, quamuis res ſit acta inter alios? Dicitur q̃ ſic, & imputet ſibi, q̃ dimiſit alium agere, cum ſibi competebat actio, & defenſio illius archidiaconatus. Secũdo ponitur q̃ actum fuit contra epm̃, qui contulerat mihi archidiaconatũ, & probatum q̃ eram filius ſacerdotis: quæritur nunquid illud mihi præiudicet, cum ſit inter alios actum? Dicitur q̃ ſic. Abb. Exempla iſtorum caſuum & aliorum plurium, in quibus fallit regula prædicta, notantur in gloſſa huius capituli. Nota hic regulam generalem: Res inter alios acta alijs non nocet: fallit tamen in caſibus hic contentis, ſ. cum aliquis cui competit actio, vel defenſio, ſuſtinet ſequentem agere. Item cum quis paſſus eſt eum experiri à quo cauſam habuit.

*¶Gl. ſeq. habet duas partes, Prima repetit regulam tex. alleg. concor. enumerans 7. caſus exceptos. Secunda ibi, item fallit. proſequitur & exemplificat caſus, quos hic ponit tex. & prin. ponit exempla in creditore, debitore, marito, vxore, & ſocero. ponit etiam de emphyteuta & emptore.*

c ¶*Res inter alios.*] Hæc regula, res inter alios acta alijs nõ nocet, habetur C. res inter alios acta. l. 1. & in ipſa rubrica. s. de fide inſtru. inter dilectos. & ſup. eod. cum ſuper. & C. qui. res iud. non no. l. 1. & 2. Hæc regula fallit in multis caſibus, ſcilicet cum cauſæ ſunt connexæ. 81. diſt. tantis Daniel. & 3. q. 6. hæc quippe. & j. de accuſa. ad petitionem. j. de purg. c. pen. in his enim res inter alios acta alijs nocet. Item in cauſa libertatis. ff. de ſta. ho. ingenuum. Item in cauſa filiationis. ff. de libe. agno. l. 1. in fi. & l. 2. & 3. in princ. Item res inter alios acta alijs prodeſt, vt in querela inoſſicioſi teſtamẽti. ff. de inoffic. teſtamen. Papinianus. §. meminiſſe. hæc res inter alios acta prodeſt fiſco. Item in re indiuiſibili. ff. ſi ſer. ven. loci. §. ſi fundus. Item in re communi cum pupillo. ff. quemad. ſer. amit. ſi communem. & 2. q̃. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. verſi. quandoque plures. & j. de appel. c. pen. & in his tribus concordantijs res acta inter alios prodeſt alij. Et vbi res communis eſt cum fiſco. C. de commu. re. alic. l. 2. Item fallit in caſibus hic contentis, vbi præiudicat alij per factũ alterius. puta ſi actio vel defenſio primo loco pertineat ad aliquem, & ipſe ſcienter patiatur ſequentem experiri de illa re, intelligitur iuri ſuo renunciaſſe: verbi gratia, ſi debitor paſſus eſt creditorem experiri de proprietate pignoris, & ſuccubuit, debitori obſtabit res iudicata, ſi poſtea agere velit: vel econuerſo, ſi creditor paſſus ſit debitorem, vel ſi maritus patiatur experiri ſocerum vel vxorem de proprietate rei in dotem acceptæ: vel ſi emptor patiatur venditorem experiri de proprietate rei venditæ à quo cauſam habet, vel emphyteuta proprietarium. & hæc probantur, ff. de re iudic. l. ſæpe. vnde ſumpta eſt hæc decret. & in eadem lege. vbi dicit, ſi creditor, debet eſſe debitor, ſecundum literam 4 Piſanam: & ſecundum Piſanam literam ponitur hoc exemplum de debitore & creditore, & ſecũdum hoc non contradicunt leges illæ. ff. de pigno. ſi ſuperatus. & C. eo. tit. præſes. illi legi ſæpe. ſecundum aliam literam ſignatur pro contrario. ſed leges illæ intelliguntur qñ debitor ſuperatus eſt ignorante creditore. ſic ergo iſta regula eſt intelligenda, res inter alios acta non nocet alijs, exemplum habes quando non nocet, in principio illius l. ſæpe. quando nocet alijs, habes in eadem l. & hic. quãdoque etiam prodeſt: vt patet ſupra. Sed verbum iſtud, experiri, quo ad exempla de vxore, & ſocero & venditore ponitur impropric, ſcilicet pro defendere: ſic ponitur. ſup. de iudic. c. 1. quia illis non datur rei vendicatio. C. de rei vendic. doce ancillam. Hoc ſecundũ eos qui dicunt, q̃ vxor conſtante matrimonio non eſt domina rei dotalis, vnde non competit ei rei vendicatio: vt in l. prædicta, doce. & q̃ experiri, ponatur pro defendere, poteſt colligi per l. prædictam, ſæpe. verſicu. cur autem, &c. ſic ergo econuerſo defendere ponitur pro agere. C. de teſti. l. 1. & ff. de alie. iud. mu. cauſa facta. l. pe. vel poteſt poni proprie: quia etſi agere non poterant: tamen præiudicat mihi ſententia lata contra eos: quia potui prohibere quo minus agant: & quia ex voluntate mea iudicatum videtur de iure quod habui ex perſona agentis. ſed in perſona debitoris & creditoris, verbum, experiri, ponitur propriè & impropriè. cum vni rei vendicatio, & alteri hypothecaria competat. argument. quòd res iudicata alijs non noceat, habes ſupra de teſtib. capitulo veniens 2.

Quibus caſibus res inter alios acta, alijs noceat, vel proſit.

†De materia, videlicet cũ plures iudices proferunt diuerſas ſẽtentias, q̃ præualeat, vide Alex. in l. ſi duo ex trib. & in l. ſi in tres. ff. de recep. arbit. & de intellectu regulæ qđ fauorabilior eſt reus q̃ actor vide Iaſ. in l. nõ eſt nouum. C. de edẽ.

4 Piſanam literam vocat hic Bernardus. quas nunc dicimus, Pandectas Florentinas; quia tunc Piſis aſſeruabantur, inde ſunt Florẽtiam tranſlatæ anno Dñi. 1406. vt Taurellius, & annales Florẽtinorum teſtantur.

DVobus iudicibus.] Tria ſunt dicta, quæ per ſe patent. Abbas.

CASVS. Ecce duo iudices in aliqua cauſa diuerſas proferunt ſententias: quæritur quæ illarum teneat. diſtinguitur: ſi ſunt ordinarij, tenet ſententia pro reo, & nõ pro actore, niſi in cauſa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, ſeu teſtamento, pro ipſo actore ſententia lata fuerit. Si verò ſint delegati, vtraque pendet ſententia ex arbitrio delegantis. Si verò ſunt arbitri, neutra ſententia valet. Nota quòd fauorabiliora ſunt iura ad abſoluendum quàm ad condemnandum, niſi in quatuor caſibus hic contentis, ſ. matrimonio, libertate, dote, & teſtamento.

*¶ Glo. ſequens declarat decret. locum non habere in ijs quę diſcordant diſpari numero, vel cum aliqui ſunt abſentes, & repetit text.*

d ¶*Diuerſas ſententias proferentibus.*] Hoc intellige cum omnes ſunt præſentes; aliàs vno abſente alius ſententiã ferre non poſſet; imo nulla eſt, ſi feratur. ſup. de offic. deleg. cau-

lam

ſam matrimonij.& 2.q.6.c.ei qui.§. diffinitiua. verſicu. item ſi plures.diſtinctio illa quæ habetur in §.diffinitiua.ſuper verſicu.item ſi plures.& in decret.prædicta,cauſam matrimonij. ponitur tota in decret. præſenti. ſi ergo plures ſunt iudices, ſiue ſint ordinarij, ſiue delegati, ſiue arbitri, & omnes præſentes ſunt, tenet ſententia maioris partis. 65. diſtinc. c. 1. & 2. ff. de re iudic. duo ex tribus. & ff. de arbit. ſi in tres. & l.ſequen.& l.diem.§. ſi plures. fallit in caſu vbi non valet ſententia maioris partis. ſup. de reſcript. paſtoralis. 1. reſpon. Item fallit in cauſa criminali epiſcopi ſecundum quoſdam: quia nõ valet ibi ſententia, niſi omnes concordent 6.quęſtio. 4. cap. 1. & ſi quis epiſcopus criminaliter. Cũ vero iudices æquali numero diſcordant in ſententia, puta vnus ex vna parte, & alius ex alia, vel duo ex alia, locum habet decre.pręſens. ſi ergo ſint ordinarij, & prædicto modo diſcordant: tenet ſententia pro reo, vt hic dicit: quia promptioria ſunt iura ad abſoluendum quàm ad condemnandum. ſup. de proba. ex literis. & ſup. de fide inſtrumen. inter dilectos.in fin. & ff.de actio.& oblig.Arrianus.niſi in quatuor caſibus hic contentis.Primo fauore matrimonij. vt 33. quæſt. 1. ſi quis acceperit.& ĩ.de deſpon.impub.continebatur. De libertate autem habes in prædicta decre.ex literis.circa finem. & ff. de re iudic.inter partes.De teſtamento habes.ff.de inoffic. teſtam. ſi pars iudicantium.Alius caſus de dote inducitur fauore dotis, vt hic dicit, quia mulieribus multum fauoris debetur in dotibus ſuis.infra de dot.poſt diuor.reſtit.nuper, inf. 1 de pigno. ex literis. & ſic iſti quatuor caſus propter fauorem excipiuntur.

† De hac materia vide quid nouiſſime ſanciuerit cõcilium Tridentinum ſeſſio. 13. de refor.c. 1.& ſeſſio. 24. de refor. c. 20. & alibi.

† Aliàs, Lõdon.

†Poſt concilium Lateranẽ.ſub Alexã. iij. par. 10.c. 1.& cap.2. eo.tit.in 1. compil.vide Corſetum in ſingul.verbo: q̃rela, adde Aretin. conſi.75.

†Aliàs: grauẽ ad nos quærimoniam, &c.

1 Et ff. ſol. mat.l.1. ff. de iu. dot. in ambiguis.

Additio. Vnde verſus.

*Stat teſtamentum, libertas, coniugium, dos.*
*Si ſint ęquales qui producuntur vtrinque.*

¶*Glo.ſeq.quęrit diuerſitatis rationem, & ſoluit.*

a ¶ *Ex delegata poteſtate.* ] In delegata iuriſdictione ſecus quàm in ordinaria: quia vtraque pendet à ſuperiore. argum. ff. de re iudic. duo iudices.in compromiſſo vero neutra valet: vt ff.de ar.diem. §.ſi plures. Sed quæ eſt ratio diuerſitatis quare ſententia ordinariorum teneat, & non delegatorum, ſed pendet à ſuperiore, & ſententia arbitrorum nulla? Dicas quòd in ordinaria iuriſdictione non eſt ſuperior ad quem recurratur, 2 niſi lex mortua, & ideo lex voluit ſine alio remedio, quòd talis ſententia teneret pro reo in fauorem ipſius. In delegatis poteſt haberi recurſus ad delegantem, vt ipſe approbet quam viderit comprobandam, & ideo remanet in pendenti. in ſententia arbitrorum non eſt quis ſuperior, nec habet iuriſdictionem à lege, & ideo nulla eſt.

2Imo ſemper eſt reperire ſuperiorem, niſi in Papa. ſup. de elec.licet. eſt ergo rõ ſecundum Hoſ. vt magis deferatur iuriſdi. ordin. quę naturalis eſt, & fauorabilius. Io.And.

runt, tenet pro reo, non pro actore ſententia: niſi in cauſa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, ſeu teſtamento pro ipſo fuerit promulgata. Si verò ex delegata [a] poteſtate, vtraque pendet ſententia ex arbitrio delegantis. Quòd ſi ex compromiſſo, neutra debet habere vigorem.

## TITVLVS XXVIII.

## De † appellationibus, recuſationibus, & relationibus.

¶Alexan.iij.Exo.Epiſcopo, & decano Lugdoñ.†

¶ *Collatio beneficij facta poſt appellationem, ex probabili, & veriſimili cauſa interpoſitam, eſt ipſo iure nulla.*

### CAP. I.

Dilecti† filij Prior, & clerici de Giſebergeñ. grauem [b] † querimoniam tranſmiſerunt, quòd Eboraceñ. archiepiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus, eundem Priorem poſt appellationem [c] ſuſpendit: ſuas eccleſias interdixit: & canonicos, ſi eidem [d] tamquam Priori obedirent, excommunicatos denunciauit: & infrà. ¶ Super quibus, ſi veritate, per idoneas [e] perſonas, & famam [f] loci, ſolicitè inquiſita, inueneritis eccleſiarum conceſſiones factas[g]: niſi Prior & canonici malitioſè diſtulerint [h] eas (quantum ad ſe pertinet) ordinare: in irritum reuocetis eaſdem.

DE APPELLATIONIBVS, &c.

¶*Quia ſi à ſententia non appellatur, tranſit in rem iudicatam: & de hoc vidimus.ſup.tit.proxi.appellatio autem impedit effectum rei iudicatæ, ideo de illa videndnm eſt. Vel continuatur clarius.Supra viſum eſt de ſententia, & eius effectu, ſed quia appellatio eſt remedium contra ſententiam, meritò ſubijcitur hęc rubri.Et quia ſecundum Io.And. appellatio, recuſatio, & relatio æquè conueniunt in iuriſdictione iudicis ſuſpendenda: ne auctor haberet materiam multiplicandi rubricas, annectit omnia iſta tria ſimul. Abb.Sicu.*

*De hac materia tractatur 2.q.6.per totum.*

Dilecti.] Collatio beneficij poſt, & contra appellationem legitimam facta non tenet. Communiter ſic ſummatur, ſed hæc ſummatio eſt nimis generalis. Diuiditur, nam primò ponit querelã appellantiũ. Secũdò dat iudices: ibi, *Super quibus*. Et pro poſitione caſus literalis aduerte. Nã iſte Prior & clerici, de quibus in princ.literæ. conquerebantur de quatuor grauaminibus eis illatis p̃ iſtum archiepiſcopum poſt appellationem ad Papam interpoſitam: quorum tria exprimũtur in litera: quartum erat in antiqua, & fuit cauſa breuitatis hic deciſum: ſcilicet ꝙ contulerit eccleſias ſpectantes ad collationẽ Prioris: & ſolum huic deciſę reſpondetur. Ad alia verò in litera expreſſa non reſpondetur hic. & ideo dicit Io. Andr. quòd fuit hæc decret. malè deciſa. ſimilis deciſa habetur in cap. veniens.de præſcriptionibus. Sed dic excuſando quantum fieri poteſt compilatorem, ꝙ ad alia hic expreſſa non fuit hic ſpecificè inſerta reſponſio: quia ſatis quid iuris erat habetur in ſuis titulis, puta in tit.de ſen.excom.c.per tuas.de offi.deleg.c.cũ contingat.cum ſi. Noluit autem decidere iſta grauamina, vt comprehenderemus totum factum ſicut accidit. Voluit autem breuitatis cauſa decidere quartum grauamen, quia ſatis poteſt ex reſponſione comprehendi: nam ex reſponſione ſatis comprehenditur interrogatio, vt in c.inter dilectos.§. cæterum.de fide inſtr. Abb.No.quod quicquid fit poſt legitimã appellationem, debet in irritum reuocari. Item per negligentiam amittit quis ius ſuum, & illud transfertur ad ſuperiorem. Item legatus qui non eſt de latere domini Papæ miſſus, non poteſt conferre eccleſias vacantes, quarum ordinatio pertinet ad inferiores prælatos.

† Rauen.

†Ca.2.eo. tit. in 1.cõpil. & poſt conci. par. 10.c. 2.integrã clauſulam inuenies. c.28. in 1.cõpil. eod.tit.

b ¶ *Grauem querimoniam.* ] propter quam deberet deponi archiepiſcopus, qui non detulit appellationi.2. quæſtione 6. decreto.

Additio. Non eſt verum quòd ſit deponendus, qui non defert appellationi. & capitu. decreto. non dicit hoc: quia illa crimina obiecta fuerunt, propter quæ deponendus erat.

c ¶ *Poſt appellationem.* ] quæ ſi legitima fuit, ſententia ſuſpenſionis, vel interdicti poſtea lata non tenuit. ĩ. de ſenten. excom.per tuas.

d ¶ *Si eidem.* ] ſi canonici appellant ante conditionem extantem, ſuſpenſa erit excommunicatio. infrà eodem, pręterea.

e ¶ *Per idoneas.* ] hoc ſolum ſufficeret ſine fama loci p̃ duos, vel per tres teſtes.s̃.de teſti.licet.

f ¶ *Famam.* ] Fama per ſe non ſufficit.4.quæſtio.2. capitu. ſi teſtes.§.item ſæpè fit.ſed cum alijs adminiculis, puta cum teſte vno, aut alijs legitimis.argumen.ſuprà de proba.cum cauſam.& ſuprà de præſump.illud. & capitu. 3.& ſuprà de teſtibus præterea.

g ¶ *Factas.* ] poſt appellationem præmiſſam à Priore.

h ¶ *Diſtulerint.* ] vltra ſex menſes, ſi eis elapſis conceſſiones factæ fuiſſent, valerent: quia poteſtas ad archiepm̃ 3 eſt trãslata.ĩ.de conceſ.præb.& eccle.non vacan. nulla.& ita p̃ negligentiam perdit quis ius ſuum.ſic ĩ.de iure patro. quoniã. & c.cum propter diſcordias. 4 & propter culpam.s̃.de elec. cum in cunctis.& c.cum Vintoñ. & c.quia propter.

3Si erat p̃ximus ſuperior capitulo.Io.And.

4 Et infra de reſcri. tibi. de præben. ſi clericus. li. 6. Io.And.

¶Idem Archiepiſcopo Remeñ.†

¶ *Appellatio generalis reſpectu cauſæ non valet.*

### CAP. II.

INter † cætera: & infrà. ¶ Super eo, quòd abbas S. Apolinaris in clauſtro à te

INter cętera.] Tria facit: refert appellationem, appellãtem redarguit, & appellationem repellit. Abb.Sicu.

Caſus. Abbas ſancti Apollinaris appellauit ab archiep̃o Remeñ.

Remeñ.ſuper omni cauſa, quæ contra ipſum poſſet moueri: quæritur quid iuris? Et reſpondet, ꝙ non valet talis appellatio. Nota ꝙ generalis appellatio non debet admitti.

*¶Glo. ſequens ſignat contrarium, & remittit. argumen. etiam ad brocar. pro & contra.*

appellationem [a] interpoſuit generalem ſuper omni cauſa, quæ aduerſus eum aliquo tempore poſſet moueri, ipſum exinde redarguimus†, nec huiuſmodi appellationem duximus admittendam.

¶Idem abbati ſancti Petri.

*¶A correctione legitima non appellatur, niſi modus excedatur. h.d. inſpecta mente literæ.*

## CAP. III.

AD † noſtram, & infrà. ¶Quia verò remedium appellationis non ideo eſt inuentum, vt alicui à religionis, & ordinis obſeruantia exorbitanti, debeat in ſua nequitia [b] patrocinium exhibere: Mandamus, quatenus ſi quando quilibet ſubditorum tuorum, ad remedium appellationis conuolauerit, non ideo minus [c] cum iuxtà tenorem mandati, quod in prædicta regula continetur, & inſtitutionem ordinis corrigas,† & caſtiges.

¶Idem Noruiceñ. Epiſcopo.

*¶Si appellans infra terminum à iudice à quo appellauit, vel à ſeipſo ſtatutum, appellationem non proſequitur, ſententia, vel iudicio illius ſtare compellitur.*

a ¶*Appellationem.*] Generalis appellatio non valet, vt hic patet, nec ẽt ſpecialis, niſi cã probabilis ſit expoſita, qua non admiſſa tenet appellatio. ĵ. eo. vt debitus. Ar. contra. ĵ. eod. conſuluit 2. vbi appellatio generalis valet. ſolu. vt ibi. Et eſt argu. quod non valet in genere, valet in ſpecie. ff. de pac. ſi vnus. §. pacta. & §. illud. & eſt arg. qđ non licet in genere, licet in ſpecie. ff. communia prædio. in tradendis. 1 ff. ſi quis cau. ſed & ſi quis. §. quæſitum. Arg. contra. ſ. de offi. ordi. ſi ſacerdos. & ĵ. de præb. relatum. Itẽ à futuro grauamine nõ eſt appellãdum: vt hic patet, niſi à grauamine comminato, vel illato. ĵ. eo. cum ceſſante. niſi apparuerint alia indicia: vt ĵ. eo. conſuluit.

† Adde qđ de iure ciuili, per l. à proconſulibus. C. eo. & C. quo. ap. non recip. l. ab executore.

†Ca. 3. eo. tit. in 3. cõpil. & poſt concil. Lateranẽ. ſub Alexan. iij. par. 10. c. 4. Et quiſ religioſis poſſit poſt profeſſionẽ induci ſtrictior vita, tradit Oldra. conſi. 96.

AD *noſtram.*] A correctione non appellatur. Primò præmittit cauſam mandati. Secundò mandatũ: ibi, *Mandamus*. Abbas Sicu.

† Concordãt concil. Tridẽ. ſeſſio. 13. de refor. c. 1. §. cum igitũr.

C A S V S. Abbas ſancti Petri quæſiuit à Papa an deberet deferre appellationibus monachorum ſuorum à correctione interpoſitis? Reſpondet Papa ꝙ appellatio non eſt inuenta vt alicui præſtaret patrocinium in ſua nequitia exiſtenti: quare mandat eidem, quatenus non obſtante appellatione ſubditorũ ſuorum corrigat eos ſecundum regulam, & inſtitutionem ordinis ſui. No. ꝙ appellatio non defendit aliquem in delicto. Itẽ à correctione non admittitur appellatio.

1 Qui tradit ędes retinendo bonis ędibus quas habet ſeruitutes, debet ſpeciem ſeruitutis exprimere. Ioã. And.

b ¶*In ſua nequitia.*] Appellatio enim non eſt inuenta vt ſit iniquitatis vinculum, ſed oppreſſorum leuamen. ĵ. eod. cum ſpeciali. §. porro. & ff. de mino. præfecti prætorio. & ſic iuramentum non eſt iniquitatis vinculum. ſ. de iureiu. quanto. & 22. q. 4. inter cætera. Item nota ꝙ vtendum eſt aliquo ad eũ vſum, ad quem iſtud fuit inſtitutum. 2 22. q. 2. is autem. & 45. diſtinc. licet 2. & ſup. de transla. inter corporalia. & ĵ. eo. ſuggeſtum. in fi.

2 Fallit interdum: vt inf. de pę. quãuis. lib. 6. Io. And.

c ¶*Minus.*] A correctione enim non appellatur. ĵ. eo. reprehenſibilis. & c. cum ſpeciali. in fi. & ſ. de offic. ordin. licet. niſi excedat modum in corrigendo. ĵ. eo. de priore. & ſ. de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. nos autem. ſicut appellatur ab executore cum modum excedit. ſ. de re iudic. quod ad conſultationem. in fi. à quo aliàs appellari non poteſt. ĵ. eod. nouit. & 2. q. 6. c. ei qui. §. ſunt quorum. ver. ab executore. & ideo non admittitur appellatio à correctione quia fit ad pęnitentiam, & extra formam iudicij. arg. 27. q. 1. ſi homo. 45. diſtinc. cum beatus. nec admittitur recuſatio. ĵ. eo. cum ſpeciali. in fine. & hæc locum habent in omnibus regularibus: vt in conſti. cum ſpeciali. in fine.

PErſonas.] Poteſt appellans ſuæ appellationi terminũ breuiorem termino iuris ſtatuere; eo autem nimis prolixũ ſtatuente, vel nullum, poteſt iudex ſtatuere competentem, infra quem ſi non ſatisfaciat termino, deſerta eſt appellatio. h. d. cum prin. c. ſeq. Diuiditur in duas partes, prout duo ſunt dicta. Secunda: ibi, *Si autem*. Abb.

C A S V S. Aliquis appellauit, appellationi ſuæ nimis prolixum terminũ ſtatuit. iudex dẽt ei aſſignare terminum infra quem ſedem Apoſt. conuenienter poſſit adire: & ſi ad terminum illum appellationem ſuam non fuerit proſecutus, ex tunc compellit appellantem ſtare iudicio ſuo ſuper ijs, quæ in qõne vertuntur: & ſi competentem terminum ſibi p̃fixit, & appellationẽ ad illũ non fuerit proſecutus, ſimili modo cõpellat eundem. No. ꝙ aliquis poteſt ſibi p̃figere terminum ad appellationem proſequendam: & ſi nimis prolixum p̃fixerit, iudex dẽt terminum competentem p̃figere. Item ſi appellans non proſequitur appellationem ſuam in termino ſibi præfixo, ei renunciare intelligitur. Et ſic eſt arg. ꝙ tacite renunciat quis appellationi ſuæ.

## CAP. IIII.

PErſonas † eccleſiarum: & infrà. ¶Si quis† ad noſtrã audientiam appellauerit, & appellationi ſuę prolixum terminum præfixerit [d]: tu ei diẽ, [e] infra quem Apoſtolicam ſedem conuenienter poſſit adire, aſſignes: ad quam ſi venire contempſerit, tu illũ extunc [f] iudicio tuo ſuper ijs, quæ in quæſtione vertuntur, ſine contradictione aliqua ſtare compellas. ¶ Si autem quiſquam appellationi ſuæ præfigat terminum congruentem, nec tamen cauſam ad diem appellationis fuerit proſecutus, ipſum nihilominus extunc ſententiæ tuæ (ſicut de alio diximus) appellatione remota, parere conſtringas.

†Ca. 4. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt cõcil. par. 10. c. 5.

†Si aliquis.

¶Idem Remeñ. Archiepiſcopo.

*¶Appellans ad proſequendum habet annum, & ex cauſa biennium, niſi iudex moderetur. Et ſi infra id tempus non proſequitur, rata manet ſententia, vel redit ad primum, ſi ante ſententiam appellauit. h.d.*

## CAP. V.

CVm † ſit Romana: & infrà. ¶Fraternitati tuę duximus reſpondendum, ꝙ ſi ante ſententiam, vel poſteà fue-

d ¶*Præfixerit.*] Et ſic appellans põt ſibi ſtatuere terminum ad appellationem proſequẽdam. iudex eodem modo. ĵ. eo. oblatę. & ĵ. c. proxi. & c. ad hæc. & c. peruenit 1.

*¶Gl. ſeq. tractat de triplici termino appella.*

e ¶*Tu ei diem.*] Hic ſtatuitur dies ad præſentandum ſe iudici. ĵ. c. ſeq. q̃nque ſtatuĩt, ad iter arripiendũ. 3 ĵ. c. peruenit 2. & ſ. c. proxi. cũ cã 4 q̃nque ſtatuitur terminus à lege annus, vel ex iuſta cã bienniũ. ĵ. c. proxi. Terminum vero ſtatutũ à parte vel à iudice neutra pars poteſt præuenire. ĵ. eo. ſæpe. & c. oblatæ. Terminum à lege poteſt vtraque pars præuenire, dum tamen appellatus doloſe non præueniat appellantem: vt ĵ. eod. oblatæ. & de termino dato à lege poteſt intelligi. ĵ. eo. ex inſinuatione. vt dixit Io. quod non eſt verum, vt ibi dicitur.

3 De hoc 2. q. 6. appellatione Io. And.

†Ca. 1. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt conci. par. 10. cap. 6. Vide Romanũ ſing. 167. inc. iudex à quo. & Guido. Papæ deciſio. 436.

f ¶*Extunc.*] poſt terminum elapſum: & procedere poteſt ac ſi peremptoriè vocatus non veniſſet. 5 ĵ. eo. ſæpe. & ĵ. cod. conſuluit nos. in fi. Ber.

CVm ſit Romana.] Diuidiĩ in tres partes. In prima ponit terminum appellationis proſequendæ. In ſecunda pœnam non proſequentis: ibi, *Intra quod.* In tertia proſequitur an de crimine delatus appellet, ibi, *Pręterea*. Abb. Sicu.

4 Et infra de elec. c. 1. & c. cupientes. de offi. ordin. quãuis. lib. 6. Io. And.

C A S V S. Aliquis appellauit ante ſnĩam, vel poſt: quæritur quantum tp̃s dandum ſit ei ad appellationem proſequẽdam. R̃ndet Papa ꝙ ſi ante ſnĩam, vel poſt fuit appellatum, hmõi appellationibus indulgetur annus: & ſi iuſta cã interuenerit: indulgeĩ biennium: niſi iudex à quo appellatur, breuius tp̃s duxerit ſtatuendum ſecundum locorum diſtantiam, & perſonarum, & negotij qualitatem. Et ſi infra illud tp̃s appellationem non fuerit proſecutus, tenebit ſnĩa ſi poſt ſnĩam diffinitiuam fuit appellatum: nec amplius ſuper eodem negotio audietur appellans: Si vero à grauamine, & ante ingreſſum litis fuerit appellatũ, talis audiĩ appellans, quia canones paſſim appellare permittunt, & tales non ſolent propriè dici appellationes, ſed prouocationes ad cãm: Si verò ante ſnĩam, & poſt litem conteſt. appellauerit, compelli dẽt illius ſtare iudicio ad quem appellauit, alternatiue, ſ. vt appellationẽ proſequatur, aut iudicio ſuo ſtet: Si vero ille qui appellat fuerit raptor, vel alienæ rei violentus detentor, tales admittanĩ appellantes, niſi fuerit notorius raptor, vel fornicator exiſtat, ſicut ille quem Apoſtolus abſentem & irrequiſitum excõicauit. Not. ꝙ appellanti datur annus ad proſequendam appellationem ſuam: & ex iuſta cauſa biennium. Item iudex annum illum poteſt abbreuiare. Item qui non proſequitur appellationem

5 Hoſt. dicit ex tũc. i. ex quo certum eſt ꝙ contempſerit: quia tantum fluxit de tp̃e ꝙ impoſſibile apparet illũ ad tp̃s peruenire poſſe. argu. ff. de ver. ob. ſtipula. & l. continuus. Tu dic cõtra, vt dicã inf. eo. reprehenſibilis. Io. An.

tionem infra debitum tempus, rata manet ſententia. Item in notorio crimine non auditur appellans.

a ¶*Indulgetur.*] 2.q.6.ei qui appellat.& C.de temp.ap.Auth. ei.qui appellat & ſi iuſta cauſa interuenerit, biennium indulgetur, vt ibi dicitur. alias non daretur.eo.conſtitutus. imo & triennium datur. j̃. eo. ex ratione.

†In vulgatis legitur, appellationibus, ſed antiqui habēt, appellantibus.

rit appellatum, huiuſmodi appellantibus† annus indulgetur [a], aut ex neceſſaria & euidenti cauſa, biennium: niſi fortè iudex, à quo appellatū fuerit, ſecundum locorum diſtantiam [b], & perſonarum, & negotij qualitatem, reciſius [c] tēpus fuerit moderatus. Infrà quod, ſi is qui appellauerit, cauſam appellationis non fuerit proſecutus, tenebit ſententia: ſi poſt ſententiam appellauerit, & à cauſa ſua cecidiſſe videtur: nec amplius ſuper eodem negotio audietur appellans. Si verò [d] à grauamine [e], & ante litis [f] ingreſſum fuerit appellatum: huiuſmodi audietur appellans: quoniam ſacri canones etiam extrà iudiciū paſſim [g] appellare permittūt: nec ſolent [h] huiuſmodi dici appellationes, ſed prouocationes ad cauſam. ¶Si autem ante ſententiam [i] quis appellauerit, cogitur [k] illius ſtare iudicio, ad quem noſcitur appellaſſe.

b ¶*Diſtantiam.*] Oīa iſta ſunt conſideranda ad moderandum tp̃s.ſ. locorum diſtantia. 63. diſt.cum longe. & 13. q.2.vbicunque.& qualitas perſonarū, & negotij.ff.de dam.infect. qui bona.§.vlt.& l.ſeq. & l.ſi finita.§.3.& ff. de iudic.l.nonnumquam. & ff.de re iudi.l.2.

¶*Gl.ſeq.alle.tria iura. in contrarium alle. alia tria: & iterum per alia tria coadiuuat primam partem, & ſoluit diſtinguendo.demum quærit, ponit opi.& ſoluit.*

c ¶*Reciſius tempus.*] Argu. ꝙ iudex pōt abbreuiare inducias datas à lege. ſic ff.de re iudi.l.2.& j̃.eod.oblatę. & s̃.eo.tit.proxi. quod ad cōſultationē. Ar.contra.ꝙ non poſſit.28.diſtin.de his.& ff. de re iudi.l.4.§. ſi quis condēnatus.& 3.q.3. de inducijs.imo arbitrio iudicis iſta vīr committi.arg.5.q.3.ſi ægrotans.3.q.2.ſi ep̃s.ff.de iud.nonnunquam. Sol.induciæ q̃ dantur à lege, vel canone, ſeruandæ ſunt, niſi iuſta cā interuenerit quare ſint abbreuiandæ:& tunc committitur arbitrio iudicis: vt hic.& ff.de ver.ob.cōtinuus.§.2.& magis hoc poteſt officio iudicis diſcerni, q̃ aliqua locutione exprimi. ff.de ſol. ratum.& ff.rem ra.hab.quo enim.§.Iulianus.& j̃.de do. Apoſtolicæ.& ita ex cā hoc faciendum eſt.s̃.tit. proxi.quod ad cōſultationem.& ff.de re iud.l.2.& s̃.de dila.c.1. Quædam tamē induciæ ſunt ſtatutæ in iure, q̃ diminui, ſiue mutari non poſſunt, nec augeri; vt eſt tempus decem dierum datum ad appellandum. Item ē tempus infrà quod peti debet in integrum reſtitutio, & ē terminari, ſ.quatuor annorum: 1 vt 2. q.6.anteriorum.& C.de tempo.in integ.reſtitu.l.vlt. De hac materia dictum eſt s̃.de dila. præterea. Sed nunquid eſt illud ita intelligendum ſimpliciter, vt iudex poſſit diminuere de anno appellationis, vt appellans teneatur cām appellationis finire infra minus tempus anno, vel biennio? Quidam dñt, ꝙ bene poteſt iudex imponere hanc neceſſitatem appellāti, vt ipſe debeat finire cām appellationis quantum eſt in ſe: ſed ſi remaneret per iudicem, vel per aliam iuſtam cām, non eſt ei imputandum. j̃.eo. ex inſinuatione.& 2.q.6.anteriorum.§. ad hoc.& ſic intelligunt quod dicit, niſi iudex forte reciſius tempus fuerit moderatus, infra quod finiat cām ſuam. Verius dicas, ꝙ iudex non poteſt iſtud tempus abbreuiare quātum ad hoc, vt appellans teneatur cauſam finire infra tēpus ſtatutum à iudice; imo annum integrum habebit, vel biennium ex iuſta cā ad finiendum cauſam, quo elapſo rata manebit ſnīa, vt hic dicit.& C.de temp.app.l.vlt. ſed pro tanto dicitur iudex poſſe reciſius tempus moderari: quia iudex poſſet compellere appellantem ſiue terminū ſtatuere illi, vt ſe repræſentet in termino illo coram ſuperiore, ad quem appellauit, vel iter arripit ad proſequendam appellationem coram illo, ad quem appellauit: quod ſi non fecerit, ſi lata eſt ſnīa, poteſt illam mandare executioni: quia ſtatim tenet ac ſi appellatū non fuiſſet; ſed ſi appellauerit ante ſnīam, poſtea tūc procedat in cā: quia terminus talis tunc obtinet vicē peremptorij. j̃.eo.ſæpe.& s̃.tit.proxi.cum cā.& s̃.c.proxi. & quantū ad hoc ſolum pōt iudex reciſius tēpus moderari. ſi verò nullum etrminum ſtatuit appellanti: tunc habet annum à lege; & iudex tunc per totum annum non poteſt procedere ad exequendam ſententiam: vel ſuper principali: anno elapſo poteſt. ſecundum ꝙ poteſt cum terminus ſtatuitur: & hoc ſatis colligitur. j̃.c.reprehenſibilis.§.1.& c.cōſuluit 1.in fi. & hoc

1 Goff. dicit idem in ſemeſtri dato ad redhibendū. ff. de ædil. edi.cū ſex, vel ad conferendū beneficia. de ſup. negli. p̃la. licet. de conceſ. præb. c. 2. & c.qm̄.& in ix. dieb. qui dantur ad accuſandum vxorē iure mariti.4.q.4.§. aliquando. Io.And.

ſtatuitur propter malitiam appellantium, qui malitioſè appellant cauſa impediendi executionem, vel proceſſum iudicis, & per hoc ei conſulitur, contra quem appellatur.

d ¶*Si vero à grauamine.*] Si 2 ante litem conteſtatam à grauamine quis appellat, tunc ſi ſtatuto termino non proſequatur appellationē, iterum poteſt appellare.& ſic intellige illam decre.j̃.eo.ſua.& c. directe. Si verò poſt litē conteſtatam appellet, & infra terminum nō eſt proſecutus, non auditur appellans: quia iā fuit contumax. 2. q. 6. c.ei qui §.ſunt quorū.

2 Hāc gloſſulam non reperio in vetuſtis exēplarib. nec credo Bernardi eſſe.

¶*Qui de crimine impetitur, appellare poteſt, niſi ſit notorium.h.d.*

¶Prætereà ſi raptor ſit, vel violentus detētor alienæ rei, qui appellat: huiuſmodi appellatio facta in iudicio, apud eccleſiaſticas perſonas ſolet audiri [l], niſi fortè manifeſtus [m] raptor, vel fornicator exiſtat: ſicut ille, quem abſentem & irrequiſitum [n], Apoſtolus excommunicauit.

1. ad Cor. cap.5.

¶ Idem eidem.

¶*Coram iudice à quo appellaui in vna cauſa, poſſum in alia conueniri: niſi cum recuſem vt ſuſpectum.*

CAP. VI.

j AD† hęc, ſi in vna cauſa quis appellauerit, &

†Ca. 6. eo. tit. in 1.cōpil. & poſt cōci.Lateranen. ſub Alexan.iij. par. 10.ca. 15. Vide deci. Rotæ 25.inci.itē ſi ab excōicatione.ti. de app. in nouis & de iudicis recuſatione adde Ale. conſi. 180. li. 2.& Romanum cōſil. 220.

e ¶*A grauamine.*] cauſa grauaminis probabili allegata, quæ ſi probata eſſet, reputaretur legitima, aliàs non auditur. j̃. eo. vt debitus.

f ¶*Ante litis.*] hoc poteſt intelligi cum appellat̄ ſuper aliqua exceptione dilatoria coram iudice. j̃.eo.ex parte.& etiam poſt. j̃.eod. ſuper eo.& 2.q. 6. non ita. ſecus ſecundum leges: vt ibi.

g ¶*Paſſim.*] i. quandocunque etiam grauamine non expreſſo: & ſunt illi canones. 2. q. 6. ad Romanam. & c. ſeq. ſi quis placuit. & s̃. vt lit.non conteſt.accedens 1.hodie neceſſe eſt allegare cauſam probabilem, quæ ſi eſſet, &c. quæcunque ſit cauſa. j̃. eod. vt debitus.& c.cum ſpeciali.§.porro.

¶*Glo. ſeq. ponit duas lecturas eius quod hic de prouocatione dicitur.*

h ¶*Nec ſolent.*] Propriè ſumpto vocabulo: 3 quia appellatio non fit niſi à iudice. s̃.de off.deleg.ſuper queſtionum.§. nos autem. vel prout dicitur appellatio continet querelam iniquæ ſententiæ. ff.de mino.præfecti prætorio. loquitur ergo de appellationibus, quas aliqui quandoque faciunt cum dicunt, ego appello te ad curiā, vel venias ad iudicem, vt faciat mihi iuſtitiam. ſed ille non tenetur ire: ſicut denunciatio facta ipſi domino in foro non tenet, ſed in re ipſa debet fieri. ff.de no.ope.nunc.l.de pupillo.§.ſi quis forte. Vel dicas ꝙ loquitur de appellationibus, quæ fiunt extra iudicium ab aduerſario: ne faciat aliquid in præiudicium appellantis, ſuper eo pro quo appellat, & tales appellationes quaſi prouocationes ſunt ad cauſam: & talibus appellationib. eſt deferēdum j̃.eo.bonæ.& tales appellationes faciunt clerici frequēter inter ſe, & in electionibus & pro alijs negotijs eccleſiæ. s̃. de elect.conſiderauimus.& c.bonæ.& c.auditis. j̃. de ijs quæ fi.à maio.par.cap.c.1.

3 Cōcor.l. 1. cum gl. & doc.ff.ſi qua. pauꝑe.dic.& l. fi.C.de ordi.cog.

i ¶*Ante ſententiam.*] Poſt litis ingreſſum, vt differat à præcedenti. ver.

¶*Glo.ſeq.obijcit, & ſoluit.*

k ¶*Cogitur.*] Sed non videt̄ ꝙ ſit compellendus. 4 C. de app.eos.in fi.vbi dicitur, ꝙ nemo compellitur proſequi appellationem, imo poteſt pœnitere. 2.q.6.c.ei qui.§.ſi quis libellos. ſed debet cōpelli alternatiuè. j̃. c.cōſuluit 1.& c.ſępe.

4 Hęc gloſſa reſpicit literam ad quē, vnde dicit̄ infra ꝙ compellitur alternatiue.ſ. ꝙ aut proſequatur aut redeat ad iudicem à quo appellauit. Ioan. And.

l ¶*Audiri.*] j̃.eo.peruenit.

m ¶*Manifeſtus.*] i.notorius. j̃.eod.peruenit ad nos. in notorijs enim non admittitur appellatio: vt ibi.

¶*Glo.ſeq.arg.alleg.contrarium, & tripliciter ſoluit.*

n ¶*Irrequiſitum.*] Arg. ꝙ in notorijs non eſt aliquis vocandus in ius: 5 arg. 2.q.1.de manifeſta. 11.q. 1.ſtatuimus. Ar. contra. 12.q.2.indigne.& nemo eſt excommunicandus. niſi legitima admonitione præmiſſa. j̃.de ſent.excom.ſacro. Dic ꝙ non fuit requiſitus per edictum peremptorium ad iudicium: admonuit tamen eum ad pœnitentiam: & quia crimen notorium erat, non vocauit eū: quia nec expediebat, ex quo nolebat ſe corrigere, vel irrequiſitum illa vice; vel requiſiuit eum per Apollinem diſcipulum ſuum.

5 Concor. l. qui teſtamento. §. mulier. & ibi Bald. ff. de teſt.

j AD hæc.] CASVS. Aliquis appellauit ſup aliquā cauſam. pendente appellatione conuenitur, vel accuſatur

ſuper

ſuper alio, quàm ſuper eo ſuper quo appellauit: quæritur an teneatur ſtare ſub illo à quo appellauit, appellatione pendente? Reſpondet Papa, quòd ſi voluerit poteſt eum tamquam ſuſpectum recuſare, alioquin ſtare debet iudicio eius, & præcipue ſi iudex ordinarius ſuus exiſtat. Nota quòd pendente appellatione coram ordinario, poteſt ipſe ordinarius recuſari, ſi ſuper alia cauſa conueniatur appellans coram eo.

*¶Glo. ſeq. alleg. vnam concor. obijcit de vna l. & ſoluit demum quærit, & ſoluit.*

a ¶ *Tamquam ſuſpectum.*] j. eo. propoſuit. Sed videtur quòd non poſſit eum vitare tamquam ſuſpectum: quia non poteſt hoc prętendere, quaſi habeat eum offenſum. ff. apud eum à quo appel. l. vna. ſecũdum leges non recuſantur iudices ita indiſtinctè: tamen ſi aliqđ crimen enorme interim & manifeſtè committat, non poterit ipſum vitare. 1 inf. eo. propoſuit. & c. præterea 1. cum ſit eius ordinarius. Sed quid fiet tunc de cauſis illis ſuper quibus conuenitur pẽdente appellatione? Epiſcopus tũc delegabit cauſam alijs, ſicut fit cum aliàs tanquam ſuſpectus recuſatur. 11. quæſtio. 1. peruenit. & infrà eodem, cum ſpeciali. & ſ. de foro compet. ſi quis contra clericum. Ber.

1 Idem ſi fuit contumax in appellatione proſequenda quia ſicut tũc nõ appellat, ſic nec recuſat. ſup. c. proxi. in fra eo. ſup c. 2. ſecũdũ Tanc. Vin. & Inn. Io. And.

†Ca. 7. eo. tit. in 1. cõpil. & poſt conci. par. 10. c. 7.

pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commiſiſſe dicatur; vel modo etiam accuſetur, aut conueniatur de alia re, ſuper qua non ſit appellatum, & illam proferri contingat ad audientiam iudicis, à quo in alio negotio appellauit: eum poteſt, ſi voluerit tanquam ſuſpectum [a] vitare: alioquin debebit eius ſtare iudicio, maximè ſi ſuus ordinarius iudex exiſtat.

¶Idem.

*¶Si à iudice inferiori vnus appellat ad Papam, alius ad inferiorem, tenetur appellans ad Papam comparere ad citationem iudicis inferioris: ſaltem allegaturus appellationem ſuã: alias valebit proceſſus à minori, niſi ſciuerit appellationem interiectam ad Papam.*

CAP. VII.

SI† duobus coram ſuo iudice litigantibus, alter ad noſtram [b], alter ad ſui iudicis [c] audientiam ſuper eodem negotio appellauerit: & ille qui ad ſuum iudicem appellauit, ad diem appellationis veniens, ſe ad eum appellaſſe proponit, eo tacitò quòd aduerſarius eius ad audientiam Romani Pontificis appellarat: ſi legitimè citatus, nec venit, nec reſponſalẽ miſit, aut

SI *duobus.*] Superior ad quem tuus aduerſarius appellat, ſi ignorat te ſuper eadẽ cauſa ad ſedem Apoſtolicam appellaſſe, te nolentem comparere, excommunicare poterit. hoc primo. Duo ſunt dicta, Secundum: ibi, *Denique*. Abb. Sicu.

CASVS. Duo litigabant coram iudice ſuo, puta coram archidiacono: vnus appellauit ad epiſcopum, alter ad Papã: vel coram epiſcopo vnus appellauit ad Papam, alter ad archiepiſcopum: ille qui appellauit ad epiſcopum, vel qui appellauit ad archiepiſcopum, ad diẽ appellationis acceſſit ad ipſum, proponens ſe ad eius audientiam appellaſſe, tacito de appellatione aduerſarij ad ſedem Apoſtolicam interpoſita. Qui appellauerat ad Papam citatus fuit ab epiſcopo vel archiepiſcopo: ille confidens de appellatione ſua ad Papã interpoſita, nec iuit, nec miſit aliquem reſponſalem: & quia nõ venit, fuit excõicatus. quærit an teneat excõicatio? Et rñdet, ꝙ tenet ſñia in cũ pro contumacia lata, niſi iudex ille cognouerit eum ad ſedẽ Apoſt. appellaſſe. Secundo ponitur alia q̃ſtio. Aliquis appellauit à ciuili iudice ante iudicium, vel poſt ad dominum Papam: quæritur an talis appellatio valeat? Reſpondet Papa quòd tenet appellatio in illis, qui ſubſunt Papæ in temporali iuriſdictione: In alijs vero quamuis de conſuetudine alicuius loci teneat, de iuris tamen rigore non tenet. Nota primo, quòd quilibet vocatus ad iudicium, debet ire, & allegare priuilegium ſuum: aliàs tenet ſententia pro contumacia lata in ipſum. Item de vno foro non eſt appellandum ad aliud forum, niſi conſuetudo aliud inducat.

b ¶ *Ad noſtram.*] Quod fieri poteſt omiſſo quolibet medio. 2. q. 7. metropolitanum. arg. ſecus ſecundum leges. ff. de app. imperatores.

*¶Glo. ſeq. ponit duas lecturas.*

c ¶ *Ad ſui iudicis.*] Hoc poteſt intelligi dupliciter: vt litigarent coram archidiacono, & alter ad ſuum iudicem, ſcilicet epiſcopum 2 appellauit, alter ad Papam: vel coram epiſcopo, & alter appellauit ad archiepiſcopum, qui ipſius iudex eſt per appellationem: & alter ad Papam, qui omnium eſt iudex ordinarius. inf. de ſenten. excommu. per tuas. & ſup. de officio lega. capitulo primo.

2 Secundũ Tanc. qui expoſuit. ſui iudicis, id eſt, eṗs ſuus iudex eſt. Io. An.

*¶ Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

d ¶ *Tenebit.*] Sed videtur, quòd teneat: qa lata eſt poſt appellationem, vnde non tenet. inf. de ſenten. excom. per tuas. & iam nõ erat ſuus iudex: vnde non poteſt illũ excommunicare. 9. quæſtio. 2. cap. 1. Item quia vocabatur ad maius tribunal. ff. de re iudi. cõtra pupillum. §. 1. Sol. hic tenet ſententia ꝓpter contumaciam, vt hic dicit: quia debuit ire & allegare priuilegium ſuum. inf. eodem cum parati. & ff. de iudi. ſi quis ex aliena. ex quacunque enim cauſa quis vocetur, ire debet ad prætorem, ff. ſi quis in ius vocan. non ierit. l. 2.

†Vide Hoſtieſem in c. cum Ioã. de fi. inſtr. & gloſſam in c. ſi neceſſe. de dona. inter vir. & vxo.

e ¶ *Niſi cognouerit.*] Ergo ſi notũ illi erat, quòd non eſſet de ſua iuriſdictione, non tenet ſententia. & ille nõ tenebatur venire, ex quo ſciebat iudicẽ hoc ſcire. argumẽ. ff. ſi quis in ius voc. l. 2. quia qui ſcit, certiorari non debuit. ff. de actio. empt. & vendi. l. 1. in fi. & ſuprà de elect. cum inter vniuerſas.

f ¶ *Noſtrę temporali.*] vt ſuprà de iureiurando venientes. & ſuprà de fide inſtrumentorum, cum Ioannes.

etiam aliàs parere contemnit, tenebit [d] excommunicationis ſententia in eum pro contumacia promulgata: niſi iudex cognouerit [e] eum ad audientiam Romani Pontificis appellaſſe.

*¶A ciuili iudice, qui non eſt de temporali iuriſdictione eccleſię, non appellatur ad Papam, hoc dicit vſque ad finem.*

¶Denique† quod quæris, ſi à ciuili iudice ante iudicium, vel poſt, ad noſtram audientiam fuerit appellatum, an huiuſmodi appellatio teneat: tenet quidem in his, qui ſunt noſtræ [f] temporali iuriſdictioni ſubiecti: in alijs verò, & ſi de conſuetudine eccleſiæ teneat, ſecundum iuris rigorem credimus [g] non tenere.

¶Idem Plebano, & clericis ſancti Nazarij de Albia. †

† Albezar.

*¶Lapſus biennij non pręiudicat appellanti, quominus ex cauſa legitima audiatur, ſaltem per beneficium reſtitutionis in integrum. h. d. ſecundum vberiorem intellectum.*

CAP. VIII.

EX† ratione: & infrà. ¶Verum ſi appellationem biennio elapſo, interpoſitam à ſententia contra vos prolata, proſecuti non eſtis: dummodo proſecutionem ipſius, per impotentiam [h] vos con-

†Ca. 8. eo. tit. in 1. cõpila. Vide Ioannẽ de Anania cõſil. 1. Ange. conſi. 39. Oldra. cõſilio 60. & Lapum allegatione 307.

g ¶ *Credimus.*] Et ita patet, quòd iuriſdictio temporalis nõ pertinet ad eccleſiam, nec de ea debet ſe intromittere in præiudicium iudicis ſecularis. ſup. de iudic. nouit. in princ. & infrà qui fi. ſint legi. lator. & infrà de priuileg. capit. 2. niſi cum vacat imperium. ſup. de foro compe. licet 1. tunc enim propter defectum iudicis ſecularis bene appellabitur ad Papam. argum. 32. q. 5. adminiſtratores. & ſup. de foro compet. ex tenore. Bernard.

EX *ratione.*] Etiam poſt biennium auditur appellans, qui prius appellationem proſequi non potuit. hoc dicit. Primo ponit dictum, cuius rationem interſerit. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam clerici appellauerunt à ſententia contra eos lata: quam ex iuſta cauſa infra biennium non fuerant proſecuti: petebant à Papa, ꝙ adhuc admitterentur ad proſequendam appellationem, cum infra biennium eam non potuerint proſequi: mandat Papa iudicibus, quatenus, ſi conſtiterit eos propter impotentiam proſecutionem appellationis omiſiſſe, non vult Papa, quòd propter hoc eis debeat pręiudicium generari. Nota quòd impotentia excuſat ita, quòd etiam poſt biennium admittitur quis ad proſequendam appellationem: & ſic nota quòd ſi per me non ſtat, mihi non imputatur.

*¶Glo. ſeq. reci. per duas q. de qua impotentia hoc intelligatur, & an ipſo iure: vel per beneficium reſtitutionis ſuccurratur iſti. circa primam tractat quadruplicem impotentiam, ſcilicet prouenientem ex parte appellantis, ex parte iudicis ad quem, ex conſenſu appellati, & ex facto tertij. Circa ſecundum ponit 2. opi. & alteram approbat.*

h ¶ *Impotentiam.*] Hæc impotentia pluribus modis poteſt intelli-

intelligi: vt per propriam impotentiam, quia fuerunt impediti iuſta de cauſa, vel per iudicem ſtetit: vnde non imputatur ei. 2.q.6.anteriorum. §.ad hoc. 1 §.biduum. & §. ſi forte.& ȷ.eo.ex inſinuatione. idem eſſet etiam ſi in medio tempore arbitros elegerunt partes.C.de temp.app .Authen.ſi tamen. 2 &in his caſibus ſeruatur appellans illæſus ipſo iure, nec currit tempus,nec indiget reſtitutione. Si vero dolo alienius priuati circunuentus appellat, & appellationẽ nõ fuit proſecutus: tunc currunt tempora appellationis, ſed habet recurſum contra doloſum ad intereſſe. ff. de dolo arbitrio. §. dolo cuius. ꝙ ſi ſoluẽdo nõ fuit, reſtituitur appellans ad proſecutionem ſuæ appellationis. ff.de eo per quem fac. erit. l. ex hoc edicto. ff. de dolo. & eleganter. §. ſi dolo. Dicunt tamen quidam,quòd iſti adiuti fuerunt beneficio reſtitutionis; quia illud biennium cuilibet currit etiam impedito agere,ſi non poterit habere copiam iudicis: vel quia noluit procedere,vel quia nõ † potuit facere , ꝙ compelleret iudex.C.de tempo. appel.l.vlt.§.vlt.Sed hoc ex litera non colligit, vt hic:& hic non ſtetit per negligentiam iudicis, ſed ex propria impotentia , vnde non habet hic locũ lex illa.C.de temp.ap.l.vlt.& ita no. hic illud generale , quòd ſi per me non ſtat,mihi non imputatur:& ipſo iure iſti ſeruantur illæſi.

ſtiterit omiſiſſe,nolumus ꝙ iuſtitiæ veſtræ debeat præiudicium generare†.

¶Idem Vigorieñ.†Epiſcopo.

¶*Si reus poſt citationem , vel notitiam literarum iuit ad curiam , delegatus in cauſa procedit, aliàs non. h.d. cum c.ſuggeſtum. infra eodem.*

CAP. IX.

Meminimus: † & infrà. ¶ Cæterum cum aliquam cauſam contingit tibi appellatione remota committi:& aduerſa pars poſt citationem [a] iter arripuerit ad ſedẽ Apoſtolicam veniendi , non minus poteris in negotio ſecundum iuris formam procedere. Quòd ſi ante [b] citationem iter arripuerit , non eſt aliquatenus procedendum .

¶Idem.

¶ *Superſedetur propter articulum, in quo appellatum eſt, etiam ſuper principali cauſa, ſi ſine illo articulo expediri non poteſt. h. d. inhęrendo literæ.*

CAP. X.

j Super[t]eo, quod ſolicitudo tua quæſiuit, prudentiæ tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi de aliqua exceptione quæſtio oriatur, & exinde appellationem [c] fieri cõtingat, eidem exceptioni erit meritò ſuperſedendum: & ſi principalis [d] cauſa ſine illa [e] terminari [f] non poterit, ei nihilominus ſuperſedeatur.

¶*Non obſtante appellatione ex falſa cauſa interpoſita, poteſt iudex ad vlteriora procedere.hoc dicit.*

¶Si autem aduerſa † pars de falſi ſuggeſtione [g] in appellationem prorupit : non eſt ſententia ſuper hoc differenda.

¶Idem.

¶*Etiam pro minoribus,ſeu lenioribus cauſis appellari poteſt.*

CAP. XI.

De † appellationibus pro cauſis minimis [h] interpoſitis , volumus te tenere, quòd eis, pro quacunque leui cauſa fiant , non minus eſt, quàm ſi pro maioribus fierent, deferendum.

*Meminimus.*] Casvs. Aliqua cauſa commiſſa eſt alicui:iudex citat reum, ille ſtatim mittit nunciũ ad Papam pro cauſa illa:ille venit allegans,ꝙ nuncium ſuum propter cauſam illam miſit ad Papam: quæritur an debeat in cã procedere,vel non? Reſpondet Papa,ꝙ propterea nõ dimittat quo minus procedat in cã ſecundum formam iuris.Si vero ante citationem iter arripuit, tunc iudex procedere non debet:hoc vltimum non tenet.ȷ.eo.vt debitus.No.quòd per citationem perpetuatur iuriſdictio . Item facto quis dicitur appellare.

a ¶*Poſt citationem.*] vel etiam poſt ſentẽtiam ante citationem.ȷ.eo.ſuggeſtum.Ber.

¶*Glo.ſeq.ſupplet.Secundò ponit ius nouum.Tertiò ex eo quærit,& ſoluit.Solutioni obijcit,& reſpondet. & opi. ponit.*

b ¶*Ante citationem.*] vel ante ſententiam literarum impetratarum contra eum.ȷ.eo.ſuggeſtum.& c.ad hoc. Sed hodie iſta non habent locum:quia non prodeſt allegare, ꝙ præmiſerit nuncium ante, etiam ſi dixerit ſe ſuper hoc literas habere, quæ non ſint iudici præſentatæ.ȷ.eod.vt debitus.& 2.q.6. c.non ſolent.§. eius qui. Sed quid ſi non miſit nuncium , 3 ſed in propria perſona iuit,nunquid procedetur contra eum ſi conueniatur coram ordinario, vel delegato ſuper eo , pro quo iuit?Credo,ꝙ ſi non ſit,qui defendat eum, cum debuerit dimiſiſſe procuratorem,procedetur contra eum non obſtante ꝙ iuerit propter hoc: 4 quia & ſi iam cum literis reuerſus eſſet,non prodeſſet tamquam ab aduerſario iam præuentus.ȷ.eo.cum debitus.& ſup.de foro compe.c.pen. Argu. contra.ȷ.eo.dilecti 1.& c.vt noſtrum . quia plus eſt facto appellare,quàm verbo,vt ibi.Sed ibi ante iter arreptum litigabant.vnde iter ibi habet quaſi pro appellatione. ſed hic iuit ad curiam nulla cauſa mota,vel comminata pro literis impetrandis.Vnde ſi aduerſarius eum præuenerit,ſibi imputet, q debuit eſſe diligens,& ipſum præueniſſe. T. dixit 5 ꝙ non debet procedi contra ipſum,niſi iuerit fraude,vel dolo : tũc enim propter dolum ſuum non expectabitur.

*Super eo.*] Duo ſunt dicta.Secundum:ibi,*Si autem.* Abbas Siculus.

Casvs. Cauſa commiſſa eſt alicui : reus aliquã exceptionem obijcit in cauſa illa, pp quam exceptionem appellatur, quæritur vtrum iudex ea non obſtante poſſit in principali procedere? Reſpondetur,ꝙ ſi cauſa principalis ſine illa terminari non poſſit, ſuperſedere debet iudex in principali qõne. In fine ponitur alia dubitatio. Ecce lite cõteſtata opponit reus , ꝙ per falſi ſuggeſtionẽ literæ ſint impetratæ: queritur an hæc exceptio ſit admittenda? Reſpondet Papa ꝙ pp hoc non eſt differenda ſnĩa. Not.ꝙ licet appellatio ſit remota in principali, appellatur ſuper incidenti qõne. Item ſi principalis qõ ſit talis , ꝙ nõ poſſit decidi ſine incidenti, iudex ſuperſedebit vtrique. Item exceptio de falſi ſuggeſtione poſt li.conteſt. non valet.

¶*Glo.ſeq.dicit.ante litem conteſtatam , & poſt,&c.*

c ¶*Appellationem fieri.*] Hoc poteſt habere locum tam ante litem conteſt. quàm poſtea: vt ſi ante litem conteſt. obijciatur aliqua exceptio rationabilis, quæ ſi eſſet probata deberet legitima reputari,&c.& iudex eam admittere nolit, ſi pp hoc appelletur:iudex vel non debet procedere, vel remouere grauamen.ȷ.eo.vt debitus.& c.cum ceſſante: aliàs reuocabitur totum quod fecerit . De hoc habes multa exempla. ȷ. eo.ex parte.& c.ſignificauit.& ca.ſignificantibus.vbi infinita exempla inuenies ſuper hoc poſt litem conteſt.& eodem modo pone exemplum.ſ.de ordi.cog.c.1.

d ¶*Et ſi principalis cauſa.*] Et ita non procedet ſuper principali;& in prejudicialibus exceptionibus hoc habet locum. plura exempla ponuntur.3.q.11.c.non eſt.§.aliquando.

e ¶*Sine illa.*] puta pactum de non petendo, præſcriptio, & conſimiles.

¶*Glo.ſeq.obijcit,& ſoluit.*

f ¶*Terminari.*] Ergo videtur,ꝙ ſi principalis cã poſſit expediri ſine illa,ꝙ non obſtãte illa appellatione procedere poſſit in principali. & ita videtur ꝙ teneor litigare ſub illo , qui etiam me grauauit,à quo appellaui iuſta de cauſa, contra illud.ȷ.eo.ad hoc.& ȷ.eo.propoſuit. Satis crederem, ꝙ vacat hic arg.à contrario ſenſu:quia cum iã certa ratione me grauauit , quomodo poterit procedere poſtea me inuito ? non videtur.3.q.5.quod ſuſpecti.

¶*Glo .ſeq.ponit duas lecturas.*

g ¶*De falſi ſuggeſtione.*] Hoc intelligunt quidam cũ probare nolebat,ſed allegabat tantum , & ideo non valet appellatio. Vel dicas,ꝙ hæc exceptio de falſi etiam ſuggeſtione nõ eſt admittenda poſt litem conteſt.cum ſit dilatoria,& ſic erat lis conteſta.quia ſola ſnĩa erat ferenda.vnde non debet differri ſententia propter talem appellationem interpoſitam occaſione exceptionis , quæ ab initio fuerat proponenda. ſup.de re iudi.inter monaſterium.ſim.C.de fal.l.2.& C. de leg. ſi in fraudem . vbi non differtur executio propter ſuggeſtionem falſi.Bernar.

*De appellationibus.*] Casvs . In qualibet cauſa maiori,vel minori poteſt quis appellare,ſi grauetur. Not. ꝙ idem ius ſeruari debet in minori ſicut in maiori.& eſt arg.ꝙ in modicis dandus eſt libellus .

¶*Glo.ſeq.reci.per q.quæ cauſa ſit minima , & quadrupliciter reſpondet,& reddit cauſam.*

h ¶*Minimis.*] Minima cauſa poteſt dici duorum aureorum: quia

1 Per quem §.& per c. ſiue 33. q. 2. per decret. accedens 1. vt lit. non conteſt. & per iſtã dixit Ioã. de Deo.lib.1. q. 21. fatalia nõ currere.quando viæ ita ſunt clauſæ, ꝙ ſine periculo curia non poteſt adiri.Io.And.

2 Alijs. n. tamẽ. & in cle. eo. tit. quamdiu q̃ in trib. ſupplet Auth. vt ibi ſcripſi.Io. An.

† generari.

† vigorñ.

† Ca.9. eo. tit.in 1. cõpil. & poſt concilium par.10 c.8. Iam integra clauſula extra in c.6.tit. qui clerici vel vouẽtes.in 1.compilatione. poſt concilium par. 6. c.9. & par. 11. c.3.

† Aliàs,deeſt, hęc negatio.

† C. 10.eo. tit. in 1.cõpil. & poſt conci. par. 10.c.9.

3 Nõ reſpicit gl. tex. qui non loquitur de mittente, ſed de eunte. ſed reſpicit. qđ dixerat de decr. vt debitus. Ioã. And.

4 Concor. text. in l. ignorare. & ibi Bart. C. de reſti. in integ.& gl.in verſi. audiat. in cle. biduũ eo. tit.

5 Idem hic Hoſ.qui & alle. decr. vnicam de peregri. Io annes An.

† Vide l. ſi vteriſ.cum not. C. de ſi. inſtr.

† C.11.eo. tit. in 1.cõpil. Et poſt conciliũ c. 10.Et quãdo de minimis rõ habeatur,docet Iaſ. in Authẽ. qui rẽ. C.de ſacroſan.eccle. & in l. ſciendũ. ff. qui ſatiſd. cog. adde late Corſetum in tractã.de minimis.

quia pro ea non datur actio de dolo: vt ff. de dolo. ſi oleum. in fin. & l.ſeq. vel etiam x.aureorum. ff. ſi cui pluſquam per legem Falcidiam. l.3. §. quamuis. vel l.ſolidorum. C. de defenſ. ciui. l.1. Vel illa dicitur minima, quæ ad ſumptus iudiciales non ſufficit. 2.q.6. anteriorum. §. illud etiam. & ita pro qualibet cauſa appellatur: quia ita poteſt quis grauari in paruo, ſicut in magno. quantitas cauſæ non facit, quare introducta ſit appellatio, ſed iniquum grauamẽ. ſ.eo. ad noſtram. & inf. eo. cum ſpeciali. §. porro. ſic etiam in minima re furtum cõmittitur. 14.q.vlt. cap. vlti. quia non furtum, ſed furantis affectus conſideratur, vt ibi dicit.

SVper eo.] Tria ſunt dicta, quæ patent per §§. Abb. Sicu.

†C. 13.eo. tit. in 1.cõpil. & poſt concilium par. 10. c. 12.

CASVS. Secundum canones & ante ſententiam & poſt, poteſt appellari: ſecũdum leges non poteſt appellari ante ſententiam, niſi in caſibus. Item vbicunque appellatio tollitur, & recuſatio nõ admittitur. Item ſi cauſa committitur infra certum tempus terminanda, tempus illud incipit currere, quando iudices literas recipiunt. Not. quòd ſecundum canones ante ſententiam & poſt licet appellare: ſecundũ leges ante ſñiam non appellat, niſi in caſibus. Item ſicut appellatio ex cauſa cõcedit & ex cã inhibet, ſic & recuſatio. Itẽ tẽpus nõ currit, niſi ab eo tpe, quo potuit iudex procedere.

†Aliàs ita: litem conteſtatam.

† Vide tex. in l. ſi quis ex. & ibi Bart. ff. de iu.om.iud.

† Dictio, currere, deeſt in omnibus antiquis.

¶ Idem.

¶ *Secundum canones appellatur etiam ante ſententiam: ſecundum leges non niſi in quibuſdam caſibus: hoc primò. Et appellatio & recuſatio ęquiparantur in hoc, quia ſicut in appellatione requiritur cauſa rationabilis, ita & in recuſatione: hoc ſecundò. Et tempus aſſignatum iudici ad cauſam decidendã, incipit currere à tempore preſentationis reſcripti. hoc tertiò ſecundum verum intellectum.*

## CAP. XII.

ij SVper eo: & infrà. ¶ Sacri canones, ante & poſt litis† conteſtationem [a], & in prolatione ſententiæ & poſt, ſingulis facultatem tribuunt appellandi: leges autem ſeculares appellationem (niſi in caſibus [b]) ante ſententiam non admittunt. ¶ In cauſis quoque eccleſiaſticis, vbi appellationis remedium tollitur, ſicut [c] appellationi, ita recuſationi, non eſt aliquatenus deferendum†. ¶ Si autem infra certum tempus lis decidenda committitur, ex tunc terminus incipit currere†, cũ iudices contigerit literas recepiſſe. [d]

¶ Idem.

¶ *Conuentus ſuper iniuria clerici, vel ſuper adulterio, appellare poteſt, niſi ſit notorius. hoc dicit, cum cap. ſeq.*

## CAP. XIII.

†C. 15.eo. tit. in 1.cõpil. & poſt concilium par.10.ca. 13. & de materia huius & ſequẽtis decretalis vide Bald. in l.addictos. C. de epiſ. audient. & doct. in c. Romana ď app. lib. 6.

j PEruenit† ad nos, quòd cũ clerici ſe conquerantur ab aliquibus vulneratos, vel aliàs eſſe læſos, qui impetuntur, Apoſtolicam ſedem appellant: & infrà. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi eorum exceſſus publicus non ſit, & notorius [e], eos eccleſiaſtica cenſura compellas [f], vt infra conueniens tempus, appellationem interpoſitam proſequantur. Si verò publicus eſt & notori⁹ [g], appellationis obtentu nõ prætermittas [h], quin eos excommunicatos denuncies, ipſoſque facias ſicut excommunicatos cautius euitari, donec [i] paſſis iniuriam ſatisfaciant, & cum literis tuis Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

¶ Idem Archiepiſcopo Toletano.

¶ *Summatum eſt ſupra capitu. proximo.*

## CAP. XIIII.

†C. 16.eo. tit. in 1.cõpil. & poſt concilium par.10.ca. 14.

j COnſuluit† nos tua fraternitas: & infrà. ¶ Cõſultationi tuæ duximus reſpõdendum, quòd ſi aliqui, quos manifeſtum ſit & notorium, vxorem alterius detinere, aut inieciſſe manus violentas in clericum appellauerint, eorum appellationi non eſt aliquatenus [k] deferendum. Sed cum multa dicantur notoria [l], quæ non ſunt, prouidere debes, ne quod dubium eſt, pro notorio videaris habere. ¶ Illos autem qui appellant à pręſentia tua, cogere [m] debes infra tempus conueniens, appellationem interpoſitam proſequi, aut iudicio tuo appellatione remota parere.

a ¶ *Litis conteſtationem.*] De appellatione, quæ fit ante ſententiam intellige ſecundũ illam decre. infrà eod. vt debitus. poſt ſententiam vero indifferenter appellatur nulla cã expreſſa, ſed ſufficit dicere, ab iniqua ſententia appello. 2.q.6. c. poſt appellationem. §. forma. 2.

b ¶ *In caſibus.*] vt 2.q.6. §. ante ſententiam.

c ¶ *Sicut appellationi.*] Sicut appellatio cauſa probabili nõ expreſſa non admittitur. j.eo. vt debitus. ſic nec recuſatio admittitur cauſa recuſationis probabili non expreſſa. j.eodem cum ſpeciali, & melius. j.eo. c. nouit.

¶ *Gl. ſeq. recitatur per quęſtionem: & inducit ſimile ſolutioni, & allegat contrarium.*

d ¶ *Recepiſſe.*] Dic receptionis non numerata. ff. ſi quis cautionibus. l.1. ff. de requi. re. l. annus. & 4.q.5. quiſquis. ſic dies, in quo excommunicationis exceptio proponitur, quæ infra octo dies probari debet, non computatur in illis octo diebus. de excep. pia conſideratione. [lib.6.] quæ eſt Inno. iiij. & c. frequens. de reſti. ſpo. [lib.6.] Arg. contra. ff. de ver. ob. continuus actus 1 & l.1. §. qui præſens.

1 Vide de teſt. cog ꝑterea. ſup vlt. gloſſa. Io.And.

PEruenit.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Fraternitati.* Abbas.

CASVS. Clerici conqueruntur ſe ab aliquibus vulneratos, vel læſos: conqueruntur clerici de illis malefactoribus ſuis: ipſi ſtatim Apoſt. ſedem Appellant: dicit Papa, ſi eorum exceſſus non ſit notorius, compellendi ſunt vt infra conueniens tempus appellationem interpoſitam proſequantur: Si vero exceſſus illorum notorius fuerit, non obſtante appellatione illorum denunciandi ſunt excommunicati vſque ad debitam ſatisfactionem: & cum literis ſui iudicis Apoſtolico conſpectui ſe præſentent. No. ꝙ in notorio crimine non admittitur appellatio.

¶ *Gl. ſeq. recitatur per contrarium.*

e ¶ *Notorius.*] 2 Quia ſi eſſet notorius, iudex debet procedere contra ipſum. ſup. de iureiur. ad noſtram. & nullam appellationẽ admittat. ſup. eo. cum ſit Romana. §. vlti.

2 Hęc gloſſula nec Bernardi eſt, nec habetur in vetuſtis codicibus.

f ¶ *Compellas.*] Alternatiuè ſcilicet, vt vel proſequantur appellationem in termino cõſtituto à iudice, vel eo elapſo coram eo reſpõdeant. ſic inf. c. proxi. & j.eo. ad hoc. 2. & ſic intellige. ſ. eo. cum ſit Romana. verſic. ſi vero ante. aliàs nemo poteſt compelli proſequi appellationem: vt C. eo. tit. l. eos. in fi.

g ¶ *Notorius.*] ſ.cod. c. cum ſit Romana. & inf. c. proxi. & habes ex hac decret. argu. quòd excommunicatus appellare poteſt. 3. q.9. re uera. & ſup. de excep. cum inter.

h ¶ *Prętermitas.*] ſuprà 3 de teſti. eo. cap. peruenit. vbi videtur ꝙ iudex poteſt cõpellere teſtes ſuper hoc. Solu. & dic quòd non videtur prodeſſe talis iuriſdictio, niſi haberet coerctionem. ſuprà de offic. delega. ex literis. vnde dic quòd bñ poteſt hic compellere teſtes: nomine enim rerum eccleſiaſticarũ intelliguntur clerici. nã vt hic videt ꝙ poſſit ex hoc ſententiare, ergo idem cognoſcere: quia qui poteſt de cauſa cognoſcere: poteſt inde ſententiare: & econuerſo. ſuprà de officio delega. capitu. primo, & cap. præterea.

3 Neq; hãc gloſſulam inuenio in antiqs codicib. nec puto Bernardi eſſe.

i ¶ *Donec paſſis.*] in hoc caſu cum iniuria eſt manifeſta, primo debet ſatisfacere quàm abſoluatur. 4 j. de verbo. ſigni. ex parte 1. & c. cum olim. ſimile. j. de ſenten. excommunica. parochianos.

4 Et ſic intellige qđ no. eo. tit. de ſen. excõ. ad hoc. in glo. vlt. Io.And.

COnſuluit.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Conſultationi.* Abb. Sicu.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo ꝙ ſi manifeſtum eſt aliquem vxorem alterius detinere, vel inieciſſe manus violentas in clericum: ſi ſuper hoc conueniatur, appellationi ſuæ non eſt aliquatenus deferendum: Sed cũ multa dicantur notoria quæ non ſunt, cauendum eſt ne quod dubium eſt, pro notorio habeatur. In fine dicit ꝙ qui appellant, cogẽdi ſunt vt infra conueniens tempus appellationem ſuam proſequãtur, aut pareant iudicio iudicis, à quo appellant. No. ꝙ in crimine notorio ceſſat appellatio. Item appellantes cogendi ſunt appellationem proſequi, aut iudicio iudicis parere.

k ¶ *Aliquatenus.*] Sic ſ.cod. cap. proxi. & c. cum ſit Romana. in fine.

l ¶ *Notoria.*] Notorium dicitur tribus modis. j. de cohabi. cleri. & mu. c. vlt. vbi de hoc.

m ¶ *Cogere.*] Sub alternatione: vt vel proſequant appellationem in termino ſtatuto, vel eo elapſo rñdeant coram eo. vt ſ.c. proxi. & c. cum ſit Romana. & j. eo. ſæpe. & c. ad hoc. 2.

Sugge-

SVggeſtum.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Tuæ*. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui opprimuntur ab aduerſarijs ſuis, propter quod appellant: & cum ipſi oppreſſi appellatione facta & grauati iter arripiunt ad appellationem proſequendam, aduerſarij illi cognoſcẽtes appellationem interpoſitã, nec vadunt nec mittũt ad præſentiam Papæ: ſed cum intelligunt illos literas reportaſſe, appellant, & iter arripiunt ad Papam, vt ſic aduerſarios eludant: Suggeſtũ fuit hoc domino Papæ: vnde mãdat, quatenus ſi qs deprehẽſus fuerit hoc ex fraude, vel malitia facere, appellationi ſuę nullatenus deferatur, & iudex in cauſa procedat, quia decret. illa qua iſti hęc facere pręſumunt, non ad deprimendam cuiuſcunque iuſtitiam facta eſt, ſed ad remouendum iniquum grauamen. Nota ꝙ nemo de ſua malitia commodum reportare debet. Item occaſio iuris ad iniquum compendium trahi non debet. Bern.

† Cap. 10. eo.tit.in 1. compil. & poſt cõcil. Lateranẽ. ſub Alexã. iij.part.10. c.19.

¶Idem.

*¶Hoc capitulum ſummatum eſt ſupra eodem c. meminimus.*

CAP. XV.

SVggeſtum† eſt auribus noſtris, quòd cum oppreſſi ad præſidium Apoſtolicæ ſedis recurrunt, & appellatione facta iter arripiũt, aduerſarij eorum appellationem interpoſitam cognoſcẽtes, nec ad præſentiam noſtram accedũt, nec reſponſalem tranſmittunt: cũ autem ſenſerint illos noſtras literas reportaſſe, in vocẽ appellationis [a] prorumpunt, & iter ad nos arripiunt veniendi, vt ſic eorum ſolicitudinẽ, à quibus impetũtur, eludant. ¶Tuæ cõſultationi taliter reſpondemus, vt ſi quis deprehenſus [b] fuerit hoc ex fraude, vel malitia facere, appellationi eius non deferas, neque ob id cauſam tibi commiſſam terminare poſtponas: quia decretalem epiſtolam [c], qua tales muniri videntur, nõ ad deprimendam† cuiuſque iuſtitiã ſed ad remouendum [d] grauamen nos feciſſe cognoſcas.

† deprimẽdum.

a ¶*In vocem appellationis.*] Arg. hic ꝙ aliquis poſſit appellare in abſentia 1 iudicis. argum. ſ. de alie. iud. mu. cauſa fa. cap. 1. quia ex quo quis ſcit, appellandum eſt. 2. q. 6. biduũ. & C. quomodo & quãdo iudex. ab eo. & ff. quando appel. ſit. l. 1. §. ſi aduerſus. vnde videtur quòd ſi epiſcopus meus vellet me excommunicare, & abſens appellem, ſi ferat ſententiam, non tenet: tamen in hoc caſu tenet, quia ignorat me appellaſſe, & ideo non punitur per c. 2. q. 6. decreto. & 34. q. 3. de illicita. Lau. Et eſt hic arg. ꝙ talis appellatio valet, dummodo non fiat malitioſè, ſed hodie non valet appellatio talis. j. eo. vt debitus. & c. cum ſpeciali.

1 De hoc articulo vide Angelũ cõcil. 130. incip. viſis omnib. & Lapum allegatione. 39. incip. an valeat appellatio

*¶Glo. ſeq. quęrit, & ſoluit.*

b ¶*Deprehenſus.*] Sed quis probabit iſtũ malitioſè appellaſſe? aduerſarius qui hoc obijcit. ff. de proba. ab ea 2. & l. in exceptionib. quia qui fraudem allegat, eam probet. ff. de proba. quotiens. §. qui dolo. ipſo facto videtur ꝙ ſit probata malitia.

2 Pars quæ dicit aduerſarium à iure prohibitũ, id probet. Ioan.

c ¶*Epiſtolam.*] ſ. eo. meminimus. & j. eo. ad hæc. ſicut aſſeris.

d ¶*Remouendum.*] ſ. eo. ad noſtram. & j. eod. cum ſpeciali. §. porro. Quod enim prouiſum eſt ad concordiam, non debet vergere ad noxam. 45. diſt. licet 2. & iuris occaſio ad iniquum diſpendium trahi nõ debet. C. de vſuc. pro emptore. eum qui. & j. de priuile. quod nonnullis. in fine. de reſcrip. nonnulli.

AD præſentiam.] Si poſt appellationem excommunicatus celebrat diuina, non incurrit aliquam irregularitatem, nec ex eo venit puniendus, ſi conſtat appellationem fuiſſe legitimam. Et primò ponit dationem auditorum. Secundò actum ipſorum: ibi, *Qui*. Tertiò principalem diffinitionem: ibi, *Ideoque*. Abbas Siculus.

CASVS. Inter archiepiſcopum Eboraceñ. & R. presbyterũ controuerſia fuit ſuborta occaſione cuiuſdam excommunicationis, in ipſum presbyterum latæ ab archiepiſcopo: Papa commiſit cauſam ipſam epiſcopo Tuſculano, & Cardinali ſanctæ Suſannæ: coram quibus proponebatur ex parte archiepiſcopi, quòd ipſe poſt ſententiam in ſe latam diuina officia celebrauit, vnde puniri debebat ſecundum ꝙ iura requirunt. Ex parte presbyteri reſpondebatur, quòd excommunicatio non tenebat, cum eſſet lata poſt appellationem legitimè interpoſitam: vnde non debebat puniri, & ideo omnia quæ facta fuerant contra ipſum petere reuocari in priſtrinum ſtatum: Cardinalis intellecto negotio, licet presbyter non eſſet excommunicatus de iure, tamen de facto & ad cautelam ipſum fecerunt abſolui: & ideo mandat Papa archiepiſcopo, quatenus prædictum presbyterum de cætero non moleſtet, pro eo ꝙ poſt excommunicationem celebrauit diuina, cum excõicatio illa facta fuerit poſt appellationem legitimam, ſed omnia reducat ad eũ ſtatum in quo erant tempore appellationis emiſſæ. Nota ꝙ abſoluitur quis ad cautelam, licet non ſit excommunicatus. Itẽ ſententia excommunicationis poſt appellationem legitimam lata, nulla eſt: vnde qui poſtea celebrat, nõ punitur. Item quæ poſt talem appellationẽ fiunt reuocanda ſunt in priſtinum ſtatum.

CAP. XVI.

AD† præſentiam noſtram R. presbytero veniente, epiſcopo Tuſculano, & P. ſanctę Suſannæ Cardinali tuam, & ipſius cauſam commiſimus audiendam. Qui ad obiectionem tuam, licet R. presbyter non eſſet excõmunicatus de iure, de facto tamen eum fecerunt abſolui [e]. ¶Ideoque mandamus, quatenus prędictum presbyterũ, pro eo quòd poſt excommunicationem, contra [f] appellationem factam diuina cantauit, nullatenus inquietes: ſed ad eum ſtatum [g] reducas omnia, in quo erant tẽpore appellationis emiſſæ.

† Cap. 22. eo.tit.in 1. compil. & poſt cõcil. par. 10. Et vide c. cupientes. §. quod p viginti. et ibi Gemi. de elec. lib. 6.

¶Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

*¶Si appellans turbatur in poſſeßione, ſuper qua fuit appellatum, iudex à quo, poteſt illam poſſeßionem ſibi reformare appellatione in ſuo ſtatu permanente. h. d. ſecundum communem intellectum.*

CAP. XVII.

CVm† teneamur: & infrà. ¶Quoniam nos conſulere voluiſti, vtrum ſi eorum poſſeſſio, qui ad audientiam noſtram appellant, turbata fuerit, tibi eã ſibi liceat reformare, [h] eo, de quo appellatio eſt interpoſita, ꝑtermiſſo [i]. ¶Prudentiæ tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi exinde ad te querela peruenerit, id ordine iudiciario tibi licebit†.

† Cap. 23. eo.tit.in 1. compil. & poſt cõcil. part. 10. c. 23.

†Hic poſt dictionẽ, licebit. eſt in vulgaris verbũ, experiri, qđ nec ſenſus admittit, nec vſquã eſt in antiquis.

e ¶*Abſolui.*] ad cautelam 3. Sic ſ. de teſti. veniens. in fine. & iſtud ſæpe fit, licet excommunicatio de iure non teneat. j. de ſentẽ. excom. per tuas. & c. venerabili. & cap. ſolet à nonnullis. & ſ. de offic. deleg. cum contingat. 24. q. 1. audiuimus. ſim. ff. de remiſ. l. vnica. C. de ingenuis. l. 2. & in quadam decret. Innocentij iiij. ſolet à nonnullis. [lib. 6.]

3 Vnde dicit Ab. qđ licet qs petat abſolui ad cautelã nõ propter hoc fateť ſe excõicatum. dicit tñ abſolutionem nõ dandã niſi petenti. allega. de eo qui duxit. in ma. ſignificaſti. Ioã. And.

f ¶*Contra appellationem.*] ſcilicet legitimam, vnde non tenuit excõmunicatio: quod ex eo patet, quia de facto fuit abſolutus, vnde ceſſare à diuinis non debuit. infrà de ſententia excommunicationis. per tuas. & cap. ſolet à nonnullis. [lib. 6.]

g ¶*Statum.*] Sic j. eo. bonæ. & ſ. de offic. deleg. ſuper quęſtionum. in fin. & 2. q. 6. appellatione interpoſita. & ff. mihi inno. appel. pen. l. vnica. & ſ. de iureiu. venientes. & ſ. de elect. cum inter canonicos.

CVm teneamur.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Prudentię*. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis litigabat coram ordinario ſuo archiepiſcopo Cantuarieñ. appellauit ad Papam ſuper cauſa illa de qua litigabat: pendente appellatione illa, aliquis turbauit poſſeſſionem ipſius appellantis: quæſiuit archiepiſcopus vtrum liceat ei reformare poſſeſſionem turbatã, eo prætermiſſo ſuper quo eſt appellatum? Reſpondet Papa, ſi ad ipſum querela exinde peruenerit, ordine iudiciario id ſibi licebit, nec propterea intelligitur appellationi renunciare. Not. ꝙ licet appellans recedat ad iudicem ſuum à quo appellauit pro alia cauſa, pro qua non appellauit, non intelligitur appellationi ſuæ renunciare, cum ſit eius ordinarius in alijs cauſis.

h ¶*Reformare.*] Per ſeruum etiam turbata 4 poſſeſſio poteſt recuperari abſente domino. C. ſi p vim, vel alio modo. l. 1.

4 Quia j. dicit recuperari: vř loqui de p dita: & de hac nõ dubitatur, cũ prin. illius l. aperte loquatur de his q ſunt poſſeſſiõe priuati. ſed an agat vti poſſid. pro turbata dubitatur. tenetur ꝙ ſic p rubricã. vt ſuper ea no. & per idẽtitatem rõnis. j. tit. 2. cum dilecta. cũ concor. Ioan. And.

i ¶*Pretermiſſo.*] & ſic videtur quòd in eo tantum articulo, ſuper quo appellatur, exemptus eſt à iuriſdictione iudicis ſui ordinarij. j. eo. propoſuit. & ſ. eo. ad hæc. & contrarium ex illis decret. colligitur. & ad hoc eſt arg. ff. apud eum à quo appel. l. vnica. vnde poteſt poſſeſſionem illam reformare, nec per hoc intelligitur renunciare appellationi, vt hic patet. In delegato ſecus, quia ex quo appellatur ab ipſo ex legitima cauſa.

nulla remanet ei iuriſdictio. j̃.eo.vt debitus.vnde ſi rediret ad delegatum,renunciare intelligitur appellationi.s̃.de off.deleg. gratum.s̃. de teſti. cum veniſſet.

ij COnſuluit.] Generalis appellatio ſi fiat omnibus in cauſis, non valet : ſi fiat in vna tantum, bene valet. hoc dicit. Secunda pars : ibi, *Si vero*. Abbas Siculus. Quod dicitur hic non tenet, & intellige hanc decre.ſecundum illam. j̃.eo.vt debitus.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

a ¶*Generalis.*] Hic admittitur generalis appellatio † contra. s̃. eo. c.2. vbi non admittitur. ſecundum quod dicit hic, in vna cauſa ſoluit, contra.ibi loquitur de generali appellatione, quæ fit in qualibet cauſa. ſed nec iſtud 1 tenet,quia cauſa probabilis ſemper eſt exponenda, aliter nō admittitur appellatio, ſiue generalis ſit, ſiue ſpecialis.j̃.eo.vt debitus.& c. cum ſpeciali.§.porro.

† Cap. 27. e.ti.in 1.cō pilatio. & poſt concilium part. 50.c.54.

1 Concor. text.in l.1. & ibi Bart. §.ſi quis. ff. eo.& in §. libelli.

CVm parati.] Prætextu appellationis non debet ſubditus cōtemnere ordinarium, ita cōmuniter ſummatur.Sed certe hæc ſummatio eſt nimis generalis, & de nihilo ſeruit ꝑ c.vt debitus.j̃.eo.Diuiditur. Nā primo ponit qđ opponebat Cardinalis contra epm. Secūdò excuſationē epi: ibi, *Cumque*. Tertiò rñſionem ad illam: ibi,*Cardinalis econtra*. Quartò citationē epiſcopi : ibi *Nos vero*. Abb.Sicul.

† Zamorē. † Zamoriē. † Amoreñ. † Gemotē. Sed omiſſis varietatib. Zamoren. lego. de quo vide Ioannē Vaſæum in annalibus Hiſpaniæ c.12.

† Cap. 29. eo.tit.in 1. cōpilat. & poſt cōcil. Latera.ſub Alexā. iij. part. 10. c. 28.

¶Idem Epiſcopo,& archidiacono Bononieñ.

¶*Generalis, & vaga appellatio reſpectu cuiuslibet grauaminis non valet : ſed reſtricta ad certam cauſam ſic.*

CAP. XVIII.

ij COnſuluit † : & infrà. ¶Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus, quòd ſi generaliter appellationē quis interponeret ab omni grauamine, quod ſibi poſſet contingere, huiuſmodi appellatio tenere non debet. ¶Si verò ab aliquo iudice ſuper omni grauamine,quòd in vna cauſa ſibi poſſit inferri, quamquam generalis [a], appellatio ſit interpoſita, appellationi tamen eius eſt ab eodem iudice deferendum.

¶Idem Zamoreñ. † Epiſcopo.

¶*Appellatio friuola nō excuſat inferiorem,quo minus teneatur obedire ſuperiori,& vt de contemptu puniatur,niſi innocentiam ſuam aliter purget. h.d. Et eſt caſus nota. in eo quod dicitur iſtum eſſe puniendum.*

CAP. XIX.

CVm† parati eſſemus tuas petitiones admittere, I. diaconus Cardinalis olim Apoſtolicæ ſedis legatus propo

CASVS. Epiſcopus Zamoreñ. quaſdam petitiones per nuncium ſuum fecit coram domino Papa proponi : quas cum paratus eſſet admittere, I.diaconus Cardinalis olim in Hiſpania legatus ꝓpoſuit contra ipſum, ꝙ cum ipſum ad ſynodum ſuā vocaſſet,ad eius vocationem contempſit accedere: propter qđ ipſum excommunicauit : & ſic excōmunicatus ſe fecit in epiſcopum conſecrari : Quīdam canonicus ſancti Iacobi pro ipſo epiſcopo firmiter aſſeruit,ꝙ erat tūc in legatione regis,& ideo ad ipſum venire non potuit : Cardinalis allegauit econtra, ꝙ nuncius ſuus inuenit eum in Salamantina eccleſia, & non in legatione regis : Iterum nuncius epiſcopi allegauit, ꝙ ab ipſo Cardinali appellauerat ante ſententiam latam : Papa vero his intellectis, conſiderans ꝙ prætextu appellationis non debuit contemnere ad vocationem legati venire, præcipit eidem epiſcopo, quatenus vel in perſona propria, vel per nuncios idoneos Apoſtolico conſpectui ſe præſentet,ſuam ſi poterit innocentiam oſtenſurus. Nota ꝙ quilibet vocatus à iudice ſuo venire tenetur allegaturus priuilegium ſuum. Item argumētum quòd nuncio ſit credendum. Item argumentum quòd auctoritas regis excuſaſſet ipſum ſi in legatione regis inuentus fuiſſet. Item argumentum quòd nemo prohibetur pluribus defenſionibus vti. Item creditur iudici in præiudicium alterius, Item aliquis dicitur præſens per nuncium.

b ¶*Promulgauit.*] Propter contumaciam : vt 11. q. 3. certum.& s̃.eo.ſi duobus.

¶*Glo. ſeq.alleg. quatuor iura, in contrarium allegat alia quatuor, & ſoluit.*

c ¶*In legatione regis.*] Arg. quòd excuſaret eum auctoritas regis, ſi in legatione regis inuentus fuiſſet.argu.18.diſt. ſi epiſcopus.63.diſtinct. Salonitanæ.& in Auth. quomodo oportet epiſc.§.illud.coll.1.23.q.vlt.ſi vobis. Arg.contra.ꝙ non excuſat.23.q.vlt.quo auſu.& c.reprehenſibile 25.q.1.omne.& 12. q.2. quicunque militum. Sol. ſi mandatum regis præueniat mandatum cuiuſlibet prælati poſt dominū Papam, tunc regi obtemperandum eſt,ſi ab ipſo teneat regalia. 23.q.vlti.c. ſi in morte.§.ecce. Quod ſi Papa vocat eum poſtea exemplo Petri relictis omnibus etiam regalibus ſequatur Papam. vnde iſte etiam ſi ibi fuiſſet, debuit venire ad Cardinalem exemplo Petri 2, qui vicem Papæ gerebat.93.diſtinct. cap.vltim. 94. diſtinct. cap. 1.

2 Luc. c. 5. & 1.q.1.paſto.§.verū.

ſuit, quòd cum ad eius vocationem contempſiſſes accedere, in perſonam tuam excommunicationis ſentētiam promulgauit [b] : & infrà. ¶Cumq; N. canonicus beati Iacobi firmiter aſſeueraret, quòd in legatione regis [c] eſſes, & ideo non potuiſſes ad vocationem prædicti Cardinalis accedere: Cardinalis econtra aſſeruit, quòd non in legatione regis, ſed in Salamātina eccleſia,te ſuus [d] nuncius inueniſſet † : & infrà. ¶Nos verò attendentes, quòd te non decuit contemnere, obtentu [e] appellationis, ad vocationem venire legati : præcipimus, quatenus vel in perſona propria, vel per nuncios idoneos Apoſtolico te conſpectui repręſentes, innocentiam tuā (ſi poteris) oſtenſurus [f].

¶Idem Cantuarienſi Archiepiſcopo

¶ *Si mandatum factum ei qui iurauit ſtare iudicio eccleſiæ, excedit limites iuramenti, & licitæ promiſſionis,appellare poterit : aliàs ſecus. h.d.compendioſè. Abbas.*

CAP. XX.

AD † hęc:& infrà. ¶Præterea de his, qui iuramentum præſtant, quòd eccleſiæ

¶ *Gloſſa ſequens arg. allegat vnam l. in contrarium tres decre. & ſoluit.*

d ¶*Suus nuncius.*] Argu. quod ſimplici nuncio credendum eſt etiā in alterius præiudiciū. ff.de re. eo. qui ſub tute. vel cura. l. magis.§. illud. 3 Ar. contra.s̃. de offi.delega. prudentiam. quia dicitur ibi ꝑ certum nuncium literatoriè deſtinatum : & vni teſti in alterius præiudicium credi non debet.s̃.de teſtib. veniens 1.& c. licet. nuncio tamen publico iurato fideliter exequenti officium ſuum bene creditur circa citationes,aliter non crederetur.arg. s̃. de præſump. illud. s̃. de præſcrip.ad audientiam. & arg. prædictæ legis.

3 aliter incipit,ne tñ Ioan.And.

† Vide l. ſi quis vxori. §. appellationem. & ibi Bart. ff. de furt. & in l.cum q. §.1.ff.commo.

¶ *Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

e ¶ *Obtentu appellationis.*] Et ſic duplici defenſione defendebatur iſte, auctoritate regis,& per appellationē: quia nemo prohibetur pluribus defenſionib. vti. ff. de exceptio. nemo. & s̃. de præſcript. auditis. Præterea ſi appellatio tenuit, & Cardinalis ſciuit illum appellaſſe, ſententia Cardinalis non tenuit.s̃. eodem. ſi duobus. Quare ergo Papa non admittit talem appellationem? Quia non conſtabat quòd appellaſſet, vel quia iuſta fuiſſet appellatio, licet allegaret : & potius debuit credi Cardinali & nuncio, quàm illi qui hoc tantum allegabat ; præterea debuit ire, & allegare priuilegium ſuum. ff.de iudi. ſi quis ex aliena.& s̃.eod. ſi duobus.maximè ſi in vna legatione inueniebatur.ff.de iuriſd.om.iud.l.vlti.

† Cap. 30. eo.tit.iñ 1. compil. & poſt cōcil. part. 10. c. 29. Et vide gloſſam in c. quod bene. 6.q.4.

¶*Glo.ſeq.obijcit, & ſoluit.*

f ¶*Oſtenſurus.*] Sed quare Papa mandat ꝙ veniat ad curiam, cum Cardinalis excipiat contra eum, vt videtur per id quod dicit in principio quòd paratus erat petitiones illius admittere,ſed per exceptionem repelli tantum debuit, non puniri.ſuprà.de ordin.cognitio.cap.2.Cardinalis non excipiebat etiam ſimpliciter, imo denunciabat domino Papæ contumaciam ſuam, & excommunicationem ſuam, vt inde puniretur, & repelleretur à petitionibus ſuis tamquam excommunicatus, quare Papa ipſum non audiuit propter excommunicationem, & propter contumaciam & contemptum ſedis Apoſtolic.vocat ipſum ad ſedem Apoſtolicam.infrà de accuſa. veniens. in fine.

ij AD hæc.] Qui iurauit ſtare mandato eccleſiæ,non auditur appellans contra iuramentum : ſi tamen de facto grauatur, appellare poterit.hoc dicit cum ſequenti. Secunda pars : ibi, *Id tua*. Abbas Siculus.

CASVS. Aliqui iurant quòd ſtabunt iudicio eccleſiæ : & poſtea appellant : quæſitum fuit, quid agendum ſit de iſtis? Reſpondet Papa, quòd iudex debet eos compellere, vt vel obſeruent iuramentum ſuum, vel quòd infra xl.dies poſt appellationem ſuam iter arripiant ad eam proſequendam. Nota quòd prætextu appellationis non poteſt quis venire contra iuramentum ſuum.

¶Glo.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

a ¶*Appellant.*] Sed quare non compelluntur præciſè etiam ſtare iudicio eccleſiæ, ſecundum q̄ iurauerunt? Ideo non cōpelluntur, quia grauabantur: aliter non admittitur hodie appellatio 1. j. eo. vt debitus. & ideo non videtur deſerere iuramentum, cum ex iuſta cauſa dimittat illud. ff. qui ſatiſd. cog. l. vlt.

1 Dicebat Inn. ſiue iuret, ſiue nō ſine grauamine non poteſt hodie appellari. Ioan. And.

b ¶*Infra quadraginta dies.*] Non arctatur ad hoc, niſi ſecundum q̄ viſum fuerit iudici. vt s. eo. c. cum ſit Romana.

c ¶*Iter arripere.*] Hic præfigitur terminus ad iter arripiendum. ſic s. eo. pſonas. vbi de hoc.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

d ¶*Proſequendam.*] Cōtra. j. eo. c. proxi. ſed ſoluitur ibi.

† Cap. 31. eo. tit. in 1. compil. & poſt cōcil. par. 7. cap. 20. vbi habes ītegrā clauſulam.

ſtabūt iudicio, & poſteà appellant [a]: Id tua ſolicitudo prouideat, vt eos ſeruare qđ iurant: vel infrà [b] quadraginta dies poſt appellationem interpoſitam, iter arripere [c] ad ipſam proſequendam [d], compellas,

¶Idem Carnoteñ. Epiſcopo.

¶*Summa vt ſupra, c. proximo.*

CAP. XXI.

QVæſtioni †, quam facis, vtrū appellationi illius ſit deferēdum [e], qui (ſicut moris eſt) præſtito iuramento abſolui meretur, & antequam ei mandetur aliquid, vel mandato recepto, cauſa ſubterfugij appellauerit: Reſpōdemus, q̄ appellationi, quæ iuramento eius debeat derogare, non eſt in aliquo deferendum, ſed ſtatim erit in eandē reducēdus [f] ſententiam: quę (donec mandatum ſuſceperit, & ſuſceptū pro poſſe [g] fuerit proſecutus) debet firmiter obſeruari.

¶*Qvæſtioni.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Reſpondemus.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis excommunicatus pręſtitit iuramētum quòd ſtabit mandato eccleſiæ, & ſic fuit abſolutus: & antequam mādatum fiat ei, appellat cauſa ſubterfugij, vel mādato recepto: quæritur vtrum deferēdum ſit appellationi illius? Reſpondet q̄ non eſt deferendum appellationi quæ iuramento illius debeat obuiare, ſed ſtatim reducēdus eſt in eādem ſententiā, donec mandatum ſuſceperit, & adimpleuerit pro poſſe. Nota quòd contra iuramentum non admittitur appellatio. Item qui non adimplet mandatum, debet reduci in eandem ſentētiam, à qua fuit abſolutus.

¶Idem Vintoñ. † Epiſcopo.

† Vinton. † Vvintonien.

¶*Appellans ab ordinario, poſtea de delicto ab eo commiſſo puniri poteſt per ipſum ordinarium. h. d. ſed ſupple ad textum idem eſſe de antea commiſſis, ſi nunc de illis accuſatur, vt c. ad hæc 1. ſupra eo. & c. propoſuit. infra eodem.*

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit dupliciter.*

e ¶*Deferendum.*] s. c. proxi. contra, ibi iuſta de cauſa appellauit, hic cauſa ſubterfugij, vt litera dicit. & litera ſoluit contrarium. Vel ſic intellige diuerſitatem 2 iſtarum decre. ibi iurauit ſtare iudicio eccleſiæ, quia propter cōtumaciam fuerat excommunicatus, & licet appellet ex cauſa probabili, iudicio ſtare intelligitur: quia facit quod ius ſibi permittit. j. eod. vt debitus. arg. ff. iudi. ſol. cum apud. & ff. rem ra. hab. l. 3. §. falſus. hic erat excommunicatus pro aliquo delicto in quo iacebat, quia forte idem retinebat vxorem alterius, & ſuper hoc iurauit ſtare mandatis eccleſiæ, ſed ſtatim ante mandatum, vel mādato facto q̄ illam vlterius dimitteret, incontinenti appellauit: tali appellationi non eſt aliquatenus deferendum, quia præiudicat iuramento ſuo. & hoc ſatis poteſt colligi ex ipſa litera, vbi dicit, appellationi quæ iuramento eius debeat derogare. quia ſine iuramento tali appellationi non eſt deferendū, per quam in ſua iniquitate remaneat. j. c. proxi. & s. eo. conſuluit. & c. cum ſit Romana. in fin.

2 Hoc teneas, licet Io. not. 1. q. 7. ſi qui voluerunt. q̄ s. c. proxi. mādatis eccleſiæ: hic vero mādatis iudicis. q̄ ſolutio non eſt vera: vt no. j. de ſenten. excom. ex tenore Io. And.

¶*Glo. ſeq. allegat duas concor. quęrit, ponit. opi. Lau. cui allegat tria iura contraria, & ſoluit. Iterum vnum canonem quem ſoluit. demum ponit opi. Tanc. vltimò tenet cum Lau.*

f ¶*Reducendus.*] ſic j. de ſent. excom. ſacro. verſ. fin. s. de offi. ord. ad reprimendam. in fi. Sed nunquid iterum recipietur iuramentum ab eo ſtandi mandato eccleſię, cum iam ſemel deierauit? Lau. dixit q̄ ſic, & eſt arg. opti. s. de maio. & obed. cum in eccleſijs. arg. contra. 22. q. 5. paruuli. & 6. q. 1. quicunque. & s. de præſumpt. c. literas. Sed ibi non admittitur ad iuramentū vt poſſit teſtificari pro aliquo, in opprobrium ipſorū qui periuri ſunt. ſic. s. de teſti. teſtimonium. Item arg. contra. 2. q. 7. nō poteſt. ſed illud intelligitur antequam pœniteat. Tanc. dicebat q̄ aliam cautionem debeat ab iſto recipere præter iuramentum ſcilicet fideiuſſoriam cautionem, vel pignoratitiam. ff. man. l. ſi mandato. §. vlti. 3 & ff. de fideicom. lib. 4. §. adijci. arg. illius decret. literas. Sed illud loquitur cum ſuſpectus eſt de hæreſi: vnde eccleſia recipit fideiuſſoriam cautionem ad damnum illius. Et Ala. hoc idem ſentiebat. arg. s. de procu. c. 1. & s. de præſump. ſcribam. Dico cum Lau. q̄ iterum iſti iurabunt in confuſionē ipſorū, & quia forma eſt talis, q̄ cum iuramento abſoluatur. j. de ſen. excom. c. ex tenore. & c. cum deſideres. in fin. & c. ſuper eod.

3 Nomine idoneę cautionis, præmiſſa intelligūtur. Io. And.

CAP. XXII.

PRæterea † de his, qui ad ſedem Apoſtolicam appellant, & poſtea grauia [h] cōmittentes, ſe dum conueniuntur, appellatione tuentur: Duximus reſpōdendum, quòd eos appellatio non debet in ſua iniquitate [i] tueri, quo minus eorum exceſſus cenſura canonica puniantur.

† Cap. 32. eo. tit. in 1. compil. & poſt cōcil. part. 50. c. 53.

g ¶*Pro poſſe.*] aliàs nō compellitur. 14. q. 6. ſi res. & 24. q. 8. peſſimā. j. de vſu. cum tu. quia impoſſibile præceptum non obligat. ff. quę ſen. ſine app. reſcin. Paulus. ſic s. de pact. c. vlti. Ber.

PRæterea.] Duę ſunt partes. Secunda: ibi, *Duximus.* Abbas Sicu.

CASVS. Aliqui appellant ſuper aliqua cauſa: appellatione pēdente, aliqua grauia committunt, & dum cōueniuntur ſuper exceſſibus illis, volunt ſe tueri per appellationem: quæritur quid iuris ſit? Reſpondet Papa, quòd appellatio illa non debet eos defendere quo minus eorum exceſſus puniantur cenſura canonica. Not. q̄ appellatio non extenditur ad ea, q̄ poſt appellationē fiūt. Itē appellatio non tuetur aliquem in delictis.

¶Idem Grandenſi patriarchæ, & ſancti Vitalis presbytero Cardinali.

¶*Qui non detulit appellationi ſui aduerſarij, de ſua poſteriori circa idem contra eum excipere nequit.*

CAP. XXIII.

COnſtitutis † in præſentia noſtra abbate ſancti Felicis, & presbytero R. pro controuerſia, quæ de electione Torcellanæ eccleſiæ eſt ſuborta: & infrà. ¶Ideoque mandamus, quatenus ſi archidiaconus poſt appellationē, & denunciationem excommunicationis [k], ad nominationem [l] ſæpedicti C. proceſſerit, & primicerius cum canonicis, & plebanus cum aſſenſu cleri epiſcopatus, vel maioris [m] & ſanioris partis, prȩnominatum

† Cap. 37. eo. tit. in 1. compila.

¶*Glo. ſeq. reci. per quęſtionem quid de leuib.*

h ¶*Grauia.*] maximè quoniam ſi ſuper articulo aliquo appellatio facta eſt, ad ea quæ poſtea emergunt, non extenditur: quia in alijs remanet ſub iuriſdictione iudicis ſui. j. eo. propoſuit. & s. eo. cum teneamur. ergo multo fortius appellatio illos nō defendit in enormibus. vt j. eo. c. propoſuit 4.

4 Cōcor l. cui pacto cum glo. in ver. maioribus. ff. de fer. export. l. 1. & l. relegatorū. §. ſolent ff. de interd.

i ¶*Iniquitate.*] ſic s. eo. c. ad noſtram. & c. cum ſit. in fine. & c. peruenit. & c. conſuluit.

COnſtitutis.] Prima pars deciſè narrat factum. Secunda dat iudices: ibi, *Ideoque.* Abbas Siculus.

CASVS. Præmitte q̄ vacante iſta eccleſia cathedrali, conuenientibus omnibus ad quos ſpectabat electio, archidiaconus nominauerit quendam cōſociū eligendum in epm, fuit obuiatum & contradictū à reliquis ne eligeretur, cum eſſet excōicatus: ac fuit interpoſita appellatio, ſi ſecus fieret. Sed hac appellatione non obſtante, archidiaconus cum quibuſdam paucis de capitulo pceſſit ad electionem iſtius epi, & appellationem interpoſuit, ne in præiudicium iſtius electionis attētaretur aliquid: hac ſecunda appellatione non obſtante, reliqui facientes maiorem partem proceſſerunt ad electionem, & quendam alium elegerunt: vtraq; electio deuoluta fuit ad ſedem Apoſtolicam, & Papa mandat vt in litera continetur. Abbas. Not. q̄ electio facta de excommunicato nulla eſt, & ideo non impedit ſecundam. Item qui non defert appellationi, appellationem contra alium obijcere non poteſt. Et ſic nota quòd fruſtra legis implorat auxilium, qui committit in legem.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & remittit.*

k ¶*Excommunicationis.*] Idem eſſet ſi ſuſpenſus eſſet. Nam ſuſpenſi & excōicati nec eligere, nec eligi poſſunt. s. de conſue. cum dilectus. & s. de elect. cum inter R. & 9. q. 1. nos in hominem. Arg. cōtra. j. de cle. excō. min. ſi celebrat. ſed ibi ſoluitur.

l ¶*Nominationem.*] Si fuit ſimplex nominatio, nullum ius fuit acquiſitum nominato. s. de elect. q̄ ſicut. & 2. q. 6. c. ei qui. §. nominationes. vnde nullum potuit impedimentum præſtare ſequenti electioni.

m ¶*Maioris.*] s. de ele. quia pp. & c. eccleſia veſtra. vbi de hoc.

¶*Glo.ſeq.allegat quinque concor. & duo contraria, & ſoluit.*

a ¶¶*Non obſtante appellatione.*] Quia fruſtra implorat legis auxilium qui committit in legem. j. eod. an ſit. j. de vſur. quia fruſtra.ff.de mino.auxilium. in fi. ſ. de elect.c. bonæ.j.de immu.eccle.c.vlt.& C.de re.cre. generaliter.§.1.arg. contra.ſ. de elec.cōſiderauimus.

& cap.auditis. Dicas ꝙ hic prior nominatio ſiue fuerit electio, ſiue nominatio, nulla fuit tribus de cauſis: quia pòſt appellationem interpoſitam, & poſt denunciationem excommunicationis, cum excōmunicati electio ipſo iure nulla ſit,& à lōge minori parte: alia verò quaſi à tota eccleſia,vnde meritò præualuit: & appellationem obijcere ille non poterat, cùm ipſe appellationi nōn detulerit: vt ſupra de elect. bonæ.& j.eo. an ſit.

I.in epiſcopum, & paſtorem elegerint, non obſtante [a] appellatione præfati archidiaconi, ſi ipſe appellationi prius factæ non detulit: electionem de præfato I. factam auctoritate Apoſtolica confirmetis.

¶Idem Eboraceñ. Archiepiſcopo.

¶*Appellans ab ordinario in vna cauſa, in alijs coram eo reſpondere tenetur: poteſt tamen eum recuſare vt ſuſpectum, niſi conueniatur de crimine manifeſto,in quo non cadit excuſatio, nec ſuſpicio: vt quia imponitur pœna iuris ſurgens ipſo facto. hoc dicit. ſecundum intellectum intrinſecum.*

## CAP. XXIIII.

† Cap. 38. eo.tit.in 1. compila. Et de materia vide Antoniū But. in repet.c. veſtra.j.de cohabita. cler. & mulier. adde Romanum conſi.324.

PRopoſuit † nobis M.clericus tuus, quòd ſæpe cōtingit, vt cū aliquis ſuper aliqua cauſa appellat,in alijs [b] cauſis in quibus nō eſt appellatum, reſpōdere recuſet. Super quo conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd licet pro illa appellatione non minus teneatur in alijs, ſuper quibus appellatum non eſt, reſpondere: iudex tamen à quo appellatur (q̄a illi omnino ſuſpectus eſt) eū non debet [c] ad reſpondendum ſuper alijs compellere: niſi pro crimine adeo graui,& manifeſto [d],quo ipſo actu meritò ſit damnandus.

PRopoſuit.] Primo ponitur cōſultatio. Secūdò rñſio. Secūda: ibi, *Super quo*.Abbas. CASVS. Aliquis coram ordinario ſuo appellat in aliqua cauſa: conuenitur poſtea ſuper alijs cauſis ſuper quibus non eſt appellatum: ille propter appellationem nō vult ſuper alijs reſpondere: quæritur quid ſit ſeruandum? Reſpondet Papa, ꝙ propter appellationem illam non minus tenetur in alijs cauſis ſuper quibus nō eſt appellatum reſpondere: verumtamen iudex à quo appellatur, non debet eum cōpellere reſpondere ſuper alijs,quia ei ſuſpectus eſt,niſi pro crimine adeo graui & manifeſto, propter quod ipſo actu meritò ſit damnandus. Not.ꝙ licet aliquis appellet ab ordinario, tamen ſuper alijs cauſis remanet eius iudex, ſed non debet eum compellere ad reſpondendum: niſi crimen ſit notorium.

1 Concor. l.ſæpe.ff.de uſ. procōſ. & l. eū qui §. ſi mulier in gl. ff. de iniur.

b ¶*In alijs.*] Et ita patet, quòd appellatio non eximit appellantem à iuriſdictione iudicis,niſi in eo tantum ſuper quo appellatur.ſ.eo.cum teneamur. & c.ad hoc.& j.eo. paſtoralis. & j.eo.Romana.§. cum vero.

¶*Glo. ſeq. arg. quòd ſic, & ſoluit.*

c ¶*Non debet.*] Hoc verbum,debet, neceſſitatem importat. Sim.11.q.4. debent. 1 vnde ſi appellans vult eum recuſare, poteſt,quia ſuſpectus eſt: vt hic dicit.& ſ.eo. ad hæc.alioquin ſi nollet eum recuſare,tenetur corā illo reſpondere: quia ſuus iudex eſt. Sed quid ſi appellaui à delegato, & pendente appellatione iterum datur iudex contra me in alia cauſa: nunquid potero ipſum recuſare propter ipſam appellationem? dicas ꝙ ſic,arg.iſtius c.Dicas ꝙ hęc recuſatio pendente priori appellatione eſt in pendenti. 2 Nam ſi pronuncietur appellationē tenuiſſe, apparet ꝙ eum grauauit: & ſic admittitur recuſatio in ſecunda cauſa: arg.j.eod.poſtremo.ſi autem pronunciatur male appellatum, apparet ꝙ illum non grauauit.vnde remittitur ad primum iudicem.j.eo. c. cum in eccleſia.& c.vt debitus. & ſic non poterit eum recuſare in alia cauſa.

2 Imo ſtatim recurretur ad arbitros:& ꝓbato corā eis grauamine, procedet recuſatio, aliter non: vt dixi.ſ.eod. a l hæc ſi. Ioan.And.

¶*Glo, ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

d ¶*Manifeſto.*] Habes hic ꝙ in notorijs non eſt locus recuſationi, ſicut nec appellationi. 3 ſ.eo.c.cum ſit. & c.conſuluit.Arg.contra.2.q.5.quia ſuſpecti.ſed illud de manifeſtis non notorijs.hic vero de manifeſto, quod eſt notorium.

3 De hoc articulo pter Innocētium,Hoſt. & Ioānem And. hic, vide Iuliū Clarum in pract. cri. §.fi.q.94.

QVā fronte.] Appellans ab excommunicatione poteſt petere abſolutionem ab excōicatore,à quo appellauit, nō obſtāte appellatione ſua, vel appellatione interpoſita per aduerſarium ne abſoluatur. tamen iſte intellectus non multum congruit literæ.Diuiditur: prima pars reprehendit quærentē. Secunda: ibi, *Sane*.ipſius duplici quæſtioni reſpondet.Abbas. CASVS. Archiepiſcopus Cantuarieñ.ſuper quibuſdā dubijs ſuis conſuluit dominū Papam: anteq̄ ad quęſtiones reſpōdeat dicit, ꝙ nō videt qua fronte ipſum conſulat,cū dicatur iuris ordinē peruertere, cū ipſe non in eccleſia, uon in palatio, nō in camera ſua,ſed in camera regis cōtra ius, & contra pontificalem dignitatem electiones epiſcoporū confirmet. Poſtea deſcendit ad q̄ſtiones.prima eſt talis: Aliquis fuit excōmunicatus,vel interdictus ꝓ contumacia, vel alia iuſta cauſa: ille offert ſe ad iuſtitiam de ijs, pro quibus ſententiam recepit: pars aduerſa appellat ne abſoluatur,q̄rit an iudex ipſum abſoluere debeat? Reſpōdet Papa, ꝙ iudex ipſum abſoluere pōt ne in excōicatione decedat etiam ſi appellauerit pars aduerſa,recepta primo cautione ſufficienti ab ipſo ꝙ iuri parebit coram Papa, ad quē appellauit, vel delegato ipſius. Secunda q̄ſtio fuit: Aliquis conqueritur ſe irrationabiliter excōicatum,vel interdictū: nihilominus offert ſe ad iuſtitiam,& petit abſolui: pars aduerſa appellat: Ad hāc q̄ſtionem idem reſpondet, quod in prima ſcilicet, ꝙ poteſt illū abſoluere etiam ſi pars aduerſa duxerit appellandum ne abſoluatur. Not. quod qui circa officium ſuum malè ſe habet, coram ſuperiore temerè poteſt comparere, vel aliquid petere ab eodem.Item abſolui debet quis ne in excommunicatione decedat, præſtita prius cautione ſufficienti, non obſtante appellatione partis aduerſæ, quia appellatio non tenet in ijs quæ dilationem non capiunt.

¶Idem Cantuarieñ. Archiepiſcopo.

¶*Abſoluitur excommunicatus cautione recepta, licet aduerſarius, vel excommunicator ne abſoluatur, appellet. h.d. ſecundum vnum intellectum, quem tamen oportet limitare, quando excommunicatio non fuit lata pro manifeſta contumacia, vel offenſa: quia tunc non debet abſolui, niſi ſatisfactione præcedente, vt in c. ex parte. 1. infra de verborum ſignificatio.*

## CAP. XXV.

† Cap. 41. eo.tit.in 1. compila. Et poſt cōcil.Latera. ſub Alexā. iij. part. 3. cap.2.

QVa † fronte nos conſulere valeas, nō videmus: cum dicaris ordinē iuris peruertere [e], iam enim non in eccleſia ſicut eſt canonicum [f] & honeſtum: non etiam in palatio, non in camera tua, ſed in camera regis, contra debitū [g] iuris,& pōtificalis officij dignitatem, epiſcoporū electiones diceris confirmare: & infrà. ¶Sanè ſi quis pro cōtumacia, vel alia [h] qualibet cauſa,interdicto, vel excommunicatione tenetur adſtrictus, & offert ſe ad iuſtitiam de his,pro quibus ſententiam ipſam excepit, iudex † eum (ne in excommunicatione decedat [i]) abſoluere poterit: etiam ſi pars aduerſa ne abſoluatur, appellationis obſtaculum interponat: ab ipſo tamen ante abſolutionem

† Vide archidiaconū in c. q. iubente.11. q.3.vbi dicit ſatisfactionē non eſſe denegandā excōicato,licet venia interdū negeť,hæc enim differunt.

e ¶*Peruertere.*] Nam iure poſſet ei dici, peccaſti, quieſce.ar. 3.q.7. cap. infamis.§.tria.& §.ſunt autem. ver.idem teſtatur.

¶*Glo.ſeq.alleg.quatuor concor.in fi.alleg. duo contraria.*

f ¶*Canonicum.*] Quia huiuſmodi ſpiritualia in eccleſia, ſiue capitulis ad hoc deputatis fieri debēt. 23. diſt.in noīe.& 2.q.2. præceptum.& 23.q.vlt.conuenior.& ſ.de elect.cum terra.& c. quod ſicut.& j.de immu.ecc.eo.c.1.& c. cū eccleſia.arg.cōtra.

g ¶*Contra debitum iuris.*] Confirmatio enim cauſæ cognitionē deſiderat 4: vt 23.diſt.illud.47.diſt.de Petro.& ideo de plano expediri non poteſt.3.q.3.c.induciæ.§. ſpatium.& §.à iudice.& 2.q.3.c.ſi quem.§.notandum.ver.item pro tribunali, & non de plano.& ff.de of.proconſu.l.nec quicquam. C.de ſent. & interlo.om.iud.cum ſnīam.ff.de reg.iur.omnia quæcunque. & talia fieri non debent, niſi præmiſſa diligenti examinatione tam perſonæ, quàm de modo electionis,ſ.de elect.nihil eſt.& fieri non debent ſine conſilio capituli ſui, vel maioris partis.j. de ijs quæ fi.à præla.ſine conſenſu c.nouit.& c.quanto.

4 Vnde requiritur ꝙ pcedat citatio ſecūdū formā traditā de elect.c.vlt. lib.6.Ioan. And.

h ¶*Contumacia,vel alia.*] j.de verb.ſignifi.c. ex parte.

i ¶*Decedat.*] Quia propter peccatū homo citius etiam mori præſumitur.11.q.3.epiſcopi ſi ſacerdotali. in fin. argum.12.q. 1.cap.2.tollit Deus malos de medio,ne peccatum eorum augeatur.23.quæſt.4.ea vindicta.ver. magni ſancti viri.ſicut tollit bonos ne malitia mutet intellectum eo.de pœn.diſt.4.ſi ex bono. & ideo propter periculum mortis non admittitur hæc

appel-

appellatio,nec in ijs quæ dilationem non capiunt: vt ff.de ap. reci.vel non.l.vlt.& 2.q.6.c.ci qui.§. diffinitiua.& §.ſunt quorum.ver.ſi quis auſus.C.de ſepul.vio.l.vlti.& ff.de fe.l.1.§.2. & l.ſolet. Præterea nihil deperijt aduerſario ſi abſoluatur, & ei prodeſt, quo caſu non eſt eius malitiæ indulgendum.ff. de rei vendi.in fundo.& ff.de aqua plu. arcen.in ſumma.§.item varijs ſic ꝓpter periculum mortis citius abſoluitur. 1 ĵ. de ſent.excom.ſacro.& c. nuper.

1 Qñq; tñ differt. abſolutio, ſuper quo vide qđ not. diſtin.18.ſi quis autem in vlti.glo. Ioan.And.

¶*Glo.ſeq.reci.per quęſtionem, an iuratoria, &c.*

a ¶*Cautione.*] ergo nõ iuratoria, quia nomine cautionis ſimplex promiſſio intelligitur. C. de verbo.ſig. ſancimus imo iuratoria cautio ꝓſtatur in abſolutione, cum illa ſit forma eccleſiæ generaliter ſtatuta.ĵ.de ſentent.excom. ex tenore.& c.cum deſideres.& cap.ſuper eo. imo in caſu iſto cũ excõmunicatur quis quia non paret iuri,non debet abſolui,niſi præſtita cautione ſufficienti ꝙ iuri parebit: ſicut cũ reſtituitur poſſeſſio. ſ̃. de ſequeſtra.c.1. in fin. ſed in alijs excõmunicationibus ſufficit iuratoria: aliàs videtur fieri iniuria aduerſario.

† Scilicet Alex. iij.in concil.Laterañ. c. 6. & c.42.eo. tit.in 1.cõpilatione.

b ¶*Conqueruntur.*]coram ſuperiore excommunicatoris, qui ꝑ ſimplicem querelã de excõmunicatione cognoſcere poteſt.ſ̃. de offic. ordi. ad reprimendam. & ĵ.de ſen.excõ. ſacro.

† Quã caute & prudẽter ſent. excom.ferenda ſit in aliquem, tradit concil. Triden. ſeſſio. 24. de reforma.c. 3. quod videto.

¶*Glo.ſeq.alleg.contrarium,& ibi remittit.*

c ¶*Illud idem.*] ꝙ abſoluatur ſcilicet,nõ obſtante appellatione illius, qui ipſum excõicauit.arg.contra.ĵ.eo.ſolicitudinem.Sol.ibi.

†Aliàs, ſuo facto ad ipſo iure.

ſufficienti cautione [a] recepta, quòd vel in præſentia Romani pontificis,ad cuius audientiã appellatur, ſi maluerit aduerſarius,vel coram iudice cui cauſam delegauerit, iuris pareat æquitati. ¶De his etiam qui conqueruntur [b] ſe irrationabiliter excommunicationi, vel interdicto ſuppoſitos, illud [c] idem dicimus, etiam ſi ij qui huiuſmodi protulerũt ſententiam, ad ſedem Apoſtolicam duxerint appellandum.

¶Idem † in concilio Lateraneñ.

¶*Prælatus ſubditum ſuſpendere,vel excommunicare non debet, niſi monitione pręmiſſa: nec ſubditus contra diſciplinam eccleſiaſticam appellare poteſt, maxime ſi eſt religioſus. Et iudex à quo, pręfigit terminum appellanti, ad appellationem proſequendam: infra quem ſi non proſequitur, iudex à quo reaſſumit iuriſdictionem: Appellans vero non proſequens appellationem ſuam condemnatur in expenſis appellato hoc proſequenti.*

CAP. XXVI.

REprehenſibilis: & infrà. ¶Præſenti † decreto ſtatuimus,vt nec prælati (niſi canonica [d] commonitione præmiſſa) ſuſpẽſionis, vel excommunicationis ſententiam proferant [e] in ſubiectos: niſi forte talis ſit culpa,quę ipſo [f] ſuo genere† ſuſpenſionis, vel excommunicationis pœnã inducat. Nec ſubiecti [g] contra diſciplinam eccleſiaſticam in vocem appellationis erumpant. ¶Si verò quiſquam pro ſua† neceſſitate crediderit appellãdum: competens [h] ei ad proſequendam appellationem terminus præfigatur: infrà quem ſi fortè proſequi neglexerit, tunc epiſcopus [i] liberè ſua auctoritate vtatur. ¶Si autem in quocunque negotio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerit veniente, qui appellat venire neglexerit: ſi quid proprium [k] habuerit, competentem illi recompẽſationem faciat expenſarum: vt hoc ſaltem timore territus†, in grauamen alterius nõ facilè quis appellet. ¶Pręcipuè verò hoc in religioſis volumus obſeruari,ne religioſi cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi, cõtra† regularem [l] prælati ſui, & capituli diſciplinam, appellare præſumãt: ſed humiliter ac deuote ſuſcipiant, qđ pro ſalute ſua fuerit eiſdẽ iniunctum.

REprehenſibilis.] Quinque ſunt dicta huius textus. Secundum: ibi, *Nec ſubiecti.* Tertium: ibi, *Si verò.* Quartũ: ibi, *Si autem.* Quintum: ibi, *Pręcipuè vero.* Abb.

CASVS. Quia prælati nimis prompti erant & faciles ad excommunicandum, & ſubditi promptiores ad appellandum: volens Lateraneñ. concilium prouidere ſuper his, tam ſubditis quàm prælatis,ſtatuit,quòd prælati ſuſpenſionis vel excommunicationis ſententiam nullatenus proferant in ſubiectos, niſi canonica commonitione præmiſſa: niſi forte talis ſit culpa,quæ ipſo facto ſuſpenſionem,vel excommunicationem inducat,nec ſubiecti contra diſciplinam eccleſiaſticam appellare præſumant. Sed ſi aliquis pro ſua neceſſitate appellauerit, competens ſibi terminus præfigatur ad proſequendam appellationem: quod ſi infra terminum non fuerit proſecutus, ex tunc epiſcopus auctoritate ſua vtatur. Si autem aliquis appellauerit,& ille contra quem fuerit appellatum venerit, ille vero qui appellauit venire neglexerit: ſi proprium habuerit, in expenſis parti alteri condemnetur, vt hoc ſaltem timore perterritus,non facile quis appellet. In fine dicit,quòd religioſi cum pro ſuis exceſſibus fuerint corrigendi, contra regularem diſciplinam non appellent.Nota quòd canonica monitio pręcedere debet excommunicationem. Item ſi quis infra terminum ſibi ſtatutum appellationem non proſequitur, iudex poſtea officio ſuo vtatur. Item qui non proſequitur appellationem ſuam, condemnari debet aduerſario eam proſequenti in expenſis. Item à correctione non appellatur.

d ¶*Canonica commonitione.*] trina ſcilicet. illa enim dicitur canonica.16.q.7.omnes decimæ.& 17.q.4.de presbyterorum. de canonica 2 admonitione habes.ſ̃.de iud.c.nouit.& 2.q.1. ſi peccauerit. & ſi quis ea omiſſa aliquem excommunicauerit, per vnum menſem ingreſſum eccleſiæ ſibi nouerit interdictũ. ĵ.de ſenten. excom.ſacro.& in odium 3 pręlatorum, qui excõmunicabant non pręmiſſa admonitione contra iſtud concilium emanauit illa conſtitutio: ſacro. & c.cum medicinalis.quę imponit ipſo iure pœnam illam prælatis.

2 Melius dixiſſet. Euãgelica. Io. And.

3 id eſt, in pœnã, ſiue coerctionem.

† Aliàs, ſui.

e ¶*Proferant.*] tenet tamen, licet cõtra hoc faciant.11.q.3. ſententia paſtoris.niſi in duobus caſibus.ĵ.de ſententia excommunic. c.per tuas.vbi habes duos caſus. tertium habes in c. ſtatuimus. & quartum habes 24.q.1.audiuimus. & ſic ſunt quatuor caſus. in quibus non tenet ſententia paſtoris.

† perterritus.
† detentus.
† deterritus.

f ¶*Ipſo ſuo genere.*]id eſt ipſo facto.ſ̃.eo. cap. propoſuit.in fin.vt 17. q.4. ſi quis ſuadẽte. 81. diſt.ſi quis ſacerdotũ.& c. ſi quis amodo.1.q.1. reperiuntur. & ĵ.de ſenten.excom. ſi concubinæ.& c.nuper 4. tunc enim poſſunt puniri ſine admonitione,& ſine pœna illius conſtitutionis, ſacro.

† In codice Barbatiæ ita contra regulã prælati ſui, & capituli ſui diſciplinã appellare, &c.

g ¶*Nec ſubiecti.*] qa ſubiecti conſtitutionẽ illam non ſeruabant; imo indifferenter appellabant; non expectata aliqua admonitione, & nulla cauſa præmiſſa. Alia etiam conſtitutio edita eſt contra ipſos, quæ illis imponit ſilentium.ĵ.eodem.cum ſpeciali. & ſic patet ꝙ ſubditi contra eccleſiaſticam diſciplinam non appellant, niſi grauarentur iniuſtè, ſecundum tenorem illius conſtitutionis, cum ſpeciali.

4 31.caſus quibus ipſo iure qs incurrit excõica. per conſtitu.li.6.no.eo.li. de ſent.excõmu. eos qui. & 50. caſus expſſos per cõſtituti. cle. & duos tacitos no.in cle.de ſen. excom.c.1. quorũ 16. ſunt reſeruati, vt ibi notat. Io. And.

¶Idem.

¶*Iudex à quo,non obſtante appellatione,cognoſcit de cauſa,ſi appellans non proſequitur.hoc primò.Et iudex vt ſuſpectus recuſatus, poteſt alteri cauſam committere.hoc ſecundò.*

CAP. XXVII.

iij AD † hęc; & infrà. ¶Cũ à te ſuper aliqua cauſa fuerit appellatũ,fas tibi ſit appellantes appellatione ceſſan

h ¶*Competens.*] ſecundum tenorem illius decreta.ſ̃.eo. cum ſit. ſi expoſuit cauſam probabilem ſuæ appellationis ante ſententiam.ĵ.eo.vt debitus. poſt ſententiam non eſt neceſſe allegare aliquam cauſam.

i ¶*Tunc epiſcopus.*] quia perinde eſt ac ſi non appellauerit. ſ̃.eo.cum ſit. & ĵ.eo. ſæpe.

k ¶*Si quid proprium.*] Punitur appellans,qui non proſequitur appellationem in expẽſis alteri parti, & ex eo quòd ipſum ad iudicium prouocauit, & non venit; & ſi proſecutus † fuiſſet per procuratorem non ad tractandam litem, ſed ad impetrandas literas: aduerſario legitimè proſequente, ad totam cauſam ſimiliter condemnatur,quia non venit ſufficienter inſtructus.ĵ.eo. Nicolao. ſed ſi non habeat proprium: aliàs punietur ſecundum arbitrium iudicis.14. q.6. ſi res. & ſ̃.de dolo & contuma.cap.finem.ſi.ff.de iudi.eum quem temerè.ſ̃. de reſcriptis.& cæterum.& c.vlt.

† Cap. 43. eo.tit.in 1. compila. Et vide Felinum in c. exceptionem.ſ̃. de exceptio.

† alias, prouocatus.

l ¶*Regularem.*] Simile ſuprà eo.ad noſtram. vbi de hoc.

iij AD *hęc: & infrà.*] Duo ſunt dicta.ſecundum: ibi, *Aut ſi.* Abbas.

CASVS. Iudex compellere debet appellantem, vt appellationem ſuam proſequatur infra terminum ſibi pręfixum: vel ſtet iuri coram ipſo. In fine dicit,ſi aliqua partium iudicem habet ſuſpectum,iudicem eligant; qui cauſam dirimat. Nota ꝙ

iudex poteſt compellere appellantem, vt appellationem proſequatur. Item iudex ordinarius poteſt recuſari, ſed poteſt partes cõpellere, vt alium eligant, coram quo queſtio terminetur.

a ¶*Compellere.*] ſub alternatione, vt dictum eſt. ſ. eo. conſuluit. & c. peruenit. ſic alternatiuè compellitur quis ad continentiam vt 27. q. 2. multorum.

b ¶*Suſpectum.*] & ita ordinarius ‡ poteſt recuſari. De hac ſuſpicione tene quod dicitur. j. eod. cum ſpeciali. & ſ. de foro compe. ſi quis. Bernard.

‡ De quo neceſſariò intelligitur decr. ſecundũ Ab. pro eo ꝙ delegatus recuſatus non dele. j. eo. ſecundo requiris. Ioã. And.

ij ¶P *Eruenit.*] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio: ibi, *Cum autem*. quæ tria facit, quæ per ſe patet. Abb. Siculus.

Casus. Epiſcopus Salabrien. monuit G. canonicum ſuum, vt in eccleſia ſua reſidẽtiam faceret: ille appellauit, quæſiuit epiſcopus à Papa quid ſuper hoc faceret. Mandat Papa eidẽ epiſcopo, quatenus illum moneat, vt in eccleſia ſua reſidentiam faciat, vel infra terminum competẽtem iter arripiat cauſa proſequẽdi appellationem: interim vero vices eius in prædicta eccleſia cõmittat alicui honeſtæ perſonæ: & de beneficio illius ei prouideatur: quod ſi alterũ iſtorum non fecerit, præbenda ipſa priuet eundem, & alij eam conferat, qui ibidem deſeruiat. Nota ꝙ clerici in eccleſijs reſidentiam facere tenentur ad mandatum ſui prælati: q̃ ſi non fecerint, poſſunt eis priuari.

c ¶*Reſidentiam.*] quã quilibet clericus de iure communi facere debet. 7. q. 1. ſi quis in clero. & 91. diſt. Eleutherius. j. de cleri. nõ reſi. ex tuæ. & quia nonnulli. niſi iuſta cauſa excuſentur, puta infirmitate, vel ſi abeſt de licentia prælati ſui. j. de cleric. non reſi. relatum.

† Vide c. ſecundò requiris. j. e.

te compellere [a], vt vel appellationem interpoſitam proſequantur, vel coram te iuris pareant æquitati; aut ſi alterutra partiũ te ſuſpectum [b] habuerit, te inſiſtẽte, iudicem eligant,† qui propoſitam inter eos valeat dirimere quæſtionem.

¶Idem Salabrien.† Epiſcopo.

† Salesburinen.

† Salesberien.

¶*Si canonicus ad reſidentiam monitus appellat; ſtatuitur ſibi terminus ad appellationem proſequendã: & interim deſeruitur beneficio per vicarium de fructibus beneficij ſuſtentandum: & ſi appellationem non proſequitur, vel reſidentiam non facit, priuatur prębenda.*

## CAP. XXVIII.

† Cap. 44. eo. tit. in 1. compila. Et de reſidentia canonicorũ & aliarum perſonarũ eccleſiaſticarũ, vide quod nouiſſime diffinierit concil. Triden. ſeſſio. 24. de refor. c. 12.

ij ¶P Eruenit † ad nos, quòd cũ G. eccleſiæ tuæ canonicum, vt in ea reſidentiam [c] faceret, monuiſſes, in appellationem prorupit: & infrà. ¶Cum autem fruſtratoriæ [d] dilationis cauſa videatur dictus canonicus appellaſſe: Mãdamus, quatenus eum ſtudioſè moneas, vt in eadem eccleſia reſidentiam faciat: vel † infrà terminũ eam proſecuturus, iter ad nos arripiat [e] veniendi. Interim verò alicui honeſtæ perſonæ, vices eius in eccleſia prætaxata cõmittas, & ei de beneficijs illius aſſignes, [f] vnde poſſit congruè ſuſtentari. Quod ſi prefatus G. alterum iſtorũ adimplere neglexerit, tu prębenda ſua priues [g] eundem, & eam alij idoneæ perſonæ concedas.

‡ Hic locus vix põt intelligi, vt legitur in vulgatis, q eſt apertior in antiquis, vt patet in notis huius capitis, quas videto.

¶Idem.

¶*A iudice iuriſdictionem exequente, non appellatur.*

## CAP. XXIX.

iii ¶C Onſuluit † nos tua fraternitas, vtrum ſit appellationibus deferendũ, à rege Francorũ pro Iudæis interpoſitis, vt mancipia detineant Chriſtiana: & infrà. ¶Non cõuenit vt pro huiuſmodi [h] appellationibus, ab obſeruatione decreti debeas abſtinere.

† Cap. 1. e. tit. in 1. cõpilatione. Et quantã poteſtatẽ habeat Papa ſuper Iudæos, & alios infideles, tradit Inn. & alij in c. ſuper his j. de voto. & vot. redemp. & pleniſſi. Nicolaus Eymericus in Direct. Inquiſit. part. 2. q. 46.

¶Idem Genuenſi † Archiepiſcopo.

† Ianuenſi. ſed idẽ eſt, nam olim Genuã, Ianuam vocabant.

¶*Qui ante citationem, vel notitiam literarum miſit nuncium ad Papã, appellare poteſt ne delegatus procedat: ſecus ſi poſt.*

## CAP. XXX.

iiij ¶A D † hæc, ſicut aſſeris: & infrà. ¶Reſpondemus, quòd iudex, ſi ei conſtiterit appellantem, antequã partes eſſent citatæ, vel delegatio [i] cauſæ perueniſſet ad ipſum, qui appellationis interponit obſtaculum, nuncium ad ſedem Apoſtolicam [k] deſtinaſſe, factæ debet appellationi deferre: ſed ſi poſt citationem fuerit deſtinatus, ſatis poteſt exequi quod mandatur.

† Cap. 2. e. tit. in 2. cõpilatione. Et de miſſione nuntij an aliquid nunc operetur vide Panorm. j. hoc ti. c. vt debitus.

¶Idem.

¶*Qui non detulit appellationi interpoſitę ad Papam, mittitur cũ literis ordinarij ad curiam puniendus.*

## CAP. XXXI.

¶D E † Priore: & infrà. ¶Cæterum, ſi prefatus canonicus Priorẽ propter ſuas enormitates manifeſtas, quę ipſum

† Cap. 3. e. tit. in 2. cõpilatione. De intellectu vide Guidonem Papæ hic.

iij ¶C *Onſuluit.*] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Non conuenit.* Et intellige hanc literam duobus modis. Primò ꝙ cum epiſcopus compelleret Iudæos, vt dimitterent mancipia Chriſtiana in ſua libertate, cum non ſit licitum eis ſecundum iuris diſpoſitionem habere ſeruos Chriſtianos: appellabatur ab eo per regem Francorum, qui interponebat appellationẽ in fauorem Iudæorũ, à quibus forte multa cõmoda percipiebat. Secũdo modo poteſt intelligi, ꝙ non appellabat hic rex, ſed appellabatur ab eo, qui tamquam miniſter eccleſię compellebat Iudæos vt dimitterent ſeruos Chriſtianos. Et vtraq; lect. poteſt adaptari literæ: nec mutatur iuris diſpoſitio: nã vtroque caſu appellatio erat contra diſpoſitionẽ iuris, meritò non erat admittenda. Abb. Sicu.

Casus. Quęritur an appellationi regis Francorum ſit deferendum pro Iudæis, vt liceat eis habere mancipia Chriſtiana, & ſynagogas ædificare? Reſpondet Papa ꝙ non, cum ſit contra concilium generale. Not. ꝙ appellationi factę contra leges & canones non eſt deferendum. Item nota contra Iudæos, quòd non poſſunt habere Chriſtiana mancipia.

h ¶*Pro huiuſmodi appellationibus.*] Huiuſmodi appellationibus non eſt deferendũ contra canonicas ſanctiones. 54. diſt. mancipia. de quo decreto fit hic mentio, & j. de Iudæ. multorum. & c. Iudæi. 2. & c. cũ ſit nimis. & ſic patet quòd appellatio, quæ fit contra leges, vel canones, non eſt aliquatenus admittenda. j. de clerici. non reſi. c. relatum. Bern.

iiij ¶A *D hęc.*] Idem dicit quod c. meminimus. & cap. ſuggeſtum. ſ. eodem.

Casus. Aliqua cauſa commiſſa eſt alicui appellatione remota, ille contra quem commiſſio facta eſt, appellat, dicens ſe pro eadem cauſa nuncium ſuum ad ſedem Apoſto. deſtinaſſe: quæritur an tali appellationi ſit deferendum? Reſpondet Papa, quòd ſi conſtiterit iudici appellantem deſtinaſſe nuncium ad ſedem Apoſt. antequam partes eſſent citatæ, vel antequam delegatio cauſæ perueniſſet ad ipſum, debet appellationi deferre. Si vero poſt citationem fuit nuncius deſtinatus: non tenetur appellationi deferre. hoc intellige ſecundum illam. j. eo. vt debitus. Not. ꝙ miſſio nuncij excuſat appellãtem ne reſpondeat coram iudice, cui cauſa eſt commiſſa, & hoc intellige ſi nuncius mittatur antequam partes fuerint citatæ. Si verò poſt, non excuſat. Item licet cauſa committatur appellatione remota, poteſt tamen appellari.

i ¶*Delegatio.*] id eſt cognitio delegationis factæ.

k ¶*Ad ſedem Apoſtolicam.*] hodie non admittitur talis appellatio, quia ſi haberet literas ſuper eodem negotio, non prodeſſet, ſi nondum eſſent iudici præſentatæ. j. eo. vt debitus. Similiter habes. ſ. eo. meminimus. vbi de hoc.

D *E Priore.*] Casus. Quidam canonicus regularis appellauit à ſuo Priore, qui modum excedebat in correctione, quẽ fecit veſtibus vſq; ad camiſiam ſpoliare. Prior nõ obſtãte appellatione, pceſſit enormiter contra illũ canonicum, vnde con-

d ¶*Fruſtratoriæ.*] & ita admittitur hæc fruſtratoria appellatio, quæ hodie non recipitur, niſi cauſa probabilis exponatur in appellatione. j. e. vt debitus. & c. cũ ſpeciali. & c. interpoſita.

e ¶*Arripiat.*] terminus iſte datur ad iter arripiendum, non ad præſentandum ſe iudici. De hoc dictum eſt. ſ. eo. perſonas. ad hoc tamen præciſè non poteſt compelli. C. de appel. l. eos. in fin. ſed ſub alternatione: vt ſæpius dictum eſt.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

f ¶*Aſſignes.*] Sed ex quo appellatio eius admittitur, quare dicit Papa ꝙ beneficia illius alij interim aſſignentur, cũ appellatione interpoſita, quæ recipitur, nihil innouari oportet. 2. q. 6. c. poſt appellationẽ. §. appellatione? Hoc ideo fit, quia eccleſia interim non debet carere ſuffragio clerici, & ideo ne ſeruitium eccleſiæ propter appellationẽ illius diminuatur, ſubtrahitur illi beneficium & aſſignatur alij qui interim officiet eccleſiam vice ſua, quia fruſtratoria videbatur appellatio. Bern.

¶*Glo. ſeq. notat. & remittit.*

g ¶*Priues.*] Ex hoc patet, ꝙ qui in eccleſia ſua non vult facere reſidentiam, poteſt à prælato ſuo eã priuari, niſi iuſta cauſa fuerit impeditus, quare reſidere non poſſet. j. de cler. non reſi. inter quatuor. & c. vlti. De hac materia dictum eſt ſ. vt lit. non conteſt. quoniam frequenter.

conqueſtus fuit domino Papæ: vnde mandat cuidam iudici, vt ſi præfatus canonicus appellauit propter enormitates ipſius Prioris manifeſtas, quæ reddunt ipſum notabilem, & ipſe non detulit appellationi, compellat ipſum ad Apoſt. ſedem cum literis veritatem continentibus venire, ſatisfacturum de tanto exceſſu. Nota ꝙ prælatus non debet excedere modum in corrigendo: alioquin tenet appellatio, quæ aliàs non teneret. Item qui non defert appellationi legitimæ, debet puniri.

† Vide l. capitaliũ. §. famoſos. ff. de pœn. Bar. in l. de minore. §. tormẽta. ff. de quæſt.

notabilem reddunt †, ad ſedem Apoſtolicam appellauit: & ipſe tali appellationi deferre contempſit [a]: cum cũ literis tuis veritatem cõtinentibus, de tanto exceſſu [b] ſatisfacturum ad ſedem Apoſtolicam venire compellas.

¶*Glo. ſeq. reci. per obiectionem decret. ad noſtram. &c.*

1 Sicut iſte vt dixi in text. & patet. in antiqua. & hoc reſpicit hæc glo. ſecundũ Ab. Ioan. And.

a ¶*Contempſit.*] ex hoc patet, ꝙ ſi prælatus modum excedat 1 in correctione, quod bene admittitur appellatio à tali correctione. ſ. de offi. ord. licet. alias à correctione non appellatur. ſ. eod. ad noſtram. & c. reprehenſibilis. vlti. reſpõ. & j. eo. cum ſpeciali. in fin.

† Cap. 5. e. tit. in 2. cõpilatio.

† Verbum ſunt, deeſt in pluribus antiquis.

¶*Glo. ſeq. recitetur per obiect. de l. quoniam iudices.*

† Aliàs ita & deinde &c.

b ¶*De tanto exceſſu.*] & ſic patet ꝙ qui non defert legitimæ appellationi, debet puniri, vt ſi clericus fuit, deponi debet. 2. q. 2. vt decreto. ſi laicus, xxx. pondo auri mulctetur. C. de app. quoniam iudices.

¶Idem.

¶*Contra conſtitutiones regulares, appellatio religioſum non defendit.*

CAP. XXXII.

Quia † nos: & infrà. ¶Vt abbates [c], qui de aliqua publica infamia [d] publicè reſperſi ſunt, † aut conuicti [e], deinde † in communi capitulo [f] commoniti, prælationi cedere noluerint, appellandi non habeant facultatem.

¶Idem.

¶*Iudex à quo, poteſt præfigere terminum appellanti ad proſequendam appellationem: quo lapſo reaſſumit iudex iuriſdictionem.*

CAP. XXXIII.

Ad † aures noſtras: & infrà. ¶Appellanti ad proſecutionem appellationis, terminus [g] congruus præfigatur: infrà quem ſi appellationem non fuerit proſecutus, extunc compellatur ſtare iudicio delegati.

† Cap. 6. e. tit. in 2. cõpilatio. Vnde cognoſces apertè huius decretalis ſenſum.

*Quia nos.*] Casus. Statuit Papa in capitulo iſto, quod abbates, qui publica infamia ſunt reſperſi, aut conuicti, ſi commoniti in communi capitulo prælationi renunciare noluerint, vocem non habeant appellandi. Nota quòd in notorijs delictis non habet locum appellatio: nec contra correctionem admittitur appellatio. Bern.

c ¶*Vt abbates.*] ſupple, ſtatuimus.

d ¶*Infamia.*] de qua purgare ſe nequeunt. 2. q. 5. presbyter. ſim. j. de ſimonia. de hoc.

e ¶*Conuicti.*] De plano etiam ordine iudiciario per omnia non ſeruato. j. de accuſa. olim. quia regulares huiuſmodi de facili poſſunt à ſuis adminiſtrationibus amoueri, & ex leuibus cauſis. j. de accuſa. qualiter & quando. in fin. & j. de ſimon. per tuas. in fine.

¶*Gloſſa ſequens recitetur. per quæſtio. de quo communi capitulo loquatur.*

f ¶*In communi capitulo.*] Quod facere debent abbates, & Priores de triennio in triennium. j. de ſtatu regula, in ſingulis. & ſi ſponte cedere noluerint, tunc præſidentes capitulo denunciet epiſcopo diœceſano, qui ipſos remoueat. j. de ſta. reg. in ſingulis. & c. ſeq. §. 1. & in tali caſu non habet locum hæc appellatio contra huiuſmodi correctionem, maximè cum publicè ſint infamati, vt per talem appellationem remaneat infamia. ſim. ſ. eo. conſuluit. ſic & à pœna legis appellari non poteſt. ff. de verbo. ſignifi. l. antepenult.

*Ad aures.*] Aduerte quia iſtud cap. non eſt ex toto ſuperfluum: Nam loquitur in delegato, de quo non habebamus textum ita apertum. Abbas Siculus.

Casus. Dicitur in capitulo iſto, ꝙ iudex debet appellanti competentem terminum præfigere ad appellationem ſuam proſequendam, infra quem ſi non fuerit proſecutus appellationem, extunc debet iudex ipſum compellere ſtare iuri coram eo. Not. ꝙ tempus poteſt præfigi à iudice appellationi proſequendæ. Item qui non proſequitur appellationem, incidit in iuriſdictionem iudicis à quo appellauit.

2 Tamen hæc decr. exprimit ꝙ iudicio de legati. Ioa. Aud.

g ¶*Terminus.*] hoc iam ſæpius dictum eſt. 2. ſ. eod. perſonas. & c. ſeq. & j. eo. ſæpe. & c. oblatæ. quia perinde eſt ac ſi non eſſet appellatum.

*Ad audientiam.*] Qui ſe & ſua protectioni Papæ ſubmittit, licet verbum, appello, non exprimat, intelligitur appellaſſe. hoc dicit. Primò narrat factum. In ſecundò dat iudicem: ibi, *Licet autem.* Abb. Siculus.

¶Idem Abulen. Epiſcopo.

¶*Si præcedente grauamine quis ſubmittit ſe protectioni ſuperioris, habetur pro appellante, dummodo ſeruauerit ea, quæ in appellatione ſunt neceſſaria.*

CAP. XXXIIII.

Ad † audientiam noſtram noueris peruenisse, quòd cum Zamorẽſis epiſcopus G. presbyterum eccleſiæ [h] ſancti Iacobi Zamorẽ. multipliciter moleſtaret, tandem idem presbyter ſe, & eccleſiam ſuam † noſtræ protectioni ſubiecit: & infrà. ¶Licet autem prædictus presbyter ex ſimplicitate [i] fortè verbũ appellationis nõ expreſſerit: quia tñ poſtquam ſe, & ſua noſtræ [k] protectioni ſubiecerat, non debuit ſine cauſæ cognitione [l], aliqua ſententia condemnari: Mandamus, quatenus (ſi ita tibi cõſtiterit) ſententiam, quã præfatus epiſcopus in eundem presbyterum tulit, denuncies non tenere [m].

† Capit. 7. eo. tit. in 2. compila. Et vide Lã francũ de Oriano, in c. quoniam cõtra. ſ. de probatio.

† Dictio. ſuam, deeſt in antiqs.

¶Idem Archiepiſcopo Terraconenſi.

¶*Cauſa non eſt ad iudicem à quo remittenda, appellatione adhuc non iuſtificata, niſi de partium conſenſu.*

CAP. XXXV.

Accepta † cõqueſtione canonicorũ Pampiloñ. &

Casus. Eccleſia ſancti Iacobi Zamoreñ. ſubeſt eccleſiæ Compoſtellanæ. Epiſcopus Zamoreñ. multipliciter moleſtabat G. presbyterum prædictæ eccleſiæ ſancti Iacobi Zamoreñ. propter quod idem presbyter ſe & eccleſiã ſuam ſub protectione domini Papæ ſuppoſuit: ſed præfatus epiſcopus nihilominus poſt inuocatum ſedis Apoſt. patrocinium, quia forte verbum appellationis, non expreſſit, dictum presbyterum excõmunicauit: propter quod idem presbyter domino Papæ fuit cõqueſtus. Reſpondet Papa, licet prędictus preſbyter ex ſimplicitate verbum appellationis non expreſſerit, tamen ſe & ſua ſub protectione Apoſtolica ſubiecerat: vnde ſine cauſę cognitione nõ debuit aliqua ſententia condemnari: vnde mãdat, quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, ſententiam, quam prædictus epiſcopus tulit in eundem presbyterum, denunciet nullam eſſe. Nota quòd ſimplicitati parcendum eſt. Item idem eſt ſupponere ſe ſub protectione Papæ, ſicut appellare ad ipſum: vt hic patet. ſed hoc intelligo extra iudicium. Item non refert an aliquid ex æquipollentibus fiat. Item ſine cauſæ cognitione non debet aliquis condemnari, niſi in notorijs, vbi ordo iuris non ſeruatur. Item nemo ius ſibi dicere debet, Item ſententia excommunicationis poſt appellationem lata, non tenet.

† Cap. 2. ti. de reſcr. in 2. comp. Vnde intelliges hoc fragmẽtũ. & vide l. legatus. ff. de offi. præſid. & l. munerum. §. iudicandi. cum ibi notatis ff. de mune. & hon.

h ¶*Eccleſię.*] quæ eſt propria Compoſtellanæ eccleſiæ.

i ¶*Ex ſimplicitate.*] vnde ei parcendum fuit. 86. diſt. tanta. & ff. de iuriſd. omn. iud. ſi quis id. §. doli. & ff. ſi quis in ius voca. non ierit. l. 2. §. 1. C. de teſtamen. l. vltim. & ſuprà. de præſcrip. ſuper literis.

k ¶*Noſtræ protectioni.*] arg. contra. j. de priuile. ex parte. vbi non eximitur, licet aliquis habeat literas protectionis domini Papæ, à iuriſdictione ſui iudicis. Solutio. ibi loquitur de generali protectione, hic ſpecialis protectio fuit, quæ obtinuit vicem appellationis. & præterea ibi conſtat illos ſubeſſe ſuis prælatis. hic ſacerdos iſte non erat de iuriſdictione Zamoreñ. epiſcopi; imo dicebat ſe ſubeſſe eccleſiæ ſancti Iacobi Compoſtel. & erat in poſſeſſione libertatis, & allegabat ſup hoc priuilegium Compoſtellanæ eccleſiæ: quare ſententia Zamoreñ. non tenuit. vnde ſine cauſæ cognitione ius ſibi dicere non debuit in presbyterum illum: ipſo enim facto appellauit. argum. j. eo. dilecti. & c. vt noſtrum.

Literæ protectionis Papæ an eximant aliquẽ à iuriſdict. ſui iudicis.

l ¶*Cognitione.*] delegata à Papa: quia ipſe non poſſet cognoſcere de hoc, an iuſta cauſa fuiſſet huiuſmodi protectio, vel non, & an haberet 3 iuriſdictionem in ipſum: quia nemo ius ſibi dicere poteſt. C. ne quis in ſua cauſa. l. vnica. Bern.

3 In hoc nota dicit glo. niſi reſtringas hoc dictum cũ proximo & hoc plenè intelliges p noua. eo ſolicitudine. in glo. ſed quære in fi. Ioan.

m ¶*Denuncies non tenere.*] & ſic nulla fuit ſententia tanquã à non ſuo iudice lata pro huiuſmodi protectione, ac ſi verbũ appellationis expreſſiſſet. ſic j. de ſenten. excom. per tuas.

*Accepta.*] Diuiditur in duas partes. Secunda, ibi: *Non debet.* Abbas.

Casus. Dicitur in capitulo iſto, ꝙ ſi cõtigerit ab audientia

alicuius iudicis appellari, non debet cauſa ad ipſum remitti, niſi partes in hoc conſentiant. Not. quòd cauſa non debet ad eum remitti, à quo eſt appellatum, niſi in caſibus.

a ¶*Ad eos.*] vt 2.q.6.§.vlt.& c.ſi quis epiſcopus accuſatus.& C.de appel.eos qui.& j.de ſent.excom.per tuas.

infrà. ¶Non debet ad eos[a] cauſa remitti, niſi partes[b] conſenſerint, à quibus noſcitur appellatum.

¶Lucius tertius Galtero † Linconieñ. Epiſcopo.

¶*Delegatus etiam datus cum clauſula, appellatione remota, recuſari poteſt, ſi eſt conſanguineus impetrantis, vel ſi fuit aduocatus eius in illa cauſa.*

CAP. XXXVI.

POſtremò † fraternitati tuæ literis præſentibus intimamus, quòd ſi cauſa alicui fuerit delegata, qui conſanguineus[c] ſit illius, qui literas impetrauit, aut in eodem negotio aduocati[d] officio functus: vel ex alia iuſta cauſa ſuſpectus: huiuſmodi delegatus nō immeritò poterit recuſari, quamuis appellatione remota fuerit ei negotium delegatū.

¶*Glo. ſeq. recitetur per obiect. reſoluitur plurale in ſingulare.*

b ¶*Niſi partes.*] ideſt pars appellans 1: quia non obſtante contradictione alterius partis poteſt appellans redire ad priorem iudicem. j. eod. interpoſita. §. 1. tamen cōdemnabitur appellās aduerſario in expenſis alteri parti, ſi cōtradicēte aduerſario reuertitur ad eum iudicē: vt ibi dicitur.

1 Et ſic reſoluit plurale in ſingulare. j. de pri. vt priuilegia. ad fi. & ſic etiā debet exponi j. c. 1. lib 6. Ioan. And.

† vvaltero †Guaſtero.

POſtremò.] CASVS. Dicitur hic, quòd ſi iudex delegatus ſit conſanguineus impetrantis, vel fuerit aduocatus in eadem cauſa, vel alia iuſta cauſa ſuſpectus, poteſt legitimè recuſari, licet ſit ei cauſa remota appellatione commiſſa. Nota quòd ſi iudex fuerit conſanguineus impetrãtis, vel aduocatus in eadē cauſa, recuſari poteſt, licet appellatio in literis ſit remota. Item ex qualibet iuſta cauſa poteſt iudex recuſari.

† Cap. 45. eo. tit. in 1. compil. & poſt cōcil. part. 10. c. 18.

¶*Gloſſa ſequens quærit, arguit pro & contra, & ſoluit. Secundò iterum quærit & ſoluit. tertiò ponit alia exempla ſuſpicionis, & remittit.*

c ¶*Conſanguineus.*] Sed vſque 2 ad quem gradum intelligimus iſtam conſanguinitatem? Videtur quòd vſque ad ſeptimum, quia vſque ad illum gradum ſuccederet illi, aliàs deficientibus. 35. q. 5. ad ſedem. in 1. col. vnde cum remaneat affectio, poteſt recuſari vſque ad illum gradum, in quo poſſet ei ſuccedere. argu. contra. quia hodie conſanguinitas vltra quartum gradum non extenditur. j. de conſang. & affinit. non debet. arg. illius conſtitutionis, non debet. poſſet dici, quod vltra quartum gradum non poſſet recuſari vt ſuſpectus. ſed certè honeſtius reputo, quòd in ſuperioribus adhuc repellatur: quia ſemper affectio & dilectio prima remanet, & ſuccederet ei, vt dictum eſt. modica enim cauſa repellit iudicem, puta familiaritas. s. de offic. deleg. inſinuante. & periculoſum eſt ſub iudice litigare ſuſpecto. 3. q. 5. quia ſuſpecti. & C. de iud. apertiſſimi. Quid ſi iudex æqualiter eſſet conſanguineus vtriuſque? Tunc pars affectionis cauſa ſuſpicionem remouet 3. ff. de ritu nup. non ſolum. §. de vno. Item remoueretur iudex ſi eſſet dominus impetrantis. s. de offic. delega. cauſam quæ. vbi plures caſus notantur. Item de hoc plures caſus inuenies. s. vt lite non conteſta. accedens. Itē ſi ab ipſo appellatur in alia cauſa. s. eod. ad hæc. & cap. propoſuit. de eo quod hic dicitur, & s. de offi. delegati. cauſam quæ. & in decre. prædicta, accedens. plene inuenies de hoc. Bern.

2 De hoc articulo vide Hippolytum de Marſilis ſingul. 131. incip. affinitas repellens.

3 Idē not. in teſte. 3. q. 5. c. 1. & in Spec. de teſte. §. 1. ver. ſed qd ſi teſtis. iñ hoc inſpicerē, an de eadem ſtirpe. Io. An.

d ¶*Aduocati officio.*] Qui enim fuit aduocatus in cauſa, poſtea in ea iudex eſſe non debet, aut aſſeſſor, ne affectionis ſuæ, vel aduocationis memor, incorrupti iudicis nō poſſit nomen præferre. C. de off. aſſeſſo. nemo. in fine. & qui ſimilem cauſam habet, remouetur. s. de iudicijs. cauſam quę. Bern.

v AD hęc.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Noueris*. Abbas.

CASVS. Aliqui clerici ſunt interdicti, & appellant, & de appellatione confiſi non ſeruant interdictum: quæritur quid iuris? Reſpondet ſicut poſt appellationem legitimam nemo poteſt excommunicari, ſic clerici non poſſunt declinare interdictum, cui ante appellationem ſuppoſiti fuerant. Nota quòd poſt appellationem nemo poteſt excommunicari. Itē ſi excommunicatio, vel interdictum præcedat, non releuatur per appellationem ſequentem.

¶*Gloſſa ſequens primò æquiparat excommunicationem, & interdictum. Secundò quęrit: ponit duas opin. contrarias, dicens primam ſeruari, quam in parte declarat, & remittit, & in fine. ſic loquitur, quod quid ſentiat non appareat.*

e ¶*Interdictum.*] Nota quòd excommunicatio, & interdictum æquiparantur in hoc, quòd ſicut excommunicatio poſt appellationem non tenet. j. de ſentent. excommunic. per tuas.

¶Idem Noruiceñ. † Epiſcopo.

† Nouariē.

¶*Sententia interdicti non ſuſpenditur per appellationem ſequentem.*

CAP. XXXVII.

v AD † hæc, quoniam ſub interdicto aliqui conſtituti appellant, & deinde illud ſeruare contemnunt: quid in hoc caſu ſeruandum ſit, conſulere voluiſti. Noueris igitur, quòd ſicut poſt appellationem excōicari non poſſunt, ſic interdictum[e] nequeunt, cui ante appellationem eos conſtat ſuppoſitos, declinare[f].

† Cap. 46. eo. tit. in 1. compilat.

¶Clemens tertius.

¶*Iudex appellationis remittit appellantem, & cauſam ad priorem iudicem, niſi ſibi cōſtiterit à grauamine, vel iniuſta ſententia fuiſſe appellatū.*

CAP. XXXVIII.

CVm † in eccleſia: & infrà. ¶Accepimus, qđ quidā clerici de Gual. occaſione iudicij tui, ꝙ velle obſeruare[g]

† Cap. 11. eo. tit. in 2. compila.

ita & interdictum emiſſum, per appellationem ſubſequentem non ſuſpenditur, vt hic patet: & econuerſo. j. eodem paſtoralis. niſi ſub conditione ponatur interdictum, ſiue ſententia feratur medio tempore, poteſt appellari. j. eodem præterea. & j. eod. dilectis. §. quia. Sed quid ſi aliqua eccleſia interdicta eſt, & epiſcopus ſuſpendat ad tempus interdictum, vt in ea celebretur, ſi quis tunc appellat, nunquid valet appellatio? Videtur quòd non, licet relaxetur interdictum ad tempus vt in ea celebretur, interdictum tamen eſt, & in interdicta eccleſia bene celebratur. j. de priuil. cum & plantare. §. quod ſi &c. vt priuilegia. s. de offi. ordi. irrefragabili. & excommunicatis ēt poteſt prædicari. j. de ſentent. excommu. reſponſo. & c. cum voluntate. 1. reſpon. non enim eſt nouum interdictum, licet eius executio ſuſpendatur. arg. ff. de preca. ſed ſi manente. ff. de pecul. peculium. §. ſi ære. & ita appellatio non ſuſpendit interdictum, & ſic epiſcopus poteſt ſuſpendere ſuū interdictum, nec prodeſt appellare medio tempore: & hoc dicunt Lau. & Vincen. & Tanc. 4 j. eod. dilectis. §. quia. Et alij dixerunt ſicut Guli. Naſo, quòd epiſcopus nunquam poteſt ſuſpendere ſuum interdictum quin tollat illud ex toto: vnde ſi tunc appelletur, & iuſta ſit appellatio, defendetur per appellationem: & illud quod inducunt pręd
icti doctores ad hoc probandum, non probat hæc decre. cum & plantare. quia illud fit auctoritate ſpeciali domini Papæ: vnde alij ad conſequentiam trahere non poſſunt, vt poſſint facere quod celebretur in eccleſia interdicta. de facto tamen ſeruatur opinio prædictorum doctorum. & quòd hoc poſſit fieri, probatur. j. eod. dilectis. §. quia. vbi de hoc. De appellatione facta dum ſuſpenditur interdictū dic vt not. in prædicto. §. quia. dixit Tanc. quòd ſi eccleſia interdicatur, tale interdictum poteſt ſuſpendi: ſed ſi homo interdicatur, tale interdictum non poteſt ſuſpendi quin tollatur in totum: quia non poteſt eſſe in eccleſia & extra eodem tempore. Sed non credo, quod epiſcopus poſſit dare alicui priuilegium celebrandi in eccleſia interdicta: quia illud pertinet ad Papam.

Quōo autē conueniāt & differāt interdictū & excōicatio, tradit Io. Anania in Rubr. de cleri. excō. miniſt. & Geminianus in c. 1. de ſen. excom. lib. 6.

Et videto hic p̄ alijs Guidonem Papæ.

4 Et Inno. cum eis. s. de conſue. cū inſuper Ioan. And.

ADDITIO. & eſt arg. pro eis s. de offi. ord. irrefragabili. & hoc eſt quaſi expreſſum in tex. & in glo. j. eo. dilectis.

f ¶*Declinare.*] j. eo. paſtoralis.

CVm in eccleſia.] Primò narrat factum. Secundò prouidet: ibi, *Vnde*. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam clerici de Gallia Linconieñ. epiſcopi volentes ipſius iudicium declinare, vt ſub archiepiſcopo litigarent ſine rationabili cauſa euitabant epiſcopum ſuum, appellando ad archiepiſcopum. Significatum fuit hoc domino Papæ: Vnde mandat ipſi archiepiſcopo, quatenus ſi aliquando contigerit aliquem de clericis à prædicto epiſcopo appellare ad ipſum, non prius eorum appellationem admittat, quàm ei conſtiterit appellationem interpoſitam fuiſſe, vel ab iniuſto grauamine, vel ab iniuſta condemnatione: alioquin remittat illos ad epiſcopum ſuum. Not. quod archiepiſcopus non eſt iudex ordinarius ſubditorum ſuffraganeorum, niſi in certis caſibus. Item nullus debet appellare, niſi grauetur: alioquin remittendus eſt ad eum, à quo appellauit.

g ¶*Obſeruare.*] quod de iure facere non poſſunt, niſi per appellationem, & in alijs certis caſibus, qui notantur s. de offi. ord. paſtoralis. loquitur Papa archiepiſcopo Cantuaricñ.

a ¶*Agra-*

a ¶*A grauamine.*] expreſſo in appellatione, in quo caſu tantum tenet appellatio ante ſententiam. ỹ. eo. vt debitus. & c. cũ cauſam. in fine. &c. dilecto.

b ¶*Iniuſta condemnatione.*] in caſu iſto cum appellatur a diffinitiua ſententia, non eſt neceſſe cauſam exprimere, niſi quod dicat, appello ab iniuſta ſententia. 1 & tũc debet ſuperior cognoſcere, vel alij cõmittere ſecundũ arbitriũ ſuum.

¶*Gl. ſe. arguit. & remi.*

c ¶*Alioquin.*] id eſt ſi appellatio non ſit legitima, remittitur ad illũ à quo appellauit 2 vt procedat in cauſa cum appellauit à grauamine vel quòd exequatur ſententiam, quam ipſe ſuperior confirmauit. & ſic eſt hic opti. argu. quod iudex appellationis, qui confirmat ſententiam, quam alius tulit, nõ debeat ipſam mãdare executioni, ſed primus. † De hac materia tractatur. ſ. de offi. dele. paſtoralis. §. præterea.

d ¶*Remittas.*] aliàs cã ad eum, à quo appellatum eſt, remitti non debet, niſi de conſenſu appellantis. ſ. eo. accepta. & ỹ. eo. interpoſita. §. 2.

e ¶*Eius iudicio.*] ita q̃ omne ius ſaluum ſit ei, contra quem fuit appellatũ: vt ſi tunc fuit minor, nunc autem factus maior: iure minoris vtetur. ff. de minori. l. intra vtile. 1. reſponſo.

f ¶*Pariturum.*] nã 3 archiepiſcopi non habent iuriſdictionem ſuper ſubditis ſuffraganeorum ſuorum: niſi in certis caſibus. ſ. de offi. ordi. cap. paſtoralis. & c. duo ſimul.

1 Concor. tex. in l. minoribus. & ibi Bal. C. de his qb. vt indig.

2 Videto hic Io. An.

† Vide l. q ad ciuilia. C. de ap. & l. vni. C. vt cau. poſt pube. adſit tut.

† Cõtrariũ de iure ciuili cõcludit per l. ꝓcipimus. §. 1 his ibi exequẽtib. iudicata. C. de ap. Practi. Papi. in for. ſẽt. in cau. ap. gl. cauſis. n. 3. Marãta de ord. iud. in 6. pa. C. de execu. ſen. ver. 3. n. 6. Ioan. Fran. Pellice.

† Cap. 3. e. tit. in 2. cõpilatione.

3 Hęc gloſſula nec Bernardi eſt, nec in vetuſtis exemplaribus reperitur.

ſe iactant, Linconieñ. epiſcopi iudicis ordinarij ſine cauſa rationabili cognitionem euitãt. ¶Vnde mandamus, quatenus ſi quando contigerit, aliquem de clericis, à preſato epiſcopo ad tuam audientiam appellare, non ante appellationem admittas, quàm tibi conſtiterit eam, vel à grauamine [a], vel iniuſta [b] condemnatione porrectã †: alioquin [c] ipſum ad prædicti epiſcopi audientiam remittas [d], appellatione remota, eius iudicio [e] pariturum [f].

¶Idem.

¶*Si appellans qui non proſequitur, redit ad iudicem à quo, & iterum grauatur, non obſtante prima deſertione, poteſt iterum appellare; hoc dicit, & eſt caſus notabilis. Panormitanus.*

CAP. XXXIX.

DIrectæ † nobis tuæ literæ demonſtrarunt, quòd cũ in tua præſentia cauſa cuiuſdam matrimonij tractaretur, in qua pars viri conſanguinitatis vinculum opponebat, & pars mulieris ad ſedem Apoſtolicam appellaſſet: nec appellationem ſuam præfixo termino fuerit proſecuta: poſtmodum ea renunciante [g] appellationi, quam fecerat, tu in cauſæ cognitione procedens, de parentela teſtimonia recepiſti. verum quia mulieris pars iterum appellauit: poſtulas vtrum ad calculum ſententiæ procedere valeas, edoceri. ¶Reſpondemus igitur, quòd licet iuxtà decretum Laterañ. concilij [h], poſtquam in termino proſequendæ appellationis ſtatuto, appellans ſuam appellationẽ nõ fuerit ꝓſecutus, auctoritate tua liberè poſſis vti: tamen quia iterũ appellauit (cum ſecundum iura ei † licuerit in eadem cauſa bis appellare [i]) à iuriſdictione tua ſe fecit exemptam: præſertim cum hic ad ſeparationem matrimonij, quod eſt res fauorabilis [k], intentio viri procedat.

D*irectæ.*] Cõmunis diuiſio. Secunda: ibi, *Reſpondemus.* Abb. CASVS. Quædam cã matrimonialis tractabatur corã ordinario: coram quo vir impedimentum conſanguinitatis oppoſuit mulier ſedem Apoſt. appellauit, iudex ſtatuit terminum appellanti: mulier illa non fuit proſecuta appellationem in termino cõſtituto, & eã renunciãte appellationi, iudex in cauſa procedẽs, recepit teſtes de conſanguinitate: Tandem mulier iterum appellauit: petijt iudex vtrum debeat ad ſententiam procedere? Reſpondet Papa, quod licet in concilio Laterañ. ſit ſtatutum, vt ſi aliquis appellauit, & infrà terminum ſibi præfixum appellationem ſuam non fuerit proſecutus, iudex auctoritate ſua liberè poſſit vti: tamen quia iterum appellauit (quod ſibi licuit in eadem cauſa) à iuriſdictione illius fuit exempta, præſertim cũ hic ageretur ad ſeparationem matrimonij, quod eſt res fauorabilis. Nota quòd ſi appellans appellationem ſuam in termino præfixo non proſequitur, iudex poſtea in cauſa procedet. Item in eadem cauſa poteſt bis appellari, ſuper vno articulo. Item matrimonium res fauorabilis eſt.

g ¶*Renunciante.*] ſ. de offi. deleg. gratum. ipſo enim facto renunciauit appellationi teſtes producendo, ſic infrà de ijs quæ fiunt. à ma. part. cap. capit. ex orc. infrà de priuile. ſi de terra. &c. accedentibus.

h ¶*Lateranen. concilij.*] ſuprà eo. reprehenſibilis. & infrà eo. ſæpè. ſic C. de tempor. appell. l. vlt. §. vlt.

¶*Glo. ſeq. allegat duas concor. reliquum recitetur per obiectionem, altera parte abſente.*

i ¶*Appellare ſecundo.*] ſic 2. q. 6. c. ſi autem. §. ſi qs in quacunque. & C. ne li. in vna eademque cauſa. l. vnica. & quod dicit, appellare ſecundò. intellige à diffinitiua ſententia, à qua ſecundò appellare permiſſum eſt 4 & non vltra. ỹ. eo. ſua. & vt dicunt iura prædicta. & hoc idem locum habet ante ſententiam, ſi grauaretur quis pluries ſuper vno articulo ſecundò poſſet appellare, etiam ſuper illo; imo ante ſententiam ſi grauaretur quis poſſet appellare pluries quàm ſecundo, vel tertiò, vel quatuor quoties ſuper diuerſis articulis grauaretur: quia ſuper vnoquoq; articulo licitũ eſt appellare, ſi grauaretur.

k ¶*Res fauorabilis.*] ỹ. qui matri. accuſ. poſ. videtur. Bern.

4 Eidẽ per ſonę. hoc dicto ꝓ tãto, q̃ ſi à ſñia cõtrarie. ꝓ me lata appellaſti ſecũdò, & iudex ſecũdæ app. caſſet 1. & 2. ſñiam, ab illa potero appellare: & hoc reſpectu appella. quarto. & de hoc vide ĩ Spe. de ap. §. quotiés. ꝑ totum. §. Io. And.

† In oĩbus manuſcriptis ita ei licuerit ĩ eadẽ cã appellare ſecũdò & hãc lectionẽ agnouit gl. hic verbo. appellare.

¶Celeſtinus † tertius.

¶*Sententia excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti lata ſub cõditione, ſuſpenditur, ſi ante conditionis euentum fuerit appellatum. h.d. inhærendo verbis literæ, vt ſic ſatiſfaciat cuilibet lecturæ. Et eſt deciſio ſubtilis, & multum allegabilis.*

† In codice Barbatiæ, Clemẽs. 3.

CAP. XL.

ij PRæterea † requiſiti fuimus, ſi quis iudex ita protulerit ſententiam: Niſi Sempronio infrà viginti dies ſatiſfeceris [l], te excommunicatum, vel ſuſpenſum, aut interdictum eſſe cognoſcas †: ille in quem fertur ſententia, medio tempore appellãs, ad diẽ ſtatutam minimè ſatisfecerit, vtrum ille ſententia tali ligetur, aut interpoſitione appellationis tutus exiſtat? ¶Videtur autem nobis, quòd huiuſmodi ſententiam appellationis obſtaculum debeat impedire [m].

† Ca. 14. e. tit. in 2. cõpilatione.

Et in hac materia vide Bal. ĩ repet. c. commiſſa. de electi. li. 1. & de intellectu Anton But. in c. licet. de voto & voti reden.

† Hic videtur deeſſe cõiunctio &, quæ eſt ĩ veteri cõpil.

P*Ræterea.*] Primo ponitur cõſultatio Secundò reſponſio: ibi, *Videtur autem.* Abbas. CASVS. Index ita protulit ſententiã: Niſi infra viginti dies ſatiſfeceris Titio, cognoſcas te ſuſpenſum, vel interdictum, vel excommunicatũ: ille contra quẽ ſentẽtia lata eſt. medio tẽpore appellauit, nec ad diem præfixum ſatiſfecerit: quæritur vtrũ ille ſit excommunicatus, aut non propter appellationẽ ante terminum interpoſitam? Reſpondet Papa, quod appellatio huiuſmodi ſẽtentiam impedit. & ſuſpendit No. q̃ ſñia excommunicationis lata ſub cõditione, vel ĩ diẽ nõ ligat, niſi aduenĩete die, vel conditione. & ideo ſi medio tempore appellet, ſuſpendit eius effectus, vt hic patet.

l ¶*Satisfeceris.*] Quid ſit ſatisfacere, habes ff. qui ſatiſda. cog. l. 1. & ff. de pig. act. ſi rem alienam. §. omnis. Lauren.

¶*Glo. ſequens tria facit. primo notat & ſignat contrarium. ſecundo ponit differentiam inter ſententiam excommunicationis, & alias ſententias. Finis recit. per q. de excommunicato ſub conditione, qui ea pendente mutat forum.*

m ¶*Impedire.*] Et ita ſuſpenditur ſententia, quæ nondum tenet. non enim tenebit niſi extante conditione. ỹ. de ſen. excõ. à nobis. 1. ex quo autem teneret, non ſuſpenderetur eius effectus per appellationem. ỹ. eod. paſtoralis. in fin. Argu. contra, quia vbicunque conditio extiterit, perinde habetur ac ſi ab initio purè contrahatur, ff. qui pot. in pig. ha. l. potior. & ita ſententia excommunicationis ſub conditione poteſt ferri, & ſtatim currunt, tempora appellationis, vnde ſtatim appellandum eſt ante diem conditionis, vt hic patet. ſic & aliæ ſententiæ ſub conditione poſſunt ferri. ſed ibi infra decem dies eſt appellandum: poſt decem dies non auditur appellans, licet adhuc non extet conditio. 2. quæſtione. 6. biduum. & illud nota quod ſi pendente conditione efficiatur de alieno foro is, in quem lata eſt huiuſmodi ſententia: puta quia tranſtulit domicilium alio loco, nihilominus ligatus erit exiſtente conditione, niſi ante conditionem appellauerit. argumen. C. de teſtamen. manumiſ. ſtatuliberis. argumen. op. ad hoc. ſuprà de foro competenti. capitulo penultimo Laurentius.

Secundò.

SEcundo.] Diuiditur peincipaliter in duas partes,ſicut duo ſunt dicta: ſecundum : ibi, *Tertiò*. Abbas Siculus. Vbi ſint aliæ quæſtiones,ſiue partes huius cap. dictum eſt ſ. de off.deleg. c.prudentiam.

Casvs. In vna commiſſione plures articuli continentur, in vno tantum articulo appellatio inhibetur : appellatur ſuper alijs articulis, queritur an teneat appellatio ? Reſpõdet Papa , quòd ſecũdum Gregorium verba deſeruiunt intẽtioni, & hęc eſt intentio Papę , vt de omnibus articulis qui in cõmiſſione ponuntur, iuſtitia fiat, & ideo appellatio in omnibus articulis intelligitur interdicta: nec refert vtrum appellatio inhibeat in principio,medio, vel ĩ fine: quia vt dicunt iuris argumenta , ea quę ponũtur in principio , ad medium & finem : & quæ in medio, ad finem atq; principium ſæpè referuntur . Tandem ponit aliam quęſtionem : aliquis proponit ſe habere iudicẽ ſuſpectum,queritur an cauſam ſuſpicionis allegare teneatur , & ꝓbare ? Rñdet Papa ꝙ cauſam ſuſpicionis allegare teneatur:& partes eligere debent arbitros,non multum remotos, qui de ſuſpicione cognoſcant : quod ſi non fecerint , iudex partes ad hoc compellat:& ſi infrà terminum competentem à iudice aſſignatum ſuſpicio probata non fuerit: iudex ex tunc in cauſa procedat. ſed ſi ſuſpicio fuerit probata,iudex vlterius in cauſa non procedat: quia ſuſpecti & inimici iudices eſſe non debent . Nota ꝙ verba intentioni deſeruiunt , & ſecundum intentionem proferentis verbum prolatum intelligendum eſt. Item appellatio refertur ad omnia , quę in commiſſione ponuntur.Item determinationes quę in principio ponũtur, omnia ſequentia determinant,& econuerſo.Item cauſa ſuſpicionis ſpecificanda eſt coram iudice . Item cauſa ſuſpicionis nõ coram iudice ſuſpecto , ſed coram arbitris à partibus electis probari debet . Item iudex debet compellere partes vt arbitros eligant,qui de cauſa ſuſpicionis cognoſcant.Item ſi cauſa ſuſpicionis infrà terminum pręfixum probata non fuerit , iudex in cauſa procedere debet . Item ſuſpecti & inimici iudices eſſe non debent.

†Cap.16.e. tit.in 2.cõpil.

Reliquas quæſtiões ſeu partes huius decretalis habes ſ. cap. prudentiã. de offic.de leg. & ca. prudentiã. de mur.petit.

†Aliàs ita. In quo taliter reſpondemus. aliàs ità:Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus.

†Lib.26.in Iob.c.7.

†Vide l.pater. §. fundũ.ff,de lega.3. & in l.cũ pater. §. dulciſſimis . & vtrobiq; per Bar. ff. de leg. 2.

† exequaẽ.

†Alias ita: vtrum inhibeaẽ primo, an ſecundo medio an fine.

¶Idem.

*¶Si per reſcriptum committantur plures articuli connexi,& in vno remoueatur appellatio, intelligitur remota eiam in alijs hoc dicit.*

CAP. XLI.

SEcundò † requiris,cũ pluribus articulis in vna commiſſione poſitis , in vno tantũ contingit appellationem expreſsè vetari . vtrum appellatio teneat ſi ſup alijs fuerit appelatũ. ¶In quo † tibi reſpondemus , quòd cum , ſecundum beatũ Gregorium , † verba intentioni [a] deſeruiant † :& hæc ſit noſtra intentio,vt de omnibus articulis , qui in cõmiſſione ponuntur,iuſtitia ſuũ cõſequatur † effectũ : in omnibus [b] appellatio intelligitur interdicta. Nihil enim intereſt,vtrũ † inhibeatur primo , an ſecũdo, in medio, an in fine : cũ ( ſicut vtriuſque [c] iuris argumẽta nos docent ) ea, quæ in principio, ad medium,& ad finem illa verò quæ in medio , ad finem atque principium ſæpè referri contingat.

*¶Cauſa ſuſpicionis proponenda eſt coram iudice qui recuſatur , & probanda coram arbitris.h.d.*

¶Tertiò poſtulas edoceri : & infrà. ¶Cõſultationi tuæ taliter reſpondemus,quòd cùm aliquis iudicem proponit ſe habere ſuſpectũ, ſuſpicionis cauſam coram eodem allegare [d] tenetur: ſed partes vt in aliquos [e] non valde remotos cõueniant, per eundem iudicem debent [f] cogi: coram quibus ſi cauſa ſuſpicionis infra terminum [g] competentem probata non fuerit,tunc demum auctoritate ſua iudex vtetur. Quòd ſi coram ipſis cauſa ſuſpicionis probata fuerit,cauſę cognitioni ſuperſedere [h] tenebitur recuſatus. Ipſa nãq; ratio dictat, quòd ſuſpecti [i] & inimici, iudices eſſe non debent.

a ¶*Intentioni.*] 22.quæſt.3. humanę.& j.de verb. ſignifi. intelligentia .

¶ *Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.*

b ¶*In omnibus.* ] j. eodem inquiſitioni. contrà . Solue hoc contra. quod dicit hic,locum habet cum eſt vnum negotium principale , ſed plures articulos continet pendentes ex negotio principali , exemplum pone ſ. de reſcri. cum dilecta.& ſ. de offi.deleg. venerabilis . Illud autem quod dicitur j. eod. in decre. Greg. inquiſitioni . loquitur cum plura ſunt negotia omnino diuerſa in vna commiſione cõtenta. Exemplum pone de hoc 2.quęſtio.1. in primis.tunc licet ſit prohibita in vno:non tamen eſt prohibita in alio, niſi hoc dicatur in decr. Gre.arg.ad hoc ff.de mino.etiam.§.1.C.de repud. l.vnica. ſed hodie ipſo iure remota eſt appellatio.j.eod.vt debitus.

c ¶*Vtriuſq; iuris.*]canonici,& ciuilis.32.q.7.Apoſtolus.ff.de pac.item.quia.§.vlt.& ff.de verb.obl.Titia.§.1.C.fami. erciſc. quoties.C. de pact.petens.ff.ſi cer.pet. lecta eſt. de leg.2.ſi ſeruus plurium. in fine.

¶*Glo. ſequens inſtruit coram quo taliter & quando ſit proponenda recuſatio . & coram quo probanda : & quid agendum ea probata .*

d ¶*Coram eodem allegare.*]Nota ꝙ hæc decre. loquiẽ de iudice delegato. ſed j.eo.cum ſpeciali. loquitur in ordinario.Vnde nota,quòd qui iudicem recuſare intendit,cauſam iuſtæ recuſationis 1 debet allegare coram ipſo : vt hic dicit talem videlicet,quæ ſi eſſet probata,deberet legitima reputari.j. co.cũ ſpeciali.ſicut in appellatione. j.c.vt debitus.& recuſatio danda eſt in ſcriptis.ſ.de probatio. quoniam. & ante litem conteſta. debet proponi cum ſit dilatoria.3. quæſt.3. offeratur.& ſ. de re iud. inter monaſterium.& C.de iudi.apertiſſimi. vel ſaltem ĩfrà terminum ſtatutũ à iudice ad dilatorias proponendas. ſ. de excep. paſtoralis. niſi ex noua cauſa ſuperueniente poſt lit. conteſt. proponi non põt. ſ.de offic.dele.inſinuãte. Secundum leges poteſt proponi vſque ad viginti dies , vt in prædicto. §.offeratur. & C. de ſen.& interlo.om.iudi. Auth. & conſequenter . Cauſa verò ſuſpicionis coram arbitris à partibus electis eſt probanda.ſ.de offic.deleg. ſuſpicionis. & j. eo. cũ ſpeciali.& ſ.de foro cõpe.licet. 1. Cauſa verò recuſationis non probata,delegatus in cauſa procedat: ea verò ꝓbata ſuperſedere debet iudex,nec amplius ſe intromittat, cum apparet ipſum non habere iuriſdictionẽ poſt ꝓnũciationẽ arbitrorũ In ordinario ſecus eſt : quia p̃t cõmittere cãm illã pſonæ non ſuſpectæ, vel illam cauſam remittere ad ſuperiorem.j.co. cum ſpeciali. & ibi de hoc etiam inuitis partibus: quod non poteſt delegatus , vt ibi notatur.

1 Quæ autẽ & quot ſint cauſæ iuſtæ recuſatiõis tradit copioſè Hoſtiẽſis in ſum. tit.de recuſat. §. quæ ſunt iuſtæ cauſæ. & Ioan.And. in c.legitima. de appel. lib. 6.

e ¶*In aliquos.*] id eſt; arbitrum, vel arbitros. An tales arbitri veri dicantur , dictum eſt ſ.de offic.delegati.ſuſpicionis.

¶*Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.*

f ¶*Debent cogi.*] Arg.contra. ff. de iudi. ſi quis ex aliena. ſed ibi dubitatur an iudex ſit,hic autem non ; cum conſtat de iuriſdictione,ſed prætenditur recuſatio. 2 Lauren.

g ¶*Terminum competentem.*] Terminum iſtum non iudex , ſed arbitri. ſtatuere debent.ſ. de of. deleg.ſuſpicionis. Hodie verò debet iudex aſſignare terminum,vt in decre.Inocen.iiij. in hoc eodem titulo.cap.legitima.[ lib. 6. ]

2 Ibi ergo cognoſcit hic nõ : quia hic plus q̃ ibi iudex afficitur:vt dixi de offic. deleg. ſuſpiciõis . & adde quod no.j.eo.ſolicitudinẽ in gloſ.ſed quare.Ioã. And.

¶*Glo.ſeq.ſignat contrarium,& dupliciter ſoluit.*

h ¶ *Superſedere.* ] Contradicit lex;quia licet iudex delegatus recuſetur, poteſt cauſam alij delegare. C. de iud.cum ſpecialis.ibi:non probatur cauſa ſuſpicionis,ſed allegata ſuſpicione delegatur cauſa alij: & quia non grauatur in aliqua probatione permittitur à lege vt delegatus alij deleget : ſed hic neceſſe habet probare cauſam ſuſpicionis : & ideo quia in hoc grauatur,releuatur probata ſuſpicione , vt amplius non committat inuito recuſatore; & nos aliud ſeruamus ſecundum canones . Certè lex illa non dicit, quòd committere poſſit cauſam,& ſic non contradicit.

i ¶*Suſpecti & inimici.*] ſic 3. q.5. quia ſuſpecti.& C. de iudi. apertiſſimi.Bernard.

AN *ſit.*] Habet duos intellectus.ſecundum primum poteſt ſummari ſic . Appellationi ſuæ renunciat , qui poſt eam aliquid in ipſius præiudicium innouauit . ſecundum alium intellectum: Non eſt deferẽdum appellationi illius,qui appellationi aduerſarij non detulit . Secunda pars : ibi , *Reſpondemus*. Abbas.

Casvs.Aliquis paratus erat ſpoliare aliquem re ſua: ille appellauit ne aliquem iniuriam ſibi faceret, vel grauamen : non obſtante illa appellatione ſpoliauit illum:Spoliatus traxit ſuũ ſpoliatorem in cauſa,paratus probare incontinenti ſuam ſpoliationem: ille ſpoliator appellauit : quæritur an eius appellationi ſit deferendũ ? Rñdet Papa,ꝙ cũ in eo ſit puniendus in quo peccauit,appellationi illius nõ ẽ deferẽdũ, ꝗ appellationi deferre neglexit.Not.ꝙ puniẽ qs in quo peccauit.Itẽ ꝗ appellationi ab alio interpoſitæ nõ defert,nec ei appellãti eſt deferendũ: quia fruſtra legis auxiliũ implorat , ꝗ cõmittit in legẽ.

¶*Gloß.*

¶Glo. ſeq. quærit, ponit opi. Lau. & ſoluit.

a ¶*Incontinenti.*] Sed qualiter intelligis illud incontinenti, an vſque ad triduum? C. de erro. aduo. l. vlt. an ſine interuallo. ſ. de teſt. cogen. præterea. & ſ. de elect. quia propter. & ſ. de reſt. ſpol. literas. & ſ. de teſt. veniens 2. an quam cito poteſt. ff. de ſtatu libe. ſi peculium. §. vlt. & ff. ad Tertu. l. 2. §. confeſtim; Sol. hoc poteſt committi arbitrio iudicis, vt dixit Alanus. Ego dico, quod hic ſupplendum eſt, maximè: quia idem eſſet ſi congruo tempore hoc probaret: quia fruſtra auxilium legis implorat, qui committit in legem. ſ. eod. conſtitutis. & ſ. de elect. bonæ. & ff. de mino. auxilium. in fin: & hic expreſsè dicitur niſi ipſe ſe ſponte obligaret, vt hoc probaret incótinenti: quia poſſet renunciare iuri ſuo ſimile ſ. de reſtitu. ſpo. c. 1. 1

†Cap. 17. eo. tit. in 1. cõpilatio. Et vide Matheſilanum ſing. 18. inci. nota quòd ſi actor.

†Aliàs: facta.

†vox, quis, deeſt in antiquiorib.

†neglexerit.

†reddidit.

¶Idem.

¶*Non tenetur iudex, vel aduerſarius deferre appellationi, cui non detulit appellans.*

CAP. XLII.

AN† ſit deferendum appellationi illius, quẽ aduerſarius de expoliatione poſt appellationẽ legitimè interpoſitam ſibi factã †, paratus eſt incontinenti [a] cõuincere, nos duxiſti per tuos nuncios cõſulendos. ¶Reſpondemus, quòd cum in eo quis † puniendus ſit in quo deliquit; qui appellationi deferre neglexit †, ſe beneficio reddit † appellationis indignum [b].

¶Glo. ſeq. arguit pro, & ſoluit contrarium.

b ¶*Indignum.*] nunquid ille, qui non detulit appellationi in vna cauſa, repelli debet in alia à beneficio appellationis? Arg. q ſic. ſ. de exce. cum eccleſiaſticæ. & ſ. de elect. bonæ. in fi. & j. de vſu. quia fruſtra. ff. quod quiſque iuris. l. 3. §. hæc pœna. Reſpondeo quòd nõ debet alia cauſa ab illo, vel alio repelli: & ſufficit q ſemel punitus eſt: arg. ſ. de electio. cum in cunctis. §. cleric. & c. cum Vintoñ. 2. Et ſic habes, q quis punitur in eo, in quo deliquit. ſic j. de iure patron. paſtoralis. & ſ. de tempo. ordi. literas.

¶Innocentius iij. illuſtri Regi Francorum.

¶*Habet duos intellectus. ſecundum primum hoc intendit: Merus executor non recuſatur, nec ab eo appellatur, niſi modum excedat, maximè ſi eſt datus cum clauſula appellatione remota, ſecundum alium intellectũ hoc dicit: à iudice ſuſpecto non receditur per appellationem. niſi modum excedat.*

CAP. XLIII.

NOuit † ille qui nihil ignorat: infrà. ¶ Præterea interdicti ſententiã Cardinalis non edidit [c], ſed potius publicauit [d]: nec fuit dictator ipſius, ſed verus † executor. Vnde cũ ſecundum [e] ius, ab executoribus [f] appellari non poſſit, niſi forſan modum [g] excederẽt in exequendo: Nos etiam in literis ſuper hoc directis ad ipſum, appellationis curauimus obſtaculum inhibere: appellationi ab eo interpoſitæ nõ fuerat deferendum. ¶de ſuſpicionis † autem obiectu, licet eum meritò tibi ſuſpectum nõ fuiſſe credamus: non tamen & ſi fuiſſet, propter appellationem interpoſitã ab eo deſiſtere debuiſſet [h]: ad quod non proprio motu, ſed noſtro potius præcepto proceſſit.

†Aliàs, verus.

†In recentioribus impreſſis ita: de ſuſpicione aũt obiecta.

†Ca. 1. eo. tit. in 3. cõpilal. Et eſt pars capi. nouit. ſ. de offi. legat. de iud.

NOuit ille.] diuiditur. Secunda pars: ibi, *De ſuſpicionis*, Abbas.

Casvs. Dominus Papa mandauit cuidam legato in Francia, vt terram regis Franciæ ſupponeret interdicto. quod fecit. Rex Franciæ conquerebatur, de delegato, q perperam proceſſerat contra ipſum: quia cum eſſet ei ſuſpectus, appellauit ab ipſo, & poſt appellationem, in terram ſuam tulit ſententiã interdicti. Reſpondet Papa regi dicens, quòd Cardinalis ſententiam illam non edidit, ſed potius publicauit: nec fuit dictator ipſius, ſed potius executor: ſed ab executore appellari non poteſt, niſi modum excedat. Et Papa in literis Cardinali directis appellationem inhibuit: de ſuſpicione dicit, q licet non credat eum ſuſpectum: & ſi tamen fuiſſet, propter illam appellationem deſiſtere non debuiſſet: quia non ſuo motu, ſed de mandato Papæ proceſſit. Nota q ab executore appellari non debet, niſi modum excedat. Item licet executor ſit ſuſpectus, ab eo tamen propter hoc apellari non debet: quod ſi fiat, nihilominus debet exequi quod mandatur, cum nullam habeat cognitionem.

1. Concor. text. in l. ſi quis in cõſcrib. cum cõcord. C. de pact.

2 Et hæres quia accõmodauerit tacitã volũtaté cõtra leges, i ea tãtũ parte, in qua fraudem cõmiſit, ammittit. Falc. ff. de his qui. vt in di. l. hæres. & l. reſcriptũ. Io. And.

c ¶*Non edidit.*] ſed dominus Papa tulit ſententiam illam.

¶*Glo. ſeq. aducit ſimilia.*

d ¶*Publicauit.*] ſic & Achatius non fuit dictator noui erroris, ſed veteris imitator. 24. q. 1. Achatius. & 12. diſtin. præceptis, & j. de feu. c. 2. ſimile j. de priui. quia intentionis. qui enim rem perducit in lucem, potius rem declarat. quàm aliquid noui faciat. ff. de acqu. rer. do. adeo. quidem. §. ſi quis. in fin. ff. de teſt. hæredes. §. 1. ff. ſi ſerui. ven. ſicut. §. diſtant. aliàs, ſed ſi quæratur.

e ¶*Secundum ius.*] tam canonicum quàm ciuile. ſ. de re iudi. quod ad conſultationem. & 2. q. 6. c. ei qui. §. ſunt quorum. verſi. ab executore. & C. quorum appellatio non reci. l. ab executore.

f ¶*Ab executoribus.*] hoc intelligendum eſt de mero executore, qui nullam habet cognitionem, ſed tantum executionẽ. ſ. de offic. deleg. paſtoralis. §. quia vero. vbi de hoc. & ſ. tit. proxi. decætero. talis fuit iſte.

g ¶*Modum excederent.*] ſic ſ. tit. proxi. quod ad conſultationem. vbi de hoc.

¶*Glo. ſeq. dupliciter legitur.*

h ¶*Debuiſſet.*] Ex hoc videtur q ſicut nõ poſſet appellari à mero executore, ita non poteſt recuſari. ſ. eo. ſuper eo. & c. 2. §. 3. ſed ſi non eſſet merus executor, bene poſſet appellari ab ipſo, & recuſari. Io. 3 Sed videtur potius dicere litera iſta, q ſi quis appellat à ſuſpecto, q propterea non debet dimittere quin procedat, qa primo recuſatio eſt proponenda: & ſi iudex illam non admittat, ſi ſit iuſta, tunc eſt appellandum, quia tunc ipſum grauat: ſuſpicio. n. proponenda eſt ſecundum formam illius decreta. ſ. eod. tit. ſecundò requiris. & j. eo. cũ ſpeciali. Bern.

3 Idẽ not. 2. quæ. 6. §. ſũt quorũ. ver. ab executore. I. A. Et concor. l. à diuo Pio. & ibi B. §. ſi ſuper reb. ff. de re iu. & in l. miles. §. q iu. dic. eo. tit.

¶Idem.

¶*Si appellatio recipitur à iudice, vel approbatur à parte, terminus ad eã proſequendam præfixus obtinet vicẽ peremptorij. vt in abſentem procedatur, acſi peremptoriè fuiſſet citatus: nec talis terminus præueniri poterit ab aliqua partium.*

CAP XLIIII.

SAEpè † contingit, q cum ad noſtrã audientiã appellatur, propter defectum partis.

†Ca. 2. eo. tit. in 3. cõpil.

SAepe,] Diuiditur. Primò ponit conſtitutionis cauſam. Secundo ſtatuit: ibi, *Quia tamen*. In qua ſex facit. Primò ſtatuit vt appellatione recepta terminus habeat vicem peremptorij. Secũdò: ibi, *Quod ſi forſitan*. quid ſi interpoſita prouocatio non fuerit recepta. Tertiò: ibi, *Saluis*. ſaluat conſtitutiones diſponẽtes ſuper deſertione appellationis. Quartò: ibi, *Quicquid*. declarat primum dictum huius conſtitutionis: Quintò, *Si quis*. punit præuenientem terminum hominis. Sextò: ibi, *Hoc autem*. conſtitutionem determinat. Abb.

Casvs. Aliqui appellãt ad ſedem Apoſtolicam, ſed propter defectum alterius partis non proſequentis appellationem interpoſitã nec per ſe, nec per alium, vel forſitan ex malitia, pcuratoris mandatum occultantis, lites quæ de facili poterant terminari, remanent indeciſæ: quia ſi ſit quæſtio iuris, illa poſſet citius expediri cum probationes non ſint ibi neceſſariæ: & ſi eſſet quæſtio facti, de leui poſſet partibus præſentibus comprobari. Super hoc olim ſtatutum fuit in concilio Lateran. vt ſi qs in quocũq; negotio appellauerit, & ille qui appellatus fuit, venerit appellante minime comparente, appellans debet appellato condemnari in expenſis. Sed quia propter hoc lites nihilominus prorogabãtur, ſtatuit Innoc. iij. vt ſi huiuſmodi appellatio à iudice recepta, vel à parte fuerit approbata, iudex ſtatuat terminum appellanti: ita vt ſi infrà terminum appellationem non fuerit proſecutus, eo elapſo peremptorij edicti vires obtineat terminus aſſignatus, vt ex tunc in abſentem perinde procedatur, ac ſi peremptoriè vocatus fuiſſet ad iudicium. q ſi appellatio interpoſita malitioſè recepta, vel approbata nõ fuerit, nihilominus vigorem ſuum obtineat, cum apparuerit legitimè prouocatum. ſalutis conſtitutionibus promulgatis de appellantibus poſt ſententiam, quia tunc illis non proſequentibus appellationes ſuas poſt terminum appellationi præfixũ, rata manet ſententia, quæ fuerat appellatione ſuſpenſa: verũtamen quicquid poſſet proponi contra citationem peremptoriam ab abſente ad ſui defenſionem, illud idem proponi poſſit aduerſus huiuſmodi appellationem. In fine dicit, ſi quis p̃uenerit terminum appellationis, & veritate tacita literas impetrauit, careat impetratis. & in expenſis alteri parti condemnabitur. Nota arg. q contumacia, ſiue dolus procuratoris nocet domino. Item quæſtio iuris probationem non requirit. Itẽ qui non proſequitur appellationem ſuam infra terminum ſibi ſtatutum,

ſtatutum, iudex eo elapſo procedat tamquam citatus peremptoriè non veniſſet. Itẽ citatus peręptoriè auditur iuſtam cauſam abſentiæ allegans. Itẽ ſi quis impetrat literas ante terminum à iudice, vel ab appellante ſtatutum, tacito de illo termino, literæ non valent, & tãquam cõtumax punitur in expenſis.

& ad diffinitiuam ſententiam, vt ſuprà de do. cauſam quæ prout no. in decr. prout. Item in alio habet appellatio ſimilitudinem cum citatione peremptoria, vt ſicut peremptoriè citatus qui non venit non auditur appellans 34. quæſt. 3. de illicita ſimiliter nec appellans, qui non proſequitur appellationem. ſuprà. eo. perſonas. & cap. cum ſit Romana. In hoc tamen differunt, quia peremptoriè citato iudex poteſt facere gratiam. ſuprà. de offic. deleg. conſuluit. ſed ſi quis non proſequitur appellationẽ, ſtatim tenet ſententia: vt ſuprà. eo. cum ſit. nec amplius auditur appellãs, vt ibi dicitur, 3 & hic ver. ſaluis, &c. & hoc intellige cum notũ eſt hoc iudici, quòd appellans non eſt proſecutus appellationem in termino conſtituto, & ipſe nõ comparet in præſentia iudicis in ipſo termino. aliàs non poteſt procedere contra abſentem.

alterius [a], neque per ſe, neque per reſponſalem idoneum appellationem interpoſitam ꝓſequentis, vel forſitan ex malitia [ſubſequentis†] reſponſalis [b] mandatum procuratoriũ occultantis, lites quæ de facili poterant terminari, remaneãt indeciſæ, cum frequenter iuris quæſtio [c] moueatur, cuius apud nos probationes neceſſariæ [in contrario †] non exiſtunt, & interdum etiam facti [d] quæſtio de leui poſſet partibus præſentibus comprobari. Vnde licet in Lateranenſi [e] † concilio fuerit conſtitutum, vt ſi in quocunque negotio aliquis appellauerit [f], & eo qui appellatus fuerat veniente, q̃ appellauit venire neglexerit, competentem illi recompenſationem faciat expenſarum, vt hoc ſaltem timore deterritus †, in grauamen alterius nõ facilè quis appellet. ¶ Quia tamen propter hoc quæſtiones nihilominus prorogantur, præſenti decreto ſtatuim᷒, vt ſi huiuſmodi appellatio vel à iudice recepta †, vel à parte fuerit approbata, poſt terminũ appellationi † præfixũ, edicti ꝑemptorij vires obtineat [g], ita videlicet ex tũc in abſentẽ [h] perinde procedatur, ac ſi perẽptoriè [i] vocatus ad iudiciũ extitiſſet. ¶ Quòd ſi forſitan interpoſita prouocatio malitioſè recepta, vel approbata non fuerit, cum cõſtiterit legitimè prouocatum, nihilominus eã vigorẽ volumus obtinere: Saluis [k] conſtitutionibus de prouocantibus poſt ſententiam promulgatis: quibus appellationes ſuas proſequi non curantibus poſt terminum appellationi proſequendæ ꝓfixum, rata manet ſententia [l], quæ fuerat appellatione ſuſpenſa. Quicquid autem contra citationem peremptoriam poſſet ab abſen-

† Dictio ſubſequentis, deeſt i antiquis.

† Incluſa ꝺ ſũt in antiquis exemplaribus.

† Lateranẽ ſi ſub Alexã. iij c. 6.

† derentus.

† Suſcepta

† Appellãti.

a ¶ *Alterius.*] ſcilicet appellantis.

¶ *Glo. ſequens notat, & remittit.*

b ¶ *Reſponſalis.*] ſic videtur ꝙ negligentia, ſiue dolus procuratoris noceat domino. De hoc dictum eſt ſ. vt lit. non conte. c. 1.

c ¶ *Iuris quæſtio.*] de hoc potes habere plura exẽpla, ſcilicet vtrũ laicus, vel aliquis in minoribus ordinibus cõſtitutus eligi poſſit ad dignitatem; vel minor xxv. ann. vel aliquis poſſit habere plura beneficia de iure communi. de hoc nulla probatio apud Papam eſt neceſſaria, cum ipſe habeat ius in ſcrinio pectoris ſui. C. de teſta. omniũ.

d ¶ *Facti quæſtio.*] Quæſtio facti q̃nque præſentibus partib. de leui. poſſet probari; puta per confeſſionẽ partium, vel per inſtrumẽta quæ haberent, vel ꝑ teſtes præſentes.

e ¶ *In Lateran. concilio.*] ſ. eo reprehenſibilis.

f ¶ *Appellauerit.*] iſtud nota, quòd qui appellat, ſi appellatio ſua recipiatur à iudice, vel ab aduerſario approbetur: tenetur illam proſequi ſufficienter, quantum ad totum negotium: aliàs ſi nuncium mittat ad impetrandum tantum, vel nullum mittat: parte altera proſequente, condemnabitur in expenſis alteri parti. j. eo. Nicolao. & c. interpoſita. §. 1. aliàs ſi nõ approbetur appellatio à iudice, aut ab aduerſario, ſufficit mittere procuratorem ad impetrandum, licet altera pars ſit præſens, vt in decre. interpoſita. §. 1. ſecus eſt de appellato, quia ei non imponitur proſequendi neceſſitas, niſi venire velit vel ſolus, vel cum aduerſario. 2. quæſt. 6. ei qui. §. appellatore. & poteſt negligere cauſam ſi vult, cum ſine ipſo poſſit cauſa appellationis tractari, ſi contumax fuerit. C. de temp. appe. l. vlti. §. illud. eo prius citato. j. eod. per tuas. Et nota quòd qui appellat à grauamine, cauſam in ſcriptis aſſignare tenetur 1, & petat apoſtolos in quibus iudex cauſam exprimat appellationis, & cur appellatio non ſit admiſſa: Vel ſi forſitan appellationi ſit delatum, poſtea ſtatuat terminum appellanti: & ſi appellatus voluerit, partes debẽt per ſe, vel per procuratores inſtructos ad cauſam 2 tractandam accedere. quod ſi appellans non fecerit, reputabitur non appellans, & ad primum iudicem remittetur, & in expenſis parti alteri condemnabitur: & ſi appellatus hoc contempſerit: ipſe in expenſis condemnabitur: vt iufrà. eo. titu. in decre. Innoc. iiij. cordi nobis eſt. infrà eo. tit, [lib. 6.]

1 Concor. tex. in l. eos §. ſi à cũ no. C. e. & in l. 1. §. libelli. per Bar. ff. e. ti.

2 Non ſolũ ad cauſam appellationis, ſed ẽt ad cauſam pricipalẽ.

g ¶ *Obtineat.*] Ipſa appellatio, ſiue terminus ſtatutus à iudice ad ipſam proſequendam erit loco peremptorij: vt eo elapſo procedat iudex in cauſa, ſi non fuerit appellationem proſecutus.

h ¶ *Abſentem.*] hoc poteſt intelligi de appellante, & appellato.

¶ *Gloſſa ſequens ponit duo conuenientia inter terminum appellationis, & citationem peremptoriam, & vnum in quo diſcrepant.*

i ¶ *Ac ſi peremptoriè.*] vt ſi lis non eſt conteſtata, excommunicetur reus abſens qui appellauit, vel mittatur actor in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ. ſi lis eſt conteſtata, poteſt ferri diffinitiua ſententia ſi liqueat de cauſa vel ſi non liqueat, conſtituatur verus poſſeſſor. ſuprà de do. & contu. prout. ſuprà. vt lit. non conteſt. quoniam. §. in alijs ſi actor eſt abſens, qui appellauit procedatur contra ipſum ad teſtium receptionem,

k ¶ *Saluis conſtitutionibus.*] hoc reſpicit id quod dixi. ſuprà. verſi. ex tũc in abſentem ꝓcedatur, &c. ſed hic poſt ſententiam ſtatim rata manet ſententia, & procedit iudex ad executionem tantum: ſed tunc ante ſententiam alius eſt modus procedendi, vt dictum eſt in notula illa, vt ſi lis non eſt conte. &c.

3 Secundũ Ioan. idem Hoſtieñſis. Io. And.

¶ *Glo. ſeq. alle. concor. & rationem reddit, quærit, arg. pro, & ſoluit. Iterum querit. & ponit opi. Vincen. item Tancre. quam approbat.*

l ¶ *Rata manet ſententia.*] Sic. ſ. eo. cum ſit Romana. & 2. quæſt. 6. ei qui. §. appellatore. qui enim non proſequitur appellationem, fingitur non appellaſſe. C. de temp. appel. l. vlti. §. vlti. vnde etiam retro notatur infamis. ff. de ijs qui no. infa. furti. Sed nunquid eſt idem in ſententia excommunicationis, vt ſi aliquis fuerit excommunicatus poſt appellationem, & eam non proſequitur: an tunc rata maneat ſententia excommunicationis, vt fingatur non appellaſſe? Videtur quòd ſic: quia retro notatur infamia qui condemnatur de furto, nec proſequitur appellationem: vt in l. prædicta. furti. Sed hoc non eſt verum in ſententia excommunicationis: quia aut appellatio tenuit, aut non. ſi tenuit excommunicatio lata poſtea ipſo iure nulla fuit. j. de ſen. excommu. per tuas. & ita ſiue proſequitur appellationem, ſiue non, non efficitur poſtea aliqua. ff. de reg. iur. quod ab initio. & 16. quæſt. 3. cap. placuit. §. poteſt. vltra vnam col. ſi appellatio non tenuit, ergo excommunicatio poſtea facta ſtatim tenuit. & aliud eſt 4 in ſententia excõmunicationis quàm in alijs: quia effectus aliarum ſententiarum ſuſpenditur ſi appelletur. ff. ad Turpi. l. 1. in fi. ſed effectus excõmunicationis non ſuſpenditur per appellationem. j. e. paſtoralis. ex hoc ſequeretur abſurditas ſi aliquis retro eſſet excommunicatus; ſequeretur enim ꝙ aliquis canonicè electus eſſet, & tamen caſſanda eſſet electio eius facta medio tempore. Ioann. Sed pone aliquem epiſcopum depoſitum, ſtatim poſt ſententiam appellat, appellatione pendente excommunicat ſubditũ ſuum, nunquid talis excommunicatio tenet? Vinc. dixit, ꝙ ſi epiſcopus non appellauit, vel ſi appellauit, & non fuit appellationem proſecutus, excommunicatio non tenuit. Arg. l. prædi. ff. de ijs qui no. infa. l. furti. quia fingitur non appellaſſe. C. de temp. ap. l. vlt. §. vlt. ſi fuerit proſecutus, ſiue confirmetur ſententia, ſiue non, tenuit excommunicatio. T. dixit & melius, ꝙ ex quo appellauit, remanſit in officio ſuo: quia qui appellat, nõ dicitur condemnatus. ff. de pœn. l. 2. §. vlti. & integer eſt ſtatus eius, vt interim fungatur honoribus. ff. de appel. interpoſita. ff. nihil inno. l. vnica. §. integer. 5 & ideo ſiue proſequatur, ſiue non proſequatur appellationem, excommunicatio tenuit, & hoc ſecundum prædictam rationem, quam Ioan. aſſignauit. ſi verò

4 Hoc qñ ſequitur appellatio, vt ſtatim dicit gl. q̃n vero ꝓcedit eſt idẽ. de hoc not. in præal. decre. licet. in gl. 2. Io. And.

5 Expreſſe ꝓbatur. ff. ꝺ iniu. rup. & irit. teſt. l. ſi quis ex hæredato. §. hi autẽ. ſecundum Hoſt. Ioã. And.

verò non appellauit, acquieuit ſententiæ: & ſic per ſententiam amiſit omnem iuriſdictionem: vnde ſi tulit poſtea ſententiam, nulla fuit.

a ¶[*Abſente proponi.*] Hoc vult dicere litera iſta: ſicut abſens peremptoriè vocatus, qui non potuit venire iuſta de cauſa detentus, auditur allegãs impedimentum ſuum, ita ꝙ reuocatur qđ cõtra eum factum eſt. s̃. tit. prox. cum Bertholdus. & ff. de iud. ſi prætor. & 4. q. 5. quiſquis ſic appellans, 1 ſi non potuit appellationem ſuã proſequi infrà terminum conſtitutum, auditur volens ꝓbare impedimẽtum, ſuprà eod. cum ſit Romana. & capit. cum ex ratione. & C. de temp. app. l. vlt. §. illud.

1 Supple, vel appellatus: quia terminus de quo loquit decr. peremptori⁹ ẽ vtriq; Ioa. And.

b ¶[*Præueniens.*] Hoc intelligitur de termino ſtatuto à iudice, vel ab appellante; ſecus eſt in termino ſtatuto à lege, quem poteſt quis præuenire. 2. q. 6. ca. ei qui. §. appellatore. dum tamen appellatus nimiũ non præcurrat vt appellantem in commiſſione impetranda ſupplantet. j. eo. oblatæ.

c ¶[*Tacita veritate.*] Quia tacuit impetrando ꝙ terminus ſtatutus fuiſſet à iudice, 2 vel à ſeipſo.

d ¶[*Careat impetratis.*] Iſte cui præfigitur tempus ab homine, non poteſt ante terminum illum impetrare. Nunquid illud tempus currit in anno appellationis? Non videtur: quia tunc non eſt in mora, quia ſi vellet procedere non poteſt, vt hic dicit: & ei qui agere non poteſt, non currit tempus. vt dicit lex. C. de anna. except. l. 1. §. vlt.

2 Fortius ſcđm Hoſ. ſi tacuiſſet ipſam app. j. tit. 2. bonæ s̃. de reſcrip. ex par. 1. Ioã.

e ¶[*Pœnã contumaciæ.*] Quia punitur in expenſis. s̃. eo. reprehenſibilis. & iudex cui ſit commiſſio, illum condemnabit ad expenſas. j. eo. vt debitus.

f ¶[*In litibus.*] Et 3 vbi non ſeruatur iuris ordo: vt in notorijs. s̃. de iureiur. ad noſtram. & in cauſa inquiſitionis. s̃. vt li. non cont. quoniam. & vbi crimina patent, & corriguntur. s̃. e. reprehenſibilis. & c. cum ſit Romana. in fi.

3 Hęc gloſſula nõ reperitur in antiqs codicib. nec credo Bernardi eſſe.

C*Onſtitutus.*] Si appellans in cauſa electionis infrà tempus legitimum non proſequitur, non per hoc præiudicatur cognitioni faciendæ officio iudicis ſuper impedimentis electi. h. d. Diuiditur. Primò ponitur partis narratio. Secunda: ibi, *Intellecto*. Papæ motiuum. & iudicum datio. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante decanatu Clarem. quidam canonici contulerunt poteſtatem eligendi in epiſcopum, & quidam non, hoc acto in illa translatione vel collatione, quòd epiſcopus non procederet ad electionem ſine alijs: Dum eſſent in tractatu electionis, xj. canonici appellauerunt, ne aliquis eligeretur in decanum ſine aſſenſu omnium requiſito: Epiſcopus cum quibuſdam alijs contulit decanatum archidiacono illius eccleſiæ; & pars alia alium elegit: Quidam Cardinalis legatus ſedis Apoſtolicæ, examinationem electionis illius cõmiſit duobus abbatibus, vt cauſam inſtructam ad ſedem Apoſtolicã remitteret, non vt appellationi interpoſitæ derogaret: facta examinatione, Cardinalis tranſmiſit illam ad ſedem Apoſtolicã; partibus poſtmodum in præſentia Papę conſtitutis, archidiaconus prædictus prædicta omnia allegauit, petens electionem de ſe factã confirmari. Ex parte aduerſa reſponſum fuit, ꝙ nõ erat confirmanda, ſed infirmanda: quia facta fuit poſt appellationem contra formam epiſcopo traditam: & ꝙ archidiaconus ſponte renunciauit facto epiſcopi: Ad hoc fuit pro archidiacono allegatum, ꝙ illi non erant vlterius audiendi, cũ appellationem ſuam infrà terminum non fuerant proſecuti: Dominus Papa his, & alijs auditis, intellexit per aſſertionem Cardinalis prædicti, ꝙ ſub ea forma fuerat appellatũ, ne ſine aſſẽſu omniũ procederetur in electione decani: & ꝙ appellationẽ infrà annũ nõ fuerant proſecuti, nec allegauerunt cauſam ꝑꝑ quam eſſet eis biẽnium concedendum: quia ſicut infrà annum miſerunt bis nunciũ, ita potuerunt mittere procuratorem: veruntamen ne videatur dominus Papa peremptorias exceptiones ꝓpoſitas ſub ſilentio ꝑterire, mandat iudicibus, quatenus ſi conſtiterit archidiaconum ſponte renunciaſſe facto epiſcopi, ex quo facto nititur: vel ſi conſtiterit ipſum epiſcopum proceſſiſſe ad electionem ipſius archidiaconi contemptis prędictis canonicis, ſine quibus ad electionẽ procedere nõ valebat, ſecundum ſibi traditam poteſtatẽ eidem archidiacono ſuper decanatu ſilentium imponat: alioquin nominationem, ſeu electionem de alio factã, & quicquid fuerit ſecutum ex ipſa, denunciẽt irritum, & inane. No. ꝙ ius eligendi poteſt trãſferri in vnum. Item q non proſequitur appellationem infra annum, poſtea non admittitur ad eam proſequendam, niſi iuſtam cauſam oſtẽderet propter quã daretur ei biennium. Itẽ qui repellitur vna via, admittitur ꝑ aliam viã. Item licitum eſt cuilibet renunciare iuri ſuo. Item forma mãdati ſeruanda eſt.

† Illidi.

te [a] proponi, aduerſus. appellationem huiuſmodi valeat allegari. ¶Si quis autem terminũ appellationis pręueniẽs [b], tacita veritate [c] literas impetrauit: & careat [d] impetratis, & pœnam contumaciæ [e] non euadat. Hoc autẽ in litibus [f], ſiue iudicijs exercendis volumus obſeruari.

¶Idem Lumouiceñ. † & Canturceñ. † Epiſcopis.

† aliàs Lemonicen. & Canturien. eps.

† Catudẽ. † Carnotẽ. † Catuicẽ. † Caturricen. † cãturicẽ. † Capit. 3. eo. ti. in 3. compilat.

Iã ex hac decretali obſeruabis multa ſingularia. quæ pręcęteris colligit Guido Papæ hic.

¶ *Appellatione deſerta per negligentiam appellantis, poteſt iudex ex officio procedere in caſibus in quibus eius officium exuberat. & eſt caſus valde notabilis.*

CAP. XLV.

COnſtitutus [g] † in pręſentia noſtra archidiaconus Claremoñ. nobis expoſuit, ꝙ Claremoñ. decanatu vacante, quidam canonici vota ſua in epiſcopum tranſtulerunt [h], & epiſcopus cum quibuſdam alijs expreſsè conſentientibus in eundem archidiaconum ei contulit decanatum, vndecim canonicis prius appellãtibus, ne quis aſſumeretur pręter aſſenſum omnium [i] in decanum, cum electioni eius xxv. tum ꝑſe, tum epiſcopo medio conſentirent. Cumq; ſancti Marcelli presbiter Cardinalis tũc Apoſtolicę ſedis legatus, per partes illas tranſitum faceret, non vt appellationi interpoſitę derogaret [k], ſed vt inſtructã tranſmitteret ad nos cauſam, ſancti Egidij, † & ſancti Andreę abbatibus examinationem delegauit [l] ipſius: & mandauit eiſdem, vt partem cõtradicentem electioni decani citarent ad ipſum, contradictionis ſuę cauſam in eius pręſentia oſtenſuram: & infrà. ¶Intellecto igitur per aſſertionẽ Cardinalis, quòd ſub ea forma fuerat appellatum, ne ſine aſſenſu omnium procederetur in electione decani: & quòd appellantes appellationem infrà annum non fuerant proſecuti: nec erat propter quod eis eſſet biennium indulgẽdum [m]: cum ſicut bis infrà tempus legitimum ſimplicem nuncium ad ſedem Apoſtolicam deſtinarant †, ſic potuiſſent [n] ſaltẽ ſemel procuratorem idoneũ deſtinaſſe: Ne tamen peremptorias exceptiones [o] ex

† deſtinarunt.

g ¶[*Conſtitutus.*] hæc decre. loquitur de materia illius. s̃. de teſt. veniens, ſecundo.

h ¶[*Tranſtulerunt.*] Et quidam alij retinuerunt penes ſe poteſtatem eligendi, hoc acto in ipſa tranſlatione, quòd epiſcopus ſine alijs ad electionem non procederet; vt j. dicitur.

¶*Glo. ſeq. recitatur per obiectionem, & dat duas ſolutiones.*

i ¶[*Præter aſſenſum omnium.*] id eſt præter aſſenſum omniũ requiſitorum: quia omnes ſunt vocandi. s̃. de elect. ꝙ ſicut. & c. quia propter. & c. bonæ memoriæ 2. Si velles intelligere ꝑter aſſenſum omnium, ſcilicet habitum in electione, nõ valuiſſet appellatio: quia nõ eſt neceſſe ꝙ oẽs cõſentiant in electione: quia ſufficit conſenſus maioris partis, & ſanioris capituli in electionibus. ex quo vocati ſunt omnes: vt dicit illa conſtitutio, quia propter. & multa alia iura eiuſdem tit. & j. de ijs quæ fiunt à maiori parte capi. cap. 1. ſeruata forma illius capituli, quia propter.

k ¶[*Derogaret.*] quia nec poſſet ſi vellet, ex quo appellatum eſt ad ſuperiorem, vel delegatum 4 s̃. de officio. legat. licet. & s̃. de poſtu. bonæ memoriæ.

4 Aliàs ita: vel delatũ ẽ negotiũ ad Papam.

¶*Gloſſ. ſeq. obijcit, ponit duas opin. Io. & Tancre. & ſecũdam approbat.*

l ¶[*Delegauit.*] Sed qualiter potuit iſte legatus delegare cãm alij cũ iam eſſet delata ad Papã ꝑ appellationẽ, contra id s̃. de off. dele. ſtuduiſti. & c. licet? Io. dicit 5 ꝙ ſpeciale ẽ in cã vbi appellatur ab electione, ꝙ alter cognoſcere poſſit. Tanc. dixit & melius, ꝙ hoc facere non poteſt, niſi de conſenſu partium, quẽ credebat hic interueniſſe, ad hoc vt cãm magis inſtructã remitteret ad Papã ꝑ iura ꝑdicta. C. đ rela. l. 1. & 2. & j. eo. intimaſti.

5 Reprobans id qđ quidam dixerãt, ꝙ ſũmatim poterant examinare ſicut metropolitanus. j. eo. ſolicitudinẽ. nã ſcđm hoc remitteret cãm inſtructam. Io.

m ¶[*Indulgendum.*] quia indulgeri non debet niſi ex iuſta cauſa. s̃. eod. cum ſit. & c. ex ratione.

n ¶[*Potuiſſent.*] Sic s̃. đ elect. bonæ. & de do. & cõtu. cũ dilect.

o ¶[*Exceptiones.*] Duas videlicet, quas ſtatim ſubiũgit, quas iudex ex offic. ſuo decurſo tempore appellationis admittit, & de eis mandat inquiri ne per ſurreptionem promoueatur.

arg. ſ. de elect. cum dilecti. ſic. C. de temp. ap. l. 2. in fi. In huiuſmodi electionibus præcipuæ valet officium iudicis. ſ. de elect. cum nobis olim 1 & capitulo, nihil eſt.

1 Vbi de hoc. & 28. diſt. priuſquã Ioan. And.

a ¶[*Renunciaſſe.*] quod ei licuit. 7. q. 1. quam periculoſum. & C. de pac. ſi quis in conſcribendo. vnde amplius non eſt audiendus. arg. j. de inſt. cum veniſſent.

b ¶[*Proceßiſſe.*] Excedẽdo fines compromiſſi, & ita nihil egit. ſ. de elect. cum dilecti. & de confirmatione. examinata. ff. de arbitris. Pedius.

c ¶[*Prętermißis.*] prędictis xj. canonicis. & ſine quibus ꝓcedere nõ debebat, ꝓut expreſſũ fuit in tranſlatione voluntatum: vt dicit hæc litera.

d ¶[*Factam de alio*] ab illis xj. pẽdẽte electiõe decani, de qua & ſi dubitaretur an teneret, nõ eſt alia facienda. arg. C. qui da. tut. vel cu. poſ. l. 1. ſecus ſi notoriũ eſſet. ſ. eo. conſtitutis. & j. de iure pa. c. illud. Vi. ij

Conſtitutis. Appellatio fruſtratoria poſſeſſionem cõfirmati non impedit. Ita cõmuniter ſummatur, ſed ſecundum hãc ſummationem hæc decr. eſſet de non dubio. Diuiditur. Primò narrat factũ. Secũdò diffinit, ibi, *Nos ergo*. Tertiò proteſtatur: ibi, *Si quid*. Ab.

† Cap. 4. e. tit. in 3. cõpil.

Et de precipua hui⁹ decretalis quæſtione. an videlicet ſit neceſſe ſemp eligere magis idoneũ vid B. Thomã. 2. 2. q. 63. art. 2 ad 3. argu. Sotũ lib. 3. de iuſt. & iure. q. 6. ar. 1. & Couaruuiã in regula peccatum. de regul. iur. lib. 6. in 2. par. relect. §. 7. & concilium Tridẽtinũ ſeſſio. 14. de reforma c 1. & c. 18. vbi digniorem eligẽdũ docet.

Casus. Vacante pͣpoſitura ſancti Saluatoris Meteñ. die ſtatuta ad celebrandam electionem epiſcopus Meteñ. adiurauit canonicos illos per Patrem & Filiũ & Spiritum Sanctum, vt ſecundum Deum vnum eligerent de duobus, in quos partes videbantur conueniſſe, quem magis vtilẽ, & idoneum eccleſiæ reputarent: poſt hoc decanus cum quibuſdam nominauit in præpoſitum cantorem Meteñ. cantor ſancti Saluatoris cum quibuſdam alijs concorditer cancellarium Meteñ. elegerunt in præpoſitum: cuius electionem tamquam à maiori & ſaniori parte capituli Meteñ. epiſcopus cõfirmauit; & cum vellet ei dare inueſtituram, decanus appellauit ad ſedem Apoſtolicam, contra ipſum impotentiam allegando, dicens illum cancellarium impotentem in partibus illis, in quibus bona præpoſituræ conſiſtunt, addens ꝙ alia ſibi opponeret in præſentia Papæ, quæ tunc in præſentia iudicis ſuſpecti noluit explicare. demum cauſa iſta ad ſedem Apoſtolicam eſt delata: decanus pro parte ſua in præſentia Papæ hæc & alia propoſuit: Dominus Papa examinato negotio, qa ei conſtitit euidenter appellationis cauſam corã epiſcopo expreſſam, rationabilem non fuiſſe, & aliam non expreſſit, quãuis dixerit ꝙ exprimeret coram Papa, vnde ipſe ſtatuit, vt per ea quæ dicta fuerant, cõfirmationis effectus non debeat impediri; Poſtquam vero pacificam poſſeſſionem ipſius præpoſituræ habuerit, ſi quis contra ipſum aliquid proponere voluerit, non in modum exceptionis, ſed in modũ denunciationis vel accuſationis, licentiam habeat proponendi. Nota, ꝙ qui appellat etiam extra iudicium. cauſam iuſtæ appellationis debet. exprimere. Item coram iudice appellationis poteſt quis exprimere aliam cauſam quàm illam, quam in appellando expreſſit: quod locum habet in huiuſmodi appellationibus electionum, Item qui non poteſt excipere, poteſt accuſare vel denunciare.

e ¶[*Meten.*] ex vna parte.

... eorum parte propoſitas, videamur ſub ſilentio præterire: Mãdamus, quatenus ſi vobis conſtiterit archidiaconũ facto epi ex quo nititur, ſpõte renũciaſſe [a]: vel prædictum epiſcopũ ꝓceſſiſſe [b] ad electionem ipſius, prætermiſſis [c] prædictis, ſine quibus ne procederet in illa tranſlatione voluntatum, ex qua nititur archidiaconus, ꝓponitur eſſe actum, ei ſup decanatu ſilentium imponatis: alioquin nominationem, ſeu electionem taliter factã [d] de alio, & quicquid fuerit ſecutum ex ipſa, denũcietis irritũ, & inane.

¶ Idem cancellario Meteñ.

¶ *Contra electum, vel confirmatũ, nullum aliud ius expectantem, non admittitur regulariter exceptio, vel appellatio, maximè fruſtratoria ad impediendum electionis, vel confirmationis effectum, ſed poſſeſſione habita poterit accuſari, vel denuntiari. h. d. & ſecũdũ hoc eſt caſus notabilis.*

## CAP. XLVI.

Conſtitutis † in præſentia noſtra decano ſancti Saluatoris, & cãtore Meteñ. & infrà. ¶ Meteñ. [e] epiſcopus intim[a]uit, ꝙ ſancti Saluatoris prępo[ſ]itura vacante, die electioni pręfixo, per Patrem, & Filiũ, & Spiritum Sanctum in virtute obedientię, ac ſub animę periculo canonicos adiurauit [f], vt ſecundum Deum, & iuxta conſcientiam ſuam, vnum eligerent de duobus, in quos partes videbantur oculos extendiſſe, quem eccleſię magis vtilẽ [g], & idoneum reputarẽt. Decanus autem cũ duobus diaconibus, & ſubdiaconibus trib. dictum cantorem in prępoſitũ nominauit: Cantor [h] verò ipſe qui pręsbyterali officio fungitur, & Cuſtos cum Scholaſtico, & magiſtro B. ſacerdotibus leuitis duobus, & ſubdiaconibus quinque te † concorditer elegerunt: cuius electionem tamquam à maiori [i] & ſaniori parte capituli factam (cum de perſonę tuę honeſtate conſtaret) prędictus epiſcopus confirmauit: & cum tibi vellet donum, † & inueſtituram porrigere (vt eſt moris decanus ad ſedem Apoſtolicã appellauit: contra te impotentiam [k] duntaxat allegans: proponendo te in partibus illis quaſi penitus impotentem, in quibus prępoſiturę poſſeſſiones exiſtunt; addens, quòd alia tibi obijceret in pręſentia noſtra, quæ tunc in pręſentia iudicis ſuſpecti noluit explicare [l]. ¶ Nos ergo, quia conſtitit euidenter illam appellationis cauſam, quę fuit expreſſa, rationabilem [m] non fuiſſe †: aliam autem tunc non expreſſit, & ſi dixerit idẽ decanus, quod aliam [n] † vellet

f ¶[*Adiurauit.*] Talis adiuratio loco iuramenti habetur. 2. q. 5. ſi quis presbyter. j. de pur. can. c. 1.

g ¶[*Magis vtilem.*] Ad hoc qdẽ de iure tenẽtur: ille .n. q eſt doctior, & ſãctior, eſt eligẽdus. 8. q. 1. licet ergo. cuius cõparatione cæteri grex dicantur. 25. diſ. c. vnum oratorium. §. nunc autem. & 1. q. 1. viliſſimus. & 61. diſt. in ſacerdotibus. licet talis ſit eligendus, ſufficit tamẽ ſi eſt idoneus: quia cõueniens ſcientia toleratur in prælato. ſ. de ele. cum nobis olim. & ſufficit ꝙ non ſit malus. 16. q. 7. monaſterium. ſ. de præſum. dudum.

h ¶[*Cantor.*] Sancti Saluatoris.

i ¶[*Maiori & ſeniori.*] Quaſi à duabus partibus electus: vnde merito debuit præualere, qđ ſemper obtinet in electionibus. ſ. de elect. quia propter. & in alijs etiam negotijs eccleſię, niſi à paucioribus aliquid rationabile oſtendatur. j. de his, quę fiunt à ma. par. ca, ca. 1.

† Hoc eſt Cancellariũ Metenſẽ cui hęc ſcri. Papa.

† donum, habent aliquot antiquiora exẽplaria Gregorij in alijs, domũ. vt in antiqua compilatione, & tunc expone, domũ, ſcilicet pͣpoſituræ.

¶ *Glo. ſeq. primo reci. per obiec. & ſol. ſecundo quęrit argu. pro & contra. & ſoluit.*

k ¶[*Impotentiam.*] Impotentia prouenĩes ex nimia ſenectute, vel corporis debilitate, bene nos repellit à promotione. 85. diſt. archidiaconum. Sed hic non obijciebatur talis impotentia: vt patet ex literis. Sed nunquid eſt habenda ratio potentiæ in electionibus ſiue diuitiarum. ſiue nobilitatis, ſicut habẽt ratio dignitatis. 2. Arg. ꝙ ſic. 4. q. 3. in teſtibus. 30. diſtin. hoc ſcripſimus. 97. diſt. nobiliſſimus. 41. diſt. non cogantur. 24. q. 1. qui contra pacem. in Auth. de defen. ciui. §. 1. coll. 3. & infrà. de præb. de multa. ff. de cuſto. & exhi. re. l. 1. & ff. fam. er. ſi quæ ſunt. & ff. de ſi. inſtru. l. vlt. & C. qui bo. ce. poſ. l. vlt. Sed contra videtur, vt paupertas præferatur. 12. quæſt. 2. gloria epiſcopi. & cap. Socrates 3 15. quæſtio. 1. illa in ſi. ff. de va. & extraor. cog. l. 1. §. eſt enim res quidem ſanctiſſima. Sol. ſi omnes aliæ circunſtantiæ pares eſſent hincinde, ſatis poteſt recurri ad diuitias, ſeu potentiam: vt per eas ſubleuetur eccleſia per iura prædicta. Item patet hic quòd non recurritur ad dignitatem, cum numerus eſt longe maior ab alia parte. ſuprà. de elect. dudum 1.

2 Adde ad hoc Bar. in l. ſi plures. ff. đ acc. & l. 3. §. tu magis. ff. de teſti.

3 Et q. 1. c. clericus. q vbi not. qñ ſit peccatum habere diuitias. Ioan. And.

† Adde q̃ dicatur rationabilis cã per Bar. in l. quod vero. ff. de leg. & in l. ſi poſtulauerit. §. ratio. ff. de adult.

l ¶[*Explicare.*] 4 Aduertendum eſt, quòd hic deficit totus iſte textus ſequens, ſecundum quòd compertum eſt in regiſtrò, & incipit. Nec appellatio, quam poſt confirmationem obiecerat, confirmationis factum debuit impedire, quoniam à minori parte contra conſtitutionem maioris, & ſanioris nulla rationabili cauſa obiecta vel oſtenſa interpoſita fuerat: quia & decanus opponens, rationabilem cauſam ſuę appellationis, nec oppoſuit, nec oſtendit. Nos ergo, &c.

† Alia.

4 Hęc gloſſula nõ eſt Bernardi, nec habẽt in vetuſtis codicibus, neque hoc fragmẽtũ cuius meminit inuenio in veteri cõpilatione.

m ¶[*Rationabilem non fuiße.*] Ex hoc patet, quòd epiſcopus non tenebatur deferre appellationi prædictæ: quia licet alius ſit potentior, non fuit iuſta cauſa appellandi, dum tamen alter ſit idoneus: & ſic potentia huiuſmodi, vel nobilitas nõ præfertur: ſed ideo detulit, quia dicebat ſe velle aliam proponere coram Papa.

*Glo. ſeq. arg. alleg. contra, ſoluit, & opi. ponit.*

n ¶[*Aliam vellet obijcere.*] Ex hac litera ſatis colligitur, quòd aliam exceptionem ſiue aliam cauſam poſſum proponere

obijcere coram nobis: decernimus tuæ confirmationis effectum, non debere per ea, quæ ſunt propoſita, impediri. Si quid tamen contra te non in modum [a] exceptionis ad impediendum electionis, & confirmationis effectum: ſed in modum denunciationis, vel accuſationis duxerit proponendū, poſtquam pacificā ipſius præpoſituræ poſſeſſionem fueris aſſecutus, proponendi licentiam non negamus.

¶Idem Vigorien. Epiſcopo.

*¶Appellari poteſt, ſi locus non tutus partibus aſſignatur, etiam ſi ſit ſcriptum appellatione remota.*

## CAP. XLVII.

EX† parte tua: & infrà. ¶Præſenti pagina reſpōdemus, quòd cum excuſetur honeſtè, qui ad præſentiā delegatorum iudicum nō poteſt ſecurè venire citatus: tu, vel tui, quotiens ad illos iudices vos euocari cōtigerit, ad quorū præſētiā vobis periculoſū [b] eſt ire, liberè poteritis appellare, etiam ſi in literis commiſſionis, appellationis fuerit remedium intercluſum: niſi iudices [c] vobis aſſignent locum idoneum, & ſecurum.

¶Idem Epiſcopo, decano, & præcentori Herforden.

*¶Licitè appellat reus, ſi non auditur excipiens procuratorem actoris non habere ſufficiens mandatum: vel ſe prius conuentum per alias literas, de quibus non ſit mentio in ſecundis. hoc dicit quo ad titulum.*

## CAP. XLVIII.

SIgnificauit † nobis magiſter hoſpitalis Eboracen. & infrà. ¶Preterea capitulū Eboracen. auctoritate quarundam literarū, in quarum ſigillo cōtinebatur, ſigillum capituli ad

nere coram iudice appellationis, quam expreſſerim corā illo, à quo appellaui. arg. ff. de ap. ſcio quæſitum. & noua inſtrumenta & allegationes poſſum inducere in cā appellationis. C. de tē po. ap. per hanc. Sed contra. j. eo. dilecto. & c. vt debitus. quia non admittitur appellatio, niſi ſit rationabilis cauſa expreſſa: vt ibi dicitur. ergo ſi illam non expreſſit, poſtea nō poteſt aliam exprimere propter quā non appellauit. In caſu præſenti dico, ꝙ corā iudice appellationis poſſum opponere quācunque cauſam rationabilem volo, ſiue illam expreſſerim in appellatiōe, ſiue nō: vt ſ. vt lit. non conteſt. accedens. & ſ. de fi. inſtr. cum Ioannes. & de hoc ſ. de excep. deniq;. & multo fortius ſi proteſtatus ſum me velle tunc aliam proponere, vt hic. & ſi decanus aliā propoſuiſſet, bene fuiſſet auditus: ſed nullam propoſuit, quia non habebat quid obijceret: vel mutauit conſilium ſuum, & ſuperior tenetur illam admittere: qa & ſi nihil opponeretur, ipſe ex officio ſuo tenetur inquirere de ipſa electione, & meritis electi. ſ. de elec. cum nobis olim. & c. nihil eſt. & c. venerabilē. Imo ſi aduerſarius negligens eſſet, ſuperior debet inquirere de exceptionibus peremptorijs. ſ. eo. c. prox. ne per ſurreptionem aliquis adipiſcatur honores. ſ. de ele. cum dilectus. & in ca. cum nobis olim. Quid iuris ſit in alijs caſibus ab iſto, dicetur. j. eo. dilecto. In hac ſententia quantum ad caſum præſentem erat T. Alij: vt Io. & Da. colligebant ex hac litera, ꝙ in caſu iſto nō poteſt opponi alia exceptio quàm fuiſſet expreſſa, cū ſuccubuit in vna, nec licet variare, ne eccleſia diu vacet. Vel hic non fuit admiſſus: quia cum ſuccubuit in vna, præſumitur calumnioſe aliam proponere. 3. q. 10. placuit. Quod prius dixi teneas. Ber.

† Capit. 5. eo. tit. in 3. compilat. Et pro intellectu decretalis ꝑter Phi. de Perr. hic vide Bart. in l. ante ſententiam. ff. de appella. recien.

ADDITIO. Hodie opinio Ioann. & Da. eſt approbata per iura noua: vt patet in ca. vt circa. de elect. [lib. 6.] & c. conſtitutionem de elect. in clemen.

*¶Glo. ſeq. dupliciter obijcit. ponit opi. Io. iterum obijcit, ponit opi. Io. & ſol.*

a *¶In modum exceptionis.*[ Simile j. de conceſ. præb. poſt electionem. in fi. Sed cum iſti detur actio ad impugnandam electionem, multo fortius exceptio debet dari ad impediendum. ſ. de iureiur. quemadmodum. quia turpius eijcitur, & c. vt ibi. & cui damus actionem, multo fortius & exceptionem. ff. de ſuperfi. l. 1. §. is autem. & ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus 1. Præterea qualiter poteſt iſte electus pendente lite recipere dignitatem contra id. 81. diſt. tantis. j. de accu. deus omnipotens. & ſ. de teſt. cap. vlt. & ff. de re mili. qui ſtatus? Io. dixit quòd hoc ideo ſtatuitur, quia præſumitur 2, ꝙ calumnioſè, & differendi cauſa obijciat. Arg. ſ. de elect. cum dilectus. & ſ de reſti. ſpo. literas. imo videtur, ꝙ cum in modum exceptionis obijcitur crimen electo: niſi electus publicè ſit infamatus de illo crimine, ꝙ differenda ſit exceptio. j. de acc. accedēs. Arg. C. de edict. diui Hadri. tol. l. 2. C. de falc. l. 2. & ſic videtur ꝙ iſte ſub conditione recipiat dignitatem, ſi innocens repertus fuerit. ff. de tut. & cura. da. ei qui. Item patet hic, ꝙ licet aliquis ſit excluſus à iure excipiendi: non tamen à iure denunciandi, vel accuſandi. Sic ſ. de iureiur. quemadmodum. in fin. ſimile. j. de conceſ. præb. poſt elec. in fi. Sed quare iſte etiam poſt confirmationem non poteſt obijcere crimen in modum exceptionis: vt j. de accu. ſuper his? Reſpondeo, ratione præſumptionis oneratur duriori modo agendi: quia de facili repellitur quis à denunciando: vt ſi fuerit inimicus, vel criminoſus, qui denunciare non poteſt, cum ſe non correxerit, vel ſi nō præmonuit: ſimiliter eſt durum agere criminaliter propter pœnam talionis; ſed excipere poteſt quilibet criminoſus, & excommunicatus. ſ. de excep. dilecti. in fin. Ioan. Alia ratio verior eſt, quia vlterius non poſſet obijcere crimen in modum exceptionis, quia per confirmationem quam iſte habuit, & poſſeſſionem corporalem, quam mandat Papa dari huic. conſequitur iſte plenum ius, à quo repelli non poteſt, niſi per denunciationem, vel accuſationem. Vnde exceptio locum non habet: quia per exceptionem repellitur quis ab obtinendo, vt dicit illa decre. ſuper his. & licet ibi ſit confirmatus, & habeat poſſeſſionem, nondum tamen plenum ius habet. vnde adhuc habet ibi locum exceptio: ſed hic non eſt ita. In decr. accedens. erat ille iam inſtitutus per Papam, & non deerat ſibi niſi ſola executio, quam Papa mandauit fieri, niſi publicè infamatus eſſet, quia executio differri non debet prætextu exceptionis oppoſitæ, niſi opponeretur de falſo. ſ. tit. prox. de cætero. & j. de cri. fal. ſuper eo.

1 Et infrà de re, iu. q ad agēdū. lib. 6. Ioā. And.

2 Dicebat Hoſt. ꝙ tolleretur pſū ptio p iuramētū p iura, q̄ ſtatim all. gloſſa. Io. And.

EX parte:] Diuiditur. quia primò ponitur deciſa conſultatio. Secundò reſponſio; ibi, *Præſenti*. Abbas Siculus.

CASVS. Si iudex citat aliquē ad locum, ad quem non poſſit ire ſecurè propoſita exceptione de loco ſuſpecto liberè poterit appella, licet appellatio in literis ſit inhibita, niſi iudex locum ſecurum ei duxerit aſſignandum. Not. exceptionem de loco ſuſpecto admittendam. Item quamuis in literis Apoſtolicis appellatio ſit inhibita, poteſt tamen iuſta de cauſa appellari. Item iudices ſecurum locum partibus aſſignare debent. Item no. Argu. quòd iudex poteſt reuocare grauamen, vt appellans cogatur recedere ab appellatione.

† Cap. 6. e. tit. in 3. cō pilatio. Et de materia ſigilli vide Fel. in capit. 2. ſupra de fide inſtru. & Deciū in ca. poſt ceſſionem. ſupra de ꝓba. & quos citaui in c. 6. đ fide in ſtru.

*¶Glo. ſeq. ponit quatuor quæ requiruntur in loco.*

b *¶Periculoſum eſt ire.*] Nota quòd ibi iudex diem præfigere debet, vbi partes ſine periculo poſſint accedere, & omnes ſui, ſiue teſtes ſiue aduocati 33. q. 2. ſiue de coniugijs. & 3. q. 9. hortamur. 2. quæſt. 2. cap. vlt. & ff. de iud. ſi locus. imò nec altera pars, quæ non poteſt venire honeſtè, tenetur ire ad locum inhoneſtum. ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter. Item non ſolum dicitur locus incommodus propter inimicitias, ſed etiam ſi excedat duas dietas: vt ſ. de reſcri. nonnulli 3. Item nec extra prouinciarum terminos eſt facienda citatio. 3. quæſtio. 6. neminem. niſi ex ſpeciali iuſſione principis. C. de epi. & cle. Auth. ſed hodie. C. de ap. cum poſt. in Auth. vt omnes obe. iu. §. 2. coll. 5. & vbi citatur quis ad locum periculoſum, non ſufficit præſtare ducatum: † vt ſ. vt lite non conteſta. capit. accedens ij.

3 Hodie dic. vt e. ti. ſtatutum. li. 6. p quē etiā determinat̃ qđ hic dixerat Pet. ſcilicet delegatum poſſe cōmittere causā extra ꝓuinciā, dūmodo ſubdelegatus nō citet extra ꝓuinciā, ſed dic vt ibi §. in nullo. Io. An.

† conductum.

c *¶Niſi iudices.*] No. arg. iudicem poſſe reuocare grauamē, vt appellans cogatur recedere ab appellatione legitima. j. eo. cum ceſſante.

SIgnificauit.] Prima pars ponit querelam appellantis. Secūda dat iudices; ibi, *Quocirca*. Abbas Siculus.

CASVS. Defuncto magiſtro hoſpitalis Eboracen. fratres ipſius hoſpitalis elegerunt B. presbyterum in rectorem, ſiue magiſtrum ipſius hoſpitalis: archiepiſcopus Eboracen. ad quē vt dicebat ordinatio ipſius hoſpitalis pertinebat, dictum B. electum præfecit ibidem: poſtmodum verò decanus, & capitulum Eboracen. dicentes quod ad ipſos hoſpitalis ordinatio pertinebat. impetrauerunt literas ſuper hoc ad quoſdam iudices: Iudices citabant tam archiepiſcopum quàm dictum magiſtrum: in quorum præſentia comparuit procurator capituli, cum literis procurationis ſigillatis ſigillo capituli: in quo continetur, ſigillum capituli ad citationes tantum, cum capitulum aliud ſigillum habere noſcatur. Magiſter hoſpitalis excipiendo propoſuit, quòd occaſione illarum literarum procurator taliter conſtitutus non debebat ad cauſam admitti: & inſuper adiunxit, quòd auctoritate quarundam

litte-

literarum ad alios iudices obtentarum, prius conuentus fuerat ſuper eodem negotio: de quibus in poſterioribus literis nõ fiebat mentio; quare coram eis non debebat, nec poterat per illas literas conueniri: Iudices huiuſmodi exceptiones admittere noluerunt; quare ſedem Apoſtolicam appellauit: vnde mã dat Papa, quatenus ſi conſtiterit propter prę dictas exceptiones, vel alteram earum fuiſſe ad ſedem Apoſtolicam appellatum, quicquid factum fuerit poſt appellationem huiuſmodi, debeat in irritum reuocari: & poſtmodum iudices in cauſa ꝓcedãt. Nota, ꝙ procurator debet eſſe legitimè conſtitutus: aliàs repellitur. vnde primo debes hoc videre vtrum ſit recte conſtitutus. Item non debet quis pro eadem cauſa ad diuerſos iudices trahi. Item ſecundæ literę nõ valẽt, niſi expreſſe de prioribus fecerint mentionẽ. Item aliquis proponit plures exceptiones, quarum quęlibet per ſe ſufficit, ſi alteram probet. Item quicquid fit poſt appellationem legitimam, debet in irritum reuocari.

† attentatum.

¶ *Glo. ſeq. dupliciter exponit quod hic dicitur de ſigillo.*

a ¶ *Ad citationes.*] faciendas ſcilicet, quando capitulum citabat aliquos, ſigillabat literas illo ſigillo: ſed per illud ſigillum non debebant conſtituere actorem ad cauſam: imo cum ſigillo noto & authentico. Vel etiam cũ citabantur, mittebant nuncium cum ſigillo illo 1: nec tamen ſufficiebat ſigillum ad litem totam. Ber.

† Cap. 7. e. tit. in 3. cõpil.

1 Hãc glo. dicit hic Abbas eſſe ſingularẽ ad hoc ꝙ iudex poteſt quẽ citare ꝑ nunciũ priuatũ ſine literis, dato ſibi aliquo ſigno. Ioan. Andr.

excuſ. tut. qui teſtamento 3. & ſ. de reſcr. olim. & ſ. de prob. licet. ſed ibi ſe obligauit ad probandum vtrunque, vt ibi dictum eſt. & ſic vtraquæ iſtarum exceptionum legitima fuit ad appellandum.

3 Vide ſ. c. olim. ſup vlt. gl. Ioã. Andr.

e ¶ *Et cætera.*] id eſt, ad veſtram præſentiam conuocetis, & in cauſa procedatis.

citationes [a] tãtum, cum aliud ſigillum capitulum illud noſcatur habere, quendam conſtituebat [b] actorem: Sed licet idem magiſter allegauerit, quòd occaſione literarum illarum actor non deberet admitti: & inſuper adiunxiſſet, ꝙ auctoritate literarum quarundam à nobis ad alios iudices obtentarum, prius [c] conuentus, non debuit per literas poſteriores, in quibus nulla fiebat mentio de prioribus conueniri: iudices tamen exceptiones huiuſmodi admittere noluerunt, propter quod vocem ad nos appellationis emiſit. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, ſi vobis conſtiterit ob dictas cauſas, vel earum aliquam [d], ad noſtram fuiſſe audientiam appellatum: reuocato in irritum, quicquid poſt appellationem huiuſmodi noueritis eſſe factum†, partes; & cætera [e].

¶ Idem magiſtro G. archidiacono, & vvnormanno canonicis Sueſſioneñ.

¶ *Licitè appellat reus, ſi non auditur petens declarari rem petitam in libello.*

## CAP. XLIX.

Significãtibus [f] T. & R. fratribus: noſtro fuit Apoſtolatui declaratum, quòd cum inter ipſos ex vna parte, & V. ex altera, ſuper quadam terra coram iudicibus delegatis, quæſtio verteretur, ipſi cum plures terras haberẽt, vt terra illa, ſuper qua quæſtio vertebatur, oſtenderetur eiſdẽ, à iudicib. poſtularunt: qđ cũ ipſi facere denegarent [g], ad noſtram audientiam prouocarũt. ¶ Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in ſtatum debitum ſi quid poſt appellationem noueritis attentatum; & cætera.

¶ Idem Eboraceñ. † Epiſcopo, & de Luc. & de Monte molli abbatibus.

† Aliàs ita: Abriceñ. epo, & de Lueñ. & de Monte morell. abbatibus.

¶ *Iudex à quo non poteſt ſtatuere terminum ad finiendum appellationem: quod ſi fecerit, intelligitur ſtatuiſſe ad ſe præſentandum.*

## CAP. L.

Ex † inſinuatione Prioris, & canonicorũ ſanctæ Barbaræ nobis innotuit, quod cũ inter ipſos ex vna parte, & V. camerarium de Targar. † ex altera, ſuper quodam manerio† coram iudice ordinario quæſtio verteretur, & idem camerarius ad noſtram audientiam appellauerit, appellationi terminũ non præfigens, dictus iudex, qui cauſã illius videbatur fouere, pro eo quòd quidam clericus commẽſalis ſuus, dicti camerarij in eadem cauſa fuerat aduocatus [h], hũc terminum appellationi præ-

† Cap. 8. e. tit. in 3. cõpil.

† Tangar i. † Tanger.

† Hic perperã in vulgatis legitur. monaſterio.

S *Ignificantibus.*] Diuiditur in duas partes. Secunda, ibi: *Quocirca.* Abbas Siculus.

Casus. Decretalem iſtam, & eius cauſam habes ſ. de libel. oblat. cap. 2. de verbo ad verbum.

f ¶ *Significantibus.*] Hæc decret. ponitur ſ. de libel. ob. & ibi exponitur. 4

4 In quodã vetuſto ita poſt verbũ exponitur: ſed ibi additur noua litera. id eſt, oblato libello, & ob hoc variat. alioquin ſuper fuerit vna iſtarum.

Additio. ſed ad alium effectũ. ergo nõ obſtat argumen. de ſuperfluitate.

¶ *Glo. ſeq. recitatur per obiectionem, & remiſſionem.*

g ¶ *Denegarent.*] Et ita pronunciandum eſt ſuper incidenti ſiue emergenti. hæc quæſtio non erat incidens, ſed potius emergens. De hoc plenè dicitur ſ. de ordi. cog. c. 1. 5 Ber.

5 Concor. l. 1. & ibi Bal. C. de or. co. & l. non ignorat per eũ. C. q. accu. nõ poſſũt.

E *X inſinuatione.*] Sũmatur vt in rubro, ſecundum intellectum gloſ. quæ communiter tenetur. Vel ſũma ſic: Si iudex à quo præfigit terminum ad proſequẽdam appellationem, & ad redeundum à proſecutione, non valet terminus reſpectu redeundi, ſed bene valet reſpectu proſecutionis, adeo quòd neutra partium præueniri poteſt. Primò ponit querelam appellantis. Secũdo dat iudicem: ibi, *Quia verò.* Abbas Siculus.

¶ *Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem.*

b ¶ *Conſtituebat actorem.*] Adhuc poterat obijci huic actori, ꝙ non erat conſtitutus de auctoritate Archiepiſcopi Eboraceñ. quia ſi capitulum conueniat aliquem, vel conueniatur, auctoritas prælati dẽt interuenire: & ſi prælatus ſimiliter agat vel conueniatur, debet habere conſenſum capituli. ſ. de iud. cauſam. & ſ. de procu. cap. 1. vbi de hoc. ſed ſi capitulum agat contra prælatum ſuum, vel conueniatur ab ipſo, tunc dabitur capitulo actor ad litem auctoritate iudicis ad inſtar minoris: qui ſi vult litigare contra curatorem ſuum, dabit iudex minori actorem: vt Inſti. de autho. tut. §. vlt. & Inſti. de curato. §. vlt. cum enim eccleſia æquiparetur minori, & capitulum dicatur eccleſia. j. de teſta. requiſiſti. ergo & capitulũ ęquiparatur minori. ſed hic agebat capitulum contra archiepm, & contra rectorem hoſpitalis, qui per archiepm fuerat inſtitutus, qui dicebat ordinationẽ hoſpitalis ad ſe ſpectare, capitulũ vero cõtrarium dicebat: vnde in caſu iſto archiepiſcopus nõ pręſtaret auctoritatem capitulo contra ſe, & ſic iudicis auctoritate poteſt conſtitui per capitulum iſte actor, ſiue procurator, vt dictũ eſt.

c ¶ *Prius conuentus.*] Hæc allegatio eſt efficax. ſ. de reſcrip. ex tenore. & ſ. de foro compe. cap. penult. & j. eo. vt debitus.

¶ *Gloſſa ſequens arg. alleg. quinque iura. alleg. quatuor in contrarium, & remittit.*

d ¶ *Aliquam.*] Arg. ꝙ qui plura narrat in 2 libello ſuo, quorum vnum per ſe ſufficeret: ſufficit vnum probare. j. de preb. cum iamdudum. & j. de accu. accedens. & ſ. de reſcrip. inter. ff. de condi. & demon. falſa. §. 1. 2. & j. de priuileg. vt priuilegia. Argu. contra. ſ. de reſcript. ex parte. vbi de hoc. ff. de

2 Vide ſ. c. licet. infrà. alle. ſup gl. ſic videt. Io. And.

rò. Abbas Siculus.

Casus. Inter Priorẽ & canonicos ſanctæ Barbaræ ex vna parte, & V. camerarium ex altera, ſuper quodã manerio corã ordinario quæſtio vertebatur: dictus V. ad ſedem Apoſtolicã appellauit; iudex qui cauſam eius videbatur fouere pro eo ꝙ quidam clericus commenſalis ſuus dicti camerarij fuerat aduocatus, talẽ terminũ ſibi ſtatuit, vt vſq; ad feſtum Purificationis beatæ Mariæ vtraq; pars ab appellationis proſecutione eſſet reuerſa: Interim vero clericus dicti camerarij præueniens nuncium prioris, nec expectauit vſq; ad legitimum terminũ, impetrauit literas & receſſit; Prior hoc intelligens ſignificauit hoc domino Papę: ſuper hoc reſcribit Papa dicẽs, ꝙ ille iudex non potuit ei legem imponere, vt cauſam teneretur intra prędictum tempus expedire; imo abſq; damno moræ intacta permaneat quouſque eam faciat expediri: quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, mandat Papa quatenus ſi eſt ita, partibus conuocatis audiant cauſam. Nota ꝙ minor legẽ ſuo ſuperiori imponere non poteſt. Item ſi per principem ſtat quo minus appellans expediat cauſam ſuam, non imputatur appellanti: Et ſic nota quòd impedimentum iudicis non nocet cauſæ. nec partibus præiudicat. Item qui literas impetrauit ante terminum, literæ non valent. Item fraus, & dolus alicui non debent patrocinium impertiri.

¶ *Glo. ſeq. ponit opinionem, quam reprobat.*

h *Aduocatus.*] Ex hoc ſumebant quidam arg. ꝙ iudex poſſit recuſari, ſi aduocatus alterius partis ex commenſalis ipſius: ſed non eſt ſufficiens cauſa recuſandi. ſ. de offic. iudic. c. 1. Sed ſi altera pars eſſet commenſalis, ſiue familiaris iudicis, tunc poteſt recuſari. ſ. de offic. deleg. inſinuante.

a *Reuerſa.*

fixit, vt ad feſtum Purificationis vtraque pars eſſet ab appellationis proſecutione reuerſa [a], licet nobis non potuerit [b] legem imponere, vt eam † teneremur infrà dictum terminum expedire: cum & ſecundum legitimas † ſanctiones, lis quæ in conſiſtorio principis ſperatur inferri, abſque damno moræ intacta permaneat, donec ipſam faciat introduci, & à proceribus dirimi iuxtà morem. Interim autem nuncius camerarij pręueniens nuncium eorundem, nec ipſo vſque ad terminum legitimũ expectato [c], impetrauit literas, & receſſit. ¶Quia verò fraus, & dolus alicui patrocinari non debent; Mandamus, quatenus ſi eſt ita, partibus cõuocatis audiatis [d] cauſam: & cætera.

¶Idem Roſen. † & London. † Epiſcopis.

*¶Qui extra iudicium appellat ex veriſimilibus, & probabilibus cauſis, ne in poſſeßione moleſtetur, ſi poſtea ſpoliatur, reſtituitur ante omnia in ſtatum, in quo erat tempore appellationis emiſſæ. h.d. inhęrendo verbis literę: & vt mos geratur vnicuique lecturę. Panor.*

## CAP. LI.

BOnæ † memorię O. de Camera perſona eccleſię de Fan. viam vniuerſæ carnis ingreſſo: abbas ſancti Auguſtini Cantuarien. eiuſdem eccleſiæ; quam ad ſe aſſerit pertinere, primò per quoſdam monachos, ſecundò per ſeipſum poſſeſſionem ingreſſus [e], ad nos pluries † vocem appellationis emiſit, ne quis eum ſuper poſſeſſione ipſius eccleſiæ præſumeret moleſtare: cumque aliquandiu prædictã eccleſiam pacificè poſſediſſet, quidam laici Cantuarien. diœceſis, ipſum abbatem & monachos de poſſeſſione ipſius eccleſiæ per violentiam eiecerunt: & infrà. Procurator verò archidiaconi propoſuit ex aduerſo, quòd defuncta perſona eccleſiæ, archidiacono tantum datur eius cuſtodia: imo archidiaconi, qui fuerunt pro tempore, tam de iure communi [f], quàm de generali conſuetudine, tam in illa eccleſia, quàm in aliis vniuerſis eiuſdem diœceſis, hoc iure ſemper vſi fuerunt. Prętereà præfatus O. nomine [g] archidiaconi eccleſiam poſſedit eandem, vt pote qui ei vnam [h] procurationem, & quinque ſolidos † nomine eccleſiæ annis ſingulis exoluebat: & infrà. ¶Præmiſſis igitur diligenter inſpectis, prædictos abbatem, & monachos in eũ ſtatum [i], in quo tempore ap-

a ¶*Reuerſa.*] Hoc facere non potuit: quia ſic eſſet imponere legem domino Papæ: vt hic dicit, & 2. quæſtio. 6. anteriorum. §. ad hæc.

b ¶*Potuerit.*] Simile 21. diſt. inferior. & s̃. de elect. innotuit. ff. de mino. minor. ff. ad Trebel. ille à quo. §. tempeſtiuum. & s̃. de maio. & obed. cũ inferior. Ber.

*¶Gl. ſeq. quęrit. ponit opin. quam reprobat, & ſoluit.*

† Aliàs, cauſam.

c ¶*Expectato.*] De termino conſtituendo dictum eſt. s̃. eod. perſonas. quia triplex eſt terminus, vt ibi dicitur. Sed de quo termino intelligitur quod hic dicit? De anno appellationis non poteſt intelligi: quia terminus ille bene poteſt præueniri, dummodo nimium aduerſarius non præcurrat. j̃. eo. oblatæ. Io. intelligit terminum iſtũ de termino legali, ſed de illo non poteſt intelligi: quia ſi non proſequitur aliquis appellationem vſque ad annum, poſtea nõ poteſt proſequi: quia rata manet ſententia, vel iudex procedet in principali. s̃. eod. cum ſit Romana & ſic neceſſe eſt vt intelligatur de termino ſtatuto à iudice: vt intelligamus, quòd vſque ad feſtum Purificationis altera pars expectare debeat, nec antea debeat literas impetrare: quod cum non fecerit, non valent literæ ante terminum illum impetratę, vt hic dicit, & s̃. eo. ſępe. & ſic terminus iſte ſtatutus fuit ad præſentandum ſe iudici, licet alia fuiſſet intentio ſtatuentis terminum ipſum; & ſic quia non poterat ſtatuere illum terminum, valeat quod ſtatuere potuit: quia ſi non valet vt ago, valeat vt valere poteſt: vt C. plus valere quod agi. l. 1. & per totum. Et quòd de tali termino intelligatur, patet ex litera vbi dicit, interim autem, & c. quaſi ante terminum ſtatutum ab ipſo iudice, vnde non valent literæ.

† Has habes in Authētico de app. §. ad hęc ſancimus. & C. de tempo. ap. Authētica: ſed & lis.

† Roſenen. & Londonien. epiſcopis.
† Bondon.
† London.

† Cap. 9. e. tit. in 1. cõpila. Et de intellectu vide Philipum Francũ in ſuis quęſt. ĩ materia petitorij. q. 1.

d ¶*Audiatis cauſam.*] Vt ſi de his conſtiterit, literæ camerarij non valebunt: vt s̃. c. ſæpe. & iſte procedet in cauſa ſecundũ iuris ordinem; alioquin remittentur partes ad iudices camerarii, & punietur in expenſis. ſuprà de reſcrip. cæterum. & s̃. de do. & contu. ex literis. Ber.

B*Onę.*] In prima parte ponit allegationes appellantis. In ſecunda appellati. In tertia pronunciat: ibi, *Pręmißis*. Abbas Siculus.

CASVS. Mortuo O. de camera rectore eccleſiæ de Fan. abbas ſancti Auguſtini Cantuar. primo per quoſdam monachos, poſtmodum per ſe ipſum poſſeſſionem ipſius eccleſiæ fuit ingreſſus, appellans ne aliquis eum ſuper poſſeſſione ipſius eccleſiæ moleſtaret, & cum poſtmodum prædictam eccleſiam pacifice poſſediſſet, quidam laici ipſum abbatem, & monachos de poſſeſſione ipſius eccleſiæ per violentiam eiecerunt: quam eccleſiam archidiaconus Cantuar. cœpit poſtmodum poſſidere: vnde abbas & monachi dictam eccleſiam petierunt ſibi reſtitui cum fructibus inde perceptis: lite conteſtata inter monachos & archidiaconum, teſtes fuerunt hinc inde producti, demum cauſa delata eſt ad dominum Papam, coram quo prædicta ex parte abbatis fuerunt propoſita: procurator archidiaconi propoſuit ex aduerſo, quòd defuncta perſona illius eccleſia, archidiacono tantum datur eius cuſtodia: imo archidiaconi tam de iure communi, quàm de conſuetudine generali, tam in illa eccleſia quàm in alijs eiuſdem diœceſis illo iure ſemper vſi fuerunt: & ille O. nomine ipſius archidiaconi eandem eccleſiam poſſidebat, qui ei vnam procurationem, & v. ſol. annis ſingulis exhibebat: his & aliis diligenter auditis, dominus Papa prædictos abbatem & monachos in eum ſtatum reducendos decreuit, in quo erant tempore appellationis factæ ex veriſimilibus. & probabilibus cauſis, ſaluo iure proprietatis vtrique parti cum fructibus medij temporis aſſignandis eiſdem. Nota, quòd extra iudicium poteſt appellari, & à futuro grauamine. Item ex veris & probabilibus cauſis debet appellatio interponi. Item in cauſa poſſeſſionis fertur ſententia ſaluo iure proprietatis. Item ſpoliati reſtitui debent cũ omni ſua cauſa, & fructibus in priſtinum ſtatum.

† Sed cum pluries appellatur q̃ appellatio ſit ſequẽda tradit Lanfrancus de Oriano s̃. ĩ c. qm̃ contra de app.

*¶Gloſſa ſequens recitetur per obie.*

e ¶*Ingreſſus.*] Videtur quòd malè. infrà de priu. paſtoralis. qđ verum eſt, niſi ſpecialiter hoc eſſet ei conceſſum, vt in decre. paſtoralis. vel niſi clericus præmortuus eorum nomine poſſediſſet. s̃. de reſti. ſpo. cum veniſſent. Vincen.

f ¶*De iure communi.*] Hoc enim videtur ſpectare ad ipſum de iure. 85. diſt. ſi in plebibus. j̃. de inſtitut. cum veniſſent. imò potius ad archiepiſcopum, vt ibi dicit: quia archidiaconus hoc habebat ex donatione archiepi.

† Vide notas noſtras ĩ c. 2. & 3. de arbitris vbi ago de ſolidis.

g ¶*Nomine archidiaconi.*] Et ita archidiaconus intelligebatur poſſidere per alium: quia qui per alium poſſidet poſſidere intelligitur: Inſt. de interdict. §. poſſidere. & s̃. de pſcript. ſi diligenti. & s̃. de reſtit. ſpol. cum veniſſent. & ſupra de præſcrip. ſi diligenti.

h ¶*Vnam procurationem.*] Hæc ratio non fuit ſufficiens: quia ſolutio penſionis nec dominium, nec poſſeſſionem probat, nec priuat alium ſua poſſeſſione. 1 s̃. de fi. inſtru. inter dilectos. ad fi. & s̃. titu. proxim. cum Bertoldus. ff. de acqui. poſſeſ. quamuis. §. 1.

1 Et eccleſia licet plene ſpectet ad monaſterium, ſoluit tamẽ epõ cathedraticũ & cenſus antiquos. de don. paſtoralis. ſecũdũ Innocẽtiũ. & cle. de cẽſib. c. 1. Io. And.

*¶Glo. ſeq. obÿcit, & tripliciter ſoluit.*

i ¶*In eum ſtatum.*] Sed cum abbas, & monachi ſpoliati fuiſſent per laicos illos, & non per archidiaconum, quomodo competit eis interdictum vnde vi contra archidiaconum, nec etiam videtur feciſſe contra appellationem monachorum. Et ſic eſt contra. s̃. de reſt. ſpo. cum ad ſedem. in fine? Poteſt dici, ꝙ monachi reſtituuntur hic nõ ex vi interdicti, ſed iudicis off. ar. 2. q. 1. in primis. vbi remouetur tertius qui ſucceſſerat iam defuncto; & forſitan conſtitit Papæ quòd abbas poſſidebat cũ appellatio fuit ab ipſo interpoſita. Vel forte hæc facta fuerat per laicos mandante archidiacono, vel ratum habente: vnde tenetur vnde vi: vt ff. de vi & vi ar. l. 1. §. deieciſſe. & §. ſed & ſi quis & ſupra de reſtitu. ſpoliato. cum ad ſedem. Lau. Vel quia ſcienter archidiaconus recepit rem, qua monachi fuerunt ſpoliati, & ita ſucceſſit in vitium. ſuprà de reſti. ſpoliato. ſæpe. & ſuprà de iudi. quia V. & hoc verius puto, vnde tenetur ad ipſam rem reſtituendam cum fructibus medio tempore perceptis: vt hic dicit, & non ſolũ perceptis, ſed & qui percipi

potuerunt.ſ.de reſt.ſpo. grauis. & quia poſt appellationē rem recepit ab illis laicis: vnde omnia reſtituuntur in priſtinum ſtatum tempore appellationis factę.

a ¶*Ex veriſimilibus.*] Sufficit ergo quòd ſit probabilis cauſa appellationis: licet non ſit vera, vel neceſſaria; talis videlicet debet eſſe, quæ ſi eſſet probata, legitima eſſet: tunc valet appellatio. j̃.eo.vt debitus.

ij *Dilecti filij.*] Si cõtra ſuperiorē ſuũ quis itinerat ad Papã, habetur pro appellante, ita quòd excommunicatio poſtea in eum lata non tenet. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, *Cum autem.* Abbas Siculus.

† Dictio, perceptos deeſt in vetuſtioribus exemplaribus. & in codice Barbatię iuxta vocẽ, fructus in margine erant hęc percepta, qui p cipi potuerunt. ſupra de reſtit. ſpoliat. c. grauis.

Casus. Inter archiepiſcopum Cantuarien. & Priorē & monachos Cantuarien.eccleſiæ ſuper capella de Lamede cõtrouerſia vertebatur monachi pro cauſa illa miſerũt ad ſedem Apoſtolicam duos monachos I.& H.quos duos dictus archiepiſcopus poſt iter arreptum excommunicauit: illi cõqueſti fuerunt domino Papæ: cum autem plus ſit facto quàm verbo ad ſedem Apo.appellare, & illi ad ſed. Apo. propter cauſam illam venientes intelligantur prouocaſſe ad eam: mãdat Papa quibuſdam, quatenus ſi ita eſt, dictos I.& H. denunciēt excommunicationis vinculo non teneri. No.quòd plus eſt facto quàm verbo appellare. Item qui iter arripit ad ſedē Apo. veniendi, appellaſſe intelligitur. Item ſententia excommunicationis lata poſt appellationem factam facto, vel verbo, non tenet. Item in cauſa ſua quis iudex eſſe non debet.

† Ca.10.e. tit. in 3.cõpilat. Vide Abbatem conſ. 223. incip. illud de iure q̃ritur. & lato nē l 1. de q. bus.ff.de legib. vbi facta fortiora eſſe dicunt quàm verba, ad declarandã voluntatem.

† Lamecre

pellationis factæ ex veriſimilibus a, & probabilibus cauſis ad nos legitimè ĩterpoſitę fuiſſe noſcuntur (proprietatis parti vtrilibet ſaluo iure) decernimus reducendos: ac fructus medij temporis perceptos † cenſuimus pariter aſſignandos eiſdem.

¶Idem ſancti Auguſtini, & ſancti Gregorij Prioribus.

¶*Itineris arreptio hẽt vim appellationis, ſi ſeruantur ea quæ ſeruari debent in appellatione. hoc dicit ſecundum vnum intellectum intrinſecum.*

CAP. LII.

ij Dilecti † filij I. & H. Prioris, & Monachorũ Cãtuarien. eccleſiæ nuncij retulerunt, quòd cum pro cauſa, quę inter dictos Priorem, & monachos, & Cantuarien. archiepiſcopum, ſuper capella de Lamede † vertebatur, ab ipſis ad ſedem Apoſtolicam mitterentur, idem archiepiſcopus poſt iter arreptum, in eos excommunicationis ſententiam promulgauit. ¶Cum autem plus ſit ad ſedem Apoſtolicam facto b prouocare quàm verbo, & ipſis propter dictam cauſam ad Romanam eccleſiam venientibus, intelligatur ad ſedem Apoſtolicam prouocatum: Mandamus, quatenus ſi eſt ita, dictos I. & H. denuncietis excommunicationis vinculo non teneri.

¶Idem Epiſcopo Helin †.

¶*Per clauſulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ à iure non indulgetur expreſsè. h.d. vſque ad §. verum.*

CAP. LIII.

Paſtoralis † officij diligentia: & infrà. ¶Quæſiuiſti vtrum quando inhibetur appellatio in reſcripto: fruſtratoria tantum inhibita videatur. Nos igitur attendentes, quòd per appellationē fruſtratoriã, etiam ſi nõ fuiſſet inhibita, negotium non debeat impediri; reſpondemus, quòd quælibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ à iure nõ indulgetur expreſsè c: ſed ſi appellans fuerit grauatus iniuſtè, grauamen

nihil operatur, niſi incontinenti quis appellet viua voce: & aliud ante ſententiam, quàm poſt quia excommunicatur poſt iter arreptum, vt hic; & ita perinde habetur ac ſi excommunicaretur poſt appellationem: vt hic. & præterea archiepiſcopus non poterat eſſe iudex in cauſa propria, cum inter ipſum & capitulum Eboracen. eſſet controuerſia ſuper capella iſta. infrà. de no. ope. nun. cap. 2. pro qua controuerſia monachi iſti ibant ad curiam. vnde excommunicatio nõ tenuit poſt iter arreptũ & ſic non obſtat quod dicitur, iter arreptum non ſufficit pro appellatiõe 2 in iudicio: quia hic non erat iudex archiepiſcopus, vt dixi. Et credo idem eſſe ſi capitulum habeat cauſam cum epiſcopo, vt ſi capitulum mittat ad archiepiſcopum pro cauſa illa: & epiſcopus excommunicat nuncium poſt iter arreptũ, quòd ſententia non tenet, cũ archiepiſcopus ſit iudex epiſcopi. Vel dic quòd ſecus eſt in archiepiſcopo, vt dictum eſt Ber.

† Elien. † Helen.

2 Sicut nec ſufficit pro Apoſtolorũ petitione. j̃. c. ab eo. li. 6. & eſt ſimile ſ. de ele. eccleſia. 1. Io. And.

*Paſtoralis.*] In iſto principio primò ponitur conſultatio. Secũdò reſponſio: ibi, *Nos igitur.* Abbas Siculus.

Casus. Dominus Papa mandat alicui vt procedat in cauſa appellatione remota: quęrebatur vtrum appellatio fruſtratoria tantum intelligatur inhibita? Papa conſiderans quòd per appellationem fruſtratoriam negotium impediri non debeat, etiam ſi non fuiſſet inhibita, reſpondet, quòd quælibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ expreſsè non indulgetur à iure. Sed ſi appellans fuerit grauatus iniuſtè, grauamen per ſuperiorem poterit emendari.

† Ca.11.e. tit.ĩ 3.cõp. Et de clauſula, appellatione remota. vide Baldũ in l. 3. C. de ap. & Antoniũ But. in c. vt debitus. j̃. hoc tit.

¶*Glo.ſeq.ponit octo quibus factum reſpicitur. demum reci.per q. an iter arreptum ad archiepiſcopum habeatur pro appellatione. arg. quòd non, vna ratione. addit aliam ſecundum. Io. quã reprobat. Demum obijcit quòd etiam ad Papam iter arreptum non habeat vim appellationis, & ſoluit.*

b ¶*Facto prouocare.*] Quoniam plus 1 eſt factis demonſtrare quàm verbis dicere. ff. de ædi. edic. ſi tamen. §. ei qui. & ff. de leg. de quib. in fi. ſuprà cod. ad audientiam. & infrà eod. vt noſtrum. & ſic facto renunciat quis iuri ſuo. j̃. de ijs quæ fi. à ma. par. cap. ex ore. & ſuprà de offi. delega. gratum. & etiam factis mentimur. 22. quæſtio. 5. cauete. & factis conſentit quis. infrà de condi. ap. per tuas. & ipſo facto conſentit quis malis. 43. diſtinct. ſit rector. ver. quid aliud eſt quam tacendo terga præbuiſſe, &c. & factis quis probatur incontinens. 28. diſtin. priuſquam. & 12. quæſtio. 2. quatuor. factis etiam ratum habemus. ff. rem ra. ha. l. 3. §. falſus. & factis negamus Deum. 11. quæſtio. 3. æſtimant. Et ita ſicut non tenet excommunicatio poſt appellationem. infrà de ſen. excom. per tuas. ſic non tenet excommunicatio poſt iter arreptum ad Papam. Sed non eſt ita in archiepiſcopo: quia Papa vocatus eſt in plenitudinem poteſtatis, alij in partem ſolicitudinis. 2. quæſtio. 6. qui ſe ſcit. & ſ. de vſu pal. ad honorem. Io. dixit aliam rationem. ſcilicet quia non itur ad archiepiſcopum per querimoniam. ſed hoc eſt falſum j̃. eo. ſolicitudinem. & ſ. de offi. ordi. ad reprimendum. Sed videtur quòd iter arreptum non ſufficiat pro appellatione in iudicio, niſi iuſta cauſa allegetur talis, quæ ſi eſſet probata, &c. j̃. eo. vt debitus. cum aliter non valeat appellatio: ſed poſt ſentẽtiam diffinitiuam non ſufficit iter arreptum, niſi viua voce appellaretur, quia ibi eſt opus facto, argum. infrà de ſenten. excom. à nobis. vbi non prodeſt iter arreptum in parte deciſa. & in ſcriptis etiam appellandum eſt. 2. quæſtio. 6. formæ. [ & j̃. cod. cordi. lib. 6.] & ff. de ap. à ſententia. §. vlt. aliàs iter arreptũ

1 De hoc axiomate vide multa per Albertinum trac. de agnoſi aſſertio. q. 8. & q. 34. & q. 36.

¶*Gloſſa ſeq. arg. & remittit. Secundò ponit quinque exempla, quibus approbatur appellatio. Tertiò dicit quid de iure antiquo, & quid hodie.*

c ¶*Expreſsè.*] Argu. quòd omnia intelliguntur prohibita, quæ non inueniuntur in iure conceſſa. ſ. de tranſa. inter corporalia. vbi de hoc. Expreſsè indulgetur appellatio, etiam ſi remota ſit appellatio in reſcripto, ſi iudex denegat reſtitutionem ſpoliato. ſ. de reſti. ſpo. ex conquæſtione. Item ſi non vult admittere recuſationem conſanguinitatis. ſ. eo. poſtremo. Item ſi non facit exprimi res petitas in libello. ſ. eod. ſignificãtibus. Item ſi citat partes ad locum non tutum. ſ. eo. ex parte. Item ſi cogit partes litigare coram ſubdelegato ſuſpecto. ſ. de off. delega. ſuper quæſtionum. in fi. Multa exempla poſſes aſſignare 3 in quibus recipitur appellatio, licet ſit remota in reſcripto. Vbicunque permittit ius appellare, ſecundum antiqua iura bene admittebatur appellatio, licet cauſa in iure non exprimeretur, dummodo non eſſet manifeſte fruſtratoria, de qua intellige quod dicit ver. nos igitur attendentes vbi per appellationem fruſtratoriam, etiam ſi non eſſet manifeſte, & c. i. manifeſte fruſtratoria; aliàs ſi habebat qualemcunque excuſationem, poterat appellare, dũmodo non conſtaret ipſam fruſtratoriam. 2. q. 6. ad Romanam. & pluribus aliis ibidem. & ſ. eo. perſonas. & c. peruenit. & c. cum ſit Romana. Hodie vero ſiue ſit remota appellatio, ſiue nõ in reſcripto, non põt appellari niſi probabilis cã fuerit allegata, talis q̃ ſi foret, &c. 4 Itẽ ſiue ſit expreſſa in iure, ſiue non cauſa propter quã appellatur, dũmodo ſit probabilis, bene tenet appellatio. j̃. eo vt debitus. & ita conſtitutio illa addit huic decr. hoc ſcilicet ꝙ ſi cauſa probabilis propter quam appellatur, non ſit expreſſa in iure, valet appellatio, ſecundũ hanc decretalẽ nõ valebat. Quid operetur remotio appellationis hodie, dicet j̃. co. vt debitus. Ber.

3 Et q̃ plura potes videre in Spe. de ap. §. in quib. ver. ſed q̃ dices Ioã. And.

4 Concor. tex. in l. hi qui ad ciuilia. & ibi Ba. C. e. & in l. propetãdum. C. de iudi. & c. ſignificauit. ſ. de iu. exhibita. de exc. dilecti. & c. ſignificauit. ſ. eo. ſignificauit. Ioan. And.

a ¶*Emendari.*

a ¶[*Emendari.*] non enim debuit appellanti obeſſe quod non fuit ſuæ appellationi delatum, cum appellatio eius iuſta fuerit 2.q.6.c.ei qui.§.appellatore.& s̃. eo. ſępe. hodie verò non ſtamus huic, ſed ei quod dicitur infra eo. vt debitus. vt videlicet appellatio teneat ſiue grauamen in iure ſit expreſſum, ſiue nō, dum tñ ſit probabile.

huiuſmodi per ſuperiorem poterit emendari [a].

¶*Licet excommunicatus ab excommunicatione appellet, nihilominus denunciari poteſt, & beneficij redditibus ſpoliari. hoc dicit.*

¶Verū † quia multotiens quis ad tempus [b] per appellationē legitimā, à iudicis ſui, quo ad aliquem certū articulum, eximitur poteſtate: cōſuluiſti nos vtrum ſi quis excōmunicationis ſententia innodatus, ante denunciationem ipſius ab ea tāquam minus rationabiliter promulgata, in eo caſu, [c] in quo ante ſententiam appellatio vires obtinuiſſet, curauerit prouocare, eo quòd per appellationem interpoſitam excōmunicantis videtur iuriſdictio dormitaſſe [d], ipſe denunciare poſſit eundem, & ad tempus eccleſiaſticis beneficijs clericum ſpoliare. ¶Nos itaque reſpondemus, quod cum executionem [e] excommunicatio ſecum [f] trahat, & excommunicatus per denunciationē amplius non ligetur, ipſum excōmunicatum denunciare potes † vt ab aliis euitetur. Et illi prouentus eccleſiaſtici meritò ſubtrahuntur [g], cui eccleſiæ communio denegatur.

† potest, in antiquis.

VERVM. Diuiditur. Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio: ibi *Nos itaque.* Abbas Siculus.

† Vide qđ ꝑ hūc §. de terminat. Romanus, conſi. 482. incip. in caſu ꝓmiſſo ĩ 2. dubio.

VERVM QVIA. CASVS. In iſto. §. ſic pone caſum: Aliquis appellauit à iudice ſuo in aliquo certo articulo, & ſic ad tempus eſt exemptus à iudice ſuo ꝑ appellationem quantum ad cauſam illā: ſecundū hoc ponitur talis quæſtio: Iudex excōmunicauit aliquem, ille appellauit ab ea tamquam iniuſta, & in eo caſu appellauit, in quo valuiſſet appellatio, ſi ante excōicationem facta fuiſſet: quærit vtrū iudex poſſit ipſum denunciare excōicatum, non obſtante illa appellatione? & videtur ꝙ nō poſſit, eo ꝙ per appellationē interpoſitā videat excōicantis iuriſdictio dormitaſſe, & ſic exemptus eſt ab eo quantū ad cām illam. Itē quæritur vtrū excōicato poſſint ad tēpus ſubtrahi eccleſiaſtica beneficia? Ad primā quęſtionē rñdet Papa, ꝙ excōicatio trahit ſecū ſuā executionē & excōicatus amplius nō ligatur per denuntiationē: & ideo iudex pōt ipſum excōicatum denunciare, vt ab aliis euitetur. Ad ſecundā quæſtionem rñdetur, ꝙ prouentus eccleſiaſtici illi meritò ſubtrahunt, cui cōio eccleſiæ denegatur. No. ꝙ oīs appellatio intelligit remota, quę in iure ſcripta nō eſt per remotionē appellationis. Et ſic eſt ar. ꝙ oīa intelligunt prohibita quę nō ſunt conceſſa expreſsè. Itē per appellationē legitimā eximitur qs à iudice ſuo ad tēpus quantū ad cām illā. Item excōicatio ſecū trahit executionē. Itē per denūciationē amplius nō ligat qs. Itē appellatio nō impedit denūciationē. Itē excōicati priuādi ſunt bñficio eccleſiæ, dum in excōicatione perſiſtunt. Et ſic no. ꝙ q extra eccleſiā eſt, nihil nomine eccleſiæ pōt poſſidere.

b ¶[*Ad tempus.*] Qui enim appellat à iudice òrdinario ſuper aliqua cauſa ad tempus tantum exemptus eſt ab ipſo quantū ad illum articulum, ſed in alijs remanet iudex: & tamen pendēte illa cauſa poteſt illū ſi voluerit in alia cauſa tāquam ſuſpectū recuſare. s̃. eo. ad hoc ſi in vna. & c. propoſuit. & c. cū teneamur. & j̃. eo. Romana. §. cum verò. [lib. 6.] in delegatis ſecus.

c ¶[*Caſu.*] hoc dicit propter crimina notoria, in quibus non admittitur appellatio. s̃. eo. cum ſit Romana. & c. conſuluit.

d ¶[*Dormitaſſe.*] ſcilicet ne vlterius ſit procedendum: quia appellatione interpoſita extinguitur pronunciatum: vt ff. ad Turpil. l. 1. in fine.

¶*Glo. ſeq. obijcit. ponit tres ſolutiones, ſcilicet Pet. Hiſpa. Lau. & I. Iterum obijcit, & ſoluit.*

e ¶[*Cum executionem.*] hæc ratio non eſt ſufficiens, quia non appellatur à ſnīa excommunicationis: nam cū quis abſoluitur ab impetitione alicuius, huiuſmodi ſnīa ſecum trahit executionē 1, & tamen ab ea appellatur. s̃. de except. ſignificauerunt. Ab executore appellatur ſi modum excedat. 2. q. 6. c. ei qui. §. ab executore. & s̃. c. proxi. qđ ad conſultationē. Item ſententia furti trahit ſecum ſuā infamiam. ff. de fur. non pōt 2. & ff. de ijs q no. infa. furti. Quæ eſt ergo cauſa? Pet. Hiſ. dixit ꝙ Deus ligat, & non homo. 11. q. 3. nemo. vbi de hoc. & à principe non appellatur. Illa videtur verior ratio, vt homo creſcat per meritum parendo etiam iniquę ſententię. Arg. 8. q. 1. ſciendum. & 11. q. 3. quid ergo. & vt magis timeatur diſciplina eccleſiaſtica. Lau. Io. dixit quòd conſtitutio eccleſiæ hoc facit vt magis timeatur. ſicut conſtitutio hominum facit quòd ſentētia quę cito ligat, quo ad eius effectum tardius liget. 2. q. 6. anteriorū. & 11. q. 3. cum apud. Io. Sed videtur quòd non ſit differentia inter ſententiam excōicationis, & alias ſententias: imo idē, verbi gratia, cum dico, excōico te, ſtatim es excōicatus, ita ꝙ nihil aliud eſt neceſſe. Idem eſt cū dico, condemno te vt ſoluas illi decem, quia ſtatim es condemnatus: & ſi appelletur ab iſta ſententia, condemnatio non remouetur per appellationē, imo remanes condemnatus quantuncunque appelles, ſicut ille remanet excommunicatus qui poſt excōmunicationem appellat, quod patet per ſententiam appellationis, in qua dicitur: cōfirmo, vel caſſo primam ſententiam. & ſic ſententia ſemper durat vtroque caſu. In alijs ſentētijs appellatio retardat id quod nondum extat: ſcilicet ſolutionem vel rei, de qua cōdēnatio facta eſt traditionē: quia verum eſt iſtum condemnatū, ſed non eſt verum iſtū adhuc ſoluiſſe: & ſi ſtatim cōdemnatus ſolueret, & poſtea appellaret nihil releuat talis appellatio: niſi in euentu cauſæ appellatiōis. ff. de ap. cum ex cauſa. In excōmunicatiōe nihil eſt ꝙ poſſit appellatio retardare. Verus effectus ſententiæ eſt quòd condēnatus ſoluat: qa ad hoc agitur: & finis excōmunicationis eſt, vt ſit excommunicatus: & ipſa prolatione ſentētię ſtatim peruenitur ad iſtū finem: ſed in alijs ſentētijs condemnationis non ſtatim per ſententiam conſequitur finem, ideſt, iudicatum. & appellatio impedit ſolam executionem: quia ad hoc eſt opus facto, licet condemnatio ſit facta. ſed in ſententia excommunicationis non eſt ita opus facto quo ad ſuum effectum, niſi vt publicetur.

1 Ad materiā vide ꝙ dicā de cōceſ præbē. cū noſtris. in glo. multum ergo. poſt princ. Io. And.

2 Supple, & tamē appellat ab ea. Io. An.

¶*Glo. ſeq. quærit. arg. pro & contra. & ſoluit.*

f ¶[*Excommunicatio ſecum trahat,*] Ex hoc patet, ꝙ ſnīa excōicationis vel ſtatim ligat, vel ſtatim nulla eſt. Sed quid ſi aliqs excōicatur poſt appellationē probabilē, an iſte eſt excōicatus, aut nō? probo ꝙ nō eſt excōicatus: quia excōicatus eſt poſt appellationē ꝓbabilē, q̄ legitima eſt: ergo nō eſt excōicatus j̃. de ſen. excō. ꝑ tuas. & j̃. c. dilect. Sed cōtra videt ꝙ ſic: qa iudex appellationis ꝓnunciat appellationē nō tenere, ergo ꝑ conſequens ꝓnunciat excōicationē tenuiſſe. Rñdeo ꝙ ſi quis dubitat an talis excōicatio teneat, vel nō, ex futuro pēdet an teneat ſicut ex futuro euētu pēdet an teneat matrimoniū vel nō. j̃. de frigi. & malef. fraternitatis. in fi. Vñ hęc argumētatio nō valet iſte eſt excōicatus poſt appellationē probabilē, q̄ ſi probata eſſet, &c. ergo excōicatio nulla eſt: imo eſt inferendū. ergo ꝓ excōicato nō eſt habēdus: & tñ reuera excōicatus eſt: qa ſtatim ligat ſnīa excōicationis, vel ſtatim nulla eſt: tñ ſi talis medio tēpore adeptus eſſet eccleſiā, nō videtur ꝙ eſſet ea priuandus: qa ipſū ꝓbabilis 3 error excuſat. j̃. de ſen. exc. ſacro. cū interim licite cōicetur ei in oībus ſacramētis. j̃. eo. dilectis. & quicquid túc facit, valet. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. verū. & C. de teſ. l. 1. Item quia medio tempore ſtatus eius integer eſt. ff. nihil inno. appel. pende. l. vnica. §. integer. nec damnatus dicitur qui appellauit. ff. de pœn. l. 2. §. 2. Io.

3 Vide Dominicū Sotū li. 4. ſen. d ſt. 22. q 1. ar. 2. ver. quartus demū caſus.

¶*Glo. ſeq. huius prin. & fi. reci. per q. & ſol. Demum quærit, & ſoluit & dubitatiue diſtinguit. Item quęrit, & diſtinguēdo ſol.*

g ¶[*Subtrahuntur.*] Qui enim extra eccleſiam eſt nihil nomine eccleſię poteſt poſſidere. 8. diſt. quo iure. & 23. q. 7. c. 2. & 3. & 32. diſt. eos. & c. pręter hoc. ſi tamen non habet aliud vnde viuat, dico ei interim prouidendum de bonis eccleſiæ. & quia depoſito prouidetur. 50. diſt. ſtudeat. habenda eſt enim ratio, ne egeat. ff. de re iu. inter eos. in fi. ne cogatur in cleri opprobrium mendicare. 93. diſtin. diaconi. licet videatur quòd malè meriti publica egeſtate debeant laborare. ff. depo. bona fides. item illud poteſt intelligi in eo caſu, quando in ſententia hoc exprimitur, quòd bona eccleſiæ ſubtrahātur ei: cum enim excommunicatum comparemus relegato, & relegato ad tempus non ſubrrahantur bona, niſi hoc in ſententia exprimatur. C. de pœ. l. deportatorum. ſic & in excommunicato idem videtur. Nam quamdiu quis aliis rationibus poteſt conſtringi, non ſunt ei ſubtrahenda ſtipendia. C. de execu. rei iudi. ſtipendia. 17. quæſtione. 6. illud. Qui autem excommunicatus eſt in vna eccleſia, excommunicatus eſt quantum ad alias. 11. quæſtionæ. 3. cap. 2. & 3. & 4. quæſtio. 5. quiſquis. s̃. de offi. ord. ad reprimendam. Sed nunquid eſt idem in ſuſpenſo, vt ſi ſuſpenſus eſt ab vno epiſcopo, ꝙ ſuſpenſus habeatur quantum ad alios? Sic, ſi eſt ſuſpenſus ab officio: quia ſnīa facit ius quantum ad omnes. 19. q. 2. duæ ſunt. & 7. q. 1. ſi quis presbyter. ff. de interd.

& rele.l.relegatorum.§.interdicere.& §.ſe.Poſſet forte diſtingui vtrum ſuſpenſus eſſet pro crimine quod irrogat infamiã: vt tunc vbique ſuſpenſus ſit:ſi non irrogat infamiam,tunc nõ vbique eſt habendus pro ſuſpenſo. arg. ff. de poſtu. ex ea.ſed prius dictum præualet 1 : quia ſuſpenſus ab officio nihil debet de officio eccleſiaſtico attrectare: aliàs eſt deponendus: & in hoc æquiparatur excõicato. j. de cle. excom. vel ſuſpen.mi.c.2.& 3. ſed ſi ſuſpenſus eſt à beneficio in vno loco, tunc dico quod in alio loco poteſt habere beneficium:vt 16. diſtin. placuit.58.diſ.c.2. Sed nunquid abſolutus poteſt recipere, vel petere fructus medii tẽporis ſibi ſublatos?Diſtingue vtrum iuſtè an iniuſtè ſit excommunicatus.ſi iniuſtè, poteſt.2. q.5. ſuper cauſis. & ff. de re mil. l.pen.& j.de conceſ. præb. quia diuerſitatem. ſi fuit iuſtè excommunicatus,non poteſt.C. de re mili.cũ allegatis. lib. 12.ad hãc diſtinctionem facit op. arg.j.de ſen.excom.ſacro. alioquin ſpe reſtitutionis facilius delinqueretur.50. diſt. c. 1. quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. 23.q.4.eſt iniuſta.pœnæ enim non ſolent repeti.ff.de condi. indebi. pœnę. ff. de procu. qui proprio.§.vt in cæteris. Io. Ego credo quicquid dixit Io.licet depoſito prouideatur, ne in cleri opprobrium mendicare cogatur, quod excommunicato in nullo ſit prouidendum, qui contemnit claues eccleſiæ, cui participandum non eſt niſi forte fame periret:tunc debet ei ſubueniri; quia poterit adhuc ad eccleſiam redire.Ber.

1 Vt ſ. non habeat diſtictio cauſæ: & merito, qa celebrare diuina ꝓuenit ex ordine quo impedito p ſuſpẽſionẽ ĩ nullo loco celebrare licebit,ſed poſtulare ꝓuenitã pecunia,q̃ poſt interdictũ ꝑdurat in homine. ñ impedit ergo extra iuriſdict. interdicẽtis. niſi ſubſit ĩfamia quo caſu,lex ĩmpedit & nõ homo. Io.And.

† Ca.12.e. ti.ĩ 3.cõpi. Vide Felinũ in c. cũ M.Ferrar.ẽ ſis s̃.de cõſti. & Doctores recẽtiores.in l. nõ ſolũ. §. morte. ff. de ope. noui nunciatione.]

¶Idem Epiſcopo Pariſien.

*¶Si appellans ad ſuperiorem comparet coram iudice inferiori ſuper concernentibus ipſam appellationem, ipſi appellationi renunciare videtur. Si autem proteſtetur quòd propter hoc non intendit renunciare appellationi, tamquam contraria allegans non eſt audiendus: niſi notorium ſit actum illum eſſe iniuſtum, ſuper cuius emendatione adiuit inferiorem. hoc dicit, & eſt bonus caſus.*

CAP. LIIII.

SOlicitudinem † paſtoralis officij: & infrà. ¶Sanè cum ſicut recepimus, duobus corã ſuo epiſcopo litigantibus, alter eorum ad ſedem Apoſtolicam appellaſſet, epiſcopus appellantem reputans contumacem, ipſum excommunicationis vinculo innodauit: qui coram metropolitano de epiſcopo ſibi petijt iuſtitiam exhiberi, aſſerens, quòd poſt appellationem legitime ad nos interpoſitam, ipſum excommunicauerat: & petens ſe ad eum ſtatum, in quo fuerat appellationis tempore à metropolitano reduci,denunciari videlicet abſolutum: adiiciens etiam, quòd appellationi non renunciabat obiectæ, ſed proſequi volebat eandem: † & infrà. ¶Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus [a], quod ſicut metropolitanus de appellatione ad nos interpoſita cognoſcere [b] omnino nõ valet: ſic nec de his [c], quæ poſt appellationem fuerant innouata: dummodo de alijs † cognoſci non poſſit, niſi de appellatione pariter cognoſcatur: vel de ijs quæ appellationis cauſam contingere dignoſcuntur.In quo [d] caſu ſi metropolitanus ad cognoſcendum partes ſuas interponere fortè prȩſumeret,epiſcopus poſſet [e]

† Vide l. 6 filius. ff.ad Maced. & l.2.C.de iure dot.

† In vno vetuſtiſſimo exemplari ita: dũmodo de illis.

S*Olicitudinem.* ] Si excommunicatus ab epiſcopo poſtquã appellauit ad Papam, hanc cauſam defert ſimpliciter ad metropolitanum, appellationi renunciat, & archiepiſcopus cauſam audiet: ſed ſi proteſtetur contrarium, archiepiſcopus non cognoſcet:quod ſi fecerit, non poteſt epiſcopus appellare,niſi notorium ſit excommunicationem non tenere. Cõmunis diuiſio.Secunda:ibi,*Nos igitur*. Abbas Siculus.

CASVS. Duo litigabant coram epiſcopo ſuo, alter eorum ad ſedem Apoſtolicam appellauit, epiſcopus illum reputans contumacem excommunicauit eundem. Ille coram archiepõ ſuo petiit ſibi iuſtitiam fieri de ipſo, qui poſt appellationem legitimam excõicauit eũdem, & petiit ſe reſtitui in priſtinum ſtatum,in quo fuerat tempore appellationis,denunciari videlicet abſolutum, proteſtans ꝙ appellationi non renunciabat, ſed proſequi volebat eandem.Primo quæritur,vtrum metropolitanus cognoſcere valeat de huiuſmodi quæſtione.Et ſi archiepiſcopus illum legitimè appellaſſe inuenerit,iterum quęritur vtrum ipſum denunciare valeat abſolutum.Tertiò quæſitum fuit,vtrum ſi epiſcopus appellauerit ab archiepiſcopo ne illum abſoluat, appellationi ſit huiuſmodi deferendum. Ad hoc rñdet Papa, ꝙ ſicut metropolitanus non valet cognoſcere de appellatione facta ad Papam, ita non poteſt cognoſcere de ijs, quæ poſt appellationem fuerunt innouata, dummodo non poſſit cognoſci de illis niſi de appellatione cognoſcatur, vel de ijs,quę cauſam ipſam contingunt:& tunc ſi metropolitanus vellet de ijs quæ cauſam ipſam contingunt cognoſcere epiſcopus poſſet appellare: & ſic ſoluitur tertia quæſtio: quia ad officium illius qui de appellatione cognoſcit,pertinet corrigere quæ poſt appellationem fuerunt innouata.Soluit poſtmodum ſecundum articulum: ſi vero notorium eſſet, quod mandatum epiſcopi fuit iniuſtum, cui non tenebatur ſubditus obedire,& ita per conſequentiam appareat illum iuſte appellaſſe, poteſt archiepiſcopus declarare ſubditum irrationabiliter fuiſſe excommunicatum. Vltimò veram dat ſolutionem ad primam quæſtionem dicens: cum excommunicatus qui appellauerat iuxta præſcriptam formam coram archiepiſcopo contra epiſcopum deponit quæſtionem: metropolitanus poteſt cognoſcere de huiuſmodi quæſtione: cum ipſe per hoc renunciare appellationi tacite videatur: ſed ſi verbo, vel facto proteſtatur ſe velle proſequi appellationem, tanquam aduerſa petens & ſibi contrarius non eſt audiendus. Nota ꝙ ad quem pertinet cognoſcere de appellatione,ad eundem pertinet cognoſcere de iis, quæ cauſam appellationis contingunt. Item ad quem pertinet principale, & acceſſorium. Item ille poteſt appellare,cuius intereſt: vnde appellat epiſcopus ne archiepiſcopus de hoc cognoſcat. Item iniuſto mandato non eſt obediendum. Item tacite renunciat quis appellationi. Item qui contraria proponit, nõ eſt audiendus.

a ¶*Taliter reſpondemus.* ] Reſponſio primæ quæſtionis, quæ fuit vtrum metropolitanus de huiuſmodi q̃ſtione valeat cognoſcere.

¶*Gloſſa ſeq. reci. per quæſt. quæ fuerit, &c. ſoluit argum. & ſignat contrarium.*

b ¶*Cognoſcere.* ] Dubitatiõis cauſa fuit hęc noua iniuria:vnde opus erat noua querela.ff.de exce.rei iud.ſi mater.§.eandem. 2 ſed ſecus eſt: quia & ſi ſit noua iniuria,tamen pendet ex præcedenti facto, nec poſſet de illa cognoſci, niſi cognoſceretur de appellatione.ſim.s̃.eo.cum teneamur.& ſic patet ꝙ ſi ſuſpenditur iuriſdictio alicuius in principali, & in acceſſorio.j.c.proxi.§.præterea. ſicut delegato principali delegatur acceſſorium.s̃.de off. delegati. præterea. & c. prudentiam.§.ſexta.Io.arg.contra.s̃.c.proxi.§.1.

2 Agenti, & ex noua cauſa non obſtat exceptio rei iudicatę. Io.And.

c ¶*De ijs quæ.* ] Sic nec de priuilegijs domini Papæ. ſuprà de.iud. cum veniſſent. nec de cauſa ad Papam delata. ſuprà de offic. leg. licet. nec de cauſa ſpecialiter alij commiſſa. ſuprà. de offic. leg. ſtuduiſti. & ff. de iud. iudicium. Vinc. Et eſt.arg.quod idem iuris eſt in acceſſorio, quod in principali.ſimile. j.eo.c.proxi.

d ¶*In quo.* ] Hic innuit ſolutionem tertiæ quæſtionis, quæ fuit, vtrum ſi epiſcopus appellauerit ab archiepiſcopo, an teneat appellatio.

¶*Glo.ſequens quęrit, & ſoluit ſignat contrarium & ſoluit, obÿcit & ſoluit.*

e ¶*Epiſcopus poſſet.* ] Sed quare poſſet epiſcopus appellare, cum ipſe dicat appellationem illius nullam,& excommunicauerit poſt illam appellationem? Sol.ideo appellat: quia ſi appellatio eſt aliqua,per ſuperiorem ad quem eſt appellatum,debet cognoſci & corrigi quod poſtea minus legitime factũ eſt: & quia ſi metropolitanus procederet & inueniret epm̃ in culpa, puniret illum: & ideo auditur appellans tamquam cuius intereſt. Vinc. Sed contra: ſuprà eodem. qua fronte.§.de his. vbi non auditur epiſcopus appellans, ne abſoluatur excommunicatus ab ipſo; illud intelligitur de eo qui petebat ab archiepiſcopo abſolutionem offerendo cautionem, & ideo non tenet ibi appellatio epiſcopi propter periculum ne decederet in excommunicatione, & quia eius non intereſt, ne abſoluatur. Hic vero appellat, ne cognoſcat vtrum ſit iuſte excommunicatus, vel iniuſte, & eius intereſt, ne archiepiſcopus de hoc cognoſcat: ſunt enim omnino diuerſi caſus. & quia iſte non vult recedere ab appellatione, vnde non poteſt ſe intromittere archiepiſcopus: ſed ſi vellet recedere ab appellatione bene poteſt archiepiſcopus interponere partes ſuas, & cognoſcere de illa excommunicatione: & illum abſoluet. T. Sed quare iudex non poteſt cognoſcere de appellatione ab ipſo facta,ſicut cognoſcit an ſua ſit iuriſdictio.ff. de iudic.ſi qs ex aliena. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. leg.2.& ſuprà.eo.cum parati? ideo non põt cognoſcere de appellatione:qa cũ probabilis cã expoſita eſt in

appellationę

appellatione iam exemptus eſt à iuriſdictione illius, & eſt illi ſuſpectus: vt ſuprà eod. ad hæc ſi.& cap.propoſuit.& preſumptio eſt pro ipſo quòd ſemper vellet iudicare pro ſua iuriſdictione. & eadem eſt cauſa quare arbitri cognoſcunt de ſuſpicione, & non ipſe iudex 1. ſed cum dubitatur 2 de iuriſdictione, ſecus eſt: quia de hoc ipſo, an ſit iudex, agitur: quia ſemper preſumitur pro iuriſdictione, quandiu in contrarium oſtendatur, ex quo apparet delegatio, vel ordinaria iuriſdictio, vt ſuprà de reſcri. ſuper literis. in fi. Bernardus.

1 Eſt etiã ſimilis ratio, quare cognoſcit de reſtitu. contra ſuã ſñiam, & non de appellatione & de hoc ĩ Spe. 2. parte de reſ. in inte. §. vidẽdum. poſt med. Io.

2 Inter iudicẽ & partẽ: ſecus ſi inter diuerſos delegatos: qa tũc interdũ recurritur ad arbitros. ſ. de reſcr. paſtoralis. Io.

a ¶ *Si vero.* ] Qui enim aliàs non habet iuriſdictionem, ſi crimen eſt notorium, habet. ſuprà eodem. peruenit.

b ¶ *Notorium.* ] Hic innuit ſolutionem ſecundæ quæſtionis, que fuit vtrum archiepiſcopus denunciare debeat iſtum abſolutum, ſi innuerit eum legitimè appellaſſe.

ADDITIO. Et dicit quod ſi eſt notorium mandatum epiſcopi fuiſſe indiſcretum, vel iniuſtum, bene poteſt hoc facere.

ad appellationis beneficiũ cõuolare. Nam ad officiũ eius, q̃ de appellatiõe cogniturus eſt, pertinet, prudenter corrigere quæ cõtra ipſam inuenerit attentata. ¶Si verò [a] notorium [b] exiſteret, quòd mandatum epiſcopi indiſcretũ fuerat, vel iniuſtum, cui non tenebatur ſubditus obedire: ac per conſequentiam ei liqueat euidenter ſubditum legitimè prouocaſſe: poteſt archiepiſcopus auctoritate metropolitana declarare [c] ſubditũ irrationabiliter extitiſſe anathematis mucrone percuſſum. Cũ autem [d] excommunicatus, qui appellauerat, iuxtà preſcriptam formã coram archiepiſcopo deponit cõtra epiſcopum quæſtionẽ [e], metropolitanus ad cognoſcẽdum de cauſa poteſt interponere partes ſuas: cum ille appellationis proſecutioni renũciare tacitè [f] videatur. Sed ſi verbo, vel facto appellationẽ ſe velle proſequi proteſtet †: non eſt tamquam [g] aduerſa petens, & ſibi contrarius audiendus.

† proteſtatur.

¶Idem Epiſcopo, & Cantori Trecen.

¶*Per appellationem legitimè interpoſitam, principale cum acceßorijs ad iudicem appellationis defertur, & ſententię excommunicationis & interdicti poſt appellationem latę non tenent.*

CAP. LV.

Dilectis † filijs decano Altiſſiodorenſi, ac magiſtro A. Altiſſiodorenſis epiſcopi procuratore in noſtra præſentia conſtitutis, idem magiſter propoſuit, quod cum dictus epiſcopus presbyterum domus Dei, in qua diſpenſationem † plenariam obtinere dignoſcitur, detineri faceret [h] vinculis mancipatũ,

† Cap. 13. eo. tit. in 3. compil. Et vide notas huius capitis.

† diſpoſitionem.

c ¶*Declarare.* ] Sed nunquid poteſt pronunciare ſententiam epiſcopi iniuſtam, vel denunciare illum non ligatum? Videtur quod ſic, cum notum ſit ei epiſcopum deliquiſſe, ſed non credo: quia ſic pronunciaret appellationem fuiſſe iniuſtam, & ſic vſurparet officium ſuperioris; Si autem vellet renunciare appellationi ſuæ, tunc archiepiſcopus poſſet pronunciare ſententiam iniuſtam; imo pronunciaret ſententiam nullam fuiſſe, & denunciaret illum abſolutum, ſi legitima appellatio præceſſit. ſuprà de offic. delega. cum contingat.

d ¶*Cum autem.* ] Modo dat veram ſolutionem, quæ perimit prædicta: & eſt ſolutio primæ quæſtionis, quæ fuit, vtrum metropolitanus cognoſcere valeat de huiuſmodi quæſtione, quam iſte appellans coram epiſcopo depoſuit.

e ¶*Queſtionem.* ] Et ita magiſtratus poteſt facere iniuriam ſubdito. ff. ad leg. Aquil. quemadmodum. §. magiſtratus. & ff. quod metus cauſa. l. 2.

f ¶*Renunciare tacitè.* ] Simile C. de iureiur. ſi quis. & ſuprà de offi. deleg. gratum. & infrà. de ijs quæ fiunt à ma. parte ca. ex ore. vbi de hoc. & infrà de priuile. accedentibus. & C. de iur. do. impe. l. 2.

¶*Glo. ſeq. no. alleg. 5. iura, alleg. 3. in contrarium.*

g ¶*Tamquam aduerſa.* ] Nota, quod non auditur 3 proponens contraria. 23. quæſtio. 7. quod autem. & 13. quæſtio. 2. quam præpoſterum. & ſuprà de præſum. literas. 74. diſtinct. geſta. C. de mu. patrimo. profeſſio. lib. 10. argu. contra. infrà de regula. ſicut. ff. de inoffi. teſt. Papinianus. §. ſed nec impuberis. ſuprà de præſcrip. auditis. & eſt hic argumen. quod ſi aliquis conteſtatur litem, licet dicat illa verba, ſalua lit. conteſta. nihilominus facta eſt litis conteſtatio. argu. ſuprà de conſtitut. cum M. Ferrarien. Argum. contra. 9. quæſtio. 3. ſoluo. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. ſi debitor. §. ſi in venditione. ff. ad Sylla. hæres. ff. de acquir. hæred. pro hærede. 7. quæſtio. 1. pontifices. ſuprà de elect. Cumana. vbi de proteſtatione tractatur.

3 Concordat. l. 1. C. de furtis. vbi late Doctores.

D*ilectis.* ] Primò ponitur partis narratio. Secundò diffinitio: ibi, *Quia verò.* Abbas Siculus.

CASVS. Epiſcopus Altiſſiodorenſis quendam presbyterum domus Dei faciebat in vinculis detineri, pro eo quod bona quædam ipſius eccleſiæ, quæ furtiuè ſubtraxerat, reſtituere denegabat, propter quod fuerat excommunicatus: in qua eccleſia epiſcopus vt dicebat, iuriſdictionem plenariam obtinebat: decanus Altiſſiodoren. dicens. eccleſiam ipſam & dictum presbyterum ad ſuam iuriſdictionem ſpectare, monuit epiſcopum, vt ei dictum presbyterum reſtitueret: epiſcopus timens ne decanus aliquid in ſuum preiudicium attentaret, ad metropolitanam ſedem appellauit: Sed decanus appellationi non deferens protulit interdictum vt epiſcopo in ciuitate. præſente, à diuinis in eccleſia Altiſſiodoren. ceſſaretur: poſt hæc in termino appellationi prefixo partes comparuerunt in præſentia officialis archiepiſcopi. Senon. decanus allegauit quod appellationi epiſcopi ideo non duxerat deferendum, quia presbyter adhuc in vinculis tenebatur, quando ad ſedem Apoſtolicam appellauit: officialis non obſtante appellatione irritum nunciauit interdictum poſt appellationem epiſcopi à decano promulgatum: poſt hæc quia decanus impediebat diuinum officium in eccleſia celebrari, epiſcopus ipſum excommunicauit, & per archipiſcopum ſuum fecit excõmunicatum nunciari: ſed canonici Senon. decanum non vitabant. Super his orta quæſtione inter epiſcopũ, & decanũ, procuratores vtriuſque partis ad ſedem Apoſto. acceſſerunt. hæc & alia coram dño Papa propoſita fuerunt: Papa examinato negotio, intellexit, q̃ epiſcopus diuerſos modos expreſſit, ſecundum quos paratus fuit iuſtitiam exhibere decano ſuper captione presbyteri, appellans ad metropolitanum: decanus poſtea nõ potuit ferre ſñiam interdicti: & ideo Papa ſententiã illam decreuit irritã & inanẽ poſt appellationẽ legitimam promulgatã: eo non obſtante, q̃ decanus quaſi variando propoſuit, q̃ antequàm eps appellaſſet, tulit ſñiam interdicti, cuius effectum ad tempus duxerat ſuſpendendum: cum & ſi hoc verum fuiſſet, appellatione interpoſita procedere non debuit ad ſñiam exequendã, & proceſſum officialis pnunciauit temerarium: qui poſt appellationẽ à decano interpoſitam decreuit ſñiam interdicti irritam & inanem quia appellatione ad ſedem Apoſtolicam interpoſita, nihil debuit innouari. Præterea ſententia epi promulgata in decanum, prima facie videbatur rectè lata, cũ per officialẽ prohibitum eſſet, ne ſeruaretur in eccleſia interdictum, & decanus diuinum officiũ impediebat: tñ quia per appellationem à decano interpoſitam ad Papam, cui officialis duxerat deferendũ, Apoſtolos concedẽdo, non ſolum principale negotium, ſed etiam acceſſoria deferebantur ad ſedem Apoſtolicam ſñiam epi latam poſt appellationem, decreuit Papa irritam, & inanem. In fine dicit, licet archiepiſcopus decanum denunciauerit euitandum: tamen canonicos Senonen. qui ſaniori ducti conſilio communicauerunt eidem, inculpabiles iudicauit: qui potius voluerunt deferre appellationi factæ ad Papam, quàm denunciationi factæ ab archiepiſcopo. No. quòd ſententia lata poſt appellationem legitimam, non tenet. Item varia proponẽs non eſt audiendus. Item poſt appellationem non eſt ſententia mandanda executioni. Item appellatione pendente nihil eſt innouandum. Item eo ipſo quod quis concedit apoſtolos, defert appellationi. Item per appellationem legitimam, & principale & acceſſorium ad ſuperiorem deferuntur. Et ſic nota quod qui cognoſcit de principali, & de acceſſorio cognoſcere poteſt. Item appellationi deferendum eſt potiùs quàm denunciationi excommunicationis. Item excommunicatus poſt legitimam appellationem non eſt vitandus.

¶*Gloſſa ſequens quærit, arg. pro. ſoluit contrarium.*

h ¶*Faceret.* ] In hoc enim nõ incidit in canonẽ latæ ſentẽtiæ,

pro eo quòd bona quædam eiuſdem domus, quæ furtiuè ſubtraxerat, reſtituere detrectabat: propter quod etiam ab eodem epiſcopo fuerat excommunicationis vinculo innodatus: & ſupradictus decanus epiſcopum monuiſſet, vt ei reſtitueret, vel ſaltem recrederet † presbyterum memoratum †, quem ad iuriſdictionẽ ſuam ſpectare firmiter aſſerebat: epiſcopus metuens ne decanus aliquid in ſuum præiudiciũ attentaret, ſe ac ſuos, ſtatũ eccleſię, ac ciuitatis, protectioni metropolitani ſupponẽs, ad ei⁹ audiẽtiã appellauit. Verum decanus poſt modicũ tempus interdictũ [a] huiuſmodi promulgauit, vt epiſcopo in ciuitate pręſente, à diuinis in Altiſſiodoren. eccleſia ceſſaretur. Poſtmodum verò cum die appellationi præfixo, comparuiſſent partes coram officiali curię Senon. decanus allegãs, ꝙ appellationi ab ep̃o interpoſitę ideo non duxerat deferendum, quoniã presbyter ſupradictus adhuc in vinculis tenebatur, [b] quãdo † ad nos vocẽ appellationis emiſit: officialis aũt iudicauit irritum [c] interdictũ, à decano poſt appellationem epiſcopi promulgatum: & infrà. ¶Quia verò idem epiſcopus diuerſos [d] modos expreſſit, ſecundum quos decano paratus fuit ſuper captione presbyteri iuſtitiam exhibere, ad metropolitanam ſedem appellans: decanus nõ potuit poſt hoc ferre ſententiam interdicti: & ideo ſententiam ipſam ab eo poſt appellationem legitimè [e] † promulgatam, irritam decernimus, & inanem: non obſtante quòd decanus ad excuſationem ſuã quaſi variando [f] propoſuit, quod priuſquam epiſcopus appellaſſet, ſententiam tulerat, cuius effectum ad tempus duxerat ſuſpendendum [g]: cum interim appellatione interpoſita, procedere non debuerit ad ſententiam exequendam [h], officialis proceſſum, qui poſt appellationem huiuſmodi ſententiam interdicti irritam & inanem decreuit, temerarium iudicantes: cum appellatione ad nos interpoſita nihil debuerit innouari. ¶Præterea licet excommunicationis ſententia in decanum per epiſcopum promulgata, ritè lata prima facie videretur, cum per dictum officialem eſſet ꝓhibitum, ne ſeruaretur in eccleſia interdictum, & decanus ne celebraretur in eccleſia prohibendo, diuinum videretur officium perturbare [i]: quia tamen per appellationem ad nos interpoſitam ex parte decani, cui etiam offi-

† legitimã.

infrà de depo. grauis. infrà de ſenten. excommun. vt famæ. Sed nunquid licet laico taliter detinerę clericum habentem adminiſtrationem ipſius? Argumen. quod ſic. infrà ne cleri. vel mona. capitu. 2. 1 ſed non credo. & expone ibi deprehendantur in fraude verborum: ſcilicet reddendo rationem adminiſtrationis. eccleſia tamen illis qui taliter deprehendũtur in fraude, non ſubuenit: quia poſt prohibitionem eccleſiæ hoc fecerunt, vt ibi dicit, ſicut volebant Iudęi capere Ieſum in verbo. de pœn. diſtinct. 7. capitulo. 1. verſic. hij qui à Deo, &c. ſimile. ff. de pigno. actio. l. vltima.

1 Et 5. q. 1. quidam. in fin. puto ꝙ inducat ꝙ ibi dicit text⁹ teneri ad diſciplinã ſed nõ dicit ꝑ quem. Ioã. And.

† redderet legebatur: ſed recrederet, repoſuimus: cuius eſt ſenſus, id eſt relaxando ſub certa cautione ſi dei ſuæ crederet. ſic vide notas in hunc locũ. † vide l. iure. ff. ad mun. & in l. 1. § ꝑ hãc cũ gl. ff. de rei vend.

¶*Gloſſa ſequens. recitetur per contrarium.*

a ¶*Interdictum huiuſmodi.*] Hoc facere potuit decanus ex ſpeciali conſuetudine, 2 vt ciuitatem, vel eccleſiam maiorem ſupponeret interdictio: Nam de iure communi ſecus eſt infrà de ijs, quę fiunt à ma. par. capit. quæſiuit.

b ¶*Tenebatur.*] Quia dum quis manet in crimine ſuper quo appellat, non eſt audiendus, ſuprà eodem. conſuluit. & cap. cum ſit Romana. in fin.

† Dictio qñ, deeſt ĩ oĩbus antiquis, in quibus legitur ita: adhuc in vinculis tenebatur. ad nos vocem, &c.

Addititio. Hoc verũ eſt ſi ſit notorium.

c ¶*Iudicauit irritum.*] Quod facere non debuit propter appellationem decani: vt infra ſequitur. & tamen interdictum non tenebat propter appellationem epiſcopi: quia qui facit quod ad ipſum non pertinet, etiam ſi bonum ſit, improbatur. 96. diſtinct. bene quidem. Tan.

2 Vide hic Hoſtien. & doctores, priuſquam de re tam graui facile pronunties. & vide omnino cõciliũ Trid. ſeſſio. 24. de reforma. c. 20.

¶*Gloſſa iſta in fine ſoluit contrarium.*

d ¶*Diuerſos modos.*] Qui fuerunt illi, non dicitur hic. forſitan dixit epiſcopus quod paratus erat dimittere ſacerdotem præſtita cautione de reſtituendis rebus eccleſiæ, vel de conſeruando eccleſiam indemnem, vel ſi decanus oſtenderet eccleſiam illam, & ſacerdotem ad ſe pertinere: & ita fuit appellatio iuſta. vnde ſecundum hos, vel conſimiles modos 3 volebat ei facere iuſtitiam, & ideo non tenuit interdictum: quia non erat notorium captionem presbyteri iniurioſam eſſe, vnde non obſtat ſuprà. eo. conſuluit.

3 Vt ſi dicebat ſeparatũ ſtare iudicio archiepiſcopi, vel amicorum cõiter electorũ, vel hiſſimilia. Io. An.

e ¶*Legitimè.*] Nota quòd vocat appellationem legitimam propter probabiles cauſas, quas expreſſit appellãs: quod ſemper debet facere qui appellat. ĩ. eo. vt debitus. & c. cum ſpeciali. §. 1. & ſ̃. eo bonæ. & ĩ. eo. cordi. [lib. 6.]

f ¶*Variando.*] Vnde non debuit audiri. ſuprà. cap. proxim. in fi. 4. quæſtione. 3. cap. placuit. §. item in criminali. verſi. qui falſo. 74. diſtin. geſta. 23. q. 7. quod autem. ĩ. de pœ. ſuper his. & ĩ. vt eccle. benefi. vt noſtrum.

¶*Glo. ſeq. obijcit, ſoluit, demum tractat, an purum interdictum ſuſpendi poſſit. & quid ſi interim appelletur.*

g ¶*Suſpendendum.*] Sed non videtur quod ſententia interdicti poſſit ſuſpendi: cum enim interdictum & excommunicatio pari paſſu ambulent. ſuprà eod. ad hæc quoniam. & excommunicatio non poſſit ſuſpendi. ſuprà eod. paſtoralis. ergo nec interdictum. ſententia enim ſtatim conſequitur ſuum effectum. Nam facti quidem quæſtio in arbitrio, & c. 2. q. 3. cap. Euthemium. §. notandum. nec iudex poteſt efficere quin dãnatum furti ſequatur infamia: vt ff. de fur. non poteſt. Ad hoc dicas, quod ſententia interdicti, quam tulit decanus, fuit ſub cõditione, vel in diem prolata: quia ſuſpendit eccleſiam quãdocunque epiſcopus eſſet pręſens. ſimile ff. de hęre. inſti. quotiens. §. ſi quis ita. & talis ſententia bene poteſt ſuſpendi per appellationem. ſuprà eodem præterea 2. & ideo cum appellatio interpoſita fuerit ante diem conditionis, imo cum appellatio præceſſit ſententiam, non debuit poſtea, nec potuit ferre; nec exequi ſententiam interdicti. Potius tamen dic quod quantuncunque purũ ſit interdictum, poteſt ſuſpendi: & in hoc differt ab excommunicatione, ſicut executio dignitatis alicuius ſuſpenditur 15. quæſtione. 8. ſi quis presbyter. ſicut effectus acceptilationis ſuſpenditur, licet non ipſa acceptilatio. vt ff. de do. inter vi. & vxo. cum hic ſtatus. §. ſiue autem. Vnde relaxatum eſt interdictum ad tempus, ipſum tamen manet. ff. de preca. ſed ſi manente. nec eſt opus vt iterum renouetur. 26. quæſtione. 6. qui recedunt. & C. de cu. fu. cum alijs. & in caſu iſto ſi appelletur, non ſuſpenditur interdictũ: vt dictum eſt. ſuprà eodem. ad hæc quoniam. ſed litera ſequens, cum interim. & cap. contradicit expreſſe. Vnde ſi tempore ſuſpenſionis appelletur, non debet poſtea exequi interdictum, vt hic dicit, dummodo appellatio ſit legitima. Contrarium tamen dixerunt Lau. Vin. & Tan. vt dictum eſt. ſuprà eodem. ad hæc quoniam. ſed iſta litera obſtat eis. Sed quod hic dicit, intelligitur quando interdictum poſitum fuit in diem, vel ſub conditione: effectus verò excommunicationis ſuſpendi non poteſt: quia quam cito quis eſt excommunicatus, eſt membrum diaboli, & eſt priuatus ſacramentis & communione fidelium. vnde ad hoc vt efficiatur membrum Dei, neceſſaria eſt abſolutio. vndecima quæſtione tertia, excellentiſſimus. Papa tamen poſſet eius effectum ſuſpendere. infrà de ſententia excommunicationis ſi vero. quia de nulla ſententia facit aliquam. tertia quæſtione ſexta hæc quippe. maius enim eſt de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud, vel nihil de conſecrat. diſtinctio. 2. re vera. verſic. fin. in ver. ſermo igitur CHRISTI qui potuit facere ex nihilo quod non erat. &c. Ioan.

Addititio, De hac materia habes. ſuprà eod. ad hęc quoniam ſub interdicto.

h ¶*Exequendam.*] Quia appellatione interpoſita nihil eſt innouandum. ſecunda quæſtione ſexta poſt appellationem. §. appellatione. ff. nihil innou. l. vnica. ex hoc patet, quòd iudex poſt appellationem diffinitiuam ſententiam non debet executioni mandare, alioquin reſtituatur poſſeſſio appellanti antequam de appellatione cognoſcatur. ſuprà de iureiur. venientes. & idem dicit hic inferius, quòd appellatione interpoſita nihil debet innouari.

i ¶*Perturbare.*] Qui perturbat diuinum officium, ſine

pœna

pœna excommunicationis poteſt eijci de eccleſia. 1 infrà de ſententia excommunic. veniens. & cap. cum voluntate .§ .ſi qui vero.

1 Et ſecundum l. pœna eſt capitalis. C. de his, qui ad ec.cõfu. l. denunciamus. & in Authẽ. de ſan.epi.§ ſi quis cũ fa. 4.char.colũ.9. ſecundum.Hoſt. Io.And.

a ¶*Deferendum.*] Primo non detulit, ſed denunciauit interdictum nullum, vt ſuprà dicitur. poſtea detulit quo ad proceſſum principalis cauſæ, & Apoſtolos conceſſit: vt hic dicit. Tan.

cialis duxerat deferendum [a], Apoſtolos cõcedẽdo, nõ ſolũ principale [b] negotiũ, ſed acceſſoria etiam ad noſtrum referebantur examen: eandem ſententiam poſt appellationẽ huiuſmodi promulgatam decernimus viribus caruiſſe. ¶Verum licet archiepiſcopus poſt appellationem [c] prędictam, de qua ſibi per officialis literas innotuerat, decanum denunciauerit euitandum: Senon. tamen canonicos (qui ſaniori ducti conſilio communicauerũt eidem, vt appellationi ad nos interpoſitæ magis, quàm [d] denunciationi ab archiepiſcopo factæ deferrent) inculpabiles iudicamus.

¶Idem Mediolanen. Archiepiſcopo.

¶*Poſtquam Papa aliquam cauſam ad ſe reuocat, non valet proceſſus poſtea per minorem iudicem factus, ſicut non valeret ſi fuiſſet ab eo legitimè appellatum. h.d. vt cuilibet lecturę ſatisfiat.*

CAP. LVI.

VT † noſtrũ [e] prodeat de vultu Dei iudiciũ: & infrà. ¶Iudicibus dedimus in mãdatis, vt ſi poſt ſecundum mandatum, per quod totius cognitionem negotij, ad noſtrum iudicium reuocauimus [f], traditionem ſigilli dicto H. à te cognoſcerent eſſe factã, eã decernerent irritam & inanem, inhibẽtes illi, ne quomodolibet eo vti pręſumeret: Cum plus [g] ſit Romanum pontificẽ ad ſe aliquod reuocare † negotium, quàm quemquã ad eum ſuper aliquo negotio prouocare.

† Cap. 1. ti. vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur. in 3. cõpilat. vide Archidiaconũ in c. multũ ſtupeo 3. q. 6.

† euocare.

b ¶*Principale.*] Captio presbyteri fuit negotium principale, acceſoria fuerunt interdictum, & eius obſeruatio: & ſic patet quod idẽ iuris debet eſſe in acceſſorio quod in prinicpali. ſ. de offi. dele. prætérea, & c. prudentiam. ad ſi. & ff. de iuriſd. om. iu. l. 2. ff. de re. iur. cũ principalis. ſ. cap. proxi. ver. nos igitur.

¶*Gloſſa ſequens recitetur per obiectionem & ſolutionem.*

c ¶*Poſt appellationẽ.*] Huiuſmodi appellationem dicit legitimam, & tamen factum decani fuit minus legitimum. ſimile. j. de conceſ. pręben. conſtitutus. quantum ad partẽ deciſam. & ſic videtur quod appellatio minus legitima 2 impedit effectũ excõmunicationis. hic ſatis potuit eſſe vt factũ decani fuiſſet minus legitimum, & tamen decanus ex alia cauſa poſtea potuit legitimè appellare.

2 Non dicit legitimam, niſi quo ad abdicandũ iuriſdi. iudicis, qui detulit, ſecundum Hoſt. Io. And.

¶*Gloſſa ſequens recitetur per obiectionem & ſoluttionem.*

d ¶ *Quam denunciationi.*] Hic videtur ꝙ in dubio magis ſtetur appellationi quam denũciationi excommunicationis, & quàm ipſi ſententiæ: cum tamen potius præſumendum ſit pro ſentẽtia quàm pro appellatione: quia appellans tenetur probare ſentẽtiam iniuſtam. vt ſuprà eod. cum eccleſia. & eſt ſi ff. de mino. minor. xxv. anno. in fin. 3 Io. credo ꝙ cum dubitatur an teneat appellatio, potius, vitandus eſt quàm in dubio ei communicandum: arg. j. de cle. excom. illud. Ber.

3 Si præſes minorẽ ꝓnũciat maiorẽ: & curator hoc credẽs ceſſauit nõ tenetur, licet ille ſit minor. Io. A.

VT *noſtrum.*] Primò ponit dictum. ſecundo rationẽ dicti: ibi, *Cum plus*. Abbas.

CASVS. Caſum iſtius decretalis habes. infrà vt eccleſiaſtica beneficia ſi. dimi. confe. vt noſtrum. ibi legitur iſta cum illa.

e ¶*Vt noſtrum.*] Hæc decre. eſt pars illius quàm habes. j. vt eccle. benefi. vt noſtrum. & per illam intellige iſtam.

f ¶*Reuocauimus.*] Et ita quicquid poſtea factum fuit, non tenuit. & ita traditio ſigilli poſtea facta non valuit tamquam à non ſuo iudice. ſimile. ſuprà vt lite. pend. eccleſia ſanctæ Mariæ. ſuprà de offic. lega. licet. & ſ. de poſtu. bonæ memoriæ.

g ¶*Cum plus.*] Sic ipſo facto negat aliquis clericatum. infrà de ſen. excom. contingit. & infrà de vi. & hone. cleri. c. vltim. & plus eſt reuocare negotium ad ſe, quàm ſit appellare: ſed poſt appellationem nihil eſt innouandum. ſuprà cap. proxim. & c. bonæ. ergo multo fortius poſtquam ſuperior ad ſe negotium reuocat, inferior nihil facere poteſt. 2. q. 1. nomen. & ſi iudex dicat ſe velle referre negotium ſuperiori, ſtatim tenetur partibus tradere acta. j. eo. intimaſti. ſi partes hoc approbauerint. C. de rela. l. 2. ſimile. ſuprà. eod. dilecti. vbi de hoc. Bernardus.

¶Idem Abbati ſancti Felicis, & G. canonico Bononien.

¶*Si terminum appellationis proſeſequendę ſtatutum ab homine, altera pars pręuenit hoc tacito literas impetrando, literę non valent: ſed terminum iuris etiam appellatus pręuenire poteſt, dummodo nimiũ non pręcurrat: & vbi ex dilatione imminet periculum, ẽt neutra parte proſequẽte, poteſt iudex ad quem ſupplere partes compellendo ad proſecutionem.*

CAP. LVII.

OBlatę † nobis veſtræ literæ cõtinebant, quòd cũ quidam iudices, quibus cauſa quæ inter Sambr. & Rinocor. plebes vertebatur, fuerat ab Apoſtolica ſede commiſſa: pro plebe Sãbrienſi ſententiã protuliſſent, & à procuratore plebis de Rinocor. ad nos fuerit ſine termino appellatum, nec delatum appellationi fuiſſet, nec ad proſecutionem ipſius terminus à iudicibus partibus aſſignatus: plebanus de Sãmbro ſuper obſeruatione prædictæ ſententię (ſicut rationabiliter lata erat) noſtras ad vos literas, & alia pars alias commiſſionis literas à nobis ſuper infirmanda eadem poſtmodum ad alios iudices impetrauit, nulla in poſterioribus literis de prioribus habita mentione: vnde in dubitatione reuocato, an poſteriores iudices, vel vos de illa debeatis cognoſcere, Nos ſuper hoc conſulere voluiſtis: & infrà. ¶Licet igitur appellanti legitimè à ſententia indulgeatur annus à lege, aut ex iuſta cã

† Cap. 1. e. ti. i 4. cõpi. Et quia varij ſunt huius decretalis articuli varijs locis ſunt videndi doctores Federicus de Senis. cõſ. 28. inci. punctus q̃ſtionis. Felin⁹ in c. ex tenore. ſ. de reſcrip. Romanus. cõſil. 483. incip. dubitatur. Calderinus cõſil. 14. ti. de reſcri. vbi q̃runt, an de literis nullis fieri debeat mentio.

OBlata.] Cõmunis diuiſio. Secunda pars: ibi, *Licet igitur*. Quæ diſtinguit, & ſecundũ membrum diſtinctionis proſequitur: ibi. *Si vero*. In tertia inſtruit iudicem: ibi, *Superior*. In quarta concludit ad propoſitum: ibi, *Ex eis*. Abbas.

CASVS. Inter eccleſiam de Sambr. ex vna parte, & eccleſiam de Rinocor. ex alia corã delegatis iudicibus quæſtio vertebatur. lata fuit ſnĩa pro eccleſia de Sãbr. à qua ſnĩa fuit ad ſedẽ Apo. appellatũ, ex parte eccleſiæ de Rinocor. nec ad perſecutionẽ appellatiõis fuit terminus aſſignatus: plebanus de Sãbr. ſup obſeruãda ſnĩa ſicut rationabiliter lata erat, literas impetrauit: pars altera poſtmodum ſup ſnĩa infirmãda ad alios iudices literas impetrauit, nulla de prioribus in poſterioribus literis habita mentionẽ: Dubitabatur vtrũ priores iudices vel poſteriores de q̃ſtione illa cognoſcere debeant: Conſultus Papa rñdet, quãuis appellanti legitime à ſnĩa indulgeat annus à lege, & ex iuſta cã biennium, tñ hmõi terminus põt reſtringi non ſolũ à iudice à quo appellat̃ verum ẽt ab appellãte: cũ ideo conſtitutũ ſit, non vt terminus ipſe pręueniri nõ poſſit, ſed ne valeat ꝓrogari: Diſtinguit Papa ĩ quo caſu literę impetrentur, ſi terminus pręfigit̃ ab appellãte, vel iudice appellationi ꝓſequendę, ſi appellatus tacito de illo termino literas impetrauerit, hmõi literæ tãquam veritate tacita impetratæ non valẽt: ſi verò nõ ſit aliquis terminus ab appellante, vel iudice ꝑfixus, pars appellata infra terminũ cõſtitutũ à lege poterit cõmiſſiõis literas impetrare, dũmodo nimiũ non feſtinet, vt appellantẽ in cõmiſſiõe ſupplãtet: & earũ auctoritate poterit iudex ĩ appellationis cã ꝓcedere, ita vt ſi appellãs voluerit in cã ꝓcedere, oportebit cũ agere ſub iudice ſic obtento: niſi poſſit eũ legitime recuſare; ꝙ ſi appellans agere noluerit, appellatus nihilominus poterit ꝓſequi cãm ipsã: & ſi iudex appellatiõis viderit ex dilatione periculũ ĩminere, poterit de ea cognoſcere, neutro ẽt ꝓſequente appellationẽ, vt periculũ euitet̃: puta ſi appellet̃ à ſnĩa ſup cõfirmatiõe alicuius electionis, & vtraq; pars velit ẽt ad annũ differre ꝓſecutionẽ appellationis: debet enim iudex tũc terminũ moderari, ne gregi dominico diu deſit cura paſtoris. his ergo cõſideratis, rñſum eſt quæſtioni iſtorũ iudicũ, videlicet, ꝙ ꝑ poſteriores nõ derogatur prioribus literis legitime impetratis, per quas poterũt primi iudices ꝓcedere ad infirmandã. vel confirmandam ſnĩam præuia ratione. No. ꝙ appellans habet annũ ad appellationem proſequendã & ex iuſta cauſa biennium. Item terminus talis, annus ſcilicet, poteſt abreuiari à iudice vel ab appellante, ſed prorogari non poteſt. Item nemo debet præuenire in literis cõmiſſionis impetrandis appellantẽ nimium feſtinanter. Itẽ terminum ſtatutũ à iudice vel ab appellãte neutra pars põt præuenire. Item iudex appellationis poteſt proſequi cauſam appellationis ſi periculum immineat, neutra parte ipſam proſequi volente.

biennium [a] ad appellationem interpoſitam proſequendam: quia tamen huiuſmodi terminus poteſt reſtringi, non ſolũ à prouocante [b], verum etiam à iudice, à cuius ſententia prouocatur (cum ideo ſit cõſtitutum, non vt terminus ipſe pręueniri non poſſit, ſed ne valeat prorogari [c]) credimus diſtinguendũ, in quo caſu literæ impetrantur: & quidem quando certus terminus ab appellante, vel à iudice appellationi ꝑfigitur proſequendæ, ſi eo tacito appellatus [d] literas impetrauerit, huiuſmodi literæ tãquã tacita veritate ſubreptę obtinere non debent aliquã firmitatem. Si verò non ſit aliquis terminus à iudice, vel ab appellante præfixus, pars [e] appellata infrà terminum conſtitutum à lege (dũmodo nimiũ non pręcurrat [f], vt appellantem in commiſſione impetranda ſupplantet) commiſſionis literas poterit impetrare, quarũ auctoritate in appellationis cã legitimè procedatur: ita ꝙ ſi appellãs voluerit in cauſa appellationis procedere, oportebit eum agere ſub iudice ſic obtẽto: niſi poſſit eum legitimè recuſare: ꝙ ſi agere noluerit†, appellatus põt nihilominus proſequi [g] cauſam ipſam: maximè ſi ſentiat ſibi ex dilatione imminere grauamen. ¶Superior quoque iudex, ſi viderit ex dilatione periculum [h] imminere, põt & debet neutro proſequẽte appellationem, occurrere, vt periculũ euitetur: puta, ſi à ſententia lata ſuper confirmatione alicuius electi fuerit prouocatum, & vtraque pars velit ẽt ad annum proſecutionẽ appellationis differre, poteſt vtique, imo debet ſuperior iudex ad quem fuerat appellatum, terminum prouidè moderari, ne gregi dominico diu deſit cura paſtoris. ¶Ex his igitur conſultationi veſtrę noueritis eſſe reſponſum, quod per poſteriores non derogatur prioribus [i] legitimè impetratis: per quas ad confirmandam ſentẽtiam, vel infirmãdam, præuia poteſt ratione procedi.

¶ Idem.

*¶Altera parte contumaciter abſente poteſt iudex appell. etiam principale negotium diffinire, ſi poſt litẽ conteſtatam fuerit appellatum.*

CAP. LVIII.

PEr† tuas literas requiſiſti, vtrum ſi poſt latam ſententiam, vel ſaltẽ poſt depoſitiones teſtium publicatas, fuerit ad ſedem Apoſtolicam appellatum, hi qui ſuper hæc delegantur à nobis, ſi altera partiũ eorum ſe noluerit conſpectibus præſentare, cauſam ſibi delegatam †iudiciali poſſint calculo terminare. ¶Nos igitur conſultationi tuę taliter reſpõdemus, quòd cum lis ſit ſuper eodem negotio coram primis iudicibus legitimè conteſtata, poterunt† iudices delegati (eo qui conuenitur ſe per cõtumaciam abſentante,) cum eis de meritis cauſæ liquebit [k], commiſſum ſibi negotium diffinire.

¶Idem † in concilio generali.

*¶Notabile, & famoſum capitulũ, habens multa noua dicta vtrunque ius limitantia. & hoc dicit in ſumma inhærendo ſimpliciter verbis literæ: Appellans ante ſententiam, tenetur exprimere cauſam rationabilem coram ipſo iudice à quo: nec admittitur exceptio, quòd prius miſerat nuncium ad ſedem Apoſtolicam, vel quòd literas impetrauerat, quę nondum ſunt iudici pręſentatę.*

CAP. LIX.

VT† debitus honor defe-

a ¶*Biennium.*] s̃.eo. cum ſit Romana. & c.conſtitutus.
b ¶*A prouocante.*] s̃.eo.perſonas.
c ¶*Prorogari.*] niſi ex iuſta cauſa. ſuprà eod. ex ratione. & c.cum ſit Romana.& hic.
d ¶*Appellatus.*] Idẽ eſt de appellante.ſuprà eod.ex inſinuatione. & s̃. eodẽ. ſæpe.
e ¶*Pars appellata.*] Pars appellata non poteſt præuenire terminum legalem, niſi ſecũdum quod hic dicitur. & 2.q.6.c. ei qui. §.appellatore. Terminũ vero ſtatutum ab homine neutra pars poteſt præuenire. j̃.eod. ſæpe. pars appellãs infra terminum legalem quandocunque poteſt: & ſi vult, poteſt literas impetrare, cum in eius fauorem annus concedatur eidem. j̃.de confir. bonæ. Item & illud ſcias, quod infra terminum legalem debet cã appellationis eſſe terminata, nec põt vltra protẽdi. 2.q.6.ei qui appellat.& C.de temp.appel. l. vlt. §. vltim. & l. nemo. niſi ex iuſta cauſa prorogetur. s̃. eodẽ. cum ſit. & cap. conſtitutus. & hic.
f ¶*Pręcurrat.*] Et ſic nemo debet præuenire diligentiam alterius captioſè 1. ſim. 16. q. 3.placuit. & ff.ad Tertul.l.2.§.ſi mater 2.

1 Aliàs iura ſubueniũt vigilãtibus. ff.de his quæ in frau.cre pupillus.in fi. & de hoc s̃.ti.1. cum olim.Ioan. And.

g ¶*Proſequi.*] Etiam altera parte abſente, tamen prius citata: vt hic patet, & 2.q.6.c.ei qui. §. appellatore. & s̃. de ſent.& re iud.cum Bertoldus.C. de temp. ap. l. vlti. §. illud etiam. & eſt expreſſum. j̃. eod.c. proxi. Bern.

† ſcilicet, appellans.

h ¶*Periculum.*] ne eccleſia in ſpiritualib.vel temporalibus ex mora detrimẽtum incurrat, in quo caſu poſſet etiã lite non conteſt. procedi. s̃.vt lit.non conteſt. quoniam.§. 1.arg.s̃.eo. conſtitutus.
i ¶*Prioribus.*] Hoc intellige dũ tamẽ priores literæ de alterius partis appellatione fecerint mentionẽ, aliàs non valerent veritate tacita impetratæ. j̃. de confirma.bonæ.& s̃.de reſcrip.ex parte.

P*Er tuas.*] Communis diuiſio. Secunda pars; ibi: *Nos igitur.* Abbas Siculus.

C A S V S. Appellatum eſt à ſententia diffinitiua, vel ſaltem poſt publicationem teſtium: quæritur vtrum illi qui de appellatione cognoſcunt poſſint ſibi cauſam commiſſam terminare, ſi altera partium eorum ſe conſpectui noluerit pręſentare? Reſpondet Papa, quod cum lis fuerit coram primis iudicibus conteſtata, poterunt iudices delegati, cum de meritis cauſæ liquebit, negotium terminare, ſi altera pars citata per contumaciam ſe abſentet, No. quod nec in cauſa principali, nec in cauſa appellationis procedẽdum eſt contra abſentem niſi cõtumaciter ſe abſentet.

*¶Glo.ſeq.diſtinguit, aut reus eſt contumax, aut actor. aut eſt lis conteſt. aut non: & aut liquet de cauſa, aut non. Secundo quęrit, & dupliciter ſoluit.*

k ¶*Liquebit.*] Not. ꝙ ſi iudici 2 non liquet de cauſa, tunc debet conſtituere præſentem poſſeſſorem, nec audiretur aduerſarius niſi de proprietate: vt C. q̃uo & q̃n iu. cõſentaneũ. Vel ſi liquet, procedat ad diffinitiuam ſententiam. & hoc intellige in caſu altero iſtius decre. cum fuit appellatum teſtibus publicatis ante ſententiam: vt s̃.de do. & contu. prout. vbi de hac materia plene dicitur. Item ſi poſſeſſor eſt præſens, & actor abſẽs: tunc ſiue lis ſit conteſtata ſiue non, poteſt dari diffinitiua ſententia, ſi conſtet de meritis cauſæ: & ſic intelligitur s̃. de do.& contu. cauſam & ſic poteſt etiam intelligi. s̃.de reſti.ſpo.audita. & C. quomodo, & quando iud. Auth. qui ſemel. ſed ſi non liquet ei de cã, abſoluet reum ab obſeruatiõe iudicij, & in expenſis condemnabit ſibi actorem. C. de iudi. properandum. §.ſi quidem. nec obſtat quod dicitur: actore nõ probante, reus & ſi nihil præſtiterit, obtinebit. 6.q.vlt.actor.& j̃.vt eccl.benefi.vt noſtrum. & s̃.de cauſa poſ.& proprie.cũ eccleſia. Illa regula locũ habet, cũ ambo ſunt præſentes. ſed in alio caſu iſtius decr. cum appellatur à ſentẽtia, debet illam confirmare, vel infirmare. 2. q. 6. in fi. Sed pone ꝙ iudices priores, qui tulerunt ſententiam condemnationis, crediderunt actorẽ bene probaſſe intentionem ſuã, cum in veritate non ꝓbaſſet, in cauſa appellationis, altera pars quæ appellauit eſt abſens ꝑ contumaciam vt ibi dicit, & ille, pro quo lata eſt ſentẽtia, eſt præſens, iudicibus conſtat quod præſens non probauit: vnde ſententiam confirmare non poſſunt. Credo ꝙ caſſanda ſit ſentẽtia 3, & quia ille reus eſt contumax, adiudicabunt præſenti poſſeſſionem reſeruata quæſtione proprietatis abſenti, ſicut facerent ante ſententiam. Vel dic quod ſufficit tantum infirmare ſententiam, condemnando abſentem in expenſis. 2.q.6.c.ei qui. in §. appellatore.Ber.

2 Cauſæ princi. vel appe. quãdo, ſ. expedito articulo app. aggrediẽ principale: qđ dic vt dixi s̃.eo. ſæpe. ſuper gl. vt ſi lis.Ioan. And.

† Cap.2.e.ti. in 4.cõpil. Et vide Matheſilanum ſingula.66.inci. nota, quod in cauſa.

† delanam.

† potuerũt.

† Scilicet Innocẽtius iij. in cõcilio generali Lateran. cap.35.

3 Niſi pręſens plenì ꝓbare velit: q̃a tunc ꝓbationes recipiẽt. s̃. de teſt. fraternitatis. de fi. inſtr. cũ Ioãnes. ſecundum Hoſt. Ioan. And.

† Cap.3.e.ti.ĩ 4.cõpi.

Hanc decretalẽ luculẽter pręceteris interpretati ſunt Paul⁎ de Lazarijs & Philippus de Peruſio. & vide cõciliũ Tridẽ. ſeſſ. 13. de refor.mat.cap.1.

V*T debitus.*] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponitur duplex conſtitutionis cauſa. In ſecunda conſtitutio: ibi, *Statuimus.* In tertia quædã proteſtatio: ibi, *Saluis.* Abbas Siculus.

C A S V S. Quia frequenter malitioſè appellabatur, & in grauamen alterius partis, & in derogationem iudicis: voluit concilium vt iudicibus honor debitus deferatur. & conſulatur litigatoribus ſuper laboribus & expenſis. ſtatuit igitur, vt ſi quis coram idoneo iudice conuenerit aduerſarium ſuum, ille ad ſuperiorem ante ſñiam non appellet abſque cauſa rationabili

allegata

allegata coram iudice,à quo appellare intẽdit: ſed coram illo ſuam iuſtitiam proſequatur,non obſtante ſi dixerit, quod ad ſuperiorem pro cauſa illa nuncium deſtinauerit,aut literas impetrauerit ab eodem, quæ nondum fuerint iudici delegato aſſignatæ: ſi verò putauerit appellãdum ex cauſa rationabili, coram iudice illam exponat: talem videlicet quæ ſi foret probata, legitima reputaret. poſtmodum ſuperior de appellatione cognoſcat: & ſi conſtiterit minus rationabiliter appellatum, illum remittat ad illum,à quo appellauit, & inſuper in expenſis alteri parti condemnet eundem. Si verò appellatio legitima fuerit, in cauſa procedat, ſaluis conſtitutionibus de maioribus cauſis ad ſedẽ Apoſtolicam preferendis. Nota, quod ante ſententiam nullus debet appellare niſi grauetur, & cauſa grauaminis exponi dẽt coram iudice, à quo appellatur. Item non valet nuncium miſiſſe,vel literas habere, quæ nondum ſint delegato aſſignatæ. Item qui minus legitime appellat, remittitur ad illum, à quo appellauit, & in expenſis alteri parti condemnatur.

ratur [a] iudicibus, & litigatoribus conſulatur ſuper laboribus, & expenſis: Statuimus, vt ſi quis corã idoneo [b] iudice conuenerit aduerſarium, ille ante ſententiam [c] ad ſuperiorem iudicem abſque rationabili [d] cauſa non prouocet, ſed coram illo ſuam iuſtitiam proſequatur: non obſtante ſi

¶*Glo. alleg. concor. & arg.*

a ¶*Deferatur.*] Sim. C. quando prouo. nõ eſt neceſ. omnem honorem. & ſic eſt arg. quod iudices honorandi ſunt propter ſuam dignitatem.

¶*Glo. ſequens arg.*

b *Coram idoneo.*] Hoc ideo dicit, quia ſi conueniatur coram non ſuo iudice,non obeſt ei, quia debet allegare priuilegium fori: nec præiudicatur ei quod facit coram eo. ſ. de iudi. at ſi clerici.& ſ. de foro compe. ſi diligenti. & c. ſignificaſti. & eſt argu.ad quæſtionem:vtrum interruptio facta ſit per lit.conteſta.coram non ſuo iudice. quòd non ſit interruptio facta, patet.C.ne de ſta.defun.ſi pater.

¶*Glo. ſeq. primo arg. à contrario. ſecundo no. omnes iudices æquatos. tertio quærit. ponit duas ſolutiones Io. & primam nõ approbat. Demum aliter ſoluit,dicens quòd remotio appellationis nihil operatur hodie.*

c ¶*Ante ſententiam.*] Nota quod dicit, ante ſententiam,ergo de appellatione poſt ſententiam nihil ſtatuit:quia quod de vno dicitur, de alio negatur. 25. diſt. qualis. & ſ.de præſum. nonne quod verum credo: & idem dicitur in decre. noua.eo. tit.cordi nobis.[lib.6.] Et ita patet quod hodie idem iuris eſt in omnibus iudicibus delegatis, & ſubdelegatis & ordinarijs, à quibus non poteſt appellari, niſi cauſa rationabili allegata ſcripta,vel non ſcripta:quia dicit: coram idoneo iudice.& ſic non habet locum hodie decret. illa, ſuper quæſtionum. §. ſi vero duo. vbi dicit, quod ſi delegatus alij committat vices ſuas, ab illo poterit appellari 1, licet cauſa ſit appellatione remota commiſſa,ſed quantum ad alia bene tenet.Cum ergo remota ſit appellatio ante ſententiam ipſo iure, vt hic probatur, quid operatur remotio appellationis, cum Papa ſemper ſcribat appellatione remota? Io.dixit,quod remotio appellationis hoc hodie operatur, vt poſt ſententiam appellari non poſſit,quin iudex poſſit mandare ſententiam executioni non obſtante appellatione,niſi habeat cauſam probabilem appellãdi. ſed ſi non eſt remota appellatio: tunc appellari poteſt poſt ſententiam,ſecundum quod appellabatur ante conſtitutionem iſtam.ſ.de off.deleg.ſuper eo. Sed hoc non eſt verum, quia de appellatione poſt ſententiam nihil ſtatuitur per iſtam conſtitutionem, vt dixi. Et Ioan. etiam non perſiſtit in hoc, imo dicit 2 quod ſi remota eſt appellatio,non poteſt appellari,niſi in caſibus expreſsis à iure.ſ. eod. paſtoralis. & ſi non eſt remota, tunc appellatur quotiens habet probabilem cauſam appellandi, talem quæ ſi eſſet probata, &c.vnde poteſt dici, quod illud idem operatur hodie remotio appellationis, cum apponitur in literis,quod olim operabatur, quia poteſt appellare in cauſis tantum expreſſis a iure, licet ſit remota appellatio,in non expreſſis,non poterit appellare: vt ſ.eo. paſtoralis. vbi notantur quidam de illis caſibus. & ita per remotionem appellationis, non poſſet hodie appellari in caſibus non expreſsis, ſed in alijs poſſet. Ex vi huius conſtitutionis poteſt appellari vbicunque quis grauatur, licet grauamen non ſit expreſſum in iure. & quia iniquum erat, quod aliquis euidenter grauatus non poſſet appellare. qui habebat probabilem cauſam appellandi:cum caſus ille non eſſet expreſſus in iure,emanauit iſta conſtitutio, qua cauetur, quod quicumque habet probabilem cauſam appellandi, talem quæ ſi eſſet probata,& c.licet illud grauamen non ſit expreſſum in iure, poſſit appellare,& ita hæc conſtitutio ad alia extenditur, quàm illa decre. paſtoralis.quoties enim noua lex conſtituitur,ad eas ſpecies 3 pertinere non videtur,quibus ſpecialiter ipſa lege pœna addita eſt. ff. de pœn. ſanctio legum. & ita conſtitutio iſta permittit appellare,vbi remotio appellationem prohibebat.ergo ſiue ſit remota appellatio in literis, ſiue non, idem iuris eſt. Si enim non eſt remota appellatio:poteſt appellare, vbicunque permittitur appellatio per iura ſpecialia: vt ſ.eo.poſtremo.& c. ex parte.& c. ſignificantibus. & in omnibus conſimilibus: vbi exprimitur in decr. quod poſſit appellari, & beneficio iſtius conſtitutionis poteſt appellari in omnibus alijs caſibus non expreſsis, vbi exprimitur talis cauſa, quæ ſi foret probata,legitima eſſet: licet illa nõ ſit ſcripta in iure. & ita patet quod remotio appellationis quo ad veritatem nihil operatur,ſed potius apponitur ad cautelam;quia plus timeri ſolet quod ſpecialiter prohibetur, quã quod generaliter impetratur,23.diſt.quamquam.& conſuetudo eſt eccleſiæ.& tam in principalibus quæſtionibus quam in incidentibus remota eſt appellatio per iſtam conſtitutionem, & coram quocunque iudice,niſi cum quis grauatur in caſibus expreſsis, vel non expreſsis, & ſic Papa remouet id quod iam remotum eſt de iure. ſic concedit Papa quod de iure communi conceſſum eſt.ſ.de iureiur.& ſi Chriſtus.in ſi. 4

d ¶*Abſque rationabili cauſa.*]

Sic 5 ergo remota eſt per iſtam conſtitutionem quælibet appellatio,quæ abſque rationabili cauſa apponitur.Quid ergo operatur clauſula de remotione appellationis, quæ tota die apponitur in reſcriptis?Dicunt quidam quod nihil, ſed apponitur ad cautelam:quia plus timetur quod ſpecialiter iniungitur,quam quod generaliter impetratur:j.de hæret. ſi aduerſus & 23.diſt.quamquam. ſed contra iſtos opponitur quod ſecundum eos iſta clauſula fruſtra membranas occupat, cõtra illud quod legitur 19.diſt.ſi Romanorum.Item pro nihilo eſt facta decre.quæ diſtinguit, an prædicta clauſula ponatur in medio literarum. & ſecundum hoc tantum præmiſſa amplectitur. an ponatur in fine,vt ſic omnia præmiſſa comprehendat.j.eo.inquiſitioni.quæ poſt hanc conſtitutionem emanauit. Idcirco alij dixerunt,quòd hęc conſtitutio etiam tm̃ in ordinario locũ habet, contraria autem in delegato loquuntur: ſed propter hoc non eſt ſoluta quæſtio, quid prædicta clauſula operetur. Tertij dicunt,quod ante ſententiam nihil operatur:quia remota eſt appellatio quælibet, niſi ex cauſa probabili fiat per iſtam conſtitutionem; ſed poſt ſententiam impedit executionem etiam ſententiæ, ſi propter cauſam expreſſam in iure fuerit appellatum.ſ. c.paſtoralis.pro iſta ſententia facit opi. ſ. de offic. deleg.ſuper eo.in fin.ibi enim dicitur,quod ſi ille, cui eſt cauſa commiſſa appellatione remota ſuam ſententiam velit executioni mandare in præiudiciũ alterius partium †, inter quas cauſa vertitur,poterit appellari:vnde tenet ibi appellatio facta ab epiſcopo,vel archidiacono. Et ſubiungitur ibi ratio : quia non illis,ſcilicet epiſcopo,vel archidiacono, ſed partibus, inter quas cauſa vertitur, appellationis remedium eſt ſublatum. & ſic auditur ibi epiſcopus,vel archidiaconus appellans: quia non eſt eis appellatio interdicta. Ergo per oppoſitum partes inter quas cauſa vertitur,non poterunt appellare : quia eis appellationis remedium eſt ſublatum, & ſic non obſtante partiũ appellatione ſententia mandabitur executioni:quia prohibitæ ſunt appellare,cum aliàs appellatione pendente, niſi eſſet prædicta clauſula, non poſſet ſententia executioni mandari. ſ. de iureiur. venientes.& ſ.eod.ca.dilectis.iſtorum ſententia impugnatur in eo quod dicunt, quod ante ſententiam nihil operatur 6. Eſt enim reperire caſum in quo habet neceſſario operari. Nam ſecundum canones, omiſsis omnibus medijs poteſt ad Papam appellari.ſ.eo. ſolicitudinem. & c.ſi duobus.2.q.6. ad Romanam.cum duobus cap.præce.& duobus.ſeq. Pone ergo quod mihi à Papa eſt cauſa commiſſa appel. re. committo tibi litis conteſtationem tantum, mihi cæteris reſeruatis:facta litis conteſta.coram teſtibus, tu vis teſtes recipere, & ſic fines mandati excedis, & ſic poteſt à tua audientia appellari. Sed ad quem appellabitur, nunquid ad Papam, cum ad eum omnibus miſsis medijs appellari valeat,vt dictum eſt ſ? Certè non & ſi ſic fieret,appellatio non valeret : quia vt virtute prædictæ clauſulę,ad me tantummodo eſt appellandum : quia mihi de iuriſdictione reſeruaui. ſ. de offi. deleg. ſuper quæſtionum,§. porro.ver. ſi cauſa ſit ei appellatione remota commiſſa, & c.ergo à contrario ſenſu,ſi cauſa non eſſet app.re.commiſſa, poſſet appellari ad Papã per iura prædicta. Nec opponas de pſenti conſtitutione,

1 Ac ſi dicat gl.q.ibi poſſit ſine cã appellari, & ſcribat ad hoc hodie.imo tradit literã reſcribẽda, ſi in caſibus qbus poni debet de ſtylo curię nõ eſſet poſita hæc clauſula. Io.And.

2 Vtrũque dictũ dicit Inn.a ſomnijs,pcedere: q Hoſt. reprehẽdit Io.And.

3 In hoc allegat gl.cõtra ſe: cum enim iſta noua cõſti tu.generaliter loquatur ergo non remouet illã, q ſpecialiter loquit de iudice q cognoſcit ap pel. remo. ſ eo. paſtoralis. Io.A.

4 Cõcor.l. amplior. C. eo. & l. properandũ.§. finaliter reus, & vtrobiq; p Bart.C. de iudi.

5 Hęc gloſſa vſq; ad illã in verbo:Si dicat nec eſt Bernardi, nec habetur in vetuſtis codicib9, ſed vt ſeries ſatis indicat, additio eſt facta ad gl. proxime præcedentem.

† quam inter.

6 adde q dicẽs ſimpliciter,appello,videtur ad Papã appellare. 2.q.6. omnes.

conſtitutione, quia non poteſt niſi ex cauſa probabili ibidē appellari: quia ego poſui quod ex cauſa probabili appellatur: q̃a fines mandati excedis:& ſic ſecundū hanc conſtitutionem appellatur, ſed non poteſt appellari ad Papam, quia inhibita eſt appellatio in reſcripto. & appellatur hic ante ſententiam diffinitiuam; vnde per iſtum §.tam iſta ſententia quàm prima etiam impugnatur: vnde dicunt quarti quod ante

dicat [a] quòd ad ſuperiorem iudicem nuncium deſtinaue-rit, aut literas impetrauerit ab eodem, priuſquam delegato [b]

ſententiam & poſt ſententiam idem operatur, videlicet quod non poſſit appellari niſi ex cauſa in iure expreſſa. pro iſtis eſt caſus dec. ſ. eod. paſtoralis. quem intelligo quod non poſſit appellari niſi ex cauſa expreſſa in iure, quantum ad hoc quod proceſſus iudicis per appellationem valeat impediri; ſed grauatus ex cauſa probabili poterit appellare: & ſi de grauamine conſtiterit, poterit per ſuperiorem remoueri: vt ibi dicitur. nec obſtat hæc decr.nam hæc dicit, quod ex cauſa probabili appellari poteſt, & illa dicit idem: ſed dicit illa quod Iudex non tenetur appellationi deferre, ex quo cauſa non eſt expreſſa in iure, nec iſta dicit, quod teneatur, & ideo non contradicunt. Patet, ex præmiſſis, quod omnibus omiſsis poteſt appellari ad principem: & tamen recipit inſtantiam in præal.§.porro. vnde vt illa materia planius & plenius pateat, ita eſt diſtinguendum: quia appellatur quandoque ab ordinario, quandoq; à delegato, quandoque à ſubdelegato. Si ab ordinario, planū eſt quod ad proximum ſuperiorem eſt appellandum. 2.quæſt. 6.placuit.& l.canonizata, anteriorum, §.ad hoc.cū concor. 1 tamē nihilominus omiſsis medijs poteſt appellari ad Papam. ſ.e.ſi duobus.& c. ſolicitudinem. 2. q. 6. ad Romanam. cum duobus c.præ.& duobus ſeq. Si autem appellatur à delegato, ſubdiſtingue: quia aut eſt delegatus ad vniuerſitatem cauſarū; aut ad vnam cauſam tantum. Si ad vniuerſitatem cauſarum, vt eſt vicarius epiſcopi, non appellabitur ad epiſcopum, ſed ad eum, ad quem appellaretur ab epiſcopo, ſ.ad archiepiſcopum: vt in cōſtitutione Inno. iiij. eiuſdem tit. Romana. tamē omiſſo archiepiſcopo & alijs medijs poſſet appellari ad Papam, vt dictum eſt ſ. Si autem appelletur à delegato ad vnam cauſam tantum, ſi eſt delegatus à principe, tantum ad principem appellabitur: ſi eſt delegatus ab alio, appellabitur ad eū qui ipsū delegauit.ff.quis & à quo app.l.1.in prin.ſed & illo omiſſo appellari poſſet ad principem, vt dictum eſt ſ. Si verò appelletur à ſubdelegato, ſubdiſtingue, quia aut eſt ſubdelegatus delegati à principe, aut ſubdelegatus delegati à non principe. ſi eſt ſubdelegatus delegati à principe, aut ille delegatus ſubdelegauit totam cauſam, & tunc poteſt appellare tantum ad principem: aut ſibi aliquid de iuriſdictione retinuit: & tunc ſi ſit remota appellatio in reſcripto, non poteſt appellari ad Papam, vel ad principem. ſed ad delegatum tantum, qui ſubdelegauit. Sed ſi non eſt remota appellatio, poſſet appellari ad delegatum qui ſubdelegauit 2, & nihilominus ad Papam, eo omiſſo, vt ſ.de offi.dele.ſuper quæſtionum.§.porro.& per iura præmiſſa, quibus probatur quod omnibus omiſsis poteſt appellari ad Papam. Si autem appellatur à ſubdelegato delegati à non principe. poteſt appellari ad eum qui delegauit.ff. quis & à quo.ap.l. 1.in prin.& l.vlt.& nihilominus eo omiſſo ad Papam, vt per iura præallegata patet. Si quęras quō delegatus à non principe poteſt alij cauſam delegare, contra id quod legitur in decre.cū cauſam quæ.ſ. Reſpondeo, illud intelligo quādo alicui cauſarum vniuerſitas eſt cōmiſſa, ſicut eſt vicarius epiſcopi, qui pōt alij cauſam delegare.ff.de iud.cum prætor.& conſtit. Inn.iiij. ſ.de fo.comp.Romana.§.nec. à cōtrario ſenſu.in vj. quod aūt ſæpius dictum eſt, quod omnibus omiſsis poteſt ad principem appellari, intelligo ſecūdum canones eſſe verum: ſed ſecundū leges ſi fuerit omiſſo medio ad principem appellatū, remittit princeps cauſam appellationis ad eum, ad quem debuit appellari.ff.de ap.imperatores. Item quod dictum eſt ſ. quod à ſubdelegato delegati à principe, qui totam cauſam ſubdelegauit, vel cui erat cauſa ap.re commiſſa poteſt appellari ad principē, intellige ſecundum canones, non ſecūdum leges: vt in vtroq; caſu appellaretur ad delegatum, qui ſubdelegauit. C.qui pro ſua iur.iudi.da. poſ. l. 1. ad fi. Vel ſolue contrarietatem illius l.vt notatur in prædi.decr. ſuper quæſtionum.ſ.porr9.

1 Cōcor. l. ꝑcipimus. C.eo. & §. pe. & fi. in Auth.e.tit.

2 Cōcor.l. 1.ff. quis & à quo. & l. proponebat ff. de iud.

¶*Gloſſa ſequens recitetur per quæſtionem, an ſint correcta, &c.dicit quod ſic, & rationem reddit. ſecundò obijcit, & dupliciter ſoluit.*

a ¶*Si dicat.*] & ſi propter ea appellauerit, eius appellatio non eſt admittenda. 2.q.6.c.non ſolent.§.eius qui.ff.de ap.reci.eius qui.& ſic correcta ſunt iura illa.ſ.eo.meminimus. & c. ad hæc ſicut.& ſ.de offi.deleg. cum cauſa. quia non prodeſt nuncium præmiſiſſe ad ſuperiorem: nec prodeſt etiam habere literas, ꝙ plus eſt, quæ nondum ſunt iudici præſentatæ, vt hic dicit. Ratio huius conſtitutionis fuit, ne quis ſine cauſa declinet examen ordinarij iudicis, vt proprius honor debitus iudicibus deferatur. C.quando prouo.non eſt neceſ.omnem honorem. vnde ſicut non poteſt declinari iudicium eius per appellationē frustratoriā, ſic, nec per miſsionem nuncij: quia per miſsionem nuncij non intelligitur prouocaſſe facto, vel verbo, cum cauſa nondum eſſet mota, nec comminata: nec ad iudicem aliquo modo inſinuata. Vnde licitum eſt aduerſario ad iudicium prouocare, & ius ſuum proſequi coram ordinario: & ita pręuenire aduerſarium: nec prodeſt illi literas allegare, ſi nondum ſint iudici præſentatæ: & ita quaſi pręuentus oportet eum coram ordinario reſpondere: quia iudices illius non prius dicuntur iuriſdictionem recepiſſe cum effectu, niſi cum eis literæ præſententur.ſ.eo.ſuper eo. 2. in fi. ſic cū quis citatur, ſi poſtea pendente citatione mutauerit domicilium, quaſi pręuentus oportebit eum reſpondere. ſuprà de fo. compe. c. penul.ſic & iſte qui iam habebat literas in archa ſua, pręuentus eſt. Præterea ſi per ſecundum reſcriptum non tollatur iuriſdictio delegata, niſi de ea fiat mentio, multo fortius videtur quod non tollatur ordinaria, niſi de ipſa fiat mentio. facilius enim tollitur extraordinaria, quam ordinaria. 3. quæſtione. 3.c.induciæ.§. ei autem. Super hoc dicas, quod ſi iuriſdictio ordinaria iam cœpta eſt per ſolam citationem. amodo non poteſt tolli quantum ad cauſam illam per literas Papæ, niſi de hoc fiat mentio in reſcripto ſicut & in delegata. Sed ſi ordinaria iuriſdictio non eſt cœpta per citationem pręuenitur bene per reſcriptum, prout quotidie fit, nec eſt neceſſe fieri mentionem in reſcripto de ordinaria: & hoc ideo, vt dicit Io.quia ordinaria iuriſdictio generalis eſt: vnde tollitur per ſpecialem, quantum ad illam ſpeciem quę delegatur. ſuprà de reſcri.paſtoralis.arg.infrà eodem.tit.c.1.& eo ipſo quod Papa ſcienter committit cauſam, eam transfert à poteſtate ordinarij.ſuprà de offic.deleg.paſtoralis.§.præterea. Et tu dicas aliam rationem meliorem: cum enim dominus Papa ſit iudex ordinarius omnium hominum: vt 9.quæſtione. 3. cuncta. poteſt quilibet eum adire per ſimplicem querelam re integra: & ipſe poteſt cognoſcere, vel delegare: nec eſt neceſſe quod faciat mentionem de iuriſdictione minoris: & per appellationem itur ad ipſum: ſicut in delegato contingit, de quo minus videtur. ſuprà de offic. deleg. cap. 1. Item & hic corrigitur iſtud ſuprà de reſcri. plerunque. vt ſtatim quis poſſit alium pręuenire habentem priores literas, quæ non ſunt iudici præſentatæ. de hoc tamen dixi ſuprà de reſcri. cap. 1. & ita patet quod ille qui primo ſuas literas exhibet iudici, ſiue pręuenit alium in citatione facienda per ordinarium, vel per delegatum, ille obtinebit 3. ad hoc facit ſupra de reſcri. capitulum ſanctæ crucis.& ita non refert quæ ſint primæ, vel ſecundæ re integra exiſtente, & ſic intelligitur conſtitutio iſta; re non integra exiſtente 4, locum habent alia iura, in quibus cauetur quod non valet ſecundum reſcriptum, niſi faciat mentionem de primo.

Iudicis examen nō poteſt declinari ſiue ꝑ miſſionem nuncij a ſuperiorē, neque ꝑ literas nondū iudici pręſentatas.

3 Non in principali: ſed ꝙ per ſuum iudicem procedetur. Io.

4 Scilicet, q̃a citatio facta eſt ꝑ primas.Io. And.

¶*Glo.ſeq. quærit, & ſoluit.*

b ¶*Delegato.*] & ita videtur quod ſi primæ literæ delegato ſint aſſignatæ, non poteſt pręueniri ab ordinario, vel delegato per ſecundas, niſi fiat mentio de primis. ſed quid ſi non procedant primi iudices, nunquid valebunt ſecundæ? vel quamdiu debent expectare ſecundi, ſi non poſſunt primi procedere impediti iuſta de cauſa? Poteſt dici, quod in hoc caſu locum habeat decret. illa, plerunque. ſuprà de reſcrip. vt ſi non procedant primi iuſta cauſa ceſſante, valeant ſecundæ. Sed ſi non curant procedere, tunc moneantur per ordinarium, vel per ſecundum delegatum, vt procedant infra terminum competentem: quia vnus iudex propter negligentiam amittit iuriſdictionem, & alter poſtea procedit in cauſa. ſupra de officio ord. ſignificauit. & ſuprà de officio delega. prudentiam. in fin. ſuprà de foro.compe. licet. & cap. ex tenore. ne de dolo & malitia pars altera commodum conſequatur: quia dignum eſt, vt propter negligentiam, ſiue dolum perdat iuriſdictionem. Iſta notula intelligitur cum primæ literę ſunt iudici præſentatæ, nulla citatione facta per eas: ſed non eſt curandum de ijs quæ in illa dicuntur, quia litera iſta: priuſquam, & c.debet intelligi prout dicitur in ſequenti notula, quæ incipit, ſed nunquid. & in fin. illius notulæ. & ſi propter ea. quia non præuenta dicitur iuriſdictio per ſolam præſentationem, licet litera iſta hoc innuat.

¶*Glo.ſeq.quęrit, arg.pro.ſoluit contrarium.*

a ¶*Aſsignatę.*

a ¶*Aſſignatæ.*]ſed nunquid ſola præſentatio literarum, ſiue aſſignatio ſufficit vt nō poſſit præueniri ab ordinario, ſiue ab alio delegato? Ex hac litera videt̄ ꝙ ſic. Sed contra potius videtur, ꝙ ſola præſentatio ſiue aſſignatio nō ſufficiat: qm̄ video ꝙ ſi duo ſint ordinarij, poſſum aduerſariū meū conuenire corā altero quē voluero eligere, non obſtante ſi aduerſarius dicat ꝙ volebat & deliberauerat me cōuenire corā alio, cū quo tractauerat, niſi ipſius citatio præueniſſet. & idē credo in legatis, ſiue delegatis, ſiue in delegato, & ordinario re integra. Rē intelligo integram ante citationē 1, ꝑ quā iuriſdictio perpetuata eſt, & non ꝑ præſentationē. ſ. de off. dele. gratū. vnde ꝙ dicit prius, &c. ſupplendū eſt, maximè. quia idē eſt poſt præſentationem & ante citationē: niſi aliud viderē. & hoc dicitur in fi. illius no. & ſi pp ea. per ſolā pręſentationē. vel aditionē ordinarij nulla ēt facta citatione nō eſt præuētus aduerſarius; ſed per citationē præuētus eſt. ſ. de foro comp. c. vlt. & per ſolam citationem iuriſdictio perpetuatur, & nō per ſolam præſentationem, Si alibi inueneris vbi dicatur quod ſola præſentatio ſufficiet, reducas illa ad id ꝙ hic dicitur. Bern.

1 Licet citatio facta ſit corā delegato, tñ expirat reſcriptū per litē cōteſt. poſtea factā coram ordinario. de hoc in Spec. tit. 1. §. reſtat. ad fin. & facit ꝙ dicā de purg. ca. c. pen. ſuper fin. vlt. glo. Io. And.

† Vide l. tutores. §. tutor. & ibi Bart. ff. de admi. tu.

fuerint aſſignatę [a]. Cum autē ex rationabili [b] cauſa putauerit appellandum, coram eodē iudice cauſa probabili appellationis expoſita, tali videlicet, quę ſi foret probata, deberet legitima reputari, ſuperior de appellatione cognoſcat. Et ſi minus rationabiliter [c] eū appellaſſe conſtiterit: illum ad inferiorem remittat, & in expenſis [d] alteri parti condemnet †: Alioquin [e] ipſe procedet: Saluis conſtitutionibus, de maioribus cauſis [f] ad ſedē Apoſtolicam referendis.

† Cap. 36.

¶Idem in eodem †.

¶*Si iudex, à quo eſt appellatū à grauamine, illud reuocat: poteſt in principali cauſa procedere.*

CAP. LX.

CVm † ceſſante cā, ceſſet effectus: Statuimus, vt ſiue iudex ordinarius, ſiue delegatus aliquid comminando [g]

† Cap. 4. e. ti. in 4 cōpilatione. Et vide l. adigere. §. quāuis. ff. de iure patro. & l qđ dictū. ff. de pactis.

¶*Glo. ſeq. quærit. & ſoluit.*

b ¶*Ex rationabili.*]colligitur euidenter ex hac litera, quod ſemper cauſa appellationis talis, quæ ſi eſſet probata, legitima eſſet, proponenda eſt coram iudice à quo appellatur, vt infrà eo. cum cauſam. in fi. vbi dicitur de hoc. Sed poteſt quæri, quæ cauſa dicatur probabilis: vtrum illa quæ videtur iudici, vel alijs? Videtur quod hoc non ſit referendum ad opinionem iudicis. infrà de ſent. excom. ſacro. ſicut nec ad opinionem iudicis refertur quod dicatur manifeſtum, ſed ad ipſam rei veritatem. infrà de verb. ſig. cum olim. ad idem facit 3. quæſtio. 7. iudicet. Sententiabit enim iudex in hoc ſecundum quod ſibi videtur, habita tamen collatione ſapientum, ſi non eſſet certus. arg. ff. de arb. qualem. & iudex æſtimabit ex opinione animi ſui ea, quæ proponuntur. arg. 4. quæſtione. 3. cap. ſi teſtes. §. item ſæpe fit. Si vero iudex dubius remanet, quia iudex non poteſt certificari an ſit probabilis, vel non: in tali dubio deferat appellationi. ĩ. de ſentē. excom. ſacro. ad fi. 2. quicunque enim appellat à grauamine ſiue in iudicio, ſiue extra, cauſam rationabilem debet allegare in ſcriptis ſecundum tenorem conſtitutionis Innoc. iiij. ĩ. eo. cordi. [lib. 6.] aliàs reputabitur non appellans: vt ibi dicitur.

2 Vide de hoc in gl. ante & vide ꝙ dixi ſ. eo paſtoralis in gl. non tñ. ad fi. & de hoc 2. q. 6. ad Romanā. i 1. gl. Io. A.

¶*Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.*

c ¶*Rationabiliter.*]quia cauſa, quam propoſuit in appellando, non fuit probabilis: vt ex euentu cauſæ apparet. Quid autem debeat probare appellans in cauſa appellationis, dicitur infra eodem. interpoſita. vbi de hoc. Sed qualiter remittitur ad illum à quo appellauit, cum habeat eum ſuſpectum. ſ. eod. ad hæc? ſed non poteſt dicere illum ſuſpectum, cum ex propria culpa 3 proceſſerit illa ſuſpicio: ſicut ille qui non proſequitur appellationem. ſupra eodem perſonas. & cap. cum ſit Romana.

3 Nec ex improbitate ſua, &c. ff. de fur. itaq. fullo. Io. And.

d ¶*In expenſis.*]hoc generaliter obtinet, quod qui deficit in appellatione, punitur in expenſis. ſ. de teſtib. ſignificauerunt. de expenſis iſtis plenè dicitur ſ. de dolo & contu. finem. & ſ. de reſcrip. cap. vlt.

¶*Glo. iſta tractat quod ſit officium iudicis appellationis. Diſtinguit inter appellationem ab interlocutoria, vel à grauamine, & à diffinitiua.*

e ¶*Alioquin.*] hic patet quod ſi iudex appellationis pronunciat appellationem tenere, quod per hoc non expirat eius officium, ſed incipiet poſtea cognoſcere de cauſa principali. C. de re. credi. generaliter. §. ſinautem. & in Authen. de ſan. epi. §. ſi quis contra aliquem. in 1. conſt. colla. 1. Dicas quod hoc locū habet quando appellatur à grauamine ante ſententiam: quia tunc iudex datur quaſi ſub conditione quo ad principalem cauſam; vnde primo cognoſcit de grauamine: & ſi inueniat legitimam appellationem, tunc pronunciat legitimè appellatum, fuiſſe, & poſtea procedit ſuper principali. ſi male appellauerit, pronunciabit male appellatum, & remittet partes ad priores iudices, in expenſis appellantem condemnando, vt hic dicitur: ſub hac forma ſemper reſcribitur quando appellatur à grauamine. Si verò appellatur à ſententia diffinitiua, tūc iudex debet cognoſcere de meritis cauſæ, & videre an bene, vel malè ſit iudicatum: & ſi bene ſit iudicatum, confirmabit ſententiam, vel caſſabit ſi malè iudicatum fuit: vt 2. q. 6. in fine. & C. de appellationibus. cos. in quibus dicitur, quod iudex tantum pronunciare debet ſententiam iuſtam. vel iniuſtam. Si verò plura capitula ſint in ſententia, ſiue plures articuli, iudex pro parte poteſt cōfirmare, & pro parte caſſare & reformare ſententiam, ſecundū quod iuſtum fuerit, vt ĩ. de teſta. c. Raynutius. & c. Raynaldus.

f ¶*Cauſis.*] Ille enim ſemper ſunt referendæ ad ſedem Apoſtolicam. ĩ. de bap. maiores. Quæ dicantur maiores cauſæ, not. ſuprà de offic. delega. quod tranſlationem 4.

4 Et generaliter omnes cauſæ quæ cōcernunt religionem, & materiā fidei dicunt̄ maiores.

C*Vm ceſſante.*] Diuiditur. Nam principium & finis ponunt duplicem conſtitutionis cauſam. medium ponit conſtitutionem, ibi, *Statuimus*. Abbas.

CASVS. iudex delegatus aut etiam ordinarius aliquid comminando, vel etiam interloquendo protulit, quo executioni mandato, alter litigantium grauetur, ſi à tali cōminatione, vel interlocutione fuerit appellatum. & iudex ſano vſus conſilio comminationem, vel interlocutionem illam reuocauerit: liberè in cauſa procedat, non obſtante appellatione, dummodo non ſit ex alia legitima cauſa ſuſpectus, ne friuolis occaſionibus negotium retardetur: quia ceſſante cauſa ceſſare debet effectus. Nota, quod iudex poteſt mutare interlocutoriam ſententiam, quo facto appellatio propter hoc interpoſita locum non habet. Item proceſſus negotij friuolis occaſionibus retardari non debet. Item ceſſante cauſa ceſſat effectus.

¶*Glo. ſeq. arg. quod reprobat. Secundò obijcit & ſoluit. Tertiò quærit, & ad negatiuam allegat duo iura ad contrarium. l. quod iuſſit. ſoluit, & cautelam docet. Quartò in fin. arg. alle. vnam. l. allegans in contrarium duo iura, & ſoluit.*

g ¶*Comminando.*] videtur ergo quod ſi iudex comminatoria verba proferat parti, quòd ex hoc poſſit appellari, niſi de hoc ſatisfaciat iudex. quod tamen non eſt verum 5: quia ex officio ſuo comminari debet. ff. de iudi. in peremptorio. & ſupra de reſti. in integ. tum ex literis. in fi. nec etiam debet ſtatim quis moueri propter aſperitatem verborum. ſ. de reſ. ſi quando. Sed qualiter iudex poteſt mutare conſilium ſuum in alterius iniuriā contra regulam iſtam. ff. de reg. iu. nemo? Sed certe eodem modo, quo appellans poteſt mutare conſilium: vt 2. quæſtione. 6. c. ei qui. §. ſi quis libellos. ſic & iudex. & intellige ſi appellans adhuc non fecit ſumptus ad proſequendā appellationem. ff. de cond. ob cau. da. ſi pecuniam. in prin. ſed ſi ſumptus vellet reficere, poteſt adhuc reuocare grauamen: quia iam non intereſt illius. ĩ. eo. interpoſita. §. 2. Sed nunquid iudex poſt decem dies poteſt mutare ſuam interlocutoriam? Videtur quod non, quia poſtea tranſit in rem iudicatam: ſicut etiam in diffinitiua. ſ. de elect. cum dilecti. & ſupra de teſti. ſignificauerunt. ad fi. arg. contra. ff. de re iu. quod iuſſit. Poteſt dici, quod licet tranſeat in rem iudicatam quo ad hoc quod poſt x. dies non poſſit appellari, non tamen quo ad iudicem, quin poſſit reuocare ſuam interlocutoriam: quia & appellans poſt decem dies poteſt renunciare appellationi: quia ipſo facto renunciat quis eo quod proſequitur ipſam. ſupra. e. perſonas. Aduertat tamen qualiter corrigat ſuam ſententiam ſiue errorem. quia ſi ita dicat: Ego reuoco ſententiam meam, ſiue corrigo errorem meum: ſic fatetur ſe erraſſe: & ſic ille habuit probabilem cauſam appellandi, & ſic videtur, quod iuriſdictio ab illo tranſlata ſit: & ſic canon non poſſet 6 reddere ſibi iuriſdictionem, cum fateatur cauſam a ſe tranſlatam. Curialius ergo dicat: non credo te grauaſſe: ſed ſi grauaui te in aliquo, illud reuoco. arg. colligitur ex hac decr. quod interlocutoria non tranſeat in rem iudicatam. ſed verum eſt quod non tranſit, vt dictum eſt, quin iudex bene poſſit illam reuocare re integra. Sed quantum ad illum contra quem lata eſt ſententia, ſi nō appellat infra x. dies. bene tranſit. & ſibi imputetur quod non appellauit: quia ſententiæ acquieuiſſe videtur. arg. ſ. tit. proxi. quod ad conſultationem. Io. Item hic eſt arg. 7 quod actio ſemel extincta reuiuiſcit. arg. ff. de bon. poſ. ſecundum tabulas.

5 Vide de hoc in Spe. de app. §. ĩ qbus. verſ. 37. nec eſt verum ſimpliciter qđ dicit gl. niſi in cōminatione iuridica. Io. And.

6 Vnde dic ꝙ licet ſimpliciter fateatur ſe erraſſe, vel male ĩterlocutū eſſe ſi tñ emendat, ꝑ hāc conſti. reaſſumit priſtinā iuriſdict. Io.

7 Hoſt. dicit, hic nō colligitur. forte hoc dixi qa appellatio ñ extinguit, ſed ſuſpendit ſ. de iureiu. veniens. Io An. in nouel.

tabulas.l.pen.§.qui teſtamento, & eſt contra illud de conſec. diſtinct.4.quæris.& ff. de ſol. qui res. §. aream. ſed hoc eſt beneficio huius conſtitutionis: & quia iudicis eſt corrigere. ꝙ minus legitime fecerit. infrà de accu. qualiter & quando alia iura plura hoc dicunt.

tur,ſi diſſentiunt,prætor eos cogere debet vt concordent, vel tertium aſſumant. ff. de arbit. item ſi vnus. §. principaliter. & ſuprà.de offic.deleg.ſuſpicionis.§.1. Item argum. quod arbiter quantum ad hunc caſum poſſet egredi fines iniunctos; quod verum eſt auctoritate huius conſtitutionis; aliàs non poteſt.ſuprà de arbit.cum dilectus. ff.de arbi.non diſtinguemus.§. vltim. Bernar.

CVm ſpeciali.] Prouidet conſilium cõtra fruſtratorias appellationes, & recuſatiões in vtriuſq; tradẽs formam qualiter iuſtè fiãt & quõ in eis procedendum ſit: & eſt c.multũ allegabile, & quotidianũ: & poteſt ſpecialius hoc prin. ſic. ſummari vt in rubro.Primò recitat antiquam conſtitutionem. Secundò promulgat nouam:ibi, *Statuimus vt*. Primò ponitur vna conſtitutio. Secũdò alia:ibi, *Porro*. Tertiò proteſtatur,ibi, *Cæterum*. Abbas.

† ſcilicet, cõcilio Lateranen.c. 48.

CASVS.Per illam cõſtitutionem, ſacro approbante concilio. ȷ̃. de ſen.excom. prouiſũ fuit, ne prælati aliquẽ excõicarent, niſi competẽti commonitione præmiſſa,per quam ꝓuidit concilium ſubditis. per iſtam conſtitutionem vult prouidere prælatis,ne ſubditus cõmonitus fruſtratoriæ recuſationis,vel appellationis obtentu declinare poſſit examen monentis,ſtatuens vt ſi qs allegauerit ſe iudicem habere ſuſpectum,corã illo cauſam iuſtæ recuſationis aſſignet,& ipſe cum aduerſario, vel ſi aduerſariũ non habeat cum iudice arbitros communiter eligat: aut ſi non potuerint concordare ſuum arbitrum,vterque eligat, qui de ſuſpicione cognoſcant:& ſi concordare nequiuerint, aduocent tertium: vt quod decreuerint, obtineat firmitatem; & auctoritate huiuſmodi decreti ſciant ſe ad hoc teneri in virtute obedientiæ ſub obteſtatione diuini iudicij: cauſa ſuſpicionis infra terminum à iudice præfigendum non probata,iudex in cauſa procedat:ſed ſi cauſa ſuſpicionis probetur: iudex recuſatus negotiũ committat perſonæ idoneæ de aſſenſu recuſatoris,ne illum valeat poſtea recuſare:vel ſi magis viderit expedire, ad ſuperiorem negotium remittat.

† Capit.3. eo.tit.in4. compilat. vide concilij Tridentinũ ſeſſio. 13. de reforma.c.1.

vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato, alter litigantium grauaretur: & ſano vſus conſilio ab huiuſmodi interlocutionis, vel comminationis effectu deſtiterit, liberè in cauſæ cognitione procedat: non obſtante ſi à tali comminatione, vel interlocutione fuerit appellatum:dummodo non ſit ex alia legitima cauſa ſuſpectus: ne proceſſus negotij friuolis occaſionibus retardetur.

¶Idem in eodem †.

*¶Volens iudicem recuſare,debet coram eodem ſuſpicionis cauſam probabilem proponere: & eam coram arbitris communiter eligendis probare: qua non probata, ſua iuriſdictione iudex vtitur in principali: ea verò probata, remittit negotium ad ſuperiorem, vel cauſam committit de recuſatoris conſenſu.*

## CAP. LXI.

CVm † ſpeciali ſit prohibitione [a] prouiſum,ne quis in aliquam excommunicationis ſententiam, niſi competenti [b] commonitione præmiſſa promulgare præſumat: volentes etiam prouidere, ne fortè commonitus, fruſtratoriæ recuſationis, vel appellationis obtentu,monentis poſſit declinare examen: Statuimus, vt ſi allegauerit ſe iudicem habere ſuſpectum, corã [c] eodem cauſam iuſtæ ſuſpicionis [d] aſſignet †: & ipſe cum aduerſario, vel (ſi fortè aduerſarium non habeat) cum iudice [e] arbitros communiter eligat: aut ſi communiter conuenire non poſſint, abſque malitia ipſe vnum, & ille alium eligat†, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant: & ſi nequiuerint in vnam concordare ſententiam, aduocent tertium [f], vt quod duo ex ipſis decreuerint,robur obtineat firmitatis. Sciant que ſe ad id fideliter exequendum, ex iniuncto à nobis in virtute obedientię ſub obteſtatione diuini iudicij diſtricto [g] præcepto teneri.Cauſa verò ſuſpicionis legitima coram ipſis infrà competentẽ terminum [h] non probata, ſua iuriſdictione iudex vtatur. At ipſa probata legitimè, de recuſatoris [i] aſſenſu perſonę idoneę committat negotium recuſatus, vel ad ſuperiorem trãſmittat, vt in eo ipſe procedat, ſecundum quod fuerit procedendum.

g ¶ *Diſtricto præcepto*.] & ſic videtur quod idem faciat præceptum canonis, quod facit præceptum iudicis, vt beneficio huius canonis teneantur concordare, vel alium eligere. ſed quia canon iſte pœnam iſtam non imponit. iudex recuſatus compellat illos, & pœnam eis imponat ſi non concordant. ſuprà de offic.deleg. ſuſpicionis. in fi. quæ ſit poteſtas iſtorum arbitrorum, dicitur ſupra de offic.deleg.ſuſpicionis. in fi.

† Adde ꝙ de iure ciuili nõ eſt neceſſe ꝓbare cãm. l.cũ ſpeciali.& l.apertiſſimi. cũ not. C. de iu.

† eligant.

*¶Glo.ſeq. recitetur per quæſtionem.*

h ¶ *Terminum*.] ab ipſo iudice præfigendum, infra quem arbitri ſuſpicionis negotium terminare procurent. infrà eod. titu. legitima.in conci.Lugdu. [lib. 6.] quæ corrigit illã, ſuſpicionis. in hoc tantum. & merito iudex recuſatus arbitris iterum terminũ præfigere debet, infra quem cauſam ſuſpicionis determinent; ſicut, iudex à quo appellatur poteſt & debet præfigere terminum appellanti 2, infra quem cauſam appellationis proſequatur: alioquin in cauſa procedet, vt in §.ſeq.& ſupra eod.ſæpe, & eadem ratio eſt in vtroque caſu.ſ.ne prætextu friuolę appellationis, vel recuſationis negotium prorogetur. ideo decr. illa, ſuſpicionis corrigitur 3 quantum ad hunc articulum.Bernar.

2 Vt s̃.e.cõſuluit.1.

3 Nõ eſt vorũ:qa de alio termino loquit: vt ibi notatur.Io. An.

a ¶*Prohibitione*.] quam habes infra de ſenten. excommu. ſacro.

b ¶*Competenti*.]trina ſcilicet:vt 16.quæſtio. 7. omnes.decimæ.17.q.4.de presbyterorum.& 24.q.3.de illicita.

c ¶*Coram eodem*.[ s̃.eodem ſecundò.

*¶Gloſſa.ſequens quęrit,& ſoluit.*

d ¶*Iuſtę ſuſpicionis*. 1 ] Quid ſi dubitetur an ſit iuſta quia non eſt in iure expreſſa,& aliàs dubitaretur? Reſpondeo,arbitri electi de hoc cognoſcant, primò an ſit iuſta, quia omnia quæ ad hunc articulum pertinent, ad arbitros pertinent.s̃.de offic.deleg.cap. ſuſpicionis.

1 Vbi vero nõ dubitat ꝗa manifeſte iniuſta eſt,ipſeidẽ iudex illã repellit: & ſic non obſtat s̃.de cã poſſeſ.cum olim.ſecũdũ Inno.& Hoſtiẽ. Io. And.

e ¶*Cum iudice*.]Hoc intellige quando iudex ordinarius procedit,ex officio ſuo contra aliquem ad famam, vel clamorem. ȷ̃.de accuſa. qua. & quando. & ſic loquitur iſta conſtitutio in ordinario: vt bene declarant ſequentia. aliter intelligi non poteſt.& ita, tam in ordinario iudicio quam extraordinario. ſ.inquirendo poteſt iudex recuſari.

*¶Glo.ſeq.ponit caſum quando non venit expreſſum, quod venit tacitum.finis recitetur per contrarium.*

f ¶*Tertium*.] ſub hac forma non poſſet compromitti in duos, vt ſi diſſentiant, tertium eligant. s̃. de arb. innotuit. & ff.de arbi. item ſi vnus. §. ſi in duos ſimpliciter compromitta-

*¶Glo.ſeq.primò not. & ad id ſignat contrarium, & ſoluit. Secundò ponit duas lecturas, & ad ſecundam opinionem ponit & ſoluit.*

i ¶*De recuſatoris*.] Nota ergo quod hæc conſtitutio loquitur in ordinario,quod ex eo probatur,ꝙ iudex recuſatus committit alij negotium illud: quod non poteſt facere delegatus inuito recuſatore.ȷ̃.eo.ſecundo. imo ſtatim ſuſpenſa eſt poteſtas ipſius,vt ibi dictum eſt,quæ loquitur in delegato tantũ.ſic s̃.de fo.comp.ſi quis contra clericum.& 11.q.1. peruenit.& s̃. eo.ad hæc.& ȷ̃. vbi ordinarius recuſatus cõmittit alij cauſam, probata primò ſuſpicione, ſecundum tenorem huius conſtitutionis.Sed contra s̃.de fo.compe. licet. vbi ordinarius recuſatus non committit negotium, imo ibi recurritur ad alium iudicem. ſed illa loquitur ſecundum conſuetudinem loci, cum vacat imperium, nec continet ius commune. Et ſic patet ex hac conſtitutione,ꝙ ordinarius põt recuſari, & cã ſuſpicionis probanda eſt corã arbitris, & ſecundũ determinationẽ iſtius intellige iura prædicta,quæ loquuntur de recuſatione ordinarij.Et nota ꝙ hæc clauſula.de recuſatoris aſſenſu, ſecundũ Ioannẽ,ſi determinet totalem diſiunctã,cõmittat negotiũ,vel ad ſuperiorem remittat,in optione recuſatoris eſt, an velit negotium committi: an ad ſuperiorem referri:& dicit Ioannes, ꝙ intellectus iſte probabilis eſt. Si determinat primam partem tantum,tunc litera vult, ꝙ ſecundum voluntatem recuſatoris eligenda ſit perſona,cui committat negotium,dum tamen nõ ſit ſuſpecta.Intellectus iſte nõ videtur probabilis, imo improbabilis:iniquũ enim eſſet, ꝙ actor ad voluntatẽ ipſius rei ipsũ conueniat.

Iudex recuſatus an alij poſſit negotiũ committere.

Iudex recuſatus negotiũ non cõmittat niſi vtraq; pars cõſentiat.

*¶In notorijs non admittitur appellatio, in dubijs cauſa probabilis coram iudice eſt exprimenda, quæ debeat legitima reputari, quam ſi non proſequitur, iudex à quo in cauſa procedat. Itẽ ſi proſequitur & non probat. Hęc autem conſtitutio non extenditur ad regulares. hoc dicit.*

¶Porro commonito ad appellationis obſtaculum conuolante: ſi eius exceſſus euidentia rei, vel ipſius confeſſione [a], aut alio modo legitimo fuerit manifeſtus †, (cum appellationis remedium non ſit ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentię inſtitutum) non eſt prouocationi huiuſmodi deferendum. Exceſſu quoque dubio exiſtẽte, ne friuolę appellationis diffugio, appellans iudicis proceſſum impediat, coram eodem probabilem cauſam appellationis exponat: talem videlicet, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari: & tũc ſi habuerit aduerſarium, infra terminum [b] ſecundum locorum diſtantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotij, ab eodem iudice moderandum, appellationis cauſam ꝓſequatur: quam ſi proſequi nõ curauerit, extunc ipſe iudex (appellatione non obſtante) procedat: [c] nullo † autem aduerſario comparente, tunc iudex ex ſuo procedat officio: appellationis cauſa coram ſuperiore [d] probata, ſuperior ſuę iuriſdictionis officium exequatur. Sed ſi appellans in eius ꝓbatione defecerit [e], ad eum, à quo ipſum malitioſè appellaſſe conſtiterit, remittatur. Cæterum has [f] duas conſtitutiones præmiſſas, nolumus ad regulares [g] extendi cõtra † ſuas ſpeciales obſeruantias.

conueniat. Nam pro modica cauſa quandoque traheret eum ad Papam, vt illũ fatigaret laboribus & expenſis: & ſic poſſet ſæpe contingere. quod potius renunciaret liti quam vellet taliter laborare: vel poſſet eligere talem, licet illum recuſare nõ poſſit, qui cauſam ſuam malè tractaret. vnde dicas, de recuſatoris aſſenſu, & etiam de aſſenſu actoris: vt de vtriuſq; partis aſſenſu, cõmittat negotium recuſatus. ꝙ probatur ſ̃. de foro cõpetenti. ſi qs contra. & ſ̃. eo. ad hæc & j̃. vbi dicitur, te inſiſtente iudicẽ eligant ipſæ partes: partes enĩ cõi conſenſu iudices eligere debent cum ordinarius recuſatur. 11. q. 1. peruenit. Si partes non cõcordauerint: tunc iudex cõmittat alicui perſonæ neutri parti ſuſpectæ; & quod dicit de recuſatoris, aſſenſu, præcipuè intellige ꝙ requirẽdus eſt aſſenſus recuſatoris ne iterum recuſet illum, ex quo conſentit in illum. ſ̃. de off. dele. inſinuante & c. ſuper quæſtionũ. §. nos. & §. verum. & 3. q. 3. c. inducię. §. offeratur. Et ſimiliter conſenſus actoris requirẽdus eſt, ne ipſum poſtea recuſet: qa licet ſit actor, poſſet eũ recuſare: vt ſ̃. de for. cõp. ſi quis contra. Nunquã fuit intentio domini Papæ, quod poteſtas committendi reſideret penes recuſatorem, & in poteſtate iudicis eſt remittere negotium ad ſuperiorem, vel committere de aſſenſu recuſatoris, & etiam actoris, vt dictum eſt: & hęc determinatio, de aſſenſu recuſatoris determinat tantum hoc verbum, committat.

† Infero ꝙ cõfeſſio ſola inducit notoriũ. cõ. l. cũ fideicõm. ff. de fideicõ.

P o r r ò. Primo dicit quid in notorijs. Secundò quid in dubijs: ibi, *Exceſſu quoq;* Tertiò proteſtatur in fi. ibi, *Cæterũ.* Ab.

C a s v s. Si ſubditus commonitus à prælato appellauerit: ſi eius exceſſus euidentia rei ipſius, vel confeſſione, aut alio modo legitimo fuerit manifeſtus, appellationi non deferat, cum appellationis remedium non fuerit inſtitutum ad defenſionẽ iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ. ſi verò dubius ſit exceſſus, appellans cauſam probabilem appellationis coram iudice proponat: quæ ſi eſſet probata, legitima foret: & tunc ſi appellans habuerit aduerſarium, infra terminum à iudice moderandum, ſecundum locorum diſtantiam & temporis qualitatẽ appellationis cauſam proſequatur: quam ſi non fuerit proſecutus, ex tunc non obſtante appellatione iudex in cã procedat. ſi verò nullum habuerit aduerſarium, cũ iudex ex officio ſuo ad famam & clamorem proceſſerit, ſuperior appellationis cauſa probata ſuum officium exequatur: ſed ſi in probatione appellationis defecerit, ad eũ à quo appellauit remittatur: hãc conſtitutionem, & illam ſacro approbante concilio. non vult concilium ad regulares extendi contra ſuas obſeruantias ſpeciales. Nota quòd monitio debet præcedere vindictam. Item appellatio fruſtratoria non valet. Item cã recuſationis, vel ſuſpicionis corã iudice recuſato aſſignanda eſt. Itẽ conſtitutio iſta intelligenda eſt in ordinaria. Item ordinarius poteſt recuſari iuſta cauſa aſſignata. Item cauſa ſuſpicionis probata cauſam committi ordinarius: quod non facit delegatus. Item cauſa committi debet de aſſenſu recuſatoris. Item in notorijs exceſſibus non admittitur appellatio. Item appellatio non eſt inuenta ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ. Item qui appellat, iuſtam cauſam debet allegare. Item iudex poteſt terminum appellationis moderari. Item qui non probat cauſam appellationis, remitti debet ad eum, à quo appellauit. Item regulares contra ſuas obſeruantias appellare non debent.

a ¶*Confeſſione.*] ita patet, quòd non admittitur appellatio contra confeſſionem, vel ſi exceſſus ſit manifeſtus euidentia rei, vel alio legitimo modo, puta per ſententiam. Iſtis tribus modis factum dicitur notorium. infrà de cohabi. cleri. & mu. cap. vltim. Confeſſus non auditur appellans. 2. quæſtione 6. quicunque. Conſueuit tamen dici, quod ſola confeſſio non impedit in criminali, quin poſſit appellari. 2. q. 6. c. ei qui. §. ſunt quorum. 1 in ciuili tamen ſi vellet probare errorem auditur. ff. de confeſ. cum fideicommiſſum. ſuprà de cõfeſ. c. vlti. ſed hic non admittitur, quia à correctione non appellatur, & extra ordinem agitur hic.

1 Vbi d̃ hoc & plenꝰ. j. e. Romana. §. ſi aũt. li. 6. & in Spe. de app. §. in quibus. circa prin. Io. A.

b ¶*Infra terminum.*] Nota quòd triplex eſt terminus, vt not. ſuprà eo. perſonas. & ibi illud videas.

c ¶*Procedat.*] ad petitionem aduerſarij: vt differat à ſequenti, quãdo iudex ex officio ſuo procedit.

d ¶*Coram ſuperiore.*] ſed qualiter procedet ſuperior, quando epiſcopus procedit ex officio, nunquid vocabitur epiſcopus? Credo qđ ſit vocandus, vt defendat proceſſum ſuum, ſi voluerit: ſicut vocaretur aduerſarius in alio caſu, cum eſt ibi actor & reus: nec tunc neceſſe eſt iudicem eſſe pręſentem, qui tulit ſententiam: quia ius eius non leditur 2. argu. 2. q. 6. hoc etiam.

† In pluribꝰ recẽtioribꝰ ita: nullo autem aduerſario comparente, tunc iudex ex officio ſuo procedit in appellationis cauſa &c.

† cõtra ſuas obſeruationes ſpeciales.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium, & ſoluit.*

e ¶*Defecerit.*] & ſic videtur, quod appellans teneatur probare ſe iuſte appellaſſe; quod eſt verum ſi appellatio recipitur: aliàs non. infrà eod. interpoſita. & ſic præſumitur pro ſententia iudicis. ſuprà de renuncia. in præſentia. Arg. contra. ſ̃. de proba. quoniam contra. Sed dic quod præſumitur pro ſententia iudicis, ex quo apparet de actis: ſed pro proceſſu nõ præſumitur, ſi dubitaretur de ipſo, niſi quatenus conſtiterit: vt in conſtitutione illa, quoniam contra.

2 Secꝰ ſi ius ſuũ lederet vt qa dicit feciſſe litẽ ſuã, vel inciſſe in conſtitutionẽ de re iu. cũ æterni li. 6. probat hoc de ſent. ex cõ. venerabilibus. eo. li. Io. An. in nouel.

f ¶*Has conſtitutiones.*] ſcilicet præſentem, & illam. j̃. de ſenten. excommu. cap. ſacro.

g ¶*Regulares.*] ſ̃. eo. reprehenſibilis. & ſ̃. eod. c. 2.

C*Vm cauſam.*] In prima ponitur narratio appellantis: In ſecunda iudicum datio: ibi, *Mandamus.* Abbas.

C a s v s. Inter abbatem & conuentum de Valle ſancti Ioannis ex parte vna, & Priorem & conuentum de Nouo loco ex altera, ſuper quadam eccleſia quæſtio vertebatur: quæ commiſſa fuit iudicibus delegatis: Iudices vices ſuas quibuſdam iudicibus commiſerunt, ſed non totaliter: coram iſtis ſubdelegatis petiit procurator canonicorum inducias ad proponendũ exceptiones dilatorias: Dũ iſta proponerentur, aduocatus ipſius ductus errore, interrogatus reſpondit, quod eccleſia de Nouo loco, eccleſiam de qua quæſtio erat, xl. annis poſſederat pacifice & amplius: Sed procurator confeſſionem aduocati reuocauit eadem die, cum ipſius confeſſio ſuæ petitioni contraria videbatur, ne per illam confeſſionem præiudicium ſibi poſſet generari. pro eo quod exceptiones dilatoriæ ante litis conteſtationem ſunt proponendæ: Iudices delegati credentes per hanc confeſſionem litem conteſtatam fuiſſe, teſtes partis alterius receperunt: quibus receptis examinationem quorundam teſtium alijs commiſerunt: qui receperunt quoſdam teſtes monachorum: iudices delegati talem examinationem approbauerunt, cum de iure non valeret: propter quæ grauamina procurator canonicorum ad ſedem Apoſtolicam appellanit: cã delata fuit ad dñum Papã: datus fuit partibus auditor coram quo procurator canonicorum prædicta omnia propoſuit, petens proceſſum prædictorum iudicum irritum nunciari: pars vero altera inſtanter petebat proceſſum prædictorum iudicum approbari, & cauſam ipſam, quæ multo tempore durauerat, terminari: Papa his & alijs intellectis, quia ſibi non conſtitit de prædictis, Mandat quibuſdam, quatenus ſi prædicti Prior & canonici probauerint, quod per procuratorem ipſorum aduocati reſponſio eadem die extitit reuocata: quia ſic per conſequens apparet, ꝙ lis non fuerit conteſtata: vel ſi conſtiterit ꝙ iudices delegati approbauerint teſtes receptos à

ſubdelegatis

ſubdelegatis ſubdelegatorum ſuorum, cum delegatus ab alio quam à principe cãm alij delegare non poſſit: quicquid factũ eſt poſt appellationẽ prædictã, denuncient irritũ & inane, dũmodo hęc in appellationis cauſa fuerint expreſſa. No. ꝙ confeſſio aduocati pręiudicat parti ſuæ, niſi eadem die reuocetur. Item per indirectam reſponſionem videtur lis conteſtata. Item ſubdelegatus alij cauſam ſubdelegare non põt, ſed ſolus ſubdelegatus à principe poteſt alij cãm ſubdelegare. Item proceſſus habitus lite non conteſtata nullus eſt. Item cauſæ propter quas appellatur, ſunt exprimendę in ipſa appellatione, & propter illas appellandum eſt.

¶Honorius tertius decano cancellario, & cantori Linconien.

*¶Si iudex, confeſſionem aduocati eadem die reuocatam, pro litis conteſtatione velit habere, vel proceſſum à ſubdelegato ſubdelegati factum ratificat, licitè appellatur.*

## CAP. LXII.

CVm † cauſam, quæ inter abbatẽ, & fratres de Valle ſancti Ioannis ex parte vna, & Priorẽ, & canonicos de Nouo loco ex altera, ſuper eccleſia de Holiſeh † vertitur, R. ſancti Angeli diacono Cardinali commiſerimus audiendam: & infrà. ¶Procurator prædictorũ Prioris, & canonicorũ propoſuit, ꝙ cum corã ſubdelegatis iudicum delegatorũ inducias ad proponendũ [a] exceptiones dilatorias petiiſſet: quia aduocatus ipſius ductus errore reſpõdit, ꝙ eccleſia de Nouo loco, eccleſiam de qua erat quęſtio, per quadraginta annos, & amplius pacificè [b] poſſederat, licet ipſe eadem die aduocati errorẽ corrigens, ipſius reſponſionem, quæ ſuæ petitioni cõtradicere videbatur (ne per eã aliquod ſibi poſſet præiudiciũ generare † pro eo quòd ante litis conteſtationem [c] ſunt exceptiones dilatorię proponẽdę) coram eiſdem iudicibus reuocauit: Iudices [d] tamen per huiuſmodi reſponſionẽ erroneã aduocati, litem conteſtatam fore credẽtes, ad receptionem teſtium [e] partis alterius proceſſerũt: & infrà. ¶Mãdamus, quatenus ſi dicti Prior, & canonici legitimè ꝓbauerint, quòd per procuratorem ipſorum eadem † die [f] aduocati reſponſio extiterit reuocata, quia ſic per conſequens lis conteſtata [g] nõ fuit: vel quòd delegati teſtes receptos à ſubdelegatis ſubdelegatorum ſuorum approbauerint: cũ non niſi delegatus [h] à principe cauſam alij valeat delegare, quicq̄d ab ipſis poſt appellationem eorum factum eſt (dummodo [i] hęc in appellatione ipſa expreſſa fuerint) nuncietis irritum, & inane.

† De materia huius decretalis. quatenus indicat errorẽ aduocati nocere cliẽti, vide de Barbatiã cõſ. 6. ĩ 1. vol. & Iaſonẽ ĩ l. error. C. de iu. & fa. ig.

† Oliſem.

a ¶*Ad proponedum.*] Quod iudex ex officio ſuo etiam facere debet s̃. tit. proxi. inter monaſterium. & s̃. de excep. paſtoralis.

b ¶*Pacificè.*] Propter 1 quod petitio aduerſæ partis fieri non debebat: & ſic fuit lis conteſtata.

1 Hãc gloſſulã nõ inuenio ĩ antiquis codicibus, nec puto Bernardi eſſe.

c ¶*Litis conteſtationem.*] Quod verum eſt: vt 3. quæſtio. 6. ſi quis epiſcoporum. §. exceptio. & s̃. titu. proxim. inter monaſterium. & C. de exceptio. ſi quis aduocatus.

d ¶*Iudices.*] delegati.

e ¶*Teſtium.*] Quibus receptis, iudices delegati examinationem quorundam teſtium commiſerunt quibuſdam, qui vices ſuas alijs cõmiſerant, & illi quoſdam teſtes receperunt: primi iudices delegati approbauerũt receptionem illorum teſtium, cum de iure talis receptio non valeret, propter quę grauamina extitit appellatum.

† Vide tex. in l. 2. cũ l. fi. C. de er. aduo.

ADDITIO. Quos teſtes approbauerunt primi delegati à Papa, & ſic iterum aliud grauamen intulerunt: propter quod appellatum fuit ad Papam.

† Aliàs eodem die.

f ¶*Eadem die.*] Sed nunquid eſt iſtud neceſſarium: vt eadem die debeat, reuocari, vel quandocunque ante ſententiam: Videtur quòd quandocunque ante ſententiam: vt ſuprà de confeſ. cap. vltim. C. de iu. & fac. igno. error, facti. & infra de cenſi. olim. vbi de hoc; vel ſaltem vſque ad triduum 2: C. de erro. aduo. l. 3. In caſu iſto videtur, quòd eadem die debeat reuocari, vel ſaltem antequam fiat aliquid in cauſa, per quod videatur approbare huiuſmodi confeſſionem, puta ſi producerentur teſtes, vel ſi aliquid aliud fiat, quod tantum poſt litem conteſtatam fieri debet.

2 Nudo verbo, nõ facta fide de errore, ſecũdũ Hoſ. et ſcripſi in ꝑalle. dec. olim. ſuper gl. 2. Io. A. 3 Cõcor. l. j. & ibi Cy. C. de cõfe. l. 2. §. ꝙ obſeruari. ff. de iu. calũ.

g ¶*Lis conteſtata.*] Ergo videtur, quòd ſi non probabit, quòd confeſſio eadem die fuerit reuocata, per conſequens lis fuit conteſt. & ſic per indirectam confeſſionem aduocati etiam fit litis conteſt. ſi. ſuprà de do. & contu. prout. 3 argu. contra. ſupra de elect. dudum 2. & ſuprà de lit. conteſt. cap. vnico. vbi dicitur quòd per narrationem, & reſponſionem ſit litis conteſt.

*¶Glo. ſeq. alleg. duas concor. ſecundò reprobat opin. reſpondens ad c. quo probatur. tertiò principale dictum determinat.*

¶Idem decano, & Theſaurario, & P. ſancti Petri canonico Zamoren.

*¶Non ſufficit appellãti docere quod exceptionem legitimam, & veram oppoſuit & appellauit, niſi doceat propter exceptionem non admiſſam appellaſſe. hoc dicit, & eſt caſus notabilis, & quotidianus.*

## CAP. LXIII.

DIlecto filio G. capellano noſtro, D. presbytero, & I. capituli Salamantini procuratori à nobis auditore conceſſo, procurator capituli propoſuit coram eo, quòd cũ dictus presbyter ſuper receptiõe ſua in Salamãtina eccleſia executorias à nobis ad archidiaconum Ciuitaten. & collegas eius, literas impetraſſet, coram eis fuit ex parte capituli allegatum, quòd cum in ipſa ſit eccleſia certus numerus canonicorum iuramento firmatus, de quo in literis ad eos directis mentio non fiebat, per eas nõ debebant contra ipſos procedere: & ne aliter facerent, fuit ad noſtram audientiam appellatum: & infrà. ¶Quoniam igitur & ſi per confeſſionem preſbyteri factam coram auditore prædicto, conſtiterit, Salamantinam eccleſiam habere certum numerum canonicorum, iuramento firmatum: & huiuſmodi exceptionem coram executoribus fuiſſe propoſitam, & quòd appellatum extiterit ab eiſdem: quia tamen non conſtitit, quòd propter exceptionem huiuſmodi non admiſſam, aliamvè legitimam fuerit appellatum: Mãdamus, quatenus ſi vobis conſtiterit pręfatam exceptionem huiuſmodi de certo canonicorũ numero iuramento firmato, vel

h ¶*Delegatus.*] C. de iud. à iudice. & s̃. de of. dele. ſuper quæſtionũ. §. ſi vero. per hoc patet quòd reprobata eſt opinio illorum, qui dicunt ꝙ ſubdelegatus poſt litem conteſt. põt 4 alij vices ſuas ſubdelegare, ad inſtar procuratoris, qui poſt litem conteſt. factus eſt dñs litis: vnde poteſt poſtea dare alium procuratorẽ. C. de procura. nulla. & l. neque. & ſic volunt intelligere illam decre. s̃. tit. proxi. cum Bertoldus. quæ expreſsè contradicit huic. ſed illa nõ continet ius quantũ ad hoc, nec fuit obiectum: & ita per patientiã toleratur. j̃. de pręb. cum iamdudum. in fin. quòd ius nõ contineat, patet per hoc quòd hic dicit, quòd non niſi delegatus à principe cauſam poteſt alij delegare. nõ diſtinguendo ante litẽ conteſt. vel poſt, & ita ibi non potuit de iure delegari. Eſt ergo tenendum, ꝙ ſubdelegatus alij ſubdelegare non poteſt: quia ſic & illi poſſent iterum ſubdelegare: quod eſſe nõ debet. & eſt ſimile in excommunicatione, quæ non tranſit in tertiam perſonam. & quod dicitur: delegatus ab alio quam à principe nõ poteſt alij cauſam delegare, intellige de eo qui eſt delegatus ab alio ad vnam cauſam tantum: nam ſi eſſet ei delegata vniuerſitas cauſarum, bene poſſet vnam cauſam alij ſubdelegare. ff. de iudi. cum prætor. §. 1. aliàs non poteſt. ff. de officio proconſulis, & lega. legatus. quia quaſi ordinarius videtur.

4 Hęc quæſtio an ſubdelegatus. poſſit ſubdelegare, valde eſt anceps inter Doctores, de qua vide late ꝑ Iaſonẽ in l. à iudice. C. de iu. & ibidẽ ꝑ Alexandrũ. & opinio gloſſę hic, ꝙ nõ poſſit cõis eſt; ad de quę dixi li. 3. cõmẽt. in Directorium Inquiſitor. ſchol. 81.

*¶Glo. ſeq. quęrit, allegat duo, pro & contra, & ſoluit diſtinguendo.*

i ¶*Dummodo.*] Sed nũquid poſſet in cã appellationis proponere aliam cãm, quam nõ expreſſit in appellando? Videtur ꝙ ſic, s̃. eo. cõſtitutis 2. Item & noua cauſa poteſt opponi in cauſa appellationis: & noua inſtrumenta, & allegationes. s̃. de fid. inſtru. cũ Ioannes. ff. de appel. ſcio. de teſt. fraternitatis. & C. de temp. appel. per hanc. & s̃. vt lit. non conteſt. accedens. Sed contra videtur expreſſum. s̃. eo. vt debitus. vbi dicitur ꝙ qui appellat, cãm appellationis ꝓpter quam appellat, debet allegare corã iudice. & hic expreſsè idẽ dicit litera iſta, dũmodo hæc in appellationis cã expreſſa fuerint. & j̃. c. prox. Super hoc ita diſtingue. aut appellatur à grauamine ante ſñiam diffinitiuam, aut à ſñia diffinitiua. Si à grauamine ante ſñiam: tunc neceſſe eſt allegare coram iudice appellationis

† à quo appellatur.

lationis † cauſam ſui grauaminis talem, quæ ſi eſſet probata, eſſet legitima, vel quæ eſſet expreſſa in iure, & tunc in cauſa appellationis non poteſt aliam allegare: vt hic dicit, & ſ. eo. vt debitus. Et eſt ratio, quia non appellatur niſi à grauamine: ſed propter hanc cauſam, quam vult de nouo proponere coram iudice appellationis, non grauabatur, nec propter hoc appellauit, & iudex appellationis cognoſcere debet tantum ſuper eo, pro quo appellauit: & Papa ſemper ita reſcribit in appellationibus ante ſententiam, ſi eſt ita, Si verò 1 aliquis appellat à diffinitiua, tunc non eſt neceſſe aliquam cauſam allegare cum appellat, ſed ſufficit dicere, appello ab iniqua ſententia 2. & tunc in cauſa appellationis poteſt opponere nouam cauſam, & noua inſtrumenta, & ſic loquitur. de fid. inſt. cum Ioannes. & l. ſcio. & per hanc decre. illa ſuprà eod. conſtitutis ſpecialiter intelligitur in cauſa electionis, vt ibi dicitur. Et decr. illam, accedens. intellige vt ibi dicitur. Item in alijs appellationis extra iudicium 3 faciendis exprimenda eſt cauſa, propter quã appellatur. ĩ. de ijs quæ fi. à ma. parte cap. c. 1. & ſ. eod. bonę. & ſ. de elect. cum nobis. & ſ. eod. dilectus. & in ſcriptis proponenda eſt, aliàs reputabitur non appellans, in decret. Innoc. iiij. cordi nobis eſt. eo. tit. [lib. 6.].

1 Hęc ſententia gloſſę approbatur per c. appellanti. e. tit. in Clemẽ.

† Aliàs. Melden.

2 Et ſic intellige quod no. 80. diſ. cap. 1. & de hoc 2. q. 6. nonita. Io. And. in nouel.

3 De appellationibus extraiudicialib. in cauſis electionũ, dic vt ĩ. de ele. vt circa. li. 6. & cle. e. ti. conſtituti, ẽ. Ioã. And.

alias legitimas exceptiones fuiſſe propoſitas coram ipſis a executoribus, nec admiſſas, ac ideo partem capituli appellaſſe: ipſorum executorum proceſſum denuncietis irritũ, & inanem.

¶ Item ſancti Andreę archidiacono, & magiſtro I. canonico de Melten †.

¶ *Appellans qui terminum appellationi præfigit, ſi mittit procuratorem ad impetrandum, & contradicendum tantum, & appellatio fuit recepta à iudice: vel approbata à parte: aduerſario legitimè proſequenti, condemnatur in expenſis. hoc dicit ſecundum communem intellectum, licet gloſſa aliud ſenſerit.*

D*Ilecto.*] Primò ponit factum coram auditore narratum. Secundò committit cauſam, & præmittit quare: ibi, *Quoniam.* Abbas.

Cᴀꜱᴠꜱ. D. presbyter obtinuit literas à domino Papa ſuper receptione ſua in Salamantina eccleſia ad quoſdam executores: coram quibus fuit ex parte capituli Salamantini propoſitum, quòd cum in Salamantina eccleſia certus eſſet canonicorum numerus iuramento firmatus, de quo in literis directis ad eos mentio non fiebat, non debebant per eas procedere contra capitulum Salamantinum, & ne ſecus facerent, ſedem Apoſtolicam appellauit; ſed executores huiuſmodi appellatione contempta tulerunt excommunicationis ſententiam in epiſcopum, & capitulum Salamantinum: vnde tam procurator capituli, quàm dictus ſacerdos coram auditore confeſſus fuit, quòd in eccleſia Salamantina certus erat canonicorum numerus inſtitutus, Sed quia licet per confeſſionem presbyteri conſtiterit Salamantinam eccleſiã certum canonicorum numerum habuiſſe iuramento firmatum, & huiuſmodi exceptionem coram executoribus fuiſſe propoſitam, & quòd appellatum extiterit ab eiſdem, tamen non conſtitit Papæ, quod per huiuſmodi exceptionem non admiſſam, vel aliam legitimam fuerit appellatum; Mandat Papa quibuſdam iudicibus, quatenus ſi conſtiterit exceptionem præfatam de certo numero canonicorum iuramento firmato, vel alias exceptiones legitimas fuiſſe propoſitas coram executoribus prædictis, nec admiſſas, & ideo partem capituli appellaſſe, proceſſum ipſorũ executorum denuncient irritum & inanem. No. exceptionem de certo canonicorum numero iuramento firmato legitimã eſſe. Item non ſufficit proponere exceptionem legitimam, niſi propter eam non admiſſam fuerit appellatum.

¶ *Glo. ſeq. iuſtificat appellationis cauſam, ſecundò circa textum repetit tria.*

a ¶ *Propoſitas coram ipſis.*] ſic patet, quòd cauſa propter quã appellatur, proponenda eſt coram iudice à quo appellatur: & ſic fuit cauſa iſta legitima: quia non eſt veriſimile, quòd Papa ex certa ſcientia mandaſſet illum recipi contra iuramenta canonicorum: imo videtur Papa circunuentus. ſuprà de reſcrip. conſtitutus. in parte deciſa. Idem eſſet etiam ſi ſtatutum canonicorum confirmatum fuiſſet ſolummodo per ſedem Apoſtolicam ſine iuramento 4. ſ. de conſti. cum acceſſiſſent. & argu. ĩ. de priui. ex parte. & ſ. de reſcrip. cum ordinem. Item patet hic quòd licet exceptio etiam legitima propoſita non admittatur: ſi non ſit appellatum propter ipſam, licet appellatum ſit, non debet retractari prætextu illius exceptionis, quod factum eſt: quia ſententia contra ius litigatoris bene tenet, à qua non eſt appellatum, licet non teneat contra ius conſtitutionis lata. ſuprà tit. proxim. cum inter vos. & 2. quæſtio. 6. cap. ei qui. §. diffinitiua. verſi. item ſi ſententia. C. quando prouoca. non eſt neceſ. l. 2. & ff. quæ ſenten. ſine app. reſcin. l. 1. §. 1. Item ex hoc patet, quòd ſi quis appellat à grauamine, non tamen exprimit cauſam illam in appellatione, propter quam appellauit, ſed aliam, illam proſequi non poteſt: quia propter illam non appellauit, de hoc dictum eſt. ſ. cap. proxim. Item videtur quòd in cauſa appellationis ſufficiat probare cauſam probabilem fuiſſe propoſitam coram iudice à quo appellauit, & non admiſſam: ſed hoc intelligendũ eſt ſecundum quòd dicitur infrà eod. interpoſita.

4 Imo videtur idem in numero ſtatuto, licet iuratus nõ ſit cõfirmatus & de hoc in præall. decr. cõſtitutus. in fi. 1. glo. Io.

† De materia huius decretalis quatenus agit de inſufficienti procuratore vide notata per Baldũ in l. fi. C. de edil. actiõ. adde c. his qui. de procurat. li. 6.

## CAP. LXIIII.

NIcolao † militi, ac † fratri E. monacho monaſterij ſanctæ Mariæ, ſancti Adriani diaconum Cardinalem cõceſſimus auditorem: in cuius præſentia cum dictus monachus, non niſi ad impetrandũ, & contradicendũ procurator fuerit inſtitutus, ſupplicauit humiliter idem miles, vt contra ipſos tamquam † contumaces procedere deberemus: & infrà. ¶ Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, dictos abbatem & conuentum appellationi b ſuæ terminũ pręfixiſſe: cum ad

† Aliàs ita ac fratri G. monacho monaſterii ſanctæ Mariæ. S. Sancti. Adriani, &c.

† Aliàs, tãquam contra.

N*Icolao militi.*] Diuiditur. Primò ponit dationem auditoris, & petitionem appellantis. Secundò dat iudices: ibi *Mandamus.* Abbas Siculus.

Cᴀꜱᴠꜱ. Abbas & conuentus monaſterij ſanctæ Mariæ, litigabant cum Nicolao milite ſuper quibuſdam quæſtionibus: Monachi appellauerunt ad ſedem Apoſt. & appellationi ſuæ terminum præfixerunt, propter quod tam miles quam procurator monachorum ad curiam acceſſerunt: datus fuit eis auditor, in cuius præſentia propoſuit idem miles, quòd cum procurator monachorum non niſi ad impetrandum, & contradicendum fuerit inſtitutus, ſufficienter ad cauſam tractandam non miſerunt, eo ipſam perſonaliter proſequente: vnde petebat eos ſibi condemnari in expenſis tamquam contumaces: vnde mandat Papa quatenus ſi conſtiterit abbatem & monachos appellationi ſuæ terminum præfixiſſe: quia ſufficientem procuratorem ad proſequendam eandem cauſam non miſerunt, ipſo milite cauſam perſonaliter proſequente, monachos condemnet ad reſtituendas expenſas à tempore appellationis factas militi memorato. Nota quòd ille qui appellat, ſi terminum præfixit ſuæ appellationi, & à iudice vel aduerſario appellatio fuerit approbata, tenetur mittere procuratorem ſufficientem ad totam cauſam, aliàs in expenſis condemnabitur, altera parte eam proſequente, vt hic dicitur.

¶ *Glo. ſeq. diſtinguit an fuerit, vel non, terminus appellationi pręfixus ab homine, & remittit.*

b ¶ *Appellationi.*] Poteſt 5 enim quis appellationi ſuæ ſtatuere terminum ad ipſam proſequendam. ſ. eo. perſonas. & c. oblatæ. & ſi talis appellatio à iudice, vel ab aduerſario fuerit approbata: tunc appellans tenetur proſequi cauſam per ſufficientem procuratorem ad cauſam, parte altera eam proſequẽte: aliàs in expenſis appellator condemnabitur, vt hic dicit: & idem intellige in diffinitiua, vt cum appellans ſtatuit terminũ ad proſequendam appellationem ſuam, tenetur appellans mittere ſufficienter ad cauſam ſuam defendendã: aliàs procedetur ad confirmandam, vel infirmandam ſententiam, etiam altera parte non proſequente: vt ſ. de renun. veniẽs. Si verò appellans non præfixit terminum appellationi ſuæ proſequendæ: nec à iudice nec ab aduerſario appellatio fuit approbata, tũc ſufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum, & contradicendum, altera parte etiam proſequente. infrà. eo. tit. interpoſita. §. 1. ad hoc facit. ĩ. eod. tit. cordi. [lib. 6.] vbi dicit ſi appellatus voluerit proſequi, quia approbat appellationem. & ſic ideo vterque tenetur mittere ſufficienter, vt ibi dicit. Sed ſi appellatus noluerit proſequi appellationem, quia eam non approbat, tunc ſufficit appellãti mittere ſimplicem nuncium ad impetrandum & contra dicendum à contrario ſenſu horum verborum, ſi appellatus voluerit. & ita hæc decre. & illa interpoſita. §. 1. loquũtur in diuerſo caſu, & nõ contrario. Et no. quòd terminus ſtatutus ad proſequendam appellationem à iudice, vel ab aduerſario, vicem obtinet peremptorij. ſ. eo. ſæpe. De hac materia plenè no. ſ. de renun. veniens. in glo. quæ incipit, ſed non videtur. Bern.

5 ſequẽtes gloſſę non habent eodẽ modo in omnib. codicibus, tñ non placuit eas inuertere: cęterũ in notis huius c. inuenies vt habent in quibuſdã manuſcr.

Aᴅᴅɪᴛɪᴏ. Miles iſte approbauit appellationem, vel etiam iudex, quòd patet ex eo quòd eã fuit perſonaliter proſecutus, aliàs ſtabitur illi decre. ĩ. eo. interpoſita. & ſic corrigitur iſta in hoc.

hoc. ſi verò appellatio nec à iudice, nec ab aduerſario fuerit approbata: tunc appellans poteſt ſimpliciter conſtituere procuratorem ad impetrandum, & contradicendum, licet pars altera eam ſufficienter proſequi ſit parata. infrà eodem. interpoſita. §. 1.

a ¶*A tempore appellationis factas.*] quia extunc fuit contumax, ex quo non miſit ſufficientem procuratorē: quia ex tunc videtur citatus ad cauſam. ſimile ſ. de dolo & contumacia, cū dilectis 1. ſ. eodem. reprehenſibilis. & cap. ſæpe.

† De pcura. auditis. Io. And.

S *Va nobis.*] Diuiditur. Primò ponit querelam appellati. Secundò ſententiam auditoris: ibi, *Cumque.* Tertiò inhibitionem factam iudicibus appellationis: ibi, *Nos.* Ab.

† Vide qđ ꝑ hanc decretalē diffiniat Dominicus di ſtin. 20. in ſumma.

Casvs. Inter R. tutorem filiorum B. ciuis Tuſcan. ex vna parte, & F. pro ſe, & P. tutorem quondam filij B. ex altera, ſuper quadam ſumma pecuniæ coram iudice Tuſcan. quæſtio vertebatur: idē iudex pro eodem R. diffinitiuam tulit ſententiā, à qua ſententia fuit appellatum, quæ bis ꝑ iudices delegatos fuit confirmata, & iterum tertio fuit appellatum & commiſſio facta: tādem ad Papam delata eſt quæſtio, auditor, ſuper hoc interlocutus fuit, partē alteram non potuiſſe tertio appellare: mandat Papa tertio iudici appellatiōis, quòd in cauſa illa vlterius nō procedat. Not. quòd tertio non eſt appellandum à diffinitiua ſententia.

† Tuſculā.

† Tuſculā.

† Vide l. 1. cū not. C. de admini. tuto.

b ¶*Iterum.*] hæc vox, iterum, duas res ſignificat: & exponitur iterum, id eſt, quotiens opus erit. ff. de eden. veluti 2.

proſequendam eandem ſufficientem procuratorem nō miſerint: memorato milite ipſam perſonaliter proſequente, ipſos ad reſtituendas expenſas à tempore [a] appellationis factas, eidem militi cō demnetis.

¶Idem Epiſcopo Mantin. & P. canonico Tuſcan.

¶*Ab eadem ſententia ab eodem tertiò appellare non licet.*

## CAP. LXV.

Sva † nobis R. tutor filiorū quondā B. ciuis. Tuſcan. † petitione monſtrauit, quòd cum inter ipſum ex vna parte, & F. pro ſe, ac P. tutorem quondam filij B. ex altera, ſuper quadam ſumma pecuniæ coram iudice Tuſcan. † quęſtio verteretur, idem diffinitiuam pro eodem R. ſententiam promulgauit: quæ bis fuit per iudices delegatos à ſede Apoſtolica confirmata †: & infrà. Sed pars altera quę ſemel, & iterum [b] appellauerat, tertiò vocem appellationis ad nos emittens, P. & eius collegæ cognitionem ipſius ſententiæ à nobis obtinuit delegari: & infrà. ¶Cumque R. ſanctæ Mariæ in Coſmed. diaconus Cardinalis ſuper appellatione tertiò ad nos emiſſa, vtrique parti à nobis datus auditor, interlocutus fuerit, illos non potuiſſe de iure tertiò appellare [c]: Nos prędicto P. & eius collegę dedimus in mandatis, vt in negotio ipſo nequaquam procedere attentarent.

¶Idem magiſtro G. archi. offi. Lemon.

¶*Appellatio omiſſo medio iudice interpoſita, cauſam non deuoluit exceptione oppoſita. hoc dicit ſecundum communem intellectum.*

## CAP. LXVI.

iij Dilecti filij Prior, & cōuentus de Lacu Rubeo † tranſmiſſa nobis petitione monſtrarunt [d]: & infrà. ¶Ex parte dictorum Prioris, & Conuentus fuit excipiendo propoſitum: quòd cum omiſſo diœceſano epiſcopo, fuiſſet ad archiepiſcopum † appellatum, ad quem gradatim fuerat appellandum, in cauſa ipſa de iure procedere non debebat: ſed quia officialis archiepiſcopi huiuſmodi exceptionem admittere denegabat, ipſi ad noſtram audientiam appellarunt: & infrà. Quocirca mandamus, quatenus ſententias poſt huiuſmodi [e] appellationem latas [in eos †] denuncietis penitus nō tenere.

¶Gregorius ix. magiſtro † ſcholarium H. & G. de Rupe, canonicis ſancti Andoniani, Morinē. diœceſis.

¶*Si is qui deſiit eſſe tutor, nomine pupilli conuenitur inuitus, poterit appellare.*

cipiendo propoſitum, quòd cum omiſſo diœceſano epiſcopo fuiſſet ad archiepiſcopum appellatum, ad quem gradatim debebat appellari, in cauſa ipſa procedere nō debebat: Sed quia hanc exceptionem admittere denegauit, Prior ad ſedem Apoſtolicam appellauit: ſed officialis non obſtante appellatione tulit ſententiam ſuſpēſionis, & interdicti in Priorem & cōuentum prędictos: Mandat Papa quibuſdam, quatenus ſentētias illas poſt huiuſmodi appellationem promulgatas denuncient nullas eſſe. No. quòd gradatim eſt appellādum, nullo medio omiſſo: niſi quis ad Papam voluerit appellare. Item ſententia lata poſt appellationem non tenet.

d ¶*Monſtrarunt.*] ex vna parte, & quendam militem Claremontē. diœceſis ex altera, ſuper quodam nemore.

† Rubro.

¶ *Gloſſa ſeq. alleg. 6. concor. in contrarium alleg. duas decre. & vnam l. Ad decre. dupliciter reſpondet. Ad l. aliter. Demum ponit ius nouum, & quandam falſam opin. circa appellationes interponendas ab officialibus, per quod iterū obijcit, & ſoluit.*

† De hac materia vi de Zanchi nū trac. de hęre. c. 26.

e ¶*Poſt huiuſmodi appellationem.*] Ex hoc patet, quòd gradatim eſt appellandum. arg. 2. q. 7. metropolitanum. & q. 6. anteriorum. §. illo videlicet. & ſ. de offi. delega. ſuper quæſtionum. §. porro. & ff. de ap. imperatores. C. de app. præcipimus. ff. quis & à quib. app. l. 1. 1. rñ. Sed contra. j. de præb. referente. ibi, appellatum fuit ad archiepiſcopum omiſſo epiſcopo. & ff. quis & à quo app. l. 1. §. 1. & j. de no. ope. nun. ſignificantibus, vbi omittitur medius & melius: dicas quòd gradatim eſt appellandum de iure: ſecundum canones tamen ſi omittatur medius, & non opponatur exceptio coram iſto ſuperiore, bene valet [3] qđ per ipſum fit. ſic intelliguntur prædictæ decret. referente. & ſignificantibus. Vel forte illud obtinet de conſuetudine præſcripta, vt ad illos archiepiſcopos appelletur omiſsis medijs. Si verò opponatur exceptio, non valet quod poſtea fit, ſi propter hoc appelletur, ſi conſuetudo non obſt. & ita intellige quod hic dicitur. Sed lex iſta. ff. quis & à quo. l. 1. §. 1. multum contradicit: quia dicitur quòd generaliter debet appellari ad primum delegantem, & non ad illum qui delegauit. Sed intellige legem illam in ſubdelegatis: vt ſi appelletur ab aliquo ſubdelegato, cui commiſſa fuit tota cauſa à delegato ad vniuerſitatem cauſarum, appellari debet ad primum delegantem. & ſic intellige legem illam ſecundum illam decret. ſuper quæſtionum. §. porrò. Sed ſi appelletur à delegato tantum, ſiue ſit delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, ſiue ſit delegatus ad vnam cauſam tantum, ſemper de iure appellandum eſt ad ſuum delegantem. & ſic intellige quod dicit hic, & in l. prædicta. ff. quis & à quo appel. l. 1. aliæ verò leges loquuntur in ordinarijs, & c. metropolitanum. Illud generale eſt, quòd ad Papam poteſt appellari, omiſſo medio propter plenitudinem poteſtatis. 2. quæſt. 6. quotiens ad Romanam. & in pluribus alijs cap. ibidem: quia per ſimplicem querelam poteſt Papa adiri, cum ipſę ſit iudex ordinarius

† Hæc duo verba: in eos, deſūt in aliquot antiquis.

† In codice Barbatię ita: magiſtro ſcholarū H. & G. de Rupe canonico ſācti Adriani. Morinē. &c.

3 Cū gloſſa ſentiunt Inn. & Hoſtiē. vt bene annotauit hic Io. A. quicqd dicat archidiaconus. in c. ſi delegatus. de offi. dele. lib. 6.

¶*Gloſſa ſequens ſignat contrarium, & ſoluit. Item aliud contrarium, & ſoluit.*

2 Loquitur de editiōe iterū ex cā ſiēda, ſine cauſa non. Io. And.

c ¶*Tertio appellare.*] bene interlocutus fuit: vt 2. quæſtio. 6. ſi quis in quacunque. & C. ne li. in vna eademque cauſa ter. appel. l. vnica. Ex hoc & in prædictis iuribus patet, quòd non licet ter appellare. Sed contra videtur 2. quęſtio. 6. quotiens. vbi dicitur: quotiens putauerint ſe grauari, ad Romanam ſedem appellent. vt 3. quæſtio. 6. pulſatus. Sed dic quotiens, i. ſecundo, & non vltra in diffinitiua ſententia, ſiue ſuper cod. c. ſic ſ. eod. directe. vbi de hoc: & ſic illud quotiens reſtringitur: verbum enim generale ſæpe reſtringitur. 18. diſtin. placuit. 75. diſt. quod die. in fi. 12. q. 2. ſine exceptione. in prin. & ſ. de reſcrip. ſedes. Item arg. contra, 31. quæſtio. 2. Lotharius. vbi dicitur, quòd Teberga ter appellauit, ſed exponi conſueuit, ter appellauit, i. ter vocem appellationis emiſit dicendo ter, appello. Ber.

D *ilecti filij.*] De ſubdito, vel delegato epiſcopi ad archiepiſcopum appellare non licet. h. d. Primò ponit querelam appellantis; ſecundò dat iudicem: ibi, *Quocirca.* Abbas.

Casvs. Inter Priorem, & conuentum de Lacu Rubeo, & F. militem corā magiſtro A. ex delegatione ordinarii quæſtio vertebatur: idem miles ad Bituricen. archiepiſcopum appellauit: Tandem partes comparuerunt in præſentia officialis archiepiſcopi Bituricen. coram quo ex parte Prioris fuit ex-

narius ſingulorum.9.quæſtio.3.cuncta.& c. per principalem. niſi in caſu illius decre.ſuper quæſtionum.§.porro.Et ſic omnia plana ſunt. De appellationibus interponendis ab officialibus epiſcoporum, vel archidiaconorum, vel aliorum inferiorum dicas, quòd cum idem ſit auditorium, ſiue curia epiſcoporum, & eorum officialium: ſi appelletur ab officialibus epiſcoporum, appellandũ eſt ad archiepiſcopum de iure, non ad epiſcopũ: & ſi appelletur ab archidiacono, vel eius officiali, appellandum eſt ad epm̃,& nõ ad archiepiſcopum.tñ ſi eſt conſuetudo, ꝙ appelletur ab archidiacono, vel eius officiali ad archiepiſcopum omiſſo epõ, valet appellatio. & hoc totum habes in quadam decr.Inn.iiij. eo.tit.quæ incipit, Romana.[lib.6.]Et idem credo, ꝙ ſi cõſuetudo ſit ꝙ appellet̃ ab officiali epi ad epm̃, ꝙ teneat appellatio, nõ obſtante quod dicitur in illa decre. Romana.ne à ſeipſis ad eoſdem videatur appellatum.17. diſt.multis. vbi appellatur ab aliquo ad ſeipſum cum alijs,i. ab archiepiſcopo ad ſynodum,vbi ipſe eſt tamq̃ caput. & eſt ſimile. ff. quando appel. ſit.l.1.§. ſolent. vbi appellatur ab ordine & preſide ad ipſum præſidem 1. Et decre.prædic.referente.& ſignificantibus. loquuntur de conſuetudine,cum illa decre.Romana.quia ibi admittitur appellatio ab archidiacono ad archiepiſcopum omiſſo epõ, & hic non tenet.Sed hæc decretalis videtur contraria prædictis tribus decre.vbi tenet appellatio omiſſo epiſcopo,& hic non tenet.Sed tu dicas, ꝙ debuit hic appellari ad epiſcopum, & nõ ad archiepiſcopum: quia hic non fuit appellatum ab officiali epi, ſed à quodam magiſtro R. canonico Claremontis, cui epiſcopus ſpecialiter cauſam commiſerat,qui non erat de curia diœceſani epi: & ideo ad epiſcopum qui cõmiſit cauſam, gradatim fuerat appellandum:& hæc habentur in antiqua decretali in parte deciſa.Bernar.

ADDITIO. Et dicas contra opinio.Bernar. ꝙ cõſuetudo non valet,ꝙ appelletur de officiali epiſcopi ad ipſum epiſcopum, cum ſit idem auditorium vtriuſque. patet in c. non putamus.de conſue.lib.6.

† De materia vide luculenter p Bal. §. nos aũt. Inſtit. de Attil.tutor.

†Coleſter.

† Breuion.

†Vide Authẽ.matri. & auiæ.C. quando. mu. tu. of. ſun.po.

1 Sim. j̃.e. c.pe.lib.6. dicebat I. de offi. or. irrefragabili legem illã intelligẽdam qñ preſes ſedet cũ ordine, non quaſi vnus ex ordine præſi.cõſilium & auctoritatẽ præbendo facto ordinis. vel qñ præſes nõ concor.cũ ordine. hęc ſecunda parum valet, ſed totũ intellige iuxta diſt.prædi. decre. pe. Ioan.

C A P. LXVII.

EX† parte M. dominæ de Colb. †nobis fuit oblata querela,quòd cum nobilis mulier domina de Bellebron. †ſuper quibuſdam terris ipſam nomine filiorum ſuorum coram iudicibus auctoritate noſtra traxiſſet in cauſam, eadem in iudicum ipſorum excipi fecit præſentia, quòd cum res, de quibus in iudicio agebatur, & prædicti filij eius ſub poteſtate [a], & tutela ipſius minime permanerent, cum iam ad ſecunda vota tranſiſſet†: ſuper his ei non tenebatur ipſorum nomine, quorum tutrix eſſe deſierat, reſpondere: ſed quia dicti iudices hac exceptione neglecta, nihilominus ad hoc compellebant eandem, ipſa ſentiens ſe grauari, noſtram audientiam appellauit. Ideoque mandamus, quatenus ſi ita eſt, reuocato in irritum quicquid poſt appellationem huiuſmodi inueneritis attentatum, audiatis hincinde propoſita;& cætera.

ij EX *parte M.*] Diuiditur, quia in prima parte ponitur appellantis querela.in ſecunda dat iudices: ibi, *Ideoque mandamus*. Abb.Sic.

CASVS. Quædam mulier nomine filiorum ſuorum impetrauit literas contra quandam aliam mulierem M. nomine, ſuper quibuſdam terris ad quoſdam iudices delegatos: corã quibus dicta M. excipiendo propoſuit, ꝙ cum res de quibus in iudicio agebatur, & prædicti filij ſui ſub poteſtate ac tutela ipſius non eſſent,cum iam ad ſecunda vota tranſiſſet, ſuper his reſpõdere nullatenus tenebatur eidem nomine filiorum ſuorum,quorum deſierat eſſe tutrix: & quia iudices hanc exceptionem non admittebant, ſed rñdere compellebant eandem,ipſa ſedem Apoſtolicam appellauit:vnde mandat Papa, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum quicquid poſt appellationem iudices inuenerint attentatum, audiant poſtmodum hincinde propoſita.Nota,ꝙ quam cito mater tutrix filiorum ſuorũ ad ſecunda vota trãſit,finitur tutela, nec poteſt poſtea pro filijs conueniri. Item quicquid fit poſt legitimam appellationem,in irritum debet reuocari.

a ¶*Sub poteſtate & tutela.*] Filius non dicitur eſſe in poteſtate matris,ſed patris quãtum ad ius patriæ poteſtatis. Inſti. de patr.poteſtate.§.ius autem.quia filius familiã patris ſequitur,& non matris.Inſti.de legitima agnatorum tutela. §. 1.& j̃.de conuerſione infideli.c. vlt. ſed per officium tutelæ bene recidit filius in poteſtatem matris. Illud tamẽ regulariter eſt verum,ꝙ fœmina tutrix eſſe non poteſt: quia virile officium eſt.C.quando mulier tutoris officio fungi poteſt. l. 2. & ff.de reg.iur.l.2.& s̃.de arbi. dilecti. niſi à principe tutelam impetrauerit. vt ff.de tute.l.vlti. tñ ſi mater maior eſt,& nullus tutor legitimus ſit, vel datus non ſit impuberi in teſtamento,vel ſi ſit excuſatus, poteſt repetere tutelam filij. Et ipſa iurabit ꝙ ipſa non tranſibit ad ſecundas nuptias, & renunciet Velleiano ſub hypotheca rerum ſuarũ. C. quando mulier tutoris officio fungi poteſt.l.2.&3.olim ſic obſeruabatur. Hodie tñ per Authen. præfertur mater omnibus tutoribus legitimis & datiuis,ſed non teſtamentariis,renunciãdo ſimplici verbo ſecũdis nuptijs, & non per iuramẽtum, & Velleiano, & omni alio auxilio: vt ſi obligauerit ſe pro pupillo, non iuuetur. C. quando mulier tutoris officio fungi poteſt.Auth. ma. & auiæ. & in Authen.de hæ.ab inteſtato veni.§.ex his. coll.9.& in Authen.vt matres ſine prohibitione tute. gerant.§. quia vero.coll.7. & C. quando mulier tutoris officio. Authentica ſacramentum. & quam cito ad ſecundum matrimonium 2 conuolauerit,ſoluta eſt 3 tutela quaſi mortua eſſet: vt dicto §. quia vero. Et ita patet quòd mulier iſta bene excipiebat: quia tutrix eſſe deſierat tranſeundo ad ſecundas nuptias. Itẽ ſi tranſeat ad ſecundas nuptias non reddita ratione tutelæ, omnia bona ſua & mariti ſecundi tacite ſunt filijs obligata. C.in quibus cauſis tacitè pignus contraha.l.ſi mater.& in Authen.de nuptijs.coll.4.§.ſi ante tutelam.Item in principio debet facere inuentarium, & ſatiſdare rem pupilli ſaluam fore: vt in Authen.vt mat.ſine prohi.§.vlt.coll.7.Ber.

† De materia relationis,de qua hic diſſeritur vide gloſſam & doctores in c.cauſã. 2. de teſti. Dominicũ in c. 1. de elec.lib.6. & quid ſit relatio tradit gl. in l. 2.C.de legib.

2 Secus eſt in ſponſalibus. & de hoc ĩ Spe. de cu. §. nunc aũt. verſ. quid ſi nondũ. & ſeq.Ioã.

3 Tamen mortuo marito ſecundo recuperat illã re integra. qđ dic vt in Spec. §. prædi. ver. quid ſit iuris. Io.An.

¶Idem magiſtro, & fratribus domus Morieñ.

¶*Si iudex de iure dubitans vult conſulere ſuperiorem,debet conſultationis copiam partibus edere:aliàs eius verbis conſultationis fides non adhibetur.*

C A P. LXVIII.

INtimaſti†: & infrà. ¶Præterea hoſpitalarijs ignorantibus, & non facta eis copia de inquiſitionis [b] proceſſu,ad nos relationem tranſmiſiſſe noſcũtur: cum iuxtà legitimas ſanctiones, quotiens relaturum ſe iudex quilibet pollicetur, illico litigatoribus apud acta cõſultationis exemplum edere teneatur.

¶Idem Archiepiſcopo,archidiacono, & G.canonico Turoneñ.

¶*Si ante litem conteſtatã circa principale negotium iudex aliquid innouat, vel diem aſſignatam ſine cauſa præuenit, licitè appellatur. Et ſi procurator datus ad impetrandum ſuper appellatione non ſeruauit formã mandati, auditur appellans etiam poſt annum.*

INtimaſti.] Exemplum relationis debet partibus edi antequam fiat relatio.Et facit hoc c.ad ſecundam partem rubricæ.Et pro intellectu præmitte,quòd licet ex multis cauſis Papa impugnaret relationem factam per iudices, inter alias adiecit iſtam cauſam, de qua in tex.ideo dicit in tex. *Præterea*. Abbas.

CASVS. Dominus Papa mandauit inquiſitionem fieri cõtra quoſdam hoſpitalarios: facta inquiſitione, Inquiſitores ignorantibus hoſpitalarijs tranſmiſerunt relationem ad dominum Papam, nulla eis copia facta de inquiſitionis proceſſu: dicit Papa,quòd non rectè proceſſerunt, cum ſecundum leges quotiens iudex dicit ſe velle referre negotium ad ſuperiorem, ſtatim tenetur dare litigatoribus exemplum conſultationis. Not. quòd relatio non debet fieri ad ſuperiorem partibus ignorantibus, ſed debet eis dari exemplum conſultationis.

¶*Glo.ſeq.reci.per q.an liceat iudici indifferenter referre:ſoluit diſtinguendo dubium iuris,& facti.*

b ¶*De inquiſitionis.*] Hic proceſſum fuit ſuper exceſſibus iſtorum prælatorum puniẽdis in modũ inquiſitionis, & ideo ſiue cauſa ſit criminalis,ſiue ciuilis,poteſt iudex referre cauſam ſuperiori,ſi iudex dubitat qualiter in cauſa debeat iudicare:talis relatio approbat̃. Si verò vult euitare onus iudicandi, tunc non debet admitti relatio. in Authen. de iudi. §.vlt. coll.6.ff.de iudi.eum quem temere.§.j. de iure quæri debet,& non de facto, vt ibi dicit: quia non crimina, ſed vindicta potius ad nos debuit peruenire. C.de offic. præfect. ori. l.3. in fi.&

in fi.& 27.q. 1.ſi cuſtos. & c.ſi homo. ſi vero iudex dubitat de iure,& vult referre negotium ſuperiori,exemplum conſultationis illico tenetur edere partibus : vt ſi forte minus plene referat,vel contrarium quam debeat, vel in præiudicium alterius partis, partes contradicere poſſunt & appellare. [1] C. de rela.l.1.& 2. & hic.

[1] Et hanc cōtradict. & eius cauſam iudex dēt referre.an vero teneaſ referre de calūnia,periurio,& variatiōe dictū eſt ſup arti.expenſarū. vide in Spe. de rela. §. 2. verſ.ſi. lo. And.

## CAP. LXIX.

Significante † Aurelian̄. epiſcopo, nos noueritis accepiſſe, quòd cum decanus, & capitulum Magdunen̄.ipſum, ſuper eo quod dicebant, alibi quam in ſtallis decani, & capituli prædictorum,carnifices carnes vendere non debere †, coram iudicibus auctoritate Apoſtolica conueniſſent: petentibus tandem decano, & capitulo nominatis †, iudicum officium implorando, vt cum idem epiſcopus poſt citationē [a] carnes in ſtallis aliis vendi feciſſet : quod per eum ſuper hoc factum fuerat,in ſtatum priſtinum reuocarent:pro parte ipſius fuit propoſitum, quòd cum lis præſertim [b] non fuiſſet ſuper negotio conteſtata, locum imploratio huiuſmodi non habebat : adijciens, quòd cum de conſenſu partium coram dictis iudicibus ad litigandum ſuper ipſo negotio certus dies ſtatutus fuiſſet, & quantum ad illam diem ſolutum fuiſſet iudicium eorundem, præuenire [c] diem ipſum, ac audire partem aduerſam in tali imploratione abſque conſenſu partiū non debebant : & quia ſuper his [d] non audiebant eundem, noſtram appellauit audientiam : & licet procuratorem ſuum infrà annum ad huiuſmodi appellationem miſerit proſequendam : quia tamen dictus procurator (vt creditur) circunuentus, contra inhibitionem ipſius epiſcopi,noſtras ſuper hoc ad quoſdam iudices, certa ratione ſuſpectos, literas impetrauit, dictus epiſcopus vti noluit literis ſic obtentis, petens non obſtante lapſu anni, ad proſecutionem appellationis admitti. ¶Ideoque mandamus,quatenus ſi de inhibitione [e] huiuſmodi, & præmiſſis cauſis appellationis, vel earum altera, conſtiterit, reuocato in irritum; & cætera. Vſque ad † attentatum in † iam dicto negotio, iuxtà priorum continentiam literarum; & cætera.

†De ſimili materia vide latè p Iaſonē in repe.l.quo minus. ff. de flumi.

† Vide l. 1. & ibi Cy. C. quæ ſit longa conſue.

† numeratis.

† Dictio, ad, deeſt ī aliquot antiquis.

† in iam dicta cauſa.

Si autem tunc non appellauerit, poſtea cum princeps reſcripſerit, non poterit appellare. 2.q. 6.cap. biduum.in fi.quia approbaſſe videtur relationem: vt ibi, & ff. quando app. ſit l. 1. 1.reſpon.& quia hoſpitalarijs ignorātibus relatio facta fuit, non tenuit relatio:quia exēplum relationis oſtendi debet litigatoribus: vt dicunt leges prædictæ, de quibus hic fit mentio.Ber.

S *Ignificante.*]Primò ponitur appellantis narratio. In ſecunda cauſæ commiſſio: ibi,*Ideoque*. Abbas.

Casvs. Decanus & capitulum Magdunen̄.impetrauerunt literas contra epiſcopū Aurelian̄. ad quoſdam iudices,ſuper eo ꝙ dicebat capitulum,carnifices non debere vendere carnes alibi quam in ſtallis decani & capituli Magdunen̄. ſuper quo iure epiſcopus moleſtabat capitulum prædictum:partibus in præſentia iudicum conſtitutis, datus fuit terminus de conſenſu partium ad litigandum ſuper ipſo negotio : pendente dilatione petebant decanus & capitulum implorando iudicum officium,vt cum idem epiſcopus poſt citationem carnes vendi feciſſet in ſtallis aliis:quod per ipſum epiſcopum factum erat in ſtatum priſtinum reuocarent: Ex parte epiſcopi fuit propoſitum, ꝙ cū lis non fuerit conteſtata ſuper negotio principali,iudicū imploratio locum non habebat : adiiciebat inſuper, ꝙ eum de conſenſu partium ad litigādum terminus certus datus eſſet, & quantum ad diem illam ſolutum fuiſſet iudicium eorundem,iudices diem datum non poterant præuenire, niſi id fieret de conſenſu partium, nec audire partem aduerſam in tali imploratione:& quia ſuper his non audiebant epiſcopum, ſedem Apoſtolicam appellauit : dictus epiſcopus infra annum nuncium procuratorem ſuum ad appellationem proſequendam deſtinauit,& contra inhibitionem ipſius epiſcopi dictus procurator ſuper hoc ad quoſdam iudices ſibi certa ratione ſuſpectos literas impetrauit, ſed noluit vti literis ſic obtētis, & ſic annus elapſus fuit: vnde epiſcopus Aurelian̄.hęc omnia ſignificauit domino Papæ,petens ab ipſo non obſtante lapſu anni,ſe ad proſecutionem appellationis admitti : vnde mandat Papa iudicibus, quatenus ſi de huiuſmodi prohibitione, & de appellatione ex cauſis præmiſſis,vel earum altera conſtiterit, reuocato in ſtatum priſtinum quicquid poſt appellationem huiuſmodi fuerit attentatum,procedant in negotio iuxta priorum continentiam literarum. Nota ꝙ pendente dilatione lite non conteſtata officium iudicis delegati locū non habet. Item pendēte dilatione iudicis officium conquieſcit, vt interim nihil facere poſſit ſine conſenſu partium. Itē procurator qui excedit fines mandati, non præiudicat domino, & ideo non obſtat lapſus anni.

a ¶*Poſt citationem.*] Certè nec ante citationem,nec poſt debuit eps moleſtari ſuper poſſeſſione carnificij lite pēdente, ſi ipſe poſſidebat,cum capitulū ſuper hoc conueniret epiſcopū, vnde patet ꝙ erat in poſſeſ.de qua non debuit eijci lit.pen. s̄. vt lit.pen.c.1.& 2.16.q.4. volumus. vnde malè petebat capitulum: vel ſi capitulum poſſidebat agens cōtra epiſcopum ne inquietaretur, adhuc non poterat implorare officium iudi. lit.non conteſt.vt ĩ.ſequitur:quod magis videtur.Ber.

b ¶*Præſertim.*] i. [2] maximè:quia nec poſt lit. conteſta.debuit ei auferri poſſeſſio,ſi ipſe poſſidebat. ſed verius videtur quòd capitulum poſſidebat:vt dixi.

[2] Aliàs ita: ſupple,maxime.

c ¶*Præuenire.*] Quod facere non poterāt: quia pendente dilatione, iudicis officiū conquieſcit: niſi partes conſentiant. C. de dilat.ſiue pars.ex cauſa tamen mutatur dilatio quandoque. ff.de arbi. dicere aūt.in fi. & arg. de re iudi. quod iuſſit. & s̄.eod. cum ceſſante. arg. & eſt notabile, ꝙ iudex data dilatione nihil facere poſſit ante terminū altera parte inuita.

Additio. An parte abſente,poſſit ſtatuere præſenti, & reſiſtenti terminū ad probandū, & quid de termino lapſo, vide in Spe.de dila. §. nunc videamus. verſ. ſed pone ecce. & duob. verſ.ſeq.Io.An.

¶*Gl.ſeq. ſig. contrariū & dupliciter ſoluit.*

d ¶*Super his.*]Not.ſ. ꝙ iudices lit. non conteſt.reducere volebant capitulum in priſtinū ſtatū,vt carnifices non venderent carnes alibi q̃ in ſtallis capituli,qđ facere non debebāt,cū adhuc poſſent recuſari lit.non conteſt. 3.q.3. c.induciæ.§. offeratur. & ita ante lit. conteſt. iudex delegatus circa principale negotium nihil facere pōt.arg.s̄.de reſcr. ſuper literis. & ſuper eo ꝙ pendente dilatione procedere volebant, qđ facere non poterant:vnde valuit appellatio.arg. cōtra. [3] s̄.de offi.iudi.c. 2. in fi. Poteſt dici ꝙ illa loquitur in ordinario,cuius iuriſdictio fundata eſt,cuius etiam officium ante litem conteſtatam, & poſt implorari poteſt tempore competēti,ſed non dilatione pendente, aduerſario contradicente : vt hic dicit,& C.de dilatio.ſiue. hic loquitur de delegato, cuius iuriſdictio non eſt firma ante litem conteſtatam : quare eius officium implorare non poteſt ante litem cōteſtatam,& maxime dilatione pendente,vt hic patet. Vel verius dicas, ꝙ ibi loquitur de alio officio iudicis,quod petitur incidenter fauore minoris, vel alterius qui vtitur iure minoris : hic de alio quod quaſi reſpicit principale factū, quod immutatum eſt † ab aduerſario, & quod etiam competeret maiori poſt litem conteſtatam coram delegato,ſed non ante, nec pendente dilatione,vt dictum eſt.

[3] In hūc locum vide præ cæteris Io. An. qui Hoſtieſem refellit.

† imploratum.

Additio. Vel dic, ꝙ hic imploratur iudicis officium eo die quo ſolutum erat iudicium : quia datus erat terminus,in quo partes comparere debebant : & interim iudicis officium conquieſcit:vt dictum eſt. C. de dilatio.ſi vero. Sed non negatur quin poſſit implorari officium in termino conſtituto, quamuis implorari non poſſit pendente dilatione:ſed in contrario petitur officium iudicis in termino conſtituto ad procedendum.

¶*Glo.ſeq.obijcit,& ſoluit dupliciter.*

e ¶*De inhibitione.*] Et ſic patet, quòd procurator non poteſt excedere fines mandati, aliàs non nocet domino. C. de procur.ſi procurator.& ſuprà.de offi. dele.cum olim. Si verò ſimpliciter conſtitutus fuiſſet, nulla forma data ſibi de iudicibus impetrandis,non poſſet eos recuſare, quos procurator impetraſſet.s̄.de cau.poſ. cum olim. & hoc à contrario ſenſu, vbi de hoc.Sed videtur quòd non ſit amplius audiendus poſt annum,& ſibi imputet quòd tali commiſit negotia ſua. ff. de mino.cum mandato. in fi. agat ergo eps contra procuratorē, vel cōtra eū,qui circumuenit procuratorē ipſum. ff.de do. & eleganter.§.ſi dolo. hic procurator, vel circunuctor forte nō erat ſoluendo.& ita reſtituiꝰ contra aduerſariū.ff.de eo p quē fact.erit.

¶Idem.

¶*Capitulum famoſum, & multum allegabile. & hoc dicit: Ad iuſtificãdam appellationem ex cauſa interpoſitam, probare oportet cauſæ veritatem coram iudice ad quem, niſi fuerit coram iudice à quo oblata probatio, & reiecta. hoc dicit ſingulariter vſque ad §. eidem.*

CAP. LXX.

INterpoſita † appellatione ex cauſa probabili [a], non ſufficit appellanti probare, quòd ex cauſa huiuſmodi prouocauit, ſi eam non doceat eſſe veram [b]: niſi hoc ſe offerens [c] probaturum non fuiſſet admiſſus.

¶*Si appellatio non fuit recepta à iudice, vel approbata à parte. ſufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum: licet pars appellata ſit parata in curia proſequi: hoc dicit vſque ad §. ille denique. Abbas Siculus.*

¶Eidem [d] quoq; permittitur, ſi non recipiatur appellatio eius à iudice, nec ab aduerſario approbetur, ſuper proſecutione appellationis per procuratorem ad impetrandum, & contradicendum cõſtitutum, literas impetrare: licet pars altera per ſe, vel per procuratorem idoneum, iudicium ſuper hoc apud ſedem Apoſtolicam recipere ſit parata [e].

¶*Ante inchoatam proſecutionem appellationis appellans poteſt ſi vult inuito appellato petere, vt remittatur ad iudicem à quo: ſed condemnabitur in expenſis factis per partem aduerſam in illa appellatione. hoc dicit vſque ad §. ſanè. Abb. Siculus.*

¶Ille † denique, qui vocem appellationis emiſit, cuius nondum eſt alij cognitio delegata, ad petitionem [f] eiuſdem, ad eum à quo prouocauit, de iure remittitur: cõtradictione [g] partis alterius non obſtante †: [eſt tamen †] in legitimis expenſis aduerſario, quas eum propter hoc feciſſe conſtiterit, condẽnandus.

¶*Articulus appellationis interpoſitę à grauamine, diſcutitur per iudicem, ad quem, parte abſente per contumaciam, etiam lite non conteſtata in appellatione, vel principali cauſa. hoc dicit. Abbas Siculus.*

fact. erit. l. vlti. 1. rñ. vel auditus fuit epus ex generali clauſula, 1 ſi qua iuſta cauſa mihi videbitur, in integrum reſtituã. ff. qui. ex cau. ma. l. 1. in fi. argu. ſ. de in integ. reſtitu. ex literis. arg. j. de pig. ſignificante. quantum enim in ipſo fuit, bene proſecutus fuit appellationem, & ita auditur epiſcopus tripli ci ratione. Quòd auditur poſt annũ, hoc fuit propter factum procuratoris: quod fuit iuſta cauſa, quare indulgetur biennium: vt ſuprà eod. cũ ſit Romana. ex alijs duabus cauſis præmiſſis tenuit appellatio, aut ex altera earũ. Et eſt arg. quòd quando plura mandantur coniunctim, quorum alterum per ſe ſufficit, alterum ſufficit probare. De hoc dictum fuit ſuprà. de reſcrip. ex parte. Ber.

1 Hoſt. dicit q oppoſitio gl. pcederet niſi contra expreſſam inhibitionẽ iudices elegiſſet: ſed veniẽdo contra ipſam non præiudicauit dño: ut in prin. gl. & ideo ipſo iure ſine reſtitu. beneficio ſeruatur illæſus: qa nõ eſt qd ſibi debeat imputari. remittit. ſupra. ex ratione. Ioã. And.

INterpoſita appellatione.] CASVS. Aliquis coram iudice cõſtitutus, cauſa probabili aſſignata propter quam non tenebatur reſpondere: quia iudex eam non admiſit. appellauit: quæritur vtrum coram iudice appellationis ſufficit hoc probare, ſcilicet quòd cauſam probabilem allegauit coram iudice, à quo appellauit, nec fuit admiſſus? Reſpondet Papa, q hoc non ſufficit, niſi cauſam illam doceat eſſe verã, niſi coram inferiore obtulerit ſe probaturum, & non fuiſſet admiſſus: quia tunc non habet neceſſe probare cauſam verã fuiſſe, ſed ſufficit probare q cauſam probabilem allegauit, quam obtulit ſe probaturum, nec fuit admiſſus, & propter hoc appellauit.

† De intellectu vide Rubeũ Alexãdrinum in tract. de poteſtate procu. par. 1. adde notata per Innocẽtium & Butriũ in c. cũ inter canonicos. ſupra de elec. & in c. ad diſſoluendũ. infra de deſpõſ. impub.

a ¶*Probabili.*] Tali, quæ ſi foret probata, reputaretur legitima. ſ. eo. vt debitus. & c. cum ſpeciali. §. 1.

¶*Glo. ſeq. alleg. duo ſimilia, & tria contraria.*

b ¶*Eſſe veram.*] Sim. ſ. eo. de teſti. ex parte Adæ. & ſ. eo. titu. proxi. cum I. & A. 2 Ar. contra. ſ. de offi. deleg. cum cauſa. & ſ. eo. vt debitus. & c. dilecto.

2 Concor. text. in l. qcunque. cũ ibi no. §. 1. ff. de reſti. in integ.

¶*Glo. ſeq. ſignat contrarium. & ſoluit.*

c ¶*Niſi hoc ſe offerens.*] Huic verbo ſignatur contra. ſ. de teſt. ex parte Adæ, quia ille Adam obtulit ſe probaturum, nec fuit admiſſus ante ſentẽtiam, & tamen in cauſa appellationis debet probare cauſam appellationis veram fuiſſe. Solue hoc ſecundum quod ibi dixi. ex hoc enim apparet apertum grauamen, quòd oppono cauſam probabilem, & cã offero me probaturum, ſi non admittor. & ideo ſufficit hoc probare in cauſa appellationis: quia hoc probato, ſatis probatur grauamen: quia perinde habetur, ac ſi cauſa allegata, quam volo probare, eſſet vera, & me repelleret. ſecus eſt cũ ſimpliciter cauſam allegat: quia tunc videtur id quaſi malitioſè feciſſe: vnde illã cauſam tenetur probare veram fuiſſe. argu. ſ. eo. ſuper eo. §. ſi autem aduerſa. De hac materia plenè dictum eſt in decre. ex parte Adæ. & ſ. de excep. olim. Ber.

EIDEM QVOQVE. Dicitur hic quòd ſi appellatio non recipiatur à iudice, nec ab aduerſario approbatur: licitum eſt appellanti proſequi cauſam per procuratorem conſtitutum ad impetrandum, & contradicendum tãtum, licet pars aduerſa per ſe, vel per procuratorem idoneum apud ſedem Apo. iudicium recipere ſit parata.

d ¶*Eidem.*] ſcilicet appellanti.

e ¶*Recipere iudicium ſit parata.*] Sibi imputet quòd non approbauit appellationem, ex quo eam apud ſedem Apoſt. proſequi voluit. & ſi appellationem approbaſſet ipſe, vel iudex: tunc enim tenetur ſufficienter proſequi: aliàs punitur in expenſis. ſupra. eo. Nicolao. Sit ergo cautus qui appellat circa duo: primo quòd cum appellat ex cauſa probabili, q offerat eam ſe probaturũ: quia in appellatione releuabitur: quia non oportebit eum probare cauſam eſſe veram. Item in alio, q cum recipitur appellatio à iudice, vel ab aduerſario ſuo, proſequatur cauſam ſuam per ſufficientem procuratorem ad totam cauſam, 3 ne condemnet alteri parti eam proſequenti in expenſis.

3 Appellationis: nã ſuper principali non hẽt neceſſe mittere, niſi appellatus hoc petierit: licet recepta, uel approbata ſit appellatio ſecundum Inn. & Hoſti. vt j. eo. cordi. §. 1. lib. 6. vide de hoc in gl. 2. Ioan. And.

ADDITIO. Itẽ præfigat terminum appellationi ſuæ, ne appellatio poſſit ſupplantari. ſ. eo. oblatæ. Item conſtituat fidelem procuratorem. ſ. ca. proxi. in fi. & infra, de pigno. ſignificante. ſecundum Hoſti. & de his cautelis plenius in Spec. de appellatio. §. qualiter. verſiculo, in ſumma. & ſequentibus.

ILLE DENIQVE. Aliquis appellauit ad ſuperiorem, coram illo ad quẽ appellauit, petijt remitti ad eum à quo appellauit, pars altera contradicit: quæritur an debeat remitti, & dicitur quòd ſic, non obſtante contradictione alterius partis, ſed debet condemnari in expenſis legitimis aduerſario, quas eum propter hoc feciſſe cõſtiterit.

† Vide Abbatẽ in c. dilectus. il 3. j. de præben. & Angelũ in l. ſi quis libellos. C. e. ti.

† Vide l. ſi quis libellos. C. e. ti.

† Hæc duo verba: eſt tñ. deſunt in antiqs, & in recẽtiorib. magis emendatis.

f ¶*Ad petitionẽ eiuſdem.*] Sic. ſ. e. accepta. aliàs enim non debet cauſa remitti ad eum, à quo eſt appellatum. C. de app. eos. & 2. q. 6. c. ei qui. §. ab eo. & j. de ſent. excom. per tuas.

¶*Gloſſa ſeq. reci. per quæſtio. quare non poteſt reſiſtere appellatus.*

g ¶*Contradictione partis alterius.*] Pars appellata contradicere non poteſt: quia non habet iudicem ſuſpectum, qui pro ea tulit ſententiam, cum ipſum per hoc approbauerit: vnde ipſum reprobare non poteſt. 4. quæſtio. 3. capit. ſi teſtes. §. ſi quis teſtibus. & in fauorem tantum appellantis ſtatutum fuit, quòd ad eum non remittatur, à quo appellauit, huic fauori, qui pro eo introducitur, poteſt renunciare: cum hoc licitum ſit cuicunque. C. de pactis. ſi quis in conſcribendo. infrà de regula. ad Apoſtolicam condemnatur tamen alteri parti in expenſis tanquam contumax: quia malitioſè ipſum traxit in appellando ipſum ad Papam: quia perinde eſt ac ſi ipſe non fuiſſet proſecutus altero proſequente. ſuprà. eo. capit. reprehenſibilis.

SANE. Aliquis appellauit à grauamine, coram iudice appellationis paratus eſt probare grauamen propter q duxerat appellandum: pars aduerſa citata contumaciter ſe abſentat: quæritur quid ſit iudici faciendum? Reſpondet Papa, quòd iudex poteſt ſuper hoc procedere lite non conteſtata, licet litis conteſtatio nondum facta fuerit in articulo appellationis, vel in ipſo negotio principali: quia cum in caſu illo iniquitas prioris iudicis arguatur principaliter, non eſt rigor iuris requirẽdus, ex quo cauſæ perplexitas poſſet ſequi. Not. in primo reſponſo, q qui appellat à grauamine, ſemper adijciat in aſſignatione cauſæ, q offerat ſe cauſam illam probaturum: & ſic de veritate cauſæ quam expoſuit, non habebit neceſſe probare. quod ſi non fecerit, cauſam veram probare debebit. Item in ſecundo rñſo nota, q qui appellat, & eius appellatio à iudice, vel ab aduerſario approbatur, ſufficienter ad totã cauſam procuratorem mittere debet: alioquin alteri parti eam proſequenti perſonaliter condemnabitur in expenſis. Item in tertio reſponſo not. q poteſt quis remitti ad eum à quo appellauit contradicente parte aduerſa: ſed illi aduerſario condemnabitur in expenſis. Item in quarto reſponſo not. quod altera parte abſente per contumaciam iudex appellationis poteſt

cognoſcere de grauamine.Item vtraque parte præſente,conteſtatio litis fieri debet in huiuſmodi exceptionibus.

a ¶*Lite non conteſtata.*] Hic habes nouum caſum, in quo poteſt procedi lite non conte.alium habes ſ. de offi. iudi.c.2. alij notantur. ſ.vt lite non conteſt. quoniam frequenter. ratio redditur in litera: quia agitur de iniquitate iudicis,non de negotio principali, vel de facto aduerſarij: vnde æquum fuit vt de hoc cognoſcatur, non obſtante abſentia aduerſarij. 1 Et ita colligitur ex hac litera à contrario ſenſu,ſi eſſet præſens,quòd ſuper exceptione deberet lis conteſtari, quod verū credo:vt no.ſ.de offic. delega. prudentiam.§. ſexta.

1 Concor. Authen.ei qui. & ibi. Bart.C.de tēpo. app.

¶*Glo. ſeq. arguit, & declarat.*

b ¶*Rigor iuris.*] argumentum quòd in negotijs eccleſiaſticis rigor iuris non ſit ſeruādus, ſed potius æquitas. ſic ſupra de dol. & contu. c.1. & ſupra de reſtit.ſpo.ſępe.& ſuprà de iudi. dilecti. Rigor eſt vt non procedatur lite non conteſta. talis rigor in hoc caſu non eſt ſeruādus, cum principaliter agatur de iniquitate iudicis; ſed in alijs cauſis, vbi agitur principaliter de iniquitate aduerſarij, ꝓpter ipſius contumaciam ponendus eſt actor in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, vel excommunicandus. hoc non debet fieri in hoc caſu:quia de iniquitate iudicis agitur,ſed propter hoc pars puniri non debet,vnde ſi nō poſſet cognoſci de hoc grauamine lit.non conteſt. eſſet quaſi quædam perplexitas:quia cum non conſtet adhuc vtrum appellatio ſit legitima,nō poteſt ſe intromittere de principali quæſtione. in quo caſu tantum,& non ante habet iuriſdictionem ſuper principali: quare non poteſt procedere in principali, nec pœnam imponere aduerſario,cum ipſe non peccauerit. & ſi puniret illum faceret contra conſcientiam: ſed propter contumaciam videtur puniendus.Et ideo vt hæc perplexitas euitetur, poteſt iudex cognoſcere de hoc grauamine lite non conteſta.ſ. de iniquitate iudicis, probato verò grauamine reuocabitur grauamē, & poſtea iudex citabit abſentem:& ſi citatus nō venerit,propter ipſius contumaciam procedetur contra ipſum. 2 & ſic nulla perplexitas eſt.Si vero appellatio nō valuit: remittitur ad illum à quo appellauit.

†Vide tradita per Iaſonem & alios in l.ſi idem. § ſi. ff.de iuri. om. iud.& in l.j.C.de libe. ꝑ er. & per Paulū de Caſt. & Socinū in l.pen.ff. de reb.du.

† Adde ꝙ hęc clauſula, appel. re. ſolius eſt principis.l.1.§.j. ff.à qui ap. non li.

2 Vt no.ſupra. c. ſæpę.in gl vt ſi lis.Ioan. And.

I*Nquiſitioni.*] Non diuiditur.Abbas Siculus.

CASVS. Cum plura negotia in vna commiſſione ponūtur,minime ſe contingentia,& clauſula illa, remota appellatione,ponitur in medio literarum,reſpicit tantum pręcedentia,niſi in fine commiſſionis clauſula illa reiteretur. Not.hic argumentum, ꝙ determinationes reſpiciunt tantum præcedentia,& non ſequentia.

3 Quaſi cō catenatos. pone exēplū ſupra. de reſcri. cū dilecta. ſecundum Hoſt. qui dicit de vtroq; mēbro patēt exēpla. ff. de neg ge. eū actum. ff.de adm. tu. l. tuto rē.ff.de tu. & ratio.di. l.1.§.nunc tractemus. & §. in tutela. & l.ſi tutor reip. §.1.& 2.& l. ſi tutor. & ff. eo.ti. l. ſi qui. §. pen. & vl. Ioan And.

¶*Glo.ſeq.ſignat contrarium,& remittit.Secundò arguit,& allegat duo contraria.*

c ¶*Præmiſſa.*] Arg.contra.ſ.eo.ſecundo requiris. 1. reſpon. vbi dicitur ꝙ non refert an ponatur in medio, principio, vel fine remotio appellationis: quia ad omnia refertur. Solu. eſt ibi,quia hic ſunt diuerſa negotia non ſe tangentia: ibi vnum negotium licet habeat plures articulos. 3 Item eſt argumētum ꝙ determinationes reſpiciunt tantum præcedentia, & non ſequentia.arg.cōtra.ff.de lega.1.ſi ſeruus plurium. §.vlt. 32.q.7.Apoſtolus.Ber.

V*Na ſententia.*] CASVS. Plures ſuper aliqua cauſa communi conuenti ſunt:condemnati ſunt omnes: vnus illorum appellauit & obtinuit: quæritur, an victoria ipſius cæteris proſit? Reſpondet Papa, ꝙ victoria vnius iure communi cæteris prodeſt, ſi communi iure iuuentur, & idem ſit negotium,& eadē ſit cauſa defenſionis. Not. ꝙ res inter alios acta alijs prodeſt,& ſententia vnius prodeſt alijs.

¶*Glo. ſeq. diſtinguit inter corporalem & incorporalem. In primo membro ſubdiſtinguit, an iure communi an ſpeciali iuuetur.*

¶Sanè parato aliquo probare grauamen, propter quod duxerat appellandum, & parte aduerſa ſe contumaciter abſentante, poteſt ſuper hoc lite non conteſtata [a] procedi: licet nondum litis conteſtatio facta fuerit in ipſo appellationis articulo,vel negotio principali: quia cum in hoc caſu iniquitas prioris iudicis principaliter arguatur, non eſt rigor [b] iuris (ex quo ſequi poſſet cauſæ perplexitas) requirendus.

¶Idem.

¶*Clauſula, appellatione remota, in medio literarum poſita reſpicit præmiſſa,quibus annectitur, non ſequentia,niſi repetatur in fine literarum. Et hoc ſi negotia ſunt ſeparata.*

CAP. LXXI.

INquiſitioni † tuæ taliter reſpondemus,ꝙ quotiens clauſula,per quam tollitur appellationis remedium †, in medio literarum ponitur: ſi ſunt plura negotia ſe minimè contingentia, præmiſſa [c] tantum cōplectitur: niſi fortè in fine literarum prædicta clauſula iteretur.

¶Idem.

¶*Breue eſt, ſed per alia verba ſic ſummatur: Appellatio vnius prodeſt alteri,ſi communi iure iuuentur, & idem ſit negotiū, & eadem defenſionis cauſa, & ſint eadem ſententia cōdemnati:aliàs ſecus.*

CAP. LXXII.

VNa † ſentētia [d] pluribus condemnatis, ſi vnus ſolus ad appellationis beneficiū conuolauerit,illius victoria iure communi cæteris ſuffragatur, ſi communi iure iuuentur, idemque negotium,& eadem [e] cauſa defenſionis exiſtat.

¶Idem.

¶*Iuſtus metus excuſat, adeo quòd non appellans habetur pro appellante ſi fuerit proteſtatus,& appellationis cauſas duxerit exprimendas.*

CAP. LXXIII.

SI † iuſtus metus quo minus appellaueris te excuſat [f]; Ad appellationis reputaris beneficiū cōuolaſſe: Dummodo

d ¶*Vna ſententia.*] Sētentiam huius decret. habes. 2. q.6. c.ei qui. §. ſunt quorum. & §. quandoq;. & C.ſi vnus ex pluribus appel. l. 1. & 2. Vnde vt intelligas quod hic dicitur, nota,ꝙ ſi res communis ſit pluribus,& corporalis, nec diuerſitas facti ſeparationem recipit,vt in duobus correis debendi: ſi omnes condēnati ſint,& vnus appellauit, victoria vnius omnibus ꝓdeſt, vt hic dicit.& 2. q.6.c. ei qui.§.quandoque.& C. ſi vnus ex pluribus ap. l.2. & ſint tales qui nō iuuentur beneficio reſtitutionis. Si verò vnus fauore minoris ætatis impetraret contra ſententiam beneficiū reſtitutionis, hoc non prodeſt alijs:vt in l.prædicta.C.ſi vnus ex pluribus. l.2. & 2. q.6. §. quod & ſi ætatis. & ideo dicit hic ſi iure communi iuuentur.Si verò res ſit in corporalis,& communis,& indiuidua, tunc victoria minoris prodeſt maiori.ff.quemadmodum ſer. amit.ſi communem. 1. reſponſo: vt ſeruitus indiuidua ſit; tamen vſusfructus licet ſeruitus ſit, diuidi poteſt. ff.ad legem Falci. l.1. §.ſi vſusfructus.

†Vide quæ copioſè ſcribit Socinus cōſi. 131. incip. inſignis doctor. in 1. par.

† Qualis metus eſſe debeat,tradit Aretinus in §. quadrupl. Inſtitu. de actio. Paulus de Caſtro & Iaſon in l.cū aliquis. C. de iure deliberan. & in l. interpoſitas C. de trāſ.ad- de Felinū in c. eccleſia S. Marię. ſupra de conſti.

e ¶*Eadem cauſa.*] Pone exemplum:tres erant tutores habētes adminiſtrationem indiuiſam gerentes.condemnati ſunt: vnus appellauit & obtinuit,cæteris prodeſt:quia idem eſt negotium commune,& eadem cauſa defenſionis. Si autē vnus geſſit & alter non, ſi ille qui non geſſit, appellauit, iniquum eſſet vt eius appellatio prodeſſet ei qui geſſit, vt ff. de appell. ſi qui.§.pen.ex quo. §.ſumitur verſiculus iſte. & C. ſi vnus ex plu.ap.l.1.& 2.q.6.§.quandoque. & idem eſt ſi habent diuerſas adminiſtrationes: quia tunc non prodeſt vnius appellatio alteri.arg.ad hoc.C.de diuer.reſcri.l.2.

S*I iuſtus.*] Primò ponitur thema. Secundò deciſio:ibi, *Ad appellationis.* Tertiò moderatio:ibi,*Dummodo.* Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis condemnatus eſt per ſententiam diffinitiuam, vel etiam intorlocutoria contra eum lata eſt,ante ſententiam ille non audet appellare: quæritur quid ſit ei faciendum? Reſpondet Papa, ſi iuſtus metus excuſat illum, ita quòd appellare non poſſit, hoc ipſo ad appellationis beneficium conuolaſſe reputatur, dummodo infrà decem dies exprimat cauſas appellationis coram iudice à quo appellare volebat: vel ſi eius copiam habere non poteſt, in præſentia bonorum virorum idem faciat, ſuper hoc proteſtatione præmiſſa, quòd iuſto metu appellare non audet: & ſic non currunt tempora, infrà quæ debuit appellare. Not. quòd iuſtus metus excuſat, ne tempus currat, infrà quod quilibet appellare tenetur, proteſtatione ſuper hoc facta. aliàs ſine proteſtatione non ſufficeret metus. Item argumen. ſi per me non ſtat quo minus faciam quod debeo, mihi non imputatur præmiſſa proteſtatione. Item per proteſtationem interrumpitur præſcriptio decem dierum in hoc caſu.

f ¶*Excuſat.*] Arg.ꝙ ea quæ per metum fiunt,nō obligāt. de hoc dixi.ſ.quod met. cau.abbas. Et ita pro appellante habetur, ſed illud non ſufficit, niſi & illud proteſtetur. C. de ijs qui ꝑ met.iud.non app.l.2.ff.de ap.cum quidam.de quibus legibus

ſumpta

ſumpta eſt hæc decreta. & ita currit tempus ei qui agere non poteſt, niſi iſtud proteſtetur. ſi m. ſ. de of. ordi. paſtoralis. in fi. & 16. q. 3. c. placuit. §. pe. verſi. is autem. & ſ. de elec. c. vlt. & C. de an. exce. vt perfectius. & C. de epi. aud. l. vlti. & ita interrumpitur præſcriptio per proteſtationem.

¶*Glo. ſeq. tria notat. & de primo remittit.*

a ¶*Corã iudice à quo.*] Nota ꝙ ſi poteſt habere copiã iudicis à quo debet prouocare, non debet coram alio proteſtari, ſed tunc demũ cum iudicem illum habere non poteſt: vt hic dicit: & ſic ex ordine verborum argumentandum eſt, arg. 43. diſt. ſit rector. in fine.

¶*Glo. ſeq. obijciendo quærit, & tripliciter reſpondet.*

b ¶*Exprimẽdas.*] Sed quare compellitur exprimere cauſas appellationis, cum ſufficiat dicere, appello. 2. q. 6. capit. poſt appellationẽ. §. forma? Hoc intelligo quando appellatur ante ſententiam ab aliquo grauamine, quia tunc cauſa appellationis debet exprimi, ſupra eodem vt debitus. & ca. cum cauſam. vbi dicitur quando ſit exprimenda cauſa appellationis, & quando nõ. Vel dic, quod idem eſt in diffinitiua. C. de ijs qui per me iudic. non appella. l. 2. 1 & ſupple, maximè. quia non eſt neceſſe cauſas appellationis exprimere niſi velit. ff. de appella. ſcio quæſitum. Vel quòd dicit, cauſas. intellige in genere, ſic: iniqua ſententia lata eſt contra me, nec audeo appellare, & hoc proteſtor coram vobis. Bernar.

†conteſtatione, legitur in omnibus antiquis.

†In codicibus manuſcriptis ita: De peregrinantib. in vno ſolo vt editũ eſt. in alio ita: De peregrinationibus.

†Albineñ. epo & H. †Abbianẽ. †Albien. †Aldien. †Ylen. epo & capitu. †Auien. epo. & R.

†Vide c. 1. eo. ti. in 2. compilat.

1 Lex illa dicit, infra dies legitimos. ſ. quibus appellari licet: cauſas ap. euidenti affirmatione diſtinguant. Ioã. And.

infra tempus, quo licitè prouocatur, coram iudice [a] à quo appellaſſe volueras: vel ſi habere ipſius copiam nequiuiſti, in præſentia bonorum virorum proteſtatione † ſuper hoc propoſita, cauſas appellationis duxeris exprimendas [b].

## TITVLVS XXIX.

### De clericis † peregrinantibus.

¶Cæleſtinus tertius Ambiañ. † Epiſcopo.

¶*Contra peregrinantem, ſeu proficiſcentem ad ſedem Apoſtolicam non eſt aliquid innouandum.*

CAP. I.

Conquerẽte † I. presbytero intelleximus: & infra. ¶Licet presbyter idẽ res ſuas, & eccleſiæ ſuæ, in protectione noſtra nõ poſuerit [c] quando ad nos acceſſit: tamen cum hi, qui accedunt ad præſentiam [d] noſtram, cum rebus eorum debeant eſſe ſub Apoſtolica protectione ſecuri: Mãdamus, quatenus quicquid eidem presbytero poſt iter arreptum ad nos veniendi ſubtractum eſt, vel ablatum, ſibi reſtitui faciatis. [e] †.

DE CLERICIS PEREGRINANTIBVS.

¶*Suprà viſum eſt de appellationibus: ſed quia peregrinantes: in multis gaudent priuilegio appellantium, meritò ſubijcitur hęc rubrica de clericis peregrinantibus. Abbas Siculus.*

*De hac materia habetur 24. quæſtio. 3. ſi quis Romipetas. & cap. paternarum. de pœn. diſtin. 6. ſacerdos. de conſec. diſtin. 5. non oportet.*

Conquerente.] Hoc dicit in ſumma: Peregrinantes ad Papam, maximè clerici cum omnibus rebus ſuis debent eſſe ſub protectione Apoſtolica ſecuri. Vel ſic, & melius, comprehendendo vtrũque intellectum vt in rubro. Primò ponitur querela. Secundò prouiſio: ibi, *Licet.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam presbyter I. nomine, dum vellet ire ad curiam domini Papæ cauſa peregrinationis, res ſuas & eccleſiæ ſuæ non poſuit ſub protectione domini Papæ: Poſt iter arreptum, quidam aduerſarij ſui res ſuas ſibi & eccleſiæ abſtulerunt: vnde ille conqueſtus fuit domino Papæ: dicit Papa, licet presbyter ille non poſuerit res ſuas & eccleſiæ ſub protectione ipſius. tamen hi qui ad ipſum accedunt cum rebus ſuis ſub Apoſtolica protectione debent eſſe ſecuri: vnde mãdat quibuſdam, quatenus quicquid eidẽ presbytero poſt iter arreptum ad Papam, ſubtractum eſt, vel ablatum, faciant ſibi reſtitui. Nota, quòd plus eſt facto exprimere, quàm verbo. Item qui ad Papam accedunt cauſa peregrinationis, ſub eius protectione conſiſtunt. Item argumentum quòd poſſeſſio abſentis turbata reſtitui debet.

c ¶*Non poſuerit.*] expreſſa voce, ſed expreſſit ipſo facto: quod plus eſt. ſ. titu. proxim. dilecti. & capit. vt noſtrum. & c. ad audientiam 2.

¶*Glo. ſeq. recitetur per quæſtionem, de quo acceſſu, &c.*

d ¶*Ad præſentiam noſtram.*] Cauſa peregrinationis ſupple, vt faciat ad hunc titulum: quia interim ſub Apoſtolica protectione conſiſtũt. 24. quæſtio. 3. ſi quis Romipetas. paternarum. illi canones, qui ad hunc titulum pertinent. C. ſi per vim, vel alio modo abſentis poſ. turbata eſt. l. 1. & C. de emanci. liber. l. iubemus. ff. de tutori. & curato. da. ab his. l. vlti.

e ¶*Faciatis.*] in hoc caſu quando poſſeſſio abſentis taliter turbatur, ſeruus, amicus, proximus, colonus, petere poſſunt vt poſſeſſio reſtituatur: vt in l. prę dict. C. ſi per vim vel alio modo. l. 1. Bernardus.

† faciatis, legitur in omnibus manuſcriptis, vnde cõſtat non ſolo epo Ambian. directam hãc decretalem, ſed aliis, ut variæ lectiones oſtendunt.

## TITVLVS XXX.

### De confirmatione vtili, vel inutili.

¶Alexãder tertius Exoneñ. Epiſcopo.

¶*De re ſcienter confirmata per Papam, inferior iudex cognoſcere non poteſt, niſi confirmatio non tenuerit, vt quia ſurreptitia, vel de re litigioſa. hoc dicit cum cap. ſequenti.*

CAP. I.

Si † quis rei litigioſę [f] cõfirmationem [g] impetrauit ab Apoſtolica ſede, nõ minus poteſt iudex de cauſa cognoſcere, & eam fine debito terminare. ¶Sed ſi rem tunc

†Poſt cõcilium Lateranen. ſub Alexan. 3. par. 44. ca. 10. & c. 1. compil.

DE CONFIRMATIONE VTILI, vel inutili.

¶*Suprà viſum eſt de ſuſpenſione ſententię, ſeu iuriſdictionis iudicis, quę fit remedio appellationis, ſeu peregrinationis: Sed quia ſententia, ſeu proceſſus iudicialis quandoque confirmatur per ſuperiorem, & poſſet dubitari de validitate, vel inualiditate confirmationis, meritò ſubijcitur hęc rubrica de confirmatione vtili. Abbas.*

Si quis.] Secunda pars: ibi, *Sed ſi.* Casvs. Aliquis mouit quæſtionem contra aliquem ſuper re aliqua: reus lite pendente impetrauit à ſede Apoſtolica confirmationem rei litigioſæ: quæſitum fuit, an ſuper hoc iudex ſuperſedere debeat cauſæ cognitioni? Et reſpondet, quòd ea non obſtante, de cauſa cognoſcere debet, & eam fine debito terminare: ſed ſi rem pacificè poſſidebat, quando confirmationem obtinuit: non licet iudici poſtea de quæſtione ſuborta cognoſcere, vel diffinire ſine mandato Apoſtolicæ ſedis. Not. quòd lite pendente non valet confirmatio, vel priuilegium obtentum ſuper re litigioſa, tacito quòd res fuerit in iudicium deducta.

¶*Glo. ſeq. rec. per q. quę res dicatur litigioſa.*

f ¶*Litigioſę.*] res litigioſa eſt, de cuius dominio cauſa mouetur inter petitorem, & poſſeſſorem iudiciaria conuentione: vt traditur. C. de lit. Authen. litigioſa res. Et ſic controuerſia ſuper poſſeſſione orta non facit rem litigioſam: quod verum eſt: & ſuper res litigioſas nouum priuilegium impetrari non poteſt. ſ. de teſti. cauſam quæ. & ſ. vt lit. penden. c. 1. & vlti. & j. eod. bonæ. Nec ad aliam poteſt transferri perſonam. 11. q. 1. quia res. & ſ. vt lit. penden. eccleſia ſanctæ. & in Authen. in medio li. ſacras iuſſio. non fieri. §. ſi verò nondum. coll. 8. 2 & non obſtante priuilegio tali, ſiue indulgentia iudex procedere debet.

1 Vide vt lit. pen. ca. ſi. ſuper 1. gl. 1o.

¶*Glo. ſeq. tractat de confirmatione in forma communi, obijcit, quærit & ſoluit.*

g ¶*Confirmationem.*] Nota, quòd cõfirmatio impetrata ſub forma cõmuni, ſiue etiam innouatio nihil noui iuris tribuit. ſed ſolummodo vetus conſeruat. 12. diſt. præceptis. arg. 13. q. 3. c. vlt. & j. eo. cum dilecta. & c. ſequentibus. & j. de priui. quia intentionis. vnde per talem confirmationem, vel innouationem non impeditur petitio alterius, vel iudicis cognitio. infrà. de conceſ. præben. quia diuerſitatem. j. eo. bonæ. arg. 9. q. 3.

q. 3. conqueſtus. nunc vero. & ſ. de offic. ordin. licet. & ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. ſiquis à principe. quia hoc facit Papa ſine præiudicio alicuius: vt patet per iura prædicta. Quid ergo valent huiuſmodi confirmationes? parum valent, niſi quia ſolet plus timeri qđ ſpecialiter, & c. 23. diſt. quamquam.

pacificè poſſidebat, cum inde confirmationem obtinuit, non eſt licitum iudici de quæſtione poſteà exorta [a] decernere, aut eã diffinire, abſque ſedis Apoſtolicæ mandato.

¶Idem Vigorieñ. † Epiſcopo.

† Vvigorn.
† Vvigorẽ.

¶*Idem dicit.*

CAP. II.

† Cap. 2. e. tit. in 1. cõpil. & poſt cõcil. par. 50. c. 16.

DE † confirmationibus autem Romani Pontificis, volumus te tenere, quòd contra illas (niſi nouum Apoſtolicæ ſedis procedat mandatum, aut certum ſit, quòd ſint per falſi ſuggeſtionẽ elicitæ †) non eſt aliquatenus iudicandum [b].

† Vide l. iubemus. ad fin. & ibi Bal. C. de teſta. & in l. pe. C. de tranſac.

¶Celeſtinus tertius.

¶*Literæ confirmationis ſuper ſententia, à qua erat appellatũ, non valent, ſi appellatus malitioſè præuenit appellantem: aliàs pendent donec de appellatione cognoſcatur.*

CAP. III.

† Cap. 1. e. tit. in 2. cõpila.

BOnæ † memoriæ A. canonicus veſter propoſuit ſententiam à delegatis iudicibus prolatam fuiſſe: & infrà decem dies ille, contra quẽ ſententiatum fuerat, ab illa ſententia appellauit; iudices tamen nihilominus ſententiam executioni mandarunt [c]. Cæterum appellãs itinere ſtatim ad Apoſtolicam ſedem arrepto, literas de retractando ſententiam impetrauit: aduerſarius autem ipſum cautè [d] præueniens, confirmationis promulgatæ ſententiæ reſcriptum fuerat aſſecutus, in quo nulla de facta appellatione mẽtio [e] habebatur: Ideoque requiſiſti, quę quibus literis pręiudicium faciant: Reſpondemus igitur, quòd poſteriores debent prioribus præiudicium generare [f]. ¶Verum ſi dicatur [g], nullis literis [h] veritati, & iuſtitiæ præiudicantibus: vel ſub alia forma [i] verborum, dummodo nil diceretur [k] de literis confirmationis expreſsè, dicimus quòd primæ tamdiu [l] ſuum debent habere vigorem, donec de iniqua ſententia cognitio plenior habeat.

¶*Glo. ſeq. recit. per q. quomodo intelligatur quòd hic dicitur, iudicẽ inferiorem, & c. ponit tres opin. Vin. Lau. & Tan. et hanc approbat.*

a ¶*De quæſtione poſtea exorta.*] Quia dicit hic non eſſe licitum iudici cognoſcere de quæſtione exorta ſine mãdato Papæ, dicit Vin. quòd ſi poſt confirmationem moueatur ei quæſtio, an licite obtineat beneficiũ an nõ, non eſt licitum iudici de hoc cognoſcere ſine mandato Papæ: ſed ſi ei obijcitur crimen, nõ impeditur propter confirmationem iudicis cognitio. Sed certè non eſt verum, 1 ſi cõfirmatio ſit facta ĩ forma communi ſine cauſæ cognitione: ſi autẽ cum cauſę cognitione confirmatio ſit facta, tunc verum eſt quod dicit Vin. & idem dicit quod Tanc. & Lau. dicit quòd ſi moueat quæſtio, an talis confirmatio valeat vel non, de hoc non poteſt cognoſcere iudex inferior, quod verũ eſt. T. diſtinguit, & melius. Aut enim confirmatio facta fuit ſine cauſæ cognitione in forma communi, & tunc nõ impeditur petitio alicuius, vel cognitio: in quo caſu loquuntur iura ſuperius aſſignata: Si verò confirmatio fiat de beneficio alicuius, vel de aliqua ſententia cum cauſæ cognitione, & hoc cognito Papa ex certa ſcientia cõfirmat tibi beneficium tuum, vel ſentẽtiam latam de quæſtione illa, ſi poſtmodum quæſtio ſuboriatur, nullus poterit iudicare ſine ſpeciali mandato Papæ: Et hoc intelligitur ex ipſa confirmatione: quia tunc ſimpliciter confirmat, nulla conditione appoſita. De tali confirmatione habes ſ. de offic. delega. quoniam abbas. & ſ. de tranſac. c. 1. & ſ. de pact. quotiens. & ſ. de teſti. veniens. & ſ. de offi. deleg. coram. in fin. & ĵ. de teſta. Raynutius. & c. Raynaldus. & ĵ. de inſti. ex frequentibus. & ĵ. eod. c. penul. & in alijs confirmationibus cum dicitur: Cõfirmamus ſicut iuſtè poſſides. ſicut exponitur. i. ſi. ĵ. de conceſ. præben. quia diuerſitatem. Et iſtas duas decret. intelligebat Tanc. de confirmatione, quæ fit cum cauſæ cognitione ex certa ſcientia Papæ: tamen ſi certum eſſet, quòd per falſi ſuggeſtionem confirmatio ſit obtenta, non valebit huiuſmodi confirmatio. ĵ. c. proxi. & ſic poſſunt intelligi iſte duę decre. Bern.

1 Reſpicit primũ mẽbrum opi. non ſecundum. ſuper quo vide qđ ſcripſi de offi. de leg. ſuper eo. ſuper 3. gl. Ioan. And.

DE *confirmationibus.*] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quòd de confirmationibus ſedis Apoſtolicæ nõ licet alicui iudicare, niſi ad hoc habeat mandatum. aut certum ſit ꝙ per falſi ſuggeſtionem ſint elicitæ. Nota ꝙ de confirmationibus Papæ ſine eius mandato nullus debet iudicare, niſi per falſi ſuggeſtionem fuerint obtentæ.

b ¶*Iudicandum.*] Niſi per eum qui conceſſit, vel ſucceſſorem, vt notatum eſt in gloſſa præcedentis decretalis.

BOnæ *memoriæ.*] Poteſt legi multis modis, ſed hic non eſt inſiſtendum: quia non continet vtilitatem magnam. Et primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio bimembris: ibi, *Reſpondemus.* Secundum membrum: ibi, *Verum.* Abbas Siculus.

CASVS. Lata fuit ſententia diffinitiua pro eccleſia contra aduerſarium eccleſiæ, ilie infra decem dies appellauit: iudices nihilominus mandauerunt ſententiam executioni: appellans literas impetrauit de reuocanda ſententia: eccleſia pro qua lata erat ſententia, caute præueniens appellantem literas confirmationis ſententiæ in forma communi impetrauit, nulla de appellatione habita mentione: quæſitum fuit quæ literæ præualerent? Reſpondet Papa, quòd literæ poſteriores debent prioribus præiudicium generare, & iudices debent cognoſcere de appellatione non obſtante confirmatione obtenta veritate tacita ſuper re litigioſa: ſed ſi diceretur in literis appellationis ſecundo impetratis, nullis veritati & iuſtitiæ præiudicantibus: vel etiam ſub alia forma verborum, dum modo de literis confirmationis nihil expreſſè diceretur, reſpondet Papa, quòd tunc tandiu literæ confirmationis ſuum debent habere vigorem, donec de iniqua ſententia plenius cognoſcatur per ſecundas literas, & in ſuſpenſo confirmatio remanebit. Not. quòd lit. penden. de re litigioſa confirmatio impetrata non valet, ſiue ſit obtenta in principali cauſa, ſiue in cauſa appellationis. Item cõfirmatio eſt in pendenti donec confirmetur, vel infirmetur ſententia. Item literæ generales non reuocant ſpeciales. Ber.

c ¶*Mandarunt.*] quod facere nõ debuerunt: quia appellatione interpoſita nihil eſt innouandum. 2. quæſtio. 6. appellatione. & ff. nihil inno. appellatione pendente. l. vnica. imo reuocari debet executio antequam de appellatione cognoſcatur. 2 ſ. de iureiurando. veniẽs. & ſ. de appellationibus. dilecti.

2 Et quicquid poſtea factum eſt ẽt ante appellati. & poſt ſententiam. ĵ. de appell. nõ ſolum. lib. 6. Ioã. And.

d ¶*Cautè præueniens.*] quod facere præmaturè non debet, vt appellantem in commiſſione impetrata ſupplantet. ſuprà. de appellatio. oblatæ. Secus ſi non præueniat diligentiam appellantis. infrà. eodem capi. §. verum. quia tunc valent primæ, vt ibi.

e ¶*Mentio habebatur.*] & ideo non valuerunt. ſ. de reſcript. ex parte. quia tacita veritate. ſim. ſ. app. ſæpe. in fi. Et ita patet, quòd ſi quis non faciat mentionem de appellatione aduerſæ partis, non valent literæ: quod eſt notabile. ſi. ſ. de reſcrip. ex parte. vbi de hoc.

f ¶*Generare.*] In hoc ſcilicet, quòd non obſtantibus primis literis confirmationis iudices dati ad appellationem, cognoſcent de ea. ſuprà. eo. c. 1. argu. infrà. eo. c. proxi. ad fi. Argu. ſi. ſuprà. de teſti. ex parte Adæ. & c. cauſam quæ. & infrà. de priu. dudum. Bernar.

g ¶*Si dicatur.*] i. ſecũdis literis impetratis ab appellãte. & qđ dicit, ſi dicatur, ſupple, maximè.

h ¶*Nullis literis.*] per hanc generalitatem nihil reuocatur. ſupra. de do. & contuma. ex literis. & ff. ad leg. Cornel. de fal. diuus. nec valet legatum, vel ſtipulatio fundi in genere facta, nullo fundo demonſtrato. ff. de iu. dot. cum poſt diuortium. §. gener à ſocero. & ff. de iure fiſci. ita fidei. expreſſam enim debent facere mentionem de primis ad hoc vt primæ reuocentur. ſ. de offi. deleg. ex literis.

i ¶*Forma.*] id eſt 3 in forma communi.

k ¶*Nil diceretur.*] quod 3 eas reuocaret.

3 Hæ duæ gloſſulæ nec ſunt Bernardi, nec habentur in vetuſtis codicibus.

¶*Glo. ſeq. obiicit, & dupliciter ſoluit.*

l ¶*Tamdiu.*] Iſta litera multum videtur contradicere priori, quæ dicit quòd poſteriores debent præiudicare prioribus. & hic innuitur quòd valent literæ confirmationis primæ, ergo non eſt opus vt in prioribus fiat mentio de appellatione, & ita non refert vtrum in ſecundis fiat mentio de primis, vel non. vnde debet intelligi. §. iſte in eo caſu cum primæ valent, cum appellatus non præuenit diligentiam appellantis, ſed expectauit legitimo tempore, & ſunt literæ ſine aliquo vitio, & ſic procedent primi iudices ad confirmandam, vel infirmandam ſententiam: vt ſuprà.

vt ſ.de app.oblatæ.ad fi. quia per talem generalitatem non reuocantur primæ legitime impetratæ, vt dicitur in proxima notula. In primo caſu non valent primæ literæ: quia appellatus præuenit ad diligentiam appellantis, nec fecit mentionẽ de appellatione: vt patet ex ipſa litera. Vel dic ꝙ iudices dati ſuper appellatione, debẽt cognoſcere de iniquitate ſententiæ: & literę confirmationis tã diu valebunt, quouſq; conſtet de iniqua ſententia: & ſi ſententia confirmetur, remanebit confirmatio in ſtatu ſuo. Si vero caſſet, confirmatio non valebit. arg. ſ. de fid. inſtr. accepimus. §. interim. & ſ. c. proxi. in fin. arg. ad hunc ſenſum litera iſta competentius adaptatur. Et iſta fuit ſimplex cõfirmatio ſententiæ, quã fecit Papa in forma communi commiſſa impetrãti: aliàs quare fuiſſet poſita hæc decre. in tit. iſto? potius debuiſſet poni in titu. de app. ſi deberet intelligi ſecundũ illam decre. oblatæ. Et ex litera vtriuſque decre. patet intellectus iſte. In illa, oblatæ. dicitur quòd Plebanus de Sambro ſup obſeruatione ſententiæ literas ad iudices impetrauit cõmiſſionis, ſicut rationabiliter lata erat: & hic dicitur ꝙ reſcriptum confirmationis fuerat aſſecutus: quia Papa eam confirmauit in forma communi. & ſic non intelligitur iſta ſecundum illam, & literæ confirmationis non mittuntur hic iudicibus, ſed illis qui confirmationem impetrant. Ber.

† Exod.
† Padebitenen.
† Cap. 1. e. ti. in 3. cõpila.
† Guidien.
† Gardeuenen.
† Aliàs ita: ꝓpter viarum diſtantiam, & diſcrimina.
† Adde ꝙ eſt tutum vt ſolenniter tráſcribatur. Concor. l. vnũ teſtamentum. ff. de teſta.

¶ Innocentius tertius decano Padebureſi. †

¶ *Innouatio priuilegij nouum ius nõ tribuit, nec antiquum confirmat: ſed ſi quod competebat, conſeruat. Breuius ſic poteſt ſummari: Innouatio priuilegij non inducit confirmationẽ iuris in eo contenti.*

## CAP. IIII.

CVm † dilecta in Chriſto filia abbatiſſa, & ſorores eccleſiæ de Gardeueñ. † ſua cuperent priuilegia innouari: propter † viarum diſcrimina, quatuor epiſcopis, & abbatibus totidem, vt ea inſpicerent diligenter, & tenorem ipſorũ fideliter tranſcribentes ſub ſigillis ſuis nobis remitterent, duximus iniungendum: & infrà. ¶ Nos autem tam legato, qui ſub ſigillo proprio ea noſtro fecit conſpectui pręſentari, quàm inquiſitoribus ipſis fidem debitam adhibentes: licet non videremus [a] quare nõ deberent eadem priuilegia innouari †: quia tamen C. maioris eccleſiæ, & I. ſanctæ Crucis canonici propoſuerunt Hildeſemeñ. eccleſiam in poſſeſſione ſubiectionis ipſius monaſterij per centum annos, & amplius extitiſſe, priuilegia ipſa tunc non duximus innouanda. Vnde iudicibus dedimus in mandatis, vt ad locum idoneum accedentes, (citatis qui fuerint euocandi) inquirerent ſuper his diligentius veritatẽ: à quibus pars Hildeſemeñ. eccleſiæ ad Apoſtolicam ſedem appellauit. Nuper autem iteratò prædicta petijt abbatiſſa, quatenus deberemus priuilegia ſuæ eccleſiæ renouare. Ex aduerſo verò fuit poſtulatum, vt cauſam ipſam diſcretis viris committere dignaremur, qui teſtes reciperent, quos contra priuilegia monaſterij, & ad probandum † præſcriptionem legitimam, inducere proponebant. ¶ Nos igitur attendentes, quòd iure ſit ciuili [b] ſtatutum, vt quando periculum teſtium formidatur, ne veritas occultetur, & probandi copia fortuitis caſibus ſubtrahatur, etiam lite non cõteſtata teſtes valetudinarij, & alij, de qbus ex aliqua rationabili cã timetur, ad teſtimonium admittantur: eiuſdẽ æquitatis ſimilitudine prouocati [c], prędicta priuilegia quaſi iam nimia vetuſtate conſumpta, cum fuerint nõ in

† probandam.

C*Vm dilecta.*] Diuiditur in ſeptem partes. Primò ponitur ſororum petitio, & Papæ cõmiſſio. In ſecunda: ibi, *Nos autem.* Inquiſitorum relatio, & canonicorum obiectio. In tertia: ibi, *Vnde.* iudicum datio, & ab ipſis appellatio. In quarta: ibi, *Nuper autem.* ſororum iterata petitio, & earum contradictio. In quinta: ibi, *Nos igitur.* Papæ interlocutio, & priuilegij innouatio. In ſexta: ibi, *Quia verò.* Papa abbatiſſam conſtituit procuratricem. In ſeptima: ibi. *Nolentes.* committit principale diffiniendum. Abb. Sicu.

CASVS. Abbatiſſa & moniales cuiuſdam monaſterij volebant priuilegia ſua innouare: vnde cum propter viarum diſcrimina non poſſent illa præſentare domino Papæ, ſupplicauerunt eidem, quatenus aliquibus perſonis diſcretis mandaret, vt eorum tenorem inſpicerent diligenter, & ipſum ſub ſigillis ſuis ad ſedem Apoſtolicam deſtinarent: vnde Papa ſcripſit quibuſdam epiſcopis, & abbatibus, vt illa priuilegia inſpicerent diligenter, & tenorem ipſorum ſub ſigillis ſuis fideliter deſtinarent, quod & factum fuit: Papa viſo priuilegiorum tenore, dum vellet illa priuilegia facere innouari, quidam canonici propoſuerunt id fieri non debere, cum Hildeſemeñ. eccleſia in poſſeſſione ſubiectionis ipſius monaſterij per centum annos, & amplius extitiſſet: vnde ipſe tunc priuilegia noluit innouare, ſed mandauit quibuſdam, vt ad locũ idoneum accedentes, vocatis qui fuerunt euocandi, inquirerent veritatem, à quibus pars Hildeſemeñ. eccleſiæ ſedẽ Apoſtolicam appellauit: vnde poſtmodum abbatiſſa prædicta petijt iteratò dicta priuilegia innouari. Ex aduerſo fuit petitũ, vt cauſam ipſam dominus Papa committeret aliquibus, qui teſtes reciperent, quos producere intendebant contra priuilegia, & ad probandam præſcriptionem legitimam: dñs Papa conſiderans ꝙ iure ciuili cautum eſt, vt quando periculũ teſtium timetur, etiam lite non conteſtata teſtes valetudinarij, & alij de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur, recipiantur, eadem ęquitate prouocatus, priuilegia illa quaſi nimia vetuſtate conſumpta fecit innouari, ita tamen ꝙ per talem innouationem nullum ius de nouo monaſterio acquiratur, ſed antiquum conſeruetur: Sed quia prædictum monaſterium ad ius, & proprietatem eccleſiæ Romanæ per priuilegiũ prædeceſſorum ſuorũ noſcitur pertinere, abbatiſſam prædictam nomine Romanæ eccleſiæ conſtituit procuratricem: vt cum aduerſus iura Romanæ eccle. non niſi centenaria currat præſcriptio, ſuper his & alijs procuret quæ in iudicio fuerint procurãda. Ne ergo de ſtatu monaſterij diutius dubitetur, mandat iudici, quatenus recipiat teſtes, quos Hildeſemen. eccleſia induxerit ad probandã præſcriptio vel cœnobium ad probandam interruptionem: & ſi præſcriptio legitimà probata fuerit, adiudicet ſubiectionẽ ipſius monaſterij epiſcopo prędicto, cum conſtet ipſum in ſua diœceſi conſtitutum, corrumpendo priuilegiũ innouatum, niſi ex aduerſo probata fuerit interruptio: quæ ſi probata fuerit, epiſcopo ſuper hoc ſilẽtium imponatur: & pronũciet monaſteriũ perpetua libertate gaudere, priuilegio innouato eidem. Not. quòd priuilegium & inſtrumenta quando ſunt vetuſtate quaſi conſumpta, debent innouari. Item ſicut teſtes ex cauſa lite non conteſta. recipiuntur, ſic & priuilegia & inſtrumenta ex eadem cauſa innouantur. Item vbi eſt eadem ratio, & idẽ ius debet eſſe. Item per innouationem nullũ ius acquiritur, ſed antiquum conſeruatur. Item mulier poteſt eſſe procuratrix. Item contra Romanam eccleſiam non currit præſcriptio niſi centum annorum. Item ad officium iudicis pertinet tutum locum partibus aſſignare. Item eo ipſo quo eccleſia ſita eſt in diœceſi alicuius, præſumitur ſibi ſubeſſe. Item priuilegium innouatum in pendenti eſt in hoc caſu, ſicut cõfirmatio. ſ. eod. bonæ.

a ¶ *Non videremus.*] Nec poterat videri quod non erat: vt 35. quæſtione 5. ad ſedem. vltra vnam columnam. verſiculo, hic ergo euigilent, & capit. & hoc ideo non poterant videre: quia innouatio nihil noui iuris tribuit. infrà. de priuilegijs. ex parte, & capitu. quia intentionis. Et ſi originale caſſatur, ſimiliter & innouatio ſiue confirmatio: vt ſupra de fide inſtrumentorum, inter dilectos. & ſuprà. de re iud. cum inter vos.

b ¶ *Iure ſit ciuili.*] In Auth. de teſtibus. §. quoniam multæ. & §. hæc vero. coll. 7. & ff. ad legem Aquil. in lege aquilia. 1 ff. de reſtitutio. in integrum. diuus. 2 & C. de vſuris. pupillari. lege vltima. 3 & iure canonico. ſupra vt lite non cõteſtata. quoniam. primo reſponſo. & ſ. de teſtibus. ſignificauit. & capitulo, cum olim.

c ¶ *Similitudini prouocati.*] Similis enim æquitatis ratio ſimilia iura ſuadere videtur. argumen. ſuprà. de conſtitutionibus, nam concupiſcentiam. & C. ad leg. Falcid. l. vltima. ff. ad leg. Aquiliam. illud. & ſuprà. de translatio. inter corporalia. & C. de conſtituta pecunia. l. vltima. Item argu. eandem eſſe rationem in teſtibus & inſtrumentis. C. de fide inſtrumentorum, in exercendis. & ſupra de teſtibus cogendis, cap. peruenit.

1 Vide de teſta. ſignificauit. ſup gl. 2. Ioan. And.

2 Vide decri fal. ca. pen. ſuper 1. glo.

3 Vide de teſt. ſignificauit. ſup 1. gl. Ioan. And.

¶*Glo.ſeq.ſignat contrarium,& ſoluit.*

a ¶*Duximus innouanda.*] Ne ſi vetuſtate conſumantur, nulla fides eis adhibeatur.arg.s̃.de fi.inſtr.inter dilectos.ar.cōtra quòd inſtrumentis vetuſtate cōſumptis, vel à muribus roſis, ſit adhibenda fides.ff.de bo.poſ.ſecundum tab.l.1.§.ſi roſæ.& s̃. de fide inſtrum. cap. vltimo.

pergamento, ſed in papyro cō ſcripta †, duximus innouāda [a], nolentes ꝙ ex innouatione huiuſmodi nouum [b] ius monaſterio acquiratur, ſed antiquum (ſi quod habet) per innouationem priuilegij conſeruetur.

¶Quia verò præfatum monaſterium ad ius, & proprietatē Apoſtolicæ ſedis per priuilegium prædeceſſoris noſtri pertinere monſtratur: ne ius eccleſiæ Romanæ remaneat indefenſum, eandem abbatiſſam procuratricē [c] ipſius duximus ſtatuendam: vt cum aduerſus Romanę eccleſiæ poſſeſſiones, & iura, nō niſi centenaria currat præſcriptio, ipſa ſuper hoc, & alijs vice noſtra procuret, q̄ corā te in iudicio fuerint procuranda. ¶Nolentes igitur ꝙ de ſtatu eiuſdem monaſterij diutius dubitetur, Mādamus, quatenus locum tutum, & cōmodum eligēs, recipias teſtes, quos ad præſcriptionem probādam Hildeſemeñ. eccleſia, vel ad interruptionem [d] oſtendendam cœnobiū duxerit producēdos: & ſi legitimam [e] præſcriptionem probauerit, vt intēdit: niſi probata fuerit interruptio ex aduerſo, ſubiectionē ipſius mōaſterij adiudices epiſcopo memorato, cum conſtet ipſum in ſua diœceſi [f] conſtitutum, priuilegium ꝙ monaſterio innouari fecimus corrumpendo: alioquin eidem ſuper hoc perpetuum imponens ſilētium, monaſterium pronūcies ꝑpetua libertate gaudere, noſtro ſibi priuilegio reſignato.

¶Idē Epiſcopo, & præpoſito Vticeñ.

¶*Non valet confirmatio, quam religioſus impetrauit à Papa ſuper temporali adminiſtratione, ſeu prioratu ſi tacuit ſe regularem, ſi vero expreſſit, reſcriptum præſumitur falſum: quia Papa non conſueuit concedere. h.d.cum ſeq.*

† Vide l.2. C.d̄ diuer. reſcrip.

b ¶*Nouum ius.*] Simile.12.diſtin.ca.præceptis.

¶*Glo.ſeq.dat tria ſimilia, alle.tria iura in contrarium, & tripliciter ſoluit. Demū quęrit, & ſoluit tripliciter.*

c ¶*Procuratricem.*] Sic 1 ergo fœmina poteſt eſſe procuratrix, ſic & arbiter. s̃.de arbi. dilecti. ſimiliter & iudex.12.q.2. cum deuotiſſimam. Nam & monachus de mandato 2 abbatis poteſt eſſe procurator.16.q.1.monachi. Vel dic, ꝙ ratione adminiſtrationis pōt eſſe procuratrix, ſicut & abbas. s̃. de tranſac. cōtingit. & j̃. de cenſi. ſopitæ. Vel ideo potuit eſſe procuratrix eccleſiæ ſuæ, ſicut miles in cā connumeri ſui.ff. de procura. filiusfami. §.veterani. Vel dic, qđ verius eſt, ꝙ Papa ex certa 3 ſcientia cōſtituit eam procuratricē, vnde de hoc non eſt diſputandū. 16.q.4.§.q autem. & C. de cri.ſacri.l.2.& ff.de re iudic. quidam cōſulebant. & s̃.de offi.deleg. cum viceſimū. aliàs fœmina non pōt eſſe procuratrix.3.q.7.c. infamis.§. tria.& C.de procu.alienam.ff.de regu. iur.l.2. Sed ſi Papa in ſua perſona vellet agere, corā quo agere debet? Debet ſuper hoc arbitros eligere, vel delegare cauſam alij. argu. ff.de iur. om.iu. qui iuriſdictioni 4. Vel poſſet eſſe iudex in cauſa eccleſiæ ſuæ. De hoc dictum eſt s̃. de iudicijs. cum veniſſent.

1 De materia huius gloſſę, vide late ꝑ Decium & Cagnolū in l.2.ff.de reg.iur.

2 Et ſine mandato pro cōſorte, ſicut in cle.de pro cu. religioſus.Io.An.

3 Et de virtute clauſulę, ex certa ſciētia, vide plene per Anto. Gabrieli. lib.5.con. concluſio. tit. de clauſulis. conclu.1.

3 Neumaſeñ. ſed ego Nemauſen. ſcribere, cui lectioni aliquot veteres codices ad ſtipulantur.

4 Vide de elect. querela. ſuper gl. Io. An.

d ¶*Ad interruptionem.*] Sic ſuprà. de reſcri.illud.& cap.auditis.vbi de hoc.

e ¶*Legitimam.*] ſcilicet, centum annorum, quæ ſola currit contra Romanam eccleſiam.s̃.de præſcrip.cum nobis.

f ¶*Diœceſi.*] Vt 16.q.7.omnes baſilicæ.& 18.q.2.monaſteria.& j̃.de religioſis domibus.conſtitutus.

AD *noſtram.*] Communis diuiſio. Secūda pars: ibi, *Cum igitur.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam canonici regulares impetrabant literas confirmationis ſuper adminiſtrationibus ſuis, tacito quòd eſſent regulares: Significatum fuit hoc domino Papæ ex parte præpoſiti illorum regularium: dicit Papa, quòd regularibus perſonis Apoſtolica ſedes aliqua non conſueuit confirmare: vnde mandat Papa quibuſdam, quatenus confirmationes à prædictis regularibus taliter impetratas, denuncient irritas & inanes Not. quòd regularibus ſua beneficia, ſiue adminiſtrationes non confirmantur perſonaliter. Item confirmatio tacita veritate impetrata non valet.

g ¶*Perſonaliter.*] ſcilicet tacita veritate quòd ſit regularis: & ſi exprimeretur, ſunt falſæ literæ: quia in talibus perſonis adminiſtratio non confirmatur. infrà. capit.proxi. Secus eſſet ſi realiter aliqua concedantur, ſeu confirmentur, quia tunc valent. 5 fauore enim religionis multa eis conceduntur. infrà. de priuilegijs, ex parte, & cap.paſtoralis.& cap.dudum. & ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit. ff.de religioſis & ſumptibus funerum. l. ſunt perſonæ.

5 Simile j̃. de priu.ne aliqui. lib. 6.Io.And.

CAP. V.

AD † noſtram audientiam pręposito Nemaneñ. eccleſiæ ſignificante peruenit, ꝙ quidam canonici Nemaneñ.† eccleſiæ à nobis literas confirmationis, ſuper adminiſtrationibus ſuis obtinere laborant, religionis ſuæ conditione ſuppreſſa. ¶Cum igitur regularibus perſonis non conſueuerit Apoſtolica ſedes aliqua perſonaliter [g] confirmare; Mandamus, quatenus cōfirmationes, quas ab ipſis canonicis (cum regulares exiſtant) noueritis taliter impetratas, denuncietis irritas & inanes.

¶Idem.

¶*Idem dicit quod ſuprà, c.proxi.*

CAP. VI.

POrrecta † nobis ex parte tua petitio continebat, ꝙ plures ex religioſis, qui Prioratibus, vel alijs adminiſtrationibus præſunt, à nobis ſuper ipſis quoad vixerint poſſidendis, confirmationis literas ſe aſſerunt impetraſſe [h]: & infrà.

¶Cum igitur à Cācellaria noſtra huiuſmodi literas emanaſſe non credamus [i]: Mādamus, quatenus illos, qui tales literas exhibuerint, in quibus prioratus, vel adminiſtrationes tanquā religioſis confirmantur [k], eoſdem punias tanquam falſitatis [l] auctores †. Si verò in eis non fit mentio religionis ipſorum, illas tamquam tacita veritate ſubreptas, denuncies non valere.

P *Orrecta nobis.*] Cōmunis diuiſio. Secunda pars ibi, *Cum igitur.* Abbas Siculus.

Casvs. Quidam regulares qui prioratibus ſuis præſunt, impetrabant literas confirmationis ſuper prioratibus ſuis quoad vixerint poſſidendis: peruenit hoc ad Papam: dicit Papa, quòd non credit huiuſmodi literas à cancellaria ſua emanaſſe: vnde mandat illos qui huiuſmodi literas oſtenderunt, in quibus adminiſtrationes prioratuum confirmantur, puniri tamquam falſarios. Si verò non fiat mentio de religione ipſorum, illas denunciet non valere tamquā veritate tacita impetratas. Not. quòd monachis prioratus, & adminiſtrationes non confirmantur. Item reſcriptum, vel confirmatio veritate tacita impetrata, non valet.

† Cap.2.e. tit. in 3.cō pilat.

† Neumaſeñ.

h ¶*Impetraſſe.*] tacita veritate: qa tales prioratus non confirmantur.s̃.c.proxi.

i ¶*Non credamus.*] Quia omnium habere memoriam, & in nullo peccare, potius eſt diuinitatis, quàm humanitatis. C. de vete. iure enuc. l.2.§. ſi quid autem.

† Cap.1.ti. de reſer.in 3. compil. & quaten ex hoc tex tu colligit ob pręſumptionē puniri aliquē de crimine falſi, vi de Io.Ananiā ī Rub. de crimi. fal.& Alec. cōſ. 77.incip. in cauſa accuſationis.vol. 1.

k ¶*Confirmantur.*] Licet enim prioratus aliquando perpetui ſint. j̃.de ſtatu regu. monachi. nec poſſunt remoueri ſine ordine iuris, vt ibi, non tamen confirmātur, vt hic, & ſupra capitulo proximo. ſimiliter nec epiſcopatus confirmari conſueuerunt, licet ſint perpetui. Eſt enim ratio quare non confirmantur: quia regulariter verum eſt, quòd non ſunt perpetui. j̃. de ſtatu regu. cum ad monaſterium. §. tales. vnde remouentur pro voluntate abbatis: vt ibi dicitur: quia de facili huiuſmodi regulares etiam ſi ſint perpetui, remouētur. infrà. de ſimonia. per tuas. in fine. Sed ſi adminiſtratio ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione eſſet alicui confirmata, non poſſet inde remoueri ſine mandato Papæ. vt ſuprà. eo. capit. 1.& 2.& 16.quæſtio.1.peruenit. Sed ſi confirmentur, & in literis fiat mentio de ipſis prioratibus, non valent literæ, imo ſunt falſæ: vt hic dicit, & ſunt puniendi tanquam falſarij, niſi euidenter appareat, quòd ex certa ſcientia domini Papæ hoc proceſſerit. Si verò non fiat mentio de prioratibus, tacita veritate ſunt impetratæ, & ita vtroque caſu non proſunt: vt hic patet.

† actores.

l ¶*Falſitatis.*] Qualiter falſarij puniendi ſunt, habebis. j̃. de falſarijs, ad falſariorum.

*Examinata.*

EXaminata.] Primò ponit cauſam decreti. Secundò decernit: ibi, *Vnde*. Abbas Siculus.

CASVS. Inter nobilem virum Matthæum de Riuaria, & quoſdam alios milites de Campania vertebatur quæſtio ſuper iure patronatus eccleſiæ ſancti Angeli: de qua ſub certa forma cõpromiſſum fuit in vicedominum Sabineñ. qui tulit arbitrium ſuper quęſtione prædicta, quod ab vtraque parte fuit approbatũ: & confirmatio obtenta fuit in forma communi à C. Papa. Tandem orta quæſtione ſuper ipſo arbitrio, delata eſt cauſa ad dominum Papam Inno. ipſe diligenter examinato negotio, inuenit arbitrium promulgatũ fuiſſe contra formam iuris & compromiſſi, vnde ipſe arbitrium decernit irritũ & inane, non obſtante confirmatione C. Papæ, qui confirmauerat illud ſicut prouidè latum erat, & ab vtraque parte receptum. No. ꝙ non tenet ſententia arbitri lata contra formam iuris. Itẽ nec contra formam mandati. Item fines mandati diligenter ſeruandi ſunt. Itẽ ſententia quæ non tenet, confirmari non poteſt per confirmationem in forma communi obtentam. Item quod non eſt vel non tenet, ratum non poteſt haberi per cõſenſum partium.

† Riuaria.

† Cap. 3. e. ti. in 3. cõpilat.

Et regulã huius decretalis, ꝙ arbiter debeat ſequi formã iuris, limita niſi arbitro ſit data poteſtas iudicandi ſecũdũ cõſciẽtiã ad. de Bald. in l. certũ. C. vnde cogn. & Lanfrã. de Oriano ĩ tractã. de arbi. part. 7. q. 14.

¶Idem nobili viro Matthæo de Riuarijs †.

¶*Sententia, ſeu laudum contra formam iuris, vel compromiſſi latum per arbitros, licet per Papam in forma communi fuerit confirmatum, non tenet.*

CAP. VII.

EXaminata † cauſa, quæ vertitur inter te, & milites Campanicos ſuper eccleſia ſancti Angeli: perpẽdimus arbitrium, quod vicedominus Sabineñ. dicebatur ſuper eodem negotio promulgaſſe, cõtra formam iuris, & compromiſſi [a] fuiſſe dictatum. Vnde non obſtante confirmatione [b] C. Papæ prædeceſſoris noſtri, qui confirmauerat illud ſicut prouidè [c] latum fuerat, & ab vtraque parte receptum, decernimus ipſum irritum, & inane.

¶Honorius tertius illuſtri Regi, Baronibus, & militibus, & alijs hominibus Cypri.

¶*In confirmatione ex certa ſcientia dictio, ſicut, ponitur cauſatiuè: nec nocet ſi verbum confirmationis præcedit tenorem confirmati.*

a ¶*Iuris & compromiſſi.*] Duplici ergo ratione non valuit arbitrium: Primò quia contra ius fuit latum arbitrium, forte per ſordes, vel per gratiã, & ideo nullum. C. de arb. l. 3. 1 ſic etiam obtinet in alijs iudicibus ſi ferant ſententiam contra ius ſcriptum, non tenet. 2. quæſt. 6. ei qui. §. diffinitiua. verſic. item ſi contra ius. ſed contra ius litigatoris lata bene tenet ſententia, à qua non eſt appellatum: vt ibidem dicitur. & ſuprà de re iud. cum inter vos. in fin. Et idem intellige in arbitrio: quia contra formam compromiſſi nihil poteſt facere arbiter. ſ. de arbi. cum dilectus. ff. de arb. l. pedius. in fin. & l. non diſtinguemus. §. de officio.

1 Vide in fi. à titul. 1. cũ ab omni. in vlti. gl. Ioã. An.

b ¶*Non obſtante confirmatione.*] Et ita patet quòd confirmatio nihil, vel modicum operatur: quia ſi aliquid inuenit, confirmat illud: aliàs nihil operatur. j. de cõceſ. præben. quia diuerſitatem. 2 & ſic patet quòd confirmatio ſub forma cõmuni non impedit petitionem alterius, nec cognitionem iudicis. De hoc dictum eſt ſ. eod. cap. 1. argum. quòd ſi principale caſſatur, & acceſſorium. ſ. de fide inſtrum. & ſupra, de re iudi. cum inter vos.

2 Vbi de hoc in fin. & infrà de reg. iu. acceſſorium. libr. 6. Ioã. And.

¶*Glo. ſeq. recitetur per duplex contrarium, ſcilicet infra. cap. proxi. & infra. de verbo. ſignifi. abbate.*

c ¶*Sicut prouidè.*] Hæc enim verba, ſicut prouidè, in confirmationibus poſita, conditionaliter intelliguntur: vt hic patet. & j. de conceſ. præben. quia diuerſitatem. Argu. contra. j. cap. proxi. Secus ſi ponuntur in priuilegio: quia cum priuilegium ſit lex priuata, certum debet ibi poni, vt aliquid concedat priuilegium. j. de verbo. ſign. abbate. aliàs eſſet inutile. j. de priuileg. in his. arg. ſ. de offi. deleg. quoniam abbas. & ſ. de electio. cum monaſterium. Ioan.

VEnerabilis.] Communis diuiſio. Secunda: ibi, *Mandamus*. Abbas Siculus.

CASVS. Inter archiepiſcopum Nichoſieñ. & ſuffraganeos eius ex vna parte, & regẽ, barones & alios nobiles regni Cypri ſuper quibuſdam decimis quæſtio exorta fuit: ſed mediãte Albañ. epiſcopo tunc legato, inter eos amicabilis compoſitio interuenit, hoc adiecto in compoſitione, quòd quàm citò per ſedem Apoſtolicam fuerit confirmata, ſtatim debeat executioni mandari: Poſtmodum Papa illam confirmauit: & ad maiorem ſecuritatem tenor compoſitionis inſertus fuit in ipſa confirmatione: ipſi tamẽ nobiles ipſam compoſitionem ſeruare nolebant, ſumentes occaſionem ex eo videlicet, quòd verbum confirmationis ſecundum ſtylum eccleſię Romanæ præcedit tenorẽ compoſitionis, id eſt, in literis confirmationis præmiſit Papa verba illa: compoſitionẽ per legatum factã confirmamus, ſicut ſine prauitate facta eſt: & ex eo videlicet eã ſeruare nolebant: quia clauſula illa conſueta: ſicut ſine prauitate facta eſt, in literis confirmationis continetur: cum per hoc non videbatur ſimpliciter confirmata, ſed ſub conditione, videlicet ſi iuſtè eſſet lata: propter quod archiepiſcopus & ſuffraganei eius ſignificauerunt hoc domino Papæ: vnde ipſe mandat prædictis nobilibus, quatenus ſi prædicta vera ſunt, compoſitionem illam adimplere procurent. Not. quòd compoſitio amicabilis poteſt fieri inter eccleſiam & laicos ſuper decimis, dum tamẽ auctoritas Papæ interueniat, vt hic patet. aliàs nõ credo quòd valeat citra confirmationem Papæ, inter eccleſiam & laicos: ſed hoc actum fuit inter partes, aliàs non valeret, niſi Papa confirmaret compoſitionem. No. ꝙ ex quo Papa, ex certa ſcientia compoſitionem vel tranſactionem confirmat, tenet & valet, etiam ſi aliàs non valeret.

CAP. VIII.

VEnerabilis frater N. archiepiſcop⁹ Nichoſieñ. & ſuffraganei eius tranſmiſſa nobis petitione monſtrarunt, quòd inter ipſos, & vos ſuper quibuſdam decimis, mediante † Albaneñ. epiſcopo tunc Apoſtolicæ ſedis legato, amicabilis compoſitio [d] interuenit: expreſsè adiecto, quòd quã tocyus † eam auctoritate Apoſtolica confirmari contingeret, ſtatim deberet executioni mandari: verũ licet ſit per nos confirmata, & ad maiorem rei euidentiam literis confirmationis tenor compoſitionis inſertus [e], ipſam tamen renuiſtis obſeruare: occaſionem friuolam prætendentes, tum ex eo quòd in literis verbum, confirmationis, [tenorem † compoſitionis] iuxtà ſtylum eccleſiæ Romanæ præcedit: tũ quia clauſula conſueta, ſcilicet, [ſicut ſine prauitate [f] prouidè facta eſt,] in eiſdem literis continetur: & infrà. Mãdamus, qua-

† In codice Barbatiæ ita: mediante Albañ. epiſcopo tũc legato.

† quãto citius.

† Hęc duo verba: (tenorem cõpoſitiõis,) in oĩb⁹ impreſſis codicibus quos ego viderim, vno ſatis vetuſto excepto, deſiderantur, & male: quia ſine illis nullus cõſtat ſenſus, ea tamẽ nos ex oĩbus manuſcriptis ſuppleuimus.

d ¶*Amicabilis compoſitio.*] Bene dicit, amicabilis compoſitio: quia tranſactio ſuper decimis vt aliquid temporale detur pro decimis, non valet. j. de rerum permu. cap. vlt. nec ſuper alio ſpirituali. ſ. de tranſact. conſtitutus. ſed compoſitio bene interuenit in decimis, & alijs ſpiritualibus. ſuprà de trãſact. ſtatuimus. & ca. de cætero. & infrà de decimis. ex multiplici.

¶*Glo. ſeq. quęrit, arg. pro, & ſoluit.*

e ¶*Tenor compoſitionis inſertus.*] Vt per hoc appareat, ꝙ cõpoſitio legitima fuerit, & non poſſit de ea dubitari. argum. ſ. eod. c. 1. & 2. vnde nõ poſſet alius iudex vlterius de quæſtione ſuborta cognoſcere, vt ibi dicitur: quia Papa ex certa ſciẽtia, cum eam viderit, confirmauit: imo ſi cõpoſitio aliàs non valeret: ex quo Papa ex certa 3 ſcientia confirmat, valet. ſ. de tranſact. cap. 1. & cap. veniens. Si verò tenor compoſitionis non eſſet ibi inſertus, nec ipſe vidiſſet compoſitionem, & eam confirmaſſet, ſicut prouidè facta eſt, nihil operaretur. vt ſuprà capitulo proximo, & vt dictum eſt. ſuprà eodem capitul. 1. Sed nunquid neceſſarium erit de cætero oſtendere inſtrumentum compoſitionis, poſtquam oſtenditur confirmatio Papæ, in qua continetur tenor compoſitionis? argumen. quòd ſic. ſuprà de fide inſtru. cap. 1. C. de eden. Auth. ſi quis in aliquo. ſed non credo ꝙ de cætero expediat oſtendere inſtrumentum compoſitionis de neceſſitate, cum auctoritate Papæ tranſcriptum ſit, & redactum in publicam confirmationem. C. de teſt. publicati. & j. de priuile. cum olim eſſemus. & argumen. ſ. de fide inſtrum. cap. vlt. De hoc no. j. de verb. ſign. abbate.

3 De virtute clauſulę: ex certa ſciẽtia, vide late p Anto. Gabrieliũ li. 6. com. cõcluſion. ti. de clauſulis. concluſione. 1.

¶*Glo. ſeq. recitetur per obiectionem. & ſolutionem.*

f ¶*Sicut ſine prauitate.*] Per iſta verba, quæ in cõfirmationibus conditionaliter intelliguntur, vt dictum eſt ſ. c. proxi. dubitabatur, an teneret compoſitio: quia non videbatur eam confirmaſſe ſimpliciter, vnde eam ſeruare timebant: ſed errabant: quia illud intelligitur cum Papa confirmat ea quæ nõ videt: & ideo dicit in confirmationibus: ſicut ſine prauitate.

ſed

ſed quando cognoſcit de compoſitione, & videt ea quæ confirmat: tunc licet illa verba ponantur in confirmatione, non intelliguntur conditionaliter, ſed cauſatiue, & ſic intelligitur, ſicut ſine prauitate facta fuit compoſitio, id eſt quia ſine prauitate. Bernar.

tenus ſi præmiſſis [a] veritas ſuffragatur compoſitionem eandem adimplere curetis.

¶Idem vniuerſis Abbatibus, & Prælatis, ac conuentibus & clericis, in Conſtantinopolitana diœceſi conſtitutis.

¶*Collatio eccleſiæ alteri facta per legatum, & per Papam confirmata, ius diœceſani non lædit.*

CAP. IX.

SVa † nobis patriarcha Conſtantinopolitanus conqueſtione monſtrauit, quòd cum quidam veſtrum ſumentes occaſionẽ ex eo, quòd I. presbyter Cardinalis tunc Apoſtolicæ ſedis legatus, quibuſdam alijs eccleſijs, & clericis in ſpiritualibus, & temporalibus cõtulit monaſteria eorundem †, ipſi patriarchæ obedire recuſant, & ei de iuribus patriarchalibus reſpondere: in ſuæ præſumptionis adiutorium inducentes confirmationes huiuſmodi collationum à ſede Apoſtolica impetratas. ¶Cũ igitur nolumus † iura, quæ diœceſanis debentur, per collationes, ſeu confirmationes prædictas minui [b], ſeu lædi: Mandamus, quatenus occaſione huiuſmodi non obſtante, ipſi patriarchæ reuerentiam, & obedientiam exhibere curetis, eique de iuſtitijs ſuis integrè reſpondere.

† Aliàs, earundem.

† nolimus.

a ¶ *Si præmiſſis veritas ſuffragatur.* ] id eſt, ſi compoſitio taliter fuit facta, & confirmata tenore compoſitionis inſerto: quia per hoc apparet quòd ipſam approbauit: vnde mandat eam ſeruari.

S*Va nobis.*] Communis diuiſio. Secunda pars: ibi, *Cum igitur.* Abbas Siculus,

† Vide archidiaconum in c. de eccleſiaſticis. 15.q.2.

Casvs. Quidam Cardinalis legatus Apoſtolicæ ſedis in partibus Conſtãtinopolitanis, contulit quædam monaſteria quibuſdam alijs eccleſiis in temporalibus & ſpiritualib': ſuper illis collationibus confirmatio Apoſtolicæ ſedis obtenta fuit in forma communi: Iſti prælati, quorum eccleſię alijs collatę fuerant, ſumentes occaſionem ex collationibus prædicti legati, & confirmationibus, patriarchæ Conſtantinopolitano obedire recuſant, & ei de iuribus parochialibus reſpondere: Vnde patriarcha Conſtantinopolitanus conqueſtus fuit domino Papæ: Super hoc, ſcribit Papa vniuerſis prælatis diœceſis Conſtantinopolitanæ dicens, quòd ipſe non vult iura quæ diœceſanis debentur, per huiuſmodi collationes, ſeu etiam confirmationes minui, ſiue lædi: vnde mandat prædictis prælatis, quatenus huiuſmodi friuola occaſione non obſtante, ipſi patriarchæ obedientiam & reuerentiam exhibere procurent, & ei de ſuis iuſtitijs ſemper reſpondere. Nota, quòd legatus non poteſt ſubijcere vnam eccleſiam alteri in præiudicium diœceſani epiſcopi: nec Papa per huiuſmodi confirmationes ſuper hoc obtentas intelligit iuribus epiſcopalibus præiudicium generare, Item per confirmationem ius alterius non tollitur.

b ¶*Minui.*] quia non dẽt inde procedere iniuriarum occaſio, vnde iura naſcuntur. C. vnde vi. meminerint. infra de accuſa. qualiter & quãdo & quia ſi ſua iura vnicuique epiſcopo non ſeruantur, qd aliud eſt quàm vt ordo eccleſiaſticus confundatur? vt 11. quæſtion. 1. peruenit. nec fuit intentio domini Papæ per confirmationem huiuſmodi aliquid ſubtrahere epiſcopo diœceſano, nec etiam per collationem Cardinalis, imo remanet ius ſaluum diœceſano epiſcopo. infra de relig. domi. capit. ſecundo. & dicit Papa, nec honorem meum reputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco: vt 99. diſtinct. ecce. Et ſic patet, quòd per confirmationem huiuſmodi ius alterius non tollitur: ſic etiam licet Papa recipiat aliquem ſub ſua protectione, non propterea eximitur à iuriſdictione ſui epiſcopi. infra de priuileg. ex parte. ſic licet aliqui aſſumantur in confraternitatem Hoſpitalariorum, ſiue Templariorum, non eximuntur à iuriſdictione ſuorum epiſcoporum. infrà, de priuileg. cum & plantare. §. penultim. & capit. ex tuarum. & capitul. penult. Bernar.

FINIS LIBRI SECVNDI.

THE CATHOLIC UNIVERSITY OF AMERICA LIBRARIES
3 0530 011 289 733